


SIR EDWARD SVLLIVAN.


FOUNDED 1852
SICUT PATRIBUS SIT DEUS NOBIS
BOSTONIA
CONDITA A.D.
1630.
BOSTON PUBLIC LIBRARY





Incipit liber 3ᵘˢ de appropriatione rerū. ti.i.

Initis per dei grām duabᵘˢ ptibᵘˢ hᵘˢ sūme: sc3 pria de pceptis 7 2ᵃ de vtutibᵘˢ 7 vitijs: restat pseq̄ tertiā ptem einsdē de 9ctibᵘˢ 7 volūtatibus vltimis. Et qz i q̄busdā 9ctibᵘˢ 7 volūtatibᵘˢ vltis transferūt rez dn̄ia q̄ quidē trāsferri nō posset iuste si nō eēnt distincta 7 appropata: iō prio 9siderādū3 ē de rez appropriatōe. Et circa hūc q̄rūt pl'a. s. Utrū possessio rez exterioz sit hoi natural' Rᵘˢ q̄ sic: vt ondit phs p politicoz: p h q̄ ipsectiora sunt pter pfectiora. Hiᵘˢ.n. exteriora soli deo subiacēt quātū ad suā naturā: qz ei soli oia ad nutū obediūt: s quātū ad vsum h3 hō naturale dn̄ium eoz: qz p rōem 7 volūtatē eis q̄si pter se factis vti pōt ad suā vtilitatē. Un̄ h dn̄ium 9uenit hoi s3 rōem i qua dei imago cōsistit. Qd bn̄ ondit gn̄.i. Faciamᵘˢ hoiem ad ima. 7 sili. no. psit piscibᵘˢ maris 7c. Utz rez dn̄ia i statu inocētie fuissēt distīcta: Rᵘˢ s3 scotū.4.di.15.q.2.ar.i. q̄ nō: imo erāt cōia: 7 sm legē nature: vt p3 p illud qd dicit. di.8.c.i. Jure vero nature sūt oibᵘˢ oia cōia. 7.12.q. i. dilectissimis. Et s3 legē dinā ut p3 di.8. q̄ iure. Et ē dictū Aug. sup Jo. Jure inquit dino dn̄i est terra 7 plenitudo eiᵘˢ. Jure vero humano dr̄ hec domᵘˢ ē mea 7c. Rō aūt huius est duplex. Usus eni rez ita 9petere d3 hoibus sm rectā rōem sic 9gruit ad pacificā 9uersationē 7 necessariā sustētationē. Jn statu aūt innocētie cōis vsus rez sine distinctōe dn̄ioz magis valuisset ad vtrūq3: qz tūc nullus occupasset qd alteri necessariū fuiss3: s qd q̄libet prio sibi nesariū ad vsum occupasset: h ad vsum habuisset. Hoc etiā mō tūc magis ad sustentationē vsus rez cōis suffecissēt q̄ si p appropriationē vni factā alijs vsus pclusus fuisset. Hec scotᵘˢ ibidē. Utrū pceptū illud. s. de habendo oia cōia adhuc maneat ita q̄ nulli rē aliquā ppriam possidere liceat. Rᵘˢ q̄ nō s ē post lapsum reuocatū. Quinimo dicit Aug. de heresibᵘˢ: q̄ sunt aliqui heretici q̄ se vocāt aplicos: ex hoc q̄ putāt nullā spē habere eos qui vtūt his rebus quibᵘˢ ipi carēt. s. 9iugibus 7 aliquibᵘˢ possessionibus quasi pprijs. Et aūt post lapsū reuocatū rōnabilit pter duo supradcā p qz eēt 9 pacificā cōuersationē: vt p se p3. 2ᵒ qz esset 9 necessariā sustentationē: qz hoies nō ita sollicite cōia pcurarēt: 7 ēt fortiores necessaria debilibᵘˢ auferrēt. Sciēdū tn̄ sm tho .2ᵃ 2ᵉ q. 66.ar.2.c. q̄ circa hiᵘˢ necessaria duo 9ueniūt hoi. s. ptās pcurādi 7 dispēsandi. Et q̄ ad hoc hoi aliq̄ tāq̄ ppria possidere ē licitū 7 ē humane vite necessariū vt pdictū ē. Aliud ē vsus rei ipiᵘˢ. Et q̄ ad h nō d3 hō hr̄e res exteriores q̄si pprias s q̄si cōes: vt sc3 facile cōicet eas alijs i necessitatibᵘˢ. i. thim̄. vl. ti. Diuitibᵘˢ huiᵘˢ seculi pcipe. Seq̄t. Facile distribuere 7 cōicare. 7 sic dic̄ Ambro. 7 habet di.47. sic hi. circa mediū capituli. Nemo iq̄t dicat ppriū qd ē cōe. 7c. Sed dato q̄ sit reuocatū illud pceptū q̄ritur p quā legē facta sit appropatio rez Rn̄d3 scotᵘˢ vbi supra: q̄ ē fcā p legē dinā nt p3 di.8. c. pallegato q̄ iure. nec p legē nature: qz ñ apparet q̄ lex nature determiet ad opposita. ipa aūt determinanit q̄ oia eēnt cōia. Un̄ videt dicēdū q̄ facta sit p legē positiuā. Et ex h etiā seq̄t q̄ pria distinctio dn̄ioz facta fuerit p aliquā legē positiuā. Ad hoc aūt q̄ illa pria distinctio fuerit iuste facta: optet q̄ illa lex eēt iusta Ad hoc vero ut illa lex eēt iusta: necessariū fuit q̄ eius lator haberet duo. s. prudentiā in se vel in suis 9siliarijs p quā discerneret s3 rectā rōem quid facieudū erat pro cōitate. Et 2ᵐ auctoritatē: sine qua eiᵘˢ sn̄ia non ligaret. Est aūt auctoritas siue principatus duplex: Una ē prn̄a. Et hec ē iusta ex lege nature q̄ oēs filij tenent patribᵘˢ obedire: nec ē p legē aliquā s. moysi vel euāgelij reuocata s magis confirmata. Alia auctoritas ē pollitica que ē super extraneos. Et hec pōt eē iusta ex cōmuni consensu 7 electione ipius cōitatis: ut talem auctoritatem hn̄s cōdere posset legē p quā dn̄ia rez distinguerent. Et hoc mō pbabile ē: factū fuisse. Nā vl' noe pᵘˢ diluuiū distinxit terras filijs suis: vel ipi diuiserūt inter se: 7 lex aliqua pmulgata ē vel a patre vl' ab aliquo ab eis electo i pricipē: vel a cōitate: cui sc3 electo cōitas ipsa cōmisit istā auctoritatē terras distinguēdi vel occupandi. Que lex fuit aut potuit esse ista: sc3 q̄ res tūc nō occupata illius eēt q̄ priᵘˢ eā occuparet. Et tūc dispserūt se sup faciē terre: 7 vnus occupauit regionē vnā 7 alius aliā Hec sco.4.di.15.q.2.ar.i. Obr̄ aūt: qz dicit ab Jsid.4.ety. q̄ cōis oium possessio ē naturalis. Rᵘˢ Hoc p tāto dr̄ qz s3 ius nāle nō ē facta distictio possessionū s sm codicē hūanū qd ptinet ad ius positiuū. Un̄ pprietas possessionū nō ē 9 ius nāle s ei supaddit p adinuentionē rōis hūane. Scdm āt alex. an.3.t.i.c.d ordia l ad prim̄ lege nāli.q.2.c. notādū q̄ circa cōitatē 7 pprietatē rez. l. nāl' aliq̄d dictat qz debitū aliq̄d qz bonū: aliq̄d qz equū: qz dbitū dictat q̄ i nccitate oia sūt cōia. Et h mō rez cōicatio ē sub pcepto. Qz vo bonū dictabat i statu nature bn̄ istitute oia eē cōia. Jn statu vo nature corrupte dictat: q̄ bonū ē aliq̄ eē ppria.

Quia equū: dictat aliq̄ eē inappropabilia ut aerem mare littora: ꝛ ꝙ aliqua que sunt appropriabilia: si nullius sint hominis: occupāti ɔcedant. Qđ enī sub nullius ē dñio cōcedi tur occupanti. Et dicit Jsiđ. ꝙ naturalis est acquisitio eorum que terra mariq; capiūtur vt captio auium ꝛ piscium.

De prescriptione titulus .x.

Postea cōsiderādum est quō rerum dñia iuste trāsferātur. Hec aūt trāslatio fieri pōt dupliciē. Uno modo auctoritate publica .s. principis vl' regis. Alio modo auctoritate priuata ipius domini imediate possidentis. pria fit in pscribendo 2ª in cōtrahēdo vel donando. Primo autē cōsiderandū ē de primo .s. de pscriptione. Et primo qđ est prescriptio. 2° quot ꝛ que exigūē ad prescriptionē. 3° quot sunt spēs pscriptiōis. 4° que res pscribi possunt: ꝛ que nō. 5°. quibus modis interrūpiē pscriptio. 6° quis sit eius effectus. Circa primū sciendū: ꝙ pscriptō vel vsucapio ē acq̄sitio vtilis dñij vel directi p ɔseruationē possessionis tēporis legis diffiniti .i. p spaciū temporis a lege diffinitū. Est aūt dñium directuз illud qđ hз verus ꝛ principalis dñs rei. Utile dñium ē illud qđ habet ille qui non ē dñs fm veritatē: sed habз rei vtilitatē ac si eēt dñs ei9 vt vasall9. feudatari9 ꝛ hi9. Est aūt vsucapio ꝓprie pscriptio in immobilibus ac etiā i reb9 incorporalibus ut sunt seruitutes: actiones: ꝛ hi9. extra de cā pos. ꝛ propri. cū ecclesia.

Jtē circa 2m sciendū: ꝙ in pscriptione canonica quattuor requirunt: primum est bona fides .s. ꝙ is qui possidet. reз quā possidet credat esse suā: vel credat tradētem esse dominū: vel habere ius distrahendi: lз in facto erret ff. de v. sig bone fidei. Et hec bona fides semp presumiē nisi mala probetur cum presumatur ignorantia nisi probeē scia. ff. de pba. verius. Diciē etiā bona fides lз erret in iure: extra de iure pa. cura pastoralis. lз secus de vsucapionibus. ff. e. de vsucap. l. nunq̄. §. i. fm Gof. Hosti. vero ꝛ Ber. intelligūt. c. cura qn̄ prescribēs errat in facto: vt qn̄ eps̄ vedit sine ɔsensu capituli ꝛ crediē ꝙ habuerit ɔsensum capituli. Lз enī recipiēs erret i facto intelligiē tn̄ bonā fidē habere. Sed ꝛ fm ipsum Hosti. dicitur bona fides lз erret in iure: si vir dederit rē alienam vxori putāti donationem valere: ex qua donatione nō sit fact9 paupior. Tūc enī vxor vsucapiet p donato. ff. p donato l. si vir vxori. Nisi forte añ vsucapionē ɔpletā diuortiū fiat. ff. e. pro donato. l. i. Si dicaē ꝙ error iuris in vsucapionibus non ꝓdest ut dictū est. Rñdet Hosti. ꝙ speciale ē in hoc casu ꝙ error iuris ꝓsit: cū nec aliē bonā fidē haberet. Credit enī ꝙ vir sit dñs ꝛ sic errat in facto ꝛ ꝙ possit dare: ꝛ sic errat in iure. Et ideo cū sit error mixtus nō nocet error iuris. ff. e. l. nūq̄. Diciē etiā quis habere bonā fidē lз habeat sciam dubiā. ff. de vsur. ꝛ fruc. l. qui scit. §. bone fidei. Presumiē autē mala fides si denūcieē emptori ꝙ nō emat. C. de rei ven. si fundum per totum. Uel si q̄s contra leges mercetur: vt patet li. ii. eo. ti. de agrico. ꝛ colo. ꝛ cēsitis. l. quēadmodū originarios. in fine. l. Uel si emat a ꝓcuratore meo par collusionē. Uel si quis emat a luxurioso vel prodigo: cui alienatio bonorum interdicta est cum sciat eum pecuniam scorto daturum. ff. p emptore. l. q̄. fundum. §. qui sciens. ꝛ. l. si quis. Quandoq; tn̄ habet quis ɔsciētiā rei aliene: ꝛ tn̄ vsucapit eā ut si iudicis decretū interueniat: extra. e. c. i. Sciendum aūt ꝙ non obest accipienti mala fides tradentis. ar. extra. e. de quarta. Quod est verum in prescriptione .30. vel .40. annorū dūmodo nollit possessor vti accessione temporis illius .s. tradentis. Et hoc si recipiēs ignorabat illū malam fidem habuisse. ff. de acqui. pos. pomponius. §. cum quis. Uñ non obstat C. de pscrip. io. vel. 20. annoruз. in auē. si fraude ꝛ dolo. l. male fidei. q2 intelligitur de pscriptione. io. vel. 20. annoꝝ: i qua ex vtraq; pte requiriē bona fides. Probātur hec omnia extra. e. si diligenti. in glo. per totum. Ad hoc nota ꝙ exigitur bona fides ementis nomine suo. Si vero quis emat nomine alterius ut ꝓcurator vel seruus nomine dñi distingue fm Hosti. de seruo scз ꝙ aut emit nomine peculiari: ꝛ tūc siue cum mandato dñi siue sui scia siue ignorātia. Jgnorantia serui non domini inspiciē nisi forte dño pñte ꝛ non cōtradicente emerit. Tunc enī scia dñi in preiudicium inspicitur. Si tamē presens contradicere nō posset ei nō obesset. Aut emit noīe ꝓꝑ dñi ꝛ eius mandato. Et tunc aut mandatum recipit de incerto. Et tunc idem est qđ. s̄. Et si sine mādato emat dño seruum vitiosum: aut mandauit de certo. Et tunc inspicitur scia dñi: non serui. Et idem dicendum est de vsucapionib9 Et sicut est distictum de seruo: ita etiam distinguendum est de filiofamilias fm azonem Quādo aūt quis emit vt procurator vel nuncius scientia vel ignorātia dñi tm̄ est spectāda

Jtem notat Hosti. ꝙ in vsucapionib9 req̄ritur tēpus traditionis nō temp9 ɔtractus vt

veritati. Sicut aũt significat̃ aliquid verbo: ita ⁊ facto. Et tali signatione facti cõsistit cultus religionis exterius: vt patet ex supradict) Et ideo si per cultũ exteriorẽ aliq͛d falsũ significetur: erit cultus ꝑnitiosus. Hoc aũt contingit dupliciter. Uno° ex parte rei sig͞te a qua discordat significatio cultus. Et hoc mõ tp̃e legis noue pactis xp̄i mysterijs ꝑnitiosũ ẽ vti cerimonijs legis veteris: q̄b⁹ xp̄i mysteria significabantur futura: sicut etiã ꝑnitiosum esset signis ↄfiteri xp̄m esse passurum. Alio modo ex ꝑte colẽtis: ⁊ hoc p̄cipue in cultu cõi qui ꝑ ministros exhibetur ĩ ꝑsona totius ecclesie. Sicut.n. falsarius esset ꝓponẽs ex ꝑte alicui⁹ non cõmissa sibi. Ita etiam exhibẽs deo cultum ex ꝑte ecclesie cõtra modum diña auctoritate ↄstitutũ ⁊ in ecclesia cõsuetũ. Unde dicit Amb°. Indign⁹ est qui aliter celebrat ministeriũ q̄ xp̄s tradidit. Et ideo dicit glo. sup Coll. 2°. ꝙ superstitio ẽ q̄n traditiõi hũane nomen religionis applicatur. Nõ tñ ꝙ in diuersis ecclesijs diuerse sunt consuetudines ĩ cultu diuino: que ĩ nullo veritati repugnãt. ⁊ iõ sunt seruande ⁊ eas p̄terire nõ lʒ. Utrũ in cultu veri dei possit eẽ aliquid supfluũ? Rñ° ꝙ sic. Sciendũ tamẽ ꝙ aliquid supfluũ dicit̃ dupliciter. Uno° ſm quantitatẽ absolutã. Et sic nihil põt eẽ supfluũ in diuino cultu: qꝛ nihil põt homo facere quod nõ sit minus eo q͛d debet deo. Alio modo ſm q̄ntitatẽ ꝓportõnis: quia. s. non ẽ fini ꝓportionatũ. Finis aũt diuini cultus ẽ vt homo det gloriã deo: ⁊ ei subiiciat se mente ⁊ corpore. Et iõ quicq͛d hõ facit pertinens ad gloriã dei: ⁊ ad hoc ꝙ mẽs hominis deo subiiciatur: ⁊ etiã corpus ꝑ moderatã cõcupiarũ refrenatiõnẽ ſm dei ⁊ ecclesie ordinationẽ ⁊ cõsuetudinẽ eorũ q̄bus cõuiuit nõ superfluit in cultu dei. Si vero sit aliquid q͛d quantũ est de se nõ pertineat ad aliquod triũ predictorũ. aut ẽt sit preter dei ⁊ ecclesie institutionẽ: vel cõtra consuetudinẽ cõmunẽ: que ſm Aug. pro lege hũana hñda est totũ est superfluũ reputandũ ⁊ superstitiosũ quia in exterioribus tm̃ cõsistens ad interiorem nõ pertinet cultũ. Unde Aug°. li. de vera religiõe inducit. Luc. 17°. Regnũ dei ĩtra vos est ꝯ superstitiosos qui. s. exteriorib⁹ principalem curam impendunt.

De idolatria ti. 9°.

Einde ↄsiderandũ

ẽ de superstitione idolatrie. De hac aũt querũtur plura. s. Utrũ sit sp̄ẽs superstitionis? Rñ° ꝙ sic. vt dictum ẽ s. Idolũ. n. deductũ est ab eo q͛d est idos. vt dicit Isido. Idos aũt dicit formã ab idea tractã vt dicit Seneca. Unde, idolũ ꝓp̄ie dr̃ simulacrũ representatiuũ rei existentis vel rei ficte. Et ſm hoc idolatria ꝓprie dicitur cuʒ simulacra colũtur. Ex cõi tñ consuetudine quia creaturas colebant gentiles sub quibusdam imaginibus impositũ ẽ nomen idolatrie ad significandũ quecunq̧ cultũ creature etiam si sine imaginibus fieret. Cultus nã q̧ diuin⁹ sicut creature sensibili exhibebatur ꝑ aliqua sẽsibilia signa: puta sacrificia: ludos: ⁊ alia hi⁹. ita etiam exhibebatur creature rep̄ñtate ꝑ aliquã sensibilẽ formã siue figuram que dicitur idolũ. Diuersimode tñ cultus diuinus exhibebatur idolis. Quidã. n. per quãdaʒ nepharíã artem imagines quasdã construebãt: que virtute demonũ aliquos certos effectus habebant. vnde putabant in eis eẽ aliquid diuinitatis: ⁊ per consequẽs eis cultũ diuinũ deberi. Et hec fuit opinio Hermetis termegisti. vt dicit Aug°. 8°. de ciui. dei. Alii vero exhibebant cultũ diuinitatis nõ ipsis imaginibus: sʒ creaturis quarũ erant imagines. Oĩa aũt hec ad superstitõem idolatrie pertinebant: vt patʒ per Aug. 2° de do. xp̄ia. Notandũ aũt ꝙ ap̄ls i. Cori. 8° dicit. Scimus quia nihil ẽ idolũ in mũdo: ꝓ eo ꝙ imagines ille que idola dicebantur nõ erant aĩate. nec aliquã virtutũ diuinitatis hñtes. vt Hermes ponit quasi eẽt aliquod cõpositũ ex aĩa ⁊ corpore. Et similit̃ intelligendũ ẽ illud quod dr̃. ꝯ. x°. c. ꝙ idolis immolatũ nõ ẽ aliquid. qꝛ ꝑ hi⁹ imolationẽ carnes ĩmolate nec aliquã sanctificatiõnẽ cõseq̃bant̃ vt gentiles putabant: nec aliquã ĩmũdiciam: vt iudei credebãt. Nota etiã ꝙ latria vno° põt significare actũ humanũ ad cultum dei pertinentẽ. Et sic dr̃ vniuoce de cultu diuino ⁊ de cultu ſm ꝙ pertinet ad idolatriam sicut etiã solutio tributi vniuoce dr̃ siue exhibeatur vero regi siue falso. Alio° sumitur prout ẽ idẽ religioni. Et sic cũ sit virtus de ratõe eius ẽ ꝙ cultus diuinus exhibeatur ei cui dʒ exhiberi: ⁊ sic equiuoce dr̃ de latria vere religionis ⁊ de idolatria. Utrũ idolatria sit pctm̃? Rñ° ꝙ sic. Exo. 20. Nõ adorabis ea. s. exteri⁹ nec coles. s. interius: vt exponit glo. ⁊ loquit̃ de sculptilibus ⁊ imaginibus. Nã ⁊ si oẽs superiores reuereri debeam⁹: nõ tñ eadẽ reuerentia oĩbus debetur: que debet̃ sũmo deo q in singulari ratione oẽs excedit. Dixerũt aũt quidã heretici non eẽ piculosum si quis p̄secutionis tp̃e dep̄hẽsus. exteri⁹ idola colat. dũ tñ mẽte fidẽ seruet. Sʒ hoc ẽ manifeste falsũ. Cũ. n. exterior cultus sit signũ interioris: sicut ẽ pernitiosũ mendaciũ verbis asserere ꝯrium

eius qđ credit ĩ corde.ita ẽt si exteriorẽ cultũ exhibeat alicui ꝯ illud qđ sentit in mẽte. Est etiã idolatria grauissimũ pctõrũ. Unde dicit glo.sup Leui.15°.Omne peccatũ ẽ ĩmunditia aĩe:sed idolatria maxĩe.Et hoc ẽ verũ q̃tũ ẽ ex parte ipsius pctĩ.Sicut.n.in republica grauissimũ eẽ videtur ꝙ aliqs honorẽ regiũ impendat alteri q̃ꝫ vero regi:qꝛ q̃tũ ẽ in se totũ ordinem rei publice pturbat.ita ĩ pctĩs que ꝯ deũ cõmittũtur que tñ sũt maxĩa:grauissimũ eẽ videtur honorẽ diuinũ ĩpendere creature. qꝛ q̃tũ ẽ in se facit aliũ deũ in mũdo:minuẽs principatũ diuinũ.Alio tñ mõ põt attendi grauitas ex parte peccantis.sicut dr̃ grauius esse pctm̃ eius qui peccat sciẽter q̃ꝫ peccãtis ignoranť. Et ẜm hoc nihil ꝓhibet grauiꝰ peccare hereticos q̃ fidẽ scienter corrũpũt quã acceperunt q̃ꝫ idolatras ignoranť peccãtes. Et similiter ẽt alia pctã pñt eẽ maiora ꝓpter maiorẽ cõtemptũ peccantis. Que fuit cã idolatrie? Rñ°.Causa eius dispositiua fuit ex parte hoĩuꝫ.Et hoc tripl'r.ꝓ ex inordinatõe affectus ꝓut.s.hoĩes aliquẽ hoĩem nimis honorantes vel nimis venerãtes honorẽ diuinũ ĩpenderẽt ei. 2° quia hõ nãliter in repñsentatione delectatur:vt dicit phũs in sua poetria. Et iõ homines a principio videntes ꝑ diligentiã artificis imagines:hoĩuꝫ exp̃ssiuas factas:diuinitatis cultũ eis ĩpenderũt. 3° ꝓpter ignorãtiaꝫ veri dei:cuiꝰ excellentiã homines nõ cõsiderantes quibusdã creaturis ꝓpter pulchritudinẽ:siue virtutẽ:diuinitatis cultũ exhibuerũt De his tribus hẽtur in li° sapien.De prima.c.14.de 2ª.13°.de 3ª.23°.vt patet diligenť intuẽti Alia aũt causa idolatrie.s.cõsũmatiua fuit ex parte demonũ qui se colendos hoĩbus exhibuerũt:in idolis dãdo responsa.ꝛ alia que videbanť hoĩbus mirabilia faciẽdo. Unde ps. Omnes dii gentiũ demonia.Et nota ꝙ in prima etate non fuit idolatria ꝓpter recentẽ memoriã creatoris mũdi:ex qua adhuc vigebat cognitio vnius dei in mẽte hoĩum.sed in 2ª etate legiť eẽ inuẽta a Nemroth qui vt diciť cogebat hoĩes ignẽ adorare.vel a Nino qui imaginẽ patris sui beli adorare fecit.Apđ grecos aũt vt Jsidorus refert Prometheus primus simulacra hoĩuꝫ finxit đ luto.Judei vo dicũt ꝙ Ismahel primꝰ simulacra de luto fecit. Jn sexta vero etate exclusa est per virtutẽ ꝛ doctrinã xp̃i q̃ de diabolo triũphauit.

De dĩnatione ꝛ eius spẽbus in cõi.ti.x°.

Postea cõsiderãdũ ẽ đ supstitõe dĩnatiã.ꝛ prĩo in cõi.2° de partibus eius in spãli. Circa primuꝫ querũť plura.s.Utrũ diuinatio sit pctm̃? Respõdeo ꝙ sic.Unde dr̃ Deut°.18. Nõ sit qui phitones cõsulat:neq3 diuinos.Et.26.q.5.dr̃. Qui diuinatões expetũt:sub regulis quĩquẽnii iaceant ẜm gradus pñie diffinitos. Ad qđ intelligendũ notandũ ẽ ꝙ diuinator nõ dr̃ si quis ꝓnũciet ea que necessario vel vt in pluribꝰ eueniũt que hũane rõne p̃nosci pñt. sicut astrologi ex cognitione cãrũ p̃nũciant infallibiliter futuras eclypses.ꝛ ex cõsideratiõe stellarũ prenunciant cõiecturaliter pluuias ꝛ siccitates.ꝛ medici sanitatẽ ꝛ mortẽ: ꝛ ita euenit vt in pluribus. Nõ videtur ẽt diuinatio si qs aliqua futura contingẽtia deo reuelante cognoscat.Tũc.n.ipse nõ diuinat.i.qđ diuinũ est facit sed magis qđ diuinũ ẽ suscipit. Tũc aũt solũ dr̃ diuinare qñ indebito mõ sibi p̃nũciationẽ futurorũ euentuũ vsurpat. Preterea qñ preter dei manifestã reuelationẽ p̃nũciare presumit aliqua futura ꝯtingẽtia ad vtrũlibꝫ vt sũt illa q̃ dependẽt ex libero arbitrio: vl' ẽt cõtingentia vt in paucioribus.vt sũt que ꝑ accidens cõtigũt siue in rebus hũanis siue ĩ rebus nãlibꝰ sicut ꝙ lapide cadẽte fiat terremotus:ꝛ ꝙ hoĩe fodiente thesaurꝰ inueniať. Prescire.n.talia ẽ solius dei.Unde Jsa.41°.Annũciate que ventura sũt in futurũ.ꝛ sciemus. qñ dii estis.Unđ Jsidorus li.ethymo. dicit ꝙ diuini dicti sũt quasi deo pleni.Deitate enĩ se plenos simulant:ꝛ astutia quadã fraudulẽtie hoĩbus futura cõiecturãt.Hec Jsido.Cõstat aũt hoc eẽ pctm̃.Unde diuinatio sp̃ ẽ peccatũ.Et iõ Hiero.dicit sup Math. ꝙ diuinatio sp̃ accipiť ĩ malã ptẽ.Sꝫ obiiciť.qꝛ Augꝰ. dicit de li.ar.Quis audeat dicere aliquã disciplinã eẽ malã.Sed alique artes sunt diuinatiue:vt pꝫ per phꝫ li.de memo.g̃ videť ꝙ dĩnatio ñ sit pctm̃? Rñ° ꝙ aliq̃ artes sũt ad p̃noscẽdũ futuros euẽtus q̃ ex necessitate vel freq̃nter eueniũt:qđ nõ ptinet ad dĩnationẽ: sꝫ ad alios futuros euẽtus cognoscẽdos:nõ sũt alique vere artes siue disciplĩe sꝫ fallaces ꝛ vane ex deceptõe demonis introducte.vt Aug. dicit.21.de ciui.dei. Utrũ spẽs dĩnatõis sint plures? Rñ° ꝙ sic.vt vult Jsi.ethymologiarũ Ad qđ intelligendũ ꝙ oĩs dĩnatio vtiť ad p̃cognitionẽ euẽtꝰ futuri aliq̃ dẽonũ ꝯsilio ꝛ auxilio.qđ q̃dẽ exp̃sse qñꝫ ĩplorať.qñꝫ ãt p̃t' hoĩs petitõnẽ se đmõ ĩgẽit occĩte vãis ĩqsitiõibꝰ futuroꝝ vt mẽtes hoĩuꝫ ĩplicet falsitati aut vanitati.Est aũt vna vana ĩquisitõ futurorũ cũ qs futura p̃noscẽ tẽptat vñ p̃nosci nõ pñt. Demones aũt exp̃sse ĩuocati solẽt futura prenũciare multipl'r.Qñq̃ꝫ q̃dẽ q̃busdã p̃stigiosis apparitõibꝰ se aspectui ꝛ auditui hoĩuꝫ ĩge

rentes ad pnũciandũ futura. Et hec spẽs dr̃ p-
stigiũ ex eo q oculi hoĩuʒ pstrigũt. Quãq p sõ
nia. Et h dr̃ diuinatio sõniorũ. Quãq p mortu
orũ aliquorũ apparitõnẽ vel locutõnẽ. Et h
dr̃ nigromãtia. vt dr̃ i li. ety. Nigros. n. grece
mors dr̃ latie. mãtia vero diuinatõ: q2 qbusdaʒ
pcantatõibꝰ adhibito sanguine videt̃ resusci
tati mortui diuinare τ ad iterrogata rñdere.
Dicunt̃. n. demones sanguineʒ amare. Quãq
vero pnũciãt futura p hoies viuos: vt pʒ i ar
repticiis. Et h dr̃ diuinatio phitonica. q2. s. fit p
phitones q sic dicti sũt. vt dicit Isid. a phiton
apolline q dr̃ fuisse auctor diuinãdi. Quãq p
aliquas figuras vel signa que apparẽt i rebus
inaĩatis. Que quidẽ si appareãt ĩ aliq corpe
terrestri: vt in vngue vel ferro vel lapide poli
to dr̃ geomantia. a geos qđ ẽ terra. Si aũt i aq̃
dr̃ idromãtia. ab idros qđ ẽ aqua. Si i aere di
cit̃ aerimãtia. Si in igne piromãtia a pir qđ ẽ
ignis. Si aũt in visceribꝰ aĩaliũ imolatorum
in aris demonũ dr̃ aruspitiũ quasi ispectio in
aris. Diuinatio vero q̃ fit sine expssa demonũ i
uocatione diuidit̃ i duo genera. Quorũ pm
ẽ: qñ ad pnoscẽdũ futura cõsideramꝰ aliqd i
dispositiõibꝰ aliarũ rerũ. Et si quidẽ aliqs ni-
tat̃ pnoscere futura ex cõsideratõe situs τ mo
tus siderũ. h ptinet ad astrologos q dicũt̃ ge-
neatici ppter nataliũ ɔsideratões dieꝝ. Si ve
ro ex cõsideratõe dierũ vel horarũ vel aura
rũ: tũc dicũt̃ auruspices. q. s. dies τ horas i ne
gociis τ opationibꝰ agendis obseruãt. Nõ tñ
q obseruare tẽpus qñʒ ẽ ifidelitatis: vt i his
que pure depẽdẽt a libero ar. Quãq necitatis
s. ppter pceptũ: vt i nuptiis celebrãdis. Quãq
sagacitatis: vt i his que cãm hñt naturalẽ: vt
in potõibus: minutõnibus: τ hiꝰ. Si vero per
voces vel motus auiũ: vel quorũcũq aĩaliũ:
siue p sternutationes hoĩuʒ vel saltꝰ mẽbro-
rũ. hec ptinẽt generalit̃ ad auguriuʒ qđ sic dr̃
quasi auigeriũ vel auigarriũ. a gestu vel garri
tu auiũ. sicut auspiciũ ab ispectiõe auiũ. Quo
rũ pmũ ptinʒ ad aures. secũdũ ad oculos In
auibꝰ. n. hiꝰ pcipue solẽt cõsiderari. Si vo hiꝰ
ɔsideratio fiat circa verba hoĩuʒ alia intẽtõe
dicta q̃ qs retorquet ad futurũ qđ vult pno-
scere: dr̃ omen. Si aũt cõsiderẽt̃ aliq dispões
figurarũ i aliqbꝰ corpibus visui occurrentes
erit alia spẽs diuinatõis. Nã ex lineamẽtis ma-
nus ɔsideratis diuinatio sũpta dr̃ cyromantia.
Cyros. n. grece dr̃ manꝰ latie. Diuinatio vo ex
qbusdã figuris i spatula alicꝰ aĩalis apparẽti
bus dr̃ spatulimantia. Ad zm vo genꝰ diuinatõ
nis qđ ẽ sine expssa demonũ iuocatõe ptinet
diuinatio q̃ fit ex ɔsideratõe eorũ q̃ eueniunt
ex qbusdã q̃ sero fiũt ab hoibꝰ ad inquirẽdũ
aliqđ occultũ: siue p ɔsiderationẽ pũctoruʒ:
qđ ptinet ad artẽ geomãtie: siue p ɔsideratões
figurarũ q̃ pueniũt ex plũbo liq̃facto in aqua
piecto: siue ex qbusdã cedulis scriptis vel nõ
scriptis: i occulto repositis: cũ ɔsiderat̃ qs quã
accipiat. vel etiã ex festucis inequalibꝰ ppositis
quis maiorẽ vel minorẽ accipiat. vel ẽt ex
taxillorũ piectione qs pũcta plura piiciat. q̃
oĩa sortiũ nomẽ hñt. vñ noĩe sortilegii ɔtinẽ
tur. Sic g̃ triplex ẽ genꝰ diuinatõis. Quorꝝ pri
mũ ẽ p manifestã demonũ iuocationẽ. zm per
solã ɔsiderationẽ dispõnis vel motꝰ alicuius
rei. 3m ẽ dũ facimꝰ aliqd vt nobis manifestet̃
aliqđ occultũ. Primũ ptinet ad nigromanti-
cos. zm ad augures. 3m ad sortilegos. Sub q̃
libet aũt horũ multa cõtinẽt̃ vt pʒ ex dictis.
Oẽs modos pdictos ponit Augꝰ. τ hñtur. z6
q. 4. igit̃ genꝰ. τ. q. 5. nec mirũ. τ. c. epi. τ. q. 7. nõ
obseruetis. Sʒ ɔ̃ ẽ dicta obiicit̃ multiplicit̃.
Aie. n. scõrũ nõ fauẽt illicite iterrogatõi. Sʒ
Sauli interogãti de euẽtu futuri belli p mulie
rẽ phitonissã. Samuel apparuit τ futurũ bel
lũ pdixit. g̃ diuinatio q̃ fit p iuocationẽ demo-
nũ nõ ẽ pctũ. Itẽ aues circa futuros euentꝰ tẽ
porũ aliqua nãliter cognoscũt. sm illud Hie.
8°. Miluus i celo cognouit tẽpus suũ. Sʒ nã
lis cognitio ẽ infallibilis τ a deo. g̃ vti cogniti
one auiũ ad pcognoscẽda futura qđ ẽ augu-
riari ñ ẽ illicitũ. Preterea Gedeon i numero
scõrũ ponit̃. vt pʒ Heb. xi°. Qui tñ vsus fuit
omine ex h q audiuit recitationẽ τ inẽptatio
nẽ cuiusdã somnii. vt legit̃ Judicũ. 7° Et silr
Eliezer serꝰ abrahe. vt legit̃ Gẽn. z4. g̃ vid
tur q talis diuinatio nõ sit illicita? Rñ°. Ad pri
mũ dicẽdũ q sicut Augꝰ dicit ad simplicianũ
Nõ ẽ absurdũ credere aliqua dispẽsatioue p
missũ fuisse vt nõ dñante arte magica vel po
tẽtia: sʒ dispensatõe occulta q̃ phitonissam et
Saulẽ latebat se iusti spũs oñderet regis aspe
ctibus: diuina eũ snia pcussurus. Vel ñ vere spi
ritus Samuelis a sua requie ẽ excitatꝰ: sʒ ali
qđ fantasma τ illusio demonũ imagiaria dia
boli machiatõibus ẽ facta: quã appellat Sa-
muelẽ scriptura. sicut imagies solẽt rerũ suaꝝ
noibus appellari. Ad zm dđ. q illa aucto
ritas loquit̃ de cognitõe auiũ respectu eoruʒ
q̃ ptinent ad eas. τ ad hec pcognoscẽda eorũ
motus τ voces cõsiderare nõ ẽ illicitũ. puta si
quis ex hoc q cornicula crocitat pluuiã esse
cito futurã pdicat. Ad 3m dicendũ q Gedeon
obseruauit recitationẽ τ expositionẽ som
nii accipiens eã pro omine quasi ordinatã ad
sui instructionẽ a diuina puidentia: τ silr Elie-
ser attendit verba puelle orõne ad deũ pmis-
sa. Ad hoc nõ q in noua lege mens hois arce
tur a tpaliũ sollicitudine. τ iõ in noua lege nõ
est aliqd institutũ ad pcognitionẽ futurorum

euētuū de tpalibus rebus. In veteri aūt lege q̄ pmittebat terrena erant cōsolatiōes de futuris ad religionē ptinētes. Vñ dr̄ Isa. 8°. Cū dixerint ad vos querite a phitonibus ꝛ diuinis q̄ student ī incantatōibus. Subdit q̄si rōnē. Nunquid nō pplus a deo suo requiret visionē pro viuis ꝛ mortuis? Fuerūt tñ etiaꝫ in noua lege aliqui pphetie spūs hñtes q̄ mlta de futuris euentibus predixerunt.

De cognitione demonū respcū futuroꝝ.ti. xi°.

Einde ↄsideran/

dū ē de ptibus dīnationis in spāli ꝛ p̄ de dīnatione p demonia. 2° de dīnatione per astra. 3° de dīnatione p sōnia. 4° de dīnatiōe p sortilegia. Circa pmū: ad maiorē hui⁹ mãe euidentiā ↄsiderandū ē de cognitione demonū respectu futuroꝝ. Et hui⁹ grā querūtur plura. s. Utrū demones cognoscāt futura? Rñ°. Futuroꝝ triplex ē genus. Quedā.n. futura hñt determiātas cās ꝛ ifallibiles: vt illa q̄ attendūt circa motū corporuꝫ supioꝝ in q̄bus ē determinatō ꝛ ois ipedimēti remotio. Et talia pñt certitudialiter sciri nō solū a deo ꝛ in deo: sꝫ ēt a creatura: ꝛ h̄ in sua cā sicut tēpus eclypsis ꝛ cōsimiliū. Quedam hñt determinatā cām sꝫ tñ fallibileꝫ: vt illa q̄ sūt f̄m inferiorē naturā: que iō hñt cām determinataꝫ. qꝛ intētio nãe mouet determiate ad vnū. Iō vero fallibilē: qꝛ multiplr̄ pōt occurrere ipedimētū. vtpote ꝙ ager semiat⁹ si t̄ra piguis ē: ꝛ bona dispō supioꝝ corpoꝝ afferat fructū pingnē. Et ista pñt quodāmō sciri ꝛ p̄sciri: non tm̄ a deo sꝫ ēt a creatura que nouit naturas rerū supioꝝ ꝛ inferioꝝ: nō tñ ita certitudinalit̄ sicut p̄dicta. Quedā hñt cām idet̄miatā ꝛ fallibilē: sicut ea q̄ sūt a volūtate nr̄a q̄ indetermiata ē ppt̄ h̄ ꝙ ē ad opposita: ꝛ fallibilis ēt qꝛ pñt voleti pficere occurrere multa ipedimēta. Et talia nō pñt certitudialit̄ sciri ab aliqua creatura ī seipsa: sꝫ solū a deo. vel per reuelationē dīnā. Vñ Dam. li°. 2°. c. 4°. dicit ꝙ futura neq̄ angeli neq̄ demones nouerūt. s. nāli cognitōe. Et loquit̄ de futuris ↄtingētib⁹. Rō aūt huius ē ista. qꝛ cognitō creature depēdet ex re. Qm̄ g̃ res icerta ē ī se ꝛ ī sua cā. iō creatura nō pōt illā certitudialiter noscē aut p̄scire. Diuina aūt cognitio nō depēdet a reb⁹. imo oīa q̄ nouit f̄m modū veritatis nouit: ꝛ qꝛ sua veritas ē certissima: certissime cognoscit ↄtingētia vt nccīa. Et sicut certissime nouit: ita pōt certitudialit̄ demr̄are ꝛ reuelar̄. Ideo hec p̄cognitio futuroꝝ vel ē dei vel a deo. Et iō cū talia futura p̄dicunt̄: p̄dictio dr̄ dinatio: qꝛ talis ē actus dīn⁹. Et etiā qꝛ diaboli superbi maxīe conāt̄ ondere hoc ī se habere. Et iō dicere ꝙ demones p seipsos futura ↄtingētia p̄sciāt certitudialiter. hoc ē eis attribuere qd̄ dei ē. iō ē ibi ifidelitas ꝛ infidelitati frequēt̄ ānexa idolatria. iō dīnatio ē phibita. Quāuis aūt demōes nō possint p seipos futura cōtīgētia scire certitudialiter: tñ freq̄nter vera p̄dicūt. qꝛ euētū futuroꝝ aliq̄ mō p̄sciūt vel p̄sentiūt. Hec aūt quadruplr̄ sciūt: sicut dicit Aug⁹. 3° sup Gen. Aut.n. sensus vel igenii acrimonia. Aut multa expiētia. Aut dolosa cautela. Aut aliena doctrina. Sensus acrimonia. vt qñ vidēt ꝛ diligent̄ ↄsiderāt ad q̄d inclinet̄ affectio nr̄a: vel que sint iducētia vel retrahentia. Expientia tēpoꝝ: qꝛ ex talib⁹ vidit accidē talia. Dolosa cautela qñ pponit aliq̄d facere ꝛ p̄dicit quasi aliud sit factur⁹. Aliena doctrīa qñ iusto dei iudicio pmittit̄ ab angelis discere. Et sic pꝫ ꝙ demōes futura ↄtingētia ꝛ si pñt pbabilit̄ nō pñt tñ certitudialit̄ p̄scire. Sꝫ obiicit̄ qꝛ astronomi ꝛ mathematici p cursū astroꝝ p̄cognoscūt ꝛ dicūt multa futura: ꝛ videm⁹ ꝙ ī multis vera dicūt. Sed maior ē intelligētia ī āgelis. g̃ ꝛc̄. Rñ° ꝙ astronomi vel mathematici frequēt̄ dicūt vera ↄiecturādo vel f̄m legē astroꝝ vel f̄m diaboli cōmertiū. Scđm legē astroꝝ: vt qñ stella dominat̄ q̄ hꝫ īpressionē supra diuersos hūores tūc disponit f̄m hoc hoīem ad diuersos mores ꝛ affectiones. Scđm ↄmertiū diaboli: vt qñ volūt vim astroꝝ vltra ptēdere q̄z ad id supra qd̄ pñt. Tūc.n. nisi diabol⁹ adeēt: ita frequent̄ falsū sicut verū dicerēt. Nūc aūt cū toto auxilio demonū frequent̄ falsa p̄dicūt ꝛ d̄cipiūt. sed tāta ē demonū astutia ꝙ ita sciunt occultare fraudē suā vt ostendāt errorē siue defectū fuisse in astronomo cōsiderante: non in arte vel diabolo assistente. In hoc g̃ stat rō ꝙ astronomi de cōtingētib⁹ hñtib⁹ causā fallibilē ꝛ indeterminatā nō p̄sciūt vera: nisi ex cōiectura. ꝛ diabol⁹ ex maiori ↄiectura illa p̄sentit: nō tñ certitudinaliter p̄scit. Hec Bo. 2. dis. 7. p. 2. q. i. ar. 3. o. Utruꝫ demones p̄noscant pluuias ꝛ hi⁹. Rñ°. Quidā dicūt ꝙ licꝫ demones p suā nālē virtutē hēant futuroruꝫ taliū valde pbabilē ↄiecturā eo ꝙ eoꝝ cāe sunt nāles ꝛ determinate: ꝛ vt in plurib⁹ eueniūt tñ qꝛ predicte cāe sūt ipedibiles. iō hi⁹ futuroꝝ certā p̄cognitionē p suā naturalē v̄tutē hr̄e nō pñt. Et si dicat̄ eis ꝙ illud ipedimētū qñ euenit ē p cām naturalē que de nccītate opatur: dicūt ꝙ cōcursus cāe īpedientis alique effectū: ꝛ cāe q̄ q̄tū erat ex se: erat nata illū effectū pducere. qñꝫ ē p accñs ꝛ a cāu. Vñ talis ↄcursus nō hꝫ aliquā cām naturalē p se.

q2 cũ nõ sit vere vnũ nõ ẽ vere ens. Vñ phs 6.metha. dicit de tali ente: qd ẽ ꝓpinquũ non enti. ꝛ ꝙ talis entis ñ ẽ generatio nec corruptio. Pro hac ẽt opione videt phs eẽ i eodẽ li. vbi reprobat opionẽ dicentiũ oẽs effect⁹ naturales euenire de nccitate. Si.n. cõcursus cãrũ nãliũ sp eẽt de nccitate oẽs effectus nãles euenirẽt de nccitate. qd phs reputat falsum. Pro hac ẽt opione facere vr excõica⁹ cuiusdã articuli q ẽ talis. s. ꝙ nihil fit a cãu. sꝫ omnia eueniũt de nccitate: ꝛ ꝙ oĩa futura q̃ erũt de nccitate erũt ꝛ ꝙ nihil euenit ꝯtingent. Cõsiderãdo oẽs cãs ẽ error: q2 ꝯcursus cãrũ ẽ d diffinitõe casualis effect⁹. fm Boetiũ de ꝯso. Alii vo dicũt ꝯriũ: q2 natura d nccitate opat. ꝛ iõ oẽs effectus nãles nisi ipediant p liberuꝫ arbitriũ: vel angelicũ vel hũanũ: de nccitate eueniũt ꝑsupposita influẽtia generali: q̃ necessaria ẽ ad ꝯseruationẽ nature create ꝛ ipsius opatõnẽ. Vñ si natura dispõsuit nubẽ ad pluuiã: de nccitate resoluet in pluuiã nisi supueniat aliq̃ cã fortior naturalis q̃ hec de nccitate ipediat. A cã g̃ necessaria eueniunt: ꝛ a cã nccĩa ipediũtur. Cũ g̃ demones sciũt vertibilitatẽ naturalẽ elemẽtorũ ꝛ corporũ celestium ꝛ motũ ꝛ cursũ ꝛ cõiũctionẽ planetarũ inter se: ꝛ cũ stellis fixis: ꝑscire pñt p suã virtutẽ sub certitudĩe futurũ euentũ istarũ ipressionũ naturaliũ ꝛ futurũ ĩpedimentũ: ne disposítio ad eas reducat ad actũ. Pro ista opione ẽ ꝙ vidẽmus formicas ĩminente pluuia portare granũ in cauernã: q2 ꝑcognoscũt futuraꝫ pluuiã. g̃ multo magis diabol⁹ ista cognoscere põt. Qui vult tenere opionẽ primã põt rñdere ad illud de formicis: ꝙ illud nõ faciunt: q2 futurã pluuiã ꝑcognoscãt: sꝫ q2 ea que pluuiã de ꝓpinq̃ futurã antecedũt: faciũt quandã ĩmutationẽ in corpibus formicarũ: p quã quodã naturali instictu mouent ad portãdũ granũ in cauernã. Patet g̃ ꝙ illud faciũt ꝓpt̃ ꝥ qd pñs ẽ: nõ ꝓpter ꝥ qd ẽ futurũ. Põt etiã dici ꝙ q2 sensitiua põt nãliter ĩmutari ab influentia celesti: nõ sic aũt intellectiua. iõ nõ ẽ icõueniens q̃dã bruta p illã ĩmutationẽ ꝑsenteꝫ aliqd futurũ ꝑcognoscere p estimatiuã: qd intellectus diaboli p suã virtutẽ naturalẽ sb certitudine ꝑcognoscere nõ posset. Qui aũt tenent secũdã opionẽ rñdent ad articulũ excõicatũ: ꝙ nõ ẽ ꝯ eos: q2 nõ ponũt ꝙ effectus dependẽtes ex libero arbitrio diuo: angelico: vel hũano de nccitate eueniãt: qñ eueniũt. nec ꝙ nccio ipediant: qñ ipediũt. qd ponebant illi ꝯ q̃s ꝑdictus articul⁹ fuit excõicat⁹. Vñ nec ponit hec opinio ꝯcursũ cãꝝ q̃ sꝫ volũtarie opantes eẽ nccĩuꝫ: q̃uis ponat ꝯcursũ cãrũ puꝝ naturaliũ de nccitate ꝯcurrere qñ ꝯcurrũt: supposito motu celi sicut mõ ẽ. ꝛ tali influẽtia generali sine qua nl'la creatura eẽ possit nec agẽ. Sꝫ tñ hec z^a opio q̃litercũq3 icidat i ꝑdictum articulũ excõicatũ seu quẽcũq3 aliũ ẽ fugienda. Hec Rich. z. dis. 7. q. 3. ar. z. o. Utrũ demones cognoscant cogitatões cordiũ? Rñ⁹. Cogitatio cordis dupl'r põt cognosci Uno⁹ in suo effectu. Et sic nõ solũ ab angelo: sꝫ etiã ab hoĩe cognosci põt: ꝛ tãto subtili⁹ quãto effectus hi⁹ fuerit magis occult⁹. Cognoscit.n. cogitatio cordis interdũ nõ solũ p actũ exteriorẽ sed ẽt p ĩmutationẽ vultus. Et ẽt medici aliquas affectões aĩ p pulsũ cognoscere pñt: ꝛ multo magis angeli vel ẽt demones quãto subtilius hi⁹ ĩmutatões occultas corpales ppendũt. Vñ dicit Aug⁹. in li⁹. de diuatõe demonũ: ꝙ aliqñ hoĩuꝫ dispõnes nõ solũ voce ꝓlatas: sed ẽt cogitatõe cõceptas: cũ signa q̃dã ex aĩo exprimũt i corpe tota facilitate pdiscũt. q̃uis in li⁹ retractationũ ꝥ dicat nõ eẽ asserendũ quõ hoc fiat. Alio⁹ pñt cognosci cogitatões ꝓut sũt in intellectu: ꝛ affectões ꝓut sũt in volũtate. Et sic solus de⁹ cogitationes cordiũ ꝛ affectiones volũtatũ cognoscere potest. Cuius rõ ẽ q2 volũtas creature rõnal' soli deo subiacet: ꝛ ipse i eã solus opari põt q est ꝑncipale eius obiectũ: ꝛ vltim⁹ finis. ꝛ iõ ea q̃ in volũtate sũt. vel q̃ ex volũtate sola dependent soli deo sunt nota. Manifestuꝫ ẽ aũt ꝙ ex sola volũtate depẽdet ꝙ aliquis actu aliq̃ cõsideret. q2 cũ aliqs hꝫ habitũ scie vel spẽs intelligibiles in eo exñtes vtit eis cũ vult. ꝑ. Angelus nõ põt illabi aĩe. g̃ nõ põt p nãm videre ea q̃ sũt in aĩa q̃ diu sũt in itimo aĩe. Vñ Aug⁹. de eccle. do. c. 48. dicit. Internas aĩe cogitatões diabolũ nõ videre certi sum⁹. Et. 3. Reg 8⁹. dr. Tu solus nosti cor. filiorũ hoĩuꝫ.

Notandũ aũt ꝙ ĩmutatio sensibilis ꝛ corpalis q̃ cõcomitat cogitatões hoĩs qñq3 est ita exilis ꝛ indetermiata ꝙ diabolus p eaꝫ in certã cognitionẽ cogitatiõis venire non põt. Qñq3 ẽ ita fortis ꝛ determĩata ꝙ p illaꝫ põt cognoscere cogitationẽ quantũ ad speꝫ. vt ꝙ cogitat de inidia vel de luxuria. Nõ tñ credo ꝙ p eã posset certitudĩaliter cognoscere q̃tũ ad oẽs circũstantias singulares. Hec Rich. z. dis. 8. q. z. ar. 4. o. Utrũ hoĩb⁹ liceat vti ministerio vel arte demonũ ad cognoscẽdũ futura vl' aliquid aliud? Rñ⁹. Uti ministerio diaboli põt intelligi vno mõ virtute diuĩa ei aliqua licita iperãdo. Et hoc mõ licet. Vñ Paulus vt hẽtur Act. 16⁹. imperauit spiritui malo qui erat in puella phitonica exire ab ea: ꝛ exiuit eadẽ hora. z⁹ mõ ipsuꝫ familiariter vl' amicabiliter inocando. Et hoc mõ ẽ illicitũ ꝛ ꝓhibitũ hoĩbus. ꝑ lege diuina. Unde Leui. 19⁹.

ꝑcipit occidiq̄ ſciſcitat̄ magos ⁊ arioloſ.2° lege poſitiua: vt pȝ.26.q.2^a.⁊.q.5.ꝑ totū. Et.C.ō maleficiȷ ⁊ mathēaticȷ.l.nemo.3°. etiā ſicut credo lege nature eo ꝙ diabolus ē obſtinat⁹ aduerſarius ſūmi p̄ncipis noſtri.ſ.dei. ⁊ ab eccleſia irreuocabiliter ꝑciſus: ⁊ ita mēdax ⁊ fallax ꝙ ſi qn̄qȝ dicit veritatē vtilē. aut dicit eā cōpulſus a deo. aut vt ſibi magȷ credat̄ ī mēdacio vt ſic decipiat cauteloſi⁹. Et iō qui familiarit̄ inuocat eū: peccat directe ꝯ deū ⁊ ꝯ eccleſiā ⁊ ꝯ ſeipſū: cū diabolus ſit generis hūani peſſimuſ inimicus. Eſt aūt ibi pctm̄: aut īfidelitatis: vt ſi cr̄dēdo diabolo diuū aliq̄d ei attribuat. aut idolatrie: vt in oblatōnibus ⁊ ſacrificiis. aut ſaltē inobediētie. q2 facit ꝯ ꝓhibitionē dei et eccleſie: vt ſupradictū ē. Et q2 artes magice ſunt cū quibuſdā demonū īuocatōibus: vel cū quibuſdā cōmertiis cū demōib⁹. iō vti magicis artib⁹ ē ꝓhibitū tāꝙ illicitū ⁊ ꝓphanū. Unde Aug⁹.2°. de doctrina xp̄iana de magicis artib⁹ loquēs dicit. Oēs ġ hi⁹ artes etiam nugatorie vel noxie ſupſtitionis ex quadā peſtifera ſocietate hoīum ⁊ demonū quaſi pacta infidelis ⁊ doloſe amicitie cōſtituta penit⁹ ſunt repudianda ⁊ refutanda xp̄iano. Sed obiicitur q2 Boetius ī proemio ſecūdi ō ſyllogiſmis cathegoricis dicit ꝙ boni hoīes nō aliter cauent mala niſi nouerit illa. ġ oīs ſcia eſt bona ſiue ſit reſpectu boni ſiue mali. Sed arſ magica ē ſcia. ġ ⁊c. R̄n̄° ꝙ nō ē verum ꝙ ars magica ſit ſcia: ſȝ ē ſupſtitio. Un̄ nulli licȝ eā diſcere vel docere vel illa vti. Hec Rich. 2.diſ.7.q.4.ar.2.o. Utr̄ pctm̄ ſit ī characteribus q̄ fieri ſolēt in talibus. R̄n̄° ꝙ ē ibi magnū pctm̄: quia fiūt ad miſteriū demonū iplorandū q̄ð nō licet: ⁊ iō malo fiūt fine. Si queratur vnde hn̄t virtutē. dicēdū ꝙ n̄ hn̄t ex ſe: ſed ex diabolica pactōe. Sic.n. diabolus pepigit cū his qui ſunt ei familiares ꝙ talia ſiḡ recognoſcēt: ⁊ ad talia ſe p̄ntem offerret. Oñdit aūt ꝑ illa ſe cogi: vt oñdat aliq̄d eē virtutis in hi⁹ artib⁹ in quibus ſūt m̄lta nephāda ꝑ que abducit̄ hō a fide ⁊ a cultu diuino. Nec facit hoc diabolus. q2 in illis delectet̄: ſȝ poti⁹ in īfidelitate facientiū. Hec Boñ.2.diſ.7.p.2.q.2 ar.3.o.

De ipreſſionibus aſtrorū circa quas q̄daȝ mathematici errant ti.12⁹.

Oſtea quia mathematici dicūt euentū futuroruȝ aliquoꝝ ex aſtris dependere ⁊ precognoſci poſſe. iō ꝯſiderandū ē hic de ipreſſiōe aſtrorū reſpectu hoīuȝ ⁊ demonū. Unde circa hoc querūtur plura.ſ. Utrum ex ipreſſione luminariū celeſtiū cauſet̄ ī hoībus diuerſitas morū? R̄n̄°. Mores hoīum ⁊ euētus futurorū a ſiderib⁹ cāri dupl̄r pōt intelligi. Aut neceſſario ⁊ ſufficiēter. Aut diſpoſitiue ⁊ cōtingent̄. Si dicat̄ p̄ mō: ſic nō tm̄ ē falſū ſȝ ēt hereticū: quia repugnat xp̄iane religioni. Cū q2 veritas fidei in hoc errore ſaluari nō pōt. Hū eni ponit oīa a ſiderib⁹ neċio euenir̄ tollit merita: ⁊ ꝑ ꝯn̄s p̄miū tollit gr̄am ⁊ ꝑ ꝯn̄s gloriaȝ. Cū quia honeſtas morū ꝑ hūc errorē p̄iudicium patit̄ dū culpa peccātis ī ſidera refūdit̄. licentia mal̄faciēdi ſine rep̄henſione ꝯcedit̄ ⁊ hō ad adorandū ⁊ colēdū ſidera incuruatur: Si aūt dicat̄: mores hoīum a diſpōnibus ſiderū variari diſpoſitiue ⁊ cōtingenter: ſic pōt hr̄e veritatē: q2 nec rōni nec fidei repugnat. Planū ē.n. ꝙ diſpoſitio corpiſ varia multuȝ facit ad variationē affectionū ⁊ morū aīe. Ut plurimū.n. aīa ꝯplexiones corpis imitat̄: vt dicitur in ſex principiis. Un̄ colerici ſūt iracūdi ⁊ ſanguinei ſūt benigni: ⁊ melācolici ſūt īuidi flegmatici pigri. Hoc aūt nō ē neċio. Aia eniȝ dn̄atur ſuo corpi ⁊ maxīe qn̄ ē adiuta ꝑ gr̄aȝ. Multos.n. videmus colericos māſuetos: et melācolicos benignos. Qm̄ ġ virtus corpuȝ celeſtiū opat̄ admixtionē ⁊ qualitatē ꝯplexionū. hinc ē ꝙ ꝑ ꝯn̄s opat̄ quodāmodo ad q̄litatem morū: valde tn̄ de longinquo. Plus.n facit ad qualitatē ꝯplexiōis virtus nāe inferioris q̄̄ virtus ſideris. Un̄ Aug⁹.5. de ciui. dei in ſolutōne cuiuſdā q̄ōnis de duob⁹ fratrib⁹ qui ſimul infirmabāt̄ ⁊ curabāt̄: cū quererēt vnde hoc eēt: magis cōmendat rōnē hypocratis q̄̄ aſtronomi. Hypocras.n. rn̄dit ꝙ h̄ erat ꝑpter ſīlitudinē cōplexionis. ⁊ aſtronom⁹ rn̄dit ꝙ erat ꝑpter idēptitatem ꝯſtellatōiſ. Melius.n. rn̄dit phyſicus. q2 cām reddit magis ꝓpriā ⁊ magis ꝓpinquā. Sic ġ dicendū ꝙ impreſſiones ſiderū aliquo modo diſponūt ad varietatem morū: non quidē diſpōne neċia ⁊ proxima ⁊ ſufficiente: ſed remota ⁊ contingēte. Sed obiicitur ꝯ p̄dicta. quia p̄hus li°. de ꝓprietatibus elementorū dicit: ꝙ regna vacua facta ſunt ⁊ terre depopulate apud coniūctionē iouis ⁊ ſaturni. Sed talia depēdēt ex libero arbitrio. ġ ⁊c. R̄n̄° ꝙ hoc dicit p̄hus n̄ quia homines non poterant reſiſtere influentie illius conſtellationis ad diſſenſionē inclinantis: ſed quia noluerunt. Quia ſicut dicit Ptholomeus in almageſti. ſapiēs hō dn̄abit̄ aſtris. Quāuis aūt coniūctio iouis ⁊ ſaturni: eo ꝙ ſaturnus hȝ influentiā melancolicam et malā. iupiter aūt imittit valde bonā influētiā poſſit ad rixam vel ad diſcordiam hoīes inclinare: illi tn̄ inclinationi hoīes ꝑ libertatē ar

bitrii pñt resistere: z satis facilit cū adiutorio gratie dei. Obiicitur iterū quia Dam. lib°. 2°. c. 6°. dicit. Constituūtur multotiens comete z signa quedā mortis regū. g zc. Rñ°. Qui dā dicūt q cometa nec naturaliter generatur. nec est vna de stellis in firmamēto positis: vñ nec eius significatio ē naturalis. Vnd Dam. lib°. 2°. c. 6.. dicit: q comete nō sūt ex his que a principio genita sūt astra: sed dīna iussione fz ipsū tēpus constituūt: z rursus dissoluūtur Hec Dam. Prenūciat aūt deus per tale signū mortem regis magis q̄ aliorū. Tū quia ē per sōa cōis. Tū quia ex hoc pōt oriri turbatō regni. de cuius custodia magis solicitantur angeli ppter cōmune bonū. Aliis aūt qui viam phicam sequūtur videtur q stella comata sit impressio calida z sicca generata in inferiori parte aeris prope ignem ex vapore calido et sicco: z globus illius vaporis adunatus apparet corpus stelle. partes aūt illi⁹ vaporis di scontinuate circa illum globum z in longum protēse in suis extremitatibus illi globo con iuncte: sunt quasi eius come. Et fm hanc positionē significat z causat: non per se sed per accidens mortalitatem prouenientem ex infirmitatibus calidis z siccis: quia vehemēs distemperata siccitas consueta est preuē ire z comitari comete generationem. Et quia vt plurimum diuites nutriuntur calidis z siccis: iō illo tempore multi diuites moriūtur: inter q̄s mors regum z principum est magis notabilis. Et ita vides q fm quācunq istarum opinionum nullum penitus habet dominium super liberum arbitrium. Nota insuper q iudicia astronomorum ex astris per aliquam dispositionem habent probabilitatem: non tam necessitatem. Probabilitatem aūt maiorem habent in actibus nature q̄ voluntatis: z ī actibus hominū generalibus: sicut vnius gentis vel prouintie q̄ in particularibus vnius persone. quia maior effectus stellarū imprimitur in totam vnam gentē q̄ in vnū hominē: z qz maior pars gentis vnius magis sequitur affectiones naturales corporis q̄ vnus singularis homo. Hec Bona. 2. dis. 14. p. 2. q. 2. ar°. 3. o.

Vtrum fatum sit: z quid sit? Rñdeo. Opinio fuit quorūdam mathematicorū q ex dispositionis siderum causatur diuersitas morū in hominibus: ita q talis est quis in morib⁹ qualem faciat eum esse dispositio siderū in q̄ est conceptus vel natus. z istam vim vocauerunt nomine fati. Hec opinio non tm̄ est falsa sz etiam heretica. z omnino detestanda. vt pz ex supradictis. Vñ fatū fm acceptionē istam nihil ē. Et sic dicit Greg. in omel. ephye. Absit a fideliū cordibus vt fatū aliquid eē dicāt. Alio modo pōt dici fatum dispositio siue ordinatio cāarum secūdarum ad producendos effectus diuinitus puisos. Et hoc mō fatum vere ē aliquid. Prouidētia eni diuina p cās medias exequitur suos effectus. Pōt g ipsa effectuū ordinatio dupliciter cōsiderari. Vno mō fm q est in deo: z sic dicit puidētia. Alio° fm q ē in causis mediis ordinatis a deo ad effectus aliquos producendos: z sic hz rōnē fati. Et hoc mō Boetius loquēs de fato. 4° de conso. dicit q fatū est reb⁹ mobilibus inherens dispositio p quā prouidentia suis queq nectit ordibus. Sed tñ sci doctores h noīe vti recusauerūt ppter eos qui illud ad vi positionis siderū retorquebant. Vnde Aug°. 5. de ciui. dei dicit. Si pptere a quisq res hūanas fato tribuit: quia ipsam dei volūtatē vel ptātem fatū vocat: sententiam teneat z liguā corrigat. Vtrū oīa fato subdant? Rñ°. Fatum vt dictum ē: est ordinatio cārum secūdarum ad effectus diuinitus puisos. Quecūq g secūdis causis subdūtur: fato subdūtur. Si qua vero sunt que a deo īmediate fiant: cuz nō subdantur causis secundis n subdūtur fato: vt est glorificatio substantiarū spūaliū. creatio rerū. z alia hi⁹. Et hoc ē qd dicit Boeti⁹ 4° de conso. q ea que sunt prime deitati propinqua fatalis ordinis mobilitatē excedunt.

Vtrū corpora celestia possint in demones imprimere. Rñ° q demones sunt supiores ordine nature q̄ corpora celestia. Agēs autē est supius patiēte: vt dicit Aug°. 12. sup Gen. Ex quo sequit q demōes n subiiciūtur actōni corporū celestiū. Sed 5. demones fz certa augmenta lune vexant hoīes aliquos qui etiam ppter hoc lunatici dicūtur: vt pz Math. 4°. z. 17°. Sed hoc vt videtur nō eēt nisi dēmones corpibus celestibus subiacerent. Rñ° q demones fm certa augmenta lune vexāt homines ppter duo. p̊ quidē ad hoc vt infamēt creaturā dei. s. lunā. vt Hiero. z Criso⁹ dicūt 2° quia nō pñt operari nisi mediantibus virtutibus nālibus: in suis opibus considerāt corporū aptitudines ad effectus intentos. Manifestum ē aūt q cerebrū est humidissimum oīum partiū corporis: vt Ar. dicit. iō maxime subiicitur operationi lune que ex sua proprietate habz mouere humiditatē. In cerebro āt perficiūtur vires aīales: z iō demones fm augmenta certa lune perturbant hoīs fantasiaz: qñ considerant cerebrū ad hoc eē dispositū.

Obycitur iter. quia nigromātici obseruāt certas constellationes in aduocādo demōes. g zc. Rñ° q demones aduocati in certis constellationibus magis exhibent se pñtes. p̊ ad hoc vt inducant hoīes ad credendū aliquod

lumen eẽ in stellis. 2° quia considerant fm aliquas constellationes mãm corpalem eẽ magis dispositã ad effectus pro quibus aduocãtur. Hec Tho. i. q. ii6. o.

De diuinatione p somnia. ti. i3°.

Postea cõsiderãdũ ẽ de diuinatione p somnia. Circa qḋ querit: vtrũ aliqs in sõniando possit preuidere futura. Rñ°. Futurorũ fm q ptinz ad pñs ẽ qntuplex differẽtia. Quedã. n. futura hñt cãm nãlem in hoie somniãte: vt sunt illa que pueniũt ex aliquib⁹ cãis que sunt ĩ hoie somniante. sicut febris ex abũdãtia colere nimis intense. Et hi⁹ futura puidẽt in somnis aliqñ per cãm nãlẽ et determiatã eo q nã repñtat in somnis aĩe aliquas dispositiones que sunt in corpe: ex qbus postea cõtingit infirmitas vel aliquid aliud. Vñ qñq cõtigit q in hoie in quo supabũdat colera nimis intensa repñtat aĩe in somnis imagiatõ febris fut e. Vñ Ar. li. ḋ som. et vigi. diẽ q qñ sõnia sũt ex his ex qbus cponũtur: tũc sũt signa vel sanitatis vel infirmitatis fm eorũ drias. Vt si quis somniet de occupatõib⁹ igneis: signũ ẽ q pdñat in eo colera. si de aeris: vt ḋ volatu et hi⁹: signũ ẽ sanguinis. si aque vel alteri⁹ liquoris aquei: signũ ẽ flegmatis. si de terreis signũ ẽ melanconie. Et iõ p sõnia qñq iuuãt medici ad cogscendũ dispositiones corpis: vt etiã dicit phs in eodẽ li°. Et dicunt aliqui q talia somnia pcedunt ex nãli sollicitudie nature de regimie corpis. Et hi⁹ somnia sũt tñ signa nõ cause accñtiũ futurorũ in hoie. Quedã vero futura hñt cãm nãlez extra hoiez sõniantẽ: vt sunt illa que pueniũt ex aliqua determinata influentia corporũ celestiũ: vt vehemens aeris siccitas: vel nimia abundantia hymbriũ et multa alia. Et hi⁹ futura ẽt qñq puident in sõnis p aliquã cãm nãlẽ et determiatã. Qñq. n. influentia celi et elementorũ ĩpressionẽ facit in corpore homiis: ex q̃ ĩpressione qñq repñtat aĩe in somnis imago alic⁹ effectus futuri ex hoiez q pueniet ex eadẽ influẽtia. Nec h videat absurdũ cũ ẽt hãc ĩpressiõez fieri videam⁹ in aliqbus brutis p quã instinctu nãli pluuiã et ventũ futuꝝ apphẽdũt. Vñ et formice pper talẽ ĩpressionẽ portãt granũ in cauernã anteq pluat. Quia. n effect⁹ sũt virtualiter ĩ cãis. iõ effectus pcedẽs ex vna nãli cã ĩ vno: gerit aliq mõ silitudinẽ illius effect⁹ q postmodũ accidz ex eadẽ cã naturali ĩ alio Et hic ẽ q ĩpressio facta ĩ corpore ex dispõe influentie celi et elemẽtorũ: ex qua postea pueniet pluuia silitudiez gerit pluuie future: et sic p illam ĩpressionẽ repñtari põt ĩ somnis ipsi aĩe imago future pluuie: et erit illud sõniuz signũ nõ cã future pluuie. Licet aũt hec somnia et pcedentia sint signa futurorũ: nõ tñ opõtet q illa significata sp eueniãt. quia ex aliqua cã supueniente pñt ĩpediri. Vñ qñq pter nimiã abũdantiã ardentis colere in corpe: somniat hõ se febricitare: et tñ nõ sequitur febris pter aliquã cãz supuenientẽ que tẽperat colerã illã. vel quia apponit remediũ medicine. Silr qñq pter dispõem celi et elemẽtorũ: q̃ q̃tũ ẽ ex parte sua haberet cito pluuiã cãre: fit ĩpressio ĩ hoie p quã sõniat pluuiã. nec tñ seqtur pluuia h ĩpediẽte aliqua cã: supueniente alia. Et his dictis cõcordat phs de som. et vigi. parũ añ finẽ: vt pz cõsiderãti verba ei⁹. Quedã aũt futura hñt cãm volũtariã ĩ hoie sõniante: vt sũt illa q̃ depẽdent ex ope ipius sõniãtis. Et hi⁹ futura nõ puidẽt in sõnñs p aliquã cãm determiatã naturalẽ. sz qñq puident a casu: vt cũ hõ ẽ aliqd volũtarie factur⁹ de q̃ nũq volũtatẽ faciẽdi nec aliq ĩclinatõez habuit ad hoc: si hõ sõniat se aliqd tale facere a casu ẽ nisi h hẽat p reuelatõem. Vñ talia sõnia nõ sũt signa nec cãe futurorũ sz dicũt accidẽtia siue cãualia. Qñq ãt puidẽt p aliquã cãm determinatã ex volũtate creata: vt cũ hõ in vigilia multũ solicitus fuit de aliq ope faciendo. et vehemẽter illud facere desiderauit: et cũ magna iuestigatõe iquisiuit modũ p quẽ facere posset: et ñ potẽs modũ iuenire obdormiuit ĩtali sollicitudie: et ex his cãtur ĩ aĩa qñz dispositio p quã sõniat se illud op⁹ facere. Et cõtingit qñq q quia ĩ vigilia erat facta ppatõ ad inueniendũ modũ faciẽdi. in sõnio pp sedatiõnẽ motuũ exteriorũ et interiorũ circa aurorã: repñtat aĩe modus ille quẽ in vigilia ñ potuit ĩuenire. Unde accidit q euigilãs se ponit ad faciẽdũ opus qḋ alias nõ fecisset eo q ĩ vigilãdo modũ faciẽdi nõ poterat repire. et tale somniũ ẽ cã effectus futuri p modũ iam dictũ: et ẽ cã sine qua nõ. Et his cõcordat phs 2° de som. et vigi. vt patz ĩtuenti verba ei⁹. Cõtingit ẽt qñq q talia somnia ñ sunt cã effect⁹ futuri sed tñ sũt effectus motuũ q in vigilia precesserunt: mediãte quadã ĩpressione quã reliqu erũt in nobis. Quedã vero futura hñt cãm voluntariã in aliis hoibus ab ipso somniante et in remotis ptibus vt. s. illa somnient que illi homines facere disposuerunt. Et tlia preuidere non pñt in somniis p aliquã causaz naturalem et determiatã. Sed si aliqs hõ sõniat aliquid qḋ postea accidit in remotis ptibus per cãm volũtariã. h est a casu. Et iõ hi⁹ somnia fm phm de som. et vigi. dicũtur acci/

dentia vel casus. Et hoc intelligo nisi illa futura reuelent dormienti p aliquã cãm volũtariã: sicut p dinã reuelatõnẽ imediate vł mediante misterio angelorũ: quorũ reuelatõnes aĩe dormiẽtiũ ⁊ pcipue ĩ nocte sicut dicit phs 2° de som. ⁊ vigi. si silentes sũt noctes. qñ sũt magis apte recipe q̃3 in vigilando ppter sedationẽ motuũ exteriorũ ⁊ interiorũ: ⁊ maxime circa aurorã qñ digestio ẽ cõpleta ⁊ sedati sũt motus fumositatũ. Quia. n. angelus ẽ limitate virtutis: efficacius reuelare põt aliqđ futurorũ aĩe disposite q̃3 indisposite. Vñ ⁊ somnia de quibus dictũ ẽ p̃ ⁊ scdo loco qñ hñtur ĩ tali hora sũt veriora. Et his dictꝭ ɔcordat Auicen. vi. nãliũ li 4°. c. 2°. Cñ quacũq3 hora reuelet angelus verus ⁊ bonꝰ dormiẽti sp ẽ verũ qđ reuelat. Ex p̃dictis p3 q somniorũ quedã hñt cãm determĩatã: ⁊ hoc in somniãte vel ex sõniantẽ. aliqua vero nõ hñt cãm determĩatã s3 sũt casualia. Et huic distictioni concordat Auicẽ. vi. naturaliũ. li. iiii. c. v. vbi dicit q somnia quedã sũt naturalia. ⁊ hec subdiuidit ĩ duos modos predictos. quedã sunt volũtaria: ⁊ sub his cõprehendi pñt illa que cãm habent volũtariã extra somniantẽ ⁊ illa que sũt a casu. P3 etiã ex dictis q sõniorũ aliqua sũt sig̃ s. precedentiũ motuũ vel ẽt aliquorũ futurorꝫ aliqua sũt cãe. s. sine quibus nõ fierẽt aliq̃ futura. aliqua sũt a ccñtia. Et huic distinctõi cõcordat Aristo. li. 2°. de som. ⁊ vigi. c. de dinatione que fit in sõnis: vt p3 ibidẽ intuẽti. Quapropter vt dicit phs ibidẽ. sõnia nõ dẽmꝰ oĩno cõtẽnere: nec oĩno de eis curarẽ eo q sicut dicit Aui. 6° naturaliũ li. 4°. c. 4° ñ oĩa somnia sunt vera. His ẽt concordat sacra scriptura q̃ qñq3 prohibet attendere somniis. qñq3 approbat attendere visionibus que fiũt in somniis Hec Richa. Si quis ergo vtatur somniis ad cognoscenda futura. s. q somnia procedũt ex reuelatione diuina vel ex naturali causa intrĩseca vel extrinseca q̃tũ se põt extendere talis virtus: non erit illicita diuinatio. Si aũt huiꝰ diuinatio causetur ex reuelatione demonũ cũ quibus habẽtur pacta vel expressa. qui. s. ad hoc inuocãtur: vel occulta vel tacita. quia huiusmodi dĩnatio extenditur ad illud ad quod se non põt extendere: erit diuinatio superstitiosa ⁊ illicita. Hec Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 95. arti. 6. o.

Prohibetur g̃ curiosa obseruatio somniorum: ⁊ temerariũ est inniti somniis. qm̃ difficile est cognoscere qñ accidunt ex causis naturalibus vel supernaturalibus. ⁊ quãdo ex angelis bonis vel malis. Hec Joh. de pec. i sũma sua de anima. Unde sacra scriptura reprehendit eos qui confidunt in somniis. Dicitur eni Eccle. 34. Sicut parturientis cor tuũ fantasias patitur: nisi ab altissimo ĩmissa fuerit visitatio.

De sortilegiis. ti. 14°.

Einde ɔsiderandũ est de dĩnatione sortiũ. ⁊ prio de ipsa. 2° de eius pena. Circa primũ queritur vtrũ sit licita: Rñ° q sicut s̃ dictum ẽ: sortes proprie dicũtur cũ aliquid fit: vt eius euentu considerato: aliquid occultũ innotescat. Et si quidem queratur iudicio sortium quid tibi sit exhibendũ: siue illud sit res possessa: siue sit honor: seu dignitas: siue pẽa aut actio aliqua: dr̃ sors diuisoria. Si autẽ inquiratur quid sit agendũ: dicitur sors consultoria. Si vero querat̃ quid sit futurũ: sors dr̃ dĩnatoria. Actus vero hũani qui requirũt ad sortes nõ subdũtur dispositioni stellarum nec etiã euentus ipsorũ actuũ. Unde si quis ea intentione sortibus vtatur: quasi huiusmõi actus hũani q ad sortes requirũtur: ex dispositione stellarũ effectũ sortiantur: vana ⁊ falsa erit opinio. ⁊ per ɔñs suggestione demonũ nõ carebit. ⁊ ex hoc dĩnatio talis superstitiosa et illicita erit. Hac aũt causa remota necesse est q sortialium accidentium expectetur euẽtꝰ vel ex fortuna: vel ex aliqua speciali causa dirigente. Et si quidem ex fortuna: qđ locũ habere põt tm̃ in sorte diuisoria nõ videtur hr̃e vitiũ: nisi forte vanitatis: sicut si aliqui nõ valentes concorditer aliquid diuidere: sortibꝰ vti velint ad diuisionẽ quasi exponẽtes fortũe quis quã accipiet ptem. Si vero ex spãli causa iudiciũ sortiũ expectet̃. qñq3 quidẽ expectatur ex demõibus. sicut legit̃ Ezech. xxi. q rex babylonis stetit in biuio in capite duarum viarũ dĩnationẽ querẽs. ⁊ miscens sagittas interrogauit idola ⁊ ea consuluit. Et tales sortes sunt illicite ⁊ ẜm canones prohibẽtur. Qñq3 vero expectantur a deo ẜ3 illud puer. 16°. sortes mittũtur in sinũ: sed a dño temperantur. Et talis sors non ẽ aliquid mali: vt dicit glo. Augꝰ. super illud p̃s. in mãibꝰ tuis sortes m. Nota vlterius q sors põt sumi multipliciter. Uno modo pro electione gratuita: vt in p̃s. In mãibus tuis sortes. m. Et ad Eph. p̃. In quo sorte vocati sumus. Alio mõ p eo quod est iudiciũ diuine volũtatis: vt Actꝰ. p̃. Cecidit sors sup Mathiã. Et sic dicit Augꝰ. q sors non est aliquid mali: sed res in hũana dubietate posita diuinã indicans volũtatem 26. q 2. sors. Sors eni. s. ipsum operatũ prout est in fieri est res dubia. sed postq̃3 ẽ in facto esse est res certa: ⁊ indiciũ diuine volũtatis.

Sors primo mō non ē aliquid mali: nec etiaʒ secūdo mō est aliquid mali in se: sed ratiōe cir cūstantie pōt aliquid mali in se continere. Uñ prohibetur ne sub hac specie hoīes in idolatriam labāť.26.q.2.§.bis itaqꝫ.3° pōt accipi sors prout est nomen vlterius deriuatū ad significandū diuinationē ꝭm ꝙ dicit Leo papa tertius ꝙ sors nihil aliud est q̃ꝫ diuinatio ⁊ maleficium a sanctis patribus dānatum. Et ꝭm hoc non est licita nec credenda nec exercēda aliquo modo vt dicitur in dicto.§.bis ita.⁊.c. sequentibus .⁊ .26.q .5.per totum . Et iō hoc modo prohibetur sub anathematis interdcō 26.q.5.sortes. Sciendū etiam ꝙ in sortibꝰ 2° modo dictis.peccatum pōt accidere quadrupliciter.p̄ si sine vlla necessitate ad sortes recurrať. Hoc enī videtur ad dei tēptationē ptinere. Unde Augꝰ.sup Luc. Qui sorte eligiť hūano iudicio nō cōprehenditur. 2° etiā si qs in necessitate absqꝫ reuerētia sortibus vtatur. Unde Beda sup actus aplo͛rū . Si qui necessitate aliqua cōpulsi deū putant sortibꝰ aplo͛rū esse consulendū videāt hoc ipsos aplo͛s ñ nisi fratrū collecto cetu: ⁊ precibus ad deum fusis egisse.3° si diuina oracula ad terrena negocia conuertantur. Unde Augꝰ. dicit ad inquisitiones ianuarij. His quideʒ paginis euāgelicis sortes legunt. Et si optandū sit: vt illō potius faciant q̃ꝫ ad demonia cōsulenda concurrant. ista tñ mihi displicet cōsuetudo .⁊ ad negocia secularia. ⁊ ad vite huius varietateʒ conuertere diuina oracula. 4° si alicui sortibus vtantur i electionibꝰ ecclesiasticis q̄ fieri debent ex inspiratione diuina vel spiritus sācti Unde sicut dicit Beda super Actꝰ. Mathias ante penthecosten ordinatus sorte queritur. quia.s. plenitudo spiritus sancti nōdum erat effusa in ecclesia. Septem auteʒ diaconi postea non sorte sed aplo͛rū electione sunt ordinati. Secus aūt est in dignitatibus tēporalibus que ad terrena disponenda ordinantur in quarum electione plerūqꝫ sortibus homines vtūtur: sicut ⁊ in tpalium reruʒ diuisione si necessitas īmineat licitū est cū debita reuerentia sortibꝰ diuinū iudiciū implorare. Uñ sicut dicit Augꝰ.in epl'a ad Honoratum. si inter dei ministros sit disceptatio qui tpe eorūʒ persecutionis maneant: ⁊ qui fugiāt ne forte morte omnium deseratur ecclesia si hec disceptatio aliter terminari non possit: quātum mihi videtur eligendi sunt sorte q maneant ⁊ q fugiant. Et libro p̄ de doctrina xpiana dicit. Si tibi aliquid abundaret qō oporteret dari ei qui non haberet nec duobus dari posset: sꝫ occurrerent tibi duo quorum neuter aliū vel indigentia vel erga te aliqua necessitate superaret: nihil iustius faceres q̃ꝫ si sorte eligeres cui dandum esset quod vtriqꝫ dari non posset. Per predicta cessat obiectio ꝙ sancti viri tam in veteri testamento q̃ꝫ in nouo sorte vsi fuisse leguntur. Honorius etiam extra de sortilegijs. ecclesia. et extra eo. dicit ꝙ licet vti sortibus pro litibus dirimendis . Et.26.q.2.sors. Et idem dicit Hostien. Et hoc intellige secūdum eum in temporalibus: ⁊ de sorte simplici cum paleis vel huiusmodi et sine aliqua superstitione. Nota breuius ꝙ cum aliquid per sortem queritur: aut illud pertinet ad reʒ temporalem vt diuisio hereditatis: et his similia: et tunc licet. ff. famil̕. hercis̕. si qui sunt. Aut pertinet ad rem spiritualem . Et tūc aut pertinet ad electioneʒ alicuius prelati. Et tūc nullo modo licet. extra de sortile. ecclesia. in fine. Aut pertinet ad aliquod aliud spirituale iurgium dirimendum. Et tunc si illud precedit licet.26.q.2.non exemplo.⁊ argumentum. extra .e. ecclesia. vbi hoc tantum prohibetur in electionibus. Et per hoc videtur concedi in aliis iurgijs dirimendis. Cuius ratio potest esse: quia non ita in alijs sicut in electionibus est prouisum. Si vero non precedit: non licꝫ. 26.q .2.non statim. Ad inquisitionem autem veritatis de aliquo futuro vel preterito: vt furto et similibus non licet. extra. eo.c. primo.

Quid si contentio esset de aliquorum electione: et esset paritas in omnibus vtrobiqꝫ. Respondeo. Scripserunt Laurentius Ray. Joh . et cancellarius ꝙ tunc exemplo Mathie possent fieri sortes . sed hoc reprobatur. ex̄.e. ecclesia vestra. Unde Hosti. dicit ꝙ hoc non posset fieri sine auctoritate pape. Uñ ꝭm eū ⁊ Goff. in tali casu: vel debent iteruʒ eligeř vel per supioreʒ aliter rectificabitur. Quid de iudicijs ferri cadētis: ⁊ aque feruētis: ⁊ singularis cōcertatiōis que dicūť vulgaria. Nū quid sūt licita. Rñdeo. Huiusmōi iudicia ordinantur ad alicuius peccati occulti inquisitionē p aliqđ qđ ab homine fit: ⁊ in hoc cū sortibꝰ cōueniūt. inq̃tū tñ expectatur aliquis miraculosus effectus a deo: cōem sortiū rōnem excedunt. Unde huiusmōi iudiciū reddiť illicitum. tum qꝛ ordinatur ad iudicandū occulta que diuino iudicio reseruātur. tum qꝛ non est auctoritate diuina scriptū.2.q.5 cōsuluisti ⁊ extra đ pur. vul.c.fi. Quid de his q īuestigant perdita p inspectionem astrolabij: aut inscriptiones ⁊ hiꝰ? Rñdeo. Hoc facere non licet secūdnꝫ Rođ. Gof.⁊ hosti. ex̄ de sortil̕. ex tuarum.

Circa secūdum qđ est de pena sortilegoꝝ sciēdū: ꝙ pena eoꝝ ē ꝭm leges bonoruꝫ publicatio ⁊ decapitatio ut

pz.C.de malefic nullus.τ.l.nemo.τ.l.cłpa.Et est similis culpa:ꝓhibita discere τ docere: vt in.l.culpa.Et si quis tali arte mulierē ad luxuriam ꝓuocauerit bestijs subdit̄:vt dicit̄ ibidē l.multi.Scd̄m aūt cano.imponit̄ pn̄ia spūalis xl.dierū:vt extra de sortile.c.p̄.Et si peccatuz sit notoriū eucharistia denegatur:de cōse.dis. z.p dilectiōe.Item si sit clericus est deponendus τ in monasterio detrudendus:si vero laicus sit est excōicandus.Quod intellige qn̄ rēnuit agere penitentiā ꝑdictā:τ si criminalit̄ accuset̄ hoc intellige.z6.q.5.nō liceat.τ.c.n̄ oportet.τ.c.si quis eṗs aut ṗsbyter.Quando tamē penitētiam cōtemnit agere est ab excōicatōne incipiendū:vt.z6.q.5.si quis clericus.Sed crescente cōtumacia augeri dz τ pena etiā in laicos:qui si sunt serui verberibus castigant̄:si liberi:sunt inclusione digni:districtāq3 sunt ī penam redigendi:vt eadē.q.cōtra idoloꝝ.Eṗus aūt tales turpiter dehonestatos de parochia sua debet eycere.z6.q.5.epi.qr decaluare pōt eos.i.vestes τ capillos āte τ retro ꝑcidere: sic in quibusdā locis de cōsuetudine obseruatur Et de hac decaluatiōe loquit̄.3z.q.i. de benedicto.Sed tales sūt infames:τ nō tantuz ipsi sed etiam qui cōcurrūt ad eos.z.q.8.quisquis hec Host. Quid si quis sacrificet deo nummorū.s.māmone vt diues fiat vel filia faciat? Quid etiam si qs de sacramētis ecclesie.ð eucharistia.s.vel chrismate.vel de oleo benedc̄o aut aqua bn̄dicta fontiū facit sortilegiū.vł baptizat imaginē.Nunquid ex hoc fiūt irregłares?Rn̄det.Hoð.ꝙ.cuz talia videant̄ eē enormia ꝓpter idolatriam vel enormē suspitionez lz sint occulta:generāt irregularitatē:ᶘm aliqs vero nō.Vn̄ in hi⁹ dubio cōsulendū est talib⁹ ꝙ petant dispensationē.Non tn̄ ꝑcise dicēdū est eis ꝙ als nō sit salus illis.Et absolui ðbēt de peccato si peniteat eos. Si aūt hi⁹ peccata sint notoria ᶘm eos egent dispensatiōe. Sz ð hoc plenius dicet̄ .j.li.6.ti.de dispēsatiōibus.

De młtiplicib⁹ obſuātijs supstitōsis.ti i5⁹.

Ostea osideran

dum est de supstitione obseruātiaruz.Et circa hoc querunt̄ plura.s. Utrū vti obseruantijs artl notorie sit licitum Rn̄o ꝙ ars notoria est illicita:τ efficax.Illicita quidem est:quia vtitur quibusdaz ad scientiam acquirendam que nō habent ᶘm se v̄tutem causandi scientiam:sicut inspectōe quarundā figurarum:τ prolatione quorundā verborum ignotorum:τ aliis hi⁹:τ iō hi⁹ ars non vtitur his vt causis sed vt signis:non autez vt signis diuinitus institutis:sic̄ sunt sacramenta lia signa.Unde restat ꝙ sunt signa vana τ superuacua:τ per consequens continentia quedam pacta signationum cum demonibus prehabita τ federata.Ars ergo notoria est christiano penitus repudianda τ fugienda:sicut etiā alie artes nugatorie vel noxie superstitionis: vt Aug⁹.dicit.z°.de doc.xp̄ia.Est etiam hui⁹ modi ars inefficax ad scientiam acquirendam Cum enim per huiusmodi artem non intendatur acquisitio scientie ᶘm modum homi cō naturalem.s.in adueniendo vel in addiscēdo ꝯsequens est ꝙ iste effectus expectetur a deo vel a demonibus.Certum est autem aliquos a deo sapientiam τ scientiam ꝑ infusionem habuisse:sicut de salomone legit̄.3.Regl.3°.τ.z. Paral.p̄.Christus etiam dixit discipulis suis Luc.zi.Ego dabo vobis os τ sapientiaz τ scientiam cui non po.resi.τ cōtradicere om̄es ad ner.vestri.Sed hoc donum non dat̄ quibuscunq3 cum certa obseruatione sed ᶘm arbitrium sp̄ūs sancti:iuxta illud.i.Corin.iz.Aly datur per spiritum sermo sapientie τc̄. Postea sb̄ditur.Hec autem omnia operatur vnus atq3 idem spiritus diuidens singulis prout vult. Ad demones autem non pertinet illuminare intellectum.Acquisitio autem scientie τ sapientie fit per illuminationem intellectus: τ iðo nullus vnq3 scientiam per demones acquisiuit.Possunt tamen demones hominibus colloquendo:aliquarum sciarum exprimere documenta:sed hoc nō querit̄ per artem notoriam

Sed obijcit̄ ꝙ Dan̄.p̄. pueris abstinentib⁹ dedit deus sciam in omni li° τ sapiētiā.Sz obseruātie artis notorie sūt ᶘm quedam ieiunia τ quasdam abstinētias.ḡ τc̄.Rn̄o.Illi nō abstinebāt ᶘm vanā obseruātiam artis notorie sed ᶘm auc̄tem legis diuine nolentes cibis gētilium inquinari.Et ideo merito obediētie sūt a deo sciam cōsecuti:ᶘm illud p̄s.Sup senes intellexi:qr mā.tua quesiui. Utrū obseruationes ordinate ad corporū immutatōnez vt ad sanitatez vel ad aliquid huiusmodi sint licite?Rn̄o ꝙ nō.Dicit eni Aug⁹.ð doc.xp̄iana ꝙ ad supstitionē pertinēt volumina magicaꝝ artium:τ ligature:τ remedia que medicorum condemnat scia:siue in ꝑcationibus siue ī quibuscunq3 notis quas characteres vocāt:siue ī quibuscunq3 rebus suspendendis atq3 infigēdis.hec Aug⁹.Nam in his que fiunt ad aliqs effectus corporales inducendos considerandum est vtrum naturaliter videantur posse tales effectus causare.Sic enim non erit illicitū Licet enim causas naturales ad inducenduz effectus ꝓprios adhibere.Si autem non viðantur naturaliter posse tales effectus cāre cō

sequēs est ꝙ non adhibeantur ad hos effect⁹ causandos tanq̄ cāe sed tantū vt signa. Et sic pertinēt ad pacta signationū cū demonibus ĩita. Unde Aug⁹.zi.ð ciui.dei. Illiciunt hoies p creaturas quas nō ipsi sꝫ deus cōdidit delectabilibus ꝓ sua diuersitate diuers. nō vt aīalia cibis sed vt spūs signis q̄ cuiuscū delectationi cōgruunt p varia genera lapiduꝫ.herbaꝝ lignoꝝ.aīaliū.carminū ⁊ rituum. Sed obijcitur:qꝛ sicut corpa naturalia subdunt corpib⁹ celestibus:ita ⁊ corpa artificialia:vt imagines ḡ sicut illa:ita ⁊ ista sortiunt aliquas virtutes ex impssione corporū celestiū ad aliquos effectus causandos? Rñō ꝙ naturales virtutes corporū naturaliū cōsequunt subales fōmas ipsorū quas sortiunt ex impssione corporum celestium:⁊ ideo ex eorūdem impressiōe sortiunt quasdam virtutes actiuas. Sed forme corporū artificialiū ꝓcedūt ex cōceptiōe artificis. Et ideo cum nihil aliud sint q̄ cōpositio ⁊ ordo ⁊ figura vt dicit.z°phycorū nō possūt naturalē virtutē habere ad agendū. Et inde est ꝙ ex impressione corporū celestiuꝫ ꝓm ꝙ sūt artificialia nullam sortiunt virtutē:sed tm̄ ꝓm materiā naturalē. Quid de quibusdaꝫ sceleratis mulieribus q̄ credūt se ⁊ ꝓfitentur cū diana dea paganorū nocturnis horis:⁊ cū herodiade:⁊ nimia multitudine mulierū equitate super quasdā bestias:⁊ multa terrarū spacia in tempeste noctis silentio ptransire:eiusq; iussionibus obedire velut dn̄e:⁊ cunctis noctibus ad eius seruiciū euocari: asserūt etiam ab illis aliquas creaturas posse in melius vl ĩ deterius pmutari:aut in aliā spēꝫ ⁊ silitudinē transformari? Rñō ꝙ nō a diuino spū: sꝫ a maligno talia fantasmata mētibus fideliū irrogātur. Diabolus enī cum aīam alicuius p taleꝫ credulitatē subiugauerit sibi:trāsfigurat se in angelū lucis:⁊ transformās se in diuersaruꝫ psonarū spēs atq; similitudies:mētē quā captiuam tenet multipliciter deludit. Nec dꝫ aliqs vel aliqua in tantā venire stulticiā:vt credat h oīa que in somnis ⁊ spū tm̄ fiunt:etiā in corpe accidere:cū etiā Paulus nō audeat asserer ꝙ fuerit raptus in corpe. Quicunq; ḡ talia crediderit.s.postq̄ sup talib⁹ audierit veritatē. vel asseruerit.s.etiam ptinaciter ꝓculdubio infidelis est ⁊ pagano deterior.z6.q.5.cōi. Utrum obseruantie que ordinant ad pcognoscenduꝫ aliqua fortunia vel infortunia sint licite. Rꝫ°. ꝙ n̄. Dicit eni Aug⁹.z.ð doc.xp̄iana:ꝙ ad pacta cū demonib⁹ inita ptinēt milia vanaꝝ obseruationū.s.vt si mēbrū aliqð salierit.si iūctiꝫ ambulātibus amicis:lapis aut canis aut puer medius interuenerit.limen calcare.cū qs ante domū suā trāsit.redire ad lectū.si qs dū se calciat sternutauerit.redire ad domū suā:si quis ꝓcedens offenderit.cū vestis a murib⁹ rodit plus timere supstitionē mali futuri q̄ damnū dolere.hec Aug⁹. Oēs enī hi⁹ obseruatōnes attendūt hoies:non vt quasdam cās sꝫ vt quedā signa euētuum futuroꝝ bonoꝝ ł maloꝝ nō aūt obseruant sicut signa a deo tradita:cū nō sint introducta auctoritate diuina:sed magis ex vanitate hūana:coopante demonū malitia:qui nitunt hominū aīos hi⁹ vanitatibus implicare. Et ideo manifestum ē hi⁹ obseruantias oēs esse supstitiosas ⁊ illicitas:⁊ videntur eē quedā reliquie idolatrie:ꝓm quā obseruantur auguria:⁊ quidam dies fausti vel infausti qð qðammodo ptinet ad diuinationē que fit per astra:ꝓm que diuersificantur dies: nisi ꝙ hi⁹ obseruationes sūt sine rōne ⁊ arte:vn̄ sunt magis vane ⁊ supstitiose. Sed obijcit:quia irrōnabile est negare illud qð quasi oēs experiunt ꝙ aliqua tempa vel loca vel verba audita:vel occursus hominū:siue aīalium:aut distorti vel inordinati actus aliquod p̄sagiū habēt alicuius boni:vel mali futuri.ḡ nō vidr̄ eē illicitū illa obseruare. Rñō. Hoc qð a principio in istis obseruatiōibus expti sūt homies aliquid veri a casu accidit:sed postea cū hoies incipiūt huiusmodi obseruātijs animū implicare:multa ꝓm hi⁹ obseruatiōes eueniūt p deceptiōes demonū:vt hi⁹ obseruatiōib⁹ implicati:curiosiores fiāt ⁊ se magis erroris pernitōsi multiplicibus laqueis ingerāt:vt dicit Aug⁹. z.de doc.xp̄ia. Dicit etiā ꝙ hi⁹ portētis: occulto dei iudicio p demonū fallaciā illudit curiositas humana:dū illud impudenter appetunt scire quod eis n̄ cōuenit inuestigare. Dicit etiā Aug⁹.hoc fieri permissione diuina:vt illi qui hoc audiunt ⁊ vident:probentur in qua fide sunt apud deum. Et probat hoc auctoritate Deut°.iꝫ. Si surrexerit in medio tui propheta aut qui somnium dicat se vidisse:⁊ predixerit signum ⁊ euenerit quod locutus est:⁊ dixerit tibi:camus ⁊ sequamur deos alienos:non audies v̄ba eius:quia temptat vos deus vester vt palam fiat vtrum diligatis eum an non.z6. q.5.nec mirum.circa finē. Utrum virt⁹imaginatiua possit facere transmutatiōes aliquas in corpore in quo est? Respondeo ꝙ sic. Et h dico accipiendo imaginatiuam non inquantum distinguitur contra virtutes alias sensitiuas interiores: sed accipiendo eam pro ipsis virtutibus sensitiuis interioribus. Et hoc dclaratur per auctoritates ⁊ experimenta. Dicit enim Auice.6°.naturalium.libro.4°.c.vlti. ꝙ aliquando homo potest ambulare supra trabem que est in medio vie. Si vero posita fuerit super aquam profundam non audebit

ambulare super eam: eo q imaginabit in eius anima forma cadendi vehementer impressa cui obedit materia eius et virtus mēbrorum eius et nō obediūt eius cōtrario. s. ad dirigēdū et ambulandū. Et plura alia experimēta: de h ponit ibidem. Qd aūt dicit ibidem de virtute imaginatiua q pōt extranea corpa imutare: nō est tenēdū: q in hoc nimis virtutē imaginatōnis extendit. Plura etiā dicit Aug. xii°. de ci. dei ad hec pertinētia: et int alia dicit se audisse a quodam q tam expressam et quasi solidam spēm feminei corporis cernere solet: vt ei se quasi miscere sentiēs: etiam in genitalib flueret. tātā vim hz anima in corpus suū. In eodem etiam li. Aug. ad memoriā reducit illud quod habet geñ. xxx. de ouibus iacob ad pbandū virtutē imaginatiōis dicēs sic. Sūt exempla q copiose numerari pñt: sz vnū suffic de fidelissimis libris qd fecit iacob vt oues et capre varijs coloribus perent supponēdo eis varia virgulta in cannalib aquarū q potātes intuerent eo tpe q cōceperant. Sed obycit q si ita esset vr q qñ hō vellet generare masculū posset: et similit qñ vellet feminā. R ño. Non sequit: q et si voluntas aliqñ posset imprimere i imaginationē nō tñ sicut vellet et quādo vellet. Imaginatio etiā et si posset corpus transmutare in quo est: nō tñ in trāsmutatione qualicūq. Pōt etiā imaginatio esse ita dbilis et corpus ita firmū in dispositiōib suis: q illa imaginatio parū posset corpus transmutare. Et si poneremus etiā q imaginatio esz fōtis: nō pter hoc imprimere posset ita fortit i vī fōmatiuā q vis formatiua semp posset ad talem imaginationē masculū formare: q alique alie cause possent obsistere puta si virtus in femine pris esset debilis: et forte aliqua cā actiua que haberet vim formatiuā debilitare et semē ineptū ad mascli formationē reddere. Posset tñ imaginatio esse ita fortis q multū iuuaret ad formationē masculi: nisi essent impedimēta multa fortia ad cōtrariū. Hec Rich. quolz 3. q. 10. o. Utrū fascinatio sit possibilis? R°. Fascinatio fm q pōt elici ex glo. sup illd Gal. 3°. O isensati galathe qs vos fascinauit etc. dr tripl'r. Uno modo dicit ludificatio sensuū q fit p artem magicā. Et sic pōt fieri p ministeriū demonū nisi phibeat a deo immediate vt me diante ministerio sctōrū angelorū. Secundo modo inuidia. Et sic est etiā possibilis: sic multiplex expientia docet. Tertio dr imutatio ad malū facta in corpe alicuius p oculos alteri aspicientis eū. Et de fascinatiōe hoc mō dicta dicit Auic. vi. naturaliū li. iiii. c. vlti. sic. Multotiens aūt aīa opatur in corpore alieno sicut in pprio queadmodū est opus oculi fascinantis et estimatōis operātis. Et eandē sñiam potest Algazel li. suo phyorū. v. c. ix. Unde videntur ambo fuisse opinati hoiem aliqñ p naturalem virtutē aīe sue posse aliena corpa p sua voluntate trāsmutare. Sed hoc est multū cōtra rōnem: q angeli qui sūt naturalit potētiores q aīa: et si pñt transmutare corpora fm locū: nō tñ pñt transmutare ea ad aliquā naturalez formā nisi mediante ope alterius nature a nā angelica: sicut expresse dicit aug. 3°. d trini. Cōtra ēt opi. pdictā videt facere excōicatio cuiusdam articuli q talis est. s. q intelligentie supiores imprimūt i inferiores: sic vna aīa itellectiua imprimit in aliam vt in aīam sensitiuā: et p talez impssionē incātator aliqs pijcit camelū in foueam solo visu. Hic articulus ē excōicatus.

Ad hoc etiam facit excōicatio alterius articuli q talis est. s. q materia exterior obedit sbstantie spūali. Et dicit ibi q est error si intelligatur simpliciter et fm omnē modū transmutatiōis. His visis declarandū est q fascinatio tertio modo dicta q de ea principaliter queritur fm aliquem modū nō est possibilis et secundum aliquem modum est possibilis. Nō eni est possibile homini: q per naturalē virtutem anime sue per oculos talem virtutē emittat: que non mediante transmutatōne proprij cōporis neq medij nocumentum inferre possit corpori hominis quem aspicit: maxime cū fm opi. communiorem videamus inter suscipientes non extra mittētes virtutem visiuam. Non est etiam possibile homini q per virtutem naturalem anime sue pro voluntate sua transmutationem imaginando faciat in ocul suis: que mediante transmutatione medij scilicet aeris possit corpus hominis quem aspicit in aliquam transmutare qualitatem secundum q sibi placuerit. Secundum hos duos modos predictos non posset vnus homo alium fascinare: quia nulli hominum per naturalem virtutem anime sue posset talis virtus inesse. Unde secundum illos duos modos debet intelligi excommunicatio articuli de fascinatione. Secundum tamen aliquem moduz fascinatio est possibilis. Potest enim aliquando contingere: q homo vel mulier aspiciens corpus alicuius pueri moueat ipsum mediante visu et imaginatione vel aliqua passione sēsibili. Et quia passio sensibilis est cum quadā immutatione corporali: et oculi sunt tenerrimi propter quod sūt impressionis multuz receptiui: ideo quandoq contingit q p aliquaz passionem interiorem transmutantur oculi i aliquam malam qualitatem: maxime cooperante ad hoc aliqua imaginatione: cuius impressio cito redundat in oculos et propt eorū

teneritudinē ꝛ ꝓpter vicinitatem radicis sensuum particulariū ad imaginatiōis organum. Cū autē oculi sūt transmutati in aliquā qualitatē nociuā: cōtingere pōt ꝙ transmutēt aerē sibi cōtiguū in aliā qualitatē malā: ꝛ illa pars aliā: ꝛ sic vsqꝫ ad aerē cōtiguū oculis pueri q aspicit. ꝛ ille aer cōtiguus poterit qńqꝫ trāsmutare oculos ipsius pueri in aliā qualitatē malam: ꝛ mediantibus oculis ipsius pueri aliqs ptes interiores. Experimētū huius rei manuductiuū est: quia videmus hoīem patientem in ocul: qńqꝫ ex aspectu suo ledere oculos eū aspicientis. Qđ cōtingit ex hoc ꝙ oculi mala qualitate infecti inficiūt aerē mediū: ꝛ aer infectus īficit oculos directos ad ocl'os infirmos eo ꝙ ꝭm rectā lineā infectio illa deriuat in directū ad oculos inspicientiū: cooperante ad ħ multū imaginatiōe eius qui aspiciēdo oculos infirmos imaginat se ledi. Plura etiaꝫ alia experimenta ad hec manuductiua posset adduci: que obmitto cā breuitatis. Predictis autē cōcordat quedā glo. super illud ps. Qui ti. te. vi. me. ꝛ le. dicēs. Magna virtus in oculis est quod in naturalibus apparet. Animal enim visum ꝓdest itericis. Prior videns lupus vocē aufert. Basiliscus si ꝓor videt occidit: si prior videt occidit. Et huius. s. quare basiliscus videndo occidit hominez rō reddi pōt: q2 ex aspectu ꝛ imaginatiōe excitat in eo passio mala que hꝫ excitare in eius corpore materiā venenosam p quā eius oculi venenosa qualitate inficiunt qua aer oculis eius cōtiguus inficit ꝛ ab illa pte aeris ps alia: ꝛ sic inde vsqꝫ ad aerem cōtiguū hōi. Quem aerē cū hō p inspirationē attraxerit: intoxicat ꝛ morit. Hec de p̄dicta qōne sine p̄iudicio ꝛ temeraria assertiōe dicta sūt. Hec Rich. quodlibet. 3. q. iz. o. Utrū infortuniū accidens alicui possit ingerere dolorez eius amico nihil de hoc scienti? Rńo. Aliquem hoīem tristari ꝛ angustiari: eius amico remoto infortuniū aliqđ patiente qńqꝫ contingit a casu. s. quia in illa hora qua suus amicus infortunium patit melancolia in eo mouetur: per cuius motum cadit in tristiciam et timorem ꝓpter multas cogitatiōes ꝛ suspirationes nociuas: que per motum melancolicū excitant: ꝛ ex cōsequenti mēte aggrauatur et ponderosus redditur: licꝫ infortunium amici nihil ad hoc penitus operetur. Quandoqꝫ vero hoc cōtingit ex aliqua causa voluntaria determinata. Diabolus enim quia conatur hoīnes inducere ad opiniones suspitiosas: quandoqꝫ cum permittitur affligit hominem ponderositate ꝛ tristicia illa hora qua amicus ei⁹ remotus infortunium patitur: vt existimet ħ per amici infortuniuꝫ sibi naturaliter euenisse. Qńqꝫ ħ etiā ɔtingit ex aliqua ꝓbabili suspitione: vt cū qs scit amicū esse in taberna cuꝫ inimicis suis: ꝓbabiliter cōnicit eū inuadi ab inimicis: ꝛ ex hoc qńqꝫ in illa hora qua amic⁹ ei⁹ ab inimicis opprimit in eo timor ꝛ āgustia generat: sed ille dolor ē post aliquā cognitionez. Hec Rich. qđlibet. 3. q. 13. Utrū herbe vl' armonie possint impedire demones a vexatiōe hominum? Rńo ꝙ herbe vel armonie ń pñt sua naturali virtute totaliter excludere vexationem qua diabolus possit hominez vexare si sibi permitteret a deo vel angelis bōis: Possunt tñ illā vexationem mitigare: ꝛ ita parua posset esse vexatō illa ꝙ possent eam penitus excludere. Et hoc quidem facerent non agendo in ipsum demonem cum sit spūs separatus in quem non potest naturaliter agere corpus sed agendo in ipsum vexatum a demone. Omnis enim causa limitate virtutis ꝓducere pōt effectū intensiorem in materiam dispositā ꝙ̄ in nō dispositaꝫ. Cui consonat illud phi 2° de anima Actus actiuorum sunt in patiente ꝛ disposito. Demon aūt est agens limitate virtutis: ergo vexationem intensiorem facere potest diabolus in homine disposito ad illaꝫ vexationem: siue ad illud ad quod diabolus intendit adducere ꝙ̄ in homine dispositiōis cōtrarie. ꝑuta diabolus pōt vexare intēsius passione melancolica hoīem dispositum ad illaꝫ ꝙ̄ hoīem contrarie dispositiōis. Certum autē est ꝙ herbe ꝛ armonie multum possunt īmutare dispositionem corpis: ꝛ ex consequēti motus sensualitatis. Hoc patet de herbis cū quedam inclinent ad leticiam. quedam ad tristiciam. ꝛ sic de alijs. Hoc etiam pꝫ de armonijs p phm. 8°. politicorū: vbi vult ꝙ diuerse armonie habent ꝓuocare diuersas passiones in homine. Hec etiam refert Boetius ī musica sua ꝛ auctor de ortu sciarum. Ubi loquens đ vtilitate musice dicit: ꝙ valet ad curandum vel alleuiandum diuersas infirmitates. Et ita pꝫ ꝙ herbe ꝛ armonie quandoqꝫ causare possūt in homine dispositionem ɔtrariam illi vexatōni qua diabolus hominem vexare conatur. Ex quo sequitur ꝙ ceteris paribus fit vexatio đbilior. Non tamen video quomodo herbe vel armonie possint in homine dispositionem aliquaꝫ causare: propter quam homo nullo modo vexari posset a demone si permitteretur: quia diabolus mouendo solum motu locali vapores ꝛ ipsos spiritus inordinato motu posset hominem multum vexare. Herbe autem vel armonie nullam dispositionē cāre possēt ī hoīe sua naturali virtute p quā ꝓhiber demō p̄dictā cōmotionē facē. Cōtigit tñ qńqꝫ: ꝙ diabolus nō ꝑmittit hominē vexare

nisi vexatione ita parua: q̄ p aliquam fortem dispositionē ad cōtrariū totaliter tolleret: τ tē aliquę herbe vel armōie possent corpus hōis ita ad cōtrariū disponere: q̄ illa vexatio tota liter amoueret. Verbi gratia. Diabolus qn̄q̄ posset hominē vexare vexatiōe tristicie ita d biliter: q̄ p aliquas herbas vel armōias q̄ ha/ berent cāre dilatationē τ diffusionē spirituū qui sūt motus cōtrarij tristicie totaliter amo/ ueret illa tristicia. Q̄d aūt Aug°. li°. 2° de doct na xp̄iana cōdemnet ligaturas τ quedā alia d quibus ibi diffusius scribit: hoc attribuēs ar/ ti magice hoc est q̄tū ad illud in qd̄ nō p̄nt ex sua naturali virtute. Quod p3 p hoc: q̄ dicit sic. Ad hoc genus ptinēt oēs ligature τ reme/ dia q̄ medicorū cōdēnat disciplina. In q̄ satis patet q̄ illa cōdemnat q̄tū ad vsū: respcū cui⁹ nō h̄nt aliquā efficaciam ex sua naturali virtu te. Quātū aūt ad illud qd̄ p̄mo Reg. ca°. 16°. habet: q̄ Saul q vexabat a demone alleuia/ bat qn̄ Dauid citharam pcutiebat corā eo: et q̄ recedebat sp̄us malus: sciēdū: q̄ bene verū est q̄ p tactū cithare virtute naturali illius ar/ monie alleuiabat aliquātulū afflictio Saul: inq̄tū illa armonia aliquat̄r dulcorabat appe titū eius p auditū: p quā dulcorationē redde bat minus aptus ad illā vexatōnē. S3 q̄ spiri tus malus recederet a Saul qn̄ Dauid citha rizabat coram eo: hoc erat ꝓpter vim crucis. Quod satis expresse d̄r in glo. vbi d̄r sic. Erat Dauid in cāticis musice eruditus. Diuersoꝝ sonorū rōnabilis moderatusq̄ cōcentus vnita tem essentie significat: que variis modis quo/ tidie resonat. Dauid malignū3 sp̄m in cithara sua cōpescuit: nō q2 tanta esset vis in cithara sed in signo crucis que in ligno τ cordarū3 ex tensione gerebat: que iam tūc demōes effuga bat. Et hec sūt dicta sine p̄iudicio. Hec Rich. qd̄libet. 3. q. 8. Vtrū liceat ad collū diuina verba suspēdere? R̄n̄o. In omnib⁹ incātatiōi/ bus vel scripturis suspēsis duo cauēda vidēt p̄mo quid ꝓferēt vel scribit: q2 si est aliquid ad inuocationē demonū ptinēs: manifeste est su perstitiosū τ illicitū. Similit̄r cauendū est si cō tingat ignota noīa ibi poni: ne sub illis lateat aliquid illicitū. V̄n̄ Chryso. dicit sup Math q̄ p̄hseorū magnificantiū fimbrias exemplo: nūc multi aliqua noīa hebraica angelorū con fingunt. τ scribunt. τ alligant que non intelli/ gentibus metuēda vident. Cauendū est etia3 ne aliqd̄ falsū cōtineāt: q2 sic eius effect⁹ expe ctari nō posset a deo qui nō est testis falsitatis 2° cauendū est ne cū verbis sacris ibi cōtineāt aliq̄ vana: vt aliqui characteres iscripti p̄ter si gnū crucis: aut ne spes habeatur in mō scribē di. vel ligandi. vel in q̄cunq̄ alia hi⁹ vanitate que ad diuinā reuerētiā nō ptineat: q2 hoc iu/ dicaret̄ supstitiosum. Alias aūt ē licitū. Vn̄ 26. q. 5. nō liceat xp̄ianis. dicit: q̄ nō liceat i col lectiōibus herbarū medicinaliū aliq̄s obẜua tiones vel incātatiōes attendere. nisi tm̄ cum symbolo diuio: aut oratiōe dn̄ica: vt tm̄ crea/ tor oīu3 deus honoret. Nec his obsta: Chry so⁹. dicēs sup Math. q̄ virtus euangelij non est in lr̄is siue figuris ad collū suspēsis: sed in intellectu: q2 Chryso⁹ loquit̄ qn̄ r̄spectus ma gis ad figuras scriptas q̄ ad intellectum ver/ borum habet. Sed cōtra p̄dicta ōnditur q̄ liceat diuina verba ad collū suspēdere: q2 nō minus operant verba sacra in corporibus ho minū q̄ in corp̄ibus serpentū τ aliorū anima/ liū. Sed incātatiōes quandā efficaciā habent ad repmendum serpentes: vel ad sanandu3 q̄ dam alia animalia. Vnde ps. Sicut aspidis surde τ obtu. au. s. q̄ nō ex vo. incan. τ ve. incā. sa. R̄n̄o q̄ etiam in incantatiōibus serpētum vel quorūcūq̄ animaliū si respectus habeat tm̄ ad verba sacra τ ad virtutē diuinam non ē illicitū. Sed plerunq̄ tales incantationes ha bent illicitas obseruantias: τ p demones sor/ tiunt effectum: τ p̄cipue in serpētibus: q2 ser/ pens fuit p̄mum demonis instrumētu3 ad ho minē decipiendum. Unde glo. dicit ibide3: q̄ nō laudat in scriptura vndecunq̄ similitudo datur in scriptura: vt p3 de iniquo iudice q ro gantem viduam vix audiuit. Hec Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 99. ar. 4. o. Quid de breuiculis que fiunt in ascensione? Respondeo. Non sunt repro/ banda cum non contineant nisi verba euan/ gelica. Sed superstitiosum est si credantur es se minus efficacia si scribantur post lectu3 euā gelium: vel post missam. aut alia die q̄ si scri/ bantur cum leguntur siue cantantur in eccle/ sia siue missa. Hec Rod. Sed quid de car/ miatricibus τ carminatoribus qui carmināt infirmos vel pueros vel alia. Nunquid pec/ cant mortaliter? Respondeo Si nihil supsti/ tiosum dicunt aut docent aut faciunt: sed tan tum vtuntur licitis precibus τ adiurationib⁹ sicut per passionem τ crucem τ similia: nō cre do q̄ peccent mortaliter: nisi talia fecerit post prohibitionem ab ecclesia sibi facta3. Sed cre do q̄ prohibendi sūt viri τ mulieres a talibus quia multa inutilia τ superstitōsa solent admi scere: nisi forte sit sacerdos religiosus τ discre tus: aut etia3 laicus siue vir siue mulier excel lentis vite τ probate discretōnis: qui fusa ora tione licita super infirmum: non super pomu3 vel pirū: aut cingulū. τ similia: sed super infir/ mantes manus imponat iuxta illud Marc. vlti. Super egros manus impo. τ bene habe bunt. Nec sūt he persone ꝓhibende a talibus

nisi forte timeat quod ad exemplum illorum indiscreti et superstitiosi carminatores sibi vsurpent ab usu: tuentes se exemplo illorum. Hec Rod.

Quid de portatione reliquiarum? Rn̄o. Si portent ad fiduciam dei et sanctorum non erit illicitum. Si aut circa hoc attendatur aliquid aliud vanum: puta quod vas sit triangulare: vel aliquid aliud huius quod non ptinet ad reuerentiam dei et sanctorum superstitiosum erit et illicitum. Hec Tho. vbi. s. c. 3m. Quid erit de sacerdotibus qui causa doloris pmoti. aut altare vestibus sacris exuunt. aut qualibet veste lugubri operiunt. aut consueta luminaria subtrahunt. aut altare vel crucifixum spinis circundant. Quid etiam de illis qui pro viuis scienter cantant missam defunctorum: vel sub nomine illorum quos odiunt: feretrum cum exequiis mortuorum in medio ecclesie ponunt: vel alia similia faciunt: vt illi citius moriantur? Rn̄o. Ad hoc dico: quod si aliquod predictorum fiat propter odium priuatum grauissime peccat qui facit: et nisi per legitimam penitentiam se purgauerit debet deponi. Si aut propter causam communem: puta quia metuit exterminationem sacrorum ordinum: vel subuersionem fidei: vel hostilitatem suffert: vel obsidionem vel diuinorum indiciorum sententiam metuit: et ideo tale quid facit: non dicitur peccare: quia in tali facto plus humilitas quam deus placatur quam interni liuoris dolositas declaratur. Hec etiam consuetudo ecclesie tenet. Unde solet cantare: Deus venerunt gentes etc. Et in signum tristicie die veneris sancta altaria spoliare. Hec tamen distinctio fallit in illis qui scienter pro viuis celebrant officium defunctorum. Nam tales si fuerint detecti indistincte debent deponi: et ad agendum penitentiam tam ipse sacerdos quam qui eum ad hoc incitauit: debet exilii perpetui ergastulo siue monasterio relegari. Hoc totum habetur expresse. 26. q. 5. quicunque. Hec Ray. Fallit etiam distinctio in illis qui altare vel crucifixum spinis circundant quia omnis talis abusus indistincte penitus reprobatur et districtius prohibetur: et est grauiter puniendus: vt li. 6°. de offi. ordi. si canonici.

De temptatione qua deus temptatur. ti. 16us.

Postea considerandum

est de vitijs oppositis religioni per defectum eius que manifeste sunt contraria religioni: vnde continentur sub irreligiositate. Horum aut quedam directe pertinent ad irreuerentiam dei. Quedam ad irreuerentiam rerum sacrarum. Ad genus primum ptinet piurium quod dei nomen irreuerenter assumitur: de quo. i. dicetur cum de 2° precepto agetur: et temptatio qua deus temptatur: de qua est hic dicendum. Queruntur aut plura de ipsa. s. In quibus temptatio dei consistat? Rn̄o. quod consistit in aliquibus factis vel verbis in quibus expectatur effectus solius diuine potestatis. Ad cuius euidentiam considerandum: quod sic temptare proprie est experimentum sumere de eo qui temptatur. Sumitur aut experimentum de aliquo ex verbis et factis. Et vtroque modo dupliciter. s. aperte: et insidiose siue occulte. Rursus quandoque queritur expresse. Quandoque interpretatiue. Sic ergo homo deum temptat quandoque verbis: quandoque factis. Uerbis quidem deo colloquimur orando. Unde in sua petitione aliquis expresse deum temptat quando ea intentione aliquid a deo postulat vt exploret dei sciam potestatem vel voluntatem. Factis aut expresse quando per ea que facit intendit experimentum sumere diuine potestatis siue pietatis aut sapientie. Sed quasi interpretatiue deum temptat qui etsi non intendat experimentum sumere de deo aliquid tamen petit vel facit ad nihil aliud nisi ad probandum deum. Quando ergo aliquis propter aliquam necessitatem vel vtilitatem se committit dei auxilio in suis petitionibus vel factis: hoc non est deum temptare. 2°. palipo. 20. Cum ignoramus quid agere debeamus: hoc solum habemus residui vt oculos nostros dirigamus ad te. Unde predicatores regni dei qui temporalia pretermittunt vt verbo dei expeditius vacent: si soli deo innitantur non temptant deum. Beata virgo Agatha experta erat erga se dei beniuolentiam vt vel infirmitates non pateretur: pro quibus corporali medicina indigeret: vel statim sentiret diuine sanationis effectum: ideo dicebat. Habeo dominum iesum christum qui solo. ser. restau. vni. Quando vero hoc agitur sine necessitate vel vtilitate. hoc est interpretatiue deum temptare. Unde super illud Deut. 6° Dominum deum tuum. dicit glo. Deum temptat qui habens quid faciat sine ratione committit se periculo: experiens vtrum liberari possit a deo. Utrum temptatio dei sit peccatum? Rn̄o quod sic. Unde Deut. 6°. Non temptabis dominum deum tuum. Temptare enim vt dictum est: est experimentum sumere. Experimentum aut nullus sumit de eo de quo est certus. Et ideo omnis temptatio ex ignorantia aliqua vel dubitatione procedit: vel temptantis vt qui experimentum sumat de aliqua re: vt eius qualitatem cognoscat vel aliorum: vt cum quis experimentum sumit de aliquo vt aliis innotescat: per quem modum deus dicitur nos temptare. Ignorare aut vel dubitare de ptinentibus ad dei perfectionem est peccatum. Unde patet quod temptare deum vt temptans dei virtutem cognoscat: est peccatum. Si aut experimentum sumat de ptinentibus ad dei perfectionem vt aliis demonstret: hoc non est temptare deum cum subsit iusta necessitas: vel pia vtilitas: et alia que ad hoc concurrere debent. Sic. n. apostoli a domino petierunt vt in nomine christi fierent signa: vt dicitur Act. 4. vt. s. infidelibus innotescerent virtutes christi

Ad hoc non quod deus volebat dare signum. Achaz non pro ipso tamen: sed pro totius populi instructione

et iõ reprehendit Isa.7°.quasi impeditor cõmũis salutis φ signũ petere nolebat ne petendo deũ temptaret. Nequaquam tñ deũ temptassz tũ qr ex dei pcepto petiuisset.tũ qr hoc ptinebat ad cõem vtilitatẽ. Abrahaz vero Gen.15°. signũ petijt ex indistinctu diuino dicẽs. Unde scire possũ φ possessurus sim eã.s.terrã pmissaz:ideo nõ peccauit. Gedeon vero Judic.6. ex debilitate fidei signũ petisse videt̃ de victoria pmissa:iõ a peccato nõ excusat̃: vt dic̃ gl. ibidem Sic z Zacharias peccauit dicẽs Luc.1 p ad angelũ. Unde hoc sciã. Unde etiã ppter incrudelitatẽ punitus fuit. Sciendum tñ φ dupliciter aliquis petit a deo signũ. Uno mõ explorando dei ptãtem.aut dicti eius veritatẽ z hoc de se pertinet ad dei temptationẽ. Alio mõ vt instruat̃ quid sit circa aliquod factum placitum deo:z hoc nullo mõ pertinet ad dei temptationẽ. Utrũ temptatio dei opponat̃ virtuti religionis? Rñõ φ sic. Ut enĩ patet ex supradictis:finis religiõis est deo reuerentiaz exhibere. Uñ oĩa q̃ directe ptinẽt ad irreuerẽtiam dei religioni opponũt. Temptare autem aliquẽ:ad irreuerentiam eius ptinet. Nullus aũt psumit temptare eũ de cuius excellentia ẽ certus. Unde pz φ temptare deũ:est peccatũ religioni oppositũ. Utrũ temptatio dei sit grauius pctm̃ q̃ supstitio? Rñõ φ nõ:sz poti⁹ ecõuerso:qr supstitiosus ptestat̃ errorẽ facto vt ex dictis patet:sed temptãs deũ ptestat̃ tñ dubitationẽ verbo vel facto:vt dictũ est. Uñ glo.sup illud Deut°.17.cum reperti fuerit apõ te zc̃.dicit:φ maximũ scelus est honorẽ creatoris impendere creature.

De secundo precepto.ti.17°.

Consequẽter cõsiderandũ est de z° precepto:quod q dem sic ponit̃ Exo.20. Nõ assũes nomẽ dei tui inuanũ. Nõ enĩ habebit dominus eũ insontẽ:qui assumpserit nomẽ eius frustra. Et pmo circa eius expositionẽ i cõi ẽ breuiter intendẽdũ:z postea de quibusdã spãlit̃: in quib⁹ nomẽ dei assumit̃ est diffusius tractãdum. Circa pmũ sciendũ φ hoc preceptum vt supradictũ est ordinat ad reuerentiã veritatis sũme:ideo phibet̃ hic inuanuz iurare. Jn iuramẽto enĩ dei nomẽ in testimoniũ locutionis assumit̃:z iõ cũ vane iurat̃:nomẽ dei inuanũ assumit̃:z pñs sũma veritas cõtemnitur Juramẽtũ aũt:vanũ determiat̃:quod caret aliqua triũ cõditionũ q̃ ponunt̃ Hiere.4°. Jurabit vivit dñs in veritate:z iusticia: z iudicio Ubi dicit glo.interlineal̃. Hos tres comites debet habere iuramẽtũ. Ueritas enĩ dz esse i cõsciã iurantis:vt ita esse credat sicut iurat:vt in iuramento assertorio. Ut ita facere pponat sicut iurat:vt in iuramẽto pmissorio. Justicia debet esse ex pte eius qd iurat̃.s.vt sit licitum. Judicium vero dz esse ex pte circũstantiaruz vtriusq3.s.vt diligent̃ attendat̃ z causa p qua iurat̃ z modus. Si enĩ desit cã deest iudiciuz discretiõis in circũstantijs iuramẽti. De his autem tribus z alijs ptinentib⁹ ad hãc materiaz require.infra.ti.de iuramẽto z periurio. Ad ampliorẽ tñ intelligentiã huius pcepti notari põt:φ nomẽ dei triplicit̃ assumit̃. pmo ad efficiendũ vt in sacramẽtis:sicut in baptismo dicit̃.baptizo te in noĩe pris zc̃. z° ad pmittẽdũ vt cũ aliquis iurat vel vouet ire ad sanctũ Petrũ vel religionem intrare. 3° ad expmẽduz:vt cũ quis loquit̃ cũ iuramẽto. Similit̃ multipliciter assumit̃ nomẽ dei inanũ. pmo p sacramẽti frustrationẽ:vt qñ qs nõ credit vt hereticus. Uel qñ credit sz se nõ disponit: vt vsurarius. Uel qñ gratiã susceptã in sacro ñ custodit:sed postea relingt. De hi⁹ dr̃ ad Titũ pmo Cõfitent̃ se nosse deũ:factis aũt negãt. z° per voti fractõnẽ. Et hoc fit tripliciter. pmo p irrõnabilẽ dilationẽ:vt cũ qs pmittit ire ad sãctũ Petrũ:sz nõ pfigit certũ terminũ:z sic semper pcrastinat. z° per cõtrariam volũtatem: vt cũ quis aliquid deo vouit z postea penitet. Contra tales dicit̃ Deut°. Si quid pcesserit de labijs tuis non facies irritũ. 3° per apostaticã rebellionẽ:vt cũ apostatat̃ a religione:cõtra illõ Eccl.5°. St qd vouisti deo:ne moreris reddere.displicet enĩ ei infidelis z stulta pmissio. 3° assumit̃ nomẽ dei inuanũ p hoĩs blasfemi locutionẽ. Et hoc etiã fit tripliciter.s. Per locutionẽ maledicã:vt cũ qs maledicit deũ. Per locutionẽ falsidicaz: vt cum qs asserit de deo falsum z negat verũ. Et p locutõnẽ opprobriosam:vt cũ qs loquit̃ de secretiorib⁹ mẽbris xpi. Pessime enĩ blasfemat etiã si verũ dicat: z in his xpm despicit in qbus p nobis humil̃ fuit. 4° assumit̃ nomẽ dei inuanũ in pdicatione:que.s.fit vana intentiõe Math.7. Nonne in noĩe tuo pphetauimus. 5° in oratõne q̃ est sine vlla cordis affectiõe. Math.15. Populus hic labijs me ho.cor aũt eorũ lon.ẽ a me. 6°.in operatione siue cõuersatõe:in qua fõma sanctitatis assumit̃ tm̃ i exteriori ope:nõ pro deo:sz solũ p hũano fauore. Math.6. Amen dico vobis rece.mer.suã. Addit̃ etiã huic pcepto z etiã pmo: z ñ alijs pceptis cõmiatio pene. Cui⁹ rõ est:qr pene sũt pcipue necessarie z illos q sũt pni ad malũ:vt dicit̃.x°.ethi. z iõ in illis sol̃ pceptis legis addit̃ cõmiatio peãz i qb⁹ erat pnitas ad malũ. Erant aũt hoĩes pni ad

idolatriam pter cõsuetudinē generalē gentium. Silr etiā hoies sūt pni ad piuriū pter iurādi frequentiam: et ideo cominatio magis additur primis duob' preceptis.

De iuramento. ti. 18'.

Ostea considerā randum est diffusius de quibusdā spāliter in quibus nomē dei assūit ad ppriorū verborū cōfirmationē. 2° d voto in quo assumit ad aliquā sui obligationē. 3° d adiuratione in qua assumit ad aliorū inductō nem. Et de iuramēto. et pmo de ipso. 2° d per iurio sibi opposito. Circa vero iuramētum cōsiderandū est pmo quid est iuramētū siue iurare. 2° quot et que sūt spēs eius. 3° vtrū et p quid licet iurare. 4°. de comitib' iuramenti. 5° de causis pter qs licet iurare. 6° de forma verborū iurandi. 7°. de obligatione iuramenti 8°. ex quibus redditur iuramētū illicitū. 9° de quibusdam tacitis cōditionibus: sub quibus debet intelligi iuramentū. x° de quibusdā dubys circa iuramētū. xi° de iuramēti dispēsatio ne et relaxatione siue absolutiōe. Primo g querit: quid sit iurare? R°. Jurare ē testē deum inuocare. Unde Aug'. in quodā sermōe de piurio. Quid est iurare p deū: nisi testis est mihi deus? Sicut eni dicit aptus ad Heb. 6°. iuramentū ad cōfirmationē ordinat. cōfirmatio aūt in scibilibus fit p rōnem: que pcedit ex aliquib' naturalit notis que sūt infallibilit vera. Sed particularia hominum facta et contingentia non pnt p ratōnem necessariā cōfirmari: et iō ea que dicunt de eis solēt ofirmari per testes. Humanū aūt testimoniū nō est sufficiens ad cōfirmādū hi'. Propterea dico primo pter defectū veritatis humane: qr plurimi i mendacium labunt. 2° pter defectū cognitō nis: qr hoies nō pnt cognoscere contingētia. nec cordiū secreta: nec etiā absentia. de quib' etiam homines loquunt. et expedit reb' hūanis vt certitudo aliqua habeat de ipsis. Et iō necessariū fuit recurrere ad diuinū testimonium: qr deus nec mentiri pōt: nec aliquid eum latet. Assumere autē deum in testem dicit iurare: qr quasi p iure introductū est: vt qd sub inuocatiōe diuini testimonij dicit: p vero habeat. Magistralis aūt notificatio iuramenti ē q iuramentū est affirmatio vel negatio de aliq: sacre rei attestatōe firmata fm Gof. et Ray.

Jrca 2m sciendū q spēs iuramēti sūt due. s. iuramētū assertorium: et pmissorium. Assertoriū est qn iurat aliqd de pnti vel de pterito sic esse vel nō esse: fuisse vel non fuisse. Pōt etiam fm Rod. fieri de futuro: vt cū quis iurat aliquid futurū eē non pmittendo aliquid: vt si quis iurat q cras pluet vel ninget: et hi'. Juramētū pmissoriū ē cū quis iurat se aliquid daturū vel facturū: vel non daturum vel non facturū. Sūt et alie diuisiones iuramēti que ptinēt ad forum iudiciale: de quib' ē aliquid breuit dicendū vt habeatur aliqualis noticia ipsorū. Juramētū enim assertoriū ē triplex. Unum est voluntariū qd defert ps parti ex cōuentione extra iudicium. Et dicit voluntariū qr voluntarie defertur et suscipit. Alterū est necessariū qd. s. iudex dfert pti in defectū pbatiōis: vt qn habet tm vnum testem. Et hoc dicit necessariū: qr non pōt recusari nisi ex iusta cā: puta qdo dubitaret ille cui defert. Cum eni hoc iuramētū fit de veritate dicenda: in hoc casu si nō admittit recusatio pōt appellari. 3m est iudiciale: qd in iudicio pars dfert parti. Et hoc pōt recusari nisi fit aliquis cōuentus actiōe famosa: vt furti rerum amotarum: et hi'. Hec Goff. ti. de iureiuran. et Ber. extra. eo. c. vlti. et plura alia de hac materia. Jtem quadruplex est iuramētū. s. de calūnia. de malitia. de veritate. decisoriū. Juramentū de calūnia vitanda. s. vel nō cōmittenda est cū quis iurat se nō oio calūniandi: sed bona fide questionem mouisse et mouere: et similit reus iurat se non omnino calūniādi resistere. Et cōtinet hoc iuramentū quinqz. s. q credat se bonam causā habere: q interrogatus non negabit: q verum esse credet: q non vtetur scienter falsa probatione: q dilationem non petāt in fraudem: q non dedit nec dabit nec promittet aliquid p hac causa: nisi personis illis quibus leges permittunt. Unde versus. Jllud iuretur q lis sibi iusta videtur. Et si queretur verū non inficietur. Nil promittetur nec falsa probatio detur. Ut lis tardetur dilatio nulla petetur. Juramentum vero de malitia. scz vitanda vel non cōmittenda differt a iuramēto calumnie in pluribus: quia iuramentū calumnie prestatur tantum post litem contestatam: et tantum semel in tota lite ab eadē persona. et hab3 locum tantum in prephanis siue in temporalibus causis: tam criminalibus q ciuilibus: non autem in spiritualibus vel ānexis spiritualibus: et per ipsū prouidetur ne qd fiat calumniose in tota lite. Juramentum aūt malicie prestatur et ante litem contestatam et post: et prestat totiēs quotiēs aliquid pponit i iudicio: vel petit fieri qd ex malitia pcedē psūitur: et h3 locū tā in pphāis q i spūalib': et p ipz puidet ne qd malitiose pponat vel petat. 3m iuramentū. s. de veritate dicenda differt a iuramēto calūnie: qr pstatur in causis spūalibus

illud aūt non. Iterum etiam respondetur i eo de eo qḋ quis scit. Unde debet ibi responderi simpliciter: scio vel nescio: sed in illo rūdet de eo qḋ quis credit fm Goff. sȝ fm Inno. et Hosti. extra. eo. litteras. etiā in hoc respondet de eo quod quis credit. Item illud ɔtinet plura capt'a vt habitū est s. q locū in hoc nō hn̄t Item in illo dilatio nō impetraṫ cū statim respondere possit credo vel non credo. Secus est in hoc qn̄ respōdere dȝ qs de veritate quā nollet ab alijs discere. Quartū iuramētū .s. decisoriū deferṫ tā in cāis spūalibus ꝙ nō spūalibus reo: actore sufficient nō ꝓbāte: nisi iudx inspectis psonarū ꝛ cause circūstantijs: illud actori viderit deferendū. Hec dicit Goff. ti. d iura. calū. ꝛ Ber. extra eo. inherentes. ꝛ. c. cum causam. Et dimisi ꝓbatiōes grā breuitatis: qꝛ hec nō sūt intētionis pn̄tis. Nota tn̄ ꝙ fm Ber. extra eo. lrās. magis videṫ iurandū d calūnia in causis spūalibus ꝙ in alijs: qꝛ in illis piculosius calūniose litigaṫ. Unde ꝛ hodie i cāis spūalibus iuraṫ de calūnia ꝛ de veritatē: vt pȝ li. 6°. ti. eo. si de calūnia. Est etiā aliud iuramētū quod diciṫ iuramētū in litē. Et in hoc iuraṫ de affectiōe: vt cū quis iurat ꝓ quanto nollet re carere: puta ꝓ. c. Qn̄qȝ etiam dicitur iurare quis in litē cū iurat rem tanti esse pcȝ: vel fuisse. Et de hoc. C. eo. l. i. ꝛ. ff. de in litēȝ iurando. l. fine. Quid si agā cōtra te rei vēdicatiōe: ꝛ tu scias rē esse meā: ꝛ nihilominus tu velis resistere ꝓpter actionē de euictiōe: nunquid iurando de calūnia peccas? Videṫ ꝙ sic quia negas reȝ esse meā ꝛ mētiris? Rn̄o Gof. cōsulit in sū. ti. de iura. calū. vt post libellū porrectū cōfitearis veritatē: nec de calūnia iurabis ex quo fateberis rē esse actoris ꝛ non minus cōueniret stipulatio de euictione.

Irca tertiū articulū queruṫ p'ra scilicet. Utrū liceat iurare per deuȝ? Rn̄o ꝙ sic. Et hoc patet primo auctoritate sacre scripture. Diciṫ eni Deut°. 6. Dn̄m deuȝ tu. ado. ꝛ illi soli seruies. Ac p nomē illius iurabis. Itē legiṫ dn̄s in veteri testamēto iuraſ se in pluribꝰ locis. Un̄ in ps. Iurauit dn̄s ꝛ n̄ penitebit eū. Et hoc ad ostendēdū imobilitateȝ eius qḋ diciṫ: vt habeṫ ad Heb. 6°. Immo etiam pcepit in veteri testamento Leuit. x°. Reddes dn̄o iuramēta tua. Un̄ dicit Augꝰ. in sermone de verbis apl'i. Si peccatū essȝ iuratio: non diceret in lege: reddes dn̄o iuramēta tua. Reddimus aūt dn̄o iuramenta quando iuramus per deū. 2° patet hoc rōne. Et p̄mo rōne originis: qꝛ iuramētū est introductū ex fide qua credūt hoīes habere deū veritatē infallibilē: ꝛ omniū cognitionē: ꝛ puisionē vniuersalē. 2° rōne finis: quia iuramētū introducitur ad certificandū hoīes: ꝛ finiendū cōtrouersias: vt diciṫ ad Heb. 6°. Solo eni iuramēto creditur: qn̄ de cōscīa alicuius dubitaṫ. extra de sen. excō. si vero aliquis. Sed obijcitur cōtra p̄dicta illud Math. 5. Ego dico vobis nō iurare oīo. Et illud Iaco. 5. Ante omnia fratres mei nolite iurare? Rn̄o. Quidā heretici. s. manichei dixerūt omne iuramētū eē illicitū: nō tm̄ iuramētū factū p creaturaȝ: sed etiā factū per deū. Et occasionē hiꝰ erroris sui sumpserūt ex verbis premissis: qꝛ nescierunt distinguere: ꝙ aliū sensū facit negacio p̄posita vniuersali signo: aliū post posita. Preposita. n. equipollere facit particulari negatiue: postposita vero suo ɔtrario. i. vniuersali negatiē. Un̄ differt dicere: nō oīs hō currit: ꝛ oīs hō nō currit. Deus aūt nō dixit: oīo nō iurab: sed dixit: nō iurabis oīo. Un̄ nō ꝓhibuit oēȝ iurationē sed ꝓhibuit ne iurareṫ oī mō ꝛ sine oī causa. Un̄ Augꝰ. li° de mēdacio. Hoc ideo dictum est. s. ne iurando ad facilitatē iurandi veniatur ꝛ ex facilitate ad cōsuetudinē. ꝛ ex cōsuetudine i piuriū decidaṫ. Eccl. 24°. Uir multuȝ iurans reple. iniquitate. Quare ergo diċ dn̄s i euangelio sit sermo vester. est est nō nō? Rn̄o Quia affirmatio vel negatio q̄ est in corde debet esse in ore. Sed qꝛ hominū malitia crescēte nō crediṫ simplici assertiōi: iō adiūxit. Qḋ amplius est: a malo est. nō. s. culpe: sȝ pene: nō iurantiū: sed iuramentū exigentium. Nam incredulitas hiꝰ magis est pena ꝙ culpa. Unde non dixit. malū: sȝ a malo. Nec tibi forte videatur ꝙ deus in testē inuanū inuoceṫ: eo ꝙ nō apparet ꝙ deus ꝓ ipso qui iurat p eum testificetur: quia fm Rich. 3. di. 39. q. i. ar. i. c. 3m. si debito mō inuocetur manifestat vtrum verū sit quod diciṫ aliquando in vita ista: vel mouendo corda iudicis ꝛ aduerse partis per aliquaȝ latētem inspirationeȝ qua creditur iuranti: vł ponendo in palam factum pro quo iuraṫ: vel dando constantiam cordi ꝛ verbo iurantis: q̄ quandaȝ probabilitatē aggenerat ꝙ iureṫ verum: vel puniendo mentientem: ꝛ tunc est simul testis ꝛ iudex. Et si deo non placet i hac vita testificari per aliquod signum: procerto tamen testificabitur in futuro quando illumiabit abscondita tenebrarum ꝛ mani. consi. cor. vt dicitur. i. Corin. 4. Utrum iurare per deum sit actus bonus ex genere vel actus indifferens? Respondeo fm Rich. vbi s. ar. eodē c. Actuum quidam in se ordinem rationis includunt siue legis eterne: vt diligere deum ꝓpter se. ꝛ super oīa. ꝛ assentire prime veritati ꝓpter se. Et huiusmodi actus non possunt eē nisi boni: ꝛ iō nō tm̄ sūt simpl'r liciti: sed ēt simpliciṫ appetendi. Aliq vero i se icludūt aliqḋ

oppositū ordini rōnis:siue ordini legis eťne: vt adulterari: ⁊ plures alij. Et hi ñ pñt eē nisi mali:⁊ ideo sūt illiciti ⁊ simpliciter fugiendi. Aliqui aūt nō includūt in se ordinē p̄dictum: nec aliquid ei oppositum. Et hi sūt liciti. quia possunt bene fieri: non tñ sūt simplicit appetē di. quia pñt male fieri. Et talis est act⁹ iurādi per deum. Sicut .n. dictū est ś. iurare per deū est ipsuз aduocare ī testeз assertōnis sue. Nō autē q̄libet assertio ē debita materia inuocationis talis testis. nec q̄libet est illicita materia Jdeo actus iurandi per deū ī ista generalitate dictus non est moraliter bonus neq̧ mal⁹ ex genere. Jurare tñ vex̄ p deū est actus bon⁹ ex genere:q̄a transit sup materiam debitam. Sз quia adhuc non includit ordinem ratiōis simpliciter:nec aliquid incompossibile ei ideo iurare verum fieri pōt bene ⁊ male. Si autē act⁹ iurandi sit circūstātionatus trib⁹ comitib⁹ includit in se simplicit ordinē rōnis:⁊ iō non potest esse nisi bonus. Unde nō tm̄ est licitus :sз etiā appetendus. Hec Rich. ibideз. Et q̄ act⁹ indifferens pōt esse diuersis ex causis occasio cadendi in malū:⁊ vitandi malū:iō domin⁹ monet ⁊ inducit homines aliq̄n ad iuranduз per deū:vt in veteri testamēto:vt p hoc reuocarent a iuramēto idolorū cū dicebat:reddes dño iuramēta tua. Aliq̄n retrahit:vt in nouo testamēto:vt ostendat piuriū esse fugiendum Hec Boñ.3.di.39.q.2.ar.1.c.in fine. Utrum iuramētū factū per deū sit appetēdū ⁊ frequētandum tanq̧ vtile ⁊ bonū R°. q̄ nō. Uñ Eccle.23. Uir multū iurans implebit iniq̄tate. Et Aug⁹.in li°cōtra mēdaciū dicit:q̄ p̄ceptuз de phibitione iuramenti ad hoc est positū :vt q̧ tū est in te nō affectes:nec quasi p bono cū aliqua delectatione appetas iusiuranduз. Ad cuius euidentiā cōsiderandū est:q̄ illud qō ñ q̄ritur nisi ad subueniendū alicui defectui: nō numerať iter ea que sūt per se appetēda:sз inť ea que sūt necessaria:vt patet d̄ medicina que queriť ad subueniendū infirmitati. Juramentum aut queriť ad subueniēdū alicui defectui quo.s. vnus homo discredit alteri: ⁊ iō nō est habendū inter ea que sūt per se appetēda: sed iuter ea que sūt huic necessaria:quib⁹ vtiť indbite quicunq̧ vtiť eis vltra necessitatē. Uñ Aug⁹.li°.de sermone dñi in mōte dicit. Qui itelligit nō in bonis.i.per se appetendis:sз ī necessarijs iuratiōnē habendā se refrenet quantū pōt vt nō ea vtať nisi necessitas cogat. Hec Tho.2ª.2ᵉ.q.89.ar.5.c. Et iō Jaco.5° diċ. Nolite iurare:ostendens nō tm̄ esse vitandū actū iuratiōis sine causa:sed etiā affectū. Unde mouemur circa actū iuratiōis pp̄ter periculū periurij vitare cōsuetudinē ⁊ etiā actū p̄ter necessitatē:⁊ vitare affectū:⁊ ad iurandū non debз quis ire nisi coactus. Si aūt actus iurādi p deum sit cū istis tribus comitib⁹.s.cū iudicio in discretione q excludiť in cautela iurandi: ⁊ cū veritate in assertiōe:⁊ ex causa legitima vtēdi talis testis inuocatiōe:sic includit in se simplr ordinē rōnis:⁊ est latrie actus. Qui eni deum inuocat assertiōis sue testē:pfiteť in eo infallibilem veritatem ⁊ omniū cognitionē ⁊ puisionē:⁊ sic deo exhibet honorē sibi soli debitum. Et iō talis actus non tm̄ est licitus sз etiam appetendus:q̄ p̄dicto mō circūstātionat⁹ nō pōt esse nisi bonus. Si vero aliquis p̄dictorum triū comitū ibi defuerit includit aliquid incōpossibile ordini rōnis:⁊ iō talis actus est illicitus ⁊ simplr fugiendus:q̄ cū illo defectu nō pōt esse nisi malus. Hec Ric.3.di.39.q.1.arti.1°.c. Utrū liceat iurare p aliquā creaturā? Rño fm Boñ.3.dis.39.q.2ª.ar.2°.c. Juramētū dupliciť hз fieri. Quoddā p imp̄cationē: vt cū diciť:ita viuat filius me⁹. Et sз hanc fōmā iurandi creatura ad testificandū nō inuocatur sed potius ipsi creatori oppignorať fm q̄ diċ Aug⁹.⁊ est licitum:q̄ lз oīs creatura sit creatoris:tñ bonū vel solatiū qō ex creatura recipimus.⁊ est a deo nobiś cōcessū:deo tanq̧ nr̄m oppignorare possumus. Hoc tñ gen⁹ iuramēti fm q̄ dicit Aug⁹.est grauissimuз. Aliud v̄o iuramētum fit per ipsius veritatis testimoniū ⁊ inuocationē:vt q̄n aliquis iurat p aliquem ad inuocandū eum in testē. Potest aūt creatura dupliciter in testimoniū inuocari. Uno mō fm se:⁊ hoc nō lз:q̄ sic crederet q̄ aliq̄d numinis eēt in ea rōne cuius veritas posset dici ⁊ p hi⁹ testimoniū cōfirmari. Et sic diciť Mathe.5°. Nolite iurare. nec per celum : q̄ thronus dei est. Et ibi dicit glo. qō pfectionis ē docuit cū dixit:nō iurare oīo:quod vero supstitiosū est resecauit cum subdit:nec p celum ⁊c. Hec Boñ. ibidem. Siċ etiā intelligiť illud.22. q.1.si quis per capillum.⁊.c.cōsidera. Prohibetur etiam ne iureť p caput vel capillos dei pp̄ter quosdam hereticos qui ex quadā rusti sticana simplicitate dixerūt deū habere humana mēbra cū tñ deus sit spiritus incorporeus vt.24.q.si.c.penul.§.fi.v̄.antropomorphite sic dicti:q̄ deū putabant hominē. Antropos. n. grece diciť homo latine. Persona tñ filij .scilicet xp̄s est deus ⁊ homo:extra de heretī.cum xp̄s. Jurare tñ p creaturas nō est malū vbi ē permissū a iure:neq̧ illicitū fm Hosti. vt diceť .j.post pauca. Qd̄ aūt dictum est non debē p creaturas vel membra creaturarum iurari:verum est ab initio. Hoc eni phibeť ne dei honor ad creaturam transferať. Porro ex quo ē iuratū pinde habeť ac si esset iuratum p deuз

Nam qui iurat in celo iurat in dei throno ꝛ ĩ eo qui sedet sup ipsũ: vt extra.e.de iureiur.ꝛ si xp̃s. Licet eni multa ꝓhibeant tñ facta tenẽt ex.e.queadmodũ.§.ꝙ si p⁹ huiusmodi. Alio° põt creatura inuocari in testẽ in quãtũ relucet in ea diuine veritatis vestigiũ. Et sic licet iurare p creaturam. Hoc eni nihil aliud est ꝙ̃ iurare p eũ qui relucet in creatura. Unde tũc nõ veneramur creaturam ſ; creatorẽ. Et sic dicit Ap̃lus.i.Corin.z. Quotidie morior p gl̃iam vestram fratres. Ubi ſm Aug⁹.iurauit ap̃lus.

Sciendũ aũt ſm hosti.ꝙ iurare possumus p crucẽ sacratã: ꝛ in manu ep̃i.zz.q.5.qui periurat. Item p euangeliũ.zz.q.i.si aliqua. Item p ordinẽ.i.q.7.quotiẽs. Itez p salutẽ p̃ncipis.ff.e.l.3.§.fi.ꝛ in dicto.c.quotiens.quia intelligit iurare p deũ cuius iudicio salus p̃ncipis consistit. Sed hodie nõ videt ꝙ sic sit iurandũ licz hoc fuerit antiqs pribus ↄceſſũ.ar.zz.q.i.§.sic etiam.cũ in li.machabeorũ.v̓su sed obycit ꝙ Joseph. Itez p altare seu religas.zz.q.i. habemus. Item p fidei interpositionẽ: extra de his que metus cau.ad aures. Hec Hosti.goffre.ꝛ Ray.ꝛ Ber.extra.eo.ꝛ si xp̃s. Qui aũt iurat p creaturam nõ cõcessam dz ſm Ray.acerrime fustigari: ꝛ si pstiterit in vitio nolens se corrigere dz excõicari. Qui aũt iurauerit p capillũ dei vel aliter blasphemiam dixerit cõtra deuz si sit clericus dz deponi: si sit laicus dz anathẽatizari.zz.q.i.clericuz.si quis p capillũ. Blasphemiam credit Rod.esse: qñ aliquis iurat p mẽbra dñi que in alijs hoĩbus reputant inhonesta. Unde talis mortalit̃ peccat. Qui vero iurat p mẽbra dñi que nõ censent turpia:.vel inhonesta non peccat mortalit̃ nisi duceret i cõsuetudinẽ sicut faciũt ribaldi.hec Rod. Utrum recipere liceat iuramẽtũ ab idolatris factũ? Rño ꝙ cõtingit idolatram iurare i forma cõcessa: ꝛ in forma ꝓhibita. Si iurat p̃mo mõ non iurat sicut idolatra. Et sic licet iuramẽtuz ab eo recipe in aliquo casu ꝛ in aliq̃ nõ. Aut.n. ille q exigit est psona publica. Aut p̃uata. Si publica quãtũ ẽ ex ordine iuris põt ꝛ deb; vt iudex exigere. Si p̃uata. Aut exigit ad veritatis cõfirmationẽ. Aut ad veritatis subuersiõez Aut ad sue dubitationis remotionẽ. P̃mo mõ põt recipi iuramentũ sine aliquo peccato. ſ.cũ ad hoc exigit solũ vt firmior sit illa ꝓmissio ꝛ veritatis assertio.z° mõ nõ põt esse sine mortali peccato: vt cũ qs cogit aliquẽ iurare quez nouit iurare falsũ.3° qꝛ suspicat ne hõ sine iuramẽto dicat sibi falsitatẽ. Tũc si suspitio illa sistat in generali talis exactio tenet potius rõnẽ pene ꝙ̃ culpe. Si vero descendat ad sp̃ale sic est pctm̃ veniale: dũ ð ꝓximo suo malã hz suspitionẽ. Et iõ dicit glo.qð amplius ẽ a malo ẽ.ſ.nõ credentis. Nõ inquã est semp a malo culpe sed etiam a malo pene. Et sic licet iuramentũ recipe ab idolatris ꝛ infidelibus sic a xp̃ianis ꝛ fidelibus. Si aũt idolatra iuret in forma ꝓhibita: tũc dico ꝙ in iuramẽto facto p idolũ est duo cõsiderare.ſ.idoli veneratiõez ꝛ exterioris verbi cõfirmationẽ. Si habeatur respectus ad p̃mũ nulli licet iuramẽtũ ab idolatra recipere vl̃ exigere nec facere: qꝛ idoli veneratio est oĩo detestanda. Ideo dicit Exo.z3°. Per nomẽ exteriorũ deorũ non iurabitis. Si vero habeat r̃spect⁹ ad z^m sic lz ab eis recipere maxime ꝓ bono cõi. Et sic recepit iacob a laban socero suo qui erat idolatra. Qð pꝫ p hoc ꝙ rachel sibi furata fuerat idola ꝓ bono sue posteritatis. Sic etiam xp̃iani iuramẽtũ a sarracenis recipiũt pro pace ꝛ vtilitate cõitatis. Unde lz iurare per idolũ sit illicitũ: qꝛ illa est forma ꝓhibita: tñ vbi est necessitas ꝛ cõis vtilitas hoc exigit lz tale recipe iuramẽtũ. Et hoc vult Aug⁹.in ep̃la ad publicolã. Hoc etiã habetur.zz.q.i.mouet te.h.Boñ.3.di.39.q.ar.3.c.

Equit videre de.4.articulo.ſ.de cõitibus iuramenti. Circa qð sciendũ ꝙ iuramẽtũ hꝫ ꝛ debet habere tres comites.ſ.veritatẽ.iudiciũ.ꝛ iusticiam. Hiere.4. Jurabitis viuit dñs in veritate: ꝛ iudicio: ꝛ iusticia: vt extra.e.ꝛ si xp̃s.§.ꝙ aũt iacobus ꝛ.§. iacobus.ꝛ.zz.q.z.adinaduertẽdũ.ꝛ.zz.q.i.et iurabũt. Rõ aũt huius est ſm Boñ.3.di.39.q circa l̃ram.q.i.qꝛ iuramẽtũ cõpat ad tria.ſ. ad iurantẽ a q̃ ꝓcedit: ꝛ sic debet sibi iudiciũ. Ad rem de qua fit: ꝛ sic debet sibi veritas vt sit adeq̃tio sermonis ꝛ rei. Ad cãm ꝓ qua fit et sic debetur sibi iusticia.ſ.vt ꝓ cã iusta fiat. Et qa oẽ iuramẽtũ hꝫ istos tres respectus iõ oẽ iuramẽtum istos tres comites dz habere. Sermo eni noster dubius ẽ ſm ꝙ dr̃ Sap.9. Cogitationes mortaliũ timide ꝛ incerte ꝓuidentie nostre. Ideo vt sermo noster p diuinã veritatem cõfirmet indiget comitibus ipsũ regentib⁹ ne sit dissimilis inuocate veritati. Hec Boñ.ibið Aliter vero p̃dicta tria distinguit alex.an.3.t.p̃ i expositione ꝛ p̃cepti in p̃ncipio vt habitũ ẽ in ti.p̃cedenti. Debet ergo ibi eẽ veritas semp i ↄsciã.i.vt firmit̃ sciat ita esse. Al̃s si tm̃ credat nõ dꝫ de sciã ſ; de credulitate iurare. Dꝫ etiaz ibi esse iudiciũ.i.deliberatio discreta.ſ.vt non iuret etiã uerũ qs nisi ꝓpter necessitatẽ: vt qñ psuadet alicui aliqð verũ qð expedit ei vel est vtile credere: ꝛ tñ nõ vult assertiõi simplici credere. Hec Ray. Ideo ſm hosti.furiosi nõ p̃nt iurare nec pupilli ꝓximi infantie: extra de suc. ab intest.c.fi.ꝛ.zz.q.5.pupilli.nec pueri: ꝛ extra q mr̃i.accu.pos.c.fi. Et est verum ꝙ in iudicio i.corã iudice nõ recipit iuramentum pupilli.

Unde nec pōt esse testis.4.q.3.c.i.Sed ex iu diciū pōt iurare ⁊ deiurare ex q̄ hȝ sensū:vt ex de delic.pu.c.p̄.pueris.Hoc intellige si sit capax doli.aliter nō tenet.Vel forte capax doli nō obligat nisi patre cōsentiēte iurauerit: vel si pater nō cōtradixerit q̄cito sciuit.al' ∂:vt.zz q.5.pueri.In casu tn̄ cōueniri pōt qs rōne iu ramēti p̄stiti dū erat impubes : vt si impubes iurauerit se p̄stiturū opas ipse postea fact' pu bes de hoc pōt cōueniri.ff.de lib.cā.l.vlti. Tale aūt sacr̄m qd̄.s.caret iudicio.i.discretiōe dr̄ temerarium:⁊ iō nō seruandū:vt extra.e.sicut hec hosti.Debet etiā i iuramēto esse iusticia: vt.s.illud qd̄ iurat̄ sit licitū ⁊ honestum. zz.q. i.ita ergo.⁊ extra.e.⁊ si xp̄us.

Sequitur videre de.5.s.de cāis,ppt̄ q̄s licet iurare.Circa qd̄ notandū s̄m alex.an.3.t.p̄.in expositiōe.z.precepti:q̄ he sūt multe.Quarum quedā sūt ex pte boni inducendi.Quedā ex pte mali vitandi.Ex pte boni sūt septē.s.p veritate cōfirmāda.z.Corin.p̄.Fidelis deus quia sermo noster qui fuit apud vos nō ē in illo ē ⁊ nō .Item p veritate declaranda.Deut°.19.In ore duoꝝ aut triuȝ stat omne verbū:q2 s̄m iura nō est testis nisi iuratus.Item p amicicia ∂henda.Gen̄.26.Dixerūt viri gerar̄ ad Isaac.sit iuramētū int̄ nos Item p pace reformanda.Gen̄.31. Jacob iurauit labā.⁊ extra de iudi.nouit.Itē p fidelitate seruāda.z.Reg.5.Venerūt senes israhel ad regē:⁊ pcussit cū eis fedus corā dn̄o.Item p obedientia ⁊ subiectiōe recognoscēda sicut iurauerūt viri galaad ipsi Jepte.Jud.ii.Dn̄s q hec audiuit ipse mediator ⁊ testis est q̄ nr̄a p missa faciemus.Itē p cōsuetudine ecclie seruanda:vt canonici.Exo.24.Filiȷ israhel data lege iurauerūt se dn̄o seruituros.He ergo septē cāe sūt iurandi ppter bonū introducendum.Propter malū vero amouēdum sūt due s.calumnia sopienda:vt qn̄ fit iuramētū de calūnia in cōtestatiōe litis.H:b.6.Ois cōtrouersie ad cōfirmationē finis est iuramētum.Et p infamia purganda.Deut°.zi.Si inuentū fuerit cadauer hois occisi:maiores natu ciuitatis illius lauabūt manus suas sup vitulam.Hec alex.an.ibidem.Hosti.vero.e.ti.ponit septē cāe ppter quas licet iurare:ad q̄s tn̄ supradc̄e no uē p̄nt reduci si quis attendat.He aūt septem cāe his versibus cōtinent̄. Pax ⁊ fama fides reuerentia cautio dānum.Defectus veri sibi p̄nt iura caueri.Sub reuerentia cōprehendit̄ ibi obedientia.De pace extra de iudi. nouit. De fama extra de pur.ca.p totum.De reuerētia extra.e.nullus.De cautōe damni:extra qd̄ me.cau.e.c.i.De fide obedientia ⁊ veritate:ex de elec.significasti. Predictas etiaȝ cās ponit Bern.extra.e.nullus.Ponit etiā Ray.ti.d̄ rapto.septem casus in quib' debēt p̄sbyteri vel clerici iurare sicut laici.Septimus casus ē cū absoluit̄ ab excōicatōne.Sex vero casus i p̄dictis versibus tanguntur.

Sequitur videre de.6.s.de forma iurādi.De hoc nōt boñ.3.di.39.q.circa litterā.q.3.q̄ i fōma iuramēti ipsa v̄itas introducit̄ in testimoniū.Et hoc pōt esse multipliciter.Aut inquātū tenet rōnē p̄ncipantis ⁊ sic iurat̄ per deū:ita q̄ p importat habitudinē p̄ncipantis.Aut inquātū tenet habitudinē p̄ncipantis ⁊ cognoscētis:⁊ sic est hec forma. Testis ē mihi deus:siue scit de': qd̄ idem est Ro.p̄ , Aut inq̄tū tȝ habitudinē retribuentis respc̄u bonoꝝ:⁊ sic iurat̄:viuit de'.s.q vitā alis tribuit.i.Reg.14.Viuit aīa mea.s.dei bn̄ficio.Aut inquātū tenet habitudinē retribuētis respectu maloꝝ:⁊ sic iurat̄ in hac forma. Hoc faciat mihi deus:⁊ hec addat.4.reg.6°. Et qn̄ diuina veritas nūc manifeste adducit̄ ad cōfirmationē veritatis tanq̄ ois veritatis p̄ncipiū ⁊ exemplar.hinc est q̄ i noua lege duplicit iurat̄.s.s̄m p̄mā formam:⁊ scd̄am.Quia vero tp̄e p̄mitiue ecclie veritas nōdum erat plene manifesta sed indigebat maiori euidentia.hinc est q̄ tenebat̄ tūc ista forma testis est mihi deus.Quia vero in veteri testamēto cōsiderabatur diuina veritas vt iudicās ⁊ vlciscens ⁊ remunerās:q2 sub rōne seueritatis et equitatis:hinc est q̄ duplicē formā in veti testamēto seruabāt.scȝ viuit deus:⁊ hoc faciat mihi deus ⁊ hoc addat.Si querat̄. cū aliquā do iuremus p hāc p̄positionē p.aliqn̄ p hāc p̄positionē in.s̄m q̄ dicit ap̄lus ad Ro.9.dico in xp̄o Jesu ⁊ nō mentior:que sit inter has differentia.dicendū est:q̄ p magis dicit ipsaȝ veritatē sub rōne testificatiōis ⁊ p̄ncipiȷ.Hec āt p̄positio in importat habitudinē diuine veritatis sub rōne testificantis ⁊ exemplātis. Vn̄ s̄m rē idem est iurare in deo ⁊ p deū:⁊ dicē testis est mihi deus.licet sit dr̄ia ex pte modi dicēdi.h boñ.ibidē.Itē qui iurat i aīas alioꝝum nō qd̄ sibi vr̄ sȝ qd̄ didicit ab his i q̄rū aīas iurat dicē tenet̄ Unde dȝ iurare sic.Juro i animas taliū q̄ ipsi veritatē quā de hoc sciūt per me dicent li° 6°.de testi.c.p̄ñium.

Sequit̄ videre de 7° articulo.s.d̄ obligatiōe iuramēti. Utrū iuramētum sit obligatoriū? R̄n̄o s̄m Tho.zª zᵉ.q 86.ar.7.o.Obligatio refert̄ ad aliqd̄ qd̄ ē faciendū vel dimittendū. Unde nō vr̄ respicē iuramētū assertoriū qd̄ est de p̄nti vel d̄ p̄terito nec etiā iuramētū de his q̄ sūt p alias cās facienda:vt si qs iuramēto asserēt q̄ pluuia cras futura esset sed tantum iuramentum de his q̄

sũt facienda p illũ q iurat. Sicut aũt iuramentũ assertoriũ qd ē de pñti vł de pterito debet habere veritatē: ita ꝛ iuramētũ de his q̃ sunt a nobis facienda in futurũ. Et iõ plerũq̧ iuramētũ hꝫ quandã obligationē diuerso tñ rñpectu: qꝛ in iuramento qd est de pterito vel d p̄senti est obligatio nõ respectu rei que iaꝫ fuit vel est: sed respectu ipsius actus iurandi vt. s. iuret qd iam verũ est vel fuit. Sed in iuramēto pmissorio cadit obligatio ecõuerso sup rē quã affirmauit aliquis iuramēto. Tenet eniꝫ alys facere verũ eē illud qd iurauit: alioquin deest veritas iuramento. Si aũt sit talis res q̃ in eius ptãte non fuit deest iuramento discretiõis iudiciũ: nisi forte qd ei erat possibile quã do iurauit reddat ei impossibile p aliquē euētũ. Si vero sit possibile fieri sed nõ debeat: qa est p se malũ: vel qꝛ est boni impedimentum tũc iuramēto deest iusticia. Et iõ iuramētum nõ est obseruãdũ in eo casu in q̃ est peccatuꝫ: vel boni impedimentũ. Scdm eni Aug. vtrũq̧ eorũ vergit in deteriorē exitũ. Sic g̃ dicendum: ꝙ quicunq̧ iurat aliqd se factuꝝ: obligatur ad illud faciendũ ad hoc ꝙ veritas ĩpleat si tñ aly duo comites assint. s. iudiciũ ꝛ iusticia hec Tho. ibidē. Dio eni seruandũ est iuramētũ qd seruari põt sine interitu salutis eterne: ex̄ e. si vero aliquis. Beda tñ verius loquit. zz. q. 4. si aliquid. Ubi fm Rod. innuit a contrario sensu ꝙ iuramētũ est seruãdum qd nõ vergit in peiorē exitũ. Et fm illud dictũ bede debet intelligi illud. c. ꝙ iuramētũ seruari dꝫ qd seruari põt sine interitu salutis eterne: vt idem sit interitus salutis eterne qd peior exitus: ne videatur obseruandũ esse si qs iurauerit se factuꝝ aliqd veniale: cũ veniale fieri possit sine interitu salutis eterne. hec Rod. Quid si qs ppt hoc ꝙ iurauit ꝙ supflue comederet vel ociosa verba diceret: supflue comedit vł ociose locutus fuit? Rñõ. Aug. notauit. zz. q. 4. si aliqd ꝙ mortaliter peccat: qꝛ facit cõtra illud: in malis pmissis rescinde fidē. zz. q. 4. in malis. Rodol. vero dicit: ꝙ nõ peccat nisi venialit: qꝛ illud. c. s. in malis: si intelligat extendi ad venialia q̃tũ ad illa nõ est pceptũ sed cõsiliũ. Et hoc mihi magł placet. Utrũ iuramētũ factũ per deũ sit magis obligatoriũ q̃ factũ per euãgelium vel ecõuerso? Rñõ fm Ray. Qui iurat per deũ multũ obligatur: qui vero p deum et euangelia magł obligat: qui vero his addit sãctorũ reliquias magis obligat: ꝛ ita crescente solēnitate obligatio crescit. hec Ray. Si vero vnus iurat p deũ: alius p euãgeliũ. Jo. chrys. dicere videt ꝙ maius est iurare p deũ. Uñ dicit cõtra quosdã q ꝯrium credebãt. O stulti. Scripture ppter deũ sũt facte nõ deus ppter scripturas. zz. q. i. si aliqua cã. Et hoc est veruꝫ ceteris paribus fm boñ. 3. dis. 39. q. circa lrãm q. z. qꝛ quãto illud p quod iurat ē sanctius tãto iuramēto magis obligat scꝫ ceteris parib⁹. Et fm Jnno. ex̄. c. ꝛ si xp̄s. ibi est maior contēptus in piurio. Et idem vult Tho. z^a. z^e. q. 89. ar. io. c. z. Solet tñ dicit cõiter a doctoribus vt dicit Ray. ꝙ si vtrũq̧ iuramētũ eq̃ solēniter fiat: eque obligat. Si vero alterũ solennit fiat alterũ verum nõ solēniter: magis obligat q̃d ad eccłiam solennit factũ: ꝛ p eius transgressiõe dbet iniũgi pñia maior: sed q̃tũ ad deũ eque obligat vtrunq̧: ex̄ q clerici rursus. hec Ray. Si dicat ꝙ q̃to iuramētũ est solennius tãto magis obligat. sꝫ cũ maiori solēnitate solet fieri iuramentũ qd fit p euangeliũ q̃ qd fit p deũ ergo magis obligat. Rñdet Boñ. ibidē. c. z^m ꝙ nõ tm̃ fit iuramentũ p euãgeliũ sꝫ p dei euãgeliũ: ita ꝙ nõ tm̃ iuratio fit ad deũ habitualr rõne sui effectus sed etiã actualiter in se: ꝛ ad humanitatē assumptã: ꝛ ad veritatē ppalat sꝫ ꝛ ideo tale iuramētũ rõnabiliter dꝫ fieri cum maiori solēnitate ꝛ magis hꝫ obligare. Uł potest dici ꝙ hoc accidit p solēnitatē supadditã q̃ in forma illa ab õib⁹ obseruat. Uñ ex̄. c. ꝛ si xp̄s. dicit Jnno. ꝙ in iuramētis q̃ ius precipit vt est iuramētũ testis: ꝛ de calũnia: semp ē iurãdũ sup sancta dei euãgelia: ex̄ de iura. ca. c. fi. ꝛ. ii. q. i. testimoniũ. Et ideꝫ est de õib⁹ alys iuramētis q̃ a iure vel iudice vel ptib⁹ ncc̃io deferunt. Jdem est etiã si q pmiserint aliqd iurare: nulla forma distincta. Et idē dicit hosti. sup. c. ꝛ si xp̄s. Utrũ iuramētũ dolosum sit obligatoriũ? Rñõ Hic ē duplex modus dicēdi. Unus est pbabilis fm boñ. 3. di. 39. q. 3. ar. i. c. s. ꝙ obligatio iuramēti ē voluntaria sicut obligatio voti ꝛ mrĩmony. Et iõ sic mrĩmonium nõ est verũ nisi sit ibi interior consensus: nec votũ ē obligatoriũ nisi sit intentio obligãdi: sic nec ipsũ iuramētũ dolosũ dicendũ ē simplicit obligatorium in q̃ qs sic iurat: vt p illa v̾ba obligare se non intēdat. Duplex eni ē forꝝ. s. forũ eccłie ꝛ forũ cõscie. Scdm forꝝ eccłe iuramētũ tale ē obligatoriũ. Eccł a. n. iudicat d his q̃ exterius obligare pñt. Uñ cũ verba obligationē expmãt: iudicat sic iurantē obligari ad illud qd insinuat. Jn foro aũt dei q iudicat fm secreta cõscie ꝛ fm veritatē: iste nõ obligatur: qꝛ se noluit obligare. Uñ Greg. 27. morat ꝛ hab et. zz. q. 5. humane. dicit ꝙ verba deseruiunt intētiõi: ꝛ de⁹ talia verba iudicat: qualia ex intimis pferunt. Quia tñ dolose iurauit et nomē dei inuanũ assumpsit: statim ĩ ipso actu piuriũ comisit: nec reportat cõmodũ de malitia: nec ĩ foro ecclesie. imo coget ab ea iuramētũ tenere: nec ĩ foro dei: qꝛ ex illo iuramento

apud deū iudicaš dignus pena ečna. Et si ve niat ad pñiam iniūgi dʒ ei magna pena:ꝛ sanū cōsiliū est ꝛ decens ꝙ imponaš sibi ꝙ iuramē tū in quo ꝓximū decipe intēdebat ipleat.hec Boñ.ibidē. Cauere dʒ etiā indēnitati ꝓximi quē dolose iurando decepit:vt dicit Ricar. 3.di.39.q.2.ar.1.c. Sed obyciš ꝙ Ysi.2.li.de sūmo bo.c.31.ꝛ hř.22.q.5. Quacūqꝫ arte verbo rum qs iurat:deus sic accipit sicut ille cui iu raš intelligit.ḡ ꝛc. Rº fm boñ.3.di.39.q.3.ar.1. c.1.Hec dicit Ysi.nō qꝛ ipse deus ad hoc ꝛpu tet hoīeʒ obligatū:sʒ qa ex hoc ꝙ ille nō iten dit iurare sicut ille intendebat recipe.deus qui hoc requirebat ex veritate ꝛ iusticia:reputat ipsū obligatū ad penā. Uel pōt ille sermo tāli ter intelligi vt dicaš:ꝙ deus sic accipit:quia sic vult accipi ab ipsa ecclesia ꝛ vult etiā iudicari Alius modus dicendi est ꝙ iuramētū dolo sum simpl'r obligat:qꝛ ꝛ si dolosus intendat a lium decipe intēdit tñ obligatoria verba dicē ꝛ dū illa dicit sponte obligaš:nec aliq̄ mō ꝑ do lum cordis excusaš. Quia tñ nō tm̄ recipiens sed etiā deus accipit verba in sensu quē faci unt:ꝛ iō nō tm̄ quātum ad hoīes sʒ etiā q̄tuʒ ad deū obligāt. Pro hac opi.est illud.c.q̄cun qꝫ:ꝛ ꝙ fraus ꝛ dolus nemini debēt patrocina ri:ex̄ de rescrip.sedes.ꝛ de dolo ꝛ cōtu.ex lřis ꝑ. In verbis cōsistūt cōtractus in qbus vnus homo alteri obligaš. Et si nō obligareš qs ex verbis cū intentio nulli pateat nullus sciret v trum qs sibi obligatus esset. ergo frustratorij essent cōtractus quod dicere est inconueniēs. Et hꝰ sñie est Ray.ꝛ Rod. Unde dic̄ Ray c.ti.in fi.ꝙ si iurans vel recipiēs iuramētū ha beat dolū semꝑ dʒ accipi iuramētū fm inten tionē illius q nō hʒ dolū vel artē.22.q.5.§.si ḡ ꝛ.c.q piurare ꝛ.§.ex his. Et idē dicit hosti. Et fm Rod.hoc debʒ intelligi de dolo malo:qꝛ si qs a me iuramētū extorqueat violenš quod pstare nō teneor:ille peccat extorquēdo. Et si ego ad elidendā maliciā eius verbis duplici bus vtar:intelligens in alio sensu q̄ ipse:ñ cre do peccare.hec Rod. Distinguit aūt Gratianꝰ in dicto.§.ex his.sic. Aut vterqꝫ.s.iurans et iu ramētum recipiens hʒ purā intentionē:ꝛ tūc sš accipienda verba fm ꝙ melius aptari pñt intē tioni vtriusqꝫ. Aut vterqꝫ hʒ dolū:ꝛ tūc fieri ð bet interpˀtatio vel boꝝ fm cōem intelligētiā nō fm vtilitatē iurantis vel recipiētis sʒ publi ci status ne res pereat:ex̄ de spon.ex lřis. Aut alter tm̄ hʒ dolū ꝛ tūc fieri dʒ interpˀtatio ꝓ eo q nō hʒ dolū:vt in.c.quacūqꝫ. Qð aūt dicunt tenētes opiōnē pmā.s.ꝙ obligatio voti ꝛ iura menti ꝓcedit fm eūdē modū: dicūt tenentes opinionē scďam nō esse verū:qꝛ votū ꝓprie fit deo:sed iuramētū hōi:ꝛ ideo obligatio contra

hiš aliter in vno q̄ in alio:qꝛ in voto ɔ̄hiš ꝑ in tentionē quā deus videt.sed in iuramēto per deliberatam verboꝝ attestationē:in mřimo nio vero per cōsensum verbis expˀssum: extra de spon.cū locū. Et iō nō est simile. Et circa hō s.mřimoniū distinguēdū ē de foro.s.ꝙ duplex ē forū.s.dei:ꝛ ecclesie. Si vero queraš qñ sūt verba duplicia ita ꝙ dolus nō inuenit cuiꝰ i tentiōi standū sit.dicēdum fm Boñ.3.dis.39. q.5.ar.1.i fine articuli:ꝙ verba illa mltiplicia si magis ꝓtendunt vnū sensū:illi intentiōi stādū est qui illū intellexit. Si vero indřnter se hñt ad vtrūqꝫ cum neutrum ꝓbari possit stādum est iudicio bonorum viroꝝ:q̄ pensatis cōie cturis ꝛ rōnibus cōdescendere debēt saniori ꝛ puriori intentiōi.hec Boñ.ibidem. Petrus aūt dicit.3.dis.39.q.2.ar.8.c.ꝙ qñ verbū ē mul tiplex. Aut iurans iurat fraudulenter ꝛ tūc stā dum ē intellectui recipientis ne ex hoc dolo illius decipiaš. Aut iurans iurat simpl'r ꝛ tunc standū est itellectui eius. Et illud vult Tho. 3.di.39.ar.3.questiūcula.3. Quid de vxore suspecta de adulterio qð ipsa cōmisit. Nunqd postq̄ de pctō cōfessa fuit ꝛ pēituit iurare po test ꝙ de adulterio in culpa nō sit ꝓpter vitā dū scādalū viri q nō pōt aliter placari nisi hoc iuret ꝛ ad hoc eam cogit? Rñdet Rod. ꝙ po tius dʒ oīa mala tolerare q̄ hꝰ temerariuʒ iu ramētū subire:cū nōdū possit esse certa ꝙ hꝰ culpa sit ei remissa:vt extra de pur.ca. accepi mus. Si tñ talis mulier compulsa iusto metu iurarʒ sub verbis duplicibus que continent verum in vno sensu ꝛ in illo sensu intelligerʒ lʒ vir aliter intelligeret;forte nō peccarʒ si per cautelā hꝰ malitiā eius excluderet. Utrum iuramētū incautum sit obligatoriū? Rñ fm Ricar.3.di.39.q.2.ar.3.c. Juramentum potest esse incautum:aut rōne eius qð est iuratū.aut rōne modi iurandi. Si 2º modo hoc dupliciš. Aut qꝛ non est factum cuʒ deliberatiōe:et sic nō obligat de necessitate sed de cōgruitate tā tū:si sit licitum illud quod est iuratum. Rod. autem dicit:ꝙ in hoc casu sufficit ad hoc ꝙ sit obligatus ꝙ intendat inducere deum testem Aut qꝛ nō est factum cum debita reuerētia:et sic peccat homo iurando qui obligaš ad obš uandum qð iurauit si licitum est qð iurauit. Juramentum autem incautū rōne eius qð iu ratum est:est omne illud iuramētum cuius iu ratum derogat charitati. Et nullum tale iura mentum obligat iurantē ad obseruādū quod iurat. Et qꝛ oīa diuina ꝑcepta ꝛ cōsilia ordinā tur ad charitatem:qꝛ vt dř.1.Ti.ꝑ.finis ꝑce pti est charitas:nullū iuramētū ē obligatoriū quod derogat alicui ꝑcepto diuino seu ɔsilio. Quia etiā qðlibʒ pctm̄ mortale ð̄rogat alicui

pcepto diuino:qr est cōtra aliquod diuinū pceptū:r etiā qdlibet pctm veniale derogat alicui pcepto diuino inquātū ē quedā obliquatio a rectitudine diuinorū pceptorū:r disposítio ad mortale peccatū:ideo nullū iuramētuз de faciendo peccatū aliqd mortale:vel veniale ē obligatoriū.zz.q.4.diffinitio. r.c.si quis. Quia etiā diuīa cōsilia sūt d bonis operib⁹ superogatiōis r pfectiōis:iō nullum iuramētuз de nō faciendo aliqd bonū superogatiōis:vel de faciendo 5riū bonis opib⁹ superogationis obligat. Nec etiā iuramētū de nō faciēdo ea que melius est facere q̄ nō facere:vel de faciēdo ea que melius est nō facere q̄ facere. Jdo iurans q nō tenebit aliquē i suo seruitio quē al's esset melius retinere q̄ nō retinere. vel q nō loquer cū pximo cū quo al's melius esset loqui q̄ nō loqui.vel q nō faciet sibi cōsolatiōnē vel subuentionē tpalē vel spūalē qd al's melius esset facere q̄ nō facere.vel qd nō visitabit infirmū in domo sua:quē al's meli⁹ essз visitare in domo q̄ non visitare:r sic de silib⁹ nō obligar ad obseruādū qd iurauit.Quia ēt status religionis r plātiōis sūt status pfectionis:ideo q iurat nunq̄ se intraturū religioneз vel nō recepturū plationē nō obligat ad obseruandū qd iurauit.Et idē sentit Tho.3.dis.39. ar.3.questiuncula.p.o.dicēs:q talis piuriū incurrit pter defectū iudicij:r iō qn facit qd ē melius nō est piuriū sed piurio 5riū.Jdē dicit Rod.De omnib⁹ enī talib⁹ iuramētis intelligir illud qd haber.zz.q.4.r recitat magr sententiarū li.3.di.38.c. in malis pmissis rescinde fidem:in turpi voto muta decretū.qd incaute vouisti nō facias. Et eadē.q. si aliquid forte incautius nos iurasse cōtigerit qd seruatum vergat in peiorē exitū:illud salubriori cōsilio mutandū nouerimus.Contrariū sentit host. e.ti.§.ex quibus cāis.v.qd.Propter tn̄ reuerētiam diuini nōis inuocati:r ad punitionem temeritatis sic iurantiū:r pter reuerētiā eoꝝ q psūt nō dз auctoritate ppria venire 5 qdlibз iuramētū incautū:sed p aliquib⁹ recurrē dbз ad aliquē supiorē suū q a tali iuramēto dз absoluere ipsū vel declarare eū non obligatum: maxime qn pōt oriri dubiū vtrū obseruatum vergat in peiorē exitū q̄ nō obseruatū.Cōtra tn̄ qdlibet iuramentū qd derogat charitati vl' eius pfectiōi:vel disponētib⁹ ad eā pōt hō venire ppria auctoritate in casu necessitatis. Sз obijcit 5 pdicta.qr.zz.q.4.innocēs.§.fi.dicir: q illicitū iuramētū obseruari phiber:nō ē intelligendū generaliter.Uider etiā ibidē sentire gratianus q iuramētū de nō sumēdo vestē religionis nulla auctoritate phibeт seruari.P dis.85.florentinuз.vider gratianus velle q si

gs tactis sacrosanctis euangelijs iuret se non recepturū epatū:r postea eligatur est repellēdus.Quod nō vider verū nisi tale iuramētuз esset seruādū?Rn̄o ad hec tria.Ad pmū dicēdū q ibi nō debet teneri gratianus. Ad secūdū dicendū q lз tale iuramētū nulla aucte phibeatur obseruari nō tn̄ pcipir seruari: r idō nō sequir q hō p tale iuramentū obliget. Ad 3m dicendū:q ille q iurat se nunq̄ recepturū epatū non repellir ab epatu:qr tale iuramentū obliget:sed qr sic solēniter iurando:cū iuramentū illicitū fuerit grauir peccauerit:r pter hi⁹ pctm repellir. Obijcir iterū 5 pdicta: qr Josue.9°.haber q iosue gabaonitis iurauit q nō occideret eos.Qd iuramētū vidētur eē illicitū:qr de⁹ pceperat ei ne cū hoībus illius terre fedus iniret.Exo.23.r tn̄ Josue iuramentū seruauit.Ad qd dicendū q deus nō pceperat filijs israhel occidere habitatores illius terre nisi essent incorrigibiles. cuiusmōi nō fuerūt gabaonite.P.subiugauerūt eos seruituti q̄ est mors ciuilis.Hec oīa Ric.3.di.39.q.2a. ar.3.c.ad argumēta. Utrū iuramētū coactū sit obligatoriū?Rn̄o.Bar.r Can.r quidā alij dixerūt q nulla coactio vel nullus metus excusat in iuramēto assertorio:nisi forte a tanto qr potius debet qs oīa mala sustinere q̄ malū asserere.i.falsū iurare.32.q.5.ita ne.Jn iuramēto vero pmissorio excusat ab obligatōne metus:nō quidem leuis sed grauis siue iust⁹ .s.qui cadere pōt in cōstantē virū.Et h distinctio pbari vider.ff.qd metus cā.l.in carcereз Alanus vero distinxit q si habeat animū ad implēdi obligar:alit nō.ar.ex de bap maiores circa finē.Alij vt Boñ.3.di.39.q.3.ar.2.c. r petrus.3.di 39.q.2.ar.6.c.distinguūt duplex foꝝ s.eccl'ie r cōsciē:ita q obligatio iuramēti coacti ecōtrario hз se obligatiōi iuramēti dolosi respectu huius duplicis fori.Nam in foro ecclesie iuramētū coactū nō ē obligatoriū.Hoc ē verū vt dicit petrus ibidē.qn ē grauis met⁹ Secus est si leuis.tū qr eccl'ia psumit q ille qui coacte iurauit nō iurauit voluntate iplendi iuramētū:sed potius euadendi periculum tum qr ille qui iurare compellit cum malicio se r dolose pcesserit nullū ius acqsiuit.nec de malitia cōmodū reportare dз.Unde nullū ius hз petendi.Jn foro aūt dei iuramētū coactuз obligatorium est:qr cū deus respiciat volūtatem interiorē:r volūtas nō possit cogi coactōne sufficiente sed inducente:r ita uolūtas coacta uolūtas fit:ut etiā dicit Aug⁹.r haber.15. q.1.merito.Quare iudicat de⁹ talē hoīeз obligari . Et iō in foro cōscie sm theologos cōsulendū est ei qui sic iurauit nisi relaxatio interueniat iuramētū implere.Et hoc dico si iura-

mētū fuit respectu rei licite. Aly vero vt hos. ray. Jo. ber. extra de his q̄ vi. abbas. e. ti. ad au res. dicūt idistincte q̄ iuramētū metu etiā gra ui extortū est obligatoriū. Vñ si qs metu' gra ui coactus iurauerit rē suā tradere: vel etiā rē suā iā ab eo traditā nō repetere: tale iuramētū tenet mero iure cū seruari possit sine interitu salutis eterne: extra. e. de iureiu. si vero. Si qs ergo in hoc casu ꝯ iuramētū suum rem suaȝ re peterȝ repelletᷣ ꝯm. hosti. nisi absolutus a papa fuisset. vt ex̄ de elec. venerabilem. §. penul. vbi idem etiā papa eū a iuramento ꝑ vim vł ꝑ me tū extorto de reb' nō repetēdis absoluit. ex̄. e. de iureiu. verū. Absoluerūt aūt aliqñ romani pontifices ab hi' iuramētis hoīes nō q̄si dicer nētes ea nō esse obligatoria: sed hi' obligatōeȝ relaxantes ex iusta cā. Sed nūqd iste q me tu cōpulsus iurauit dare poterit petētē repel lere? R°. Quidā vt bar. dicūt q̄ pōt eū repelle re ꝑ exceptionē qd metus cā. ff. de eo qd met' cau. metū. §. ſȝ qd ꝑtor. Et ꝯm bar. ſ̄. c. abbas subicitᷣ passo metū: nisi sua culpa inciderit me tū. ff. e. si mulier. Aly dicūt ut Jo. ray. ⁊ rod. q̄ exceptione vtendo peccat: qꝛ cōtra iuramētuȝ licitū venire laborat. Predicta vero lex debȝ intelligi quātū ad factū: qꝛ iudex exceptionem recipiet in violēti odiū. Addit aūt ray. q̄ hoc qd dictū est. s. q̄ vtendo exceptiōe peccat ē ve rū: nisi qñ iurabat se soluturū intendissȝ ꝯriuȝ. s. se nō soluturū. tunc enī peccauit mortaliť ita iurādo. ſȝ hñ pōt vti exceptione sine peccato. Timēdū est tamē scādalū ⁊ malum exēplum ei' intētōeȝ nesciētium. Et sic ray. videtur sen tire q̄ si iurat se facturū aliqd si nō intēdat se obligare non est obligatus ex illo iuramento licet mortaliter peccet in iurando sic. Rod ho credit q̄ ex quo quis inducit deū i testē alicu ius rei licite faciende qcquid itēdat uł qcquid ꝓponat seruare tenetur. Quod ḡ remediū iste iurās habebit contra eū qui ipsum iurare coegit? Rñdeo. Habebit remediū illd qd ha bet iurās vsuras soluere contra eū cui hoc iu ratur. De q̄ vide. ĩ. ti. de vsuris. articulo de pe na vsurary q̄ ē ab aduersario. Vñ ꝯm hosti. si quis ꝓpter iustū metū iurauerit bñficiuȝ re signare tenebiť illud resignare: tñ beneficio re signato pōt rescriptū impetrare ⁊ ipsū repetere ꝑ actionē qd metus cā. que in rē datᷣ lȝ sit ꝑso nalis. Sic intelligi pōt illud extra de his q̄ vi. abbas. Si aūt iurauit nō repetere: ⁊ iterū sibi cōferatᷣ pōt recipe ⁊ ex scda receptione agē: ex̄ de renūc. cū inter. p. Poterit etiā absolutus ꝑ papam petere ex institutione p̄ma. Sic intelli gi pōt dictū. c. cum inter. ⁊ extra de iureiurā. si vero. Si aūt iurauit nō venire cōtra sacramē tum. i. absolutionem non petere: potest adhuc

ecclesie denunciare: ⁊ ecclesia ad eiūs denun ciationem ipsum ꝓprio motu absoluere. ex̄ d iureiuran. queādmodū in fi. Si vero iura uerit nō denunciare nō valēt: vt patet ibidem. Quod est verum quo ad penam pagendam: Sed si is qui iurauit non denunciare: hoc fa ciat zelo recuperande rei magis q̄ saluti pro ximi zelo: videť sanū esse cōsilium q̄ non de nunciet: qꝛ deieraret. Scdm hoc intellige illd extra de iureran. c. i. ⁊ c. debitores. hec hostiē. ti. de his que vi. In hoc tñ casu ꝯm Inno. epi scopus cognoscet priusq̄ absoluat iurantem an fuerit iustus metus. Ad hoc nota q̄ iura mentum ꝑstitū super damnis nō repetendis ñ obligat quin expense repeti possent: qꝛ aliud est damnum aliud expense: extra de iureiurā. ad nostram. Excipiunť aūt noue casus in qui bus nō valet licet interueniat sacramentū me tu exortū. Primi' in matrimonijs que debēt esse libera in contrahendo. extra de spon. cum locum. 2' in ꝓmissione dotis eadē rōne. ff. e. d his que me. cau. si mulier. §. si dos. 3' in aliena tione rei eccl'iastice. ex̄ de re. ec. nō alie. si q̄s ꝑ sbyterorū. 4' in iurisditiōe prorogāda. ff. d iudi. l. y. 5' in voto. extra. e. c. i. ⁊ de voto. lȝ. 6' i auctoritate tutoris. ff. de aucto. ⁊ consensu tu. l. i. in fi. 7' vbi quis per metum facit testamen tum. ff. de testa. l. qui testamento in fi. 8' in sen tentie prolatione. ii. q. 3. iniustum. 9' in procu ratoris cōstitutione. ar. extra de procura. acce dens. Omnes hos casus ponit hosti. ti. de his que vi metus. c. fi. Et her. extra. e. super. c. ab bas. ponit sex. Jo. vero tantum ponit quattu or quos etiam ponit ray. s. tres primos. ⁊ qui tum. Rod. autem credit q̄ iuramentum in ca su primo ⁊ scdo ⁊ 5° obligat licȝ ecclesia ad ob seruationem non cogat. Utrum iuramētuȝ ab idolatra factum ꝑ idola sit obligatorium? Rño ꝯm ray. q̄ sic. si illud quod promisit sit licitum. Cum enim infidelis iurauerit pecca tum in modo iurandi cōmisit: sed si illud ser uat in hoc bene facit: ⁊ si non seruat peccatum peccato addit. Christian' vero si ñ potest aliť fidem dictis eius adhibere ⁊ expedit ei ab illo cautioneȝ habere licet ille peccet iurando: iste tamen non peccat recipiendo. Et exemplum huius habetur de laban. Geñ. 3i. ⁊ de Abime lech. Geñ. 2i. Si tamen abimelech per deos su os iurauit sicut laban per deos socboth. zz. q. i. mouet te. Ibi enim mouet Aug. istas questi ones ⁊ soluit Ad idem facit illud extra. e. ⁊ si christus. ꝑ. Si talis infidelis per deum verū iuraret iuramento facilius obuiaret licet ma gis peccaret. His concordat Tho. 2a 2e. q. 98. arti. 4. c. 4m. dicit tamen q̄ non licet infideleȝ inducere ad iurandūȝ per falsos deos. Et idē

Et idē dicit petrus.3.di.39.q.2.ar.4.c. etiā In no.s̄.e.c.z si christus.

Equit̄ videre octauo.s.ex quibus reddatur iuramētū illicitū. Circa qd̄ nō. fz hosti.z goff.ꝙ illa ex quib⁹ iuramē tū reddit̄ illicitū his versibus ɔtinent̄. Si iur iurandū illicitū discerne notando. Q̄uis.cui. qd.per qd.ad qd.cur.quō.qn̄. Quis.q2 ex persona iurantis indicat̄ illicitū iuramētū:vt patz ex supradictis in.4.ar.§.dz etiā ibi eē iudiciū Item nullus religiosus vel religiosa vel clericus in quacūqꝫ cā siue ciuili siue crimiali cogi dz iuramētū calūnie pstare in ꝓpria psōa:sed pnt hoc alys idoneis ꝓcuratorib⁹ delegare si sue ecclie nouerint expedire. Vn̄ nullus clic⁹ nisi de licentia epi.nec epus nisi de licentia pape iurare dz:extra de iura.calū.c.i. Hodie tn̄ qlibet clericus in ꝓpria cā iurare dz in ꝓpria p sona:extra de iura.calū.ceterū. Eps etiā hodie si vult pōt tractare cām suā i psona ꝑpa:z tūc iurabit de calūnia pn̄tibus euāgelys s3 nō tāget ea. Similit̄ in dicendo testīonio iurat eps sed nō tangit euāgeliū.extra.e.ti.cum in causa. Et hoc ꝓpter reuerentiam dignitatis. Qn̄ tn̄ abiurat heresim vel scisma tangit euāgeliū aliter nō.i.q.7.quotiens cordis. Itē l3 cleric⁹ in iuramēto requirere d̄beat epm̄:sepe tn̄ hoc nō seruatur nec ꝓpt̄ hoc vitiat̄ iudiciū:vt ex̄ de iura.calū.c.i.in glo. Non est etiā necesse ꝙ eps in iuramēto requirat papā:vt ibi.c.cum in cā. Cui. Cleric⁹ enī cuiqꝫ laico iurare n̄ dz sup sancta dei euāgelia.zz.q.5. nullus. Ideo nec testimoniū dicet.ii.q.i.testimoniū. Hoc intellige nisi de licentia p̄lati:extra de iura.calū.c.i. Vel dic ꝙ nec iuramētum fidelitatis extrahere dz redigendo suā ecclesiā in seruitutē. Qd̄ si faciat sup eo pōt accusari:ex̄ de accu.veniēs q2 nec p spūalib⁹ fieri dz homagiū alit̄ simonia cōmitti videt̄.extra de simo.ex diligenti. Nisi sit rō cui cōmittit̄ admistratio.ex̄.e.nullus. Immo nec his homagiū faciet l3 faciat fidelitatem:ex̄ de re.iu.c.fi. Hoc intellige nisi clericus teneat tpalia a rege:rōne quorū d̄r inferior:vt extra de maio.z obe.solite. Quid. Nā rōne rei sup qua iurat̄ iuramētū est aliquādo illicitū:vt p3 ex supradictis. Nā si sup re turpi vel illicita:vel iniusta interuenerit iuramentum nō valet:ar.extra de pac.c.vlti. Et sic nō valet iuramētum:ꝙ in notorys seruet̄ p oīa ordo iuris:q2 posset cōtingere ꝙ remanerent maleficia impunita:ex̄.e.de iureiu.ad nostram 3. Nec valet si vir iuret nō habitare cum vxore vel econuerso:nisi vellēt ambo cōtinentia3 ꝓfiteri:ex̄.e.tua nos. Nec valet si fiat iuramētum in detrimētum ecclie:extra.eo.sicut nr̄is. Nec si fiat in detrimētū vel diminutionē regni:vt si rex in sua coronatione iuret nihil alienare in p̄iudiciū regni:z postea faciat immoderatas alienatiōes in detrimētum regni: nō obstante iuramēto z° cōtrario p̄ poterit qd̄ ē alienatū repetere:vt extra.e.intellecto. Quisquis ergo iurauerit se facturū aliqd quo secuto salus corpalis vel spūalis adimat̄:vel nō factuꝝ aliqd sine quo vtraqꝫ salus vel altera recuperari vel cōseruari nō possit:seruare ꝓhibet̄. Et habes multa exempla.zz.q.4.§ fi.v̄. iuramentū itaqꝫ multipliciter.z.v̄.quisquis ergo. Hec hosti. Et cōuenit cū eo her.ex̄.e.si vero. Dicit tn̄ ibidem ꝙ hoc intelligit si directe vergat in interitū:q2 si occasionalit̄ obseruandū est. Ut si quis gallicus iurat:se moraturū rome in augusto:occasione talis iuramēti vita corporat̄ posset adimi si tūc rome moraret̄.iuramētum tn̄ seruare dz. Per quid. De hoc habitum est supra. Ad quid:q2 finis ad quem tendit̄ r̄ddit illicitū sacramētum:vt si quis iuret vt eligatur 8.q.3.artaldus arelatensis eps.quia cuius finis bonus est zc̄. Cur.quia si cā turpis sit z iuramētum illicitum est:vt si iuramus in aliquo delicto societatem. Et tale iuramentum est d̄ ferendū:extra de pac.c.vlti. Ideo cōiuratiōes z cōspirationes reprobant̄ f̄m quosdam si sit occulte:q2 tales sunt indistincte illicite:ex̄ de sen.z re iudi.c.i. Si vero publice z super licita re sunt licite.i.q.i.cōcussiones. Sed si sup re illicita nō tenerent̄.ii.q.i.si qui clerici. Jo.an. distinxit tm̄ vtrū fiant super re licita vel illicita. Quō.quia ex modo iurandi censet̄ illicitum. vt si desit aliquis illorum trium comitum de quibus est supra dictum. Et nota ꝙ iuramentum temerarium z inconsulte calore iracundie factum non est seruandum:vt dicit̄ de dauid q iurauit nabal.zz.q.4.ꝙ dauid. Non enim pecco in frangendo tale votum:sed peccaui:qnia temere voui vel iuraui.33.q.5ᵃ.vna sola. Incaute etiam iurat qui iurat illud quod non credit esse peccatum cum sit.zz.q.4.trib⁹ Quando. Tempus enim reddit iuramentu3 illicitum:vt si iuretur diebus dominicis: nisi pro pace z alys pys causis:vt extra de ferys.c i. Vel in.xl.zz.q.5.decreuit. Huic tamē iuri obuiat contraria consuetudo.hoc ab initio. Nā z si iuretur tali tempore puto iuramentu3 seruandum vt dictum est.s̄.e.ti.ar.3.q.vtrum liceat iurare per creaturas circa medium solutionis. Item honestum est vt iuramenta fiant a ieiunis.zz.q.5.honestum.

Irca nonum notandum f̄m hostiē. z her.extra.e.quemadmodum.ꝙ iuramentum promissorium habet conditiones tacitas:vt faciam hoc:si maiori.i. pape placuerit:quia in omni iuramento ꝓmissorio

auctoritas pape siue superioris intelligitur ex cepta:vt extra.e.venientes.§.i. ad fi. De papa non est dubium quin ex causa possit remittere vel relaxare iuramentum ad tempus vel in perpetuum:extra.e.si vero. Uerum de imperatore etiam videtur ar.ff.ad municip.imperatores. Ubi principes gratiam fecerunt iurisiurandi cuidam qui iurauerat se nõ recepturum honorem. Et in omni fidelitate imperator specialiter debet excipi:vt in consti.feudorum.imperialem in fi. Sed illud facit contra: quia dat intelligere ꝙ nisi specialiter excipiatur:exceptus non videtur. Sed pro hac via est illud. extra de rescrip.constitutus. Itẽ si deo placuerit: si deus dederit.zz.q.z.beatus.§.i. Item si res in eodem statu permanserit. Nam si tibi sãe mẽtis iurẽ gladium reddere quandocunqꝫ petẽs furia adueniente non debeo ipsum tibi reddere:ne interficias te vel alium.zz.q.z.ne quis. Item si mihi fidem seruaueris:extra.e.peruenit.z. Ideo si mulier contra fidem sponsaliuꝫ vel matrimonij venerit licet iurauerim eaꝫ tenere semper pro vxore vel ducere eam: possũ non obstante iuramento venire contra : extra e.quemadmodum. Item si iurem ad certum tempus tibi pecuniam reddere spe numeratõnis:subauditur si mihi pecuniam numeraueris:vt.C.de non nu.pe.indubitati. Item si iurẽ ad certũ tẽpus aliquid soluere tibi: subauditur nisi iudex precipiat contrarium:ar.extra.de cẽsi.significauit. Nam ius superioris semper videtur exceptum:vt extra.e.venientes.§.i.ad finẽ. Et multo fortius ius canonicũ intelligitur saluum in iuramento:extra.eo.ad nostram.z. Item si iurem tibi tanqꝫ regi vel episcopo :te deposito obligatus non remaneo. Idem vid̃etur si iurem tibi tanqꝫ episcopo soluere pecuniam post depositionem non remaneo obligatus. Quod credo verum si pecunia in vtilitatem ecclesie fuerit conuersa:extra d̃ elec. venerabilem.in fi.ꝛ.15.q.6.alius. Item si iurem stare mandatis tuis pro offensa tibi vel tuis facta:subauditur nisi precipias quid inmoderatum.iniustum.illicitum.impossibile.vel inhonestum.quia in huiusmodi non est parendum Unde non extenditur tunc iuramentum nisi ad ea de quibus est cogitatum.vel de quibus merito debuit cogitari. Unde si precipias tale quid quod s̃m cõmunem presumptionẽ non iurassem si hoc sciuissem:non videor obligatus:vt extra.e.veniens.ꝛ.c.quintauallis. Non tamen sufficit ꝙ dicam non cogitaui:ꝙ hoc p̃ciperes mihi:quia si pena non excedit culpam teneor seruare. si autem excedit redigetur ad arbitrium boni viri:vt.ff.pro socio.si societatẽ Hec Inno.ꝛ hosti.extra.e.quanto. Sed contra:extra.e.quemadmodum.§.illud autem. nisi generaliter iurauerit. Sed intellige illud de eo ꝙ non iurassem in speciali:vt extra de rescrip.sedes.vel illud quando apparet ꝙ i hoc non intellexit iurans.alias concordarꝫ iuri cõmum ex presumptione:vt extra.e.quintauallis.ꝛ.c.veniens. Item si facultas se obtulerit: alias non imputabitur:vt extra.eo. querelam. Necessitas ergo vel impossibilitas excusat hominem. Ideo non videtur dierasse qui ex causa concessa deserit iuramentum:vt extra d̃ furtis.si quis per necessitatem. Sed si voluntarie veniret contra tunc imputabitur:extra d̃ consti.c.z. Uerum cum presumatur soluendo qui iurauit dare ad certum terminum reddere:consulo ei vt ante diem veniens coram iudice cedat bonis:vt extra de solu. odoardus.

Quid si quis iurauit tenere obstagia alꝰ hospitia:nec habet in loco quid comedat vel vnde soluat? Respondet hosti.ꝙ si non erat soluendo tempore obligatõnis tenetur obstagia seruare:quia videtur ad hoc se obligasse. Unde victum manibus querat vel hostiatim vadat:ar.extra de sen.excõi.cum voluntate.§.p̃dicatores. Si autem soluendo erat ꝛ factus ẽ non soluendo:aut potest mendicare sine verecundia:vt si sit vilis ꝛ abiectus.ꝛ sic idem vt p̃us:ar.dis.93.diaconi.primo. Sic potest intelligi illud extra d̃ sen.excom.ea noscitur.§.alios Aut est homo nobilis ꝛ in dignitate constitutus. Et tali est subueniendum beneficio iuris extra.e.querelam.ꝛ.c.breui.ar.extra de renũ. ad supplicationem. Item faciam hoc si commode potero extra de elec.quia propter. Iteꝫ si iures mihi reddere vinum vel bladum subauditur eiusdem bonitatis. Non ergo vinum nouum pro veteri reddes.ff.de verbo.obli.triticum. Item si iurem tibi dare filiam meaꝫ vꝫ sororem in vxorem:debet sic intelligi.i.bona fide laborare vt habeas eam :extra de spon. ex litteris .z. Item si iuro alicui soluere pecuniam die tertia subauditur nisi per eum fuero absolutus. Unde is cui iuro me potest absoluere vel terminum prolongare. Et hoc ẽ expressum:extra.e.c.i. Item si iuro alicui fidelitatem vel ꝙ non sim contra eum:obligor ad h̃ ꝙ nõ p̃curem ꝙ vitam vel membrum vel suam terram perdat. Porro si offenderit me vꝫ mihi p̃ximiores vel ecclesiam meam.vel communitatem meam potero me ꝛ illos defendere:quia proximiores videntur excepti esse: vt extra.e.petitio.in textu ꝛ glo. Porro quid cõtineatur in iuramento fidelitatis. patet extra e.ego.ꝛ.zz.q.5.de forma. Hec Hostiẽ. Item si iuramentum seruari non possit sine interitu salutis eterne: vel si sit contra leges vel bonos

mores seruari non debet:ar.extra.e. quitaual lis.z.e.tua.z.Bern.extra.e. quemadmoduz in glo.Et sic patet.Item ꝓpositum vel ꝓmissũ vel iuramentum non infringit q illud in meliꝰ commutat:extra.e.peruenit.z.Sic etiam non dicitur deierare qui ex causa iusta deserit iura mentum:extra de voto.licet.z.c.scripture. et zz.q.4.mulier.z.c.peruenit.in glo. Iteʒ quã do prelati vel canonici vel potestates vł recto res vel officiales locorum vel ciuitatum iurãt statuta z consuetudines ecclesiarum vel loco rum vel ciuitatum scripta vel non scripta: hiꝰ iuramenta sub tali generalitate ꝑstita extẽdũ tur tm̃ ad licita.z ecclesiastice libertati nõ con traria li.6.e.contingit.vbi sic distinguit Io.an. s. ꝙ aut iurat quis expresse statuta illicita ĩho nesta z impossibilia.s.ð iure vel de facto.Aut generaliter iurat seruare cõsuetudines z statu ta illicita z illa se obseruaturũ in mente gere bat.Et in hiꝰ duobus casibus eoipso est lãgo modo periurus:extra.e.sicut nostris.Aut nesci ebat nec illud in mente gerebat.Et tunc non peccauit z tantum ad licita obligatur. Iteʒ si liberta iurauit non nubere:intelligi debet ð il licitis nuptijs.ff.de iurepa.adigere.§.fi.z extra e.veniens in glo.zª.in fi.Item qui iurat residẽ tiam facere in ecclesia:si pro negocio ecclesie sit absens non incurrit periurium:extra ð cle. non resi.ex pte.z.Immo etiã si pro negocio ꝑ ꝓrio sit absens nõ est periurus:extra.e.petitio In hoc enim iuramento factum ꝓprium ĩtel ligitur exceptum:quia in sermone generali ꝑ sona loquens intelligitur excepta. C.de solu. inquisitio.z in dicto.c.ex pte ĩ glo.in fi.

Equitur videre de decimo.s.de qui busdam dubijs circa iuramẽtum.Et hec sunt plura .primo vtrum debitor teneatur propter vim iuramenti quo se astrin xit soluere debitum excõmunicato.De h dic vt.ĩ.7ꝰli.vbi agetur de excõmunicatione.ti.iiꝰ ar.3. Quid si quis iurauit alicui ꝙ si iuuaret eum in spoliando alium partiretur spolia secũ Nunquid tenetur seruare illud iuramentuʒ? Rñdet Io.an.ꝙ non:quia magis peccat cum socio partiendo ꝙ̃ sibi totum retinendo:quia alijs soluere non possumus qd alijs debemꝰ extra.e.ea te.Nec obstat illud.zz.q. 4. §.ecce. vbi dicitur ꝙ grauius peccat si non fuerit par titus cum socio:qz hoc dicitur referendo ad erroneam conscientiam alicuius:qui se tene ri credit ex tali iuramento.z ideo si non satis faciat conscie mortaliter peccat.Hec Io.ĩ di cto.§. Quid si femina coniugata dedit fidẽ adultero? Rño.Mala est fidem seruando si bi:sed peior est non seruando:alibi concũbẽ do.Sed si castitatem coniugalem seruarʒ be ne faceret nec tunc fidem frangeret:vt patʒ ĩn illo.§.ecce.z duobus.c.se. Quid si quis iu ret se non ferre testimoniũ cõtra aliqueʒ? Rꝰ. huiusmodi iuramentũ est temerarium z illici tum z non astringit.Unde per hoc non repel litur a testimonio:extra de testi.intimauit.

Pono.Aliquis ĩ minoribus constitutus iu rat ꝙ non celebrabit missam nisi prius fiat mi les:z postea fiat ꝑsbyter:z anteꝙ̃ celebret fa cit se fieri militeʒ.Nunquid peccat? Rñdʒ ho sti.extra de spon.commissum.ꝙ in hoc pecca uit scʒ ꝙ in sua ꝓmotione iuramentum hoc ta cuit:quia licet iuramentum ab initio licitum fuerit:tñ ex quo fuit in sacris illicitum esse ce pit.Tamen ex eo ꝙ promotus impleuit iura mentum nõ accuso eum:ar.extra de spon. cõ missum. Quid si ꝑlatus abiuret ius institu endi vel aliud simile? Rñdet bern.extra.de in stitu.cum venissent.Talis illo iure non ðbet vti.Nec tñ ꝓpter hoc ꝑiudicaꝛ dignitati:quia tunc ecclesia põt vti illo iure:z sic põt seruare iuramentum sine ꝑiudicio ecclesie z sine inte ritu salutis eterne. Quid de iudice q scit ac cusatum ad penam capitis vel quãcunq̃ aliã coram se immunẽ penitus a culpa que sibi im poniꝛ:z tñ videt testes paratos ad iurandum falsum.Nunquid recipiet.aut si recepit iam. nunquid per illos condemnabit scienter ino centem? Rño.Iudicare ꝑtinet ad iudicem se cũdũ ꝙ fungiꝛ publica potestate:z ideo infõ mari debet in iudicio:nõ ẜm ꝙ ipse nouit tan ꝙ̃ persona ꝑuata sed ẜm illud qd innotescit si bi tanꝙ̃ ꝑsone publice.Hoc aũt innotescit si bi:z in cõmuni:z particulari.In cõi quidem per leges publicas vel diuinas vel humanas contra quas nullas ꝓbationes admittere de bet in aliquo.In particulari ꝑ instrumenta et testes z alia huiusmodi legitima documenta que magis sequi debet in iudicando ꝙ̃ illud quod ipse nouit vt persona priuata. Ex hoc tamen iuuari potest vt diligentius discutiat ꝓ bationes inductas vt possit earum inuestigare defectum.Qð si non possit eas de iure repelle re:debet vt dictum est eas in iudicando sequi Unde Augꝰ.super ps.Iudex bonus nihil ex arbitrio suo facit.sed ẜm leges z iura pronun ciat.Unde ẜm Rich.quol.3.q.z5.tenetur esse valde solicitus fouere partem illam quam in conscientia sua scit esse veram ne pereat ꝓpẽ ðfectũ testiũ vel aduocatoꝝ vel debile proci niũ.Et si fuerit ad h ðuẽtũ vt ↄ eũ fiãt ꝓbatio nes ita efficaces in foro exteriori ꝙ nõ pñt re pelli:laborare debet añ sñiam diffinitiam per oẽs vias si q̃s inuẽit licitas ꝙ innocẽs conui ctus libereꝛ.Si ṽo nullã viã talẽ põt iuenire causam alij si põt sine scãdalo debet cõmittẽ

fm hugo.et ala.et ricb.ibidem. Hoc etiam consulit ray. Et si non pot credit ricb.ibidez. q debet fm allegata sniare q in foro exteriori iudicanf valere. Et hoc declarari pot p multa iura extra de offi.ordi.si sacerdos.et.c.nos in quen q.et de duobus.c.se.et.z.q.i.deus oipotes. Potest etiam hoc probari p rone. Judex eni magis tenet esse solicitus p salute boni communis q p salute psone singularis:maxime cum ipse inquatum iudex sit psona publica et p defensione boni coimunis statuat. Est etiam bonum coe sic nobilius bono singularis persone fm q trahi pot ex snia phi p eth.c.p. Sz si iudex sniaret p aliquo duicto in iudicio que tn vt psona puata scit innocetem esse:lz hoc esset ad bonu illius:esset tn ad malu coitatis: quia populus scandalizaret et via innocetes opprimedi et noxios dimittendi aperiref. Qn enim iniquus iudex per odiu vel p munera vellet innocentem punire:diceret q in cosca sua scirz eu reu esse:et qn alius pter amore puatum vellet noxium dimittere:diceret q in consca sua sciret eum innocente esse:et sic via malefaciendi iudicibus iniquis esset aperta. Aly tn dixerunt q si iudex alique couictum in iudicio in cosca sua sciat esse innocentem:cam et veritatem quam super hoc nouit debet ad superiorem remittere. Et si supior nulli sit subiectus et sciat illum innocentem ee:debet eum absoluere:vel saltem siue sententiam ferat siue isti precipiat:alleuiabitur eius consca fm Ray. Rod.vero credit q iudex eu que nouit innocentem nullo modo debet ad mortem vel mutilationem codemnare vel condemnaduz exponere:etiam si superior ei pcipiat. Et si hoc faciat mortaliter peccat. Et potius debet oia mala sustinere q hoc facere. Scdm etiam aliquos ptestari debet se habere consciam condemnadi ipsu:qr scit eum innocentem. Ei hi dicys certis ostendat vt comunitas non scandalizetur. Et sic cuz absoluat a iudicio suo relinquens eis potestatez vt causam deferant ad superiorem si volunt siue agatur de persona siue de rebus. Sed predicta sententia videtur esse contra allegata prima:quia si obligaretur iudex inferior vt comes ad transferendam suam iudiciariam potestatem in superiorem vt i regem.in casu illo posset sibi preiudicari in casibus illis:quia si ter vel quater hoc faceret rex dicere posset se esse in possessione iudicandi et puniendi homines illius communitatis.eius iudicio pretermisso. ¶. Licet iudex q non habet superiorem nisi deum non sit subditus legibus quas ipse condidit.secundum ipsas tamen eum iudicare decet ne populum scandalizet. ¶. Punire conuictum in iudicio non tantum est de lege positiua sed etiam de lege diuina cui iudex quilibet est subiectus. Et ideo secunda opinione dimissa sine preiudicio et assertione temeraria videtur standuz secundum Ricbar.quol.3.q.25. opinioni prime que multis iuribus est munita. Sed obycitur:quia super illud Ro. 14°. omne quod non est ex fide peccatum est. dicit glo. Illud quod est contra fidem id est contra conscientiam vt credamus illud malum esse:peccatuz est? Respondo q si iudex procedat in iudicio secundum iura non facit contra conscientiam sed secundum conscientiam:nisi habeat conscientiam erroneam. Quid facient in casu predicto officiales et executores qui sciunt testes falsum iurare:et tamen coguntur a iudice innocentem occidere:vel alio modo punire? Respondeo secundum Ray.et Rod. Non debent obedire si pro certo hoc sciant. Secus est si dubitant:quia tunc excusantur propter obedientie bonum.ii.q.3.quid ergo. Secundum autem Ricbar.vbi supra.et alex.an.3.t.i.c. de quinto precepto. q.i.ar.3.in fine.et Tho. secunda secunde.q.64.ar.6.c.3m.ministri iudicis codemnantis innocentem si sententia intolerabilem errorem vel iniusticiam contineat:non debent obedire. Alias excusarentur carnifices qui occidunt martyres. Si vero iniusticiam manifestam non contineat non peccant preceptum exequendo:quia ipsi superioris sententiam discutere non habent nec ipsi innocentez interficiunt: sed iudex cui ministerium prebent. Quid aget qui iurauit alicui q celabit homicidium quod ipse procurat? Respondeo.j.libro .y.ti.lxix.ar.3.q.4. Quid de domino qui facit populum vel famulum suum vel homines suos iurare qd ei dicent si quos viderint vel scierint vel audierint furripuisse aliquid de rebus suis vel damnificasse eum in aliquo? Respondet Rodol. distinguens: q si ille cui est iuratum est truculentus: et ferus probabiliter creditur. aut super hoc merito suspectus habet ille qui iurauit siue per alios probare possit siue non: illud qd de talibus vidit:non tenetur reuelare nec pro iurameto seruare:qr illicitu fuit qd iurauit.cu p cosequel ille qui iurauit iurassz q ei coopararetur in peccando.vel se comitteret super hoc discrimini. Unde non debuit ab initio hi'iuramentum prestare:sed potius oia mala tolerare. Si aut ille cui iuratum est credaf mansuetus et iustus et non nisi ronabiliter processur' distingue:qr si res hi' de quib' iurauit deputate sint custodie iuratl.sine pcto iurametu pstar

pōt ꝛ obseruare debet. Unde si ipse viderit fu rem asportantem res eius custodie cōmēdatas: licet ipse solus videat pōt clamare ꝛ furē manifestare et post furem ire: ne si in hoc negligens fuerit teneatur damnum restituere. nec reputabitur tal' proditor criminis: sicut nec reputatur q suā iniuriā aut dānū prosegt coram iudice licet qd intendit nō possit ꝓbare: Si aūt non tenet ad custodiā illarū rerū: tūc si per alios probare possit ꝙ ipse de talib' scit dn̄o reuelet. Si vero ꝓbare nō pōt: nō debet reuelare: ar. z. q. i. si peccauerit. ꝛ. z. q. 7. plerūqꝫ nisi talibus personis que pn̄t prodesse ꝛ non obesse. ar. zz. q. 5. hoc videtur. Sed ꝛ si quādo iurauit intendit se obligare ad reuelandū oc culta que probare non possit: non fuit licitū iuramentum nec obligatorium: sed taliter iurando peccauit. Quid de duobus hn̄tibus cōem mensurā quā deferre consueuerunt vēditoribus bladi: ꝛ inde mercedem accipe: qui iurauerunt ꝙ de cetero nō portarent eaꝫ: ꝛ ex hoc multū dānificati sunt: qꝛ vēditores bladi ex hac occasione sibi de mensura alia ꝓuiderunt. Nūquid ɔtra tale iuramentū venire pn̄t. Rn̄det Rod. ꝙ hoc non pn̄t auctoritate ꝓpria nisi ad tantā īopiā venerint: ꝙ nullatenus haberēt vnde alias viuerent: etiam de elemosynis. Ep̄us tn̄ sine nec̄citate posset hi' iuramentum in melius commutare cuꝫ nulli sit vtile ꝛ aliquibus sit damnosum. Nūqd vno eorū peierante pōt alter contra iuramentū venire. Respōdet rod. ꝙ si alter ꝑdictoꝝ iurauit vel iurare intendit sub conditione. s. ꝙ nō portaret hi' mensurā si alter non portaret: tunc altero iuramentum non seruante: nec iste tenet seruare. Si aūt absolute iurauit in omnē euētum seruare tenet quicquid alter faciat. Si vero nesciat quō iurauerit vel quid ītenderit distingue: ꝙ si emolumentū mensure sit ipsis duobus cōe: a quocūqꝫ illorū peteretur: vno peierante nihilominus alter seruare tenet iuramētum: cuꝫ nullū ex hoc ei fiat ꝑiudiciū. Si aūt solius portantis mensuram sit emolumētū ē benigne interꝑtandū ꝙ fidem nō seruāti. fidem se seruaturū nō ꝓmisit cuꝫ suo dāno ꝛ alterius lucro. Unde nō tenet seruare: altero nō seruante. Hosti. ēt ꝛ Inno. ꝛ ber. ex̄. e. ꝑuenit. z. dicūt: ꝙ si duo aliquid sibi inuicem iurēt vno illorū non seruāte alter seruare nō tenet. extra. e. sicut. 3. ī fi. Et hoc nisi illud promissū sit ad dei honorē. 33. q. 5. ꝙ deo. Esto ꝙ multitudo aliqua iuret se facturā aliquid vel nō facturā: nūquid duobus vel tribus cōtra uenientibus pn̄t reliqui cōtrauenire? Rn̄° ꝭꝫ rod. Si simpl'r ꝛ absolute ꝛ in oēm euētuꝫ sit iuratū quilibet tenetur seruare qd iurauit qc quid faciant alij. Si aūt sub cōditione vel ob causam sit iuratū: nullus tenetur nisi ex̄n̄te cō ditōe vel cā ꝑpter quā est iuratū. ar. zz. q. 4. n̄ solū. ex̄ de condi. appo. verū. ꝛ ex̄ de iureiurā. peruenit. z. Et hoc intellige vbi tota obligatō ponebat in euentū conditōis. quia. s. iurās nō intendebat se obligare nisi ex̄n̄te vel veniēte conditōe. Alias si intendebat se obligare non tm̄ ꝑpter illā conditionē: sꝫ ēt ꝑpter aliā cāꝫ tenetur īplere lꝫ nō extet cōditio illa. Ut si qs iuret ad sanctum Jacobū ire vt fratrē suum videat ꝛ peccata sua redimat lꝫ sciat fratrē suum decessisse: nihilominus tenet ꝑpter aliaꝫ cām. Et idē intellige qn̄cunqꝫ qs iurat ex duabus vel plurib' ɔditōnib' vel cāis ꝛ nihilominus intendit se obligare qualibet earū extante. Et hoc intellige seruandū fore ī foro ecclesie nō in foro pn̄ie: vbi iudicat de intētōne.

Quid si qlibet de illa multitudine iurauit aliquid se facturū vel nō facturū si alij seruarent: nūquid duobus vel trib' illud nō ꝭuātibus poterūt alij ɔuenire? Rn̄det rod. ꝙ ī foro pn̄iali recurrendū ē ad intentionē iurantiū ꝛ ꝭm eaꝫ erit iudicandū. s. quō sit intelligenda conditio illa. s. si alij seruent vtrum. s. si omnes alij seruent vel aliqui. Quid si nesciat vtꝝ illa conditio intellecta fuerit de omnibus vel tm̄ de aliquibus: vel si dubitetur vtrum sit iuramentum sub conditōne vel simpliciter? Respondet rod. ꝙ si iuramentum spectet tm̄ ad commodum iurantium: et medietas multitudinis vel maior pars non seruet iuramentum ceteri non tenentur: quia iam non extat conditio sub qua est iuratuꝫ. quia quod facit medietas aut maior pars facere dicitur vniuersitas. Si auteꝫ medietas vel maior pars adhuc seruet: ꝛ hoc vergat in damnum seruantium ꝛ lucrū non seruantium: benigne interꝑtāduꝫ est ꝙ aliquibus nō seruantibus alij nō tenēt seruare sicut dictū est supra in casu ꝺ mēsura cōmuni: quia non est verisile ꝙ aliqs iurantium voluerit conditionē suā facere deteriorē ꝛ aliorū meliorem. Si aūt seruātes iuramētū ex hoc nullum īcōmodū patiantur: non est tutum eis ɔtrauenire: sed denūciet prelato vt cogat vel iurantes sibi inuicē iuramentum remittere vel nō seruantes seruare. Si aūt qd ē iuratū spectet ad dei cultū vel pietatē vel religionem. aut si tale quid sit iuratum qd sine iuramento teneretur facere: oēs tenentur etiam si alij nō seruent. Si aūt dubitetur vtrū iuratuꝫ sit simpliciter ꝛ absolute vel sub conditione. Aut si nesciam de quot alijs intelligāt conditionem illam. s. si alij seruarent: teneri debet certum ꝛ dimitti incertum: ꝛ inꝑtandū ē ꝙ iurantes sūt obligati ꝑ hi' iuramentū nisi maior

pars iurantiū transgressa fuerit illud. tūc enim quasi iam conditio non existit.

Sequitur videre de vndecimo.s. de dispensatione et relaxatione siue absolutione iuramenti. Circa qd sciendū q sm bern. ex. e. quāto. papa pōt quēlibet absoluere a iuramento ex iusta cā. puta ppter itolerabile scandalū. vel si prorogetur in multos malū exemplū. claue tñ discretōnis pcedēte. Di9 snīe fuit tan. 15. q. 6. auctoritatē. vbi pleni9 de hoc dicit etiā bern. ex. e. petitio. q declaratio siue interpretatio iuramenti ptinet ad papā siue dubitetur de ipso qualiter sit seruādū ex. e. quāto. siue dubitet vtrū sit licitū vel illicitū. extra de elec. venerabilē. Rod. aūt dicit q nō tm papa sz et epus iuramēta licita sicut et vota pōt in melius cōmutare: maxie cū iuratur qd nulli ē vtile et alicui ē dānosū: vt si qs iuret q nō loquat martino vel nō comedat cū eo. vel non intrabit domū eius. vel nō recipiet aliquid ab eo. vel nō seruiet ei nisi iurauerit hoc vt vitet occasionē peccādi quā solet incurrere quis ex familiaritate alicuius psone. Nec obstat illud. extra de elec. venerabilem. vbi dr. q et si iuramentū fuerit illicitū papa cōsuli debuit eo q ad papā ptinet decernere an iuramentū illud fuerit licitū vel illicitū. qr loqtur de regno alemanie: qd qui hz eo ipso imperator debet eē: qd sine approbatōe pape nō debet fieri. Et forte circa magnas psonas et ardua negocia ppter scandalū solus papa pōt interponere ptē suā in talib9 iuramētis. Et forte et in iuramento vniuersitatis ppter scādalū nō pōt epus dispensare vel in aliud cmutare. Licet hoc possit in iuramento persone priuate. Pōt et dici q qñ iuramentū est dubium vel licitū solus papa pōt ipsū relaxare sine aliqua cōmutatione. quia eius auctoritas excepta videtur. Epus vero et si non possit a iuramento simpliciter absoluere: pōt tamē i meli9 cmutare. Nec hoc ē cōtra iuramentū venire. vel ipsum infringere: ex. de iureiurā. puenit. ij hec rod. Inno. aūt et hosti. ex. e. debitores. dicunt q epus in iuramētis dispensat si sint dolo metu vel vi extorta. 15. q. 6. c. i. et. z. extra. e. cū contingat. Immo et epus pōt qñqz ex cā i iuramentis licite factis vel prestitis dispensare 15. q. 6. nos sanctorum. et. c. iuratos. Tho. 2^{a} 2^{e}. q 89. ar. 9. c. 3^{m}. vero circa hoc distinguit. s. q illud quod promittitur sub iuramento aut est manifestum peccatū: et tunc nullo modo seruari debet. Aut est boni maioris impeditiuū vt cum quis iurat se non intraturum religionem. et tunc licet seruare et non seruare. Et in his duobus casibus non indiget dispensatione. Aut est dubium vtrum sit licitum vel illicitum: proficuum vel necessariū: simplicit vel in casu. Et in hoc quilibet epus pōt dispēsar Aut ē manifeste licitum et vtile. Et tūc videt hre locū dispensatio vel cmutatio si aliquod melius faciendū occurrat ad cōmunē vtilitatem: Qd maxie ptinere videtur ad ptātē pape qui curā habet vniuersalis ecclesie: quia etiam ad papā ptinet in oībus generaliter que spectant ad dispensationē rerū ecclesiasticarū super quas hz plenitudinē ptātis. sicut etiam ad vnūquēqz ptinet irritare iuramentū a suis sbditis factū circa ea q subdūtur eius ptāti. sicut pōt pater irritare iuramētū puelle: et vir vxoris: vt dr Numeri. 30. sicut dicetur infra d voto. Pone q aliquis iuramento teneat aliquid facere et petat dilationē vel absolutōem et obtineat ab eo cui tenetur: queritur vtrum sit ex toto absolutus a iuramento. Et videt q non. quia deo reddendū est iuramentū. ex. e. debitores. Rñ9 sm ray. Si iuramētū i fauorem dei fiat: vt per illud hō se obligare deo intendat non pōt absolui ab hoīe nisi p cōmutationem in melius sicut infra dicetur de votis. Si tu dices: q ille nō intendit se obligare dō sed tm homini. Rñdet Rod. q nihilominus ab hoīe non pōt absolui ex quo iurat se facturum aliquid in fauore dei. sicut si iurassem tibi q darē ticio. 10. sol. in fauorem eius nō posses mihi remittere hi9 iuramentū. Si aūt tale iuramentum sit factum in fauorem hominis: et ille spōte absoluerit postea nō tenetur Et idem ē de dilatione solutōis faciende si iuratū fuerit q fiat circa diē. ex de spō. pterea. i.

Nunquid cum iurat vniuersitas aliqua siue cum iurant aliqui se facturos aliqd remittere pñt sibi iuicē iuramentū hi9. Respondet ray. et rod. q si tale iuramentū ptineat ad dei fauorē vel cultū vel religionem vel pietatem sibi remittere nō pñt: vt si duo iurent q vltra mare deo militare ibunt. vel q religionē intrabunt. vel q dicent duo vel tria psalteria p inuicem. vel si aliqui mechanici iurant q de suo lucro certam portionē dabunt in aliquos pios vsus. Si tamen aliqui iurent q vltra mare simul ibunt remittere sibi possunt q simul nō eant. sed nō pñt remittere sibi quin vadant. Quando aūt iuramentū respicit tpale cōmodū: distingue: quia si sine iuramento facere tenentur qd iurant: sibi remittere n pñt qr ppter salutē aīarū videtur sic iuratū: vt si carnifices iurent q carnes infectas vel corruptas pro sanis nō vendent. Aut mercatores q non sophisticabunt merces suas. nec propt terminum carius vendent. Si autem non tenētur seruare qd iurant: nisi qr iurāt: tūc distingue q si obseruantia iuramenti spectet tm ad

Vide pro ... iura... et ...

Nota

vide

cōmodū vel incōmodū iurantiū: et iurent de dādo siue faciēdo aliq̄ alteri ab altero: pn̄t remittere sibi: vt si qs iuret alij q faciat aliquam opam sibi: et alius ei iuret q mercedē ei reddet. vel qn̄ socij iurant de cōicandis sibi iuicē oībus suis lucris. Si aūt nō iurēt sup aliquo faciēdo vel nō faciēdo sibi iuicē: s3 al's iurāt se aliquid facturos nō pn̄t remittere sibi vt in casu posito ē de hn̄tibus cōem mensurā. Uel cū iurāt duo socij q nō negociabūtur tali vel tali mercatione: vel q nō ibūt ad nūdinas tales. Si vero iuramentū respiciat cōmodū vel icōmodū alienū distingue. quia si obseruatio iuramenti respiciat cōmodū alienū nō pn̄t remittere sibi: vt si aurifabri iurent q nō vēdēt opa sua nisi de materia sic vel sic purgata. Si aūt obseruatio iuramenti sit dānosa alijs nō est obligatoriū: vt si iurent sutores q nihil facient in nocte de ope artis sue: vel certis tpib⁹ anni. pter raritatē carius vendēt opa sua. vl' qn̄ ciues alicuius ciuitatis vineas hn̄tes iurāt q nō pmittūt vinū allatū aliunde vendi i territorio suo q̄diu vinū illius territorij īuenietur venale pro pcio tali. Licet aūt hi⁹ iuramēta nō obligēt: q2 illicitū est qd iurat̄ cū sit peccatū etiam sine iuramēto talia aut facere vel seruare corrupta intentōe. tn̄ pter reuerētiā sacramenti et scādalū aliorū nō expedit q hi⁹ iuramenta sibi remittāt auctoritate ppria vel veniant cōtra ea: sed auctoritate epi sūt reuocanda vel potius nō tenuisse denūcianda et penitentia de ipsis ē imponenda.

De periurio ti. 19.

Ostea cōsiderandū ē de periurio. Et primo de eius multiplici acceptōe: et quale pctīn eius sit veniale vel mortale. 2° de grauitate peccati eius p compatione ad quedā alia peccata. 3° de quibusdā dubijs circa materiā istā 4° de eius pena. Circa primū sciēdū q piuriū s3 gof. et hosti. ti. de iureiurā. dr̄ quadruplicit̄. s. falsa iuratio. iuramenti transgressio: indiscreta iuratio. et mendaciū firmatū iuramēto. p̄ modo periuriū. s. put ē falsa iuratio pōt eē tripliciter. Aut quia ē falsitas ex parte iurati tm̄: vt cū quis iurat falsū qd credit eē verū Aut ex parte iurantis tm̄: vt cū quis iurat verum quod credit eē falsum. Aut ex pte vtriusq: vt cū quis iurat eē veru3 qd est falsū et credit eē falsū. Et in his duobus modis vltimis ē mēdaciū firmatū iuramento qd est quartū membrū prime distictionis. Unde falsa iuratō prout ē primū membrū prime distinctionis erit solū qn̄ falsitas ē tm̄ ex parte iurati. p̄ mō falsa iuratio s̄m gof. et hosti. et bern. ex̄ de iureiuran. tua. i. si ignoranter fiat: et habita omni diligentia nullum peccatum inducit. 22. q. 2. homines. Non adhibita vero omni diligentia ē peccatum veniale. dis. 32. §. verum. in fin̄. Ray. vero dicit q hi⁹ falsa iuratio si fit adhibita diligentia debita est veniale. Si vero proueniat ex ignorantia iuris vel facti crassa et supina: ē mortale. 22. q. v. qui periurat. 2° vero et 3° mō iuratio falsa si fiat iocose vel simulatorie s̄m gof. est peccatum veniale. 22. q. 2. q ait. et c. vl. Secūdū vero Tho. vbi supra. c. 2^m: pe. et ray. est peccatum mortale pter reuerentiam dei Si autem fiat seriose est peccatu3 mortale s3 gof. et Tho. 2^a 2^e. q. 98. ar. 3. c. 22. q. 2. homines. Sed circa hunc modum vltimum Richar. 3. dis. 39. q. 3. ar. 2. c. distinguit. sic scilicet: q ille q iurat aut deliberat de dicto confirmando et de iuramento per quod est confirmandum. et p iurat solenniter i presentia iudicis. Et sic piurans non tantum mortaliter peccat: sed etiam si pro tali periurio feratur sentētia diffinitiua contra eum in causa accusationis est infamis. vj. q. i. infames. Aut deliberat de dicto confirmando et iuramento non tamen solenniter p iurat. Et sic etiam iurans mortaliter peccat cū expresse faciat contra dei preceptum. Leui. 19. Non iurabis in nomine meo. Aut deliberat de dicto sed non de iuramento. Et sic pōt cōtingere q homo periuret sine mortali peccato. tamen est ad minus veniale graue. Aut de neutro deliberat: sed totū profert ex surreptione. Et sic piurās peccat ēt venialit̄: min⁹ tn̄ q̄ in casu p̄cedēti. Hec Ric. ibidē. Et ducnit cū eo boñ. 3. dis. 39. q. i. ar. 3. c. Cōcordat etiam satis Tho. vbi ē. c. 3^m. Ulterius addit Ri. vbi supra q illud qd ex surreptōe pcedit nō est perfecte volūtariū. Ad hoc aūt q qs mortaliter peccet requiritur q peccatum suu3 sit plene volūtarium directe vel interpretatiue. Quod dico pter illū qui cū deliberar̄ possit et deliberar̄ cōtemnit: si ex tali cōtēptu ex surreptione piurat: videtur multis q nō excuset a mortali. Secus est si omittit dliberare ex negligentia. Periuriū vero scdo mō dictū. s. qd est transgressio iuramenti: si sit trāsgressio iuramenti illiciti: sic est peccatum in iurando s3 non in contraueniendo. quin etia3 nullo modo est seruandum. 22. q. 4. c. i. 2. et 3. Si vero sit transgressio iuramenti liciti ē mortale peccatum. 6. q. i. quicunq. Periurium aūt tertio mō. s. s̄m q est iuratio indiscreta: est secundū gof. peccatū veniale. dis. 25. §. criminis. in fine. Bern. vero ex̄ de iureiuran. tua. i. distinguit: q si fiat ex deliberatōne est peccatū mortale.

extra.e.sicut ex litteris.Si vero iocose uel in caute est venaile.dis.25.§.alias ea demū.Et sa tis concordant cuz bern.Bon.3.dis.39.q.i.ar. 3.c. Ricar.3.dis.39.q.3.ar.z.c.Tho.vbi.s.c.3m. ⁊ ray. Ad hec nota fm bon.vbi s. ar.z.o.ꝙ piuriū est malū non tantum in se sed etiaz fm se:ita ꝙ nullo modo potest fieri bn̄.Rō hꝰ est duplex.Una qꝛ piuriū plerumqꝫ claudit in se mendaciū qd est fm se malū.zᵃ autē ratio est generalis.qꝛ omnis piurās sūme veritati con tumeliā facit:dū eam ad eiꝰ cōfirmationē in duc̄ ad quod nō deberet assumi. Et ideo qꝛ nō deordinat hoīem tm̄ ad proximū: sꝫ ēt ad deū inde est ꝙ semꝑ ē malū. Sꝫ nūquid si quis piuret necessitate cōpulsus excusabitur a pctō?Rn̄° ꝙ ē necessitas natur̄:⁊ nccitas co actionis.Necessitas nāe nō hꝫ legē.de cō.di. i.sicut.⁊ ex̄ de consue.quāto.Un̄ ⁊ a tanto ⁊ a toto pōt excusar̄.ex̄.e.querelā.Necessitas ve ro coactōis nō excusat a toto in his que fꝫ se sunt mala:sed excusat solū a tanto: qꝛ volun tas sufficienter cogi non pōt.ex̄ de his q̄ vi. sa cris.Et ꝓpterea:qꝛ piuriū ē fm se malū quan tūcūqꝫ qs ad illud cogat̄:nō oīno excusatur Hec Bon̄.ibidē.o.Et cōuenit cū eo Guil.na so.Petrus aūt distinguit.3.dis.39.q.i.ar.3.c.ꝙ duplex ē coactio.s.absoluta que excusat a to to:⁊ cōditionata q̄ excusat a tanto.Prima ca dit in corꝑe nō in aīa.Ideo actus oīno corpa les pn̄t ꝑ coactionē excusari totaliter a pctō. zᵃ cadere pōt ēt in aīa.Iō actus aīe vel soliꝰ vel mediante instrumēto corporeo excusari pn̄t a tāto nō a toto.Et hiꝰ actus sūt mēdaci um ⁊ piuriū.⁊ iō ꝑ coactionē pn̄t excusari a tā to nō a toto.Et ɔcor.Guil.naso.⁊ gof.in sū.t. de his q̄ vi.Probatur primū mēbruꝫ ꝑdicte distictionis.32.q.5.quasi ꝑ totū.zm mēbrū ex̄ de his q̄ vi.sacris. Qd aūt dicit̄ ex̄ de iure iuran.verū.ꝙ illi qui venerūt cōtra iuramen tū vi vel metu prestitū pro vita ⁊ rebus seruā dis nō sunt ꝓpter hoc puniēdi tanq̄ ꝓ crimi ne mortali.hoc iō dr̄ fm Ric.3.dis.39.q.3.ar. z.c.3m.⁊ Tho.zᵃ zᵉ.q.3.c.im.nō qꝛ nō peccent mortaliter:sꝫ qꝛ sūt puniēdi pēa minori:qꝛ vt dr̄ in glo.ibi metus attenuat culpā:vt dr̄ in.c. sacris.Uel ēt fm Ric.vbi s.c.zm.illud intelli gitur in iudicio fori.

Irca zm querūtur plura.s. Utrū piu riū sit maius pctm̄ q̄ homicidiū.Rn̄° Quidā dicūt ꝙ sic:ꝑ eo ꝙ piuriū ē ɔ ratōis ordinē directe ⁊ imediate respiciētem deū.Et homicidiū ē contra rōnis ordinē di recte ⁊ imediate respiciētē ꝓximū:⁊ pro eo ꝙ piuriū ē cōtra ꝑceptū prime tabule.homicidi um vero ē cōtra ꝑceptū zᵉ tabule. Sꝫ ɔtra ista ē:ꝙ eisdē rōnibus concludi posset ꝙ gra uius esset in dominica facere opus seruile q̄ homicidium.Ideo alij dicunt vt Richar.3°. dis.39.q.4.ar.i.c.ꝙ grauius peccatū ē homici dium q̄ periurium:quia tanto peccatum est grauius quanto contrariatur directe maiori virtuti ⁊ actui digniori.Sed periurium est di recte ⁊ immediate contra actum veritatis la trie:vt patet ex superioribus.homicidium au tem est directe ⁊ immediate contra charitateꝫ ratione actus secundarij qui est proximum diligere.Certum est autem ꝙ nobilior virtus est charitas q̄ latria.Nobilior etiam est actꝰ proximum ex charitate diligere q̄ verum ex legitima causa iurare .Grauius ergo peccatū est homicidium q̄ periurium. Utrum per iurium sit maius peccatum q̄ adulteriū?Re spondet Richar.vbi supra ar.z.c. ꝙ sic. quia tanto peccatum est grauius quanto corrūpit ordinem digniorez si eque perfecte corrūpit ipsuꝫ:sicut ordo minus dignus corrumpitur per aliud peccatum.Certum est auteꝫ ꝙ ille ordo est dignior qui debet esse hominis ad deum immediate ⁊ directe:q̄ ille qui debet esse ad proximum ⁊ ad deum:proximo medi ante.Primus autem ordo corrumpitur per periurium.Secundus corrumpitur per adul terium.Nec ordo secundus corrumpitur ꝑ fectius per adulterium q̄ primus per periuri um.Adulterium enim non est ꝓpinquius ma xime iniurie que possit esse contra deum imo econuerso.Periurium enim est propinquius blasphemie que est contra deum ex eiꝰ odio q̄ adulterium homicidio. Utruꝫ periuriū sit maius peccatum q̄ furtum. Responsio. Patet ex dictis ꝙ sic:cum periurium sit maiꝰ peccatuꝫ q̄ adulteriū:quod est maiꝰ q̄ furtū.

Irca tertiū quod est de quibusdā du bijs queruntur plura.s.Utrum neces sitas excuset in iuramento promisso rio a periurio. Uerbi graria debitor iurauit ꝙ in certo termino solueret:sed impeditꝰ sol uere non potest.Respōdeo fm Ray.Si tūc quando iurabat:credebat ꝙ soluere non pos set:vel credebat ꝙ posset:sed fatue credebat quia causam credendi non habebat: tunc in vtroqꝫ casu peierauit:quia in primo veritas i conscientia deerat.in secundo iudiciuꝫ.Si ve ro credebat ab initio ꝙ soluere posset:et pro babiliter :quantum ad hoc non peierauit.⁊ si postea posse suum fecit et in termino soluere non potuit: non est propter hoc periurus ex hac causa.Et multo magis excusatur si pecu niam tempore debito misit: sed pecunia ca su in via perdita fuerit. extra de iureiuran. querelam.Si tamen elapso termino soluere posset ⁊ non solueret:peieraret. Lapsus enim

termini nō sustulit obligationē iuramēti.ex̄. de dolo et contu.cum dilecti. Pone q̄ vniuersitas alicuius ciuitatis uel collegij obligauerit se iuramento ad aliquid:mortui sunt iurantes.queritur vtrum successores sint piuri si transgrediantur? Uidet̄ q̄ sic:q2 oēs obligationes an̄cessorum transeūt ad successores extra de solu.c.i.7 extra d̄ vsuris tua .Itē idē pplus ē hodie q fuit cētū annis retro.7.q.i.d nicq̄?Rn̄. Nō sūt piuri.Obligatio.n.iuramēti psonal̄ ē ex pte iurātis.Un̄ nō trāsit ad successores q̄tū ad piculū piurij:tenētur tn̄ adimplere.ar.extra.e.veritatis.7 p iura supradicta. S3 ex pte eius cui iurat̄ transgredit̄ psonam. Un̄ si qs p̄stet iuramētū fidelitatis p̄lato 7 successorib⁹ ei⁹:n̄ tenet̄ illd p̄stare successori ei⁹ licet sit successori obligat⁹ ad fidelitatē: sicut antecessori.Hoc fallit i liberto q d3 īfra annū facere pfessione3 p̄no nouo.iz.q.z.sepe fit. Hec Inno.7 Ber.sup.c. veritatis. Pone. Aliquis iurauit se seruaturū statuta in ecclesia sua edita:postea fit ibi statutū nouū qd ip̄e pmittit p idē iuramētū se seruaturū:7 illd postea frangit:ē ne piurus? Rn̄. L3 transgredi n̄ debeat qd promisit:nō tn̄ tenet̄ ad illi⁹ obseruationē ex debito p̄stiti iuramēti.extra.e.clericus q iurauit.Et ex hoc p3 fm Ber.ibidē. q̄ iuramentū nō extēdit̄ nisi tm̄ ad ea de quib⁹ cogitatū 7 dictū fuit:7 nō ad ea que postea acciduūt.ar.ex̄.e.ad nostrā.Hoc aūt intelligas sane qn̄ scilicet de statutis p̄teritis factū fuit iuramētū. Alioquin si intēdebat de statutis tā p̄teritis q̄ futuris: tenet̄ ad illud etiā si nulla posta fecit pmissionē: dū tn̄ sit licitū statutū

Quid d illo q cōpuls⁹a dn̄o sciēter piurat? Rn̄deo:q̄ ambo sunt piuri:7 mortalit̄ peccāt Dn̄s q2 p̄cepit:miles vel seru⁹: q2 plus dn̄m tpalē q̄ deū vel animā dilexit.zz.q.5.q cōpulsus. Quid de illo q puocat adiurādū eum quē sciēter ul' pbabilit̄ credit falsū iuraturū: uel exigit uel recipit ab eo sacramētū veritati cōtrariū 7 sciēt̄? Rn̄deo fm Ricar.3.di.39. q.3.ar.5.c.7 boñ.3.dis.39.q.z.ar.3.c.7 Tho.2ª 2ᵉ.q.98.ar.4.c.Inducēs aliū ad iurandū:aut hoc facit psona publica 7 ut psona publica:et fm ordinē iuris. 7 sic nō peccat:licet eū falsū iuraturū credat.q2 facit illud ad qd ex officio tenet̄.Unde non tā debet dici illū ad iurandū cogere q̄ pars aduersa q̄ petit h̄ a iudice.Aut facit hoc psona priuata uel etiā psona publica: non tamen hoc facit ut psona publica:vel etiā hoc facit ut psona publica:tamē ɔtra ordinē iuris. Et sic grauiter peccat.ar.zz.q.5.ille qui. Quid si audiat aliqs aliū iurare falsū 7 ipse scit.7 tacet? nunquid peccat? Uidet̄ q̄ sic.quia dicitur Leuitic.50.Aia q̄ audierit vocem iurantis falsū testisq̄ fuerit:q̄ aut ipse vidit aut cōscius est: nisi īdicauerit. portabit iniquitatem suā. P̄. Nō caret scrupulo societatis occulte q manifesto facinori d̄sinit obuiare.85.di.faciētis. E.contrario videt̄ q̄ peccet manifestādo.Nā q crimē occultū pandit non errorē corrigit sed prodit ut dicit. Aug⁹.z.q. .i.si peccauerit.P̄. Si prodierit eū:puniet̄ forte ille in corpe vel occidet̄ a iudice: vel etiā a parentibus illius ɔtra quem volebat peierare vel ipsemet proditor de facili poterit mortis piculū īcurrere.Rn̄deo.Aug.hāc q̄stionē dicit eē valde difficilē 7 pplexā: tn̄ sic soluit eā. s.q̄ exq̄ moyses ī p̄dicta aucte leuitj: n̄ exp̄ssit cui hoc esset indicādū: sufficit isti ut se soluat ab hoc peccati vinculo: si indicet talibus qui magis possēt prodesse q̄3 obesse periuro siue eū corrigēdo siue deū p eo placādo ut sūt sacerdotes uel honesti 7 discreti parētes.Et ad hāc denūciationē faciēdā talib⁹ psonis tenet̄ glib3 fm oēs q viderit aliquē vicinū p̄cipitō .i.pctō ɔmittēdo.zz.q.5.hoc videt̄.Sed ad denūciādū crimē iā ɔmissū dicūt fere oēs doc. q̄ tenēt̄ p̄lati ex p̄cepto. Alij vero nō tenent nisi ex cōsilio.Et intelligas p̄latos large tā ecclesiasticos q̄ seculares etiā patremfamilias circa familiā suā.z3.q.4.duo ista.7.e.q.5.non putes.7 ē.ar.z3.q.4.c.i.Hugo.vero dicit indistricte oib⁹ eē p̄ceptū a dn̄o vbi ait.si peccauerit in te frat̄ tu⁹7c. S3 ad h̄ pōt dici: q̄ ibi lōq̄bat̄ dn̄s petro.p qd p3 q̄ p̄latis tm̄ dabat p̄ceptū.Optimū ar.dis.z6.Deinde.opi.Hug.est nimis rigida.vn̄ p̄ma magis placet fm Ray.

Irca 4ᵐ.s.de pena periurij sciendu3 q̄ p crimine periurij imponitur penitentia septem ānorum.6.q.i.quicūq̄.quia hec penitentia p q̄libet mortali īpōit̄. 3.q.z. hoc ipsū. tn̄ īspectis mōis piurij 7 q̄litate 7 ceteris circūstātijs uel magis uel min⁹ est aspera pn̄ia imponenda:ut habet̄.ī.li⁹5⁹.ti.de canonib⁹ pn̄ialib⁹:hoc ē in iudicio aīe. Sed ī iudicio corpo2 si accusat⁹ criminali cā cōuincit̄ degradabit̄.di.z5.§.criminis.Et ē īfamis: nec ad testimoniū admittit̄ quātūcūq̄ pn̄ia3 egerit:ut ex̄.d testi.testimoniū. 7.6.q.i.īfamies Exquo enim semel est pbatum cōtra eū piurium etiā in modū exceptiōis expellit̄ in alio iudicio.Et patit̄ hāc penā ordinariā.q2 h̄ crimen nimis frequētabat̄.zz.q.vlti. 7 q2 ipsum crimen tāgit falsū testimoniū.ex̄.de testi.sicut nobis.Hoc intellige de eo q sciēter deierauit ponēdo falsū p vero vel ecōtra.vel veritatē celando.ex̄.de crimine falsi.c.i.vel veniendo cōtra illud qd iuramēto firmauit nisi excuset eū aliqua de conditionibus tacitis sibi annexis de quib⁹ habitū ē supra.Et hoc qn̄ iuramētū

fuit licitū vel seruādū. Si aūt fuit temerariū Aut fuit simplex. Aut colligatū. Si simplex ī foro iudiciali fm gof. priuat̄ beneficio. ex̄. eo. tua. i. §. ceterū. Sed in foro pniali imponitur pnia tm̄ vnius anni. zz. q. 4. sacramento. Vel dic fm Hosti. q̄ nō priuatur in p̄ casu nisi qn̄ p inquisitionem de periurio ↄstat. ex̄. e. querelā. vbi vero piurium est simplex ⁊ temerariū nō priuat̄ nec infamis efficit̄. iōq̄ nō repellit̄ a testimonio: vt ex̄ de testi. intimauit. nec a p̄mouendo. ex̄. e. de iureiuran. sicut nr̄is. Sed piurus supior cū sit infamis nō pōt p̄moueri ex̄ de exces. pla. inter dilectos. Naȝ ⁊ repellit̄ ab obtinēdo. Et hꝫ locū hec pena: vbi cleric⁹ duo cōtraria cōiurauit cū piuriū tunc vitari n̄ possit. extra. e. querelā. Et est hoc crimen magis puniendum in epis q̄ȝ in inferioribus: vt extra. e. cum quidā. Rn̄º. i. Si vero iuramentum temerariū sit colligatū vt in coniurationibus vel ↄspiratōibus illicitis. si clerici vel monachi cōmiserint sunt degradandi. si laici excōicandi. Et fiūt infames fm cano. ii. q. i. cōspirationū. ⁊. c. coniurationū. Nec admittunt̄ in testimoniū. extra de simo. per tuas. nisi agatur de generali statu ecclesie vbi quidē introgent̄: ⁊ si dicunt cōtra eū contra quē conspirauerūt dūmō per alios legitime cōprobetur snīa valet. Sed ⁊ cōtra alios eorū testimonijs stat̄. ex̄ de re iudi. c. i. z. ⁊ 7. Sed ⁊ ad detegendum conspirationē admittūtur ⁊ cogūt̄ vbi alij testes deficiūt. extra de testi. cogē. c. vl. ne tm̄ maleficium remaneat impunitū. Constitutio ꝟo feudorū punit singulos tales in vna libra auri vt in lib. feu. de pace iu. fir. ser. l. hac edictali. §. conuenticulas. Sed fm legem antiquā pro persone qualitate ad furcam tollūtur aut bestijs subijciuntur: aut in insulam deportantur. ff. de penis. l. si quis aliqd. ⁊. l. aut facta? Rn̄º. i. Qui etiam tales recipiūt vel defendūt contra dei iussionē penā grauissimaȝ patiūtur. C. de seditiosis. l. i. ⁊. z. Utrū tm̄ p̄iurus sit infamis? diuersi diuersimode dixerūt Azon enim dixit q̄ periurus in iuramento d̄ presenti vel de preterito non est infamis. nec in iuramēto de futuro nisi veniat contra duo s. ↄ iuramentū ⁊ pactionē. Ray. vero dixit q̄ periurus in iuramento assertorio nō est infamis: sed in promissorio sic. His aūt reprobatis gof. ⁊ hosti. dixerunt q̄ piurus ē infamis: siue de p̄terito vel presenti si scienter ⁊ prudēter sub iuramēto falsū asserat: siue iuramētū sponte factū de dando vel faciendo volens frangat. 6. q. i. infames. Talis. n. mortalit̄ peccat. g̃ ē infamis īfamia canonica. 6. q. i. illi qui. Itē piuriū ē crimē ex̄. e. querelā. g̃ est famosū dis. zs. §. nūc aūt. ꝟ. in epl'a vero. Nec obstat illud. extra de or. cog. cum dilectus. in fin̄. quia testes quorū testimoniū reprobat̄ inter infames haberi non debent: vt dicitur ibi. Uerū est: infamia legali que generaliter non ī ipso facto sed p̄ sententiā irrogatur. secus ē de canonica. Uel dicendum q̄ testimoniū testium reprobatur: nec ex hoc solo de piurio conuicūt̄ vt si negocio apta non proferant: vel causam sui testimonij manifestaȝ non faciant: vel per plures contrariū probatur. Hec Hosti. ⁊ gof. Ad hoc nota q̄ licet deus non faciat differētiam inter loquelam simplicē ⁊ loquelā iuratam: vt hētur. zz. q. 5. iuramenti. ecclesia tamē facit: quia mendax simplex non patitur penaȝ quo ad infamiam ⁊ repulsam a testimonio ⁊ a promotione sicut mendax iuratus. Et hoc ītellige ex quo ē de crimine emendatus: vt extra de testi. testimoniū. Minor etiā pēa ei iponetur: quia minor ē ibi contēptus. Hec hosti.

De voto ti. zo.

Onsequēter cō-

siderandum est de voto. Et primo de fine propter quem dicit̄ fieri: zº de forma fm quā dꝫ fieri. 3º. de quibus debet fieri. 4º quid est votum. 5º de spēbus ⁊ differentijs voti. 6º. quis potest vouere. 7º de voti obligatione. 8º de casibus in quibus potest a voto recedi. 9º de voti vtilitate. xº de voti cōmutatione. xiº de dispensatione. 1zº de p̄dicatione crucis. Circa primum queruntur plura. s. Utrū teneat votū de re bona factum propter malum finē? Rn̄º q̄ nō. Et h̄ pꝫ. Nā magis dependet votū a suo fine q̄ȝ a sua mā̄. quia fm phm zº metha. finis ē cā cārū. Sed votū factū de mā̄ mala p̄pter finē bonum nō tenet: vt ifra ondetur. g̃ multomagis nō tenꝫ votū de mā̄ bona factū p̄pter finē malū. Un̄ tale votuȝ vouens grauiter peccat. puta si qs vouerꝫ se ieiunaturū si occiderit suū inimicū. Hec Ri. 4. dis. 38. q. i. ar. i. c. Utrū teneat votū d̄ re bōa factū tm̄ p̄p̄ t̄pale bonū. puta si qs p̄p̄ corpis sanitatē recupandā voueat se facturꝫ aliqd̄ bonū? Rn̄º Si vouēs bonū illd nō assequit̄ n̄ tꝫ. Nā ī tali voto īplicat̄ hi⁹ ↄditō. s. si illd assequit̄. Et votū ↄditōnale n̄ tꝫ n̄ exn̄te cōditiōe: vt. ĵ. cn̄d ef. Sꝫ obijcit̄. qz votuȝ de re bona factū p̄p̄ finē malū n̄ tꝫ: vt dictū ē. sꝫ bonū t̄pale ē bōi sp̄ūal' finis mal⁹. qz finis idebit⁹. g̃ ⁊c.? Rn̄º. Min⁹ bonū n̄ ē maioris boni finis p̄ se. nec debit⁹ nec idebit⁹. qz n̄ q̄ȝ ē finis ei⁹ ex ītētōe illi⁹ q̄ p̄ncipl'r īstituit ordinē ī bonis. Nō tm̄ seqt̄: q̄ si statuat̄ ei⁹ finis ex mala ītētōe vouentis qd̄ ē ipsū eē finē eius p̄ accn̄s:

qd vere possit dici ee manifestu. Hec Ri. vbi s. ar. z. o. Utru quis vouere possit aliqd p pter fine indifferente? Rn: q sic sumedo in differens respectu adeptois vite eterne. Ut cu quis vouet aliquid pter aliquod bonuz tpale qd hre n e vtilius ei ad vita eternam q eo carere. Sumedo vero indrns p respectuz ad volutate vouentis null aliquid vouer po test pter fine indiffereté. Impossibile e. n. q aliquis intendat se obligare ad aliqd p cose cutioe alic rei ad c adeptoez vl n adeptoez voluntas idrnt se hz. Hec Ri. vbi s ar. 3. o.

Equit videre de z°. s. de forma voti. Et circa h qrut plura. s. Utru de for voti sit q fiat deo? Rn q sic extra. e. magne. §. i. Na ho in voto obligat se ad facie du aliquod bonu. Nllu aut alij a deo pot ho d iure se obligare totu: qz sibi soli euenit d iure ptas sup hoiem totu. Et null pot recipe d iur obligatione nisi conueniat ei de iure ptas i il la re. Et io soli deo pot fieri votu pprie loqn do de voto. Quia tn salus toti hois multuz pmouet p orones scoz: z illud aliq mo possu mus lz no plene: qd ipetrare valem. io sancti aliq mo euenit ptas sup hoiez totu: z io pot fi eri eis aliq mo votu n tn hns plene rone voti Hec Ri. 4. dis. 38. q. z. ar. i. c. Utru de forma voti sit q fiat ex deliberatione? Rn q votu dr a volendo. Unde sicut in nobis e duplex velle. s. plenu qd est deliberatiuu: z semple nu qd e velle ex surreptione. sic e duplex vo tu. Quodda hns plena rone voti. Quodda n hns plena rone voti. De ratoe primi est q sit factu ex deliberatione: non aut de rone secun di. Tale. n. pot fieri ex surreptoe. Et quia non hz plena rone voti: io no obligat de neccio sed de congruo tm. ex. e. venientis. z extra d regu la. ad nostra. Et ideo venire contra tale votu etiam ppria auctoritate no est pctm mortale. vt. j. dicetur. Nec intelligas p pdicta q actus volendi volutatis cu deliberatione sit d essen tia voti sumendo votu pro obligatione q ma net postq transit actus ille: sed q de essentia voti sic accepti e q sit factu p talem actuz. Il le tn actus conuenient dr votu fm alia ei si gnificationem. Hec Ri. vbi supra. ar. ij. c.

Quid g de votis mulieru que faciut in par tu vel in infirmitatib vel angustijs suis vel su oru: aut etiaz que viri faciunt moti ex aliqua angustia vel turbatione? Nunquid ea seruar tenent? Rn fm Rod. Si habuerut intentio nem obligandi se deo cogitantes de ca q mo uebat eos ad vouedu. s. infirmitate vel picu lo: z de fine. s. de euasione piculi pter qd eui tandu vouebant teneda sut lz ex tribulatione vel turbatioe emissa sint. iuxta illud ps. Red dam tibi vota mea que di. la. m. z lo. est os. m. in tribula. mea. ar. i7. q. 4. sunt qui opes. Nec fiunt hi vota sine deliberatione ex quo vo uentes sunt in sana mente. Idem credo de iu ramentis q no vergut in deteriore exitu.

Equitur videre de 3°. s. de qb votuz fieri pot. Et circa hoc querunt plura. s. Utru votu fieri possit de re inutili ad salutem? Rn fm Ri. 4. dis. 38. q. 3. ar. i. c. q sic de facto. Multi. n. fatui quandoq vouent non tm inutilia sed etia nociua ad salute. De iure vero non pot votum fieri nec de malo cl pe. quia deus respuit obligationem oblataz si bi contra seipsuz. Unde Isido. z habetur. zz. q. 4. In malis promissis rescinde fidem: z in turpi voto muta decretum. Nec de re inutili ad salutem sub ratione qua est indifferens: qz de rone obligationis que non est ad dei hono rem: nec est vtilis ad offerentis salute: non cu rat. Et io talis obligatio non tenet ipso iure. Et dixi sub rone qua est indrns: quia si sit ta le indrns qd per aliqua circustantia per com pationem ad vouentem sit conferes ad salute sic de illo pot fieri votuz licet ratione generis sit indrns. Si obijcitur de Jepte q ppt vo tu filia suam interfecit. Judi. xi. et tn Heb. xi. numeratur inter eos qui p fide vicerunt re gna. dicendu q ipse in vouendo fuit incaut z in reddendo votu impius. sz de illa ipietate penituit: z ideo sanctis anumeratus fuit. Hec Ric. ibidem. c. i. Utru votum fieri possit de omni bono vtili ad salutem. Rn fz Ric. vbi supra. ar. z°. Uotum aliud est comune. Aliud singulare: siue votuz aliud e neccitatis. Aliud voluntatis. Comune est qd oes in baptismo faciunt: cum diabolo z pompis eius renunci are pmittut. z tale fit de eis q sunt necessaria ad salutem. Ibi tn diminute iuenitur ro voti. quia votu pprie est quid volutariu z respectu pncipij a quo procedit: z respectu eius qd vo uet. Singulare est cu aliquis pmittit se spon te facturu aliqd bonu ad qd alias non tenet: licet teneatur post votu. Et tale votum fieri n pot de bono necessario ad salutez. De his du obus votis dr. i7. q. i. c. i. Sunt queda que no vouentes debemus: qda que no vouetes no debemus: sz postq ea deo pmisimus neccio deo rdder costrigimur. Ad hoc nota fz Tho. z. z. q. 88. ar. z°. c. 3m. q maceratio pprij cor poris: puta per vigilias z ieiunia non est deo accepta nisi inquatu e opus virtutis: qd qde est inqtu fit cu debita discretoe: vt. s. concupi scentia refrenet z non nimis grauetur: et sub tali tenore pnt hi sub voto cadere. Propt qd dr Ro. iz. Ronabile obsequiu vestru. Sz qa in his q ptinent ad se ipsu ho de facili fallitur

in iudicādo.talia vota cōuenienti⁹ fm arbitrium supioris sunt seruanda vel pretermittenda.ita tñ ꝙ si ex obseruatione talis voti magnū ꝛ maius grauamen sentiret ꝛ facultas ad supiorē recurrēdi nō adesset:hō tale votum seruare nō dꝫ.Itē vota hi⁹ stulta vt de nō pectinando caput in sabbato:ꝛ hi⁹ sunt poti⁹ deridenda ꝙ̄ seruanda.Hec Tho.ibidem.

Sequit videre de 4°.s.quid ē votuꝫ Et circa hꝫ querūtur plura.s. Utrū votū sit actus latrie siue religionis.Rñ° fm Tho.2ª.2ᵉ.q.88.arti.5.c.Sicut dictū est s̄ oē opus virtutis ad religionē siue ad latriam ptinet p modū imperij fm ꝙ ad dei reuerētiā ordinat qd ē ꝑprius finis latrie.Ordiare āt alios actus in suū finē ptinꝫ ad virtutē impantē:non ad vtutes impatas.ꝛ iō ipsa ordinatio actuū cuiuscūqꝫ virtutis in seruitiū dei ē proprius act⁹ latrie.Māifestū ē aūt ex pdictis ꝙ votū ē quedā ꝑmissio facta deo. Promissio vero nihil aliud ē ꝙ̄ ordinatio qdā eius qd ꝑmittitur i eū cui ꝑmittit.Unde votū ē ordinatio qdā eoꝝ q̄ qs vouet i diuīū cultū vel obsequiū.Et sic pꝫ ꝙ vouere ē ꝑprius actus latrie. Quid ē votū fꝫ diffinitōeꝫ?Rñ° fꝫ Ri.4.dis.38.q.3.ar.2°.c.2ᵐ.Ex pdictis d voto potest colligi talis diffini⁹ voti. Votuꝫ ē ꝓpositi superogantis boni ꝑmissio deo facta ꝓp̄ bonum finē ex deliberatione firmata. Superogantis boni dr ad dr̄iam voti qd est de bono ncēio ad salutē:in q̄ voto nō plene īuenit ratō voti.Propositi.i.rei ꝓposite.Deo facta dr ad dr̄iam ꝑmissionis hōi facte q̄ nō hꝫ rōnē voti ꝑprie dicti.Propt bonū finē dr ad excludendū vota facta ꝓpter finē malū:q̄ lꝫ sint d re bona nō tñ ꝑprie loquēdo sūt vota.Ex deliberatione firmata dr ad dr̄iaꝫ votoꝝ q̄ fiunt ex surreptione in qbus nō inuenit plene ratō voti:vt s̄ dictū ē.Aliqui aūt supaddūt:intētionē obligandi se ad iplendū ꝑmissū: dicētes ex nuda ꝑmissione etiā ex deliberatōe fcā n̄ obligari ꝑmittētē.Sola.n.deliberatō non firmat ꝑmissionē.Predicta aūt diffinitio ē cōis voto tā publico ꝙ̄ priuato:siue p vocē sensibilē expressō:siue per locutionē interiorē tm̄.Illa aūt diffinitio:votū ē conceptio melioris ꝓpositi:animi deliberatōe firmata. ē diffinitio voti taciti qd fit deo p locutōnē interiorē tm̄ Diffinitio vero voti quā pōit magister snīaꝝ li.4°.dis.38.s.votū est testificatio qdā ꝑmissionis spōtanee que deo ꝛ de his q̄ sunt dei fieri dꝫ cōuenit voto p sensibilē locutionē expsso siue solēni siue priuato. Hec Ric.ibidem. Ad hoc nota ꝙ votū p metū emissū p patiaꝫ ꝛ pseu erantiā sequētis tpis fit validū.ex qui cle.vel vo.insinuāte.

Sequit videre de qnto.s.de spēbus ꝛ differentijs voti. Circa qd sciēdū: ꝙ votū aliud ē necessitatis:aliud volūtatis:que patēt ex dictis s̄.ar.3°.q.vtrū votuꝫ fieri possit de oī bono vtili ad salutē. Votuꝫ vero volūtatis cōiter solꝫ diuidi in votū simplex ꝛ in votū solēne.Votū simplex ē qd simpliciter ꝛ sine aliqua solēnitate emittit.Votū vero solēne ē fm Rod.cui certa notificatio vel expressio de iure vel de consuetudīe itroducta adhibetur.puta in voto terre sancte solēnitas adhibet p susceptionē crucis.Cñ fm gof.ꝛ hosti.solū votū cōtinētie solēnizat.Pōt etiam fm Ricbar.4.dis.38.q.7.arti.3.c.dici ꝙ nō tm̄ votū cōtinentie sꝫ ēt votū religionis:et p ꝯñs votum continentie et votum obedientie :ꝛ etiā votū paupertatis solēnizatur:qꝛ votum religionis includit vota predicta.Solēnitas aūt de qua loquit Rod.est poti⁹ qdaꝫ publicatio ꝙ̄ ꝑprie dicta solēnizatio. Huius aūt snīe ē Tho.2ª.2ᵉ.q.88.arti.7°.c.2ᵐ. qꝛ nō particularibus actibus siue opibus sed assumptioni noui status solet solennitas adhiberi: vt cum quis de nouo fit miles vel coniunx. Et ideo cum quis vouet aliqua particularia opera:solēnitas tali voto nō congruit sed tm̄ voto quo se totaliter dei seruitio subijcit. qd quidē votum quasi vniuersale multa opera particularia comprehendit.Hec Tho.ibidē. Unde sciendū ꝙ fm Ricbar.vbi supra.ꝑpe loquendo dr̄ia est inter votū publicum ꝛ solenne:quia qdlibet votū corā multis ꝛ in publico factū pōt dici publicum sed non quodlibet tale potest dici solēne. Nō.n.dr votū solēne nisi qd hꝫ in se aliqd ānexū vt in publicum debeat venire.ꝛ per quod vouēs ponit in alterius hominis potestate. Et tale ē votū in sacri ordinis susceptione p quem suscipiēs cōstituitur minister ecclesie ad seruiēdū deo publice ꝛ ponitur aliter ꝙ̄ ante sub episcopi ptāte.Unde tale votum eēt solēne etiaꝫ si predictū ordinē ab epo suscipet in secreto.Professio etiam in religione facta in eius manu qui pōt eam recipe habet aliquid annexū in se: q̄ debet in publicum venire.Unde talis professio solēnizat votum etiam si in eius manu fieret qui potest eam recipere in secreto:quia talem oportet singularem vitam dimittere ꝛ i claustro cum alijs sui ordinis cōuersari. ꝛ ad hoc pōt per prelatum cogi. Quare auteꝫ tale votū dirimat matrimoniū iam contractuꝫ dicetur.j.li°.8.ti.16.q.i. Ex premissis aūt dictis Ric.vbi supra videtur aliter posse diuidi votum ꝙ̄ diuisum sit superius scilicet hoc mō. Uotum aliud est secretuꝫ:vt illud quod ē vouenti ꝛ deo notum.Aliud publicum vt illud

quod est coram aliquibus alijs psonis factū siue notificatū. Et publicum votum aliud ē nō solenne: vt illud quod ē qualitercūqꝫ alijs psonis notificatū. Aliud solēne vt illud quod habet in se aliquod annexū vt in publicuꝫ debeat venire: ꝛ per quod vouens ponitur ī alterius potestate: vt dictū ē supra fm Rich. vbi supra. Vel posset dici ꝙ votū solēne ē cui solennitas expressa in iure adhibeť. Sub voto aūt simplici fm ꝙ iura loquūtur de eo intelligo comprehendi. votum secretum ꝛ votum publicū non solenne. Item votum aliud purꝫ ꝛ absolutum: vt cū simpliciter emittiť. Aliud conditionale: vt qñ conditio apponitur. puta cū dr̄ voueo ieiunare si deus prestiterit mihi filiū. Hec Rich. Sed p quid habet votum solēnizari. Rñ°. Super hoc diuersi diuersa scripserūt: quibus ad presens omissis dicēdū est fꝫ Hosti. in sūma sua ti. qui cle. vel vo. matri. §. po. circa fi. ꝛ fm Rich. vbi supra: vt patet ex supradictis. et etiā fm Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 88. ar. 7°. c ꝛ pe. ꝙ votū solennizatur tm̄ duobus supradictis modis Uno modo p sacri ordinis susceptionem: vt probatur. dis. 29. diaconi. Alio° p professionem. extra de regul. statuimus. ꝛ. 27. q. i. vt lex continentie. Et hoc curia tenet: vt Hosti. dicit. Et hoc est expressuꝫ li. 6. e. quod votum. Et hoc intelligitur de professione fcā tacite vel expresse alicui de religionibus approbatis p aplicam sedem. Est enim pfessio duplex. Una vera ꝛ expressa: vt quādo vbis exprimitur: vt 20. q. i. vidua. et extra ð cōuer. coniu. dudū. Alia est tacita ꝛ presumpta. ꝛ hec induciť fm Hosti. ex mora tēporis. puta quia per ānū stetit sine reclamatione: extra ð regularibus ad aplicam. Vel per euidentia signa. puta quia qñ intrat renunciat seculo facit testamentum ac si mori deberet. ꝛ transfert oīa bona sua in heredes ꝛ legatarios. ꝛ in pias causas ꝛ mutat habitum. vel habituꝫ suscipiēdo renunciat euidenter seculo ꝛ beneficio illius decretalis. extra de regul. statuimus. ꝛ illius. n̄ solū. Vel absolute assumit habitum professorum. Vel si non est distinctus habitus pfessorū ab habitu nouitiorum ad minus legit ꝛ cātat et facit oīa sicut professus. extra ð regula. vidua. ꝛ. c. statuimus. ꝛ. c. consulti. ꝛ. c. porrectum. ꝛ. 27. q. i. vidua. Et dicit Hosti. ꝙ si aliquod predictorum interueniat: debꝫ inde fieri scriptura publica ne negari valeat. 27. q. i. oēs femine. in qua profiteatur se velle religiose viuere. 27. q. i vidua. fm Can. ꝛ Ber. Ex p̄dictis habetur ꝙ votū solēnizatur etiam p habitus professorū susceptionem tanqꝫ p p̄sumptam pfessionem. ex̄ de regla. ex parte. ꝛ extra qui cle. vel vo. insinuante. Et hoc ē verū fm goff. ꝛ hosti. qñ votū precedit hītus susceptionem. Si vero hītus susceptio p̄cedit votū nō solēnizatur. extra qui cle. vel vo. cōsuluit. Et sic debet intelligi illud. extra de regula. ex pte Sic etiam debet intelligi ꝙ habitus nō facit monachū. extra de regula. porrectū. in rn̄siōe ad qōnē in tex. Vel pōt etiā dici fꝫ host. ꝙ ħ intelligitur de habitu probationis. qꝛ dꝫ esse differentia inter habitū pbationis ꝛ pfessiōis vt in. c. statuimus. in fi. Sed Ray. notat ꝙ habitus extra monasteriū assūptus nō inducit professionē presūptā: sed tm̄ simplex votum. Et sic intellexit decretales illas consulti ꝛ porrectū. Si vero quis hītum suscipiat in domo propria: ꝛ votū emittat in manu publice psone videtur votū solēnizasse: ꝛ sepať mr̄imoniū postea cōtractū. Sic intellexit illud extra qui cle. vel vo. insinuante. ꝛ hoc pter professionem quā fecit: nō pter habitū susceptuꝫ alioquin contradiceret prima iura. Sꝫ magl placet ipsi hosti. dictū goff. Nūc vero qui p⁹ 14. annū religionis habitū assūpserit si illum per annū gestauerit: extunc religionē assumptam presumitur vere fuisse professus: vbi p fessorū ꝛ nouitiorum habitus ē distinct⁹. Secus est de illo qui ante cōpletū annū. 14ᵐ. assūpsisset. Distinctus aūt hītus intelligitur eē siue sint dissimiles vestes: siue benedicantur quando pfitentibus concedūtur: siue aliqd aliud fiat p quod hītus nouitiorū a professorū habitu distinguať. Hec oīa li. 6. de regula. is qui. Puta fm Jo. an. quia datur a certis psonis vel certis dieb⁹ vel formis. Nūc aūt li. 7°. de regula. eos g. dr̄: ꝙ eū qui cōstitut⁹ ī discretionis etate nouitiorū habitum in aliqua religione per annū portauerit hoc ipso religionem illā decernimus eē professū: nisi hi⁹ habitus ī colore scissura vel forma sit māifeste distictus ab hītu professorū. Nunquid votum cōtinentie solēnizari pōt sine religione vl̄ sacro ordine remanendo in propria domo: ita ꝙ impediat matrimonium contrahendum et dirimat iā contractū? Rñ° fm Rod. Ad solēnizationē talis voti necessaria sunt quattuor sine quibus non erit hi⁹ votū solēne qꝫuis fiat coram mūdo. Cōsensus ð presenti i ppetuam continentiā vt dictū ē. Et notificatō eiusdem consensus facta publice persone. sicut in matrimonio carnali necessaria est notificatio consensus. Item traductio facta in manu publice persone. Item approbatio ꝛ receptio facta per illam publicam psonam. Quia qꝫtūcūqꝫ voueat aliquis vel tradat se deo quantuꝫ in se est in hi⁹ mr̄imōiū spūale: tm̄ nisi assit vicarius dei qui loco eius acceptet ꝛ recipiat huiusmodi votū ꝛ traditionem nō erit nisi votū

simplex quod emittitur a seculari i seculo remanēte. Hec Rod. Aliqui tñ dicunt ꝙ nō ē votū solēne nisi alicui religioni se subijciat ⁊ habitū eius induat. Sed que est dicēda q̄ ad hoc persona publica? Rñº Epus. 27. q. i. viduitatis. Vel eius vicarius qui super hoc habeat eius mandatū generale vel speciale. Itē abbas vel abbatissa. extra qui cle. consuluit. Et similiter quicūq3 alius prelatus alicuiº religionis ad quē hoc spectat ƀ3 sui ordinis statuta. Vel canonicus regularis vel etiā monachus. s. ad hoc missus. extra de don. inter dilectos. Secus est si non sit ad hoc missus. extra qui cle. veniens. Dicit etiam Inno. extra de regula. super. c. porrectū. ꝙ ad hoc secularis clericus vel laicus sufficeret de mandato abbatis. Et ideꝫ est etiā si sine mandato: noīe tñ eius fecit: ⁊ postea ratuꝫ habuit. extra ð cōuer. coniu. dudū. Sed anteꝙ ratificet votum solenne non erit. nec matrimoniū postea contractū dirimit. Ex predictis ƀm Ric. ⁊ Rod. videtur ꝙ non sit bene dictum ꝙ aliquis votum solēnizat si super altare voueat: licet i domo sua permaneat. quia ibi nō est ꝑsona publica que illud recipiat. Ad hec nota ꝙ hodie minoribus ⁊ p̄dicatoribus ⁊ ceteris ordinū mendicantiū inhibetur in virtute obedientie: ⁊ sub pena excōicationis: ne ante ꝓbationis annū elapsum queꝙ ad professioneꝫ ordinis sui seu renūciationē seculi faciendā recipiant Nec etiā aliqnatenus ipediant: q̄ minus infra illū annū ad religionem aliā quam maluerit transeat: vel etiam ad seculuꝫ oīo redeat: nisi maior. i4. annis existens sit professº tacite vel expresse. aut euidenter constet illuꝫ voluisse vitam mutare: qð tamen non ꝑsumitur nisi clara probatione vel cōpetentibus indiciis oñdatur. Puta ƀm Jo. an. si beneficio renūciauit: vel de bonis suis verbo ⁊ facto disposuit: vel alijs similibus modis: ꝙ si aliquis forte predictorum infra annū probatōnis aliquem recepit: receptus nullatenus illi ordini obligatur: ⁊ recipiens a receptione quorūlibet ad professionē eiusdem ordinis est ipo facto suspensus. ⁊ insuper pene que fratribº ipsius ordinis pro culpis grauioribus consueuit infligi est subijciendus. li. 6. de regula. nō solū. ⁊. c. constitutionē. Et dicit Hosti. ꝙ supior q non peccauit eū absoluere poterit. ar. extra ð sen. ex. nuper. In ordinibus aūt nō mendicantibus ꝓfessio expresse vel tacite fieri pōt licite infra annū: sed expresse emissa: etiam seculari habitu nō mutato illi religioni precise obligat quā profitens est ꝓfessus. Tacite vo facta infra probationis aunū ꝑ susceptionem bitus professorū non illi spāliter cuius habitº est susceptus: sed generaliter religioni alicui obligat: si sit etatis apte: ⁊ si sciens ⁊ voluntarius ac triduo perseueret. li. 6. de regularibus: constitutionē. Ex his patet ꝙ q̄tū ad obligationē ex tacita professione infra annū non est differentia inter mendicātes ⁊ nō mendicantes: sed in expressa sic. quia hiº ꝓfessio in non mendicātibus obligat illi religioni. in mēdicātibus aūt nō obligat illi religioni: s3 religioni tantum in genere.

Sequitur videre de sexto. s. quis possit vouere. Circa qð sciendū ꝙ votuꝫ vt dictū ē supra ē quedā ꝓmissio fcā deo. Nullus aūt per promissionē pōt se firmiter obligare ad illud quod ē in alterius ptāte sed tñ ad illud qð ē oīno in ptāte sua. Sūt āt sex genera hoīum que nō sunt oīmode in potestate sua sed alteriº. ⁊ iō non habent liberaꝫ facultatem vouendi. s. religiosus: eps: clericº secularis: seruus: filiusfamilias: ⁊ vxor. Predicti tñ ƀm Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 88. ar. 8. c. 4ᵐ. vouendo nō peccant. quia subintelligit in eorū voto si placuerit supioribus suis. De predictis aūt sex generibus ꝑ ordinē ē dicēdū. De religioso igitur ē sciendū ꝙ non pōt vouere aliquid sine licentia prelati sui. Unde dicitur. 20 q. 4ª. monachū. Non licet vouere sine cōsensu abbati sui. Si aūt vouerit frangendū erit. Ratio huius ē ƀm Tho. vbi s̄. c 3ᵐ. quia religiosus est subditus prelato quātum ad suas operationes ƀm professionē regule. ⁊ iō licꝫ ad horam aliquid facere possit qñ non occupatᷣ circa alia a prelato: quia tñ nullū tempus ē in quo non possit eū prelatus circa aliquid occupare: nullū votum eius est firmū: nisi sit de cōsensu prelati. Scðm aūt Ric. 4. di. 38. q. 4. ar. i. c. Ratio huius ē: quia votū religionis ē tante altitudinis ꝙ oīa alia cōmutari possunt in illud: vt infra dicetur. Et ideo ecclesia considerans huius voti altitudinē ⁊ hūanā infirmitateꝫ: voluit auctoritate dei nullū votū posse superaddi voto religionis ꝓpter periculum transgressionis. Qua etiam de cā iura cōsentire videntur ꝙ vota que fecit hō ante sui ꝓfessionē in religione que prelatus eum recipiens ignorauit: reuocare pōt postꝙ notū sibi fuerit. Quod probatur ꝑ hoc ꝙ religiosus ē plus sub prelato q̄ vxor sub viro. Et vt dicit. 33. q 5. noluit. si adhuc inupte mulieri concesserat pater vota ꝑsoluere: si anteꝙ persoluerit nupserit: ⁊ eius viro hoc cognito nō placuerit: nō persoluat. Et hoc oīno sine peccato. Ex hoc arguit glo. abbatem reuocare posse votū monachi: qð emisit ante monachatuꝫ ƀm Rich. vbi s̄. c. iuxta finē. Scðm Hosti. aūt si talis p̄ tpale votū impleret: ⁊ postea religionē itrarꝫ

tutius faceret. quia tūc vtrūq; impleret. ar. ex̄ e. s. de vo. τ vo. re. per tuas. τ melius de spon. cōmissum. Dicit aūt Inno. super. c. scripture. q̄ si religiosus voueret dicere vnū psalterium vel aliam orōnem: votum seruet. De epo sciendū q̄ votum facere sine licentia pape ꝓhibetur: per quod vinculū inter eū τ suam ecclesiam dissoluat. ex̄ de renū. nisi cum pridē in fi. Nec etiā aliud per qd̄ ecclesie sue grauiter preiudicetur. ex̄ de iureiurā. sicut nr̄is. Vn̄ nō pōt etiam sine pape licētia generale vl' speciale votum pegrinationis emittere: ꝓpt' quā oporteret eum diu a sua ecclesia absentari. ex̄ e. magne. Si autem non oporteret eum diu abesse: sufficeret licētia arcbiepi: vt dicit rod. Et idē vult Inno. extra. e. super. c. magne. votū tm̄ abstinentie τ elemosyne temperate pōt emittere. ar. 8. q. i. clemens. τ extra de testamētis. relatū. z. Et breuiter pōt emittere quodlibet votum: per quod prebeat bonū exēpluz: qz ad hoc tenetur. ex̄. e. s. de vo. magne. §. i.

De seculari clerico sciēdū q̄ si h3 sub epo aliquod bn̄ficiū debens residentiā: nō pōt sine licentia epi votū longe pegrinationis emitter' vt in. c. magne. τ de ↄsecra. di. 5. Non oportet ministrū. Nec etiā aliud votū per quod eum oporteat suam ecclesiam relinquere. ex̄ de renū. āmonet. Excepto q̄ pōt emittere votū de intrando religionē sine licētia epi. Sufficit. n. sibi licētiā petere. 19. q. z. due. Et etiā s̄m aliq̄s de accipiendo crucē. extra de voto. ex multa. qz ad h̄ licentiati eē vidētur p papā illi q possūt eē vtiles terre sancte. Aliqui vero intelligunt q̄ pōt emittere votū transmarinū d̄ lnia plati: vel sedis apostolice: ar. ex̄ de cle. nō resi. fraternitati. τ extra. e. s. de vo. magne. §. veruz. Aliud aūt votū castitatis τ abstinentie facere pōt: sicut dictū est de epo. Ad hoc nota q̄ sicut habetur li. 6. de regula. beneficiū. beneficium eius qui intrat ordinē nō est alicui ↄferēdum infra ꝓbationis annū: nisi ipse ↄsentiat: aut cōstet q̄ voluerit absolute vitaz mutare. Constet inquā clara ꝓbatione: vel ↄpetētib' indicijs li. 6. e. ti. n̄ solū. vel professionē expressam fecerit. Subaudi s̄m Io. an. alicui de religionibus approbatis. li. 6. de voto. c. vno. siue scienter hitum ꝓfessorū recepit. s. vbi ē distinctus. Quid si minor. 14. annis ingrediatur ordinē? Rn̄det Io. an. per hoc q̄ dr̄ infra ꝓbationis annū: q̄ beneficiū tale conferri non pōt ante finē anni. 15. qz annus. 15. ē annus ꝓbationis in eo li. 6°. de regula. c. i. Quod ē verū: nisi post. 15m annū aliquod sequentiū ibidem interueniat. Sed nūquid constituto in ꝓbatione pōt beneficiū conferri? Credit Io. an. q̄ nō: quia iā fingitur religiosus quo ad ꝓuilegiū emūitatis. li. 6° de sen. ex. religioso. rn̄. z. Et hoc intelligit d̄ beneficio qd̄ per regulares possideri nō pōt. Ad epatum tamen talis eligi pōt. 6. de elec. nullus. Sed nūquid canonicus ecclesie cathedralis ingressus ordinē ante ꝓfessionē vocari debet ad electionē epi si sit in loco vicino de quo debet alias vocari? Rn̄det Io. an. q̄ nō. Et ad hoc facit optie per simile de procuratore li. 6. de procura. c. z. Secus est de patrono vel eo ad quē nō iure collegij: sed iure singulari electio ptinet. Hec Io. an. super. c. beneficiū. Quid fiet interiz de beneficio talis? Rn̄detur in fi. illius. c. beneficiū. q̄ ille per aliū debebit deseruire. s. in diuinis officijs: et etiam in cura si sit beneficium curatū assignata sibi beneficij eiusdē cōgrua portione. Et s̄m Io. an. ibidem reliqua portio conseruabitur: vel in vtilitatē ecclesie expendetur li. 6. de elec. quia sepe. nec debet illi dari. Sed bar. brix. dicit q̄ tan. tenebat: q̄ ille interim hr̄et fructus: qz nōdū ē monach' τ pōt reuerti. Fatetur tm̄ q̄ consuetudo in ↄ̄riū se h3. Mandabitur aūt predicta prouisio per epm̄ executioni. li. 6. de exec. cū ex eo. §. pōro. De seruo sciendū est q̄ non pōt vouere aliquid eoruz que impediunt eum a seruitio dn̄i sui sine illius volūtate. dis. 54a. ex antiqs. τ. c. si seruus sciente. Quid si seruus itrauerit religionē? Rn̄°. Si sit persona nota vel ēt ignota: qz nescitur vtrū sit liber vel seruus recipi non d3 ad monachatū ante trienniū. Ita q̄ si seruus vel obligatus ratiocinijs. s. reipu. vel colonus. i. originarius: vel ascriptitius q̄ratur a dn̄o suo: reddetur ei cum omnib' his que attulerat: fide tamen accepta de eius ipunitate. Si aūt infra trienniū non fuerit requisitus: postea querere non pōt: ar. 17. q. z. si quis icognitus. Longius tamen tēpus concedit' si nimiū distat: vt patet ibidem. Sed qn̄ incipiet illud trienniū cōputari. Dixit hu. q̄ a tpe ingressus: τ curret continue in fauorem religionis. Laurentius aūt τ Io. τ plures alij dicunt q̄ a tēpore scie dn̄i. ar. predicti. c. si quis icognitus. in fi. vbi dicitur. Nisi sit tam longe q̄ inueniri non possit. Sed quare seruus ignorante dn̄o promotus in clericum repeti nō pōt infra annū: vt dicetur infra li. 6. ti. de s̄uis non ordinandis: sed monachus pōt repeti infra trienniū? Rn̄det Inno. extra de seruis nō or. super. c. de seruorū. q̄ ratio hec est: qz clericus manet publice: monach' secrete. Quid si receperint eū ad professionē ante tēpus predictū? Rn̄det ray. τ hosti. q̄ ille debet in ordine remanere τ monasterium debet satisfacere dn̄o: quia fuit in culpa: eū recipiendo: ar. dis. 54a. si seruus absente. Et hoc s̄m rod. qn̄ bōa

fide monasterium intrauerit credens se liberū eē.alr videtur restituendus dño si ipse.s.dñs velit. Uel dic etiam fm ray.⁊ hosti.ꝙ si iste icognitus erat ⁊ se liberū esse asserebat:vl' forte hoc per testes falsos probabat:si dñs noluerit ex gratia dimittere:spoliabitur tanq̄ vilis ⁊ indignus habitu quē accepit furtiue:⁊ restituetur dño :ar.extra de seruis nō or. ꝺ seruorū. Sed nunquid talis est monachus? Uidetur ꝙ non:cū seruus inuito dño non dēat fieri monachus.16ª.q.i.qui vere. Rn̄deo fm roꝺ.Quidā dicunt ꝙ non pōt fieri monach⁹. Sed hu.videtur velle cōtrariū: quia seruus cōtinentiā vouere ⁊ proprijs abrenūciare:⁊ secūdū regulā monachorum viuere saluo iure dñi quod hꝫ in corpe serui:⁊ aīam deo obligare pōt inuito dño:licet nō possit alijs subijcere corpus.Sed subiectio corpis non exigitur ad monachatū:quia ī domo ꝓpria pōt qs eē ⁊ fieri monachus:ar.27. q.i. de viduis.

Quid si fuerit postea manumissus? Nūqd postea reuerti tenebitur ad monasteriū vbi ꝓfessus fuerit? Rn̄deo fm roꝺ. Dicūt quidam ꝙ nō.Sed hu.inuit.17.q.z.si quis incognitus ꝙ hi⁹ seruus licet dicatur ꝙ non fuerit monachus:q2 tñ quantū in eo fuit:monachus fuit: redire tenetur.Sed cōtrariū tenet ex̄ de conuer.coniu.quidam intrauit. Equidē difficile est respondere:dato ꝙ seruus nō possit fieri monachus.Sed dato ꝙ possit:sicut sentire videtur hu.facilis est responsio:quia aliud ē de viro intrante monasteriū inuita vxore:q2 monachus nō pōt esse cū annexa sit continentia monachali regule. Unde reuocat⁹ ab vxore de monasterio non tenetur ea mortua ad monasteriū redire:quia nūq̄ fuit monachus:sed seruus accepta libertate reuerti debet:q2 fuit monachus. Quid de voto pegrinationis facto a seruo? Respondeo fm hosti. Nō pōt ipsum exequi inuito dño nisi qñ est necessaria. ex̄ ꝺ sen .ex.relatum in fi.Et dic hic de seruo sicut dicetur infra de filiofamilias:cū seru⁹ sit dño astrictus tanq̄ patri filius. De filiofa. distinguendū est fm Jo.Lau.Tā. Ray. Hosti.⁊ Jnno.extra de regula.super.c.ad nostrā ꝙ si sit impubes se non pōt alicui voto obligare sine patris vel tutoris auctoritate.extra de regula.si quis.Et intellige masculū impuberē vsq̄ ad.14.annū.feminā vsq̄ ad.iz. ānū cōpletū.Unde si talis.s.impubes intrat religionem per se:pater vel tutor qui habet eū ī potestate pōt eū reuocare:si infra annū ⁊ diē pn̄cipi.i.pape:aut proprio epō:vel regi:vl' misso dñico.i.officiali querelā deponat.zo.q.z.puella.⁊ extra de regula.c.z.Sed quare addit dies ad annū? Rn̄deo fm Roꝺ.quia sic placuit iuris conditori. Postea vero non audiet:nisi monasteriū forte eēt valde remotum :q2 tūc indulgebitur maius tempus fm gof.ar.17.q.z si quis incognitus.⁊ ex̄ de procura.dilectus. Et currit annus p̄dictus a tempore sciē.ar.illius.c.si quis incognitus.ibi longe fm gof . et melius fm hosti.extra de conces.preben . qa diuersitatem.⁊ extra de sup.ne prela. lꝫ . Hec hosti.⁊ gof.Si aūt talis nō reuocetur: ⁊ oplęto anno.14.in anno sequēti.s.15.sue etatis professionē faciat:vel habitū ꝓfessorū suscipiat: vel ꝓfessionē prius.s.ante.14.annū completū factā:expresse ratam hēat:irreuocabiliter obligatur.Alioquin exire pōt libere infra annuꝫ sequentē.s.15. Qꝺ si cōpleto.14.āno ꝑ annū sequentē.s.15.integrū in religione ꝑmāserit :vbi habitus ꝓfessorū ⁊ nouitiorū est distinctus : professionē videtur tacite emisisse:nisi ibidē nulla distinctio habitus habeatur.puta q2 ꝓfessi ⁊ nouitij ⁊ alij cōem cum eis vitā ducentes sili penitus habitu induūtur.li.6.de regula.c.i.s.Js qui.Si aūt talis.s.impubes ponat ab alio in monasterio.s.patre vel tutore : aut ipse non consentit:tūc pōt egredi quādocūq̄ voluerit vsq̄ ad etatē legitimā.zo.q.i. puelle ⁊.e.q.z.puella.Aut consentit:⁊ tunc lꝫ consensus ille qui fuit ante tēpus pubertatis non teneat:tñ nō pōt exire priusq̄ veniat ad etatē legitimā.30 .q.i .illud.ad instar carnalis matrimonij extra de despon.impub.de illis.i.Sed q̄cito peruenerit ad etatem legitimā pōt egredi.z.q.z.puella.⁊ extra de regula.cōsultissim⁹ Hec ray.⁊ idem dicit hosti.Et fm hosti.forte infra triduū postq̄ ad etatē legitimā venerit.extra de regula.ad nostrā.quia tūc etiam ī continenti egredi intelligitur.ar . C.de iudi.l. fi.⁊ ex̄ de elec.in causis.Si vero tūc exire noluerit:sꝫ potius manere p̄elegerit :extūc irreuocabiliter obligatur.quia ipso facto cū mora temporis tacite consentire videtur:ar.ex̄ ꝺ spon.ad id qꝺ.Hoc tamē intelligendū est qñ oblatus siue positus ibi fuerit.iz.vel.i3.anno; vt sic ibidem adminus per annū moram contraxerit:ar.ex̄ de regula.statuimus.⁊ expresse ar.C.de iudi.properandū.Unꝺ qꝺ dixit gof. ꝙ filius oblatus a patre qñ stetit vsq̄ ad tempus aptū ꝓfessioni debet interrogari vtrum habeat ratū suum introitū:non ē necesse fm hosti.quia nec inuenitur ꝙ talis sit magis interrogandus q̄ alius. Bern.tñ dicit extra de regula.significatū.ꝙ hoc faciūt aliqui religiosi ⁊ bene:causa maioris certitudinis. Nota etiā ꝙ Jnno.dicit extra de regula.super.c.sane.ꝙ si impubes de consensu parentū vel tutoruꝫ tacito vel expresso religionē intrauit non poterūt eū postea reuocare.extra ꝺ regula.significatū.

Impubes

ficatū. Et si habet tm̄ vnū parentem ille solus potest eum offerre. Et si habet tutores alios q̄ parentes: parentes tamen inuitis tutorib⁹ eos offerre monasterijs possunt. Credūt etiā aliqui q̄ ꝛ si auus habeat in potestate filium ꝛ nepotem: pater inuito auo potest eum offerre: ꝛ nō ecōuerso. Et est ratio: quia in spiritualibus ius naturale positiuo prefertur. Qđ vero dictum est q̄ impubes masculus exire potest: intelligebat hu. quādo malitia nō supplebat etatem. Alias si discretus eēt: exire nō posset nisi contradiceret. Et idem videtur sēsisse ray. dicens: q̄ sicut in matrimonio carnali malitia supplet etatē: ita ꝛ in spirituali. Cū enim obligare se possit diabolo: multo magis deo: vt extra de delic. pu. pueris. ꝛ de conuer. coniu. c. verū. ꝛ extra de regula. ꝛ trans. c. cum virū. ꝛ extra. e. s. de voto. c. per tuas. In hac ēt opi. fuit Inno. 3°. extra de regula. postulasti. Hec. n. decre. non est hodie in forma ī qua eē solebat. Unde hodie nō pōt obligari infra annum quin exire possit li. 6. e. non solum. Et ē ratio quia graue ē inexpertos homines monasterijs applicare. 19. q. 3ª monasterijs ꝑm hosti. Illud tamen. c. non solum loquitur tm̄ de predicatoribus ꝛ minoribus. extenditur tm̄ ꝑ c. sequens ad omnes ordines mendicātes. Si tamen ipubes doli capax spōte intrauerit cōsulit ei ray. ad cautelam q̄ nō exeat: vel si exiuit q̄ redeat: nisi duxisset vxorem. Non dic̄ tamen eū teneri nisi ꝑm distinctionem p̄missam. Ad hoc nota ꝑm ray. q̄ si impubes doli capax emiserit votum aliud q̄ continentie: videtur q̄ sit obligatus nisi pater stati cū audierit reuocet. 22. q. 4ª mulier. Et ideꝫ credit rod. de voto continentie circa ingressum religionis: quia non poterit reuocari nisi statiꝫ reuocetur. Et hoc intellige tam de voto filij q̄ filie. licet numeri. 30. fiat mentio tm̄ đ filia. Et expone statim. i. ipsa die. ar. numeri. 30. vbi dr̄. Et in alterum diem distulerit sniām. In transitu vero ad religionē datur patri annus ꝛ dies: quia per illū eximitur a potestate patris vl' tutoris: non sic aūt per alia vota. Hec rod.

Quid si vouerit se seruaturū ɔtinentiā vel ingressurū religionē cū venerit ad etatē legitimā vel cū pater eius obierit? Nūquid pater votū illud reuocare vel irritare pōt ɔdicēdo Rn̄det rod. q̄ hoc nō pōt ꝑm opi. hu. sed ꝑm opi. que ē humanior pōt. Un̄ nō tenebit̄ illđ seruare: nisi iterū voueat vel iuret: qꝛ obligatō semel extincta nō reuiuiscit. Nec pater nec tutor peccat in reuocando. qꝛ hoc sibi conceditur a iure ꝛ a deo. Hec rod. ꝛ Inno. sup. c. scripture. ¶ Nota etiā q̄ licet non obliget̄ quis ex voto quod in minori fecit statu. si tm̄ maior postea factus: illud ratū habuit qđ vouit: obligatus erit. ex̄. e. c. 2°. in tex. ꝛ glo. ꝑm bern. et Inno. Dicit etiā Inno. ex̄. c. super. c. scriptur̄. q̄ impubes si sit doli capax: ꝛ fecerit votū abstinentie vel pegrinationis: vel aliud dꝫ iplē̄ postq̄ patriā exiuerit ptātem. qꝛ se potuit obligare deo sicut ꝛ diabolo. ex̄ de delic. pu. c. ꝑ. Cum hi⁹ tm̄ est facile dispensandū: cum sint iexperti. De filio aūt familias adulto siue pubere sciendum: q̄ pōt votū religionis vouer̄. Circa qđ nō ꝑm hosti. q̄ talis aut intrat ꝑ se religionē: ꝛ tunc exire pōt qn̄cunq; vult an̄q̄ faciat ꝓfessionem tacitā vel expressam. Post q̄ aūt fecerit eā expssam vel tacitam exire nō pōt. 27. q. i. puelle. ꝛ 2ª. q. 2. c. i. ꝛ. 2. Et idē secundū ray. Si aūt intrat oblatus a patre: aut ita at sponte: aut inuitus. Si sponte. s. quia non contradicit tenet introitus ꝛ obligatur filius: nō tm̄ irreuocabl'r. Sic intellige illud ex̄ de regu. cū virū. Expectabit ḡ ꝛ expectabit̄ per annum ꝛ diē. Nā an̄ nō pōt exire ꝑm hosti. ex̄ đ regula. significatum. Et cōpleto anno ꝛ die si voluerit exire vel remanere poterit. Et si remanere consenserit de cetero exire nō poterit: vt in. c. significatum. ꝛ. e. ti. cum scimus. ꝛ. 20. q. i. illud. Si vero intret inuitus: exire pōt nisi ꝑ aliquam culpam ibi poneretur ad agendū ꝑe nitentiam. s. in ppetuū: vel ad tēpus. 20. q. i. sicut. ꝛ. 2i. q. 2ª. placuit. ꝛ di. 50. si ille. Et intellige inuitū qui intrauit ꝓpter metū: qui cadere pōt in constantē virū. extra qđ me. cau. platū. ꝛ. c. cū dilectus. Et idem dicit ray. Qđ aūt dr̄ extra de regula. cū virū. q̄ monachuꝫ facit aut paterna deuotio: aut propria professio: intelligitur ꝑm hosti. ꝛ bern. ibidē sequenti ratihabitione filij modo supradicto. Et sic exponitur ibi aut pro ꝛ. Intelligi ēt pōt occasionaliter de paterna oblatione siue deuotōe. quia licet ad hoc nō cogatur: honestuꝫ tm̄ est q̄ filius in hoc obtēperet patri. Sed quid si nō metu: sed dolo inductus intrauit aliquis religionem. Nūquid allegare pōt deceptōnem ꝛ exire? Rn̄deo ꝑm ray. q̄ nō. quia non pōt dicere se deceptum cuius conditio est meliorata. nec alterius dolo: sed sue potius fatuitati ascribat. extra qđ me. cau. cū dilectus. ꝛ de cōuer. coniu. ex parte tua. Aut obtinet ɔriū regulariter q̄ dante dolo cām contractui: non tꝫ ɔ ctus. 15. q. 6ª. c. i. Scđm aūt hosti. talis nō pōt exire ex quo fecit ꝓfessionē. ex̄ de cōuer. coniu. veniens. ꝛ. c. dudū. Idem est si ex falsa causa fuit inductus ad hoc faciendū. extra de cōuer. coniu. ex parte. 2. quia dolus in spiritualibus non rescindit contractum. extra qđ me. cau. c. penul. Hec hosti. Uotum autem aliud a voto religionis per quod grauiter patrie po

testati p̄iudicaretur:vel pater inde scandaliza r̄tur:non debet ĩuito patre filiusfa.obseruare ꝓ eo ꝙ non ē sue voluntatis cū sit obligatus patri iur̄ patrie potestatis:ar.ex̄ de sen.ex .mulieres.Et expresse dicit lex ꝙ n̄ pōt:sicut nec impubes nec seruus:vt.ff.de pollicita.l.2ª.§.i.

Quid ergo si vouerit elemosynā dare de peculio profectitio:Rn̄deo . Considerāda ē persone patris qualitas:⁊ elemosyne quantitas.⁊ s̄m hoc videtur ꝙ possit elemosynam reddere:nisi pater cōtradicat expresse.Et idē intellige de vxore ⁊ mercenario modicā elemosynā pauperi dante:ar.ad hoc expresse.ff. de dona.filiusfa.§.i.⁊.2.Hec etiam lex est considerãda non ĩprobanda:ar.extra de dona. ceterum.Hec hosti. Sed nūquid pōt filius fa.emittere votum peregrinationis lōginque? Rn̄det hosti.ꝙ non:vt videtur.quia nimis p̄iudicaret patrie potestati.Excipe peregrinationem voti trāsmarini:ar.extra .e.ex multa. §. ꝙ aūt.Et causam necessariam vt si sit a papa absoluendus:ar.extra de sentē̄. ex.relatum.

De vxore sciendum ꝙ non potest vouere sine licentia viri abstinere:siue ieiunare:pegrinari :siue religionē intrare.Quinĩmo si an̄ matrimonium contractum abstinentie votū emiserit:non debet inuito viro illud adimplere. Sed ⁊ si de licentia viri votum ab initio emiserit idem erit.quia semper in huiusmodi debet obedire viro:licet vir peccet:illud qđ cōcessit prohibendo.33ª.q.5ª.noluit.⁊.c.manifestum.Idem intelligunt quidam de viro vouente.quia non ad imparia iudicantur .32. q. i.si quis vxor.i.Alij dicunt ꝙ in voto abstinentie vir est superior.quia caput.vt in.c.manifestum preallegato. Qđ est concedendū s₃ hosti.nisi circa debitum reddendum preiudicaretur vxori.Tale enim votū vir seruare n̄ posset ĩuita vxore.quia nulla exceptio obstat in hoc casu.extra de coniu.lepro. Quī memini.§.si.ergo nec votum peregrinationis facer̄ pōt vnus coniugum sine consensu alteri⁹: ar. 33ª.q.5ª.ꝙ deo.Unde dicit Bar.in questionibus .ꝙ si quis ire romā₃ vouit ⁊ postea contraxit:vxore contradicente ire n̄ poterit.Fallit tamen hoc in voto transmarino quod prer̄ volūtatem vxoris vir potest emittere : vt tamen consentiat debet attētius āmoneri. ex̄.e. t.de voto.ex multa.§.ꝙ aute₃.Et que n̄ vult remanere sequatur virum suum.extra.e.ꝙ super his.§.fi.Hec hosti.ray.⁊ inno.extra.e .scripture. Sed nunquid p̄nti viri similiter irritare iuramenta vxorum facta ante matrimonium contractum vel post:Rn̄det rođ .ꝙ n̄: nisi sint de abstinentia s̄m ꝙ innuit glo.Aug. numeri.30. Notauit etiam Hu.33ª q.5ª.noluit.ꝙ si ante matrimoniū contractum obligauit se mulier alicui homini :non posset post contractum matrimoniū:vir eius deobligare eam ab illa obligatione.Idem credit rođ. ꝙ si post contractum matrimoniū iuraret aliqd alicui qđ ipsa posset cōtradicente viro facere: ipse non posset tale iuramentū irritare. Alias credit ꝙ posset.Quid si voueat vxor ꝙ non ibit ad conuiuiu₃:vel aliquid aliud extra domum propriam cum viro suo:Rn̄det rođ.ꝙ vir hi⁹ votum:si tamen est votum vel etia₃ iuramentum reuocare potest . Hu.tamen notauit.33ª.q.5ª.manifestum:ꝙ vir.illa sola vota vxoris potest reuocare:que ipsa sine scandalo viri implere non potest : vt de ieiunando : ad matutinas surgendo:⁊ in camisia đ nocte iacendo. Alia autem non pōt reuocare : nec vxor tenetur ei⁹ reuocationi obedire:vt si voueret ꝙ aliquid de proprio daret si paphernalia haberet:vel si voueret multa pater noster: vel multos psalmos singulis diebus vel noctibus dicere:vel ꝙ de cetero debitum non exigeret:vel similia De voto aūt continētie vtrū alter coniugum eam vouere possit sine licentia alterius coniugis dicetur infra li.8.ti.đ bono fidei.ar.2.⁊ ti.de bono sacramenti.ar .2. ⁊ ti.de impedimento voti continentie.⁊ ti.de ĩpedimento ordinis.

Equitur videre de septimo. s. de obligatiōne voti.Et circa hoc queruntur plura.s.vtrum omne votum licitu₃ sit obligatorium vouentis ad implendū illđ qđ vouit.Rn̄deo ꝙ sic.Unde deute.23.Cu₃ votum voueris domino deo tuo non tardabis reddere.quia requiret illud dominus de⁹ tu⁹ Extra de voto l₃.dr̄ ꝙ vsq₃ adeo solutio ē necessaria p⁹ votū vt sine salutis ꝓprie dispendio nō liceat alicui resister̄.Rō huius ē: quia omnis ꝓmissio licita facta cū intentōe obligādi se:⁊ ēt deliberatōe si acceptet ab eo cui fit obligat promittentē:nō tm̄ ex p̄cepto legi diuīe :s₃.ēt legis nāe.Sed votū licitū ē hi⁹ ꝓmissio:⁊ oēm talē promissionē recipit deus.g ⁊c.Hec Ric.4ª.di.38ª.q.5ª.ar.i.c. Notandū aūt s̄m tho.4.di.38.q.i.ar.3.q.i.c.p̄ᵐ.ꝙ qcquid votū fieri ĩpediret si p̄ns eēt:obligatōe₃ voto ēt facto aufert. Unde si aliquid vouet: ⁊ postea fiat ĩpossibile:q̄tū ad hoc obligatio tollitur:vt si aliquis diues voueret ecclesiam edificare.qđ postea superueniēte pauptate n̄ posset facere:non obligat nisi ad illud qđ potest. Sed nūquid vouens votū licitū tenetur statī soluere ipsū:Rn̄deo s̄m tho.2ª.2ᵉ.q 88.ar.3.c.3ᵐ.Obligatio voti causat ex ppria volūtate ⁊ intentione.Unde deute.23.Qđ sel egressū est de labijs tuis obseruabis ⁊ facies

sicut promisisti domino deo tuo: et propria voluntate locutus es ex ore tuo. Et ideo si de intentione et voluntate vouentis sit obligare se ad statim soluendum statim soluere tenetur. Si autem ad certum tempus vel sub certa conditione: non tenetur statim soluere: sed nec tardare debet vltra quam intendit obligare se deo. Dicitur enim ibidem. Cum votum voueris domino deo tuo: non tardabis reddere: quia requiret dominus deus tuus illico et si moratus fueris: tibi reputabitur in peccatum. Et secundum rod. cum aliquis vouet sine conditione vel temporis prefixione: tenetur statim illud exequi cum potest: nisi in vouendo habuerit aliud in mente. Datur tamen ei tempus ad arbitrium boni viri ad disponendum de rebus suis. Porro secundum tho. 4° di. 38ª. q. i. ar. 3. q. i. c. 7m. si is qui vouerat religionem intrare ex mora circa rerum dispositionem probabiliter timet perpetuum impedimentum: tenetur vlterius non differre. Quid de eo qui vouit se intraturum religionem que non vult eum recipere? Respondeo secundum rich. 4. dis. 38ª. q. 5ª. art. i. c. 2m. Talis aut determinat suam intentionem ad vnam religionem tantum: aut non. Si sic: non tenetur aliquam religionem intrare si illa noluerit eum recipere: quia quod vouit non potest implere. Si non tenetur se tot religionibus offerre quod vnam inueniat si potest que velit eum recipere: nisi sit talis de qua probabiliter creditur quod si de ea cogitasset nullo modo intrare consensisset. Hec richar. ibidem. Et si nullam inueniat que eum recipiat: sit sub obedientia episcopi: et sit monachus eius secundum Inno. Si autem dubitet quam intentionem habuerit secundum tho. super 4° sen. et in summa: viam tutiorem eligere debet. Quid si aliquis vouit infra certum terminum aliquam religionem ingredi: et est receptus: et postea prelatus non vult eum recipere. Respondeo secundum bern. ex. e. per tuas. Non est transgressor voti: quia per eum non stetit. Sed prelatus ille cogi potest quod ipsum induat ex quo recepit eum nisi aliquid rationabile obsistat. ar. ex. de regula. c. vl. Quid si conuersi transeant ad ecclesiam regularem? Respondeo. Intelligitur eos vouisse et propriis renunciasse. Et si habitum huius portant per annum solennizant votum. Si autem transeant ad ecclesiam secularem non intelligitur eos vouisse secundum Jo. 27ª. q. i. vt lex. Esto quod aliquis vouerit religionem intrare: et antequam intret in episcopum eligatur. Nunquid tenetur religionem intrare? Videtur quod non: quia si professus esset in religione posset propter episcopatum religionem dimittere. 18ª q. i. c. i. Respondeo quod nihilominus tenetur intrare. extra de voto per tuas. Nec est simile de professo: quia transgressor voti est in peccato mortali. Et electio talis est irritanda: quia ad sacrorum administrationem eligitur: a quorum perceptione tempore electionis erat priuatus: Sed professus in religione episcopatum recipiens non defraudat religionem. quia ab ea non recedit. Oportet enim eum ferre habitum eius. ex. de vi. et hone. cle. clerici officia. Non debet etiam a priori proposito recedere. 18ª. q. i. de monachis. Quod est intelligendum secundum glo. ibidem. quo ad ea que sunt de substantia monachatus: cuiusmodi sunt habitum religionis ferre: continentiam seruare: proprium non habere. Non enim episcopi sunt diuitiarum domini: sed dispensatores. Ad tempus autem et ex causa potest habitum aliud desuper ferre. 16ª. q. 7ª noua. in glo. et ex. de vi. et ho. cle. deus. Non debet etiam episcopatum sine prelati licentia recipere. 18ª. q. 2ª. quam sit. in tex. et in glo. Utrum votum teneret siue obligaret si aliquis non intrare religionem voueret. Respondeo secundum hosti. quod tenetur seruare votum licet fuerit indiscretum: nisi postea inspiretur sibi a domino contrarium. Illectus ergo non intret. 20. q. 3ª. constituit. et ex. de conuer. coniu. dudum. Ex reuelatione vero secure intret. ex. de diuor. gaudemus. Et secundum has duas vias dicit procedere rationes pro et contra: ex iuribus sumptas. Et hec solutio satis approbatur. 22ª. q. 2ª. beatus. et extra de iureiuran. c. 2° et 3°. Gratianus vero istam questionem soluere videtur dicens: quod si quis a parentibus coactus vel clericatus tonsuram vel religionis vestem suscipiat: si neutrum se facturum iuramento firmauerit: licet hoc iuramentum aliquibus videatur reprehensibile: quia opus charitatis iuramento se non facturum promisit: nulla auctoritate seruare prohibetur. Et si nunquam hoc vel illud faceret non tamen illo minus salutem promereri valeret: cum nonnulli in laicali habitu sanctissimi: et deo dilecti inueniantur. 22ª. q. 4ª. §. vl. ante fi. et dis. 61ª. c. 2°. Hec de hosti. Secundum autem Ric. quol. 3°. q. 29. c. ille qui iurauit vel vouit se nunquam intraturum religionem non est obligatus ad non intrandum. Constat enim quod christus consuluit opera perfectionis et superogationis. Intrare autem religionem est superogationis. ergo cadit sub consilio christi. Ergo cum ipse non sit sibi contrarius: promissum eius consilio contrarium non vult esse firmum. Preterea due sunt partes iustitie. scilicet declinare a malo et facere bonum. ergo contra iustitiam est omne iuramentum quod est contrarium declinationi mali et operationi boni: ergo illicitum est iurare se aliquod bonum non facturum. Cum ergo intrare religionem sit valde bonum: illicitum est iurare se nunquam intraturum religionem. Sed obiicitur quod iuramentum de re licita est seruandum. Sed non intrare religionem est res licita. ergo etc. Respondeo. Immo iuramentum de re licita non est seruandum quando excludit bonum: quod sub consilio cadit. Si obiiciatur illud quod supra dictum est scilicet de Gratiano: quod tale iuramentum non prohibetur seruari. dicendum est quod ibi non bene sensit. Vel potest dici curialius quod non dicit quod illud iuramentum obliget: sed intendit quod non prohibetur

seruari.qꝛ q̄ sic iurat nō ꝓhibet̄ i seculo rema nere. Hec ric.vbi s̄.c.i^m ꝛ z^m. Utrū vouēs itrare religionē: ꝛ postea intrans cū intētōne exeūdi ipleat votū suū. Rn̄deo ſm ric.4.di. 38.q.8.ar.3.c. Uouēs intrare religionē: aut ac tualiter ꝓponit in religione remanere: ita tn̄ ꝙ propositū illud nō cadit sub voto: sed tn̄ ipsum cōcomitat̄. Aut actualiter ꝓponit eam expiri: ut si sibi placuerit ibi remaneat: et si di splicuerit exeat. Aut de nullo illoꝝ actualit̄ co gitat: sed hoc tantum vouet qꝛ videt̄ sibi aīe sue esse bonū. Aut dū vouet intrare hēt actua liter ꝓpositum exeūdi postq̄ intrauerit. Si p̄ modo vouit: aut qn̄ itrat habet absolute ꝓpo situ exeūdi: ꝛ nunq̄ dādi operā vt mutet̄ suū ꝓpositū. Aut habet ꝓpositū exeūdi: tamen cū uolūtate dādi opam vt mutet̄ ꝓpositū suū. p̄ modo intrās nō implet votū suū ſm iudiciū. qꝛ talis habet ex malignitate ꝓpositū exeūdi In his āt q̄ dn̄o offerūtur deus magis pēsat intentionē q̄ factū. z° mō itrans implet votū. qꝛ nō habet absolute nec ex malitia ꝓpositū exeūdi: sed magis ex infirmitate. Similiter di ci pōt si vouerit intrare z°. mō vel 3°. Si āt vo uerit 4°. mō sic itelligi pōt tripl'r. Uno° ꝙ ita vouet intrare vt exeat. Alio modo ꝙ vouet introitū ꝛ exitū. 3°. ꝙ non uouet nisi itroitū: ꝛ votū comitat̄ exeūdi ꝓpositū. Et quolibet illoꝝ triū modoꝝ vouēs peccat: ꝛ nō tenet vo tū: qꝛ est temerariū vt patꝫ intuēti. Patꝫ ergo ꝙ uouens intrare religionē eo mō quo tenet votū nō implet uotū ſm diuinū iudicium: nec absoluit̄ ab obligatione facta deo si itret cū ꝓ posito exeūdi absolute: ꝛ cū volūtate nō dādi operā ut mutet̄ ꝓpositū suū. Utrū ex nuda ꝓmissione oriat̄ obligatio. Rn̄o. ſm Ricar. 4°. di.38^a.q.3.ar.3.c. Nuda ꝓmissio dicit̄ que nō ē firmata fidei interpositione nec iuramen to. Aut ergo est cū intentione obligādi: ꝛ tūc obligat. Aut nō est cū intētione obligādi se ꝛ tunc nō obligat in foro cōsciētie de necessi tate salutis; vt qdam dicunt. Ad quod facere videt̄ illud ex̄.e.s. de voto litteraturā: vbi di cit̄ d̄ quodā qui pauore mortis ꝑterrit⁹ dixit Nō diu hic morabor ꝓponēs in animo ꝙ re ligionē intraret. ꝙ si plus in uoto nō ꝓcessit eius trāsgressor dici nō poterit si non impleat qd̄ dixit. Et dicit̄ ibidem in glo. ꝙ nō dixit h̄ animo se obligādi. Et nemo se obligat nisi q̄ se obligādi animū habet. Ad hoc etiā facit. ff. de.ac.ꝛ ob.obligationū. Licꝫ.n.ex iure nature promittēs obliget̄ ad implēdū qd̄ ꝓmittit: ni si tn̄ obligare se intenderit illa obligatio non ē necessitatis sꝫ honestatis ꝛ ꝯgruitatis. et ideo contrauenies nō peccat mortaliter sꝫ venialit̄ Et hoc racionabile videt̄: qꝛ multi ex delibe ratione dicūt aliqua bona se facturos: qui h̄ non dicerēt si p̄ hoc se obligatos ad faciendū illud tanq̄ necessariū crederēt. Aliqui tamen dicūt ꝙ quelibet ꝓmissio ex d̄liberatōe facta obligat ꝓmittētē obligatōe necessaria ad fa ciendū quod ꝓmittit si salutem cōsequi uelit 1z^a.q.z^a quicūq̄ suffragio. ꝛ.e.q.5^a. qꝛ Johes ꝛ.zz.q.5. iuramēti. Rodol. vero ti. de voto no tat ꝙ sine p̄iudicio credit ꝙ solꝫ ꝓpositū nō obligat: nec est mortale ꝯuenire: nisi addat̄ ꝓ missio uel votū exp̄ssū vel tacitū siue presū ptum. Utꝝ votū iterp̄tatiuū obliget. Rn̄o ſꝫ Tho.4°. di.38^a.q.i.ar.3°.q.i.c.5^m. ꝙ sic. Un̄ si quis post temp⁹ ꝓbationis i monasterio re manserit: obligatur ex uoto iterpretatio nisi forte ꝓpter aliquā causaꝫ fuerit sibi terminus ꝓtelatus: vel i tali loco ꝯsueuit ꝓtelari. Tūc āt facientes hi⁹ uotum tenētur ad tria princi palia vota religionis: sꝫ ad alias obseruātias quaꝝ transgressio ex ꝯstitutōe prelatorum in ducitur obligari non videt̄: p̄cipue si sint sim plices: talia sufficienter discernere nescientes Hec tho. ibidem. Utrū ex ingressu religio nis obligetur quis ad remanēdū ibi? Rn̄o ꝙ nō. Jmmo grego⁹.9. statuit ꝙ nouitij in ꝓba tione positi possūt ad statum p̄orem redire li bere infra annum nisi in tribus casib⁹. Prim⁹ est si acceperunt habitū professorū. z⁹. si ꝓfes sionē fecerūt. 3⁹ si euidenter appareat ꝙ tales voluerint uitaꝫ mutare ꝛ in religione deo per petuo seruire. ex̄ de regula. statuimus Sed quomodo apparet ꝙ vitam quis mutare ue lit. Rn̄det ibidē glo. ꝙ hoc apparet si exp̄sse seculo renunciet. vel si aliquid dicat uel faciat per quod eius voluntas appareat. De hoc ui de illud qd̄ hosti. dicit supra.e.ti.ar.5°.q. sed p̄ quid habet ꝛc. Et nota ꝙ illa decretalis ex̄ de. regula. ꝯsulti. que fuit Greg.6. hodie nō ui detur habere locuꝫ vt ibi dicit glo. ꝓpt̄ dcām decretalē: statuimus. que fuit posterior. ꝛ fuit Jnno.3. Sed qualiter cosietur ꝙ fuerint i ꝓ batione? Rn̄det Ray. ꝙ hoc scit̄: vel qꝛ pro testati sunt se velle esse in ꝓbatione: vel qꝛ ac ceperunt habitum nouitioꝝ. qd̄ habet locū in religionibus illis in quibus habitus nouitioꝝ est distinctus ab habitu ꝓfessoꝝ. vel qꝛ est or do talis qui non ꝯsueuit aliquē ad ꝓfessionē recipere: nisi habita ꝓbatione. Ubi autē habi tus non est distictus ſm ꝙ habet̄ in illo.c. sta tuim⁹. p̄allegato debent tēpore ꝓfessionis bn̄ dici vestesq̄ ꝓfitētibus cōcedunt̄: ut habitus nouitioꝝ a ꝓfessoꝝ habitu ꝯscernat̄. Quid si in aliquo predictorū triū casuū redeat ad se culū ꝛ ꝯtrahat matrimoniū? Rn̄det Rod. ꝙ in casu p̄ ꝛ z°. nō tenebit matrimoniū: nec ēt in 3°: si talis simpliciter renūciauit seculo pro

mittens se de cetero victurũ in religione tale votũ vel promissionẽ approbante plato religionis illius: tũc.n. votũ solẽnizasset. Sȝ si tñ habitũ novitij reciperet ⁊ volũtatẽ maifestaret votũ simpliciter eẽt: quod tñ matrimonium ƺᵒendũ impediret. Utrũ votũ sub cõditione factũ que cõditio nõ impletur ꝑpter culpam voventis sit obligatoriũ. Rñ᷒ ſȝ ric. 4°. di.38ª.q.5.ar.3.c.ꝙ sic. Ad quod facit illȯ qȯ dr̃ ex̃ de spon. sicut ex litteris. de quodam qui mulierẽ quandã se ducturũ in coniugeȝ infra certuȝ terminũ iuravit: nec per virũ sed per mulierem stetit ꝙ ipse iuramentũ nõ impleuit: quod viro non ẽ imputandũ: imo pro cõpleta conditione est habenda. Idẽ ḡ ẽ q̃tuȝ ad equivalentiã ad hoc vt teneat promissio ĩplere conditionem appositam ⁊ non stare per illũ. qui dȝ eã ĩplere quo min⁹ impleatur. Sed quando ꝓmittẽs ĩpedit eius ĩpletionẽ illo ꝗ debebat ĩplere parato: ꝑ promittẽtẽ ⁊ nõ per aliũ stat ne ĩpleatur. Hñda ẽ ḡ pro ĩpleta. Cũ ḡ sua promissio teneret si cõditio ĩpleret: nihilominus ẽt tenet qñ per eius culpã stat ꝙ nõ ĩpletur. Unde cũ aliquis deo vovet aliqȯ speciale obsequiũ si a peccato a quo tẽtatur preservaverit eũ: si incidat illud peccatũ: nihilominus tenetur ĩplere. votũ: quia ꝙ deus euȝ non p̃servaverit ab illo peccato stetit ꝑ eũ nõ per deũ qui illũ a peccato illo p̃servasset si ille voluisset. Esto ꝙ aliquis horrens cõmittere aliquod magnũ scelus: qȯ nunq̃ȝ intendit cõmittere: voveat ꝙ si cõmittat intrabit aliquã religionẽ quã nõ vult: sed horret intrarẽ: ⁊ postea illud scelus cõmittat: nũquid teneẽ ĩtrare religionẽ? Rñdet ric. vbi s̃ ꝙ sic. q2 votum sub conditione factũ de re bona ⁊ ꝑpter finẽ bonũ est obligatoriũ exñte conditiõe: sive illa conditio sit bona sive mala. Utrum votũ de nõ vovendo aliquid nisi illud qȯ vovetur: exprimatur verbo vel dicto vł scripto sit obligatoriũ. Rñ᷒ ꝙ sic. ita ꝙ si postea voveat ⁊ votũ suũ verbo vel scripto non exprimat peccat. Nã tale votũ est bonũ. q2 ꝑ voti expressionẽ in verbo vel scripto hẽtur de voto facto certior cognitio: ⁊ p̃cavetur in vovẽdo p̃cipitatio: quorũ vtrũq̃ȝ ẽ bonũ. Nihilominus tñ vr̃ ꝙ teneat illud votũ si alias sit licitũ: cũ vovere sit bonũ: ⁊ a spiritu sancto consulaẽ per psal. vovete ⁊ red. do. deo nr̃o oẽs qui ⁊c. Votũ vero de nõ vovendo nõ obligat Unde votũ de quo ẽ proposita qȯ non obligat ad non vovendũ: sed obligat ad exprimẽdũ ꝑ verbũ vel ꝑ scriptũ si cõtigerit emittere votũ. Utrũ votũ magis obliget q̃ȝ iuramẽtũ. Rñ᷒ ſm aliqs ꝙ sic. q2 obligatio voti causatur ex libero consensu volũtatis hoĩs ⁊ fidelitate quã debet deo. Obligatio vero iuramenti ex libero cõsensu hoĩs ⁊ reverẽtia quã dȝ deo inq̃tũ ẽ vitas prima. infidelitas auteȝ servi ad dñȝ est gravior offensa quacũq̃ȝ alia irreverentia quã servus dño facere possit. Et huius snĩe est tho. Alij distinguũt de iuramẽto. quia aut fit hoĩ aut fit deo. pᵒ mõ nõ ita fortiter obligat sicut votũ. quia obligatio que fit deo in voto ẽ fortior obligatione q̃ sit hoĩ. 2° mõ magis obligat iuramentũ ceteris parib⁹: Votũ.n. nõ importat nisi promissionẽ deo factȝ ex deliberatione facta cũ intentõe se obligandi. Hoc. aũt totũ importat iuramẽtũ: ⁊ addit adductionẽ persone veritatis in testimoniuȝ ad maiorẽ confirmationẽ promissionis. Hec ric. 4° di.38ª.q.5ª.ar.2°.c. Utrũ heres teneatur adimplere votũ illius cui successit. Rñdȯ ſm Ray. Pater nõ põt iniungere filio necessitatẽ peregrinandi: vt ex̃. e. l3. vbi iniũctio pñna tenuit. quia filius approbavit. Pecuniariã vero satisfactionẽ iniungere põt. extra de vsu. tua. ⁊ ex̃ de solu. c. i. Tamen ſm hosti. distingue. quia si heres hereditatẽ adierit: votũ eius cuius ẽ heres teneẽ implere si vires hereditatis patiẽtur: maxĩe si susceperit sponte: vt ex̃ e. licet. Nã obligationẽ voti cõstat ad heredẽ transire. ff. de pollicita. l. 2ª in fi. Si vero non adierit nõ tenetur: quia nec heres nisi sponte promiserit: ⁊ tũc si in oĩ casu intendit p̃sonam suã obligare: debet implẽ: nõ tam ob ꝓmissionẽ factã a testatore q̃ȝ ob suã. Sed si tanq̃ȝ heres ꝓmittebat sperãs hereditatẽ adire: postea tamen mutato consilio abstinuit nõ tenetur: ar. ex̃ de elec. venerabilẽ. §. fi. Et sic etiam intelligi põt illud. ex̃. e. l. de voto licet. Sȝ quicunq̃ȝ hereditatẽ adijt obligatur: vt probatuȝ est. ⁊ ar. ex̃ de sclu. c. i. Inno. vero sup. c. licȝ p̃allegato dicit ꝙ qui votũ transmarinũ emittit pro subsidio terre sancte: si impediaẽ morte vel aliter: cogitur alij cõmittere qui votuȝ cõpleat. ar. dicti. c. immo. Si alijs nõ cõmittat heredes cogi pñt: vt vel illud cõpleant vel expensas aut subsidiũ: qȯ pater vel testator facturus eẽt faciant. Secus ẽ si vovet ꝓpt̃ devotionẽ vel aliã cãm: q2 tũc si p̃sonaliter ire ñ põt: mittere nõ teneẽ. quia subĩtelligitur si potero. ⁊ huiusmodi.

Equitur videre de .8°. s. de casib⁹ in quibus põt a voto discedi. Circa qȯ ſm hosti. nota ꝙ vbicũq̃ȝ voveo vel promitto aliquid nõ facere: quo facto: vel aliquid nõ facere: quo nõ facto salus corporaẽ vel spiritualis amittitur: vel pctm̃ mortale incurritur: nõ ẽ servandũ votũ vel iuramentuȝ vel pactũ. neq̃ȝ consuetudo: neq̃ȝ lex neq̃ȝ p̃ceptuȝ neq̃ȝ etiã aliquod vinculũ firmitatis. zz.

q.4.c.fi.z.c.inter cetera.z ex. de iureiurã.q̃to In indifferentib⁹ aũt que si fiant nõ ẽ pctm̃ mortale.z si non fiant nullũ ẽ mortal' peccati piculũ:tenet votũ z ẽ seruanduz:ar.ex. de no. ope.nũc.cũ ex iniũcto.§.sup eo.Nisi aliud di/catur rõne psone:que ẽ inhab lis ad vouẽdũ. de quo ditum ẽ supra articulo de vouente:z dũmõ obligatõi pcedẽti licite nõ sit 9riũ: ar. ex. de iureiurã.ea te in fi.z.c.veniens.in fi. ga nec tunc de facili sine peccato posset exequi. ar.22ª.q.5ª iuramenti.Hec Hosti.Unde nota uit hu.32ª.q.fi.non solũ.q: si quis fecit votuz de carnibus nõ comedendis z infirmet ita q: a medicis dr q: est in piculo nisi carnib⁹ ve/scatur:z q: aliter non põt euadere : de pcepto maioris z etiã sine precepto põt carnes come dere.quia est cã necessitatis.Et in hi⁹ voto 9 ditio tacita fuisse videt:nisi necessitas cogerz z pceptum maioris adesset. Itẽ fm Hosti. si quis voueat dare certã mensuram annuatĩ z nõ determinz:in arbitrio eius ẽ ad quã mẽ surã det.ex. de censi.ex parte p totũ.Licet igi tur votũ sit regulariter iplendũ:in casibus tñ ab eo discedi põt. Et notauit hosti.plures casus.Quorũ primus ẽ.si cõmutetur i meli⁹ ex.e.scripture p totũ.z de iureiurã.c.3°.in prin cipio.Alicubi aũt requiritur auctoritas supi oris:vt dicetur infra. 2⁹ casus est si non pces sit ad actũ.ex.e.litterarũ.in fi. 3⁹ est si votũ cõ ditionale fuit cũ conditio deficit.32ª.q.8ª.c.fi. s.ñ solũ.in fi. z ẽt in ar.sup illo.c.Et hoc intel ligas siue sit conditio spãlis z expressa.ex. de condi.appo.verũ.z.c.de illis.siue sit tacita que ex sui natura inest voto:vt si potero si vixẽo si deus dederit. Nisi de⁹ aliter reuelauerit fz gof.Si tñ aliquis voueat ex duabus cãis vl' pluribus:vel sub duab⁹ cõditionibus vel pl'i bus:z nihilominus intendat se obligare:q̃li/bet illarũ causarum vel cõditionũ exñte te/netur votũ iplere:lz deficiat vna illaꝝ vel plu res:dũmõ extet vna earũ:vt dicũt ray. z rod. 4⁹ ẽ vbi vouens nõ hz liberã facultatẽ vouẽ di:vt ditum ẽ s.ar.de vouẽte.5⁹ est vbi supi/oris auctoritate dilatũ est vel redẽptũ vl' mu tatũ.6⁹ vbi votũ ex sui nã ẽ illicitũ:vbi qdem nõ tm̃ a voto põt:imo dz oĩno discedi. No uit ẽt gof.aliũ casũ.s.qñ causa pp quã votuz ẽ emissũ cessat.ex.e.magne.in fi.lz secus fit i vo to religionis:qđ ex cã falsa nõ viciat:vt ex. đ conuer.cõiu.dudũ.Hosti vero dicit q: etiã in alio voto nõ cessat votũ cessante cã:lz redem ptio facili⁹ admittat.Et hoc ẽ qđ dr ex. e.ma gne.§.fi.vt pbatur ibi spãliter nos induxit .et ibi facilius cessare potuit.Cesset g̃ idẽ z si ita nõ esset.nã facile erat vt innuit ibi facilius.Et hoc intellige vbi fuit cã inductiua siue cõpul

siua:vel ẽt final'.Sed hoc nõ expssit. ff. de đ. ob.quicquid astringende.p totũ.z in ar.super ea.l.Et sic põt intelligi.Et sic ẽt itellexit ray. ex. de conuer.coniu.ex pte.i.§.i.Si vero expsi sit hoc dicens:q: si talis cã deficerz obl'ari no lebat:patet q: cessauit qñ cessauit cã.ex. đ ap. cũ cessante.Sic z si conditio defecisset.

Equit vidẽ de 9°.s.de vtilitate voti. Et circa h q̃rũt plura.s.vtrũ expedi/at hõi vouere? Rñ° fz ric.4° dis.38ª. q.6.ar.i.c.Uouens aut vouet bona quorũ ob seruatio vl' pbabiliter pportionata ĩfirmita ti sue spũali.Aut ĩproportõata.p° mõ expedit hoĩ vouẽ.q: p h ãpli⁹ firmat volũtatẽ suã in bõo:z excludit a se p magna pte libtatẽ ma/lefaciẽdi:z facit actũ virtutis latrie.z iõ vouẽ do meret.Propter qđ monet psal.Uouete z red.dño deo vestro.2° mõ nõ expedit:nec lz. Tale.n.votũ nõ hẽret discretõez comitẽ :cuz p hoc vouẽs magis videt se illaq̃are q̃z augẽ securitatẽ đ sua salute.Quilz tñ reputat debz obsuantiã voti religiõis eẽ pportõatã sue in firmitati spũali:nisi p certã expiẽtiã 9stet de 9 rio sibi.Et pp bona exª q̃ sepi⁹ videt z audi/unt:z pp maiores 9solatões spũales quas ex dei benignitate ob fauorẽ religiõis z scã soci/etate recipiũt obseruãtia aliquorũ bonorũ ẽ pportionata alicui in religiõe exñti:q̃ nõ eẽt pportionata eidẽ in seculo remanẽti. Sed obiicit.q: grauius pctm̃ ceteris pibus ẽ pec/catũ religiosi q̃z laici.Uñ dicit ans.li .de silitu dibus:q: si penitere religiosus noluerit maio ri dãnatõi subiacebit.g̃ vouere non expedit. Rñ° q: licet ex voto pctm̃ aggrauet:tñ i bñ/faciendo ẽt magis meret:vt in se.q.oñdet :et ẽt de pctõ penitẽs maiorẽ misericordiã q̃z pe nitẽs in seclo 9sequet fz ans.in li.pdcõ.Hec ri char.vbi s.c.3m. Utrũ idẽ opus bonum fa ctũ cũ voto sit magis meritoriũ q̃z factũ fine voto.Rñ° fm ric.4° di.38ª.q.6ª.ar.2°.c.q: sic Deus.n.cũ acceptet op⁹ pp opantẽ:tãto ma/gis acceptat op⁹ q̃to ẽ ab hoĩe ad eius serui tiũ magis ẽ spãlius dedicatũ. Ceteris aũt pi/bus spẽalius dedicat hõ ad dei seruitiũ p vo tũ q̃z sine voto.P.vt dicit ans.de silitu.sic ob sequiũ eius qui dño totã arborẽ cũ fructu of fert :ẽ acceptius dño q̃z obsequiũ eius q dat dño de fructu arboris q̃tũ vult:nõ tñ dat ar borẽ:sic seruitiuz religiosi est gratius deo q̃z hominis secularis.

Eqtur videre đ.io.s.de mutatõe voti Et circa hoc q̃rũt plura.s.vtrũ votuz cõmutari possit Rñ° fz ric.4° di.38. q.8.ar.i.c.Ut habitum ẽ supra votorũ quedã sũt necessitatis.Et hec redimi vel commuta/ri non psũt. quia non psũt omitti sine peccato:

ar.17.q.i.Sūt quedā.Alia sūt vota volūtatis. Et talia fere oīa redimi ꝛ ꝯmutari pñt. Fere dixi pp vota religionis ꝛ cōtinētie de quibus spāliter qreṫ.ī.s.in se.ar.Sic.n.dicit bern. ꝺ p cep.ꝛ dispen.4°.c.iniquū foret si statutū ꝓ so la charitate ꝯ charitatē teneret.Uotū aūt fie ri debet ex charitate ꝛ ꝓ charitate.vnde eius obligatio tenere ꝯ charitatem nō debet. Con tra charitatem aūt teneret si illud in meli⁹ cō/ mutari nō liceret.Uotū ğ cōmutari pōt i me/ lius bonū.ex̄.e.magne.circa fi.Hoc aūt fieri ñ debet ꝑpria auctoritate ipsius vouētis:qꝛ nl' lus debet eē iudex in sua cā.Et sic dr̄ Leuitl. vlti.Animal qđ īmolari pōt dño si quis voue rit sanctū erit:ꝛ mutari nō poterit.Sed aucto ritate iuris votū tpale cōmutari pōt in ppetuā obseruantiā religionis:vt dicit̄ in se.q. ꝛ vo/ tū religionis laxioris in artiorē:prius tñ licē/ tia sui plati petita siue obtēta siue nō.ex̄ de re gula.sane.ꝛ.c.licet.ꝓ totū.in pn°.Jura vero q̄ ꝯriū dicere videntur :intelligi debēt ꝺ eo qui cā leuitatis ꝛ nō petita licentia transit ad ordi nē aliū.Si tñ licentia nō petita transit :redire nō tenetur ad bonū inferius quod reliquit:vt bern.dicit li.de pce.ꝛ dispē.c.36°.Nec hoc est ꝯ pdicta.quia multa fieri ꝓhibēṫ que tenent postq̄ facta sūt.Hec ric vbi s̄.c.3m.Et ꝯuenit cū eo ber.ex̄ de regula licet.Si tñ transeat cā leuitatis:licentia etiā petita:reuocari pōt ꝭm hosti.19a.q.3a.mandamus.ꝛ.c.statuimus.ꝛ ex̄ de etate ꝛ qua.ꝛ ordine pfi.ꝛ ēt in glo.intelle/ ximus.Uel intellige ēt ꝭm hosti.ꝙ leuitas p̄/ sumitur quando licentia nō petitur:vt ibidē. Secus est si petatur:vt dicitur in.c.licet. Uñ qđ dicit.c.statuimus pallegatū sine pmissiōe patris:subaudi petita:licȝ ñ obtēta. Quid si dubiteṫ vtrū sit laxior vel artior religio ad quā transire petit:ꝛ vtrū velit hoc ex temeri/ tate vel ex diuina inspiratione?Rñdeo scđm hosti.ꝛ rođ.Hoc est supioris arbitrio reliq̄n/ dū.i.ne.s.sathanas se transformet in angeluȝ lucis.ex̄ de regula.licet.stati post medium Quid si supior arbitretur inique? Rñ° scđm hosti.Ad supiorē superioris est recurrendum ex̄ de elec.ne ꝓ defectu.circa mediū. Quid si quis regularis impetrauit ab abbate suo li/ centiā transeūdi ad religionē artiorē:ꝛ postea penitet eū? Nūquid abbas ille tenetur recipe eū reuertentē? Rñ° ꝭm rođ.Si ille nō pōt in/ uenire religionē artiorē vbi recipiatur.aut su stinere non pōt eius austeritatē postq̄ eaȝ ꝓ/ bauit:tenetur eū recipe si reuertatur añ fcām ꝓfessionem:nec repelli ꝓtextu prioris licētie vel renūciationis si renūciauit monasterio p̄: cū facta sit ex causa.s.transeundi ad religionē artiorem:ꝛ causa non sit secuta:aliter recipe eū non tenetur. Quid si petiuit licentiā trā seundi:ꝛ abbas dixit ꝙ deliberaret:ꝛ anq̄ re spondeat peniteat eū ꝛ dicit ꝙ non vult tran sire.abbas tñ postea licentiat eū:nūquid exire tenetur? Rñ° ꝭm rođ.ꝙ non.ex quo nō cōcur runt volūtates petentis ꝛ licentiantis. Nō uit ēt hu.ꝙ ñ sufficit lnīa plati sine lnīa ꝯuēt⁹ cum in alienatione predij: quod minus valet q̄ homo:requiratur consensus capituli.Sed Rođ.credit ꝙ vbi petit licentiam transeundi ad religionem artiorem:sufficit licentia soli⁹ abbatis.Ad laxiorem aūt religionem transir̄ non potest etiā de consensu abbatis ꝛ couen/ tus.quia est contra ius. Qñ autem abbas et cōuentus licēciant aliquem simpliciter :ꝛ ille renunciat simpliciter monasterio suo ex odio forte vel rancore vel alia causa non valet qđ agitur.quia hoc non est nisi ei dare licentiam euagandi.Uota aūt peregrinationis ꝛ absti/ nentie ꝛ hi⁹ cōmutari possunt auctoritate epi Jura enim hoc posse ab epīs non excludunt ar.ex̄.e.c.i.in tex.ꝛ glo.Inferiores vero prela ti episcopis nullum votum cōmutare possūt nisi fuerit eis specialiter cōmissum siue cōces/ sum preter prelatos religiosos qui dispensar̄ possunt in votis subditorum suorum .Uota autem continentie ꝛ religionis ꝛ transmarinū cōmutari non possunt auctoritate episcopi:sȝ solus papa dispensare potest in illis.extra.eo. ex multa.in principio.vbi papa respondet p̄/ me questioni.§.i.ꝛ.c.veniens.ꝛ quattuor.c.se. Et ideȝ est ꝭm hosti.de voto crucis cuiuslibȝ 24a.q.i.quotiens.Ratio cuius est ꝭm Rich. 4° di.38a.q.9a.ar.2°.c.quia non est dispensan dum in votis illis nisi propter cōmunem ec/ clesie vtilitatem:vel aliquam magnam neces/ sitatem.et ideo cōmutatio eorum merito resr̄ uatur pape qui curam habet totius vniuersa lis ecclesie. Nunquid votum de ieiunādo in sabbato semper est commutandum ? Rñ/ det Rođ.ꝙ non oportet hi⁹ votum reuocar̄ vel cōmutare.potest tamen in melius cōmu tari.Nam et ꝭm canonem veterem de conse/ cra.di.3a.Sabbato.ieiunandum est in die sab bati.qui tamen canon vel loquitur de consi/ lio:vel est abrogatus. Quid de voto feriā di in sabbato? Respondet rođ.ꝙ non est sim/ pliciter irritandum:vel necessario cōmutan/ dum nisi vouens suspectus sit ꝙ iudaizar̄ ve lit. Quid si quis vouit diuersa vota? Rñdȝ Tho.4° di.38a.q.i.ar.4°.q.4a.c.ꝙ si vnū est alteri compossibile debet vtrunq̄ seruare :ni si forte sibi commutet votum precedens i me lius sequens.Si vero vnum sit incompossi/ bile alteri debet maius seruare:et de minori ad arbitrium prelati satisfacere. Utrū qđli

Ad ... / ...

bet votum cōmutari possit in votū religiōis. Respondeo. Volens facere professionem in religione si actualiter seu habitualiter remanere velit obligatus ad vota que fecerit in seculo non cōmutantur in votuz religionis: tñ postq̄ ad noticiam prelati deuenerit: eum ab illis votis absoluere poterit: maxime si ignorabat ipsum eē ligatum illis votis tpe professionis. Si aūt actualiter seu habitualiter intēdat se non teneri amplius votis illis: sed solo voto sue religionis: absoluitur ab illis per votum religionis propter eius altitudinē ⁊ perfectionem. ex. e. scripture. Unde ista cōmutatio fit auctoritate iuris. Si tamē rex vnus vl' imperator vouerit q̄ usq̄ ad certum tempus in terra sancta militabit: vel vnus ali⁹ magn⁹ dominus existens dux totius exercitus cruce signatorum: ⁊ de cuius absentia desolaret̄ exercitus vellet religionem intrare. in hoc casu videretur ẜm hosti. ⁊ rod. papa consulendus. Certum est tamen q̄ persona mediocris absolueretur a voto transmarino per religionis ingressum ⁊ professionē in ea. Cum eniz votum religionis sit perpetuuz est maius voto peregrinationis terre sancte: quod est temporale: vt hētur extra. e. c. preallegato. scripture. siue. c. reus. Reus fracti voti nō hētur qui tēporale obsequiū noscitur in perpetuam religionis obseruantiā ɔmutare. Si dicat̄ q̄ p votū assumptionis crucis in subsidiū terre sancte cōsequitur homo remissionem oīum peccatorum: ⁊ ita videtur eē vtilius voto religionis. g̃ ⁊c. pōt ẜm Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 189ª. ar. 3. c. 3ᵐ. rōnabiliter dici: q̄ ēt per ingressū religionis consequetur quis remissionē oīum peccatorum. Si. n. aliquib⁹ elemosynis factis hō pōt statim satisfacere de peccatis suis. ẜm illud Dañ. 4°. Peccata tua elemosynis rediine. mlto magis in satisfactionē p omnibus peccatis sufficit q̄ homo se totaliter diuinis mancipet obsequijs p īgressū religionis que excedit oē genus satisfactionis ēt pnīe publice: vt hētur 34ª. q. 2ª. admonere te cū lachry. Unde ī vitis patrum legitur q̄ eandē grām consequūtur intrantes religionem quā consequuntur baptizati. Si tamen nō absoluerēt̄ur ab oi reatu pene: nihilominus ingressus religionis ē vtilior illa q̄tum ad pmotionē in bonū que preponderat absolutioni a pena. Quid si quis suscepit votum īplendū pro matre? Nūquid per ingressum religionis pōt absolui? Rñdeo ẜm Tho. in quadaz. q. de quolibz. q̄ ex quo ingressus religionis tali sufficit pro se sufficit etiam pro matre. Uel ēt si vult abbas illud votū pōt implere. Quid si aliquis cruce signatus vel alius vouit q̄ expenderet vl' mitteret in subsidiū terre sancte cētū marcas. ⁊ postea ingreditur religionem: Nunquid ē liberatus oīno. Rñdeo ẜm rod. q̄ sic. quo ad laborem peregrinationis: nō quo ad pecuniā predictam. quia nullus sine licentia spāli pape pōt cōmutare vota terre sancte: nec ipso iure mutantur per ingressuz religionis nisi quo ad laborem peregrinationis. Quid si quis vouerit dare cētū libras paupibus: vel alicui certe persone vel ecclesie: vel facere ecclesiam vel domum alicui religioni. Nunquid hi⁹ votum cōmutari poterit in votum religiōis? Respondet rod. q̄ aut ex tali promissione vl' voto est alicui vel aliquibus actio acquisita: aut non. Si sic: non liberatur per ingressuz religionis nisi consentirent illi quibus donauit vel promisit. Si nō: liberatur: si intendat illō minus bonū cōmutare in hoc maius. duz tñ hoc fiat auctoritate epī sui ẜm rod. Videt̄ tñ q̄ ad hoc sufficiat auctoritas iuris. extra. e: scripture. Sed quomodo vota debent redimi vel cōmutari? Rñdeo. Ad hoc q̄ illud fiat licite ⁊ canonice requiritur auctoritas superioris vt dictum est. ⁊ causa rationabilis que subsit. Debet aūt superior ibi attendere tria. s. quid liceat ẜm equitatem: quid deceat ẜm honestatem. ⁊ quid expediat ẜm vtilitatem siue necessitatem. extra. e. magne. §. i. Unde debet considerare qualitatem persone: ⁊ causam: ⁊ qualitatem: ⁊ quantitatem cōmutationis: vt ex h colligat an cōmutatio sit melior ⁊ deo acceptabilior. Debet etiam considerare cām pp̄ter quā votum est emissum. Nā ea cessante cessat facilius ⁊ effectus: vt in. c. magne. in fi. vltima. s. linea. In voto g̃ peregrinationis sic fieri debet redemptio: vt expense que fierent ī eūdo morando ⁊ redeundo ī alias pias causas dentur: ⁊ labor itineris: ieiuniorū: vigiliarum ⁊ orōnum laboribus cōpensētur: vt in. c. magne. §. pe. ad fi. ⁊. c. super his. Hec hosti. ⁊ ray. Oblationē etiā quā vouens in ecclesia illa ad quā ire vouerat facturus eēt ẜm Ray. ad ipsam mittere debet. In voto vero abstinētie debet haberi ratio aspitatis ieiuniorū panis ⁊ aque ⁊ affluentia vouentis. extra. eo. c. i. ⁊. c. magne. §. pe. in fi. Unde aliquis paup pua pecunia vel orōne si nihil hēret votū redimere posset: vbi regi vel comiti magna nō sufficerz ar. extra de maledicl. c. 2°. Hec hosti. Nā pauperi opario conceditur redimere ieiunia sexte ferie dinario vno. di. 82ª. presbyter. In voto autem transmarino considerari debet intētio vouētis. s. vtrū intēderet pegrinari vel bellare. Si. n. intendebat pegrinari ⁊ sit habilis ad eundum q̄uis inhabilis ad pugnandum non redimat. Si vero intendebat pugnare et

sit inhabilis ad pugnandum redimat: nisi forte cōsilio strenuus sit: vel forte secū pugnatores ducere posset. Talis enim nō est oīo impotens: extra. e. ꝙ super his. §. penul. ⁊ fi. ⁊ ca. ex multa. §. 2º. q̄suisti. ⁊. §. fi. ī fi. Uel nisi sit agricola vel artifex q sit ibi vtilis: licet nō multi taliū ibi sint oportuni ꝑpter paruitatē possessionū ⁊ paucitatem inhabitātiū: vt ī. c. ꝙ sup his. i. rñso. Sed inter illos qui hn̄t impedimētū tēporale: vt his dilatio cōcedat̄. vel ꝑpetuū: vt ab his redemptio recipiat̄ est subtilit̄ distinguendum: ut in. c. ꝙ sup his. §. i. In clericis etiā vouentibus ꝯsiderari dꝫ si clericus cruce signat⁹ sit ibi vtilis ⁊ necessarius vel ꝯsilio: vel p̄dicatiōis officio: vel qꝛ deputatus ē alicuius magnatis seruitio: vel qꝛ secum milites bellatores ducere pōt: ⁊ tunc non recipit̄ redemptio. Si vero nō sit ibi oportun⁹: tūc recipit̄: ut ex̄ e. ex multa. §. fi. ⁊. c. postulasti. Nam ad pugnādū personalit̄ est inhabilis. vt pꝫ di. 50. clericū qui paganū. Sed ⁊ aliquotiēs pōt: votū redimere etiam si bellatores pōt ducere: vt si sit nimis senex fragilis ⁊ cōfractus: extra. c. magne. §. verū etatis. circa mediū: ⁊ extra de renū. nisi cum pridē. §. alia vero cā est. Oportet etiam cōsiderare vtrū ex facilitate animi inuenit̄ votum sit emissum: qꝛ tunc est remittendum remissione cōpetenti recepta: ex̄. e. veniēs. Nec dꝫ ꝑtermitti: ꝙ licet votū hierosolymitanū sit magni fauoris: vt pꝫ extra. e. ex multa. §. penl̄. ꝙ aūt. si tn̄ ꝑpt̄ absentiā vni⁹ ꝑsōe periculū īmineret toti terre siue ꝓuincie: cōsulte votū rēitit̄ vel differt̄: nec votum transgredit̄: qui auctoritate sedis apostolice illud distulit ad implere: extra. e. nō est. hec host. Quid si publica meretrix quā multi sequunt̄ votū emiserit transmarinum. Nunquid redimere poterit illud? Rn̄o ſm host. Nisi corrigat̄: nec ipsa nec bellatores qui sequunt̄ eam ex amore corrupto debent admitti: nec eius votum approbari: quia nec oblatio sua dꝫ recipi: vt dicetur. ȷ̄. li. 6º. ti. de parochys.

Sequitur uidere de. iiº. s. d̄ dispensatiōe voti. Et circa hoc queritur vtrū om ne votum sit dispensabile? Rn̄o Hu. ⁊ eius sequaces dixerūt ꝙ dispensatio potest dupl'r sumi. Uno modo pro relaxatione iuris. Et sic nullo modo votum est dispensabile: qꝛ ꝙ per votum deo factum ab eo qui est libere potestatis in vouendo vouens sit obligatus: h̄ est de iure diuino. Papa autem ius diuinum relaxare non potest. 25. q. i. sunt quidam dicentes. Alio modo pro iuris declaratione. Et h̄ modo aliqua sunt dispensabilia: vt ea que possunt in melius commutari: quia papa potest īterpretari ⁊ declarare ius diuinū. Aliq̄ vero nō sūt dispēsabilia: vt ea q̄ dignā cōpēsatiōes hr̄e nō pn̄t: vt votū cōtinētie ⁊ religionis. Hu⁹ ſnīe est ēt Ray. Boñ. ēt. 4. di. 38. q. 2. ar. 3. c. huic opi. fauere vr̄. Et si dicat̄ possibile ē ꝙ ī matrimonio pax ecclesie det̄ que est vtilitas cōis que est preferenda priuate ergo ⁊c̄. Respondetur secundum eum ꝙ vouens debet esse magis sollicitus de salute sua q̄ aliorum. Et preterea nescitur vtrum ex matrimonio pax daretur: ⁊ certum dimitti non debet pro incerto Pro hac etiam opi. est exemplum beati Mathei apostoli: qui consentire noluit ꝙ Effigenia virgo deo dedicata regi nuberet qui se fieri christianum cum omni populo promittebat: quin potius mortem sustinuit. Tho. autē secunda. 2e. q. 88. ar. ii. c. in fine distinxit de voto continentie. s. ꝙ ecclesia dispensare potest ī ipso solennizato per sacri ordinis susceptionē pro eo ꝙ debitum cōtinentie non est annexū essentialiter sacro ordini sed ex statuto ecclesie. Sed non potest dispensare in voto continentie solennizato per religionis professionem quia debitum continentie essentialiter est statui religionis annexum: per quam homo se mancipat totaliter dei seruitio: quod non potest simul stare cum matrimonio in quo incūbit necessitas procurandi vxorem: prolem: et ea que ad hoc requiruntur: ar. ad hoc extra d̄ sta. mo. cum ad monasterium. in fi. vbi dicitur ꝙ custodia castitatis ē annexa regule monachali. Si autem obyciatur ꝙ tale votum potest esse impeditiuum melioris boni: vt pacis vnius magne regionis. dicendum ꝙ periculis rerum humanarum est obuiandū per res humanas: non per hoc ꝙ res diuine conuertant̄ in vsum humanum. Religiosi autem mortui sunt seculo: ⁊ viuunt deo. vnde non sunt reuocandi ad vitam humanam occasione cuiuscū ꝙ euentus ſm tho. vbi. s̄. c. im. Sed ꝯ hoc obycitur ſm Rich. 4º. di. 38. q. 9. ar. i. c. qꝛ vt dcꝫ est supra prelatus religiosus dispensare potest in votis subditorum suorum si qua superaddunt necessarys ad salutem que sūt supererogatiōis. ergo etiam papa potest hoc respectu omnium: cum in eo sub deo sit plenitudo potestatis. Uidetur ergo dicendū ꝙ omne votū ꝓprie dictum. s. qd̄ est de his que sūt supererogationis est dispensabile: qꝛ ī quolibet tali voto pōt inueniri cā dispensationis rationabilis. s. vel profectus maioris boni: vel vitatio mali. ⁊ hoc vl' respectu reipublice vl' respectu vouentis. Reformatio enim pacis inter regna est maius bonum cōitati q̄ continentia vni⁹ persone. In tali ergo casu si persona que continentiam vouerat per obedientiam pape nubat magis meretur obediēdo q̄ ꝯtinēdo q̄tū

ad pmiū substantiale.alr obligatō facta ppter charitatē militaret 3 charitatē. Preterea recta rō vr dictare aliquē eē loco dei in terra q periculis cōmunitatū τ personarū pensatis infirmitatibus vtilitatibus τ dānis: possit rōnabiliter obuiare. Et dico rōnabiliter: qr vbi nō esset dispensandi rōnabilis cā si dispensaretur nō esset dispensatio sed dissipatio fm ber. 3° d 9side. ad Eugeniū. c. 14°. Et hec ē opi. Rich. vbi. s. τ host. τ hu. cardinalis sancte sabīe quā hosti. allegat in hac qōne. τ Inno. ex de statu mo. supra. c. cū ad monasteriū. τ Jo. theutonici q dic. q vidit de facto dispēsari. Tho. autē 2a. 2e. q. 88a. ar. ii. c. 2m. dicit q dispensari potest in voto temporalis cōtinentie: sicut τ in voto temporalis abstinentie. Sed 3 dictam solutionē pl'a obyciunt. Et p illud eccl'. 26. Dis pōderatio nō est cōdigna aīe cōtinentis. ergo vr q dispensari non possit in voto 9tinentie? R° fm glo. ibidē. Aīa cōtinens. i. xpo desponsata in spūali scīa cōpat opibus mundi: τ sapie seculari. Uel intelligit fm hu. cardinalē de cōtinentia a peccatis. Et hoc ñ est 3 pdicta. Si enī intelligeret q in nullo actu esset maior rō meriti q in obseruantia cōtinētie falsus esset intellectus: qr in sustinendo martyriū est maius meritum. Uel fm tho. vbi. s. in fi. illa auctas dz intelligi qtum ad hoc q nec fecūditas carnis: nec aliquod corpale bonū est cōparandū cōtinētie que cōputat int bona aīe. vt dic Augusti. li. de sancta virginitate. Unde dicit signāter aīe: nō carnis cōtinētis. Obycit etiā quia extra de sta. mo. pallegato. c. cum ad monasteriū dr: q abrenūciatio pprietatis sicut τ custodia castitatis ē ita annexa regule monachali: vt nec 9tra eas papa valeat dispēsare ergo τc. Rñō. Licz papa non possit facere q qs sit monachus τ nō renūciet pprietatem: qr hoc essz facere 3dictoria simul. pōt tamen de mōacho facere nō monachū si assit rōnabilis cā scdm ala. Uel fm hosti. dicendū cū dicit q papa h nō pōt: verum est de iure cōi: pōt tamen de plenitudine ptātis: lz nō deceat eum. Sic etiā exponit. 2a. q. 7a. paulus. Uel nō pōt sine magna τ euidenti cā quā putet magis deo placere: ex e. c. i. Porro de plenitudine ptātis potest d iure supra ius dispensare. extra de con. prebē. proposuit. circa fi. Non peccat igitur sed meretur monialis obediendo in hoc dño pape: τ cum aīa sua saluari possit: τ multe alie acquirantur vt si quis rex sarracenorū offert sua τ tre sue cōuersionem: si monialis aliqua daret sibi ī cōiugē. Obycit iterum q religionis votū non possit in melius cōmutari: cum oīa alia vota cōmutari possint in ipsum: vt dictum est supra ergo non potest in eo dispensari? Rño fz rich. 4. di. 38. q. 9°. ar. p. c. 5m. q immo potest cōmutari in maius bonum cōe: licet nō in mai' bonum puatum. Talis enim cōditōis posset esse qui vouit: q votum illud cōmutari posset in aliud bonum magis expediens sibi: lz ñ posset cōmutari in magis expediens simplr. Ad h nota fm rich. vbi. s. c. 6m. q sic nō est incōueniens: q si aliquis resuscitaret a morte corporali: aliqui essent nō cōiuges: lz antea cōiuges fuissent: ita si aliquis ab illa morte qua dicitur mori p ingressū religionis resuscitaret p hoc q de monacho fieret non monachus per papam: nō esset incōueniens q aliqui essent nō coniuges qui fuerant antea cōiuges nō carnaliter copulati. Utrū votū de nunq petēdo a papa dispensationē in aliquo voto sit obligatorium? Rño fm ric. vbi. s. ar. 3°. c. Uotuz de nō petendo illud quod est vtile aīe vouentis non est obligatorium. Sed qñq est vtile animе eius q vouit q dispenset secum in voto quia qñq est ei nimis graue ad obseruanduz ita q pbabiliter timet trangressionis piculuz g votū de nunq petendo dispensationē pape in aliquo voto nō est vlr obligatorium. In casu tamen in quo vtilius esset aīe vouenti dispensationē non petere q petere: obligatus esset ad non petendū: quia si quis voueret aliqd qd in vno casu pōt esse vtile ad salutem: τ ī alio casu inutile: votū tenetur seruare in eo casu in quo est vtile ad salutem: τ nō in illo in quo est ad salutem inutile: nisi vouens intēderit q in nullo casu obligetur si nō in ōi obligatur.

Utrū abbas retractare possit votū quod fecit subditus de licentia sua? Rño fm rich. 4° di. 38. q. 4. ar. 3. o. Si abbas licentiam reuocet anteq ille faciat votum. τ post reuocationem voueat potest retractare: non tñ illud votum est irritum. Si aūt votum fecerit ante reuocationem licentie: tenet donec cum eo fuerit dispensatum. Sed nunquid idem abbas cum eo dispensare poterit? Uidetur quibusdam q non: quia cum subdito suo licentiam vouendi illud dederit: sibi preiudicauit vt in illo dispensare non possit. Aly dicunt q sicut ex rationabili causa eum licentiare potuit vt voueret: ita ex rationabili causa si occurreret dispēsare postea poterit. Nam τ idem papa in voto facto de sua licentia potest dispensare postea. Sed secundum alios non videtur hoc simile bonū: qr papa sb deo hz sup oēs plēitudinē ptātl. ñ sic aūt abbas sup oēs mōachos suos Uñ fz ric. ibidē tuti' 9siliū eēt q ille mōach' d voto sic fcō se p papā absolui facēt. Et si religios' ille ples hēat platos p ordinē se hñtes: ita q qcqd pōt iferior pōt supior τ plus: si vouit d licentia iferiorl pōt d illo voto absolui a

supiori:sed de voto facto de licentia supioris absolui non potest ab inferiori.

Sequitur videre de .12°.s.a quo d3 crux p dicari: z cōtra quos. Et circa hoc que runt pl'a.s.ɔtra quos pōt z d3 predicari? R'n fm hostiē.q ɔ sarracenos z hereticos vt p3 extra.e.q sup his.z.c.se.z.c.fi.z ex ð here. excōica mus. Sed nunqd pdicari potest crux ɔ scismaticos z inobedientes z rebelles? R'n fm hosti. Hoc nō est in iure expressum sed certe hoc nō semp requiri d3:q2 pl'a sūt negocia q vocabula.ff.de pscrip.ver.l.4. Et iō iure deficiente de similibus pcedi d3 ad sil'ia ex de rescrip.inf ceteras.z ex de trans.p. inter corporalia.z naturalibus rōnib' ē vtēdū. Si eni crux transmarina p recuperatiōe tre merito pdicatur:multo fortius p vnitate eccl'e seruanda:crux ɔtra scismaticos pdicabitur.24.q.i.loquit.z.c.se. Maius eni periculū imminet in hoc q in illo:q2 aia est preciosior reb'. ¶. Si personarum offensas attendamus:magis peccant xpiani inobedientes z scismatici q ad fidem semel susceptam redire:pcise debent cogi q sarraceni qui fidem recipe nō cogunt inuiti.23.q.5.ad fidem.z di.45. de iudeis. ¶. Nullum est scisma quod sibi nō confingat aliquam heresim.24.q.i.scisma. Cuius auctoritate pōt siue d3 crux pdicari? R'n fm hosti. q auctoritate pape ad quē est ð fidei piculo z de causis maioribus recurrendū.z qui ē christi vica ius generalis:ex de trāslatō pla.c.i.

S3 nunqd auctoritate epi crux pōt pdicari? R'n fm hosti.q nō. Primo q2 nec remissionem tantā facere posset q'ta3 crux requirit:vt p3 ex.e.s.de voto.c.fi.2° quia ad solum papa3 ptinet de fide respondere:z eius periculis obuiare.24.q.i.quotiens.3° quia ad eum pertinet votum crucis. Si tamen eps hēat tpalem iurisditionem in aliquos ex quo steterūt excōmunicati tempore competenti.tū quia est eps z xpi vicarius.23.q.i.militare.tum q2 est dn's tpalis:ipsos tanq infideles z res eoru3: saluo eo:q nullus occidat nec mutilet:quod semp excipere d3 exponere pōt. Et hoc dico si prosequat iniuriam ecclesie sue siue reipu. Sec' est si intenderet vlcisci iniuriam persone proprie. Et curialius z tutius faceret si ad papam recurreret:ar.C.de pig.l.3. Sed z tales auctoritates eccl'ie vel principis sine signatione crucis possunt impugnari causa iusticie z obediētie:z fidei defendende.non cā cupiditatis vel vltionis proprie. Sic intellige.23.q.i.quid culpatur.z 2.q.2.c.i.z.2°. Hec hosti. Quid si tales conuertantur: Nunquid post eorum cōuersionē eis satisfacere tenent illi qui damna dederūt? R'n fm hosti.q nō:immo est impu tandum duricie z culpe eorum:ex de homi. postulasti.q2 nec peccauerūt.23.q.4.qui peccat. Potest tamen illorum gratis qui voluerit misereri:extra de here. vgentis in fi.

De adiuratione titulus.21°.

Deinde ɔsiderandum

est de adiuratione. Et de hac qruntur pl'a.s.vtrum liceat adiurare hoīes? R'n. Jurans iuramento pmissorio per inuocationem diuini noīs:qð ad cōfirmationē sue pmissiōis adducit firmiter seipsum determinat ad faciendū quod pmittit. Sicut aūt hō seipsum determinare pōt ad aliquid agēdum vel patiendum:ita etiam pōt alios inducere:supiores quidem deprecando:inferiores aūt imperando. Cum igitur hic vel ibi inuocatur nomen dei vel alicuius sacre rei:adiuratio dicit esse. Unde hoīes adiurare ē eos per inuocationem noīs dei:vel alterius sacre rei obsecrando vel imperando eos inclinare ad agendum aliquid vel patiendum. Est aūt hō dn's actuum suorū.nō aūt agendorū ab alio: z iðo sibi necessitatem pōt imponere p inuōtōe3 diuini noīs:nō aūt alijs nisi subditis qs pōt ex ð bito iuramēti pstiti ɔpellē. Si igit aliqs p inuōtiōe3 diui nōis vel alteri' sacre rei alicui n̄ subdito sibi adiurādo:necessitatē agēdi aliqd intendat apponere.sic ipōit sibi iurādo.hi' adiuratio ē illicita:q2 sibi ptātē vsurpat i aliū qua3 nō h3. Et sic dic Orig.sup Math.q si nō lic3 iurare fm euāgeliū:notū ē q non l3 adiurare alte. Et iō māifestū ē:q i euāgelio pnceps sacerdotū adiurauit illicite ihm p deū viuū. Tn̄ ppt aliq ncc'itatē supiores iferiores suos tali genere adiuratiōis pnt astrigē. Si vo intēdat tm̄ p reuerētiā diui nōis:vl alteri' sacre rei aliqd ab alio obtinē sine necessitat ipositōe:hi' adiuratio licita ē rspc̄u oiu3. Un̄ z deū obsecm':p aliq sac eū obtestātes. Apl's ēt fideles obsect p mi'icordiā dei:vt p3 ro.12.qð ptinere vr ad adiurationē. Utr liceat adiurare ðmōes R'. Sic dc̄m ē duplex ē adiurādi mod' Un' p mo' depcatiōis l'inductōis ad reuerētiā alic' sacri. Sic n̄ l3 ðmōes adiurare:q2 h vr ptiere ad q'dā beniuolētiā vl' amicitiā:q nō l3 ad ðmōes vti. Ali' ē p mo' ɔpulsiōis. Et h mō l3 nob ad aliqd vti:z ad aliqd n̄. Demōes eni nob i hac vita advsāt:n̄ aūt eo act' nre dispositōi sbdūt:s3 diuie dispositiōi z scō āgeloru3 q2 vt dicit Aug'.3°.de trini.spūs desertor regitur p spū3 iustū. Possum' g ðmōes adiurādo per diuini noīs virtutem tanq inimicos repellere:ne nobis noceant corpalit vel spūalit fm

potestatem datā a xpo.ſm illud luc.io. Ecce dedi vobis ptātē cat' ſupra ſer.τ ſcor.τ ſupra om.vir.ini.τ nihil vobis no. Et mar.vl. In nomie meo demo.ey. Non tñ lʒ eos adiurare ad aliqđ ab eis addiſcendū: vel per eos obtinendum. ſicut faciunt nigromātici. Hoc enim ptineret ad aliquam ſocietatē cū eis habendam: niſi forte ex ſpāli inſtinctu vel reuelatiōe diuīa aliqui ſancti ad aliquos effectus: demonū opatione vtanť. ſicut legiť de beato Jacobo: φ p demones fecit hermogenē adduci ad ſe. Utruʒ liceat adiurare irrōnabiles creaturas? Rᵒ. φ ſic. vnde apľi ſimō τ iudas leguńť adiuraſſe dracones: τ eis p̄cepiſſe vt in deſertū locuʒ abirēt. Ad cuius euidentiam ſciendū: φ creature irrōnales ab alio aguńť ad ꝓprias opationes. Eadem aūt actio ē acti τ agentis ſic̄ motus ſagitte eſt quedā opatio ſagittantis. Et iō opatio irrōnalis creature nō tm̄ ei attribuiť: ſʒ p̄ncipaliter deo: cuius diſpoſitione oīa moueńť. Pertinet etiam ad diabolū q pmiſſione diuina vtitur irrōnalibus creaturis ad nocenduʒ hōibus. Sic ergo adiuratio qua quis vtiť ad irrōnalem creaturam pōt intelligi dupliciter. Uno modo vt referať ad eam ſm ſe. Et ſic eſſet vana: quia non intelligit eam. Alioᵒ vt referatur ad eum a quo agitur τ mouetur. Et ſic dupliciť adiurať irrōnalis creatura. ſ. vel p modum deprecationis ad deum directe: quod ptinet ad eos q per inuocationem dei miracula faciunt: vel per modum cōpulſionis que refertur ad diabolum qui vtitur irrōnalibus creaturis in noſtrū nocumentum. Et taliſ modus eſt in exorciſmo per quem poteſtas demonū excluditur ab irrationalibus creaturis.

De tertio p̄cepto quod eſt de obſeruantia ſabbati titulus. zzᵒ.

Onſequēter cō/ſiderandū eſt de 3ᵒ p̄cepto: qđ ē de obſeruātia ſabbati. Et p̄ de ipſius ſabbati obſeruatiōe a deo p̄cepta. 2ᵒ grā ipſius de feſtoꝝ alioꝝ obſeruatiōe ab eccľa indicta. Circa p̄ᵐ. p̄ de verboꝝ hᵒ p̄cepti expoſitiōe. 2ᵒ de hᵒ p̄cepti q̄litate. ſ. vtrū ſit morale vel cerimoniale. 3ᵒ de obſeruantie ſabbati ceſſatione τ dñice ſucceſſione. 4ᵒ a qbᵒ opibᵒ d̄bebat in ſabbato: τ nūc in dñica dʒ hō vacare. 5ᵒ vtruʒ laborare in aliis diebᵒ ſit in p̄cepto: ſicut geſcere in die. 7ᵃ. vel p̄. Circa q̄ p̄ᵐ ſciendū ē: φ v̄ba quibᵒ tradiť 3ᵐ p̄ceptū exo. zo. ſūt h̄. ſ. memento vt diem ſabbati ſanctifices. Sex diebᵒ operaberiſ τ facies oīa opa tua. 7ᵒ aūt die ſabbatū dñi dei tui eſt: non facias omne opus tuum. τ filius tuus τ filia tua. τ ſeruus tuus τ ancilla tua. iumentuʒ tuum: τ aduena q eſt intra portas tuas. In p̄dictis verb̄ ponuntur tres clauſule quarum p̄ma precipit ſanctificatiōeʒ cū dicitur. memento ut diem ſabbati ſanctifices. 2ᵃ in ſex diebus operationem. ibi ſex diebᵒ τc̄. 3ᵃ interdicit in ſabbato omnē operationem ibi. nō facies τc̄. Quantuʒ q̄ ad p̄mā clauſulam dicit. memento. Circa quod nō. φ huic precepto τ nō aliis addiť verbum cōmemoratiōis ſm Alex. an. 3. t. i. in expoſitione p̄cepti 3. in p̄ncipio: qꝛ in p̄cedenti ſcriptura fuerat ipſis iudeis de ſabbati obſeruantia mentio fcā gen. 2ᵒ. τ exo. 16ᵒ. Uel ſm rich. 3. di. 37. q. 2ᵃ. ar. 5. in fi. qꝛ hoc p̄ceptum ſimul erat morale τ cerimoniale. Cerimonialia aūt nō ſunt ita d̄ lege nature ſicut moralia: iō nec ita firmiter menti impreſſa. Sequitur. Ut diem ſabbati ſanctifices. Sanctificatio ſabbati eſt ad deuʒ vacatio. Sanctum enim ſm Orig. dicitur ſeparatum ab vſu cōi ad cultum dei. Preceptuʒ q̄ ſanctificatiōis eſt vt cor a curis ſuperfluis ſeparetur: τ diuino cultui mancipetur. τ hoc eſt vacare deo. Hoc aūt fit tripliciter. Primo generaliter. ſ. dum nos a vitiis ſaparamus. τ intētionem noſtram ad ſabbatum. i. requiem eternitatis habemus. 2ᵒ ſpāliter: dum. ſ. temporibus ſtatutis τ ad hoc deputatis ſepantes nos etiam a licitis operibus: deo orando τ meditando vacamus. τ hoc eſt ſanctificatō ſabbati. 3ᵒ ſpecialiſſime ſicut eſt in viris cōtēplatiuis q ab omnibus mundanis ſe ſeparant: vt deo familiariter intendant. Prima ſanctificatio eſt neceſſaria. ſecunda ē debita. 3ᵃ perfecta. Notandum vero φ vacatio que eſt ad deum intelligi pōt dupliciter. ſ. i habitu τ in actu. In habitu nō recipit taxationē temporis quantū ad eos qui ſunt in charitate: quia offerunt in habitu deo totum tempus vite ſue: tamen quantum ad ſeruientes ex timore pene taxatur tēpus. Uacatio vero in actu recipit taxationem temporis: quia degentibus in hac vita mortali non eſt poſſibile ſemper actu deo vacař. Intelligendum etiam φ obſeruatio ſabbati poteſt dupliciter intelligi. Uno modo determiate vt dicatur dies ſabbati dies requiei: τ ſic dies dñica: τ etiam quelibet alia dies inſtituta ad vacandum deo poteſt dici ſabbati. Unde deutᵒ. 5ᵒ. ponitur interpretatio talis. Sabbatum eſt. i. requies domini dei tui. Et hoc modo ſemper etiaʒ tempore gr̄e obſeruatur. Alio modo dies ſabbati diciť dies d̄termiāta. ſ. ſeptima. exo. 35. Sex diebus facietis opus ſeptima dies erit ſabbatum. Et hoc modo licʒ eſſʒ morale diſcipline: erat tamen figurale: vñ trāſiit figura completa. Poſtea ſubdiť ꝓ ratione

motiua sanctificationis sabbati. Sex enim die/bus fecit deus celum et terram: et in 7°. die requie/uit .i. nouas spes facere cessauit. Assignatur autem magis ro in hoc precepto et in primo quam in alijs preceptis: quia alia habent ronem manifestam: et ideo non oportuit in eis ronem reddi: sed primo pce/pto: et huic additur aliquid cerimoniale vel deter minatiuum pcepti moralis communis: vt in p. non facies tibi sculptibile etc. in isto determina tur dies sabbati: ideo et vtrobique ro debuit as/signari. Sequitur 2ª clausula in qua precipitur operari determiato tempore contra ociositatem cum dicitur. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Sed ad opa diuersa tenentur homines diuersi. Sequitur tertia clausula in qua interdicit opationem in sabbato. cum di/citur. 7°. autem die sabbatum dni dei tui est: non facies omne opus tuum. et fi. t. et ser. t. et an. t. iu. t. et aduena qui est intra portas tuas. Hoc autem potest intelligi dupliciter. Uno modo litterali ter: vt homo vacet a corpalibus operibus que va cationem ad deum impediunt in solennitatibus vt negociatio et hmo. Et ideo etiam de irratona bilibus precipitur vt quiescant que sine duca tu hominis non laborant. Alio modo specia/liter: vt per quietem istam quies a vitijs desi gnetur. Sic ergo preceptum hoc mirabiliter ad summam ordinat bonitatem. Prima enim clau sula precipit ad deum conuersionem. 2ª preci pit dei imitationem per opera misericordie. luc. 6. Estote miseri. sicut pater vester ce. mise. est. Non enim est illa bonitas ociosa immo diffun dit radios sue beneficentie super bonos et ma los. Unde ibidem. Qui solem suum oriri facit super bo. et ma. 3ª. iniungit ois malitie vitatio/nem: qua precipitur a vitijs quietudo. Sed que re magis precipitur obseruatio sabbati in spe ciali quam aliarum solennitatum? Rn. no. Omnes solennitates veteris legis sunt institute in com memorationem alicuius diuini beneficij: vel p teriti commemorati: vel futuri pfigurati. Inter omnia autem bnficia dei memoranda primum et precipuum est beneficium creatiois: et memo ratur in sanctificatione sabbati. Unde exo. 20. pro ratone huius precepti dicitur. Sex diebus fecit deus celum et terram etc. Inter omia ve/ro beneficia pfiguranda precipuum et finale erat quies mentis in deo: vel in presenti per gratiam vel in futuro per gloriam: que figurabatur p ob seruantiam sabbati: vt dicitur Isa. 58. Si auer teris a sabbato pedem tuum: vocaberis sab/batum domini delicatum: et sanctum domi glo riosum. Hec enim beneficia p et principaliter sunt in mente fidelium. Alie vero solennitates celebrabantur pter aliqua beneficia particula ria temporaliter transeuntia: vt pasca pter be neficia preterite liberationis de egypto: et pro pter futuram passionem xpi que temporaliter tra/siuit inducens nos in quietem sabbati spiritua lis. Et ideo inter. 10. precepta fit mentio de so lo sabbato.

Circa 2m sciendum quod hoc preceptum lit teraliter intellectum est partim mora le et partim cerimoniale. Morale qui dem inquantum homini precipitur quod deputet ali quod tps vite sue ad vacandum diuinis. Inest enim homini inclinatio naturalis ad hoc quod cui libet rei necessarie deputet aliquod tempus: vt corporali refectioi dormitationi: et alijs hmo Unde etiam spuali refectioi qua mens homi nis reficitur in deo sm dictamen rationis na/turalis aliquod tempus deputat homo. Et sic habere tempus aliquod ad vacandum diuis cadit sub morali precepto. Est autem cerimo niale inquantum in hoc precepto determinatur ad hoc speciale tempus. s. dies. 7ª. in signum me moratiuum generalis beneficij. s. pductionis mundi. Sex enim diebus deus mundum fecit et in die septima requieuit. Spiritualiter autem intellectum est cerimoniale. Nam allegorice significat xpi quietem in sepulchro que fuit in 7ª. die. Moraliter autem significat cessationem ab omni actu peccati: et quietem mentis in deo. Et sm hoc est quodammodo pceptum generale. Ana gogice vero significat quietem diuine fruitio nis in patria futuram in etate. 7ª. Scdm enim aug. li. 83. q. q. 58. et. q. 12ª. contra fau. prima etas generis huma ni fuit ab adam vsque ad noe. 2ª. a noe vsque ad abraham. 3ª inde vsque ad dauid. 4ª ad dauid vsque ad transmigrationem babylonis. 5ª inde vsque ad aduentum dni. 6ª inde vsque ad finem se culi. 7ª in requie beatorum. Et quia hoc prece/ptum quo ad aliquid est morale: quo ad aliquid est cerimoniale: ideo quandoque ponitur inter pcepta moralia. quandoque inter cerimonialia.

Circa 3m sciendum quod obseruatio diei sabbati debuit cessare. Significabat enim obseruatio sabbati futuram qui etem domini in sepulchro die. 7ª et requiem be atorum in celo per christi meritum futuram eta te 7ª. Et ideo adueniente veritate: debuit illa figura cessare. Et etiam propter exclusionem erroris. ne forsan ex hoc aliqs crederet quod ad huc obligatio ad cerimonias veteris legis maneret. Unde gregorius de consecra. dis. 3ª. peruenit. dicit. Peruenit ad me: quosdam p uersi spiritus homines: praua inter vos aliqua et sancte fidei aduersa seminasse: ita vt in die sabbati prohiberent aliquid operari etc. Et a/postolus ad col. 2. Nemo vos iudicet in cibo et potu siue in parte diei festi: aut neomenie: aut sabbatorum que sunt vmbra futurorum. Corpus

autem xpi.i. veritas huius vmbre est christus i.pertinet ad christū.vel significat corpus xpi quod.s.sumpsit de virgine quod est ecclesia. Multum etiam disputat super hoc apls heb. 3.z.4°.Magis aūt debuit sabbatū cōmutari in p̄mam diem septimane q̄ in aliam diez. Tū ꝓpter memoriam nr̄e creatiōis:qꝛ illa die creauit deus celū z terrā.Tū in memoriā nr̄e redemptiōis p̄terite z resurrectiōis future. Resurrectio enim xpi manifestatio fuit nr̄e redēptiōis:z exemplar nr̄e future z gloriose resurrectionis.Et qꝛ die illa xp̄s resurrexit vocata est dies illa dies dn̄ica ꝓpter xpi reuerentiam z sue resurrectionis memoriam:que vocabat̄ prius dies solis:vt habet̄ .C.de feriys.l.z. De h⁹ aūt diei .s.dn̄ice excellentia z celebratione habet̄ de cōse.di.3.sabbato.z.c.ieiunia. z dis. 75.ꝙ die dn̄ico.Uocabat̄ aūt p̄ma dies septimane dies solis p̄us:qꝛ vt dicunt quidam in p̄ma hora illius diei dn̄atur sol.z in p̄ma scd̄e ferie luna.z in prima tertie mars.z in p̄ma q̄rte mercurius.z ī prima q̄nte iuppiter.z in p̄ma sexte venus z in prima sabbati saturn⁹.Successit ergo in noua lege obseruatio dn̄ice diei obseruationi sabbati:nō tñ ex vi p̄cepti legis sed ex cōstitutiōe ecclesie z cōsuetudine populi xp̄iani p̄dictis de cāis.Nō est aūt figurat̄ obseruatio diei dn̄ice:sicut fuit obseruatio sabbati in veteri lege:z ideo nō ē ita arta ꝓhibitio operandi in dn̄ico sicut fuit arta ī sabbato.Un̄ quedam opa in dn̄ico cōcedunt̄ que in sabbato ꝓhibebant̄:vt decoctio ciborum: z hi⁹.Et etiam in quibusdam opib⁹ ꝓhibitis facilius dispensatur ꝓpter necessitatē in noua lege q̄ in veteri:qꝛ figura ꝑtinet ad ꝓtestationē veritatis quā nec in modico oportet p̄terire. Opa aūt ꝓm se cōsiderata mutari pn̄t ꝑ loco z tp̄e

Jrca quartū qd̄ est a quibus opibus erat cessandū in sabbato sciendū: ꝙ ī obseruātia sabbati duo sūt cōsiderāda quorum vnū est sicut finis:z hoc est vt homo vacet rebus diuinis.quod significat̄ ibi. memēto vt diem sab.san.Jlla eni in lege sanctificari dicunt̄ que diuino cultui applicant̄.Aliud est cessatio operum que significat̄ ibi.septima die dn̄i dei tui non facies omne opus tuū. Sꝫ de quo opere intelligat̄:leuit.23°expōitur.Omē inquit opus seruile non fa.in eo.Opus autem seruile a seruitute dicitur.Est aūt triplex seruitus.Una est seruitus dei.Et ꝓm hoc opus seruile dici posset opus latrie:quod ꝑtinet ad dei seruitium.Alia est q̄ homo seruit peccato ꝓm illud Jo.8.Qui facit pctm̄ seruus est pctī Et ꝓꝫ hoc omne opus peccati dicit̄ seruile.3ᵃ. est qua homo seruit homini.Est autē vn⁹ hō seruus alterius nō ꝓm mētem:sed ꝓm corpus

Et iō ꝓm hoc opera seruilia dicunt̄ opa corporalia:in quibus vnus hō alteri seruit.Opus aūt seruile p̄mo modo dictū non ꝓhibetur in die sabbati:qꝛ hoc esset cōtrariū fini obseruatōis sabbati.Et similiter etiam nullius actus spūalis exercitiū est cōtra obseruantiam sabbati: puta si quis doceat verbo vel scripto. Un̄ numeri.28°.dicit glo.ꝙ fabri z hi⁹ artifices ocientur in die sabbati.lector aūt diuine legis vl̄ doctor ab ope suo nō desistit:nec tñ ɔtaminatur sabbatum.Opus aūt seruile 2° mō vel 3° dc̄m cōtrariatur obseruantie sabbati inquantū impedit applicationē hōis ad diuina.Et qꝛ magis impedit̄ homo a diuinis per opus peccati q̄ ꝑ opus licitum:licet sit corporale:ideo contra preceptū hoc magis agit qui peccat in die festo:q̄ si aliquod opus corporale licitū facit. Unde Aug⁹ li.de.io.cordis.dicit.Melius faceret iudeus in agro suo aliquid vtile:q̄ ī theatro seditionis assisteret.Non tñ peccans venī aliter in sabbato contra hoc preceptum facit: quia veniale sanctitatem non excludit. Opera autem corporalia intantum seruilia dicunt̄ inquantum proprie pertinent ad seruientes: Jnquantum autem sunt cōmunia seruis z liberis non dicuntur seruilia. Quilibet autē tā seruus q̄ liber tenetur in necessariys prouidere non tantum sibi:sed etiam proximo precipue in pertinentibus ad salutem corporalem ꝓm illud ꝓuer.24.Erue eos qui ducuntur ad mortem.Secundario autem in dānis rerum vitandis:ꝓm illud deut°.22.Non videbis bouem aut ouem fratris tui errantē:z preteribis sed reduces fratri tuo.Et iō op⁹ corporale ꝑtinens siue ad salutem corporis propriy vel proximi:siue ad vitandum damnum imminēs exterioris rei:non est contra obseruatōnem sabbati.Unde dominus Jo. 7°. Mihi indignamini:quia totum hominem saluum feci ī sabbato.Et Math.12°.Quis erit ex vobis homo qui habet vnam ouem:z ceciderit sabbato in foueam:nonne tenebit z leuabit eam:ar.extra de feriys.licet.z.23.q.8.Si nulla. et de consec. dis.i.sicut non aliy.Hec tho.secunda secūde.q. 122.ar.4.c.3ᵐ. Utrum autem in diebus dominicis vacandum sit ab omni opere seruili patet ex responsione.q.precedentis:quia idez dicendum est de dominica quod dictum est de sabbato.Potest tamen secundum Rich. 3.di.37.q.2ᵃ.ar.4.c.considerari z notari per alium modum q̄ supra sit habitum quid ē opus seruile.Sciendum ergo secundum ipsum: ꝙ opus seruile opponitur operi liberali:quorūz vtrunq̄ inquantū huiusmodi pensari hꝫ maxime ex ꝓximo z primo fine: ita ꝙ rōne proximi z ꝓpriy finis:nō quidem finis accidētal̄

quem cōstituit intentio agentis:sed essentialr quem pncipalius respicit q̄tū est ex pte sua iu dicari debet opus seruile simplr vel liberale. Et rōne finis ꝓximi quē cōstituit intentio a/ gentis debet formalit̄ iudicari opus seruile vel liberale p respectū ad agentem. Ut enim vult phs.5.ethi.c.4.si quis luxurief vt lucre tur auarus. Si aūt vt delectet̄ luxuriosus vi debitur. Certū est aūt ꝙ corpus debet seruilr aīe subdi ꝛ aīa desup sedere sicut libera. Illa ergo opa que tanq̄ finem ꝓpriū ꝛ ꝓximuꝫ re spiciunt temporale bonū corporis ipsius ope/ rantis sunt seruilia:etiam si materialit̄ essent spūalia. Unde si quis in corde suo meditetur aliquid scientiale ordinatum: vt ad ꝓximum ꝛ ꝓpriuꝫ finē ad tpalelucrū:illud opus est ma gis seruile q̄ liberale. Similiter si quis aliqḋ opus faciat quod est materialit̄ seruile:ꝛ illud ordinet vt ad finē ꝓximum ꝛ ꝓpriū:ad bonuꝫ spūale ipsius aīe magis est liberale q̄ seruile. saltem per respectū ad agentē:vt scribere ali/ quid nō propter tpale lucrum:sed ꝓpter edifi cationem aīarum:ꝛ ꝓpter cultum diuinum. Quod cōfirmari pōt:extra de ferijs cōquest⁹ ꝛ de sta.mo.cum ad monasteriū. Cum ergo sit vacandum in dn̄icis diebus ab ōi ope corpo/ rali ordinato sicut ad ꝓximum ꝛ ꝓprium finē ad temporale bonum ꝓpry corporis:vacan/ dum est illis diebus ab omni ope:quod mate rialiter ꝛ finaliter seu formalit̄ est seruile sim/ pliciter ꝛ per respectū ad agentem. Ab operi/ bus aūt que sunt materialiter libera:ꝛ forma liter seruilia:vt cum aduocatus studet ꝛ cogi tat de his que cras vult ꝓponere ꝓpter lucꝝ temporale:ꝛ rustic⁹ de aratione terre sue quā in crastina die vult arare:non ita astringit̄ hō abstinere in diebus p̄dictis:sicut ab opi̇bus q̄ materialr ꝛ formaliter sunt seruilia:qꝛ facilius est abstinere ab his q̄ ab illis. Unde per tales actus nō peccat hō mortaliter:nisi per hoc ex cludat̄ vacatio illa:quā necessario debet cul tui diuino. Ab operibus aūt que sunt seruilia materialiter:ꝛ non formaliter per respectum ad agentem:non tenetur homo necessario ces sare in dn̄icis. Unde.ff.de ferys.l.penul.§.diu⁹ traianus.dicit lex.ea que ad militarem disci/ plinam pertinent etiam feriatis diebus peragē da:vt addit appatus. Et sic scholares legere ꝛ scribere possunt. Et rō est:quia talia opa q̄ tum ad suum finē ꝓximum ꝛ ꝓprium sunt li beralia. Hec Rich.ibidem.

Circa 5m quod est vtrum laborare in alys diebus sit in precepto sicut r̄qui escere in die.7.sciendum p̄mo:ꝙ tri/ plex est labor.s.debitus.concessus.ꝛ ꝓhitus Debitus est duplex. Unus excludens ocium anime inimicū. Et ad hunc tenent̄ omnes:qa omnes tenent̄ se exercere in aliquo vtili.rōne cuius excludant a se tentatōnis ingressuꝫ.ƒm illu d.eccl̄.34. Mitte illū in operationē ne va cet. Multam enim malitiam docuit ociositas Alius est introducens fructum. Et ille est tri/ plex. Unus p̄latorum de cura subditorum:d̄ quo.i.thi.5. Qui bene p̄sunt presbyteri dupli. ho.digni habeantur:maxime q labo.ī verbo ꝛ doctrina. Alius actiuorum. Et hoc circa tē/ palia vt habeant vn̄ viuant ꝛ alijs subueniant de quo ephe.4. Magis aūt laboret hō operā do manibus quod bonum est:vt habeat vnō tribuat necessitatem patienti. Et ad hunc tenē tur fortes corpe:ne cogant̄ viuere ociose de bonis que debentur alijs. Aut circa spiritua/ lia vt ē labor p̄dicatoruꝫ ꝛ presbyterorum sa/ cramenta ministrantium. Et sic cū apostolus dixit.i.cor.3. Ego plantaui ꝛc̄.subdit. Unusqs ꝗ ꝓpriam mercedem acci.ƒm suum la. Terti us est contemplatiuorum:in quibus ꝛs̄ quie scat mens a strepitu mundi:tamē inuigilat so licitando o deo placendi:ꝛ alijs gratiam ipetrā di. Et sic dicit sponsa Can̄.5. Ego dormio et cor meum vigi. Nam in dormitiōe est quies sed in vigilia labor. De his laboribus dicitur sap.3. Bonorum laborū glosus ē fructus. Et p̄dictis laboribus laborātes viuere pn̄t de elemosyna:qꝛ ꝓ illis a quibus accipiūt vtilit̄ laborāt. Concessus labor est hominū mundi circa occupatiōes tpalium:vt habeant vnō vi uant ꝛ per tpalia acquirant eterna. Eccl̄.i. Co gnoui ꝙ in eis esset labor ꝛ afflic.spūs. Pro/ hibitus est labor curiositatis ꝛ cupiditatis q extinguit spūalem quietem ī deo:de q̄ Hiere. 9. Ut inique agerent laborauerunt.

De ferijs.titulus.23⁹.

Postea cum non

tm̄ vacādū sit in dieb⁹ dn̄icis:sꝫ ēt in aliqb⁹ alijs festis q̄ p ecclīaꝫ īdi cunt̄:iō ad maiorē īstructionē ꝯsiderādū est h̄ de ferijs. Et p̄ vn̄ dicant̄:ꝛ q̄lit̄ distinguant̄ 2°qn̄ festa ꝛ alij dies īcipiant̄ ꝛ finiāt̄.3° q̄ ī eis agi possint:ꝛ q̄ n̄ ƒm iura. Sciēdū igit̄ ꝙ fe rie dicūt̄ q̄si foerie:qꝛ p̄stāt vacatōeꝫ ab his q̄ agi solēt ī foro. Ul' dicūt̄ ferie q̄si festiue. Fe/ riaꝝ alie sūt tpance:vt q̄ dāt̄ ꝓfructib⁹ colligē dis:ꝛ sūt duoꝝ mēsiū:q̄ꝝ vn⁹ dat̄ gr̄a messiuꝫ alt̄ gr̄a vindemiaꝝ. Et he ferie ƒm diuersas re giones citius ꝛ tardi⁹ īdicunt̄. Et iō a p̄sidib⁹ p̄cipiūt̄:ex̄.e. Qm̄ ī pte.ꝛ.ff.e.l.p̄sides. Et ī his n̄ dꝫ fieri ꝓcess⁹ indicial':nisi ex ꝯsēsu ptiū:ex̄.e ꝯq̄st⁹. Et dic ibidē hos.ꝙ ī oī t̄ra dn̄t dari ferie

alis non:maxime si faciant hoc in festo vt habeant sua vehicula et alia ad quotidiana opa exercenda. Per hi⁹ enim necessitatem sūt excusabiles vectores mercium et vinorum ad loca remota:cum sine graui incōmodo non possent in festis vacare ab eundo et quadrigando

Quid de illis qui a dominis suis operari coguntur in festis? Respondet Rod. q̄ si faciant hoc iusto metu inducti:videntur posse excusari Qui vero debent dn̄is suis vecturam bladorum:et afferunt diebus feriandis:vt diebus aliis vacare proprys laboribus liberius possint: nō sūt excusabiles:nisi forte ad hoc arta necessitas eos cogat. Quid de scholaribus? Rn̄det Rod. q̄ nō licet eis diebus feriatis aliqd grande de quaterno in quaternū transcribere Lectiones tn̄ suas:quas sine scriptura nō possent memorie cōmendare:vl' sermones quos stilo vel plumbo notauerūt possunt scribere: et etiam lectiones librorum quos audiunt emēdare. Quid de barbarys et minutorib⁹ vel vectoribus peregrinorum in suis vehiculis: aut iumentis:aut de ferratoribus equoꝝ? Rn̄det Rod. q̄ credit eos excusari posse:si faciāt hoc p̄ncipaliter ppter necessitates eoꝝ quib⁹ opas hi⁹faciūt. Si vero talia faciāt p̄ncipaliter ppter questum:aut improbam cupiditatē:nō debent excusari. Illi autem qui faciunt in hi⁹ festis barbam sibi radi:aut equos ferrari sunt excusabiles:si super his non poterūt antea sibi cōmode prouidere. Quid de viatoribus et cursoribus? Rn̄det Rod. q̄ siue hec faciant p pecunia siue nō:nō audet eos cōdēnare. Maxime cum s̄m legem concessum fuerit ire ī sabbato:sȝ non vltra mille passus:quod iter sabbati appellatur act'.i. Quid de molendinis ad ventum vel ad aquam? Rn̄det Rod. q̄ cū officium hi⁹ molendinorum expleri possit sine magna opa hoīs:credit seruandam consuetudinem esse regionis nō phibitam a prelatis circa feriationem a talibus in festis feriandis. De molendinis autem que trahuntur per iumenta:credit q̄ equi quiescere debent dieb⁹ feriandis et celebrandis:cū s̄m legē nō tm̄ hōines:sȝ ēt iumēta sabbato sit vacare iussa exo. 2°.

De quarto precepto:quod est de parentibus honorandis.titulus.24⁹.

Onsequēter cō

siderandū est de 4°.p̄cepto:qd̄ pōitur exo.20.sic. Honora patrē tuum et matrem tuam:vt sis longeuus sup terrā. Deut°.vero dicit̄ sic Honora patrē tuum et m̄rem tuam sicut p̄cepit tibi dn̄s.vt longo tempe viuas:et bene sit tibi. Hic ergo p̄mo cōsiderādū est de hi⁹ p̄cepti iussione.2° de pmissionis additione.3° de h⁹ p̄cepti obligatione. Circa p̄mū querunt̄ p'la.s. Quis dr̄ pater et mat' in h̄ p̄cepto? Rn̄o Pater dicit̄ multipliciter.s.creatōne vt deus. Deut°.32. Nōne ipe ē pr̄ tuus qui possedit:fecit:et creauit te. Prelatōe vt platus Ut ibidem. Interroga patrem tuum et an.tibi etc. Et ppagatione s̄m carnem. Omnibus his modis pōt hic accipi pater. Preceptū eni illō pōt intelligi tripl'r. Primo s̄m q̄ dicit̄ esse a lege nature.2° s̄m q̄ est legis scripte a deo inspirate.3° s̄m q̄ accipit̄ s̄m allegoriam impprope Primo mō intelligit̄ pater carnalis. Natura eni nō nouit nisi patrem carnalē q ē p̄ncipium ī esse nature.2° intelligit̄ pater spūalis. Lex.n. scripta reputat patrē nō tm̄ illū qui est p̄ncipium in esse nature:sed etiam illum qui est principium p mysterium in esse gratie s̄m illud.i. Cori.4. In xp̄o iesu p euangelium ego vos genui.3° modo est deus. Dicendū est ergo:q̄ h̄ pprie et p se honorari p̄cipit̄ hō qui est p̄ncipium in esse nature:vel in esse gratie. Un̄ dicit glo.sup illud deut°.5. Honora patrē .s.carnalem vel spūalem. Allegorice tn̄ et imprope de⁹ Unde glo.alia ibidem dicit. Deum et ecclesiā Et similit̄ p accidens Sicut eni in dilectione pximi intelligit̄ amor dei:sic in honore pr̄is intelligit̄ honor dei:a quo oīs pr̄nitas in celo et in terra nominat̄. Proprie.aūt et p se honorari p̄cipit̄ deus in p̄mo p̄cepto. Hec Alex. an.3. ti.i.c.de.4.p̄cepto.q.i.o. In quo consistit honor iste? Rn̄o. In duobus.s.in reuerentia et sustentatione:vt dicit glo.super illud eph̄.6° honora patrem etc. Reuerentia cōsistit in tribus .s.in affectu timendo patris offensam ex amore.leui.19. Unusquisq̄ patrē et matrē timeat: In effectu.s.obediendo.eph̄.6°. Filioli obedite parentibus vestris. In signo.s.assurgēdo.et hi⁹. Sic sumitur honor. Ro.13. Cui honor est honor est.vt pȝ p glo. Sustentatio etiam cōsistit in tribus.s.in solatō verborū. Hiero⁹. Nemo patrem asperis verbis ledat. Hoc fily loquant̄ qd̄ parentes dlectat audire. In seruitio operū. Eccl'.3. Qui timet dn̄m honorabit parētes:et quasi dn̄is seruiet his qui se genuerūt In ope.in exhibitione necessariorum. Unde eph̄.6.honora patrē etc.glo. Honorare patrem est ei reuerētiam exhibere et necessaria mīstrare. Et hoc mō exponit dn̄s hoc p̄ceptum. mathe.15. Debet̄ aūt vterq̄ honor p̄dictis.s.reuerentie et sustentationis tam pr̄i carnali q̄ spūali. Quia enim vterq̄ est p̄ncipium.ideo debet̄ vtriq̄ reuerentia. Quia etiam vterq̄ indiget ideo vtriq̄ debet̄ sustentatio. P̄. In pr̄e carnali est sp̄alis rō reuerentie.s.rō generationis

ecclii.7°. Memento qm̄ nisi p illos nō fuisses. Et in pr̄e spūali p̄eminētia sublimitatis Ro. 13°. Omnis aīa ptātibus sublimiorib⁹ subdita sit. Item in pr̄e carnali est spālis rō sustentatiōis: rō educatiōis Eccle.7°. Retribue illis q̄ mō ꝛ illi tibi. In pr̄e vero spūali dispensatō instructiōis. Gal.6°. Cōmunicet aūt his q catbetizat verbo ei qui se cathetizat in omnibus bonis. Hoc alex.an.3°.ti.i.c.de.4°.p̄cepto.q.z.arti.i.o. Potest etiā dici ꝙ parentibus inquātuꝫ hi⁹ debet honor reuerentie: sed sustētatio ꝛ alia debent eis rōe alicuius accidentis.s.rōne īdigentie vel alicuius hi⁹. Et qꝛ qd̄ est per se ē prius eo quod ē p accidens. iō spāliter p̄cipitur honoratio parentū: in qua sicut in quodā principali mandari intelligit ꝛ sustentatio: ꝛ q̄cqd aliud parentibus debet. Hec tho.2ª.2ᵉ.q.122ª ar.5.c.3ᵐ. Nota etiam ƀm tho. vbi supra. ꝙ in p̄cepto isto intelligit mādari quicqd ptinet ad reddendū debitu cuicūqꝫ psone. sicut secūdariū includit in p̄ncipali. Nota etiā ƀm Alex. an. vbi supra.q.2ª.ar.2°. ꝙ ƀm ꝓpriā rōneꝫ nō p̄cipit h nisi honor eius q pōt dici ꝓprie pater vel mat.i.principiū p generationē.s.carnalem vel spūalem.i.pr̄is carnalis vel spūalis.s.p̄lati. Scdm cōmunē tamē rōnē pōt reduci ad hoc p̄ceptū honor senis: qui dicit pater etate: sicut dicit.i.Ty.5°. Seniorē ne increpaueris: sed obsecra vt patreꝫ. Et honor regis qui pat̄ dicitur misericordia. Eccle.4°. In iudicādo esto pu. misericors vt pater. Et honor socii ƀm ꝙ superior estimat: ꝛ honor cuiqꝫ persone alii exhibendus. Cuius virtutis est actus honorare pr̄em? Rn̄o ꝙ ē act⁹ cuiusdā virtutis spālis q̄ pietas dicit. ꝛ a Tullio ps iusticie ponit: vt.j. in.2°. li. tangit. Cū enim ad rōnē iusticie ptineat ꝙ debitū alii reddat: vbi inuenit spālis ratō debiti alicui psone: ibi ē virtus spālis cōtenta sub iusticia. Debet aūt aliquid alicui spāliter qꝛ est p̄ncipiū ꝓducens ꝛ gubernās ī ec. Hoc aūt p̄ncipiū pietas respicit inquātuꝫ parentib⁹ ꝛ pr̄ie: ꝛ his qui ad hoc ordinant officiū ꝛ cultum impendit. Et sic pꝫ: ꝙ pietas ē virtus spālis ad iusticiā reducibilis: ꝛ ꝙ ad eam ptinet honorē parentibus exhibere. Nota ꝙ Tullius dicit: ꝙ hec virtus.s.pietas exhibet pr̄ib⁹ ꝛ patrie officiū ꝛ cultū: vt officium referat ad obsequiū. cultus vero ad reuerentiā ꝛ honorē. Quia vt Aug. dicit. io. de ciui. de. colere dicimur hoīes quos honorificatiōe: vel recōdatione: vel p̄sentia frequentamus. Et quideꝫ in cultu parentum intelligitur cultus oīum consanguineorum q sic dicunt: qꝛ ex eodē pr̄e ꝓcesserūt: vt pꝫ p ph̄m.8.ethi. In cultu vero patrie intelligit cultus cōciuiū ꝛ oīuꝫ patrie amicorum: ꝛ ideo ad hos p̄ncipaliter pietas se extendit. Si ergo cultus ꝛ officiū: vt dic̄ Tullius debent omnibus sanguine iunctis ꝛ patrie beniuolis: nō tñ eque omnib⁹: sꝫ p̄cipue parentibus. aliis aūt ƀm ꝓpriam facultatem ꝛ decentiam psonarū. Ad hoc iterū nota ꝙ sic dicit Aug⁹.io.de ciui.dei. more vulgi nomen pietatis etiam in opib⁹ misericordie frequentat. Qd̄ ideo arbitror euenisse: qꝛ hic p̄cipue fieri de⁹ mandat ea que sibi ꝓ sacrificiis placere testat. Ex qua etiā cōsuetudine factū est vt ipse deus pius dicat. Sed quare nō ē datū p̄ceptum de honore filiorū ꝛ aliorū hoīnū sicut d̄ honore parentū? Rn̄o. Rō naturalis nō satis dictat: ꝙ aliquid sit ꝓ alio faciendū: nisi cum aliquid dꝫ. Debitū aūt filii ad pr̄em est maxime manifestū: ꝛ iō nō ponit sub aliquo precepto decalogi: vt aliqd̄ beneficiū vel obsequiū alicui nisi parentibus impendat. Parentes autē nō vident esse filiis debitores ꝓpter aliq̄ bn̄ficia ab eis recepta: sed potius ecōuerso filius qui est aliqd pr̄is: ꝛ patres amāt filios vt aliqd ipsorū: vt dicit.8°.ethi. Unde eisdem rōnibus nō ponunt aliqua p̄cepta ptinentia ad amorē filiorum: quibus ñ ponunt aliqua p̄cepta ordinantia hominē ad seipsum. Quare inter p̄cepta 2ᵉ tabule p̄mo ponit p̄ceptum de parentibus honorandis? Rn̄o: ꝙ hoc est rōne p̄ncipii cuius honor p̄cipitur. Unde sicut in ordine ad deum: p̄mū preceptū est de honore principii: quod est deus in p̄ma tabula: ita in ordine ad ꝓximum primum preceptum ē d̄ honore p̄ncipii: q̄d est hō in 2ª tabula. Unde sicut dic̄ hug. d̄ sancto vic. vtrobiqꝫ principii dignitas honoratur.

Irca 2ᵐ queruntur pl̄a.s. Quare magis ꝓmittit p̄mium in p̄mo p̄cepto: et in.4°. q̄ꝫ in aliis preceptis? Rn̄o. Homines vt in plurib⁹ ad vtilitatem aliquā ordinant suos actus. Et iō in illis p̄ceptis oportuit ꝓmissionē addere p̄mii: ex quibus nulla uidebatur utilitas sequi: uel aliqua utilitas īpediri. Quia uero parentes sūt iam in recedēdo nō expectatur utilitas ab eis: ꝛ ideo huic precepto addit ꝓmissio. Similiter ꝛ p̄cepto p̄mo de prohibitione idolatrie: quia per hoc uidebatur apparens utilitas impediri: quam homines credunt se per pactum cum demonibus initum consequi posse. Quare longeuitas promittitur pro parentum honore? Rn̄o ꝙ cōgruum est ut ei qui gratus est beneficio beneficium conseruetur. Ingratus autem beneficio priuari meretur. Beneficium autem uite corporalis post deum a parentibus habem⁹ Et ideo parentes honorans quasi bn̄ficio gratus meret in uita cōseruari. Qui uero ñ honorat tanqꝫ ingrat⁹ meret uita p̄uari. Quia uero

longeuitas nō alliceret nisi cum ꝓsperitate esset: iō deut°. quod exodū explanat longeuitatem ꝓmissam in exo. iunctam habere ꝓsperitatē determiat addens. Et bene sit tibi. Hoc ſm Alex. an. 3°. t. i. c. de. 4°. ꝑcepto. q. 5. ar. 2°. o. Quia uero bona uel mala pñtia nō cadūt sub merito nel demerito: nisi inquātū ordinantur ad futurā remuneratōnē. iō qnqꝫ ſm occultā rōnem diuinorum iudiciorum: que maxie remunerationem futuram respiciūt: aliqui filij pij ante parentes decedunt: aliqui uero impij post eos diutius uiuunt ſm Tho. 2ª 2ᵉ. q. 122ª ar. 5°. c. 4ᵐ.

Irca. 3ᵐ. qđ est de obligatiōe hꝰ ꝑcepti querunẽ pt̃a. s. In quibus tenetur filius pr̃i obedire? Rn̄o. Scđm gradꝰ supioritatis est modus obeditiōis: qꝛ ut dic̄ Ro. 13. oīs ptās a deo est: ꝛ oīs aīa ptātibꝰ sublimioribus subdita sit. Est aūt supioritas constituta in spūalibus ꝛ tpalibꝰ duplr̃. s. quantuꝫ ad regimē reipublice ꝛ ꝓprie familie. Primo modo preest prelatus spiritualis. 2° ꝑlatus secularis. 3° pater carnalis. Sicut ergo determinatur obedientia ꝑlati spūalis in spūalibꝰ: ꝛ ꝑlati secularis in tpalibus reipublice: sic obediētia pr̃is in dispositiōe rei familiaris. Et ſꝫ hoc pōt dici: ꝙ filius patrisfamilias teneẗ obedire patri in omnibus ꝓbabiliter ꝑtinentibus ad necessitatem vel vtilitatē rei familiaris. Sic itelligi dꝫ illud ad col. 3°. Filij obedite parentibus vestris in omnibus. Et simili modo intelligi debent auctoritates cōsimiles. Quod aūt dicitur deut°. 21. si genuerit homo filiū cōtumacem qui non audiat patris ꝛ matris imperium: lapidibus obruet eum oīs populus quomodo debet intelligi ostendiẗ in se. auctoritate: vbi dicitur. Mōita patris audire cōtēnens: ꝛ cōmessatiōibus vacans atqꝫ luxurie. Unde contēptus correptiōis est peccatum et malicia cōuersatiōis que non corrigitur p mōnita patris. Unde pꝫ ꝙ filius tenetur obedire patri in disciplina bonorum morum. Quod itelligi debet de necessarijs ad salutem. Hec alex. an. 3°. t. i. c. de. 4°. ꝑcepto. q. 4. ar. 3. o. Nota ğ ꝙ filius q̄diu vtiẗ bonis patris: dꝫ ei obedire in exercitatiōe actuū virtuosoruꝫ siue salubrium. in dispensatione tpalium ꝛ subministratione obsequiorum. Quando etiā viuit seorsum a patre: viuere debet ſm eius imperiū ꝛ si expedit subministrare obsequium. Si tñ pater aliquid precipiat: qđ sit ꝯ salutis ꝓfectū non est ei obediendūꝫ: ſm illud Luc. 14. Qui non odit patrē. s. ꝛc̄. Utrum honor sit exhibendus ex hoc ꝑcepto malo ꝑlato? Et vidẽtur ꝙ non: qꝛ. i. Thi. 5°. Qui bene presunt ꝛc̄. glo. vt ei spūaliter obediāt: ꝛ exteriora exhibeant. Sed ille honor non determinaẗ nisi bene presidenti. ğ ꝛc̄. Contra. Ibidem alia glo. Ille duplex honor exhibendus est omnibus pr̃sbyteris: sed maxime his qui laborant verbo ꝛ doctrina? Rn̄o ſꝫ alex. an. vbi supra ar. 5. c. Malo ꝑlato honor debeẗ q̄diu ab eccl̃ia toleraẗ Et licet male ꝑsideat haberi debet vt bn̄ presidens quousqꝫ ab eccl̃ia deponatur. Unđ nō debent debita ei subtrahi a subditis. Et generaliter est dicendum: ꝙ inferiorum non est iudicare de episcopis. vtrum. s. bn̄ operenẗ. Ro. 14°. Tu quis es qui iudicas alienum seruum Tamen eos dominus iudicabit. Isai. 3°. Stat ad iudicandum dn̄s. Et sequitur verbuꝫ ad ꝑlatos. Uos depasti estis vineam meā. ra. pa. est in do. vr̃a. Hec alex. an. ibidem. Utrū filius accusans pr̃em hereticum soluat hoc ꝑceptū Rn̄o. Hereticus aut sibi tantum officit: vt qn̄ heresis est occulta: aut etiam alios praua doctrina corrumpit. Et hoc 2° modo tenetur filius accusare patrem: sed pmo modo nō teneẗ. Rō huius est: qꝛ honorem pr̃is celestis teneẗ ꝑferre honori patris carnalis. Unde pater carnalis qui dehonorat patrem celestem nō est sustentandus. Unde in tali casu tenet illud euangelicum. Qui honorat patrem aut matrē plus q̄ me: non est me dignus. Et in deut°. in laudem leui. diciẗ. Qui dicunt patri ꝛ matri nescio vos. Hec alex. an. vbi supra ar. 2°. i que stiuncula in fine. Utrum occasione religionis sint pretermittenda pietatis officia in parētes? Rn̄o. Religio ꝛ pietas sunt due virtutes. Nulla autem virtus alij virtuti repugnat: qꝛ ſm ph̄m in ꝑdicamentis: bonuꝫ non est bono contrarium. Unde non potest esse ꝙ pietas ꝛ religio se mutuo impediant. Ad pietatem aūt pertinet exhibere parentibus officium ꝛ cultum ſm debitum modum. Non est autem debitus modus vt homo pl̃s intendat ad colendum patrem q̄ deuꝫ. Sed vt dicit Ambro. super lu. necessitudini generis: diuine religionis pietas antefertur. Si ergo cultus parentum a cultu dei nos abstraheret: iam cultui pietatis parentum insistere: esset contra deum. Ideo i tali casu pretermittenda sunt pietatis officia i parentes propter religionis diuinum cultum Unde in hoc casu dicit Hieroꝰ. in ep̄la ad Heliodorum. Si pater in limine iaceat: si maẗ vbera quibus te lactauit ostendat: per calcatuꝫ perge patrem: per calcatam perge matrem: et siccis oculis ad vexillum crucis euola. Summum genus pietatis est in hac re esse crudelē Sic etiaꝫ dominus dicit Luc. 14. Si quis venit ad me: ꝛ non odit. ꝛc̄. Si vero exhibendo parentibus obsequia debita: non abstrahatur quis a cultu diuino. hoc iam ad pietatē p

tinebit. et sic non oportebit propter religionem deserere pietatem. Et in hoc casu dominus Math. 15. redarguit phariseos: quod religionis intuitu honorem parentibus debitum subtrahere docebant. Et sic patet: quod si parentibus nostris carnalia obsequia nostra sint necessaria: ut sine his sustentari non possint: nec nos ad aliquid contra deum inducant: eos intuitu religionis deserere non debemus. Si autem sine peccato eorum obsequiis vacare non possumus: vel etiam sine obsequio nostro sustentari possint: licet eorum obsequia omittere ut amplius religioni vacemus. Et hoc li. 2°. ti. 69. 3. c. Quid de religiosis in hoc casu est dicendum? Respondeo aliter et aliter est de constituto in seculo: et de professo in religione. Primus enim si parentes habet qui sine eo sustentari non possint: non debet eis relictis religionem intrare quia transgrederetur preceptum de honoratione parentum: licet quidam dicant quod etiam in hoc casu licite posset eos deserere deo committendo curam eorum. Sed si quis recte consideret: hoc esset tentare deum: cum habens ex humano consilio quid ageret: periculo sub spe divini auxilii parentes exponeret. Si vero sine eo parentes possent vitam transigere: liceret sibi parentibus relictis religionem intrare: quia filii non tenentur ad sustentationem parentum nisi in necessitate: ut dictum est. Licet inquam eis intrare etiam contra prohibitionem parentum: quia quilibet ingenuus est liber quantum ad pertinentia ad dispositionem sui status: presertim in his que sunt obsequii divini. Et magis est obtemperandum patri spirituali ut vivamus quam parentibus carnis. heb. 12. Unde dominus ut legitur Math. 8. et Luc. 9°. reprehendit discipulum qui statim nolebat eum sequi intuitu sepulture patris. poterat tamen per alios sepeliri: ut dicit Chryso. 2°. aut. s. professus in religione: reputatur quasi mundo mortuus. Unde non debet occasione sustentationis parentum exire claustrum in quo christo consepelitur: et iterum se negociis secularibus implicare. Tenetur tamen salva sui prelati obedientia: et sue religionis statu: pium studium adhibere quomodo subveniatur parentibus eius. Hec Tho. 2a. 2e q. 101a. ar. 4°. c. 4m. Et satis convenit cum eo Alex. an. 3. p. c. de. 4°. precepto. q. 4. ar. 2. §. Si talis non sit obligatus ad exhibitionem corporalem honoris parentum: est tamen obligatus ad exhibitionem spiritualem. s. in reverendo. in consolando. orando. ad bonum inducendo et salutem anime procurando. In exhibitione enim spirituali maxime habet perfici hoc preceptum: in qua est conformatio ad deum. hec Alex. an. ubi supra ar. i.

De. 5. precepto. s. non occides. ti. 25°.

Consequenter considerandum est de. 5°. precepto: quod est non occides. exo. 20. Et primo de ipso homicidio: quod ibi prohibetur explicite. 2° de aliis iniuriis que committuntur in personam proximi ibidem prohibitis implicite: ut patet Math. 5°.

Circa primum primo videndum est de brevi huius precepti expositione. 2° ad maiorem instructionem de multiplici circa hoc dubitatione. Circa primum sciendum: quod hoc precepto explicite prohibetur homicidium. Implicite vero omnis motus ire: sicut explicat dominus Math. 5°. Est autem homicidium hominis ab homine facta occisio. Prohibetur ergo hominem occidi ab homine Ab homine inquam ut ab homine: sive ut est homo non autem ab homine ut a lege sive ut est legis minister: dummodo non desit iustus ordo. iusta causa. iustus animus. Unde non prohibetur occisio iusta: sed iniusta. Est autem iniusta: si desit aliquod trium predictorum. Deest autem iusta causa: cum aliquis sine merito occiditur. Deest ordo iustus: cum occidit ille qui non est legis minister. Deest iustus animus: cum iudex occidit libidine vindicte: non amore iusticie. Fit autem homicidium tripliciter. Primo voluntate: ut cum fit ex intentione. 2° casu: ut cum fit preter intentionem. Et hoc potest esse tripliciter s. vel dando operam rei illicite. Vel licite. et ad hoc adhibendo debitam diligentiam. Vel non adhibendo. In primo casu et 3° non excusatur a toto: sed a tanto. In 2° excusatur a toto. 3° fit homicidium ex necessitate. Et hoc aut necessitate vitabili: ut cum fugere potest: et non vult propter verecundiam vel causam aliam. Aut inevitabili: ut cum quis occidit alium non livore vindicte: sed amore conservationis vite et anime: ne s. perdat vitam et animam. et hoc cum moderamine inculpate tutele. Primo modo excusatur a tanto. 2° modo conceditur imperfectis: non perfectis: et excusatur a toto secundum Augusti. li. de lib. ar. Et hec ad presens de differentiis homicidii sufficiant: quia. j. li. 6°. ti. 14. de ipsis plenius agetur.

Circa secundum queruntur plura. s. Utrum occidere plantas. et animalia bruta sit peccatum: vel sit contra illud preceptum Respondeo quod non. Ut enim dicit Aug°. primo de civi. dei. Quod dictum est. non occides: intelligitur de homine. Nullus enim peccat ex hoc quod utitur aliqua re ad hoc ad quod est. Ex ordinatione autem dei plante ordinantur ad usum animalium: et animalia ad usum hominum: quod fieri non potest sine mortificatione eorum. Dicitur enim gen. i. Ecce dedi vobis omnem herbam et universa ligna ut sint vobis in escam: et

cunctis aiman. Et gen. 9°. dicitur. Omne qui od mouetur et viuit erit vobis in cibum. Nec obstat quod occidenti bouem vel ouem alterius: determinata statuitur pena. exo. 22°. quia talis peccat non quia bouem occidit: sed quia homini damnum in sua re facit. Unde non continetur sub peccato homicidij: sed furti vel rapine. Utrum liceat occidere hominem peccatorem? Rn̄o quod sic. Exo. 22°. Maleficos non patieris viuere. Et ro. 13°. Non sine causa gladium portat. Dei enim minister est vindex in iram ei qui male agit. Scd̄z enim Augus. in questionibus super Math. cum homo ab homine occiditur: hoc fit aut cupiditate nocendi sicut fit ab hoste. Uel iniuste aliquid auferendi: sicut fit a latrone. Aut ordine obediendi: sicut fit a iudice. Aut necessitate subueniendi: sicut fit a milite. In primo et 2° casu nulli licet occidere In 3° autem et 4°. licet. Omnis enim pars est naturaliter propter totum. Unde videmus quod si expediat saluti corporis humani precisio alicuius membri. s. quod est putridum: et aliorum membrorum corruptiuum laudabiliter preciditur. Quelibet autem persona singularis comparatur ad totam communitatem: vt pars ad totum. Et ideo si quis sit communitati periculosus: et eius corruptiuus propter aliquod peccatum: iuste occiditur: vt bonum commune conseruetur. Si ergo maleficus occidatur amore obedientie seu iusticie: non peccat iudex condemnans: nec minister a iudice iussus occidens Peccant tamen vterque si faciant hoc: iuris ordine non seruato. 23ª. q. 4. §. penul. et q. 5. miles. Nec obstat quod dominus Math. 13. prohibuit extirpari zizania que sunt filij nequam: vt ibidem dicitur: quia hoc fecit vt parceretur tritico. i. bonis. Quod fit quando mali non possunt occidi: quin simul occidantur et boni: vel quia latent inter bonos: vel quia habent sequaces multos: ita quod sine periculo bonorum non possunt interfici: vt dicit August. contra Parmenianum. Quando vero ex occisione malorum non imminet periculum bonis: sed magis tutela et salus: tunc mali licite possunt occidi. Utrum liceat persone priuate hominem peccatorem occidere? Rn̄o quod non. Unde Aug°. i. de ciui. dei. Qui sine aliqua publica administratione maleficum interfecerit: velut homicida reputabitur. Sicut enim dictum est occidere malefactorem licet: inquantum ordinatur ad salutem totius communitatis. Et ideo ad illos tantum pertinet: quibus cura committitur communitatis seruande. Preterea dicitur in legenda beate lucie. Homo potest esse minister mortis: non vite: quia omnis vita a solo deo. Nec eam deus dare voluit per ministerium alicuius. Sicut enim auferre rem alicuius sine auctoritate et voluntate eius nunquam licet: sic et multo fortius occidere: quod est vitam auferre: sine dei voluntate et auctoritate nunquam licebit. deut. 32. Ego occidam et ego vi. fa. pcu. etc. Ideoque quicunque non accipit potestatem: vel a diuina auctoritate que est in lege. vel ab eius voluntate. s. cognita ex inspiratione. si interficit: contra illud preceptum facit. Nec obstat quod exo. 32°. precepit Moyses. Occidat vnusquisque proximum suum pro peccato vituli conflatilis: quia fecerunt hoc ex domini precepto. Utrum liceat clericis maleficos occidere? Rn̄o quod non. i. Ti. 3°. Oportet episcopum sine crimine esse: non violentum: non percussorem. Et ber. ad Euge. li. 4°. de consideratione dicit. Aggredere subditos: sed verbo non ferro. Quid denuo vsurpare gladium temtes: quem semel iussus es ponere in vaginam s. in Petro cui dictum est. mitte gladium tuum in vaginam. Ro. huius est: quia hoc precepto non occides. prohibetur quilibet occidere sua auctoritate. Quia ergo ministris veteris testamenti erat auctoritas commissa: ministris vero noui testamenti non est concessa vt per se interficiant: ideo ex consequenti prohibentur illo precepto clerici interficere in causa iusticie. Ratio autem huius est: quia ipsi sunt clerici ad ministerium altaris in quo representatur passio christi occisi: qui cum percuteretur non percutiebat: vt dicitur. i. pe. 2°. Minister autem debet suum dominum imitari: secundum illud eccl. 10. Secundum iudicem populi: sic et ministri eius. Et ideo non competit eis quod percutiant vel occidant. Nec obstat quod pe. actu. 5°. ananiam et saphiram interfecisse refertur: quia hoc propria auctoritate non fecit: sed potius dei sententiam de eorum morte promulgauit. Uel potius eorum mortem quam diabolus inferre debebat predixit: et causam s. culpam patefecit. Si obijciatur: quod imperator auctoritatem accepit a papa maleficos puniendi. dicendum quod a deo per papam suscipit auctoritatem: vt sit minister legis et iusticie diuine. Sed ab ipsa lege auctoritatem habet vsus ministerij iusticie. Unde Aug°. in questionibus leui. Cum homo iuste occiditur: lex occidit. non tu. Loquitur iudici seculari. Si obijcitur quod ille facit cuius auctoritate fit. Unde papa et episcopi qui prepositos habent: et iudices in causa sanguinis uidentur occidere. dicendum quod duplex est auctoritas. s. iubendi et innuendi. Prima est penes imperatorem. 2ª penes papam et presbyteros. Hec enim est predicatio diuine legis: et hortatio vt principes obediant ei De prima auctoritate non de 2ª intelligi debet quod ille facit cuius auctoritate fit. Unde ber. ad Euge. li. 4°. de conside. ostendit quomodo vterque gladius est ecclesie. s. materialis et spiritualis et quod ad eam pertinet gladius materialis: non quantum ad vsum vel iussum: sed quantum ad nutum

Gladius materialis papa

Qui inquit materialem gladium negat tuum non satis mihi videtur attendere verbum domini dicentis. cõuerte gladium tuum in vaginam. Ergo et ipse forte tuo nutu: et si nõ manu tua euaginandus. Alioquin si nullo modo ad te ptineret dicentibus aplis. ecce duo gladij hic nõ respondisset dominus: satis est: sed nimis est. Vterque ergo est ecclesie. s. materialis et spiritualis. Sed is pro ecclesia: ille vero ab ecclesia exercendus. Ille sacerdotis: is militis manu: sed sane ad nutum sacerdotis: et iussuz imperatoris. Utrum alicui liceat se occidere? Rño q non. Unde Aug°. i. de ciui. dei. Qd dictum est: non occides: intelligitur de hoie Nec ergo alterum: nec te. Nec enim aliud q̃ hominem occidit qui se occidit. Est autẽ hoc illicitum. primo quia peccat contra seipsũ. Facit enim contra naturalem inclinationẽ et legẽ et etiam contra charitatem qua quilibet teneť diligere seipsum. Et ideo semper est peccatuz mortale. 2°. quia peccat in deum: sicut qui suũ occidit alienum: peccat in eius dominum: et etiam usurpat sibi iudicium diuinum. Pertiet enim ad deum solum: mortis et vite iudiciuz. Fm illud deut°. 32°. Ego occidam et ego vi. fa. etc. Nec obstat q Sãpson se cuz hostibus occidit: vt habeť iudi. 16. qui tamen numeratur inter sanctos. Heb. 11°. quia vt dicit Aug°. i. de ciui. dei. hoc sibi spiritus dei latenter suggessit Et eandem rõnem reddit de quibusdam feminis sanctis: quaruz memoria ab ecclesia celebratur. Non obstat etiam q razias qui se occidit laudatur: quia ex hoc non laudatur: sed propter zelum legis qui ostenditur ex hoc q se occidit: licet occidere non debuerit. Ut etiam dicit Aug°. i. de ciui. dei. nullus sibi dz manus inycere: vt effugiat hostes. Sed obycit quia Math. 10. dicitur. Qui perdiderit aiam. s. propter me inueniet eam. et animam vocat ibi vitam. Sed qui se occidit illo desiderio: de quo dicit aplus: cupio dissolui et eẽ cum christo: perdit animam suam propter deum ergo inueniet eam? Respondeo. Scdm sanctos ibi anima dicitur vita aialis: que debet vno mõ interimi: alio modo saluari. Fm enim Platonem duplex est mors. Una nature. s. cum anima egreditur. Alia virtutum. s. cum per virtutes homo vitijs et voluptatibus moritur. pma est expectanda. 2a procuranda. Perdenda est enim vita animalis secunda morte non pma. Si tamen illa prima pro christo inferatur patienter est sustinenda. Utrum liceat mulieri se occidere ne ab alio corrumpatur? Rño: q non: quia non dbet in se committere crimẽ maximum: quod est suiipsius occisio: vt vitet minus crimen alienum. Non enim est crimẽ mulieris per violentiam violari: si consensus non assit: quia non coinquinatur corpus nisi de consensu mentis: vt Lucia dixit. Fornicatio autem vel adulterium est etiam minus peccatum q̃ homicidium: precipue suiipsius. Est etiam periculosissimum peccatum occidẽ se. quia non restat tempus vt per penitentiam illud peccatum expieť. Utz liceat alicui se defendendo: aliquem occidere? Rño fm Ric. 3. di. 37a. q. 3a. ar. 2°. c. q sic. Et hoc patet primo auctoritate. Dicitur exo. 22°. Si effringẽs fur suffodiens fuerit inuentus: et accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non reus erit sãguinis. Sed multo magis licet defendere vitam propriam q̃ domum suam g etc. Hoc etiã probatur per. C. ad le. corne. de sicca. l. 2a et 3a. et extra de homicidio. significasti. 2. Uim enim vi repellere leges omnes et omnia iura permittũt Illud tamen fieri debet cum moderamine inculpate tutele. Ubi dicit glo. Seruatur equũ moderamen si tantum fiat illud: quo omisso violentia repelli non possit. Si ergo violentuz interficis: si mortis periculum ab eo vitare nõ poteris: sine pena interficis. Et post pauca subdit. Iniuriam vero illatam persone ex interuallo repellere non licet: quia sic esset vindicta. Et sic intelliguntur iura que videntur cõtraria. 2° ostenditur hoc ratõne. Omnes in hoc cõueniunt: q qui interficit nocentem vt mister legis: non est transgressor precepti de non occidendo. Sed qui vult iniuste alium occidẽ: est nocens fm legem humanã: et ẽt diuinã: qz propter hoc est in mortali peccato. et qui defendendo se talem occidit: eũ occidit vt minister legis: quia hoc lex sibi concedit: vt allegatum est. ergo etc. Hec rich. ibidem. Ad maiorem autem euidentiam consideranda est fm Tho. 2a. 2e. q. 64. ar. 7°. c. q nihil prohibet eẽ duos effectus vnius actus: quorum alter sit tantuz in intentõne: alter vero sit pter ĩtentionẽ. Morales autem actus accipiunt speciem et nomẽ ab eo quod intenditur: non ab eo qd est preť intentionem: cum sit cã per accidens. Ex actu igitur alicuius se defendentis potest seq duplex effectus. s. proprie vite conseruatio: et inuadentis occisio. Actus igitur hu° ex hoc q intenditur quantum ad primum: non habet rationem illiciti: cuz sit naturale cuilibet q se q̃tum potest in esse conseruet. Potest tamen aliquis actus ex bona intentione proueniens illicitus reddi: si non sit proportionatus fini. Et ideo si aliquis ad defendendum propriaz vitam maiori vtatur violentia q̃ oportet: erit illicitum. Si vero moderate: erit licitum: vt pz ex supradictis. Sed quia hoies non licet occidere: nisi publica auctoritate ,ppter bonuz cõe

vt pz ex superius dictis. ideo illicitum est vt homo intendat hominem occidere: vt se defendat: nisi ei qui publicam habet auctoritatem: qui intendens hominem occidere ad sui defensionem hoc refert ad publicum bonū: vt pz in milite pugnante contra hostes: et in ministro iudicis pugnante contra latrones. Hec tho. ibidem. Quidam tñ contrarium dicunt. s. q̄ ñ licet hominem occidere in defendendo se: qa vt dicit Aug. i. de li. ar. loquens de illis q hoc faciunt: tales non sunt a peccato liberi apud legē diuinaz qui pro his rebus quas oportet cōtēni sunt humana cede pollui. Sed ſm eius mentem ibidem corpus nostrum est inter res quas oportet contemni. Hoc etiam idem vid tur dicere in ep̄la ad Publicolam. ¶. Plus tenetur quilibet diligere animaz pximi q̄z corpus ppriū. Sed volens alium occidere iniuste: est in mortali peccato. ergo si se defendens occidat eum in tali statu: preponit salutē corporis sui saluti anime pximi. Huius opi. fuit hug. di. 50. §. si vero ira. Sed ad hoc respondet ricb. 3°. di. 37ª. q. 3ª. ar. 2°. c. Primum ad oppositum. Ad auctoritatem enim Aug⁹. dicit: q̄ intelligi dbet in casu in quo. s. fugiendo: vl' ad iutorium inuocando posset homo saluari: et ñ vult ppter verecundiam: vel quando per aliā uiam cohibere possit malefactorem: vel quā do iam accepto vulnere mortis insequitur: et occidit recedentem. Ad rōnem dicit: q̄ nō ille qui interficit eum se defendendo: sed potius ipse est causa sue mortis et damnatiōis: inquā tum. s. illum alium ad occidendum eum quasi interpretatiue cogit. Unde si ratio illa valeret minus peccaret occidēs nocentem q̄z innocentem. Sed quid de clericis. Nunquid lz eis se defendendo aliquem occidere? Rñ. Aliq dixerunt indistincte: q̄ hoc nulli persone puate siue clerico siue laico lz: vt visum est supra. Alij vero indistincte dixerunt: q̄ hoc cuilibet licet. Quidam autem distinxerunt inter clericos et laicos dicentes q̄ hoc clericis nulla necessitate lz. Huius opi. videtur fuisse laurē. et ber. extra de homi. suscepimus. in glo. vbi dicitur: q̄ clericus non debet ppter talia etiam contra sarracenos armis se defendere: et spoliantez interficere: ar. 23. q. 8ª. c. 2. et c. conuenior. et extra. e. c. suscepimus. et extra de voto. ex mlta. et di. 50. clericus qui paganum. Laicus vero potest patriam et res suas defendere: et hostez etiam preuenire: ar. C. vnde vi. l. i. et 23. q. 2. dominus deus. Scdm autem alex. an. quia ex lege nature non est distinctio clerici et laici: et illud preceptum est ex lege nature: ideo si phibeantur clerici in casu laico concesso occider hoc non erit ex phibitione precepti: sed ex institutione ecclesie. Unde illa distinctō respicit ecclesie institutionem. Ad hoc nota: q̄ ſm legem reus homicidij non erit qui furē nocturnum occiderit. Quod intelligitur si sine periculo rerum et persone ei parcere non potuit: et si se telo nō defendat: vt tamen hoc cum clamore testificetur. Secus est de diurno. Ratio est: quia de diurno discerni potest q̄ ad furandum: non ad occidendum venit. Idez tamen de nocturno intelligitur et diurno: si se cuz armis defendat: et p periculo persone: extra. e. si perfodiens. et ff. ad. l. cor. de sicca furem. Et ſz aliquos si diurnus velit me interficere possuz eum preuenire: ar. C. ad le. cor. de sic. l. 2ª. 3ª. et 4ª. Rō etiam est. q̄ si nocturnus cum rebus recedat eum postea non cognoscam. Secus ē de diurno. Uñ eū p⁹ea accusare potero. Ideo non tam facile occidi potest. Utrum aliqs hominem casualiter occidens incurrat homicidij reatum? Rñ. Scdm phm 2° phi. casus est causa agens preter intentionem. Et ido ea que sunt casualia simpliciter loquendo nō sūt intenta neq̄z voluntaria. Et quia omne peccatum est voluntarium ſm Aug⁹. cōsequens est q̄ casualia inquantum hi⁹ non sunt peccata. Contingit tamen illud quod non est actu et p se volitum vel intentum: esse per accidens volitum et intentū: ſm q̄ cā per accidens dicitur remouens prohibens. Unde qñ quis non remouet ea ex quibus sequitur homicidiū: si debeat remouere: dicitur q̄dammodo homicidium voluntarium. Hoc autem contingit dupliciter. Uno modo quando dat operam rei illicite. Alio modo qñ non adhibet debitam curam. Et ideo ſm iura si aliquis det rei licite operam: et debitam adhibet curam: et inde seq̄tur homicidium: non incurret homicidij reatum. Si vero det illicite rei operam: vel etiaz dans rei licite operam: et non adhibet debitaz curam si sequatur inde homicidium: non euadit homicidij reatum: di. 50. sepe. Utr hoc precepto phibeatur occisio hominis quolibet modo dicta? Rñ q̄ hic phibetur pprie occisio corporalis. Improprie vero et ex ɔsequēti et interpretatiue occisio spiritualis. Si enim mors anime peior est morte corporis: qui ergo prohibet inferre mortem corporis: mlto magis anime. Non tamen proprie potest dici mors spiritualis siue anime ab aliquo inferri alicui: quia non per causam: sed tm̄ per occasionem: quia culpa non potest esse in aliquo nisi eo volente: licet ei aliquis possit occasionē verbo vel facto prebere. De his que pertinent ad homicidium: maxīe d̄ dījs hōicidij et irregularitate: et alijs penis quas quis incurrit require. ī. li. 6°. titulo. 14°.

De iniurijs corporalibus alijs ab homicidio titulus.26.

Postea cōsiderandum est de alijs iniurijs que committuntur in personā proximi: q̄ etiā implicite prohibentur cum dicitur. non occides. vt patet Math.5°. Et circa hoc queruntur plura. Utrum in aliquo casu liceat aliquem mutilare mēbro? Rn̄o q̄ sic. Hoc enī licet publice potestati propter aliquod maleficiū. exo.21. Oculum pro oculo. Licet etiam priuate persone ex voluntate eius cuius est membrum: vel etiā ei qui gerit curam ipsius precidere membrū putridum propter salutem proprij corporis conseruandam. Aliter vero nunq̄ licet. Unde etiam in nullo casu licet precidere membrum propter quodcunq̄ petm̄ vitandum: quia saluti spirituali semper potest aliter subueniri q̄ per abscisionem membri: quia peccatum subiacet voluntati. Unde Chryso super illud Math.19. Sunt eunuchi qui se castra. propter reg.ce. exponēs dicit. i. non mēbrorum abscisione: sed malarum cogitationum interemptione. Est enī obnoxius maledictiōi qui membrum abscidit. Et enim q̄ sunt homicidarum talis p̄sumit. Et postea subdit. Nec ita cōcupiscentia fit mansuetior: sed molestior. Aliunde enī fontem habet sperma quod in nobis est: et precipue a proposito incontinente et mente negligente: nec ita comprimit abscisio membri tentationes vt frenum cogitationis. Utrum liceat patribus verberare filios: aut dn̄is seruos? Rn̄o. Inferre nocumētum alicui non licet per modū pene: nisi propter iusticiā. Nullus autē iuste punit aliquem: nisi sit eius dispensationi subiectus. Et ideo verberare aliquem non licet: nisi habenti ptātem aliquam super eum qui verberatur. Et quia filius subditur ptāti patris: et seruus potestati dn̄i: ideo licite verberare potest pater filium: et dn̄s seruum cā correctiōis et disciplinae. Ideo dicitur puer.13. Qui parcit virge odit filiū suum. Et eccl.33°. Seruo mali volo turtura et cōpedes. Per hoc autem q̄ apl's dicit eph.6. Patres nolite ad iracundiam prouocare filios: nō prohibetur patribus quin verberent filios causa disciplinae: sed ne affligant eos verberibus immoderate. Quod autem subditur. i. ibidem. et vos dn̄i eadem facite seruis remittentes minas: dupliciter pōt intelligi. Uno modo vt remisse minis vtantur: quod ptinet ad moderationem disciplinae. Alio modo q̄ nō semper impleant qd̄ sunt cōminati: qd̄ pertinet ad hoc q̄ iudiciū quo quis cōminatus est penam q̄nq̄ temperetur p remissiōis misericordiam. Sed obijcitur: quia phs dicit. 10. eth. q̄ sermo paternus habet solam monitionem: non aūt coactionē. Sed verberatio est quedam coactio. ergo nō licet parentibus filios verberare? Rn̄o. Maior ptās debet habere maiorem coactionem. Sicut aūt ciuitas ē perfecta cōitas: ita princeps ciuitatis hz pfectā ptātem cohercendi: et ideo pōt infligere penas irreparabiles. s. occisionis vel mutilationis. Pater aūt et dn̄s qui presūt familie domestice que est cōitas imperfecta: ptātem hz imperfectam cohercēdi s̄m penas leuiores que non inferunt irreparabile nocumentū: cuiusmodi est verberatio. Utrum liceat aliquem incarcerare? Rn̄o q̄ sic. s. s̄m ordinem iusticie: aut in penam aut cautelam alicuius mali vitādi. Unde leui.24. dicitur. q̄ quidam propter peccatum blasphemie incarceratus fuit. Simpliciter aūt aliquem includere vel ligare ptinet tm̄ ad eum qui disponere hz vl'r de actibus et vita eius: quia p hoc impeditur etiam a bonis agendis. Cuilibet tamen licet hominē detinere ad horā ab aliq̄ illicito ope mox perpetrādo: puta ne de alto se proijciat: vel alterum feriat. Aggrauatur autem petm̄ hui iniuriarum: ex hoc q̄ inferuntur in psonas cōiunctas. Sed cui cōpetit actio iniuriarum: et cō quos: et inq̄tum? Rn̄o q̄ actio datur in iniuriam passo. Patitur aūt quis in se ipso et in filio quē hz in ptāte. Insti. de iniur. §. patit. Et simili rōne eps in clericis. et abbas in monachis. et dn̄s in seruis: vt ibidem. §. se. Seruus aūt et vir in vxore: que si sit filia familias datur actio tribus. s. ipsi: et viro: et pri. Nec vna actio cōsumitur p aliā: vt pz. ff. e. de iniurijs. l. i. §. vlti. Si tn̄ iniuria fiat viro actō nō datur vxori: q2 equū ē vxores a viris defendi: nō ecōuerso: vt ī rubrica palle. Insti. §. patit. et. ff. e. l. 2a. Datur etiā hec actio sponso si fiat iniuria spōse. ff. e. l. Itē apud Labeonem queritur. §. spōsū quoq̄. Qd̄ intelligitur de sponso in pūti. Datur etiam heredi: ob iniuriā illatā cadaueri eius cuius est heres. vel si fama eius sit lacessita. ff. e. l. i. Datur etiam actio nō solū cō percussorē: sed ēt cō eū q pcurauit q̄ pcuteret. ff. e. l. nō solum. §. i. Postq̄ aūt cōstiterit ī iudicio de iniuria: si sit facienda cōdemnatio pecuniaria: iudex defert iuramētū iniuriā passo: q̄ iuret q̄tū de suo dedisse vellet anq̄ talē iniuriam sustineret. Et q2 si animose iuraret iudex prius taxabit certam q̄titatem pecunie infra quam iurabit. In quo cōsiderabit qualitatē iniuriā passi. Scd̄m enī gradum dignitatis et honestatis vite: crescit et minuitur extimatō iniurie. Insti. e. §. pena. Sed postea q̄ iuratum fuerit non licebit in minori quantitate condemnare. C. de iudicijs. rem nō nouam. et in auten. hodie. In. l. post iusiurā.

De duello. titulus. 27°.

Eide quia ex duello sepe puenit homicidium: nō ð duello est hic dð. Et pmo de ipso. 2° de pena eius. Circa primū querunt pl'a. s. Quid est duellum? Rñō. Duellū est singularis pugna que fit ad pbationē rei alicuius: ita vt qui sic se pbaturum offert: si vicerit pbasse credat: si non vicerit etiā in pbatione defecisse putet. Dicit aūt duellum quasi duorū bellum. Dicitur etiā monomachia quasi vnica et singularis pugna. Dicit etiā in plerisq partibus iudiciū: eo q ibi iudicium dei expectetur

Utrum duellū sit licitum? Rñō q nō: etiā int laicos: quia ibi deus tētatur. Et scriptū est deut°. 6°. ⁊ Math. 4°. Non tētabis dñm deū tuū. Et. 22ª. q. 2ª. queritur. Nec obstat q Dauid pugnauit cū Golia. 2ª. q. 5ª. monomachia q2 pūilegia paucorum non faciūt legem cōez 26ª. q. 2ª. nō exemplo. Reprobat etiā duelluz fm legem romanā: vt. C. de act. ⁊ obli. negātes ⁊ de gladiatoribus. l. i. li. ii°. Lex tñ lūbarda et municipalis in multis casibus duellū admittunt. Et cōstitutio Frederici de pace tenenda in libro feudorum Fredericus. §. si qs hominē. dicit: q si quis hominē int pacē cōstitutaz occiderit: se per duellum defendere pōt q ad sui corporis tuitionem eum occidit. Sed fm hosti. in aliquo casu nō dz admitti: vt dictū est quia est probatio deceptoria. ⁊ iō non trāsit in rem iudicatam sñia. Immo dz retractari veritate cōperta: vt eꝫ de pur. vul. c. 2. §. vlt. Nec obstat q crimē lese maiestatis dicit crimē p duelliōis. ff. ad. l. iul. maie. l. vlt. q2 nō ideo dicitur crimē perduelli q p duellū possit probari: sicut quidā male intellexerūt. Sed q2 pduelles dicunt hostes: ideo illud crimē dicit crimen perduelliōis. i. crimen hostis: vel hostile. ff. de ver. sig. quos nos hostes ⁊c. Sed cuz inualuerit cōsuetudo cōtraria fere vbiq terrarum. nungd talis cōsuetudo excusabit a mortali peccato? Rñō. Dicūt quidā q sic: inducētes illud Amb. 32ª. q. 4ª. Obyciunt Jacob qt tuor vxores. Qð qñ mos erat crimen nō erat Sed illud fuit diuina reuelatiōe cōcessū: que qñq dicit mos: qñq fas. eꝫ de diuor. gaudemus. §. qui vero pagani circa finē. Aly distinguunt dicētes q si quis duellū offerat vel oblatum spōte suscipiat mortaliter peccat. Si vero sit iudice cogente delatū: cū aliter piculum corpis vel rerū euadere nō possit excusat: eꝫ de homi. in fecisti. Et hec opi. ē tolerabilior q pma fm ray. ⁊ goff. Nō tñ admittūt eā. Tertij dicūt cū ala. quib⁹ ɔsentiūt ray. ⁊ gof. ⁊ hosti. extra. e. c. i. q ille qui iudice cogente inuitus duellū suscipit: ⁊ cōmittit: excusat a tanto: nō a toto. Metus enim illud peccatū attenuat: nō oio euacuat: extra q metus cā. facris. circa fi. Potius enim debet oia mala pati q peccato mortali cōsentire. 32ª. q. 5. ita ne. Graui⁹ tñ peccat offerens spōte q suscipiēs: iudex deferēs siue auctoritatez pbens assessores ⁊ aduocati: ⁊ quis aly ad hoc cōsiliū auxiliū vel fauorez dantes: pſbyteri etiam bñdictōem fm consuetudinem aliquorum locorū pbentes. Rod. tñ dicit: q 2ª. opi. videt esse rōnabilis. ⁊ maxime vbi innocēs accusat de crimie ad mortez: qui si duellum oblatuz recuset stati suspēdit. Durū eni videt dicere q talis teneat se poti⁹ sustinere suspendi q in duello se tueri. Et forte distinguendū est fm eundem: q i cā ci imiali lz duellū suscipe nō offerre. In cā vo ciuili de tpalibus nō lz offerre nec suscipe. cū in tpalib⁹ debeat qs potius ðc damnū sustinere q duellū sic suscipe. Sed tñ si lz laico res suas cuz armis defendere: ⁊ eas defendēdo raptorē occidere si nō pōt alit defendere vt aliqui volunt nō apparet rō quare p defensione rerū suarū laicus nō possit suscipe duellū sibi oblatū. vel potius illatū a iudice. Et hec opi. ē benignior ⁊ etiam pbabilior vr fm rod. Tamē ɔ euz ē q duellū phibitū est: vt patuit in qōne pcedēti. Clericus aūt fm oēs i nulla cā ⁊ nullo mō per se vel per aliū pōt duellū offerre: vel etiaz oblatū suscipe. Sed eccl'ia siue eps dz euz efficaciter defendere: q2 ē de iurisditiōe sua: extra de fo. compe. c. i. ⁊. 2°. Quid si clericus ɔ facit. s. offerendo vel suscipiēdo? Rño ð rigore iuris dz deponi: extra. e. de cle. pu. in du. c. i. vt statim dicetur.

Irca 2ᵐ sciēdū q pena pugnātiuz est q si sint clerici debēt ðponi. vt dictuz est. Si tñ nec mors nec mutilatio interuenerit p epm suū cum eis poterit dispēsari: eꝫ e. c. i. ⁊. 2°. Si tñ pſbyter vel alius clericus i duello oblato vel suscepto ab eo ptē digiti perdidisset: nō tñ tātā qn sine scādalo possit solēniter celebrare: q tūcūq sit gratis excessus: eps eius cum tali post pactā pñiam poterit dispensare: extra. e. c. i. Sed etsi homicidiū interuenerit: pōt fm q notat goff. adhuc secuz i bñficio dispensari: extra. e. c. 2°. in fi. Quod aūt dicit alibi cū homicida dispensari non posse: ut dis. 50. miror. ⁊ in pluribus alys iuribus: i officio locum habet. Nā cū aliis dispensat in bñficio ⁊ nō in officio: vt di. 50. studeat. Scðum tñ q notat hosti. in bñficio curā aīarum habēte cuz tali nō dispēsabit inferior papa. Cōtra ſo laicos quō sit in talibus pcedēdū require. ꝫ. li°. 2°. ti de scandalo. Ad hoc nota sic nō. gof. ⁊

ray. Si contingeret aliquē in duello mori: imputaret omnib⁹ qui dedissent ad h̄ cōsiliū: auxiliū: vel fauorē: et essent oēs tales irregulares. 17.q.4.oēs. Quid de clericis illis qui reliquias afferūt pugilibus ad iurandū. Nūquid fiunt irregulares: si sequat̄ homicidiū in illo duello? Rn̄o. Ray. videt̄ innuere φ sic. vt i illa.q. Sed cum inualuerit etc. Tales enim videntur coadiuuare ad hoc φ fiat duellum: sicut et illi qui dant benedictionē. Hoc tn̄ ħm rod. durus videtur: dicere tamē cōtrarium nō est tutum.

Quid de epis et capitulis et abbatibus q coguntur in curijs regū duellū subire: aut res ecclesiasticas amittere? Quid etiam de hi⁹ personis habentibus iurisditionem tpalez: i quorum curijs duella ordinantur? Rn̄det rod. φ si per se vel per alios de spāli mandato eoꝝ duellum offerat̄: vel suscipiat̄: vel etiam p̄stēt auctoritatem spālem ad hoc faciendū: mortaliter peccant: et fiunt irregulares si mors inde sequatur. Si vero hoc fiat p laicos q curam gerunt rerū ipsorum sine spāli eorū mandato licet peccent mortaliter sustinendo et dissimulando talia fieri in curijs suis: siue suorū baliuorum cū ipsi sciant: nō tn̄ ex hoc fiunt irregulares: ex quo super hoc nō p̄stant auctoritatē licet suis baliuis p̄cipiant φ in tali vel in tli cā iusticiam faciant: qr in hi⁹ generali mādato nihil mandari intelligitur de duellis. Si ṽo rex vel p̄nceps alius psonā ecclesiasticā velit cogē ad duellū aut ꝓpter recusatiōem duelli ei bona ecclesie vel sua auferre: debent epi se inuicem materialiter adiuuare: et debent poti⁹ oīa ma. tolerare q̄ȝ consentire. Pōt etam dici i publicis p̄dicatiōibus: modeste tn̄ et quasi cōpatiendo φ qui hoc faciunt in statu salutis n̄ sūt Et hoc maxime vbi credunt̄ iuris ignorantia laborare: que nō est tolerabilis in ecclesiasticis viris siue psonis. Hec aūt que dicta sūt de duello debēt intelligi etiam d̄ iudicio ferri cādentis: et aque frigide: et alijs hi⁹. Hec rod.

De torneamentis titulus.28⁹.

Postea considerā

dum est de torneamentis: quibus etiā qn̄q₃ sequit̄ homicidiū. Dicuntur aūt torneamenta quedā nundine vel ferie non inter hostes: sed instar hostilis pugne fcē. Et dicunt̄ nundine: quia ad ea d̄ diuersis ptibus: et cā lucri sicut ad nundinas conuenitur Dicunt̄ etiam ferie a feriando: quia tūc milites ab alijs opibus vacant. Querit̄ autem vtrum torneamentū sit licitū? Rn̄o. Aliq dixerūt simpliciter φ nō: ꝓ eo φ fit ad ostentatōnē: et est ibi vite discrimē: et ideo quicqd in̄ sequtur vt mutilatio et mors talibus sic pugnantibus imputat̄. Et si dicat̄ φ cōcessum fuit filijs israel vt discerēt artem certandi cū hostibus Judi.3⁰. dicunt φ hoc nō fuit eis concessū nisi vrgēte necessitate nec ꝯ se inuicē: sed ꝯ eos q̄s expugnare debebāt. s. chananeos. Et si dicat̄ φ bellare in casu est licitū: ergo et discere bellare: quod fit per exercitium ē licitū. dicunt φ licitum esset si debito mō: et sine salutis p̄iculo fieret. Sed sic nō fit in torneando. Alij distinguūt φ tale exercitiū fieri pōt cum moderamine cōflictus: et sine discrimīe salutis: si adhibeatur debita cautela: et in p̄paratione: et in executione. Et tunc aut fit ad ostentationē potentie siue vane glorie: vel ꝓpter questū auaricie. Et tunc simpliciter est illicitum. Aut fit ꝓpter experientiam ꝓprie fortitudinis et vsus armorū et bellice industrie: vt habeat̄ idoneitas bellādi ꝓ fide et pace ecclesie. Et tunc ē licitū. Sic q̄ si hoc fieret cum bono moderamīe et bona i tentione: et ꝓpter ecclesiam non esset ꝓhibitū: nec esset pctm̄: sed esset vtile ꝓ defensiōe rei publice. Et iō nō est ꝓhibitū ciuili iure: quod patz. ff. de alea. solent. vbi cōcedunt̄ ludi i quibus virtus corpalis exercet̄. Prohibet̄ autez ħm ius canonicū ꝓpter abusum ludentiū: pp quē sepe ꝓuenit inde mors hominū et p̄iculuz aiarum. Obligat tn̄ eos ꝓhibitio quacūq₃ torneent intentione: quia statutum est generale: extra de tornea. c. i. Pena torneantiū ē ħm canones φ torneans si quē etiam casu occiderit: homicidij reus et irregularis erit. Quia enī talis ludus est prohibitus tanq̄ȝ multum periculosus: quicquid ex eo sequitur: ludenti totaliter imputatur: ar. extra de presumpt. c. i. Nec ab hac pena necessitas imminens in torneando excusabit: quia ad hanc necessitatem sponte et ex proposito se ingessit: et ideo imputet sibi. ar. ff. quod me. cā. si mulier. ℞. p̄. Jlle autez qui in torneando occiditur: carere debet ecclesiastica sepultura: licet si mortuus fuerit: vl̄ letale vulnus acceperit ei penitenti pn̄ia non negetur: extra. e. c. i. in fi. Nec per consequens viaticum: ar. di. 50. penitentes. et extra de penitē. quod in te. Et sic quod plus est conceditur: et quod minus est negatur. Quod est hic speciale: vt hoc terrore d̄sistant milites ab hoc ludo Hanc autem penam patiuntur illi soli qui illuc animo torneandi veniunt: et ibidem decedunt. Et subaudi: vel letale vulnus accipiūt. Si autem aliquis curiositate videndi torneamenta: vel causa repetendi debita: vel alia simili causa vadens illuc: mortuus ibi fortuito casu fuerit: non negabitur ei ecclesiastica sepultura: maxime si christi corpus recepit: et vnct⁹

oleo sacro fuerit: extra. e. c. 2°. Ideo vero dicitur ibi maxime: quia sufficiunt ibi certa signa penitentie: extra de sen. ex. a nobis. 2. In clerico tn̄ q ad videndum torneamentum iuit: et ibi decessit: forte locum habebit pena decreti. 23ª q. vlti. Quicunq clericus. Que est q licet sepeliatur: pro eo tamen nec oratio nec oblatio fiat secundū hosti. Quid de militibus qui illuc animo pugnandi accedunt: non tamen occidunt: aliqui tamen ab alijs occisi sunt? Nunquid tales ad ordines promoueri poterunt? Respondeo q non s̄m Gof. Ray. et Hostien. quia ad rem damnatam et prohibitam accesserunt. Et idem dicunt de illo qui interest bello illicito. Impeditur enim talis propt̄ culpam precedentem. 15. q. i. c. si. et de pe. di. i. si qs cum telo. Potest tamen vt dicit Ray. cum talibus dispēsare episcopus: dūmodo nec mors nec mutilatio membri fuerit subsecuta: ar. etiam de cle. pug. in duello. c. i. et 2°. Et intelligit rod. si non fuerit per illos licet fuerit per alios subsecuta. Quid de his que milites vl' alij lucrantur in torneamentis. Nunquid possūt ea retinere? Respondeo s̄m Rich. quol3. 2°. q. 29ª. et s̄m Rod. Si quis contra legem torneamentorum aliquid lucratus fuerit: si scit a q̄ habuerit: tunc ei restituetur: vel pro eo pauperibus dabitur: si habet vnde possit. Si autem s̄m legem torneamentorum: non tenet̄ ei reddere a quo habuit: sed in foro penitentie induci debet q illud in vsus pios eroget. Si autē hanc penitentiam suscipere nolit: non debz ad eam cogi: sed alia penitentia debet ei imponi: et absolutio impendi.

De bello titulus. 29ᵘˢ.

Deinde quia ī bellis plura fiūt homicidia: consequēter de ipsis sunt aliqua notanda.

Quedam enim queruntur de eisdem. j. li°. 2°. in ti. de charitate: pro eo q determinatur ibi de pace: que est effectus charitatis: cui. s. paci opponitur bellum. Queritur autē ibi. Utrum bellare semper sit peccatum: et vtrum episcopis et clericis liceat bella facere. et vtrum liceat vti insidijs in bellis. et vtrum liceat bellare in festis. His ergo questionibus hic premissis. primo videndum est quod bellum potest dici iustum. secundo vtrum liceat se defendere. Circa primum sciendum breuiter q sicut dicitur. j. ibidem in solutione prime questionis: iuste bellare licet. Ad hoc autem q sit iustum bellum tria requiruntur. s. auctoritas p̄ncipis. causa iusta. et intentio recta. vt probatur ibidem. Suppositis ergo his que dicuntur ibi addendum est ad maiorem instructionem d̄ hac materia q sicut nō. hostien. in summa ti. de treuga et pace multiplex est bellum. Unum quod est inter fideles et infideles. Et hoc ē iustum ratione fidelium: et non respectu infidelium: extra de here. excommunicamus. Aliud bellum est inter fideles hinc inde. Et hoc fit aut auctoritate iuris. Aut iudicis. Aut pp̄a voluntate. Si fiat auctoritate iudicis legitimi errantis: puta quia hi contra quos dat auctoritatem: ei subsunt immediate: et habet ius exercendi in eos merum imperium: nec est iudex in causa propria: nec errat: dici potest iustum. ff. quod metus causa. cotinet. Igitur cōtra non subditos non dabit actionem: quia actor sequitur forum rei: nisi forte in d̄fectū iudicis iniuriantis: ius reddere nolentis: vt. 23ª. q. 2ª. c. 2°. Ideo etiam qui non habet merum imperium hanc actionem dare non potest. ff. de iurisdi. omni. iudi. l. 3ª. Nullus etiam ī causa propria potest esse iudex. 23ª. q. iª. §. i. Non excusabit autem error iudicis impugnantem saltem a toto: extra de temp. or. dilectus. §. cū igitur. Nam etsi probabilis esset: comperto tamen errore satisfieri debet: extra de fri. et ma. fraternitatis. §. quāuis. Est tamen pro auctoritate iudiciaria presumendum nisi appareret contrarium: extra de renun. in presentia. Igitur qui auctoritate iudicis talis. scilicet legitimi non errantis alium impugnat: iuste impugnat. Impugnatus autem: iniuste se defendit quia tanto magis apparet de contumacia et rebellione presumptuosa: ar. de pe. di. 6. §. i. ad finē. Idem est si fiat auctoritate iuris vbicunq conceditur a iure quo ad eum cui ius concedit: sicut est ponere exemplum in assassinis quos si quis receptauerit est hodie a populo romāo perpetuo diffidatus: ita q possunt occupari eius bona. ita q nulla requiratur alia diffidantia libro. 6°. de homicidio pro humani. §. finali. Exemplum etiam in. C. quando liceat vnicuiq sine iu. se. vi. l. i. Idez in proxi vl' vicini repellenda iniuria Si autem non interueniat auctoritas iuris vel iudicis hincinde est iniustum quo ad pugnantes. iustum autem quo ad defendentes. ff. de iusticia. et iure vt vim atq iniuriam. Est ergo bellum iustuz secundum Hostien. ibidem. quod edicto publico principis geritur pro rebus repetendis: aut propulsandorum hostium causa. 23ª. q. 2ª. iustum. et §. cum ergo. Et breuiter qui auctoritate iudicis ꝓprij recte superueniēte gladium accipit siue iubētis: siue cōsentiēt: iuste bellat

23ª.q.3ª.§.ecce. Qui ergo auctoritate propria gladium accipit est gladio feriendus.23.q.i.§.i. Et qui sine iussu principis bellum ingerit tenet lege iulia maiestatis.ff.ad le.iul.maie.l.3.licet iminente necessitate sufficiat auctoritas magistri officiosorū:vt ar.C.de fabricensibus.in l.fi.li.ii. Ad hoc nota fm hosti. ibidem quod quando est bellum iustum:non tantum heretici:sed omnes capiuntur et spoliantur:et spolians fit dominus rei.23ª.q.5ª.dicat et di.i.ius naturale.et.ff.de acqui.re.do.l.naturalem.§.vlti. Si tamē aliquis sub aliquo militet:tota preda est domini:sed dominus tenetur eam equaliter diuidere:vt.23ª.q.i.militare. Fit autem hec diuisio fm qualitatem personarum. Quod aūt dicitur in dicta.l.naturalem quod ea que capimus in bello nostra sūt:verum est quod sunt accipientis:tenetur tamen illa domino dare:vt ea diuidat fm personarum merita fm Jo. Insuper nota quod deficiente iusticia ciuitas vel dominus terre si negligēs fuerit reddere iusticiam potest impeti.23ª.q.2ª.dominus deus.et aduersarius depredari: vt in li.de feu.de inuestitura quam Titius accepit a Sēpronio.§.finali. Quod intelligi de hz gladio spirituali premisso.extra de iudi.cū non ab homine. Ex premissis dici potest fm hosti.ibidem quod est bellum septuplex. Primū s.quod est inter fideles et infideles. pōt dici romanum.quia roma est caput et mater fidei nostre. Et hoc est iustum.2m est inter fideles pugnantes auctoritate iudicum.et pōt dici iudiciale:et est iustū.3m est quod faciunt fideles iudici contumaces:et est iniustum.et potest dici presūptuosum.4m est quod faciunt fideles auctoritate iuris. Et pōt dici licitum.5m est quod faciunt fideles contra auctoritatem iuris. Et hoc est iniustum:et potest dici temerarium.6m est quod faciunt fideles auctoritate propria alios impugnantes. Et hoc est iniustum:et potest dici voluntarium. 7m est qd faciunt fideles auctoritate iuris se defendendo contra eos qui voluntarie impugnant. Et hoc est iustum:et potest dici necessarium. In bello ergo romano iudiciali licito et necessario non tenetur quis ad restitutionem. In presumptuoso vero:temerario:et volūtario tenetur quilibet ad restitutionem. Scdm hoc intellige illud extra de iureiur.sicut.et infra. Si constiterit. Quid ergo de comitibus et aliis dominis qui sine auctoritate principis arma sumunt et sumi faciunt:et vasallos propter os exheredant? Rn̄deo. Hosti.non dubitat quin ad restitutionem teneantur:nisi seruent ordinem iuris:qui est.s.quod si vasallus iuri stare velit audiatur:si contumax est impugnetur. Quod fieri pōt iuris auctoritate vel iudice precipiente.C.de epi.et cleri.si qui in hoc genus. Si ergo est dominus qui imediate subest principi:conqueratur de vasallo proprio et nō dicat ius sibi:sed vel auctoritate principis gladium assumat:vel ad diocesanum vasalli recurrat. Ad cuius monitionem si noluerit obedire:excōicabitur ratione peccati:extra de iudi.nouit.et si per annū excōicatus steterit:extunc diocesanus eum et res eius exponere poterit.ar.ii.q.3ª.rursus.et.c.quisquis. Debz.n.seculare brachium recurrere ad ecclesiasticū sicut fit econuerso.extra de iudi.cum non ab homine.§.fi. Quid si barones subditi comitis:vel ducis habent guerram contra eum: vel etiam comes contra regem vel ecōuerso? Cuius principis auctoritas est requirenda? Rn̄dit rod.quod princeps qui nullum habet superiorem siue sit rex siue imperator pōt auctoritate propria si subsit causa iusta mouere bellum tam contra subditos quam contra extraneos. Potest etiam suis subditis concedere auctoritatē bellandi tam cōtra principē extraneum quam contra subditos eius si causa subsit:et expedire viderit:sed non contra subditos proprios:quam diu pōt iniuriantem iustificare:vel quam diu vult coram eo:vel coram suo iudice iuri stare: si sit iudex inter hi9 principes et iniuriantem. Si aūt non posset reū iustificare:aut si ille nō vult iuri stare:nō tn̄ princeps hi9.sz ēt ille princeps qui sup se supiorē habz mouere pōt bellū cōtra hi9 iniuriantē:si subsit ei mediate vel imediate:et passo bellandi cōtra eū licentiam dare. Si aūt iniurians nō subsit imediate vel mediate principi super se superiorem habenti:princeps ille dare nō pōt auctoritatem subdito suo mouendi arma cōtra eū sed auctoritas principis superioris est requirenda:maxime si iniurians ille pertineat mediate vel immediate ad iurisdictionem illius principis superioris. Cum ergo vasallus comitis habet guerram contra comitē:auctoritas regis est requirenda. Si autem comes contra regem:et rex nolit eis ius exhibere per pares curie humiliter requisitus:si ius suum armis defendant cum moderamine īculpate tutele non peccāt. Auctoritate tn̄ propria regem non poterunt impugnare. Papa tn̄ scā de regis excessu denunciatione:si rex nollet a peccato desistere:posset eum excōicare: et crescente contumacia:auctoritatem mouēdi cōtra eū arma dare. Cū aūt rex habet causam guerre cōtra impatorē vel ecōuerso:nō credit quod vterque vel alteruter teneatur ius suū prosequi in forma iudicij:cū neuter illorū hēat sup se superiorē. Peccarz tn̄ mouēdo bella iiuriā pass9:

si iniuriator satisffactionem offert ad arbitrium bonorum virorum de plano: et sine strepitu iudiciorum. Ad hoc nota secundum hosti. et Inno. extra de resti. spo. super. c. olim cam. et de iureiur. sicut. et infra. Quod bellum aliquando dicitur proprie. Et sic solus princeps qui superiorem non habet potest indicere bellum etiam contra eos qui non sunt de iurisdictione sua: sed alterius principis. Et tunc potest capere personas et res hostis: et etiam aliorum iniuste iuuantium eum: et capti fiunt capientium serui. Aliquando bellum dicitur large. Et sic quisquis prelatus habens iurisdictionem temporalem contra subditos inobedientes licite mouet arma. 15ª. q. 6ª auctoritatem. et. c. nos sanctorum. sicut etiam talis licite mouet bellum pro tuendo iure ecclesie. Qui etiam potest interesse: licet non debeat personaliter pugnare. 23ª. q. 3. Maximianus. et. ea. q. octaua igitur. Et in his casibus non dicitur proprie bellum fieri: sed melius executio iurisdictionis vel iusticie. ff. de rei ven. Si res. Item quando quis vim vi repellit incontinenti: nec in his capti fiunt serui. Dicunt tamen aliqui quod si bellum non est indictum contra aliquem sed aliquo dictorum modorum proceditur contra eum: tunc nisi forte de munitionibus eorum lederetur ille qui procedit contra eum: non posset capere res vel personas auxiliatorum eius: nisi primo proferret sententiam contra eos. z. q. i. nos in quemquam. Et si non est de sua iurisdictione sed alterius debet coram suo iudice iusticiam de eo petere. 23ª. q. z. domin⁹. Si vero iudicem non habeat coram quo possit suam iusticiam obtinere: licet sibi recuperare sua propria auctoritate. C. de iudeis. iudei. et. l. nullus. Certum est tamen quod si personas vel res eorum in bello capiat: dum suam iurisdictionem exercet: potest personas punire et res tenere. quia in eius territorio deliquerunt: et eius iurisdictionem impediunt. Item dicunt quidam ibidem: quod vbi quis per alium rem suam et ius suum consequi non potest: licet auctoritate superioris arma mouere et bellum indicere pro suis recuperandis: vel etiam furtiue sua vel equiualens: sine tamen aliorum scandalo et periculo accipere. 23ª. q. zª. c. z°. Tamen si super se principem habet: facit hoc auctoritate sua: vt. ea. q. c. i. Hec Inno. et hosti. Quid si quis contra aliquem bellum mouit: et causam iustam mouendi habet. quia pro damnis sibi illatis: non tamen intentionem rectam nec auctoritatem habuit? Nunquid talis tenebitur restituere quicquid in illo bello acquisiuit? Rndet rod. quod non in foro penitentiali nisi ceperit vel damnificauerit aduersarium plus quam ille iniuste de suo habuerat: vel eum damnificauerat. Et hoc vide. j. li. 3° ti. de pace. ar. 6°. q. i. Quid si cleric⁹ dominum suum in guerra iusta comitetur: et de ea aliquid consequatur? Nunquid istud restituere tenetur? Rn°. secundum rod. quod si datum sit ei ab illis quibus licuit rapere: potest illud retinere. Si autem ipse rapuit cum rapiendo peccauerit: induci debet in foro penitentiali si potest quod illud restituat ei cui abstulit si scit quis ille sit: sin autem quod det pauperibus. Hi⁹. n. cleric⁹ rem illam rapiendo non fecit suam: quia sicut dominus ei⁹ non potuit ei dare auctoritatem bellandi: ita nec rapiendi. Tamen rem taliter raptam potest de consensu domini sui retinere: dum tamen illam concesserit sibi adhuc guerra durante: quia tunc perinde est ac si eam sibi dedisset.

Sequitur de z°. s. vtrum liceat vim vel iniuriam repellere. Vr. n. quod non. per illud Math. 5°. Dico vobis non resistere malo. Rn°. Ad questionem hanc valent illa que dicta sunt. s. s. ti. de homicidio. q. vtrum alicui liceat se defendendo aliquem occidere. et. q. se. s. vtrum liceat clericis. Et sicut ibi sunt tres opi. ita et hic. Quidam. n. vt hu. dicunt: quod nulli licet vi repellere: repercutiendo: sed tantum defendendo. puta opponendo baculum vel aliquid tale. Alij dicunt quod laici non clericis licet repercutere: vt lau. et bern. Tertij dicunt quod hoc etiam licet clericis. Distinguunt tamen quod vis aut infertur persone aut rebus. Si persone: tunc est vis repellenda prius quam sit illata. quia secundum legem licet occidere insidiantem et occidere volentem. Quod intelligitur nisi manus eius aliter euadere possit. ff. ad le. aqui. l. 4. in prin. et. 5ª. Si autem sit vis illata. Aut percussus videt eum qui percussit paratum repercutere. Et tunc licet eum repercutere. Aut videt eum quiescere vel discedere. Tunc non licet sibi eum percutere. quia hoc non esset sibi iniuriam repellere sed vltionem expetere contra illud. c. seditionarios. di. 46ª. Requiritur ergo quod percutiat se defendendo non vlciscendo. 23ª. q. i. quid culpatur. Et idem dicit Inno. extra de resti. spo. olim cam. et gof. tit. de homicidio. et ber. eo. ti. significasti nob. Et quod se defendat cum moderamine. extra de resti. spo. olim cam in fi. Moderamen intelligitur vt si vis cum armis inferatur: cum armis repellatur: aliter vero sine armis. ff. de vi et vi ar. l. i. §. vim vi repellere. Et vt non magis ledatur aduersarius: maxime a proposito quam exigat illata violentia secundum rod. Debet tamen circa hoc considerari qualitas persone: vt interdum paruus vel debilis cum armis se defendat: si contra se eleuato pugno magnus vel fortis veniat: ar. 3ª. q. 7ª. §. tria nam. v. si vero in vno adiutorio. Si quis tamen defendendo se moderamen excedat: non tamen a proposito non tenetur ad aliquam satisffactionem nisi ad cautelam. ff. ad leg. aquil. si ex plagis. §. taber/

narius. Si aűt excedat a proposito tenetur. Hanc opi. modo premisso ray. recitat: et approbat: et conuenit cum eo gof. Dicit tamen ray. quod licet ille qui se defēdēdo cōtra clericū excesserit non a proposito: non incidat in excōicationem. tutius tamen credit quod teneatur ad satisfactionem aliquam de excessu: vel ēt quantum ad penitentiam et irregularitatem: si forte propter suam percussionem mors secuta fuit. Si tamen ex proposito excessisset: ad maiorem satisfactionem et penitentiam teneretur. extra de sen. ex. cum non ab homie. et c. perpendimus. et de resti. spo. olim cām. et de homi. significasti. §. vlti. Si aűt vis inferatur rebus: repellere licet vim illatam et inferendam: et potissime illatam. dum tamen fiat in continenti. i. q̄ cito scit vim illatam: prius q̄. diuertat ad contrarium actum. Idem bern. vt in. c. preallega. et ff. de ver. ob. continuus. ī prin. Et est secundum Roď. et bern. extra de homicidio significasti. et hosti. extra ď sen. ex cōi. super decretalē Innoc. dilecto. continuatio ista intelligēda ē secundū negocij qualitatem: prout exigit ad preparationem maiorem vel minorem temporis tractum. Actus vero contrarius intelligitur si dissimulet iniuriam: et deponat animum prosequendi rez suam: alijs occupationibus dando operam.

Quid si forte dum ille cui vis infert vult hostem expellere de sua possessione quaz occupauerat iniuste et male: aliqui occidantur vel vulnerēt? Rñ°. Credit ray. quod teneť secūdum modum supra positum in defensione p sone vbi. s. distinctum est: vtrum defendens se excedat a proposito: et per eadem iura. Et satis conuenit cum eo Inno. et hosti. extra ď resti. spo. olim causam. Et hoc intellige secūdum ray. de imperfectis. Perfectis autem repercutere non licet. Quod ostendit dñs dicens Math. 5°. Si quis te percusserit in vnā maxillam: prebe ei et ali. Et ad Ro. 12°. Non vos defendentes carissimi: sed date locū ire. Et similia. Si āt queratur qui sűt isti pfecti Rñdet roď. quod hoc debet intelligi de solis ill' qui per votū vel preceptum vel statutū obligati sunt ad non repercutiendū quales fuerunt apostoli et discipuli in ecclesia primitia qui tenebantur ex constitutione domini non repercutere: cū p sanguinē martyrū erat ecclesia fecūdanda. Ad hoc nota ſm ray. et ro. et Inno. de resti. spo. super. c. olim cām. quod p rebus repetendis et defensione patrie potest moueri bellum sine auctoritate principis vl' ecclesie. quia cuilibet licet de iure naturali vi vi repellere incontinenti: et cū moderamie inculpate tutele. di. i. ius naturale, et extra ď sē. ex. si vero. Et dicunt Inno. et roď. vbi s quod h dicitur bellū vti armis ad defendēdū: nō ad ī pugnandum. Et dicit roď. quod nomine rex cō prehendūtur non tantum res corporales: sz etiam iniurie pro quibus etiam illatis potest moueri bellum ad consequendam satisfactionem: nō libidine vindicte: sed zelo iusticie: vel quantum ad interesse. Alex. autem an. 3° ti. 2. c de legibus punitionis. q. 2°. o. ad questionem principalem respondens in 3°. summe sue sic distinguit: quod iniuria que infertur aut est personalis et priuata vl' publica. Si sit publica: ppulsanda est iussu principis et manu militis. ad Ro. 13°. Non enim sine causa portat gladiū. Dei enim minister est vindex ī irā ei qui male agit. Dicitur de principe. Cui etiam propter hoc determinať tributū. Math. 22°. Reddite que sunt cesaris ces. etc. Et ipsis militibus stipendia. Luc. 3°. Estote contēti stipen. vestris. Sed non nisi propter defensionem reipub. que fieri non potest sine repulsa hostilis iniurie. Si autem sit iniuria personalis: de illa intelligitur illud Math. 5°. Dico vobis non resistere malo. Sed cum distinctione. quia iniuria personalis repelli potest tripliciter. s. Uno modo impediendo: sicut apostolus act. 23°. procurauit milites a tribūo vt seruaretur illesus. sic licet omnibus iniuriam repellere. Nec prohibetur hoc math. 5° Hoc enim non dicitur proprie resistere. Alio modo verbis arguendo. Et sic dominus pcussus alapa: percussorem reprehēdit: nec alteram prebuit Io. 18°. Sic etiam licet omnibus. Unde dixit etiā glo. ibidē. Ostendit dñs patientie precepta non ostentatione corporis sed preparatione cordis est facienda. Et sic ītelligitur illud math. 5°. Si quis te percusserit in dextram maxillam pbe ei et alteram. i. sis paratus aliam patienter sustinere. 3° modo repugnando. Et hoc dupliciter Uno mō necessitate cogente: vt cum lesio aliter vitari non potest. Et hoc aut sine armis: et sic pmittitur clericis et laicis. et hoc flagrante maleficio cum moderamine inculpate tutele et incontinenti. Et sic intelligitur illa lex canonizata: vim vi repellere licet in instanti. quia nequaquam facto interuallo. Aut cum armis. Et hoc modo permittitur laicis: non clericis. et hoc cum circūstantijs predictis. Non esset autem moderamen si inferretur vis sine armis: et repelleretur cum armis. Alio modo vlciscendi libidine: sic nulli licet. Sic intelligitur illud Ro. 12. Non vos metipsos defenden. carissimi. etc. similia. Sic ergo iniuriaz repellere īpediendo vel verbis arguendo licet oib°. Repellē vo repugnādo nccītate cogēte

sine armis licet clericis et laicis repugnando. Sed cum armis licet laicis non clericis Repellere autem libidine vindicte neutris licz. Et ex his patet quomodo hoc quod dicit. Non resistere malo. differenter intellectum est de consilio et de precepto. Predicta sufficiant ad presens de bellis. Nam de homicidijs que eueniunt de bellis habetur infra li. 6°. ti.14° quantum ad irregularitatē que prouenit ex eis. De rapinis vero que fiunt in bellis et in guerris habebitur infra cum agetur de septimo precepto.

De treugis titulus.30°.

Postea cōsiderādum est de treuga que solet fieri tempore guerre. Est autem treuga securitas prestita personis et rebus ad tēpus: discordia nondum finita. Pax autem est discordie finis. Treugarū due sunt spēs. Una conuentionalis. Alia canonica. Conuētionalis formam recipit ex conuentione: vt ff depos. l. i. §. si conueniat. Illo autem tempore quod est in conuentione est hosti fides seruanda: etiam infideli: vt. 23ª. q. i. noli. Quod est verum si etiam infidelis fidem seruet fideli. alias non. vt extra de iureiur. peruenit. Unde illi qui tempore treuge sarracēis bōa sua rapiunt: ad restitutionem tenētur. Habent ēt puniri a principe cuius treugas frangunt: nisi essēt persōe ecclesiastice. Canōica treuga est que preter oēm conuentionem certis dieb⁹ et temporibus est seruanda. Certis diebus. s. a quarta feria post solis occasū vsq ad secūdam in solis ortu. Et sic debz seruari treuga feria quinta ꝓpter ascensionem domini. feria sexta ꝓpter passionē. sabbato quia est dies requiei. et dominica ꝓpter resurrectionem. Est etiam seruāda certis temporibus. s. ab aduētu domini vsq ad octauam epħie. et a. 70ª. vsq ad octauam pasce. extra. e. c. i. Sed de q̄ bello ītelligitur p̄dictis temporibus et dieb⁹ esse ab eo cessandum. s. iusto vel iniusto? Respondet gof. q potest intelligi de vtroq. De iusto quidem. quia et si ab eo nullo tempore sit cessandum: minus tamen est tunc insistēdum. De iniusto vero: quia et si nunq̄ sit faciendum: minus tamen tunc: vt sic: et si homines nō possunt in totū corrigi: tamē refrenētur vtcūq. Ad has treugas seruandas concurrit triplex funiculus. s. excōicatio diocesanorum: confirmatio epōrum vicinorū: et mutuū consiliū a coepis impendendū. ex. e. c. i.

Sed queritur vtrū epi sint transgressores si hoc non seruent? Respondet gof. q non. q2 hec nō sūt vtētiū morib⁹ approbata. 4ª. dis. §. leges. Et idem sentiunt her. et hosti. in summa. et cōiter magistri alij. Sed hosti. in apparatu: ex. e. c. p̄ dicit: q epūs qui preceptū hoc nō seruat mortaliter peccat. Qd pz p hoc qd dr ī dicto. c. ordinis sui piculo subiaceat. Periculo. i. excōicationi fz bern. et hosti. Uel periculo. i. depositioni fm hosti. que quidē pēa non infligitur nisi pro peccato mortali. ii.ª q. 3ª. nemo epōrū. Dictum enim. c. continet p̄ceptū: et sic imponit necessitatē. Nec consuetudo contraria in talibus excusat. ex de cōsue. c. fi. nec ille. §. leges. intelligitur de statutis p̄ceptorijs: sed in simplicibus. Sciendū etiam q sunt aliqui persone certe quibus perpetuo treuge canōice debētur: vt sunt presbyteri: monachi: conuersi: peregrini: mercatores: rustici euntes et redeuntes: et in agricultura existentes. animalia que arant et que ad agrum seminna portant. extra. e. c. 2° romipete oratoria visitantes. 24ª q. 3ª. Si quis romipetas.

Nota insuper q prelatus maxime episcopus prius de plano et sine coactiōe. postea vero iudiciaria potestate debet discordantes ad concordiam reuocare. ut di. 90. c. i. et litigātes reconciliare. ff. de offi. presi. illicitas. Sz obijcitur: quia si sic: inter litigantes manebūt crimina impunita. quod est contra legem. ff. ad le. aquil. si ita vulneratus. Ad quod dicēdum fm gof. q dictum prius locum habet ī causis ciuilibus in actione iniuriarū: quā quilibet remittere pōt si iniuria ecclesiā nō attigat 23ª. q. 4ª. si is qui. et si sit facta non facienda. ff. de pac. si vnus. §. pacta. Item hoc intelligitur de ciuilibus actionibus: eo saluo q in q̄busdā casibus compositionis remedium nō habet locum. extra de pactis. c. fi. Item hoc ītelligitur vbi de crimine ciuiliter agitur. Licz enī quis neget crimen: remittere pōt tamē a ciuili actione: immo etiam ab accusatione desistere. extra de accu. veniēs. Sed videtur q epš iniuriā ecclesie possit remittere. quia est pater ecclesie. di. 65ª. esto. Pater aūt iniuriaz illatam filio pōt remittere. extra de iureiur. et si xp̄us. Rñdet gof. q et si epūs dicatur patˀ ecclesie: est tamen eius procurator. extra de do. c. fraternitatem.

De sexto precepto scilicet. Non mechaberis titulus trigesimusprimus.

Consequēter cōsiderandum est de precepto sexto quod est. Non mechaberis. Circa

quod nota q hoc precepto non tantum p/hibetur adulterium:sicut sonat verbum mechandi. Mechari enim est adulterari:z omnis mecb' adulter est. Immo sicut dicit Augusti. prohibetur omnis illicitus coitus: z illorum membrorū omnis illicitus vsus. Omnem autem illicitum concubitum determinat per septem differentias.s. fornicationem meretricium :adulterium:stuprum:sacrilegium:incestum:z peccatum sodomiticū. Posset etiam addi octaua differentia: que posset per circumlocutionez nominari libidinosus coitus coniugalis. Hec autem possunt sic diffiniri. Fornicatio est inordinatus concubit' quo solutus solutam naturali vsu cognoscit Et intelligitur solutus z soluta quolibet vinculo.s.coniugij:consanguinitatis:ordinis:religionis seu voti continentie. Naturalis vero vsus dicitur ad differentiam illiusqui est contra naturam. Meretricium vero dicitur duobus modis:queadmodū z mētrix. Mētrix enim dicitur vno modo que vagam libidinem sequitur. Et secundum hunc moduz meretricium est vage libidinis insectatō. Uaga autem libido dicitur ad differentiam fornicationis:in qua est libido determinata respectu vnius persone:vt cum vna extra matrimonium adheret vni.extra matrimonium dico vel quodlibet aliorum predictoruz vinculorum. Alio modo dicitur meretrix cuius publice venalis est turpitudo. Et secundum hunc modū meretricium est mulieris solute publice venalis concubitus. Adulterium vero est inordinatus concubitus:quo coniugalis thorus violatur. Unde adulterium dicitur quasi accessus ad alienum thorū. Stuprum vero est inordinatus concubitus quo virginalis integritas corrumpitur. Sacrilegium vero secundum nomen suum non appropriatur alicui differentie luxurie. Sacrilegium enim est lesio sacre rei. tamen prout contrahitur ad differentiam luxurie dicitur sacrilegium.tamen proprius z melius diceretur sacrilegus concubitus inordinatus cōcubitus:quo continentia deo sacrata leditur siue violatur. Consecratam dico continentiam in monialibus z religiosis:z his qui receperunt sacros ordines vel emiserunt continentie votum. Omnium enim talium concubitus sacrilegium est. Incestus vero est inordinatus coitus quo vinculum consanguinitatis vel affinitatis:vel paternitatis corrūpi Peccatū vero sodomiticum est inordinatus coitus quo naturalis vsus in illū peruertit : qui est contra naturam. Libidinosus coitus cōiugalis multipliciter accipitur. Jō notādū

s̄m q distinguūt magistri:q coitus coniugalis alius est licitus: Alius fragilis: Alius impetuosus. Licitus ē triplex.s.vel cā suscitande prolis ad cultū dei.vel cā reddendi debitū.vel cā fornicationis vitande. Primus est theusebie virtutis.s.pietatis.que ordinat ad cultum dei.2° iusticie.3° cautele. Et ī his dicūt nullū eē peccatū. Fragilis vero determinat qui ex fragilitate proueīt:z in vxore fragilem delectationē querit.q2 non cā prolis: nec cā reddēdi debitū:nec cā vitande fornicationis:sed causa delectationis talis in cōiuge. Et in hoc distinguūt.q2 amor illius delectatōis: aut preponitur deo:aut postponit Si preponitur:constat q mortale pctm̄ est. Hoc est si diligatur plus q̄ deus. Siliter et cōcubitus pueniens ex tali amore :mortale pctm̄ ē. Si vo postponat deo ita q de' sp pl' diligatur veniale ē:z concubitus pueniens ex tali amore venialis est:z hoc propt grām sacramenti. Impetuosus ē qui ex sola libidine pueniens:metaz honestatis z rationis trāscendit. Et ideo semp ē mortale. Et fit.5.modis. Primo cū fit cā faciande libidinis p meretricias blanditias.2° cum fit contra naturalē modū.3° cū fit tempore prohibito.4° cū fit ī loco prohibito.5° cū accedit ad pgnantez partui vicinam:vel que est in fluxu mēstruo Hec ad presens sufficiant de luxuria et speciebus siue differentijs eius.quia de his agetr plenius īfra in li.se.ti.de luxuria.z in li.8° specialiter de adulterio.

De septimo precepto.s.non furtū facies.vbi primo de rapina ti.32°.

Onsequēter cō

siderandū ē de septio pcepto:qd ē Non furtū facies. Circa qd sciendū q furtū tripliciter sumitur s̄m alex.an.3° ti.i.c.de septimo pcepto.q.i.ar.i.c.s. proprie: cōiter :z interpretatiue. Proprie dicitur contrectatio rei aliene:ignorante domino cōtra suā volūtatē. Nec oportet aliud addere :vt dicatur sicut quidam volunt rei aliene mobilis.quia intelligitur nomine contrectatōis res enim immobilis contrectari non potest. Et hoc modo distinguitur ab vsura z rapina. Rapina enim est contrectatio rei aliene: sciēte domino contra eius voluntatez. Usura vero est contrectatio rei aliene sciente domino contra eius voluntatem absolutam : sed non contra omnimodam voluntatem. Communiter dicitur furtū oīs illicita vsurpatio rei aliene.s3 q dicit Aug'.i li.q.exo.22.

q̄ noĩe furti intelligit̄ omnis illicita vsurpatõ rei aliene. Non.n.rapinam permisit qui furtũ prohibuit:sed aperte totum intelligere voluit quicquid illicite rerum proximi aufertur. Et ſm hoc nomine furti intelligitur rapina ⁊ vſa Interpretatiue vero dicitur furtum omnis illicita possessio rerum. Aug⁹ ad Macedonẽ. Nonne omnes qui sibi videntur gaudere licite conquisitis:eisq̄ꝫ vti nesciunt:alienum possidere conuincunt̄. Hoc enĩ recte alienum non est quod iure possidetur. Hoc autem iure qḋ iuste:⁊ hoc iuste quod bene. Quicquid ergo male possidetur:alienum est. Male aũt possidet qui male vtitur. Ambro. Nemo dicat ꝓprium quod cõmune est. Plus q̄ꝫ sufficit ad sumptus violenter obtẽtum est. Cum igitur furtũ dicatur tripl'r vt visũ est:dḋ est ḋ eo ſm omnes tres modos. Et ideo ad plenã ꝓsecutionẽ hui⁹ materie p̄ considerãdũ est ḋ rapina que est grauius peccatũ furto ꝓprie sumpto. 2º. de furto ꝓprie sũpto. 3º de sacrilegio:quod ẽ quedam species furti proprie dicti: vt videbitur. 4º. de furto interpretatiuo. Circa p̄m sciendum p̄mo q̄ raptor dicit̄ dupliciter. Est n.raptor rerũ:⁊ raptor hominũ:⁊ p̄cipue feminarum. Et dicit̄ ꝓprie rapina reꝝ ⁊ rapt⁹ mulierũ:maxĩe virginũ. Sed ad p̄sens nihil de raptu mulierum sed tantũ de rapina rerum. Hec autem cõmittit̄ cum quis per violentiam vi ⁊ aperte res alienas rapit vndecunq̄ꝫ: excepto sacro loco vel re ecclesiastica:quia tũc committitur sacrilegium. De rapina autem rerum dicendum est primo vtrum sit peccatum. 2º. de pena eius. 3º. de rapina que fit ĩ naufragijs 4º. de rapina que fit in pedagijs. 5º. de rapina que fit in questis et tallijs. et similibus. 6º. de rapina que fit in guerris. 7º de his qui sequuntur vel inducunt alios ad rapiendũ. 8º. de his qui accipiunt de rebus raptis. 9º. de his qui emunt de rebus raptis. 10. de his qui ecclesias incendunt: vel in eis etiam aliquid rapiunt. 11º de restitutione raptorum. Circa primũ queruntur plura. scilicet Utrum rapina fieri possit sine peccato. R̄ñdeo q̄ non. Unde Isai. 61º. Ego dominus diligens iudicium ⁊ odio habens rapinam ĩ holocaustum. Quod non diceret si rapina peccatum non esset. Rapina n. quandam coactionem dicit per quam contra iusticiam aufertur alicui quod est suum. In societate autem hominum null⁹ coactõeꝫ habet nisi per publicam potestatem. Et ideo quicunq̄ꝫ per violẽtiam aliquid aufert homini si sit persona priuata nõ vtens potestate publica illicite agit ⁊ rapinam cõmittit: vt patet de latronibus. Principib⁹ vero publica potestas cõmittitur vt sint custodes iusticie. Et iō

ñ licꝫ eis vti violẽtia ⁊ coactiõe nisi ſꝫ tenorẽ iusticie. Et h̄ vel ɔtra hostes pugnando: vel ɔ̄ ciues puniendo malefactores. Et qḋ aufert̄ p̄ talem violentiam:non habet rationem rapine cum non sit contra iusticiam. Si vero contra iusticiam alicui res eius per publicã potestatẽ abstulerint illicite agunt ⁊ rapinam cõmittũt vnde restituere tenentur. Utrũ furtum et rapina sint peccata specie differentia. R̄ñdeo q̄ sic. Unde phũs. 5º. ethi. distinguit ĩter ea: ponens furtum occultum:rapinam vero violentã. Licet.n. habeant eundem finem remotum scilicet habere aliena: habent tamen diuersos fines proximos. quia raptor vult habere p̄ potestatem propriam: fur per astutiã. Unde utꝝ q̄ꝫ habet rationem peccati ex hoc q̄ est acceptio rei aliene ĩuolũtaria ex parte eius cui subtrahitur. Sed in furto est inuoluntaria per ignorantiam: in rapina per violentiam: vt dicit̄ 3º. ethi. Utrum rapina sit peccatum graui⁹ furto. R̄ñdeo q̄ sic duplici ratione. Primo q̄ꝛ directius opponitur violentia que est in rapi voluntati: q̄ꝫ ignorantia que est in furto. 2º. q̄ꝛ per rapinam non tantum infertur alicui dãnũ in rebus: sed etiam vergit in quandam ignominiam siue iniuriaꝫ persone que prepõderat fraudi vel dolo que pertinent ad furtum. Unde ⁊ rapina graui⁹ punitur q̄ꝫ furtum. vt. ĩ. patebit. Nec obstat p̄dictis q̄ hoĩes magis verecundantur de furto q̄ꝫ de rapina: quia homines sensibus inherentes magis gloriantur de virtute exteriori que patet in rapina: q̄ꝫ de virtute interiori q̄ tollit̄ per peccatum ⁊ ideo minus verecundantur ḋ rapina q̄ꝫ de furto.

Circa 2m sciendum q̄ pẽa raptoris rerum ſm leges est q̄ infra annum punitur in quadruplum: re ipa ĩ quadruplo computata: post annum vero in simplum ff. vi bo. rapto. l. i. ⁊ 2ª. Et hoc si agatur contra eum ciuiliter. i. ad penam pecuniariaꝫ. Si aũt criminaliter. i. ad penam corporis: tũc distinguitur inter vim priuatam. i. sine armis: ⁊ vim publicam. i. cum armis. Propter primam re⁹ deponitur ab ordinatione rerum suarum. q̄ꝛ perdit factioneꝫ testamenti ⁊ tertiam partem bonorum suorum. Propter secundam mittitur in exilium. insti. de publi. iudicijs. §. itẽ lex iulia. Unde ẍẍ. Uis priuata rerum deponit ab ordine rerum. Sed ḋportatur si vis armata probatur. Secunduꝫ vero canones excommunicatur ab episcopo ĩ cuius diocesi rapinam cõmisit. extra. e. c. i. ⁊. 2º. Contrahitur n. forum ratione delicti. extra. de fo. compe. licet. Nec absoluitur nisi prius emendet. extra e. de raptoribus. c. i. Si autẽ nolit cum possit satisfacere: vl' satisfaciẽdi plenaꝫ securitatem

dare: denegetur ei beneficiū penitentie. Si vero vsq ad obitū i obstiatōe fuerit: et tūc emēdationē vel emendandi securitatē prestiterit penitentiā et viaticū et ecclesiasticam sepulturam hēbit. Si vero in morte satisfacere nō poterit contritus viaticū habebit: et ecclesiastica sepultura carebit. extra. e. c. super eo. Et h ad terrorem aliorum: vel ad confusionez cognatorū: vt per hoc inducantur ad satisfaciendū. Et intelligit hoc hosti. si sepe sit ammonitus. Si vero super hoc nunq̄ fuerit ammonitus: vel si fuerit: sed modico tempore contumax fuerit absolutus per presbyterum proprium: sepeliendus erit: et heredes cogentur per censuram ecclesiasticam satisfacere ꝟm facultatē defuncti. extra. e. in litteris. Et idem est si constitutus in morte satisfacere promisit si cōualesceret: et ante satisfactionē decessit: vt ibidē. Si ēt in vita, satisfacere non posset: non negaretur ei penitentia ꝟm hosti: si se emendare ꝓmitteret si ad piguiorem fortunam veniret. Clerici qui contra predicta fecerit. puta si cōtumacibus penitentiam in vita dederint: vel penitentes in morte qui diu steterunt ɔtumaces: et tunc erunt inopes sepeliuerint: vel elemosynas eorū acceperint: vel rapinas eorum participauerint: beneficio ecclesiastico careāt et ordinis sui damnū irrecuperabiliter patiātur. extra. eo. super eo. §. vlti. Et secunduz glo. ibidem. et secundum Rod. loquitur de raptoribus notorijs: non de occultis. Ad hoc nota ꝙ consimiliter punitur predo sicut raptor. Predo enim dicitur vno modo qui alios iniuste predatur: vt qui spoliat viatores. Alio modo dicitur miles qui querit vltra stipēdiuz sibi taxatuz. 23ª. q. i. militar. Et vtriusq horum est pena que et raptoris. cum vterq possit dici raptor vt predo contineatur sub raptore. sicut species sub genere. 15ª. q. i. sane. Potest etiam ꝟm gof. et hosti. predo dici prelatus qui, vt procurationem vel seruitiuz aliquod impendat legato vel alij: plus exigit a subditis q̄ soluat querens predam potius q̄z subsidium in subiectis. extra de cen. c. prohibemꝰ. et c. ecclesijs. et extra de imunitate eccle. quia plerique. Judex etiam ꝟm hosti. qui iurgiuz alienum reputat predam suaz dicitur predo. C. ad le. iul. repetundarum. l. omnes iudices.

Jrca tertium queritur quid de principibus vel alijs qui de longa cōsuetudine spoliant naufragantes. Rñº. Tenentur restituere quicquid de ipso naufragio habuerunt: siue illud sit captum de ipso naufragio: siue de mari: siue de littore. ff. de incen. rui. nau. si quis ex naufragio. Nec excusatur a peccato mortali quicunq recipit: nisi eā intentione receperit: vt ei restitueret cuius erat. Nec aliquis excusatur aliqua consuetudine vel statuto vel precepto. quia hoc est cōtra dei preceptum. Leuiti. 19º. Diliges proximuz tuum sicut te ipsum. Et Thob. 4º. Quecunq oderis tibi fieri etc. Eps vero vel qlibz alius prelatus vel clericus qui tanti criminis particeps vel consentaneus esset: deponi deberet: ar. de accu. cum dilecti. Laicus vero nisi ammonitus satisfecerit anathematizari dz: ar. 24ª. q. 3ª. illi qui. et ex̄ de treugis. innouamꝰ Secundum vero leges tenentur infra annuz in quadruplum. post annum vero in simplum ff. de incen. rui. nau. l. i. §. i. Hoc autem intelligas nisi sint talia nauigia que exerceant piratam prauitatem: et tyrannidem. vel sint christiano nomine inimica. vt in cōsti. Federici. ad decus. §. nauigia. Quid de principibus illis qui conueniunt cum nautis ꝙ eis dent annuatim pro singulis nauibus per eorum terminos transeuntibus certam pecunie summam pro tali abusu quietando? Respondet rod. ꝙ cum deberent gratis quietare quicqd hac de causa accipiunt tenentur restituee. quia nō conueniunt cum eis naute de illa sponsione simpliciter sponte: sed ne sustineāt grauiora.

Jrca quartum qnod est de pedagijs notat hosti. ti. de censi. ꝙ exactiones pedagiorum et salmariorum et guidagiorum sunt reprobate: nisi ab imperatore vl' rege: vel lateranensi concilio sint concesse: vt ff. de publicanis. l. nec vectigalia. vel alias ex longissima consuetudine: cuius non extat memoria debite introducta. extra de ver. signi. super quibusdam. §. preterea. et ff. d aqua qti. et esti. l. hoc iure. §. ductus. et. ff. de aqua plu. l. i. §. vlti. Et qui alias ipsas recipit nisi ammonitus satisfaciat: est ꝟm cano. excōicandus. extra de censi. innouamus. Sed secundū leges est perpetuo exilio damnandus. C. noua vecti. instituī non posse. l. i. 2. 3. Et quod dictum est ꝙ a rege potest concedi pedagium intelligit ipse hosti. tm̄ de rege romanorum. Querit autem hosti. in speciali de rege Frācie vtꝝ habeat potestatem pedagia concedendi. Et quidem secundum aliquos papa respondisse videtur in consimili questione ꝙ sic. extra qui fi. sunt le. per venerabilē. Ipsi autē hosti. videtur ꝙ non: nisi papa dederit ei eandem potestatem que data est et imperatori: ar. ff. d origine iur. l. 2. §. deinde. quia difficile. Et hi possunt hoc concedere in preiudicium suorum tantum non extraneorum: nisi forte extraneos dicas factos suos ratione territorij: qd est verius ꝟm hosti. Inno. aūt extra de cēsi. inouamus. dicit simpliciter ꝙ reges possūt

iponere pedagia noua. Peccant tñ si faciũt Ꝺ sine iusta causa. Idem dicit bern.ibidem. Et tamen ipse bern.extra de ver.signi.super qui busdam dicit ꝙ solus princeps potest hoc sta tuere:non ciuitas.C.noua.vecti.insti.non pos se.l.z.ꝛ.3. Ad hoc nota ẜm bern.super. c.su per quibusdam.ꝙ pedagia dicũtur que dant a transeuntibus in locis a principe constitutis Guidagia dicuntur que dantur pro ducatu per terram alicuius:vt quis eat securus. Sal maria que dantur pro sale.s.vt permittantur sal emere vel vendere. Sed nunquid hoc si ne causa concedere potest? Respondeo. ray.i nuit ꝙ non.immo requiritur causa. puta pro defensione strate publice contra predones i terra:vel piratas in aqua :vel pro defensione fidei et patrie contra paganos vel hereticos: vel alia causa consimili iusta. In quibus casi bus si is qui recipit illud facit ꝓpter quod in stitutum est licite et sine periculo consciẽtie recipit illud. Idem est si non facit.quia ē pax in terra:sed firmiter proponit ꝙ hoc faceret si necessitas immineret:ar.12ª.q.2ª.vobis enim ad fi.ꝛ.ff.loca.et conduct.l.ex conducto.§.si vno. Et hoc intelligit Ray.siue sit nouum si ue antiquum. Facit tamen hanc differentiam s.ꝙ nouum nullatenus est recipiendum:nisi constet de causa propter quam est impositum. Antiquum vero recipi potest:licet non possit causa manifeste sciri: dummodo conscientia possit probabiliter formari:ꝙ propter vnaꝫ ꝺ causis predictis ꝛ ab illo qui constituere po tuit constitutum fuit. Aliter est rapina ꝛ resti tuere tenetur. Et sic induxit antiquitas.extra de censi.ꝑuenit.ꝛ.c.cũ apostolus.§.ꝓhibemꝰ Hosti.vero credit ꝙ si a principe cõcedat ēt causa nõ exp̄ssa.vel si consuetudo hoc appro bet cuius nõ extat memoria sine scrupulo re cipi põt. Is tamen qui recipit illud tenet sal uare soluentem infra suũ districtum in perso nis ꝛ rebus ẜm posse suum. quia propter biꝰ solui consueuit pedagium. Et si hoc non faci at grauiter peccat:quia etiam sine pedagio ad hoc teneretur. Non tamē ob hoc tenetur ad restitutionem pedagij:nisi constet ꝙ hac cau sa concessum fuit:licet quod plus est ad satis factionem integram teneatur:si in defectu iu sticie inuẽiatur.23ª.q.2ª.dominus deus. ꝛ.q. 5ª.administratores.ꝛ.C.de appel.si appellati onē. Si enim snĩa ray.esset vera:vix aut nun ꝗ̃ saluaretur aliquis recipientium pedagia se cũdum hosti. Quid si mercatores alicuius loci faciũt pactum de certa pecunia soluenda pro bestia alicui domino terre:ita ꝙ eos de fendat? Respondet hosti.ꝙ tunc habet locũ opi.ray.ar.ex̄ de condi.app. verũ. Si tñ dñs

metũ intulerit iniuste recipit:ꝛ oĩno restituer tenet.ff.quod me.causa.metum.§.sed lꝫ. Nõ tñ tenet hoc pactũ nisi inter eos inter quos ē habitũ.ff.de pac.si vnus.§.ante oĩa. Qꝺ si tal non faciat illud quod promisit:nec illi merca tores ei fidem seruare tenentur.extra de iure iuran.peruenit.2. Quid si quis portare faci at necessaria ad vsum vite sue ꝛ familie? Nũ quid pro eis tenetur pedagiũ dare? Et videt ꝙ sic.quia ita tenet consuetudo. Sed ẜm ho sti.consuetudo talis est irrationabilis.ꝛ sic nõ est tenenda.ex̄ de consue.c.fi. Et conuenit cũ eo ber.extra de ver.signi.super quibusdam: Nec obstat.ff.de publi.si publicanus.§.fi.qꝛ illud intelligitur ꝺ his que causa mercimonij deferuntur: vt sequitur. Nam in his tribuit ius consuetudo:cuius nõ extat memoria.C: de vecti.ꝛ ꝯmis.o.ad fi. Et si quis contraue nerit ẜꝫ leges decapitari debet:vt dicit lex ibi dem exp̄sse.l.vniuersi prouinciales. Dicit tñ lex antiqua ꝙ preses hec publicano significa re debet per litteras manu publica scriptas: rerum quantitatē continentes.ꝛ si plus por taretur illud amittitur.ff.de pub.ꝛ vec.si pu blicanus.§.i. Sꝫ nunquid laicus sine pec cato pedagium exigere põt a clerico:cũ Ꝺ ius habeat a principe laico? Rñdet hosti.ꝙ nõ.qꝛ nullus laicus potestatem habet in ecclesiasti cis rebus.ex̄ de consti.ecclesia.ꝛ multominꝰ in personis. Nunquid xp̄iani tenentur pe dagiũ soluere sarracenis? Rñdeo. Ray.dicit ꝙ sic:dũ tamen ipsos transeũtes defẽdãt. Nã ꝛ hosti.est fides seruanda.22ª.q.4ª.innocens ꝛ.23.q.i.noli. Et hoc dummodo illuc tempõ re guerre nõ vadant:nec merces prohibitas deferant. Alias si hoc facerent:vt punirentur in quo deliquissent:eis iniungendum eēt vt ponerent illud.s.pedagiuꝫ in redẽptionē ca ptiuorũ:vel in subsidium fidei xp̄iane :vel ip simet in eodē subsidio expenderent si ad hoc idonei essent.vel aliter.ex̄ ꝺ voto magne.cir ca fi.ꝛ.c.qꝺ super his.ẜm ray. Si tamen nolũt hanc penitentiam recipere:non credit roꝺ.ꝙ sint ad eam cogendi:precipue dummodo ve lint alias penitere. Scꝺm aũt hosti. xp̄iani non tenentur ad illam solutionē.quia xp̄iani non subsunt sarracenis. Si tamen volunt ha bere cõmoditatem terre sarracenorũ oportet ꝙ soluant.qꝛ nec alias eorũ transitũ sustine rent. Roꝺ.vero dicit ꝙ xp̄iani tenentur ad il lud ratione pacti:si interuenit:ꝛ etiã ratõe sta tuti. Cum.n.sarraceni sint in potestate statuē di et dominandi in terris quas tenent:nõ sũt spoliandi alicuius priuate persone auctorita te. Unde non sunt spoliandi siue defraudan di pedagijs per aliquē xp̄ianũ transeuntem ꝑ

terrā eorū. Ad hoc nō fm Ray. et Hostie. q ubicunq quis exigit iniustū pedagiū et ubi cūq quis transiens negat iustū vel fraudat ipsū: tenetur quilibet restituere ei a quo extorsit vel quem fraudauit: vel heredi eius si inueniatur: aut erit in pias causas cū consilio ecclesie erogandum. 14.q.6. si res aliena. Item dicit ray. q si recipiens pedagium non seruet illud quod debet. vel etiam si non recipiat iuste: transeuntes non tenentur illud dare: et si per mendaciū illud subtrahant furtiue: licet peccent saltem venialiter in mendacio: tamē restituere non tenentur. Item dicit Rod. q si quis furtim pedagium asportauerit: vel cōmiserit furtum vel aliud simile super quibus est pena statuta non debet sibi iniungi in foro penitentiali q soluat huiusmodi penam: nisi tunc demum cum in foro iudiciali fuerit cōdēnatus: sed sufficit q interesse soluat. et si intulit iniuriā ad arbitriū boni viri satisfaciat.

Sequitur videt de 5°. s. de questis et tallijs et similib⁹: quas domini exigūt a subditis. Sciēdū g fm ray. ti. de rapto. et hosti. ti. de imu. eccle. q regulariter dñs petere non debet a subditis: nisi ea de quibus inter eū vel eius ancessores vel ipsos vel eorū ancessores plane bona fide sine dolo et coactione cōuenit. De his solent fieri instrumenta. Omnia ergo ab initio imposita: dum tamen non sint turpia vel contra deū possūt peti et debent solui: quia quilibet in traditione rei sue legem quam vult ponere potest. extra de pac. antigonus. Et quicquid subditus de his. s. q sunt certa sine domini voluntate subtraheret diminueret vel celaret scienter: sicut fur restituere teneretur. Et idem intellige fm Rod. si non extet instrumentū: est tamen antiqua et certa tallia a tempore cuius non extat memoria: et scitur vel probabiliter creditur q ab initio fuerit īposita iusta de causa: ita tamen fm ray. q et ipse dñs cōpleat si qd ex illa causa vel institutione cōplere debeat. Ubi tamen ponitur in instrumento indefinite collecta: tallia: et hi⁹. debet intelligi q dz etiā moderate petere inspectis oneribus et facultatibus subditorū. ex de cen. cū apostolus. Et idē credit Rod. si contineatur in instrumento: vel etiā si sit consuetudo talis sine scripto q talia facere possit ad placitū suum. Et si de hoc dñs hēat conscīam: inducatur ad restitutionem faciendam Si aūt accepit dñs ultra cōuenta et statuta inter eū et subditos eius aliqua spōte oblata: nulla fraude adhibita vel minis vel coactione indirecta: restituere non tenetur. i. q. z. placuit. et c. q pio. Exactio indirecta eēt si eis iusticiam negaret: vel eos non defenderet fm q deberet ut sic ab eis aliquid extorqueret vel eis insinuari faceret: q ab ipsis aliquid habere vellet. Si tñ ex aliquibus circūstantijs appareret restitutio impossibilis vel multum difficilis: satis videtur q cōsuli posset his dominis q in recōpensationem remitterent subditis cōiter cū consensu eorū et libera volūtate aliquā seruitutem vel ānuā prestationē ippetuū vel ad tempus. ita q videret eis plenissime satisfactum. Uel ēt q facerent in remissionē peccatorū illorū quibus tenebant aliquod hospitale vel aliquod opus sile pietatis: cū consensu tñ eorūdē ubi pōt requiri. Et hoc debet intelligi nisi iusta causa ipsum dñm ad talē exactōem faciendam iducat. Sunt. n. quedā cause iuste Una pro defensione patrie. cū. s. inadit ab hostibus iniuste. extra de imu. eccle. queūt. Alia est si dñs vult ire in exercitum indictū ab ecclesia: vel a principe contra hereticos vel paganos: nec de suo sine graui dāno expensas facere posset. 3ª est si dominus in guerra vel in bello iusto ex parte eius sit ab hostibus capt⁹ nec de suo redemptionem sine graui damno soluere possit. 4ª si vult ad principem ire pro priuilegio spālis protectionis pro se et suis subditis obtinēdo: nec pōt de suo facere expēsas sine graui dāno. Pro his causis et alijs silib⁹ emergētibus dñs a subditis auxiliū petē pōt dū tñ sp moderate: et non cū eorum grauamine et cū charitate: non ex violentia petat. io. q. 3ª. unio. circa mediū. et extra de censi. cū apostolus. §. prohibemus. fm Ray. Scdm etiam rod. cause preter predictas alicubi usitate et approbate sūt: qñ dñs filium militem facit: vel filiā nuptui tradit: vel feudum suum releuat: vel nouū compat. Hi⁹. n. respiciunt cōmodum subditorū. qz ex talibus dñs fit potentior vel ditior: ac per hoc parcere pōt subditis plusq añ. Et ideo vr q pro talibus possit accipe a sbditis: ubi est consuetū vel constitutū: dū tñ accipiat moderate fm rod. Si aūt dñs velit ad aleas ludere vel ultra vires ad vanitatē i vestibus hospitibus et similibus expendere: nō debet propter hi⁹ exigere. Quod si fecerit tenetur restituere. Et idem est si captus in bello iniusto exigat totam redemptionem vel ptem quā hostibus soluit fm ray. Rich. vero z°. di. 44ª. q. 3ª. ar. i. c. circa tallias quas impo nunt domini de nouo subditis suis distiguit sic. s. q subditi aut sunt serui aut liberi. Si serui: domini simpliciter possūt eis de nouo tallias imponere: etiam si non vergant nisi in bonum dñorum ipsorū: et serui tenentur eis obedire. quia seruus et res eius sūt possessio dñi. Unde phs. i. politi. dicit. q seruus est res possessa. Et iō si fugiat dñm: dēbet restitui sibi. ex

de seruis non ordi.de seruorū. Si aūt sint liberi ita q̄ dn̄s dn̄etur politice. Aut dn̄s ille ē rex vel princeps. Aut dn̄s inferior. Si p̄ mō: pōt auctoritate sua pro vtilitate boni cōis de nouo tallias suis subditis imponere: cōpensata subditorū facultate ꝛ negocij: qđ est ꝓ bono cōi qualitate ꝛ quātitate. ff. de pub. ꝛ vec. vectigalia. Quod debet intelligi nisi facultates sufficiant regi vel principi pro boni cōis promotione ꝛ defensione. Si aūt ille talie in nullo sint ad vtilitatē boni cōmunis: nec rex nec princeps temporalis pōt eas de nouo imponere. Et si eas imponit: subditi non tenenť obedire: quia potestatis sue limites exit. Si aūt sit inferior non potest de nouo subditis tallias imponere. Et si imponit: cum exeat limites potestatis sue: subditi nō tenentur obedire: maxime qn̄ sine consensu regis vel p̄ncipis imponūtur. Et hoc est expressum extra de censi. innouamus. Et si quis contrafecerit et āmonitus non destiterit donec satisfecerit cōmunione careat xp̄iana: vt ibidē dicitur. ꝛ ex̄ de ver. sig. super quibusdā. ꝛ. C. noua vecti. i sti. non posse. l. 2ª. 3ª. ꝛ 4ª. Sed cōtra sup illđ Math. 17. ḡ liberi sunt filij. dicit glo. q̄ liberi sunt filij regis ī omni regno. multo magis sūt liberi filij illius regis sub quo sūt oīa regna. ḡ videtur q̄ xp̄iani ꝛc̄. R̄n̄deo. Filios regni vocat xp̄ianos illos qui reliquerūt omnia tēporalia ꝓpter xp̄m. tales. n. non tenentur ad aliquas exactiones temporales. Pro altera parte obijcitur illud. i. pe. 2° Serui estote sb̄diti dominis: nō tm̄ bonis ꝛ modestis: sed etiam discolis. ḡ ꝛc̄. R̄n̄deo. Aut loquitur đ sb̄ditis seruis. Aut si loquitur de subditis liberis: intelligendū ē q̄ debent eis eē subditi in his ad que potestas eorū se extendit s̄m ric. 2° di. 44ª. q. 3ª. ar. i. c. 2m. Sciendū etiā s̄m ric. vbi supra. c. q̄ aliquando tallie que de nouo imponūtur sunt directe ad vtilitatē boni cōis. puta quando fiunt pro defensione fidei vel regni: vel pro refectione pontiū vel viarū. Quandoq̧ aūt indirecte: ꝛ non ita aperte. vt cū aliqua iniuria infertur regi ex̄ suū regnuȝ. puta quia ab aduersarijs detinetur captiuus eius frater filius vel propinquus: vel aliqua terra que de nouo est deuoluta ad regeȝ possidetur violenter ab aduersarijs de facto: ꝛ rex imponit subditis tallias per quas ius suū recupare possit: tunc ille redundant in bonuȝ subditorū. quia cum rex viriliter īpugnat aduersarios: terrā sibi de iure debitam eripiēdo vel fratrem suū vel consanguineū iniuste detentū liberando: ex hoc ipse magis honorať: ꝛ ab aduersarijs timetur. ꝛ per consequēs ei⁹ subditi fideles gaudent: ꝛ sua bona securius possident: ꝛ in maiori habētur honore: ꝛ sunt in meliori conditōe. Unde in tali casu si ad h̄ nō sufficiant facultates regis: pōt a subditis etiam liberis accipere auxiliū moderatū: cōpensata negocij qualitate: ꝛ vtilitate: ꝛ subditorū facultate. Uidetur tn̄ q̄ negocio expedito si regis facultates abūdanter augeantur: ꝛ alique cōitates nimis notabiliter sint ḡuate: rex eis subuenire debet s̄m exigentiā ꝛ ꝓportionem sicut ei subuenerūt in sua necessitate. Cū. n. caput egrotat ei membra alia sub ministrant. ꝛ sil'r ecōuerso caput alijs mēbris.

Sciendū etiā q̄ quia facultates regum sūt eis date ꝓpter promotionē ꝛ defensionē cōmunis vtilitatis: si facultates regis sufficiant pro defensione regni vel fidei. non debet etiā in illo casu subditos talliare. Non tamen est dicendū facultates regis sufficere qn̄ nō pōt regnū vel fidem defendere: nisi ita se depauperet q̄ nihil sibi remaneat in thesauro quo se iuuare posset: si iterū infra breue tempus ab alijs aduersarijs inuaderetur: maxime si multos habeat īsidiatores. Tali. n. regi necessari⁹ est thesaurus pecunie: quia aduersarij sciētes eum sic esse munitū: magis timent eū: ꝛ ex cōsequenti magis pacifice possidet regnū suum licet multo plus valeret sibi thesaurizare amorē subditorū q̄̃ argentum ꝛ aurū. Hec Ric. quolibet. 3°. q. 28ª. c. Quid ergo de militibus illis qui cū violentia faciunt in castris suis tallias semel ꝛ bis: ꝛ quotiens videtur eis nunc plus nunc minus? R̄n̄det hosti. q̄ tales sunt predones ꝛ raptores: ꝛ tenentur ad restitutionem: nec aliqua consuetudo siue abusus excusat eos. Cū. n. incerta sit consuetudo quā allegant. quia nunc plus nunc minus: non hȝ locū consuetudo: maxime si cū violentia fiat: ar. in auc° đ iudi. §. furtiue quoq̧ res. Quid si fiat statutū q̄ detur aliquid certuȝ? Respōdet hosti. q̄ valet si fiat de cōi consensu ipoꝝ subditorū. Quid si detur alicui priuilegiū q̄ non teneatur ad dandum collectam in ilľ casibus: in quibus alij cōiter astringūtur? Respondet hosti. q̄ non valet ēt si consentiāt vicini. C. de decuri. vacuatis li. 10. Quid de dominis illis qui vtuntur tali consuetudine ī hominibus suis: q̄ de mobilibus eorū capiunt quantū ꝛ quando volunt. ꝛ cū suspicanť eos velle transire ad aliū locum omnino spoliant eos? R̄n̄det rođ. q̄ si certum sit q̄ ab initio fuerit impositum onus tale terre sine malitia ꝛ fraude: videtur tolerare posse: q̄ ītātuȝ vtantur hi⁹ constitutiōe q̄ non grauent subditos vltra modū aut stantes aut recedentes ꝛ q̄ domini nō tenētur ad restitutionē taliter acceptorū. Si aūt non sit certū: aut si credať

ꝙ non fuerit ab initio legitime institutū: hꝰ spoliationes ipso genere facte sunt male: ⁊ facientes ea tenentur ad restitutionē. In h̄ tñ casu ⁊ similibus qui tolerātur ab ecclesia ꝓ eo ꝙ pōt eē ibi dubitatio aliqua de iure vel facto: nō est absolutio simpliciter denegāda: sed est facienda: tamen cū quadā dubitatōe sic. Absoluo te de hoc inq̄tū possū: sꝫ timeo vel credo ꝙ nō sufficiat tibi ad salutē nisi te aliter habueris ī hoc casu. Hec rod. Quid de illis qui emunt ꝑposituras seculares vbi non sunt redditus: sed sole exactiones ⁊ munera ⁊ seruitia que recipiunt hꝰ ꝓpositi? Nū quid talia restituere tenentur? Et si cogūtur a dominis hꝰ officia exercere: nūquid tenentur potius omnia sua dimittere q̄ ī hoc obedire? Et quid de dominis qui vendūt hꝰ ꝑposituras? Rñdet rod. ꝙ si non pñt hꝰ officia exercere sine peccato mortali debent potius omnia mala tolerare q̄ ea assumere. Et peccant mortaliter. quotiens accipiunt munera propter faciendam gratiam alicui in ꝑiudicium alterius. Aut si minis et terroribus aliquid extorqueant. aut si quosdam grauēt vt alij timentes eis seruiant ne talia patianꝰ: tenentur ad restitutionem oīum taliū si possint nec sunt aliter absoluendi. Domini vero qui ꝑpposituras vendunt: aut alios ad emendū cogunt: grauiter peccant: cū gratis eas cōmittere deberent: ex quo non sūt ibi iusti r̄ditus aut prouentus. Et tenentur ad intereē illis qui per hꝰ ꝑposituras sunt taliter spoliati. Et hoc est verū de illis prepositis qui reddunt iura. De bedellis aūt minoribus q̄ꝝ officium est tantū citare vel exequi iudicata vel mandata maiorum: tenendum est quod dicitur. j. de officialibus. ti. 78º. ar. 6º. Sed nunquid dñis licet accipere mutuū ab hꝰ officialibus: vt ipsi dū sunt in officiis tantūdēꝫ accipiant a subditis? Rñdeo ꝭm Tho. ī q̄dā epistola. Si tales hoc pacto mutent vt accipiant officium: tale pactum est vsurariū. Unde tenentur resignare officium taliter acquisitū. Si aūt detur eis gratis officiū: ⁊ postea recipiatur ab eis mutuū: hoc sine peccato fieri posset. Quid de hominibus alicuiꝰ militis: qui cum haberent vsuariū in quodā nemore: dominus suus illud abstulit eis? Nūquid tenetur restituere? Si quis etiā eis aliquid auferat: nunquid sufficit si ille satisfaciat dño eorū: cum ille dominus hac vtatur cōsuetudine. s. ꝙ de bonis eorū accipit quantū ⁊ quando vult? Rñdet Rod. ꝙ si sint vere serui: totum hoc fieri pōt. Si aūt sint serui de corpore quales sunt in francia quidam serui ecclesiarū ⁊ quorundā nobiliū: dñs hoc facē nō pōt. ⁊ multo magis hoc non pōt si nō sint alias serui: nisi intantum ꝙ dominus eorū pōt de consuetudine quantum ⁊ quādo vlt de bonis eorū capere. Et in hꝰ restringi debet talis abusus potius q̄ relaxari. Quid de militibus? Nunquid retinere possūt emēdas quas leuant ꝭm cōsuetudinē suā ⁊ assisias terre ab illis inter quos iudicant: ⁊ ab illis qui in forestis suis defensis deliquūt: cuꝫ pena sit multo maior damno illato? Rñdeo ꝭm rod. Tam militeſ q̄ persone ecclesiastice emendas quas leuāt ꝭm consuetudinē legitimā: et iudiciū regis possūt retinerꝰ sine peccato quādo subest causa: et seruatur iuris ordo. nec est corrupta inrentio: vt. s. faciant hoc non ꝓpter auaritiā: sed propter iusticiam.

Nec obstat ꝙ pena sit maior damno. qa pene hꝰ nō tm̄ ꝓpter interesse: sed etiaꝫ ꝓpē arcenda crimina sunt statute. Sūt tamē tēperande: pensatis negociorū et personarū circūstantijs. quia culpa est prosequi totam culpam. Unde non debent habene militibꝰ laxari: maxime in hac parte in cōsilio anime. Securius tamen esset hꝰ penas in pios vsus cōuertere: inq̄tū. s. excedūt dānū illatū.

Equitur videre de sexto. s. ð rapinis: ⁊ de dānis que fiunt in guerris. Et circa hoc querunꝰ plura. s. Quid de dñis illis qui guerras ad inuicē hñtes vtriq̄ paupes ⁊ rusticos alterius spoliant: capiunt: ī carcerant: ⁊ crutiatibus vel redimere se cogunt vel miserabiliter expirare. Respondet ray. ti. de rapto. ⁊ hosti. ti. de pe. ⁊ re. ꝙ miles habens iustum bellum contra alium militeꝫ licite facit suum quicquid ab hoste capit: vel ab auxiliatoribus eius siue a subditis suis: siue ab alijs quousq̄ ꝭm cōscientiam sit ei satisfactū de omni damno dato iniusto ⁊ labore et operis suis ⁊ suorum hominum: vel donec ipse hostis offerat ius: vel velit satisfacere sibi. di. i. ius gentium. ⁊. 23ª. q. 7ª. si de rebꝰ. Subditos aūt illos qui deum plus q̄ homines timentes nolunt domino suo in bello illicito impendere auxilium: consilium vel fauorem: nullatenus debent in aliquo dampnificare. Pena. n. actores suos dꝫ tenere. Nec est vlterius protrahenda q̄ culpa. extra ð his que fi. a ma. par. ca. quesiuit. ⁊. i. q. 3. c. i. ⁊. i. q. 4. §. Item pro peccato. Quid si habēs iustum bellum fecerit incendia vel effracturas vel extirpauerit arbores vel vineas ī terra ꝓpria sui aduersarij vel hominū eius? Nūqd pro his tenebitur in aliquo? Respōdet rod. ꝙ de illis damnis non tenebitur que bona fide intulit: aut a quibus abstinere cōmode n̄ potuit ꝭm industriam ⁊ consuetudinem bo

na fide pugnantium. Si aūt animo crassandi et maliciose ea intulit: cum alias posset commode sibi consulere: tenebitur: et cōpensabūtur illa damna cum damnis datis sibi et hominibus suis vsq ad concurrentes quantitates. et de eo quod super exercuerit tenebit satisfacere illis quos damnificauit. Quid de eo qui mouit iniuste bellum? Nūquid tenebitur de omnibus damnis a se vel suis illatis aduersario suo et hominibus eius? Respondet Rod. q sic. Nunquid etiam talis tenebitur hominibus proprijs de damnis illatis eis ab aduersario suo et hominibus eius: dum ille aduersarius iuste rebellat? Rñdet Rod. q sic: nisi etiam homines eius mala fide iuuerint eū. Tunc enim non habent cōtra eum actionem: cum nullus ex culpa sua consequi debeat actionem. Hoc est verum secūdum aliquos in foro contentioso. Si tamen iuuerint eum ad hoc inducti eius consilio vel timore vel coactione: vel quolibet alio modo alias non facturi: tenetur eis ad restitutionem in foro penitentiali. quia qui dat occasionem dāni: damnū dedisse videtur. Nobilis autem ille qui iuste pugnat fm rod. non tenetur hominibus suis de damnis que passi sūt ab aduersarijs: cum et ipsi et se et sua pro domino suo exponere teneantur. Non tenetur inquā nisi fuerit cum culpa eos negligenter defendendo. De hac materia dicit Inno. extra de iureiur. super. c. sicut. et infra q vocati ad iustum bellum habent actionem mādati cōtra vocantem: nisi ex debito teneantur vel nisi ex causa pietatis vel hūanitatis vel parentele faciant. 23ª. q. 3ª. non inferēda. Vocati vero ad bellū iniustum nunq̄ habent cōtra vocantem actionem mandati: vel aliam ad ipēdia vel damna contingentia occasione dicte vocationis vel mandati. quia in re turpi nō contrahitur obligatio. ff. mandati. si mādauero tibi. §. qui edem. Quid si duo nobiles cōponant super guerra sua? Nunquid possunt cōponere vel transigē super damnis datis hominibus suis: nulla restitutiōe facta illis? Respondet Rod. q sic. si fiat hoc de cōsensu dānificatorū. Alias ille qui bellū mouit iniuste non pōt per suam cōpositionem preiudicare hominibus suis quin ipse de proprio teneat eis satisfacere d dānis suis: nisi et ipsi pariter cum eo fuerint in culpa: vt dictū ē. In quo casu et si non tenetur eis in aliquo in foro cōtentioso pro eo q participauerūt ei in crimīe scienter: in foro tñ penitentiali si hoc fecerūt ad suam persuasionē aliter non facturi: tenet. Qui aūt habuit iustum bellum non deb cū aduersario cōponere cū preiudicio hominū suorū: sed vel ipse debet eis reddere damnā ipsis illata: vel procurar q ab aduersario rēddantur. Hoc tñ intellige de illis damnis que passi sunt in incendijs et rapinis rerū suarum. De expensis aūt quas fecerunt ad exercitum veniendo vel ibi morando: satis solent domini cōponere vel dissimulare propter auctoritate. Quod etiam de priuatis dānis concedi pōt: si ipsi domini viderint ex causa probabili ea potius remittenda esse: q̄ cōmodo pacis carere et pericula bellorū incurrere. Et cū in hoc casu domini gerant vtiliter negocium subditorū taliter cōponendo subditi debent ratum habere. Sed et si ab initio contradicāt ne cōpositio fiat nisi refusis sibi dānis si ex iusta causa domini viderint expedire: possūt a bellando desistere: licet forte non possent dāna illata quietare. quia sicut penes principes est auctoritas bellum mouendi: ita et auctoritas desistendi. Hec rod. Predictis concordat hosti. d. q si inter duos milites vel principes fuerit guerra iniusta: et hincinde dāna multa illata: et postea pax inter eos fit facta: et damna hinc inde data remissa: non videt hec remissio ad homines et vasallos vtriusq extendenda nisi de consensu eorundem fit facta: ar. C. de transac. l. i. et extra d maio. et obe. c. fi. vel nisi forsan aliter pax haberi nō possit Ibi quidem vtiliter pactis geritur negociū vtriusq partis. Et sic intelligi pōt. ff. de pac. conuentionū. Aliter non possum ius remittere hominis mei: cum nec possim ab eo tantundem extorquere sine rapina.

Sequitur videre de septimo. s. de illis qui sequūtur raptores ad predam capiendā: vel ipsos maiores ad rapiēdū inducūt. Et dicit ray. q sequentes scient raptores vel ignoranter: postea tamen scienter eos ad rapiendū iuuantes: et ipsos ad hoc quoquo modo inducentes: si sciant vel credant illos pter eorū sequelam: siue corporale auxiliū vel inductionē suam fecisse rapinam: aliter non facturos: quilibet talis insolidū tenetur. i. de toto dāno. Alias non tenentur nisi d his que inde habuerunt: et d omni damno quod ipsi vel aliqui de familia sua fecerūt directe vel occasionaliter: ar. ad hanc distinctōnem. extra de sen. et re. iudi. c. i. et 2°. et de eta. et qualita. tuam. et de sen. ex. inter alia. Hec ric. Et conuenit cū eo hosti. ti. de pe. et re. Et addit ibidem: q si credant q etiam sine adiutorio suo vel instigatione dānū fecissent: nō tñ tñ tenentur ad illud qd probabiliter credūt eos plus fecisse pter suum auxiliū vel istigationem. Quod aūt dixit de his qui tenent insolidū: intelligas etiam de his qui defēdūt

ipsos raptores in errore suo: et recipiũt eos in castris suis. s. ꝙ tenentur insolidũ quando ꝑ pter defensionem vel receptionem hiꝰ impediuntur damnificati recuperare dãna. Idem etiam intellige de illis quorũ nomine fit rapina: si ipsi prius ꝙ̃ rapina fieret eam fieri mandauerunt: vel qd̾ nomine eorũ gestum ẽ. postea ratũ habuerunt. iiª. q. 3ª. qui consentit. et duobus. c. sequenti. et extra de resti. cũ ad sedem. Hec ray. Et idem dicit hosti. Quid si principalis vel etiã vnus eorum qui tenetur insolidũ satisfecit de toto damno? Nunquid ceteri liberantur quo ad ipsum damnum vel intereẽ? Rñdet Ray. ꝙ liberant. quia bona fides non patitur vt idẽ bis exigatur. ff. de re. iuris. bona fides. Et ꝑm rod. interesse cõprehendit hic et expensas et incõmoda: que quis incurrit occasione damni sibi illati. Ille autẽ cui satisfit: tenetur satisfacienti cedere actiõem sibi contra alios cõpetentem quo ad iudiciũ anime: nõ vt ab vno petat insolidũ: sed a singulis pro rata: excepto principali. i. nisi is qui satisfacit insolidum esset principalis. Nõ tenetur aũt quo ad iudiciũ contentiosũ. quia q̃ fronte põt petere cessionẽ qui punitur ex cõtumacia sua. ff. de admi. tuto. si plures. z. Hec Ray. Scd̾m aũt Hosti. quod dicit Ray. de cessione facienda in iudicio anime: non videt multum vtile: cum ex ea agi nõ possit: nisi de voluntate confitentis publicetur. sed nec ex hoc agi poterit in foro contentioso ob legem predictã. Siue tñ sit facta cessio siue non. alij qui nihil soluerunt ad releuandum eũ qui satisfecit insolidũ: sunt pro suis partibus efficaciter inducendi. quia soluens gessit vtilit̾ eorum negocium. Ergo tenẽtur id quod fec̾ ratum habere et ei satisfacere: ar. ff. de neg. ges. cũ pecuniã. et. l. põponius in fi. et. l. se. Hec Hosti. Nota ꝑm Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 62ª. ar. 6°. c. 3ᵐ. si principalis in facto soluit: oẽs alij qui. s. fuerunt ab eo inducti ad dãnũ faciendũ sunt liberati. Si vero alius soluit illi qui sunt ꝑnci pales in facto: et illi ad quos res ꝑuenit: illi restituere tenẽtur. Nota etiam ꝑm Inno. ex̃ de homi. sicut dignũ. ꝙ si spoliatus liberalit̾ raptori dimitteret: tunc credo consiliarium esse liberatũ. quia liberatus est ille qui principalior tenebatur: et qui res habuit. Sed si consiliarius eẽt absolutus a spoliato: non crederem alios liberatos ad quos res ille ꝑuenerunt: nisi eos expresse intenderit liberare: nec etiam eũ qui rapinam fecit si de rapina nihil habuerit quia naturaliter: et etiam de iure diuino cõueniens ẽ ꝙ sublato ꝑncipali tollatur accessoriũ: sed nõ ecõuerso. ex̃ de consti. trãslato. Immo ẽt si libalit̾ liberaret̾ raptor principalis: nõ ꝓpt̾ hoc liberaret̾ consiliariꝰ a restitutione: si quid peruenit ad eũ de rapina nisi alius pro eo satisfecisset. Nam et in h̾ casu in anime consilio dd̾ est consiliario ꝙ satisfaciat illi principali qui pro eo satisfecit: non aũt offenso. quia iam ei ẽ satisfactum. Secus aũt fieret in iudicio. Hec Inno. Intelligẽdũ aũt ꝙ vno satisfaciente ceteri nõ liberant̾ quo ad penam: imo põt ab eis exigi pena q̃drupli. s. in iudicio. vt dictum ẽ supra de pena raptoris. Et pẽa vnius nõ liberat aliũ. 12ª. q. 2ª. cũ deuotissimam. Quid si plures fuert̾ raptores quasi pares. quia nullus aliũ ĩduxit ad eundum: nec erat alter alterius dñs s3 quilibet pro se iuit? Rñdeo Ray. distinguit. quia aut simul vadunt: aut nõ. Si sic. quilibet tenetur insolidũ. Et hoc intelligit rod. cũ vnus sine alijs non auderet: vel non posset dãnum inferre. ar. ad hoc ex̃ de homici. sicut dignum. Alias quilibet tenetur tm̃ pro illa parte dãni quã intulit. Si autem non iuerunt simul: sed quilibet faciebat separatim per se dãnũ: non prouocans alios ad dãnificandũ: quilibet tenetur pro eo quod fecit. Vel forte in vtroque casu tolerari posset: ꝙ quilibet de his q̃ hũit satisfaceret: et alios pro posse ad satisfaciẽdũ induceret. Sed primũ dictũ est tutius secundũ ray. et hosti. Dicunt tamen hosti. et Inno. super. c. sicut dignũ. ꝙ in hoc extimatio ẽ habenda: vt qui est magis strennuus: et q maiorem incussit timorẽ: etiam plus hostibꝰ teneatur. Volunt etiam ibidem ꝙ cum aliqui vadunt cum raptoribus vel furibus: et nõ cooperantur eis ad aliquod damnum faciendũ non videntur in aliquo teneri: si nihil receperint de rebus ablatis. Caueant tamen conscientie. quia si parati erant eos contra spoliandos defendere: et ꝓpter suam pñtiam et sociorũ suorũ non audebant dãnificãtibꝰ eos resistere non possunt esse liberi a restitutiõe. Si etiam aliqui vadunt cũ eis non aĩo obsessendi vel defendendi: non excusantur nisi h̾ notificent aduersarijs: qui alias forte res suas defendere non audent. Idem enim ẽ ac si iuuarent. Hoc ꝑm Inno. et hosti. De hac materia vide infra ti. de furtis.

Sequitur videre de. 8°. s. de illis q nec iuuant nec consentiũt ad rapiendum de raptis tñ accipiũt. Et quidẽ tenẽt̾ restituere: sed diuersis modis. Distinguit n. Ray. ꝙ qui dono accipiũt precise tenent̾ ad restitutionem. Quod est verũ ꝑm hosti. siue accipiant scienter siue ignoranter: si veritatẽ postea ꝑcipiũt. ff. si cer. pe. si et me et Titiũ Nisi forsan hec consũpsissent anq̃ veritatem intelligerent. C. de rei ven. certum ẽ. Qui ve

ro edunt bibunt vel in vsus necessarios ex/pendunt: vt vxor ⁊ ceteri de familia tenent de omnibus que sic expendunt: nisi in casu s. cum agunt causam spoliatorum monendo ⁊ inducendo pro posse raptorē ad restituendum. Tunc. n. non tenentur etiam si restitutō non sequatur. Nō tenentur inq̄ de his q̄ ex/penderunt pro tempore quo circa eius emē/dationem laborauerunt. Nō eni credit rod. ꝙ vxor ⁊ familia de rebus raptis viuere possint per totū annū ꝓpter vnā ammonitionem vel propter duas. Unde satis videtur ꝙ re/ligiosi euntes ad raptores vt inducāt eos ad r̄stituēdū: excusēt̄ si comedāt apō eos p̄cipue si cōmode iuenire ñ possūt apud alios. Probantur hec extra de accu. ex pte. ⁊ est exp̄ssū li. 6°. de sen. ex. cum volūtate. §. predicatores Et hoc intelligas cū moderamine. s. si probabiliter habeatur spes de correctione eius: et si etiā ꝓpter expensas eorū non subtrahatur raptori restituendi facultas in toto vel ī ma/gna pte: ar. 2ª. q. 6ª. anterior. §. illud. Quid faciet vxor vel familia raptoris si non habet spes de eius correctione: vel videt virū ad ī/opiam vergere ⁊ quasi fieri nō soluēdo? Respōdeo. Scōm Ray. distinguo. ꝙ aut ibi sūt aliqua iusta a non iustis distincta. Aut nihil est ibi nisi de rapina. Aut sunt mixta. In primo casu pōt expendere de iustis. In secūdo casu nullo modo comedat inde: sed aliūde sibi victum procuret: vel ab amicis vel consā/guineis suis: vel laborando manibus propriis: vel alio° honesto. Distiguit vero ī hoc casu Rod. s. ꝙ de ipsa re rapta eadem numero non licet aliquid expendere nisi in casu vltime necessitatis. De re vero empta d̄ re rapta poterit comedere etiam sine casu vltime ne/cessitatis: cum proposito restituendi. Uel fa/ciet s̄m ꝙ dicetur in se. q. In tertio vero cāu idem dicēdum est s̄m ray. quod dictum ē in 2°. s. si ita sint mixta ꝙ non possint discerni: vl̄ licet possint discerni: vir tñ non permittit eas accipē nisi de reb⁹ rapt). Scōs vero rod. ī casu quo sunt ita mixta iusta cū iniustis ꝙ non pn̄t discerni: poterit licite necessaria sumer̄ si vir sit soluendo. dū tamen habeat in mente viuere de licite acquisitis. Si aūt non est soluendo: idem dicendum est quod dictum est in secundo casu. s. quando nihil est ibi nisi de rapina. Quid faciet vxor vel familia si nihil inueniet nisi de rapina: Nūquid morief fa/me? Rn̄° ꝙ non. sed s̄m ꝙ notat ray. subest ei triplex auxilium. Unum est vt recuperet dotem si pōt. Potest enim recuperari dos ēt constante matrimonio quādo vir ad inopiā vergit. C. de iu. do. l. vbi adhuc matrimonio. ī fine. Secundum ē ꝙ denunciet amicis eius vel decano vel archidiacono vl̄ epo vel alijs qui possint vel velint prodesse qui persuade ant ei: vel etiam si probari pōt compellāt eū vt pascat eam de iusto. 2ª. q. i. si peccauerit. et extra de iureiur̄. quēadmodū. Uel tradat ei dotem vel partem dotis: vel cōmittat alicui persone honeste que de honesto lucro prouideat sibi. ex̄ de pig. ex litteris. ⁊ de dona. ꝓpt̄ nuptias. ⁊ de dote resti. post di. p nostras. 3ᵐ est ꝙ si esset adeo in arto posita: ꝙ nec inue/niret quid comederē etiam elemosynas: nec vlterius sine periculo pati posset necessitatem famis: tunc posset etiam de raptis rebus ip̄is sumere necessaria sibi. quia necessitas nō habet legem. de con. di. i. sicut. Quicquid tñ sic expenderit doleat in animo ⁊ proponat fir/miter restituere q̄ cito poterit quicquid inde expenderit. In omni tamē casu predicto te/netur vxor viro reddere debitum ⁊ ecōuerso nisi subsit aliud impedimentū. 33ª. q. 5ª. si di/cat. Recolligendo ergo breuiter predicta pōt dici ꝙ de bonis vsurarij raptoris ⁊ furis etiam si nihil habeant de iusto pōt quis licite percipere ī pluribus casibus. Et primo si cās expoliatorū agat. s. procurando fideliter ꝙ eis restitutio fiat. 2°. si recōpenset. puta si eis. ī licitis ⁊ honestis seruiat. 3° si se recōpensaturꝫ proponat: ⁊ se habiturum facultatem ad hoc probabiliter credat. 4° si necessitas cogat. puta quia alias non pōt cōmode habere vnde viuat: vt accidit pauperibus mendicantibus Et hoc etiā modo excusari possunt filij ⁊ fi/lie existentes in domo patrum: qui alias vi/uere non possunt. et similiter vxores. 5° si eos tales esse nesciat.

Sequitur videre de nono. s. de illis q̄ emunt de rebus raptis. Circa quod sciendum ꝙ ray. distinguit: ꝙ aut raptas eē sciebant: vel probabiliter credebāt. Aut de iusto eē putabāt. Aut nihil de hoc. s. vtrū eēnt rapte: vel non cogitabant. In p̄mis duobus casibus subdistigue. Quia aut emit quis mala fide. i. cupiditate acquirendi sibi. Aut bona fide voluntate restituendi domio rei. In primo casu tenetur indistincte restituere quicquid de illa postea fiat ab eo vel ab alio. Et est ratio. quia cōmittit furtū contrectando rem alienam inuito domino: et fur sp est in mora. Unde nec preciū quod dedit ab eo cuius est res repetere poterit: nec expēsas si quas ibi fecit. Tenetur etiam restituere omnem vtilitatem quam ex illa re habuit. Non liberatur etiam si restituat rem illā deteriorē q̄ ad eū peruēit. ⁊ si aliquo tempore medio fuerit res melior q̄ fuerat tpe emptionis: vel

etiam q̄ fuerit tēpore quo postea vēdidit eā alij: eius quod plurimi fuerit: estimatio faciē da erit. ff. de fur. Quis res furtiua. Hoc intel/ lige qñ res non hētur. Sed si res habet: cre/ do q sufficiat q restituatur eque bona: sicut erat quando fuit ablata. Et quod dictū ē de primo emptore intelligi debet de secūdo: et omnibus alijs sequētibus: qui cū mala fide rem illam emunt. s. q semp tenentur restituē rem illam quocūq modo pierit sm maiorez estimationem totius temporis medij. Si ta/ men raptor plene restituit rei estimationem cum toto interesse: ceteri qui emerūt vel do/ no acceperunt liberant q̄tū ad restitutiones faciendam dño rei. Credit tamen ray. q qc/ quid inde ex lucro habuerūt. s. ante restitutiō nem factam: siue totū si res fuit sibi gratis da ta: siue quod superest deducto precio pro re illa dato si fuit empta: debet cū consilio ec/ clesie in vsus pauperū erogari. Sed hoc face re sm hosti. et rod. non est necessariū sed est consilium. quia ille penes quē res illa est: iaz intelligitur eā ex voluntate domini possider̄ s. ex quo sibi satisfactum est plene: ar. ff. de e/ uic. si seruus. §. vlt. et l. si mācipiū. §. duplo. Dz tñ quilibet talis agere penitentiam de furto quod cōmisit. 14ª. q. 5ª. qui habetis. Sz nunquid satisfaciens poterit sibi consulere d precio soluto aduersus venditorem? Respō det ray. q non: nisi quando emit: expresse si/ bi cautionem fecerit. Obstat. n. eius turpitu/ do. 10. q. 2. §. hoc ius in fi. Si vero emit qs rē raptam uel furtiuam bona fide. s. intentione restituendi domino: potest ab eo repetere il/ lud quod pro sua re bona fide dedit: et etiaz quicquid pro eius conseruatione expēdit: ni si forte cū re illa aliqua lucratus fuisset: de q/ bus illas expensas recōpēsare posset. Et bre uiter quicquid adest sibi ex illa re: vt pensio merces fructus vel simile: tenetur restituere. Quicquid vero sibi abest vt precium et expē se moderate pōt repetere: vel cū eo quod ex ipsa re sibi aduenit vsq ad quantitatē cōcur rentem cōpensare. Dicit etiā hosti. q pōt re/ petere omnia predicta etiam si res sine sua cl pa pereat vel perdat. Rō ē. qr gessit negociū vtiliter domini rei. Probantur hec ex de ac cu. ex parte. et li. 6°. de sen ex. cū voluntate. §. predicatores. Sed sm hosti. licet in iudicio anime ei de sua conscīa credatur. in iudicio tamen contentioso ei non crederetur nisi pu/ blice hoc protestaretur. C. de fur. l. 2ª. et ex de elec. quia propter. §. si. Sed quid si ille q bona fide emit: fecit perquiri diligenter cui⁹ res esset vt ipsam ei restitueret et inuenire nō potuit. Rñdeo. Quicquid res illa valet vl/ tra illd' quod isti emptori debetur: cū aucto/ ritate ecclesie in pias causas pro anima eius cuius res fuit erogetur. Et consulit ray. q h fiat publice: vt omnis suspitio euitetur: et sic erit liberatus. quia etiaz in hoc gessit vtiliter negociū ei⁹: ar. ad hoc. 12ª. q. 2ª. quattuor. cir ca fi. Et dicit hosti. q si pauper esset: posset a prelato sibi relinqui sicut alij pauperi. In a/ lijs aūt casib⁹. s. si sciebāt aut credebāt esse d iniusto quod emebant: vel forte habebāt ani mum indifferentem. i. super hoc nil cogitātē excusantur: sed diuersimode. Nam qui scie/ bant vel probabiliter credebant esse de in/ iusto simpliciter non tenentur in aliquo. s. durā te bona fide. Qui vero temere credebāt vel ignorabant ignorantia crassa et supina vel p pter fatuam simplicitatē: vel super hoc nil co gitabant: restituere tenentur. Et dicit rod. q ignorantia dicitur crassa et supina per simili/ tudinem hominis crassi vel supini qui nō vi det ea que sunt apud pedes eius vel prope. Ad hanc autem diuersitatē plenius discernē dam distingue sm ray. cū Aug° q raptor aut erat dominus. Et tunc tenetur illud quod di ctum est supra in. q. illa. s. quid de dominis il lis qui guerraz etc. Aut erat subditus. Et tūc distingue. quia subditus qui mouet bellū p domino sibi mandante. aut scit bellum esse iustum: Aut iniustum: Aut dubitat. In pmo casu non tenetur restituere ea que accepit ab hostibus: nisi secundum edictum domini. Nec peccat nisi corruptam intentionem ha beat scilicet per: cupiditatem et odium vel similia. In tertio vero casu scilicet dū scit vl' probabiliter credit bellū esse iniustum tene tur. quia tenetur plus timere deum q̄ homi/ nem. In tertio nō tenetur. quia excusatur p pter bonū obedientie: licet forte peccet do/ minus ꝯ deū male precipiendo. 23ª. q. 1. qd cul patur. Unde sm rod. si vasallus ducis vel co mitis ab eo vocetur ad mouendū bellū con tra hostem suum: contra quē non licet auc/ toritate propria mouere bellum: excusatur si dubitet vtrū dominus eius super hoc aucto ritatem habeat a rege. Et sic de alijs causis: ex quibus bellū est iustū vel iniustū. Scdm enī hosti. talis excusatur pter bonum obe dientie: si inquisiuit quātum potuit: et peritio res consuluit et semper dubius remāsit. Alio quin affectator ignorantie: sicut nec expers scientie puniretur. extra de clāde. despon. cuz inhibitio. §. si quis vero. Nec excusatur tio/ re perdendi feudū: vel incurrendi aliqd tem porale damnū. 32ª. q. 5ª. ita ne. licet metus cul pam attenuet quo ad penitentiam iniungen/ dam circa orationes et ieiunia. extra qd me.

cā.sacris Et cum auctoritas iuris vel iudicū requiratur ad hoc ꝙ bellū sit iustum dici pot test ꝙ vbi habetur auctoritas iudicis: si iudex errauerit ad pugnantis tamen consciaꝫ sufficit. Et in hoc casu pōt habere locuꝫ dcā distinctio in foro penitentiali. Secus est i cōtentioso vbi error detergeretur tempore suo. Hec hosti. Sed nūquid sic excusant amici vel cognati bellantes qui non sunt eiꝰ subditi ꝛ milites extranei stipendiarij si credāt bellum esse iustum? Rn̄deo ſm rod. Nō excusat eos bonum obedientie sicut subditos. Nec cōmittere se debēt discrimini: vt iuuēt aliquem in preiudicium alterius.14ª.q.5.denicꝫ. Sic ergo procede circa emptorem ſm Ray.ꝙ.s.si scit venditorem iuste: et ex iusto bello habuisse: licite potest emere nec tenet restituere. Qui vero de iusto bello esse nesciebat sed probabiliter credebat. quia omnes eius vicini vel maior pars: vel ad minus sapientes ita credebant: non tenetur hac bona fide durante. Sed si postea sciat rem de rapina fuisse debet restituere.s.ꝛ.rem ꝛ fructꝰ eiꝰ extantes. De consumptis.n.bona fide non tenetur. Et si p sententiam iudicis restituit precium: a venditore etiam inuito si vult repetere poterit.12ª.q.2ª.vulterane. Si vero simpliciter.s.sine auctoritate iudicis: vēditor sibi tenetur in foro penitentiali ad interesse. sed ad hoc iudicio contentioso non poterit cogi. ff. de euic.si rem.ꝛ extra de emp.ꝛ ven.si venditor. Qui vero emerunt de rapina ignoranter ignorantia iuris que in tali casu non excusat vel etiam ignorantia facti crassa ꝛ supina. qa s.omnes vicinos vel pro maiori parte vel etiam pauciores: sed sapientiores audierūt dicentes bellum illud esse iniustum ꝛ cōtra deum. vel forte quia ecclesia prohibebat vel excōicabat publice auctores ꝛ principes vel pticipes ipsius belli: tenentur ad restitutionem 12ª.q.2ª.qui ꝛ humanis.et extra de ordi. ab epo. requisiuit.

Sequitur videre de decimo.s.de his q in ecclesijs aliquid rapiunt vel ipsas ecclesias ledunt. Queritur ergo primo quid de illis qui rapiunt in ecclesijs aut de bonis clericorū: aut ecclesiarum que sunt in terra eius contra quem iuste geritur bellū Nūqd raptores tali restituere tenent? Rn̄dꝫ Rod.ꝙ sic. nisi fecerint hoc auctoritate p̄lati ecclesiastici. Quid d illis qui confugiūt ad ecclesias iminentibus hostibus: ꝛ ibi capiūt ab eis? Nunquid eos ibi capientes debēt ipsos dimittere liberos? Rn̄det Rod.ꝙ sic: nisi ecclesiam incastellauerint: aut inde hostes mpugnauerint. Tunc enim cum violēt emunitatem ecclesie: non debent emunitate ecclesie gaudere. Idem etiam credit si ibi reponāt victualia sua: de quibus in ipugnatione hostiū sustentantur.s.ꝙ si rapiantur ab aduersarijs iuste bellantibus restituere non tenētur. Et forte etiam rapiendo nō peccant. Quid de illis qui incendunt ecclesias in bello iusto Nūquid tenētur de damno dato? Respondet rod.ꝙ si non sint incastellate: ꝛ hoc ex p posito fiat: tenētur. Si aūt sint icastellate: aut si non ex proposito: sed a casu incendātur. dn̄ s.illi iuste bellantes operam rei licite prestāt quia.s.hostiū machinas villam vel castrum incendunt: qd alias expugnare cōmode non possunt non tenentur.

Sequitur videre de vndecimo.s.de aliquibus pertinentibus ad restitutiōeꝫ raptorum. Et querunt plura.s. Quid si hiꝰ persone.s.que restituere tenentur restituendo rem vel eius emendationem: adeo pauperes remaneant ꝙ forte cum filijs ꝛ familia non habent aliquid vnde viuant? Rn̄det ray.ꝙ si pōt scire eum vel eius successores cuius res fuit: ostendat ei restituendi voluntatem et suam necessitatem: ꝛ pōt petere q̄tationē vel dilationē. Et si isti bene contrito vel veraciter volenti etiam modicum illd quod habet restituere: nisi aliter possit anime sue consulere: spoliatus totum vel partem remiserit: liberatus erit. Si aūt quitationeꝫ vel dilationem non possit impetrare: debet totū suum posse facere vendendo.s.omnia bona sua: etiam si oporteat eum et eius familiā mēdicare: vt dicit rod. Si vero non possit scire: debet in pias causas illud cum consilio ecclesie erogare: ꝛ potest ꝛ dilatio dari: ꝛ pars vel totū remitti: si expediat ad necessariam eiꝰ sustentationem sicut alterius pauperis ſm ray. ꝛ Rod. De hoc etiā vide infra li.3º.ti. d vsu. ar.8º.de resti.vsurarū.q.quid si is. Quid d illis qui si vellent superfluas expēsas dimittere possent rapta restituere? Quid etiam de illis qui omnia bona sua resignant in manu penitentiarij promittentes ꝙ tantum facient damnificatis ꝙ erunt contenti: putantes hoc de modico se facere posse. quia illi se credunt totū amisisse? Quid etiam de illis qui nō resignarent in manu penitentiarij: nisi crederēt eis totum vel partem dari quando nesciunt cui debet restitui? Nunquid tales sunt in statu salutis? Respondet Rod.ꝙ non. Oportet enim ꝙ fide bona ꝛ sine fraude raptor faciat quicquid potest: vt damnificatis si nouit eos satisfaciat: ꝛ si non nouit pauperibus tribuat Aliter absolui non debet a penitētiario si cōstet sibi de eius impenitentia vel intentione

praua. Non est tamen necesse secundum rob. quod fiat huiusmodi resignatio in manu penitētiarii dummodo sit paratus hoc facere ad arbitrium eius vel alterius boni viri. Sed et de hoc vide infra li.3º titu. de vsu. in. 8º. ar. q. cuius auctoritate male ablata etc. Ad hoc nota quod Ricb. 4º. di. 15ª. q. 5ª. ar. 4º. c. 5m. et Sco 4º. di. 15ª. q. 2. c. 6m. sic distinguunt de illo qui damnum intulit et nihil habet preter necessaria sibi. s. quod talis aut habet aliquid vltra necessaria ad sustentationem nature: licet sit ei necessarium ad victum vel decentiam sui status et persone: Aut non. Si sic: tenetur restituere Non enim licet alicui viuere de aliena re cū honore seculari. Nec etiam valet tantum status solennis alicuius persone quantūcunque necessarie reipublice quem teneret per nō restitutionem: quantum valet iusticia et fidelitas eius et iusticia cōmunis per restitutionem. Si autem non habeat vltra necessaria sustētationi nature: tunc damnificatus vel non indiget ad sustentatione mnature re sibi ablata vel indiget. Si non indiget: non tenetur ei restituere. quia necessitas facit omnia cōmunia ff. ad le. rodia. l. Si laborantem naue. §. cū in eadem. in tex. et glo. Si autem indiget: tūc aut prius factus est indigēs illa re ad sustentatōnem nature ille qui abstulit. Aut prius ille cui est ablata. Aut vterque eodem tempore. Si primo modo non tenetur restituere. quia a tempore quo res illa facta est sibi necessaria sustentationi nature: ius fuit ei acquisitum in re illa: cum tunc damnificato non esset necessaria. Secundo autem et tertio modo potest dici sine preiudicio quod tenetur restituere. quia res illa semper fuit dānificati de iure. Quid si in primo casu detētor veniat post extremā necessitatem ad fortunam pinguiorem? Nū quid tunc restituere tenetur? Respōdet Scotus vbi supra quod sic. quia obligatio illa ad restitutionem rei ablate vel equiualentis: procedit a prima occupatione illius rei que fuit iniusta ante necessitatem extremam. Et ideo illa obligatio per necessitatem extremam nō est extincta sed tantum sopita. Si vero nūquam occupasset rem illam ante necessitatem extremam: tunc simpliciter iuste occupasset eam tanquam rem suam: nec teneretur ad restitutiōem aliquam. Quid si periculum iminet spoliato: et ille qui tenetur induci non potest ad satisfaciendum statim: nec spoliatus ad dandū aliquam dilationem? Respondet hosti. quod presbyter discretus informare potest conscientiam suam ex eo quod intendit vtiliter gerere negocia creditoris: vt si videt quod non potest aliter imperpetuum recuperare vel non ita cōmode: potest recepta sufficienti cautōne dilationem concedere: et sub hac conditione. s. si hoc fecerit: peccatorem absoluere: vt sic et creditor quod ei debetur recuperet: et peccator non desperet: ar. ff. de solu. soluere.

De furto proprie sumpto. titu. 33º.

Eide cōsiderandum est de furto proprie sumpto. Et primo quid est et vnde dicatur Secundo de speciebus siue differentiis eius Tertio vtrum sit: et quale sit peccatum furti. Quarto de eius pena. Quinto de eius restitutione. Quantum ad primum sciendum quod furtum proprie sumptum est fraudulosa aliene rei contrectatio inuito domino que fit animo lucrandi. s. gratia rei vel possessionis eius vel vsus. ff. e. l. i. Bene autem dicitur contrectatio. quia sine ea non est proprie furtum: licet interueniat voluntas verbum vel scriptura: vt. ff. e. l. i. Unde si quis cōcupiscat illicite rem alienam sine contrectatione facit contra aliud preceptum. s. non cōcupisces etc. Fraudulosa vero additur. quia si quis credebat rem suam eē ac per hoc licere sibi eam surripere: non cōmittit furtum. Insti. vi. bo. rap. §. quia tñ. et §. se. Inuito domino ideo apponitur. quia si credit dominum permissurum et iusta causa subsit hoc credendi: nō tenetur reus furti: etiam si dominus non erat permissurus. Si aūt iusta causa non subsit hoc credendi: tenetur. ff. e. si is qui rem Si vero facere credebat inuito domino: et tñ dñs velit: furtum facit quantū ad intentionē: mortaliterque peccat: non tamen tenetur ad restitutionem: nec dominus petere potest obstante sibi eius voluntate. ff. e. inter omnes. §. pe. Rei aliene ideo adiungitur. quia non cōmittitur furtum in re plenissime propria. Plenissime dixi. quia si alius haberet ius in re illa: vt socius vel creditor vel alius similis: etiam dñs rem illam furtiue surripiens alicui tali furtum faceret. et teneretur actione furti sed res non esset furtiua. ff. e. si res. §. i. et. l. si is qui rem. et. l. si socius. Animo lucrandi ponitur ibi. quia si quis alicuius ancillā meretricē rapuerit vel celauerit non lucri sed libidinis causa: nō facit furtum: licet alias grauiter peccet. ff. e. verū. Gratia rei vel possessionis eius: vel vsus ponūtur ibi. quia non solum cōmittit furtum qui lucrifi ficare vult sic furtiue rei dominium: sed etiam qui rei possessionē vel vsum. di. 50. qui sacrū. et. ff. e. qui iumenta. Dicitur autem furtum a furno. i. nigro vel obscuro: eo quod clam vel ob

scire: et plerumque de nocte fiat. ff. e. l. i. Pōt etiā dici a furno in quo fur plerumque latet. Ex premissis patet q qui accipit equum vel rē aliam cōmodatam vsque ad locum certum: si cū illa re vltra locū certum procedat: furtū cōmittit: nisi in casu posito supra in versu illo. s. inuito domino etc. Sed quid si aliquis rē sibi concessam ad vtēdū alij cōmodauerit? Nunquid cōmittit furtū? vtique. quia non est sibi concessa ad vsum istū. Ps. Videtur h facere gratia sui lucri. Species. n. est lucri ex alieno beneficio sibi debitorem acquirere. Similiter et creditor furtum cōmittit si vtatur pignore sibi obligato. ff. e. si pignore. in principio. Et breuiter in omni contrectatione rei aliene contra domini voluntatem cōmittit furtum. Unde circa hoc inhereas verbis diffinitionis.

Circa secundū articulum sciendū q furtorū aliud est manifestū: vt illud cum quo fur deprehenditur antequam ad locum veniat destinatum. Intelligit aūt locus destinatus ille in quo eodē die disponebat manere. Aliud est non manifestū: ut illud cum quo fur non deprehenditur. ff. e. l. z. et 3a. Item furtorum quedam retinent nomen generale. Quedam vero habent ratione materie specialis nomen speciale. Et horū ē quadruplex differentia. quia furtū rei sacre dicitur sacrilegium. Furtū reipu. dicitur peculatus. 23a. q. 4a. quid igitur. et ff. ad le. iul. pecula. l. i. Furtum ex grege dicitur abigeatus. ff. de abigeis. §. i. Furtum hominis dicit plagium: vt cum quis hominem liberū vendit vel emit: donat vel accipit vel pmutat. ff. ad. l. fauiam de plag. l. i. Et idem si alienū seruum vel ancillam sollicitauerit vel exportauerit. s. furtiue ad aliam regionem. C. e. l. i.

Circa tertiū articulū querūtur plura s. Utrū furtum semper sit peccatum. Rñ° q sic. Unde exo. zo. Non furtum facies. Habet aūt furtū rationem peccati propter duo. Primo ratiōe contrarietatis ad iusticiam que reddit vnicuique quod suū est. Opponitur. n. iusticie inquantum est acceptio rei aliene. z° ratione doli quē fur cōmittit occulte rem alienam vsurpādo. Unde patet q omne furtum est peccatum. Sciendum tamen q accipe aliena auctoritate iudicis h decernentis: non est furtum. quia iam fit ibi debitū per hoc qd est sibi sententialiter adiudicatū. Unde multominus fuit furtū quādo filij Israhel tulerunt spolia egyptiorum ad domini iussum pro eo q egiptij eos affligebant sine causa. Ideo signanter dicitur Sap. io. Justi tulerunt spolia impiorum. Utrum furtum sit peccatum mortale. Respōdeo q sic: cū sit contrariū charitati: sm quam est vita spiritualis. Ad charitatem enim pertinet vt proximo velimus et operemur bonum. Per furtum aūt infertur ei in rebus damnū. Unde zach. 5°. Omnis fur iudicabitur. Null° aūt condēnatur sm dei iudicium: nisi pro mortali peccato. Nota tamē q accipiēs furtiue minima vt vnam acū vel pennā presumere potest hoc non esse contra dei voluntatem: et p tāto potest excusari a mortali peccato. Si tñ habeat animū furandi et inferendi proximo nocumentū: etiā in hi° pōt esse peccatū mortale sicut etiam in solo cogitatu per consensum. Hec Tho. za. ze. q. 66a. ar. 5° et 6°. Non enim qd furto sublatū est: sed mens furantis attendit 14. q. 6. c. vlti. Utrū alicui liceat furari pp necessitatem. Rñdeo ea que sunt iuris hūani derogare nō pñt iuri naturali vel diuino. Scdm aūt ordinē naturalem ex dei prouidentia institutum: res inferiores sunt ordinate ad hoc vt ex eis subueniatur hominū necessitati. Et ideo propter rerū diuisionē et appropriationem ex humano iure procedentem: nō impeditur quin ex eis sit hominū necessitati subueniendum. Et ideo res quas superabundāter habent aliqui debentur pauperū sustentationi. Unde Ambro. et habetur di. 47a. sicut hi qui per infamiam. Esurientiū panis ē quem detines: nudorum indumentū ē quod recludis: miserorū redemptio et absolutio est pecuniā quam in terra etiam fodis. Sed quia multi necessitatē patiūtur: et nō potest ex eadem re omnibus subueniri cōmittitur arbitrio vniuscuiusque dispēsatio rerū suarū: vt ex eis necessitatē patientibus subueniat. Si tñ adeo sit vrgens et euidens necessitas: vt manifestum sit instanti necessitati de rebus occurrentibus subueniēdū eē. puta cū imminet periculū persone: nec aliter subueniri pōt: tūc licet ex rebus alienis siue manifeste siue occulte sublatis sue necessitati subuenire. Nec hoc habet proprie rationem furti vel rapine Tū quia illd naturale ius et diuinū exigit: vt dictum ē. Tū quia necessitas omnia cōmunia facit: ar. di. 42a. §. i. et iza. q. i. dilectissimus. Tū quia dominus rei tunc ei subuenire teneretur si presens esset. di. 86a. pasce. Unde talis licite potuit et debuit credere dominū pmissurum. et ita non cōmisit furtū. Tū quia necessitas legem non habet. de con. di. i. sicut. Si aūt sit necessitas sed non tanta: peccat. sed peccatum necessitas attenuat. Et in tali casu loquitur extra de fur. si quis. Si quis inquit per necessitatem famis aut nuditatis furatus fuerit vestem vel pecus: pēiteat hebdomadas tres

Quid si quis rem vsurario vel auaro furat: vel rapiat vt inde elemosynā faciat? Rn̄deo ꝑm Ray. Talis furtum vel rapinam cōmittit. quia non sunt facienda mala vt eueniant quecunqꝫ bona. 30. q. i. nosse. ꝛ. 32ª. q. 4ª. sicut non sunt. Sed videtur ꝙ ille non faciat furtū. quia non facit hoc animo lucrandi. Sꝫ nō est ita. quia species lucri est ex alieno largiri. vt habitum est supra articulo primo. In cāu tamē in quo periculū iminet persone: nec potest alicui subueniri. potest etiam aliquis ꝑm Tho. occulte rem alienam accipere vt subueniat proximo sic indigenti. Quid si quis furetur vt restituat domino: ꝛ hoc faciat? Respondeo ꝑm Hosti. Talis videtur excusatus ar. ff. depo. bona fides. Nā etiam vtiliter gerit negociū furis. ergo cogitur ratū habere. ff. de neg. gel. sed an vltro. §. i. Nunquid peccat qui rem suam apud aliū depositam vel ī iuste detentā accipit furtiue? Rn̄deo ꝑꝫ tho. in summa. q. de furto ꝙ primus peccat. quia depositariū grauat: quia tenetur restituere ꝛ ī noxiū se ostendere. Unde sic accipiens tenet eum indēnem seruare. Secundus vero peccat contra cōmunem iusticiaꝫ: dū vsurpat sibi rei sue iudicium: iuris ordine pretermisso ꝛ ideo tenetur domino satisfacere ꝛ operam dare: vt sedetur scandalū proximorū. si tn̄ sit ortum; non aūt tenetur aliquid restituere. qa non grauat detentorē. Quid si aliquis christianos furetur captiuos a paganis detentos vt libertati r̄stituat eos? Rn̄deo. Credit ray. ꝙ talis non tenetur hominē talem restituere ꝛ maxime si pagani circūciderant eum in cōtemptū fidei christiane. Dixit. n. dominus ad Josue. 8º. 23ª. q. 2ª. dominus deus. ꝙ constitueret sibi dn̄s retrorsum insidias. i. bellatores insidiantes hostibus: vt dicit Aug². cum quis mouet bellum iustuꝫ: vtruꝫ apte an ex insidijs: nihil ad iusticiam interest. Et grego. Contra hostes fidei non tn̄ apte sed etiam a dorso laborandū est. 23ª. q. 8ª. vt pridem. ꝓ. Quid intendit ille nisi aīam liberare a peccato idolatrie: ꝛ occasionem peccandi īfideli sb trahere? ergo opatur salutem anime vtriusqꝫ Neutra ḡ iusticia habet querelā. Sed videt obuiare dictum Aug. s. ꝙ fides etiam hosti seruanda est. 23ª. q. i. noli. Ad quod rn̄dꝫ ray. ꝙ illud est verū quando fides est hosti promissa. s. tempore treuge. Et sic videtur velle ꝙ xp̄iani possunt furari xp̄ianos detentos a paganis tempore guerre: n̄ aūt tempore treuge. Quid si quis furetur tempore treuge? Rn̄det Ray. ꝙ si paganus illū ceperat et detinebat. quia sibi damnum intulerat: ꝛ quia fidem sibi fregerat. ille qui furatus est eum sibi tenetur restituere: non hominē pp anime periculum: sed dānum ab illo sibi illatū: vel pro interesse probabiliter estimato: moderatum redemptionis preciū. Et hoc si non cōpulit captiuū illū ad circūcisionem vel idolatriam vel ad aliud mortale peccatū: Si enim ad aliquod tale ipsum cōpulisset: furans euꝫ penitus liberatus eēt: ar. di. 54ª. nulla. Quantum aūt ad hominē quem furatus fuit nullo modo peccauit: si rectam intentionem habuit: imo potius meruit: dūmodo alias satisfaciat vt dictum est prius. Sed quid si pagani in bello ceperint xp̄ianos? Nunquid tempore treuge postea facte licebit eos furari? Respondit Ray. ꝙ si treuga ita generaliter sit facta vt non liceat alterutris inuiceꝫ aliquid auferre vel surripere: nec violenter: nec alio modo non licebit eos furari. Si aūt fuerit cōuentio facta tm̄ de violentia non inferenda: licite xp̄iani possūt furari: nō tm̄ hiꝰ captiuos sed etiam castra que de terra christianorum occupauerunt: latenter intrando: ꝛ sine violentia occupando: nec super his ad restitutionem aliquā tenebuntur. Sed quid si pagani redeant ad recuperandū hiꝰ castra ꝛ violēter repellantur? Nūquid erit fracta treuga? Respondet Rob. ꝙ non. quia quando conuentio fuit facta de violētia nō inferenda: ꝛ n̄ fuerūt fraudes ꝛ furta exclusa: fuit intelligendū de violentia non inferenda ī ingressu possessionis. non aūt de illa que fit pro re iaꝫ obtenta defendenda: nisi ꝛ de illa expressa mentio sit facta. Quid si xp̄ianus captiuus furetur aliquid sarraceno q detinet eū? Rn̄º ꝑꝫ Ray. ti. de furtis. ꝛ hosti. ti. de pe. ꝛ re. Si fuit captus tempore treuge: quia eam frangebat et sic fuit in culpa ꝛ nō iminebat necessitas famis: tenetur ad restitutionē. Si aūt iniuste ꝺ tinebatur vel tēpore belli captus fuerat: vel necessitas famis īminebat: cū talem sarracenus pascere teneatur: ad restitutionem nō tenetur. Et dicit Rob. ꝙ tunc fit compensatio rei sic surrepte cum iniuria detentionis illius christiani iniuste. ꝓ. Cū hiꝰ sarracenus sit hostis non refert quō noceat eidē: ar. C. de cōmer. ꝛ merca. l. 2ª.

Irca 4m artim qui ē ꝺ pena furti sciendum: ꝙ ꝑm. l. hec est varia ꝑm ꝙ agitur varie de ipso. Qn̄qꝫ eniꝫ agit criminaliter. i. ad corpis penā. Qn̄qꝫ ciuiliter i. ad penam pecuniariā. In primo casu nō dꝫ fur suspendi vel demēbrari: vel exoculari: sꝫ aliter castigari. puta per fustigationē vel exiliū: vel alio modo: prout videbitur iudici: qđ est verū ꝺ fure simplici. Si aūt sit plus q̄ fur puta quia aggreditur violenter cū armis vel

sine armis in domo vel in itinere: vel in mari subijcietur legalibus penis: vt in aut. vt nulli iudicũ .§. vlti. col. 9ª. Sũt aũt pene ille. s. φ fures capite puniantur vel suspendant: si sepius bi⁹ cõmiserunt et famosi sint. Ceteri aũt in metallũ dãnantur vel etiã in insulã relegãtur: vt. ff. de penis. l. capitaliũ. §. crassatores. et §. famosos. Dicit aũt Rod. φ licet fur ẽm iura scripta non sit suspendendus. cõtrariũ tamen in multis locis de consuetudine seruat. Et põt addi φ hec consuetudo est satis ratõnabilis. Cum pp conseruationem cõis pacis ꝛ quietis. Cũ propter incorrigibilitatẽ: vt in pluribus malicie talis. In secundo vero cãu s. cum agitur ciuiliter pena furti manifesti est quadruplũ: non manifesti vero duplũ. extra e. c. 2º. et insti. de obli. que nas. ex delic. § .pẽa. Et hoc competit ꝛ peti potest post annũ isti. de perpe. ꝛ tem. ac. §. furti. Agitur ergo cõtra furem vt visum est ciuiliter ꝛ criminaliter: et econuerso. ff. de fur. l. fi. Contra vero rez surreptam agitur conditione furtiua. Naz actõ furti penam habet legitimã: conditio rẽ ipsaz Unde non vna consumitur per aliã. ff. de cõdi. fur. si pro fure. §. furti. Scdm aũt canonez si furtum sit occultum ꝛ fur sit sponte confessus post restitutionẽ. si tamen eam facere possit. Subaudi ẽm hosti. ꝛ post pactam pniam vel partem penitentie: recte ad sacros ordĩes promouetur. extra. e. ex litteris. Si quis tñ in ipso peccato deprehensus fuerit interfectus: cum constet eum decessisse in peccato mortali nõ orabitur pro eo. Secus est si añ mortem sit confessus. quia tunc cõio negatur. extra. e. c. 2. Accusatus aũt ꝛ confessus vel conuictus deponitur ꝛ in monasterio detrudit. extra de penis tue. Tenetur autem reus furti non tñ is qui furatur: sed etiam is qui furti ꝯsiliũ vel opem dedit. Consiliũ dat qui suadet impellit ꝛ instruit aliquẽ ad furandũ. Opem fert qui ministeriũ ꝛ adiutoriũ prebet ad rez surripiendaz. insti. e. de obli. que ex delic. nas. §. interdũ. ꝛ tenetur furti non manifesti. ff. e. l. is qui opem. Non tñ tenetur quis de cõsilio nisi sit secutũ. ff. e. si is. §. cui si tu. Itez ille qui cum fure partitur est fur. extra. e. qui cum fure. Datur aũt actio furti contra furem etiaz si sit impubes: dũmodo sit doli capax. ff. e. impuberem. Sed quid de eo qui scit furẽ vł rem furtiuam? Nunquid tenetur eũ vel eaz indicare interrogatus ab eo cuius est: vel a iudice? Et videtur φ sic: ar. C. de fur. ciuile ẽ.

Sed contra quia non tenetur indicare sine iudicio. i. sine salario. Non. n. turpiter accipit. ff. de prescrip. ver. l. solẽt qui. §. solet. Cui sñie dicunt standũ legis doctores. d. φ nullo speciali iure cogitur quis indicare furẽ: ar. in l. predicta. ꝛ. ff. de offi. psi. l. 3ª. Potest etiaz dici ẽm hosti. φ in foro iudiciali siue canonico siue ciuili refert. vtrũ nolit indicare pp lucrũ quod inde sentit: vł quia pticipauit: vel quia pecuniam a fure recepit ne indicaret. ꝛ tũc tenetur sicut fur. Et hoc est quod notat decre. extra. e. qui cuz fure partitur. Talis. n. accipit etiam ẽm legem. ff. de con. ob tur. cãm. si ge a seruo meo. Aut non vult indicare ppt amicitiam ꝛ humanitatem quam habet cum fure. Et tunc non est cogendus: sed est in eius potestate an velit amicitiam vendere pro pecunia. Et talis non turpiter accipit: vt ibidẽ. l. idem est. Turpiter aũt acciperet si teneretur indicare: vt ibidem. l. vlti. ꝛ extra de simo. nemo. Licet aũt talis non accipiat turpiter: tñ inhoneste petit hac de causa. ff. de varijs ꝛ extraor. cog. l. i. In primo ergo casu dolose nõ vult indicare. ꝛ ideo est cogendus: ꝛ si quid est datum per actionem de dolo repetit. In 2º licitũ est. ꝛ ideo non repetitur. Sed hoc est quod distinguit lex. ff. de prescrip. ver. solent qui. §. solet. Et sic parcitur amicitie. ff. de recep. l. 2ª. sed in iudicio anime reus iudicatur. Et sic loqnitur extra. e. qui cum fure. Illud autem non est reprobandum. s. φ iudex euz ex officio cogat. Sed licet quis non cogatur furem indicare: cogitur tamen contra eum testificari. De quo dic vt infra ti. de falso testimonio: ar. 4º. Si quis aũt furi vel sotio eius aliquid dederit vt ei rem suam reddat vel indicet: repetitur per conditionem. s. furtiuam. ff. de con. ob tur. causam. l. 4ª. in fi. Hec Hosti. Nota φ ille qui scit vbi ẽ res rapta vł furtiua: et non indicat cuz de hoc inquiritur ab eo peccat. Unde Hiero. Non tantum fur sed etiam ille reus tenetur qui furti conscius querente possessore. i. domino nõ indicat. extra de fur. qui cum fure. Talis tamẽ secũdũ Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 42ª. ar. 7º. c. ꝛ Rod. restituere non tenetur: nisi ad hoc ex officio teneatur.

Quid si ex re furtiua vt ancilla: partus sit editus? Nunquid erit furtiuus: et tenebit actione furti ille apud quem est editus? Respondit hosti. φ si aliquis ancillam pregnantem surripiat: et apud eum pariat: vel non pgnantẽ ꝛ apud eum concipiat et pariat: part⁹ est furtiuus: ꝛ ille apud quẽ est editus: tenet actione furti. Si autem pariat apud aliuz bonefidei possessorem: licet partus sit furtiuus ille tamen non tenetur actione furti. Quod itelligas de vacca furtiua: licet contradicat. ff. de vsuca. si aliena. §. i. quia illud corrigitur secundum azo. ff. e. qui vas. §. si ancilla. Et i his casibus. s. quando parit apud furez: vł ꝯcipit

apud furem: et parit apud bonefidei possessorem: certum est partum vel fetum vsucapi nõ posse. Si autem concipiat et pariat apud bone fidei possessorem: non est furtiuus: nec datur actio furti. Sed nunquid bonefidei possessor impeditur vsucapere? Rñdeo. Si sciat matrem alienaz anteq̃ conciperet impeditur. Si postq̃ concepit simpliciter sciuit alienam non furtiuam: et sic ignorat viciuz rei: non impeditur vsucapere. ff. de vsucap. sequitur. §. de illo. Sed si anteq̃ pariat sciat furtiuam: impeditur vsucapere. Si vero hoc sciuerit post partũ impeditur vsucapio: nisi dñm certificauerit se habere ancillam et partum eius. Si tamen hoc faciat potest et debet denunciare domino q̃ veniat et agat cõ eum si ius habet: quia est paratus respondere. Et hoc valde notandum est. s. q̃ posterior scientia de partu impedit hĩ vsucapionem: quia in partu committitur furtum: cuz in ipsum non habeat titulum: licet haberet in matrẽ. ff. p suo si ancillam. Secus est si habeat in ipsuz titulũ ẽm Azo. Hec hosti. Quid de vxore filijs et seruis si surripiant occulta ẽ reb' viri parentũ et dominoz? Rñdeo. Omittunt furtum: sed vir non aget contra vxorem. nec econuerso actione furti constante matrimonio: sed actione in factum. Qui tñ opem ferũt vxori ad furanduz viro: furti tenenẽ. ff. e. si qs vx. Pater vero agit contra filiuz si habeat castrense peculiuz: alĩs non. ff. e. nec cũ filio. Idẽ est si pater surripiat aliquid filio de castrensi pecu. Seruus autem potest verberibus castigari: sed non in iudicio conueniri: nisi contrectet post manumissionẽ. C. an seruus ex suo fa. l. vlt. Seruientes vero siue mercenarij conueniri non pñt actione furti propter vilia: q2 talia furta non sunt publice vindicanda. ff. e. si libertus. Hec Hos. et Gof. Quid de muliere que habens prodigum virum celat aliquid ẽ rebus cõibus ɔtra ꝓhibitionẽ viri? Rñdet rodol. ti. de secl'aribus: vbi agitur de elemosyna q̃ si vxor hoc bona fide faciat. s. vt sibi et viro de his que celauit ꝓ tpe ꝓuideat: non peccat: nec teneẽ obedire viro pcipiẽti: q̃ ei oĩa tradat q2 ei oĩa tradendo: daret q̃si gladiuz furioso.

Irca. 5m articulum qui est de restitutione furti queruntẽ plura. s. Utruz dãnificans alium iniuste in exterioribus bonis per furtum: vel alio modo teneatur ad restitutionem? Rñdeo q̃ sic. Unde Augus. ad Macedonũ. et habeẽ. 14a. q. 6. c. i. Si res aliena ꝓpter quã pctm̃ est cum reddi possit: non reddiẽ: pñia non agitur: sed simulatur. Hec aug'. Non solum aũt ille qui est executor dãnificationis iniuste: sed etiam oẽs pticipes ĩ illo crimĩe tenentur restituere. Participare aũt in crimĩe cõtingit. 9. modis qui in his versibus continenẽ. Iussio consiliũ consensus palpo recursus Participans mutus non obstans nõ mãifestans. Iussio. vt cũ dñs iubet seruo vl' subdito vt furetur. ii a. q. 3 a. iulianus. et c. si is qui pest fecerit. Consilium dupliciter impediẽ furi. Uno modo ipso facto: vt cum quis scalam furi supponit. ff. de fur. in furti actõne. §. recte. Et talis ẽm leges teneẽ furti nõ mãifesti: vt ibidem l. is qui opẽ. Alio° solo verbo. Et talis ẽm leges vt quidã dicũt de furto nõ teneẽ. Insti. ẽ obli. q̃ ex delictis nascun. §. certe q̃ nullaz. vbi diciẽ. Qui nullã operã ad furtũ adhibuit. sed tñ cõsilium dedit nõ teneẽ furti. Sed hoc est verum nisi furtum fuerit subsecutũ. Tũc enĩ etiã ẽm leges teneẽ. ff. e. si is cui. §. si tu. Scdm etiam ius canonicũ et diuinum teneẽ: quia ẽm canones in foro penitentiali maleficia voluntate et ꝓposito distinguuntur: ex de sen. ex. cuz volũtate in pncipio. Math. iz. Ex ṽbis tuis cõdẽnaberis. Cõsensus. s. expressus: q2 facientez et ɔsentiẽtẽ par pena ɔstrigit. z. q. i. notũ sit. Et dicit rod. q̃ intelligiẽ de cõsensu coopationis. Palpo. i. adulator. q. s. laudat aliquẽ de furto vel rapina: vel detrahit alicui apud furẽ vt raptorẽ. dicẽdo q̃ grauiter eũ offendit: et sic incitat eũ ad furandũ vel rapiendũ sibi: ar. insti. de obli. q̃ ex deli. nas. §. vñ illud. ṽẽ solicitauerit. Recursus siue receptãs. s. furẽ cũ furto in domo sua: vel etiã q defendit furẽ recurrentem ad eum ne cogatur restituere rem furtiuã. Talis enim eque puniẽ sicut fur. ff. de recep. l. 2a. Participãs. i. partẽ accipiẽs ĩ furto. ex. e. q cuz fure. Mutus. s. qui vidẽs aliquid: vel sciẽs aliquẽ paratũ furari vel rapere tacet dolose: cum tamen impedire solo verbo posset sine suo periculo: cõtra illud ꝓuer. 24°. Erue eos qui ducuntur ad mortem. et qui tra. ad interi. libera. ne cesses. Hic tamen non tenetur restituere: nisi ex officio teneatur reclamare. Non obstãs. s. facto cum sine suo periculo resistere possit quia non caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. distin. 86. facientis. vbi dicitur culpam. Proculdubio facientis habet qui quod potest corrigere negligit emendare. Et hoc locum tantum habet in his quibus incumbit ex suo officio prohibere: ar. extra de sen excõi. q̃te presump. Nõ manifestans. qui. s. scit vbi est res furtiua: et nõ indicat sed celat scienter: et maxime cum interrogatur a iudice vel ab eo cuius est: si sciat furem vel rem acceptam furtiue: cum tamen sciat se posse veritatem sine vllo suo periculo respondere. Talis enim ẽm canones est re' furti. ex. eo. qui cum fure. et. ii a. q. 3 a. quisquis. nisi forte cum fur alicui p̃sbytero reuelaret secrete

se furtum commisisse. Tunc enim presbyt̃ nõ deberet eum iudicare: extra de excess. pla. dilectus filius. De hoc tamen latius est habitũ supra ar. precedenti. q. sed quid de eo qui scit.

Distinguitur autem communiter de quolibet predictorum hoc modo. s. ꝙ aut sine ipso damnum secutum fuisset. Aut non. Si sic: nõ tenetur insolidũ: sed solum intantum quantũ habuit inde. Si non: tenetur ad totalem restõnem damni dati: quia qui dat occasionem dãni: damnum dedisse videtur. ff. ad. l. acq. q occidit. §. in hac quoqꝫ actiõe. ⁊ extra de iniur. et de dam. da. si culpa. Quidam tamen hoc concedunt tm̃ de eo qui dat occasionem damni: ⁊ hꝫ dñium vel auctoritatem super eum qui iniuste intulit damnum cum al's ille non intulisset. Unde dicunt: ꝙ si non habeat dñium vel auctoritatem sup eũ cui ꝑcepit vel dedit consilium vel auxiliũ: nõ tenet̃ insolidum: licet al's nõ fecisset. ar. 23ª. q. 4. forte. ⁊. c. ista duo noĩa. Primum tamẽ dictum tutius videt̃ ꝭm rich. 4°. di. 15ª. q. 5ª. ar. 4. c. ⁊ Sco. 4. di. 15ª. q. 2. ar. 4°. Uno tamen totum restituente alij non tenẽtur damnificato restituere: sed illi qui fuert̃ ꝑncipales in facto. Et illi ad quos res ꝑuenit restituere tenẽtur illis qui restituerunt ꝓ rata portionis que eos contingit ꝭm Sco. vbi supra. Ric. vbi supra. ⁊ cõit̃ oẽs. Quid si res furtiua casu fortuito pereat. Nunquid fur postea tenebitur restituere eam? Rñõ ꝙ sic. quia fuit semper in mora restituendi: ⁊ ideo non liberatur interitu rei sicut nec violentus. C. eo. subtracto. ⁊. C. quod me. cã. l. i. Et hoc est verum nisi res interierit postqꝫ eã fur dño loco ⁊ tpe congruis restituendã obtulit: ⁊ eam recipere noluit. Jam enim morã purgauit. C. de con di. fur. l. vlt. ⁊. ff. e. ti. l. i. in re furtiua. Restituet aũt fur rem furtiuam cum fructibus perceptis ⁊ qui percipi potuissent a ꝑmo possessore: extra de resti. spo. grauis. ff. de rei ven. si nauis. §. generaliter. Et si res perijt fiet extimatio eius ꝓ illo tpe in quo plus valuit a tempore furti. ff. e. l. i. in re furtiua. §. si ex causa. Et simili modo fiet si res sit deteriorata. Et hec eadem itellige de re rapta ꝭm ray. Quid si fur rem furtiuam sumptibus suis meliorauit. Nunquid expensas repetet vel retinebit? Rñdet Ray. ⁊ Hos. ⁊ Gof. ꝙ non. immo etiam nec is q mala fide emit. extra de re. ec. non ali. ad audientiaꝫ 16ª. q. 3ª. §. potest. hꝫ. vniuersos. ⁊. 10. q. 2ª. §. hoc ius porrectum in fi. Nisi de euictiõe sibi prospexerit: vt tunc contra venditorem regressuꝫ habere possit. C. de euic. si fundum. Bone autem fidei possessor expensas repetit: extra de ĩ inte. resti. requisiuit. 12ª. q. 2. vulterane. Dic autem rod. ꝙ hoc. s. ꝙ fur non potest petere vl' retinere expensas quas fecit in melioratione rei est verum: si agatur in foro iudiciali. Sꝫ rigor ille nõ est obseruandus in foro penitentiali: qꝛ ex quo plene satisfactum est damnificato: iniquum est illum locupletari cum alterius dtrimento. Quid si furtum sit commissum in vsu rei: ⁊ non in ipsa re? Rñõ ꝙ fur etiam post restitutionem rei tenetur ad extimatõnem illius vsus. aliter enim non esset purgatum furtũ 14ª. q. 6. si res. Quid de herede furis? Rñõ. Tenetur insolidũ si solus fuerit heres. Si aũt fuerint plures heredes: quilibet tenetur ꝓ illa parte pro qua heres existit. ff. de condi. fur. in conditione. Si tamen res furtiua tota ad vnum eorum peruenerit: ille tenebitur in totuꝫ. ff. commo. l. 3ª. §. heres. Quid de vxore que furtum fecit ante matrimonium: vel post ꝑ se: uel cum viro suo. Nunquid licebit ei de reb⁹ cõibus sibi ⁊ viro satisfacere? Rñdet Rod. ꝙ vbi de consuetudine regionis cõicant sibi credita ⁊ debita ex contractu vel maleficio: si res furtiua quam mulier surripuit ante matrimõium: vel post. sola: l' cũ viro: l' quã vir sol⁹ surripuit añ m̃rioniũ: vl' p⁹. extet adhuc ĩ eoꝝ ptãte vxor eam restituere põt vero domino: ⁊ etiaꝫ contradicente viro. Si autem res sit consumpta: vel si solus vir furatus sit eam: ⁊ mulier ꝑticipauit consentiendo vel comedendo sponte vel inuita: potest vxor si vir non contradicat viri negocium gerendo ⁊ seipsam liberãdo extimationem rei consumpte vero domĩo latenter restituere de cõibus bonis si aliter nõ potest. Nec erit furtum: quia non est contrectatio fraudulenta: nec animo lucrandi. Uiro autem prohibente: facere non debet huiusmodi restitutionem: cum ipsa non habeat rerum administrationem: sed vir. Si tamen in hoc casu faceret latenter restitutionem bona fide de communibus bonis non esset ei penitentia q̃ si pro mortali iniungenda. Jo. 14ª. q. 5ª. c. vltimo. Quid si aliquis rem furtiuam emit ignoranter ⁊ in bona fide ⁊ in foro publico ⁊ publice. Nunquid potest saltem precium quod dedit a domino petere cum dp̃rehendit rem furtiuam esse: vel rem retinere: donec ei sit precium persolutum? Rñdeo ꝙ non C. e. in ciuilem. Nec se defendere potest occasione alicuius statuti super hoc editi: cum sit contra deum. Poterit tamen a venditore petere precium. 12ª. questione. 2ª. vulterane. Poterit etiam expensas retinere quas existens bonefidei fecit pro rei conseruatione vel melioratione: et non tenetur de fructibus perceptis ⁊ consumptis durante bona fide. De extantibus tamẽ tenetur ad restitutionẽ ex q̃ icẽperat hr̃e malã fidẽ: ex̃ de in inte. resti. reqsiuit

⁊ extra de rebus eccle.nō alie.ad nostraȝ. Nō tenebitur etiaȝ si durante bona fide res peryt: vel eam alienauit. In vtroq enim hoꝛum ca suum non tenetur ꝓpter bonam fidem. ⁊ in p̄ etiaȝ: quia nō erat in moꝛa. ⁊ in 2° quia non de sijt dolo possidere. ⁊ quia p̄cium ex re furtiua redactum non est furtiuuȝ. ff. e. qui vas. §. vlti. ⁊ extra de alie.iu.mu.cā facta.c.i.⁊.2°.ar.a con trario sēsu. In sūma ergo nota ꝙ male fidei possessoꝛ re perdita vel in alium translata te/ netur ad verum rei p̄ciumcum circūstā:ÿs positis supꝛa in.q.illa.s.quid si res. Possessoꝛ vero bone fidei tenetur restituere si hȝ. Si aūt nō habet de lucro tenetur in tm̄ inquātum est locupletioꝛ factus: ⁊ nō plus: quia nō tenetur de cōsumptis. ff. de pe.he.si possessoꝛ. §. restitu ere. ⁊ in.l. ⁊ non tm̄. ⁊.l.si reȝ. Hec Ray. ⁊ rod. Emptoꝛ autem bonefidei esse videt̄: qui aut ignoꝛauit rem alienam esse: aut putauit vendi toꝛem vendendi ptātem hr̄e. ff. de uer.sig. bo nefidei. Cui est restitutio facienda? Rn̄o fȝ Ray. Ei cui res fuit surrepta: dūmodo sua int̄ sit ex cā honesta rem non esse surreptaȝ: vt q̄a habebat in re ius pignoꝛis: vel vsum: vel simi le. ff. e. is cuius. Si enim ⁊ ipse esset fur: nō sibi sed dn̄o esset restituenda: vel ei cui p̄imo fur surripuerat si sua interesat: vt dictum est: ex cā honesta rem non surripi. Caute tamen fiat p medium penitentialem: vel alteram p̄sonaȝ re ligiosam: tacito nomine furis. Hec ray. Ad hec nota ꝙ qn̄ res alicui cuius non interē sub tracta peruenit ad aliquē: q̄ vero dn̄o restituit illam: debet ei cui res est subtracta significa/ re per se vel per alium tacito noīe suo ꝙ libera tus ē a d̄licto illo. Si tn̄ restituat ei cui subtra xit: licet grauiter peccet eo ꝙ nō reddit ei qui ius hȝ in re: liberatur tamen: ita ꝙ ei restituere non tenetur cuius est: quia non tenetur ei nisi rōne rei: ⁊ nō rōne alicuius īiurie quā intulēit sibi: ⁊ ideo deobligatur qn̄ restituit eā in statū p̄stinū: in quo eam repit. Et qd̄ dictū est de re stitutione facienda spoliatis: intelligendū ē et de heredibus eoꝛundē. Moꝛtuis enim spolia tis regulariter dȝ fieri restitutio heredibꝰ suis si possunt inueniri. Et hoc est verum fm rod. qn̄ spoliatus fecit testamētum: ⁊ certam sum mam legauit. Si aūt mandauit in testamento distribui per executoꝛes quicquid ad eū spe/ ctabat de mobilibus ⁊ debitis debet fieri resti tutio eius executoꝛibus ꝓ rata: ⁊ liberis eius pꝛo rata. ⁊ vxoꝛi eius pꝛo rata. si vxoꝛ vel libe ri debent habere in rebus illis aliquam poꝛtō nem. Si vero contempsit testari debet insoli dum fieri illi qui debet succedere sibi. Et idē est si mōte p̄uentus nō potuit testari: nisi foꝛte loci consuetudo habeat ꝙ pꝛo taliter deceden te testamentum ecclesia faciat. Tunc enim ad consilium ecclesie fiet restitutio ꝓ anima eius. Hec Rod. Si vero non inueniunt̄ spoliati: vl̄ etiam ignoꝛant̄: tūc fm ray. cuȝ consilio ⁊ au/ ctoꝛitate ecclesie siue penitentialibus distribu atur in piaſ causas. Et hoc in illa uilla: vl̄ si vil la nesciatur in illa diocesi vbi est facta rapina: ar.op.extra de rapt.c.i. Et dicit rod. ꝙ opoꝛtȝ ꝙ talis restitutio fiat in eadem villa: si cōmod̄ fieri posset: alias si sit mlt̄um remota: vel ex a lia iusta causa sufficit ꝙ alibi fiat. Quid de pecunia vel re alia iudeo vel vsurario furtim sublata: vel etiam inuenta ab aliquo. Nunqd liberabit̄ eam illis restituēdo a quibus ille iu deus vel vsurarius accepit vsuras? Rn̄det ro dol. ꝙ sic. maxime quando ille iudeus vel vsu rarius nihil habet nisi de vsura. Distinguēdū tamen est circa pecuniam: vel etiam rem aliaȝ furtiuam: ꝙ si sit adhuc in illa specie in qua fu it sublata apud furem: potius dȝ restitui iud̄o vel vsurario: ne fur alys eam restituendo ad/ huc perseueret in culpa furti: rem alienam cō/ trectando fm eos qui dicunt ꝙ in vsura trās/ fertur dominium. Si autem sit consumpta: tē locū habet quod dictum est. s. ꝙ fur liberare se potest restituendo illis qui dederunt vsās illi iudeo vel vsurario. Scd̄m vero eos q̄ di/ cunt ꝙ in vsura nō transfertur dominium: nō habet p̄dicta distinctio locum. Et fm aliq̄s etiam si in vsura transferatur dominiuȝ: tamē quia competit repetitio: ⁊ ad restituenduȝ co/ gi potest: immo plenius ius habet in re vsura ria ille qui soluit vsuram q̄ȝ vsurarius: ⁊ p cō sequens ei potius restitui debet. In omnibus tamen casibus p̄dictis liberabitur fur resti/ tuēdo iudeo vel vsario cui surripuit. Quid de eo qui furatus est d̄cimas quas laicus per cipiebat iniuste vsurpando iuſ ecclesie. Cui re stituet. scilicet laico vel ecclesie? Respondet Rod̄ ꝙ siue isti siue illi restituat liberatus erit Melius autem est: si non timeatur scandaluȝ vel periculum restituentis ꝙ restituat ecclesie gerendo negocium militis: quod ipse cum sit vtiliter gestum: tenetur habere ratum. Debet tamen denunciare illi laico per se: vel saltem per alium ꝙ in tantum est liberatus.

De sacrilegio ꝓut est spēs furti. ti. 34°.

Postea cōsiderandum est de sacrilegio: quod ē spēs furti pꝛopꝛie dicti: vt habitum ē su pꝛa. Circa qd̄ p̄mo videndū ē quid est sacrile giū: ⁊ vn̄ dr̄. ⁊ an sit spāle pctm̄. 2° qbꝰ modis committitur. 3° que pena eius. Quantum ad p̄mū sciendum: ꝙ sacrilegiū est sacre rei viola

tio: vel eiusdem vsurpatio. Et dicitur hec violatio cōiter quecunqꝫ irreuerentia vel dehonoratio. Unde dicitur sacrilegium quasi sacri ledium: quia ledit sacrum. Uel dicitur sacrilegium ab eo ꝙ quis legit.i.furatur sacrum. Dicitur autem aliquid sacrum: quia ordinat̄ ad dei cultum: ⁊ ex hoc ꝙ aliquid deputatur ad dei cultum fit quiddam diuinum: ⁊ sic ei quedam reuerentia debetur: que in deum refertur. Et ideo omne illud quod ad irreuerentiā sacrarum rerum pertinet: ad iniuriam dei pertinet: ⁊ rationem sacrilegij habet. Est autē sacrilegium speciale peccatum. Habet enim specialem rationem deformitatis: quia .s. res sacra per aliquam irreuerentiam violatur. Unde et qn̄qꝫ inuenitur ab alijs separatum: vt si iudex rapiat aliquem de loco sacro: quem alibi licite capē posset.

Jrca secundum sciendum ꝙ sacrilegium committitur qn̄qꝫ rōne persone vt cum quis verberat clericum vel personam religiosam .17.q.4.quisquis. Quando qꝫ rōne loci: vt cū emunitas ecclesie vel cimiterij violatur. Quandoqꝫ rōne rei: vt cum res sacra vel sacro vsui deputata violat̄: siue vsurpatur. Et hoc potest esse tripliciter.s. auferendo sacrum de sacro.s.loco. Uel non sacrum d̄ sacro. Uel sacrum de non sacro.17ª.q.4.§.sacrilegium.⁊ eodē p̄all.c.quisquis. Large tn̄ dicitur sacrilegium q̄ articulos fidei vel precepta dei nesciendo vel negligendo violat ⁊ offendit.17ª.q.4.cōstituit. Jtem qui de iudicio principis disputat vel iudicat reuocando.s.illud in dubium: vt dicitur ibidē. Secus ē si ꝓpter discussionem vel euidentiam maiorē fiat hoc. Et hoc est verum nisi constaret euidēter iudicium illud esse contra deum. Rō h̄ est quia f̄m ph̄m p̄mo ethi. cōe bonū gentis ē q̄ddam diuinū: ⁊ ideo antiquit⁹ rectores reipublice diuini vocabant̄: quasi diuine ꝓuidētie ministri: ⁊ sic per quādam nōis extensionē illud quod pertinet ad irreuerentiā p̄cipis.s. disputare de iudicio eius: an oporteat illud sequi: f̄m q̄dam similitudinē sacrilegium dicit̄. Jtem qui cōmittūt officia publica iudeis sūt sacrilegi.17ª.q.4.cōstituit. Rō huius est: quia populus xp̄ianus per fidem ⁊ sacra sanctificatus est f̄m illud .1.cor.6°. sed abluti estis: sꝫ sāctificati estis. Et ita illud q̄d fit in iniuriam populi xp̄iani.s.quia infideles ei p̄ficiantur pertinet ad irreuerentiam rei sacre. vnde dicitur sacrilegium. Jtem quicūqꝫ rē ecclesie datā retinuerit vel acceperit contra volūtatem eius.17 q.4.§.qui aūt.⁊ c.nemi.⁊ 12ª.q.2.nulli. Jtem transgressor iuris publici: quod consistit circa sacra.⁊ sacerdotes: ⁊ administratores: de quo habetur di.1.ius publicum. Distinguuntur autem species sacrilegij f̄m diuersam rōnem sanctitatis rerum sacrarum quibus irreuerentia exhibetur. Attribuitur autem sanctitas ⁊ ꝑsonis sacris ⁊ diuino cultui dedicatis: ⁊ locis sacris: ⁊ quibusdam alijs sacris. Ordinat̄ aūt loci sanctitas ad sanctitatem hominis qui cūltum exhibet in loco sacro.2ª.macha.5°. Non ꝓpter locum gentem: sed ꝓpter gentem locū elegit dominus. Et ideo sacrilegium quo peccatur in personam sacram est grauius. Sunt tamen in vtraqꝫ specie diuersi gradus f̄m differentiam personarum ⁊ locorum sacroꝝ. Similiter ⁊.3ª species que circa alia sacra cōmittitur habet diuersos gradus f̄m differentiam rerum sacrarum: inter quas summum tenent locum sacr̄a quibus homo sanctificat̄. Quoꝝ precipuum est eucharistia continens ipsū xp̄m ⁊ ideo sacrilegium quod contra eam committitur est grauissimum. 2ᵐ vero locum post sacramenta tenent vasa consecrata ad sacramētorum susceptionem: ⁊ ipse imagines: ⁊ sctōꝝ reliquie in quibus sancti q̄dāmō venerantur vel dehonorant̄. Deinde ꝑtinētia ad ornamēta ecclesie ⁊ mīstroꝝ. Deiñ deputata ad sustētatōnē mīstroꝝ siue sint mobilia siue imobilia Quicunqꝫ aūt cōtra aliquod p̄dictoꝝ peccat sacrilegium cōmittit. Ad hoc nota ꝙ ōe pctm̄ quod sacra persona committit materialit̄ ⁊ q̄si ꝑ accidēs ē sacrilegiū. Ut dicit Hiero. ꝙ nuge in ore sacerdotis sūt sacrilegiū: vel blasphemia. Formalit̄ aūt ⁊ ꝓprie illud solū pctm̄ sacre ꝑsone ē sacrilegiū: qd̄ agit̄ directe ꝯ sāctitatē eius: vt si virgo deo dicata fornicet̄. Eadē etiam rō est de alijs.

Jrca 3ᵐ articulū q̄ est de pena sacrilegij sciēdū: ꝙ pena eius f̄m leges ē decapitatio: si ꝑsone ecclastice atrox iniuria fiat. C. de epi.⁊ cle. si q̄s in hoc. Alias iudici arbitrio reseruatur ꝓ q̄litate ꝑsone: rei: tp̄is: et loci diuersimode moderāda. ff. ad .l.iul. pecu. l.1.§.1.⁊.l.sacrilegij. Scdm̄ aūt canones ē duplex pena.s.sp̄ūalis: ⁊ pecuniaria. Sp̄ūalis preter penitentiam ē excōicatio. Cum distinctiōe tamen: quia ꝓ sacrilegio in ꝑsonam ecclasticā cōmisso est maior excōicatio ipso iure. Pro sacrilegio vero in rebus cōmisso est minor excōicatio preter quosdā casus in quib⁹ ē excōicatio maior: vt cum quis eccl̄iam incēdit vel frāgit: de q̄ pleni⁹ habet̄.ī.li.7. Cōueniēs.n.est ꝙ q̄ sacris iniuriat̄ a sacris arceat̄: qd̄ fit ꝑ excōicationē. Qr tn̄ ꝑ hāc penā multi n̄ sufficient̄ a peccādo arcēt̄: idō sꝫ leges adhibet̄ dcapitatō. ⁊ sꝫ canōes pēa pecūiaria: vt sic a sacrilegijs reuocentur. Qualis vero ⁊ quanta sit pecunia persoluenda ꝓ sacrilegio cōmisso siue in persona

siue in rebus habetur.17ᵃ.q.4ᵃ.si quis i atrio ꝛ si quis contumax.ꝛ si quis inuentus.si quis deinceps.In quibus quidem capitulis diuerse pene ponuntur:ꝛ diuersimode.Que quidē contrarietas soluitur per hoc ꝙ sunt diuerse pene ſm diuersas consuetudines diuersarum ecclesiaruꝫ.Uel potest dici ꝙ pena arbitrio iudicis imponetur.

De furto interpretatiuo.titulus.35ᵘˢ.

Einde cōsiderādum est ꝺ furto interpretatiuo. Et primo de illo quod committunt aliqui diuites laici.2° de illo quod committunt aliqui clerici.3° de illo quod committunt alique persone male accipiendo a clericis.4° de illo quod committitur ꝑ peccato carnis. Circa primum queritur vtrum diuites qui nolūt in necessitate pauperibus subuenire debeant interpretari fures ꝛ raptores?Rn̄det Alexā. an.3°.ti.i.c.de 7° precepto.q.5ᵃ.ar.i.o.ꝙ sic. Licet enim subtractio beneficij inquantū ex eiᵘˢ defectu pauper perit:sit contra illud preceptū non occides:tamen inquantum non cōicātur in necessitate bona pauperi:est contra illud.s. non furtum facies.Dicitur enim eccle.4°.Filij elemosynam pau.ne defrau.Et sequitur. Reddite illi debitum suum:ergo diuites debent elemosynas dare pauperibus.Si ergo n̄ reddant in necessitate:cum tūc sit tempus reddendi debitum:quid aliud sunt nisi raptores vtpote rem alienam.s.pauperis violenter detinentes?Non enim vt dicit Ambroᵘˢ.est minoris criminis q̄ꝫ habenti tollere:cum possis et abundans sis indigentibus denegare.Et iteꝝ idem.Nemo ꝓprium dicat quod commune est.Plus q̄ꝫ sufficit ad sumptus:violenter ꝺtētum est.Ex predictis patet ꝙ diuites qui retinent superflua:ꝛ vltra sumptus necessaria:cū sciant ꝛ videant pauperes indigere:rapinā cōmittunt.Hoc tamen intellige:salua necessitate ſm statum persone.Plura enim sunt necessaria regi q̄ꝫ comiti:ꝛ comiti q̄ꝫ militi.Necessarium est enim regi thesaurizare:vt insurgentibus hostibus contra regnum habeat vn̄ possit militibᵘˢ ꝑ defensiōe regni stipēdia mistrare

Irca 2ᵐ queritur:quid de ecclesiarū prelatis:ꝛ alijs clericis:qui bona ecclesie pauperibus debita:dant meretricibus.cōsanguineis.potentibus .diuitibus. ꝛ similibus.Nunquid tales sint censendi raptores?Rn̄deo.Si conferant personis inhonestis non propter sustentationem nature:sed ꝑpter lasciuiam carnis:ꝛ si etiam conferant consanguineis ꝑpter affectum cognationis:vt.s.eos ditent vltra statum sue conditionis ꝛ sui generis:ita vt cum sint nati de humili genere possint cum magnatibus matrimonium contrahere.Item si conferant potentibus ꝛ diuitibᵘˢ non propter aliquam causam licitam ꝛ honestam:sed ꝑpter seculi fauorem ꝛ pompam: raptores sunt:ꝛ per consequens tenentur oīa restituere qui taliter contulerunt.Peccant autem tripliciter.Primo bona ecclesiastica indebito modo seruando. Si enim laicus seruās res proprias vltra sumptᵘˢ suos:cum sciat pauperes indigere:violentiam ꝛ rapinam dicit̄ cōmittere:vt dictum est:multo magis clericus in casu consimili conseruans bona ecclesiastica que sunt specialiter pauperibus debita.Et vt dicit Hieroᵘˢ.ad Damasum papam: quicquid habent clerici pauperum est. 2° bona ecclesie male expendendo.Unde ber.ad quendam canonicum.Conceditur tibi vt si altari seruias:de altari viuas:non vt frena deaurata ꝛ similia emas.Ergo quicquid preter necessarium victum ꝛ vestitum de altari retines:tuum non est:rapina est:sacrilegium est.Ad idē 12ᵃ.q.2ᵃ.ꝛ si illi.3° personis indignis conferendo.Augᵘˢ.ꝛ habetur dis.86ᵃ. Donare res suas histrionibus vicium est immane .i.magnum. Et iterum idem.e.di.Qui venatoribus ꝛ histrionibus ꝛ meretricibus donant:non attendunt illi naturam operis dei:sed nequitiā operis humani.De hoc idē.16ᵃ.q.i.decime. Nota rationem dicti Hiero.d.ꝙ quicquid habēt clerici pauperum est.Quod hu.notat.12ᵃ.q.i. expedit.ꝙ ꝓprietas rerum eccliasticarum est ecclesie vel dei non clericorum:ꝛ ꝙ clerici ꝑcipiendo fructus suarum prebendarum: non faciunt eos suos quo ad proprietatem :ꝛ ꝙ n̄ licet eos expendere nisi in vsus domesticos:ꝛ causas pietatis.Sunt autem res ecclesie pauperum:vt exponunt quidam non quantū ad ꝓprietatem ꝛ dominium:sed quantum ad debitū.i.q2 eis debent̄. Sed nūqd p̄dictā restōnē facē tenent̄ ꝺ bonis p̄rimonialibᵘˢ si hn̄t ea aut sufficit ꝙ ea restituāt de fructibᵘˢ eccl'ie q̄s hn̄t:vel habituri sūt.?Rn̄det roꝺ.ꝛ hos.ꝙ cuꝫ quicqd supest vsibᵘˢ eoꝝ de ꝓuētibᵘˢ eccl'iaruꝫ paupibᵘˢ ꝺbeat:n̄ sufficit facere restōnē ꝺ talibᵘˢ si hn̄t bona p̄rimonialia:vl' aliūde q̄ꝫ de ecclesia acq̄sita:nisi q̄tenᵘˢ sibi subtraherēt de necessarijs:vel q̄tenᵘˢ expēdissēt circa vtilitateꝫ eccl'e ꝺ bōis p̄rimōialibᵘˢ:aut aliūꝺ q̄ꝫ ꝑ eccl'aꝫ acq̄sitī. Quid ꝺ ill' q bōa eccl'e i nccarijs expēdūt.eccl'e tn̄ n̄ ꝺſuiūt.Nūqd sūt raptores censendi?Respondet Alex.an.3°.ti.i°.c.de septio precepto.q.5ᵃ.ar.2.questiuncula.3ᵃ.ꝙ sic.Rō huius est:quia ad hoc eis eccl'e beneficia dāt̄

vt in ecclesia dei laborēt. Si ergo non labo/ rant: habere non debent. Qui enim non labo rat non manducet. Si enim agricole darēt pe cunia vt in agro laboraret: ꝛ ipse acciperet: nō tamen laboraret: nonne fur ꝛ latro esset. Sic etiam videtur de istis. ꝑ. Dicit Hiero⁹. ꝙ ec/ clesiam fraudare est sacrilegium. Ad hoc eniꝫ beneficia dantur eis vt seruiant ecclesie: tales enim sunt sacrilegi ꝛ raptores. Quid ꝺ pre lato vel clerico administrationem habente: et male administrante. Nunquid tenetur eccle/ siam indēnem reddere? Rñō ſm Ray. ꝛ host. ꝙ sic. Uel si ipse non fecerit tenentur ad hoc eius heredes: si ipse forte aliqua de rebus ec/ clesie expendit in meliorationem ꝓpꝛij matri monij: vel etiam si propter nimiam diligen/ tiam rerum ꝓpriarum neglexit res ecclesie: et ita diminute sunt alique: vel amisse ꝓpter su am culpam. Sed ſm hosti. de culpa seu negli gentia sui ꝓcuratoris: vicarius teneri videtur extra de offi. archipſ. ea que. Ubi etiā dicunt her. ꝛ hosti. ꝙ ꝑlatus tenetur de bonis ecclesie amissis dolo ꝛ culpa lata ꝛ leui. Similiter ꝛ e conuerso ſm ray. ꝛ hosti. si de rebus ꝓpꝛijs ex pendit aliqua in vtilitatem ecclesie ipse vel he redes eius cum hoc cōstiterit: recuperare ꝺ re bus eccclesie potest: vt hinc inde compēsatio debita fiat. ar. ad hoc. 2ª. q. 7ª. lator in fi. ꝛ. 12ª. q. 4ª c. i. ꝛ. 2°. Hoc tñ ſm hosti. intellige quādo est lesio grauis: vel etiam quo ad alienationē vel diminutionem rerum immobilium: vł mā cipiorum ecclesie: vel etiam suorum redditū. Non enim ꝓhibetur prelatus quo min⁹ pos/ sit de fructibus ꝛ redditibus ecclesie percepti quos suos facit aliqua erogare. Si tamen in hoc excederet reprehendi posset.

Circa 3m queritur quid de focarijs et hu⁹ turpibus ꝑsonis: ꝛ alijs supradicti que sic ditantur vel pascuntur de re/ bus ecclesie: nunqd ꝛ ipsi tenentur ad restitu/ tionem? Rñdet Ray. ꝙ sic. quia non remitti tur pctm̄ nisi restituatur ablatum. 14ª. q. 6ª. si res aliena. Sed differenter. Nam turpes per sone indistincte reddere tenentur si possūt: ni si forte fuerit eis datum causa elemosyne: cuꝫ essent in summa necessitate: quod debuit fieri di. 86ª. non satis. ꝟꝟ. pasce. Diuites vero ꝛ potē tes similiter tenentur ad restitutionem si rece/ perint per fraudes: vel minas: vel per indebi/ tam importunitatem: vel alias sine causa iusta Clericus tamen vel prelatus excusaretur i ta li casu si dedit vt suam redimeret vexationem a qua non poterat aliť liberari. extra de simo. dilectus filius. d. Si vero nō data ad hoc ope ra: sed casu fortuito ꝓpter aliquam causam ne cessariam ꝛ honestam venerunt: ꝛ impediti ad ꝓpria redire nō potuerunt: nec inuenerunt ali quid ad emenduꝫ: vel non habebant vñ eme rent: tunc si ꝓcurati fuerunt temperate causa hospitalitatis ꝛ elemosyne: non tenetur aliqs ad restitutionem: ar. ii^a. q. 3. quoniam multos ꝛ di. 42ª. quiescamus. Idem dicendum est si erāt bene meriti honesti ꝛ spirituales viri: pre sertim qꝛ iā impenderant ecclesie seruitiuꝫ su um defendendo eam contra predones ꝛ tyrā nos: vel prestando sibi patrocinium in cā: vel dando sibi de rebus ꝓpꝛijs: vel alijs similib⁹ modis. Talibus enim tenetur ecclesia repen/ dere vicem. 12ª. q. 2ª. quicunqꝫ suffragio. ꝛ. c. ec clesiasticis. Quod autem predictum est ꝙ persone supradicte restituere tenentur ea que taliter a clericis ceperunt: verum est si cleric⁹ qui dedit per hu⁹ donationem factus sit nō sol uendo. Tenentur tamen de eo quod habueřt per fraudem: vel iniuriam: vel violentiam: vel hu⁹: etiam si clericus sit soluendo. Quid de illis qui dono: forte alicuius seruitij precedē tis occasione: accipiunt īperpetuum vel ad vi tam suam vsufructuꝫ alicuius possessionis ab ecclesijs vel monasterijs? Rñdeo ſm Ray. ti. de vsur. Si aliquis aduocatus gratus seruiuit monasterio vel ecclesie: vel etiā aliquis diues gratis mutuauit pecuniam suā: licite recipere potest hu⁹ gratis. i. ex dilectione: licet sit exorta ex predicto seruitio. 12ª. q. 2ª. quicunqꝫ. ꝛ. c. ec/ clesiasticis. ꝛ. c. charitatem. Idem dicenduꝫ est si adhuc nullo impenso seruitio tales donum a monasterio receperunt: dummodo studeāt de competenti seruitio fideliter respōdere: ne alias videantur bona pauperibus debite con sumere: propter quod strictius iudicatur ꝺ re bus ecclesie licet gratis receptis q̄꞉ de rebus prelatorum. Sed cui predicta restitutio fi/ et? Rñdet Ray. ꝙ auctoritate iudicis penitē tialis fieri debet ecclesie: cui sic iniuriose abla tum est: ita ꝙ non illi eidem qui dedit cū tur piter dedit. Tunc enim non sibi: sed successo/ ri eius poterit fieri: vel in vtilitatē ecclesie cō uerti: vel si penitentiario videbiť expedire eius dem loci pauperibus elargiri. ar. 17ª. q. 4ª. si quis in atrio. ꝛ extra de offi. ord. cum vos. Et ſm. Rod. vltimum est melius: cum pauperes indigēt: ꝛ ecclesia satis abundat. Aliter meli⁹ est ꝙ in vtilitatem ecclesie pauperis conuerta tur. Insuper nota ꝙ prelatus dupliciter ali/ quid potest ecclesie surripere. Uno modo sur ripiendo rem deputatam alteri: non sibi. vt rē capituli. Et tūc restitui doꝫ ei cuius ē. Alio mō rem ecclesie sue deputatam transferēdo i dñi/ um alteri⁹: vt. s. cōsāguinei vł amici. Et tūc talř res restitui doꝫ eccľie: vt cōuertať i vtilitatē ei⁹ vel custodiať successori. Quod aūt diť ray. ꝺ

auctoritate iudicis penitentialis est verum fm Rod. si super talibus disponendis habeat potestatem.

Circa 4m queritur: quid de muliere q̄ pecuniam recepit pro carnali ope. Respondet rod. q̄ si recepit a clerico seculari de rebus p̄prijs non tenetur restituer̄ ēt si sit monialis: sed acquiritur monasterio eius illud quod accepit. Honesti⁹ tamen est q̄ monasterium illud non retineat sed eroget i pios vsus. Si autem accepit a clerico seculari d̄ rebus ecclesie debet fieri restitutio fm q̄ dictū est in precedenti questione: nisi episcopus velit dispensare cum muliere: que recepit q̄ retineat illud si est secularis: aut cum monasterio si est regularis. Si autem recepit a p̄sona regulari de rebus monasterij: quod presumendum est nisi de contrario constet: aut recepit ab habente administratōem: aut a simplici claustrali. In primo casu debet fieri restitutio mōasterio: vel prioratui: vel administratori: de cuius bonis datum est. Et potest fieri restitutio eidē persone que dedit si adhuc remanet in administratione illa: maxime si creditur correct⁹. Alias tutius est q̄ ei non reddatur: sed fiat quod dictum est supra. Si tamen tali non correcto facta sit restitutio liberata est que accepit. Si autem amotus sit ab administratione illa: aut si est simplex claustralis qui dedit: fieri debet restitutio monasterio: vel prioratui: vel administratori. Nec liberabit̄ si soluerit illi qui dedit: nisi tunc demum cum id conuersum fuerit in vtilitatem ecclesie monasterij prioratus vel administratōis. Nec retineri poterit a monasterio illius mulieris regularis illud qd̄ accepit a regulari alterius loci: nisi d̄ consēsu abbatis ⁊ conuentus si donum fuerit magnum aut abbatis solius si fuerit paruum: vel etiā mediocre. Quod autem dictum est de reb⁹ taliter datis a regularibus personis intelligentiam de rebus datis a personis secularibus ēt laicis qui non sunt sui iuris: vt cum seruus et filiusfamilias quando dant talibus de rebus etiam peculiaribus: nisi rerum illarum habeant ita liberam administrationem: q̄ quasi p̄r familias: de eisdem disponere possint. Itē qd̄ dictum est de moniali respectu viri regularis tenendum est econuerso quando vir regularis recepit aliquid de muliere regulari. Vir autē secularis quod a muliere coniugata recepit p̄ carnali copula: debet restituere viro: si illa de rebus dotalibus vel cōibus dedit. Si autē dedit de parafernalibus: aut si mulier soluta sui iuris dedit aliquid amasio de rebus p̄prijs: licet sit honestum q̄ expendat illud in pias causas: non tamen tenetur nisi velit. Poterit etiam ei restituere quod dedit: quod videt̄ melius si peniteat vel egeat. Nunquid persona regularis restituere potest auctoritate propria quod accepit pro carnali opere: vel quod habuit de furto vel rapina? R̄ndet Rod. q̄ si cuiq̄ competit repetitio rei date: distinguēdū est: q̄ si adhuc extat res data penes eū cui data est: ⁊ non audet: vel timet: vel non pōt impetrare. q̄ fiat restitutio per prelatum collegij restituat auctoritate propria fm formam supradictam: etiam contradicente prelato: quia magis est deo obediendum q̄ hominib⁹. Si autem non extat: quia iam est consumpta inanis est actio quam excludit inopia debitoris. Si autem non est cōsumpta penitus: sed ē cōuersa in vtilitatem monasterij: vel habet aliqd quod comparauit ex re sibi data: si non potest vel non audet vel timet impetrare q̄ fiat restitutio per prelatum: gerat bona fide negociū monasterij restituendo cui debetur: vt dictū est. Vel si fuit datum de bonis ecclesie secularis impetrando dispensationem episcopi q̄ possit a monasterio detineri: vel in pios vsus erogari. Non tamē contradicente prelato faciat hoc: propter bonum obedientie: nisi res illa sit comparata de pecunia ecclesie vel persone in hoc priuilegiate. s. q̄ rem emptam d̄ sua pecunia possit vendicare: vt est miles ⁊ pupillus. In quo casu. s. contradicente prelato eam restituere potest: si eam habeat: vt dictum est de ea re que adhuc extat penes illam p̄sonam que accepit.

De octauo precepto. vbi primo de mendacio titulus. 36.

Consequēter cōsiderandū est de octauo precepto quo dicitur exo. 20. ⁊ deut⁹. 5°. Nō loqueris contra proximum tuū falsum testionium. In quo quidem fm Aug⁹. li. de mēdacio: omne genus mendacij prohibetur. Secūdum enim Alex. an. 3°. t. i. c. de. 8°. precepto. ar. 5°. c. im. testimonium large dicitur omnis sermo qui attestatur de animo dicentis. Et sic dicit Augustinus li. de mendacio. Quisquis aliquid annunciat: testimonium perhibet animo suo. Et secundum hoc: omne mendaciū est falsum testimonium. Stricte vero dicitur testimonium sermo apud iudicem: vt non erret in iudicando: vel etiam apud eum qui docetur in doctrina salutis: ne erret in fide: vt dicit Aug⁹. in. e. li. Et sic patet: q̄ i h̄ precepto p̄hibetur mendacium. Et hoc explicatur leui. 19°. vbi dicit̄ sic. Nō mētiemi: nec d̄cipiat vn⁹.

quisq̃ ꝓximum suum. Prohibetur etiam in hoc precepto falsitas: vt dicunt ibi glo. et Isidorus. Et hoc est verum ſm Alex. vbi supra ar. 3°. c. de falsitate aperte dicentis que attēdit in mendacio. Sed nunquid ꝓhibetur taciturnitas veritatis: cum veritas requirit? Rñdet alex. vbi supra ar. 4°. ꝙ sic. quia in ista negatina. s. Non loqueris ꝯ ꝛc. includitur affirmatiua: qua precipitur obseruantia veritatis ad ꝓximum. Negatiua tamen obligat semꝑ et ad semper. et affirmatiua semper: sed non ad semper: sed ꝓ tempore et causa. Cā ergo facit taciturnitatem veritatis esse culpabilem. ii. q. 3ª. quisquis. Et est Aug. ad casulanum. Et Chrysos°. dicit: ꝙ non tantum est ꝓditor veritatis q palam mentitur: sed etiam qui non libere pronunciat veritatem quam libere pronunciare oportet. aut qui libere veritatem non defendit quam libere defendere conuenit. Causa etiam et oportunitas facit taciturnitatem esse licitam. Unde Aug°. li. de mendacio. Licet p̄dicatori celare quicquid sibi ꝓ tempore videt. mentiri aūt nunq̃. De hoc vide. ī. in se. ti. ar. 5°. Quia igitur vt patet ex p̄dictis mendacium ꝓhibetur in hoc precepto: ideo p̄mo dicendum est de ipso mendacio: quod est cōius. 2°. de testimonio falso: quod est pessima spēs mendacij: vt dicit glo. Uidendum est ergo p̄io qd est mendacium. 2° in quo differunt hec tria. s. mentiri: dicere falsum. et mendacium. 3° quot sunt spēs siue differentie mendacij. 4° vtrum mendacium sit peccatum: et quando est peccatum mortale: et quando est veniale. 5° de quibusdam dubitabilibus circa mendacium.

Irca p̄mū igitur sciendum: ꝙ mendacium ſm Aug. li. de mendacio est falsa vocis significatio cum intentiōe fallendi. 22ª. q. 2ª. §. ille ergo. Ad cuius intelligētiam sciendum: ꝙ dictum exterius ꝓlatum habet duplicem comparationem. Unam ad rem significatam. Et sic dicitur sermo verus. cum s. res adequatur sermoni: vel etiam fallax: cū s. non adequatur. Alteram comparationē habet ad intentionem dicentis. Et sic dicitur sermo verax: cum. s. intentio adequatur sermoni Ergo mendacium nominat dictum per comparationem et ad rem: et ad dicentem. Idō ad completam mendacij rationem duplex falsitas concurrit. Una per comparationem ad rē Altera per comparationem ad loquentis intentionem. Et hec duplex falsitas tangitur ī dicta diffinitiōe mēdacij. Prima falsitas ī mēdacio tenet rationem materialis. 2ª rationem formalis: et ab illa 2ª dicitur quis mendax.

Sed videtur ꝙ dicta notificatio non cōueniat mēdacio officioso et iocoso: quia ī neutro horum intendit quis fallere: sed in officioso ītendit prodesse. in iocoso dlectari ergo ꝛc. Rñ° ꝙ in dicta notificatiōe verbum fallendi non tantum importat decipere: sed etiam falsū dicere: et hoc est omni mendacio cōmune. Falsum enim dicere exterius quodāmodo fallē est: dum homo dicit illud quod potest hominem ad falsitatem deducere: et per consequēs fallere et decipere. Unde mendacium iocosum et officiosum ex ipso genere operis rationē habet fallendi: licet ex intentione dicentis nō dicatur ad fallendum.

Irca scōm sciendum ꝙ mentiri iuxta ethymologiam vocabuli ē contra mētem ire. i. dicere vel facere aliquid contra illud quod est in conscientia. Aug. aūt strictius sumit mentiri ꝓut. s. est in sermone. d. Qui mentitur contra illud quod animo sētit: loquitur voluntate fallendi. 22ª. q. 2ª. is autem Dicere falsum est dicere aliquid esse ita quod non est ita: non distincto vtrum intendat dicere verum vel falsum. Mendacium vero cōprehendit vtrunq̃. Est enim mendacium vt dictum est falsa significatio vocis. Ecce falsū dicere cum intentione fallendi. ecce mentiri. Ex his patet ꝙ hec duo. s. falsum dicere et mentiri se habent vt excedentia et excessa: quia non omnis qui mentitur dicit falsum: immo aliquādo dicit verum: licet intendat dicere falsum. et econuerso. non omnis qui dicit falsum mentitur: immo aliquando credit dicere verū: licet dicat falsum. ergo qui mentitur semper fallit voluntate: licet quandoq̃ fallatur in facti veritate: et ideo semper peccat: quia ream linguā non facit nisi mens rea. 22ª. q. 2ª. homines. in fine. Qui vero dicit falsum non semper peccat Aliquando enim dicit falsum cum intentiōe. Et tunc est peccatum et mendacium. Aliquādo dicit falsum et credit dicere verum. Et tūc si adhibuit debitam diligentiam: non peccat. Si autem peccat venialiter: vt in. c. homines ꝑalle. Qui autem dicit mendacium semꝑ peccat: vt. 4ª. q. i. in fine.

Irca tertium sciendum ꝙ species siū differentie mendaciorum ſm Augus. li°. de mendacio. et habetur. 22ª. q. 2ª. primum. sunt octo. Primum est mendacium in doctrina religionis. Et scōum Alex. an. 2°. ti. 2. c. de mendacio. ar. 7°. questiuncula. 5ª. religio sumitur hic cōmuniter ſm ꝙ nos religat ad tenendum non tātum ea que sunt circa fidem: sed etiam ea que sunt circa mores bonos In his enim duobus cōsistit sūma xp̄iane religionis. scōm vt aliquē ledat iniuste: quod. s. ē tale vt nulli prosit: et alicui obsit vt mendacium detractiōis et falsi testis ī causa crīmiali

tertium est quod vni prodest et alteri obest vt testimonium in cā pecuniaria. 4m est quod fit sola mentiendi fallendiq; libidine. vt cum quis delectatur in astutia mēdacia cōponēdi Et sicut dictum est supra: libido fallendi non dicitur hic libido decipiendi: sed dicitur libido falsum dicendi. Et dicitur hic mendacium fieri sola libidine mentiendi: quia cum libido dicat a libendo: nihil habet hic mendacium neq; in se: neq; in causa extra illum in quo est libido. s. mētientem. Propter quod etiā Augusti. vocat ipsum mēdaciū merū. Non sic d alys mēdacys: quia habent causam extra mētientē. s. nocendi vel iuuandi: vel placendi.

Nota etiam hic q libido pōt dici dupliciter Vno° stricte z pprie: sm quod dicit Aug°. q libido est appetitus animi: quo aliqd tpale p/ponitur bono eterno. Et sic non est radix nisi mortalium peccatorum. Et sic nō sumit i 4°. mendacio. 2° mō dicit cōiter. s. put est radix n tm mortaliū: sed etiā venialiū. Unde cū dicat a libendo sicut libere quod est liberi arbitry pōt inordinate moueri ad mortale z veniale: ita z hic libido potest eē radix vtriusq;. Et sic cadit libido in rōne huius mēdacy. Hec alex. 3°. t. i. c. de. 8°. pcepto. ar. 6°. o. z 2°. t. 2°. c. de mendacio. ar. 7°. questiuncula. 4a. z Bon. 3°. di. 38. ar. 5°. 5m est quod fit placēdi cupiditate: vt mēdacium adulationis. 6m est quod nulli obē et alicui prodest. s. ne sibi pecunia auferatur. 7m. est quod nulli obest z alicui prodet: vt. s. mortem euadat. 8m quod nulli obest: z ad hoc prodest ne castitas violetur. Est z alia diuisio mendacy breuior. s. in mendacium perniciosū iocosū: z officiosum. Et colligitur ex vbis augus. super illud psal. Perdes oēs qui loquūtur mendacium: z habet. 22a. q. 2a. ne qs. Et hc 2a. diuisio mendacy est sm Ray. z Hosti. plenior q prima: quia sm eos mēdaciū perniciosum cōprehendit sub se primas quinq; differētias pme diuisionis. mēdacium vero officiosū cōprehendit reliquas tres. Sic sm ipsos mendaciū iocosū i 2a diuisiōe supaddit mēbris p/me diuisiōis. Scdm aūt oēs theologos: quorum scripta vidi. s. sm Alex. an. vbi supra ar. 5°. c. Bon. vbi supra. Rich. 3° di. 38a. ar. 3°. z Pe. non superadditur diuisioni pme: sed continet in ea: z cōprehendit sub se 4m z 5m mēbrū ei° Et hoc verius credo. Unde vna illarum non excedit aliam: nec ecōuerso. z vna illarum icludit in altera. z ecōuerso. Hoc aūt sic p3. Mēdacium enī habet p formali completiuo: vt dictum est supra intentione3 fallendi. Et iō sm intentionem dicentis h3 mendacium in spēs diuersificari. Intendit enim aut prodesse: z sic est mendacium officiosum. Aut delectari: z sic est iocosu3. Aut ledere: z sic est pniciosū. Perniciosum aūt cōtinet tria pma mēbra pme diuisiōis. sm q aliquis pōt ledere. vel in spiritualibus: z sic est pmum mēbrum pme diuisionis. Uel in tpalibus: z hoc aut vt alicui obsit z nulli prosit. z sic est scdum membrum. Aut vt alicui obsit: z alicui prosit. z sic est 3m. Iocosum vero continet duo mēbra pme diuisiōis. s. 4m z 5m. Intendit enim mentiens delectari. Et hoc vel seipsum ad solatiū prouocando z sic est 4m. s. mendaciū simpliciter iocosū. Ut audientes. et sic ē quītū. Mēdaciū aūt officiosū cōtinet tria vltima mēbra. Intendit enī mētiens pdesse alteri: vel in rebus: z sic 6m membrum. Uel in corpe: z sic est 7m. Uel in anima z sic est octauū. Et sic p3 ppositum. S3 nū quid est mēdacium si quis non impleat quod pmisit? Rñō. Qui aliquid pmittit si animu3 habeat faciendi quod pmittit non mentit: qr non loquit contra id quod gerit in mēte. Si vero non faciat quod pmittit: videtur infideliter agere per hoc q animū mutat. Potest tamen ex duobus excusari. Uno modo si pmisit illud quod est illicitum manifeste. Et tūc pmittendo peccauit. Unde mutando voluntatem bene facit. Alio° si sint mutate cōditiones psonarum z negociorum. Ut enī dicit Seneca li. de offi. ad hoc q quis facere teneatur qd pmisit requiritur q oīa maneant immutata. Alias nec fuit mēdax in promittēdo: qa qd pmisit habebat in animo sub conditionibus debitis nec etiam est infidelis non implendo: qa eedem conditiones non extant. Unde z apls non est mentitus: quia corinthum non iuit q se iturum promisit. vt dicitur. 2a. cor. ii°. z hoc propter impedimētū qd superuenit. Hec tho. 2a. 2e. q. iio. ar. 3°. c. 5m. Ad hec nota q mendacium potest sumi tripliciter. sc3 proprie. z sic est falsa vocis significatio cum intentione fallendi. Et communiter accipitur pro peccato duplicitatis. sc3 cum aliud est in mente: z aliō dolose sumitur in opere sm illud psal. Mendaces fily hominum in stateris. tertio sumit cōissime. z sic dicit glo. super illud psal. Quia delectasti me: q omne peccatum mendaciu3 est: quia est contra legem z veritatem. Quod dicitur pro tanto: quia a vero bono elongat: z veram delectationem quam promittit n dat Et sic ēt sumit Iō. 8°. Diabol° ē mēdax z pr eius. i. mendacy. i. peccati. sm glo. Et in psal. Omnis homo mendax. i. peccans. Hec Alex. an. 3°. t. i°. c. de 8°. precepto. ar. 6°. c. primum ad oppositum.

Circa quartū articulū qruntur plura. sc3 vtrū mēdacium sit sm se malum z peccatum? Rñdeo q sic. Unde nullo

pacto:nullo fine:nulla dispensatione humana vel diuina pōt fieri bene. Et hoc Aug⁹.dicit expsse li.de mendacio.z nitit multipliciter pbare. Et in hoc conueniunt cōiter doctores:vt dicit Boñ.3.di.38.ar.2.c. Rō huius est:qz dupliciter dicitur aliquid esse malū.s.aut ex genere actus:vt cum actus super materiam indebitam transit. Aut ex malitia intentiōis. Potest autem actus transire super materiam dupliciter s.respectu dei:z respectu pximi. Si respectu dei:sic est malum in se:z fm se:neqz vllo mō pōt fieri bñ.vt est deū odire. Si respectu proxi:vt ē nocere pxīo:sic est malū in se:ñ tñ fz se Unde pōt aliquo fine fieri bene:quia pōt ibi recta intentio superuenire. Si autem aliquid est malum ex malitia intentiōis:tūc siue sit respectu dei:siue pximi simpliciter est maluz:et nullo fine pōt fieri bene:quia dicit puationez debiti finis. Tale autem est mendacium:qz ñ tm̄ dicit malum ex hoc qꝫ transit super indebitam materiam:sed etiam quia habet intentiōis maliciam. Utrum omne mendacium sit mortale peccatum: Rño qꝫ nō:sed aliqd ē mortale:aliquod ē veniale. Mendaciuz eniz esse peccatū mortale dupliciter pōt intelligi.s. aut per se.s.rōne sue spēi. Aut per accidēs.s.rōne alicuius circūstantie. Primo modo illd mēdacium est peccatum mortale:quod ē fm suam spēm ꝫ charitatem:vt ē mēdaciū in doctrina religionis:z mēdaciū quod est in nocumētum pximi:siue psit alicui aly:siue nlli. Et sic tres pme differentie que cōtinent sub mendacio pniciosō sunt peccata mortalia rōe sue speciei. Et de hiꝰ intelligitur illud psal. Perdes omnes qui lo.men.z illud Sap.i. Os qd mētitur occidit aīam. Illud autem mendacium qd fm suam spēm non est ꝫ charitatem: nō ē fm suam spēz pctm̄ mortale:sz veniale.vt mēdacium in quo nō supra:sed infra deum intēditur aliqua leuis delectatio:vel etiam vtilitas pximi. Et sic mēdacium continens duas differentias mendacy.s.quartā z qntā:z mendacium officiosum cōtinēs tres vltias differētias:non sūt fm suam spēm peccata mortalia sed venialia. Unde Aug⁹.sup illud psal. Perdes omnes qui lo.mē. Duo inquit sunt genera mēdaciorum:in quibus nō est magna culpa:sed nō sunt sine culpa.scz cuz aut iocamur aut pximo cōsulendo mentimur. 2⁹ mō.scz p accidens etiam mēdaciū iocosū:z officiosum pōt esse mortale. Et hoc contingere pōt quadrupliciter. Primo rōne nocumēti:vt cū mētiens videret pbabiliter ex suo mēdacio alicui imminere aliquod notabile nocumētum lz illud mēdaciū nō esset ad hoc ordinatum Alioꝰ rōne nimie libidinis siue complacentie seu delectatiōis:quod cōtingit in mendaciō iocoso.puta fm Rod.cum aliqs suam vl alterius complacentiam:siue delectatōnē in suo mendacio:dilectiōi dei:z mandatorum eius pponeret:tunc in tali mēdacio mortalit peccaret. Unde Aug⁹. Nullum pctm̄ adeo ē veniale qꝫ nō fiat crimiale:dum placet. Secus est si delectatio illa esset sub deo:ar.25ᵃ.di.§.crimis 3⁰ rōne cōtemptus etiam in mendacio iocoso vt cum quis pro indifferenti:z p nihilo hz dicere tota die mendacia iocosa:sicut vera:sicut faciunt mimi:z ioculatores:z siles fm hostiē. ar.e.di.§.alias. Secus est de alys quibus hoc accidit forte raro:vel ex euentu. Und si Ray. z Host.qñ dixerunt 4ᵐ z 5ᵐ genus mendacy esse perniciosa:z mortalia pctā:intellexerūt h modo.s.rōne alicuius circūstantie.puta contēptus vel libidinis:vel nocumenti:vel scādali: bene dixerūt. Si aūt intellexerūt rōne sue spēi Cōtrarium sentire videnf Alex.an.2⁹.t.2⁹.c.d mēdacio.ar.4.o.Boñ.3.di.38ᵃ.ar.3.c.Rich.3⁰ di.38.ar.3⁰.c.z Tho.2ᵃ.2ᵉ.q.110.ar.4⁰.c.quibꝰ in hac materia magis assentiendū puto. 4.⁹ rōne scandali. Scandalum autem ex multl cāis contingere potest:Et cōtingit frequenter rōe circūstantie persone:vt cum mentiens est perfectus:z quo ad vite statum:z quo ad reputationem hominum. In tali enim si conscientia dictet sibi pbabiliter qꝫ ex suo mendacio sequetur scandalum:mendacium est pctm̄ mortale. Secus est si sit perfectus:non tñ ī opinione hominū. Licet eniz in tali sit grauius peccatum qꝫ in homine imperfecto:non tñ est mortale:quia non subiacet scandalum. Et sic itelligi potest quod dicit Aug⁹.super illud psal.p. oēs qui lo.men. Si quis inquit non vult hominem perdere ad mortē:verū taceat:sed falsū non dicat:ne p corpe alterius animam suam occidat. Et similiter illud quod idem dicit li. contra mendacium.s.qꝫ perfectorum ē preceptum:non tantum non mentiri:sed nec velle mentiri. Et hec que dicta sunt in hac solutiōe consonāt verbis.Boñ.Ric.z Tho.vbi supra.

Notandum aūt circa quintum genus mēdacy.s.mēdacium adulatiōis fm Ray. qꝫ tripliciter quis adulatur.s attribuendo alicui bonum quod non habet. Approbando malū qd habet. Et superexcellendo bonum quod habet. Primo modo z 2⁰.credit Ray.esse peccatum mortale:sed 2⁰ mō grauius.22ᵃ.q.2ᵃ.primum.z di.46ᵃ.sunt nonnulli.z di.38ᵃ.c.nllus 3⁰.mō credit veniale.di.25ᵃ.§.alias ea demum Quidā tñ dicunt in pmo mō eē veniale. Hec Ray. Scdm vero hosti.pmo mō pōt dici mōtale in mimis z similibus.in alys vero quibꝰ hoc accidit forte raro vel ex euentu ē veniale

Quia vero de mendacio in hoie pfecto sūt diuerse sñie: iō vt melius satisfiat lectori referā eas succicte. Dicūt eni quidā q mēdacia illa q̄ sūt venialia in ipfectis: vt mēdaciū iocosum ⁊ officiosū: sūt etiā venialia i pfectis. magis tñ grauia. Alij dicūt q mēdacia officiosa sūt semp in pfectis mortalia: iocosa vero sunt venialia: p eo q hō mēdacia officiosa ex animo dicit: ⁊ per ea fallere intēdit: nō aūt p iocosa. Hec aūt. s. mēdacia iocosa esse venialia i pfectis intelligendū videt̄ fm Ray. ⁊ Hos. qñ ille cui dicunt̄ iocosa mēdacia scit dici cā iocādi. Sic videt̄ Aug⁹. dicere illud. 22ª. q. 2. ne qs ⁊ qñ in dicendo ea nō est contemptus: vel libido nimia. Dicitur autem hic pfectus fm ray. ⁊ hosti. vir claustralis siue religiosus q ex toto renunciauit mundo. Et multo magis fm hosti. eps qui sicut precellit in dignitate: ita pe minere debet alijs in religione ⁊ sanctitate. Uel etiam vir perfectus dr̄ fm hug. ⁊ Jo. vt hosti. refert ille qui si decederet: statim ad priam euolaret. Prima opi. magis placet Ray. Et qui tenent eam rñdēt ad verba Aug. vt dicit Boñ. 3°. di. 38. ar. 4°. c. q Aug⁹. non intēdit dicere q pdicta mēdacia sint pfectis viris peccata mortalia: sed q sint in eis grauiora et magis indecentia: quia mētiēdo se ⁊ alios ad mortem disponūt. 2ª vero opi. magis consonat verbis Aug. qui videt̄ expresse dicere super illud psal. perdes o. q lo. mē. q mendacium officiosum est viris perfectis mortale pctm̄. Ipse. n. ppter magnū veritatis zelū maxime detestat⁹ est mēdacium: ⁊ iō illud saltem a viris pfectis voluit elongare: vt veritas in aliquibus sedez solidam inueniret fm Boñ. vbi supra in fi. articuli. Et hec. 2ª opi. est tutior fm hosti. ar. di. 5ª ad eius. Tenet etiam eam frater Guil ď mara loquens indistincte de viris perfectis. Uidet etiam ei magis adherere Boñ. Distinguit tñ rationabiliter de viris perfectis: vt iam statiz patebit. Scđm enim q ipse dicit: homo ñ obligat̄ spāliter ad aliqd vltra alios: nisi rōne voti emissi: vel officij cōmissi: vel scandali imminentis: vel cōscie dictantis: Si ergo viri perfecti sunt obligati ad nō mētiendū aliquo genere mendacij: cum nō sint obligati ad hoc ex pcepto: nec ex voto: nec ex officio cōmisso erūt obligati ppter scandalū: ⁊ cōscie vinculuz. Et ideo distinguendū est: q quidaz sunt perfecti publici. Quidam occulti. Primis adhibet̄ fides tanq̄ cōseruatoribus veritatis. Et qr mēdaciū dephensū facit vt hō ñ credat alt̄i: sz ipi mentirent̄: iā nec eis crederet̄ nec aliqb⁹ alijs: ⁊ sic veritati preiudicaret: ⁊ alijs occasio scādali daretur. Et ideo tales debēt habere ɔsciam q p nulla re dicāt mēdaciū ppter vitandum scandalū ⁊ veritatis cōtemptum. Qñ ḡ dicūt: mortaliter peccant. tū qr faciūt ɔ̄ ɔsciam. tum qr alios actiue scandalizāt. Nō sic aūt scādalizant̄ de impfectis: vel de pfectis occultis: iō tales non sic obligant̄ ad oē mēdacium euitādum. Sed contra. Sup illud ro. 14°. Oē qđ ñ est ex fide est pctm̄. dicit glo. Oē qđ fit ɔ̄ ɔsciētiā edificat ad gehēnā. Sed oē mēdaciū fit ɔ̄ ɔsciam. ḡ ⁊c̄. Rño ad gehennā edificat p cāz pctm̄ mortale: sed per occasionē siue dispositionē veniale. Unde etiam mēdaciū veniale edificat ad gehennā dispositiue. Uel etiā fm pe. 3. di. 38ª. quicqd fit ɔ̄ ɔsciam faciendi ex necessitate edificat ad gehennā. Nō autē quicquid fit ɔ̄ ɔsciam faciendi ex honestate. Ad h̄ nota fm alex. 3°. ti. i. c. de. 8. pcepto. ar. 6. c. iuxta rñsionē ad obiecta: q cū Aug⁹. dicit sup illud p des oēs q lo. mē. q vir pfectus mētiri non dz p cōseruanda alteri⁹ vita: ne pdat aiam suam non intēdit dicere q pfectus quocūqz mendacio mentiat̄ mortaliter peccet: sed q semp vitare mēdacium dz: ne p vita alicui⁹ seruanda discrimē cōmittat in aiam suam. Propter veiale enim citius veniet ad mortale. Unde cuz dicit. dū vitā alt̄ius seruat: supple mēdacio veniali: aiam suam perdat. i. aliqñ pdere cōtigat mēdacio mortali. ℞. Quia nescit̄ vtrū mēdacium pueniat ex radice mala siue libidine. i. amore mortali vel veniali: ideo dicit. Ne forte ⁊c̄. Unde nō asserit ppter hoc q perdat aiam suam. Est aūt libido mortalis appetitus animi quo bonis eternis q̄lz tpalia preponunt̄: vt vult Aug⁹. li. ɔ̄ mēdacium. Libido vero venialis est appetitus sensualitatis vel rōnis quo aliquod tpale nimis diligit̄: tñ sub deo. Hec alex. vbi supra. Sed nunqd oē mendacium est phibitum in hoc pcepto. s. nō loqueris falsum testimoniū? Rñdeo q sic. loquēdo ď mēdacio: quod puenit ex libidine mortali. nō āt mēdaciū pueniēs ex libidine veniali. Sic nec in alijs pceptis phibet̄ culpa venialis. Et qđ dicit Aug. li. de mēdacio q in nullo casu ē mētiendū: intelligitur quia est malū fm se: ⁊ mendacium mortale separat a veritate diuina. veiale aūt ad separationē disponit. Hec Alex. an. vbi supra. Querit̄ etiā: quod genus mendaciorum sit grauius pctm̄? Rño. Scđm q beatus Aug⁹. dicit: gradus mendaciorum sequitur ordinē: ita q pmum est magnū: ⁊ vltimuz est mīmū. Nō h⁹ est: qr fm q vult phs li. top. si magnū in vno genere excedit maximū i alio genere: ⁊ simpl'r hoc genus excedit illud. Uñ ad hoc q aliqđ gen⁹ excedat alterū: nō oz q singula h⁹ excedāt singula alterius generi: sed q summum in vno genere excedat summum in alio genere. Exemplū pōt poni de equo, ⁊ a

sino. Quam ergo inter mendacia omnia: illud est maximum quo quis intendit nocere in spiritualibus ideo primum genus mendacii quod fit in doctrina religionis cum ad hoc ordinetur est inter omnia mendacia summum. Quia vero non potest aliquis pro causa maiori mentiri quam pro conservatione spiritualis boni: vel bono spirituali annexi: ideo illud mendacium est leuissimum. quod fit pro conservanda corporis castitate: uel aliquo simili. Et sic gradatim ascendendo et descendendo est videre in aliis. Unde valde rationabiliter Augustinus species mendaciorum et gradus ordinauit.

Circa 5m ar. plura queruntur. s. Utrum sancti patres mentiti fuerint in aliquibus dictis suis que referuntur in sacra scriptura: Respondeo in sacra scriptura vt dicit aug. inducuntur aliquorum gesta quasi exempla perfecte virtutis: de quibus non est extimandum eos mentitos fuisse. Si quando tamen in eorum dictis mendacia videantur intelligi debent esse dicta figuraliter et prophetice. Quod enim dixit Abraham gen. 22. se ad seruum cum puero reuersurum: non fuit mendacium: quia secundum Alchbinum etsi intendebat filium immolare: credebat tamen vt dicit apostolus quod dominus eum suscitaret. Sciebat enim quod firma erat promissio qua dictum fuerat ei. In Isaac vocabitur tibi semen. Vel cum dixit. reuertemur. subintelligitur. si dominus voluerit. Non est etiam mentitus abraham gene. 12. et 20. dicens quod Sara esset soror sua: quia vt dicit Aug. in questionibus sup gen. hoc dicens: veritatem voluit celare: non mendacium dicere. Soror enim sua dicebatur: quia filia fratris eius erat. Unde ipse dixit gen. 20. Vere soror mea est filia patris mei: et non matris mee: quia. s. ei attinebat ex parte patris. Isaac etiam dicens gen. 26. de Rebecca vxore sua quod soror eius esset: non fuit mentitus: quia erat eius soror et vxor. Jacob etiam dicens gen. 27°. se esse Esau primogenitum Isaac: non est mentitus: quia hoc dixit mystice: pro eo quod primogenita eius debebantur sibi de iure. et sic iacob erat Esau primogenitus: non in persona quidem: sed in iure primogeniture. Usus autem fuit hoc modo loquendi per spiritum prophetie ad designandum mysterium: quod. s. populus minor. s. gentilium substituendus erat in locum primogeniti. s. populi iudeorum. Vel etiam ad designandum quod populus ab eo descendens erat preferendus quantum ad deum: populo ab Esau descendente. Isaac vero dixit hoc Jacob fraudulenter egisse: quia sic extimabat. vnde nec ipse mentitus fuit. Joseph etiam gen. 42°. dicens fratribus suis exploratores estis: non fuit mentitus: quia hoc non dixit asserendo: sed potius tentando: siue interrogando. Non fuit etiam mentitus gen. 44° dicens quod habebat sciam auguriandi: quia ibi sumitur augurium communiter pro futurorum prouisione. Vel potest dici: quod hoc dixit interrogatiue exprimens opinionem populi quam de ipso habebat Vel etiam secundum Aug. 5° super gen. Joseph dixit illa non serio: sed ioco: et ideo non est habendum pro mendacio. Mendacia enim a mendacibus seriose dicuntur. Quod debet intelligi secundum quod mendacium dicitur falsa vocis significatio cum intentione fallendi. Quidam vero laudantur in scripturis non propter perfectam virtutem sed propter quandam virtutis indolem: quia. s. in eis apparebat aliquis affectus laudabilis: ex quo mouebantur ad aliqua indebita facienda. Et sic iudith laudatur: non quia fuit Holoferni mentita: sed propter affectum quem habuit ad salutem populi: pro qua se periculis exposuit. Licet etiam dici possit: quod eius verba sunt secundum aliquem intellectum mysticum vera. Unde secundum glo ibidem non dixit illa adulatorie mentiendo: sed futura prophetice predicando. Utrum obstetrices peccauerint mortaliter vel venialiter in mendacio suo: de quo dicitur exo. i. quod dixerunt. non sunt hebree mulieres sicut egyptie etc. In quo sunt mentite secundum glo. et sanctos. Videtur enim quod mortaliter quia dicit ibi glo. Greg. quod benignitatis earum merces: que in eterna vita remunerari poterat per mendacii culpam in mercedem temporalem est commutata. Nihil autem hanc commutationem facit nisi peccatum mortale ergo etc. Contra hoc est glo. alia ibidem dicens. Leuioris est culpe si quisque mentiatur prestando beneficium. Item videtur quod circa hoc Hiero. sit contrarius. Greg. dicit super Isai. versus finem: quod dominus eis preparauit domos spirituales. Et sic videtur quod non retribuerit eis in peccati. Respondeo. Hic est multiplex modus dicendi. Unus est quod obstetrices mentite fuerunt pro conseruatione vite puerorum: et vite proprie Et respectu vite puerorum: mendacium illud fuit ex pietate: et peccatum veniale: quia erat mendacium officiosum. Respectu vero vite proprie quam magis diligebant quam veritatem: fuit ex libidinoso amore vite sue: et eo tempore quo veritas erat confitenda. s. quando interrogate fuerunt in iudicio a iudice. Et secundum hoc fuit peccatum mortale: et abstulit eis mercedem quam prius meruerant: paruulos dei timore seruando. Et secundum hoc loquuntur diuersimode sancti. Et huic opi. magis videtur adherere Alex. an. 2°. ti. 2. c. de mendacio. ar. 6. q. 2a. Sed ille modus dicendi est secundum Bon. 3°. di. 38. q. circa literam. q. i. calumniabilis. quia durum videtur dicere quod aliquis dicens aliquod leue mendacium pro salute corporis sui mortaliter peccet. Dicunt etiam aliqui: vt dicit Rich. 3° di. 38a. in expositione littere quod obstetrices: quia requisite in iudicio a iudice: vbi quilibet tenetur non negare veritatem: mentite fuerunt: ideo mentiendo mortaliter peccassent nisi fuissent opus

misericordie: cuius inquisitio ad Pharaones non pertinebat: quia non est data aliqua potestas homini ad agendum aliquid contra deum. Alius autem modus dicendi est: quod in obstetricibus illis est duo considerare. scilicet beneficium pietatis precedens: et mendacium subsequens. Et primum fuit ex pietate quadam naturali: quod quidem non erat vite eterne meritorium de condigno: quia non erant in charitate: sed de congruo: quia disponebat eas ad charitatem: sed mendacium subsequens disposuit ad contrarium: et ideo pietas precedens fuit temporaliter remunerata propter mendacium: quod ad gratiam sive charitatem viam impediuit: quod quidem facere potest veniale. Et hoc vult dicere Gregorius cum dicit. Benignitatis earum merces que in eterna vita remunerari poterat. Poterat inquam potentia remota: non potentia disposita et propinqua. Et ex hoc nulla est controversia inter Grego. et Augus. nec etiam inter eos et Hiero. quia ipse non vult dicere quod obstetrices habuerint domos spirituales per gratie assecutionem: sed quod quodammodo preparate fuerint ad gratiam per timorem et pietatem. Et huic modo dicendi adheret Bon. vbi supra. Hunc etiam modum ponit Alex. vbi supra. 3us modus dicendi est secundum Tho. 2a 2e. q. 110. ar. 4. c. 3m. scilicet quod obstetrices quo ad effectum precedentem meruerunt remunerationem eternam. Unde Hiero. exponit quod dominus edificauit eis domos spirituales: sed quo ad actum mendacij non meruerunt remunerationem eternam: sed forte aliquam temporalem: cuius merito non repugnabat deformitas illius mendacij: sicut merito remunerationis eterne. Et sic intelligi debent verba Greg. d. quod merces benignitatis earum que potuit eis in eterna vita retribui premissa culpa mendacij: in remunerationem temporalem est declinata. Non enim intelligit quod per illud mendacium amiserint remunerationem eternam quam iam meruerant ex affectu precedenti. Secundum vero alex. 3o. t. i. c. de. 8o precepto. ar. 6. c. 7m. ad oppositum. si mendacium obstetricum processit ex libidine mortali: puta si diligebant vitam temporalem hebreorum super deum fuit mortale. Et in hoc casu loquitur Grego. Si vero processit ex veniali libidine. i. amore sub deo: fuit veniale. Et sic loquitur Hiero. supponens eas ex pietate fuisse mentitas: sub deo tamen vitam illorum dilexisse: et ideo vitam eternam meruisse. Esto quod aliquis videat sibi periculum imminere amittendi castitatem. nunquid licebit ei mentiri propter illud periculum euitandum? Ad hoc respondet Alex. an. 2o. t. 2o. c. de mendacio. ar. 7o. q. 2a. et Bon. 3o. di. 38. ar. 6. in responsione ad primam questionem: quod ille qui est in tali periculo constitutus: aut est perfectus amator continentie. Aut imperfectus. Si est perfectus ita quod possit confidere de continentia mentis: non debet mentiri pro vitanda corruptione carnis: quia sicut dixit beata Lucia: si me inuitam violaueris: castitas mihi duplicabitur ad coronam. In tali enim esse posset illa passio sine culpa. Si autem est imperfectus rationabiliter timere debet ne succumberet si ad statum illum veniret: et ideo ei conceditur euadere periculum maioris peccati per minus peccatum. Unde sanius consilium est tali falsum aliquod dicere quam illam passionem sustiere. Et hoc est quod dicit aug. li. de mendacio Peccata illa que ita committuntur in homine: vt eum faciant immundum: et in peccatis nostris vitare debemus. Ac per hoc nec peccata dicenda sunt quia ideo fiunt vt immunditia euitetur. Quod intelligi debet non quod non sint peccata simpliciter sed quod non sint grauia. Et sicut dictum est de viro imperfecto respectu sui: sic etiam dicendum est de viro imperfecto respectu alterius imperfecti secundum Bon. vbi supra. Utrum liceat alicui dicere mendacium: vt ad fidem vel religionem alliciat proximum? Respondet Bon. vbi. s. responsione ad. 2. q. quod non quia non indiget deus mendacio nostro: nec debet aliquis credere quod aliquis conuertatur per falsi suggestionem: sed potius per spiritus sancti inspirationem: quia vt dicit Grego. inuanum laborat lingua doctoris: nisi intus operetur gratia saluatoris. Utrum predicator et doctor theologie semper mortaliter peccet mentiendo cum faciat contra doctrinam suam: que est doctrina veritatis? Respondet pe. 3o. di. 38. quod non. Grauius tamen peccat si scandalum vel contemptus doctrine sit annexum. Tunc enim si sciens hoc mentitur mortaliter peccat. Si dicatur quod faciat contra doctrinam: dicendum quod facere contra illud quod bonum docet faciendum ex necessitate: peccatum est mortale: sed non contra illud quod docet ex consilio vel vtilitate. Utrum liceat alicui mentiri pro conseruanda alterius vita? Respondet pe. 3o. di. 38a. quod non: neque etiam imperfecto. Licet enim imperfecto veritatem celare: sed non falsitatem dicere secundum Aug. ar. pro eo. 22a. q. 2a. primum et di. 14. quod ait quot sunt capitula Aug. et 22a. q. 2. omne. quod est capitulum Isido. Imperfectus ergo de quesito ad mortem debet celare veritatem. scilicet sophistice vel figuratiue querentes deludendo: vel omnino tacendo: vel expresse se non indicaturum asserendo: sed non debet falsum dicere. Si vero ex eo quod non mentitur coniecturam accipiunt. non tamen ipse prodit. Si dicatur quod Aug. dicit quod hoc non conuenit perfectis. 22a. q. 2. ne quis. ergo a contrario sensu conuenit imperfectis? Respondeo quod dicit illud non conuenire perfectis: non quia conueniat alijs sed quia minus conuenit eis. Unde Aug. li. de menda. De quesito inquit ad mortem si nescis te nescire fatendum est. Si scis. non est dicendum nescio Si autem sit necessario dicendum: dices. Scio vbi est:

nūquā autē demōstrabo. Secūdū aūt hosti. t. de pe. pōt rñderi. Si talez queris curre illuc cito. ita tñ ꝙ sibi ostdatur alia via ꝙ̃ fugiēs te neat: vt̄ alius loc⁹ ꝙ̃ vbi latet. Vel sic. Multi domū istā intrāt ⁊ exeūt quos nō video: nꝫ scio vbi sit. i. in quo angulo domus. Vel sic Nō vidi eū diu ē. Possū. n. itelligere illō diu sicut volo. Vel sic. Nō est hic. i. i loco vbi sū.

De falso testimonio ⁊ testib⁹. ti. 37⁹.

Ostea cōsideran

dū ē ꝺ falso testimonio. Et primo de peccato eius. 2°. de pena eius. 3°. qualr̄ testis ī testificādo se hēre debet. 4°. an testes sint cogēdi: ⁊ qualr̄. ⁊ qñ. 5°. vtrū testes peccēt se subtrahendo a testimonio. 6°. vtruꝫ liceat eis pecuniam recipe ꝓ ferendo testimonio. 7°. qui pñt esse testes. ⁊ qui non. 8°. quot testes requirūt̄. Cetera de testibus relinquo iuris peritis grā breuitatis. Circa pri^m sciēdū ꝙ falsuꝫ testimonium semper est pc̄tꝫ mortale. Habet enim deformitatem. tum ex periurio: quia testes nō admittūt̄ nisi iurati. ⁊ ex hoc est semper mortale peccatuꝫ ex suo genere: sicut ⁊ quelꝫ alia iniusticia. Tum ex falsitate secundū ꝙ omne mendacium non tamen ex hoc habet ꝙ semper sit mortale. Unde falsū testimoniū in iudicio ꝓlatuꝫ ad iusticiā impediendā: nō habet rōeꝫ peccati mortalis ex mendacio: sed ex periurio. Nō etiā ꝙ in testimonio nō debet hō asserere ꝓ certo quasi sciens illud de quo nō est certus: ſꝫ dubium dꝫ sub dubio ꝓferre: ⁊ illud de quo est cert⁹ ꝓ certo dꝫ asserere. Si quis tñ sollicite recogitās estimet se certū esse de hoc: qd̄ est falsū nō peccat mortaliter asserēs illud: qꝛ nō dixit falsū testimoniū per se ex intentione: sed per accn̄s contra illud quod intendit.

Circa 2^m sciēdū ꝙ sicut dicit Augu. testis falsus trib⁹ est obnoxius. s. deo cuius p̄ceptū ꝯtēnit. Iudici: quē mētiendo fallit. Et proximo quē ledit. ex̄ de cri. fal. c. i. Propt̄ pri^m septēnis pn̄ia sibi tāquam periuro dꝫ imponi. 6^a. q. i. quicūꝗ. Propt̄ 2^m infamabit̄. 22^a. q. 5^a. si qs ꝯuictus. vel verberib⁹ castigabit̄. 5^a. q. 5^a. illi q. vel ex̄ordinarie poterit puniri. vt. C. de testi. l. nullū. Propter 3^m ꝰm modū lesionis condēnabit̄. ar. C. ꝺ pe. iudi. qui male iudi. l. 2^a.

Circa 3^m. sciēdū ꝙ testis dꝫ ꝑsōa cōis eē: ⁊ debet iurare tactis sacro sanctis euangelijs: purā ⁊ merā ueritatē quā nouit ꝺ facto sup q̄ inducit̄ dicere: nulla adiecta falsitate. 3. q. 9. hōtamur. ⁊. 4^a. q. 4^a. null⁹ vnꝗ. ⁊. 14^a. q. 5^a. nō sane. Ep̄s tñ nō tāgit euāgelia: lꝫ corā eo ponāt̄. Pōt ēt ei iuramētum remitti de ꝓtiū volūtate secūdū ray: ar. ex̄ de iureiur̄. cū quidam. ⁊. C. de iureiur̄. l. i.

Circa 4^m sic distingue secūdū gof. s. ꝙ aut reqrit̄ testimoniū in cā ciuili: aut in criminali. Si in ciuili tūc generalit̄ quilꝫ sciens ueritatē dꝫ cogi perhibere testimoniū veritati. C. de testi. si qñ. ⁊. 14. q. 2. quā quā. Si in criminali: aut agit̄ ꝺ crimine ciuiliter. Et sic etiā sunt cogēdi. ex̄ ꝺ testi. co. preterea. ⁊. c. cū ꝫ. Aut criminaliter. Et tunc aut agit̄ de crimine falsi. Et sic etiā sunt cogendi. vt in. c. cū ꝫ. Aut de alio crimine. Et tūc generalit̄ nō sūt cogēdi. ex̄ de testi. co. dilectorꝫ. Preterꝗ̃ si ꝑ alios veritas nō pōt liquere: vt in. c. quāꝗ̃ palle. Vel nisi se subtrahāt gratia odio vel timore. ex̄ ꝺ testi. co. c. i. Sūt aūt cogendi ꝑ cēsurā ecclesiasticā: vt pꝫ ex forma lr̄arū pape ꝑ clausulā illā. s. testes āt. ⁊c̄. Que si ñ ponat̄ ibi: vt solet fieri qñ in eis sit mētio de crimine: nihilominus iudex ad iura se referat ⁊ testes cogat: vel non cogat ꝰm supradicta. Cōsuetudo tñ curie romane ē ꝙ in cāis ꝺ facto vbi agit̄ de crimine: nullū testē cogat q̄litcūꝗ de eo agat̄. Et idē seruat in lr̄is nō apponēdo clausulā p̄dictā. Nōt etiā Ray. ti. ꝺ rapto. ꝙ qñ qs ꝑꝑ defectū ꝓbationū rē suam amitteret: tunc ꝑsone p̄uilegiate vt presbyteri cogendi sunt iurati testificari. 14^a. q. 2^a. quāꝗ̃ Non tamen in causa sanguinis.

Circa 5^m sciendū ꝰm gof. ꝙ illi q̄ subtrahunt suū testimoniū illi rei: que ñ nisi ꝑ eos ꝓbari potest: mortalit̄ peccant. Et iō cogēdi sunt satisfacer̄: sicut ꝺ alijs mortalib⁹. 6^a. q. i. illi qui. Et maxime peccat q metu alteri⁹ celat uer̄. Vñ aug. ii^a. q. 3^a. Quisqs metu cuiusꝗ potestatis veritatē occultat irā dei super se ꝓuocat. qꝛ magis timet hominem ꝙ̃ deū. Et post pauca. Uterꝗ reus est: ⁊ qui celat verum: ⁊ qui mendacium dicit: qa ille nō vult prodesse: ⁊ iste vult obesse. Tho. vero 2^a 2^e. q. 70. ar. i. c. circa h sic distinguit. s. ꝙ qñ requirit̄ testimoniū alicuius: aut requiritur auctoritate superioris cui tenet̄ obedir̄ in his que pertinēt ad iusticiā. Et sic tenet̄ ferre testimoniū in his in quibus secundū ordinē testimoniū exigitur iuris: ut in manifestis ⁊ ī his de qb⁹ īfamia p̄cessit. in alijs ꝯo ñ tenetur. Aut reqrit̄. nō tñ auctoritate supioris. Et tūc si testimoniū reqrit̄ ꝓ liberatione homīs ab iniusta morte siue pena q̄cūꝗ vel falsa ī famia: siue etiaꝫ ab aliq̄ dāno tenet̄ testificari. Etsi ēt testimoniū eius nō reqrit̄: tenet̄ facere qd̄ in se est: vt denūciet veritatē alicui q possit ad hoc prodesse ꝰm illud prouer. 24°.

Erunt eos qui ducunt ad mortez. Et Ro.i. Digni sunt morte. rc. glo. Cōsentire ē tacere: cū possis arguere. Sup his vero q̄ pertinent ad cōdēnationē alicuius nō tenet aliqs testificari: nisi cū a supiore cogit̄ ꝓm ordinē iuris. qꝛ si circa hoc veritas occultetur: nulli spāle dānū ex h nascit̄. Et si periculū imineat accusatori: non est curādū: qꝛ se sponte igessit in hoc periculū. Alia vero rō est de reo: cui periculū iminet ipso nolēte. Sꝫ nūquid lꝫ hōi testimoniuꝫ ferre de cōmissis in secreto sibi? R°. ꝙ nō de cōmissis. s. sibi in secreto p cōfessionē: si nouit ea tn̄ p viā cōfessionis. qꝛ vinculū sacri est maius hōis precepto. Circa vo ea que cōmittūt̄ hōi sub secreto alr̄ q̄ꝫ p ꝯfessionē: sic distinguit Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 70. ar. i. c. 2ᵐ: s. ꝙ si sint talia que statiꝫ vt nouit ea manifestare tenet̄: vt si pertineāt ad corruptionē mlr̄titudinis spiritualē vel corporalē: vel etiā graue dānū alicuius persōe: tūc p secreti ꝯmissuꝫ obligari non pōt: quin de his testificet̄ vel ea denūciet: qꝛ alit̄ fidē frāgeret quāꝫ alteri dꝫ. Si vero sint talia que quis prodere nō tenet̄ bene potest obligari ad celādū ex hoc ꝙ sibi cōmittunt̄. Et tunc nullo mō tenet̄ ea ꝓdere etiā ex precepto supioris. qꝛ celare ea tenet̄ d iure nature: supra qd̄ nō ē prelat⁹. Hec Tho. ibideꝫ. De hoc tn̄ vide in li. se. ti. 67°. Quid si qui iurēt testimoniū nō perbibere? R°. Credit gof. iuramētū esse temerariū: qn̄ non nisi ꝑ eos potest de veritate liquer̄. Tūc. n. possēt etiā propria auctoritate ꝯtrauenire. 22ª. q. 4ª in malis. Et hoc qn̄ est certū. mortale ex hoc ꝓuenire pc̄tm: secus ē si dubitaret̄. Tūc. n. eēt prius supioris auctoritas regrēda: ex̄ d elec. venerabilē. Quid si vn⁹ interfuit negocio: ꝛ cū sciat nō posse ꝓbari per vnū: iurauit nō perbibere testimonium veritati? R°. Credit gof. hoc iuramētū esse temerariū. qꝛ ꝛꝫ vnus nō faciat ꝓbationē plenā: facit tamē semiplenā: ꝛ fit delatio iuramēti vt p illud ꝓbatio cōpleat̄. C. de rebus cre. in bone fidei. Quid si aduersarius subtrahat testes? R°. Ostendit se fouere litē iniquā ex̄ de testi. cōstitutis. Et experiri debet in se iudicis auctoritatē elusā.

Circa 6ᵐ sciendum: ꝙ testis nihil dꝫ recipere pro testimonio ferendo: qa sicut nō dꝫ eē s̄nia venalis: ita nec testimoniū. i4ª q. 5ª. non sane. Expensas tamē recipere potest a ꝓducente eum 4ª. q. 3ª §. venturis. Quid si testis corrupt⁹ dicat testimonium falsum? Rn̄deo Testimonium nulluꝫ est: ꝛ qꝛ venale: ꝛ qꝛ falsū. Et preter penā falsi tenetur in iudicio aīe illi quē suo testīonio lesit ad oē interesse: ar. ex̄ de testi. sicut. Pecunia vero data non restituetur ei qui turpiter dedit: qꝛ ei obstat ꝓpria turpitudo: vt i. c. nō sane. sꝫ ei in cuius iniuriā data videtur. i. q. i. iubemus. Quid si pecunia sit data simpliciter vt testimoniū ferretur? Rn̄deo Dici pōt in hoc casu ꝓm gof. ꝙ ille qui dedit eā repetē pōt: si nō dedit eā aīo vt testem corrūperet: sed vt sibi iusticiam conseruaret. ar. extra de simo. dilectus. ꝛ. i4ª. q. 5ª. non sane.

Sequitur videre de 7°. s. qui possunt esse testes ꝛ qui nō. Circa quod sciēdum ꝙ in testib⁹ potissime. 7. sunt cōsideranda. Vn̄ versus. Cōditio sexus etas discretio fama. Et fortuna fides: in testib⁹ ista requires. Cōditio. qꝛ si est seruus a testimonio repellitur. 4ª. q. 3ª. §. iteꝫ in criminali. vs̄. item liberi. Distinguitur tamē: qꝛ seru⁹ aut ē manumissus. Et tūc recipi pōt in testimoniū eorū que vidit tēpore seruitutis. Aut est manens s̄uus. Et tūc aut interrogat̄ de his que pertinēt ad dn̄m suū: aut de alys. In primo casu nō admittit̄. s. nec p dn̄o: nec ꝯ dn̄m: nisi in criminib⁹ exceptis. s. adultery. fraudati cēsus: ꝛ lese maiestatis. Interrogari tamē in facto suo possūt: vt in dicto. §. itē serui. Quidā aūt dicūt alios casus duos. s. cū vir vxorem dr̄ occidisse ꝓm legem vlt. de siccarys. ꝛ cuꝫ agitur de occiso dn̄o. In his vero que pertinēt ad aliū q̄ꝫ ad eius dn̄m admittit̄ seru⁹ in defectū testiū: vt in dicto vs̄. itē serui. Sex⁹ qꝛ mulier non admittitur ad testimoniū cuꝫ agitur de crimine criminaliter. Admittit̄ tn̄ cū agitur de crimine ciuilr̄ etiā cōtra cl̄icos. ex̄. e. qm̄. Et in crimine excepto: vt in simo. ex̄ de simo. tanta. Et in cā inquisitionis ꝛ denūciationis ꝛ exceptiōis. ex̄. e. tā lr̄is. ꝛ. c. sup eo. Et in cā ciuili p̄terq̄ꝫ in testamētis. 4ª. q. 2ª. §. si testes. Et in cā matrimoniali: vt. n. c. tā lr̄is. ꝛ extra de ver. signi. forus. in glo. Etas quia masculus minor. i4. ānoruꝫ. ꝛ femina minor i2. annorꝫ: non admittitur i ciuilibus. 4ª q. 3ª. c. i. In criminalibus autē minor. 20. annorum 4ª. q. 3ª. §. item in criminali. in ver. item testium. Potest tamen pubes. i4. annorum testificari in criminibus exceptis: vt in nece domini occisi: ꝛ lese maiestatis. ff. ad Sil̄. l. 2ª. ꝛ 4ª q. 3ª. c. primo. in glo. Sed ꝛ pubes testificari potest de his que vidit in etate pupillari: ꝛ maxime de his que vidit cum erat proxim⁹ pubertati. ff. e. l. i. Discretio. qꝛ ꝛ furiosus ꝛ mente captus repellitur sicut ab officio iudicandi. 3ª. q. 7ª. §. tria Fama extra. e. de testi. testimonium. Nō. secundum Abbatē ꝙ i cā criminali repellitur quis propter infamiāꝫ iuris: vel facti. In ciuili vero nō repellit̄ ꝓpter infamiam facti. vt in. c. testimonium. Quid si produxi contra te testē infameꝫ: ꝛ eundem

postea producis contra me: Nūquid eum repellere possum? R° q non. s. ratione eorum q̄ prius commisit q̄ producerē eum: sed ratiōe postea commissorū fm Guil. durandi. Fortuna. q2 pauper repellitur qui de facili cā lucri mentitur. 4ª. q. 3ª. itē in criminali. vẽ. testes Scd̄m tamen Jo. si caret suspitione: bene admittitur. Insti. de suspec. tu. §. vl. Fides. qa infidelis non admittitur contra fidelem. extra de here. c. i. Licet autem predicta. 7. potissime sint in testibus consideranda: sunt tamen consideranda 7 alia. s. 8° si sit inimicus. qa talis repellitur a denuntiatione 7 accusatione 7 testimonio. extra de accu. cum oporteat. Et ab inquisitione. q2 inimicus non potest esse inquisitor ibidem. c. ad petitionē. Et a iudicio. extra de resti. spo. item cum quis. Relinquitur autem arbitrio iudicis que inimicitie a predictis repellant. ff. de questionibus. l. i. §. questiōi. Et quidem secundum Guil. etiam leues inimicitie a predictis repellunt preterq̄ a testimonio: q2 testem non omnino repellunt: sed debilitant. in auc̄. de testi. §. si vero. coll. 7ª. 9°. nullus admittitur in causa de re propria. 4ª. q. 3. §. item in criminali. Nō secundū gof. Nullus admittitur in cā sua principaliter vel secūdario. C. e. l. omnibus. Unde venditor in causa rei vendite nō admittitur pro emptore. q2 propria venditoris causa videtur. neq3 debitō in causa pignoris pro creditore. ff. de appel. l. ab executore. Fallit hoc in legatarijs 7 cōmissarijs qui ferunt testimonium in causa testamenti: cum agitur de hereditate: non de legatis 7 fideicōmissis. Fallit etiā hoc in collegijs 7 corregularibus. Monachi enim 7 clerici in causis monasterij sui 7 ecclesie sue possunt testificari: ita tamen q statuant vnum vel duos procuratores ad agendu3 7 respondendū. Et illi duo non possunt esse testes in causa illa: s3 alij possunt. extra. e. insuper. Similiter prelat9 potest esse testis: ita tamen q ponat aliu3 procuratorem. q2 non potest esse simul actor 7 testis secundu3. hosti. Similiter Yconomo: vel vicedn̄o agente pro rebus ecclesie. potest ep̄s testis esse. Hec hosti. extra. e. insuper. Inno. vero cotradicit. 10. obscuri 7 ignoti. Tales enim non admittuntur nisi cum tormentis. in auc̄. e. l. sancim9. scd̄m gof. 11°. executores negociorū: ut procuratores: curatores: tutores 7 sindici nō admittuntur in causa in qua sunt executores. extra. e. insuper. 12°. socij criminis. extra. e. veniens. Sed intellige q socij criminis 7 muneris non admittuntur ad testificandum: sed ad accusandum sic. Socij vero criminis non muneris admittuntur ad vtrūq3 n criminibus exceptis: 7 ad detegendam conspirationem. extra de testi. co. c. vlt. 13°. non admittitur quis in causa cōmuni: q2 causa cōmunis duorū est vtrinsq3. ff. de ritu nup. l. illō.

14°. pater non potest esse testis in causa filij nec e9 nisi in casibus. Possūt eni3 pater 7 mater testificari pro filio in causa matrimoniali. vt dicetur. ī. li. 8° Et in causa de etate 7 cognatione 7 natiuitate. ff de proba. l. etiam. Et ī cā religionis. 20. q. 3ª. presens. Et in causa testamētaria. Insti. de testa. §. in testib9. Omnes aute3 alij consanguinei post patrem 7 matrē admittuntur in causa ciuili: siue sint propinqui, siue remoti: q2 non inuenitur prohibitum. ff. e. l. i. In criminali autem causa contra fratrem: vel pro fratre non admittitur frater nisi in crimine heresis. extra de presump. litteras. Ber. vero extra. e. in litteris distinguit de consanguineis q aut propter affectionem presumitur contra eos. Sic n̄ admittūt̄. Aut n̄ presumit̄: 7 sic admittūtur. si tales apparent q veritate3 gratie p̄ponant. 4ª. q. 3ª. §. item eos testes. 15° nō admittuntur domestici vel familiares. Nam in criminali causa non licet accusatores testes d̄ domo propria ducere. 3ª. q. 5ª. c. i. Et dicuntur proprie domestici vel familiares quibus imperare potest rōne patrie ptātis vel dn̄ice. 4ª. q. 3ª. § item in criminali. vt vxor. colonus. seruus. libertus. ascriptici9. mercenarius. fili9 in ptāte patris et oēs habitātes ī domo. Nota tn̄ fm host. q si aliquis fuit colonus me9: vel mercenarius 7 mō non est: talis d̄ cōsuetudie admittitur: vt p me testetur: nisi ipsu3 in fraudem eiecissem a me: vt p me testificaret. Itē fm Guil. vxor p viro: vel quilibet domestic9 p̱ domestico: non testificat̄: nisi aduersarius velit: quia hoc est introductum in eius fauorem. ar. C. de leg. quod fauore. sicut aduocat9 alterius partis ab alia pte pōt in testē admitti: extra. e. romana. 7 patronus. 7 gener. 7 nur9 qui sunt de familia. C. de ver. sig. l. si. in prin. Familiares dicuntur consanguinei. affines. amici. 4ª. q. 3ª. §. item testium. Non tn̄ quilib3 amicus repellitur: sed tm̄ ille qui est maxima familiaritate coniunctus. ff. de verb. sig. late. Nec quilibet affinis: sed qui ex nuptijs affinitatem contraxit. extra de eo qui co. discretōnem. Admittuntur tn̄ qn̄q3 domestici in causa criminali. Quandoq3 in ciuili. In criminali vero in duobus casibus. Primo cum canonici prelatum suum accusant. 2ª. q. 7. lator 2° cum accusatur matrimonium p̱pter consanguinitatem. 25. q. 6. ca. i. Nota. Si mōach9 vel clericus accuset aliquem de collegio pōt alios monachos in testes inducere: quia non reputantur magis domestici accusātis q̄ accusati. Si vero accuset extraneum: tunc non

potest.14.q.2ª.super prudentiam. Admittun tur etiam qñq3 domestici in causa ciuili.i.i le gatario.vel fideicõmissario:qui licet sit dõe/ sticus:potest etiam testificari in causa testam̃ ti cum agitur de berditate.Insti.de testa.§.le gatarius.Item in bis que fiunt in capl'o: ga illa ñ facile pbant:nisi p canõicos:ex̃.e.vẽiẽs 2.Item in bis que fiunt in domo.C.de repu: consensu.Item in causa ecclesie sue: in qua 7 monachi 7 clerici possũt testificari. extra .e. insuper .Canonicus ãt ñ tm̃ põt esse testis in causa ecclesie sue:sed etiam potest esse testis cõcanonici sui in causa ꝑpria:non tm̃ contra suum cõcanonicum:sed etiam cõtra aliũ: ga nõ ẽ domesticus bi⁹:s3 eccl'ie tm̃ ꝺm Io. 14ª q.2.super prudẽ. 16° nõ admittunt illi qui cognoscunt ꝑsonas litigantes.q̃do.s.agit de cõtractibus.ar.in aut.e.§.i.7 extra.e.cũ causã in glo. 17.excõicati 7 suspensi.ex̃ ꝺ ac.oli3. Quod est verum de suspensis ab hõie s3 bo sti.ibidem. 18° ꝑiuri.extra.e sicut nobis.

19° nõ admittunt ad testificandũ criminosi si sint de crimine conuicti:vel cõfessi.vel etiã si adbuc possunt conuinci.extra.e. super eo. Scõm aũt leges tm̃ cõdemnati repelluntur.

Sed nunquid testis cui crimẽ obucit ex/ cipere põt ꝙ excipiẽs sit crimiosus? Rño ꝙ nõ:quia excipiẽs ꝑsequit ius suũ se defendẽ do:7 nullus ꝓbibetur a defensione iuris sui: etiam si excõicatus esset.ex̃.e. testimoniũ. in glo.Hosti.aũt dicit ꝙ si excipiens sit excõica tus:vel talis cui forus est interdictus: repelli põt. Nota ꝙ crimiosus aut nõ ẽ emẽdat⁹ de crimie:7 sic repellit a testimonio in om̃i cã p̃terq3 in cã inquisitiõis:qñ.s.sit inquisitio ta3 in capite q̃ in mẽbris.Tunc enĩ recipit:quia ea que domi fiunt p domesticos ꝓbari debẽt extra.e.veniens.Unde sufficiunt testes q̃les cunq3 sint :nisi sint corrupti vel inimici:extra de sen.7 re.iu.cũ.i.7.a.Sed si extranei testes adducerent:tunc requireret ꝙ nõ essent cri/ minosi.Hec gof.7 Io.2.q.i.deus omnipotẽs Bar.dicit ꝙ non admittunt crimĩosi :nisi sit de crimine emẽdati:vel nisi in crimibus ex/ ceptis .s.si ille ꝯ quẽ fit iq̃sitio: fuit ãtea ꝺ illo crimie infamatus.Hec Bar.in.c.deus om̃ipo tens.Aut est emẽdatus de crimie.Et tũc aut eum infamia comitat.Aut nõ.Si nõ:admitti tur in causa ciuili:nisi sit piurus q̃tũcũq3 pẽi teat.Et idem est in cã crimiali si agat ciuiliter Si aũt crimialiter repellit:nisi in crimib⁹ ex/ ceptis.s.si ꝓbet se p ꝑ̃sbyterꝫ pñiam egisse.S3 in alijs crimibus repellit siue sit cõuictus de crimie in alio iudicio:siue possit cõuinci:vl' ẽt si grauata eius opio sit ꝓ eo ꝙ qñq3 fuit sic r̃ pulsus.In crimie tñ heresis admittit etia3 ꝑ iurus.Si aũt eũ infãmia comitetur: vt si fuit cõdẽnatus de furto noĩe suo:quia non põt fa cere iudex ꝙ talis infamia nõ sequat.ff.ꝺ fur/ tis.nõ poterit.sic repellit in qual3 cã:nisi fuẽit prius ĩ integrũ restitutus.extra.e.testimoniũ.

20 laici.Laici enĩ nõ pñt accusare clericu3 neq3 testificari ꝯ eũ in cã crimiali. Nõ tñ ꝙ aut agitur de crimĩe ciuiliter:aut crimialiter. Si ciuiliter.s.in modum exceptõis sic admit tuntur laici ꝯ clericum tam ad accusandũ q̃ ad testificandũ.Aut crimialiter:7 tunc nõ ad mittuntur ꝯtrã clericũ ad accusandũ: nec ad testificandũ in crimĩbus nõ exceptis:nisi sua3 vel suorum iniuriã ꝓsequant.In except) vo si accusent zelo malo nõ admittunt.si vero ze lo bono admittunt.Clericus aũt ꝯ quẽ agit de crimie excepto:aut fuit antea infamat⁹ de illo crimie.Et tunc admittunt etiam viles ꝑ sone 7 crimiosi: 7 ad accusandũ 7 testifican/ dum:p̃ter inimicos 7 cõspiratores 7 partici/ pes crimĩs.Spãle tñ ẽ in crimie simonie et le se maiestatis:in quibus admittunt participes crimĩs ad accusandũ:sed nõ ad testificãdum di.79ª.si quis.Propter quod hugo intelligit de socio crimĩs:nõ muneris.qñ.s.res non ꝓ/ cessit ad actum:quia pecuniam nõ dedit nec recepit.Qꝺ Io.nõ credit.quia simonie crimẽ ꝓcedit instar lese maiestatis.Aut ẽ bone fãe Sic non admittuntur laici nisi bone fame. Clerici vero contra clericos admittunt: nisi sint crimĩosi:vel etiam irregulares. Non enĩ possunt ꝑ̃sbyteros accusare:vel contra eos te stificari:qui ad sacerdotium eligi ꝓhibentur 2ª.q.7.ipi.Quod ẽ verum ꝺm Io.in cã cria/ li:non ciuili.Unde bigamus non põt accusar̃ clericum crimialiter:sed ciuiliter tm̃.Similit̃ nec qui mẽbrũ amisit aliquo casu põt accusa re clericum ordinis supioris: sed clericũ eius dem ordinis vel inferioris accusare põt .2.q. 7.clericus.Et hec sũt vera de accusatiõe.Se cus est ꝺ denunciatiõe.extra.e.cum nuncius. in glo. 21° accusati de crimine.Accusatus.n. de crimĩe:pendente accusatiõe nõ põt testifi/ cari in causa crimĩali:nec aliquem accusare: nisi forte ĩ crimĩbus exceptis. Nec etia3 põt ad ordines ꝓmoueri. extra.e.ca.vlt.sed in ci uili põt admitti post sñiam:etiam si sit appel/ latu3:quia adhuc est integer eius status vt ite rum honoribus fungatur.ff.de apel.inꝑpo.ni hil inno.l.vna.vbi dicitur:ꝙ appellatione in terposita siue ea recepta sit:siue non:ĩme⁹ tpe nihil nouari oportet. 22° cõspiratores.Hi enĩ ñ admittuntur in testimoniũ ꝯ illum con tra quẽ cõspiraterũt.sed cõtra alios sic.extra de sen.7 re.iudi.cũ.i.7.a.§.2. 23° iudices ad uocati assessores appellantis in cã principali.

Tales eni nõ possunt esse testes in cã appel/latiõis.li.6°.e.romana rc. 24° mediatores. In 5ctibus eni nõ admittit mediator:nisi de cõsensu ptium.in aut.e.qñ vo. 25° statuli/beri.i.quibus libertas est sub cõditione reli/cta cum sint serui.C.de statu li. statuliberi.

26° liberti.Hi enim nõ possunt testificari 5 patronũ r filium eius: vel p patrono.ff.de fi deicõ.li.paul.Hoc fallit tamen in quibusdaz criminibus. 27° qui fuerunt in custodia publica p aliquo crimine:nisi pus se purgaue rint.4ª.q.3ª.c.i. 28°hermofroditi. In his e niz qualitas sexus incalescentis oñdit an pos sint testificari in causis crimialibus:r in vl/timis voluntatibus:in quibus mulier non re cipitur. 4.q.3ª.§.item hermofrodita. Sed si quis vtatur vtroqz mẽbro:vt accidit qñqz õ facto:tũc eps faciat eũ eligere quo mẽbro ve lit vti:r iurare q de cetero nõ vtet alio mem bro fm hosti. 29° vasalli nõ pñt 5 dños vt p dños.testificari in causa crimiali:ar.ex̃ d of fi.dele.cãm que inter.Guil.dicit q immo pñt lz nõ possint esse iudices.Alij distinguunt q vasallus aut est obligatus ad certa seruicia: r nõ ad iuramẽtũ.Et tũc põt:vt pz de illis q te nent decimas ab eccl'ia in feudum.ex̃ de de. q̃uis.Aut ad p̃standũ sacrm fidelitatis.Et tc nõ põt:qr hi⁹ sacrm repñtat quãdã spẽm ser/uitutis.ar.extra de re .iu.indignum. 30.gra/tiosi.i.adulatores.2ª.q.5ª.similit. 31° socius oĩum bonorum.ar .C.e.l.oĩbus.Potest tam̃ p parte socij sui:nõ p sua testis esse:ita q ei nullum emolumentum acquirat.ar.ex̃ de p̃/ben.dilectus.in fi. Ad hec nota q qui rpel litur ab accusando:repellitur etiam a testificã do.4.q.2ª.r.3ª.c.i.Hec tñ regula fallit. Prio in ciuilibus:quia clerici qui sunt irregulares nõ suo crimine:vt bigami r mutilati:admit/tuntur ad testificandũ in ciuilibus cõtra cleri cum non ad accusandum. In criminib⁹ ve/ro neutrũ pñt.2° in mulieribus que repellun tur ab accusando:nisi in exceptis crimĩbus:r tñ admittunt ad testificandum:nisi in vltimis voluntatibus.3° in crimĩbus p̃uatis . In his enim nõ põt accusare cuius nõ interest : r tñ põt testificari.Item quicunqz admittit ad ac cusandum:admittitur etiam ad testificanduz 4ª.q.2.r.3ª.c.i.ar.a 5rio.Hec regula fallit. Primo in crimibus ñ exceptis:qñ quis pse quitur iniuriam suam vel suorum.Tũc eniz quilibet potest accusare etiam infamis :et tñ infamis non potest testificari.3ª.q.5ª.cõstitui/mus.2° in crimĩbus exceptis vbi admittitur laicus infamis:ad accusationẽ clerici infamis ar.ertra de simo.tanta.sed non ad testificãdũ nisi p̃sumptione aliqua precedente.ar.ex̃ õ re gu.iu.cum in cõtemplatiõe.Hec Jo.iª.q.iª.si quis eps.r.4.q.2.sup.c.testes in sũma. Item omnes qui sũt suspecti in iudicando:suspecti etiam sunt in testificando:qr testes sine suspi/tione r infãia debent esse.2ª.q.7.testes. Om nes tñ qui de iure pñt repelli:sunt admittẽdi si is 5 quẽ pducunt eorum testimonio fuẽit vsus in alio iudicio:nisi docuerint aliquid de nouo legitimũ postea emersisse.4.q.3ª.§.itez in criminali.vš.item si quis testibus.

Equitur videre de.8°.s.quot testes r quirunt.Circa quod sciendũ q rgu lariter duo ad minus sunt necessarij ex̃.e.veniens.in fi.Unde si nõ potes probare tuam intentionem:nisi per vnum testem cede actionem tuam ex causa donationis alicui a/mico tuo:r ille agens põt te r illum pducere in testes.ar.extra.e.insuper.Qñqz tñ creditur vni. Et p̃mo in matrimonio in fauorẽ matri monij.Qñqz creditur vni in restitutione i in/tegrũ.extra de resti.in inte.ex lr̃is.2° in reuoca tione mãdati facta pcuratori.extra de pcu.ex insinuatiõe.3° qñ partes cõsentiũt.ar.C.de fi/deicõ.l.fi.4°.in papa cui soli creditur.20.q.iª. quicũqz.5°.q̃tũ ad p̃sumptionẽ.Licet.n. vn⁹ testis non faciat plenam pbationem: facit tñ presumptionem.di.86.tanta.6° qñ querit de conscientia alicuius.extra.e.tam litteris .§.fi. 7° qñ fama vel alia admicula assũt.extra.e.p̃ terea.§.i.r in fi.r hosti.extra.e.lz. 8° de rebus ablatis alicui violenter creditur ei per ppriũ iuramẽtũ.extra de his que vi.super eo.9° qñ non p̃iudicatur alicui:vt de baptismo alicui⁹ de conse.di.4ª.cũ itaqz.In hoc tñ casu credẽ dum est tm̃ xpiano.Si tñ p̃iudicaret alicui õ baptismo alicuius:non crederet vni.Ut si qd legatũ esset alicui si baptizatus esset.Tũc eni p̃iudicaretur heredi fm Jo.Idem est de cõ/secratione ecclesie.io.qñ quis vult pbare se pñiam egisse:creditur eius confessori.extra õ simo.nemo.Et põt dicere in generali: q ille confessus est secum:r credit eum penituisse de oĩbus peccatis.ii° credit vni testi de ali quo q habuit signa penitentie.i2° in causa õ nunciatiõis vbi persona denuncians eũ vno teste sufficit ad probandum charitatiuaz mo nitionem .extra.e.in oĩi.i3° vbi agitur ad im pediẽdum matrĩonium:extra de spon.prete rea.i4° in causa testamẽtaria: cũ testator vni fidem voluit adhibere.ff.de dote prele. The opõpus.i5° qñ quis habuit probabilem cãm ignorantie.Ut si verberauit clericum qui nõ habebat tonsuraz:si iurauerit se ignorasse eũ clericuz:creditur ei:extra de sen.ex.si vero .2. Item quandoqz non sufficiunt duo.Et prio cum accusatur cardinalis.2.q.4.presul. 2° in

testamentis.codicillis.et donationibus causa mortis: vt patebit.j.in titulis suis.3° in pbatõ ne confessionis perfecte solutiõis quinqꝫ req/ runtur saltem non rogati:licz sufficerent duo rogati.4° cum quis debitum quod cõtinetur in scriptis vult pbare:se totum: vel eius ptez soluisse.Hoc enim non potest facere nisi p te stes quinqꝫ idoneos qui interfuerunt.C.eo.l testium.

De iudicibus et eorum officialibus.ti.38°.

Einde ↄsideran

dum est de falsitate que cõmittit contra proximum in iudicio p ali os q̃ p testes.Et primo de falsitate iudicum 2° aduocatorum.3° accusatorum.4°.reorũ: siue eorum qui accusantur.De pdictis omni bus tractat plenissime Alex.an.3°.ti. 2°.parte i.o.Sed ego de ipsis ponã hic aliqua breuit magis necessaria in foro cõscientie:relinquẽs alia iurisperitis gratia breuitatis.Circa pmuz pmo dicendum est de multiplici iudicio et su spitione: et quali vel quo iudicio iudex possit iudicare.2° quid iuris de sententie inique la/ tiõe.3° quid iuris de pecunia recepta a iudice 4° de iudicis idoneitate.5° de iudicandi mõ siue qualitate.6° de officialium iudicis dolo et cupiditate.

Irca pmũ nota fm Augu^m in omel. de penitentia.et est in glo.i.cor.5° sup illo verbo.Quis frat noiatur etc.Hic inquit apls dicendo.noluit hominẽ ab homi ne iudicari ex arbitrio suspitiõis:vel extraor diario vsurpatoqꝫ iudicio:sꝫ poti⁹ fꝫ legẽ dei et ordinem ecclesie:siue vltro confessum:siue accusatum:et conuictum.Scdm hoc igitur ẽ duplex iudicium.s.iudicium fm legez dei or dinatum:et iudicium temerarium.Primũ cõ ceditur homini.Et est duplex.s.iudicium di/ scretiõis:et correptiõis.Judicium discretiõis conceditur omni homini in manifestis et cer/ tis.Judicium vero correptõnis conceditur prelatis in conuictis vel cõfessis.De quo in psal.Erudimini qui iudicatis terram. Judi/ cium vero temerarium vniuersaliter interdi/ citur homini.Est autem iudicium temerariũ ex parte iudicantis:Et ex pte rei iudicate.Ex parte iudicantis tripliciter.Primo per vsur/ pationem:sicut dicit glo.sup illud Math.7°. Nolite iudicare. Glo.Temerarie.Judiciuz enim temerarium est quando illi quibus nõ est commissum iudicant.Ro.14°.Tu qui es qui iudicas ali.seruum?2° pter indignitatez Ro.2°.In quo alterum iudicas:teipm cõdẽ nas.Eadem enim agis que iudicas.3° pter ignorantiam.Dañ.13°.Sic fatui filij Israhel non iudicantes:neqꝫ quod verũ est cognoscẽ tes:condemnastis filiam Israhel.Primũ bo rum est temerarium pter defectum potesta tis.2^m pter defectum bonitatis.3^m pter d fectuz scientie.Est aũt potestas de essentia iu dicij.bonitas autem et scientia sunt de cõgru itate et idoneitate eius.Similiter ex parte rei iudicate est iudicium temerarium tripliciter. Primo qñ iudicatur persona quantuz ad fu turum euentuz.Unde super illud Math. 7° Nolite iudicare etc.dicit glo. Nescimus q̃lis est futurus:qui nunc apparet malus: de cui⁹ correctiõe desperare:temerarium est iudiciũ 2° cum iudicatur intentio incerta.Unde sup illud Math.7°.Nolite iudicare.glo.Sunt q̃ dam incerta quo animo fiant:de quibus iu/ dicare temerarium est.3° cum iudicatur fcm occultum.s.indicanti. Scdm quem moduz dicitur.i.cor.4.Nolite ante tempus iudicare quoadusqꝫ ve.dominus etc.Quantum autẽ ad circũstantiam iudicij dicit iudicium non tantum temerarium:sed etiam iniustum ex p uersitate animi.s.ordinis et cause:sicut etiam iudicium dicitur iustũ ex aio:cã:et ordie.Ex pdictis patet q iudex iudicare non debet ali quem de occultis:neqꝫ de incertis:nec d his que non pertinent ad ipsum.Alias peccat cõ tra proximũ.Triplex nanqꝫ ẽ gradus suspitõ nis fm Tho.2^a 2^e.q.60.ar.3.c.Primus ẽ cuz quis ex leuibus indicijs de bonitate alicui⁹ incipit dubitare.Et h est pctũ veniale:et le/ ue.Pertinet enim ad tentationem humanaz sine qua non ducitur ista vita:vt habet ĩ glo. super illud.i.cor.4°.Nolite ante tempus iu/ dicare.Secundus est cum.quis ex leuibus ĩ dicijs pro certo maliciam alteri⁹ extimat. Et hoc si sit de aliquo graui:est peccatum mor/ tale:inquantum non est sine contemptu pro/ ximi.Unde glo.subdit ibidem.Et si suspitõ nes vitare non possumus:quia homines su/ mus.iudicia tamen.i. diffinitiuas sententias continere debemus.3⁹ est cum aliquis iudex ex suspitione procedit ad aliquem condẽnã dum.Et hoc directe pertinet ad iniusticiam vnde est peccatum mortale. Item fm Ale xan.an.2°.t.2.c.de suspitiõe.ar.7.c.est suspitio triplex.s.temeraria.probabilis et violẽta. Te meraria est quando sunt pauca signa mali:et multa boni.Et ex tali suspitiõe iudicare.i.cõ demnare:est peccatum mortale.Probabilis est quando sũt multa signa mali:et pauca bo ni.Et ex tali suspitione iudicare est peccatũ sed non ita graue.Ueniale tamen est dũ stat in suspitione.Si vero perueniat ad firmaz as/

sertione cũ pertinacia: p̄sumitur esse mortale Violenta est qñ apparent omnia signa mali: ꝛ nulla boni. Et tũc non est peccatum. De p̄sumptione aũt quere. ĩ. li. 8°. ti. de sig. ver. Ex predictis pꝫ ꝙ lꝫ homini iudicare hominẽ: iudicio quidem ꝑm legẽ dei: ꝛ ecclesie ordinationem ordinato: non autem iudicio vsurpato neqꝫ iudicio suspitioso: nisi ꝑm suspitionẽ violentam. Si obyciatur ꝙ Moyses vidẽtur vsurpasse iudicium occidendo egyptiũ. dicẽdum ꝙ hoc videtur fecisse quasi adept⁹ auctoritatem ex diuina inspiratione: vt videtur per hoc quod dicit act. 7°. ꝙ pcusso egyptõ extimabat Moyses intelligere fratres suos ꝙ deus per manus eius daret salutem populo Jsrahel. Vel põt dici ꝙ Moyses ibi dẽfendendo hebreũ excessit modũ debitũ. sicut innuit Ambro⁹. li. de offi. ꝛ Aug⁹. ꝯ faustum. et ĩ q̃onibus exo. vbi etiam vult ꝙ lꝫ illud factũ moysi fuerit vitiosum: fuit tñ ṽtutis future signum: quia liberaturus erat populum.

Jrca 2ᵐ querit. Quid si iudex dolo malo sñiam ferat iniquam? Rñdeo ꝑm ray. ti. de rap. ꝛ hostiẽ. in sum. Si hoc faciat timore vel amore: siue odio siũ cupiditate: siue aliqua alia causa tenetur p̄cise leso ad omne interesse: nisi posset induci ille ꝓ quo sñiam tulit ad integram restitutionem. .C. de pena iudicis qui male iudicat. l. nouo iure. iiᵃ. q. 3. quattuor. Et ꝑm leges multas alias penas sustinere debet. Jmponi etiam dꝫ ei preter restitutionem penitentia tanq̃ꝫ ꝓ grauissimo crimine. iiᵃ. q. 3ᵃ. quicunqꝫ. Quid si iudex iniquam tulit sñiaꝫ per imprudentiã? Rño ꝑm ray. ꝛ hosti. Tenetur leso ꝑm leges inquantum equum ꝛ bonum videbitur religioni iudicantis. ff. de extraor. cog. l. fi. Jn iudicio tamen anime tenetur ad restitutionem. Jn culpa enim fuit: cum se insufficientem sciuit vel scire debuit: ꝛ tñ cãm iudicare presumpsit. Et idem est si erat sufficiens quo ad scientiaꝫ: si studere voluisset: sed quia negligẽs fuit: et studere noluit quẽ cõdemnare debuit absoluit: ꝛ ecõuerso. Et procede hic ꝑm dispositam. ĩ. de clerico pcussore. ar. de homicidio casuali. in p̄ncipio. Mitius tñ est agendũ cum isto q̃ cum illo qui fecit dolose. Scdm̃ tamen Rob. ratio supradicta. s. ꝙ in culpa fuit: quia se insufficientem sciuit vel scire dẽbuit: non habet locum nisi in iudice ordinario q debet esse sufficiens ad suum officium. Delegatus autem sepe ex certa scientia delegantis est ignarus iuris: dummodo sit bonus homo Et ꝙ talis ad restitutionem teneretur si necessitate obedientie iudicaret: ꝛ bona fide de cõsilio peritorum iniquam sententiam ferret: irrationabile esset: nisi in inquirendo consiliuꝫ culpabilis aut negligens fuisset. Tunc enĩ ad restitutionem teneretur.

Jrca 3ᵐ queritur. Quid si iudex accepit pecuniam vt ferret sententiaꝫ? Rñdeo ꝑm Ray. ꝛ hosti. ibidẽ. Aut accepit pecuniam vt iudicaret inique. Aut ut bene. Aut simpliciter. Jn primo casu si tulit sẽtentiam iniquam: tenetur sicut dictum est supra in illo qui iudicauit dolo. Pecuniam autem acceptam siue tulerit sententiam iniquaꝫ siue iustam siue nullam: tenetur indistincte restituere: non ei qui dedit cum turpiter dederit: sed ei in cuius iniuriam recepit. i. q. iᵃ. iubemus. ꝛ. l. iul. repetund. ar. 17ᵃ. q. 4ᵃ. si quis in atrio. Jn 2° ꝛ 3° casu similiter tenetur restituere: quia cum ex officio teneretur iudicare bene ꝛ gratis: turpiter accepit. Et idem dicẽduꝫ est si pecuniam accepit: vt non iudicaret. i. q. i. iubemus. ꝛ. l. iul. repetundarum. ꝛ extra de simo. nemo. ꝛ. iiᵃ. q. 3. ñ licet. Sed cui restituet? Respondeo. Jlli qui dedit si bona intentiõe dedit. scilicet vt ius et quietem sibi seruaret. 14ᵃ. q. 5ᵃ. non sane. ꝛ extra de simo. dilectus filius. i. Si vero dedit vt sibi iudicis animum sub recti specie inclinaret: ꝛ ita indirecte ꝛ tacite intendebat eum corrumpeṙ: si hoc scit iudex: non illi qui dedit: sed pauperibus: vel ei in cuius iniuriam data fuit restituere debꝫ: vt in ca. preallegato. non sane. vt dictum ẽ supra de eo qui dedit vt inique iudicaret. Quid si nullo modo iudex sententiam ferre voluit ꝛ ideo pauper aliquis vel alius ius suum amittit? Respondeo ꝑm Ray. ꝛ Hosti. Judex tenetur ꝛ facit litem suam. i. tenetur restituere ꝛ debet extimationem litis leso propter malitiam vel negligentiam eius. 23ᵃ. q. 2ᵃ. domin⁹ deus. ꝛ. c. q. 5ᵃ. administratores. Nunquid iudices possunt a partibus aliquid recipere? Respondeo. Non licet iudici vendere iudicium iustum: quãuis iurisperito liceat vendere iustum consilium: et aduocato iustum patrocinium. iiᵃ. q. 3ᵃ. non licet. et. 14ᵃ. q. v. non sane. Unde iudices ordinarij non debent aliquid petere etiam expensas: cum propter iusticiam tenendam suas habeant dignitates et redditus assignatos. dis. 86ᵃ. non satis. et. 23ᵃ. q. iᵃ. militare. Judices vero prelati quibus papa causas delegat: non videtur secundum hosti. ꝙ etiã expensas petere possint. Si tamen sua stipendia sufficiant sibi: qa de his viuere debent: vt in. c. militare p̄allegato. Nisi forte oporteat eos domũ exire: qꝛ tẽ

quatenus plus expendunt quam expenderent domi: petere possent.io.q.3ª.cauendum est sane. Et sic intellige. quod alij dicunt eos expensas indistincte petere posse. et iura que pro se inducunt. s. quod nemo tenetur proprijs stipendijs militare.28ª.q.i.iam nunc.in fi. et extra de prescriptio.cum ex officij. Nam et si quis de mandato principis ad aliam eat prouinciam: expendere debet ea que domi expenderet.in auc. de mandato prin.§.illud. coll.3ª Sed si litigantes sint pauperes: nihil habebit: vt dicitur ibidem. §.sit quoque tibi. Si etiam ordinarius dat delegatum: expensas facere debet. extra de offi. or.inter cetera. Habentes.n.stipendia ecclesiastica dicere non possunt quod militent stipendijs proprijs.extra de dona.c.2°. Si tamen equos: vel aliquid aliud occasione huius cause perderent quod domi non amisissent: credo quod petere possunt ar.ff.de incendio.ruina.naufragio.l.i.§.ex incendio. Et si vltra hoc iudices petant: tanquam indebitum repeti potest.ar.extra de censi. procuratores. Et sententia lata occasione ista: non tenet.ar.extra de excessi.prelatorum. Cum ad quorundam. Qua enim fronte possunt expensas petere? Non ratione interesse.quia hoc domi expendissent. Nec ratione laboris: quia pape debent obedire. Nec ratione iudicij: quia non debet esse venale. Nec peti debent expense nisi occasione negocij de quo queritur facte.extra de procu.cum pro causa. Unde si plus expendant quam domi expendissent: illud petant: vt dictum est: dum tamen expense sint moderate respectu persone.extra de censi. procuratores. et.ii ª. q.3ª.illud. Hec hosti. Possunt tamen iudices exenia moderata siue modica sponte oblata recipere: vt esculentum et poculentum et huiusmodi que statim consumuntur vel non extenduntur ad numerum quantitatem.di.18.de eulogijs. Non tamen credo quod a litigatoribus debeant recipere etiam sponte oblata propter suspitionem vitandam: nisi consideratis circunstantijs positis infra de simo. Hec ray. Potest tamen iudex aliqua petere ratione assessorum si petat bona fide: vt quia erat ei periculosum iudicare sine consilio.quia minus discretus erat.arg. di.37ª.§.fi. Secus est si erat sufficienter ad hoc discretus: vel nihil assessori dederit.vel nullum habuit: vel inde partem sibi aliquam accepit. quia tunc fraudulenter petit secundum Ray. et hosti. Consulit igitur hosti. quod iudex assessorem habeat de consensu partium: et cum eo conueniat: et si non consentiant: sed eius opinioni stare volunt imputent sibi. Ipsi enim non est periculum dummodo iudicet secundum conscientiam iuris. Ergo clerici: ne dum a malo: immo ab omni specie mali debent abstinere. Sic intellige extra de offi.or.inter cetera. quicquid alij dicant. Uerum est tamen quod quicquid sit de iure: de facto obtinet quod tam delegati quam ordinary: tam prelati quam priuati: ex quo tanquam delegati cognoscunt: expensas omnes habere volunt ex sua consuetudine praua: vel potius corruptela. Quod autem prelatus nihil a clerico suo petere debeat.probatur.ii ª.q.i.si quis cum clerico. Hec hosti.ti.de vi.et ho.cle.

Circa quartum queritur vtrum prelatus malus iuste iudicare possit subditos suos? Et videtur quod non.quia iudicium eius est temerarium propter eius indignitatem: vt dictum est supra in principio huius titu. Et Amb. dicit super illud psal. Beati immaculati. Ille inquit iudicet qui non agit ea que putat in alio punienda: ne cum de alio iudicat: in se sententiam ferat. Contra Math. 23°. dicit xps de malis prelatis iudeorum. Que cunque dixerunt vobis facite et cetera. Respondeo secundum Alex.an.3° titu.2°.c.de iudicibus ar.3°.c. Est iudicare de officio potestatis. Et est iudicare de idoneitate et merito potestatis. Primo modo iudicare potest prelatus malus .2°.modo non nisi bonus. Primum sine secundo est damnabile iudicanti. salubre tamen est subdito obtemperanti. Unde mali prelati dum ab ecclesia tolerantur effugere iudicium non est licitum: obtemperare est proficuum. Et secundum has duas vias diuersimode loquuntur auctoritates diuerse. Ad hoc nota secundum tho.2ª.2ᵉ.q.60.ar.2°.c.3°. quod illi qui sunt in grauioribus peccatis iudicare non debent eos qui sunt in eisdem peccatis: vel minoribus: vt dicit Chryso.super illud Math.7°. Nolite iudicare. Et precipue si sint publica: quia ex hoc suos scandalizant. Si vero sint occulta: et incumbat ex officio necessitas iudicandi: potest cum humilitate et amore vel arguere vel iudicare. Unde Aug. li.de sermo. domini. Si inuenimus nos in eodem vitio esse ingemiscamus. Nec tamen ideo homo sic se condemnat vt nouum peccatum committat sed condemnans alium ostendit se similiter condemnabilem esse propter idem: vel simile peccatum: vt Tho.ibidem. Sed nunquid inferior potest iudicare superiorem? Respondeo iudicare dicitur dupliciter s. proprie: vt iudicare ex potestate siue auctoritate: et communiter extenso vocabulo ad arguere corripere et monere. Arguere proprie est superiorum respectu inferiorum. Unde apostolus ait Thymo. Argue cum omni imperio. Corripere est respectu parium. Math.18°. Si peccauerit in te frater tuus: corripe eum inter te et ipsum solum. Monere vero est inferiorum respectu

supiorum. Unde Ber. ad Eugeniũ. Moneo te: nõ arguo. Dicẽdum igitur φ iudicare ꝓpe s. ex auctoritate merita examinãdo arguendo ꝛ puniendo: non est inferiorum: sed iudicare communiter sumptum. s. monẽdo ex charitate est bonorum subditorum respectu malorũ supiorum: vel prelatorum.

Jrca 5m querũtur p̄ca. s. Utrum debeat iudex iudicare secũdũ veritatem quaꝫ ipse nouit: vel ſm allegata. De hoc require supra ti. de iuramento: ar. io. q 7a Nũquid iudex potest contra aliquem procedere sine accusatore? Rñdeo Judex est interpres iusticie. Justicia vero nõ ẽ ad se ipsum sed ad alterum. Et ideo oportet φ iudex inẽ aliquos diiudicet. Hoc autem fit cum vnus est actor: ꝛ alter reus. Si ergo nõ sit accusator legitimus: nõ fatigetur reus. extra de accu. c. i. Quandoqꝫ tamẽ infamia tenet locum accusatoris. Unde super illud geñ. 4° Uox sang. ꝛc̃. dicit glo. Euidentia patrati sceleris accusatõe nõ eget. Propter quod ꝓpter infamiam purgatio indicitur. ex̃. e. veniens. in fi. Uel saltem ex officio suo a superiori inquiritur. extra. e. q̃liter. Jn denunciatione autem quia non intẽditur peccantis punitio: sed correctio: iõ nihil contra eum agitur cuius peccatum denunciatur: sed pro eo. ꝛ ideo non est ibi necessariꝰ accusator. Nunquid iudex potest penam dimittere vel augere? R° secundum hosti. extra de rap. in archiepatu. Licet iudici ex cã penaꝫ vnam in aliam cõmutare quando scandalum nõ iminet: ꝛ vbi procedit ex officio. ff. de his qui no. infa. quid ergo. Secus quando causa non subest: vel quando ab alio accusatur. qa tunc nec melior nec durior iſligi potest: vt. C. ne sanctum bap. ite. l. 3a. in fi. Sepe tamẽ fit cõtrarium de facto. Hec ponit idem hosti. in sũma ti. de accu. Ber. vero extra de offi. dele. de causis. ꝛ ꝺ accusationibus super his. distinguit sic scilicet φ pena aut ẽ expressa in iure: aut non. Si sic. tunc iudex delegatus non potest illam diminuere: nec ab ea potest appellari. Si tamẽ diuerse pene sint expresse in iure: minor imponatur. de pe. di. i. penc. Uel erit locus gratificationi. extra de iure patro. cum auteꝫ. Uel illa imponatur que magis timetur. extra vt lite non conte. quoniam in fi. Judex autem ordinarius si super crimine dispensare potest eã potest minuere. extra de iudi. ac si clerici. Si ãt non potest dispensare: non potest eam minuẽ. Si autem pena non sit expressa in iure: tũc relinquitur arbitrio iudicis: vt in. c. ꝺ causis. Et ab hac appellari potest. Unde si excederet reduci deberet ad arbitrium boni viri. extra de iureiur̃. quinta. ꝛ. c. veniens. Hec Ber. Ad hoc nota: φ multiplex est pena que peti potest scilicet canonica vel legalis. i6a. q. i. statuimus. Consuetudinalis. extra de offi. ordi. dilectus. Contumacie: vbi pecunia peti potest: dũmodo non excedat modum. C. de modo mulctarum. illustres. Et auaritia vitetur: vt scilicꝫ pecunia pauperibus detur. Pars autem a parte non accipiat vltra suum interesse. extra ꝺ do. ꝛ contu. c. i. licet lex hanc totam permittat peti. ff. de coll̃. bonorum. l. 2a. nisi vbi petitur satisfactio iniurie. extra de iniu. olim. Judicialis ꝛ hec etiam petitur. vt cum quis obligat se ad probandum sub pena. io. lib. extra de elec. cuꝫ dilectus. Arbitraria. ꝛ hec petitur ab eo qui ñ seruat arbitrium. extra de arbi. dilecti. Conuẽtionalis extra iudicium apposita. ꝛ hec peti potest quatenus interest. ff. de ac. emp. ꝛ ven. predia. Nisi apponatur in fraudem: vt ibidem. l. papinianus. Hec host. ĩ ca. dilecti. Quid siet de penis exactis per iudices ecclesiasticos? Respondet gof. titu. de pe. φ pene exacte ratione delicti: damnum vel iniuriam ecclesie contingentis applicari debent eclesie damnum vl̃ iniuriã passe. extra de penis. c. 2°. Si vero dãnum vel iniuria respiciat aliquẽ priuatum: applicabitur ei pena siue canonica: siue a iudice irrogata: siue conuentionalis. Nũquid licꝫ iudici penam relaxare? R°. φ non. Deute. i6°. dicitur de homicida. Morietur nec miserebe ris eius. Et hoc duplici ratione. Primo ex ꝑte accusatoris. ad cuius ius pertinet quãdoqꝫ vt reus puniatur. 2° ex parte reipu. cum fungit̃ potestate: ad cuius bonum pertinet φ malefactores puniantur: sicut mẽbrum putridũ abscinditur: ne aliqua pars corporis corrũpatur vel ledatur. Quantũ ad primũ non differt inter iudices inferiores ꝛ sũmum: quia quilibet iudex tenetur vnicuiqꝫ reddere ius suum. Sꝫ q̃tũ ad 2m differt qꝛ iudex inferior non habet potestatem absoluendi reum a pena contra leges imposita sibi a superiore: sed iudex summus. s. princeps cui est plenarie cõmissa potestas publica: si passus iniuriam velit remittẽ: potest licite reum absoluere: si hoc vtilitati publice viderit non obstare. Nec obstat predictis illud Jaco. 2°. Judicium sine misericordia fiet ei qui non facit misericordiam: qꝛ hoc habet locum in his que iudicis arbitrio relinquũtur. Jn illis eniꝫ intelligitur illud eccl̃i. 7° Noli esse nimis iustus. Ubi Augꝰ. Erga penitẽtes misericordes esse monemur. Non autem hꝫ locum in his que per legem diuinam vel humanam determinantur.

Jrca 6m artim qui est de officialibꝰ iudicis sciendum secundum ray. titu. de rap. φ ipsi indistincte si iudicem dolo

induxerunt ad male iudicandū: tenentur ꝟm distinctionē positā supra ti. de rap. Si vero iudex ꝑ imprudentiam assessoris male iudicauit: excusatus erit: si simplex erat: ꝛ cōsciā bonam habuit: nec in culpa fuit eligendo talem assessorem: qꝛ cōiter bonus ꝛ sufficiens credebatur. Magis ergo fuit assessor in culpa: qꝛ precipue eligitur propter sciam: non sic iudex ꝛ idō precise tenetur leso. ff. qđ quisqꝫ iuris. l. 2ª Si autem officiales inferiores vt nuncij infulati: vel similes habeant certos redditus assignatos sibi: non licet eis aliquid a litigantibꝰ: vel etiam alijs subditis extorquere: sicut supra dictum est de iudice ordinario. Si vero ñ habent distingue secundum Alex. an. 3º ti. 2º c. de personis assistentibus iudicio ar. 2º. c. ꝙ ꝟꝫ consuetudinem ꝛ moreꝫ terre recipere possūt sed per vim vel imoderatam improbitatē recipere non possunt. Hec distinctio per verba Augu. ad Mace. probatur: ꝛ habetur 14ª. q. 5ª. non sane. Dicit tamen hosti. ꝙ dicti officiales scilicet inferiores ꝛ si certum habeant salarium: si tamen secundum morem terre: non per vim vel per inmoderatam improbitatem extorquent aliquid paruum vt obulū: vel denarium: vel aliud quid certum: non tenentur illud restituere: sed inde possunt elemosynam facere. Assessor autē si certum hꝫ salarium: ꝛ extorquet vltra tenetur: ar. extra de vi. ꝛ ho. cle. cum ab oī. Hec hosti. e. ti.

De aduocatis titulus. 59ꝰ.

Einde cōsiderādū ē de aduocatis.

Et primo q̄ debēt in aduocādo ꝟuare. 2º q possūt ꝛ q non aduocare. Circa primū sciendūꝫ ꝙ ipsi tenentur in aduocatiōibꝰ q̄tuor obꝟuare. Primū ē ꝙ examinēt cāe q̄litatē. Et si viderint eā iustā: si voluerint eā assumāt. Si vero iniustā renuāt. Unde diligēter cauere debent ne cām assumāt iniustā vł desperatā. Et si forte eam ignoranter ab initio acceperint: ꝛ in ꝓcessu talē cognouerint: cessēt vel cliētulo suo consulant ꝙ cedat vel cōponat sine aduersarij damno. Et ꝟm gof. salarium illud receptū restituant. C. de iudi. rem non nouā. Tamē vt dicit hosti. illa lex non dicit de salario hoc qđ dicit gof. quia tunc non haberet aduocatus aliquid pro labore quem forte subijt bona fide. Si vero neqꝫ aduocatus clientulum suum inducat scienter ad mouendum vel defendēdū cām iniquam: ad damna ꝛ expensas ei tenet̄. ar. C. de admini. tu. non est ignotum. Tenetur etiam si propter suā ipɼudētiā: vel negligētiaꝫ cām amiserit. ff. đ offi. presi. illicitas. §. sicuti. Et multo fortius si propter infidelitateꝫ ꝛ proditionem: qꝛ tunc est dignus maiori pena. ff. de pe. si quis. Tenetur etiam qualicūqꝫ vitio suo causam amiserit: ar. ff. de euic. emptori. Secus est si ex qualitate cause: vel defectu probationum: quia vicium est materie non artificis. ff. ad. l. aquil. si seruus seruum. §. si calicem. 2m quod obseruare debent aduocati est vt seruent in aduocando tria. Primo modestiam. vt non procaciter: nec conuiciando vel vociferando proponāt. C. e. quisquis vult esse causidicus. Et hoc nisi quatenus litis vtilitas exposcit. 2º. veritatem scilicet vt non mentiant̄: nec falsa iura allegent: nec falsa instrumenta: nec falsos testes: nec falsas rationes vel probationes inducant: nec cauillationibus se iuuent nec dilationes non necessarias petant. 3ª. q. 7ª. hec tria. verꝟ. quis aūt. ex litigl. Aduocato tñ defendenti iustam causam licet prudenter occultare ea quibus impediri posset eius processus: non tamen licet ei vti aliqua falsitate. 3º legalitatem: ꝛ de contingentibus nihil omittāt

3m quod obseruare debent est: vt petant salarium moderatum: siue ab initio cum faciūt pactum: siue ex post facto: si ab initio non fuit determinatum quantum esset. Debet auteꝫ attendi moderamē salarij ꝟm quattuor. Quorum primū est magnitudo cause. 2m labor aduocationis. 3m scia facundia ꝛ honestas aduocantis. 4m consuetudo regionis. Et secunduꝫ horum quattuor cōsiderationē potest ꝛ debet maius ꝛ minus taxari. 3ª. q. 7ª. §. tria. vꝟ. apud vrbē. 4m quod obseruare debent aduocati est vt neqꝫ conueniant ab initio de salario cū graui damno litigatoris: ꝛ precipue de quota parte litis. 3ª. q. 7ª. §. arcentur. Quinimmo etiā tales ab aduocando arcentur: vt ibideꝫ. Nec etiam post litem inceptam: nullum ineant pactum cum clientulo suo: vt in. §. tria ver. preterea. Sed post peractam causam de salario caueri potest. ff. de var. ꝛ extraor. cog. l. i. §. si cui. Hoc etiā intrepide tenendum est: ꝙ adhibitis circūstantijs predictis: licite potest sine peccato petere salarium aduocatus. ii. q. 3ª. non lꝫ Et qđ ibi dicit Augꝰ. ꝙ licet iurisperito vendere iustū consilium. Intelligit Ray. quando laborat in libris voluendo: ꝛ studendo: ꝛ acta respiciendo: ꝛ forte cum alijs peritis disputādo. Alias vbi sine labore rñdere potest: credit ꝙ nihil recipere debet: immo quod gratis accepit a deo: debet dare gratis pro eo. secundū illud. gratis accepistis: gratis date. Quod non intelligit hosti: si cōsilium petens sit diues: qa ꝛ si non laborat modo: laborauit tamē studēdo ꝛ discendo. Si vero aduocatus salarium

extorsit vnde extorquerẽ nõ debuit: vel plusq̃ debuit: restituere tenetur. Si tamen sine frau de et dolo eius aliqua sibi a clientulo suo spõ te oblata recipiat: nõ tenetur ad restitutionẽ. Et idem dicendum ẽ de iurisconsulto. 14. q. 5ª. non sane in fine. et ea. q. 6ª. Si res. Tenetur etiã. aduocatus restituere omnia que iniuste amiserunt illi contra quos patrociniũ presta bat ꝑpter pertinaciam eius. Hec Ray. Unde dicit hosti. ti. de peni. q si aduocatus per suam cauillationem abstulit suo aduersario bonã causam: vel grauauit eum in aliquo petẽdo di lationem superfluam: vel allegando false con tra conscientiã: vel faciendo positionem dupli cem: vel cauillosã: vel per instructionẽ falsi te- stis: vel inducendo clientulũ suũ ad negandũ veritatem: tenetur insolidum quo ad verũ in- teresse. Itẽ aduocatus secundum Ray. te- netur de sua scientia elemosynam facere: et ad uocare ꝑ miserabilibus ꝑsonis que ꝑpter defe ctũ aduocati quem conducẽ non possunt cãs amittũt et grauãtur iniuste. ii ª. q. 3ª. pauper. ad instar medici qui gratis tenetur lãguido pau- peri curam: et consilium impẽtiri. Mortẽ eniẽ probatur lãguentibꝰ infligere: qui hãc cũ pos sit nõ excludit. di. 83ª. in principio. Hec Ray. Patrocinari. n. cause pauperis: opus ẽ miseri- cordie. Unde de hoc idẽ dñ est: qđ. ĩ. de alijs operibus misericordie suo loco dicetur. Et iõ dicendũ est q tenetur. s. in casu: puta ꝓm Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 71. ar. i. c. cum aliquis occurrit aduoca to maxime sibi coniunctus: tantam ad presẽs necessitatem patiens: q in prõptu non appare at: quõ aliter ei subuenire possit. Alias non te- netur: ita q peccet non faciendo. Sed si sine tali necessitate subueniat laudabiliter facit. Et idem dicendum est de medico quantum ad curationem pauperis.

Irca 2ᵐ sciendum: q repelluntur ab aduocando monachi et canonici regu lares: et quilibet alij religiosi tam in fo ro seculari q̃ ecclesiastico. Tales enim peccãt aduocando: nisi pro monasterio suo: nihilomi nus imperante suo prelato extra. e. c. 2º. Item clerici in sacris ordinibus etiam non benefici- ati: et clerici in minoribus si sint beneficiati ad uocare prohibentur corãm iudice seculari: ni si in cã propria: vel pro sua ecclesia: vel pro coniunctis: et miserabilibus personis que pro prias cãs administrare non possunt. extra. e. c. primo. et li. 6º. e. cum sacerdotis. Et ita possunt hoc vrgente necessitate: vel causa elemosyne Clerici vero in minoribus: et nõ benificiati pñt aduocare: et salarium recipere etiam in foro se culari: sicut possunt etiam iustã negociationẽ si sint paupes exercere. extra ne cle. c. i. Utrisq̃ vero licet aduocare in foro ecclesiastico: ar. a contrario sensu. extra. e. c. i. Epi vero nec in cã ꝑpria nec in causa ecclesie possunt aduocare: sed aduocatũ habebũt ꝓm Gof. 5ª. q. 3ª. qr epi Quod intelligit Hosti. coram iudice seculari qr corã ecclesiastico potest si placet sibi. et per procuratorẽ: et per se litigare. Sic intelligitur ex de iura. calũ. c. fi. Nota tamen q predicte ꝑ sone aduocare possunt in casibꝰ premissis: ita tñ q diuinum officium: cui interesse tenẽtur non impediatur. ar. di. 2iª. cleros et clericos.

Nõ etiam q clerici in causa criminali non possunt allegare coram iudice seculari. di. 51. aliquantos. Nisi ad hoc vt supplicẽt pro reis 23ª. q. 5ª. c. i. Nõ etiam: q clericus nõ debet as- sumere causam pro exneis contra ecclesiam i qua beneficium obtinet. Et si contra eam ad uocatus vel procurator esse presumat: potest tanq̃ ingratus: ho c beneficio spoliari. extra. e. cum sacerdotis. §. clericus. Et idem est con tra suum episcopum extra de excessibus pre- lato. grauem. Sed nunquid episcopus repu tabitur extraneus respectu ecclesie episcopa- lis. aut vnus de canonicis respectu episcopi et capituli? Rñdet Rođ. q non: cum pene sint re stringende. non ampliande. Et hoc quando li tigatur de iure: quod illi habent: in quantum sunt canonici. vel episcopꝰ illius ecclesie. Se- cus est forte si vnus de canonicis ageret con tra episcopum uel capitulũ: petendo aliquid iure hereditario: et alius canonicus eius esset in illa causa aduocatus: vel procurator. Itẽ dicit Innocẽ. extra. e. super. c. fina. q etiam lai- cus si beneficium habeat ab ecclesia: priuari debet beneficio si contra ecclesiam aduocat.

Quid si due ecclesie in quibus quis est be neficiatus agant adinuicẽ contra se? Consu- lit Hostien. q neutri noceat: sed concordiam tractet. ar. extra. e. c. fina. Si tamen sit prelatus alterius: videtur q possit agere contra reli- quam: et etiam ius suorum contra propriam ecclesiam defendere si monita nolit emenda- re. Et hoc innuit hoc quod dictum est supra pro extraneis. Dicuntur enim sui hi contra quos non potest secundum leges testificari. ex tra de testi. co. c. i. Appellatio autem suorum est largior q̃ domesticorum. di. 47ª. §. neces- se prope fi. ibi qui suos. et cetera. Lex autem dicit q pro filijs: parentibus: vxore: consan- guineis: et affinibus. ex trauerso vsq̃ ad quar tum gradum potest patrocinium impartiri. C. de aduo. diuerso. iudi. l. petitionem. §. licentia.

Quid si episcopus et capitulum litigẽt? Re spondet Hosti. q debet adherere episcopo si credat q iniuria sibi fiat. ar. ex de verb. signi. cum clerici. Alias adherebit capitulo. ar. ex de

iureiur..petitio. Si autē dubitet ꝺ pace tractet In hoc tamen casu videtur ꝙ debeat potius eē cum capitulo: ne remaneat indefensum: ar. extra de iureiur. breui. Nisi forte eps precipiat contrarium cui est in dubio obediendum. In facto tamē proprio hoc precipere non dꝫ.

Nūquid aliquis cogi potest: vt pro miserabilibus personis sit contra ecclesiam a qua beneficium habet? Respōdet Hosti. ꝙ sic: si aliꝰ haberi nō potest: dūmodo ecclesia habeat alium ita bonum qui foueat iusticiam eius. Alˀs secus est. ar. ex. de testam. cū in officijs. sicut ꝛ quilibet in defectu probationis cogitur dicē veritatem. Nec obstat si iuramentū defensionis siue fidelitatis ipsi ecclesie fecerit. qꝛ tacite hanc conditionem habuit. s. nisi superior contrariū ei preceperit. ar. extra de iureiur. veniēs §. verum qꝛ. ꝛ. c. venientes. Quid si quis cū episcopo causam habens aduocatum non inuenit? Nūquid episcopus ei aduocatū contra se dabit? Rn̄det Hosti. ꝙ sic: nisi deum offendere velit: sed aduocatus non debet ei contra conscientiam obedire. Item repellitur ab aduocando quis quandoqꝫ iudicis officio. qꝛ vtitur simul officio aduocati ꝛ assessoris. qa in eadem causa non potest quis duo officia exercere. 4ª. q. 4ª. c. i. ꝛ. 2°. Item quandoqꝫ repellitur quis: quia iudex videns ex vna parte aduocatos rudes: ꝛ ex altera prudentes eque vult distribuere: ꝛ vnum eorum parti indigenti cui denegat suum patrocinium dare. C. e. de postulan. prouidendum. ꝛ. 3ª. q. 7ª. §. tria. ꝛ. §. si quis vero.. Debet enim iudex aduocatuꝫ dare feminis pupillis. debilibus. ꝛ illis qui non sunt sue mentis. vel qui propter potentiam aduersarij aduocatos inuenire non possunt. ff. ꝺ offi. procon. nec quicqꝫ. §. si per totum. Nec tunc gratis dare debet: sed salario a parte cōuento: vel statuto a iudice moderato quodāmodo supradicto. ff. de vari. ꝛ exor. cogni.. l. i. Hec quidem secundum Hosti. moderamine adhibito: saltem circa clericos. Qꝺ si pauper sit is cui datur: gratis aduocet: ꝛ a deo remunerationem expectet. Si autem aduocatus a iudice iussus alicui patrocinium neget sine excusatione euidenti non aduocet. C. e. prouidēdum. idest interdicatur sibi officium aduocationis. Item repellitur quis si pecuniam ob non aduocandum accepit. ff. ad le. iul. repetūda. l. 3ª. §. lex iulia re. Item hereticus. paganꝰ ꝛ excommunicatus. 4ª. q. i. c. i. ꝛ extra de here. vergentis. ꝛ. c. excommunicamus. ꝛ de pe. di. i. nemo. vel in foro. Ubi etiam habemus ꝙ iudex peccat ꝛ puniri debet qui scienter tales admittit. Item qui leges audiuit parisius. extra de priuil. super specula. Item qui habens personatum leges audiuit ꝛ infra duos menses non resipuit: extra ne clerici. vel mo. super specula. Sunt etiam alie persone preter predictas prohibite de quibꝫ 3ª. q. 7ª. §. tria. Sed pene nominate specialius pertinent ad iudicium anime. Ad hoc nō secūdū Hosti. ꝙ in casu in quo aduocatus non est persona idonea: vt religiosus vel in sacris constitutus in casibus non cocessis: si alias diligenter officium suum exequatur: nec sit in culpa amissionis cause: non tenetur illud quod pro salario recepit restituere ei qui dedit: cum sua non interfit: sed alias est ei iniungendum ꝙ eroget in pias causas ar. 14ª. q. 5ª. non sane. scilicet. c. vlt. ꝛ. 12ª. q. 2ª. gloria episcopi. Si vero immoderatam quantitatem recepit: tunc illud quod nimis recepit restituere tenetur illi a quo extorsit.

De accusatoribus ti. 40

Postea cōsiderādum est de accusatoribus. Et primo quid est accusare. 2°. vtrum qs teneatur accusare. 3°. de temerarie accusatiōis detectione. 4°. quos quis potest accusare. 5°. quid iuris est de eo qui pecuniam recepit pro accusatione.

Irca primum sciendum ꝙ accusare proprie est alterius crimen deferre ad penam canonicam vel legalem. Communiter vero dicitur accusare etiam denunciare crimen alterius ad penitentiam peragendam. Utrunqꝫ horum si fiat ex charitate est licitum ꝛ sanctum: quia siue plectendo siue ignoscendo hoc bene agitur vt vita hominuꝫ corrigatur. 23ª. q. 5ª. prodest. Si autem ex malignitate illicitum est: ꝛ etiam mortale peccatum. quia primo modo intenditur vel fratris correctio: vt in denunciatione. vel bonum reipublice: vt in accusatione. secūdo vero modo intenditur proximi lesio. Dicuntur etiam accusatores large detractores: ꝛ similes secūdum Ray.

Irca 2m sciendum ꝙ accusatio ordinatur principaliter ad bonum reipublice: quod quidem procuratur per punitionem peccantium: ad quam agitur in accusatione. Et ideo sicut quis tenetur bonum procurare: vel etiam vitare malum reipu. sic etiam tenetur accusare. Unde secundū Tho. 2ª. 2e. q. 68. ar. i. c. si crimen sit tale ꝙ vergat in detrimentum reipu. tenetur homo accusare: dummodo possit illud sufficienter ꝓbare. Hoc enim incumbit accusatori vt cū

peccatum alicuius vergit in corruptionē multitudinis corporalem vel spiritualem. Si vero non redundet in multitudinem: vel etiam si sufficienter illud probare non possit non tenetur tunc illud accusare: quia nullus ad hoc tenetur: quod non potest debito modo perficere. Hec Tho. ibidem. Alias eēt fratris proditor. z^a. q. i. si peccauerit. & 5^a. q. i. c. z^o. secretorum enim solus deus est cognitor & iudex. Et preter penitentiam: grauis est pena contra tales instituta. quia. s. debent excōicari. di. 46^a. accusatores fratrum. Potest tamen si est occultum dicere personis talibus in secreto que possint prodesse: & non obesse. Qd autem in casu predicto homo teneatur accusare ē ar. leui. 5°. vbi sic dicitur. Si peccauerit anima & audierit voces iurantis: testisq; fuerit qȝ aut ipse vidit: aut conscius est: nisi indicauerit portabit iniquitatem suam. Ex quo vt dicit Aug^9 videtur homo peccare si scit aliquem falsum iurare: & tacet ergo tenetur accusare. P. Dicit Aug^9 in regula sua. Si frater tuus vulnus habet in corpore quod velit occultare: cum timet secari: nonne crudeliter sileres: & misericorditer indicares? Quanto ergo magis debeo vulnus anime indicare: ne deterius putrescat in corde?

Sed obycitur: quia ex dicta auctoritate leui. videtur qȝ qui audit peierantem debet eum accusare: etiam si solus sciat: cuius contrarium habitum est supra. Ad quod respondet Aug^9 ibidem. qȝ a tali peccato se exuit qui talib^9 indicat: qui possunt periuro magis prodesse q̄ obesse scilicet corrigendo: vel orando. Utrum vero homo teneatur crimen alterius denunciare? require supra titu. de periurio ar. 3°. q. Quid si aliquis audiat alium iurare &c.

Circa 3^m. nota qȝ sicut habetur z^a. q. 3^a. §. notandum. accusatorum temeritas tripliciter detegitur. Aut enim calumniantur. Aut preuaricantur. Aut tergiuersantur. Est autem calumniari falsa crimina intendere siue imponere. Subaudi scienter & animo calumniandi. extra de calum. c. z^o. Contingit enim quandoq; qȝ aliquis accusat aliquem ex animi leuitate scilicet quia nimis facile credit quod audit: & hoc est temerarium. Quandoq; vero contingit hoc ex iusto errore. Hec autem omnia prudens & iust^9 iudex debz discernere. Tanta autem & talis pena imponenda est accusatori calumnioso: quanta & qualis est imponenda accusato: si conuincatur. ff. de calum. l. fi. Preuaricari ē vera crimina abscōdere scilicet fraudulenter. vt cum accusator contra crimina de quibus accusauit cum reo colludens proprias probationes dissimulat: & falsas accusationes admittit. Unde dicitur preuaricator quasi primi siue precedentis. s. intenti variator: quia scilicet partem aduersam adiuuat prodita sua causa. Tergiuersari ē animo ab accusatione desistere. animum. s. accusandi deponendo: non qualitercūq; : sed inordinate. In hoc enim qȝ ab inceptis desistit q̄si tergum vertit. Potest. n. aliquis ab accusatione desistere dupliciter. Uno mō si in ipso pcessu accusationis cognouerit esse falsum illd de quo accusabat. Et sic pari consensu accusator & reus se mutuo absoluunt. Alio^o si princeps ad quem pertinet cura boni cōis: quod per accusationem intenditur absoluerit accusatorē. Si vero desistat inordinate: puta pter cōuētiōem aliquā cū aduersario: facit iniuriā reipu. Et iō hoc ei remitti nō potest p accusatū: sed p principē: qui curā reipu. gerit. Patet ergo ex dictis qȝ cōtingit peccare in accusatiōe. vel qz iniuste ꝯ accusatū agit: vel qz respublica ledit dū. s. peccati punitio impedit. Primū fit calūniando. z^m fit preuaricando vel tergiuersādo.

Nota etiā qȝ accusatori calūnioso debetur pena duplex. Una est pena talionis: vt dictum est supra. Si tamē iudex cognouerit eum accusasse: non aīo nocendi: sed ex leuitate animi vel ex causa erroris iusti non imponit penam talionis. z^a. est pena infamie. & q̄ñq; princeps remittit penam: & nō abolet infamiam. q̄ñq; ēt infamiam abolet.

Circa 4^m querūt pl'a. s. vtrum subditi possint accusare suos prelatos. R^o qȝ sic. Clericus. n. accusare potest epm z^a q. 7^a. lator. & c. presumunt. & monachus abbatem siue priorē vbi non est abbas. Et cum nō habeat proprium debet ei de bonis monastery prouideri. extra de accu. ex parte. Si tñ loculos habeat debet ei hoc auxiliū denegari. ex de offi. ordi. quāto. Et multo magis ē subueniendū seculari: si egeat siue sit clericus: siue laicus de bonis cōibus: siue in quibus p̄sumit ius habere. C. de ordi. cog. l. fi. Hoc etiam volunt multa alia iura fm Hosti. Nec obstat illd c. z^a. q. 7^a. ipsi apl'i. & c. testes. per totum. ex quibus habetur qȝ non auditur minor ordine volens accusare maiorem: qz fm hosti. corriguntur per illa preallegata cap'a. s. lator. presumūt. Distinguendum tamen est qȝ prohibita ē accusatio prelatorum ab ignotis: & etiam a notis criminosis & infamibus. non autem a notis bonis ex affectu charitatis. Que distinctio elicitur z^a. q. 7^a. querendum. & §. his auctoritatib^9. & c. presumunt. Et secundum hanc distinctionem intelligi debent omnes canones: quibus prohiberi videtur accusatio prelatorum. Nō est etiam prohibita accusatio prelatorum: & a criminosis & infamib^9 in casu scilicet cū ipsi

prelati exorbitauerint in fide 2ª.q.7ª.§. oppo/nitur. Sciẽdum etiã q aliq prelati nõ possũt accusari ꝑpter excellentiam dignitatis: vt papa et imperator: qz sũt supra ius et legibus soluti. Papa enim non habet supiorem nisi deuz 9ª.q.3ª.nemo aliorum. Nisi i crimine heresis di.40.si papa. Nunquid monachus accusare potest alium q̃ abbatem vel priorez suũ? Rndeo q non.extra de accu.ex parte. Quod intelligitur ꝯ voluntatez abbatis: sed de voluntate abbatis admittitur: vtilitate monasterij exigẽte ar.ꝺ postul'.ex parte. Alias secũdũ canones: nisi monasterij intersit: abbatis licẽtia non sufficit: cum sit mortuus mundo.16ª.q. i. placuit communi nostro consilio.lz denũciare possit ad pniam non tantum fratres: sed etiaz quẽlibet fidelẽ: etiam abbate contradicente. Ad hoc.n.tenetur quilibet ẜm Aug. quia generaliter dictum est. Si peccauerit in te frater tuus et cetera. Ad hoc. iiª.q.5ª. Julianus.et ex̃ de iureiur̃. quemadmodum.§.fi. Alij vero, vt Ala.et Guil.Nasõ. intelligunt q monachus potest aliũ accusare de voluntate abbatis: etiam si monasterij non intersit.2ª.q.7ª.cum pastoris. Hosti.autem est prime opi. Nunqd laici possunt clericos accusare? R° Bar. et melandus dixerunt: q laici bone fame admittũtur ad accusationem clericorum. Et iura que cõtradicere videntur: vt 2ª.q.7ª.c.i.et 2°.et plura alia intelliguntur de laicis criminosis. Sed eis aperte contradicit extra de testi.decetero. nisi in criminibus exceptis: vt dictum est supra. In illis enim dicunt quidaz q omnes laici etiam criminosi et infames admittuntur ad accusandum et testificandum: etiam meretrix extra de simo.tanta.et cetera. Alij dicũt q nullus laicus admittitur contra clericos etiam in criminibus exceptis: nisi eorum opinio sit grauata: vel si quis suam vel suorum iniuriaz prosequatur. Et sic sentit Gof.qz generaliter laici prohibentur clericos accusare.2ª.q.7ª ipi apli.et c.testes.per totum. Et si queratur in q̃ ergo sunt excepta crimina? Rñdet: quia infames admittuntur contra laicos non infamatos.et contra clericos nõ infamatos.2ª. q.i. In primis.admittuntur etiam in testes contra laicos interuenientibus etiaz alijs adminiculis. extra de simo.licet heli.et c.per tuas.i. Tancredus vero viam mediam tenens dixit: q omnes laici bone fame: et bone vite in criminibꝰ exceptis admittuntur et non in alijs: nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur: vel nisi in casu.extra de seruis non or.nullus.aliter' hec crimina non viderentur excepta. Laici vero criminosi vel infames non admittuntur: nisi etiam clerici fuerint male fame: quia tunc admittuntur: nisi sint inimici: vt colligitur extra de accu.cuz pe.manconella.et extra de simo. tanta.et c.per tuas. Excipiuntur etiam particepes criminis.extra de testi.veniens. Jo. tamẽ dicit q laici bone fame possunt accusare suũ prelatum.quia sua interest habere bonuz prelatum.ar.2ª.q.7ª.clericos et.q.4ª.illud tamẽ: Scdm etiam eundez cõmunior est opinio q non possunt: nisi suam vel suorum iniuriã prosequantur. Hec Host.

Irca 5m nota q si aliquis accusator pecuniaz accepit ob accusandum vel non accusandum: crimẽ concussionis cõmisit: et tenetur restituere ei qui dedit: si nõ turpiter ꝺdit. Alias ei in cuius iniuriã data fuit.i.q.i.iubemus.et c.se.ẜm Ray.

De accusa.titulus.41°.

Einde cõsiderãdũ ẽ ꝺ reis siũ accusatis siue iudicãdis. Et ꝓ qui sũt iudicãdi.2° vtrum iudicãdis liceat effugẽ iudiciũ dãnationis. Circa ꝓmũ querunt plura. s.vtrũ generaliter mali sint iudicãdi siue puniendi. R°: q vniuersalr mali sunt corrigendi per ãmonitionẽ: ẜm illud Math.18°. Si peccauerit in te frater tuꝰ et c.sed non sunt vniuersaliter puniendi per cõdẽnationem.et c. Non enim sunt aliqui condẽnandi nisi concurrentibus tribus.s.iurisdictione.cõuictiõe.et pace siue vnitate ecclesie. De primis duobus patet ex predictis supra ti. de iudicibus in principio. De 3°.s.de pace ecclesie dicit Aug.ꝯ eplam Parmeniani. Quando cuiusq̃ crimẽ notũ est: et oibus execrabile appa ret.si non tales habeat defensores per quos possit scisma contingere: non dormiat seueritas discipline. Utrum absẽs possit condẽnari. R° q non: nisi sit absens ex contumacia: quales fuerunt Dathã et Abyron qui vocati a Moyse noluerũt venire.numeri.16° Absẽs vero ex iusta causa non potest legitime condemnari. Unde seuerinꝰ papa 3ª.q.9. Absens nemo iudicetur.c.i.et c.absens.et quia hoc diuine et humane leges prohibent. Utrũ multitudo peccans sit punienda. Et videt̃ q non Math.13° De zizanis dicunt serui. Uis imus et colli.ea? Rndit dñs: q nõ.ne forte eradicetis simul et triticũ. Sinite vtraq̃ crescere.et c. Ibi dicit glo. Non est excõicanda multitudo nec ꝑnceps populi. Itẽ Augꝰ ad Bonifaciũ. Ubi per graues dissensionum scissuras non huiꝰ aut illius hominis est periculũ: sed strages iacent populorum: detrahendum est seueritati vt maioribus malis sanãdis sincera charitas

subueniat. Contra Exo.27°. Moyses ppter idolatriam pcepit occidi multitudinē vz ad 23.millia hominū. p. 4. Reg.i. Helias zelo iu sticie igne celesti duos quinquagenarios cū suis.50.condemnauit. p. Deute.7°. precipit filijs israhel: vt.7.gentes que erāt in terra p missionis percuterent vsq ad interfectōnez g z c. Rn° fm Aug. li.z faustū. Crimina sūt punienda qn salua pace ecclesie fieri pōt. In quo tamen discretio est adhibenda. Aliquā do eniz delinquentiū multitudo diu p patiē tiam est expectanda. Aliqn est in paucis pu nienda: vt eorū exemplo ceteri terreantur: et ad pniam prouocentur. Sic Moyses z he lias idolatriam in paucis puniuerūt: vt alij p territi eam dimitterent. Ad illud quod dicit Deute.7. de gentibus. dicit Greg. Ibi patiē ter tolerandi sunt mali: vbi aliqui inueniunt boni. Qd quia non erat in gentibus illis: vtr diuino iudicio sunt delete. Per predicta pa tet responsio de zizanijs. Illud.n.non est fa ciendū vbi timet ne simul eradicetur triticū Scdm.n. Aug. qn multitudo est in scelere: nec salua pace ecclesie mali pnt puniri. debēt potius tolerari. Utrū iudex punir debeat reos in se delinquentes. Rn°. q sic ītuitu ho noris diuini siue officij sui: non autē intuitu proprie iniurie. Unde beatus Petrus otume lias illatas sibi cū gaudio suscipiebat. pecca ta vero que cōmittebātur i deum acerbe pu niebat: vt pz in Anania z Saphira act.5°. A postolus ēt p totā eplam suam ad Cor. pia monitione per contēptū delinquentes in ipz ad amorem sui reuocat. Elymam vero ma gnū qui ceteros a fide retrahebat cecitate p cussit. act.13. Qd aūt Helias ignē postulauit de celo: non cuius meriti eēt apud deū osten dere voluit: sed q ille deus verus eēt quē co lebat. Beatus etiā Siluerius papa iniurian tes sibi anathematizauit: sed hoc intuitu dei z ecclesie: cuius pastor erat fecit.

Irca z^m querūtur plura. s. Utruz qs mortaliter peccet negādo veritatē p quā cōdēnaretur. Rn°. Tho. dicit q sic.z^a.z^e.q.69.ar.i.c.quia quicūq facit z debi tū iusticie mortaliter peccat. Ad debitum au tem iusticie pertinet q aliquis obediat suo superiori in his ad que ius sue prelatiōis ex tenditur. Et iō accusatus ex debito tenet iu dici qui est supior eius exponere veritatem quā ab eo fm formā iuris exigit. Et iō si eā confiteri noluerit vel mendaciter negauerit mortaliter peccat. Si vero iudex hoc exigat qd nō pōt fm ordinē iuris nō tenet ei rndere sed pōt per appellationē vel aliter licite subt fugere. non tn licet ei mendacium dicere.

Nec obstat predictis illud Chry. Nō tibi di co vt te prodas in publicū: neq aqud alium accuses. quia in casu predicto nō pditur a se: sz ab alio dū ei respondendi necessitas ipo nitur a superiori suo. Si dicatur q ibi vide tur eē mendaciū officiosū: quod est veniale peccatū. quia homo ibi mentitur vt liberz se ipsū. dō. q imo est ibi aliquid de pernitioso admixtū. quia iudici debitū. s. confessionem veritatis negat: z accusator punietur: si in p batione deficiat. Utrū liceat accusato se ca lūniose defendere. Respondet Tho.z^a.z^e.q 69^a.ar.z.c.q non. Unde ēt in cā criminali iu ramentū de calūnia est prestandū. extra d iu ra.calū.inherentes. Nota etiā q aliud est veritatem tacere: aliud est falsitatē propone re. Primū licet in aliquo casu. Non.n. tenet quis omnē vitatez cōfiteri: sed tantū illā quā pōt: z debet ab eo requirere iudex fm ordi nem iuris. puta cū super aliquo crimine pces sit infamia: vel apparuerint aliqua expressa i dicia. vel etiaz pcessit probatio semiplena.z^m aūt. s. falsitatē proponere in nullo casu alicui licet. Sic ergo accusato licet se defēdere: ve ritatē illam quam confiteri nō tenetur occul tando per aliquos cōgruos z licitos modos puta q non respōdeat ad que respondere n tenetur. Hoc aūt nō est se calūniose defende re: sed prudenter euadere. Nō aūt licet ei vel falsū dicere: vel verū illud quod confiteri te netur tacere: neq etiā aliquā fraudē vel do lum adhibere. quia fraus z dolus vim men dacij habent. Et hoc est se calūniose defēdē. Unde non licet reo in casu sanguinis corrū pere suum aduersariū. Peccat.n. accusator si colludat cū reo qui est noxius. Qd patet ex hoc q penam incurrit legibus constitutā.z^a. q.3^a.c.i.z.c.z.z.c.3.z.c.4°. Unde cū inducere aliquē ad peccatū sit peccatū: patet q etiā re° peccat cū aduersario colludendo: qūuis huic peccato lex ciuilis non adhibeat penā. quia multa fm leges humanas relinquūtur ipuni ta: que secundum dei iudicium sunt peccata. Hec Tho. vbi supra. Utrū liceat reo per appellationē iudiciū declinare. Rndet Tho. vbi supra.ar.3.c.q sic: si appellat ex confiden tia iuste cause. quia. s. iniuste grauatur a iudi ce: vt hētur.z.q.6.c.i.z se. Hoc eniz est prudē ter euadere. Unde apostolus ad cesarem ap pellauit act.25. Non autem licet appellare cā more afferende: ne contra eū iusta sententia proferatur. Hoc.n. est se calūniose defendere: qd nō licet vt dictum est. Utrum condē nato ad mortem liceat se defendere si possit Respondet Tho. vbi supra ar.4°.c.q non: si sit iuste cōdemnatus. Un Ro.13. Qui ptāti

resistit: dei ordinationi resistit: et per consequens sibi damnationem acquirit. Licet.n.iudici eum resistentem impugnare. Unde patet quod ex parte rei sit bellum iniustum: et ideo indubitanter peccat. Si autem sit condemnatus iniuste licet ei se defendere. Tale.n.iudicium est simile violentie latronum. secundum illud Eze.22°. Principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predam ad effundendum sanguinem. Et ideo licet in tali casu resistere nisi forte propter vitandum scandalum: cum ex hoc aliqua grauis turbatio timeretur. Licet autem ei effugere si possit: etiam si sit iuste condemnatus. Tenetur tamen non resistere agenti quin patiatur quod iustum est eum pati. sicut etiam si quis iuste esset condemnatus mori fame: non peccaret si cibum sibi occultum datum ederet. quia non sumere esset se occidere. Hec Tho.2ª. 2e q.69ª.ar.4°.c.et.c.2m.

De falsarijs.ti.42°.

Qm dictum sit

in precedentibus de falsitate quam committunt aliqui in foro iudiciali potest hic subijci de falsitate quam aliqui faciunt circa litteras domini pape: qua.s.pena sunt puniendi secundum cano. Alia de hac materia relinquntur iurisperitis. Sciendum itaque quod secundum canon. pena talium est multiplex. Nam ille qui per se vel per alium falsitatem exercet: ipso iure cum omnibus fautoribus et defensoribus suis est anathematis vinculo innodatus. Idem est de his qui scienter vtuntur falsis litteris apostolicis. Sed tales infra.20.dies a tempore cognitionis penam euitant excommunicationis. Hoc dico de vtentibus: non falsantibus: vt extra.e.ad falsariorum. Quid ergo si quis per.30.dies litteras tenuit: ex quo falsas litteras nouit: et postea perduxit in iudicio et cum redargueretur de falsitate incontinenti destruxit vel renunciauit? Respondeo. Proculdubio excommunicatus est: sed tamen si occultum est cum ecclesia non vitabit. Currunt ergo eidem.20.dies a tempore conscientie occulte quo ad deum: sed quo ad ecclesiam a tempore conscientie publicate. Ad quod accedit illud extra de simo.sua nobis.et.c.tua nos in fin. et extra de sen.ex.a nobis.2. Quod autem dixi quod infra 20.dies vitatur pena: vt extra.e.de cri.fal.dura.intellexit Goff. de litteris quas quis per alium impetrauit. Nam si per seipsum: vel si conscius fuit vel debuit esse statim penam incurrit: vt extra e.ad falsariorum. De falsario autem domini pape distingue vtrum de falsitate dubitetur: vel certum sit. Si dubitetur: tunc est falsarius capiendus et in carcerem mittendus: et super pena est summus pontifex consulendus: vt di.19ª.in memoria. Sic intellige illud extra.e.c.sup eo. et extra de rescrip.c.2°. Si autem pro certo sciret quod esset falsarius non per suspitiones: sed per rei euidentiam. si clericus sit: degradandus est: et potestati seculari tradendus secundum constitutiones legitimas puniendus: per quam et laici conuicti legitime puniuntur: vt extra. e.s.de cri.fal.ad falsariorum. Clerici etiam ipso iure in hoc casu officijs et beneficijs perpetuo sunt priuati: vt ibidem. Et hoc intelligitur de illo qui per se: vel per alium falsauit. Sed si quis scienter vtitur litteris ab alio falsatis: non est ipso iure priuatus si clericus sit: sed officio et beneficio spoliandus.i.suspendendus. Subaudi et nihilominus excommunicatus: quousque digne satisfecerit. Laicus etiam per eandem sententiam excommunicationis ipso iure illatam satisfacere cogitur competenter. Et intelligas in vtroque ad arbitrium pape. quia nec per alium restitui poterit: nec absolui. Sic intelligas extra e.ad falsariorum.§.qui vero.in principio.et.c.dura.§.vlti.ar.extra de preben.graue.§.vlti. Uel potest dici quod quamuis papa absolutionem sibi retinuerit non tamen satisfactionem cum dicat: in istis et in illis.s.clericis et laicis malitiam grauius quam negligentiam puniendam. Quod autem dixi de pena imponenda in vtentibus litteris ab alio falsatis: et de malitia grauius quam negligentia puniendam: etiam de his qui falsas litteras impetrant statuitur obseruandum: vt extra.e.ad falsariorum. De hac materia require.j.li.7°.ti.2°.casu vero.24. Si quis autem clericus litteras regis falsauerit caracterizatur in facie: primo a suis ordinibus degradatus: prouinciam abiurabit. et sic abire permittitur: vt extra.e.de cri.fal.ad audientiam. Et idem intelligo de falsario cuiuslibet principis secularis. quia de similibus idem est iudicium. extra de transla.inter corporalia.§.i.in fi.et de rescrip.inter ceteras.et de sta.mo.super quodam.in fine. Falsarius vero episcopi deponitur et in monasterio detruditur: vt di.50.si episcopus aut presbyter. Uel dic quod est ab officio et beneficio suspendendus: vel suspensus nunciandus. sicut et falsarius capituli donec indulgentiam sedis apostolice mereatur: vt extra de testi.tam litteris.§.vlti. Uel melius dictum Damasi. intelligitur quando in modum accusationis conuincitur criminaliter accusatus. Quando autem quis in modum inquisitionis est conuictus habet locum quod dixi: vt innuit illa decretalis tam litteris. Uel quando falsarius ciuiliter conuenitur ad hoc vt beneficio ecclesiastico priuetur. Quod habet locum etiam in falsario delegati: vel quouis alio: vt extra de rescrip.olim ex litteris.in fi.et de offi.dele.cum olim magister. Cum ergo ab obtento remoueatur: multo fortius ab obtinendo repellitur: vt extra de exces.prela.inter dilectos.§.preterea. Sed et que sit pena false carte ex dicto vel tacito legitur extra de rescripsu.per litteris.

De duobus vltimis preceptis quibus ꝓhibetur concupiscentia alienarū vxorū ꝛ rerꝫ titulus 43°.

Onsequēter cōsiderādū est de .9°.ꝛ.10 .precepto simul.quia simul ponūtur exo .20. sic. Non desiderabis vxorem proximi tui.nō seruū:non ancillam:nō bouē:nō asinū:neqꝫ omnia que illius sunt.Et deute.5° sic. Non concupisces vxorem proximi tui:non domū nō agrū:non seruū:non ancillā.non asinuꝫ:ꝛ vniuersa que illius sunt.Ad horū aūt euidētiam pn̄t queri plura.s.Utrū hec duo precepta que.s.sunt de non concupiscendo malum sint precepta legis naturalis . Respondeo ꝙ sic.quia sicut in corde nostro est scriptum ꝙ malum non est faciendum:ita etiam ꝙ malum non est concupiscenduꝫ. Nec obstat illud ad Ro.7°.Concupiaꝫ nesciebā nisi lex diceret.non concupisces.quia apostolus loquitur in persona eorum in quibus lex naturalis erat in tantū obscurata ꝙ nesciebāt vtꝝ concupiā eēt peccatum . Et quantū ad hos dicit glo. Nesciebam peccatum eē.In aliqbus aūt non erat ita obtenebrata quin bene scirent esse peccatū:sed non taꝫ graue. Et q̄tum ad hos dicit glo.Uel tam graue. Utꝝ euangeliū superabundet a lege ſm illud. lex cohibet manū non animū:euangelium etiaꝫ animū. Hec enī non videtur cum in his preceptis animus cohibeatur. Rn̄deo:ꝙ lex ꝓhibet cordis actum ne iudei rudes ꝛ carnales putarent ipsum eē concessum.ꝛ tn̄ superabundat euangelium in duobus. Primo i generalitate prohibendi. quia Math.5° .prohibetur actus cordis inordinatus ſm vim irascibilē ꝛ concupiscibilem.In lege aūt tantuꝫ ſm concupiscibilē.2° in expressione.quia i lege non prohibetur nisi inordinatio affectōis cū dicitur. Non concupisces . In euangelio vero prohibetur intentio cogitationis.Math.5°.Si videris muli.ad cōcupi.ꝛc̄.i.Si oculum habeas intentionis in mulierē cogitādo vt concupiscas eam:iā mechatus es ꝛc̄. ſm Alex.an.3°.t.i.c.de duobus vlti.precep. arti. vlti.in fi. Utrū in his duobus preceptis ꝓhibeatur ꝯcupiā generalis. Rn̄dꝫ Alexā.an. vbi supra ar.3°.c.ꝙ ſm formā precepti prohibetur concupiā generalis. Omne.n.concupitum est extra.Aut ḡ est cōicans nobiscū:aut non.Si sic intelligitur per vxorem ſꝫ modū decalogi per synecdochen a parte totū.Si nō intelligitur per rem proximi. Utrū hic prohibeatur interior actus concupiscentie in primo motu:aut in delectatione vel in consēsu. Rn̄det Alex.an.vbi supra.ar.4°.c.ꝙ tripliciter pōt concupiscentia sumi.Uno modo potest dici appetitus vegetabilis.Et talis concupiscentia prout est inordinata est a fomite mouēte.i.a corruptōe originalis culpe.Alio modo pōt dici appetitus sēsibilis.Et hec prout est inordinata:est a mouente sensualitate cū fomite.3° modo concupiscentia est appetitus rationalis.Et sic est a liberi arbitrij volūtate.Concupiscentia primo modo est in suggestione.2° in delectatione.3° in consensu.Dicendū ergo ꝙ per se concupiā prout est in cōsensu rationalis volūtatis prohibetur. Concupiā vero que est in delectatione sensualitatis:vel ex suggestione fomitis in actu vegetabilis non prohibetur simpliciter sed tanū ſm quid.quia non erat prohibendū ne ille ꝯcupiscentie sint in nobis.quia hoc est impossibile nobis:sed prohibenť ne sequamur eas ſm illud Eccle.18°.Post concupiscentias tuas non eas. Ire autē idem est qḋ consentire. Concupiscentias aūt suggestionis ꝛ delectationis non prohibet proprie:sed ex prohibitione consensus:ostendūtur male ꝛ vitande. Sic ḡ per hec precepta non prohibetur motus primus concupiscentie qui consistit īfra limites sensualitatis:sed prohibetur directe consensus voluntatis in opus vel delectatōnem. Utrū ad idem preceptum pertineat prohibitio volūtatis et operis. Rn̄det Alex. an.vbi supra ar.vlti .c.ꝙ aliquando contigit eē peccatū in volūtate non sequēte ope. Ne quis ergo crederet eē peccatum tm̄ cū opus iungitu[r] [vo]luntati:sepatim prohibetur mala vol[untas]. Quandoqꝫ vero opus sequiť voluntatem.Et tunc voluntas ꝛ opus exteriusi si considerentur in radice.s.libidine ꝛ intentōne sunt idem peccatū.Si vero consideret voluntas in se:ꝛ opus in se:alie sunt circūstantie boni debite actui exteriori q̄ volūtati . quia diuersificatur modus:locus:tempus :ꝛ quedam alie circūstantie : licet circūstantia finis sit eadem.Si ergo vt dicit Aug°.Peccatuꝫ ē actus incidens ex defectu boni.alius aūt defectus actus est hinc inde.ḡ ſm hoc aliḋ peccatum.Ut ergo hoc daretur intelligi prohibetur voluntas ꝛ opus. Lex igitur ſm rationem lationis perfectam docuit vtrūqꝫ vitandum.In aliquibus enim ꝓpter vnitatē radicis:voluntatem ꝛ opus vno precepto prohibuit:vt in homicidio ꝛ falso testimonio. In aliquibus vero duobus preceptis ꝓpter differentiam defectus inordinationis:vt in mechia ꝛ furto.Sed quare magis prohibeť seorsū volūtas et opus in his q̄ in alijs ? Rn̄°

Quia delectatio mechie et vtilitas diuitiarum sunt propter se appetibilia in quantum habent rationem delectabilis: vel vtilis. et ideo debuit in eis prohiberi opus et concupisentia. Sed homicidium et falsitas secundum se sunt horribilia: et ideo non est simile de his et de illis. Quare magis in speciali prohibentur auaritia: et luxuria quam alia vitia capitalia? Respondeo: quod illa duo prohibentur magis explicite. quia propter improbitatem libidinis citius progrediuntur in opus exterius. Nihilominus tamen et alia vitia capitalia ibi prohibentur implicite. Superbia enim prohibetur ibi in adoratione dei et honorificatione proximi. Inuidia et ira in prohibitione homicidij. Accidia in sanctificatione sabbati. Auaritia in prohibitione furti. Luxuria et gula sibi coniuncta in prohibitione mechie: et adulterij: vbi prohibetur omnis illicitus coitus: et immoderata delectatio carnalis.

De preceptis euangelicis regulantibus circa operanda et vitanda. 44

Abito iam de preceptis moralibus diuine legis veteris: consequenter considerandum est de preceptis moralibus diuine legis noue scilicet euangelice. Horum autem quedam sunt generalia respectu omnium: vt ea que continentur in sermone domini in monte. Math. 5°. 6°. et 7°. et Luc. 6°. Quedam vero sunt specialia respectu personarum presidentium: vt precepta que specialiter dantur apostolis. Math. 10. Ad presens autem agendum est tantum de generalibus: et hoc secundum ordinem euangelij: precipue Mathe. in quo primo traduntur precepta de faciendis: et vitandis. 2° precepta de ordinata intentione habenda in faciendis. Math. 6° ibi. Attendite ne iusticiam vestram faciatis co. ho. et cetera. Item inter precepta prima dantur precepta primo ordinantia irascibilem: cum dicitur Mathe. 5° Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. et cetera 2°. ordinantia concupiscibilem. cum dicitur ibidem. Audistis quia dictum est. non mechaberis. et cetera. 3°. ordinantia rationalem cum ibidem additur. Audistis: quia dictum est non periurabis. etc. Item ordinantia irascibilem consistunt in duobus. s. primo in prohibitione ire. cum dicitur. Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. etc. Et hec patent per ea que dicentur. j. li. 2°. ti. 49°. s. de clementia: et mansuetudine: et vitijs oppositis. ar. 3°. 2°. in iussione reconciliationis et concordie. Reconciliationis respectu eius quem lesimus. cum dicitur: Si offers mun. etc. Concordie respectu eius a quo lesi sumus. cum dicitur. Esto consentiens. etc. Vel reconciliationis respectu amici. concordie respectu inimici. Et de his duobus est hic dicendum. Postea sequuntur precepta ordinantia concupiscibilem. Et hec sunt tria. Primo enim prohibetur voluntas mechandi cum dicitur. Omnis qui vidit mulierem. etc. Et de hoc require infra li. 2°. ti. de luxuria. 2° iubetur declinatio occasionis mechandi. ibi. Quod si oculus dex. etc. Et de hoc dicetur hic. 3°. reprobatur separatio coniugij legitimi excepta causa fornicationis. cum dicitur Math. 5°. Dictum est autem antiquis. Qui dimiserit vxorem suam. etc. Et de hoc require infra li. 8° ar. ii° Deinde ponuntur precepta ordinantia vim rationalem. Et primo preceptum ordinans eam in verum. cum dicitur. Mathe. 5. Iterum audistis. quia dictum est antiquis. Non periurabis. Et de hoc require supra. ti. de iuramento. et ti. de periurio. 2° ponuntur precepta rationalem ordinantia in bonum. Et inter hec est primum preceptum patientie. 2° precepta beneficentie. 3° precepta dilectionis et beniuolentie. Item inter precepta patientie primo precipitur patientia respectu lesionis corporum. 2° respectu ablationis rerum. 3°. respectu angarie operum. Item inter precepta beneficentie primo precipitur erogatio 2°. mutatio. Primo ergo considerandum est de preceptis regulantibus circa facienda et vitanda. Deinde de preceptis regulantibus circa intentionem circa illa. Et de primis est agendum secundum ordinem supradictum. in titulo isto: pretermissis illis de quibus alibi determinatur. Primo igitur considerandum est de precepto reconciliationis. 2° de precepto concordie. 3° de precepto vitandi occasionem mechandi. 4° de precepto patientie respectu lesionis corporum. 5° de precepto patientie respectu ablationis rerum. 6°. de precepto patientie respectu angarie operum. 7° de precepto erogationis. 8. de precepto mutationis. 9. de precepto dilectionis inimicorum

Circa preceptum ergo reconciliationis sciendum: quod ponitur Math. 5°. Si offers munus tuum. etc. vsque vade prius reconci. fratri tu. etc. Hec autem verba secundum quod habetur ab Aug° li. de sermo. dni. in mo. et a Chryso. super Math. sic debent exponi. Si offers

munus tuū.i.tue substantie: vel operatiōis bone ad altare ecclesie: vel mētis tue Scdm enim glo.cor est templum.altare fides. cui nisi munus dimittatur deo non placet. Et ibi recor.fu.ꝙ frater tu.habet aliquid adūsus te.s.propter iniuriam a te sibi illatam. Relinque ibi munus.s.tui sacrificij. Et vade corporaliter si sit presens. vel spūaliter.s motu cordis si sit absens: recon.fratri tu.s. ab eo veniam postulando: ꝛ sibi satisfaciendo. Uel si frater tu.habet aliquid aduer.te i.lesit.propter quod eū odis: vade .s.sibi in corde parcendo: ad quod teneris de necessitate. Si vero iueris corporaliter eum ad amicitiam reuocando ꝛ rogando: hoc erit ꝑfectionis. Et cum sic feceris: tunc veniēs offeres munus tuum deo.s.gratum

Sequitur videre de 2°.s.de precepto cōcordie. Hoc aūt ponitur Math. 5.sic. Esto consentiens aduersario tuo cito dū es in via cū eo: ne forte tradat aduersarius tuus te iudici: ꝛ iudex tradat te ministro: ꝛ in carcerem mittaris. Amē dico tibi non exies inde donec reddas nouissimum quadrantē. Hec verba possunt exponi: vt patet ex glo.tripliciter fm qd aduersarius potest dici homo. sermo diuinus. ꝛ deꝰ. De aduersario hoīe sic. Esto consē.aduersario t.i.beneficus: ei subueniendo ꝛ beniuolus diligendo.cito.s.ante mortem.dū es ī via.i.in hac vita cū eo: ne forte ꝛc̄. Sic tēperauit: vt dicit glo.vt locū pēitentie ñ auferret: ne forte tradat t.adue.t.iu.i.fit cā tue traditiōis iudici.i.xpo. Jo. Pr omne iudicium dedit fi.ꝛ iudex tra. te.mi.i. diabolo.ꝛ i car.s.inferni mittaris.s.ab eo. Amē dico tibi non exies inde donec.i.nūq̄. Designat enim hoc fm Augm perpetuitatē.sicut ibi. Donec ponam ini.tu.ꝛ Math.i. Et nō cognouit eā donec pepit fi.suum primogenitū.reddas nouissimū quadrantē.i.sustineas penam ēt minimo peccato debitā.q̄ꝛ nihil manet ipunitū. Quadrans fm Hierom est quoddā genus nūmi valens duo minuta: ꝛ significat peccata minuta: vel penā minutis peccatis debitā. Et fm Augm nūq̄ erit in soluendo: ꝛ nūq̄ in reddendo.i.nūq̄ exibit. Possunt etiam exponi de aduersario: qui est sermo dei sic. Esto consen. aduer.t.i. dei verbo.s. ei obediendo. Et dicitur dei verbū aduersarius.q̄ꝛ nobis peccantibus aduersatur.cito dum es in via cum eo. Glo.cum sermone diuino: in via.i.xpo recte gradimur. dū ei obediendo ad vitā eternam pertingimꝰ ne forte tra. te.aduer.t.i.sit cā tue traditionis.3°possunt exponi de aduersario qui est deus. Aduersatur enim nobis propter peccata nostra. Esto.consen.aduer.t.s.deo ipm reuerendo: ꝛ ei obediendo: cū quo sumus i via q̄ꝛ ipe ē vbiq̄. Alia exponūt vt prius.

Sequitur videre d 3°.s.de precepto vitādi occasionē mechādi. Hoc āt ponitur sic Math.5° Si oculus tuus dex.scanda.te abscinde eū: ꝛ proyce abs te. Expedit.n.tibi vt peat vnū mēbrū q̄ totum corpus t.eat in gehēnā. Et si ma.t.dex. scan.t.abscide ꝛ proyice abs te. Expedit. n. ꝛc̄. Hec aūt verba fz ꝙ apparet ex glosis sic exponi possunt. Si oculus tuꝰ dexter.i.exterior aspectus interior cogitatꝰ consiliarius ꝑ prius.studium quo quis vacat vite cōtemplatiue.scādali.te ad malū trahendo: vel in errorem inducēdo: vel malū cōsulendo: vt superbiam erigendo.rddēdo singula singulis: abscide.eū.s. a te sepando.ꝛ ꝓyce abs te s.ab eo longe recedendo. Et ꝑ hoc qd dicit dexter intelligitur illud qd fit recta itētiōe. Qd si sit occasio pc̄ti: qcqd sit illud dbemꝰ a nobis remouere. Et si dexter oculus.i.qd fit cū bona intētione: qd minorē p̄bet occasionē mali: dz rēoueri.multo magis oculꝰ sinister.i.qd fit mala intētione: qd p̄bet maiorē occasionē mali. Expedit.n.tibi.i.minus est malū tibi. vel magis est vtile tibi vt pereat vnū mēbrū tu.q̄ to.cor.tu.eat i ge. Et si manus t.dex.i.exterior cōtactus: interior voluntas siue consensus.familiaris adiutor vel amicus.studiū vite actiue scan.te. s.ad malū trahendo vel inducendo: abscide. s.a te separando: ꝛ proyce abs te.s.longe ab ea recedendo. Nō in oculo vel in manu: vel ī alio mēbro considero vitium: ꝛ illud est remouendū. Et actū: qui si sit malus est ꝑ cōtinentiam declinandus. Et ipm mēbrū siue mēbri naturā: que ē bona: ꝛ illa est seruāda. Expedit enī ꝛc̄.vt priꝰ. Si dicat ꝙ tale preceptū sit ad lr̄am seruandū: q̄ꝛ sic inuenitur in vitis patrū freqˀnter a sanctis eē factū dō: ꝙ illud nō legitur ad exm: sed excusatur ꝑ spūm sanctū: quo inspirante creditur esse factū vt dicit Augꝰ 5° de ciui.dei de Sāpsone qui se occidit Judicū.16°. Qd ñ excusatur aliter: nisi q̄ꝛ latenter hoc sp̄s suggesserat: qui ꝑ eū miracula faciebat. Unde fm canones quicūq̄ tali occasione sibi mēbrum absciderit irregularis est.

Sequitur videre de 4°.s.de p̄cepto patientie respectu lesionis corporū Hoc āt ponitur Math.5° sic Audistis: q̄ꝛ dictū ē: oculū ꝑ oculo: dentē ꝑ dēte

Hoc dictū est Exo.21° Et cōceditur ibi:n̄ precipit̄ lex talionis:q2 nō erat p̄ceptuȝ morale:sed iudiciale. Et sequit̄ Math.5° Ego aūt dico vobis.i.sup addēdo:non resistere malo.i.iniurie ab alio illate: vel malo.s. hōi iniurianti. Sed si quis te percus.in dex. maxillā:p̄be ei ⁊ alteraȝ. Dexterā dicit:q2 ē nobile mēbrū ⁊ euidēs.q.d. Si quis tibi graue ⁊ manifestā iniuriaȝ intulerit: parat⁹ sis patienter sustinere aliā: vt non mouearis p impatientiā. ⁊ si grauem ⁊ manifestā:multo magis leuē:⁊ occultā. Et hoc est qđ dicit p̄be ei ⁊ alterā. Nota q dicit Aug⁹ q i sacra scriptura sunt precepta ⁊ exēpla sanctorum vt per exempla intelligamus precepta. Hoc n.preceptum.si quis te pcusserit.⁊c.intellige p xp̄i factum:qui dicit pcutienti. Si male locutus sū: testimoniū perhibe de malo. Unde concludit q hi⁹ precepta intelligun/tur quo ad animi preparationē: vt. s.homo sit p̄atus patienter talia sustinere:ita q i corde sit animi beniuolentia. Dicit tamē pe. in postila sup Luc. q est cōsiliū pfectionis:nō p̄ceptū. Utrū aūt liceat viȝ vi repellē.require supra ti. de bello. Sed nunquid hic retractatur lex talionis? R̄ndet Alex.an.in 3° q sic quo ad priuatā p̄sonam:non quo ad iudicē. Priuata.n.p̄sōa si vīdictā expeteret malū p malo r̄dderȝ: vt dicit Aug⁹. Judex vero amore iusticie iustū p iniusto redde/ret:⁊ ita bonū p malo. Nō etiam q vt dicit Aug⁹.hic nō p̄hibetur vindicta que ē ad correctionē.q2 ipsa ptinet ad misericordiā sed hoc non cōceditur nisi cui ē ex ordīe data:⁊ sine ira:vt patri in filiū. Nota etiā s̄ȝ Tho.in p̄ia 2ᵉ q illud preceptū fuit nō vt vindicta expeteret̄ : sed vt iusticia s̄uaret̄.

Equit̄ de 5°.s. de p̄cepto patientie respectu ablationis rerū. Hoc auteȝ sic pōitur Math.5° Et q voluerit te/cum in iudicio cōtendere.i.contentiose agē ⁊ tunicam tuā tollere idest vestem inferiorē dimitte ei ⁊ pallium idest vestē superiorē. Et hoc maxime pertinebat ad ecclesiaȝ primitiuam.s. vt liberius predicarent. Sed ex hoc videtur: q non liceat debitum repete/re. Et ad idem facit illud Luc.6°. Qui au/fert que tua sūt ne repetas. ⁊ qui aufert tibi vestimentuȝ ⁊ tunicaȝ noli prohibere. R° Hoc nō licet sub iudice infideli.i.cor.6° Audet aliquis vestrum habens negocium aduersus aliū iudicari apud iniquos? glo.i.infideles q sūt iniqui fidelib⁹ quocūq mō p̄nt Et s̄m pe.ibidē in postilla sua.in glo.intelligit̄.vbi nō h̄entur fideles iudices p q̄s sua repetere possint. Sub fideli aūt iudice pōt quis repetere quadrupliciter.s.ex ȝelo iusticie.ex necessitate: cū indiget in p̄nti.ex infirmitate: cū timet de p̱ximo indigere. ⁊ ex cupiditate vt cū abūdat ī diuitijs ⁊ appetit aȝ plius abūdare. primo mō.2°.⁊.3°. licet sua repetere non autem 4° modo. Licet āt sua repetē in charitate ⁊ beniuolētia:sed nō cō/tētione ⁊ fraudulētia. Et hoc 2° mō intelli/gitur illud Math.5° Si quis voluerit tecū in iudi.cōtē. di.ei ⁊ palliū. Glo. Antēq cōtēdas.i.cū cōtentione repetas. Sȝ quid de religiosis? R°. Si hn̄t in cōi lȝ eis repetē debito mō..s.non vt bona sua:sed vt bona cōgregationis ⁊ pp vtilitatē non propriam:sȝ cōem:que est quadruplex.s. paupum sustētatio. maloꝝ repressio:q2 si nō fieret hoc daretur malis occasio aliena rapiendi. pacis:⁊ vnitatis cōseruatio que destrueretur si non liceret repetere sua:⁊ infirmoꝝ consol̄o qui turbarentur si sua repetē nō possent. Si v̄o nihil habent nec in p̱prio:nec in cōi:tunc n̄ lȝ talibus repetere cum non habeant reruȝ proprietatem vel dominiū:sed tantū vsuȝ. Possunt tamen denunciare vl̄ iudici vt super hoc p̱uideat s̄m q sibi videbit̄ expedir̄. vel alteri.s. p̱curatori qui petat nomine ei⁹ ad quem dn̄i:m rerum ipsarum noscitur ptinere: vt sic earum vsū possint h̄re. Nō etiam s̄m glo. Aug.i.corinth.6°. q pfectis lȝ sua repetere sine causa:sine lite: sine iudicio. Nō eni cōmittitur eis mouere cām an̄ iu/dicem. Infirmis vero licet repetere sua an̄ iudicē cām mouendo: sed non cū cōtētiōe ⁊ fraudulentia:nec apud iudices infideles s. vbi possunt haberi iudices fideles Ex p̄/dictis cōcludit Alex.an.3°.t. 4° c.d̄ p̄ceptis patientie.q.2ᵃ.ar.i.o. vbi tractat de hoc precepto q repetere sua cōtentiose vel fraudu/lēter: vel corā iudice infideli est omnibus p̱hibitum. Repetere vero sine cōtentione: sine fraude: nec corā iudice est omnibus cō/cessū. pfectis vero p̱hibitū. Unde nō repetere est cōsiliū ifirmis: p̄ceptū pfectis. Et vocat pfectos vt dicit vbi supra ar.2° qui renūciauerunt p̱prijs. Talib⁹ enim nō lȝ repetē sua vt sua:sed bene lȝ eis repetere sua vt alterius intuitu cōis boni: vt supra dictū est. Nec obstat p̄dictis qđ supra illud.i.cor.13°. Charitas non querit que sua sūt. dicit glo. Charitas nō repetit ablata:q2 est verum q charitas nō repetit cā cupiditatis. Hoc eni nulli licȝ.s. repetere ex cupiditate que amat pecuniā pp se. sed repetē ex ȝelo iusticie cōuenit oībus ip̄fectis s̄m debituȝ modum.

Sz qd si ex repetitiõe scandalizet̃ ille a q̃ repeto? Videt̃ eni ꝙ tũc nõ liceat repetere. qꝛ dicit anctoꝛitas. Quãtũ potes sine pctõ vitare scãdalũ pximi debes. Rñdet Alex. an. vbi supra ar.3°.c.3m ꝙ opoꝛtet tenerĩ qd̃ est certũ. Certũ est enĩ ꝙ raptoꝛ est qui ab stulit. incertũ aũt est ꝙ inde scandalizet̃. Si vero sciã ꝙ inde scandalizabitur: si sim ĩfir mus ꝛ timeã meũ casũ ex nõ repetitione: ꝑ ponderat scandalũ ꝓpꝛiũ: scandalo alterius ꝛ pl's teneoꝛ ipm vitare q̃ scãdalũ pximi. Si vero sim pfect⁹ ꝛ repetã dbito mõ: sicut ꝑponderat bonũ cõe bono spãli: sic ꝑpõde rat scandalũ ꝓpꝛium cõitatis: ꝛ plurium. s. dissipatio pacis ꝛ vtilitatis cõis: ꝛ incẽtiuũ delinquẽdi: que omnia acciderẽt si non lice ret sua repetere: pp scandalũ pꝛoximi singu lare. Sed nũquid lz repetere non tñ ne cessaria: sz ẽt superflua? R° ꝙ sic. Sz in hoc est differentia. qꝛ post repetitionẽ potes ne cessaria retinere: sed supflua teneris indigẽ tibus dispensare: qꝛ sunt aliena ad retinẽdũ tua ad dispẽsandũ. Quid de seruis? Nũ quid repetentur? R° ꝟm Augm i li. de ꝟmõe do. in mõ. Si ille inquit seru⁹ recti⁹ ꝛ hone stius ad colendũ deũ a te dño educat̃ ꝛ re gitur: q̃ ab illo qui cupit eũ auferre: nescio vtrũ quis audeat dicere: vt vestẽ eũ deberĩ contẽni. q. d. In tali casu nõ dz cõtemni re petitio ꝟui sicut pallij. Ad hoc nota: ꝙ q̃ uis liceat repetere sua in iudicio ꝟm modũ supꝛadictũ: nõ tñ expedit oĩbus. Pꝛimo pp hõestatẽ. pu.er. zo. Honoꝛ est hõi q se sepat a cõtẽtione. 2° pp pacis ꝯseruationẽ. Chꝛy so⁹. Omne iudicium irritatio coꝛdis ẽ. 3° pp multoꝛũ pctõꝝ vitationẽ. i. coꝛ. 6°. Jam oĩo delictum est in vobis ꝙ iudiciũ hẽtis inter vos. Chꝛy. Difficile est rem dimittere: sz dif ficilius ẽ de iudicio sine pctõ exire. 4°. pp ad uocatoꝛum malignitatẽ. psal. Tota die in insticiam cogitauit lingua tua.

Sequitur de sexto ꝑcepto. scilicet pa tientie respectu angarie operum. de quo Math. 5° Et quicunq̃ te anga riauerit mille passus: vade cum eo alia duo millia. Est autem angarie indebiti obsequij extoꝛsio in pꝛopꝛia persona. Expone ergo: Quicũq̃ te angariauerit mille passus: idest compulerit ire per mille passus. Et ꝟm glo. dicit mille: qꝛ illud erat iter sabbati: in quo designatur pfectio spũalis que ostẽditur ĩ hu ius pꝛecepti impletione. Et hanc rõnem po nit Aug⁹ li. de sermo. dñi in mõ. Vade cũ eo alia duo milia. i. sis paratus animo patiẽter ire si fuerit necesse: Et additur binarius: ad designandũ ꝙ debet habere pfectionẽ pa tientie in oꝛe ꝛ in coꝛde.

Sequitur de 7°. s. de ꝑcepto erogatio nis. de quo dicitur Math. 5° Qui autẽ petit a te da ei. Et Luc. 6° . Om ni petenti te tribue. Juxta quod autẽ dr̃ Luc. 11° Date elemosynã. ꝛ ecce oĩa munda sunt vobis. Expone Qui petit a te. s. ex ne cessitate ꝛ indigentia: da ei. s. ex charitate ꝛ beniuolentia. Et intelligit̃ hoc ꝑceptũ ꝟm glo. d̃ his que iuste ꝛ honeste dari pñt. Res autẽ que est necessaria: ita ꝙ nullo mõ ea carere possum: non põt dari honeste. Res vero aliena nõ põt dari iuste. Res aũt sup flua non põt retineri iuste. Ad hec nota: ꝙ lz negare rem petenti aliqñ pp pꝛopꝛiã indi gentiã sicut excusauit se mulier. 3°. Reg. 18 apud Heliã. Aliquando pp petẽtis sufficiẽ tiam. Hiero⁹. Diuitibus dare nihil aliud est q̃ perdere. Aliquando pp petentis maliciã Eccl'i. 12°. Benefac humili: ꝛ ne dederis im pio. Aliquando pp melius conferendi pꝛo uidentiam ꝟm illud. Deludet elemosyna in manu tua donec inuenies cui des. Quod foꝛte sumptũ est de eccl'. 29° Elyna viri q̃si sacculus cum ipso. Alia de hac materia req re. ĩ. li. 5°. ti. de elyna.

Sequitur de 8°. s. de pꝛecepto mutua tionis. de quo Math. 5°. Et volen ti a te mutuari: ne auertaris. s. mutu um negando. Et hoc sine spe alicuius lucri ꝟm illud Luc. 6° Mutuũ date. s. indigẽtib⁹ Et deute. 23° Fratri tuo absq̃ vsura illd̃ q̃ indiget cõmodabis. Ideo sequitur Luc. 6° Nihil inde sperãtes. s. ab homine vltra soꝛ tem. ita. s. ꝙ pꝛopter hı⁹ spẽ pꝛincipaliter mu tuetis. Licet quidẽ sperare: ꝛ bonum ẽ spe rare a deo inde mercedem. qꝛ siue ille red dat: siue non: deus tamẽ reddet: vt dicit gl'. Potest tamen sine vitio vsure sperari bene ficium ab homine. Obligatur enim ex bene ficio secundũ illud Math. 7°. Omnia que cũq̃ vultis vt faciãt vobis homines: ꝛ vos faciatis illis. Peccatur autem circa mutu um multipliciter. Pꝛimo indigenti non dã do. Eccl'. 29° Fenerare pꝛoximo tuo. in tem poꝛe necessitatis illius. 2°. datum nimis im poꝛtune repetendo quando hoc nõ potest soluẽ. Isai. 58°. Omnes debitoꝛes vestros repetitis. Ibi glo. Qui non habentem repe tit deo violentiam facit. 3°. pignoꝛa necessa ria detinendo vel destruendo. Exo. 22° Si pꝛoximo tuo pignus acceperis vestimen tum eius: ante solis occasum reddes ei. 4° cum vsura exigendo: contra illud Luc. 6°

Nihil inde sperantes.5º.pro dilatiõe termini solutionis munera accipiendo.psal. Qui pecu.su.nõ dedit ad vsu.& mu.super inno. non accepit. Aliaque pertinent ad mutuum & vsuram require infra li.3º.ti.de mutuo: & ti.de vsura.

Sequitur de 9º.s.de precepto dilectionis inimicorum. Et de hoc require ĩ.li.2ºti.de charitate. Et quãtum ad p̄sens potest notari q̄ diligere pp mutue familiaritatis oblectamentum est vanum.psal. Filij hominum vt quid diligitis vanitatem. Diligere propter peccati consensum est malignum.s̄m illud naũ.i. Sicut spine se inuicem complectuntur. Diligere propter beneficium acceptum vel speratum est mercenarium.de quali amico dicitur eccl.6º. Est amicus socius mense. Diligere propter amorẽ reciprocum est nature debitum: de q̊ Ro. 13º. Nemini quicq̄ debeatis:nisi ut inuicem diligatis. Diligẽ vero propter bonum habitum vel speratum:est bonum & gratuitum & meritorium. Secundum enim Augm qui diligit proximum:diligere debet eum : aut q2 est bonus:aut vt sit bonus.

De preceptis euangelicis regulãtibus intentionem titulus 45º.

Einde cõsiderã

dũ est de p̄ceptis regulantib9 intentionẽ respectu faciendorũ:& vitandorũ. Et q2 ad ordinatam intentionẽ requiruntur duo.s.amor boni:ne sit libido in voluntate:& discretõ boni:ne sit error in electione:ideo dantur aliqua p̄cepta de rectitudĩe ĩtẽtiõis:cũ dr̃ Math.5º. Attendite ne iusticiã ve.fa.&c. Et aliqua d̃ discretiõe: cũ dr̃. Nolite iudicare.&c. Circa p̄m.p̄mo phibetur obliq̄ intẽtio.2º ei9 occasio.s.inordinata tpaliũ dilectio:& solicitudo cum dr̃. Nolite soliciti esse.&c. Circa 2m vero.s.discretionem p̄mo phibet̃ temeritas iudicãdi. 2ºpcipit̃ diligentia sibi cauendi.cũ dr̃. Attẽdite a f̄l̄is pphetis. Et q2 infirmitati hũane difficile est:& quasi ĩpossibile indiscreta iudicia vitare:ideo addũtur tria p̄cepta. Prio vnũ de petẽdo auxilium gratie.cum dicitur Petite.&c.2º de seruando equitatem legis nature respectu proximi:cuĩ dicitur. Omnia quecunq̄ & cetera.3º.de conatu ad amorem dei:cum dicitur. Intrate p angustam por. Gl.i.charitatẽ. Itẽ circa indiscretionẽ temerarij iudicij nõ:q̄ aliq̄s iudicat ex auctoritate:vt p̄lati. Aliquis ex vite dignitate vt perfecti. Aliquis ex doctrine veritate vt doctores & p̄dicatores. Et secundũ hoc accidit indebitũ iudiciũ tripliciter. Primo ex defectu seu abusu auctoritatis in cãrum examine. Et hoc phibetur Math.7º. Nolite iudicare.&c.2º:ex dignitate vite in vitiorum rep̄hensione. Et hoc phibetur cũ dr̃ ibidem. Quid vides festucã.&c.3º:ex defectu discretionis doctrine in p̄dicatione.:cuĩ dr̃ ibidẽ. Nolite sanctum dare canibus. Ex p̄dictis colligitur:q̄.9.sunt p̄cepta quibus intentio ordinatur:de quibus est hic dicendũ s̄z ordinem p̄dictũ breuiter transeũdo. Primũ igitur p̄dictorũ preceptorum.est illud. Attendite ne iusti.vestram.i.opera iusticie vestre faciatis corã hoĩbus.s.hac intentione: vt videamini ab eis.s.ita q̄ ĩ h̃.s.fauore hominum non constituatis finem vestrorum operũ. Sic enim s̄m Gregm opus eẽ d3 ĩ publico:vt tamen intentio maneat in occulto: Alioquin mercedem non ha.apud p̄rem vestrum qui in celis est. Et merito:q2 seruistis hoĩbus:non deo. Et hoc explanatur in elemosyna:oratiõe:& ieiunio. Postea Math. 6º.cõcluditur generaliter. Nolite thesaurizare vobis the.in terra.s.fauorem & laudem hoĩum de bonis opibus appetẽdo. Thesauri.aũt vobis the.s.bona opa faciendo:ĩ celo & ita in loco tuto. In thesauro intelligo q̄d p̄ciosum:copiosũ.deliciosũ:& stabile: q2 seruatur ĩ futurũ. Hec aũt oĩa excellẽter inueniuntur in celo:nihil vero tale est ĩ terra. Iõ merito debet thesaurizari in celo nõ ĩ terra. Posset aũt hic queri vtrũ teneamur oẽs actiones in deũ referre. Sed responsio huius q̄õnis hẽtur.ĩ.li.2º.ti.2º.2m p̄ceptum est illđ Math.6º.in fi. Nolite soliciti esse in crastinum.i.in posterũ. Glo.interlinealis. Nõ labor & puidentia dãnatur:sed solicitudo mẽtem suffocans. Qualẽ aũt solicitudinem phibeat:quere infra li.2º.ti.de prudẽtia: arti. 4º.3m p̄ceptũ est illud Math.7º Nolite iudicare.i.nõ affectetis alios iudicando cõdẽnare:q2 nõ debetis alios iudicare libidine vindicte:s3 zelo iusticie. Unde phibet hic inordinatũ affectum:siue appetitum inordinatum iudicandi. Et nõ iudicabimini.s. iudicio eterne cõdẽnationis:in quo enim iudicio.i.in quali:vel pro quo iudicio iudicaueritis.s.iuste vel iniuste. Iudicabimini.q2 si iudicastis iuste iudicabimini ad premium. si iniuste:ad supplicium. Est autem multiplex iudicium.scilicet proprie discussionis quod laudatur. i.cor.11º. Si nos metipsos

iudi. non vtiqꝫ iudica. Diffinitionis quod permittitur de apertis que nõ poterunt fieri bono animo ꝫm glo. Auctoritatis quod datur iudicibus. Leui.19. Juste iudica proximo tuo. Suspicionis de occultis. Jaco.2° Facti estis iudices cogitationum iniquarũ Temeritatis cum assertione. Ro.14° Tu q es qui iudicas alienum seruum? Et hoc fit quadrupliciter. Primo qñ fertur sententia de occultis cordis. 2°. qñ fit interpretatõ mala de dubijs. 3°. quando diffinitur de futuro statu hominis. 4°. quando ꝯtra ius assumitur executio iuris. De hac materia require supra de falsitate iudicis. 4m p̃ceptuꝫ ẽ illð Math. 7° ꝛ Luc. 6°. Quid vides idest quare consideras festucã .i. leuia peccata in oculo scilicet conscientie: vel intentionis fratris tui .i. proximi. s. corripiendo: ꝛ trabem .i. grauius crimen in oculo tuo .i. in cõscientia tua nõ vides ides. nõ cõsideras vt. s. amoueas. Hec eniꝫ ẽ natura oculi. s. vt se nõ videat. s. corporalis: nõ sp̃ualis. Chry. Si te magis diligis q̃ p̃ximũ: quare ipsum p̃curas: ꝛ nõ prius teipsum? Et post pauca sequitur. Hypochrita. s. qui te simulas bonum. s. corrigẽdo: cum sis malus: eiice primo trabem de oculo tuo. s. vere penitendo: ꝛ tunc videbis idest videre poteris eijcere festucã de oculo fr̃is tui. s. corrigendo. Gre. Jmperitus ꝛ improbus est medicus qui alijs mederi appetit: ꝛ p̃prium vulnus nescit. Sed oẽs sumꝰ tales medici. Hilarius. Uix inuenitur aliq̃s ab hoc vitio alienus: quia quilibet suis vitijs fauens: aliena facile reprehẽdit. De hac materia scilicet de correptione require. ĩ. li. 2°. ti. de correptione. 5m preceptum est illud Math. 7° Nolite sanctum dare canibꝰ: nec margaritas mittatis ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus: ꝛ canes cõuersi dirumpãt vos. Nota secundum Augm. 2°. li. de sermone domini in monte. c. 15°. Sacra scriptura dicitur sanctum: quia non debet corrumpi. ꝛ margarite: quia non debꝫ contemni. Canes sunt veritatis impugnatores: porci vero veritatis contemptores. Secũdũ hoc ergo sic exponitur. Nolite sãctũ idest sacrã scripturã dare eã. s. aperiẽdo ꝛ p̃dicando canibus idest hereticis infidelibus neqꝫ mar. mit. predicando ante porcos idest luxuriosos ꝛ carnales: ne forte ꝯcul. eas vilificando scilicet porci pedibus scilicet spiritualibus: intellectu reprehendendo: ꝛ affectu contemnendo: ꝛ canes conuersi. s. cõtra vos dirumpant eos. s. murmurando de vobis vel verberando: vel forte occidendo.

Sed videtur xp̄s ꝯtrariũ p̃dictis fecisse infidelibus p̃dicando. R̃°. secundum Augm Heretici siue ĩfideles: aut ita sᷓ obstinati q̧ de eoꝝ correctiõe ñ speraᷓ: aut spaᷓ. Si sic. sic est eis p̃dicandum: sicut faciebant ap̄li. Si non. aut habitant cum alijs qui predicationẽ recipiũt: ꝛ tunc est eis predicandũ. Et ita intelligitur qð hic dicitur. Põt autẽ hic queri ratione huiꝰ precepti: quid teneatur scire doctor siũ p̃dicator? R̃ndꝫ Alex. an. 3°. ti. 4°. c. de p̃ceptis ordinantibus intentionẽ. q. 3a. ar. 2°. q. i. q̧ cõtingit tripliciter docere. s. simpliciter exhortando. ꝛ hoc est cõmuniter omnium. Predicando: ꝛ hoc ẽ sacerdotum. Cathedrã tenẽdo: ꝛ hoc est doctorum. Primis sufficit scire simpliciter credenda: ꝛ diuina mandata. Secundis ẽ necessarium scire exponere credenda: ꝛ mandata: ꝫ illud. i. pe. 3°. Parati semp ad satisfactionem omni poscenti vos rationem. ꝛc̃. Tertijs ẽ necessariũ scire oĩa ad suã doctrinam pertinentia. Sed nũquid facere tenetur predicator illud quod predicat asserendo? R̃ndet Alex. an. ibidem .q .2. q̧ tenetur facere quicquid asserit faciendũ de his que pertinent ad necessitatẽ salutis: non autem que pertinẽt ad p̃fectionem. s. religionis: ad quã non oẽs tenentur. Quid de peccatore? Nũqd peccat predicando? R̃ñdꝫ. Alex. an. vbi supra questiũcula. 3. q̧ aliquis docꝫ q̃ tenetur ex officio quasi de necessitate. Aliquis docet quasi ex voluntate. Jtem Peccatum aliquod est notorium. Aliquod occultum. Dicit ergo q̧ existens in peccato notorio: siue p̃dicet ex necessitate officij: siue ex voluntate peccat. Jllum autem q̃ ẽ in peccato occulto dicit peccare: cum ex voluntate predicat: ꝛ hoc ratione cõteptus: ñ autem illum qui predicat ex officio: dũ tñ illud faciat cum timore: ꝛ quasi coactus officij necessitate. Simpliciter aũt videtur dð q̧ exñs in peccato siue occulto: siue manifesto docens vel predicans si non studeat dolere de pacto: simpliciter dicitur cõtemnere ꝛ ideo peccare. 6m preceptũ ẽ illud. Math. 7°. Petite ꝛ acci. querite ꝛ inue. pul. ꝛ ape. vo. Petite fide fideliter credendo. Querite spe fiducialiter postulando. Pulsate charitatem ardenter desiderando. Et hec expositio elicitur ex glo. Uel petite ore. querite corde: pulsate opere. Omnis enim qui petit s. illud qð dꝫ: ꝛ eo modo quo debet. s. pie p̄ se: perseueranter: ꝛ ad salutem: qð est petere in noĩe ih̄u: accipit. s. vel ad votum: vt quando sibi datur illud qð petit: vel ad merituꝫ:

vt quādo nō datur illō:sed equiualēs. Vñ Jo.14°. Quicquid petieritis pa.in.no.m. h faciam. Et qui querit cordis desiderio inuenit in premio. Et pulsanti ad ianuam paradisi aperietur hostiuz celestis pallacy. 7m preceptum est illud Math.7° Omnia quecunqꝫ vultis vt faciant vobis homines.s.in quantum homines.quia sic sunt iusti ꝛ rationabiles. Unde intelligitur de volūtate rationabili ꝛ consiliata. Ut enim dicit Aug9: voluntas cōiter sumpta est bonorum ꝛ malorum:stricte vero sumpta est tantū bonorum:cupiditas tantū malorum. Et vos facite eis:qꝛ totum est iustum:quod faciunt vobis. Ecce pceptum affirmatiuuz legis naturalis. Et in hoc includitur aliud pceptuz negatiuum iuris naturalis.s.non facias alijs quod tibi nō vis fieri:quod habetur Tob. 4°. Hoc est enim lex ꝛ pphete.i.in hoc implentur. 8m pceptum est illud Math.7° In trate per angustam portam. Angusta porta dicitur vl charitas ratione difficultatis i diligendo inimicos.vel penitentia ratione penalitatis in sustinendo. Et hec porta est angusta in ingressu:lata in progressu:sed latissima in egressu.prouer.4° Viā sapiētie mōstrabo tibi:ducam te p semitas equitatis:q̄s cum ingressus fueris ñ artabūt gressus tui psal. Latū man.tu.nimis.qꝛ lata ꝛ spatiosa est via que ducit ad perditionē. Hec porta ꝛ via est cupiditas que est radix oium malorū.i. Thi.vlt. Et multi intrant p ea:qꝛ vt dr Math.20.. Multi sunt vocati:pauci vero electi. 9m preceptū ē illud Math.7°. Attēdite.i.diligenter cauete vobis a falsis pphetis i.quib9lz deceptorib9 siue sint heretici q fallūt p falsā doctrinā:fidez:ꝛ scripturā corrūpendo:siue sint hypocrite q fallūt sanctitatē simulādo. Qui veniunt:nō mittūtur a deo ad vos decipiendos in vestimētis ouiū.i.i habitu ꝛ signis iustorum.intrinsecus autez i.interiori proposito siue desiderio sunt lupi rapaces. Lupi sunt ratiōe voracitatis:ꝛ crudelitatis:ꝛ calliditatis. Et sūt rapaces: quia rapiunt ab intellectu fidem:ab affectu charitatem.ꝛ ab effectu sanctitatem. A fructibus eorum cognoscetis eos idest ab operibus eorum occultis:vel ab exitu operum. De hoc require.j.li.2°.ti.27° de hypochrisi.

De lege humana scripta.s.de constitutionibus.titulus.46°.

Habito de lege diuina ꝛ eius pceptis cōgruitas ordinis exigit aliqua breuiter d lege humana dicere. Et primo de lege scripta q̄ dicitur constitutio.2° de lege non scripta q̄ dicitur consuetudo. Circa primum nota ꝙ nomen legis ꝛ nomen constitutionis ad omnes decretales prorogari potest. Restricto tamen vocabulo constitutiones dicuntur principum:leges populi romani:edicta pretorum:secundum ꝙ notat Gof.ti.de cōsti. Sumendo ergo nomen legis ꝛ constitutionis ad psens cōiter p eodem: videndū ē primo quid est lex siue cōstitutio:ꝛ vnde dr 2°.qualis debz esse lex.3° quis facere potest constitutiones.4° ad quid fiunt constitutiones.5°.de virtute constitutionis.6° qualit constitutioni derogetur.7°.quando cōstitutio incipit artare.8°.de pena non seruantiuz constitutiones.

Circa primum sciēdū:ꝙ lex est quedam ordinatio rationis ad bonum cōmune ab eo qui curam hz cōitatis promulgata. Et bene dicitur promulgata:qꝛ vt dicitur di. 4a.§. leges instituūtur: cum promulgantur. Scdm vero ꝙ habet di.i.§.cum itaqꝫ.constitutio est ius scriptuz sicut cōsuetudo est ius non scriptū:morib9 vtentium approbatum:vt in di.i. consuetudo. Dicitur autem hic lex a ligando vel legendo.constitutio vero dicitur quasi commune statutum:qꝛ papa cum fratribus suis ꝛ alij prelati cuz capl'is ꝛ canonicis suis faciunt constitutiones.

Circa 2m sciendux ꝙ sicut tradit Isidorus li. ety.lex debet esse talis ꝙ religioni congruat:ꝙ discipline cōueniat:ꝙ saluti proficiat. Primum attenditur in quantum conuenit legi diuine. Secundum inquantum conuenit nature.3m in quantū expedit vtilitati humane. Item dz esse clara nihil ambiguū continens vel obscurum.extra de consti.c.vlt.

Circa 3m sciendū fm gof.ꝛ hosti.ꝙ constitutiones facere possunt papa cum fratribus suis in spiritualibus ꝛ ecclesiasticis. Et ceteri prelati cum canonicis ꝛ capitulis suis.extra de his que fiunt a prela.per totum. Et legatus in puincia sibi cōmissa.extra de offi.le.c.fi. Et capitulus circa ea que spectant ad ipsum.extra.e.d cōsti.cum accessissent. Et aliud collegium approbatū.extra.e.ex litteris. Et synodus prouincial' di.16.qd dicitis.ꝛ.c.synodū ipostum

di.18.d cõcilijs.Et eps ex de maio.figs.Et dicit Inno.ex de loca.c.i.z ex de sen.excõi. a nobis.φ epſ cũ caplo ſuo facere põt ſtatuta ſup iuriſdictione ſua:ſed ſup alijs nõ põt niſi hi quorũ intereſt cõſentiant:vel adminus ſint pñtes.extra de hiſ que fi.a pla.c.fi. Princeps etiã poteſt cõdere legem cum pceribus ſuis in tẽporalib⁹.C.de leg.z cõſti. l.humanũ eſſe.Et prefectus cum pcario.C. de offi.pfec.formiã.Et hi quibus mandat iperator:vt in plogo inſti.§.cũqz h deo propitio.Et populus romanus. inſtitu. de iure natu.gẽ.z ciui.§.lex eſt.lz dicatur hec ptãs i principem tranſlata.C.de vete.iure.l.i.Hoc eniz ſm gof.dr:ñ qr populus eaz animo a ſe abdicauerat:ſed qr conceſſit z olim eã tranſtulit:tamen eaz poſtea reuocauit.ff.de ori. iuris.l.2ª.z ſenatus.ff.de leg. z ſe.con.l. non ambigitur.Et ciuitas ſiue vniuerſitas.iſti. de iure.na.§.i.z.2.° Nec obſtat φ etiaz alias dicitur:φ ſoli principi licet condere legem qr ſupiores de quibus dictum ẽ φ poſſũt cõdere legem:auctoritate principis cõdere intelliguntur.Sic ẽt inecclẽiaſticis facere itelliguntur pdicti cõſtitutiones auctoritate pape.Unde z in ocilijs intelligitur excepta auctoritas pape:extra de elec. ſignificaſti. z di.17ª per totũ.Hec gof. Põt autẽ hic queri vtrũ omnis lex humanitus poſita driuetur a lege naturali? R°vt dicit Aug⁹ p°li.de lib.ar.non videtur eẽ lex que iuſta non fuerit.Unde quantũ hz de iuſticia:tantum hz de virtute legis.In rebus aũt humanis dicitur aliquid eſſe iuſtum ex eo φ eſt ſm rationis regulam rectã.prima aũt rõnis regula ẽ lex nature.Unde oĩs lex humanitus poſita in tantũ hz de ratione legis inquantuz a lege nature deriuatur. Si vero in aliquo diſcordet a naturali lege:nõ erit lex:ſz corruptio legis. Sciendũ aũt φ aliqua deriuãtur a principijs cõib⁹legis nature p modũ cõcluſionũ:vt hoc qd eſt nõ eẽ occidendũ:põt deriuari ſicut cõcluſio:ab eo qd eſt nulli eſſe malũ faciendũ.Quedã vero per modũ determinationis:vt lex nature hz φ qui peccat puniat̃ :ſed φ tali pena puniat̃ ẽ quedã determinatio legis nature. Utraqz igit̃ inueniũtur poſita lege humana.Sed ea que ſunt primi modi habẽt vigorẽ non tm̃ ex lege humana:ſed etiam ex lege naturali. Ea vero que ſũt ſcdi modi vigorẽ tantũ habẽt ex lege humana.Hec Tho. pª 2e.q.95. ar.2°. Quid de cõdentib⁹ leges iniquas vel ſtatuta cõtra dei legem:z eccleſie libertatẽ? R°Tales leges:z talia ſtatuta ipſo iure nõ valẽt.di.8ª.que contra mores.z.32ª.q. 7ª flagitia.Et facientes:z cõſentientes mortaliter peccant.Unde dr Iſai.10.Ueh. qui condunt leges iniquas.Et ſunt ipſi z heredes eorum:niſi ea dleuerint ipſo iure excõicati.De hoc vide z dic:vt.j.li.7° .ti.2° caſu. 12° z ſe.Et ſi qui dãnificati fuerint occaſiõe talis legis vel ſtatuti:tales z eorũ heredes tenentur reſtituere iuxta di.poſitaz ſupra ti. 31°.de 7° pcepto ar.de pedagijs z qſtis .Tenentur etiã inſolidũ qui induxerũt pncipes ad cõdendũ tales leges.Oẽs eniz obſeruatores mortalit̃ peccãt z tenẽtur reſtituere oĩa q̃ taliũ legũ occaſione lucrati ſunt p ſit̃e i dicto ti.ar.7° de his qui ſequũtur raptores Hec Ray.Et idem eſt ſm Hoſti.ſi fiãt cõtra ius poſitiuum ad pauperes opprimendos:z iuſticiam impediendam.

Irca 4m.ſciendum φ cõſtitutiões ad hoc fiunt vt appetitus noxi⁹ ſub iuris regula limitetur:vt. extra.e.in proemio: z vt humana audacia coherceatur:tutaqz ſit inter improbos innocẽtia. di. 4ª.facte.

Irca 5m nota quattuor actus legum ſiue cõſtitutionũ in his verſibus cõtẽtos.Quattuor ex verbis virtuteſ collige legis.Permittit:punit : imperat:atqz vetat . Inueniuntur etiam in iure conſilia: que ſm gof.ſub permiſſione cõtinẽtur. Sz nunqd lex humana cohibere dz omnia vicia? R°φ non.Unde Aug⁹ d libro arbitrio Uidetur mihi lex humana iſta recte permittere:z diuina prouidẽtia iudicare.Hec Aug⁹ Lex ergo humana recte permittit aliqua vitia.ſ.illa que nõ põt cohibere:vt fornicationem ſimplicem cum meretrice.Licet eñ ſit graue peccatum:z lege diuina puniẽdũ tñ qr pp hominũ corruptiõem: difficile ẽ a carnis voluptatibus multitudinem hoĩum abſtinere.ideo ne homines in mala maiora z reipublice magis nociua:vt in adulterium z peccatũ contra naturam inciderent: noluit lex humana hoc prohibere tanqᷓ aliquid p rectores multitudinis puniendum. Uñ Aug⁹ 2° de li.ar.Aufer meretrices:z libidine omnia turbas:pone eas loco matronarũ:decorem dehoneſtas.Illa autem precipit lex humana puniri que ſunt grauiora z a quibus eſt poſſibile maiorem ptẽ multitudinis abſtinere:z precipue que ſunt i nocumentum aliorum:ſine quorũ prohibitione ſocietas humana conſeruari non poſſet cuiuſmõi ſunt homicidium:furtũ:adulterium:z alia hĩ⁹.Hec Tho.pma 2e.q.96ª.ar.2°

c. Nunquid lex humana precipit omnes actus virtutum? R° Lex humana vt dictum est ordinatur ad cōmune bonū: et iō pcipit tātum illos actus virtutum qui sunt ordinabiles ad cōmune bonū. vel imediate: vt cū aliqua fiunt directe propter bonuȝ cōe. vel mediate: vt cum aliqua ordinantur a legislatore pertinentia ad bonam disciplinaȝ: per quam ciues informantur: vt cōe bonuȝ iusticie et pacis consensū seruent. Hec Tho. vbi supra. ar. 3°. c.

Circa 6m sciendum: q derogatur cōstitutioni priori per cōst tutioneȝ posterioreȝ. ex de cogna. spū. c. i. et si in posteriori nulla fiat mentio de priori: licet sit secus in rescriptis. extra de rescrip. ceteꝝ Cuius diuersitatis rō est fm gof. q in legib et cōstitutionibus cōtinentur iura. omnia āt iura continētur in pectore pape vel prīcipis. vt. C. de testi. l omnibus. Et ideo cum papa condit constitutionem posteriorem q̄si ex certa scientia faciat memor prioris: tollitur prior. Sed in rescriptis continentur facta. Factorū aūt habere memoriā et i nullo peccare: est potius diuinitatis q̄ humanitatis. C de veteri iu. e. l. 2a. §. si quid aūt. Vn non psumitur q papa prescius primi rescripti cōcedat 2m. Et hoc intelligo in priore et posteriore fȝ tps: non fm ordinem scripture.

Circa 7m sciendū q constitutio incipit artare post duos menses ab eius publicatione. extra ne cle. vel mo. c. vlt. Ante vero hoc tps non ligantur ignorātes. extra. e. l. de consti. cognoscentes. Hoc itelligit hosti. de cōstitutione pncipis: vt in iuribus pdictis: q cōstitutio talis ē generalis et oēs astringit extra. e. c. fi. Cōstitutio aūt inferiorū statim ligat facta promulgatiōe: nisi forte absentes quibus nec taxātū dabo: nec illud limitabo: q plus et minus eoꝝ iurisdictio ptenditur: sed arbitrio boni iudicis hec cōmitto. ex qui matri. ac. pnt. c. fi. Extendit etiam constitutio ad futura: non ad pterita. extra. e. l. de consti. c. fi. Sed nunquid lex humana hōi necessitatē imponit in foro cōscientie? Rndet Tho. ia. 2e. q. 96a. ar. 4°. c. sic. Leges humane aut sūt iuste: aut iniuste. Si iuste habēt vim obligandi in foro cōsciētie a lege eterna a qua deriuātur: puer. 8°. Per me reges regnāt: et legū conditores iusta decernunt: Dicuntur autem leges iuste ex tribus concurrentibus simul. Primo ex fine: quando. s. ordinantur ad bonum cōmune. 2°. ex auctore: quando. s. lex lata nō excedit potestatem ferētis. 3°. ex forma. quando pro prie fm equalitatem pportionis iponūtur subditis onera in ordine ad bonuȝ cōe. Iniusti autē sunt leges dupl'r. Vno° per cōtrarietatem ad bonum humanū: vt quādo deficit ibi aliquod triū pdictorum. Et tales leges non obligant in foro conscientie nisi pp vitandum scandalum vel turbationē. Propter quod etiam homo debet cedē iuri suo secundum illud Math. 5°. Qui aufert tibi tuni. dimitte ei et pallium. Alio modo per cōtrarietatem ad bonum diuinum: vt leges tyrannorum inducentes ad idolatriam: vel ad aliud quod sit contra legem diuinaȝ. Et tales non lȝ seruare. Nūquid omnes homines subdūtur legi humane? Rndeo. Dupliciter potest quis esse subiectus legi. Vno modo sicut regulatum regule. Et sic omnes subiecti potestati: subdūtur eius legi. Et sic dicitur Ro. 13° Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Alio modo sicut coactum cogenti. Et sic legi subduntur tantum mali: q eorum volūtas dissonat legi. Princeps āt vt dicit iurisperitus legibus ē solutus. Quod est verū quantū ad vim coactiuā: sed quantū ad dei iudiciū debet voluntarius legem implere. Vn extra. e. cuȝ omnes. dicitur: qd quisq iuris in alterū statuit ipse eodē iure debet vti. Est etiaȝ princeps supra legem in quantū pōt cū expedit legē mutare: et in ea p loco et tempore dispēsare.

Nunquid lȝ subdito legi agere pter verba legis? Rndeo Legislator legem pponit fm ea que contingunt vt in pluribus: ferēs intentionem ad vtilitatem cōem. Unde si casus emerserit in quo obseruatio talis legis sit cōmuni saluti dānosa non est seruanda: vt si in ciuitate obsessa. lex statuatur q porte ciuitatis maneant clause: hoc est vtile cōmuni saluti: vt in plibus. Si tamen contingat hostes insequi aliquos ciues: ī damnū cederet ciuitatis: nisi aperientur eius porte: et ideo tunc essent aperiende. Et iō dicit Hilarius: q intelligentia dictorū ex causis est assumenda dicendi: quia non res sermoni: sed rei debet esse sermo subiectus. Considerandum tamē q et si legis obseruatio secūdū verba nō habeat subitum periculum: cui statiȝ oporteat succurri: nō tn ptinet ad quēlibȝ vt interpretetur quid est vtile ciuitati: et quid inutile: sed hoc tantuȝ ptinet ad rectores et pncipes qui pter huiusmōi cās et casus habent auctoritatem de legib disputandi. Si vero periculum sit ita subituȝ q ad eos recurri non possit: necessitas dispensationem habet annexaȝ. Si dicatur q

eius est legem interpretari: cuius est condere: dicendum: quod ille qui sequitur intentionem legislatoris: non interpretatur simpliciter legem: sed in casu in quo manifestum est latorem legis aliud intendisse. Si enim sit dubium: debet vel secundum verba legis agere: vel superiores consulere. Rectores autem multitudinis dispensare possunt in legibus humanis: quando requirit hoc causa rationabilis cedens in utilitatem boni communis. Hec Tho. i[a]. 2[e] q.96[a].ar.6[o].o.

Circa 8[m] sciendum: quod si quis constitutiones non habet arguendus est de negligentia. Qui vero habet et non servat: corripiendus est de temeritate: ut di.20[a] si decreta. Si vero aliquis non servat eas in contemptum ecclesie romane: hereticus est censendus: ut di.20. de libellis. salvis aliis penis que per singula iura singulariter imponuntur non observantibus eas.

De lege humana non scripta. s. de consuetudine ti.47[o].

Einde considerandum

est de consuetudine. Et primo quid est: et unde dicitur. 2[o] qualiter et ex quot actibus inducitur. 3[o]. que consuetudo preiudicet iuri. 4[o]. que est consuetudo generalis et que specialis. 5[o]. an una consuetudo aliam contrariam tollat. Circa primum sciendum secundum gof. quod consuetudo est quoddam ius moribus. i. assiduis actibus institutum quod cum lex deficit pro lege suscipitur. di. i. consuetudo: quia est in communi usu: ut ibidem.

Circa 2[m] sciendum secundum Gof. quod consuetudo inducitur: cum expresse populo placet aliquid observari pro consuetudine in futurum. Unde non eo ipso quod aliquid fit: ius consuetudinarium inducitur. ar. ff. de itinere actuque privato. l. fi. Inducit autem unus actus consuetudinem. 25[a]. q.2[a] ita nos.

Circa 3[m] sciendum secundum Gof. quod cum aliquid fit: multotiens pervenire videtur ex deliberato iudicio rationis. Et inde est quod consuetudo inducta supradicto modo ubi viget tollit ius: dummodo sit rationabilis. Interpretatur etiam legem. ex. e. cum dilectus. Pro lege suscipitur: cum lex deficit: ut dictum est supra. Secus est si non sit rationabilis. ff. de le. et se. con. quod non ratione. Si autem non sit inducta supradicto modo: sed per quandam assuefactionem hominum: si non sit ad prescriptionem. 40. annorum perducta: secundum canones non vincit legem. ex. e. cum consuetudinis. Si autem sit ad prescriptionem perducta: et ius parit: et legem vincit. ex. e. c. ult. Sed et si tanto tempore servata fuerit: quod non sit in memoria hominum quando ceperit: legem vincit: ar. ff. de aqua plu. l. i. in fi. Similiter et illa consuetudo quam romana servat ecclesia: et ab aliis precipit servari. ii[a]. di. nolite. Et quod dictum est prescribi consuetudine: intelligitur cum inducitur circa illud quod est prescriptibile. Alias secus est. ex de prescrip. cam. Sed que consuetudo dicetur rationabilis? Respondet Ber. ex. e. s. de consuetudine. c. fi. in glo. 4[a]. quod generaliter illa consuetudo est rationabilis que non obviat canonicis institutis. Irrationabilis vero est que reprobatur a iure: ut illa extra. e. ex parte nostra. et c. cum venerabilis. et consuetudo onerosa extra. e. c. i. et c. cum inter nos et generaliter ubi fit aliquid contra morem ecclesiastice discipline: sive libertatem: extra de elec. cum terra. et c. sacrosancta. Ex supradictis recolligi possunt plura que requiruntur ad hoc quod consuetudo preiudicet iuri communi. Et superaddit aliqua Ber. ex. e. c. fi. in glo. 5[a]. primo quod sit rationabilis. 2[o]. quod sit prescripta. 3[o]. quod certa scientia: et non per errorem sit inducta. 4[o]: quod sit inducta eo sciente qui ius condere pot. ff. de le. de quibus causis. in fi 5[o]. quod sit tale ius quod possit prescribi. 6[o]. quod usus sis illa consuetudine: sive vicibus illis quibus es usus eo animo ut intendas te ius habere: sive credas: et ut illud in posterum facias. ff. de itinere. actuque pri. l. ult. Alias non prodest: ut dicitur ibi. 7[o]. quod maior pars populi sit usa consuetudine illa: quia sicut minor pars populi non posset inducere legem: ita nec consuetudinem. Hec Ber. Dicit tamen in fi. eiusdem glo. quod ad hoc quod consuetudo preiudicet iuri: satis videtur sufficere secundum c. fi. ex. e. si consuetudo sit rationabilis et prescripta. Sed nunquid quelibet multitudo consuetudinem inducere potest? Respondeo secundum Tho. i[a]. 2[e]. q. 97[a]. ar. 3[o]. c. 3[m]. Si sit libera multitudo que possit sibi facere legem: potest etiam pari ratione inducere consuetudinem. Si vero non habeat liberam potestatem legem sibi condendi: vel legem superioris tollendi: nihilominus tamen consuetudo in tali multitudine prevalens vim obtinet legis ubi per eos toleratur ad quos pertinet imponere multitudini legem. Ex hoc. n. videntur ipsam approbare consuetudinem.

Sed quantum tempus requiritur ad hoc quod consuetudo sit prescripta? Respondeo. Secundum canones ut dicit Gof. et habitum est supra: et Hosti. requiritur tempus. 40. annorum. Secundum leges

tamē ē diuersitas:vt notat Hosti.ti. de cō/suetudine.Quia ƀz Jo.bar.sufficiūt.io āni inter pñtes.z.zo.inter absentes.Scdз vero alios spectandū est tempus:cuius nō extat memoria.Inno.autem ex̄. e.super .c.dilec/tus.dicit:ꝙ in ecclia necessaria est prescrip/tio.40.ānoruз:sed in alijs sufficit p̄scriptio io.vel zo.ānorum.Et hec sunt vera:si illud quod p̄scribitur vel assuescitur bз cōtinuā cām.Item si consuetudo est generaliter cō tra omnes tam cōtra ecclesias ꝙ̄ alios suffi cit p̄scriptio.io.ānorū cōtra omnes.Quidā vero distinguunt inter ecclesias z priuatos. Aliter si non bз causam continuam :necessa ria est p̄scriptio tēporis:cuius memoria nō existat. Ad hoc nota ad maiorez euiden tiam differentiam inter p̄scriptionem z con suetudinē.Differūt āt ƀz Hosti.ti.de cōsue tudine: p̄mo qz p̄scriptio bз locum in reb⁹ mobilibus z īmobilibus:corporalibus z in corporalibus:vt in seruitutibus:iurisdictio nib⁹ electionib⁹:z hi⁹.z°.qz p̄scriptio acqri tur singulari cum priuato:sed cōsuetudo n̄ magis acquiritur illi ꝙ̄ isti.3°.qz in p̄scriptō ne titulus z bona fides requirūtur.extra de p̄scrip.si diligenti.sed in consuetudine non requiritur titulus.Hic enim nō requirit̄ ni/si vsus z tēpus completum: vn̄ hic ē vsus loco tituli:4°.qz p̄uilegiū z p̄scriptio aliq̄/tiens nō cōcurrūt.ex̄ de p̄scrip.veniēs . Sз cōsuetudo z p̄uilegium bene cōcurrunt.ex̄ e.cum dilectus.5°. qz p̄scriptio est actionis siue iuris petendi exclusio.ar.C. de annali except.l.fi.in fi.Sed consuetudo est de sui natura actionis siue iuris acquisitio:vt ap/paret ex̄ de elec.cōstitutis.z. c.in genesi.ī fi. Prescriptio vero non respicit ꝓprie vsum. Jō eniз p̄scribitur cōtra aliquē:qz nō agit: vel non vtitur suo iure.Cōsuetudo vero re spicit vsum.z ideo allegatur ꝙ ita cōiter ac tum ē vł vsū.Nihilomin⁹ z consuetudo ne gatiua respicere potest vbicūq ꝓbari pōt.s. ꝙ tale quid vel tale non debet fieri.ar.ex̄ d̄ elec.cuз ecclesia vulterana:ad fi.Secus eēt si nullo modo posset probari.6°qz consue/tudo erronea non iuuat.Secus est de pre/scriptione:qz titulus putatiuus z si verus non sit dum tamen probabilis error excu/set:dat iustam causam vsucapiendi.Sed d̄ hoc vide.ĩ.li.3°.ti.de p̄scrip.

Jrca 4^m sciendum ꝙ consuetudo generalis est que generaliter obser uatur:vt extra.e.s.de cōsti.c.i.z.c.cū omnes.z di.ii^a.nolite.z de consec̄.di.i.c.ba/silicas.Specialis consuetudo est que in cer to loco vigorem z obseruantiam habet.di. iz^a.nouit.

Jrca 5^m sciendum ꝙ consuetudo posterior tollit consuetudineз prio rem extra d̄ cogna.spiri.c.i.Et hoc est verū si diuerse consuetudines in eodem municipio diuersis temporibus oriantur. Sec⁹ ē si in locis diuersis. di.iz^a.scit sācta. Vn̄ ꝯsuetudo aliquoꝝ n̄ dз subuerti more contrariorū.di.iz^a.illud.Jtem consuetudo mala nullo tempore confirmatur:qnimmo tanto est pernitiosior quanto est diuturnior extra.e.c.fi Jtem cōsuetudo in ecclesie gra uamen inducta reuocari debet extra. e..c.i. Jtem sicut iura reducuntur ad concordiaз cū iuribus.C.de offi.do.l.vna.sic z cōsuetu do iuri vel p̄uilegio cōtraria reducit̄ ad cō cordiā p̱ interp̄tatiōem.extra.e.cū dilectus.

Explicit liber primus de preceptis.

Isti sunt tituli secundi libri: qui ē de virtutibus ꝛ vitijs.

Incipit secundus liber. De voluntario ꝛ inuoluntario. titulus primus.

Xpeditis per dei gratiam in libro precedenti his que pertinēt ad diuinorum preceptorum consideratione consequēter dicendū est in hoc 2° libro ꝺ his que pertinēt ad considerationem virtutū ꝛ viciorum. Et primo in cōmuni 2° in speciali. Circa primum: primo dicendum est de bonitate ꝛ malitia prout cōsiderantur in actib⁹ humanis. 2°. de habitibus malis .s. vicijs in communi. 3°. de habitibus bonis .s. ꝺ virtutibus in communi. Et qꝛ actus humani non dicuntur boni: vel mali: nisi inquātū sūt voluntarij: ideo prius cōsiderandū est

de voluntario et inuoluntario. Et primo qd dicitur in homine voluntarium. 2° quid causet inuoluntarium. Circa primum sciendū q illud dicitur in homine voluntarium: cuius homo habet in se plenum dominium: sicut est de actu interiori: qui est velle: et alijs viribus imperare: sed non habet dominium plenum de actu exteriori mēbrorum qui est facere. Et ex his patet q nō tantum est voluntarium cum actu: sed etiam sine actu: et q̄ doq sine actu exteriori cum actu interiori: vt cum vult non agere. Nota tamen q omittere actum interiorem vel exteriorem nō dicitur in homine voluntarium: nisi qñ scit: potest et debet velle vel imperare. Sicut si nauis pereat ppter absentiam eius: qui non potest: vel nescit: vel non debet eam regere: nō dicitur submersio eius uolūtaria in illo: sed in eo qui potest: et scit: et debet. Hec Gual. Attendendū etiam q non uelle dicitur dupliciter scdm Tho. pma 2e. q. 6a. ar. 2°. c. 2m. Uno modo put sumitur in vi vnius dictōnis. sc3 nolle. Unde sicut dicitur. nolo legere. sensus est. uolo nō legere: significatur uelle non legere. Et sic non velle causat volūtariū. Alio modo in vi orationis: et tunc nō affirmatur actus voluntatis. Et hi9 non velle causat inuolūtarium.

Circa secundum sciendū: q inuolūtarium causant violentia et ignorantia. Unde phs. 3° ethi. c. i. dicit. q inuoluntarium est quod violentia vel ignorātia factum est. Licet igitur violentia nō possit inferri voluntati quantum ad primum eius actum: qui ab ipsa immediate elicitur. s. velle: potest tamen quantum ad actus q ab ea imperātur: vt ambulare et loqui inquantum per violentiam impediri possunt membra exteriora: ne voluntatis imperium exequantur. Causat igitur violentia inuoluntarium: quia directe opponitur voluntario: cū voluntarium sit a pncipio intrinseco. violentum vero ab extrinseco: et sic est contra voluntatem: et per cōsequens inuoluntarium. Ignorantia autē causat inuoluntarium ea ratione qua priuat cognitionem: que preexigitur ad voluntarium. Uoluntarium enim fm q dicit phs 3° ethi. et Dam. 2° li. est: cui9 principiū est in seipso cognoscente singula: et que oportet operari. i. cuius gratia oportet. Non tamen quelibet ignorantia priuat cōgnitionem hi9. Ignorantia enim tripliciter se habet ad actum voluntarium. s. concomitanter. consequenter et antecedenter. Cōcomitanter quando ignorantia est de eo quod agitur: et tamen etiam si sciretur non agerēt. Et talis ignorantia non facit inuoluntarium vt dicit phs: quia non causat aliquid repugnans voluntati: sed facit non voluntarium quia non potest esse actu volitum qd ē ignoratum. Consequenter aūt se habet ignorantia ad voluntatem: inquantū ipsa est voluntaria. Et hoc ɔtingit dupliciter. Uno modo quando actus voluntatis refertur in ignorātiam vt habeat excusationem peccati: vel nō retrahatur a peccato. Et hec dicitur ignorātia affectata. Alio modo dicitur ignorantia voluntaria eius qd quis scire potest: et dbet. Sic autem non agere et non velle dicit voluntarium: vt supradictum est. Hoc autem modo dicitur ignorantia dupliciter. Uno° cum quis non ɔsiderat id quod considerar̄ d3: que est ignorātia male electōnis ex passione vel habitu pueniens. De qua potest itelligi illud puer. 14°. Errant qui operātur malum. Alio modo cum quis noticiā quā deb3 habere nō curat acquirere. Et sic ignorantia iuris quam quis scire tenetur: voluntaria dicitur: quasi ex negligentia pueniens. Et de hoc intelligitur illud. i. cor. 14°. Ignorans ignorabitur. Et his modis ignorantia non potest causare inuoluntarium. Causat enim fm quid inuoluntarium inquantum pcedit motū voluntatis ad agendū: qui nō esset: scientia preexistente. Antecedenter autē se habet ad voluntatem ignorantia que non est voluntaria: et tñ ē cā volendi hoc qd al's non vellet: sicut cū homo ignorat aliquā circūstantiam actus quā nō tenebat scire: et ex hoc aliquid agit quod nō ageret si eā sciret vt cum quis diligentia adhibita nesciēs aliquem transire per viam pycit sagittam: qua interfecit transeuntem. Et talis ignorātia causat inuoluntariū simpliciter. Hec Tho. pria 2e. q. 6a. ar. 8°. c. Sed quid de metu. cōcupiscentia. ira. ebrietate. Nunquid hec causāt inuoluntarium? Rñō q nō. Metus enī non causat: imo vt dicitur 3° ethi. c. pmo. et idem vult Greg. nazanzenus li. de homine. operationes que metu fiunt partim sūt volūtarie partim inuoluntarie. i. mixte. magis tamen imo quasi simpliciter sūt volūtarie. Qd p3 sic. Unūqdq iudicandū est fm illud qd est quando est in actu: nō fm illud quod in apphensione cōsiderantis est. Que autem metu fiūt cum sūt i actu voluntarie sūt: quia volūtas mouet organa: vt dicitur ibidem. Inuolūtaria autem sūt ex apprehensione damni: vt patet in eo q pijcit merces i mare. Et h̄ est sñia phi. et ratō sua ibidem. Nec etiam

concupiscentia causat inuoluntariū: vt vl't phs 3°. et hi. c. 4. quia concupiscentia est principium mouens intrinsecum: non extrisecū non inferens violentiam: sed alliciens p cōplacentiam. Et multo minus cāt inuoluntarium ira: quia est passio magis voluntaria cum sit minus a natura q̄ concupiscentia. Unde Gregoˀ. nazāzenˀ li. de homine. c. 29. Iratus ꝛ ebrius malum voluntarie agunt. De ebrietate tamē distingue: quia si homo sit causa eius non facit inuoluntariuʒ. Si vero homo non sit causa eius facit inuoluntariū. Aliquis enim inexpertus virtuteʒ vini volens illud bibere: si sciret eam nō biberet Si temperate bibit: ꝛ inebriatur puto ꝙ opus sequēs huiusmodi ebrietatem iudicādū sit īuolūtarium. Hec Gualterus.

De bonitate ꝛ malitia actuum humanorum in cōmuni. titulus. 2°.

Einde ꝯsideran

duʒ est de bonitate ꝛ malitia actuum humanorum. Et primo in cōmuni. 2°. in speciali de bonitate ꝛ malitia actuum interiorum ꝛ exteriorum. 3° de bōitate ꝛ malitia actuum exteriorum. 4° d his que consequuntur bonitatem vl' malitiaʒ actuum humanorum. Circa primum est videndum vtrum bonum ꝛ malum sint differentie: ꝛ quales differentie actuum humanorum. ꝛ vtrum aliquis actus sit indifferēs Sciendum igitur: ꝙ actuum ipsius homis quidam sunt non morales: vt illi qui non ꝓcedunt ab homine per actum libere voluntatis. Et talium differentie essentiales non sunt bonum ꝛ malum. Quidam vero sunt morales: vt illi qui ꝓcedunt ab homine per actum libere voluntatis. Et isti possunt dupliciter considerari. Uno modo inquantuʒ sunt quedam essentie vel nature. Alio modo inquantum sunt morales. Et hoc secundo modo non primo diuiduntur per bonū ꝛ malum morale: tanq̄ per differentias essentiales ꝛ specificas. Sicut etiā artificialiū inquantum sunt huiusmodi. Alique sūt differentie essentiales: que tamen ratione materie: de qua sunt: eis sunt accidentales. Est autem triplex differentia boni moralis: ꝛ similiter mali. Quoddam enim est bonum secundum se: vt diligere deum. Quoddaʒ est bonum ex circunstantia vt occidere hominem propter iusticiam. Et bonum ex generē non ꝙ proprie sit genus: sed quia est cōforme generi: quia sicut genus dicitur eus ī potentia ad ens completum: que potentia complētur ꝛ specificatur per actum differentiarum: sic actus transiens super materiam debitā est bonum moris tamen imperfectum quia est indifferens ad hoc ꝙ bñ fiat vel male. ꝛ cum per circūstantias determinatur q̄dammodo specificatur ꝛ completur: vt cū aliquis dicitur dare lemosynam propter deum. Similiter est triplex malum moris. scʒ malum ẜm se: vt odire deum. Malū ex circūstantia: vt dare elemosynam propter vanam gloriam. Et malum ex genere: vt occidēre hominem. Inter hec autem omnia est reperire medium. Nam inter bonum ꝛ malū ẜm se sunt quasi media illa: que nec sunt bona ẜm se: nec mala ẜm se: vt sūt bona vl' mala ex genere: vel ex circūstantia. Inter bonū etiam ꝛ malum ex circūstantia sūt media tā indifferentia q̄ bona ꝛ mala ex genere: que omnia indifferenter fieri possunt bōa vl' mala ex circunstantia. Inter bonum aūt et malum ex genere cadit mediū indifferens simpliciter: vt comedere vel festucam leuare: q̄ non dicunt bonitatem vel malitiam moris Et sic patet ꝙ diuisio actōnis per bonaʒ et malam quantum ad genus operis siue actōnis: non est per immediata. Et in hoc ꝯueniunt cōiter omnes. Ex predictis patet ꝙ loquendo de actibus quantum ad genus operis seu actionis: aliqui actus sunt indifferentes: qui. s. medium tenent inter bonum ꝛ malum: vnde non sunt moraliter boni nec mali. Sed alio modo possumus loqui de actōne quantum. s. ad modum agentis. Et h̄ dupliciter: quia quedam est actio hominis: nō vt rationalis: que est actio nature: vt natura vt bibere ꝛ comederē: ꝛ huiusmodi. Et hoc de se est indifferens: ꝛ potest esse indifferēs in agente: vt cum nec actu nec habitu delibērat. Quare huiusmodi dicuntur agi: quia sc̄ actus nature: non vt est d̄liberatiua. Alia vero est actio hominis: vt est rationalis: ꝛ deliberatiuus: vt loqui. disputare: facta exteriora. vel res ordinare. Et hi actus de se in generali loquendo sunt indifferentes. Dicunt tamen aliqui: ꝙ quando sunt in exercitio vl' in homine actu agente non sunt indifferentes. competunt enim ei vt est deliberatiuus Et ideo si tales actus sunt respectu obiecti debiti: ꝛ cum debitis circunstantijs: ꝛ ad debitum finem relati: sunt moraliter boni. Si autem aliquid horum defuerit: sunt moraliter mali. Et ideo dicit dominus Mathei 12°. ꝙ de omni verbo ocioso reddet homo

rationem in die iudicij: et per consequens de omni opere ocioso. Super quo verbo dicit Grego. quod ociosum verbum est quod caret ratione iuste necessitatis: vel pie vtilitatis. Hec Gual. Et hec est opi. Gual. et Tho. prima 2e. q.18a. ar.9.c. Et videtur rationabilior secundum Rich. 2°. di.40a. q.2. ar.3°. c. Alij dicunt quod est aliqua operatio siue interior: siue exterior: que nec est moraliter bona nec mala. Nam actio procedens a voluntate deliberatiua: aut est ad deum ordinata: aut non. et hec est diuisio per immediata. Si sic: est bona et meritoria vite eterne vel merito condigni si fiat ex charitate: vel merito congrui: si fiat extra charitatem. Si non est ordinata ad deum Aut hoc est per inordinatam conuersionem ad creaturam: et sic est mala ex conuersione Aut propter operantis negligentiam: et sic est mala ex omissione. Aut propter operantis infirmitatem et miseriam: et hec neutro modo est mala: sed est indifferens. Deus tamen ex sua pietate decreuit propter nostram infirmitatem: multas operationes non imputare nobis neque ad meritum: neque ad demeritum. Et ex consequenti tales actiones respectu nostri: non videntur bone moraliter: nec male: vt cum quis loquitur alicui ex naturali pietate: vel alium salutat ex vrbanitate: vel faciat aliquid ex indigentia nature. vt quia ambulat: vt recreetur: vel comedit vel reficiatur: nec tamen hoc refert in deum. Tales enim actiones non sunt meritorie: quia ad deum non referuntur. Dicere vero quod essent demeritorie durum videretur: cum non fiant propter inordinatam conuersionem ad creaturam: nec omittuntur ad deum referri propter loquentis negligentiam sed tantum propter quandam infirmitatem: que est in nobis ex corpore corruptibili aggrauante animam. Huius sententie est Bon. li. 2°. di.41. q.1. ar.3°. c. vbi optime tractat questionem istam. Huic etiam opinioni concordare videtur Hiero. in epistola quadam ad Augustinum que est in numero epistolarum eius 16. dicens: quod ambulare digerere. proijcere sputum. nec bonum nec malum est. Si obijciatur illud primo cor.10. Siue manducatis: siue bibitis: siue aliquid aliud faciatis: omnia in gloriam dei facite. dicunt quod illud est consilium non preceptum: et ideo illud omittere non est semper peccatum. Ad illud quod dicitur pro prima opinione de verbo domini: potest dici: quod actus qui non refertur ad bonum finem est ociosus. Sed non semper oportet quod referatur explicite ad finem qui est deus ad hoc quod non sit ociosus: sed sufficit quod referatur ad aliquem bonum finem ciuilem: vel corporis honestam recreationem. Nec tamen omnis talis actus est remuneratione dignus. Hec Rich. 2°. di.40. ar.3°. c.3m. pro prima opinione. Sed nunquid vnus et idem actus potest esse bonus et malus? Respondet Gual. quod duplex est actus. scilicet interior simplex et indiuisibilis statim transiens: et exterior continuus et diuisibilis diu manens. Primus non potest simul esse bonus et malus secundum morem: cum sit indiuisibilis. secundus autem potest: quia in sui initio potest esse bonus: et in fine malus. Huiusmodi tamen actus: licet sit vnus secundum naturam: non est tamen vnus secundum morem: sed sunt due operationes morales: vt cum quis incepit predicare propter deum: et propter vanam gloriam finit.

De bonitate et malitia interioris actus voluntatis. ti.3°.

Postea considerandum est de bonitate et malitia interioris actus voluntatis. Et primo in se. 2° in comparatione ad conscientiam 3° in comparatione ad voluntatem diuinam.

Circa primum queruntur plura. scilicet Quid facit voluntatem bonam? Respondeo secundum Ansel. de gratia et li. ar. c.11°. Triplex est voluntas. Prima est instrumentum siue potentia anime. Et hec est bona ex habitu bono vel virtute: sicut paries est albus albedine. Bonum enim est quod habet qualitatem bonam: vt dicitur primo topi. 2a est habitus vel dispositio siue affectio voluntatis derelicta ex actu voluntatis siue vsu. Et hec voluntas est bona: ex bona actione: et mala ex mala: quia quales sunt actus tales generantur habitus: vel dispositiones 2°. ethi. c.3°. 3a est actus voluntatis potentie. Et hec preter naturalem bonitatem quam habet: eo quod est quedam actio: habet totam bonitatem: ex eius ordine sufficienti ad debitum finem. Ad huius autem ordinem alicuius actus requiruntur quattuor. scilicet duo ex parte finis. Primum est vt illud quod quis appetit vel vult vt finem: sit in se bonum: quia vt propter finem operatur quis. non quia finis: sed quia bonum. Et ideo dicitur 2° phy. quod bonum et finis sunt idem. 2m est quod non sit tantum in se bonum: sed etiam melius his que appetuntur propter ipsum. Et ideo dicit Augu. 6° de ciui. dei. c.p. quod qui laudat deum propter pecuniam: non hoc

bonum finem: neq̃ bonā voluntatem. 3^m e ex parte eorum que ordinantur in finē.s.ꝙ sint ſm rationem rectam ordinabilia: ⁊ apta ad talem finem aſſequendū. 4^m eſt ex parte ordinantis.s.ꝙ voluntas ratione regulata ordinet: vel velit bona in genere: vel indifferentia ad bonum finem. His quattuor concurrentibus: voluntas que eſt actus eſt bona: ⁊ ſi aliquod horum defuerit: nō eſt bōa quia vt dicit Diony. 4.c. de diui. nominib⁹ bonū ē ex tota ſua cauſa. Hec Gual. ⁊ Bon̄ 2° di. 38. q. i. ar. i. c. Utrū vnius bone voluntatis ſit vnus ſolus finis? R̄n̄o ꝙ ſic.s. finis p̄ncipalis. Propter quod intelligendum ꝙ actum habere plures fines poteſt eſſe tripliciter. Uno modo ita ꝙ vnus ſit ſub alt̄eo ⁊ ꝓpter illū. 2° ꝙ vnus finis ſit p̄ncipalis: et alter non p̄ncipalis: ita tn̄ ꝙ finis nō p̄ncipal' nō referˀ ad p̄ncipalem actum. 3° ita ꝙ vterq̃ ſit p̄ncipalis. Exemplum pone de eo qui vadit ad eccleſiam ꝓ diſtributōnibus. Aut enim p̄ncipaliter intendit dei honorē: ⁊ cum hoc ſimul intendit habere pecuniam: vt eā ad honorē dei pauperibus diſtribuat: vel ī alios vſus licitos conuertat. Aut intēdit di honorē: ⁊ cū hoc ſimul intendit acquirere pecuniā: ita tn̄ ꝙ acquiſitionē illā nō redˀge rit ad dei gloriam: nec tn̄ pecuniā illam finē p̄ncipalem ſtatuit: quia eā ꝓpter ſe non diligit. Aut intēdit deo placere: ⁊ ſimul etiā pecuniam acquirere: vt poſſit theſaurū ſuum augere: ⁊ in eo delectari: diuerſos fines ſtatuere. Primo modo pertinet ad bonā volūtatem: ⁊ eſt meritorium. 2° mō non eſt bone voluntatis loquendo formaliter. Nō tamē ei ſic repugnat: quin in ea ſtare poſſit. Eſt. n. ibi peccatum veniale: non mortale. Hoc vl't dicere Aug⁹. li. cōfeſ. cū dicit. Minus te amat qui tecū aliquid amat: quod nō ꝓpter te amat. 3° modo eſt cōtra bonam voluntatem. Talis enī vult duobus dominis ſerui re: quod eſt impoſſibile: vt dicit Math. 6°. Cum enī ſit vnum ſolū ⁊ verū bonū quod quietat humanū deſiderium: oportet ꝙ voluntas ad hoc ꝙ ſit bona ⁊ recta ſtatuat ſibi vnicū finem vltimū. Hec Bon̄. 2°. di. 38^a. q. i. ar. 3°. c. Utrum bonitas actualis voluntatis addat aliquam bonitatem ſuper bonitatem ipſius habitus gratie? R̄n̄deo. Dixerūt quidam ꝙ nullam addit bonitatem a deo r̄ munerabilem quantum ad p̄mium ſubſtā tiale: ſed quantum ad accidentale ſic. Sed contra hoc eſt quod Ber. in li. de li. ar. quaſi in fine. dicit: ꝙ ad ꝓmerendū coronam de⁹ facit homini coadiuuatōnem: cum facit volentem: hoc eſt voluntati ſue conſentientē. Itaq̃ voluntas ī auxiliū reputatur in meritum. Conſtat autem ꝙ loquiˀ de actu volūtatis. Preterea. Actus eſt finiſ habitus: ⁊ nobilior eo. Unde ⁊ habitus glorie ordinatur ad actum glorie. Si ergo aliquid d̄ premio ſubſtantiali correſpondet habitui glorie: videtur ꝙ etiam aliquid de premio illo correſpondeat actuali voluntati interiori per gratiam elicite. Idō videtur ſine preiudicio dicendum ſm Ric. ꝙ actualis voluntas elicita a voluntate potentia ꝑ gratiam addit habitui gratie bonitatem aliquam a deo remunerabilem quantum ad p̄mium ſubſtantiale: ita ꝙ p̄mium ſubſtantiale habitui gratie ⁊ actibus interioribus voluntatis per gratie habitum elicitis correſpondet. Unde ꝓpter tales actus plus habebit de p̄mio ſubſtantiali: q̄ſi ſine ipſis a corꝑe deceſſiſſet.

Circa hoc queruntˀ plura.s. Utrum ad hoc ꝙ voluntas ſit bona: neceſſe ſit ꝙ ſe conformet conſcīe recte. Et hoc eſt idem quod querere: vtrum oīs cō ſcientia recta liget ad faciendum qd̄ dictat? R̄n̄deo ꝙ ſic. Tunc enim conſcientia eſt recta quando eſt recta ſm legem diuinam ſcriptam: nobis ꝓ regula datam. Et ideo ſicˀ ad hoc ꝙ voluntas ſit bona neceſſe eſt ꝙ ſe cō formet legi diuine: ita etiam neceſſe eſt ꝙ ſe conformet conſcientie recte. Quia ſicut lex diuina: ita ⁊ conſcientia recta ligat voluntatem ad faciendum ea que in diuina lege precipiuntur: ⁊ ad vitandū ea que ibi ꝓhibentˀ ⁊ ad ꝓbandū conſilia informatiōes ⁊ exhō tationes que ibi ponuntur. Non tamen voluntas cum ſit libera ligatur violentia vel neceſſitate aliqua abſoluta: ſed conditionata. Quia ſi velit p̄mium habere ⁊ ſuppliciū vitare: neceſſe habet ſequi ducatū cōſcientie recte. Unde Hiro⁹. dicit: ꝙ cōſcientia ē dux anime. Et ſm Dam̄. 4°. li. c. 14. eſt lex intellectus noſtri. Utrum voluntas diſcō dans a cōſcientia erronea ſit mala: ſiue vtrū cōſcientia erronea liget? R̄n̄o ꝙ ſic. Conſcientia enim vt dictum eſt: eſt lex intellect⁹ noſtri. i. anime humane. Et ideo ſicut cōſciētia recta que eſt lex iuſta ligat voluntatem vel hominem per formam quam habet: ita etiam erronea que eſt lex iniuſta: apprehenſa tn̄ vl' credita eſſe iuſta ⁊ recta: ligat volūtatem: ⁊ obligat q̄diu talis vr̄. Hec Gual. in. q̄ſtionibus diſputatis. Utrū cōſcīa erronea liget ad errorē deponendum: vl' ad faciendū qd̄ dictat? R̄n̄o. Cōſciam errare cōtigit dupliciter. s. dictando aliq̄d indifferens

esse preceptū vel ꝓhibitum: vt leuare festu cam esse mortale peccatum. Uel dictando aliquid contra dei preceptum: vel ꝓhibitōez vt occidere patrem esse licitum. Dico ergo ad qōnem ꝙ in pͥmo casu ligat ad faciendū q̄diu durat. In 2° non ligat ad faciendū: sꝫ ad se deponendum: quia nihil potest ligare hominē in his que sunt cōtra deū. Et hͦ videt esse opinio Boñ. in 2° sen. di. 39. q. i. ar. 3. c. Alij vero concedūt primū dictū: ꝛ negant 2ᵐ: attendentes ꝙ erronea cōscia etiā in his que sūt contra deum dictans ligat ad faciē dum: sed ꝑ accidens ꝛ fm quid: non per se: ꝛ simpliciter: sicut recta cōscia. Per accidens inquā: quia non ligat ad faciendū inquantum erronea: sed inquantū credit recta ꝛ iusta. Scdm quid inquā: qꝛ non ligat semper ꝛ in omnem euentū: sed q̄diu durat. i. videt habenti recta esse. Ad dponēdū autem se n̄ ligat: quia nec hoc dictat. Et hec videt esse opi. Petri in 2° suo. Concordando vero dici potest fm Hual. ꝙ erronea cōsciētia duo includit. s. errorē: ꝛ cōscientiam. Ratione pͥmi ligat ad deponēdam eaꝫ vinculo diuini precepti. Unde ad eph. 4°. Deponite veterem hominē qui corrumpitur fm desidria erroris. Ratōne vero scdi ligat vinculo cōscientie ad faciendum quod dictat. Nec tñ simpliciter est perplexus: quia pōt ꝛ debet dponere illam: ꝛ illo simplr ligat: ꝛ ꝑ prius: et magis ad deponendū q̄ ad faciendū. Et si de illa per se nesciat iudicare: debet peritiores consulere: vel vbi deest sibi humanū cōsiliū: debet se per orationem ad deū conuertere. Hanc qōnem inter qōnes suas optime ꝛ plenissime tractat Hual. Sed ego d ea breuiter transeo gratia breuitatis. Utrū conscientia erronea peccatū excuset? Rñō. Lex iniq̄ suū cōditorē a pctō nō excusat: sꝫ potiꝰ cōdemnat: fm illud Isa. io. Ueh qui cōdūt leges iniquas. Cōscientia aūt erronea ē lex iniqua ab eo cuius est condita: ꝛ ideo simpliciter nō excusat: sed magis pctm̄ facit: vt aggrauat. Ad cuius euidentiam nota ꝙ triplr errat cōscia. Primo indifferentia iudicans esse precepta vel prohibita. 2° econuerso precepta vel ꝓhibita iudicans esse indifferentia. 3° iudicans precepta esse ꝓhibitiones: vel econuerso. In primo casu nō excusat: sed illaqueat: ꝛ cōdemnat. In 2° ꝛ 3° nota: ꝙ cōscientia erronea includit duo. s. conscientiam putatiuam: ꝛ errorem. Ex primo excusat peccatum ꝑ tanto: qꝛ minus contēnit q̄ñ fornicari non credit esse preceptuꝫ: et ideo fornicatur: sed ꝑ tanto aggrauat: quia libidinosius ꝛ securius peccat. Unde Jere. 4°. Sapientes sūt vt faciant mala. Quo ad secundum distinguitur. Cum enim omnis errans sit ignorans: vt dicit Auguꝰ. i Enchi. 17°. Triplex autem est error sicut ꝛ ignorantia. Prima est ignorantia negationis que dicitur simplex nescientia mandatorum. Et d hac dicit Augu. li. de gratia ꝛ lib. arbi. ꝙ excusat: sed non sic excusat vt sempiterno igne non ardeat: si propterea non credidit: quia n̄ audiuit: sed forte vt minus ardeat. Et sic patet ꝙ nō excusatur a peccato mortali: sꝫ forte vt minus sit: ꝛ minus puniatur. Forte dicit: quia licet minus contemnat propter cōscientiam: tamen libidinosius ꝛ securius ex hoc peccato se inmergit: ꝛ ideo tantum nocet ex parte vna quantum excusat ex altēa. 2ᵃ est ignorantia priuationis: quia priuat cognitionem eorum que sciri debent. ꝛ est eorum qui scire nolunt. Et hec non excusat: sꝫ accusat. Unde glo. Luc. i2. super illud. Seruus qui cognouit ꝛc. Qui scire nolūt ꝛ possunt: non ignorantes: sed contemptores iudicantur. 3ᵃ est ignorantia dispositionis. scilicet quando quis non tantum nescit: nec scire vult: sed etiam dispositionem: vel habitum scientie inducit: qua veritatem impugnat. De quibus Job. 24°. Ipsi rebelles sunt lumini: nescierunt vias eius. Et hec ignorantia est proprie in conscientia erronea: quia dictat contra prohibitiones ꝛ precepta: de qua. i. Corin. i4°. Scribo vobis domini mādata: si quis ignorat ignorabitur. Glo. reprobabitur. Et hec ignorantia adhuc minus excusat: ꝛ plus aggrauat. Et ideo conscientia erronea simpliciter non excusat. In aliis tamen magis aggrauat. scilicet quo ad cōtemptum discendi ꝛ libidinem delectandi. Hec Hual. Utrum plus liget preceptuꝫ diuinum q̄ erronea conscientia dictans cōtrarium. i. vtrum magis peccet faciens contra dei preceptum q̄ faciens contra conscientiam? In hoc casu. Respondeo ꝙ sic. Plꝰ enim ligat conscientia recta q̄ erronea: quia vt dictum est supra recta per se ligat: ꝛ simpliciter: erronea vero per accidens: ꝛ fm qd. Conscientia autem recta est quando dei pͥpto cōcordat. Simpliciter ergo ligat dei preceptum plus q̄ conscientia erronea. Utrū cōscientia erronea plus liget q̄ preceptuꝫ plati de indifferentibus que precipere potest. Rñdet Hual. ꝙ obediēs plato cōtra cōsciētiā aut captiuat cōscie iudicium affectu vel effectu: vt subdēs se precepto plati. Aut facit ɔtra cōsciaꝫ ꝛ affectū volūtatis: obediēs

prelato timore animi: vel amore deordiato In primo casu faciens cõtra conscientiam non peccat: sed meretur: licet non possit deponere cõscientiam: vel non deponat: sic nõ potens respondere rõnibus contra fidẽ: voluntatem tñ captiuans ille obediẽs deo meretur. 2. cor. 10. Captiuantes omnẽ intellectũ in obsequiũ fidei. In 2° casu peccat: sed min⁹ q̃ si faceret contra prelati preceptum. Prio quia agens cõtra prelati preceptum: magis cõtemneret deũ: q2 cõtemnens prelatũ: non aũt cõtẽnẽs cõsciam erroneã contẽnit deũ. Unde Bern. de dispen. et pre. c. 9°. deus sibi coequari et quodãmodo reputat platorp reuerentiam et cõtẽptũ cõtestãs eis. Qui vos audit me audit: et qui vos spernit etc. Si dicatur q̃ hoc est verũ qñ ↄscia subditi scit p̃ ceptum prelati esse fm deũ: quod nescit errans: Rñdet Bern. Quicquid homo vice dei preceperit: quod nõ sit certũ deo displicere: haud secus oĩo accipiendũ q̃ si deus p̃ciperet. 2°. quia talis p̃latum immo totũ collegium magis offendit et scandalizat q̃ si cõtra cõsciam faciat. 3° quia se magis ad malũ disponit. s. ad inobedientiam et ad rebellionem: et ad sequendũ p̃prium sensum: et ad p uertendũ veritatis iudicium: de quo Isai. 5°. Ueh q sapiẽtes estis i oculis vestris. Hec Guał.

Irca tertiũ q̃rit vtrum bonitas voluntatis humãe dependeat ex cõformitate voluntatis diuine? Rñ: q̃ sic. Illud enim quod ẽ primũ in quolibz genere est mensura et ratio omniũ que sũt illius generis. Unũquodq̧ aũt rectũ et bonũ est: inquãtum attingit ad p̃priam mẽsuram Et ideo ad hoc q̃ voluntas hominis sit bona requiritur q̃ cõformet voluntati diuine tanq̃ p̃prie mensure: cum ipsa sit p̃ma et sũma voluntas. Et hec conformitas attendit in volito. s. vt homo velit illud quod ipse scit deum velle: q̃ ipse homo velit. Scimus aũt q̃ deus quicquid vult: sub ratõne boni vult: et p cõsequẽs scimus q̃ ipse vult hoĩnem velle quicq̃d vult sub rõne boni. Et iõ quicũq̧ vult aliquid sub qualicunq̧ ratiõe boni habet voluntatem cõformẽ diuine voluntati quãtum ad rõnem voliti. Sed i particulari nescimus quid deus velit. Et quantum ad hoc nõ tenemur cõformare voluntatem nostram voluntati diuine. In statu tamen glorie omnes scient dei voluntatem non tantum in cõmuni: sed etiam in particulari: et ideo conformabũt voluntatem suam voluntati diuine: nõ tm̃ in cõi: sed etiaz i speciali. Hec Tho. p̃ma 2e. q. 19. ar. 9. c. et ar. 10. c. Notandum vero: q̃ fm aliquos necesse ẽ cõformare voluntatem nostrã voluntati diuine solum quantum ad illa volita: que nobis exp̃miunt a deo signo precepti explicite vel implicite. Et hoc sufficit ad salutẽ: cum xp̃s dicat. Math. 9. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Quantũ aũt ad illa q̃ nobis exp̃muntur signo consilij: est congruuz: non necessarium. Et pro hac opinione videtur facere quod dicit Aug⁹. in ench. c. 60. Aliquando bona voluntate vult homo quod non vult deus: sicut homo vult patrem suũ viuere: quem deus non vult viuere. Preterea. Deus vult aliquos homines damnari. Nullus aũt tenetur velle damnari. Alij dicunt q̃ voluntate dliberatiua tenemur velle absolute: et omnibus pensatis quicq̃d scimus deum velle voluntate absoluta omnibus pensatis: dum tamen nobis congruat illud velle. Et dicunt hoc implicari i radice decalogi que est amor dei. Et p̃ hac opinione videtur facere glo. super illud psal. Non adhesit mihi cor prauum. i. cor tortum qđ habet homo qui non vult omnia que deus vult. Sed qui vult p̃mam opinionem tenerẽ potest ad istam glosaz respondere: q̃ loquitur de voluntate precepti: et non signi. Qui vero vult tenere secundã opinionem: respõdere põt ad auctoritatem Aug⁹. q̃ loquitur de his que velle nobis non congruit. Ad illud vero quod dicitur q̃ nullus tenet velle damnationem potest dici: q̃ hoc est verum quia hoc velle non cõgruit homi. Quidam tñ dicunt q̃ licet non teneatur velle habendo respectũ ad suam naturam: et absolute: tenetur tñ hoc velle sub conditione hac. s. si dcedat in mortali. Hec Pe. i. di. 48. q. 2a. ar. 2. c. Uel põt dici fm Tho. 1a. 2e. q. 19. ar. 10. c. 2m ante oppositum: q̃ deus non vult alicui⁹ dãnationem vel mortem: nisi sub ratione iusti Unde sufficit in talibus: q̃ homo velit iusticiam dei et ordinem nature seruari. Sz nunquid tenemur cõformare voluntatem nostram voluntati diuine in forma volẽdi. s. in charitate? Ad hoc respondet Alex. lõh. i. di. 48a. q. vnica ar. 3°. c. q̃ homo nõ tenetur ad hoc absolute: quia si homo diligat nõ ex charitate: sed ex beniuolentia naturali: non peccat: sed tenet conditionaliter. s. si vlt mereri vitã eternam. Et consimilit rñdet Pe. i. di. 48a. q. 2a. ar. i. c.

De bonitate et malitia quantum ad act⁹ exteriores. titulus. 4⁹.

Einde cōsiderandum est de bonitate et malitia quantum ad actus exteriores. Circa quod considerandum est. Utrum bonitas et malitia per prius sit in actu voluntatis interiori quam in actu exteriori. Ad cuius euidentiam sciendum: quod aliqui actus exteriores possunt dici boni vel mali dupliciter. Uno modo ex ordine eorum ad finem: vt dare elemosynā propter deum dicitur esse bonū: et dare elemosynā propter vanam gloriam dicitur esse malum. Et hec bonitas vel malitia per prius inuenitur in actu interiori voluntatis: cuius proprium obiectum est finis: et ex eo deriuatur ad actum exteriorem. Hec autem bonitas vel malitia actus exterioris tota depēdet ex voluntate. Est etiam omnino eadem circūstantia actus voluntatis interioris: et actus exterioris: quando dicitur bonus vel malus solum ex ordine ad finē: sicut potio amara ex hoc solo est bona: quod est sanatiua. Unde eadem est bonitas sanitatis et potionis. Unde Augu. dicit li. retracta. quod voluntas est qua peccatur: et qua recte viuitur. Alia bonitas vel malitia actuū exteriorū est: quam habēt secundum se .s. secundum genus suum: et secundum circūstantias in ipsis consideratas: vt dare elemosynam seruatis debitis circūstantijs: dicitur eē bonum. Et hec bonitas vel malitia non ōriuatur nec dependet a voluntate: sed a ratione ex qua etiam dependet bonitas voluntatis secundum quod in ipsam refertur. Unde si consideretur bonitas exterioris actus: secundum quod est in ordinatione et apprehensione rōnis est prior quam bonitas actus voluntatis. Scdm'tn̄ quod est in executione operis: sequitur bonitatem voluntatis: que est principium eius. Et hanc bonitatem vel malitiam: quando est actus exterior habet tunc. Alia est bonitas actus exterioris et aliā est bonitas voluntatis que est ex fine ita quod bonitas finis ex voluntate redūdat in actum exteriorē: et bonitas actus exterioris secundum se redundat in actum voluntatis: vt dictum est. Et idem est de malitia: sicut medicina saporosa preter hoc quod est sanatiua habet ratōnem delectabilis. Si ergo volūtas est bona ex obiecto et ex fine: exterior actus est bonus. sed si voluntas sit mala ex intentione finis: vel ex actu volito: actus exterior erit malus: quia vt dicit Diony. de diuinis nominibus: bonū est ex tota causa: malum ex defectu partis. Hec Tho. prima. 2e. q. 20. ar. 1. c. Sciendum aūt quod licet quandoque sit alia et alia bonitas vel malitia interioris actus voluntatis: et actus exterioris: vtercque tn̄ actus prout consideratur in genere moris sunt vnus actus. Unde actus exterior malus est vnū et idem pctm̄ formaliter cum illo actu voluntatis interiori a quo causatur: quia actus exterior nō est moralis: nisi per cōparationem ad actū voluntatis et rationis. Si enim perfecte furiosus cum perfecta furiosa carnaliter copuletur ille actus non erit in genere moris. Unde nō erit moraliter bonus nec malus. Hec Ric. 2°. di. 42a. q. 1. ar. 1. c. Sed nunquid exterior actus addit in bonitate et malitia super actum interiorem? Rn̄deo. quod nō: loquendo de bonitate et malitia exterioris actus quam habet ex voluntate finis. Et hoc dico nisi cōtingat ipsam voluntatem secundum se fieri meliorem in bonis: vel peiorem in malis. Quod videtur posse contingere tripliciter. Uno modo secundum numerum: vt cum quis vult facere aliquid bono fine vel malo: et tunc nō facit: postea vero vult et facit: duplicatur actus voluntatis: et sic fit duplex bonum: vel duplex malum. Alio modo quantū ad extensionē: vt cum quis aliquid facere vult bono fine: vel malo: et propter aliquod impedimentum desistit: alius autem voluntatis motum continuat quousque opere perficiat: manifestum est quod voluntas huius est diuturnior in bono vel malo: et secundum hoc peior vel melior 3° modo quantū ad intensionem. Sūt enim quedā actus exteriores qui inquātū sūt delectabiles vel penales nati sūt intēdere vel remittere volūtatē. Cōtingit aūt quod quanto voluntas intēsius tendit in bonū vel malū: tanto est peior vel melior. Loquēdo aūt de bonitate vel malitia actus exterioris: quā habet secundum materiā et circūstantias: sic cōparatur ad voluntatē vt terminus et finis: et sic addit ad bonitatem et malitiam voluntatis: quia omnis inclinatio vel motus perficitur in hoc quod sequitur finem vel attingit terminum. Unde nō est perfecta voluntas: nisi sit talis que oportunitate habita operetur. Si vero possibilitas desit voluntate existēte perfecta: ita quod operaretur si posset: defectus perfectiōis quē est ex actu exteriori: est simpliciter quod inuolūtariū. Inuolūtariū aūt sicut nō meretur penā vel premiū in operādo bonū vel malū: ita etiam nō tollit aliquid de premio: vel pena: si deficiat simpliciter inuolūtarie ad faciendū bonū vel malū. Hec Tho. prima. 2e. q. 20. ar. 4°. c. Unde nota secundum Bonau. in 2°. et Alex. an. in 3°. c. de preceptis ordiatis motus cōcupiscibilis. q. 2a. o. et sumūt ab Aug. super. gen. et cōcordant cum premissis: quod duplex est uoluntas mala. scilicet incōpleta vel semiplena: que

non exit in opus malū: etiam si habeat facul tatem temporis: et loci oportunitatem: et cō pleta siue plena que exit in opus malum si tē pus habeat et locū. Ad p̄mā addit opus ma lū quia auget cōsensum et cōtemptū. Ad se cundā addit opus malū: quia auget libidi nē quantum ad genus pc̄ti carnaliter: et quā doqꝫ etiā infertur nocumētum: maxime q̄ tum ad pc̄tm̄: quod cōmittit in p̄ximū. Ta lis enim non minus cōtemnit intensiue so la voluntate q̄ voluntate et ope: sed tm̄ ex tensiue. Intensiue tn̄ est libido maior in ex ecutione. De voluntate p̄mo modo dicta i telligitur glo. super illud psal. Appone iniq tatem super iniquitatem eorum. Qui opus addit voluntati: iniquitatem addit iniquita ti. Sed de voluntate 2° modo dicta intelli git glo. sup illō psal. Etenim in corde iniqta tes opa. in terra. Si vis inquit et non potes: deus reputat factū. Hec Guar. De h̄ boñ. optime loquitur li. 2° di. 42ª. q. i. ar. 2°. c.

Nunquid euentus sequens addit ad bo nitatem vel malitiam actus exterioris? Rñ deo. Euentus sequens aut est p̄cogitatus: aut nō. Si sic: addit. Cum enim quis cogi tat qꝫ ex opere suo multa mala sequi possūt nec p̄pter hoc dimittit: ex hoc apparet qꝫ ei⁹ voluntas ē deordinata. Si vero non sit p̄co gitatus aut per se sequitur: et vt in pluribus Et tunc addit. Constat enim actum eē me liorem ex genere suo: ex quo sequi possunt plura bona: et peiorē ex quo sūt nata seq plu ra mala. Aut sequitur per accidens: et vt in paucioribus. Et tūc non addit. Nō enim iu dicatur de re aliqua s̄m illud quod est per accidens: sed tantum s̄m illud qđ est per se. Hec Tho. iª. 2ᵉ. q. 20. ar. 5° c.

De merito et demerito actionis humane. titulus quintus.

Ostea conside randū est de his que consequun tur actus humanos ratōne boni tatis: vel malitie. Circa quod breuit̄ tenē dum: qꝫ actus bonus vel malus habet ratō nem culpabilis et laudabilis: s̄m qꝫ est i ptā te voluntatis. rationem vero rectitudinis et peccati s̄m ordinem ad finem. Quādo eniꝫ actus hominis tendit in finē debitū s̄m or dinem rōnis et legis eterne: tunc est rect⁹. q̄ do vero deuiat ab illo ordine: tūc habet ra tionem peccati. Habet etiā actus bonus vl̄ malus rationem meriti: vel demeriti: et hoc s̄m rationem iusticie in cōparatione ad al terū. s. ad deū. Aliter sequeretur qꝫ deus nō haberet curam de actibus humanis. His ḡ presuppositis queruntur plura de actibus bonis et malis per cōparationē ad meritum et demeritum. s. Utrum actus exterior bōa intentione factus sit meritorius? Rñō. In tentio potest esse motus siue motiuum vo luntatis ordinantis actū exteriorē in finem Et sic omnis actus exterior bona intentiōe factus est meritorius: quia ille motus nūq̄ est bonus nisi sit ordo rectus. Et ad hoc qꝫ sit ordo rectus requiritur qꝫ sit actus ordiā bilis: et qꝫ voluntas sit ordinans: et qꝫ sit fi nis bonus: et in se et in ratione finiendi: hoc est qꝫ sit melior his que sunt ad finem: et tal̄ ad quem actus debet dirigi s̄m rectum iudi cium rationis. Alio modo intentio potest di cere finem intentum. Et sic non omnis act⁹ exterior bona intentione factus est meritori us: sed tantum illi actus qui sunt de genere bonorum: vel illi qui de se sunt indifferētes qui quandoqꝫ possunt esse meritorij ratiōe finis intenti. Unde dicit ph̄s 2° ethico. qꝫ q̄ dam mox nominata conuoluta sunt cum malitia. Et post subdit. Non est igitur circa hoc dirigere: sed semper peccare. Hec Ri char. 2° di. 40. q. i. ar. i. c. et Boñ. 2°. di. 40ª. q. i. ar. i. c. Utrum agens tantum mereatur quantum intendit mereri per bonitateꝫ sui actus? Respondeo. Agentem tantum me reri quantum intendit: dupliciter potest in telligi. Uno modo ita qꝫ actus tantum va leat ad meritum quantum agens credit va lere ipsum. Et sic non est verum. Alio mō qꝫ quanta est bonitas actus intentionis: tā tum actus exterior valeat ad meritum. Et hoc est veruꝫ. Ipsa aūt intentio sepe maior est in bonitate in eo qui suum actum nō tm̄ credit valere q̄ in illo qui suum actum ma gis credit valere. Si ergo obyciatur glo. su per illud Math. i2°. Bonus homo de bo no the. s. et c. que dicit. tantum boni quis facit quantum intendit. dicendum: qꝫ sic debet i telligi. Scđm qꝫ bonus est actus intendēdi tantum est bonus actus exterior elicitus ex illa intentione: quia per intentionem est bo nitas moralis in eo. Hec Rich. 2°. di. 40. q. i. ar. 2. c. Insuper nota qꝫ q̄titas intentōis tripliciter potest intendi. Uno modo quan tum ad quantitatem vel feruorem affectus intendentis. Et sic quantitas intentōnis mē surat meritum: quia ex quanto affectu cha ritatis opus bonum facis: tantum mereris qꝛ meritū pensatur penes charitatem. Alio

modo quantũ ad quãtitatem operis intẽti. Et sic non mensurat: quia tũc diues auarus dans denarium: plus mereretur ꝙ liberalis habens charitatem dans centũ denarios. 3º. q̃tum ad quantitatem finis. Sic etiam non mensurat: quia deus est omniũ merentium finis vltimus: qui non est aliqñ maior: aliq̃ do minor. Scdm aũt Bon. 2º di. 40. q. i. ar. 2º. c. hec glo. s. q̃tum qs intendit: tm facit: est duplex. ex eo ꝙ li tm ꝛ q̃tum possunt esse aduerbia vel noĩa. Si enim sunt aduerbia: dicunt quantitatem actus intendendi: et faciendi. Et tunc est locutio generaliter vera siue respectu bonorum: siue malorũ: qꝛ q̃tum actus intendendi est intensior in bonitate vel malitia: tantum operatio exterior ẽ bona vel mala. Omne enim meritum vel ꝺ meritum reducitur ad actum voluntatis: lꝫ aliquo modo circũstantie exteriores faciãt ad maiorem voluntatis damnationeꝫ. Si aũt sint noĩa: dicunt quantitatem ex parte intenti ꝛ operati. Et tunc non est generalit̃ vera: quia opus exterius factum non semp cõmensuratur intento. Sepe enim intendit homo facere bonum magnum: ꝛ facit paruuꝫ: quia paruam habet charitatem. Est tñ aliq̃ modo vera in malis. s. intendẽdo: non diminuendo: ꝛ fm ꝙ tantum ꝛ quantũ dicũt q̃dam cõpationem ꝓportionalitatis: non cõmensurationem equalitatis. Unde qui intẽdit multum peccare: multũ peccat qualecũq̃ opus faciat: non tñ qui parũ intendit: parum peccat: maxime si opus multuꝫ deforme fuerit. Ex predictis patet quomodo intelligitur glo. sup illud Luc. iz. Bonus hõ ꝺ bono the. s. quantum inquit bonum intẽdis tantũ facis. Utrũ vltra bone intentionis meritum: addat aliquod meritum exterior actus? Rñö. Ad pñs possumus loqui ꝺ merito dupliciter. s. respectu premij substantial' vel accidentalis. Respectu premij accidentalis: exteriores actus aliquam rõnem meriti addunt interiori intentioni. Unde glo. super illud ad Gal'. 6º. Tempore suo metemꝰ dicit: ꝙ q̃tum semiamus in operibus tantũ metemus in fructibus. Respectu aũt p̃mij substantialis: videtur ꝙ actus exteriores ñ addant aliquam rõnem meriti nisi dispositiue. scꝫ inquantum elemosyne multiplicant intercessores ꝑ dante. Thob. izº. Elemosyna a morte liberat. Et ꝓuer. iꝫ. Redemptio anime diuitis: diuitie eius. Et inquantuꝫ exteriores actus excitant actum voluntatis ĩteriorem ad bonũ: ꝛ per cõsequens valent ad gratie radicationem ꝛ conseruationeꝫ: quibus. s. gratie habitui: ꝛ interioribus actibus eiꝰ premium substantiale debet'. Hec Ric. 2º di. 40. q. i. ar. 4º. c. De hac materia optie ꝛ copiose tractat Bon. in. 2º suo di. 40. q. z. in tribus articulis vltimis. Utrum peccans plus demereatur per actum voluntatis interiorem inordinatum: ꝛ per actũ exterioreꝫ simul: q̃ per actum interiorẽ tantum? Rñö Si voluntatis actus interior sit eque intensus in deordinatione sua sine actu exteriori: sicut cum ipso: nõ magis demeret' peccãs ꝑ vtrunq̃ eorum simul q̃ ꝑ interiorẽ tantũ quem opere cõplere ñ potest. Et hoc dico loquendo de demerito intensiue: quia tunc nõ est maior cõtemptus in vtroq̃ simul q̃ in interiori per se. Dicũt tamen aliqui ꝙ malus actus exterior addit demeritum malo actui interiori respectu alicuius pene accidentalis: saltem loquendo de actu exteriori qui est malus ex genere ꝓpter transitum eius super obiectum indebitum. Unde i damnatis plus remurmurabit conscientia cõtra eum qui voluit innocentem occidere ꝛ occidit: q̃ contra eum qui voluit innocentem occidere: ꝛ non potuit: supposito ꝙ fuerint pares in mala voluntate. Si autem loquamur de demerito extensiue: plus ꝺmeretur homo per vtrunq̃ simul q̃ per interioreꝫ tãtum: quia pluribus nocet: et plura mala infert: ꝛ plus delectat peccantem. Hec Rich. 2º. di. 42ª. q. i. ar. 2º. c. Utrum sola intentio recta sine opere exteriori sufficiat ad meritum? Rñdeo. Aut homo habet facultatem faciendi opus exterius: quod preceptum ẽ: Aut non. Si sic: plena voluntas ponit effectum si assit facultas. Alias si non ponit cũ possit: non vult plene: sed semiplene: ꝛ pigre sicut piger qui vult ꝛ non vult. Et dič Gre. in quadam omel'. ꝙ nemo de bona voluntate sibi blandiatur: immo de dilectione dei mens lingua ꝛ manus requiratur. Distigue tamen: quia aut ei occurrit tempus ꝛ locus necessario implendi preceptum: puta qꝛ vl't elemosynã dare: ꝛ occurret ei aliquis cui videt necessitatem extremam probabiliter ĩminere: nisi subueniat ei. Et tunc sola intẽtio non sufficit ad meritum: ĩmo etiam talis trãsgreditur mandatuꝫ. Aut non occurrit ei tẽpus necessitatis: sed indigentie rationabil' vel congruitatis. Et tunc etiã intentio sola ei nõ valꝫ ad meritũ: liberat tñ eũ a trãsgressione: qꝛ p̃cepta affirmatiua nõ obligãt nisi ꝑ tpe necessitatis. Si aũt hõ non habeat facultatem operandi: tũc sola bona intentõ sine ope exteriori suffič ad meritũ subal' p̃mij

non aũt accidentalis. Deus enim neminem obligat ad impossibile. Et de tali potest itelligi illud Greg. in quadã omel'. Nõ ẽ man⁹ vacua a munere: si cordis arca repleta fuerit bona voluntate. Hec rich. 2°. di. 41ª. q. i. ar. i c. Utrum ad meritum sufficiat intẽtio sꝫ. habitum? Rñõ. Intentio sm habitũ potest intelligi tripliciter. Uno modo ita ꝙ consistat in solo habitu respectu pncipij opatõis ⁊ cõtinuatiõis eius vsq3 in finẽ. Et hoc non sufficit ad meritum: quia non est ipsius opationis pncipium. Alio modo ita ꝙ illa intentio sit actualis respectu pncipij opationis: ñ tñ respectu totius cõtinuatiõis eius vsq3 in finẽ. Et sic dicũt quidã: ꝙ tota opatio ẽ meritoria in virtute actus ipsius intentiõis: per quã illã opatio fuit incepta. 3° modo ita ꝙ sit in actu respectu pncipij opatiõis explicite ita ꝙ explicite intendat opationem incipere ⁊ complere. Sed respectu totius cõtinuatõnis nõ manet intentio in actu explicite: sed implicite. sicut homo in volendo quicquid est ad finem actualiter: implicite tñ vult ipsuꝫ finem. Et sic dicunt quidam esse necessariũ ad hoc ꝙ tota opatio sit meritoria: ꝙ illa intentio sit in actu explicite vel implicite p totam opationẽ a pncipio vsq3 ad finẽ. Hec richar. 2°. di. 41ª. q. i. ar. 2°. c. Scdm aũt Boñ. ad hoc ꝙ aliqua opatõ sit meritoria sufficit relatio eius habitualis in deũ. Et potest dici hec relatio habitualis dupliciť. Uno mõ qñ quis opationem aliquam refert ad deũ actualiter in pncipio illius opatiõis: vel etiã alterius: ad quã illa cõsequenť se habet. Si autẽ opationem alterius generis inciperet: oporteret ꝙ intentioneꝫ renouaret: ad hoc ꝙ esset meritoria. Alio° dicitur hec relatio: siue intentio habitualis qñ non est pcogitatio ĩ actu de deo: vt cum ex sola consideratione boni opis: ipsa charitas prompta: vľ aliqua alia virtus charitate informata: ad illud op⁹ inclinat: vt cum vir religiosus obedit prelato sibi precipienti: etiaꝫ si nihil cogitet ꝺ deo sed tñ cõsideret obediẽtie bonũ. hec Boñ.

De vitijs ⁊ pctis in cõmuni. ti. 6⁹.

Einde cõsiderandum est de habitibus malis: hoc

est de vitijs ⁊ peccatis in communi. Et est habitus prout de eo hic loquimur qualitas difficile mobilis. Est aũt aliqs habitus bonus: aliquis malus. Habitus bon⁹ dicitur qui disponit ad actum cõuenientem nature: sicut actus virtutũ humane nature cõueniunt: quia sunt sm rõnem. Actus vero vitiorum humane nature discõueniunt quia sunt contra rõnem. Dicendum autem est pmo ꝺ de vitijs ⁊ peccatis in cõmuni. In spãli vero cõsiderabitur de eis .ĩ. cũ tractabitur de virtutibus in spãli: vbi iuxta vnamquanq3 virtutem spãlem agetur de speciali vitio sibi opposito: p eo ꝙ opposita iuxta se posita magis elucescunt. Circa vitia aũt ⁊ peccata in cõi cõsiderandũ est primo ꝺ ipsis: 2° de subiecto peccati. 3° de causa eius.

Circa pmũ: primo videnduꝫ est quid sit peccatum. 2° de diuisione peccati. 3° de comparatione pctõrum adinuicem. Quantũ ad primum sciendum: ꝙ sm Aug⁹. 22°. li. cõtra faustum. Pctm̃ est dictum vel factũ vel concupitũ cõtra legem dei. Et sic hec diffinitio est peccati actualis mortalis: quia est peccati actualis. dicitur ibi ꝙ est dictum vľ factum vel concupitum sm actum triplicis potentie. s. interpretatiue. operatiue: ⁊ affectiue. Quia vero est mortalis dicitur ibi: ꝙ ẽ contra legem dei. Peccatum enim veniale dicitur peccatum sm rationem imperfectaꝫ ⁊ in ordine ad peccatum mortale. Non enĩ est contra legẽ dei: quia venialiter peccans nõ facit qꝺ lex phibet: nec ẽt ptermittit illud ad qꝺ lex obligat p pceptũ: sed facit pter legem: q2 nõ obseruat modũ rõnis queꝫ lex intendit. Tenetur aũt ibi ly vel disiunctiue: sed mẽbrum vltimum intelligiť precise reliqua vero minime. Unde sensus est ꝙ oẽ pctm̃ aut est dictũ: aut concupitũ: aut factũ aut factum ⁊ concupitũ: aut cõcupitum tm̃ Intelligitur aũt dicta diffinitio de pctõ cõmissionis: nõ ꝺ pctõ omissionis. Uel sumiť ibi factum cõmuniter: put extenditur ad operationem: ⁊ ad cessationem ab opere: sꝫ quem modum homo nihil operans requisitus quid faciat: respondet se quiescere. Hec Rich. 2° di. 35ª. in expositione littere. Potest aũt hic queri: vtrum omne peccatum sit voluntarium? Rñdeo ꝙ sic. Unde Augu⁹. li. i. retracta. c. iz. ⁊ li. de vera religione. peccatum inquit est adeo voluntarium: qꝺ si non sit voluntarium: non est peccatum. Nã peccatum originale est voluntarium volũtate aliena. s. Ade. Pctm̃ vero actuale mortale est volũtariũ volũtate ppria. s. peccantis Ueniale vero quoddam est voluntariũ voluntate propria: ⁊ simpliciter: vt illꝺ quod fit ex deliberatione sicut mendacium iocosum. Quoddam est voluntarium medio modo. s. partim voluntate.. scꝫ Ade qui illꝺ

deliberatiue voluit:ex quo corruptio secu ta est.ex qua etiā in nobis oriuntur motus inordinati:qui dicuntur esse peccata venia lia:partim voluntate ppria:vt illud qđ con surgit ex repugnātia carnis ad spm̄:vel cor ruptiōis virium anime.Tale enim peccatū rsi non sit a voluntate ppria antecedēte:o/ ritur tamen a voluntate cōcomitante:r nō phibente:vel nō pcauente:cum possit preca uere:vel phibere.Licet enim sit status ali/ quis in quo necesse est aliquem in aliquod peccatum determinatū cadere:potuit tamē illum statum pcauere:r ideo si nō precauit imputat eius voluntati:licet illud tūc phi/ beri non possit.Ideo dicit voluntariū q̄dā modo siue interpretatiue.Et fm Augu.q̄d āmodo tenet rationem culpe: q̄dammodo pene.Unde dicit:q quia homo peccatū vi tare non voluit dum potuit:inflictum est ei vt cum vult vitare non possit. Si obycia tur q super illud puer.24.Septies in die cadit iustus.dicit glo.Singulis diebus per necessitatem vel fragilitatem carnis:vel vo lentes vel inuiti peccamus.dđ q ibi dicit i uitus aliquis peccare:non per omnimodaz voluntatis priuationē:sed p priuationē vo luntatis plene siue cōplacentie.Sepe eni di splicet nobis q sic inordiate mouemur.Lo quitur etiam de necessitate venialium gene raliter quantum ad omnia venialia:nō quā tum ad hoc:vel illud determinate.Uel etiā quantum ad aliquod genus venialis:vt in iuuene forti qui non potest omnino vitare motus carnis:licet vitare posset hac hora vel illa:r hunc motum vel illū.Hec Boñ. in 2° suo di.41.q.2.ar.1.c.Exemplum huius est in naue existente in mari perforata ī plu ribus locis:cuius quidem nauta potest qđ libet foramen sibi demōstratum obturare:ñ omnia simul:r ideo licet posset prohibere introitum aque per vnum foramen:non ta men omnem aque introitum:quia dum v num obturat:aqua per aliud intrat.Dicitur autem omne peccatum voluntarium :quia causaliter solus actus voluntatis qui ē vel le est peccatum.Formaliter tamen r quasi essentialiter est peccatum :non tantum act⁹ voluntatis:sed etiam aliarum viriuz anime que possunt elicere per habitum vitÿ in se existentem actum vitiosum.Instrumētalit vero r materialiter actus organorum:et a/ ctus in materia recepti:vt homicidium for nicatio sunt peccata.Ratō huius est:qr pec catum est auersio a deo:r conuersio deordi nata ad creaturā.Uñ Aug⁹ dicit li.de li.ar. q peccatum est spreto incōmutabili bono mutabilibus rebus adherere.Nō solū aūt voluntas:sed ēt intellectus p actum suū:pu ta discredendo auertit se a deo:r cōuertit se ad creaturam inordinate.Similit̄r irascibilis r cōcupiscibilis.lz fm se non auertant se a deo:qr deum fm q sunt vires sensitiue: nō attingunt:tñ inquātū a voluntate mouent r inquātum aliquid ꝯ dei pceptum attingūt quasi in alio r p aliud se a deo auertūt.Hec Duraṫ. Adhuc nō q assignari pōt differē/ tia inter vitium.peccatū.culpam.r demeri/ tum.lz sepe vnū p alio sumaṫ.Uitium eniz est carentia hitualis dispositiōis cōueniētis nature rei.Unde dicit Aug⁹.3° de li.ar.Qđ perfecte nature deesse perspexeris:illud vo ca vitium.Peccatū vero ē carētia actus de biti:quo ad pctm̄ omissionis:vel carētia re ctitudinis in actu ex eo q declinat a regu/ la sua.Culpa aūt ē in actu nō recto:inquātū ē i ptāte volūtatis. Demeritū uero ē culpa per cōpatione ad retributionem.

Equitur videre de 2°.s.de diuisione pcti.Circa quod ē sciendū:q magi ster sñiarum li° 2° dis.42.innuit se/ ptem diuisiones pcti fm eius cōpationez se ptuplicem.Pōt enim cōpari pctm̄ p ad cām ex qua habet ortum.r sic diuiditur in ori/ ginale r actuale.2° ad penā ad quā termina tur.r sic diuidit in mortale r veniale.Qñ enim quis peccādo ab vltimo fine auertit quātū est ex natura pcti r virtute peccantis irrepabilit labiṫ:qr pncipiū vite subtrahiṫ: r ideo ille dr peccare mortal̄r eternalit pūi endus.Qui vo peccat citra auersionē a deo ex ipsa rōe pcti:repabilit deordiat:qr pnci/ piū vite saluaṫ:iō dr peccare vēialit: qr.s.ñ ita peccat q penam interminabilem merca tur.Unde Aug⁹.sup Ioh.Crimē est quod damnationem meretur.veniale autem ē qđ non meretur damnationem.Crimē nomi/ nat pctm̄ mortale.Opponūtur igitur mor/ tale r veniale sic repabile r irrepabile. Hoc dico p pncipiū interius:nō aūt p cōpationē ad diuinā virtutē:q̄ repare pōt oēm infirmi tatē.3° cōpaṫ pctm̄ ad motiuū.Et sic diuidi tur i pctm̄ ex amore male inflāmāte.r pctm̄ ex timore male humiliante.Que diui⁹ pōit ab aug⁹.sup illud ps.Incēsa igni r suffossa Utrūqz tñ horū reducit ad amorē sui. Iō enim homo vel bona appetit vel mala refu git quia se diligit.Unde dicit Aug⁹.14°.de ci.dei.ca.vlti.q ciuitatem Babilonis facit amor sui vsqz in cōtemptū dei.4° cōpatur ad actū substratum.Et sic diuiditur in pec/

catum cordis.oris.z operis.fm Hiero.sup Eccl.5°.operat ad personam offensam. Et sic est diuisio pcti in deum in se z in pximū vt habetur etiam ab Isid.in li.de sū.bo.6°. cōparatur ad pceptum cui opponitur. Et sic diuiditur in delictum z cōmissuz siue ī peccatum omissionis z cōmissionis. Primum est cōtra preceptum affirmatiuū.2m contra negatiuum. Et est delictum carentia act9 debiti. Cōmissum vero est carentie boni debiti in aliquo actu voluntatis. Unde non oz q delictum materialiter cōsistat in aliquo acto:quia non oportet q carentia actus debiti consistat in aliquo actu substrato illi carentie. Nec etiam fm Ricb.2.di.35.q.i.ar.p.c. delictū presupponit necessario vel includit aliquem actum tanq sui cām vel occasionem. Sed obijcit contra hoc:quia delictum est peccatum actuale.ergo cōsistit in aliquo actu. Preterea. Omne peccatuz ē voluntarium.ergo cōsistit in aliquo actu voluntatis? Rño pctm actuale fm q diuidit cōtra originale:non est tantum actus deformatiōis sed etiam omissio actus debiti:pro tpe quo debetur. Voluntarium etiam ñ tantum dicitur actus voluntatis:sed etiam illd quod est in potentia nra vt fiat vel nō fiat ex 3° ethi.c.8°. Unde ipsum velle dici potest voluntarium inquantum est ī potestate voluntatis velle vel nō velle.7°comparat peccatuz ad vitia que oriunt ex ipso. Et sic diuiditur in septem vitia capitalia:de quibus require infra vbi aget de cā pcti fm q vnū pctm est cā alterius. Inueniunt etiam z alie diuisiones q tñ ad has pnt reduci:vt illa qua diuiditur pma canonica. Jo.in cōcupiscentiam carnis.cōcupiscētiā oculoꝝ.z superbiam vite.reducit ad illam que ē ex pte motiui. Silr illa q Isi.diuidit pctm:in pctm ex malitia:ex infirmitate:z ex pigritia:de qbus infra dicet. Illa vero diuisio qua greg. 2i°. moral. diuidit pctm in pctā carnalia z spūalia:reducitur ad illam que sumitur penes actus substratos. Et fm qd dicit idē Greg. Septem capitalium vitiorum quinq sūt spiritualia z duo carnalia. Pctā quidē spūalia dicunt q pficiunt in delectatiōe spūali. carnalia vero q ī carnali:vt gula z luxuria. Uñ 2a.Cor.7°. Mundemus nos ab oī inquinamto carnis z spūs. Silr ad Gal.5°:vbi dicitur Manifesta sūt opa carnis zc. Caro fm glo. ibidē sumit p hoīe carnali viuente:z iō illa dicunt opa carnis:qz fiūt a carnali hoīe. Dicitur aūt spāliter de luxuria.i.Cor.6°. Qui fornicat:in corpus suū peccat: qz etiaz in h peccato qdā iniuria fit corpi dū inordinate maculat. Auaritia vo q cū pctis carnalib9 numeratur ad Eph.5°.accipit inquātū res in q delectat auarus est corpalis. Sed ipsa delectatio ptinet ad spm:z iō fm Grego.est spūale peccatum.

Equit videre de 3°.s.de cōpatione pctoꝝ ad inuicē. Circa qd nota q vnum pctm dicit maius vel graui9 alio duodecim modis.pmo cālitate:vt pctm diaboli cuius inuidia mors introiuit ī orbē terre.2° generalitate:vt pctm Ade qd ī oēs hoīes se diffudit.3° enormitate: vt pctm iude.4° ingratitudine:vt pctm ei9 q plura grarū dona recepit.5° periculositate:vt peccatum ignorantie.6° inseparabilitate: vt auaritia que vitijs alijs cū hoīe cōsenescētibus sola iuuenescit.7° importunitate:vt supbia q etiā qnq ex bonis opibus cōsurgit. 8° pnitate:vt luxuria.9° maiori grē impugnatione:vt pctm in spm scm.x° offense magnitudine:vt idolatria.xi° maiori resistendi facultate:vt pctm Ade.12° maiori improbitate z libidine. Et sic pctm cuiuslibet generis fieri pōt altero maius. Et hi modi cōsueuerūt a doctoribus assignari:vt dicit Boñ.2.di.33a q.2.circa lram. Potest etiam addi predictis q vnū pctm dr grauius alio: cetis paribus Uno° rōne obi pncipalioris. Inueniunt tñ z alij modi:sed isti sufficiāt ad pnś tanq magis cōsueti grā bkuitatis. Obijcit āt ꝯ h qd dictū ē in 8° mō.s.q luxuria ē pctm grauius pnitate:qz Greg.dicit in moral. q pctā carnalia sūt mioris culpe q spūalia. Non ergo luxuria ē grauius pctm q pctā spūalia. Ad hoc dicendū:q verbū Greg.nō debet intelligi quasi quodlibz pctm spūale sit maioris culpe quolibet peccato carnali:sed qz considerata sola dria spūalitatis z carnalitatis.grauiora sūt pctā spūalia cetis paribus. Cuius rō est:quia qto est vehemētius ipulsiuum tāto hō min9 peccat. Pctm āt carnale hz vehemēti9 ipulsiuū.i.ꝯcupiscētiā carnis nob ī natā:z iō īqtū hi9:ē mioris culpe. Qd āt p dcm ē:q luxuria ē graui9 pctm pnitate:ītelligit ñ q offēsa sit grauior:sz qz pp maiorē pnitatē:ē ibi pugna maior:z p ꝯñs clpa minor vt dcz ē. Qd vo dr 3° ethi. q pctā intēperātie sūt maxie ex pbrabilia.puta gula et luxuria.h p tāto dr:qz sūt circa delectatōes illas q sc coēs nob z brutis.vñ qdāmō hō p hec pctā reddit brutal. Et iñ ē q sic dic gregorio.sūt maioris infamie.

In qua potentia aīe ē pctm.li.7°.

Postea 9siderā dū ē de subiecto pcti. Circa qd sciēdū q i pctō tria pñt 9sideravi. Primū ē ipe act⁹ vel omissio eiusdē. 2ᵐ ē ipsi⁹ act⁹ vł omissionis ðordia⁹ 3ᵐ ē culpabilitatl ipsius deordinationis rō. Hic.n. accipim⁹ pctm̄ p clpa. Quātū ad pmū hoꝝ triū ille potētie sūt sbm pcti: p qs elicit̄ ille act⁹ g ē pctm̄. Qtū ad 2ᵐ idem ē dicēdū. h excepto: q act⁹ deordinat⁹ ē i illa potētia a q̄ elicit̄ sic i subiecto imediato: ⁊ mediāte ipso actu ē i potētia sic i sbo Qtū ad 3ᵐ oīe pctm̄ est i sola volūtate vt i subiecto Et sic dic̄ augl. in li° de duab⁹ aiabus. Qr non nisi voluntate peccat̄. Habet tñ malus act⁹ rōnem culpe nō inq̄tū est i volūtate: sꝫ inq̄tū ē a volūtate. Uñ Augl. li. de li. arbi. Culpa ē malū qd facimus pēa vo malū qd patimur. Hec Ricl. z. di. 41. q. z. ar. z°. c. Quid de iordiato motu sēsualitatis: Nūquid ē i sēsualitate sic i subiecto: R°. Sēsualitas pōt dupliciē cōsidēari. Uno° ſᵐ se. Et sic ñ ē subiectū pcti: q2 sic ē cois nob ⁊ brutis. Alio° i ordinatiōe ad rōnē. s. inq̄tū ē a rōne psuasibilis. Et sic pōt eē pctm̄ in ea. Sciēdū aūt q iordinatio sēsualitatis qñq ē sine oñi culpa: cū etiaꝫ qñq vitari nō possit. vt qñ volūtas nō ē cā illi⁹ deordinationis: nec cōmittendo nec omittēdo nec añcedēter nec cōcomitant̄. Qñq aūt est culpa venialis mālit̄ i sēsualitate. formalit̄ aūt nūq: sꝫ i volūtate Et h ē qñ isurgit inordinatio in sēsualitate p negligētiā volūtatis. Tūc.n. iputat̄ volūtati p clpa vēiali ppt difficltatē refrenādi sēsualitatē ⁊ regēdi. Et sic dic̄ magr̄ sen. li°. z°. di. z4ᵃ: q si i motu sēsualitatl tm̄ illecebra pcti teneat̄ vēiale ac leuissimū pctm̄ ē. Qñq etiā iordiatio sēsualitatl iputat̄ volūtati p culpa mortali qñ. s. ē 9 actū phibitū: ut insurgēs ex volūtatis iperio deliberato. Semp.n. iordinatio voluntatis i nobis ē vitiū ⁊ pctm̄ ſm q pctm̄ distinguit̄ 9 culpā ⁊ demeritū. Et ſm h dic̄ Augl. li. de li. ar. Sūt q̄dā facta de nccitate iprobāda. vt vult hō facē recte ⁊ nō pōt. Quō aūt differāt pctm̄ ⁊ culpa. dictm̄ ē. s. ti. pcedēti i fi. pmi ar. h Ricl z. dis. z4. q. 4. ar. i. c. Uñ aliq breuit̄ sic distigūūt. s. q mot⁹ carnis cōtigere pōt vł ex calefactiōe corpis sine aliq apphēsiōe mētl sic cōtigit i dormiēdo. ⁊ sic nō ē culpa. Uel ex apphēsiōe mētl. ⁊ sic est culpa. Hec Pe. z. dis. z4 q. 4. ar. i. c. Sciēdū aūt q pctm̄ tā spirituale q carnale pōt eē i rōne absq h q oriat̄ a sēsualitate. Uñ augl. i4. de ci. dei. c. z. dic̄: q g oīa aīe mala putāt ex corpe accidisse sūt in errore. Hec Augl. Pōt.n. hō eligere actū gule ⁊ luxurie nō icitat⁹ aliq passiōe. Frequēter tñ pctā carnalia oriunt̄ ex sensualitate. Uñ cum Augl. iz. de tri. c. iz. i pgressu pcti cōparat sensualitatē serpēti. inferiorē rōnē mulieri ⁊ superiorē rōnem viro. nō loq̄t̄ nisi de pctō qd orit̄ ex passione. Illa vo glo. q̄ dic̄ sup illud ps. Altaria tua do. vir. nullo° oriri pōt aliq mala sua sio i re: nisi carnis tue ðsideriū cōmouerit. Intelligit de pctō carnali ⁊ de suo mō oriēdi: vt i plurib⁹. Supior etiā portio rōnis pt sine inferiori peccare tā mortalit̄ q vēialit̄. tā pctō carnali q spūali. Et sumit̄ h rō put cōphēdit intellectū ⁊ volūtatē. Hec oīa Ricl. z. dis. z4. q. 4. ar. z. c. Sꝫ nūqd pōt eē pctm̄ mortale i inferiori portiōe rōnis sine cōsensu supiorl: R° q nō. Sine cōsēsu inquā expresso vel iterptatiuo. Uñ Augl. iz. de tri. c. 7. dic̄: q si illecebra pcti sola cogitationis delectatiōe teneat̄: superioris rōnis auctoritate cōsilii mēbra retieāt̄: ⁊ nō exhibeāt̄ arma inigtatis pctō: sic hñduꝫ est ut velut cibū vetitū mulier sola comedat. Ex his pꝫ q nūq p solā opationē portionis inferioris exhibeēt̄ mēbra inigtatis arma pctō qd fac̄ qs cū mortalit̄ peccat. Hec aūt sic ðclarat̄ ſᵐ boñ. z. dis. z4. pte. zᵃ. q. z. ar. z°. c. Pctm̄ mortale dicit ðordinationē a deo: q̄ ē cū contēptu ⁊ cōsensu. Talis.n. deordinatio est per auersionē. Et h ē ptis supiorl. Eius.n. ē auerti cuius est cōuerti. Cōsentire vo eius ē cuius iudicare ⁊ regere. Hec aūt ē ptis etiā supioris Et iō nō pōt aliqd pctm̄ mortale eē i nob qd nō supiori pti iputet̄: ⁊ i quo ipa nō deordinetur. Pōt tñ i̇ferior portio sine supiori sic mulier sie viro comedere. i. delectari. Et hec patet i pgressu tēptationis ⁊ delectatiōis carnalis qñ icipit a sēsualitate. Tūc.n. pmo ðlectabile offert̄ siue pcipit̄. z° delectatio aduertit̄. 3° i id ad qd delectatio trahit cōsētit̄ vł dissētit̄. Delectabile pcipere ē sēsualitatl: delectationē aduertere ē iferioris ptis rōnis q̄ hꝫ diiudicare iteriores mot⁹ qd nō ē ptis sensitiue. Diffinire aūt an delectatio sit āplexāda vel refutāda est supioris portiōis. Cōtigit igit̄ delectari ad apphēsiōem delectabilis añ auersiōem delectatiōis. ⁊ h ē sēsualitatl ⁊ ē peccatū veniale. Cōtigit iteꝝ delectari p⁹ aduersionē delectatiōis añ tñ plenū cōsēsū deliberatiōis. Et h ē iferioris ptis. Et aliqñ ē veniale aliqñ mortale ⁊ tc dicit̄ comedere sola mulier. Cōtigit iteꝝ delectari p⁹ aduersionē delectatiōis ⁊ p⁹ plenū cōsēsū deliberatiōis. Et tūc dicit̄ comedere vir: et ē pctm̄ mortale i his pctis quoꝝ act⁹ ē i phibitione. Uñ satis difficile videt̄ discernere quādo sit hi⁹ delectatio mortalis quando venialis. Pōt tamē sic discerni. Quia aut illa delectatio stati repellit̄: ⁊ tunc ē veniale pctm̄ Aut retieē. Et h pōt eē tripliciē. Qr aut placꝫ

ipsa delectatio ꝛ opis ꝯsumatio fi.s.facltas ad esset: ꝛ tunc comedit tam vir ꝙ mulier: et tunc ē plenus cōsensus rōnis supioris: ꝛ ē peccatū mortale. Hoc dico i his generib⁹ pctoꝝ q̄ sūt ex genē suo mortalia. Aut placet delectatio sꝫ displicet pcti cōsūmatio: ꝛ tūc ē cōsēsus semiplen⁹ Et tūc dr̄ ſm̄ Boñ. ibidē vbi .s̄. ꝛ Alex. an.z.t.z.c. de pctō ꝯsēs⁹. ar.z.o. sola mł'iermā ducasse. Est tñ ibi pctm̄ mortale: qꝛ nō tm̄ rō iferior: sꝫ etiā supior cōsentit i illā delectatiōeꝫ Aut vtrūqꝫ displicet. scilicet ipsa interior delectatio ꝛ operis cōsūma⁹. Et tūc aut nō aduertit piculū delectatiōis: nec repellit eā. Et tunc peccat sꝫ nō mortalit̄. Cui⁹ tñ peccat ꝙ si statī virilit̄ repulisset. Aut piculū aduertit: nec illaꝫ delectationē repellit: sꝫ reuolui menteꝫ in hi⁹ cogitationib⁹ finit. Et tūc ſm magr̄os peccat mortaliter. quia licet ibi non sit ꝯsensus expssus: est tamen interpretatiu⁹. ꝛ comedit sola mulier ſm Boñ. ibidē. Pctm̄ tñ illḋ imputatur viro. i. supiori portioni. qꝛ cum eā cōpescē tenereť non concupescuit. Aliqui tñ negant i illa ꝯpescēdi negligētia eē mortale pctm̄ ꝙtū cūqꝫ qs aduertat piculū. Quicqd tñ sit ḋ hoc via tutior est tenēda. Et si alicui ꝓ ꝯtingat sanū ē cōsiliū: ꝙ de ipō fiē de mortali peniteat. Nō loqmur aūt ꝓ de delectatiōe q̄cūqꝫ vt ḋ illa q̄ qs delectať cogitādo ḋ pulchritudīe mulieris: sꝫ de illa q̄ cōsurgit ex cogitatiōe carnalꝭ operis. Ex predictis pꝫ ꝙ mlier comedē pōt sine viro. qꝛ vir dr̄ tm̄ tūc comedē qñ plen⁹ ad est cōsensus. Et tūc dicūť arma inigtatis pstari pctō: qñ tot⁹ hō ibi incurruať ad pctm̄. siue sit pctm̄ carnis siue spūs. Peccare tñ non pōt mortalit̄ sine viro: qꝛ nō pōt eē pctm̄ sine ꝯsensu viri vero vel interpretatiuo. Patet etiā ꝙ ꝯsēsus i delectatione attribuiť mulieri: qꝛ est ꝯsensus semiplenus. ꝯsensus vero in opus attribuiť viro: qꝛ ē ꝯsēsus plen⁹. Si aūt pctm̄ ꝯsisteret in sola delectatione: tūc ꝯsensus i delectationē posset eē plenarius ꝯsēsus. Nec tūc ē supioris ptis tm̄: sꝫ etiā inferioris. Unde nō tm̄ dr̄ vir ꝯsētire: qꝛ mouet extiora membra: sꝫ qꝛ moueť volūtate plenaria. Et hanc circūloqť Augl. p ꝓ ꝙ dič viꝝ comedere. cū inigtatis arma pbeť pctō. Hec Boñ. z. di. z4. par. z. q. z. ar. z. c. q. p⁹ argumēta. Ad ꝓ nota ſm̄ Ricl. z⁹. di. z4. q 4. ar. 4. c. ꝙ si volūtas tamdiu moretur in complacētia cogitate delectationis iordiate: ꝙ eque per illā morositatē deordinetur ac si statim consensisset in actu: tūc portio superior consentit interpretatiue. quia tāta negligentia equiualet tūc cōsensui expresso Si aūt portio superior cōsentiat ꝙ cōpleať i ope inordinatio cogitata: tūc cōsentit expresse. Illa ergo inordinatio cogitata aut est de genere suo venialis vt ē ꝟbū iocosū ꝛ hi⁹. Et tūc siue portio superior consentiat īterp̄tatiue siue expsse nō ,ppť ꝓ peccat mortalit̄. Aut ē de genē suo mortalis: vt ē fornicari. occidere cā vidicte. ꝛ hi⁹. Et tūc siue ꝯsētiat ex deliberatiōe interp̄tatiue siue expsse ē pctm̄ mortale. qñ talit̄ ꝛ tm̄ delectať i illa cogitatione: ꝙ aīa tm̄ ḋordinať p illā ꝙtū deordinať ꝯsentiendo ex deliberatiōne ꝯ aliqḋ de diuinis p̄ceptis. Cōplacētia ꝟo illa anteꝙ rō supior ꝯsētiat expsse vł interp̄tatiue ē pctm̄ inferioris portionis ſm se ꝛ est veniale. Et ꝙ augl. iz. de tri. c. iz. vult ꝙ si sola mulier. i. portio inferior comedat de re illicita tot⁹ hō dānať. intelligit qñ mulier comedit cū ꝯsēsu viri īterp̄tatiuo Hec Ricl. ibidē. Ex p̄dictis patet ꝙ ꝯsēsus i delectatiōeꝫ alicuius act⁹ q ex genere suo sit pctm̄ mortale est pctm̄ mortale ſm Boñ. vbi. s̄. Et idē etiā vult Ricl. z. di. z4. q. 4. ar. 4. c. ꝛ Alex. an. z. t. z. c. ḋ pctō veniali i spāli. q. z. ar. z. c. Tho. aūt dič iª. zᵉ. q. 74. ar. 8. c. ꝙ circa ꝓ alig sūt diuersimode opinati. Quidā. n. dixerunt ꝙ cōsensus in delectationē ē tm̄ pctm̄ veniale. Alij ꝟo ꝙ est pctm̄ mortale. Et ꝓ opinio vt ipse dicit est cōmunior ꝛ verior. Cōcordare aūt volēs dicit ꝙ aligs cogitās de fornicatiōe pōt delectari ḋ duob⁹ .s. vł ḋ ipā cogitatiōe. vł ḋ fornicatiōe cogitata. Delectatio aūt de ipsa cogitatiōe sequr inclinationē affect⁹ i ipsā cogitationem. q̄ quidem ſm se nō ē peccatum mortale: sed qñqꝫ ē tm̄ veniale. vt cū qs inutilit̄ cogitat ḋ ea Qñqꝫ aūt sine pctō oīno: vt cū qs vtilit̄ cogitat de ea. vt cū vlt de ea p̄dicare uel disputare Et iō p ꝯñs affect⁹ vł ḋlectatio q̄ ē de cogitatione fornicatiōis nō ē de genere mortalis pctī sꝫ qñqꝫ ē veniale. qñqꝫ nullū. Unḋ nec ꝯsens⁹ in talē delectationē ē pctm̄ mortale. Et ſm ꝓ ē ꝟa opinio p̄ma. Qꝛ āt aligs cogitans de fornicatiōe delecteť i ipā vel in ipso actu cogitato ꝓ cōtigit ex ꝓ. ꝙ affectio ei⁹ ē iclinata i hūc actū. Uñ ꝙ aligs cōsentiat in hi⁹ ḋlectatiōeꝫ ꝓ nihil aliḋ ē ꝙ eū ꝯsentire i ꝓ. s. ꝙ ei⁹ affect⁹ sit iclinat⁹ i fornicationē. Nullus. n. delectať nisi i eo qḋ est cōforme ei⁹ appetitui. Qꝛ āt aligs deliberate eligit: ꝙ eius affect⁹ ꝯformeť his q̄ ſm se sūt pctā mortalia ē pctm̄ mortale. Uñ talis cōsensus in delectationē pctī mortalis ē pctm̄ mortale: vt zª opinio ponit. Et his ꝯcordat Augl. iz. ḋ tri. dicēs: Tot⁹ homo dānabiľ nisi ꝓ q̄ sine volūtate operandi: tm̄ cū volūtate talib⁹ animū oblectādi: soli⁹ cogitatiōis sentiuntᵉ eē pctā: p mediatori grāꝫ remittāť. Ex his pꝫ ꝙ Tho. ꝛ Boñ. i locis supradictis ꝯueniūt in proposita qōne. Adhuc cuꝫ imediate sit hitū. s̄. ḋ iordinato motu sēsualitatꝭ pōt ꝓ qri ḋ p̄mis motib⁹ q sūt iordinati mot⁹ vtrum sint

pctā. Ad cui⁹ maiorē euidentiā pmo vidēdū ē qd sit pmus mot⁹. Est aūt fm Alex. an. motus sensualitatis fm impulsū fomitis ipetuo se tēdēs ad fruitionē creatē dlectabilis. Per hoc qd dicit sensualitatl: tāgit sbm in q̄ ē primus mot⁹. Nota tñ qd sensualitas mouet aliqñ fm regimē rōnis ad sustētationē nāe. & talis mot⁹ nō est iordinat⁹. Aliqñ fm ipulsū fomit⁹: & ille est pmus mot⁹ de q̄ nūc loqmur: & ē iordinatus. & ideo addit fm ipulsū fomitis. Et itellige qd sic se hz sensus ad rōnē fm viam cognitiuā: ita se hz sensualitas ad uolūtatem fm viā motiuā. Uñ sic ɔgnitio fm sensū pcedit ɔgnitionē fm rōnem: sic mot⁹ sensualitatl est pōr motu uolūtatis. & ideo bñ dicit qd primus mot⁹ ē motus sensualitatl. Ad qōnē vo ppositā respōdēt aliq distinguēdo iter motū pmo primū: & ille ē q pmo insurgit: & non est pctm: & iter motū 2° pmū q. s. postea p occurrit. & ille ē pctm: q2 dz repmi ex q̄ sentit pmo pmus. Aly dicūt qd oīs mot⁹ pmus ē pctm. sz nō dicit pmus q̄usqz voluntatē attingit. Unō meli⁹ posset dici. s. qd dlectatio iordinata siue libidinosa q̄ pcedit a sensualitate inq̄tū est p pctm originale corrupta dr pmus mot⁹. & est pctm. q2 deberet eē sbdita rōni. & mouet inde bito mō pter rōnem. & attingit aliq̄ mō a rōe nō faciēte sz pmittēte. ul' eius radicē nō ɔprimēte. Sz obycit. q2 sup illud ps. Irascimi & nolite peccare. dic glo. qd pmus mot⁹ nō est in ptāte nr̄a. Sz nullus peccat in eo qd vitare nō pōt. vt dic Aug. li. d corr. & grā. g pmus motus nō ē pctm. R° qd bñ ē in ptāte nr̄a vitare istū motū & illū sz nō oēm: nisi eēt grē spālis. Et nota qd tsi q̄libet vis motiua aie peccet aliqñ fm surreptionē venialit rōe corruptionis pmus tñ mot⁹ pprie fm qd de eo hic loq̄mur ē tm i sēsualitate. sic pz ex ei⁹ dscriptiōe supra dcā. Hec Alex. an. z. t. z. c. d p motu. q. i. ar. z. o.

De cā pcti fm qd vnum peccatuz dicit esse causa alterius. ti. 8.

Einde ɔsideran dū ē d cā pcti. s. fm qd vnū pctm dr eē cā alteri⁹ pcti inq̄tū disponit & iclinat ad ipm. q2 vt dicit Augl. Pctm qd per pniam nō diluit mox suo pōdere ad aliud trahit. Hi⁹ aūt sunt cupiditas: supbia: capitalia vitia: ignorātia ifirmitas: & malitia. De his igit vidēdū ē. Et pmo de cupiditate. 2° de supbia 3° de vitys capitalib⁹. 4° de ignorātia: ifirmitate: & malitia. Dicēdū ē inquā de oībus pdictis ad pñs put sunt cause alior pctor. Circa pmū igit sciendū ē qd cupiditas vt dr. i. Thi. vlt. ē radix oiuz malor. Dr aūt multiplicit fz aliqs. Uno° dr iordinat⁹ appetit⁹ diuitiar: & sic ē spāle pctm. Alio° dr iordiat⁹ appetit⁹ cuiusli bz bōi tpalis. & sic ē gen⁹ oīs pcti: q2 i oī pctō ē iordinata ɔuersio ad ɔmutabile bonū vt dictū ē. s. 3° mō dr q̄dā inclinatio nāe corrupte ad bona corruptibilia iordinate appetēda. Et sic dicūt aliq cupiditatē eē radicē oiuz pctor. q2 sic radix arboris ex terra trahit alimtū. sic ex amore rer tpaliū pcedit oē pctm. Hec aūt sūt va fz Gual. nō fz itētionē apli: q̄ māifeste loqt ibidē de cupiditate. fz qd est appetit⁹ inordinat⁹ diuitiar. Et fz h cupiditas dr radix oīum pctor. ad silitudinē radicis: q̄ pbet toti arbori alimtū. q2 p diuitias pōt ɔmitti q̄dlibet pctm. Ecclīastes x°. Pecunie obediūt omia.

Sciendū aūt fz Boñ. qd radix aliqñ sumit gnālissime. Sic dr libido siue cupiditas eē radix oiuz malor. Qñqz gnālit. Sic dr esse duplex radix. s. amor male accēdēs rspectu boni & timor male hūiliās respectu mali. Qñqz min⁹ gnālit. Sic dr qd triplex ē radix. s. ɔcupia carnis ɔcupia ocłor. & supbia uite. p ɔparationez ad triplex bonū. s. iferi⁹. iteri⁹. & exteri⁹.

f Equit videre de 2°. s. de supbia. Ubi sciēdū: qd ipa ē initiū oīs pcti. vt dicit Eccl. x°. Dr aūt supbia q̄tuor modis. Uno° dr ɔtēptus societatis aliquor: non ppt nām sz ppt vitā vl mores. Uñ Hiero. ad Eustochiū. Disce scām supbiā. scito te illis meliorē. 2° dr inordinat⁹ excellētie pprie appetit⁹. Et sic ē spāle pctm. 3° dr actualis ɔtempt⁹ dei. i. nō velle sbesse pcepto di. Et sic ē gnālis cōditio oīs mortal' pcti. 4° dr iclia° ex corruptione ad hi⁹ ɔtēptū. Et sic dr initiū oīs pcti. Et differt sic a cupiditate. q2 illa est i pctō ex pte ɔuersionis. & iō dr radix pcti. q2 ex delectatōe hita in ɔuersione ad ɔmutabile bonū fouet & nutrit pctm. Supbia vo est ex pte auersionis & iō dr oīs pcti initiū. q2 in auersiōe a deo initiat oē malū. Lz āt h sint va. q2 tñ ecclīastic⁹ ibi loqt de supbia 2° mō dicta. vñ seqt ibidē Sedes ducū supbor sbuertit. pōt dici etiā qd sic ē initiū oīs pcti. Hec Gual. Nota etiaz qd initiū pcti triplicit pōt sumi. s. aut put dicit recessū a lege maiestatl. Et sic dr supbia siue cōtempt⁹. Aut a lege vitatis. Sic dr error. Aut a lege bonitatis. Sic dr insipiētia q2 ɔriat sapiētie. Et sic dic Criso. sup illud ps. A facie isipiētie mee. qd initiū oīs pcti ē isipiētia. Hec Boñ z. di. 4z. in fi. expositionis littere.

f Equit videre de 3°. s. de capitalib⁹ vitys. Circa qd sciēdū: qd h sūt. 7. s. inanis glia. inuidia. ira. accidia siue tristicia. q2 fm Dam. li° z°. c. 13°. accidia est tristicia aggrauās. auaritia ventris igluuies siue gula:

siue castimargia q̄si castitatē mergēs. et luxu ria. Et dicūt capitalia q2 sicut caput īfluit mo tu3 ī alia mēbra: ita ipa q̄dāmō influunt motū in alia vitia. dū. s. ducunt z mouent ad ea. Et h̄ p illa ad q̄ nā hūana est pna ex sui corruptiōe pmaria. z iō multiplicant̄ fm ea. Dis aūt pni tas est respectu apparētis boni. Illud ḡ bonū aut respicit spūm f3 se. aut spūm ī carne. Pri mo mō pōt eē q̄druplicit̄ fm q̄tuor ɔditiones ad q̄s est pnus appetit⁹ nr̄. Appetit. n. qs bonū sb rōe dignitatl z h̄ p supbiā. Ul' sb rōe ppie tatl: z h̄ p inuidiā. Uel sub rōne securitatl. z h̄ p irā. Uel sub rōne qetis: z h̄ p accidiā. Si v̄o sit respectu boni qđ respicit spūm in carne. h̄ pōt esse triplicit̄ fm tres ɔditiōes sb qb⁹ sps carnalis appetit bonū. Uel sufficiētis: z sic ē auari⁹. Uel demulcētl: sic est luxuria. Ul' refi ciētl. sic ē gula. h̄ Boñ. vbi. s. q. z. vltra mediū Sciendū aūt q̄ fm Boñ. ibidē iuxta pn^m ina nis glīa vno⁹ dīc appetitū dignitatis: z excel lentie. Et sic ē idē cū supbia. z ē vitiū capitale q2 animus directe mouet̄ ad dignitatē z ex cellentiā appetendā. Alio mō dicit appetitu3 laudis. Et sic est filia supbie.

Equit̄ videre de 4°. s. de ignorātiā. in firmitate: z malicia. Circa qđ sciē dū q̄ h̄ sūt aliq̄ mō pctā z q̄dāmodo cause pctōz. Propt̄ qđ dr̄: q̄ pctm̄ ē triplex. s. pctm̄ ex ignorātia. pctm̄ ex īfirmitate: z pctm̄ ex malitia. Est igit̄ ignorātia cā accn̄talis pcti sic remotio phibētl. q2 ē puatio scie pficiētis rōnē q̄ phibet actū pcti inq̄tū dirigit act⁹ hu manos. Infirmitas v̄o h̄ ītelligit̄ passio appe tit⁹ sensitiui. Uñ Tulli⁹ li°. 4° de tuscul'. q. pas siōes aie vocat egritudies. Uñ cū dr̄ pctm̄ ex īfirmitate: h̄ magl refert̄ ad īfirmitatē aīe q̄3 corpis. Dr̄ tñ z ipa īfirmitas aīe īfirmitas car nis: īq̄tū ex ɔditōe cārnis passiōes aie īsurgūt in nobis. eo q̄ appetit⁹ sensitiu⁹ ē v̄tus vtens organo corpali. Dr̄ aūt hi⁹ passio īfirmitas. q2 sicut īfirmitas corpal' ipedit corp⁹ hois ī exe cutiōe ppie opatiōis: ita passio aie debilitat vel ipedit aīa3 ī ppa opatiōe. dū. s. appetit⁹ sē sitiuus aliq̄ passione affect⁹: ē rebellis ordini rōnis. L3. n. appetit⁹ sensitiuus inclinet q̄nq3 voluntatē sine q̄ pctm̄ nō pficit̄: nō tñ neccio z sufficient̄: q2 ī ptāte volūtatis ē ɔsentire vel dissentire his ad q̄ inclinat. Et iō dr̄ Beñ. 4°. Sub te erit appetit⁹ tu⁹. z tu dn̄aberis illius. Dr̄ igit̄ pctm̄ ex īfirmitate illud pctm̄: ad qđ ī clinat appetit⁹ sensitiu⁹ affect⁹ aliq̄ passione. Malitia aūt ex q̄ dr̄ qs peccare pōt intelligi malitia hītualis. Et sic dr̄ qs peccare ex mali tia: q2 peccat ex inclinatione hītus. Pōt etiā ītelligi malitia actualis. siue ipa mali electio dicat̄ malitia. Et sic dr̄ aliqs peccare ex mali tia inq̄tū peccat ex electione mali. Siue etiā malitia dicat̄ aliq̄ pcedens culpa: ex q̄ orit̄ se quēs culpa vt cū aliqs īpugnat fraternā grā3 ex inuidia: z tūc act⁹ interior est cā act⁹ exte rioris. Peccat aūt graui⁹ q peccat ex certa ma litia ceťis parib⁹: q̄3 q̄ peccat ex passiōe. q2 ibi mouet̄ volūtas ī malū ex se ipa. h̄ aūt ex passi one q̄si ex q̄dā ītrinseco īpulsa. Graui⁹ etiā pec cat q peccat ex passione q̄3 q peccat ex ignorā tia. q̄a ignorātia diminuit de rōne voluntarij. nō aūt passio. vt dictū fuit. s. Sciendū etiā q̄ l3 oē pctm̄ sit ɔ̄ totā trinitatē. loquēdo tam̄ appropriate: pctm̄ ex īfirmitate dr̄ esse ɔ̄ prē3. pctm̄ ex ignorātia ɔ̄ filiū. pctm̄ ex certa mali tia ɔ̄ spūm sc̄tū. Sūt aūt. 6. pctā ppie ī spm̄ sc̄tū. s. despera⁹. p̄sūptio. obstinatio. inuidētia fr̄ne grē īpugnatio v̄itatl agnite. z final' īpnīa.

De virtutibus in cōi. ti. 9.

Ostea cōsiderā dū ē de habitib⁹ bonis. s. de v̄tutib⁹ Et p̄ in cōi. vbi p̄ dicēdū est qd sit v̄tus. z in q̄s ptes diuidit̄. z° de v̄tutib⁹ mora lib⁹ ī cōi. Circa pmū sciēdū: q̄ v̄tus ē bona q̄litas mentis q̄ recte viuit̄: quā deus ī nob sine nobis operat̄. Et colligit̄ h̄ diffinitio ex verbis Augl. z p̄cipue in z° de li. ar. z cōuenit tm̄ v̄tutibus infusis. Si v̄o auferat̄ h̄ clausula vltima. s. quā deus ī nobis sine nobis operat̄. ɔuenit etiā v̄tutib⁹ infusis z acq̄sitis. Dr̄ autē v̄tus bona: q̄a in ea est aliqd bonu3. Et sumit̄ ibi bonū nō p bono cōi: qđ ɔuertit̄ cū ente. z est in plus q̄3 q̄litas s3 p bono rōnis f3 qđ dīc Diony. 4°. c. de diui. no. q̄ bonū aīe ē f3 rōnē esse. Notandū v̄o: q̄ aliqs male pōt vti v̄tu te sic obo. vt cū male sentit de ea vel odit eā. vel supbit de ea. Nō aūt male pōt vti v̄tute sic p̄nci⁹ vsus. ita. s. q̄ v̄tutis act⁹ sit malus. Di uidit̄ aūt v̄tus fm q̄ de ea nūc intendimus ī v̄tutes morales z theologicas. q̄ distinguunt̄ ab inuicē penes obm. q2 obm moraliū ē obm creatū. obiectū aūt theologicaz ē ens īcreatū: sb aliq̄ rōe sb q̄ ē supra nr̄am nālem facultatē Moralib⁹ ordinat̄ hō ad seipm̄ z ad pximū. Theologicl ad deū: vt videbit̄. ī. Dicendū est aūt p̄ de moralib⁹: postea de theologicl. Et sic pcedat̄ gradatī ascēdendo de v̄tutib⁹ inferio ribus ad virtutes superiores z digniores. Et d̄ moralibus p̄ in cōi: postea in spāli.

Equit̄ ḡ videre de z°. s. de v̄tutib⁹ mo ralib⁹ ī cōi. Et p̄ de duplici genere ipa rū. z°. de sbo ipsaz. 3° d̄ nūero. 4° d̄ no minatione. Circa pmū sciendū q̄ virtutes morales sunt in duplici genere. Quedā enim

nos ordināt ad ciuitatē supernā s3 illud Eph 2°. Estis ciues sctōꝝ. Ordināt inquā eleuādo ad opa meritoria ciuitatl supne: ⁊ he sunt tm̄ a dei grā: ⁊ iō dicūt ⁊ sūt gtuite. Quedā vero habilitāt ad opa tm̄ moralia: nō aūt ad meritoria. ⁊ ille radicalr̄ sunt a natura. Et sic dicit Dam. li. 3. c. 14. ꝙ vtutes sūt nāles. Cōpletiue vo sūt ab operū frequētia. vt vl̄t phus 2° ethi. c. 2. Et h̄ mō sunt politice. De moralib⁹ gtuitl tractat ⁊ intēdit theologus. de politicis phs. Sūt aūt vtutes morales acqsite ⁊ ifuse ſm ali qs diuerse i spē cū ordinēt ad diuersa: vt visū est. Et huius snīe fuit Tho. iª 2ᵉ. q. 63. ar. 4. c. ⁊ Ric. 3. di. 33. q. p. ar. 2. c. Scōm aliqs vo sunt eedē. Vn̄ si in hoīe p̄existāt hitus vtutū moraliū an̄ grām. illi ydē in aduētu grē gratificāt. Et hui⁹ snīe fuit Bon̄. 3. di. 33. q. 1. ar. 5. c. Circa 2ᵐ sciendū ꝙ oēs vtutes morales sūt i pte rōnali aīe: vt cōprehendit ⁊ intellectū ⁊ volūtatē. Hoc. n. vult Aug l iz. de tri. c. 14. Oportꝫ etiā dicē p experiētiā aliqs hitus eē in appetitu irascibili ⁊ ꝯcupiscibili p qs facile obediat rōi. qs oꝫ dr̄e hr̄e q̄lēcūqꝫ rōnē vtutis. qꝛ dicit phs. 3. ethi. c. 8. d̄ fortitudine ⁊ tēperātia ꝙ vident̄ esse irratiōabiliū partiū. s. irascibilis ⁊ cōcupiscibilis. ⁊ h̄ inq̄tū pticipāt aliquo° rōnē p h̄ ꝙ nate sunt ei obedire. Circa 3ᵐ sciēdū ꝙ vtutes morales sūt q̄tuor. vt hēt̄ Sap. 8°. Per vtutes. n. morales ordinat̄ ⁊ regulat̄ hō respectu ꝓximi ⁊ sui. Respectu ꝓximi p iusticiā. Respectu sui regulat̄ p prudentiā in actibus rōis. p tēperātiā in actib⁹ siue passionib⁹ ꝯcupiscibil. p fortitudinē i actib⁹ siue passionibus irascibilis. Circa 4ᵐ sciendū ꝙ p̄dicte vtutes dicūt̄ vtutes morales: qꝛ habilitāt ad mores bonos recte rōni cōuenientes. Dicunt̄ etiā ꝯsuetudinales. qꝛ acqrunt̄ ex frequēti bn̄ agere. Dicunt̄ politice. qꝛ reddūt hoīem bene ordinatū īter hoīes. a polis qd̄ ē pluralitas. Dicunt̄ etiā p̄ncipales: qꝛ oēs alie vtutes ad has r̄ducūt̄. Dicūt̄ cardinales a cardine. qꝛ sic oīs mot⁹ hostij est circa cardinē. sic etiā tota vita actiua hoīs viuētis ſm rōnēꝫ rectā: circa has vtutes versat̄. Dicunt̄ etiam gnāles. s. ad oēs vtutes morales: qꝛ in q̄libet alia vtute morali est aliqua participa° alicuius earum.

De prudētia ⁊ eius partib⁹ ⁊ vitijs opposi tis. titulus. io.

Einde ꝯsideran/

dū ē de vnaquaqꝫ vtutū moraliū in spāli. Et p̄ d̄ prudētia. q̄ sic dic̄ Ber ad Eugeniū. nō tm̄ ē vtus s3 etiā auriga vtutū 2° de iusticia. 3° de fortitudine. 4° de tēperātia dicēdo aūt d̄ prudētia sil̄ dicem⁹ de vitijs sib oppositl. Dicit aūt Aug l. 4° ꝯ Julianuꝫ. ꝙ oī b⁹ vtutib⁹ nō tm̄ sūt vitia manifesta discretione ꝯ̄ria. vt prudētie temeritas. s3 etiā vitia nō in vitate: s3 q̄dā spē fallente sil̄ia. vt prudentie astutia. Circa prudētiā g̃ dicendū est p̄mo de ipsa. 2° de partib⁹ ei⁹. 3° de vitijs. 4° de negligentia q̄ opponit̄ solicitudini q̄ ptinet ad prudētiā. 5° de vitijs q̄ falsā hn̄t siītudinē cuꝫ prudētia. Circa p̄mū sciēdū ꝙ prudētia ſm qd̄ dic̄ phs 6° ethi. est recta rō agibiliū. Augu. aūt dicit li° de morib⁹ eccl. ꝙ prudētia ē amor circa ea qb⁹ adiuuamur ab eis qb⁹ īpedimur sagacit̄ eligēs. S3 h̄ nō ītelligit̄ eēntialit̄ sed causaliter. s. inq̄tū amor mouet ad actū prudentie. Actus autem prudentie est triplex. s. consiliari. de consiliatis ⁊ inuentis iudicare. consiliata ⁊ iudicata ad opus applicari precipere. Et iste 3⁹ actus ē p̄ncipalis act⁹ prudētie: qꝛ alij duo ordināt̄ ad istū. Vn̄ phs dic̄ 6° ethi. ꝙ prudētia ē p̄ceptiua. Illā aūt applicationē facē nō pōt ītellect⁹ p prudētiā: nisi mot⁹ a volūtate recta. Vn̄ h̄ applica° ē ipsius recte volūtatis vt mouētis. Et ē rōnis p prudentiā vt formātis ītellectualit̄ p̄ceptū d̄ faciēdo applicationē p̄dictā. Vn̄ qꝛ p̄cipuus act⁹ prudētie ē circa agēda: de p̄cōsiliatis ⁊ iudicatis p̄cipe. iō ad eā ꝓprie ptinet solicitudo. qꝛ vt dicit Isid. ethy. Solicit⁹ dicit̄ q̄si solers citus. s. inq̄tū aliqs ex q̄dā aī solertia ē velox ad ꝓsequēdū ea q̄ sūt agēda. Vn̄ phs 6° ethi. dic̄. Optet opari velocit̄ ꝯsiliata. ꝯsiliari aūt tarde. Est āt prudētia gtuita ī oībus hn̄tib⁹ grām. qꝛ qcūqꝫ hꝫ grām: hꝫ caritatē. ⁊ p ꝯsequēs oēs alias virtutes ꝓpt̄ ꝯnexionē eaꝝ. Dic̄ etiā Gregl. 2° moral. ꝙ cete vtutes nisi ea q̄ appetūt prudenter agāt vtutes eē nō pn̄t. Notādū tam̄ ꝙ duplex ē īdustria vna q̄ ē sufficiēs ad ea q̄ sūt de nccītate salutis. ⁊ h̄ ē in oīb⁹ grām hn̄tibus: ⁊ etiā in indigētibus regi ꝯsilio alieno. q saltem sciūt h̄ ꝯsulere sibi vt aliqs ꝯsulāt: ⁊ bona cōsilia a mal̄ discernāt. Est etiā ī pueris baptizatl ſm hitū: s3 nō s3 actū. Alia ē īdustria plenior: p quā aliqs sibi ⁊ alijs scit ꝓuidere nō tm̄ de necessarijs ad salutē: s3 etiā de qbuscunqꝫ ad humanā vitā ptinētib⁹. Et h̄ nō ē ī oībus hn̄tibus grām. In pctōribus aūt nō ē va ⁊ pfecta prudētia q̄. s. ad bonū finē toti⁹ recte vite ꝯsiliat̄ iudicat ⁊ p̄cipit q̄ sola dr̄ prudētia simpl̄r ⁊ siq̄ in eis esse videat̄ prudētia vl̄ falsa vl̄ saltē est imperfecta. Vn̄ phs dic̄ 6° ethi. Impossibile est prudentē esse: ⁊ nō entē bonū.

Circa 2ᵐ sciendū: ꝙ ptes prudētie ponit tres Tulli⁹ i rheto. sua. s. memoriā ītelligētiā: ⁊ ꝓuidētiā. Macrobi⁹ aūt ſm snīam Plotini atribuit prudētie. 6. ptes. s.

rõnē intellectū.circūspectionē.ꝓuidentiā.docilitatē.ꝛ cautionē.Arl.aūt 6°ethi.dic̄ ad prudētiā ꝑtinē eubuliā.synesiꝫ ꝛ gnomin. Facit etiā mētiōeꝫ circa prudētiā ð eudoxia siue eustochia.solertia.sensu.itellectu. Quidam aūt phs grec⁹ dicit: ꝙ ad prudētiā ꝑtinēt.io.s.eubulia.solertia.ꝓuiden⁹regnatiu. militarl.politica.iconomica.rhetorica. phyca. Sed ille tres vltie sūt ꝑtes prudētie sumēdo ꝓpe prudētiā ꝓ scīa. Uñ de eis nihil ad pñs. Predictaꝝ āt vtutū q̄dā sūt ꝑtes q̄si itegrales prudētie. q̄daꝫ sūt ꝑtes sbiectiue.q̄daꝫ sunt ꝑtes potentiales. Jlla dicunt eē q̄i ꝑtes integrales alicui⁹ vtutis: q̄ oꝫ cōcurrē ad ꝑfctm̄ actū ei⁹. Et tales ꝑtes prudētie sūt.8.q̄ꝝ.5.ꝑtinent ad eā fm qð est cōgnitiua: ꝛ tres fm qð est ꝓceptia. Circa vo ꝯgnitiōem cōsiderant tria. ꝓ ipa ꝯgnitio q̄ si sit ꝓteritoꝝ ē memoria.si pñtiū est itellect⁹ siue itelligētia siue sensus.qꝛ sensus prudētie quē ponit phs 6° ethi.idē ē cū itellectu.Uñ dicit ibidē. Doꝝ igit̄ hr̄e oꝫ intellectū ħ oīno ē sensus. z°ꝯgnitiōis acq̄sitio.q̄ si fiat ꝑ disciplinā dr̄ docilitas.si ꝑ iuentiōeꝫ dr̄ eustochia ab eu qð ē bonū ꝛ stochos qð ē ꝯiecturatio. q̄si bona ꝯiecturatio. Di⁹aūt ꝑs vt dr̄ 6° ethi.ē solertia q̄ est vera mediꝫ ꝯiecturatio vt dr̄ ꝓ posterl. 3° vsus ꝯgnitionis.s.fꝫ ꝙ ex ꝯgnitis aliq̄s ꝓcedit ad alia ꝯgnoscenda.ꝛ ħ ꝑtinet ad rōnē. Rō aūt ad ħ ꝙ recte ꝓcipiat: tria oꝫ hr̄e.ꝓ vt ordinet aliq̄d accōmodū ad finē: qð ꝑtinet ad ꝓuidētiā z° vt attēdat circūstātias negocij qð ꝑtinet ad circūspectionē.3° vt vitet ipedim̄ta: qð ꝑtinet ad cautionē. Jlle vo dicunt ꝑtes sbiectiue alicui⁹vtutl q̄ sūt ei⁹spēs diuerse. Et sic ꝑtes prudētie sūt.5.s.monastica ꝑ quā quis regit seipm̄. Jconomica ꝑ quā q̄s r̄git vnā domū vel familiā. Militarl.ꝑ quā q̄s regit exercituꝫ. Politica architectonica siue regnatiua vl̄ legis positiua.ꝑ quā q̄s regit ciuitatē vel regnū. politica.s.simplicit̄ dicta sbditoꝝ ꝑ quaꝫ bñ se hñt ad cōseruatiōeꝫ politie bñ ordinate. De aūt prudētie dr̄nt spē fꝫ sñiaꝫ phi 6° ethi. c.5.ꝛ.3. poli.c.z. Partes aūt potētiales alicui⁹ vtutis dicūt vtutes adiūcte: q̄ ordināt̄ ad aliq̄s secūdarios act⁹ vel mās q̄i nō hñtes totā potētiā ꝓncipal' vtutis. Et fꝫ ħ ponunt ꝑtes prudētie: Eubulia q̄.s.ē bñ ꝯsitiatiua. Synesis q̄ ē de inuētis ꝑ ꝯsiliū bñ iudicatiua fm ea q̄ cōit̄ accidūt. Et gnomi q̄.s.ē bñ iudicatia eoꝝ igb⁹ oꝫ aliq̄ñ a cōi lege recedere. Prudentia vo est circa ꝓncipalē actū q̄ est ꝓcipere.

Equit̄ vidē ð 3°.s.ð vitijs q̄ manifeste f sūt ꝯria prudētie q̄ sūt iprudētia ꝛ vitia sub ea ꝯtenta. Sciēdū igit̄ ꝙ iprudētia pōt sumi ꝓuatiue ꝛ ꝯrie. Negatiue enī nō dr̄ ꝓprie.ita.s.ꝙ dicat tm̄ carentiā prudentie: q̄ pōt esse sine pctō. Dec tñ carētia prudētie ꝛ cuiuslibet vtutis includit̄ in carentia iusticie originał' q̄ totā ꝑficiebat aīam. Et fm ħ oēs alij defectus vtutū reduci pñt ad originale pctm̄. Priuatiue aūt dr̄ iprudētia iq̄tū aliq̄s caret prudētia quā nat⁹ est ꝛ oꝫ habere. Et sic ē pctm̄ rōe negligētie q̄ nō habet̄ studium ad prudētiā hñdā. Cōtrarie vo sumit̄ iprudentia fm qð rō ꝯrio mō mouet̄ vel agit prudentie.vt si recta rō ꝯsiliādo agat ꝛ iprudēs ꝯsiliū spernat: ꝛ sic de alijs seruādis in actu prudentis. Et sic ē pctm̄ fm ꝓmā rōnē prudētie.prouerb.zi°. Thesaur⁹ desiderabil'.s.ḡre ꝛ oleuꝫ in hītaculo iusti.ꝛ hō iprudēs dissipabit illð. Nō.n.hō ꝯ prudētiā agit nisi diuertēs se a regulis q̄bus rō prudētie rectificat̄. Et si ħ ꝯtingat ꝑ auersionē a regulis diuinis ē pctm̄ mortale.si vo ꝓter eas agat sine ꝯtēptu ꝛ detrimēto eoꝝ q̄ sūt de nc̄citate salutis ē veniale. Licꝫ aūt iprudētia sit spāle pctm̄ sic ꝛ prudētia cui opponit̄ ē vtus spālis.ē tñ pctm̄ gnāle q̄dāmō .s.ꝑ ꝑticipationē inq̄tū.s. in q̄libet pctō ē ðfect⁹ in aliq̄ actu rōnis dirigentis.qð ꝑtinet ad prudentiā sic etiā prudētia ꝑticipat̄ in oibus vtutib⁹ aliq̄°: inq̄tū ē eaꝝ directiua. Est autē i prudētia gnāle pctm̄ respectu q̄rundā pctōꝝ q̄ sūt spēs ei⁹.q̄ꝝ q̄dā sumunt̄ fm ꝑtes ei⁹ potētiales.ꝛ ħ fm tres act⁹ rōnis. Quātū enī ad ðfectū ꝯsilij circa qð ē eubulia ē ꝓcipitat° siue temeritas. Dr̄.n.ħ ꝓcipitatio i etate q̄.s.aliq̄s ꝑ ipetū voluntatl vel passionis fert̄ ad aliqð agēdū: ꝑtrāsitis ḡdib⁹ medijs ꝑ q̄s oꝫ ordinate descendere recte ꝯsiliādo. Di aūt grad⁹ sunt memoria ꝓteritoꝝ.itelligētia pñtiū. solertia i considerādo futuros euentus.rō ꝯferens vnū cuꝫ alio: ꝛ docilitas ꝑ quā q̄s acq̄escit sñijs alioꝝ. Sub ꝓcipitatione aūt ꝯtinet̄ temeritas. Dicūtur.n.illa temere fieri q̄ rōne nō regunt̄. Qð q̄dē duplicit̄ cōtingere pōt. Uno mō ex ipetu volūtatis vel passionis. Alio mō ex ꝯtēptu regule dirigentis. Et ħ z^m ꝓprie iportat temeritas.ꝓcipitatio aūt se hꝫ ad vtrūq̄ lꝫ magis respiciat ꝓmū. Q̄ꝛtū vo ad defectuꝫ iudicij circa qð sunt synesis ꝛ gnomin est icōsideratio q̄.s. in recte iudicādo deficit: ex ħ ꝙ ꝯtemnit vel negligit attendere ea ex q̄bus rectū iudiciū ꝓcedit. Q̄ꝛtū aūt ad ipsū ꝓceptū qð ē ꝓm⁹actus prudētie est incōstantia ꝛ negligētia. Ex ħ.n. aliq̄s dr̄ esse incōstans ꝛ negligēs: ꝙ rō defic̄ in ꝓcipiēdo ea q̄ sunt ꝯsiliata ꝛ iudicata. Sed dr̄nt. qꝛ icōstās deficit i ꝓcipiēdo q̄i ab alio ipedit⁹. Negligēs aūt ꝑ defectū ꝓmpte volūtatis. Jtē negligētia ꝯsistit in defectu alicui⁹ actus iterioris ad quē ꝑtinet electio. Dr̄ eniꝫ negligēs q̄i nec eligēs. vt dic̄ Jsið.ety. Pigricia vo ꝛ torpor magis ꝑtinēt ad executionem

ita tñ q pigricia dicit tarditatē ad exequēdū torpor vo remissionē i executiōe. et silr desidia. vel dīsidia dicit cessatiōez ab executiōe. vñ dr a de sinēdo. Quedā vo spēs iprudētie sumunt p oppositiōez ad ptes q̄i ītegrales prudētie. Sz q2 oēs ille ordinant ad dirigendū tres pdictos act9 rōnis. hinc ē q oēs defect9 oppositi reducunt ad q̄tuor pdictas ptes: vt incautela et icircūspectio ad īcōsiderationē. defect9 aūt docilitatis memorie vel rōnis ad pcipitationē. defectus vo puidētie itelligētie et solertie ad negligētiā et īcōstantiā. Oriunt aūt pdicta vitia ex luxuria: vt dic Gregl. zi. morat.

Sequit videre de 4°. s. de negligētia. Circa quā sciēdū: q negligētia puenit ex q̄dā remissiōe volūtatis: p quā ətigit q rō nō sollicitat vt pcipiat q̄ oz vel q̄nō oz. Hoc autē pōt ətingere dupliciē. Uno° ex pte eius qd p negligentiā pternittit. Qd si fit de nccitate salutl erit pctm mortale. Alio° ex pte cāe. Si. n. voluntas sit intm remissa circa ea q̄ sūt dei: q totalit a dei charitate deficiat talis negligētia ē mortal. Et h maxie ətigit qñ negligētia ē ex ətēptu. Si vo negligētia əsistat i pmissiōe alicui9 act9 vel circūstātie q̄ nō sit de nccitate salutl: nec h fiat ex ətēptu sz ex aliq̄ defectu feruorl q qñqz īpedit p aliqd vēiale: tūc ē negligentia venial. Ad h nota q magna negligētia ē culpa. ff. de ver. sigl. magna. Et dissoluta negligētia ppe dolū ē. ff. man. si fideiussor. rñso. i. Et silr negligētia crassa ē ppe dolū ff. depo. qd nerua. i fi. Et h negligētia crassa: scie əpat. ff. de re. ou. cū sex. Securitas parit negligētiā: et negligētia parit offensā. de pe. di. i § ex his oībus. sup illo vbo. Si forte ignoscat Propt negligētiā rmouēd9 ē plat9. ex de of. cu sto. c. i. Qd itellige de negligētia crassa fz glo. ibidē sup illo vbo min9idone9. Notabilia nisi spālit notet: neglecta eē vñt. ff. de iiurl. ite apd labeonē. Itē negligētia q̄ in pprys reb9 ē clpāda: ī alienis ē vitupanda. C. man. i re mādata.

Sequit videre de 5°. s. de vitys q̄ silitudinē hnt cū prudētia. scilz prudentia carnis. astutia. dolus. et fraus. Sciēdū igit q circa prudētiā carnis: prudēs dr aliqs dupliciē. Uno mō simplicit. s. in ordine ad finē toti9 hūane vite. Alio mō fz qd. s. in ordine ad finē aliquē pticularē. sic dr prudēs aliqs in negociatiōe vel alio hi9. Si g prudentia carnis sumat fz rōnē absolutā prudētie. ita. s. q ī cura carnis əstituat finis totius vite: sic ē peccatū mortale: q2 p h auertit hō a deo. cū īpossibile sit eē plres vltimos fines. Et sic dr Ro. 8°. Prudētia carnis ē inimica deo. Si vo sumat fz rōnez pticularis prudentie: sic ē pctm veniale. Cōtingit. n. aliqñ aliquē affici inordiate ad aliqd delectabile carnis sine auersione a deo: vñ nō əstituit finē toti9 vite in delectatione carnis. Et sic adhibere studiū ad illaz delectationē nudā: ē pctm veniale. Si vo aliquis actū carnis referat in finē honestū: vt cū quis studet comestiōi ppt sustētationē corpis: nō dr prudētia cārnis: q2 sic hō vtit cura cārnis ad sustētationē corpis vt ad finē. Sciendū āt q aliqd pctm pōt habere falsā silitudinē cuz prudētia dupliciē. Uno° inq̄tū studiū rōis ordinat ad finē q nō ē vere bon9 sz apparēs. Et hoc ptinet ad prudētiā carnis. Alio° inq̄tum aliqs ad əsequēdū aliquē finē bonū vel malū vtit vys nō veris sed simulatis et apparentib9 Et h pertinet ad astutiā dolū et fraudē. sed ad astutiā pprie quo ad excogitationē hi9 viar. ad dolū aūt et fraudē pprie q̄ ad executionem opis. Sz dolus əsistit in vbis et factis. fraus pprie in factis. Sic tñ vt dic Augl. 4°. 5 Julianū. prudētia qñqz sumit in malo abusiue. ita et astutia: qñqz in bono. et h ppt silitudinē vnius ad alterā: pprie tñ accipit ī malo. Accipit etiā dolus abusiue in bono sensu. Sz qd de sollicitudine rex tpaliū: Nūqd ē licita. Rñ°. Sollicitudo hec pōt esse triplex. Prima ē anxietatis et auaritie. et hec ē mala. 2ª est nccitatis et puidētie: et hec ē bona. 3ª est dubietatl et diffidētie. et hec etiā ē mala. Prima est suffocās 2^a ad bonū ordinās. 3ª īpediēs. Dñs g Math. 6°. dicēs: nolite solliciti eē in crastinū: nō phibet sollicitudinē 2^am. sz pmā et 3^am. et q hō nō əfidat plus de se q̄ de deo. Un dic glo. iterlinearis. Nō labor et puidētia damnat: sz sollicitudo mētē suffocās. Oriunt autē pdicta vitia ex auaritia. Unde Gregl. zi° morat. ponit fraudē esse filiam auaritie.

De iusticia et iniusticia. ti. xi.

C Onsequēter cō

siderandū ē de iusticia. Et pmo de ipsa in se. 2° de partib9 eius. Circa pmū dicendū est q̄t modis dr iusticia 2° qd ē iusticia. 3° de actu eius. 4° de vitio sibi opposito. Circa pmū sciendū q iusticia tripliciē pōt accipi. Primo p ipso iure. Uñ qñqz dicūt hoīes de suo iure: qd est sua iusticia. 2° pro actu reddēdi vnicuiqz qd suū est. 3° p hitu īclināte determinate voluntatē ad reddēdum vnicuiqz qd suū ē. et ad gaudendū de ope iusti Q2 vt dicit phs. i. ethi. neqz iustū aliqs diceret nō gaudētē opatione iusta. p mō iusticia non ē vtus: sz ē obm iusticie vtutis. 2° mō est act9 vtutis. 3° mō ē vtus. Nota tñ: q iusticia fz qd ē hitus vtutis pōt accipi q̄tuor modis fm

Ricl.3.di.33.q.3.ar.5.c.Uno mō cōiſſime.ſ.p q̄libet rectitudīe aī:⁊ ſic q̄libet virtꝰ ē iuſticia qdā.Et ſic forte ſumit Anſ.li. de v̄itate dicēs c.12°.Juſticia ē rectitudo voluntatꝭ:ꝑpter ſe ſuata.Alio mō p rectitudine p quā hō iuſtificaf in ɔſpectu dei:⁊ ſic ſumif p caritate.Et ſic ſumit Augꝰ.li.83.q.q.61.dicens:ꝙ iuſticia q̄ p cetera diffundit̄ e dilectio dei ⁊ ꝓximi. 3° p q̄libet v̄tute ordīata p iuſticiā legalē ad bonū cōe.Et ſic ē idē cū q̄libet v̄tute differēs tñ ſm rōnem. 4° p hītu determināte volūtatē ad firmit̄ volendū ſuare rectitudinē debitā ī operationibꝰ:q ſūt ad alteꝝ.Et h̄ pōt eē dupliciꝛ Uno mō ad alteꝝ q̄ ē pſona ſingłaris.Et ſic ē iuſticia pticularis diſtincta p eſſentiā a v̄tutibus alijs.nec ɔꝫ dici v̄tus gnālis. Alio mō ad alteꝝ qd̄ ē cōitas.Et ſic ē iuſticia legalis.Et h̄ ē omni v̄tuti gnālis inq̄tū pcipit opa extiora cuiuſlibet v̄tutis ad bonū cōe referri.ſꝫ ꝙ vłt phs 5° ethi.c.9.Eſt tñ vna v̄tus ſpālis diſticta in eſſentia a vtutibus alijs. vnde nō ē gnālis alijs p pdicationē.ſꝫ p virtutem.

ſ Sequit̄ videre de 2°.ſ. qd ē iuſtiᵃ. Diffinit̄ aūt iuſticia ſꝫ ꝙ ɔſiſtit in opationibꝰ ad alteꝝ.Sic.n.ꝑpe ſumit̄.ſic ēt h̄ de ea itendimus a iuriſperitis. vt inſti.li°.i. Rica.i.ſic.Juſticia ē ɔſtās ⁊ ppetua volūtas ius ſuū vnicuiqꝫ tribuēs.Uolūtas ibi nomiat actū:nō potentiā.Solent.n. hītus diffiniri p actꝰ.Perpetua deſignat ibi ꝙ ad rōnem iuſticie reqrit̄ ꝙ hō hēat ꝓpoſitū ppetuo ⁊ ī oībꝰ iuſticiā obſeruādi.Conſtās vero deſignat: ꝙ oportet ꝙ ī hiꝰ ꝓpoſito firmit̄ pſeueret. Jus ſnū vnicuiqꝫ tribuēs deſignat actum iuſticie p ɔparatione ad ꝓpriā mām ⁊ obm. Aliqñ eni ponit̄ nomē actus p hītu q per actū ſpecificat̄ Hītus.n.dr̄ ad actū.Obiectū.n. iuſticie ē ibi Dicit.n.Jſid.li.ety. Jus dictū ē qꝛ ē iuſtum. Juſtū aūt ē obm iuſticie.Uñ phs 5° ethi.Oēs talē hītū volūt dicere iuſticia a q̄ ſūt opatiui iuſtoꝝ. Sciendū aūt ꝙ hoc nomē ius ē primo īpoſitū ad ſignificandū rē iuſtā.deinde eſt deſmiatū ad ſciam q̄ cognoſcit̄ qd iuſtū.deinde ad ſignificandū locū in q̄ ius reddit̄: vt cū dr̄ qs ɔparere in iure.Ulterius illud ius dr̄ qd̄ r̄ddit̄ ab eo ad quē ptinet facere iuſticiaꝫ.Jn diffinitiōe v̄o pdicta ſumit̄ ius p re iuſta.Si qs aūt pdictā diffinitionē vellet reducere ī d̄ bitā formā dicere poſſet:ꝙ iuſticia ē hītus ſꝫ quē aliqs ɔſtanti ⁊ ppetua voluntate ius ſuuꝫ vnicuiqꝫ tribuit.Et q̄i eſt eadē cū illa quā ponit phs 5° ethi.dicēs:ꝙ iuſticia eſt hītus ſm quē dr̄ aliqs opatiuꝰ ſm electionē iuſti . Licꝫ aūt iuſticia ꝓprie dicta nō ſit niſi vniꝰ hoīs ad alterū. metaphorice tñ dr̄ iuſticia eſſe in vno ⁊ eodē hoīe ſm ꝙ rō īperat iraſcibili ⁊ cōcupiſcibili.⁊ ille obediūt rōi.⁊ vłiter ſm ꝙ vnicuiqꝫ parti hoīs attribuit̄ qd̄ ſibi ɔuenit. Unde phs 5° ethi.hāc iuſticiā dicit metaphoricam.

ſ Sequit̄ videre de 3°.ſ.de actu iuſticie. Circa qd̄ nota ꝙ ꝓprius actꝰ iuſticie vt dictū ē: ē reddē vnicuiqꝫ qd̄ ſuū eſt Et h̄ etiā dicit Ambrꝰ.li.i.de offi.Eſt etiā actꝰ iuſticie iudiciū ſiue iudicare. Et pmū ꝓprie ptinet ad iuſticiā in exequendo.2ᵐ in inſinuando.Judiciū.n.ꝓprie noiat actū iudicꝭ inq̄tū ē iudex. Judex aūt dr̄ q̄ſi ius dicēs.Jus aūt ē obm iuſticie.Et iō iudiciū ſm pmā noīs īpoſitionē īportat rectā diffinitione iuſti ſiue iuris Qꝛ aūt aliqs bñ diffiniat aliqd ī opibus v̄tuoſis ꝓcedit ex hītu v̄tutis.⁊ iō iudiciū ꝓprie ptinet ad iuſticiā.Uñ phs 5° ethi. dicit :ꝙ hoies ɔfugiūt ad iudicē ſicad quādā iuſticiā animatā Ulteriꝰ eſt iudicij nome ampliatū ad ſignificādū rectā determinationē in qbuſcūqꝫ.Jn oībus aūt ad rectū iudiciū duo requirunt̄.Unū eſt virtus ꝓferens iudiciū:⁊ ſic iudiciū ē actꝰ rōnis.2ᵐ eſt diſpoſitio iudicantis:ex q̄ ē idoneus ad recte iudicandū.⁊ ſic in his q̄ ptinent ad iuſticiā ꝓcedit iudiciū ex iuſticia.Sic g̊ iudiciū ē quidā actus iuſticie ſicut inclinātis ad recte iudicandū.prudētie v̄o ſicut iudiciū proferentis.Spūalis aūt iudicat oīa.i.Corꝰ.2° qꝛ ex hītu caritatis inclinat̄ ad iudicandū recte de oībus ſm regulas dinas ex q̄bus ꝓnūciat iudiciū p ſapientie donū.ſicut iuſtus p v̄tuteꝫ prudētie:iudiciū ꝓnunciat ſm regulas iuris. Hec Tho.2ᵃ2ᵉ.q.60.ar.i.c.iᵐ.añ oppoᵐ.Accipit̄ aūt nomē iudicij multipliciꝛ. Primo p caſu fortuito.vt cuꝫ dr̄ h̄ euenit diuino iudicio. Judicio.i.caſu fortuito. 2° p diſcretione aī. vt cū dr̄ ꝙ in pueris nō ē iudiciū. 3° p vltima voluntate teſtatoris.4° p actione.Uñ iudiciū fam̄.hercꝭ.i.actio. 5° p iſtātia ſiue ordinatione cauſe facte corā iudice īter actorē ⁊ reum. Et ſꝫ h̄ iudiciū eſt actꝰ humanꝰ triū pſonaꝝ.ſ. actoris rei:⁊ iudicꝭ.Et ſm hāc acceptionē: iudiciū aliud ē ciuile:vt illud qd̄ ꝓponit̄ de pecunia vel re alia.Aliud criminale: vt illud qd̄ agit de criminibus puniēdis: ſiue penis infeWredis. 6° ſumit̄ iudiciū p ſentētia iudicꝭ.⁊ ſic eſt actus iuſticie.vt.ſ.dictū eſt.

ſ Seq̄t̄ de 4°.ſ.d̄ vitio oppoſito iuſticie .ſ.de iniuſticia. Circa qd̄ ſciēdū:ꝙ duplex ē iiuſticia.Una illegalis oppoſita iuſticie legali.Et hec ſm eſſentiā eſt vitium ſpāle iq̄tu reſpicit obm ſpāle.ſ. bonū cōe qd̄ ɔtēnit.Sꝫ q̊ ad occaſionē ē vitiū gnāle. qꝛ p ɔtēptū boni cōis pōt hō ad oīa pctā deduci Sic etiā oīa vitia inq̄tū ſūt ɔtra bonū cōe rōnē hñt iniuſticie q̄ſi ab iniuſticia deriuata: ſic etiā.ſ.ē dictū d̄ iuſticia. Alio mō dr̄ iiuſticia

fm ineq̃litatē q̃dā ad alteꝝ: ꝓut.s. hō vult habere plꝰ de bonis: vt de diuitȷs ꝛ honoꝛibꝰ: ꝛ minus d̃ malis vt de laboꝛibus: ꝛ dānis. Et sic hꝫ mām spālem: ꝛ ē vitiū spāle siue ꝑticulare oppositū ꝑticulari iustiͤ. Est aūt facē iiustū ex genē suo pctm̄ moꝛtale: qꝛ īfert nocumtū alteri: qd̄ d̃ se r̄pugnat caritati. Qui āt facit ī iustū ignoꝛās: nō fac̄ iiustū nisi ꝑ accn̄s: qꝛ fac̄ p̄ter intentionē: ꝛ iō mereꝛ veniā. Et h̄ dico loquēdo de ignoꝛātia facti: nō aūt de ignoꝛātia iuriꝭ. qꝛ illa nō excusat. Uñ phs de agētibꝰ iiusta loquēs 5° ethi. dic̄. Quicūq; ꝓpt̄ ignoꝛātiā peccāt: venialia sūt. Ille etiā q iiusticiā facit in quis deficit a ꝑfecta rōe eiꝰ qd̄ ē iustū facere: ī q̃tū reputari p̄t nō eē oino ɔ̄ volūtatē eiꝰ q̄ h̄ patit̄: vt si qs auferat alicui pomū vnū: vl̄ aliqd̄ tale: de q̄ sit ꝓbabile q̄ ide nō ledat̄ nec displiceat sibi. Hec Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 49. ar. 1. ꝛ. 4. c.

De spēbus iusticie q̄ sunt iusticia distributiua ꝛ ɔmutatiua. ti. 12.

d Einde ɔsiderandū ē de ꝑtibus iustiͤ. Et p̄ de ꝑtibus eiꝰ subiectis. 2° d̃ ꝑtibꝰ q̄i iteg̃libꝰ 3° de ꝑtibꝰ q̄i potētialibus. Circa p̄mū p̄ de ipsis ꝑtibꝰ. 2° de vitȷs oppositꝭ. Circa p̄ᵐ sciēdū q̄ ꝑtes subiectiue siue spēs iusticie sūt due: vt vl̄t phs 5° ethi. s. iustiᵃ distributiᵃ ꝛ ɔmutatiᵃ. Est. n. oꝛdo vniꝰ ꝓuate ꝑsone ad aliā quē dirigit ɔmutatiᵃ iustiᵃ: q̄ ɔsistit ī his q̄ mutuo fiūt int̄ duas ꝑsonas ad inuicē. Et ē oꝛdo eiꝰ qd̄ ē cōe ad singl̄as ꝑsonas: quē dirigit iustiᵃ distributiua cōium fm ꝓpoꝛtionalitatem.

De acceptione ꝑsonaꝝ. ti. 13.

d Einde ɔsiderandū ē de vitȷs oppositꝭ p̄dictis spēbꝰ iustiͤ. Et p̄ de vitio qd̄ opponit̄ iusticie distributiue. s. de ꝑsonaꝝ acceptiōe. 2° d̃ vitȷs oppositis iusticie ɔmutatiue. Circa p̄ᵐ q̄runt̄ plura. s. Utꝝ ꝑsonaꝝ acceptio sit pctm̄? R° q̄ sic. Deu. 1. Nō accipietis ꝑsonā cuiusq;. Personaꝝ āt acceptio opponit̄ iusticie distributiue. Cuiꝰ q̄dē eq̃litas ɔsistit in h̄: q̄ ꝑsonis diuersis diuersa tribuūt̄ fm ꝓpoꝛtionē ad dignitates ꝑsonaꝝ. Si ḡ aliq̄s ɔsideret illā ꝓpꝛietatē ꝑsone ꝑ quā illud qd̄ ɔfert̄ ei est ei debitū nō erit acceptio ꝑsone sed cause. Unde glo. sup illud Eph. 6°. Nō ē ꝑsonaꝝ acceptio apud deū dicit: q̄ iustus iudex discernit cās nō ꝑsonas Ut si q̄s ꝓmoueat aliquē ad magisteriū ꝓpt̄ sufficientiā scie. h̄ attendit debitā cām: nō ꝑsonā. Si vō ɔsideret tantū hic q̄ ē ille hō. s. Petrꝰ vel Johēs: erit acceptio ꝑsone. Ad ꝑsonā enī fert̄ q̄libet ɔsideratio nō faciēs ad cāꝫ: ꝓpt̄ quā sit dignꝰ hoc dono. Ut si q̄s ꝓmoueat aliquē ad p̄lationē vel magisteriū: qꝛ ē diues vel eius ɔsanguineus. Sic igit̄ pꝫ q̄ acceptio ꝑsonaꝝ ē pctm̄: cū iusticie distributiue opponat̄ in hoc q̄ p̄ter ꝓpoꝛtionē agitur. Nihil. n. nisi pctm̄ v̄tuti opponit̄. Unde acceptio ꝑsone fm Alex. an. 2°. t. 2. c. de acceptiōe ꝑsonaꝝ. q. 1. ar. 1. c. in p̄ncı° est iniusticia q̄ p̄fert̄ ꝑsona ꝑsone ꝓpter idebitā cām. Sꝫ obȷcit̄: qꝛ deus videt̄ ꝑsonas accipe: qꝛ q̄n̄q; de numero hoiꝫ vnius ɔditionis: vnū ꝑ gr̄am assumit: ꝛ alterū in pctō relinq̄t. fꝫ illud Math. 24°. Duo erūt ī lecto: vnus assumet̄ ꝛ alt̄ relinquet̄. ḡ ꝛc̄. R°. Duplex ē datio. Una ꝑtinēs ad iusticiā q̄. s. aliq̄s dat alicui qd̄ debet̄ ei: ꝛ circa tales datiōes attendit̄ acceptio ꝑsonaꝝ. Alia ē ꝑtinēs ad liberalitatē: qua. s. gratꝭ alicui dat̄ qd̄ sibi non debet̄. Et tal̄ ē collaᵒ muneꝝ gr̄e: ꝑ q̄ pctōꝛes a deo assumunt̄. Et in hac donatione nō habꝫ locū acceptio ꝑsonaꝝ: q̄a q̄libet pōt sine iiusticia de suo dare q̄tuꝫ vult ꝛ cui vult. fm illud Math. 20. Aut ñ lꝫ mihi qd̄ volo facē. Tolle qd̄ tuū ē ꝛc̄. Hec Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 63. ar. 1. c. ꝛ. c. ad 3ᵐ. Cōuenit cū eo Alex. an. vbi. s̄. Utrū acceptio ꝑsonaꝝ habeat locū in dispensatiōe spūaliū? R° q̄ sic. Unde Jaco. 2. Nolite in ꝑsonaꝝ acceptione hr̄e fidē dn̄i nr̄i Jesu xp̄i. Dic̄ glo. Augu. Quis ferat si q̄s diuitē eligat ad sedem honoꝛis eccl̄ie: ɔtēpto paupe instructioꝛe: ꝛ sanctioꝛe? Sic. n. dictū est: acceptio ꝑsonaꝝ ī q̄tū talis ɔ̄riat̄ iusticie. Q̄to aūt aliq̄s in maioꝛibus iusticiā trāsgredit̄: tāto ḡuius peccat Uñ cū spūalia sint t̄palibꝰ potioꝛa: grauius est pctm̄ accipe ꝑsonas in dispensatione spūaliꝫ: q̄ t̄paliū. Quia vō ꝑsonaꝝ acceptio ē cū aliq̄d attribuit̄ ꝑsone p̄ter ꝓpoꝛtionē dignitatꝭ ipiꝰ iō ɔsiderādū ē q̄ dignitas alicuiꝰ ꝑsone duplicit̄ pōt attendi. Unoᵒ simplicit̄ ꝛ fm se. Et sic maioꝛis dignitatis ē q magis abūdat in spūalibus donis gr̄e. Alio mō ꝑ ɔparationē ad bonū cōe. Contingit. n. q̄n̄q; q̄ ille q ē minus sciens magis ɔferre pōt ad bonū cōe ꝓpter potētiā vel idustriā secularē. vl̄ ꝓpt̄ aliq̄d aliud hiꝰ Et q̄a hiꝰ dispensatiōes spūaliū oꝛdinant̄ p̄ncipalius ad vtilitatē cōem. fm illud. 1. Coꝛi. 12° Unicuiq; dat̄ manifestatio spūs ad vtilitateꝫ iō q̄n̄q; sine acceptiōe ꝑsonaꝝ in dispēsatiōe spūaliuꝫ illi q sunt simplicit̄ minus boni: meliꝛibus ꝓferuntur. Sic etiā gr̄as gratꝭ datas deus q̄n̄q; minus bonis ɔcedit. Uñ q̄libet eligere tenet̄ q̄tum ad ɔsciam eligentꝭ melioꝛes vel simplicit̄ vel in ɔparatiōe ad bonū cōe. Et q̄a ille q de gremio eccl̄ie assumit̄ vt ī pluribꝰ

eē solet vtilior: q̄tū ad bonū cōe. qa magis di ligit eccl'iam in q̄ ē nutritus: iō s̄m statuta eccl'ie ē aliqs de gremio eccl'ie eligēd⁹. q̄tū ad h̄ q electio īpugnari non possit. In foro iudiciali sufficit eligere bonū. nec oꝫ eligere meliorem qa sic oīs electio calūniā pati posset. Sed obiicit: qa p̄lati eccl'ie solēt ad eccl'iasticas di gnitates siue b̄ñficia p̄cipue ɔsanguineos pro mouere: qđ videt ad exceptionē psonaꝝ ptinē R°. Circa ɔsanguineos p̄lati distinguēdū est: qꝛ qñq3 sūt min⁹ digni: ⁊ simpliciter: ⁊ p res pectū ad bonū cōe. Et si tales dignioribꝰ p̄fe runt ē pctm̄ acceptionis psonaꝝ ī dispēsatiōe sp̄ūaliū: q̄ꝛ p̄lat⁹ nō ē dñs: vt ea dare possit p libito s3 dispēsator: s̄m illđ. i. Corl. 4°. Sic nos existi. hō vt mi. xpi ⁊ dispen. mi. dei. Qñq3 vo ɔsanguinei p̄lati sunt eque digni sicut alij. Et sic licite pōt sine acceptiōe psonaꝝ aliqs suos ɔsanguineos p̄ferre. qa saltē ī hoc p̄eminēt: q de ipsis magis ɔfidere pōt. s. q secū vnanimit eccl'ie negocia tractēt. Hoc tñ esset ppt scan dalū dimittendū si ex hoc aliq assumerēt exē plū dandi bona eccl'ie ɔsanguineis etiā indi gnis. Obiicit iterū: qꝛ facilius dispēsat cū diuitibus ⁊ potētibus q ɔtrahāt mr̄imoniū ī ḡdu phibito q̄3 cū alijs. ergo ⁊c̄. R° q dispē satio mr̄imonij ɔ̄hendi p̄ncipalit fieri ɔsuenit ppt fedus pacis ɔ̄uandū. qđ qdē est magl ne cessariū cōi vtilitati circa psonas excellētes. Iō facilius cū eis dispēsat sine pctō acceptio nis psonaꝝ. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 63. ar. 2. o. Et cō uenit cū eo in oībus p̄dictis ī solone p̄ñtis. q. Alex. an. 2°. t. 2. c. de acceptiōe psonaꝝ. q. i. ar. i. 2. ar. p̄ncipalis. o. ⁊ ar. 3. p̄ncipali. Ad h̄ bre uit nota s̄m Alex. an. ibidē: q b̄ñficiū si sit pure tpale licet ɔferre ɔsanguineo si sit bon⁹ ex ītē tione ɔ̄sāguinitatis. Si vo sit annexū sp̄ūali licet ei ɔferre ex intētione ɔsanguinitatl: nō q dē p̄ncipalit s3 secūdario. vt. s. nō egeat: s3 non ita vt luxuriet. Si vo sit sp̄ūale oꝫ tm̄ attē di rō sp̄ūalis. Itē solet distingui. q aliud ē in maiori dignitate: aliud in minoribus b̄ñficijs. Et aliud cū eligit aliqs de gremio illius eccl'ie ⁊ aliud cū eligit de gremio alteri⁹ eccl'ie: siue postulat. Cū ḡ ep̄s eligit requirit q s̄m con sciam vtilior eligat. In minori vo b̄ñficio suffi cit q bonus. Si vo postulatio fiat: maior dili gētia requirit. Uñ si nō s̄m ɔsciam vel credu litatē eligat meliorē ⁊ vtiliorē: peccare videt. Hec Alex. an. vbi. s̄. in fi. Utꝝ acceptio pso naꝝ hēat locū in exhibitione honoꝝ: R°. Honor nihil aliud eē videt q̄3 q̄dā reuerētia ī testimoniū v̄tutis alicui exhibita: vt p3 p ph̄m .i. ethi. ⁊ iō v̄tus sola est honoris d̄bita cā. Ali qs tñ honorari pōt nō tm̄ ppt v̄tutē p̄priā: s3 etiā ppt v̄tutē alteri⁹. sicut p̄nceps ⁊ p̄lati ho norāt etiā si sint mali inq̄tū gerūt psonā di ⁊ cōitatl cui p̄ficiunt: ⁊ inq̄tū a deo hñt ptātē s̄m Alex. an. vbi. s̄. ar. 3. 2. p̄ncipalis. o. Et siliter parētes ⁊ dñi: si sint mali ppter pticipationē diuine dignitatis: q̄ est oīum pr̄ ⁊ dñs. Uñ Exo. 20. Honora p̄rem ⁊ mr̄em. t. Et. i. Thi. 6. dicit Quicūq3 sūt sb̄ iugo s̄ui dños suos oī honore dignos arbitrent. Senes aūt honorandi sunt ppt signū v̄tutis qđ est senectus. Uñ leuitl. 29 Corā cano capite surge ⁊ honora psonā senis Hoc tñ signū qñq3 defecit. Uñ Sap. 4°. Se nectus. n. honorabilis ē: nō diuturna neq3 nu mero annoꝝ ɔputata. Cani. n. sunt sēsus hoīs ⁊ etas senectutis vita īmaculata. Diuites etiā sunt honorādi: p eo q ī cōitatibus maiorem obtinēt locū. Si vo solo ītuitu diuitiaꝝ hono rent. s. vt credāt meliores. qꝛ ditiores vl' etiā honoribꝰ eccl'iasticis digniores s̄m Augl. est pctm̄ acceptiōis psonaꝝ. Uñ dr̄ in glo. Iaco. 2. Quicūq3 diuitē ppter diuitias honorat pec cat. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 63. ar. 3. o. ⁊ Alex. an. vbi s̄. Sec⁹ ē si diues honoret vt scandalū eius ⁊ alioꝝ euitet: ita tñ q paup nō ɔtemnat: nec di ues in pctō suo foueat. Utrū pctm̄ acceptio nis psonaꝝ habeat in iudicio locū: R° q sic Unde puer. 18° dr̄. Accipe psonā ī iudicio nō est bonū. Intm̄. n. est actus iusticie put iudex ad eq̄litatē iusticie reducit ea q̄ in eq̄litatē op positā facere possūt. Acceptio. n. psonaꝝ quā dā ineq̄litatē h3 inq̄tū aliqd attribuit alicui psone p̄ter suā pportionē in q̄ eq̄litas iusticie ɔsistit. Et iō manifestū ē: q p acceptionē pso naꝝ corrūpit iudiciū. Sed obiicit. qꝛ Eccl 4° dr̄. In iudicio pupillis esto misericors. S3 hic videt accipe psonā paupis. ḡ acceptio pso ne ī iudicio nō est pctm̄: R° q hō in iudicio oꝫ paupi subuenire: q̄tū pōt fieri. tñ sine lesiōe iudicij. Alioqn locū h3 illđ Exo. 23°. Paupis nō misereberis in iudicio. Hec Tho. vbi. s̄. ar. 3. ⁊ 4. o. Sic ḡ equitas in iudicio oꝫ esse vt a v̄itate nō declinet occasione huius vel illius psone. Nec obstat illud Eccl. 4. s. Esto ⁊c̄. qꝛ ītelligit q iudex oꝫ tueri miserabiles psonas ab oppressione diuitū ⁊ potentū. Et si amore vel timore eoꝝ vel sola rōne pauptatis defici unt psone q̄ sunt nccē ad instructionē cause paups: vel psone miserabilis iudex ex officio subuenire tenet. In v̄itate aūt sn̄ie neutri par ti debet parcere. Hec Alex. an. 2°. t. 2. c. d̄ acce ptione psonaꝝ. ar. 3. 2. p̄nci. o.

De ɔtumelia. ɔuitio. ⁊ īproperio. ti. 14.

p

Postea ɔsideran dū ē de vitijs oppositis iusticie cō

mutatiue. Hoꝝ aūt quedā ɔmittūt circa ɔmutationes inuolūtarias: puta ꝑ hoc ꝙ aliqđ nocumentū infert ꝓximo ɔ̄ voluntatē eiꝰ. Qđ qdē fieri pōt dupliciť. s. verbo ⁊ facto. Facto cū ꝓximus lediť in ꝑsona vľ in rebus. Et de his q̄ sic ɔmittunť dictū ē. s̄. liº. i. de ꝑceptis. Uerbo aūt lediť ꝓximꝰ eẋ iudiciū ⁊ ī iudicio. Et qdē de ꝓximi lesione i v̄bo ⁊ in iudicio hitū ē. s̄. li. .i. vbi agiť de 8º ꝑcepto. De illa v̄o q̄ est eẋ iudiciū: hic dicendū ē. Et ꝑmo de ɔtumelia. 2º đ detractione. 3º de susurratiōe. 4º de derisione 5º. de maledictione. 6º gr̄a huius mãe de multilogo. 7º qꝛ oꝛe nō tm̄ peccať in loq̄ndo: sed etiā in tacēdo dicēdū ē de taciturnitate. Circa ꝑmū q̄runť plura. s. qđ sit ɔtumelia ⁊ vtruȝ ɔsistat ī v̄bis: Rꝫº. Sic ꝓꝑꝛie loquēdo iꝑoꝛtat dehonorationē alicuiꝰ. s. illā q̄ cōsistit in h̄ ꝙ aliq̄s illud qđ est ɔ̄ honoꝛē alicuiꝰ deducit ī noticiā eiꝰ: ⁊ alioꝝ. qđ qdē fit ꝑ aliq̄ signa. Uerba aūt vt diť Augꝰ. 2. de doctri. xp̄iana. iter hoīes obtinēt p̄ncipatū significandi. Et iō ɔtumelia ꝓꝑꝛie loq̄ndo ɔsistit in v̄bo. Uñ Isiđ. li. ety. Cōtumeliosus iquit dr̄ aliq̄s qꝛ velox est: ⁊ tumet v̄bis iiurie. Uñ ɔtumelia ꝭꝫ Alex. an. 2. t. 2. c. de ɔtumelia. ar. i. in p̄nº. est pctm̄ ex iꝑꝛoperio ſmonis maīfesto: tendēs ad nocumētū ꝓximi. Quia tñ etiā ꝑ facta aliq̄ significať aliqđ: iō extēso noīe ɔtumelia etiā in factis dr̄ eē Uñ suꝑ illđ Ro. i. Cōtumeliosos suꝑbos. diť glo. ꝙ ɔtumeliosi sunt q̄ dictis vel factis cōtumelias ⁊ turpia inferunt. Est aūt ɔtumelia maioꝛ: si q̄s alicui dicat eiꝰ defectū coꝛā multis: q̄ꝫ si dicat sibi soli. Hoc. n. cedit in detrimentum honoꝛis sui vel reuerētie sibi ab alÿs exhibende. Et tñ etiā si sibi soli dicat: ɔtumelia ē: iq̄ꝫtū fať ɔ̄ reuerentiā audientis. Hec ꝭm Tho. 2ª 2ᵉ q. 72. ar. i. c. ⁊ Alex. an. vbi. s̄. c. Quđ ɔueniunt ⁊ differūt h̄ tria. s. ɔuitiū. iꝑꝛoperiū. ⁊ contumelia: Rꝫº. In h̄ ɔueniūt ꝙ in v̄bis p̄ncipaliť ɔsistunt. qꝛ ꝑ illa oīa reꝑħtať aliq̄s defectus alicuius ī detrimentū honoꝛis eiꝰ. Hiꝰ āt defectus est triplex. s. defectus culpe q repꝛesentať ꝑ ɔuitiū. qꝛ ɔuitiū dici ɔsuenit nō tātū aīe: ſꝫ etiā coꝛꝑis. Uñ si q̄s iiuriose dicat alicui eū eē cecū ɔuitiū dicit: ſꝫ nō ɔtumeliā. Si āt dicat ꝙ sit fur: nō tm̄ ɔuitiū: sed etiā ɔtumeliā infert. Secundꝰ defectꝰ ē minoꝛatiōis siue indigētie: q etiā derogat honoꝛi quācūq̄ꝫ excellētiā ɔsequēti. Et h̄ reꝑħtať ꝑ v̄bū iꝑꝛoꝑÿ qđ ꝓꝑꝛie est qñ aliq̄s iniuriose reducit alicui ad mēoꝛiā auxiliū qđ ɔtulit ei nc̄c̄itatē patienti. Uñ Eccl. 20. Exigua dabit ⁊ multa iꝑꝛoperabit. Qñq̄ꝫ tñ vnū istoꝝ poniť ꝓ alio. ſꝫ Tho. vbi s̄. in r̄ñsione ad 3ᵐ arᵐ. ⁊ Alex. an. Pōt etiā 3º dici ꝙ ɔuitiū dr̄ rōe mãe. s. eo ꝙ ɔuitiū vľ q̄si vitiū iꝑoniť. ɔtumelia v̄o rōe motiui. eo ꝙ cū q̄dā tumoꝛe ꝓgrediť ꝭm Alex. an. t. eo. ar. i. c. in fi. Utꝝ ɔtumelia vel ɔuitiū sit peccatū moꝛtale: Rꝫº Uerba ſꝫ essentiā. i. inq̄ꝫtū sūt q̄dā soni audibiles nulli iferūt nocumentū. nisi foꝛte q̄uando auditū. vt cū q̄s nimis alte loq̄ť. Inq̄ꝫtū v̄o sunt signa repr̄sentantia aliqđ in noticiā alioꝝ multa dāna possunt iferre: iter q̄ ē vnū ꝙ hō dānificať q̄ꝫtū ad detrimētū sui honoꝛis. vel reuerētie sibi exhibēde ab alÿs. Hec aūt significatio ex interioꝛi ꝓcedit affectu. Et ideo in pctis verboꝝ maxīe ɔsiderandū videť ex q̄ affectu aliq̄s ꝓferat v̄ba. Cū igiť ɔuitiū siue ɔtumelia de sui rōe iꝑoꝛtat quādā dehonorationē: si itentio ꝓferentis ad h̄ ferať: vt per v̄ba q̄ ꝓfert honoꝛē alťius auferat: hoc ꝓꝑꝛie ⁊ ꝑ se est dicere ɔuitiū ⁊ ɔtumeliā. Et h̄ ē peccatū moꝛtale nō minꝰ q̄ꝫ furtū: vel rapina. Nō eni hō minꝰ amat honoꝛē suū q̄ꝫ reꝫ possessā. Uñ mereť penam inferni ꝭm illud Math. 5º. Qui dixerit fratri suo fatue: reus erit gehēne ig. Si v̄o aliq̄s verbū ɔuitÿ vel ɔtumelie dixerit alteri: nō tñ aīo dehonoꝛādi: sed foꝛte ꝓpter coꝛꝛectionē: vel ꝓpť aliqđ hiꝰ. nō dicit ɔuitiū vel ɔtumeliā foꝛmaliť per se: ſꝫ per accidēs ⁊ mãliter. inq̄ꝫtū. s. diciť illud qđ pōt esse ɔuitiū ⁊ ɔtumelia. Uñ hoc pōt qñq̄ꝫ esse absq̄ꝫ omni pctō. Unde dñs dixit ap̄lis Luč. 24º. O stulti ⁊ tardi coꝛde. ⁊c̄. Qñq̄ꝫ v̄o pōt esse cū pctō veniali. vt si sit leue ɔuitiū nō multū hoīem dehonestans: ⁊ ꝓferať ex aliq̄ leuitate aī: vel ex ira leui sine firmo ꝓposito aliquē dehonorandi: vt cū aliquis intendit per hiꝰ verbū aliquem leuiter contristare. Unde requiriť discretio: vt homo modeste vtať hiꝰ verbis: quia posset eē ita graue conuitium ꝙ per incautelā ꝓlatum: honoꝛē eius contra queꝫ diceret auferret. Et tunc homo moꝛtaliter peccare posset: etiaꝫ si dehonoꝛationē alterius non intenderet: sicut etiā si quis aliquē incaute ex ludo percutiens q̄uiter ledat: culpa nō caret. Ideo dicit Augꝰ. de ser. do. in mōte. Raro ⁊ ex magna necessitate obiurgationes sunt adhibende in quibus non nobis sed vt domino seruiať instemus:

Sed obycituꝛ. quia ɔuitiari ꝭm pħm 4º ethi. est actus virtutis. s. eutrapelie: nō ergo ē peccatum: Rn̄deo. Ad eutrapeliam pertinet dicere aliquod conuitium leue non ad dehonoꝛationem vel contristationem eius contra quem dicitur. sed magis ad iocum ⁊ delectationem. Et hoc sine peccato potest esse: si seruentur debite circunstantie. Si vero aliq̄s non foꝛmidet contristare eum contra quem pꝛofertur hiꝰ conuitium iocosum: vt excitet in alÿs risum: hoc est vitiosum: vt patet ibidem. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 72. ar. 2. o. Et conuenit cum eo Alex. an. 2. t. 2. c. de contumelia. ar. 3. c.

Utrū aliqs debeat ɔtumelias sibi illatas susti nere:℞ ꝙ sic qñqꝫ. Tenemur.n. hr̃e paratū aīum ad ɔtumelias tolerādas: si expediēs fue rit. Nō tñ tenemur h̄ semꝑ actu facere: vt hr̃i pōt ex v̄bis Aug/.li° de ser.dñi in mōte. Qñqꝫ oꝫ iiuriā illatā repellere. Tū ꝑpt̃ bonū ɔtume liātis.s.vt ei⁹ audacia repmat: ꝛ de cetero hi⁹ nō attēptet. Fꝫ illud ꝑuer.26°. Responde stul to iuxta stulticiā.s.ne sibi sa.vi. Tū ꝑpt̃ bonū multoꝝ q̄ꝝ ꝑfectus īpedit̃ ꝑ ɔtumelias nobis illatas. quā rōeꝫ tāgit Greg/.sup Ezech.omel 9. Et oꝫ repellē moderate.s.ex affectu caritat/ nō ex cupiditate ꝑuati bonor/. Uñ ꝑuerb.26° Ne respōdeas stulto iuxta stulticiā.su.ne.s. ei sit̃is efficiar/. Hec Tho.vbi.s̄.ar.3.o. Attēden te etiā sūt ɔditiōes ɔuitiantis ꝛ ɔuitiati. ꝛ ſm h̄ oꝫ ɔuitiū sustinere vel nō sustinere. Si.n.cō uitiū dicat̃ a ꝑuocato ꝑsone pari: vel iferiori: vl̃ etiā supiori: vbi nō ē iiuria officiȷ ꝛ ꝓsumit̃ de medicina morbi siue ītēꝑerātie ꝑ sustinen tia sustinēdū ē: ꝛ ē meritoriū. Si vo dicat̃ su ꝑiori ī iniuriā officiȷ vl̃ aliȷ corā ipo: ꝛ d̄ reme dio tēꝑerātie nihil ꝓsumat̃ si sustineat̃: nō est sustinēdū. Hoc aūt difficile ē cognoscere cuꝫ īfert̃ ɔuitiū pari. Qñ aūt ifert̃ inferiori: siue d̄ linquens sit īferior siue nō: sustinere ē oportu nū. ꝓ Aliud est arguere vel corripe tpe q̄ ɔuiti ans ē in furore: qꝛ tūc: nō ɔpetit. Nō.n.ē tunc aptus ad recipiedū. Et aliud ē iā sedato aliq̄ꝫ tulū furore. qꝛ tūc est sibi ꝑficuū. Fꝫ illud Eccl/ 20. Q̄ꝫ bonū arguere q̄ꝫ irasci ꝛc̃. De p̄ dr̃ Eccl/ 8°. Nō icendas carbones pctōꝝ arguēs eos .s.tpe q̄ ira eis dñat̃. Hec Alex.an.vbi.s̄.ar.3. o. Utrū ɔtumelia oriat̃ ex ira:℞°ꝙ sic. vt dic̄ Greg/.3i.moral. Contumelia.n. magnā hꝫ ꝓpinqtatē ad finē ire: q est vi dicta. Nulla.n. vindicta est irato magl in ꝓmptu q̄ꝫ iferre cō tumeliā. Et iō ɔtumelia maxīe orit̃ ex ira tan q̄ꝫ ex p̄nci° ꝓxio. Nihilomin⁹ tñ nasci pōt ex supbia ꝑpt̃ dispositionē ɔcomitantē. Qui.n. supbi sunt estimāt alios inferiores se. vñ ex in dignatiōe ɔtumelias infligunt. Sic ḡ motiuū ɔtumelie pōt esse vel appetit⁹ vindicte.s. cū se ꝑ h̄ estimat vindicari: ꝛ sic reducit̃ ad irā. Uel ɔtēptus īferioris vel q̄i iferior/: ꝛ sic ad supbi aꝫ. Hec Alex.an.vbi.s̄.ar.5.c. Utꝝ meli⁹ fiat vīdicta vel satisfactio silēdo: q̄ꝫ ɔuitiāti respō dendo:℞°. Si fiat ɔparatio in genere: meli⁹ ē silere q̄ꝫ r̄spōdere ad victoriā obtinēdā. Pl⁹ eni ē vincere vitiū q̄ꝫ ꝑsonā: Fꝫ illud ꝑuer.16°. Melior ē sapiens viro forti. ꝛ q dñat̃ aīo suo ex pug.vrbiū. Si vo fiat ɔpatio ſm ɔditiones ꝑsone: meli⁹ pōt eē in casu respōdere q̄ꝫ silere. In iudice.n.est laudabile ꝙ iponat stulto silē tiū. Tollit̃.n.sibi aliqñ ꝓsūptio sapie ꝑ rñsionē vt.s.suā stulticiā recognoscat. Hoc Alex.an. 2.t.2:c.d̄ ɔtumelia.ar.4.c. Siqs tñ h̄ aīo tace ret vt ɔtumeliantē ꝑuocaret ad iracundiā h̄ ad vindictā ꝑtineret. sꝫ siqs taceat vt det locū ire h̄ ē laudabile. Uñ Eccl/.8°. Nō litiges cuꝫ hoīe linguato: ꝛ nō struas in ignē illius ligna. Hec Tho.2°2°.q.72.arti.3.c.3ᵐ. Utrū aliqs vinci possit ī ɔuitijs ab alio nisi ꝑus vincat̃ a seipo:℞° simplr̃ ꝙ non. Uincit̃.n.qs a se mł̃ tipliciť.pmo cū delinqt: ꝛ ꝑ hoc ē cā ɔuicij.2° si delinqt: tñ dolet de ɔuitio ꝑpt̃ se: nō ꝑpt̃ cō uitiante.3° cū ipotentē estimat se ad vincēdū. Si vo nullo hoꝝ modoꝝ a se vincat̃: non pōt ab alio vici lꝫ vict⁹ estimet̃. Uñ Criso. Sit ali qs vir mirabilis ꝛ magnus: ꝛ oēs vocēt eū fu rē ꝛ hi⁹. ille vo nō molestet̃. nec fit sibi ɔscius alicui⁹ talis: lꝫ multi d̄ eo talē habuerīt opinio nē: nō est ɔuitiū passus: sꝫ illi seipos ɔfuderūt ille aūt nō est ɔfusus. Hec Alex.an.vbi.s̄.in fine. Utrū ɔtumelia sit ḡuior adulatiōe:℞°. Q̄tū ad h̄ ꝙ ɔtumelia dicit bonū malū: ē gra uior. Quātū vo ad h̄ ꝙ ɔtumelia magis ordi nat cognitiuā in bonū faciendū: vel ad malū declinandū est minus ḡuis. Adulatio.n.clau dit oculū cordis: ne malū videat̃. Cōtumelia vo occasionalit̃ apit: vt videat̃ malū ꝛ cauea tur. Hec Alex.an.vbi.s̄.ar.6. Utrū ɔtume lia sit grauior detractiōe:℞°. Grauior ē q̄ꝫtū ad hoc ꝙ pluribus in ea publicat̃ malū. Quā tū vo ad hoc est min⁹ grauis: qa magis caueri pōt malū qd̄ accidit ex ɔtumelia q̄ꝫ qd̄ accidit ex detractiōe. Hec Alex.an.ibidē. Qua pe na puniri oꝫ ɔuitiator fr̃is:℞°. Pena pecūia ria facta extimatiōe iiurie arbitrio iudicis Fꝫ q̄litatē ꝛ q̄ꝫtitatē iniurie: ꝛ h̄ si ciuilit̃ agat̃. Si aūt criminalit̃ extraordinaria pena offō iudic/ ir rogat̃. isti.de iniur/.§.i sū. Siqs aūt ɔtumeliā aut ɔuitiū itulerit epō mox deposit⁹: curie tra dat̃.ii.q.i.si qs sacerdotū. Idē est ſm Hosti.si epm: dominū suū publice denegauerit: vt ibi ꝑē vr̃. Ul̃ si ei auxiliū nō p̄buerit: ꝛ occidi ꝑmi serit. Ul̃ si eū man⁹ violētas iiecerit.ff.d̄ re iud oē d̄lictū.§.i.ꝛ fi. Hec Hosti.ti.d̄ cler/.maledi.

De detractione ꝛ ifamatione.ti.15.

d Einde ɔsiderandū ē de detractiōe. Et p̄ de ipa.2° d̄ ei⁹ pena. Circa p̄mū q̄rūt̃ plura.s. Quid ē detractio:℞°. Detractio est aliene fa me ꝑ occulta v̄ba dnigtio. Qui.n. ꝑfert v̄ba ɔ̄ aliquē in occulto. q̄ꝫtū in se ē: audientes facit habē malā opinionē d̄ eo ɔ̄ quē loq̄t̃. Hoc.n. intēdere videtur: ꝛ ad hoc conat̃ detrahens. vt v̄bis ei⁹ credat̃. Uñ dr̃ detrahere q̄i subtra here.s. de fama ei⁹. Qd̄ fit qñqꝫ directe: vt cuꝫ

qs falsū alij iponit.vel pctm̄ auget v̄bis.Ul' re uelat occultū: vel illud qd ē bonū dic itētiōe mala factū.Qn̄qȝ v̄o idirecte.s. cū bonū alti⁹ negat.vel malitiose tacet. Un̄ pȝ q̄ detractio differt a ɔtumelia:qꝛ ɔtumeliosus loqt̄ ɔ̄ ali quē manifeste:d̄tractoꝛ occulte. Et q̄ꝫtū ad fi ne itērū fiue nocum̄tū illatū : qꝛ ille derogat honoꝛi:detractoꝛ fame. Hec Tho.2ª2ᵉ.q.73. ar.i.c.ꝛ Alex.an.pleni⁹ 2º.t.2.c.d̄ d̄tractōe.ar. i.o. Utrū detractio sit pctm̄ moꝛtale:Rꝫº.vt dictū ē.s̄.pctā v̄boꝝ maxie sunt ex itentiōe di centi iudicada.Detractio aūt f̄m sui rōnē oꝛ dinat̄ ad denigrandū famā alicui⁹. Un̄ ille p̄ se loquēdo d̄trahit q ad h̄ de aliq̄ obloquit̄ eo absn̄te:vt denigret famā ei⁹.Auferre aūt alicui famā est valde graue:qꝛ inter res t̄pales videt̄ fama p̄cioſioꝛ eē:p cui⁹ defectū bō ipedit̄ a mł tis bn̄ agēdis. Propt̄ qd d̄r Eccl.41.Curā ha be de noīe bono.h̄.n.magis p̄manebit tibi q̄ꝫ mille thesauri magni ꝛ p̄ciosi. Et iō detractio p̄ se loquēdo ē pctm̄ moꝛtale.Un̄ ad Ro.i.d̄r Detractoꝛes deo odibiles. Qd ideo d̄r vt dic glo.ne leue puter̄ ppt̄ h̄ q̄ ɔsistit in v̄bis. Cō tingit tn̄ qn̄qȝ q̄ aliqs dicit aliq̄ v̄ba p q̄ dimi nuit̄ fama alicui⁹ no itendēs hoc:sȝ aliqd ali ud. Hoc aūt nō est detrahere p̄ se ꝛ foꝛmalit̄ loquēdo:sȝ tm̄ mālit̄:ꝛ q̄i p accn̄s.Et si qdē v̄ba p q̄ fama alicuius diminuit̄ p̄ferat ppt̄ aliqd bonū vel nocumentū euitandū: debitis circūstantijs f̄uatis nō peccat: nec pōt dici d̄ tractio.Si aūt p̄ferat ex aī leuitate:vel pp̄ter aliqd aliud nō nccīum nō peccat moꝛtalit̄.ni si foꝛte v̄bū qd dicit notabilit̄ famā alicui⁹ le dat:ꝛ p̄cipue i honestate vite:qꝛ h̄ ex ipso ge nere v̄boꝝ rōnē hȝ pcti moꝛtalis.ꝛ tenet̄ aliqs ad restōnem faciedā sic̄ ad restōneȝ cuiuslibȝ rei subtracte. Hec Tho.vbi.s̄.ar.2.c. Nota f̄ȝ Alex.an.vbi.s̄.ar.3.c. q̄ reuelare malū p̄xi mi ei q pōt ꝛ vult p̄desse: ꝛ eo oꝛdine q̄ oȝ ꝛ quo fine oȝ:cū alijs circūstantijs debitl ad ei⁹ coꝛrectionē: vel nocumēti qd ibidē pōt acci dere vitationē ē bonū. Si v̄o debite ɔditiōes desint:est malū.Et si quideȝ dicat̄ ex leuitate nec sit volūtas nocēdi:nec aggrauet̄ ex circū stantijs est pctm̄ veniale. Si aūt ex delibera tiōe in nocumētū p̄ximi:ē moꝛtale.Ad h̄ etiā nota glo.sup illud p̄uerb.24.Cū detractoꝛib⁹ nec ɔmiscearis.Hoc inqt sp̄ālit̄ vitio p̄clitat̄ fere totū genus humanū.Hoc iō dic. Tum qꝛ pauci p viā salutis ambulāt. Tū qꝛ pauci vel nulli sunt q nō aliqn̄ ex aī leuitate aliqd dicāt vn̄ in aliq̄ vel leuit̄ fama alteri⁹ minoꝛat̄.Un̄ Hiero.dicit. Raro inuenies q ita irrep̄hensi bilē velit exhibere vitā suā:vt nō libent̄ repre hēdat alienā.Itē nota f̄m Ray. q̄ detractio siue ifamatio qn̄qȝ fit v̄bis planis. Qn̄qȝ v̄bis artificiosis.i.artificiose excogitatis sicut canti lenis.Qn̄qȝ nutib⁹ ꝛ signis.Qn̄qȝ etiā scriptis q̄ dicunt̄ libelli famosi.vt cū qs scribit cartā i iuriā ꝛ i ifamiā alteri⁹:ꝛ p̄ijcit occulte in ec clesia vel in platea:vel domo: vt inuenta ꝛ le cta ali⁹ ifamet. Et talis moꝛtalit̄ peccat. Et ɔ̄ ɔfectoꝛes taliū libelloꝝ necnō ꝛ ɔ̄ inueniētes eos ꝛ nō statiȝ destruētes sȝ dolose manifestā tes pene ḡuissime sūt institute tā f̄m leges q̄ꝫ f̄m canones vt flagellatio ꝛ excōica⁹.f̄ȝ cān.5 q.i.q i alti⁹.ꝛ.c.hi.q̄.Et si ɔstet qs fecerit :pōt accusari ꝛ deponi cū sit ḡue pctm̄ ꝛ accusatio ne dignissimū ꝛ ɔdēnatiōe.di.25.§. nunc aūt circa mediū di.ꝛ decapitatione f̄ȝ leges.C.de famo.libel.l.vna.ꝛ.5.q.i.siqs famosū. In foꝛo aūt p̄nie tenet̄ ad r̄stitutioeȝ dāni dati.s.si al's absqȝ hi⁹ ifamatiōe nō icurrisset illud damnū. Tenet̄ etiā ad restitutionē fame si foꝛte p̄pter h̄ ali⁹ ē ifamatus.Qd fiet h̄ mō.s.vt vbi publi ce dixit v̄bis vel cātilenis:p se:vel p aliū. vel etiā vbi p̄iecit libellū famosū: necnō ꝛ alijs locis vbi itelligit illū ɔtra quē h̄ acta sūt infa matū h̄ est occasiōe sui dicti vel facti vł signi. publice sibi recognoscat erroꝛē suuȝ ꝛ culpā p̄ se si audet.vł p aliū si n̄ audet p se. Et p posse remoueat vł saltē alleuiet ifamiā. Tenet̄ etiā secum ɔponere: ꝛ de iniuria humiliter veniaȝ postulare in p̄opꝛia persona si audet:vel per alium si non audet per se tacito nomine.Pro bant̄ hec.14.q.6.si res.ꝛ.5.q.i. quidam. Hec Ric. Scd̄m tn̄ Hosti. si ille q diffamauit ex recognitiōe erroꝛis sui magi ifamaret ifama tū no dicat.ego de tali facto infamauerā:sȝ di cat sic.Ego ifamauerā talē de eo de q̄ est iter vos infamat⁹.Bn̄ scitis qd ē illud.Sciatis q̄ ego tāq̄ꝫ malitiosus ꝛ malus h̄ adiueni. ꝛ mē daciū ē q̄cqd dixi.Et nō dicat falsū:sȝ menda ciū:qꝛ ɔ̄ mētē dicebat p̄ximū ifamando:ꝛ tn̄ veꝝ pōt eē qd dicebat. Sȝ qd si de diuersis i famat⁹:ꝛ a diuersis:Nā tūc ncc̄e ē vt specifi cet̄ sic̄ videt̄. Rn̄det Hosti. q̄ faciat h̄ ad ar bitriū ifamati:vł si ḡuit̄ arbitraret̄ ad arbitriū iudicis debēt se purgare.ar.ex̄ de iur̄iur̄l. ve niēs.ꝛ.c.q̄ntaualllis.ꝛ de arbi.c.2. De hac etiā mā.s.d̄ restōne fame vide.j.li° 5°. ti. d̄ restōne ar.2.q.3. Qd ē ḡui⁹ pctm̄.s.ɔtumelia vł d̄tra ctio:Rꝫº q̄ ɔtumelia q̄ꝫtū hȝ maioꝛē p̄ximi le siōnē:sic̄ ꝛ rapia ē ḡui⁹ pctm̄ q̄ꝫ furtū:vt dc̄ȝ ē.s̄ Ex q̄ vitio p̄cipue oꝛit̄ d̄tractio:Rn̄º. Ex iui dia:qꝛ nitit̄ q̄lit̄cūqȝ minuē gl̄iaȝ p̄ximi.Utrū audiēs tolerans detrahentem ḡuiter peccet. Rn̄deo q̄ sic.Uidet̄.n.ɔsētire detractoꝛi: vn̄ fit p̄ticeps pcti ei⁹.Et si iducat eū ad d̄trahen dū vel saltē placeat ei detractio ppt̄ odiū ei⁹ cui detrahit̄:nō min⁹ peccat q̄ꝫ detrahens :ꝛ qn̄qȝ magis.Un̄ Ber.Detrahē aut detrahētē

Nota q i f̄ matores libellos infamatorios decapitat̄ s̄m leges

audire. qd hoc dānabilius sit: non facile dixeris. Et Hiero: Nō minꝰ auribꝰ ꝙ ligua fugias detractiões. Si vo nō placeat ei pctm̄. sȝ ex timore vel negligētia vel etiā verecūdia qdam omittat repellē detrahentē peccat qdē: sȝ multominꝰ ꝙ detrahēs: ⁊ plerūqȝ venialit̄. Qñqȝ ēt h pōt ēē pctm̄ mortale. vl̄ ppt̄ h ꝙ alicui ex offō incūbit corripe detrahētē. Uel ppt̄ aliqd piculū ɔsequēs. Uel ppt̄ radicē q̄ timor hūanus pōt eē qñqȝ pctm̄ mortale. vt hr̄. j. Non tñ dȝ aliqs resistere detractori: arguēdo eū de falso: maxie si sciat eē vex qd dic̄. sȝ dꝫ deret eū vbis redarguere de h ꝙ peccat fr̄i detrahēdo vel saltē ostēdere ꝙ ei dtractio displiceat p tristiciā faciei. qr vt dr̄ puer. 25°. Uentꝰ aglo dissipat pluuias: ⁊ facies tristis linguā detrahētē Et Hiero. Si in nobis eēt diligētia: ne passiȝ obtrectatoribꝰ crederemꝰ: iā oēs detrahere timerēt. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 73. ar. 3. ⁊ 4. c. Et cū eo ɔuenit Alex. z. t. z. c. de detractiōe ar. 5. o.

f Egt̄ vidē d 2°. s. de pena dtractorl. Circa qd sciendū: ꝙ detractor fȝ qd notat Hof. fit infamis ⁊ ab eccl'ia pycit̄ 6. q. i. dteriores. Itē punit̄ vt homicida vt ibidē se. ca°. ⁊ de pe. di. i. homicidiox. Non ꝙ detrahere sit crimē ita gue sic occidē: sȝ qr punit̄ pēa et̄na sic occidē: sic dr̄ Math. 5. Qui dixerit fr̄i suo racha reus erit gehenne ignis.

De susurratione: titulus sexdecimus.

p Ostea ɔsideran/dū ē d susurratiōe. Circa quā q̄rūt̄ plura. s. vtrū sit pctm̄ distinctū a detractiōe: Rō ꝙ ɔuenit cū detractiōe in mā ⁊ mō loquēdi: qa vterqȝ dic̄ de pxio malū occulte. ppt̄ qd aliqñ vnū pōit̄ p alio. Uñ Eccl. 5°. Non appellerl susurro. Susurrones vero amicitiā nitunt̄ sepaгe. Uñ sup illud Ro. pmo Susurrones detractores. dic̄ glo. Susurrōes iter amicos discordiā seminātes. detractores aūt aliox bona negāt vl̄ minuūt. Criminator aūt differt ab vtroqȝ: qr crimiator ē q publice crimia alys iponit. s. accusādo vel ɔuitiando. qd nō ptinet ad illos. Bilinguis aūt ppe dicit̄ susurro. Susurro. n. nitit̄ amicos ab inuicē separe: iō ad eos duabꝰ vtit̄ liguis: dicēs vni malū d alio. Jō dr̄ Eccl. 28°. Susurro ⁊ biliguis maledictus. multos. n. turbauit paceȝ hñtes.

Utrū susurratio sit guius pctm̄ detractiōe: Rndeo ꝙ sic: qr amicus preeminet iter exteriora bona. Eccl. 6°. Amico fideli nulla ē ɔpatio: qr ⁊ optia fama: q̄ p detractionē tollit̄. ad hoc maxie necessaria ē: vt hō idoneꝰ ad amicitiā beat̄. Est etiā maiꝰ pctm̄ ꝙ ɔtumelia: quia melior ē amicꝰ ꝙ bonor: ⁊ amari ꝙ honorari vt dr̄ 8°. ethi. Uñ bñ ostendit̄ guitas huiꝰ pcti puerl 6°. vbi dr̄. Sex sūt q̄ odit deꝰ ⁊ septimū dtestat̄ aia eiꝰ. Et h vltiuȝ pōit eū q semiat discordiā it̄ fr̄es. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 74. ar. i. ⁊. z. c.

De derisione siue illusione ⁊ subsanatione. titulus decimusseptimus.

d Einde ɔsideran/dū ē de derisiōe. Et circa h q̄rūtur plura. s. vtrū derisio sit spāle pctm̄ distinctū ab alys pctis: qbꝰ p vba prius leditur: Rꝰ ꝙ sic: qr finis eiꝰ ē distinctꝰ ab alys. q. s. ē ɔfusio ⁊ erubescētia illiꝰ q deridet̄. Sicut. n. ɔuitians itendit depssionē ⁊ detrahēs infamiā: ⁊ susurrās discordiā: sic dridēs erubescētiā. Jn h aūt. s. fine ɔuenit. s. cū subsānatōe. sȝ differt i mō: qr irrisio fit ore. i. vbo chachino. sbsānatio aūt naso rugato. vt dic̄ glo. sup illd ps. qui habitat in celis irridebit eos. Talis. n. dr̄ia nō diuersificat speciē. Utrūqȝ. n. differt a ɔtumelia: sic erubescētia a dehonoratiōe. Est n. erubescētia timor dehonorationis vt dicit Dam. Utrū derisio sit aliqñ pctm̄ mortale. Rꝰ ꝙ sic. Cū. n. aliqs malū vel defectū ponit in ludū vel risū: q fȝ se ē paruū malū: ē veniale ⁊ leue pctm̄ fȝ genꝰ suū fȝ Tho. 2ª 2ᵉ. q. 75. ar. i. ⁊. z. c. Pōt etiā eē vēiale pctm̄: cū qs deridet aliquē ex leuitate: nec vellet eiꝰ malū: fȝ Alex. an. 2°. t. z. c. d derisiōe. ar. z. c. Cū aūt accipit̄ q̄i paruū rōne psone. sic defectꝰ puerox ⁊ stultox: pax pōderare solemꝰ. Aliquē sic illudē vl̄ deridere: ē eū oino puipēdere: ⁊ eū tā vilē estimare: vt nō sit d eiꝰ malo curādū: sȝ q̄i p ludo hñdū. Et sic ē pctm̄ mortale. Et ē guius ꝙ cōtumelia: qr ɔtumeliosus videt̄ accipe seriose. illusor aūt i ludū. ⁊ ita videt̄ eē maior ɔtēptꝰ ⁊ dehonoratio. Est aūt illusio siue derisio pctm̄ tāto guius ꝙto maior reuerētia debet̄ psone q̄ irridet̄. Uñ gue pctm̄ ē dridere iustos: qr h multos retrahit a bono. Job. iz. Deridet̄ iusti simplicitas. Et guiꝰ ē deridere parētes. puer. 30. Oculū q subsānat pr̄eȝ ⁊ dspicit ptū matris sue effodiāt eū corui d torrētibꝰ. Et guissimū ē irridere deū: ⁊ q̄ sūt dei: fȝ illud. 4°. Regl. i9. Cui exprobasti. Et sequit̄. Contra sanctū israhel. s. deū. hec Tho. vbi. s. ar. z. c.

De maledictione. ti. i8.

Ostea cōsiderā/dū est de maledictione. Et circa h querunt̄ plura. s. vtx maledicere sit

semp malū: R°. Maledictio fieri pt vel respectu ei⁹ q dign⁹ ē bñdictiōe: vel cui cōpetit bñdictio. Pōt etiā fieri zelo iusticie: vel vindicte Ab illo etiā fieri pōt cui cōuenit ex offō: vel nō spetit. Si ḡ fiat maledictio respectu eius q meref maledictionē cū alijs debitis circūstātijs: erit maledictio bonū: lz sit malū ei q maledicif. Si vō fiat illi q̄ nō merēt maledictionē vel desint aliq̄ debite circūstantie: erit maledictio malū. Hec Alex. an. z. t. z. c. ō maledictione. ar. i. c. Utrz maledictio sit idē qd blasphemia: R°. Maledictio creature īq̄tū creatura est: redūdat in deū. z sic p accñs hz rōnez blasphemie. Et sic in canonica Jude accipif blasphemia p maledictiōe: vt dicit glo. Cū inquit Michael archāgelus cū diabolo disputās altercaref de Moysi corpe: nō ē ausus in deuz īferre blasphemiā. Et eadē rō ē de detractore Hec Tho. z^a z^e. q. 76. ar. 4. c. z^m: Et suenit cū eo Alex. an. vbi. s̄. ar. 7. c. z. c. z^m. Utrz liceat aliquē maledicē: R°. q sic qñq3. Si. n. aliqs imprecef vel optet malū alicui⁹ sub rōne mali. h est inq̄tū ē malū: intendēs ipsū malū: sic nō lz Et hoc ē maledicē pprie loquendo. Et sic pcipit Apl'us Ro. 7°. Bñdicite z nolite maledicere. Si aūt sub rōne boni intēdendo. s. bonū sic licet. Nec est maledicere pprie loquēdo sz p accñs: qz pncipalis itentio dicentis nō fert ad malū sed ad bonū. Hoc aūt stingit dupliciī. Qñq3 sub rōne iusti. Et sic iudex licite maledicit illū cui pcipit iustā penā inferri. Sic ēt ecclia maledicit anathematizando. Sic etiaz pphete iprecabanf mala peccatorib⁹: q̄si sformantes voluntatē suā diuine iusticie. lz hm̄oi imprecatiōes possint ītelligi p modū pnunciationis. Qñq3 vero dicif aliqd malū sub rōne vtilis. vt cū qs optat aliquē pctōrez pati aliqd īpedimētū: vel vt ipse melior efficiaf: vel saltē vt ab alioz nocumēto cesset. Dicē aūt malū alterius p modū enūciationis: sic aliqd exprimif mō idicatiuo: ptiet ad detractiōez. Hec Tho. z^a z^e. q. 76. ar. i. c. Et suenit cū eo Alex. an. t. eo ar. 4. o. Utrū liceat creaturā irrōnalē maledicere: R°. Maledictio ad illud pprie ptinet cui pōt aliqd vl' bñ vel male stingere. s. rōnali creature. Alijs aūt dicif bonū vel malū cōtingere in ordine ad creaturā rōnalē. Ordinaf aūt aliqd ad eā triplicif. Primo p modū subuenienti. Et sic Gen. 3°. dixit deus hōi. Maledicta terra in ope tuo. vt. s. p ei⁹ sterilitatē puniref hō. z° p modū stinentis. s. tpis vel loci Et sic Job maledixit diei natiuitatis sue ppē culpā originalē: quā nascēdo cōtraxit. z ppē stractas penalitates. Et vtroq3 mō pōt intelligi. Dauid maledixisse mōtib⁹ gelboe. z° Regl .i. 3° p modū significatiōis. Et sic dñs maledixit ficulnee in significationē iudeoz. Maledicere vō eis sm se sideratū est ociosū z vanū. z p sñs illicitum. Hec Tho. vbi. s̄. arti. z°. c. z Alex. an. vbi. s̄. ar. 3°. o. Utrū maledicere sit pctm̄ mortale: R° q sic. ex genere suo cū sz se caritati repugnet: q̄ diligimus pximū. Uñ. i. Corl. 6°. Neq3 maledici: neq3 rapaces: regnuz dei possidebūt. Et est pctm̄ tanto graui⁹: q̄to psonā cui maledicim⁹ magis amare z reueriri debem⁹. Uñ Leuitl. zo. Qui maledixerit pri suo z mri: morte moriaf. Cōtingit tñ verbum maledictiōis platū esse pctm̄ veniale. Uel p pter mali puitatē qd qs alteri iprecaf. Uel ēt ppē affectū pferentis maledictiōis vba: duz ex leui motu vel ludo: vel ex surreptione aliq̄ talia pfert. qz pctā verboz maxie ex affectu pēsanf: vt. s̄. dictū ē. Et sic Augl. in omel. de purgatorio ponit iter alia pctā: facile vel temerarie maledicere. Dicit tñ Alex. an. q si talia dicanf in cōsuetudinē pñt esse mortalia ppē cōtēptū. Hec Tho: vbi. s̄. ar. 3°. c. z Alex. an. vbi. s̄ ar. z°. o. Utrū maledictio sit ḡuius pctm̄ q̄ detractio: R° q nō. Dicere. n. malū culpe per modū enūciatiōis: qd ptinet ad q̄tuor vitia p missā: est pctm̄: inq̄tū ex h pximo iferf aliqd nocumētū. Graui⁹ aūt pctm̄ est nocumētū inferre q̄ desiderare ceteris pib⁹. Uñ detractio sm cōem rōnē est ḡuius pctm̄ q̄ maledictio simplicif desideriū exprimens. Maledictio vō q̄ fit p modū ipery cū habeat rōnē cause: pōt esse detractione ḡuior: si maius nocumētū inferat: q̄ sit denigratio fame: vl' etiā leuior si minus. Et h accipi debēt sm ptinētiā p se ad hec vicia. Pñt etiā z alia p accñs siderari q̄ dcā vitia vel augēt vel minuūt. Hec Tho. De hac mā Hosti. ti. de clerl. maledi. notat: q maledicoz alij maledicūt siue blasphemare psumūt deū. Alij hoīes. Alij facta hoiuz. Et dicuntur maledici q̄i maledicētes. Gnālif etiā pōt dici maledic⁹ is q oblogf de aliq̄ hoīe ei detrahēdo: vl' eū depmēdo. ex eo. c. i. Jtē siqs maledixerit eccliastico pncipi: dicendo publice aliq̄ vba ī depssionē sui officy vel bñficy: si sit clericus arbitrarie p iudicē suū puiri. ita q exemplo ei⁹ ceti territi ꝯ romanā eccliam nō pzūpāt. ex eo. c. i. Et idē credit hosti. de laico. vt z3. q. i. paratā. Tñ vt notat Gof. eo. ti. papa idē dicere pōt: sic dicit iperator Maximian⁹ de eo q̄ maledicit sibi. s. q si h ex leuitate pcessit cōtēnenduz est. ff. ad. l. iul. ma. famosi. si ex insania miserādū: si ex iniuria remittendū. C. siqs male impe. l. vna. Jtē de pena maledicoz q̄re ī. li° 5° ti. de canonibus penitētialibus.

De multilogo z verbositate siue linguositate z taciturnitate. ti. i9.

Einde ɔſideran/dū ē de multiloquio ſiľ ⁊ taciturnitate. Et p̄ de mľtiloq̄o. Circa qđ ſciendū ſm Alex.an.2°.t.2°.c.de multilogo.ar.i ꝙ multiloqū dr̄ h vt ē mľtitudo locutiōis cū ſupfluitate:vel pter vtilitatē vel neceſſitatez. Et ſ3 h i multilogo ē pctm̄. Uñ puer.io. Jn mľtilogo pctm̄ nō deerit. Nō aūt accipiť h i ſua gnālitate:in q̄ pōt fieri bñ ⁊ male. Dz.n. mľtis ſmonib⁹ vti i difficilib⁹ declarādis. Sciendū aūt ꝙ aliud ē ꝓprie loquēdo multiloqū ⁊ aliud v̄boſitas ſiue linguoſitas. V̄boſitas.n.ſonat i ɔtemptū ꝓueniētē ex ɔſuetudine ſupflue ⁊ iordinate locutiōis. Mľtiloqū vo nō determinat tm̄ q̄tū linguoſitas:ſ3 ſtat i genē. Et l3 multiloqū ſit aliqñ veniale peccatū.ſ.ꝓut eſt circa linguoſitatē ꝓpť qđ Augl.loquēs de minutis pctis inť alia ponit illud quotiēs loqtur gs plus q̄ o3.nibilomin⁹ aūt v̄boſitas ſiue linguoſitas pōt eē mortale pctm̄. Uñ Job.ii. Nū qd vir v̄boſus iuſtificabiť. Quaſi dicat nō.

Egť videre đ taciturnitate. Circa qđ ſciendū:ꝙ tacere aliqñ ē actus v̄tutl Uñ Gregl.dicit. Os diſcretū ⁊ ɔgruo tpe vox aperit:⁊ rurſū ɔgruo tpe taciturnitas claudit. Aliqñ vo eſt nomē vicij. Unđ Gregl. Jnordinatū ſilentiū ſi culpa non eſſet:pphta nō dixiſſet. Ue mihi:q2 tacui. Si vo querať i q̄ genē pcti ſit.ſ.delicti vel ɔmiſſi:dicendū ꝙ i genere delicti. Tacere.n.nihil aliud eſt q̄ nō loq in eo q̄ pōt loq ꝑ tpe ⁊ loco ⁊ alijs circunſtantijs. Uñ cū teneť loq ⁊ nō loquiť peccat pctō delicti:ſicut ſi teneť loq ꝑ loco ⁊ tēpore ⁊ alijs circūſtantijs ⁊ nō loqť trāſgrediť. Eſt aūt taciturnitas aliqñ pctm̄ vēiale:aliqñ mortale. Jn his.n.q̄ teneť hō loq̄ tacere eſt pctm̄ mortale. Uerbi gr̄a. Teneť hō ꝓpriū pctm̄ cōfiteri ꝑ tēpore debito ⁊ alijs circunſtantijs:⁊ mederi ꝓximo ſmone medicinali ꝑ tēpore đbito ⁊ alijs circūſtātijs. Jn his ē pctm̄ mortale. Cū aūt nō teneť ſ3 expedit vľ decet:ē veniale. Qñ aūt h nō ē:⁊ qñ eſt:determinare de ſingulis ē difficile. ſ3 ipa vnctio docet q̄ nō pmittit hoīem ſibi adherentē de facili errare. Qđ aūt dicit Greg⁹. Qui corrigere nō valet:increpare nō deſinat ne ſe participē delinquētiū ex ɔſenſu taciturnitatis addicat: intelligiť đ illo q teneť ex officio corrigere: ⁊ mederi alijs in v̄bo correctionis. Jn talib⁹.n.ſi fiat omiſſio ꝑ tēpore debito ē pctm̄ mortale. S3 pōt q̄ri ꝓpter illđ. Eccl.2o. homo ſapiēs tacebit vſq3 ad tēpus. qđ ſit illud tēpus: Rͦ ꝙ illud tēpus eſt qñ eſt opportunitas ex pte audientiū. qñ.ſ. aliqui ex eis libenť audiūt. Sic.n.dicit apľs 2.Thimotl.vltl. Predica verbū inſta.oppor. ipor. Glo. opportūe q̄tū ad eos qb⁹ placz.ipor tūe q̄tū ad eos qb⁹ ñ placz. Et h dic: qa ⁊ſi ñ placet aliqbus dū audiūt: ꝓdeſſe nihilomin⁹ ipoſterū pōt. Si aūt nō aſſint auditores aliq qbus audire placeat:aut crediť tales eē corrigibiles:⁊ tūc etiā inſtare debet p̄dicator iportune. Si aūt credanť oīno eē icorrigibiles d3 a p̄dicatiōe ceſſare:ſm illud Math 7°. Nolite ſctm̄ dăe cāib⁹ nec māga.ꝓijce.āte porcos.

De partib⁹ iuſticie q̄ ſūt declinare a malo ⁊ facere bonū:⁊ de vitijs oppoſitis titul⁹ 2o.

Oſtea ɔſideran/dū eſt de partib⁹ q̄ſi integralib⁹ iuſticie q̄ ſūt facere bonū ⁊ declinare a malo. ⁊ de vitijs eis oppoſitis.ſ.de trāſgreſſione ⁊ omiſſione. p̄ aūt dicēdū de p̄dictis duabus partib⁹ iuſticie. 2° de trāſgreſſione ⁊ omiſſione. Circa p̄mū ſciēdū: ꝙ duo p̄dicta ſūt ptes iuſticie. Uñ Aug⁹ de cor. ⁊ gra. ponit: ad iuſticiā legis illa duo ptinere. Si.n.loq̄mur đ bono ⁊ malo i cōi p̄dicta duo ptinent ad oēm v̄tutē. Et ſm h nō pñt poni ptes iuſticie: niſi forte iuſticia accipiať ꝓut eſt oīs v̄tus. l3 iuſticia ſic accepta reſpiciat quandā ſpālez rōnem boni: ꝓut.ſ.eſt debitū in ordine ad diuinā vľ humanā legē. Sed iuſticia ſ3 ꝙ ē v̄tus ſpālis reſpicit bonū ſub rōne debiti ad ꝓximū. Et ſ3 hoc ad iuſticiā ſpālē ptinet facere bonum ſub rōne debiti in ɔpatiōe ad ꝓximū:⁊ vitare malum oppoſitū.ſ.qđ eſt ꝓximo nociuū. Ad iuſticiā vo generalē ptinet facere bonu3 debitū in ordie ad ꝓximū vľ ad deū:⁊ vitare malū oppoſitū. Dicūť aūt h duo ptes iuſticie gnālis vel ſpālis q̄ſi iteg̃les. qa vtrūq3 eo⁊ reqriť ad ꝑfcm̄ actū iuſticie. Ad iuſticiā.n. ptiet eq̄litatē ɔſtituē ⁊ ɔſtitutā ɔſuāē. Cōſtituit āt aliqs eq̄litatē iuſticie faciēdo bōu3.i.rēddēdo alťi qđ đbeť ſibi. Cōſuat āt eq̄litatē iuſticie iā ɔſtitute declinādo a malo .id ē nllū nocumītū iferēdo ꝑ ꝓxio. Ad h nota:ꝙ h duo ponūť ptes iuſticie ſ3 aliq̄ ꝓpā rōnē bōi ⁊ mali vt dictū ē. nō aūt ponūť ptes alicuius alteri⁹ v̄tutis moralis: qa alie v̄tutes morales cōſiſtunt circa paſſiones in qbus bonū facere ē ad mediū venire. qđ eſt ab extremis q̄ſi a malis declinare. Et ſic redit in idē in alijs v̄tutib⁹ bonū facere ⁊ a malo declinare. S3 iuſticia ɔſiſtit circa opatiōes ⁊ res exteriores i qbus aliud ē eq̄litatē facere ⁊ aliđ factā nō corrūpe. Nota etiā ꝙ facere bonū eſt act⁹ cōpletiuus iuſticie:⁊ q̄ſi pars eius p̄ncipalis. Declinare vo a malo eſt actus ipſect⁹ ⁊ ſecūdaria ps ei⁹. Et iō ē q̄ſi ps ei⁹ mālis ſine q̄ nō pōt eē ps formalꝰ ɔpletiua. S3 obijciť

qa sup illud ps. Diuerte a malo ⁊ fac bonum dicit glo. Illud vitat culpã. H meret vitã ⁊ palmã. Sed qlibet ps vtutis meret vitã ⁊ palmã g ⁊c. R° q declinare a malo sm qd ponit ps iusticie nõ iportat negationẽ purã qd nõ ẽ facere malũ. Hoc.n.non meret palmã: sz tñ vitat penã. Importat aũt motũ volũtatis repudiantis malũ vt etiã nomẽ declinatiõis ondit Et h ẽ meritoriũ pcipue cũ aliqs ipugnat vt malũ faciat ⁊ rñsistit. Hec tho. 2ª 2ᵉ.q.79.ar.p.o

Irca 3ᵐ qrũt plura.s.vtrũ trãsgressio sit spãle pctm. R° q sic. Nomẽ.n.trãsgressiõis deriuatũ ẽ a motib⁹ corpalibus ad act⁹ morales. Dicit aũt aliqs sm motũ corporalẽ transgredi. qa gradit vltra pfixũ terminũ sibi. Moralit vo qz gradit vltra terminũ q sibi pfigit p pceptũ negatiuũ. Et ideo trãsgressio pprie dr qñ aliqs agit ctra pceptũ negatiuũ: qd qdẽ materialit põt eẽ cõe oibus spẽbus pctõz. qz p quãlibet spẽm pcti trãsgredit hõ pceptũ aliqd diuinũ. Si vo sumat formalit.s.sm istã rõnem spãlem: q ẽ facere ctra pceptũ negatiuũ: sic est spãle pctm dupliciter. Uno° sm q opponit generib⁹ pctõz alijs vtutibus oppositis. Sicut.n.ad ppriã rõnez iusticie ptinet attẽdere debitũ pcepti: ita ad ppriã rõnez trãsgressionis ptinet attendere ctẽptũ pcepti. Alio mõ sm q distiguit ab omissione que criat pcepto affirmatiuo. Est autẽ sciendũ: q sicut iusticia legalis ẽ ois vtus subiectiue: ⁊ qsi mãliter: ita etiã iniusticia legal' ẽ mãliter oẽ pctm. Et sic diffinit Ambro. pctm sm.s.rõnẽ iusticie legalis dicẽs. Pctm ẽ trãsgressio legis diue. Hec Tho. vbi.s.ar.2.c.⁊.c 1ᵐ. Utrũ omissio sit spãle pctm. R° q sic. Importat.n.ptermissionẽ debiti boni: qd qdẽ ptinet ad iusticiã pprie. Ad generalẽ qdez si sumat debitũ i ordine ad legẽ diuaz vel humanã. Ad spãlẽ vo si i ordine ad pximũ. Unõ eo mõ quo iusticia ẽ vtus spãlis vt.s.dictũ ẽ ⁊ omissio ẽ spãle pctm distinctũ a pctis oppositis vtutibus alijs. Eo vo mõ q facere bonuz cui opponit omissio: ẽ qdã spãlis ps iusticie distincta a declinatiõe mali cui opponit trãsgressio. Distinguit.n.omissio a trãsgressione Est aũt omissio pctm actuale put negatio actus reducit ad genus actus. Ad h nota q qz nullus tenet ad ipossibile: ideo null⁹ omittit nõ faciẽdo qd nõ põt. Et hoc dico si sit ipotens pter suã culpã. Si vo sit ipotens ppt ei⁹ culpã pcedentẽ: vt cũ qs inebriauit se de sero ⁊ nõ põt surgere ad matutinas: vt dz: ẽ pctm omissiõis: qd qdẽ icipit ei iputari ad culpã qñ ẽ tps opandi: ppter cãm tñ pcedentẽ. ex qua voluntaria reddit omissio. Hec Tho. vbi.s. ar.3.o. Nota sz Alex.an.2.t.2.c. d omissione.ar.7.o. q tũc dr omissio ppetrari cũ qs applicat se ad actũ illicitũ incõpossibilẽ cuz illo actu ad quẽ tenet: vt si iste tenet ire ad matutinas ⁊ se iebriet: vel i sero i colloqo ifructuoso stet: vel hi⁹: ppter qd nõ surgit ad matutinas: tũc omittit. Si vero se applicet alicui opi bono ad qd tenet: ⁊ ex hoc lassus dormiat: ppt qd nõ surgit: nõ omittit. Si vo sit actus indifferens: tñ ipeditiu⁹ eius ad qd tenet omittit.

Sed qd si nõ surgat nõ pter aliquã cãm in ipo. sed tñ qa vis sensibilis ẽ in eo ligata. Nunqd omittit dormiendo. R° q nõ. Tenet eni surgere cũ audierit signũ. Sed si nõ surrexerit ex cã que fuerit in eo: omittit cũ ppetrat cãm illã. Ad hoc addi põt de ocio. q ociuz põt dici multiplicit. Primo° dicitur ociũ sm Gregl. qd caret rõe iuste nccitatis. vel intẽtione pie vtilitatis. Et sic ẽ pctm vl' dispositio ad ipm. Et sic dr Math.12.° De oi vbo ocioso qd lo.fu.ho.red.rõnez in die iudicij. 2° dr ociuz vacatio ab his que sũt pprie vite actiue. sz illd Luc.x° Maria optimã ptem ele. Et 2ᵐ h est ociũ ctẽplationis. Et h mõ est bonũ qñ fit in sta de cã. 3°° dr idifferẽs: sz qd vacare ab his q sunt pprie vite actiue fieri põt bono fine vel nõ bono. Et qdez ociũ sm qd dr iprobã volũtas qescẽdi ab ope iuste nccitatis vel pie vtilitatis est pctm veniale: si qes sit infra deũ. Si vo pponat deo: ẽ mortale. Utrũ trãsgressio sit grauius pctm omissione. R° q sic. simplicit ⁊ absolute loquẽdo: lz aliq omissio possit esse grauior aliqua trãsgressione. Pctm.n. intantũ est graue inqtũ distat a virtute. Cõtrarietas ãt est maxia distãtia vt dicit 5° metha. Unde cõtrariũ magis distat a crio q simplex ei⁹ negatio. sic nigrũ magis distat ab albo q simplex nõ albũ. Oẽ.n.nigrũ est nõ albũ. sz nõ cuertit Trãsgressio aũt criat alicui virtuti. Omissio vo iportat negationẽ ei⁹. Uñ pctm omissiõis ẽ si qs reuerẽtiã debitã parẽtib⁹ nõ exhibeat. Pctm vo trãsgressionis est si iniuriã eis inferat. Et sic pz ppositũ. Ad hoc nota. q delictũ cõiter sumptũ significat quãcũqz omissionẽ. Qñqz vo stricte sumit p eo q omittit fieri aliqd de his q ptinẽt ad deũ. vel qñ sciẽt ⁊ qi cũ qdã ctemptu derelinqt hõ illud qd facere debet: ⁊ sic hz quãdã grauitatẽ rõe cuius idiget expiatione maiori vt pz Leuit. 5°. Hec Tho. 2ª 2ᵉ.q.79.ar.4.c.⁊.c.1ᵐ. Utruz vtrũqz sit pctm mortale. R°. Sicut omissio opponitur preceptis affirmatiuis. ita transgressio precepti negatiuis. Et ideo vtrũqz pprie sumendo importat rõnem peccati mortalis. Põt etiaz vtrũqz cõiter sumi ex eo q aliquid fit preter pcepta affirmatiua vel negatiua disponẽs ad oppositũ ipoz. Et sic vtrũqz eoz põt eẽ veniale

pctm̄. Hec Tho. vbi. s̄. in r̄nsione ad 3^m ar^m.

De v̄tutib⁹ ānexis iusticie in cōi. ti. xi.

Einde ɔsideran

dū ē de partib⁹ iusticie potētialib⁹ .i. de v̄tutib⁹ ei ānexis. Et p̄mo que v̄tutes annectūt iusticie. 2° de singul' ip̄arum.

Circa p̄mū sciendū: q̄ ptes potētiales iusticie sunt mlte: quaꝝ. 6. assignat Tulli⁹ in 2° rhetori. sue: que sunt religio. pietas. grā. vindicta obseruātia. veritas. Et ideo partes potētiales pñt dici: quia in aliq̄ cū iusticia cōueniūt: ꝛ ad plenā rōnē iusticie nō attingūt. Cū iusticia q̄dē ɔueniunt in hoc q̄ sūt circa opationes ad alteꝝ. A pfecta aūt rōne eius deficiūt ī hoc q̄ pfecta rō iusticie in hoc ɔsistit. sc3 q̄ alteri reddaꝛ q̄d ei debeꝛ ex legis nccitate ꝛ f3 eq̄litatē. Predictaꝝ aūt v̄tutū: q̄dā deficiūt a rōne eq̄lis: q: p eas nō reddiꝛ equale. Quedā aūt a rōne debiti: q̄a ꝛsi p eas reddaꝛ aliq̄ mō debitum illud tñ nō ē debitū ex legis nccitate: q̄d ē debitū pfecte: sed ex q̄dam moꝝ honestate. Prime sunt religio pietas. ꝛ obseruantia. Per religionē. n. reddit hō debitū ex legis nccitate. sed nō pōt reddere equale. In quo etiā cōcordat phs 8° ethi. versus finē. Et Tullius dicit ī 2° rhetori. q̄ religio est q̄ supiori cuiusdā nāe quā diuinā vocāt. curā cerimoniāq3 vel cultū affert. Per pietatē v̄o reddit hō parentib⁹ ꝛ patrie. q̄ ē aliquo mō p̄ncipiū generationis d̄bitū ex legis necessitate. Sed nō reddit eq̄le q: f̄m ph̄m vbi. s̄. his honoribus q̄ ad deos ꝛ parentes ptinent: nullus f̄m dignitate3 aliq̄n tribuet. Et de hac dicit Tulli⁹ vbi. s̄. Pietas est p quā sāguine iuncti patrieq3 beniuol' officiū ꝛ diligēs cultus tribuiꝛ. Per obseruantiā etiā reddit hō v̄tuosis dignitatē supra eū constitutis: ꝛ ip̄m inducētibus ad v̄tutū ministerio. ꝛ exēplo debitū ex legis necessitate. s3 nō reddit eq̄le: vt etiā vult phs 4° ethi. De hac dicit Tulli⁹ vbi. s̄. q̄ obseruātia ē p quā hoīes aliqua dignitate an̄cedentes cultu q̄dā ꝛ honore dignanꝛ. Tres aūt alie sūt. s. grā veritas ꝛ vindicatio. Per veritatē hō se talē exhibet p̄ximo in v̄bis ꝛ factis qualis ē. q̄d nō debet p̄ximo ex aliqua legis necessitate: sed ex q̄da3 moꝝ honestate: vt h̄r ex v̄bis phi 4° ethi. Et de hac dic̄ Tullius vbi. s̄. q̄ veritas est p quā īmutata ea que fuerūt aut sūt aut erūt dicūꝛ. Per grām aūt aliq̄s ɔpensat alicui bona f̄m ea q̄ recepit ab eo. De hac Tulli⁹ v̄bi. s̄. Grā ē in q̄ amicitiaꝝ ꝛ officioꝝ alteri⁹ memoria alterius remunerādi volūtas ɔtineꝛ. Per v̄dicationē v̄o defendēdo ꝛ vlciscēdo p̄pulsaꝛ violentia ꝛ iniuria moderate: nō intēdēdo malū iniuriātis: sed eius emendationē vel cohibitionē: vel alioꝝ quietē ad iusticie ɔseruatione3 ꝛ dei honorē. Et de hac dicit Tullius vbi. s̄. Uidicatio ē p quā vis ꝛ iniuria: ꝛ oē q̄d offuturū est defendendo vel vlciscendo p̄pulsaꝛ. Aliud v̄o debitū est nccīum sicut ɔferens ad maiorē honestatē sine q̄ tñ honestas seruari pōt. Q̄d quidē debitū attendūt liberalitas ꝛ amicitia. ꝛ alia hi⁹ q̄ Tullius p̄termittit in numeratione p̄dicta: que paꝝ h̄nt de debiti rōne. Obediētia v̄o quā aliq̄ ponūt inter ptes iusticie: includiꝛ in obseruātia quā Tullius ponit q: p̄cellentib⁹ psonis debeꝛ ꝛ reuerentia ꝛ honor ꝛ obedientia. Epikeya vero quam ponit phs 5° ethi. iusticie adiuncta p̄termittiꝛ a Tullio. q: non adiungiꝛ iusticie particulari sed legali. Aliqui autē ponunt quinq3 partes iusticie. s. obedientiā respectu superioꝝ. disciplina3 respectu inferioꝝ. equalitatē respectu equaliū fidem ꝛ v̄itatem respectu omniū. De q̄bus aliqua nō poniꝛ a Tullio nisi veritas. Circa quod sciendū q̄ obediētia includiꝛ in obseruantia quā Tullius ponit. Personis. n. excellentibus debeꝛ ꝛ honor reuerentia ꝛ obediētia: vt predictū est. Fides autē per quā dicta fiunt includiꝛ in veritate quantū ad obseruātiam p̄missi. Ueritas autē in plus se habet: vt j. patebit. Disciplina v̄o non debeꝛ ex debito necessitatis: quia inferiori inquantū est inferior: non est aliquis obligatus. Potest tamen superior obligari vt p̄uideat inferioribus. f̄m illud Math. 24° Fidelis seruus ꝛ prudēs. q. cō. do. ꝛc̄. ꝛ ideo p̄termittiꝛ a Tullio. Eq̄litas vero sub epikeya siue amicitia contineꝛ. Numerationes aliaꝝ ptiū annexaꝝ iusticie que a q̄busdā ponunꝛ omitto grā breuitatis.

De dulia titulus. xx.

Ostea ɔsideran

dum est de singulis p̄dictaꝝ virtutū. Est aūt superius tractatū de preceptis ꝛ dictū de religione in p̄mo p̄cepto: ꝛ de pietate in. 2° p̄cepto. Unde nunc restat dicere de obseruantia. grā. vindicatione veritate. amicitia. lib̄alitate. ꝛ epikeya. De istis igiꝛ septē dicēdū est f̄m ordinē f3 quē sūt p̄numerate. Circa igiꝛ obseruantiā sciēdū: q̄ p ea3 cult⁹ ꝛ honor exhibeꝛ psonis in dignitate constituti. Hi⁹ eni psonis rōe excellētie debeꝛ honor: q̄ ē q̄dā recognitio excellētie alicui⁹. Rōne v̄o officij gub̄nationis debeꝛ cult⁹. q̄ ī q̄da3 obsequio cōsistit. dū. s. aliq̄s eoꝝ ipio obedit. ꝛ vicem b̄nficijs eoꝝ repēdit. Et ideo obseruātie due sūt ptes. s. dulia: que exhibet superioribus

honorē & obediētiā p quā īperio eorum obedit. Primo aūt dicēdū ē de dulia p⁹ea de obediētia. Quō aūt dulia sumit multipliciter: & quō differt a latria dictū ē. s. li°. i. ti. de latria. Quātū aūt ad pñs cū dulia exhibeat honorē superioribus querit vtrum honor sit aliqd corpale vel spūale: R. Honor quādā testificationē iportat de excellētia alicui⁹. Uñ volētes honorari: testimoniū sue excellētie quærūt: vt vult phus. 8° ethico. Testimoniū aūt redditur vel corā deo: vel corā hominib⁹. Corā deo sufficit testioniū cōscie. Et iō honor q̄ ad deū cōsistere pōt ī solo intiori motu cordis dū scilicet aliqs recogitat vel dei excellētiā. vel etiā alteri⁹ hoīs corā deo. Quātū aūt ad hoīes nō pōt aliqs testificari nisi aliqb⁹ signis exteriorib⁹. vel vborum. s. excellētiā alicui⁹ pnūciādo. vel factorum. s. se iclinādo obuiādo: vel hi⁹. vel oblationū exteriorum rerum. s. exeniorū vel munerum. aut etiā īstitutionis imaginū vel aliorum hi⁹. Et sm h honor consistit in exteriorib⁹ signis corporalibus. Differt aūt honor a laude dupliciter. Prio q2 laus tm̄ consistit ī signis verborum. Honor aūt ī qbuscūqz exterioribus signis. Et sm hoc laus includitur in honore. 2° quia per exhiitionē honoris testificamur de excellētia hoīs alicuius absolute. p laudē vo ī ordine ad finē. Laudamus. n. bene operantē ppter finē. Honor aūt ē optimorum q̄ non ordinantur ad finem. sed iam sūt ī fine: vt vult phus. i. ethicorum. Gloria aūt ē effectus honoris & laudis: quia ex hoc q testificamur de bonitate alicuius: clarescit eius bonitas ī noticia plurimorum. Unde gloria dr̄ q̄si claria. Uñ ad Ro. i. dicit glo. Amb°. Gloria ē clara cū laude noticia. Differt autē honor a reuerētia: q2 ex vna pte reuerētia ē pncipiū motiuū honoris inq̄tū scilicet aliqs ex reuerētia, quā hēt ad aliquē honorat eum. Ex alia vo parte est finis honoris: inq̄tum scilicet aliquis ad hoc honoratur: vt ab aliis ī reuerētia hēatur: Hec Tho. 2ª 2ᵉ q. 103. ar. i. o. Ad h nota q dulia pōt sumi dupliciter. Uno mō communiter secundum q exhibet reuerētiā cuicūqz homini rōne cuiuscunqz excellentie. Et sic cōtinet sub se pietatē & obseruantiam: & quācunqz hi⁹ virtutē que exhibet homini reuerētiā: Et sic hēt ptes specie diuersas. Alio modo dulia sumitur stricte put scilicet secūdum eā seruus exhibet reuerētiā dn̄o. Et sic nō diuiditur ī diuersas species: sed est vna sperum obseruātie: quā Tullius ponit: eo q alia ratione seruus reueretur dn̄m: miles ducem. discipulus magistrum: & sic d aliis Hec Tho. vbi. s. ar. 4. c.

De obedientia ti. 23.

Postea cōsiderādū ē de obediētia & vitio sibi opposito. s. inobediētia. Erit aūt h cōsideratio d obediētia ī cōi. Nā ī. li°. 6° cōsiderabitur ī spāli de obediētia q̄ debetur platis ecclesiasticis: & etiā de obediētia religiosorum. Primo autē h considerandū ē de obediētia. 2° d iobediētia. Circa vo obediētiā quærūtur plura. s. vtrum vn⁹ hō teneatur alteri obedire: R° q sic. Uñ ad Heb. vlt. pcipitur. Obedite ppositis vris: & sbiacete eis. Sicēni ex ordie nāli rerum diuinit⁹ instituto iferiora in reb⁹ nālib⁹ necesse hēnt sbiici motiōi superiorum: ita etiā in rebus hūanis ex ordine iuris nālis & dīni tenētur iferiores suis superiorib⁹ obedire. Sed obycitur: q2 bonū opus si ex dbito obediētie fieret videretur eē min⁹ gratuitū: & p cōsequēs eēt minus acceptabile. R°. Aliqd potest iudicari gratuitū dupliciter. Uno modo ex parte operis: q2 scilicet homo ad illud nō obligatur. Alio° ex parte operātis: q2 scilicet libera volūtate opatur. Opus aūt redditur virtuosū: & laudabile: & meritoriū. pcipue sm q a volūtate pcedit. Et iō licet obedire sit debitū: si tamē pmpta volūtate quis obediat. non ppter hoc minuitur ei⁹ meritū maxie apud deū: q nō tm̄ opus exterius: sed etiā volūtatē iteriorē attendit. Utrum obediētia sit virt⁹ specialis: Rndeo q sic. Uñ a qbusdā ponitur pars iusticie: vt dictū ē. s. Nā hēt obiectū spāle. s. pceptū tacitū: vel expssum Uoluntas. n. superioris q̄cūqz mō inotescat ē qd dā pceptū tacitū. et tāto pmptior vidētur obediētia q̄to pceptū expssū puēit volūtatē superioris itellectā. Sed cō. inobediētia ē genēale pctm̄. q2 sm Ambrosium. pctm̄ ē iobediētia legis dīne. g obediētia q̄ ei oppōitur ē genēalis vtus. Rndeo Obediētia pōt dupliciter accipi. Uno° ppe sm q respicit p itētionē formalē rōnē pcepti. Et sic ē spālis vtus. & iobediētia ei opposita ē peccatū spāle. Et sm h requiritur ad obediētiā q aliqs ipleat actū iusticie vel alteri⁹ virtutis itēdēs iplere pceptū. Alio° large p executiōe cuiuscūqz qd pōt cadere sb pcepto. Et iobediētia p omissione eiusdē ex q̄cūqz itentione. Et sic obedientia est generalis vtus: iobediētia generale pctm̄. Nota ēt q licet obediētia p se ɔsiderata put respicit rationē pcepti sit specialis vtus vt dictū ē. inq̄tū tn̄ pcedit ex reuerētia que cultum exhibz superiori sub diuersis d entibus continetur. Inq̄tum enim procedit ex reuerentia prelatorum cōtinetur quodam modo sub obseruātia. Inq̄tum vero ex reuerētia dei: sub religiōe: & pertinet ad deuotionē. Utrū obediētia sit maxima vtus: R°

Uirtutes theologice sic potiores virtutib' mora lib'. Un sunt potiores obedientia: q est pars iusticie. Unde Gregl. dic vltl. mora. q obedictia non seruili metu: sed caritatis affectu est fuanda. non timore pene: sz amore iusticie. Et sic pz q obedientia laudat ex eo q pcedit ex charitate. Ex quo seq q charitas e potior obedientia. Inter virtutes aut morales tato v tus e potior quato aliqd maius otemnit vt 7 deo inhereat: 7 ppter deu. Inter vero oia boa humana pcipuu e voluntas vt suppoit ad psens Et io laudabilior est obedietia q ppter deum cotemnit ppria volutate q alie virtutes morales que ppter deu cotemnut aliq alia bona. Unde Gregl. dic q obedientia iure victimis pponit: qz p victimas aliena caro: p obedientia vero ppria volutas mactat. Est eni obedietia vt dic Peregrin' li° d specul vginu spe mercedis abnegatio pprie volutatis. Utruz in oib' sit deo obediedu. R° sic naturali neccitate omnia naturalia motioi diuine sbdunt: ita etia qda neccitate iusticie omes volutates obedire pcepto diuino tenent. Propter qd dixerut fily Isrl. Omia que locut' e dominus faciem' 7 erim' deo obedietes. Utr sbditi teneat suis supiorib' in omib' obedire: R° q h cotingere potest ex duob'. Uno modo ppter pceptu ptatis maioris. Und sup illud Ro. 13° Qui potestati resistut ipsi sibi danatione acqrunt dic glo. Si aliud iubeat pconsul: aliud Imperator. nuqd dubitat illo cotepto isti ee seruiendu: g si aliud iubeat Imperator. aliud deus cotempto illo obediedu est deo. fm illd actuum 4° Obedire aute magis oz deo q hominib'. Distinguedu tn h fm Bon. circa fi. secudi. Quia aut potestas iferior fluit totalit a superiori. vt potestas epi a ptate pape: 7 tunc est magis obediedu pape. Aut potestas superior 7 inferior fluut ab alia potestate superiori vt ptas epi: 7 ptas archiepi a papa. 7 tunc no est generalit ver q magis sit obediedu supiori q inferiori vt archiepo q epo. quia eps est platus immediatus. archieps mediatus. Alio modo no tenet inferior obedire superiori. scilicet quado precipit ei aliquid in quo no subdit sibi. Ut eni dicit Seneca de bene. Corpora sunt obnoxia dominis. mens aut sui iuris est Et ideo i his q ptinent ad interiore motu volutatis: n tenet ho obedire hoi. Nec tn fm ea que pertinet ad dominiu corporis: sed tm deo quia oes hoies natura sut pares. vt sut ea que pertinet ad sustetatione corporis 7 generatione prolis. Unde no tenent serui dominis nec fily paretib' obedire d mrimonio otrahendo vl vginitate fuada. aut alia h'moi. Sz i his q pertinent ad dispositione actuu 7 rer humana rum. tenet subditus obedire suo superiori fm rationez sue supioritatis. vt miles duci exercitus in his que pertinent ad bellum. seru' domino in his que pertinent ad opera fuilia exequenda. filius patri in his que pertinet ad vite disciplinam: 7 domesticaz curam. 7 sic de alys. Nec obstat illud Apli ad Col. 3°. Fily obedite parentib' p oia. Et p' ea subdit Serui obedite p oia dnis. qz p ly. oia itelligit oia q ptinet ad ius patrie vl dnatiue ptatis. Utr christiani teneat potestatib' secularib' obedire: Respodeo q sic. Unde Aplus ad titu admonet illos pncipib' 7 potestatib' subditos ee Na ex corruptioe pcti pmi pni sum' ad pl hadu ordine iusticie. Et io oportuit q aliq haberet potestate vt sic ordo iusticie fuaret. Nec p fide xpi ordo iusticie tollit: sz magis firmat: qz fides xpi e pncipiu 7 ca iusticie. fm illd Ro. 3°. Justicia dei p fide Jesu xpi. Et io ppter fide xpiani no eximut ab obedietia pricipu secular iu. Tenet aut obedire sbditi xpiani ptate habetib' iusticie ta i tpalib' q i spualib' in his ad q se extedit ptas eor: n aut i alys d neccitate nisi forte i casu vbi ppter vitadu scadalum vl piculu eet obedire necessariuz fm Tho. 7 Ricarl. li° 2° dis. vltl. Et fm Pe. ibide si sit potestas vsurpata: no tenet obedire ei nisi etiaz ppter scadalum vl mai' malu vitadu. Obediendo tame in licitis. non peccant.

Eqt vide d 2°. s. d iobedietia. Et circa h qrut plura. s. Utr iobedientia

f sit pecatu mortale. Respondeo q sic. Unde Ro. i. 7. 2. Thi. 3° ptatib' no obedietes iter pcta mortalia nuerat. Peccatu. n. mortale e qd cotrariat charitati p qua e vita spualis. Charitate aut diligit deus 7 proxim'. Dilectio aut dei e vt eius madatis obediat. Dicit eni 3^a Jo. 2. Qui dic se nosse deum 7 madata eius no custodit: mendax est. q aut seruat vba ei' vere i h charitas dei pfecta est. Et io iobediete ee pceptis diuinis e peccatu mortale qsi dilectioi dei cotrariu. Et eade ro e d h qd e iobediete ee pceptis supior. qz etia i pceptis diuinis cotinet q supiorib' obediat fm illud Ro. 13°. Qui ptati resistit: dei ordinatioi resistit. Et vlteri' iobediete ee supiori contrariat dilectioi pximi inqtu sbtrahit ei obedietia dbita sibi. Utr iobedietia sit grauissimu pctm: R° q no. Graui'. n. pctm e otenere pcipiete q pceptu. Un graniora sut pcta q sut 3 psona pcipietis: vt blasphemia 7 hoicidiu q iobedietia. Et si obyciat illd. i. Reg. 5° Quasi scelus idolatrie e nolle acqesce Jdolatria at e pctm grauissimu. g 7c. dd q ibi ly qsi no e eqlitatl. sz silitudinis. qz iobedietia redudat i otemptum dei sicut idolatria: sed idolatria magis.

De gratitudine ꝛ ingratitudine.ti.24.

d **Einde ↄſideran**/dū ē de grā ſiue ḡtitudine :ꝛ poſtea de ingratitudine. Sciendū igiꝉ ꝙ gratitudo vt pꝫ ex p̄dictis eſt virtus q̄ bn̄fa ctoꝛibus grām recōpenſat:ſed religio eſt que dā p̄cxcellēs ḡtitudo . Uñ ꝛ grāꝝ actio ad de um ē poſita.s̄.inter ptinētia ad religionē. Si qs aūt bn̄ficiuꝫ dedit nō vt debuit:non debet oīno recipiēs a ḡtiaꝝ actiōe ceſſare . Minus tñ teneꝉ q̄ ſi mō debito dedit. qa ꝛ bn̄ficiū eſt minus:qa vt dicit Seneca.z.de bn̄fi.multū ce leritas facit. Dꝫ aūt hō bn̄ficium recōpenſare ſtatiꝫ q̄tū ad effectū : ſed tēpus opoꝛtunū bn̄/factoꝛi debet expectare q̄tū ad donū. Ut.n. dicit Seneca 4° de bn̄fi.qui feſtinat reſpon/dere nō habet aīum grati hoīs:ſed debitoꝛis. Debet etiā attendere magis affectū q̄ donuꝫ vel factū:vt vl̄t Seneca.i.de bn̄fi . Debet etiā magis aliquid retribuere ſm ſuum poſſe : vt vult ph̄s 5° ethi.

f Equiꝉ videre de z°.ſ.de ingratitudīe ō q̄ q̄runꝉ plura.ſ.Utꝝ ſit ſemꝑ pctm̄ ℞° ꝙ ſic.Uñ.z.Thi.3.ↄnumeraꝉ alijs pctis cū d̄r.Ingrati ſceleſti.Ex hoc enī aliqd eſt pctm̄:qa repugnat v̄tuti.Sicut aūt dictū ē s̄.debitū ḡtitudinis eſt q̄ddaꝫ debitū boneſta tis quā v̄tus reqrit. Uñ patet ꝙ īgratitudo ē ſemꝑ pctm̄. Utꝝ īgratitudo ſit pctm̄ ſpāle: ℞ndeo ꝙ ſic:ſicut ḡtitudo ē virtus ſpālis cui opponiꝉ ſꝫ defectū. Habet.n.diuerſos ḡdus ſm oꝛdinē eoꝝ q̄ ad ḡtitudinē reqrunꝉ:quoꝝ p̄mū eſt ꝙ hō acceptū bn̄ficiuꝫ recognoſcat. z^m eſt ꝙ laudes ꝛ grās agat. 3^m eſt ꝙ ꝓ lo co ꝛ tēpoꝛe ſm facultatē ſuā retribuat.Sꝫ qa qd̄ eſt vltimū in generatione eſt p̄mū in reſo/lutione.i.p̄mus ḡdus ingratitudinis ē: vt hō bn̄ficiū nō retribuat. z° eſt.vt diſſimulet q̄ſi nō demōſtrans ſe bn̄ficiuꝫ accepiſſe. 3° ꝛ gra uiſſimus eſt ꝙ pctm̄ nō recognoſcat ſiue per obliuionē ſiue qcūqꝫ alio mō. Quos tres ḡdꝰ ponit Seneca 3° de bn̄fi. Et qa in affirmatiōe oppoſita ītelligiꝉ negatiua: iō ad p̄mū īgrati/tudinis ḡdum ptinet ꝙ aliqs retribuat mala ꝓ bonis. ad z^m ꝙ bn̄factoꝛē vituperet. ad 3^m ꝙ bn̄ficiū q̄i malefactū reputet. Ad h̄ nota ꝙ in q̄libet pctō ē mālis ingītitudo ad deū ꝓut .ſ.hō aliqd facit:qd̄ pōt ad ingītitudinē ptinē. Foꝛmaliꝉ aūt īgratitudo eſt qn̄ actualiꝉ bn̄fi/ciū ↄtēniꝉ.Et h̄ ē ſpāle pctm̄ . Hec Thō.z^a z^e q.107.ar.i.ꝛ.z.c.ꝛ.c°i^m.z.articuli. Utrū īn/gratitudo ſit pctm̄ moꝛtale: ℞nꝰ Ut patet ex dictis aliqs diciꝉ ingratus dupliciꝉ. Uno mō ꝑ ſolā omiſſionē: vt quia nō recognoſcit. vel nō laudat:vel nō retribuit ꝓ bn̄ficio ſuſce pto.Et hoc nō ē ſemꝑ moꝛtale pctm̄. qa vt.s̄. dictū eſt debitū ḡtitudinis eſt vt hō aliqd ꝛ li beraliꝉ tribuat ad qd̄ nō teneꝉ.Et ideo ſi p̄ter mittit illud nō peccat moꝛtaliꝉ.Eſt tñ veniale pctm̄:qa hoc ꝓuenit ex q̄dā negligentia vel in diſpoſitione aliqua hoīs ad virtutē. Pōt etiaꝫ ↄtingere ꝙ talis ingratitudo ſit moꝛtalis vꝉ ꝓ pter interioꝛē ↄtēptū:vel ꝓpter ↄditionē eius qd̄ ſb̄trahiꝉ:qd̄ ex nc̄citate debeꝉ bn̄ficio ſiue ſimpliciꝉ ſiue in aliquo cāu neceſſitatꝭ. Alio mō diciꝉ aliqs ingratus: qa nō tm̄ p̄termittit ḡtitudinis īplere debitū:ſꝫ etiā agit ↄ̄riū.Et hoc etiā ſm ↄditionē eius qd̄ agiꝉ:q̄nqꝫ eſt ve niale:quandoqꝫ moꝛtale.Ingratitudo tñ que ꝓuenit ex moꝛtali habet p̄fectā ingratitudinis rōneꝫ:que vero ex veniali īpfectā. Hec Thō. z^a z^e.q.107.ar.3.c.ꝛ.c.3^m. Ad hoc nota qd̄ di cit Seneca z° de bn̄fi.Hec lex bn̄ficij eſt:ꝙ alꝉ ſtatim debet obliuiſci dati: alter eſſe memoꝛ accepti.Obliuiſci.i.nō ſe iactare:vt idē expōit 7° de bn̄fi. Utrū ingratis ſint bn̄ficia ſubtra henda: ℞°.Circa ingratū duo ſunt ↄſiderāda Primo qd ſit dignus pati:ꝛ ſic mereꝉ ſubtra/ctionē bn̄ficij. z° qd opoꝛtet facere bn̄ficiꝫ: Primo.n.non dꝫ eſſe facilis ad iudicandū in gratitudinē:qa ſepe vt dicit Seneca: qui non reddidit gratus eſt:qa foꝛte non occurrit ei fa cultas:aut debita opoꝛtunitas reddendi. z° debet hoc attendere ꝙ de īgrato faciat ḡtuꝫ. Qd̄ ſi nō pōt p̄mo bn̄ficio:foꝛte faciet z°. Si h̄o ex bn̄ficijs multiplicatis ingratitudinē au geat ꝛ peioꝛ fiat:a bn̄ficijs ceſſare debet. Hec Thō.vbi.s̄.ar.4.c.

De vindicatione.ti.25.

p **Oſtea cōſiderā**/dū ē de vindicatiōe.de qua queriꝉ vtꝝ ſit licita:℞ndeo ꝙ nō: ſꝫ potiꝰ eſt a deo expectāda.Diciꝉ.n.Leuitꝭ.18°.Deus nō faciet vindictā electoꝝ ſuoꝝ clamantiū ad ſe:q.d.īmo faciet.Non eſt inquā licita p̄uate pſone.Leui.19°.Non queres vltionē: nec me moꝛ eris iniurie ciuiū tuoꝝ . Eſt aūt licita pſo ne publice.ſ.iudici.ꝛ hoc ex caritate ꝛ ꝫelo iu ſticie:nō ex odio ꝛ libidine vindicte.ex deſide rio coꝛrectionis nō ex d̄ſiderio afflictiōis . Et hoc eſt qd̄ dicit Augꝭ.ſuper Math.5°. Nō ꝓ hibeꝉ vindicta que ſit ad coꝛrectionē:ſed etiaꝫ nō ↄcediꝉ niſi ei cui poteſtas ex oꝛdine data eſt:ꝛ ſine ira:vt patri in filiū . Ad cuius euidē tiā ↄſiderādū:ꝙ vindicatio ſit per aliqd̄ malū penale inflictū peccanti. Eſt ḡ in vindicatiōe attendendus aīus vindicantis.Si.n.intentio

eius feraṫ ad malū eius: de q̄ vindictā sumit: ꝛ ibi q̄escat: est oīo illicitū: q2 repugnat caritati Si v° p̄ncipalit̄ feraṫ ad eius emendationez vel saltē cohibitionē ꝛ alioꝝ q̄etez ꝛ iusticie cō seruationē ꝛ dei honorē: pōt esse vindicatio li cita. alijs circunstātijs debitis obſuatis. Sz obijciṫ. q2 Chryſ. dicit sup Math. Discam⁹ exēplo Christi iniurias nr̄as magnanimit̄ su stinere: dei aūt iniurias nec vsq3 ad auditū suf ferre. g̃ ꝛc̄. R̄° q2 iniuria que īferṫ alicui pſone q̄nq3 redūdat in deū ꝛ eccl̄iam. Et tūc d3 vlci sci ꝓpriā iniuriā. Un̄ Heliseus maledixit pue ris irridentib⁹ eū. 4° Reg. 2°. Et siluester pa pa excōicauit eos qui miserūt eū in exilium vt habeṫ. 23. q. 4. Inq̄ztū v° iniuria illata alicui p̱ tinet ad eius pſonā debet si expediat tolerare eam patient̄. Hi⁹ enim p̄cepta patiētie debēt intelligi fm̄ p̄parationē animi. vt dicit Aug. i li° de sermone dn̄i in monte. Obijciṫ iterū q2 sup illud Math. 13. Sinite vtraq3 crescere vsq3 ad messem ꝛc̄. diē glo. q2 multitudo nō ē excōicanda nec p̄nceps. Ergo nec alia vindi catio est licita. R̄°. Quando tota multitudo peccat. q̄ndoq3 sumēda est de ea vindicta vl̄ q̄ ad totā multitudinē: sicut sodomite vtr pie runt. Uel q̄ ad magnā multitudinis p̄tē: vt p3 Exo. 32°. i pēa eoꝝ q̄ vitulū adorauerūt. Q̄nq3 v° si sequaṫ correctio multoꝝ exerceri d3 se ueritas in aliq̄s paucos p̄ncipaliores: q̄bus pu nitis ceteri terreanṫ. sicut dn̄s Nume. 25°. mā dauit suspendi p̄ncipes ppl̄i ꝓ pctō mltitudi nis. Si aūt pars multitudinis peccauit: tunc si mali separi possint a bonis d3 in eos exerce ri vindicta. si tn̄ hoc fieri possit sine scandalo alioꝝ. Aliogn parcendū ē multitudini ꝛ detra hendū seueritati. Et eadē rō est de p̄ncipe quē sequiṫ multitudo. Tolerandū. n. est pctm̄ si si ne scādalo mltitudis puniri nō possit: nisi for te pctm̄ eēt tale qđ magis noceret mltitudini vel spūalit̄ vel tp̄alit̄ q̄z scandalū qđ ex inde ti mereṫ. Obijciṫ iterū q2 vindicta ptinet ad deū fm̄ illud Deut. 2°. fm̄ aliā lr̄am. Da mihi vindictā ꝛ ego retri. ꝛc̄. R̄°. Ille qui fm̄ gradū ordis sui vidictā in malos exercet nō vsurpat sibi illud qđ ē dei: sed vtiṫ ptāte diuinitus sibi cōcessa. Si aūt aliq̄s p̄ter ordinē īstitutionis diuine vindictā exerceat: sibi qđ ē dei vsurpat ꝛ iō peccat. Sed de hoc ē hitū. s. ti. de homici dio. Hosti. aūt rn̄det ad p̄ncipalē q̄ōnē: ꝛ ipse nō credit q2 aliq̄s debeat iniuriā suā vlcisci ēt si supiorē nō h3. Unde Greg. sup illud Jo. 8°. Ego gl̄iam. m. n. q. est q̄ q̄rat ꝛ iudi. dicit. Illa tas otumelias patris iudicio reſuat: vt pfecto nob īsinuet q̄ztū patiētes esse debemus: dū se adhuc vlcisci nō vult ipse q̄ iudicat. Hoc iō dicit: q2 sicut ibidē p̄cepit: pr̄ omne iudiciū đ dit filio. q. d. Greg. Cōsidera miser hō q2 iudex iudicū ē: ꝛ tn̄ nō vult in facto ꝓprio iudicare. g̃ nec alius h̄ d3 p̄sumere q̄ztū est de stricto iu re: nisi aliq̄s se supponat mandatis suis. In q̄ casu si aliq̄d imoderatū p̄cipiat redigere deb3 ad arbitriū boni viri. ex̄ de iurjurā. veniens. Et licet p̄nceps sit solutus legibus. C. đ leg. ꝛ osti. digna. ipse tn̄ delegat. ex̄ de iudi. c. i. licet ī iuriā cōmissā in se punire possit. Cui vitio op poniṫ vindicatio: R̄° q2 opponiṫ duob⁹: q̄ru3 vnū opponiṫ sibi p̱ excessū. s. crudelitas vel se uicia q̄ mensurā excedit in puniendo. Alteru3 p̱ defectū: vt cū q̄s nimis ē remissus in puniē do: puer. 13°. Qui parcit v̄ge odit filiū suum. Uirt⁹ aūt vidicatiōis osistit in h̄ q2 hō fm̄ cir cūstātias debitā mēsurā ī vindicādo obſuat.

De veritate ꝛ virtute ti. 26.

d **Einde osideran** dū ē de v̄itate. Et p̄ de ipa ꝛ postea đ vitijs ei oppositis. Circa aūt v̄ita tē querunṫ plura. s. vtrū sit virtus: R̄n° q2 sic. Un̄ ph̄s ponit eā īter v̄tutes 2° ꝛ 3° ethi. Circa qđ sciendū: q2 v̄itas dupliciṫ pōt sumi. Uno° fm̄ q2 v̄itate dr̄ aliqđ verū: ꝛ sic nō est v̄tus sed obm̄ vel finis v̄tutis. Sic. n. v̄itas nō ē hitus: s3 q̄litas q̄dā itellectus vel signi ad rem itelle ctā vel significatā vel rei ad sui ideaz. Aliomō pōt dici v̄itas q̄ aliq̄s dicit verū fm̄ q2 p̱ eā ali q̄s dr̄ verax. ꝛ sic est virtus: q2 h̄ ipsū qđ ē dicē verū est actus bon⁹. Uirtus aūt est que hoīem bonū facit ꝛ op⁹ eius bonū reddit. Sz obij ciṫ. q2 dr̄ 4° ethi. q2 ad v̄itatē ptinet q2 aliquis ofiteaṫ existentia circa se: ꝛ neq3 maiora neq3 minora. S3 h̄ nō est semp̱ laudabile: neq3 in bonis ꝓuer. 27. Laudet te alien⁹ nō os tuum. Nec in malis: q2 ɔ̄ q̄sdā dr̄ Isa. 3°. Pctm̄ suu3 q̄si sodoma p̄di. g̃ v̄itas nō est v̄tus. R̄°. Confi teri illud qđ est circa se inq̄ztū confessio veri ē bonū ex genere: s3 h̄ nō suffiē ad h̄ q2 sit act⁹ v̄tutis: s3 reqriṫ q2 vlterius đbitis circūstātijs vestiaṫ: q̄ si nō obseruenṫ erit act⁹ vitiosus. Et fm̄ h̄: vitiosum ē q2 aliq̄s sine cā debita se lau det: etiā de v°. ꝛ etiā q2 aliq̄s pctm̄ suu3 publi cet ex h̄ se laudādo vel q̄litercūq3 inutilr ma nifestādo. Utrū v̄itas de q̄ loq̄mur hic ofrat a v̄itate vite. iusticie ꝛ doctrine. R̄n° q2 sic. Hec. n. v̄itas ē fm̄ quā aliq̄d dr̄ verū. Ueritas aūt vite ē fm̄ quā aliq̄d est v̄erū. Diciṫ aūt v̄a vita sicut ꝛ q̄libet res alia. ex h̄ q2 attingit sua3 regulā ꝛ mensurā. s. legē diuinā p̱ cui⁹ oformi tatē h3 rectitudinē. Et talis v̄itas siue rectitu do ē cōis cuilibet v̄tuti: Ueritas aūt iusticie dr̄ dupl̄r. Uno mō fm̄ q2 iusticia ē q̄dā rectitudo

reglata ƺ regulã legl diñe. Et ƺ h iusti' drt a vitate vite: qz vitas vite ē ƺ quã aliqs rcte vi uit i seipo. vitas aũt iusticie ƺ quã aliqs fuat rctitudinē in iudicijs q̃ sunt ad alter𝔭. Et ƺ h vitas iusticie nõ ptinet ad vitatē de q̃ nunc lo qmur sic nec vitas vite. Alio° põt ĩtelligi vitas iusticie fm q̄ aliqs ex iusticia vitatē manife stat: vt cũ qs ↄfitef i iudicio ve𝔭, aut dicit ve𝔭 testimoniũ. Et hec vitas ē qdã pticularis act' iusticie: nec directe ptinet ad vitatē de q̃ nũc loqmur: qa. s. in hac manifestatiõe vitatis hõ pncipalif alti reddere ius suũ itēdit. Ueritas vo doctrine ↄsistit in q̃dã manifestatiõe eo𝔭 d qbus ē scia. Unñ nõ ptinet directe ad vitatem de q̃ nunc loqmur: ƺ tñ vitas q̃ aliqs ⁊ vita ⁊ vbo se talē q̃lis ē demõstrat. vt nõ alia q̃z cir ca ipsũ sunt nec maiora nec minora de se dicat Qz tñ va ↄgnoscibilia inq̃tũ sunt a nob cogni ta circa nos sunt ⁊ ad nos ptinēt. p h vitas do ctrine põt ad hãc vtutē ptinere ⁊ q̃cũq3 vitas alia q̃ qs manifestat vbo vel facto ea q̃ ↄgno scit. Utrũ hec vtus declinet in min': R° q̄ sic. vt dr 4° ethi. Sciendũ aũt q̄ dclinare in minus dupliciť ↄtingit. Uno° affirmãdo. vt cũ quis nõ manifestat totũ bonũ qd est i eo. vt sciani vel sanctitatē: vel aliud hi'. Et h fit sine piudicio vitatis: qz min' in maiori ↄtinef Et fm h vtus hec declinat ad min'. hoc. n. vt dr ibidē videf esse prudentius ppť onerosas supabundãtias. hoies. n. q maiora d se dicũt q̃z sũt: alijs onerosi sunt: q̃si alios excellere vo lentes. Qui aũt minora dicũt de se alijs gra tiosi sũt: q̃si p quãdã moderantiã alijs ↄdescē dentes. Alio° negando. s. inesse sibi qd iest. Et sic nõ ptinet ad hanc vtutē: qz p h incuteret alijs falsũ: qd q̃dē min' repugnaret vtuti: nõ q̃dē fm ppriã rõnē virtutis: ƺ fm rõnem pru dētie quã in oibus vtutibus oz saluari. q̃z si se iactat hře qd nõ hz. Magl. n. repugnat prudē tie: qz piculosius ⁊ onerosius est alijs qd aliqs se estiet vl iactet habē qd nõ hz q̃z q̄ nõ estiet vl ñ dicat se hře qd hz. hec Tho. 2^a 2^e. q. 109. o

De vitijs oppositis vitati. ti. 27.

Postea cõsiderã dũ ē de vitijs oppositis vitati q̃ sũt mēdaciũ. simulatio siue hypocrisis iactãtia: ⁊ vitiũ sibi oppositũ. s. ironia. De men dacio aũt dictũ est. s̃. li. i. vñ restat hic ↄsidera re de reliqs. Primo de simulatione siue hypo crisi. Et circa hãc querunť plura. s. Utrũ hypo crisis sit idē qd simulatio: R° q̄ sic. Un̄ Isid. li. ety. dicit. q̄ hypocrita grece dr simulator la tine; q cũ intus malus sit: se bonũ palã ostēdit hypo. n. falsũ. crisis iudiciũ. Est q̃ hypocrisis simulatio: ƺ nõ oĩs simulatio: ƺ tm̃ illa q̃ qs si mulat psonã alteri': vt cũ simulat psonã iusti. Un̄ sup illud Math. 5°. sicut faciũt hypocrite dicit glo. hypocrita ē q simulat qd nõ ē. Re presentator alterius psone hic ē: cũ vult videri bon' ⁊ ñ ē. Et nascit hypocrisis vt dič Gregl. 5° mora. ex inani glia: cũ ad eã vt ad finē ordie tur. Utrũ gerēs hitũ sanctitatis vel religio nis nõ tñ hñs meritũ pfectiõis sit hypocrita. R° q̄ nõ. Nã hitus sanctitatl vt religiõis vel clericat' significat statũ q̃ qs obligaf ad opa pfectiõis. Et iõ cũ qs hitũ sãctitatis assumit intendēs ad statũ pfectionis se trãsferre: si p in firmitatem deficiat nõ est simulator vel hypo crita: qz nõ tenef manifestare suũ pctm̃: sancti tatis habitũ deponēdo. Und Gregl. 31° mora. Sunt aliq qui ⁊ sãctitatis hitũ tenēt: ⁊ pfecti onis meritũ exeq nõ ualēt: q̃s nõ est credēdũ i numero hypocrita𝔭 currere: qz aliud est ĩfir mitas: aliud malitia. Si aũt sãctitatis habitũ qs assumēt: vt se iustũ ondẽret: hypocrita eēt ⁊ siliter si bona opa ex genere ad dei fuitiũ pti nentia ad inanē gliã faceret: vt etiã habef ex vbis Gregl. ibidē. Utrũ aliqs possit se simu lare malũ: R°. Quidã dicũt q̄ nõ: qz fac aut opa bona p q̃ nullus simulat se malũ: aut opa mala: ⁊ tunc est malus. Et hi' positionis fuit Alex. an. z. t. z. c. de hypocrisi. ar. 6. c. Sed fm aliq̃s hec ratio nõ cogit. Põt. n. aliqs se simla re malũ p opa q̃ nõ sũt in se mala. hñt tñ quan dã spēm mali: ƺ tm̃ ipsa simulatio ē mala. tum rõne mēdacij. tũ rõne scãdali. Et licet p hoc fiat malus: nõ tñ fit malus illa malitia q̃ simu lat. Et qz ipa simulatio est fm se mala: nõ rõe eius de q̃ ē: siue sit de bono siue de malo pctm̃ est. Et hec ē positio Tho 2^a 2^e. q. iii. ar. i. c. 3^m.

Utrũ hypocrisf opponaf vtuti vitatis. R° q̄ sic. Cũ. n. hypocrisis sit q̃dã simulatio q̃ qs se simulat hře psonã quã nõ hz vt dictũ ē: ↄñs est vt formaliť ⁊ directe opponaf vitati q̃ qs exhibet se talē vita ⁊ fmone q̃lis ē: vt dicif 4° ethi. Utrũ oĩs simulatio sit pctm̃. R° q̄ sic Simulatio. n. pprie ē mēdaciũ q̃ddã: i signis facto𝔭 exterio𝔭 ↄsistens. Nõ refert aũt vtrum qs mētiaf vbo vl facto vt. s̃. dictũ ē. Un̄ cum oĩe mēdaciũ sit pctm̃, vt hitũ est. s̃. li. i. ↄñs ē q̄ oĩs simula° ē pctm̃. Sed obycif: qz nullũ pctm̃ ē vtile. Sz vt dič hiero. vtilē simlatiõē i tpe esse assumdã. hyeu nos docet exẽplũ: q sacerdotes Baal interfecit se fingēs i dola vel le collere. 4° Regl. x°. Et dauid imutauit faciē corã rege Geth. i. Regl. zi. Nõ q̃ oĩs simlatio est pctm̃. R°. hiero. large vtif noie simulatio nis p q̃cũq3 fictiõe. Immutatio ãt Dauid fuit fictio figuralis. vt exponit glo. in ps. Bñdicã3

dñm in oī tpe. Simulationē vō Hyeu nō oꝫ excusare a pctō vel mēdacio: qꝛ fuit malus vt pote ab idolatria Jeroboā non recedēs. Laudaē tñ ꝛ remuneraē a deo tpaliter nō ꝑ simulatiōe sꝫ ꝑ zelo q̄ Baal cultū destruxit. Ad h nota. ꝙ sic dicit Augꝰ. in qōnibus euangelij qñ fingimꝰ illud qđ nihil significat est mendaciū. Cū aūt fictio nr̄a aliqđ significat: nō ē mēdaciū: sꝫ aliq̄ figura v̄itatis: sicut dñs finxit se lōgius ire Luc. vlt. ad significādū ꝙ ipē lōge erat ab eoꝝ fide. vt dīc Gregꝰ. Abraā etiā Gen. zz°. dicēs famulo. postq̄ adorauerimꝰ reuertemur ad vos: vt dīc Amb°. ꝓphtauit qđ ignorabat: qꝛ dñs ꝑ eū locutꝰ fuit. Nota etiā ꝺꝫ Bon. in 3° suo. dis. 38. ar. z. c. 3m. post oppom. ꝛ Alex. an. vbi. s. ꝙ ē triplex simlatio. Prima ē cautele. ꝛ hec fuit in Hyeu ꝛ Dauid. zª ē instructionis. h fuit in xp̄o cū finxit se longius ire. ī q̄ erudiuit exhibēdū offm̄ hospitibꝰ q̄ coegerūt eū apud se manere ꝑ qđ meruerūt etiā eū cognoscere 3ª est duplicitatis: ꝛ hec ē in hypocritis. Et hec 3ª tenet rōnē mēdacij: nō autē ꝑma ꝛ zª. Et addit Alex. 4m mēbrū. s. ꝙ ē simulatio significatiōis vt cū Jacob simlauit se eē Esau. Utꝝ semꝑ hypocrisis sit pctm̄ mortale: Rx°. Jn hypocrisi sūt duo. s. defectꝰ sanctitatis ꝛ simlatio eius. Si ḡ hypocrita dicaē ille cuiꝰ ītētio ferē ad vtrūqꝫ. s. vt nō curet sāctitatē hr̄e: sꝫ tñ sanctꝰ apparere sic sumi solet in sacra scriptura: sic ē pctm̄ mortale. Et sic dr̄ Job iz°. Nō vēiet ī ꝯspectu eiꝰ oīs hypocrita. Si aūt dicaē hypocrita ille q intēdit sanctitatē simulare a q̄ deficit ꝑ pctm̄ mortale: tūc lꝫ sit in pctō mortali ex q̄ ꝑuaē sanctitate vite: nō tñ ipsa simulatio est semꝑ ei pctm̄ mortale: sꝫ qñqꝫ ē veniale. Hoc āt ē discernēdū ex fine, q si r̄pugnat caritati dei vł ꝓximi erit pctm̄ mortale: vt cū simulat sanctitatē vt disseīet falsā doctrinā vel ꝯsequaē idignus dignitatē ecclesiasticā: vel quecūqꝫ alia tpalia bona in q̄bus ꝯstituit finē. Si vō finis intētus nō repugnet caritati erit pctm̄ veniale. vt cū q̄s in ipsa fictione delectaē. De q̄ dr̄ 4° ethi. ꝙ magis videē vanus q̄ malus. Eadē. n. rō est de mēdacio ꝛ simulatione. Cōtingit tñ qñqꝫ ꝙ aliq̄s simlat ꝑfectionē sāctitatis q̄ ē de nc̄citate salutis. Et talis simula° nec sēꝑ ē pctm̄ mortale. nec sꝑ ē cū pctō mortali. Hec Tho. zª zᵉ. q. iii. ar. 4. c. ī fi. Quid si aliq̄s simulet sanctitatē ad dei honorē: ꝛ ꝓximoꝝ edificationē: Rx°. Si faciat h tm̄ ꝑdicta intētione nō peccat sꝫ mereē: si sit in caritate. vt cū aliq̄s religiosus maiorē religiositatē ōndit corā secularibus q̄ corā suis f̄ribus: vt magis edificenē. Quare dñs tm̄ ꝛ totiens hypocrisim detestaē: Rx°. Propē tria ꝑ qꝛ illi pharisei ꝛ scribe q̄bus dñs loquebaē ꝑrimū erāt hypocrite. z° qꝛ hypocrita ē ꝯtrꝰ opi dīno. Ut. n. dicit Augꝰ. in encħ. dñs ordinat malū in bonū. hypocrita aūt ꝯuertit bonū ī malū. 3° qꝛ ē ꝯtrius toti trinitati. s. pr̄i. Usurpat. n. gl'iam q̄ attribuiē pr̄i ꝛ filio q ē v̄itas ꝛ vita. Quid. n. est hypocrisis nisi falsa vita apparens bona ꝛ existēs mala. Et sp̄ui sācto cui bonitas attribuiē: qꝛ bonis opibꝰ abutiē. Hec Alex. an. z. t. z. c. đ hypocrisi. ar. 9. o. Qui sūt fructꝰ hypocritaꝝ ꝑ q̄s ꝯgnoscunē de quibus Math. 7° dr̄ a fructibꝰ eoꝝ cognoscetis eos. Rx°. Duplex ē arbor siue itentio vel voluntas ꝛ ꝺm h ē duplex fructꝰ. Una ē intētio gn̄alis faciēdi bonū ī genē. Et huiꝰ fructꝰ sūt opa bona in genere. Et ab his nō pōt cognosci malitia eius. Alia est sp̄alis q̄ vult videri bonꝰ ꝓpē humanū fauorē vel laudē humanā vł q̄stū tēporalē: q̄ q̄dē tria sūt eius fructus: qꝛ istis ꝑncipaliē itēdit frui. Et ab eis cognosciē malitia eiꝰ: qꝛ postq̄ h ꝯsecutꝰ fuerit vel ꝯseq nō posse viderit: vł ea hr̄e destiterit ab opibꝰ exterioribus cessabit. vt hr̄ sn̄aliē ex verbis Augꝰ. ibidē. Et sic tunc apparere incipit vtrū lupus vel ouis fuerit. Hec Alex. vbi. s̄. ar. ii. o.

De iactantia ꝛ ironia. ti. z8.

d Einde ꝯsiderandū ē de iactantia ꝛ ironia sibi opposita. Et ꝑ de iactātia. Circa quam q̄runē plura. s. Utꝝ iactātia opponaē v̄tuti v̄itatis. Rx° ꝙ sic ꝺm phm z° ꝛ 4° ethi. Jactantia. n. ꝓprie videē iportare ꝙ hō se v̄bis extollat. Que. n. vult hō lōge iactare eleuat in altū. Tūc aūt ꝓpe se extollit qñ de se supra se aliqđ dicit. Hoc aūt ꝯtingit dupliciē. Qñqꝫ. n. aliq̄s loqē de se. supra illđ qđ ē ī opiniōe hoīꝫ. Qđ apl's refugiēs dīc. z. Co. iz. Parco ne q̄s existimet me supra id qđ. vidꝫ ī me: aut audit aliqđ ex me. Qñqꝫ vō sup illud qđ est ī se: qꝛ magis ē iudicandū aliqđ ꝺm qđ ē in se. Jō. magis ꝑ ꝑprie dr̄ iactātia qñ aliq̄s offert se sup illud qđ ē in se. lꝫ vtroqꝫ mō iactantia dici possit. Et iō iactātia ꝓprie dicta ꝑ modū excessus opponiē v̄itati. Hec Tho. zª zᵉ. q. iiz. ar. i. c. Quid sit iactātia satis pꝫ ex ꝑdictis. Pōt tñ sic describi. Jactātia est ostentatio ꝓprie laudis: cū v̄itas nō subsit. Et h alio noīe dr̄ arrogātia: cū q̄s attribuit sibi qđ nō hꝫ. Qñqꝫ tñ extēso noīe dr̄ ostentaꝰ vana ꝓprie laudis: etiā cū v̄itas ꝯbest vt dīc Gregꝰ. ꝺꝫ illud. Si accepisti q̄d gloriarī q̄i nō accepis. Tñ ꝛ h pōt dici iactantia de eo qđ nō ē. Lꝫ. n. hēat bonū: a se tñ nō hābꝫ. Hec Alex. z. t. z. c. de iactantia. ar. i. ꝛ z. o. Utrum iactātia oriaē ex supbia: Rx°. Sic vt frequētiꝰ

Ex .B.n.ꝙ aliquis ꝑ arrogantiã iteriᵒ eleuatꝰ supra se q̃ ẽ spẽs supbie :seqꝰ plerũqꝫ ꝙ extiᵒ de se iactet q̃dã maiora:lꝫ qñqꝫ qs se iactet ñ ex arrogãtia sꝫ ex q̃dã vanitate ⁊ in h delectetꝰ q₂ ẽ ẜm hitũ talis.Et iõ Grego.31°.mora.po/ nit iactãtiã iter spẽs supbie Jntẽdit aũt iacta tor sepe ut ꝑ suã iactãtiã cõseqꝰ gl̃iam.Et iõ ẜm Gregl.31°.mora.oritꝰ ex inani gl̃ia ẜm rõ nẽ finis.Oritꝰ etiã qñqꝫ ex diuitijs occasiõali ter dũ.s.aliqs de eis supbit.Et iõ signãtꝰ puerl .8°.opes dicũtꝰ supbe.Oritꝰ etiã ex eis qñqꝫ ꝑ modũ finis.dũ.s.aliqs de se iactat ea ex qbus lucrari põt.vt ꝙ ẽ sapiens uel medicᵒ uel di nus vt dꝛ 4°.ethi. Utrũ iactãtia sit pctm̃ mortale:℞°. ꝙ iactãtia pt dupl̃r sumi Uno° put ẽ q̃ddã mẽdaciũ.Et sic qñqꝫ est mortale pctm̃.vt qñ aliqs iactãtꝰ de se ꝓfert aliqd qḋ ẽ ꝯtra gl̃iaꝫ dei.sic dꝛ.Ezech.28°.Et dixisti.de us ego suꝫ. Uel aliqd qḋ ẽ ꝯ charitatẽ ꝓximi: vt cũ qs se iactãdo ꝓrũpit ĩ cõtumelias alioꝝ vt pharisẽᵒ.Lucel.18°.dicebat.Nõ suꝫ sicꝰ cete ri hoĩuꝫ rap.iiusti.adul. velut ẽt h publicanᵒ Qñqꝫ ẽ vẽiale vt cũ aliqs ḋ se iactat talia q̃ ñ sꝰ ꝯtra deũ nec ꝯ ꝓximũ. Alio ° põt ꝯsiderari ẜm cãm suã.Et sic si ꝓcedat ex supbia vel iani gl̃ia mortali erit mortalis.alioqn erit venialꝰ. Si vero ex appetitu lucri.iam ꝑtinẽ videtꝰ ad ꝓximi deceptiõꝫ ⁊ damnũ.iõ magl ẽ mortalꝰ Uñ phs 4° ethi.dicꝰ ꝙ turpior ẽ q se iactat cã lucri q̃ꝫ q cã gl̃ie vel honoris. Nõ tñ erit sꝑ h mõ mortalis.q₂ põt eẽ tale lucꝝ ex q̃ non erit alteriᵒ damnũ. Hec Tho.2ᵃ2ᵉ.q.iiz.ar.z.c.Ad hoc etiã nota ẜm Tho. ibidẽ.c.3ᵐ.ꝙ si qs se iactet ꝯtra charitatẽ dei vꝰ ꝓximi:aut ẜm se aut ẜm cãm suã ẽ mẽdaciũ pniciosũ Si vero iactet se q̃si h ipo delectatᵒ :reducitꝰ ad mẽda ciũ iocosũ:nisi forsan h dilectõi dei ꝑponẽt :ĩ q̃ solo mens nr̃a qescẽ debꝫ ut ĩ ultĩo fine.Si aũt se iactet gr̃a vane gl̃ie vꝰ lucri videtꝰ ꝑtine re ad mẽdaciũ officiosũ:dũ tñ h sit sine ꝓximi dãno.q₂ tũc ꝑtineret ad pnitiosũ. Scḋm aũt Alex.an. aliqs se iactat aut de bono qḋ ñ hꝫ Et hoc vꝰ ex surreptiõe:⁊ sic ẽ veniale.Uel ex deliberatiõe rõis:⁊ tũc videtꝰ eẽ mortale.si h fit cũ itentiõe dãnificãdi aliũ iniuste.Aut iac/ tat se de bono qḋ hꝫ.⁊ h vel leuitꝰ sine alt̃iᵒ de pressiõe:⁊ sic est veniale.Uel ita ꝙ ꝑponit lau dẽ suã laudi diñe:⁊ sic ẽ mortale. Utrũ pfe ctoꝝ tm̃ sit vitare iactantiã siue ostentationẽ: ℞°.Lꝫ oẽs ḋclinare possint opis ostẽtationẽ ꝑ ẜmonẽ:cũ tñ est ostẽtatio opis ꝑ ẜmonẽ ñ tñ ẽ q̃rũlibet sꝫ pfectoꝝ vitare vane gl̃ie motũ. Uñ Gregl.Ualde pfectoꝝ ẽ sic ostẽso opea au/ ctoris gl̃iaꝫ q̃rere vt ḋ illata laude ꝑuata nesci ant exultatione gaudẽ. Et ideo opa studio oc cultentꝰ.nc̃citate publicentꝰ:vt eoꝝ occultaᵒ sit custodia ꝓpria:⁊ eoꝝ publicaᵒ vtilitas aliena. Et sic pꝫ ꝙ oẽs pñt ⁊ tenẽtꝰ vitare motũ iactã tie cũ ẽ mortalꝰ:nec hñt nc̃citatẽ ad motuꝫ ia ctãtie vẽialꝰ:lꝫ sit aliq̃ ꝓnitas ꝯcupie ad ostẽta tiõeꝫ ẜmõi.Hec Alex.z.t.z.c.ḋ iactãtia.ar.3.●

Jrca 2ᵐ.s.ironiã q̃rũtꝰ ẽt plura.s. Utꝝ
irouia ꝑ quã qs de se fingit miora sit
pctm̃:℞°. Qꝫ aliqs ḋ se miora fingat
dupl̃r ꝯtigere põt.Uno° salua ṽitate.dũ.s.ma iora que sũt in se tacet ⁊ q̃dã miora detegit:q̃ tñ in se eẽ cognoscit.Et h nõ ẽ ironia:nec est pctm̃ ẜm genᵒ suũ:nisi ꝑ alicuiᵒ circũstãtie cor. ruptionẽ.Alio° declinãdo a ṽitate:vt cũ de se asserit aliqḋ vile qḋ de se nõ ꝯgnoscit. Aut cũ negat de se magnũ aliqḋ qḋ tñ ĩ se esse ꝑcipit. Et sic ẽ ironia ⁊ ẽ sꝑ pctm̃.Uñ Gregl.Jncau te se hũiliant q mẽtiẽdo se illaqueant. Ad h nota:ꝙ Amos 7° nõ mẽtitꝰ dicẽs: nõ sũ ꝓ/ pha.Hoc.n.dicit.q₂ nõ erat ḋ genere ꝓphaꝝ Hec Salomõ ꝓuerb.30.vbi a deo ꝯfortatus ꝯfitetꝰ se eẽ stultissimũ.Hoc.n.dicit ẜꝫ huma nã reputationẽ.q₂ s.mũdana q̃ hoĩuꝫ sapia q̃ rit ꝯtẽnit Utrũ ironia sit minus pctm̃ q̃ꝫ ia ctãtia:℞°.Utraqꝫ mẽtitꝰ:vꝰ ṽbis:vꝰ qbuscũqꝫ exterioribus signis circa idẽ.s. circa ꝯditionẽ ꝑsone.Uñ rõne mãe siue obi circa qḋ sũt: sũt eq̃lia pctã sꝫ vt.plurimũ iactãtia ꝓcedit ex tur piori motiuo.s.ex appetitu lucri vel honorl. Jronia ṽo ex h ꝙ fugit lꝫ ĩordinate ꝑ elatio nẽ:⁊ q̃ ad illud ẽ ꝑuius.Et ẜm h dꝛ 4° ethi. ꝙ iactãtia est ꝑuius pctm̃ ironia.Cõtingit tñ qñqꝫ ꝙ h miora de se fingit ex alio motiuo: puta vt dolose ḋcipiat.Et tũc ironia ẽ ꝑuior Et sic dꝛ Eccl.19°.Est q negꝰ se humiliat:in teriora aũt eius plena sunt dolo.

De amicitia ⁊ adulatione ⁊ litigio.ti.29.

Ostea ꝯsideran/
dũ ẽ ḋ amicitia ⁊ ḋ vitijs sibi oppo sitis.Et p̃ ḋ ipa amicitia.2° de adu latione.3°.ḋ litigio.Hec.n.duo opponũtꝰ ṽtu ti amicitie.Circa primum sciendũ ꝙ ꝑ virtu tẽ amicitie ordinatꝰ hõ ad alios hoĩes in cõi ꝯseruatione tã in factis q̃ꝫ ĩ dictis.s.vt ad quẽ libet se hẽat ẜm ꝙ decet.Dꝛ etiã h ṽtus affa bilitas:cuiᵒ etiã actus ꝑcipitꝰ Eccl.4°.Cõgre gationi pauperꝝ affabilẽ te fac.Loqꝰ aũt phs 6° ethi.ḋ duplici amicitia:q̃₂ q̃libet ꝯsistit ꝑn cipalitꝰ in affectu q̃ vnus diligit aliũ.Et h ꝯse qui pt ꝑ quãcũqꝫ ṽtutẽ:q₂ q̃libet ṽtus est cã amicitie:q₂ bonũ oĩbus est amabile: vt dicit Diony.4° ca° de di.no. Et ẜm h dicit phs 8° ethi.ꝙ amicitia pfecta ẽ q̃ ẽ ꝓpꝰ ṽtutẽ. Que aũt ꝑtineãt ad hanc amicitiã.j.dicetur.cũ de

caritate agef. Alia vo cōsistit i solis exteriori b⁹vbis: vl factis. Er h ñ bz pfectā amicitie rō nē: sz quādā ei⁹ similitudiēz. ictū. s. qs decēter z delectabilit se hz ad eos cū qb⁹ cōuersaf: ñ qdez ɔuersatiōez lasciuā quā vtus cauet sz honestā. sm illud ps. Ecce ꝙ bonū z ꝙ io. habi. fra. i vnū. Qñqȝ tñ ppt aliqd bonū ɔńs. vl ali qd malū excludēs: nō refugiet vtuosus eos q b⁹ cōuiuit ɔtristare vt dr 4° ethi. ne. s. videaf eoꝝ pctō ɔsentire: z peccādi audaciā mistrare Uñ. Eccl. 7°. Filie tibi sūt sua corp⁹ illaꝝ: z ñ ostēdas faciē tuā hilarē ad illas.

Equif vidē de z°. s. adulatiōe. Circa quā querūf plura. s. Quid ē adulatio R° sz Alex. an z. t. z. c. ō adulatōe. ar. i. i pn. Adulatio ē pctm̄ ex smone vane laud alicui exhibite itētiōe placēdi. Sūt aūt qtuor dñe ei⁹. Una ē q bonū hitū attribuit. z^a ē q bonū hitū extollit plus ꝙ sit. 3^a ē q malū nutrit laudādo z dicēdo malū bonū. 4^a ē que malū nutrit diminuēdo ipm. Hec Alex. an. ibidē. c. Utrum adulatio sit pctm̄: R° ꝙ sic Amicitia. n. vbi optet ppt aliqd bonū ɔsequē dū vel malū vitandū nō veref ɔtristare vt. s. dictū ē. Si g aliqs i oībus velit ad delectatio nē alteri loq excedit modū in delectādo: z iō peccat p excessū. Et si facit h ex intētione tm̄ delectādi dicif placidus sm phm. Si aūt itē tione alicui⁹ lucri: dicif blanditor siue adula tor. Cōiter tñ nomē adulatiōis attribui solet oībus q supra modū virtutis volūt alios ver bis vel factis dlectari in cōi ɔuersatiōe. Ad h nota: ꝙ ɔtigit aliquē laudare z bene z ma le. s. put debite circūstātie vel suanf vel pter mittunf. Si. n. aliqs velit aliquē dlectare lau dādo: vt ex h eū ɔsolef ne in tribulatiōe defi ciat: vel etiaz vt in bono pficere studeat: alys dbitis circūstātys suatis: hoc ptinebit ad vir tutē amicitie. Pertinebit aūt ad adulationez si velit aliquē laudare in qbus nō ē laudād⁹ qa forte sunt mala sm illud ps. Laudaf pec cator in desidc. ani. sue. zc. Ul qa nō sūt certa sz illud Eccl. 27°. Ante smonē ne laudes virū Uel etiā si timeri possit ne hūana laus ad va nā gliaz eū puocet: sz illud Eccl. ii. Ante mor tē ne laudes hoīez. Similit velle placere hōi bus ppt caritatē nutriendā: z vt in eis spūalit pficere possit: ē laudabile. Sz aūt aliqs hoīb⁹ velit placere ppt vanā gloriā: vel ppt lucruz: vel etiā in malis hoc esset pctm̄: sm illud ps. Dñs dissipauit ossa eoꝝ qui ho. placent. Hec Tho. z^a z^e. q. iiȷ. ar. i. c. z. c. i^m. Utꝝ Adulatio sic pctm̄ mortale: R° sm Alex. an. vbi. s. ar. z. c. Multiplex ē adulatiōis gen⁹. Unū est qd dicit malū bonū. fouēdo. s. pctōrez i pctō. Et hoc est pctm̄ mortale. Als vo aliquis adulaf aut intendēs alicui pdesse z nulli obesse. Et tūc est veniale. Aut alicui obesse lz alteri psit. Et tunc est mortale. Uidef aūt hoc fieri ex li bidine mortali. Si aūt nō obest nec pdest: sz dei generat ɔtēptū pрter assiduitatē tunc est mortale. Si vo fiat ex libidine veniali: vt cuz qs laudat ex surreptione aliquē in bono: aut quē dz nec intētione placēdi ppter se tūc est veniale. Et de tali adulatione logf Aug. in cañ. numerās eā iter pctā minuta. Esto ꝙ ali qs p adulationē ipetrauerit bñficiū nunqd re signāe tenef ipsū: R°. Sup hoc diuersi diuer simode respōdent. Uidef tñ sz Alex. an. z. t. z. c. de adulatiōe. ar. 5. c. ꝙ adulatio dēat ad mu nus ab obsequio reduci. Uñ si ei in alio nō sui ret: idigne recipet: z resignare dbēt sicut ille q fuit de officio turpi. Offm̄ turpe dr ppie cui est pctm̄ ānexū. Et ad hoc facere videf qd di cit Isid. s. ꝙ tria sūt munera qb⁹ puertif hō. s. fauor amicitie. adula⁹ laudis: z munus rei cor poralis. Ad hoc nota tria remedia ɔ̄ adula tionē. Unū itra nos. s. testimoniū bone ɔscie q semp de se minus estimat: z in agēdis suis timet ne qd reprehēsibile iueniaf. Reliq duo sunt ex nos. Unū ex pte hoīs mali. s. dtractio ne in bonis extollamur: sz magis hūiliemur. Alteꝝ arguitio boni nri. ne qd i bonis nrīs re prehēsibile inueniaf. Primū z 3^m remediū po nūf sup illud ps. Oleū aūt pctōris zc. z^m vo ponit Gregl. Hec Alex. an. vbi. s. ar. 8. c.

Equif videre de 3°. s. de litigio. Et de h querunf plura. s. Utꝝ opponaf vir tuti amicitie siue affabilitatis: R° ꝙ sic: vt vult phs 4° ethi. Litigiū. n. ppie i vbis ɔsistit. cū. s. vn⁹ alteri ɔ̄dicit. In hac autē ɔ̄di ctione duo pñt attendi. Qñqȝ. n. ɔtingit ɔ̄dici ppter psonā dicentis cui ɔ̄dicens ɔsentire re cusat ppter defectū amoris aīos vnientis. Et hoc videf ad discordiā ptinere caritati ɔ̄riaz. Qñqȝ rōne psone quā aliqs ɔtristare non ve ref. Et sic sit litigiū qd opponif amicitie ad quā ptinet dlectabilit alys ɔuiuere. Uñ phs dicit 4° ethi. ꝙ q ad oīa ɔ̄rianf cā eius qd ē ɔtristare neqȝ qdcunqȝ curātes: discoli z liti giosi vocanf. Utrū litigiū sit min⁹ pctm̄ ꝙ adulatio: R°. De his duob⁹ possum⁹ duplicit loq. Uno mō ɔsiderando spēm vtriusqȝ. Et sz hoc tāto gruius est aliqd viciū ꝙto magis re pugnat opposite vtuti. Amicitia aūt tēdit pn cipalius ad delectandū ꝙ ɔtristandū. Et iō litigiosus q supabūdat i ɔtristādo grui⁹ peccat ꝙ adulator q supabūdat i dlectādo. Alio⁹ sz aliq exteriora motiua. Et sz h adulatio ē qñz grauior: vt qñ itēdit p dceptiōez idbite lucrꝝ vl honorē acqrē. Qñqȝ litigiū ē grui⁹: vt cū qs itē dit vl vitatē ipugnāe vl dñtē i ɔtēptū adducē

De largitate auari⁹ ꝛ ꝑdigalitate.ti.30.

d Einde ꝯſideran/dū ē de liberalitate ſiue largitate: ꝛ vitijs oppoſitis. Et ṗ de ipa largitate. 2° de auaritia. 3°. de ꝑdigalitate. Hec.n. duo opponūt largitati. Circa p̄mū ſciendū ꝙ largitas ē virtus habilitās eū in q̄ eſt ad vtēdū bn̄ ꝛ ꝯuenient̄ bonis ab eo poſſeſſis taꝫ in ſūptibus reſpectu ſui: q̄ꝫ ī dationib⁹ reſpectu ꝓximi. Vn̄ dicit ph̄us 4° ethi. ꝙ liberalitas videt̄ eſſe q̄dā mediocritas circa pecūias. Per pecunias ītelligēs oia: q̄ꝝ dignitas nūmiſmate mēſurat̄: vt pꝫ ibidē. Dr̄.n. ibidē: ꝙ conſiſtit circa datiōes ꝛ ſūptus. Quia tn̄ ad virtuoſum ꝑtinet nō tm̄ ꝯuenient̄ vti mā ſua: vel inſtr̄o: ſꝫ etiā opoꝛtunitates ꝑparare ad bn̄ vtēdū. ideo ad liberalē ꝑtinet nō tm̄ vti pecunia: ſed etiaꝫ eā ꝑparare ꝛ ꝯſeruare ad idoneū vſum.

Sequit̄ videre de 2°.ſ. de auaritia. De

ſ hac plura querūt̄.ſ. Utrū ſit pctm̄. R° ꝙ ſic. ꝑ eo ꝙ vult diuitias retinere: vl̄ acqrere ſupꝛa debitū modū. Vn̄ Tullius dic̄ ꝙ auaritia eſt īmoderatus amoꝛ hn̄di. Jō dr̄ ad Heb. vlti. Sint moꝛes ſine auaritia. Sꝫ obycit̄: qꝛ ea q̄ nāliter aduenīūt nō ſunt pctā. Sed auaritia nāliter ꝯſequit̄ ſenectutē. vt dr̄ 4° ethi. g̃ ꝛc̄. R°. Jnclinatiōes nāles ſunt regulāde ſm rōneꝫ. Et iō lꝫ ſenes ꝑpter defectū nāe auidi⁹ ſubſidia rerū exterioꝝ regrant: nō tn̄ a pctō excuſāt̄: ſi circa diuitias debitā rōis menſurā excedāt. Utrum auaritia ſit ſpāle pctm̄. R° ꝙ ſic.ſ. ſm ꝙ ē īmoderatus amoꝛ hn̄di poſſeſſiones: q̄ noīe pecunie deſignant̄: ex q̄ ſumit̄ auaritie nomē. Unde ſm Jſi̇d. ety. auarus dicit̄ q̄ſi auidus eris.i. pecunie. Unde Ro.i. cōnumerat̄ inter pctā ſpālia: vbi dicit̄. Repletos oī iniquitate ꝛ malitia foꝛ. auaritia ꝛc̄. Uerū qꝛ verbū hn̄di qđ ſꝫ p̄mā īpoſitionē ad poſſeſſiones ꝑtinere videt̄ deriuat̄ ad alia multa. ſicut hō dr̄ hr̄e ſanitatē vxoꝛē: veſtes. ꝛ hi⁹. vt pꝫ in poſtp̄dicamētl. ꝛ ꝯn̄s etiā nomē auaritie ampliatū eſt ad oēꝫ īmoderatū appetitū hn̄di quācū̄ꝙ rem. Vn̄ dicit Gregl. in q̄dā omel̄. ꝙ auaritia ē nō tm̄ pecunie ſꝫ etiā ſcie ꝛ altitudinis cui⁹ ſublimitas ſupꝛa modū ambit̄. Et ſic auaritia nō ē pctm̄ ſpāle. Et ſic dicit Augu. 4° de li. ar. Auari⁹ q̄ dr̄ grece phylargiria.i. amoꝛ argēti. nō tm̄ in argēto vl̄ nūmis: ſꝫ in oībus rebus q̄ īmoderate cupiunt̄ itelligēda ē. Utrū auari⁹ opponat̄ liberalitati. R° Auaritia īpoꝛtat quādā īmoderantiā circa diuitias triplicit̄. Uno° circa ipſā acceptionē ꝛ ꝯſeruationē eaꝝ.ſ. inq̄tū aliqs acqrit pecuniā vltra debitū: aliena ſurripiendo vel retinēdo. Et ſic opponit̄ iuſticie. Alio° circa affectiones diuitiaꝝ: vt cū qs nimis amat vl̄ deſiderat diuitias. aut in eis nimis delectat̄: etiā ſi nolit rapere aliena. Et ſic opponit̄ liberalitati q̄ moderat̄ affectonē hi⁹: vt dictū eſt. Sciendū aūt ꝙ auaritia ſm ꝙ opponit̄ iuſticie nō hꝫ viciū oppoſitū: qꝛ auaritia ꝯſiſtit in plus hn̄do q̄ꝫ dꝫ ſm iuſticiā: cui opponit̄ minus hr̄e: qđ nō hꝫ rōnē culpe ſꝫ pene. Jdeo ph̄us vult 5° ethi. ꝙ auaritia nō hꝫ vitiū oppoſitū. Scđꝫ aūt ꝙ opponit̄ liberalitati hꝫ viciū ꝑdigalitatis oppoſitū: qꝛ liberalitas ē v̾tus media īter duo vitia: vt pꝫ ex 2° ꝛ 4° ethi. Utrū auaritia ſemꝑ ſit pctm̄ moꝛtale. R° ꝙ ſic.ſ. de genere ſuo. Et h̄ ſm ꝙ opponit̄ iuſticie. Sic.n. ad auaritiā ꝑtinet iniuſte alienū accipe vel retinere. Alio mō pōt ſumi auari⁹ ſꝫ ꝙ opponit̄ liberalitati. Et ſic dicit īoꝛdinatū amoꝛē diuitiaꝝ: q ſi creſcat tm̄ ꝙ ꝑpter ipſū nō vereat̄ qs facere ꝯ̄ amoꝛē dei ꝛ ꝓximi: erit moꝛtalis. Si aūt īfra h̄ ſiſtat eſt venialis. Ad hoc nota v̄bū Baſily. Eſt in gt panis famelici quē tenes. nudi veſtis quā ſeruas. egentis argentū qđ poſſides. Quo circa tot īiurias facis quot exhibere valeres. Loquit̄ aūt in caſu q̄ aliqs tenet̄ ex debito legali bona ſua pauperibus erogare: vel ꝑpter necitatis ꝑiculū: vel ꝑpter ſupfluitatē bonoꝛum.

Utrū ep̄s m̄lta ꝯgregare poſſit ad tuitionē ſue eccleſie: ſicut rex ad tuitionem ſui regni. Rndet Alex. an. in 2° ſuo ca° de auari⁹ ꝙ nō eſt ſile. qꝛ rex ad h̄ eſt ꝯſtitutus vt ſubditos ī pace teneat: ꝛ ab aduerſarys defendat. Et iō ꝑt ad h̄ res regni ꝯgregare ꝛ ꝯſeruare. Sꝫ ep̄s dꝫ ꝯuertere res eccl̄ie in uſū eccl̄ie: qđ fac̄ pauperib⁹ dando. Vn̄ nō dꝫ ꝯgregare. Utrum auaritia ſit pctm̄ ſpāle. R° ꝙ ſic. Ut dic̄ Gregl 3i°. moꝛa. nō tm̄ querit circa ſuū obm̄ delectationē coꝛpaleꝫ: ſed ſpūalē ꝑut.ſ. hō delectat̄ ī h̄ ꝙ ſe diuitiaꝝ ꝯſiderat poſſeſſoꝛē. Rōne tn̄ obi qđ eſt coꝛpoꝛale: eſt mediū inter pctā pure ſpūalia ꝛ pure carnalia: qꝛ illa querūt delectationē ſpūalē circa obꝫ ſpūale: vt ſupbia circa excellentiā: ꝛ intēperātia delectationē pure coꝛpalē circa obm̄ coꝛpale. Utrū auaritia ſit vitiū capitale. R° ꝙ ſic. vt hitum ē.ſ̄.ti.8°. Et filie ei⁹ ſ̄t.7. vt dic̄ Gregl. 3i°. moꝛa.ſ. ꝑditio. fraus. fallacia. ꝑiuriū. ingetudo. violētia. ꝛ obduratio ꝯ̄ miam. Auaritia.n. excedit in retinēdo: ꝛ ſic ex ea oꝛit̄ obduratio. Et in acqrendo ſm qđ ē in affectu. ꝛ ſic oꝛit̄ īgetudo mētis. Uel ſꝫ ꝙ ē in affectu: ꝛ ſic qn̄ꝙ vtit̄ violētia Qn̄ꝙ dolo: q ſi fiat in verbo ſimplici erit fallacia. Si aūt includat iurationē erit ꝑiuriū. Si v̾o fiat dolus in ope q̄tū ad res erit fraus. Si q̄tū ad ꝑſonas erit ꝑditio. Ad h̄ nota: ꝙ ſic liberalitas eſt circa mediocres pecunias: ita ꝛ

illiberalitas. Et iō tyrāni q magna p violentiaꝫ auferūt nō dicūt illiberales ſꝫ iniuſti. Proppt̄ qđ dr̄ 4° ethi. q tyrānos ciuitates deſolātes ⁊ ſac̄ pdātes: nō dicim⁹ illiberales ſꝫ auaros. Nota īſup q auaritia ſm. Aplm. Eph. 5°. eſt idoloꝝ ſeruit⁹. Qđ dicit p tāto: q2 vtraqꝫ ſubycit q̄s creare exterioꝛi: nō tn̄ eodem mō: q2 p idolatriā ei ſubycit exhibēdo cultū diuinū: p auaritiā vo eā īmoderate ↄcupiſcēdo ad vſū.

Sequit̄ vidē de 3°. ſ. de pdigalitate. d q̄ q̄runt̄ plura. ſ. Utrū opponat̄ auaritie. R° q ſic. vt pꝫ ex 2° ethi. In moralib⁹. n. attēdit̄ oppoſitio vitioꝝ ad inuicē: ⁊ ad v̄tutes ſm ſupabūdātiā ⁊ d̄fectū. Sic aūt differūt pdigalitas ⁊ auaritia. q2 auar⁹ in affectiōe diuitiaꝝ ſupabundat eas plus debito diligēdo Prodigus autē deficit min⁹ debite ſollicitudieꝫ eaꝝ gerēdo. Circa vo exterioꝛa pdig⁹ excedit i dādo: ⁊ deficit i retinēdo ⁊ acq̄rendo. Auar⁹ vo eↄ̄rio deficit i dādo ⁊ excedit i acq̄rēdo. Et ſic pꝫ q opponūtur. Utꝝ pdigalitas ſit pctm̄. R° q ſic cū mediū liberalitatis coꝛrūpat. Eſt āt min⁹ pctm̄ q̄ꝫ auaritia vt vult phs. 4° ethi. Qđ etiā pꝫ p h̄ q auaritia magl differt a lib̄alitate. Magl. n. ptinet ad largū dare i q̄ excedit pdig⁹ q̄ꝫ recipe vl̄ retinere i q̄ excedit auarus.

De epikeya. ti. 31.

Poſtea cōſiderā/

dū ē de epikeya. de q̄ q̄rūt̄ plura. ſ. Utꝝ ſit v̄tus. R°. Act⁹ hūani d q̄b⁹ leges dāt̄ i cōtingētib⁹ ſingularib⁹ conſiſtūt q̄ mōis īfinitl variari poſſūt. Et iō n̄ pōt aliq̄ lex īſtitui q̄ i nullo cāu d̄ficiat. Sed legiſlatoꝛes ad illud qđ i pl'ib⁹ accidit attēdūt: ⁊ ſꝫ h̄ legē ferūt: quā tn̄ i aliq̄b⁹ caſib⁹ ſeruare ē ↄ̄ eq̄tatē iuſticie ⁊ ↄtra bonū ↄmune qđ lex intēdit. Sic̄ lex īſtituit d̄poſitū reddi ⁊ tn̄ gladius a furioſo d̄poſit⁹ nō eſt ei dū eſt i furia reddēd⁹. Et ad h̄ oꝛnat̄ epikeya q̄ dr̄ apud nos eq̄tas. Un̄ pꝫ q eſt virt⁹ vt vult phs 5°. ethi. Utꝝ epikeya ſit ps iuſticie. R° q ſic Ut. n. dic̄ phs ibi. aut ē ps ſubiectiā iuſticie cōit̄ dc̄e: ⁊ ppe coꝛr̄ndet iuſticie legali. ⁊ q̄dā mō cōtinet̄ ſub ea: ⁊ q̄dāmō excedit eā. Si. n. iuſticia legal' dicat̄ q2 obtēperat legi ſiue q̄ꝫtū ad v̄ba legis ſiue q̄ꝫtū ad ītētiōeꝫ latoꝛis q̄ ē potioꝛ ſic epikeya ē pſ potioꝛ iuſticie legalis. Si vero iuſticia legal' dicat̄ tm̄ q̄ obedit v̄bis legis: ſic epikeya nō ē pars eius: ſed eſt ps iuſticie cōit̄ dicte ↄ̄ iuſticiā legalē diuiſa ſicut excedēs ip̄aꝫ. Un̄ p p̄us dicit̄ iuſticia d eā q̄ꝫ d iuſticia legali: q2 iuſticia legalis dirigitur ſm epikeyā. Un̄ epikeya ē q̄ſi' ſuperioꝛ regula actuū hūanoꝝ.

De paſſiōibus anime. ti. 32.

Conſequēter cō

ſiderādū de foꝛtitudie ⁊ tēperātia. Que autē v̄tutes ⁊ eaꝝ partes hn̄t eſſe circa paſſiones aīe. Et iō p̄mittēda ſunt breuit̄ q̄dā de paſſiōib⁹ aīe magl nc̄cia. Et p̄ quot ⁊ q̄ ſūt paſſiōes aīe. Sciēdū igit̄ q in vi cōcupiſcibili aīe ſūt tres cōiugatiōes paſſionū. ſ. amoꝛ ⁊ odiū. deſideriū ⁊ fuga. gaudiū ⁊ triſticia. Silr̄ i iraſcibili ſūt tres. ſ. ſpes et deſperatō. timoꝛ ⁊ audacia. ⁊ ira cui nulla paſſio opponit̄. Sūt ḡ oēs paſſiones aīe. xi. ſex i ↄcupiſcibili. ⁊. 5. in iraſcibili ſub q̄bus oēs paſſiones aīe cōtinet̄. Paſſiōes tn̄ p̄ncipales cōmunit̄ dicūt̄ eſſe q̄tuoꝛ. ſ. gaudiū ⁊ triſticia ⁊ ſpes ⁊ timoꝛ. vt vl't. Boetl. i fi. i. li. de ↄ̄ſolatl Quaꝝ p̄me due dicūt̄ p̄ncipales: q2 ſi ↄpletiue ⁊ finales ſimplr̄ r̄ſpectu omniū paſſiōuꝫ vn̄ ſequit̄ ad oēs paſſiōes. Timoꝛ aūt ⁊ ſpes ſūt p̄ncipales nō q̄dē q̄ſi cōpletiue ⁊ vltime ſimplicit̄: ſꝫ tn̄ i genē motus appetitiui ad aliq̄d. Un̄ ſūt aliq̄ mō termi̅ paſſionū cōcupiſcibilis q̄ cōſiſtūt i motu. Nā reſpectu boni incipit motus i amoꝛe: ⁊ pcedit i deſideriū: ⁊ terminat̄ i ſpe. Reſpectu vo mali icipit i odio ⁊ pcedit ad fugā: ⁊ termiat̄ i timoꝛe. Inter paſſiones aūt iraſcibilis ſpes ē p̄ma reſpectu bōi timoꝛ reſpectu mali. Spes eni p ſe ē reſpectu boni. deſperatio aūt p accidēs: ⁊ ppt̄ aliqđ annexū i rōe mali apphēſū. Silr̄ ⁊ timoꝛ ē p ſe reſpectu mali: audacia aūt p accn̄s. ſ. ppt̄ victoꝛiam vl̄ aliqđ aliud apphēſū rōe boni. Ira aūt ē reſpectu boni ⁊ mali ſiml̄. Obiectū aūt ei⁹ ē vīdicta de iniuriatiōe. Appetit. n. irat⁹ vindictā vt bonū: ⁊ h̄ de iniuriāte quē apphendit vt ſibi malū. Preſupponit autē audaciā ⁊ ſpē vindicte cū null⁹ iraſcat̄ pp̄ter iniuriā illataꝫ niſi ſperās vīdictā: ⁊ audēs iniuriāti reſiſtere. vt dicit. Auicl 6°. de naturalib⁹. Cū igit̄ qđ ē p accn̄s nō poſſit dici p̄ncipale ſꝫ poti⁹ illud qđ ē p ſe. deſperatio ⁊ audacia nō poſſūt dici paſſiones pꝛincipales nec etiā ira q̄ ē q̄daꝫ effect⁹ audacie. Un̄ reſtat q īter paſſiōes iraſcibilis ſpes ⁊ timoꝛ ſūt p̄ncipales paſſiōes iraſcibil'. Pōt igit̄ numer⁹ q̄tuoꝛ paſſionū ſumi ſꝫ differentiā p̄ntis ⁊ futuri. Mot⁹. n. reſpicit futuꝝ: ſꝫ q̄es ē in aliq̄ p̄nti. De bono igit̄ p̄nti ē gaudiū. de malo p̄nti triſticia. de bono aūt futuro ē ſpes: de malo aūt futuro timoꝛ. Oēs āt alie paſſiōes q̄ ſunt de bono vel de malo p̄nti vel futuro ad has ↄpletiue reducunt̄. Unde

etiā a qbusdā pdicte q̄tuor passiões dicūt̄ pn-cipales: q2 sūt generales ꝗ̄ ō ē verū si spes τ timoꝛ designēt motū appetitiuū cōiter tēdētes ad aliqd sperādū vel fugiēdū. Augu.aūt 14. de ci. loco spei ponit cupiditatē: qa vtraqꝫ est respectu futuri boni. Pōt aūt hic q̄ri: vtrū aliq̄ passio s̄m spēm suā sit moralit̄ bona vl' mala. R̄. Passio ꝯsiderari pōt dupliciť. Uł' vt est in genere nature. Uel inq̄tū est in genere moris. Primo mō nulli passioni ꝯuenit s̄m spēz suā esse moral'r bonā vel malā: sꝫ nāliter. Sic.n. illa passio s̄m spēm suā ē bona q̄ motui vitali ꝯuenit: vt gaudiū: τ illa mala q̄ ei repugnat vt tristi^a Diciť.n.3°ethi.ꝙ tristi^a stupefac̄ τ corrūpit nāz hn̄tis. Et sic dr̄ 2°ethi.ꝙ s̄ꝫ passiões n̄ dicimur studiosi vl' praui: nec s̄ꝫ eas laudāur vel vitupamur. 2° v̄o mō.s.inq̄tū ē in genere moris ꝗ̄ ꝯuenit ei ex ordine ei⁹ ad rōnem τ voluntatē. sic aliq̄ passio est moralit̄ bona s̄m suā spēm: vt illa q̄ ē respectu debiti obi i ꝯparatione ad ordinē rōnis. Et qa p ꝯparationē ad ordinē rōnis malū pximi ē ob̄m debitum tristicie: iō passio mīe que ē tristicia de malo pximi ē moral'r bona s̄m suā spēm. Quia ēt expectatū ꝯuitiū ē debitū ob̄m timoris i ordine ad rōnem. ideo erubescētia q̄ s̄m Dam̄. li°. 2°.c.28°. ē timoꝛ expectati ꝯuitij ē moralit̄ bona. Un̄ diť ibidē: ꝙ ē optima passionū. Quia etiā bonū pximi ē indebitū ob̄m tristicie p cōparationē ad ordinē rōnis: ideo inuidia q̄ est tristicia de bono pximi: ē s̄m suā spēm moralit̄ mala. Hec Ric. 3. di. 26. q. 1. ar. 1. c.

De fortitudie v̄tute τ ei⁹ actu p̄cipuo.s. martyrio. ti. 33.

p ## Ostea ꝯsideran-

dū ē de fortitudine τ tēperātia. Et p̄mo de fortitudie. Circa quā p̄mo cōsiderādū ē d̄ ipa. 2° de vitijs oppositis. 3° d̄ partib⁹ ei⁹. Circa p̄mū p̄ dicēdū ē d̄ ipa fortitudie 2°. d̄ p̄cipuo ei⁹ actu.s. mātyrio. Circa p^m sciēdū: ꝙ v̄a foritudo ē vera v̄tus. Est āt vera fortitudo vt h̄ēť ex 3°ethi. p quā qs mediocrit̄ timet τ audet ad h̄ iclinat⁹ ex habitu ppť bonū finē q ē ꝯseruatio boni cōis i picul' mortis. Aliqs aūt agēs l3 fortit̄ agere videať: non tn̄ s̄m virtutem fortiter agit. Unde fortitudo ei⁹ nō ē vera: sꝫ apparēs. Pōt aūt fortitudo dupliciť sumi. Uno mō s̄ꝫ ꝙ diť quādā animi firmitatē. Et sic ē cōditio cuiuslibet v̄tutis. q2 vt diciť 2°ethi. ad v̄tutē reqriť firmit̄ operari. Alio mō s̄m ꝙ dicit firmitatē ai i sustinēdis τ repellēdis grauib⁹ picul'. Un̄ Tullius in sua rhetori. dicit: ꝙ fortitudo ē ꝯsiderata piculoꝝ susceptio τ laboꝝ ꝑpessio. Et sic ē spālis virt⁹ nō habēs d̄terminatā mat̄iā. Itē h̄ vt⁹ pficit aīam ad sustinēdū q̄cūqꝫ picula τ n̄ sufficit dare fiduciā euadēdi q̄cūqꝫ picula. Sꝫ hāc spūs sanct⁹ īfundit ꝯriū timorē excludēs. Et hī⁹ fiducia ptinet ad fortitudinē q̄ ē donū sp̄s sācti. Ad h̄ nota: ꝙ s̄m ph̄m. 1. de ce. τ mun. nomē v̄tutis referť ad vltimū potētie. Diciť aūt vno mō potētia nālis s̄ꝫ quā aliqs r̄sistē pōt corrūpentib⁹. Alio mō s̄m ꝙ ē p̄ncipiū agēdi: vt diciť 5° metha. Et q2 hec 2^a acceptio ē ꝯmunioꝛ ideo nomē virtuti. s̄ꝫ ꝗ̄ dicit vltimū potētie talis ē cōe. Uirt⁹ ei cōiť sūpta nihil aliud ē q̄ꝫ habit⁹ q̄ qs bene pōt opari. Scōm aūt ꝙ dicit vltimū potētie p̄mo mō dicte: q modus ē magl spālis attribuiť virtuti magl spāli.s. fortitudini ad quā ptinet firmit̄ stāe ꝯ q̄cūqꝫ repugnātia. Un̄ Sap. 8° vbi diciť ꝙ sapiētia sobrietatē τ prudētia docet iusticiā τ v̄tutē: poniť v̄tus p fortitudie. Est aūt fortitudo vt diciť 3°. ethi. circa timores τ audacias q̄i cohibitiua timorū τ moderatia audaciorū. Et q̄dē circa timores periculoꝝ mortis ē fortitudo simpliciter: vt vl't Andronicus. Circa v̄o alia ē fortitudo s̄m q̄d. Actus aūt fortitudinis p̄ncipalioꝛ est sustinere. i. imobilit̄ sistere in periculis q̄ꝫ aggredi. Ut eni diciť 3° ethi. in sustinēdo tristia maxime dicunť aliq fortes.

f Equiť videre de 2°.s. d̄ martyrio. Circa ꝗ̄ plura querūť.s. Utrū martyriū sit actus fortitudinis. R̄° ꝙ est elicitiue act⁹ fortitudinis.s. gratuite: quia i martyrio ꝯfirmať hō in bono virtutis. dū.s. fidem τ iusticiā nō deserit ppter īminentia pericula mortis. Ideo de ipsis martyrib⁹ diciť Hebr. xi. Fortes facti sunt in bello. Et etiā actus iusticie inquātū in casu necessitatis sustineť: vt qn̄ oportet fieri p̄iudiciū v̄itatis iusticie: q̄ est p fidē. Uel p sustinētiaꝫ martyrij p̄dicte veritati testimoniū ferre. Tunc eni sustinētia martyrij est ex necessitate legis diuine. Et per iusticiam que ē per fidē: ītelligo oēm veram iusticiam: q2 obseruatio oīs talis iusticie mediate vel īmediate referť ad fidē formatā. Et p fidē dirigimur ad talis iusticie obseruantiā. Pōt igiť dici: ꝙ martyriū ꝯparatur ad fidem vt ad finem quo aliquis cōfirmať. Ad fortitudinez vero vel ad iusticiā: vl' ad v̄traqꝫ simul: vt ad habitū elicientē. Ad caritatē vero vt ad ipe rantē: ex qua etiā habet ꝙ sit meritoriū. Hec Richar. 3° dis. 33. q. 4. ar. 6. c. Utrū martyrium sit i precepto. R̄ndeo. Martyriū diciť s̄m affirmationē. Et ideo p loco τ tēpore est in precepto: vt cū quis impugnať vt faciat aliquid contra fidem vel iusticiam. vel cū quis videt ꝙ per mortem suā potest fides vel iusticia conseruari. al's periret. Est etiā q̄nqꝫ in cō

silio. vt qñ est impugnatio psonalis non vlis. nec tinetur ꝺ subuersiõe fidei vel iusticie si corpus nõ exponat morti. Si tamẽ platus ecclesie videret ex hoc ꝙ fugeret: vel ex eo ꝙ se nõ opponẽt graue dispendiũ in ecclesia gnãri fidei vel iusticie: tunc tenet se opponere ⁊ morti se exponere ne nõ pastor: sꝫ mercenari⁹ haberet. Sic fecit beatus Thomas cantuarieñ. Qñq₃ aũt nec i ɔsilio: nec i pcepto: vt qñ bõ ñ videt ꝙ ex sua morte fidei vl iusticie fruct⁹ accrescat. fꝫ illud ps. Que vtilitas i sanguine meo dũ ⁊c. Quot ⁊ que sunt necessaria ad psectionẽ martyrij. Rñdeo ꝙ tria sũt: sicut ex descriptione quã cõiter ponũt magistri osten dit. s. ꝙ martyriũ est volũtaria sustinẽtia mortis p Christo. Sed beat⁹ Bern. dicit p ṽita te. Et sumit ex glo. sup illud ps. Qm ꝑpter te morti. tota die. Hec aũt tria sunt volũtas patiendi. Hanc in puulis inocentib⁹ xps p quo passi sunt ɔpleuit. Actualis sustinẽtia mortis Et debita cã. Nota tñ ꝙ martyriũ dicit tripliciter. Primo mõ largissime. s. patiẽtia i passionibus q̃s patit oĩs qui pie viuit in xpo. Et sic dicit Augu. in sermone de beato Laurẽtio Oĩs vita xpiani boĩs: si fm euangeliũ viuat. crux atq₃ martyrium est. 2° large. s. actualis voluntatis pparatio ad suscipiendum p xpo mortẽ: siue p veritate. Sic accipit i illa anth. O sanctissima aĩa quã ⁊ si gladius psecutoris nõ abstulit: palmã tñ martyrij nõ amisit. 3° stricte ⁊ ꝓprie. s. voluntaria sustinẽtia mortis p xpo: siue p ṽitate: fm ꝙ veritas distinguit in ṽitatẽ vite. iusticie: ⁊ doctrine. Sic sumitur Apocl. 17°. Uidi mulierẽ ebriã de sãguine sanctoꝝ: ⁊ de sanguine martyrũ xpi Jesu. Utrꝫ tẽpore legis nature ⁊ tpe legis scripte fuerunt aliq martyres. R°. Ut dicit Bern. in q̃dam epistola: tã hi q secuti sunt passionẽ xpi: q̃ hi q pcesserunt: si p veritate mortui sũt: martyres fuerunt: sed differunt. Ut. n. dicit Bern. ibidẽ: martyriũ: tẽpus: cã: genusq₃ discernũt. Nam cũ martyr sit idẽ qꝺ testis: ⁊ testis nõ dicat ꝓprie nisi testificet de re que fuit: ideo non fuerunt ita ɔpetentes martyres veteris testamẽti: sicut noui. Genus etiã siue forma discernit i tꝫ ipsa qa martyres veteris testamenti passi sunt vel ꝑpter inuidiã. vt Abel. vel ꝑpter doctrinã: q₂ redarguebãt opera tyrãnoꝝ. vt Jsaias. Jeremias: ⁊ alij plures. Sꝫ martyres noui testamẽti passi sũt qa fidẽ negare noluerũt Et qa quidã martyres veteris testamẽti cõueniunt in forma cũ martyribus noui testamẽti vt sãcti Machabei: q passi sunt: qa deũ celi ⁊ legẽ suã noluerũt negare ⁊ puaricari: ideo de eis ecclesia solẽnizat. Utrũ defensio rei tẽporalis sit iusta cã martyrij. R°. Circa huius modi tẽporalia tria possunt ɔsiderari. s. iusti⁹ possidendi. ⁊ vtifruendi. ⁊ actus possidendi. ⁊ vtifruendi: ⁊ iniusticia vtrũq₃ ipugnãdi. Et q dẽ iusticia ẽ qd spũale. Jniusticia vo ẽ defect⁹ ei⁹. Actus aũt tẽporalis est singulariũ psonarũ. Dicẽdũ q̃ ꝙ legitima cã exponendi se martyrio est defensio iusticie ex parte sustinentis: ⁊ obuiatio iniusticie ex parte inferentis referẽdo in deuꝫ. fm illud Eccl. 4°. Usq₃ ad mortẽ certa p iusticia. Hoc est verꝫ pcipue quãdo iusticia ptinet ad ecclesiã: vel rẽpublicã: vel miserabilẽ psonã. Sic se opposuit beatus Tho. iniusticie regis. Actus vero vtifruendi put respicit singularẽ psonã q̃ victũ aliunde põt habere: nõ est ita iusta cã exponendi corporalẽ vitã. Utrũ aliqs possit esse martyr occidendo se. R°. Aliqs põt sibi mortẽ inferre triplici motiuo. Primo ex desperatione: vt cũ imaginat aliq̃d terribile sibi superuenire: qꝺ putat p mortẽ euadere. 2° ex verecũdia alicui⁹ fame quã vult p mortẽ purgare. Et vtroq₃ mõ nõ martyriũ: sed magis suppliciũ debet dic. 3° ex vitij detestatione. Et q₂ talis mors potest fieri aliquãdo instinctu spũs sancti: aliquãdo ex illusione diaboli: ideo dubitat de ipsa. Si tamẽ facta sit ex instinctu spũs sancti: est martyriũ: vt pꝫ in Sãpsone Judic. 16°. Si aũt ex illusione diaboli eternũ e supplicium. Et hec snĩa habet ex ṽbis Augu. i. de ci. dei.

De timore. intimiditate ⁊ audacia. ti. 34.

d Einde ɔsiderandũ est de vitijs oppositis fortitudini. Et pmo de timore. 2° de intimiditate. 3° de audacia. Circa primuꝫ. s. timorẽ querunt plura. s. Utrũ timor sit pctm̃. Rñdeo. Timor inordinat⁹ est pctm̃: vt quando appetit⁹ p timore fugit ea q̃ ratio dictat eẽ sustinẽda siue ꝓsequenda: vel desistit ab his q̃ ꝓsequi debet. Unde Math. x°. Nolite timere eos q occidũt corp⁹. Qui vero refugit illꝺ qꝺ est fm rõneꝫ fugiendũ nõ est inordinatus nec est pctm̃. Utrũ pctm̃ timoris opponat fortitudini. R°. Timor inordinat⁹ includit i quolibet pctõ vt auarus timet amissioneꝫ pecunie ⁊ intemperatus amissionẽ voluptatis: ⁊ sic de alijs. Sed timor pcipu⁹ est periculoꝝ mortis: vt pbat 3° ethi. Et ideo iordinatio talis timoris opponit fortitudini q̃ ẽ circa picula mortis: ꝑpter qꝺ etiã anthonomatice dicit timiditas opponi fortitudini: vt etiã vlt phs 2° ⁊ 3° ethi. Utrum timor sit pctm̃ mortale Rñdeo. Jnordiãtio timoris qñq₃ ɔsistit tm̃ i appetitu sensitiuo. Et sic ẽ tm̃ venialis. Qñq₃

attiglt appetitū rationalē: q̄ dicit̄ volūtas. Et tūc qn̄q̄ est mortalis: vt cū q̄s ꝓpt̄ timorē sic ē dispositus vt faciat ↄ̄ dei p̄cepta. Vn̄ ꝛ timidis debet̄ pena iferni ſm illud Apocl. xi°. Timidis pars erit in stagno ignis. ꝛc̄. Qn̄q̄ est venialis: vt cū q̄s timore retrahit̄ a bono: qđ est ꝺ pfectiōe ↄſilii. Qn̄q̄ vero nō est pctm̄: vt cū q̄s habet rōnabilē cām timoris ſ; Tho. z^a z^e. q. i25. ar. i. ꝛ. z. ꝛ. 3. c. ꝛ Alex. an. z. t. z. c. de timore. ar. z. c. Utrꝫ timor excuset a pctō. Rn̄deo Si q̄s ꝓpter timorē vt fugiat mala ſm rōneꝫ magis fugienda nō refugit mala minus fugiēda nō ē pctm̄: sic mors corpal' magl ē fugienda q̄ amissio rerū. Si. q̄s aūt ꝓpter timorem ecōtrario faceret: totaliter excusari a pctō nō posset: q̄a talis timor inordinat⁹ esset. Pctm̄ tn̄ eius diminuit̄: q̄a minus est voluntariū qđ ex timore agit̄. Unde 3° ethi. ph̄us dicit. Hi⁹ que fiunt ex timore sunt ex voluntario ꝛ inuoluntario mixta. Unde. i. q. i. ↄstat. dicit̄: ꝙ vim passus ꝛ inuitus ab hereticis ordinatus: colorem excusatiōis habet. Ulterius ad pleniorem euidentiā hui⁹ materie notandū: ꝙ duplex est metus: siue timor. Unus est timor iustus siue ꝓbabililis. Alter est nō ꝓbabilis: siue leuis. Probabilis est q̄ cadit in virū ↄstanteꝫ ꝛ animosū. Et hic excusat: vt metus grauis dāni rerū. Et ſm Gof. graue dānū rerū dicit̄ dānum oīum rerum vel maioris ptis. ar. ff. ꝺ excusa. tu. l. ꝓpter litē. Et met⁹ mortis stricte seruitutis: cruciatus corporis. minaꝝ. qn̄. s. psona potens minat̄ magnū malū: ꝛ verisi'e ē ꝙ iplebit illđ. Bern. tamē dicit ꝙ relinquitur arbitrio iudicis an mine vel potētia hoīs sint iusta cā timoris. ff. ex qui. ca. ma. l. 3. Et metus excōicationis: extra de resti. spol'. olim iter te ꝓ abbatia. ſm Host. Goff. vero dicit ꝙ met⁹ excōicatiōis nō excusat. Aut eni est iniusta: ꝛ sic nō ligat apud deū. Aut est iusta: ꝛ tunc imputet sibi ꝙ sic meruit excōicari. Leuis met⁹ est qui cadit in virū pusillanimē: ꝛ hic non excusat. Unde nō excusat in mr̄imonio: extra ꝺ sponsa. veniens. Nec in voto. extra qui cleri. c. vlti. In electione tn̄ excusaret ꝛ eam vitiat Hec Goff. ꝛ Bern. extra de his q̄ vi. c. penlt'. ꝛ qui cleri. c. vlti. Itē nota ſm Gof. 5. q. 6. c. i ꝙ metus damni excusat in dato: q̄a repetitur. ꝛ in ꝓmisso: q̄a nō soluit̄. ꝛ in remissio: quia petit̄: sed nō excusat. in cōmisso: q̄a ob metū dāni nō debet mortale ↄmitti q̄n poti⁹ debēt mala oīa tolerari. 3z. q. 5. ita ne. Insup nota ꝙ cū quis incidit metū sine culpa: subuenit̄ sibi. Et ea que p metū facta sūt: si sint pfecta rescidunt̄ p actionē qđ me. cau. q̄a ꝓbato metu: restituit̄ qđ dedit. Si vero sint iperfecta rescidunt̄ p exceptionē: quia absoluet̄ a ꝓmisso. ff qđ me. cau. l. metū. Si aūt icidit ex culpa sua sic nō subuenit̄ sibi nisi i casib⁹ de q̄bus dictū est. s̄. li°. i. ti. ꝺ iuramento. ar. 7. q. 8. circa fi.

f Sequitur videre de z°. s. de intimiditate. De qua queruntur plura. scilicet. Utrum sit peccatum. Rn̄deo ꝙ esse impauidum est vitiosum: siue causetur ex defectu amoris: vt cum quis min⁹ debito amat vitam propriam: ꝛ ea que ordinantur ad eaꝫ siue causetur ex elatione animi ꝺ se presumētis ꝛ alios contemnentis: siue causetur ex stoliditate que tamen si sit inuincibilis excusat a peccato. Utruꝫ intimiditas opponatur fortitudini. Rn̄deo ꝙ sic. vt dicitur 4° ethi. Et hoc propter defectum timoris inq̄tum non timet quod timere oportet: sicut timiditas opponitur fortitudini p excessum timoris inq̄tum. s. timet vbi non oportet.

f Sequitur videre de 3°. scilicet de audacia. Circa quam sciendūꝫ: ꝙ audacia est vitiosa ſm quod dicit excessuꝫ passionis que dicitur audacia. Unde Eccl. 8°. audacis societas dissuadetur. Cum audace inquit non eas in via. Unde patet ꝙ opponit̄ fortitudini: q̄ est circa timores ꝛ audacias vt dictū ē. s̄.

De partibus fortitudinis in cōmuni. ti. 35.

p Ostea ↄsiderandum est de partibus fortitudinis. Et primo in cōmuni. z° in speciali. Circa primum sciendum: ꝙ Tullius in rhetori. sua ponit quatuor partes fortitudinis. s. magnificentiam. patientiam. fidentiam. ꝛ perseuerantiam. Ad cuius euidentiaꝫ sciendū ꝙ fortitudini ſ; quod est virtus specialis nō possunt assignari partes subiectiue: q2 nō diuiditur in multas virtutes specie differentes: q2 est circa materiam valde specialem. Assignantur autem ei partes quasi itegrales: ꝛ potentionales. Integrales quidē secūduꝫ ea que oportet concurrere ad actum fortitudinis: potētionales vero secundū ea que fortitudo obseruat circa difficillima. s. mortis pericula. Alique autem alie virtutes obseruantur circa quasdam alias materias minus difficiles: que q̄dem virtutes adiungunt̄ fortitudini sicꝫ secūdarie p̄ncipali. Sicut aūt dictū est. s̄. duplex est actus fortitudinis. s. aggredi: ꝛ sustinere. Ad p̄mum duo requirunt̄ quorum vnuꝫ ptinet ad preparationem. vt. s. aliquis ꝓmptū habeat animum ad aggrediendum. z^m ad operis executionem. s. ne deficiat in executione eorum que fiducialiter inchoantur. Quantuꝫ ad primū ponit Tullius fidentiā. Quantū ad

2m magnificētiā. Hec igit̄ duo si coartent̄ ad picula mortꝭ erūt q̄si ptes itegrales fortitudis Si aūt referāt̄ ad aliq̄s materias nimꝰ diffici les adiūgent̄ ei sicut secūdarie pncipali. sic ma gnificētia 4° ethi. ponit̄ circa magnos sum ptus. Magnanimitas aūt q̄ videt̄ idē eē fidē tie circa magnos bonores. Ad actū etiā susti nēdi duo requrūt̄. Unū ē qd̄ p̄ difficultate n̄ deficiat. Alteꝝ est ne ex diuturnitate desistat Quantum ad primū ponit patientiam Quā tum ad 2m pseuerantiā. Hec etiā duo si coer ceāt̄ ad ppā materiā fortitudis erūt q̄si ptes integrales eiꝰ. Si aūt ad q̄scūq͂ matias minus difficiles referāt̄ erūt vtutes a fortitudie disti cte ꝛ tn̄ adiungent̄ ei sicut secundarie pncipa li. Ad has etiam p̄dictas q̄tuor ptes fortitudi nis reducūt̄ alie ab alys posite.

De magnanimitate ꝛ vitys oppositꝭ. ti. 36.

d Einde ꝯsideran dū ē de ptibꝰ fortitudis i spāli. Et p̄ d̄ magnanitate quā phs pōit ī lo co fidētie. Et p̄ d̄ ipa. 2° d̄ p̄sūptiōe. 3° d̄ ābitiōe 4° de iani glīa. 5° de pusillanimitate. Hec enī q̄tuor opponūt̄ magnanitati. Circa pmūꝫ sciēdū q͂ hec virtus vt hēt̄ 4° ethi. est circa magnos bonores. Est aūt ꝛ alia vtꝰ circa bo nores mediocres q̄ ē innominata. Noiat̄ autē ex suis extremis q̄ sūt philothimia. i. amor bo noris ꝛ a philothimia. i. sine amore bonoris. Laudat̄. n. q̄lq͂ q amat bonorē. q̄nq͂ autē q nō curat d̄ honore. put s. vtrūq͂ moderate fie ri pōt. Pertinet aūt ad magnanimitatē fiden tia quā Tullius ponit: ga magnanimitas ē p prie circa spē alicuiꝰ ardui. Fiducia aūt ipor tat q̄ddā robur spei pueniens ex aliq̄ ꝯsidera tione q̄ facit vehemētē opinionē de bono ali quo assequēdo. Securitas v̄o q̄ dicit pfectaꝫ getē aīa timore īmediate ptinet ad fortitudi nē. Cōsiderādū tn̄ ē: q͂ sic spes ē cā audacie ita timor ē cā desperatiōis. Et iō sicut fiducia ex ꝯsequenti ad fortitudinē ptinet inq̄tū vtit̄ audacia: ita ꝛ securitas ex ꝯsequēti ptinet ad magnanimitatē inq̄tū repellit desperationē.

f Equit̄ vidē de 2°. s. de p̄sūptione. Circa quā sciendū q͂ opponit̄ magnanimi tati p excessū. Un̄ 2° ꝛ 4° ethi. dicit̄: q͂ magnanimitati p excessū opponit̄ caymus vl̄ vētosus quē dicimꝰ p̄sūptuosū. Ut. n. dictū ē. s̄. magnanimitas ꝯsistit i medio fm pportio nē ad ppriā facultatē. Nō. n. in maiora tēdit q̄ ꝯueniāt sibi. Presūptuosus aūt fꝫ pportio nē sue facultatꝭ excedit. Uitiosū aūt ē ꝛ pctm̄ q̄si excedēs ꝯ nālē ordinē q͂. s. aliq̄s assumat ad agēdū ea q̄ pferunt̄ sue vtuti: qd̄ ptinet ad rōneꝫ p̄sūptionis sicut ꝛ ipsū nomē maifestat. Un̄ pꝫ q͂ ē pctm̄. Si obycit̄: qꝛ p̄sūptio po nit̄ spēs pcti in spm̄. s. qd̄ nō opponit̄ magna nimitati: sꝫ magis caritati. g̃ ꝛc̄. R°. Nō q̄libet p̄sūptio ponit pctm̄ in spm̄. s. sꝫ illa q̄ qs dinaꝫ iusticiā ꝯtēnit ex inordinata ꝯfidētia diue mie Et talis p̄sūptio rōe mãe. s. inq̄tū p eā ꝯtēnit̄ aliqd diuiꝫ: opponit̄ caritati. vel potiꝰ dono ti morꝭ: cuiꝰ ē deū reuereri. Inq̄tū tn̄ talis ꝯtē ptus excedit pportionē ppe facultatꝭ pōt op poni magnāimitati. Nota tn̄ q͂ nō multū so let dici qs p̄sūptuosus si in aliq̄ modico ppas vires excedat. Si tn̄ dicat̄ talis p̄sūptio nō op ponit̄ magnanimitati sꝫ illi vtuti q̄ ē circa me diocres honores.

f Equit̄ vidē de 3°. s. de ambitione. Cir ca quā sciendū q͂ ābitio opponit̄ ma gnanimitati p excessū. Importat. n. in ordinatū appetitū bonoris. Hoc aūt cōtingit tripl̄r. Uno° p h̄ q͂ appetit testimoniū d̄ excel lentia quā non hꝫ. Alio mō p hoc q͂ sibi cupit fieri bonorē nō referēdo i deū. 3° mō p hoc q͂ appetitus eiꝰ in bonore qescit: nō referens eū ad alioꝝ vtilitatē. Intātū. n. dꝫ testimoniū alioꝝ de eius excellētia placere: inq̄tū alys ex hoc pōt pdesse. Un̄ pꝫ q͂ ābitio ē semꝑ pctm̄. Qd̄ etiā pꝫ ex hoc q͂ repugnat caritati: fꝫ illd̄ i. Corꝭ. 13°. Caritas non est ambitiosa.

f Equit̄ videre de 4°. s. de inani gloria. Et circa hanc querunt̄ plura. s. Utrū appetitus glorie sit pctm̄. R°. Appeti tus glorie de se nō noiat aliqd vitiosū. Ut. n. dicit Tullius ī sua rheto. Gloria ē frequēs d̄ aliquo fama cū laude. Et Ambrꝭ. dicit q͂ glīa ē clara cū laude noticia. Appetē āt laudabilē famā nō est pctm̄: gnīmo videt̄ esse laudabi le fm illud Eccl. 41. Curā habe de bono noīe Ro. 12°. Prouidētes bona n̄ solū corā d̄o: sꝫ etiā corā hōibus. Sciēdū aūt q͂ ad pfectio nē hōis ptinet: q͂ ipse se cognoscat. sed nō q͂ recognoscat̄ ab alys. Et ideo p se nō ē appe tenda. Pōt tn̄ appeti inq̄tū est aliqd vtile: scꝫ vel ad hoc q͂ aly pficiāt ex bono qd̄ cognos cunt in alio. Uel ad hoc q͂ ipse hō in bonis q̄ i se ꝯgnoscit p testimoniū alioꝝ studeat pseue rare ꝛ ad meliora pficere. Et fm hoc lauda bile est q͂ curā habeat de bono noīe: nō tn̄ de lectet̄ inanit̄ i hoīuꝫ laude. Sic. n. dicit Augꝭ. 5° de ci. Sanius videt q̄ laudis amorē vitiuꝫ eē ꝯgnoscit. Appetitus aūt inanis glorie viti um iportat. Nā quodlibet vanū appetere vi tiosū est fꝫ illud ps. Ut qd diligitis va. ꝛ que. menda. Pōt aūt dici vana gloria tripliciter. Uno° ex pte rei de q̄ qs gloriā q̄rit: vt d̄ eo qd̄ nō ē glīa dignū: sic de aliq̄ re fragili ꝛ caduca.

Alio mō: ex pte eius a q̄ gloriā querit: vt bois cuius iudiciū nō ē certū. 3° ex pte eius qui gloriā appetit. q. s. appetitū glorie sue nō refert in debitū finē: vt ad honorē dei: vl' salutē pxi mi. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 132. ar. i. c. Et 9uenit cū eo Alex. an. 2. t. 2. c. de inani gloria. Utrū inanis gloria opponatur magnanimitati. R°. q sic Ut. n. dictū ē: gloria ē qdā effectus honoris et laudis. Ex hoc. n. q aliqs laudatur vl' ei reuerētia exhibetur: clarus in noticia alioꝝ redditur. Et qa magnanimitas ē circa honores: 9sequēs ē q sit circa gloriā. vt. s. sicut honore ita et gloria moderate vtatur. Et ideo inordinat⁹ appetitus glie opponitur magnanimitati directe. Utrū inanis gloria sit pctm̄ mortale. R°. Ex hoc aliqd pctm̄ est mortale q 9triatur caritati. Hoc aūt pctm̄ sm̄ se nō videtur 9triari dilectioni pximi: sed pōt 9triari dilectioni dei dupliciter. Uno mō rōne eius de quo qs gloriatur: vt de aliquo qd 9triatur diuine reuerentie. sm̄ illud. i. Cor. 4°. Quid gloriaris q̄si nō acceperis. Alio mō ex pte gloriantis q. s. in gloria tanq̄ in vltimo fine quiescit. Pro quo etiā 9sequēdo non pter mittit facere: etiā ea que sunt 9tra deum. Et vtroq3 mō est pctm̄ mortale. Si aūt amor humane glorie lic3 sit inanis neutro pdictoꝝ modoꝝ repugnet caritati: est venialis. Unde Criso. dicit sup Math. q inanis gloria etiā locū h3 in seruis xpi: in qbus tn̄ nullū ē pctm̄ mortale. Hec Tho. Itē sm̄ Alex. an. inanis gloria erit venialis. tū3 pter surreptionē. tum pter maximā 9cupiscentie puitatē. Signatur eni3 p puluerē de quo dicitur Math. x°. aplis. Excutite pulue. de pedi. ve. Unde dicitur Greg'. Predicatio vix sine aliqua mixtiōe pulueris transit. Predicās. n. aut ad indignationē trahitur 9temnitur: aut ad inanē gloriā si ab auditoribus honoratur. Cōstat aūt q apli a pfectione pp' hi⁹ inanē gloriā nō cadebāt. Quot et que sunt filie inanis glorie: cū sit vitiū capitale. vt habitū est. s. R°. q sunt. 7. sm̄ Greg'. 31°. mora. s. inobedientia. iactantia. hypocrisis 9tentio. ptinacia. s. pprie snie. discordia. s. voluntatis ab alijs: et nouitatū psūptio. Nota q iactātia vt dictū est. s. ponitur iter spēs superbie quo ad interiorē eius cām: que ē arrogantia. Iactātia vo exterior vt dicitur 4° ethi. ordinatur qnq3 ad lucrū: sed sepius ad honorem vel gloriā. Et sic oritur ex inani gloria.

f Equitur videre de 5°. s. de pusillanimitate. Circa quā sciendū q directe opponitur magnanimitati sm̄ defectū: qa sicut magnanimus ex ai magnitudie ad magna tendit. ita pusillanimis a magnis ex ai puitate retrahit. Sicut aūt p psūmptionē aliqs excedit pportionē sue potētie: dū nititur ad maiora q̄ possit: ita etiā pusillanimis deficit a pportione sue potētie: dū recusat in illud tēdere: qd est cōmensuratū sue potētie. Et iō sicut psumptio ē pctm̄ ita et pusillanimitas.

De magnificentia et puificentia. ti. 37.

d **Postea 9siderandū** est de magnificētia et puificētia Circa qd sciendū: q mā magnificētie sunt magni sūptus: vt vult phs 4° ethi. qr intendit ad aliquod magnū opus faciendū. et reqrit pportiōatos sumpt⁹. Pōt etiā dici mā magnificētie ipa pecūia q̄ vtitur ad faciēdū magnos sumpt⁹: et amor pecunie qua magnific⁹ moderatur ne magni sūptus ipēdantur. Opponitur autem ei puificentia sm̄ phum 2°. et 4° ethi. Magnific⁹. n. vt habetur ex 4° ethi. pncipalit' intendit magnitudinē opis: et secūdario magnitudinē sūptus quā vitat vt magnū faciat opus. Paruificus aūt econuerso: pncipaliter intendit ad puitatē sumpt⁹: et p cōsequēs paruitatē operis: et sic deficit a pportiōe: q̄ d3 esse sm̄ rōne3 iter sumpt⁹ et op⁹. Et ita ē vitiosus. Paruificētie aūt opponitur vitiū q̄ quis expēdit vltra dbitū modū. Et dicitur grece bonausia a furno dicta: qa. s. ad modū ignis q ē in furno 9sumit oia. Un̄ latine pōt 9sūptio dici.

De patiētia et longanimitate. ti. 38.

d **Deinde 9siderandū** est de patientia. Circa quā sciendū: q patientia q̄tū ad bitu3 ponitur vtus p quā mala equo aio toleram⁹: vt dicit Aug'. li° de patientia. Q̄tū ad delectationem quā h3 i actu ponitur iter fruct⁹ Gal. 5°. et precipue q̄tū ad h q aius p patiētiā pseruatur ne tristicia obruatur. Per h aūt ē qd dicitur Iaco. i. Patiētia op⁹ pfectū h3: habetur q patiētia ē pfectior sm̄ qd alijs vtutibus. s. q̄tū ad tolerantia3 aduersoꝝ nō aūt q sit pfectior simpliciter. Causatur aūt patiētia sm̄ q ē virtus a caritate s3 illud i. Cor. 13°. Caritas patiēs ē. Hec aūt haberi nō pōt nisi p grā3. s3 illud Ro 5. Caritas di diffu. est in cor. nostris p spm̄ sanctū q datus ē nob Unde p3 q patiētia sine auxilio gre nō habetur Nō ē āt patiētia idē qd lōganimitas. Sic. n. magnāim⁹ tēdit i magna sic et lōgāimis tēdit i aliqd qd distat i lōgiquū. Et iō sicut magnanimitas magl respicit spē tēdētē i bonū q̄ audaciā vl' timorē vl' tristiciā q̄ respicit malū: ita et lōganimitatis. Un̄ magl videtur 9uenire cū magnanimitate q̄ cū patiētia. Scd3 tn̄ q sb rōe

mali ɔtristantis respectu cuius ē patiētia pōt ɔp̄hēdi ⁊ dilatio boni spati q̄ ptinet ad lōga nimitatē: ⁊ labor quē sustinet hō in cōtinuata executiōe opis boni q ptinet ad ɔstantiā: tam lōganimitas q̄ȝ ɔstātia ɔp̄hēdūt sb patientia.

De pseuerātia ⁊ ɔstātia ⁊ vitys oppositꝭ. ti. 39.

Postea ɔsiderandū ē de pseuerātia. Et p̄ de ipsa. 2° de vitys oppositis. Circa p̄mum sciendū q̄ pseuerātia est q̄dā virtus spālis ad quā ptinet in opibus v̄tuosis diuturnitatē sustinere: put est nccē. Uñ dicit Tullius in rhetorꝭ sua: q̄ pseuerātia ē in rōe bene ɔsiderata: stabilis ⁊ ppetua pmansio. Qñ aūt dic̄ Augustꝭ. li° de pseuerātia: q̄ nullus pōt dici pseuerātiā hr̄e dū viuit nisi pseuēt usq̄ ad mortē: sumit pseuerātiā p actu ei⁹ ɔsūmato. Cōueniunt aūt ɔstantia ⁊ pseuerātia in fine: q2 ad vtrūq̄ȝ ptinet i aliq̄ bono firmiē psistere. Differunt aūt q2 pseuerātia pprie fac̄ psistere ɔ̄tra difficultatē q̄ puenit ex diuturnitate act⁹. Cōstātia v̄o ɔ̄ difficultatē q̄ puenit ex alys ipedimētis exterioribus. Querit̄ aūt vtrū pseuerātia indigeat auxilio gr̄e. R° q̄ sic. Uñ Augꝭ. li° de pseuerātia dicit. Afferim⁹ esse donū dei pseuerantiā q̄ vsq̄ȝ in finē pseuerat̄ in xpo. Ut .n. pȝ ex p̄dictis pseuerantia dicit̄ dupliciter. Uno mō p hītu pseuerātie: fm q̄ est virtus. Et sic idiget dono habitualis gr̄e: sicut ⁊ cetē v̄tutes infuse. Alio mō p actu pseuerātie vsq̄ȝ ad mortē durātē. Et fm hoc indiget nō tātū gr̄a hituali sed etiā gratuito dei auxilio ɔseruantꝭ hoīem in bono vsq̄ȝ ad finē vite: q2 cū liberū arbitriū de se sit vertibile: ⁊ hoc nō tollat̄ ei p gr̄am hitualeȝ p̄sentis vite: nō subest ptāti liberi arbitry etiā p gr̄aȝ iformati vt se imobilit̄ i bono statuat: lȝ i ei⁹ ptāte sit q̄ h̄ hō eligat. Plerūq̄ȝ .n. ē i ptāte nr̄a electio: nō aūt executio. Hec Tho. 2ª2ᵉ. q. 137. ar. 1. ⁊. 4. c.

Sequit̄ vidē de 2°. s. de vitys oppositis pseuerātie. s. de mollicie ⁊ ptinacia.

De mollicie igit̄ sciēdū q̄ opponit̄ pseuerātie vt. vult ph̄us. 7° ethi. Dicit̄ aūt ppe fm ph̄m mollis qui recedit a bono ppt̄ tristicias causatas ex defectu delectationū q̄si cedēs debili mouēti. Sȝ obycit̄. q2 sup illud .1. Corꝭ. 6. Nec adulteri nec molles. dic̄ glo. i. muliebria patiētes. Sȝ h̄ opponit̄ castitati ergo ⁊c̄. R° Predicta mollicies duplcit̄ causat̄ Uno mō ex cōsuetudie. Cū eni aliqs consueuit voluptatib⁹ frui: difficili⁹ pōt eis carē. Alio mō ex nāli dispositiōe: q2. s. habet animi min⁹ cōstātē ppter ɔplexiois fragilitatē. Et sic cōparat̄ femia ad masculos. vt dicit̄ 7° ethi. Et iō illi q muliebria patiūt̄ dicūt̄ molles q̄si effecti muliebres. Primo⁹ mollicies opponit̄ pseuerātie. 2° mō castitati. De ptinacia autē sciēdū q̄ opponit̄ pseuerātie: vt vult Tulli⁹ i rheto. sua. Sic̄ enim dicit Ysid. li°. ety. pertinax dicit̄ q ē imprudēt̄ tenēs: q̄si oīno tenax Et idē dicit̄ ptinax q2 i suo pposito ad victoriam pseuerat Perseuerat. n. i ppria snia plus q̄ȝ optet. mollis min⁹ q̄ȝ optet. pseuerās autē q̄ȝtū oportet.

De tēperantia ⁊ intēpantia ⁊ insensibilitate titulus. 40.

Consequēter cōsiderādūȝ ē de tēperātia. Et p̄mo d̄ de ipa: postea de ptib⁹ ei⁹. Circa p̄mū p̄ dicendū ē d̄ tēperātia 2° de vitys oppositis. Circa p̄mū sciēdū q̄ nomē tēperātie dupliciť sumi pōt. Uno mō fȝ cōitateȝ sue significatiōis. Et sic ē v̄t⁹ general̄ q2 significat quādā tēperiē. i. moderatiōeȝ quā rō ponit i hūanis operib⁹ ⁊ passiōib⁹ qd̄ ē cōe in omni morali v̄tute. Alio mō anthonomatice fȝ qd̄ refrenat appetitū ab his q̄ maxie alliciūt ipȝ Et sic est spālis virtus vtpote hn̄s materiaȝ spālē. Est. n. circa delectatiōes maxias cuiusmōi sūt delectatiōes tact⁹. s. cibor̄ ⁊ potuū ⁊ venerior̄. Nō ē aūt circa delectatiōes alior̄ sensuū pncipalit̄ sed ex ɔ̄nti. s. inq̄ȝtū referunt̄ ad delectatiōes tact⁹

Sequit̄ vidē de 2°. s. de vitys oppositis tēperātie Circa qd̄ sciēdum q̄ opponit̄ ei itēperātia fm excessū ⁊ ē vitiū maxie exprobrabile: vt vult ph̄s. 3° ethi. p eo qd̄ ē circa delectatiōes cōes nob̄ ⁊ brutis Et pōt aliqñ eē pctm̄ mortale. aliqñ veniale: vt p se patet. Oppoit̄ etiā ei isensibilitas fm defectū vt vult ph̄s. 2. ⁊ 3° ethi. Si qs. n. itātū delectatiōeȝ refugēt q̄ nccīa ad cōseruatiōeȝ nature idiuidui vl̄ spēi p̄termittēt: peccaret q̄si r̄pugnās ordini nāli. Et h̄ ptinet ad vitiū isēsibilitatis. Sciēdū tñ q̄ ab hi⁹ d̄lectatiōib⁹ ɔsequētib⁹ hi⁹ operatiōes q̄ñq̄ȝ est laudabile vel etiā necessariū abstinē ppt̄ aliquē finē vt ppt̄ sanitatē corpalē vl̄ ppt̄ alicui⁹ officy executiōeȝ. vel ppt̄ aīe recipiēdā salutē. vel ppt̄ diuinor̄ ɔtēplatōeȝ. Nec aliqd̄ p̄dictor̄ ptiet ad isensibilitatē: q2 sūt fm rectā rōneȝ.

De partib⁹ temperātie in cōi. ti. 41.

Deinde cōsiderādū est de partibus tēperantie. Et

p̄mo in cōmuni. 2° in̄ speciali. Circa primū sciēdū q̄ tulli⁹ i rheto. ponit tres v̄tutes tēperātie .s. cōtinētiā. clemētiā. 7 modestiā. Macrobi⁹ v̄o sup somniū Scipionis ponit multo plures .s. modestiā. verecūdiā. abstinētiā. castitatē. honestatē moderatiōem. parcitatē. sobrietatē. 7 pudiciciā. Andronic⁹ autē dicit q̄ familiares tēperātie sūt austeritas. ɔtinentia. humilitas. simplicitas. ornat⁹. 7 bona ordinatio. 7 p se sufficiētia. Harū autē v̄tutū due sūt ptes integrales tēperātie .s. verecūdia per quā aliqs refugit turpitudīez tēperātie ɔ̄riaz vt sumat̄ verecūdia nō p passiōe sed p hitu. 7 honestas p quā aliqs amat pulchritudīem tēperātie. Partes v̄o tēperātie subiectiue sūt q̄tuor. Tēperātia .n. ē circa delectatōes tact⁹ quaꝝ q̄dā ordinant̄ ad nutrimētuz. Et i his q̄tū ad cibū ē abstinētia. q̄tū ad potū ē p̄pe sobrietas Quedā v̄o ordināt̄ ad generatiōez 7 i his q̄tū ad delectatiōez p̄ncipalē ipi⁹ coitus ē castitas Quātū v̄o ad delectatiōes circūstātes .q. s. sūt i osculis. tactib⁹. 7 āplexibus attēdit̄ pudicitia. Partes v̄o tēpātie potētia les. q̄dā refrenāt appetitū in interiorib⁹ motib⁹ aīe. Quedā i exteriorib⁹ motibus corpis. Quedā i reb⁹ exterioib⁹. Preter motū aūt cōcupiscētie quē moderat̄ 7 refrenat tēperātia tres mot⁹ īueniūt̄ i aīa tendētes i aliqd. Prim⁹ qdē ē mot⁹ voluptatꝭ cōmote ex spe respectu passiōis. Et hūc refrenat ɔtinētia ne .s. hō nimis vicat̄ Ali⁹ ē mot⁹ spei 7 audatie q̄ cōseq̄t̄ ipam: quē refrenat humilitas. Terti⁹ ē mot⁹ ire tēdētis in vīdictā. quē refrenat māsuetudo siue clemētia. Mot⁹ aūt 7 act⁹ corpis refrenat modestia: quā Andronic⁹ diuidit in tria. Ad q̄ꝝ p̄mū ptinet qd 7 q̄ ordine sit agendū: 7 qd dimittēdū. Et q̄ ad hoc ponit bonā ordinatiōem. Aliud ē q̄ homo i h̄ q̄d agit decētiā seruet. Et sic poit ornatū. Tertiū ē i colloquijs amicoꝝ vł q̄buscūq3 alijs Et sic poit austeritatē. Circa v̄o exteriora duplex ē moderatio ad hibēda. p̄mo ɔ̄ supflua. Et sic ponit̄ pcitas vł p se sufficiētia. 2° ɔ̄ nimis exq̄sita Et sic ponit̄ moderatio vel simplicitas.

De abstinētia 7 gula. ti. 42.

Ostea dicenduz est de singulis ptib⁹ tēperantie. Et qdē de ptib⁹ ei⁹ integralib⁹ .s. verecūdia 7 honestate sufficiāt dicta in ti. p̄cedēti Vn̄ dicendū ē de ptib⁹ ei⁹ subiectiuis. Et p̄ de abstinētia 2° de sobrietate. 3° de castitate. Circa p̄mū p̄mo dicendū est de abstinētia. 2° d̄ vitio sibi opposito .s. de gula. De ieiunio v̄o q̄ est act⁹ eius aget̄. ȷ̄. tractatu de pnīa. Circa p̄mū sciendū: q̄ nomē abstinētie īportat subtractionē ciboꝝ. Hoc aūt f̄m q̄ ɔsiderat̄ absolute significat q̄ddā īdifferēs. Scd̄3 aūt q̄ ē rōne regulata significat v̄tutis hitū vel actū. Et h̄ significat̄. 2. Pe. i. vbi d̄r. Ministrare i sciā abstinētiā. Hoc .n. ostēdit̄ vt hō a cibis abstineat put oportet: vt f3 q̄d dicit Aug. li° de q̄ōnib⁹ euāgelij. hoc faciat p ɔgruētia hoīum cū q̄b⁹ viuit: 7 psone sue: 7 p valitudinis sue nccītate.

Sequit̄ videre de 2° .s. de gula. Et circa hāc q̄runt̄ plura .s. Utrū gula sit pctm̄ R° q̄ sic: q2 dicit appetitū edendi 7 bibēdi īordinatū f̄m q̄ ab ordine rōnis recedit vt dicit Greg. 30. morali. q̄ ad ɔflictū spūalis agōis nō assurgūt nisi p̄us hostis iter nos positus .s. gula deuincat̄. Utrū sit pctm̄ mortale: R°. Si sit tāta iordinatio ei⁹ q̄ hō sit paratus facere ɔ̄ dei p̄ceptū pp̄ter hi⁹ delectatiōez erit pctm̄ mortale. Et sic dicit Gregor. 30. morali. Dn̄q3 dn̄ante gula: oē q̄d hoīes fortiter egerūt pdunt. Si v̄o ei⁹ iordinatio sit īfra deū vt q̄ ls nimis ɔcupiscat qs ciboꝝ delectatiōnē: nō tn̄ pp̄ter hoc aliqd faceret ɔ̄ dei legē: ē pctm̄ veniale. Et sic dicit Aug. in s̄mōe d̄ purgatorio. Quotiēs aliqs in cibo 7 potu plus accipit q̄3 necē sit: ad pctā minuta noueris ptinere. Quot 7 q̄ sunt spēs gule: R° q̄ sūt .5. vt dicit Greg. 30. mora. 7 habēt̄ de ɔse. di. 5. 7 cōtinent̄ in h̄ v̄su. Preprope. laute. nimis. ardēter. studiose. Preprope. i. an̄ debitā horā. Laute. i. q̄tū ad p̄ciositatē cibi. Nimis. i. i q̄titate Ardent̄. i. nimis auide 7 gulose. Studiose. s. quantū ad nimiā curā p̄parationis. Et he cōditiōes imoderatiōis attendunt̄ cōiter in cibo 7 in potu. Sed qn̄ in dictis spēbus gule est pctm̄ veniale: 7 quādo mortale: R°. In p̄ma spē .s. preprope. n̄ ē pctm̄ nisi voluptas cibi sit in cā. Si .n. sit ex aliq̄ nccītate īfirmitatꝭ vł itineris vł hi⁹: nullū ē pctm̄. Et etiā qn̄ voluptas ē in cā: adhuc nō ē pctm̄ mortale nisi appetit⁹ esset adeo imoderatus q̄ hō sequeret̄ eū: etiā si esset ɔ̄ dei vel eccl'ie p̄ceptū. In 2ᵃ spē .s. lauta p̄paratione: si fiat ex nccītate īfirmitatꝭ vel p̄stine ɔsuetudinis nō est pctm̄: cū h̄ Aug. in regula sua ɔcedat. Al's pctm̄ eēt. Sed si imoderātia appetit⁹ esset cā ei⁹: esset pctm̄ nō tn̄ mortale: nisi appetitus adeo esset effrenat⁹ vt etiā ɔ̄ dei vł eccl'ie p̄ceptū cibis illicitis sine nccītate vel dispēsatiōe tpe ieiunij vesceret̄. In 3ᵃ spē nō ē pctm̄ si nō sumat̄ scient̄ vltra pportionē sumētis. In 4ᵃ spē si sit ex sola natura: nullum est peccatū. Si vero tali delectationi rō plus q̄3 oportet inhereat: est pctm̄ veniale. Si aūt talis delectatio oībus alijs p̄ponat̄ sicut Esau pp̄ter escā vēdidit p̄mogenita ppt̄

qd reprobat⁹ fuit Deb.12°.est pctm̄ mortale. In 5ᵃ vo spē ē pctm̄ mortale qñ tot⁹ anim⁹ ē deditus tali cure. Cura vo hec ē pctm̄ veniale vel etiā nullū pctm̄: cū.s.hoc reqrit īfirmitas vel consuetudo: vł honestas siue dignitas ali cui⁹. Utrū gula sit vitiuz capitale: R°. q̄ sic qa eius filie sunt.5. vt vult Greg.31°.mora.s.i epta leticia: scurrilitas i.iocularitas qdā pue niens ex defectu rōnis. Immūdicia que pōt attēdi fm īordinatā emissionē q̄rūlibet super fluitatū: vel spāliter q̄tū ad emissionē semis. Uñ sup illō Eph.5. Fornicatio aūt ⁊ ōis īmu dicia ⁊c.glo.i.incōtinētia ptinēs ad libidinē q̄ cūq3 mō. Multiloqu3 ⁊ hebetudo mētis cir ca intelligentiā.s.pp̄ter fumositates ciborum perturbantes caput.

De sobrietate ⁊ ebrietate.ti.43.

d **Einde ɔsideran/** dū ē de sobrietate. Et p̄mo de ipsa. 2° de vitio sibi opposito.s.ebrieta te. Circa p̄mū nota: q̄ oīa q̄ ad tēperātiā p̄pe ptinēt sūt necīa vite p̄senti: ⁊ excessus co⁊ no cent. Et ideo in oībus necīu3 est habere mē suram: qd ptinet ad sobrietatē. Unde dicit so brius q̄si briam.i.mēsurā s̄uās. Ideo noīe so brietatis tēperantia significat. Sed modic⁹ excessus in potu.s.q pōt inebriare plus nocet q̄3 in aliīs. Et iō sobrietas est spālit circa potū. Requirit aūt hec virtus magl in aliqbus duplici rōne. Uno⁹. q̄r sūt p̄niores ad ɔcupi scētias: vt iuuenes pp̄ter feruorē etatis: ⁊ mu lieres pp̄ter fragilitatē mentis. Uñ fm Ma ximū Ualeriū mulieres apud Romanos nō bibebant antiqtus vinū. Alio° q̄r est magis ne cessaria eis ad p̄p̄iā opationē ipso⁊. Uinū āt īmoderate sumptū: p̄cipue īpedit rōnis vsu3. Et ideo in senibus in qb⁹ rō vigere debet ad eruditionē alio⁊. ⁊ in ep̄is: ⁊ in aliīs ecclie mi nistris q deuota mēte debēt īsistere spūalib⁹ officiīs. ⁊ regibus: q p sapientiā debent subdi tos gubernare spāliter debet in eis sobrietas esse. Iō dr ad Titū 2°. Exhortare senes vt sint sobriī. Et.i.Thi.3. Oportet ep̄m sobrium esse. Et puerl.31. Noli regibus dare vinū.

f Equit uidere de 2°.s.de ebrietate. Cir ca qd sciēdū: q̄ ebrietas dupliciṫ pōt sumi. Uno° p defectu q p̄uenit ex ni mia vini potatione. Et sic est pena ɔñs ex cul pa. Alio mō p actu q̄ qs īcidit in illū defectū Et ille actus dicit causare dupliciṫ ebrietatē. Uno mō ex vini fortitudine p̄ter opinionē bi bētis. Et sic pōt esse sine pctō. Alio mō ex īor dinata ɔcupiscētia ⁊ vsu vini. Et sic est pctm̄.

Est aūt q̄nq3 pctm̄ mortale: vt cū qs bene ad uertit q̄ potus est potēs inebriare. Et talis p̄ p̄rie dicit ebrius. Quādo vo nō aduertit: tunc pōt esse cū pctō veniali. Nota tñ q̄ cu3 ali qs multū ɔmedit ⁊ bibit fm medicine ɔsiliu3 ad vomitū p̄uocandū nō est reputandus sup fluus potus vel cibus. Potus tñ aque etiā te pide causat vomitū: ⁊ ideo p̄pter illa nō excu saret ab ebrietate. Querit vtrū ebrietas ex cuset a pctō: R°. In ebrietate duo attendunt .s.defect⁹ ɔsequēs: ⁊ act us p̄cedēs. P̄rimū ex cusat pctm̄ inq̄tū inuoluntariū causat p igno rantiā. Circa 2ᵐ vo distingue: q̄ si ex actu illo secuta sit ebrietas sine pctō: tūc pctm̄ sequens a culpa totaliṫ excusat vt forte accidit i Loth q excusat ab incestu p̄pter ebrietatē: eo q̄ nō discreuit q̄ essent filie sue. vt dicit Augl.22ᵉ li° ɔtra faustū. Si aūt actus p̄cedens fuit culpa bilis sic excusat nō a toto pctm̄ sequēs: p eo q̄ reddit voluntariū ex voluntate actus p̄ce dentis: s3 a tāto qa diminuit ibi rō voluntarīi Quia tñ ex ebrietate respublica multū dāni fi cat: ideo etiā fm aliq̄s leges positiuas facien tes aliqua turpia ex ebrietate puniūt. Et qa tales omni pctō se exponūt. ideo alicubi ma gis puniunt q̄3 si nō essēt ebriī vt magl solici te ab ebrietate caueant. Et credit Ricl.4.di. 25.q.5.ar.3.c.ad vltimū arᵐ. q̄ ebrius occidēs hominem est irregularis.

De castitate.ti.44.

p **Ostea cōsiderā/** dū ē de castitate. Et p̄mo de ipsa. 2° de v̄ginitate q̄ est pars castitatl. 3° de luxuria que opponit sibi. Circa p̄mū sci endū: q̄ nomē castitatis sumit ex hoc q̄ per rōne3 ɔcupiscentia castigat que ē ad modu3 pueri refrenāda: vt patet p phm 3° ethi. Unde castitas inq̄tū est fm rōnem operātis est vir tus. Inq̄tū vo habet delectationē i actu suo ɔnumerat iter fruct⁹ Gal.5. Pōt aūt castitas sumi dupliciṫ.s. p̄p̄rie. Et sic ē spālis v̄tus ha bēs spāle3 mām̄.s.delectatiōes venereas. Et metaphorice. Et sic est castitas spūalis que ē quādo mens hoīs delectabiliter ɔiungit deo fz illud.2. Corl.11. Despōdi vos vni viro virgi. ca.ex hi.x°: Si aūt dlectabiliṫ ɔ̄ dbitū ordinis diuini ɔiūgat qbuslibet rebus aliīs: dicet for nicatio spūalis: fm illud Hiere.3°. Tu aūt for nicata es cū ama.mul. 2° mō accipiēdo casti tatē ē virt⁹ gnālis: qa p quālibet v̄tutē mens retrahit: ne rebus illicitis delectabiliṫ ɔiunga tur. p̄ncipaliṫ tñ huiusmōi castitatis rō consi stit in v̄tutib⁹ theologicis qb⁹ mēs ɔiūgit deo.

Sed quō se h3 pudicicia ad castitatē. R. Pudicitia dicit a pudore in q̄ verecūdia signi ficat. Et ideo o3 q̄ pudicicia ppie sit circa illa de qbus hoīes magl verecundant: vt de vene reis. Intantū etiā vt dicit Augl. q̄ verecūdia nō careat ɔcubitus ɔiugalis. Et h. q2 motus illoꝝ mēbroꝝ nō subdit īperio rōnis. Verecū dat aūt hō nō tm̄ de mixtiōe venerea: s3 etiam de qbuslibet signis ei⁹. vt dicit phs i 2° rheto. vt sūt aspect⁹ īpudici. tactus ꝛ oscula. Et qa h solent magis rephendi: iō pudicicia magis respicit hi⁹ signa exterioꝛa. cast. tas aūt magis ipam ɔmixtionē. Et iō pudicicia ad castitatē ordinat nō q̄si virt⁹ ab ea distincta sed sic q̄dā circūstantia ei⁹. Q̄nq3 tm̄ vnū p alio ponit.

De virginitate. ti. 45.

p Osteadicenduz est de v̄ginitate. Et p̄mo de ei⁹ essē tia ꝛ qdditate. s. qd ē: ꝛ vn̄ dicit. 2° de eius amissione. 3° de p̄mio aureole v̄ginita ti debite. 4° de virginum ɔsecratione. Cir ca p̄mū sciendū: q̄ fm Richarl. 4. di. 33. q. 3. ar. i. c. virginitas pōt dupliciť sumi. Vno mō īpropie p ītegritate carnis. Et sic q̄libet muli er nascit v̄go. Et sic nō ē virtus: qa tota essen cuiuslibet v̄tutis ē in aīa fm Augl. i. de ci. di c. 17°. Alio mō pōt v̄ginitas sumi p hītu q̄ nisi rōnabilis nccītas assit vacandi copule carna li determiat voluntas ad respuendū pmpte ꝛ faciliť oēm delectationē venereā etiā licitā vt mens liberi⁹ spūalib⁹ vacet: q2 vt dr. i. Corl. 7. Virgo cogitat q̄ dn̄i sunt: vt sit sancta corpe ꝛ spū. Et sic dicit Augl. li° de nuptijs ꝛ côcu. q̄ virginitas ē i carne coꝛruptibili: īcoꝛruptiōis ppetua meditatio. Per meditationē ītelligit ppositū rōnis: q̄ debet esse ppetua: q2 ad hoc q̄ sit vere virgo debet h gerere in pposito vt ī hoc pseueret ppetuo. Et hoc mō virginitas ē virtus. Ex p̄dictis p3: q̄ virginitas carnis non ē de essentia v̄tutis v̄ginitatis: sed ē q̄dā eius decoꝛ accidētalis extrīsecus existēs: ppter qd̄ pdi pōt sine dīminutiōe v̄tutis virginitatis: vt p3 in virginibus violēter oppressis fm Augl. i d̄ ci. dei. c. 17°. ꝛ. 19°. Ubi dicit exp̄sse q̄ si i uio lenter oppressis pudicicia piret: nī virtus non eēt. Similiť habet. 32. q. 5. i p̄ncipio. ꝛ. c. tolera bilius. Hec Ricl. vbi. s̄.. Addit aūt virginitas sup castitatē ɔiugalē statū pfectiōis. Et h3 ali q̄s nō distinguit ab ea p essentiā sed differūt sicut virtus pfecta ꝛ iperfecta. Et huiusmōi sē tētie fuit Ricl. ibidē. c. i^m ad oppo^m. ꝛ. c. Se cūdū v̄o alios ē virtus spālis distincta ab ipa p essentiā ppť spālez difficultatē quam h3. Et huius suie fuit Tho. 2^a 2^e. q. 152. ar. 3. c. Sed obycit ɔ p̄dicta: q̄a nulla v̄tus pdiť sine pctō. sed v̄ginitas pdiť sine pctō p mr̄imoniū. ḡ nō est virt⁹. Ad h respōdet Tho. ibidē. c. 3^m. q̄ l3 sine pctō pdi possit integritas carnis: nō tn̄ vir ginitas h3 q̄ est virt⁹: q2 īpoꝛtat ppositū voto firmatū ītegritatis ppetuo fuande. Dicit enim Augl. li° de v̄ginitate: q̄ p v̄ginitatē ītegritas carnis deo vouet: ɔsecrat ꝛ fuat. Et sic p3 q̄ nō pdiť sine pctō. Hec Tho. vbi. s̄. c. 3^m. Aliq tn̄ dicunt: q̄ status pfectiōis quē diť vltra ca stitatē ɔiugalē pdi pōt sine pctō. Pōt etiā di ci ꝛ melius. q̄ si mō nccītas immineret vacandi copule carnali ex p̄cepto dei: si virgo ppter h tm̄ carnaliť copularet firmiť pponens q̄ hac nccītate cessante oīmode ɔtineret: in ea v̄gini tatis habit⁹ nō minueret: ꝛ adhuc vere virgo esset mente: l3 nō fm cōem vsū fm quē dicit virgo: q̄ copule carnali nunq̄ ɔsensit. Hec Ri char. 4. di. 33. q. 3. ar. i. c. 3^m. Nō solū aūt v̄gini tas est virtus s3 est maxima virtutū in genere castitatis. Et qa castitati attribuiť decoꝛ: ideo p ɔsequēs attribuiť virginitati excellētissima pulchꝛitudo. Vn̄ Amb°. li° de v̄ginitate. Pul chꝛitudinē maioꝛē quis extimare pōt decoꝛe virginis q̄ amat a rege: pbatur a iudice: dedi cat dn̄o. ɔsecrat deo. Et ideo fm Hiero. attri buiť virginitati fructus centesimi⁹: viduitati sexagesimi⁹: ꝛ mr̄imoniali tricesim⁹. s. ppter ex cellentiā virginitati ad illa duo. Qd̄ aūt di cit Augl. de bono ɔiugali: q̄ virginitas Johā nis nō pferť merito ɔiugali Abꝛahe. intelligiť respectu p̄mij substātialis nō accn̄talis. Videť aūt nomē virginitatis sumptū a viroꝛe: qa sic illud dicit virens in suo viroꝛe psistere: qd̄ nō est excessu caloꝛis adustū: ita etiā v̄ginitas im poꝛtat q̄ psona cui inest sit immunis a concupi scentie adustiōe: q̄ videť esse in ɔsumatiōe d̄ lectationis veneree. Vn̄ Amb°. dicit li° de vir ginitate: q̄ virginitas ē expers cogitationis d̄ carnali delectamento integritas.

f Sequiť videre de 2°. s. de amissione vir ginitatis. Circa qd̄ sciendū q̄ tunc so lum virginitas perditur fm aliquos quando voluntaria ꝛ pcurata delectatio car nalis in actu pollutionis ɔpleť. Et tunc etiā3 coꝛp⁹ coꝛrūpi diciť. Coꝛruptione inquā vitij sine passionis. s. ex laxatione venaꝝ ꝛ viaꝝ per q̄s reatus voluntatis expleť. Regritur autē q̄ talis delectatio sit volūtaria. s. ex voluntate operāte: vel ɔsentiēte: vel nō dissentiēte: vl' nō ɔ̄tum potest retinente. s. vt si coꝛp⁹ nō pōt defendere: saltē nō ɔsentiat delectatiōi ɔcupi scentie: vt si quam patitur pollutionem doꝛ miendo vel aliqd turpe imaginando: vel dum tangiť a viro nō tamē ad hoc data opera nec

ex ꝓposito: recuparare per pniam virginitatem poterit ⁊ iter vgines ↄsecrari: licet etiã ei post hiꝰ pollutionẽ placuerit talẽ esse pollutã. Secũdũ vo alios nõ tm̃ pdit vginitas qñ volũtarie pollutio ↄplet: sꝫ etiã qñ sine ea coitus perficit sicut facit q añ tẽpus semis p sui turpez tactũ: hiꝰ delectationẽ in se pficit vel ab alio i se fieri pmittit. Et huiꝰ snie videt Du. fuisse Itẽ cũ dicit aliq̃ inuolũtaria ↄgnosci: inuolũtariũ nõ ẽ hic iudicandũ fm aliqs in ipsa delectatione vbi rõ absorbet: sed añ ⁊ post. Alij vo dicũt ↄriũ. Quid de puellis que i ãnis puerilibus anteq̃ incipiãt pubescere agũt hiꝰ turpia: ℞°. Nõ debẽt dici corrupte: qa i talibus añ ãnos discretiõis cũ necdũ sciũt in hoc esse bonũ vel vel malũ nec pollutio nec delectatio coitus esse põt. Quid d̕ femis fluxũ patiẽtibꝰ semis: ℞°. Non debẽt ex hoc dici corrupte: qr tal̕ distillatio nõ fit i eis ex ꝓposito: qnimo cũ sint in sancto ꝓposito sentiũt distillationẽ humoris. Suadendũ ẽ tñ eis q se tẽperent a collocutione ⁊ aspectu viroꝝ: que eis occasio possent esse. Sed nũqd p pollutionẽ in sõnis perdit virginitas: ℞° q nõ: qa tunc volũtas ⁊ deliberatio talis delectationis nõ habet nec haberi põt. Credũt tñ aliqui q si delectatio pollutiõis nocturne placeat deliberate añ vel post: virginitas pdit. Itẽ credunt de eo q cãm dat in vigilia tali pollutioni p ↄsensũ in talẽ delectãtionẽ vl̕ actũ. Quid de mulieribus que in ebrietate vel dormiẽtes a viris cognoscũt: ℞°. Dicit Tho. 4. di. 33. ar. i. c. 6m q sil̕r rõ est de his ⁊ de pollutiõe in sõnis: nisi forte hac intentiõe iuerit dormitũ: vel se inebriauerit: vt a viro cognosceret. Quid d his que a demonibꝰ incubis cognoscũt: ℞°. Tho. dicit vbi. s̄. c. 7m. q nõ pdunt vginitatez si tñ q̃tũ possunt mente renitant. Ad h̄ nota: q sicut dicit: triplex humor fluit d genitalibus mẽbris. s. semẽ. vria. ⁊ humor sil̕r semini qui est medius inter semen ⁊ vrinã: ⁊ distillat qñq̃ ꝓpter solũ femine tactũ vel aliquoꝝ turpiũ auditũ. Perdit aũt vginitas p solã semĩs resolutionẽ: qa ipa sola locũ coitus supplet vl̕ eius delectationẽ cõplet. Quid de illa que violent corrupta fuit: ℞°. Per hoc vginitatẽ nõ amisit: dũmõ ꝓpositũ seruandi eã ppetuo custodiẽs illi actui nõ ↄsensit vllo mõ: ⁊ hoc siue p fide: siue q̃cũq̃ alia cã violent corrupta sit: sed si p fide: ad martyriũ ptinebit. Und̕. b. Lucia dixit. Si me inuitã violare feceris: mihi castitas duplicabit ad coronã. Intelligens q ex hoc duplex p̄miũ reportaret: vnũ p virginitate seruata. aliud p iniuria illata. His cõcordat Augꝰ. i. de ci. dei. c. 19°. dicens de violenter corruptis: q ꝓposito aĩ manente p qd etiã corpus sãctificari meruisset: nõ aufert ipi corpori sanctitatẽ violentia libidinis aliene quaz seruat pseuerantia sue ↄtinẽtie. Sicut eni itegritatẽ mentis deus restaurare põt mediante mentis corrupte penitẽtia: lꝫ nõ possit facere quin fuerit corrupta: ita ĩtegritatẽ carnis deꝰ restaurare põt: lꝫ facere non possit quin fuerit corrupta: q̃uis integras carnis ad illud qd ẽ de essentia vginitatis non sit necessaria. Hec Ric. 4. di. 49. q. 5. ar. 4. c. 2m. fi. Quid de illa q̃ fuit corrupta tm̃ mẽte sed nõ carne: ℞°. Talis vt etiã tactũ est in q̃stione p̄cedenti per verã penitentiã ad plenũ recuperabit incorruptionẽ mẽtis. Et si in tali ꝓposito in fine vite fuerit: aureolam habebit. Quod. n. dicit virginitas meditatio ppetue incorruptionis refert ad finalẽ incorruptionẽ ex pte mentis. Ex pte vero carnis oportet esse ppetuã ĩcorruptionẽ q̃tũ est de voluntate mentis. Hec Alex. an. 2. t. 2. c. de luxuria. ar. 4. c.

Sequitur videre de 3°. s. de aureola virginitatis. s. quid est: ⁊ cui debet. Circa quod sciendũ: q aureola est quoddam p̄mium priuilegiatũ correspõdens victorie p̄uilegiate. Et iõ fm q sunt tres victorie priuilegiate eo q sint ceteris alijs excellentiores: in tribus pugnis ĩminentibus cuilibet homini: sic sumunt tres aureole. Nã potissimã victoriã obtinet virgo cõtra carnem. martyr contra mundũ. doctor cõtra diabolũ. duz non tantũ a se sed etiã ab alijs remouet ipsuz. Et iõ his tribus aureola ꝓprie dicta debetur. Debet aũt aureola tm̄ illis virginibus que ꝓpositũ seruãdi ppetuo vginitatẽ habuerint. Et hoc fm Ricl. vbi. s̄. siue ꝓpositũ illud firmauerint voto: siue nõ. lꝫ illud ꝓpositum aliunde fuerit interruptũ: integritate tñ carnis manente. dũmõ in tali ꝓposito inueniat in fine vite. Tho. vero. 4. di. 49. ar. 3. c. videt velle: q oportet illud ꝓpositũ esse voto firmatũ: vt patet ex dictis in p̄mo articulo in solutione argumẽti ibi positi. Unde debet corruptis sola mente: dũmodo vere penituerint: ⁊ in tali ꝓposito reperiant in fine. Debet etiã violent vel non voluntarie corruptis sola carne nõ mẽte: vt etiã patet ex dictis in 3° articulo. Debet etiam fm Richar. ⁊ trahit a loco. s̄. allegato: his q sunt vgines ex nccitate: vt sũt naturalit frigidi ⁊ eunuchi si voluntatez habuerint incorruptionẽ ppetuo fuãdi: etiã si facultas adesset coeũdi.

Sequitur videre de 4°. s. de consecratione virginum. Et circa hoc querũtur plura. s. Quare solus episcopus cõsecrat ⁊ virgines velat: ℞ndeo. Sicut p mrĩmoniũ carnale repñtat mrĩmoniũ spũale iter xp̄m ⁊ eccl̕iaz q̃tum ad fecunditatem: ita per

virgineā velatione repñtatur matrimonium spūale quātum ad eius integritatē: vt patet per oīa que ibi geruntur et proferuntur. Et iō solus eps cui ecclesie cura cōmittitur: virgines velando desponsat: nō sibi sed xpo: quasi paranymphus et amicus sponsi. Sed quare sole virgines et nō vidue consecrantur? R°. Quia in cōtinentia virginali pōt esse integritatis significatio plena: sed in vidua li est semiplena. ideo viduis datur aliqd velum sed nō cū illa solēnitate cū qua virginibus datur. Quo tpe sunt virgines ɔsecrande? De hoc quere. j. li° 6° ti. de tpe et loco quo debent ordines ɔferri. Utrū in cōsecratiōe virginum grā detur? R°. fm Tho. 4. di. 38. ar. 5. c. z^m. q sic Sicut in vnctiōe regum et alijs hmōi bñdictionibus nisi sit īpedimentū ex parte recipiētis. Sed tñ nō dicuntur sacramēta quia nō sunt ad curationē morbi pcti: sicut alia sacramēta īstituta. Utrum occulte corrupte debeāt ɔsecrari propter vitationē scandali? R°. In cōsecratione illa fiūt et dicuntur aliq̄ q ptinent ad eius subam: vt vba que exprimūt virginitatē: et bñdictio veli fm formā ɔsecratiōis et modū velādi. et aliqua que ptinent ad eius solēnitatē: vt accensio candelarū. denudatio capitis et come cū producuntur. Dicunt ergo cōmuniter oēs: q in velando occulte corruptas siue a viro siue alio mō: nullo mō licet simulare: vel vere facere: vel dicere ea que sunt de suba cōsecrationis: tū quia circa ecclie sacramenta vel sacramētalia nulla debet interuenire scienter falsitas vel simulatio. quia fieret iniuria sacramēto. tū quia esset ɔ decretū. zo. q. i. de uotis. Circa vero ea que ptinent ad solēnitatem ɔsecrationis adhiberi pōt cautela propter vitationē scandali et infamie fm aliquos. Et hoc per epm cui mulier debet secrete dicere suū statū. Poterit. n. disponere q talia fiāt et caute subticere verba que sunt de suba ɔsecrationis veli: et nomē virginitatis in nomē castitatis mutare. Alij dicunt q tales corrupte nullo mō debēt se sociare sacris virginibus in cōsecratione etiā quātū ad ea que sunt de solēnitate: cū talem sanctitatē simulare sit hypocrisis maxima. Possent aūt suā infamiā vitare: aut se humiliare dicendo se nō esse dignas tali cōsecratione propter periculū infirmitatis humane ne īposterū cōsecratio ɔtamineur. Et sic magis honoratur quā infametur. quia oēs si vellent se sic excusare possent. Aut tēpore cōsecrationis sumēdo negocium aliqd īpediens ɔsecrationē. Aut etiā tunc īfirmitatē simulādo iacēdo in lecto vel aliqd simile. Saluo meliori iudicio vtraq; opinio ē satis tolerabilis. sed z^a videtur esse tutior. Quid de uiolēter oppressis? R°. Quia loca genitaliū sūt ualde neruosa: ideo tactus eorum titilationem causat: et per ɔñs ad voluptatē inclinat. Hoc aūt allicit ad ɔsensum: vel ad minus īpedit: ne hō totaliter conetur ad ɔtrium. Et ideo cū de pleno dissensu ɔstare nō possit ecclesie: statutū ē vt tales hūiliter abstineāt a ɔsecratiōe. 32. q. 5. ille aūt famule. et i glo. et. 15. q. i. si qs nō iratus.

De luxuria et eius spēbus. ti. 46.

P Ostea dicendū est de luxuria. Et pmo de ipa. z° de adulterio: qd est qdā eius spēs: de quo plixius dicetur quā de alijs spēbus eius. Unde de ipso erit titulus spālis. Circa pmū pmo dicēdū est de luxuria: et de spēbus eius in cōi. z° in spāli de simplici fornicatione. 3° de stupro. 4° de raptu. 5° de incestu. 6° de sacrilegio. 7° de vitio ɔtra nām. Circa primum sciendū sicut dicit Isid. li° ety. Luxuriosus dicitur aliqs quasi solutus in voluptates. Uoluptates aūt maxie veneree soluūt aīum hoīs: et iō luxuria est pncipalit in eis: secundario aūt dicitur esse in qbusdā alijs ptinētibus ad excessum. Unde ad Gal. 5. dicit glo. q luxuria est qdam superfluitas. Pertinet aūt ad rōnem eius vt excedat circa venerea ordinē rōnis: et ideo ē pctm. Est aūt luxuria vitiū capitale. vt dicit Grego. 31. mora. vt hītum ē. s. Et fm eundē ibidem ex ea oriuntur octo filie. s. cecitas mentis. incōsideratio. incōstantia. pcipitatio. amor sui. odium dei. affectio pñtis seculi. horror siue dsperatio futuri. Secūdū vero Isid. ex ea oriuntur quattuor. s. turpiloqa. scurrilia. ludicra. et stultiloqa. que quattuor nascuntur ex parte sermōis. Sermo. n. debet esse decens: cōtra qd est turpiloqum. licitus contra quod est scurrilitas: expediens: cōtra quod est ludicra: et sale. s. sapientie conditus: contra quod est stultiloqum. Spēs aūt luxurie sunt. 6. vt habetur. 36. q. i. §. sed nō omis. s. fornicatio simplex. adulteriū. incestus. stuprū. raptus. et vitium cōtra nām. Quid aūt sit vnū quodq; istorum. habitū est. s. li. i. ti. 31. et habetur in sequentibus articulis.

S Equitur videre de z°. s. de fornicatione simplici. Circa qd firmiter tenēdū q fornicatio simplex est peccatum mortale. Quod patet per hoc qd apls ad Gal. 5. premissa fornicatiōe et qbusdā alijs vitijs subdit. q qui talia agunt regnū dei non possidebūt. Ab hoc aūt nihil excludit nisi peccatū mortale. Sciendū autem q fornicatio quādoq; sumitur generaliter pro quocūq; pctō mortali: vt in ps. Perdidisti oēs qui forni. abs te. Aliquando pro peccato carnis. vt. i. Cor. 6. Fugite fornicationem. Quādoq; spāliter pro coitu soluti cum soluta: et sic diuiditur contra alias spēs luxurie.

Q̄nq̄ꝫ ꝑ secundis nuptijs: ⁊ sic dicit Criso. ꝙ accipe vxorē 2ᵃᵐ est fornicatio. Sed hoc vltimo mō nō est peccatū: sed incōtinentie signū.

Sed qd ď tactibꝰ: amplexibꝰ: osculis: ⁊ hiꝰ illecebris alijs: Nunqd est ibi pctm̄ mortale? Rndeo. Aliqd dicit̄ esse pctm̄ mortale dupliciť. Uno mō fm spēm suā. Et sic talia fm rōes suā nō sūt pctā mortalia. Possūt. n. fieri sine libidine: vel ꝓpter patrie ɔsuetudinē: vel ꝓpť necessitatē aliquā: vel ꝓpter cām rōnabilem. Alio mō ex sua causa: vt cū qs dat elemosynā vt aliquē in heresim inducat: mortaliť peccat ꝓpter intentionē corruptā. Dictū est aūt. s. ꝙ ɔsensus nō tm̄ in actū: sed etiā in ďlectationē peccati ē pctm̄ mortale. Et ideo cū fornicatio sit pctm̄ mortale: ɔsequens ē ꝙ ɔsensus in delectationē eius est mortaľ. Et ideo cū p̄dicta fiunt ꝓpť delectationē hiꝰ: sunt peccata mortalia. ⁊ sic tm̄ dicunť libidinosa. Preterea ip̄e etiā aspectꝰ libidinosus est mortalis fm illud Math. 5. Qui viderit muli. ad ɔcupi. eam: iaꝫ mecha. est eaꝫ in cor. suo. Unde Augu. Impudicus oculus: īpudici cordis est nunciꝰ. Ergo multomagis alia que sunt illi actui ꝓpinquiora sunt mortalia. Nota fm Augu. ꝙ non ait q ɔcupiuerit: sed q viderit ad ɔcupiscēdū. i. vt ɔcupiscat: qđ est plene libidini cōsentire. Est eni ɔcupiscere dupliciť. s. ex motu subito sine deliberatione vel intentiōe pficiēdi: ⁊ hoc est veniale. Et cū deliberatione ⁊ intentiōe pficiēdi: ⁊ hoc est mortale. Qui modus secundꝰ melius exprimit̄ p h̄ ad ɔcupiscendū. Sumit aūt visū nō tm̄ ꝓ sensu exteriori: sed etiā īterior. Et qđ dicit de muliere intelligit de q̄cūqꝫ alia re: cuius abusus est ɔtra dei p̄ceptū. Qđ ergo dicit Grego. nō licet intueri: qđ nō licet ɔcupisci: est verū quādo visui ɔiungit̄ intentio siue cōsensus: ⁊ per visū ītelligit etiā alios sensus. Intueri. n. est ītus tueri: vľ intus tendere. Et. hoc est peccatum mortale.

Sequit̄ videre de 3°. s. de stupro. Circa qđ sciendū: ꝙ stuprū est illicita defloratio virginū sub cura parentū existentiū fm illud Nume. 5. vbi dicit̄. Si latet adulteriū ⁊ testibus argui nō pōt: qꝛ nō est inuenta in stupro ⁊c̄. Stuprū. n. sumit̄ cōiter ꝓ omni coitu viri ɔiugati cū alia muliere q̄ cuꝫ vxore. Iniuriat̄ aūt stuprator ⁊ virgini ⁊ patri eius. Et ideo satisfacere tenet̄ vtriqꝫ: vt habet̄ Exo. 22°. ⁊ Deut. 22°. Quid de illo qui deflorat virginē solutā? Nūquid ducere vľ maritare tenet̄ eaꝫ fm ꝙ dici videt̄ ex̄ de adulte. c. i.? Rndeo fm Rođ. Si defloret eā volūtarie: nō tenet̄. Si aūt inuitā: aut dolo inductā ad consensū: iniungendū est ei in foro pnīe: ꝙ ei satisfaciat: vel cū ea ɔponat. Ad penā aūt illius decre. nō tenet̄ in foro ciuili. Et exponūt eā glo. de raptore q a domo prīs virginē seducit. i. seorsuꝫ ducit: ⁊ vi extrahit. Accusat̄ aūt stuprū infra q̄nquēniū qn̄ sine vi est ɔmissum. Si aūt vi sit oppressus masculus vel femīa: sine p̄finitione tpis accusat̄. ff. eo. mariti. §. hoc qnquenniū. ⁊. §. vlti. Punit̄ q̄nqꝫ stuprator si sit honestus fm leges punitiōe medietatis bonoꝝ suorū: humilis vō relegat̄: ⁊ in corpe coercet̄. in sti. ď publi. iudi. §. itē lex iulia ď adul. Et h̄ qn̄ sine vi qs opprimit̄. Si aūt vi decapitat̄: vt pꝫ ibidē. §. si aūt p vim. Idē fit qn̄ ɔmittit̄ etiam sine vi: in puerū. C. eo. cum vir. Itē si tutor stuprauerit eā cuius ē tutor deportat̄: ⁊ eius bona publicant̄. C. e. siqs eā. Lex incipit. si tutor. Secundū vō canones: stuprator puellā dotabit. C. de dote cau. nō nume. l. 2. Et eaꝫ ducet in vxorē: si pater ɔsenserit. Si aūt pater renuerit: subaudi: ⁊ puella. alš ɔ̄ ex̄ de adul. ⁊ stu. c. pe. rn̄so p̄. tenet̄ dotē assignare fm modū fm quē virgines solēt accipe. ex̄ de adul. c. i. s. cōsiderata cōsuetudine regionis: ⁊ facultate assignātis: ⁊ dignitate ꝟginis ad arbitriū boni viri. ar. 30. q. 5. nullū. Si eam vō vxorē accipere rēnuit: verberat̄ excōicatꝰ. s. quo ad ɔmunionē sacramentoꝝ: q̄usqꝫ videbit̄ iudici reuocādus: ⁊ in monasteriū ad agendā pniam perpetuo detrudendus. ex̄ de adul. puenit.

Sequit̄ videre de 4°. s. de raptu. Circa qđ sciendū: ꝙ raptus ꝑut nunc de eo loqmur q̄nqꝫ ī idē coīcidit cū stupro: ꝟt cū quis ꝟginē violenter deflorat. Que violentia q̄nqꝫ infert̄: ⁊ virgini: ⁊ patri: q̄nqꝫ patri tm̄. Itē puella quādoqꝫ de domo parētū violenter educit̄: ⁊ violēter corrūpit̄. q̄nqꝫ violenter educta voluntarie corrūpit̄: vel fornicarie vľ mr̄imonialiť. Et vtrobiqꝫ est raptꝰ. Q̄nqꝫ etiā inuenit̄ raptus sine stupro: ⁊ q̄nqꝫ stuprū sine raptu. vt p se patet. Sed cui rapte restituent̄? Rndeo. Si sint alijs desponsate: sunt spōsis restituēde. Si nō sint despōsate: sunt p̄mo prī restituende. Et tūc de voluntate parētum pn̄t eas vxores accipe alr̄ mr̄imoniū illicite ɔtrahit̄: nō tn̄ iam ɔ̄ctum dirimet̄. Unde illud ɔcilij Meldensis placuit: vbi videt̄ dici ɔ̄rium ē abrogatū. Quid siqs violēter spōsaꝫ suā ď domo parentū auferat: ⁊ carnaliť cognoscat? Rndeo. Sponsus ius aliqđ habet in sponsa sua ex despōsatione: ⁊ ideo licet peccet violentiā inferēdo: excusat̄ tn̄ a crimine raptꝰ.

Que est pena raptoris? Rndeo. Scđm leges decapitat̄: ⁊ eius sub̄a rapte applicat̄. s. in foro iudiciali. Et hoc si rapiat mulierē honestā. Secus est si meretricē. ff. de fur. l. verū est ⁊. l. fullo vel sarcinator. Secus etiā est si rapiat ancillaꝫ vel libertā: quia tunc tm̄ decapitat̄.

Et hec ꝛ plura alia habenť.C.de rap.virg.l.i. Hac etiã pena puniūť comites raptoꝝ ꝛ qui al's dant eis auxiliū. Serui aūt ꝛ ancille hui⁹ facti culpabiles cōburūť:ꝛ ꝯdēnato appella⁹ denegať:vtpȝ ibidē.Hoc aūt delictū vindicare pñt parētes rapte:ꝯsanguinei:tutores:ꝛ curatores:ꝛ forte comites eoꝝ.Idē forte est ꝛ si femina rapuerit viꝝ.Nec pōt pater remittere iniuriã istã.C.e.l.ꝛ parentibus.Qđ est verū ꝑ cio:sed p̄cibus sic fȝ Hostien.e.ti. Nec pōt rapta ꝯsortiū raptoꝛl eligere.Et si hoc fecerit raptoris subaȝ a lege sibi datã perdit.in autl.de rap.nulli.que rap.nu.colľ.9.Sȝ ƒm canones raptoꝛ fit seruus rapte:nisi se velit redimē.36.q.i.de raptorib⁹.Debet etiã cū fautorib⁹ suis excōicari.e.q.2.c.i.2.4.5.6. Sed si rapta velit.pōt cū raptore ꝯtrahere.ex̄ eo.accedēs.lȝ etiã parentes ꝯdicant.Nec ex hoc ꝑdit dn̄iuȝ rerū raptoris:qꝛ lex supradicta abrogata ē.ex̄ đ se cū.nup.dn̄s. Raptores ãt pueroꝝ cã abusus exq̄sitis penis capitalibus puniunť ƒm leges C.ad.l.iul.đ adul.l.cū vir.Si v̄o princeps cōmittat eccľiastico iudici punitionē taliū citra mortē:vel mēbri trūcationē: vel sanguinis effusionē.s.enormē:poterit iubere talē incarcerari vel flagellari: vľ pecūia mulctari. Et hoc est verū ƒm Hosti.si nō accusať.Si aūt accusať nō pōt diminuē penã: ꝛ ideo debet eã p̄ncipi reseruare.ex̄ de rap.ꝛ icen.in archiep̄atu.

Equiť videre de 5°.s.de icestu. Cir
f ca qđ sciēdū:ꝙ ꝯsãguineaꝝ ꝛ affiniuȝ abusus anthonomatice diciť incest⁹ ꝑ p̄uationē.s.castitatis. Sȝ pone ꝙ deficeret genus humanū sicut tēpore Noe.nunqd tūc si sup̄stites essēt frater ꝛ soror:licite copularētur. R̄ndet Alex.an.in 2° ꝙ hoc nō liceret eis facere auctate ꝑpria:qa hoc ꝓhibeť lege dīna sed hoc fieret eis licitum dispēsatione diuina Puniť aūt incestus si ꝯmittať ꝯtra leges sciēter:eadē pena ƒm leges q̃ adulteriū.Si v̄o per ignorantiã iuris a viro cōmittiť: pena mitigatur.Et sic exaudiri debet:qđ diciť puniēdi correctione incestū excusari.ff.e.si adulteriū. Si aūt cōmittať a femīa ꝑ ignorantiã iuris naturalis vel gētiū:puniť vt masculus. Si v̄o per ignorantiã iuris ciuilis:excusať i totū.Et idē ē de minore:vt diciť ibidē.Sed ꝛ si distrahat illicitã ꝯiunctionē:ãteq̃ accuseť.hac pena nō teneť vt ibidē.Et est hic p̄stitū qnquenniū:vt ī lenocinio.ff.eo.l.mariti.Scđm aūt canones q macula icestus ē pollutus:est ifamis:ꝛ etiã q̃libet ꝯsentiēs sibi.2.q.4.Et h̄ ifamia ꝑ pniaȝ nō deletur.35.q.6.si duo. Et dū stat in crimīe vsq̄ ad missã cathecuminoꝝ.i.vsq̄ ad sursuȝ corda tm̄ in ecclesia admittiť. Et cū eo nec cibus sumi debet.35.q.3.đ his. Et hec dicta suf ficiant ad p̄ns de incestu.quia de ipso.ĩ.li°.8° de īpedimento criminis aliq̃ diceť.

Eqť videre de 6°.s.de sacrilegio.Circa
f qđ sciēdū ꝙ ꝯmittiť i re sacrata. Res ãt sacrata ē vľ ꝑsona sacrata: q̃ ꝯcupisciť ad cōcubitū.Et sic ꝑtinet ad luxuriã.Uel que cōcupisciť ad possidendū.Et sic ꝑtinet ad iniusticiã.Pōt etiã sacrilegiū ꝑtinere ad iram vt siqs iniurieť ex ira sacre ꝑsone: vel si cibuȝ sacratuȝ assumat gulose: sacrilegium ꝯmittit. Sp̄alius aūt sacrilegiū luxurie attribuiť que castitati opponiť.Ad cui⁹ obseruantiã alique ꝑsone sp̄aliter cōsecranť. Nō poniť tñ sacrilegiū inter species luxurie.36.q.i.c.lex illa p̄teritoꝝ p̄ncipiū.§.2.quia ibi numeranť illa q̃ sunt sp̄es luxurie ƒm seip̄am. Sacrilegium aūt est sp̄es luxurie ƒm ꝙ ordinať ad finē alteri⁹ vitiȷ ꝛ pōt ꝯcurrere cū diuersis sp̄ēbus luxurie.Si quis.n.abutať ꝑsona sibi ꝯiuncta ƒm sp̄ūaleȝ ꝯgnationē ꝯmittit sacrilegiū ad modū icest⁹ sȝ v̄gine deo sacrata iq̄tū ē x̄pi sp̄ōsa ē sacrilegiū ad modū adulteriȷ. Inq̄tū v̄o ē sub cura sp̄ūalis patris:ē q̃ddaȝ sp̄ūale stupꝛū. Et si vis inferať est spiritualis raptus.Qui etiam ƒm leges grauius puniť q̃ alius raptus.

Equiť videre de 7°.s.de vitio ꝯtra na
f turã.Circa qđ sciendū ꝙ h̄ pōt multipliciter ꝯtigere.Uno mō si i se pollutio ꝓcureť.Et sic diciť īmundicia vel mollicies.Alio mō ꝑ coitū ad rem alterius sp̄ei.Et dicitur bestialitas. 3° ad rem eiusdē sp̄ei īdebiti sexus.Et diciť sodomia. 4° si nō seruet naturalis modus coeūdi.vel q̄tū ad instrumentū nō debitū:vel q̄tū ad mēstruosos ꝯcūbendi modos.Peccat aūt homo hoc faciēdo magis cū vxore q̃ cū meretrice: qa magis teneť cauere malū uxoris q̃ alterius mulierl.Est ãt vitiuȝ ꝯtra nãm maximū inter sp̄ēs luxurie vt vult Augl.li°.de adulterinis ꝯiugijs. Post h̄ incestus.Unde adulteriū vinciť ab incestu vt dicit Augl.Qđ verū est accipiendo vtrūq̄ in suo sūmo.Maius est.n.pctm̄ coire cū matre q̃ cuȝ alterius vxore.Adulteriū vero est grauius stupꝛo.Et vtrunq̄ aggrauať ꝑ violētiaȝ Ideo raptus virginis ē grauius pctm̄ stupꝛo ꝛ raptus vxoris adulterio.Hec etiã vitia oīa aggrauanť ƒm rōneȝ sacrilegiȷ. Infimū vero pctm̄ inter sp̄ēs luxurie est fornicatio simplex que cōmittiť sine iniuria alteri⁹ ꝑsone. Inter vitia vero cōtra naturã infimū est peccatum īmūdicie.grauissimū aūt est bestialitas. Post hoc aūt sodomia. Deinde ē peccatum in quo nō seruatur cōcūbendi debitus modus. Magis autē si non sit vas debitū q̃ si sit inordinatio ƒm aliqua alia pertinētia ad ꝯcubitus modum.Punitū aūt fuit hoc peccatū ante leges

incendio. Gen.19°. Et in lege veteri gladio. Iudi.19° Ergo multomagis modo tempore gratie in quo assumpta est humana natura a filio dei. Et huiusmodi vitium igne et gladio est puniendum. imo etiã omni genere tormẽtorum exterminandũ a seculari potestate: que non sine causa gladium portat. Ro.13°. Ab ecclesiastica vero potestate omni genere coertionis et abiectionis. Ab ecclesia velut putridissimi sunt tales a corpore abscindẽdi. Unde tales non tantũ qui faciunt: sed etiã qui suadẽt sodomiam fm leges capite puniunt. Sacri vero canones sub silentio trãseunt in detestationem tanti criminis et flagitij: qꝫ non debeat nominari. Debet tamen iudex ecclesiastic⁹ ipsũ pena graviori q̃ alia scelera punire.

De adulterio et lenocinio. ti. 47.

d Einde cõsiderandũ est de adulterio. Et primo quid est: et vnde dicitur. 2° de punitione adulterij. 3° de lenocinio. De his vero que ptinent ad accusationẽ adulterij sufficiant illa que dicent. j. li° 8°. ti. 35°. Cetera vo relinquãtur iurispitis. Circa primũ sciendũ: qꝫ adulterium est alieni thori violatio. 32. q. 5. nõ mechaberis. Uel sui thori deturpatio. Qñqꝫ enim cõmittit adulterium respectu viri et mulieris. Qñqꝫ respectu viri tantũ. Qñqꝫ respectu mulieris tantũ. Proprie tamẽ loquendo adulterium in nupta cõmittit. ff. eo. l. inter liberas. §. lex iulia. Extenso etiã vocabulo dicit adulterium aliqñ cũ ppria vxore et hoc fm quandã iuris interpretationẽ fm illud Hiero. Ardentior amator vxoris est adulter. vt quãdo ita diligit vxorẽ qꝫ eam cognosceret: etiam si alterius vxor esset. Dicit aũt adulteriũ quasi accessus ad alterius thorũ. Unde pprie dicit: vt dictũ est quãdo accedit ad coniugatam.

Equit videre de 2°. Circa qd sciendũ qꝫ p adulterio fm leges iponit pena mortis. C. eo. l. q̃uis. Femina autem a viro verberata in monasterio includit: quam intra bienniũ viro recipere licet. Biennio vero transacto vel viro mortuo anteq̃ vxorem de monasterio educat: adultera tõsa monastico habitu suscepto: ibi dũ vivit maneat: duabus partibus pprie substantie liberis applicãdis et 3ª monasterio. Si aũt liberos nõ habeat parentibus eius pctõ non cõsentiẽtibus applicet pars 3ª: et due monasterio. Parentibus autẽ non extantibus: tota substantia applicabitur monasterio: pactis dotalium instrumentorum omni casu seruatis: vt in autl. vt nulli iudi. §. mãifesta. coll. 9. et ponit. C. de adulterijs. Sed hodie si vir in pbando deficiat: tenetur ad talionẽ: vt ibidẽ. C. de adult. §. adult. Sed fm hoc vir volens ab vxore separari: idirecte consequi poterit: qd directe nõ potest. Accusabit enim vxorem de adulterio calũniose: et si deficiet in pbatione: in monasteriũ detrudet et sic indirecte ab vxore separabit. Rndeo: Non tunc hoc fiet fm autl. sed aliter vir punietur. s. vel in bonis suis: vel castigando aliter: vt alr non consequet: quia erit in voluntate mulieris sibi reconciliare virũ: vt predictũ est. s. etiam de viro. Scdm aũt vetus testamentum mulier de adulterio conuicta: lapidabatur: nõ autem vir. 32. q. 5. hec imago. Secundum vero canones in foro ecclesiastico agitur ad separationem. extra de pcur. tue. Et ad dotis vl donationis amissionẽ: extra de dona. inter. vi. et vxo. et de dote post diuor. resti. plerũqꝫ. Secũdum vero canones clericus adulter deponit et laicus excõicat. di. 81. si quis clericus. ar. 6. q. i. illi q. Ad hoc nota qꝫ ea que ministrat in campo: non põt accusari de adulterio. C. e l. que adulterium. Et hoc: quia psonas hi⁹ vite vilitas nõ credit legũ obseruatione dignas vt dicitur ibidem. Quod secundũ cañ. non pcedit vt dicit Hoff.

Equit videre de 3°. s. de lenocinio.

f Circa quod sciendũ qꝫ Leno est qui adulterũ vel adulterã subijcit. Uel pro cõperto stupro pecuniam accipit. Uel dãnatam de adulterio accipit siue ducit. Uel q̃stum ex adulterio vxoris facit. Uel deprehensam adulteram retinet. Secus est si habeat eam suspectam: et pretextu incredulitatis: ignorantiam valeat obumbrare. Sed et pena lenonis tenet is cuius opere: vel auxilio: vel cõsilio dolo malo factum est: vt deprehensi in adulterio se pecunia redimerẽt: vel interueniẽte alia pactione. C. eo. l. 2. et l. castitati. Est aũt eadẽ pena lenonis: que est adulteri. ff. de minor. auxilium.

De continentia et incontinentia. ti. 48.

p Ostea cõsiderandum est de partibus potentialib⁹ temperantie. Et primo de continẽtia. 2° de clemẽtia. 3° de modestia. Circa primũ videndũ: pmo de ipsa cõtinentia. 2° de incõtinentia sibi opposita. Circa primũ sciendũ: qꝫ nomẽ cõtinentie dupliciter sumit a diuersis. Quidã. n. cõtinẽtiã noiant: p quã aliqs abstinet ab oi delectatione venerea. Uñ Apl's ad Gal. 5. eam castitati cõiungit. Et sic cõtinentia pfecta et pncipalis ẽ ṽginitas et secundaria

viduitas. vnde fm hoc eadē rō est ð ɔtinētia q̄ de uirginitate ꝙ sit virtus. Vñ. ꝛ Andronicus sic loquēs de cōtinentia. dicit: ꝙ est habitus inuictus a delectatiōe. Alij dicunt continentiā esse ꝑ quā resistit aliquis ɔcupiscētijs prauis: q̄ in eo vehemēter existūt. Et sic accipitur 7° ethicoꝝ. ꝛ i collatiōib⁹ patꝝ. Et hoc mō continētia habet aliquid de ratione v̄tutis: inq̄ꝫtum. s. rō firmata est per eam ɔtra passiones ne seducatur ab eis. Nō tñ attigit ad perfectam rōnem virtutis moralis: fm quaꝫ etiam appetitus sensitiuus subditur rōni: sic vt in eo non insurgant vehemētes passiōes ɔtrarie rōni. Et ideo dicit̄ 3° ethicoꝝ ꝙ continentia non est virtus: sed quedā mixta. s. in q̄ꝫtum habet aliquid de virtute: ꝛ in aliquo deficit a v̄tute. Et in 7° cōdiuidit̄ virtuti. s. i q̄ꝫtum deficit a v̄tute. Large tamē accipiēdo virtutē ꝓ quolibet principio laudabiliū opū dici pōt continentia virtus. Est autē cōtinētia ꝓprie circa cōcupiscentias delectationuꝫ tactus. Est enim circa eadē circa que est tēꝑātia. vt dicit̄ 7° ethicoꝝ. In his enī ē optimū ꝛ difficillimū cōtinere. Cōiter autē ꝛ fm q̄d potest dici in quacunque alia materia

Equitur videre de 2°. s. de incōtinentia. De qua querit̄: an sit peccatuꝫ.

Rndeo. Incōtinentia pōt attēdi circa aliquid dupliciter. Vno mō ꝓprie: ꝛ simplicit̄. Et sic ē circa ɔcupiscētias ðlectationū tact⁹: Et sic est peccatū duplici rōne: fm ꝙ dicit̄ 7° ethicoꝝ ꝙ incōtinētia vituperatur nō tm̄ sicut peccatum: qð. s. est ꝑ recessū a ratiōe: sꝫ sicut malitia quedā. s. inq̄ꝫtū sequit̄ cōcupiscētias prauas. Alio mō incontinētia dicit̄ circa aliquid ꝓprie iq̄ꝫtum homo recedit ab eo qð est fm rōnem: sed nō simplicit̄. vt cum aliquis nō seruat modū rōnis in concupiscētia bonoꝝ: diuitiaruꝫ: ꝛ alioꝝ huiusmōi: q̄ fm se videtur esse bona. circa que non est cōtinētia simpliciter sed fm quid. sicut. s̄. dictuꝫ est de continentia. Et sic icōtinentia est peccatū non quidē ex eo ꝙ aliquis ingerat se cōcupiscētijs prauis: sed ex eo ꝙ nō seruat moduꝫ debitum rōnis in concupiscendis: et rebus appetendis.

De clementia ꝛ mansuetudine ꝛ vitijs oppositis. ti. 49.

Einde cōside/rādū ē clemētia ꝛ māsuetudīe Et p̄ de ipis. 2° ð crudelitate que opponit̄ clementie. 3° ð ira: que opponit̄ mansuetudini. Circa p̄mū sciendū: ꝙ ex passiōe ire ꝓuocat̄ aliquis vt grauiorem inferat penam. Ad clementiā aūt pertinet directe ꝙ sit diminutiua penarū: qð impediri nō potest ꝑ excessum ire. Et iō mā suetudo inq̄ꝫtuꝫ refrenat impetum ire cōcurrit i eūdē effectum cum clemētia. Differunt tamē inq̄ꝫtū clemētia est moderatiua exterioris punitionis. Mansuetudo autē proprie diminuit passionē ire: Et ide sequit̄ alia differētia: quam ponit Seneca 2° li° de clementia. s. ꝙ clementia est lenitas superioris ad inferiorem. s. in constituendis penis. Mansuetudo aūt ē cuiuslibꝫ ad quēlibꝫ. Nota etiā: ꝙ misericordia ꝛ pietas cū his conueniūt inq̄ꝫtum in eundē effectū cōcurrunt: qui scꝫ est prohibere mala proximoꝝ: sed differunt q̄ꝫtū ad motiuuꝫ. quia pietas hoc facit ex reuerentia quam habet ad aliquem superiorē. s. deū: vel parentem. Misericordia v̄o hoc facit ex amicitia quā habet cū ꝓximis. Mansuetudo inq̄ꝫtum remouet iram incitātem ad vindictaꝫ Clemētia v̄o h̄ facit ex aīmi lenitate: inq̄ꝫtū iudicat equū esse: vt quis amplius nō puniat̄ Ponitur autē māsuetudo siue mititas īter beatitudines. Math. 5°. Et inter fructus ad Gal̄. 5°. Nam beatitudines sunt actus v̄rtutum. fructus autē sunt delectationes de actibus virtutū. Et ideo nihil ꝓhibet mansuetudinē poni: ꝛ beatitudīem ꝛ fructuꝫ: fm ꝙ nomen eius diuersimode sumi pōt.

Equitur videre de 2° scilicet de crudelitate. Circa quam sciendū ꝙ h̄ nomen sumptum esse videt̄ a cruditate. Sicut aūt ea que sūt ðcocta ꝛ digesta solent habere dulcē ꝛ suauem saporem: ita cruda habent asperū ꝛ acrem. Dictum est autē s̄. ꝙ clementia dic̄ quādam animi lenitatem siue dulcedinē ꝑ quā q̄s est diminutiuus penaꝝ. Et sic crudelitas directe opponit̄ clemētie. Nomen autē seuicie ꝛ feritatis: a siltudine feraꝝ sumitur: que etiam seue dicūtur. iō proprie loquendo feritas vel seuicia dicitur fm quā quis in cruciatu alicuius ðlectatur. Et sic sub bestialitate continet̄. Talis enī delectatio nō est humana sed bestialis. Crudelitas vero culpā i eo qui punitur attēdit. sed i puniēdo modū excedit. Et iō differt a seuicia: sic̄ malitia hūana a bestialitate. vt dicit̄ 7° ethi. Vñ seuicia nō opponit̄ dircte clemētie: sꝫ excellētiori v̄tuti: quā ph̄s vocat heroicā vl̄ diuā. Et fꝫ nos dici pōt ꝙ directe oppōit̄ dono pietatis. Seuer⁹ aūt dr̄ q̄i seu⁹ ꝛ v̄us: ut dic̄. Isið. li° ety. q꞉ sine pietate iusticiā tenet.

Egt̄ vidē ð 3°. s. ð ira. Et circa h̄ q̄rūt̄ plura. Vtrū ira sit pctm̄. Rndeo ira ut

dictū est.s.est ꝓprie q̄daz passio. Passio aūt appetit⁹ sensitiui intm̄ est bona inq̄tū rōne regulaꝶ. Si aūt ordinē rōnis excludat: ē mala. Ordo aūt ratiōis in ira potest attendi q̄tū ad duo. Primo q̄tum ad appetibile in qḋ tēdit: quod ē vīdicta. Unde si quis appetit ꝙ fm ordinē rōnis vindicta fiat: laudabilis ē appetitus ire: ꝛ diciꝶ ira ꝑ zelū. Si aūt appetat ꝙ fiat vindicta qualitercūq; cōtra ordinē ratiōis ē ira ꝑ vitiū. Alio mō attendiꝶ quātū ad modū irascēdi: vt.s.motus ire nō inmoderate feruescat interius: vel exterius. Quod si p̄termittaꝶ nō erit ira sine peccato: etiā si quis appetat iustā vindictā. Utꝝ oīs ira sit mortalis. Rndeo ꝙ nō. Unde sup illud p̄s. Irascimi ꝛ nolite peccare. dicit glo. Uenialis est ira que nō ꝓduciꝶ ad effectum. Motus.n.ire potest ēe peccatū dupliciꝶ: vt dictū ē. Uno mō ex parte appetibil. vt cū qs appetit vindictaz Et sic ex genere suo est mortalis: qa cōtrariatur iusticie ꝛ charitati. Posset tñ talis appetitus esse venialis: ꝓpter imperfectionē actus. Et hoc vel ex parte appetentis: vt cū actus ire p̄uenit iudicium rationis. Uel ex parte appetibilis. vt cū qs appetit se in aliq̄ modico vindicare: Qḋ etiā si inferaꝶ nō erit mortale. vt si quis parū trahit aliquē puerū ꝑ capillos ꝛ hꝰ Alio mō q̄tum ad modū irascēdi. Et sic fm se nō est ex genere suo mortalis. Posset tñ eē mortalis: puta si ex vehementia ire excidat a dilectiōe dei vel ꝓximi. Utꝝ Math.5ᵒ dñs ponat ꝯgrue tres modos vel gradꝰ ire. Rndeo. Illi gradus ire nō pertinēt ad diuersas spēs ire. sed accipiūꝶ fm ꝓcessū actus hūani in quo p̄ aliquid corde cōcipiꝶ. Et sic dicit. Qui irascitur fratri suo. Et loqtur de illo q vult grauiter ꝓximo nocere. Talis.n.ira est mortalis. Si vo motus leuis esset cui rō non ꝯsentire: venialis esset. 2ᵒ per aliq̄ signa manifestaꝶ exterius etiam anteq̄ ꝓrūpat i effectū. Et fm h̄ dicit. Qui dixerit frī suo racha: quod est iteriectio irascentis. 3ᵒ pctm̄ interiꝰ ꝯceptū ꝓducēs ad effectū. Est āt effectꝰ ire nocumētū alteriꝰ sub rōe vīdicte. Minimū aūt nocumentoꝝ ē qḋ fit solo verbo. Et fm hoc diꝶ. Qui dixerit frī suo fatue. Et sic patet ꝙ 2ᵐ addit supra p̄ᵐ. ꝛ 3ᵐ sup vtrūq;. Unde si p̄mū est mortale peccatū in cāu in quo loquiꝶ dñs vt dictum est multo magis alia. Et ideo singulis eoꝝ ponuntur correspondentia aliq̄ ꝑtinentia ad cōdemnationem: sed in primo ponitur iudiciū qḋ est minus: quia vt dicit Aug. i iudicio adhuc datur defēsiōis locus. In 2ᵒ poniꝶ consiliū: in quo iudices inter se cōferunt qua pena sit puniendus. In 3ᵒ ponitur gehēna ignis: qui est cōdemnatio certa.

Nota ꝙ hoc dicitur per quādam sīilitudinē. Cū enim qs cōuinciꝶ de delicto: iudex cum iudicat esse puniēdū. Et hoc ē illi magna pēa .s.ꝙ scit se ad penā iudicandū. Sed vlterius e.t sibi grauior pena quādo scit sibi determinatā esse penā. Sed adhuc est ei grauior pēa quādo ferꝶ pene sententia. Primū vocatur iudiciū. 2ᵐ cōsilium. 3ᵐ gehenna. quia tunc ē pena ḡuissima. Et sicut gradatī fz h̄ tria crescit pēa ita ire: fm illas tres differētias maior ꝛ mior ōbeꝶ pēa. Et h̄ oīa habēꝶ ex glo. sup Math.5. Utꝝ ira sit vitiū capitale. Rndeo: ꝙ sic. vt vult Grego. 30. moral. Sciendū tñ ꝙ de ira possumꝰ loqui dupliciꝶ. Uno mō per accidēs. scilz inq̄tū impedit iudiciuz ratiōis: ꝑ qḋ homo retrahitur a malis. Et sic potest esse p̄ncipiuz peccatoꝝ. Unde sup illḋ ꝓuerb.15ᵒ. Uir iracūdus ꝓuocat rixas. dicit glo. Janua omniū vitioꝝ ē iracūdia. Alio mō directe ꝛ ꝑ se. Et sic est causa aliquoꝝ specialiuz peccatoꝝ: q̄ sunt filie eius. Et he sunt sex fm Grego. 30. moraꝶ scilz rixa. tumor mētis cōtumelia. clamor. indignatio. ꝛ blasphemia. Sumitur autē hic tumor mentis nō pro supbia. sed pro quodā conatu seu audacia hominis intentātis vindictā. Blasphemia vero: in quā aliquis ex animi ꝯmotione ꝓrumpit: ex ira ꝓcedit Blasphemia vero in quam quis deliberate prorūpit ex supbia hominis se cōtra deum erigentis procedit. Odium vero ꝛ si nascaꝶ ex ira: habet tamen aliquam priorē causam ex qua directe ꝓcedit vel oriꝶ.s.tristiciam: sicut ecōtrario amor nasciꝶ ex delectatione. Ex tristicia aūt illata: quādoq; in iram q̄nq; in odium aliquis moueꝶ. Unde conuenientius fuit odium ponere oriri ex accidia. lz Augusti. dicat in regula ꝙ oritur ex ira. Utrū sit aliqḋ vitiū oppositū iracundie ꝓueniens ex defectu ire. Rndeo. Ira pōt dupliciꝶ intelligi. Uno mō simplex motus volūtatis: quo aliquis ex iudicio rationis penā infligit. Et sic defectꝰ ire ē peccatū. Et sic sumit Criso. iraz super Math. dicēs. Qui cū cā nō irascitur peccat. Patientia aūt irrōnabilis vitia seminat: negligentiā nutrit: ꝛ non malos tātū sz etiā bonos ad malū inuitat. Alio mō sumiꝶ ira ꝓ motu appetitus sensitiui: qui est cū passione ꝛ transmutatione corporali. Et hic motus necessario cōsequiꝶ in homie ad simplicē motū voluntatis: q2 appetitus inferior naturaliꝶ sequiꝶ motū appetitus supioris: nisi aliquid repugnet. Et ideo nō potest totaliꝶ deficere motus ire in appetitu sensitiuo: nisi per subtractionem: vel debilitatez motus voluntatis. Et ideo ex consequenti etiā defectꝰ passionis ire est vitiosus: sicut ꝛ ðfectus vo

luntarij mot⁹ad puniendū ſm iudiciū rōnis.

De modeſtia ⁊ eius ſpēbus in cōi.ti.50.

Oſtea ꝯſideran/ dū eſt de modeſtia. Et p̄ in cōi. 2° de ſpēbus eius. Circa p̄mū ſciēdū ꝙ diuerſimode aliq̄ videnẜ loq̄ de modeſtia Ubicūqꝫ eni cōſiderauerūt aliquā ſpālē3 delectatiōe3 boni: vel difficilis in moderando ſubtraxerunt illud modeſtie: relinquētes eā circa mi⁊a. Manifeſtū ē aūt oībus:ꝙ refrenatio delectationū tactus: quādā ſpālem difficultatē habet. Unde oēs tēperantiā diſtinxerunt a modeſtia. Tulli⁹ vo: q2 cōſiderauit q̄ddā ſpāle eſſe bonū in moderatione penaꝝ: iō etiā clementiā ſubtraxit modeſtie: ponēs modeſtiā circa oīa alia q̄ reliquūẜ mod⁊āda. Hec aūt videnẜ eſſe quatuo⁊. Quoꝝ vnum eſt motus animi ad excellentiā aliquā: qua3 moderaẜ hūilitas. 2ᵐ ē deſideriū ꝑtinentiū ad cognitionē:⁊ in hoc moderaẜ ſtudioſitas 3ᵐ ꝑtinet ad co⁊po⁊ales mot⁹ ⁊ actiones. vt.ſ.decenẜ ⁊ honeſte fiant. 4ᵐ eſt qd̄ pertinet ad apparatū exterio⁊ē. Dicitẜ āt mod.ſtia a mō. Mod⁹.n. qui cōiter ẜuatur ī oīni virtute:ſpāliẜ virtuti q̄ ponit modū in minimis ap p⁊op⁊iaẜ:ſicut nomē cōe angeloꝝ app⁊op⁊iatur infimo o⁊dini angeloꝝ.

De humilitate ⁊ ſuperbia.ti.51.

Einde ꝯſideran/ dū ē de ſpēb⁹ modeſtie q̄ ſūt quatuo⁊:vt p3 ex p̄dictis. Et p̄mo de hūilitate. Circa quā p̄mo dicendū ē de ipſa. 2° de ſupbia ſibi oppoſita. Circa p⁊imū ſciendū:ꝙ humilitas ſm ꝙ ē virtus: dicit ī ſui rōne quādam laudabilē deiectionē ad ima. Hoc aūt fit q̄nqꝫ tm̄ ſm ſigna exterio⁊a. Et hec ē falſa hūilitas. De qua dicit Augꝰ.ī quadā ep̄la:ꝙ eſt magis ſupbia. Q̄nqꝫ aūt fit ſm iterio⁊ē motū aīe. Et hec hūilitas ꝓp⁊ie ponitur virt⁹:q2 virtus p̄ncipaliẜ ꝯſiſtit in electōe mentis:vt p3.i.ethi. Reſpicit aūt hūilitas p̄cipue ſubiectionē hoīs ad deū ſm quā etiam alijs hūiliando ſe ſubiicit. Uñ qlibet hō ſm illud qd̄ ē ſuū in eo ſe ſubiicere d3 cuilibet p⁊ximo:quātū ad id qd̄ ē dei in ipſo. Hoīs.n. eſt defect⁹:dei aūt ē quicq̄d boni ē in homie Oſee.13. Perditio tua Iſrł: tātūmō in me auxiliū tuū. Pōt tñ aliquis reputare aliquid boni eē in ꝓximo quod ipē nō h3:vel aliq̄d mali ī ſe eē:qd̄ in alio nō ē:ex quo pōt ei ſe ſubijcere ꝑ humilitatē. Ponit aūt Anſ.7. gradus. Quoꝝ p̄mus ē ſe cōtēptibilē eē cognoſcere 2⁹.de hoc dolere. 3⁹ hoc ꝯfiteri. 4⁹ hoc ꝑſuadere.ſ.vt velit hoc credi. 5⁹ vt patienẜ ſuſtineat hoc dici. 6⁹ vt patiaẜ ſe contēptibiliẜ tractari. 7⁹ vt hoc amet. Glo.vero Math.3. dicit:ꝙ ꝑfecta hūilitas h3 tres gradus. p̄mus eſt ſubiicere ſe maio⁊i:⁊ nō p̄ferre ſe equali. Qui ē ſufficiēs. 2⁹ ē ſubdere ſe equali:⁊ nō p̄ferre ſe mino⁊i. Hic ē abūdans. 3⁹ ē ſubeē mio⁊i. Qui ē ꝑfectus. S3 iſti ḡdus nō accipiuntur ſecundū naturā humilitatis:ſed per cōparationē ad hominū gradus.

Equitur videre de 2°.ſ.de ſupbia. Et circa hanc q̄runtur plura.ſ. vtrū ſupbia ſit pctm̄. R° ꝙ ſic. Sicut .n.dicit Iſid.li° ety.ſupbus diciẜ q̄ ſup vłt videri q̄̄ ē. Hoc autē ē ꝯ rectā rōne3: ⁊ ꝑ ꝯñs eſt pctm̄ q2 ſm Diony.c.4° de di.no. malū aīe ē p̄ter rōne3 eē. Unde patet ꝙ ſuperbia eſt peccatū.

Utrū ſupbia ſit ſpāle pctm̄. R°. Superbia pōt ſumi dupłr. Uno° ſm ꝓp̄ā ſpēm quā h3 ex rōne ꝓp⁊ij obiecti. Et ſic ē ſpāle pctm̄: q2 h3 ſpāle obiectū. Eſt.n.ī o⁊dinatus appetitus ꝓp⁊ie excellētie:vt dictū ē. Alio° ſm quādā redūdantiā in alia pctā. Et ſm hoc h3 quādā generalitatē.ſ.inq̄tū ex ea o⁊iri p̄nt oīa pctā Et hoc dupliciẜ. Uno° ꝑ ſe inq̄tū.ſ.alia pctā o⁊dinātur ad finē ſupbie q̄ ē ꝓp⁊ia excellentia:ad quā o⁊dinari pōt oīne qd̄ q̄s appetit in o⁊dinate. Alio° indirecte:⁊ q̄ſi ꝑ accñs.ſ. remouēdo ꝓhibēs inq̄tū.ſ.hō ꝑ ſupbiā ꝯtēnit legē diuinam ꝑ quā ꝓhibeẜ a peccādo. ſm illd̄ Hiere.2. Cōfregiſti iugū meū. Intelligendū tñ:ꝙ pctā nō ſēper o⁊iunẜ ex ſupbia:q2 non ſemꝑ ſit pctm̄ ex ꝯtēptu: ſ3 q̄nqꝫ ex iſirmitate: ⁊ q̄nqꝫ ex igno⁊ātia. Et ideo dicit Augꝰ. li° d̄ nā ⁊ grā:ꝙ młta pctā ſūt q̄ nō ſiūt ex ſupbia Utrū ſupbia ſit pctm̄ mo⁊tale. R°. Per ſupbiā hō ſe extollit ſup⁊a illud qd̄ ē ſibi p̄fixu3 a deo:⁊ ita aliq̄liter nō ſubdiẜ deo ⁊ regule ei⁹. Hoc aūt ē auerti a deo. Et iō ſupbia ſm gen⁹ ſuū ē pctm̄ mo⁊tale. Aliq̄ tñ motus ſupbie ſūt veniales ꝓpẜ eoꝝ iꝑfectionē. dū.ſ.eis rō nō ꝯſentit. Utꝝ ſupbia ſit vitiū capitale R°. Supbia dupliciẜ pōt ſumi: vt dictū ē.ſ̄. Uno° vt ē q̄ddā ſpāle pctm̄. Alio° vt h3 quādā generalitatē. Uitia aūt capitalia ponūẜ eē q̄dā pctā ſpālia ex q̄bus o⁊iunẜ multa pctoꝝ genera. Et iō quidā ꝯſiderātes ſupbiā p̄ mō ponūt eā eſſe vitiū capitale: vt Iſid.⁊ Caſſi. Gregꝰ.vero ꝯſiderās eā 2° mō ponit ipam reginā ⁊ m̄rem oīum vitioꝝ.30.mo⁊aẜ. Ad hoc nota: ꝙ Gregꝰ.23.mo⁊aẜ.pōit q̄tuo⁊ ſpēs ſupbie. P⁊ia ē cū q̄s bonū qd̄ h3: a ſe habē̄ eſtimat. 2ᵃ cū daẜ ſibi deſup:ꝓ ſuis meritis dāi

putat. 3ª cũ se iactat habẽ qđ nõ hʒ. 4ª cũ ð spectis cetis singularis appetit videri hr̃e qđ ñ hʒ.

De studiositate ꝛ curiositate.ti.52.

Ostea ꝯsideran/dũ ẽ de studiositate. Et pmo ð ipa 2° de curiositate opposita. Circa pmũ sciendũ ꝙ studiũ est vehemẽs applicatio mẽtis ad aliqd. Mẽs aũt nõ applicat ad aliqd nisi cognoscẽdo illud. Et iõ studiũ per prius respicit cognitionẽ: ꝛ p posterius q̃cũqꝫ alia ad q̃ opanda directiõe cognitionis idigemus. Et iõ studiositas q̃ dicit a studio ꝓprie dicit circa cognitionẽ.s.acquirendam. Unde ꝓprie ptinet ad eã moderari appetitum.prout tendit ad cognitionẽ acquirendã.

Equit videre de 2°.s. de curiositate. Hec aũt ẽ appetitus imoderatus cognitionis acquirẽde. Que quidẽ dupliciť põt eẽ vitiũ. Uno° ꝓut ꝯiungiť ei p accidẽs malũ: vt qñ qs studet addiscere ad supbiendũ vel aliť peccandũ. Alio° ex ipsa inordinatiõe appetitus ꝛ studij addiscẽdi veritatẽ. Et hoc quadrupliciť. Uno° iq̃tũ p studiũ minus vtile retrahiť aliqs a studio qđ sibi necessario incũbit. 2° inq̃tũ aliqs studet addiscere ab eo a q̃ nõ licet: vt a diabolo. 3° iq̃tũ nõ refert qs ad debitũ finẽ.s.dei cognitionẽ. 4° inq̃tũ quis studet cognoscere veritatẽ supra igenij ꝓprij facultatẽ: qꝛ per hoc qñqꝫ quis facile labiť in errorẽ. Et hec dicta sunt quãtũ ad cognitionẽ itellectiuã. Quãtũ vẽo ad sensitiuã dupliciť põt esse vitiũ. Uno mõ inquãtũ ꝯgnitio sensitiua nõ ordinať i aliqd vtile: sʒ magis auertit hoiẽ ab aliq̃ vtili cõsideratiõe. Ali° inquãtũ ꝯgnitio sensitiua ordinať ad aliqđ noxiũ: vt ispectio mulieris ordinať ad ꝯcupiscẽdũ: ꝛ diligẽs inquisitio eoꝝ q̃ ab alijs fiunt ordinať ad detrahendũ. Siqs aũt cognitionẽ sensitiuã itẽdit ordinare ꝓpť necessitatẽ nature sustentãde: vel ꝓpť studiũ veritatꝭ imediate sua studiositas ẽ virtuosa.

De modestia i extiorib⁹ motib⁹ corpis.ti.53.

Einde ꝯsideran/dũ ẽ de modestia ꝓut ꝯsistit i exterioribus motibus corporis q̃ serie aguntť. Et hoc pmo ð ludo. 2° de scurrilitate siue de stultilogo q̃ solẽt i talibus admisceri.

Circa primũ q̃runť plura. Utrũ i talibus possit eẽ virt⁹ ꝛ vitiũ. R°. Uirt⁹ moralꝭ ꝯsistit i hoc ꝙ ea q̃ sũt hois p rõnẽ ordinãť. Mãifestũ ẽ aũt ꝙ extiores mot⁹ hois sunt per rõnẽ ordĩabiles: qꝛ ad iperiũ rõnis exteriora mẽbra mouenť. Et iõ circa motus eoꝝ põt esse virtus moralis.s.si sint p rõnem ordinati: puta modestia ꝛ vitiũ si sint deordĩati. Utrũ in ludis possit esse aliqua virtus. Rñ° ꝙ sic. Hõ.n.idiget quiete aliqñ ad aĩ fatigati recreationẽ. Quies aũt aĩe ẽ delectatio. Uñ dicit phũs 8° ethi. ꝙ delectatio si fit fortis expellit tristiciã. Et iõ ꝯ aĩe fatigationẽ oꝫ adhibẽ remediũ aliquã delectationẽ ꝯuenientem: intermissa itentiõe insistẽdi opibus siue studio rationis. Cuius exẽplũ habeť in Johãne euangelista in eius legẽda. Dicta aũt vel facta i talibus vti ad q̃dã quietẽ aĩ. Et hoc ẽ qđ dr̃ 4° ethi. ꝙ in hi⁹ vite ꝯuersatõe quedã requies habeť cũ ludo. Circa hoc tñ sunt precipue tria cauenda. Quoꝝ primũ ꝛ pricipale ẽ ꝙ p̃dicta delectatio in aliquibus opationib⁹ verbis turpibus vel noxijs nõ q̃rať. De tali enĩ ioco dicit Tullius li° de offi. ꝙ ẽ flagitiosus ꝛ obscenus. 2m est ne totaliter aĩe g̃uitas resoluať: vt dicit Amb°. li° de offi. 3m ẽ ꝙ cõgruãt psone tpi: ꝛ loco: ꝛ fʒ alꝭ debitas circũstãtias ordinẽť: vt Tullius dicit ibidẽ. Hi⁹ aũt fm rõnis regulã ordinẽť. Hitus aũt fm rõnem ordinãs siue operãs ẽ virtus moralis Et ideo circa ludos põt aliq̃ virtus eẽ quã phũs eutrapeliã vocat a bona ꝯuersione: qꝛ .s.bene ꝯuertit in solatiũ aliq̃ dicta: vel facta. Et inquantũ hõ p istã virtutẽ refrenať ab imoderãtia ludoꝝ: sb modestia ꝯtineť. Utꝝ in supfluitate ludi possit esse pctm̃. R° ꝙ sic. Supfluũ.n.in ludo dr̃ qđ regulã rõnis excedit. Et hoc põt eẽ dupliciť. Uno° ex ipsa spẽ actiõuꝫ: q̃ assumũtur i ludo: vt sũt turpia verba vel facta: vel etiã ꝓximo noxia. Et sic est ibi pctm̃ mortale. Alio° fʒ defectũ debitaꝝ circũstãtiaꝝ. Et sic põt ibi eẽ pctm̃. Quãdoqꝫ mortale: vt cũ quis ðlectationẽ ludi p̃ponit dilectioni dei. Qñqꝫ veniale: vt cũ quis non tm̃ afficiť ad ludũ ꝙ ꝓpter hoc ꝯmittere vel let aliqd ꝯ p̃ceptũ dei vel ecclesie. Ad hoc nota: ꝙ risus aliqs ꝓuenit ex serenitate ꝯsciẽ ꝛ p̃gustatione suauitatis diuine: ꝛ ille ptinet ad fructũ spiritus q est gaudiũ. Aliquis ex assecutione celestis glorie.puer.vlti. Ridebit in die nouissimo. Aliquis ex mãsuetudine nãe ꝛ sic attestať bonitatẽ nãe. Aliquis ex inordinatione inepte letieie: ð quo Ecc.7°. Melior est ira risu. Et sic ridere nõ ẽ sine pctõ. Similiter ludus vel saltatio qñqꝫ ꝓuenit ex spũali iocũditate. Et sic ẽ meritori⁹: sicut Dauid lusit ꝛ saltauit corã archa dñi. Qñqꝫ ãt ꝓuenit ex recreatione. Qñqꝫ p exercitatione. Et sic põt eẽ sine pctõ. Qñqꝫ ex dissolutiõe mentis

lasciue. Et sic est pctm̄. Hoc Alex.an.z.t.z.c. de ludo.ar.i.c. Quid de inspectoribus ludorum vel ioculationum? Rndeo. Inspectio quedam est i transitu nō tendēs vlterius ad delectationē peccati mortalis: vt fornicationis Et hec ē venialis. Quedā ē studiosa in qua s. est fomentū peccati mortalis. Et h̄ quoq; ē mortalis. Item ioculatio quedam est histrionica. Quedam corealis mulierum lasciuarum. Quedam causa exercitij vel fastidij tollendi siue accidie vitāde fit. Inspectio ḡ studiosa iaculatōis p̄me ꝛ z^e vergere pōt in peccatum mortale. 3^e vo ꝛ 4^e potest esse venialis. Hec Alex.an. vbi s̄ ar.3.c. Quid de coreatricibus? Nunquid peccāt mortaliter ducendo coreas? Rndeo. Nod. credit ꝙ sic. si faciāt hoc vt se vel alios incitent ad libidinē. vel si faciant hoc de cōsuetudine lȝ nō corrupta intētione: quia talia de se habent ad libidinē incitare. Si aūt aliqua raro sine intentiōe corrupta coreis se imisceat: dubitat an mortaliter peccet: cū exponat se periculo alios ad libidinem puocādi: ꝛ exempla p̄beat alijs similia faciēdi. Quid de histrionib⁹? Rndeo. vt s̄ dictum ē. ludus ē necius ad cōseruationem vite humane. Ad oīa aūt que sunt vtilia hūane cōuersatōi possunt aliqua officia licita deputari. Et ideo officiū histrionum quod ordinaꝛ ad solatiū hominū non ē s̄m se illicitū dūmō ludo vtanꝛ moderate .s. non vtendo aliquibus verbis vel factis illicitis. ꝛ non exhibendo ludum negocijs ꝛ temporib⁹ inde bitis. Unde illi qui moderate eis subueniūt nō peccāt: sed iuste faciūt dum eis mercedē sui ministerii tribuūt. Si qui aūt in tales superflua sua consumūt: vel sustineant illos histriones qui ludis illicitis vtūt: peccāt quasi eos in peccato fouendo. vnde Aug. sup Jo. dicit. ꝙ donare res suas histrionib⁹ vitium ē immane. Nisi forte aliqs histrio esset i extrema nccītate: i qua ei subueniēdū esset. Hec Tho.z^a.z^e.q.168.ar.3.c.3^m Utrū aūt corpus xp̄i sit dandū histriōib⁹. require.j̄.li.4° ti.17° ar.4°. Utrū in defectu ludi consistat aliqḋ peccatuȝ. Rndeo. ꝙ sic. vnde ph̄s 3° ethicorum ponit defectū in ludo esse vitiosū. Est eni cōtra rationem ꝙ aliqs exhibeat se alijs onerosum: dum s. nihil exhibet de se delectabile. ꝛ etiā delectatiōes impedit aliorum. Et dicunꝛ tales duri ꝛ agrestes. vt dicit 4° ethicorum. vnde Sen. dicit. Sic te geras sapiēter vt null⁹ habeat te q̄si asperū nec condemnat q̄si vilem.

Equitur videre de z°. s. de scurrilitate siue turpiloquio. Et circa hoc querūtur plura. s. Utrū sit idem scurrilitas qḋ stultiloquiū. Rndet. Alex.an.z°.t.z.c. de scurrilitate.q.i.ar.5.c. ꝙ hec ꝓprie loquendo differunt. quia stultiloquiū referꝛ ad discretionē rōnis. scurrilitas ad lasciuiā affectionis. Possunt tn̄ in inuicē incidere ꝛ vnū alterū ꝯtinere. Utrū scurrilitas semp sit peccatū. Rndet idem vbi s̄.ar.i.c. ꝙ scurrilitas ꝓprie dictuȝ ē peccatū. Sumiꝛ tn̄ aliquādo ꝑ vrbanitate sermonis ꝛ hoc improprie. Et tūc si assit debitus finis: vt cōseruatio bone amicitie: vel remotio secularis tristicie: vel accidie. non ē pctm̄. dūmodo nō fiat per turpia verba. Si aūt fiat ꝑ turpia verba vel inutilia: ꝛ tm̄ risum inordinatū ꝓuocantia peccatum erit. Et sic dicit ad Eph.5. Non nomieꝛ in vobis sicꝰ decet sanctos dei turpitudo aut stultiloquiū aut scurrilitas que ad rem non ꝑtinet. i. nullius ē vtilitatis. Ulterius nota ꝙ talis sermo ꝓcedere pōt ex lubricitate lingue: ꝛ impetu irascibilis ꝛ concupiscibilis ꝛ surreptione ratiōis vel ex deliberatiōe rationis ꝛ mala assuetudīe lingue ꝛ ꝑuersa affectione irascibilis ꝛ cōcupiscibilis. Et s̄m hoc refertꝛ ad libidinē mortalem vel venialē tanq̄ ad radicem. Et s̄m hoc erit mortalis vel venialis. Quid de auditorib⁹ taliū? Rndet idem vbi s̄.ar.3.c. ꝙ illi qui sustentāt turpiloquos vt talia dicanꝛ magis peccāt q̄ turpiloqui. Auctores eni sceleris sūt magis i culpa q̄ ministri. Ex maiori eni libidine peccant. Qui vo casualiter audiūt tamē habēt cōplacentiā: min⁹ peccant. Cryso. Uis ondere manifeste ꝙ i talib⁹ nō letari. Nō audire patiari

De modestia in apparatu exteriori.ti.54.

Ostea ꝯsideran

dum est de modestia s̄m ꝙ consistit in exteriori apparatu. Et circa hoc queruntur plura. s. Utrum posset ibi eē virtus ꝛ vitium. Rndeo. ꝙ in ipsis rebus exterioribus quibus vtitur hō nō est aliquod vitiū: sed in hoīe q̄ imoderate vtiꝛ eis. Et h̄ pōt esse dupliciꝛ. Uno mō ꝑ cōparationē ad cōsuetudines hoīm cū q̄bus viuit aliqs. Dicit eni augꝰ. li° 3°. ꝯfessionū ꝙ turpis est pars oīs. suo nō cōgruēs vniuerso. Alio modo ex inordinato mētis affectu. Et h̄ pōt eē dupliciꝛ. Uno mō s̄m excessum. ut qn̄ aliquis in supfluo cultu vestiū hoīm gl̄iam vel etiaȝ carnis delicias q̄rit. vel etiā nimiā sollicitudinem apponit. vnde Crys. Nō ē simlꝛ corpus ꝛ aīam ornare. Qḋ ē verū s̄m Alex. an.z°.t. z.c. de ornatu.ar.i.o. qn̄ est tanta libido. in ornatu corpis ꝙ de ornatu aīe nō curaꝛ. Licet tn̄ s̄m eundē ibidē.c. ꝛ s̄m Tho.z^a z^e.q.169.

ar.i.c.vti vestibus p̄ciosis ſm pſone nobilitatem: ſm terre cōſuetudinem: ꝛ ſm officij vel miſterij dignitatē: dūmō abſit libido i voluptate ꝛ ſcandalū in exteriori ope. Alio modo pōt eē inordinatus affectus i exteriori cultu ſm defectū: vt qñ homo ipſū plus debito ex pigricia negligit: vel etiā in defectu tali gloriā hoiū q̄rit. Unñ aug.li.ð ſer.do.i mō.dicit ꝙ in veſtib⁹ ſordidis iactātia pōt eſſe. Si qs tñ veſtibus vilioribus vtaꝶ q̄z alij ꝑpter carnis macerationē ꝛ ſpūſ humiliationē: h̄ pertinet ad temꝑātie virtutē. Hoc aūt p̄cipue cōuenit his qui alios verbo ꝛ exēplo ad penitētiā vocāt: ut ꝓphetis: de qb⁹ dꝛ Heb.ii. Circuierūt in melotis in pellib⁹ caprinis. Utrū ornat⁹ mulierū poſſit eſſe ſine pctō mortali. Rndeo. Cult⁹ muliebris viros ad laſciuiam ꝓuocat ſ̄z illud ꝓuerbi.7°. Mulier occurrit illi ornatu meretricio p̄parata ad capiendas aīas. Pōt tñ mulier cōiugata licite operā dare.ſ.ornādo ſe ut placeat viro ſuo ne ꝑ ei⁹ cōtemptū i adulteriū labaꝶ. Unñ.i. Corinth.7°. Mulier nupta cogitat q̄ ſūt mūdi quō placeat viro. Mulier autē q̄ nec virum habet nec vult habere: ꝛ ē i ſtatu nō habēdi ſi ſe ornet ut alios ad cōcupiſcēdū ꝓuocet: peccat mortaliter. Si aūt ex quadā leuitate vel etiā vanitate ꝑpter quādā iactantiam nō ē ſp pctīn mortale: ſed veniale. Si aūt ſit mulier virgo nobilis aliq̄tenus plus habere debet ð ornatu: qui tñ nō ꝓuocet ad libidinē ſed habeat i ſe decētiā mlr̄ebrē. Unñ Aug. ad poſſidoniū Nolo ut de ornamētis ꝓpriā habeas i ꝓhibēdo ſniaꝫ niſi i eas q̄ neq̄ ɔiugate ſūt: neq̄ ɔiugij capaces: q̄ cogitare debēt quō placeat deo. Qð aūt dicit Ciprian⁹ li° de habitu virginū: man⁹ dñi infirmāt: qui illud qð ipe formauit reformare cōtēdūt.ſ.adhibēdo aliqd quo pulchriores videanꝶ: loquiꝶ in cāu q̄ fit h̄ ꝑpter laſciuiā vel i dei cōtemptū. Tūc enī ē pctīn mortale. Et eodē mō debēt ītelligi ſi miles auc̄tes. Nota tñ ꝙ aliud ē fuĝe nō habitā pulchritudinē. Aliud ē tegere turpitudinē ex aliq̄ cā ꝓuēiētē. Hoc.n.licꝫ. Hec Tho. 2ª.2ᵉ.q.169.ar.2.o.ꝛ Alex.an.2.t.2.c de ornatu ar.3.o. Utrū feminis liceat vti veſte virili: vel viris veſte muliebri. Rndeo. Hoc ē de ſe vitioſū: q2 ut dictū ē.ſ. cultus exterior cōpetē debet ɔditiōi pſone ſm cōmunē conſuetudinē: ꝛ p̄cipue q2 h̄ pōt eē cā laſciuie. Et ſpālr̄ prohibeꝶ. Deuꝶ.22°.q2 gentiles vtebanꝶ tali habit⁹ mutatiōe ad ſupſti iōꝫ idolatrie. Pōt tñ h̄ q̄nq̄ licite fieri propꝶ aliquā nccitatem. Qð aūt dicit Raban⁹: ꝙ ɔ nām ē virū muliebria facē.expone ſ̄z Alex.vbi.ſ.ar.2°.c.3ᵐ cōtra nām.i. ɔ nature decētiā. Quid de artificibus huius ornamētoꝝ? Rndeo. Mulieres ut viſū .ſ. licite ſe pñt ornare: vel ut conſeruet decentiā ſui ſtatus: vel etiā aliqd ſupaddere ut placeant viris ſuis. Et iō artifices taliū nō peccāt in vſu talis artis niſi forte inueniendo aliqua ſupflua ꝛ curioſa. Unñ dicit Cryſ.ſup math.ꝙ tūc ab arte calceoꝝ ꝛ textorū oꝫ abſcindē multa. Demū ad luxuriam deduxerūt nccitatē euſ corrūpētes: artē male arti cōmiſcentes. Hec Tho.

De fide ꝛ articulis eius ti.55.

Onſequēter cōſiderādū ē de virtutibus theologicis ꝛ vitiis ei⁹ oppoſitis. Circa qð ſciēdū ꝙ v̄tuteſ theologice ſt̄ tres ſ̄z illð.i.Corinth.13. Nūc āt manēt fides ſpes charitas tria h̄. Cui⁹ rō ē: q2 de⁹ ē obm̄ cui⁹ libꝫ v̄tutis theologice. Deus aūt nō pōt eſſe obm̄ v̄tutis niſi ſub rōne ſūmi veri: vel ſūmi ardui: vel ſūmi boni. Primo⁹ ē obm̄ fidei.2° ſpei.3° charitatis. Per fidē.n.vnīꝶ rōnalis cū deo.ꝑ ſpem iraſcibilis.ꝑ charitatē ɔcupiſcibilis.ꝑ q̄s tres potētias ſumus vnibileſ cū deo Dicūꝶ aūt hec tres v̄tutes theologice.tum q2 deū hñt pro obo inquātū ꝑ eas recte ordinamur i deū.tum q2 ſola dei reuelatiōe i ſacra ſcriptura tradūꝶ. Haꝝ aūt triū v̄tutū p̄ma eſt fides: ut oꝫ in p̄miſſa auc̄tate. Et iō p̄mo dicendū ē de ea: ꝛ de vitiis ſibi oppoſitis. De fide aūt p̄ dicēdū ē qd ſit. 2° de eius obo qð ē credibile. 3° de eius actu. 4° de eius h̄o

Circa p̄mū ſciēdū: ꝙ fides ſm Aplm̄ ad Heb.ii.eſt ſubā rerū ſperādaꝝ argumētū non apparētiū. Diciꝶ aūt fides ſubā rerū ſperandaꝝ methaphorice: q2 ſic ſubā eſt ſubm̄ oīm accidētiū: ꝛ cā exiſtētie eoꝝ: ſic fides ē totius ſpūalis edificii fundamētū ꝛ diſpoſitio q̄ res ſperāde iā aliq̄ mō exiſtūt in nob: ꝛ exiſtēt in futuro realiꝶ. Et q2 h̄ eſſe nō poſſet niſi ꝑ habitū bonū: iō in h̄ implicite cōtineꝶ ꝙ fides ē hītus bonus. Q2 etiā argumētū ē māifeſtatiuū: itellectus aūt ē manifeſtatiōis ſubm̄: iō cū dꝛ: fides ē argumētū implicaꝶ ꝙ fides eſt māifeſtatiua: ꝛ ꝙ itellectus ē eius ſubiectū. Res aūt nō apparētes.ſ.ꝑ aliqd exiſtēs infra facultatē rōnis nālis ſūt fidei obiectū. Res aūt ſperāde ſūt eius finis. Cū ḡ dꝛ.fides eſt ſubā 2ᵉ ſenſus ē. Fides ē hītus bonus totius edificii ſpūalis fundamētū exiſtēs ad res ſperādas ordiatus māifeſtatiuus v̄itatis traſcendētis facultatē nr̄e cognitiōis nālis. Eſt ḡ fides habitus virtuoſus. Et quidē ſi ſit ornata ē ſimpliciter v̄tus: q2 oīa cōueniūt ſibi q̄

requirūt ad plenū ēē virtutis: q₂ τ habētē τ actū credēdi pficit: τ p eam ipse actus referī debito mō in finē vltimū. Fides aūt iformis hoc nō facit: τ iō non ē proprie vtus. Pōt tñ large dici vtus: prout virtus dicit quicunq₃ bitus determinās potētiā ad aliquem actu₃ respectu obiecti debiti fm Rich. Omes alie diffinitiones a pdicta sunt explicationes dif finitionis pdicte. Qd eni dicit Aug. q fides ē virtus q̄ creduntur que nō videntur. ē idē cu₃ eo qd ibi dicit argumētū nō apparentiū. Et idē esset facile videre de diffinitiōibus alijs Distinguit aūt fides p hoc q dicit argumē tū ab opiōne. suspitiōe. τ dubitatiōe: p q̄ in tellectus nō adheret firmiī ad aliqd. Per h̄ vo qd dicit nō apparētiū: distinguit a sciētia τ itellectu p q̄ fit aliqd apparēs. Per h̄ autē qd dicit suba sperandaꝝ rerū distinguit vir tus fidei a fide cōmuniī sumpta q̄ nō ordina tur ad btitudinē speratā. Et sic fides per ea q̄ ponūt in diffinitiōe apl̄i distinguit ab oībus aliis q̄ ptinēt ad intellectū. Nota insup q argumētū ppꝛie dicit mediū in cuius virtu te cōtinet totus pcessus argumētatiōis. Vñ dicit Boetius 2° thopi. q argumētatio ē ar gumenti p orōnem explicatio. Et inde trans latū ē nomē argumēti ad omnē breuē plība tionē narrādoꝝ. Et sic breues plogi ī ep̄las Pauli dicūt argumēta. Et inde vlterius trās latū est ad oīe lumē itellectus māifestatiuū veritatis pus incognite. Et h̄ 3° mō fides dr̄ argumentum fm Rich. Vel pōt dici q argu mētū ibi sumiī p effectu argumēti fm Tho Per argumētū enī inducit intellect⁹ homīs ad inherēdū alicui vero. Vñ ipa firma adhe sio intellectus ad fidei veritatē nō apparētē dr̄ hic argumentū. Vñ alia lr̄a habet conui ctio: q₂. s. p diuinā auctātē intellect⁹ credētis cōuincit ad assentiendū his q̄ non videt.

Sequitur videre de 2°. s. de obiecto fi dei. Circa qd sciendū q duplex est obiectū fidei sic τ cuiuslib₃ alterius bitus cognitiui. s. formale τ mat̄iale. Obm fi dei formale ē pma veritas. Nō. n. fides de q̄ loqmur h̄ assentit alicui vero nisi inqn̄tū est reuelatū a deo. Vñ innititur veritati pme siue dīne tanq₃ medio. Vñ dicit Diony. 7° ca° d di. no. q fides ē circa simplicē τ sp existente₃ veritatē. Hec aūt ē veritas pma. Obm aute₃ māle fidei est nō tm̄ ipse deus: sed etiā mlta alia: q̄ tñ sub assensu fidei nō cadunt nisi fm q hn̄t aliquē ordinē ad deū put. s. p aliquos deitatis effect⁹ hō iuuat ad tendendū ī deū. Et iō etiā ex hac pte obm fidei ē quodāmō veritas pma: sic etiā obiectū medicine est sa nitas: q₂ nihil cōsiderat nisi ī ordine ad sani tatē. Hec aūt q̄ sūt fidei obiectū māle p cer tos articulos distinguūt. Articon aūt grece qd dr̄ articulus latine significat quandā co aptationē aliqꝛū partiū distinctaꝝ. Vñ credi bilia fidei dicūt p articulos distingui quātū in ptes quasdā diuidūt: habentes aliquā ad inuicē coaptationē. Est aūt obm fidei aliqd nō apparēs siue nō visū: ut dictū est. s. Et iō vbi occurrit aliqd ratiōe spāli nō visū: ibi est spālis articulus. Ubi vo sūt multa s₃ eandē rationē cognita: ibi nō sūt articuli distinguē di: sic aliā difficultatē reqrit ad vidēdū h̄ q deus sit passus: τ aliā q mortu⁹ resurrexit. Et iō sunt diuersi articuli. Qd aūt sit pass us mortu⁹ τ sepultus sūt similiī difficilia: q₂ cre dito vno nō est difficile credere aliud. Et iō h̄ oīa ptinent ad articulū vnū. Ratio enī for malis obiecti fidei potest sumi dupliciī. s. ex pte rei credite. Et hec ē vna oīu₃ credibiliu₃ s. veritas pma. Et ex pte nr̄a. Et hoc est ut sit nō visū. Et ex pte hu⁹ 2e ratiōis τ nō pme ar ticuli distinguūt ut dictū est. Sciēdū aūt q aliq̄ sūt credibilia de quibus ē fides fm se. Alia vo sūt credibilia de qbus fides nō ē s₃ se: sed tñ in ordie ad alia: sic etiā in alijs sciē tijs quedā pponūt ut p se intēta: τ quedam ad māifestadū alia. Q₂ vo fides pncipaliī ē de his q̄ videnda speramus ī pria: fm illud Fides ē suba sperādaꝝ rex: iō p se ptinēt ad fidē illa q̄ directe nos ordināt ad vitā etnā ut sūt tres psone oīpotētia dei: mysteriū īcar nationis xp̄i: τ alia hu⁹. Et fm hoc articuli fi dei distinguūt. Quedā vo pponūt in sacra scriptura nō q̄si pncipaliī itenta: sed sic alioꝝ māifestatiua. ut q Abraham duos filios ha buit: τ q ad tactū ossiū Helisei: mortu⁹ sus citat⁹ fuit: τ alia hu⁹mōi q̄ narrāt ad māifesta tionē dīne maiestatis: vel īcarnatiōis xp̄i. Et fm talia distinguere articulos nō o₃. Ex pdi ctis p₃: q articuli fidei distinguūt fm ea quo rū visiōe τ ī pr̄ia pfruemur τ p q̄ ad pr̄iam p ducemur. Duo aūt nob ibi vidēda pponūt s. occultū deitatis: cu⁹ visio beatū facit: τ my steriū hūanitatis Christi: p quē in gl̄iam filio rū dei accessū habem⁹ ut dr̄ ad Ro. 5. Unde Jo. 17. Hec ē vita etna ut cognoscāt te veru₃ deū. τ quem misisti Jesū xp̄m. Et iō pma di stinctio credibiliū ē q q̄dā ptinēt ad maiesta tem deitatis. quedā ad mysteriū hūanitatis xp̄i. Ad pmū ptinēt tria. s. vnitas deitatis de q̄ est articulus pmus. τ trinitatis psonaꝝ de q̄ sūt tres articuli fm tres psonas: τ tria opa ppꝛia deitatis. s. creatio q̄ ad esse nature hois scificatio q̄ ad esse gratie. τ carnis resurrectio τ vita etna quo ad esse gl̄ie. De his trib⁹ sūt tres articuli. Et sic septē articuli pertinent ad

deitatē.Sil'r ad hūanitatē xpi ptinēt alij sep tem articli. Primꝰ ē de īcarnatiōe siue cōce ptiōe.2ꝰ ō natiuitate. 3ꝰ de passiōe.morte ⁊ se pultura. 4ꝰ ō descēsu ad inferos.5ꝰ de resur rectiōe.6ꝰ ō ascēsiōe.7ꝰ ō aduētu ad iudiciū Oēs āt p̄dicti articuli ponūt̄ ī symbolo mio ri:q̄ ō a scis.iz. aptis Christi cōditū fuit. Qō qdē fuit ncciū ɔponē.Ut.n.dr̄ ad He.ii.acce dētē.ad deū oꝫ crede. Nō pōt āt qs credere nisi ꝟitas credibil' ei ꝓpōat. Et iō ncciūꝫ fuit fidei ꝟitatē ī vnū colligi ut facilꝰ oībꝰ possꝫ ꝓponi:ne qs p īgrātiā deficeret a fidei ꝟitate Et ab hꝰ collatōe fidei sumit̄ nomē symbo li.qd dr̄ a sym.qd ē sil'.⁊ bole qd ē snīa. Uñ symbolū q̄i snīa sil' a pluribꝰ ɔstituta dr̄.Cō tinet̄ āt sufficiēt̄ ī p̄dicto symbolo doctrina xpi. Sic etiā in alijs sciētijs sūt q̄dā p̄ncipia cōia q̄ supponūt̄.ut dignitates.q̄dā sūt p̄ncipia ꝓpria illaꝝ sciaꝝ ut sunt p̄ncipia ītrinseca su aꝝ dmōstrationū.Quedā ɔña.ut st̄ ɔclusiōes corrolarie.sic etiā ī doctrīa fidei q̄dā st̄ añce dētia.ut ea q̄ sūt ō dictamīe iuri nāt'. Lꝫ.n.re spectu principioꝝ iuris nālis nō sit actus cre dēdi ꝓpt̄ euidētiā eoꝝ:tñ respcū cōclusionū ex p̄ncipijs illis sequētiū pōt eē actꝰ credēdi in ill' q nesciūt elicē illas sm Rich.Quedem sunt p̄ncipalia ut illa ad q̄ directe dirigit illu miaꝰ fidei:⁊ h̄ dicūt̄ articuli.Quedā sūt ɔña ut illa q̄ ex articul' pñt elici ⁊ ad eos hñt seq. Doctrina ḡ fidei q̄stū ad ea q̄ sūt ī ipsa p̄nci palia ⁊ ꝓpria:ut sūt articuli: sufficient̄ in p̄di cto symbolo ɔtinent̄.Hoc aūt pꝫ dupliciter. Primo ex pte articuloꝝ cōstitutoꝝ eo mō q̄ dictū ē.s. 2ꝰ ex pte auctoꝝ cōponentiū: qa ibi cōuēit vniuersitas aptoꝝ: quā nō latebat aliqd ptinēs ad fidei cōplementū. Et ut ma iorē haberet firmitatē:singuli posuerunt ibi suas ptes:⁊ oēs insil' singulas approbauerūt ut vna ecclia sup aptos fūdata:vnā fidei cre dulitatē ⁊ ɔfessiōeꝫ habēt:q̄ diceret̄ fides ca tholica.i.vlis: qr .s. vniuersis data:⁊ ab vni uersis aptis q erāt fūdamētū vlis ecclie ɔsti tuta. Uideamꝰ igit̄ qs apts quā posuit ptē breuē:ut oꝫ expositionē adijciētes. Scien dū ḡ ꝙ Petrꝰ posuit p̄ suā ptē dicēs. Credo in deū pa.o.crea.ce.⁊ ter. In q̄ q̄dem pticula tres articuli ɔtinēt̄.s.articulus de vnitate dei tatis :articulꝰ de psona pris:⁊ articulꝰ de cre atiōe.Credo igt ī deū.Iste articulꝰ exponit̄ ī symbolo maiori vbi dr̄. Credo ī vnū deū Ubi excludit̄ error gētiliū:q ñ credūt ī deū sꝫ ī idolū:vel aliquā creaturā. Uel error ma nicheoꝝ q dicūt eē plures deos seu plura p̄n cipia. Sꝫ nūqd exñs ī pctō mortali dicere pōt sine pctō:credo ī deū.Uidet̄ ꝙ nō:qr di cit Aug.ꝙ credē ī deū ē credēdo tendē ī eū: credēdo eū amare:⁊ credēdo ei īcorpari.Et ita videt̄ ꝙ talis mētiat̄ cū dic.Credo ī deū

Rꝰ.Cōfessio fidei tradit̄ ī symbolo q̄i ex psona totꝰ ecclie. Fides aūt ecclie est fides formata q̄ ē ī oībꝰ illis q sūt de ecclie nūero: ⁊ merito.Et iō ɔfessio fidei tradit̄ in symbo lo sm ꝙ ɔuēit fidei formate. Uñ exñs ī pec cato mortali nō mētit̄ dicēdo.Credo ī deū: cū nō sit smo eiꝰ:sꝫ ecclie.Seqt̄.Patrem oīpo tentē.Hic ꝓbat̄ plura alia ɔsequētia:si.n. est oīpotēs pōt creare celū ⁊ trā ⁊ pōt dimittere pctā ⁊ sic de alijs.Et lꝫ oīpotētia sit cōis toti trinitati:tñ p appropriatiōeꝫ attribuit pr̄i. Et sm Rich. h̄ oīpotētia īcludit oēm sciaꝫ ⁊ sū mā bonitatē:⁊ ex ɔnti ꝓuidētiā respcū oīuꝫ Seqt̄.Creatorē celi ⁊ tre.Hoc exponēs ma ius symbolū addit. Uisibiliū oīuꝫ ⁊ inuisibi liū.Celū.n.sumit dupliciter. Est.n.celū qd vi det̄:⁊ ē celū qd nō videt̄:ut ꝓbat̄ p illud p̄s Celū celi dño:qd nihil eēt dicere: nisi ad mi nus eēnt duo celi.Utrūq ḡ creauit deꝰ cuꝫ vtrūq sit celū.ut dic scriptura. In principio creauit deꝰ celū ⁊ trā.siliter ⁊ cōtenta ab eis. Celū.n.inuisibile ɔtinet inuisibilia: ut angelos. Celū ꝟo visibile ɔtinet visibilia:ut corpalia. Iō ɔgrue sm ꝙ exponit symbolū maiꝰ.p ce lū itelligūt̄ inuisibilia oīa q̄ nob' celāt̄. ⁊ p trā oīa visibilia.sic videt̄ p̄s dicere. Terrā āt de dit filijs hoīuꝫ.Et lꝫ creatio sit cōis toti trini tati:tñ p appropriatiōeꝫ attribuit̄ pr̄i Sꝫ q̄re dr̄ h̄ creatorē.⁊ in maiori symbolo factorē? Rꝰ.Creare ē de nihilo facere.Facere ꝟo cōi ter dictū ē cōe ad opari aliqd de nihilo.⁊ ad opari aliqd de mat̄ia.Ut ḡ ōndat̄ opator nō tñ factoꝝ de nihilo ut āgeloꝝ.aīaꝝ.⁊ materie p̄me. sꝫ etiā oīuꝫ ꝓductoꝝ ex aliq̄ ꝓfitemur nō tñ creatorē sꝫ etiā factorē. 2ꝰ posuit An dreas.Et ī Iesū xpm fi.eiꝰ vni.do.no.Eius i. pris. Aug.liꝰ ō symbolo.Cum audis filiū dei agnosce deū. Si.n.ē verꝰ filiꝰ.ē illud qd ē pr̄.Si ḡ pr̄ ē ds.filius ē ds. Unicū.i.vnige nitū. In q̄ ōndit̄.ꝙ lꝫ a pr̄e ꝓcedant filius ⁊ spūs scūs:tñ ē tñ vnus filꝰ q ꝓcedit a pr̄e p modū gnātiōis Iesū xpm dñꝫ nr̄m.s.iure cre atiōis.gubnatiōis.⁊ vlteriꝰ redēptiōis.Est āt dñiuū icreatū.Et h̄ nō appropriat̄ filio.cuꝫ dicat Athanasiꝰ. Dñs pr̄.dñs filiꝰ.dñs spūs scūs. Et ē dñm creatuꝫ.Et h̄ approp̄at̄ filio ut etiā iq̄stū hō credat̄ dñs creature.Math. vlti.Data ē mihi oīs ptās in celo ⁊ ī tra. sm Alex.an.nr̄m dr̄ ꝓpt̄ pticipatōꝫ nr̄e nature.s. hūane.⁊ ꝓpt̄ executiōꝫ misterij redēptiōis ī assūpta carne. Ad hꝰ āt articuli expositiōeꝫ maiꝰ symbolū addit plura dicēs. Et ī vnuꝫ ⁊c.Exprimūt āt ibi ō filio sm deitatē qnq ad excludēdū.5.errores.Arrianoꝝ. Primꝰ ē.ꝙ nō ē eiusdē subē cū pr̄e.ɔ qd ibi dr̄.Et ī vnū Repete deū cū pr̄e. 2ꝰ ē.ꝙ filꝰ ē mior pr̄e.ɔ

qd dic. Dñm iesũ xpm.i. eq̃lẽ pri ⁊ spũi scõ i dñio ⁊ potẽtia. 3ᵘ est.q nõ ẽ filius nãlis sʒ adoptiuꝰ.Cõtra qd dr filiũ dei vnigenitũ. 4ᵘ ẽ.q natꝰ ẽ ex tpe:ñ ab etno.Cõtra qd dr.Ex prẽ natũ añ oĩa scl'a. 5ᵘ ẽ q pura creatũ.Dicit .n.q si filꝰ eẽt a prẽ: vt filꝰ nãlis:cũ nullꝰ pr sine sui diminutiõe ⁊ decisiõe gnẽt filiũ eq̃lẽʒ sibi:⁊ illud de deo dicẽ sit ab surdũ restat q deꝰ pr nũq̃ habuit filiũ nãlẽ.Cõtra qd dr. Deuʒ de deo:lumẽ d lumiẽ.Sic.n.lumẽ sine sui diminutiõe gnãt aliud lumẽ:sic pr filiũ.Cã ãt erroꝝ eoꝝ ẽ qꝛ qd ẽ creatẽ attribuũt do sine creatori.Ex pdictis ãt erroribꝰ iciderũt i pfũdũ errorẽ:vt dicerẽt xpʒ eẽ purã creatã:⁊ ñ eẽ deũ nãlẽ:sʒ adoptiuẽ:vel grãʒ.Cõtra qd dr.Deũ verũ de deo vo:genitũ nõ factũ cõsub.pa.i.eiusdẽ subẽ cũ prẽ:p quẽ oĩa facta sũt.Aug.Si p ipm facta sũt oĩa:iã nõ ẽ factꝰ iã nõ ẽ creatura.Dicit tñ filꝰ factꝰ fm hũanitatẽ:ad Ro.i.⁊ i pluribus aliis locis. 3ᵒ posuit Johãnes. Qui ceptꝰ ẽ de spũ scõ: natꝰ ex Maria virgine. Et sumit h ex Math.i. Inũta ẽ i vtõ hñs de spũ scõ. Nota q Ambꝰ dic li.de spũ scõ. Quod ẽ ex aliq̃ aut ẽ ex eiꝰ subã vt filꝰ a prẽ:aut ex eius ptãte vt ex deo oĩa.Sic sumit h.de.qꝛ ptãte ⁊ opatione spũs.s.cõceptꝰ ẽ Christꝰ.Jõ Christus nõ dr filꝰ spũs.s. In symbolo vo maiori explicat ille articulus sic.Qui ppt nos hoĩes ⁊c. vsq ibi Et hõ factꝰ ẽ.Ubi notat q descẽdẽ dr d filio dei ñ pprie:sed trãsũptiue ad significandũ icarnationẽ.Sicut.n.q descẽdit desursũ in deorsũ tẽdit:sic cũ deꝰ factꝰ ẽ hõ deꝰ q ẽ sup oĩa infimã sibi nãm vniuit.Nihil ĝ ẽ aliud h descẽdẽ q̃ i carne hũili apparẽ. 4ᵒ posuit Jacobꝰ maior.Passus sub pontio Pilato: crucifixꝰ:mortuꝰ ⁊ sepultꝰ.Huic articulo nihil addit symbolũ maius. 5ᵒ posuit Thomas.Descẽdit ad ifernos:tertia die resurrexit a mortuis. In hac pte cõtinent duo articuli.Unꝰ ẽ Descẽdit ad iferos.s.fm aĩaʒ: q ptermittit i maiori symbolo:qꝛ circa eũ nullus error erat exortꝰ:⁊ ideo ñ oportuit circa h explicatiõeʒ aliquã fieri.Alt ẽ.Resurrexit a mortuis. Cui nihil addit maiꝰ symbolum ad explicationeʒ. 6ᵒ posuit Jacobꝰ minor. Ascendit ad celos sedet ad dexterã dei pris oĩpotẽtis.Huic articlo nihil addit symbolũ maiꝰ. Si querat fm quã nãm ascẽdit dicendũ:q si ly fm designet cõditioneʒ ascẽdẽtis sic ascẽdit fm q hõ siue fm nãm humanã q loco ɔtinet ⁊ mortui subiici põt.Nõ autem ascẽdit fm nãm diuã q ẽ altior vniuersis:⁊ ẽ imobilis ⁊ illocabil'.Si autẽ designet cãm ascẽsionis:sic ascẽdit nõ fm q hõ: sed fm q deꝰ:qꝛ ascẽdit ex vtute diuinitatis:sed nõ hũanitatis.Vñ Augu.in sermone de ascen. De

nro fuit:q filꝰ dei i cruce pepẽdit.de suo q ascẽdit Ascẽdit aũt Christꝰ ad sũmã ptẽ celi sup.ni:qꝛ cũ sit nobilissimũ locatũ dʒ esse i nobilissimo loco.q ẽ superior locꝰ celi sũmi. Et sic itelligi dʒ illud ps.Ascẽdit sup celũ celi.Et illud ad Eph.4ᵒ Ascendit sup oẽs celos.Nõ tñ aũt ascẽdit corpꝰ xpi sup omneʒ creaturã corporalẽ sʒ etiã sup omnẽ spũaleʒ qꝛ ppter dignitatẽ vnionis eas oẽs excellit. Eph.i. Constituit illũ sup omnẽ pncipatũ ⁊ ptãtẽ:⁊ sup oẽ nomẽ qd noiat in h sclo siue i futo.Põt ẽt exponi:q xps ascẽdit i celũ fʒ glo.Eph.4ᵒ Qui descendit ipe ẽ q ascẽdit. Ibi glo.Ad eq̃litatẽ pris fm diuitatẽ: nõ in re:sed inoticia. Tũc.n.inotuit hoibꝰ eũ esse eq̃lẽ pri.Qd ãt xps fm q hõ i loco supradicto resideat:ita q nũq̃ alio ad modicuʒ tps se trãsferat ñ ẽ asserẽdũ fm Rich.cũ pꝰ eius ascẽsũ narret aliqñ apparuisse aliqbꝰ in hac vita.Nec apparet aliq̃ rõ cogẽs q̃re nũq̃ ad aliã ptẽ celi se trãsferat.Hic etiã credi põt q xps i celo nullũ habeat retro se:sʒ oẽs electi aspiciũt i faciẽ eiꝰ. Seqt.Sedet ad dexterã ⁊c.Circa qd nota.q p dexterã itelligit vl gl'ia:vel honor diuinitatis fm Dam.3ᵒ liᵒ vel btitudo pris fm Aug.liᵒ de symbolo:fm illud ps.Delectatiões eiꝰ i dextra eiꝰ:Vel iudiciaria ptãs fm Aug.i q̃dã sermõe de.symbolo.Sessio vo fm Aug.ibidẽ designat vel hitatiõeʒ siue qetẽ:vel regiã: vl iudiciariã ptãtẽ.Sic igit si ly fm designet ɔditiõeʒ nature xps fm q deꝰ sedet ad dexterã pris i equalitate pris. fm ãt q hõ sedet a dextris pris.i. i potioribꝰ bonis pris:pceteris creatis.i.i maiori btitudie:⁊ hñs iudiciariã ptãtẽ.Si vo designet vnitatẽ suppositi:sic etiã fm q hõ sedʒ ad dexterã pris fm eq̃litatẽ honoris.s. inq̃tũ eodẽ honore veneramur filiũ dei cũ natura assũpta. Ex pdictis pʒ:q q̃cũq pdictoruʒ modoꝝ sumat sedẽ ad dexterã significat hre btitudinẽ q̃daʒ dñatiua ptãte : qd nulli alij: nec ãgelo:nec hoĩ cõueĩt:nisi soli xpo.Unde Heb.i.Ad quẽ aliqñ dixit ãgeloꝝ sede a dexteris meis.i.fm glo.i potioribꝰ bonis.ut ly fm ɔnotat diuitatẽ. Põt tñ dici q oĩs scũs q ẽ i btitudie ẽ cõstitutꝰ ad dexterã dei fm illud Math.25ᵒ Statuet oues a dexteris. Sʒ nũqd posset dici pr sedẽ a dextris filii? Rᵒ q ñ:qꝛ ly ad denotat cũ psonali distinctione ordinẽ origĩs.Filꝰ ãt ⁊ spũs scũs originant a prẽ ñ ecõuerso.Sʒ ⁊ spũs scũs põt ppriẽ dici sedẽ ad dexteraʒ pris vel filii. lʒ fm quãdã appropatiõeʒ attribuat filio:cui appropriat eq̃litas. Vñ Aug.dic q i prẽ ẽ vnitas.i filio eq̃litas i spũ scõ vnitatis ⁊ equalitatis ɔnexio. 7ᵒ ponit Philippꝰ.Inde vẽ.ẽ iu.vi.⁊ mortuos.i.eos q i eiꝰ aduẽtu viui repiẽt q i

momento moriet: et postea resurgent cū eis qui p̄mo erant mortui. Huic articulo addit symbolū mai⁹. Cuius regni nō erit finis. Fm illud Luc.i. Et regni eius nō erit finis. 8° Bartholomeus ponit. Credo in spūm sāctū Hoc exponit maius symbolū addēs. Dñm et vivificātē q ex p̄re etc. Ubi exp̄mūt.5. de spū.s.ptās: quia dñm. bonitas: qr vivificātē Jo.6° Spūs ē q vivificat. Distinctio psonalis qui. ex p̄re filioq; pcedit. Eqlitas.q cū p̄re et filio simul adorat et glorificatur Et p hec q̄t tuor p̄dicta excludit error et heresis Euticij et Nestorij. q dixert spūm scūm esse seruū p̄ris et filij. Et qd dicit filioq;: addiderūt latini pp̄ter errorē grecorū. 5° exprimitur doctrina. Qui locutus ē p pphetas ꝯ errorē q̄rūdam q dixerūt q pphete locuti sūt sicut frenetici vt Montan⁹: et qdā alij. 9° ponit Mathe⁹ Sanctā ecclesiā catholicā. Loco cuius dicit symbolū maius. Et vnā sanctā catholicā et apostolicam ecclesiā. 10. ponit Simon chananeus. Sanctorū cōmunionē: remissionem peccatorū. Loco cuius dicit symbolū maius Confiteor vnū baptisma in remissionē peccatorū. Et hec pars Simonis et Mathei ptinent ad vnū et eundē articulū: qui.s. de operatione dei est: per quā dat nobis esse gratie: Et est sensus. Credo in spūm sanctū facientē sanctā siue sanctitatē: ecclesiā catholicam.i. vlem: in qua ē cōmunio sanctorū: et remissio peccatorū. Unde nō debet dici in sanctam: vt dicit Leo papa: sed sanctā. Uel est sensus Credo catholicā ecclesiā esse sanctā.s. per operationē dei. Ecclesiā inquā habentē cōionem scōrū et remis. pecca. Ea que dicit symbolū maius quo ad hunc articulū sic expone. Et vnā.s. in fide et charitate: aplicā.i. sup aplorū doctrinā fundatā. Confiteor vnū baptisma i remis. pec. Nota. q quia baptism⁹ dari pōt ab oībus in nēcitate: ideo fit magis mentio de eo q̄ȝ de alio sacramēto: in symbolo fidei qd ptinet ad oēs. Nec fit h mētō d cōmunione sanctorū: qr intelligit p hoc q dicitur ibi vnā. Una enī ē ecclesia: nō tm̄ fide et charitate: sed etiā sanctorū pticipatiōe q̄ ē cōmunio sanctorū. Ūn ad hunc articulū reducit fides de sacramētis: qr in eis cōicant fideles: et sūt instrumēta sanctificādi: et ex dīti peccata remittendi. 11° ponit Judas thade⁹. Carnis resurrectiōȝ. 12° ponit Mathias. Uitā eternam. Et est sensus. Credo q deus resuscitabit nos: et dabit nobis vitā eternā. Et isti sūt duo articuli loco quorū dicit symbolū mai⁹ Et expecto resurrectionē mortuorū: et vitam ven.se. Ex quo de⁹ tāq̄ȝ iustus iudex: bonos remunerabit vita etna. sequit q etiā reprobos puniet pena eterna. Et ideo nō ponit ecclesia spālem articulū de punitiōe malorum. Ad hoc nota: q credē deliberatiuā trāsgressionē diuinorū p̄ceptorū esse mortale pctm̄: est ad salutem nēcriū: tanq̄ȝ al. qd quod est de dictamīe rōnis naturalis. Et sic videt eē de añcedentibus ad fidē. Sed q de⁹ hoc vel illud p̄ceperit: designatis aliquib⁹ singularib⁹ p̄ceptis q̄ sacra scriptura narrat deū p̄cepisse: magis videnī inter illa q̄ ad articulos contequūtur: Hec Rich.3.di.25.q.2.ar.1.c.3[m]. Nihil āt ponit h qd Paulo et Barnabe approp̄iet: qr fuerūt electi post diuisionē aplorum ad p̄dicandū: vt patet in actib⁹ aplorū. Ante aūt diuisionē symbolū constitui debuit ab oīb⁹ aplis insil' cōgregatis. Sed q̄ fuit rō cōponēdi alia symbola post symbolū aplorū cū i ipso cōtineat sufficienter doctrina fidei vt visū est: Et qd ipsorū ē principali⁹: Rñ deo: q symbolū aplorū est p̄rīcipalius. Ūn etiā dr maius: nō qdē scripture q̄ntitate: sed potius ē fm hoc minus: qr ē ad p̄cisam articulorū exp̄ssionē. Alia vero duo sūt ad maiorē fidei explanatiōez: et herelū cōfutationē Ūn sūt q̄si explanationes illius: sed symbolum Athanasij est maxīe ꝯ errorē Arrij. Et ideo maxīe exp̄mit vnitatē essentie et trinitatē psonarū: vt q ē eq̄lis p̄ri fili⁹ fm diuinitatē et mior p̄re fm humanitatē. Symbolū vero Niceni cōcilij: siue scōrū p̄rm fuit cōditum ad cōfutationē multimodarū heresū pullulātiū. Et iō hec duo sūt maiora ī scriptura. Illud tm̄ lȝ in scriptura sit min⁹: ē tm̄ et dr mai⁹ Cum qr plus cōtinet de snīa in virtute. Tū rōne pleniōris cōtinētie articulorū fidei: vt pȝ ex p̄dictis. Tū rōne maioris auctoritatis ipsorū cōponētiū Ex p̄dictis pȝ q̄ fuit rō cōponēdi alia duo symbola. Sciēdū ē autē q qr symbolū aplorū cōtinet fidei fūdamētum: ideo in ecclesia q̄tidie dicit. Et hoc submisse: qr cōditū fuit tpe veritatis nōdū ppalate. Et mane et sero ꝯ tenebras errorū p̄teritorū et futurorū. Alia vero duo dicūt tm̄ in dieb⁹ solēnib⁹ q̄n popul⁹ ad ecclesias ꝯueīt Et hoc alte: qr sūt ad declarādū illud aplorū et cōpescēdū garrulitatē hereticorum: et quia fuerūt cōdita tpe veritatis manifestate: et ecclesia pacē hñte Sed cuius ē exponē symbolū fidei: Rñdeo Soli⁹ pape: vel etiā romane ecclesie ad quā sūt deferēde cause maiores vl'is ecclesie. Ūn ptinet tm̄ ad eā ꝯgregatio generalis cōcilij: vt hētur di.17. generalia. Et maxīe eēt ad eā deferēda dubitatō d via salutis si oriretur: vt pȝ ibidem: nec licuit. Ūn si nēcitas emergeret: adhuc ecclesia romana symbolū aliud facere posset. vt etiam

habet ex snia. Ans.li.de pcessu spus sancti versus finem. Si aut obijciat q Athanasius nō fuit papa:s3 patriarcha Alexandri. et tñ condidit symbolū.dicendū q ipse non cōposuit maifestatione fidei p modū symboli: sed magis p modū cuiusdā doctrine:ut patz ex modo loquēdi. Quia tñ fidei veritatem breuit tradidit:eius doctrina ē auctoritate pape recepta:vt habeat quasi fidei regula.

Equitur videre de 3°.s.de actu fidei Et pmo de actu iteriori q ē credere 2° de actu exteriori qui est cōfessio.

Circa pmū vidēdū est de qdditate credēdi vel necessitate. Sciēdū igit: q fm Augu. li.de pdesti.sanctoz.credere est cū assertione cogitare. Et sumit h credē p actu intellect9 deliberātis L3.n.fides non habeat inquisitionē rōnis naturalis demōstrantis illud qd credit:habet tñ inqsitionē quādam eorum per que inducit hō ad credendū:puta q2 sūt a deo dicta et miraculis ofirmata. Assensus vo sumit hic p actu itellectus:fm q ad vnū p volūtatē determinat fm Tho. Si g credē: est vni parti firmit adherere:in quo cōuenit cū actu sciēdi et itelligendi:nō tñ est ognitio pfecta p visionē manifestā: in quo conuenit cū actu dubitādi:suspicādi:et opinādi. Et sic actus credendi distinguit ab omnib9 actib9 intellect9:qui sūt circa vez et falsum. Scdm aūt Augusti.li.de verb.dñi et sup Jo.et habetur etiā 3° li.sniaz di.23.tripliciter otingit credē Est.n.credere deo.credere deū:et credere in deum. Credere deū: est credere q veruz est deū esse. Credere deo:ē credē q vera sūt q ipse dicit. Credere in deū: ē credēdo amare. credēdo i eū ire.credēdo ei adherere:et eius mēbris incorpari. Et pdicti qdem tres actus credēdi fm. Bon.2.di.23.in dubitationibus circa lrām.ptinere possūt ad eundē habituz et ad diuersos habitus. Respiciūt enim vnā et eandē veritatē.s.diuinā s3 diuersimode.q2 credere deū respicit eā ut obiectū:credē deo ut motiuū: credere in deū ut finem vltimū Que quidē tres oparatiōes habet circa eundem habitū reperiri. Et q2 fides non tendit pfecte in deū nisi fm q ē cōiuncta charitati. ideo actus credēdi in deū diffinit ab Aug. li° de pdesti.sancto. Ex quo pdicta verba sumūt pactū amādi nō tāq p actum pprium sed tāq p actū annexū. Et ponit Augu.in illa diffinitione quattuor actus: ad quos ordinat fides put est charitati coniuncta.s.credēdo amare quo ad affectū.credendo in eū ire: quo ad opus bonū.credendo ei adherere q ad tolerantiam mali. credendo eius mēbris incorpari.quo ad dilectionē pximi. Possunt etiā pdicti actus ad diuersos habitus ptinere. Potest enim homo credere deum ex habitu naturali siue ex ductu rōnis naturalis. Credere deo potest ex habitu acquisito per doctrinaz theologie: fm illud Jo. Si Moysi crederetis : credētis forsitan et mihi De me eni ille scripsit. Credere autem in deū potest ex habitu infuso. Et de hoc credere dicit Aug.ibidē:q ē i nobis a deo ita q nec cogitare nec assentire est a nobis. De quo Jo.14°. Creditis in deū et in me credite. Vñ versus. Crede deo:credasq deū:plus credo valere. Si credas in eū.q vel ei vel eum.

Uiso quid est credere: videndum est de necitate actus credendi. Circa qd sciendum q necessariū est bonū ad salutē credē aliqd sup rationē naturalez. Ad Heb xi. Sine fide impossibile ē placē deo. Ultima eni btitudo homis cōsistit i qdā supnaturali visione dei ad quā ptingere nō potest: nisi p modū addiscētis a deo: fm illud Jo. 6°. Ois q audit a patre et didicit venit ad me. Huiusmodi vo discipline fit hō pticeps successiue fm modū nature sue. Omnis aūt tal addiscēs oportet q credat ut ad pfectaz sciam pueniat: sicut et phs dicit.q discētez oportet credere. Unde ut hō pueniat ad btitudinē oportet q credat deo sicut magistro. Non tm autē est bonuz necium credere ea q sūt supra rōnē:sed etiaz aliq que ratione naturali possūt probari: vt deū eē vnū et incorporeū:ut citius et incōuenientius et certius homines dina ognoscant: Hec Tho.2a 2e.q.2.ar.3.c.et.ar.4.c. Si querat que sunt illa que credere necium est ad salutē: dicēdum q oēs xpiani post aduentū Christi credere tenent oēs articulos fidei. Hoc aūt tripliciter pōt eē:sc3 Aut oēs credere implicite. Aut omnes credere explicite. Aut aliquos implicite:aliquos explicite. Credere oēs implicite ē fidei diminute. Adeo enim noticia quorūdā articuloz est manifesta:q null9 habēs vsū rōnis eos ignorat nisi oino negligat et otēnit dei cultū et suā salutē. Credere autē quosdā articulos implicite:et qsdā explicite ē fidei ad salutē necium. Pōt etiā simplicium fidei sufficē. Tenēt eni ad illos explicite credendo quos eis manifestat non tm pdicatio:sed etiā ecclesiastica osuetudo vt ē de vnitate et trinitate quā noscē possūt ex actu osignationis. Consignāt eni se hoies in nomine patris et filii et spūs sancti. Sicut etiā ē de natiuitate passiōe et resurrectiōe:qs possunt noscere ex ipsis festis. Sic etiā ē de peccatoz remissiōe:quā noscē pnt ex actu psbyteroz. Ideo null9 rōne vtēs ab ignorātia taliū excusat:q2 nō potest esse tal.ignorātia

sine negligentia et contēptu. Credē autem omnes articulos explicite et distincte: est si dei iam ꝑuecte: et nō de generali fidei nccita te. sed si hoc est nccium alicui nccium ē illis qui in ꝯgnitione fidei ꝑfecerūt: et specialiter illis qui fidem aliis manifestare tenent. vel qui etiā officiū docendi et p̄dicādi assumpse runt. Hec Boñ. 3. di. 25. q. i. arti. 3. c. Et cum eo ꝯuenit Richar. 3. di. 25. q. 4. ar. i. c. Si aūt essent aliqui quib⁹ christus locut⁹ nō esset: nec per se: nec per alium: nec p inspirationem interiorē nō tenerentur credere explicite fm Richar. ibidem. nisi illud qd credebatur ī lege nature Unde Christ⁹ dicit iudeis Jo. 15. Si non venissem et locutus eis non fuis sem peccatum nō haberent. s. de hoc ꝙ non credebāt in eū: vt dicit glo. Sed obiicitur Quilibet tenet vitare quēlibet errorem con trariuz cuilibet articulo. Sed hoc nō potest facere nisi ꝯgnoscat quemlibet articulum g et c. Rndet Richar. vbi. s. c. 3m ante oppo. ꝙ vitare errorem siue non consentire errori ē p̄ceptū negatiuū. Unde obligat semp et ꝓ semper. Credere aūt articulū explicite: ē pre ceptum affirmatiuū. Unde nō obligat pro semp: sed pro illo tempore quo homo non credendo illū explicite cōsentiret errori. Vel potest dici fm aliquos: ꝙ minores nō credē do aliquos articulos explicite possunt erro res illis cōtrarios eis ab aliquo suasos vita re: vel recurrendo ad orationē: vel ad viroꝝ probatorum instructionē: vel tenendo se in hoc generali. scz ꝙ hoc credāt qd tenet eccle sia. Hec Richar. ibidez. Unde simplices nō debēt examinari de subtilibus fidei: nisi qñ habetur suspitio ꝙ ab hereticis sūt deprauа ti. Si tñ tales nō adhereant pertinaciter pra ue doctrine: sed potius ex simplicitate defici ant: eis non imputat fm Tho. 2a 2e. q. 3. ar. 3. c. 3m: Maiores nāq fidem implicitam nō ha bent in fide maiorū: nisi quatenus maiores adherēt doctrie diuine. Unde et Apls. i. Cor 4. dicit. Imitatores mei estote: sic et ego xpi Unde si qui maiorum a doctrina diuina defi ciant: nōn imputat fidei simpliciū: qa credūt eos rectā fidem habere: nisi ptinaciter adhe reant erroribus eorū in particulari contra fi dem vlis ecclesie que nō potest deficē dño dicente Luc. 22°. Ego rogaui pro te Petre: vt non deficiat fides tua. Hec Tho. vbi. s. c. 3m Ad hoc nota. ꝙ obiectum fidei p se est illud q̄ homo fit beatus: vt dictum ē. s. Per accidens aūt vel secundario se habēt ad ob iectuz fidei omia que in scriptura diuinitus tradita continentur: vt ꝙ Isaac duos filios habuit: et huiusmodi. fm Tho. ergo quātum ad prima credibilia qui sunt articuli fidei te netur Homo explicite credere: sicut et tenet fidem habere. Et si homo non pōt hoc ex se: potest tamē cum auxilio gratie dei. Qd qdē aliquibus ex misericordia datur. aliquibus ex iusticia non dat in penā peccati p̄cedētis saltez originalis. vt dicit Augustī. li° de cor. et gratia. Alia vero credibilia i diuina scriptu ra contenta non tenet hō credere nisi implici te scilicz in fide maioꝝ: vel in p̄paratione ani mi inq̄tum p̄paratus est credere qcquid est in diuina scriptura. Sed tūc huiusmōi tenet credere explicite cum sibi cōstiterit ea in do ctrina fidei cōtineri De certitudine quoq fidei loquēs. Richard. de sancto Victo. p̄mo li° de trini. ca° 2° sic dicit. Utinam attenderēt iudei et pagani cū quāta securitate cōsciētie ꝓ hac parte ad diuinū iudiciū poterimus ac cedere: Nōne cōfidēter po erim⁹ dicere deo domine si error est a te decepti sumus? Nā ista ī nobis tantis signis et talibus confirma ta sunt que nō nisi per te fieri potuissēt. Cer te a sūme sanctitatis viris nobis sūt tradita et cum sūma et auctentica attestatione ꝓbata teipo cooperante: et fmonē cōfirmāte sequē tibus signis. Maximus etiā epūs in fmone plurimoꝝ martyrū de hac materia loquens sic ait. Magni piculi res ē: si p⁹ ꝓphetarum oracula: p⁹ apostoloꝝ testimōia: p⁹ martyrū vulnera: veterē fidē q̄si nouellā discutere p̄ sumas: et post tātos duces ī errore pmaneas et post moriētiū sudores ociosa disputatiōe contendas. Quid de puero ab infantia in carcere saracenorū incluso? Nunquid dāna bit qa nō hz fidē? Rñdet Alex. an. z. t. z. c. ō pplexitate ꝯscie. ꝙ talis cū ad etatē adultaz venerit nō hz oīno ipotētiā credēdi. qa si fa ciat quod in se ē de⁹ illuminabit eū p occul tam inspiratiouē. aut p angelū. aut p hominē Videt tñ p Augustī li° de questionib⁹ noui et veteris testamēti. ꝙ si nō fuerit a q̄ didice rit: nec ad eū rumor doctrine fidei ꝑuenerit īmunis erit. Sed hoc intelligi debet de do ctrina exteriori uel interiori. Oportet autem ꝙ faciat qd in se est. scz vtēdo ratione p quā cōprehēdere potest deū esse et dei adiutoriū inuocare. Dicit eni Beda ꝙ qlibz intellige re potest esse deū et iudiciū eius vēturū De ī carnatione aūt si faciat qd in se ē vocabitur īterius et si nō exterius. Sed nūquid etiā ante aduētū xpi nccium fuit ad salutē credē mediatorē? Rñdeo ꝙ sic. Unde Augustī. in ench. ca° penultj. Nec quicūq antiquorum iustorum potuit p̄er Christi fidem inuenire salutem. Hec Augusti. Cum eni gratia et ve ritas per Jesum christū sit facta. et liberatio

a peccato a deo sit p Christi merita. et hec nō extēdant se nisi ad eos qui sūt ei⁹ mēbra et ei copulant̄ p fidē. impossibile fuit vnq̄ aliquē saluari post lapsū: nisi aliquo modo scilz explicite vel implicite crederet in Christū: vt ipe p se si esset adultus: vel alius p eo si esset paruul⁹. Ut eni habet̄ ex verbis Aug. li°. i. d sacramēt. parte. io. ca°. 5°. sēper i ecclia dei fuit p⁹ lapsū fides icarnatiōis et passiōis Christi que etiā i sacrificijs ill⁹ tēporis significabatur. Et ad hāc fidē explicite habēdā tenebant̄ maiores: qb⁹ hoc fuit diuinit⁹ reuelatū. Alij autē tenebant̄ habere fidē illā saltē implicitā in hoc q tenebant̄ maiorib⁹ assētire. Et tāto ptinētia ad Christi mysteriū distinctius ↄgnouerūt: q̄to Christo ppinquiores fuerūt. Hec omia ex sentētia Aug. Sed obijcit̄ qa multi gētiles adepti sūt salutē p ministeriū āgelorū: vt dic̄ Diony. ca°. 9. ecclia^{ce} hierarch: et tñ fidē nō habuerūt de Christo: vt videtur: quia eis nulla reuelatio fuit facta. g̃ etc. Rndeo. Immo mltis fuit reuelatio facta de Christo. vt patet per ea que de xpo pdixerūt Nā Job. 19° dicit̄. Scio q redēptor me⁹ viuit etc. Sibilla etiā q̄dā de xpo pdixit. vt Augusti. dicit. Inuenitur etiā i historijs Romanorū q inuētū fuit q̄ddā sepulchrū i quo iacebat homo laminā aureā habēs i pectore: i q̄ scriptū erat xp̄us nascet̄ de virgine: et credo i eū. Siqui tñ saluati fuerūt qbus non fuit reuelatio facta: nō fuerūt sine fide mediatoris saluati: qr habuerūt īplicitā fidē in diuina prouidentia: credētes deū esse mediatorē et liberatorē hoīuz fm modū sibi placitum: et aliquibus ab eo reuelatū fm illud Job. 35°. Qui nos docet sup iumēta terre fm Tho. 2^a 2^e. q. 3 ar. 7. c. 3^m. Restat nūc videre de actu fidei exteriori: qui ē ↄfessio. Circa qđ sciēdū q cōfiteri nō semp vel vbiq̄ ē de necessitate salutis: sz aliq̄ tēpore et loco: vt quādo p omissionē huius ↄfessiōis subtrahit honor debitus deo: et vtilitas īpendēda proximo: vt siquis interrogatus de fide taceret: et ex hoc crederet̄ vel q nō haberet fidē. vel q fides nō eēt vera: vel alij pter taciturnitatē eius a fide recederēt. Jō dicit̄ ad Ro. io. Ore aūt cōfessio fit ad salutē. Sed quid si turbarēt̄ īfideles ex manifesta ↄfessione fidei. Rñdet Tho. vbi. s. q̄stiuncula. 2. ar. 2. c. et c. 3^m. q in tali casu nō ē laudabile sine vtilitate fidei siue fideliū: fidē publice confiteri. Unde dñs Math. 7°. dicit. Nolite sanctū dare canibus: nec margaritas proijcere ante porcos: ne ↄuersi dirūpāt vos. Sed siqua vtilitas fidei sperarēt̄: aut necessitas assit: cōtēpta infideliū pturbatione debz homo fidē publice ↄfiteri. Unde Math. 15°.

cū discipuli dixissent dño q pharisei audito eius verbo scādalizati sunt: dñs respōdit. Sinite illos. s. turbari: ceci sunt: et duces cecorū.

Equit̄ videre de 4°. s. de subiecto fidei. Est aūt fides i intellectu tanq̄ in subiecto. Et fm aliquos est pricipalius in itellectu speculatiuo. fm vero alios est principalius in itellectu practico. Sed hoc relinquo inuestigationi maiorū. Querēda autez sunt alia plura. s. Utrū fides sit i itellectu diabolico. Rñdet Richar. 3. di. 23. q. 6. arti. 3. o. q fides pōt sumi tripliciter. Uno mō p quadā credulitate exorta per euidētiā signorū. 2° p habitu infuso determinante intellectū: ad actuz credendi informē. 3° pro fide formata. Primo mō fides ē in diabolo. Uidet eni talia signa testificantia veritatem: quā sancta ecclesia credit: quare velit nolit credit esse verum quod ecclesia credit. Illam tamē veritatē nō videt. Et sic dicit Jacob⁹. i. Demōes credūt et cōtremiscūt. Loquendo vero de fide 2° mō et 3°. fides nunq̄ fuit: nec est in diabolo: nec ante lapsū: qr nō ifundit̄ sine gratia: quā illi nunq̄ habuerūt: nec post lapsū est eis infusa qr digni non sunt. Utrū in eo qui discredit vnum articulū fidei possit esse fides iformis de alijs articulis. Rñdeo q nō Spēs eni cuiuslibet habitus dependet ex formali ratōe obiecti: qua sublata spēs habitus māere nō potest. Formale autē obiectū fidei ē veritas prima secundū q manifestat̄ in scriptura sacra et ecclesie doctrina. Unde qcūq̄ n̄ iheret sicut infallibili et diuine regule doctrine ecclesie que procedit ex veritate prima in scriptura sacra manifestata: non habet fidei habitum: sed ea que sunt fidei tenet aliter q̄ per fidē. Manifestū aūt est q inherēs doctrine ecclesie tanq̄ infallibili regule assentit oibus que ecclesia docet. Als vero si ipsorū aliqua tenet: aliqua nō: iā nō iheret doctrine ecclesie sicut infallibili regule: sed volūtati pprie. Et sic patet: q hereticus qui ptinaciter discredit articulum vnum: non est paratus ecclesie doctrinam in oibus sequi. Si eniz non ptinacit̄ non est hereticus: sed tantū errās. Unde patet q talis hereticus nō habet de alijs articulis fidem: sed quādā opinionē secūdū ppriā voluntatē. Hec Tho. 2^a 2^e. q. 5. arti. 3. c. Utrū apli instante passione Christi habuerūt fides

Rñdeo q īter apostolos quidā omnino pdiderūt fidē: vt Judas. Unde sup illud Jsa. 5°. Ue q trahitis iniquitatē funicul̄. dicit glo. q Judas se suspēdit: putāś nihil eē post mortem. Quidā vero pdiderunt fidē tantū: quantum ad formā caritatis vel grē: et non q̄tum ad certitudinem cognitionis: vt Petrus. Et

sic intelligit illud Amb°. Fidelior factus ē Petr⁹ postq̄ se fidē ꝑdidisse fleuit:atq̄ ideo maiorem grām reperit q̄ amisit. Quidā vero ꝑdiderūt fidē quātum ad vtrūq̄: quia dubitauerūt vt Math.vlti. Uidētes autē adorauerūt.q̄dam autē dubitauerūt. Utrū Johannes baptista dubitauerit de aliq̄ fidei articulo cū dixit Math.xi°. Tu es qui venturus es ꝛc. Rndeo q̄ ipe de Christo nō dubitauit q̄n esset homo ꝛ deus cū dixit Jo.i. Ego vidi:ꝛ testimoniū ꝑhibui:q̄a hic est filius dei. Nec q̄n esset passurus ꝓ genere humano:cū de eo dixerit. Ecce agnus dei.ecce qui tollit peccata mundi. Sed vt q̄dā dicūt :nesciebat vtrū esset ad inferos in ꝓpria ꝑsona descēsurus:lȝ bene crederet v̄tutē passiōis eius pertingere usq̄ ad amicos eius qui erant i libo: cū scriptum sciret Zach.9°. Tu q̄ȝ in sanguine testamēti tui eduxisti uinctos de lacu i quo non erat aqua. Cui sententie videt̄ Gregl.cōsentire in q̄dā omel.sup illud Math.xi° Tu es qui venturus es . Et sic oportet dicere q̄ beat⁹ Johānes nō tenebat̄ explicite credere Christū ad inferos ī ꝑsona ꝓpria descēsurū Quibusdā v̄o hoc dicere nō placet:cū Christi descensus ad inferos sit vnus de articulis. ꝛ v̄isimile sit q̄ beato Johanni reuelat⁹ fuit cū Christ⁹ de eo dicat. Inter natos mulierū nō surrexit maior Johāne baptista. Et ideo v̄bum Grego.exponunt:q̄ dubitauit.i.ꝑ modum dubitātis se habuit.s.ratiōe interrogationis. Uel distinguūt:q̄ multiplex est dubitatio. Una infidelitatis que fuit in iudeis. Alia tarditatis que fuit ī duob⁹ discipulis eūtib⁹ in Emaus. Tertia ꝑuitatis fidei q̄ q̄s nō tm̄ cōfidit sicut oportet. Et hec dicit̄ dubitatio pusillanimitatl. Math.14°. Modice fidei q̄re dubitasti. Et ille due fuerūt in q̄busdā discipulis. Quarta ē pietatl ꝛ admiratōis. Et hec fuit in. Johanne. Et huiusmōi sententie fuit. Amb°.sup Luc.dicēs q̄ nō q̄siuit ex dubitatione:vel ignorantia:sed ex pietate. Et dicit Hiero.q̄ si Johānes dubitasset nunq̄. Christus eū corā plebe tot laudibus extulisset. Criso.autē sup Math.omel.36°.dicit:q̄ nō q̄esiuit : quia ignoraret sed vt ꝑ xp̄m ei⁹ discipulis satisfieret. Uñ xp̄us ad beati Johānis intentiōem ꝛ discipuloꝝ instructiōem respiciēs:eis respondit ostēdēs operū signa.

De infidelitate ꝛ infidelibus cōiter.ti.56.

Ostea ꝯsiderandū est de vitijs oppositis fidei. Et primo de infidelitate que opponit̄ fidei quātū ad actum credendi. 2° de blasphemia que opponit̄ fidei q̄tum ad actū cōfitēdi. Circa pmū p̄ dicēdū ē de īfidelitate l'cōi 2° d̄ saracenis:ꝛ iudeis. 3° de hereticl. 4° de apostatis. Circa pmū p̄ de infidelitatis peccato. 2° de eius spēbus. 3° quomō xp̄iani se debent ad īfideles habere. Circa primū sciēdum q̄ īfidelitas dupliciter potest sumi. Uno mō s̄m purā negatiōem:vt .s. q̄s dicatur īfidelis ex hoc tm̄ q̄ nō hȝ fidē vt illi q̄ nihil audiuerunt de fide. Et hoc modo īfidelitas nō habet rationem peccati:sed magis pene:quia talis ignorātia diuinoꝝ ē cōsecuta ex peccato primi parētis. Et tales nō dānāt̄ ꝓpter peccatū infidelitatis sed ꝓpter alia peccata:que sine fide remitti nō possunt. Unde Jo.25°. Si nō uenissē ꝛ locutus eis nō fuissē peccatū nō haberēt. Quod Augl.exponit de peccato q̄ non crediderunt in Christuȝ. Alio mō pōt infidelitas sumi s̄m cōtrarietatem ad fidē.s.inq̄tum ei repugnat ꝛ cōtemnitur cuȝ audit̄:s̄m illud. Jsa.50. Dñe quis credit auditui nostro. Et in hoc ꝓprie rō infidelitatis cōplet̄. Et oritur ex supbia:ex qua cōtigit q̄ homo suum intellectū nō vl't subijcere fidei ꝛ sane doctrine patrū. Unde Gregorl.3i. moral.dicit:q̄ ex inani gloria p̄sumptiōes oriūt̄ nouitatū. Lȝ dici possit q̄ sicut virtutes theologice nō reducūtur ad cardinales:ita nec vitia eis opposita :reducunt̄ ad vitia capitalia. Et hoc 2° modo infidelitas est peccatum. Et cū ꝑ eā homo maxime elonget̄:quia non tm̄ q̄ ad affectiōem:sed etiā quo ad ꝯgnitionem est maius omībus peccatis que cōtingūt in ꝑuersitate morū. Secus est de peccatis q̄ opponūtur alijs virtutib⁹ theologicis.vt.j̄.dicetur. Unde Augusti.sup illud Jo. Si non venissem:ꝛ locutus ꝛc. Magnuȝ inquit peccatum quod sub noīe generali vult ītelligi:q̄d sailȝ ē īfidelitas . Sicut autē habet̄.6.q.i. q̄ro ergo.ꝛ.§.verū. Hic Augu.p̄cipitare noluit sētentiā de catholico malo ꝛ heretico: al's non peccante:quis esset peior. quia ꝛ si peccatuȝ heretici sit grauius ex genere:potest tamē ex aliq̄ circūstātia alleuiari:ꝛ ecōuerso pctm̄ catholici ex aliqua circūstantia aggrauari . Lȝ etiam infidelis pro peccato infidelitatis grauius puniat̄ q̄ alius peccator pro q̄cūq̄ alio peccato:cōsiderato genere peccati. ꝓ alio tm̄ peccato:vt ꝓ adulterio:ceterl parib⁹ grauius punie t̄ fidelis q̄ infidelis.tum ꝓpter noticiā veritatis ex fide.tum propter fidei sacramenta:quibus est ipse imbutus: quibus peccando contumeliam facit. Sed nunquid infidelis facere pōt aliq̄d bonum opus. Rndeo q̄ sic.s.illō ad q̄d faciēdū sufficit nā.s.op⁹ de

genere bonoꝝ.non autē potest facere illud ad quod requiritur gratia.s.opus meritoriū. Nec obstat glo.que sup illud Ro.14. Omne quod nō ex fide est:peccatū ē.dicit:ꝙ oīs vita ifideliū pctm̄ est:q2 per hoc nō itelligit ꝙ in omni opere suo peccent:sꝫ ꝙ peccant quā docūqꝫ ex infidelitate opus aliquod operantur. Unde subdit ibidē: ꝙ oīs infideliter viuens vel agens vehemēter peccat. Uel etiam itelligi pōt illa glo.q2 vita ifideliū nō pōt esse sine peccato:cū sine fide nō tollant peccata.

De Cornelio vō de quo in actibus aplōꝝ habetur.nota fm Tho.2ª2ᵉ.q.10.ar.4. ꝙ nō erat ifidelis:aliogn eius opa nō fuissent deo accepta:cui sine fide nullus placere pōt. Habebat aūt iplicitā fidē: nondū manifestata fi dei euangelij veritate. Unde Petrus ad euꝫ mittitur plenius instruendum.

Sequit videre de.2°.s.de speciebus infidelitatis. Circa quod sciendū ꝙ si infidelitas attendat fm cōparationeꝫ ad fidē.spēs ifidelitatis sunt diuerse ⁊ numero determiate.s.tres. Peccatū eni ifidelitatis cōsistit in renitendo fidei. Et hoc vel fidei nōdū suscepte:vt in gētilibus siue paganis. Uel fidei suscepte. Et hoc vel suscepte ī figura:vt in iudeis. Uel suscepte in manifestatione veritatis:vt in hereticis. Si vero spēs infidelitatis distinguant fꝫ errorē in diuersis q̄ ptinēt ad fidē:sic nō sunt determinate:q2 errores in infinitū multiplicari possunt:vt pꝫ p Augu. li.de heresib⁹. Predictaꝝ aūt triū specierū infidelitatis simplicit est pessima: ifidelitas hereticoꝝ.tū q2 magis fidei resistit. tū q2 grauius peccat q nō implet qđ pmisit: q̄ꝫ qui nō iplet qđ nō pmisit. Hinc dr̄.2.Pe.2. Melius erat illis nō cognoscere viaꝫ iusticie:q̄ꝫ post cognitam retrorsum conuerti.

Sequitur videre de 3°.s. quomō xp̄iani se debent ad ifideles habere. Ubi videnda sunt quinqꝫ.s. Utrū cū infidelib⁹ sit publice disputandū. Utrū ifideles sint cogendi ad fidē. Utrū cū eis possit cōmunicari. Utrū habere dn̄ium sup fideles sint pmittendi. Et vtrū ritus eoꝝ sunt tolerādi. Circa primū sciendū:ꝙ in disputatiōe fidei duo sunt cōsideranda. Unū ex parte disputantis. Aliud ex pte audientiū. Ex parte disputātis attendi debet intentio. Si enī disputet tanq̄ꝫ dubitans in fide:peccat tanq̄ꝫ ifidelis. Si vō disputet ad cōfutationē errorē vel ad exercitiū:est laudabilis. Ex parte vero audiētium distinguendū est:q2 si sint instructi: ⁊ firmi in fide:nullū periculū est coraꝫ eis de fide disputare. Si vero sint simplices: aut sunt sollicitati:aut pulsati ab infidelibus fidem in eis corrumpere nitētibus. Et tunc necessariū est disputare de fide:si sint aliqui apti ad cōfutandū errores. Per hoc eni simplices in fide firmabūtur. Taciturnitas vero esset eis occasio erroris. Unde Grego. Sicut incauta locutio ī errorem pertrahit: ita silentium indiscretum eos qui poterant instrui: in errore relinquit. Aut non sunt sollicitati vt in terris in quib⁹ non sunt aliqui infideles Et coram talibus disputare de fide est piculosū:q2 fides eorūꝫ ex hoc est firmior ꝙ nihil contrariū audiunt ei quod credant. Ad hoc nota: ꝙ nulli persone laice licet publice vel secrete disputare de fide. Qui vero contrafecerit excōmunicetur li° 6° eo.quicunqꝫ.§.i. Circa 2ᵐ nota ꝙ infidelium:quidam nunq̄ꝫ receperunt fidem:vt gētiles ⁊ iudei. Et tales sunt ad fidē auctib⁹ rōnibus :⁊ blandimentis inducendi: ⁊ nō cogendi:q2 credere est voluntatis. Et seruitia coacta deo non placent.dis.45.de iudeis. Si tamen conditionaliter coacti:vt per minas đ rerum suarum ablatione:per verba : vel similem coactionem baptismum receperint: ⁊ postea a fide recesserint:cogi debent redire:ne fides contemnatur:vt ibidem. Si tamen absolute coacti baptizarentur non reciperent sacramentum baptismi:nec deberent ad fidem cogi.extra de bap. maiores. in fi. Tales tamen qui fidem nunquā receperunt debent a fidelibus si possint compesci : ne aliquo modo impediant fidem Christi.ppter quod quandoqꝫ contra eos bellū mouent. Aliqui vero infideles quandoqꝫ fidem receperunt: vt heretici:⁊ quicunqꝫ apostate. Et tales etiā corporaliter cogi debent vt seruent quod pmiserunt. Et sic dicit Augusti. contra epistolam Peremeniani. Quandocunqꝫ cuiusqꝫ crimen ita notum omnibus execrabile apparet:vt vel nullos prorsus: vel nō tales habeat defensores per quos possit scisma contingere:non dormiat seueritas discipline.

Ad hoc nota ꝙ contra xp̄ianos qui ad ritum transierunt vel redierunt iudeorūꝫ: etiā si huiusmodi redeuntes dum erant infantes .s.minores septennio:vel mortis metu : non tamen absolute vel precise coacti fuerunt baptizati:procedendum est tanq̄ꝫ contra hereticos si fuerint de hoc cōfessi:aut per xp̄ianos seu iudeos conuicti. Et ita procedendum est contra fautores receptores ⁊ defēsores taliū sicut cōtra fautores hereticoꝝ ⁊ defēsores.li. 6°.eo.contra. Et sic aperte dicit tales puniendos vt hereticos. Ergo eorum bona non deuoluuntur ad filios.vt li°.6°.e. cum fm. Et sic per hoc .c.contra.corrigitur secundū Jo. an.illđ.i.q.4.iudei.vbi dicit:ꝙ bona iudeoꝝ

deuóluūt ad filios catholicos. Nec oportet ꝙ lex noua corrigens precedētē ꝺ illa faciat mentionem.li° 6° de consti.c.i. Sꝫ nūquid licēt secrete puulos iudeoꝝ vel alioꝝ īfideli um baptizare. Rn̄deo. Credit Hod.ꝙ sic.si ipi paruuli essent in articulo mortis:al's non Nō tamē rebaptizarent si postea adulti ad fi dē cōuertāt.Tamen ne deuorādi lupis.i.iu deis relinquāt:tūc patrini taliū laborare ōbēt ꝙ in fide ⁊ moribus istruant. Circa 3m no ta ꝙ cōmunio cū aliqua persona fidelib⁹ ic̄ dicitur dupliciter.Uno modo i penam eius cui ɔmunio subtrahitur.Alio modo ad cau telā eius cui iterdicit ne cōmūicet.Et vtraqꝫ causa elici pōt ex verbis apl'i.i.Cor.5.Pri mō non interdicit eccl'ia fidelib⁹ ɔmuniōeꝫ infidelium qui nullo mō fidē receperunt scꝫ paganoꝝ vel iudeoꝝ:quia non habet de eis iudicare iudicio spūali:sꝫ tēporali i cāu vt cū inter xp̄ianos morantes aliquā culpā cōmit tunt:⁊ p fideles tēporalit puniuntur. Sed ꝭ modo.s.in penam interdicit eccl'ia ɔmunionē illoꝝ infidelium qui deuiauerūt a fide recep ta.s.eos excōmunicādo. Quātū vero ad cau telam distinguendū ē ꝙ firmi in fide non sūt ꝓhibendi ɔmunicare cū infidelib⁹:qui fidē nō receperūt:⁊ maxie si necessitas cogat. Si plices ꝟo et infirmi in fide quoꝝ subuersio posset ꝓbabiliter timeri:sunt a ɔmuniōe infi delium ꝓhibendi:et maxime ne magnā fami liaritatem habeant cum eis: neqꝫ sine necessi tate ɔmunicēt cū ip̄is. Circa 4m sciendū ꝙ nullo modo ꝑmitti debet ꝙ infideles de nouo instituantur dn̄i uel p̄lati:vel officiales super fideles. Hoc enim cederet in periculūꝫ fidei:quia dn̄i de facili possunt subditos per uertere nisi sint magne virtutis. Cederet etiā in fidei cōtemptum:dū scilꝫ ip̄i infideles nos cerent defectus fidelium. Cederet etiā in scā dalum ⁊ detrimentū fideliū:dū.s. infideles eis sb̄ tali ꝑtextu nimiū essent infesti.extra eo cū sit.⁊.54.dis.nulla.Un̄ ⁊ Apl'us.i.Cor.6° ꝓhibuit ne fideles i iudicio cōtēderent corā iudice infideli. Potest tamē domin⁹ reddit⁹ suos vendere iudeo:deputato custode xp̄iāo a quo ip̄os recipiat:ita ꝙ per hoc xp̄iani non grauentur a iudeo. Si vero loquimur hic ꝺ dn̄io vel p̄latione existente ante distinctioneꝫ infidelium ⁊ fidelium:illud dominium vel p̄ latio non tollet per talem distinctionē ꝭm se consideratā:quia dominiū ⁊ p̄latio ītroducta sunt a iure humano. Illa vero distinctio ē ex iure diuino. Ius autē diuinum quod est ex gratia:non tollit ius humanum: quod est ex ratiōe naturali. Et ideo illa distictio nō tollit

dominiū p̄existens infidelium super fideles Sꝫ potest etiam dici:ꝙ dominium ⁊ p̄latio ītroducta sūt ex iure diuino: quia seruitus q̄ nō ē sine dominio ītroducta est ꝭm Goffre.ꝺ iure diuino.dis.35. sexto. Confirmata de iur̄ gētiū.dis.i.ius gētium. Et approbata de iure canonico.12.q.2.si quos de seruis. Posset tn̄ ius talis dominij vel prelationis iuste tolli ꝑ eccl'ie sentētiam:vel ordinationē:auctāteꝫ di habētis:quia infideles merito sue infidelita tis merentur amittere potestatem super fide les. Sed hoc eccl'ia quādoqꝫ facit:vt patebit infra de seruis iudeoꝝ. qn̄qꝫ non facit ꝓpter scandalum vitādū. Sic ⁊ dn̄s Math.17. os tēdit:ꝙ excusari poterāt a tributo:qa liberi sunt filij. Mandauit tamē solui tributūꝫ ad vitandū scandalū Et Apl'us loquens de dn̄is infidelibus.i.Thim.6°.cū dixisset.serui dn̄os suos honorēt.subdit. Ne nomē dn̄i ⁊ doctri na blasphemet. Circa 5m sciēdū ꝙ hūanūꝫ regimen a diuīo regimie deriuat: ⁊ ip̄m imi tari ōbꝫ. Deus aūt ꝑmittit aliqua mala fieri in vniuerso:q̄ ꝓhibē possꝫ:ne sblatis illis maio ra bona tolerent:vel peiora mala sequerent Sic etiam ⁊ in regimine humāo:illi qui pos sent aliqua ꝓhibere:tolerāt.ne aliqua bōa in pediantur:vel ne maiora mala sequantur. Sicut dicit Augustī.li° ꝺ ordīe. Aufer mere trices ꝺ mūdo:⁊ turbasti omnia pre libidine Sic igit lꝫ infideles in suis ritib⁹ peccent:tn̄ tolerari possunt:vel ꝓpter aliquod bonum qđ ꝓuenit ex eis: vel ꝓpter aliquod malum vitandū. Ex hoc autem ꝙ iudei obseruāt su os ritus:in quibus olim figurabatur fidei ve ritas:ꝓuenit hoc bonum ꝙ.s. habemus ab eis nostre fidei testimonium. Et ideo in suis ritibus tolerantur. Aliorum uero infidelium ritus:qui nihil veritatis vel vtilitatis habent non sunt tolerandi:nisi forte ꝓpter vitādum aliud scandalum:vel malum:vel dissidium quod ex hoc ꝓuenire posset:vel impedimē tum salutis eoꝝ:qui sic tolerati:paulati con uertuntur ad fidem.

De iudeis ⁊ saracenis.ti.57.

Einde cōside randū est de iudeis ⁊ sarace nis. Et primo qui dicunt iu dei:⁊ saraceni. 2° quomō se debent habere ad eos xp̄i ani. Ubi plura que dicta sunt in titulo prece denti in generali explicantur magis in spe ciali. 3° de pena trāsgressiōis. 4° quid iuris

de seruis eorum si sunt vel volunt fieri christiani. Circa primum nota ꝙ iudei dicuntur: qui legem Moysi tenent ad litteram: se circuncidendo: et alia legalia faciendo. Dicti iudei a tribu digniori. s. Jude patriarche. Saraceni vero dicunt: qui nec nouū: nec vetus testamentum recipiunt. Qui cum vocari deberent agareni. quia nati sunt de Agar ancilla Abrahe. se a Sara vxore eius et libera nominant saracenos. Sunt tamē quidā inter eos .s. samaritani: a samaria ciuitate dicti: q quinqꝫ libros Moysi receperunt: sed nō prophetas.

Circa 2^m nota: ꝙ christiani aliquo modo non debent cum iudeis comedere nec habitare: nec eos ad sua conuiuia recipere 28. q. i. nullus. et c. omnes. Cum saracenis vero possunt comedere. ii. q. 3. ad mēsā. Ratio huius diuersitatis est: quia iudei fidē nostram magis impugnant per scripturarum abusum et ciborū nostrorum contemptum. Quidam tamen vt Laurl. Jo. et multi sequaces eorū dicunt īdistincte: et melius sꝫ Ray. et Goffre. ꝙ nec cū saracenis debent xpiani facere predicta: quia et ipsi hodie iudayzāt. s. se circuncidendo: et quosdā cibos discernēdo. Unde eadē est causa prohibitionis vtrobiqꝫ. Excipitur tamen casus in quo licet vti cibis appositis a paganis: temporibus tamen seruatis ab ecclesia statutis. vt cū ad predicandū Christi fidē ad eos accederent christiani: extra eo. q̄s sit. Et sic intelligit illud. ii. q. 3. ad mē sam. dūmodo dictū non esset eis ꝙ illud eēt īmolatum idolis: quia tunc vt dicit Augusti. sanctius esset fame mori q̄ idolatico cibo vesci. 32. q. 4. sicut. Quod est intelligendū si vesceretur ad venerationē idoli. Als in summa necessitate famis posset eo vesci. scilicꝫ protestando ꝙ non comederet ad venerationem idoli: quia necessitas nō habet legem: de consecra. dis. 5. sicut. Itē christiani non debent cū sint infirmi iudeos vocare: nec ab eis medicinam recipere: nec se cū eis in eisdem balneis balneare. 28. q. i. nullus eorum. Item iudei non debent permitti nouas synagogas erigere: sed antiquas: non tamen latiores: vel altiores: vl' preciosiores solito reficere: et suos ritus: et solennitates seruare. extra eo. iudei: et c. consuluit. Item in sabbatis non debent ad iudicia trahi: nec alios trahere: nec sepulchra eorum effodi obtentu alicuius pecunie C. eo. die sabbato. et extra eo. c. sic iudei. Nec debent in suis festis perturbari: vt dicitur ibidem. Itē non sunt permittendi in triduo ante pasca: et maxime in die veneris sancti hostia vel fenestras apertas habere: et in publicū prodire: extra eo. quia. Eo ꝙ nōnulli ex eis die illo solent christianis illudere: extra eo. in nōnullis. Sic etiam et alias abbominationes et abusus prohibentur facere: extra eo. Et si iudeos. Item cogi debent in omni christianorū prouincia omni tempore tale signum vel habitum deferre: quo distinguant ab alijs manifeste: extra eo. in nonnullis. Item iudei cogi debent decimas soluere prediales: extra de decimis: de terris. Item cogi debent testes christianos contra se recipere: extra de testib' c. iudei. Judei vero contra christianos testificari non possunt. vt dicitur ibidem in glo. et. 2. q 7. si hereticus. Nec reges nec principes debēt priuilegia concedere: vel concessa seruare: vl' seruari permittere iudeis: vl' saracenis: ꝙ per christianos conuinci non possint: extra li° 7°. de testibus. cum iudei. Item christiani non debēt iudeos grauare. extra eo. sicut. Nisi forte circa pensionem exactiones in principio locationis non postea: vt sic cogantur cōuerti 23. q. 6. iam vero. Item nullus iudeo vl' pagano potest aliquid in testamēto relinquere Quod si fecerit etiam post mortem: iudicabitur anathema: idest anathematizabitur. extra eo. de hereti. si quis episcopus. et 24. q. 2. sane

Dicit tamē Hostien. ꝙ vniuersitati iudeorum legari nō potest. C. eo. l. i. sed singulis forte sic layco. Sed clerico non licet: etiam si iudeus sit frater eius. Eos tamen pascere licet. Rod. vero credit: ꝙ siue clericus siue laicus daret iudeis: siue legaret eis: maxime consanguineis: vt eorum succurrent arte necessitati puniri non deberet. Item si iudei: vel saraceni veniunt ad fidem nullatenus a possessionibus suis excludantur: et habeant partē hereditatl. sue. Et hoc est verum preter seruos: qui precesserunt eos in fide: quos non recuperabūt. C. de episco. deo nobis: et extra eo. iudei. i. Cum tamen iudei sint serui: non possideant eas ut proprias: sed vt peculium. Unde possunt illis priuari per dominos suos: nisi cum conuertuntur ad fidem: quia tūc non debent in fidei fauorem nisi eas habeant per vsuram. In quo casu restituere debent eas: vel precium earum si cōparate fuerint de vsura illis vel heredibus eorum: a quibus eas habuerunt si sciantur. Alias poterunt sicut conuersis tanquam pauperibus per episcopum assignari sm Rod. et Bern. super ca° iudei. 2.

Item licet domini terrarum res iudeorū cum sint serui possint accipere: vt dictum est non tamen debēt eis necessaria subsidia vite subtrahere: nec exactionibus vltra suorū predecessorum consuetudinem pregrauare. Si tamen ipsi iudei nihil preter vsuras haberent: accepta ab eis ex causa lucratiua:

siue ex causa lucri captandi: puta per exactio nez: donationē: et punitionē: licite retinere nō possunt: sed illis qbus ipsi iudei restituere tenebant si inuenirent restitui: alis i pios vsus erogari deberent. Habita vero ab ipsis iudeis nihil pter vsuras habentibus. habita inquam ex causa nō lucratiua: siue causa damni vitandi: vt ppter venditionē vel locationē: possunt licite retineri: dūmodo nō accipiatur res ipsa vsuraria eadez numero. Et idem dicendū ē de receptis a christianis: nihil preter vsuras vel furta: vel rapinas habentibus. Item nō permittitur iudeis: vel sarracenis in domib⁹ suis habere mancipia christiana. extra eodem iudei. 2°. Itez christiani pro nulla mercede exponāt se seruitio iudeoꝝ. Quod intelligit in domibus iudeoꝝ. Et si nolint ab eis discedere: sunt excōmunicandi: vt in. c. iudei. Et si iudei nolint eos dimittere: phibetur christianis cōmercium cū eis: extra eo. et si iudeos. Possunt tamen colere predia. extra eo. multorū.

Item ecclesia neutros admittit ad actus legitimos. 2. q. 7. alieni. Sic igitur iudicat in pluribus iudeos ecclesia: licet sint infideles. Nec tamen facit contra illud. i. Corl. 6°. Quid mihi de his qui foris sunt iudicare. quia hoc intelligitur de pena spirituali directe. Sic enim directe eos non iudicat: scilicet eis penā spūalem infligēdo. Vel regulas religionis imponēdo sed infligit eis penam temporalez: scilicet corporalem vel pecuniariam: vel etiam spūalem indirecte: scilicet christianos ab eorum communione remouēdo. Hec Alex. angli. in 2°. Itē iudei possunt agere et cōuenire apud iudices christianos: sed nō apud seniores eorum. arbitrariū possunt eligere iudicium: cuius sententiam ordinarius exequat. C. eodē iudei romano more. Item principes catholici non debent in terris suis pmittere saracenos alta voce aliqua verba dicere in honorē Machometi: nec aliquem saracenum vt sanctum venerari. li°. 7°. de iudeis. cedit.

Irca 3ᵐ sciendum: q transgressores
c omnium predictarum constitutionū
in hoc titulo positarum puniunt hoc modo. Si clerici sint et admoniti canonice satisfacere nolint officio et beneficio sunt priuandi. Si vero sunt layci christiani: siue principes exequi nolentes: siue aly impedientes: debent si admoniti non satisfecerint excōmunicari. Si vero sunt iudei vel saraceni: tandiu christiani sunt ab eorum consortio: cōmertio: et cōmunione sub pena excōmunicationis si expedierit remouēdi: donec nutrices et seruientes christianas dimiserint: et restituerint omnia bona sua illis qui de ritu suo fidez christianam elegerint: et donec etiam in vsus pauperum christianorum sm prudentiā episcopi: diocef. cōuertat quicquid a christianis adepti fuerint occāsiōe officy' sup christianos suscepti. Et hoc itellige d iudeis et paganis.

Statuit etiaz ecclesia illos iudeos publice cedendos: qui subuertere attentauerint ex infidelibus baptizatos: et similes penas pecuniarias sm qualitatez delicti. moderatione tamen habita in verberibus: q eius statutum in vindictam sanguinis transire minime videat Talis enī pena īdistincte debet relinqui iudici seculari. Probātur omnes iste pene. 28. q. i. sepe. et ca°. nullus. et extra eodē. sicut. et ca° et si iudeos. et ca° cū sit: et extra de raptorl. in archiepiscopatu. et. 17. q. 4. cōstituit. Itez christiani prohibiti sunt deferre saracenis arma. ferrum. et lignamina. Et contrarium facientes ipso facto sunt excōmunicati. extra eodē ita quorundam. et ca° ad liberandam. Et idez est de illis qui eis galeas vel naues vendunt. aut in nauibus eorum piraticis curaz gubernationis exercēt. vel quibusdā alys machinis impendunt eis aliquod consilium vel auxiliū in dispendiuz terre sancte: vt in ca° ad liberādam. De hoc etiam vide infra libro 7° de cēsu. ecclesiastl. c. siue titulo 2°. cano. 25. Alie vero merces non sunt phibite tempore treuge. extra eo. significauit.

Irca quartum sciendu3: q seruus iu
c dei aut est vernaculus idest de ācilla
ppria natus: aut empticius. Si vernaculus: si sit vel velit fieri christianus statim efficit liber: nullo precio dato. C. d episco. et cleri. deo nobis. ar. dis. 54. fraternitatem. Si vo est empticius: aut erat xpianus quādo fuit emptus: aut paganus. Si xpianus. indistincte liber efficit: nullo precio dato. dis. 54. mācipia. Similiter etiam serui hereticoꝝ impune possunt et dominos relinquere et ad ecclesiam cōfugere. C. de heretl. et mani. manicheos. Si āt erat paganus: aut fuit emptus causa seruity. Et tunc si vult fieri christianus efficitur liber sine precio. dis. 54. fraternitatem. Aut cā mercimony: et ita si ifra tres menses eū non exposuerit venale: postea si velit fieri xpianus sine precio liberabitur: quia presumitur q emerit pro seruitio. Si antē eum exposuit infra tres menses et ipse vult fieri xpianus infra spacium illud vel post: dum tamē per dominū non steterit quo minus eum vendiderit infra spaciū illud liberabit: reddito precio. 12. solid. di. 64. fraternitatem: et extra eo. c. i. et. 2. et vltimo. Et hoc intellige: nisi dominus eum nolentez cū diceret se velle fieri christianū circuncideret vl' ei alterius secte signum imprimeret. Tunc

enī p iniuria corpis ꝓprii sine ꝑcio liberabit dis.54.nulli. Quod autē dictū est de seruis iudeoꝝ:idem dicendū est p omnia ſm laurē. Jo. ⁊ multos alios de seruis saracenorum. Hugo vero dixit de vernaculis iudeorum:ꝙ etiā si fiant christiani:dominis paganis serui re tenent. Et sic paganus potest esse dñs xpi ani:sed non fieri: ut etiā.s. dictū est in titulo p̄cedenti. Secus ē de vernaculis iudeoꝝ pro pter pfidiā ⁊ magis suspectam cohabitatiōe3 illoꝝ. Primū magis placet ſm Ray. ⁊ Alex. in 2°.q: hodie eadem suspitio: ⁊ idem pericu lū est de vtrisq3:ut etiam.s. dictū est. Sed cui⁹ monete erūt illi.12.solidi supradicti: R°. Dicūt qdam : quib⁹ videt cōsentire. Goff. ꝙ solidus ibi accipit p auro.insti.d pe.teme. litig.§.finali. Alii dicūt qbus assentit. Ray. ꝙ erūt illius monete:q̄ habet ibi in vsu.ff.de lega.3°.l.nummis. Sed nūqd ille sic redem ptus fiet redimētis seruus: Rndeo ꝙ nō sed reddet ei pecuniā : ⁊ erit liber.ar.insti.de noxa act.§.dñs. Et si nō potest ei reddere ho stiati q̄rat : vel ipsi redimēti aliquāto tpe ad arbitriū boni viri seruiat.ar. 26.q.i.de rapto ribus. Si tñ ab aliquo ex pietate redimat aīo non repetēdi:nec pciū reddet: nec p pre cio seruiet:q: qd ex pietate dat : ꝓhibet ius ne repetat. Quod semp p̄sumit:nisi cōtrariū ptestetur .ff.de reli.⁊ sumpti. fune.l.⁊ si quis §.sed interdū. Quid si plures cōcurrāt ad redimendū. Respōdet Goffre.⁊ Hostien ꝙ epūs loci eligat magis idoneū.ar.ff.de act.. l.si plures. Vel si sint pares:ep̄s gratificet cui velit.ar.extra de iurepatro.cū aduocatus.

Sed nūqd xpianus potest emere iudeum vel paganū: Rndeo ꝙ sic.extra eo.⁊ si iude⁹ Sed iudeū secum in familia nō habebit.28. q.i.sepe.⁊.c.nullus. Et si ille velit fieri xpian⁹ non potest ꝓhiberi. 19.q.2.due. ⁊ extra.de re nūci.nisi cū p̄dē.§.sed dices. Baptizat⁹ tñ : e manebit ſuus dñi.12.q.2.eccl'iarū seruos.

De hereticis.ti.58.

Ostea ꝯsiderandū est de hereticis. Et p̄mo quis: ⁊ quot modis dicit hereticus. 2° qua pena feriant heretici. 3° qua pena feriant fautores eoꝝ. 4° q̄ pena feriāt dñi negligentes extirpare heresim. 5° qualiter ab heresi rediens recipiat. 6° qs relapsus censeat. 7° qui notarii: ⁊ qui testes in officium inqsitiōis admittant. 8° quāta ⁊ qualis potestas inqsitoribus dat. Circa primū sciēdum ꝙ nomē heresis grece: sonat electione3 latine. Loqmur aūt nūc de heresi:ſm ꝙ ē circa ea que sūt fidei. Electio eni est eorum que sunt ad finem p̄supposito fine. Et ideo recte dicit heresis species infidelitatis:ptinens ad eos qui Christi fidem ꝓfitent : sed eius doctrinā puertūt. Ubi eni Christo tanq̄ fini assētiūt:sed in eligēdo ea de quibus Christo assentiant:deficiūt: q: non eligūt ea q̄ vere sūt a Christo tradita: sed ea q̄ suggerit sibi mēs ꝓpria. Inuenit aūt heretic⁹ dici multipliciter. Dicit eni hereticus errās in fide. Unde Aug.dicit ꝙ hereticus ē qui falsam opīone3 de fide vel gignit ut heresiarcha sc3 Arrius. Sabellius ⁊ Macedonius. vel sequit :ut q heresiarcham imitat :ut arriani. sabelliani.et macedoniani. 24.q.3.hereticus.⁊ ca° quidā. Dicit aūt hereticus:ut dicit Hierony.q scripturam aliter ītelligit q̄ spūs scūs a quo scripta ē efflagitat:l3 ab eccl'a nō recesserit.24.q. 3.heresis. Hoc aūt facit qui expositionē facit scripture ad h retorquet: qd cōtrariat ei qd reuelauit spūs spūs. Uñ Ezech.13.dicit d falsis ꝓphetis.ꝙ pseuerauerūt cōfirmare sermonem:sc3 p falsas expositiōes scripture. Dicit etiā hereticus q a sacramētis eccl'ie ⁊ ꝯmunione fideliū est diuisus.4.q.i. ꝙ autē hi.ut excōicatus. Dicit etiā hereticus q est sacramentoꝝ puersor:ut simoniac⁹ qui vendit vl' emit bona spūalia vel eccl'ie sacramēta : ut i.q.i.p̄sbyter.⁊.e.q.3.puenit. Item dubius in fide. extra.eo.c.i. Uñ i leui articulo deuiās a fide censet hereticus.C.e.l.2. Item qui conat auferre eccl'ie Romāe p̄uilegiū a xpo sibi traditum dis.22.c.i. Oēs p̄dictos.6. modos ponit gof.⁊ Hosti. Addit aūt p̄dict. Host.s.ꝙ large pōt dici hereticus oīs q nō tenet articulos fidei. Et sic iudei ⁊ gentiles sunt heretici. Et h modo nō oīs hereticus est excōicatus. Item dr hereticus q cōmunionē eccl'ie catholice non recipit.i auc.de p̄uile.dotī here.mu.non p̄.post p̄ncipiū.coll.8. Item q transgreditur p̄cepta sedis ap'lice.dis.19.nulli. Item qui nō recipit ea dis.20.de libellis. Sed stricte dicit hereticus : qui aliter sentit de articulis fidei q̄ eccl'ia Romana.24. q.i hec est fides. Itē nō est docendū nec sentiendū de sacramētis eccl'ie alit q̄ sentit eccl'ia Romana. Ubi eni q faciūt hoc si sit notoriū ⁊ oēs alii l3 ab initio occulti. Ex quo singuli ep̄i p suas dioces.cū consilio clericoꝝ vel ipi clerici sede vacante cum consilio si oportuerit vicinoꝝ ep̄oꝝ eos iudicauerint hereticos:sunt anathematis per petuo vinculo innodati.extra eo. ad abolendam.rn̄so.i. Hec Host. Numerātur aūt.24. q.3.quidā.vsq3 ad finem questiōis secte hereticoꝝ.78.quarū.9.vltimas nō nomiat auctor

spāli nomine. Sunt autē oēs hereses hodie dānate.extra eo. ad abolendam. Est autē p̄sentis intentionis considerare de hereticis s̄m primum modum dicendi hereticum: s̄m quem etiā modū dicitur hereticus qui d̄ articulis fidei vel sacramētis eccl'ie sentit alit̄ q̄z Romana eccl'ia. Sciendū aūt: q̄ sicut dicit Aug. et habet. 24. q. 3. dixit ap̄l'us: si quidam sniam suam lz puersam nulla pertinaci animositate defendūt: querūt aūt cauta sollicitudine veritatem: parati corrigi cū inuenerint: non sunt inter hereticos cōputandi: quia scz non habent electionē contrariā doctrine eccl'ie. Si quis autē determinatiōi vl'is ecclesie ptinaciter resisteret: hereticus cēseretur. Cuius quidē auctoritas p̄ncipaliter in papa residet. 24. q. 1. quotiens et c. hec est fides. Ex his patet q̄ nō quicūq̄ deuiat a fide: sz q ptinaciter deuiat, p̄prie dicit̄ hereticus. Nū quid heresis ad oīa credibilia se extendit? R̄ndet Alex. an. z. t. z. c. de heresi. ar. 7. c. q̄ heresis ad tria genera credibiliū extendit̄ p oppositionē ad fidem: tñ s̄m quandā analogiam. Nam ratio fidei primo et principaliter ē circa articulos fidei: et p oppositum heresis. 2° fides extendit̄ ad illa q̄ docet sacra scriptura circa mores: ut q̄ fornicatio ē peccatū mortale: et p oppositū heresis. 3° fides extendit̄ ad historias in biblia cōtentas: et p oppositū heresis. Qui enī assereret aliquā historiā biblie esse falsam: et hoc ptinaciter: heretic⁹ censeret̄. Prima credibilia p̄us creduntur: et postea intelliguntur. 2ª simul intelliguntur et credūtur. 3ª creduntur et nunq̄ intelliguntur. Sed nunquid excusatur aliquis ab errore si teneat opinionē magistri quem audit? R̄ndeo. In his q̄ nō ptinent ad fidem vel mores: potest aliquis sine periculo sequi hāc opinionē: vel illam. In his v̄o q̄ ptinent ad fidem vel bonos mores: nullus excusat̄ si sequat̄ opinionem erroneā alicuius. In dubiis enī non debet quis de facili assentire. sed ut dicit. Aug. li° 3° de doctrina x̄piana debet cōsulere regulam fidei: quam de locis planiorib⁹ sacre scripture et auctoritate eccl'ie pcepit. Qui ḡ assētit opinioni alicuius manifeste cōtrarie sacre scripture: vel etiā publice doctrine eccl'ie: excusari non potest ab errore. Et hic nota q̄ s̄m Alex. an. vbi. s̄. ar. 1. questiuncula. z. c. tria concurrūt ad pfectam rationē heresis. s. falsa credulitas in rationali: puersa volūtas in cōcupiscibili: et defensionis siue impugnationis ptinacitas ex pte irascibilis. S̄m primū attenditur illud Hierony. scz qui scripturam etc. ut. s̄. s̄m primum et 2m attenditur descriptio Augusti. li° de vtilitate credendi. s. q̄ hereticus est qui alicuius temporalis commodi et maxime glorie principatusq̄ gratia falsas opiniones: vel nouas gignit: vel sequitur. Et tangit hic Augusti. illud quod freq̄nēter accidit: cum dicit. Qui alicuius etc. Scdm vero 3m suppositis p̄ et 2° attenditur diffinitio que ponitur in glo. sup illud. i. Corinth. ii. Audio inter vos scissuras esse. Qui ingt i eccl'ia dei praua sua dogmata defensare persistūt heretici sunt.

Sequit̄ videre de 2°. s. qua pena heretici feriant̄. Circa quod nota q̄ puniuntur vitatione: excōmunicatiōe: depositiōe: rerum ablatiōe: et militari psecutiōe. Puniūtur quidē vitatōe. Circa q̄d nota s̄m Alex. an. z. t. z. c. de heresi. ar. 10. o. q̄ multiplex est cōmunio: et simili[t] multiplex est cōmunionis p̄uatio. Est enī cōmunio sp̄ualis. s. que ē in consensu vero vel interp̄tatiuo. Et h̄ mō nō est cum hereticis cōmunicandū. Sic itelligit̄ illud. z. Corinth. 6. Exite de medio eoꝝ. Glo. Sp̄ualiter. s. ut eorum scelera increpetis. 2° est cōmunio in sacramētis. Et h̄ mō etiā non est cōmunicandū cum hereticis notatis siue nomiatis. Qui etiā lz non sint notati siue nomiati q̄tum tamē est d̄ se priuant̄ effectu cōmuniōis sacramentoꝝ quia ipso iure sunt excōmunicati: siue sint occulti: siue manifesti extra de hereti. excōmunicamus. 3° est cōmunio in cibo: potu et huiusmōi. Et h̄ etiam modo non est cōmunicandū cum illis hereticis: qui p̄cisi sunt ab eccl'ia nomiatim. 4° ē cōmunio corpalis: ut cohabitatio in eadē ciuitate. Et talis cōmunio non vitabat̄ in principio p̄pter multitudinē hereticoꝝ. et etiā adhuc alicubi nō vitat̄. Si aūt ab aliquibus timeret̄ de lapsu: tutius esset non habitare cū eis. Et s̄m hanc distinctionē solui possunt si qua obiiciant̄. Sed obiicit̄ illud. Mathei 13. Ne fortasse colligētes zizania eradicetis simul et triticum: sinite vtraq̄ crescere vsq̄ ad messem. Zizania sunt heretici: triticū fideles: messis finis secu'i. ḡ heretici sūt tolerādi iter fideles: et non sunt ab eis separādi vel vitādi vsq̄ ad finem seculi. R̄ndeo. Illud dictū potest intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis deprehendi non potest. Tales enī et si excōmunicent̄ excōmunicatiōe generali: nō tñ excōmunicatōe p̄sonali: nec exterminent̄ gladio maīali: nisi cū multitudine infideliū manifestoꝝ inueniant̄. Vel intelligi potest de catholicis malis. Vñ Rabanus. Habēs discretionis exemplū equanimiter tolerare debet malos p̄pter bonos. 2m autē est q̄ messis dicit̄ illud tēpus quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ sunt abiiciendi euāgelica falce

Scd̄m hoc intelligit̄ pmissio ꝑ tēpore illo: quo nō discernit̄ plene an sit hereticus. Cum aūt īnotuerit plene eccl'e corruptio sua ē ꝑsonaliter ꝑcidendus. Vn̄ Aug. li° de vera religi. dicit sentētialiter ꝙ in eccl'a tandiu sustinet̄ error alicui⁹ donec aut accusationē īueniat: aut opinionē prauā ptinaciter defendat. Cū aūt dicit̄. i. Corinth. iz. Necesse est hereses esse. ibi dicit̄. necesse ē illud qđ ē vtile ꝑ accidens. siue ꝑter intentionē hereticoꝝ. s. ad hoc ut ab his qui se exercēt in diuina scriptura: pigritia eam discutiēdi excutiat̄: ꝛ magis fidei veritas declaretur. Et hoc habetur ex glo. ibidem. Vn̄ ꝛ ſm ꝙ habetur ex glo. sup illud Isa. 7°. Hec dicit dn̄s deus ꝛc̄. semꝑ scȝ vsq; ad finem seculi erūt aliq̄ hereses: vel malitie boni ad exercēdū fideliū patiētiam ꝛ sapiam. Puniūtur etiā heretici excōmunicatione. q: oīs hereticus siue occultus siue manifestus est ipso iure excōmunicatōe maiori excōicatus: extra eo. ad abolendam.

Itē depositiōe. q: indistincte siue sit clericus. siue laicus. papa vel Imꝑator. vel glibȝ inferior deponi debet ab oīni dignitate dis. 40. si papa. ꝛ. z4. q. i. q ꝯtra pacē. ꝛ extra eo. ad abolendā. Damnati vͦo p̄sentib⁹ secularibus ꝑtātib⁹: aut eoꝝ baliuis relinquāt̄ aiaduersiōe debita puniēdi. Clericus p̄us a suis ordinibus degradatur nisi cōtinuo post dep̄hensionē erroris sponte ac canonice recurreret ad fidei vnitatē: extra eo. ad abolendam. ꝛ. c. excōicamus. i. ꝛ ca° excōicamus z°. Degdatiōem aūt in tali casu siue p̄sbyteri siue alterius in sacris cōstituti facere poterit solus ep̄us ꝓprius cōuocatis abbatibus aliisq; p̄latis ꝛ religiosis psonis: ac lr̄atis sue dioceſ de quibus videbitur expedire. li. 6° eo. ca°. i. Et ſm Jo. an. p h̄ ꝙ dicitur solus. nō excluditur capitulū suū. i8. q. z. nullā. Degradatione aūt celebrata dicet ep̄s potestati: ꝙ ī suū forum recipiat degradatū. Et sic intelligitur sibi tradi. Pro eo tn̄ debet efficacit̄ eccl'a rogare vt citra mortē puniatur: extra. e. de ver. signi. nouimus. Sūt aūt heretici ſm leges puniendi vltimo supplitio. C. eo. arriani. De cōsuetudine tn̄ cremātur. Sed quō dep̄hendetur error? R̄ndeo. Dicunt aliqui ꝙ error dep̄hēditur aliquādo ꝑ facti euidētiā. Aliqñ ꝑ confessionē in aure factā. Aliqñ ꝑ ꝓbationem testium vel instrumētoꝝ. Dixerūt ḡ aliqui ꝙ p̄dicta exceptio. s. nisi continuo. intelligitur de dep̄hensiōe erroris ſm duos p̄mos modos. Aliqui aūt dixerūt ꝙ etiā ſm 3ᵐ modum. Sed q̄a ſm Rod. cōsuetudo alit̄ se habet que est optima legū interpres. credit ipse Rod. sine p̄iudicio ꝙ loqtur tn̄ de dep̄hensiōe erroris in facto. s. cū inuenitur p̄dicās vł docens errorē: aut faciēs reuerētia ſm ritum taliū. quo mō dicitur furtū dep̄hensum cum fur dep̄henditur in furando: vel cū furto antequā se recipiat ad locū destinatū. Vn̄ post talem dep̄hensionē licet sic dep̄henso ad vnitatem fidei reuerti ꝯtinuo. i. anteq̄ȝ diuertat ad actū cōtrariū. Vel sicut aliq̄ volūt. ꝛ alicubi de cōsuetudine seruatur ꝯtinuo. i. p̄ma die q̄ examinatur causa illa. Ita etiā ꝙ hoc faciat sponte. i. nō motu ꝓbationū: vel cruciatuū. ꝛ canonice: ita ꝙ parat⁹ sit heresim abiurare: ꝛ ad mandatū eccl'ie penitere: Siqui aūt de p̄dictis postq̄ȝ fuerint dep̄hēsi redire noluerit ad agendū condignā penitentiā sunt in ꝑpetuo carcere detrudēdi: extra eo. excōicamus z. §. siqui. Item puniūtur rerum ablātiōe. quia oīa bona eoꝝ confiscari debent eccl'ie cui seruiebāt: si clerici erāt. Et ideȝ est si erāt laici eccl'ie tꝑaliter subiecti. Alioꝝ vero laicoꝝ bona principibus: extra eo. excōicamus z. ꝛ dis. 8. quo iure. Sunt aūt bona hereticoꝝ ipso iure cōfiscata sed nō debēt app̄hendi ꝑ dn̄m secularē: nisi p̄us fuerit denūciatū sup crimīe ꝑ eccl'iasticū iudicē q hoc possit. li. 6°. e. cū ſm. Sunt aūt cōfiscata a tēpore criminis cōmissi. C. eo. l. 4. etiā si habeat filios catholicos ſm Jo. an. q: nec textus distinguit. Nō tn̄ ꝓpter heresim viroꝝ dotes vxorū catholicarū confiscari debēt: nisi ipse forte cōtraxisent cum illis: quos tales tūc esse sciebāt li°. 6°. e. decreuit. Item vasalli sunt ipso iure absoluti a fidelitate in omni pacto vallato q̄cunq; firmitate: q̄ hereticis tenebant̄: extra eo. c. fina. Item militari psecutiōe: q: si aliter fieri non potest manu militari oīa bona debent eis auferri: q: nullo iure possunt ab eis possideri. dis. 8. quo iure. ꝛ z3. q. 7. ca°. i. z. ꝛ 3. Sed nūquid catholici possunt hereticos auctoritate ꝓpria spoliare? Videt̄ ꝙ sic. Videtur enī eccl'ia eis dare generalē auctoritatem ipsos exterminādi. Concedit etiā exterminantibus idem p̄uilegiū qđ euntibus in t'rre sancte subsidiū est cōcessum. z3. q. 8. scire vos ꝛ. c. hortatu. ꝛ. c. oī timore. ꝛ extra eo. excōicamus. i. §. catholici. Tamē satis videt̄ tutū ꝙ semper fiat ex dicto p̄ncipis: vel eccl'ie ne ab aliis ex cupiditate vel vltiōe potius q̄ȝ ex iusticia vel obediētia videant̄ pugnare. z3. q. i. quid culpat̄. Quid si cōuertant̄ postea ad fideȝ? Nunqd eis ablata restituent̄? R̄ndeo ꝙ nō: nisi ex gr̄a. extra eo. vergēti. in fine.

Quid si heretici habeāt filios vel alios cōsanguineos orthodoxos. Nūquid illi bona sua debent habere. Videt̄ ꝙ sic: q: h̄ dicūt leges. C. eo. manicheos. ꝛ. l. cognouim⁹: ꝛ in

aut.ibi signata.idem in nestorianis.Sed cõtrariũ videt: q2 Innoc.arguens a minori de crimine lese maiestatis terrene:ad crimẽ lese maiestatis diuine: cõstituit etiã filios orthodoxos a paternis bonis penitus excludẽdos extra eo.vergẽtis.in fine. Quid videt intelligendũ fm Ray.cũ pater publice pdicat cõtra fidem. vel publice pfitetur vel defendit errorem.vel coram plato suo est conuictus: vel cõfessus.vel sentẽtialit cõdemnatus de heresi.extra de verbo.signi.sup qbusdam.

Sed circa hoc distinguit Lauren.z Jo.q illud.c.vergentis corrigit leges illas. Quod etiã videt sensisse Ray. z Inno. sup.c.excõicamus.ar.ff.de legi.z cõsti.non est nouũ.z extra de cogna spiri.c.i.Goff.aũt dicit q decretalis pualet legibus in tris eccl'ie Romane tẽporaliter subiectis: ut in pncipio decre.inuit manifeste.Leges vo pualent in alijs terris:cũ cõtineant equitatẽ:decretalis aũt rigorem.Equitas eni preferenda est rigori z iuri stricto.C.de iudi.l.placuit. z ff.eo.l.eum. Leges aũt puniũt filios eoz qui cõmittũt crimẽ lese maiestatis: q2 timuerũt ne imitarent patres.6.q.i.si qs cũ militibus.Sed si eccl'ia videat p indicia certa fidẽ z deuotiõem filiorũ hereticoz quõ puniet eos:cũ filius nõ debeat puniri p patre.C.ne filius p pre.l.i. z l.patris.z cũ eccl'ia oẽs debeat iuuare z amare. 8.q.i.clemens.Sed Goff.credit q Inno.cõsiderauit q parẽtes puniũtur in penis filioz ff.quod me.cau.l.isti quidẽ. Et sepe punit eccl'ia tpaliter p delicto patris.3. q.vlti. cum multe.Hec Goff. Item emãcipatio filiorũ illoz:quoz parentes post emãci patiõem hi9 apparuerint ante ipsam ad heretice supersti tiõis vitiũ declinasse:nulla est:velut facta õ hõibus sui iuris:q2 filij hereticoz nõ sunt in ptãte eoz.li°.6°.eo.quicunq.§.4. Item religiosi sunt immutatiõis pena vel alia grauius puniendi q̃ seculares: sc3 laici vel clerici: si inuenti fuerint in heresi vel similib9 deliqsse li.6°. eo.accusatus.§.si. ad hoc ar extra.e.ca°. penul.§.i.De cõsimilibus habes li.6°.eo.ca°. accusatus.§.sacerdotes. Item heretici puniũtur in sepultura:z in sepeliẽtib9 eos.Nõ eni debẽt tradi eccl'iastice sepulture. Tradẽtes vo sciẽter sepulture hereticos:credentes receptatores:defẽsores: vl' fautores eoz sũt excõicati vsq ad satisfactionẽ idoneã. Nec absoluũtur nisi publice pprijs manibus extumulẽt:z pjciant hi9 corpa damnatorũ. z locus ille ppetuo careat sepultura.li.6°.eo. quicunq in pncipio.Per hoc q dicit sciẽt p3 fm Jo.an.q ignorãtia pbabilis eos excusat.extra de cleri.excõi.mi.aplice. Item q dicit extumulẽt zc.intelligit esse verum fm Jo.an.si ossa eoz discerni pñt ab ossib9 aliorum fideliũ:al's secus ẽ.extra de sepul.sacris

Itẽ heretici credẽtes receptatores:defẽsores:z fautores eoz:ipsorũq filij vsq ad 2am. gnãtiõem ad nullũ eccl'iasticũ beneficiũ: seu publicum officiũ admittat. Et si secus actũ fuerit:irritũ erit.li 6°.eo.quicunq.§.3. Nota fm Jo.an.ibidem q p h qd dicit vsq ad 2am generationẽ cõphendunt pmus z 2us gradus.i.filij z filiorum filij in linea paterna. Sed extendit tñ ad gradum primũ in linea materna.li.6°.c.statutũ.§.z.z.R. Unde si Titius fuit hereticus receptator vl' huiusmodi z habuit filium z filiam vterq3.s.filius z fil a subiacebit isti prohibitiõi. z etiã filij filij: nõ aũt filij filie. Item si mulier aliqua est heretica z habeat filios:ipsi in hac phibitiõe includunt:nõ aũt filij filioz. Et h est vez si pater sit catholicus:z nõ habeat eius respectus Et intelligit h de filijs nõ infectis. Filij eni infecti de peccato pprio punirent. Itẽ quicunq viri eccl'iastici ad pces huiusmõi pestilentiũ psonarũ psonatus dignitates z q̃cũq alia beneficia sũt adepti ipsis sic acqsitis: ipo facto sũt priuati:ita q etiam habitis ppetuo carent.Et si receperũt illa sciẽter.s.q2 sciebãt ipsos esse tales: non sunt ad alia vel similia postea admittẽdi li.6°.e.quicũq.§.z. Item qui fuerĩt inuenti sola suspitiõe notabiles de heresi nisi ad arbitriũ epi se purgauerĩt:sentẽtie simi'i subiacebũt.extra eo.ad abolẽdam. §.laicus.z extra de sen. excõi.ut fame. Item fm Hosti.suspectus ex diffidẽtia morũ: vl' al's si vocatus confitet timore probatiõis z speraf de correctiõe: põt ei iudex iniũcta sibi penitẽtia salutari parcere z multomagis si venerit sponte.Si aũt diffideret z sit infamatus:si non potest conuinci:expurgabit se:qd si nõ fecerit:punit ut cõuictus.Infamat aũt quis de heresi etiã argumẽto leui .i. probabili.i.si nullo mõ velit iurare: vel huiusmõi. Itẽ si suspect9 de heresi vocatus ab eo cui9 interest ut de fide respõdeat: excõicatus fuerit pro eo q parere subterfugit: vel cõtumaciter se absentauerit:z excõicatiõem p annũ sustinuerit aĩo ptinaci:extũc velut hereticus cõdemnet.li.6° eo.cũ cõtumacia.Et fm Jo. an. notat ibidẽ p hoc q dicit vocatus ut de fide rñdeat. ad hoc q decretũ habeat locũ requirit q hoc sit expssum.s. ut de fide veniat responsurus.

Equit videre de 3°. scil3 de pena credentiũ z fautoz hereticoz. Circa qd sciẽdũ: q pter penas proxĩo supius taxatas:credẽtes receptatores:defensores:z

auctores eorũ ipo iure sunt excõicati maior excõicatiõe: extra eo. excõicamus. Jtẽ si qs taliũ postq̃ fuerit ab ecctia excõicatiõe innodatus: nõ satisfecerit infra annũ a lata sententia: ipo iure tũc ẽ infamis effect⁹: nec exercere põt aliqđ officiũ legitimũ. i. qđ a iure sortit effectũ: ⁊ si fecerit nõ valebit qcquid p eum dictũ vel factũ fuerit. Si vo fuerit cleric⁹ ab oĩ officio ⁊ bñficio suspendat. Et si aliquis clericus hi⁹ pestilentibus ecclesiastica sacramẽta exhibuerit: vt eos sepulture tradiderit: vel oblatiões eoꝝ vel elemosynas receperit puari debet officio suo: ad qđ nũq̃ restituet sine idulgẽtia sedis aptice spãli. Et idẽ ẽ nõ obstãte aliq̃ puilegio đ regulari. obseruãdũ extra eo. ad abolendã: ⁊. c. vergẽtis.

Sequit videre de 4°. s. qua pena feriant rectores negligẽtes hereticos extirpare. Circa qđ sciẽdũ q̃ tales sũt monẽdi: ⁊ si ncce fuerit p ecctiasticã censurã cogẽdi oẽs hereticos ab ecctia inodatos de suis prouĩcijs bona fide: pro suis virib⁹ exterminare. Et cũ de nouo qs eligit in rectorẽ perpetuũ vt tpalẽ debet h ipm iurare. Si vo propter suã negligẽtiam excõicatus fuerit ⁊ infra annũ non satisfecerit significari debet dño pape ut ipe vasallos oẽs ab eius fidelitate denũciet absolutos: ⁊ trã exponat catholicis occupandã ⁊ illũ si videbit expedire deponat a sua dignitate. Sed nũqd añ denũciationem hi⁹ statim cũ esset excõicat⁹ erunt vasalli absoluti. Rndet Hugo: q̃ erũt absoluti vasalli ab exhibitione eorum q̃ hi⁹ fidelitas exegisset nõ ab ipa fidelitate sic notatũ est. 15. q. 6. nos sctõrum. ⁊. c. iuratos. Insup epi ⁊ archiepi qui circa extirpandaꝫ heresim negligẽtes fuerĩt cũ illud indicijs certis patebit ab epali officio deponãt. Jn quorũ loco debẽt alii substitui q velint ⁊ possint hereticam cõfundere prauitatẽ. Oĩa supradicta pbãt extra eo. si aduersus ⁊. c. excõicamus. 2°. Jtẽ ɓm Hosti. epi tenent saltẽ semel in ãno p se vel p alios ad h idoneos q̃rere hereticos vbi ẽ fama eos habitare: ⁊ cogere iurare q̃s credũt de h aliqđ scire ut indicẽt hereticos: si quos hñt suspectos ppter pticularia cõuẽticula: vel alia signa extra eo. cuꝫ ex iniũcto. Jtem illi q pſũt ciuitati: vel loco alicui ad pſens: vel pfuerit in futurũ: quocũq̃ noĩe censeant ad reqsitiõem eoꝝ: quorũ interest: debẽt iurare pcipue attẽdere ⁊ iniolabilit seruare: ac facere ab oibus suis subditis obseruari toto tpe regimĩs sui: cõstitutiones in fauorẽ fidei a sede aptica pmulgatas: ac etiã approbatas: q̃s q iurare noluerit ⁊ seruare: ut infamis ⁊ tanq̃ hereticorũ fautor: ac de fide suspectus officio ⁊ honore sui regimis spolietur. Nec vlteri⁹ ad dignitatẽ aliquã: vt officiũ publicũ assumat. Nec teneat aliqđ qđ fecerit ut ptãs. balinus. consul. vel rector extra li°. 6°. eo. vt officiũ. §. statuimus. Jtẽ rectores locorũ q̃cũq̃ noĩe censeãt đ crimie heresis se nõ pñt nisi ɓm beneplacitũ inqsitorũ intromittere. Quibus etiã tenẽt in his q̃ ptinẽt ad suũ officiũ obedire: ⁊ dãnatos ab eisdem relictos sibi. statim debita pena puniẽdos suscipere: nõ obstãte aliq̃ appellatiõe. Cõtrariũ vo faciẽtes: ⁊ nõ parẽtes eisq; in h nõ fauentes sũt excõicati. Et si excõicatiõem p annũ sustinuerint animo ptinaci: debent extũc velut heretici ɔdemnari. li. 6°. eo. ut iquisitores Ab illa aũt excõicatiõe põt epus eos absoluere qa nõ reseruat pape. Sed qđ si epus ⁊ inqsitor in mãdato discordãt q: vn⁹ mandat puniri alter dimitti. Rndet Jo. an. q̃ satis supsedendũ videt donec papa cõsulatur li. 6°. eo. p hoc. Jtem rectores alicui⁹ regni p uincie seu loci lꝫ sint excõicati excõicatione maiori etiã publice: vel defacto tñ ⁊ non de iure: iurisdictiõem habẽtes: ⁊ eoꝝ officiales ad reqsitiõem ordinarioꝝ vel delegatoꝝ iporũ: aut inqsitorũ heretice prauitatis: nõ valẽtiũ sine more dispendio vel negocij periculo ad supiores recurrere: q legitime possint in his locis iusticiã exequi. possunt ⁊ debẽt iusticiã: ⁊ suũ officiũ exercere cõtra hereticos credẽtes. fautores ⁊ receptatores. ⁊ defensores eorum. Et regrentes hi⁹ excõicatos propter hoc excõmunicatiõem hi⁹ nõ incidunt scilꝫ maiorẽ vel minorẽ ɓm Jo. an. Non tamen ideo plibatis rectorib⁹. vel officialibus eorũdem in alijs casibus intelligit eẽ concessum aliquid. vel pmissuꝫ. li. 6°. eo. psidentes.

Nota ɓm Jo. an. de hoc qđ dicit sine more dispẽdio: q̃ qñ possent h sine more dispẽdio: eẽnt excõicati. eos regrendo. q: cõicans excõicato est excõicatus: seruata distinctõe extra de sen. excõi. nuper. Ex pdictis colligi. q̃ principes seculi ⁊ dñi tẽporales nõ tñ ppter heresim suã sꝫ etiã ppter negligentiaꝫ extirpãdi heresim aliorũ sũt excõicãdi ab ecclesia deponẽdi: de tris suis expellẽdi. ⁊ tre eorũ occupande a catholicis pñt exponi. Et idem si pnceps circa regnũ et iusticiã faciendam inuẽtus fuerit negligẽs insufficiẽs et ineptus. 17. q. 4. si qs deinceps. et. ii. q. i. nullus. et. 32. q. 5. pceptuꝫ. Vñ Zacharias papa deposuit Ludouicũ regẽ Francorũ pdecessoreꝫ Pipini pris karoli. 15. q. 6. alius. Et Inno. Ottonẽ Jmpatorẽ: Rõ. huius ẽ. q: quilibet nullo excepto ɔtrahit forũ ecctie ex pctõ. extra de iudi. nouit. Põt etiã ecctia ppter ipoꝝ

iudicū negligentiā: de illoꝝ subditis iudicare extra de fo.cōpe.c.ex trāsmissa. ⁊.c.lȝ.⁊.c.ex tenore.23.q.5.admīstratores. Certuȝ est eni ꝙ deus ē sup oēs ptātes.di.8.q̄ cōtra mores.in fi.Ergo ⁊ ei⁹ vicarius: q vices gerit in terris extra ð trāſ la.pla.inter corpalia. Unde dicit dn̄s ad Hieremiā. Ecce cōstitui te pncipem sup oēs gentes ⁊ regna.36.di.§.ecce ꝙ. Et h̄ ꝓm Hof. maxie locū habȝ etiam si pnceps de cui⁹ pena querit: aliū secularē supiorē nō habet.

Equit videre de 5°.s.q̄liter ab heresi rediēs recipiat. Circa qð sciēdū: ꝙ si aliqs hereric⁹ vl̄ hereticoꝝ credēs receptator: fautor: defensor: necnō ⁊ de heresi infamatus: vl̄ suspectus ad vnitatē eccl̄ie redire voluerit ad arbitriū epi ꝓprij pus abiurare debet errorē ⁊ ꝓmittere: ⁊ etiaȝ p scripturā firmare: ꝙ tenebit firmit ad mādatum eccl̄ie catholicā fidē. Et h̄ publice vel puate: ꝓm ꝙ eius crimē fuerit publicū vel puatum i.q:7.q̄tiens,⁊ de cōse.dis.2.Ego Berēgariuſ ⁊ extra eo.ad abolendā. Postea debet ꝓm ecclesie formam absolui. De q̄ habet.ii.q.3.cū aliqs.⁊ extra de sen.ex cū desideres. Postea ei debet imponi qð ī talib⁹ solet iniūgi: ut in c.q̄tiens.⁊.c.Ego Berēgarius: supius allegatis. Et qn̄ tales volūt reuerti: ꝓuideri debet solerter ꝙ sint vere cōuersi si debeāt recipi.li.6°.e.ut officiū.§.2. Notādū aūt ꝓm Inno. ⁊ Hosti.extra de sen.ex.sup.c.a nob.2°.ꝙ heretici in extremis agētes: nō recōciliant sine solēnitate pmissa si assit facultas. Si aūt cōfiteri nō pn̄t: signa tn̄ pn̄ie pcesser nt: tūc etiam sine solēnitate pmissa recōciliant. Lex.n.que aliud statueret inhūana eēt. Si qs aūt taliuȝ post abiuratiōem erroris: vel postq̄ ad arbitriū epi ꝓprij se purgauerit: dep̄hēsus fuerit in heresim abiuratā recidisse seculari iudicio est sine vlla audientia relinquēdus.extra eo. ad abolendā.§.illos. Et intelligitur hoc ꝓm Rod.qn̄ dep̄hendit p facti euidentiā: vel per ꝯfessionē ꝓpriā: vel p testes. In quo cāu nō parcit ei: nec quo ad vitā: nec q̄ ad tpalē sb̄aȝ Si aūt sine huiusmōi dep̄hēsiōe occulte a fide recedat ⁊ occulte penitēs ad eccl̄iaȝ redeat: sibi parcet quo ad vtrūq̄: ⁊ absolui poterit etiā p p̄sbyterū simplicē: nisi ep̄s sibi taliū ret nuerit absolutiōem. Non ē aūt ꝯtra predicta illud qð dicit.23.q.4.duo ista.s.ꝙ ecclesia nulli claudit gremiū redeūdi: q2 hoc intelligit q̄tū ad ea q ptinēt ad salutē aīe.s.q̄tum ad admīstratiōem sacramentoꝝ.s.pn̄ie ⁊ eucharistie: si ea humilit petierint ⁊ in eis penitētie māifesta signa apparuerit. Ille aūt.§.illos intelligit q̄ ad penaȝ corpalē li.6°.eō.sup eo.

Utrū aūt tales ad fidē conuersi possint de iure cōi vel saltē dispēsatiue ꝓmoueri.vel in ordinibus receptis ab hereticis ministrare. vide.j. tractatu de sacramēto ordinis. titulo a quo ordines hn̄t ꝯferri. Sciendū tn̄ ꝙ tales.s.ab heresi redeūtes de iure cōi nō debēt recipi nisi ad laicā cōmunionē.i.q.7.c.i.adhibet tn̄ circa eos q̄druplicit dispēsatio.sciȝ semiplena: ut recipiant in ordinibus iā receptis sublata eis omni spe ꝓmotiōis.i.q.i.si qs heretice. Plena ut fieri possint p̄sbyteri ⁊ non vltra.i.q 7.cōuenietibus. Plenior ut fieri possint epi ⁊ archiepi: sed nō pmates. dis.12. nos cōsuetudinē. Plenissima nt ad oēs dignitates possint ꝓmoueri.23.q.4.ipa pietas. Quis aūt dispensare possit dicet.j. de sacramento ordinis.titulo de dispēsationibus.

Equitur videre de 6°. sciȝ quis relapsus censeat. Circa qð nota ꝙ qn̄ qs est de heresi accusatus vel suspectus ⁊ nō plene cōtra eū ꝓbat: si heresim ī iudicio abiurabit: ⁊ postea in ipa cōmittit.aut erat cōtra eum orta suspitio magna ⁊ vehemēs. Et tūc debet censeri quadam iuris fictione relapsus. Aut modica ⁊ leuis. Et tūc non debet puniri pena relapsoꝝ ī heresim: lȝ sit grauius puniēdus q̄ si nunq̄ abiurasset li° 6° eo.accusat⁹.rn̄so.i. De hac pena extra eo. ad abolēdā.§.illos q̄ȝ.fictiōe. Iō dicit ꝓm Io.an.q2 nō pōt vere dici relapsus de quo nō constat an fuerit relapsus. Propt tn̄ vehementē suspitiōem fingit lapsus: ita ꝙ post abiuratiōeȝ rediēs finget relapsus. Iura enī sepe fingūt talia. De h̄ de pe.dis.5.fratres.⁊ di.50.ferruȝ Itē q in vna heresis spē vl̄ secta cōmisit: aut in vno fidei articulo vel eccl̄ie sacramēto errauit: ⁊ postea heresim simpl̄r vel gnal̄r abiurauit: si extūc in alia heresis spē siue secta aut articulo alio seu sacr̄o cōuincit; deb ut relapsus ī h̄siȝ iudicari.li.6°.eo.accusat⁹.§.i. Per h̄ qð dicit simpliciter putat Io.an.ꝙ si abiurasset tm̄ ī vno articlo: lȝ relaberet ī alio nō diceret relapsus.q2 īdiffinita nō eqpollet vl̄i ad idē de puit.q2 circa. Putat etiā ꝙ īfamatus nō tenet se de oībus purgare. Si tn̄ hoc faciat valet. Et habebit postea locū pena relapsoꝝ: ut seq̄t in dicto.§. Uel pōt dici ꝓm eundem.ꝙ nō querit an sit relapsus in heresim illā tn q̄ fuerat pmo lapsus. Sed an fuerit relapsus ī heresim post abiuratiōem lapsus: lȝ in alia spē siue secta dicit relapsus. Itē ille de cui⁹ lapsu ī heresim an̄ abiuratiōeȝ cōstiterat vl̄ nūc cōstat: si post abiuratiōem illā heretıcos receptet: deducat: visitet.seu associet: aut dona vl̄ munera eis donet: vl̄ mittat. vl̄ fauorē eis impēdat: q excusari nō possit.etiā

sine abiuratiõe debet iudicari relapsus:cum illũ ex erroris a se pẽus approbati ꝯsequentia nõ sit dubiũ fecisse talia ut in.c.accusatus.§.z. Nota ꝙ donũ ⁊ munus differũt:q₂ mun⁹ ex cã dat: donũ ṽo ex cã ⁊ sine cã.ff.de.ver. sigl.inter donũ. Nota etiã ₣m Jo.an.ꝙ dicit q nõ possit excusari.q₂ si ꝑpter famis nccẽita tem daret.vel q₂ eos eẽ hereticos ignoraret excusaret.De pmo.di.4z.qcscam⁹.De z°.de reg.iuris ignorãtia.

Sequit videre de 7°.s.qui notarij ⁊ q testes in officio inqſitiõis admittant Circa qđ nota. ꝙ cõcedit religiosis oĩbus:q̃ cũ eẽnt in seculo notarie officiũ ha buerũt ⁊ exercuerũt:et etiã clericis seculari bus oĩb⁹ istud officiũ habẽtib⁹:etiã ĩ sacris constituti ꝙ libere possint exercere officium pdictũ quo ad faciẽdũ oĩa q̃ in officio inqſi tiõis ptinẽt ad officiũ notarie:nõ obstãte ali quo statuto contrario canonis.extra ꝺ ℞pt. nõnulli vel ordĩs. Qui imo et pcipit oĩb⁹ et singul' fribus religiõis eiusdẽ cũ inqſitorib⁹ q in seculo illud officiũ habuerũt ⁊ exercue rũt:⁊ illis qbus idẽ officiũ rõe pfati negocij fidei fuit ab aplica sede cõmissũ ⁊ imposte rũ cõmittet li.6°.eo.ut officiũ.§.ad scribẽdas Item cũ inqrit de heresi excõicati:⁊ pticipes vel socij crimĩs ad testimoniũ admittũt con tra hereticos credẽtes:receptatores:fautores ⁊ defensores eoꝝ: si ex circũstãtijs vera dice re psumant.li.6°.eo.in fidei.Secus est si pce datur p modum accusatiõis vel exceptiõis. Tũc eni tales testes nõ admittẽt:ut dicit idẽ Jo.an.Itẽ q₂ in tã graui crimie scꝫ heresis: oꝫ cũ multa cautela pcedi: testes recipiendi sup pdicto crimĩe ipmqꝫ cõtingẽtibus coraꝫ duabus psonis religiosis ⁊ discretis debent examinari:⁊ eorundẽ testiũ depositiões: vel p tabellionẽ si potest haberi vel p duos ido neos viros fidelit cõscribi.li° 6°.eo.ut officiũ §.verũ. Itẽ lꝫ piuri etiã post penitẽtiã a testi monio repellant:si tñ hi qui corã inqſitorib⁹ iurãtes taꝫ de seqꝫ de alijs sup facto heresis dicere veritatẽ eã celãdo deierãt:⁊ postea eti am ex interuallo: al's nihil esset hic fauoris ₣m Jo.an.ut extra de testi.c.vlti. Preterea ve lint corrigere dictũ suũ ꝯtra se ⁊ alios suos cõplices deponẽdo cũ hi⁹ crimẽ sit exceptũ si indicijs mãifestis apparuerit:tales nõ ex le uitate animi:aut fomite odij seu corruptiõe pecunie:sed ȝelo fidei dictuꝫ suũ velle corri gere in fauorẽ fidei:stari deberet eoꝝ attesta tiõibus:tã cõtra seqꝫ ꝯ reliqs:nisi aliud obsi stat.s.qꝫ pdictũ periuriũ:ut in.c.accusat⁹.§.lꝫ Vñ si de falso redarguerẽt eoꝝ dicto nõ sta bit extra de testi.ex tenore.Itẽ filij vel here des illoꝝ:qui dũ eẽnt infirmi petierũt hereti cos cõsolatos:ut ab eis p man⁹ impositiõem reciperẽt cõsolatiõem.sicqꝫ decesserũt admit ti nõ debẽt ad pbandũ ꝙ ipi defũcti cõsola tiõem illã nõ sane mẽtis effecti: vel post pdi tam loquelã receperit:si dũ viuebãt erant de heresi diffamati ⁊ suspecti:aut legitime cõsti terit ꝙ sane mẽtis existẽtes.hi⁹ hereticos pe tierũt:al's pdicti filij vel heredes admitti po terũt ad pbandũ pmissa.s. ꝙ tũc sane mẽtis nõ erãt:vel loquelã pdiderãt:nec memoriaꝫ ordinatã habebãt. Admittent aũt ad pban dũ nõ quidẽ p vxores:filios:familjares: vel de suis aliqs:sed p alios testes fidedignos:⁊ spãlit fidei ȝelatores.li.6°.eo.filij.

Sequit videre de 8°.s.quãta ⁊ qualis ptãs inqſitorib⁹ dat. Circa qđ nota ꝙ ĩ negocio inqſitiõis pcedi põt sim plicit:⁊ de plãto:⁊ sine aduocatoꝝ ⁊ iudicio rũ strepitu ⁊ figura.li.6°.e. statutũ in pn°. Et ₣m Jo.an.p hoc ꝙ dicit sine figura inqſitor nullũ ordinẽ iudiciariũ seruare tenet:immo sufficit sñia solẽniter pmissa. Vñ si ex publi catiõe nominũ accusatoꝝ vel testiũ:ipis graue piculũ ĩmineret:eoꝝ noĩa debẽt expmi: non publice sed secrete corã epõ:vel eo abñte:ei⁹ vicario qñ inqſitor pcedit. Qñ ṽo eps pce cedit corã inqſitore si cõmode possit haberi. Et nihilomin⁹ qñcũqꝫ pcesserit corã aliqb⁹ alijs psonis puidis ⁊ honestis iuriſqꝫ peritis qbus etiã totus pcessus dꝫ ĩtegralit explica ri:⁊ de eoꝝ cõsilio ad sñiam vel cõdemnatio nẽ pcedi:⁊ eis põt eps vel inqſitor secretum indicere:⁊ etiã ĩ eos si reuelauerĩt excõicatio nis sñiam pmulgare.Ita tñ ꝙ hac de cã inq sitor nõ excõicet epm:nec ecõuerso. Tenet tñ vtqꝫ p obediẽtiã pape ad hi⁹ pceptũ. Ces sante aũt tali piculo:debẽt accusatoꝝ ⁊ testi um noĩa publicari.li.6°.eo.cũ ₣m. Si tñ non publicarẽt nõ tñ propt h pte tacẽte vitiaret pcessus ut dic Jo.an.Ad h li° 6°.de accusa. c.i.⁊ z.Itẽ inqſitores pñt qꝫtũ ad ea q̃ ptinent ad suũ officiũ citatiões:⁊ sñiaꝝ denũciatiões cõmittere pitis:clericũ ⁊ pplm ut eis assistãt ꝯuocare:ꝯ hereticos q ꝺ sua prouicia in aliã se trãstulerint procedere scripta inqſitiõis fa cte:aut processus p quoscũqꝫ auctoritate se dis aplice vel legatoꝝ ei⁹ habitos cõtinentia assignari sibi facere:vna cũ platis penas com mutare ⁊ mitigare:dignitatib⁹ ⁊ alijs benefi cijs eccl'iasticis ac officijs publicis: ⁊ honori bus qbuscũqꝫ eosdẽ hereticos credẽtes rece ptatores ⁊ defensores eoꝝ puare et puatos denũciare.Et h fieri debet q̃ ad bñficia eccle siastica de cõsilio epoꝝ vel vicarioꝝ eoꝝ ĩ ab sentia iporum:nisi ipi sciẽter talibus bñficia

cōtulissent li° 6°.eo.ut cōmissi. Quid d eo q crimē heresis alibi cōmisit:et nō est in pro uicia bi⁹ inqsitoris? R̄ndet Jo.an. q poterit cognoscē:ꝛ ꝯ eū procedē:qꝛ vbi qs iuenitur de crimie cōuenit.C.vbi de cri. agi opor. l.i. Et sic interdū duo inqsitores cognoscerent.

Itē statutū loci cuiuscūq p qd negociū inqsitoris directe vel indirecte vel quolibet retardari posset vel impediri:nullius ē robo ris.Et eius rectores quocūq noīe censeant cogi debent p censurā ecclīasticā illud reuo care:vel saltē sic moderari q p illud ꝓcessus inqsitiōis nullaten⁹ impediat vl retardet li° 6°.e.statutū.Vñ i statuto de nō portādis ar mis excipiet familia inquisitoris:et bis silia.

Nota tñ ꝺm Jo.an.q directe ipediret si statueret:ne aliqs illius loci posset accusari vel ꝯ eū inqri sup crimie heresis:vel etiā ꝯ ali um testificari et hi⁹.Indirecte vo si statueret ne aliqs posset ꝓ aliquo crimie aliquē puni re vel capere:nisi ptās vel silia.Itē officiū in qsitoris etiā re integra nō expirat:mortuo pa pa.li°.6°.e.ne aliq.Itē si sint plures inqsitores i eodē loco simul vl separati: aut singularit pñt in his q̄ reqrit offm̄ suū ꝓcedē ꝓut vtili tas suadebit li.6°eo.ut officiū.rñso.i.Itē inq sitores pñt q̄stuarios cōpescere ab officio p̄ dicatiōis:nisi cōtigerit ꝓ negocio inqsitionis cōgregatiōem fieri vel al's ex h idē negociū impediri.li.6°.eo.ut offm̄.§.cōpescendi. Pñt etiā si indiguerit ꝓ suo officio iuocare auxi liū brachii secularis:ꝯdictores p censurā ec clesiasticā cōpescēdo:nō obstātibus aliqbus ꝑuilegijs qbuscūq sub q̄cūq forma ꝯcessis vel imposterꝝ cōcedēdis ibidē.§.deniq. Itē nullū obstaculū inqsitiōis officio ꝓuenit ex ꝯstōne de duab⁹ dictis edita i cōcilio gnāli ut ibidē in illa ꝯstōne. extra de R̄pt.nōnulli Et ē h quoddā spāle fidei fauori qd nō tolli tur p ꝯstōnem gnālē posteri⁹ editam.li.6°.de R̄pt.statutū.Itē inqsitores de crimine here sis ꝯ epos ꝛ supra nequeūt inqrē:vl ptextu eius ꝓcedere sine spāli mādato sedis aplīce Sed si sciuerit eos in illo crimīe culpabiles eē tenebūt h sedi aplīce nūciare.li. 6°.e. inq sitores.Itē p hoc q negociū heresis alicui a sede aplīca gnāl'r cōmittit diocesanis nō de rogat qn et ipi auctāte ordinaria vel delega ta si hñt possint ꝓcedē in eodē li.6°.eo.p hoc Dū tñ procedāt ꝺm modū inqsitorib⁹ a se de aplīca datū.ut ibidē in fi. Et ꝺm Jo.an. bñ dicit gnāliter: qꝛ secus eēt si certi crimis et certe ꝑsone cōmissio fieret: qꝛ q̄tū ad cāꝫ illā ꝑiudicaret ordinarie ptāti.extra de offi. le.studuisti.Nota q dicit delegata si hñt:qa forte hñt delegatā vl ꝛb hoīe qd accidit i or

dinario:vel a iure:sic videre ē in h crimie su per exēptos.extra eo.ad abolēdā.in fi.Unde de eodē facto pñt epi ꝛ iqsitores inqrere cōi ter vl diuisim.Et si diuisim ꝓcesserit tenent sibi iuicē cōicare ꝓcessus:ut p h possit veri tas:meli⁹ iueniri.Et nisi i h cāu in snie ꝓlati one sibi iuicē deferāt p vtrosq simul snīa ꝓ ferat.ut in.c.p hoc.§.z. Sꝫ qd si ꝓcessus isti sūt ꝯrij? R̄ndeo.Tūc iudices eos q dicunt ꝓ ximiora vitati ꝯsiderabūt:ꝛ p eoꝝ dicta se in formabūt:extra de testi.in nr̄a. Si aūt nō cō ueniūt i snīa ꝓferēda p vtrosq negociū suf ficiēter īstructū ad sedē aplīcā remittāt: ut i c.p hoc.§.z. Nūc aūt offm̄ inqsitiōis dꝫ ex erceri tā p diocesanos q̄ p inqsitores a sede aplīca deputatos:vel etiam p alios ad h ab eisdē substitutos. Quō aūt p eosdē dꝫ exer ceri:ꝛ quō heretici debēt custodiri: ꝛ eis ne cessaria mīstrari:habet 7° li° de hereticis mi toꝝ. Ubi etiā ponit casus suspēsiōis ꝛ excōi catiōis ꝯ inqsitores excessus ibi ꝓhibites cō mittētes. De quo cāu reqre.ȷ̄.li° 7°.ti.z. ca°. 91. Itē nulli cōmitti debet offm̄ inqsitiōis hereticoꝝ:nisi.40.attigēit ānū.Qui si ptextu īstius officij:qūis mō illicito pecuniā ab aliq̄ extorserit:vl etiā sciēter ecclīaꝝ bona ob de lictū clericoꝝ fisco ꝛ ecclīe applicauerit: ipso facto excōicatus erit nec absolui pōt nisi i ar ticulo mortis: donec ei a q̄ extorserit d pecu nia sic extorta plene satisfecerit:nullis sup h ꝑuilegijs:pactis vl remissiōib⁹ valituris. No tarij vo ꝛ officiales dicti officij ꝛ frēs ꝛ socij inqsitorū vel cōmissarioꝝ ipoꝝ q secrete no uerint eosdē talia cōmisisse:tenēt eos grauit arguere i secreto. Et si ea ꝓbare possint p̄la tis eorū nūciare debēt.Qui qdē p̄lati eos in de reos reptos ab offō amouere: ꝛ amotos punire debite siue corrigere debēt:qbus illd agere negligētib⁹ ordinarij p̄dictorū locoꝝ p̄missa oīa sedi aplīce tenēt p obedietiā inti mare. Porro inqsitores nō debēt abuti quō libet cōcessiōe armorū:nec officiales nō sibi nccarios hr̄e talesqꝫ q se ꝯferāt ad sua cū ipis officia exequēda.li.7° d hereti.nolētes. Itē inqsitores possūt p̄sbyteros ꝛ alios clericos q offm̄ inqsitiōis instruēdo hereticos vel eo rū credētes citatos de celāda vitate vl dicē da falsitate:seu liberādo eos idebite fuerit in uēti ipedire.s.māifeste vel nō māifeste: dum mō de hoc possit cōstare a talib⁹ cōpescē : et pena debita castigare tā p captiōem ꝑsonarū q̄ al's ꝺm culpe exigētiā. li° 6°.eo. accusatus §.sacerdotes. Itē qñ qs ꝓ eo q hereticos acceptauit vl defēdit:vl eis fauit:nō tñ extīs heretic⁹:obligauit iqsitorib⁹ bona sua:ad re cipiendā ab eis pniam:ꝛ complēdam:si talis

decedat añq̃ iniūgat sibi pniam nullā ei⁹ here-dibus satisfactōem imponēt. Si vo decedat pnia iā icepta: nō tñ pacta: si p hi⁹ pniā3 onus iposituū fuerat ad salutē pficiēs in bonis eius tpalibus exequēdis: ut q fūdaret vel edificaret eccl'iam: hospitale: vel aligd sil'e: ad cōplemētū eius cogēt ingsitores heredes vl' alios ad q̃s eius bōa cū suo onere deuenerūt: ut i c. accusatus. §. si vero. z. §. porro. S3 5 h q dicit nō exñs hereticus videt esse illō extra. eo. c. penul. vbi dicit q defēsores z fautores hereticorū sunt heretici. Rndeo q illud. c. fin. Jo. an logt nō de fauēte z defendēte sed de credēte. Jtē i cāu q̃ heredes ad successiōj admitti nō debēt ob heresim sui actoris: puta q2 nō fuit reincorpat⁹ vnitati eccl'ie: ingsitores post mortē eius ad occupatiōem bonorū eiusdē pcedē debēt nō obstāte q h eo viuēte: nō fuerit eius morte iniu niente declaratū p sniam: ut in. c. accusatus. §. in eo. vero. Et q dic post mortē itellige vsq3 ad. 40. annos. Postea. n. abdicari nō poterunt etiā ab ecclia romana a filijs catholicis: q illa tanto tpe bona fide possederūt. Qd ē ve ū si parētes tpe mortis catholici putabāt. li. 6°. de prescriptī. c. fi. Jtē ingsitores heresis a sede apl'ica deputati: z multomin⁹ alij se nō debēt intromittere ō diuinatiōib⁹ z sortilegijs nisi saperēt heresim māifeste: ut i. c. accusatus. §. sane. Māifeste aūt saperēt heresi3 ut dicit Jo. an. hic. s. circa aras idolorum nephariae pces emittere: sacrificia offerre: demōes cōsulere: eorū respōsa recipe: z sil'ia. 26. q. 2. hi q. z. q. 4. igit gen⁹. Et p h q dic māifeste. est ar. q in dubio nō hñt iurisdictionē. Nō possēt etia3 se itromittere de q̃stiōib⁹ vsurarū motis etiā 5 illos qbus restōnē vsurarū i pnia p crimie heresis iniūxerit: ac illi se z sua ad h faciēdū i iudicio eccl'ie obligarūt: ut i. c. accusatus. §. de q̃stiōibus. Et si nō pñt 5 illos multomin⁹ 5 alios. Ad h nota q papa Bonifacius 9firmat oīa p suos añcessores tradita i negocio heretice puitatis: q̃ nō obuiāt suis: 9stitutiōib⁹ sup eodē editis: ut i. c. cū f3. i. fi. Jtē leges p Fredericū olī Romanū ipatorē i fauorē fidei facte: z canonib⁹ nō 5rie: approbate sūt: z seruāde li. 6. eo. ut ingsitiōis. in principio.

De apostatis a fide. ti. 59.

Einde 9siderandū est de apostatis.

Et pmo gd sit apostasia. 2° q̃t z q̃ sūt differentie ei⁹. Postea q̃ pena apostate feriāt: z q̃liter reuertētes recipiāt. Deinde dubitatiōes ō apostasia mouet. Circa primū sciēdū q apostasia ē temerari⁹ a statu fidei obediētie vl' religiōis recessus. Et dr apostasia q̃si p⁹ statio vl' retrogda statio 26. q. 7. nō obseruetis. vbi dr Sciat se apostatā. i. retro abeūtē. Est aūt triplex apostasia. s. pfidie: iobediētie: z irregularitatis. Perfide. s. q̃ qs recedit a fide. vt Julianus apostata. De q̃. 2. q. 7. nō pōt. Jnobedientie q̃. s. qs trāsgredit spōte pceptū. ut Adā et Eua: z q sacris canōib⁹ obedire 9temnit. De hac. 3. q. 4. alieni. z extra de ma. z obe. si. qs. Jrregularitatis q̃ qs a statu religiōis assūpte recedit: ut cū apostat cleric⁹ monach⁹: vl' aliqs religiosus vl' cōuersus. De hac dis. 50. c. fi. z dis. 47. quātūlibet: z 16. q. i. legi. De pma aūt apostasia. s. pfidie: q̃ simplr z pncipalr est apostasia: tm h dicet: alijs duab⁹ apostasijs ad sua loca reseruatis. Pret etiā pdictos modos pōt gnālr dici apostata: qcūq recedit a deo mortalr peccādo. sm illō. Eccl. io. Initium supbie hoīs apostare a deo: qm ab eo recessit cor illi⁹. Apostata a fide ē heretic⁹. Et iō ē sic heretic⁹ puniēdus. De q̃ pena dictū ē in ti. pcedēti. Un̄ ē excōicat⁹: res ei⁹ publicāt nō testat: nec i statū pstinū etiā pacta pnia reuertit: infamis ē: z a dignitatib⁹ mil'tisq alijs repellit. extra ō iure. iurā. q̃relā. z. 6. q. i. isamies z ō cōse. dis. 3. celebritatē. Redeūtes ab hac apostasia cū fuerit hētici: tāq reuertētes ab heresi st recipiēdi: de qb⁹ dictū ē. s. Nec obstat illō. ii. q. 3. Julianus. vbi dr q milites catholici obediebāt Juliano apostate Jmpatori i oīb⁹ q̃ nō erant 5 deū: q2 ipe tolerabat ab eccl'ia ppt scādalū qd timebat. Pōt āt h dubitari sic. Ecce multi xpiani residēt i aligbus ciuitatib⁹ saracenoz: z aliqs eoz pfitet Machometū eē nūciū dei ad veneratiōem ei⁹ sic faciūt saraceni. Aliqs vo ipoz osculat ei⁹ sepulchz q̃si ob reuerētiā eius: ac si eēt sāctus. Al⁹ publice se gerit p saraceno: z occulte p xpiano. Nō q̃rit. Utz isti z siles sint apostate vl' heretici iudicādi. Ad has q̃ōnes. Rndet Ray. z Alex. an. 2. t. 2. c. de apostasia. ar. 2. o. q si xpiani spōte z ex fide: q2. s. ita credūt pfitēt illū eē dei nūciū: vl' ei⁹ osculāt sepulchz: vl' publice se p saracenis gerunt: q̃si deo placē p h itēdētes: tales oēs idistincte sūt apostate z heretici iudicādi: z p 9ñs excōicati L3. n. isti nihil dicāt expsse 5 aliquē articulū spālē tñ tacite 5dicūt cū dicāt vl' sētiāt vbo vl' sig illū pfidū eē scm: quē 9stat fuisse hereticū. Et in cāu sili fuit Anastasi⁹ 2° de heresi dānat⁹. dis. 19. Anastasi⁹. Si vo pfitent h tm verbo: vl' faciūt ppt victū s3 i corde i nullo deuiāt a fide: nō sūt pprie apostate nec heretici: nec excōicati. Peccāt tñ mortalr q̃tūcūq

vide

metus fuerit magn⁹. Uñ pōt dici cōiter apo state: qꝛ recedūt a fidei ɔfessiōe ſm Alex.an. vbi.s. Uñ Aug. Ad mēdaciū i doctrina reli giōis.s. xp̄iane dicēdū: nulla cōditiōe qs de bet abduci.zz.q.z.p̄mū. Et Jo.Cryſ. Non tm̄ ille ē ꝓditoꝛ veritatis: q palā loqꝛ mēda ciū: sed etiā ille q nō libere p̄nūciat veritatē: quā libere p̄nūciare oꝫ aut nō libere verita tē defēdit quā libere defēdere ɔuenit. ii.q.ȝ. nolite. Idē dicꝫ Inno.extra qđ me..cau.sacriſ Et idē dicēdū ē de his q p̄pꝫ metū filios su os circūcidūt vꝫ circūcidi p̄mittūt: qꝛ lꝫ moꝛ taliꝫ peccēt nō tn̄ ꝓpter h̄ sūt apostate: vꝫ he retici: nisi aliꝫ habeāt intētiōem coꝛꝛuptam: Nec obstat illud de pe.diſ.i.pōt fieri.vbi vi deꝫ talꝫ excusari: qꝛ illđ ītelligiꝫ p⁹ p̄niam vꝫ ītelligiꝫ đ alleuiatiōe pene p̄pꝫ metū. Nun qd lꝫ xp̄iano aſſumere hituꝫ saracenoꝝ: ꝛ sic se simulare saracenū: Rn̄det Rođ.ꝙ h̄ fieri pōt ex rōnabili cā: sic btūs Sebastian⁹ ſb ve ste militari militiā xp̄i gerebat secrete. Si āt aliqđ sigᵐ vꝫ aliqs charactꝫ p̄ncipa'r eēt ɔsti tutuſ ad diſcernēdū ꝓfeſſoꝛes alicui⁹ īfideli tatis nō liceret alicui fideli ferre hi⁹ habitum vꝫ caracterē cū eoipo ꝓfeſſoꝛē talꝫ infidelita tis se ꝓfitereꝫ: ꝛ sic p tale signū mētireꝫ men daeio ɔ̄ fidei ꝓfeſſionē.

De blasphemys.ti.60.

Postea ɔſideran/ dū est de blasphemia q̄ opponiꝫ fi dei q̄ʒtū ad actū ɔfitēdi. Circa qđ sciēdū: ꝙ nomē blasphemie videꝫ īpoꝛtare quādā derogatiōem alicui⁹ excellētis boni tatis: ꝛ p̄cipue diue. Deus aūt ut dicꝫ Diony. li.de diui.no.ē ip̄a eēntia bonitatis. Uñ quic qd deo cōuenit ptinet ad bōitatē ei⁹: ꝛ qcqd ad ip̄m nō ptinet: lōge ē a ratiōe pfecte bōita tis: q̄ ē eēntia ei⁹. Quicunqꝫ igiꝫ vꝫ negat ali qd đ deo qđ sibi cōueīt: vꝫ aſſerit aliqd đ eo qđ ei nō cōueīt: diue derogat bonitati. Qđ q dem ɔtingere pōt vꝫ ſm ītellectū tm̄.vꝫ etiā ſm ītellectū ꝛ affectū. Et vtroqꝫ mō hi⁹ dero gatio si fit tm̄ i coꝛde est blasphemia coꝛdis: si vo in oꝛe: ē blasphemia oꝛis: q̄ quidē oppo niꝫ ɔfeſſiōi fidei nō p̄ma. Blasphemia vo ſā ctoꝝ ex ɔñti redūdat in deū. Est autē ꝓp̄ꝛie blasphemia i v̄bis. Extēſo tn̄ noīe ē etiā in fa ctis: sic etiā ɔfeſſio ꝛ negatio: lꝫ ꝓp̄ꝛie sint in v̄bis: nihilomin⁹ tn̄ accipiūꝫ i factis ſm illud ad Titū.i. Confiteꝫ se noſſe deū factis āt ne gāt. Blasphemie aūt ſm āliqs sūt tres speci es Una ē cū attribuiꝫ deo qđ ei nō cōuenit: zᵃ cū ab eo remoueꝫ qđ sibi cōueīt. ȝᵃ cuꝫ creature attribuitur quod đo appꝛop̄ꝛiatur Scđm v̄o Thomā.zᵃ zᵉ.q.ȝ.ar.i.c.ȝᵐ. ſm illa tria non poſſunt ꝓp̄ꝛie loquendo distingui diuerſe species blasphemie. Prima eni duo non differunt: nisi ſm affirmationem et ne gatiōem. q̄ qdem differētia non diuersificat hitus i specie. qꝛ p eādē sniam inotescit falsi tas affirmationū ꝛ negationū. Et p eādē igrā tiā mō vtroqꝫ erraꝫ. Qđ aūt ea q̄ sūt dei p̄ꝛo p̄ꝛia creaturis attribuāꝫ: ad hoc ptinē videꝫ ꝙ aliqd deo attribuaꝫ qđ sibi n̄ ɔueīt. Quic qd.n.ē deo ꝓp̄ꝛiū attribuē hoc creature ē di cere deū idē eē creature. Est āt blasphemia pctm̄ moꝛtale ex genē suo: cū repugnet chari tati diue: qꝛ derogat bōitati diue: ut dictū ē: q̄ ē obiectū charitatis. Uñ puniꝫ moꝛte. Le uit.z4°. Qui blasphemauerit nomē dñi moꝛ te moꝛieꝫ. Si aūt aliqs ex surreptiōe i verbs blasphemie ꝓrūperet ita ꝙ hoc qđ diceret blasphemiā eē nō aduertēt: vēialiꝫ peccaret ꝛ rōnē blasphemie p̄ꝛop̄ꝛie nō h̄ret ſm Tho. vbi.s.c.ꝛ Alex.an.z.t.z.c.de blasphemia.ar.ȝ. c. Est aūt maximū pctm̄ sicꝫ ꝛ infidelitas. Ad quā ptinet ꝛ etiā ip̄am aggūat: si supuēiat de testatio volūtatis: ꝛ adhuc magis si p̄ꝛoꝛum pat i v̄ba. Hic sup illđ Isa. 18°. Ad ppl̄m ter ribilē ꝛc. dicꝫ glo. ꝙ oē pctm̄ blasphemie ɔpa tū leui⁹ ē. Sꝫ nūqd hoc pctm̄ remiſſibile ē. Videꝫ ꝙ sic: qꝛ dꝛ Math. iz°. Oē pctm̄ ꝛ blasphemia remitteꝫ hōib⁹. Sꝫ ɔ̄rīū videꝫ p hoc qđ ibidē īmediate seqꝫ. Spūs aūt blaſ phemie nō remitteꝫ. Rn̄deo. Blasphemia si fiat ex coactione peccat ɔ̄ p̄rem. Si ex dece ptiōe ɔ̄ filiū. Si ex certa malicia ɔ̄ sp̄m sctm̄. Scđm eni v̄itatē oē pctm̄ est ɔ̄ trinitatē. Ap p̄ꝛop̄ate tn̄ pctm̄ cōmiſſū ex īfirmitate dꝛ eē ɔ̄ p̄rem: cui potētia appꝛop̄ꝛiaꝫ. Cōmiſſū ex igrātia ɔ̄ filiū: cui sapia. Cōmiſſū ex certa ma licia ɔ̄ sp̄m sctm̄: cui bonitas appꝛop̄ꝛiaꝫ. No ta etiā ꝙ irremiſcibile dꝛ tripliciter. Unomō negatiue.s. qđ nullo mō pōt remitti ut pctā demonū ꝛ dānatoꝝ. Alio° ɔtrarie.s. qđ habꝫ ɔtrariā diſpositiōem ad remiſſionē: ut pctā q̄ fiūt ex certa malicia: q̄ dicūꝫ irremiſcibilia.i. valde de difficili remiſcibilia. ȝ° mō p̄uatiue s. qđ in se nō ē aptū natū vꝫ dignū remutti: ut qđlibet pctm̄ moꝛtale. Si ḡ blasphemia fiat ex coactiōe vꝫ deceptiōe dꝛ remiſcibilis: qa secū habet cām annexā: diue misericoꝛdie ꝓ uocatiuā ad remiſſionem. Et de tali blasphe mia ītelligiꝫ illud. Oē pctm̄ .s. ppetratū i ope ꝛ hoc ex infirmitate vel impotētia ꝛ blasphe mia.i.peccatū ppetratum iu verbo: ꝛ hoc ex ignorātia: remitteꝫ homibus.i. est remiſſibi le.vel remittetur scilicet si peniteat quia ex circumstātia que peccatum attenuat dignū

est remitti. Si autez blasphemia cōmittatur
ex certa malicia: tūc dr irremissibilis: non qr
nō possit remitti: vel qa non remittat aliqn:
sed qr n̄ habet secū causā motiuā ad remissi
onē Et de hac dicit. Spūs āt blasphemie.i.
blasphemia illata ex certa malicia: & q̄dlibet
aliud pctm̄ factū ex certa malicia nō remitte
tur.i.vix siue difficulť ē remissibile: qr nullā
excusatiōez habet. Est āt blasphemia nō tm̄
i viatorib' sz etiā i dānatis: sm illud Apoc.
16°. Blasphemauert nomē dn̄i habētis pote
statē sup has plagas. Non tn̄ ē i eis demeri
oria: sed ptinet partim ad penaz dānationis
Est āt i eis blasphemia cordis: qr detestātur
iusticiā dei eos puniētis. Credibile etiā ē qꝫ
p' resurrectionē erit in eis blasphemia oris:
sicut & in sanctis laus vocalis.

De spe. desperatione: & p̄sumptiōe. ti. 61.

Onsequēter ꝯsi/
derādū ē de spe & vitijs sibi oppo
sitis.s. de desperatiōe & p̄sūptione
Circa igit spē nota: qꝫ spes pōt q̄druplicit
sumi.s. p spe sm qꝫ ē passio: & p actu sperādi
& p re sperata: & p habitu p quē dr act' span
di. Primis trib' modis nō ē virt'. 4° mō est
v̄tus. Et qdē si sit habit' charitate format': ē
simpliciter virt'. Perficit.n. hn̄tē eā & actum
ei' & actū illū debito mō refert i finē vltimū
q̄ reqrunt ad plenū eē v̄tutis. Fit āt illa rela
tio cōpletiue p charitatez. Si vero spes sit in
formis sic ē virt' sm qꝫ virt' cōiter sumit p
quocūqꝫ habitu determināte potētiā ad ali
quē actū respectu obiecti debiti. Et vtroqꝫ
mō spes ē habit' isusus: cū p eā protēdatur
appetit' aīe i bonū arduū.s. etne glie: qd est
sup omnē facultatē nature. Sciēdū aūt qꝫ
spes large pōt dici credulitas probabilis sm
qꝫ dic aliqs de aliq qꝫ sperat eū eē futurū bo
nū hominē: & similia. Et sic ptinet ad cognitio
nē. Alio mō pōt dici proprie sm qꝫ ē quedā
ptēsio appetit' i bonū arduū: vt dictū ē. Et
sic ptinet ad affectōez. Et sic ē hic itētio d ea.
Diffinit āt eā Haymo: sic' & habet li.3°. snīaꝝ
dis.26.ca°.i. Spes est certa expectatio future
btitudinis pueniēs ex dina gr̄a: & meritis p̄
cedētib' vel ipam rē speratā: vl' spē. Et vult
p h dicē: qꝫ ipa merita p q̄ homo disponit se
ad sperādū p̄cedūt spem vel i re: vel i ppos
to. Cū āt dr spes ē certa expectatio &c. nō est
ibi p̄dicatio p essētiā: sed p causā. Ad qd no
ta: qꝫ dupliciter cōtingit aliquē merita sua in
tueri. Vno mō attribuēdo sibi. Et hoc ē sup
bie & vanitatis. Alio mō attribuēdo gr̄e dei
Et h ē humilitatis & veritatis. Et hoc mō mo
tus spei ex intuitu oritur meritorum.

Irca desperatiōez sciēdū: qꝫ despatō
ē peccatū: imo etiā maximū pctōꝝ
.s. q̄tū ē ex pte nostra. Infidelitas.n.
& odiū dei sm propriā speciē sūt grauiora q̄
desperatio: qr illa duo sūt ꝯ deū sm se.s. infi
delitas q̄ nō credit dīne veritati: & odiū dei:
qd cōtrariat dīne bonitati: sed desperatio est
ꝯ deū nō sm se sed sm qꝫ ei' bonū pticipat
a nob. Sed si p̄dicta tria ad inuicem cōparent
ex pte nostra: sic desperatio ē piculosior: qr
p spē reuocamur a malis: & introducimur in
bona psequēda. Et iō spe sublata irrefrena
te hoīes i vitia labūt: & a bonis opib' retra
hunt. Vn̄ Isid. de sūmo bono dicit. Perpe
trare flagitiū aliqd mors ē: sed despare ē de
scēdē i infernū. Orit aūt sm qꝫ dic Grego.31°
moral. ex luxuria: ex q̄ puenit qꝫ hō fastidit
bona spūalia: & n̄ reputat ea bōa ardua. Sed
speciali' etiā sm eūdē ibidē orit ex accidia:
q̄ ē tristicia q̄dā spūs directiua. Remediū āt
p̄ncipale ꝯ despatiōnē ē ꝯfidētia de Christo
passo p genere humano: qd erat in peccato.
Vn̄ sup illud Ro.5. Pro impiis mortu' est
dicit glo. Ne desperes de ei' potētia: cui' ap
paret i morte tāta beniuolētia: a q̄ tales arras
accepim' qꝫ donauit impijs suā mortez q ser
uat iustis suam vitam.

Irca p̄sumptionē sciendū: qꝫ duplex
ē p̄sumptio vitiosa. Vna q̄ orit ex p
pria v̄tute q̄ ē spēs supbie: & opponi
tur magnanimitati. Est eni supabūdātia eius
& orit ex inani glīa. Vn̄ Greg.31°moral. poit
p̄sumptionē nouitatū filiā ianis glie. Alia p̄
sumptio vitiosa ē: q̄ cōsurgit ex ꝯtēptu dīne
iusticie. Que si ex sola electiōe pcēdat ē pec
catū i spm̄ scm̄: & h directe opponit spei. Est
eni q̄dā spei iordinatio: ex sola electiōe pce
dens sm Rich.3.dis.26.q.6.ar.i.c. Et hec dire
cte videt oriri ex supbia: ac si talem qs se esti
met qꝫ etiā eū peccātē de' n̄ puniat: vl' a gl'a
nō excludat. Est āt p̄sumptiōe desperatio pe
ior: qr volūtas p desperationē totaliter a dō
recedit. Nō eni initit misericordie: quā con
tēnit: nec iusticie. qr q̄tū pōt eaz refugit. Per
p̄sumptionē aūt in deū lz inordinate tendit.
Ad hoc nota qꝫ p̄sumē qnqꝫ ponit p spa
re: vt iudith.9°. Exaudi me miserā: & de tua
misericordia p̄sumētē. Ratio hui' ē: qr ipsa
spes recta q̄ habet de deo videt presumptio
si sm humanā cōditionē mēsuret. Non autē
ē p̄sūptio si dīne bonitatis imēsitas attēdat.

De charitate & odio. ti. 62.

Onsequēter ɔsi/derādū ē de charitate. Et p̄mo de ipa 2° de effectib⁹ ɔsequētib⁹ actū charitatis. Et de ipa charitate: p̄mo quātum ad eius essentiā. 2° quātū ad ei⁹ subiectum. 3° q̄tū ad obiectū. 4° quo ad ordinē. 5° quo ad actū. 6° quo ad oppositū vitiū. s. odium.

Circa p̄mū sciēdū: q̄ charitas sic diffinit̄ li. 3°. sen. di. 27°. Charitas est dilectio q̄ diligitur deus p̄pter se: ꝛ p̄ximus p̄pter deū. Lȝ enī charitas ꝛ dilectio sint idē i re differunt tm̄ ratiōe. Dilectio enī ē i pl⁹ q̄ȝ charitas. Uñ cōsueuit dici q̄ amor ē nālis: dilectio voluntatis deliberatiue. Uñ charitas nomiat habitū: ꝛ dilectio actū. Et ita diffinit̄ charitas per dilectionē: sicut minus cōe p magis cōe: vel sic habit⁹ p suū actū. Qd̄ aūt charitas sit simplicitet virt⁹: imo maxia omniū virtutū: patȝ p Augusti. 15° de trini. c. 18° dicētē: q̄ nullus donū dei ē excellenti⁹ dono charitatis. Hoc enī solū ē qd̄ diuidit inter filios etni regni. ꝛ filios eterne pditionis. Est etiā charitas omniū virtutū forma: vt dicit Ambro. Qd̄ itelligit̄ inq̄tū cetere virtutes: q̄tū ad rōnē tendentie i finē vltimū ab ea recipiūt cōplemētū: p̄pter qd̄ pfectō meriti attribuit̄ charitati Quod bene dat itellgere Apl's. i. Cor. 13. dicēs. Si tradidero corp⁹ meū ita vt ar. chari. aūt nō habuero nihil mihi pdest. Uñ glo. super illud Gal. 5. fruct⁹ aūt spūs ē charitas. dicit q̄ sine charitate cetere virtutes non reputant̄ esse virtutes.

Equit̄ videre de 2°. s. de charitate q̄tum ad ei⁹ subiectū. Circa qd̄ sciēdum: q̄ cū virt⁹ charitatis sit virtus infusa: fm̄ illud Ro. 5°. Charitas dei diffusa ē i cor. no. p spm̄ sanctū q̄ dat⁹ ē nobis. Nō infūdit̄ fm̄ capacitatē nāliū sed fm̄ voluntatē spūs sancti distribuentis. Uñ. i. Cor. 12. Hec oīa opat̄ vnus atq̄ȝ idē spūs di. sin. put vult. Pōt aūt charitas augeri: loquendo de charitate vie. Uñ Augu. sup Jo. Charitas meret̄ augeri: vt aucta mereat̄ pfici. Pōt etiā charitas amitti i statu vie: q̄ nō tollit a libero arbitrio vertibilitatē. Jdeo dicit̄. i. Cor. 10. Qui stat videat ne cadat. Amittit̄ aūt charitas p h̄ q̄ auertit̄ a deo volūtas: quod fit p quodlibet peccatū mortale. Uñ Augusti. 8°. sup Geñ. dicit: q̄ hō deo p̄sēte sibi illuminatur: abs̄nte vō ɔtinue tenebrat̄: a quo nō locorū interuallis: sed voluntatis auersione discedit̄. Recuperatur aūt charitas p penitētiā q̄ tollit auersionē illā. Uñ Augu. li. 5. cōfessionū. Penitētia ē q̄dā res optima ꝛ pfecta: oēs defect⁹ reuocās ad pfectū. Recuperatur aūt charitas maior: vel minor fm̄ q̄ homo se plus vel minus p̄parat ꝛ dīna largitas dispensat. Non pōt aūt aliquis existēs i hac vita fm̄ cōmunē legē scire certitudinalit̄ se habere charitatē. tuȝ p̄pter charitatis ꝛ dilectionis acquisiti similitudinē: vt dicit Bern. de amore. tum p̄pter diuinā dispensationē: p̄pter quā de⁹ claudit oculos seruorꝫ suorꝫ ad ea de quibus possūt efferri. Hinc dicitur Eccl. 9° Nemo scit vtrū odio vel amore dignus sit. Qd̄ tñ q̄dam dicūt esse verū: loquēdo de amore finali p omni tēpore ꝛ absolute. Per susceptionē enī penitētie que ē sacramētum: adhibita oī diligētia q̄ ad hoc reqrit̄ vt digne recipiat̄ pōt p illo tūc scire ctitudinalit̄ certitudīe fidei charitatē se habē fȝ eos

Equitur videre de 3°. s. de charitate quātū ad ei⁹ obiectū. Circa quod sciēdum: q̄ formale obiectū ꝛ p̄mū p̄ncipale charitatis ratione cui⁹ diligit̄ quicquid ex charitate diligit̄: est bonitas sūma. Uñ Ans. in monol. ca° 68° dicit: q̄ creatura rōnalis nihil diligere debet nisi sūmā essētiā aut p̄pter illā plura alia sūt diligēda ex charitate p̄pter sūmā bonitatē: vel p̄pter deum sub rōne sūmi boni. Quorū numerū ꝛ etiaȝ ordinē debitū ponit. Augu. li° 2° de doctri. xp̄iana. ca° 2 dicēs. quattuor sūt diligēda. s. quod supra nos ē: scȝ deus: quod nos sum⁹ quod iuxta nos ē: scȝ p̄xim⁹. quod infra nos ē: scȝ corp⁹. Ad hec quattuor reduci possūt oīa. Angeli enī ɔtinēt̄ nomīe p̄ximi: vt dicit Aug. i. de doctrina xp̄iana. Corp⁹ vō p̄ximi ɔtinēt̄ sub quarto mēbro: q̄ ē īfra nos sicut nostrū corp⁹. Amb⁹ aūt ponit sex diligenda ex charitate dicēs. Ante oīa deū: deinde nos ipsos: postea parētes: deinde filios: deīde domesticos: p⁹ea īimicos diligam⁹. Hor. 5. mēbra reducūt̄ ad 3m mēbrū Aug. scȝ ad dilectionē p̄ximi. Nec ē ibi ɔ̄rietas: q̄ Ambro. ɔsiderauit differētias diligibiliū accidētales Aug. vō differētias ꝛ grad⁹ magis essētiales vt. j. meli⁹ patebit. Sciēdū āt q̄ aliqd diligi pōt ex charitate dupliciē. Uno mō p se. sic obiectū ad qd̄ dilectio t̄minat̄. Alio mō p accidēs sic aliqd bonum qd̄ obiecto illi ex dilectiōe optat̄. Uñ i actu dilectiōis ei⁹ icludit̄. Primo mō diligit̄ aliqd amore amicitie. 2° amore cōcupiscētie. 2° mō nō p̄mo diligunt̄ ex charitate vtutes: grā ꝛ glīa etna. Et q̄ accidēs ñ facit numerꝫ cū subiecto: iō ipsa non numerat Aug. vl' Ambro. inter diligenda ex charite. Jntēdūt. n. assigñre tm̄ numerꝫ diligēdorꝫ ex charitate: amore amicitie. Jtem aliquid potest diligi ex charitate dupliciter Uno modo ex charitate imperante. Sic

diligi debent ex charitate oia q̄ spectant ad salutē nostrā: & diuinā laudem. Alio mō ex charitate eliciente. Sic diligit illud ex charitate ad quod tanq̄ ad obiectū terminat formalis & ppriꝰ actus charitatis.s. amor amicitie. Tale enī non ē sūmum bonū: siue illud qd natū ē beatificari in sūmo bono. Primo modo creature irrōnales: & inanimate diligēde sūt ex charitate: sed nō 2° modo sm aliqs. Vn̄ sm eos: earum dilectio a charitate imperatur sed nō a charitate: sed potiꝰ a naturali volūtate elicit. Scd̄m vo aliquos a charitate elicitur. Unde sm hos diligende sunt ex charitate elicitiue non dilectione amicitie ppie loquendo: sed inq̄tū ex charitate volumus eas oseruari ad hominū vtilitatē: & dei honorem. Sic etiā deus eas diligit: sm illud sap. ii°. Diligis oia que sūt. Prime snīe fuit Bon̄. 3. di. 28. q. i. arti. i. c. 2° Richar. 3. di. 28. q. i. arti. 4. c. Peccatores aūt qui sunt pximi nostri: rōne nature sm quā capaces sūt etne glorie sunt ex charitate diligendi: sed ratiōe culpe sunt odiendi. Et hoc ē pfectū odiū: de quo propheta. Perfecto odio oderam illos. Et Prosper. Sic diligendi sūt hoies. vt nō diligantur eorū errores. Nec obstat q̄ i scriptura sacra sancti vident optare peccatoribꝰ mala. sm illud psal. Conuertant peccatores in infernū: q: huiusmōi auctoritates intelligi possunt. Vel p modū pnūciationis: vt sit sensus cōuertant. i. cōuertent. Vel p modum optationis. Et hoc vt desideriū attendatur. vel respectu diuine iusticie: vel respectu remouende culpe. Diabolus aūt & etiā demō est nomē nature in malicia obstinate: ideo cōcedi non debet sm Richar. 3. dis. 28 q. i. arti. i. c 4m. q̄ sit diligēdus ex charitate nisi rōne nature q̄ naturalit bona est. Nō ē tn̄ natura ex charitate diligenda amore amicitie: quo vitam eternam optamus amato: sed potius ex charitate debemus in eiꝰ eterna pena dei iusticiā diligere: volendo eam ad dei gloriā pmanere. Sed quid de inimicis. Nuquid tenemur eos diligere sm affectum. Rn̄deo Dilectio inimicorū tripliciter potest intelligi. Vno mō inquantū sunt inimici. 2° quo ad naturā i vniuersali. 3° quo ad naturā in speciali. Diligē inimicos pmo modo ē puersum q: hoc est diligere eos inquantū sunt mali. 2° modo est ad salutē necessariū Math. 5. Diligite inimicos vestros. 3° mō scil3 vt aliquis in speciali moueat amore ad inimicum non ē de necessitate charitatis absolute: sed sm pparationem animi. s. vt animus ad hoc sit paratꝰ si necessitatis occurreret casꝰ. Hoc enī pter necessitatē implere est de charitatis pfectione. Et sic dicit Augu. i ench. q̄ diligē inimicos non ē tante multitudinis: quāta credimꝰ exaudiri: cū i oratione dicit. dimitte nobis debita nostra: sicut &c. Ulterius nota q̄ dilectionis affectus ē duplex. s. innocētie & beneficētie. Primo affectu tenemur oēs inimicos diligere: ne eis optemus mala per se .i. inq̄tū sunt mala. Possumus tn̄ eis p accidēs optare mala. s. inq̄tū credimꝰ illa eis vl reipublice expedire. Vn̄ oēs tenent inimicos nō odire: & de eorum malis nō gaudere: nisi forte p accidēs: vt dictū ē. pverb. 24. Cū ceciderit inimicꝰ tuꝰ ne gaudeas. 2° affectꝰ. s. beneficentie ē duplex. Vnꝰ ē pncipalis: quem charitas pmo & p se elicit: vt optare dilecto bona spūalia: sc3 grām & gloriā. Et hoc affectu: tenemur oēs diligē: etiā actu inimicātes. Alter est secūdariꝰ: vt optare bona tpalia. Et hunc iperat charitas: sed nō elicit sm aliqs. Scd̄m alios vero etiā elicit: sed nō pmo & p se & pncipaliter: sed p accidens. s. inquātū bona temporalia credūtur aliquo mō expediētia esse ad salutē anime. Et hoc 2° affectu diligē inimicos nō ē necessitatis: siue sint inimici psone: siue ecclesie. Sed si sunt inimici psone: ē pfectionis: nisi p accidēs. s. inq̄tū bona tēporalia eis vel aliis credunt fore nociua. Inimicis vero ecclesie optare psperitatē tēporalem est potius impfectionis q̄ pfectionis: nisi per accidēs. Nuquid tenemur diligere inimicos etiā q̄tū ad effectum: Rꝰ Sicut i affectu: ita & in effectu ab eo pcedente distinguēdū est. Dilectio aūt inimicorū sm affectū ad minus in cōi est de necessitate pcepti absolute. In speciali aūt non est absolute sed sm pparationem animi. vt. s̄. dictum ē. Similiter etiā dicendū est de dilectione sm effectū. Itē quātū ad effectū inocentie omnes tenent. s. vt inimicis nō inferant mala: nisi forte p accidēs pter bonū psone: ul reipublice. De effectu aūt beneficētie distinguēdum est: q: beneficia quedā exhibent cōiter aliis: vt cum quis p populo i cōmuni orat: vl ei pdicat: vl aliquod bn̄ficiū ei dat. Et talia exhibē inimicis ē d necessitate pcepti. Si vo ab hiꝰ excludātur inimici: h ptinet ad liuorē vīdicte: 3 illud. Leuit. 19°. Nō queres vltionē: & nō eris memor iniurie ciuiū tuorum. Tenet etiā quis sm Richar. 3. di. 30. q. i. arti. i. c. eis impēdere effectū salutatōis: q̄ cōmunit ipēdit nisi in casu sc3 qn̄ timeret eos puocari 3 se: vl aliqd malū oriri. Quedā vo bn̄ficia exhibēt particularit aliqbꝰ psonis. Et hoc exhibē inimicis non est de necessitatate salutis: nisi sm preparationem animi. s. vt ei subueniatur in casu necessitatis. Et tunc est opus iusticie potius q̄

amicitie:q2 vt dicitur.i.Jo.3.Qui habuerit substantiam huius mundi: z viderit fratrez s.necessitatē habere.z clause.viscera.s. ab eo quō charitas dei manet in eo. Sic etiā intelligitur illud ꝓuerb. 25° Si esurierit inimicus tu⁹ ciba illū:si sitit illi da potū. Extra vō casum necessitatis huiusmōi beneficia exhibē inimico ꝑsone est pfectiōis. Unde sup illud Math.5° bñfacite his q ode.vos. dicit glo. Benefacere inimicis ē cumul⁹ pfectiōis.Et hoc ē veruz:nisi p accidēs.s.inquantū huiusmōi beneficiū est sibi vł alteri occasionaliter nociuū.Tunc eni subtrahere ē meli⁹. Utili⁹ eni vt dicit Augu.panis subtrahit si de cibo securus iusticiā negligat ꝙ esurienti panis frāgitur vt iniusticie seduct⁹ acquiescat.Inimico vō ecclesie beneficiū subtrahere pfectius est z melius:nisi p accidens inquātū scz ipm beneficiū speratur vtile fore ecclesie: q2 per beneficiū sperat recōciliandus ecclesie.Predicta distictio scz inter inimicos ecclesie z ꝑsone ponit a Petro.3.di.30.q.i.arti.2.c. Ad hoc nota: ꝙ dimittere rancorē inimico ē necessitatis.dimittere aūt rancorem z signa rācoris ē pfectionis.ꝭm Boñ.3.dis.30. q.2.circa lrām. Unde ad hoc non tenet homo nisi in casu scz quādo deuote z humiliter venia postulatur.ꝭm aūt Richar.3.dis.30. q.i.arti. 2.c.nō tenetur homo inimico etiā petenti veniam remittere satisfactionē siue emendā ꝓ iniuria:sed ꝓ illa cōpetit de iure actio in iudicio cōtra iniuriātē:nisi forte sit hō talis stat⁹ siue ligatus tali obligatione:ratione cui⁹sibi nō cōueniat in iudicio cōueniri.Nec obstat pdictis.quod dicit Leuit.19° Nō queres vltionē zc. q2 p hoc z similia intendit actio ꝯ iniuriantem zelo vindicte:z non zelo iusticie Uel sūt cōsilia monētia ad illud quod ē supererogationis z non necessitatis.Hec Richar. vbi.s.c.ad argumēta i oppositū. Sed qō ē maioris pfectionis z meriti.s.diligē amicū vel inimicū.Rñdeo Super hoc diuersa scribuntur a diuersis:qb⁹ omissis gratia breuitatis dicēdū est ad psens ꝙ sic tradit Boñ. 3.dis.30.arti.6.c.si loquimur de istis actib⁹ ꝓut ꝓcedunt ab eodē habitu charitatis:q̄dāmō sunt equales:scz respectu pmij substātialis: z quodāmō mutuo se excedunt.s.respectu pmij accidentalis.Nam motus dilectionis erga amicos est intensior z frequētior erga vero inimicos est purior z difficilior. Et ideo pfectior z melior ē simpliciter ille motus i amicū ꝭm aliquos:et motus i iimicum ꝭm alios.Primū videt approbare magister sniaꝝ li°3° dis.30. 2m vero August.videtur ꝓbleuma facere dicēs i ench.ca° 40.

Magnum ē erga eum qui nihil mali tibi fecit esse beniuolū z beneficum:illud vō nullo grauius z magnificētissime bonitatis est: vt tuū diligas inimicum.

Sequitur videre de 4°.s.de charitate quātum ad ordinē ꝭm quē ē ex charitate vnus plus alio diligēdus De quo can.2°Ordinauit i me charitatē.Et qdē ordinem hi⁹ Aug.z Ambro.ponūt simul cū numero diligendoꝝ ex charitate:ex verbis s.positis in pncipio articuli pcedētis. Sed differunt:q2 ordo Augu.respicit charitatem ꝭm se:z ideo attēditur ꝭm pncipales differētias boni:que sunt bonū supra nos: bonum intra nos.bonū iuxta nos. z bonū infra nos Que differentie attēdunt penes bonum:magis bonū:z maxime bonū. Ordo vō Ambro.respicit charitatē ꝓut est i natura:quam dirigit z regit. Et hic ordo non attendit tm̄ penes differentias boni:sed etiā penes rōnez ꝓprij:z alieni:ꝓping:z remoti. Et hic ordo multiplicatur in sex differētias: vt habitū ē s.ad quas qdem oēs alie possūt reduci.Pater eni spūalis reducitur ad patrē carnalem. Ceteri consanguinei ad filios. Dñs z seru⁹ discipulus z magister:z etiā ꝭm Petrū vxor ad domesticos. Sciendū igitur: ꝙ ꝭm ordinē quē ponūt Aug.z Ambro. deus ē sup oīa z ꝓpter se ex charitate diligendus:cū ipe sit sūme bon⁹.Et res tm̄ ē amabilis:quātū ē bona vt dicit Ans.li.2° Cur deus homo.ca° 14° Itē plus debet homo se diligere ꝙ ꝓximū:q2 ꝭm Augu.ii.ð ciui.dei ca° 27°.Hoc ē amor in spūalibus qō pondus in corporalibus. Pondus aūt plus trahit corpus in q̄ ē ad locum sibi debitum ꝙ aliud corpus sibi annexum. Nec est contra illud Augusti.8° de trini.ca° 8. Tantum charitatis debemus fratribus impendere: quantum nobis:quia ibi tantum sumitur ꝓ nota similitudinis:nō equalitatis. Sed nūquid debet se hō plus diligere ꝙ Christū iquātum homo.Rñdet Boñ.3.dis.28.q.4:circa lrām:ꝙ hec determinatio inquātum:aut importat vnitatem ꝑsone.Et sic christus inquātum homo ē diligēdus supra nos:q2 sic ē noster creator z redēptor.Aut cōditionē nature assumpte. Et sic est noster ꝓximus: z iuxta nos diligendus. Et idem dicendum est de beata virgine.Debet etiam homo se plus diligere ꝙ totū aliū mundum: vt expresse dicit Hugo li° de sacramentis parte i3.ca°.44.Debet tamen homo plus diligere proximum ꝙ corpus ꝓprium:z hoc quantum ad salutem anime.Consociatio enim in plena participatione beatitudinis:que est ratio diligendi proximum:

est maior ratio q̄ participatio beatitudinis per redūdantiam: que est ratio diligendi corpus ꝓprium. Debet etiā homo magis diligere vnū ꝓximū q̄ aliū ꝛ affectu ꝛ effectu. De⁹ enī tāq̄ obiectum formale charitatiue dilectionis: ꝛ ipse diligens tanq̄ efficiens p charitatē: sunt pncipiū charitatiue dilectiōis Et ideo fm maiorē ꝓpinquitatē diligibilis ad alterum istorū principiorū: est maior dilectionis affectus: qꝛ in omnibus in quib⁹ inuenitur aliquod pncipiū: attendit ordo p cōparationē ad ipsum. Vñ qꝛ q̄to diligibile ē melius: tanto ē deo ꝓpinquus: tantoq̄ magis est diligendū: ceteris paribus. Similit quanto diligibile est diligenti ꝓpinqui⁹: tanto magis est diligendū ceteris paribus Et sic patꝫ q̄ homo debet magis ceteris parib⁹ diligere ꝓximum magis bonum: ꝛ similiter sibi magis cōiunctum. Ceteris paribus dico: qꝛ vn⁹ ita parū excedere posset aliū i bonitate: ꝛ ita parum excedi ab eo in ꝓpinquitate ad diligentem: q̄ magis deberet diligere meliorem extraneum q̄ minus bonū ꝓpinquiorem. Qd̄ aūt dicit Augu. primo de doctri. xp̄ia. q̄ oēs homines sunt eque diligendi: intelligi debet ratione boni optati scilꝫ eterne glorie: quam omnib⁹ optare debemus. Nota tamē fm Richar. 3. di. 29. arti. 6. c. q̄ ꝓpter eē qd̄ habet a parentibus nō debet aliquis magis diligē aliquē q̄ patrē suum: quātūcūq̄ excedat eū in bonitate: nō p̄uilegiata: qd̄ dico ꝓpter bonitatem humane nature Christi: ꝛ beate virginis: qui magis debent diligi q̄ pater ꝛ mater: qꝛ p eorum bonitatem ꝓuenit nobis maius bonū q̄ per parentes. Sed quid si parētes nostri sint mali. Respōdet Boñ. 3. dis. 29. q. 4. circa lrām: q̄ duplex est amor: scꝫ cōplacentie ꝛ beneficētie. Amore cōplacentie diligit quis aliquē: quādo approbat eius facta. Sed amore beneficentie diligit quis aliquē quando vult ei benefacere: ꝛ amat eū nō tm̄ qꝛ sit bonus: sed vt sit bonus. In p̄mo amore p̄ponderat bonitas in 2° ꝓpinquitas. Vñ dato q̄ pater me⁹ sit malus: ꝛ alius extrane⁹ sit bonus: magis debeo velle ꝛ desiderare ꝛ ꝓcurare q̄ pater meus sit ꝛ remaneat bonus q̄ q̄ alius extrane⁹. lꝫ eum: ꝛ facta ei⁹ q̄diu ē in peccato non debeā approbare. Sic ergo debeo patrē meū diligere: ꝛ affectu itensiori ꝛ effectu maiori. Debeo tamē magis diligē illū extraneū bonū rōne boni maioris optati Et hoc ꝓ illo statu: in quo sūt ad p̄ńs: quia hoc requirit iusticia dei. Dum tamen pater meus est in statu vie: debeo velle q̄ ipse perueniat ad bonū statum: ꝛ ad maius meritū ꝛ per consequens ad maius p̄miū. Sed quem debet homo magis diligere: scꝫ patrē carnalem vel sp̄ualem? Rn̄det Richar. 3. di. 29. arti. 9. c. q̄ patrem carnalē omnib⁹ pensatis magis inquā. i. intensius ꝛ optando sibi mai⁹ bonum. Licet enī mai⁹ bonū receperit a p̄re sp̄uali q̄ carnali: pater tamen spiritualis non dedit illi nisi ministerialiter: pat vero carnalis dedit filio esse nature: sicut causa efficiēs Exterius vero debet fieri aliqua reuerentia patri sp̄uali: que nō debet carnali: qꝛ vt dicit ph̄s 9 ethicoꝝ nō oībus eadem reddēdum neq̄ patri omnia. Diligendus ē igit pater super oēs alios ꝓximos: ꝛ similiter mat. Vnd̄ diligi debent plus ex charitate: q̄ filij ceteris paribus: lꝫ filij magis diligant dilectione naturali: ꝛ plusq̄ vxor omnib⁹ pensatis. Pater vero diligi debet plus q̄ mater ceteris paribus. Filij autē debent plus diligi q̄ domestici. Domestici tamē vt dicit magister sniā. li. 3. di. 29. c. 3. si sint boni: sunt malis filijs p̄ponendi. Hoc aūt exponūt aliqui nō quātū ad affectū: sed quātū ad effectū: nec qualēcūq̄ sed illū qui ē collatio beneficiorū: vel eleuatio ad reginem aliorū temporale vel sp̄uale. Potest etiam fm Richar. 3. dis. 29. in expositione circa lrām exponi quantū ad affec. ū: qꝛ beatitudo debet aptari bonis domesticis: n̄ aūt malis filijs ꝓ statu in quo sunt. Potest esse etiā tanta malicia in filijs: ꝛ tāta bonitas in domesticis: q̄ simpliciter ex affectu maiori magis debet diligi ꝑfectus domesticoꝝ q̄ filiorum. Vñ notandum: q̄ licet aliqñ p̄poste rare charitatis ordinē supradictū. Hoc enī contingit fieri aliquando ex debita causa: vt cum quis cōmune bonum proprio bono p̄ponit in temporalibus. Et hoc lꝫ videatur p̄posteratio: magis tamē est perfectior ordinatio: ꝛ meriti cumulatio. Aliquādo p̄ter cām debitam: vt si quis ex sola liberalitate voluntatis sue se magis exhibeat alicui extrāeo q̄ domestico ꝛ consanguineo: ꝛ etiā patri suo: considerando in eo magis aliquam strenuitatem q̄ dei voluntatē: vel meriti dignitatē. Et in hoc nō meretur. Aliquādo cōtra cām debitam: vt si pater me⁹ indigeat: ꝛ eo neglecto subueniam extraneo. Et hoc est peccatū Et sic dicit magister sententiarum li. 3. dis. 29. c. i. Peccat qui prepostere agit. Hec Boñ. 3. dis. 39. arti. 5. c. Ad euidentiam autem maiorem huius materie est notādum fm Boñ. ibidem arti. 6. c. q̄ tripliciter potest affectus accipi. Est enim affectus passio quedā mulcebris complacentie: qua scilicet delector in alterius bono. Et est affect⁹ mot⁹. s. quedaꝫ rōnalis eligētia. Et ille ē duplex. Quidā ē a charitate elicit⁹: q̄. s. qs optat alij sūmū boni

Quidam vero est imparatus quo scilȝ quis optat alii temporale bonum ad conseruatio neȝ nature ordinatū. Est igit̄ triplex affect⁹ Et primū minime respicit ordo charitatis p̄signatus: sicut pȝ ꝙ aliquis plus delectat̄ ꝛ gaudet in respiciendo socium p̄sentem q̄ȝ i recolendo p̄rem absentem lȝ magis diligat eum. 2ᵐ vero affectū respicit principaliter Magis enī debet qs optare deū sibi q̄ȝ alij: post se āt magis patri: ꝛ sic deinceps. 3ᵐ v̊o respicit minus principaliter. Vn̄ ꝓ diuersis oportunitatib⁹ ꝛ ꝯditionibus: ordo ille quā tum ad illum affectū variari potest ꝛ p̄poste rari. Similiter etiā effectus eius est triplex scȝ ꝓcuratio eterne salutis: reuelatio tēporal̄ necessitatis: ꝛ cōmissio siue collatio beneficij spiritualis. scȝ ecclesiastici. Primus ꝛ secūd⁹ respiciūt p̄sonā: sed tertius respicit vtilitateȝ cōmunē. Primū respicit ordo charitatis p̄n cipaliter. prius enī homo debet ꝓcurare sa lutē suam q̄ȝ proximi. ꝛ prius patris sui q̄ȝ al terius: ꝛ sic deinceps procedēdo. 2ᵐ effectū respicit min⁹ principaliter. Vn̄ s̄m diuersas oportunitates ꝛ cōditiōes pōt ꝛ debet homo magis ꝛ minus esse beneficus aliis. 3ᵐ ef fectum minime respicit ordo charitatis. In collatione enī beneficiorū ecclesiasticorum paruȝ aut nihil sanguinis proximitas: ꝛ mul tum meriti dignitas debet attēdi. Ad hoc nota ꝙ ordo charitatis preassignatus cadit sub p̄cepto. Cum enī dicitur Deut. 6° Dili ges dn̄m deū tuum ex toto corde tuo ꝛc̄. da tur intelligi ꝙ deus debet sup̱ oīa diligi. Cū vero p̄cipitur ꝓximū diligi sicut se p̄fert̄ dile ctio sui dilectioni ꝓximi. Significatur etiam ꝙ ꝓximiores sūt magis diligēdi. Et p̱ illud i. Jo. 3. Debemus ꝓ fratribus animas. ponē .i. vitam corporalē: innuit̄ ꝙ plus debemus diligere ꝓximum: q̄ȝ corpus nostrū ꝓpriū Et ad Gal̄. 6° Operemur bonū ad oēs: maxi me aūt ad domesticos fidei. innuitur ꝙ inter ꝓximos meliores ꝛ ꝓximiores sunt diligen di magis. Sed nūq̄d p̄dictus ordo chari tatis ī patria remanebit? Rn̄deo s̄m Rich. 3. di. 31. q. 3. arti. 3. c. ꝛ Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 26. arti. 13. c. ꝙ remanebit quātū ad hoc ꝙ deus est sup̱ oīa diligēdus. Ratione vero boni optati di liget meliores plus q̄ȝ se. Minus v̊o bonos diliget minus q̄ȝ se. s̄m vero intensionē dile ctionis plus diligit se q̄ȝ ꝓximum: etiā melio rem. Sed quo ad ordinem proximorum ad inuicem: simpliciter magis diliget quis meli orem s̄m charitatis amorem. Continget ta men s̄m Tho. ibideȝ in patria: ꝙ aliquis sibi coniunctū pluribus rōnibus diliget. Nō enī cessabūt ab aīo btī honeste cause dilectiōis Omnibus tamen rationibus alijs: ratio dile ctionis ex propinquitate ad deum prefertur Et s̄m Richar. vbi. s̄. c. in fine. ceteris parib⁹ intensius vult coniunctiori sibi illud bonuȝ qd̄ habet.

Sequitur videre de 5°. s. de charitate quātū ad eius actū. Circa qd̄ sci endum: ꝙ actuū charitatis: quidā ab ea imperantur. Et isti sūt plures: ꝛ s̄m speciē differētes: q: voluntas per charitatē imperat actus omniū aliarū virtutū. Vn̄ .i. Cor. 13. di citur: ꝙ charitas oīa credit: omnia sperat ꝛc̄. Quidā ab ea eliciuntur: Et isti etiā sunt plu res: p̱ ordinem tamen se habētes. Ille tamē qui īmediate elicit̄ a charitate: ꝛ mediante q̄ alij actus ab ea eliciunt̄: non potest esse nisi vnus s̄m speciē: qui ē actus diligendi: medi ante quo elicitur actus desiderādi bonuȝ fu turum: gaudendi de bono presenti: odiendi malum contrariū bono ex charitate amato: ꝛ fugiendi illud cū est futur: ꝛ tristandi de il lo cum ē p̄ns. Potest auteȝ queri de actu diligendi deū vtrū habeat modū. Rn̄deo Aliquis actus tripliciter dicitur habere mo dum. scȝ Aut s̄m limitationē essētie. Aut s̄m determinationē debitarū circūstantiarū. Aut s̄m ꝓportionē medij inter superfluū ꝛ dimi nutuȝ. Primo modo oīs actus habet modū 2° modo oīs actus virtuosus. 3° mō oīs actus virtutis cardinalis. Actus vero virtu tum theologicarū: vt charitatis: ē duplex s̄m Petrū 3° dis. 27. q. 4. arti. 4. c. Vnus exterior in effectu: ꝛ hic habet modū. Alter interior ī affectu: ꝛ hic non habet modū: q: mensuraȝ accipit ex ratiōe obiecti mouente q̄ est īmen sa. Propter qd̄ nulla creatura pōt deum dili gere quantū est diligibilis. Vn̄ dicit Bern. li. de diligendo deum. Causa diligendi deū: est modus sine modo. Vnde nimis se potest homo affligere in seruitio dei: sed nō nimis eum amare: eo ꝙ homo exterior p̱ excellenti as corrūpitur: sed interior roboratur. Excel lentie enī sensatorum corrūpūt sensum: sed non excellētie intelligibilium ītellectū: ex 2° de anima. Sed nūquid modus diligendi deū qui attenditur s̄m determinationē debi tarum circūstantiarū ꝛ qui p̄cipitur Deut. 6° ꝛ Math. 22° diliges dn̄m deum tuum ex to to corde tuo ꝛc̄. impleri pōt in via. Rn̄deo ꝙ sic aliquo modo. Diligere enī deū s̄m totuȝ cor suū potest tripliciter ītelligi. Vno modo ita ꝙ totum cor hominis feratur actu semp̱ ī deū. Et hoc erit in patria: quia esse non po test in via propter humanam infirmitatem. Alio modo ꝙ hō studiū suū d̄putet ad vacā dū d̊o ꝛ diuinis: oīb⁹ alijs p̄termissis nisi quātū

requirit necessitas vite presentis. Et hoc potest ee in via: nō tñ ē cōmunis oībus hñtib⁹ charitatē. Tertio modo: q aliqs habitualiter ponat in deum totum cor suum: ita scz q nihil velit diuine voluntati contrarium. Hic est communis oībus habentib⁹ charitatem. Prima totalitas vt terminus vie nobis ostenditur: secūda consulit: tertia pcipit. De primo intelligit illud quod dicit August. li° de pfectione iustitie: q in patria implebitur illud. Diliges dñm deū tuum ex toto corde tuo zc. Circa modū vero diligēdi pximū nota: q homo diligere pximū debet sicut se ipsum Math. 22° Diliges pximū tuuz sicut teipsum. Et ibi tangitur rō dilectiōis p ly pximum. scz fm nālem dei imaginē: z glorie capacitatē. Nec refert vtrū dicatur pximus vel frat: vt dicit. i. Jo. 4. vel amic⁹: vt leuiti. 19°. qz p hec omnia idē significat. Tāgit etiā ibi modus dilectiōis p hoc q dicit: sicut te ipsum. Quod nō debet intellligi equaliter: sed similiter tibi. Et hoc tripliciter. Primo vt diligas eū ppter deū: sicut teipm diligere debes. 2° vt velis sibi tñ in bonis: sicut z tue voluntati satisfacere debes tm in bonis. 3° vt nō diligas eū ppt aliā vtilitatē sed qz vis bonū sibi sic vis tibi. Et sic dilectio pximi erit scā ex pte finis: iusta ex pte regule dilectōis z vā ex pte recte dilectōis. Sz nūqd charitatis act⁹ pōt eē mercenari⁹? Rō Triplex est merces scz de⁹: z creatura. scz btitudo q̄ beatificamur i deo: z merces tēporalis. Loquēdo de prima mercede z secūda: act⁹ charitatis pōt esse mercenarius. Vñ ad charitatem ptinet amare deū: nō tñ amore amicitie sed etiā cōcupiscētie. Vñ Ambro. sup illud Luc. 15° Quāti mercenarij zc. Multi inquit mercenarij boni sūt q spe eternorū deo seruiunt. Et si obiiciatur illud Bern. li. de diligendo deū Et si sine pmio nō pōt deo seruiri seruiendū tamen ē ei sine ītuitu premij: dicendū q intelligit amore amicitie. Si enim hō p affectū amicitie amicū sine intuitu pmij diligit: vt dicit phs: multomagl vult hō deo bonū amore charitatis: sine intuitu alicuius mercedis. Sed p hoc ñ excludit qn charitas optet amore concupiscētie illā sūmam mercedē obtinere. Illud qdem desideriū nō est amoris naturalis: nec acquisiti: sed poti⁹ gratuiti: precipue illud de quo dicit Aplus. Cupio dissolui: z esse cū Christo. Et hec videt esse cōmunis opinio. Aliqui tamē dixerūt q cū amor charitatis sit gratuitus: nō intuet premium: sed omnino liberalit facit seruire deo sicut pri fili⁹. Vñ fm eos intuitus mercedis nō est a charitate: sed bene potest esse cum charitate z est ab effectu nature charitatem cōmunicante. Loquēdo antez de mercede temporali: nō ē diligendus deus ppter mercedē scilz pncipaliter: sed diligi pōt ppt talē mercedem sicut ppter aliquod adiuuās ad motum dilectionis: sicut distributio quotidiana ē rō aliqua: q canonic⁹ vadat ad ecclesiā. sed non debet esse ratio pncipalis.

Equit videre de 6° scilz de odio: qd opponit dilectioni. Circa quod sciēdum: q odium dei ē maximū peccatorum. Semp eni quod ē fm se ē potius eo qd ē fm aliud. In odio āt dei volūtas auertitur a deo fm se. In alijs aūt peccatis auertitur a deo non fm se: sed fm aliud. scz inquātum appetit aliquā inordinatā dilectionem que habet auersionē a deo annexam. Unde odium dei fm Tho. 2ª 2e. q. 34. arti. 2. c. 1m. est maximū pctm in spm. s. fm q pctm i spm scm nominat aliqd genus spāle peccati. Ideo tñ nō cōputatur inter species eius: qz in oī eius specie inuenit: fm Tho. ibidem. Intelligendum tamē: q z si deus: vt apphēdit in seipo nō possit odiri: qz vt dicit Diony. 4°. cac de diuinis nominibus: omnib⁹ amabile ē primuz bonū. Odiri tñ pōt a peruersis: fm q apphēditur vt actor aliquoz effectuū: q repugnāt eorū inordinate voluntati: cuiusmōi sunt inflictio penarū: z phibitio peccatoz. Odium etiā pximi: cum opponatur charitati: est peccatum. Vñ. i. Jo. 2. Qui odit fratrē suū in tenebris ē. scz spūalib⁹: q̄ sunt peccata. Immo est etiā grauissimū peccatoz que cōmittūtur i pximū. Grauissimū inquā quātū ad volūtatis deordinationē: lz ea que cōmittunt exterius sint grauiora quātū ad pximi lesionē. Oritur aūt odiū ex inuidia directe fm Tho. vbi. s. arti. 6. o. Et hoc vult Grego. 31. moral. ex ira vero dispositiue. Quidam vero dicūt vt refert Rich. q potius odium oritur ex iracundia: lz. aliqd odiū ex aliq̄ inuidia oriatur.

De gaudio. acidia: z inuidia. ti. 63.

Einde osideran/

dum ē de effectib⁹ consequētib⁹ actum charitatis pncipalē q ē dilectio: z de vitijs eis oppositis. Et pmo de effectibus interioribus. 2° de exteriorib⁹. Int vero interiores: pmo de gaudio. 2° de acidia 3°. de inuidia: que duo gaudio opponuntur

Circa primum sciendum. q amor causat gaudium quando adest amatū. charitas aūt ē amor dei: q ex hoc ipo q amat ē ī amāte p nobilissimū ei⁹ effectū fz. illud. i. Jo. 4. Qui

manet in charitate:in deo manet:ꝛ deus ĩ eo. Et ideo spirituale gaudium quod de eo habetur:ex charitate causatur.

Equitur videre de 2°. scʒ de acidia.: Circa qđ nota ꝙ acidia ꝭm Damas. est quedã tristicia aggrauans:q.s.ita deprimit aĩmũ hoĩs vt nihil ei libeat agẽ Et ideo acidia importat quoddã tediũ operandi:vt patet ex glo.sup illud psal. Omnẽ escã abhoꝛ.ẽ aĩa eoꝝ. Et a quibusdã dicit̃: ꝙ acidia ẽ toꝛpoꝛ mentis bona inchoare negligẽtis. Hec aũt tristicia ẽ semp mala:ꝛ peccatuʒ Unde interdicit̃ Ecclesiastici 6°. Non acidieris in vinculis eius:scʒ spũalis sapientie. Et ꝭm Alex.z.t.z.ca°.đ acidia.arti.i.c.scribit̃ p vnũ c.qꝛ dicit̃ ab acedine Uñ puerb.io.dicitur. Sicut acetũ dẽtib⁹ ꝛ fumus oculis:sic piger his q miserunt euʒ. Hinc comparat̃ pigritia siue acidia aceto:qꝛ sicut acetũ infert dẽtib⁹ nocumẽtũ coꝛporale scʒ acredinẽ ita hoc peccatũ infert aĩe nocumentũ spũale scʒ quãdã acredinẽ spiritualẽ:ex q̃ puenit tediũ spũale boni spiritual̃. Scđm vero Hug. dicit̃ ab aci greco:qđ ẽ cura siue anxietas animi. ꝭm q̃ grecũ debet scribi cũ aspiratione sic achidia. vt dic̃ frater Johes Theutonicus. Est autẽ acidia ꝭm gen⁹ suũ peccatũ moꝛtale: cũ ꝭm ppriã rationẽ cõtrariet̃ charitati. Nã ppri⁹ effectus charitatis est gaudiuʒ de deo:ut dictum est.s. Acidia vero est tristitia de bono spũali:inquãtũ est bonũ diuinũ. Et iõ ꝭm genus suũ ẽ moꝛtalis. Et hoc ẽ veruʒ:quando motus eius ptingit vsqꝫ ad rationẽ:ita ꝙ p cedit in fugã:ꝛ hoꝛroꝛẽ: ꝛ detestationẽ boni diuini. Quãdo vero sistit tm̃ in sensualitate: tunc ẽ venialis. Est etiã vitium capitale vt vult Gregoꝛ.3i° moꝛali. ꝛ eius filie sunt sex ꝭm Grego.ibidem.scilʒ malicia qua qs detestatur bona spũalia.rancoꝛ.scʒ ꝯ hoĩes ad bona spũalia ĩducẽtes.pusillanimitas respectu cõsilioꝝ.despera° toꝛpoꝛ circa pcepta. vagatio mentis circa illicita.

Equit̃ videre de 3°.scʒ de inuidia. Circa quã sciẽdũ ꝙ sicut dicit Damas.in 2° li°.inuidia ẽ tristicia de bonis alienis. Obiectũ enĩ tristicie est pprium malũ. Et ꝭm hoc de bono alterius põt eẽ tristicia put apprehenditur vt malũ ppriũ. Et ꝭm hoc dupliciter. Uel inquãtũ ex eo nobis aliquod piculũ ĩminet.scʒ vt ab eo ledamur Et huiusmõi tristicia non ẽ inuidia :sed ẽ effect⁹ timoris:vt dic̃ phs 2° rhetoꝛice Et põt esse sine peccato:vt dicit Gregoꝛius 22° moralium. Uel inquãtũ est diminutiuũ pꝛopꝛie gloꝛie:vel excellentie. Et hoc ẽ quãdo excedítur ab alio in illo bono. Et hec tristicia est ppꝛie inuidia.ꝛ ẽ semp praua:vt dicit phs 2° rhetoꝛice:ꝛ est ex genere suo semp peccatuʒ moꝛtale:cuʒ repugnet charitati : qꝛ dolet de bono pximi:đ quo charitas gaudet. Job 5° Paruulũ occidit inuidia. Sunt tñ pmi mot⁹ ĩuidie qñqꝫ ẽt ĩ pfectis viris:q ĩsurgũt ex sur reptõe q sũt veniales. Et sic ẽ đ ĩuidia puerorum : in qbus nõ est vsus rõnis:ꝛ đ motu inuidie:ꝭm ꝙ ẽ passio sensualitatis. 2° põt esse tristicia de bono alterius inqñtum deest nobis illud bonũ:quod ipe habet. Et hec ppꝛie est ʒel⁹:vt dic̃ phs 2° rhetoꝛice. Et si sit de bonis honestis:est laudabilis ꝭm illud.i. Coꝛi.iz. Emulamini carismata melioꝛa. Si aũt sit de bonis tepoꝛalib⁹ põt esse cũ peccato ꝛ sine peccato. Potest etiã esse tristicia de bono alterius:inquãtũ ille ẽ illo indignus. Que qdẽ tristicia:vt dicit phs 2° rhetoꝛice: est de tempoꝛalibus bonis :ꝛ dicitur ꝭm euʒ nemesys:ꝛ ptinet ad bonos moꝛes. Et hoc ideo dicit:qꝛ reputabat illa magna. Sed ꝭm fidẽ q̃si nihil sunt respectu futuroꝝ bonoꝛũ: q̃ seruant̃ bonis. Et iõ huiusmõi tristicia phibet̃ in psal. Noli emulari ĩ malignãtib⁹ ꝛc̃.

Nota ĩsup ꝙ inuidia ꝭm phm 2° rheto. opponit̃ nemesy ꝛ misericoꝛdie. Sed misericoꝛdie directe ꝭm oppositionẽ pncipalis obiecti. Tristat̃ enĩ de bonis pximi: misericoꝛdia vero de malis. Nemesy vero opponitur ex parte ei⁹:de cui⁹ bono tristat̃. Tristat̃ enĩ de bono dignoꝝ.nemesys vero de bono indignoꝝ. Misericoꝛdia aũt virt⁹ ẽ ꝛ pprius charitatis effect⁹. Uñ inuidia opponit̃ misericoꝛdie ꝛ charitati. Est aũt inuidia vitiũ capitale:vt dic̃ Grego.3i.moꝛali. ꝛ tñ est filia inanis gloꝛie. Dicit enĩ phs 2° rheto.ꝙ amatores honoꝛis ꝛ gloꝛie magis inuidẽt. Et foꝛte pper hoc ꝭm Tho.2ª 2ᵉ.q.36.arti.4.c.iᵐ. nõ ponit̃ ĩuidia vitiũ capitale neqꝫ ab Isido. li.de sũmo bono.neqꝫ a Cassiano li. de institutis cenobioꝝ. Sed tñ vt dic̃ Grego.ibidẽ. vitia capitalia in tm̃ sũt sibi cõiuncta: vt non nisi vnũ de altero pferat̃. Uñ nõ ẽ ꝯ rõnem capitalis vitij ꝙ ex alio oꝛiat̃. Inuidie vero filie ꝭm Greg.3i. moꝛa.sũt.5.scʒ odiũ.susurratio:q̃ scʒ qs diminuit gl̃iã alteri⁹ ĩ occulto: đtractio:scʒ qua qs diminuit maĩfeste.exulta° in aduersis pximi:ꝛ afflictio in psperis eius Hec tamẽ vltima ẽ vno mõ ipsa inuidia : inquãtum.s.aliquis tristatur đ psperis alicui⁹ ꝭm ꝙ habent quãdam gloꝛiam. Alio modo est filia ĩuidie:ꝭm ꝙ pspera pximi euenĩũt cõtra conatũ inuidentis Emulatio autem ꝛ inuidia pꝛo eodem accipiuntur in scripturis scis:inuidiã generaliter sumẽdo. Sumẽdo ãt vtrũqꝫ ppꝛie:sic inuidia attẽdit̃ ĩ actu iteꝛioꝛi

Emulatio vero in actu vel effectu exteriori vt dicit glo. super illud ad Gal.5 Emulatio nes inuidie.

De pace et vitijs oppositis.ti.64.

Postea considerandū ē de pace et vitiis sibi oppositis.

Et primo videndū ē de pace. 2° de discordia q̄ ē in corde. 3° de cōtentione que est in ore. 4° de rixa. 5° de seditione. 6° de scismate. 7° de bello. Hec eni quattu or vltima opponūtur paci: quātum ad opus.

Circa pmū sciendū: q̄ vbicūq; est pax: ibi est cōcordia nō tamē ecōuerso: si nomē pacis pprie sumatur. Cōcordia eni pprie sumpta est ad alterū: scilz inquātū volūtates diuerso rum cordiū simul cōueniunt i vnū cōsensū Et sic cōcordia importat vnionē appetituū diuersorū appetētium. Et fm hoc cōcordia potest esse aliquorū impiorum in malo. Sup hāc aūt vnionē addit pax vnionē appetituū et motuū vnius appetentis: scilcet appetitus sensitiui: et appetitus itellectiui. Et hoc nō ē impiorū: q2 pax non est impiis: vt dicit Isa. 57°. Non ē pax impijs. Pax aūt vera et pfecta p quam oēs appetitus vniuntur quietati in vno habeť tm̄ in patria. Hec eni est vltim9 finis creature rationalis. De qua i psal. Qui posuit fines tuos pacem. Pax vero q̄ habeť in via est impfecta: q2 et si pncipalis mot9 aīe quiescat in deo: repugnāt tamen alij intus et extra: qui pturbant pacem istā. Appetunt tm̄ omnia pacem: vt dicit Augustin9 19° de ciui. et Diony. ca° 9° de diuinis nominibus. Omne eni appetens appetit trāquille et sine impedimento puenire ad illud qd appetit: i quo cō sistit ratio pacis. Quam Augu. 19 de ciui. dei ordinis tranquillitatem diffinit. Non tamen omnes appetunt verā pacē: sed qdam appa rentē: vt mali appetunt iniquā pacem modo et appetitu sibi competenti. Bellantes etiam appetunt pacē: q2 bellando ad pfectiorē pa cem q̄ habeant puenire querunt. Sicut aūt vult phs 9° ethicorū. ad amicitiā ptinet con cordia i bonis cōferētibus ad vitā: et pcipue i magnis. Vñ et Tullius de amicitia dicit: q̄ amicorū est idem velle et nolle. Unde dissen sio de minimis et de opinionib9 non repugnat i pfecte paci q̄ habetur in via. Est aūt pax pro pri9 effect9 charitatis: fm illud ps. Pax mul. dili.le.tu.

Sequitur videre de 2°.s. de discordia.

Circa quā sciēdū: q̄ cū opponaē cōcordie. hoc pōt esse dupliciť. Uno mō per se: vt cū quis a bono pximi in q̄ con sentire debet dissentit scienter: et ex intentiōe Et hoc ē peccatū mortale ex suo genere ppť cōtrarietatē quā habet ad charitatē: ex qua cōcordia causať. Vñ ad Gal.5. dissēsiones.i. discordie ponunť inter opa carnis. De qbus subdiť ibi. Qui talia agūt regnū dei nō cōse quēť. Primi tamē mot9 hui9 discordie: ppť act9 ipfectionē peccata sūt venialia. Alio mō p accidens: vt qñ aliqui itendunt aliqd bonū ptinēs ad honorē dei: vel vtilitatē pxi mi: sed vnus existimat hoc esse bonū: et alius non. Et tūc discordia ē p accidēs ꝯ bonū p ximi: vt fuit inter Barnabam et Paulū. Act. 15° qd ptinebat ad defectū humanū: lz hoc ip sum fuerit ex diuina puidētia: ppter vtilitatē cōsequētē ordinatū. Et tūc discordia non ē peccatū: nec repugnat caritati: nisi fit cū erro re circa necessaria ad salutē: vel nisi fit cū in debita ptinētia. Est āt discordia filia inanis glorie vt diť Grego.31. moral. Et hoc ē verū loquēdo de discordia p quā qs psequtur qd suū ē: et recedit ab eo quod ē alteri9. Qd vo ab alteri9 volūtate recedat ptinet ad inuidiā Unde fm hoc ab inuidia causatur.

Sequiť videre de 3°.s. de cōtentione.

Circa quā sciēdū: q̄ pōt sumi tripliciter. Uno mō put dicit impugnatiōē veritatis et modū iordinatū: fm qd diť Ambro. q̄ cōtētio ē impugnatio veritatis cū cō fiden^a clamoris. Et sic ē peccatum mortale. Nota q̄ hec clausula.s. cū cōfidētia clamo ris ē circūstātia aggrauās. Vñ etiā sine ea po test impugnatio veritatis esse cōtētio. Unde fm Alex.2.t.2.c. de cōtētiōe. arti.1.c. generaliť pōt dici cōtētio ipugnatio veritatis psistēs i sermōe causa vicēdi. Hec eni cōditio videť poni i glo.2. Thim.2. sup illud. Noli cōtēdē vbis. Nemo ingt: se patiť vinci: lz sciat vera eē q̄ audit. Alio mō put ē impugnatio falsi tatis cum debita acrimonia Et sic est lauda bilis. 3° modo pōt sumi put ē ipugnatio falsitatis cū mō iordinato. Et sic pōt eē pctm̄ veniale: nisi forte tāta sit iordinatio: q̄ ex ea alij scādalizēť. Vñ Apl's cū dixisset.2. Thim 2. noli cōtēdē verbis: subdit. Ad nihil ē vtile nisi ad subuersionē audientiū. Contētio aūt de qua dr Job.19° nūqd q cōtēdit cū deo tā facile qescit: sumť ibi cōmuniter p disputa tiōe. Itē fm Alex. vbi.s. arti.2.q.2.c. cōtē tio pōt fieri plurib9 d causis. Primo cā mali gnitatis: vt cū qs vult iniuste vincē: vel alios simpliciū subuertē Et sic ē pctm̄ mortale. Et phibeť.2. Thi.2. Noli cōtēdē verbis. Si tm̄ hoc i his in quibus non est piculum ex qua dam leuitate fieret: peccatū mortale nō essz 2° causa necessitatis. Sic nō est peccatum

Unde super illud prouer. Non contēdas ad uersus hominem frustra. gl. Non vetat contendere contra male facientes: vt corrigatur qa hoc frustra nō fit. quia certa necessitas cogit. 3° causa exercitationis. Sic nō ē peccatum mortale: lʒ aliqñ ꝓpter indebitū moduʒ cōtingat esse veniale. 4° causa eruditiōis Sic non ē peccatū. 5° ex q̄dam titillatione glorie: vel honoris. Sic videt̄ esse peccatum veniale. Sic videt̄ accipi Luc. 22° Facta est ɔtētio: quis eoꝝ videret̄ esse maior. 6° potest dici cōtentio conatus bone opatiōis ƀm illud Luc. 13. Cōtēdite intrare ꝑ angustā portā. Est aūt ɔtentio filia inanis glorie. Est tñ affinis inuidie. s. inq̄ztū dissentit ab eo cum q̄ contendit.

Equitur videre de 4°. s. de rixa. Circa quā nota: ꝙ sicut dic̄ glo. ad Gal. 5°. vbi rixe ponunt̄ inter opa carnis rixe sūt quādo hoīes ex ira se ꝑcutiunt. Et iō rixa videt̄ esse quoddā priuatū bellū: quod agit̄ inter ꝑsonas ꝑuatas: nō ex aliq̄ publica auctoritate: sed magis ex inordinata volūtate. Et ideo semꝑ est peccatū: ⁊ in inuadente ī iuste ē mortale: in defendente v̄o se qñq̄ pōt esse sine peccato: ut si solo aīo repellēdi iniuriam illatā: ⁊ cū debito moderamīe se defendat. Uñ nec rixa ꝓprie dici pōt ex parte eius Quādoq̄ fit cum peccato: vt si aīo vindicte: vel odii: vel etiā īmoderate se defēdat. Sed cum veniali q̄dem: qñ aīo motus leuis vindicte vel odii se imiscet: vel cū multū excedit moderatā defensionē. Cū mortali āt quādo aīo effrenato insurgit ī impugnātē ad occidēdum eū: vel grauiter ledendū. Inuadentes aūt publica potestate nō dicūtur rixari: similiter inordinate se defendentes resistēdo publice potestati. Est autē rixa filia ire vt dicit Greg. 31. moral. Prouer. 15. ⁊ 29. dr̄. Uir iracundus ꝓuocat rixas ⁊c̄.

Equitur videre de 5°. s. de seditione. Hoc aūt importat quādā cōtradictionem: ⁊ ī hoc cōuenit cū bello ⁊ rixa sed differt ab eis in duob'. Primo q2 illa important mutuā impugnationē in actu: sed seditio pōt dici: siue huiusmōi impugnatio fiat in actu: siue fit p̄paratio ad talē pugnā. Unđ 2. Cor. 12. dicit glo. ꝙ seditiones sūt tumult' ad pugnā. s. cū aliqui se p̄parant: ⁊ ītentāt pugnare. 2° q2 bellū ē proprie ꝯ extraneos ⁊ hostes q̄si multitudinis ad multitudinē. Rixa aūt ē vnius ad vnuʒ: vel paucoꝝ ad paucos. Seditio vero ꝓprie ē inter partes multitudinis vnius: inter se dissentientes: vt cum vna pars ciuitatis excitatur ad tumultū contra aliam. Differt āt a scismate: qa scisma opponitur spūali vnitati multitudis scilʒ ecclesiastice: importat tñ dissensioneʒ spūalē. Seditio vero opponit̄ vnitati multitudinis tēporali vel seculari. Importat etiaʒ p̄parationē ad pugnam corporalē: Est auteʒ seditio peccatū mortale ex suo genere. Uñ 2. Cor. 12. ꝓhibent̄ seditiones inter illa q̄ sunt peccata mortalia. Et tanto ē graui' q̄to bonū cōe qđ impugnat̄ ꝑ seditionē ē maius q̄ bonuʒ ꝑuatū qđ impugnat̄ ꝑ rixam. Pertinet autē peccatū seditionis p̄mo ⁊ p̄ncipaliter ad eos qui seditioneʒ ꝓcurāt: q grauissime peccant 2° ad eoꝝ sequaces. Qui vero resistāt eis ꝓ defensiōe cōis boni: nō sunt dicēdi sediciosi Perturbatio vero regiminis tyrannici: cū nō sit iustū: q2 non ordinat̄ ad bonū cōmune sʒ ad ꝑuatum: vt pʒ ꝑ pħm 3° pol. ⁊ 8° ethi. non habet rationē seditionis. Uñ laudat̄ q multitudinē liberat a tyrannica ptāte. Nisi forte qñ sic inordinate ꝑturbatur regimē tyranni ꝙ multitudo subiecta patit̄ maius detrimētum ex ꝑturbatione cōsequēti q̄ ex regimie tyranni. Magis aūt tyrannus ē seditiosus: q in populo sibi subiecto discordias ⁊ seditiones nutrit: vt tutius dñari possit. Hoc eniʒ ē tyrannicū: cū sit ordinatū ad ꝓpriū bonuʒ p̄sidentis cū damno multitudinis. Nō cōputatur aūt seditio inter peccata capitalia: nec īter ea que oriunt̄ ex illis: vt patet. 31° moral. q2 continentur sub discordia sicut ⁊ scisma.

Eq̄t videre đ 6°. s. de scismate. Scisma aūt ƀm Isiđ. li. ety. a scissione dr̄ animoꝝ Scissio vero oppenitur vnitati. Et iō ꝓprie pctm̄ scismatis ē pctm̄ spūale: ex hoc ꝙ q̄s intendit se separare ab vnitate quaʒ charitas facit. Et iō ꝓprie scismatici dicūtur q sponte ⁊ ꝓpria intentione se separant ab vnitate ecclesie: q̄ ē vnitas p̄ncipalis Uñ scisma a canonistis describitur: ꝙ ē illicit' ab vnitate vł cōmunitate discess'. 24. q. i. scisma. Unitas aūt ecclesie attēditur ī duob' s. in cōnexiōe mēbroꝝ ecclesie ad inicē. siue cōmunicatōe ⁊ ordīatōe oīʒ mēbroꝝ eccłie ad vnū caput. s. Christū: cui' vicari' ē papa. Et iō scismatici dicūtur: q subesse renuūt pape: ⁊ hoc cū quadā rebelliōe scilʒ cū ꝑtinacia̍ p̄cepta ei' cōtēnūt: ⁊ eius iudiciū subire refugiūt: ⁊ etiā illi q mēbris eius cōmunicare nolunt. Differt aūt scisma ab heresi: q2 heresis ꝓprie opponitur fidei: scisma aūt vnitati ecclesiastice charitatis. Uñ sūt diuersa vitia. Et pōt etiā dici: ꝙ differūt sic spēs ⁊ gen': q2 oīs heretic' ē scismatic': ⁊ nō ecōuerso. Nisi scisma durauerit: q2 tūc ī heresim īcidit. In fine en̄ sibi cōfingit heresim vt recte videatur ab eccłia recessisse: vt dic̄ Hierony. 24. q. 3. inf

heresim et scisma. Unde infidelitas vel heresis est gravius peccatum scismate in genere suo: quia illa est contra deum secundum quod est in se veritas prima. Hec autem est contra ecclesie unitatem: que est minus bonum deo. Unde heresis primum locum tenet in penis. 32. q. 7. quod in omnibus. Posset tamen contingere quod aliquis scismaticus peccaret gravius quam aliquis infidelis: vel propter maiorem contemptum: vel propter maius periculum quod inducit vel aliud huiusmodi. Hiero. tamen videtur sentire quod scisma sit gravius peccatum heresi: et omni alio peccato: quia deus ipsum gravius punit: sicut patet precipue in Chore Dathan et Abiron. quos vivos terra absorbuit. Numeri. 16°. et. 23. q. i. non afferamus. Ad quod dici potest quod scisma ex quo est radicatum et firmatum habet heresim annexam. Unde peccat contra illum articulum fidei Unam sanctam catholicam ecclesiam. Et sic est idem crimen quod heresis et pena equalis. Vel forte illi de quibus dicit Hiero. commiserunt scisma ex maiori contumacia et contemptu quam alii idolatriam: propter quod magis peccaverunt: et ideo gravius puniti fuerunt. Puniuntur autem scismatici et a deo ut pretactum est: et ab homine iudice. s. spirituali per excommunicationem. Et si non resipuerint: deponuntur. dis. 23. in nomine domini. Et si non possunt aliter destrui: invocandum est brachium seculare ii. q. i. petimus. Puniuntur etiam pecuniariter. 23. q. 7. quod autem. Quid autem iuris sit de ordinatis a platis scismaticis: vide. in. tractatu de sacramento ordinis. ti. a quo habent ordines conferri. Quid etiam iuris sit de alienationibus factis a scismaticis: vide. in. tractatu de sacramento ordinis. ti. de causa et forma alienandi res temporales ecclesiarum. Scismaticus autem volens redire ad unitatem ecclesie: cum omne scisma vix aut nunquam sit sine heresi scisma debet abiurare: et ad mandatum ecclesie satisfacere: et recipi cum manus impositione: ut accipiat sanctum spiritum qui extra ecclesiam non est: nec dari potest. 24. q. i. omnes. Si autem reconciliatus dicat secum circa ordinem misericorditer dispensatum probare habet: et quod ab eo qui potest dispensare: extra eo. c. ulti.

Equitur videre de 7°. s. de bello. De hoc autem habitum est. s. li. i. ti. de bellis. Nibilominus tamen preter ea que dicta sunt ibi possunt hic plura queri. s. Utrum bellare semper sit peccatum. Rndeo quod non. Nam bellare iuste secundum legem divinam est licitum: et etiam regibus et principibus terre preceptum: secundum quod dicit Aug°. ad Bonifacium comitem super illud. ps. Et nunc reges intelligite etc. Quo inquit reges serviunt in timore nisi ea que contra dei iussa sunt religiosa severitate prohibendo atque plectendo. Aliter. n. servit rex: quia homo: aliter quia rex. Quia homo est: servit deo vivendo fideliter. Quia rex est: pugnando secundum legem iusticie viriliter. Bellare autem iniuste illicitum est et prohibitum secundum quod ostenditur Baruch. 3°. ubi dicitur de gigantibus: qui ab initio fuerunt statura magni scientes bellum. Non hos elegit deus etc. Ad maiorem ergo evidentiam sciendum quod ad hoc quod aliquod bellum sit iustum quatuor requiruntur. Primo auctoritas principis cuius mandato est bellum gerendum. 23. q. 2. c. i. Unde et principibus dicitur in ps. Eripite pau. et ege. de ma. pec. liberate. 2° causa iusta: ut illi scilicet qui impugnantur propter aliquam culpam impugnationem mereantur. 23. q. 2. dominus. Unde Aug°. in li. 83 questionum. Iusta bella solent diffiniri: que ulciscuntur iniurias. Sic gens vel civitas plectenda est. que vel iudicare neglexerit quod a suis improbe factum est: vel reddere quod per iniuriam ablatum est. Sunt autem iuste cause plures. s. malorum cohertio. Bonorum sublevatio. 23. q. i. apud. Rerum ablatarum repetitio. Iniurie a se vel ab aliis propulsatio. 23. q. 2. c. i. et. c. dns. Patrie defensio. Infirmorum protectio. 23. q. 3. fortitudo. 3° requiritur ut intentio bellantium sit recta. 23. q. i. quid culpatur. et ca° apud. Ubi dicit Aug°. li. de verbis domini. Apud veros dei cultores etiam bella perpetrata sunt qui non cupiditate aut crudelitate sed pacis studio gerunt ut mali cohierceantur et boni sublevetur. 4° requiritur modestia. Et hec consistit in duobus. Primo ut tamen accipiat quod sibi reputet satisfactum et non ultra. Miles enim habens contra aliquem iustum bellum suum facit licite quicquid capit ab hoste: vel ab adiutoribus eius: sive subditis: sive aliis: donec sibi sit satisfactum secundum suam conscientiam de omni damno dato: et labore: operis: tam suis quam hominum suorum: vel donec hostis ius offerat et satisfacere velit. Ultra hoc autem nihil accipere debet: nisi propter immanitatem criminis privari meruerit omnibus bonis: ut propter heresim vel crimen lese maiestatis. secundum Ray. et Hoc. Secundo consistit in hoc ut non ledat eos qui in nullo prestant adversariis suis auxilium: vel favorem. Movens. n. iustum bellum potest non tamen adversarium: sed etiam vasallos et subditos eius: et complices ledere: extra de offi. dele. ca°. i. Alii dicunt quod non potest res predictorum capere: vel personas: nisi quamdiu pugnant contra eum: nisi forte de rebus illorum: vel edificiis lederetur. Hec Hosti. extra de resti. spo. olim. Si aliquod horum desit est iniustum bellum. Si tamen hec omnia desint: et tamen pro rebus repetendis quis bellet non tenetur restituere nisi illud quod abstulit ultra illud quod habuit ille de suo. Sed obiicitur contra predicta illud. Math. 26. Omnis qui acceperit gladium gladio peribit. Rndeo Ut dicit Aug°. li. 2. contra manicheos. ille accipit

vide

gladiũ qui nulla sup̱iori: aut legitia ptãte iu/ bẽte vel ɔcedẽte in sanguinẽ alic⁹ armaẗ. Qui v̓o ex auc̃te principis vel iudicis si sit p̱sona p̱ uata: vel ex zelo iusticie imperiali quasi ex au/ ctoritate dei: si sit p̱sona publica: gladio vtiẗ: nõ ip̄e gladiũ accipit: sed ab alio sibi cõmisso vtiẗ. Vñ ei pena nõ debeẗ. Nec tñ illi q̃ ẽt cum peccato gladio vtũtur: semp̱ gladio occiduñẗ: sed ipi semp̱ suo gladio pereũt: qꝛ p̱ pctõ gla/ dii eternaliẗ puniunẗ nisi eos peniteat. Obij ciẗ iteꝝ illud Math. 5°. Ego aũt dico vob nõ resistẽ malo. Rñdeo ꝙ hi⁹ p̄cepta: vt diĉ Aug. li. de ser. do. in mõte. semp̱ sũt seruãda in p̄pa ratõe animi: vt. s. hõ semp̱ sit pat⁹ nõ resistere vel se nõ defẽdere: si op⁹ fuerit. Sꝫ q̃ñqꝫ tñ aliẗ agẽdũ ẽ ꝓpẗ cõe bonũ ⁊ etiã eoꝝ cũ q̃b⁹ pugna tur. Quia vt dicit Aug. in ep̄la ad Marcelli/ nũ: cui licẽtia iniq̃tatis eripiẗ vtiliẗ vinciẗ.

Vtꝝ iuste bellãs possit hõies cape: ⁊ reb⁹ spoli are. R⁹. Bellũ aũt iustũ ẽ simpliciẗ. aut ex cã. Si simpl'r: puta ex edicto p̄ncipis: liberi hõies capti fiunt serui capientiũ: ⁊ in dominiũ eorũ transeunt res occupate. ff. de capti. ⁊ postli. reuer. l. hostes. Et tunc peccat seruus si a dño recesserit. 23. q. 5. dicat. Vñ res feudales in bel lo capte: erũt occupãtis: saluo tñ iure dñi ino cẽtis: ex̄ de here. excõicam⁹. Si vero sit iustuꝫ ex cã: puta qꝛ fit ad defẽsionẽ: ⁊ p̱secutõem iu ris: tunc aut bellãs habet iurisdictõem super illos quibus mouet bellũ aut nõ. Si sic: qꝛ. s. subditi sunt rebelles: tunc põt res eoꝝ inuade re ⁊ suas facere. ff. de le 3°. l. i. Si aũt nõ habet iurisdictõem iuste tñ pugnat: qꝛ ali⁹ inuadit eum: vim vi repellere põt. ⁊ hominem percute re cũ moderamine inculpate tutele. Non licꝫ aũt ei p̱sonã vel bona eius capere vel detinere sed res sibi ablatas põt vendicare. ff. de rei vẽ di. l. in rem actio. Hec Hosti. extra de iureiu. sicut. Si aũt res eius sint distracte ⁊ ipse loco eaꝝ tantũdẽ de rebus illius abstulit: restitue re non teneẗ. Debet tamen pnia sibi imponi p̱ rapina: sicut diciẗ de illo qui furat⁹ est. io. li. ei qui debebat sibi. io. Vtꝝ clericis ⁊ ep̄is li ceat facere bella. Rñdeo ꝙ non. s. bella illa q̃ ad sanguinis effusionem ordinantur quinim mo potius debent esse parati ꝓprium sangui/ nem effundere pro christo vt opere imitentur quod gerũt ministerio. s. altaris in quo sub sa cramento represẽntaẗ christi passio. Et ideo statutũ est vt effundentes sanguinem: etiã si/ ne peccato sint irregulares. Nulli autem ali cui officio deputato licet illud p̱ qõ redditur indignus illo officio. Hinc dicitur Petro in p̱ sona epoꝝ ⁊ clericoꝝ. Math. 26°. Mitte gla/ diũ tuũ in vaginã. Ac si apte dicat. Hactenus tibi tuisqꝫ predecessorib⁹ inimicos dei corpa/ li gladio licuit p̱sequi: de cetero aũt in exẽplũ patientie gladiũ in vaginã cõuerte. 23. q. 8. c. i. ⁊ ca° clerici. ⁊ ca° sequenti. Possunt tñ prela ti ⁊ clerici ex auctoritate superioris bellis int̄ esse: non vt manu ꝓpria pugnent: sed vt iuste pugnantibus sp̄ũaliter subueniãt suis exhor/ tationibus: absolutionibus ⁊ huiusmodi spi/ ritualibus subuentionibus. Possũt etiã dispo nere ⁊ inducere alios ad bellandum iusta bel la. Nõ. n. interdiciẗ eis bellare: qꝛ sit peccatuꝫ sed qꝛ non cõuenit eis tale exercitiũ. 23. q. 8. hortatu. In p̱sona vero ꝓpria debẽt vti ar/ mis sp̄ũalib⁹. sm illud. 2. Corinth. io. Arma militie nostre non sunt carnalia: sed sp̄ũalia. Que quidẽ sũt salubres admonitiões: deuo te orationes cõtra ptinaces snia excõicatio/ nis. Ad hãc etiam questionẽ valẽt ea que dicta sũt libro primo titulo de homicidio. qõ/ ne. vtꝝ liceat clericis maleficos occidere. De hac materia Hosti. extra de sum. trini. super decre. Inno. xp̄i dilectõ. ⁊ modo habetur i 6°. positis super hoc diuersoꝝ sententijs in fine sententiam suam ponens dicit: ꝙ clerici habẽ tes iurisdictõen temporalem indistincte p̄nt arma sumere pro sua ⁊ suoꝝ defensione: quia hec oia iura permittũt. Et probaẗ. 23. q. i. no li. ⁊. q. fi. c. q̃cũqꝫ. §. 2. his ita. vsqꝫ ad. §. in regi stro. Si v̓o tpalẽ iurisdictõeꝫ ñ habẽt: tene qõ notauit. Jo. ⁊ alij supradicti. s. ꝙ talibus nõ licet sumere arma in ꝓpria p̱sona: nisi ad defẽ sionẽ sui: vel nisi hortãdo: vt. 23. q. fina. §. ecce. Hec Hosti. Vtrum liceat vti insidijs i bel lis. Rñdeo ꝙ sic aliquo modo in bellis iustis Insidie. n. ordinantur ad fallendum hostes. Dupliciter aũt põt quis ex dicto vel facto al terius falli. Vno mõ ex hoc ꝙ dicitur ei fal/ sum: vel non seruaẗ ei promissũ. Et hoc nũq̃ꝫ licet. Vnde hoc modo nullus debet fallere ho stes. Sunt aũt quedã iura belloꝝ ⁊ federa eti am inter ip̄os hostes seruãda: vt diĉ Ambro. li. de offi. Alio mõ ex eo ꝙ nõ aperiẗ ei ꝓpo sitũ. Hoc aũt nõ semp̱ teneẗ hõ facere. Vnde dñs iussit Josue insidias ponere habitatorib⁹ Hay. vt habeẗ Josue. 8°. Et huiusmodi insi/ die nõ dicunẗ ꝓprie fraudes: nec repugnãt iu/ sticie: nec voluntati ordinate. Esset. n. inor/ dinata voluntas: si q̃s vellet sibi nihil ab alijs occultari. Vtꝝ in festis liceat bellare. R⁹. Obseruatio festoꝝ nõ impedit ea que ordinã tur ad hominũ salutẽ: etiã corpalem. Vnde dñs arguit iudeos Jo. 7° dicens. Mihi indi/ gnamini: qꝛ totũ hoiem saluũ feci i sabbato. Multomagis aũt est cõseruanda salus reipu blice: q̃ȝ salus corpalis vnius hois. Et ideo

pro tuitione reipublice fideliū licet iusta bel/la exercere in dieb⁹ festiuis: si tamē hoc necessitas poscit alias non. 23. q. 8. si nulla.

De misericordia. ti. 65⁹.

Einde ɔsiderandū ē ð misericordia. Huic ꝓprie opponit̄ inuidia: vt dictū est. s. Dicit̄ aūt mīa: q: habet̄ mīa sup alteri⁹ miseria. Vñ dicit Aug. 9. de ciui. dei. Miśicordia ē aliene miserie i corde nr̄o ɔpassio: q̄ si possum⁹ subuenire cogim̄. Vñ mīa nō ē ad se: nisi ƒ̄ſſ̄itudinarie: sic̄ & iusticia ſm q̄ i hoīe ɔsiderātur ptes diuerse: vt dr̄. 5⁰. ethi. Et ſm h̄ dr̄ Eccl. 30. Miserere aīe tue placēs deo. Est aūt mīa potissima inter oēs virtutes ad ꝓximū ptinētes sic est etiā act⁹ potioris. Supplere. n. defect⁹ alicuius: inq̄tū h⁹ est superioris & melioris. Vñ super illud. i. Thimo. 4⁰. Pietas ad oīa vtilis est. dicit glo. Ambrosij. Sūma discipline xp̄iane in misericordia & pietate est. Et loquitur q̄tum ad opa exteriora. Interior tamen affectio charitatis que deo coniungit: dilectioni & misericordie in ꝓximos prefertur.

De beneficētia. ti. 66⁹.

Ostea cōsiderā/dum est de exterioribus actib⁹ vel effectibus charitatis. Et primo de beneficentia. 2⁰ considerandū esset ð elemosyna: que est quedam pars beneficentie: sed ð ipsa dicet̄. i. li. 5⁰. ti. 26⁰. 3⁰ de correctione fraterna: que est queda3 elīna. 4⁰ de offensione & scādalo que opponūtur beneficētie & correctioni. De beneficētia aūt satis dictū est titulo de charitate: ar. 3. & 4. Ad presens aūt nota q̄ benefaciēdū est oībus ſm illud Gall'. vlti. Dum tēpus habemus opemur bonū ad omnes: cū beneficētia sit effectus charitatis que se extēdit ad oēs: Et si omnibus nō possumus bñfacere in speciali: nullus tamē est ð quo non possit casus occurrere: i quo oporteat in spāli sibi bñfacere. Et ideo charitas req̄rit vt homo & si nō actu benefaciat: habeat tñ in animo suo vt cuiq3 benefaceret: si loci & tēporis oportunitas adesset. Aliquib⁹ tñ vt excōicatis: & hostibus reipublice: potius sūt subtrahenda beneficia inq̄tum p hoc arceantur a culpa. Si tñ necessitas immineret eis subueniendū esset: mō tñ debito: ne natura deficer3 nisi ſm ordinē iusticie paterent̄. Licet autem oībus sit bñfaciendū p loco & tp̄e: magis tam̄ ceteris paribus nobis magis coniūctis. Gratia enim & virtutes ordinem imitant̄ nature quem instituit deus. Est aūt talis ordo nature vt quodlibet agens naturale p prius magis diffundat actionē suā ad ꝓpinquiora sibi: sicut ignis magis calefacit ꝓpinquiora. Et iō debemus esse magis benefici ꝓpinquioribus nobis. Propinquitas tamen vnius hominis ad alium attendi pōt ſm diuersa in quib⁹ cōicant hoīes ad inuicē: vt consanguinei in naturali cōiunctōe: cōciues in ciuili: fideles i spūali & sic de alijs. Et ſm diuersas coniunctōnes sibi diuersimode diuersa beneficia sunt dispēsanda. Hoc tñ pōt variari ſm diuersitate3 locoꝝ & tēpoꝝ & negocioꝝ.

De correctōne fraterna. ti. 67⁹.

Ostea ɔsiderandū est de correctōe fraterna. Et ꝑ cuius virtutis actus est correctio fraterna. 2⁰ quid est fraterna correctio. 3⁰ vtꝝ & q̄uo sit aliquis corripiēdus. 4⁰ de obligatione ꝑcepti ð correctōe fraterna. 5⁰ vtꝝ ꝑceptū illud Math. 18. Si peccauerit ī te frater tuus vade & corripe &c. intelligi debeat tm̄ de peccāte occulte. 6⁰ de ordine fraterne correctōnis. 7⁰ de testiū adductione. 8⁰ vtru3 frater qui lucratus est frēm corripiēdo eum inter se & ipsu3 solū: teneat̄ prelato ꝑcipiēti ꝑ obedientiā reuelare pctm̄ correptū. Circa primū sciendū ē q̄ duplex est correctio delinquentis. Vna que adhibet remediū pctō inq̄tū ē quoddā malū ipi⁹ peccātis. Et h̄ ē ꝓprie correctio fraterna: q ordinat̄ ad emēdatōem delinquētis. Remouē aūt malū alicui⁹ eiusdē rationis est: & bonū ei⁹ ꝓcurare. Procurare aūt fratris bonū ptinet ad charitatem per quā volum⁹ & opamur bonū amico. Vñ & correctio fraterna actus est charitatis: q: p ea3 repellimus malū fratris. s. peccatū: cui⁹ remotio ptinet ad charitatē magis q̄ etiam remotio exterioris dāni: vl' etiā corpalis nocumēti. Alia vō correctō q̄ adhibet remediū peccati delinquētis ſm q̄ ē in malū alioꝝ: & precipue in nocumētū cōis boni. Et talis correctio est actus iusticie: cuius est seruare rectitudinem iusticie vnius ad alium.

Irca 2ᵐ sciendū q̄ sic̄ ex verbis dñi & sanctoꝝ colligit̄. Fraterna correctio ē admonitō fratris de emēdatōne pctōꝝ ex fraterna charitate ꝓcedens. Ad cui⁹ euidētiā sciendu3: q̄ corripere fratrē: est

coꝛ ei⁹ de malo ad bonū rape. Rapi aūt dicūt que cito ꝛ q̄si subito auferūtur. Vñ ꝛ syllaba corripi dr̄: q̄ raptī ꝛ q̄si subito pnūciat. Cito aūt frater d malo ad bonū trāsfert dupl'r: Primo cū turpitudo peccati sibi ꝛ pulchritudo vel honestas boni ondunt. 2° cū pena inflicta sentit: vel infligēda timet. Et ſm h duplex ē correctio. Vna ē fraterna in q̄ bonū fratri p suadet: a quocunq;. Et turpitudo peccati: vel pulchritudo boni dimissi ondit. Alia ē potestatiua: in q̄ pena infligēda cōminat: vel iā infligit vt de peccato ad statū bonū correpť reuertat. Et hec ē platoꝝ. Prima diffinit hic: et nō 2ª. Et nō q cū dr̄: correptio fraterna ē admonitio fratris: noīe fratris intelligit oīs hō peccator: siue inferior siue par siue supior. Oēs. n. fratres sum⁹ in xp̄o. Poti⁹ tñ ponit nomē fratris q̄ hoīs vel peccatoris q2 frater est nomē amoris ꝛ charitatis ꝛ hi⁹. Hec aūt correctio fit vel fieri debet ex fraterna charitate Vñ Aug. de v̄bis dñi. sup Math. 6°. Debem⁹ amādo corripe: nō nocēdi cupiditate: sed studio corrigēdi. Ad h nota q corripe interptat. i. simul rape: vel cor rape. Nō trāsfert aūt nec sumit in hac materia rape ſm q sonat in violētiā: sed ſm q dicit festinatōem: quasi subito de malo ad bonū trāslationē. Audito. n. a corripiēte q̄ turpe q̄ dānosū q̄ puniēdum sit peccatū cōmissum: ꝛ q̄tū sit bonū dimissuꝫ merito raptim ꝛ festināter debet peccator peccatum dimittere ꝛ ad virtutem redire.

Irca 3ᵐ querūtur plura. s. Vtꝝ aliq̄s sit corripiēd⁹. Rñdeo q sic ſm illud Math. 18°. Si pec. i te fra. tu. ꝛc̄ Est aūt frater corripiēd⁹ q̄druplici de cā ſm Aug. li. de cor. ꝛ grā. Primo vt peccatū suū et se cognoscat. puerb. 29°. Virga ꝛ correptō tribuūt sapiām. 2° vt de peccato ɔgnito dolorem: pudorē ꝛ timorē habeat. 3° vt peccator se deformē ex peccato vidēs: reformatōem desideret: ꝛ deū oret ne in tali feditate pmaneat 4° vt si corripiēs correpto nō proficiat: tamē corripe sibi valet: vt peccatum effugiat: ꝛ meritum sibi acquirat. Vñ. 23. moral. 2. c. dicit. Greg. Charitatis zelus mala que corrigere n̄ valet: increpare nō desinat ne se pticipē delinquentiū ex cōsēsu taciturnitatis adijciat. Et Aug. li. de cor. ꝛ grā dicit. Sine despatōe corripiam⁹: q2 si fili⁹ est pacis quē corripim⁹ requiescet sup eū pax nostra. sinaūt: ad nos reuertet. Sed obijcit: q2 puerb. 9°. dicit. Qui arguit impiū ipe sibi maculā generat. Noli arguere derisorē ne oderit te: ergo peccator n̄ ē corripiend⁹. Rñdeo. Salomō loquit in cāu non absolute ſm Grego. 8°. moral. c. 5°. vbi exponit illud verbū. Qñ. n. peccator vel derisor credit pbabilit ex correctōe peior futur⁹: tūc nō est corripiēd⁹: vt dicit ibidē. Al'r. n. qñ sperat correctio ē corripiēdus. In casu etiā aliquo qñ nō sperat correctō corripitur tamē ne procedat plus in malo. Vñ Aug. de cor. ꝛ grā. Si aliquādo timore nō corripiam⁹ ne aliq̄s pereat: cur etiā timore non corripiamus ne aliq̄s inde plus pereat. Vtꝝ correctō fraterna sit dure vel leniter faciēda. Rñdeo. Licet hoc sit difficile certā ꝛ vnā legē d corripiēdo dare: q2 lex nō pōt dari de pticularib⁹ in pticulari: vt habetur. 5°. ethi. correctio aūt ē actuū singulariū. s. peccatoꝝ. Pōt tñ distingui ex pte peccatoꝝ: q2 qñ peccatū fit ex ignorātia ꝛ infirmitate tūc debemus corripe leniter ꝛ moderate. Gal'. 6°. Frēs: si preoccupat⁹ fuerit aliq̄s i aliquo delicto vos qui spūales estis istruite hi⁹ in spū lenitatis. Qñ v̄o fit pctm̄ ex passione ꝛ sup inducta mala ɔsuetudīe: tūc ē corripiendū ptim lenit: ptim dure: vt dr̄ ethi. 3°. Iuuenis passionū secutorū solū psuasionib⁹ ꝛ monitōibus corripiēd⁹ est: sed etiā obprobrijs ꝛ cōtumelijs frequēter indiget. Propter quod Hely. q̄ filios suos iuuenes tales lenit corripuit ꝛ nō dure dr̄ eos non corripuisse. Qa aūt lenit corripuerit habet. i. Reg. 2°. Qñ aūt peccatū fit ex pteruitate malicia ꝛ certa deliberatiōe: tūc corripiēdū est auctētice ꝛ dure. Vnd Greg. in pasto. Nōnulla peccata sūt vehementer increpāda: vt cū culpa ab auctore nō cognoscat quāti sit pōderis ab increpātis ore sētiat. Ex pte etiā corripientiū distingue: q2 illi qui corripiūt aut sunt prelati: aut subditi. Si subditi aut sūt iuuenes. ꝛ hi corripe vel monere debēt humiliter. Si aūt sūt senes. corripiāt iuuenes moderate ꝛ mature. alios aūt. s. cōseniores reuerenter: ꝛ platos humiliter. Si autē sūt prelati corripiāt seniores obsecrādo: iuuenes psuadēdo. i. Thimo. 5°. Seniorē ne increpaueris. h obsecra vt patrē iuuenes vt fratres. Hoc dico cōsiderādo cōditōes corripiētiū: nō ɔditōes al's peccātiū. q2 quo ad hi⁹ vix breuis ꝛ cōis regula poterit iueniri. Quia tñ generosus ē anim⁹ hoīs ꝛ iō meli⁹ ducitur q̄ trahat. ſm Senecā dico q correptōi dure sp miscēdū est aliquid blādiciei: saltē vt videat correptio fieri ex cōpassione. Vñ Señ. in puerb. Semp obiurgatōi aliq̄d blādiciei admisce. Qd aūt dicit apl's ad Titū. 2. Precipe dece cū oī imperio. exponens Gre. moral'. 23. c. 21. dicit: q Apl's h dicēs. s. Precipe ꝛc̄. nō dñationē potētie: sed auctatē suadet vite. Cū imperio quippe suadetur qd pus agit q̄ dicat Nā doctrina subtrahit fiduciā qñ cōscientia

impedit linguam. Hec Gual.

Equitur vidē de 4°.s. de obligatōe p/cepti d correctōe fratna. Et circa h querūt plura.s.vtr illud Math.18. Si pecca.in te fra.tu.vade z cor.zc. sit pceptū vel ɔsiliū. R° fm Gual.i qōib' disputat]. Corripe fratrē nō oz nisi de pctō: fm illud Math. 18. Si pec.i te fra.zc. Pctm aūt ē duplex.s. veniale z mortale. Correptō āt fit ad lucrādū frēm amissū p pctm. Uñ Math.18. Si audierit te lucrat' eris.f.tu. Nō amittit fratris aia nisi p pctm mortale. Pz g ꝙ corripe frēm ē pceptū qñ peccat mortalr. Et sic dr Eccle.17. Unicuiqꝫ mādauit de' de primo suo. Est aūt ɔsiliū qñ peccat veialit. Et h videt dicē aug'. li.de ser.do.dicēs. Audiuim' admonētē z magna cura pcipiētē. si pec.in te fra .tu.va.z corri.ipm: ita ꝙ admonitō itelligat de pctō veiali nō de mortali. Hec Gual.glo.ēt sup pdictū vbū dicit. Ita peccat q frēm suū videt z tacet sic q peccāti nō idulget. Hec glo. Sz pceptū ē peccāti indulgē: g pceptū ē frēm corripe. Sz obijcit q Aug.i.de tri.c.10.dicit. Aliqñ a corripiēdis frib' desistūt hoies: vel pter laborē: vel pter verecūdiā: vel pter vitatōem nocumēti tpalis q̄uis displiceat eis malū eoz.nec tñ incidūt i illā dānatōem q p' hāc vitā talib' preparat. Sed si correptō fraterna esset preceptū: desistētes ab ea pter vitādū icōmodū tpale incurrerēt dānatōis demeritū: ergo tal' correptio sub precepto nō ē. R° fm Ricb.4. di.19.q.2.ar.i.c.i.ꝙ desistere a correptōne fraterna pōt cōtingere triplicit. Uno mō meritorie.s.qñ hō desistit corripe: q tps nō ē: nec locus. Alio mō pnitiose: qñ.s.hō probabilit sperat z credit ꝙ possit suo vbo frēm a peccato retrahere: z hoc omittit facere pter aliqd ɔmodū tpale. Tūc.n.puertit ordinē charitatis plus diligēs bonū tēporale: q̄ aiam primi z honorē dei. Tertio mō pōt hoc omitti ita ꝙ hec omissio nō sit peccatū: nisi veniale: qñ.s. pter aliqd tpale cōmodū habēdū: vel incommodū vitandū: efficit hō tardior vel min' diligens circa primoz correptōem: nō tamen in tm quin si cōstaret sibi ꝙ ipm posset a peccato mortali retrahere: hoc non omitteret pter icōmodū tpale. Et h 3° mō intelligit auctoritas Aug. Utz corripe aliū sit oibus pceptū. R°. Notauit Jo.2.q.i.si peccauerit in te.ꝙ opi.dicentiū ꝙ oēs tenent ad preceptū de correptōne fraterna dura est z teneri non debet: eo ꝙ cōstituit oēs transgressores. Et iō dicit ꝙ mandatū hoc extendit solum ad eos qui sunt in gradu vel magistratu ɔstituti. Sz ɔtriū h' habetur.24.q.3.taz sacerdotes. Ubi dicitur ꝙ tā sacerdotes q̄ reliqui fideles: oēs summā debēt habere curā de his qui pereunt quatenus eoz redarguitōe: aut peccatis corrigant: aut si incorrigibiles appareāt ab eccl'ia sepent. Uñ ad Eph.5° dr oibus. Nolite cōicare opibus infructuosis: magis aūt redarguite. Ad illud aūt qd timet Jo.z dicit ꝙ si esset preceptū omnibus oēs cōstitueret transgressores: rñdet Gual. ꝙ nō ē verū: q ē preceptū affirmatiuū ligās tm pro loco z tēpore necessitatis: vt patebit.i. Dicēdū est g: ꝙ corripe fratrē peccātē infligendo penā: est tm prelatorū: sz corripe admonēdo ad sui z peccati correctōem ē oim. Qd pz p p legē naturalē: que dicit. Hoc facias alijs qd tibi vis fieri. Aug'. Qd tibi vis fieri.i.debes velle fieri. Debes aūt velle ꝙ alius te corrigat qñ peccas: vt te emendes. Igit z tu debes hoc alij vnicuiqꝫ facere. Secūdo h pz p legē Mosaycam. Deut.22°. Non preteribis bouē aut ouē errantē: sed reduces. Hoc de benignitate legis est obseruandū ad lraz. Magis aūt tenet qlibet fratri suo errāti vel peccāti: q̄ boui. Si ergo bouem errātē tenetur reducere: ergo z fratrē errātē corripe: qd est ad deū reducere. Tertio hoc pz p legē euāgelicā. Math.18. Nā ibi dicitur. Si peccauerit in te frat tu'. Nō dic subditus. Et subdit etiā. Lucrat' eris fratrē tuū. Quia g oēs sum' fratres oēs tenemur inuicē corripe qñ cōtingit aliquē nrm peccare. Sz obijcitur q Math.18. dr. Si peccauerit in te zc. Si ergo peccat i aliū vel i deū: nō teneris eū corripere. Ergo corripe nō ē oim. R° ꝙ illud Mathei.in te.intelligit in te sciente nō in te lesum Ita ꝙ amore tui illū corripias fm Aug' Uel dic. ꝙ quicūqꝫ peccat in deū vel in quēcunqꝫ primū: in te peccat. tum q de' ē caput nostz tuz q mēbra sum' eiusdē corporis mystici. Propter qd dicit ps. Particeps ego suz oim timētiū te z custodiētiū mādata tua. Hec Gual. Et cōuenit cū eo Richar. Hoc est. Hec snia potest trahi a Ricar.in hac materia. Utruz peccator teneat corripe delinquentē. R° fm Gual. Aliud est corripe. Aliud est sine peccato corripe. Primū potest z debet peccator peccato nō obstāte. Nā obligatōem corripiendi tria faciūt: que etiā i peccatore pñt esse. Prim est inuētio precepti. Corripe aūt Math.18.iniungit indistincte oi hoi tā iusto q̄ peccatori 2m est cognitō peccati. Peccator aūt potest peccatum fratris sui cognoscere etiam meli' q̄ ipse. Uñ etiā in dogmate phoz dr. Nescio q̄ infirmitate impedimur: vt aliena peccata meli' ɔgnoscam' q̄ nostra. 3m est amor proximi. Lz aūt i peccatore nō sit amor charitatis

respectu fratris peccātis: ē tñ in eo amor naturalis vel amicitie: q̄ pōt moueri vt corripiē do subueniat illi. Circa 2m pncipale nota q̄ peccator recipiēs peccātē i duob⁹ cāib⁹ pec cat: ⁊ i duob⁹ nō. Peccat.n.cū ipe maiora cō mittit ⁊ minora quasi grauia rephēdit. Vnō Hiero. sup illud Math. 7°. Quid vides festu cā ⁊c. De his inquit loquit q̄ cū crimīe morta li detinent obnoxij minora pctā fratrib⁹ non ↄcedūt. Secūd⁹ ca⁹ ē: qñ sic corripiēdo pec catū suū palliare intēdit. Et i vtroq̄ cāu eu3 scandalizat q̄tū in se est. Vñ Cryſ. sup Ma theū. Corripe fratrē vt salues ipm: nō vt sal ues teip3. s. vt p bonā doctrinā malos act⁹ tuos possis opire: ⁊ sciētie laudē ab hoib⁹ querere Nō peccat aūt qñ peccatū suū ē occultū: ⁊ ali um corripit ex amore naturali: vel amicitie. Bonū ē.n. qd̄ facit ⁊ bonū intēdit: nec scādali zat: hoc faciēdo, pter qd̄ nō peccat. Terti⁹ ca⁹ ē qñ ē peccator manifest⁹ ⁊ corripiēs aliū peccātē simul ⁊ ingemiscēs corripit vel accu sat seipm. Vñ Aug. 2° li. de ser. dn̄. in mōte. ⁊ de verbis dn̄i sup Math. sermōe. 16. Si quem vis rephēdere: vide an ei similis sis. Si sic: pa riter ingemisce: nec tñ ipm tibi optes obtēpe rare s pariter conari: mone. S3 obijcit q2 Math. 7° sup illud. Quid vides festucā ⁊c. di cit glo. Trabes totius malicie eijciēda est: vt possis corripe. Ergo cū pctōr nō eijciat tota3 maliciā: nō pōt iuste corripe peccatorē. Rñ deo q̄ trabes totius malicie eijcienda ē vt pos sis corripere digne: non vt possis corripe. Hec Gual. Richar. aūt. 4. di. 19. q. 2. ar. 2. c. ad p dictā questionē sic breuiter rñdet. s. q̄ pecca tori criminoso manifesto non licet fratrem corripere in publico, pter scādalū. Si aūt pec cator occultus fratrē corripiat i occulto. aut in manifesto: si factum exigat. aut si manife stus corrigat in occulto. ⁊ hoc faciat humilit prauitatē suā recogitās: ⁊ seipm minus repu tans, p eo q̄ nō laborat a se remouere iniusti ciā quā reprehēdit in alio: nō peccat: sed bene facit: ⁊ loco ⁊ tpe facere tenetur. Vtr frat non sperans ex sua correptione fratrē peccan tem corrigi: sed potius timens eū deteriorari teneat ipm corripe. Et iuxta hoc querit. Cū corripe fratrē peccātē sit preceptū affirmati uū ⁊ hi⁹ preceptū ligat semp: nō aūt p semp: s tm̄, p loco ⁊ tpe necessitatis: qñ sit loc⁹ ⁊ tēpus necessitatis corripiēdi fratrē peccātē: ita q̄ q̄ n̄ corripuerit: extunc transgressor sit. Rñ° ſm Gual. ad hāc vltimā questionē q̄ tribus cōcurrentibus ex pte corripiētis: ⁊ trib⁹ alijs ex parte fratris peccantis: transgressor est: q̄ non corripit. alias non. Primum ex parte cor ripientis est certa peccati cognitio. Propter qd̄ dicit Eccl. ii. Priusq̄ interroges non vitu peres quēq̄ ⁊ cū interrogaueris corripe iuste 2m est mansuetudo in corripiendo q2 corri piens cu3 ira magis ad peius prouocat q̄ cor ripiat. Ideo dicit in ps. Supuenit mansuetu do ⁊ corripiemur. 3m est q̄ in alio non sit tā ta ad corripiendū aptitudo: q2 si ipm fratre3 peccantē videant alij eque boni: sicut ego vel meliores: ⁊ ei forte magis familiares vel prela tus suus: pbabiliter supponere possum: q̄ ali quis istor in quibus est debitū ⁊ aptitudo ad corripiendū illū corripiat ipsum: cum dicat puerb. i2. Quis est filius quē nō corripit pr̄? Et. 3. Reg. 20. Custodi vir iustū q̄ si laps⁹ fue rit: erit aīa tua, p aīa ipsi⁹. Vñ nō debeo crede re q̄ prelatus suus sit immemor salutis sue. Qd̄ esset si negligeret ipsum corripe. Si aute3 certū esset q̄ oēs negligerēt eū corripere: tūc teneretur: alijs tamē cōditionib⁹ cōcurrētib⁹ Primū vero illor triū q̄ cōcurrūt ex pte pec cantis est spes probabilis de correctione quia cū correptio sit instituta, pter correptōem: vt patet Math. 18. si hoc nō speraē sed peioratio timereē: correptio non debet fieri: vt, puerb. 9. Noli arguere derisorē ne oderit te. Secun dū est q̄ suū peccatū sit mortale nō tm̄ veniale q2 correptio precipit vt corripiens fratrē lu cretur. Math. 18. Si te audierit lucrat⁹ eris fratrem tuū. 3m est q̄ non sit spes q̄ habeat maiorē oportunitatē tpis ad corripiēdū. Vñ Aug. i. de ciui. ii. ca°. Si, pterea obiurgandis corripiendisq̄ male agētibus parcit: q2 tēp⁹ oportunius inquirit: nō est occasio cupidita tis: sed cōsiliū charitatis. Dico ergo q̄ cu3 corripe sit preceptū affirmatiuū: ideo obligat ad executōem sui tēpore necessitatis. Tūc au tem est necessitas quādo hec sex cōcurrunt si mul: ita q̄ si non cōcurrāt: licet hoc precepto ligeē: nō tm̄ ligaē ad exequendū. idest ad corri piendū sed potest differre sine peccato quous q̄ hec simul cōcurrant. Quod dico de non p lato de quo ad presens questio non fuit. Per hoc etiā patet responsio ad questione3 primā que soluitur per quartum membrum. Dico enim q̄ frater non tenetur corripere fratrem quando credit probabiliter q̄ ex correptōne peior fiat. De prelato tamē in hoc casu alia ē questio. Sed obijciē: q2 debemus imitari deum ⁊ ipse illum corripit de quo scit q̄ peior erit: vt patet de Juda proditore: ergo ⁊ nos si militer. Rñdeo Scdm Aug. deum vel pro ximū imitari debemus in opibus misericor die ⁊ humilitatis ⁊ huiusmodi: nō in opibus iusticie ⁊ excellentis potestatis. Judam aūt

corripuit lz eū futurū peiorē sciuerit: qr ex hoc plura bona elicere sciuit r potuit: nō sic est de nobis: qr nec talis potētie nec sciētie sumus. Vel dic qp h fecit ex officio vt plat'. Vñ r prelat' dz ex officio corripe eū quē scit peiorē ex hoc futurū vt alij terreant r vt alijs caueat: vt nihil cōis iusticie omittat. Nō sic aūt ē de fratre respectu fratris. Hec Gual. Et conuenit cū eo. Guil. de mara. r Ric. Qd pōt haberi a Richar. 4. di. 19. q. 2. ar. i. Utrū ex illo pcepto. Math. 18. Si pec. in te fra. tu. rc. teneat i ferior corripe supiorē. Rñdeo. Prelat' superior ē ex officio. pr ex bñficio: sed ē frater ex fide: vel ex religione: vel saltē nature ɔformita/ peccator vo pōt eē ex ope. Quia ergo platus est supior debet ei subdit' reuerētiā r honorē: qr pater debet ei amorē qr frater adiutorium Frater. n. qui adiuuat a fratre quasi ciuitas firma. puerb. 18. Et sic debet ei correptionem

Sed nota qp corripe aliquem cōtingit quatuor modis. Primo amicabiliter monendo Unde Tulius li. de amicitia. Monere r moneri amicorū est: vnū libere facere: aliud libenter recipere. 2° reuerēter obsecrādo. Et sic i ferior pōt corripe supiorē. Vñ Gre. in pasto. ca°. 27. Sunt subditi q dū culpas prepositorū cōsiderant cōtra eos audaciores fiūt. Sed si qua eorū valde sūt praua sic apud se diiudicēt vt tñ dei timore cōstricti ferre sub eis iugum reuerentie non recusent. Immo r superior sic debet corripe suū seniorem licet officio subditum. i. Thi. 5. Seniorē ne increpaueris: s obsecra vt patrē. Glo. Seniorē etate vel morib'

3° aspere increpādo ita qp subueniat mäsuetudo. ps. Superuenit mansuetudo r corripi Et hic modus est seniorū ad iuuenes. Pri'. n. vlcus ferro apitur r post emplastrum mitigatiuum apponitur. Eccl. 36. Si est lingua curationis r mitigationis r misericordie. 4° penam infligendo qd est ꝓprie r tm prelatorū: q/bus Math. 18. post illud. Si pecca. in te frater tuus rc. dicit. Quecūqz liga. sup terram: erūt rc. Hec Gual. Et conuenit cū eo Richar. 4. di. 19. q. 2. ar. 3. c. Qui etiam addit qp hac correptōe que est actus vindicatiue iusticie: inferiores corrigere nō debent superiores nisi manifeste errarēt in fide. Tunc. n. si non adessēt superiores vindicantes vel vendicare nolentes p inferiores possent puniri: qr heresis reddit hereticū catholico inferiorē non tm in foro interiori: sed etiam exteriori. Hec Richar. vbi. s. Hic tamen nota qp subditi nunqz debent sibi assumere modum corripiendi prelatorum: nisi in casu predicto: qr ipsis non licet alios punire. Sed prelati pnt r debent nōnūqz assumere corripiendi modum aliorū. Debent enim aliquādo amicabiliter monere aliquādo aspere increpare: aliquādo obsecrare Vñ Gre. in pasto. Vitia subditorū aliquādo sunt leniter corripienda: aliquando aspere r dure icrepāda. Hec Richar. vbi. s. ar. i. c. 2m

Sed obijcitur. q. 2. q. 7. Paulus Petrū reprehendit. Qd non auderet nisi se non imparem sciret. Hoc cōcludit qp inferior superiorē reprehendere nō debet. Rñ°. Resistere coram omnibus in faciē suo superiori inferiorē non decet: r ideo Paulus non fecisset nisi aliquo modo par fuisset petro: qntum ad fidei defensionem: sed in occulto monuisset reuerenter. Nec intelligēdū est qp paul' par fuerit petro in officio ecclesiastice dignitatis. Solus enim petrus inter apostolos gerebat primatum vt dicit tex. Hec Richar. 4. di. 19. q. 2. ar. 3. c. 4m Et conuenit cum eo Gual.

Sequit videre de 5°. s. Utrum illud Math. 18. Si pecca. in te fra. tu' rc. totū intelligi debeat de peccante occulte. Rñdeo sm Gual. Duplex est peccatū occultū. s. r publicū. Occultum autem dicit tribus modis. Uno modo quod solus deus nouit: vel homo per confessionem. Et de h nō est questio: qr hoc spectat ad deum: nō ad nos quo ad istā correptionis formā. Vñ glo. Mathei. 18. sup illud In te. Quia si in deū peccat n est nostri arbitrij. i. solo deo sciente. 2° dicit occultum quod homo solus. i. non cum alio nouit. Gen. 2. Non est bonum hominem esse solum. i. non cum alio. 3° modo dicitur peccatum occultum: qd solus quis nouit. i. vn' cū paucis familiarib': sicut rex dicit esse vel facere aliquid in occulto vel esse solus: quando est cum paucis sibi familiarib'. Tren. i. Quō sedat sola ciuitas plena populo. i. quō que solebat plena esse populo est sola. i. paucos habitatores habens. Dico ergo sine preiudicio: qp preceptū de correctione fraterna. Mathei. 18. datū intelligit de peccato occulto. 2° r 3° modo dicto: r de peccato publico ita qp quilibet tenet fratrē suū corripe hoc triplici peccato tentōe tm r obligatōne affirmatiua que ligat pro loco r tēpore: ita tm qp cuilibet peccato aptetur modus r forma corripiendi sm qp cōpetit. Nā si fratrē peccantē solus nō cū alio vidi vl nouI: debeo corripe inter me r ipsum solum nō cum aliquo alio. Si me audit lucratus sum eum. Si non audit: debeo adhibere mecū vnū testem: non duos. Probatio qp possum r qp debeo. De possum patet: quia dominus ponit disiunctiuā dicens. Adhibe tecum vnum testem vel duos: ergo cū de disiūctiua possim

eligere prē et implere sine trāsgressione possum vnū tm̄ et nō plures adhibere. Qđ aūt facere debeā pz. Quia si duos vocarē qn̄ scirē sol9 et nullus ali9 posset frater scādalizari: vt pote qr pluribus dicerē qđ sol9 scirē: et qr etiā videret q eū sub testimonio pluriū velle capere i vbis et facere p testes duos si fateret maifestū qđ fuit occultū. Esset aūt meū piculū: qr si corā duobus sibi dicerē suū peccatū occultū possit negare et me p illos duos testes a me ductos corā iudice cōuincere q pctm̄ sibi imposui: qđ pbar non potui. Et ideo ipm̄ a me diffamatū possz conqueri. Nec possem me defendere per euāgeliū: quia non dicit q adducam duos: s vnū vel duos. Si dicatur. igitur mihi licet alterz illorum quod voluero facere cum sit disiūctiua. Rn̄deri pōt q disiunctiua est pbabiliter et rationabiliter adaptanda. Non enim est credendū q dominus noster Jesus Christus auctor oīs pietatis voluerit q duos adducerem super peccato occulto: quod esse posset in fratris scandalum: et in meū periculuz: precipue cum vnus solus adductus cū psona principali sufficiat ad intentionem dn̄i prosequendā: vt. ī. patebit. Quod etiā hoc sit veruz pbatur p illud Leui. 5. Si peccauerit anima et audierit vocē iurātis: testisqz fuerit q aut ipse vidit aut conscius fuit nisi indicauerit portabit iniquitatem suaz. Glo. interlinearis. Indicauerit sacerdoti vel ei qui prosit. vel non obsit. Ibi aūt loquit textus de peccato quod solus non cum alio nosti. Et dicit glo. q dicat sacerdoti non sacerdotibus: vel ei non eis. Ergo ī hoc casu tm̄ vnus est adhibendus. Si autem nec sic te audierit: dic ecclesie. i. prelato tantū qui prodesse potest in occulto: et obesse non debet. Nam si diceres multitudini ecclesie: nihil valeret immo tibi noceret quia probare non posses. Sufficit ergo tunc prelato dicere et nō alij q̄ preest ecclesie. Vn̄ Aug. in regula. Frat peccans debet in secreto corripi deinde si cōtradixerit prelato ostēdi. Si vero sit sic occultū q tu solus nō cum multis: sed cū paucis familiaribus nosti: tunc etiam debes tenere formā corripiendi sic vt primo inter te et ipsū solum corripias. Si te non audierit adhibe tecū vnum: vel duos testes de illis qui tecum nouerint: non alios qui non nouerint: vt fm Aug9. li. de verbis domini. sermone. 16. vbi malum contigit ibi moriatur. Duos inquam testes: vt dicit glo. Mathei. 18. studio corripiendi vel conuincendi scilicet q peccasti et te ad meam correptionem emendare noluisti. Si autem te nec alios audierit: dic ecclesie. i. prelato inq̄tum presidet ecclesie: vt corrigat ad tuam denunciationem et illorum qui viderūt testimoniū: sic nouerit expedire. Hec Gual. Et conuenit cum eo Richar. 4. di. 19. q. 3. ar. 1. o. et ar. 2. et Guil. de mara. Si autem peccatum fuerit publicum tunc fm Richar. vbi supra arti. 1. o. et plures alios non est necessariū secretam admonitionem precedere denunciationē: quia vt dicitur extra đ pni. et remis. c. 1. manifesta peccata non sunt purganda correptione occulta sed manifesta vt eius pena alij terreantur. Est etiaz circa peccatum publicum dicta forma tenenda: sic q primo corripias inter te et ipsum solum. Et si te audierit: lucratus es fratrem tuum. Nec vltra procedendum est a te: qui solum queris fratris correctionem. Prelatus autem qui ex officio debet tollere scandalum: et alijs dare occasionem vitandi consimile peccatum potest et debet eum arguere in publico: vt ceteri qui viderint terreantur: vt dicitur. 1. Thimo. 5°. Peccantes coram omnibus argue: vt ceteri timorem habeant. Si autem te non audierit adhibe tecum testes studio corripiendi vel cōuincendi. Si te audierit: tunc vt prius. Si vero non audierit. dic ecclesie idest prelato publice: vt publice corrigatur quod publice peccatur. Quod autem hec forma euangelica sit in precepto de peccato publico: licz multi hoc negent vt dictum est: tamen fm Gual. probatur per illam decre. extra de iudi. nouit. et. ii. q 3. precipue. Scribit enim Nicolaus papa regi Lothario de facto publico sic. Ceterum precaue ne quando nobis fm preceptū dn̄i duos aut tres testes adhibeam9: immo nec adhuc sancte ecclesie dicamus quod non optamus de cetero fias sicut ethnicus et publicanus.

Sic ergo patet q preceptum est fratrē peccantem corripere fm formam in euangelio. Math. 18. datam: tam de occulto quod solus quis nouit: q̄z de occulto quod cum paucis nouit: q̄z etiam de publico. Sed quia est preceptum affirmatiuum ligans semper: sed nō ad semper: sed tm̄ p tēpore necessitatis. quod est quando omnes ille sex conditiones concurrunt: non est timendum multum de transgressione hominis bone voluntatis. Sed obijcitur quia petrus Actuum 5°. manifeste de manifesto arguit Ananyam et Saphyram dicens. Quid tentauit sathanas cor tuū mētiri te spiritui sancto etc. nec tamen legitur aliquando eos corripuisse inter se et ipsum solū quod tamen vt videtur fecisset si preceptum domini de peccato manifesto datum fuisset. Ergo non est datum de peccato manifesto sed tātū de occulto. Rn̄deo: q petrus illos

duos corripuit inspiratus a domino: qui prius ut creditur eos corripuerat. secundum illud Apocalipsis .3. Ego sto ad hostium et pulso. Obiicitur iterum quia paulus ad Galatas .2. corripuit tamen manifeste petrum quia aperte deliquit. Unde dicitur quod in faciem sibi restitit. Respondeo quod paulus secundum quosdam prius corripuerat petrum in secreto: sed postea ad tollendum scandalum aliorum in publico. Vel dicendum quod necessitas fidei confirmande non permisit differre correptionem donec in secreto facere posset. Hec Gual.

Equitur videre de 6°. s. de ordine correptionis fraterne. Et queritur utrum sit preceptum quod charitativa admonitio vel correptio precedat denunciationem ecclesie faciendam. Respondeo secundum Gual. Sicut fraterna correptio est sub precepto ita et ordo. s. quod denunciationem precedat secreta correptio vel admonitio

Est autem fraterna correptio nobis data sub precepto affirmativo ut visum est supra. ita etiam et iste ordo. Preceptum autem affirmativum ligat semper: sed non ad semper: sed tamen quando illud impleri est necessarium. Sunt autem quatuor casus in quibus secretam correptionem premittere non est necessarium Primus est quando frater venialiter peccat: non mortaliter: quia non est preceptum nisi de peccato per quod frater amittitur et correptus lucratur. Mathei .18. Lucratus eris fratrem tuum. Secundus est quando corripiens fratrem ex sua secreta correptione peiorem fore formidat.

Tertius est quando licet sit spes correctionis per secretam admonitionem: tamen mora periculum habet. Tunc enim omissa privata correptione statim denunciare debet. Nec hoc est contra formam legis evangelice datam: de correptionis ordine. Lex enim interpretanda est pro utilitate illius pro quo data fuit: et ex legislatoris intentione. Constat autem quod intentio Christi legislatoris fuit correptio peccantis: que etiam est utilitas eiusdem correptionis. Et ideo licet quando tu possis corripere fratrem tamen mora traheret periculum: quod periculum vitari possit per denunciationem: non est contra legem correptionis sed secundum illam est: dimittere privatam admonitionem. Unde Tullius .i. rhetorice. c. 9. Ex utilitate reipublice non ex legis inspectione: que in litteris est leges interpretari debent: ob quam institute sunt. Hec enim est epikeya: ut habetur 5° ethicorum. Quartus casus est: quando corripiens sine culpa corripere non valet. Unde .22° moralium capitulo .15. dicitur: Perfecte magnitudinis laus est perpeti exterius fortiter: et interius clementer. Nam sunt nonnulli qui in ipsa familiarium conversatione corrigi nequeunt sine culpa corrigentis. Atque ideo cum vel corrigentem inquinant vel non omnimodo hoc agentes aggravant. magna mysterii arte dissimulanda sunt: recteque dissimulatione toleranda. Sed obiicitur: quia extra de accusa. cum dilectus dicitur sic. Si vobis constiterit prefatum episcopum non fuisse premonitum ab eisdem: a denunciatione eosdem repellatis. Sed non repellerentur a denunciatione: nisi fuisset preceptum admonitionem premittere. Ergo premittere eam est preceptum

Respondeo quod licet in foro contentioso pretermittens admonitionem charitativam semper a denunciatione repellatur: non tamen dicit decretalis quod pretermittens illam semper peccat. Nam ex causa et ex charitate aliquando potest dimittere et prelato denunciare: saltem in foro penitentie vel conscientie ubi solum agitur ad fratris correptionem: non ad aliquam penam exteriorem. Vel dic quod huiusmodi iura que illum qui non premittit monitionem repellunt sunt data in favorem prelatorum et pacis: quia subditi de facili insurgunt contra prelatos. Propter quod ius aliquantulum artavit formam correctionis evangelicam quantum ad forum extrinsecum et publicum non quantum ad forum penitentie privatum. Obiicitur iterum quod extra de accusa. qualiter et quando dicitur: quod sicut accusationem precedere debet legitima inscriptio et denunciationem charitativa admonitio: ita inquisitionem precedere debet clamorosa insinuatio. Ergo illicitum est denunciare: nisi precedat charitativa admonitio vel correptio. Respondeo Hec ratio verum concludit in forma iuris: non in forma private denunciationis vel amicabilis que fit in visitatione coram prelatis religiosorum. Unde in inquisitionibus visitationum in religionibus que de consuetudine vel ex ordinatione aliqua certo tempore fiunt non oportet observare huiusmodi formam scilicet quod precedat clamorosa insinuatio. Unde extra de accusa. qualiter et quando in fine. postquam egit de forma accusationis: inquisitionis et denunciationis dicit sic. Hunc autem ordinem circa personas regulares non credimus usquequaque observandum. Unde etiam in accusatione non semper preexigitur inscriptio sed sufficit charitativa admonitio: ut patet. 2. q. 7. accusatio. Si quis inquit adversus eos scilicet prelatos vel eorum ecclesias commotus fuerit prius ad eos charitatis recurrat studio: ut familiari colloquio commoti ea sanent que sananda sunt. Ad oppositum autem scilicet quod admonitio non est necessaria ante denunciationem ostenditur sic. Christus peccatum Jude denunciavit apostolis quasi ecclesie. Johannis .13. Nec tamen

admonitõe charitatiuã legit premisisse. Ergo nec nos prius tenemur monere q̃ denũciare. R° q vel Judã Christ° premonuit prius secreto interi° in corde: vel forsan nõ pmonuit: q2 ex hoc peiorem fore presciuit. Uel dic q aplis nõ denũciauit vt plato vel ecclie: sed vt illos p illud qđ eis iam notũ aliquo mõ erat instrueret. Obijcit itez q religiosi in capitulis z visitatõib° frequẽter denũciãt defect° fratz plato nulla admonitõne premissa: nec hoc reprobat: nec precipit eis vt premittãt hu° admonitõem. Ergo nõ est necessaria. R° vt habet extra de accu. qualit z qñ: q hu° forma denũciationis z inqsitionis z ordo non sunt vsquaq seruanda circa regulares psonas. Uel dic q visitationes religiosoz vt frequentius immo quasi semp sunt de venialibus: de quibus non dat preceptum correptionis: z p consequens nec ordo huiusmodi est obseruãdus. Uel dic: q factum religiosoz in capitulis corã prelato non est proprie denunciatõ nec accusatio: nec inquisitio de quibus iura loquũtur: sed potius est quedaz visitatio suo tempore fm statuta cuiuscũq religionis rõabilia facienda put patres instituerunt. Et iõ modus cuiuslibet religionis est approband°: si non est plane contra deum z charitatẽ fraternam. Hec Gual. Et conuenit cũ eo. frã. de mara. z Richar. 4. di. 19. q. 3. arti. 1. 0. Ad hoc nota responsionem cuiusdam magni doctoris ad questionem principalem premissaz scilicet q in his que tradit dominus seruãda aliqñ est precise forma seruãda: vt in sacramẽtis. Et in talibus non licet recedere a prescriptis verborum formis: quia in ipsis virtus sacramenti cõsistit. Aliquando vero finis intẽtus magis debet attendi q̃ forma verborum: vt cum deus dixit curato a lepra. Mathei. 8. Uide nemini dixeris. Et tñ ille diffamauit eum: quia magis attendit propter quid dixerit q̃ quid. Similiter hic magis debet attendi finis correptionis scilicet emendatio peccãtis q̃ ordo verborum. Si quando ergo videatur frater peccans salubrius corripi per aliuz qui põt z vult prodesse per se secure potest ei indicare. Et hoc est quod dicit Aug°. li. de similitudinibus. Cauendum est ne quis aliqđ sinistrum alicui de aliquo loquatur nisi vel vt ille de quo loquitur ab illo cui loquitur emẽdetur: vel ille cui loquitur ei familiaritate iũgatur z ab ipso corripiatur. Item Aug°. exponens verba Christi Mathei. 18. dicit. Aliquando nobis ab vxoribus adulteria viroz secreta produntur: nos vero non prodimus: sed secrete corripimus: vt vbi malum contigit: ibi moriatur. Unde cũ vxores non reprehendantur de hoc q manifestant secreta peccata virorum patet q non tenemur semp seruare ordinem predictum.

Equit videre de 7°. s. de testium adductione. Et circa hoc queritur vtz testes sint adducendi ex necessitate precepti añq̃ denũcietur ecclesie vel prelato peccatum proximi. Respondeo q sic: nisi subsit causa: quare hoc nõ expediat. Uñ secundum ordinem debitum communez frater corripiens fratrem peccantem primo debet eum inter se z ipsum leniter corripere: et si sic non proficiat debet secundo adhibere testem vnum vel duos studio corripiendi vel cõuincendi: fm Augustinum in Glosa Mathei 18. Et si sic non proficiat: debet tertio denunciare illius prelato qui debet eum admonere vt se corrigat. Et si prelatus sic monendo nõ proficiat denunciatum conuictum excommunicando a membris ecclesie: sicut membrum infectum separet: ne alios inficiat fm illud mathei. 18. Si ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus z publicanus. Quecunq enim ligaueris super terram erũt ligat[ ]zc. Si tamen frater non speret fratrem peccantem per se: vel cum testibus adducendis posse corripere: sed magis timet eum ex correptõe peiorem fore. vel ex mora: si non denunciat periculum aliquod imminere potest z debet testibus dim[i]ssis: admonendum statim prelato denunciare: qui remedium adhibeat monendo: vel puniendo: prout sibi videbitur expedire. Et in tali casu corripiens sic faciendo nõ facit contra ordinem correctionis euangelice. Seruat enim intentionem legislatoris: et attingit finem intentum ab ipso. Quia vt dicit Aug°. ad macedonem: siue plectẽdo: siue ignoscendo hoc bene agitur: vt vita hominuz corrigatur. Hec Gual. Et conuenit cum eo Richar. 4. dis. 19. q. 3. ar. . z. o. z Guil. de mara. Et nota q testium inductio de qua loquimur hic fit triplici de causa. Primo ad efficacius ostendendum fratri suum peccatum z reuocandum ipsum ab eo. Secundo ad efficacius conuincendum eum: si iteraret peccatum. Tertio vt corripiens possit probare q fecerit quod in se est: quia qui non premonuit fratrem: repellitur a denunciatione: extra de accusa. cum dilecti. Et ideo pbare dz q premonuit eum: extra de iudi. nouit ille. Hec Richardus. vbi supra articulo. z. c. i.

Sed obijcitur: quia Augustinus in regula: talem ordinem ponit scilicet q primo frater inter se z ipsum secreto debet corripi.

Secūdo si non audit illum debet prelato dici
Tertio debet testes adhiberi. Quarto in
publicū adduci. Sed noīe prelati: ītelligitur
ecclesia. Ergo prius debet prelato vel ecclesie
dici: q̄ȝ testes adduci. Rñdeo: ꝙ prelato pecca
tum fratris dici pōt dupliciter. s. vel ut amico
ꝛ patri: vel vt iudici. Primo mō loquiť Aug.
Ex quo eni te nō audit: ꝛ ex quo ꝺm formam
dñi Math. 18. datā: oportet vnū testē vocare
qui plus peccantē diligat ꝛ pro quo ille plus
faciat q̄ȝ prelatus: inquātū pater ꝛ fratꝛ ꝛ ami
cus. Secūdo mō loquiť dñs in fine auctori
tatis: quando dicit. Dic ecclesie. i. p̄lato: vt iu
dici: qui illū ab ecclesia expellat: nisi prius sue
admonitioni acquiescat. Obijcitur iterū:
quia. ii. q. 3. p̄cipue. diciť sic. Precaue ne quan
do nobis duos vel tres testes ꝺm dñi p̄ceptuȝ
adhibeamus: ergo nec vnus testis: sed plures
sunt adducendi. Ergo nō bene videtur i euā
gelio dictū. Adhibe tecum vnum. Math. 18.
Rñdeo: ꝙ illud capitulū. Precipue. loquitur
in persona iudicis volentis procedere ad pu
niendū: qđ facere non potest: nisi per duos vel
tres testes. Dñs aūt Math. 18. loquiť de per
sona corripientis: cui sufficit vnꝰ testis ad cor
ripiendū: ꝛ etiā ad testificanduȝ iudici ꝙ ad
monitus ē: qꝛ persona corripiēs vel denūciās
in hoc casu pro teste accipitur ꝛ ille vnus ad
ductus est testis secūdus ꝛ sic ibi duo sunt te
stes: qui sufficiunt sic accepti in causa denun
ciationis: vt dicit illa decretalis extra đ testi.
in omni negocio. Hec Gual.

Sequitur videre de 8°. s. vtrū frater q̄
lucratus est fratrem per correptionē
inter se ꝛ ip̄m: teneatur prelato pre
cipienti per obedientiā reuelare peccatū fra
tris correctū. Rñdeo ꝺm Gual: Peccatuȝ
priuata correptiōe correctū: aut fuit publicū:
aut occultum. Et si occultum hoc est dupli
ter: vel quia illud occultū primo deuenit i ali
orum cognitionem: aut remansit occultuȝ si
cut ante correptioneȝ. In primo cāu tenetur
p̄lato precipienti p iuramentum exigenti obe
dire: nō tm̄ in cāu denunciationis: imo etiam
inquisitionis vel accusationis si ageret cōtra
illū correctū: isto vel illo modo: qꝛ licet sit cor
rectū quantum ad illius peccatoris cōscienti
am: nō tamē quātū ad aliorum scandalum ꝛ
infamiā. In 2° cāu etiam dicendū est p̄lato:
sed tm̄ corā illis ad quorū noticiam deuenit:
ꝛ nō coram alijs: vt ibi infamia moriatur vbi
habebat ortum dicēte. Aug. de verbis domini
sermone. 16° Vbi peccatū oritur ibi moriať.
Et simili mō dico de infamia. In 3° cāu etiaȝ
teneť dicere p̄lato: sed ipi soli: nō coram alijs
non ut peccatū corrigatur: quia iā correctum
est: nec ut īfamia tollatur: quia nulla est: nec
fuit: sed vt prelatus subditū suum cognoscat
ꝺm illud Prouer. 27°. Diligenter agnosce vul
tum pecoris tui. Et cognitū prout indiget cu
stodiat i bono: ꝛ custodito a malo caueat. ꝺȝ
illud. 3. Reg. 20. Custodi virū istum: qui si la
psus fuerit erit aīa tua p anima eius. Sicut
eni pix inquinat tangentē ꝺm illud. Eccle. 13.
Qui tetigerit picē inquinabiť ab ea: ꝛ sicut
vulnus corporis etiā curatū relinquit ī corpo
re cicatricē: sic sūt nōnulla peccata: ꝛ fere oīa
que etiā correcta relinquūt in eo qui illud cō
misit aliquā pronitatē ad illud iterū ꝯmittē
dum. Verbi gratia. Si quis peccauerit cum
Berta delectatio carnis gustata ꝛ antiq̄ con
fidentia de ista inclinat ad peccandū cū illa:
etiā plus q̄ȝ cum alia. Et sic suo modo etiam
est de alijs peccatis. Quia ergo prelatꝰ subdi
ti p̄nitatē ad malū cognoscere ꝛ eū custodi
re ꝛ ei cauere vt pastor nō posset: nisi ille qui
solus scit sibi p̄cipienti diceret. Et iō soli pre
lato nō corā alijs teneť dicere: vt pote illi qui
debet potest ꝛ vult prodesse ei: ꝛ nō obesse ꝺm
gl. Aug. Leuitic. 5. ꝛ. 22. q. 5 hoc videť. Hec
Gual. Et ꝯuenit cū eo Richar. ꝛ Guil. đ ma
ra. ꝛ breuiter quilibet doctor de ordine beati
Francisci. Et dicere cōtrariū foret regularis
discipline maximū detrimentū. Addit etiam
Richar. 4. dis. 19. q. 3. arti. i. ꝙ talis denūciatō
nō est in preiudicium fame fratris si prelatus
sit talis qualis esse debet. Si eni per signa val
de probabilia timeretur ꝙ ex illa denūciatio
one fratrem correctū infamare vellet: tūc cri
men occultū fratris iam vere correctū p̄lato
denunciari non deberet. Hec Richar. vbi. s.
Hoc tamē dico supposito ꝙ ad hoc se exten
dat potestas p̄lati quia diciť. Math. 23. Su
per cathedram Moysi sederunt scribe ꝛ pha
risei: omnia quecūq̄ dixerint vobis: seruate ꝛ
fa. Glo. Omnia ad cathedram pertinentia.
Prelato ergo ad cuius cathedram pertinet
plenitudo potestatis obediendum est in hoc
casu: ꝛ in omnibus: vt est summus pontifex.
Prelatis autem qui sunt vocati in partē sol
licitudinis: obediendum est ꝺm ꝙ datum est
ipsorum cathedris: vt sunt episcopi ꝛ inferio
res illis. Similiter dico: ꝙ p̄latis religionum
tantum obediendum est quātum spectat ad
cathedram ipsorum. i. quantum extendit se
votum ipsorum subditorum. Unde Bern.
li. 2. de dis. ꝛ precepto. c. 6. Ponāt prepositi me
tam obedientie subditorum: ꝛ votis labiorū
suorum. Modus obeditionis est tenor p̄fessi
onis. Illi ergo religiosi qui vouēt obedire in

omnibus que nō sunt ɔtra animā suā ꝛ regulam: certū ē ꝙ isti in hoc casu obedire debent. Illi etiā in quoꝝ regula nō ē expressum: ꝙ sic in omnibus obediāt: expressum tn̄ ē ꝙ voluntatē ꝓpriā simpliciter abrenūciēt: puto etiā ꝙ ī hoc cāu obedire debēt. Naꝫ sic obedire ē ſm deū: nec ɔtra votū ē: sed ſm votū iposum. Est etiā ſm euangelij intentionē. Primū. s. ꝙ sit ſm deū: patet. Dicit eni. Bern. li. de dis. ꝛ precepto caº. 8. Eadem cura obediēdum est deo ꝛ dei vicario. Et idem caº. 9. Prelatum quem pro deo habemus: in omnibus que non sunt aperte cōtra deum audire debemꝰ. 2m. s. ꝙ sit ſm ipoꝝ votū patet per Bern. liº. de dis. ꝛ ꝑcepto caº. 5. Regularis iquit professio qua se minoꝛ sponte subdit maioꝛi eque alligat ꝛ ꝑdictos. Cōmunis equidē pacti reoꝛ vtrūqꝫ pari necessitate teneri: vnū fidelis cure: alteꝝ fidelis obedientie. Cura aūt nō tm̄ est ad curandū: sed etiā ad preseruandū a peccato ꝛ casu. Et hoc nō potest fieri nisi peccatū correctū ex quo ē pronitas derelicta cognoscat: nec cognoscere potest nisi per te qui solus nosti. Ergo teneris dicere ad bonū fratris tui: ꝛ proptē officiū prelati qđ debet exequi ꝛ etiā propter bonū obedientie ex pte tui. 3m. s. ꝙ sit ſm intentionē euāgelij patet. Nam dn̄s Math. 18. c. dans preceptū de fratris correptione: nō solum intendit peccatum cōmissum corrigere: sed etiā correcto de residuo cauere: vl'a peccato imposterū ꝓseruare. Erat enim medicus Marci. 9. Et Math. 4. Non ē opus valentibus medicus. Prelati ꝛ etiā eoꝝ vicarij sunt medici. Intentio ergo eius ē: ꝙ nō solū peccatum quasi morbum curent: sed etiam vlteriꝰ morbum caueant in subditis ꝛ preseruent.

Sed obijcitur: quia Bern. li. de dis. ꝛ precepto dicit ꝙ is qui profitet̄ spondet obediētiam nō tamen omnimodā: sed determinate ſm regulā. Nulla autē regula dicit ꝙ peccatū correctum sit prelato precipienti reuelandū. Ergo nemo ī hoc obedire tenetur. Rn̄deo Licet regula nulla hoc dicat explicite: dicit tamen implicite. tum quia dicit prelato voluntatem propriam esse renūciandam. tum quia vt dicit Bern. non tantū obediendū est in eo quod est in regula expressum: sed etiam in eo quod est in ea implicitum.

De offensione ꝛ scandalo. ti. 68.

Einde ɔsiderandum est de offensione et scādalo q̄ opponunt̄ beneficentie ꝛ correptioni fraterne.

Et primo quid est scandalū. 2º vtrum scandalum sit peccatum: ꝛ quale peccatum sit. 3º vtrū sit in viris ꝑfectis. 4º qđ sit omittendum vel faciendum propter scandalum vitandum. Circa primū sciendum ꝙ scandalū est dictum vel factum minus rectum prebens alteri occasionē ruine. Et hec đscriptio magis elicitur ex verbis Hiero. exponētis illud Math. 15. scis q2 pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt. ꝛc. Ad cuius euidentiā sciendū ꝙ sicut dicit Hiero. ibidē: ꝙ grece scandalon dicitur nos offensionem vel ruinam vel impactionē possumus dicere. Cōtingit enim quandoqꝫ: ꝙ aliquid exponit̄ alicui in via corporali: cui impingēs disponitur ad ruinam. Et talis obex dicitur scandalum Et similiter in processu vie spūalis cōtingit aliquē disponi ad ruinam spūalē ꝑ defectum vel factum alterius: inquātū. s. aliquis sua admonitione vel inductione: aut exēplo alterū trahit ad peccatum. Et hoc proprie dicit̄ scandalum. Nihil autem ſm ꝓpriam rōem disponit ad spiritualē ruinā nisi qđ habet aliquem defectum rectitudinis: q2 illud qđ ē perfecte rectum: magis munit hominē cōtra casuꝫ q̄ꝫ ad casum vel ruinā inducat. Et ideo cōueniēter dicitur ꝙ dictum vel factū minus rectum prebens occasionē ruine sit scandalū. Nota ꝙ minus rectū hic nō dicit̄ qđ ab aliq̄ alio superatur in rectitudine: sed quod habet aliquem rectitudinis defectum vel q2 ē ſcđm se malum: sicut peccata. vel quia habet speciē mali: sicut cum aliquis recumbit in idolo Quāuis. n. hoc ſm se nō sit peccatū si aliquis hoc nō faciat corrupta intentione: q2 tn̄ habꝫ quandam speciē vel similitudinē veneratiōis idoli pōt alteri ꝑbere occasionē ruine. Et iō Aplus monet. i. ad Thess. 5. Ab omni specie mali abstinete vos. Et iō cōuenient̄ dicit̄. minus rectū vt cōphendant̄ tā illa q̄ ſm se sunt pctā: q̄ꝫ illa q̄ habēt spēm mali. Nō etiā ꝙ q2 nihil pōt hoi eē sufficiēs cā peccati qđ ē spiritualis ruina: nisi ꝓpria volūtas: iō dcā ꝛ facta alteriꝰ hoīs pn̄t solū eē cā ipfecta aliq̄liter inducēs ad ruinā. Et ꝓpter hoc nō dr̄ dās cāꝫ ruine: ſꝫ dans occasionem ruine: qđ significat cām imperfectam. Nota insuper: ꝙ dictuꝫ vel factū alteriꝰ pōt eē cā peccādi alteri dupliciter. Uno mō ꝑ se. Alio mō ꝑ accidens. Per se quidē qn̄ aliqs suo malo verbo vel facto itēdit aliū ad pctm̄ iducere: vel etiā si ipe nō intēdat hoc ipm̄ tn̄ factū ē tale qđ de sui ratione habet vt sit inductiuū ad peccādū. puta qn̄ aliquis publice facit pctm̄: vl' qđ hꝫ similitudinē peccati. Et tunc ille qui huiusmodi actū fac

ꝓprie dat occasionē ruine. Unde vocat̄ scan/dalū actiuū. Per accidēs autem verbū vel fa/ctū vni⁹ ē ꝛ alteri causa peccandi quādo ꝑter intentionē operantis: ꝛ ꝑter cōditionē opis aliquis male dispositus ex huiusmodi opere ī ducitur ad peccandum. puta cum aliqs inui det bonis aliorum. Et tunc ille qui facit hu/iusmodi actum rectum non dat occasionem quantum in se est: sed alius sumit occasioneꝫ ſm illud Ro. 7. Occasione autē accepta. ꝛc. Et ideo hoc est scādalū passiuum sine actiuo quia ille qui recte agit quantum est de se: nō dat occasionē ruine: quā alter patitur. Quan doqꝫ vero contingit ꝙ etiā sit simul scandalū actiuum in primo ꝛ passiuum in altero: puta cum ad iductionem vnius alius peccat Quā doqꝫ vero ē scādalū actiuū sine passiuo: puta cum aliquis inducit verbo vel facto alium ad peccandum ꝛ ille non consentit. Hec tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. ar. 1. o. Et cōuenit cum eo Richar. 4. di. 38. q. 10. ar. 1. c. ꝛ Alex. 2. t. 2. c. d scanda/lo. ar. 1. o.

Sequitur videre de 2° Et circa hꝫ que runtur plura scꝫ Utrum scandalum sit peccatū? Rn̄deo Sicut iam. s̄. di ctum est duplex est scandalum. scilicet passi/uum in eo qui scandalizatur: ꝛ actiuum ī eo qui scandalizat dans occasionem ruine. Scā dalum autem passiuum est semper peccatum in eo qui scandalizatur. Non eni scandalizat̄ nisi inquātū ruit aliqualiter spirituali ruina que ē peccatum. Potest tamen scandalū pas/siuum esse sine peccato eius ex cuius facto ali quis scandalizat̄: ut cū quis scādalizat̄ de his que alius bene facit. Similiter etiā scandalū actiuum semper est peccatum in eo qui scan/dalizat: quia vel ipsum opus qd̄ facit est pecca tum: vl' etiam si habeat speciem peccati dimit tendū est semper propter ꝓximi charitatē: qꝛ tenetur vnusquisqꝫ saluti proximi ꝓuidere: et sic qui nō dimittit: cōtra charitatē agit. Pōt tamē scandalū actiuū eē sine peccato alteri⁹ sicut. s̄. dictum ē. Sed obijcitur: qꝛ pecca/ta nō eueniūt ex necessitate. Omne eni pecca/tū est voluntariū: vt s̄. habitū ē Sed Math. 18. dicit̄. Necesse est ut veniāt scandala. Ergo scādalum non est peccatum. Rn̄deo ꝙ hꝫ qd̄ dicit̄. Necesse ē vt veniāt scādala: nō ē intelli/gendum de necessitate absoluta: sed conditio nali: quā scilicet necesse est prescita vel ꝓnūci/ata a deo euenire. Si tamen coniunctim acci piatur: vel necesse est euenire scandala neces/sitate finis: qꝛ vtilia sunt ad hoc: ꝙ qui proba ti sunt manifesti fiant. Vel necesse ē euenire scandala ſm cōditionem hominum: qui sibi a peccatis nō cauēt: sicut si aliquis medicus videns aliquos indebita dieta vtentes dicat: necesse est tales infirmari. Quod intelligen/dū ē sub hac cōditiōe scilicet si dietam nō mu tēt. Et similiter necesse ē euenire scandala si hoīes cōuersationē malā nō dimittant. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. arti. 2. o. Et conuenit cū eo Richar. 4. di. 38. q. 10. ar. 1. c. 4ᵐ. ꝛ Alex. an. 2. t. 2. ca°. de scandalo. arti. 2. o. Est etiam necessariū in vniuersali non in particulari. Scandalū enim non semper est mortale: sed quandoqꝫ est veniale: ut dicetur. ī. Unde etiā ruina in diffinitiōe scandali sumitur large. s. pro ruina vel dispositione ad ruinam. Unde etiam in greco scandalon nō tantum signifi/cat ruinam: sed etiam impactionem pedis q̄ est dispositio ad ruinam: licet non necessaria. Non enī oīs qui pedibus impingit ruit. Hec Richar. vbi. s̄. Utrum scandalū sit specia/le peccatum. Rn̄deo Ut supra dictum est du plex est scandalū actiuum ꝛ passiuum. Passi/uum autem scandalum non potest esse speci/ale peccatum: qꝛ ex dicto vel facto alicuius ali quē ruere ɔtingit ſm quodcūqꝫ gen⁹ peccati Nec hoc ipm quod est occasionem sumere peccandi ex dicto vel facto alterius specialem rationem peccati constituit: quia non impoꝛ tat specialem deformitatem speciali virtuti oppositam. Scandalum autem actiuū potest accipi dupliciter. ꝑ se scilicet ꝛ per accidens. Et quid sit vtrūqꝫ: dictū ē. s̄. Scandalū autē actiuum per accidēs nō ē peccatū speciale: qꝛ qd̄ ē ꝑ accidēs nō cōstituit speciē. Scādalum autē actiuum per se est speciale peccatū. pro/pter hoc ꝙ intēdit̄ speciale proximi nocumē/tum. Et opponitur directe correctioni frater/ne: in qua intenditur spiritualis nocumēti re motio Nā ex intentione specialis finis sortit̄ peccatum rōem specialis peccati: quia finis dat speciem in moralibus: vt habitum est. s̄. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 43. ar. 3. o. Utrū scāda/lum sit mortale peccatum? Rn̄deo Sicut suꝑ dictum est: scandalum importat impactionē quandam per quā aliquis disponitur ad rui/nam. Et ideo scandalum passiuum pōt qn̄qꝫ esse peccatum veniale: quasi habens impacti onem tantū: puta cum aliquis ex inordinato dicto vl' facto alterius commouetur motu ve nialis peccati. Quādoqꝫ vero ē peccatū mor/tale: quasi habēs cū impactione ruinam: pu/ta cū aliqs ex inordinato dicto vel facto alte/rius procedit vsqꝫ ad peccatū mortale. Scan dalū aūt actiuū si sit ꝑ accidens pōt eē quan/doqꝫ peccatū veniale: puta cū aliqs vel actuꝫ venialis peccati ɔmittit: vl' actū q̄ non ē ſm se

peccatū: ꝗ habet spēm mali cū aliqua leui idu ctione. Quādoqꝫ vero est peccatum mortale: siue qꝛ cōmittit actum peccati mortalis: siue quia cōtēnit salutē proximi: vt pro ea seruā da non ꝑtermittat aliquis facere quod sibi libuerit. Si vero scandalum actiuum sit ꝑ se puta cum intendit alium inducere ad peccā dum. Si quidem intendat inducere ad pec candum mortaliter: est peccatuꝫ mortale: Et similiter si intendat inducere ad peccandum venialiter ꝑ actum peccati mortalis. Si vero intendat inducere proximum ad peccanduꝫ venialiter ꝑ actū peccati venialis est peccatuꝫ veniale. Hec Tho. vbi. s. arti. 4. o. Et conue nit cū eo Alex. z. t. z. caº de scandalo. ar. 3. o. ⁊ Richar. 4. di. 38. q. io. ar. i. c. 4m.

Sequitur videre de 3º. Et circa hoc q̄ runtur plura. scꝫ Utrum scandalum passiuum possit in perfectis cadere. Rn̄deo ꝙ scandalū passiuum importat quā dam cōmotionē animi a bono in eo qui scā dalum patitur. Nullus autē cōmouetur qui rei imobili firmiter inheret. Maiores autem siue perfecti soli deo inherent: cuius nō ē mu tabilis bonitas: qꝛ ⁊ si suis ꝑlatis inhereant nō tamē inherēt eis nisi inquātū illi īherent Christo ſm illud. i. Cor. 4. Imitatores mei estote sicut ⁊ ego. Christi. Un̄ quātumcunqꝫ videant alios inordinate se habere ī dictis vł factis: ipi a sua rectitudine non recedūt: ſm illud psal. Qui cōfidūt in dn̄o sicut mōs syon nō cōmouebit ineternū: qui habitat in hieru salē. Et ideo in his qui perfecte deo adherēt ꝑ amorē scandalum non inuenitur. ſm illud psal. Pax multa diligentibꝰ legē tuā: ⁊ nō est illis scandalum. Unde Hierony. super illud Math. i8. qui scandali. vnuꝫ de pusillis istis. dic. Nota. Qui scandalizatur ꝑuulus ē Ma iores enī scādalū nō recipiunt. Hec Tho. zª zᵉ q. 43. arti. 5. c. Utrū scandalū actiuum possit inueniri ī viris ꝑfectis: Rꝰ ꝙ scandalū actiuū proprie est cū aliquis dicit vel facit qđ de se aptū natū ē inducere ad ruinā: qđ quidē ē solū illud qđ inordinate fit vel dicit. Ad per fectos aūt ꝑtinet: ea que agūt: ſm regulā rati onis ordinare ſm illud. i. Cor. i4. Oīa hone ste ⁊ ſm ordinē fiāt in vobis. Et ꝑcipue hāc cautelā adhibēt in his ī quibus nō solum ipi offenderent: sed etiā alijs offensionē pararēt Et si quidē in eorum manifestis dictis vel fa ctis aliqđ ab hoc moderamine desit: hoc pro uenit ex infirmitate humana ſm quā a perfe ctione deficiunt: non tamē intantū vt multū ab ordine rationis recedatur: sed modicum ⁊ leniter: quod nō est tam magnum vt ex hoc rationabiliter possit ab alio sumi peccādi oc casio. Sed obijcitur: qꝛ passio est effectus actionis: sed ex dictis vel factis ꝑfectorum ali qui passiue scandalizantur. ſm illud Math. i5. Scis ꝙ pharisei audito hoc verbo scādali zati sunt. Ergo in perfectis viris pōt inueniri scandalum actiuū. Rn̄deo ꝙ scandalū passi uum semper causat̄ ab aliquo scandalo acti uo sed non semper ab aliquo actiuo alterius sed eiusdē qui scandalizatur: qꝛ. s. seipm scan dalizat. Hec Tho. zª. zᵉ q. 43 ar. 6. o.

Sequitur videre de 4º. Et circa hoc querunt̄ plura. scꝫ Utrū bona spūa lia sint ꝑpter scādalum dimittenda. Rn̄deo: ꝙ cū duplex sit scandalum: actiuū. s. ⁊ passiuum: questio ista nō habet locū de scan dalo actiuo: qꝛ cū scādalū actiuum sit dictum vel factū minus rectū: nihil est cum scandalo actiuo faciendū. Habet autē locū questio si intelligatur de scandalo passiuo. s. sub h sen su vtrū aliquis teneatur dimittere bonū opꝰ ne scandalizetur ꝓximus. Considerandum ē igitur quid sit dimittendum ne alius scanda lizetur. Est aūt de spiritualibꝰ bonis distiguē dū: Nā quedam hoꝝ sunt de necessitate salu tis: q̄ ꝑtermitti nō possunt sine peccato mor tali. Manifestū est autē: ꝙ nullus debet mor taliter peccare vt alterius peccatum impedi at: qꝛ ſm ordinē charitatis plus debet homo suam salutē spiritualē diligere q̄ꝫ alterius Et ideo ea que sunt de necessitate salutis preter mitti non debent propter scandalū vitandū. In his autē spiritualibꝰ bonis que non sunt de necessitate salutis videtur distinguendum quia scandalū qđ ex eis orit̄ quādoqꝫ ex ma licia procedit: cū scilicet aliqui volūt ipedire huiusmodi spiritualia bona scādala concitā do. Et hoc ē scandalum phariseoꝝ: qui de do ctrina domini scandalizabant̄. Quod ē con temnendū: vt docet dominus Math. z5. Si nite eos ceci sunt inquit ⁊ duces cecoꝝ. Quā doqꝫ vero scādalū procedit ex infirmitate vel ignorantia. De quo dominus đ querentibus didragma ait: Petro. Ut autē non scandalize mus eos vade ad mare. ⁊c̄. Et huiusmōi scā dalum ē pusillorum. Propter quod sunt spi ritualia opera vel occultanda: vel etiam inter dum differenda vbi periculū imminet q̄usqꝫ reddita ratione huiusmodi scādalum cesset Si autem post rationem redditam scandalū duret videt̄ iam ex malicia esse: ⁊ si ꝑpter ipm nō sunt huiusmodi spiritualia opa dimitten da. Hec Tho. zª. zᵉ questione. 43. arti. 7. c. et conuenit cū eo Richar. Utrum opus iusti cie sit aliquādo propter scādalū dimittendū.

Respondeo. Duplex est opus iusticie scilicet vnicuiqȝ quod suū est reddere ⁊ penā infligere. Primū nūq̄ ē propter scandalū dimittendum: maxime quātū est de volūtate ſm illud extra de reg. iuris qui scandalizauerit. Utilius scandalū nasci permittitur q̄ veritas relinquatur. 2m vero scȝ statutas penas infligere potest aliquādo suspendi ꝓpter picula que inde possunt euenire: ⁊ maxime quādo pnceps vel multitudo ē in scelere: ⁊ timet̄ si pena infligat̄ inde scisma vel aliđ magnū malū euenire: ſm qđ Aug. li. ꝯtra epistolam Parmenianī docet q2 tūc pene inflictio nō ptinet ad veritatē iusticie. Distinguitur tamen vlterius. q2 si tales peccatū quod faciunt quadā auctoritate defendant ad modū hereticorum quasi non sit peccatū: tunc contra tales dormire non debet seueritas discipline: quin excōicentur. Nam ⁊ tales heretici possunt dici. de peni. dis. 6. c. i. in fi. ⁊ dis. 40. dño sancto. ⁊ dis. 82. plurimos Si vero nō defendāt peccatum suū ⁊ timeatur scisma vel aliud magnū malū: dissimulari pōt ⁊ debet: q2 ut dicit Augu. ad Bonifaciū. Ubi multorum strages latet detrahendū ē aliqd seueritati ut maioribus malis sanandis charitas sincera subueniat. dis. 40. vt cōstitueret̄ Fiant tamē cōminationes de scripturis ⁊ interim alliciātur caute eorū discretiores: quorum auctoritate cetera multitudo frāgatur. dis. 44. ostentationes. Hec Alex. an. 2. t. 2. c de scādalo. ar. 6. q. 9. c. Et cōuenit cū eo Ray.

Utrū doctrina sit dimittenda ꝓpter scādalum. Rñdeo q̄ circa doctrinā duo sunt consideranda scȝ veritas que docetur: ⁊ ipse actus docendi. Quorū primū est de necessitate salutis: vt scȝ cōtrarium veritati nō doceat: sed veritatē ſm cōgruentiā tēporis ⁊ personarum proponat ille cui officiū incūbit docēdi. Et ideo ꝓpter nullū scandalū quod sequi videat̄: debet hō ptermissa veritate falsitatē docere. Sȝ ipse actus docendi inter spirituales elemosynas ꝯputat̄. Et iō eadē ratio est de doctrina ⁊ de alijs misericordie opib9 de quib9 aget̄. i. li°. 5. Ad hoc nota regulā Hierony. scȝ q̄ dimittendū ē propter scandalū omne qđ potest ptermitti: salua triplici veritate: scȝ vite. iusticie: ⁊ doctrine. Uñ extra de reg. iuris. qui scādalizauerit: dicit̄. Utilius scādalū nasci pmittitur q̄ veritas relinquatur. s. vite: iusticie: et doctrina. Unde versus. Scādala pro vita doctrina iusticiaqȝ. Tu nō effugies: sunt i reliqs fugienda. Uel sic. Scādala non vitent. iudex doctor bene viuens. Sunt alij duo versus qui vident̄ contrarij pmissis. s. isti. Est veritas vite doctrine iusticieqȝ. Primū semꝑ habe: duo ꝓpter scandala linque. Nō sunt tamē eis contrarij: si bene intelligant̄: vt patet ex supdictis ⁊ ī. dicendis. Distinguit̄ aūt ſm Alex. an. 2. t. 2. c°. de scandalo. ar. 6. q. i. scȝ q̄ veritas vite ptinet ad oēs ⁊ cōphendit oīa precepta ⁊ cōsilia. Veritas iusticie ad plātos: ⁊ cōprehēdit seueritatē in puniendo reos: ⁊ liberalitatem in sustinendo miseros. Veritas doctrine ad pdicatores ⁊ magistros. Nota etiā ſm Tho. 2a 2e. q. 43. ar. 7. c. 4m. q̄ sub ista triplici veritate. nō tm̄ cōphendit̄ illud qđ est de necessitate salutis: sed etiā illud q̄ peruenit̄ perfectius ad salutē: ſm illud. i. Cor. i2. Emulamini carismata meliora. Uñ etiam cōsilia nō sūt simpliciť ptermittēda: neqȝ etiā misericordie opa ꝓpter scādala sed sunt interdū occultanda: vel differenda ꝓpter scandalū pusillorum vt dictū ē. Quandoqȝ tamē cōsiliorum obseruatio ⁊ impletio operū misericordie sunt de necessitate: qđ patet in his qui iā vouerūt consilia: ⁊ in his quibus ex debito īminet defectib9 aliorum subuenire: vel in temporalibus: puta pascendo esurientē. vel in spiritualibus: puta docendo ignorantē: siue hi9 fiant debita propter iniunctum officium: ut patet in prelatis: siue proter necessitatē indigentis. Et tunc eadem est rō de huiusmodi sicut de alijs: que sunt de necessitate salutis. Hec Tho. 2a. 2e. q. 43. ar. 7. c. 4m. Et conuenit cū eo Rich. 4. dis. 38. q. io. ar. 2. c. Sed nūquid intermittens ad tēpus bonum supererogationis propter vitandum scandalum proueniēs ex infirmitate vł ignorantia preiudicat merito suo: Rñdeo ſȝ Rich. vbi. s. q̄ non: quia talis intermissio meretur premium equale premio debito operi supererogationis qđ omittit vel mai9: q2 nihil de perfectione charitatis diminuit: sed magis ad augmentū disponit. Quid de operibus que sunt indifferentia ex genere: cuiusmodi sunt carnes edere: vinum bibere: temporalia licite acquirere ⁊ huiusmodi: Respōdeo ſm Rich. ibidē. Talia opera quorū omissio nulli preiudicat nec operanti debent omitti propter vitandum scandalum proximi proueniens ex infirmitate vel ignorantia: quādo probabiliter apparet q̄ proximus scandalizabitur inde. Et si sit probabile q̄ scandalizetur mortaliter omissio est sub precepto. Si autem sit probabile q̄ non scandalizetur nisi venialiter omissio est sub consilio. Postq̄ autem est proximo ostensum ⁊ debito modo suasum: q̄ ex tali opere non debet scandalizari: non tenetur homo illud omittere: quia si postea scādalizetur hoc erit ex malicia eius. Pone: q̄ aliquis habeat puram conscientiam.

apud deum: multi tamen male suspicant de eo & sic scandalizant. Quid aget. Rndeo Per hoc qd dicit Augu. & habetur. ii. q. 3. non sunt audiendi nobis e necessaria vita nostra. alijs fama nostra. Et ideo quatu est in se debet illis satisfacere sua bonam intentionem ostende do: & speciem mali & occasione scandali sm q pot remouendo. Si aute nolunt satisfactionem recipere de peccato illoru debet dolere: & tunc sufficit ei bona conscietia: q ia apparet q scandalum eo e ex malicia. Utru liceat peccare venialiter ne alius peccet mortalit Rndeo. Quida dixeru q peccatu veniale est comittendu pter vitandu scandalu: sed hoc implicat cotraria. Si eni faciendu est: ia non est malum neq peccatum. Nam peccatu non potest esse eligibile. Contingit tame aliquid propter aliqua circustantiam non esse peccatum veniale: qd illa circustantia sublata esset veniale peccatum: sicut verbum iocosum e veniale peccatum quando absq vtilitate dicit Si autem ex causa rationabili proferatur: no est ociosum: neq peccatu. Quauis autem per peccatum veniale gratia non tollatur: p qua est hominis salus: inquantum tamen veniale disponit ad mortale vergit in detrimetum salutis. Hec Tho. 2a 2e. q. 43. ar. 7. c. 5m. Utr temporalia sint dimittenda propter scandalum. Respondeo Circa bona teporalia est distinguendum. Aut eni sunt nostra: aut sunt nobis ad conseruandum comissa: sicut bona ecclesie comittuntur prelatis: & bona comunia quibuscuq rei publice rectoribus. Et talium conseruatio sicut & dispensatio iminet his quibus sunt commissa ex necessitate. Et ideo no sunt propter scadalu dimitteda sicut nec alia que sunt de necessitate salutis. Temporalia vero quo nos sumus dni dimittere: ea tribuendo si penes nos ea habeamus: vel non repetendo si apud alios sint propter scadalu quadoq quide debemus: qnq aut non. Si eni scandalum ex hoc oriatur pter ignorantiam vel infirmitatem aliorum: qd. s. diximus esse scandalum pusillou: tunc vel totaliter dimittenda sunt temporalia: vel aliter sca dalum sedandum. s. per aliqua admonitione Unde dicit Augu. in li. de sermone dni i mote. Dandum est qd nec tibi nec alteri noceat quantum ab homine credi potest. Et cu negaueris qd petit idicada est ei iusticia. Et melius quid dabis cu petente iniuste correxeris Aliquando vero scandalum nascitur ex malicia quod est scandalum pharisеorum Et propter eos qui sic scandala concitant: non sunt tpalia dimittenda: q h etia noceret bono coi

Daretur eni malis rapiendi occasio: & noceret ipis rapientibus qui retinendo aliena in peccato remanerent. Unde dicit Gregi in mora. Quidam cum nobis rapiut temporalia solumodo sunt tolerandi: quida vero seruata charitate prohibendi non sola cura: ne nostra subtrahantur: sed ne rapientes non sua semetipos perdant. Sed obijcit: q temporalia nulla couenientiori mo conseruare aut recuperare possumus q per iudicium. S iudicio vti no licet & precipue cu scandalo. Dicitur. n. Math. 5° Ei qui vult tecum in iudidicio contendere: & tunicam tuam tollere dimitte ei & pallium. Ergo &c. Respodeo s Augu. li. de sermone dni in monte. Illud preceptu domini intelligendum est de pparatione animi: vt sc homo sit paratus prius pati iniuria vel fraudem q iudicium si hoc expediat. Qnq tame non expedit: ut dictum est.

Item obijcitur: quia Apls seminans spiritualia non accepit stipendia temporalia ne offendiculum daret euangelio Christi. vt p i. Cor. 9. Et ex simili ca ecclesia in aliquibus terris no exigit decimas ad vitandu scandalum. Ergo multo magis alia temporalia sut pter scandalu dimittenda. Respondeo q scandalum quod vitabat Apls ex ignorantia procedebat gentilium: qui hoc non consueuerant. Et ideo ad tempus abstinendum erat vt prius instruere hoc esse debitum. Et ex simili causa ecclesia abstinet a decimis exigendis in terris in quibus non est cosuetum decimas soluere. Hec Tho. 2a 2e. q. 43. ar. 8. o. Et couenit cum eo Rich. 4. di 38. q. 10. ar. 2. o.

Quid si quis petat a me rem mea: nuquid teneor sibi ca dare si scia eu scadalizari nisi dem illam sibi. Rndet Alex. an. 2. t. 2. c. de scadalo arti. 7. o. q respondent quida q re dare oporet in casu no semper. Aut eni petit irronabiliter vel ronabiliter. Si primo modo no teneor duplici de causa. Primo pter bonum publicu ad qd pertinet vt dnium re sine roe no transferatur. 2° ut petentiu temeritas refrenetur. Si vero 2° modo vt cu paup petit vestem. Et tunc aut e magis necessaria mihi q illi. Et tunc etia no teneor. tum propter seruadum charitatis ordinem. tum propter reprimedam petentium temeritate. Aut e magis necessaria illi q mihi. Aut superflua mihi: necessaria autem illi. Et siue sic siue sic. Aut ppono rem illam alij dare: quem scio magis indigere. Aut eam reseruo ad tempus in quo multos credo probabiliter indigere. Et in vtroq casu non teneor. tum ut petetium temeritas reprimatur. tum vt bonum publicu

pseruet ad qd ptinet: vt quilibet sua dispéset put melius pot. Aut nō ppono eā alteri dare Et tunc teneor sibi dare: si probabilit credaʒ q scādalizet nisi dedero sibi. De hac materia vide.s.li°.i.ti.44.ar.5.qui ē de pcepto patiē tie respectu oblationis rerum.

De perplexitatibus cōsciētie.ti.69.

Ostea quia rōe

scādali pplexitas sepe orit i cōscia dū timet ex pte vna primi scādalū ꝛ ex pte alia casus i pctm: puenienter p⁹ titulū de scādalo subdit hic titulus de pplexitatib⁹ pscie. Ubi prio videndū ē d mul tiplici pplexitate. 2° vtr sit ponere pplexitatē put ē ineuitabilitas peccādi. 3° de quibus dā casibus pplexis. Circa primū sciendū q sicut notauit Alex.an.2.t.2.c. de pplexitate pscia: ar.i.in pricipio triplex ē pplexitas Prima ē itelligētie verbor sacre scripture. 2ª ē cognitionis faciēdor. Et tā ista q̄ pma pot esse in hoib⁹ bonis. 3ª ē ieuitabilitas peccandi. Prima tollit p cōsideratione causarū dicēdi in diuersis locis sacre scripture: quia itelligentia dictor ex causis ē assumēda dicendi: vt dicit Hylarius. 2ª tollit p vnctionem spūs sancti q de oib⁹ docet. 3ª p depositioneʒ pscie erronee de qua ē ad presens intentio.

Jrca 2m sciendū fm eūdē Alex an.2 t.2.ca°. de pplexitate cōscie.ar .i.c. q duplex ē perplexitas: scʒ iuris ꝛ facti. Juris ē: qñ due auctoritates concurrūt circa aliquid faciendū cōtrarie fm apparentiam. Facti ē: vt cū qs sic errat: q si vnū peccatuʒ fugiat: aliud se ppetrare credat. Prima remoueri pot ab hoie: in quocunq sit statu. 2ª remoueri nō pot ab hoie manēte i tali statu: vt qñ aliquis ex peccato pprio ē pplexus. Talis eni dū i illo statu manet vitare nō pot qn peccet de nouo: scʒ vel primū scādalizando: vel 5 psciam faciendo: vt patebit.i.in quibusdam casibus. Qui tñ si de peccato peniteret: iā dubius sine pplexus nō eēt. De hac pplexitate Greg.sup illud Job.4° Nerui testiculorum leuiathan pplexi sunt. loquēs de suggestiōib⁹ diaboli dicit: q plures sic peccare fac: q si forte fugere peccatū appetāt hoc sine alio peccati laqueo nō euadant. Nota etiam q duplex ē necessitas peccandi: scʒ pnitas: ꝛ ieuitabilitas. De pria itelligit illud psal. Saluasti de necessitatibus aiam meā. Et illud qd dicit Aug.li°. de natura ꝛ gra: q necessitas peccandi nō ē ex conditione sed ex vitio nature. Audiat g hō: ac vt hec necessitas nō sit dicat deo. De necessitatib⁹ meis erue me. Hec Aug. Liberat eni de⁹ a pnitate ita q nō deducitur ad effectū. Si etiā a deo istāter peteret put deberet: in peccādi ineuitabilitatem non caderet. Aliqñ etiā non caderet si prius peniteret.

Jrca 3m querit de plurib⁹ casib⁹ Esto q aliquis sit promotus simoniace ad sacerdotiū: ꝛ ex officio teneatur personaliter celebrare: nūquid celebrabit. Si sic mortaliter peccat. Si non populū scādalizat. Rñdet ideʒ Alex .2..t.2.ca°. de pplexitate pscie.ar.2.casu.2.c. q si peccatuʒ talis sit occultū: suspensus ē ipo iure q̄ ad se tm. Et tūc si sit in officio celebrandi: cū dolore penitētia li pficiat missam. Sic eni vitat maius maluʒ Si vero nōdū sit i officio celebrādi dimittat illud officiuʒ propter quod tenetur personaliter celebrare ꝛ expectet dispensationis grām si possit eam obtinere. Si vero peccatum eius sit manifestum tunc dupliciter peccaret scilicet quo ad se ꝛ quo ad alios quos scandalizaret. Quid de illo qui vitam heremiticā gerit ex voto ꝛ vocatur ad ciuitateʒ ꝛ dicitur ei q multas animas potest lucrari suo consilio ꝛ exemplo. Respōdeo fm eundem Alex. ibidem casu.4°. Non debet ire quia contra votum ꝛ professionem sponte venire est manum ad aratrū mittere ꝛ retro aspicere. Nec prodest homini totum mūdum lucrari ꝛ anime sue detrimentum pati. Hoc dico: excepto casu: vbi fides periclitaretur ꝛ per euʒ releuari creditur: vel etiaʒ si per papam cogatur.

Quid de existenre i seculo habēte parētes paupes ac per hoc timente si relinquat seculū transgredi preceptū de parentibus honorandis: ꝛ ex alia parte vouit relinquere seculum. Quid talis agere debet. Respondet Alex. angli. vbi.s.casu.6°.in 2° vbi agitur de scandalo q talis ex quo vouit: iam de consilio factum est ei preceptum relinquere seculum.

Sed vlterius est distinguendum. quia aut vouit cum prefinitione temporis: aut nō. Si sic infra tempus illud prouideat parentibus fm q potest. Ultra enim illud non licet sibi differre sine dispensatione. Si nō: tenetur ad statim nisi aliqua conditio interueniat impeditiua. Et tunc etiam pendente illa conditione prouideat eis fʒ q potest: alias tenetur vel statim intrare: vel adminus accelerare quantum potest dictante conscientia ꝛ consilio salubri: aliter esset in periculo veritas vite. Si vero nō interuenit obligatio sed ē tm psilium in casu potest ꝛ debet differri. Preceptū enim pro tēpore pro quo ē preceptum ē iplēdū vñ

vtrūq3 ē iplendū ſm pri⁹ ꝛ poſteri⁹ nō ꝙ tráſ/grediat̄ ſi nō adipleat ꝯſiliū. Sed vnū ē iplē/dū: q2 preceptū. Aliud vero ē faciendū: ſi velit eſſe pfectus: ſm ꝙ dicit̄ i euāgelio. Nec credi tur ſemp eſſe differendū cōſilium propter cō/temptū: nec deperit eius vtilitati ſpirituali ſi nunc nō implet cōſilium: ſed ſi nō implet qñ ſpiritus qui oia ſcrutatur dictat eſſe implen/dum. Spiritus enim dei quātū eſt de ſe moue bit vt fiat eo modo quo meliori cōuenit. Hec Alex. vbi. ś. De hac materia vide. ś. li. i. ti. de 4° precepto. ar. 3. q. fi. Quid de illo qui ali cui iurauit: ꝙ ſecreta eius celabit ꝛ poſtea ille cui iurauit pcurat alicuius homicidiū: Quid ille aget. Rñdeo ſm Alex. an. z. t. z. ca° de p/plexitate cōſciētie. ar. z. circa opationes cor porales cāu. 4°. Monere debet eū in ſecreto fraterna correctione: prout dicitur Math. 18 Et ſi nolit ceſſare: dicere pōt i generali ei cu/ius homicidium procurat̄. Aliquis te vult in terficere. Ita ꝙ nō ꝯprehendat̄ ab aliqua cir cūſtantia quis ſit ille: vt habetur extra ð offi. ordi. ſi ſacerdos. Uel ſi ſit periculum dicere illi dicendum eſt alicui qui poteſt prodeſſe et non obeſſe in generali vt preſbytero ꝙ ꝑmo/neat eum dūmodo ſic dicat: ꝙ nullo mō per/ſonam illā cōprehendat. Et hoc modo ille nō eſt reus periurij: quia ſecretum illius nō indi cat. Eccl. 10. Denudare amici myſteria deſp/ratio ē anime infelicis. Nunquid pōt quis cōmittere veniale: vt alius vitet mortale. Re ſpondet Alex. an. vbi. ś. cāu. 7. ꝙ ſm quoſdā perfectus nō debet cōmittere veniale ut alius vitet mortale: ſed penam temporalem poteſt ſuſtinere. Imperfectus autem poteſt. Alij di cunt ꝙ etiam perfectus poteſt cōmittere veni ale: vt aliuſ vitat mortale: ſed quodāmodo ca dit a perfectione. Videt̄ autē ꝙ nulla ſit tē/tio ad peccatum veniale: ſed poteſt eē tentio ad ſaluandum alium a peccato mortali ꝛ ſi ñ pōt aliter ꝙ̄ per veniale. Sed obijcit̄ illud ad Ro. 9° Optabā fieri anathema pro fratri bus meis. i. p ſalute eoꝝ. Dicendū ꝙ anathe/ma ibi ſumit̄ p illa pena que etiā aliquando infligitur iniuſte. Et tunc nō ē ibi niſi tm̄ pe/na. Et talis pena ē ſuſtinenda p ſua ꝛ aliena ſalute ſpirituali. Scdm aūt ꝙ dicit penam iu ſte inflictā includit peccatum mortale ſi tota rō iuſticie aſſit. Et hoc modo Aplus nō opta bat. Multi alij caſus perplexi poſſent hic po ni quos omitto q2 eos alibi poſui i alijs locis

Explicit 2° liber huius ſumme de caſibus.

Iſti ſunt tituli tertij libri qui ē de ꝯtractib⁹ communibus.

in emptione bona fides. Puta credo me tibi debere.10.libras ex stipulatione: do tibi equũ alienũ quē possideo i solutõem p his.10.libris vtiq3 vsucapies hũc equũ.ff.e.l.i. Et sic iustus error dat titulũ vsucapionis. Sec⁹ ē de ēptione. Si eni ex cā emptionis putē me tibi teneri ad traditionē equi: ⁊ iõ trado: nõ h3 locu3 vsucapio p empto q2 ēptio nõ pcessit: neq3 p solutũ ex cā emptionis credat. Diuersitatis huius rõ ē: q2 i ceteris cãis tps solutionis ĩspicit. Nõ eni refert cũ stipulor: vtrũ illud qð stipulor sciē alienũ eē vel nõ: s3 sufficit q putē eē tuũ cũ solueris. In emptione aũt inspicit tps ɔtract⁹ ⁊ solutionis.ff.p emp.l.z.§.i.i fi. Secũdũ aũt q requirit ĩ pscriptiõe ē iust⁹ titul⁹ ex.e.si diligenti. Et dicit hic titul⁹ cã possidēdi: vt donatio emptio ⁊ hi⁹. Exigit aũt cã vera nõ legitia fm gof.q2 si legitia foret locũ pscriptio nõ hret: q2 eadē res ex duabus cãis acq̄ri nõ posset: ex ð fide instru.iter dilectos.§.ceter memorati in fi. Verbi grã. In donatiõe q̄ fit ab epo sine cõsensu capituli ver⁹ titul⁹ non tñ legitim⁹ nec sufficiēs pstat cãm possidendi ⁊ pscribendi. Et fm hoc intelligi põt illud.ex e.de quarta. Sic ⁊ titulus errone⁹ pstat cãm pscribendi.ff.pro suo.l.fi.fm gof. Vñ nõ req̄rit q sit iust⁹ titul⁹ talis qui tribuat dñium ex e.veniēs. Sed titulus aliq̄lis dat cãm prescribendi: ut ex.e.si diligenti.in glo.vbi dicit: q titulus p tanto dicit iustus: q2 dat cãm pscribēdi: licet i veritate nõ sit iustus: q2 tũc nõ esset pscriptio necessaria. Vñ minus iust⁹ titulus dat cãm pscribēdi: si assit bona fides.s.vt credat titulum sufficere. Sed nũqd necesse ē titulũ allegare ⁊ pbare? Rõ. Circa hoc fuerũt plures opi.sed tene qð notauerũt Ber.⁊ moderni in.c.si diligenti.quor opio approbat li.6.e.epm.vbi dicit: q i pscriptõe sufficit bona fides: vbi ius cõe vel psumptio nõ ē cõtra prescribentē. Als o3.i.necesse ē titulũ allegare ⁊ pbare nisi sit tãti tpis pscriptio: cuius ɔtrarij memoria nõ existat: vt ibidē. Et aduerte fm Io.an.ibidē: q aliud ē eē ɔtra ius cõe: ⁊ alið ɔtra ius priuatũ. Nõ.n.est ɔtra ius cõe q aliquis in fundo meo seruitutē acq̄rat: s3 potius ē pter ius cõe: est autē ɔtra ius meũ. Imputet g̃ mihi si negligēs fui: ex.e.vigilanti. Ubi g̃ petitor fundat intentionē suam super ius cõe: pscribēs habet titulum pbare aliter nõ nisi presumptio habeat ɔ eũ. Sed quõ pbabit pscriptio tãti tpis? Rõ fm Hosti. extra de.ð.sig. q p nouale probabit p testes qui dicũt se habere talē cõsciam q semp viderũt ⁊ audierunt ita esse: nec vnq̃ ɔtrariũ: ⁊ q cõis ē ⁊ semper fuit opio q sic fuerit. Si autē aduersarius cõtra hoc probare velit: testes eius dicere debent se talē habere ɔsciam q tali tpe ɔtrariũ a talib⁹ viderũt vel audierũt. Quid g̃ si ps vtraq3 probat? Rõ. Preferant testes magis idonei. ⁊ qui dicũt aptiora: extra de testi.i nostra.vbi de h3 Et sic dicētes se vidisse ɔtrariũ preferri debērēt cũ alij satagãt negatiuã.6.q.fi.actor.p totũ. Quid si aduersari⁹ vellet pbare pscribentem nullo titulo possedisse: s3 poti⁹ p violētiã: ⁊ sic mala fide ab inicio. Nunq̃d debet audiri Rñdet Bern.ex.e.qm̃. q sic q2 iste postea pscribere nõ potuit.ex.e.vigilanti.⁊ in.c.i. 3[m] qð requirit ē cõtinuatio possessiõis.s. q res sit possessa cõtinua vsq3 ad finē pscriptiõis sine interruptione: ex.e.illud circa mediũ.s.§.ver fi. Ergo si possessio iterrũpat pria tpa cõtinuari nõ pñt cũ sequētib⁹ imo requirit spaciũ.30.annor.si pscriptor postea nãciscat possessionē: vel 40.annis postea prescribit. Item nisi in illo cãu qñ possessor recupat sit bone fidei. Tũc eni forte statuto tpe prescriberet.C.de pscrip.30.ãno.l.fi. Qñq3 tñ ⁊ si possessio nõ sit cõtinua pficit prescriptio. Inchoata eni a defuncto perficitur vacãte hereditate: ⁊ tamē possessio nõ ē in hereditate.ff.de vsuca.l.nũq3 Et intellige q prescribens nõ tenet probare cõtinuatiõnē possessionis: quia hoc esset ĩpossibile: sed sufficit q probet se possedisse in temporis principio: medio: ⁊ fine.C.ne de statu ð fun.l.si mater.ad fi. Quartũ est q res nõ sit vitiosa. Res autē dicitur vitiosa si sit furtiua. vel vi possessa: quã nõ tñ fur vel raptor s3 nec aliquis alius licet ab eis emerit: vel aliter bona fide habuerit pscribere vel vsucape potest. insti.e.§.furtiue.p totũ. Item preter predicta fm Hostiē.requirit in vsucapiõe rei traditio vel quasi. Puta presumit tradita propter patientiam ⁊ sciam ⁊ hi⁹: q2 nec sine possessione q̄ non acquirit sine traditione vel quasi vsucapio procedit: ff.e.sine possessiõe: per totũ. Requiritur etiã q distrahēs ⁊ tradēs habeat bonã fidē. Si eni male fidei possessor alienauerit rē alienã dño eius ignorãte: spectat prescriptio.30.annor. Si aũt eo sciente imputet ei si infra sua tpa litem non fuerit contestatus

Equit videre de tertio.s.de speciebus pscriptionis. He aũt sunt due quãtũ ad materiã pñtem. Vna ē longi tpis vt decē annor inter pñtes: qui.s.sunt in eadē puincia vel.zo.annor inter abñtes.s.q̄ sunt i diuersis puicijs. Altera est longissima vt.30. vel.40.annor. Et vtraq3.s.prima ⁊ z[a] pscriptio h3 locũ ɔtra laicos ⁊ psonas priuatas.vt 16.q.3.§.põt. Hodie eni vt dictum ē.s.male fidei possessore alienante rē ignorante rei dño

spectat pscriptio.30.annorum. Ipso aut dno scie/te: si nō fuit lite ɔtestatus sufficiūt decē anni inter pntes. et. 20. iter absentes: vt in auc. vt spō. largi. §. rursus. per totū col. 9. Nec hoc credit Hosti. correctū eē p cōciliū. ex. e. qm. Sed qd si prescripsi rē tuā te pnte p quinqz annos: et deinde te absente p quinqz. Nūquid pscriptō ē cōpleta? Rn° qp non: sed sicut duplicat decen/nium vbi nullo tpe fuisti presens: sic de decennio qcqd te absente trāsijt duplicari debet: vt i. d. auc. §. de prescri. p totū. Cōtra aut omnes ecclesias necessaria est pscriptio. 40. annorum: siue persona priuata cōtra ecclesiā prescribat: siue vna ecclesia cōtra aliā: ex. e. illud. in prin. Contra tn epm negligentē cōuertere plebem suā ad fidē post sex menses cōputando a tpe monitionis sibi facte a vicinis epis pscribit p tres annos et sex menses: cōputādo a tpe monitionis sibi facte: vacat ei qui cōuertit eaz. s. vt habeat ipam: ex. e. c. i. in tex. et in glo. Item contra ecclesiam romanā ē necessaria pscri/ptio centū annorum. ex. e. cū nobis in prin. Usucapio vero cōplet triēnio: ex. e. c. i. in prin. etiā in rebus ecclesiasticis mobilibus fm Hosti. et gof. 16. q. 3. §. quas actiones. Quidā tn dixe/runt qp nō impletur in hi° rebus triennio sed quadriēnio: sicut in rebus fisci: vt isti. e. §. res fisci. Hoc aut triēniū pficit cum ad aliquam horā diei vltime peruenit. ff. e. l. in vsucapionib°

Insup nota qp priuatus ipo iure vel p sen/tentiam hominis que tenet a romana eccl'ia vel alia nō prescribit illā minori spacio centū annorum cōtra romanā ecclesiā. vel. 40. ɔ alias. Catholici vero qui bona fide possederūt. 40. annis bona hereticorum post mortē ipsorū. qui quidem catholici putabant super illis bonis ab ecclesia romana vel alia non possunt mo/lestari. li. 6. e. si que.

Sequit videre de 4°. s. q res prescribi pnt: et que nō. Circa qd sciendū qp generaliter oēs res pscribi pnt ōme ius ois actio. ex. e. ad aures. i fi. Excipiūt tn quedā q nullo tpe pnt pscribi vt ecclesie in criminib° nullo tpe pscribunt: s potius ex tpis diu/turnitate augent: ex. de simo. cū in ecclesie corpore. Itē nō pscribit ɔtra obedientiā visitati/onē et procurationē q debent rōne visitatiōis ex. e. de pscriptionibus. cū nō liceat. et. c. cū ex officij. Sz ɔ. Extra. e. auditis. et de capel. mo. c. 2. et de priuile. cū olim propter. et d excep. cū venerabilis. in oibus illis innuit qp ɔtra subiectionē et obedientiaz pscribit. Rndet ad hoc gof. qp subiectus p se tm nō pscribit. s. libertatem cōtra subiectionē: sed et si priuilegiū libertatis cōcedat i ipo caueri pōt qp hi° pilegiuz

reuocet: ex. de deci. dilecti. Hoc tn ius iplorā/di pōt a subdito prescribi. Ad qd accedit. C. d fund. patri. l. fi. Que lex federici icipit. Jube/mus oēs. li. ij. Ut subdit° ɔ obediētiā pscribit nō noie suo s ei° cui se obediam tāto tpe psti/tisse allegat vt pscriptio sit inducta. Sic videtur loqui. c. cū oli. c. pallegato. Pōt etiā subditus p se pscribere aliq q ptinēt ad platū suuz vt ex. e. de quarta. et de iure patro. cura. Itez ecclesie et etiā loca religiosa necnō decime primitie et oblationes nō pnt a laicis pscribi: qz nec possideri: ex. e. si diligenti. Itē nō pōt p/scribi limes vel qd adheret limiti epatuū prouinciarū vel parochiarum. 6. q 3. lz in regulis. et. c. se. inter memoratos: et ex. de paroch. super eo. Nō ē ne termini puinciarum epatuū vel parochiarū ɔfundant. Itē nec liber hō p seruo pos/sessus pōt pscribi. 16. q. 3. §. pōt. Nec publice fūctiones agrorum. i. pensiones a colono pscribūt vt ibidē. Nec colonus pscribit fundū quē colit. C. de prescrip. 30. vel. 40. anno. l. male agit p totū. Nec via publica amittit nō vtēdo. ff. de via pub. viā. p totū. Nec aqueductus. C. de aqueductu. diligenter. li. ij. Nec quedam insi/gnia ecclesie romane. dis. 93. illud per totum. De his vero extra. e. cum non liceat.

Sequit videre de quinto. s. quib° mo/dis interrūpit pscriptio. Circa quod sciendū qp interrūpit dupliciť. s. nāliť et ciuiliť. Nāliter iterrūpit p aque inundationē p violētā a quocunqz factā deiectionē: et si res sit furto sublata. ff. e. d vsucapio. nāliter p totū. Itē si habitā dimiserit possessionem vľ aliq alio mō amiserit. ff. de serui. vr. pre. si edes mee seruiant. Ciuiliť interrūpit in iudicio et ex iudiciū. In iudicio p libellū principi obla/tū: q nimo p solā pcū oblationē et ad eas rescriptionem. Et hoc valet i annalibus et ptorijs actionibus q p hoc ppetuant. s. quo ad interrūpendā quasi pscriptionē. C. qn libellus pri/ci. datus litis cōte. fa. l. i. et. l. 2. Itē p querelā. iudici factā et rei cōuentionē secutā. Et h va/let in oibus actionibus. C. d prescrip. 30. āno. sicut in rē. Itē p litis ɔtestationē. Et h etiā in oibus valet ut ibidē. l. fi. Itē per quasi litis ɔtestationē: vt per denūciationē factā colono in iudiciū vocato: extra vt li. nō conte. qn ad fi. Extra iudiciū etiā multipliciter scz per so/lutionē vsurarum et p cautionē secūdam a debitore factā. C. de pscript. 30. an. cum notissimi. Itē per ptestationē factā corā iudice ordina/rio vel corā publicis et honestis personis cum scz impeditus cā aliqua pcedere nō potest: ex de appel. si iustus. c. fi. Item per denunciatiōez factam colono: extra. ut li. non conte. qn. vt

qñ citaṫ corã iudice p re quã possidet nomie alieno. Itẽ p pclamationẽ: synodalẽ .i. i syno do factã: ut cũ aliqs p̄sbyter clamat q aliꝰ p̄sbyter tenet rẽ ecclie sue. Et idẽ ẽ si i cõcilio pruinciali vel generali: extra. e. de p̄scrip. scõr. Et de his fere oibus notaṫ. extra. e. illud. Sciendũ aũt q sunt quedã tpa. i quibꝰ p̄scriptio nõ interrũpiṫ s quiescit siue dormit. Prio tẽpore plati male alienãtis. s. q̃ ad rẽ alienataꝫ male. s. q̃diu viuit ⁊ tenet ecclesiã. 16. q. 3. si sacerdotes. 2º tpe vacatõis ecclie. 3º q̃diu p̄sbyter ecclesie ẽ hereticꝰ: extra. e. c. i. 4º tpe scismatis: extra. e. cũ nobis. 5º tpe excõicationis. Excõicatus eni nõ põt agere ad interrũpendã p̄scriptionẽ que currebat ꝯ eũ. In tpe g̃ excõicationis nõ currit p̄scriptio. Qd itelligit Ray. si excõicatus nõ sit negligens petere absolutionẽ. Et idẽ ẽ de suspenso. 6º tpe pupillaris etatis. C. i quibꝰ cãis non ẽ necessaria i inte. rest. l. fi. 7º tpe q̃ quis iusta cã ipeditꝰ agere nõ põt. Et iste casus ẽ gñalis: extra de appel. ex rõne. 8º tpe patrie ptãtis. Hoc eni impedit ne filiofamilias p̄scriptio currat. C. de bo. que libe. i pote. ↄsti. l. quecũqꝫ ad fi. Et hoc ẽ ver de aduẽticijs. Hec Ray. 9º nõ currit p̄scriptio i dote mulieris nõ soluto matrimonio vel vergente viro ad inopiã. C. de iure. dot. auc. in rebus. Decio nõ currit p̄scriptio debitori nisi aduenientẽ die vel extãte debiti cõditione. Vñ si pmisi creditori cẽtum libras si nauis mea venerit: nõ currit prescriptio contra eũ quousqꝫ venerit nauis. Similiter si credidisti mihi centũ libras vsqꝫ ad decẽ annos nõ incipit currere ꝯtra te p̄scriptio nisi cõpletis illis decẽ ãnis. C. de p̄scrip. 30. anno. cum notissimi. Vndecio tpe abñtie. vt si is ꝯtra quẽ p̄scribiṫ fit pfectꝰ i terre sancte subsidiuꝫ vel ecclesie: subduciṫ de tpe p̄scriptionis tãtũ tẽpꝰ quãtũ fuit i eius abñtia lapsum: vt. ff. qui bus ex ca. ma. 25. l. videlicet. Alij vero dicunt tũc solũ debere deduci tẽpꝰ abñtie cũ i eiꝰ absentia vel pax pꝰ eiꝰ reditũ p̄scriptio ẽ ꝯpleta Et hec accipiũt. ff. ex quibꝰ ca. ma. 25. ab hostibus. Prima snia videṫ magis placere gof. s prima ẽ equior. 2ª securior fm leges. De casibus p̄dictis notaṫ li. 6. e. cũ liceat in glo. fi.

Quid de debitis ãnuis vel instris vel cuiuslibet alterꝰ tẽporis singularis. Et q fꝫ leges p̄scriptio currit nõ ab exordio obligationis s a pncipio cuiuslibet anni vel mẽsis vel alterꝰ tẽporis: vt i. l. palle. cũ notissimi. Qd intelligitur fm mar. ⁊ placẽ. s. q oꝫ eẽ tot p̄scriptiones q̃t dicũṫ eẽ solutões quibꝰ dicta lex fauere videt. Bulgarꝰ vero telligit q ibi dꝫ eẽ tm̃ vna p̄scriptio scꝫ. 30. an. ꝯputãdo a principio cuiuslibet tpis q̃ solutio fieri debebat: s cessatũ ẽ in solutione. C. de vsucap. p emptore eũ q. Quidã vero distinguũt q si noiẽṫ anni: vt ãni bini vel trini tot erũt stipulatões q̃t ãni. Et tũc hꝫ locũ snia pria. Si vero dicat generaliṫ puta: singulis ãnis erit vna stipulatio: ⁊ tũc locũ hꝫ snia 2ª. Jo. vero ⁊ azo. distinguũt iter legata ⁊ promissa. In legatis. n. qꝛ tot sunt actiones q̃t debita tot eadẽ rõne oꝫ currere p̄scriptiones: iõ tale legatũ nõ vtẽdo põt amitti ⁊ i his ẽ vera snia pria. In stipulatõibꝰ aũt ẽ vera snia secũda. Scdm vero Hosti. prima ẽ equior ⁊ maior quo ad ius canonicum.

Equiṫ videre de sexto. s. de effectu p̄scriptionis. Circa qd sciendũ q fm gof. ex p̄scriptiõe tã lõgi tẽporis q̃ lõgissimi acquiriṫ exceptio ꝯ dñm rei vel venditorẽ cui res fuit obligata. C. de p̄script. 30. vel 40. an. si quis empti. in prin. Et cũ exceptio sit actionis exclusio. ff. de excep. l. 2. pꝫ q dire ctũ dñium remanet apud veterẽ dñm. Vñ et rem vẽdicare põt a quolibꝫ possessore pterq̃ a p̄scriptore vl ab illo qui possidet ab eo. Prescriptor autẽ habet vtile dñium. C. de bonis maternis. l. i. Vñ habet vtilẽ rei vẽdicatõem etiã ꝯ dñm veterẽ: cũ fm leges p̄script. dñium muteṫ. ff. de vsucapi. eũ qui edes. Nec mireris si per vsucapionẽ acquiriṫ dñium directũ rex mobiliũ: ⁊ per p̄scriptionẽ vtile imobiliũ: qꝛ mobilia facilius transeũt ⁊ mutanṫ q̃ immobilia: vt pꝫ de ipo noie ⁊ pꝫ ff. de acq. pos. si rẽ mobilẽ. Si queraṫ quare per p̄scriptionẽ tollaṫ actio hypothecaria: vt in. l. preall. si qs. ⁊ ñ per vsucapionẽ triẽnij. ff. de pigno. l. i. §. cũ p̄diũ. i. &c. Quia per prescriptionẽ acqriṫ exceptio q̃ excludit omnẽ actionẽ: ex. e. ad aures in fi. s per vsucapionẽ triẽnij acquiriṫ solum dñium. Intẽtio aũt pignoris ab intẽtiõe dñij separaṫ: vt in. §. preal. cũ prediũ. fꝫ Jo. ⁊ azo. Sed fm Hosti. etiã per vsucapionẽ acquiriṫ exceptio: qꝛ cui daṫ actio multo fortius exceptio. C. de pba. siue possidetis. Dabitur ergo rõne vsucapionis ⁊ prescriptõis legitie actio si nõ possideat ⁊ exceptõ si possideat: sicut ait mar. ⁊ pbaṫ in. l. quam pro se adducũt. C. de prescrip. 30. vel. 40. anno. si quis. l. emptionis Quare g aliud ẽ in vsucapi. ⁊ aliud i prescriptionibus: &c. Prolixius tẽpꝰ hoc facit. Hec tho. Ex predictis pꝫ q i prescriptiõe necessaria ẽ ꝯtinua bona fides: ita q i nulla parte tẽporis prescriptiõis prescribẽs ꝯsciaꝫ hẽat rei aliene: ex. e. c. fi. in fi. Et ita abrogate sũt oẽs leges q̃ admittũt prescriptõem cũ mala fide ⁊ ꝯtinua. s. q̃ ad principiũ mediũ ⁊ finẽ totius tẽporis prescriptiõis. In lõginq̃ tñ p̄scriptiõe

requirit etiā fm leges bona fides i prin° lz ñ i medio vel i fi.16.q.3.prescriptionū alie. Nec mirū q2 ecclesia 7 iura 7 alia secularia trahere pōt indirecte ad forū suū rōne ptātis cui9 iudiciū fm corpus 7 aiam ptinet ad ipam: ex̄ ꝺ iudi.nouit. Lex etiā dic̄ ꝙ sacre leges n̄ dedignātur sacros canones imitari. De h nō ex̄.e.c.fi.in glo. 2a sup illo verbo.qm̄ ciuilis. Sz qd̄ si tpe p̄scriptiōis habuit ꝯsciam lesā 7 postea incipiat hr̄e nō lesam. Nūqd ꝓpter h ē prescriptio interrupta: R̄ꝰ fm Ber.ex̄.e.c.fi.in gl.4 7 Jnn.sup idē.c. Nō videt̄ q2 fuit erronea: vñ eā deponere dz. Sed fm Hosti. ei ꝯdicit exp̄sse.ex̄.e.c.fi.vbi i nulla tpis pte: 7 etiā.c. penl'.ad fi.ibi. Si vero nōdū.7c̄. Ut eni ibi probat̄ 7 in p̄cedentib9 si quis p̄scripserit non obest postea mala fides h ꝯrius actus. Si vero ē in p̄scribendo supueniente mala fide p̄scribere nō pōt. Nec dici pōt fuisse erronea.q2 aut pētēs pbauit se dñm 7 sic nō errabat i hoc ꝙ putabat rē alienā.aut nō pbabat. Et sic nō ē necessaria pbatio p̄scriptiōis.C.de rei ven.l.fi.7 sic videt̄ ꝙ hec interruptio sit naturalis quia oib9 pdest: vt etiā plene.inuit.34.q.2.si virgo nesciēs. Sed qd̄ si dubitet an res sit sua 7 hz iustā cām dubitatiōis: R̄ñdet Ber.7 Hosti.i o.gl.ꝙ adhuc dicit̄ bone fidei possessor 7 vtet̄ fructib9: 7 p̄scribit i hoc cāu lz habeat ꝯsciam dubiā: q2 nescit adhuc an sit aliena. Jnquirē tñ dz de re illa ab alijs ut sic pueniat ad veritatē: ar.23.q.8.occidit finees. 7 etiā i tex. i fi.

Quid si plat9 ꝯsciam habeat rei aliene 7 ecclesia habeat bonā fidē. R̄ñdet Ber.i glo. predicta ꝙ dño rei significabit vt petat 7 sic conscīam purgabit. Qui si veniat 7 petat in iudicio tenet̄ prelat9 defendere eccl'iam: h nō oberit ecclesie ꝯfessio ei9 nisi de facto suo ageretur Hosti.vero dicit ꝙ caute faciat si cōsiliū habeat capituli sui 7 aliorū pborū 7 q̄ melius nouerint veritatē. Et si inuenerit ꝙ res sit aliena nō sua restituat eā Si vō plat9 habeat ꝯsciam lesam: capitulū aūt bonā: dicat plat9 Defēdatis vos quāto meli9 potestis.16.q.7. filijs vel nepotib9. Ad h nota fm ꝙ tradit Hosti. Sic̄ eni mala fide nō p̄scribunt̄ res ita nec actiones reales. Si eni dñs remaneo non obstante p̄scriptiōe cū mala fide g̃ 7 ipam rem potero vendicare.ff.de rei ven.res alienas. Sec9 ē de psonalib9 actionib9. Vñ quo ad eas nō derogat̄ legib9 antiqs. Nā 7 ius canonicū: ex̄.e.vigilanti.7.c.qm̄ oē.7.34.q.2.si virgo. tm̄ i realibus locū hz. Hoc ex eorū actione patet. Jn his eni ꝯsiderat ius canonicū malā fidē possidentis rē ꝯ ꝯsciam: 7 nō negligentiā nō petentis quā leges ꝯsiderāt nō curātes de peccato vt inuit: extra.e.vigilanti.circa medium. Et iō ꝓpter aīe periculū nō prescribit aliquis cū mala fide in realibus. Jn psonalib9 vero considerari nō pōt mala fides circa rē possessam cū nulla possideat̄: sed potius ē cōsiderāda negligentia nō agentis. Nec eni mortalit̄ pecco si tibi non soluo dūmodo nō teneā te inuito maxime si ignoro. Nā nullus regulariter alicui obligatur nisi cōsentiat. Vñ si vēdis mihi rē decē lib.vel mutuas mihi decē libras ꝺ voluntate tua habeo eas: 7 de facili possum obliuisci ꝙ eas debeam tibi: 7 etiā si recordor presumere possū ꝙ si nō petis vis donare vl' gratiā tpis facere: g̃ nec pecco nec malam fidem habeo. Et si petas 7 ego soluere nolim lz propter metum nō me voces in iudiciū ip ꝑpetuū prescribo. Et sic equū ē in omni casu cōsiderare bonā fidē.C.de ac.7 obli.bonā fidē p totū Hec Hosti. Pone ꝙ prescriptū sit canonice 7 postea p̄scriptor icipiat habere ꝯsciā rei aliene. Nunqd tenet̄ restituere: Videt̄ ꝙ sic: q2 nō remittitur peccatum nisi restituat̄ oblatū.14.q.6.si res.7 nullo iure se defendit.34.q.2.si virgo. Sed ꝯtrariū videt̄: q2 p̄scriptiōe cōpleta tutus ē p̄scriptor fm ius vtrūqꝫ: ex̄.e.de quarta.7.c.ad aures.7.16.q.3.c.2.7.3. Ergo possidet iure. 7 si iure iuste. 7 si iuste bene. Ergo iā nō possidet alienū h suum. Ergo retinendo illud nō peccat.14.q.4.qd̄ dicā. Qui eni peccat legis auctoritate nō peccat. 23.q.4.qui peccat in prin. Jure eni humano h est meū: 7 hoc est tuū.dis.8.quo iure. Preterea cōditor legis 7 canonis pōt dare rē alienā. Et si donat tutus sum.ff.ꝺ euic.luci9. Potuit ergo statuere ꝙ qui per.40.annos rē alienā possideret eius fieret. R̄ñdeo circa hoc diuersi diuersimode senserunt. Multi eni theologi dicunt ꝙ talis restitnere tenetur ꝓpter rōes primas 7 similes. Doctores vero iuris fere oēs dicunt ꝙ nō tenetur. Hoc idē sentit Jo. sco. 4.dis.15.q.2.ar.1. Jsti fulciūt opinionē suam iuribus.s.2° allegatis 7 similibus. Fulciebat etiā idē Jo.rōnibus. Et vna sumit̄ ex pte pacifice cōuersationis. Lator eni legis iuste statuere pōt illud qꝺ est necessariū ad pacificam cōuersationē. Sed dñium rei neglecte sic negligit̄ in prescriptione 7 vsucapione transferri in occupantē est hi9: quia al's lites eēnt immortales 7 dñia rerū essent incerta 7 confusa 7 ex hoc sequi possent multa mala. Ergo.7c̄. Et hec rō tangitur.16 .qōne.3.§.potest. 7 extra.e.vigilanti. 2a rō sumitur ex parte iuste punitionis. Potest eni lator legis iuste punire transgressionē q̄ vergit in perturbationē pacis subditorum. Sed talis transgressio est

negligere tanto tpe rē suā. Ergo ꝛc. 3ª rō est ꝯgruitatis.s.bona fides possessoris. Si ḡ papa ꝛ impator quib⁹ deꝰ regnū mūdi ꝯmisit di. io.qm̄ h̄ statuerūt ꝑ vtilitate reip. q̄s audeat ꝯtra dicere. Propt̄ hec ꝛ filia dicit: ꝙ talis restituere nō tenet̄. Et iura primo iducta itelligunt̄ an̄ p̄scriptionē ꝯpletā. Nā p⁹ p̄scriptionē legitime ꝯpletā res iā non ē aliena ſ ē sua. vt in.c.q̄d dicā.ꝛ.c. q̄ iure. Alan⁹ vero distinguit q: possessor aut habuit rē ex cā lucratiua Et tūc tenet̄.ar.ff.de his q̄ i fraude cre.l. qui aūt.§.si q̄d cū pupillo. Aut ex cā nō lucratiua Et tūc nō tenet̄:ar.14.q.i. q̄ꝺ debet̄. Sed hec opīo ꝼm Hosti.reprobat̄.C.de p̄scrip.lon.tē. in.l.pe.ꝛ ex̄ de dona.aplice.℞.i.ad fi. Ray. vero distinguit: q: talis possessor aut h̄ꝫ ꝯsciaꝫ remordētē.s.ꝙ non possit rē p̄scriptā sine peccato mortali retinere.aut nō. Si sic restituat eā: q: qui facit ꝯ̄ ꝯsciam etiā erroneā edificat ad gehēnā.ii.q.3.cui ē illata. Si nō habet conſciam ꝯsulit ꝙ restituat eā saltē ꝑpter ābiguū duplicitatis.s.ne cupiditas excecauerit eum. Q̄ꝺ si nolit restituere nō diffinit̄ p̄cise eū i statu salutis vel dānationis eē perpetue. Gof. vero dicit: ꝙ facere ꝼm primā opinionē ē cōsiliū ꝛ arbitrariū nō necessariū: ꝛ facē ꝼm secundā nō ē malū. De hac q.ex̄.e.vigilanti in glo. Quid ꝯsulendū ē ei qui an̄ p̄scriptionē ꝯpletā ꝑcipit eū a quo emit dn̄m nō fuisse nec ius vēdendi habuisse. Nūquid ꝛ rem ꝛ preciū ꝑdet. R̄n̄det Ray. ꝙ vel denūciet dn̄o vt petat rem ab eo in iudicio: vel ꝑsonā aliquā supponat q̄ noīe dn̄i petat: ꝛ ita res ab eo ꝑ sniam euincat̄ ff. de neg.ges.l.at q̄n natura.§.cū me absente. Prius tn̄ q̄ꝫ snia legat̄ denunciet venditori ꝙ res euincit̄ ab eo.ff.de euic.si rem.§. vltimo. Et postea si ip̄e qui emit nō fuerit abs̄s tempore snie promulgate: nec cōtra ius snia lata fuerit preciū a venditore repetere poterit. Aliter nūq̄ꝫ posset.ff.de euic.si rē.§.i.ꝛ ex̄ ꝺ emp. ꝛ ven.si creditori. Nec obstat q̄ꝺ dicitur.ff.de neg.ges.at quin natura.§.cū me absente.s. ꝙ ei petenti pro dn̄o debet exceptionē obijcere ꝑcuratoriā.s.dicēdo ꝙ nō ē ꝑcurator vel aliā similē: q: bene p̄ot obijcere exceptionē dilatoriā iudicij qualis ē hec: licet nō dilatoriā solutionis.ff.man.ſi fideiussor. Sed quō iurabit iste de calūnia cū ip̄e sciat se possidere mala fide. R̄n̄det Ray. ꝙ sub hac forma. Juro ꝙ veni ad litigandū cā iuris mei cōseruandi.ff.de bonis.li.si quis libertū Vel p̄ot simpliciter cōfiteri ꝙ res nō est sua. Nec cōtra vēditionem p̄iudicabit sibi: q: tenet̄ ꝑcere suo pudori q̄ꝺ nō faceret si sciēs veꝝ negaret.ff.man.q̄ntus.

De contractibus in cōmuni titulus.3ᵘˢ.

Deinde ꝯsideran

dū ē de ꝯ̄tractu. Et primo i cōi. 2° in speciali. Quia vero i ꝯ̄ct bus ꝯ̄trahunt̄ obligatōes: ꝛ he aliqn̄ nō tenēt nisi apponant̄ renūciatōes: ꝛ iteꝝ in ꝯ̄ctib⁹ interueniūt pactiōes: iō ad pleniorē instructionē primo dicēdū ē de ip̄is ꝯ̄ctibus i cōi. 2° de obligatiōib⁹ 3° de renūciationib⁹. 4° de pactis. De q̄b⁹ omnibus cōpendiose dicent̄ plurima sine iniriū allegationib⁹ trāscēdo cā breuitatis. Circa primū videndū ē primo q̄d sit ꝯ̄ctus. 2° de diuisione ꝯ̄ctuū. 3° de cōtractib⁹ inutilib⁹ rōne ꝑsonaꝝ. 4° de cōtractibus inutilib⁹ rōne rerū. Et hec quattuor ad expeditionē faciliorem ꝛ breuiorē ponent̄ ꝼm ꝙ in sūma rolandina cōtinent̄. Et ea que de his dicent̄ fere oīa ꝓbari possent ꝑ insti.de inuti.stip. Quātū ad p̄mū igit̄ dicēdū ꝙ cōtract⁹ est ꝓprie vl̄ ultro citro q̄ꝫ.i.hinc inde orit̄ obligatio. Proprie dicitur ibi ad dr̄iam ꝯtractus iproprie vel etiā magis iproprie dicti. In contractu eni ꝓprie dicto ꝑs vtraq̄ꝫ mutuo obligat̄: vt in emptione ꝛ venditione: in locatione ꝛ cōductione ꝛ in arraꝝ datione: vt infra patebit de singulis hoꝝ. Improprie dicit̄ contractus qn̄ vna ꝑs obligatur nō ecōuerso: vt i mutuo. Magis iprop̄e dicit̄ ꝯtractus qn̄ ex nulla ꝑte obligatio orit̄: ſ magis obligatio facta dissoluit̄: vt in transactiōe Secūdū aūt roꝺ.ti.de nego. secularib⁹ ꝯ̄ctus ē vltro citroq̄ꝫ obligatio ex volūtate ꝛ pacto surgens ꝑtium vt emptio venditio ꝛ locatio. Quasi cōtract⁹ ē obligatio qua q̄s obligatur alij ex aliquo officio licito ꝛ honesto licet non interueniat expressa voluntas vtriusq̄ꝫ ꝑtis. vt tutela ꝛ cura. Tutor eni pupillo ꝛ curator minori vel furioso obligant̄ ex sua admistratione quasi cōtraxisset cū eis. Cōstat aūt contractus ex trib⁹.s.ꝑsonis rebus ꝛ obligationibus ꝛ hoc in plurib⁹ vt patet ex predictis.

Equit̄ videre de 2°.s.de diuisione cōtractuū. Circa q̄ꝺ sciendū ꝙ ꝯ̄ctuuꝫ alij sūt noīati. alij inoīati. Et alij magis inoīati. Noīati sūt vt venditio ēptio locatio ꝛ cōductio: cōmodatū depositū mandatū societas ꝛ pign⁹. Qui iō dicunt̄ noīati: q: nomen cuiuslibet eoruꝫ ita ꝓprie sibi cōuenit ut nulli alij ꝯ̄ctui accōmodari possit. Innoīati ꝯtractus sunt i q̄druplici dr̄ia. Una est do vt des: vt do tibi domū meā vt des mihi vineam tuā. 2ª ē facio vt facis: vt scribo tibi librū: vt edifices mihi domum. 3ª est do ut facias vt do tibi equū: vt scribas mihi librū. 4ª ē facio vt

des:vt doceo te grãmaticã vt des mihi tritici mensurã vnã. Dicũt aũt isti ɔ̃ctus inoĩati:qꝛ eoꝝ noĩa ita vaga sunt ꝙ alijs ɔ̃ctibꝰ noĩatis accõmodari pñt. Vñ do vt des põt accõmodari emptioni ꝛ vẽditioni. Vẽditoꝛ eni dat rẽ vt emptoꝛ det pciũ. Do autẽ ut facias põt accõmodari locatõi ꝛ cõductioni: qꝛ conductoꝛ dat pensionẽ ut locatoꝛ sibi faciat.i.pstet ptãtem vtendi. Cõtractꝰ magis inoĩati dicũtur pacta pro eo ꝙ nomẽ pacti ẽ adeo generale ꝙ omnibus ɔtractibus noĩatis ꝛ innominatis accõmodari potest. Et continet oĩa q̃ fiũt cã obligationis ɔ̃trahende vel tollende

Equitẽ videre de 3°.s. de ɔtractibꝰ inutilibꝰ rõe psonaꝝ. Circa qd sciẽdũ ꝙ i vniuerso colligi pñt.i3.diẽ psonarũ q̃ꝝ ɔtractꝰ regulariter ẽ iutilis. Regularitẽ dixi:qꝛ aliq̃ ex eis i aliq̃bꝰ cãibꝰ se pñt obligare vt infra patebit. Viciatẽ aũt ɔtractꝰ ex ipis psonis. Quidã rõne etatis. Quidã rõne ɔditionis. Quidã rõne morbi. Quidã rõne dilicti. De quibꝰ oĩbꝰ p ordinẽ ẽ videndũ. Rõe etatis redditẽ ɔ̃ctus iutilis ĩ q̃ttuoꝛ psonis :q̃ sũt infans maioꝛ infãte pximꝰ pubertati ꝛ pubes Ad q̃ꝝ euidẽtiã sciendũ ꝙ oẽs psone aut sũt etatis legitie.aut nõ. Etas legitia ẽ.a.25.annis.ꝛ ś. Et hiꝰ etatis hoĩes dicũtur maiores. Etas aũt illegitia ẽ ifra.25.ãnos. Et hiꝰ etatis hoĩes dicũẽ minores. Et hoꝝ.s.minoꝝ alij dicũtur puberes alij ĩpuberes. Puberes sũt a 14° ãno ꝛ supra masculi :ꝛ.12° ãno sũt feĩe. ꝛ hi etiã dicũẽ adulti ꝛ adolescẽtes. Impuberes vero sũt masculi mioꝛes.14.ãnis. Et isti etiã vocanẽ pueri:ꝛ puelle minores.12.ãnis. Et si prẽm nõ hñt dicũẽ pupilli ꝛ pupille. Impuberũ aũt alij sunt ifantes .s. masculi ꝛ feĩe a die natiuitatis vsq̧ ad septimũ ãnũ. Alij sunt pximi infantie ut q̃ sũt septẽ ãnoꝝ ꝛ ś vsq̧ ad vndecimũ ãnũ ꝛ dimidium masculi:feĩe vsq̧ ad decimũ ꝛ dimidiũ:deinde vero vsq̧ ad.14. masculi ꝛ vsq̧ ad.12.feĩe dicũẽ pximi pubertati. His visis sciendũ ꝙ infans nec nãliter nec ciuiliter põt obligari alij nec aliũ obligare sibi Ille aũt q̃ maioꝛ ẽ ifante siue q̃ pximꝰ ẽ ifãtie aut cõtrahit aliũ obligando sibi. Et ħ bñ põt qꝛ põt suã vtilitatẽ facere etiã sine tutoris auctoritate:vt.ff.rẽ pup.sal.fo.l. seruũ pupilli. Aut cõtrahit se obligãdo alij. Et tũc distingue:qꝛ aut hꝫ tutorẽ:aut nõ. Si nõ hꝫ ɔtrahere nõ põt nisi in duobꝰ casibꝰ.s. i spõsalibꝰ de futuro ꝛ qñ fit locupletioꝛ. Si aũt hꝫ curatorẽ aut cõtrahit cũ eo:aut cũ alio. Si cũ eo nõ tenet ɔtractꝰ nec obligaẽ naturaliter nec ciuiliter. Si tñ ɔtrahat auctoritate alterius tutoris si habet aliũ tutorẽ tũc licet :si deceptꝰ eẽt restitutionẽ petere posset:obligaẽ nãliter ꝛ ciuiliter. Si cũ alio aut ɔtrahit cũ auctoritate tutoris. Et tũc obligaẽ naturaliẽ ꝛ ciuiliẽ. licet si deceptus fuerit restitui possit. Aut ɔtrahit sine auctoritate tutoris. Et tũc obligatur naturaliter tñ. Sola tñ obligatio nãlis ẽ inefficax ad agendũ tñ. Et sic ɔtractus ɔstat ex vno latere tñ.qꝛ q̃ emit obligatꝰ ẽ pupillo:nõ aũt pupillus sibi nisi sit factus ditioꝛ.ff.de ac. emp.iulianꝰ.§.pen.p totũ. Et qd dictum ẽ de primo infãtie dicẽdũ ẽ etiã de pximo pubertati excepto vno cãu.s.qñ pximꝰ pubertati ĩ ɔtractu cõmittit dolũ teneẽ insolidũ:vt insti.de iuti.stipu.§.pupillus.ꝛ.§.ś qd diximꝰ.in ter.ꝛ ĩ glo.p totũ. Pubes minoꝛ.25.an. siue sit prĩsamilias.siue filiusfamilias teneẽ de ɔtractu facto a predecessore suo. Et hoc si ipẽ pdecessoꝛ tenebaẽ:alˢ nõ. De cõtractu autẽ facto a tutore suo quodã teneẽ pubes talis si tutoꝛ contraxit sup rebꝰ q̃ seruãdo seruari nõ possent. Nec restituiẽ nisi in duobꝰ casibꝰ.s.si patiatur dãnũ vltra dimidiũ iusti pcij:ꝛ si tutoꝛ dolꝫ ɔmisit etiã ĩ modica quãtitate. Si vero tutoꝛ ɔtraxit sup rebꝰ q̃ seruari pñt:aut interueneẽt ea q̃ interuenire debẽt.s.decretũ iudicis: ꝛ cã legitiã:vt si mioꝛ grauabaẽ debito feneratico Et tũc teneẽ:de dãno tñ etiã modico restituitur. Aut nõ interuenerũt ś aliqd eoꝝ defuit. Et tũc nõ teneẽ. Circa vero ea q̃ ipẽ pubes gessit distinguo:qꝛ aut hꝫ curatorẽ aut non hꝫ Si habet nõ obligaẽ sine tutoris auctoritate Si nõ hꝫ obligaẽ nãliter ꝛ ciuiliter. Si tñ est deceptꝰ ĩ modico dãno etiam minori dimidio iusti pcij dũmodo nõ sit ita puum ꝙ ĩiudicet maiori rei vel sũme põt restõem in integꝝ petere toto tpe minoris etatis ꝛ ea finita pꝰ q̃driennũ ɔtinuũ. Hãc aũt restõem poterit petere de his q̃ amisit.i.dedit.ꝛ de his q̃ nõ acq̃siuit:vt si delatã sibi hereditatẽ repudiauit:ꝛ ð hoc ꝙ alˡcui oneri se implicuit.i.si p alio fideiussit. Et ad hoc ꝙ restituaẽ debet se minorẽ eẽ pbare ꝛ se deceptũ fuisse. Sunt tamẽ q̃nq̧ casus in quibꝰ minoꝛ de cõtractu inito ab eo nõ restituiẽ etiã si pbet se deceptũ. Primus est si statũ mutauit se vendendo alicui vel alienãdo ad preciũ vel lucꝝ pticipandũ quia in hoc nõ restituitur. 2ꝰ ẽ si maiori rei vel sũme preiudicium genereẽ.i.si petat restitui pro minima parte in qua dicit se deceptũ:quia melius est ꝙ toleret damnum illius minime partis q̃ȝ totus ɔtractus infrigaẽ. Tertiꝰ ẽ si minoꝛ sit vsus iure cõi:vt qꝛ hereditatem locupletẽ adijt:vel seruũ necessarium emit ꝛ postea res nate perierũt vel seruus interijt. Nõ.n.videtur deceptus si iure cõi sit vsus. Quartus est

ſi dolū in ɔtractu ɔmiſit. Quint⁹ ē ſi iurauit.
In q̄ diſtingue:q2 aut iurauit ſe nō venturuȝ
ɔtra cōtractū:aut iurauit ſe maiorē. Si iura
uit primū verbo tm̄ iuramētū illud nihil opa
tur. Sȝ ſi ſpōte iurauit corpal'r facit valē con
tractū qui al's nō valeret:ꝛ priuat ip̄m mino/
rē reſtōne. Si vero iurauit ſe maiorē ꝛ corpa
liter:nullo mō poterit petere reſtōem. Si aūt
iurauit tm̄ verbo pōt petere reſtōem :ſi probet
ſe minorē fuiſſe tpe ɔtract⁹ p inſtrm factū de
die natiuitatis ſue. Aliter nō audit̄ etiā ſi vel
let h̄ probare p teſtes. Sed q̄d ſi tm̄ verbo di
cit ſe maiorē: R̄ᵒ. Aut hoc dixit iduct⁹ aduer
ſarij calliditate. Et tunc petere pōt reſtōem.
Aut ſua ſimplici voce. Et tūc ſi dixit h̄ ſciens
ſe minorē eſſe reſtōem nō pōt petere:q2 videt̄
dolū cōmittere. Si vero h̄ dixit credēs ſe ma
iorē eē tūc pōt reſtōem petere. Sed ſi dubitat̄
nō pōt petere ſcȝ de modico dāno q2 videt̄ do
lum ɔmittere. Tn̄ de enormi pōt iuramento
nō obſtante. Perſone aūt q̄ vitiāt ɔtractuȝ
rōne ɔditiōis ſūt in duplici differētia. ſ. filiuſ/
fa. ꝛ ſeruus:p eo ꝙ nō ſunt ſui iuris ſed alieni
Filiuſſa. igit̄ q̄ ē ſubiect⁹ ptāti patris vl' aui vl'
paui ſi ɔtrahat cū patre ſuo vel auo vel pauo
nō obligat̄ alicui:q2 interptatione iuris ē ea/
dē pſona filij ꝛ patris niſi de peculio caſtrenſi
vel quaſi caſtrēſi de q̄ pōt ɔtrahere cū prē. q2 i
ipo tanꝗ paterfa. habet̄. Sed ſi cōtrahat cuȝ
q̄cunqȝ alio naturalit̄ ꝛ ciuilit̄ obligat̄: nō tn̄
pmittit̄ ei rē pr̄is obligare ſine cōſenſu eius.
In mutuo vero lȝ naturalit̄ ꝛ ciuilit̄ obliget̄ d
fendit̄ tamē p exceptionē macedoniani ſena
tus cōſulti. q̄ ē facta i odiū feneratoꝝ:ꝛ iō non
pōt ei filiuſſa. renūciare. Vn̄ ſi pecuniā vere ꝛ
nō ficte recepit mutuo:nō tenet̄ ad eā reddē
dā nec pr̄ eius. Jō aūt dictū ē vere ꝛ non ficte.
q2 ſi mutuū ficte fiat vt ſi filiuſſa. emat vnum
equū ꝛ nō ſoluat pecuniā:pmittat tn̄ ſoluere
ꝛ notarius inſtrm fecerit de mutuo: filiuſſa.
non pōt opponere exceptionē macedoniani.
imo tenet̄. Sunt tn̄ aliqui caſus ī quibus ip̄e
filiuſſa. vel pater eius de mutuo ɔtracto a fi/
lio tenet̄. Primus ē ſi filius ſe p̄mſa. mēda/
citer dicat. 2⁹ ē rōne publice ignorātie: vt q2
paterfa. pleriſqȝ videbat̄ ꝛ ſic agebat ſic ɔtra/
hebat:ſic muneribus fungebat̄. 3⁹ ē ſi pupill⁹
ſine auctoritate tutoris:vel adultus ſine cu/
ratoriſ auctoritate filioſa. mutuauit. 4⁹ ſi mu
tuū filij ſit verſū in rē patris:vt q2 inde ſoro/
rē dotauit:vel patris familiā aluit vel patris
debitū ſoluit:q2 tunc pat̄ tenet̄ reddere pecu
niā illā. 5⁹ ſi mutuū accepit vſqȝ ad quātitatē
illā quā pat̄ nō deberet recuſare dare ſibi qn̄
alibi degebat p aliqua cā ɔpetenti vt p ſtudio
vel ſili. 6⁹ ſi pater cōſenſit vel pn̄s nō ɔtradixit
qn̄ filius mutuū accepit:vel ſi fili⁹ lr̄as pr̄i de/
ſtinauit ꝙ mutuū accepat ꝛ pater h̄ nō ipro/
bauit. Et h̄ intelligē de patre in cui⁹ ptāte ē fi
liuſſa. cōſentiendo filio ſuo qui eſt i p tāte aui
ſui:ꝙ ceſſet exceptō macedoniani. 7⁹ ſi mutu
um accepit vt ſe liberaret ab aliq̊ creditore
quē nō poterat remouere. Lȝ aūt noie pecūie
cōiter ſūpte cōtineat̄ q̄cq̄d ē in nūero pōdere
ꝛ menſura. ff. de legi. l. talis. in pn̄. Hic tn̄ lici/
te ſumit̄ p pecunia illa q̄ ē in numero. ſ. qn̄ di
ctū ē ſ ꝙ filiuſſa. nō tenet̄ de pecunia mutua
ta. Sec⁹ ē ſi accepit aliq̄d qd̄ cōſiſtat i pōdere
vel mēſura q2 tūc tenebit̄ niſi fraus adhibita
ſit a creditore:vt q2 dedit. filioſa. frumentū vl'
vinū ut eo diſtracto pecunia vteret̄. Ad hoc
nō ꝙ exceptio macedoniani n̄ dat̄ tm̄ filioſa.
ſ etiā heredi ei⁹ ꝛ ſucceſſori ei⁹. Vn̄ eadē exce
ptione defendit̄ fideiuſſor. Inſup nō ꝙ fili
uſſa. qn̄ hȝ peculiū caſtrenſe vel quaſi caſtrēſe
ceſſat macedonianū vſqȝ ad illi⁹ pecunie quā
titatē. Itē ſi minor mutuauerit pecuniā filio
ſa. maiori eā repetere pōt:ſi aūt filioſa. miori
repetere nō pōt ſi ſit cōſumpta vel pdita. ff. de
mino. 25 an. l. ſi minor. 25. an. filioſa. Seru⁹
de ɔ̄ctu cū ſuo dn̄o ciuilit̄ nō obligat̄ ſ pōt pa
ciſci cū extneo acq̄rendo dn̄o. Habet. n. ex pſo
na dn̄i ius ſtipulandi. Nō obligat̄ aūt effica
citer alij cū p mortuo reputet̄. Cōuenit̄ autē
dn̄s ex ɔ̄ctu ſerui de peculio ei⁹ vel de eo quod
verſū ē i vtilitatē ip̄ius dn̄i vel de ɔ̄ctu fcō ab
ab eo iuſſu dn̄i. Sūt aūt tres caſus i quib⁹ dn̄s
de peculio ſerui nō tenet̄. ſ. cū ſeru⁹ donat vel
vouet vel fideiubet ex̄ curā peculiarē. Simili
ter nec dn̄s paciſcēs cū ſeruo ſuo obligat̄ ex
hi⁹ pacto niſi de libertate paciſcat̄. C. de trāſ/
ac. l. interpoſitas. i tex. ꝛ i glo. Perſone que
vitiāt ɔ̄ctū rōe morbi ſūt tres. ſ. furioſus:mu/
tus:ꝛ ſurdus. Furioſus eni vel mētecapt⁹ tpe
furoris ɔ̄hre non pōt Si tn̄ ɔtrahat recepta
mēte vel qn̄ hȝ lucidū interuallū ɔ̄ct⁹ tūc ab
eo initus valet. Itē mut⁹ ꝛ ſurd⁹ naturalit̄
cū ſūt tales ɔtrahere nō pn̄t p ſtipulationē q2
ſtipulatio hȝ fieri p interrogationē ꝛ reſpon/
ſionē vtriuſqȝ ɔtrahētis quā vterqȝ dȝ audire
qd̄ pdicti nō pn̄t facere. Poſſūt tn̄ facere ɔtra
ctus qui pficiunt̄ ſolo cōſenſu. Perſone vō
q̄ vitiāt ɔtractū rōne delicti ſūt quattuor. ſ. p
dig⁹ hereticus:apoſtata:ꝛ ɔmittēs crimē leſe
maieſtatis. Prodigus eni cui hoc ius ē iterdi
ctū nō obligat̄:reliq̄s trib⁹ ē iterdictū a lege
ɔmertiū ɔtrahendi. Licet aūt mulier nō ſit d
pdictis. iȝ. pſonis ꝛ ſe ſuo noīe poſſit obligare
tn̄ in fideiuſſione regularit̄ iuuatur beneficio
velleiani ſenatuſcōſulti. Unde ſi mulier fide

iubeat p alio vl' si det fideiussorē pro alio vel ↄstituat debitricē p alio: vel suā rē p alio obliget pignori nihil actū ē: etiā si hoc p viro vel filio fecerit. Sūt aūt aliq̄ casus ī quib⁹ mulier fideiubendo tenet̄: ꝛ hoc bñficio nō iuuatur. Unus ē si fideiussit p pecunia data p p̄cio manumissionis serui dño ei⁹. Secūdus si itercessit p dote mulieris alteri⁹. Terti⁹ est si certificet de bñficio supradicto ꝛ nihilominus renūciet ei. Quartus ē si accepit p intercessiōe preciū vel aliq̄d loco p̄cij. Quint⁹ si voluerit recipere creditorē sciēs se eē tutā p beneficiū supradictū: cū creditor illud ignoret: q2 ei⁹ fragilitati nō calliditati subuenit̄. Sextus si itercesserit vel pignus vel fideiussorē p alio dedit ꝛ post bieniū a prima cautiōe cōputādo iterū se ad idē obligauit: vel fideiussorē vel pign⁹ dedit. Septimus ē si res sit ꝓpria eius. Octau⁹ si succedat ei qui soluere debet. Unde versus Casibus in senis mulier spōdēdo tenet̄. Pro libertate p dote renūciet: ꝛ si. Decipiat p̄ciū capiat caueatq; secūdo. Casus adde duos q̄rto si ꝓpria res sit. Uel si succedat ei qui soluere debet. Ad hoc nota q̄ mulier fideiubere vl' se obligare nō pōt pro viro: etiā q̄litercunq; renūciet̄ beneficio velleiani: q2 tunc videt̄ dare viro qd̄ est prohibitum sibi: nisi propter nuptias vel causa mortis.

Equitur videre de 4°. s. de ↄtractib⁹ inutilibus rōne rex. Circa qd̄ sciēdū ē: q̄ sunt quedā res sup quib⁹ cōtrahi nō pōt ꝓpter iuris phibitionē. Et quedā sūt sup quibus ↄtrahi nō pōt ꝓpter ipax ↄditōes De primis primo vidēdū ē. Circa qd̄ nota q̄ ius prohibet alienari predia: ꝛ hoc siue sint vrbana siue rustica: oēsq; res alias minoris ꝛ ipuberis q̄ seruādo seruari pñt: vt aux argētū ꝛ vestes preciosas ꝛ hi⁹. Et hoc nisi ī tali alienatione interueniant hec tria sc3 auctoritas tutoris: decretum iudicis: ꝛ debitu3 iminens qd̄ sibi creditor solui vrget. vl' q̄ ipm̄ minorē vsura ḡuat. Cōtingit tamē q̄ p̄diū miōris aliquando sine decreto pōt alienari. s. qñ defunctus ex cuius bonis p̄diū illud ad minorē deuenit hoc in vltima volūtate iussit: vel etiā si minor hoc a principe impetrauit. Res vō alie minoris que seruādo nō possent seruari possunt a tutoribus sine decreto vendi. Prohibet etiā ius filiofamilias alienare aliq̄d de rebus paternis sine iussu patris. Prohibet etiam patrifamilias alienare res q̄ obuenerūt filio ex peculio aduenticio: qd̄ ꝛ a filio alienari nō potest sine cōsensu patris: cū proprietas peculij illius sit filij vsus vero patris. Quādo tamen filio iminet debitū vrgēs vl' grauās: pōt pater aduenticiū filij alienare. Prio pōt mobilia ꝛ postea īmobilia. De peculio vero profecticio nō pōt filiusfamilias cōtrahere cum nihil ad eū sed totū ad patrē ptineat pleno iure. De peculio vero castrensi vel quasi castrensi pōt filiusfamilias cū patre ꝛ quolibet alio cōtrahere vel pacisci q2 in eo vt paterfa. habetur ꝛ totum sc3 proprietas ꝛ vsus spectat ad filiu3 ꝛ nihil ad patrem. Prohibet etiam ius alienari fundū dotalē sc3 inestimatū datū i dotē Si eni3 esset extimatus nō diceretur dotalis sed empticius. Uñ ad hoc vt sit fundus dotalis requirit̄ q̄ sit legitimum matrimonium ꝛ q̄ in dotē det̄: ꝛ q̄ inextimatus tradat̄. Ide3 etiam est de fundo quasi dotali. Et dicit̄ fundus quasi dotalis ille qui legatus est seruo iestimatus dato in dotem. Licet aūt fund⁹ dotalis alienari sponte nō possit: pmittit̄ tñ i necessitate in casib⁹ quibusdā: de quib⁹ vidēdū ē infra li. 8. titulo de dotib⁹. Prohibet etiam ius alienari illā rē quā testator ī sua vltia voluntate phibuit alienari: apponēdo certā psonā: ī quā res puenire deberet si heres eā alienare vellet: vel apponēdo certā penā soluēdā alicui certe psone vel ecclesie: ut insti. de le. ad finē. Prohibet etiā ius alienari rē litigiosam. Et dicit̄ hic res litigiosa de cuius dñio cā mouet̄ inter petitorē ꝛ possessorē. Et fit res litigiosa incōtinenti oblato libello. Et quidē iste q̄ recipit eā titulo emptiōis vl' donatiōis vel cuiuslibet alteri⁹ ↄtus scienter cogit̄ rē reddere ꝛ etiā priuat̄ p̄cio: qd̄ etiā ille qui alienauit ꝛ ille qui recepit cogit̄ dare fisco ꝛ tātūde3 de suo. Si aūt ignorāter: debet rē oīno reddere ꝛ preciū sibi restitui a vēditore. Qui etiam vēditor tātūdē dabit d̄ suo emptori ꝛ fisco. s. tertiā ptē emptori ꝛ reliquas duas ptes fisco Et hec pena etiā locū habet in donatore rei litigiose: vt. s. facta ei⁹ vera estimatione vterq; puniat̄ i p̄cio mō supradicto. Permittit tñ lex alienari rē litigiosam ex cā dotis vel donationis ꝓpter nuptias vel trāsactiōis vel diuisiōis.

Inutilis etiā ē ↄtus si q̄s rē suam pure stipulet̄ vel emat. Sed q̄d erit de p̄cio. R°. Aut emptor sciebat rē eē suā. Et tūc pdit p̄ciū q2 videt̄ donasse. Aut ignorat q2 fuit institutus heres. Et tūc p̄ciū petere pōt. Et idē est si res sit cōis mihi ꝛ tibi quā tñ habeo ad partē meam. C. de ↄtrahē. emp. cū res. Si aūt sub conditione emat valebit emptio in euētu ↄditionis: vt si emat si res sua desinat. Ualet etiam emptio rei ꝓprie rōne possessiōis quā emptor nō habebat: vel rōne alteri⁹ quod ei in re sua

deficiebat. De emptiōe aūt rei aliene dicet̄ in fra ti. de emp. ⁊ ven. Sūt etiā q̄dā res sup quib⁹ ᵹbi nō pōt ꝓpter eaꝝ q̄litatē siue ᵹditio nē: vt sūt ille q̄ nō sūt in reꝝ natura, nec fue rūt nec eē pñt vt chimera: vel ea q̄ īpossibilis ē dari vt mōs aure⁹: vel ea q̄ licet fuerint tñ mō nō sunt ut equ⁹ mortu⁹. Si tñ mora pcesserit mortē: vt cū q̄s equū dare ꝓmisit ⁊ die ᵹstitu ta nō dedit ꝫ; mora fuit: ⁊ postea equ⁹ obijt te net̄ i extimatōe ei⁹: q2 fuit i mora. Cōtract⁹ āt sup reb⁹ que future sperāt̄ tenet: vt si q̄s emat futuros ꝑtus vel fruct⁹: vel si emat iactū retis q2 inest ᵹditio: ꝗ si q̄d capiat̄ illud debeatur. Prohibet̄ etiā alieātio mācipij xp̄iani i iudeū q2 nō lꝫ iudeo possidere mācipiū xp̄ianū. Itē seru⁹ dū ē i fuga vēdi nō pōt. Procuratori tñ ad ꝩ pōt ᵹstitui ut ip̄m q̄rat ⁊ inuentū vēdat ff. de ᵹtēn. emp. ⁊ ven. l. q̄d sepe. §. si q̄s amico. Scd̄m ꝩ intellige illud. iz. q. z. c. fugitiui. Prohibet̄ etiā alienatio reꝝ illaꝝ q̄ sūt exem pte a cōmertio hoīuꝫ vt sūt res sacre: religiose sancte publice: ⁊ liber hō. Res sacre sūt q̄ per ep̄os sūt rite dicate. Religiose sūt sepulchra i q̄bus hoīes mortui īferunt̄. Sancte sūt por te ⁊ muri ciuitatū ⁊ municipioꝝ: q2 pena capi tis īponit̄ violatoribus eaꝝ: vt si q̄s igrediat̄ ciuitatē vel municipiū aliūde q̄ꝫ p portas. Pu blice sūt portus ⁊ flumina q̄ dedicata sūt vsui ppl'i: ⁊ foꝝ ⁊ stadiū. Est igit̄ iutilis ᵹctus init⁹ sup p̄dictis reb⁹ si emptor ⁊ vēditor sciuerit res esse tales. Immo ēptor q̄ rē hi⁹ sciēt̄ acce pit ꝑdit p̄ciū ⁊ rē. Si āt igrās a vēditore sciē te ᵹparuerit tenet̄ sibi vēditor ad id q̄d sua in terest se nō eē deceptū. ff. de ᵹtēn. emp. l. 4. ꝑ totū. Fallit tñ ꝩ ī libero hoīe maiori. zo. an nis q̄ ad ꝑticipādū p̄ciū vel aliud lucrū patit̄ se venūdari vel alienari nō ignar⁹ sue ᵹditiōis Secus est si acceptor eius ᵹditionem ignoret ⁊ venditus in veritate precium ꝑticipet. Hec Io. z9. q. z. perlatū ē.

De obligatōe ⁊ stipulatōe. ti. 4.

Postea cōsiderā

dū ē de obligationib⁹. Et p̄ q̄d est obligatio: ⁊ q̄ ei⁹ diuisio. z⁹ q̄lit̄ cō trahat̄. 3⁹ q̄ pñt obligari. 4⁹ subne ctunt̄ quedā de stipulatiōe. Est ḡ sciēdum ꝗ obligatio ē iustū vinculū q̄ necessario astrigi mur ad aliq̄d dandū vel faciendū ꝑ iura ciui tatis romane. Obligationū alia natural'r tm̄. Alia ciuilis tm̄. Alia naturalis ⁊ ciuilis siml'. Nālis obligatio ē q̄ in se naturalē ᵹtinet equi tatē. Hec naturalis obligatio ᵹtrahit̄ per na turale vinculū. i. ꝑ cōsensū. Et pōt fieri inter oēs hoīes: ⁊ tollit̄ ꝑ actū ᵹriū naturalē. s. per actū ꝑpetuū de nō petēdo. Et hac obligatiōe sola obligat̄ pupillus ꝓxim⁹ pubertati sine au ctoritate tutoris nō fact⁹ locupletior nec do lū ᵹmittēs Itē seru⁹ cuiuslibꝫ ꝑsone. Itē pr̄ ꝑ filio i ei⁹ ptāte exñte. Itē fili⁹ pr̄i ꝫ nō tenet̄: q2 hi⁹ obligatio ē iefficax ad agendū. Ciuilis obligatio ē cū q̄s solēnitate iuris ē astrict⁹: ꝫ nālis eq̄tas eū teneri nō suadet: vt cū q̄s fuit ᵹfessus ꝑ scripturā se ex cā mutui pecuniā re cepisse sub spe future numeratiōis quā tñ nō recepit. Vñ tal' ifra bieniū pt opponere exce ptionē nō nūeratiōis pecūie. Q̄d si nō fecerit īputet' sibi. Vñ ꝩ obligatio ꝑ se ē inefficax ad agēdū. Nālis ⁊ ciuilis obliga⁹ fit' est cū ꝑsona q̄ pōt efficacit̄ obligari se: cū solēnitate iuris obligat. s. cū nālis equitas vult eū teneri ⁊ iu ris solennitas iteruenerit. Et ꝩ obliga⁹ est ef ficax ad agendū. Obligationū āt naturaliuꝫ ⁊ ciuiliū: vt habet̄ insti. de obli. alia est ex ᵹctu Alia ex quasi ᵹctu. Alia ex maleficio Alia ex q̄si maleficio. Obligatio ex ᵹctu ē q̄ pacto cō trahit̄ ⁊ q̄ ex ip̄o pacto ⁊ ᵹtractu descendit: ut emptio ⁊ venditio: locatio ⁊ conductio: dona tio ⁊ hi⁹. Et ex q̄si ᵹctu cū q̄s gerit negocium alicui⁹ sine mādato eius: vt tutor ⁊ curator ⁊ hi⁹. Isti. n. nō ᵹtrexerūt cū eo cui⁹ negociū gerūt Vñ q2 nō tenet̄ ex ᵹtractu, restat vt teneāt̄ ex q̄si ᵹctu. Obligatio ex maleficō ē cū q̄s furtū vl' rapinā vl' iiuriā alicui fac. Ex q̄si maleficō ē cū q̄s nō directe deliq̄t ꝫ quasi: ut cū ex eius domo est aliquid effusum q̄d alteri nocuit.

Sequit̄ videre de z⁹. s. qualit̄ obliga tio ᵹhit̄. Circa q̄d sciendū ꝗ obliga⁹ ᵹtrahit̄ quadruplr̄. Vno mō re ut in mutuo debito: cōmodato: deposito: pignore. Alio mō v̄bis vt stipulatio. Est aūt stipulatō verboꝝ ᵹceptio q̄bus his q̄ interrogat̄ datuꝝ vel factuꝝ illud de q̄ interrogat̄ spōdet. Et d̄r stipulatō a stipulo. Stipulū aūt idē est q̄d fir mū descēdēs a stipite. Vñ stipulatio ponit̄ ꝑ interrogatione. Debet eni stipulatio fieri ꝑ i terrogationē p̄cedentē ⁊ r̄nsionē icontinenti subsequētē. Et debet fieri r̄nsio p̄cise sine su spensione vocis. Vñ nec mut⁹ nec surd⁹ nec i fans nec etiā absens ꝑ stipulationē ᵹtrahere pñt: q2 exaudire se inuicē debēt. ff. de ver. ob. cōtinuus. ⁊ insti. de iuti. stipu. mutū. 3⁹ modo litteris vt q̄ñ q̄s in lr̄is cōfitet̄ se mutuo habu isse decē libras sꝫ spe future numeratiōis. Ta lis. n. nisi infra bienniū opponat exceptioneꝫ nō numerate pecunie astrict⁹ erit naturalr̄ ⁊ ciuilit̄ pecuniā illā soluere. 4⁹ solo ᵹsensu ut i societate: mādato: emptione vēditōe: locatio ne. In his. n. nō req̄rit̄ scriptura neq̄ꝫ p̄ñtia: ꝫ sufficit eos q̄ ᵹtrahūt ᵹsentire ꝑ se vel nūciuꝫ

vel p epl'am. Et hec oia probant p insti. qui. mo. re. cō. ob. ꝛ plib' alijs titulis. se.

Equit videre de 3°. s. q res obligari pñt. Circa qd sciedū q obligari pñt q cūqꝫ non phibent obligari fauore religionis. Quedā sūt q nō pñt alienari vt monumtū. C q res pig. ob. pñt. l. 3. p totū. Et eccl'ie i auc. de nō alie. re. eccle. §. alienatiōis. ꝛ. §. bis de. ꝛ. §. qm̄ vo. Et vasa sacra: vl' vestimēta vl' ornamē ta eccl'iastica. C. d. sac. sanc. ec. sācim' nemini. Nisi iustissima nccitate vrgente: ex̄ de pig. c. i. De hoc etiā habitum est s. ti. pcedenti. ar. 4.

Equit videre de 4°. s. de stipulatiōe. Circa quā sciendū q stipulatio q fit vbis sine osensu nulla ē. ff. de pact. l. i. §. adeo aūt. Itē ois stipulatio ad hēdes ꝛ cō he redes trāsmittit. C. de otrahē. ꝛ omit. sti. vete ris. Hoc veꝝ ē qn̄ ē tale factū qd pōt opleri p aliū. fm gl. ibidē. Itē null' alteri pōt stipulari vel pacisci nisi sit ei' seru': vel pcurator vl' fili' qui estimat eadē psona cū dño' vel cū pre. isti. de inuti. stip. §. si qs alij. Itē p iudices officia les executores ꝛ tabelliones alteri pōt acqri. ff. de in ius vo. eū p q. Nō tn̄ fm Jo. i. q. 7. qti ens cordis occul. q si pmitto tibi me daturū ticio' decē libras teneor iure canonico maxie si iuro. Itē nemo factū alienū pmittens obli gat ad illud nisi ad dādā opam quā pōt: q ille faciat qd ipe pmisit. ff. de. v. ob. i illa stipulati one' i prin. ꝛ. l. stipulatio illa. Itē non valet le gatū vel stipulatio fundi' i genere fcā nullo fū do demōstrato. ff. de iu. do. cum p' diuortiū. §. gener a socero. Vñ si qs stipulat insulā fieri ꝛ nō adijciat locū vbi fieri debeat stipulatio nō valet. ff. de eo qd certo loco. l. z. §. si qs insulā. Tn̄ fm Guil. si dictū eēt: tu facias domū mibi vbi voluero bñ valeret Nō etiā fm Guil. q aut pmittit incertū re ꝫ certū genere Aut cer tū re ꝛ genere. Aut incertū re ꝛ genere. Si p mō vt cū dicit bñ faciā h p tuo seruitio. tūc pe ti nō pōt a procuratore. C. man. salariū. Sec' ē de aduocato q p mō facūdie ꝛ negocij qua litate petit salariū incerte pollicitatiōis. ff. de varijs ꝛ ex̄ordi. cog. l. i. §. in honorarijs. Si se cūdo mō ut cū pmitto equū pōt petere ꝛ agē pscriptis verbis ꝛ taxabit arbitrio boni viri C. de mā. l. i. i fi. Si tertio mō ut cū pmitto ta lē equū tūc peti pōt. Itē si pmisisti mibi rē da ri ꝛ vacuā possessionē tradi veniūt fructus i stipulationē. Si aūt pmisisti tm̄ mibi rē dari nō veniūt fructus i stipulationē. ff. de vsur. si stipulatus in pn̄. Itē qn̄ qs pmittit infra cer tos dies sistere iudicio tūc dies in q cautio p mittit: ꝛ dies in q sistere debet nō cōputant i ter illos dies. ff. si qs cau. l. i. i pn̄. Itē si qs ca lendas ianuarij stipulat' fuit: de illis calēdis itelligi dꝫ de qb' ē actū iter ptes. Sꝫ si nō ap pareat de quib' ē actū: tūc de pmis calēdis ia nuarij itelligi dꝫ. Si āt i ipo die calēdaꝝ tūc d calēdis sequētibus. ff. de. v. obli. eū q calēdis. i pn̄. Itē act' stipulantis ꝛ opromittētis dꝫ eē otinu' ut nullū fere momētū interuenire pos sit. Si vero p' interrogationeꝫ se diuertat ad alia nihil pderit lꝫ eodē die pmisisset: ut ibidē l. otinu'. Itē in oib' obligationib' in qb' dies nō ponit pñti die debet. ff. de re. iu. i oibus ex psse ponit. Itē si pmissum fuerit sic. s. faciā h cū omodū erit h ē cū potero sine meo icōmo do. ff. de. v. sig. nepos. Itē ois stipulatō aut fit pure ut cū qs spōdet libras quiqꝫ. Et tūc illd stati pōt peti. Aut in dieꝫ. Et tūc stati debet ꝫ peti nō pōt anqꝫ dies veniat. Nec etiā ipa die i qua stipulatio facta fuit peti pt: qꝛ tota dies illa arbitrio soluentis tribui dꝫ. Aut sub odi tione. Et tūc ille qui stipulat' fuit lꝫ an̄ cōdi tionē decesserit: postea ex̄ñte oditōe heres ei' agere pōt. Et idē ē ex pte pmittētis. isti. de. v. ob. §. ois stipulatio. ꝛ. §. cū quis. Hec ad pñs de obligatione ꝛ stipulatione sufficiant ut iu rispitis alia de hac materia relinquantur.

De renūciatōe beneficioꝝ iuris titulus. 5.

Einde osideran dū ē de renūciatōe beneficioꝝ iuris Et p qd ē renunciatio. z° de bene ficijs qb' renunciari nō pt. 3° de beneficijs q b' renunciari pt. 4° de beneficijs qb' renūcia ri pt fm qd ꝛ fm qd nō pōt. Et h qttuor no tabūt gra breuitatis fm q i sūma rolandina otinet. 5° notāt i gnāli cui iuri tm̄ ꝛ cui nō pt renunciari. Circa primū sciendum q renun ciatio pprie ē rei vel iuris spōtanea refutatio. Sꝫ ad pñs ē tm̄ intētio de renunciatōe iuris sine qua qnqꝫ obligatio nō tenet. Sciēdum g q defensiones: exceptōes ꝛ beneficia a legib' iuenta quedā sunt in fauorē quedā in odium itroducta. Et iste psone p qb' sunt itroducta p illa iuuāt ne d illis obligatiōib' qs fecerunt obligēt. Quāuis āt regularit liceat renuncia re his q p se sunt itroducta aliq tn̄ sūt qb' re nūciare nō ipedit qmin' ipa bñficia ꝛ excepō nes pñt opponi. Aliq āt sūt qb' renūcia° fcā tꝫ ꝛ iuuari p ea ipediret. Aliq āt sunt qb' re nunciari pōt q ad qd ꝛ q ad qd nō. De singu lis horum est videndum.

Eqt videre d. z°. s. de bñficijs qb' re nunciari n̄ pōt ita q renuncia° fcā ipe diat ne possint opponi. Sciēdū igit q qddaꝫ ē bñficiū. s. bñfim macedoiani senatuscōsulti ꝛ competit filiofa. qui pecuniam accepit mu tuo sine patris voluntate. Et opetit ei nō tm̄ dum ē in ptāte patris sed etiam postqꝫ factus

est sui iuris. Et ēt ꝯpetit hęredi filijfa. ⁊ ei⁹ fideiussori. Et huic bn̄ficio renūciari nō pōt. qꝛ ē i feneratoꝝ odiū itroductū. Est ⁊ aliud bn̄ficiū. s. bn̄ficiū restitutōis: qđ ꝯpetit minoribus toto tpe minoris etatis: eo ēt finito ifra q̄driēniū ꝯtinuū si i minori etate decepti fuerit eorū facilitate vel adūsarij calliditate. Huic ēt bn̄ficio renūciari n̄ pōt qꝛ eo ipo mioꝛ decipetur si renūciaret. Est aūt ⁊ aliud bn̄ficiū. s. vt q̄s ꝯdēnet̃ i q̄tū facē pt ⁊ n̄ vltra: ⁊ habita rōe ne egeat. Et h̄ bn̄ficiū ꝯpetit viro ⁊ ei⁹ p̄ri qn̄ ꝯuenit̃ ab vxore. Cōpetit ēt vxori ⁊ ei⁹ p̄ri qn̄ ꝯuenit̃ a viro. Cōpetit ēt p̄rono qn̄ ꝯuenit̃ a liberto ⁊ socio qn̄ ꝯuenit̃ a socio: ⁊ p̄ri qn̄ ꝯuenit̃ a filio vl' filia. Et huic bn̄ficio renūciari n̄ pōt. Est aliud bn̄ficiū: ne liber hō ad on⁹ alienū obliget̃. i. pignoret̃. Et huic bn̄ficio n̄ pt renūciari: qꝛ h̄ renūciatio eēt ꝯ̄ria libertati. Est aliud bn̄ficiū siue p̄uilegiū. s. fori: qđ ꝯpetit forēsi. s. qꝫ re⁹ ꝯueniri dꝫ sub iudice suo. Et h̄ est veꝝ an̄ litē ꝯtestatā. Nā lite ꝯtestata nō pt re⁹ opponē p̄uilegiū fori: qꝛ videt̃ i illū iudicē ꝯsēsisse sub q̄ ꝯtestat⁹ ē litē. Et huic p̄uilegio. s. fori solo pacto nō renūciat̃: s₃ ad h̄ qꝫ re⁹ ꝯueniri posset alibi q̄ꝫ i foro suo sufficit si p̄mittit solutionē facē vbicūqꝫ petitū fuerit ab eo. Est aliud bn̄ficiū siue p̄uilegiū fori qđ ꝯpetit clericis. s. qꝫ nō tenet̃ r̄ndere corā iudice seculari. Et huic p̄uilegio iuris aliq̄ mō renūciari nō pōt: qꝛ ē itroductū i fauorē toti⁹ cleri. Exceptō n̄ numerate pecūie siue n̄ tradite: vel reddite rei aliqn̄ ꝯpetit ifra duos annos: aliqn̄ ifra. 30. dies: aliqn̄ infra ān̄ū: aliqn̄ ifra tres mēses. Debitoꝛ. n. q̄ ꝯfitet̃ se pecuniam mutuo recepisse quā nō recepit opponere pōt exceptōe₃ nō numeratōis pecunie infra duos annos a die cōfessionis. Creditoꝛ v̄o q̄ ꝯfessus ē sub spe futu re numeratōis pecuniā traditā se recepisse a debitore h₃ exceptōem n̄ solute pecūie ifra. 30. dies. Vir aūt q̄ ꝯfessus ē sub spe future numeratōnis se dotē recepisse h₃ exceptōe₃ n̄ numerate dotꝭ q̄ dꝫ opponi vl' ifra ān̄ū p⁹ m̄rimo^m solutū si m̄rimo^m durauit min⁹ biēnio: vl' ifra tres mēses si m̄rimo^m durauit pl⁹ biēnio vel min⁹ decēnio. S₃ vltra decē ān̄os nō extēdit̃ renūciatio pecunie nō numerate. Predictꝭ āt exceptōib⁹ renūciari nō pōt q̄ min⁹ infra p̄dicta tpa opponi possint: Prodest tn̄ renūciatio q̄ ad aliqđ. s. qꝛ si renūciatio nō eēt facta. debebat aduersari⁹ ꝯfitētis p̄bare se pecuniā soluisse. sed p⁹q̄ꝫ ē facta renūciatio incūbit cōfitēti ⁊ renūciāti p̄bare pecuniā nō esse soluta₃ Lex v̄o illa rubri ⁊ nigri tituli codicis. s. ne fideiussores vel mādatores dotiū dent̃ p̄hibet fideiussorē dari p̄ dote restituenda si eueniat qꝫ restitui debeat. Huic legi si renūciet̃ renūciatio nō valet: qꝛ talē fideiussorē lex p̄hibet dari. Et qđ fit ꝯ̄ legē p̄ nō facto dꝫ haberi.

Equit̃ vidē de 3°. s. de bn̄ficijs illis q̄bus renūciari pōt: ita qꝫ renūciatō i pedit ne possint opponi. Hec āt sūt plura. Vnū ē noua ꝯstitutō de plurib⁹ reis debēdi q̄ dic̄: si sint p̄les rei debēdi. i. plures debitores q̄ oēs sūt idonei ⁊ soluēdo hn̄t bn̄ficiu₃ diuisionis: qꝛ dicē pōt q̄libet qꝫ tm̄ p̄ sua pte tenet̃. Ad h̄ v̄o qꝫ q̄libet teneat̃ insolidū se obligēt ⁊ dicto bn̄ficio renūciēt. Alteꝝ ē ep̄la diui adriani q̄ ē q̄dā lex dicēs: qꝫ si sint plures fideiussores q̄ sūt idonei soluēdo dꝫ q̄l₃ ꝯueniri p̄ rata. Ad h̄ v̄o qꝫ q̄l₃ teneat̃ insolidū dꝫ qꝫ renūciēt epistole p̄dicte. Tertiū ē noua cōstō de fideiussorib⁹ dicēs qꝫ si principalis ⁊ fideiussoꝛ ambo sint idonei ⁊ soluendo principal' debet ꝯueniri p̄us q̄ꝫ fideiussoꝛ. Ad h̄ v̄o vt fideiussoꝛ ꝯueniri possit: q̄ncūqꝫ creditoꝛ voluerit p̄dicte ꝯstitutōni renūciabit. Et nō qꝫ qn̄ plures p̄ncipales se p̄ricipalit̃ obligāt ⁊ insolidū locū hn̄t ibi oēs tres p̄dicte renūciatōnes Et debēt poni h̄ mō renūciātes nouaꝝ cōstitutionū de duob⁹ reis debēdi ⁊ fideiussoribus et ep̄le diui adriani bn̄ficio. Vn⁹. n. p̄ alīo intercedit qn̄ se obligat vltra ptē q̄ se cōtingit. 4^m ē cōditio idebiti q̄ dicit. Si q̄s idebite soluit vt qꝛ n̄ tenebat̃ soluē pt petē illud. Huic ꝯditōni bn̄ renūciat̃. 5^m ē ꝯditō sine cā q̄ dic̄: qꝫ si q̄s ē obligat⁹ ab initio sine cā vl' ex iiusta cā n̄ tenet̃. Et hoc ē veꝝ nisi p̄ stipulatōe₃ sit obligatus: qꝛ tūc bn̄ tenet̃. Et huic bn̄ficio renūciari pōt nisi h̄ fieret p̄pter dolū. 6^m ē exceptō doli mali. s. qꝫ aliq̄s dicat se dolo ⁊ calliditate alicui⁹ iductū eē. Et huic exceptōi renūciari pt 7^m ē bn̄ficiū fori qđ ꝯpetit scholarib⁹. Scholaris. n. q̄ morat̃ bononie: p̄ hoc bn̄ficiū nō pōt ꝯueniri sub iudice cōitatis bon̄. si velit potius ꝯueniri corā suo doctore. Et huic bn̄ficio renūciari pōt. 8^m ē bn̄ficiū ꝯditōis icertū: qđ h₃ locū qn̄ aliq̄s heres institut⁹ ē rogat⁹ hereditatē vel certā ei⁹ ptē alteri restituere: vel qn̄ aliq̄s ē institut⁹ heres. Et si ip̄e decessit sine liberis ē ei substitut⁹ ali⁹ heres: qꝛ substitut⁹ hab₃ ius i ip̄a hereditate: eo qꝫ adueniēte ꝯditione dꝫ i eū hereditas p̄ueire. Et h̄ tale fideicōmissū dr̄ icertū ꝯditōis: qꝛ icertū ē an heres istitut⁹ decedat sine liberis. Et huic cōditioni sb̄stitut⁹ ille renūciare pt. 9^m ē bn̄ficiū iuris hypothecaꝝ: qđ ꝯpetit vxori i bōis mariti: qꝛ oīa bona viri sūt ei tacite obligata pro dote sua Et huic bn̄ficio potest vxor renunciare ⁊ viro ⁊ ꝯ̄hēntib⁹ cū eo. Et hoc si certificetur de beneficio predicto: ⁊ ei exp̄sse dicat̃ illud qđ cōtinetur in ip̄o. Cōpetit etiā dictū beneficiū creditori: si bona sui debitorꝭ sint ei tacite vel

exp̄sse obligata. Et huic bn̄ficio pōt creditor renūciare. Decimū ē bn̄ficiū velleiani sena tuscōsulti.s.q̄ si mulier p alio fideiubeat.i.obliget se regl'arit' ñ tenet'. Et huic bn̄ficio mulier renūciare pōt: si certificet' de eo. Ad h̄ nō q̄ qñ mulier recipit tutelā filij: vel auia tuitōnē ei⁹ nepotis d3 renūciare secūdis nuptijs.

Equit' videre de 4°.s.de bn̄ficijs illis quib⁹ q̄ ad q̄d renūciari pōt ⁊ q̄ ad q̄d nō. Et h̄ ēt sūt pl'a. Primū est bn̄ficiū redibitorie: ⁊ competit ei q̄ ignorāter emit rē morbosā vel vitiosā. Et h̄ beneficio p̄t emptor agere ɔ̄ vēditorē: vt reddat sibi preciū ⁊ recipiat rem. Et hec redibitoria cōpetit īfra sex mēses. 2ᵐ ē bn̄ficiū qd̄ dr̄ q̄to minoris: qd̄ dicit. Si q̄s emit aīal vel rē vitiosā ignorāter pōt agere ɔ̄ venditorē petēdo p̄tē illā p̄cij sibi reddi quā nō dedisset si vitiū ei⁹ p̄sciuisset. Et h̄ bn̄ficiū ɔpetit īfra ānū. Predictaꝝ āt actionū bn̄ficio pōt emptor renūciar': ⁊ renūciatō p̄dest vēditori si vitiū ignorabat. Si aūt illud sciebat nec ēptorē certificauit nō p̄dest renūciatio p̄pter dolū ab eo cōmissū. 3ᵐ ē bn̄ficium ne q̄s vocet' in ius dieb⁹ feriatis. Aliqñ tñ cōtingit: q̄ renūciari pōt ferijs ⁊ dieb⁹ feriatis. ⁊ aliqñ nō. Si.n. sint feriati rōe messiū vel vindemiaꝝ pōt ip̄is ferijs renūciari voluntate litigantiū. Si tamē sint feriati ob honorē3 dei non potest.

Circa 5ᵐ nota: q̄ renūciari pōt iuri p̄uato: ex̄ de p̄ui.si de t̄ra.⁊.ff.d̄ pac. pacisci. Et h̄ nisi pactū sit factū ī criminis odiū: vt si q̄s vēdat ācillā tali pacto q̄ ñ p̄stituat': pactū hi⁹ postea remittē nō pōt q2 factū ē ī odiū crimīs: ar.C.si mācipiū ita venēit ne p̄stituat'.l.i. Renunciari āt nō pōt iuri publico: si sit itroductum nō tm̄ ī fauorē aliquorū: s̄ ēt i odium aliq̄ꝝ sicut ē illud.s. q̄ clerici nō teneant' r̄ndere corā iudice seculari: extra de fo.cō. si diligēti.p totum. ⁊ illud.s. q̄ clerici nō p̄nt se subijcere v̄berib⁹ alic⁹ laici: extra de sen.ex. cōtingit. Hec.n. duo sūt introducta in fauorē clericoꝝ ⁊ odium laicoꝝ: q̄ nimis clericis sunt īfesti.2.q.7. laicos. Si v̄o ius publicum sit itroductum tm̄ ī fauorē ei renunciari pōt. Vñ renūciari pōt velleiano: q2 itroductum ē tm̄ ī fauorē.s. mulieꝝ.ff.ad vell'.l.vl.§. penul.i fi. s̄ nō macedoniano: q2 itroductum ē nō tm̄ ī fauorē.s. filiorūfa. s̄ ēt i odiū3 creditoꝝ. Vñ ēt p⁹ s̄niam ex eo exceptio dat'.ff.ad macedoni. s̄ ⁊ si pr̄. Vel ēt nō pōt aliq̄s renunciare iuri suo: cum ex ei⁹ renunciatione p̄iudicat' iuri alteri⁹. Vñ cleric⁹ nō pōt renunciare foro suo: q2 ex h̄ p̄iudicaret ep̄o suo.ii.q.i. clericum.i. ⁊ clericu3.2. Hec gof.ti.de renun. et hec extra de foro cōpe.c.p̄al. si diligēti.

De pactis titulus 6°.

Postea cōsiderā dū ē de pactis. Et p̄ i gñali. 2° i sp̄ali .s.de trāsactōib⁹ q̄ sūt quedā pacta. Circa p̄ᵐ vidēdū ē p̄ q̄d sit pactū ⁊ vñ dr̄. 2° de diuisionib⁹ pactoꝝ. 3° ad q̄s porrigūt' vires pactoꝝ. 4° sup q̄b⁹ reb⁹ pōt q̄s pacisci. 5° d̄ pactoꝝ effectu. 6° de ɔditōib⁹ appositis i ɔ̄ctibus. Circa p̄ᵐ sciēdū q̄ pactum ē ɔsēsus duoꝝ vel pluriū i idē alt'i ab alt'o paciscētiū dādū vel faciēdū. Si.n. paciscar tecu3 inito ticio q̄ ipse det petro aliq̄d: pactū nullū erit. Si v̄o paciscar tecū q̄ des ticio: pactū erit: qñq3 tñ vtile qñq3 iutile ad agēdū.ff.de v̄.ob. stipulatio ista. Lex tñ talē ɔuētōem pactū vocat.C.e.de debitorū.⁊ ex̄.e.c.vl. Dic' āt pactū a pactōe. Pactio v̄o dr̄ a pace ⁊ actōe q̄si pacis actō. Nā q̄ paciscūtur ex diūsis ⁊ ɔ̄rijs motib⁹ aīoꝝ p⁹ multa varia certamia i vnā ɔsonā s̄niam deducūtur. Est aūt nomen pacti gñale ad oīa q̄ int' p̄tes agūt' cā ɔ̄hēde vel tollēde obligatōis. Pōt aūt h̄ nōri ad maiorē euidētiā d̄ria int' pactū: pollicitatōem ɔuētōem: stipulatōem ⁊ p̄missionē: q2 pactū ē duoꝝ vel pluriū ɔsēsus ad aliq̄d dādū vel faciēdū v̄bis exp̄ssus: ita q̄ v̄ba p̄mittant' a p̄mittēte ⁊ subseq̄nter a recipiēte: vt dabo tibi decē: vt tu vendas mihi libꝝ: ⁊ tu r̄ndes placet. Sed si recipientis v̄ba p̄mitterēt': tūc eēt stipulatō: vt isti. de ver.ob.in p̄n°. Pollicitatio v̄o ē soli⁹ offerētis p̄missio. Oportet aūt q̄ ibi sit p̄sona p̄ns cui fiat pollicitatio.ff. de pac.l.i. Nomē aūt ɔuētōis ē gñalissimum. Nā ⁊ scholares ī scholis: ⁊ clerici i capitulo: ⁊ popul⁹ i foro ɔuenire dicitur: vt ibidē.§. ɔuētionis. Promissio v̄o referri pōt vel ad pollicitationē: vel ad nudū pactū ⁊ stipulatōem.ff.d̄ edeli.edic.l. sciendum.§.2.

Eq̄t' vidē de 2°.s.de diuisiōe pactoꝝ. Circa qd̄ sciēdū: q̄ pactoꝝ q̄dā fiūt i rē q̄dā i p̄sonā. In rē ē pactū q̄ties paciscor ne petā. In p̄sonā v̄o ē q̄ties paciscor ne petā a p̄soa.ff.e.l. iurisgē.§. pactoꝝ.⁊.l. idē §. p̄sonale. Itē pactoꝝ aliud ē ɔuētū: vt illud qd̄ ē ex cert' v̄bis exp̄ssū ⁊ sub certa forma redactū. Aliud ē tacitū: vt illud qd̄ nō ē factu3 sed habetur ex aliq̄ lege sp̄ali ac si eēt factū: vt res ɔductoris dom⁹ illate i illā tacite sūt obligate pignori dn̄o dom⁹. Itē pactoꝝ quedā sūt vtilia q̄dā iutilia. Vtilia sūt pacta q̄ sūt vestita rōe p̄sonaꝝ ⁊ reꝝ ⁊ que fiūt iuris ordine. Hoc ē q̄ p̄sone q̄ paciscūt' se obligare possūt vt res sup q̄b⁹ fit pactū nō p̄hibeāt' alienari a iur' ⁊ ordo iur' seruet' i obligatōe: vt supra dictū ē de p̄sonis reb⁹: ⁊ obligatōnib⁹. Inutilia

sũt q̃ deficiũt ĩ aliq̃ istoꝝ ꝑdictoꝝ.ꝛ h̃ vel apte vt cũ ꝑdiũ minoris alienat: sine decreto ꝛ fi/ milia:vel frauduleter. Fit at̃ ibi fraus multi/ plicit̃.p̃ de ꝑsona ad ꝑsonã:vt cũ tutor emit d̃ bonis pupilli p̃ in̄ꝑpositã ꝑsonã:suo tñ noie.2° de re ad rẽ:vt cũ q̃s filiofamilias ñ mutuat pe cuniã q̃ꝛ ꝓhibet̃ s̃ aliã rẽ vt ip̃e illa vẽdita vtat̃ pecũia.3° d̃ ꝯctu ad ꝯctũ:vt cũ vir ꝛ vxor ꝯstã te m̃rimonio ñ donãt iuicẽ q̃ꝛ ꝓhibet̃ s̃ cã do natõnis vẽdũt.4° de noie ad nomẽ:vt cũ ille q̃ ꝓhibet̃ eẽ ꝑtãs alic⁹ terre se facit eligi ĩ defẽ/ sorẽ vl̃ ꝓcuratorẽ:q̃d idẽ ẽ mutato tñ noie.5° de facto ad factũ:vt cũ q̃s vẽdit tibi ãcillã suã eo pacto ne ꝓstituas eã ĩ lupanari:tu v̓o posu isti eã i caupona vt ibi mistret:q̃d ẽ idẽ q̃tũ ad effectũ. Itẽ pactũ rei turpis:vel pactuz turpe:vel pactũ ĩpossibilis rei de iure vel de fa cto nullã obligatõem iducit:vt ex̃.e.c.vl. Pa ctũ at̃ rei turpis ẽ si dicã ꝓmitto tibi q̃ ĩterfi/ ciã talẽ.Pactũ turpe ẽ pactũ turpit̃ siue turpi ꝯditõe d̃ re licita factũ:vt ꝓmitto tibi decẽ soli dos si ĩterfeceris talẽ.Pactũ ĩpossibile de iur̃ ꝛ de facto ẽ si q̃s ꝓmittat solẽ penetrare.Im/ possibile de iur̃ s̃ possibile de facto ẽ si q̃s ꝓmit tat rẽ sacrã.Possibile s̃ꝫ sub ꝯditõe ĩpossibile ẽ si q̃s ꝓmittat mihi.io.sol̃.si dedero sibi solẽ. Si v̓o sit pactũ possibile de iure:ꝛ de facto:va/ let:ex̃.e.c.2.p totũ.Si aũt possibile de iure ꝛ ĩ possibile de facto:si ĩpossibilitas sit ꝑpetua nõ valet si sit t̃palis valet s̃ expectat̃ donec possibi litas adueniat nisi sit ꝯ bonos mores. Iteꝫ pactũ int̃ ꝯh̃tes vt dolus ꝑstet̃ nõ tenet.Hoc enĩ ẽ iudicio bone fidei cõtrariũ.ff.de re.iur.l. ꝯctus. Itẽ pactoꝝ alia sũt nuda alia vesti/ ta.Nuda sũt illa q̃ nõ cõtinẽt cãm.Nulli⁹ eni efficatie ẽ alic⁹ rei traditio sine cã. Et etiã di/ cunt̃ nuda pacta illa que nõ vestiunt̃ aliq̃ sex infrascriptoꝝ.Et hec pacta nuda nõ sũt effi cacia ad agendũ vel obligãdũ:licet possũt ad defẽdẽdũ.Pacta v̓o vestita dicũtur sex modis s.re v̓bis.l̃ris.cõsensu cohe̓rẽtia ꝯct⁹ ꝛ iteruẽ/ tu rei.De ꝑmis q̃tuor sũt exẽpla supra posita ti.de obli.ar.3.De cohe̓rẽtia ꝯctus ẽ exẽpluꝫ tale.Vendidi domũ ꝛ in ip̃a vẽditõe intuene rit pactũ q̃ ego debeã morari ĩ ip̃a domo vsq̃ ad annũ.Hoc pactũ si p se nudũ eẽt nõ vale/ ret:sed q̃ꝛ vestitũ ẽ cohe̓rẽtia ꝯct⁹ vel vẽditõis valet. De intuẽtu rei tale põt exẽplum poni. Promisi aliq̃d dare tibi: vt dares vel faceres aliud mihi.Vñ statim cũ dedero tibi q̃d ꝓmi si vestitũ erit pactũ ex p̃te mea:ꝛ id̃ interuẽtu ei⁹ q̃d dedi tibi es obligat⁹ mihi ad dandum illud q̃d promisisti mihi. Unde hm̃oi pac/ ta vestita sũt efficacia ad obligãdũ ꝛ ad agẽdũ Probat̃ s̃ insti.de ver.ob. Itẽ pactoꝝ alia

sũt clara.Et hec si sint solẽnit̃ facta sunt oĩo seruãda.Alia sũt obscura:vt illa q̃ possũt ha/ bere duplicẽ ĩtellectũ. Et hec sũt interp̃tãda ꝯ ꝓferẽtẽ q̃ꝛ ĩ ei⁹ fuit ꝑtãte ea aptius ꝓferre.ff eo.l.veteribus.

Sequit̃ videre de 3°.s.ad q̃s porrigũ/ tur vires pactoꝝ.Circa q̃d sciendũ q̃ porrigũtur ad ꝑsonas illas inter q̃s sũt pacta facta regularit̃. Porrigũtur etiã ad ꝑsonas alias ĩ cãib⁹ aliq̃b⁹.Vñ q̃d dr̃ q̃ pa cta int̃ alios acta aliis obesse nõ debent: ex̃ de trãsac.veniẽs.circa fi.h̃ verũ ẽ q̃ñ sũt oĩo alij Obest.n.ꝛ ꝓdest pactũ ꝓcuratoris domĩo:de/ bitoris fideiussori:magistri societatis societa ti.Prodest etiã pactũ tutoris pupillo s̃ui dño filij p̃ri.Et de his oĩb⁹.ff.de pac. De p̃ mõ pꝫ. l.nã ꝛ nocere.ꝛ.l.se.ꝛ.l.notet̃. De 2°.l.vl. Et d̃ 3°.l.mag̃ri. De 4°.l.tutoris. De 5° ꝛ 6°.l.si ti/ bi itẽ.ꝛ.l.se.Itẽq̃ pactũ ꝑdecessoris obligat suc cessorẽ:sicut patris filiũ:si fuerit pactũ vtile ecclĩe:extra de solu.c.i. Alias secus est extra de p̃ca.c.2. Quartũ.s. sup q̃b⁹ nõ possum⁹ ꝛ sup quib⁹ possum⁹ pacisci.pꝫ ex supradictis in ti.de cõtractib⁹ inutilib⁹ rõe rez. Nota tñ hic q̃ multa possũ facẽ ad q̃ nõ possũ me astri gere pacto.Possũ.n.mihi aliquẽ heredẽ ꝯsti/ tuere:nõ tñ ad hoc me possũ astringere pacto Itẽ pactũ de futura successione nõ tenet nisi de cõsensu ei⁹ cui⁹ ẽ hereditas. C.e.l. vl.§. sed nobis oẽs.Itẽ null⁹ pacisci põt de reb⁹ alteri us:nisi de volũtate eius:vt ibidem.

Sequit̃ videre de 5°.s.de effectu pac toꝝ.Circa q̃d sciẽdũ:q̃ pactoꝝ effec tus ẽ vt illud q̃d ĩ pactũ deducit̃ ob seruet̃:ex̃.e.c.i.ꝛ.3.Et licet s̃m leges ex nudo pacto nõ oriat̃ actio:vt ẽt dictũ ẽ.s̃.ꝛ habet̃.ff e.iurisgẽtiũ.§.s̃ cũ nulla.nisi in q̃busdã cãib⁹ Scd̃m tñ ius canonicũ:ex nudo pacto ꝛ sim/ plici verbo aliquis efficacit̃ obligat̃ ꝛ cõtra eũ actio dat̃.extra.e.qualit̃.Et ẽ rõ:q̃ꝛ cũ q̃s ve/ nit ꝯ simplex verbũ:mortalit̃ peccat.22.q.i.p̃ dicãdũ. In sũma igit̃ nota :q̃ seruãdũ ẽ oẽ pactũ:si sit tale q̃d seruari possit sine detrimẽ/ to salutis eterne:vel salutis corpalis ꝛ si sit li citũ ꝛ possibile.Sec⁹ ẽ si sit illicitũ:ꝛ impossibi le:ꝛ ĩhonestũ:extra.e.c.vl.Inde ẽ q̃ ex pacto nõ habet locũ successio ĩ eccl̃ia dei:ex̃.e. acce/ pim⁹.nec põt augeri cẽsus:ex̃.e.cũ clerici.Pa ctũ tñ auctoritate pape factũ ẽ seruãdum:ex̃ e.c.2.Alias si sit impossibile de iure vel d̃ fac/ to non tenet:vt dictũ est.s̃.ff.de regu.iuris.im possibilium.etiam si interueniat iuramentuꝫ Nota etiam q̃ frangenti fidem non est fides seruãda:etiã si sit iuramento firmata:ex̃ de si monia.dilect⁹.i.in fi.ꝛ.C. e.cũ ꝓponas.Item

pactū qd̄ sit dolo initū nō vȝ:ex̄ de re. pmu.cū vniūsoꝝ.Jtē si sit alti captiosū.ff. de resci. vē. l.si id qd̄ i fi.Ad h̄ ēt nō:ꝙ pactū posterius ꝑiu dicat ꝑoꝛi.C.e.pacta nouissia:ar. ex̄ ꝺ cen. cū oli.Jtē ꝯct⁹ ex ꝯuētōe siue pactōe legē ⁊ foꝛ mā accipiūt.ff.ꝺ re.iur| .§.ꝯct⁹.Jtē si i pactōe ꝯct⁹ apposita sit pena: soluta pēa ꝯct⁹ ñ tȝ nisi sit dictū ꝙ pēa soluta ꝯct⁹ maneat firm⁹.ff. de trāsac.q̄ fidē.Jtē qñ ꝯct⁹ ñ tȝ pena appōsita ñ tȝ:ex̄ de foro ꝯpe.si diligēti. Qñ v̄o ꝯct⁹ tȝ: pēa tȝ:ar.ex̄ de arbi.dilecti.⁊ ar.ff. de pcariꝭ.l.z.i glo.Jtē volūtates ꝯhētiū magis ꝙ̄ ꝯceptō v̄ boꝝ sūt īspiciēd.C.q̄ res pig.obli.pos̄.l.vl.Jtē qñ dubitat̄ de ītētōe ꝯhētiū tūc forme ꝯct⁹ est stādū:ex̄ de pig.illo nos.Sȝ si ꝯstaret de ꝯctu: scripta eēt īspiciēda.C.pl⁹ va.qd̄ agit̄.l.i.⁊.ȝ.⁊ i.c.palle.illo nos ī glo.Jtē pacto p̄uatoꝝ iuri publico nō derogat̄:nec renūciari pōt ex̄ ꝺ fo. ꝯpe.si diligēti.vbi dr̄:ꝙ clerici nō pñt renūcia re iuri illi.s.ꝙ clerici nō teneāt̄ rñdere coꝛā iu dice seculari:qꝛ h̄ ē introductū in fauoꝛē toti us cleri.Distiguit aūt gof.ti.de p̄uile.ꝙ si ius sit publicū auctē.s.institutēis ⁊ vtilitate.s.cōi tatis pactis p̄uatoꝝ tolli nō pōt:vt si paciscar ne furti ꝯmittēdi nōie agam.Hoc.n.ius.s.vt maleficia puniāt̄ ē ius publicū auctē ⁊ vtilita te:⁊ iō p pactū tolli non pōt.ff. de pac.si vn⁹.§. pacta.Et idē est de simili⁹.Si v̄o ius sit pu blicū auctoꝛitate:⁊ priuatū vtilitate vt tutele ⁊ cure:circa hāc actōem.s.iuxta tutelā ⁊ curā tollēdā hȝ pactū ⁊ renūciatio locū:vt. C.⁊ .ff. de pac.in plurib⁹.l.habet̄.Et idē ē de filibus Jus ḡ publicū ꝯtingēs vtilitatē nō cōem ƀ pri uatā:p pactū tolli pōt.Jtē ea q̄ pmittunt̄ ob nimiā reuerētiā alic⁹ nō obligāt.Vñ si libert⁹ ob nimiā patroni reuerētiā ꝯstringit se pena li obligatōe si patronū offēderet ñ obligat̄. ff. q̄.reꝝ.ac.ñ da.l.i.§.q̄ onerāde.⁊.§.si onerand̄ Jtē oīa q̄ ꝯ bonos moꝛes i pacto vl̄ stipulatōe deducūtur nulli⁹ siunt momēti.C. de inuti.sti. ex eo.Jtē ꝓm cañ.si pmisi nō accusare: debeo denūciare:si v̄o pmisi nō denūciare:pactū ē il licitū:ex̄.e.c.vlti.i glo. Jtē pacta ꝯuen ta q̄ neqȝ dolo malo neqȝ ꝯ leges neqȝ in qb⁹ fraus alicui sit facta sūt ꝓuāda.ff.e.l.iurisgē.§.ptoꝛ ait. Jtē pactū pena vallatū si sit cōtra leges siue ꝯ canones:nec pactū tenet nec iuramētū sup h̄ pstitū:vt ibidē.§.⁊ gñal̄r .Si v̄o sit ṗter leges non tenet pactū:ƀ pena tenet ṗt̄ legē:eo ꝙ fiat stipulatio alīi.Vñ si talis stipulatō fue rit vallata pena:pena tȝ sed nō pactū.ff. de v̄. ob.stipulatio ista.§.alteri.Si aūt sit ꝓm leges tūc tenet ⁊ pactū ⁊ pena:ita tñ ꝙ:alteꝝ qd̄ vo luerit petet.ff.e.rescriptū.§.si pacto.Hec Jn no. Jtē siqs pmittat gñaliter alicui dicens

q̄cq̄d petieris dabo tibi i tali pmissione intelli gūtur excepta oīa illicita:⁊ ea q̄ spāl̄r ñ pmisis set.Hec hec.ex̄ ꝺ homi.cū iuramēto:ar. ex̄ de iniu.veniēs. Jnsup nō:ꝙ pacta inita p f̄res mīoꝛes vl̄ pdicatoꝛes vl̄ alios mēdicātes cuȝ rectoꝛib⁹ pꝛochialiū eccl'iaꝝ sup iurib⁹ pꝛochi alib⁹ puta exhibitōe sacroꝝ oblatōib⁹ iure fu nerādi ⁊ filib⁹ vl̄ sup alijs q̄buscūqȝ si fc̄a sint p ꝑoꝛes vl̄ gardianos de suoꝝ ꝯuētuū siue lo coꝝ ꝯsēsu:lȝ auctas sedis aplice ñ iteruenerit vl̄ licētia sui gñal̄ plati vl̄ capituli sūt ꝓuāda: dūmodo sint al̄ licita ⁊ honesta.li.6.e.q̄uis.

Equit̄ videre de 6⁰.s. de ꝯditōib⁹ ap positis i ꝯctib⁹.Et q̄dē de ꝯditōibus appositis i ꝯctibus spōsaliū ⁊ matri monij dicet̄.i.li.8.vbi agit̄ de spōsalib⁹ ⁊ ma trimonio.Vñ h̄ agēdū ē tñ de ꝯditōib⁹ appo sitis in ꝯctib⁹ alijs.Circa qd̄ nota:ꝙ in ꝯcti b⁹ alijs apponi pōt ꝯditio ꝯctū ꝯstituēs.Ver bi grā.Dono tibi h̄ si feceris aut dederis mi hi illud.Te.n.donāte vel faciente illud dona tio cōstituit̄.ff. de ꝯdi.⁊ de caus̄.mo.eo.q̄ inte. q̄ heredi.Qñqȝ addi pōt ꝯditio ꝯctū pimens seu adimēs.Verbi grā.Dono vel lego talem fūdū si nō manumiseris talē ꝓuū.Statim.n. donatio vel legatio tenet vel valet.Sed si ma numiseris adimitur vtrūqȝ:vt ibidē.l.cū sub hac conditione.

De transactionibus ti.7⁹.

Einde ꝯsideran dū ē de trāsactōib⁹.Et p̄ qd̄ ē trās actō ⁊ vñ dr̄.z⁰ sup quib⁹ trāsigi pt ȝ⁰ q̄s ē trāsactōis effect⁹. Circa pm̄ sciēdū ꝙ trāsactō ē de re dubia ⁊ lite incerta nec dū fi nita:nō gratuita pactio.ff.e.l.i.Qd̄ aūt dr̄ ⁊ li te icerta:ponit̄ trāsitiue.q d.Et re incerta li te.i.ꝓpt̄ litē:qꝛ q̄diu lis pēdet facit rē dubiaȝ ⁊ icertā.Litē āt itelligo pñtē ⁊ futurā:qꝛ ēt añ litē ꝯtestatā trāsactō fieri pt.ff. de ꝯdi.ide. ele gāter.§.siqs p⁹.Litē ēt itelligo iustā vel iiustā C.e.l.z.Si tñ agēs credat se iustā cām fouet̄ alioqn ꝯ.ff. de ꝯdi.ide.i fi.ita tñ ꝙ distiguat̄ i ter isistētē ⁊ resistētē vt si actoꝛ p calūniā insi stat:nulla sit trāsactio.Si v̄o re⁹ p calūniā re sistat:tūc actō q̄ ad eū valet.C.e.sub ṗtextu.lȝ p aliā viā:h̄ ē p actōem de dolo vel replicatōeȝ doli ꝯsulat̄ actoꝛi:vt ibidē dr̄:quādo re⁹ dolo inducit actoꝛē ad trāsigēdū.Non gratuita iō dicitur:quia transactō vllo dato vel pmisso vel retento nō pꝛocedit:extra.e.super eo.⁊.C. eo.transactio.Non finita ideo dicitur quia si iudicatum esset:nec appellari nec retractari sn̄ia posset:nec si dubitaretur de ea trāsactio

nõ teneret.ff.e.ꝛ pᵒ rẽ.põt.n.eẽ ꝙ reᵒ dic ↄdẽnatᵒ sũ tibi ad decẽ solidos:ꝛ dep̄ ẽ ꝙ debeo:ſi tñ vis eẽ cõtẽtᵒ d̄ q̄nq̄ſtati dabo. Et tũc trãsactõ nulla eẽt. Sꝫ et ſi iudicatũ negaret pbatio tñ ita apta eẽt vt negare non poſſꝫ adhuc idẽ eſſet.C.de poſt.q̄dã. Dicit̃ aũt trãsactõ q̄ſi actõis trãſitio eo ꝙ q̄ trãſigit ab actõne trãſit ꝛ diſcedit. Et ita dr̃ ꝑprie trãſigere actoꝛ:imp pꝛie vero reus.C.e.l.z.

Equit̃ vidẽ de zᵒ.ſ.q̄ tranſigẽ pñt Circa qḋ ſciendũ ꝙ tranſigere pñt dñs: cõpos mẽtis:hñs liberã adminiſtratõnem.maioꝛ.zʒ.annis. Minores enĩ h̄ ſicut alibi vel cõſeruãtur illeſi vel reſtituũt̃ i integꝝ:ſi fuerit adulti tutoꝛes nõ hñtes. Itẽ tutoꝛes ꝛ curatoꝛes eoꝝ ꝛ p̄ſides,puĩciaꝝ:ꝛ p̄lati eccl̃iaꝝ:ꝛ pcuratoꝛes hñtes mãdatũ ſpãle vel ẽt gn̄ale cũ libera admĩſtratõe. Itẽ dati i rẽ ſuã.ff.de pcu.mãdato. Itẽ capitulũ trãſigere ñ põt vacãte ſede:ar.ex̃.e.ne ſe.va.c.z.ꝛ.ʒ Itẽ p̄latᵒ trãſigẽ nõ põt in cã eccl̃ie ſine ↄſenſu capituli:ex̃.e.ſ.de trãſac.ↄtingit.ſic nec põt alienare.io.q.z.§.h̄ ius. Si v̄o hẽat l̄ras de rato a capl̃o ſuo.ſ.ↄtinẽtes ſimpl̄r ꝙ q̄cq̄d ſup tali negocio fecerit ratũ hẽbit:trãſigẽ põt:vt i c.ʒ.in tex.ꝛ i glo. Et qḋ dr̃ ibi ꝙ ſi trãſactõ fuerit ſ̄uata ali q̄t ãnis capitulũ eã reuocare nõ poterit.ac ſi i eã nõ ↄſenſerit:h̄ iõ dr̃:qꝛ ſi trãſactio fiat ſ̄m foꝛmã iuris :põt reſcĩdi infra q̄driẽniũ:ſi eccl̃ia ſe leſã pbauerit:ex̃ de reſti.in inte.requiſiuit. Alias nõ põt venire ↄ̄ trãſactionẽ:ẽt ſtati ex q̄ ↄſẽſit.C.e.q̄uis. Et ſ̄m h̄ ſup ple maxĩe:qꝛ idẽ eẽt ſi ſ̄uata nõ fuiſſet. Sic exponit glo.ber. Ponit̃ ẽt ibi alia expoſitõ quaꝫ omitto. Nõ ẽt:ꝙ ſi trãſactõ ꝛ ↄpoſitio facta iter pſonas aliq̄s p ſupioꝛẽ.ſ.oꝛdiariũ ↄfirmetur.ſ.a pñᵒ:ẽ realis ꝛ ꝑpetua:alias ẽ pſonalis Vñ nõ durat niſi q̄diu viuit ille q̄ trãſegit. Ille tñ q̄ trãſegit eã reuocare nõ põt:extra.e.deniens.in tex.ꝛ in glo. Cõfirmatõ tñ papę trãſactionẽ q̄ q̄tũ ad pſonas erat pſonalis facit realẽ:ſi papa h̄ faciat ex certa ſcia. Qui etiaꝫ facere põt ꝙ illa q̄ nulla ẽ ſit aliqua .i6.q.i.c. ſi.qḋ ẽ maiᵒ. Hec ber. Eps v̄o ꝛ alij iferioꝛes nõ pñt imutare nãm rei. Et iõ ſi trãſactio eſt pſonalis pſonalẽ ↄfirmat ſi realis:realẽ. Ita videt̃ q̄buſdã. Itẽ q̄ñ trãſactio vel pactũ ab iitio nõ valuit p papę ↄfirmatõem vigoꝛẽ ſumit.extra.e.c.z.in tex.ꝛ glo.

Equit̃ vidẽ de ʒᵒ.ſ.ſup q̄bᵒ trãſigi poteſt. Circa qḋ ſciendũ:ꝙ trãſigi põt i oibᵒ ciuilibᵒ.C.e.cãs. In crimibus ãt inuenire põt trãſactõ i bis q̄ pena irrogãt ſanguis.C.e.trãſigẽ.ꝛ.z.q.ʒ.§.notãdũ q̄ꝙ eſt ꝙ ſic i v̄.i oibᵒ. Actoꝛ tñ tũc incidit i turpilia nũ.ff.ad turpili.ſe.cõ.l.ab accuſatõe. Sed h̄ nihil ad reũ cui ignoſcit̃ ſi tali mõ redimat ſãguinẽ ſuũ.ff.de bo.eoꝝ qui ante ſniã tc̃.l.i. Hoc tñ fallit i adulťio:vt i.l.p̄alle .trãſigere. Qḋ tñ videt̃ hodie coꝛrectũ i auc̃.vt nulli iudicũ.§.adulteriũ. Uel foꝛte obtinet ſpãlit̃ in marito. Uel veriᵒ nõ trãſigit̃ ibi d̄ re dubia vl̃ lite icerta:ſ recõciliat̃ diũcta. In crimibᵒ v̄o q̄ nõ irrogãt penã ſangnis nõ põt fieri trãſactio:ſed fit gratuita pactio vel remiſſio.ff.d̄ iure fiſci.l.in fiſci. Et idẽ de adulterio põt dici. Si aũt reᵒ data pecuñia trãſigat cũ actoꝛe:trãſactio nulla ẽ:ꝛ reᵒ habet̃ p cõfeſſo.ff.de p̄uaricato .in oibᵒ .ꝛ in dicto .§.p̄notato notãdũ.v̄ in oibus. Hoc ãt fallit i crimĩe falſi.C.e. trãſigere. Scḋ̄ꝫ tñ canones cũ nullũ crimẽ irroget penã ſanguis.zʒ.q.8.his a quibus. ꝛ extra ne cle.vl̃ mo.ſuiam in p̄n. In nullo g̃ crimie trãſigit̃. Itẽ i alimẽtis nõ trãſigit̃:niſi cũ decreto pretoꝛis:qḋ nec alter mãdare põt. Inq̄rit tñ p̄toꝛ de cã:de mõ:ꝛ d̄ pſonis.ſi tñ alimẽta ſint futura ꝛ debita ex volũtate vltia vel donatõe moꝛtis cã:vel ſi aliqḋ hoꝝ defuerit:trãſactio ñ tenebit. In cãu tamẽ nõ req̄rit̃ p̄toꝛ.ſ.cũ alimẽtarius cõditõem ſuã melioꝛat.C.eo.de alimẽtis. Itẽ in cõtrouerſijs ꝑficiſcẽtibᵒ ex teſtamẽto nõ põt trãſigi:niſi iſpectis v̄bis teſtamẽti.ff.e.l.nõ ẽ ferẽdus. Itẽ trãſigitur ſup ſ̄uili vel aſcripticia cõditõne.ff e.l.ſi. Itẽ non trãſigit̃ in actõibᵒ famoſis deſcẽdẽtibᵒ ex maleficio vt in actione furti ꝛ bonoꝝ raptoꝝ iĩuriaꝝ .Secᵒ ẽ i actõibᵒ deſcẽdẽtibᵒ ex cõtractu vt in actõe mãdati:tutele ꝛ depoſiti.ff. de his q̄ no.infa.l.furti.§.pactũ.ꝛ l.i actõibᵒ. In ſp̄ũalibᵒ aũt nõ põt trãſigi.ſ.vt det̃ aliqḋ tp̄ale pro ſp̄ũali:qꝛ h̄ ſimoniacũ eſſet:extra.e.cõſtitutuſ Immo ſi aliqui litigẽt ſup bñficio nõ pñt trãſigere:ita.ſ.ꝙ vnᵒ expẽſas in lite facta ſſoluat ꝛ alter liti cedat:extra de pac.cũ pꝛidem. Põt tñ in eiſ amicabilis cõpõ fieri:ex̃.e.ſup eo. Secũdũ tñ gof.in ſũ.e.ti.ꝛ extra.e.c.z.ꝛ Hoſti.ſi tp̄ale det̃ p ſp̄ũali auctoꝛitate iudici ſiue ſupioꝛis p bono pacis expiat̃ vitiũ ſimonie:extra de p̄bẽ.niſi eẽnt. Cũ ber.videt̃ ibidẽ ſentire ↄ̄riũ dicẽs:ꝙ ſi papa nõ toleraſſet cõpoſitioneꝫ ibi factã:auctoꝛitas iudicis nõ ſufficiebat :qꝛ hoc de iure nõ poterãt . Unde dicit ibi papa Nos eã h̄ adhibito moderamĩe toleramus ꝛ ad tp̄s tñ vt ſequitur ibidem. Poteſt tamen fieri trãſactio in ſp̄ũalibus vt detur ſp̄ũale p ſp̄ũali:ſicut dicimᵒ in pmutatõe:extra de reꝝ pmu.ad q̄ões.in tex.ꝛ glo.ꝛ Inno.extra.eo. ſtatuimᵒ. Diſtinguũt tñ quidã:ꝙ dare ſpirituale p ſp̄ũali eiuſdẽ generis ẽ licitum. Unḋ poteſt fieri tranſactio talis. ſ.ꝙ vnᵒ accipiat

decias i vna prochia: et alt i alia: vel vn' bñficium vnū et ali' aliud cū ɔsensu epi: sic fit i pmutatōe. Dare vo spūale p spūali alteri' gñis est illicitū: vt bñficiū p iure pronat'. Et dicūt qdā q̄ h ber. inuit. c. sup eo. i suis exēplis. Item trāsigi pt sup iiuria illata sine iudici aucte. ff. qui no. infa. l. furti. Itē nec i iure pronat' cū sit spūale. ex. e. pterea. i. Itē nec i iure subiectōnis spūal: ex. e. pterea. z. Grati tñ remitti pt ex de pui. cū oli. Eps vo pōt i remissione restituere cēsū sibi i recognitōem dñij soluēdū: ex de cēsib'. ois aia. Vel ad pcepte libertati indiciū. ex. d priui. recepim'. Vēit āt i gñalē remissionē remissio oim tpaliū: ñ āt visitatō nec pcuratio: ex de dona. pastoralis. Nec cathedraticū: vt ibidē. Vñ nec iurisdictō. 16. q. z. visis in fi. Nec reuerētia. C. d bo. li. l. vlti. Sz et hm. ho ex. e. pterea. qrto loco. et hosti. nō tz facta trāsactio ēt in subiectōe tpali q ē int dñm et seruū nisi fit dubiū vtr fit hu' ille de q querit. C. e. interpositas. Hortād' tñ ē dñs huare pactū. C. de libera. cā cū affirmes. i tex. et glo. Quid si sup eccl'ia agat. Nūqd trāsigi poterit: R° q ñ: ex. e. ɔstitut'. Qd intelligit: qñ agit de eccl'ia tāq de titulo siue bñficio eccl'iastico. ex. e. sup eo. Si tñ duo epi: vel duo monasteria agāt de eccl'ia ɔtēdētes de pprietate ei' vel de ppetate alic' pdij: vt. 16. q. 3. inter memoratos. tūc trāsactio locū hz: sicut et pmutatio: dū tñ nō det tēporale p spūali: ex de re. pmu. ad qōnes. puta q vn' habeat vnā ecclesiā et alter aliā: vel vnus hēat aliqua spūalia i vna eccl'ia et alter in alia Hec gof. et bar. in. c. sup eo. et idē Inno. ex. e. c statuim'. Nota insup: q quedā sūt in quibus nec ɔpositio: nec dispēsatio nec trāsactio locū habet vt q vir dimittat vxorē et aliā subducat q monach' existens monachus pprīū hēat. q subiect' supiori in licit et honestis nō obediat et in similib'. extra. e. c. fi.

Equit vidē de 4°. s. de trāsactōis effectu. Circa qd sciēdū: q trāsactōis effect' ē: vt oe instrm ptinēs ad cāz sup qua ē trāsactū: et quicqd aliud ē qd opem ptib' ferre pōt sit oio cassū: et sola trāsactio robur obtineat ppetuū: ex. e. c. i. Hoc ē ver hm glo. nisi dolo talis trāsactio fit extorta: q tūc nō valeret. C. e. sub ptextu. Ille tñ q dolū adhibuit: eā reuocare nō pōt. Vñ lz p' ea instra repiant: nō tñ lis restaurabit. C. de trāsac. l. z et ex de sen. et re iu. c. inter monasteriū. et. c. se. Hec ber. Itē trāsactio pena vallata manz in firmitate sua: etiā soluta pena. ff. de trāsac. q fidē. Itē trāsactio tz: etiā si trāsigēs decipiatur vltra dimidiū iusti precij: q magnū ɔmodū ē a lite recedē. ff. ad trebel. luci'. §. fi. et ex de em. et ven. cū cā. vbi plura de h in gl. Si tamē trāsactio inita fuerit ex falso instro lz interuenerit iuramētū: retractari debet q̄tū ad illud qd fuerit cōpositū ex instro falso alijs manentib' firmis. C. e. l. penul. Itē ex eo dat exceptō in oi eo de q fuerit actū et trāsactū. Vñ si fuerit gñalis petitio et gñalis trāsactio: in oībus obstabit exceptō. C. e. sub pretextu. Nisi reus occultauerit dolo spēm: de qua decept' ē actor. ff. de pac. tres fratres. Si vero fit gñal' petitio et de spē facta trāsactio: tñ in illā spē nocet exceptio. Et idē ē si fit spālis petitio: et gñalis quātū ad vba trāsactio. ff. e. cū acquiliana et. l. q cū tutorib'. §. fi. Et idē ē multo forti' si vtraq spālis fuerit. ff. d pac. si vn'. §. pacta. Si vo petitio fit indefinita sic quecūq trāsactio sequat nō obstat nisi i spēb' i iudiciū deducti C. e. si ex falsis. Et h ē effect' trāsactōis ex pte rei. Ex pte vo actoris ñ dat actō d trāsactōne vt illud det vl fiat qd ɔuenit dari vl fieri vt recederet a lite: q redire pōt ad veterē actōem Et si opponat exceptō ex trāsactōe: replicabit actor q fides nō dz ei huari q vult ɔ pacta vsari. C. e. siue apud acta. et ex de iniur. pueit z. Si aūt actori nō supest actō vet' dat ei ɔdictio ob cām ɔ reū vt se reponat ad primā obligatōem. ff. de ɔdi. cā data. si qs. Vel dat actori actio pscriptis vbis ad interesse: q ē ɔctus do vt des vt h remittē sit dare. ff. de pscrip. v. ob eā cām. De dolo āt nō agit actor: q ad trāsigēdū dol' nō fuit: lz ex postfacto re' dolo qdē nō huauerit. ff. de dolo. l. z. §. si qs. Si autez actor ad trāsigendū dolo inductus fuisset: de dolo aget. C. e. l. actione.

De emptione et venditione ti. 8°.

Postea cōsiderādū ē de ɔctib' i spāli. Et p d emptione et vēditione. Circa qd vidēduz pmo de arris que solēt dari vt i plurib' ante vēditōem. z° qd est vēditio et emptio. 3° de vēditōis diuisione. 4° de q qlibz vēdito pficiat. 5° ad quē spectet piculū rei vēdite. 6° ad qd tenet vēditor ēptori. Et de actōe vni' cōtra aliū vt faciat qd debet. 7° de impedimēto pstito cōtractui p errorē: dolū vel deceptionē. 8° qd iuris de pōderibus vel mēsuris falsis. 9° de casibus in qb' cogit qs vēdere rem suā. Decio de negociatōib' siue mercatōib' que ɔsistūt i vēdēdo vel emēdo. Undecimo d qbusdam cāib' dubitabilibus circa materiā istam. Duodecimo de monopolijs. Circa pm videndū est qd fit datio arrarum: et quid

opet. ꝛ q̃ ſit pena arrar. Circa pͥmũ ſciẽdũ ꝙ donatõ arrar ē argu^m^ ẽptõnis ꝛ vẽditõis ꝯtc. Unñ bñ põt ẽptio ꝛ venditõ ꝯhi ſine arra ſ; pꝛeã fit euidẽti⁹ iter emẽtẽ ꝛ vẽdẽtẽ de pcio ꝯmiſſo. ff. de ꝯhen. emp. qð ſeq̃r in pͥn. Si ẽt interuenerit arra nihilomin⁹ põt vtꝗ recedere ab ẽptione vl' vẽditõe: lʒ penitẽs penã arrarũ incurrat: niſi illud qð ẽ datũ loco pcij vl' ptis pcij iteruẽiat: vt qꝛ dicat ẽptoꝛ: do ħ noĩe arre ꝛ p pte ſolutõis pcij. Tũc. n. altero eoꝝ inuito nõ recedeẽ a ꝯctu vẽditõis: qꝛ cũ pciũ vl' pꝯ pcij ſit ſoluta: res deſiiut eẽ integra: qð nõ fierʒ ſi noĩe tñ arre datũ eẽt. Hoc pbaẽ. C. qñ li. ab emp. rece. l. z. Arra. n. nõ pcia: ſ; pignoꝛa dicũẽ Opaẽ ãt datio arrar: vt ptes ꝯctũ pficiãt metu pene arre. Arre aũt pena ẽ: vt. ſ. ea iterueniente ſi p ẽptoꝛẽ ipm datẽ ſteterit q̃min⁹ impleatur pdit qð dedit. Si vo ſteterit p vẽditoꝛem arrã recipiẽtẽ reſtituere cogiẽ duplũ. i. illð qð recepit ꝛ tñ de ſuo: ſiue venditio ſit celebrata in ſcriptis ſiue ſine ſcriptis: vt inſti. de emp. et ven. §. in his aũt. Et nihilomin⁹ ſm bul. ꝛ Jo. ageẽ ad itereſſe. Sʒ ſm mar. ꝛ accur'. ſatis eſt ꝙ amittanẽ arre. Scðm vo hoſti. ſi arra deẽ p arra ꝛ p ſolutõne: vera eſt ſnĩa pͥma. Si autem tñ p arra: vera eſt ſcða. Sed nũqd idem eſt de pignoꝛib⁹ datis. ſ. ꝙ is p quẽ ſteterit pdat pign⁹? R° ꝙ ſic: qꝛ arre vt dictũ eſt pignoꝛa ſũt: ꝛ ſimiliter p datõem pignoꝛis res non deſinit eſſe integra. Et ħ intelligo ſi illud qð eſt datũ ſit pign⁹ ſimpliciẽ ꝛ ineſtimatũ. Si vero eſtimatũ ſit ꝛ adiectũ ꝙ cedat p arra ꝛ ſolutõne tũc res deſinit eſſe integra ſicut dictũ eſt. s̄. de arra: ar. C. de reſcin. ven. pcij.

Equiẽ videre de z°. ſ. qd eſt venditõ ꝛ ẽptio. Circa qð ſciẽdũ: ꝙ vẽditõ ẽ alic⁹ rei p certo pcio datio. Et emptio eſt alic⁹ rei p certo pcio acceptio. Et ſic colligiẽ: ꝙ in ħ ꝯctu debẽt eſſe duo. ſ. res ꝛ preciũ. Res q̃dem ex pte vendẽtis. Et ꝯplectiẽ ħ nomẽ rei tã coꝛpalia. ſ. q̃ de ſui natura pñt tãgi: vt ſũdus: veſtis: ꝛ ſilia: q̃ʒ incoꝛpalia vt iura ꝛ actões: tã pñtia vt q̃ iã ſũt in reꝝ natura: q̃ʒ futura vt que nõ ſũt ſ; futura ſperanẽ vt futuri fructus ancille ꝛ iumẽti part⁹. tã demõſtratiua ad oculũ: vt que ſubiacẽt ſenſui viſus et tactus. q̃ʒ demõſtratiua ad intellectũ vt que pcipiũtur ſolo itellectu: vt eſt dimidia vl' tria ps ſũdi p idiuiſo. Et ſic res oẽs vendi pñt dũmõ ſint tales ꝙ ſup his ꝯtrahi poſſit. Sũt eni aliq̃ue res ſup qb⁹ ꝯtrahi nõ põt: vt habitũ ẽ s̄. de ꝯctibus inutilibus, rõne reꝝ. Ex pte vero ementis debet interuenire pciũ veꝝ: ꝛ certũ. ꝛ cõſiſtens i pecunia numerata. Veꝝ dico. i. vero aio debʒ ſolui. Nõ ſimulatũ: qꝛ ſi preciũ aponaẽ imaginarie vel p ſimulatõem nulla eſt venditio. Debet etiam precium eſſe certum q̃atitate. ſ. certam continens quantitatem vt. io. vel. iz. ſol'. vt inſti. e. §. precium autem. Et debet eſſe q̃atitas illa pecunie numerabilis quia precium in ſola pecunia conſiſtit. Aliter non eſſet venditio ſed permutatio: vel ali⁹ cõtractus innominatus: vt inſti. e. §. precium.

Ad hoc nota: ꝙ preciũ nõ debet nec põt cõferri i arbitriũ alic⁹ ꝯhẽtiũ vt dicatur vendo tibi q̃ati voluero: vel q̃ati volueris: qꝛ nulla eẽt venditio: vt. C. de ꝯhen. emp. i vendentis. Cñ ſi pciũ vel etiã rei que emiẽ: vel augmẽtũ vel diminutio: in alteri⁹ pſone tertie arbitriũ cõferaẽ tũc ſi ille terti⁹ noĩat⁹ fuerit ꝛ pciũ arbitretur tenet venditõ. Si tñ ille inique arbitretur ad arbitriũ boni viri. i. iudicis recurraẽ. ff. de ver. ob. cõtinuus. §. cũ ita. Et habet ħ locum i cõtractibus bone fidei ꝛ in cõtractibus ſtricti iuris: vt. ff. de opis li. ſi libertus. Si vero nihil arbitretur: non tenet venditio nec ad alterius arbitrium recurritur: vt. C. de cõtrahẽ. emp. l. vlti.

Equiẽ videre ð 3°. ſ. de diuiſione vẽditionis. Circa qð ſciẽdũ. ꝙ venditionũ quedã dicũtur fieri i ſcriptis: q̃dã ſine ſcriptis. Diciẽ aũt venditio ꝛ qlibʒ alius ꝯtract⁹ fieri i ſcriptis: qñ in ꝯtractu vel añ ptes ꝯueniũt vt inde ſcriptura fiat. Sine ſcriptis vo diciẽ qñ nõ agiẽ inter ptes: vt inde fiat ſcriptura. Etſi etiã p⁹ea fiat ad cautelã tñ ex quo nõ fuit actũ ħ ab initio dꝛ fieri i ſine ſcripto: ꝛ multo magis p⁹ea ſi fiat nulla ſcriptura ſicut in vẽditõib⁹ reꝝ exiſtentiũ i numero pondere ꝛ mẽſura. In vẽditione. n. taliũ nõ ſolẽt fieri inſtrumẽta.

Equiẽ videre de 4°. ſ. quõ quelibet vẽditio pficiaẽ. Circa qð ſciẽdũ: ꝙ vẽditio illa q̃ ſit ſine ſcriptis ſolo cõſenſu ptiũ ð pcio ꝛ de re pficiẽ. Ex ħ. n. cogiẽ ꝛ venditoꝛ rẽ tradẽ vel itereſſe pſtare: vt. ff. de ac. em. l. i. ꝛ ẽptoꝛ preciũ ſoluere: vt ibidẽ. l. iulian⁹. §. offerri. Vẽditõ vo q̃ ſit in ſcriptis req̃rit ꝛ cõſenſũ ꝛ finale ipi⁹ ſcripture cõplementũ. Qð tũc eſſe factũ intelligo qñ ſolennis ſtipulatio eſt ſup illo cõtractu celebrata: ꝛ teſtibus adhibitis factũ eſt mandatũ a notario: ꝙ vtraꝗ pte pñte ſcribat: vt. C. de fi. inſtru. contract⁹. Et añq̃ʒ iſta ſint facta quelibet ps recedere põt a ꝯctu ꝛ neuẽ agẽ põt vt ibidẽ. Si tñ venditoꝛ añq̃ʒ pdicta ſint cõpleta rem tradat bñ trãſſert dñiũ ſ; ꝛ agẽ põt ad rẽ recupandã niſi pciũ ſoluaẽ. C. de reꝝ pmu. reb⁹.

Equitur videre de quinto. ſ. ad quẽ ſpectet periculum rei vendite. Circa

qđ sciēdū: q si vēditō fiat pure sine scripl de
re certe spēi q̄ degustatōez nō exigit: dē piculū
rei ēpte spectat ad ēptorē: ēt si res ñ sit ēpto/
ri tradita. insti. e. §. cū āt. Pret casū publicatō
nis. Nisi pactū. culpa vł mora intueniat. Pu
re iō dixi: q2 si vēditō eēt ↄditōnalis: añ ↄditō
nis euētū piculū imineret ad vēditorē s dete/
rioratō ad ēptorē: vt. ff. de picu. τ cō. rei vē. l. il
lud. Jō āt dixi sine scriptis q2 si fiat i scriptis
piculū spectat ad vēditorē añq̄ʒ scriptura pfi/
ciat: vt. C. de fide instru. ↄct⁹. Jō v̄o certe dx:
q2 si sub altnatōe fiat ēptio diūsaꝝ reꝝ piculū
p̄mi ptinet ad vēditorē vt si tibi vēdā stichū vł
ticiū: piculū p̄mi ptinet ad vēditorē: piculū se
cūdi ad ēptorē. Vñ si stich⁹ obijt dabit ticius
vt. ff. e. si i ēptione. §. si ēptio. Jō āt dixi spēi. q2
si fiat vēditio i gñe: piculū ptinet ad ēptorē vt
cū vendo hoiem τ nō dico quē: q2 qđ debet in
gñe nō p̄ōt pire. C. si cer. pe. incendiū. Quid
si vēdā incertū de certis: vt vnū de filiis meis
vel quiq̄ʒ corbes ex h dolio τ oēs peāt: Rñdet
hosti. q ēptor repetet p̄ciū: si dedit: q2 sine cā ē
apud me: τ si nō dedit habet exceptionē: τ sic
nō ptinet ad eū piculū. Ideo aūt dixi q̄ de/
gustationē nō exigit: q2 si sit res q̄ degustatio/
nē desideret: vt vinū zinziber τ hi⁹ τ vendatur
in spē: p⁹ degustatōem nō añ perit τ deteriora
tur ēptori. Si vero vēdaꝰ in gñe: tūc sunt duo
necessaria vt peat τ deterioreꝰ emptori. s. de/
gustatio τ ↄmēsuratio siue pōderatio. Et hoc
fm Jo. bul. τ plac. Sed azo dixit q de vino ē
spāle vt stati facta vēditōne in spē: etiā añ de/
gustatōem peat τ deterioreꝰ emptori. ff. e. q se
pe. §. in his. Itē piculū publicū ptinet ad ven/
ditorē: vt. ff. loca. τ cōduc. si fūdus. Itē si sit in
sertū pactū q piculū respiciat vēditorē nō pe
riret emptori siue d cāu fortuito dictū eēt spā
liter fm bul. siue gñalit fm mar. Idē ē si vēdi
tor fuerit in culpa vel dolo q res pereat vel de
terioreꝰ. Idē etiā ē si vēditor fuerit in mora:
q2 piculū spectat ad morosū etiā si res erat pe
ritura penes aliū fm Jo. τ azo. Sʒ mar. dicit
ↄtriū. Ultima vero mora semp nocet illi q̄ facꝰ
eā. ff. de pi. τ cō. rei ven. illud. Hec insti. e. §. cū
aūt. in glo. Et hosti. addit q si calliditas inter
ueniat ex pte venditoris. s. q2 bonitatē dura/
turā affirmauit: vel etiā sciuit nō duraturā et
tacuit: iputaꝰ ei. ff. de peri. τ cō. rei vē. siq̄s vina
Itē sicut piculū ptinet ad emptorē: ita et
cōmodū. ff. de re. iuris fm naturā. Et iō qđ p
alluuionē accrescit: τ fruct⁹ τ part⁹ rei vendi
te spectat ad emptorē. C. d ac. em. τ ven. l. fru
ctus p⁹. τ. l. penul. Itē τ actōes ei sūt creden
de. ff. de ac. em. τ ven. l. iulianus. §. si fructibus
Quid si res vendita apud vēditorē sit fur/
to sublata: Rᵒ. Aut inter eos ↄuenit de custo
dia. Et tūc dānū erit ipi⁹ vēditoris. Aut non
cōuenit. Et tūc sufficere dʒ q vēditor talē cu/
stodiā adhibuerit qualē bon⁹ paterfamilias
adhibet reb⁹ suis. Quod si fecerit in nullo te
netur. ff. e. q sepe. §. si res.

Equiꝰ videre de 6ᵒ. s. ad q̄d tenetur
vēditor emptori τ ecōuerso. Circa
qđ sciēdū: q vēditor teneꝰ rē traderꝰ
ita q emptor habeat vacuā possessionem: hoc
est q emptor sit potior i possessione: ita q ab
ea nō possit aduocari. Nā siq̄s eā aduocauerit
pinde est ac si tradita nō fuisset: vt. ff. d ac. em.
τ ven. l. i. §. i. Hec aūt traditio facit ēptorem
dñm si vēditor erat dñs. Si vero nō erat dñs
obligaꝰ noīe euictōis dūmō preciū sit solutuʒ
vel eodē noīe satisfactū: vt ibidē. ff. de ac. em.
τ ven. l. exēpto. §. i. Si v̄o vēditor nolit rē tra
dere: teneꝰ ad interesse: vt ibidē. l. i. Sʒ nūq̄d
manu militari ab inuito vēditore res vendita
posit extorq̄ri: Rᵒ Hoc visū est dño mar. q
sic: p legē. ff. de rei vē. l. qui restituere. Sed fm
gof. ar. ↄ p legē. C. de ac. em. τ vē. emptor: Rᵒ
i. dʒ ei p̄us p̄ciū offerre q̄ʒ vēditor rē tradere.
Quinimo i vēditōne nō trāsfereꝰ dñium ēt re
tradita: nisi p̄ciū sit solutū vł alias satisfactū.
Sec⁹ ē de pmutatōe τ alijs ↄctib⁹. Hoc dico:
nisi vēditor fuerit secut⁹ fidē emptoris. insti. d
reꝝ diui. §. p traditōem. τ. §. vēdite. Si v̄o neu
ter fidē habeat de altero. p̄ciū τ res deponaꝰ
apud sequestꝝ. ff. de solu. l. si soluturus. Hec
Ber. extra de simo. intiū. Vñ ēptor agē nō po
test exēpto añq̄ʒ soluat vel offerat p̄ciū vēdito
ri vt i. §. vēdite. Notādū aūt: q siq̄s māda
uit trib⁹ de re sua vēdēda. τ vn⁹ eoꝝ emat vē
ditio nō valet τ reuocari p̄ōt: q2 videꝰ māda/
tū: vt alij vēdāt. ff. e. nō licet. Hec ber. i q̄ōib⁹
Itē si vēdo tibi alternati rē illā vel illā ha/
beo optōnē nō tu nisi sit aliter dictū. ff. e. si ita
distrahaꝰ. Hec azo. Itē si vēdidero tibi bi/
bliotecā. i. armariū libroꝝ: hac conditōne. s. si
poteris hēre locū in q̄ eā ponas: τ p te steterit
q̄min⁹ locū hēas: agere possū ↄ te ex vendito q̄
si cōpleta cōditōe: cū p te stet q̄min⁹ cōpleaꝰ
ff. e. l. cū ab eo. τ. l. labeo scribit si mihi. Itē
qñ cōtract⁹ sit sic. s. vt liceat emptori a ↄctu di
scedere si emptio displiceat: tunc vsq̄ʒ ad 40.
dies τ nō vltra emptor discedere p̄ōt. Nisi de/
cens sit: q qñcunq̄ʒ velit discedere possit. ff.
de edil. edi. q si nolit. τ ex de pigno. illo. i glo.
Itē siq̄s p̄diū emerit cui aqueductus debeꝰ
ius aq̄ sic ad ēptorē ptinet: ēt si nō sit dictū: si
cut τ ipe fistule p q̄s aq̄ ipa duciꝰ: lʒ sint extra
edes. Et h ē rōe accessionis. ff. e. si aqueduct⁹
Itē siquis predia vēdiderit hac ↄditōne. s.

vt emptor satisfaciat reipublice: si emptor nō satisfecerit nō iō cōtract⁹ cassat: sed venditor agere pōt ad interesse vt fiat qđ cōuenit. C. de rescin. ven. ea cōditione. Item si vinū qđ est ī dolio sit venditū: hoc videt̄ actū. s. vt expediat̄ doliū ɔpetenti tp̄e ꝓpter nouā vindemiā. Uñ vēditor illi⁹ nō ante habebit doliū expeditum q̄ꝫ emptor euacuet ipm nisi vindemia supueniat: vel nisi venditor sit vini mercator: qui cō sueuit emere ꝛ reuēdere vinū. ff. de peri. ꝛ cō mo. rei uē. l. i. §. vlti. Hec gof. Uñ si ēptor nolit accipe: pōt vēditor mēsurare ꝛ effūdere corā testib⁹ si vasa sint necessaria sibi fm hosti. ¶ Itē si res sit vēdita duobus potior ē secūdus si primo sibi tradat̄. Et idē est de donatione C. de rei ven. quotiēs. Nisi pm⁹ emptor emisset noīe eccl'ie. Hoc. n. ē spāle q̇ dñiū acq̄rit̄ sine traditōe: ar. ex̄ de cōsue. ex litteris. ꝛ expsse. C. de sac. san. ec. vt inter diuinū publicūq̧. Et etiā si secūd⁹ emerit noīe eccl'ie prefert̄ pmo. ff. de pcu. in cāe. Sꝫ vēditor tenet̄ crimie stellionat⁹: vt pꝫ ad. l. cornel. de falsis. l. i. ꝛ. ff. de cri. stel. l. ȝ. Itē licet res sit empta mea pecunia nō iō fit mea nisi emat̄ noīe meo. C. de rei ven. si ex ea. Fallit aūt h̄ ī re empta de pecunia eccl'ie: ar. ex̄ de pēcu. cle. c. z. ꝛ. c. penul. vel de pecunia milit). vl' pupilli: vel minoris: vel data cōiugi. C. de rei ven. si vt ꝓponis. ꝛ. C. arbi. tu. l. ȝ. ꝛ. ff. de dona. inter virū ꝛ vx. l. vxor. marito vel de pecunia vsuraria: ex̄ de vsu. cū tu. in. §. si. fm quosdā. De q̄ dic vt. ī. ti. de vsu. ar. de penis vsurarioꝝ. Insup nota: q̇ ǒ re vēdita euicta agit ēptor de euictōe. Hoc tñ fallit ī mult) casib⁹. s. si emptor sup re vendita impetit⁹ non nūciat venditori. Uel fideiussori si vēditor sit absens. Uel si emptor cōtumaciter abfuit tē pore sn̄ie. Uel si ꝓpter iniuriā suā ɔ̄ eū lata fuit sn̄ia: extra. e. c. vl. Uel si nō tēpestiue denūciet sed iā ꝓpe sn̄iam: vt. ff. de euic. si rē quā. §. vl. nisi sit in cōtractu remissa necessitas nūciādi. vt. ff. de euic. l. vl. Sūt etiā ꝛ alij ca⁹ in q̄bus emptor nō agit de euictōne. s. si cōpromisit ꝛ sn̄iam cōtrariā reportauit: vt. ff. de euic. si dictū. §. si in arbitrū cōpromisero. Itē si sua culpa possessionē amisit: vt ibidē. l. si rē quā. § si duple. Itē si habuerit rē p derelicta: vt ibidē. l. si secutū est. Itē si ancillā emptā pstitu at: vt ibidē. l. si mācipiū. Itē si emptor vsucepit rē emptā: vt ibidē. rem alienā. Iteꝫ si vēditore absente emptor cōdēnat⁹ non appellauit: vt ibidē. l. herenni⁹. Itē si rē alienā scienter emit nisi de euictōne spāliter sibi pro spexerit. C. de euic. si fūdū. Uel nisi aliqđ casu ale ɔtingat. C. cōia de l. l. fi. & ex̄ de re. ec. ñ alie. ad audiētiā. Itē si vēditor volūtate empto ris in loco vendito sepultus fuerit. ff. de euic. si p ip̄rudētiā. §. si quis locū. Itē si emptor vsucape potuit ꝛ nō vsucepit: vt in. l. p̄reall. si dictū. §. si cū possꝫ: ꝛ ex̄. e. c. si. in. glo. Ubi plura hñtur de hac materia. Itē vēditor tenet̄ emptori re vendita euicta ī simplū tm̄: ꝛ ad interesse ꝛ ī reb⁹ preciosis cuiusmōi sūt idumēta ornamēta preciosiora. Uel ē h̄ relinquēdū arbitrio iudic). s. q̄ sint res p̄ciose. Et tūc cogit̄ ī duplū pmittere: alit̄ ɔdēnabit̄ ī duplū. Sic intellige. ff. de euic. ꝛ duple sti. l. z. ꝛ. l. ēptori. Et ītelligit̄ duplū p̄cij ɔuēti. ff. e. l. cū fūd⁹. Stipulatio tñ pōt fieri ex ɔuētione in q̄t ūcūq̧ volūt ptes. C. de euic. l. si tibi liberā.

Equit̄ vidē de 7°. s. de impedimēto p̄stito ɔtractui p errorē: doliū: vel deceptionē. Circa qđ sciendū: q̇ venditio nō tenet si erret̄: primo in precio: vt si putē vēdē tibi. p. io. sol'. ꝛ tu putes emē p quinq̧. Secus ē si ecōuerso. ff. loca. si decē. Secūdo in cōtractu vt si putē vēdere ꝛ tu putes donari. ff. ǒ re. cre. ꝛ si cer. pe. l. ei⁹ q̄. Tertio ī corpore: vt si putē vēdere vnū fūdū ꝛ tu putes emere nō illū ꝫ aliū. ff. e. in vēditōibus. Sed si vendā tibi petrū cocū cū nō sit ꝛ is q̄ ē vocat̄ hugo. Si noīa fuoꝝ sint nota: tūc is debet̄ q̄ ē noīatus. Si vō sint ignota: tūc is videt̄ vēdit⁹ cui artificiū ē adiectū. ff. de reb⁹ dubijs: q̄ habebat. 4°. in materia: vt si vēdat̄ auricalcū p auro. ff. e. in vēditōib⁹: Pign⁹ nō tꝫ si quis obliget es pro auro. ff. de pigno. ꝛ hypo. l. i. 5° in substātiali q̄litate: vt si vendat̄ acetuꝫ p vino qđ ab initio fuit acetū. Secus est si ab initio fuit vinū ꝛ p⁹ ea coacuit: vt ibidē. Si etiā in pte erretur in q̄litate substātiali: nō tenꝫ p pte in q̄ errat̄. ff. e. l. q̄d tñ. Tñ error aut q̄litas accidētalis nō viciat ɔ̄ctū: vt si q̄s emit agrū sterilē quē credit esse vberē. z9. q. i. §. his ita rñdet̄. Hoc ē verꝫ fm Io. an. nisi ī trib⁹ casib⁹. Un⁹ ē si decept⁹ ē vltra dimidiū iusti precij. Secūd⁹ ē si ager pestiferas herbas haberet. C. de edelicijs actōibus. l. penul. Et terti⁹ si dolus cāꝫ ɔ̄ctui dedisset. ff. de dolo. l. elegant̄. 6° in sexu: vt cū puto vendere puellā: ꝛ tu putes emere pueꝝ. Sed si putes emere v̄ginē: ꝛ ē corrupta emptio tenꝫ ff. e. alioquin. §. q̇ si ego. Sꝫ vēditor sciens eē corruptā tenet̄ actōe ex empto ad resoluēdū cōtractū. ff. de ac. em. ꝛ ven. ex empto. § si quis v̄ginē. 7° in eēntia: vt si quis vendat domum q̄ ē cōbusta: ꝛ vterq̧ ignorat h̄. Si. n. res vendita credat̄ extare cū non extet nulla est. emptio. ff. e. domū. Sed si vēdat̄ domus p maiori pte cōbusta: tūc aut vterq̧. s. emptor ꝛ venditor ignorat domuꝫ esse cōbustam. Et sic non tenet ꝛ tenet̄ emptor venditori ad interesse.

Aut solus ẽptor sciuit. Et tũc vẽditio tȝ ⁊ tenet̃ soluẽ pciũ totũ. Aut vterqȝ sciuit eaȝ esse cõbustã: aut totã: aut p maiori pte. Et tũc nihil ẽ actũ: ⁊ dolus dolo cõpẽsat̃. ff. e. domum. Et qḋ dr̃ nihil actũ eẽ intelligit̃ q̃tũ ad pteȝ ɔbustã. Hoc accur. ⁊ hosti. 8° in psona. Un̄ si q̃s ẽ pact⁹ se vẽdituꝶ agrũ petro ⁊ postea venit ticius dicẽs se eẽ petrũ ⁊ emat agꝶ ab eo: ille nõ dr̃ vẽdidisse agrũ ticio sed petro. 26. q i. §. his ita rñdet̃. Itẽ cõtractuũ quidã sũt cõtract⁹ stricti iur̃ vt mutuũ ⁊ trãsactõ. Qui dã bone fidei. In primis si dolus det cãȝ ɔ̄ctui vel incidat in ɔ̄ctũ. tenet cõtract⁹ sed actio ex eo elidit̃ p exceptõem. ff. de ver. ob. l. siquis cũ aliter. §. i. In ɔ̄ctib⁹ aũt secũdis. s. bone fidei: aut dolus interuenit aut non. Si sic: aut ergo dat cãm cõtractui: aut incidit in cõtractũ. Si primo mõ: aut dolus est adhibit⁹ p ɔtrahẽtes aut p mediatorẽ. Si p cõtrahẽtes sic nõ tenet cõtract⁹: vt si dolo te induxi ad vẽdẽdã rem quã aliter ñ vẽdidisses. Uerbi gratia. Tu volens emere decretales meas queris a me si volo vẽdere eas: ⁊ rñdeo q̄ nõ: ⁊ tu dicis: si scires illud qḋ scio. s. aliã ɔpilationẽ eẽ vẽturã libenter vẽderes: ⁊ ideo vẽdo tibi: nõ tenet ɔ̄ctus. Si vero dolus sit adhibitus p mediatorem: sic tenet contractus: sed datur actio de dolo contra mediatorem. In subsidiuȝ tamẽ etiã emptor tenet̃ fm̃ Hosti. ff. de dolo. l. elegãter. §. i. Petitur autem salarium quod ei debetur dari iure licito. ff. de prosonetis. l. i. Si autem dolus incidit in contractum. Puta venditurus eram sed propter dolum tuum vendidi p minori: tenet cõtractus: sed agitur ad residuum complementum. ff. de ac. em. iulianus. §. si venditor. Si autem non interuenit dolus: aut ergo cõtrahẽns est deceptus in re ipsa sine alterius dolo. aut non. Si non: tenet cõtractus. Si sic. aut est decept⁹ in materia rei. Et sic non tenet: vt si vendatur aurum p auricalco. Aut ĩ quãtitate rei. Sic agit̃ ad supplemẽtum etiam si deceptus sit circa dimidiũ rei: nisi fuisset depositus terminus mensurandi rẽ illam: ⁊ ille qui accepisset de quantitate nõ renunciasset: vt si vendidi tibi quatuor modios farine: ⁊ dixi q̄ infra decem dies mensurares ⁊ mihi de quãtitate renunciares: si mihi nõ renunciaueris ⁊ minus habueris damnũ erit tuum. ff. e. qui fundum. Et si mensure denunciatio fraudulenter fuit dilata tenetur actione de dolo. Hec Ber. extra. e. cũ dilecti. Aut in precio. Et tunc fm̃ hosti. si in precio sit deceptus non ex proposito contrahẽntis: siquideȝ vltra dimidium iusti precij: agit deceptus vt cõtractus rescindatur vel iustũ preciũ suppleatur data optione decipiẽdi. C. de rescin. ven. l. z. Ad hoc tamen Ber. dicit q̄ electio est emptoris quãdo minus dimidio iusti precij emitur: extra. e. cum dilecti. ⁊ c. cũ causam. Ergo a contrario si vltra dimidiuȝ iusti precij vt sit emptor deceptus sic dabitur electio venditori. Sic intelligit azo. Emitur aũt fm̃ azo. res minus dimidio iusti precij si res valet decem sol. ⁊ venditur pro quinqȝ minus vno denario Et sic decipit̃ venditor. Si aũt valet decem ⁊ ematur pro. 15. ⁊ vno denario: deceptio est vltra dimidium iusti precij. Et sic decipitur emptor. Alij dicunt: q̄ tunc est deceptio vltra dimidium iusti precij quando res valens decem emitur pro. zi. sed prima sententia verior est fm̃ Hosti. ⁊ Ber. Si vero deceptio non excedat vltra dimidiũ iusti precij: ⁊ vterqȝ cõtrahentium est maior ⁊ priuatus: toleratur fm̃ leges: quia licet contrahẽntibus se inuicẽ decipere naturaliter idest bona fide. s. q̄ venditor credat vendere iusto precio. Idem si alter sciat: dummodo nihil dicat: q̄ alter moueatur ad emendum. fm̃ accur. ar. optimum. ff. de dolo malo: q̄ venditor. Minor vero ⁊ ecclesia restituerentur: si grauiter lederentur ⁊ similiter res publica. Hec Hosti. Quandoqȝ tamen contractus nõ tenet ⁊ tamẽ ex eo agit̃ vt siquis colludente meo procuratore emerit ab eo passum agetur ex empto: vel vt emptio maneat in totum: vel vt restituatur in totum Et similiter si quis minorem. 25. annis circũuenerit minori datur actio ex empto: vt emptio in totum remaneat vel in totum destruatur. ff. de ac. em. iulianus. §. si quis. Hec Ber. extra. e. cum dilecti. Nota tamẽ fm̃ Guil. q̄ siquis scienter emerit rem vltra dimidiũ iusti precij non succurritur ei. li. 6. ḋ re. iuris. scienti non infertur dolus ar. contra. q: ius non distinguit si sciuit vel ignorauit. Nota etiã: q̄ in contractu debet attendi tempus venditionis. Unde si silua que est vendita p. 60. libr̃. valeret tm̃ decẽ tpe venditõnis: ⁊ postea tẽpore litis cõtestate cõiter valeret 30. venditio reuocaretur. extra. e. cum dilecti. in glo. Sed quid si aliquis iurauerit contra venditionem non venire? Nunquid audiet̃ si deceptus vltra dimidium iusti precij velit agere? Rñdet Ber. extra. e. cũ. cãm. q̄ talis si sit maior non audietur: si vero minor audietur: quia per iuramentum non excluditur nisi beneficiuȝ qḋ habet ex etate ⁊ non ius cõe. Unde iure cõi potest agere vel ad supplendum precium: vel ad rescindendum contractum: sed restitutionem in integrum petere non potest ꝓpter iuramentum. Si autem iurasset nõ repetere

rem ex eo q esset deceptus vltra dimidium iusti pcii tunc nulla via andiretur. Hec Ber. Jo. aūt io. q. z. §. hoc ius. videt sentire q non licet cōtrahentibus se decipe: lz hoc lex cōce dere videatur. Pone q res empta minus di midio iusti pcii pereat apud emptorē. Nun qd venditor agere pōt ad supplementū iusti pcii reddendū. Rndet Ber. in qōibus: q po test: qr emptor tenebat vel rē restituere vl iu stum preciū supplere. Uñ cum non possit fa cere vnū tenet ad alterū. Sed quo iure agit ad supplendū iustū preciū vel rescindendū ɔtractum. Dicūt quidā q officio iudicis. C. de rescin. ven. l. z. Et fm hoc tm aget vsq a quattuor annis: z vsq ad illud tempus com petit restitutio i integruz. C. de resti. in inte. l. vlti. Alii dicūt q cōdictiōe ex. l. z. C. de resci. ven. Et fm hoc aget vsq ad. 30. an. qr cū oēs cōdictiōes sint psonales sunt ppetue. Inno. vero credit q agit ex cōtractu. s. ex vendito. Hoc etiā extra. e. cū causa in glo circa finem

Equit videre de octauo. s. de mēsu ris z ponderibus puta publica auc toritate vel consuetudine institutis. Et qui eas causa lucri mutauerit peniteat. 30 diebus in pane z aqua: extra. e. c. z. Et excōi cari pōt si pniam agere nolit. z4. q. 3. si quis ro mipetas. Ad pleniorē aūt noticiā huius ma terie distinguit hostieñ. q si falsis mensuris z ponderibus mensurat: z nō fuit dictū quib' mēsuris z pōderibus staret: z emptor sciens vel ignorās plus iusto recipit z dñium ē trāś latum: venditor repetit qō plus iusto dedit p cōdictiōem indebiti. ff. de dolo malo. l. ar bitrio iudicis. §. de eo q scieś. Si vero dñium nō sit translatum ē locus rei vendicationi et actioni furti z cōdictiōi furtiue. ff. de furtis. si quis vxori. §. si maiora. Et hoc vbi emptor sciēs plus iusto recipit. Si vero ignorās plus recipit nō facit furtum: cum dolo careat. Uñ tunc tenet cōdictione indebiti grā possessio nis z rei vendite z forte actione ex cōtractu. Exemplum huius ē qñ venditor dicit. Ego trado tibi. Si tñ apparēt q plus iusto tradi dissem dñium trāsferre volo. Si autē quan tum debuit indistincte tenet venditor actiōe ex empto. ff. de dolo malo. l. vt s. Et sic patet quō vnus agit ɔtra alium qñ nō est dictum q stet ponderibus illis. Si. n. hoc dictum sit z vterq illa sciebat esse falsa neuter agit. Si vero vterq ignorabat dicunt quidā q dece ptus agere potest z male. ff. de heredi. vl acc. ven. q si in venditiōe. Si vero deceptus hoc sciebat z alter ignorabat nō agit: qr a se deci pit. ff. de rei. ven. l. is qui se. Sed si deceptus ignorabat z alter sciebat: tunc agere potest: qr sciens pdicere debuit q erant falsa. ff. d he redi. vel acc. ven. hoc autē. Et sic in hoc casu pōt intelligi q debet agere pniam. 30. dierum vt dictum est. s. Hi aūt qui falsas mensuras tenent vocant in legibus dardanary a quo dam dicto dardano: q maximā dabat opam vt ānona carior fieret emendo oñem quam inuenire poterat vt postea solus. venderet sic vellet. Et tales fm leges penis variis puniū tur. Aliqñ. n. eis negociatio interdicit. Aliqñ relegant z habiliores ad opus publicū dant Sed z dñs adrianus tenētes eas lege corne lia de falsis dixit teneri si fuerāt eis vsi. Si vo non sūt inuenti eas habere pñt relegari vl ali ter extraordīarie puniri. ff. de penis. l. i dardana rios. Quō aūt teneant cōmodantes falsa pō dera dicet infra titulo de cōmodato.

Equit videre de nono. s. de casibus in qbus quis cogit vēdere rem suā.

Circa qō sciendū q nemo regularit ab initio inuitus distrahere vel emere cogit C. e. inuitū. z. l. dudum. Si quis tñ rem expo nat venalem z preciuz quo vult vendere sit iniustū cogi pōt p iudicē vt temperet illō: ex tra. e. c. i. z. ff. de offi. pfec. vr. l. i. §. cura carnis.

Nota tñ q quis cogitur vēdere rem suā i pluribus casibus. Primo qñ quis habet ser uū cōem cuz aliis. Tunc. n. pōt manumittere seruū aliis sociis inuitis: ita tñ q det serui pci um. Et ita cogunt ei vendere ptem quam ha bēt in seruo. C. de cōi seruo. manu. l. i. 2° quā do quis habet sepulchrū z non habet iter ad ipm. Tunc. n. pretor coget vicinū sibi redde re iter in loco opportuno vbi nō patiat detri mētum. ff. de reli. si qs sepulchr. 3° qñ quis habet prediū cōe cum fratre: si frater vendi derit alteri ptem suam: ille pōt agere cōi iure diuidendo cōtra emptorē: ita q extimabitur totus fundus: z dabit ille pcium emptori p sua parte: vel ptem suam vendet. Et h si pre cium non possit cōmode diuidi: als vterq obtinebit suam ptem. C. cōi. di. l. i. 4° quādo qs domū habet ruinosā quā qr paup est refi cere non potest. Et ideo vt a dāno vicinorū caueat eam vendere alteri qui eā reficiat co getur aut de publico ei soluet. ff. ad se. cō. sil. l. lege cornelia. §. i. z. l. i. leges. 5° qñ quis ha bet seruū ɔtrahentē cum ancilla alterius dñi qui est in alia puincia tūc cogitur vnus dñs alteri vendere seruū. fm Jo. i. q. i. eos. 6° qñ quis habet rem cōem cum alio: vendere pōt eam restituendo ptem preciū illi cum quo ha bet eam cōem p vita. C. cōi. diui. ad officium 7° quando quis habet plus iuris in re. C. de dona. sancimus. §. ne alias. vbi dicitur q qui habet maiorem sūmam in re donata potest

et precium offerre aliis z rem donatam pos sidere.

Equitur videre de decimo. s de nego ciatiõibus z mercatiõibus que cõsi stũt in emẽdo z vendẽdo. Circa qd plura querunt. s. Utrum sit licitum negociari vel mercari. Rndeo. Ad maiorem huius. q. euidentiam distinguendũ sm alex. an. 3. t. z. c. de iudicialibus. circa. 19. actionẽ. ar. i. c. q ali quid dicit illicitũ multipliciter. Uno modo illud qd est de se malum ex ipsa inordinatio ne actus vt ẽ vsura z fornicatio. Et sic nõ est illicita negociatio pprie sumpta. Et sm hoc dicit Aug. li. qõnum noui z vete. te. Fornica ri hõibus semp non licet: negociari vero ali quãdo licet aliqñ non. Alio modo dicit illi citum qd est ex aliqua circũstantia malũ: pu ta ex circũstantia cause: psone: modi: tpis: loci cõmercii. Et oĩbus his modis negociatio po test fieri licite z illicite. Ex circũstantia enim psone est illicita negociatio cũ clericus nego ciat. Uñ Aug. in e li. Añq ecclesiasticus qs sit licet ei negociari. Facto aũt iam non licet sc3 si retinere velit puilegium clericale. Fit ãt qs ecclasticus. i. psona ecclastica p primam tonsurã. Ex circumstantia cause est illicita ne gociatio etiam laico cũ pter cupiditatẽ: vel aliũ malum finem negociat. Et sm hoc Cas siodorus dicit sup illud ps. non cognoui lra turam. vbi alia lra dicit negociatiõem: q ne gociatores illi exterminant qui p inordinatã ambitiõem pecunia polluũtur. Ex circũstan tia modi est illicita negociatio qñ exercetur cũ mẽdaciis z piuriis. Et sm hoc dicit Chry sosti. sup Math. zi. c. q mercator pyciatur d ecclesia. Loqtur. n. de illo qui cũ mendaciis z piuriis negociatur. Uñ statim subdit. Mer cator sine mẽdaciis z piurio esse nõ potest. i. vix potest. Ex circũstantia tpis est illicita ne gociatio: cũ fit diebus festiuis orõni z vaca tioni diuine deputatis. Ex circũstãtia loci est illicita: cu3 fit in loco diuino cultui deputato Unde domin⁹ Math. zi. eiecit emp. z ven. d tẽplo. Quod exponitur diligẽter. i6. q. 7. Ex circumstantia cõmercii est illicita: cum res ca rius venduntur transeũtibus q3 manẽtibus. Un de dicit consiliũ alba. Presbyteri plebes suas moneant: vt hospitales sint z non carius vendant transeũtibus q3 in mercatu vẽdere possent extra. de emp. z ven. placuit. Licita ãt negociatio est cũ exercetur a psona congrua vt laica. Et cã necessaria vel pia: vt. s. possit familie sue in necessariis puidere vel opera misericordie exercere. Et modo debito. s. si ne piurio z mendacio. Et tempe competenti vt in die non festo. Et in loco concesso z tali exercitio apto. Et iusta extimatiõe rei z com mercii put cõiter venditur in illo loco ĩ quo negociari cõtingit. Et sm hoc dicit canõn ex epla Clemẽtis q negocia mundana z opera seclaria sibi inuicem exhibeant vacantes lai ci. Sic ergo dicendum est q negociatio siue mercatio si fit pmissis circumstãtijs vestita ẽ licita z etiã a iure naturali approbata. Cum eni sit vnus pnceps omniũ: vt sacra scriptu ra z sancti testant: qd etiã non latuit gẽtiles vt dicit phs. iz. met. Unus ergo est princeps: cstat q oẽs hoĩes sm rectũ dictamẽ nature debent sibi inuicẽ in suis necessitatib⁹ subue nire inquãtum viuũt sub vno principe. Ille aũt pnceps est deus. Nũc aũt ita ẽ q alique ptes mundi abũdant in aliqbus vtilitatibus ad vsum humanũ in qbus alique tre defici unt. Et ideo rectũ iudiciũ rõis naturalis dic tat q terra illa q abundat in vna re humão vsui apta subueniat de illa alii terre q deficit in ipsa. Sed qz sm phum. 5. ethi. difficile erat portare rem p re quotiẽscunq3 homies indi gent maxime pter longa spacia terrar z pe ricula viarũ: ideo inuẽta ẽ cõis mensura ve naliũ z hec est nũmisma. Utr mercationes possint simul eẽ iuste z lucratiue. Rndeo. Ut dictum ẽ. s. rectũ iudiciũ rõnis naturalis dic tat q terra illa q abũdat re: humão vsui apta de illa subueniat alii terre que deficit in ipsa Constat autẽ q in terra q abundat in blado minus reputari debet bladũ q3 in tra que de ficit in blado: z siliter dico de vino z aliis re bus vite necessariis. Cum g terra q deficit ĩ blado z abundat in vino recipit sextariũ bla di z ministrat doliũ vini in illa terra: z illi tre que deficit in vino z abũdat in blado fit mer catio sm rectum rõnis iudiciũ: z tũc dat vn⁹ quantũ recipit alius: z sic est mercatio iusta: z tñ est etiã lucratiua. Dimidi⁹ eni modi⁹ bla di valet hic. 5. lib. z in illa terra vbi deficit bla dum valet. 8. lib. z doliũ vini valet in illa tra 5. lib. z hic. 8. lib. Si ergo ego accipio. 5. li. qd est hic pciũ dimidij modii bladi: z do alicui d terra illa p dolio vini z facio illud huc defer ri: z vendo p octo libris qtum hic valet: re manebũt forte mihi de lucro deductis expẽ sis vecture. 50. solidi: z sic vendo doliũ vini qtum valet in illa terra: z vendo etiam hoc ipm qtum hic valet: feci mercaturã iustam z nihilomin⁹ lucratiuã. Sed forte dicet ali quis q tunc nõ posset esse iusta mercatio q homo mercatur cũ suo vicino in eadem vil la. Rndeo q vnus indiget blado. z supabun dat in vino z alius ecõuerso. Et tunc si ven dat mensurã vini z de pecunia inde recepta emat mensuram bladi lucratur: qz pro re

supabundante τ non necessaria ipse acquirit rem necessariam sibi: τ hoc est lucrum: licz ille res ex pte sua sint equiualentes. Et similiter dicendū est de illo qui deficit in vino τ sup abundat in blado: q̄ pdicto modo faciendo lucratur: τ sic vnus vicinus cum alio iuste lu crat̄ mercando. Preterea forte ille q vinum emit defert illud ad terrā que in blado defi cit τ lucrabit̄ vterq̄ ille d blado quod emit magis q̄ fuisset lucratus de vino quod ven didit: q̄ forte cōmodius ire pōt ad terram deficientem in blado q̄ ad terram deficien tem in vino: et forte melius scit vendere bladum q̄ vinum: alius aūt econuerso: τ sic vterq̄ est lucratus ppter contractū licitū cū vicino suo. Possent etiam poni aliqui alii modi mercationū lucratiuaꝝ seruata eq̄tate iuris naturalis de q̄bus dicet̄ infra ti. d vsur ar.6. Hec ricar. quolz. 2. q. 23. c. ar. 1. Breuiter aūt fm sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 2. circa cōmutatio nem negociatiuā sunt duo attendēda ad h̄ q̄ sit iusta. Unū est q̄ talis cōmutatio sit vti lis reipublice: puta quia vtile est reipublice habē aliquos pseruatores rerū venaliū vbi pmpte possint īueniri ab indigētib᷒ eas emē volētib᷒. Utile etiā est reipu. hr̄e aliq̄s deferē tes ad patriā aliquam illa necessaria q̄bus n̄ abundat illa patria. Et ex hoc habet̄ q̄ ille qui talia cōseruat τ ad patriā aliq̄ in talibus deficiētē apportat actu vtili reipublice. fuit. Secūdum est q̄ quilz seruiens reipu. de ho nesto τ vtili ope: pcium suo labori sollicitu dini: industrie τ piculis correspōdens digne τ iuste potest accipe. Et ex his patet quō sūt vitupabiles mercatores illi qui res venales nec transferūt: nec cōseruāt: nec sua industria meliorant: nec certificat̄. aliquis ali᷒ simplex de valore rei emende: sed modo emūt vt sta tim vendant: sine oibus cōditionibus istis tales a repu. eēnt exterminandi vel exulandi: q̄ faciūt quodlibet venale vel visuale carius ementi τ vilius vendēti q̄ esse deberet. Hec scotus ibidem. Si quis aūt forte velit incul pare negociatores ppter mendacia τ piuria que dicunt̄ ibi: rn̄det Aug. sup illud ps. quo niā nō cognoui lr̄atu. τc̄. loquēs in psona ne gociatoris sic. Ego mētior nō negociū. Pos sem eni dicere sine mēdacio tanto emi: tanto vendam: si placet eme. Omnes artifices men tiunt̄ sutores agricole τ alii. Si ergo ppter mendacia sutoꝝ vel agricolaꝝ nō est ī culpa ars sutoria vel agricultura: ḡ negociatio cul pari non debet ppter negociatoꝝ mendacia. Si quis etiam culpare velit negociatores p pter cupiditatez acquirendi: quia negociato res optant tempus caꝝ vt ānonam quā serua

uerunt carius vendere possint: respōdet aug. ibidem. Hoc non faciūt boni negociatores: si cut nec boni agricole. Hec enī sunt peccata hominū non rerū nec negociatio facit me ma lum: sed iniquitas mea τ mendaciū meum.

Utrum aliquis possit vendere licite rem plus q̄ valet: vel minus emere q̄ valet. R̄. q̄ non si faciat hoc fraudem adhibendo. Si vero non adhibeat fraudem tunc distinguo: quia de emptione τ venditiōe ptingit loqui dupliciter. Uno modo fm se. Et fm hoc em ptio τ venditio vident̄ introducta esse p cō muni vtilitate vtriusq̄: dum. s. vnus indiget re alterius τ ecōuerso: vt patet p ph̄m. 1. poli. Quod aūt pro cōi vtilitate est inductū non debet magis esse in grauamen vnius q̄ alte rius: τ ideo debet fm equitatem iusticie con tractus inter eos interuenire. Quantitas aūt rerum que veniunt in hominis vsum mēsu ratur fm preciū datum: ad quod inuētum ē nūmisma scdm ph̄m. 5. ethi. Et ideo si pcium quantitatem valoris rei vel ecōuerso res ex cedat precium tollet̄ equalitas iusticie Et idō carius vendere aut vilius emere rem q̄ va let est scdm se iniustum τ illicitum. Alio mō possumus loqui de emptione τ venditione scdm q̄ p accidens cedit in vtilitatem vnius τ detrimētum alterius: vt cum aliquis mul tum indiget re aliqua τ alius leditur si careat illa. Et tunc iustum preciū erit si attendatur non tm̄ ad rem que vendit̄: sed eciam ad dā num quod venditor inde patitur. Et sic licz aliquid vendere plus q̄ valet fm se: licet nō vēdatur plus q̄ valet habenti. Si vo aliquis iuuetur multū ex re alterius quam emit: ille vero qui vēdit non dānificet̄ carendo. nō de cet euz supuendere: q̄ vtilitas que accrescit non est ex vēdente: sed ex emētis conditōe. Nullus aūt vendere debet qd̄ non est suū. Licet eni vendere possit damnū qd̄ inde pa titur: ille tm̄ qui ex re alteri᷒ accepta multum iuuatur spōte potest vendēti aliquid supero gare: qd̄ ad eius ptinet honestatē. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 77. ar. 1. c. Et Scotus. 4. dis. 15. q. 2. ar. 2. Nota etiā q̄ io. q. 2. h ius. dicit glo. q̄ si ī venditiōe offeratur plus q̄ res valeat: etiā re cipe non debet nisi iustum preciū: q̄ iustus ptractus non debet facere dolū: extra de do na. p tuas. Utrū liceat alicui negociando carius aliquid vendere q̄ emit. R̄ndeo. Ne gociari est cōmutatiōibus rerū insistere. Cō mutatio vero rerum est duplex: vt dicit ph̄s 1. poli. Una est que ptinet ad hyconomicos vel politicos habentes curam d rebus neces sariis ad vitam domui vel ciuitati vel etiam puincie. Et hec est laudabilis: quia deseruit

naturali necessitati. Alia est que fit ppt lucrũ querendum. Et hec vitupabilis: qr quãtum est de se seruit cupiditati lucri. Lucrũ tñ qd est talis negociationis finis ordinari potest ad aliquem finez necessariũ vel etiã honestũ. Et sic negociatio licita videret: vt cum quis lucrũ moderatũ quod negociando querit or dinat ad sue domus sustentatiõem: vel etiaz pauperũ subuentiõem: vel etiam cũ qs inten dit negociationi ppter publicã vtilitatẽ: ne.s. necessaria ad vitã patrie desint: ⁊ lucrũ cõsti tuit nõ quasi finem sed quasi laboris stipen dium. Si quis etiã aliquid p se emat ⁊ post ea ppter aliquã cãm illud vendat licite põt illud carius vẽdere: vel qr illud meliorauit aut quia preciũ rei est mutatũ ẽm diuersita tem loci vel tpis: vel ppter periculum cui se exponit ⁊ laborẽ quem habet: vt in transferẽ do rem de loco ad locum. Sed obycit quia Chryso. sup Math. zi.c. dicit. Quicũqz rem comparat vt integrã ⁊ imutatam vendendo lucretur ille est mercator qui de templo dei eycitur. Ergo ⁊c. Rndet Alex. an. 3. t. z. c. d le gibus. circa. 19. actionẽ. ar. i. c. z^m. q facienda ẽ vis in hoc q dicit rem integrã ⁊ imutatam: ⁊ in hoc q dicit. vt lucret. Loquit enim de il lo negociatore q in negociando intendit lu crum tanqz finem vltimũ: ⁊ cupit sine labore ⁊ sollicitudine ex auaricia diuitias congrega re. Unde pdictum verbũ non habet locum in eo qui negociat ppter ppriam necessitatẽ vel reipublice vtilitatem: vel pximi pietatẽ. nec etiã in eo qui vendit rem unmutatã quã tum ad substantiã: mutatam tñ quantũ ad locum: qr talis rõne laboris ⁊ periculi licite potest querere mercedẽ. Nec etiã in eo qui in emendo ↄsiderat empte rei periculũ in ser uando: qr potest deteriorari vel cremari vel furto pdi. Talis enĩ põt mercedẽ querere ra tione incertitudinis euẽtus futuri ⁊ suspitio nis periculi. Unde in emendo nõ est certus vt integrã ⁊ imutatam vendendo lucret.

Obycit iterũ quia sup illud ps. qm nõ co gnoui lrãturã. ⁊c. dicit Cassiodorus: q ne gociatio est comparare vilius ⁊ distrahere ca rius: qd xpus reprobauit dum hoc faciẽtes de tẽmplo eiecit. Sentẽtia eius ẽ ibi. Rñdet ad hec Alex. an. vbi. s. q intelligit de his di uitibus cupidis qui sibi totum forũ rerũ ve nalium accipiũt: vt postea ad libitum suũ ca rius aliis vendant qz in foro venderent: ⁊ h faciũt de frumento ⁊ aliis rebus humane v te necessariis. Tales enĩ sunt deo abbomina biles ⁊ exemplo xpi essent ab ecclia eyciẽdi Predictis omnibus cõsonat. Tho. vbi. s. Ad hoc nota ẽm Ray. q illi qui tempe mes sium bladum: vel tempe vindemie vinum emũt vilius vt vẽdant carius cõmittũt pec catum: ⁊ turpe lucrũ. Et hoc intelligit vt ipe postea dicit de illis qui faciũt hec: nulla pen sata necessitate vel vtilitate sed ex sola cupi ditate. Grauius aũt peccãt hoc faciẽdo cleri ci qz laici: ar. 14. q. 4. quicunqz tempe. Et bñ consonat supradictis Inno. ⁊ Hosti. extra. ne cle. vel mo. c. i. Et addit Ray. neutros. s. nec clericos nec laicos dico teneri ad restitu tionẽ certe psone: sed debet tale lucrum in vsus paupez erogari. Et idem sentit. Gof. ti. de vsuris. Hoc aũt intelligit Rod. de consi lio non de necessitate.

Equit videre de vndecimo. s. de q busdam casibus dubitabilib9 circa emptionẽ ⁊ venditiõem. s. vtrũ liceat alicui emere ad vitam suaz vel hereditarie. i. p se ⁊ heredibus suis certã quãtitatem pecu nie ãnuatim sibi reddendã. Rñdeo. Quidã dicunt q talis cõtractus est illicitus: qr pecu nia est ad hoc inuenta vt sit mediũ ⁊ preciuz ⁊ mensura in emptione ⁊ venditiõe: non aũt ad hoc ut emat ⁊ vendat. Et ideo in tali em ptione ẽ vsus pecunie ad illud ad quod non est instituta. Sed si quis vtit aliqua re ad il lud ad quod nõ est instituta: abutitur ea. Er go in tali emptiõe est abusus: ⁊ sic ex sua for ma est ↄtractus illicitus: siue fiat hereditarie siue ad vitam: pcipue cũ talis cõtractus non videat posse reduci nisi ad ↄtractum mutui recipiẽdi nomine emptiõis. In ↄtractu autẽ mutui accipe vltra sortẽ est vsura. Unde in euãgelio. Mutuũ date nihil inde sperantes Luce. 6. Que etiã auctoritas recitat extra d vsur. cõsuluit. Alii vero dicũt q non est ibi ↄtractus mutui sed emptiõis ⁊ venditiõis: neqz est ibi cõtractus illicitus ex sua forma: qr ibi non emit pecunia sed ius pcipiendi ta lem quãtitatem pecunie ãnuatim sup bonis ipsius vẽdentis. Tale aũt ius non ẽ pecunia sed cum iure isto quod vendi potest transit pecunia: q non potest emi neqz vendi. Sicut videmus q ius patronatus directe non põt emi neqz vendi: ⁊ tñ transit in fundo predii vel ville que emit: licet alia de causa nõ pos sit vendi ius patronatus: qr scz est annexum spũali: ⁊ alia de causa pecunia vt patet ex p dictis. Unde homo põt licite p cẽtum libris emere vnũ predium ⁊ ipm posset dare alicui hereditarie: vel ad vitã suam sub tali pacto: scz q ipse ⁊ heredes sui obligarent in perpe tuũ vel ad vitam eius ad reddendũ ei vl he redibus eius certã pecunie sũmam ãnuatim mediante emptione ⁊ venditiõe pdii ipsius. Ergo cum in conspectu dei non differat hoc

facere mediate vel imediate videtur q licite possit quis emere ius percipiendi quolibet anno siue hereditarie siue ad vitam p certa quatitate pecunie. Cotractus ergo talis no est illicitus ex sua forma. Non est tn cotractus talis ita honestus et ita deces sicut e otractus pdialis: eo q no clare videtur qd est qd emitur in h contractu sicut in otractu pdiali. Quia etia in fructibus pdior impedimenta multa possunt accidere: et oportet multa sollicitudine et laborem apponere: ideo in otractu pdiali potest equalitas clarius apparere q in otractu in quo emit ius pcipiedi quolz ano siue hereditarie siue ad vita certa pecuie suma. Potest etia ille otract9 male fieri ex pte emetis vel ex pte vedentis: puta quando non seruat equalitas iuris naturalis int emetem et vendente. De quo vide infra ti. d vsu. ar.5.q.6.et.7. Si dicat q intentio recipiedi vltra sortez facit vsura: extra. de vsu. osuluit. sed in otractib9 pdictis emens intendit recipere vltra sortem: ergo ibi est vsura. Rndeo q pma ppositio e vera in otractibus mutui In supradictis aut otractibus non e mutuu sed emptio et venditio. Hec Ricb. quolz.z.q.23.ar.4. Sed dubitatur sup pdictis. Dictu eni est: q qn in emptione e notabilis excess9 precii sup rem emptam vl rei empte sup preciu: ita q clarum est ibi emente vel vendcte notabiliter ledi p comparatioem ad rem emptam: otractus e illicitus. Sed qn emit hereditarie vel prediu vl ius pcipiendi certa quatitatem pecunie quolibet ano e notabilis excessus rei empte sup preciu: qr valor fructuu quos pcipit emens et eius successores incompabilit excedit pciu ab ipso emete datu. Ergo talis otractus e illicitus. Rndeo. Jus naturale dictat q ho id qd emit magis diligat sibi q filio: et magis filio q nepoti: et magis nepoti q pnepoti. Unde nullu ius naturale nec etiam positiuu dictat: q emes istam rem hereditarie tm pro ea teneatur dare quantu pbabile est q ipse et eius successores debeat inde pcipere: qr sicut illud quod emit hereditarie no posset bn cadere sub extimatione Sed osiderando qtum ipse emens diligere deberet rem qua ipe emit p se et heredibus suis vsq ad aliquem gradu determinatum: et simul etia pensando qtum precium quod emens dat esse potest vtile vendenti et heredibus suis vsqz ad aliquem gradu determinatum debet emens pportionare preciu rei empte. Et sic contractus est licitus: quia res emitur qtum valet: vel saltem non apparet ibi aliquis notabilis excessus. Hec Richar. vbi supra ar.7. Sed pone q mulier vigiti quinq annorum redditus ad vitam emat pro precio tali q infra octo annos recipiat sortem. Nunquid talis contractus est licit9. Rndeo q non. Talis enim mulier licet mori posset infra octo annos: tame claruz est et probabilius q viuere debeat in duplo: qr h frequetius accidit. Quod aut mulier.25.an. sana infra octo annos moriatur raro accidit Et sic est clarum in tali contractu: q emens probabiliter habet notabiliter ptem meliore Et ideo saluo meliori iudicio credo: q talis cotractus est illicitus: nisi mulier illa esset in firmitatibus grauata: vel tot periculis exposita q non clare videretur quod horum esset probabilius. s. an ipsam viuere p tm tempus q vendens notabiliter lederetur fm exigentiam rei vendite: aut eam mori infra octo annos. Vel nisi aliquod pbabile periculu eet de impedimento solutiois rei empte. Tantu enim periculu posset ee de impedimento superueniente rei empte: q dubitatio possidendi rem emptam pacifice otractum ad equalitatem posset reducere. Hec Richar. quolz.z. q.23.ar.7. Utru possint emi redditus pcipiendi vel ius pcipiendi redditus: puta molendini vl pedagy p minori precio: qr statim. s. soluitur: q daretur si solutio singulis annis expectaret. Rndeo q sic: dumodo det pciu iustum. s. vt tm detur quatum res valet tempore otractus. Jn iusta. n. extimatioe no attenditur tepus sequens sed tpus presens. s. quo fit contractus. Unde res que vendit no debet extimari qtum est valitura toto tempe cotractus. Et ideo emens licite plus recipit tempe sequeti q dederit: qr totum illud qd pcipit est de sorte ex quo vedit et iuste emit. Sed otra. Sicut se habet emptor ad venditorem ita ecouerso venditor ad emptorem. Sed venditor si plus accipiat rone dilatiois solutionis est vsurarius. Ergo similiter emptor si minus det pter anticipatioem solutionis erit vsurarius. Sed sic est hic: qr minus datur eo q pcium anticipat. Ad hoc dicedu q illud de anticipatioe tepõris habet locum qn res que venditur statim non traditur: sed pcium statim datur et res expectat. Sed in pposito res que vendit. s. ius pcipiendi stati tradit: lz vsus siue fructus vl redditus expectetur: vel successiue pcipiatur. Preterea no debet precium iudicari minus quod e iustu et pporcionatu rei vendite respectu tempis quo res venditur: lz sit forte minus respectu tempis futuri. Licet aut pdicti duo casus qr vnus est ex pte ementis: et alter ex pte vedentis videantur differre penes anticipatioem et dilationem tempis: pnt tn ambo reduci ad

dilatióem: qꝛ in vtroq3 est aliquid expectan dum: licet in vno casu res ⁊ in altero preciū. Hec Alex lomb. in quadā qōne de vsuris in suis quolʒ. Quid si communitas aliquos redditus suos vēdiderit alicui vsq3 ad certū tēpus p precio certo ⁊ minori q̄3 si ɔmunitas solutióem faciendā certis termis expectassʒ. Rn̄deo. Idem ē dicendum qð in pn̄ti casu. Talis.n.contractus non peccat nec ex pte rei vēdite: qꝛ est vēdibilis: nec ex pte p̄cii quia supponit ꝙ sit iustum: nec etiam ex hoc ꝙ ali quid pcipit vltra preciuʒ: qꝛ totum illud qð inde pcipit emens est de sorte eius.s. emētis. Hec Alex.lomb. vbi supra. Sed esto ꝙ p̄dicta ɔmunitas infra aliud tēpus recuperare voluerit ⁊ recuperauerit inuito emptore red ditus illos: ita tn̄ ꝙ emptor ille habeat ānua tim p redditibus illis certā pecunie quātita tem.s.octo libras: ⁊ nihilomin⁹ ipsa cōmuni tas qn̄ vellet illū emptorē ad pristinū statuʒ s.pcipiendi redditus illos reducere posset et ip̄e emptor tandem in hec oīa cōsenserit. Rn̄deo. Ille ɔtractus videt̄ esse licitus: qꝛ vide tur ibi esse pmutatio iusta: dūmō seruet̄ ibi equitas iuris naturalis. Permutat̄.n.ibi ius pcipiēdi reddit⁹ illos ī ius pcipiēdi reddit⁹.s. octo lib.ānuati. Hui⁹ snīe fuit Alex.lōb vbi supra. Esto ꝙ aliqs habeat centum lib.in banco alicuius recipiēdas vsq3 ad quattuor menses: nunqd liceret alicui emere illas cen tū pro.80.ita ꝙ licite posset recipe centum p 80. Ad hoc dicūt multi ꝙ sic: qꝛ non emitur pecunia sed ius. Ius aūt centū librarum minus valet q̄3 centum libre. Tutius ē enim pigno ri incūbere q̄3 in psonā agere: ⁊ similit̄ reʒ ha bere q̄3 ius p re.insti.ð obli.que ex delic.na. §.furti. Et ideo minori p̄cio potest emi. Alij dicūt qbus assentiebat alexan. lombar.vbi supra. ppositū casū esse dubium. Et hoc idō qꝛ emens plus ⁊ minus dat fm ꝙ plus ⁊ mi nus solutióem expectat: ita ꝙ lucrū ibi pue nire videt̄ ppter dilationem tempis: ⁊ mino ritas precii propter anticipatióem solutiōis. Lucrū aūt qð prouenit rōne tempis non est licitū: extra de vsu.in ciuitate.⁊.c.nauiganti. Cauēdus est ergo cōtractus ille ex eo maxi me qꝛ videt̄ fieri in fraudem vsurarū: ⁊ vide tur eē indirectū mutuū: vt quasi qs mutuet in p̄senti.8. scʒ p.20.postea recipiendis vltra sortem. Ad rōnem de iure dicendū ꝙ si pecu nia vel res alia recipienda in piculo eēt ī ma nu alicuius a quo sine sumptu ⁊ labore recu pari non posset tūc minus dare ⁊ recipe plus liceret: quia res q̄ est in periculo ceteris pari bus minus valet q̄3 q̄ est extra periculum. Secus est autē in proposito: quia pecunia in banco non est probabilr in piculo al's hoīes merces vendētes non eēnt contēti expectare ibi siēdas sibi solutiones. Qui vellet tenere opīonem primam diceret ꝙ illud qð dr̄ de vsurī.c.in ciuitate.⁊.c.nauiganti.non obstat: qꝛ ibi non ius sed res ipsa vendit̄ que statim traditur ⁊ preciū differtur. Hic aūt precium statim tradit̄ ⁊ ius recupandi ip̄am rem ⁊ nō res datur: ⁊ stat pecunia ip̄a piculo emptoris iuris. Esto. Aliquis sal detulit ianuā ⁊ vē didit pro certo p̄cio recipiēdo.s.tūc qn̄ alii vē diderunt etiam sal eideʒ coītati. Modo ille nolēs tamdiu expectare solutionē vult ven dere ius quod hʒ sup coītatē. Nunquid lice bit emēti ius illud minus pro illo dare vt.20 lib.⁊ in posterū plus recipe.25. Rn̄deo. Cas⁹ iste non videtur differre a precedēti. Et idō idē videtur hic ⁊ ibi. Utrum vēditio red datur iniusta ⁊ illicita propter defectum rei vēdite. R° ꝙ sic. Si.n.vēditor defectum rei vēdite cognoscat: cōmittit fraudē in venditi one vn̄ peccat: ⁊ vlterius tenet̄ restituere. Et hoc dico siue defectus sit fm rei speciem: vt cum aliquid alterius rei est admixtuʒ: vt aq̄ vino. Uel fm quātitatem que fm mensuraʒ cognoscitur. Uel fm qualitatem: vt si aīmal aliquod infirmū vendatur quasi sanum. Si vero ignorat nō peccat. Tenetur tn̄ cum ad noticiā eius peruenerit damnū emptori recom pensare. Et idem intelligendū est de empto re. Contingit eni quandoq3 ꝙ venditor cre dit rem suam esse minus speciosam quo ad spēm: vt si vendat aurū loco auricalci emp tor hoc sciens iniuste emit: ⁊ ad restitutióem tenetur. Et similiter est de defectu quantita tis ⁊ qualitatis. Hec Tho.2ª 2ᵉ.q.77.ar.2.c.

Utrum venditor teneatur emptori dicere vitiū rei vēdite. Rn̄deo ꝙ sic: si est occultuʒ: aliter erit illicita ⁊ dolosa venditio: quia dat emptori damnū ⁊ periculi occasionē. Unde tenetur ad damnū recompensandū. Si vero sit manifestum: vt si equus ē monoculus: vl̄ si vsus est re lʒ non cōpetat venditori potest tn̄ aliis cōuenire. Aut si ppter huiusmodi vi tium subtrahat partem quātam debet de pre cio: non tenetur manifestare vitiū rei: qꝛ for te ppter huiusmodi vitium emptor vellet plus subtrahi de precio q̄3 subtrahendū essʒ. Unde venditor licite potest indēnitati sue consulere rei vitium reticendo. Hec Tho. vbi supra.ar.3.c. Quid si res vendatur ali cui seruituti: grauamini: vl̄ conditioni sub iecta. Nunquid hoc venditor emptori dice re tenetur. Rn̄deo. Si hoc sciebat ⁊ dolose celauit ēptori tenebit̄ actiōe ex empto ad int̄ esse si ip̄e igrabat: vt.ff.ð ac.em.l.i.§. vēditor

Secus si sciebat. Si vero venditor hoc ig̃ra bat nihilominus tenebitur emptori non ad interesse sed tantū quāto minoris .i. ad resti tutionē illius partis precij quā non dedisset si hoc scivisset. C. de ac. em. l. i. et l. z. Quid si venditor dicat quod nullam servitutē debebat et si aliqua appareret teneri nolebat? Rn̄deo Si sciebat servitutē debere pactū non proderit ei quin teneatur ad interesse. Si vero igno rabat proderit ei pactum. ff. de ac. em. l. i. §. i.

Quid si equum vendens in spatula pati entem: in qua tamen non apparebat pati nisi post fatigationem: interrogatus ab emptore an eēt morbosus respondet insidiose: vēdo tibi equū recalcitrantē sine habentē spatule vitiū? Rndeo. Licet ille expresserit vitiū: quia tn̄ nō expssit hoc vere: emptor credidit ipm non habere spatule vitiū: sed quia insidiose di xit talia emptor potest agere actiōe redibito ria. ff. e. de contrahen. emp. l. ea que. §. fi. Hec Guil. durl. Item vēditor cuiuslibet aīalis prestare debet animal sanū potēs comedere et bibere vt oportet. sine vēdat pprium sine alienū. C. de ac. em. emptor. et. ff. de ac. em. l. ex empto. §. i. Item si quis vendat vas vi tiosū scienter tenet ad interesse intra rem et ext rem. ff. loca. l. sed addes. §. i. Nota tamē quod aut vēditor nullo mō tradit rem venditam et tunc tenet ad interesse intra rem. Aut tra dit eam sed vitiosam puta vendidit pecus morbosum: et si sciēter tenetur ad interesse i tra rem et extra rem. Si vero ignorant tūc tene tur emptori quāto minoris erat empturus. ff. de ac. em. iulianus. §. i. Quid si vēditor sciat rem quā vēdit in proximo eē futuram minoris valoris q̄ pro ea recipiat pro eo quod ipse scit negociatores in pximo supuēturos qui de illa re abunde deferent secū: quod tn̄ ab emptoribus ignorat. Respōdet Hostien. quod venditor qui vēdit rem sm quod preciū inue nit non videt facere ɔtra iusticiam si quod fu turū est non exponat. Si tamē exponeret, vel de pcio subtraheret: abūdantioris virtutis esset: licet ad hoc ex debito iusticie teneri mi nime videatur. Quid si qs vendat aurum vel argentū alchimice factū p vero auro vel argēto? Rndet Tho. za zc. q. 77. ar. z. c. im quod si non habeat verā spēm auri vel argēti ē ven ditio fraudulenta et iniusta: psertim cum sint alique vtilitates auri et argenti veri sm ope rationem naturalē eorum q̄ non cōueniunt alchimico auro: sicut quod habet proprietatē le tificandi et sanat quasdam infirmitates. Se pius etiam potest poni in opatione et diutius manet i sua puritate. Si aūt fieret alchimice verum aurū non eēt illicitū illud pro vero vendere: quia nihil prohibet artem aliqbus causis naturalibus vti ad producendū natu rales effectus et veros vt dicit Aug. z. de tri. loquēs q̄ his que fiūt demōis arte. Quid faciet cōfessor de mercatoribus et pelliparijs et huiusmodi qui nec emere sciunt: nec vēde re sine mēdacijs et quādoq3 piurijs. Respon det Ray. et Hosti. quod quotiēs quis scienter et causa decipiēdi proximū piurat vel mentitur peccat mortaliter: et tenetur ad restitutionem inq̄tum decipit proximū eidē decepto vel he redi eius faciēdam si potest. Si autē non pōt procedat vt dicetur infra de vsurarijs. Si āt ignorāter dicat falsum credēs dicere verum vel etiā sciēter: sed intēdat p illud mendaciū sibi prodesse: vt se sic seruet indēnē et proxi mo non obesse: quia non decepit eum vnam rē pro alia vēdēdo: nec in rei valore: quia non vēdit ei vltra debitum valorē: tale mēdaci um sm Ray. pōt dici forte veniale. Sic pōt intelligi. zz. q. z. primū. Scdm Hosti. aūt ex q̄ assidue et consuetudinarie mētitur mortale videtur: sicut ebrietas si sit assidua ē morta lis. di. z5. §. alias. Si vero piurat peccat mor talit vel venialiter sm distinctionem positam de piurio. s. Debet etiam iste talis pter resti tutiōem induci ad largas elemosynas faciē das p aīabus illor de quor rebus ignorant aliq̄ habuerit. Ad hoc nota quod in venditio nibus illud qd cōmendādi cā dicit p nō dic to habet. ff. de dolo. qd vēditor. Aut eni cō mendans sistit in genere dicēs: ille ē bonus ser uus: vel hec ē bona domus. Et tunc nō obli gat nisi scienter ɔmendet rem vitiosā: quia tūc de dolo tenet vt ibidem dicit. Aut descēdit ad spālia. Et tunc tenet ex eo qd ɔmendan do plus vēdidit: vt si dicat seruū eē bonum artificem vel lrātum: hoc pstare debet nisi qd ɔmēdatur in euidenti sit: vt si dicat ancillam eē speciosā et domū bn̄ edificatā. ff. e. de con trahen. em. l. ea q̄ cōmēdādi. et ix. q. z. c. z. et z9. q. i. §. his ita. Quid de illis qui faciunt vel vēdunt gladios quarellos et hmōi qbus hoīes occidunt. Quid de illis etiā qui faciunt et vendūt venenū vel toxicū. Quid etiā de illis qui faciūt vel vendūt sotulares pictos: et aurifrigiū et similia que nō deferunt ad nccita tem vel ad vsū: sed ad vanā gloriā et abusū? Rn̄det Ray. quod in talibus ē intentio regren da. Si. n. aliqs faciat huiusmodi vel vendat vel tribu at alicui quē credat talibus abusurū: talis in quam intentio est peccatum mortale grauissi mū: et qui sic facit est coopator oīum scelerū inde puenientiū: Et ideo est p oībus puniē dus. z. q. i. notū in sūma. Si vero credebat il lū talibus ad aliqd licitū vsurū: vel nihil sup

hoc cogitabat vel ignorabat q talia facere vl vendere eet illicitum:tunc distinguo: qr talia aut ad aliquē vsū licituȝ esse pñt vtilia: vt arma in bellis iustis:aurifrigiū in ornamē tis ecclesiasticis:z venena quedaȝ in quibus dam medicinis. Et tunc non peccat. Aut ta lia ad nihil valent nisi ad peccandū:ut qdam venena mortifera:z supflue z sumptuose su ture camisiarꝫ quas precipue faciunt hispani. Et tunc peccat qui talia facit:tenet:vēdit vl alias alienat.ar.de libello famoso quē nō de bet aliquis ostēdere sed destruere: als gńr peccat.5.q.i.p totum.Et est optima lex.ad h ff.de contrahen.em. q sepe.§. veneni mali:vbi ponitur pdicta distinctio de veneno. Et de tali illud potest intelligi q g occasionē dāni dat damnuȝ dedisse videt: extra de iniuri.si culpa. Quid de factoribus taxillorꝫ scacorꝫ z alearū.Rńdet Rod.q non videt esse tutū de huiusmōi artificijs viuere: qr eorꝫ vsus ē vt frequēti⁹ ad malū: licet aliquādo sit ad recreatiōem z remediuȝ tristicie z cogitatio nū noxiarū. De talibus g ḟm intentiōē ē iu dicandū. Quid de illis qui faciūt serta de floribus maxime in festis. Rńdet.Rod.q ñ credit eos esse excusabiles propter periculū quod ex hoc potest de facili cōtingere:qr sūt īcitatiua luxurie z signa lasciuie:lȝ talia quā doq valeant ad cōfortatiōem nature. Viola tur etiā obseruantia diei festi. De hoc supra li.i.ti.zz.

Sequitur videre de iz⁰.s.de monopo lijs. Circa qd nota q hec sūt phibi ta.Est autē monopoliū corpus siue societas monopolarꝫ:vel est etiā opus vl pa ctū inter se:vel etiā cū ciuitate monopolarū. Est autē hec monopola vel monopolus po pulus is q impetrat q soli sibi liceat in ciuita te aliqua spālia vēdere vel emere vel facere Et monopole dicūtur q impetrāt q ipis sol liceat huiusmodi facere:vel etiā in vēdēdis rebus certis certū preciū statuere ɔtra qd ne mini liceat vēdere.Et qdem si scribat p du plex.l.dicit a monos qd est vnus z polla qd est venditio: eo q vni vel illis q sūt de vna societate tm̄ liceat illa vēdere.Vel si scribat p vnū.l.dicit a polis qd est ciuitas:eo q i ci uitate sit tm̄ vnus vel societas vna ex pacto hoc faciēs.Pacta aūt talia siue cōmertia sūt prohibita. Nec valet pragmatica sanctio su per h impetrata. Si quis aūt h exercuerit p petuo exilio damnatur bonis proprijs spoli atur. Primates vero professionū vna libra auri pena afficiūtur. Princeps aūt ire si dissi mulauerit penā.40.librarꝫ patit.C.de mono polijs.l.vnica.

De pmutatione titulus.9⁹.

Einde ɔsideran/

dū est de pmutatione q est vicina siue sitis emptiōi:vt.C.e.l.pmuta tionē.Circa quod videndū est pmo qd est p mutatio.Secūdo qualit contrahit z d natu ra eius z cōueniētia z differētia cū vēditiōe. Tertio que res pmutari possint z que pro q bus.Quarto cū quibus psonis pōt eccl'ia p mutare.Quinto de arte campsoria. Circa pmum sciendū:q pmutatio est vni⁹ rei pro altera vicaria pstatio.C.e.de.re.pmu.l.palle.i fi. Et est pmutatio cōtractus īnoīat⁹:qr mul tū est incertus:eo q large ɔprehēdit omneȝ contractum ex quo aliqd dat uel accipitur. Nam venditio z locatio possunt dici pmu tatio.Contractus etiā innoīatus:puta do vt des pōt dici pmutatio.Et sic adaptari potest cōtractibus nōīatis z innoīatis. Et ideo ha bet nomē generale non spāle: ppter qd meri to cōtractus innoīatus censet.

Circa zᵐ sciendū q ppie pmutatio ɔtrahitur tunc qñ conuenit inter ali quos vt species certa detur p specie certa:vt iste equus p isto boue.Si vero det res incerta p incerta: vt bos in genere p bo ue in genere:nō erit ppie pmutatio:lȝ ali⁹ cōtractus innoīatus:puta do vt des.ff.de p scrip.ver.nālis filius.§.i.z.z.Est g natura per mutatiōis:vt rerū interuētu contrahat nō so lo pacto:qr ex sola conuentione pmutatiōis nulla re hinc inde secuta neutri competit ali qua actio:vt. C.e.ex placito. Sūt vero si miles pmutatio z venditio:qr ex vtraq psta tur causa vsucapiendi z emptio z redibitio. Itē sicut actio descendēs ex venditione est bone fidei:vt insti.de act.§.actionū aūt qdam bone fidei sūt.ita z actio descendēs a pmuta tione. Sunt aūt dissimiles:qr venditio sine scriptis pficitur solo consensu:pmutatio vo non pficit nisi re ab altera parte secuta. Vñ ei qui rem suam tradidit datur actio.s.ex pa cto cōtra eum qui rem suā non tradidit:vt i d.l.ex placito.Itē in venditiōe vnus ē ēptor alter venditor:in pmutatione aūt vterq est pmutator.Item pmutatio habet locū ī spū alibus:non aūt emptio.Ratio huius est ḟm Ber.ex.e.ad questiōes.qr nulla est emptio sine precio quod in quātitate z pecunia nūe rata consistit qd non ē in pmutatiōe: ſȝ vterq ē quasi emptor z venditor.Item i vēditiōe emptor cogitur facere preciū accipiētis:z vē ditor non tenet facere rem ementis: qr suffi cit q venditor de euictiōe se obliget: sed in

pmutatione vterq3 cogit rem a se datã face re accipiẽtis:ar.ff.e.l.i.circa pñ. Sed sup h distinguit:q2 si quis rem non suã sed alienã pmutauit:pmutatio tenet donec euincit. Et ideo potest agi condictiõe ob cãm datorum ad repetendũ quod datũ est quasi nihil ab altera pte sit datũ:vt.ff e.l.i.in fi.

Sequit de tertio.s. que res pmutari possunt:τ q̃ p quibus. Circa quod sciendũ q pmutatione specialiter sũpta put est vnius rei p alia vicaria pstatio pmutari possunt tempalia cũ tempalibus non aũt spũalia cũ tempalibus. Vñ nec decima cũ pecũia.ex.e.c.vlti. Per qd p3 q laicus nõ potest eximere se a prestatione decime l3 det partẽ fundi. Spũalia aũt cũ spũalib9 eiusde3 generis pmutari pñt. Et sic ecctia cum ecctia dignitas cũ dignitate. canonia cum canonia. bñficium cũ bñficio. τ decime cum decimis. Non autem beneficium cũ iure patronatus quod ẽ spũale alterius generis pmutari põt. Et ratione possessionũ vnius ecclesie si ppõderẽt possessionibus alterius ecctie pecunia põt refundi:dũmodo cõtractus adinuicẽ minime misceantur:ita q separatim fiat cõtractus ecclesiarum a cõtractu possessionũ. Vel secũdũ Inno. hoc vult dicere q caueãt pmutatores ne occasione spũaliũ iuriũ d quibus pl9 habet vna ecclesia q̃3 alia pecunia tribuatur:ex.e.ad qões.16.q.si.nemini.nõ obstante q aliquis expectet pximo vacaturã. li.6.e.licet. Hoc intellige quãdo fit auctoritate superioris:vt ibidẽ.ex.de censi.prohibemus. Als nõ licet.ex.e.quesitum.τ de preben.maiorib9 Et si qui hanc permutationẽ auctoritate propria fecerit sunt eis priuandi.ex.e.cũ olim.nisi simplicitati venia detur.ex.e.cũ vniuersor. Unde si obijciatur q pmutatio nõ ẽ ɔtract9 gratuitus.ff.e.l.i.ergo nõ põt interuẽire in spiritualibus que sũt gratis cõferenda.i.q.i.gratia si non gratis.τ similia.dicẽdũ q hoc totũ soluit auctoritas supioris ex cuius arbitrio omnia pendẽt:vt.16.q.si.nemini.τ ex.de cẽsi. prohibemus. Notat aũt Rod.q huiusmodi pmutatio ecclesiarũ p ecclesijs nõ habet locum inter personas que non habent nisi vsufructum ecclesiarũ:τ hoc tantũ ad vitam suam:sed inter psonas ecclesiasticas quib9 proprietas taliũ ecclesiarũ in ppetuũ est cõcessa vt.c.palle.ad qões τc. Notãdũ etiã q beneficiũ potest intelligi pmutari dupliciter.s.aut tanq̃3 pprietas. Sic pmutari põt cum beneficio:vt cũ duo epi litigant sup aliqua ecclesia quã vn9 dicit esse debere sibi subiectã τ alter negat qui possidet eam:pmutatio fieri potest q vnus habeat vnã ecclesiã τ alter aliam.

Aut tanq̃3 beneficiũ: ut cũ quis ad prelationẽ recipit:vel ad aliqd beneficiũ intitulat. Sic non potest bñficium cũ beneficio pmutari sine auctoritate supioris:vt dictum est.s. S3 nunquid sufficit auctoritas supioris vbi nõ ad eum sed ad capitulũ ptinet collatio τ institutio prebendarũ. Rñdeo q nõ ar.extra. de offi.archi.ad hec nos dñs.§.fi. τ de offi.dele. sup eo.ad fi. Nunquid sufficit in eodẽ casu capituli auctoritas. Et videt q non:q2 non cõceditur ei q dispensare possit cõtra consiliũ sed tm̃ epo:extra de pben.vacãte fm Hosti. Ubi vero collatio ptinet ad epm τ capitulũ fiet libera resignatio in manibus vtriusq3. Et si sint in diuersis diocesibus illa beneficia: qlibet resignabit in manu sui epi: vel alicui alteri cõmittet qd melius videt. Ad h extra. de sen.ex.cum illorũ. Si vero ad canonicos ptineat electio τ ad epm ɔfirmatio: necesse erit q interueniat cõsensus illoꝝ qui habent eligere:ar.extra de offi.archi.ad hec in fi.fm. Io.an. Si vero eps pmutet cũ capitulo facere debet hoc auctoritate archiepi: extra d re. ec.nõ alie.c.i. Si vero pmutet cũ alijs sufficit cõsensus capituli fm Hosti. Mancipia aũt ecclesiarũ cum mancipijs priuatoꝝ pmutari non possunt nisi ad libertatẽ.i.ad hoc vt liberi fiãt:extra.e.mancipia. Quod est veru3 fm Hosti. nisi vbi expediret ecctie cui donari possunt.12.q.2.ecclesiasticis vtilitatib9.multo fortius pmutari. Hoc eni fm Laur. phibitum fuit:q2 ad laicoꝝ suggestionem sepe inutilia mancipia pmutabant p vtilibus. Sed cessante cã cessabit cõstitutio di.61.§.his omibus.τ extra.e.mãcipia in glo. Vñ fm Inno. fugitiui pmutari possunt τ distrahi: extra.e. de rerũ p.iniustum. Quod est verũ ex quo redierũt patefacto vitio emptori fm Ber. Secus est si sint in fuga. C.ad.l.flaui.de pla.i fuga. Et qd dicit seruũ ecclesie posse pmutari ad libertatem:intelligas si duo alij dent sibi als non.12.q.2.eps q mãcipiũ.

Sequit de quarto.s.cũ quibus personis potest ecctia pmutare. Circa qd sciẽdum q pmutare potest vna ecclesia cum alia:indemnitate seruata vtriusq3.10.q.2.hoc ius. τ etiam cũ principe dũmõ recipiat rem equiualentẽ interueniẽte pragmatica sanctione. Hoc fm Hosti.verũ est si princeps egeat tali pmutatiõe:l3 aliter intelligat ab ill extra.e.c.i. Nam si tm̃ ecclesie vtilitas attẽdãtur vt videtur velle Ber.nullũ erit pñcipis priuilegium fm Hosti. Est aũt pragmatica sãctio illud qd princeps de consilio pcerũ statuit τ sanxit.C.de diuer.rescrip.l.vlti. S3 cũ priuatis ecclesia pmutat ita demũ si ipi ecctie

expediat: vt extra de re.eccle.non alie.vt sup
i fi.Et si pmutatio icosulte facta sit successor
potest reuocare: extra.e.c.z.

Equit de quito.s.de arte campsoria in qua comutat pecunia p pecunia. Et querit vtruz sit licita. Respodet fm alex.lombardu in quolz.q. de vsuris: q sic. Cuius signu est q ecclesia danat z pseqtur vsurarios: non aute campsores: sed poti9 eis fauet: vt patet in ecclesia romana. Ad cuius euidentia sciendum q oportuit ee campsores: tu pter diuersitate numismatum in diuersis regioibus sicut in eade diuersificantur. tum p vtilitate legatoz diuersas regioes circueuntium. tum p comutatione reru necessariaru vite hominu. Reru enim comutatio est necessaria q non pot fieri comode sine numismate: qz res comode ferri no possent ad loca remota p comutatione facieda: z io necessariu fuit numisma. Necessaria igit fuit ars campsoria. No aute habet locu in tali comutatione ro mutui: qz non sperat ibi lucru pter temporis dilatioem. Nec iteru redditur sors campsori eade spe vel nuero: qz dat moneta vnius generis z recipit moneta alterius generis. Non est etia ibi proprie emptio vel venditio: sed pot simpliciter dici pmutatio. Ulterius est attendendu q valor numismatis siue monete pot pensari duplicit. Uno modo fm natura rei vel ponderis vel materie. Alio modo fm taxatioem legis positiue. Et ex hoc accidit q aliquod genus monete in aliquo loco non tm valet fm materia sua qtum valet in alio loco scdm lege positiuaz Et ideo qn campsor aliquod genus monete accipit non scdm extimatione legis positiue sed ponderis vel materie: z aliud genus monete dat scdm extimatione legis positiue fit ibi recompesatio z equalitas inter datu z acceptu: oparado illud qd valet moneta data scdm lege positiua ad illud quod valet moneta recepta scdm pondus suu z materia. Et seruatur ibi iusticia similis illi q est in emptione z venditione. qz fit ibi recompesatio fm amplioze vtilitate dati apud recipiete a campsore q recepti ab eo. Et ideo no pot dici q sit simile de ista pmutatioe z mutuo: qz non requirit q cotractus talis sit gratuitus sicut mutuu. Propter qd hic sperari pot lucrum z non ibi: z potest lucrum transire in dnium pmutantis z non in dnium mutuantis. Hec alex.lombardus vbi.s.

De mutuo titulus decimus.

Ostea osideran|du est de cotractu mutui. Et circa hoc videndum e pmo vn dicatur. 2° in quibus rebus cosistit siue otrabitur. 3° qualiter otrabit. Circa primu sciedum q mutuu dicitur quasi de meo factum tuum. Et dicut aliqui q est nomen copositu ex corrupto z integro: quia quod fuit meum mutuando facio tuu.ff.si cer.pe.l.z.§.appellata. Alij vero dicut q non est nomen copositu sed simplex deriuatum a muto mutas: quia ab vno mutatur in aliuz. Et quod dicit mutuum quasi de meo factu tuum est etymologia non compositio. Et a muto dicitur mutuo mutuas mutuare: qd est neutru: z mutuor mutuaris mutuari quod est depones. Et significantur duo qz mutuare est mutuu dare: mutuari vero est mutuu accipere. Unde versus. Mutuo tradendo sed mutuor accipiendo. Ita dicit Papias.

Equitur videre de scdo.s.in qbus cotrabitur mutuum. Circa qd sciendu q cotrabitur tm in his z de his reb9 q consistunt tm in numero pondere z mensura.i.in his.rebus q dantur ad numeru vt quelibet moneta que pprie dicitur pecunia numerata. z q dantur ad pondus vt es aurum z huiusmodi. z que ad mensura vt granu vinum oleum.insti.qbus mo.re.contra.obli.circa pn. Sed nuquid est mutuu si decem brachia de panno scanforti vel alio dantur vt totidem in termino certo reddatur. Uidetur.n. q sic.quia talia videtur consistere in mesura Respondit Rod.q est verius ibi cotractus pmutatiois q mutui. z nome mensure restrigitur hic ad modios z lagenas z alia vasa qbus mensurari solent grana z liquida. Pot tn huiusmodi cotractus in fraude fieri vsurarum. Quid si dem libru ad podus: vel oues ad numerum recepturus librum tanti ponderis vel oues tanti numeri. Rndeo. Non erit mutuu.quia in mutuo debet attendi natura vel aptitudo z consuetudo rerum vt dentur ad pondus vel numeru.ff.de cotrahen.emp. z ven l.i. Ut frumenti naturalis aptitudo et consuetudo est vt ad mensuraz detur. z eris vt ad pondus: z monete vt ad numerum. Librozu vero equozu ouiu z similiu non e naturalis aptitudo z consuetudo vt detur tali modo sed fm extimatioem valoris eoru: qa cu res mutuata no eadem sed similis debeat reddi no posset in hi9 rebus similitudo oimoda reperiri ita q super omnes omino similis redderetur. Hec azo.

Equitur videre de tertio. Circa qd

sciendū ꝙ cōtrahitur mutuū tali modo.s.ut dans mutuū dare intelligatur intentiōe recipiendi in termino nō eandē rem sed similem ⁊ tantundē in eodē genere: ⁊ eiusdē vtilitatis ⁊ precij ⁊ eodē modo: vt si dedit pecuniā nō eandē sed similē: si granū non idē sed simile. Si enim idē numero recipi deberet non mutuū sed cōmodatum vel depositū eēt.ff.de ꝯtrahen.emp.l.z. Res etiā eiusdem generis debet reddi: q2 si redderetur alteri⁹ generis vt ꝓ vino granū nō esset mutuū: sed cōtractus innoīatus.s.do ut des.ff.si cer.pe.l.i. Nec sic debitor liberaretur si fieret creditore inuito: vt ibidē si cer.pe.l.z. Nisi in casibus quos regre infra.ti.de solutiōibus ar.5. circa pn. Sed quid si argentū ad podus recipiatur et pecunia ad numerū reddatur. Scdm azo. videtur ꝙ liceat.vt.ff.de au.⁊ ar.lega.l.i.§.vlti. Et hoc si sit pecunia argentea nō cōtaminata ere. Tunc enī idem genus redditur ⁊ tantundē. Non accipitur.n.genus hic sicut accipit porphiri⁹: sed ponit̄ spāliter pro qbusdā rebus que sunt in numero pondere ⁊ mēsura nō pro alijs. Hec azo. Item in mutuo debet considerari non tm̄ natura sed etiam act⁹ Si enī pecuniam dedero non in quātitate s3 in sacculo vt mihi tm̄ pecunie sacculum reddas: non erit mutuū: q2 licet quod est datum habeat naturā mutui: non tñ sic est datu3 ut mutuum. Debuit enī in quantitate dari. Debet ergo inspici natura ⁊ actus cū his q̄ data sunt quorū si quod defuerit mutuū nō erit. Unde si queratur an sic fiat mutuū cū do tibi panē vel vinū vt mihi reddas eque bonū aliū: dicendū est ꝙ nō: sed cōtractus inoiat⁹ vt do vt des. Hec azo. Itē ꝯtrahitur mutuū dupl'r. Uno mō sola rei mutuate traditione dū.s. creditor rē debitori tradit eā sibi mutuans ponderans: vel mensurans. Unde tunc dicitur obligatio cōtrahi.insti.quibus mo. re contra.obli.in.pn°. Et dicitur tale mutuum naturale quando.s.res traditur non secuta stipulatione que est de iure ciuili. vt.ff.si.cer. pe.certi.conditio.§.numeraui.in fi. Et ideo ñ datur certi conditio de mutuo nisi in tantum quantum est datum: non vltra. Si enim tibi dem vt mihi reddas non contrahitur ipso iure obligatio: vt.ff.de pac.in.l.si tibi decem in pn. Non.n.obligatio re contrahi pōt nisi in quantum datu3 est. Sic ergo debitor reddere tenet̄ tantum illd̄ quod recipit ex mutuo nec liberatur intentione. C.si.cer.pe.cu3 te eo ꝙ a multis.nec alio casu fortuito: vt.C.si certum pe.l.incendium. insti.qui.mo.re. contra obliga.§.item. Secus est si data sit pecunia in sacculo cōsignato.vt.ff.si cer.pe.ꝙ si ab initio

Alio modo contrahitur obligatio mutui nō tantum rei traditione sed etiam stipulatione vt si parum ante vel parum post pecunie numeratiōnē creditor stipuletur illam pecunia3 sibi reddi. Alias stipulatio non valeret.ff.de ver.ob.l.i. Et tūc mutuum dicitur naturale ꝓpter numerationem in qua opatur natura: ⁊ propter stipulationē que est de iure ciuili. insti.de act.§.de pecunia aūt. Etsi stipuletur sibi plus reddi q̄3 tradidit: contra naturā mutui faceret ⁊ cōtra equitatē iuris natural': vt patet ex iam dictis. Et patebit plenius ex his q̄ dicētur in ti.se.de vsuris. Ex p̄dictis patet natura ꝯtus mutui. Ad qō etiā valēt ea q̄ dicūtur ti.se.ar.3.in fi solutiōis q̄stiōis p̄me de dr̄ia inter mutuū ⁊ ꝯmodatū: ⁊ ea q̄ dicūtur in.4.ar.ca.io.d̄ dr̄ia int̄ mutuū ⁊ locatū. Cui aūt actio ex mutuo det̄ ⁊ ꝯ quē ⁊ q̄lis actio ē: ad p̄ns iurispitis relinquat̄ grā breuitatis: p̄cipue cū tal' ꝯsideratio sit forma iudicialis nō pnialis.

De vsura titulus.ii⁹.

Einde ꝯsideran

dū est de vsura q̄ cōmittit̄ i ꝯtu mutui. Et p̄ qd sit vsura ⁊ vn̄ dicatur. z° qt ⁊ q̄ sint spēs ⁊ modi eius. 3° vtrum vsurā accipe corpalē sit peccatū. 4° vtrū liceat i aliquo casu recipe aliqd vltra sortem. 5° de qbusdā casib⁹ dubitabilib⁹ vtrū ibi sit vsura. 6° de penis vsurariorū qbus s̄m ius positiuū puniunt̄ ⁊ ad restitutiōem cōpellunt̄. 7° de restitutiōe vsurarum. 8° de forma istrumēti obligatiōis vsurarij vel etiā raptoris ad restituēdū male ablata. Circa p̄mū sciēdū ꝙ diuersi diuersimode describūt vsurā. Sed Hosti.i sūma sua videt̄ describere ipam ꝯpleti⁹ dicēs: ꝙ vsura ē quodcunqȝ solutiōi rei mutuate accedit: ipsius rei vsus grā pactiōe iposita: vel hac intētiōe habita in ꝯtū vł exactiōe habita p⁹ ꝯtum. Quod cūqȝ iō dr̄: q2 qcqd sit illud ⁊ qōcūqȝ nomē ei imponat̄ siue illd̄ ꝯsistat i dādo siue faciēdo vsura ē exquo vltra sortē exigit̄: vt.14.q 3.vsura.⁊.c.pleriqȝ. Rei mutuate iō dr̄: quia vsura h3 locū in ꝯtu mutui s̄m gof.⁊ ray.et quasi oēs. Et adde s̄m Hosti.regularit̄: q2 i qbusdam casib⁹ ⁊ in ꝯtibus bone fidei vel legatis ⁊ fidecōmissis ex mora vel quasi mora auctoritate legis vsure dantur: licet ibi nullū mutuū sit contractū. Uerbi grā vt referā vnū ex multis. Si quis legauit mihi rē aliquā vt ea vendita vterer pecunia: ⁊ heres in tradendo mihi eam adhibuit morā: mihi tenetur ad vsuram. Sed si mihi legauit eā ut

vterer ipsa: non capiaȝ vsurã sine verecũdia vt.ff.e.in fideicõmissi.§.vlti.ĩ fine. Hec tamẽ ẽm ius canonicum ꝛ diuinũ non ꝓcedũt: vt etiã dicunt.gof.ꝛ hosti.nisi vsura ꝑ interesse petatur. Quod ergo scribit ray. vsuram non omitti nisi tũ in his rebus in quibus cõsistit mutuum: intelligit hosti.quo ad contractuȝ quia in alio contractu nõ dicitur regulariter vsura committi: vt dictum est.ȝ aliud est q̃n tum ad vsus naturam si quid tibi mutuem ꝛ tu pro hoc mutuo mihi ꝑmittas vestẽ: vel equum: vel ꝑdium: uel aliquid aliud qđ non consistat in pondere numero uel mensura: vt i4. q.3.plerics. ꝛ.c.vsura. Ipsius rei vsꝰ gratia dicitur ideo: quia si non gratia vsus.i.con sumptionis sed loco pene apponeretur sine fraude: secus esset: ut patet ex̃.de arbi.dilecti. ꝛ.iz.q.z.fraternitas. Est autem differentia ĩt vsuram ꝛ penam: quia vsura dat rõne certi spacii temporis: vt mensis aut anni: vt.C.e.in auc̃.ad hec.ꝛ etiã datur vt sors nõ soluatur sed potius sortis solutio differatur: ex̃.e.con suluit. Pena ꝟo datur non ẽm spatiũ alicuiꝰ temporis: sed ẽm ꝙ partes inter se conueni unt: extra.de penis. constitutus.datur etiam quia non fit quod cõuenitur: vel quia nõ sol uitur quod debetur: ex̃.de arbi.dilecti. Pactione interposita idõ additur: qꝛ si nullo pac to ab initio ĩteruenient: nec habita ex post fcõ exactiõe: debitor aliquid gratis offerret: sine aliquo peccato recipi posset: dũmõ ab ĩi tio ĩtẽtione mala caruisset. Nullã.n.maculã oblatio suscipienti ingerit: que non exigẽtis pactione ꝓcessit.i.q.z.sicut epm ĩ fi. Utꝝ aũt is qui sola spe cõmittit vsurã teneaẽ ad resti tuẽdũ ea q̃ vltra sortẽ accepit.ĵ. diceẽ de re stitutiõe vsuraꝝ.qcqd de eo q sola ꝛc̃. Diciẽ aũt vsura ab vsu rei.qꝛ daẽ ob vsum rei.i.pe cunie. Unde dicitur vsura: quasi vsus rei. vel vsura.i.vsus eris.i.pecunie. vel quasi ex eris vsu ꝓcedens. Et hec expositio in idem redit cũ priori. Noĩe aũt pecunie continetur qcqd homines hñt ĩ bonis.i.q.3.totum.

Equiẽ vidẽ de zº.ꝑ quot ꝛ que sint spẽs siue modi vsure. Circa qđ sciẽ dũ: ꝙ sunt due. Una ẽ spũalis ꝛ eq̃ de qua Math.z5. None oportebat te pecu niã dare numularijs ꝛ ego veniens cũ vsuri exegissem eã: Et sumiẽ hic vsura metapho rice ꝑ superexcrescẽtia bonoꝝ spũaliũ: quam exigit deꝰ a nobis volẽs ꝙ proficiamꝰ semꝑ in bonis ab eo acceptis.qđ ẽ vtilitas nostra non sua. Unde hanc debemꝰ exercere di.46. sicut non suo. Et Aug. Miser homo cur fe neraris homini. Fenerare deo: ꝛ centuplum accipies: ꝛ vitã eternã possideb. Et ꝓuer.i9. Feneraẽ deo q miscreẽ paupi. Alia vsura ẽ corporalis: ꝛ iniqua: de qua agitur hic. Et h̃ diciẽ ĩprobũ fenus. Qui hanc secũdam exer cet: ipso iure ẽ infamis etiã ẽm leges.3.q.7.§. tria. Secũdũ ꝟo canones in vtraqȝ peccatuȝ mortale cõmittiẽ ꝛ infamia irrogaẽ.6.q.i.infa mes. Item vsuraꝝ alia ẽ vsura directe alia indirecte. Directe dupl̃r.sine pacto: ꝛ cũ pac to. Sine pacto dupl̃r. Uno mõ cũ insinuati one: vt cũ dicit vsurarius.nõ facio pactũ sed mihi dabis ad libitũ tuum. Qui nisi lucrum inde speraret: pecuniã nõ mutuaret. Alio mõ q̃n simpl̃r mutuaẽ nihil dicẽdo: principaliter tũ mutuat vt aliquod lucrũ ĩde ꝑcipiat. Usu ra enim cõmittiẽ sola voluntate ẽm illud Lu ce.6. Mutuũ date nihil ĩde sperãtes. Et tũc vsura ẽ periculosior: quia in foro cãꝫ repeti nõ põt. Iteȝ cũ pacto cõmittiẽ tripl̃r. Primo q̃n capitale ꝛ lucrũ poniẽ in certitudĩe: vt cũ diciẽ.mutuo.zo.sol̃.pro.z5. Secũdo q̃n capi tale ponitur in certitudine: ꝛ lucrũ in fortũa vt cũ diciẽ.mutuo tibi.io.ꝛ si lucratus fueris mihi tãtum de lucro vel ad volũtatem tuaȝ dabis.si ꝟo nihil lucratus fueris nihil dabis sed qcqd de lucro fuerit mihi reddes penitꝰ capitale. Tertio q̃n lucꝝ ponitur ĩ certitudĩe ꝛ capitale in fortuna: vt faciũt qui mutuant ad fortunã maris: vt si nauis ꝑiclitẽ sibi red dere non teneẽ etiam capitale: de quo vsure modo.ex̃.e.nauiganti. Indirecte aũt fit vsu ra q̃n fit in faudẽ ꝓcepti: mutando contractũ vt si dicatur: non mutuo tibi pecuniam sed vendo. Mutat enim contractũ mutui in cõ tractũ ficte venditionis: ꝛ intendit hincinde lucrari. Idẽ est si is qui ĩ uẽdẽdo omni die merces suas propter dilationem solutionis cariꝰ vendat eas: nisi ꝟisimil̃r dubitet vtrum plus vel minus in solutiõis termino sint va liture: vt diceẽ infra. Sunt ꝛ alie spẽs vsure secundũ leges quas omitto grã breuitatis Omnes.n.sunt ꝓhibite: ꝛ leges ꝑmittentes eas sunt abrogate: vt dicetur in ar.se.ꝛ ideo eas hic ponere esset modicum utile.

Equitur videre đ tertio scilicet vtꝝ accipere vsuram corporalem sit pec catum. Ad cuius euidentiam consi derandum: ꝙ actus humani ex electione ꝓ cedentes quidam sunt de se boni: pñt tñ ma le fieri. vt dare elemosynam est de se actus virtutis: põt tamen male fieri vt si fiat propẽ vanam gloriam. Quidam auteȝ sunt de se ꝛ secundum se boni: ꝛ ideo nõ pñt male fieri: vt deum vel proximum diligere ex charita te. Quidam sunt de se mali: qui tamen cum debitis circunstãtijs possũt bene fieri: vt ho micidiũ lȝ de se sit malũ: ptãti tñ seculari zelo

iusticie ē licitū ꝛ bonū. Quidā sūt ḋ se ꝛ ꝑm se mali:ꝛ ideo nō pn̄t bn̄ fieri: vt odire deum proximo inuidere. que nullo mō ex nulla circūstātia pn̄t bn̄ fieri. Quidā sunt indifferētes qui nec boni nec mali sunt de se:nec ꝑꝫ se: vt ambulare vł loqui. Dicendum igitur ad.q. ꝓpositam:ꝙ vsura est qcqd accedit ī mutuo sorti pacto vel intentione principali. Et sic ē de se ꝛ ꝑm se peccatū:ꝛ nullo mō nullo casu pōt bn̄ fieri. Et hoc oñdit duo rōne.z°.aucte. Ostenditur autem ad pn̄s duplici rōe:ꝙ vsura ḋ se fit mala:ꝛ ꝑm se. Primo:q: est cōtractus cupiditatis nō necessitatis. Ut autē vult aug.li.de fide ad petrum. venenū charitatis ē cupiditas. Et si dicatur: ꝙ necesse est eē aliquos sic prestantes. dico ꝙ necessitas ꝛ vtilitas non est attendenda in republica quando est cum damno ꝛ inequalitate. Jn vsura aūt vt patebit est dānosa vtilitas ꝛ perniciosa inequalitas. Secundo quia est contra rationē ꝛ ordinem charitatis ꝑm quam debet homo ꝓximo indigenti subuenire. ꝛ quanto magis indiget tanto magis tenetur:ꝛ sic magis peccat si vult ei vendere quod tenetur ei dare. Et sic necessitas proximi quā quidaꝫ aduertentes lꝫ inaduertenter ī fenoris excusationē fenus aggrauat ꝛ condēnat ꝑm veritatē. Uñ i. Joh.z.dicitur. Qui viderit fratrem suum necessitatem habere:ꝛ clauserit viscera sua ab eo quō charitas dei manet in illo: Quasi dicat. Nullo modo. Qō autē vsura nō tm̄ de se sed etiam ꝑm se fit peccatum ostenditur triplici rōne. Primo per hoc:ꝙ est ɔtra rōnē naturalis ꝓprietatis pecunie:ad quod seqt̄ vlterius ꝙ vbi venditur illud quod non est. Ad cuius euidentiā sciendū ꝙ qdam res sūt quaꝝ vsus est ipsaꝝ rerum consumptio:sicut vinū consumimus vtendo eo ad potuꝫ:ꝛ cōuertendo ad cibum. Unde in huiusmodi nō debet computari vsus rei seorsū a re ipa:sed cuicūqꝫ vsus rei ɔceditur:eo ipo res ipa conceditur:ꝛ ideo in talibus per mutuum transfert̄ dñiū. Si quis ergo vellet seorsū vēdere vinū:ꝛ seorsū vsū vini: vēderet eandē rē bis ꝛ venderet illud quod nō est. Unde manifeste peccaret per iniusticiā. Simili ratione cōmittit iniusticiā qui mutuat triticū vel vinuꝫ petens sibi fieri duas compēsationes. Unam quidem restitutionē equalis rei. Alteram, vo precium vsus quod dicitur vsura. Quedā vero res sūt quaꝝ vsus non est ipsaꝝ reꝝ ɔsūptio sicut vsus domus est inhabitatio:non aūt dissipatio. Et ideo in talibus pōt ɔcedi vtrūqꝫ seorsum: vt cū quis tradit alteri dominium domus:reseruato sibi vsu eius ad aliquod tempus. Uel econuerso concedit vsum domus retento sibi dominio ipsius. Et ideo licite pōt homo recipe precium pro vsu domus:ꝛ pōt petere donū moderatū: vt patet in conductione ꝛ locatione domus. Pecunia aūt ꝑm phm̄.5.ethi.ꝛ.i.poli.principalit̄ est inuenta ad cōmutatiōes faciendas:ꝛ ita ꝓprius,ꝛ pncipalis vsus pecunie est eius ɔsumptio siue distractio ꝑm ꝙ in cōmutationibus expēditur. Et ideo ꝑm se est illicitū pro vsu pecunie mutuate preciū accipe quod dicit̄ vsura q: hoc ē vendere idem bis: vel vendere illō qō non est:p quod inequalitas manifeste cōmittit̄ que iusticie cōtrariat̄. Uñ phs.i.poli. dicit ꝙ vsura dicitur a cathos quod est partus:quia contra naturam rei scilicet pecunie vult vsurarius ꝙ pecunia pariat. Dicit eniꝫ. Jn vsura cathaos seipm facit: vnde ꝛ illud nomē accepit. Similia eni parta generātibus ipsa sunt:cathos aūt fit nūmisma ex numinismate. Quare ꝛ maxime preter naturam ista pecuniarū acquisitio est. Hec phs. Et hanc rōnem ponit tho.2a 2e.q.78.ar.i.c. Secundo ostēditur ꝙ vsura est peccatū ꝑm se:q: ē cōtra rōnem mutue societatis: q: cum labore ꝛ periculo ꝓximi stat certū lucruꝫ vsurarij. Hoc aūt est inequalitas. Aut enim pecunia mutuo accepta transit ī dñium debitoris ita ꝙ fit sua. aut non transit: sed est semꝑ ipsius creditoris. Si primo mō hoc ē inequalitas magna.s.ꝙ aliquis in re sui proximi ꝛ que ꝓximo suo stat ꝛ cadit necessario lucrum reqrat:cum nullum damnū inde quicqd de re contingat incurrat. Si secūdo modo adhuc est inequalitas maior.s.ꝙ res dño suo non possit perire cū ipsemet possit deficere. Hoc enī nō patit̄ natura:nec ɔditio portat hūana Preterea nullū fructū hꝫ pecūia ex sua natura sed tm̄ ex vtentis industria quā non accepit ab illo a quo accepit pecuniā. Ergo ille querit iniuste fructū ex ea. Et hanc rōnem tāgit sco.4.di.15.q.2.ar.z. Patet igit̄ ineq̄litas ꝛ iniusticia que maxime est in vsuris. Tertio q: est cōtrectatio rei aliene manētis aliene:ꝛ hoc inuito domino: ꝛ priuatur voluntas absoluta non comparata. Debitor enim simpliciter nollet dare aliquid vltra sortē magis tm̄ vult aliquid vltra sorte dare q̄ꝫ pecunia carere. Sicut eni scienter cognoscere vxorem alienā manentem alienam est malum in se ꝛ ꝑm se:sic ex mutuo recipe rē alienā manentē alienam ꝛ eam contrectare vt suam ē ɔtra ius naturale. Et hec tertia ratio est alexan. de an.3.t.4.c.de pcepto mutui.ar.3.c.4m.ꝛ.c.et rich.4.dis.15.qōne.5.ar.6.c.qui volūt ꝙ illud quod accipitur vltra sortem ex vi mutui nō transit in dominium creditoris recipientis.

Que ratio nihil valet fm illos qui dicũt ꝙ trãsit. Predicte etiam opi. fuerunt hoñ. 4. di. 15. parte. 2. q. 2. ar. 1. c. ꝛ scotus vbi s̃. ar. 3. ꝛ hu. ꝛ ray. in ti. de decimis. Cõtrarie vo opiniõis fuerunt gof. ti. de decimis. ꝛ ber. ex̃ de deci. ex transmissa. lꝫ hoc nõ dicat expsse. glo. 14. q. 4. si quis. Qḋ etiã vsurã accipe sit fm se malum ostendit multiplici auc̃te sacre scripture. Dr̃. n. Ezech. 18. Si genuerit q̃s filiũ latronẽ effundentem sanguinẽ: ꝛ vxorẽ proximi pollnẽtem: pignus ñ reddẽtẽ: ad idola leuantem oculos suos: ad vsuras dantẽ ꝛ amplius acciptentẽ: nũquid viuet qui vniuersa detestanda hec fecerit? Ubi considerandum est: ꝙ oĩa ibi posita cũ vsura sũt de se ꝛ fm se mala ꝛ peccata mortalia: g̃ similiter ꝛ vsura. Item ps. Do. quis habi. in ta. t. ꝛc̃. Post ea subdit. Qui pecuniã suã nõ dedit ad vsuram. Quasi dicat. Si dederit ad vsurã nõ habitabit ĩ tabernaculo dñi. Sed nullus excluditur a tabernaculo domini nisi pro peccato mortali. Ergo. ꝛc̃. Item ps. Non defecit de plateis eius vsura ꝛ dolus. Et iterũ. Ex vsuris ꝛ iniquitate redimet animas eoꝝ. Dolus autẽ ꝛ iniquitas sũt mala fm se. Ergo ꝛ vsura que cũ eis ponitur. Item cum vsurarius aliena appetat ꝛ contrectet facit cõtra duo p̃cepta. s. contra illud. Non furtũ facies. Et cõtra illud. Non cõcupisces rẽ pximi tui. Per que omnia patet: ꝙ vsura est fm se mala ꝛ peccatum mortale. Ulterius. Crimen vsure est ꝓhibitum omni iure. s. diuino: ꝛ naturali canonico ꝛ ciuili. De iure diuino patet ex supradictis: ꝛ exo. 22. Si pecuniam cõmodaueris populo meo pauperi qui habitat tecũ nõ vrgebis eum quasi exactor: nec vsuris opprimes eũ. Et etiam in multis alijs locis vetis testamenti. Et Luce. 6. Mutuum date: nihil inde sperantes. Ubi non tm̃ actus sed etiam spes accipiẽdi a pximo vltra sortẽ ꝓhibet. Et breuiter quotiens ĩ sacra scriptura dilectio pximi p̃cipit prohibet. Et sic etiam eam vtriusq̃ testamẽti pagina detestat: ex̃. e. sup eo. Est etiã ꝓhibita iure canonico. di. 47. qm̃ multi. Unde ꝛ ipsum ius canonicum vsuras restitui cogit ut infra patebit. Quinimo etiã fm ipsum si quis pertinaciter asserat: vsuras exercere non esse peccatum: est vt hereticus puniendus: ꝛ procedi debet ɔtra diffamatos vel suspectos de huiusmodi errore: sicut cõtra diffamatos de heresi vel suspectos. li. 7. ḋ vsuris ex gui. Est etiã ꝓhibita iure ciuili. Qḋ ostenditur dupl̃r in glo. 14. q. 4. quid dicã. Primo per hoc ꝙ imperator iustinian⁹ dicit se amplecti quatuor concilia generalia adeo vt pro ea suis legibus derogetur. s. nycenuꝫ cõstantinopolitanum ephesinũ: ꝛ calcedoñ. in auc̃. de. ecc. ti. coll̃. 9. circa. pn^m. In cõcilio aũt nyceno prohibent vsure di. 47. qm̃ multi. Et hec prima rõ tangitur etiã ex̃. ḋ vsu. q: in omnibus. in glo. i. Secũdo p̃ hoc ꝙ dicit imperator: ꝙ sacre leges non dedignant sacros canones imitari sp̃alit̃ in matrimonijs ꝛ vsuris: in auc̃. vt clerici apud propos ep̃os conue. ad fi. coll̃. 6. 2. q. 3. § hinc colligit. ꝛ de no. ope. nun. intelleximus. Si ergo vsure prohibentur secundum sacros canones: ergo etiam secundum leges. Nec obstat: ꝙ ille canon. s. quoniam multi: loquitur tm̃ de clericis: q: auctoritas ibi posita: q̃ est. qui pecuniam suã non dedit ad vsuram: clericis ꝛ laicis est cõmunis. Nõ obstat etiã ꝙ fm leges C. ꝛ ff. e. possunt peti vsure: q: lex supra allegata que est ĩ auc̃. ẽ posterior illis. Unde oĩa leges vsuras permittentes sunt abrogate. Sciendum tamẽ ꝙ iustinianus prius permisit vsuras leuissimas non quasi extimãs eas esse licitas sed ad maius malum vitandum. Nam homines imperij sui vidit esse ꝓnos ad dandum vsurã: ꝛ ideo compatiuus p̄missione p̄misit minus malum vt nõ fieret peius. Ille tñ leges que p̄mittunt vsuras exigi rõe interesse vel rõne more sunt bone ꝛ approbande: si intelligantur sane fm Ray. Cõstat igitur ex predictis crimen vsure eẽ detestabile fm omnem rõnem ꝛ legeꝫ. Aggrauãt aũt multa crimen vsurarũ: que tamẽ pretermitto gratia breuitatis: ḋ q̃bus in sũma ḋ vitijs sufficienter poteris inuenire. Sic ergo ɔstat ꝙ vsura non tantũ est peccatum quia a deo ꝓhibitũ: sicut fuit laborare in sabbato apud iudeos: vel in dñica apud christianos: immo vsura est prohibita q: est peccatum ꝛ fm se est malum: ꝛ contra dictamen iuris natural̃: ita ꝙ nullo modo ꝛ nullo casu potest bñ fieri: ꝛ in ea non potest dispẽsari. Unde etiã nõ debet fieri pro redimendis captiuis: extra. e. sup eo. Non enim debet impietas p̄textu pietatis cõmitti. 1. q. 1. non est putanda. Ad hoc autem vt sciatur melius natura mutui in cuius contractu tantum regulariter vsura cõmittitur vt dictum est supra: notanda est differentia mutui cõmodati ꝛ locati Sciendũ igitur ꝙ sicut habetur ex glo. 14. q. õne. 3. ĩ pn. super verbo illo mutuum: vt etiam dictum est. s̃. in p̄cedẽti ti. cõsistit in his rebus q̃ dant ad pondus numeruꝫ ꝛ mensuram: et ille res sic dantur ꝙ in dñium accipientium transferuntur: ꝛ non eedem sed alie eiusdẽ q̃litatis ꝛ generis reddunt. Unde ꝛ dicitur mutuũ q: de meo fit tuũ. Cõmodatuꝫ vo est qḋ alicui tradit non vt fit suũ sed vt vtat eo: ꝛ ab

eo idē restituat. Cōmodare enim est ad vsū tradere. In hoc aūt cōueniūt: ꝙ vtraqꝫ de natura sua volunt esse gratuita. Unde qcqd in mutuo plus exigitur est vsura. Et in hoc solo casu cōmittitur vsura. s. regulariter vt dictuꝫ est. In cōmodato vero si quid exigat: statī cōmodatū esse desinit: ꝛ in aliam spēꝫ ꝯtractus transit: qꝛ aut aliquid exigit̄ ꝓ re ipa cōmodata. aut pro vsu eius. Si ꝓ ipa re aut pecunia: ꝛ tūc est vēditio ꝛ emptio. Aut res: ꝛ tūc est permutatio. Silr si pro vsu rei aut pecūia ꝛ sic ē locatio ꝛ conductio. Aut res alia: ꝛ sic est contractus inoiatus: qꝛ do vt des vel facies. Omnes isti contract⁹ sunt liciti ipis laicis. De dr̄ia vero mutui ꝛ locationis vide infra ti. se. caū. io. Sꝫ contra hoc obijciūtur plura. Dicit enim Ambro. vt habetur. i4. q. 4. Ab illo exige vsuras cui merito nocere desideras. Cui iure inferuntur arma sibi legitīe inferūt̄ vsure. Ex his videt̄: ꝙ vsure possint exigi ab aliquib⁹. Et idē videt̄ ꝑ illud deutl. z3. Nō feneraberis ꝓximo tuo: sꝫ aliēo. Preterea: fenerari ꝑmittitur ꝓ lege seruata ī premiū: deu. i5. Feneraberis gentibus multis ꝛ ipse a nullo fenus accipies. Ergo non ē peccatū. Preterea ꝑtermittere ꝯsilia nō obligat ad peccatū. Sed Luce. 6. mutuū date nihil inde sperantes: ponit̄ int̄ alia ꝯsilia. At si eēt ꝓceptū quilꝫ peccaret qui nō mutuaret: qꝺ nō credit̄. Ergo qui ꝯtra facit nō peccat. Et sic vsura videt̄ ee licita. Preterea Argētū ī vas formatū ꝛ argentū monetatū nō differūt specie. Sed licet accipere aliquid vltra sortē ꝓ vase argenteo. Ergo ꝛ pro moneta. Preterea q accipit mutuū pōt scit ꝛ vult vsurario dar̄ rē suam. Dicit enī: Do tibi ꝑter sortem pecuniam istam. Ponatur ergo: ꝙ det pecuniam sibi: pecunia illa fit ꝛ ē ipsi⁹ vsurarij. Ergo vsurarius nō facit rē alienā manētem alienam inuito dn̄o tanqꝫ suā. Et est ꝯtra illꝺ qꝺ supponitur supra in vltima rōne posita in solutiōe q̄stionis. Preterea. Pecuniā recipe ꝓ eo qꝺ nō tenet̄ quis facere nō videtur eē peccatuꝫ ꝭm se. Sed nō in omni casu tenet̄ homo habens pecuniam pecuniā mutuare. Ergo ꝛc̄. Preterea cuilibet licet ī contractibus seruar̄ se idēnem: sicut vendens pōt vendere propt̄ vitationem dāni precio maiori: maxime qn̄ inducit̄ ab emente. Ergo similiter si ille qui mutuat inducat̄ ab eo cui mutuat: licet sibi se seruare indēnē. Preterea. Si vsurarius ē fur ꝛ raptor quare iudex secularis vsurarios viuere sustinꝫ: cum alios fures ꝛ latrones ad mortem ꝯdēnet? Ad primū hoꝝ dicendū ꝙ de illo verbo. Ambro. sunt diuerse opiniones ꝛ varie expositiones. Quaꝝ due sufficiant ad p̄ns grā breuitatis que videt̄ eē rōnabiliores ꝛ cōmuniores. Una est ꝙ debet intelligi ꝛ exponi de paganis ꝛ hostibus rei pu. sicut littera sonat plane. Talibus enim ea que male detinent modis omnibus quibus possumus aperte ꝛ insidiose tāqꝫ ab indignis debemus auferre. Secus est de iudeis qui sunt nostri serui ꝛ seruire nobis parati. z3. q. 8. dispar. ꝛ ea. q. 7. c. i. ꝛ z. Alia opinio que est cōmunior ꝭm Ray. est ꝙ a nullo hoīe xpiano: pagano: vel alio licet vsuram exigere. Et ꝭm hoc illud verbum intelligi debet hyronice ꝛ negatiue sic. Ab illo vsuram exige tu quicunqꝫ es cui merito desideras nocere. Sed nulli merito nocere debes desiderare. Ergo a nullo debes vsuram exigere. Et hec duplex ratio habetur. i4. q. 8. cum homo ab homine. in glo. Ad zm dicendū ꝙ ꝓ casu isto quo filii israel iniuste ab aliis patiebant̄ ꝛ bona eorum detinebant̄: licuisset eis ꝑ vsuras bona sua recuperare: sicut dicitur de clerico qui ꝓbendam suam occupatam violent̄ potest in pignus recipe: nec tenet̄ illud quod inde recipit in sortem cōputare: extra de vsuris. plures clericoꝝ. in fi. Uel iudeis ꝓhibitū fuit vsurā recipere a fratribus suis. i. iudeis Per quod dat̄ intelligi ꝙ vsuram accipe a q̄cunqꝫ hoīe est simplicit̄ ꝓhibitum: qꝛ quilibet homo debet haberi quasi ꝓxim⁹ ꝛ frat̄: potissime in statu euāgelii ad quem omnes vocant̄. Un̄ in ps. Qui pe. suā non dedit ad vsu. Et Ezech. i8. Qui vsurā nō accepit. Qꝺ aūt ab extraneis vsurā accipent: non fuit eis cōcessum quasi licitum: sed ꝑmissum ad maius malū vitandū. s. ne a iudeis deū colētib⁹ vsurā acciperent ꝓpter auariciam cui dediti erant: vt habet̄ Isa. 56. Dicit̄ aūt ꝙ in vera littera non fuit illa additio. s. alieno: sed fuit ꝑ iudeos apposita in sui excusatiōem talem qlē. Ex hoc habemus ꝭm Alex. de an. 3. ti. 4. c. ꝺ precepto mutui. ar. i. c. primum argumentuꝫ ꝙ si non possumus obtinere ab vsurarijs ꝙ totum reddāt debemus facere si possumus ꝙ saltem partem reddant. Tertio potest dici ꝭm aliquos ꝙ illa acceptio vsure a gentibus inter quos habitant iudei potius erat sue rei recupatio q̄ꝫ vsura: quia tota illa t̄ra fuit iudeis a dn̄o data ꝛ iniuste possidebat̄ ab illis. Ad tertium dicendum ꝙ ibi fen⁹ sumitur large pro omni mutuo ꝭm illud Ecclesiastici. i9. Fenerare ꝓximo tuo in tempore necessitatis. Judeis ergo ꝑmittit̄ in ꝑmium abūdantia diuitiarū ad qꝺ solet vel pōt feneratio sequi. Unde ponit̄ ibi consequens ꝓ antecedēte. q. d. Tantā abūdātiā habeb: ꝙ poteris multis fenerare si volueris ꝛ a nlło

mutuari indigebis. Ad quartū dicēdū: q̄ prestare in certis casibus nō tm̄ ē ꝯsiliū sz etiam preceptum: ⁊ iō nihil est vltra sortē exigēdū. Si aūt nō sunt tales casus n̄ tenet̄ homo prestare. Si aūt p̄stet tenet̄ vltra sortē nihil recipe: pacto vel principali intentione p̄cūte. Sic ergo dare mutuū nō tenet̄ hō semp. Et fm̄ hoc ponit̄ iter consilia. Sed q̄ homo ex mutuo lucrū nō querat hoc cadit sub p̄cepto

Ad 5m dicendū: q̄ vsus principalis vasoꝝ argēteoꝝ nō est ipsa eoꝝ ꝯsumptio. ⁊ iō vsus eoꝝ pōt vēdi seruato rei dominio. Usus aūt p̄ncipalis monete est distractio pecunie i cōmutatione. Unde nō licet eius vsū vendere cū hoc q̄ aliqs velit eius restitutionē quod mutauit Sciendū tamē: q̄ secūdarius vsus vasis argentei pōt eē ꝯmutatio. Et tales ei⁹ vsū vendere nō licet. Et silr̄ pōt esse aliquis vsus secūdarius pecunie argentee. vt si quis pecuniā signatā ad ostētādū se diuitē vel pignorādū cōcederet. Et talis vsus licite possz vendi: vt etiam habebit̄ infra ti. se. cañ. 9.

Ad sextuz dicēdū fm̄ Alex. de. an. 3. t. 4. c. ꝯ precepto mutui. ar. 4. q̄ argumētū non valet. ille pōt scit ⁊ vult transferre rē suā i dn̄iuz alterius. Dicit. n. ei. do tibi pecuniā istā: ergo trāsfert. Licet. n. posset trāsferre nō tm̄ sic pōt transferre: q2 hi⁹ ꝯtractus est omni iure ꝓhibit⁹: iō nullo mō pōt fieri ipsi⁹ vsurarij. Licet etiā ꝓferat verbū dandi non tm̄ dat. De v̄bis n. nulla est q̄stio: sed de intētione. Intentio aūt feneratoris est: q̄ rē manētē alienā faciat suā. Ad septimū dicendum: q̄ ille q nō tenet̄ mutuare recōpensationē ei⁹ qḋ fecit pōt accipere: sed āplius nō dz exigere. Secūdum aūt iusticie equalitatē sibi recōpensat̄: si quātum mutuauit ei tantū reddat̄. Un̄ si ampli⁹ exigat ꝓ vsu rei que aliū vsū nō hz nisi cōsūptiōem s̄be: exigit preciū eius qḋ non est. Et ita exactio eius est iniusta. Ad octauū dicendū: q̄ si ille qui mutuat nō vult damnificari reseruet pecuniam sibi necessariā: q2 nullus eū necessitat ad mutuādū: sed si ipe mutuat necessitat̄ ex lege vt non vitiet mutuuz. s. accipiendo aliquid vltra sortē. Ad illud qḋ postea querit̄ dicendū: q̄ iudex secularis rēpu. gerit quātū ad tp̄alia. Et iō lz vsurari⁹ sit fur: tm̄ q2 ē fur domesticus nec p violētiā furat̄: ⁊ ex furto eius etiam: vtilitas aliqua reipu. quantū ad tēporalia ꝓuenit vsurarios viuere p̄mittit. Secus ē ꝯ aliis furibus ⁊ raptoribus. Utrum quis possit ꝓ pecunia mutuata aliqḋ ꝯmodū expetere. R̷°. q̄ nō. Un̄ Ezech. 18. Qui ad vsurā nō ꝯmodat: ⁊ amplius nō accipit vita viuet. Et Luce. 6. Mutuū date ⁊c̄. Hec etiā ꝓbant. Aug. Hiero. ⁊ Ambro. 14. q. 3. c. i. 2. ⁊. 3. ⁊ est expressū ex̄. e. ꝯsuluit. Secundū. n. phm̄. 5. ethi. omne illud ꝓ pecunia habetur cuius p̄ciū pōt pecunia mēsurari. Et iō sicut si quis ꝓ pecunia mutuata vl̄ quacūq3 re alia que ꝯsumit̄ ex eius vsu pecuniam expetit vel expetere intēdit ꝯ iusticiaz: vsurā cōmittit vt supradictū ē. ita etiā si expetit vel sperat quācūq3 rē aliā cuius preciuz mēsurari pōt pecunia. Recōpensationē vero eoꝝ que nō mēsurant̄ pecunia exigere ꝓ mutuo licet: vt beniuolētiā ⁊ amorē ei⁹ cui mutuauit: vel aliquid hi⁹. Sed obr̄: quia pro pecunia pōt hō pignus accipe vt domum vel agrū: cui⁹ vsus p̄cio vēdi posset. Ergo ⁊c̄. R̷°. q̄ tūc mutuās vsū illius pignoris i sortē cōputare tenet: ex. c. c. 2. Al's vsuram cōmittit. Nisi forte eēt talis res cui⁹ vsus int̄ amicos sine p̄cio ꝯcedi solet: vt pz de libro ꝯmodato fm̄ Tho. 2a 2e. q. 78. ar. 2. c. sextū. De h̄ infra ti. de pigno. ar. 6. q. quid si qs equū. Utruz liceat pecuniā mutuo accipe sub vsura. R̷° q̄ nullo mō licet inducere ad peccādū: licet tm̄ vti peccato alterius ad bonū suū. Nam et deus vtitur oībus peccatis ad aliqḋ bonum q2 ex eis elicit aliqḋ bonum: vt dicit Aug. in ench. Ita etiā in ꝓposito: nullo mō licet iducere aliquē vt mutuet ad vsuram: licet tm̄ ab eo q paratus est h̄ facere ⁊ vsuras exercet: accipe mutuū ad vsurā ꝓpter aliqḋ bonū qḋ ē subuentio necessitatis sue vel alterius. Hec Tho. 2a 2e. q. 78. ar. 4. c. Nec itelligit̄ fm̄ Richar. 4. di. 15. q. 5. ar. 5. c. vltimū. hic necessitas illa q̄ est extrema: sed qn̄ hō dānificaret̄ notabilit̄ vel notabilē penuriā pateret̄ si nō acciperet ad vsurā. Et fm̄ monaldū ꝓ quanta necessitate liceat hoc facere nō determinat ars vel sciētia sed intentio charitatis.

Equitur videre de quarto. s. vtꝝ in aliquo cāu liceat aliqd accipe vltra sortē. Circa qḋ sciendū q̄ q̄uis regulariter veꝝ sit ⁊ firmissime tenēdū q̄ n̄ licet aliqd accipe vltra sortē: h̄ tm̄ fallit i aliqbus casib⁹: p̄ qn̄ ecclesia a vasallo suo feudū qḋ ab eadē hz tenet i pignore: sic tm̄ ut interi vasallus de feudo nō teneat̄ s̄uire: extra. e. ꝯq̄stus ⁊ extra de fe. c. i. Et fm̄ Ber. ibidē si vasall⁹ vult ecclesie seruire ꝓpter h̄ vt fruct⁹ cōputent̄ i sortē nō debet admitti. Qḋ dicūt qdā vt Ray. ⁊ Rod. ⁊ Ber. in. c. ꝯquest⁹ eē spāle in feudo ecclesiasticō. Et est veꝝ q̄ de feudo laico nō inuenit̄ exp̄ssū. Arguit aūt ꝯtra eos Hosti. sic. Aut ē licitū aut illicitum. Si licitū ergo ⁊ in laico q2 eadem ratio. Ergo ⁊ idem ius: extra de ꝯsti. translato. Si illicitū multo min⁹ debet cōcedi clerico q̄ laico: extra. e. c. i. ⁊ 2. Multo fortius ḡ hoc locum habet in

seculari feudo. Preterea. Ex tenore dicti capituli primi de feudis apparet: quod non est priuilegium sed ad consultationem factam respondet de iure. Preterea. Si vsura sit ibi: quomodo papa priuilegiabit aliquem contra preceptum dei? Ratio autem huius secundum eundem Hosti. naturalis assignari potest de vtroque. quia vasallus secundum aliquos non est dominus licet habeat vtilem actionem. vel secundum alios non est maior dominus siue directe sed vtiliter tantum. Unde vasallus presumitur velle dare fructus: quia est ad antidota obligatus. extra. de testa. cum in officijs. Res etiam in ius de facili redit quod ab initio ius et natura sibi concessit: extra de cen. cum venerabilis Ioi. Hec intelligatur etc. Sed dices quod transfertur aliquando non: semper feudum in vasallum: immo sepe is qui possidet et a nemine recognoscit illud ab alio sponte recipit. vel vt a tyrannis defendatur. Et sic dicta ratio deficere videtur. Respondeo. quod licet sic sepe fiat tamen naturam feudi recipit. Ergo sicut feudum iudicandum est: ar. extra. de sta. mo. recolentes. §. fi. Quid ergo de vsufructuario et proprietario obligante? Respondet Hosti. quod idem videtur si ipse causam habeat liberam a proprietario vel contra. Notauit tamen Ray. sub ti. de deci. §. q. 1 si miles. quod quidam volunt ad colonias extendere hoc priuilegium et male: quia hoc non inuenitur expressum. Q. d. quod excusat ab vsura hoc priuilegium. Sed in hoc non bene dixit. vt patet ex predictis secundum Hosti. Quid ergo de emphiteota obligante domino emphiteomata. Respondet Hosti. quod forte est idem: quia eadem est ratio. Uel dicendum quod non est simile quia emphiteota non ita gratuite recipit sicut vasallus cum pro introitu certam pecunie quantitatem donauerit. Uel dicendum: super hoc papa consulendum. Hec Hosti. 2° quando clericus possessionem temporalem alicuius ecclesie assignatam sibi pro beneficio a laico qui tenet eam iniuste redemit sibi mutuando. Potest enim ille clericus vel illa ecclesia eam in pignore recipere: et ibidem res et fructus eius vltra sortem recipere. Sed hoc non fit causa lucri. si clericus redimat de manu laici quia sic forte reuertetur ad ecclesiam que aliter forte non posset recuperari. Nec est vsura: quia recipit tantum suum: extra. e. c. i. et c. conquestus. Similiter laicus redimere posset hoc modo possessionem suam de manu detinentis iniuste. Alienam vero possessionem sic non posset redimere: quia fructus illi non sunt sui. Unde si eos retineret vsura esset. Idem esset de clerico qui possessionem ecclesie que pro beneficio sibi assignata non esset taliter in pignus reciperet: nisi de licentia ecclesie hoc faceret: quasi percipiendo eos nomine ecclesie. Hec omnia extra e. c. i. in glo. 3° quando sine omni pacto datur gratis oblatum: dummodo intentio non sit corrupta ex parte creditoris: vt si forte credidisset pecuniam principaliter propter spem lucri. In quo casu vtrum teneatur ad restitutionem dicetur infra de restitutione vsurarum. q. qui de eo qui sola intentione. 4° ratione dubii vt si quis dat. 10. solidos circa pasca vt in autumno totidem sibi grani vini vel olei mensure reddantur: quamuis tempore contractus valeant plus quam 10 sol. tamen verisimiliter dubitatur vtrum plus vel minus quam 10. sol. sint valiture tempore solutionis. Si vero daret in autumno 10. sol. quando talia solent esse parui precii vt ad pasca totidem mensure talium sibi redderentur: quando huiusmodi secundum consuetudinis vsum solent esse cariora: esset vsura: quia non verisimiliter dubitatur sed probabiliter creditur quod plus valebunt tempore solutionis quam valeant tempore contractus. Ratione etiam dubii excusatur qui pannos: vinum: granum: oleum et similia vendit: ita ut amplius recipiat in certo termino pro eisdem quam valeant tempore contractus: si tamen tempore contractus non fuerat ea venditurus: extra. e. nauiganti. §. i. et 2. Satis tamen consulte homines agerent si a tali contractu cessarent: cum cogitationes deo nequeant occultari: extra. e. in ciuitate. Si tamen ad terminum longe maiori precio quam tempore contractus valeant venderet vsura esset: quia tunc non verisimiliter dubitaretur vtrum plus vel minus sint valiture: sed presumitur quod longe minus: extra. e. consuluit. Ratione enim dubii secundum Alex. lomb. potest equitatem iusticie facere: et per consequens ab vsura excusari: licet plus recipiat quam detur: quia ratio huius dubii. s. de valore rei extimat valorem rerum secundum naturam earum: que in tali specie possunt plus vel minus valere in vno tempore quam in alio. Unde cum non causa temporis sed causa dubii de valore rei plus accipit ab vsura excusatur. Sic etiam videtur excusare ratio periculi per quam abundantia potest recompensari. Res enim extra periculum existentes plus valent quam res eiusdem speciei in periculo existentes. Et sic hec recompensatio reducitur ad naturam rei que propter periculum extimatur plus vel minus valere. Et sic periculum et dubium excusant ab vsura. s. quando insunt rei de qua fit contractus ex natura sua. Ubi autem periculum non inest ex natura rei non excusat ab vsura: vt patet in mutuo pecunie nautice: de quo extra. e. nauiganti. vt dicitur infra ar. 5. vbi dicitur: quod si aliquis alicui nauiganti pecuniam propter spem alicuius lucri commiserit: vsuram committit etiam si periculum sortis proprie super se acceperit. Si etiam aliquis mutuauit alicui centum libras vsque ad. 5. annos ita quod si infra. 10. annos alter eorum decesserit qui mutuum accepit a debito liberatus sit: si vero ambo superuixerint dabit qui mutuum accepit. 200. libras ei qui mutuum dedit tale periculum non excusat: quia contractum ad equalitatem iusticie non reducit. Talis enim superabundantia nec ex labore nec ex vsu rei proprie nec per

recõpensatione alterius rei reducit ad equa litatē. Hec alex. lombar. in quolz.q. de vsu.

Quid si credat pecūia pro pecūia: vt marca argenti p alia marca ad terminum persolnenda. et granū p grano. vinū p vino ad eandē mensuram: R. fm rod. Si verisimile sit: q talia non sint futura preciosiora tēpore solutionis q̄ sint tēpore ↄtract⁹: nō ē vsura. Si vero sit verisimile: q sint futura pciosiora tpe solutionis distingue. qr aut creditor nō erat seruaturus illa pecuniā. Et tūc est vsura. Aut erat seruaturus eā vt sic seruando ad tēpus certū lucraretur cū ipa. Et tūc iterū distingue: quia aut creditor aufert debitori libertatez interim se liberandi et debitū soluēdi. Et tūc ē vsura qr presumitur q iō credit eam vt debitorem periculo oneret et se exoneret. Aut nō aufert ei sed ↄcedit vt pecuniā reddat sibi qñcūq voluerit infra terminū. Et tunc meret si faciat hoc ex misericordia vt releuet inopiā debitoris. Si aūt hoc faciat intētione corrupta. s. vt se exoneret periculo eā seruandi: peccat non tñ est cogendus ad restituendū lucrum licet hoc eēt in pñia consulēdū: vl' q pauperibus daret. Similiter etiam distinguendum et uidendū: qñ dat spēs p specie ad te minū vt granū pro grano: vinū p vino et huiusmōi. Et hec debent intelligi si ea tempore contractus non fuerat vēditurus: ar. ex. e. nauiganti. §. z.

Quid de his q emūt certos equos sibi reddendos a venditore in certis nundinis: Emunt inq̄ minori pcio q̄ ualeant tpe contractus: R. fm rod: q est vsura: nisi verisimr dubitet equos illos tpe solutionis plus vel minus valituros: vt dictū est supra in quib⁹dam casibus. Uel nisi sciat vel pbabilr credatur q tantūdē plus vel min⁹ sint valituri.

Quid si petr⁹ exñs ianue emat a ticio turonenses recipendos in francia in talibus nūdinis: R. fm alex. lomb. vbi supra. Contract⁹ videtur illicitus si minus det emens propter temporis dilationē: et maxime si pecunia recipienda in termino pbabiliter credatur plus valitura. Tunc eni videt esse mutuū indirectum: puta vt si quis det minus pbabiliter recepturus in termino plus. Secus est si dubium eēt sicut dictū est in pcedenti casu. Similiter fm Hosti. qñ quis emit fructus alicuius agri ad tempus: lz fructus quos inde pcipit multo plus valeant q̄ dederit venditori: tñ non tenet aliqd resarcire rōne dubii siue incertitudinis: vt. C. e. l. si ea lege. Licet aūt iste cōtractus non sit vsurarius ex forma cōtractus potest tñ fieri in fraudē vsurarum: vt si ager sit tantus et talis q verisimile sit q fruct⁹ inde colligendi valeant multo plus q̄ emptor dederit. Puta emptor dedit. 10. libras: et verisimile est q valebūt. 25. vel. 20. maxie si talis ē psona que ↄtractus hi⁹ cōsueuit exercere. In huiusmōi eni ad psumptiones ē recurrēdum in foro cāp. In foro aūt penitētiali stabit ei⁹ ↄfessioni. Et multū ē psumendū cōtra talem et ei in pñia ē restitutio indicēda: si verisimilr credebant lōge plus valere si iustus emptor inueniret. Si aūt pbabiliter dubitat vtrum sint plus vel min⁹ valituri: nō est vsura: ar. in c. nauigāti.

Sed obī ↄtra supradicta: qr licet ↄtrahētibus decipe se inuicē citra dimidium iusti pcii: extra de emp. cū dilecti. Ergo licet alicui vēdere piper valēs. 5. lib. pro. 7. lib. Rndēt Ber. et Inno. et Hosti. sup illud. c. in ciuitate. q emēs p. 7. lib. illud qd valet. 5. lib. aut sciēter plus dat pter dilatiōem solutionis ita q ipse nō decipit in iusto pcio. Et sic non est vsura: qr licet ↄtrahētibus mutuo se decipe vsq ad dimidiū iusti pcii. Sed fm B ille qui decipit ex malo suo lucrū consequit qd nō facit ille q non decipit. P. videt fm B q mercator possit vendere merces suas precio maiori alicui simplici qui nescit valorem rei q̄ alicui sapienti: qd iniquū videtur eē cū fm leges pretor non subueniat scienti sz ignoranti. ff. quod falso tu. l. i. in fi. Ideo alii distinguunt de ignorantia et de deceptione. Non eni contingit decipi nisi ignorantem. Est aūt duplex ignorantia. s. in discernendo siue indicando. Et hec opponit scientie. Sic. n. nullus sciens est ignorans. Alia est ignorantia in eligendo. Et hec ignorantia non opponit scientie. Multi eni scientes in iudicādo sunt ignorātes in eligēdo. Similit duplex est deceptio s. in iudicando. Sic nunq̄ decipit sciens ī cōtractibus. s. qñ scit rem aliquā non valere tantum: tñ pter affectionem quā habet ad rez magis eligit comparare pcio q̄ re desiderata carere. Utroq modo licet contrahētibus se decipere: et z⁹. modo magis licet q̄ pmo modo vt credunt: lz Ber. contrariū dicat. Sed de hoc vide infra. ar. 5. qōne. quid de his qui emunt ab ecclesia etc.

Ad hoc nota fm aliquos: q licet vendentes non possint propter dilatiōem solutiōis precium augere possunt tamē pter accelerationē solutiōis precium minuere. Unde esto q mercator statuat in corde suo q pānum que habuit p. 6. sol. velit dare p. 9. ita q omni volenti sibi dare tantum siue statim incontinenti: siue ad terminū certum dare velit: et longe libentius statim soluenti q̄ vsq ad terminum aliquem si talis mercator hoc apud se liberans simul que cum hoc de lucro parate solutionis cogitans apud se dicat: licet in corde illud

lucrum taxauerim: quicunq tamen precium paratū haberet cum quo de lucro mō aliqd ordinare possem: de precio taxato diminuerem: talis non est vsurarius vt volūt aliqui Hec de tabula Johis. Quidā etiā dixerunt q licet Sctas quo quis vendit maiori precio ppter dilatiōem solutionis fit de se vitiosus tñ excusari potest ex pte vendentis: puta si ñ intendat vendere carius ppter tēpus sed ppter damnū et laborem quem īminere sibi videt in pcuratiōe solutiōis habēde. Et rectitudo huius intētiōis apparet qñ mallet non vēdere talibus q̄ vendere eis ad credentiam: et qñ libētius vēderet aliis p precio minori q̄ istis pro precio maiori. Unde lz hic casus sit dubius: nō potest tñ excusari si ppter credentiam rem plus vendit simplr vel q̄ sit verisimiliter valitura tpe solutiōis: vel si nō venderet alicui nisi ppter credentiā plus reciperet. Hec alex. lomb. in quolz. q. de vsu. Quid si quis vendat p precio qd modo currit bladum: ita tñ q si plus valuerit vsq ad pasca: vl q si illud plus sibi desit: nihilominus tñ nō vult q pcium minuat. Rndet Hostieñ. q ē vsurarius cū claudiceiut pcio. ar. C. de solu. l. penul. Quid si vendam tibi hoc p tanto q̄tum valebit illa die qua curret p maiori pcio vsq ad pasca. Iste casus est multum vicinus pcedenti. Rndet Sco. 4. di. 15. q. 2. ar. 2. q talis cōtractus est vsurarius. Et ponit duas regulas circa istam materiam obseruādas Una est q ɔmutans nō ɔmutet vel vendat tempus: qr nō est suū. 2a est q non ponat se in tuto de lucro: et illū cui vendit in damno. In tuto dico vel semp vel vt in plurib. Et ɔtra hanc regulā fieret in pposito casu: quia vēditor certificat se de lucro etiam vltra q̄ humana industria ptingere possit si qs consideret. 5o qñ vsure petunt quasi interesse vt si fideiussor vsuras creditori soluat: pōt eas a debitore pet. re p quo fideiusserat: qr non sunt vsure q̄tum ad eū: sed potius interesse idest vitatio damni: extra de fideiusso. ɔstitutus. Simlr si paratus sim emere merces pro centū libras i quib erā lucraturus fm sanā ɔsciam et spem futurā. 10. lib. vsq ad mēsem ipsis ad certū locū deductis: et tu ppter nimiam instantiā tuaz me impedis ne emā: et hāc pecuniā recipis: et pmittis mihi infra mēsem reddere. 100. et 10. lib. nō est vsura fm Hosti. qr loco interesse succedit. Et silis casus ponit in arti. se. q. 4. Quid si quis denarios sub vsura recipiat et postea auctoritate ppa alicui amico suo sub eadē vsura: vel etiā minori mutuat. Rndeo. Scribit monaldus q tenet ad restitutiōem illi amico suo: quia ipe fuit pncipalis in hac vsura. Si aūt tñ eēt mediator vel fideiussor ita q obligatio esset de amico ad vsurariū facta non tenent. Sed rō pdicta nō videt valere. Esto. n. q aliquis ad pces alicuius amici sui accipiat p eo pecuniam ad vsurā ab aliquo qui ē inimicus eius: tunc nō esset obligatio de illo amico ad vsurariū: sed ad eū qui mutuat fuerat pecuniaz vt illi mutuaret eā: recepturus ab eodē capitale et vsurā de qua cōuenit cū vsurario et tñ ille sic faciendo vsurā nō cōmittit: sed dānū suum euadit. Et idē videt dicendū de casu pmisso q sine vsura fieri possit. Item fm Hosti. qñ is qui mutuauit occasiōe mutui laborē subiit: in cuius recōpensatiōem fruct pceptos facit suos qd ptinet ad interesse: vt extra de re. ec. nō alie. ad nostram. Uel illud papa q est dñs ecclie fecit: vt res ecclie citius recupare possit. ar. ibidē ad audientiā. Itē rōne more vsure petunt quasi interesse fm Lau. et Ber. extra. e. cōquestus. Qñ vendo tibi fundū p certo precio qd mihi teneris infra certū tempus soluere et non soluis elapso termino possum vsuras petere: cū facias fructus tuos rei vendite: vt. C. e. l. 2. Et idem est de cōtractibus bone fidei. Et tunc non petit quasi vsura: sed q interfit morā adhibitam nō fuisse. ff. p socio. sociū. Quod intellige qñ interesse est intra rem: vt cū petit causa damni vitandi nō lucri captādi. ff. de ac. em. et vē. si sterilis. §. cū p venditorē. Et ideo caute dic canon: incremēta susceperit. 14. q. 4. si qs oblitus. fm. Gof. et Ber. extra. e. ɔquestus. Uel dicit in hoc casu actionē cōpetere ex contractu vel officio iudicis: nō ad vsuras sz ad interesse. Quod est verius fm Hosti. C. de ac. em. et ven. l. 2. et. ff. de ac. em. l. 2. et fm Gof. 14. q. 4. qñ. Licite eni pōt quis agere vt reddat indemnis: extra de fideiuss. ɔstitutus. et. c. puenit. Similiter si debeas mihi centum libras in termino certo: et noluisti mihi soluere in illo tempore: et ideo ppter mea negocia tractāda oportuit me pecuniam sub vsura recipe: si solui eam teneris mihi illam restituere: vl si non solui teneris liberare me ab ipsa obligatione fm Ray. Probantur hec extra de fideiusso. peruenit. et. c. constitutus. Idem intelligi potest de casibus in quibus ex mora veniunt vsure fm leges: quia ibi non dicitur aliquid receptum vltra sortem: sed potius interesse. Et fz canones interesse peti pōt. 14. q. 4. quoniam multi clerici. et 12. qōne. 2. c si quis de clericis. ibi ad questum. Et idem forte est vbi pena permittitur a lege: et succedit loco pene non fraudulente. Nec obstat illud. 14. questione tertia plerique. quia illud

in mutuo locuz habet. Et qd dicitur quicqd accedit sorti est vsura: illud est verũ qñ exceptio datur: vel aliqd in fraudẽ vsurarũ excogitatur. Hec Hosti. et Ber. ex. e. conquestus.

Diuina etiã pagina in multis locis vsuraz in mutuo tñ phibere videtur. In euangelio. Mutuum date nihil inde sperantes. Et i ps Qui pe. su. nõ de. ad vsu. Hec Hosti. Qui quidem ponit sub trib⁹ casibus ea q̃ pono sub hoc quinto casu. Et hoc iõ facio qr in his oĩbus est excusatio ab vsura rõne interesse. 6° licz accipe vltra sortẽ: qñ possessiões sunt a socero p nũerata dote pignori genero obligate Tunc enĩ fructus nõ cõputantur in sortẽ. ex. e. salubriter. §. sane generuz. Cuius rõ est qr dos ɔstituit ppter mrĩmonij onera supportãda: ex. de do. post. di. re. p vestras. Vñ sicut ex aliquo honesto lucro sustentarentur onera matrimonij sic ex fructibus possessionũ que succedũt loco precy. ex. e. cũ. tu. in fi. Hoc ãt intellige: cum vir sustinet onera matrimony al' non: vt ĩnuitur in fi. pdicte decretalis salubriter. Potest etiã et alia ratio huius casus assignari fm Hosti. hec. s. vt dos salua maneat mulieri: que al' consumeret: et sic vtilitas publica lederet. ff. so. ma. l. i. p̃. nullum mutuũ ibi contrahitur. Ratio enĩ prima põt mutuo adaptari. Si enĩ recipiam a te prediũ mihi obligatum pro. 10. lib. quas mutuo tibi: et de q̃rũ lucro viuere pponam: pdium succedit loco p cy: et tñ fructus debent in sortem cõputari ex e. c. z. Et ratio est: quia mutuũ ibi cõtrahitur in quo regulariter et non in alio cõtractu locũ habet vsura: vt dictum est supra. Nec etiam ibi vtilitas publica versatur. Nota etiam fm Hosti. ex. e. salubriter. q dictum puilegium extenditur ad virum q̃diu tenet vxorez alere. Heredes aũt non habent hoc priuilegiũ. Quid in casu conuerso vt si soluto matrimonio heredes viri possessionẽ aliquaz obligẽt mulieri p sua dote: quia non habẽt quid soluant. Nũquid fructus cõputabunt i sortem Rñdet Hosti. in sũ. q sic. ff. de solu. ticia. Et idem vult ex. e. salubriter. Et idem vult Inno. ibidem. Mulier discreta non recipiat rem obligatam: sed potius faciat eaz distrahi: vel accipiat in solutum. Al' fructus extenuabunt sortem. Quid si gener possessionem taliter sibi obligatam cum iure quod ibi habet concedat alij recepta ab eo sũma que fuerat sibi pro dote pmissa? Nũquid iste põt lucrifacere fructus pceptos donec ei pecunia pdicta fuerit persoluta sicut poterat gener? R°. fm Rod. Si gener animo dandi totũ ius quod habet in pignore non ppter contractũ pecunie ab eo recepte: sed quia est ei⁹ cõsanguineus: vel al' coniunctus amicus: et ille nõ ppter fructus lucrifaciendos ei numerat pecuniam sed ppter dilationẽ aut grauamẽ: põt absq periculo vsure fructus lucrifacere. Nec est ille contractus veri nois mutuũ nisi sit ductum in pactuz q gener ei teneatur pecuniã reddere: si ille voluerit repetere: et ideo mutuauit. In quo casu esset vsura: si fructus lucrifacere vellet. 7° qñ vendo tibi predium tali pacto: q si vsq ad duos ãnos ego vel heres meus tibi soluero: ego vel heres meus predium recuperabo. Hoc enĩ facit fructus suos: vt. C de pac. inter emptorẽ cõmissorie. Quod itel ligitur quando precium est iustuz et nihil fit in fraudem vsurarum. Al' sz. ex de ɔtrahen. em. ad nostram. et ex. de pig. illo. et. C. de pac. inter em. si fundum. Presumitur autez talis venditio fieri in fraudem vsuraz ex eo q est modicum pciuz respectu valoris rei: et ex eo q aliquid vltra sũmam receptam soluit qñ venditio rescinditur: et ex eo q emptor vsurarius esse cõsueuit. Probantur hec i dictis c. preallegatis. ad nostrã. et. c. illo. Hec Hosti. et Her. ex. e. cõquestus. 8° qñ pecunia nomie pene pmittitur: vt pecunia metu pene certo die soluatur. Et hec pena cõuentionalis dicit qr de cõsensu vtriusq partis apponitur. Potest tamen hoc fieri in fraudem vsurarũ: vt si creditor credit aut sperat debitorẽ incurrere penam. iz. q. z. fraternitas. et. c. i legibus et ex. d ar. dilecti. Hec Hosti. Sed nũquid licz exigẽ talem penã ad interesse tñ an etiam vltra inẽ esse? Rñdet Rod. q vbi sine fraude ẽ pena apposita exigi potest tota: qr publice vtilitati interest pacta seruari: et creditores a debitoribus non fraudari. Presumit aũt talem penã in fraudẽ vsuraruz apponi: si ille q apposuit vsurarius esse cõsueuit. ff. de ac. em. et ven. iulianus. §. idem. et ex. de pig. illo. in fi. Presumitur etiã si p singulos menses vel annos dicatur cõmitti. C. de vsu. in auc. l. ad hec. Et idẽ est de similibus: q̃ solent ab vsurarijs specialiter exerceri. Talia enĩ inducunt semp psũptionẽ facie pma: q sit vsura. In iudcio tñ aĩe standum est sue confessioni: sed ppter psumptionem cõtrariam diligenter et caute debet cõscĩa eius examinari. Scdm enĩ Hosti. presumendum ẽ contra apponentẽ penaz i mutuo nisi forte pena que, loco interesse succedit petatur vt supradictum est vel nisi ex honestate psone releuetur. ar. ex. de pcura. i nostra. §. nos vero. Demũ Hosti. hoc esse arbitrarium dicit. Scdm vero scotũ. 4. di. 15. q. z. ar. z. signum est manifestum q nõ apponit in fraudẽ vsure qñ creditor mallet ipso die prefixo sibi pecuniam solui: et p contrarium

est in fraudem vsure quādo non mallet. Est aūt alia pena que dicit̄ iudicialis: vt si iudex p̄cipiat debitori ꝙ infra mensem satisfaciat sub pena.io.sol̄.vel simili. Hoc etiam nō est vsura: q2 est apposita ꝓ punienda debitoris cōtumacia: ar.di.23.quanꝗ̄. 9º. qn̄ pecunia cōmodatur ad pompā: q2 tunc non est mutuum sed potius cōmodatum siue locatum ff.cōmoda.l.3.§.vlti.7.l.se.7.14.q.3.si feneraueris.in glo.7 extra.e.conquestus.in glo.

Decimo in cōtractu locatiōis: ī quo vltra rem locatam recipit̄ merces pro vsu ipsius rei locate. Sed quare magis licet exigere vltra sortē in locatione ꝗ̄ in mutuo. Respōdeo. Huius ratio est s̄m aliquos: q2 periculū rei mutuate spectat ad debitorē.ff.d rei vē. si nauis.sed periculū rei locate ad locatorē3: nisi sit exp̄ssum in cōtractu ꝙ ꝑtineat ad cōductorem.di.88.eijciens.7.14.q.3.si feneraueris.in glo. Sed s̄m hoc fenus nauticū eēt licitum: quod est falsum: vt videbit̄ infra. Secundū vero alios est ratio: q2 mutuū debet eē gratuitū non sic locatio. Nec ista ratio videtur valere: q2 ex quo pecunia interueniret: mutuū in locationem trāsiret. Scdm Hosti. aūt 7 Gof.7 Alex.an.3.t.4.c.de precepto mutui.ar.i.c.4m. ratio est: q2 locans retinet dominiū rei locate adeo ꝙ ꝯductor questionē ei de ꝓprietate non potest referre. C.de pig. ac.l.neq3 creditores. Et ideo ipse locans pro vsu rei ꝓprie quā concedit pecuniā recipit licite: q2 nemo cogitur de ꝓprio alicui bn̄ficium facere.i2.q.2.precarie.sed rei mutuate dominiū in accipientē transfert̄. Ideo vsus rei locate est sine consumptiōe: vsus ꝟo rei mutuate nullus est sine consūptiōe. Item res locata deteriorat̄ vsu: quod non contingit in mutuo: vbi non eadem pecunia q̄ mutuo recipitur: sed alia generis eiusdem reddit̄.ff.de rebus credi.cū quid. Et ponit̄ ratio.14.q.3.si feneraueris.in glo. Ponitur etiam a'Gof. Et sic patet ꝙ non est simile de domo 7 de pecunia. Patent etiā quinq3 differentie int̄ mutuū 7 locationē: quarū prima 4a 7 5a tangūtur di.88. eijciens.quod.c. est Greg. vt dicit Ray.qui allegat ip̄m. Aliqui tn̄ libri non habent illud.

Equit̄ videre de quinto.s.quibusdā casibus dubitabilibus vtrum ibi sit vsura. Et circa hoc querunt̄ plura.s. Utrum sola spes recipiēdi aliquid vltra sortem faciat vsurariū. R̄ndeo. Quidā fauētes vsurarijs dicunt ꝙ nunꝗ̄ vsura cōmittitur nisi ex pacto detur. Sed hoc est contra illud Luce.6. Mutuū da.ni.in.spe. Glo. Ultra sortem supple ab homine. Dicit etiam ibi glosa. Spirituū ponderator est deus.i. voluntatū ꝓuer.16. Sola ergo volūtas recipiendi aliqd vltra sortem vsurā facit apud deū: sicut etiā sola voluntas occidendi hominem homicidā.i.Jo.3. Qui odit fratrem suum homicida est. Ideo dicendū est s̄m opinionē cōmunē 7 veriorem: ꝙ l3 s̄m legē humanā sola spes siue voluntas talis non faciat vsurā: q2 talis lex cohibet manū: non animū: facit tn̄ s̄m legem diuinā que cohibet vtrūq3. Un̄ talis nō poterit vsurarius censeri in foro iudiciali: ex̄ e.in ciuitate.sed in pn̄iali sic: ex̄.e.cōsuluit. Sciendū tn̄ ꝙ sicut dicitur ibidem in glo.aliquis potest alicui mutuare pecuniam ꝓpter spem dupliciter. Uno modo p̄ncipaliter qn̄ non mutuaret nisi inde lucru3 speraret. Alio modo secundario: vt si sibi al's mutuaturus esset 7 secundario speraret vt ei subueniret: vel retribueret. Dicendū ergo ꝙ spes lucri p̄mo modo facit vsurariū. Et hoc innuit glo. sup illud. Nihil inde spe. Glo. Non ab hoīe spem mercedis figentes. Non figentes.s.ita ꝙ al's non mutuaretis: nisi inde lucrū speraretis: extra.e.c.i.7.c. cōsuluit.7 14.q.3.si feneraueris. Sed spes lucri secūdo modo non facit vsurariū: ar.di.6i. quid ꝓderit.7 dis.77.in singulis. Cū enim aliquis dat alicui mutuu3 scit vel scire debet esse sibi debitorē ad antidota naturaliter obligatū: ar.i.q.2.ꝗ̄ pio.7 ex̄ de cesta.cum in officijs. Et sic secūdario aliquid sperare: 7 etiam ex tali spe aliquid recipere non est malum: extra.e. cōsuluit in glo. Rod. vero dicit ꝙ si credat ꝙ ei sit datū nō ꝓpter dilectionem: sed ꝓpter mutuū restituere tenet̄ al's non. De hoc vide infra in.8.ar. q.quid de eo q sola spe 7c̄.7.q.se. Utrū aūt ille qui mutuauit p̄ncipaliter ꝓpter spem lucri teneatur restituere ea que vltra sortē accepit habet̄ infra de restitutiōe vsurarū. Utrū sit vsura si accipiat̄ aliquid ꝓ pecunia nautica vel traiecticia. Circa quod sciendū ꝙ nautica pecunia dicit̄ que nautis datur traijcienda vel transuehenda. Eade3 tn̄ dicit̄ traiecticia: quia traijcitur. Datur autē periculo creditoris: vt.ff.de nau. feno.l.i.7.l. p̄iculi. Sed locum habet nauigio accepto vel prius ꝗ̄ nauem nauigare cōuenit: vt ibidē in.l.3. Quod verū est nisi debitori possit aliquid imputari vt q2 nauigij locum non seruauit: vel quia merces ꝓhibitas transportauit. Tunc enī q2 non ex maritima tempestate: sed ex auaricia vel audacia debitoris detrimentū accidit imputatur debitori. C.de nau.fene.l.cum ꝓponas. Ad hoc quoq3 sciendū ꝙ ibi est vsura non obstante ꝙ creditor in se retinet periculū pecunie: vt patet extra.e.nauigāti. Cuius

ratio naturalis fm Hostiensem. quicquid dicant alij ē: quia recipiēs aut iuuat se de illa pecunia. aut nō. Si n̄: iniquū ē q̄ creditor ab eo lucrū petat qd̄ nō habuit. Si sic ergo dñium nō remanet apud creditorē. qr in consūptiōe amittit: et alterius efficit: vt. ff. d̄ solu. si alieni. Unde res empta debitoris efficit: lz eā emerit pecūia aliēa. C. de. rei vē. si ex ea. Quare patet q̄ ab eo nō debet lucrū exigere si re vtat ppria et lucrat ex ea. Periculū igit qd̄ in se retinet in nullo eū releuat: sz potius onerat. Imputet ergo sibi qui tale pactū apposuit. Periculū enī in se recipe potuit et voluit: et ideo valuit pactū. Ultra sortez exigere voluit sz non potuit: ut ex̄ de pac. c. fi. Partē lucri stipulari potuit: vt ex̄ de dona. inter vi. et vxo et si necesse. sz noluit: et ideo non habebit. Secūdum vero Gof. ratio est quare in pecunia nautica est vsura: quia et si is qui pecuniā dat periculū in se recipiat. pecūia tamē salua manente vltra sortē habebit siue mercator inde lucretur in mercibus siue perdat. Secūdum aūt Ric. 4. di. 15. q. 5. ar. 5. c. ratio est. quia raro accidit: nisi fuerit culpa vel negligentia eius qui accipit q̄ illa pecunia pereat. Un̄ tradēs eam habet in fauorē suū illud quod sepe accidit: et contra se non habet nisi illud qd̄ raro accidit. Idem dicendum de eo qui mutuat eunti ad nundinas pecuniā recepturus aliqd vltra sortē p eo q̄ in se periculū suscipit. i. si pecuniā vel merces ex ea emptas saluas portauerit: aliter non teneat sibi etiā de sorte: vt in. c. naniganti. et 14. q. 3. putant. in glo. Idem etiā dicendum ē de eo qui mutuat centū aureos ianue: vt totidez recipiat rome. quia scit vel credit eos ibi plus valere. recipit tn̄ periculū in se sic̄ predicti. Hec Ray. ar. in. c. predicto. Potest tn̄ hic excogitari fz Ray. et Hosti. in. c. nauiganti. casus in quo nō esset vltra sortem aliquid accipe: vsura. puta: dū ego emo vel paratus sum emere certas merces de pecunia: et tu propter nimiā instantiā me cessar facis a tali emptiōe ut mutuē tibi. et dico: ego volo q̄ ibi reddas mihi tantū quantū habiturus essem de mercibus istis: si illuc eas deferrē: recipio tn̄ in me periculū. Ut dictum ē supra. si tali modo vltra sortē aliqd recipio: nō est vsura: quia recipio illud tāq̄ īteresse. Dicit āt Rod. q̄ receptio periculi in se potissimum excusat ab vsura. sed tunc eadem ratiōe excusaret ab vsura ī p̄dicto cāu d̄ nautica pecunia. Unde melius videtur dicere Ray. s. q̄ vitatio dāni excusat. Pone: q̄ aliqua ciuitas mutuo recepit centū libras a quodā eius habitatore sub tali pacto. s. q̄ donec sibi redderz nihil pro collectis solueret: et sic diu est seruatū. Demum cōitas soluit: et ab eo collectas non solutas tanq̄ vsurā repetit. Quid erit iuris: Rndet. Guil. ī speculo ti. de vsu. q̄ nō est ibi vsura. quia aliud est de suo lucro nō tribuere: et aliud non capere. ff. de damno infec. proculus. Et aliud est non acquirere: et aliud non amittere. ff. de col. bo. l. i. §. si is q bona. Et aliud est lucrū: et aliud sumptus quos quis erat facturus. ff. de le. z. cū filius. Et aliud est penā euadere: et aliud aliquid lucratiue pcipere. ff. e. imperator. Sed moueor in contrariū p hoc q̄ idē est remittere quod dare. ex̄ d̄ testi. veniēs. i. et 8. q. 3. talia. et. ff. de calū. quin etiā. Cum ergo ī casu predicto ciuitas collectas remittat eas etiā dat. Ergo ibi est vsura. Quid si aliquis dū vellet vsq̄ ad certū tempus emere terrā valētem singulis annis. 10 lib. ad instantiā alterius dedit ei preciū qd̄ volebat dare pro illa terra eo pacto q̄ ipe vl heres ei᷒ soluēt ei tantū de redditibus ānuatim vsq̄ ad illud tps: R̄. fm Rod. Si licitus fuit contract᷒ primus. s. q̄ volebat emere terram vl verius fruct᷒ credo q̄ etiā secūdus sit licitus: alter autem non. Similis casus habetur in. c. precedenti. casu. 5°. in p̄n°.

Quid de his qui oues vendūt: et donant et tradūt monasterijs sub hoc pacto: q̄ p q̄libet oue recipiant ānuatim dū vixerint duos sol. cū fructus cuiuslibet ouis valeat quinq̄ sol. et lz oēs oues tradite moriāt: nihilomin᷒ remanz ex pacto monasteriū ac si viuerēt obligatū. post mortē tn̄ tradētis ptinent oues ad monasteriū: etiā si īde locupletatus eēt ex vi pacti Rn̄det Hosti. h licitū esse. Nec pōt ecclesia restitutiōem petere ex q̄ lesa nō fuit in traditiōe lz mortalitatis euētus sequat. Qd̄ verū esse intelligas nisi oues eēnt infecte et ad mortē parate: et nō prospexit mōasteriū mortē euenire posse: vt. ff. de mino. vex. §. si locupletior. Cōsuluit tn̄ idē Hosti. tradēti q̄ si casus talis euenerit in suspecto lucro qd̄ mōasteriū fecit in ouibus quas forte longo tēpe habuerat: in solidū nō exigat: vel remittat et patiat et sentiat partē dāni: nec cū iactura monasterij velit locupletari. ff. de cōdi. inde. nā h natura. Itē caueat sibi tradēs q̄ nisi cōuentus totus cōsentiat: nō tenet monasteriū de ouibus abbati vel cellerario sub pacto precedēti vel cōsimili traditis vel donatis: ex̄. de deposi. c. i. et de dōa. c. 3. Hec Hosti. Quid d̄ his q emūt ab ecclesijs vel monasterijs certas possessiōes tenēdas toto tpe vite sue: ita q̄ p᷒ mortē eoꝝ debēt ad eccl'ias redire. R̄. fm Gof. q̄ talis 9ctus ē vsurarius qr hoīes sperāt diu viuere: et tales sic cōtrahentes sperant pcepturos fructus valituros maiorem

pecuniaꝫ ꝙ dederint Et sola spe cōmittitur vsura vt dictū est supra. Sed si quis ecclesie vnā possessionē dederit ⁊ equalētē recepit: vsurus ⁊ fruiturus vtraqꝫ in vita sua: ⁊ post mortē eius adhuc ambe ad ecclesiā cū pleno dn̄io reuertant̄ ille cōtractus licitus erit. Nō enī est cōtractus pecuniaꝝ imo in hoc casu licet ab ecclesia recipe possessionem in duplo plus valentē ꝙ sua quā confert. Sed si suaꝫ ex nūc velit in ecclesiā transferre oīno: vt ipse ea non vtat̄ seu fruat̄: poterit ab eccl'ia possessionē in triplo valentē recipe: vt. iz. q. z. ꝑcarie. Hec Gof. Hosti. ꝟo sentit ꝙ ita bn̄ ē licitus ꝯtractus p̄mus. s. emptiōis ⁊ venditiōis sicut secūdus. s. ꝑcariarū: nisi fiat in fraudem vsurarū. Vterqꝫ enī approbat̄ a iure: vt ex. de em. ⁊ ven. ⁊ de preca. p totū. Sunt etiā hoīes ita sperātes lucrū in secundo ꝯtractu sicut in p̄mo. Ipe etiā Gof. scripsit ꝙ vsura nō habꝫ locū nisi in mutuo. Jō dicendū ꝙ cōtractus ille ratiōe incertitudinis excusat̄. C. e. l. z. Hec Hosti. Ad illud āt qđ dicit Gof. ꝙ sola spes facit vsurariū dicendū ꝙ hoc ē verū de contractu mutui: q2 ibi sperat̄ aliquid qđ non ē de sorte. Etiam ſm Rich. quolꝫ. z. q. z3. ar. 3. talis cōtractus ē licitus: dūmodo seruet̄ ibi equalitas iuris naturalis. Ad hoc enī ꝙ contractus emptiōis ⁊ venditiōis sit licitus req̄ritur ꝙ int̄ ementē ⁊ vendētē equalitas iuris naturalis seruet̄: q̄ ē ꝙ tantū valeat res que emit̄ q̄tum valet qđ pro ea dat̄ ⁊ ecōuerso. Hec tn̄ equalitas magnā latitudinē habet. Unde paruus excessus equalitatem illā non corrumpit: sed tūc tn̄ corrumpit eā: quando ē ibi tātus excessus ꝙ inequalitas ibi clare videt̄: ⁊ talis excessus cōtractuꝫ vitiosū reddit. Et hoc qnqꝫ tn̄ in conspectu dei siue ī foro conscīe: vt qn̄ est citra dimidiū iusti ꝑcij. Qnqꝫ etiā in foro iudiciali: vt qn̄ est vltra dimidiū iusti precij. Qn̄ ergo prediū aliquod vel aliquid simile emit̄ hereditarie: vl' ad vitam emētis ē ꝯtractus licit⁹ ex forma sua: q2 est ꝯtract⁹ de emptiōis ⁊ vēditionis. Et dico ex forma sua: q2 posset eē in emente ⁊ vēdēte intētio corrupta. Est īquā licitus: si ibi seruetur tanta equalitas ꝙ compēsatis oībus circunstantijs ſm rectā rationē consideratis ex oīni parte nō apparet manifeste quis. s. vēdens vel emēs habeat in illo cōtractu parteꝫ notabiliter meliorē. Et tūc vn⁹ alteri restituere non tenet̄ quicquid ꝯtingat. Si vero appareat manifeste ꝙ alter habeat ibi partē notabilit̄ peiorē: tunc ē contractus illicitus: q2 ibi corrumpit̄ equalitas iuris natural' q̄ seruari debet inter emētē ⁊ vēdētē. Hec Rich. vbi supra. Et cū eo cōuenit Hosti. in sū. ⁊ in glosa. sup. c. in ciuitate ⁊ Inno. sup idē. c.

Presumit̄ aūt talis venditio fieri in fraudem vsurarū ex circūstantijs positis supra in arti. 4. huius ti. cāu. 7°. Sic etiā ex etate ⁊ sanitate ex qbus pōt haberi vtꝝ parū vel multum debeāt viuere: q2 ſm hoc maius vl' minus rei empte preciū debet eē. In iudicio tn̄ anime standū est confessioni sue. Sed examia ꝯsciam eoꝝ ꝓpter cōtrarias presumptiones diligenter caute ne decipiaris. Si tn̄ in tali venditione monasteriū eēt deceptū enormiter vel manifeste: licet ibi fuerit pura venditio ⁊ recta intentio: nec fuerit dolus habitus ⁊ ideo excusetur ab vsura. Ille tn̄ qui decipit debet remouē deceptionē vl' preciū iustū supplēdo vel restituēdo precio de re vēdita qđ hūit sibi reddito. ex. de em. ⁊ ven. cū dilecti. Fiat aūt extimatio deceptōnis nō ſm tempus pn̄s in quo forte res est multū meliorata: sꝫ ſm tēpus in quo fuit venditio facta: ex. de em. cū causa. Nō tenet̄ etiā fructus quos ꝑcepit tēpore medio computare in predicto. Excusat̄ enī p bonā fidē ⁊ iustū titulū ⁊ laborē ⁊c. ex. de rebus eccle. nō ali. ad nostraꝫ ⁊ iz. q. z. vulterane. ex. de resti. in inte. requisiuit. Hec Ray. Et intelligitur ſm Rod. hec enormis deceptio nō tm̄ vl' mediū iusti precij: sed etiā citra. Et hoc credo seruādū in deceptione priuate persone maxime simplicis. ⁊ si nō iure fori tn̄ iure poli. Si tamē ille qui decepit nollet aliquid restituere taliter deceptor: nō esset propter hoc ei negāda obsolutio cū iura ciuilia sustineant ꝙ cōtrahentes citra dimidiū iusti precij se inuicē re ipsa decipiāt dū tamē sine dolo ⁊ fraude hoc faciāt. Quādo vero deceptio est vltra dimidiū iusti ꝑcii non tm̄ ecclesia sed etiā ꝑsona priuata potest agere ad rescindendū venditiōem: vel ad recipiēdū ab emptore iusti precij supplemētū: ita tamen ꝙ in optione emptoris sit facere qđ horū duoꝝ sibi placuerit. Hec Rod. Secūdū aūt Rich. in. q. supradicta qn̄ excessus notabilis apparet manifeste ex ꝑte ementis: siue sit vltra dimidiū iusti precij siue citra tenetur emens aut preciū iustū supplere: aut totū quod vltra sortē recepit restituere et ꝯtractum quitare. Qn̄ vero est ex ꝑte vendētis tenetur vendēs aut illud quod vltra iustum preciū accepit reddere: aut saltem quitare cōtractū: aut dimittere rem emptā in manu illius q emerat: quousqꝫ de re empta sortē receperit: vt quādo prediū emit ad vitam suā ⁊ morit̄ anq̄ꝫ sortē recepit. Hec Rich. quolꝫ. z q. z3. ar. 3. ⁊. 4. Et cōuenit cū eo Tho. z^a z^e. q. 77. ar. i. c. Quid de illis q a cōitatibus ciuitatū vel a monachis al's monasterys emunt

certos redditus annuos vel certos modios ānuos ad vitam suā. Nunqd est vsura. Respondeo fm Rod. q̄ nō.s.ex forma cōtract⁹ cum hi⁹ ānuus redditus sit psonalis siue bursalis:non predialis. Licet quidē legiste cōtrariū dicant q̄ sit contractus illicitus.tum q2 creditor facile posset emptoris mortē desiderare vt sic liberatus esset. tum q2 nullū periculum est emptoris de terre sterilitate aut tempestate: quod periculū & detrimentū emptores sepe sustinent prediorum. Insuper notat Rod. q̄ quādo emunt aliqui puētus vł redditus ad vitā vēditoris seruatis debitis circunstantijs huiusmodi emptio ē tolerabilis: q2 non ē periculū q̄ alter mortē alterius desideret. Sed quādo emit ad vitam emptoris tunc nō est tutū ne vendēs desideret mortē emptoris:ideo est inhibita pmissio pbende non vacantis. Non tñ precise dicendū ē esse peccatū mortale vēdere vel emere ad vitam ementis:q2 hoc non inuenit phibitū vbi seruantur debite circūstantie. Hec Rod. Quicquid aūt dicat Rod.tenendū est q̄ cōtractus talis est ex forma sua licitus:dūmodo seruet equitas iuris natural' de qua dictum ē in precedenti.q. Hoc enī tenuit Rich. vt supra patuit. Hoc idem Alex. lomb. frater minor in quodam suo quolibet:ianue licitū esse determinauit. Et etiā cōiter omnes doctores parisienses quos viderat preter vnū hoc sensisse me presente dixit. Et etiam fm Hosti.talis cōtractus pter vite incertitudinē excusatur vt patet ex his que dicta sunt fm eundem in questiōe īmediate precedēti & supra.5.ar. huius tituli.casu quarto. §. similiter fm Hosti.

Sed nunquid si emant certi redditus annuatim in ppetuū. Rñdeo. Idem dicendum est quod in pdicto casu dicūt predicti doctores.s. Rich. & Alex. vbi supra.ī oībus alijs a pecunia siue emātur ad tempus siue in ppetuū. Sed quid de illis qui emūt oues vel boues a pauperib⁹ quos forte nō habēt. Respōdeo fm Rod. Quando quis emit huiusmodi animalia a paupere vel diuite que scit vel credit eum non habere & quasi iam ei tradidisset locat ei pro certa annua pensiōe vsura est:vel p̄sumendū est hoc fieri in fraudem vsurarū. Idem est de his qui non habēt. Si aūt sine fraude & bona fide emptio fiat huiusmodi:non est credendū q̄diu bona fides durat emptorē peccare. Quid si qs mutuet pecuniā recepturus in termino aurū vel argentum vel alteri⁹ generis monetā. Rndeo fm Gof. Si hoc faciat vt extimatiōe lucret vsurarius est. Et idē dicit Hosti.ex.e. cōsuluit. Et de hoc habitū est supra. 4.ar.casu.4.

Quid' si quis mutuet veterē annonā:vt recipiat nouā. Rñdeo vsurarius est si hoc iō facit vt meliorē recuperet fm Ray. & Gof. Si aūt hoc faciat ne sua sibi pereat vel forte vt recipienti gratiā mutuando faciat nō committit vsurā. Et hoc ē fm Rod. dūmō non auferat libertatē se infra terminū liberandi veterē soluendo. Vel si pbabiliter dubitetur vtrū plus vel min⁹ sit solutiōis tpe valitura.

Quid si mutuē tibi pecuniaʒ p precio vt iterū remutues mihi. Nūquid es vsurarius Rndeo q̄ sic. Licet enī obligeris mihi ad antidota.ff.de pe.heredi.sed & si lege.§.cōsuluit. & extra de testa. cū in officijs.illā tñ obligationē naturalē deducere ī ciuilē est spēs lucri. Et ideo est vsura fm glo. 14.q.3.si feneraueris.& fm Ray & Gof. Mouet tñ Hosti.ī cōtrariū.q2 hic nihil accedit sorti:& al' illud qđ sine pacto debet:licite potest in pactū deduci extra de elec.significasti. Quid enī si debes mihi decem que non possum recupare:& mutuo tibi alia.10.cū hocpacto vt satisdes. Opportune q̄ infra certū tempus soluas mihi 20. Nec obstat illđ Luce.6. Mutuū da.ni.&c quia illud intelligitur hoc mō. Nihil.s.ad lucrū vel supabūdantiā vł qđ sit plus. ex.e.cōsuluit.& 14.q.3.p totum. Quia tñ multi casus possent accidere in qbus pecuniā mutuataʒ amitteres & ego lucrarer:iō opinioni p̄me est adherendū etiā fm Hosti.q2 qđ est tuti⁹ est tenendū:extra de spon.iuuenis. Sed qd siue quantū tenebit restituere ī hoc casu. Rndeo fm monaldū q̄ tenet restituere tantū q̄tum est alter dānificatus:siue tantū q̄tum tot denarij valere solent:vel fm quosdā q̄tū inde fuerit lucratus. Tamē si cōponat se ad libitū eius liberatus erit fm quosdā. Quid si qs mutuet pecuniam hac spe siue intentiōe p̄ncipaliter alicui vt ille alia vice remutuet sibi Rndeo. Mutuans sperare illud pōt in simili casu ab accipiente non tñ ex vi mutui sed ex accipientis charitate. Et q2 ex pcepto dei tenemur mutuare indigenti:si hac intentiōe p̄ncipaliter mutuet:nō est sibi meritoriū q2 non ponit finē deū. Immo dr̄ Luce.6. Mutuum date nihil &c.s.ab hoīe sed a deo fm Alex. de an.3.t.4.c.de p̄cepto mutui.ar.2.c.2ᵐ.ꝯtra responsionē aliquoꝝ. Vñ fm Rod. scholares q mutuāt campsorib⁹ vel alijs scholarib⁹ p̄ncipalit̄ hac intentiōe ut illi remutuēt sibi qñ indigebūt vsurā ꝯmittūt Et idē sentit Gof. & Hosti. Quid de dñis molendinoꝝ qui pecuniā pistoribus mutuāt vt in coꝝ molendinis molant. Rndeo fm Rod. Vsurarij sūt Accipiūt enī vltra sortē ī faciendo: & auferūt debitoribus libertatē molendi vbi voluerit

Si tñ debitores ppter hoc non sūt dānificati nō tenetur eis ad restitutiōem faciendā: nisi quatenus extimari debet libtas molēdi vbi vellēt: pensatis etiā circūstantijs de maiori et minori remotōe molēdinorum et facilitate et difficultate molēdi. Quid de notarijs q sup vsuris sciēter ɔficiūt publica instrumēta. Rñdeo Periuri sūt: qr qñ creanē iurāt q bñ facient et nō male. Ergo nec decetero testificari poterūt: nec ɔficere instrumēta. Periurus.n. testificari nō pōt q̄tumcūq̄ egerit pniam ex de testi. ex pte. et c. fi. Et hi etiā sūt infames qbus sunt actus legitimi inēdicti: ex de testi. lz ex q̄ dam. Rñ. i. ad fi. Hec Hosti. Quid de prelatis ɔtibus vsurariorū subscribētibus: et sigillа apponentibus. Rñ sm Hosti. Si plātus tenorē nō legerit: vel si legerit vsura tñ sit velata: qr forte ibi ponit maior q̄titas q̄ mutuata sit in veritate: nec diligenter scrutat et examinat et iō nō intelligit: fatue agit sed in veritate nō ɔsentit. ff. de pigno. ac. gaius. Si vero legerit et veritatē īuenerit: pticeps ē crimis vsurarij sed nō cōmodi. Nā subscriptio in multis iuris articul' ɔsensū et approbatiōem īducit: ex de re iudi. cū inter. Hec Gof. et Hosti.

Esto q cōitas alicuius ciuitatis īdigeat pecunia: p cuius recupatiōe īponit mutuū ciuibus suis: post hoc āt pdicta cōitas nolēs ciues suos aggrauare sed releuare assignat cuilibet q mutuauit sup aliqbus redditibus suis p certa q̄titate mutui certā q̄titatē pecunie ānuatim reddendā: vt p centū lib. 8. libras ānuatim. Modo querit vtrū talis excrescētia vltra sortē licite recipi possit. Rñdeo. Dicunt aliq q sic. Primo qr supponit q ibi mutuū a pnus fuerit: et ex postfacto sp sit violentū et non voluntariū. De rōne aūt vsure ē q committit circa mutuū volūtariū. Secūdo quia cōgruū est et rōni ɔsonū q cōitas si pōt releuet ciues suos quos mutuare coegit. Et huius snie fuit frater Joh. de saxonia q fecit tabulā iuris sm q fert respondisse. Scōm aūt Alex. lomb. in quolz. q. de vsuri. pbabilius dicūt dicentes casū ppositū non eē licitū: quia ratione mutui non licet accipe aliquid vltra sortē sm illud Luce. 6. Mutuū da. etc. Distinxit āt: qr releuatio potest fieri dupliciter. Uno modo p modū gratitudinis qr. s. ɔmunitas g̃tis et liberalr releuat mutuātes. Et tūc licite recipit. Alio mō p modū obligatiōis qr. s. cōmunitas ad hoc faciendū se obligauit. Et tunc nō pcipit licite. Et spāliter qr ex tali obligatione mutuū incipit esse volūtariū et fieri propter spem lucri. Mihi aūt videt saluo semp iudicio meliori: q si is q mutuauit semp mallet si posset suū mutuū recupare q̄ puentus habere: licite possit eos recipe: pcipue cū communitas ad hoc se obligauerit spōte: vt supponit ad pñs. Quid si ciues pdicti velint vendere ius qd habent sup cōi suo p capitali et puentu p eo q nolūt expectare: vel etiā dubitant sibi periculū in cōi īminere. Nunquid licite poterit isti ius illud vēdere et alij emere p precio tanto vel minori q̄ dederint vel pstiterint. Rñdeo. Ad hoc fert respōdisse supradictus Johes q sic: quia iusto titulo ius aliquod iuste possidens iuste pōt vēdere: et alius iuste emere ius illud: qr qd iuste venditur non iniuste emit. Et hoc precio equali vel minori vel maiori q̄ fuerit datū: qr res tātū valet quātum vendi potest. Quid si qs habet aliquā monetā quā dubitat sequēti tempore minus q̄ nūc valiturā sm statutū legis positiue mutuat eam sub tali pacto. s. vt sibi reddat in precio equali in quo est tpe mutui. Nungd hoc licebit sibi. Rñdeo. Aliquibus videt q non. Alijs q sic. Quia q̄uis in mutuo nō liceat sperare lucrū. Licet tamē vitare damnū: qd hic mutuās intēdit. Debitor etiā tantū accepit q̄tum reddere tenet. Huius secunde opi. fuisse videt. Alex. lomb. in quolz q. de vsu. Nungd licet mihi mutuare cōi meo p aliquo officio habendo: ex quo spero ɔsequi magnū honorē et lucrū. Ad hoc fert pdictus frater Joh. rñdisse q non: qr mutuans expsse recipit ex mutuo vltra sortem.

Nungd licite possum emere ab aliquo debente recipe a suo cōi vel p suo salario: vel qr mutuauit centū lib. p aliquo officio habēdo: ius ppter qd recipe debet pcio minori q̄ recipe debet. Ad hoc fert dictus frat Joh. respōdisse q hoc licet dūmō hoc cum moderamine et sine fraude fiat.

Equit videre de. 6. s. de penis vsurariorū: qbus. s. puniunt et ad restitutionē compellunt. Hec aūt ē multiplex qr alia imponitur a canone: alia a iudice: alia ab aduersario p exceptionē. Est g̃ primo cōsiderandū de illa q̄ imponit a canone. Hec aūt est multiplex. Usurarij manifesti nec ad cōionē altaris admittunt. Nec ad xpianā sepulturā in hoc peccato decedētes recipiunt. Sed nec viuorum oblatiōes recipi debēt. Sed si qs clericus ɔtrauenerit. s. sepeliēdo vel recipiendo cogit reddere qd accepit: et ab officij sui executiōe manet suspēsus: donec ad arbitriū epi sui satisfecerit: ex. e. qr. De quo consilio sp debet fieri mētio in lris ɔtra vsurarios impetratis: cū dicit. Eos ad restituēdū quicquid vltra sortē pceperūt p penam in lateranēsi ɔcilio ɔtra vsurarios editā compellatis extra de emp. et ven. ad nostrā. Unde ab hac

pena semp est incipiendū tanq̄ a minimo extra de testi.cū tu.in glo.Est aūt dictus canon fm Hosti.ꝛ Ber.ibidē sententie nō late sed ferende.Si eni vsurarius q est pncipalis nō incurrit penas expssas in iure multo min⁹ tal clericus.Sed cui restituet clericus oblatōez quā accepit.Rn̄deo. Alanus dixit ꝙ epo loci:ꝛ aufert ecclesie in penā recipiētis:sic patet 20.q.3.ɔstituit.Guil.āt naso dicit ꝙ restituet illi qui obtulit in opprobriū eius:ar.extra.e. cū tu.§.sup his.ꝛ extra de homici.sicut dignū §.eos.Ber.vero dicit extra.e. q2.ꝙ restituet ei a quo recepit: vt ipse restituat ei a quo habuit:ar.i ꝓximis dictis.c.Hosti.vero in.c.q2 tenet cū Alano: vt.s. detur epo qui restituat ei a quo vsurarius accepit si inueniat: alias pauperibus eroget:ar.20.q.3.ɔstituit. Qui dicunt hic manifesti vsurarij.Rn̄deo.Usurarij notorij sūt qui habent euidētiam facti: vt quādo vsurarius mensam tenet paratam ad mutuādū cuilibet sub vsuris:sicut meretrix in ꝓstibulo patet cuilibet: ar. extra de coha. cle.tua.ꝛ.c.fi.Et in hoc casu ipso iure supradictam penā canonis patiūtur siue sint notorii iuris:vt quia sunt p epm publicati. Secus ē si adhuc ab eccl'a tolerant:extra de coha.cle. vestra.Nam si manifesti sint p famā tm̄ non tamē notorij nō patiunt hanc penā ipo iure: sed p publicatiōem. Sic intellige illud extra e.cum tu.R.i.fm Hosti.Sufficit autē ad publicatiōem faciēdam ꝙ vocati cōfiteant vel p testes cōuincātur vt extra de coha.cle.tua. Sufficiūt etiam certa argumēta cū fama : vt extra.e.de coha.cleri.tua.Licet aūt nullus accusator sup hoc appareat ꝓcedet tm̄ nihilominus epus ex officio:vt ibidem.Qr̄ cito autez satisfaciunt cessat hec pena: vt ibidem.Hec Hosti.Satis tm̄ posset dici q̄tum ad casum istū vsurarius māifestus fm Jo. an.ꝛ Guil. nasonem qui corā p̄sbytero ꝛ testibus fatet se eē vsurarium:ꝛ mādat vsuras restitui tradēs forte libꝛ rōnū. Quid si sit notoriū aliquē recepisse vsuras:hi tm̄ q soluerūt non repetūt:vel q2 nō audēt vel q2 iurauerūt non repetere.R° fm Hosti.Eccl'ia ad denūciationē alicuius vel ex officio suo ꝓcedet: ꝛ eūz restituere coget.ex.e.cū tu.ꝛ extra de iureiu. ad nostrā.2. Quid si eps in vita vsurarij recipiat oblatiōem sed eū post mortē ad sepulturā nō admittat.R°. ꝙ se puniēdū affirmat vt extra.e.q2 in oībus in fi. Nā cui cōicam⁹ viuo ꝛc.ex de sepul. sacris. Quid si publicatus decedat:heres tm̄ de vsuris satisfaciat. Rn̄deo fm Hosti.eū nō eē sepeliendū nisi de ɔtritiōe certis signis appareat:ar.extra d sen. ex.a nobis.2.ꝛ. 24.q.2. nec q̄sq̄. Sunt aūt ꝛ alie pene vsurarioꝝ preter penas p̄dictas:q̄ ponunt li.6.e.vsurarū. Ubi inhibet ne collegiū vel vniuersitas vel aliqua singularis ꝑsona cuiuscunq̄ sit ɔditiōis dignitatis aut status:alienigenas etiam si sint ciues vel incole fm Jo.an.vel alios non oriundos de terra eoꝝ:qui.s.non sūt ciues vel incole publice pecuniā fenebrē exercētes vel exercere volentes:ad hoc domos in terris suis ɔducere vel ɔductas habere : aut al's habitare ꝑmittāt: sz hi⁹ vsurarios manifestos oēs infra tres menses.s.a tempe publicatiōis hui⁹ constitutiōis expellant:nūq̄ aliquos tales decetero admissuri.Precipit etiā ibidez ꝙ nemo illis ad exercendū fenus domos locet:vel sub q̄cunq̄ alio titulo cōcedat.Qui vero ɔtra fecerint:si fuerint persone ecclesiastice.patriarche.archiepi vel epi.suspensionis:minores vero si sint ꝑsone singulares excōicatiōis:si aūt collegiū vel vniuersitas interdicti sentētias se nouerint ipso facto incursuros. Quā si p mensem aīo indurato sustinuerint:terre eoꝝ q̄diu.in ipsis morant ecclesiastico subiaceant interdicto.Ceterū si laici fuerint p suos ordinarios ab hi⁹ excessu:cessāte omni p̄uilegio:p ecclesiam cōpescant.Insup q2 statutū erat:vt habitum ē s.vsurarios manifestos in hoc crimine decedētes nō debere admitti ad sepulturā vt extra.e. q2 in oībus. ipi autē vsurarij vt penā illā deluderent:in vltima volūtate mādabant satisfieri:ꝛ ita sepeliebant ꝛ sic dicta pena deludebat:statutū est postea li.6.e. quā q̄.ꝙ licet mandent satisfieri: denegē tamen eis ecclesiastica sepultura: donec de vsuris fuerit fm facultates eoꝝ plenius satisfactuz: vel idonee cautum illis q̄bus debent restitui:vbi sunt presentes:vel alijs qui possunt eis acquirere.vel eis absentibus loci ordinario vel eius vicario:vel p̄sbytero parochie in qua habitat vsurarius.vel tabellioni d mādato ordinarii ita ꝙ certa quātitas exprimat in cautione.s. vel quātitas manifesta exꝑmatur si apparet:vel si non apparet quātitas manifesta exprimat quātitas illa fm arbitriū ei⁹ qui recipit cautionē:qui si scienter minorem posuit q̄ verisimiliter creditur ad residuū tenebitur.s.ꝓpter eius maliciā vel negligentiā. Sed qd si nullā quātitatē ponat.Rn̄det Jo. an.ꝙ tenetur in totū.Ergo caute faciat si certam verisimiliter quātitatem exprimat: ꝛ addat etiam ꝙ etiā vltra illud satisfiet inq̄tum ɔstabit eum ratione vsurarū teneri. Intelliguntur aūt noīe idonee cautionis pignora vel fideiussores.ff.man.si mandato ticij.§.fi. Alias cautio significat nudam ꝓmissionem C.de ver.sig.sancimus. Sed qd si cautiōes

pignora vel fideiussores dare non posset. Rñdeo fm Bar.ꝛ Io.an. Iuret se hoc dare nō posse: ꝛ facturum quod cauet li.6.de sen. ex.c.fi.§.illis. Nota etiā ꝙ illi qui possunt acquirere nobis:sunt filij quos habemus in potestate nostra. Item serui ꝓprij. Itē serui in quibus habemus vsufructū. Itē serui alieni quos bonafide possidemus. Item liberi quos bona fide possidemus tanq̄ seruos in sti.per quas pso.no.acq.§.i. Sed nunquid ꝓcurator acquiret dn̄o absenti hāc psonalē obligatiōem. Rñdet Bar.ꝛ Io.an ꝙ non.p l.ff.de acq.pos.l.quemadmodū. ꝛ.l.gnāliter. ꝛ.l.ꝙ meo. Item p loci ordinariū intelligo fm Io.an.epm de iure. Et idem de decano archip̄sbytero vel abbate :qui al's ꝺ cōsuetudine iurisdictionem haberet in sp̄ualibus. Et intellige de loco in quo vsurarius deget. Item qḋ dicit de presbytero siue rectore parochie in qua vsurarius habitat:multo fortius ītellige de rectore parochie illius lesi cui restitui debet: cum sit quasi iudex ꝛ minister eius fm Bar.ꝛ Io.an.ff.de in ius.voc.l.eum pro quo. Item p hoc ꝙ dicit mandato ordinarij argnit Io.an.ꝙ tabellio in hoc casu nō acqrit actionē extraneo ex sua stipulatōe:nisi faciat istud de mandato ordinarij. Ulterius oēs siue religiosi siue alii manifestos vsurarios recipientes ad ecclesiasticā sepulturā contra formā supradictā: subiacent pene in lateranensi concil.o ꝯtra vsurarios ꝓmulgate li.6.e.c̄q̄z.§. omnes aūt. de ꝯcilio illo extra.e. qꝛ in oībus. Et ex hoc notat Bar.ibidem ꝙ tales nō sunt recipiēdi:sicut nec vsurarij manifesti in vita ad cōiones:nec in morte ad ecclesiasticā sepulturā. Sed Io.an.notat ꝯtrarium.s. ꝙ hic non habet locum pena statuta ꝯtra vsurarios:sed pena statuta cōtra recipientes eos ad oblationes ꝛ ecclesiasticā sepulturā.vnde ibi in lateranensi ꝯcilio ꝯtra vsurarios subaudit edita. Item testamētis vsurarioꝝ manifestoꝝ nullus intersit:nec eos ad ꝯfessionē admittat siue absoluat: nisi de vsuris satisfaciant:vel de satisfaciendo ꝓ suarū facultatū viribus p̄stēt:vt supra dictū ē :idoneam cautionē. Testamēta vero eoꝝ facta al's.non facta satisfatōe:nec prestita idonea cautione non valēt:vt.c. c̄q̄.§.fi. Quid si testamentū facit ꝛ p᷒ea cauet. Nunqd p᷒q̄ cauerit testamētū valebit. Rñdeo. Dixit Bar. ꝙ non:qꝛ ab initio nullū fuit li.6.de re.iu.nō firmaē. Sed fm Io.an.satis videē sufficere si cauit ante mortē:cū testamentū in morte firmeē. Nec obstat regula illa.s.non firmaē.qꝛ de solo tractu tpis loquiē. Et quidē Io.equitati meliori:inniti videē:eo ꝙ ad ꝯseruatiōē testamentoꝝ nitiē ꝓut oīa iura nitunē: vt. C. de sac.san.ec.l.i. Facit etiā ꝓ eo q̄tum ad legata ad pias cās:ꝙ fm leges.ff. de le.3.l.i.§.i. Legata relicta a filiofamilias vl' a seruo lȝ tēpore testamenti inspecto non valeāt: si tamē seruus manumissus vel filius emācipatus ī eadem volūtate pseuerauerit:valebūt. Accipere.n.cautionē est quādocūq̄ accipe. Sic ꝛ dare est quādocūq̄ dare.i.q.i. eos. Quid de codicillis. Nunquid valebūt facti ab vsurario manifesto. Rndet Guil.Bar.ꝛ Io.an. ꝙ non. Et idē est de qualȝ alia vltima volūtate : vt patȝ ex p̄n°.ꝺ.c.q̄q̄.ꝛ ar. ex̄.de testa. cū esses. Quia etiam codicillus large dicit testamētum.qꝛ testatio mētis.i3.q.2.§.sed aliḋ.

Quid si iste vsurarius fm formā p̄dictam satisdedit: Nunquid ex hac satisdatiōe tenebitur soluere si conualuerit. Rndeo. Dicunt Guil.Bar.ꝛ Io. an.ꝙ sic:ar.hoc.ꝛ qꝛ etiam si non satisdedisset cogēdus esset soluere ex̄ e.cum tu. Circa vero penā que imponitur vsurarijs a iudice:que q̄n̄q̄ sequitur ex pena inflicta a canone si cōtumacia exigat est sciendum ꝙ si vsurarius sit clericus ab officio beneficioq̄ suspendiē: ut extra.e. preterea. Suspenditur inquam a beneficio obtento ꝛ mlto magis repellitur ab obtinēdo:extra de exces.pla.c.inter dilectos. Potest tn̄ cū tali dispensare eps post satisfactiōem ꝛ pniam:qꝛ h̄ nō ꝓhibetur:vt dicit in glo.ꝺ.c.p̄terea. Et si adhuc non desistat est degradādus:vt extra e.c.i.ꝛ.14.q.4.canonū. Quā tn̄ penā euadit si desistat. Nam de iure cōi ē degradandus nisi peniteat. Sic intellige dicta iura di.47.c. i.ꝛ.2.fm Gof. ꝛ Hosti. Exinde si fuerit īcorrigibilis fm Ray.ad mādatum epi:si nō pōt alit' corrigi coercebiē p potentiā laicalē:extra de iudi.cū nō ab homīe. ꝛ di.17. nō licuit. Si vero sit laicus ꝛ prima pena inflicta nō destiterit:maiori excōicatione ꝑcutietur. extra.e. quanto. ꝛ.c.p̄terea.in fi. Et hec intelligas qn̄ delegatus ē cui mandatur ꝙ a pena cōcilii incipiat. Secus ē si mandetur ei ꝙ p censuram ecclesiasticā eū cogat. Secus ē etiam si ordinarius sit : qꝛ talis a p̄ncipio poterit eū excōicare. Sic īntellige illud ex̄.e.tuas.ꝛ ꝺ iureiu. debitores. Hec Hosti. Sed quare iudex ecclesiastic᷒ magis ītromittit se de pena vsurarioꝝ qui sūt fures ꝛ raptores:ut habitum ē s̄.q̄ de pena aliorum furū ꝛ raptorū. Rñdeo Propter damnū sp̄ale quod ex vsura videt accidere: ꝛ etiā qꝛ vsurarij cum contemptu p̄cepti diuini ꝛ damno proximi adinuenerūt sibi officium ꝛ modū viuendi ꝛ ditādi. Nec obstat illud Aug.ad macedo.ꝛ habeē.14. q. 4.quid dicam. Uellem inquit ꝙ restituerēt

vsure:sed non ē quo modo iuste repetantur Hoc.n.dicit ad factum nō ad ius respiciēdo Et loqtur ꝑ tempꝫ quo nōdū restitutio vsu rarū erat ordinata:vt patet ibidē in glo. Nū quid etiam heres vsurarij cogitur restituere vsuras. Rn̄deo ꝙ sic. Et hoc etiā premissis modis ꝛ penis. Et hoc siue heres sit filius si ue extrane⁹: vt extra.e.tua nos.ꝛ.c.michael. Et tenetur heres in hoc qđ ad eum puenit: ar.iz.q.z.eps qui filios.ꝛ i6.q.6.si epi. Exq̄ eni i integrū sibi succedit ꝑsumitur ad eū res puenisse:vt ex̄.e.tua.ꝑm Hosti. Sed Laurē. ꝛ Alanus dicunt ꝙ heres non tenet̄ nisi qua tenus vires hereditatis patiunt̄: vt extra de appel.qua fronte.ꝛ extra de rapto.in litteris. Quib⁹ cōsentit Hosti.ꝛ Ber.in.c.tua. ꝛ Jo. an.li.6.de vsuris.quanq̄. Quid si alter he redum factus sit non soluendo. Nungd alt̄ tenetur in solidū. Rn̄deo ꝑm Hosti.in sū.ꝙ tenet̄ in solidū: inq̄tum saltē ad eū puenit đ hereditate. Nam ꝛ res hereditaria videt̄ ob ligata:ex̄.e.de vsu.cum tu.§.fi. Et ideꝫ dicit. Ber.in.c.tua. Hosti. tn̄ in glo.dicit ꝙ ꝓdicta opinio est ab oīibus approbata:ꝛ ideo ꝯtra dicere non audet. Considerata tn̄ veritate ꝛ subtilitate iuris:cū certū sit multos aliq̄ possi dere q̄ notum est fuisse vsurariorū:qui nūq̄ de vsuris satisfecerūt:durū est sentire ꝙ oēs tales ea que possidēt taliter r̄stituere teneāt̄: maxime cū forte.40.āni vel plures sint ꝙ illi vsurarij decesserūt:ꝛ grauius ē tot aīas con demnare. Jdeo distinguit ꝙ is q est heres te netur in solidū:si non fecit inuentariū. Alias secus est. Js aūt q non est heres ꝛ ad quem al̄s puenit non videt̄ teneri:etiā si ex cā lucra tiua res ad eū puenit:vt.C.de donati.eris ali eni. Nisi saltem esset de pecunia fenebri em pta:đ quo etiā sunt opiniones:vt infra dicet̄

Quid si de pecunia vsuraria sit possessio empta. Nungd is qui dedit illam agere pōt actione reali:vt.s.agat ad vendicandā posses sionē illam emptam de sua pecunia. Rn̄deo. Alanus dixit ꝛ Ray.ꝙ sic. Et hoc est spāle: sicut etiā alibi cōtingit:vt. C.de rei ven. si ex ea pecunia. Gof.tn̄ hoc nō admittit. Cui etiā cōsentire videt̄. Hosti. Jmmo dicit indistin cte agendū esse actione ꝑsonali ꝯtra vsurari um vl̄ heredē eius:ꝛ iudex ex officio suo eū coget vsuras reddē si hꝫ vnde soluat sine di stractiōe. Al̄s ad possessiōes vēdendas eum coget ꝛ sic satisfieri de vsuris faciet. Et sic in tellige ex̄.e.cū tu.§.possessiōes vero. Quid si creditor đ pecūia fenebri possessiōes emat ꝛ dn̄ium vendat:ꝛ de pecunia recepta ꝓ ipis alias emat. Nungd idē ius ē de his secūdis possessiōibus qđ in primis. Rn̄deo ꝑm Gof. ꝙ sic:qꝛ succedūt loco priorū:ar.extra.vt lite pen.ecclesia.ꝛ.ff.de le.z.l.imperator. Quid si possessio empta ex pecunia fenebri trāseat in aliū. Nungd is qui pecuniā illā dedit be neficiū idem habebit ꝯtra extraneū possesso rem: qđ hꝫ ꝯtra vsurariū vel eius heredē:vt vendere cogat̄ ꝛ satisfacere agenti. Rn̄deo ꝑm Gof.ꝙ non: nisi extrane⁹ possideat ex cā lucratiua:ꝛ vsurarius vel eius heres ꝯuēti⁹ excusat̄ si non sit soluēdo:ar.insti.de le.§.si ali ena. Secus ē vt dicit Ber.extra.e. cū tu.sup illud vendi.ꝛ Rod. si ipe extraneus emisset vel ex alia causa non lucratiua adeptus esset rem illā bonafide ab vsurario:nō credēs for te eū eē vsurariū: aut credēs rē illā nō eē em ptam de pecunia fenebri:aut vsurariū aliter habere:vn̄ posset reddere vsuras. Quid si res empta de fenebri pecunia pueniat ex ti tulo lucratiuo ad eū qui vsuras soluit. Nū quid ille ad quē prius ex simili causa puenit res eadē liberat̄ vt ꝯtra euꝫ agi nō possit. R⁹ ꝑm Gof.ꝙ sic.ff.de.acti.ꝛ obli.oēs debitores Usurarius tn̄ vel eius heres ꝑm Hosti.mini me liberat̄.ff.de solu.quotiens vnus. Circa penā aūt que ē ab aduersario ꝯtra vsurariū excipiendo:sciendū ꝙ ꝑ exceptiōem remoue tur a dignitate:si forte sit electus ꝛ i ludo mu tuauerit.47.di.c.i.ꝛ z. Nec obstat ꝙ dicat se đ causa ludi fecisse sub obtentu alicuius cō suetudinis seu corruptele:vt extra de exces. ꝓla.inter dilectos. Jtē si quis lr̄as sup vsu ris impetrauerit non audit̄: nisi primo resti tuat si quas vsuras quādoq̄ extorsit:qꝛ fru stra legis inuocat auxiliū qui in legem cōmit tit:vt extra e. de vsu.quia frustra. Nec suffi cit in tali casu cautio de restituēdo: ar.extra. de re iudi.cum aliqbus. Nisi forte interuēiat magna causa:vt.ff.de re iudi.l.4.§.ait pretor in fine. Puta qꝛ non est soluēdo. Tūc.n.suf ficit cautio ꝛ debet audiri:ut postea restituat al̄s:vt extra de soluti. odardus. Uel si is cui debet̄ sit contentus: extra e. de re iudi. ꝙ ad ꝯsultatiōem Hec Hosti.ꝛ Ber. extra.eo.qa frustra. Quid si nullus apparet q agat con tra ipm̄. Rn̄deo ꝑm Jo.ꝛ Tan. Facta denū ciatione in publico si nullus appareat audie tur. Scđm vero Hosti.ꝛ Ber:extra eo.quia frustra.ꝛ Gar.li.6.e.quanq̄.ꝛ Jo.an.ibidem ꝑm ꝙ dictum est supra si sit publicus ꝛ noto rius:iudex ex officio suo repellet eū lꝫ nullus appeat:ar.extra de iureiu.ad nostrā.z.ꝛ extra de excep.exceptionē.ꝛ extra e.cum in tua. Quia etsi nullus petat:tn̄ restituere tenetur vt extra e.cum tu.§.i. Si aūt occultus erat:et aduersarius obijciat:ꝛ incōtinenti sit parat⁹ ꝓbare audietur:ꝛ hoc ꝓbato repelletur:ar.

extra e.de restitu.spo.litteras.§.ppterea meli us. Et maxime si pbet infra octo dies: extra de excep.pia cōsideratiōe.§.si quis igit. excōi catiōem.τ extra de deci.tua.in fine. Si vero sit occultus τ nihil obijciatur: nō repelletur. Unde tunc tenet sententia Jobis τ Tanc. Nota hic ꝙ extra e.cum in tua. dicit ꝙ licet contra vsurariū nō appareat accusator: si tñ alijs argumentis cōstiterit eosdem eē vsura rios manifestos: poterit iudex in eos penam ɔtra manifestos vsurarios in ɔcilio lateranē editam libere exercere. Et obijcit Ber. ꝙ si loquit de manifestis notorijs: non ē opus alijs argumētis: si nō de notorijs tūc euidēs pbatio requirat ſm ordinem iuris.ii.q.3.eor qui. Et rñdet ad hoc ꝙ hic notoriū nō habȝ pseuerantiā facti. Unde regruntur alia argu menta. Uel dic ꝙ solennis fama docet istos esse vsurarios: τ ideo puniūtur ppter famaȝ τ argumenta alia: qꝛ ad condēnatiōem non sufficit sola fama: extra de iureiu. ex litteris.

Quid si notoriū sit ꝙ vsuras habuit: is tñ a quo extorsit eas non inuenit nec heres ei⁹ Rndeo. Judex faciet pecuniā fenebrē pau peribus exhiberi: quo facto petitio eius ad mittitur: extra.e.cum tu.§.i. ſm Hosti.τ ſm Ber. Uel ſm Jo.an.li.6.e.c.quanꝙ.eps pōt vsuras illas recipere: τ soluere eis a quibus habuit vsuras ille qui petit. Quid si littere obtente sint ɔtra aliquem vsurariū τ ipe mo riat ante citatiōem. Nunqd heres p hi⁹ litte ras poterit cōueniri. Rñdeo ꝙ non ſm Gof. τ Hosti. p illo c.extra de rescrip. significauit. Nisi fiat ibi mentio de herede: vt ex̄ de offi dele. cum olim. Nec obstat illud ex̄.e.tua.qꝛ illud de ordinario habet locū qui heredē iu dicare poterit vt defunctum. Quid si debi tor iurauit soluere. Rñdeo. Tūc habet duo remedia. Unū vt denūciet ecclesie vt cogat p censuram ecclesiasticā creditorē ꝙ iuramē tum relaxet: vel ab exactione cesset: extra de iureiu.c.i. p totum.τ extra e. de vsu.tuas.

Qui si velit excōicatiōem potius sustinere ꝙ̄ iuramentū relaxare: puniri pōt p potestatē temporalem nimia ptinacia exigēte: cū ecclesia vltra hoc non habeat quid faciat: vt extra ď cle.excō.c.2.τ de iudi.cū non ab hoīe circa fi. Qui eum forte velut hereticum ɔdemnabit ii.q.3.rursus.τ extra de hereticis. excōicam⁹. §.i.τ.2. Uel sicut fit in quibusdam locis: vt in anglia capiet ad mandatū ordinarij. Uel q̄li bet mense soluat certum pecunie quātitateȝ sicut fit in francia: τ spāliter in ptibus tholo sanis. Sed nihilominus adueniēte die ppter iuramētuȝ soluere tenetur: nisi papa interim eum absoluat: vel etiam epus exigente cōtu macia vsurarij excōicati i penā ɔtumacie ei⁹.

Secundū est: ꝙ si ipe soluerit ppter iura mētum: tñ potest repetere: ut extra de iureiu. debitores.ſm Gof. Quid si iurauit soluere τ non repetere. Rñdeo. Nō debet in iudicio repetere ppter vim iuramēti. Hoc enī eēt di recte repetere. Potest tñ indirecte repetere: crimē eius denūciando ecclesie: extra e.tuas in glo. Et iudex ex officio suo pōt cogere eū ad relaxandū iuramentum. Quod si ad hoc induci non potuerit pōt eū cogere ad restitu endum. Aliqua tñ noua cā posset supuenire rōne cuius posset repetere. Puta si vsurari⁹ in fine penitēs ordinaret ꝙ heredes sui omi bus illis vsuras restituerent qui se vsuras de disse pbarēt: extra de iureiu.ad nostram.i.in tex. τ in glo. Quid si iurauit nō denūciare Rndeo. Juramētum tale ē temerarium ſm oēs: qꝛ ad hoc quilibet tenet. Unde nō tene tur seruare ipm: extra ď iureiu.quēadmodū in fi.ſm Gof.τ Hosti.in sum.τ Ber.sup.d.c. ad nostrā.2. Hosti.tñ in apparatu distinguit: ꝙ si talis magis mouet zelo iusticie τ corre ctionis fraterne ꝙ̄ amore rei sue recuperāde denūciet. Si vero ecōuerso non denūciet ne piuret. Et ita occurrit fraudibus vsurarioꝝ

Quid si iurauit etiam non recipe. Rndeo. Juramētum tenet: vt extra de renun.cū int. p.τ de his q̄ vi.ad audiētiam. Cogi tñ debet vsurarius ꝙ iuramētum relaxet: ar. ex̄.de iu reiu.c.i. Uel si ad hoc primo induci nō pote rit: nō audietur anteꝙ̄ se liberauerit. In hoc ğ casu erit pauperibus eroganda: si fiat fides eccl'ie. Aliť non audiet: nisi papa eū absolue rit. Et hoc pōt denūciare eccl'ie debitor pdi cto iuramēto nō obstante. Hec Hosti.in sū.

Quid si is ɔtra quē sunt lr̄e impetrate ap pellet. Nunquid repellet in cā appellatiōis. Rndeo ꝙ non: extra de excep.cū int priorē. τ.c.fi. Idē dicēdum ē si vsurarius qui lr̄as impetrauit appellet. Sup principali tñ nunꝙ̄ audiet: nisi prius restituerit: vt. s̄.ſm Hosti. Et etiā ſm hoc prius expediet cā appellati ōis ꝙ̄ audiatur sup principali: ar.extra eo.qꝛ frustra.ibi. Nisi prius restituerit vsuras q̄s pr̄ suus prius extorsit ab alijs: vt extra.e. mi chael. Cum.n.ex psona pr̄is agat tenet eum defendere.ff.de reg.iur.ex q̄ psona ſm Ber. τ Hosti. Quid si nō fiat in lr̄is mētio ď pa tre. Nūqd ɔtra eū excipi potit ex psona sine facto patris. Rndet Ber.τ arguit ħ p τ ɔtra extra e.michael.τ deinde dicit ꝙ credit ꝙ sic qꝛ tenetur vsuras restituere quas pr̄ eius ex torsit cum succedat ei in bonis. Hosti.vero dicit ꝙ si sit heres vel vniuersalis successor bona empta de pecunia vsuraria possidēs ex

causa lucratiua pōt excipi ɔtra eum: cū sit suc cessor vitiorū: ar. in p̄nōiatis q̄stionibus in p̄ cedenti arti. q. nunquid heres. & q. quid si de pecunia. & ff. de calum. in heredem autē. §. i. Secus est si nō sit heres nec possideat bona empta de pecunia vsuraria: licet bona alia ti tulo donationis a patre recepit bona fide: vt C. de dona. l. eris alieni. & l. si p̄ri tuo. Quid si qs tutor curator vel ꝓcurator vsuras rece perit nō noīe suo sed alieno. R̄ndeo. Quidā dicunt vt Ber. ex̄. e. michael. ꝙ non repellet. q̄ nec ille vsure repeti p̄nt ab eo: cū nihil ver sum sit in vtilitatē eius. Sed male dicit s̄m Hosti. & s̄m Jo. vt habet̄ in glo. di. 46. c. vlti. q̄ in delictis illud nō attendit̄: sed ip̄m factū & delinquētis volūtas & ꝓpositū. 22. q. 5. q p iurat. & extra de sen. ex. cū voluntate. Nam & si ꝓcurator meus te deiiciat de fundo tuo: te neor tibi interdicto vnde vi. nihilominꝰ & ip̄e lz nihil ad eū puenerit: vt. ff. de vi & vi. ar. l. 3. §. cum ꝓcurator. Js tn̄ in cuius vtilitatem versum est principalit̄ tenetur & primo: aliꝰ ve ro in subsidiū. ff. de eo p quē factum erit ex hoc edicto. Et sic talis tenetur si p̄ncipalis n̄ vult vel nō potest. Vn̄ si tutor vsuras recipi at pupilli noīe: functo officio tutele possum ab eo vsuras recipe: q̄ ꝓ alio nō debuit pec care. e. di. 46. c. vlti. Sz in aliis cōtractibus ni hil ab eo possum petere. C. de admi. tu. si nō subscripsisti. lz secus sit de ꝓcuratore. ff. d ꝓ cura. ꝓcurator q ꝓ euictione. q̄ tutor fit vo lūtate ꝓcurator necessitate.

Equit̄ videre de 7°. s. restitutōe vsu rarū. Et circa h̄ q̄runt̄ plura. s. Vtrū vsurarii teneātur ad restitutiōē vsu rarū. R̄ndeo ꝙ sic. Et h̄ patet p̄mo p ius di uinū. Luce. 19. Si qd aliquē defraudaui red do q̄druplū. Ait illi Jh̄s. Q̄ hodie salus do mui huic facta ē. Ergo priusq̄ habēt volun tatē reddēdi defraudato: nō erat ei salus. 2° h̄ pz p ius positiuū. s. p ius canonicū s̄m qd' q libet tenet̄ vsuras restituere: siue xp̄ianꝰ siue iudeus siue clericus siue laicus: vt ex̄ e. c. i. & 2. & c. post miserabilem. & c. q̄to. Et quidē qua liter ad hoc cogat̄ xp̄ianus dictū ē ar. p̄cedē ti. Preterea. Quicūq̄ hz alienū tenet̄ illud re stituere. Sz illud qd quis accipit pro mutuo vltra sortē ē alienū nō suū. Nō. n. trāsit i do miniū eiꝰ. Probatio. Quicūq̄ ē alicuius rei dn̄s est aliquo iure nō iniuria dn̄s eiꝰ. Sz rei acq̄site p vsurā vsurarius n̄ ē aliq̄ iure dn̄s: q̄ nec iure emptiōis nec liberalis donatiōis nec locatiōis. Certū est. n. ꝙ in locatiōe non transit dn̄ium rei locate. Nec iure pmutatio nis nec iure mutui: q̄ accipe ꝓ mutuo nō est ius sed iniuria: & sic de aliis. Ergo vsurarius nō est dn̄s rei quā acq̄siuit p vsurā. Ergo te netur eā reddere siue restituere. Preterea. Vsurarius illd' qd accipit vltra sortē accipit ɔtra oīa iura vt patet ex supradictis. s. ɔ natu rale diuinū canonicū & ciuile. Ergo nō acq̄rit̄ illud p aliquē titulū iustū: & p ɔn̄s nec aliqd acq̄rit: q̄ iniustus titulus ꝓ nō titulo ē habē dus. ff. de peti. here. nec vllam. Et male fidei possessor dicit̄ q cōtra legū interdicta merca tur. C. de agri. queadmodū. Ergo &c. Vnde vsure oī iure sūt ꝓhibite & indebite: & in nul lo casu ɔcesse: nec etiā ꝓ captiuorum redēptiōe: ex̄. e. sup eo. iō repeti p̄nt solute: vt habitū ē. s̄ Preterea. Esto ꝙ vsura trāseat in dn̄ium vsu rarii: nihilominꝰ eā restituere tenet̄ sic mutu um trāsit in dn̄ium recipiētis: & tn̄ tenet̄ tātū dē restituere creditori. Et q̄ vsurarii sic vt plurimū ɔtrahūt vsurā ꝙ vix cōuinci p̄nt: iō cū aget̄ de vsuris codices rōnū suarū exhibe re censura eccl'iastica sūt cogēdi li. 7. de vsu. ex graui. Et ꝓcedi pōt in causis d vsuris de cetero simpl'r & de plano ac sine strepitu & fi gura iudicii. li. 7. de iudi. dispēdiosam. Jtem nota ꝙ qcunq̄ cōitatū officiales fauore vsu rariorum aliqd statuēdo vel iudicādo ꝙ eisdē vsurariis vsure soluant̄: vl' ꝙ solute nō repe tant̄: vel nō restituant̄ fecerint ip̄o facto sunt excōicati: vt in. d. c. ex graui. De q̄ plenius tā get̄ infra. li. 7. ti. 2. casu. 82. & 83. & 84. Sz q̄re etiā ius ciuile nō cogit ad restitutōē vsurarum R̄ndeo. Q̄ aliter iudicat alienū lex diuina: & aliter hūana. Lex. n. diuina iudicat alienum qcquid possidet̄ ɔtra legē dei: qui ē verꝰ do minus omniū. Sic aūt possidet vsurā vsura rius. Lex aūt humana iudicat alienum quod possidetur preter volūtatem eius qui ē verꝰ dominus ip̄ius. Vnde q̄ in vsura ē volūta riū mixtum: qd nō est in furto & rapina: ideo magis iudicat alienū in his q̄ in vsura: & ma gis cogit in his ad restitutionem q̄ in vsura. Et etiam quia p illa leditur magis bonum cō mune q̄ p vsuram. Lex aūt diuina iudicat in vtroq̄ esse alienū. s. tā illd qd ē ɔtra legē dei: vt i vsura. q̄ illd qd ē ɔtra legē dei & volūta tē proximi vt i furto & rapina. Et iō iudicat restitutiōem fieri i vtroq̄. Hec alex. lōb. Sz nunqd vsurarius restituere tenet̄ rē eādē in numero quā accepit pro vsura: sic̄ tenet̄ fur & raptor. R̄ndeo ꝙ nō. Huiꝰ rō p̄ma ē: q̄ qd accipit̄ ꝓ vsura nō ē oīo inolūtariū. 2a rō est q̄ vsura fit in ɔtractu mutui in q̄ non req̄rit̄ ꝙ ille qui accipit mutuo reddat mutuāti idē numero: sed sufficit ꝙ reddat equale in p̄cio. Et idē dicēdum videtur de eo quod accipit̄ vltra sortem rōe mutui. s. ꝙ sufficit ꝙ redda tur equale in precio. Hec Alex. lomb. Sz

cōtra p̄dictā rōnem secūdā posset obijci: q̄ n̄ est simile de eo quod accipit̄ mutuo: & de eo qd̄ accipit̄ p̱ vsura: q2 res que accipit̄ mutuo trāsit in dn̄ium recipiētis: res vero q̄ accipit̄ p̱ vsura nō trāsit: vt dictū est supra ꝭm cōmuniorē opi. Ergo &c. p̱pter qd̄ dici pōt etiā ꝭm eundem: q̄ quātū est de lege diuina cogi dz ad restituendū rē eandē numero: si res maneat apud eū: & sit ī eius ptāte nisi p assensum repetētis liberet̄. Al' tenetur restituere equalētem si res sit cōsumpta vel in dn̄ium alterius qui sit bone fidei possessor trāslata. Quid de cōmūitatib⁹ vel collegijs datib⁹ pecuniā ad vsurā. Nūqd oēs & singuli sūt vsurarij: & tenēt̄ ad restitutionē. R° q̄ sic ꝭz Ray. Oēs illi. s. quorū auctoritate vel consensu fit hoc: ar. ex. e. cōquestus. &. 7. q. i. sicut vir. &. 24. q. 3. si habes. Et ꝭm Hosti. omnes illi quib⁹ hec ī mente sua placent: & ratū habēt & consentiūt & p̱hibere pn̄t & non faciunt. extra. de sen. ex. quante. Nū quid singuli de collegio vel ciuitate tenent̄ restituere in solidū quod habuit collegiū ex vsuris. R° ꝭm Hoō. Lʒ illi quoꝝ auctoritate & cōsensu talia fiunt sint vsurarij vt dicit Ray. tn̄ nō tenent̄ ad restitutionē nisi quātū ad eos p̱uenit de vsura: vel quantū releuati sūt ab expensis quas de suo fecissēt in sustinēdis onerib⁹ cōmunitatis: nisi forte p̄stiterint auctoritatē cōpellendo aut p̄cipiendo cōmunitati taliter fenerari: que aliter hec factura n̄ esset. In quo casu ī solidū tenētur. Quid de regibus & alijs dn̄is q̄ cogūt debitores dare vsuras. R° ꝭm Hoō. q̄ tenēt̄ ad restitutionē: etiā si nihil ad eos p̱uenerit. Scdm vero Alex. lomb. dn̄i qui vsurarijs fauent: vel eos in terris suis retinent nihil restituere tenent̄ si nihil ad eos p̱uenit de bonis eoꝝ lʒ al' peccēt. Quid de illis dn̄is q̄ multa recipiūt a iudeis cū sciāt eos nihil habere nisi vsuras: & q̄ bona eorū que possidēt ad restitutionē nō sufficerēt. Rn̄deo ꝭm Hoō. q̄ tenent̄ ad restitutionem taliter p̱ceptorū si ex causa lucratiua p̱ceperūt. Possunt tn̄ ab eis accip̱e quod sibi debēt sicut & alij creditores. Quid de vxore & familia n̄ mercenaria vsurarij. Rn̄deo. Idem dicēdū ē quod de vxore raptoris dictuʒ ē supra ti. de raptoribus. Et pōt hic addi q̄ vxori vsurarij cui⁹ dos est de vsura: & vir nō habet nisi de vsura succurritur vt viuere possit de his q̄ sunt ī domo viri si ipsa laborat ī domo siue nēdo siue suendo: siue etiā bona ne peant custodiēdo: q2 hoc in creditoꝝ cedit vtilitatē. Si etiā vir hēat bona plura incerta: tunc auctoritate epi q̄ debet paupibus p̱uidere licite pōt de eis viuere: ar. di. 72. §. generaliter. &. c. ep̄s. Cauere tn̄ debet a sup̱fluis aliter tenet̄. Sed nūqd pōt vxor restituere mala ablata viro ip̄o viuēte & ignorāte. Rn̄deo. q̄ non cū non sit dn̄a rerum. Dixerūt tn̄ quidā: q̄ licet vxor non sit dn̄a rerū: tamē data est viro in adiutoriū cuius salutē p̱curare tenetur. Et iō sicut de bonis p̱prijs viri pōt facere elemosynas moderatas: viro ignorante & nō p̱hibēte: q2 sic agit causā ei⁹: ita codē mō pōt facē restitutionē. Et si restituat viro sciēte & n̄ cōtradicēte tutius facit. Si āt vir sciat: & cōdicat & p̱hibeat: vxor tenet̄ nō restituere: q2 ēt al' nō tenet̄ ad illud bonuʒ ex necessitate. Pro viro āt de furto nō tenet̄ restituere: nisi quātū ad eā d̄ bonis ei⁹ p̱uenit vel iquātū bonis ei⁹ vsa fuerit. Si vero nihil de talib⁹ bonis p̱uenit ad eā: vel etiā ī domo ei⁹ de dote sua t' ēt aliūde expēsas sufficiēt̄ habuerit: ī nll'o tenet̄: q2 nihil inde hūit qd̄ nō recōpensauerit mulier. Quid de genero raptoris vł vsurarij. Nūqd pōt accip̱e dotē d̄ bonis ei⁹: cū q̄cqd hʒ nō sufficiat ad reddendū qd̄ talis habuit de vsura. Rn̄deo ꝭm Hoō. Licʒ dos non p̱ueniat ex causa lucratiua: sed accipiatur propter onera matrimonij supportanda: si tamē talis veritatem sciens aut crassa ignorantia ductus contraxit cum filia talis: non debet dotem recipere de reb⁹ huiusmodi de equitate canonica: licʒ de subtilitate iuris ciuilis aliter forte posset dici. Si autem fuit ductus ignorantia probabili: puta quia credebat socerum non esse vsurarium: vel al' soluendo esse: potest recipere dotē lʒ postea intelligat veritatē. Quid d̄ creditore. Nūqd recip̱e potest quod sibi debet̄ a tali vsurario vel raptore: cuius. s. omnia bona que habēt nō. sufficerent ad reddendum sua male ablata. Rn̄deo ꝭm Hoō. Hic nō est opus distinctione p̄cedēti. Sed distiguendū ē aliter. s. q̄ si creditor credidit talē pecuniā vt ex ea cōmodum suū faceret: & ex ea lucrādo forte se liberaret tunc potest recip̱e debitū suū de rebus talis. Nec ē simile d̄ genero q̄tū ad dotē: q2 socer dādo dotē genero paupior efficit̄: nisi quatenus ab onere alēde filie releuat̄: sed debitor n̄ fit paupior recipiēdo rē vł rei vēdite p̄ciū. Si autē credidit mala fide pecuniā: puta ad aleas ludendi: vel meretrici daturo: vł histrioni: vel aliter bona sua dilapidanti: nō debʒ huiusmodi precium recipere de bonis predictis. Similiter nec ille q̄ ex cā lucratiua agit. Omnes aūt alij quibus ex cōtractu debetur vel quasi ex maleficio: recipere possūt ex hi⁹ rebus quod sibi debet̄: dū tn̄ reʒ furtiuā vł raptā vel vsurariam in ip̄a specie non recipiant: maxime ꝭm illos qui dicūt: q̄ in vsura

dñium non transfertur. Scdm etiã eos q̃ di cunt ꝙ transfertur dñium in vsura: credo ꝙ ipsa res vsuraria in specie in solidũ recipi nõ debet: q2 debitor q dedit eã ɔtradicere põt si extat: nec eo inuito creditor aliã pro ea sol uere posset. Hec Rod. Quid de seruiẽtib⁹ vsurarioꝝ. Rñdeo ẽm Rod. Aut seruiũt vsu rarijs in licitis ꝛ honestis ꝛ necessarijs. Et sic põt accipe mercedem de hi⁹ reb⁹: q2 vtilitas quã cõsequunẽ vsurarij ex opibus eoꝝ cõpẽ satur cũ mercede quã dãt eis. Vñ nõ põt di ci pauperiores ꝓpt̃ mercedẽ datã: cũ loco mer cedis habeãt cõmoda opum. Aut seruiũt in illicitis ꝛ inhonestis. Et sic nõ debẽt recipere mercedẽ de hi⁹. Idẽ dicẽdũ ẽ de cultoribus prediorũ: ꝛ mercẽnatijs alijs vsurariorum. Sed nũq̃d illi seruiẽtes vsurarioꝝ: q seruiũt eis ĩ fenerãdi officio. s. ꝑ eis pecũiaz ad vsurã nũerãdo: ꝛ vsurã accipiẽdo d̃ eorũ mãdato: ad restitutionẽ teneẽ: cũ nihil ad eos puẽerit. R. ẽm Rod. ꝙ nõ teneẽ: ꝑserti cũ idẽ vsura rij p se vel p alios ministros exercerẽt hi⁹ vsu ras lz nõ p istos. Aliq vero vt Donald⁹ di stinguũt dicẽtes: ꝙ seruiẽs aut mutuat pecu niã dñi sui ad vsurã de generali mãdato dñi dicẽtis sibi ꝙ mutuet cuicũq3 voluerit pecu niam ad vsurã sub noĩe ipsius dñi. Et tunc s̃ uiẽs teneẽ ad restitutionẽ si dñs nõ restituat q2 ẽ in h̃ principalis: ꝛ in optione eius ẽ mu tuare: ꝛ non mutuare. Aut hoc facit de spãli mãdato dñi sic mandantis sibi: mutua de pe cunia mea. 10. libras noĩe meo. Et tunc lz pec cet hoc faciẽdo tñ nõ teneẽ ad restitutionez.

Quid de illo q sine mãdato gerendo nego cium alienũ feneraẽ ad opus eius: cui⁹ gerit negocium. Respondeo ẽm Rod. ꝙ teneẽ ad restitutionem q2 fuit cõtractus vsurarij minister ꝛ actor. Quid de illo q cũ vellez mutuare pecuniam alicui gratis induxit me ꝙ nõ darẽ eã sibi nisi s̃b vsura. Rñdet Rod. ꝙ restituere teneẽ: q2 impediuit indebite vti litatẽ ꝓximi: ꝓcurando ne mutuũ gratis sibi dareẽ. Quid de illo q cõsulit alicui vt fe nereẽ. Quid etiã de eo q dat amico vel cõsã guineo: vel cõmodat gratis pecuniã vt ex ea fenereẽ. Quid etiã de eo q cõtrahit societatẽ cũ alio ad fenus exercẽdũ. Quid etiã de eo q mutuat vsurario pecuniã ad participationez lucri vsurarũ. Rñdeo Scdm aliquos tales q inducunt aliquos ad fenerandũ tenentur ĩ solidũ: si aliter nõ erãt feneraturi. Si aut ẽ al̃ erant feneraturi: nõ teneẽ nisi quantũ ad eos ꝑuenit. Scdm vero Rod. ĩ neutro casu tenẽ tur: nisi quãtũ ad eos puenit. Et melior ẽ cõ ditio taliũ in h̃ casu q̃3 in furto ꝛ rapina: vbi qui ꝑstant auctoritatẽ: ad restitutionẽ teneneẽ etiã si nihil ad eos puenerit de maleficio Et hoc iõ: q2 rapina ꝛ furtũ ɔ volũtatẽ dñi fiũt q patiẽ dãnũ: sed vsura de voluntate dñi ꝑueit ad creditorẽ. Nec inueni ꝙ iura dent actõez debitori ɔ hi⁹ inductores ad repetendũ vsu ras ab eis: quas debitores soluerant taliẽ in ductis p alios: cũ ad inducẽtes nihil inde p uenerit. Quid d̃ eo q pecuniã depõit apud vsurariũ. Rñdeo. Si q̃s cõmitteret pecuniã suã vsurario nõ hñti al̃ vñ vsuras exerceret vel hac intẽtione vt inde copiosius p vsuraz lucrareẽ ei materiã peccãdi daret. Vñ ꝛ ipse culpe ꝑticeps eẽt. Si vero vsurario al̃ habẽ di vñ vsuras exerceat aliq̃s pecuniã suam cõ mittat vt tutius serueẽ: nõ peccat: sed vtiẽ ad bonũ hoĩe malo. Hec Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 78. ar. 4. c. 3ᵐ. Quid de eo q sola spe sine intẽtione principali vsurã cõmisit. Nũq̃d teneẽ restitu ere ea q̃ vltra sortẽ accepit. R° Tali ẽm Gof. ꝛ etiã Rich. 4. di. 15. q. 5. ar. 5. c. paruz añ me diũ. in h̃ eius sequacẽ: nõ ẽ opus restitutione ad purgationẽ delicti: s3 sola pñia sufficit sibi sic in simonia mẽtali. ex̃ de simo. c. fi. Sed cõ trariũ sentit Hosti. ꝛ Ber. ꝛ Rod. q2 ɔ Gof. exp̃sse ẽ illud. c. ex̃. e. cõsuluit. Vñ ẽm eos ta lis vsurarius ad restituẽdũ ea q̃ recepit vltra sortẽ est efficaciter inducẽdus ꝛ teneẽ ĩ foro pñiali: q2 dictũ p dñz ẽ Luce. 6. Mutuũ da. ni inde spe. Et teneẽ ẽm Rod. restituere qc q̃d vltra sortẽ ꝑcepit: quacũq3 intẽtiõe ei de bitor dederit: siue ꝓpter dilationẽ extortam ꝓpter mutuũ ei datũ: vl̃ ꝓpter aliud: siue ꝓ pter recipiendũ ad ꝓlixiorẽ terminũ. Qñ tñ debitor dat creditori ꝓpter solã dilationem non põt repetẽ: nec p retentionem sibi cõsule re: si forte habeat al̃ aliquid de bonis credi toris. De hoc supra ar. 5. circa principium.

Quid si ñ sit corrupta itẽtio creditoris: debi tor tñ ꝓpter mutuũ acceptuz vel vlteri⁹ reti nendũ dat ei aliq̃d. Nũq̃d creditor teneẽ re stituere illud. R° ẽm Rod. Nõ teneẽ de con sũptis fide bona: nec etiã de extãtib⁹ quãdiu ꝓbabiliẽ credit ꝙ ex sola dilectõe ei dederit Si ãt credat l̃ ꝓbabil̃r dubitz ꝙ ꝓpt̃ illã cãz illi fuerit restituere teneẽ. Qñ ãt debitor nõ grãtĩ dat: l̃ creditor ñ grãtĩ mutuat si al̃ hẽat d̃ hõis creditorĩ: ꝛ p retẽtionẽ sibi ɔsulat de vsura quã dedi tñ ẽ cogend⁹ ad restituẽdũ ĩ foro pñiali. Quid de illis qui veniente so lutionis termino nolunt dare dilationem de bitori qui iuramẽto astrictus est soluere: ni si data eis pecunia aut aliquo equipollente expresse tamen aliquid non petunt. R°. Te nenẽ ad restitutionẽ. ex̃. e. cõsuluit. ẽm Ray. Si tñ debitor creditorez volẽtem recipe pe cuniam suã preueniat muneribus gratis: ro

gãs eũ vt det sibi dilationes ꝑpter amicitiã: vel ꝑpter deuꝫ: ꝛ gratis recipiat creditoꝛ illa munera rõe pteriti tpis nõ futuri: lꝫ pꝰea det indigẽti beniuole dilationẽ quã alr̃ nõ daret si eũ ingratũ vidisset. Det dico principaliter ꝑpter amicitiã vel ꝑpter deũ: secũdario vo ꝑpter gratitudinẽ debitoꝛis: ꝛ hec faciat rõe pteriti tpis nõ futuri: nõ est vsura. Vñ ille nõ tenet̃ ad restitutionem eoꝝ q sic accepit ſm qͥ dã. Hec de Monaldo. Quid si qs vẽdat bladũ alteri pꝛo. 20. sol. in messe. quod ẽ tm̃. 15. sol. ſm boni viri extimationẽ in pfixo tmi no valiturũ: ꝛ postea caristia veniat: ꝛ dictus emptoꝛ illud bladũ pꝛo. 25. sol. vẽdat. Nun quid pͥmus venditoꝛ aliqd emptoꝛi restituẽ tenet̃. Et videt̃ ꝙ nõ: qꝛ emptoꝛ in nullo est dãnificatus imo lucratus. Sed ꝯ. qꝛ cõtractꝰ ille fuit vsurarius. Ergo tenet̃ aliqd restitue re venditoꝛ primo emptoꝛi. Rñdeo Vendi toꝛ. s. ille ſm Monaldũ tenet̃ emptoꝛi pͥmo restituere totũ illud quod sup vẽdidit vltra ſm extimationẽ boni viri: qꝛ lꝫ emptoꝛ ñ sit dãnificatus hic ꝑpter euẽtũ rei q nõ excusat ab vsura: dannificatus tñ fuit: qꝛ multo plus emit ꝙ̃ in termino valebat ſm extimationeꝫ boni viri. Quid si qs det vsurario modiũ bladi ꝓ vsura q modo valet. 10. sol. ꝛ post an nũ idẽ modius valet. 20. sol. Nũquid vsura rius tenet̃ restituere modiũ bladi illi q dedit i valoꝛe i q̃ modo est: vel q̃ fuit quãdo dedit. Rñdeo. Scripsit Monaldus: ꝙ hoc erit in optione recipiẽtis: qꝛ cũ vsurariꝰ vsq; modo non restituit: ꝛ moꝛa restituẽdi ꝑiudicare de beat sibi: restitutio ſm optionẽ recipientis d bet fieri vt dictuꝫ est. s. Sed quoꝛũ solutio prius debet fieri. s. male ablatoꝛuꝫ: vel debi toꝛum: vel legatoꝛũ. Rñdeo ſm Alex. lomb. Ratio videt̃ oñdere: ꝙ prius sũt restituẽda male ablata ꝙ̃ soluenda debita: qꝛ restitutio male ablatoꝛũ tollit iniuriã factã deo ꝛ ꝓxio ꝛ maxime in furto: ꝛ rapina. In solutiõe aũt debitoꝛũ nõ tollit̃ iniuria: sed saluat̃ iusticia. Et iõ videtur hoc prius faciẽdũ ꝛ si fiat con trariũ vt in pluribus hoc fieri videt̃: qꝛ debi ta sũt clara ꝛ manifesta: restitutiones aũt non sic: sed sũt ingrende. Ceteris aũt paribus cla rum ꝑcedit incertũ. Prius aũt sũt restituẽda male ablata: ꝙ̃ soluẽda legata: qꝛ donatio le gatoꝝ ẽ ex deuotione legantis: ꝛ iõ ẽ supero gatiõis: sed restitutio ablatoꝝ est necessitatis iusticie. Prius aũt opoꝛtet soluere illud qđ ẽ necessitatis: ꝙ̃ quod ẽ superogationis. Vñđ ſm Jo. an. li. 6. de vsuris. quãꝙ̃. Prius dedu ci debẽt vsure ꝛ male ablata tãꝙ̃ es alienũ: ꝙ̃ soluant̃ legata ꝛ alia que sũt titulo lucrati uo relicta. Intelligit̃ eni hereditas deducto

ere alieno. C. de lega. si vniuerse. De hac mã teria vide infra đ testa. §. ad quid heres tene tur. q. sed quibus satisfaciet primo. Utrũ vsurarius teneatur restituere nõ tm̃ vsurariã pecuniaꝫ: sed etiã quicqd lucratus est cũ illa ꝛ fructus perceptos ex re empta de pecunia vsuraria. Rñdeo Sicut supꝛa dictũ est: rerũ quedã sunt quarum vsus est earũ cõsumptõ que nõ habẽt vsu fructũ pꝛincipaliter ſm iu ra. Et iõ si tales res sint ꝑ vsurã extoꝛte vt de narij: triticũ vinũ ꝛ hiꝰ: nõ tenet̃ homo ad re stituẽduꝫ nisi illud quod accepit: qꝛ illud qđ de tali re ẽ acqsitum nõ est fructus huius rei sed humane industrie ꝛ laboꝛis cuius ipe hõ est dñs. Nisi foꝛte ꝑ receptionẽ vel detentio nem talis rei debitoꝛ sit dãnificatus amitten do aliqd de bonis suis. Tunc eni tenet̃ ad re cõpensationẽ nocumẽti: vt si domũ suã vel aliquid hiꝰ opoꝛtuit eũ ꝓ ꝑcio viliori distra here ꝙ̃ valeret vt vsuras solueret. Quedam vero res sunt quarũ vsus nõ ẽ eaꝝ cõsũptio seu distractio. Et he habent vsufructũ vt do mus ager ꝛ familia. Et ideo si quis alteriꝰ do mum vel agrum extoꝛsisset: non tm̃ tenet̃ re stituere domũ vel agrum: sed etiã fructꝰ inde ꝑceptos đductis pͥus laboꝛibus ꝛ expẽsis: qꝛ sunt fructus reꝝ quarũ alius est dñs ꝛ iõ debentur ei. Hec Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 78. ar. 3. c. Ri car. 4. di. 15. q. 5. ar. 6. c. ꝛ Rođ. Cum quibus etiã Hosti. cõcoꝛdare videt̃: dicẽs ꝙ vsurari us tenet̃ ad restituendum vsuras ꝛ interesse debitoꝛis in quo quidẽ dãnum ꝛ lucrũ suũ ẽ cõputandum: sicut satis expꝛsse legit̃. ff. đ eo quod certo loco. l. 2. §. penul. ꝛ. §. fi. ꝛ etiã. l. se. Unde non placet ei interꝑtatio quã Ray. ꝓ vsurario facit consulens: ꝙ vsurarius postꝙ̃ satisfecerit de vsuris petat a debitoꝛe veniã ad cautelam: qꝛ foꝛte teneretur ei ampliꝰ ali quid restituere ꝓ interesse ꝛ dãno. Nõ vl't etiam Hosti. ꝙ debitoꝛ vltra suum interesse possit lucruꝫ petere: qꝛ hoc esset suũ repetere cũ vsuris. Idem etiã dicendũ ẽ ſm Rođ. de lucro habito de re furtiua vel rapta ꝑ negoci ationeꝫ vel cõparationem redditus vel ꝑdij factam de re hiꝰ furtiua vel rapta. Utrum aliquis teneatur restituere dãnũ qđ incurrit ille cui rem abstulit ex illius ablatiõne. Rñꝰ Dupliciter qs dãnificat̃. Uno mõ qꝛ sibi au fertur illud qđ habet actu: vt qꝛ aliquis diru pit domũ eiꝰ. Et tunc debet sibi restitui quã tũ valet domus. Alio mõ qꝛ aufert̃ sibi non illud qđ habet: sed qꝛ impedit̃ ne hẽat id ad qđ habẽdũ i via erat. Et tũc ñ debet equale sibi restuere: qꝛ. s. minus est habere in poten tia ꝛ ẽẽ in via ad habẽdũ ꝙ̃ habere in actu. Vñ si qs effodiat agrum alicuius seminatuꝫ

non tenetur restituere totuz valorem messis future. Alij dicunt sic .s. quod in restituendo duo debent attendi .s. valor rei ablate. Et illa eadez est restituenda vel equales. Et dānum secutū ex ablatione illius rei. Hoc aut dānum aut ē cōsecutū inde pimo et p se: et hoc directe. Aut p accñs. Primo mō dānificās tenet restituē dānuz illud. Verbi grā. Alicui ē ablata pecunia ex q̄ volebat necessaria emere: vel etiam empta vel debita soluē: et iō oportuit eū possessiōes vtiles sibi vēdere: vl' pecuniā mutuo ad vsurā accipe. Tūc tenet dānū sic secutuz restituere. Si vo illud sit subsecutū idirecte et p accñs: puta q: dānificat' nō ē cōsecutus lucrū qd ex pecunia sibi ablata cōsequi sperabat: tale dānū dānificās restituere nō tenet: q: pecunia d sui natura nō multiplicat. Sec' aut ē fm istos in his q̄ ex natura sua multiplicari pnt vt in aīalibus. Et iō spoliator talium tenet restituere tātū quātū erāt valitura tpe restitutiōis. De hoc tñ ē dubiū .s. vtrū teneat ad tātū. tū q: talis valor ē i potētia. tū q: aīalia possent interim mori. Quid si is q vsuras extorsit ad inopiā deuenerit. R' Lz vsurari' intelligat sēp i mora eē: vt. C. de furtis. ancille subtracte: tñ si paupertas cū excuset: vl' bonis cedat: ē excusatus est soluēdus: Tenetur tñ satisfacere si ad pinguiorē fortunā puenerit .s. hita rōe ne egeat. ff. de reg. iur. i cōdēnatōe §. i. sup q̄ exponet idoneā cautionē: vt ex̄. e. cū tu. §. penul. et de solu. odoardus. Et pōt glibz cedere añ l tē cōtestatā i pñtia: vel etiā i absētia: p nūciū vel p eplam: vt. ff. de ces. bono. l. penul. et vlti. Et h ē verū in iudicio cōtētioso Sz nūqd ita ē in foro pñiali. R' fz Gof. quod n. Immo dicet ei quod totū restituat ablatū. ex̄. e. cū tu. et. 14. q. 6. si res. Ablatū dico siue p rapinā: siue p furtū: siue vsurā. 14. q. 5. si qd iuenisti. Hoc videt etiā velle Ber. in. c. cū tu. in glo. sup illud facultatibus. Sed i cōtrarium opponēs Hosti. dicit: quod nō amittit puilegiuz ex causa iusta sibi datū. Nā si tpe famis licet alienū sine peccato accipe multo forti' retinē Hec Hosti. Alij aūt volūt: quod si talis cōtrit' nō potēs ē satisfacere: petere tenet dilationē vel remissionē sibi fieri cā elemosyne ab illis quib' tenet restituere. Et sic erit in statu salutis. al' nō 14. q. 6. si res. Sed h videt nimis durum. Vñ credo quod ad salutē ei sufficiat quod si ad pinguiorē fortunā venerit: restituere firmiter i corde pponat. Sed nūqd clerici vsuras q̄s hñt vel habuerūt de rebus ecclesie restituere pñt. R. fm Ray. quod non. q: tales res sūt pauperum: nisi quaten' ex pecunia vsuraria vel qualibet alia sua expēdisset i vtilitatē ecclesie. Sed potius restituere debēt de rebus suis pr̄imonialib' q̄ de ecclesia acqsitis fideliter iux̄ suū posse. Rod. vo credit quod si h nō possint de bonis suis facere: de fructib' ecclesie quos pceperūt legitime pñt se liberare.

Cui est vsura restituenda. R' Si sciat a q̄ extorta est: restituēda est ei: si sit pñs. ex̄. e. cu tu. §. sup his. Si vero sit absēs eius heredi vl' pcuratori si sit. Si vero nec ipe nec heres ei' vel pcurator sit pñs: et vsurarius nouit vbi ille habitat debet ei mittere aliquo modo si potest fieri fideliter et secure. Hoc enī semper faciēduz ē: qñ cōmode fieri potest. Et fm q̄s dā vt Ber. mitti dz sumptibus ipsius debitoris absentis: ar. ff. de ope. li. ope cui. Si tamen expense itineris nimis exceaunt sūmā illius vsure tūc debet paupibus erogari: vt. z. q. 6. anteriorū. et ex̄ de iudeis. cum sit. et ex̄. e. cū tu in glo. Hosti. vero distiguit: quod si vsurari' qui ē malefidei possessor alibi se trāstulit q̄ vbi vsuras exercuit tunc pprijs sumptibus mittere tenet. Si vero is a quo vsuras extorsit vel heres eius alibi se transtulit tunc locum habet qd illi alij dicunt. Et pbatur hoc. ff. d rei ven. si res. et. l. si vero. et. l. se. Et in oib' fm quod Rod. dicit pensande sunt circunstantie et quantitas rei debite: remotio loci: expense q̄ fierent in mittendo: et paupertas vel diuitie eius cui restitutio debet fieri: quia tam parua posset esse sūma rei restituende: et tante expēse que fierent in mittēdo: et tam diues cui debet restitui: quod nullo modo deberet velle pro re tam modica pximum tantum grauari. Vñ non oportet quod tunc mittat. Et in talibus recurrēdū est ad arbitriū boni viri. Hec Rod. Ceterum si d eius aduētu pximo speret tūc pecunia deponetur et dsignabit. C. de vsu. ac ceptā. fm Gof. Itē si res esset magni valoris et non posset illi cōmode mitti cuius est: deberet in aliquo tuto loco deponi et ei significari fm Tho. z^{a}. z^{e}. q. 6z. ar. 5. c. 3^{m}. Si vero vsurarius nesciret nec speraret quod de facili scire posset vbi ille habitaret. Non enim tenetur vagari vt querat et iueniat eum: ar. ff. de operis li. l. quod nisi fiat. §. z. et ex̄. eo. cum tu in glo. Vel si sciret: ei tamen cōmode mittere non posset debet eā paupibus erogare. z. q. 6. anteriorū. et melius ex̄. e. cum tu. fm Ray. et Ber. ibidē Et idem intelligendum est si scire non possit a quo eā recepit. Et quod dictū est de eo a q̄ extorte sunt vsure: idem intell gēdum est p omnia: si ille nō sit supstes de ei' herede fieri debere. Sed nunquid prius debet fieri restitutio vni q̄ alij. R' quod sic i casu: vt quādo restitutio vnius est clara et determinata: alterius autem nō sic. Tunc eni videtur: quod ceteris paribus prius sit faciendū isti q̄ illi. Ceteris

etiã parib⁹ videt prius restituendũ paupi q̃ꝫ diuiti. Si aũt vterqꝫ sit eque paup vel diues videt ꝙ restitutio f.t prius illi faciẽda cui prius facta ẽ iniuria. Hec Alex.lomb. Quid si nõ sufficiat hereditas ad satisfaciẽdũ oib⁹. Nũqd satisfiet p̃mo venientibus. R⁹. Dixit Guil.li.6.c.q̃ꝫ.ꝙ non. Immo satisfiet eis: ꝛ alijs ꝓ rata: ar.ex̃.de testa.relatũ.ꝛ in fi.ꝛ.ff.de pac.si plures. Jo.aũt an.dicit: ꝙ satis videtur in hoc casu tp̃s cõsiderãdũ: vt qui primo sol uit qd' suũ est integre recipiat: ꝛ sic d̃ singulis li.6.d̃ re.iu.qui prior. Sed p̃mũ dictũ magis placet mihi. Et de hoc ĩfra ti.36.q.sed quib⁹. Cuius auctoritate male ablata incerta sunt paupibus erogãda. R. Ricb.4.di.15.q.5.ar. 4.c.2ᵐ.dicit: ꝙ auctoritate ordinarij q ẽ pat̃ pauperum vbi cõsuetũ ẽ talia fieri p ordinariũ Ubi aũt nõ est cõsuetũ põt facere p seipsum. Non eni interdicit p ius scriptũ ei q tenet re stituere in dicto casu erogare paupibus p se ipsũ si faciat hoc fideliter: ꝛ de cõsilio bonoꝝ virorũ. Secũdũ vero Ray.ĩ sũ.eius.2.li.ti.d̃ rap.iux̃.fi.§.forma restitutiõis. restituẽda sũt male ablata incerta ad consiliũ ep̃i vel p̃niarij discreti. Secũdũ vero Hosti.in sũ.eius.ti.de p̃nia.§.vlti.ad fi.sub.§.sed qua forma.v̄.itẽ ꝛ vbi.restituenda sũt ad cõsiliũ ep̃i. Et est ꝓ eo 12.q.i.p̃cipimus. Dñs vero Guido de baſ.o archidiaconus bonoñ.auditor cõtradictaruꝫ ĩ curia pape: qui fecit apparatũ sup decretuꝫ ꝛ sextũ decretalium: interrogatus sup hoc sic scriptis r̃ndit.s.ꝙ sũma Hosti.est v̄a vbi nullus ẽ deputatus a testatore q hoc exequatur 12.q.2.de laicis.in fi. vbi vero certa p̃sona ẽ d̃ putata: illa debet exequi: vt ibidẽ.12.q.i.c.ep̃s ecclesiasticaꝝ.ꝛ.C.de ep̃is e cle.l.nulli.licere.ꝛ ex̃ de testa.tua nobis.ꝛ.c. Johẽs.ꝛ in auc̃.de eccle.ti.§.si qs. Immo etiã ip̃e qui hꝫ bona incerta q̃ debent paupibus dari põt ea paupib⁹ erogare sine auctoritate ꝛ licẽtia ep̃i vl' alterius iudicis ecclesiastici: vt colligit ex̃ de vsuris. cuꝫ tu.§.i.v̄.vel his.in tex.ꝛ glo. Hoc etiã ĩnuit clare ex̃ de homi.sicut dignũ.§.eos sup illud aliẽa. Nec obstat illud ex̃ de iudeis.cũ sit.q2 loquit de iudeo cui⁹ dispẽsatio merito habet suspecta quo ad paupes xp̃iãos ab ecclesia. Et iõ bñ ibi dr̃. Scdm ꝓuidẽtiã dioc̃ ep̃i. Que suspicio cessat in xp̃iano fideli. Hec archidi. Et sic ep̃s s3 eũ nõ hꝫ se intromittere de talib⁹ in defectu. Scotus vero ad.q.istaꝫ r̃ndẽs.4.di.15.q.2.ar.4.dicit: ꝙ vbi lex diuina vel ecclesiastica nõ determinat p̃sonã: sequẽda ẽ rõ naturalis. Hec aũt dictat magis: ꝙ ille q tenet restituat paupib⁹ p se q̃ꝫ p aliũ non tñ excludẽdo alterius boni viri cõsiliũ: q2 tali cõmittere posset q nõ bñ fideliter dispensaret. Dicit aũt Guil.durã.ĩ spe.ꝙ in hoc casu ꝓpõi dꝫ publice edictũ in locis a quoꝝ incolis vsure sunt extorte: ꝙ oẽs a quibus sũt ex torte veniant. Et si qui appareãt quib⁹ fides sit adhibenda poti⁹ illis restituet q̃ꝫ paupib⁹ erogetur. Ad hoc ar.ex̃ de homi.sicut dignũ §.eos. Et cõuenit cũ eo Jo.an. Sed pone ꝙ xp̃ianus recepit vsuras a iudeo. Cui restituet. R⁹. Liberabitur eidẽ restituendo. Conuenientius tamẽ ẽ f̃m Ray.ꝛ. Hosti.ꝙ ipse non nomine illius iudei cũ auctoritate eccl'ie illis xp̃ianis satisfaciat: a quibus ille iudeus vsuras exegerat: vel quibus alias obligatus erat ꝛ sic liberatus erit.ff.de.ne.ge. soluẽdo.ꝛ l.cum pecuniaꝫ. Uel apud edẽ sacrã: vel aliũ locũ tutũ cũ auctoritate ecclesie noĩe illius iudei pecuniã deponat: vt cũ iude⁹ ille restituerit: ei restituat. Et idẽ itelligẽdum ẽ f̃m Ray. qñ dꝫ fieri restitutio vsurarũ receptarũ a xp̃iano vsurario. Qđ aũt dictũ ẽ.s̄.ꝙ cõueniẽti⁹ est: ꝙ ip̃e noĩe illius ꝛc̃. f̃m Rod̃.est veꝝ qñ factũ ẽ occultũ ꝛ ñ timet scãdalũ nec piculũ talit soluẽtis. Al' sufficit ꝙ restituant illi a q̃ sũt accepte. Qñ dꝫ fieri restitutõ. R̃ñdeo ꝙ stati. Nõ.n.remittit pctñ nisi ablatũ restituatur: vt dic̃ Aug.li.de v̄bis dñi. Tenet aũt hoc facere quãtũ ĩ se ẽ: vt ei remittat pctñ ex̃ de si. Matheus.ibi celeriter. Et.c. cũ in ecclesia dicitur: ꝙ tanto sunt grauiora crimina: q̃ꝫto diutius detinẽt infelicẽ animã alligatam. In casu tñ ille q restituere debet non ẽ in mora nec imputatur sibi si nõ restituit statiꝫ: ꝛ p̃mo si restitutio sit cõtra bonũ ꝓximi ꝓpter qđ ñ tenet qs reddere gladiũ furioso. 2⁹ si fiat l3 de libera volũtate eius cui restitui debet. 3⁹ qñ expectatur opportunitas restituẽdi cũ maiori pace ꝛ honestate: vt si ille cui restitui debet debitum ignoret: ꝛ non sine scandalo vl' inhonestate aliqua statim sibi restitui posset 4⁹ si facultas non assit: ar.14.q.6.si res aliẽa ibi.si reddi possit.ꝛ ex̃.de vsuris.cum tu. ibi. in facultatibus. Esto: ꝙ ille qui debet restituere non possit restituere sine grandi dispendio suorum bonorum: puta quia forte non inuenit q bona eius ꝓ cõpetenti p̃cio emere velit. Quid faciet. R̃ñdeo. Dici põt ꝙ tal' ab eo cui restituere debet: differẽdi restitutionẽ licẽtiam petat ꝛ obtineat. Aut ei de dãno qđ incurrere potest ex dilatione satisfaciat. Aut tantũ det de rebus suis eidẽ: quantũ res vel pecunia restituenda valet. Quid si is qui debet restituere sit indigẽs multũ: ꝛ quasi in extrema necessitate. Ad hoc respõdet Alex. lomb.ꝙ ille cui talis restitutio fieri debꝫ: aut eq̃ indiget sicut ip̃e: aut nõ multũ indiget. In p̃mo casu videtur ꝙ debeat statim restituere

quia nullus facere debet pfectū suū cuz alieno cū dāno ei⁹ cuius ē:ipso inuito. In secūdo casu aut ille qui restituere dz est in tanta indigentia q si sciret eā:is cui restituere debet sm dictamē recte rōis ꝛ charitatl tenereť sibi subuenire vel remittere in toto vel ī pte vel dilationē dare. Aut nō est in tanta indigētia:quin.s.restituere possit in toto vel ī parte. In pmo casu pōt differri de ꝯsilio iudicis ecclesiastici dūmodo restituere sit parat⁹ si ad fortunam venerit pinguiorē. In secundo casu statim restituere debet. Sed nūqd sufficit vsurario in mortis picul constituto cōdere testamentū in quo ordinet suorū male ablatorum restitutionē. Rᵒ. q nō:quia testamētū est de his que quis vult fieri post mortem eius: qñ iam non est locus penitētie. Et ideo oportet q in vita velit restituere: alias non remittitur sibi peccatum. Si ergo habet pecuniam:eā expōat restitutiōi prius q̄ moriatur. Unde si sit vsurari⁹ manifestus debet ei sepultura ecclesiastica denegari: donec sz q eius patiūtur facultates plenarie fuerit satisfactum: vel quibus restitui debet si presto sint:aut alijs qui eis acquirere possit: vel eis absentibus loci ordinario aut vicem eius gerenti:siue rectori parrochie in qua testator inhabitat li.6.de vsurl q̄q̄. vt habitū est supra in arti.pcedenti. Et fiat sm q dr ibi. Quid si fenerator ptem pecunie fenebris ei a q̄ ipse habuit vel heredi eius restituat ꝛ de eius voluntate partem retineat. Rñdeo. dicunt qdā indistincte:eum non esse liberatū nisi offerat totū. Scdm vo Gof.ꝛ Hosti.si hoc ex pacto fiat: liberatus non est ar.ex̄ de si.veniens. Si vero partē liberalit̄ ꝛ sine pacto offerat ꝛ soluat:ꝛ de residuo misericordiaz petat: ꝛ debitor liberaliter remittat liberat⁹ est: nec vltra restituere tenetur. Tamen sm Hosti. iudex ex certis coniecturis animi sui modū formabit. Si eni debitor sit paup:ꝛ vsurari⁹ diues ꝛ potens:non est p̄sumendum q debitor ex corde remittat: sed hoc facit vt statim illud modicū habeat ꝛ non totum perdat. Si autē sit diues ꝛ potens qui solet etiam nimis tātū de suo tradere:p̄sumi potest q hoc faciat ex corde. Ad hec no. sm aliquos: q si restituens vult restituere ad salutē:duo debet ostēdere ei cui tenetur:scꝫ velle ꝛ posse:ꝛ admin⁹ velle:si non habet posse. Et ita siue totū:siue partē:siue nihil recipiat creditor solutus ē debitor. Quia aliquis est qui habet posse ꝛ nō velle. qui dicit creditori:si volueris cōcordare mecū ego cōcordabo tecum. Hoc ē dictū tibi satisfaciam si volueris ad voluntatē meā non ad tuam. qꝛ si crederet q totuz vellet accipe:nihil daret ꝛ creditor potius vult aliqd habere q̄ nihil. Talis eni satisfactio nō est salutifera:qꝛ non satisfacit alteri sed sibi: Item alius ostēdit velle ꝛ nō posse dicēs. Libēter tibi soluerē oīa:sed nō habeo vñ. Nec ista est salutifera si pōt:qꝛ creditor audiens ipotētiā velit nolit oportet q.s.absoluat eū:qꝛ ait lex. Inanis ē actio quaz inopia debitoris excludit. Hec de monaldo. Itē pone q quidā vsurarius offerat libere totam pecuniā creditori ostendēs plenariā voluntatez cū tñ non habeat:qꝛ si crederet q aliqd accipet ñ offerret ei:creditor aūt nihil penitus vult accipere sed liberaliter dimittit totū. Nūquid talis satisffecit. Rñdeo q iste plenarie satisffecit pxio sed nō deo:ꝛ iō postmodū sufficit ei sola contritio vt satisfaciat deo. Uñ cōsulendum est nō cōtritis vt adminus liberā satisfactionem pri⁹ deo faciant. Secūdū Hosti. vero intelligitur esse satisfactū creditori ex quo remisit sibi ex corde qualitercūq̄ satisfactū fuerit sibi dūmodo sit talis q remittere possit. Que remissio ex quo ē facta nō reuocať pñia. Itē sūt aliq vsurarij q nituť dcipe deū q numerata vsura ꝛ accepta:tūc exponūt eā dāti credētes q nō accipiat:qꝛ si crederēt q retineret ñ pñtarēt. At ille verecūdia vel timore ductus nihil vl̄ pax recipit :residuū donās eis. Et tales satisfacere se dicūt:qd nō ē vex. Idē ē de eis q cōcordāt recipiēdo vsuras. Optet g̃: q postmodū denouo satisfaciāt oñdēdo liberā volūtatē. Hec de monaldo. Itē nota q qñ q̄ sūt mōi satisfaciēdi sm aliqs. Prim⁹ ē cū pecunia libere offerť sine malicia ꝛ fictiōe. Et h ē pfect⁹. 2ᵒ cū ñ hñs pecuniā offert pignora sufficiētia. 3ᵒ ē cū nec pecuniā hñs nec pignora sufficiētia facit tñ istrumētū vt postea tā ipe q̄ heres possit ad solutionē cōpelli qñ venerit ad pīguiorē fortunā. 4ᵒ ē cū mediāte sacerdote:vel aliq religiosa psōa fit libra ꝛ voluntaria cōcordia. Ista tñ media psōa sēp dz oñdē creditori velle ꝛ posse libex debitoris:ita q nulla sit coactio creditoris directa l' īdirecta. 5ᵒ ē cū de ꝯsēsu ꝛ mera ac liba volūtate creditoris ponit aliquā possessionē in mãu alicui⁹ honesti viri ex cui⁹ fructib⁹ pcessu tpis oīa debita psoluāť p⁹ea possessio redeat ad heredes:vl' ita remaneat ī ppetuū si debitor voluerit p icertl. Et sciēdū: q sm q̄sdā lꝫ h fiat de lnia epi vl' sacerdotis discreti:si tñ fiat absq̄ liba volūtate ꝛ ꝯsēsu creditorl nō sufficit ad salutē qñ sciunť certe q̄ qbus restitutio fuerit facienda.

Equitur videre de octauo. s. de forma instrumēti obligationis vsurarij vel raptoris ad restituēdum aliena

Circa quod sciēdū: q̄ tale instrumentū oʒ fieri manu publica.s.tabelliōis. Cui aūt debeat fieri supra habitū est in hoc ti.ar.6.§.insup q; statutū. Dicet aūt sic. Dn̄s petrus volens saluti sue aīe cōsulere p restitutionē plenam oīum q̄ indebite ⁊ iuste acquisiuit: habet et habuit: pmisit dn̄o.C.p̄sbytero talis ecclesie in cuius parrochia habitat: pmissionē recipienti ⁊ stipulāti nōie ⁊ vice omniū quoꝝ interest restituere oīa ⁊ singula que ad eū vel patrem suū vel auū: vel aliū eius noīe puenerūt ex causa vsurarū: vel alia quacūq; causa iniusta: vel indebita acquisitōe: vel exactiōe: oībus ⁊ singulis p̄sonis vniuersitatibus ⁊ collegiis: a qbus ipm vel patrē ei⁹ vel auū vel aliū eius nomine hoc vel aliquid eoꝝ apparuerit habuisse vel pcepisse: siue h̄ apparuerit libris vel scriptis rōnū suaꝝ vel istrumentis siue alia legitima fide vel pbabili rōne: ⁊ etiam quibus restituendū videbit dicto domino.C.vel fratri tali confessori suo de pura ⁊ simplici cōscia eoꝝ. Confitetur nāq; ⁊ recolit nōnulla indebite habuisse: que ñ possent legitima rōne pbari. Itē scit se fecisse mutuādo cū aliquib⁹ p̄sonis quosdā ɔctus vsurarios quadā palliatiōe vellatos: de qbus confecta sunt instrumenta in quibus vsura nō possit facile dep̄hendi. Itē pmisit restituere tali ɔ cē lib. Itē tali cōitati cētum lib. Quas quātitates habuit a p̄dictis p vsurariā prauitatē vel aliā iniustā exactionē: Item pmisit dare p̄dicto dn̄o.C.vel fratri.M.cōfessori suo.25. lib.soluēdas p eū ⁊ cōuertēdas in his ⁊ circa ea que sibi secrete cōmisit. Item cū sciat se q̄dam illicite pcepisse ⁊ habuisse que.s.a qbus habuit apud se est incertū: p aīabus omniū eoꝝ a qbus habuit ipsa dare promisit centū lib.p̄dicto dn̄o.C.distribuēdas ab eodem de cōsilio ⁊ volūtate p̄fati.M.ɔfessoris sui: vel si ipe nō possit interesse ad ɔsiliū ⁊ volūtatem guardiani astēr mō quo magis aīe sue viderit expedire. Iteʒ pmisit supradicto dn̄o.C. noīe ⁊ iure quo supra restituere oībus ⁊ singulis p̄sonis collegiis ⁊ vniuersitatib⁹ oīa pignora mobilia ⁊ īmobilia que habet ⁊ q̄ sēt sibi obligata p vsuris ⁊ aliis iniustis ⁊ indebitis causis incōtinenti pro sola sorte. Oīes quoq; vsuras ab eo recipiendas iuramenta fideiussiōe ⁊ obligatiōes pinde sibi factas relaxat remittit ⁊ absoluit. Instrumenta irritat ⁊ cassat: ita q̄ p ea nisi ad solam sortē ⁊ iustā solutiōem non possit aliquis cōueniri vel in aliquo molestari. Item promisit dare ⁊ tradere incontinenti in manus ⁊ potestatem predicti domini.C.omnia instrumenta ad p̄dictas causas ptinentia que habet apud se ⁊ apd notarios: vel al' poterūt inueniri. Pro p̄dictis aūt oībus ⁊ singulis faciēdis ⁊ plenarie exequendis obligauit supradicto dn̄o.C. iure ⁊ noīe supradicto talē domū sp̄aliter: ⁊ generaliter oīa bona sua habita ⁊ habenda: mobilia ⁊ īmobilia. dans ⁊ tribuens ei plenam ac oīmodā potestatē ⁊ mandatū: vt absq; eius ɔdictiōe vel heredū suoꝝ ppria auctoritate accipiat ⁊ accipe possit p̄dictā domū ⁊ alia bona eius que voluerit: ⁊ ea que ex eis volu erit possit distrahere vēdē ⁊ obligare. cōuenire. de precio illud recipere. possessionē tradere. de euictione cauere. ⁊ ob illud certa bona obligare. ⁊ omnē in eis ⁊ sup eis ɔctū facere quēadmodū ipe facere potuisset. Itē dans ⁊ tribuens ei plenā ⁊ oīmodā ptātem ⁊ mandatū agēdi ⁊ exercēdi actōes suas petēdi exigendi ⁊ retinēdi: trāsigēdi quoq; ac paciscendi. ɔueniēdi ⁊ cōpromittēdi: refutandi: gratiarū actionē faciēdi: ⁊ in aīam eiusdē de calūnia ⁊ veritate dicēda iurādi: ⁊ quodlʒ licitū iuramētū p̄stādi cū p̄sonis ill' ⁊ ɔ eas q̄ bona sua mobilia ⁊ īmobilia detinent vel possidēt: ⁊ ɔ debitores suos oēs vel sp̄aliter ɔ tales ⁊ ɔ illos quos ex eis voluerit eligere: ⁊ ab eis sufficiētem quātitatē ex debitis exigēdi petēdi ⁊ retinēdi p dictis oībus ⁊ singul' p̄ficiēdis ⁊ plenarie exequēdis. Nec nō etiā dans ⁊ tribuēs ei sup oībus ⁊ singulis supradictis gnāle mādatū cū libera administratiōe. Et oēs predictos ⁊ singulos cōstituit pcuratores i bonis suis tanq; in rem suā. Itē pmisit dicto dn̄o. C.noīe supradicto reficere ⁊ restituere oē dānū mutuū expensas ⁊ interesse q̄ fient p omnibus ⁊ singul' supradictis exigēdis recupādis ⁊ etiam exequēdis in iudicio vel extra: quocunq; modo omnibus ⁊ singulis quorum interest vel interfuit p se vl' p nuncios suos credendo eis de predictis et quantitate eorum suo simplici verbo sine testibus ⁊ sacramēto. Et hec omīa ⁊ singula supradicta p se suisq; heredibus promisit ⁊ iurauit ad simplicem requisitiōem sine petitiōe libelli ⁊ dilationis implere ⁊ rata in ppetuū habere ⁊ tenere: nec p se nec p alium de iure vel de facto ɔuenire. Renūcians exceptiōi doli mali ⁊ actiōi in factū: ⁊ cōdictiōi sine causa vl' ex iniusta causa. ⁊ priuilegio fori: ⁊ oībus feriis ⁊ induciis: et omni statuto vel capitulo ciuitatis vel loci: ⁊ sp̄aliter talis: ⁊ omni alii legum auxilio quo vel quibus se defendere posset quominus omīa predicta ⁊ singula adimpleret. Et quotienscunq; ipse vel heredes sui vel alius nomine eius venerit ɔtra p̄dicta vel ɔ aliqđ predictoꝝ: totiēs se ⁊ suos cōdēnauit eā pene cētū lib. dn̄o ep̄o tali vel dn̄o tali applicādarū.

Qua pena stipulata vel promissa soluta vl' non:nihilominus predicta oia et singula exe cutioni mandent. Pro pdictis aut oibus et singulis attendendis et obseruadis.p.et.b.gli bet eor et principaliter et in solidu constituerut se fideiussores et pncipales debitores et paga tores sub obligatioe oium bonor suor pntiu et futuror:et sb pena pscripta pmittetes pdco dno.C.recipieti:et stipulati vice et noie supra dco:oia et singula supradicta attedere et obs uare:renuciantes epistole diui adriai:et consti tutioni de duob' reis debendi et priuilegio fori etc.vt supra. Forma aute instrumeti ve ditionis facte a comissarijs de reb' testatoris pot ee talis.Cu.a.in suo testameto cetu lib. p restituedis male ablatis:vel p aia sua reli quisset restituendas et distribuedas: put dis posuit et legauit p man' dni.C.presbyteri:vl' M.cofessoris sui quos suos ad hoc instituit comissarios et reliquit: das eis plena et libera potestate licetia et auctoritate vededi obliga di et alienandi de bonis ipsius testatoris:et de qbus voluerint sine cotdictione suor heredu: vel alterius persone p ipsis male ablatis resti tuendis: vel p legatis soluedis:vt hec patet p eius testamentu vel p publicu instrumetu scriptu p manus talis notarii :ideo ide dns C.vl'ide comissarij ipsius A.vl' ipsius testato ris volutate fideliter adimplere:et eius aiam et seipsos de huiusmodi comisso: vel de pdic tis exonerare voletes: cu p alia velociorem vel comodiore via de bonis ipsius.a.pecuni am p pdictis pficiedis nequeant pcipere vel habere:ex potestate licentia et auctoritate eis ab eode tradita: vt supra cotinet:comissario no mine et vt comissarij oli.a. supradci:dederunt vediderut et tdiderut ticio domu vna ex bo nis siue hereditate dicti.a.posita i tali loco etc. put habet in instris venditionis:p pcio cen tu lib.Quod preciu dicti comissarii cofessi fu erunt et cotenti se ab ipo emptore huisse et re cepisse dandi et soluendi in restitutioe male ablator vl' in solutoe legator dicti.a.Quam domu pdicti.C.et.M.comissario nomie et vt comissary olim dicti.a.se p ipso.T.et ei' noie constituerut possidere :donec ipse. T.ipsius domus possessione acceperit corporale:qua accipiendi sua auctoritate et retinedi deiceps licentia dederut:pmittentes comissario noie et vt comissarii olim dicti.a.dicto.T.p se et su is heredib' stipulanti lite vel cotrouersia etc. vt in instrumentis uenditois vsq ad omniu bonor obligationem. Et tuc ifra dicit. Pro quibus omnibus obseruandis idem commis sarij: commissario noie et vt commissarij dic ti.a. obligauerunt omnia bona ipsius.a.

De societatis cotractu titulus.ix'.

Einde qz usura

est illicita et societas debito modo facta est licita:et aliqn sub pallio societatis latet vsura:io considerandum e de cotctu societatis.Et primo quid e. 2° quo co trahitur. 3° inter quos. 4° in quib' rebus. 5° quis modus vel quod pactu apponi pos sit. 6° quot et qbus modis soluit. 7° q actio et qn ex ea nascit:et ad quid et quibus et cotra qs detur et qualis sit. Circa primu sciendu qz societas e duor vel plurium couetio cotra cta ob comodiore vsu et vberiore qstu.Hec descriptio habet a Marco tullio.Et accedit ad hoc qz dicit vnius industriam .ff.e.si no fu erit.§.plerumqz.

Circa secundum sciendum qz societas contrahitur solo consensu. Unde si meus socius aliquem admiserit que meum so cium esse noluit:ei solus socius e:no mihi.ff. e.q admittit.Et cotrahitur ad tepus et in per petuu.i.dum viuit socius:et sub conditioe:vt ff.e.l.i.et.C.e.l.penul.Jneternu aut.i.vt fine fi ne duret non potest.ff.e.l.nulla.

Circa tertiu sciendu qz societas cotra hitur inter personas illas que al's pnt cotrahere et obligare se. De qbus ha bitu e.s.ti.de cotractibus in coi ar.3.

Circa 4^m sciendu qz societas cotrahitur qnqz vniuersorum bonor.Qnqz ali cuius negociatiois tm. Qnqz vnius rei.ff.e.l vlti. Jn re aute turpi et flagitiosa cotrahi no pot.ff.e.nemo potest.

Circa 5^m sciendu qz i societate cotra heda no pot modus adijci:vt qcuqz ex societate obueniut ca donatiois p tineant ad sociu meu et ego nihil habea:quia tuc magis viderer mercenarius tuus qz soci us.ff.e.l.5.§.fi.Jte no pot adijci vt soci' d do lo no teneatur:Un si a principio dolo te idu cam vt mecu contrahas societate: qua al' no contraheres no tenet societas ipo iure.ff.e.l. 3.§.vlti.Jte nec vt trasea t ad heredes. ff.eo. nemo pot.et.l.nemo ex socijs.Et hoc in socie tate priuatoru:sed in societate vectigaliu pu blicor transit societas ad herede.Et h si fue rit dictu:et psona heredis sit societati coueni ens.ff.e.adeo morte.et.l.veru e.Si aut in soci etate cotrahenda aliqd exprimat de lucro idem tacite dictu videt de dano et ecouerso. insti. e.§.illud.Eade.n.dz ee ro cotrariorum.ar. ff.de le.3.l.vlti.Et hoc est verum de damno quod casu contingit.Si.n.contingit dolo socij vel culpa ex qua teneat no deducit ex societate

damnũ tale sed potius inducit actio ꝑ socio: quia conuentus ille qui damnum dedit damnũ cogitur resarcire.ff.e. non ob eã. Item in societate potest adijci pactũ vt partes societatis ꝯstituant arbitrio ticij. Et si ipe nihil arbitretur societas nihil valet. ff.e.si coita. Si vo ticius inique arbitret ad arbitriũ boni viri.i. iudicis recurrit.ff.de ỏ.ob.cõtinuus.§.cũ ita.

Sed quid de societate que cõtrahitur int aliquos.s.ꝙ vnus ponat pecuniã ⁊ alter operam. Nũquid talis societas est licita. Respõdeo ꝙ sic: dum tamẽ cõmuniter sentiãt lucꝝ ⁊ damnũ. Quãdoqꝫ tamẽ societas ita põt coiri vt alter nullã partem sentiat damni ⁊ lucꝝ sit cõmune: vt si tanti sint opa quanti est damnũ. Sepe enĩ tanta ẽ socij industria vt plus conferat societati ꝙ̃ pecunia: vt si ipe solus nauiget: solus pegrinet: solus picula subeat. ff.e.si non fuerit.§.i. sup illo verbo. plerunqꝫ enĩ tanta. Quid si periculũ ptineat in solidum ad recipientẽ: ⁊ lucrũ in solidum ad tradentem. Rndeo ꝙ talis societas est illicita ⁊ etiam leonina: vt ibidẽ.§.fi. Quid si recipiens in solidũ sentiat periculũ vt pcipiat lucꝝ Rndeo. Albertus dicit ꝙ talis societas ex vi pacti non iure societatis est licita. Sed quantus mucius dicit ꝙ oĩno ẽ illicita. Et huic sẽtentie adherent. Io.⁊ archidi.⁊ alij doc. Nã ꝙ̃tum ad societatem ptinet nisi aliud dictum sit: partes sunt equales: agi tamẽ potest in cõtrariũ.s.ꝙ ad vnũ ptineant due partes lucri: ad aliũ tertia: dum is qui plus recipit: societati plus pecunie vel ope vel cuiuslibet artis cõtulit.ff.e.si non fuerit.§.i. Aliter vo q₂ societas est alicuius firmitatis vt ibidẽ.l. verum. Et ideo ex vi pacti talis societas nõ valebit licet ĩ alijs ꝯtractibus teneat oppositũ pactũ. Nec obstat insti.ꝑ so.§.⁊ adeo cõtra. q₂ ibi dicit posse cõueniri vt quis partem lucri ferat damno non teneat. Quod optet de luc o mercimonij intelligi: vel ope non capitali. Et h̔ est qḋ dicit̃ supius. Neqꝫ enĩ lucrũ itelligitur nisi oĩ damno deducto: nec damnũ nisi oĩ lucro deducto. Iõ sic scripsit Gof.in sũ.ti. de vsur. Uis dare pecuniã alicui mercatori sine pctõ. Pone pecuniã ⁊ ipe opam psonalẽ Nec pecuniã tantã vel minorẽ. Plurimũ.n. qḋ deest pecunie opa supplet̃. Et cõicetis pericula dãnã ⁊ lucra.ff.e l.6.§.i.⁊.l.si nõ fuerit. ⁊ se. Hec Hosti. Esto ꝙ tradat aliqs alicui quãtitatem tantã pecunie ad opandũ fidelit̃ ⁊ diligẽter cũ ea in tali arte: vel ad mercandũ in tali mercatiõe vsqꝫ ad annũ tali pacto.s.ꝙ in fine ãni si lucrat⁹ fuerit inde sortẽ ⁊ quartam ptẽ lucri ipi. A. dabit. si aũt damnũ euenerit ipe. C. dãni tres ptes. A. vo q̃rtã ptẽ portabit. Nunqd ꝯtractus talis licitus erit. Rᵒ. s̄m aliq̃s ꝙ nõ. Immo erit vsurarius hac ratiõe: q₂ si ꝯtingat illã pecuniã vel illã rẽ ex ea emptã diuino iudicio vl̕ casu fortuito perdi ipe. C. debitor tres ptes sentiet dãni: q₂ quicqd ꝯtingat tres ptes sortis reddent̃ ipi. A. creditori. Et iõ quicqd. A. ꝯsequit̃ de lucro q̃ntũ est ꝑ illis tribus ptib⁹ q̃ nõ subiacẽt eius piculo est vsurariũ. Qḋ aũt pcipit q̃tũ est de quarta pte q̃ ptinet ad eius piculũ ẽ licitũ lucrũ. Pone ꝙ. A. tradat ipi. C. boues duos extĩatos ad.zo.lib. ad laborãdũ cũ eis fideliter ⁊ diligẽter vsqꝫ ad ãnũ tali pacto.s.ꝙ ipe C. teneat̃ ipos boues fideliter seruare custodire pascere ⁊ tenere oĩo de expensis suis: ⁊ i fine termini eosdẽ boues uel pdictã extimatiõnẽ cum quarta pte lucri: si lucratus inde fuerit: vel eo tanto minus ipa extimatiõe quantũ fuerit quarta ps damni: si damnũ inde euenerit teneat̃ ipi. A. dare ⁊ ꝯsignare. Nũqd talis cõtractus erit licitus Rndeo. Ille casus ẽ similis p̄cedẽti: vt patet intuẽti. Iõ dicẽdũ videt̃ idẽ hic ⁊ ibi. Erit aũt licitus ille casus si addat̃ in pacto sic .s. ꝙ si damnũ aliqḋ sine culpa vel negligentia vel dolo ipsius C. vel eius nũcij vel familiaris venerit: ad ipm. A. totũ ⁊ totaliter ptinebit. Dictũ tñ dãnũ non tenebit̃ dictus. A. sibi ꝯputare nisi ipe. C. per testes tres legales ⁊ bone opiniõis q̄ nõ sint ei familiares vel cõsortes potuerit ostẽdere. Similit̃ si in pacto casus p̄cedentis clausula cõsimilis ei cõpetens apposita fuerit licitus erit. Debet aũt lucrũ intelligi illud qḋ deductis extimationibus operũ ⁊ laboꝝ ipsius debitoris: ⁊ expensis factis de bonis eiusdẽ in illa arte vel mercatiõe vel ĩ bobus ⁊ eoꝝ opatiõe repit̃ superesse: facta diligẽti ⁊ fideli cõputatiõe ⁊ extimatione. Quid de eo q̄ tradit boues alteri ꝑ certis sextarijs bladi vsqꝫ ad annũ tali pacto.s.ꝙ si moriant̃ vel deteriorẽtur cõductor subeat medietatẽ dãni: si autem meliorant̃ habet medietatẽ lucri. Rᵒ. Ita licet alteri locare boues ad certũ terminũ pro certo p̄cio sic̃ eqs dũmõ ibi seruet̃ eq̄tas iuris naturalis. Quod fit quando non apparet euidẽter cui⁹ sit cõditio melior vel deterior sc₃ locatoris vel cõductoris. In pacto autem ꝓposito videt̃ notabilit̃ deterior ꝯditio conductoris: q₂ vix aut nunq̃ habere põt tantũ cõmodũ de boum melioratiõe q̃tum dãnificari põt de morte. Si tñ locator ꝓpter hoc tale pactũ apponat quia timet ne conductor boues grauet: firmiter ꝓponens ꝙ si boues perierint sine culpa eius vel nuncij sui nullã recompensationem peteret non peccaret nisi forte ꝓpter malum exemplũ eius intẽtiõem

ignorantiū. Uerum est tñ ꝙ conductor pōt i se recipere periculū rei conducte quātū ē ð nā 5ct⁹. Tamē in casu ꝓposito nō ē solū locatio ꝛ cōductio: sꝫ etiam societas in boum melio ratione ꝛ deterioratiōe. Pone ꝙ. A. tradat ipsi. C. vnam vaccam ꝓ. 5. lib. extimatam: tali pacto ꝙ ipē. C. teneatur eam ꝛ oēm eius futu rum fetū ꝛ fructum fidelr ꝛ diligenter custo dire seruare pascere ac tenere oio de suis ex pensis: ꝛ ipsam vel aliquem eius fetum vel fructum non vendere vl' alienare sine ipsius A. licentia spāli. ex fructibus ṽo ꝛ fetibus ei⁹ prioribus tantum ipsi. A. dare ꝛ consignare donec sibi ð dicto ꝑcio sit integre satisfactū. Quo facto totius eius lucri quod ab eis hic inde fuerit habitum: ipsi. A. dare dimidium: ꝛ sibi tenere reliquum. Si tñ vacca aut aliqs eius fructus vel fetus ipsi⁹. C. vel nuncij ei⁹ vel familiaris culpa aut dolo vel mala custo dia perierit: aut ꝑdit⁹ aut vastatus fuerit: re stituet ipē. C. integre preciū ꝑdictum cum oī damno ꝛ interesse suo ipsi. A. Si autem hoc iudicio diuino vel casu fortuito euenerit: ad ipsum. A. damnum oīmode pertinebit. Nun quid talis contractus licitus erit? Et videt ꝙ sic. qꝛ ipse. A. in se diuini iudicij ꝛ cas⁹ for tuiti periculum suscipit. Et ideo non debet videri graue: si prius sortē recipiat q̄ꝫ aliquid inde ꝑcipiat. Sed in contrarium est. qꝛ euidē ter alterius conditio. s. ipsius. C. ē deterior. qa forte euenire poterit ꝙ postq̄ꝫ ipse. A. sortem receperit vacca cum omni fetu ꝛ fructu suo peribit. ꝛ sic de omnib⁹ suis expensis ꝛ labo ribus circa vaccam habitis nihil habebit: qð impiū esse videtur. Et ideo dicendū ꝙ non est licitus cōtractus. Nota tñ ꝙ si ad hūc ca sum additur ꝙ pastor mox vt de cura aīali um se intromiserit: habeat omnē fructum de lacte venientē: quousqꝫ dñs ouiū sortem de lana subleuabit: non videt̄ quare sit illicituꝫ Esto ꝙ ipē A. tradat ipi. C. 20 oues extima tas ad. 10 lib. tali pacto ꝙ ipē ei medietatē sor tis ꝓuentuū reddat. s. 5. lib. quicqd postea ð ouibus cōtingat. Nunquid hoc licebit. Rñ det Ro. ꝙ hoc ꝑ idem ē ac si. A. creditor de disset ipi. C. mutuo. 5. lib. ex quibus emptis. 10. ouibus societatē adinuicē ꝯtraxissent: et oīa cōmunia haberēt. In h casu si. A. ipm C. rōe mutui grauaret vsura esset. Esto ꝙ ali quis emat duas vaccas: ꝛ eas tradat alicui agricole tali pacto. s. ꝙ ipse illas pascat: ꝛ cuꝫ eis terrā colat: ita tñ ꝙ ipē emptor ð fructib⁹ primis earū recipiat medietatē precij: quo re cepto medietas earū erit agricole: ꝛ alia me dietas emptoris: ꝛ equaliter diuidēt fructus Hoc acto inter eos fiat. pactū ꝙ agricola da re debeat āuatim vnū sextarium tritici em ptori eo ꝙ colit terrā cum vaccis: ꝛ si vacce moriant̄ cōicabunt eque damna. Nunqd cō tractus ille ē licitus. Rñdeo ꝙ sic. Et est ma gis ibi ꝯtractus locatiōis q̄ꝫ societatis: qꝛ ille locat vnaꝫ vaccā que est sua ꝓ vno sextario tritici āuatim: ꝛ ꝓ pastu vacce ꝛ fetus eius Als vero nihil recipit: qꝛ illa non sūt sua sed agricole. Pone ꝙ. A. tradat. 20. oues ipsi C. vsqꝫ ad duos annos tali pacto: ꝙ ipē. C. te neat̄ eas ꝛ omnes fetus earū ꝛ fructus futu ros diligenter custodire ꝛ saluare pascere ac curare omnino de suis expensis: fructuū ṽo ꝛ fetuuꝫ medietatē fideliter ipi. A. ꝯsignare ꝛ dare: ꝛ in fine termini ipas easdem oues vel alias que ex eis tunc tempis extabūt ipi. a re stituere ꝛ ꝯsignare. Si tñ ipse oues aut aliqua earū aut ipsarū fetus vel fructus ipius. C. vel eius nūcij siue familiaris: culpa vel dolo aut mala custodia ꝑierint: aut ꝑditi vel deuastati fuerint: ad ipm. C. totū damnum spectabit.

Si vero diuino iudicio vel casu fortuito hoc euenerit: ad ipm. a. ꝑtinebit dūmodo ipē. C. ipi. a. ꝑ ꝑsentatiōem cutis ouis mortue vel aliter fecerit plenā fidem. Nunquid talis cō tractus licitus erit. Rndeo. Credo ꝙ sic: qa satis videtur eque bona condicio vtriusqꝫ. Quid de eo qui tradit. 10. oues alicui custodi endas: ꝛ pascendas sub precio certo. Rndet. Roð. ꝙ talis cōtractus est licitus si dñs sibi ꝑiculū diuini iudicij ꝛ fortuiti casus omnīo retinet: nec alter ī cōuentōibus alterꝫ grauet. Ad hec nota sicut notat Roð. generalit̄ vbi ꝓbabiliter dubitatur vtrꝫ huius vel illius sit deterior ꝯdicio in forma patri adhibiti ī sua societate: non est peccatū: vbi aūt alterius cō ditio est deterior ad arbitriū boni viri: pecca tum est ex ꝑte grauātis: si fiat hoc sciēter: ꝛ te net̄ ad restitutiōem. Nota etiā ꝙ si vn⁹ fra trū aliquid lucrat̄ de pecunia cōi debet lucꝝ alijs cōicare. ff. de usu. ꝛ habi. si ita. §. si. Itē si detur aliqd vni fratrū ꝓpter negociatiōeꝫ cōem cū alijs debet illud diuidere cū eis. Si ṽo detur ei ꝓpter aliquod seruitiū spāle quo sibi meruit aliqd dari: nō diuidet cū eis: insti. ꝑ quas ꝑsonas nobis ac. §. 3. ꝛ. §. ꝑ eū quoqꝫ. Item si sint. 10. socij ꝛ omnes ꝑter vnū cōce dant mihi seruitutē in fundo cōi: nihil acqri tur mihi ꝛ tamē q concesserūt resilire nō pos sūt. ff. de ser. ru. predi. ꝑ fundū.

Equit̄ videre de 6⁰. s. quot ꝛ qbus modis societas soluit̄. Circa qð sciendū ꝙ societas solut̄ ꝑmo mō morte hominū naturali: nisi supstites reinte grent societatē. ff. e actione. §. morte. ꝛ. l. plāe. si hi. Uel nisi sit actum ꝙ vno mortuo inter

supstites distret.insti.e.§.soluit. 2° ciuili morte vel capitis diminutione maxia vel media. 3° morte rer: vel naturali: vt cum eē desierūt. vl' ciuili: vt cum cōditōes mutauerūt: quia cōsecrate sunt vel publicate quantū ad vsum & ppzietatē.ff.e.verum.§.vlti.&.l.actione.§.publicatiōe 4° voluntate: vt cū quis renunciat societati. Si.n.renuntiat tēpestiue & infra tps pacto conprehēsū: nō agetur ɔ eum ad īteresse.ff.e.s3 & socius.§.vlti. nisi aliter sit dictu3: ꝙ etiā tēpestiue renunciari possit. Pōt etiā quis intēpestiue renunciare: si cōditio apposita nō seruatur sibi. vl' etiā quia soci⁹ est ita dānosus vel iniuriosus sibi vt non expediat eum pati. Uel etiā quia nō licet frui vel vti illa grā cui⁹ negociatio ē suspecta. Uel etiam q2 cā reipu. din & inuit⁹ ē affutur⁹. nec pōt p aliū societatē administrare vel socio idoneo cōmittere. Al' nō eēt excusatus.ff.e.si ɔ:uenerit.&.l.idēq3.&.l.s3 & soci⁹. Si aūt quis renūciet societati dolo malo.i.vt aliquod lucr obueniēs ipse sol⁹ habeat: puta hereditatē ōlatam sibi cū eēt oīum bonor socius: ɔmodum hereditatis illius socio cōicare tenetur: dānu3 aūt ipe solus sētit. Quod aūt est acquisitū post renūciatōe3 non tenetur alter socius renūcianti cōicare.insti.e. §.manet aūt.&.ff.e.actōe.§.dixim⁹. Hec aūt renunciatio fit p ipm sociū: nō p eius dnm.ff.e.si seruus societatē. Et fit socio pñte: nō absēte: añꝗ sciat eē ꝙ renūcians acqrit ex quo nō sciuerit absens. Seruantur pdicta.ff.e.s3 & soci⁹. §.si absenti. 5° societas soluit: cū qs ex socijs cedit bonis suis: & ppter eius debita publica nō puata substantia sua vendit. In hoc tñ casu si ɔsentiāt in societatem: videt incipe societas noua insti.e.§.penul. 6° si societas sit ɔtracta in vna re cui impositus ē finis.insti.e.§.itē si alicuius. 7° actione p socio perempta vel mutata: vt si qd mihi debeas actione p socio aīo nouandi ab alio stipuler vel ɔ aliū litem contester vt liberer. Tacite enī videt renunciatum societati.ff. e.verū.§.penul.&.l. actione. Et hi⁹ renūciatio pōt fieri p ipm sociū tm: vel p pcuratorē eius spālem: vel etiā generalem q liberā habeat administrationē. Alia autem simplex renunciatio qua non extinguit actio ppzia fiet p pcuratorē generalē: forte si non habet liberā administrationē: nisi dñs renūciare phibuerit: cū ɔrio renūciari non pōt pcuratozi socij: vt renūcians liberet: nisi ipe soci⁹ ratā habeat renūciationē.ff.e. actione. §.renūciare. 8° soluit societas: socij q seruus erat manunissiōe vl' alienatiōe. Et si i eadē mutato statu pmāserit: alia ichoat.ff.e. si id.§.penl.

Equit videre de 7°. s.de actione p socio. Circa qd sciēdū: ꝙ nascit actō p socio denū finita societate: vt. C.e.tā diu. Nisi in casu.s.in societate vectigaliu3: cū nō pfert in mediū qd puenit ad alterū: vel cum neutri expedit a societate discedere.ff.e.actione.§.nōnūꝗ. Et forte idē esset in puata societate: si nō cōicet a socio quod ē cōicandū: & si nō expediat adhuc societati eā dissolui. Itē scholaris socius repatriare volēs fm Guil.ñ pōt aliū in sua camera ponere alijs socijs iuitis: nisi aliud sit actū in ɔhendo.ff.e.actione.§. societas. Nec pōt petere partē cōmuniū rer nec alij socio dare: nisi finito vsu ad quē sūt empte.ff.e.sed & soci⁹. vt si asin⁹ fuerit empt⁹ ad portādū ligna de nemore: lignis portatis pōt soci⁹ partē asini petere. Cōpetit aūt actio p socio ad faciēdū collationē. Sed attēdendū ē an ɔcta sit societas oīum bonor expsse: aut simpliciter: an alicuius negocij.ff.e.l.5. Si enī cōtrahat pmo mō: tūc cōmunioni acqrit hereditas & legatū: & qd donatū ē aut alia ratione acqsitū: vñ statim oīa bona corporalia sūt cōia. Secus ē de incorporalib⁹.s.iuribus & actiōibus.ff.e.canon. Sic & oīo expense debēt eē cōes. Itē qñ aliqs ē dānat⁹ soluere iuste vl' iniuste ex cōmuni solui debet: nisi qs culpa sua vt ppter ɔtumaciā sit dānatus: ob qd maleficiū acqritur nō cōfert. Si tñ in medio sit collatū: cōe erit lucrū. In quo casu si ex illo maleficio postea fuerit dānatus: totū illud in quo dānat⁹ es de cōi soluere potes: si mihi sciēti tuū maleficiū: cōicasti lucrū. Si aūt mihi ignorāti cōicasti: tolles illud tm qd cōicasti. Et hoc totū ē seruādū cū societas cōtracta in qua cōicatum ē furtū erat licita. Si enī pricipaliter cōtraheret in delictis: nulla esset.ff.e.cū duobus.§.vlti.&.l.se. Si vero societas ɔtrahatur. 2° modo.s.simpliciter: tunc acqritur cōioni oē illud: & solū illud qd puenit ex questu.s.lucrū prouenīes ex venditiōe emptione & cōductione & locatione. Quest⁹ enī intelligit qd ex opa cuiuscūq3 descendit ff.e.l.coiri.&.l.questus. Si vero contrahat societas.3° modo.s.in re vna: vel pluribus: vel aliquo negocio: omne illud & solum illud qd ex illis acquirit cōicādū est.ff.e.cum duob⁹ §.cum duo. Quid si cōuentio facta fuerit: ꝙ si iusta hereditas obuenerit sit cōmūis. R. Hoc nō videt esse dictū: nisi de hereditate q ab intestato defertur: nō ex testamento.ff.e. l.3.§.de illo. De hereditate enī certi bōis fieri non posset pactum: q2 phibitū est pacisci de futura successione: vt etiā habet.s.ti de pac. venit bona fides vt assit. Item in hanc actionem venit bona fides siue assit. Item culpa si non prestet diligētiam illam quam in reb⁹ suis habere solet: vltra vo ñ tenet. Imputet

iaũt sibi qui socium parũ diligentẽ assumit. insti.e.§.vlti. Nec releuatur socius a culpa: qꝛ plerisqꝫ alijs sua diligentia lucrũ societati cõtulit.ff.e.nõ ob eam. Puta lucratꝰ in sale ꝛ negligenter agit in vino. Sed cũ in eadem negociatione lucratur in vno ꝛ negligẽter in alio: tunc fit recõpensatio. Jtẽ venit pcipiendum oẽ es alienũ qꝺ manente societate ẽ pure ꝯtractũ. Si vero sit cõtractũ in diẽ vꝫ sub conditione caueri debet de indẽnitate. Et si vnus sociorũ soluẽdo nõ sit: dãnum hoc ad ceteros socios ptinebit.ff.eo.l.omne.ꝛ.l.si socij. Jtẽ si sint tres socij: ꝛ vnus eorũ agens ꝯ sociũ consequitur integre partẽ suã: reliquus aũt agens cõtra eundẽ nõ posset integre cõsequi partẽ suã: qꝛ ille nõ habet vñ soluat eã ptes erũt adequãde.ff.e.verũ.§.si cũ res. Jtẽ neutri socio recõpẽsandum ẽ dãnum oẽ qꝺ incurrit de cõmuni sine sua culpa gerẽdo negocia societatis: siue illud casu fortuito euenerit: siue a latronibus illatum fuerit tam in rebus qꝫ in pecunijs: qꝫ etiã in expensis ĩ medicos ꝛ medicinas impensis: siue ꝑ se siue ꝑ suis.ff.e.cũ duobus.§.quidẽ. Jtẽ veniunt expense in refectione rei cõis impense: vt.l.cum duobus.§.idem. Jtẽ ꝛ si aꝫ in rem cõez impẽdam: agã pro socio vel cõmuni diuidendo. Sed si ꝓpter societatem proficiscens agã ꝑ socio: nõ cõmuni diuidũdo: qꝛ in rem cõmunem non separando. Jtẽ agi pro socio põt vel de cõmuni diuidundo ꝯ sociũ: si fructus ex re cõmuni pcipiat: vel in ea dãnum dederit: vꝫ p fallaciã vꝫ dolũ rẽ cõmunẽ amouerit: vꝫ eam aĩo celãdi cõtrectauerit. Pro dãno etiã agi põt a quilia: ꝛ pro furto actiõe furti ad penam dupli vel quadrupli.ff.e.l.ꝑ socio.§.si tecum.ꝛ.l.rei cõmunis. Socius tñ ita demum furti tenetur: si cũ dolo malo eius cõtrectatꝰ se rem cõmunẽ apte probetur. Datur autem hec actio socio ꝛ heredibus eius cõtra sociũ ꝛ heredes eius. ꝛ est directa ex vtraqꝫ pte: qꝛ vnus nõ est magis sociꝰ qꝫ alter: ꝛ vterqꝫ ad idem.s.ad lucrãdũ tendit.insti.de pe.te.liti.§. ex quibusdã. Est aũt hec actio famosa: dãnatus enĩ ea fit infamis.vt ibidẽ. Jn cõdẽnatione tñ debet discretio adhiberi: vt.s.ipse sociꝰ non in solidũ sed in quantũ põt facere condẽnetur: Quod tpe rei iudicãde spectatꝰ: nisi dolo suo vel pacto bñficiũ illud amiserit. Dolũ accipe: siue cõueniatur ex eo qꝺ fecit dolo: siue ex eo qꝺ fecit culpa. Nec extenditꝰ hoc beneficiũ ad heredes: vel patrẽ: vel dñm socij. Defensor vero socij hoc beneficio gaudet. Quisqꝫ etiã hoc beneficiũ habet gaudet nuda ꝓmissione de hoc qꝫ ad presens soluere nõ põt.ff.e.verũ.post.§.i.z.ꝛ.3.ꝛ.§.tẽpus. Jtẽ hec actio est ꝑsonalis ꝑpetua ꝛ bonefidei. Et hec de cõtractu societatis ad presens sufficiant gratia breuitatis.

De pignoribus titulus.iꝫ.

Einde qꝛ usura

sepe cõmittitꝰ eo qꝫ fructus pignoris in sortẽ ñ cõputatꝰ: ꝯter considerandũ ẽ de pignoribus. Et pmo qd sit pignus: ꝛ vñ dicitur. 2° quot ꝛ que sunt dñe pignorum. 3° que res pñt pignori obligari. 4° quõ pignoris obligatio cõtrahitur. 5° ad quid dator ꝛ ad quid receptor pignoris tenetur. 6° de venditione pignoris. Circa primũ sciendũ: qꝫ pignus est res obligata pro debito ad securitatẽ creditoris ꝭm Gof. vel ẽ obligatio rei licite pro debito. ita ꝭm Hosti. qꝫ tutius est pignori insistere qꝫ in ꝑsonã agere.insti.de ob.que ex delic.nasꝰ.§.furti. Scdm aũt grãmaticos differentia ẽ inter pignus pignoris: ꝛ pignus pigneris. Vñ Grecismus. Pignora natorũ: dicuntꝰ pignera rerũ. Sed nõ inueni hanc dñam in iure poni. Dicitꝰ aũt pignus ꝓprie rei mobilis: quasi res a pugno siue manu tradita.ff.de v.sig.plures. Rei etiã imobilis traditione pignoris obligatio cõtrahitur ac pignoraticia actio nascitꝰ. Ubi autez res in creditorẽ non transit: hypothecа dicitꝰ. ff.de.pig.ac.si rem. Quãtum tñ ad actionem hypothecariam nihil refert inter pignus ꝛ hypothecam. Uoce enĩ tñ differunt.ff.e.res hypothece. Et dicitur hypotheca ab hypos qꝺ ẽ sub: ꝛ thesis positio. Jnde hypotheca.i.suppositio vel res supposita scilicet obligatiõi.

Jrca zᵐ sciẽdum: qꝫ pignoris dñe ꝭm leges sunt tres.s.pignus cõuẽtionale: qꝺ sic dicitur a cõuentione. Pignus ꝑtoriũ sic dictũ a ꝑtore: vt si fiat ꝓpter illud qꝺ pretor iubet fieri: puta vt caueatꝰ ꝺ dãno infecto vel alio simili. Et pignus iudiciale sic dictũ a iudice: vt cũ iudex mitti iubet in possessionẽ: vel sentẽtiã diffinitiuã mãdat executioni. Et dꝫ qñqꝫ pignus iudiciale ꝑtorium: ꝛ ꝑtorium iudiciale: qꝛ vtrũqꝫ ꝯstituitꝰ a iudice.C.de ꝑtorio pignore.

Jrca tertiũ sciẽdũ: qꝫ pignori pñt obligari quecũqꝫ pñt vendi: q̃ aũt non possunt vendi: non pñt pignori obligari.ff.que res pig.obli.pos.l.z.§.vlti. Quedã tñ pignori nõ pñt dari que possũt vendi. Aliena enĩ possumus vẽdere.ff.de.cõtrahẽ.em. ꝛ ven.rẽ alienã.nõ ãt nisi nr̃a pñt pignori obligari.C.que res pig.obli.q filios. Quod aũt dictũ ẽ rẽ alienã posse vẽdi: ẽ vex ꝺ mobilibꝰ

qr si res aliena imobilis vendat: furtū cōmittitur: & iō nec emptio nec venditio cōtrahitur ff. de cōtraben. em. & ven. si in emptiōe. Ratō aūt fm Gof. quare aliena pñt vēdi: nō aūt pignori obligari est: qr in venditiōe agit vt res tradatur & venditor de euictione obliget: vt .ff. de. ac. em. & ven. ex empto. sed de pignore agitur vt ius in re constituat. Vñ cōuētio pignoris creditori parit actionē in rē. ff. e. ti. pignoris. Vñ creditor qui accepit alienā rem ī pignore nō habet in ea ius pignoris hypothece: qr creditor qd ñ habebat nō potuit dare.

Itē obligari pñt res pñtes & future vt fructus pēdentes: partus ancillarū: fetus pecoꝝ & ea que nascuntur. Itē res corporales & incorporales: vt cautiones & noia debitorum.

Itē seruitutes psonales: vt vsufructus: & seruitutes pdiales rustice. Probant hec oia p iura. ff. e. Itē q obligauit instra suorū agrorū: de ips agris cogitasse videt. C. q res pig. ob. pos. l. z. Nō pñt aūt obligari pignori iura pdiorū vrbanorum. ff. e. si is. §. vlti. Rō diuersitatis hi⁹ est fm Gof. ne ex varietate vsus & vtētiū edificia destruant: & inutilia fiant. Dici tñ posset: qp cōmoditas seruitutū pdiorū vrbanorū obligari pōt sicut hoc cōtingit ī rustico: vt. s. liceat ire & agere creditori. ff. e. l. sꝫ & an vie. fm Gof. Nec hoies liberi pñt p debitis etiā si res defuerit detineri. ex. e. c. z. Qd ē verū si bonis cedant: al' in carcere detrudēt. C. qui bo. ce. pos. l. i. vt dicit ibidē in glo. Tenet tamē in casu obligatio liberi hois: vt in redēpto ab hostibus q p quinquēniū iubet seruire nisi possit pciū soluere. C. de iu. post limi. l. ab hostibus. & l. vlti. Et pter famē pōt pr filiū obligare: qr etiā pōt vēdere eū. C. de pa. qui fi. distra. l. z. Pōt etiā liber hō cōsentiens ī obstagio poni. ex. d iureiu. ex rescripto. Nō tñ vt ius cōstituat in re: sed vt qd cōuenit fiat. Vel nō pōt homo liber p pecunia obligari: sed p pacto pacis ineunde vel cōsimili. ex. de arbi. exposita fm Gof. in sū. & fm Ber. ex. e. c. z. & sup. c. exposita. & c. ex rescripto. Non pñt etiā obligari pignori ecclesie: in auc⁹ de alie. emphi. §. qm. Nec res ecclesie nisi p certis causis: vt. iz. q. z. aurū. sicut nec pñt alienari sicut dicet plenius infra li. 6. ti. 37. Nec etiā ecclesiastici redditus vel stipendia fm Inno. & Bern. ex. de fideiuss. sup. c. puenit. possūt obligari spāli cōuētione: sꝫ a iudice pro debito canonici & cā iudicati pñt obligari. Itē pignoratiōes quas vulgus vocat repsalias phibētur ī vtroqꝫ iure. s. ciuili & canonico obligari. Et qcūqꝫ eas cōtra psonas ecclesiasticas vel earū bona cōcedit & cōcessas extēdit quātūcūqꝫ generaliter ptextu cuiusuis ɔsuetudinis nisi reuocauerit hoc infra mensē. s. a tpe cōcessionis vel extēsionis: si sit psona singularis ē excōicatus: si sit vniuersitas subiacet ecclesiastico interdicto. li. 6. de iureiu. & si pignorationes. De quo habet plen⁹ infra. li. 7. ti. z. casu 49. Sed nūquid pdicte pignorationes siue represalie possunt esse aliquo mō licite quātum ad laicos. Videt qp nō: qr vt dicit in. c. & si pignoratiōes. ciuili cōstitutione sūt phibite tanqꝫ graues legibus: & equitati naturali cōtrarie. Et fm leges quicūqꝫ aliū pignorat q duplū restituit: & ab actione p qua hoc facit cadit: vt in auc. ne fiat pig. que auc. ponit. C. ne vxor p ma. l. vlti. Et incipit & oio. Sed ɔ 23. q. z. dñs deus iubet. vbi dicit. Justa bella dici solent que vlciscūtur iniurias. Sic gens & ciuitas petenda est. i. impetēda que vel indicare neglexerit qd a suis improbe factū ē vel reddere qd p iniurias ablatū est. Rñdet ad hoc Jo. an. super. c. & si pignorationes. qp doc. dicūt qp hoc. c. dñs noster est correctum p illud. c. & si pignorationes. qñ non vult facere iusticiam dñs: vel ciuitas debito modo requisita: ita tamen qp etiam tunc ad psonas ecclesiasticas nullatenus extendatur.

Jrca quartum sciendum: qp pignus cōtrahitur quandoqꝫ generaliter: vt cum quis obligat omnia bona sua. In quo casu intelliguntur obligata habita & habenda: & etiā seruus. ff. que res pig. ob. pos. l. vlti. In hac tamen obligatione generali nō continētur ea que verisimile est quēqꝫ nolle obligare: vt suppellex. vestis. mancipia valde necessaria. ff. e. obligatione. Qñqꝫ specialiter vt ager: liber. equus. & similia. Item contrahitur pignus quandoqꝫ expresse. Quandoqꝫ tacite. Tacite enim obligata sunt bona ministri ecclesie pro administratione rerum eius ipsi ecclesie: ar. iz. q. z. illud. Et bona viri vxori pro dote: & similiter eius bona qui dotem promisit obligantur. C. de re. vxo. act. l. vna & ex. e. ex litteris. Et bona cōtrahentis cum fisco ipsi fisco. Et bōa tutoris pupillo. Et bona curatoris minori. Et bona cōductoris in uecta & illata pro pensione Patent hec omnia per iura. ff. e. Sciendum aūt fm Hosti. qp bona cōductoris inuecta & illata in rustico pdio domino sciente: nisi ad tempus inferant domino tacite obligantur pro pensione. In vrbano autem non distinguitur: vtrum dñs sciat vel nesciat. C. quibus causis pig. ta. obli l. quāuis. Sed & bona patris tacite obligant filiis pro rebus aduenticiis & preciis earūdē

Itē bona matris secundo nubētis sunt filiis primi viri tacite obligata vt eis restituāt q a pmo viro fuit lucrata. Itē tacite obligāt

bona defuncti p legatis z fideicōmissis.

Irca quintū sciēdū q dator pignoris tenetur soluere debitū etiā si pignus perit sine culpa creditoris: nisi sit actum q amissio pignoris liberet debitorem. C. de pig.ac. que fortuitis. Itē si quis d bet pbare amissionē pignoris nō opz q probet q siue dolo siue culpa amiserit: qz eo ipso q dolus non pbatur: psumitur q sine dolo amiserit: vt in.l.si creditor.C.eo. Itē impensas i pignore bonafide factas a creditore dz reddere: nisi fuerint imoderate.ff.de pig.ac.si seruos. Itē rē ipignoratā vni nō debet ipignorari alteri al' stellionatus crimine poterit accusari.C.de cri.stel.l.i.nisi sit talis res q suf ficiat vtriqz. Itē si debitor sciēter rē alienam sine dñi volūtate obligauerit vel obligatam subripuerit criminis stellionat⁹ reus erit. C. de cri.stel.l.z. Pignoris aūt receptor.s. creditor nō dicitur pprie pignus possidere.ff.q sa. da.co.l.sciēdū. Et nullo tpe pōt illud pscribere.C.de vsurl.pignoribus. Et debito sibi soluto integre pignus tenet reddere. Ideo dixi integre: qz p parte tñ soluto debito pign⁹ tantū remanet obligatū.C. de distrac.pigno. l.qdiu. Itē tenet reddere pignus nō alij obligatuz nec deterioratū.ff.e.creditor. Et si pierit vel deterioratum fuerit tenetur debitori satisfacere pignoraticia actione. Hoc est vez si culpa ei⁹ vel dolo hoc euenerit: nō aūt i casu fortuito sine culpa eius.C. de pig.ac.l.z.3. 4.z.5. Et si creditor illud impignorauerit: ñ tñ ipm i plus obligare potuit q sibi fuerat obligatum.ex.de iure pa.q aūt.in fi.z ex.e.cum cōtra.in glo.5. Tenetur etiā ipm reddere debitori qñcūqz venerit: nisi sit distractum. C. de distrac.pig. si prius. Item lz pignus possit pignorari: sortem tamen extenuant fruct⁹ pcepti. Et ideo quicūqz sit possessor pignoris mei: tenet illud restituere mihi: lz obligauerit illud alij: dūmodo primo satisfaciā creditori. Et p quascūqz manus possessio trāsierit idem ius erit.ex.e.illo. Hec Hosti. Et statim cū fructus adequat sorti dño suo debet reddi. Tenet eni possessor in sortē cōputare nō tñ fruct⁹ quos ipe pcepit: sed etiā oēs quos anteriores a tpe primi contractus pceperunt nisi ipsemet debitor obligauerit pignus secū do debitori. Tenetur autē debitor in sortem computare vsum pignoris siue fructū: deductis expensis.ex. de vsurl.c.i.z.z. Et expense iste non debent esse supflue: ar.ff.de rei ven. in fundo. Et ille tñ expense sūt deducēde q in ipsa re z pro fructibus colligēdis sūt necessario facte.C.de pig.in fi. Potest ergo retinere rē donec deduxerit expensas. Hoc Ber. ex.de vsuris.c.i. Sed si debitor eū expensas deducere non pmittit qd faciet creditor: R⁹ fm Ray. Petere pōt actōe psonali corā iudice. C.de pig.quānis psonali. Pōt etiam pign⁹ sibi obligatū alij pignorare. C.si pign⁹ pi.da.sit.l.i. Sed si creditor rē reddit pri⁹ q expensas deduxerit: post qd faciet. R⁹ fm Ber.ex.e.c.i. Petat p cōdictionē indebiti. ff. de impē.in re dota.factis.l.qd dicit.§.si dos. vel p contrariam pignoraticiam.ff.de pig.ac. si necessarias.

Equitur videre de sexto.s.de venditione pignoris. Circa qd distinguendum ē sic.s.q aut debitor conuenit cū creditore q vendere posset. Aut q nō vēderet. Aut de hoc nulla mentio fuit. In pmo casu debet creditor pmo debitori denūciare z postea poterit fm formā cōuentā vendere al' nō. In secūdo casu debet sibi prius ter d nūciare vt soluat: z inter vnā denūciationez z aliā debet triduū esse sicut in citatiōe accusati absentis.ff.de pub.iudi.inter accusatorē. z de pig.ac.si cōuenerit.i glo. Hodie tamē accusati sūt citandi p interuallū. 30. dierū. Qd si non soluerit vendere poterit. Si vero ante trinā denunciationē vendiderit: furti tenet. In tertio casu semel denūciare sufficit: z p⁹ea elapso biēnio vendi poterit. Probant hec.ff. de pigno.acti. si conuenerit de distrahendo. Et si vendito pignore bonafide creditor minus accepit: forte pōt ad residuū agere. Si vero plus tenet debitori restituere. C.de iure do.l.vlti. Si vero nullus velit emere: z creditor velit iure dñij pignus possidere: tūc p⁹ biēniū adeat creditor iudicē qui debet statuere debitori tempus certū intra qd debet pignus redimere. Et si debitor nō inuenit: tūc iudex certū tēpus taxabit intra quod pignus redimere possit. Qd si tēpore statuto inuent⁹ non fuerit: vel totā pecuniā nō soluerit: tunc creditor iudicem adeat z petat q sibi ius dominij illi⁹ rei adiudicet. Et postq hoc factū fuerit: si debitor infra biēniū offerat creditori qui iā est factus dñs cū vsuris z dānis: qs suo sacramēto creditor declarabit recupat pignus suū. Post biēniū aūt recupare nō pōt. ff.e.si conuenerit. z.C. de iure doti.l. vltima.

Quid si qs equū sibi ipignoratū ad sua negocia equitat vel al' locat. R⁹ Talis est vsurarius si ille cui⁹ est equus soluit cibaria ei⁹. Idem est de veste z similibus quibus creditor vtit ad suā vtilitatē cū dāno alteri⁹. Qui imo talis furti tenet.ff.de fur.si pignore. Si tñ creditor ipm pasceret: z eum sine periculo z grauamine ipsius.s.equi egtaret: vsura non esset: qz pximū non grauaret: sed poti⁹ equū

pascendo iuuaret. Un̄ in hi' casibus conside raudū est vtrū sit equalis vtilitas hinc inde mutuo circūscripto. Et si sic: nō est ibi vsura.

Idem ē de eo q pignorat alicui domū suā inutilem sibi: q2 nō vult eam locare alteri: ꝛ mutuans ea vtit ꝛ p eū a ruina pseruat. De hoc.s̄.ti.de vsuris:ar.3.in solutione ar.2^e.q.

Ad hoc nota: ꝙ qn̄qꝫ aliqui colore q̄sito fraudē faciūt iuri canonico qd vsuras ꝓhibꝫ ꝛ earū repetitioni fauet: dū.s.trāseunt de con tractu pignoris ad cōtractū emptiōis: qd q dē cōmittit ex forma cōtractus: ꝛ ex cōpati one p̄cij ad rē emptā: ꝛ ex qualitate credito ris.ex̄.e.illo.ꝛ ex̄.de em.ꝛ ven.ad nostram.

Nō insup: ꝙ si fiat pactū inter creditorē ꝛ debitorē ꝙ nisi debitor soluat ad terminum pignus fit creditoris: nō valet oīno pactū ta le: q2 ē cōtra bonos mores: ꝛ iō ē a lege ꝓhi bitū. Sed si fiat pactū: ꝙ si pecunia nō fuerit soluta: creditor possideat iure emptionis rē pignoraticiā iusto p̄cio extimādā: tenꝫ pactū q2 est quedā venditio cōditionalis. Et dicit pactū p̄cedēs pactū legis cōmissorie siue pa ctū cōmissoriū: qd q̄dē reprobat in pignori bus. Et si fiat: nō obstat quin pignus reddi d beat. Si tn̄ iuramētū interuenerit sup tali pacto tenet illud seruare: ex̄ de iureiu. cū cōtingat. in glo. Non reprobatur aūt pactum tale.s. cōmissoriū in venditionibus. Si eni sic dica tur vendo tibi fundū tali pacto ꝙ si infra mē sem nō solueris: fūdus sit inemptus: licita ē vēditio.ff.de lege.cōmis.l.i.ꝛ.l.2. Hec pauca de pignoribus ad pn̄s sufficiant. Plura enim de ipsis in iure ciuili tradunt: que si quis.pro sequi vellet: longum requireret tractatum.

De locato ꝛ conducto titulus.14'.

Postea ɔsideran/

dum ē de cōtractu locationis ꝛ cō ductiōis: qui etiā valde silis ē cō tractui emptionis ꝛ venditiōis: vt.ff.e.l.i. Et p̄mo dicēdū ē qd sit locatio ꝛ cōductio: ꝛ qs dicat locator ꝛ qs cōductor. 2° qualr cōtra hatur. 3° quibus p̄dia locari nō pn̄t. 4° que locari pn̄t. 5° quo tēpe pensio debet solui. 6° in quibus casibus pōt expellere dn̄s inq linū. 7° de quibusdā dubitatiōib' circa istū ɔctū. 8° que actiōes nascūt ex locato ꝛ con ducto. Circa p̄mū sciēdū: ꝙ locatio ē psone vel rei ad vsum facta cōcessio mercede in pe cunia numerata cōuenta. Al'r si de alia re dā da vel facienda cōuenerit nō erit locatio sed ɔctus inominat': ꝛ aget p̄scriptis verbis: vt ff. deposi.l.i. Locator dr̄ q re sua p̄mittit aliū vti mercede sibi cōuenta: vt cū ego loco tibi domū meā ad habitandū dicor locator ꝛ tu cōductor: ex̄.e.c.i. Aliquādo vero locatio dr̄ firma: vt ex̄.e.vestra. Qd intelligit Gof. dictū s̄m vulgare alicui' ꝓuincie. Aliqn̄ etiā loca tio ponit ꝓ emptiōe: ꝛ ecōuerso: vt.ff.de ac. em.ꝛ ven.veteres.

Irca 2^m sciēdū: ꝙ locatio ꝛ cōductō ɔhit q̄buscūqꝫ modis ɔhitur emptio ꝛ venditio. Et iō illa q̄ supradcta sūt in ti.de em.ꝛ ven.de cōsensu: rebus ꝛ precio hic intelligas repetita. Locatio fieri pōt i per petuū: ꝛ ad tp̄s. Et si moriat cōductor infra tp̄s locatiōis succedit heres in iure cōductio nis. Secus ē i vsufructu q ē psonalis. Et ex tinguit cū psona: vt.C.e.viam.

Irca 3^m sciēdū: ꝙ militibus p̄dia lo cari nō pn̄t: ne omisso vsu armoꝝ se cōferāt ad opus rurale. C.e.milites. ꝛ.l.curialis.ꝛ.l.vlti. Nec monachis ex̄ ne cle. vel mo.c.i.nisi cā necessitatis hoc faciant: vt cū p̄dia sufficiētia nō hn̄t: ex̄ de deci. dilecti. Si tn̄ locaui militi tanq̄ pagano ignoranter possū ab eo exigere mercedē.ff.e.si ignorās.

Irca quartū sciēdū: ꝙ locari pn̄t oīa q̄ vendi pn̄t: ꝛ q̄ nō pn̄t vendi nō pn̄t locari. Seruitutes psonales non pn̄t locari a ꝓprietario. Sed si locent ab vsufru ctuario: tūc p mortē ipsius vsufructuarii ex tinguit locatio.C.de iure do. si socrus. Hec Hosti. Dicunt aūt seruitutes psonales vsus ꝛ vsufructus: q2 cū psona moriunt ꝛ finiunt Reales aūt dicunt seruitutes p̄dioꝝum rusti corum: vt iter actus ꝛ via.

Irca quintū sciēdū: ꝙ cōductor de bet soluere locatori mercedē ꝛ pen sionē s̄m Gof. eo tp̄e quo int se cōue nerūt. Qd si nō appareat: seruāda ē cōsuetu do regionis: que si appareat q2 forte inuenit varia: qd minus ē seruab t.s.vt in fine āni ex igatur.ff. de reg. iur semp in stipulatiōibus. Un̄ qui soluere ꝓmittit in certū diē vl' ānu3 vel in certis nūdinis: sēp transactis nundinis vel āno vel die soluere debet.ff.de v.ob.eu3 qui calendis. Si vero singulis ānis ꝓmittat aliqd dare: debet in principio āni soluere.ff. qn̄ dies lega. cedat. nec semel in principio. Hec Inno.ꝛ Accur.ibidē.l.i. Un̄ vers' Annua si debes: tunc inspicies caput āni. Anno si debes i fine teneberis āni. Lic3 aūt debito tp̄e dn̄s possit exigere: tn̄ si inquilinus spōte nō satisfaciat sibi: impune poterit eū expellē. Un̄ si locator ꝓmisit penā: si vi cōductorem expelleret: itelligit hec conditio.s.si ɔductor solueret pensionē.ff.e.quero.

Irca 6^m sciēdū: q̄ dn̄s pōt ingl'nuз expellere ī quattuoꝛ casib⁹. Prim⁹ ē ſi dom⁹ locata ſ t eius habitationi necessaria. Qđ itelligo cū tpe locatiōis aliaз domū hūit q̄ casu pijt. Si enī tūc aliā nō hū. t etiā ad habitādū recupare n̄ poterit. Hoc.n. a pncipio puidere debuit. ff. e. ſi quis domū. 2⁹ est: cū domus egēt refectiōe q2 minatur ruinā qnā nō minabat̄ tpe locatiōis. Al' sec⁹ est ī casu pmisso. Et ī his duobus casib⁹ ſm oēs fiet remissio pēſiōis p rata tpis: vel pui debit dn̄s inglino de domo eq̄ idonea ad habitandū. ff. e. cū in plures. 3⁹ ē ſi cōductoꝛ in domo puerſē cōuerſet̄. Et in h̄ casu etiā fiet ſm aliquos remissio pensionis p rata tēpis. Scdm vero alios nō fiet: sed dn̄o dom⁹ dabit̄ actio legis aqlie ꝯ oductoreз. Hec Gof. Hosti. vero dicit: q̄ ſi conductoꝛ meretrices publicas tenet expellit̄ ꝛ nihil remittit̄.: sed ſi al' puerſe cōuerſet̄. ſ. arboꝛes incidēdo: vl' p dn̄i suo tpe nō colēdo: vel poꝛcos ī solario locādo: faciēda ē remissio. Et agat dn̄s ꝯ colonūз de dāno sibi dato. ff. e. q̄ res. Hec Hosti. ex̄. e. pter sterilitatē. 4⁹ est: cū inglinus annonā p bieniū n̄ soluit. ſ. cū qs cōduxit domū ad aliqđ lōgū tp̄s: vt ad sex vel decē annos: nisi cito p⁹ bienniū. soluerit. ex̄. e. pter sterilitatē. Secus aūt ē in re data vbi ſm leges statuit̄ trieniū inter puatos. C. de iure. emph. l. 2. Sed in re ecclesie bieniū. ex̄. e. potuit. Fiscus vero nō soluētē stati expellere pōt. ff. đ pub. ꝛ vec. vectigalia. Hec Hosti. De quattuoꝛ p dictis casibus habet̄ ex̄. e. pter sterilitatem. in tex. ꝛ glo. Nō pōt tn̄ fisc⁹ recupare agros publicos q ppetuo sūt locati: nisi auctoꝛitas pncipis accedat: vt ibidē. Hec Hosti. ꝛ Ber. ex̄. de dila. lr̄e.

Equit̄ videre de 7°. ſ. de qbusdā dubitatiōibus circa contractū locatiōis ꝛ cōductiōis. ſ. vtrū merces vel pēsio ſit minuēda: vl' etiā totalit̄ remittēda vel augēda ī aliq̄ casu. R° Ipe locās aut locat coꝛpoꝛa. Aut agros. Aut res. Aut opas. Si coꝛpoꝛa sic nocet locatoꝛi casus foꝛtuitus. ſ. vt nō hēat mercedē nisi p rata. Vn̄ pter sterilitatem remittit̄ pensio. Si vero locet res: aut stat p locatoꝛē qminus re cōducta vtat̄: aut p ꝯductoꝛē. Si p locatoꝛē: aut stat p eū pure: ꝛ sic tenet̄ ad interesse. Vel p casū ī psona ei⁹ cōtingētē: ꝛ sic pensio remittit̄. Aut p conductoꝛē: ꝛ sic tota pensio soluit̄: siue stet p eum pure: siue p casū p eū cōtingētē. Si aūt locet q̄s opas: aut stat p locatoꝛē quominꝰ opas suas p̄stet: aut p cōductoꝛē. Si p locatoꝛem: aut stat p eū pure: ꝛ sic tenet̄ ad interesse. Vl' p casū foꝛtuitū ī eius psona cōtingētē: ꝛ sic tenet̄ pensionem remittere vel reddere p rata tpis quo nō p̄stitit eas. Si aūt p cōductoꝛem sic locatoꝛ mercedē totius tpis ꝯsequtur: siue stet p cōductoꝛē pure: siue p casū foꝛtuitū p eū cōtingētē. ff. loca ex cōducto. in tex. ꝛ glo.

Circa sterilitatē ho ꝛ vbertatē rei ꝯducte sic distinguc. ſ. q̄ cōductoꝛ pter sterilitateз aut afficit dāno paruo: ꝛ tūc nihil remittitur. Aut magno: ꝛ hoc vel casu foꝛtuito: vel culpa coloni: vl' vitio rei. Si pmo modo: pensio remitti debet pro rata. ſ. in toto vel in parte: ita q̄ ſi nihil recipit nihil soluat: nisi sterilitas per vbertatem anni proximi pcedentis vel sequētis possit cōpēsari. Tunc enī integra pensio illius āni quā remiserat poterit exigi: nisi aliud in locatiōe ſit actū. C. e. licet. ꝛ ex̄. e. pp̄ sterilitatē. Vn̄ vbertas āni interpolati nō p desse sed nocere videt̄. Si vero h̄ contingat ex vitio rei cōducte: h̄ pōt eē vel sine culpa vel cū culpa coloni. Si sine culpa vt quia terra nō pōt sustinere magnā siccitatē vl' pluuiā: ꝛ colonus nō pōt occurrere qui suffocetur. Tunc idē est qđ in pcedenti casu. Si vero cū culpa coloni: vt q2 herbas pestiferas nō extirpauit vl' similia: nō remittit̄ pēsio. ff. e. ex cōducto. §. i. Dicit̄ aūt sterilitas ſm aliquos: cū nō pcipit etiā semē: vt in. §. pdicto. Gof. vero ꝛ Jo. intelligūt sterilitatē ꝛ vbertatē ſm vulgi opiōnē: vt cū dicūt hoīes cōiter bonū tp̄s ē vel malū. ff. de fū. instru. l. de latione §. l3. Similiter de vbertate dicēdū est: q̄ ſi cōtingat casu foꝛtuito: augēda ē pensio. Si vero diligētia coloni: nō ē augēda: ar. ff. e. ex cōducto. §. i. Hec Ber. ex̄. e. pter sterilitatē. Hec aūt q̄ dicta sūt intelligant̄ de colono: q dat ānuatim certā quātitatē pecunie vl' etiā certos coꝛbes: nō aūt de pecūie pretiario q dānū ꝛ lucrū partit̄ cuз dn̄o. ff. e. ſi merces. §. apparet. Nō etiā q̄ sic remittit̄ pensio pp̄ casū foꝛtuitū: sic etiā pp̄ necessariā refectōeз edis. ff. e. l. sed addes. Vn̄ ſm Hosti. in sū. ſi cōductoꝛ fundi aliqd necessario vel vtiliter expendit augendo vel edificādo: vel instruēdo aget ꝯ locatoꝛē vt illud recipiat: l3 nō conuenerit: ꝛ p doli exceptionē. sūptus retinere poterit. Quid ſi qs locauit saltū pascui ī quo crescit herba pestifera: ita q̄ inde pecoꝛa fiūt moꝛbida vel deterioꝛa. R° Talis aut locat sciēter: ꝛ tūc tenet̄ ad interesse. Aut ignoꝛāt ꝛ tunc non petet pensionē. ff. e. sed addes. §. i.

Sciendū aūt: q̄ ius ciuile sicut in emēdo vel vendendo concedit qđ pluris est minoris emere: ꝛ qđ minoꝛis pluris vendere: ꝛ ita se inuicē decipe circa dimidiū iusti pcii: ita etiā in locādo ꝛ ꝯducēdo. ff. e. l. itē ſi pcio. Secus aūt ē ſm ius diuinū ꝛ ius naturale. Videtur

etiā Jo.io.q.z.§.hoc ius.sentire hoc illicitum esse:lȝ lex ꝯ videaẽ concedere. Quid si qs locet rē suā tali pacto ꝙ si qualitercūq; pdaẽ recupet eius valorē. R° Dicūt aliqui:ꝙ est ibi vsura:qꝛ res extimata loco pecunie inter cedit. Vñ nō est ibi vere locatio : qꝛ locatoꝛ rem suo piculo tradit:ꝑ qua mercedem sibi cōuentam recipit. Hic vero cōductoꝛ rē suo piculo accipit:ꝛ insup mercedē addit:vt si mi hi equū loces vsq ad certū terminū q valet io.lib.ꝛ ego tibi teneoꝛ in.io.lib.si pierit equ⁹ quocūq3 modo:puta si etiā pierit morbo vel fulmine. Si eni conductoꝛis culpa vel negli gētia pierit:nō est dubium quin eius valorē restituere deberet. Quid si locaui alicui bo ues meos custodiēdos:data sibi certa merce de:ꝛ tempoꝛe noctis eos in pascuis dimisit ī quibus alia aīalia dimitti solebāt. Venit āt fur vel lupus:ꝛ eos abstulit vel occidit. Nū quid custos ille mihi teneẽ. Videẽ ꝙ sic: qꝛ mercedē ꝑ custodia recipit. Ergo de piculo cōueniẽ.ff.loca.qui mercedē. Debuit eni eos custodire ꝛ nō sine custodia dimittere:ar.ff. cōmo.l.si vt certo loco.§.custodiā. Et certa ī culpa eēt si custodē minus bonū reliquisset. ff.de pscrip.v.apud labeonē.quanto magis si nullū reliqt. Diligentius eni eos custodisset nisi in eo cōfisus fuissem. Nō igiẽ debeo ī ꝯ eius spe decept⁹ esse. Ecōuerso videtur: qꝛ ibi ꝛ alij sic eos dimittere solēt. Ergo si sic fe cit satis est.C.de.pig.ac.pignus. Diligēs eni fuit sicut alij. Securus igiẽ debet esse.ff.ō cō trahen.empt.qō sepe.§.si res. Credo ꝙ ex cusatur a mala opinione q opinatus ē quod alij opinanẽ Ergo innocens ē a mala eius cu stodia q custodit sicut alij vicini custodiunt ar.C.de testa.l.i. Et maxime quo ad hoc va let si dñs boū in illis pascuis boues suos ali unde sine custodia dimittebat: ar.ff.de pig. obli. P:qñ quis legat nūmos nūmi illi de beñẽ qui in cōsuetudine habenẽ. Ergo q cu stodire ꝑmisit de custodia ꝑmisisse videẽ q̄ in regione illa fieri cōsueuit:ar.ff.de reg.iur. semꝑ Hec Mar. Esto ꝙ facultates ecclesie q̄ dare debēt ānuatim pensionē sint augmen tate nūqd debet pensio augeri. Rñdet Ber. ex de pac.cū clerici.ꝙ nō.si diligētia sit dāno sa.C.de allu.l.vlti. Si āt aliunde sint augmē tate pōt ꝛ debet pensio augeri:qꝛ iusta cā sꝯ est augēdi:ar.ex.de cēsi.quanto. De hoc etiā habeẽ.e.ti.c.ꝑhibemus.in glo. Quid si qs locet vas vitiosum. R° Teneẽ ad interesse siue fecerit ꝯ scienter siue ignoꝛāter. Secus ē de vase vitioso cōmodato:vbi tñ sciēs ad interesse teneẽ:vt in.§.pdicto. Quid si qs locet ecclesiā suaȝ ad aliqō tps sub censu an

nuo:ꝛ infra tps illud moꝛiatur. Nūquid suc cessoꝛ cōtractui stare teneẽ. R° Si pecunia iā soluta cōuersa fuit in vtilitatē ecclesie: teneẽ ratū hr̄e. Si nō:nō teneẽ:nisi foꝛte impetratū eēt a pricipe ꝑpter studiū vel aliā cām.C.de his q ve.eta.ipe.l.i. Hec Hosti.ex ne pla.vi. su.c.z. Esto ꝙ aliqs cōueniat cū ecclesia ali qua ꝙ molendinū eius.s.ecclesie ppetuo sibi ꝛ sue familie molat:cōstituta sibi certa pensi one:postea decedens relinquat filios plures quoꝛū quilȝ tātā a miliā habet quātā hēbat pater. Nunquid ecclesia tenebiẽ oībus illis molere:cum sint oēs de familia defuncti. R° Obseruandū ē qō actū est. Qō si nō appeat ecclesia non tenebiẽ vltra illud qō defuncto tenebaẽ. Vñ tantū molet oībus heredibus q̄tū molebat defūcto:qꝛ nō ē verisimile ꝙ ecclesia se obligaret ī infinitū.ff.de picu.ꝛ cō. si quis vina. Hec Bar.ī qōnib⁹ suis. Quid si quis locet hoꝛreū ꝑponēs se nolle in picu lo suo recipe aurū argentū ꝛ hi⁹:ꝛ postea sciē ter patiaẽ hec inferri. R° Obligatus erit ac si ꝑpositū renuisisset.ff.e.cū in plures.§.locatoꝛ

Quid si quis locet fundū ad meatū alicui colono:ꝛ ipe colonus seminet ipm:ꝛ locatoꝛ eum vendat. Nūquid emptoꝛ poterit colo num expellere:ꝛ omnes fructus colligere. R° ꝙ nō sed colonus medietatē habebit. Si vero emptoꝛ oēs fructus pcepit:colon⁹ aget ꝯ vēditoꝛē.ff.de le.i.nihil.in fi. De colono ta men fisci est spāle ꝑuilegium fisci. Hec Guil.

Quid si quis locet fundum alicui ad me diū nulla facta mentione de arboꝛibus. Nū quid colonus aliquā partē habebit fructuū. R° ꝙ non:sed locatoꝛ habebit eos oēs.ff.de vsuris.fructus. Et si colon⁹ arboꝛes destru at teneẽ. Si aūt aliqs eius arboꝛes odio eius excidat:eius culpe imputaẽ.ff.e.si merces.§. culpe. Quid si scriptoꝛ alicui operas suas locet ꝛ postea ꝑ mēsem stet ꝙ nō scribat: qꝛ ille nō dat sibi ab scribendū. R° Si talis inte rim opas suas nō locet pōt petere interesse illius mēsis.ff.e.qui opas. Si aūt locet nō pe tet.ff.e.sed addes. Hec Guil. Quid si qs locauit opas suas duobus. R° Satisfaciat ꝑ ff.e.in opis. Quid si qs cōduxit vasa trāf poꝛtanda:ꝛ illa frangantur. Nunquid teneẽ R° ꝙ vel frāguntur culpā sua:vel eoꝝ quoꝝ vtitur opa. Et sic teneẽ. Vel adhibuit tantā diligentiā quā paterfamilias diligēs adhibe ret. Et sic nō teneẽ.ff.e.si merces. Itē si qs accepit ad poliendum vestimēta mea:ꝛ mu res roserunt ea de culpa teneẽ. Et similiẽ si vitulos ad pascēdū vel gemmā ad sculpēdū vel includēdū teneẽ:nisi vitio materie fran gatur. Tunc eni nō tenetur:nisi ꝑ pactū spāle

Similter auriga si quis dum currū nimium extēdēdo: alios ire nō pmittit ipm currū euertit: 7 seruū vel bouem occiderit tenet ex locato. Debuit enī tēperare currū 7 volūtatē suam. Et hec etiam pbantur. ff. e. l. i. Quid si vnus magister conduxit scholas: 7 alius postea scholas illis ita propinquas: q voces eorū adinuicem confundantur. R° Primus expellet vltimū. C. de stu. li. vr. rome. l. vnica li. xi. Et hec cā tractari pōt in ferijs messis. Hec Hosti. ex. e. de iudi. significauerunt.

Utrū lite pendente conductor debeat soluere pensionē. Rñdeo q sic: 16. q. 4. volum⁹. Sed contra ar. C. de agri. 7 cen. litibus. li. xi. vbi dicitur: q lite pendente colonus denegat dño pensionē. Rñdeo. Qñ ē contentio inter dñm 7 colonū: vt qr colonus negat ei dare pensionē quā petit dicens: eū nō esse dñm q sibi rē ab initio dedit: tunc pensio sequestrat qr dñs ē suspectus: nisi colonus soluisset lōgo tpe pensionē. Si vo sit cōtentio int dñm 7 alium: tunc non fit sequestratio pensionis: qr lite pēdente nihil ē īnouandū ex. e. scʒ vt lite. pen. c. i.

Equitur videre de 8°. s. que actiōes nascantur ex locato 7 cōducto. Circ qd sciendū: q ex hoc cōtractu nascūtur due. s. actio ex locato que datur locatori 7 in hac venit pmo merces soluenda de qua cōuenit. Ueniūt 7 alia de qbus actū ē supra in tractatu: vt. C. e. legē. Et actio ex cōducto que dat cōductori. vt ibidē. Et quidē si conductor fuerit bonefidei habet actionē cōtra locatorē alienātem. iz. q. z. vulterane. Si aūt malefidei: tunc nō habet. 16. q. 3. §. itē decime. sup vbo vniuersas terras. nisi de euictiōe pspexerit sibi. C. de euic. si fundū. Ad hoc nō q locatio facta nō pbat dñium nec possessionem. ex de fi. instru. inter dilectos. Et ī iō qr etiā cōductor locare pōt rem cōductam si nihil aliud cōuenit. ff. e. qui insulā. Et hoc ītelligitur fm glo. de eque idoneo 7 ad eūdē vsum. Itē conductor nō pōt litigare cū locatore de pprietate rei locate: puta domus nisi pus possessionē restituat locatori. C. e. si quis cōductionis. Insuper nō: q dñs habet ius hypothece in re locata. Si enī locet pdiū rusticū: oīa inuecta 7 illata tacite obligantur dño: si eo sciēte sint intromissa. Si aūt pdiū vrbanū: obligat. Hoc intelligūt qdam etiā si septē ptes pierūt. Alij vo hec intelligūt si medietas remanserit. Qd ē equs fm Hosti. ar. ff. si vsufruc. pe. l. 7 ptis. etiā dño ignorante. C. e. certi. Dicit aūt pdiū rusticū qd est sine oī edificio: pter domūculā p fructuū repositione. Urbanū vo dicit vbi est edificiū ad habitandū. Et etiā pōt esse in villa sicut in ciuitate: etiā pōt eē pdiū rusticū. s. ad vsus rusticanos: vt ad custodiendum oues 7 boues. ff. de v. sig. vrbana.

De empbiteosi tiutulus. i5⁹.

Einde osideran/

dum est de cōtractu q dicitur empbiteosis: qui qdē ē mediū int cōtractū locatiōis 7 venditiōis: vt in sequētib⁹ patebit. Est aūt nomē grecū. Et ind empbiteoticus ca. cū. Inde cōtractus empbiteoticus cōcessio empbiteotica: instrumētū empbiteoticum. Et inde dicitur empbiteoticarius aria ariū. 7 sumit p illo cui concedit in empbiteosim. Et inde etiā p codē: hic 7 hec empbiteota. Et inde etiā hoc verbum empbiteoteco tecas: care. i. in empbiteosim cōcedere. Uidendū est igit qd sit empbiteosis. Secūdo ī qb⁹ cōsistit. 3° qualiter contrahit. 4° qd dñs ibi cōcedat retineat recipiat: 7 qñ pōt empbiteotā expellere. 5° vtrum empbiteota suas meliorationes 7 sua empbiteoniata possit destruere. 6° in qbus cōuenit cū venditione 7 locatione: 7 in qbus differt ab eis. Circa pmū sciēdū: q cōtractus empbiteosis ē cōtractus meliorationis: ppriā habēs naturā suis pactionibus fulciēdā: lʒ venditioni 7 locationi multū similē. Iste enī cōtractus fuit inētus pcipue vt ocederet ad tps res sterilis alicui: qui diligēter eā excolendo melioraret 7 fertilē redderet: fructus sibi interim applicādo. Empbiteosis enī grece melioratio dicit latine. Uñ olim empbiteoticabāt tm sterilia nūc empbiteoticant etiā fertilia. C. de sac. sā. ec. auc. ppetua. Uñ alio mō pōt dici empbiteosis possessio rei īmobilis ad certū tps alteri facta cōcessio: dño pprietate retēta sub cōditiōe pēsiōis ānue: 7 renouatiōis finito ocessiōis tpe faciēde. Et ille ōctus fm diuersarum terrarū diuersas cōsuetudines diuersis noīb⁹ nominatur. s. empbiteosis: precaria. libellus concessus: fiscum. 7 pluribus alijs. Et fulcitur diuersis pactionibus fm diuersas contrahentiū voluntates. Et fm hunc modū pōt dici empbiteosis ab en qd ē fides: 7 thesis quod est positio: quasi in fide. i. in bonefidei contractu positio.

Irca zm sciēdū: q consistit cōtract⁹ iste tm in rebus īmobilib⁹ vt in auc. de alie. empbi. contractu scilicet. §. licentiam.

Irca tertiū sciēdum: q contrahitur cōtractus iste scriptura interueniēte

non aliter: vt. C. de emp. iure. l. i. Et pōt contrahi i ppetuū. i. sine tpis pfinitione: vel ad certum tps: vel vsqꝫ ad certam psonam ꝛ generationē. s. secūdā vl' tertiā: hoc est vt res sit penes emphiteotā: ꝛ secūdū ꝛ tertiū successorē. Pōt etiā ꝯbi sic: vt cū ad quartā psonā peruenerit: reuocatio fiat. Cōtrahit etiā sic: vt tpe cōcessiōis aliqd p cōcessiōe dn̄o det. Itē nouus emphiteota pōt i possessionē induci per dn̄m: nō p aliū. C. de emphi. cō. l. vlti. in fi.

Circa quartū sciēdū: q i ꝯctu isto cōcedit sola possessio nālis. Dn̄s aūt i se retinet dn̄ium ꝛ pprietatē: ꝛ habꝫ ciuilē possessionē. Et hinc ē q emphiteota dꝫ dare dn̄o ānuatī pēsionē: vt insti. de loca. §. adeo. Debet aūt solui sēp tota cōuenta pēsio: nisi res peat ex toto. C. de. emphi. iure. l. i. Sciēdū aūt fm Hosti. in sū. q i h ꝯctu venit culpa leuis cū vtriusqꝫ gra celebret: lꝫ aliq cōtrariū dixerit. insti. q mo. re cō. ob. §. fi. Et lꝫ de dāno dato ab alio nō teneat: tenet tn̄ d custodia. ff. e. sed de dāno. ꝛ. l. q mercedem p custodia recipit. Tenet etiā de leuissima culpa. Et idē fm Jo. ꝛ Azo. ꝛ fm Ber. ꝛ Inno. ex de reg. iu. sup. c. q̄uis. si dicat amissā ouem ei pbatio icūbit q dolus accreuit: cū ali⁹ q dolū allegat dolū pbare debet. ff. de pba. q̄tiens. Et idē dicit Hosti. ibidē in glo. Sed casus fortuitus non venit in h ꝯctu nisi p spāle pactū: vt dicit Hosti. etiā i sū. Itē licet dn̄o sua auctoritate expellere emphiteotā ꝛ eius successorē: si p triēniū cessauerit soluere pensionē. Sed ecclesia ꝛ sil'r fiscus pōt expellere eū: si cessauerit p biēniū: nisi celeriter post bienniū satisfecerit. Nec obstat si dn̄s ei nō denūciet: q soluat: qꝛ statuta dies p dn̄o interpellat: ex de loca. ꝛ conduc. potuit. Et illud modicū tps qd dat sibi post biēniū nō est in iure taxatū: sed ē arbitrio iudicis relictū: ex de offi. dele. de causis. Si etiā emphiteota soluere pmisit penā si nō soluerit pensionē: ꝛ dn̄s penaꝫ petierit nihilomin⁹ eū expellere poterit: ar. ff. de transac. q fidē. Meli⁹ tn̄ facit si eū auctoritate iudici expellit. Si tn̄ emphiteota alij possessiōeꝫ tradidit: vl' ab alio expellit nō deijciat dn̄s possessorē auctoritate ppria: ex de locato: ꝛ cōduc. potuit i glo. Itē si emphiteota cessauit p biēniū: ꝛ tāto ampli⁹ q nō possit purgare morā: si dn̄s postea pensionē recepit eū expellere non poterit: qꝛ iuri suo renūciauit. Sil'r si platus de consensu capituli recipiat pensionē non pōt eū expellere: sed si solus platus h faciat: nō obest ecclesie qn eū possit expellere: nisi postea capitulū cōsensisset. Itē vnus solus psbyter sine rector in ecclesia vel capella si recipiat pensionē: credit. Ber. idē. s. q āmodo nō poterit emphiteotā expellere Si tn̄ corā alijs pēsionē cū ptestatione dicēs: saluo iure meo recepit: tūc expellere poterit: qꝛ etiā si eū expellere vellet nihilominus pēsionē petere posset. io. q. z. h ius porrectū. Itē si plures sint coheredes: ꝛ oēs pēsionē soluāt pt' vnū: non pīudicat soluentibus: dūmodo soluāt totā pensionem: ꝛ postea agēt ꝯ nō soluētē. Hec oīa ex de loca. ꝛ cōduc. potuit. in glo. Itē si emphiteota reꝫ ecclesie cōductā vel in emphiteosim acceptā deteriorauerit: vel p bienniū pensionē nō soluerit: expelli pōt: ita tn̄ q soluat totius tēpis pensionē ꝛ resartiat rei lesionē: nō repetitur⁹ si qd impēdit i meliorationē. io. q. z. §. h ius.

Itē si emphiteota pbet p duos pxios annos in ecclesiasticis: vel p tres i secularibus pensionē soluisse: lꝫ antea p io. ānos nō soluerit: expelli nō poterit. C. de appel. l. pen. in fi. Hec Hosti. Iteꝫ si qs stans in fundo p tres ānos pensionē soluat: fundū sibi cōcessū in emphiteosim sufficiēter pbat. C. de fun. do. p totū. Hec pe. d san. Quid si emphiteota fundū quē ab ecclesia habuit emptori bone fidei vēdidit: ꝛ tn̄ p 60. an. pēsionē ecclesie soluit. Nūqd. n. ēptor pscriptōe tut⁹ erit si fūdū ecclesia repetierit. R° q nō: qꝛ ecclesia in culpa nō fuit cū vēditionē ignorauerit. Et optionē habebit ꝯ quē pmo agere velit. C. si tu. ꝛ cu. interue. l. vlti. Hec Bar. i questionib⁹.

Circa 5m sciēdū: q hi⁹ ꝯctus nā ē q emphiteota meliorationes suas vendere pōt: ita tn̄ q pmo requirere debꝫ ab ecclesia an velit ius suū emere. Et debet ei dicere quātū pōt ab alijs habē. Et si ecclesia dixerit q nō vult emere: pōt alijs ius suū vēdere. Si aūt ecclesia nihil dixerit: expectare dꝫ ecclesiā p duos mēses: qb⁹ elapsis vēdere poterit alijs: dūmodo nō vendat illis q emere phibent: vt serui ecclesie ꝛ capitanei ꝛ oēs maiores psone q̄ de facili nō pn̄t conueniri: puta nimis paupes: nimis potentes: vn̄ ecclesia possit pīudiciū pati: vt ex de locato. ꝛ conduc. c. vlti. in tex. ꝛ glo. Et si emphiteota aliter fecerit: ius suū pdit. Item emphiteota pōt sine consensu dn̄i sui emphiteosim donare: ꝛ etiā pignori obligare: si tn̄ nō satisfecerit de cautione: soluit pignus. vt ibidem.

Circa sextū sciēdū: q ꝯctus iste ꝯuenit cū emptiōe: qꝛ vtrobiqꝫ qn̄ ꝯbit aliqd dat. Cū locatione vo cōuenit qꝛ vtrobiqꝫ dn̄ium retinet ꝛ ānuatim aliqd pcipit. Differt aūt a venditiōe: qꝛ trāsfertur ibi dn̄ium: hic nō. Et ita vt dicit Ber. magis accedit ad naturā locatiōis. Propt qd Ber. c. potuit. Qd est de emphiteosi magis ponit

in titulo de locato et côduc. qr côuenit cũ eo. A locatione vero differt: qr ibi pensio in certis casibus minuit et augetur: hic nec augetur nec minuit nisi res oĩmode distrahat. In locatione etiã côductor regulariter nõ habet i re nomen: nõ vendit nec vendicat rẽ: sed emphiteota põt rẽ vendere: et habz vtilẽ rei vendicatiões: vt. ff. d pig. ac. tutor. §. vlti. Differt vo ab vtraqz sit. s. venditione et locatiõe: qr vtraqz harũ ẽ de rebus imobilibus et mobilibus et se mouentibus: et in neutra scriptura regrit: sed ille ɔctus ẽ tm̃ de imobilibus. Nec fieri põt sine scriptura. Hec Ber. ex̃ de loca. c. vlti. Itẽ in emptiõe pciũ: et in locatiõe merces requirunt in pecunia: sed in hoc ɔctu pẽsio põt esse i pecunia et q̃libet re alia: vt patz ex supradictis. Predicta aũt oĩa emphiteosi côueniẽter adaptãt siue celebret ab ecclesia siue a seculari psona. Vnd si aliqua pacta de voluntate partiũ nõ appareãt: tacite itelligũtur facta ea q̃ supradicta sũt de ɔctu hu9: naz tacite intelligunt eẽ facta. Si qua etiam alia pacta inter ptes fuerint côuenta: oĩmode sũt seruãda. C. e. l. i. Sed pter pdicta requirũtur aliqua specialia in emphiteosi ecclesie. s. q fiat ex cã vtili et necessaria: et q interueniat cõsensus epi et etiã capituli. Sed de hoc dicet plenius infra li. 6. ti. de alie. re. ec.

De cõmodato titulus. 16.

Postea ɔsideran

dum est de cõmodato. Et pmo q dem qd ẽ cõmodatũ et vñ dicitur 2° in qbus rebus cõsistit. 3° inter quos iste ɔctus põt celebrari. 4° in qbus cõmodator et cõmodatari9 adinuicẽ tenet. 5° qd iuris de eo q cõmodat vasa: vel etiã pondera vitiosa. 6° que actiões nascuntur ex hoc ɔctu.

Circa pmũ sciẽdũ: q ɔmodatũ ẽ alicuius rei ad aliquẽ vsũ spalem gratuita facta côcessio. Ideo dicit côcessio nõ traslatio: qr commodãs: rei dñiũ et possessionẽ retinet: et solũ vsum côcedit: vt. ff e. rei cõmodate. Ideo dr gratuita: qr si interueniat pecunia erit locatõ si res alia: erit ɔctus inoiatus: vt insti. man. §. vlti. Ideo vo addit ad aliquẽ spãlem vsuz: qr vsus ad quẽ fit debet expmi: vt cõmodo tibi equũ vt eũ ducas ad bellũ: vel ad villã: cõmodo tibi librũ vt exemples aliũ vel corrigas tuũ. Vñ dicit cõmodatũ q̃si vtẽtis cõmodo datũ. Vñ reuocari ñ põt: nisi expleto vsu ad quẽ est factũ. Et in hoc differt a pcario: qd fit sine pfinitiõe vsus certi. Vñ potest q̃ñcũqz reuocari: vt. ff. e. in cõmodato. §. sicut hec oĩa. Ber. ex̃. e. c. vnico.

Irca 2m sciẽdũ: q cõmodatum cõsistit in rebus mobilibus et se mouẽtibus: et imobilibus. Itẽ i icorpalib9 vt i seruitute habitãdi: vt. ff. e. l. i. Ea vo que vsu cõsumũt: et q̃ cõsistunt i numero põdere et mẽsura nõ cõmodari sed mutuari dicũt: et in h differt a mutuo commodatũ. Predicta tñ cõmodari pñt ad põpã: vt. s. qs ditior videat. ff. e sed mihi. §. vlti. et ex̃. e. i glo. Vñ panis ipprie dr cõmodari fz Accur. Põt ẽt qs cõmodare ñ tm̃ sua: sz ẽt aliẽa q̃ possidz: si aliẽa sciẽter possidet ita q sit fur vl pdo et ɔmodauerit: actionẽ hẽat cõmodati. ff. e. cõmodare.

Irca tertiũ sciẽdũ q põt cõmodare et ei cõmodari q põt ɔhere. Vñ non tm̃ platus põt hoc sed etiã Yconomus. Nã ɔhere põt. io. q. z. hoc ius.

Irca 4m sciẽdũ: q nã cõmodati est vt ipa res restituat. Hoc eni ẽ d iure naturali. di. i. ius nãle. Nec põt ptextu debiti retineri: vt. C. e. l. vlti. Si tñ ɔmodatũ ɔsistat i pecũia: et debitũ ifra duos mẽses pbari possit: admittit cõpẽsatio. insti. d acti. §. i bone. Eadẽ iquã res dz reddi. Vñ vsus. Mutuo vult similẽ: ɔmodatũ q̃rit eadẽ. Eãdẽ inqz res nõ deteriorata: alit nõ videt reddita et iõ pstabit interesse. ff. e. si mihi. §. i. Si vo res nõ restituat p cõtumaciã iurabit i litẽ cõtestatã ɔ cõtumacẽ. Si aũt nõ fuerit ɔtumax sed culpa cassat rẽ restituere: extimabit quãti sit res a tpe more vsqz ad sniam: sed i iudiciis stricti iuris extimaret a tpe more vsqz ad tps litis cõtestate: vt in di. 54. hac auctoritate Hec Gof. Sed qd erit si res penes ɔmodatarium peat: vel deterior fiat. Rñ fm Gof. et Ber. Aut accipit qs cõmodatũ gr̃a sui. Aut gr̃a cõmodãtis. Aut gr̃a vtriusqz. Si gr̃a sui qd frequẽti9 ɔtingit: tũc tenet de dolo et lata culpa: et leui et leuissima: qr debuit i ɔseruando rẽ adhibere curã magnã: et etiã maiorẽ q̃ de reb9 suis adhibere solebat: si ali9 diligẽtius rẽ illã custodire poterat. Pone de pdictis exẽpliũ. Cõmodatarij dolo puit qñ fraudẽ cõmisit vt equ9 cõmodat9 sibi surripet. Ei9 lata culpa fuit qñ equũ ex̃ domũ i nocte religt. Et cõparat hoc dolo. ff. mãdati. si fideiussor. Leuis culpa fuit si equum in domo posuit: domũ tñ apertã dimisit. Leuissima culpa fuit si domũ clausit: nõ tñ bñ iterius firmauit. In his oĩbus tenet dño ad extimationẽ rei cũ accessib9. s. fetibus. partubus. et fructib9. ff. e. in rebus. De casib9 aũt fortuitis quos etiã diligens et fidelis homo prouidere non possit cõmodatarius nõ tenet: nisi in tribus casibus. Vnus est si casus ille sua culpa accidit

vt si equū tibi cōmodaui ut duceres ad villā ⁊ duxisti ad bellū. Et iō si aliquo casu equus perijt piudiciū tuum erit. Culpa enī tua casū pcessit. Similiter si rem ɔmodatā remisisti p nunciū non idoneū teneris: sed non teneris si idoneus fuit: licet ɔ̄riū euenerit. ff. c. argen tū. Et idē est de deposito. Sz in mutuo tene ris: extra de pig. significāte. Cuius ratio ē: q2 qui cōmodat vel locat vel deponit: rei ꝓprie tatē ⁊ possessionē retinet. Et iō cuz eius cui credit nūcius idoneus pecuniā deportat: pe cuniā cōmodātis vel deponētis deportat. Sed in mutuo dn̄ium transfert: ⁊ iō si pecu nia pdit: ei qui eā mutuo accepit pdit. Scōs casus est: si pactum interuenit. Tūc .n. de casib9 certis ⁊ determiatis ⁊ in pacto expressis tenet. Casus .n. fortuiti debēt in pacto spāliter exp mi fm Ber. Scōm vero Hosti. qn̄ aliqui ca sus specificant: ⁊ postea gnālis clausula seqt tunc de omni casu fortuito tenet: cū vix pos sent oēs casus specificari. Aliqui tn̄ dicunt: ꝙ si ɔtingat alius casus a specificatis ⁊ nomi natis: nō tenetur: lz etiā clausula gnālis sub sequatur: vt. ff. de cauti. sz ⁊ si quis. §. q̄situm. Guil. vero naso. distinguit. s. q2 aut p ɔmoda tariū stat quomin9 oēs casus numerarent puta q2 dicit. Longū eēt oēs casus numera re: ō omibus ego volo teneri. Et tunc ō omi bus tenetur. ff. si cer. pe. cū quid. Aut nō stat p eum: sz commodans dicit. volo ꝙ tenearis mihi ō tali ⁊ tali casu enumerans quosdam. Et postea subdit. De oib9 volo ꝙ tenearis. Et tunc de numeratis tm̄ tenet: q2 illa clau sula gnālis tm̄ ad specificata trahit. ff. de trās acti. cū aquiliana. Si vero dicat: volo ꝙ te nearis de oī casu fortuito: tunc ō nullo tenet Et idē est de conductore. Tertius casus ē si mora pcessit casum: ex̄. eo. c. vno. In pdictis tribus casibus tenet cōmodatarius ō fortui to casu: etiā si apud cōmodantē res eodem modo fuisset peritura. ff. de lega. i. cū res. Si vō quis accipit cōmodatū gratia cōmodātis qō raro accidit: ut cū quis ornamēta cōmo dat sue sponse vt ornatior dicat: tūc tenetur tm̄ de dolo ⁊ lata culpa. ff. e. l. si vt certo loco §. interdū. Si aūt cōmodatū fiat gr̄a vtriusq3 s. cōmodātis ⁊ cōmodatarij: vt cū cōem ami cū inuitamus: ⁊ tu curā eius rei suscepisti: et ego argentum eius tibi ɔmodaui: teneris de dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui: sed non leuissima. ff. e. in rebus. §. i. Itē ɔmodatarius tm̄ illos casus non pstat qbus resisti non pōt: vt sunt mortes aialium q̄ sine dolo ⁊ culpa eius acci dūt: latronū hostiūq3 incursus: piratarū isidie naufragiū: incēdiū: ⁊ hi9. Et qō dictū ē de la tronibus piratis ⁊ naufragio verū est si res ad hoc sit alicui ɔmodata: vt eā secū pegre fe rat. Sed si alicui argētū ɔmodaui: q2 se ami cos inuitasse dixit: ⁊ ipse secū pegre tulit: deb3 casus piratarū latronū ⁊ naufragij sustinere. ff. e. in rebus. Itē si ɔmodatarius in re ɔmo data impēsas fecerit: retentioni locus erit. pu ta q2 equū saluari fecit. Vn̄ aget ad recupan das expēsas. Maiores intellige: modice enī expēse vt cibarioꝝ ptinēt ad eū. ff. e. in rebus §. possūt. Item si res ɔmodata tradit exti mata: tunc p extimatiōem adijcitur gradus: vt si cōmodatarius tenebat tm̄ de lata culpa modo tenebitur de leui. Si de leui mō tene bitur ō leuissima. Si ō leuissima modo tene bitur de casu fortuito. ff. eo. l. si vt certo loco §. nunc videndū est. ⁊. §. ɔmodatū. Hec Ho sti. extra. e. c. vno. Item illi q rebus ɔmoda tis aliter vtūtur q̄z eas ad vtendū accepūt: si dn̄o nolente hoc faciant: vel etiā hoc domino inuito se facere credant: furtū ɔmittūt. Si āt hoc dn̄o volente faciant: vel etiā si hoc non inuito dn̄o facere se credant furtum nō com mittūt: vt insti. de obli. que ex delic. nas. §. pla cuit. Nota ꝙ tūc furtū non dicit fieri: quā do non datur actio furti: fit tm̄ furtum fm ali quos: fm vero alios non fit furtum. Aliq vō sic distinguūt in casu quo credit dn̄o displice re. s. ꝙ aut vere displicet domino. Et sic ille furatur: ⁊ furtū fit. Aut placet ei. Et tunc iste furat: nō tm̄ fit ibi furtū: q2 nō cōtrectatur ibi res aliena inuito dn̄o: qō ē de rōe furti. Fura ri vero dicit ɔtrectationē rei aliene: sic qn̄q3 aliqs mētit: nō tm̄ dicit mēdaciū.

Irca quintū qō ē de vasis ⁊ ponde ribus vitiosis sciēdum ē. ⁊ primo de vasis: ꝙ qui sciēter vasa vitiosa com modauerit: si sit effusum vinum vel oleū vel corruptum: tenetur de effuso vel corrupto vt ibidem. Secus ē si ignorāter hoc fecerit. ff. e. l. penul. ⁊ extra. e. in glo. Circa eū vero q cōmodauit pondera vitiosa sic distinguit Hosti. s. ꝙ si ignorat ea vitiosa: nulli tenetur ff ɔmo. in rebus. Sed locator etiā ignorans tenet. ff. loca. ⁊ ɔduc. sed addes. Si vō sciat ⁊ cōmodet emptori scienti: ⁊ venditor decipia tur: tunc si dn̄ium non sit translatum: tm̄ emp tor facit furtum: ⁊ etiā cōmodans opē feren do. Et ideo cōueniri pōt a venditore actiōe furti ⁊ condictione furtiua. Sed si dn̄ium sit trāslatū ⁊ emptor sit soluendo: vēditor aget ɔtra eum: q2 scienter plus iusto accepit. Sed si emptor nō sit soluēdo: aget ɔtra cōmodan tem actiōe de dolo. Et idē ē in casu pcedēti: si emptor nō sit soluendo. Si aūt emptor sit deceptus qui sciēter recipit vitiosa non aget. Et idē ē si vtq3. s. emptor ⁊ vēditor sciebat.

Sed si vterqȝ ignorabat: ⁊ venditor ē decep tus: tenet cōmodās actiōe de dolo. Et idē ē si ēptor sciebat sed nō ē soluēdo. Si vo vtrqȝ ignorabat: ⁊ ēptor ē deceptus: hȝ ↄtra ↄmo dantē ↄtrariā cōmodati: p quā ab eo ↄseque tur: si qd sua interfit. Et idē ē si emptor igrat ⁊ vēditor sciat. Lz.n. hic venditor teneat: ni bilominus ⁊ cōmodās. Si aūt cōmodet vē ditori: ⁊ ipe sit deceptus: in nullo casu habet ↄtra cōmodantē actionē de dolo: cū habeat aliā contrariā.s.cōmodati. Si vo emptor sit deceptus h in q̄ casu supra dictū ē: ꝙ ↄ vēdi torē hȝ regressū: agere nō pōt ↄ ↄmodantem aliqua actiōe: sed in q̄ casu regressū nō hȝ: vt qñ emptor ⁊ vēditor ignorabāt: ⁊ dixerūt ꝙ staret illis siue eēnt equa siue nō: ⁊ in duob' casibus in qbus dictū ē venditorē teneri: si nō est soluēdo: tenet cōmodās actiōe de do lo. Et sūt hec vera: qñ dictū fuit qbus pōde ribus staret ⁊ mēsuraret. Si aūt h nō sit dic tū: sensisse videt de pōderibus in regiōe con suetis.ff.de em.⁊ ven.impatores. Et si hoc ñ appareat: de minimis videt sensisse.ff.d reg. iu.semp.⁊ extra d censi.ex pte.

Jrca sextū quod ē q̄ actiōes nascunt ex h ↄtractu: sciēdū ꝙ due actiōes ex eo nascūt.s.directa ⁊ ↄria. directa dat ↄmodāti ⁊ eius heredi ↄtra cōmodatarium ⁊ eius heredē ad ea q̄ sibi tenetur: q̄ etiā patēt ex supradictis. Cōtraria vo datur cōmodata rio ⁊ ei' heredi ↄ cōmodātē ⁊ ei' heredē ad ea q̄ sibi tenetur: q̄ silr patēt ex supradictis.

De deposito titulus.17.

Ostea ↄsideran/

dū ē de deposito. Et primo qd ē: ⁊ vñ dr. 2° in q̄bus rebus ↄsistit. 3° quō bēat fieri. 4° in qbus tenetur deposita rius deponēti. 5° de actiōe depositi. Circa pmū sciēdū: ꝙ depositū ē qd alicui custodiē dū ē traditū. Nā rei dposite custodia: ⁊ a de ponēte sperat: ⁊ depositario ex toto ↄmittit. Et hic ē ꝙ dicit depositū quasi de orsū.s.a d ponēte positū: vt oñdatur totū fidei deposi tarij esse cōmissum: q̄tum.s. ptinet ad custo diā. Et in hoc ꝙ dicit custodiendū: pȝ ꝙ rei deposite sicut ⁊ cōmodate possessionē dñiū ⁊ ppᵉtatē retinem'.ff.e.licet.§.rei. Qñqȝ tñ dñium rei deposite transit in depositarij do miniū ⁊ tñ agit depositi: vt cū apud te depo no aliquid eor q̄ sunt in numero pondere ⁊ mensura: ⁊ conuenio tecū in hoc vt inde ali quid reddas mihi vel tantū eiusdeȝ generis quod obtines: siue illud expresse conueniam siue tacite videar ↄuēire: vt cū aliqd ex pdic tis apud te depono nō signatum nec clausū. Si.n.signatū vel clausū depono: videor te p hibere ne vtaris eo: nisi in ↄtrariū agatur: vt ff.e.luci'.⁊.l.die.§.q pecuniā.

Jrca secundū sciēdum: ꝙ depositū ↄsistit in rebus mobilibus ⁊ se mouē tibus: ⁊ in rebus q̄ non sunt deposita rij. Vñ non rē meam apud me deponas: q̄ neqȝ ↄmodatum neqȝ depositū neqȝ precari um neqȝ cōductio tenet in re mea ppria: nisi rē meam ab eo quē scio eam possidere impe trē pcario vel cōductiōe: vel alio simili mō: vt.ff.e.qui rē. Casualit aūt deponit res imo bilis: cū res d qua habetur questio sequestra tur.i.apud seqstrū deponit res imobilis. Cū his cōuenit. Ber.ex.e.e.bona fides.

Jrca tertiū sciendū: ꝙ depositū solȝ fieri p chirographū: vt cū chirogpho Hi' vero chirogphuȝ solet diuidi: ⁊ vna ps datur depositario: altera vero rema net deponēti: vt ex iūctura partiū pbatio fi at. Sed hec pbatio nec ē iuris: nec de iure: q̄ non credit priuate scripture nisi subscriptiōeȝ habeat triū testiū fide dignor: vt.C.qui po.i pig.ha.scripturas.

Jrca quartū.s.i quib' tenet deposita rius deponēti ē sciēdū: ꝙ natura de positi est vt res deposita reddat. Hoc enī de iure naturali est: vt di.i.ius nālc. Red datur inquā deponēti. Fallit aūt in quattu or casibus. Prim' ē: cū quis gladiū deponit ⁊ furēs repetit.22.q.2.ne qs. Scōs ē cū depo nēs fuerit deportatus. Bona enī eius ī publi cū deferūt. Terti' ē: cū fur deponit ⁊ repetit si repetitio vi dñi cū furis repetitone ↄcurrit: q̄ tūc potior ē cā dñi. Si tamē fur rē repetat debet sibi restitui fm azo.⁊ Ber.ex.eo.bona. Vñ actio depositi datur furi: non aūt furti.ff. d furt.itaqȝ. Quartus cū fur apud illū depo nit a quo surripit: vel pprietariū. ff.eo.bona fides. Debet aūt res deposita reddi nō deteri orata: al' actiōe depositi pōt agi. Cū.n. deteri or redditur pōt dici dolo malo reddita esse. Qd intelli ge si sit deteriorata vitio deposita rij. Secus ē si vitio rei: vl casu fortuito.ff.e.l. i.⁊ extra.e. bona fides in glo. Quid si res apud eccl'iam ponitur: qd fieri videt cū ī the sauraria vl in sacristiā infert. Nunqd eccl'ia d ea tenebit si amittatur. Rº ꝙ sic si sit illata pñtibus plato ⁊ capitulo: q̄ tūc videt cōmē data eccl'e: nō psone tm: sicut dicitur nauta ⁊ caupo de rebus inuectis ⁊ illatis teneri: vt.ff nau.ca.sta.l.i.§.vlti. Secus ē si platus ⁊ capi tulum nō sint psentes. Tunc enim non eccle sia sed psona que rem recipit obligatur. Vñ

tamen tenetur ecclesia de re illa: si in eius vtilitatē fuisset cōuersa: q2 tunc teneretur eccl'a: si apud eā vel aliquā eius psonam nō fuisset deposita: extra. eo. c. i. in tex. 7 in glo. Quid si depositarius reddat depositū alieno ignoranter. Rndeo. Liberatur. ff. e. l. i. §. si rē. Nō eni tenetur tūc nisi cedere actionē deponēti cōtra illū cui reddidit. ff. de peculio qd debetur. Secus est de debitore q non liberat solvendo falso pcuratori: licet credat eū pcuratorem. Et h ideo q2 depositarius tenet tm̄ d dolo: 7 iō sufficit q cedat actionē deponēti. Est etiā obligatus in specie: imo cū possidere desinit illam spēm sine fraude liberat. Sz debitor est obligatus in genere: iō soluēdo alij nō liberat. ff. ad. l. fal. l. in rōe legis fal. z. §. icerte aūt. ff. de ver. ob. si ex legati. Hec Hosti. ex d iureiu. ea te. Quid si plures deposuerunt Nunqd reddetur alteri eoꝝ si petet. Rndeo. q sic: si hoc in deponēdo sit actū: alias p pte tm̄: q2 etiam duo heredes p pte agūt. ff. eo. l. i. §. si pecuniā. Si aūt duo deponāt hoc pacto q non reddatur vni sine altero: hoc seruari debet. Vn̄ si reddat vni: neuter agere potest si depositarius negat se redidisse. Nec reddere cogit alicui: q2 non ille cui reddidit: q2 ille non potest agere: nec ille cui nō reddidit: q2 non tenetur sine alio reddere. Hec Hosti.

Sed nunqd depositarius tenet in h casu deponēti si res deposita perijt. Rn̄deo. Res deposita aut perijt dolo vel culpa depositarij aut casu fortuito. Si dolo tenet. Est aūt dolus studiosa machinatio. ff. de dolo. l. i. vt cuz depositarius latēter significat furi vbi res deposita sit vt eam tollat 7 secū diuidat. Tenet aūt d dolo in tantū q si etiā de dolo ꝯueniat ne ꝯueniat: talis ꝯuētio nō valet: q2 ē contra bonos mores. ff. eo. l. i. §. si conuēiat. Si vero perijt culpa depositarij: aut culpa lata: aut leui: aut leuissima. Est aūt culpa lata: si rem ppriam posuisti in archa: 7 rē depositā reliquisti in banco. Et hec cōparat dolo. ff. man. si fideiussor. Presumit eni dolus si curā eandē nō habuisti d depositis quā habuisti d tuis. Bona fides etiā abesse presumit. i. fm Gof. dolus adesse p̄sumitur: si reb⁹ tuis saluis depositas amisisti: ex̄. e. bona fides. Leuis autē culpa ē si rē depositā in archa posuisti: 7 eam clausisti: s3 clauē icaute dimisisti. Si. n. perijt culpa lata: tenetur sic d dolo: q2 h p̄sumitur dolus: sicut dictū ē. Et sufficit hec p̄sumptio ad cōdēnatiōem fm Ber. Si vo perijt culpa leui: 7 leuissima tenet in pluribus casibus. Primo si deposito se obtulit: q2 sibi deponi petijt: vt ex̄. eo. c. z. 2° si aliqd p custodia recipit. Et tūc si recepit pecuniā: agetur ꝯtra eū actōe ex ꝯducto. Si vo spēm vl' opas: agetur actione p̄scriptis verbis: vt. ff. eo. l. i. §. si quis fuū. 3° si p pactū i se culpā leuē 7 leuissimā recepit: vt in. d. l. i. §. si ꝯuēiat. 4° si morā i restituēdo fecit. ff. eo. si in asia. §. vlti. 5° si res cā sui apud eū fuit deposita. s. vt vteret ea. ff. e. l. i. §. si pecunia. Cum bis ꝯuēit Ber. ex̄. e. c. z. Si vero perijt casu fortuito: nō tenet: quia casus fortuiti neqūnt puideri. Tenet tm̄ etiā tunc in plurib⁹ casibus. Primo si pactū d eo interuēit: vt ex̄. e c. z. ff. e. l. i. §. sepe. ita tamē q oēs casus specificētur in pacto fm Ber. Sz d hoc plenius in p̄cedēti ti. p̄notatum ē. 2° si mora in restituēdo p̄cessit casū: vt q2 candelam ardentē in camera plena palea dimisisti: 7 cōburatur domus in qua liber erat depositus. Vel rē depositā p nunciū non idoneū remisisti. 3° si dolus casum p̄cessit: vt si alijs rē depositam vēdidit 7 eam postea redemit: vt haberet eā in cā depositi etiā si sine dolo eius perijt tenet: q2 semel cōmisisse dolū sufficit. ff. e. l. i. §. si rem. Si tm̄ penitētia ductus eam redimat 7 in pprio statu habeat: vitiū purgat. ff. de vsuca. l. sequit. §. itē labeo. Et idem est fm Gof. si dolū non in alienādo sed in vtēdo ꝯmittat: vt. ff. de condi. fur. qui furtū. 4° fm aliquos. s. fm Gof. si apud aliquez tantū gratia eius res deposita fuit. ff. e. l. i. §. sepe alij cōtra. In p̄dictis casibus tenet depositarius etiam si res apud deponētē simili mō perijsset. Sufficit. n. q res potuit non perire. ff. de. le. i. cum res. § vlti. Hec Gof. 7 Ber. ex̄. eo. c. z. et Hosti. Item nota: q in depositi repetitiōe nō habet locum cōpensatio in toto nec deductio in parte: vt extra. e. c. z. §. sane. Ubi etiam notat q depositū cū deposito nō cōpensatur sed qui primo deponit primo recipit. C. e. l. penul. Nō habet etiā locum ppter expēsas retentio fm Gof. Sed Accur. dicit cōtrarium s. in casu quādo depositarius fecit expensas rōne rei deposite. Petere enim pōt eas a deponente. ff. e. actione enim. Nec doli exceptō C. e. l. penul. Unde depositarius nō pōt excipere contra deponētem depositum repetētē de dolo dicēs: repetis dolo: quia fecisti mihi pactum q vsq ad meam mortē non repeteres. Depositum enim quādoq repeti potest etiā si cū pacto depositū fuerit vt post mortē depositarij repetat. Poterit. n. deponens mutata voluntate repetere. ff. e. l. i. §. vlti. nisi apd seq̄strum res deposita fuerit que repeti non poterit nisi lege sequestrationis impleta. Nec etiam ibi locū habet exceptio spoliationis fm aliquos. Alij dicunt verius: q bn̄ habet locum exceptio talis saltem in moduct recōuētionis q̄ fauorabilior videtur q̄ actio

depositi:l3 illa sit bone fidei. Hec Ger.extra d o2.co.c.z.r Hosti. Nota insup q depositarius vtēdo re deposita cōmittit furtum si sit exp̄sse p2obibitū ne ea vtaf.ff.e.si.sticbus. Aliter nō cōmittit: dūmodo boc putat dñm p.missurū:etiā si boc minus pbabiliter putet ff.de furtis.q ui re.Cōmittit etiā furtum si depositū causa intercipiendi absconderit.ff.de furtis.l.i. Ad bec etiā nota:q ea que rebus depositis accedūt deposita non sunt: vt si bō vestitus deponaf:vestis nō ē deposita s3 bō. Vel si equus cum capistro deponaf : solus equus ē depositus.ff.e.l.i.§.q̄ depositis. Ubi attendendū fm Accur.q si quis dicat sic.depono equū cum capistro:tūc deponit non tm̄ equū sed r capistrum.Si vero dicat:depono equū qui ē capistratus:nō deponit capistrū: teneē tñ de custodia eius ille apud quē deponif equus.Aliter depositi ageē ɔtra eum:non tm̄ ut p deposito s3 ut pro accessorio depositi.ar.ff.ɔmo.si vt certo.§.vsq3 adeo rc. Repetif aūt depositum quādocūq3 placuerit deponēti:non obstante aliquo pacto:vt dictum ē s̄.extra eo.bona.in tex.r in glo.

Jrca quintū quod est de actione depositi sciendū: q bec actio datur deponēti.Hoc tñ fallit i casibus sup2a dictis.Datur etiā bec actio dño r dñis deponētis.ff.e.l.i. Datur etiā furi r p̄doni deponenti:nō obstante suo debito:vt etiā dictum est.s̄.Agūt eni ex suo cōtractu.ff.e.§. si p̄do. Sed furti non pñt agere:nec ɔsequūtur actionē ex suo scelere.ff.de furt.l.l. itaq3 fullo. Daē aūt bec actio ɔtra depositariū vel eius beredē ex dolo defuncti: r multo magis ex suo.ff.de ac.r ob.ex depositi. Et teneē beres etiā de p2ecio rei igno2anf vendite.ff.e.l.i.z.3 r.4.Ad q̄ vero r inq̄tum bec actio deē patet ex sup2adictis. Est aūt bec actio bone fidei: insti.de acti.§.actionū.Est etiā famosa r intā tum vt beres suo nomine damnatus fiat in famis.C.eo.qui depositum.

De feudis titulus.18.

Einde ɔsiderandū est de feudo. Et p̄ dicendum ē qd sit feudū:r vñ dicif. 2° quot et q̄ sūt dñie feudi. 3° q̄ res pñt infeudari. 4° q̄ psona pōt infeudare. 5° quis pōt infeudari. 6° quō cōcessio feudi fiat. 7° in quos feudū ex successiōe p2oueniat. 8° qbus ex cau sis feudū pdatur. 9° corā quo debet questio feudi vētilari. Circa p̄mū sciēdū q ē feudū imobilis rei ob bomagium beniuola ɔcessio

Et bec descriptio colligiē ex li. feudo2ū ti.in qbus causis f.udū amittit.§.beneficiū. Per boc q diciē imobilis rei:nota q feudum pōt ɔcedi tm̄ in rebus soli:vel solo cobercētibus vt sunt fructus in solo pendētes: qui tanq̄ pars fundi ipsi fundo cobercre dicūtur:vt.ff. de rei ven.fructus.Et in bis que inter imobilia cōputanē:vt cum de cauerna vel camera feudū datur:vt.C.de iure do.l.vlti.§. p̄terea. Diciē etiā ob bomagiū.i.ob fidelitatē r fidelitatis debitum a vasallo p̄standū.Vñ bomagium quasi bominis actio diciē. Hic eni vasallus se bominē dñi agit:r eidem certis ex causis ppetuo se supponit.Diciē autē beniuola: q2 fit ex grata beniuolētia.Vñ vocaē bñficium in p̄dicto.§.beneficiū. Per boc aūt q dicitur ɔcessio:r nō trāslatio notaē : q apō dominū directū dñiu3 r pp2ietas directa remanēt.Vasallus vero acquirit sibi vsufructum r babet etiā naturalē possessionē. ff.de acq. pos.naturaliter.r.l.possessio. Possidet enim sibi:r babet quasi dñium r vtilē rei vēdicationē.ff.si ager vectigalis vel empbi. pe.l.i.§. qui in ppetuū.Diciē aūt feudū a fidelitate vē fide quā vasallus dño iurare r p̄stare teneē vt in li.feudo2 ti.p q̄s fiat īuestitura.§.feminā quoq3. Fidelitas autē bic dē iusiurandū qd a vasallo dño p̄statur.

Jrca 2m sciēdū.q feudo2 aliud ē paternum.f.quod a cōmuni p̄re est acqsitū.Aliud maternū:quod ē p matrē acquisitū.Aliud nouū quod.f.de nouo est acqsitum. Non ē aūt feudū nouū.f.quod itera to ɔfertur:extra eo.ex pte. Vñ aliud ē infeudare quod nō licet:aliud reinfeudare: quod licet.Jtē fm Guil.durā.duplex est bomagiū f.ligiū r non ligiū.Ligiū est illud quod fit imperato2i vel regi:nullius alteri9 fidelitate salua.Et diciē ligiū quasi ligatū:vel q̄si legalitatis ɔtentiuū. Nō ligiū vō est illd qd fit alijs: salua fidelitate īpato2is vē regis.

Equiē videre de 3°.f.que res possūt infeudari.Circa qd sciendū:q res q̄ pbibenē alienari: non possunt in feudum ɔcedi:vt in ti.p quos fiat inuestitura. Nam in cōcessione feudi fit alienatio saltem vtilis dñij. Unde fm Gof.res feudales.i.q̄ in feudum dari cōsueuerūt possunt in feudū concedi.Que vero feudales nō sunt feudari non possunt:nisi i quattuo2 casibus. Prim9 est si feudatarius mo2iaē:r feudū ad ecclesiā reuertaē.Tunc eni p̄latus potest illud feudū alteri dare:non obstante iuramento quod fecit de non infeudando de nouo:ex.eo.ex pte 2° est si vasallus feudum ecclesie alienauit r p2opter boc illud perdit. Tunc enim

prelatus pōt illud dare filio alienātis vel ei⁹ consanguineo sine licētia pape: vt ibidem. 3⁹ ē si vasallus eccl'ie feuduʒ alienauit quod ecclesia facile recupare non possit. Tūc enim p̄latus dare pōt illud alicui laico: qui ipsum recupet ⁊ ab eccl'ia recognoscat. 4⁹ est si p̄latus aliquis aliquib⁹ ꝑpter obsequium sibi ab eis prestitū cōcessit de licentia pape t'ram aliquā sub certa mensura in feudū: ⁊ illa terra postea sub illa mēsura fuerit inuēta deficere. Tunc.n. successor mensurā illā poterit integrare: ex̄ de dona. ꝑ tuas. Ex p̄dictis pʒ ⁊ habet: ꝙ iuramētum de nō feudādo de nouo n̄ extendit' ad feuda antiqua: sed tm̄ ad illa que nunꝗ̄ fuerūt in feudū data. Itē nullus dʒ cogi ꝑ spūalibus homagia facere. Hoc enim eēt simonia: ex̄. de simo. ex diligēti. Utrum aūt decime in feudū possint ꝯcedi reqre ifra ti. de decimis. Ad vidēdū etiā q̄ res infeudari possunt valent ea q̄ dicta sunt imediate p⁹ descriptiōem feudi.

Equit' videre de 4°. s. quis potest infeudare. Circa qd̄ sciendum ꝙ archiepūs: epūs: abbas: ⁊ p̄positus: si ꝯsuetudo fuerit: feudū cōcedere p̄n̄t. Item marchiones duces ⁊ valuasores: vt in li. de feu. in ti. i. Itē minores ⁊ minimi: vt in eo. li. ti. de natura feudi. Et hoc est verū si habēt legitime suoʒ bonoʒ admīstratōem. Qui. n. rōe qualibet ꝓhibetur aliquid de bonis suis alienare: nec inuestiturā feudi pōt facere. Nota tm̄ ꝙ quādo fit inuestitura ꝑ minorē: aut fit de beneficio veteri: ⁊ tūc valet. Aut de nouo: ⁊ tūc nō valet: eo. li. ti. ꝑ quos recipiat'. in p̄n. Feminā etiaʒ ꝯsentiūt pleriqꝫ inuestiturā noui feudi facere posse: vt ī eodē titulo.

Equit' videre de qnto. s. quis potest infeudari. Uñ sciendū: ꝙ circa h̄ non distinguit'. Nam ⁊ seruus infeudari pōt: nisi ignorātia ꝑtendat': vt quia liber putabatur. Et hoc ē verū: si sit talis q̄ huire de feudo possit. Igit' mutus: surdus: claudus: vel alias impfectus: clerici etiā ⁊ oēs religiosi feudū accipe non p̄n̄t. Immo si h̄n̄t ꝑdūt: vt in li. feu. ti. an mutus. Pōt etiā minor. i. impubes infeudari. Nō faciet tm̄ fidelitatē anteꝗ̄ venerit ad pubertatē. Et si eā ante fecerit nō tenetur: qꝛ fidelitas illa vt dictū est. s. fit per iuramētū qd̄ firmamētum nō hʒ ab impuberibus factū: vt ī li. feu. ti. si d̄ feudo ꝯtrouersia fuerit. Pōt etiā femīe ꝯcedi feudū: ⁊ dr' feudū femineū: vt in li. feu. ti. d̄ b̄n̄ficio femine. Potest aūt infeudatio etiā ꝑ nunciū vl' ꝓcuratorē a pte qualibet expediri: vt in ti. ꝑ quos fiat inuestitura.

Equit' videre d̄ sexto. s. quō ꝯcessio siue institutio feudi fiat. Circa qd̄ sciendū ꝙ fit ꝑ honore dn̄i ⁊ amore vasalli: ⁊ ꝑ inuestiturā: vt in li. feu. ti. qb⁹ modis pōt feudū ꝯstitui. Est āt inuestitura ꝓprie possessiōis rei traditio. Impropē vero ē alicui⁹ corporei loco possessiōis ī māib⁹ positio: vt qn̄ dn̄s vasallo porrigit hastā: vel aliqd̄ siāe dicēs se facere inuestiturā: vt in li. feu. ti. quid ē inuestitura. Debet aūt inuestitura corā testib⁹ fieri: nō quidē qꝛ sine testib⁹ vel instrumēto n̄ val[ea]t: s[e]ʒ ut v[er]itas ꝓbari possit si oporteret. Et si qñ dn̄s inuestiturā faciat de b̄n̄ficio nouo: tūc si pares. i. vasallos hʒ corā trib⁹ vel saltē duob⁹ ex illis eā facere tenet'. Si vero nō hʒ pares: sufficit ꝙ faciat eā corā alijs idoneis testib⁹. Si vero inuestiat de veteri b̄n̄ficio corā qbuscūqꝫ testibus idoneis siue paribus siue alijs h̄ facere pōt: vt in li. feu. ti. qui testes sūt necessarij. Si vo clericus faciat inuestiturā ⁊ d̄ rebus ꝓprijs: tūc idē dʒ huari qd̄ in inuestitura laici. Si vō faciat d̄ rebus eccl'ie testes adhiberi p̄n̄t indifferēter pares ⁊ ex̄nei fm̄ Host. Facta vō inuestitura dʒ vasallus dn̄o sacramētū fidelitatis p̄stare. Huiusmōi aūt sacramētū fm̄ diuersarū curiarū varias ꝯsuetudīes diuersimode ordinat'. Et quidē in sūma rolādina talis ordo tradit'. s. ꝙ vasallus ꝓmittit dn̄o ⁊ corꝑaliter iurat ad sancta dei euāgelia decetero sibi ⁊ fidelib⁹ suis esse fidelis vasallus: ip̄ūqꝫ ⁊ heredes suos res iura ⁊ honores eoꝝ ꝑ posse fideliter ꝯseruare: ⁊ nullatenus aliqd qd̄ in detrimentū ꝑiculū siue damnū ꝑsone vel ꝑsonarū rei ū iurium ⁊ honorū sui suorūqꝫ heredū verti possit: ꝑ se vel ꝑ alium ꝯtractare vel mō alio machinari: īmo si quos hoc vel eoꝝ aliqd tractare vel ꝓcurare senserit: q̄ꝫ cito poterit ei indicare. Et quicqd sibi sub fide ⁊ credētia ab eodē depositum fuerit: secretū tenebit: ⁊ ꝑsonā res iura ⁊ honores ꝯtra quoscunqꝫ: exceptis imperio romano ⁊ his quibus debito fidelitatis ipsi⁹ prius astrictus erat: tueri ⁊ totis viribus adiuuare: ⁊ generaliter veram ⁊ puram fidelitatem sibi suisqꝫ heredibus reddere: ac ꝑ oīa impartiri. His vero sic factis: tenetur dn̄s vasallum inducere in vacuam possessionē: vt in li. feu. ti. quid sit inuestitura. Mortuo autem dn̄o vasallus vel eius heres dominū vl' eius successorem infra ānū ⁊ diem honorifice dʒ adire: ⁊ inuestiturā petere: ⁊ fidelitatē ꝓmittere. Dn̄s vero incōtinenti debet inuestiturā facere: ⁊ fidelitatis sacramētum recipe. Qd̄ si non fecerit: vasallo nō debet obesse: ex quo inuestiturā sicut debuit postulauit. Quiīmo si dn̄s vltra annū ⁊ diem hoc facere differret

ppzietate priuari debet.sicut etiā si vasallus vltra annū ꝛ diem inuestituram petere differret: beneficio debet p̄uari:ar. ti°.qualit̄ dn̄s ppzietate priuet.ꝛ in ti.si de feudo ꝯtrouersia fuerit.§.dn̄o cōmittente.Ex p̄dictis patet fm Hosti. ꝙ lȝ vasallus generaliter iuret ꝙ in oībus casibus iuuabit dominū: ꝛ cōtra quē libet:non tamē iuuabit eum ꝯtra dominum antiquiozē:nisi sit excōicatus vel a rege bannitus:qꝛ interim vasallus est a sacramēto fidelitatis absolutus.Nec etiā iuuabit eū contra imperiū vel papam:extra de iureiu.venientes.Alias vasallus debet iuuare dominū ꝯtra omnē hoīem etiam cōtra fratrem vel filium.Sciendū aūt ꝙ vnus pōt esse vasallus pluriū:ex de p̄ui.cum capella. Tamē nullus pōt eē homo ligius diuersoꝝ dominoꝝū:sed bene homo non ligius ꝑ diuersis feudis q̄ tenet a diuersis:extra de su.ne.p̄.sicut.Est āt homo ligius alicuius qui ē homo eius iurisdictioni subiectus quo ad p̄sonam:ꝛ quo ad alia bona sua que hȝ ab alio in feudū non ligium.Eo.n.ip̄o qꝛ p̄sonā suam ei principalit̄ subijcit:videt̄ ipi bona sua subiecisse:ar.ff.de adop.si pater.Homo vero nō ligius alicuius est:qui nō est eius iurisdictiōi subiectus: nisi inq̄tum feudum se extendit.Si igit̄ sit aliq̄s homo nō ligius duoꝝū dominoꝝ cōtra se inuicem bellantiū:iuuet illū ꝑsonaliter cui primo fecit homagiū:ꝛ alteꝝ iuuet fm vires,sui feudi p aliū substitutū.Hec Guil. Quid si vasallus minozes plures filios reliq̄rit. Rn̄det Hosti.ꝙ oēs facient fidelitatē:ꝛ feudum habēt indiuisū.Si vero ad vnū eoꝝ ex diuisione p̄uenerit:ille solus iurabit.Ad h̄ nota ꝙ pactū cōmissoꝛiū ita est in feudis sic̄ i pignoribus ꝓhibitum:puta si pactū fuit:ꝙ si pign⁹ infra certā diē non redimat̄ creditoribus in feudū detur:non valet:vt dicit̄ in li. de feu.

Quid aūt sit pactū cōmissoꝛiū vide.s̄.ti.ꝺ pignoꝛibus:ar.6.circa finem.Sed nunqd vasallus seq̄t̄ dominū ad exercitū sub sūptibus domini vel suis.Rn̄det Guil.ꝙ sūptib⁹ ꝓpriis si pingue feudū hȝ. Si vero modicuȝ seq̄t̄ sumptib⁹ domini.ff.de ope.li.suo victu.Hoc tamē magis pendet ex p̄dictis. Nūquid vasallus tenet̄ sequi dominū vltra mare Respōdeo.Quidā dicunt ꝙ sic:si antecessores domini ꝯsueuerūt pugnare cum barbaris:ut rex francie:instar patroni q ꝯsuetas op as indicere pōt liberto. ff.de pig.ac. vel vniuersoꝝ.Rex tamē tenet̄ sibi ꝓuidere de expēsis in toto vel in p̄te arbitrio boni viri:considerata quātitate feudi.Si vero non cōsueuerūt.nō tenet̄.Hec.Guil. Esto ꝙ aliq̄s ep̄s habeat aliquā villā in feudū a rege: ꝛ de illa baronem infeudat:ꝛ rex postea emat eā a barone:nunqd rex faciet homagiū ecclesie.Rn̄ Quidā dicunt ꝙ non tenet̄: sed faciat quandā cōpēsatiōem dicēs ep̄o.Tu tenebaris mihi homagiū facere ꝑ tali villa:ꝛ talis baro in cui⁹ locū successi tenebat̄ illō facere tibi:vn̄ sis liberat⁹ ab homagij p̄statiōe:ar. C..si parshere.pe.l.i.§.penul.Alij dicūt ꝙ debēt homagiū sibi inuicē facere: vt sic sibi inuicē seruiāt bona fide:ar.ff.si cer.pe.eius q in ꝓuīcia.Hec Guil. Nunqd filius vasalli mei est vasall⁹ meus.Rn̄deo.Homagiū pōt fieri ꝑpter tria. Primo ꝑpter emendā iniurie illate. Et tunc filius hoīs mei nō ē meus:qꝛ filius nō portabit iniq̄tatē p̄ris.Nā si ꝑpter delictū p̄ris fili⁹ nō p̄dit bona: multominus dȝ p̄dere statū ꝑsone:ar.in.auc°.vt nulli iu.lice.§.vlti. 2° propter bona:vt cū quis mihi subijcit bona sua ꝛ a me recipit in feudū illa:ꝛ tūc qꝛ videt̄ mihi ea tradidisse: si filius a bonis paternis abstinere voluerit:hō meus nō erit. 3° ꝑpt̄ tuitiōem p̄sone:vt cū q̄s p̄ncipalit̄ se facit hoīeȝ meū vt a me defēdat̄:ꝛ tūc p̄sona filij erit homagio astricta.Pater.n. filiū impubereȝ sub tutoris p̄tāte cōstituere pōt. Ergo ꝛ p dn̄s sꝭ dn̄i p̄tāte.ff.de tutel.l.i.Hec Guil. Quid ꝺ vasallo vasalli mei. Nunqd ē vasallus me⁹. Rn̄deo ꝙ nō. Nā libertus liberti mei nō est libert⁹ meus.ff.ꝑ socio.l.nā socij. Sciēdum aūt:ꝙ sicut dn̄o fidē seruare tenet̄ vasall⁹:sic ꝛ vasallo dn̄s. Et sic̄ vasallus si nō fuet fidelitatē dn̄o feudū p̄dit:sic etiā ꝛ dn̄s si nō fuet fidē vasallo: dn̄io priuat̄ qđ in eo habuit:ꝛ ad sup̄iozem feudū transit:vt in ti.queadmodū feuduȝ amit.Hec Jo.zz.q.vlti.ex dilecti. Et idē vult Hosti.in sū.Pōt tn̄ vasallus feudū inuito dn̄o retinere: ꝛ tunc nō tenet̄ dn̄o seruire.In memoꝛiā tn̄ antiqui dominij non dȝ eū offēdere:ut in eo.li.de feu.Nota tamē ꝙ sic̄ innuit̄ ex.de excessi. p̄la. grauē.ꝛ i glo. Ber.ibidē cū dicit̄:ꝙ ꝑpter fidelitatē nō seruatā ad dominū amittat̄ feudū: intelligit̄ ꝑ sentētiam sup h̄ latā:nō ip̄o iure. Similiter ꝛ ecōuerso:si domin⁹ aliter se habeat circa sꝭ ditū q̄ȝ debeat:videtur ꝙ subiectus ip̄o iure non debeat ei obedientiam denegare:vt innuitur di.95.esto subiectus.Agat q̄ ꝑ sup̄iozem: ar.ii.q.3.si cp̄s.Et idē vl't Hosti. In q̄busdā tamē casibus p̄dit̄ ip̄o iure: vt si feudū sit alienatū fm Inno.ex.e.sup.c.z.Ad hoc nota ꝙ domino indigēti dȝ vasallus alimēta p̄stare. ff.de lib.agnosc.l.necare. Insuper nota fm Hosti.in sum.eo.ti.ꝙ vasallus seruire debet fm ꝙ conuentū est:ꝛ feudi natura req̄rit fm diuersarū ꝯsuetudines regionū:ꝛ ip̄is deficiētibus vtitur iure scripto.Vn̄ in feudo an̄ oīa

seruanda sunt pacta: qbus deficiētibus ɔsue tudo regiōis debet īspici: qua deficiēte iure scripto. poterit vti.

Equit videre ð 7°. s. ad quos feudū iure successiōis ptineat. Circa quod sciendū: ꝙ in feudo nō succedūt ascē dentes: vt pater filio: sed descendētes: primo filius non filia: postea nepos ex filio non neptis: ꝛ sic ī infinitū masculi descendentes ex masculo. His vero deficiētibus: primo succedūt fratres ꝛ fratꝝ p̄mortuorū filij: deinde agnati vlteriores: ꝛ sic in infinitum: vt in ti. de natura successionis feudi. c. i. Dicit tñ Hosti. ꝙ de cōsuetudine imperij non succedit nisi filius qui descendit: imo feudū ad imperiuʒ redit. Et sic in alamania iudicare vidit p proceres. Quod aūt dictum ē ꝙ in feudo filius patri succedit: intelligit de filio naturali vł legitimo. Ab initio eni nō succedit adoptiuus nec nālis vel natus ante desponsatiōem: nisi postea factus sit legitimus: vt in ti. si de feudo ɔtrouersia fit. §. adoptiuus. ꝛ. c. naturales. Hoc etiā vult Hosti. ex. qui fi. sūt le. c. i. Nō succedit etiā natus ð 2ª vxore: morganatica lege accepta. Dicit aūt lex morganatica quā do aliquis habens liberos de prima vxore: ea mortua ducit secundam tali pacto: ꝙ nec ipa nec filij eius succedāt: nec de bonis pr̄is habeant: nisi q̄tum tempe spōsalioꝝ accepit. Et talis filius in feudo nō succedit: imo nec etiam in ꝓprietate: extantibus liberis vxoris prime; vt in eodē li. ti. de filijs natis de matrimonio. c. quidā habēs filium. Quod aūt dictum est. s̄. ꝙ deficiētibus masculis ex masculo descēdētibus succedūt primo fratres: est intelligendū de feudo acquisito ab antiquo id est ab eo qui fuit pater cōis totius cognationis. Aliter secus ē. Si eni aliquis fuerit ð nouo bñficio īuestitus: eo sine masculo legitimo defuncto: non succedit frater eius vł filius fratris in feudo: sed ad dñm reuertet: vt in ti. de naturali successiōe feudi. Unde etiaʒ duobus fratribus inuestitis: vno sine ꝓle defuncto non succedit ei alter in feudo: imo ps eius ad dominū redit: nisi ex ea lege inuesti ti fuissent vt sibi inuicē succederent. Uel nisi illud de cōi pecunia a vasallo emissent domino ɔsentiente: qꝛ alias vēditio non teneret. Uel nisi fuisset acquisitū p vtriusq̧ fratris seruitiū: puta simul fuerūt in exercitu regis hostes debellando: sm Hosti. vt in ti. qui feudū dare possunt. §. cum vero. Quod vero dictū est. s̄. ꝙ filia vel ꝓles ex ea descendēs nō succedit in feudum: fallit in duobus casibus. Unus est si sit feudum femineū vel femine ɔcessum. Tunc. n. deficientibus masculis ad feminas ptinebit: vt in ti. de beneficio femīe. Secūdꝰ ē si sit tali pacto acquisitū: vt. s. deficientibus masculis ad feminas deuoluat: qa quod fuit actum est seruandū: vt in ti. de successiōe feu. §. filia. Nunquid filius potest feudum retinere repudiata hereditate patris ad hoc vt non teneatur soluere debitū eius. Rndet Hosti. in sū. ꝙ nō: sed aut totū debet repudiare: aut totū retinere. Nisi dñs eū tanq̄ȝ de nouo bñficio inuestiat: agnatis ɔsentiētibus: qꝛ tūc illud bñ retinebit sine aliq̄ onere hereditario. Secus aūt est si agnati nō consentiant: qꝛ sibi ipsis pūt feudū retinere: repudiata hereditate sine aliquo onere hereditario: vt in ɔstitutiōe Federici de feu. an agnatus vel filius defūctus retinere possit repudiata hereditate feudū. c. si cōtigerit. Quid si diuerse ɔsuetudines de feudis inueniunt in diuersis locis. Rndet ibidē Hosti. ꝙ saluis legibus imperialibus q̄ cōtinētur in ɔstitutione Federici: feudi natura ꝛ cā sm diuersas regionū ɔsuetudines ē diuersimode terminā da. Et ɔsuetudine deficiente in aliqua regiōe recurrēdum est ad aliarū regionū ɔsuetudines. Et si nec illa appareat: ɔstitutione vel lege scripta sine calūnia vti pñt. Adhuc nota: ꝙ si vasallus sine herede masculo decedat: ꝛ feudum ad dñm redeat: aut decedit pꝰ augustum ꝛ ante calendas marcij. Et tūc oēs āni fructus pendētes ptinent ad dominum. Aut potest calēdas martij vsq̧ ad augustū: Et tūc fructus ad heredes masculi ptinēt: vt in ti. lex regni hic finit. c. vnico. §. si vasallus. Item si vasallus fecerat in feudo aliquod edificiū: vel illud pecunia sua meliorauerit: ꝛ postea sine liberis decesserit: heredes inde possunt auferre illud edificiū: nisi dominus soluat meliorationis precium: vt in. c. p̄dicto.

Insup nota: ꝙ ducatus: marchionatus: comitatus nō diuidunt: sed feudum diuidi pōt: ita tñ ꝙ pro vno feudo vasallus plures dños non cogatur habere: vt in constitutiōe Federici: hac edictali.

Equit videre de octauo. s. quibꝰ ex causis feudum amittitur. Circa qd̄ sciendum ꝙ amittit. 18. modis. Primus si vasallus fiat mutꝰ. Si tñ feudū sit magnū ꝛ ille nō possit sine feudo sustētari: tātū sibi debet de feudo relinqui ꝙ inde possit sustentari: vt in ti. qui. mo. feu. amit. §. vlti. Et h̄ debet intelligi de feudo nouo. Sed feudum paternū retinebit totū surdus mutus ꝛ claudus. 2° si fiat clericus vel religiosus: vt in titulo. qui arma bellica deposuit. 3° si ipe non petat post mortem domini ab eius herede infra diem ꝛ annū inuestituram. Uel si heres

vasalli infra diem & annũ non petat inuestituram. Et hoc est verũ si sit maior. 14. an. Secus est si nt impubes. Impubes vero debet eam petere infra annum & mẽsem: vt in ti. quo tpe miles inuestituram petere debeat. c. i. Et hec vera sũt quãdo dolose omisit. Secus ẽ si ex iusta causa: vt propt inimicitias capitales vł absentiã iustã. 4° si ter monitus non velit iurare fidelitatẽ dño inuestituram pollicẽti.

5° si infeudauit feudũ tali qui illud deseruire non põt: vel si infeudauit illud alia lege q̃ ipse habet: puta habuit in se & in suis heredibus masculis: & ipse infeudauit sibi in se & in suis heredibus masculis & femis sit. Põt tñ feudũ dare vasallus alij in feudũ: debitis circũstantijs obseruatis: si sit feudũ paternũ: vt in ti. de feu. aliter si cliẽtulus. 6° si felloniã id est fraudem in dñm cõmisit ɔtra tenorem iuramẽti fidelitatis: vt si dñm relinquat ĩ bello campestri nõ mortuũ nec ad mortẽ vulneratũ. 7° si cũ vxore vel ɔcubina dñi cõcubuit vel turpiter lusit: vel si cũ filia vel vxore filij vel nepte ex filio: vel cũ sorore dñi ĩ domo dñi ɔcubuit: vt in ti. q̃bus modis feudũ amittit. §. z. 8° si occidit fratrẽ pprium vel filiũ fratris: vt ipse sol9 habeat totã hereditatẽ. In quo casu si feudum sit paternũ pdit illud tamẽ redit ad suos feudatarios: non ad dominũ: vt ibidẽ. §. vlti. Exponit aũt Ber. hoc de fratre dñi: extra. e. c. z. in fi. glo. sed male fz Hosti. & Accur. 9° si alienauit feudũ vel eius ptem: nisi iuret q͛ hoc ignorant fecerit. Nullo titulo vasallo licet feudũ vel aliquã ptem eius vẽdere impignorare: vel quocunq͛ mõ alienare: vel etiã in dotẽ dare: vel etiã p aĩa sua dare: nisi maiori dño pmittẽte: ad quem feudũ spectat. Et si secus fiat irritũ ẽ: nulla pscriptiõe impediẽte: & ps alienata redit ad dominũ: vt in ɔstitutione Federici: hac edictali. Et similit nec idẽ trãsferre põt feudũ in aliũ sine ɔsensu dñi: vt ibidẽ. Non phibet tamẽ feudum paternũ alienari int agnatos: cũ potius refutatio q̃ alienatio videat: vt ibidem. Põt etiã irrequisito dño feudũ paternũ ad vitã vasalli in dotẽ dari: ex. e. c. z. in glo. Vtrũ aũt feudũ possit p aĩa eccłie dari: regre infra in ti. de inmunitate eccle. circa fi. Tñ Ber. nõt ex. e. ex pte. q͛ si vasallus alienet totũ feudũ vel maiorẽ ptem: pdit feudũ: cũ dñs a quolz possessore possit illud reuocare. Si vo minorem eius partẽ det in libello vel obliget pignori: dũmõ remaneat in seruitio dñi: non pdit ppter hoc feudum: vt in li. feu. quib9 mo. amit. feudum. l. z. Decimo si negauerit feudum vel ptẽ eius. Undecimo si dñm accusauerit vel ɔtra eum testimoniũ tulerit: vł aduocauerit: vel pcurator fuit in actione ciuili vel crimiali: & plures alias causas ingratitudinis q̃ numerant in li. feu. Si tñ psequat in iuriã suã: põt dñm accusare. Duodecimo si indicta publica expeditiõe vocatus ad dñm nõ venit: nec aliũ pro se misit: vel dimidium reddituũ feudi vnius ãni dño nõ mistrauit: vt in ɔstitutiõe hac edictali. 13° si tñ delinq̃t q͛ feudũ pdere debeat. Tũc. n. ppter eius delictum filij sui pdũt feudum. Videt tamẽ q͛ illud pdere non debeãt si patri nõ fuerit questio mota: ar. ex̃ d dona. c. fi. Gof. aũt allegat ad hoc p & ɔtra: & tandẽ dicit q͛ recurrẽdum ẽ ad cõsuetudines & cõstitutiões feudorum

14° si non fecerit obseruari ea q̃ circa cardinaliũ inclusionẽ in electiõe pape sũt statuta: vt in li. 6. d elec. c. vbi. &c. 15° si filiũ suũ ad satisfaciẽdum domino non induxerit. Si. n. filius vasalli offẽderit dominũ pr̃ reqsitus a domino inducat filiũ ad satisfaciẽdum vł separet a se filiũ: aliter feudo puet. Si vero pr̃ eũ ad satisfaciẽdum inducat: & ipse contẽnat: patre mortuo ei in feudo non succedat: nisi prius satisfaciat: vt in ɔstitutione: hac edictali. l. i.

16° si suũ vasallũ non induxerit ad satisfaciendum domino. Si. n. vasallus d suo feudo vasallũ aliũ habeat: & ille alius vasallus vasalli: dominũ dñi sui offẽderit: nisi fecerit hoc p iuicio dñi pprij quẽ sine fraude prius habuit: feudo priuet: & ad dñm a quo illud habuit reuertet: nisi ab eo reqsitus paratus fuerit satisfacere maiori dño quem lesit. Et sitr nisi dñs vasalli requisitus a suo dño reqsierit eũ qui illum dñm suũ offendit: vt satisfaciat illi: feudo priuet: vt ibidem. 17° si dñs infeudauit suum allodiũ: & postea illud contulerit alicui ecclesie vel p oblatiõem vel p aliquem cõtractum: tunc vasallus non potest illud retinere nisi p grãm ipm ab ecclesia recipiat tã q̃ nouũ. Potest tñ tunc vasallus agere ad interesse ɔtra dñm: vel vt det sibi feudum vel eque bonũ: vt in ti. de pace iuramẽto firmanda. l. vnica. §. penul. 18° si p̃latus ecclesie vasallus alicuius principis ɔtra dñm felloniam ɔmittit: ecclesia feudũ pdit: dum ille prelatus viuit: sed postea recupat illud. s. cũ ille obierit vt in ti. si clericus vel epus. Hec Hosti. Ber. etiam plura ex predictis ponit: extra. e. c. z.

Quid si vasallus cõmittat crimen lese maiestatis ɔtra principẽ: ppter quod publicant oĩa bona sua. Nunquid ad principẽ pueniẽt bona feudalia. Rñdet Guil. dupl̃r: q͛ ius in re quod competebat vasallo. s. vtile dñium pueniet ad principẽ: sed directũ dñium apud imediatum dñm remanebit. Qr vero nõ decet principẽ p feudo seruire: nec p se nec per

subſtitutum:ideo princeps preciū recipiat ꝓ extimatione vtilis dn̄ij:dn̄s imediatus recipiat partem aliā precij ꝓ directo dn̄io.ff.de le.z qui ſolidū.§.i.Fiſcus eni poteſt vēdere rem quam cū alio habet cōem:reſtituendo alteri pro rata precij ptem.C.de cōmuni.re.alie.l.z. li.4.

Sequit̄ videre de nono.ſ.corā quo q̄ſtio feudi debet ventilari. Circa quod nota: ꝙ aut agitur de feudo poſſeſſorio:aut petitorio.Si poſſeſſorio tūc corā ordinario vel delegato debet cauſa tractari:extra de fo.ↄpe.ex parte.b. In mltis tn̄ locis dn̄s cognoſcit de feudo ſiue agat̄ ꝺ poſſeſſiōe ſiue de ꝓprietate ſʒ Gof.ꝛ Hoſti. Sʒ Ber.itelligit dictū.c.de pſonis miſerabilib⁹ qꝛ loquitur ꝺ vidua que feudo fuit ſpoliata. Ideo coram ordinario vel delegato erit tractanda:qꝛ epiſcopi dicunt̄ ↄſeruatores viduarū ꝛ miſerabiliū pſonarum:di.87.c.4.ꝛ.23.q 5.adminiſtratores. Si petitorio:ſic eſt diſtinguēdum.Si eni queſtio vertat̄ inter dn̄m et vaſallos ſuos:aut vertit̄ ꝓ feudo.ſ.vtrum vaſallus debeat illud habere vel non. Et tunc debēt pares.i.vaſalli cām tractare. Dn̄s eni ꝛ vaſallus poſſunt de cōi ↄſenſu iudiciū admittere pariū:qꝛ hoc neutri preiudicat.Si vero dn̄s pares nō habet arbitri ſuccedūt īſtar iudicū ſuſpectorum:ar.i q.i.ſi clericus aduerſus clericuʒ. Aut dn̄s habet pares. Uocabit aūt oēs ꝛ ex illo eliget vnū dn̄s:ꝛ vaſallus aliū.ar.z.q.6.placuit.In mltis tn̄ locis ſol⁹dominus elegit pares. Aut vertit̄ ꝓ iure dominij.ſ. qꝛ petit ſe recognoſci dominū:ꝛ vaſallus hoc negat:qꝛ negat feudum. Et tunc cauſa debet tractari corā ordinario vel delegato.Et ſi vaſallus ſuccūbat ꝑdit ius quod ī feudo habebat: ut in ti.ſi de feudo cōten.fue. vaſallus. Si vero queſtio vertatur int̄ duos vaſallos.ſ.quis eoꝝ in feudo ſit potior: tunc domin⁹ feudi debet recognoſcere ut ibideʒ. Q̄diu eni domin⁹ feudi paratus ē iuſticiā facere:ꝛ vaſalli parati ſūt corā domino reſpondere:nullus alius ſe debet ꝺ illa cā intromittere:ex̄ de iudi. ceterū.niſi ↄſuetudo vel p̄uilegiū obuiet:ut ibidem in.c.nouit.Sed ſi domin⁹ negligens eſſet:tūc iudex alius ordinarius vel delegatus iudicare poſſet:ex̄.de fo. ↄpe.ex trāſmiſſa. Si aūt inter dominū ꝛ vaſallū:vel etiā inter vaſallos agat̄ actione pſonali q̄ non ſit de iure feudali: lʒ ſit circa rem feudalē ut pignoraticia uł depoſiti: tūc ſemper corā ordinario ē agēdū. Et hec ſūt vera vbi tm̄ res ꝛ iuriſdictio ē infeudata. Al's domin⁹ feudi cognoſceret de oībus cauſis iure ordinario.Et appellabit̄ ad illū qui ſibi iuriſdictionē infeudauit. Tales aūt ſūt epi: abbates:duces:ꝛ comites q nō tm̄ rem ſed iuriſdictionē habēt infeudatā. Unde in talib⁹ appellari debet ad dominū ſupiorē ꝓximū feudi: qꝛ ille habet iuriſdictionē ordinariam a lege Federici. Si vero queſtio vertat̄ int̄ vaſallos ꝛ alios q non ſūt vaſalli:ut ſi agat̄ de re illa rei vēdicatione:tunc domin⁹ non cognoſcet:qꝛ tūc in ſua cauſa iudex eēt:ſed ordinarius vel delegatus cognoſcet.Si aūt queſtio vertatur int̄ dominū ꝛ alium qui nō ē vaſallus eius:puta emptorē feudi uł alias feudū poſſidentē:tunc cognoſcet ille iudex ſub cuius iuriſdictione ē res ipa uel reus. Hec Hoſtien.ex̄.de iudi.ceterum. Adhuc nota.ꝙ eccleſia vacante capitulum de feudis eccl'ie cognoſcere nō pōt:ex̄ ꝺ fo.ↄpe.verum. Inſuꝑ nota:ꝙ quādo ē ↄtrouerſia int̄ dominū ꝛ vaſallum vaſallus non dʒ exigere a domino iuramētū calumnie:ꝛ ꝑ conſequēs nec domin⁹ a uaſallo: qꝛ qꝺ q̄ſcꝫ iuris ꝛc̄.ut in.li de feu.

De ſolutiōibus titulus 19⁹

Poſtea qꝛ per ſolutionem eius qꝺ debet̄ obligatio tollit̄:iō poſtq̄ↄſideratū ē ꝺ obligatōibus:nūc ↄſiderādū eſt de ſolutiōibus.Ubi p̄ videdū ē qd ſit ſolutō z° q̄t ꝛ q̄ ſūt ſpēs eius. 3° qs ſoluere pōt et debet. 4° cui debet ſolui. 5° qd ſit ſoluēdū. 6° qs ē ſolutiōis effectus. Circa pri^m ſciēdū:ꝙ ſolutio eſt eius qꝺ debet̄ redditio. Et colligit̄ h̄ deſcriptio inſti.qui. mo.tol.ob. in p̄n.Uel largo mō ſūpto noīe ſolutiōis:ſolutio ē ab obligatōe liberatio.Libatio inquā q̄cūq̄ mō facta:vt.ff.e.ſolutiōis.ꝛ.l.ſolutōeʒ.

Circa ſecūdū ſciendū:ꝙ ſolutiōis ſpecies ſūt due.ſ.naturał ſiue vera:q̄ ſit ꝑ redditiōem ei⁹ qꝺ debet̄.Et ciuilis ſiue imaginaria.Et hec ſit multiplicit̄. Et qa ꝑ ſolutiōem tollit̄ obligatio:ut pʒ ex p̄dictis: iō ad maiorē euidentiā notandū:ꝙ aliq ſunt mōi q̄bus oīno tollit̄ ꝛ extinguit̄ ipo iure q̄lʒ obligatio tā ciuilis q̄ nālis.Aliq vero ſūt modi q̄bus tollit̄ oīno ipo iure obligatio nālis: ſʒ ciuilis nō oīno tollit̄ ſed debilitat̄. Tertio ē q̄dā modus q̄ tm̄ obligatio ciuilis elidit̄:ſʒ nālis nullaten⁹ ibi cōcutit̄.Modi āt q̄b⁹ oīo tollit̄ oīs obligatio:ciuilis.ſ.ꝛ nālis ſūt mlti. Hoc eni p̄mo fit ꝑ verā ꝛ legitimā ſolutiōeʒ. z° ꝑ acceptilatōem qua tollit̄ obligatio verbis.ſ.ſtipulatiōe ↄtracta.De qua.ſ.acceptilatione regre infra ti. de ver. ſig. 3° ꝑ aquilianā ſtipulatiōem qua tollunt̄ p̄ores obligatiōes

aliter q̄ verbis ɔtracte: puta re ꝛ cōsensu vel litteris. Et de his tribus mōis habeť insti. q mo. ob. tol. Predicte. n. obligatōes ꝑ accepti lationē non tolluntur: qꝛ ꝑ eā sola obligatio verbis ɔtracta tolliť. Et hoc est verū nisi di cte obligatiōes primo reducantur per stipu lationem aglianam: vt si interrogē te hō mō Id quod debes mihi ex tali mutuo vel cō modato vel deposito. Itē illud qđ debes mi hi ex obligatiōe consensu ɔtracta ex tali vē ditione vel locatiōe vel societate. Item illđ quod mihi debes ex obligatione ɔtracta ex talibus litteris tuis: ꝓmittis te mihi daturū ꝛ soluturū. Et respondeas. Promitto. Ecce modo priores obligationes re vel ɔsensu cō tracte: vel litteris nūc de nouo reducūtur in stipulatiōem aquilianam: sic dictam a gallo aquilio qui eam inuenit ꝑ quā tolluntur. Quo facto sequi debet acceptilatio ad tollē d'um stipulatiōem aquilianā: vt dicať hō mo do. Quod nunc stipulatione promisi tibi: ha bes ne hoc acceptum. Et respondeť. Habeo acceptum que tuli. Unde in his talis forma debet in instrō seruari. Absoluat eū ꝑ aquili anam stipulatiouē precedentē ꝛ acceptilatio nem sequētē legitime interpositas. Quarto ꝑ obligationeȝ: ut si debitor pecuniā offerat p̄ntibus testibus eo loco quo debet fieri so- lutio. 5° ꝑ depositiōem: vt si quis pecuniaȝ apud se depositam deponat corā pretore vť ꝑsonis honestis apud edem sacraȝ. ff. deposi. l. i. § si pecunia. 6° ꝑ obligatiōem totius pe cunie debite solēniter factā. C. e. obligatione. Aliqui tn̄ vt Gof. ꝛ Hosti. hos modos pro xime dictos accipiūt pro vno modo: vt si cre ditore nolente solutiōem accipe debitor sibi eam offerat: demū deponat ꝛ cōsignet: vt ibi dem. Oportet aūt depositiōem eē diuturnaȝ: qꝛ si debitor reseruat pecuniā: nec deposuisse videť eam. ff. de vsur. debitor. 7° ꝑ interi tum spēi que erat in obligatiōe. ff. de ver. ob. si ex legati. Uñ diciť qꝫ si ex legati causa vel ex stipulatu certum hoīem mihi debes: ꝛ ille priusq̄ des eum mihi mortuus fuerit: nō ali ter teneberiſ nisi ꝑ te steterit quominus eum viuū mihi dares. Tunc aūt ꝑ te stetit si interpel latus non dedisti: vel occidisti. 8° si credi tor suo maleficio suam actionē amittat p. l. si quis in tantā: ꝛ edictum diui marci: vt. C. vñ vi. si quis in tantam. ꝛ. ff. ad. l. iul. de vi pu̇a. l. penť. 9° ꝑ nouatiōem sic dictā ꝑ nouam ob ligatiōem in quā prior obligatio debiti tran sit: puta si id quod debes mihi stipulatus sim a ticio mihi dari. Nam interuētu noue ꝑsone nascitur obligatio noua. Et fit ſm iura noua tio, cum expresse agiť inter cōtrahētes qꝫ tol latur obligatio prima ꝛ inducatur noua: vt insti. qui. mo. tol. obli. §. preterea. Als manet obligatio prima cū noua: ita vt ex vtraqꝫ sit debitor obligatus: lȝ de eadem tm̄ semel ex- actio fiat: vt. ff. de re. iur. bona fides. 10° per delegatiōem: vt cum quis dat suo creditori ɔsentiēti ꝓ se alium reum ɔsentientem. ff. de noua. delegare. 11° ꝑ compensatiōem q̄ est debiti ꝛ crediti inter ɔtrahētes tributio. ff. de cōpensa. l. i. 12° ꝑ successionē: vt si creditori debitor vel ecōuerso succedat. ff. de fideiuſ. si stichū. §. a ticio. 13° ꝑ nudum ɔsensum. Ille enī obligatiōes que solo consensu ɔtrahunť vt ex vendito: locato: societate: ꝛ mādato sicē consensu inducunť ita voluntate ɔtraria diſ soluuntur. Si tn̄ res adhuc sit īntegra: vt ecce ego ꝛ tu inuicem cōuenimus: vt prediū meū emptionis causa haberes ꝓ precio. 10. lib. de mū re nonduȝ secuta. i. precio nondū in toto vel in parte soluto: ꝛ re nondum in toto vť in parte tradita: voluntate ɔtraria recedere con sensimus ab ipa venditiōe ꝛ emptiōe. certe hō modo liberamur īuicē ꝛ obligatio ꝛ actio ex ipsa venditiōe ꝛ emptiōe descendēs extingui tur. Sed quid si res nō est integra. Respō deo. Tunc solus cōsensus cōtrarius nō suffi cit ad rescindendū primū ɔtractum: sed non ex eo datur actio ad repetendū quod ē solu tum. ff. de pac. si ab emptiōe. §. penul. Oportet ergo actum priori similē intendere: vt. C. qn̄ li. ab em. diſ. l. i. Hoc est verū ſm azo. vt emp tor tradat rem ꝛ venditor preciū. Et idem in tellige de alijs cōtractibus ex ɔsensu descen dētibus: vt insti. qui. mo. tol. ob. in. fi. 14° ꝑ fructuum adeptionē: extra. e. de pig. cū ɔ.

Modi aūt qbꝰ tm̄ naturaľ obligatio tolli tur ipo iure: sed ciuilis remanet elisa. Tn̄ vt de facili ei ꝑ exceptiōis auxiliū resistatur sūt plures. Hoc enim fit p̄mo ꝑ transactionem. Est aūt trāsactio de re dubia lite incerta nec dum finita non gratuita pactio. Diciť aūt trāſ actio quasi actiōis transitio. qꝛ q transigit trā sit ꝛ discedit ab actione. Et ita diciť ꝓprie trā sigere is qui agit vt recedat a lite. Per hanc enī tollitur obligatio naturalis ꝛ remanet ci uilis: quia transigens pōt in tātum agere ꝛ pe tere illud sup quo est transactum: sed reus se defendere potest ꝑ exceptiōem transactiōis. ff. de transac. l. i. ꝛ. l. 2. 2° ꝑ pactum de nō po tendo. De quo intellige id quod dictū est de transactione a qua differt: quia pactū de non petendo potest fieri gratis ꝛ nō gratis. Trāſ actio vero non fit gratis. 3° ꝑ instri debiti redditionē vel cancellatiōem: de qua ꝛ illud idem intellige. ff. e. s. de solu. stichū. §. naturaľ Et hoc si fiat de voluntate creditoris. Alias

sec⁹ est.C.e.q debitori. Sz nūqd erit idē si reddat pign⁹.R° q nō.Rō h⁹ ē:q2 redditō in strumēti i nullo eēt vtilis debitori:nisi eēt a d bito liberat⁹:sed redditio pignoris pōt al' vtil' eē debitori:q2 pōt eo vti. 4° p iuramēti dela ti receptōem:vt si debitor deferēte creditore iurauerit se nihil debere:ipō iure sublata ē ob ligatō:vt i.d.§.nālis.Ciuilis vo elidit p exce/ ptionē iuramēti. Mod⁹ aūt q̄ tollit obliga° ciuilis τ remanet naturalis ē p snīe absolutō nē:vt si obligat⁹ ciuilit τ naturalit eras:τ dō te fuit actū in iudicio:τ fuisti p snīam absolutus sublata ē obligatō ciuilis:ita vt p exceptionē rei iudicate n̄ sortiat effectū.Remanet tn̄ na turalis:vt insti.de excep.§.itē si iudicio. Res eni iudicata cū sit de iure ciuili pōt tollere ea q̄ sūt iuris ciuilis:nō aūt ea q̄ sūt iuris nālis.

Equit videre d 3°.s.quis tenet τ po test soluere.Circa qd sciendū:q te/ net τ pōt soluere obligat⁹ vel heres ei⁹ in quē obligatōis actio transit:si tamē sit cōpos mentis τ maior.25.an. Si.n.pupillus sit debitor alterius:τ velit soluere creditori:si talia det in quibus alienādis decretū exigitur debet in eis soluendis adhiberi tutoris aucto ritas τ decretū:al' solutio ipō iure non tenet τ qd est solutū si extat a minori pōt vēdicari. Si tn̄ consūpsit illud creditor liberat minor facto creditoris:vt insti.qbus alie.li.§.vl. Si vero pupillus det ea in qbus alienādis decre/ tū nō exigit:tenet solutio facta ab eo cū tuto ris auctoritate vel a solo tutore. Si aūt adul tus ē debitor τ nō habeat curatorē:τ ipe sol/ uat:solutio tenet τ ipe soluens liberat:siue qd solutū ē seruari possit siue non possit. Si vero habeat curatorē:necessaria est in vtrisq3 reb⁹ auctoritas curatoris:vt solutō teneat ipō iu re.licet in his oibus etiā quādo solutio ipō iu re tenet adhuc restat ei beneficiū restitutōnis in integr:si doceat se soluendo lesum:quo bn̄ ficio priuabit si iurabit. Sunt autez quidā q̄ soluere tenent:qui tamē nō sunt obligati: vt tutores τ curatores:τ oēs legitimā admini/ strationē habentes.ff.de admi.tu.quotiēs.§. si aūt.Itē quelibet psona legitima p debitore soluere pōt:τ soluēdo ignorantem liberat ēt inuitū:vt insti.qui.mo.tol.ob.i.rñso. Itez quelibet legitima psona pōt soluere creditori inuito noīe debitoris si spēs vel quātitas erat in obligatōne. Secus est si factū:vt.ff.e.inter Item nota q si tutor sit debitor pupilli sui sol uere debet ei:nec debet expectare quousq3 cō/ ueniatur p iudicem.Et quod soluit debet ad ministrare cuz alia substantia pupilli.Et ecō uerso si pupillus sit debitor tutoris:quia tu/ tor fuit creditor patris pupilli pōt a pupillo exigere τ sibipi soluere:dūmodo sit pecunia i substātia pupilli de qua possit sibi soluere.

Sciendū aūt q filius tenet soluere debita pa tris si est heres:extra.e.c.i.vbi nota sm Ber. q filius aut est heres aut non. Si non:non te netur pro patre nisi in cā primipilarij.C. de p mipilio:cū ex sola li.12. Si aūt ē heres:aut est institut⁹ heres in certis rebus. Et sic non te/ net soluere debita patris: q2 qui in certis re/ bus instituit loco legatarij habet.C.de here.i sti.quotiens. Aut vlr in oibus. Et tūc aut fe cit inuentariū:aut nō. Si fecit:sic nō tenetur soluere nisi q̄tū hereditatis vires se extēdūt C.de iu.deli.l.sancimus. Si non fecit:tunc i iudicio poli nō tenet soluere nisi q̄tum here ditatis vires se extēdūt:sed in iudicio fori te/ netur soluere oia debita descendentia ex con tractu vel quasi. Debita vero descēdentia ex maleficio siue delicto vel quasi nō tenet sol/ uere nisi q̄tū ad eum puenit:vel nisi lis cū de/ functo fuerit cōtestata.C.de deli.defū.l.vna.

Nota tn̄ q in duobus casibus nō dat actō contra heredē nisi q̄tū ad ipm puenit. Vn⁹ est qn̄ aliqs agit cōtra mēsorē male renūcian tem:vt si aliquis fuit mihi cōdēnatus ad.10. iugera soluenda:τ ipe soluit minus q̄.10.τ iō deposui querelā corā iudice:τ ideo iudex mi/ sit mensorem qui renūciauit sibi q.10.iugera tradita essent mihi:τ propter hoc ille fuit ab/ solutus:actio mihi dat contra mensorē sed n̄ contra eius heredē:nisi q̄tū ad eū puenit. ff. si men.fal.mo.di.si duobus.§.vl. Secund⁹ est cū quis agit contra aliquē actione tributoria que nō dat cōtra heredē nisi quātum ad eum puenit.ff.de tribu.ac.illud.§.vl. Secūdum aūt canones heres tenet ex delicto defuncti: extra de sepul.c.vlti.τ de rap.in litteris.Vnd nota:q quilibet heres siue filius siue extrane⁹ tenet soluere oia debita defuncti:siue ex dctu vel quasi:siue ex delicto vel quasi.Hec Rich. τ Ber.extra.e.c.i.τ de sepul.c.vlti. Et si qdē tm̄ sit vnus heres ille tenet in solidū. Si vero sint heredes plures quilibet tenetur p ea pte p qua heres existit.Nisi forte in duob⁹ cāibus Vn⁹ est qn̄ res furtiua tota peruenit ad vnuz ille tenet restituere totam.ff.dmo.l.3.§.heres Hec gof.Secundus est si ante restitutionem rei furtiue alter heredū fiat non soluēdo: ar. ex de vsuris cū tu.τ.c.tua.in glo. Item si fi lius ex dctu pris iussu eius mutuo pecuniam accipit non tenet eam soluere creditori:nisi sit heres patris. C.qd cū eo qui i aliena ptāte est.si ex dctu. Hoc est verū sm Glo.si accipit: vt nuncius vel minister.Non solū autē prin/

cipalis debitor et eius heres soluere tenetur: sed etiam in defectum horum fideiussor et eius heredes. ff. de fideius. pot. §. i. Debet autem prelatus soluere debita sui predecessoris pro ecclesie vtilitate contracta. ex. e. c. i. aliter contractus esset inualidus. io. q. z. §. hius. et re/fundi pro in integrum restitutionem: ex de resti. in inte. requisiuit. Prelatus. n. quasi sui predecessoris heres esse videtur. di. 40. c. i. Secundum. n. Inno. ecclesia vel ciuitas nunquam in mutuo obligatur nisi sit versum in vtilitatem eius. ff. si cer. pe. ciuitas. Quid de il lo qui soluere tenetur non tamen potest: quia non habet vnde sol uat. R. quod talis tenetur vel conuenit: aut ex male ficio aut ex contractu. Si ex maleficio tunc si non est soluendo puniri potest et verberari: vt no. 14. q. 6. si res. Hec eius pena est precio redimenda. i. q. z. debemus. Et ex quo talis pena corporalem sustinuit pro debito non tenetur soluere: immo liberatur quia pro eodem non debet bis iudica ri: vt in. c. si res. Si autem conueniatur ex contrac/tu non est corporaliter puniendus: sed sufficit quod cedat bonis. C. qui. bo. ce. po. l. vl. Tamen si postea venerit ad pinguiorem fortunam: vt extra e. odoardus. tenetur soluere sed non totum sed quantum potest habita ratione ne egeat. insti. de ac. §. vlti. Tamen in iudicio anime totum restituet etiam si nihil remaneat sibi: quia non dimittitur pecca/tum nisi ablatum restituatur: vt in. c. si res. Hec hen. et Hosti. ex de homi. sicut dignum. et Io. di. 86. non satis. et. 9. q. 6. c. i. Ad hoc nota quod quando iu/dex dubitat vtrum quis totum vel partem soluere possit: si ferat sententiam excommunicationis contra non soluentem tenet. Sed si certus esset quod nihil sol uere posset: vel si bonis cessisset non teneret. Vel si teneret: quod est tutius dicere: iniusta esset et iste sine difficultate absolui deberet: et tenetur iudex ad interesse. Hec hen. extra. e. odoardus. Inanis enim est actio quam inopia debitoris ex cludit. extra de resti. spo. olim. z. Nota etiam quod soluendo nemo intelligitur esse: nisi qui po test insolidum soluere. ff. de dolo. nam is.

Quid si mihi promittas pecuniam quam mu/tuaui tibi soluere certo loco et non soluas in isto loco. R. Teneris mihi quantum intere rat mea fuisse solutum in illo loco. Et ideo per officium iudicis ad interesse condemnaberis mi hi: quia abstulisti mihi vtilitatem loci. Et ita in hoc teneor tibi. Hec. n. actio vtilitatem continet vtriusque. s. actoris et rei. ff. de eo quod cer. lo. l. z. Et dicitur hec actio certi condictio. Quandoque enim petitur principale debitum principali actione puta ex testamento vel certi condictione. Tunc debet interesse peti officio iudicis. Et hoc in con tractibus stricti iuris: sed in contractibus bone fi/dei vt in emptionibus et locationibus et huiusmodi: si promisisti mihi soluere certo loco venit interes se iure actionis. Hec hen. ex de offi. dele. p. et g Et idem videtur dicendum de eo qui soluit in termino prefixo. Sed nunquid dies solu tionis a debitore poterit preueniri. R. Aut dies solutionis est adiectus in fauorem debito/ris. Et tunc debitor potest illum preuenire: quia plus soluit qui ante tempus soluit. insti. de ac. plus aut. Aut in fauorem creditoris. Et tunc non potest preuenire. ff. de iu. eum qui. et ff. de au. et ar. lega. eum qui. Hec Io. de con. di. i. solent.

Sed repetere non potest quis ante terminum pecuniam debitam: extra de plus pe. c. vno. Hoc tamen fallit primo in marito ad inopiam ver gente. De quo require circa fi. ti. de matrimo nio. Secundo in debitore fugiente. ff. que in frau. cre. ait pretor. §. si debitorem. Tertio in debi/tore suspecto: quia potest cogi dare cautionem. ff. qui sa. da. co. si fideiussor. §. fi. Hec hosti. ex de plus pe. c. vno. Quid si aliqui bona communia habent et vnus eorum contrahit es alienum et postea di/uidant. Nunquid ambo debita soluent. Respon/det Guil. dupliciter: quod aut es alienum fuit con tractum ab omnibus. Et tunc omnes soluent Aut ab vno tantum. Et tunc aut est contractum occasione omnium bonorum: et in communem vtili/tatem et profectum versum. Et sic soluetur de com bus bonis si contrahens hoc probauerit. ff. de ne. ge. pomponius. i. Aut non est in communem vtili tatem versum vel non probat quod sit. Et sic tantum contrahens soluet. ff. de re. iur. non debet alteri

Nota quod si debitum sit scriptum et debitor velit probare per testes sine scriptura solutionem opor tet quod ipse probet per. 5. testes rogatos. Et isti pos sunt testificari pro solutione quam debitor fa/cere voluit: vel pro solutione facta ipi creditori vel pro confessione creditoris. 3. q. 9. si non debi/tum. Et secundum Io. omnes illi testes rogati dicuntur qui rogati sunt a iudice: licet ad aliud venerit. ff. de testa. heredes. Si vero debitum sit cancel/latum: liberatur debitor nisi contrarium probet creditor. ff. de proba. si chirographum.

Equitur videre de quarto. s. cui sit sol uendum. Circa quod sciendum: quod soluen dum est creditori vel eius successori cui competit actio obligationis: si tamen sit compos mentis et maior. 25. an. In minoribus autem sic distingue. Cum creditor tuus est pupillus: et ipsi so li soluis: ipso iure non tenet solutio nec es libe ratus. Immo si pupillus pecuniam non habe at saluam: potest iterum petere quod soluisti. Si vero pecuniam habeat saluam: liberaris quidem non ipso iure: sed per remedium exceptionis: quia si iterum petat: amouebitur exceptione doli mali: Si vero soluas pupillo cum sui tutoris auctoritate te net solutio: et liberatus es ipso iure. Si tamen ipse

pupillus pecuniam consumpserit: aut vi vel furto amiserit repet; iterũ p beneficium resti tutionis in integrum. Si aũt ei soluas auctori tate iudicis: vel eo volente deponas iussu iu dicis pecuniã apud edẽ sacram ne ipse pupil lus pdat eam: ipo iure solutio tenet & restitu tionis bñficiũ cessat: etiã si tutoris auctoritas interueniat. De adolescẽtibus aũt sic distin gue. s. ꝙ adolescens aut habet curatorẽ aut non. Si non: sic ei soluẽdo liberaris ipo iure. Procurabis tñ ꝙ ipe iuret more minorũ ne al' pdita pecunia restituatur in integrũ. Si ãt habet: aut in solutione interuenit auctoritas curatoris: aut nõ. Si sic solutio tenet & libera ris ipso iure: licz ipse adolescens pdita pecũia restituat̃ i integrũ: qua restitutione p̃uabitur si iurauit. Si ṽo nõ interuenit: solutio non te net: & iõ nõ es liberatus: nec datur ei restitu tio ipso iure non valente qḋ actum ẽ. Itẽ sol ui põt tutori vel curatori minoris: & tenet so lutio ipso iure: lz minori restitutio def. Itẽ in stipulatione adiecta qcũqz sit ille: etiã nolẽ te creditore: nisi primo cũ eo litem ↄtestetur: vel nisi status adiecti mutetur in cõditionem deteriorẽ. ff. eo si quis stipulatus. Item ser uo creditoris. ff. e. si quis seruo. Item si soluo creditori creditoris mei liberor: nisi forte in teresse creditoris mei non fuisset solutũ. ff. de ne. ges. si liber homo. Et hoc ẽ verum si quã titas debef. Secus est si factum. ff. e. inter ar tifices Hec Hosti. Itẽ si aliquis mãdauit vt ticio soluam: demũ ꝓhibeat eũ recipe: si ꝓhi bitionẽ ignoro soluendo ticio liberor: si aũt scio non liberor. ff. e. si quis stipulatus. Item creditor debitorẽ inuitũ liberare põt. ff. e. si d bitor. Itẽ si inuito & ignorãte creditore alte ri soluat̃ non liberat̃ debitor. C. e. inuito. Ni si ille alter esset socius. ff. de pac. si vnus. Uel ꝓcurator cuius mãdatũ ignoref esse reuoca tum. ff. e. s. de solu. l. ṽo ꝓcuratori. Cuicũqz ãt voluntate creditoris soluat̃ liberatur. C. e. ni hil. ꝓcuratori vero litis nõ soluit̃. ff. e. hoc iu re. Itẽ q soluit pnitioso non liberatur: puta q soluit luxurioso vt det meretrici. ff. de ãnu. le. eũ qui rogatus. Quid si debeo tibi centuz lib. & cõmune cogit me sibi soluere illas cen tum. Nunquid poteris a me petere illã pecu niam. Rñdet Guil. ꝙ aut tua bona erant obli gata cõmuni ex cõtractu: aut nõ ex cõtractu. Si ex cõtractu tunc iure retinet: & non potes a me petere. Si ṽo non ex contractu: aut fue runt publicata ꝓpter delictũ. Et sic sum libe ratus: nec teneor tibi in aliquo. Aut fuerunt alicui data ꝓpter vtilitatẽ publicam vel ꝓpẽ statutum ciuitatis. s. pro stipẽdiariis militib⁹ & huiusmodi. Et tunc teneor tibi. ff. de rei vẽ item si verberatum. §. i.

Equit̃ videre de quinto. s. qd & quã tum est soluendũ. Circa quod scien dum ꝙ soluẽdũ ẽ illud qḋ est in ob ligatione. s. res vel quantitas ab obligato de bita. Si tamẽ sit res corporalis: qz icorpora lia non recipiunt solutionẽ vel traditionẽ. ff. de acqui. re. do. seruus. §. incorporales. Non ergo est aliud soluẽdũ nisi qḋ erat in obliga tione: qz aliud ꝓ alio solui non põt nisi credi tore cõsentiẽte: vt insti. qui mo. tol. ob. §. i. Ali quando tñ cogit̃ aliud ꝓ alio accipe: vt in ec clesia debitrice: & in eo qui debet aurũ cum i eius substantia nõ repitur aurũ: & i eo q debz seruũ cuius vult soluere p̃cium: qz dicit euz suũ esse cognatũ: vt. C. de sac. san. ec. hoc ius. & C. e. auc̃. nisi debitor. &. ff. de le. i. si dom⁹. §. in pecunia. Itẽ i noxali actione. ff. de re. iudi. miles. §. i. & z. Sed qualis moneta dabitur in solutione. R⁰ Solutio fieri debet ad illã mo netam que currebat tpe cõtractus: ex̃ de cen. c. penul. hec glo. ex̃. de iniuri. olim. Nota ẽm Hosti. ꝙ i moneta tria requirũt̃. s. põdus: ma teria. & forma. Uñ reprobat̃ si deficiat in mã vel pondere: vel forma debita: vt qz nõ est ta lis forme que currat & recipiat. Uñ creditor mutuans ꝓuideat ꝙ in instrumẽto ponat̃ ꝙ sibi debef pecunia eiusdẽ materie valoris & ponderis & in eodẽ cursu. Sed qd si merca tor de hoc sibi nõ ꝓuiderit: & dñs terre cursũ mutuate pecunie ꝓhibeat: & sic diminuta sit libra in duobus vel tribus solidis. Cui⁹ erit dãnũ. Rñdet Hosti. ex̃ de iureiu. veniens. ꝙ moneta aut reprobat̃ ex causa iusta. s. quia di minuta ẽ in valore. Et tunc dãnũ erit debito ris & nõ creditoris. ff. e. creditor. Aut ex causa iniusta. s. qz dñs vult cõsequi lucruz. Et tunc aut debitor fuit conscius fraudis vel culpe: aut nõ. Si sic: erit suũ dãnum. ff. si cer. pe. ꝙ te mihi. Si nõ: sufficit ꝙ debitor pecuniã in eo dẽ põdere & valore q̃ ad põdus reddat: lz sit diminuta q̃ ad cursũ: nisi aliud dictum sit: vt ibidẽ. l. z. Quid si alieni nũmi inscio vel iui to dño sunt soluti. Rñdet Azo. ꝙ si discerni pñt ab alijs manẽt eius cui⁹ fuerũt: & eos vẽ dicare põt. Si ṽo ñ pñt qz sũt mixti cũ aliis: sũt eius q accepit: nec põt eos dñs vẽdicare: sed ei cõpetit actio furti in dantẽ. ff. e. si alieni.

Nota etiã: ꝙ qñ qs tenet̃ ad alterũ duor sub alternatione: liberat̃ qḋ voluerit p̃stãdo insti. de here. insti. §. si plures. Hoc aũt fallit p̃ mo in legatis. z⁰ in fideicõmissarijs libertati bus. Que quidẽ duo si relinquãt̃ sub diuer sis cõditionibus & incertis nouissime parcẽ dum est. ff. de cõdi. & demõ. sub diuersis. & l. p fideicõmissum. 3⁰ quãdo duo tenentur in

solidum sub alternatione ad aliqua. Tūc eni creditoris est electio. ff. de condi. inde. plane.
4° in legatis i genere: vt cū testator habēs duas conchas legat cōcham sine determinatione. Tunc eni electio ē legatarij. ff. de le. i. q duas. Hec Bar. vel Brocar. dicit. & Guil. ex̄ de testa. indicante. Sed Ber. ex̄. de rescrip. inter ceteras loquēs de pdicto 4° casu: dicit q heres habet optionē nisi sit in mora. q2 tūc ad legatariū optio ptineret. Quid si qs soluit amplius suo creditori q̄ debuit. R°. Cū quis indebitum soluit: aut soluit scienter: aut ignoranter. Si scienter: aut sponte. Et sic non pōt repetere: q2 videt donasse. ff. de cōdi. ind. l. z. Aut coactus p metum iuramēti. Et sic potest repetere: vt si quis iurauerit vsuras soluere o2 soluere: & postea repetere. ex̄ de iuriu. debitores. in glo. & in textu. Si vero soluit ignoranter: aut p ignorantiā iuris. Et sic nō potest repetere. Aut facti: Et tunc aut p ignorantiaz pbabilem. Et sic pōt repetere: vt si is cui succeßit satisfecerat de debito: q2 q succeßit in locum alterius habet iustā ignorantie causā. Aut minus pbabilem. Et sic nō pōt repetere C. ad. l. fal. error. Nota insup ad maiorē euidentiam: q in iure ciuili aliquid dicit indebitum multipliciter. Uno modo dicitur idebitum iure tm̄ ciuili: qd tm̄ est debitum iure naturali: vt illud qd pōt retineri p legē fal. Et si militer si paruus vel pupillus pmittat: tenet naturaliter non ciuiliter. Et q soluit idebitū tale p ignorantiā facti pōt illud repete: vt si legatū de quo falcidiā detrahere potui: integre solui credens hereditatē ad oīa sufficere: tenetur legatarius mihi restituere. Si aūt p ignorantiam iuri sic nō repetit. C. ad. l. fal. error. nisi soluat a psona puilegiata. s. a milite rustico minore vel muliere. ff. de pba. cuz de indebito. §. fin autez paruus. Similiter si aliqs p° prescriptionē cōpletā promisit se soluturū sciēt tenetur: sed si ignoranter nō tenetur. ff. si quis cauti. sed & si. Hec Guil. z° dicit aliquid idebitum iure naturali tm̄ sed debitum iure ciuili: vt p instrumētū. si tenebar tibi in aliqua pecunie quātitate: fecisti aūt mihi pactū de non petendo: vel iurasti nō petere: soluta ē obligatio naturalis: remanet tamen ciuilis. Uñ si p solui repetē poßum. 3° dicit aliquid indebitum iure ciuili & naturali simul: vt si tibi tenebar in aliqua pecunia per instrumentum: & fecisti mihi pactum de non petendo: vel iurasti non petere: & reddidisti instrumentum: soluta est obligatio naturalis p pactum vel iuramentum: & ciuilis p instrumēti redditionem: Et i hoc casu p quācunq ignorantiam soluat repetet. s3 si sciens soluat nō repetet: quia donasse videt. ff. d cdi. inde. l. i. Quarto dicitur aliquid indebitū p exceptionē: quod tamē ē debitū iure naturali t ciuili: uel etiā utroq; Hec āt exceptio aut ē tpalis aut ppetua aut dubia. s. an sit tpal aut ppetua: aut sit itroducta ad seruandū iuri rigorē. Si ergo sit aligd indebitū p exceptionē tpalem et soluat: repeti n̄ pōt. Ut si pmisi aliquid dare cū moriar si dedero an̄ repetere nō poßū. ff. d cdi. inde. nā si cū moriar. Si vero sit indebitū p exceptionē ppetuā. i. generalē. aut q illa est fauorabilis. & si solutū est p errorē indebitum pōt repeti: vt cōtingit in velleiano: q2 pter fauorē mulierū q nō fideiubeāt est statutū. Aut est odiosa: vt si filiusfamilias 3 macedonianum mutuū accepit: & paterfamilias soluerit: non repetit. Macedonianū. n. in creditoris odiū dat. imo si indebitū p ipm p ignorantiaz siue iuris siue facti soluat: nō repetit. Si aūt exceptio sit dubia: puta pmisi tibi centū lib. si ne niret de asia nauis mea. Hec enim exceptio ē dubia an sit tpalis vel ppetua. q2 si nauis veniat fuit tpalis. si nūq̄ venerit ppetua. sic pcedit ac si cēt ppetua & fauorabit. Uñ idebitū solutū repetit. Et de his tribus mēbris habetur. ff. de cdi. inde. q exceptionē. Si vero sit exceptio introducta ad seruandū rigorem iuris vt exceptio rei iudicate: tunc indebitum si scienter soluat non repetit: vt ibidem iudex Hec Ber. ex̄. c. is qui. & de procur. in nostra.
Nota iterū q indebitū solutū non repetit in sex casibus. Primo qñ soluitur ex causa iudicati: vt pxime dictum est. Scdo quādo debitor creditori detulit iuramentuz & ille falso iurauit ipm in tātū esse obligatū. insti. de obli. q ex quasi. §. itē is cui. in glo. & insti. de acti. §. item si quis. Tertio qñ causa transactiōis soluitur. C. de cōdi. inde. l. z. Quarto qñ soluitur ex causa que crescit p inficiationez: vt actio legis aquilie que datur in simplū 3 cōfitentem & in duplū contra negantē: vt si occidisti aial vicini tui. ff. ad. l. aqui. inde neratius. §. hec actio. Quinto qñ soluitur ex pietate. ff. de cōdi. inde. cū is. §. penul. Sexto qñ aliquis sciēter soluit. C. de cdi. inde. indebitum. Hoc tm̄ fm canones fallit in vsura, que indebite soluta repetitur: ex̄ de iureiu. debitores. Hec accur. C. de cōdi. inde. l. i. glo. sup verbo iudicati. Unō versus. Judicat & iurat trāsacta negat pietas scit. Quid si sup maiori quātitate q̄ sibi debeatur fecerit qs scienter & dolose a debitore sibi caueri. Rñdet Ber. ex̄ de plus pe. c. vno. & Guil. q si talē penituerit fraudis: & cōfiteatur veritatem ante litē contestatam: debitum nō pdit: sed punietur in expēsis quas reus fecit. Si vo pßistat in crimine: & tandem d adiecta

falsa quantitate conuincatur: in toto debito punitur nisi in duobus casibus. Unus est qñ creditor cõuictus transigit cũ debitore super pena et sup dolositate illa: imo si quis ẽ dolo inductus ad transigendum de illa dolositate: non põt excipe de dolo prius cõmisso in extorquenda cautione: sed de dolo p̄senti. Secundus est quando p̄us extortam dolo cautionem debitor cõfitetur se totũ debere.C.e.l.i. Quid si qs bis creditori pecuniaz soluat: qr nesciuit se primo soluisse: et post recordet̃. R° Indebitum põt repetere: sed ipse tenet̃ pbare q̃ soluta sit indebite: vbi creditor negaret solutionez factam sibi fuisse. Et tunc si pbabit̃ sibi solutio facta: oportet q̃ creditor pbet q̃ illa pecunia sibi fuerit d̃bita: ex̃.e.is qui. Hoc intelligitur de personis p̄uilegiatis. Sec° ẽ ĩ p̄uilegiatis vt d̃ pupillo siue minore muliere: milite: rustico simplicitate gaudente. Isti enĩ non tenentur pbare indebitã fuisse. sed qui recipit pbare debet debitã fuisse.ff.d̃ pba.cum de indebito.§.fin autẽ.i. Hec Ber.

Nota q̃ q primo negauerit pecuniã numeratam: et postea de hoc conuictus fuerit: ppo nere non põt exceptionem solutionis in penã mendacij.C.de non nume.pe.auc̃.qui ppriã. Itẽ neq̃ delicatus debitor nec onerosus creditor a iudice audiatur.ff.de pig.ac.si seruas. in fi. Et quidem s̃m Glo. delicatus debitor ẽ qui nec vnum vult soluere nũmum: sed onerosus creditor est qui sibi vult solui vsq̃ ad quadrantem vltimum.

Egr̃ videre de sexto.s. de effectu solutionis. Est aũt effectus solutionis dumodo legitime fiat eo mõ quo dictum est supra: vt tollatur oĩs obligatio quecũq̃ sit illa tam principalis q̃ fideiussoria: vt insti.quibus modis tolli.obli. ĩ principio. Ad hoc aũt ut tollatur omĩs obligatio: oportet vt solutio plene et integre fiat: et tunc fit liberatio pro illa solum. Sed quid si plures debitores erant in solidũ obligati: et vnus eorum p se partem virilem soluit et creditor admisit. Rñdeo. Per hoc obligatio eorũ in solidum tollitur: et alter p altero postea nõ exigitur aut ↄuenit̃: sed quilz eorũ tñ pro se et pte virili exceptione opposita pacti taciti: nisi dictum sit in ↄ̃rium: vt.C.de pac. si creditores. Itẽ qñ plures aliqd pmittunt aut pmittũt pecuniam. Et tunc quilibet liberat̃ soluendo partẽ suã.ff.de cõdi.inde cũ duo. Aut spẽm. Et tunc nõ liberat̃. ff.de v̊.ob.l.z. Aut factũ. Et tunc ab oĩbus cõpleri debet: ff.de manu. testa.et si ita fuit. duobus seruis. Hec Hosti. ex̃ de pe.cõstitutus. Itẽ si quis pmisit. 40. lib.in aliquo termino sub pena decẽ lib.si soluerit.30.lib.infra terminũ non debet exigi pena nisi p 10.nõ solutis ex̃ de pe.suã. Ubi nota s̃m Ber. q̃ illud quod pmittitur sub pena: aut cõsistit in dando: aut in faciendo. Si ĩ dã do: sic in totũ pena cõmittit̃: lz p parte sit satisfactum.ff.de v̊.ob.stipulationũ. z.§.si sorteni. Ita dicunt oẽs legiste: pter dñm meum qui dixit q̃ opposita doli exceptione repelletur a pena p rata partis solute. Et est cu eo Gof.ti. de penis ar.s̃m eos.ff.d̃ v̊.ob.l.z.§.vl. Et hec equitas seruat̃ in.c.suã. qr nõ debet quis cuz alterius iactura ditari: vt ibidẽ dicitur. Si in faciendo: aut ergo illud quod fieri debet est indiuiduũ.i. tale qd̃ non põt diuidi ĩ partes. Et sic in toto pena cõmittitur si non fiat: vt si mihi sit a te seruitus cõstituta sub certa pena et decedas pluribus heredibus relictis: et vn° eorũ tñ me impediat: pena cõmittitur in totũ ff.de.v̊.ob.eadẽ.§.cato.in p̄n. Aut ẽ diuiduũ vt cũ quis stipulatur generaliter hominẽ vel vas quodlibz. Et sic pro parte tñ cõmittitur pena in cõtractibus: vt si pcurator sub certa pena pmisit dñm ratum habiturũ sup rẽ certam: et sũt plures sup quibus stipulatio rata ẽ habita si dñs in vno cõtrauenerit: nõ cõmittitur pena nisi pro pte.ff.rem ra.ha.si pcurator ratam rem. Sed in iudicijs pena cõmittit̃ ĩso lidũ. exceptio tñ doli opponitur p parte.ff.si quis cau.si seruus. In primo tñ casu.s.cum pena ↄsistit in d̃ãdo distinguit Guil.s. q̃ illd̃ quod dari debz datur aut ab vno: aut a pluribus. Si ab vno: tunc si pro parte detur pena in solidũ cõmittitur: vt in.l.stipulationũ. Si a pluribus: tunc pena pro parte committitur et exigitur.ff.de arbi.si duo. Nisi illi pl̃es loco vnius habeantur: vt ibidem.ĩ.§. cui fundus. Itẽ si quid sub pena promisi et nõ solui pena est commissa: si tamẽ postea soluo liberor a pena.ff.de ar.l.vlti. Hoc est verũ s̃m Accur. si soluo ante iudiciũ ceptum: et anteq̃ creditoris intersit: vt ibidem.l.sicut dies.§.vlti.

De donationibus inter viuos titulus.zo.

Einde qr dictuz ẽ supra de venditione et permutatiõe in quibus rerum dominium transfertur non gratuito: nunc dicendum est de donatiõibus in qbus transfert̃ dñiuz rerũ rerũ gratuito. Uidẽdũ est ergo primo qd sit donatio et vnde dicit̃. z° de spẽb° donatiõis 3° quis põt donare. 4° cui potest donari. 5° qd potest donari. 6° quõ donatio fiat. 7° ad quid donator tenetur. 8° ex quib° causis donatio reuocet̃. Circa primũ sciendũ: q̃

donatio ē mera liberalitas qua nullo iure cogente aliquid conceditur.ff.e.l.i.z.z. Vel fm Hosti.est rei licite nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio. Sola aūt obligatio ciuilis p̄cedens non impedit donationē:q2 illa non est efficax ad agendum vel retinēdu3 vel cōstituēdum:sed naturalis sic:q2 sufficit ad cōstituendū.ff.e.hoc iure.§.vlti.Mera iō dicitur: q2 si fit ex necessitate non ē donatio. ff.d̄ adimen.legatis.rem legatā.Dicitur autē donatio a dono quasi doni datio. ff.de dona cā.mor.senatus.§.i.

Circa z^m sciēdū. ꝙ donationū alia ē simplex:alia ob cām. Simplex ē illa que non habet cām: ⁊ est irreuocabilis:ita vt nullo casu donator velit ad se reuerti rem donatā.ff.e.l.i.Donatio ob cām ē cum interponitur vt aliquid fiat vel nō fiat : vt est donatio ꝑpter nuptias ⁊ causa mortis ⁊ dotis.Secus est forte de donatione spōsaliorū fm Azo.q2 ipsa fit pure ⁊ simplicit̄:l3 insit conditio tacite p.l.ff.e.hoc iure. §.vlti. Ite3 donatio alia est inter viuos : vt qnādo rem quam dono malo habere illū cui dono q̄ me. Alia cā mortis:vt cum rē quā dono malo me habere q̄ eum cui dono : sed magis ipsū q̄ heredē meum.ff.de do.cā mor.l.i.Ad presēs āt intentio est dicere tm̄ d̄ donatiōe iter viuos. Hec autem vt dictū est debet esse mera. Debet etiā eē pura:non ficticia: vt.s.donator habeat ꝓpositū transferendi ꝓprietatē.Aliī enī dn̄ium transire nō pōt.ff.e.in edibus.§.vlti.in fi.Debet etiā eē simplex.i.sine causa:⁊ irreuocabilis:vt dictum est supra. Ideo etiam in instrumētis de donationibus inter viuos dicit̄. Donauit pure libere simpliciter ⁊ irreuocabiliter inter viuos. De donatione vero dotis:⁊ de donatione ꝑpter nuptias: ⁊ de donatione inter sponsalia habet̄ infra li.8.ti. de matrimonio.circa fi. De donatione aūt cā mortis habet̄ infra ti.se.Itē donationū alia psonalis:alia realis. Si enī ep̄s donet rem ecclesiasticā alicui psone: magis cēt donatio psonalis q̄ realis.io.q.z.hoc ius.Si ṽo donet pluribus psonis īmediate sibi succedentibus p̄sumitur esse realis:q2 p̄sumit̄ donasse dignitati ex̄ de dona.cu3 dilecti.Si aūt donet ecclesie: p̄sumitur etiā esse talis.s.realis:q2 ecclesia nō pōt mori: ⁊ iste p̄sumitur ppetuo donasse.i6. q.i.c.fi.Hec Ber.in.c.cum venissent.

Circa tertiū sciēdū:ꝙ donare nō pōt monachus vel ꝯuers⁹.di.54.abbati. Nec abbas seruū ecclesie:nisi dēt ecclesie duo serui eiusdē meriti ⁊ peculii.iz.q.z. ep̄s qui mācipium. Alīs ṽo res cum cōsensu capituli vel solus donare pōt. Sed cu3 solus donat q̄ntitas dati ⁊ cōsuetudo terre diligētius debet attendi:⁊ fm hoc donatū est ratū vel irritum iudicandū:ex̄.e.ceterū. Dicit aūt ibi Ber. ꝙ fm alanum abbas pōt facere donationem loquendo de paupum erogatione quā pōt facere quil3 p̄latus ecclesie: ita tm̄ ꝙ non ꝑrogetur ad munerū quantitatem:vt innuit in.d.c.ceterū.ar.di.86.nō satis.ꝯsiderata cōsuetudine ⁊ facultate ecclesie: ex̄ de censi. cū ap̄lus.in fi.Vel pōt etiā dici ꝙ abbas pōt facere donationē vera3 quā pōt facere p̄lat⁹: si hoc habet loci cōsuetudo: que dat iurisdictionem ⁊ liberiore3 aditum:ex̄ de his que fi. a p̄la.sine consen.cap.c.ea noscitur.ita tm̄ ꝙ ecclesia enormiter nō grauet̄ : ex̄.e. fratnitatē.

Itē donare n̄ pōt minor.z5.an.nisi maior factus ratu3 habuerit: vt in.l.vlti. Nec furios⁹ nec ꝓdig⁹.ff.e. modestin⁹ .§. penul.⁊ de cur. furi.l.vlti. Nec ignorans:nec inuit⁹.C.e. Nec is cui est alienatio interdicta:vt q2 ꝯmisit crimen lese maiestatis:vel ē hereticus. C.ad le. iu.ma.l.vl.⁊ de he.⁊ ma.l.manicheos.⁊ ex̄.d̄ here.ad abolendam. In his aūt criminibus donare nō pōt quis post sententiam. Secus est si donet ante.ff.e.post contractū. Nec etiā seruus nec filiusfamilias: nisi hēat peculium castrense vel quasi:vel nisi habeat libera3 administrationem peculij ꝓfecticij.⁊ hoc ipsum sit spāliter ei ꝯcessum. vel nisi sit fili⁹ comitis vel marchionis:vel senatoris:aliter nō: quātūcūq3 magn⁹ ⁊ discretus.ff.e. filiusfamilias. Itē si impator donet donū itꝰpretamur eā cum oibus iuribus ⁊ ꝑtinētijs suis eē donatā .C.de bo.va.her.l.fi.qū.li.io.

Circa quartū sciēdū:ꝙ donare pōt p̄sēti ⁊ absenti:noto:⁊ ignoto.ff.e.l.vl. amico ⁊ amice etia3 meretrici: nisi sit miles ille qui donat amice:q2 miles non pōt donare meretrici doctori:vel nō docenti.ff.e. affectionis.⁊.C.de dona.inter vi.⁊ vxo.l.3.patris.a.⁊ filiofamilias: ex̄neo tm̄.C.e.siue emancipatis.Uxori aūt mee donare nō possum.C. de dona.inter vi.⁊ vxo.p totū.Et dic̄ Hosti. in sū.ti.de dona.inter vi.⁊ vxo.ꝙ quicq̄d de donatione inter virū ⁊ vxorē dicit̄ ꝓhibitū: idem pene intelligas de donatione inter prē3 ⁊ filiū. Itē si aliq̄s de curia vel de curialibus dederit sbam suam alicui quocūq3 mō:siue inter viuos siue in vltima voluntate :quarta pars debetur curie. Excipiunt̄ aūt loca pia q̄bus pōt dare totum:ita ꝙ curia nō detrahet quartā.iz.q.8.quicūq3.

Circa quintū sciendū ꝙ illud ⁊ solu3 illud pōt dari quod pōt in dn̄ium alterius transferri.ff.e.in edibus §.vlti. Itē nō pōt a p̄lato dari nisi cum cōsēsu capl̄i

ex.e.pastoral.nisi res modica:vt supra dictū est de abbate: preter quinquagesimā & centesimā ad ecclesiā construēdā vel constructā ampliandā:vt ex.de his que fiūt a pla.pastoralis. Al' nō pōt fieri ab eo ppetua donatio:nisi forte moderata fm consuetudinē patrie:vel nisi cā elemosyne: siue extraneis siue ppinquis.ex.de testa.c.ad hec.in fi.& c.relatū.vel nisi ex causa de cōsilio pape vel maioris partis sui capituli ex.e.p tuas.& c.pastoralis. Cōsuetudo etiā generalis tenet q plati sui compotes pecuniam equos fruct⁹ & res se mouētes & mobiles donant p libito voluntatis. Possent tn̄ si nimis excederēt reprehēdi:qd ē cōmittēdū arbitrio boni viri:ar.ex.e.aplice.ceterū.fraternitatem. Hec Hosti.e.ti. Itē non pn̄t aliqua donari in enormē lesionē ecclesie:ex.e.fraternitatē. Sz qd si p multas donatōnes prelatus ecclesiā ledat. Nūquid ille donationes reuocātur. R°. Ber.ex.e.fraternitatez.ad hoc arguit pro & cō p iura. Hoc tn̄ indeterminatū reliquit. Item supradictā quinquagesimā & cētesimā donare potest episcopus tam de redditib⁹ ecclesie q̄z de possessionib⁹:dūmō ecclesia nō ledatur ex.e.aplice.in tex.& glo.z.in fi. eius.

Circa 6^m sciēdū:q donatio olī fm vetera iura fiebat tm̄ stipulatōne.hodie aūt pōt fieri solo pacto per vba pn̄tis tpis:vt dono.s.nudis verbis:cōsēsu tamē donatoris & donatarij interueniēte aliter nō.ff.e.nuda. Immo int' pn̄tes & absentes p nūciū vl' epistolā i scriptis & sine scriptis fieri pōt. C.e.nec ābigi oportet.&.l.si aliqd. Nisi forte cōuenerit inter partes q in scriptis fiat. C.de fide instru.cōtractus. Uel nisi forte fiat a patre in filiū emancipatū. Uel nisi fiat inter psonas cōiūctas. C.e.si quis in emācipatū.&.l.se. Sed nisi excedat quingētos aureos:nulla debet fieri i scriptis. Et dicit hic scriptura īsinuatio apud magrātus conuenientes. Hoc est q donator apud eos exprimat q tali donare velit:& scriptura inde fiat adhibitis psonis publicis:non puatis. Et hoc si fiat in actis non oportet adhibere testes. C.e.in donationibus. Sunt tamen quidā casus in quibus donatio vltra qngentos aureos sine scriptis tenet:vt cū fit piis locis.in auc.de non alie.vel de pmu.re.ec.§.si minus. Et cum fit a principe in puatum. C.e.sancimus. Uel econuerso a priuato in principem. Uel a magro militum in milites. Uel a priuato i priuatū in repatiōe domoꝝ. Uel a priuato i priuatum in donatione ppter nuptias. C.eo.in auc.itē & a puatis.& in auc° vt non fiant pigno.§.illud q̄q3 &.C.de dona.an.nup. in auc.eodem cursu. Uel cū vsure futuri tpis remittūt.ff.e.modestinus. Fit etiā donatio p verba futuri tpis: vt dabo vel donabo instar stipulationis que habet fieri per verba futuri tpis.ff.de v.ob.stipulationū. Quid si plures donationes alicui facte sint diuersis tpibus: quarū nulla p se excedit sūmam pdictam:sed oēs insimul excedūt. Rn̄det Hosti.q donatio valet:lz non sit insinuata. C.eo.sancim⁹.§.si aūt. Quid si donatio facta sit in singulos annos eius quātitatis:qn̄ non excedit sūmā sed omnes simul excedunt. Rn̄det Hosti.q est donatio vna.ff.de do.cā mor.senatus.§.fi. Si tamē psonalis fuerit: q̄z.s.nulla de heredibus facta est mentio:non exigit. Si autē de heredibus vtriusq3.s.donatoris & donatarij vel alterius eoꝝ mētio fiat:exigit etiā scriptura.C.e.sancimus.§.finali.

Circa 7^m sciendum:q donator tenet tradere qd donauit:vl' eqpollēs isti. e.§.pficiunt. Nō tenet aūt de euictione.ff.e.aristo.in glo.fi.nisi ex pacto cōuenerit. C.e.l.z. Et hoc quādo īcepit a traditiōe. Uel vbi donatio incepit a pmissiōe.ff.de ver.ob. vbi aūt non apparet.§.vlti.possum agere de dolo cō donatorem:si mihi det scienter rē alienam.ff.e.aristo.§.vlti.fm Io.7.q.i.c.3. Tenetur aūt donator dare inquātum facere pōt.i. habita rōe sui ne egeat.ff.de re iu.cū ex cā.&.ff. de re.iur.in cōdēnatiōe. Nota q in donatōe non obligat quis absenti nisi in casu: pmo si mittat q rē sibi ferat. z° si rem penes se hēat & eaz sibi donatam esse sciat. Sed si nescit eā sibi esse datā: vel nōdū accepit eā sibi missā: nō fit dn̄s rei donate:que si p eius seruū fuerit sibi missa:nisi ea mēte fuerit eius seruo data vt statim ei⁹ fiat. 3° si habeat aliquē pn̄tē: qui noīe eius accipiat rem illaz.ff.e.absenti.& ff.de ne.ges.si ego. Itē quādo duobus res aliqua datur vel vendit:semp ē potior is cui res primo traditur : nō cui pmo dat. C.de rei ven.quotiēs. Hec Hosti.ex de spō.du.tuas. Itē donatarius donatori naturaliter est obligatus ad antidota.ff.de pe.he. sed & si lege. §.consuluit.

Sequit' videre de octauo.s.de causis ex quib⁹ donatio reuocatur. Circa quod sciendum q reuocatur primo ppter defectum cause ppter quam res data est ex.de cle.cō.qd a te. Secundo ppter cōditionem adiectaz:ex de cōdi.ap.verū. Tertio ppter dantis impotentiā:de qua dictum ē in quarto arti. Quarto ppter pacti turpitudinē ex de simo.veniēs. Quinto ppter dati enormitatem.i3.q.z.si quis irascitur. Ubi dicitur: q si pater tm̄ donet q filius exheredites:debet donatio reuocari. Sexto ppter recipientium fraudem.i7.q.vlti.constituit. Ubi dicit'

de illis abbatibus qui inducunt aliquos ad deponēdum pecuniam ꝓpter turpe lucrum: ꝙ res eorum heredibus reddere debet. Septimo ꝓpter superuenientē filiorū natiuitatem 17.q.4.quicūq;. Ubi dicitur: ꝙ quidam non hn̄s filios res suas ecclesie dedit: vsufructu sibi retento. Postea vo natis sibi filiis res sūt reddende. Et hoc non iure fori poli: vt dicit Ber.ex̄.e.c.vlti. Octauo quatenus modum excedit.12.q.2.si quos. Ubi dicitur ꝙ eps pōt seruum bene meritum manumittere: ⁊ ei.20. solidos dare: ⁊ si vltra dederit p successorez poterit reuocari. Nono ꝓpter ingratitudinē ex̄.e.c.fi. Unde siquis impugnat eū a quo beneficium habet beneficiū pdit: ex̄ de postu.c. vlti. Sic etiā pditur feudum.di.86.si imperator. vel legatum.ff.de inoffi. testa.papinianus §.meminisse. Sic etiā reuocat̄ in seruitutem libertus qui patronuz impugnat.C.de obse. pa.b.si manumissio.⁊.12.q.2.libi. Sūt aūt ⁊ quedam alie cause ciuiles: ꝓpter q̄s donatio reuocatur. Reuocat̄ eni donatio facta liberto: pimo ꝓpter obsequiū non pstitū patrono: ita etiā ꝙ reuocāt empta de pecunia donata. C.de reuo.do.l.i. Ex hac tn̄ cā nō reuocatur libertus: q2 in non faciendo leuiter deliquit. C.de libe.ca.solo. Si tn̄ deliquerit ꝯ pronuz in faciendo offensam etiā leuē: poterit reuocari in seruitutē. Et sic debet intelligi.C.de liber.⁊ eo.li.l.2. Quod aūt dictū ē ꝙ ꝓpter obsequiū non pstitū non reuocatur libertus i seruitutē: est verum de liberto priuati. Secus ē de liberto ecclesie qui rediget̄ in seruitutez. De quo vide infra li.6.de ser.nō or. 2° donatio libertis facta tota reuocat̄ ꝓpter liberos postea a prono susceptos. Quinimo etiā ipe filius postea genitus totū reuocare pōt.C.de reuo.dona.si vnq̄.⁊.17.q.vlti.qcūq;. Donatō vo facta filio emācipato siue alicui de liberis non exn̄tibus in ptāte donatoris: siue etiam extraneo reuocat̄ ꝓpter qnq; cās īgratitudinis pa si donatarius atroces iniurias donatori intulerit: vt q2 dixit ei in platea vel loco sili ꝙ erat fur: vel aliud sile. 2a si manus impias in eū iniecerit. 3a si graue dānum rerū suarū intulerit. 4a si vite piculum ei inferre attentauerit: vt q2 eū intoxicare voluit. 5a si cōditionē appositā nō impleuerit. De his casibus habet̄. C. de reuo.do.l.vl. Prime vo quatuor cāe tanguntur ex̄.e.c.vlti. Mater vo q̄ donauit filio ⁊ postea transiuit ad 2a vota donationē reuocare non pōt: nisi ex tribus casibus s.si vite eius insidietur. Uel in eā manus inferat. Uel iacturā totius eius sbe moliat̄.C.de reuo.do.auc̄.qd mater. ⁊ auc̄.de nup.mat̄ tn̄. Hoc etiā nōt̄ p Gof.in sū.e.ti.⁊ p Ber.ex̄.e.c.vl. Est aūt h ius reuocādi psonale ab vtraq; pte. Unī nō transit ad heredes donatoris qui tacent sup hoc in vita sua: q2 tacendo renunciasse videt̄. Nec ad heredes donatarij. C.e.l.vlti.in fi. Nisi donator in vita sua se preparauerit ad agendum: vt dicit Hosti.ex̄.e.c. vlti.ar.C.de inoffi.testa.si pater. Et nisi i donatione facta liberto: qui liberis postea susceptis etiā a filio reuocat̄. Quid si in donatione pactū fieret ꝙ donator donationē ptextu alicuius ingratitudinis nō reuocaret. R° Tale pactū nō teneret: q2 equitati naturali ꝯriū eēt.s. ꝙ aliqs impune ingratitudinis vitium cōmitteret.C.de inuti.sti.ex eo. Ad h nota: ꝙ si qui clerici illis ecclesijs quibus fuerāt intitulati in possessionibus vel alijs bonis aliqua donasse noscunt̄: cum ab earū misterio ⁊ beneficio fuerint amoti: ad eas debent reuerti: ex̄.de cleri.cōiu. qd a te. ⁊ 16.q.6. de lapsis. Sed cōtrarium videt̄.12.q.2.nulli liceat.⁊ ex̄ de cōdi.appo.verū. R° Sup h fuerunt diuersi modi dicēdi vt dicit̄ in glo.illius..c.qd a te. Sed dicit Ber.ibidē ꝙ illud.c.qd a te.⁊ similia loquūtur de benignitate ⁊ dispensatione.ꝯria vero de strictu iure. Uel dicendū ꝙ si tpe ingressus res sint expsse donate nunq̄ postea sūt restituende.C. si reus.vel ac.mor. fu.l.vlti.nisi clerici vellent ei grām facere. Si vo sint tacite donate psonā sequūtur. Et sic intelligi pōt.c.qd a te.q2 bona sunt accessoria: imo sequūtur psonā. Hec Ber. Scdm autē Jo.16.q.6.de lapsis.bona sibi reddētur si sint imobilia quātū ad vsufructū: q2 tpe vite sue vtet̄: sed ppietas apud ecclesiā remanebit.

Sz quid si aliqs inuita vxore monasteriuz intret ⁊ postea reuocet̄ ab ea. Nūquid illa q̄ cōtulit monasterio sibi reddent̄. R° Ber.in questionibus dicit ꝙ sic: q2 illa nō fuerat alit̄ daturus nisi teneret ingressus. Insup nota ꝙ donatio pōt modū accipe: vt do tibi h vt facias mihi illud. Conditionē: vt do tibi hoc si feceris mihi illud. Cām vt do tibi hoc q2 fecisti mihi illud. Demōstrationē: vt do tibi seruū meū stichū coquū. Uide de hoc infra de mō cōtrahendi spōsalia sub cōditione. li. 8. Si ergo fiat donatio sub cōditione: non tenet nisi cōditiōe extāte: nec donatarius petere pt rē sibi donatā anteq̄ ꝯditio extet etiam si cauere velit de cōditione implēda.ff.de cōdi.⁊ demon.g heredi.§.fi. Unde si pendēte cōditione res tradat̄: ⁊ postea conditio nō extet: res tradita repetitur.ff. d cōdi.inde.l.sub condition. Si vo fiat sub modo donatio statim tenet: ⁊ donatarius statim pōt petere rē sibi donatā: si cauere velit de modo implēdo.ff.de fideicō.libertatibus cum in testō. ⁊

ex̃.vt ec.be.c.vno in glo.nisi sub modo. Unde magis obligatus ē qui donat sub mō q̃ qui sub cōditione. Et hec donatio nō reuocatur q̃diu modus seruat̃. Si aūt modus nō fuatur: tunc aut in cōditione expssa fuit reuocatio eius modo nō seruato: aut non. Si sic: donatio reuocat̃ modo nō seruato. Si nō: reuocatur sed agit̃ ad interesse vt fiat qđ cōuenit. C.de rescin.ven.ea cōditione. Hec Ber.ex̃ đ cōdi.ap.vex. Si aūt fiat donatio ob cām. aut fit ob causā futurā: aut pteritam. Si ppter futuram: aut illa causa nō exprimitur: ⁊ tūc nō pōt repeti quod donatur. Causa eni non impedit donationē: nisi exprimatur. C.de cōdi. ob.ca.da.si repetendi. Vel nisi intelligat̃ a iure.ff.de iure do.stipulatio. Ubi dicit̃: ꝙ stipulatio que fit ob cām dotis nō habet i se tacitā ꝯditionē si nuptie fuerint secute. Aut expmit̃ ⁊ tunc aut datur ppter cām honestā. Et tūc repeti pōt: si illud ppter quod ē datū non est secutum. Aut ppter cām turpē: ⁊ tūc aut illa turpitudo est ex pte accipiētis tm̃. Et sic pōt repeti: etiā si res sit secuta: vt si dedi tibi ne mihi facias iniuriā.i.q.z.iubemus.⁊.c.se. Aut ex parte dantis: sic nō pōt repeti: vt illud qđ datur meretrici. Illa eni turpiter facit ꝙ est meretrix: sed nō turpiter accipit cū sit meretrix. Potest tamē pign⁹ ab ea repeti: non actione pignoraticia: sed rei vendicatione: ar. C.si ob. tur.cau.l.z.sup ꝟ.melior. Aut ex pte vtriusq̃ vt si detur pecunia iudici vt mihi iudicet. Et tunc repeti nō pōt.xi.q.3.que recte. Hoc aūt fallit in magr̃o qui dat p licentia docēdi: qui pōt repetē quod dedit. Et h̃ fit in odiū eius q recepit: ex̃ de magi.phibeas. Fallit etiam ī simoniaco regulari cui pecunia reddit̃: vt cū ea in monasteriū artius recludat̃: imo monasterio potius q̃ psone datur: ex̃ de simo. venies. Nota tm̄: ꝙ quādo turpitudo ē ex pte dantis vel vtriusq̃: tūc lʒ dans nō possit repetere: fiscus tm̄ repetere pōt.ff. de do.inter vi.⁊ vxo.cum hic status.§.vlti. Si ꝟo aliquid det̃ ppter cām pteritā: vt do tibi qꝛ h̃ fecisti mihi: tūc nō repetit̃: etiam si causa sit falsa ppter quā datur.ff.de cōdi.inde. casus. Si aūt fiat donatio ppter demōstrationē: tūc etiā nō repetit̃: etiā si sit demōstratio falsa: qꝛ đmōstratio vel cā falsa legatū nō pimit.ff. de fal.cau. ad.l.z. Ad hoc nota ꝙ si verbū in instr̃o donationis fit dubiū: largissime ē interptandū: qꝛ in cōtractibus plena: in testamētis plenior in beneficiis est interptatio plenissima facienda: ex̃.e.cum dilecti filij.in fine.

De donationibus cā mortis titulus.xi⁹.

Viso de donatione inter viuos: videndū est de donatiōe cā mortis. Et pmo qđ ē donatio cā mortis. z° quis pōt donare. 3° cui pōt donari. 4° quid pōt donari. 5° quot ⁊ que sūt spēs eius. 6° qualiter fiat. 7° ex qbus causis reuocet̃. 8° in quibus hi⁹ donationes sūt similes ⁊ dissimiles legatis. 9° de effectu hui⁹ donationis. i° de forma īstrumētis eius. Quid aūt si donatio cā mortis dictum est pus ppe pncipiū ti.pcedētis. Potest etiā dici: ꝙ ē qđā ex mortis vel alteri⁹ instantis vel futuri piculi consideratione vel metu dispēsatio volūtatis.ff.c.l.z. Et addit in diffinitione pdicta Hosti. liberaliter facta: qꝛ si qs cā mortis sibi cōminate rē suā cōferret nō valeret: lʒ piculū imineret.ff.ꝙ me.cā.metū. Et hoc intelligit̃ qn̄ metus iō mihi infert̃ vt aliquid donē. Al̃r secus est.ff.e.l.3.

Irca z^m sciēdū ꝙ hi⁹ donationes facere pōt oīs qui testari pōt. Qui aūt testari nō pōt eā facere non pōt. Hoc tm̄ fallit in filiofamilias: qꝛ lʒ patre cōsentiēte testari nō possit: donationeʒ tm̄ facere pōt: parēte in cuius ptāte est consentiente. C.e.l.pen. Quis aūt testari possit dicetur infra.

Irca tertiū sciēdū: ꝙ oībus donatō fieri pōt quib⁹ legatū đ iure relinqui pōt. De quo etiā habet̃ infra ti.se.ff. e.omnibus. In quo quidē tēpus nō donationis sed mortis inspicit̃.ff.e.i mortis. Ergo si fit excōmunicat⁹ donatio euanescit: ex̃.đ ap. pastoralis.§.fi.

Irca 4^m sciendū. ꝙ donari pñt res mobiles ⁊ imobiles: corpales ⁊ icorpales.ff.e. si mortis. Et si chirographa debitor dēt̃: debita vl̃ ēpta ibi ɔtēta donata vident̃.ff.e.mortis cā.s.§.ticia. Et breuiter donari pōt cā mortis qcquid inter viuos dari pōt. De quo vide supius.

Irca quintū sciēdū ꝙ hi⁹ donatiōis tres sūt spēs. Una q̄ fit ab hoīe sano eo ꝙ cogitat se qnq̃ moriturū. Alie vero due sūt ab hoīe q occasione languoris vel alterius cause timet sibi mortē vel aliud piculum de pximo iminere. Quarū vna fit ita vt res donata statim fiat accipientis. Altera vero: vt tūc fiat accipiētis cū donās decesserit.ff.e.l.z Cadit aūt harū donationū q̄lib; inter vi.⁊ vxo. De quo vide li.8.ad fi.tractatus de mr̄imonio.

Irca sextū sciēdum: ꝙ hec donatio fit tripl̃r.s.traditiōe pollicitatione: ⁊ stipulatione.ff.e.senatus.§.sed q mortis causa. Sub quacunq̃ aūt specie fiat vel

quocūq3 modo inferi debet i ea φ fiat causa mortis vel alterius piculi talis : q2 al'eēt do natio simplex inter viuos : quātūcūq3 fieret in articulo mortis: q2 ñ eo ipso φ qs moriēs donat: donare mortis causa videt. ff. c senat'. §. vlti. fm Azo. Scdm aūt Hosti. hoc examinā dū erit ex verborū affectione τ qualitate plo narū τ status: τ si nihil apparet: psumit inter viuos donatū: vt dicit in fi. predicte. l. Et de bent in ea quinq3 testes adhiberi. C. e. l. fi. De bet etiā pñs esse psona cui fit : vel alia q vice eius recipiat eā. Unō si vult donare cā mor tis paupibus vel ecclesie: donet notario stipu lanti recipienti nomine paupum vel ecclesie ff. e. inter.

Circa septimū sciēdū: φ hec donatio cuiuscūq3 spēi vel modi sit ipso iure tripliciter reuocat. s. si donans supuix erit: seu de piculo in quo erat cōualuerit: vel eū penituerit: vel donatarius pus decesserit. insti. e. in pn. Si tamen donās irreuocabilem eā dixerit esse: irreuocabilis erit. Ut si dicat sic. Donationē hanc quātūcūq3 donatarium aut me supuiuere vel penitere otingat: tamē irreuocabilē esse paciscor τ iubeo: volēs eam nulla rōne vel cā infrigi vel irritari posse. ff. e. senatus. §. mortis cā. Et sic habebit effectum sīplicis donatiōis: l3 dicat fieri cā mortis.

Circa octauū sciendū: φ hec donatio differt a legato. Primo q2 legatū sē per dat ab herede: s3 donatio cā mor tis: vel ab eodē: vel a defuncto. 2° q2 filiusfa milias patre pmittēte hanc donationē facere pōt: nō aūt pōt legare vel testari: q2 h ex alie no arbitrio pēdere non debet. ff. e. tā is. 3° q2 testamētū si accuso: legatū pdo nō aūt dona tionē. ff. de his qbus vt indig. l. post legatū. τ insti. de dona. §. i. in glo. fere. vbi etia3 plures alie ponūt drie. Cōuenit aūt cū legato: q2 in morte cofirmat: τ ex ea falcidia detrahit. C. ad. l. falci. l. fi. Et in tantū est similis ei: vt cum ipso fere p oia cōnumeret. insti. de dona. §. i. in textu τ in glosa.

Circa nonū sciēdū: φ effectus huius donationis est: vt res si fuerit tradita retineat: vel si nō fuerit tradita vēdi cet: non obstāte vsucapione. ff. e. senatus. §. i. Expense tñ necessarie vel vtiles p doli exce ptionē recupant. ff. e. si mortis. Itē vt iustus titulus vsucapiēdi trāsferat. ff. e. qui aliena3. Et hec sūt vera: nisi donatio fuerit reuocata.

Circa decimū sciendum : φ si fiat do natio cā mortis p obligationē ab ho mine sano: quē nullū instās piculum terret dicet sic. Petrus sanus exñs: sciens tñ se qñq3 moriturū: pñtē cā mortis fecit donati onem. Donauit enī cā mortis Johāni fratri suo ibidē pñti pdiū tale pollicitatiōe offerēs: vel sic. Solēni stipulatiōe interueniēte pmit tens dicto. Johāni dare tradere τ exhibere post mortem ipsius donantis dictū prediū: τ volens atq3 paciscens vt statim post mortē ei' ipsi iohanni petitio τ exactio dicti pdij cō petat pleno iure : nisi vel donatarium pmori vel donatorē donationis predicte penitere τ eam in vita sua specialiter reuocare contin gat. Horum enī duorum altero cōtingente donatio euanescit. Si vo donatio cā mortis per traditionem fiat metu mortis pxime vel alterius periculi de pximo īminentis dicetur sic. Petrus languēs: τ proxime mortis picu lum metuens. Uel sic. Petrus de pximo ma re transiturus : vel ad bellum iturus timens naufragij vel belli piculum : pro dei reueren tia τ suorum delictorum venia: mortis vel di cti periculi cā donauit iohāni procuratori cō uentus talium religiosorum: nomine conuē tus eiusdem recipienti predium tale: τ dans τ tradens in pñti ipsi iohāni dictum predium : vel sic. cōstituens se ex nunc dictum pdium ipsius iohānis donatarij pdicto nomine pos sidere vel quasi: τ volens vt ex nūc dicti pdij donatio in eundem donatarium pdicto noīe sit translatum: τ pdictum predium decetero eius noīe sepe dicto fiat: nisi vel donatorem ipsum ab hac egritudine liberari vel donatio nis penitere contingat: ita. s. vt quodcūq3 ho rum contingat donatio euanescat. Si vo filio famil. nupta faciat donationē cā mortis dice tur sic. Dña Berta filia petri τ vxor ticij cō pos mente τ egra corpore: quia in patris po testate cōstituta testari non poterat: infrascri ptam cā mortis donationem periculū mortis īminere de pximo cognoscens: predicto pre suo pñte τ consentiente modo in rascripto fa cere pcurauit. Primo nāq3 de dotibus suis τ iuribus ad se spectātibus cā mortis dona uit pro anima sua centum lib. expendendas hoc modo. Ite3 pro fratre suo. io. lib. τc. Re liquum vero siue residuum dotium bonorū τ iurium suorum mortis cā donauit pdicto ticio viro suo recipiēti vice τ nomine. C. τ. b. filiorum eius. ita tamē φ si aliquis predictorum filiorum eius decesserit ante ipsam: eius por tio supueniat donatione cā mortis pmittēs solēni stipulatione interueniente cuil3 predi ctorū donatariorū ibidem pñtium recipienti suo noīe pro donatione sibi facta: τ vice illi' siue illorum cuius vel quorum noīe ē dona tum. b. notario suprascripto recipiēti. τc. eidē dare vel tradere vel exhibere quantitatem rem vel res ipsas donatas : ipsius donantis

morte secuta. Et volēs atq3 paciscēs vt quā titatis rei vel rerū donatarū illico post mortē eius petitio τ exactio cōpetat pleno iure: nisi donatariū vel donatarios ipos pmori:aut eā ab hac egritudine liberari vel donatiōis peni tere cōtingat. Quocūq3 enī istoꝝ cōtingente donatio reuocata sit penitus τ euanescat.

De legatis titulus.zz°.

Einde q2 vt dic/

tum est:legatis valde similes sunt donatiōes causa mortis: iō ɔ̄nter dicendū est de ipis legatis. Et primo qd sit le gatū τ fideicōmissū. 2° quis pōt legare. 3° cui pōt legari. 4° quid pōt legās legare. 5° in qua vltima volūtate pōt legari. 6° qualiť τ qbus verbis fit legatum. 7° quot τ q̄ sunt spes legatoꝝ:τ quo ordine debēt scribi lega ta. 8° de formis scribendi legata relicta pro restitutiōe male ablatorū. 8° de formis scri bēdi legata vxori relicta. 10° qd iuris ꝺ lega tis in genē relictis. 11° de legatis relictis epo vel eccl'ie cathedrali vel alij eccl'ie: quō de bent diuidi inter epm vel eccl'iam cathedra lem vel aliā eccl'iam. 12° de determinatione quorundam dubioꝝ circa legata. 13° qbus modis legatū extinguiť. Circa primū sciē dum:ꝙ legatū est donatio quedā a defuncto relicta sed ab herede p̄standa:q2 debeť post mortem testatoris:τ post aditā hereditatem ab herede.ff.de le.i.si tibi.§.cū seruus. Nō.n. debet legatarius occupādo legata ius sibi di cere sed ab herede petere.ff.quoꝝ lega.l.i.rñ so.i.q2 si post aditam hereditatē legatū occu paret:actio legati denegareť sibi.C.e.nō dubi um:τ sic in possessione τ ꝓprietate sibi p̄iudi caret. Si vero ante hereditatē aditā occupa ret sibi actione τ ꝓprietate nō p̄iudicaret:pos sessionem tñ non restitueret.ff.quorū.le.l.i.§. qꝺ ait pretor. Vñ si ex testamēto adeať here ditas deficit legatū:nisi sit ita relictum ꝙ ad uenientibus ab intestato p̄stetur.C.de fideicō missis.cam quā. Item nota ꝙ l3 legatū peti non possit nisi adita hereditate: si tñ legatari⁹ post mortē testatoris decedat etiā añ heredi tatem aditā:trāsmittit ad heredē suū legatū. C.de cadu.tol.l.cū igiť. Et hoc est veru3 nisi legatarius habeat substitutū vel cōiunctum q2 tunc transit ad eū: τ p̄mo ad substitutu3. Si vero legatari⁹ testatore viuo decedat de ficit legatum τ remanet apud heredes:vt ibi dē.§.sed ut manifesteť. Et hoc est verū cu3 le gatum relinqtur pure:vel in diē certā vt ī pa sca. Si aūt relinquať sub conditione in diem incertam.puta cū ticius morieť:tunc si añ diē vel ɔditionē legatarius moriať non trāsmit tit legatū ad suū heredem:q2 nunq̄3 valuit:vt ibidē.§.si aūt aliquid sub ɔditiōe. Fidei com missū fere idē est qꝺ legatū:sed fideicōmissū dictū ē:q2 fideicōmissa olim pēdebāt ex fidē heredū. Sed hodie fere adequata sūt legata τ fideicōmissa:τ quicqd iuris ē in vno ē etiā in alio. Cōmissarij autē vel etiā fideicōmissa rij dicūtur qbus legatū aīe soluēdū ɔmittiť. Vñ in mltis locis testamentoꝝ executores vocāť:q2 legatū aīe exequūtur.

Irca secundū sciendū: ꝙ legare pōt solus ille τ oīs illē qui potest testari. ff.de le.i.l.z. Que autem psone testari possint habebiť infra. Legatū.n.relinqui non potest nisi in testamēto vel codicillo. Nam q̄tū ad hoc eqpollent ista.s.testari:codicilla ri:τ legari. Vñ q pōt vnū illorū pōt τ reliq̄. ff.de iure codi.diui.§.codicillos.

Irca tertiū sciendū: ꝙ pōt illi soli le gari q potest heres institui. Sed qs sit ille habebiť infra. Debet aūt lega tarij psona esse certa:aliter non valet legatū ff.de statu.ho.vulgo.

Irca quartū sciendum:ꝙ legari pōt res testatoris τ res heredis: nec re fert an scinerit vel ignorauerit testa tor rē eē suā vľ heredis.insti.e.§.si qs rē suā. Itē heres legatarij pōt erogari vt nō tm̄ rē sibi legatā sed etiā ꝓpriā alteri restituat:hoc obseruato ne pl⁹ restituere rogeť q̄3 cepit ex testamēto.insti.de singulꝭ rebus. p fideicō.re. §.pōt aūt. Itē res aliena. Si tñ testator alie nā eē sciebat. Et teneť eā rē heres emere τ p̄ stare vel eius extimationē legatario. Et hoc est verū si res illa sit talis q̄ vendi possit: alś non.insti.e.§.nō solum.τ.§.ꝙ aūt. Et si heres eā non redemerit vel preciū eius legatario ñ dederit: nihilominus ipe legatarius si rē illā alienā habeat:teneť eā reddere:sed ɔtra here dem pōt agere. Si vero testator ignoret illā rem eē alienā non tenet legatū:nisi cū legať p sone ɔiuncte: vt vxori vel alij psone cui tātū dem relicturus erat de suo.C.e.cū alienā. Et nisi cum libertas relinquiť seruo.ff. de fidei cōmis.lib.paulus. Oportet aūt legatarium ꝓ bare testatorē3 rem alienā scienter se legasse insti.e.§.ꝙ āt. Hoc notať p Hosti.τ Ber. ex̄ de testa.filius. Et potest p̄missa distinctio:ut dicit Hosti.in quattuor casibus saluari. Nec obstat.c. filius. vbi dicitur: ꝙ heres cogitur s̄m leges seculi:non s̄m leges dei soluere: si testator rem alienā scienter leget:quia loqui tur in casu in quo res legate erant cuidam ecclesie in quibus tale legatum non tenuit.

Potest etiaȝ intelligi ꝛ in aliis rebus legatis. quādo heres egens remaneret: si redimeret vel preciū solueret. Non.n.debēt viri ecclesiastici eē exactores importuni in grauē p̄iudiciū aliorū quibus potius debēt de suo in necessitatibus subuenire: ex̄ de censi. ex pte. Sed ꝛ laici etiā ad hoc s̄m Hostī.tenētur.ar. ex̄ de censi.licet. qꝛ etiā ad eos ratio decretal' extēditur: vt patet extra de testa filius. Item si quis legat rem obligatā creditori suo sciēter: qꝛ.s.scit eam eē obligatam: tunc heres debet eā luere.i.redimere. Si tamē noluit ꝛ h̄ exp̄ssit q̄ legatarius eam lueret: tūc heres nō tenetur eā luere. Secus aūt ē si legat ignorāt insti.e.§.sed ꝛ si rem. Tūc.n.heres nō luet sed legatarius: nisi cū legat̄ p̄sone coniūcte: vl' ꝓ tanto res est obligata q̄tum valet.ff.de fidei cōmis.lib.obligata. ꝛ ff.c.l.si res obligata.

Item si quis rem suā credens eā esse alienaȝ leget valet legatum. Et si putet eā eē legatarii valet etiā insti.e.§.si quis rem suā. Item si cui leget̄ res eius non prodest nec ꝯualescit legatum si legatarius eā alienet.insti.e.§.si rē legatarii. Et hoc ē veruȝ nisi testator legauerit eā sibi sub cōditiōe hac.s.si eam alienaret ip̄o testatore viuēte:ar.ff.c.l.cetera. Itē si alicui fundus alienus legatus fuerit: ꝛ eius proprietatē detracto vsufructu emerit: ꝛ vsufructus ad eum ex cā lucratiua postea ꝑuenerit ip̄e legatarius poterit fundūȝ petere: ꝛ heres officio iudicis cogetur ꝓprietatis illius extimatiōem ei p̄stare.insti.e.§.si cui. Itē si quis res suas legauerit: ꝛ postea eas vendiderit nihilominus legatū tenebit: nisi vendēdo legatū adimere voluerit.insti.e.§.si quis rem suā. Et in dubio ꝓbabit heres voluntatē defuncti mutatā quattuor testibus. Glo.ibidem. Secus ē si eam donauerit: qꝛ tunc indistincte videt̄ adimere legatum: vt in eadem glo. Et idē est de eo qui prediū quod legauit postea pignori obligauit. Poterit.n.legatarius agere cū herede vt p̄dium luat: habita tñ distinctione supradicta.insti.e.§.e.in tex.ꝛ in glosa

Si vero ptem rei legate testator alienauerit: pars non alienata omnino debet̄. De pte vero alienata idem dicendū est quod p̄dictū est de re tota.insti.e.§.si vero quis. Item testator pōt legare rem quā hȝ coīem cum alio: et tūc legatarius tm̄ habet partē eius.ff.ꝺ le.i.l. si. Itē pōt mihi legari vt mihi liceat cedere lapides in solo eius. Hoc tm̄ legatū nō transibit ad heredem meū nisi sit nomē adiectum ff.e.l.apud iul.§.si quis. Itē potest res que nondū est in rerū natura: dūmodo sit futura legari: vel fructus q̄ in illo fundo nati erunt aut quod ex illa ancilla natuȝ erit. insti.e.§.ea quoq̄ res. Legari q̄ possūt ꝛ ea q̄ sūt: ꝛ ea q̄ futura sūt: sed legari nō possunt ea q̄ nec sūt nec fuerūt nec erūt vt chymera: nec ea q̄ fuerunt sed eē desierūt: vt hō mortuus.insti. de inu.stipu.in prin. Si vero dubitet̄ tp̄e testamenti an res legata sit in rerū natura: puta an hō legatus viuat agi quidē potest ex testamēto: sed officio iudicis cōtinetur ut cautio int̄ponat̄. Cauet.n.heres rem illā ꝓsecuturū: et si nactus eā fuerit ip̄am legatario restituturū. ff.e.seruo legato. Item si tpe testamēti s̄uus legatus eēt in fuga vel lenge absens: tunc dȝ heres operam ꝛ preciū ꝛ sumptus impēdere vt recupetur. Si vero post testamētum fugerit: impēsis ꝛ periculo legatarij debet q̄ri: qꝛ heres rem legatā in illo loco dȝ p̄stare in quo relicta fuit a testatore.ff.eo. cū s̄uus.ꝛ.l. si seruus.rñso.i. Item legari pn̄t nō tm̄ corpalia sȝ etiaȝ incorpalia: vt iura actiōes ꝛ seruitutes. Et ideo si testator mihi legauerit qđ alius sibi debet: heres̄ debebit mihi cedere suas actiones dando: quādo etiaȝ sine hoc habeo vtilem actionē: nisi testator viuus exegerit pecuniam. In dubio enim semper presumitur tunc voluisse legatum extingui: nisi contrarium probetur. Vel qꝛ eo non petēte debitor ei vltro obtulit: vel quia exactam pro legatario deposuit.insti.eo.§.tam autem in tex.ꝛ in glo. Item pōt quis debitori suo liberationē legare: ꝛ tenet legatū.insti.e.§.si quis debitori.nisi testator viuus exegerit.insti.e.§.tam aūt. Sed ꝛ meo creditori legare possum qđ debeo: ꝛ cū plus sit in legato q̄ȝ in debito: ꝛ si ex legato cōmode aliquid ei rep̄sentetur puta quia pure legatur quod ī diem vel sub cōditione debebatur: quia tunc ante diem vel conditionē aget ex legato: vel quia exceptionem habebat ꝓ debito: vel quia deficiebat ei probatio debiti. Et hinc est q̄ vtile est legare ꝛ exprimere illicite ablata illis a quib' sunt extorta.insti.e.§.e. Item pōt legari factū vt lego tibi q̄ heres meus vendat tibi rem illam: ꝛ tunc heres tenetur vēdere p̄cio vero. Sed si heredē meū dānauerim vēdere p̄cio certo: necessario habebit vendere tanti quāti est dānatus.ff.e.l. fideiussor.§.si. Item vt heres meus emat a te rem talē p̄cio iusto.ff. e.l.ꝛ si equo. Ad hoc nota q̄ legari nō possūt res de q̄bus non est cōmerciū vel q̄ alienari ꝓhibentur. Et si tales res legent̄ nec ip̄e nec earū extimatio debet̄.insti.e.§.sed si talis res vt ibidem in glo. Et s̄m Azo.ti.de lega.distingue: q̄ rei legate vel nullū est cōmerciū: vel ē quidē sed cū grandi difficultate: vt in p̄diis necessariis cesaris. Et tūc nec ip̄a res nec ei' extimatio debetur: nisi voluntas testatoris

cōtraria appareret.ff.e.si quis inglinos. Excipit etiam casus alius ut in homīe libero q ali quādo sibi potest legari.vt si redemerim euȝ ab hostibus. Proficiet eni sibi legatum ad liberatiōem vinculi pignoris quod habui i eo tacite:qr redemi.ff.e.l.senatus. Si vero illius rei ɔmerciū sit in cōi sed nō huic:si quidē nō sit ei g damnatus sit prestare:prestabit nihilo minus legatū. Si aūt sit ei qui pstare debet: sed non ei cui debet pstari:aut hoc est ppter eius delictum vel sectā:ut qr hereticus ē vel iudeus qui mancipiū xpianū possidere non possunt. Et tūc nec res nec extimatio debet. Aut pter ɔditionē status:ut qr ē seruus cui militia legat. Aut pter vitiū corporis cū cōtracto legatur stipendiū cursoris. Et in his si testator sciebat huiusmodi qualitatē psonaꝝ extimatio debetur:als nō. Item nec ea q̄ sūt edibus iūcta ne vrbs deformet ruinis.ff.e.l. cetera. Itē si res eadē in duobus testamētis id est duorū hominū eisdem legata fuerit:et ipe ex primo testamēto rem suam executus fuerit: tūc ex secundo testamēto nihil petere pōt:qr due cause lucratiue in eūdem hoīem ⁊ in eandē rem ɔcurrere nō possunt. Si vo ex primo testamēto executus ē rei extimatiōnē:tūc nihilominus ex secundo testamento pōt petere rē.insti.e.§.si res aliena.

Irca quintū sciendū: q legatū relinqtur in testamēto pfecto ⁊ in codicillis pfectis:nō in donatiōe cā mortis: qr legata in multis differūt ab eis:vt habitū est.s.ti.pcedenti.

Irca sextū sciendū: q legatū potest pure relinqui:ut tali lego centum lib. Et in diem:ut lego vsq ad pasca. Et ex die:vt a pasca ⁊ in antea. Et sub ɔditione que apponit p si vel p cū:ut lego tibi si filiaȝ meā in vxorē accepis: vel cū.14. annoꝝ fueris:⁊ inest ei ɔditio. hec.s.si compleueris.14. annum.ff.e.l.si cui leget.⁊.C.e.l.si. In libertate tn̄ est spāle:vt videat potius esse relicta in diem si dicat testator:illū seruū esse liberū in heo:cū filius meus erit.25. ānorū.C. de fidei cōmis.lib.fideicōmissaria. Item legatū potest fieri qbuscunq verbis:aptis tamē ⁊ idoneis:vt si dico:do lego dari iubeo volo rogo posco opto vt des:credo te daturum:⁊ similia.C.cōia.dele.l.2.

Irca septimū sciendum: q triplex ē spēs legatorum. Legant eni aliqua p restituēdis male acquisitis: si testator acqsiuit:⁊ habet aliquid tale. Aliqua vo p funeris impensis: ⁊ elemosynis ⁊ alijs aīe suffragijs. Aliqua vo vxori ⁊ propinquis ⁊ alijs carnalibus amicis. Et quidē congrue psona debet pmitti in scribēdo alijs legatis: qr nulla alia legata debent nisi deducto ere alieno.C.eo.si vniuerse. Unde illa intelligun tur bona q̄ non sūt alieno ei e deducta. Secūdo loco poni debent secūda tanq digniora. Post vo has duas spēs legatorū debet eligi certa psona: vel certe psone q̄ cōmissarij vel fideicōmissarij seu executores dicūt: qui ad pdicta legata ɔstituant. Raro eni hec fidei cōmittūtur heredum:qbus ita positis.tertio debent poni certa legata: quorum qdē solutio heredi solet relinqui.

Irca octauū sciendum q circa restitutionē male ablatorum vel acqsitorum quattuor solent ɔtigere. Et sm hoc variat forma eoꝝ q̄ legātur p taliū restitutiōe. Primo qn̄ testator pauca taliū hꝫ:⁊ ē memor eoꝝ ⁊ psonaꝝ a qbus habuit:⁊ iō pn̄t breuit notari in testamēto. Un̄ tūc posito pemio dicet sic. Primo qdem voluit disposuit ⁊ mādauit q restituātur petro. io.lib.⁊ iohi. io.⁊ sic de alijs:quas quātitates habuit a pdictis p vsurā vel aliā exactionē illicitā. Et hec ē via tutissima. Scōs casus est qn̄ testōr psonas:res:quātitates:⁊ causas illicitas pter timorem infamie in testamēto nō vult expmi. Et tūc solet habere ea notata manu sua vel alterius secreto i aliqua cedula quā suo ɔfessori vel alteri psone fideli corā duob⁹ testib⁹ igrantib⁹ qd ɔtineat sigillatā tradit. Quo facto in testamto dicet p qd ē. Uel itē reliquit de bonis suis tali psone centū lib.soluēdas i his ⁊ circa ea q̄ sibi secrete cōmisit. Terti⁹ casus ē: qn̄ lōgo tpe multa illicite acqsiuit:que pticularit in testamēto nō pn̄t expmi. Et tūc ita dicet. Primo quidē voluit disposuit ⁊ mādauit:q restituātur oīa ⁊ singula q̄ ad eū vel ad aliū eius noīe puenerūt ex causa vsure:vl ex alia quacūq iniusta acqsitiōe vl exactiōe oībus ⁊ singulis psonis vel vniuersitatibus a qbus ipm vel aliū eius noīe hec vel aliqd eorū apparuerit habuisse vel pcepisse:siue h apparcat ex libris siue ex scripturis rōnū suarū:siue ex alia legitima fide vel pbabili rōe. Et etiā qbus restituēdū videbit cōmissarijs suis:de simplici ⁊ pura cōsciā eoꝝ. Quart⁹ casus ē qn̄ scit se aliqua illicite habuisse ⁊ habere:sed a qbus habuit est incertus. Unde tūc debet ea p eorū aīabus relinquere dicendo sic. Item cum sciat vel credat quedam illicite habuisse:a qbus tamen ea habuerit est incertus:reliquit p aīabus eorum a quib⁹ habuit ipa centum lib.soluēdas ⁊ dispensandas a suis cōmissarijs infrascriptis de consilio talium fratrū eo modo quo eis melius p liberatione anime sue videbit expedire. Forme

vero legatorũ secunde ſpẽi ⁊ tertie ꝑpter ſui facilitatẽ:notarij prudẽtie relinquantur:qui diligenter ea formet ſm ꝙ exegerit intentio ipſius teſtatoris.

Sequit᷑ videre de nono.ſ. de formis ſcribendi legata vxori relicta. Circa quod ſciendũ ꝙ ſi vir dotẽ vxori legauerit legatũ eſt vtile ſibi:etiã ſi nihil vltra dotem ei reliquerit:q2 plenior eſt actio ex legato ꝗ̃ de dote.inſti.e.§. ſed ſi vxori. Et ſic̃ dicit ibi glo.legatũ ſtatim debet᷑:dos vͦ ſi cõſiſtat in mobilib⁹ debet᷑ poſt annũ.Si autem nõ i mobilibus:debet᷑ ſtatim. Item de dote agit᷑ inq̃tum põt facere vir vel alius heres ſuus: de legato vero in ſolidũ niſi obſtet falcidia vel beneficiũ inuẽtarij. Item ſi qua facta p̃dicta ſint in p̃iudiciũ mulieris:tollentur bñficio legati.Tamẽ ſi quã vir nõ accepit dotem legauit ſimpl᷑r:legatũ erit inutile. Si vero in legando certã pecuniã ⁊ certũ corpus vel inſtrumẽtum dotis.ſ.in quo fuit ↄfeſſus ſe dotem recepiſſe:quã nõ receperat demonſtrauerit:legatũ valebit:vt ibidem.Teſtator ergo volens aliqua vxori ſue i teſtamẽto relinquere p̃mo ei dotẽ ſuã relinquere dȝ.⁊ tũc dȝ ei⁹ quãtitatẽ ſpecificare .Al᷑ teſtamẽtũ nõ ſufficeret niſi ip̃am quãtitatẽ dotis p iſtrumẽtũ vl᷑ teſtes ꝓbaret. C.de fal.ca.l 3.Solet etiã ei qñq3 aliquid de ſuo relinquere:⁊ tũc debȝ ꝑquiri diligẽter itẽtio eius.Quãdoq3.n.vult ꝙ tm̃ habeat alimẽta.Et tũc dicet ſic . Relinquo vxori mee alimẽta vl᷑ victũ ⁊ veſtitũ:qđ idẽ ẽ:i vita eius dũ vixerit caſte .Et i h̄ caſu debet habere cibũ potũ veſtimẽta lectũ ⁊ habitationẽ:⁊ ea ſine quib⁹ viuere nõ poſſet.ff. de ali.⁊ ciba.lega.l. legatis.⁊ de v̄. ſig.v̄bo victus.§.verbũ. Qñq3 etiã vult ꝙ vltra alimẽta aliquod dominiũ regiminis domus habeat ⁊ familie:ſicut in vita eius habebat. Et tũc dicet᷑ ſic. Relinquo vxorem meam in domo mea dñam ⁊ vſufructuariã oĩum bonoꝝ meorũ:dũ vixerit caſte. Per hoc ꝙ dicit dñam habebit curã ⁊ gubernatiõem familie. Per h̄ ꝙ dicit vſufructuariã: habebit victũ ⁊ veſtitum. Ita interp̃tãt᷑ ſapiẽtes illa verba: vt notat᷑.C.ſi ſe.nup.mulier.ſup auc̃.hoc locum. Qñq3 vult ꝙ habeat oẽs fructus oĩum poſſeſſionũ ſuarũ vt poſſit facere de illis ꝗcq̃d placuerit ſibi:etiã ſi eẽnt vltra quãtitatem alimentorũ. Et tunc dicit᷑ ſic. Relinquo vxori mee iure legati vſufructũ omniũ bonorũ meorũ dum caſte vixerit. Vel ſic. Relinquo vxorem meã vſufructuariã omniũ bonorũ meorũ. In quo caſu habebit in ſolidum vſufructum oĩum bonorũ. vt.ff. de vſu.lega.vxori mee.niſi filios haberet. In quo caſu filij haberẽt ſaltem legitimã ꝑtem in vſufructu ſm dñm odofredũ: ſicut ip̃e notauit de inoffi.teſta.ſup auc̃. nouiſſima. vbi dicit ꝙ illa lex.ſ. vxori mee corrigit᷑ in filijs ⁊ nõ in extraneis. Itẽ ſi teſtator intendat in aliquo caſuũ p̄dictorũ ꝙ vxor dũ habeat alimenta de domo viri:de domo dotẽ nõ extrahat:nec fructus dotis ꝑcipiat:debet hoc exp̄mẽ.ſ.alterutro ſit ↄtenta:al᷑s haberet vtrũq3.ſ. alimẽta ⁊ fructus dotis.C.de rei vxo.ac.l.i.§.ſciẽdũ.

Sequit᷑ videre de decimo.ſ. quid iuris eſt de legatis in genere relictis.

Circa qđ nota ſm Azo.⁊ ſm gloſam accur.inſti.e.§. ſi gñaliter. ꝙ legatum i gñe relictũ aut ſuis certis finibus naturalit᷑ ↄtinet᷑: vt hõ bos equus aut nõ.Si ſic:oĩno tenet legatũ ſiue ↄſiſtat in ſpẽ:⁊ tũc dicit᷑ indiuiduũ vt ticius.ſiue ↄſiſtat i genere. ſ.illo qđ dialectici vocãt ſpẽm:⁊ tũc poteſt dubitari cui⁹ ſit electio.Sed diſtingue ꝙ teſtator legans ſuũ in genere aut religt ſeruos in hereditate ſua: aut nõ.Si ſic:tũc legatarius ex eis eligere dȝ: vt tñ nõ eligat meliorẽ.ff.e.l.ſi legati. Si non reliquit:tunc heres eligere debet.ff.de triti.lega.l.3.rñſo.i. Vbi aũt teſtator ex certis ſuis religt incertũ:aut ſenſit de certo:q2.ſ.ip̃m ꝓprio noĩe in legando exp̄ſſit:⁊ tunc heres eligit.Aut non ſenſit de certo:q2.ſ. legauit vnũ ex eis ⁊ tũc legatarius eliget. ff.e.l.qui duos. Si vero legatum ſuis naturalibus finib⁹ nõ ↄtinet᷑:aut eius ſola deſtinatione cõſtituitur: vt fundus:⁊ tunc oĩno non tenet legatum q2 heres preſtare fundum vnius digiti vel vnguis poſſet:qđ eſſet deriſoriũ. ff. e.l.quod in rerũ.§.ſi quis aũt.Aut ad cõſtitutiõem eius requirit᷑ factum vt domus.Et tũc aut legãs domũ in genere reliquit domos aliquas. aut non.Si non:deriſoriũ ẽ.ff.e.l.ſi dom⁹.Si ſic cogetur heres vnã ex eis quã heres ip̃e voluerit legatario dare:ut ibidẽ. Si aũt legatũ cõſiſtat in genere gñaliſſimo: vt eſt ſubſtãtia res ens:nullum eſt. Et idem eſt ſi in genere ſubalterno:vt ẽ aĩal:q2 heres liberaretur dãdo feſtucam vel muſcam.Oportet ergo legatum cõtinere certam ſpẽm:vel q̃titatem vel factũ:alias nullũ eſt niſi in caſu:vt cũ aliquid ãnuum eſt relictũ ſine adiectione ſũme. Percipiet.n.legatarius qđ teſtator cõſueuerat ei dare : vel certũ aliquid ſtatuere ex dignitate ꝑſone.ff.de lega.3.ſi cui.

Sequit᷑ videre de vndecimo.ſ.de legatis relictis ep̃o vel eccleſie cathedrali vel alij eccleſie : quomodo debẽt diuidi. Circa quod ſciendũ:ꝙ ſicut habetur ex̄ de teſta.requiſiſti.aut teſtator legat ſic dicendo:relinquo illud ep̃o. Aut ſic. relinquo

illud ecclesie: Aut sic: relinquo illud ecclesie et epo. s. coniunctim. Aut sic. relinquo hoc epo et illud ecclesie. s. diuisim. Si primo modo. aut relinquitur epo ab extraneo: aut a propinquo. Si ab extraneo generaliter verum est quod presumitur esse relictum intuitu ecclesie non persone. Et ideo tunc de illo ecclesia cathedralis potest petere canonicam porcionem. Et hoc verum est nisi testator exprimat quod velit illud esse tantum epi i. proprium: non ecclesie. Tunc enim nihil potest ecclesia cathedralis petere. Secus est si detur aliquid epo inter viuos: quia tunc secundum glo. presumitur intuitu amicitie vel spe remuneratiois datum. Si vero aliquid datur epo a propinquo: presumitur esse relictum intuitu persone: non ecclesie: nisi forte contrarium probaretur. Unde hec est presumptio iuris non de iure: in qua probatio in contrarium admittitur. Talis etiam est presumptio in casu precedenti. Et in hoc casu nihil potest ecclesia petere maxime in vita eius. Et potest hic accipi secundum glo. propinquus usque ad quartum gradum: extra de consan. et af. non debet. Quidam vero dicunt quod accipitur usque ad septimum: cum canon non distinguat hoc. 35. q. 5. c. i. et extra de testa. ga nos. Si vero testator relinquat secundo modo: hoc est ecclesie: tunc epo competit sua porcio etiam si exprimat quod velit illud esse ecclesie tantum: et non epi: quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare: qui. s. canon habetur. 12. q. 3. pontifices. Rationem vero huius diuersitatis. s. quod quando relinquitur ecclesie tantum: nihilominus epus habet suam partem. quando vero relinquitur epo tantum: ecclesia nihil habet si vis inuenies: extra de testa. in glo. c. requisisti. Secus est secundum glo. si dicat: relinquo hoc canonicis: quia tunc presumitur esse relictum intuitu persone et non ecclesie: ideo epus de illo nihil habebit. Si vero relinquatur tertio modo. s. epo et ecclesie: tunc inter ipsos est equaliter diuidendum. Si vero relinquatur quarto modo dicendo: lego hoc ecclesie et illud epo: siue relicta sint equalia siue inequalia: ad diuisionem sunt canonicam inter epum et ecclesiam reducenda: nisi velint ambo esse testatoris dispositione contenti: quam satis decet: licet non sit necessarium obseruare propter fauorem ultime voluntatis: ubi nec fraus inuenit nec dolus nec quisque nimium fraudatur debita porcione: quia decens est pro modico contentionem non habere.

Sed quid si legetur separatim aliquid epo et aliquid alicui ecclesie. s. non cathedrali: aut monasterio vel alijs pijs locis. Respondeo. Ut habetur extra de testa. requisisti. §. secus. tunc illud quod est epo legatum diuidetur inter epum et ecclesiam cathedralem: et de illis que legata sunt alijs ecclesijs epus habebit canonicam porcionem. Ad hoc nota quod si aliquid specialiter clerico non habenti prelationem vel administrationem ecclesie qui proprium possit habere a propinquo vel etiam extraneo legetur: relictum esse intuitu non ecclesie sed persone intelligitur: nisi contrarium probetur. Et ideo de illo nec epus nec ecclesia in vita eius aliquid consequetur: Et hoc est verum quando fraus non procuratur: ut ibidem. §. illud autem. Insuper nota: quod si quis in testamento legauit epo propriam porcionem et alia multa monasterijs vel ecclesijs: si eam ipsi epo absolute legauit nihilominus porcionem sibi debitam de ceteris exigere poterit. Si vero eam sub conditione reliquit. s. ut ea sola contentus esset: et hoc epus acceptauit: porcionem de alijs exigere non potest. Si vero postea constiterit quod epo porcionem modicam fraudulenter legauerit ut. s. aliorum porcione debita fraudaretur: porcionem debitam ex illis exigere poterit: licet testator conditionem apposuerit: et ipse prius acceptauerit: extra de testa. officij. quia testator partem epo debitam ex conditione auferre non potuit: extra de testa. requisisti. Videtur etiam secundum gl. s. c. officij. quod epus agere possit ad supplementum si relinquatur ei minus legitima porcione: quia hec porcio grauamen non admittit sicut nec quarta debita iure nature.

Sequitur videre de duodecimo. s. de determinatione quorundam dubiorum circa legata. Ubi sciendum: quod si quis quartam partem legare voluerit et dimidiam scripsit debetur tantum quarta. Et si. 50. legare voluit et centum scripsit debentur. 50. Sed si plura legare voluit et minus scripsit legatum valebit. ff. de le. i. § quartam. Item si aliquis ex illo dolio legauerit quattuor amphoras: et ibi non sint quattuor sed pauciores: tantum accipietur quantum inuenietur. ff. de le. 2. si quis seruum. Item si legaui tibi. 10. lib. si volueris tale legatum non transit ad heredem nisi expresseris te voluisse. Secus est si legaui tibi. 10. pure: quia illud transit. ff. de le. i. si tibi legatum sit. Item legator si in nomine cognomine vel agnomine legatarij errauerit: dummodo tamen certum sit de quo senserit error huius nihil veritati officit. ff. de testa. si in nomine. Et idem est si in fundi vocabulo errauerit. Secus est si errauerit in appellatiuo: ut si quis credat appellatione auri contineri auricalcum et legat aurum: non dabitur illi aurum. ff. de le. i. l. 4. et insti. e. §. quod si aliquid. Distinguit tamen glo. in appellatiuis quod si testator parum erret: ut si libros appellet membranas valet legatum: maxime cum sic consueuit appellare. Si autem multum erret: non valet ut in dicta. l. 4. Item falsa demonstratio non perimit legatum: ut si quis leget sic. Stichum seruum quem emi a ticio lego petro: licet sit emptus ab alio quam a ticio: nihilominus tenet legatum dummodo constet de seruo. insti. e. §. hinc. Et idem est secundum glosam ibidem: si non emit. Similiter nec causa falsa nocet legato: ut si quis leget sic

Lego tali illud: quia fecit mihi seruitium tale licet seruitiū illud nō fecerit: tamē legatū3 tenet: insti. e. §. longe. Si vero cā illa sit cōditionaliter apposita secus erit: vt si dicatur: titō si negocia mea curauerit lego. 10. lib. vt ibidem. Ite3 si lancē maximā minorē et mīmā religt et legauit sic. s. lancē mīorē illi lego: lancē medie magnitudinis legata3 eē videtur: si nō appareat de qua ītellexerit. ff. de au. 7 ar. lega. q lancē. Ite3 si qs leget aliqd sic: lego hoc petro et filijs eius: tūc petrus habebit medietatē et filij eius cōiter aliā medietatem. ff. de vsufruc. accres. si qs ticio et extra ō testa. rainald° ī glo. Itē si qs chirographū legauit: legauit actiones ī eo cōtentas. ff. de le. 3. qui chirographū. Itē si quis legat alicui ancillā bertam: 7 postea vēdit eā: 7 emat ancillas alias quarum vnā vocet bertam: hec scōa berta dicitur esse legata. ff. ō cōdi. 7 demō. l. filie sue. §. ticia. Itē quando aliqs habet plures seruos 7 legat alicui vnū ex illis. s. illum quē elegerit vel optauerit: pretor ōfigere debet legetario terminu3 infra quē eligat. Et si heres ante eius electionē 7 ante terminū seruos vel seruū vēdiderit: vel manumiserit: venditio vel manumissio irritatur: 7 seruus ille cedet legatario que3 ipse elegerit. Si aūt legatarius infra terminū ñ elegerit: heres postea pōt seruos vendere: nec habebit legatarius actionē legati. Sed in legatis futuris nō pōt terminus prefigi: vt si qs leget vnū fetū nasciturū de grege suo: li. 6. de cōces. pre. quia cūctis. §. si extitit. 7. §. se. in tex. 7 glo.

Itē si alicui legat optio ex seruis vel ex rebus alijs tm̄ semel optare pōt. ff. de le. i. l. 5. responso. i. Si aūt optio relinquit pluribus vel etiā vni: 7 ille decedat anteq̄ optet pluribus heredibus relictis: 7 inter eos fit dissensio de optione: sorte dirimit q̄stio inter eos: 7 que3 sors ōelegerit ceteris paribus extimationem partiū ōstabit. Si aūt legauerit mihi seruum quē optabit ticius: 7 ille infra annū nō optet: vel q2 nolit vl' q2 nō potuit: post annū optio videtur mihi relicta. C. cōmunia de le. l. fi.

Item si quis leget mihi oīa bona sua mobilia: mei erunt omnes fructus a solo separati tempe sue mortis: dum nō adhereat solo ps fundi. ff. de rei ven. l. fructus. Sed nunquid p hec verba habebo oīa noīa. i. relicta debita sua. Rñdeo q̄ non: nisi aliter cōstet de mēte eius: q2 noīa nec inter mobilia nec inter īmobilia cōtinent: sed in tertiā spēm cadunt. ff. ō re iudi. a diuo pio. Preterea nec est nostrum quod nobis debet sed tm̄ illud quod possumus vendicare. ff. de au. 7 ar. le. l. 2. 7. l. q Et idem est dicendum de lignis 7 lapidibus ad edificiū paratis: ar. ff. de le. 3. ligni appellatio. §. fi. Hec Guil. Itē si quis legauit alicui. 10. libras: 7 si illas pderet iterū reliquit ei alias. 10 nō est onerādus heres vt quotiens illas pdiderit tantundē ei restituere teneat: sed tm̄ semel vt ibidem. l. fideicōmissa. §. si quis. 10. Item si quis leget monasterio sancte marie. 10. lib. 7 non determinat cui monasterio: cū sint plura monasteria sancte marie: dabit paupiori: ar. in auc°. de ec. ti. §. si quis in noīe: 7 extra de testa. indicāte. in glo. Quid si non apparet quod sit paupius. Rñdet Hosti. q̄ epus cui gratificare voluerit dare poterit: ex. de testa. tua. Item si eade3 res duobus sit legata siue cōiunctim. s. dicēdo; ticio 7 petro stichū huū meū lego: siue disiunctim. i. sepatim dicendo. Ticio lego stichum seruū meū: 7 petro lego stichum seruū meū: si ambo pueniāt ad legatum eque diuidetur inter eos nisi al's mens appareat testatoris. ff. e. si pluribus. Si vero alicui alter deficiat. s. q̄ vel legatum ipreuit: aut viuo testatore post testamētū decesserit: vel alio modo deficit: vt p mortē seruilē ad collegatariū ptinet totum legatū. Si v̄o testatore mortuo decedat transmittit illud ad heredem suū. insti. e. §. si eadem res. in tex 7 ī glo. Quid si quis habens duas conchas quarū vna est melior altera legat alicui concham. Cuius erit optio. Rndeo sm Ber. ex. de testa. indicante. Optio erit heredis. ff. e. l. si quis a filio. §. si quis. Et hoc nisi heres' sit in mora: quia tunc esset legatarij. Item si edificium leget vt fiat monasteriū: nec in quo loco fieri debeat determinet: heres ad faciendum illud obligatus non videt: ar. ff. ō ver. ob. si insulam. Sed sm Lau. dicendū est alit causa religionis: vel fauore vltime voluntatis. Et sm canones testamēta sunt plenius interptanda: extra de dona. cum dilecti. Et res ad pias causas relicte libere sunt ab inscriptionibus lucratiuor. 23. q. 8. §. q̄ius. Hec Ber. extra de testa. rainucius. 7. c. nos quidē. Silr si legatum sciri nō potest ex testamēto nō valet: vt si dicatur: des fundum ticio de quo rogaui te. ff. de iure fis. ita fidei. Item quādo dubitatur de eodem legato cui plus debeat dari: heres eliget cui soluat. ff. de le. 2. si quis. §. si inter duos. Ite3 si res aliena alicui fuerit legata: 7 postea viuo legatore legatarius illius rei ex causa emptionis factus fuerit dñs: ex actione testamenti potest preciū conseq. Si vero ex causa lucratiua vt ex donatione vel alia simili causa: vt legati agere non pōt: etiam si sua desinat esse postea vt ibidem in tex. 7 in glo. Item si res legata sine facto. i. mora heredis perierit: legatio pibit: vt ibide3 §. si res legata.

Equit videre de tredecimo.s. qbus modis legatum extinguit. Circa qd sciedum q illud quod relinqt in testamēto fit z dicitur caducū: vno mō qn habet p nō scripto. Et hoc cōtingit tripliciter.s. q2 aut ei legat q decessit: quē testor viuere credit. Aut q2 illud quod legatur nō est in rerum natura: vt equus q ē mortuus quem testator viuere credit: vel q2 legatur seruo pene. Secūdo dr caducum in casu caduca. Et hoc dupliciter.s. aut q2 aliquid legatur viuo: sed ipse pmoritur testatori. Aut q2 graues inimicitie interueniūt inter legātem z legatarium. Si tn̄ redeant ad amicitiam reintegratur legatum. Propter vero leues inimicitias nō extinguitur legatū vel fideicōmissum. ff de adimen.lega.l.3. Legatarius aūt aduocās cōtra legantē pdit legatum. ff. de inoffi.testa.papinianus.§.meminisse. Tertio dr ppie caducum quod post mortē testatoris deficit quacunq ratione: vt si legatarius legatum spernat: vel conditio sub qua est legatum deficiat. C. de cadu tol.l.vna.

De fideicōmissarijs titulus.23.

Ostea q2 ut supradictū est in testamēto solent ordinari fideicōmissarij siue executores testo2 ad soluēdum ea q sūt legata p restitutiōibus z elemosynis faciēdis: ideo postq dictū est de legatis: dicendū est de cōmissarijs siue executoribus testamento2. Et pmo ponende sūt forme ordināndi ipos. Secundo soluēde sunt quedā dubitatōes circa ipsos. Circa primū sciendū: q ordinatis legatis restitutionū z elemosyna2 solet testor ad ea exequēda cōmissariū vel cōmissarios eligere: de quo2 fidelitate z charitate cōfidat q ea diligēter studeāt effectui demādare: vel etiā ipm heredē. Quinimo etiā nullo alio cōmissario dato heres exequi tenet ipo iure. Huiusmodi aūt cōmissarij tantū z nihil plus habent de potestate q eis dat a testatore: q2 sunt mandatarij. Et ideo bonū cōsiliū ē q plenū mandatū z plena auctoritas eis det. Positis g legatis restitutionū z elemosynarū ita cōtinuabis. Cōmissarios aūt suos z hu9 testamēti executores ad pdicta oia z singula facienda z complēda eē voluit z disposuit tales z talem. Et hoc modo simplr electi: dicūtur meri ministri. Unde pecuniā eis datā possūt dispensare: sed cōtra heredes agere nō possūt. Si aūt testator dare voluerit eis auctoritatē pleniorē positis noibus eo2: ita cōtinuabis. Dans z tribuēs eis plenā z oimodam ptātē atq mandatū petendi exigēdi z recipiēdi ab heredibus infrascriptis sufficiētem z integrā pecuniā p pdictis oibus z singulis exequendis: z cōtra eos ob hanc cām agendi z ipos cū effectu cōueniendi. Et mādauit hedib9 suis infrascriptis ipam pecuniā dictis cōmissarijs libere sine molestia vel lite tradi vel exhiberi. Aliogn eos causa pene damnauit in centum libris: dictis cōmissarijs eo2ū pprio noīe recipiētibus legati nomie applicandis: z pdicta noīa z singula nihilominus executiōi mandari. Uel sic. Dās z attribuēs eis plenā z oimodam ptātem z mandatū agendi z exercendi suas actiōes cōtra suos debitores: z cōtra q̄s ex eis voluerit: z ab eis sufficiētem quātitatē ex debitis exigendi z recipiendi p pdictis oibus z singulis exequēdis. Uel sic. Dans zc. z mandatu: vt sua auctoritate recipere possint z accipiant de bonis suis z de qb9 voluerit: z ea q ex eis voluerint distrahere alienare vēdere z obligare. de pcio cōuenire: illud recipere. possessiones tradere: de euictiōe cauere z ob id bona cetera obligare: z oēm in eis et sup eis cōtractum pficere: que3 idē ipe viuēs pficere potuisset pro pdictis oibus z singulis exequendis. Et in fine harū dispositionū addes sic. Dans z tribuens sup oibus z singulis supradictis gnāle mādatū cū libera administratiōe. Itē voluit z disposuit: vt si aliquis vel aliqui ex eis pmorerētur vel abessent ut pdicta exequi non possent vel nollent: alius vel alij nihilominus pdicta oia z singula i solidū exequātur. Uel sic. Item voluit z disposuit vt ipsi cōmissarij oēs simul z cōcorditer oia z singula exequāt: vel de cōsilio z assensu talis habito z obtento ceteri exequantur. Uel si pdicti cōmissarij i aliquo discreparēt: id in quo maior pars cōsenserit executiōi mandetur. Semp aūt disponat fm q placuerit testatori. Si aūt testator plene nō cōfidat d cōmissarijs q faciāt ea que magis expediunt anime eius: addat q ipsi oia faciant fm consilium alicuius viri spūalis z discreti: noiando eum: z id quod fecerint nō fm eius cōsilium irritum sit. In quo casu nihil valebit qcquid fecerint: nisi fecerint fm cōsiliū illius. ff. d administ.tu. quidā decedēs papi: z extra. de elec. cū in veteri. Det etiā testator illi viro spūali plenam z liberā ptātem q mutare possit cōmissarios vel subrogare alios quotiēs videbitur ei expedire. Quibus subrogatis det eandem ptātē in oibus quā dederat pmis: iubēs haberi ratū z firmū in ppetuū qcquid p eos fm cōsiliū alicuius viri fuerit actū: ar. q talis cōmissio valeat: extra de testa. cū tibi.

Circa scdm querunt plura.s. Utrum religiosi possint esse executores testamentorum. Respondeo quod sic: de licentia sui superioris. Et ut in pluribus est utile quod sint aie testatoris: quia verisimile est quod fidelius exequantur. Nec obstat quod extra. ne cle. vel mo. sacerdotibus dicitur. Clericis tuis denuncies publice ne ministri laicorum nec in rebus eorum procuratores existant. Multum differunt procurator et executor: quia procurator res alicuius viventis ad ministrat ad temporalem eius necessitatem. Executor vero res mortui distribuit ad eius aie consolationem. Sine licentia autem prelati sui si intret religiosus executionem alicuius testamenti ut executor peccat: quia facit quod de iure non potest. 7. li. de testa. religiosus. quia qui recipit executionem alicuius testamenti se obligat ad exequendum. Religiosus autem se obligare non potest sine licentia sui prelati. Hec Richard. Utrum executores testamentorum teneantur infra annum executiones complere. Respondeo. Aut testator determinat tempus infra quod vult testamentum esse completum: aut non. Si sic: non tenentur de necessitate executores usque ad tempus illud testamentum complere: nisi viderent se citius implendo aie defuncti magis prodesse. Tunc enim ad citius complendum eos conscientia deberet artare. Si autem non determinat tempus aut executores habent libere bona de quibus statim possunt testamentum implere: aut non. Si habent: tenentur implere quo citius possunt: quia sunt debitores illis quibus sunt legata. Et ut dicitur. ff. de re iu. in omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur presenti die debetur. Preterea: quanto citius testamentum impletur tanto citius aia defuncti alleviatur: ut dicetur in questione sequenti. Alias tales etiam necatoribus egentium comparantur. 13. q. 2. qui oblationes. Executores etiam si pro se retineant illa bona furtum committunt: ut eo. c. si sacrilegium. 17. q. 4. sacrilegium. Unde si executores infra annum saltem admoniti ab episcopo pias voluntates defunctorum non implent cum implere possent: per episcopum impleri debent: etiam si testator prohibuisset ne episcopus vel alia persona se intromitteret de suo testamento: nisi soli executores sui. Talis enim prohibitio non valet: ut extra de testa. nos qui dem. et c. tua. in tex. et in glo. et c. iohes. Si autem non habeant bona in promptu de quibus possint infra annum testamentum implere: non credo quod propter hoc devolvatur post annum potestas eorum ad episcopum. Tenentur tamen facere quod in se est: ut bona habeant: et habita distribuere debent quam citius possunt. Hec Rich. Ad hoc nota quod executor testamenti tenetur reddere rationem de illis que distribuit presentibus heredibus et legatariis in auc. de san. epi. §. hyconomos. Et hodie quicumque religiosi etiam exempti deputati ad executionem cuiusuis ultime voluntatis: qui si sint prelati tenentur de executione suscepta locorum ordinariis reddere rationem. Alias sunt puniendi ab eis quocunque privilegio: si ipsos in hoc invenerint deliquisse: non obstante li. 7. de testa. rel giosus.

Utrum dilatio executionis in aliquo preiudicet aie defuncti. Respondeo quod sic. Cuius ratio est duplex. Una est: quia quanto clerici citius ecclesie et pauperes quibus legatum est recipiunt legata sua: tanto citius et fervetius orant pro aia defuncti: et per hoc citius alleviatur et expeditur. Secunda ratio est: quia sicut defuncti in charitate aliquid purgabile secum portantes in hac vita meruerunt: ut si dentur pro eis elemosyne prosint eis non ad augmentum gratie: sed ad alleviationem et ad abbreviationem pene: sic testator testamentum faciens et in charitate decedens: testamentum faciendo meretur ut eius executio post mortem sibi valeat ad alleviationem et ad abbreviationem pene huius. Hec Rich. Sic autem quantum ad effectum elemosyne preiudicat dilatio eius aie defuncti: non quia pro dilatione aia puniatur: sed quia ei remedium non adhibetur. Sed quantum ad meritum elemosyne ex hoc ei nullatenus preiudicatur: maxime si quantum in ipso fuit curam adhibuit ut huius elemosyne cito darentur: quia meritum principaliter ex voluntate et intentione dependet.

De hereditate titulus. 24.

Vide quia ut habitum

est. s. legata sunt ab herede prestanda: ideo postquam dictum est. s. de legatis: dicendum est nunc de heredibus. Et primo de hereditate. 2° de heredis institutione. Circa primum dicendum: quid sit hereditas: et in quot et quas partes dividitur. Hereditas est successio in universum ius quod defunctus habuit tempore mortis. ff. de v. sig. l. nihil. Et hoc dicitur a spondo vel pondus vel libra. Hec enim quattuor sunt synonyma. Divisio autem hereditatis solennis fit a iure in. 12. uncias sive partes que assis nomine continentur. Unde quelibet illarum partium 12. est maior uncia et minor asse: et quelibet suo nomine proprio vocatur. Prima dicitur sescuns: ita quod eius tertia littera est. s. quia componitur ex semis et uncia. Continet enim unciam et dimidiam. 2a sextans: quia significat sextam partem hereditatis. i. duas uncias. 3a quadrans quia significat quartam partem hereditatis. i. tres uncias. 4a triens: quia significat tertiam partem hereditatis: et ita quattuor uncias. Unde predicta quattuor nomina sumunt interpretationem ex eo quod significant quotam partem hereditatis portionem. Sequentia vero nomina octo habent etymologiam ex eo quod significant certum numerum unciarum. Unde quincunx dicitur quincunx: quia significat quinque uncias. 6a dicitur semis quia continet medietatem hereditatis. s. sex uncias. 7a dicitur septans. 8a bes. 9a dodrans

ioª dextrãs. iiª decuns. izª as. qḋ significat pondus.iz.vnciarum:licet aliqñ as assis ponat̃ p obulo. Vñ versus. As obulus pondus as ē possessio tota. Testator aũt in plures vel in pauciores vncias hereditatē suã diuidē pōt. Probant̃ hec insti.de here. insti.§.hereditas plerũqʒ. Ad hec nota ꝙ hereditas ē nomē iuris sicut ⁊ bonorum possessio.ff.de. v̄.sig. hereditatis nomen. Quando venditur hereditas vendi videntur non res hereditarie:sed ipm ius succedendi:quia ipse res non sunt hereditas ſm Accur.

De heredis institutione titulus.25ᵘˢ.

Ostea cōsiderã

dũ ē de instōne heredũʒ. Et p̄ qḋ ē instituere heredē ⁊ vñ dicit̃. 2° q̃bus verbis instituat̃. 3° ĩ q̃ vltima voluntate instituant̃. 4° de diuersitate heredũ. 5° de institutione descendētiũ. 6° de institutōe ascēdentiũ. 7° de institutione extraneorum. 8° q̃daʒ de formis institutionũ heredũ. 9° de cãis exheredãdi. Circa primũ sciendũ ꝙ heredeʒ ĩstituere ē aliquē post mortē loco sui ĩ bonis suis dñm statuere. Vñ dicit̃ instituere quasi ĩtus statuere:qz sic subintrat heres dñium substantie defuncti vt eadē persona estimet̃ cum eo. Dicitur enĩ heres ab hero.i. dño .insti.de here.quali.⁊ differen.§.pro herede enim.

Irca secũdũ sciendũ:ꝙ institutio heredis fit verbis directis: vt ticiꝰ mihi heres esto:vel hereditatis mee dominus esto Et verbis inflexis.i.obliquis casibꝰ vt illũ heredē meũ facio vel instituo:vel iura institutiōis ei relinquo.C.de testa.qm̃. Idẽqʒ ē:tibi relinquo mea bona.C.de sec.nup. hac edictali. Quod ē verum sʒ Guil.nisi aliũ instituerit. Tunc eni p legatario habet̃.C.e. q̃tiens. Itē ſm Hosti.nō refert quãtũ ad pfectioneʒ testamēti vtrũ dicã:petrũ heredē instituo .vl' volũtatē meã eius dispositioni cōmitto:qz talis nō videtur decedere intestatꝰ: ex̃ de testa. cũ tibi. Qḋ.c.multi intelligunt de relictis ad pias cãs. Sed melius ē ꝙ simpliciter ĩtelligatur siue gnãliter.si tñ testator testabat̃ simpl'r nō solēniter:qz si q̃s aliquē heredē ĩ re vl' portione certa instituat de toto patrimonio sentire videtur:nisi de ipso aliter disponat̃. C.de here.insti.quotiens. Quinimo ſm aliq̃s ĩ tali cãu etiã oratio iperfecta heredē facit: vt si dicat:ticius heres. Vñ sufficit si dicat ticiꝰ heres:vel ticius esto.C.de testa.errore. Sʒ ⁊ nominis error nō nocet si ḋ volũtate ꝯstet .C.eo. s.de here.insti.l.fi. Ergo multo fortiꝰ valʒ ex q̃ ꝯstat de psona p quecũqʒ verba sit relictuʒ ar.ex̃ de rescrip.significante. Quid si dicat tm̃ hoc nomē.s.ticiꝰ. Rñ. Nō sufficit. Nec obstat illa lex.errore.q̃ ĩnuit:ꝙ valet:⁊ si deſit heres esto:qz hic bñ dixerat:sed hoc omisit notariꝰ: vt dicit̃ ibi. Ergo qui heredē instituit:eiꝰ dispositioni sua bona relinq̃t ⁊ ecōuerso. Nec ē curãdũ ḋ verbis testōrum:qz sepe aliter loquit̃ C.de testa.l.fi. Nec obstat.ff.e.de here.insti. l.illa institutio.qz intelligit̃ qñ fit in fraudeʒ: vel qñ per talia verba nō intēdebat instituere heredē. Et si aliqḋ ius cōtrariũ inuenit̃ illud intelligas qñ testator dixit ꝙ solēniter testari volebat. Bonus tñ iudex inspectis psonis an instituti sint cōiuncti vel extranei:testator litteratus vel simplex cōstitutus ĩ articulo mortis vl' nō:facile poterit termiare. Hec Hosti.
Scḋm aũt Ber.ex̃ de testa.cũ tibi.licʒ ille q̃ voluntatē suã extremã alteriꝰ dispōni ꝯmittit:de benignitate canonica videat̃ testamentũ fecisse:ut in.c.cũ tibi.tñ reuera ñ ē testatꝰ qz nullũ ē testamentum vbi nō exprimit̃ nomē heredis.C.de testa .iubemus. Pōt aũt q̃s cōmittere factionē sui testamēti alteriꝰ dispōni ⁊ tũc testamētum tenet:qz tunc nō cōmittit̃ testamentuʒ expsse arbitrio alterius ſ tacite alterius volũtati. Aut g̃ voluntati heredis:⁊ h̄ licet ⁊ tacite ⁊ expsse.ff.de cōdi.insti. verba hec. Aut volũtati extranei. Aut g̃ tacite:vt instituo te heredē:vel lego h̄ tibi:si talis capitoliũ ascēderit:⁊ sic valet. Aut expsse:ut instituo illũ heredē quē Ber.voluerit: vl' lego hoc illi quē ber.voluerit:⁊ sic nō valet. Talis enĩ institutio est captatoria.i.adulatoria.C. de testa. mili. captatorias. ⁊.ff.eo. captatorias. Hec Ber. Oportet aũt in institutione certũ heredē demōstrari. Quotiēs enĩ nō apparet q̃s ē institutus:institutio nulla ē:nisi ex aliis aptissimis pbationibꝰ appareat de quo testator sēserit. Nō tñ ad designandũ heredē debet dici circũstantia cōtumeliosa. Hoc dico specificãdo cōtumelie cãm. Secꝰ ē si in genere diceret filiꝰ meꝰ impiissimus ḋ me male meritꝰ:⁊ cãʒ nō exprimeret tũc.n.institutio valeret .C.de here.insti.⁊.ff.e.quotiēs. In cãu tñ possunt in certe persone institui:ut paupes intuitu pietatis.C.de epi.⁊ cle.id qḋ. Itē fieri pōt institutio pure:⁊ sub cōditiōe. Ex certo aũt tēpe aut ad certũ tempus heres quis institui non pōt:ĩmo vitio tpis sublato de medio tenet institutio: vt si dicatur: instituo te vsqʒ ad pascã:vel a pasca in antea:insti.de heredi. insti. §.heres ⁊ pure. Miles tamen hoc facere potest.ff.de testamen. mili.miles. Tamen si

hoc fiat ad tps incertū vel ex tpe incerto bene valet:ut si dicā: vxorē meā mihi hredē īstituo q̄diu vixerit: p⁹ mortē meā ticiū mihi hredē instituo cū absolutus fuerit ab excōicatōe.ff. de here.insti.i tēpus. Itē pōt quis īstitui i vniuerso ⁊ in certa parte: ⁊ in certa re vel quantitate. Institutus tn̄ i certa pte subire debet on⁹ eris alieni p ea parte qua ē institut⁹. Institutus vero in certa re vel quātitate p legatario habet. ⁊ iō nō subit illud on⁹. C. ð heredi.isti. quotiēs. Et hoc ē ver̄ quādo alius ē heres institutus in vniuerso. Nō ē aūt fm Hosti. pretermittendū q̄ quis institui pōt in certa pte: dū tn̄ assignatio pendeat ex arbitrio testatoris: q̄ voluntati alterius expresse ɔferri non posset. Tacite tamē sic: vt dictū ē. s. fm Ber. Quedam eni si in testamentis exprimant nō habent effectum.ff.e.talem. Et idē ē de legatis.ff.de le.l.i. Hec Hosti. Item possunt institui plures simpliciter: partibus non expressis Et tūc ex equis porcionibus sunt heredes.insti.ð heredi.insti.§.si plures. Et nota q̄ si vn⁹ heredū faciat sumpt⁹ in milicia. vel i nuptijs aut fecit illos sumptus pater cōmunis: ⁊ tūc ille filius habet hoc preciptiū: aut ipe filius fecit post mortem patris: ⁊ tunc erunt de sorte sua: non de cōmunibus bonis nisi hoc iter heredes specialiter actum esset.ff.fa.her.si filia. §.idem scribit. ⁊.§.neracius. Item institutio fieri pōt partim in capita ⁊ partim in stirpes: vt petrū ⁊ iohēm filios meos. s. quēlibet eorū pro tertia. ⁊.a.⁊.b.nepotes meos filios quōdā.c.filij mei p alia tertia parte heredes mihi instituo. Sic.n. ⁊ ab intestato vocantur insti.de heredi.q̄ ab inte.defe.§.⁊ q̄ placuit.

Ad hoc nota q̄ pactū de futura successiōe persone certe non tenet: nisi de consensu eius cuius ē hereditas: ita tamē q̄ in illo consensu perseueret vsq̄ ad mortē. C. de pac.l.vlti. Licet aūt alij paciscenti de hereditate mea possim cōsentire: nō tamē ex pacto possum me astringere: q̄ q̄s mihi succedat in hereditatem q̄ hoc eēt ɔtra bonos mores. Possum tamē heredē sine pacto instituere. C. de transac. cū donationis. Nec obstat.ff.p socio.l.3.§.ð illo. vbi dicit̄ q̄ societas ita coiri pōt: vt si aliq̄ hereditas alterutri obuenerit: cōis sit: q̄ hoc intelligitur fm Accur. quādo ē pactū de persona incerta. Unde pactū ð futura successione in genere tenet: non in specie.

Irca tertiū sciendū: q̄ heredum institutio directa non pōt fieri nisi in testamēto: puto cū quis recto iure instituitur heres: ad quē testōr vult hereditatē suā siue illud in quo eū instituit peruenire: ⁊ illud cape nullo mediāte. Obliqua vero siue fideicōmissaria hereditas relinqui pōt in testō ⁊ codicillo vt cū rogetur in codicillo heres institutus in testamento vel heres ab intestato veniens: vt hereditatē restituat alteri. Is eni cui restituit̄ hereditas erit heres p fideicommissum.insti.de codicillis.§.penl. ⁊ ð fideicō. he.§.penul. Quid si sic dicat testator in testamento suo. instituo heredē quē in codicill' noīauero: vel talē si eū in codicillis īstituero. Respondet Hosti. q̄ valet non iure codicillorum: sed testamenti. Et sub tali conditione pōt institui quilibet preter filium.ff.e.asse.

Equit̄ videre ð quarto. s. ð diuersitate heredū. Circa quod sciendū. q̄ heredū alij sunt necessarij tm̄ Alij sui ⁊ necessarij. Alij extranei. Heres necessarius ē seru⁹ qui instituitur heres a domino suo ita tn̄ si cōsequat̄ hereditatē ⁊ libertatē siue ex domini testamento: vt q̄ tpe testamenti ⁊ mortis erat in dn̄i ptāte: fit etiā ignorās ⁊ inuitus liber ⁊ heres: vnde velit nolit tenetur hereditatē etiam suspectam adire. Et ideo dicit̄ necessarius. Sui ⁊ necessarij sunt liberi qui sūt in ptāte testatoris tpe mortis ut filiusfamilias: ⁊ descendentes ex masculo filio. Filij vero filie sunt in potestate patris eorum: ⁊ aui paterni. Distingue tn̄ inter filiū ⁊ nepotem ex filio q̄ filius meus iō ē mihi suus heres: q̄ ē in potestate mea: ⁊ q̄ nihil ē mediū inter me ⁊ eū Et hoc scdm deficit in nepotibus ex filio ipo viuente: ⁊ ideo non sunt mihi sui heredes. Sē si filius meus me viuo moriat̄: tunc nepotes ex eo tēpore mortis mihi sūt filij heredes: q̄ in ptāte mea sunt: ⁊ q̄ sublatū ē de medio caput primum qđ eos precedebat. s. pater eorū. Et ē idē de nepotibus ⁊ ceteris liberis. Dicuntur aūt ideo sui: q̄ domestici ⁊ viuo patre quodāmodo estimant̄ dn̄i. Ideo vero dicūtur necessarij: q̄ de iure ciuili cogebant̄ serui inuiti heredes fieri: sed de iure pretorio pmittit̄ eis ab hereditate abstinere si velit. Extranei heredes sūt qui nō sūt subiecti iuri testatoris Un̄ filij emancipati sunt heredes exnei ⁊ liberi etiam a matre īstituti. q̄ femine nō habēt liberos in ptāte. Probant̄ hec oīa insti. de heredi.qua. ⁊ di. in prin. ⁊.§.sui aūt. ⁊.§.ceteri.

Item heres alius ē testamentarius: vt q̄ ē i testamento scriptus. Alius legitimus ut is q̄ ipso iure ⁊ sine testamento defuncto succedit. Alius fideicōmissarius: cui ex fideicōmisso ē hereditas restituta. Alius ē substitut⁹. s. qui alij substituit̄ heredi. Insuper quidā sunt ad quos in stricto iure legitima spectat hereditas vt non instituant̄ vel rite exheredētur

Testamētū aūt ipo iure ē nullū aut rescindit. Ad q̄s cognoscēdos nota tres eē grad⁹ vel lineas ꝯsāguineoꝝ.s.ascēdētiū siue pētū.descēdētiū siue liberoꝝ:ꝛ collateraliū. Testator āt q̄diu h3 aliq̄d de descēdētib⁹ tenet illū hedē instituere vel exheredare. Et si illū herede institutat nō tenet de aliquo ascēdētiū in institutione mētionē facere. Ipsi.n.in infinitū ceteris pferūtur.insti.de here.que ab inte.i pn. Deficiētib⁹ aūt descēdentib⁹ legitimis tenet suos ascēdētes legitimos si q̄s h3 heredes instituere vel exheredare.C.ad sena.cō.or.q̄tiēs. Collaterales aūt nūq̄ tenet istituere vel exhedare:sed deficiētib⁹ descēdētibus ꝛ ascendētib⁹ legitimis pōt quos vult siue collaterales siue alios sibi non attinctes istituere heredes:nulla facta de collateralibus mentione.

Equit videre de 5°.s.institutōne descēdentium. Circa quod sciendū:q̄ descendētiū siue liberoꝝ quidā sunt legitimi ꝛ naturales simul. Quidā n̄ales tm̄. Quidā legitimi tm̄. Itē eoꝝ qui sūt legitimi ꝛ naturales quidā sūt nati. Quidā nascituri siue posthumi. Item quidā sunt primi gradus vt filij. Quidā secūdi vel vlterioris vt nepotes ꝛ deinceps. Primo aūt dicendū est de institutione liberoꝝ naturalium ꝛ legitimoꝝ primi gradus. Secundo de institutione liberorum secundi grad⁹. Tertio de institutione posthumoꝝ. Quarto de quibusdam documentis generalibus circa institutionē liberoꝝ. Quito de institutionibus liberoꝝ legitimoꝝ tm̄. De institutione vero siue successione liberoꝝ naturalium ꝛ spurioꝝ vide infra in tractatu de matrimonio.ti.de filijs. De institutione igitur liberorum naturalium ꝛ legitimoꝝ primi gradus sciendū:q̄ testator siue pater siue mater suos liberos legitimos ꝛ naturales masculos ꝛ feminas virgines nuptas ꝛ viduas i ptāte eius exn̄tes ꝛ emācipatos instituere debet vel rite exheredare:aut rite vel legitime p̄terire. Aliter testabit inutilr.insti.de exhere.libe.rn̄so.i.ꝛ.§.nostra v°. Et intellige q̄ feie l3 sint nupte:nihilominus tn̄ de iure romano sūt in ptāte patris:sed de iure lombardorum sūt in ptāte viri:nō p̄ris.insti.de se.cō.tercul.§.postea aūt. Solet aūt queri vtꝝ dotatas debeat instituere tm̄ in dote. R°. Dixerūt aliqui doc.legū q̄ sic. Azo v° ꝛ aliqui alij dicūt q̄ oz instituere nō tm̄ in dote sed etiam in aliquo saltē modico preter dotē. Vn̄ pter piculum hi⁹ dubitationis tutius ē q̄ semp instituant in aliquo vltra dotem:ꝛ sic agere non possunt nisi ad supplemētū si q̄d deficiat de legitima in qua etiā dotē cōputare debent. Nam si ab intestato succedere vellet:eā fratrib⁹ ꝯferent. C.de inoffi.testa.qm̄ nouella. Itē professi i religione debēt institui sicut ꝛ ceteri.C.de epi.ꝛ cle.l.fi.§.h etiā cognitū. Itē licet fili⁹ succedat m̄ri ex testō ꝛ abintestato:pr̄ tn̄ in cui⁹ potestate est fili⁹ habet vsufructū in possessionibus relictis a matre filio:qui etiā oēm diligētiam tuende rei debet habere. Nō tn̄ pōt eam alienare vel donare.C.de in inte.resti.l.i.ꝛ.z.ꝛ ex̄.e.c.cōstitut⁹ in glo. Pone q̄ aliquis habēs filiū ex cōcubina:ꝯbat tn̄ cū alia ex q̄ habet filios:illa vero mortua cōtrahat cum concubina:ꝛ ita filius ei⁹ ē legitimatus:q̄s succedit patri:ꝛ sit cōsuetudo terre q̄ vnus sol⁹ succedat. R̄ndet Hu.ꝛ Bar.in questionibus q̄ succedet ille q̄ primo fuit legitimat⁹.i.de p̄mo m̄rimonio natus. Quid si due matres p eodē filio ꝯtendāt:ꝛ ambe lite pēdente deficiant Nunqd ille petet hereditatē vtriusq̄. R̄nd3 Bar.in qōnibus q̄ nō:sed tn̄ succedet illi q̄ erat in possessione filiationis ei⁹. Si vero neutra possidebat:tūc si velit alicui eaꝝ succedere oportz eū pbare se filiū ei⁹ eē. De istitutōe aūt liberoꝝ secūdi gradus sciendum:q̄ si ego parens masculus vel femina tpe testamenti mei filiū hēo vel filiā siue in ptāte mea siue nō ꝛ ex eo vel ex ea hēo nepotem vel neptem:ꝛ instituā filiū vel filiā:nō oz q̄ de nepote vel de nepte faciā mentionem. Si tn̄ tpe q̄ testor filius meus vel filia p̄mortuus sit:tūc nepotē vel neptē quē supstitem habeo ex ea vel ex eo q̄ emācipato vel emācipata instituam.insti.de here.qua.ꝛ di.§.fin autem ꝛ necessarij. Et idē ē de ceteris liberis. Unde premortuo filio vel nepote pnepos ex nepote natus institui debet.insti.de here.q̄ ab inte.defe.§.ita demū. Idē est etiam de posthumis ꝛ nepotibus ꝛ ceteris liberis vlterioris gradus:q2 si nurus mea ex filio meo p̄mortuo cōcepit:ꝛ tester ea p̄gnāte debeo eū q̄ nascet ex ea heredē instituere.C.de posthu.here.qd creatum. Itē si post meum testamentū filius me⁹ institut⁹ me viuo moriatur ꝛ demū moriar nullo alio condito testamento:incipit nepos natus ex ipo filio in loco eius succedere:ꝛ quasi agnoscendo efficit mihi auo suus heres.insti.de legi.agna.suc.§.primus autem. Et ideo quia in testamento tunc institutus non inuenitur:rumpet testamentum. Idem facit nepos ex filio emancipato premortuo institutus. Sed contra periculum illud habes cōsilium.l.velleiane quo potes dupl'r vti. Uno mō vt filius ꝛ nepos natus ex eo pariter instituantur:alio modo vt filius pure ꝛ nepos sub conditōne instituantur:vt petrū filiū meū:vel eo mihi premortuo

nepotes vel neptes ex eo supstites natos ⁊ po/stbumos mihi heredes istituo. Probāt hᵒ isti. de exhere. libe. §. posthumoꝝ āt. De institutōe āt posthumoꝝ nō ꝑ ad maiorē euidētiā ꝙ po/sthum⁹ dr̄ dupli r. s. stricte: vt ille q̄ ī vita testa/toris ɔcept⁹ p⁹ ei⁹ mortē ē nat⁹. Vn̄ dr̄ posthu m⁹ q̄si p⁹ humū patris natus. Et large. s. ille q̄ p⁹ testm̄ ɔditū viuo ēt pr̄e ē nat⁹. ff. de iniu. ru pro. testa. l. 3. §. i. Hos igit̄ posthumos q̄ rite vult testari debet istituere. Nō aūt pōt eos ex/heredare: cū nullā ingratitudinē ɔmiserit. in sti. de exhere. libe. §. nr̄a vo. Si aūt posthumus ꝑterit⁹ fuerit vt nō instituat̄: ⁊ ipse nascat̄ vi/uus voce emissa vel non emissa: dum tamen constet eum viuum natum: vel ex secto vētre editum integrum: vel non integrum: alias cū spū: tn̄ testm̄ rumpet. ff. de posthu. here. ꝙ dici tur. nisi declinet ad monstrum vel prodigiū ff. de sta. ho. non sunt. Qui autem nascit̄ mor tuus non videtur conceptus. C. e. l. i. Quod autem dictum est de preteritione filij posthu/mi testamentum rumpi: verum est quantum ad institutionem: sed stat firmū quātum ad legata. insti. de exhe. libe. rn̄so. i. Et idem ē de quasi posthumo: vt si testator p⁹ testm̄ aliquē in filium arrogauit. Nā quasi agnitione sui heredis rūpetur testm̄. insti. qui. mo. te. infir. rn̄so. i. Idē etiā ē de eo qui est loco posthu/mi: vt qui in tempore testamēti nō erat suus heres: sed tpe mortis testatoris iuenit̄ suus: vt dictum est in arti⁹ precedēti. Et qd̄ dictū ē de posthumo preterito a pr̄e: idē intellige de po/sthumo preterito a matre. In casu tn̄ posthu/mus nō rūpet testm̄ mr̄is: vt cū mater in puer perio decedit: quo instituat heredes iā natos: presumit̄ nō instituisse eū in cui⁹ ptu decedit ⁊ ideo nō rumpitur ei⁹ testamētū per quere lam inofficiosi testamenti. C. de inoffi. testa. si mater. De generalibus documentis circa institutionem liberoꝝ nota ꝙ si ea que dicta sunt de instituendis vel exheredandis vel pre tereundis liberis non fuerint obseruata: pn̄t ipi liberi diuersis vijs ad testamēta parētū in firmāda venire: vel dicēdo testm̄ ipo iure nul lū: vel petēdo bonoꝝ possessionē contra tabu las testamēti: vel ꝓponēdo querelam inoffici osi testamēti. Nō solū aūt inofficiosum testm̄ reuocat̄ ꝑ querelam: sed etiam inofficiosa do natio ⁊ inofficiosa dos ⁊ inofficiosa venditio quo ad legitimā: vt. C. ð inoffi. do. l. i. ⁊ l. si to tas. ⁊ l. si. Que omnia relinquo iurisperitis gratia breuitatis. Itē si alicui ꝑdictoꝝ libe/roꝝ q̄ necessario sūt instituēdi vel exheredan/di aliqd̄ in testō tm̄ legatū fit: testm̄ n̄ tenebit qꝛ is videtur preterit⁹ q̄ nō ē institut⁹ vel exhe redatus. Preterire. n. est aliquē omittere eo

non instituto vel exheredato. insti. ð here. que ab intesta. de. §. eadem hec. Non tamen dico ꝙ cuilibet predictoꝝ legari non possit: dū tamē sit in aliquo institutus. Sed quid si testātor simpliciter dixerit. Filio meo. C. relinquo cē tū lib. Nunquid valebit testamentum. Hoᵒ ꝙ si testator dixerit. Filio meo. C. relinquo bo/na mea siue dimidiam siue tertiam partē bo norum meoꝝ: tenet testamentum: quia iure institutionis intelligitur esse relictum. Si ve/ro dixerit: filio meo. C. relinquo centū libras vel agrum illum: non tenet testamentum: qꝛ iure legati intelligit̄ esse relictū ⁊ filiū esse pre teritum. C. de here. insti. quotiēs. Itē non re fert in quo vel in quāto aliqs predictoꝝ insti tuat̄ vtꝝ in vniuerso aut in pte vel in re vel in quātitate certa. Et si sit institutus in eo qd̄ est sua portio legitima vel vltra: stabit cōten/tus. Si vero in minori tenet testamētū: sꝫ agꝫ ad legitime supplementū. C. de inoffi. testa. oī modo. Que etiā legitima dicit̄ debitū bonoꝝ subsidiū siue portio debita iure nature. Et est hodie tertia ps hereditatis si sint quatuor fi/lij vel pauciores. Si vero sint quinqꝫ vel plēs ē medietas inter eos eque diuidēda. Unde si qs sit institutus in sua pte tertie partis vl̄ me dietatis stabit cōtētus: alias aget ad supple/mentū: vt dictū est. De eo vero qd̄ supest vlt̄ ptē tertiā vel medietatem testator q̄cqd vult facere pōt. Vn̄ versus. Quatuor aut infra dāt natis iura trientē. Semissē vero dant natis quinqꝫ vel vltra. Arbitriū sequitur substātia cetera partis. Debetur aūt dicta portio tm̄ fi/lijs: ⁊ ipis mortuis debēt nepotibus ex eis le/gitime natis. Nec eis pōt imponi grauamē per legata ⁊ fideicōmissa: pn̄t tn̄ grauari ꝑ debita Non pōt etiā eidē apponi cōditio vel modus ⁊ si apponatur ꝓ non addita habetur. Ad hᵒ nota ꝙ triplex est portio. s. legitima: ⁊ trebelli anica sic dicta a trebellio auctore: ⁊ falcidia sic dicta a falcidio auctore. Prima debetur iu re nature: de qua dictū ē. Secunda debetur iu re substitutōis: ⁊ est quarta pars hereditatis totius: vt cū aliquis est institutus heres ⁊ ro/gatus vt restituat alij hereditatem si sine libe ris decedat: iste sic institutus retinere pōt q̄r/tam ptem totius hereditatis. Tertia debetur iure institutionis extraneo instituto heredi ⁊ est quarta pars quā deducit ⁊ retinet sibi in stitutus de legatis ⁊ fideicommissis: qn̄ supra dodrantē. i. tres ptes hereditatis ē aliqd lega tum. Qn̄. n. aliquis ē institut⁹ heres: ⁊ illa he/reditas ē ex iusta causa legata ⁊ fideicōmissa tunc institutus pōt detrahere quartam par/tem de legatis ⁊ fideicōmissis: extra de testa. Raynaldus. In prima ⁊ secunda portōne

idest in legitima et trebellianica cõputant oia hereditaria et legata et fideicõmissa. Un si fili9 vel rogat9 aliqua perceperit de legatis vel fi deicõmissis a testatore: illa cõputabit i legitia vel trebellianica. In tertia vero .i. in falci dia cõputant sola hereditaria non legata nec donata nec fideicõmissa: ex. d testa. raynuci9. Hec. Ber. Unde deductio falcidie ẽ cõditio nis melioris q̃ deductio legitime quãtũ ad hoc q donationes et legata nõ cõputãt in ea. Unde si institutus aliquid de legatis vl' fidei cõmissis a testatore pcepit: illud i falcidia nõ cõputabit. Sciendũ aũt q falcidia cessat in his que sic legãt vt ad successores ei9 cui reli cta sũt debeãt puenire. C. ad. l. fal. i auc. sz in ea te. Cessat etiam i relictis causa pietatis: vt ibidem. s. auc. Similit'r cessat etiã in testamen to militis. C. d testa. mi. in testõ. et ex. de testa. Raynald9. et. c. vlti. Itẽ cessat falcidia in male ablatis incertis que bñ põt dici legata eẽ pro aĩa: multo magis q̃ legata alia. Possunt etiã dici legata ad pias cãs: qz ad liberandã testa toris aĩam. Monaldus tñ scripsit in sua sum. q pp̃ter male ablata incerta si nõ possũt pba ri nõ credit q liberi vl' parẽtes si cõsẽtire nolĩt possint legitima iure nature sibi dbita defrau dari. Al' posset testator d leui fingere male ab lata multa vt pdcõs illa legitia defraudaret: quod iniquũ eẽt: qz si talia male ablata ñ pos sint pbari: nõ tenet heres soluere vt debitũ seu vt es alienũ: sz vt legatũ. C. de fal. mo. l. z. et. 3. Et ideo bonũ cõsiliũ ẽ q ipe testator satis faciat d illis dũ viuit: vel faciat q fili9 obliget se ad soluẽdũ in solidũ: illa legitima nõ dtrac ta. In q casu tenebit. ar. isti. d excu. tu. §. sicut p cõtrariũ. Si aũt nõ possit ad hoc inducere fi lium: nõ faciat testamentũ sed codicillũ: in q ordinet q oia bona distribuãt paupibus p male ablatis icertis asserens q plura sũt sua male ablata q̃ oia sua bona. Similiter male ablata certa q tñ pbari nõ põt relinquat illis psonis a quibus iniuste habuit ea. Et male ablata certa que pbari non põt sũt sicut es alie nũ . Sed nũquid põt quis inducere duas quartas. s. debitã iure nature et trebellianicã. R° Dicũt quidã q nõ nisi q̃tum ẽ plus i se cunda q̃ in prima. C. ad. l. fal. l. pe. Alij dicũt indistincte q sic. Azo vo distinguit q aut qs est rogatus restituere hereditatẽ incõtinẽti: et tunc est va snia prima. C. de inoffi. testa. qm nouella. Uel vsq ad tps: vt si decedat sine li beris: et tunc ẽ vera sententia secũda. C. de in offi. testa. qm in prioribus. et in auc°. de restitu ti. §. penul. coll. 8. Ratio huius diuersitatis ẽ: qz vbi quis est rogatus restituere heredita tem post tps certũ: vel si decedat sine liberis: põt incõtinenti deducere tertiam debitã iure nature: qz illã sine oi grauaie debet q̃rere: vt pbãt auctoritates pdicte. In pcessu ãt tpis deducet trebellianicaz in qua cũ fructus pce pti cõputẽtur: minus diminuit substantia he reditatis q̃ si restitueret incõtinenti: et iõ tũc nõ deduceret: qz tũc sba defalcaret: ñ aũt fruct9. Ius aũt canonicũ apte fouet sniam Azo. ex de testa. Raynucius. et. c. Raynaldus. in tex. et glo. Item nõ potest vti quis bñficio falci die in tribus casibus. Primus est qñ extraneus institutus heres rogatus ẽ restituere heredi tatẽ alij: et non implet voluntatem testatoris infra ãnũ a iussu iudicis. Secundus ẽ si non fecerit inuẽtariũ. Tertius ẽ si testator certus de quantitate sui primonij pbibeat expresse deduci falcidiam in auc9 de here. et fal. §. illud et. §. si non fecerit inuẽta. et. §. si vo expssum. Et hoc vide ifra ti. de puidẽtijs testatoris. ar. i. s. d pbibitõe falcidie. Itẽ qñ vni plures res sint legate: tunc si soluit aliqs illarum integre põt in alijs retinẽ plenã falcidiã p doli exceptõez. ff. ad. l. fal. si ex plurib9. Itẽ si legatũ sit tale de quo falcidia nõ debz deduci: puta ad pias causas: p hoc nõ onerãt alij legatarij: qz cuilz legatario sufficit onus suũ vt deducat. C. ad. l. fal. in auc. similit. Item legatũ aut ẽ relic tum vni psone aut plurib9 Si vni aut legatũ est vni9: et tũc si soluit totũ nihil dtrahet. Aut incepit tñ soluere: sic detrahet. Aut sũt legata pluriũ: et tunc si soluit vni põt detrahere de alijs. Si vo sit relictũ plurib9 tũc si soluit totũ vni non detrahet. C. ad. l. fal. auc. sz cum testa tor. et i. l. palle. si ex plurib9. Hec Guil. Itẽ qñ fruct9 pcipiũt volũtate testatoris: vt qñ quis ẽ rogatus restituere alteri hereditatẽ post ali quod tps: tunc cõputat fructus in quartã tre bellianicã. et quod supra quartã recepit nõ re stituet: nisi sit de liberis pmi gradus. Qñ. n. est rogat9 frater pmi gradus restituẽ fratrib9 hereditatẽ: si decesserit debet retinere q̃rtam sine cõputatõe fructuũ: nisi percepit eos post litis cõtestatõem. Tũc. n. cõputabit ipos in quar taz: qz ẽ male fidei possessor. Si vo pcipiunt ex negligẽtia ñ petẽtis: sic non cõputat in quar tam: nec restituit eos. Si aũt pcipiunt ex mo ra nõ soluentis: sic cõputat in quartã: et qcqd ex eis habz vltra restituet. C. ad se. cõ. velleia. iubemus. De institutione vo liberorũ legi timorũ sciẽdũ q pater arrogãs et au9 nepotẽ adoptans tenent filios suos arrogatos et ad optiuos: si tpe mortis sue hñt eos in sua ad optiua familia: in testõ suo instituere vel ex heredare sic si eẽnt filij eoz legitimi et natura les. Al' inutilit'r testabunt. Si vo tpe mortis sue eẽnt emãcipati ab eis: tũc nõ tenẽtur eos

instituere nec exheredare: qr sūt loco extraneorum. Pater etiā naturalis huius filios quādiu sūt in adoptiua familia nec instituere nec exheredare tenetur: qr sūt loco extraneorum. Ex eo tamen tempore quo a patre adoptiuo fuerint emancipati: incipiunt in ea causa esse sicut si fuissēt emancipati ab ipso naturali patre. insti. de exhere. li. §. adoptiui. libi et §. emācipati vero. Is autē qui adoptauit extraneum condens testamētū filiū suū adoptiuū nec īstituere nec exheredare tenetur cum nihil iuris habeat in bonis eius: nisi quod ei succedit ab intestato. insti. de adop. §. sed hodie. Et nota quod illa documēta que sūt tradita in articulo precedēti habēt etiā locū ī liberis tamen legitimis. Quid aūt sit adoptio et arrogatio vide in tractatu de matrimonio. ti. de adoptione.

Sequitur videre de sexto articulo principali. s. de institutione ascēdentiū. Circa quod sciēdum: quod si ego testator vel testatrix nullū habeo liberū a me necessario instituendū vel exheredandū: habeā tamen parentē vel parentes legitimos et naturales: et sim in statu in quo liceat mihi testari: vt quia sū emācipatus: vel aliter mei iuris factus: tūc si testari vtiliter voluero: eos instituē debeo. C. ad sena. cōsul. orphi. quotiēs. licet si habeā etiam descēdētes: eos. s. ascēdētes si volo possū īstituere. Instituam ergo parentes meos nulla differentia habita inter paternos et maternos: salua tamen gradus prerogatiua: puta si patrē et matrem habeā: vtrūque instituā: vel si solū patrē vel solam matrē illū vel illā instituā. De alijs autē ascēdentibus nō teneor facere mentionē: quia precedit eos vno gradu pater vel mater. Sed si patrē vel matrē nō habeo: tūc proximiores mihi in gradu ascendentiū instituere debeo. Eo dem enī modo succedūt ab intestato: vt in auc. de here. ab inte. veni. §. si igitur defunctus. Possum aūt instituere in toto vel ī certa parte: tamen sufficit si parentē instituendū instituam in sua legitima portione parentibus debita iure nature: que ē tertia pars bonorū meorum: vt in auc. de triēte et semisse. §. i. Et si in minori instituero nihilominus tenet testamentum: licet agi possit ad supplementum: vt de liberis dictū ē. Possum aūt meos parētes exheredare vel preterire . s. noīatim et legitima cā adiecta alias testamentum meū rescinderetur: in auc. vt cū de ap. cog. §. si talis igitur. col. 8.

Sequitur videre de septimo principali . s. de institutiōe extraneorum. Circa quod sciendū: quod si illū vel illos quē vel quos habeo legitimos descēdentes vel ascendentes instituendos vel exheredandos instituā quidē: nō tamen in vniuerso sed in parte vel re certa: tūc extraneū in residuo vniuersalem heredē īstituere potero. Si enī nō inueniretur vniuersalis: tunc is qui esset institutus in parte vel re certa haberetur pro vniuersali. C. de here. insti. quotiēs. Si aūt eos oīo exheredauero: tunc extraneū instituam. Alias testamentū nō tenēt in quo istitutio heredis nō eēt. insti. de fideicōmis. here §. in primis. Cū vero nullū habeo descēdentiū vel ascēdentiū instituam heredē aliquē extraneū: siue sit meus naturalis: siue aliquis de collateralibus meis: siue quecūque alia persona puta dicendo in prima vel in tertia persona sic. In oībus aūt bonis suis quatuor actiōibus idest filiū eius naturalē vel patruū vel huiusmodi sibi heredē instituit vel talē ecclesiam: vel cōuentū vel hospitale: tanquam xpi paupes ī tuitu pietatis sibi heredē instituit. Notandum aūt quod si dicatur generaliter pauperes xpi sibi heredes instituit: distributio cōpetit epo dioces. qui est procurator paupum generalis sue diocesis. Et iō ad hoc vitādū solet sic addi. Illos. s. paupes quos eius cōmissarij duxerint eligendos: quorum quēlibet tamen illā portionē quam ipsi cōmissarij ei designauerint ex hac hereditate capere voluit et disposuit: et ipsos cōmissarios vice dictorum pauperum et heredum hanc hereditatē adire. Licet autē īstitutio talis videatur alieno arbitrio cōmitti et ideo non valere: tamē bn̄ valet. quia testator prima facie suo arbitrio instituit paupes xpi: quod facere potuit: licet eos restrinxerit ad certos paupes et heredes ad cōmissarios ex postfacto declarādos. Si vero diceret: illū instituo quē talis voluerit tūc omnino cōmitteret arbitrio alieno: et esset omnino inutilis īstitutio. Ad predictū autē dubiū vitandū solet testator aliquā fidelē personā heredē instituere: distributionē ipsius hereditatis pro anima sua eius fidei cōmittēdo: dicēdo sic. In omibus autē bonis suis dominum talē heredē sibi īstituit disponēs et iubens quatenus pro anima sua hereditatē ipsā erogz et distribuat in pias causas: et distributionē ipsam eius fidei et charitati cōmittēs. Licet aūt videatur eē quoddā fideicōmissū: queritur vtrū īde possit trebellianica porcio defalcari. Et videtur quod nō cū in relictis ad pias causas oīo falcidia cesset. in auc. de ec. ti. §. si aūt heredes. Ad hoc nota quod frater non habet querelam inofficiosi testamenti si frater eius heredem extraneum instituerit: nisi personam infamem instituisset. Et hoc habet locum in fratre cōsanguineo et vterino simul et in fratre consanguineo tamen: et non in fratre vterino tantum. ff. de inoffi. testa. l. i. Unde qui habet fratrem ex patre et matre tantum si instituit personam turpem et infamem debet instituere fratrem saltem in aliqua re alias rumpet frater testamētū: nisi cōmiserit

causam igratitudinis: vt quia cōtra cū mortē intentauit: vel accusatōnē criminalē iducere voluit: vel substātie ei⁹ iacturā grauem moli tus fuit. pbanť hec in auc. de nup. § .ingratitu dinem. Hec Guil. Itē ad hoc vt quis institui possit tria tpa osiderāť. s. tps istitutōis: vt scia vtrū institutio tenuerit. tps mortis testatoris: vt sciať vtrū effectū habuerit. ⁊ tps aditionis hereditatis quod tēpus maxime expectādū ē quo. s. hereditas acqrať. ff. de fur. a ticio. De dio aūt tpe inter factū testamentū ⁊ mortem vel cōditionē institutionis existentē mutatio iuris heredis nō nocet: qꝛ tria tempora consi derantur: ⁊ hoc quoad exneos ⁊ eos qui nō sūt in potestate testatoꝝ. In heredib⁹ vo suis ⁊ necessarijs tēpus mortis tm̄ videť expectā dum. insti. ō here. quali. ⁊ di. §. exneis. ⁊. §. sui. In heredibus vo necessarijs duo tm̄ tpa sūt expectanda. s. testamēti ⁊ mortis. ff. ō heredi. insti. si alienū. ⁊. §. in exneis. l. seruū in pn. Vn̄ si heres istitutus ab exneo sit excōmunicatus tpe institutionis vel mortis vel aditionis pro nihilo habeť. Si aūt medio tpe nō nocet. Vn̄ si post institutionē fuit excōicatus ⁊ an̄ mor tem absolutus: heres erit. Sed de hoc habe bitur infra plenius li. 7. ti. 8. Insup nota qꝫ institui nō possunt isti. s. Deportat⁹ in insulā. C. de here. insti. l. i. Dānatus in metallū: quia pegrinus est effectus. ff. de his que ꝓ non scri ptis habenť: si in metallū. Heretici. C. de here ti. ⁊ manich. l. manicheos. Baptismi iterato res. Apostate xpiani q idolis sacrificarunt. C. de aposta. hi qui. Collegia illicita. i. ꝑuilegiū spāle non habentia: eo qꝫ nō sūt a senatu vel principe approbata. C. de here. isti. collegiū. Itē spurius testatoris ab eo institui non pōt. Itē incestuosus in auc⁹ qui mo. na. ef. sui. §. fi. Itē nec mulier que nubit infra tēp⁹ luct⁹ ꝫm le. in auc⁹ de nup. §. i. ⁊. C. de se. nup. l. i. ⁊ m̄ so 3. Hoc tm̄ ꝫm canones non tenet: ex. de se. nup. c. penul. ⁊ vlti. Itē incerta psona nō pōt institui. Hoc tm̄ fallit in pauperibus xpi. C. de here. insti. quotiens. Itē seruus accusatus de adulterio cū dn̄a sua cōmisso: que etiam dn̄a de eodē crimine fuerat accusata: ab ipsa dn̄a nō pōt institui. insti. de here. insti. §. est aūt ca sus. Omnes vo psone alie a pdictis possunt institui. Ad hoc nota qꝫ si seruus sit institu tus heres nō pōt nisi iussu dn̄i adire heredita tem: ⁊ si dn̄o iubente adeat acquiriť dn̄o ac si esset institutus. insti. ꝑ quas pso. no. acqui. §. itē nobis. Nota tm̄ ꝫm Jo. 13. q. 2. illud. qꝫ lꝫ serui nō possint hereditatē possidere: cōsuetu do tm̄ ē in pluribus locis qꝫ filijs relinquitur peculium quod habuit pater.

Equitur videre ō octauo ꝑncipali. s. de formis institutionuꝫ heredū: vbi sciendū qꝫ dictator testamenti osīde rare debet vtrū instituať vnus heres vel plu res: ⁊ an liberi vel ascēdentes vel exnei: ⁊ an plures instituanť equaliter vel inequaliter: ⁊ an in capita vel stirpes. Et quidē si testator habeat vnicū filiū vel filiā ⁊ eum instituat he redem i vniuerso positis oībus legatis diceť sic. In oibus aūt bonis suis iuribus ⁊ actiōi bus. C. filiā eius heredem instituit. Et si ꝑ le gem velleianā ꝓuidere velit ne quasi agnati one sui heredis rumpať testamētū: diceť sic. Talem filiū eius instituit: vel eo ꝑmoriente liberos ex eo supstites natos ⁊ posthumos in stirpes ⁊ nō i capita heredes sibi instituit. Si auteꝫ habeat plures filios ⁊ filias ⁊ velit eos equaliter heredes instituere sibi diceť sic. C. ⁊. P. filios eius equis portionibus instituit. Et si quis dictoꝝ filiorum eius ipo testatore viuo decesserit: in locū ⁊ partē eius liberi ex eo supstites nati ⁊ posthumi in stirpes ⁊ non in capita sint heredes. Si vo aliquos eorum velit instituere sibi heredes in re certa vľ pte ⁊ aliquos in vniuerso diceť sic. Petrus her tam eius filiā heredē sibi instituit in centum lib. quas etiā eam habere voluit cū nupserit vel religionem intrauerit: ⁊ interim in domo sua decentia ⁊ sufficientia alimēta. Si tamen dictas centū lib. ante qꝫ nubat vel regionē in tret exegerit: ex tunc nō habeat alimenta. Si aūt filia sit nupta: sic dicetur. Petrus bertā filiam eius: vel ea ꝑmortua liberos ex ea su perstites i stirpes sibi heredem instituit in eo qō ipsi berte dotis noīe dedit qn̄ nupsit ⁊ isu per in. io. lib. Si vo filia sit dedicata i aliquo monasterio pōt eā pater vel monasteriuꝫ in q̄ ē si voluerit heredē sibi instituere i certa quā titate. Pōt etiā filiū emancipatū heredem si bi instituere in certa parte. Pōt etiā in vniuer so pariter cū alijs i potestate sua retentl. Pōt etiā aliquos eoꝝ quos habet in ptāte heredē sibi instituere in certa parte. Positis autē he redibus pticularib⁹ debet institui heres vľis sic. In oibus aūt alijs ⁊c̄ vt supra. Factis aūt institutionibus vľibus ⁊ particularibus libe roꝝ viuētiū: debēt fieri institutiones posthu morum ne alľ testamentū rumpať sic. Si vo ex ipa dn̄a berta cōiuge eius nati fuerint ei fi lij vnus vel plures masculi vľ femie: posthu mi vel medio tēpore nati ad lucē ꝑueniētes si masculi vel masculus fuerint: ipm vel ipos cū pdictis. a. ⁊. b. iā natis pariter ⁊ eqs portio nibus in oibus bonis suis sibi heredes insti tuit. Si vo femīa fuerit vna vel plures: ipam vel ipas siue qualꝫ eaꝝ in centū lib. heredem

sibi instituit. De formis autē institutionum ascendentiū ⁊ exneorū patet ex p̄dictis. Atte dat etiā testamenti dictator q̄ si fiat exhere datio: legitie fiat. ⁊ q̄ testatōnē ip̄a exhereda tio antecedat. Quō autē forme exheredatio num fiāt patet ex his que dicentur in ar. se.

Sequit̄ videre de nono. s. d̄ causis ex heredandi. Quia enī habitū ē supra q̄ parentes filios: ⁊ filij parentes ex heredare p̄nt: iō videndū est quibus ex cau sis exheredatio fieri possit. Et primo quib⁹ ex causis exheredari p̄nt filij. 2° ex quib⁹ pa rentes. Sciendū ergo q̄. 14. sunt cāe quib⁹ pater vel mater: auus vel auia filios ⁊ nepo tes exheredare possūt. Prima est si filius ma nus iniecerit in patrem ⁊ offenderit eū. 2ª si grandē iniuriā ei fecerit ⁊ cōtumeliā. 3ª si pa trem accusauit in criminalibus causis p̄terq̄ de crimine lese maiestatis: vel de offensa con tra cōitatem sue ciuitatis facta: vel de heresi. 4ª si filius maleficus cū maleficis ↄuersat̄. 5ª si filius machinet̄ vel insidiet̄ in necē pa tris. 6ª si filius calūniose litē mouerit patri: a qua si pater defecerit oportet eū dāna gra uia sustinere. 7ª si filius rogatus a patre ob debitū in carcere detruso vt fideiubeat p̄ eo ⁊ nō vult fideiubere in illo p̄ quo creditores eius fideiussorē recipe volunt: quod tm̄ in fi lijs masculis locū habet. 8ª si filius p̄hibue rit patrem testari. 9ª si filius sit ioculator cō tra voluntatē patris: nisi pat̄ eandē habuerit p̄fessionē. 10ª si filia nō cōsenserit patri vo lenti eā honeste maritare ⁊ dotare s̄m vires p̄rimonij: sed potius vult luxuriari. 11ª si fili⁹ misceatur cū sua nouerca aut ↄcubina patris sui. 12ª si filius neglexerit patrē furiosū. In quo casu etiā ip̄o iure est exheredatus. 13ª si filius patrē captum a saracenis redimere noluit. In quo casu si pater in captiuitate de cedat hereditas ad ecclesiam spectat. 14ª si pater sit catholicus ⁊ filius heretic⁹. Cau se autem p̄pter quas filij parentes: ⁊ nepotes auū ⁊ auiā exheredare p̄nt sūt octo. Prima est si pater filiū de crimine accusauit: p̄terq̄ d̄ crimine lese maiestatis. 2ª si pater vite filij p̄ venenum vel aliter insidiatus fuerit. 3ª si p̄r vxori vel concubine filii se imiscuerit. 4ª si pater p̄hibuerit filiū testari de his de quib⁹ poterat testari. 5ª si pater nō redemerit filiū captū a saracenis subueniendo sibi: q2 tunc si filius in captiuitate decedat bona de q̄bus ip̄e poterat testari debent eē ecclesie vel dari p̄ captiuor redēptione. Si vo redeat: rite pa trē exheredare pōt. 6ª si pater neglexerit cu ram filii furiosi. 7ª si pater sit hereticus ⁊ fili us catholicus. 8ª si pater vxori filij dederit venenū ad mortē vel mentis alienationē: vel aliter insidiatus fuerit vite eius: ⁊ eodē mō si mater marito filie. Probantur hec oīa in auc⁹ vt cū de ap. cogno. §. cās. ⁊. §. oēs coll. 8. Et oēs iste cause ingratitudinis tollunt̄ per ingressū religionis: vt dicit Ber. ex̄ de apo. ex lrap. Ad hoc nota q̄ exheredatio nō tenet nisi cā aliqua de supradictis noīatim exp̄ma tur: vt dicendo sic. Insup petrus filium eius q2 manus atroces in eū iniecit: oīo exhereda uit: ⁊ ex omni substantia ⁊ hereditate sua alie num cōstituit. b. vo sibi heredē instituit. Si vo nec instituere nec exheredare velit: potest p̄terire inserendo tm̄ cām sic. Petrus her. filiā eius nec instituit nec exheredauit: q2 cum eā honeste maritare vellet maluit luxuriari. p. vero heredē sibi instituit. Talis enī p̄teritio facta circa eā tantū valet sicut exheredatio. Et sic modo liberi ⁊ ascēdentes suos exhe redare vel p̄terire p̄nt inserendo aliquam de causis supradictis. Itē si testator dicat: ex heredo filiū meū sine exp̄ssione nominis: cū plures filios habeat: nullus erit exheredat⁹. ff. de libe. ⁊ posthu. noīatim. Insup nota q̄ filius excludit̄ ab hereditate patris p̄pter plura crimina. Primo p̄pter crimen heresis ex̄ de hereti. vergentis. in fi. 2° p̄pter crimen lese maiestatis: ar. de pe. di. i. si q̄s tm̄ in militi bus. Et s̄m quosdā simonie quod ei parifica tur. 3° p̄pter crimē interfectionis vel mutila tionis rectoris ecclesie: ex̄ d̄ penis. in quibus dam. 4° p̄pter crimē icestus cū monachis cōmissum: ar. 27. q. i. si quis sollicitauerit in textu ⁊ glosa.

De substitutionibus titulus. 26⁹.

Einde quia isti/

tutis heredib⁹ plerūq̄ substituūt̄ aliū: iō viso de institutionib⁹ vidē dū est de substitutioib⁹. Et primo q̄d ē sub stitutio. 2° quot ⁊ que sūt spēs siue differen tie eius. 3° de substitutione vulgari. 4° de substitutione pupillari. 5° de substitutione exemplari. 6° de cōpēdiosa. 7° de substitu tione breuiloqua. Circa primū sciendum q̄ substitutio est secūdaria ⁊ cōditionalis in stitutio. Substitutio enī cōtinet in se institu tionē vt cum. a. mihi heredē instituo. ⁊ si. a. n̄ fuerit vel si decesserit. p. sit heres. Et patet q̄ a. heres instituit̄ pure ⁊ primo gradu. sed. p. heres eligitur sub cōditione ⁊ secūdo gradu. Et licz substitutio possit ab vno in aliū mul tiplicari: quelibz tm̄ substitutio dicitur grad⁹ secundus: sicut secunde nuptie dicūtur oēs

que sequuntur primas.

Circa secundum sciendū q substitutio alia est directa: alia obliqua. Directa est p quā quis capit hereditatem defuncti nullo alio mediante vel sibi coopante: vt cū dicit̃ .a. mihi heredē instituo: ꝛ si ipe nō fuerit heres. p. sit heres. Tunc enī adueniente cōditione statim imediate hereditas pueniet ad. p. ꝛ ipe p se nullo alio cooperante poterit eā adire. Substitutio vo obliqua siue fideicōmissaria vel precaria est illa per quā quis capit hereditatē alio mediante: vt cū testator fideicōmiserit heredi vt hereditatē restituat alij dicendo sic. A. heredē mihi instituo: sed rogo eū p fideicōmissum vt ipam hereditatē restituat. p. Lz ergo p fideicōmissum. p. sit substitutus ipi. a. primo tn̄. a. debet hereditatē adire: ꝛ aditam. p. restituere. ꝛ sic. a. mediante ꝛ opante hereditas pueniet ad. p. Sciendum autē q si. a. adierit sponte hereditatē: tunc defalcata ꝛ retenta sibi portione trebellianica. s. quadrante. i. quarta pte hereditatis: reliquū dodrantē. i. reliquas tres partes hereditatis restituet petro. Si vo iudicis officio cōpuls⁹ adierit totā hereditatē restituet. insti. de fidei cō. here. §. in primis. Sed hec substitutio sub dicta verboꝝ forma raro fieri cōsueuit. Sub alijs aūt verbis sepe cōtigit: vt qn̄ instituo. a. filiū vel fratrē meum ꝛ subijcio q si dictus. a. qñq decesserit sine liberis: substituo ei. p. Hec enī verba repn̄tant fideicōmissariā substitutionē: vt infra dicet̃ sic cū de cōpendiosa aget̃. Sed qd si ecclesia sit heres ꝛ rogata restituere hereditatē alteri. Nūquid detrahere pōt quartā trebelliāicā. Ad h notat Jo. iz. q. 3. c. penul. q pōt eā detrahere si debet hereditatē restituere psone priuate: si aūt ecclesie non. Dubitant legiste vtrū possit detrahere C. cōmuni'a. de le. l. i. Item si qs rogatus sit restituere plib⁹ hereditatē si sine libris morie't: ꝛ vnus illoꝝ pmoriat̃: ꝛ relinquat filios. alter autē superuiuat. illi soli supuiuēti debet̃ hereditas vel fideicōmissū: qꝛ tpe extantis cōditionis solus inuenit̃: ꝛ filijs premortui nihil dōbetur: qꝛ decessit an̄ diē fideicōmissi cedētē. C. de cadu. tol. l. vna. §. si aūt aliquid ꝛ ex̄. de testa. rainaldus. in glo. Ad hoc nota Hn̄. Ber. ꝛ guil̃. ex̄. ō pba. in psentia. super illud. non intelligit̃ sine herede decedere qui monasteriū sibi instituit heredē: q qn̄ quis est rogatus restituere hereditatē alij vel legatū: aut ē rogatus restituere loco religioso vel ecclesie. vel paupibus ad pias causas: ꝛ tunc p ingressum moñ. ñ euanescit substitutio. Aut priuate persone: ꝛ tunc aut fit mentio de liberis vel heredibus. aut non. Si non. puta īstituo. a. hered̃ tali cōditione vt restituat. p. hereditatē: ꝛ tūc euanescit substitutio si. a. postea filiū vl' nepotem ex filio pmortuo habuerit: lz mentio de liberis nō sit facta. C. de fideicōmis. cū acutissi mi. Aut fit mētio de liberis: puta instituo. a. tali cōditione vt si sine liberis decesserit hereditatē restituat. p. tunc substitutio euanescit in pluribus casibus. Primo si substitutus decedat prius q̄ institutus: vnde filijs substituti pmortui nihil debet̃: vel si sint mortui ante diē fideicōmisso cedentē. C. de cadu. tol. l. i. Secundo si institutus ingrediat̃ monasteriū vel assisteriū ita q monachatus teneat: quia tunc monasteriū vel assisteriuz heres eius intelligit̃ eē. Si vero nō intret monasteriū tūc grauatus substitutione nō pōt instituere monasteriū heredē. Unde illud qd dicit̃ in. c. pn̄tia. nō videt̃ sine herede decedere verū ē monasteriū ingrediendo: nō tn̄ instituendo. 3° si habeat filiū naturalē. ff. ad trebel. ex facto. 4° si nō habeat filiū vl' nepotē ex filio pmortuo. Nō euanescit aūt p̄dicta substitutio si institutus filiū habuerit ꝛ ille pmoriat̃: qꝛ tunc videt̃ sine liberis decessisse: ex̄ de testa. Rainucius. Non euanescit etiā si fiat cl'icus: nisi duo cōcurrant ibi. s. q in ecclesia ppetuo maneat: ꝛ q relicta expendant̃ vel relinquantur ī pias causas. Nō euanescit etiā si se ꝛ sua tradat ecclesie seculari: nisi ocurrāt ibi etiā p̄dicta: ī auc° de sanctis. epi. §. sed h pn̄ti. Si vero fiat mētio de herede: puta instituo. a. tali cōditione: vt si sine herede decesserit restituat hereditatē. p. tūc noīe heredū soli filij intelligūt̃ vt in. l. ex facto. ꝛ noīe filioꝝ nepotes ꝛ alij vlterius descendētes. Directa aūt substitutio. Alia vulgaris. Alia pupillaris. Alia exēplari Alia cōpendiosa. Alia breuiloqua. De qbus p ordinē est videndū.

Sequit̃ videre de tertio. s. de substitutione vulgari. Circa qd sciēdū q tal' alia ē expssa. Alia tacita. Expssa fit p istā negationē nō: h mō. Instituo mihi heredē. a. ꝛ si ipe noluerit vl' nō potuerit heres eē pe. sit heres: vel pe. substituo. Tacita ē qn̄ negatio nō exprimit̃ sed includit̃: vt cū dr̃. a. ꝛ pe. mihi heredes instituo. Ex h enī colligit̃ q si alter coꝝ heres nō fuerit. s. qꝛ noluit vel non potuit: qꝛ decessit ante aditā hereditatē alter sit heres ī solidū. Dicit̃ aūt vulgaris substitutio talis: qꝛ a quolz de vulgo. s. testatore masculo vel femina: parēte vel exneo pōt fieri. Pōt etiā fieri cuilibet: sc3 pupillo adulto ꝛ maiori ī ptāte constituto vel emācipato: suo vel exneo. Effect⁹ aūt eius ē vt bona testatoris pueniāt ad substitutū. s. illa tm̄ q̄ puenire debebāt ad institutū q noluit vel non potuit

heres eē: et nō bona illius heredis īstituti: q̄r testator p talē substitutiōē substituēe potuit in bonis suis: non aūt in bonis heredis. Vn̄ substitutus directe fit heres ipi testatori. isti. de pupil. substi. §. quo casu. Expirat aūt hec substitutio q̄cito institutus adierit hereditatem: siue postea decedat cū liberis siue sine liberis. C. de ipubez et alijs substi. p⁹ aditam.

Equit videre de quarto. s. d̄ substitutione pupillari. Circa quā sciēdū q̄ ad eā quatuor cōcurrūt. Primū ē vt ille cui fit substitutio sit de liberis testatoris. Secundū q̄ sit impubes. Tertiū ē q̄ sit in ptāte testatoris. Quartum ē q̄ ille cui fit substitutio instituat̄ vel exheredet̄. Et pbantur hec insti. e. Pōt aūt hec substitutio fieri n̄ tn̄ impuberi filio iā nato: sed etiā posthumo si tn̄ ipe posthumus nasciturus erat in ptāte testatoris si testator ipe viueret. Pōt etiam fieri nepoti ex filio: si tn̄ nō sit recasurus i potestatē p̄ris sui post mortē aui. ff. de vulga. et pupil. substi. l. z. §. posthumus. Dicit̄ aūt hec substitutio pupillaris q̄r fit soli pupillo: nec pōt tempus excedere pupillare: q̄r expirat ad introitū pubertatis. Pōt aūt fieri in min⁹ tēpus vt dicat̄: si filius meus infra quartū vel quintū annū vel etiā minus decesserit ille sit heres. ff. e. l. z. sup illo. masculi. Est aūt substitutio pupillaris alia tacita. Alia exp̄ssa. Exp̄ssa est illa q̄ fit p verbū affirmatiuū: et facit' exp̄sse mentionē de pupillari etate: vt cū dicit̄ sic. a. filium meū heredē mihi instituo: et si ipe mihi fuerit heres et in etate pupillari decesserit. p. sit heres. vel. p. substituo. Tacita est q̄ habet expresse formā pupillaris: sed sub quibusdā aliis verbis includit̄: vt cū dicit̄. a filium meū heredē mihi instituo: et si ipe heres mihi nō fuerit. p. sit heres. Hec ē substitutio vulgaris exp̄ssa et sub hac includit̄ tacita pupillaris ex eo q̄ dico: si non fuerit heres resultat vtraq̄ substitutio. s. vulgaris et pupillaris Unde siue. a. nō sit heres siue sit: si i etate pupillari decesserit: hereditas directo iure perueniet ad. p. sed ex vulgari succedet tn̄ i bonis testatoris: ex pupillari vero succedet ī bonis testatoris et pupilli. Et similiter sub pupillari exp̄ssa includit̄ vulgaris tacita. insti. e. in p̄n. et. ff. e. nā h̄ iure. Effectus substitutionis pupillaris expresse est q̄ ille q ē substitutus impuberi decedēti infra tēp⁹ pupillare sit directo iure heres testatori et pupillo: et capit bona et hereditatē utriusq̄. Itē effect⁹ eius est q̄ excludit matrē impuberis et oēs aliā p̄sonā que ipi pupillo ab intestato succedere potuisset. insti. e. ff. e. lucius. Vn̄ lz testamentū videt̄ eē vnū pp̄ter ordinatorē vnū: scz patrē: est tamē duarū hereditatū. s. patris et filij. Cū enī pupillus nō possit testari pmittitur patri testamentū ipi filio facere et de herede ei puidere: et h̄ tn̄ infra tēp⁹ pupillare. isti. e. §. quo casu. In pupillari aūt tacita aut ipi pupillo substituit̄ alter filius testatoris et frater eiusdē pupilli: et tūc substitutus totaliter admittit̄: et mater et quelz alia p̄sona veniēs ab intestato repellit̄. Aut substituit̄ extraneus: et tūc mater admittit̄ et substitutus repellit̄. C. d̄ impu. et ali. substi. cū quidā. Euanescit aūt substitutio pupillaris primo si pupillus erit pubes. insti. e. §. qua rōe. Secūdo si hereditas patris nō sit adhuc adita: q̄r cū testamētū paternū sit destitutum ex quo nullus apparet heres: euanescit etiā pupillare. ff. e. si p̄es. Tertio si nascat̄ posthumus de quo nō fuit facta mentio. ff. e. si pater l. z. Quarto si pupillus patiat̄ capitis diminutionē maximā vel mediā vel etiā minimā ff. de adopti. l. nec ei. Et quibusdā etiā alijs modis quos relinq̄ iurisp̄itis gr̄a breuitatis.

Equ t̄ videre de quinto. s. de substitutione exemplari. Circa qd̄ sciēdū: q̄ ipa fieri pōt in quocūq̄ parēte masre vel femina: filio furioso vel mēte capto: existenti vel non exn̄ti in patria ptāte: dū tn̄ sit pubes vel maior. Nā impuberi furioso vel mente capto puidet̄ p substitutionē pupillarem. ff. d̄ tutelis. l. 3. §. i. et. z. Debet enī testator certas p̄sonas et certo ordine substituere furioso. Si enī furiosus habeat liberos ei p̄mo substituet illos. Si v̄o nō habeat liberos sed fratres: substituendi sūt ei ipi fratres. Si vero nec liberos nec fratres habeat: tūc quē voluerit substituet. C. de impu. et alijs substi. hūanitatis. Et subdit̄ i hac substitutiōe talis conditio. s. si ipe furiosus decedat ante q̄ mēte et cerebro sanus fiat. Est ergo substitutiōis h⁹ forma talis. A. filiū meum furiosū vel mente captū heredē mihi īstituo: et si ipe decesserit ante q̄ mente et cerebro sanus fiat: talis eius filius vel frater vel talis alius sit heres. Vel sic. Talē eius filiū vel fratrē vel talē aliū substituo. Dicit̄ aūt hec substitutio exemplaris: q̄r fit ad exemplū siue similitudinē substitutionis pupillaris. Sicut enī pupillus testari nō pōt sic nec furiosus: et iō sicut pater puidet filio suo pupillo de herede: sic et filio furioso. Vn̄ substitutus capit vtriusq̄ bona. s. testatoris et heredis sicut in pupillari. Differt tn̄ hec substitutio a pupillari: primo quia illa fit tn̄ a parente ei quē habet in potestate: hec vero fit ei etiā quē nō habet in ptāte. Secūdo q̄r illa fit tm̄ pupillis infra tēpus pupillare: hec aūt adultis vel maiorib⁹. Tertio q̄r pupillo substitui pōt quilz ad libitū testatoris: sz furioso

certe persone sunt substituẽde. Quarto qꝛ illa expirat adueniente pubertate:sed hec ad ueniente sanitate. Probanť hec insti.ꝺ pupil. substi.§.qua ratiõe. Sed quid si habet lucida interualla. R°. Põt dici fm Hosti.ꝙ si habet tanta ꝙ põt facere testamentũ substitutõ eua nescit:etiam si non fecerit:ꝛ imputet sibi si nõ hec euitauit:ar.ff.de re.iu. quod quisqꝫ. Vel dic ꝙ si fecit euanescit:si vero non fecit nec fa cere potuit non euanescit:ar. C.ꝺe legi.quod fauore.

Sequitur videre de sexto.s.ꝺ substitu tione cõpendiosa. Hec aũt aliqñ fit a milite:aliqñ a pagano.i.nõ milite. Mi lites de quibus loquitur lex nostro tpe nõ ha bemus. Et ideo ꝑtermissa illa que fit a milite dicẽdũ est de illa que fit a pagano. Huius aũt substitutionis forma est hec. A.filiũ meũ here dem mihi instituo. Si tamẽ quãdocũqꝫ ꝺces serit.p.sit heres meus.ff.e.verbis. Hoc tamẽ precognito.s.ꝙ ꝯpẽdiosa fieri non põt a paga no nisi filio pupillo in potestate existenti sicut nec pupillaris. Et hec ꝯpendiosa continet in se pupillarẽ expssam:quia habet eundem effe ctũ. Et dicit ꝯpẽdiosa qꝛ sub ꝯpendio huius aduerbij quãdocũqꝫ ꝯtinet pupillarẽ que al'. fit prolixioribus verbis. Et licet hoc aduer biũ quandocũqꝫ fm significationẽ ꝓpriaꝫ se extendat ad omne tp̃s restringit tñ hic ad tp̃s pupillare ꝟtute hoꝝ verboꝝ.p.sit heres:quia per huiusmodi ꝟba directa videoꝛ voluisse filio meo infra tempus pupillare ꝓuidere de herede:quod infra tp̃s aliud facere mihi nõ licet.insti.ꝺe pupil.substi.§.quo casu. Licꝫ au tem p̃dicta substitutõ ex sui natura simplicit fit directa: al' tamen in ea posset addi vel mu tari quod eã ad naturã ꝛ ius fideicõmissarie deduceret. Hoc aũt fieri põt sub quatuoꝛ foꝛ mis. Prima est talis. Et si dictus.a.filius meꝰ vel frater quandocũqꝫ decesserit.p.substituo. Hoc.n.ꝟbũ substituo trahit hãc substitutio neꝫ corporalit ad fideicõmissũ.C.ꝺe impu.ꝛ alijs substi.p̃cibus. Et hoc aduerbiũ quãdo cũqꝫ respicit oẽ tempus.ff.ꝺ re.du.quotiens. Et ideo quocumqꝫ tẽpore.a.moriatur videť virtute huius verbi substituo rogatus esse a testatore per fideicõmissũ post mortem suam substituto reddere hereditatẽ ꝛ bona testato ris. Unde quocũqꝫ tempore.a.moriatur ma ter ꝛ quicunqꝫ successores eius adibunt ip sam hereditatem:ꝛ aditam substituto restitu ent ex iure fideicõmissi.insti.ꝺ fideicõmis.he. §.sed quia stipulationes. Defalcabũt aũt ꝛ re tinebũt primo ipsius.a.legitimã.s.tertiam par tem totius hereditatis:si ipse.a.erat de liberis testatoris ad quos legitima spectat:in hac.n.

testator eũ grauare nõ potuit.C.ꝺ inoffi.testa qm̃ nouella. De relictis vero duabus partibꝰ defalcabunt trebellianicã.i.quartã:ꝛ sic habe bit mediã hereditatẽ:alterã vero medietatẽ restituent substituto ex iure fideicõmissi. Re tinebunt etiam sibi omnia bona ipsius.a.qꝛ testator de suis tantũ bonis rogasse intelligi tur:non heredis. Si vero.a.nõ erat de liberis ꝺfalcabunt tm̃ trebellianicam:ꝛ habebit etiã alia bona que ip̃e.a.aliunde quesiuit. Hec enĩ substitutio qꝛ fideicõmissi ius habet fieri po test cuicũqꝫ heredi ꝛ a quocũqꝫ testatore. isti. de fideicõmis.he.§.in primis.ꝛ.§.se. Attẽdas autẽ diligenter ꝙ licet in dicta forma dicatur simpliciter quandocũqꝫ decesserit:et non ad datur sine liberis:si tamẽ.a.erat ꝺ liberis testa toris:ħ clausula.s.sine liberis tacite subintelli gitur:quia regl'a ẽ ꝙ qñcũqꝫ testator rogat ali quem de liberis suis hereditatẽ alteri restitu ere post mortem suam: hec conditio inest ta cite.s.si decesserit sine liberis:quia nõ est veri simile ꝙ velim meam hereditatẽ exclusa pro le filij mei ad aliũ peruenire. Sed in extraneo he rede sic rogato nõ ĩest ꝯditio talis nisi addať expresse. C.ꝺe insti.sub ꝯditione factis gene raliter.§.vlti. Secũda forma ẽ talis. A.mi hi heredẽ instituo:sed si dictus.a.quãdocũqꝫ sine liberis decesserit.p.sit heres Et hec est to taliter fideicõmissaria:quia licet hec verba.p. sit heres.directa videanť:tamẽ per istã additi onẽ.s.sine liberis trahunť ad fideicõmissam. vt probať.ff.ad trebel.l.sceuola. qꝛ illa addi tio sit inuit ꝙ in quacumqꝫ etate ꝺcedat sine liberis videť rogatus esse per fideicõmissuꝫ hereditatẽ restituere post mortẽ:ꝛ ideo quo cũqꝫ tẽpe sñ liberis moriať mater et quicũqꝫ successores eius hereditatẽ restituent substi tuto deductis supradictis.ff.ꝺ vul.ꝛ.pu.sub. l.coheredi.§.cũ filie. Tertia forma est talis. A.mihi heredem instituo:sed si dictus.a.qñ cunqꝫ decesserit sine liberis.p.substituo. Et hec etiã omni tpe est fideicõmissaria: ꝛ idem ius ꝛ eundem effectum habet per oĩa quod ꝛ quem habent alie due precedẽtes. tum ra tione huius verbi substituo.tum ratione hu ius adiectionis.s.sine liberis. Et quecũqꝫ dic ta sunt de illis duabus de ista tertia intelligi debent. Quarta forma ẽ talis.s.A.filiũ me um mihi heredem instituo:si tamen filiꝰ meꝰ ꝺcesserit ĩ pupillari etate ul' qñcũqꝫ postea si ne liberis.p.substituo. Sub hac forma cõpre henduntur tres substitutiones. Una pupilla ris expressa:per hoc ꝙ dicitur si decesserit in pupillari etate. Et ex hac resultat tacita vulga ris:que sub pupillari expssa cõtineť: vt dictũ est supra.ff.ꝺ pupil.substi.nam ħ iure. Tertia

fideicõmissaria per hoc ꝙ dicitur: vt postea quãdocũqз siñ liberis. Et omnes ille tres substitutiones habent suos effectus de quib⁹ habitum est supra. Et nota ꝙ hec quarta forma fieri nõ potest nisi filiofamilias pupillo ꝑpter pupillarem expressam que cõtinetur in ea vt dictum ē. Et si dictator testamẽti voluerit ꝙ iste tres substitutiões clarius ex predicta forma ↄsurgãt dicetur sic. P. pupillariter vulgariter ⁊ ꝑ fideicõmissũ substituo. In super nota ꝙ si testator habuerit filium impuberẽ cui non tantum in pupillari etate sed etiã abinde substituere heredem uoluerit: licet 4ª forma premissa sufficere videatur bonum tamen est consilium ꝙ quãlз substitutionem per se faciat: et pmo pupillarẽ sic. A. filiũ meũ mihi heredem instituo: si tamen dictus. a. filius me⁹ mihi heres fuerit ⁊ in pupillari etate decesserit. p. sit heres. Vel sic. Fratres eius supstites ⁊ premortuorum fratrum eius liberi in stirpes ⁊ ñ in capita sint heredes. Postea faciat fideicõmissariam sic. Si vo dictus. a. factus pubes postea quandocunqз decesserit sine liberis. Vel sic. infra. 20. annum v[illegible] aliud tale tempus etatis sue decesserit sine liberis per fideicõmissum ei substituo. p. vel per fideicõmissum ei substituo fratres eius superstites ⁊ premortuorum fratrum eius liberos i stirpes ⁊ nõ in capita. Et quod dicitur de liberis premortuorum fratrum in vtraqз substitutione poni debet si testator extẽdere velit vsqз ad liberos fratrum. Substitutio enim nõ extenditur vltra illos quos testator exprimit. Unde si institutis tribus vel pluribus addaẽ sic. ⁊ si aliquis eoꝝ decesserit sine liberis substituo supstites: certe si decedat vnus illorũ relicto filio: deinde moriatur alius sine liberis: filius eius qui primo decesserit nõ admittitur cuз patruis siue sine patruis ad fideicõmissariam hereditatem illius filij mei q sine liberis decesserit: quia nõ extitit cõditio substitutionis in psona patris eius. Illos enĩ tñ ego testator substitui q supuiuerent illi qui decesserat sine liberis. C. de fideicõmissis. l. si in personam.

Equitur videre de septimo. s. de substitutione breuiloqua vel reciproca. Circa qđ sciẽduз ꝙ testãtor habens duos filios vel plures impuberes in sua potestate substitutionem hanc facere põt hoc modo. A. ⁊ b. filios meos ĩpuberes mihi heredes instituo: ⁊ eos inuicem substituo. Et dicitur hec substitutio breuiloqua: qз in breui cõtinet quatuor substitutiones. s. duas pupillares expressas: ⁊ duas vulgares expressas. Unde si. a. fuerit heres ⁊ in pupillari etate decesserit. b. superuiuens heres erit de iure directo: ⁊ econuerso. Et in vtroqз excluduntur mater ⁊ ceteri venientes ab intestato ꝑ effectum pupillaris expresse. Et sic sũt ibi due expresse pupillares: vna vnius illorum ⁊ altera alterius: quarum vtraqз est expressa quo ad effectum: lз non quo ad verba. Consurgunt etiam ex eisdem verbis due vulgares: quia si vnus illorum non fuerit heres quia nolit vł non possit: alter non est in solidum heres. Dicitur etiam hec substitutio reciproca: quia fit ibi reciprocatio vnius ad alterum. Non põt aũt substitutio fieri nisi instituti sint filij pupilli in potestate testatoris: at non esset substitutio breuiloqua sed tacita vulgaris: vt patз ꝑ supradicta: ar. đ substitutiõe vulgari. Et attendendum ꝙ lз in hac substitutione ponaẽ hoc verbum substituo: non tamen conuertit eam ad fideicõmissariam. In quacũqз enim substitutione ponatur: nature illius substitutionis se coaptat ⁊ eam in directo iure cõseruat: excepta sola cõpendiosa in qua si ponaẽ statim eam ad fideicõmissariam cõuertit: vt dictum est. s. in ar. ꝓcedenti.

Qui testari possunt titulus 27⁹.

Ostquam habitum est de legatis ⁊ heredum institutionibus ⁊ substitutiõibus que habent fieri in testamentis: consequenter dicendum est de ipsis testamentis. Prius autẽ videndum est qui possunt testari. Hoc autẽ patebit si numerenẽ illi qui testari nõ possũt: quia qđ non est ꝓhibitum videtur esse concessum. C. de appel. ꝓcipimus. in fi. Illi autẽ qui testari non possunt sunt isti. s. filiusfamilias etiam ex cõsensu parentum de aduenticio vel ꝓfecticio. ff. de testa. qui in ptãte. Et si testamentum fecerit lз sue ptãtis factus decesserit: non iõ magis valebit. insti. e. quibus nõ est pmissum. §. preter hos igitur. Et hec sũt vera de filiofamilias pagano. Filiofamilias enĩ militi pmissũ ē i armata vel litterata militia de peculio castrẽsi vel q̃si castrensi facere testamẽtũ: etiã ꝑter pr̃is volũtatẽ. ff. ad macedo. l. 2. Itẽ impubes insti. e. §. ꝑterea. Itẽ furiosus: si tñ morib⁹ resipiscat ad tps iterĩ testari põt: dũ tñ testm̃ cõpleat ante q̃з furor supueniat. insti. e. §. itẽ nec furiosi. Et idẽ ĩtellige đ mẽtecapto. ff. de. v. ob. a ticio. Sciendũ aũt ꝙ qñ cõstat testatorẽ pri⁹ fuisse furiosũ: legatari⁹ teneẽ ꝓbare eũ fuisse sane mentis qñ fecit testm̃. 3. q. 9. indicas. Qñ vo ħ ñ ↄstat tũc heres teneẽ ꝓbare eũ fuisse furiosũ quando

condidit testm̄ si negauerit legatū: ex̄ de suc ces.ab inte.c.fi.in tex.7 glo. Item ꝓdigus cui est bonoꝝ suoꝝ admistratio inſdicta: licet illud qđ añ interdictionē fecerit ratū sit: insti. e.§.item ꝓdigus. Itē ille q naturalr̄ a natiui tate ē simul mutus 7 surdus: ita tm̄ ꝙ oīo nec loqui nec audire pōt. Si qs aūt ex casu vl' ali quo accñti loquelā 7 auditū pdiderit si qdez sit litteratus pōt testm̄ 7 codicillos manu scri bere: non aūt p aliū nisi impetret hoc a princi pe. Et idem ē de eo qui ē accñtaliter mutus tm̄. Ille vero q est tm̄ surdus siue naturaliter siue casu: dū tm̄ possit articulate loqui: pōt te stari.insti.e.§.item surdus 7 mutus.in textu 7 glo. De testamēto vero ceci habetur infra ti. spāli. Item obsides dati ꝓ captiuis populi romani. Item condemnati de crimine famo so. Item dubitantes de statu suo an sint ma numissi vel emancipati. Item serui. Item damnati ad mortē.i. vt moriant̄ vel vt fiant serui pene siue sint in insulam deportati. Re legati aūt quia non amittunt ciuitatem vel li bertatem testamentū facere pñt. Si quis tm̄ eoꝝ fuerit dānatus 7 appellauerit: interim testari pōt. Probant̄ hec.ff.de testa.obsides. 7.l.is cui.7.l.si filiusfa.7.l.eius q. Nota ꝙ ser uus non potest testari: quia peculium eius ē domini.12.q.2.illud. Scđm tamen Jo. licz nō possit heredem habere: consuetudo tamē est plurimoꝝ locoꝝ ꝙ peculium quod pater habuit relinquit̄ filijs non tanꝙ heredibus: sed tanꝙ seruis. Ascripticius autē testari pōt C.de epi.7 cle.si quis p̄sbyter. Libertus vero testari potest si relinquat patrono legitimam porcionem.insti.de succes.liber. Item nec heretici nisi filios habeant fideles qui in eis possunt testari.C.de hereti.7 ma.manicheos. vbi dicitur. Bona hereticoꝝ deuoluunt̄ ad filios orthodoxos. Sed hodie ſm cano. extra de hereti. vergētes. filijs hereticoꝝ etiam catholicis nihil est relinquendū de pa ternis bonis. Et hoc est exp̄ssum in cōstitu tione Federici hac edictali. Hoc notat̄ ī glo. c.vergentis. Itē credētes receptatores defen sores 7 fautores hereticoꝝ sūt excōicati: 7 ꝙ̄ cito quilz taliū fuerit excōicatiōe denotatus idest in eccl'ia p sententiā excōicatiōis exp̄sso ꝓprio noīe publicatus: nisi satisfecerit infra annū: nō pōt testm̄ facere: nec aliqđ ex testō capere: ex̄ de hereti.excōicamus.i.§.credētes Item excōicatus nō pōt testm̄ cōdere nec ex testamento aliquid capere ſm ꝙ nōt Hosti. ex̄.de excep.significauit. Pla.7 Bar.extra de vsur.quanꝙ̄. li.6. Item nec vsurarius mani festus nisi prius satisfecerit vel idoneā cautio nem de satisfaciēdo p̄stiterit.li. 6.đ vsur.ꝙ̄ꝙ̄.

Item nec rei perduellionis: 7 qui cōmiserūt crimen lese maiestatis.C.ad.l.iu.ma.l.penul. Item monachus 7 quilibet alius religiosus ꝓfessus.C.de sac.san.ec.auc.ingressi. Et si te stamentū fecerint añ ꝓfessionē confirmatur sicut p mortez.C.de epi.7 cle.deo nobis.7 ex̄ de testa. qr ingrediētibus.in tex. 7 glo. Here mite 7 alij solitariam vitā ducētes q nulli ec clesie se tradiderūt testari pñt.19.q.3.§.maria 7.§.paulus. Quid de bānito. Nunqđ pōt testari? Rñdeo. Aut ē bānitus propter cām leuem: vt ꝓpter pecuniā: 7 sic potest testari. Aut ꝓpter cām grauem: vt ꝓpter maleficiū 7 sic nō potest.ff.de testa.l.eius.§.insulā.quia bānitio loco deportationis habet̄: 7 olim ꝓ pter maleficia in insulam deportabātur. hec Guil. Sed quid de clericis secularibus be neficiatis? Nunqđ possūt testari de fructib⁹ beneficioꝝ eccleſiarū. Rñdeo Ber. ex̄ đ pe. cle.si quis.7 de testa.qr nos.dicit ꝙ non: nisi cū quodam moderamine de quo habet̄.e.ti. c.ad hec.7.c.relatum. 2.§.licet. Vñ ſm Ber. in.c.si quis.7.c. quia nos.clerici pñt vsuarijs cōparari: quibus vti licet tm̄ ad quotidianū vsum.insti.de vsu.7 ha.§.i. De moderamine p̄dicto dicit̄ in.c. ad hec. ꝙ clerici viuentes 7 sui compotes moderate pñt aliqua de bonis mobilibus nō rōne testamēti: sed intuitu ele mosyne erogare in egritudine cōstituti. Et ī c.relatum dicit̄: ꝙ in morte paupibus 7 reli giosis 7 his qui sibi seruiūt siue cōsanguineis siue extraneis pñt aliqua ſm seruitij meritū elargiri. Quid de hoc sentiat Gof. vide infra li.6.ti.de pe.cle. Scđm aūt Bar.li.6.de re.ec. nō alie.hoc cōsultissimo.7 Hosti.7 Inno.ex̄. de pecu.cle.si quis sanc.7 Jo.an.li.6.de of.or di.pñti.distigue sic.s.ꝙ aut clericus habet ad ministratiōem aut nō. Si habet ꝙ̄diu viuit 7 sanus ē pōt de eis suā facere volūtatē: dum tm̄ donet moderate: ex̄ de dona.ceterū. Com parat̄.n. vsufructuario: qr ius eius morte fi nit̄ sicut ius vsufructuarij: vt in.c.si quis sane Cum aūt incipit infirmari cōparat̄ vsuario: 7 ita nihil habet nisi vsū. Elemosynā tm̄ facere pōt: ex̄ de testa. ad hec. Testari vō nō pōt: vt extra e.c.cū in officiis. Si vero nō habeat ad ministrationē sed sit p̄sonal'r 7 simpl'r bñficia tus cōpat̄ 7 in vita 7 in morte vsufructuario quo ad faciendū fructus suos: 7 de his testa ri pōt. Ecclesia tm̄ succedit eis in istis si decē dāt ab intestato: extra de testa.relatū. Proba tur hec distinctio: extra e.ti.requisisti.§. illud Et cōsuetudo gnālis quasi approbat eā. Et qđ dictū est de clerico simpl'r beneficiato ꝙ facit fructus suos: debet itelligi de fructibus pceptis 7 recōditis. Alij vero fructus ꝓpter

iura allegata ad ecclesiam pertinebūt. De rebus vero alijs siue eas ex pr̄imonio habuerint: siue partem acqsierint: siue eis intuitu psone date vel relicte fuerint: testari possunt clerici indistincte extra de testa. c.i.z.c. cum in officijs.z.c.quia nos.

De testamentis titulus.28.

Deinde dicēdum est de testamētis. Et pmo quid sit testm̄:z vn̄ dicit. Secūdo de effectu eius. 3° ad quē ptinet defensio eius. 4° de spēbus siue differētijs testamēti. 5° quot z que sūt partes eius: z quō debēt ordinari. 6° de pemio testamēti. 7° d clausula finali. Circa primū sciendū:q testamentum ē voluntatis nostre sententia iusta de eo quod quis vult fieri post mortē suam cū institutione heredis.ff.e.l.i. Dicit aūt sentētia iusta.i. dispositio legitima.i.sm ius ordinata:alit nō valeret.C.e.testandi cā. Et dicit testm̄ quasi testatio mentis.i.declaratio volūtatis.insti.e. in pn. Oportet aūt q fiat vno cōtextu: nullo alio actu interposito:nisi fiat ex necessitate:ut depositio ponderis: sumptio medicaminis: vel languor breuis infirmitatis.C.eo.l. cum antiquitas.

Circa secūdum sciendum q effectus vltime volūtatis est vt ei oīno stetur ex̄ e.nos quidē. Vn̄ volūtas testōris ē lex:vt i auc°.de nup.§.disponat.

Circa tertiū nota q testamenti defensio ptinet ad ecclesiā:ex̄ e.si heredes: non autem publicatio.C. eo. consulta diualia.

Circa quartū sciendū: q testm̄ aliud est conditū in scriptis. Aliud nuncupatiuū sine scriptis. Testamētū nuncupatiuū sine scriptis dicit illud ī quo testatoris heredis z legatariorū noīa z oīa que in eo cōtinent corā testib' nuncupant.i.manifestant. Et dicit sine scriptis.i.sine subscriptiōe testiū z solēnitatibus alijs q̄ reqrunt in testamēto i scriptis facto. Et etiā qz pōt quis nulla scriptura inde facta nūcupatiue testari: dū mō corā testibus nnmero z cōditiōe legitis nūcupet heredē:z suam explicet volūtatem. Scriptura.n. nihil ad testamēti substantiam opatur:sed tm̄ ad hoc vt testamenti tenor facilius comprobet.insti. de testa.§.fi. Si ḡ testator notariū habere n̄ possit: saltē legitimū numerū legitimoz testiū adhibebit:corā quibus volūtatē suā apte narrabit exprimens legata:heredū institutiōes:z alias suas testamētarias dispōnes:z demum pn̄tes ipos rogabit vt sint testes. Mortuo aūt testatore iudex ad īstantias alicuius cui ex ipo testamēto ius cōpetit ipos testes citabit. Citabit etiā nūtio vel voce pconia eos qui poterāt ab ītestato succedere.vl quia ex altero ius se dicerēt ī testamēto habere:z ipoz testium testimonia recipi solēniter faciat. Et si cōcordauerit in testatoris noīe etate oditiōe z mētis sobrietate: z i legatarijs z legatis z heredum institutionibus:z alys que p disponētis voluntate z iuris necessitate in his ocurrere debent:ipa testibus pn̄tibus z ad hoc legittime citatis pdictis qui ius haberēt z etiā pn̄tib' septē alys testibus recitabit: z finaliter ea extunc p plena ipius probatiōe testamēti haberi pronunciabit. Notarius autē iudicis ī bono pgameno appositis ānis dn̄i z ceteris publicationib' ipas attestationes iudicis p nunciationes z pn̄tiā ul citationē testiū pdictoz ordinarie scribet:z ōmū supponet illoz septē testiū noīa qui r̄citationi z pnūciatōi iudicis fuerīt adhibiti:z hec oīa rediget in publicā z auctēticā formā. Ex pdictis patet q testm̄ nūcupatiuū nō solū potest fieri cū scriptura s3 etiā aliqn̄ sine scriptura.

Sequit videre de quinto articulo.s. quot z que sūt ptes testamēti:et quō debēt ordinari. Circa qō sciēdū q ptes testamēti sūt septē quaz quatuor requirūtur ad formā cuiuslibet testamēti elegāter et debite ordinādā.s.proemiū institutō heredis clausula finalis z numerus testiū legitimorū. Per primū hoz decoratur testamētū. Per 2m roboratur:quia sine eo nullum est.insti. de fideicōms.be.§.in primis. Per 3m periculo casualis frustrationis voluntatis testatoris occurritur. Per 4m pbatur. Alia vero tria ex sola volūtate testatoris dependēt:quia sine his et quolibet horū testamēti forma subsistit. Et hec sunt legata:substitutiones: z quedam alie testamētarie dispositiones. Elegans autē z legitimus ordo pdictorū septem in testō est vt primo ponatur proemiū.2° legata. 3° instituti ones heredū. 4° substitutiōes. 5° voluntarie puidentie testatoris.6°.clausula generalis et etiam finalis.7°.testes. De tribus hoz habitū est supra.s.de legatis.īstitutionib'.z substitutionibus. Unde restat agere de reliquis quatuor:et primo de proemio.

Sequitur igitur videre de sexto.s. de proemio. Circa quod sciēdum:q tenor proemij debet esse talis vel similis. Quia nihil est certius morte:z nihil incertius hora mortis: ideo dominus talis saluti anime sue prouidere volēs instatu sobrietatis corporis z aīme p dei grām ostitut' rerū z

bonorum suorum dispositionem per presens nuncupatiuum testamentum sine scriptis condidit in hunc modum Primo quidem etc. Si vero testator sit eger dicatur sic. Ideo dominus talis licet eger corpore tamen sanus mente etc. vt. s.

Sequitur videre de septimo. s. de clausula finali. Circa quod sciendum quod ad hoc vt testator suam hereditatem legitime ordinet: et eius dispositio testata rite procedat multa debent concurrere: de quibus infra dicetur titulo quibus ex causis testamentum redditur inutile. Item licet in tota serie testamenti nihil virtutis vel iuris defuerit: et nullum accidens vitiosum interserit: adhuc tamen preter hec omnia lex propter suspectam hominum infidelitatem et propter seruandam testamentorum sinceritatem adhiberi voluit quasdam speciales solennitates ad faciendam plenam fidem et probationem: puta legitimum numerum testium legitimorum et testium quidem rogatorum. Item in testamento in scriptis subscriptiones testium et sigilla et quedam alia de quibus suo loco dicetur infra. Si quid igitur horum defuerit siue iuris siue solennitatis debite: vires testamenti dicuntur expirare. C. de testa. non dubium. §. sed illud. His itaque premissis cum dicatur in clausula finali: si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum sciendum: quod si testamentum patiatur defectum vel repugnantiam iuris in his que sunt de substantia eius: nullo modo resurgere potest in ius codicillorum: quantumcunque testator hoc expresserit: nisi testetur inter liberos secundum communem opinionem: et ideo tunc finalis clausula nihil operatur. Et ratio est: quia deficiente iure velut spiritu et vita testamenti nihil additur potest vt resurgat. Si vero patiatur defectum solennitatis debite premisse: tunc si clausula finalis apposita non fuerit: illa voluntas vltima testatoris nec iure testamenti nec iure codicillorum valebit. Si vero apposita fuerit in ius codicillorum resurgit. C. de codi. l. fi. dum tamen tot et tales solennitates sunt quod sufficiant codicillo qui minoribus solennitatibus est contentus. Verbi gratia: vt testator adhibuit tamen sex vel quinque testes vel etiam septem non rogatos: et adiecit si non valet iure testamenti etc. tunc licet non teneat vt testamentum: tenet tamen vt codicillus: cui sufficiunt quinque etiam non rogati. Et idem est vbicunque fuerit adhibita solennitas insufficiens testamento sed sufficiens codicillo. Erit autem illius talis codicilli effectus duplex. Unus quod legata in eo relicta debentur. insti. de codi. in prin. Alius quod institutio que in eo erat scripta: licet directa videatur: tamen in casum fideicommissi conuertitur. ff. ad trebel. l. sceuola. Unde cum ipse paterfamilias intestatus decesserit venientes ei ab intestato restituent per fideicommissum hereditatem ei qui in ipsa vltima voluntate in codicillum redacta institutus erat quasi tacite videantur rogati hereditatem restituere: ar. C. de fideicommis. ea quam. Erit autem clausule finalis forma talis. Et hanc suam vltimam voluntatem asseruit esse velle: quam valere voluit iure testamenti: quod si iure testamenti non valeat: saltem ea iure codicillorum vel cuiuscunque alterius vltime voluntatis valere voluit et tenere. Vel sic. Ita quod predicta omnia et singula dispositionem sue vltime voluntatis asseruit esse velle quam vt testamentum et iure testamenti voluit valere et mandauit. Quod si aliqua causa presenti vel futura iure testamenti non valeat: saltem ea ius et effectum codicillorum habere voluit et tenere: siue alterius cuiuscunque voluntatis vltime. Et ipsa et omnia et singula in eis contenta ab omni herede et successore suo inuiolabiliter obseruari: et efficaciter adimpleri.

De voluntarijs prouidentijs testatoris. ti. 29.

Postea considerandum est de voluntarijs prouidentijs testatoris. Et primo quomodo prouidetur ne heres detrahat falcidiam de legatis. Secundo ne rem aliquam alienet. Tertio quomodo prouidetur pupillo de tutore. Quarto quomodo alijs vltimis voluntatibus derogetur. Quinto quomodo prouidetur vt testamentum seruetur. Circa primum sciendum quod testator potest per legem falcidiam tres partes bonorum suorum legare: et non vltra: ita quod heredi instituto remaneat integra quarta bonorum. Si vero legata excedant tres partes hereditatis heres per legem falcidiam detrahere potest de legatis scilicet de quocunque legato pro rata tantum quantum eidem est legatum ad quartam habendam. insti. eo. i. princ. Et hoc est verum nisi testator prohibuerit heredi ne falcidiam detrahat de legatis dicendo sic. Preterea sciens modum patrimonij mei prohibeo expresse heredem meum detrahere falcidiam de legatis. Tunc enim oportebit heredem stare contentum eo quod superfuerit a legatis et integre soluere legata: nisi repudiauerit hereditatem insti. de l. fal. §. ex diuerso. Preterea heres non consequetur falcidiam nisi fecerit inuentarium C. de iu. deli. l. sancimus. Si tamen heres institutus sit de liberis testatoris ad quem pertinet porcio naturalis: primo ex tota hereditate deducet ipsam legitimam porcionem: scilicet tertiam idest quattuor vncias: ex reliquis vero octo vncijs defalcabit per legem falcidiam iure institutionis quartam. i. duas vncias: reliquas vero sex vncias. idest medietatem hereditatis diuidet inter legatarios pro rata. insti.

e.§.cum aut. Differt aut hec porcio.s.falcidie a trebellianica: qz p falcidiam deducet quarta non ex tota hereditate: sed ex singularibus relictis vt dictum est: sed illa.s.trebellianica habet locum quado heres rogatur hereditatem alteri restituere: z tuc detrahitur quarta ex tota hereditate. Item testator no potest auferre heredi quarta trebellianica.insti.de fideicomis.he.§.sed qz. sed bene pot phibere heredi ne detrahat falcidiam de legatis vt dictum est. Ratio huius diuersitatis: qz p fideicomissaria heres cogitur hereditatem adire z restituere: vt dictu est s. z sic in hoc grauat q adire cogit. Et ideo cogrue in alio releuatur.s.vt trebellianica priuari non possit. Sed heres pp legitima non cogit hereditatem adire. Et ita in hoc releuat: z ideo in alio grauat.s.vt falcidia priuari possit: ne eam detrahat de legatis.

Sequit videre de 2°.s.quo testor phibere possit ne heres rem aliqua non alienet. Ad cuius euidentia distingue: q talis phibitio aut fit ad tepus: aut in ppetuum. Item talis phibitio siue pceptum aut e simplex z nuda.s.no cotinens cam sufficientem. aut e vestita vestimeto cause adiecte pp fauore alicuius psone. Si phibitio fiat ad tps: bonu osiliu e q pena adijciat dicedo sic. Item dicto heredi meo phibeo talis predij alienationem vsquequo compleuerit 25.annu etatis sue: vel vsq ad 20. vel.10. anu post obitum meum: vel aliud tepus. Quod si cotra factum fuerit: ipm herede meu pene ca odemno in centu libris pstandis ab eo tali vel tali monasterio iure legati: Legata.n.que ca coercendi heredis pene noie relinquutur tenet.insti. de lega.§.vlti. Demum coget heres vel volutatem testatoris seruare vel legatu prestare. Ideo aut in hoc casu dz adijci pena: qz hi9 pceptum testatoris nisi seruet metu legati prestandi non e necesse seruari: eo q e nudum: vt infra dicet: nec comode infra illo tps breue vestiri possit ca sufficieti anexa fauore psone. Si aut phibitio fiat in ppetuum z sit simplex z nuda z non adijcies cam psone cuius intuitu rem alienari phibuit: cu precceptum eius sit nudu non habet heres illud necessario obseruare: imo tali pcepto no obsta te poterit rem alienare z dnium eius in accipietem transferre: qz no apparet psona que ex volutate testatoris ius habeat rei vedicade. Si aut cotineat cam respiciente fauore alic9 psone: vt qz rez alienari phibuit eo q voluit eam ad descedentes z liberos eius vel ad psonam alia in posteru puenire: tunc res phibita no poterit alienari; qz quodamo p fideicomissum puenire debet ad psonas quarum intuitu est phibitio facta. Vn qdiu apparebit aliqua ex psonis illis rem vedicare poterit: si res fuerat testatoris: qz ex volutate eius dominiu trasiuit in illas quatucuq nondu natas: quatumcuq etia ignorantes. Na z in legatariu etia ignorante dnium transit. Probant hec.ff.de le.l.fi.§.diu. Nec videt alia causa sufficere nisi fauor psone que ius habeat rei vendicade: vt dictu est. Forma aut hi9 vestite ac efficacis phibitionis pot ee talis.s.vt dicat sic. Item phibuit oino in ppetuu talis rei alienatioem distractione longi tpis locatioez z concessione: z oem otractuz ex quo alienatio sequeret: vel q in fraude alienatiois fieri psumeret vel psumi posset. Et hocio qz voluit rem pdicta in posteros z liberos eius mares z ex masculina linea ex eo vl ex eis descedentes in ppetuu puenire. Et si testatori placeret addi posset: q si aliqn contigerit vt nullus ex ipis liberis supsit vel appareat voluit rem ipam ad tale monasteriu puenire: ca tn coditione z lege vt nullo modo possit in perpetuu alienari. Ad hoc nota: q heres substitutione grauatus no pot alienare vel obligare res que substitutioni subiacent: nisi quatenus cotigerit eu rone tertie vel quarte.C.cois de le.l.vlti. Excipiuntur autem aliqui casus. Primus est q quado rogatus vel rogata e persona nec resistere potest stimulis sathane: tunc potest causa dotis vel donationis ppt nuptias tales res alienare vel obligare p mo psonarum honestati congruo: vt ibidem. 2° quia libertatem pstare potest. ff.ad trebel.quam.§.fi. 3° quia potest res illas obligare ca redemptionis psone medie.in auc°.de restitutione.circa medium.§.si vero.coll.S.tn quartam trebellianica potest sibi retinere. Et si filius sit rogatus potest sibi retinere quarta trebellianica cum quarta debita sibi iure nature vt ex de testa.rainaldus.z.c.rainucius. Si at sit rogatus restituere quicquid supest de hereditate: tunc ad minus quartam reseruabit substituto.C. ad trebel.in auc.contra si rogatus.z in auc. nisi rogati. Hec Her.ex de proba.in presentia. z Hosti.extra de testa.rainucius. Item nota quado mouetur alicui qstio de hereditate quam possidet prohiberi debet ne quid distrahat de hereditate: nisi pstet cautionem de restitutione hereditatis. Permittitur tame aliquid distrahere in casu. Et primo rone sepulture faciende. Secudo propter sustentatioem familie. Tertio propt redemptioem pignoris qd.s. distraheret nisi redimeret. 4° qn res periret nisi distraheret ff.de.pe.he.diuus.

Sequit videre de tertio.s.quomodo testator potest puidere alicui pupillo de tutore. Circa hoc autem est distinguendum: quod alicui pupillo datur in testamento vel codicillo tutor aut a patre: aut a matre: aut ab extraneo. Si a patre: aut datur filio pupillo existenti in ptate: aut non existenti. Sciendum quod pater habens filium pupillum in ptate quem heredem instituit pot ei dare tutorem in testamento vel etiam codicillo: si tamen testamentum precedat vel sequatur ipm codicillum: aliter non. Item si quidam tutores sint dati in testamento et quidam in codicillo: omnes tutores manebunt: nisi testator dando posteriorem cassauerit primum. Item dari debet tutor certus non icertus. Unde si sint duo petri pater et filius et datus est petrus nec apparet de quo senserit testator: non deficit ius sed pbatio: vnde neuter erit tutor. Item pater dare potest tutorem non tamen natis sed etiam posthumis: si tamen nascituri erant in potestate eius si viueret. Pot etiam auus dare tutorem nepotibus natis ex filio in ptate eius existentibus: si tamen in ptate patris non sint recasuri mortuo auo. Hec pdicta omnia pbantur insti. de tute. Item pater dare potest tutorem vnum vel plures mares: non tamen feminas preter matrem et auiam pupilli. Pot etiam post mortem vnius tutoris de alio puidere dicendo sic.p.filij mei tutorem esse volo. Et si decesserit antequam officium tutele deposuerit eius tutor sit talis. Item si minorem.25.annis tutorem reliquit: quia nequit esse tutor nisi compleuerit.25. annum pot iterum alium tutorem dare quousque factus sit ille maior.ff.de testa.tu.iure nostro.et.l.tutor datus.et.l.tutor incertus. Tales ergo tutores sic dati et a tali patre et talibus pupillis sunt veri et pprij testamentarij et gaudent priuilegijs multis. Precedunt enim omnes alios legitimos datos et donatos: et non indigent confirmatione iudicis: licet propter administrationem indigeant sicut ceteri decreto iudiciali. Non coguntur etiam satisdare.insti.de satisda.tu.§.sed hoc non est. Si vero pater filio pupillo legitimo et naturali emancipato vel etiam tamen naturali in eo quod ei vsque ad terminum legitimum tutores reliquit: et similiter si mater filium pupillum heredem instituerit et ei tutorem reliquerit: licet in his casibus non teneat ex testamento ipo iure datio tutoris: tamen tales tutores debebunt per iudices confirmari: et illi non erunt tutores testamentarij sed datiui: quia ex tali confirmatione videntur a iudice dati. Satisdatio.n.remittitur eis. insti.de tute.§.vlti. Si autem extraneus pupillum aliquem heredem instituerit et ei tutorem reliquerit: et pupillus nihil habeat preter bona illa in quibus est institutus: diceretur non male iudicium est sequendum et ipm tutorem per iudicem confirmandum: quia eum nouit et pupillum ita dilexit vt eum heredem instituerit: sed forte satisdatio non remittitur in hoc casu.ff.e.tutores. Ceterum cum tutor teneatur inuentarium facere recepta et data in scriptis redigere: tutela deposita sue gestionis actus exhibere: administrationis rationem reddere: et ex his et alijs multis iudicio teneatur tutele: et aliquando presens in confectione testamenti vehementer instet vt testator ab omnibus pdictis eum absoluat si voluerit eum absoluere: poterit notarius absolutionem sic formare. Ticij autem pdicti filij sui tutorem esse.p. voluit et disposuit: absoluens et liberans eum ab inuentarij confectione ac etiam ab administrationis sue reddenda ratione. Talis tamen absolutio est semiplena: quia et si sit tutor liberatus ab his que debebat ex negligentia non tamen ab his que debebat ex dolo et culpa: quia dolus ex hoc non est remissus.ff.de liberatione leg.ab aurelio.§.fi. Et ideo tutor aliquando sapientum consilio informatus petit se a testatore plene absolui ita vt nullum in eum vel eius heredes redundare periculum possit: quibus si testator assenserit ita formari poterit absolutio. Tutorem autem filij sui.p. voluit et disposuit esse.c. nolens et omnino phibens eum iuramentum prestare: inuentarium conficere: accepta et data et cuiuscumque gestionis omnis eius actus in scriptis redigere: et redactos ostendere: item rationem administrationis aliquo tempore reddere vel exhibere: a quibus omnibus et singulis ab omni lege tutele eum eiusque heredes liberauit penitus et absoluit: damnans heredem suum ne quid ab eo petat vel exigat: nec predictis occasionibus contra eum suam actionem exerceat. Et si dictus.c.vel eius heres occasione predictorum vel alicuius eorum siue etiam contrectatione dicte tutele bene vel male geste omisse vel neglecte siue doli culpe vel negligentie in aliquo teneretur vel damnaretur: illud totum vel tantundem de suo eius iure legati relinquat. Ad hoc nota ad maiorem euidentiam quod triplex est tutela scilicet tutela testamentaria: vt quando pater dat tutorem filio in testamento. Et tutela que scilicet defertur a lege secundum quam quando nullus tutor datus est a patre filio in testamento ille qui deberet ab intestato succedere tenetur tutelam huiusmodi accipere. Et tutela datiua.s. que datur a iudice quando.s.nullo tutore dato in testamento: et nullis extantibus consanguineis idoneis ad tutelam: iudex dat tutorem ex officio suo. Item nota quod religiosi vt monachi et canonici regulares de licentia sui prelati recipere possunt tutelas miserabilium personarum vel etiam legitimas.16.questione.i.monachi. Tutelam tamen testamentariam et datiuam nullo modo possunt recipere. Et ita possunt intelligi iura contraria. distinctione.88. capitulo finali.

⁊.16.q.i.generaliter.⁊.21.q.3.cyprianus.

Sequitur videre de quarto.s. quomodo testator potest aliis ultimis voluntatibus precedentibus vel sequentibus derogare. Circa quod sciendum: quod si quis fecerit duo testamenta etiam secundum iura perfecta: unum prius alterum posterius: quorum utrumque formam communem habet q.s.in neutro aliquid continetur per quod alteri derogetur: certe secundum regulas iuris posterius ipso iure rumpit prius: quia nouissima voluntas seruari debet insti.qui.mo.testa.infir.§.posteriorem.dummodo sit rationabilis: quia si quis suum filium sine causa exheredare vel ossa sua proiici in mare velit talis voluntas non est seruanda:extra de testa. tua nobis.in glo. Contingit tamen aliquando quod testamentum licet nuncupatiuum:tamen quantum potest facit secretum in quo suam voluntatem diu deliberatam ordinat a qua disposuit ultra non recedere:timet autem ne quando erit in grauis infirmitatis articulo constitutus sibi a propinquis suis suadeatur:vel forte quod peius est cogatur mutare voluntatem: vel forte testium ne aliquod falsum post illud verum appareat factum:⁊ ideo vult contra hius pericula prouidere: ⁊ quantum potest hoc testamentum roborare: ita quod etiam preualeat posterioribus. Queritur ergo utrum hoc facere possit. Ad cuius euidentiam est sciendum: quod propter successus varios status ⁊ fortune hominis que sepe mutantur voluerunt leges quod aliquis suam voluntatem confirmare posset: ut ipsi ab eadem recedere non liceret: Quia tamen que demergunt de nouo nouo indigent remedio.ff.de minori.emilius. ⁊ deambulatoria est voluntas hominis usque ad extremum vite.ff.de adim.lega.l.3.etiam si pactum interuenerit ne mutare possit.C.de pac.pactum quod dotali.⁊ etiam si per principem firmatum fuerit.C.de testa.omnium. licet autem ita sit: potest tamen testator in testamento quod hodie facit aliqua verba inserere quibus adeo derogabitur posteriori voluntati ultime: ut possibile sit hanc primam tenere ⁊ posteriorem non valere:puta dicendo sic. Item iubeo ⁊ dispono hanc meam ultimam voluntatem omnibus aliis quas de cetero apparuerit me fecisse:plenissime preualere. Et si quecunque vel cuiuscunque generis alia voluntas ultima post hanc diceretur vel appareret per me facta : volo illam omnino nihil valere: nisi in ea scripti essent testes tamen tres tales: vel nisi in ea scriptum esset hoc verbum:surgite mortui venite ad iudicium:vel aliquod aliud verbum quod diuinari non posset. Certe si talia verba derogatiua addantur in priori ultima voluntate:⁊ postea appareat posterior in qua de illis verbis nulla mentio in genere vel specie fiat:tenebit prior ⁊ non posterior quia non videtur testator recessisse a prima voluntate eo quod in secunda non apponitur illud quod in prima dixerat in ea apponi debere: nec aliquid in prima,dicitur per quod voluntatem mutasse videatur.ff.de le.i.l. si mihi.⁊.ff.de le.3.l.si quis in prin. Sed obstat. quia hoc posset esse valde periculosum. Esto.n.quod aliquis fecerit ianue testamentum habens verba derogatiua: deinde velit apud cyprum facere aliud testamentum ubi non habet primum nec est memor quod contineat aliquid tale:nunquid valebit illud 2m. Respondeo: quod bene potest primum cassari per secundum quantumcunque non fiat in eo specialis mentio de illis derogatiuis. Si tamen testator dixerat in secundo:preterea testamentum olim a me factum manu talis notarii scriptum ⁊ omnem aliam ultimam voluntatem cuiuscunque generis ⁊ cuiuscunque notarii manu scriptam hactenus a me factam reuoco penitus ⁊ casso si in aliqua earum contineatur per quod presenti ultime voluntati derogaretur in aliquo: ea omnia ⁊ singula specialiter ⁊ nominatim volo ⁊ iubeo non valere. Nam me penitet omnino quorumcunque derogatiuorum ⁊ cuiuscunque posterioris ultime voluntatis. Probatur hec.ff.de le.3.si qs.in prin.

Ad hoc nota quod glo.di.18.dicit:quod non oportet in secundo testamento facere mentionem de primo nisi in duobus casibus. Unus est si primum sit factum inter liberos. C.de testa.hac consultissima. Secundus est si testator imposuerit sibi legem cassandi:ut si dixerit in primo:si fecero testamentum aliud valeat.ff.de le.3.si quis.

Sequitur videre de quinto.s. quomodo testator prouidere potest ut eius dispositio obseruetur. Circa quod sciendum:quod testator aliquando disposuit aliqua post mortem obseruari que ipso iure habent auctoritatem: ⁊ hec heres necessario debet seruare etiam nulla pena adiecta: qualia sunt fere omnia que dicta sunt de voluntariis prouidentiis testatoris. Aliqua vero aliquando precipit que non habet heres necessario seruare:ut si precipiat filiis heredibus suis usque ad certum tempus simul ⁊ communiter habitare:⁊ ad diuisionem non venire. Uel si precipiat filio quod non feneretur:vel quod filiam suam tali homini non copulet coniugio.⁊ similia. Et tunc quia huiusmodi non precipiuntur seruari aliqua speciali lege testator debet adiicere penam:⁊ heredem si contrafecerit in legato causa pene prestande damnare ac coercere. Tale.n.legatum hodie bene teneret: dummodo quod precipitur non sit impossibile vel turpe vel legibus interdictum.insti.de le.§. pene quoque.⁊.§.fi. Adiicietur autem pena sic. Item voluit disposuit ⁊ mandauit quod filii sui simul ⁊ communiter habitent ⁊ ad diuisionem bonorum omnium communium non veniant usque ad.20.an.post mortem ipsius testatoris. Uel sic:quousque qui minor inter eos fuerit.25.annos compleuerit. Quod si contrafecerint et cetera. Uel sic. Quod si aliquis

aliquem vel eorũ ceteros ad diuisionẽ ꝓuocauerit damnauit causa pene illũ vel illos ex eis qui ceteros ad diuisionẽ ꝓuocauit in centum lib. tali monasterio vł ꝑsone noĩe legati ꝑsoluendis. Uel sic. In centũ lib. ceteris q diuisioni nõ cõsenserint ꝑsoluendis. Et in alijs similibus ꝑceptis vel ꝓhibitiõibus cõsimilit̃ adijciat penaz. Potest aũt testator penã adijcere q̃tum ad illa que tenẽtur heredes seruare etiam si nulla pena adiecta esset hoc mõ. Itẽ voluit statuit ⁊ mãdauit ꝙ si heredes cõtradixerint vł impediuerint quocũq; modo ne legata sua soluãt̃ vł male ablata restituãt̃ mõ supradicto: ꝑ ipo cadãt ab hereditate et hereditas tota ad tales deuoluat̃ q̃s eis substituit heredes: vel ꝑ suos fideicõmissarios tali modo distribuat̃: vel si vnus tm̃ heredũ cõtradicat vel impediat alteri tota hereditas applicetur. Ad hoc nota: ꝙ volũtas testatoris ad pias causas debet executioni mãdari ab herede. Quod si non fecerit ⁊ ad iudiciũ tractus legatum pium negauerit cedat in duplum. insti. de acti. §. item mixta. Secus ẽ si testamentum diceret non tenere ſm Gof. ac Accur. ibidem. Item heredi dicto mõ negligenti debet ep̃s interdicere res oẽs sibi relictas cũ oĩbus fructibus ⁊ emolumentis donec impleat vota defũcti: extra de testa. si heredes. Debet etiam ep̃s eius negligentiã supplere: vt dicit̃ ibidem. c. nos quidẽ. Nec obstat di. 88. c. ep̃us. vbi dicitur ꝙ ep̃s non suscipiat tuitiõem testamentorũ: q2 hoc intelligit̃ ſm Jo. ꝙ non suscipiat vt aduocatus: sed dz suscipere vt ordinarius. Et hoc ei testator interdicere nõ potest: extra de testa. tua nobis. Item heredi qui nõ implet volũtatem defuncti tota hereditas est auferenda: ex̃ de voto ⁊ vo. re. licet ⁊. ii. q. i. siluester. vbi Bern. distinguit ꝙ heres aũt est extraneus: ⁊ tunc ꝑdit totam hereditatẽ. Aut filius: ⁊ tunc aut hereditas ẽ diuisibilis aut nõ. Si sic non ꝑdit totuz sed reseruatur legitima sibi. C. de fideicõmis. auc̃. hoc amplius. Si nõ est diuisibilis vt sũt dignitates que nõ debẽt diuidi: vt regnũ ducatus vel principatus: sic ꝑdit totũ: extra de vo. ⁊ vo. re. licet. in fi. Non põt tñ conueniri nisi post dies. 9. numerãdos a morte defũcti. C. d sepul. l. fi. ⁊ auc̃. ibi posita q̃ icipit. Sz nec.

De testibus testamẽtorũ titulus 30°.

Postea dicenduz est de testibus adhibẽdis in testamẽtis. Circa ergo hos attẽdenda sũt tria. s. numerus: cõditio: ⁊ modus siue forma. Circa numerum nota ꝙ regulariter in testamentis nuncupatiuis adhiberi debent septem testes legitimi inter quos etiam notarius computatur. insti. de testa. §. fi. ⁊ vbi notarius non habetur vnus testis ꝓ eo adhibet̃. Decre. tamen vult ꝙ duo: extra de ꝓba. quoniam cõtra. Fallit aũt hec regula in aliq̃bus casibus: quia in testamento ceci sunt necessarij octo. In testamento rustici quod fit ĩ illo rure in quo plures inueniri non possunt quinq; sufficiunt. In testamento facto inter liberos similiter sufficiunt quinq;: qui si aliud solẽne prius fecerat: dum tamen illud nõ valere dicat. In testamento vero cuiuscunq; facto in ꝑsentia imperatoris precibus sibi porrectis: vt audiat sufficit vnus testis. In testamento aũt in scriptis condito si scribat illud testator sufficiunt septem testes. Si vero testator scribere nesciat vel nõ possit adhiberi debet scriptor ⁊ septem alij testes. Probant̃ hec. C. de testa. hac consultissima. ⁊. l. omniũ. ⁊. l. fi. Ubi tamen copia testium potest haberi tutum consilium est ꝙ in testamentis precipue nũcupatiuis vltra numerum legitimũ aliqui addantur ita ꝙ si aliqui ex eis essent minus idonei saltem de legitimis numerus supsit legitim⁹. Item quãdo testator dicit ꝙ non vult stare suam volũtatẽ priorem sufficiũt tres. C. e. sancimus. Et idem est qñ vult declarare suã volũtatem. C. e. heredes palã. Quid si quis cõdat testamentũ nũcupatiuũ in pñtia septẽ testiũ: ⁊ tabellio inde ꝯficiat instr̃m in quo duos vel tres testes tm̃ ponit. Nũquid ꝓbatur testiũ ꝑ tale instr̃m. R°. Azo. io. b. la. fran. cremon. dixerunt ꝙ nõ. Testamentũ enĩ ꝓbari non põt ꝑ tres vel quattuor testes: ğ nec ꝑ instr̃m ꝯtinẽs totidẽ testes: ar. C. de. fide instr. ⁊. exercẽdis. ⁊ ex̃. de fi. instru. cũ iohes. §. porro. Sed Pla. ⁊ Mar. dicunt ꝙ bene ꝓbari possit ꝑ duos testes ⁊ ꝑ tale instrumentum: ar. C. ar. tu. l. fi. ⁊ ex̃ de dona. inter dilectos. Et hec opi. ſm Hosti. approbatur expresse extra de testa. relatum. ⁊. c. cum esses. lz aliq̃ has decretales intelligant de legatis ad pias causas.

Quid si quis fecerit testamentum in quo vxori sue centũ lib. legauit. ⁊ inde coram duobus testibus ita dixerit. centũ lib. q̃s in testamento meo legaueram vxori mee nolo ipaz habere. Nunquid vxor poterit legatum petere. Rñdeo. Dici põt ſm Hosti. ꝙ si testamẽtũ fuit nuncupatiuũ valet adiectio: vt ex̃. de testa. relatũ. ⁊. c. cũ esses. Si vo in scriptis cõditum fuisset nõ tollerent̃ legata nisi consimilis solennitas adhibita esset: ar. extra de reg. iu. omnis res. Et ſm has duas vias possunt diuersimode intelligi diuersa iura que circa

qn sufficiunt quinq; testes
vide p. tota

hoc possunt allegari. Scdm tamē Joh. indi stincte adiectio tenet. Item milites dū sūt in domo ppria vel aliena testari debēt iure cōi. Dum vero sūt in exercitu testant̄ cū duobus testibus. Dū aūt sūt in bello testari pñt sicut volūt etiā sine duobus testib⁹ scribēdo etiā sanguine pprio in clypeo. insti. de mili. te sta. §. illis. ⁊ C. e. milites. Ad hoc nō ꝙ fm canones in legatis ad pias causas sufficit ꝙ testator corā p̄sbytero parochiali ⁊ duobus vel tribus testib⁹ ea faciat: ex̄ de testa. cū ees ⁊. c. se. In relictis vero ad alia legalis solennitas est seruāda fm Ber. ibidē. ⁊. c. vlti. ⁊ Jo. 2. q. 4. placuit. Scdm vero Guil. ⁊ Bar. p̄dicte decretales loquūtur de oīnibus relictis. Sed nunqd est ibi semp necessaria pñtia p̄sbyteri. Rñdit. Pe. de samp. dicit ꝙ sic: qr a regula iuris fm quā requirūtur cōiter septē testes recedi non pōt: nisi quatenus est exp̄ssum. Guil. autē dicit ꝙ in relictis ad pias causas sufficiūt duo testes sine p̄sbytero. In relictis vero ad alia necessaria est p̄sbyteri pñtia ex̄. c. relatū. i. Hosti. vero sic distinguit circa hanc materiā. s. ꝙ si agat̄ in foro ecclesiastico ⁊ inter p̄sonas ecclesiasticas tūc duo vel tres testes sufficiūt: ex̄. d̄ testa. cū esses. qr nec scriptura exigetur. C. de sac. san. ec. gnāli in fi. Si vero agatur in foro seculari ⁊ inter seculares tūc iudex secularis fm legem suā iudicabit ar. di. 96. duo sūt. ⁊. c. si impator. Si aūt ī foro ecclesiastico ⁊ inter p̄sonas seculares que sūt de tpali iurisdictione eccl̄ie iudicabūtur fm canones: ex̄. de fo. cpe. qd̄ clericis. Et idē est si laici se subiecerint prorogando epi iurisdictionē in se: quia tūc p idem est ac si cognoscēt ordinarie: ex̄ de offi. dele. p. ⁊. g. Et hoc vbi dictum eēt a ptibus ꝙ fm legē humanā iudicari nolebāt. Si vero iudex ecclesiasticus ex legatiōe alicuius principis forte in ciuilibus cognosceret: tūc fm legē humanā iudicaret. Et idem est si in foro ciuili inter clericū agētem ⁊ laicū reū sit questio. Excipe tñ relicta ecclesijs vel alias ad pias causas: in qbus in vtroqꝫ foro duo testes sufficere debēt: ex̄. de testa. relatū. Jo. tamē scripsit ꝙ in hoc corrigūtur leges: qr fm legem diuinā ⁊ canonicā in ore duorū vel triū testiū. s. fide dignorum stat oē verbū: non obstāte lege vel consuetudine ɔtraria: vt in. c. cū esses. ⁊. c. relatū. Sec⁹ est qñ testes sunt suspecti: ī quo casu lex loq videt̄. C. de fideicōmis. l. f. ibi lex eteni. ⁊. C. d̄ testa. iubemus. Hec Hosti.

Equit̄ videre de secūdo. s. de conditiōe siue qualitate testiū. Circa qd̄ nota ꝙ adhiberi pñt testes oēs qui nō phibent̄ a iure. Prohibent̄ autē a iure isti. s. mulier ppter incōstantiam eius: licet in alijs causis ⁊ contractib⁹ admittatur: ⁊ in codicill' etiam prohibeatur. ff. de testa. qui in testamēto. §. mulier. Item hermofrodita in quo preualent muliebria. ff. de sta. ho. queritur. Itē impubes: etiam si factus sit pubes tēpe mortis testatoris: lꝫ alias testificet̄ de hoc qd̄ vidit in etate pupillari vt de seruo dicitur. ff. de ver. sig. notionem. §. instrumētorum. Itē mutus ⁊ surdus. Item furiosus nisi tempore int̄missionis. Item is cui hoc interdictum est a lege vel a iudice. Item seruus nisi illo tēpore liber cōmuniter reputetur. Item is qui est in potestate testatoris. Item heres scriptus Item omnis qui hereditatem p potestatem contingit: vt pater qui ipsum heredem habet in potestate: ⁊ filius vel nepos: ⁊ deinceps: et frater heredis quem ipse testator habet i potestate: ⁊ frater heredis qui pariter cum eo ē in eadem potestate. In hac enim re domesticum testamētum reprobatur. Itē si filiusfa. faciat testamentum de peculio castrensi post emissionem pater eius non potest esse in co testis: nec illi qui in eius potestate sūt. Si vero ante emissionem scꝫ de militia faciat testamentum de peculio castrensi pater eius poterit esse testis. Probantur hec omnia. insti. de tes. §. testes. ⁊. §. se. Item nō adhibetur testis qui non est testamenti capax. Unde non spuri⁹ testatoris. Nō hereticus. Nō iterator baptismi. Nō apostata. Nō deporta⁹ in insulā. Nō damnatus in metallū. Itē nec hi quos leges improbos ⁊ intestabiles iubent esse: ut de crimine famoso damnati: muliebria passi ff. de testa. ob crimē. Sed quid de cōmissario ⁊ de legatario pñte. Nūquid pōt esse testis. Rñdeo: ꝙ ip̄e ⁊ is qui p potestatē eū ɔtingit non est idoneus testis. Sed si questio vertat̄ inter eū ⁊ heredem occasiōe sui legati: tūc nō habet̄ p teste. Si vero inter heredē ⁊ ex̄neū questio moueret̄ tūc valeret testimoniū eius C. de test. omniū. ⁊ insti. e. t. §. legatarijs. Et idō nō legatarij sed magis alij qui possūt haberi debent in testes assumi.

Equit̄ videre de tertio. s. de mōdo siue forma assumēdi testes. Circa qd̄ nota ꝙ lecto testamēto ⁊ p testatorē approbato: vel si in scriptis ē clauso ⁊ inuoluto testibus oblatis: eos qui pñtes ad ipm testamētū vocati sūt testator rogare dꝫ testes oēs dicēs. Rogo vos vt testes sitis. Que quidem rogatio in scripturā publicā redigatur. Quod quidē si nō fieret testamētū deficeret ff. de tes. heredes. §. vlti. Uñ nō valeret testamētū in quo testes determinarent̄ inuiti. ff. q testa. fa. po. qui testamento.

De testamento in scriptis titulus .31°.

Deinde dicendū est de testamēto i scriptis. Et p̄.s. quō ɔficit̄ ⁊ quare sic nomiat̄. 2° qñ ⁊ corā quib⁹ apit̄. Nota igit̄ q̄ qñ qs arbitriū sue voluntatis vltime cupit secretum eē pōt testamētū in scriptis ɔdere: cui⁹ tenorem vt volūt leges pōt a testibus celare: lʒ si spōte velit eis possit apire. Talis ḡ si l̄ratus sit ⁊ scribere possit sciat ⁊ velit testamentū manu sua scribet: alioqn scriptorē quēcūqʒ aliū adhibere poterit. Assumet aūt mēbrana bona ⁊ solida in cui⁹ pte supiori relinquat̄ spaciū triuʒ vel quattuor digitoꝝ. ⁊ silr tantūdē i latere dextro ⁊ sinistro In pte aūt inferiori supesse dʒ tm̄ spaciū p quātū palma man⁹ digitis extensis ptendit. Et circa hec ⁊ i medio hoꝝ spaciorū scribet̄ series testamenti. Quo facto plicabit̄ carta: diūget̄ spaciū inferi⁹ cū supiori: ⁊ fugent̄ ibi tres cordule. in plicatura vero dextri spacij due: ⁊ sinistri alie due: ita q̄ cordula q̄libet habeat duo foramina l̄ram interiorē nō attingentia. Quibus cordulis singula spacia singulis diuncta ligent̄: ita q̄ interior l̄ra videri nō possit. Porro de illo magno spacio inferior. tm̄ debet relinqui discooptū ⁊ vacuū q̄ possint patentes ⁊ apte scribi subscriptōes testiū ⁊ testatoris. Quibus vno ⁊ eodē die vl' pluribus diebus antea sic inscriptis factis et ordinatis postea quādo placuerit testator vocabit septē testes viros vtiqʒ litteratos ⁊ scribere scientes: ⁊ nullū iuris impedimētū habentes: ⁊ corā eis ipam scripturā clausam ⁊ inuolutā ⁊ dictis cordulis ligatā: ut dictū ē i manibus tenēs dʒ offerre dicēs illud esse suuʒ testamentū: sua vel talis manu scriptū: ⁊ eos in testes rogare ⁊ rogando inquadrare: quibus ipi se testamento subscribāt ⁊ illud designēt ⁊ ipe etiā se subscribere sua manu dʒ vt dicet̄ infra. Igit̄ ibidē ⁊ in p̄nti vno contextu an̄q̄ʒ ipe testator vel aliqs testiū discedat inde: debʒ quilibet eoꝝ ānulū vel sigillū characterizatuʒ ad vnam ex dictis cordulis pendēs apponere suū vel alterius ex testibus. Si quis eni testiū nō habeat sigillū poterit cum alteri⁹ sigillo signare. Possunt eni signare ānulo dūmō habeat characterē. ff. de testa. ad testium. ⁊ alieno ānulo: ⁊ oēs testes etiā vno ānulo. insti. d tes. §. p̄nt. Vident̄ etiā tabule signate si signa sint impressa linthęo quo tabule sunt inuolute: vt in glo. ad tes. §. fi. Post hoc cōtinuo interiori spacio discoopto fient subscriptōes. Prio eni si testator testm̄ sua manu scripsit se subscribʒ sic. Ego a quondā petri p̄ntē paginā clausaʒ ⁊ ligatā i manib⁹ tenēs infrascriptis testibus oībus sil' p̄ntibus p me ad hoc adhibitis ⁊ rogatis obtuli ab eis ſm iuris ordinē signādam ⁊ subscribēdā asserēs: qd in ea scriptū ē meuʒ fore testm̄: ⁊ oīa ⁊ singula i eo ɔtenta eē a me scripta: necnō corā eis ibidē subijciens ꝓpria manu subscriptionē p̄ntē. Nō tñ requirit̄ necessario q̄ testator se subscribat vel ali⁹ p eo i cāu p̄dicto. s. qñ ipe totū testm̄ manu sua scripsit: ⁊ h̄ ibi specialit̄ posuit. s. q̄ manu sua confecit. Si aūt de mādato testatoris alius testm̄ subscripserit ipe taliter se subscribet. Ego. C. mādato antonij l̄raꝝ ignari vel scribere impediti testm̄ eius ⁊ bona ⁊ singula i eo ɔtēta suo mādato mea manu scripsi: ⁊ eo postea p̄ntem paginā clausam ⁊ cordulis ligatā infrascripti testib⁹ ab eo vocatis ⁊ rogatis oib⁹ sil' p̄ntib⁹ offerente ⁊ asserente illud qd in ea ɔtinet̄ suū esse testm̄: ⁊ a me scriptū: p̄ntem subscriptōeʒ meā vice ⁊ noīe suo ⁊ ei⁹ mādato apposui: ⁊ in testimoniū me subscripsi. Silr ⁊ quilibʒ ex testibus ibidē incōtinēti se taliter subscribat Ego. C me ac infrascriptis vel supradictis testib⁹ ad oīa ⁊ singula ⁊ h̄ pagine p̄ntis iferiori spacio facta ɔtēta ⁊ scripta oib⁹ sil' p̄ntibus ⁊ rogatis in ipa pagina ei⁹ vtiqʒ testamēto antonij suo mādato mea manu me in testē subscripsi: ⁊ eā sigillo ꝓprio vel sigillo infra vl' subscripti petri signaui: habēte in circulo formaʒ talē: qd ad vnā ex cordulis p̄dictis cere impssi. Premissis autē oibus ⁊ singulis mō p̄misso rite ac ordinate pfectis testator ipm testm̄ in aliquo loco secreto ⁊ tuto deponet: post eius obituʒ: vt infra dicetur: legitime proferenduʒ apperiendū ⁊ distribuēdū. Ex p̄missis pʒ vera forma modus ⁊ ordo testamenti in scriptis. Hec. n. sūt scripta solēnia siue solēnitates propter q̄ dicit̄ in scriptis. i. in legitimis solēnitatibus factū ex quib⁹ ei⁹ sb̄a pendet. Et ideo si qua eaꝝ defuerit: testm̄ ē irritū: nisi forte fuerit inter suos. s. q̄r eēnt testatoris sui heredes Alias si eēnt extnei tūc aliqua dictarū solēnitatū deficiente oīo deficeret testm̄. Probātur hec omnia. C. de testa. hac cōsultissima. ⁊ l. cuʒ antiquitas. §. fi insti e. §. postea vero.

Sequitur videre de secundo quādo ⁊ corā quibus testm̄ in scriptis aperiatur ⁊ describatur. Circa qd sciēduʒ q̄ mortuo testatore aliquis cuius interest postulabit coram pretore testamentū apiri ⁊ exhiberi. Et eo iurante se illud nō calumnioso animo petere: pretor vocatis significatiōibus oibus si cōmode potuerint reperiri iubebit testamentū exhiberi. Et ipis testib⁹ asserentib⁹

se sig̃lla ꝛ subscriptiones suas cognoscere: faciet illud corã eis aperiri ꝛ recitari. Et mãdabit notario vt illud obseruata omni solẽnitate debeat exẽplare: ꝛ heredib⁹ ꝛ his quoꝝ iter erit exhibere. Quo facto interim designari ꝛ deponi inbebit originale: vt ad illud qñ necessitas vel vtilitas exegerit recurrat̃. Ceterum multa alia ad hanc materiã ptinentia ptranseo breuitatis gratia: pcipue cũ in vsum raro veniat hi⁹ testamẽti forma. Et si volueris de hi⁹ apitionis ꝛ descriptiõis pcessu aptius videre poteris i sũma dñi Azo. Rica. s. quemadmodũ testamẽtũ apiat̃. Notandũ aũt q sine p modũ exẽpli siue auctentice siue originalit̃ exhibendũ fuerit testamẽtũ quodcũqꝫ exhibebis illud heredi totum ꝛ integrũ: qꝛ ipe ẽ totius hereditatis vlis dñs ꝛ successor: ꝛ cuiꝫ heredũ institutorum ꝛ substitutoꝝ ꝛ fideicõmissariorum. ff. de acqui. pos. cum heredis. ĩ pn. Legatario autem siue alteri cui aliquod particulare relictum ẽ ascriptum: exhibebit certam partam testamenti: illaꝫ. s. que de relicto sibi facit mentionẽ hoc mõ. Petrus p dei gratiam sanus mente licet languidus corpe sue rũ rerum ꝛ bonoꝝ omniũ dispositionẽ p pñs animi testamentum sine scriptis fecit ĩ hunc modum. In primis reliquit de bonis suis p anima sua. zz. lib. ꝛc. ꝛ inter alia q̃ in eodem disposuit. t. tale legatum fecit his verbis expssum. Preterea de alijs bonis suis reliq̃t iure legati. a. suo nepoti quiqꝫ lib. In fine aũt ipi⁹ testamenti sic continet̃. In oibus alijs bonis suis mobilibus ꝛ imobilib⁹ iuribus ꝛ actionibus presentib⁹ ꝛ futuris. C. filiũ eius sibi heredem instituit. Et hanc suã voluntatẽ vltimã esse velle quam valere voluit iure testamẽti. Quod si iure testamenti non valet valeat saltem iure codicilli vel cuiuslibet alteri⁹ vltime voluntatis. Et sic nota q qñ pars sumit̃ debet testamenti principiũ ꝛ finis ꝛ spẽaliter institutio heredis: ꝛ illud legatum occasione cuius pars sumitur: in medio poni fm formã pdictã. Insup nota q viuo testatore sine expsso eius mãdato interueniẽte nulli petẽti testamentũ vel aliã vltimã voluntatẽ debet notarius exhibere: aut legi vel videri pmittere: qꝛ viuo testatore non debẽt aperiri tabule. ff. queẽadmodũ testa. ape. l. z. §. si dubitetur.

De testamento ceci titulus. 3z⁹

Postea dicendũ est de testamento ceci. s. naturalit̃ vel ex acq̃siti lumine oculi vtriusqꝫ priuati. In cuius quidẽ testamẽto debẽt q̃dã specialia obseruari: quoꝝ si q̃d defecerit testamẽtũ nõ valebit. Sciendũ ḡ q cec⁹ testari volẽs vocare dꝫ notariũ. Quẽ si hr̃e non possit: tũc deinde aliũ quẽcũqꝫ scriptorẽ adhibere ei licebit. Vocabit etiã septẽ testes legitios ꝛ scribere sciẽtes ꝛ corã eis dicet se velle testari sine scriptis. Insup heredũ noĩa q̃s instituit ꝛ indicia. i. pnoĩa ꝛ dignitates ꝛ officia ꝛ in quo ꝛ in quanto eos instituit: legata ꝛ fideicõmissa debet corã eis ore pprio declarare. Deinde debent ibidẽ hec oĩa in pñti scribi ꝛ scripta recitari. Vel si ante fuerit scripta nihilomin⁹ tunc corã ipis testibus debẽt ab ipo testante oretenus explicari: ꝛ scripta ab ipo notario p ordinẽ recitari. Nõ. n. refert vtrum eodẽ tpe vel diuerso testamentũ scribatur vl̃ proferat̃. C. de testa. hac cõsultissima. Quib⁹ recitatis ꝛ lectis cecus dicet illud esse suũ testamentũ: ꝛ predictos in testimoniũ reuocatos rogabit huiusmodi sui testamẽti testes eẽ

Post hoc autem in inferiori carte spacio quilibet ipoꝝ testium subscribet se. Insup appositis septem cordulis: ꝛ i qualibet eaꝝ cera sufficienti debebit tam notarius siue scriptor q̃ꝫ quilibet ipoꝝ testium signum suum. s. sigillũ vel ãnulũ characterizatũ ad vnaꝫ ex cordulis cere imprimere. Et puto q instar testamẽti in scriptis poterit quilibet ex testibus siue suo siue alterius aliorum sigillo signare. Dicitur aũt hoc testamẽtũ nuncupatiuũ: qꝛ oĩa q̃ in eo cõtinent̃ debẽt corã testibus nuncupari ꝛ declarari: licet sit valde simile testamẽto in scriptis. Insup nota q oĩa predicta sicut i testamento ita ꝛ in codicillo ceci sunt seruãda. Probantur hec omnia. C. qui test. fa. pos. hac cõsultissima. Forma autẽ pdicti testamẽti erit talis. A. licet oculorũ visione priuatus: corpore tñ ꝛ mente sanus: vel mente sanus et corpore languidus: vocatis me notario ꝛ testibus ĩfrascriptis ptestat⁹ ẽ se per nũcupationẽ ꝛ sine scriptis velle testari: declarãs ꝛ expmens infrascripta legata ꝛ infrascriptoꝝ heredũ noĩa dignitates officia ꝛ indicia ꝛ ceteras infrascriptas dispositiões lucide ore proprio corã nobis. Itaqꝫ bona sua testãdo disposuit i hũc modũ. primo nãqꝫ pro aĩa reliquit de bonis suis lib. centũ. prout testator voluerit disponere. Cum autem scripte fuerit oẽs eius dispositiones legibus concesse ꝛ de eius arbitrio procedentes: ꝛ deinde apposita fuerit clausula finalis subijcietur sic. Igitur p dictis omnibus coraꝫ dictis testibus apte recitatis ꝛ lectis dictus. a. protestatus ẽ hoc eẽ suũ testamentũ: rogãs infrascriptos ad testĩ

adhibitos testes esse: et vt subscriptiões suas et sigilla scdm iuris ordinem subijciant: et apponãt. Post hoc aũt se statim subscribet quilibet testiũ hoc modo. Ego. J. quondã petri simul cum infrascriptis vel suprascriptis alijs testibus a dicto testatore adhibitis et rogatis huic testamẽto et eius recitationi oĩbus et singulis supradictis pñs interfui: et ab eodem testatore rogatus in testimoniũ me subscripsi: sigillũ meũ vel infrascripti dñi: habẽs ĩ circulo formã agni ĩ vna ex cordulis cere exprimẽs et apponẽs. Et sic quilibet aliorum testiũ se subscribet. In fine vero notari⁹ siue scriptor subscriptionẽ suã sic subijciet. Ego io. notari⁹ ab ipso. a. testatore vocatus predicta oĩa singula eius mãdato scripsi: et scripta coram dictis testibus restitui: et legi: et in publicã formã redegi ab eo rogatus in testẽ me subscribens et sigillũ pprium vel talis: habẽs talẽ formam pendẽs ad vnã ex cordulis subijciẽs et apponẽs.

De causis quibus testamẽtum inutile redditur vel rumpitur titulus. 33⁹.

Einde dicendũ

est quibus ex cãis testamẽtũ inutile reddatur vel corrumpatur. Circa qd sciẽdũ q sũt quedã testamenta que nõ iure facta dicũtur: sed postea rumpi et irritari pñt. insti. qui mo. test. infir. §. alio autẽ modo. Intelligitur aũt testamentũ ab initio factũ nõ iure nec legitime factũ plurib⁹ modis. s. Si testator non erat habilis ad testandũ. Uel si testator nõ instituit aliquẽ heredẽ. Uel si instituit heredẽ: nõ tñ capacẽ hereditatis. Uel si preterijt iã natũ quẽ instituere vel exheredare debuit. Uel si defectus aliquis appareat in solẽnitate: puta si non sit adhibitus legitimus numerus testiũ et testiũ legitimorũ et testiũ rogatorũ. Uel si desit in testamento aliqua de solẽnitatibus debitis. De hi⁹ aũt impedimẽtis oĩbus dictũ ẽ supra. Testamentũ vero a prĩcipio legitime ac solẽniter factũ: dicitur postea rumpi vel irritari etiã pluribus rõib⁹. s. Si testator nõ puidit de posthumo q post testamẽtũ ẽ natus. Si tñ idẽ posthum⁹ viuo testatore moriatur testamẽtũ quo ad effectũ nõ rumpitur. ff. de iniu. testa. l. posthumus. Et sic soluitur cõtrariũ C. de posthu. he. insti. l. z. Idẽ est etiã de quasi posthumo. vt si testator p⁹ testm̃ adoptauit illũ q veniret ab intestato. C. de adop. cũ in adoptiuis. Uel si arrogauerit exneuz. insti. e. §. si quis eni. Qd intellige masculi. Testamentũ eni femine nõ rumpitur hoc modo. ff. de libe. et posthu. gallus. Agit tñ posthumus de inofficioso testamẽto. C. de ioffi. testa. l. 3. Idẽ ẽ etiã de eo qui ẽ loco posthumi. s. qui tpe testamẽti non erat heres suus: tẽpe vero mortis heres suus inuenitur: vt dictũ est supra. ti. de institu. libe. natu. et legitimorum. Itẽ si testator eũ quem instituere vel exheredare debebat: rite vel expressa causa ingratitudinis exheredauit: si p⁹ mortẽ eius. s. testatoris pposita querela inofficiosi testamenti recissum est p sententiã testamentũ: et testamentũ rumpitur. C. de liberis preteritis. auc. ex cã. Item si heres nõ adiuit. Uel ante aditã hereditatẽ decessit. Uel cõditio sub qua institutus erat deficit. Tunc enim testamentũ remanet destitutũ nullo ex eo herede apparente. Itẽ si testator patiatur capitis diminutionẽ nisi iterũ fiat ciuis romanus vel sui iuris. Et ille modus et pcedens approbãtur insti. qui. mo. testa. infir. §. posteriore. et §. alio tñ modo. et §. nõ tñ p oĩa. Itẽ si ab codem testatore postea testamẽtũ aliud rite et pfecte factũ appareat ex quo hereditas adiri possit vt in. §. posteriore. nisi primũ sit derogatorium secundo: vt dictũ ẽ supra: et nisi in primo instituerit heredes liberos suos et in secũdo exhereos. Tunc eni nõ tollitur primũ nisi hoc expsse dicat testator in secũdo. s. nolle primum testamẽtũ valere. C. de testa. auc. hoc iter liberos. Itẽ si a tpe cõditi testamenti primi elapso decẽnio testator dicat se nolle illud valere: hoc corã tribus testibus exprimendo. C. de testa. sancimus. Itẽ si testator inciderit vel abstulerit linũ vel signacula illius testamenti quod cõditũ ẽ in scriptis. C. e. l. fi. Quid si habens duo testamenta tenoris eiusdẽ inciderit alterum? Nũquid p hoc reuocasse videtur ĩtegrũ? Rñdet Hosti. q nõ nisi pbetur q hoc fecerit hac intentione. s. q decederet intestatus. ff. de his q̃ in testamẽto de. l. fi. Itẽ si testamẽtũ cũ nuncupatione vel macula appareat vel aliter sit suspectũ. ff. de fide instru. l. z. Ad hoc nota q quãdo testamentũ ẽ nullũ ex pteritione iã nati: vel rumpitur ex pteritiõe posthumi: vel rescinditur p sententiã pposita querela et contra tabulas tunc in quolibet horum casuũ dicitur deficẽ q̃ ad institutionẽ. sed in legatis firmum pseuerat iure nouorum auc. Uñ licet institutio non teneat: legata tñ debẽtur. C. de liberi pteri. auc. ex causa. et agitur p dictis legatis actione ex testamento: vel cõdictõe ex lege: nisi in testamẽto fuerint adiecta illa verba. s. si nõ valet iure testamenti valeat etc. Tũc eni petũtur ab intestato sm quosdã vt in dicta notatur auc. Nota etiã q licet testamentũ sit falsum: legata tñ ex eo pstanda sũt. ff. de here. insti. l. fi. Uerbi grã. P. instituit. B. filiũ ticij et substituit ei ipm ticiũ patrem eius: moritur ticius: et io. P. mutauit

testamentū quasi etiā. B. mortuus eēt dicēs quia heredes quos habere volui habere nō possum n.tu.a.esto heres. morit̄.p.qs habebit hereditatē eius? Re° B.ꝛ dabit legata ex secū do testamento lꝫ sit falsum: qꝛ cōtinet falsita tē. Nota etiā ꝙ qn̄ primū testamētū pfectū rumpit̄ ꝑ posteri⁹ impfectū vt qn̄ in principio instituti sūt heredes q nō poterāt venire ab ī testato:ꝛ in secundo instituuntur qui ab inte stato vocant̄ ad hereditateꝫ: tunc enī posteri or scriptura licet impfecta seruabit̄ nō vt te stamentū sed quasi volūtas intestati: in qua depositiōes quinqꝫ testium iuratoꝝ sufficient. Aliter valebit primū testamentū.C. de testa. hac cōsultissima.§.si quis.Et 2m impfectum n̄ valebit iure codicilli:qꝛ ille testator voluit nō testari:qꝛ nō potuit.C.de codicil.l.i.Item lꝫ ꝑ posterius impfectū nō infirmet̄ primū qꝛ testamentū impfectū nullū est.insti.eo.quib⁹ mo.testa.infir.§.ex eo aūt.Si tn̄ testator in se cūdo testamēto impfecte declarauit primos heredes nō mereri voluntatē suā vel eos in dignos eē: eius hereditas aufertur ꝛ fisco ap plicabit̄.C.de codicil.hereditatē. Ad haben dam aūt pleniorē hui⁹ materie sententiā disti guit sic Hosti.Cū qs testat̄:aut ē pat̄:aut mr̄ aut filius:aut collateralis.Si sit pat̄ ꝛ īstituit sibi filiū planū ē ꝙ filius succedet ex testamē to etiā impfecto. C.de testa.hac ꝯsultissima. Si v̄o īstituit ex̄neū ꝛ exheredat filiū adiecta causa in lege scripta nō pōt ei subueniri nisi ꝑ querelā īofficiosi testamēti.C.de inoffi.testa. omnimō.Si v̄o p̄teryt filiū ꝛ filius erat suus heres electionem habet an dicere velit testa mentū nullū vel ꝑ bonoꝝ possessionē contra tabulas subuertere testamētū. Et sic loquit̄. C.de liberis p̄teri. vel exhere. maximū.§. pe nul. Nec obstat ꝙ dicat̄ sublata differentia patrie potestatis ꝛ emancipationis: vt in auc̄. de he.ab intesta.col.9.qꝛ illud est veruꝫ q̄ ad successionē ab intestato.Aliter enim antiqua iura manēt firma. Si v̄o testet̄ mater ibi si fi lius agit querela inofficiosi testamēti: qꝛ p̄te ritio matris ꝛ materne linee habet̄ ꝓ exhere datione patris vl̄ paterne linee vt.C.ð īoffi.te sta.filiā. Scd̄m hoc intellige.C.de libe.p̄teri. auc̄ ex causa.testamētū ex cā exheredationis vel p̄teritionis eē irritū quātū ad institutiōeꝫ cetera aūt manent firma: exheredationis.s.q̄ ad lineā paternā:p̄teritionis quo ad maternā. Itē exheredatiōis quādo causa nō ē adiecta Si enī adiecta esset filius nō haberet querelā vt supra dictū est.In quo casu testamento ꝑ querelā subuerso nec legata nec libertates re licte in testamento debent̄.ff.de inoffi.testa.l. papinian⁹.§.veterani.Ratio huius diuersita tis est:qꝛ vbi nō ē adiecta causa nullū ē testa mētū quo ad institutionē.Et sic legata depē dere nō pn̄t ex testamēto sine institutiōe que nulla ē:sed ꝑ se ꝛ ex vi legis firma subsistūt. Qn̄ vero nō ē adiecta causa tenet testamētū ꝛ institutio ip̄o iure:ꝛ sic legata pēdent ex eo insti.de le.§.ante heredis īstitutionē.Ideo oīꝫ testamento ꝑ querel̄ā subuerso legata ex eo pendētia subuertunt̄ ar.ff.de re.iu. cū pricipa lem. Si aūt testet̄ filius in ptāte cōstitut⁹ de castrēsi vel quasi pōt facere testamentū in tā tū ꝙ nec de inofficioso poterit impugnari.C. de inofficioso testamēto.l.fi.Tamē filiusfami lias clericus quidē de aduenticio testari pōt: ex̄.de testa.quia nos.Si vero emācipat⁹ erat ꝛ filios habeat distingue eo modo vt supra dictū ē de patre. Si vero nō filios sed tm̄ pa rētes habeat:ꝛ eos heredes sibi instituat pla nū est ꝙ hereditabūt.Si aūt ex̄neos institue rit:ꝛ parentes exheredauerit adiecta causa in lege scripta:nō pōt eis subueniri nisi ꝑ quere lā inofficiosi testamēti qua rumpet̄ testamen tū ꝛ succedēt:nisi heredes scripti ꝓbent exhe redationis causā eē verā:qꝛ tūc ꝑ querelā nō rumpet̄.Si vero nulla causa in legib⁹ scripta sit adiecta:nullū fit testamētū quātū ad insti tutionē vt supra dictū est: qn̄ pater fecit testa mentū.Et hec oīa ꝓbant̄ in auc°.vt cū de ap pella.cog.§.ꝛ hec quidē. ꝛ.§.sancimus itaqꝫ. coll̄.8. Ubi aūt patrē nō exheredauit sed p̄te ryt cōpetit patri bonoꝝ possessio cōtra t̄a.ff.ð inoffi.testa.pater.Si aūt testet̄ collateralis cō petit querela turpi ꝑsona instituta:nō alia fr̄i suo cōsanguineo:ꝛ nō alij alicui. C.de inoffi. testa.fratres.Ex his patet ꝙ inducūt querelā inoffi.testa.exheredatio in legitima paterna.ꝛ p̄teritio ī legitima matn̄a.Et h̄ qn̄ exhereda tio facta ē sine causa.Si.n. facta sit ex aliqua causa adiecta in legib⁹ scripta:ꝛ ꝓbet̄:tūc ces sat querela. Itē cessat elapso quīquēnio ab adita hereditate:nisi querelā iterū exposuerit is cui cōpetebat:ꝛ cogit̄ heres scriptus adire vel repudiare si sit in eadē ꝓuicia elapsis mē sibus sex.Si aūt in alia elapso anno.Cessat ēt si legatū agnouit:vel al̄r testamētū exp̄sse vel tacite approbauit vel legitimā recepit. C.de inoffi.testa.l.penul.§.fi.ꝛ.l.cū q̄rit̄.ꝛ.l.parenti bus. Excludit̄ etiā si ei possit aliter subue niri:vt qꝛ cōpetit ei bonoꝝ possessio vel con dictio ex lege diui Piꝫ in bonis arrogatoris. insti.de inoffi.testa.§.tam autem.

De codicillis titulus 34⁹.

Ostea ꝯsideran/
dū ē de codicillis.Et primo qd ē

codicillus et vnde dicitur. Secundo quis codicillari possit. Tertio qn possũt fieri codicilli. Quarto in qbus ɔueniunt codicilli et testamentũ. Quinto in quibꝰ differũt. Sexto de forma codicillorum s. qualis debeat esse. Circa primũ sciẽdũ ꝙ codicillus ẽ quedã sñ heredis institutione dispositio vltime voluntatis. Dicit aũt vltime qz sicut testamẽtũ ita ẽt codicillus morte cõfirmatur. C. de cadu. tol. l. i. Quare aũt dicat sine heredis institutione patebit in quinto ar. Dicitur aũt codicillus a codice: qz est eius diminutiuũ. Dicitur eni testamẽtum codex: qz pfectã dispositionẽ cõtinere debet patrimonij tẽporalis. Sed codicillus. i. puus codex dictus ẽ: qz in eo de vna re vel aliquibus rebus aut de parte vel de quãtitate certa dispositio continetur.

Irca secũdũ sciẽdũ: ꝙ oĩs ille et solus ille q põt de iure testari põt et codicillari. Qui vero nõ potest de iure testari nec põt codicillari. C. de codicil. nec codicillos Ideo dixi de iure: qz si aliqs de facto nõ posset testari: eo ꝙ nõ habet septẽ testes: habz tñ quinqz q sufficiũt codicillis: poterit codicillari. ff. de le. 3. l. fideicõmissa. §. quotiens.

Irca tertiũ sciendũ: ꝙ põt qs codicillos facere añ testamẽtũ et post: et oẽs valebũt: nisi secũdus ɔdicat primo. C. e. cũ pponatis. Vñ lz qs testamentũ nec fecerit nec facturus sit: sed sit moriturus ab itestato: põt tñ codicillos facere: in quibus legata vel fideicõmissa relinquat: que tenebuntur eius heredes: venientes ab itestato prestare. Et sic patet ꝙ ab intestato pñt fieri codicilli. insti. e. §. non tñ autem.

Irca 4m sciendũ: ꝙ testamentũ et codicillus cõueniũt primo ĩ disponẽte. qz cui phibetur testari phibetur codicillari: vt dictũ ẽ supra. 2° qz vtrũqz fieri potest nuncupatiue et ĩ scriptis. C. de bo. libe. l. 2. 3° qz eisdẽ modis qbus infirmantur testamẽta infirmantur et codicilli: nisi fiant ab eo q vult decedere intestatus: qz tunc nõ infirmantur a generatione posthumi. C. e. l. i.

Irca quintũ sciẽdum: ꝙ testamẽtuz et codicillus differũt primo: qz ĩ testamento fieri põt institutio directa et fideicõmissaria: sed in codicillis tñ fideicõmissaria. Is eni qui codicillatur põt heredem pñti testamento institutũ siue etiã legitimũ. i. ab ĩtestato venientẽ p fideicõmissum ĩ codicillo rogare vt alteri restituat hereditatẽ. Inuenitur tñ casus in quo directa institutio facta ĩ codicillo trahitur ad fideicõmissũ: qui notatus ẽ supra ti. de effectu clausule finalis. Secũdo per codicillũ nõ adimitur hereditas heredi instituto in testamento nisi vno mõ vt si qs in testamento pluribꝰ heredibus institutis: deĩde faciat codicillũ in q̃ dicat vnũ ex heredibꝰ suis s. ticiũ non mereri voluntatẽ suã: tũc eni hereditas aufertur a ticio vt indigno. In alijs tañ heredibus institutio tenet. ff. de his quibꝰ vt ĩdignis. l. aufertur hereditas. Itẽ et si dicat oẽs nõ mereri voluntatẽ eius: vel si filio vno instituto dicat eũ nõ mereri. ff. de adimẽ. le. l. diui seuerus et antonius. Sed lz ita sit de hereditate legata: tñ et fideicõmissa in pñti testamento vel codicillo relicta pñt in sequẽti codicillo adimi et trãsferri et eis põt addi et detrahi. in sti. de ademp. lega. p totũ. Tertio exheredatõ fit in testamẽto: non aũt in codicillo. insti. e. §. codicillis. Quarto heredi pure instituto ĩ testamento nõ poterit adijci cõditio in eo q̃ obsit sibi. In codicillo sic. insti. e. §. et directo. Quinto qz heredi instituto in testamẽto nõ põt fieri substitutio directa. In codicillo bene: lz si facta fuerit trahatur ad fideicõmissariã. Videtur eni testatorẽ rogasse institutũ hereditatẽ illi restituere quẽ in codicillo substituit. ff. ad trebel. sceuola. Sexto qz in testamẽto requirũtur regulariter septẽ testes et rogati: sed in codicillo sufficiũt quinqz nõ rogati. C. e. l. vlti. In codicillo etiã mulier ẽ idoneus testis: lz secꝰ sit in testamẽto. ff. de testa. et q testa. l. q testamento. §. mulier in testamẽto. Septimo qz nemo põt decedere duobꝰ testamẽtis relictis: ita ꝙ teneat vtrũqz: sed bene põt qs decedere pluribus codicillis relictis: et oẽs tenebũt. ff. e. de iure. codicil. l. diui seuerus. Octauo qz si quis dũ esset filiusfamilias in testamento vel fm fideicõmissũ in codicillo reliquerit: et postea paterfamilias decesserit eadẽ volũtate durãte: valebũt codicilli: hoc aũt esse ñ põt ĩ testamẽto. ff. de lega. 3. l. i. §. si filiusfami.

Equitur videre de sexto. s. de forma codicillorum. Circa qd notandũ ꝙ forma codicilli facti ante testamẽtũ vel facti nullo ante vel post cõdito testamento: ẽ talis A. p dei gratiã mẽte et corpore sanus: vel mẽte sanus: lz corpore languidꝰ volens hac particulari dispõne pvidere sue vltime voluntati pñtes infrascripto modo ɔdidit codicillos pmo elegit sepulturã suã apud talẽ ecclesiaz. Itẽ p aĩa sua reliqt etc. Et ad hec exequẽda voluit esse suos fideicõmissarios tales. Item reliquit dñe berte vxori sue dotes suas q̃ fuerũt cẽtum lib. Itẽ reliquit eidẽ de bonis suis iure legati. io. lib. Itez legauit tali amico suo quinqz lib. Et sic legata et fideicõmissa put testator voluerit disponere poterit. Si aũt substitutionẽ fideicõmissariã facere velit: dicetur sic. Insup heredes suos legitios. i. ab itestato

ei succedentes rogauit per fideicōmissū his pñtibus vt ipsam hereditatē vel talem ei⁹ ptē restituāt petro. In fine v̄o ita ↄcludet. Et hāc suā vltimā voluntatē asseruit eē velle quam valere voluit iure codicillorꝫ vl' cuiuscūqꝫ alterius vltime volūtatis qua meli⁹ valere pōt: ꝛ eā ab omni herede suo firmiter ꝛ inuiolabilr̄ obseruari. Si v̄o fiat codicillus post testamētū dicetur sic. Uerū ē a. testamētū sup bonorꝫ suorꝫ dispositiōes fecisse manu mei vl' talis notarij scriptū: sꝫ qꝛ volūtas hoīs ē deambulatoria vsqꝫ ad extremū vite: ideo. a. post testamētum pdictū voluntate circa quedā mutata ꝺ liberato cōsilio p̄sentes sup vltimo velle suo cōdidit codicillos. Primo nāqꝫ legatū. io. lib. qd in ipso testamento petro reliquerat his p̄sentibus codicillis ademit ꝛ subtraxit eidem. Itē de alio legato. iꝫ. lib. quas ipse tali religt in ipso testamento ademit eidē. io. lib. Itē tali cui legauit in ipso testamento. iꝫ. lib. addidit alias. iꝫ. ex̄. de testa. c. Rainaldus. §. cetera. Si aūt fideicōmissariā substitutionē facere voluerit: dicef sic. Preterea. c. quē sibi heredem ī dicto testamētō instituit his pñtibus codicillis rogauit p fideicōmissū vt ipsam hereditatē vel talē eius partes restituat petro. Si v̄o alicui de pluribus heredibus īstitutis hereditatem adimere velit sic dicet. Insup vnū ex heredibus suis. s. b. dixit ꝛ declarauit nō mereri voluntatē suā. Postea oībus codicillaribus dispōnib⁹ ordinatis infert sic. In ceteris aūt in ipso testamento cōtētis ipsum testamentū plenissime cōfirmauit: ꝛ hanc suā vltimā voluntatem ꝛc̄ vt supra. Si v̄o fiat codicill⁹ p⁹ testm̄ ꝛ codicillū vel codicillos dicef sic. Uerum ē. a. fecisse testm̄ scriptū manu mei notarij vel talis notarij: ꝛ post ipm̄ testm̄ fecisse codicillū scriptum manu talis notarij: qꝛ tñ vbi suadet ratio liberū ē vsqꝫ ad finē vite mutare cōsiliū: idē. a. iterū pñtes addidit codicillos: ī qbus religt p aīa sua ꝛc̄. De legatis poterit etiā in codicillis filijs suis pupillis de tutore vel tutoribus puidere: vel eos de nouo ↄstituendo: eo ꝙ ī alia vltima pñti volūtate de illis nullā fecit mētionē: vel aliqd priorib⁹ addēdo. In fine aūt dicef sic. Cetera v̄o in ipis testamēto ꝛ codicillis pñtib⁹ ↄtēta approbauit ꝛ cōfirmauit: ꝛ hanc vltimam suam volūtatem ꝛc̄ vt supra.

De successiōibus ab intestato titulus 35⁹.

Einde ↄsiderandum ē de successionibus ab intestato. Ubi primo vidēdū ē quot ꝛ qbus modis dicif qs succedere ab intestato. 2° qbus ab intestato hereditas deferaf. 3° in spāli de successionibus clericorum q decedūt intestati. Circa primū sciēdū: ꝙ sex modis pōt qs dici decedere intestatus. Primo si moriēs nullū fecit testm̄ vel qꝛ noluit: vel qꝛ nō potuit: vel qꝛ filiusfamilias vel pupillus erat: vel aliqd sibi iuris impedimentū habebat. 2° qꝛ etsi testm̄ fecit: nō tñ iuris: qꝛ .s. nō habuit legitimū numerū testiū legitimorū: vel defuit alia solēnitas legitima. 3° qꝛ si testm̄ fecit: illud tñ postea factū ē ruptum. s. posthumi generatione: vel irritum. s. p capitis diminutionē testatoris. 4° si testm̄ ex oī pte sit legitime factū: nullus tñ ex eo heres apparet: qꝛ. s. vel institutus esse noluit: vel viuo testatore: aut etiā ante aditā hereditatē decessit vel cōditio sub q̄ institutus erat defuit. Probanf aūt isti quatuor modi. insti. ꝺ here. que ab intesta. defer. in prin. 5° si filius nominatī ꝛ cū cā legitima sit exheredatus: sed p⁹ mortē testatoris pposita querela inoffi. testa. ꝛ herede cām ingratitudinis nō pbante: testm̄ p sentētiā ē rescissū. 6° si testm̄ de iure p̄torio p tabulas rescindaf. Et his duobus vltimis modis dicif qs ex postfacto testamēto decedere intestatus. C. de colla. vt liberis. Insup nota ꝙ nō videf decedere intestatus vel sine liberis qui reliquit ecclesiam heredem: ex̄ de proba. in pñtia.

Irca 2ᵐ sciēdū: ꝙ si qs decesserit intestatus ꝛ relinquat filios legitimos ꝛ naturales vel eos q legitimorꝫ loco adoptati sūt: ipi filij tā femine q̄ꝫ masculi: tam emancipati q̄ꝫ serui: tā posthumi q̄ꝫ nati: tam in monasterio q̄ꝫ in seculo ad hereditatē eqs portionibus admittūf: exclusis oībus ascendentib⁹ ꝛ collateralib⁹ ipsius defūcti: qꝛ liberi vsqꝫ ad infinitū ceteris p̄ferunf. insti. de he. q̄ ab inte. de. §. i. Sed si cū p̄dictis filijs reliqt etiā nepotes ex cōsimilibus p̄mortuis liberis natos: ipi nepotes cū suis patruis ꝛ amicis admittenf: patrui tñ ꝛ amici ī capita: nepotes v̄o in stirpes admittēt. Et h ē verū etiā si sint in gradu quarto cōstituti. Idē dicendū ē qñ supersunt soli nepotes ꝛ deinceps: qꝛ tūc etiā vocanf in stirpes. insti. de he. q̄ ab intesta. §. cū filius. ꝛ plurib⁹ alijs. §. Si aūt moriēs intestatus relinquat ascēdētes legitimos: tūc vocabunf primo pater ꝛ mater vel alter eorꝫ q supest: inde exclusis ceteris ascēdentibus. Si v̄o nec pater nec mater ei supsit: tunc vocabunf alij ascēdētes gradus primioris tā patrū q̄ꝫ matrū: vt paternis quedā legitima maternis v̄o alia legitima debeaf: lꝫ dispar sit eorū numerus. Et hoc qñ in eodē gradu cōcurrunt

simul patrũ z matrũ. Aliter is qui ꝓximioꝛ ẽ defuncto siue paternus siue maternus fuerit admittat. Si aũt null⁹ descendentiũ vel ascẽdẽtiũ supsit: sed supsunt tm̃ collãtales: tũc vocabunt in capita: primo fratres z sorores ex vtroqꝫ parẽte cõiuncti defuncto: z etiã consimiliũ fratrũ z sororũ p̄mortuorũ filij: lꝫ ĩ stirpes. Sed nũqd cũ fratrib⁹ vocabũt nepotes .i. filij filij alterius fratris? Videt ꝙ sic: qꝛ nomine filioꝝ ɔtinẽtur etiã nepotes. ff. de ṽ. sig. liberoꝛũ appellatione. Sed dicẽdũ ẽ ɔtrariũ ƀm Guil. qꝛ h̃ priuilegiũ datũ est filijs. Vn̄ nõ transit ad alios. ff. ꝙ cũ eo q in aliena po. ẽ l. sed si. Si ṽo p̄mortuoꝛũ oĩm fratrũ z sororum filij p̄dictoꝝ soli sine patruis z amicis superessẽt: tunc ƀm Azo. z Hosti. vocarent in capita: nõ in stirpes: lꝫ secus sit de nepotib⁹ natl ex filijs: vt dictũ est supꝛa. §. sed sicut p̄dictis. Vñ tũc excludẽt fratres z sorores ex vno tm̃ parente cõiuncti defuncto: z cõsiliũ fratruꝫ z sororuꝫ filij. Si ṽo intestatus tm̃ relinquat fratres z sorores ex altero parẽte sibi ɔiũctos ipsi ad eius successionẽ admittentur: z cũ eis cõsimiliũ fratrũ z sororũ filij in stirpes. Si ãt hi⁹ ab intestato decedẽti nullos oĩo supsit frater siue soroꝛ siue ex vtroqꝫ siue ex altero parente cõiunctus: vel nullus ex eorũ libertis: sed supsint ei alij collaterales: tũc q prioꝛ est ex eis in gradu potioꝛ est in successione: sublata omni dr̃ia sex⁹ patrie potestatis z cognationis: z succedũt in capita. Si ṽo is q moritur intestatus simul relinquat parẽtes z f̃res: tunc pater vel mater vel alter eoꝝ qui supest aut eis p̄mortuis auus z auia vel q̃lꝫ alt̃ ascẽdentiũ ꝓximioꝛ defũcto fratres z sorores ex vtroqꝫ parẽte cõiuncti defũcto pariter z equis portionibus ĩ capita vocabũt: cũ qbus z cõsimiliũ fratrũ z soroꝝ p̄mortuoꝛuꝫ filij succedunt in stirpes: exclusis fratribus z sororib⁹ ex altero tm̃ parẽte cõiunctis. Hi eñ fratres ab ascendẽtibus repellunt. Probant hec in auc̃ de he. ab inte. ve. z in auc̃ vt fratruꝫ filij. col. 9. Et intellige illũ parentẽ eẽ gradu ꝓximiorẽ quẽ nullus p̄cedit. i. inter quẽ z defunctũ nullus medius erat. ff. de ṽ. sig. ꝓximus est quẽ. Si qs aũt relinquat aliquos fratres vterinos tm̃ z aliquos ɔsanguineos: certe in rebus paternis p̄ferunt fratres cõsanguinei: in maternis ṽo vterini. In alijs ṽo bonis vocabunt cõiter. Qui ṽo ex vtroqꝫ parente sũt cũ vtrisqꝫ admittent: vt. C. de. le. he. ꝺ emancipatis. ĩ fi. z. C. coĩa. ꝺ legatoꝝ suc. l. fi. ƀm Azo. Sed Lau. fran. cremoñ. dicit ꝙ indistincte admittet z si non supsint fratres ex vtroqꝫ latẽ vt. C. coĩa. de lega. suc. l. spalle. auc̃ itaqꝫ. Et h̃ in allodijs. Nã in feudalibus de cõsuetudĩe ĩ multis regiõib⁹ s̃nia Azo. vendicãt locũ vt dicit Hosti. Hec dicta sũt de fratrib⁹ naturalibus z legitimis. Sed qd de naturalib⁹ tm̃? R̃⁹ ƀm Azo. succedũt sibi inuicẽ. insti. de suc. cogna. §. vulgo. Sed Hosti. ɔdicit in auc⁹ q. mo. na. effi. sui. §. filiũ. col. 7. Deficiẽtib⁹ aũt oĩbus tam ascẽdentibus ꝙ̃ descendentibus z etiã cõllateralibus succedit vir vxori z ecõuerso: in auc⁹ de he. ab inte. ve. in priñ. quib⁹ succedit fiscus. vt patꝫ. li. io. C. ꝺ bonis vacã. z de incoꝛ. l. i. z. l. 4. Hoc ẽ verũ nisi pactũ vt cõsuetudo p̄udicet ƀm Hosti. Itẽ si m̃rimoniũ sit sine dote: aut donatiõe ꝓpter nuptias: z cõiunx p̄moriẽs sit diues: supstes ṽo paup: succedet illi cũ liberis cõibus alteri⁹ m̃rimonij ĩ quarta: si sint tres liberi vl' paucioꝛes. Si ṽo sint plures: succedet ĩ virilẽ. i. equalẽ poꝛtionẽ: ita tñ ꝙ si habeat liberos eiusdẽ matrimonij ꝓprietatẽ eis cõseruet. Illis aũt nõ extantibus dñiuꝫ habebit. C. vñ vir z vxoꝛ auc̃ p̄terea. Et idẽ ẽ si nõ supsint liberi: sed ascẽdẽtes ƀm Accur. Similiter cũ vir sine causa dimittit vxorẽ: vxoꝛ h̃re debet quartã partẽ in bonis viri. C. de repu. mariti. §. i Hec Ber. ex̃ de tes. Rainucius. Itẽ cõdẽnatis ꝓ crimĩe ad mortẽ descẽdẽtes z ascẽdẽtes vsqꝫ ad tertiũ gradũ succedũt in bonis eoꝛũ. Si ṽo vxores habent ille z dotẽ z donationẽ ꝓpter nuptias accipiẽt. Si ṽo p̄dictoꝛũ neminẽ habẽt: eoꝛũ bona fisco cedẽt ꝓpter crimẽ lese maiestatis: in q̊ bona eoꝝ cõfiscãt: in auc̃ vt nulli iudi. §. fi. col. 9. Itẽ si qs moriẽs donationeꝫ facit in mẽsura: ille q succedere debet reuocare nõ põt donationẽ illã: nisi quãtũ sufficit ad quartã. C. de inoffi. testa. l. i. Querela aũt de ĩofficiosa donatiõe nõ dat̃ nisi qbus necesse est aliqd relinq. C. de inofficiosa donatio. si totas. Presbr̃ aũt nõ tenet̃ aliqd' legare de suis ꝓprijs: nisi velit. iõ hec q̃rela locũ nõ hꝫ ĩ eis. Hec Ber. ex̃. e. c. fi. Ad h̃ nota ꝙ filiofa. intestato morienti h̃nte castrẽse vel q̃si castrense peculiũ succedẽt filij ei⁹ legitimi: exclusis oĩbus alijs: z si liberi nõ supsint: vocãt ascendẽtes ꝓpinquioꝛes: z cũ eis f̃res vtrinqꝫ coniuncti defũcto. Filiofamilias ṽo habẽti aduẽticiũ. s. in iure qꝺ habebat ĩ aduẽticio eodem mõ z ab eisdẽ succedit mõ q̊ p̄dictũ ẽ. insti. q. nõ ẽ pmis. fa. tes. §. si ṽo ĩtestati. Qualr̃ aũt z ĩ quãto succedãt ab ĩtestato liberi naturales: z eis succedat: ĩfra dicet ĩ tractatu de m̃rimonio. titulo de filijs.

Irca tertiũ nota: ꝙ oẽs clerici pñt in vita z ĩ morte facẽ qcqd placet eis ꝺ reb⁹ illis q̃ obuenerũt ipsis intuitu psone. Si ṽo decedãt ĩtestati: tũc distingue: qꝛ aut certũ ẽ ꝙ habebãt aliquas res tales: aut

dubiū est. Si sit certū: aut tales res ipo2ū sūt distincte a rebus ecclesie: ꝛ tūc succedēt cōsanguinei sm ordinē pnotatū. iz.q.z.si sunt manifesti. Aut sūt pmixte: ꝛ tūc aut scit que res fuerūt clerici ꝛ que ecclesie: ꝛ sic etiā succedunt cōsanguinei. Aut nescit: tūc sm Gof. psumit pro illo q ē in possessione rei: de qua ē questio. Unū si ecclesia possidet: incūbet heredib9 probatio. Si heredes: incūbet ecclesie: ar. iz.q.4. c.i.ꝛ.z. Scdm vero Jo.ꝛ Ber. ex.e. sancto. in hoc casu peculiū diuidi debet i quatuor ptes quar vna erit epi: secūda ecclesie i qua administrauerat: tertia paupib9 dabit: quarta erit parentū si sint idonei. Si vo nō sint idonei: puta q2 sūt heretici: tūc eps illā in vtilitatē ecclesie distribuet: vt in. d.c. sancto. Sed ꝯ hoc eē videt. iz.q.4.c.i. vbi dicit q si dubiū ē: equaliter diuidet inter ecclesiā ꝛ heredes. Rūdet Ber. sm Lau. q.c. sancto. intelligit d psbyteris illis q ex seruis facti sūt psbri: ꝛ sic parentes nō erant idonei: cū essēt serui: ꝛ sic acqrere sibi possēt. Unū q dicit: si sūt idonei. subaudi: q2 sūt manumissi. Sed illud aliud. c. logt i alio casu. Dicit etiā Ber. q nō credit q hodie talis diuisio locū haberet: imo q in hi9 rebus cōsanguinei succederent. iz.q. vlti.c. vlti. Si aūt sit dubiū vtr habuit aliqs res pprias: totū vēdicabit ecclesia: q2 p eis psumit nisi ꝯriū pbet: ar. iz.q.3. gcūq3. ff. de rebus dubijs. ciuibus.ꝛ.l. vbi ē verborū. Quid si cleric9 ab intestato decedēs fuerit i plurib9 ecclesijs bnficiatus? R°. Bona ei9 si nō habeat cognatos distribui debēt inter eas p rata bnficior que obtinuit i eisdē: ex. de testa. relatū.z.§. vl. vt.s. plus ei det a q plus recepit. Et sm Ber. ibidē attēdendū ē vtr seruierit vni magis q̄ alteri: ar. ex. de feu.c. i.ꝛ. ex. de pben. cum sm aplm. vbi dicit q q altari seruit de altari viuē debet: ergo si nō seruiuit vel par seruiuit pl9 ei restitui debet. Hec Ber. Ad h nota q si clericus vxoratus nō habēs cognatos itestatus decedat: vxor ei succedit i pprijs bonis ꝛ pfert ecclesie. C. de epi. ꝛ cle. si qs. Deficiētibus aūt cognatis ꝛ vxore succedit ecclesia q̄ si fiscus: ex.e.c.i. nisi ecclesia esset sibi ingrata. Tūc enī nō succederet sibi. C. de inoffi. testa. liberi. vbi mater excludit a possessione filij pter ingratitudinē cōmissā erga filiū. Hec Guil. ꝛ hn. e x. de postul. cū sacerdotis. Sed qd intelligit hic noie ecclesie? Rūdet Hosti. q intelligit ille a q bnficiat9 erat: vbi ecclesiā vel certū bnficiū nō habebat. Al' itelligit successor: vt ex. de testa. relatū.z.§. noie ecclesie. ꝛ.c. regsisti.§.fi. Ideoq3 rector ecclesie bona successoris d3 hre: nec ea d3 eps occupare: al' furti crimie irretit. io.q.z.c.fi.

Ad quid heres tenetur. titulus.36°.

Postea ꝯsiderandū ē ad qd heres tenet. Circa qd sciēdū q heres tenet ad totū illud ad qd defūctus tenebat: q2 vt dictū ē supra hereditas ē successio i vniuersū ius qd habuit defūct9: habita tn̄ distinctiōe an fecerit iuētariū vel nō: an adierit hereditatē vel nō: qd solius animi ē. ff. de. acq. he. p herede. Tenet etiā heres defūcti volūtatē iplere. i3.q.z. vltima volūtas. Tenet aūt heres siue fili9 siue extraneus oīa debita defuncti soluere: siue sint ex ꝯctu: siue quasi: siue ex maleficio: siue quasi: siue res p qua debitū fuit ꝯtū ad ipm herede puenerit siue nō: siue lis fuerit cū defūcto cōtestata siue nō. Et h de iure canonico. i6.q. 6. si epm. ꝛ ex. de pigno. ex lris. ꝛ de solu.c. i. Scdm Inno. Lau. Jo. ꝛ Ray. ꝛ Hosti. videtur esse snia hi9: l3 Alanus distinxerit de maleficijs vtrum lis contestata fuerit cum defuncto vel non: per .l. C. ex delictis defuncto .l. vna. Quid si non sufficiat hereditas ad debita soluēda? R°. Distingue sm leges an fecerit inuētariū vel non. Si sic: nō tenet vltra vires hereditatis. Si nō: tenet. C. de iure dlibe. l. cū antiquoribus.§. ideoq3 sancim9. Et idē videt sm ius canonicū: ex de testa. Rainaldus. §. penul.ꝛ.fi. In iudicio autē aīe sm Hosti. ꝛ. Ray. nō tenet vltra q̄ ad eū puenerit de ipsa hereditate: l3 posset imputari sibi q ad falcidiam detrahēdā. Sed qbus satisfaciet primo? Rūdet Hosti. q primo debitoribus. Secundo dāna passis i foro ꝯtētioso: ꝛ h i solidū sn̄ aliq detractiōe. Tertio legatarijs ꝛ alijs q cā3 lucratiuā psequūt: detracta falcidia si necesse fuerit de legatis: q2 i illa grauari nō potuit in auc de tes.§. penul. colt. 8.ꝛ ex de testa. Rainucius. ꝛ.c. Rainaldus. Et h si fecit inuētarium. Si vo nō fecit tenet etiā i vtroq3 foro i solidū ipa legata soluē: i quātū hereditas patitur. Nō enī tenet vltra i iudicio aīe: vt etiā p dictū ē i pcedēti.q. Et s.c ēt itelligi pōt quod ibidē de iuētario dicit. Sed ꝛ pmis debitoribus primo satisfieri debet: secundo secūdis: ꝛ sic p ordinē: ita tn̄ q rō puilegiator habeat. Et h si simul veniunt creditores ꝛ legatarij. Nā si sepatim liberat heres p ordinē soluendo cuil3 veniēti: dū tn̄ sit sine dolo: q2.s. nō ē facti cōscius: nec a'lqd de hereditate subtraxit: i q casu restituere tenet in duplū illud qd celauit. Alit nō tenet de pprio satisfacē secūdo veniētibus: l3 eēnt potiores i iure: q tn̄ actionē habēt ꝯ creditores posteriores vl legatarios qbus ia3 satisfactū ē: ꝛ nihilominus ꝯ

heredē: si penes eū aliqd d hēditate remāsit: deductis tñ oībus expensis necessarijs quas fecit occasiōe hereditatis siue cā funeris siue cā inuentarij cōficiendi: vel alia ɔsi'i. Et breuiter sicut nō facit lucrū vbi hereditas nō ē soluendo: ita non debet grauari in aliq̄. Probāť hec oīa. C. depoſi. l. fi. Si tñ heres p̄dictū ordinē in soluēdo mutauerit nō absoluiť in foro ɔsciē: nisi faciat hec ignoranť credēs hereditatē ad oīa soluenda sufficere: vel nesciēs hunc potiorē esse. De hoc. s. ti. d vsu. ar. 7. q. sed quo℞. 2. q. sed nūquid prius. 2. q. sequēti. Lʒ aūt obligatio sic transeat ad heredē: pena tñ piurij vel voti facti ꝛ quodlibet aliud qd ex sua vi vel forma nō pōt excedere psonam singularē nō trāsit ad heredē. Sic intellige. 7. q. i. deniqʒ. ꝛ ex de iurein. veritati. Hec Hosti. ꝛ Ray. Sed q̄ sūt inť creditores potiores ℞° Potiores sūt illi q habēt pignora. s. vt soluať eis q̄tū valʒ pignus: q̄ȝ q habēt psonales tm̄ actiōes. Inter vo creditores hypothecarios prior in tpe ē potior ī iure nisi ī qbusdaȝ casib' spālibus q solent notari. C. q po. in pi. ha. l. si decreto p̄toris. Inter vo hn̄tes actiones psonales tm̄ extimanť priuilegia nō ex tpe sed ex cā. s. fiscus ꝛ mulier ī dote p̄ferēdi sūt ceteris nō priuilegiatis. Itē actio tutele ꝛ actio depositi silr̄s sūt priuilegiate: vt. s. prius debitū soluať q̄ȝ qd debeť ex aliis actionib' nō priuilegiatis. Hoc aūt solet notari plenius C. de bo. au. iu. possi. l. i. ꝛ. l. 4. Quid si sit plures heredes? Nūquid qlibʒ creditorib' ī solidū obligať? Rn̄det Ray. ꝛ Hosti. q̄ n̄: sed ꝓporcionabiliter tm̄. C. de here. ac. l. i. ꝛ. z. Excipiūť tñ casus ī qbus ī solidū quilʒ obligať. Prim' ē si aliqd indiuiduū ē ī obligatiōe: vt si testator ꝓmisit se opus aliqd factu℞. ff. de v. ob. in executione. z' si res q restitui debet ab vno ī solidū possideať. C. de here. ac. l. z. In his enim casibus heres insolidū teneť. 3' si alimēta sit legata. Tūc enī ꝓ volūtate defuncti vel iudicis peti pn̄t ab vno insolidū vel a pluribus ꝓ partibus designatis. ff. de alimē. le. l. 3. 4' si testator ab vno herede legauerit creditori hereditarie cōpensandi aīo: tūc enī heres ille vsqʒ ad q̄titatē debiti sustinebit onus legati. ff. de le. z. cū ab vno. 5' in expēsa funeris vxoris q̄ non tm̄ astringit heredes ꝓ porcionibus hereditatis: sed virū ꝓ porcione q ad eū puenit. ff. de re. ꝛ sūp. fu. quotiēs. Hec Hosti. ꝛ Ray.

Quid si heres sit pupillus? Nunqd p̄textu pupillaris etatis differeť solō debito℞? Rn̄dʒ Hosti. ꝛ Ray. q̄ nō: dūmō hēat tutorē. C. de he. ac. sub p̄textu. Si tñ tutor debitū qd non debebat soluere soluerit restitutio cōpetit. C. si aduersus solonē. l. i.

De suffragijs defunctoꝝ ti. 37.

Iso de testamē/tis in qbus testatores solēt aliqua legare ꝓ suffragijs post mortē eorū ꝓ aīabus fiēdis ɔn̄ter ɔsiderandū ē de suffragiis defunctoꝝ. Et primo ī generali vtruʒ suffragia facta p vnā valere possint aliis. z° quoꝝ suffragia ꝓsunt defunctis. 3° qbus suffragia ꝓsunt. 4° q̄ suffragia ꝓsūt eis. 5° quantū ꝓsint. Primo q̄ queriť vtrū suffragia facta p vnā ꝓdesse possint aliis. ℞° q̄ sic. Vn̄ ps. Particeps ego sū oīum timētium te. Ad cuius euidētiā sciēdū q̄ actus noster ad duo valere pōt: primo ad aliquē statū acqrēdū sicut p opus meritoriū hō acqrit statū btītudinis. z° ad aliqd ɔn̄s statū: sicut hō p ali quē actū mereť aliqd p̄miium accn̄tale vel dimissionē pene. Ad vtrūqʒ aūt hoꝝ actus noster dupliciter valere pōt. Uno mō p viā meriti. Alio mō p viā orationis. Et est dr̄ia inter istas duas vias: q2 meritū initiť iusticie: orō misericordie: q2 orās impetrat petitū ex liberalitate eius q orať. Dicēdū q̄ q̄ opus vnius nullo modo pōt alteri valere ad ɔn̄dū statuʒ p modū meriti: vt. s. ex his q̄ facio aliqs mereatur vitā eternā: q2 sors glorie reddiť s̄m mēsurā accipiētis. Unusqsqʒ aūt ex actu suo disponiť ꝛ nō ex alieno. Et h̄ dico de dispositione dignitatis ad p̄miū. Sed p viā orōnis ēt quātū ad statū cōsequēdū opus vnius alteri dū ē ī via valere pōt sicut cū vnus hō alteri impetrat p̄mā grām. Cū enī impetratio orationis sit s̄m libertatē dei q orať: ad oīa illa impetratio orōnis se pōt extēdere: q̄ ptāti diuine subsūt ordinate. Sed q̄tū ad aliqd qd ē ɔn̄s vel accessoriū ad statū: opus vnius pōt alteri valere nō solū p viā orōnis: sed etā p viā meriti. Qd qdē dupliciter cōtingit. Uno modo propter cōicationeʒ in radice op's meritoꝝ q̄ ē charitas. Et sic oēs qui īuicē charitate cōnectunť aliqd emolumētū ex mutuis opib' reportāt s̄m mēsurā status vnuscuiusqʒ: q2 vnusqsqʒ ī patria gaudebit de bonis alteri'. Et inde ē q̄ articulus fidei poniť: cōiōnē sanctoꝝ. Alio mō ex ītētiōe faciētis: vt cū quis aliq̄ opa spāliter ad h̄ facit vt talibus prosint Vn̄ ista opa quodāmō efficiunť eoꝝ pro qbus fiūt: q̄si eis a faciēte collata. Vn̄ pn̄t eis valere vel ad impletiōeʒ satisfactiōis: vel ad aliqd huiusmōi: qd statū eoꝝ nō mutat.

Equiť videre de secūdo. s. quoꝝ suffragia prosūt defūctis. Et circa hoc q̄ruť plura. s. Utꝝ mortui possint iuuari ex opibus viuoꝝ. ℞° q̄ sic: q2 h̄ patʒ p

illud.2.Macha.12.Sācta ē ꝛ salubris ē cogitatio ꝛc̄. Charitas nāq̄ q̄ ē viculum ecclesie mēbra vniens nō solū ad viuos se extēdit:sꝫ etiā ad mortuos q ī charitate decedūt. Charitas.n.cū vita corporis nō finit̄.i.corin.13.Charitas nūq̄ excidit. Similiter etiā mortui ī memorijs hominū viuūt:ꝛ iō itētio viuentiū ad eos dirigi pōt.Et sic suffragia mortuis dupl'r ꝓsūt sic̄ ꝛ viuis.s.ꝓpter charitatis vnionē:ꝛ ꝓpter itētionē ad eos directā. Nec tn̄ sic eis valere credēda sūt viuorū suffragia:vt dictū ē.s.vt stat⁹ eorū mutet̄ de miseria ad felicitatē vel ecōuerso:sed valēt ad diminutionē pene seu mitigationē ꝛ abbreuiationē:vl' aliqd huiusmodi qd statū mortui nō trāsmutat:qr vt dicit Aug. ī ench.c.65.dū in hac vita viuerēt meruerūt vt hec sibi postea prodesse possēt. Nec obstat illud.2.Cor.5.Oēs nos manifestari optet ante tribunal xp̄i vt referat vnusquisq̄ ꝓpria corporis ꝓut gessit siue bonū siue malū.qr ꝓpria corporis dicūt̄ quecūq̄ in corpore meruit siue merito absoluto siue cōditionali. Sic aūt quicūq̄ decessit meruit iuuari p suffragia ecclesie si fiāt:qd nihil aliud fuit q̄ facere se habilē ad recipiendū ea si pro eo fierent. Vel ꝓpria alicui⁹ dicunt̄ dupliciter Vel vere que ipe facit. Vel interp̄tatiue que alius facit ꝓ eo. Vel fm Dam.li.quodam de suffragijs mortuorū: illud intelligit̄ quantū ad retributionē q̄ fiet in finali iudicio: q̄ erit eterne glorie vel eterne meserie:in qua qlibꝫ recipiet tm̄ fm q̄ in corpore gessit. Interim aūt iuuari pn̄t viuorū suffragijs. Nec obstat illud Eccle.9.vbi dicit̄ de mortuis:q̄ nō hn̄t partē in ope qd sub sole gerit̄:qr hꝫ ꝓ tāto dicitur qr mortui tali ope nō coopātur. Habēt tamen partē in fructu opis propter rationē p̄dictā. Utrū suffragia p peccatores facta prosint? R⁹ q̄ in suffragijs que p malos fiūt duo pn̄t cōsiderari. Primo ipm opus opatū sicut sacrificiū altaris. Et qr nostra sacramenta ex seipis efficaciā habent absq̄ ope opantis quā equaliter explent p quoscūq̄ fiant: iō quātū ad hoc suffragia p malos facta defunctis prosunt. Scd̄o ipm opus opans. Et sic distiguo qr suffragiū pōt fieri p malū dupliciter. Vel vt actor ē:ꝛ sic nō ꝓsunt nisi forte ex cōsequēti ꝛ p accidens:in quātū.s.p elemosynas mali hoīs boni paupes excitati orant ꝓ defunctis illis ꝓ quibus ille malus eis dedit. Vel vt p ministrum. Et hoc dupliciter. Vel qr facit vt minister publicus dei vel ecclesie: sicut sacerdos q celebrat exeqas mortuoꝝ:ꝛ talia sēper prosūt:qr malicia ministri non nocet opi boni actoris. Vel vt minister priuatus.s.p̄uate psone. Aut ergo ad mandatū psone existētis ī charitate siue defuncti siue alterius. Et etiā ad cōsortiū existētis in charitate:vt cum duo legūt psalmos simul vnus bon⁹ alt̄ malus:ꝛ talia prosunt. Vñ si aliquis in charitate decedēs p̄cipiat sibi suffragia fieri valent ipsi defūcto:lꝫ illi p quos fiunt sint in peccato. Si tamē in charitate essent magis eis valerēt:qr tunc ex duab⁹ partibus meritoria essēt. Aut ad mādatū persone nō existentis in charitate Aut ergo nō erat ī charitate quādo mādauit fieri. Aut qn̄ opus mandatū ē executioni. Si primo mō tūc illa opera defūctis non prosunt pro quibus fiunt:licet sit in charitate pro tēpore quo illa opera mādātur executioni:nisi tūc illa iterum fieri mandet ꝛ demādationē factā de nouo acceptet:quia non sunt ei⁹ opera nisi in quantū mandat vel acceptat fieri illa. Aut erat in peccato mortali quādo mandant̄ opa illa executioni: erat tamen ī charitate quādo p̄cepit illa fieri: ꝛ tūc defūctis prosūt p quib⁹ fiūt:quia maxīe sūt a precipiente ratiōe illius actus volūtatis quā habuit quādo ea fieri p̄cepit. Hec Tho.4.di.45.q.2.ar.i.q.3.c. et pe.4.di.45.q.2.ar.i.q.2. et ricar.4.di.45.q.2.ar.4.c.

Equit̄ videre de tertio.s. quib⁹ suffragia prosint Et circa hoc q̄rūt plura.scilicꝫ.vtrū suffragia q̄ a viuis pro mortuis fiūt faciētibus prosit. Rñdeo opus suffragij quod ab altero fit pōt dupliciter cōsiderari.vno mō ī quantū ē expiatiuū pene. Et sic nō absoluit faciētē a debito pene proprie quia ī tali recōpēsatione cōsideraf̄ equalitas iusticie. Opus autē illud satisfactoriū ita pōt adequari vni reatui q̄ nō adequat̄ alteri. Reatus eni duorū peccatorū maiorē satisfactionem requirit:q̄ reatus vnius. Prosunt tn̄ ei ad remissionē aliq̄ pene p modum meriti de cōgruo. Hoc ē qd dicūt aliq q̄ quo ad hoc ꝓsūt ei ex grā:nō ex debito. Alio mō pōt cōsiderari ī quātū ē meritoriū vite eterne: quod habet inquātū procedit ex radice charitatis. Facere eni ꝓ defūctis suffragia ē opus charitatis ꝛ virtutis:ꝛ iō faciēti ē meritoriū augmenti p̄mii sui in vita eterna. Et fm hꝫ non solū prosūt ei ꝓ quo fiūt:sed etiā faciēti magis Vñ ps. Oro mea in sinu meo couertet̄. Hec Tho.4.di.45.q.2.ar.i.q.4.c. Utrū recipiēti multos ad p̄ticipationē bonoꝝ suoꝝ sua opa sint minus vtilia? R⁹ q̄ nō:qr plus ofert sibi illud opus charitatis.s.receptio talis ī bona sua cōicādo q̄ sibi detrahat̄:etiaꝫ quo ad pene siue remissionē de fructu bonorū cōmunicatorū. Et bona etiā sic cōicata faciēti ea in nullo sūt minus vtilia sꝫ magis quo ad augmētū p̄mij in gloria. Hec Ric.4.di.45.q.2.

ar.3.c.ad vltimum dictum opi.opposite in fi. Utrū suffragia ꝓsunt exñtibus ī inferno? R° ꝙ nō. Et hoc patet p̄mo auctoritate ecclesie que canit ꝙ ibi nulla ē redemptio. Dicit etiā Aug° ī encb.c. 65.ꝙ hi° opa ꝓ valde malis facta nulla sunt adiuuamēta mortuoꝝ:sūt tamē qualescūqꝫ solutiones viuoꝝ. Propt̄ qd̄ ip̄e dicit.4.de ci.dei.ꝙ si sciret patrē suū in inferno nō oraret ꝓ eo sicut nec pro diabolo. Secūdo pꝫ hoc ratōne triplici. Quarū prima sumitur ex pte culpe: qꝛ manente culpa manet pena. Culpa aūt non pōt minui vel etiam ad tēpus suspendi p suffragia ecclesie:quare nec pena. 2ª ex pte pene. Si eni pena minui possꝫ p suffragia ecclesie: aut quo ad acerbitatem: aut quo ad durationē. Si primo mō cū acerbitas non sit infinita p aliquot suffragia poterit totaliter tolli. Si secūdo modo:ergo pena infinita pōt minui ꝛ finiri. 3ª ex pte charitatis cōicatiue. Suffragia eni cōicant̄ ꝟtute cōis charitatis. Dānati aūt nō sunt mēbra ecclesie nec habēt charitatē: quare suffragia ecclesie ad eos nō deriuāt̄. Sed obr̄ ꝯ p̄dicta illud aug.in.encb.6.vbi dicit̄. ꝙ qbusdā suffragia vel ad h̄ ꝓsunt vt sit plena remissio: vel ad h̄ vt tolerabilior sit eoꝝ dānatio. R° ꝙ in ꝟbis illis dānatio large sumit̄ ꝓ quacūqꝫ punitiōe ꝛ sic includit etiā penaꝫ purgatorij q̄ totaliter qñqꝫ expiatur:qñqꝫ aūt non:sed diminuitur.

Obr̄ etiā qd̄ in vitis patrū legitur: qd̄ etiā Dam.in sermōe quodā refert:ꝙ Machari° ī uēto ī via caluaria capite cuiusdā d̄fūcti:orone p̄missa quesiuit cui° caput fuisset: ꝛ caput rñdit ꝙ fuerat sacerdotis gētilis: qui in inferno fuerat dānat°:ꝛ tñ cōfess° ē orone machary se ꝛ alios iuuari. Rñdeo ꝙ illud adiutorium nō erat ꝙ pena eoꝝ diminueret̄:sed ī hoc solo:vt ibidē dicit̄:ꝙ eo orāte cōcedebat̄ eis vt mutuo se viderēt: ꝛ in hoc aliquod gaudium non verū sed fantasticū habebant:dū implentur qd̄ desiderabant:sicut etiā demones gaudere dicunt̄:dum hoīes ad peccata detrahunt:q̄uis ex hoc pena eoꝝ nullatenus minuatur:sicut nec minuit̄ gaudiū angelorū p h̄ ꝙ malis nostris cōpati dicunt̄. Obr̄ etiam vlterius qd̄ dam.in quodaꝫ sermone narrat: ꝙ Greg.orōem ꝓ Traiano fundēs audiuit vocē sibi diuinitus dicētem. Vocē tuā audiui ꝛ veniam traiano do. Et huius rei:vt dicit dam.in dicto sermone testis ē oriens omnis ꝛ occidēs. Cōstat aūt traianū in inferno fuisse:qꝛ multorū martyrū necē amarā instituit: vt ibidē dicit dam. Rñdeo De facto traiani hoc modo pōt ꝓbabilit̄ extimari.s.ꝙ p̄cibus beati Greg.ad vitā fuerit reuocat° ꝛ ibi grāꝫ cōsecutus sit p quā remissionē peccatorū habuit:ꝛ p ꝯñs īmunitatē a pena:sicut etiā apparet ī oībus illis qui fuerūt miraculose a mortuis suscitati:quorū plures cōstat idolatras ꝛ dānatos fuisse. De oībus eni similiter dici oportet ꝙ non erant ī inferno finaliter deputati:sed s̄m p̄ntem ꝓpriorum iusticiā meritorum:s̄m aūt supiores causas qbus preiudicabant̄ ad vitā reuocādi:erat aliter de eis disponendū. Uel dicendū s̄m quosdam ꝙ aīa traiani n̄ fuit simplicit̄ a reatu pene absoluta: sꝫ eius pena fuit suspensa ad tp̄s vsqꝫ ad diē iudicij. Nec tñ oportet ꝙ hoc fiat cōiter p suffragia:qꝛ alia sunt q̄ legi cōi accidunt:ꝛ alia q̄ singulariter ex ꝑuilegio conceduut̄ aliquib°.

Utrū suffragia viuorū ꝓsint existentib° in purgatorio? Rñdeo ꝙ sic. Et hoc patet p̄mo auctoritate beati Aug.dicētis:ꝙ suffragia n̄ ꝓsunt valde bonis nec valde malis: sed mediocriter bonis ꝛ mediocriter malis. Tales aūt sunt q sunt in purgatorio. 2° patet rōne qꝛ suffragia q̄ quis facit pro alio sūt in supplementū satisfactionis pro eo. Un̄ sicut pōt homo satisfacere pro altero viuo q pro se nō potest ita pōt pro defūcto. Ad hoc aūt ꝙ huiusmodi satisfactio in mortuo opet̄ duo ex pte eius requirunt̄:scilicet indigentia: ꝛ iō non prodest beatis. Et meritū ꝯdicionale. Un̄ Aug. in encb.c.65. Hoc omne meritū opatur q̄ possit hanc vitā releuari. Jō nō prodest dānatis. Utrūqꝫ ꝟo ē in eis qui sunt in purgatorio:iō prodest illis. Hec pe.4.di. 45.q.2.ar.2. q.2.c.

Qñ cōsequūt̄ defūcti fructū suffragiorūꝫ? Rñdeo Suffragia valēt ex duobus.s.ex ope opante:ꝛ ex ope opato. Et dico opus opatū nō solū ecclesie sacrm̄:sed etiā effectū sequētē ex opatione:sicut ex collatiōe elemosynaꝝ cōsequūt̄ paupū releuatio:ꝛ eoꝝ orō pro defūcto apud deū. Silr̄ etiā op° opans pōt accipi vel ex pte pricipalis agentis:vel ex pte exequētis. Dicēdū q̄ ꝙ q̄ꝫ cito moriēs disponit aliq̄ suffragia sibi fieri p̄miū suffragioꝝ plene ꝯseqt̄ añq̄ꝫ fiāt q̄tū ad efficaciā suffragij que erat ex ope opāte pricipalis agētis:sed quantū ad efficaciā suffragiorū q̄ ē ex ope opato vel ex ope opante exequētis nō consegt̄ fructū añq̄ꝫ suffragia fiāt. Et si ꝑus ꝯtingat ip̄m a pena purgari q̄tū ad h̄ fraudabit̄ suffragiorū fructu:qd̄ certe in eos redūdabit quorum culpa defraudat̄. Nō eni ē incōueniēs ꝙ aliqs defraudet̄ p culpā alterius ī tpalibus Pena aūt purgatorij ē tpalis:lꝫ quātū ad eternā retributionē nullus defraudari possit: nisi p propriā culpā. Un̄ si legata q̄ qs facit: nunq̄ꝫ soluerent̄:vel male ablata q̄ p̄cepit restitui p executores nō restituerent̄:non propt̄ h̄ ppetuo remaneret ī pena:lꝫ multo tardi° libaret̄ vide

a pena. Utrum suffragia valeāt pueris exn̄tib⁹ in limbo? R⁹ q non. Et hoc patet auctoritate sancti Aug. q dicit q suffragia non ꝓsunt illis q sine fide opante p dilectionē hinc exierūt. 2° patet rōne: q2 pueri nō baptizati nō detinent in limbo nisi q2 deficiunt a statu gratie. Un̄ cū p opa vivoꝝ non possit status mutari defunctoꝝ: maxime q̄tū ad essentiale p̄miū vel eternū suppliciū: pueris exn̄tibus i limbo ꝓdesse non pn̄t suffragia vivoꝝ. Utrū aliquo modo ꝓsint beatis? R⁹ q nō: vt patet ex supradictis. Un̄ dicit Aug. Iniuria ē in ecclesia p martyre orare. Sz ipe itelligit de eo quē certū est nobis martyrē esse. De his vo de q̄bus nō cōstat nobis q sint beati dicit i ench. c.65. q sacrificia siue altaria siue quarūcunq3 elemosynarū p defunctis valde bonis facta: gratiarū sunt actiones. Nec obstat predictis illud qd habet in collecta misse. sicut sanctis tuis ꝓsunt ad gloriā. s. sacra: ita nobis ꝓficiāt ad medelā: q2 hi⁹ collecte non sunt sic intelligende quasi sanctis in gloria ꝓficiant q̄tū ad se q eoꝝ festa recolimus: sed q2 nobis ꝓficit qui eorū gloriā celebramus: sicut ex hoc q deū cognoscim⁹ vel laudam⁹: 2 sic quodā mō eius gloria in nobis crescit: 2 nihil deo s3 nobis accrescit. Hec Tho. 4. di. 45. q. 2. ar. 2. q. 7. c. primum.

Sequit̄ videre d quarto. s. q̄ suffragia ꝓsunt defunctis. Et circa hoc querūtur plura. s. quot 2 que suffragia prosūt eis? R⁹ Suffragia prosūt defunctis ad solutionē pene: nō ad p̄miū vite eterne. Absolui aūt pn̄t a pena duobus modis. s. p viā grē: vel p viā iusticie. Per viā gratie dupliciē. Ut p intercessionē publicā q̄ est ipi⁹ capitis. s. per oblationē sacri altaris. Vel p intercessionem priuatā mēbrorū. s. p orōnes sanctorū. Item p viā iusticie dupliciter: q2 vel p modū redēptionis pene. s. p elemosynarū largitionē. Ut p modū solutionis pene. s. p ieiunioꝝ afflictionem. Sed hic distigūūt quatuor modi generales suffragioꝝ ad q̄s oēs alii reducunt̄. Et hos quatuor modos assignat Greg. dicēs q aīe defunctorū quatuor modis soluunt̄. s. oblationib⁹ sacerdotū: aut p̄cibus sanctoꝝ: aut elemosynis charorū: aut ieiuniis cognatorū. Aug. vo ponit tres modos tm̄ p̄termittēs vltimū mēbrū tāq̄ minus efficax. Sciēdū etiā q oblatio sacerdotis seu sacr3 eucharistie et si p modū sacri nō ꝓficiat nisi ipm sacramētaliter mādūcātibus: mortuis tn̄ prodest p modū sacrificii. Sic enī prodest oībus indigentibus ecclesie mēbris pro qb⁹ offert̄. Hec Pe. 4. di. 45. q. 2. ar. 3. q. i. c. Qd istorū p̄ualet? R⁹ Ista suffragia cōicant̄ ex charitate. Un̄ fm q plus ꝑticipant de virtute charitatis plus prosūt. Meli⁹ ē aūt op⁹ charitatis qd dirigit̄ in deū q̄ in hominē. Un̄ q2 duo primi mōi dirigūt̄ i deū: nō meliores sūt q̄ duo vltimi: nisi p accidēs: i quātū. s. elemosyna ipetrat orōnes sanctoꝝ. Quia vo melius ē op⁹ charitatis cōmunis. s. totius ecclesie q̄ p̄uate seu specialis iō melius ē suffragiū sacramēti altaris q̄ orōnis scōrū: q2 etiā bonū humanū q̄to cōius tanto meli⁹: iō elemosyna melior est ieiunio. Hec Pe. vbi. s. Utrū missa lecta pro viuis eq̄ profit defūcto sicut missa pro d̄fūctis. Rn̄deo. q quātū ad virtutē sacri eq̄liter val3 defūcto q̄cūq3 missa: s3 q̄tū ad virtutē orōnum plus valet missa pro defūctis: quē tn̄ excessū pōt recōpēsare maior deuotio vel celebrātis vel celebrare faciētis: vel sancti pro cui⁹ reuerentia dr̄ p̄rociniū. Hec Pe. 4. di. 45. q. 2. ar. 2. q. i. c. 2m. Utrū indulgētie quas ecclesia facit prosint defūctis? Rn̄deo q idulgētia pōt alicui prodesse dupliciē. Uno mō principaliē Alio mō secūdario. Principaliter prodest ei q idulgētiā accipit. s. q facit B pro q̄ idulgētia dat̄. Un̄ cū mortui nō possint aliqd eoꝝ facere pro qb⁹ idulgētie dat̄ eis idulgētie directe valē nō pn̄t. Secūdario aūt 2 idirecte prosūt ei pro q̄ aliqs facit illud pro q̄ idulgētia dat̄. Qd q̄nq3 ɔtingere pōt. Q̄nq3 nō. Nā idulgētie q̄nq3 dant̄ simplr̄ sine ampliatione ad defūctos: 2 tūc nō prosūt eis. Aliqn̄ cū ampliatione ad defūctos: 2 tūc fm formā idulgētie ꝓsunt eis: nō tn̄ quasi p modū indulgētie ex auctoritate: s3 suffragii seu cuiusdā bn̄ficij ecclesiastici ex charitate virtute meriti conditionalis: q̄ dū erāt in ecclesia meruerūt si p⁹ mortē eis idulgentie fierēt sibi ꝓdesse: nec tn̄ imediate sed mediāte alteri⁹ suffragio: nec ecclesia ꝓprie eos absoluit s3 p eis soluit. Nec tn̄ seq̄t̄ q p̄latus ecclesie p suo arbitrio possit aīas a purgatorio liberare: q2 ad B q idulgētie valeāt req̄rit̄ causa ɔueniēs idulgētias faciendi. Hec Thomas. 4. di. 45. q. 2. ar. 3. q. 2. c.

Utrum cultus exequiarum defuncto profit? Rn̄deo Sepultura adinuenta est 2 ꝓpter viuos: 2 propter mortuos. Propter viuos q̄dem ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur 2 corpora fetoribus inficiantur: 2 hoc quantum ad corpus. Sed spiritualiter etiam prodest viuis inquantum p B astruitur eorum fides. Sed mortuis ꝓsunt quo ad hoc q inspicientes sepulchra memoriam retinent defunctorum: 2 pro defunctis orant. Unde 2 monumētum a memoria nomen accipit. Dicit̄ autem monumētum quasi monens mentem: vt dicit Aug. li. i. de ci. dei 2 in li. de cura pro mor. agen. Sed vlterius

sepultura in loco sacro mortuo prodest:non quidē ex ipo ope opato:sed magis ex ipo ope opante:dū.s.vel ipe defūctus vel ali⁹ corpus eius tumulari in loco sacro disponēs patrocinio alicui⁹ sācti eū ɔmittit:cui⁹ pcibus p hoc credendū ē adiuuari:ꝛ etiā patrociniis eoꝝ q̄ ī loco sacro deseruiūt:q pro tumulatis apud se frequētius ꝛ spāliꝰ orant. Ceteris etiam paribus ex diuina ordinatione triūphans ecclesia spāliꝰ orat pro illis qui sūt in loco sacro sepulti. Sȝ illa q̄ ad ornatū sepulture adhibenẝ ut luminaria pāni ꝛ hi⁹ prosūt quidē viuis inq̄tum sunt viuoꝝ solatia: sed defunctis possunt prodesse:non quidē p se:sed per accn̄s:inq̄tum.s.p hi⁹ heredes excitantur ad ɔpatiēdum:ꝛ p ɔn̄s ad orādum:vel inq̄tum ex sumptib⁹ sepulture vel paupes fructū capiunt:vel eccl'ia decoratur. Sic.n.sepultura int̄ ceteras elemosynas ɔputatur.

Equiẝ videre de quinto.s. quātū suffragia prosūt. Et circa hoc querūtur plura.s. Utrū suffragia que fiūt pro vno defuncto exn̄te in purgatorio prosint etiam aliis ibi existētibus. R̄ n̄deo. Suffragiuȝ dupliciẝ prodest.s.vel ɔfortādo virtutē sustinētis:vel minuēdo grauitatē pōderis sic̄ releuaẝ hō oneratus aut potu vini letificātis:aut alleuiatiōe oneris. Primo mō prodest suffragiū pro vno factū etiā aliis : q꞉ misericordia dei prouidente suffragia facta pro q̄cūq꞉ existente ī purgatorio oibus aliis īnotescūt. Et q꞉ sese ex charitate diligūt: nec sibi inuicē in aliquo īuidēt:iō d̄ alleuiatiōe pene illius pro q̄ facta sūt oēs gaudēt. Quodlȝ aūt gaudiuȝ reddit gaudentē minus dispositū ad penā cō tristantē:q꞉ f̃m sentētiā ph̄i.7.ethicoꝝ.c.vlti. cuicūq꞉ tristicie repugnat f̃ȝ formā generis q̄cūq꞉ delectatio: ꝛ iō mitigat eā:ꝛ pōt eē tam fortis ꝙ total'r tollit eā ꝛ expellit. Sȝ p̄dictū gaudiū in proposito nō ē tm̄ ꝙ oīo penā corū expellat:nec forte abbreuiat:sȝ intentionē eius mitigat. 2° mō non prodest aliis: q꞉ sic virtus eoꝝ nō atttingit nisi eū ad quē deẝminanẝ ꝛ quasi applicanẝ p intentiōem agentis. P̄mo mō prodest p modū ɔgratulationis. Et hec vtilitas cōicaẝ f̃ȝ virtutē charitatis. Magis tm̄ prodest suffragiū etiā isto mō illi pro q̄ fit q̄꞉ alijs:si charitatē h̄nt equalē: q꞉ ceteris paribus magis gaudet quilibȝ de bono suo q̄꞉ de bono alteri⁹. Alius tm̄ tantā pōt habere charitatē ꝙ plus consolaẝ de suffragio qd̄ fit pro alio:q̄꞉ ille pro q̄ fit. Un̄ vtilitas h̄ mō est maior in h̄ntibus maiorē charitatē. 2° mō prosūt p modū satisfactiōis vel solutiōis pene debite. Et hec vtilitas f̃m intentiōem soluentis cōicatur : vt ad eos pro q̄bus fiūt suffragia spāliter deriueẝ. Sic ḡ illi q sūt equalis meriti eq̄ gaudēt de bōis opibus q̄ fiūt p viuētes:sȝ n̄ eq̄ p ea liberāẝ. Hec Tho.4.di.45.q.z.ar.4.q.i.c.ꝛ pe.4.di.45.q.z.ar.3.q.i.c. et Richar.4. di.45.q. z.ar.z.c. Quibus ꝓsunt magis suffragia in cōi facta.s.vel dignioribus: vl' his q magis indigēt? R̄n̄deo: ꝙ q꞉ ī coī ope dn̄i ē misericordia ꝛ vitas:duo s'c q̄ faciūt valē suffragia ecc'.s nc̄citas ꝛ dignitas Justicia considerat dignitatē:ꝛ digni sunt q in charitate decesserūt ab aliis mēbris ecclesie iuuari:maxime si ipi alios iuuarūt. Misericordia vero considerat necessitatē. Utrūq꞉ vero horū est in his qui sūt in purgatorio:et hoc f̃m plus ꝛ minus:ꝛ ideo eis suffragia valent:ꝛ hoc plus ꝛ minus f̃m ꝓporcionem ad eorū dignitatē ꝛ necessitatē:nisi assit intentio facientis ad aliquē vel aliquos spāliter directa:rōne cui⁹ magis ꝓsunt eis ꝓ quibus spāliter fiūt:vt.s̄.dictū ē. Un̄ suffragia cōia magis ꝓsūt ei q magis meruit vt sibi ꝓdesset:ceteris parib⁹ puta si eq̄ īdigeāt. Utꝛ suffragia fc̄a ꝓ vno mortuo a viuis ꝓsīt etiā oib⁹ viuis? R̄n̄deo ꝙ suffragia ꝓ vno mortuo facta nō ꝓsūt oibus viuis:etiā existentibus in charitate quo ad remissionē pene quocūq꞉ p̄dictoꝝ modorū: q꞉ nō oībus viuis hec īnotescunt. Illis tm̄ quib⁹ innotescūt secūdo mō ꝓsunt scȝ quo ad mitigatiōeȝ pene quā habēt ī hac vita:q꞉ existētes in charitate gaudent de cōi mēbrorū suoruȝ vtilitate. Utrū suffragia facta ꝓ multis tm̄ ꝓsint singulis eorū q̄꞉tum ꝓdessent si ꝓ vnoquoq꞉ spāliter fierent. R̄n̄deo. Prepositinus dixit ꝙ sic: nisi ꝙ ei pro q̄ spāliter fiunt maior reuerētia fit:sicut cādela accensa ꝛ lectio lecta ꝓ pluribus tm̄ quēlibet iuuat q̄꞉tū vnū iuuaret:si pro eo solo candela accendereẝ:vel lectio legereẝ. Alij dicūt ꝙ si ita esset vt dicit opinio p̄dicta: ille q teneẝ dicere vnā missam pro vno defuncto:ꝛ vnam pro alio:si pro illis duobus vnā diceret:cuilibet solueret quod sibi tenereẝ. Pꝫ bonū finitū qd̄ sufficeret ad pene liberationē vnius aīe de purgatorio: sufficeret ad liberationeȝ oīum aliaꝝ ad equalē penā obligataꝝ. Pꝫ ɔsuetudo eccl'ie eēt inutilis q̄ suffragia facit alicui pro spālibus ꝑsonis. Que oīa sūt falsa. Concordādo ḡ vtrāq꞉ opinionē dicendū: ꝙ sicut tangebaẝ.s̄. p modū acceptiōis seu congratulatiōis aut cōsolatiōis eque prosūt quātū ē de se singulis eoꝝ eque dispositis ī equali charitate cōstitutis:ac si pro quolibet fierēt sigillatim:q꞉ oēs gaudent de illis:pro quocūq꞉ fiant tanq̄꞉ pro se factis rōe charitatis cōis sine vllo motu īuidie regnātis in eis. Magis tm̄ ꝓsunt illi ꝓ quo fiunt q̄꞉ alij:si charitatem

habet equalem: vt dictum est. s. Per modū vero satisfactiōis suffragia facta specialiter p vno tm̄ magis psūt sibi q̄ alijs: imo aliis nō psunt de lege cōi. Exempla que p opinione pma adducebant non valent: qz lumē eāde le et vox doctoris se cōmunicant p nature necessitatem: sed suffragia cōicant p suffragātis intentiōem. Sed obycit: qz dicit Hiero. et habetur de conse. di. 5. nō mediocriter: q cum pro cunctis aiabus psalmus vel missa dicit nō minus q̄ si p quolibet vno ipsoz diceret: accipit. Rn̄deo q illud debet intelligi: vt pz ex adiūctis: quo ad meritū faciētis: non quo ad vtilitatē eius pro quo fit. sm Bon. 4. di. 45. q. z. ar. 3. c. 4m. Alij dicūt q illud debet intelligi sm valorem: p viam consolatiōis. sm Tho 4. di. 45. q. z. ar. 4. q. z. c. et Pe. 4. di. 45. q. z. ar. 3. q. z. c. Alijs vero non videt hoc verū qz plus gaudet quilibet de bono proprio q̄ aliorū. Unde dicūt q Hiero dicit hec opinionem aliorū referēdo. Hec Rich. 4. di. 45. q. z. ar. 3. c. zm. Et cōuenit cum eo Tho. et Pe. vbi supra. Utrū tantum valeant suffragia cōia illis p quibus non fiūt spālia: q̄tum illi p quibus fiunt spālia: valent simul specialia et cōia? Rn̄deo. Si suffragia p aliquo facta nō indifferenter oībus psunt: sed eis maxie pro quibus fiūt: vt supra dictum est: nō ē dubiū q plus valent simul cōia et specialia suffragia q̄ tm̄ cōia. Sed obr̄ q eucharistia cuz totum cōtineat xp̄m habet quodāmodo efficaciā infinitā. Videt ergo q vna oblatio eucharistie que cōiter p oībus fit: valet ad plenam liberationē eoz qui sūt in purgatorio: et ita tm̄ iuuant cōia suffragia sola quātum iuuant specialia et cōia simul. Rn̄deo. Lz vtus xp̄i que cōtinet in sacramento eucharistie sit infinita: tm̄ determiatus est effectus ad quem illud sacramentū ordinatur. Un̄ non oportz q p vnū altaris sacrificiū tota pena eorū qui sunt in purgatorio expiet: sicut etiaz nec per vnū sacrificiū quod aliquis offert liberatur a tota satisfactione debita p peccatis. Unde et q̄nq3 plures misse in satisfactione vnius pcti iniūgunt. Credibile tm̄ est q p diuinā misericordiā si aliquid de spālibus suffragijs supsit his pro quibus fiunt: vt si eis non indigeant aliis dispenset pro qbus non fiunt: si eis indigeant: vt pz p Dam. in sermone de dormientibus sic dicentē. Deus tanq̄ iustus cōmetiet impotenti possibilitatem tanq̄ sapiēs nature defectuum cōmutatiōem negociabit. Que q dem negociatio attendit sm q illud qd supest vni alteri suppleat. Sed obr̄: qz sm predicta cū non fiant tot suffragia pro pauperibus quot pro diuitibus peioris cōditiōis sūt pauperes q̄ diuites. Rn̄deo: q nihil prohibet diuites q̄tum ad aliquod esse melioris cōditionis q̄ pauperes: sicut q̄tum ad expiatiōem pene. Sed hoc quasi nihil est comparatū possessioni regni celorū in qua paupes melioris conditiōis ostēdunt: dicēte xp̄o Luce. 6. Beati paupes: qm̄ vestrū est regnū ce. Ad hoc nota q qz suffragia pro vno facta aliquo etiam mō aliis prosunt: vt patet ex p̄dictis: ideo cū pro vno dicit missa: non est incōueniēs ut etiam orōnes pro aliis fiant: non tm̄ eque pro dest illis sicut ei pro quo spāliter dicit missa. Un̄ p hi9 additiōem vtilitas p̄ncipalit intēti non minuit. Non eni addunt alie orōnes ut satisfactio vni9 suffragii determinet ad alios spālit: sz vt illi etiā orō pro eis spālit fusa psit.

De orationibus existentiū tam in patria q̄ in purgatorio. titulus 38.

Einde cōsideran/

dum est de orōibus sanctorum in pria existentiū: et etiā de orōnibus existentiū i purgatorio. Et p̄mo vtz cognoscāt orōnes nr̄as. z° de orōnibus beatoruz. 3° de orōibus exn̄tiū i purgatorio. 4° d nostris inuocatiōib9 scōz. Circa p̄mū querūtur plura: p̄mo. s. vtrum beati cognoscāt nr̄as orōnes? Rn̄deo: q duplex ē cognitio aiarum sctāz sic et angeloz. Quedā vespertina siue nāt rerum in proprio genere: et hac nō vidēt ea q̄ circa nos agūtur. Quedā matutina. s. rerū in vbo: hac vidēt quedā hoz. s. illa q̄ aliquo mō ad eorū gloriā ptinēt et laudē. Quedā aūt n̄ vidēt. s. nō ptinētia ad eos: nisi quaten9 verbū reuelat eis. Quāuis. n. vbū videāt: nō tm̄ in illo vidēt oīa: qz n̄ vidēt illō sz totalitatē virtutis sue: sz tm̄ vidēt oīa ad beatitudinē eorū ptinētia. Ad eorū vo btitudinē ptinet laudari ab hoībus et inuocari: et inuocātibus subueni re. Ad btitudinis nāq3 pfectiōnē requirit vt hō habeat qcquid vult: nec aliqd inordinatū velit: vt infra dicet. Hoc aūt recta volūtate quilz vult vt ptinentia ad ip̄m cognoscat. Un̄ cū sāctis nulla rectitudo desit: cognoscere nolūt ptinētia ad ipos. Et iō oportz q illa in vbo cognoscāt. Hoc aūt ad eoz glāz pertinet: q auxiliū p̄beant indigētibus et salutē. Sic. n. dei coopatores fiūt: quo nihil ē diuinius: vt dicit. Dio. c. 3. ce. hierar. Unde patz q sancti cognitionē habent eorum que ad hoc requirunt. Et sic manifestum est q in verbo cognoscunt vota orōnes deuotiōesq3 hominū qui ad eorū auxiliū cōfugiūt. Ad visiōnē autē vespertinam pertinet obscure cognoscere

aliorũ facta ſm glo. ſup illud Iſa.64. Abraam neſciuit vos. Mortui inquit ſancti neſciunt quid agunt viui etiã eorũ filij. Et ſumit ab aug° in li. de cura p mortuis agenda. Ad cognitiõem vero matutinã ptinet illd. Greg. Quid eſt quod nõ vident qui videntem oĩa vidẽt? Supple de ptinẽtibus ad gloriã eoꝝ. Ad hoc nota ꝙ aĩe beate habent voluntatẽ ↄformẽ volũtati diuine etiã in volito. Jõ ꝙ̃uis affectũ charitatis retineãt ad pximos: nõ tñ eis aliter ſubueniũt videntes eorũ neceſſitatem ꝙ̃ ſm iuſticiã dei vidẽt eẽ diſpoſitam. Credendũ eſt tñ ꝙ multum eos iuuãt p eis apud deũ intercedẽdo. Utrũ aĩe exiſtẽtes in purgatorio cognoſcant orõnes noſtras? Rñdeo. Aĩe exiſtentes in purgatorio ꝙ̃uis p effectum cognoſcãt ſuffragia efficacia p qualibet ipſarum facta: tamẽ vt dicunt quidam ſi eis porrigimus orõnes vt p nobis dñm deprecẽt: eas non cognoſcũt: qꝛ non cognoſcunt eas in verbo quod adhuc nõ vident nec eas ṽtute naturali poſſunt cognoſcere. Et ideo ſm iſtos inanes ſũt orõnes ſi quas eis porrigimus. Aliis aũt magis pie ſentiẽtibus videtur: ꝙ ſi quas eis orõnes porrigimus: eas cognoſcũt: non tñ naturali virtute nec in verbo ſed qꝛ aliquas audiũt ab eis qui hinc ad eos moriẽdo pgũt: aliquas ab angelis bonis: aliquas ex reuelatione diuina. Ut. n. dicit Aug. in libro de cura pro mortuis agenda: hoc triplici modo aliqua de factis viuoꝝ veniũt ad cognitiõem ſpũum defunctoꝝ.

Equit̃ videre de ſecũdo. ſ. de orõnibus beatorũ. Et circa hoc querũtur plura. ſ. vtrum ſancti qui ſũt in pr̃ia orent pro nobis? Rñdeo ꝙ ſic. alr̃ fruſtra eccleſia ſcõs rogaret vt orarent pro nobis. fruſtra etiam beatus petrus dixiſſet. 2. Petri. 1. Dabo opam habere vos in memoria p⁹ obitum meũ. Sancti igit̃ qui ſunt in patria p nobis deũ rogant pp̃ter charitatem qua feruẽt: propter noſtrã neceſſitatẽ quã vidẽt: ⁊ propt̃ diuinã voluntatẽ quã in hoc complent. Uult enĩ deus ꝙ mẽbra ſe ĩuicem iuuẽt. Sꝫ obr̃ qꝛ beati aut volunt fieri quod orãt: aut non. Si non: ergo ficte orant. Si ſic: ergo fit ſtatim vt volunt etiã anteꝙ̃ orent: qꝛ om̃e qd volũt beati fit. Reſpndeo: ꝙ licet velint fieri: nõ tñ poſſunt facere p ſe: nec volunt fieri p ſe: ſed p deum. Et ideo oportet rogare ipm̃. Obijcit̃ iterũ: qꝛ qui orat pro alio preces eius alteri rep̃ſentat. Sed ſupflue p̃ces noſtre deo p̃ſentarẽt. Ergo. Reſpõdeo. Aliquid repreſẽtare apud alterum poteſt eſſe dupliciť. Ut vt diſcat. Uel vt impleat: ſiue ut audiat. Uel vt exaudiat. Primo modo nõ rep̃ſentãtur a ſãctis angelis orationes noſtre deo: ſed ſecũdo.

Obijcit̃ vlterius. Ex quo enĩ ſancti vidẽt dei volũtatem: aut ꝙ̃ vident deũ velle illd p quo deũ orant: ⁊ ita ſupflue orant. aut nolle: ⁊ ita ſtulte orant. Rñdeo ꝙ vidẽt deũ iſtud velle fieri: non tñ abſolute: ſed ipſis rogãtib⁹. Quedã enĩ vult deus facere p ſe: ⁊ de his nõ rogant. Quedã p oratiões aliorũ: ⁊ de his rogant. Utrũ beati orando pro nobis conſequãtur aliquã vtilitatẽ pro ſeipis? Rñdeo ꝙ non: niſi in hoc ꝙ in augmẽtatione numeri ciuiũ ſupnorũ creſcit equaliter accidẽtale gaudiũ ſingulorũ. Utrum beati orent pro his qui ſũt in purgatorio? Rñdeo ꝙ ſic. Ut enim dicit magiſter ſententiarũ. li. 4. di. 45. c. 5. ille qui i articulo finis ſeculi migrabit ſuffragijs tñ indigens adiuuabiť meritis ⁊ interceſſiõibus eccleſie celeſtis. Quare a ſimili ⁊ illi q ſũt in purgatorio interceſſionibus celeſtis curie adiuuanť. Sicut enĩ in corpore naturali mẽbra fortia ſubueniunt indigẽtibus: ſic in corpore myſtico eccleſie non tñ debent ſubuenire mẽbra inter que eſt indigẽtia mutua: ſed etiaꝫ illa que non indigẽt adiuuari: couenies eſt indigentibus ſubuenire. Sic autẽ eſt in propoſito: vt p ſe patet. Sed obijcitur quia orationes beatorum ſemper exaudiũtur. Ergo ſi pro exiſtentibus in purgatorio orarent ſtatim inde exirent. Rñdeo. Hoc non ſequiť qꝛ nec hoc ſancti petunt: ſed vt deus ſubueniat eis quantum vident ipm̃ velle ſubuenire eis precibus eorum. Utrum oratiões ſanctorum pro nobis ſemp a deo exaudiantur? Rñdeo. Sancti dicuntur dupliciter orare p nobis. Uno modo oratione expreſſa dũ votis ſuis pro nobis aures diuine clemẽtie pulſant. Alio modo oratione quaſi interp̃tatiua ſcꝫ per eorum merita que in cõſpectu dei exiſtentia non tantum eis cedunt ad gloriam: ſꝫ etiam ſũt nobis ſuffragia ⁊ orationes quedã ſicut etiam ſanguis chriſti pro nobis effuſus dicitur veniam petere. Utroꝙ̃ autem modo ſanctorum orões ſunt quantum eſt in ipſis efficaces ad impetrandum quod petunt. Sꝫ ex parte noſtra poteſt eſſe defectus ꝙ non cõſequamur fructum ipſarum ſm ꝙ pro nobis orare dicuntur: ex hoc ꝙ merita eorum nob̃ proficiunt: ſed ſm ꝙ orant pro nobis votis ſuis aliquid poſtulando: ſemp exaudiuntur quia non volunt niſi quod deus vult: nec petunt niſi quod fieri volunt. Quod aũt ſimpliciter deus vult impletur: niſi loquamur de voluntate antecedente ſm quam vult om̃es homines ſaluos fieri: que non ſemp impleť. Unde nec eſt mirum ſi etiaꝫ quod ſancti volunt p hunc modum voluntatis non impleť.

Sed cōtra pdicta obijciunt plura. Et primo illud quod Apoc.6.martyribus vindictā petentibus de his que sūt sup terrā dictū est: vt requiescerēt modicū tempus donec impleretur numerus fratꝝ suorū. Et sic non exaudiūtur de ptinentibus ad eos. Ergo multo minus de ptinētibus ad alios. Rn̄deo. Illa verba fm glo.non sūt verba orationis: sz insinuant desideriū eorum de obtinenda stola corporis ꝛ societate saluandorū ꝛ consensū quo consentiūt diuine iusticie malos punienti. Obijcitur secūdo illud Hiere.15. Si steterit moyses ꝛ samuel coram me: nō est anima mea ad populum istū. Rndeo. Dn̄s loquit ibi de illis p hypothesim fm statum viatoris Si.n.in carne tunc eēnt ꝛ p populo orarent irā dei a populo non auerterēt. Vel dicēdū ꝙ ipsi tunc erāt in limbo:non in celo. Obijcitur tertio:q2 quicunq3 oratiōe impetrat aliquid quodāmodo meretur illd. Sed sancti qui sunt in patria non sunt in statu merendi. Ergo non possunt aliquid nobis suis meritis impetrare apud deū. Rndeo: ꝙ licet sācti non sint in statu merendi p se postq̄ sunt in patria:sunt tn̄ in statu merendi alijs:vel potius ex merito precedēti alios iuuādi. Et hoc apud deū viuentes meruerūt vt eorū orationes exaudirentur post mortem. Vel dicendū ꝙ oratio ex alio meretur ꝛ ex alio impetrat. Meritum enī consistit in quadā adequatiōe actus ad finem ad quem est qui ei reddet: sz orationis impetratio innitit liberalitati eius qui rogatur. Impetrat enim aliquis qn̄q3 ex liberalitate eius qui rogatur quod ipe non meruit. Et ita licet sancti nō sint in statu merendi non tamen sequitur ꝙ nō sint in statu impetrandi.

Equit videre de tertio.s.de orationibus exn̄tiū in purgatorio. Et circa h querunt plura.s. Vtrū exn̄tes in purgatorio orent p nobis. Rn̄deo ꝙ sic. Orare eni est opus charitatis. Ipi aūt cōfirmati sūt in charitate. Si eni exn̄tes in charitate nō cōfirmati ante mortem p nobis orabāt:pbabile est ꝙ p nobis orent in charitate iā confirmati. Vtrū exn̄tes in purgatorio orando p nobis ꝯsequātur aliquā vtilitatē? Rn̄deo ꝙ sic. Interdū enī oratiōes quas p nobis faciūt redūdant in alleuiatiōem pene eoꝝ: non ꝙ in hoc mereant cū sint extra statū merēdi loquendo de merito pprie dicto:sed q2 nos meliores p eorū oratiōes effecti efficaciora facimus suffragia ad subleuatiōem eoꝝ pene. Vtrū exn̄tes in purgatorio orent p seipis Rn̄deo ꝙ sic. Cum enī mētaliter clamēt ad nos vt eis subueniam9:qd nobis spāliter itelligi datur Iob.19.vbi in psona eorū dicit nobis. Miseremini mei ꝛc. credendū est ꝙ multo fortius ad inuicez clamāt ad deum vt eis misereatur. Vtrū oratiōes existentium in purgatorio psint eis. Rn̄deo ꝙ sic:non qdez q̄tum ad augmentū gratie vel glorie sz quo ad mitigatiōem ꝛ abbreuiationem sue pene. Nec ideo sequit ꝙ statim a sua pena liberentur:q2 nec hoc petunt:sed deū rogant vt fm beneplacitū suum eorum misereatur. Et hec oratio exaudit. Vtrū orationes existētiū in purgatorio pro viuis semp exaudiantur. Rn̄deo ꝙ forte oratiōes eorum non semp exaudiūtur:sicut nec nostre: q2 nō sic vident voluntatez dn̄i sicut beati. Eorum tn̄ orationes psunt multis viuis: imo omnibus: nisi sit impedimentū ex pte nostra. Si eni non psunt:aut hoc est q2 sunt in pena: ꝛ tunc similiter oratiōes nostre qui sumus in pena non pdessent. Aut q2 sunt extra statum merendi:ꝛ tūc similiter orōnes animarū beatarū nobis nō prodessent. Aut q2 cum hoc ꝙ sūt extra statū merendi adhuc carēt visiōe dei. Et hec ratio nulla est:q2 vt habet.2. Macha.c.vlti. Ieremias q extra statū merēdi erat:ꝛ adhuc visione dei carebat pro filijs isrl̄ orabat:ꝛ ei9 oratio exaudita fuit.

Equitur videre de quarto scz de nostris inuocationibus sanctorum. Et circa hoc queruntur plura.s. Vtrum debeamus interpellare sanctos ad orandum pro nobis. Rn̄deo ꝙ sic. Vnde Iob.5. Voca si est qui respondeat tibi: ꝛ ad aliquem sanctorum conuertere. Nostrum aūt vocare vt dicit ibi Grego9.est humili prece deposcere. Decreuit aūt deus ꝛ voluit ꝙ sanctos rogare deberemus:pmo propter nostram inopiā in merendo:vt vbi nostra merita non suppetunt iuuent aliena. Secundo propter sanctorum gloriā:quia deus vult sanctos suos glorificare:ꝛ p eos miracula facere in corporib9 ꝛ salutem in animabus:vt ipsos laudemus. Tertio propter dei reuerentiam vt peccator qui deum offendit ꝙ non audeat deum in ppria persona adire:sed amicorum patrociniū implorare. Vtrum inuocandi sint sancti non tātum superiores sed etiam inferiores? Rn̄deo ꝙ vtile est interdum etiam minores sanctos orare propter quattuor. Primo q2 quandoq3 aliquis habet maiorem deuotionem ad sanctum minorem q̄ ad sanctum maiorem. Ex deuotione autem magis depēdet orationis effectus. Secundo quia quibusdam sanctis datum est in aliquibus specialibus causis precipue patrocinari: sicut beato Antonio ad ignem infernalem.

Tertio vt honor debitus exhibeatur oibus a nobis. Quarto qr plurium oronibus qnq3 impetrat quod vnius orone non impetraret Querit etiam: quare non inuocamus christũ vt oret ꝓ nobis cũ ipe ſm ꝙ homo dicat ſanctus ſanctorum: ꝛ ei ſm ꝙ homo orare coueniat. Rñdeo. Oratio eſt quidam actus. Actus aũt ſunt particulariũ ſuppoſitorum. Et ideo ſi diceremus: xpe ora pro nobis: niſi aliquid adderet: videremur hoc ad pſonam xpi referre: ꝛ ita videret eſſe conſonũ vel erori neſtorij qui diſtinxit in xpo pſonam filij hominis a pſona filij dei: vel errori arrij qui ponit perſonã filij minorem patre. Unde ad hos errores vitandos non petimus eius orationẽ dicentes: xpe ora ꝓ nobis: ſed potius eius miſerationẽ dicentes: xpe audi nos: ꝛ miſerere nobis. Sed obijcit ɔtra pdicta: quia aut ſumus digni vt ſancti ꝓ nobis orẽt: ꝛ tũc etiã nobis non inuocãtibus eos ꝓ nobis orarent. Aut ſumus indigni: ꝛ tũc etiã ſi eos inuocemus ꝓ nobis nõ orant: ergo ſupfluũ videtur omnino interpellare ꝙ ꝓ nobis orent. Rñdeo ꝙ nõ eſt ſupfluum: qr ex hoc aliqs dignus fit vt oret ꝓ eo aliqs ſcũs: cũ ad ipm in ſua neceſſitate cum deuotione recurrit.

Explicit liber tertius.

Tituli huius quarti libri in quo agitur de ſacramentis in cõi. ꝛ de tribus primis ſacramentis in ſpãli. ſ. de baptiſmo: de confirmatione: ꝛ de eucariſtia: ſunt iſti ſc3.

Incipit liber quartus. De ſacramentis in cõmuni ti.i.

Expeditis ꝑ dei gratia3 ꝓ modulo tenuitatis mee: tribus ptibus huiꝰ ſũme. ſ. pma de. 10. pceptis: ꝛ 2ª de vtutibus: ꝛ vitijs: ꝛ 3ª de ɔctibus. Reſtat vlterius ꝓſequi quartam ptem eiuſdẽ: q̃ eſt de ſacramẽtis. Et pmo dicẽdũ eſt de ſacramẽtis in cõi: 2º de tribus ſacramẽtis in ſpãli. ſ. de baptiſmo: ɔfirmatiõe ꝛ euchariſtia. Circa primũ pmo dicendũ quid ſit ſacramentũ: ꝛ in quibus conſiſtat. 2º dato ꝙ ſacramẽta cõſiſtãt nõ tm̃ in rebus: ſ3 etia3 in verbis: de variatione verborum ſacramẽtalium. 3º de numero ꝛ ordine ſacramentorum noue legis. 4º de effectu ipſorũ. 5º de miniſtris. 6º de iteratione. Circa pmu3 ſciendũ: ꝙ de rõne ſacramenti noue legis de quo hic eſt intẽtio: ſunt tria. ſ. natural' ſimilitudo: ex qua habet aptitudinem repſentandi Actualis inſtitutio occulta vel expreſſa: ex q̃ habet ordinatiõem determinatam reſpectu huius ſignificati. Et ſpiritualis ſanctificatio: ex qua habet virtutem efficiendi illud ſignatum. Hec aũt tria cõplectit expreſſe diffinitõ ſacramenti: quam ponit Hug. de ſancto Uictore. liº. i. de ſacram. par. 9. caº. 2º. dicens ꝙ ſacramẽtum eſt materiale elemẽtum: extrinſecus oculis ſuppoſitum: ex inſtitutione ſignificans: ex ſimilitudine repſentans: ꝛ ex ſanctificatione aliquã gratiã inuiſibilem conferens. Sumit aũt in predicta diffinitione elementũ ꝓ quacunq3 re ſenſibili. Oculus vero ſumit ibi cõiter ꝓ quacunq3 ſenſu. Similitudo aũt ſumitur ibi non pro ſimilitudine pticipatiõis ſc3 eiuſdem qualitatis: quia talis ſimilitudo nõ poſſet eſſe viſibiliũ ad inuiſibilia: ſed ꝓ ſimilitudine repreſentationis ſm quandam ꝓportionabilitatẽ: vt ſicut ſe habet aqua ad lauandũ ſordes corpales: ſic gratia ad ſpũales. Eſt aũt cõe omnibus ſacramentis: tam legis nature: q̃3 legis ſcripte: q̃3 legis noue ꝙ conſiſtant in rebus viſibilibus inuiſibilem grãm ſignificantibus. Speciale tamen eſt ſacramẽtis noue legis: ꝙ conſiſtant etiam in verbis cum ſint ordinata principaliter ad ſanctificatiõem. Sanctificatio vero creature fit per verbum dei: ꝛ orationẽ. i. Thim. 4. Unde magiſter ſniarum liº 4º. diſ. i. dicit: ꝙ ſacramenta conſiſtunt in duobus. ſ. in verbis ꝛ rebus. Que etiã duo tangunt in pdicta diffinitione Nam res tanguntur ibi ꝑ hoc quod dicit materiale elementũ. Uerba vero intelligunt ꝑ hoc qđ dicit ex ſanctificatione: quia hoc fit

p verbū dei:vt dictum est. Requirūt etiā in sacramentis facta fm Aug. que fm magistꝝ comphendi possunt sub rebus. Intentio etiā pferētis requirit q̄ in verbis intelligit.

Circa scdm.f.de variationibus vboꝝ sacramentaliū querūt plura.f. Utrū liceat variare verba determiata in alia verba signficātia idem? Rn̄deo ꝙ nō. Ūn fm theologos subtilius ↄsiderantes: baptismus nō eēt:si quis in noīe genitoris ꝛ geniti baptizaret: qꝛ nō est data vis nisi noībus personas principaliter significantibus. Dicta vo noīa lꝫ p psonis supponāt:non tn̄ significant modo principali:sed potius notoēs:siue act' psōales fꝫ Pe.4.di.3.q.2.ar.2.q.i.c.im.ad oppositū.ꝛ Sco.4.di.3.q.2.ar.3. Quidā vero canoniste vt Gof.ꝛ Jo.dixerūt ꝙ si quis mō p dicto.f.in noīe genitoris ꝛ geniti baptizaret: baptizatus eēt. Tutius tn̄ eēt ꝙ rebaptizaret sub cōditione. Utrū additio vl' diminutō impediat baptismū. Rn̄deo ꝙ circa oēs istas mutatiōes que pn̄t in forma sacramentorū cōtingere duo possunt ↄsiderari. Unū quidem ex pte eius qui pfert verba:cui' intentio requirit ad sacrm.vt.j.dicet. Et ideo si intendat p hu' additiōem:vel diminutiōem aliū ritum inducere: qui nō sit ab ecclia receptus:non videt pfici sacrm: qꝛ non videt ꝙ intendat facere qd̄ facit ecclia. Aliud ē ex pte significatiōis verboꝝ. Cum.n.verba opent in sacris q̄tum ad sensum quem faciūt:oportet ↄsiderare vtrū p talem mutatiōem tollat sensus verboꝝ debitus:qꝛ si sic:manifestum est ꝙ tollit virtus sacramenti. Circa diminutiōem igit sciendū:ꝙ si diminuat aliqd eorū que sūt de subā forme sacramētalis tollit debitus sensus verboꝝ: ꝛ iō nō pficit sacrm. Ūn dicit Diony.li°. de spū sancto. Si qs ita baptizari pcuret:vt de pdictis noībus vnum ptermittat.f.prēm aut filiū aut spm̄ sctm̄:sine pfectiōe baptizabit. Si autē subtrahat aliqd qd̄ non est de subā forme talis: diminutio talis non tollit debitū sensū verboꝝ: ꝛ p ↄn̄s nec sacramenti pfectiōem: sicut in forma eucharistie:que ē. Hoc est eni corpus meū. Ly eni sublatū:non tollit debitū sensū verboꝝ ꝛ ideo non impedit pfectiōem:q̄uis possit cōtingere ꝙ ille q ptermittit ex negligētia vl' cōtemptu peccet. Circa additiōem vero cōsiderandū est ꝙ cōtingit aliqn̄ apponi qd̄ ē corruptiuū debiti sensus:puta si aliquis dicat. In noīe patris maioris: ꝛ filii mioris: sic Ariani baptizabāt. Et ideo talis additio tollit virtutē sacramenti. Si vero fit talis additio que non auferat debitum sensū: nō tollit virtus sacramenti. Sed nunqd refert vtrum talis additio fiat in principio:medio: ꝛ fine? Rn̄deo ꝙ non. Ūnde si aliquis dicat:ego te baptizo in nomie patris oīpotentis: ꝛ filii ei' vnigeniti:ꝛ spūs sancti paclyti: erit veruꝫ baptisma. Et similiter si quis dicat:ego te baptizo in nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti:et beata virgo te adiuuet:erit verum baptisma. Et similiter si qs dicat: ego Johānes baptizo te ꝛc. Hec Tho.4.di.3.ar.2.q.2.ꝛ.3. Quid si dicat:ego te baptizo in nomine.p. ꝛ fi. ꝛ spiritus sci ꝛ beate virginis? Rn̄deo ꝙ non est baptizatus:qꝛ dicitur.i.Corinth.i. Nunquid Paulus p vobis crucifixus est: aut in noīe Pauli baptizati estis. Sed hoc verum est si in nomine beate virginis intelligatur baptizari:sicut in nomine trinitatis: quo baptism' consecratur. Talis eni sensus contrarius est vere fidei:ꝛ p consequens tolleret virtutē sacramenti. Si vero intelligatur ꝙ additur in nomine beate virginis: non ꝙ nomen beate virginis aliquid operetur in baptismo: ſꝫ vt eius intercessio psit baptizato ad conferēdū grām baptismalem:non tollit perfectio sacramenti. Hec Tho.vbi ē. Quid si oratio aliqua distinguat contra formā baptismi? Rn̄det Sco.4.di.3.qōne.2.ar.3.de.2.variatione: ꝙ non est baptismus: qꝛ distinctio non pōt determinare alterā ptem. Et idem dicit si apponatur conditio aliqua que non extat.

Utrum corruptio impediat effectum sacramenti. Respondeo. Aut est tāta corruptō ꝙ non manet idem sensus aliquo mō:ꝛ tunc non est sacramētum. Aut non est tanta quin maneat sensus fm vsus accomodationem lꝫ non fm institutionis prime rectā formatiōeꝫ sicut patet in puero balbuciēte: qui tn̄ intelligitur. Et est exemplum fm Prisci.si diceret olli p illi:ꝛ tunc est sacramentū si fiat ex simplicitate:non ex diuisione siue a parteante: siue a partepost. Ūnde dicitur de conse. dis.4. retulerunt nuncij. Quid si cōtingat aliqn̄ infringendo linguam propter ignorātiam dicere in nomine patrias ꝛc. Nō est rebaptizandus:quia sanus est sensus. Hec Bon̄.4.di. 3.qōne.2.ar.2.c. Utrum interruptio impediat. Rn̄deo:ꝙ si sit tanta interruptio verborum ꝙ intercipiatur intentio pronunciantis: tollitur sensus debitus:ꝛ p ↄn̄s virtus sacramenti. Non tn̄ tollitur quando est ita parua interruptio ꝙ pferentis non aufert intentionem ꝛ intellectum. Hec Tho.4.di.3.ar.2.q. 4.c.im. Utrū trāspositio impediat. Rn̄deo Si mutet sensum locutionis quē hꝫ ex vi ordinis verboꝝ: impeditur virtus sacramenti: vt si dicat: ego pat. ꝛ fi.baptizo te in nomine spūs sancti:qꝛ ex vi ordinis talis est sensus.

Ego q sũ pa. z fi. baptiso te zc. quia ex vi ver borũ nõ ē sensus ꝙ ego baptizē te sed aliqd in te ꝑ nomen patris zc. Si aũt sensum locuti onis nõ varient: non tolliť virtus sacramẽti ẜm ꝙ pħus dicit: ꝙ noĩa z verba transposita idem significãt. Hec Richar. 4. di. 3. q. 2. ar. 3. c. Attendenda ē etiã intentio. Si. n. fiat trans positio ex simplicitate sine erroris dogmatiza tione: non nocet: vt si dicerē. In noĩe pr̃is et fi. zc. Ratio huius est: qꝛ ordo itelligiť i ipis verbis: eo ꝙ filius ꝓcedit a patre: z ideo ita non oportet exprimere ordinem sicut nomia ꝑsonarũ. Si aũt fiat ex malicia: nocet: qꝛ mu tare formã eccľie nõ est bonũ.

Irca tertiũ. s. numerũ z ordinem sa cramentorũ noue legis sciendum: ꝙ sacrã noue legis sunt. 7. s. baptismus: ꝯfirmatio: eucharistia: pñia: extrema vnctio: ordo: z matrimoniũ. Sũt. n. ordinata ad me dicandũ infirmitates spũales: que sũt. 7. Est enĩ infirmitas pene z culpe. Infirmitas cul pe est triplex. s. originalis: ꝯ quam est baptis mus. Actualis mortalis: ꝯ quam est pñia. Et actualis venialis: ꝯ quã est extrema vnctio. Defectus aũt pene est quadruplex. s. ignorã tia: ꝯ quã est ordo: in quo tradiť p̃ãs discer nendi. Infirmitas ꝯ quã est ꝯfirmatio. Mali cia ꝯ quã est eucharistia: z ex his conflata cõ cupiscentia: ꝯ quã est matrimoniũ. Hec enim quattuor vt dicit Beda ex pctõ nobis inflic ta sunt. Sciendũ. n. ẜm Rich. 4. di. 24. q. 4 ar. 1. c. 2m. ꝙ semꝑ digne recipiẽti sacrm ordis conferť aliqua illuminatio ꝯ ignorãtiam q̃ ē in hoĩe rõne pctĩ originalis tñ. Licet enim semꝑ appareat in effectu hominē illuminatio nē recepisse talem: illa tñ illumiatio totã illã igñrantiã nõ tollit: sed minuit. Diciť ãt quod libet p̃dictorũ sacrоꝝ vnũ sacramẽtũ: ab vna ꝑfectione finis: sicut diciť vna domus: qꝛ lꝫ i ipa generanť plura: totum tñ quod ibi geriť ad vnũ significãdum: z efficiẽdũ ordinatur. Primo aũt ordinanť illa sacramenta que re spiciunt cõiter oẽs: puta baptismus: cõfirma tio: eucharistia: pñia: extrema vnctio. Postea que respiciũt spãliter aliquos vt vltima duo: ordo z matrimoniũ. Inter p̃ma vero. 5. p̃mo ordinať illud qđ est sacramentũ intrãtium. s. baptis. vltimo illud qđ est exeuntium. s. extre ma vnctio. media aũt sunt progredientium inter que primo ordinať illud quod pertinet ad gratie collate ꝯseruationē. s. ꝯfirmatio. 2° illud qđ est ad eius augmentũ z robora tionē. s. eucharistia. 3° illud quod est ad eiꝰ: si sit amissa: repatiõem. s. pñia. Inter vltima vero duo: primo ordinať illud quod respicit ꝑfectos. s. ordo. 2° illđ qđ respicit imꝑfectos scꝫ matrimoniũ. Dubitaret aũt aliquis de aspersione aque benedicte: an sit sacramẽtũ: ꝑ eo ꝙ est ꝯ pctã venialia remediũ? Rñdeo: ꝙ non est sacramentũ: qꝛ ꝑ aspersionē aque benedicte remittunť venialia ꝑ modum me riti: inq̃tum. s. excitat motum voluntatis: siue feruorem charitatis: ꝑ quem fit remissio pec catorũ venialiũ: non tanq̃ ꝑ vim sacramenti Sacramenta vero significãt rem sacrã: vt sa crãtem actu: ꝑ virtutē sacramẽti: non per mo dum meriti. Hec Rich. 4. di. 1. q. 1. ar. 3. c. 1m. Scđm ãt Tho. 4. di. 2. q. 1. ar. 2. c. 7m. aqua bñ dicta ordinatur directe ad tollendum impe dimẽtũ. Unde dať ꝯ nequiciã demonũ: z ve nialia: z oẽ quod potest impedire sacramẽto rũ effectũ: vñ non ē sacramẽtũ: sꝫ quoddã sa cramẽtale: quasi dispositio quedã ad sacrã.

Et nota ꝙ cũ aqua non bñdicta addiť aq̃ bñdicte fit ẜm Bon. 4. di. 12. q. 2. ar. 2. c. tota benedicta. Et idem est de oleo nõ cõsecrato: ex de conse. ec. ꝙ in duobus. Et idem dicunt Tho. 4. di. 12. q. 1. ar. 2. q. 6. c. 2m z Pe. 4. di. 12. q 2. ar. 2. q. 2. c. 2m. Dubitaret etiã aliquis de iu ramento: vtrum sit sacramentum: cum voce tur cõiter sacramentum iuramẽti. Rñdeo ꝙ hꝫ quãdã hitudinē ad res sacras: inq̃tum s. est cõtestatio quedã ꝑ sacra: vel aliquid sa crum: z ex hoc diciť iuramentũ esse sacrm: nõ eadem rõne qua nunc loquimur de sacris: sꝫ equiuoce sumpto nomine sacramenti: vł ano logice. s. ẜm diuersam hitudinem ad aliquid vnum quod est res sacra. Hec Tho. 3. q. 60. ar. 1. c. 3m.

Irca quartũ. s. effectũ sacrоꝝ sciendũ ꝙ effectus sacrоꝝ noue legis est du plex. Unus principalis. s. gratia gra tum faciens: ad quã principaliter ordinãtur. Alius secundarius preãbulus: vt dispositio z ordinatio ad vlteriorem perfectionem scꝫ grãm gratum facientem. Et iste dicitur cara cter: vel aliquis ornatus aĩe in sacramentis i quibus non imprimitur caracter. Dicuntur aũt sacramẽta causare duo p̃dicta ẜm Bon. 4. di. 1. q. 1. ar. 4. non quasi faciãt ea in anima: sed qꝛ virtus dei suscipientibus sacramenta assistit ad infundendum illa ex ordinatione sua. Mar. vlti. Qui credit z bap. fue. sal. erit. Uñ dicit Aug. 9. đ ci. dei. c. 7°. ꝙ spũs sãctus operatur intrinsecus vt valeat medicina que exhibeť extrinsecus. Assistit ãt ad hoc tunc virtus diuina merito passionis christi. Unđ sup illud Ro. 5. In similitudinē p̃uaricatio nis Ade. Glo. Ex latere xp̃i ꝓfluxerũt sacra menta scꝫ aqua ablutionis: z sanguis redem ptionis: ꝑ que saluata est ecclesia. Et spãliter de baptismo habetuř. de conse. di. 4. ꝓprie.

z extra de baptis. maiores. §. caute. Si quera tur quid sit character prout hic accipitur: dicendum quod secundum quod elici potest ex scriptis magistrorum character est quoddam spirituale signum anime diuinitus impressum gratie significatiuum: et quantum est de se ad gratiam dispositiuum dei: cuius gratia est et simi litudo configuratiuum: et populi dei secundum fidei sta tum distinctiuum: reddens hominem habentem ipsum spiritualium actuum communicatiuum: cuiusmodi sunt ministratio vel receptio sacrorum: et indelibiliter permansiuus. Unde Aug. Caractere semel im posito nunquam aliquis eo carebit. Hoc autem verum non esset: nisi per sacramentum illud aliquid perpetuum anima reciperet. Quia vero vt dictum est character est si gnum distinctiuum populi dei secundum statum fidei: ideo imprimitur tantum in sacramentis recipientibus deter minatum fidei statum. Triplex autem est status fidei in ecclesie militante: et secundum hoc est triplex distinctio: sicut in exercitu. Prima communis totius exercitus ab alio exercitu. 2a specialis militum a popularibus. 3a specialissima ducis ab vtrisque. Prima respicit statum fidei gignende: et hec fit per caracterem baptismi. 2a statum fidei defende de ab aduersariis: et hec fit per caracterem confir mationis. 3a statum fidei multiplicande in aliis et docende: et hec fit per caracterem ordinis. Prima est bonorum a malis: seu fidelium ab infi delibus. 2a fortium ab infirmis. 3a clericorum a laicis. Hec Bon. 4. di. 6. p. i. ar. 4. c.

Circa quintum. s. ministros sacramentorum querunt plura. s. Utrum potestas ministe rii conueniat etiam malis in sacris. Respondeo: quod sic. Quedam enim sunt de substantia sacramenti: et hec omissa sacramenta euacuant. Quedam vero de congru entia: et hec si omittantur: non euacuant. Bonitas vero ministri de congruentia est: non de substantia. Nam ea que sunt de substantia oportet esse certa. bo nitas vero ministri incerta est: ideo si desit non est minus sacramentum. Unde Aug. super illud Jo. i. Sup quem videris zc. dicit. Quid tibi facit minister malus: vbi bonus est dominus. Et habetur de consec. di. 4. baptismus. Ad hoc etiam est ar. c. di. c. ro manus pontifex. z. c. di. quattuor. c. sequentibus ad dictum. c. romanus pontifex. et pluribus aliis.

Utrum sanctitas ministri operetur aliquid ad effectum sacramenti. Hoc est querere vtrum san ctior minister meliorem effectum sacramenti faci at. Respondeo quod non. Unde Aug. super Jo. tracta tu 5°. et habetur de consec. di. 4. cum baptizat ma lus. non datur inquit impar baptismus: per impa res ministros. Hoc idem etiam probatur in plu ribus aliis. c. eiusdem di. Sciendum tamen quod in sacramento quedam sunt substantialia: et in his non plus valet operatio boni ministri quam mali: quia deus ibi operatur vt actor: homo vt minister. Quedam vero non sunt substantialia: vt sacramentalia. s. orationes et huiusmodi. et in his potest valere sanctitas et bonitas ministri. et hoc per accidens: non per se quantum s. ad aliquos effectus accidentales sacro non essen tiales secundum Pe. 4. di. 5. q. 3. ar. i. q. i. z. z. et Ricb. 4. di. 5. q. 3. ar. i. c. Uel dicendum quod illud quod est effectus sacramenti non impetratur oro ne ecclesie vel ministri: sed solum passione et merito christi: cuius virtus operatur in sacra mentis vt dictum est. Unde effectus sacramen ti non datur melior per ministrum meliorem. Aliquid tamen annexum impetrari potest recipi enti sacramentum per deuotionem ministri: sed tamen mini ster non operatur: sed impetrat operandum a deo. Sancti enim aliquando inueniuntur baptizando obtinuisse his quos baptizabant sanitatem cor poris: vt sanctus Siluester Constantino mun dationem lepre. Utrum mali peccent dispen sando sacra. Respondeo quod sic. Nam aliquis in agen do peccat ex hoc quod operatur non secundum quod oportet vt patet per philosophum 5° ethicorum. Est autem conueniens vt ministri sacrorum sint iusti et mundi: quia ministri debent domino conformari: secundum illud Leuit. 19°. Sancti eritis zc. Et ideo non est dubium quin mali exhibentes se ministros dei: et ecclesie in dispensatione sacrorum peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiam dei: et con taminationem sacrorum quantum est ex parte ipsius hominis peccatoris: licet sacra secundum se incon taminabilia sint: constat quod tale peccatum sit mortale ex genere suo. Hec Tho. 4. di. 5. q. z. ar. z. q. 4. c. et 3. q 64. ar. 6. c. Utrum malus minister cui offertur puer baptizandus in peri culo mortis existens sit perplexus? Respondeo. vt. j. vbi agetur de his que requiruntur ex parte baptizantium Utrum suscipiens sacramen tum a malo ministro peccet. Respondeo. Ille qui ad sacra accedit suscipit quidem sacramentum a mini stro ecclesie: non inquantum est talis persona: sed in quantum est minister ecclesie: et ideo quamdiu mini ster ab ecclesia toleratur: ille qui ab eo suscipit sacramentum non communicat eius peccato: sed communicat ecclesie que tanquam ministrum exhibet eum. Unde non peccat in hoc: nisi for te per accidens: communicando eius peccato: vel consentiendo: si hoc ipso faueat ei: vel foueat eum in peccato. Unde dato etiam quod malus presbyter peccet: sacramentum conferendo non tamen oportet quod sumens vel petens ab eo: etiam preter causam necessitatis peccet: pro pter duo. Primo: quia non potest esse certus quod ille sit in peccato mortali: cui spiritus sanctus cooperatur ministranti iustificationem impii. 2° quia petit quod iustum est: quia sacramen ta a suo presbytero recipere debet. Nec per hoc cogit: nec inducit eum ad peccandum: quia ille reddere potest: non peccando, quod debet. Si

vero ab eccl'ia nō tolerat: puta cū degdat: suspēdit: vel excōicatur: peccat qui ab eo re cipit sacramentū: qz cōmunicat peccato ipsius nisi cum in necessitate susciperet ab eo baptis mū. Hec Tho.4.di.5.q.2.ar.3.q 5.o.z Pe.4. di.5.q.3.ar.1.q.3.o. Utrū angeli possint eē mi nistri sacramentorū. Rn̄deo vt.s̄.dictum est tota virtus sacramētorum a passione xpi de riuat: que est eius fm q homo: cui in natura cōformant homines: non angeli: sed fm pas sionē dicit modicum ab angelis minoratus vt patet ad Heb.2°. Et ideo ad homies perti net dispensare sacramenta: non ad angelos. Sciendū tn̄ q sicut potentiā suam non alli gauit deus sacramētis: quin possit sine sacra mentis effectus sacramentorū cōferre: ita eti am potentiā suā non alligauit ministris eccle sie: qn etiā angeli possint veritatem ministerij cōferre in sacramētis. Et qz boni angeli sūt nuncij veritatis: ideo si aliquod sacramenta le ministeriū a bonis angelis pficeret: ratum eēt habendum: qz cōstare debet hoc fieri au ctoritate dina: sicut quedā templa dicunt mi nisterio angelorū dsecrata. Si vero demões q sunt spūs mēdacij: aliquod sacramētale mi nisteriū exhiberent: nō eēt ratum habendum Hec Tho.4.di.5.q.2.ar.3.q.2.o.z.3.q.64.ar.7 c. De intentiōe z fide vtrū requirant in mi nistris sacramentorū: vide.j.vbi agit de his q̄ requirūt ex pte baptizantiū.

Irca sextū.s.iteratiōem sacramētorū queruntur plura.s. Utrū possint iterari Rn̄deo. Tria sacramēta penitus ite rari non possunt: nec debēt.s.baptismus z or do.1.q.1.quod quidā.in prin. similiter confirma tio. de conse.di.5.dictum est.z ca° de homie. Quia g̃ non possunt iterari: ideo nihil facit q iterat. Qz vero non debēt: ideo q scienter ite rat g̃uissime peccat. Reliqua vero quattuor iterari pn̄t.s. matrimoniū.31. q.1.aperiant. z.c. se. Item eucharistia. de conse. di.2.quotidie. Item penitētia: ex̄ de peni.z remis.ois. Item extrema vnctio.35.di.illud. Rō aūt horū est qz nullum sacramentale nec sacramentū qd habet effectū ppetuū debet iterari: quia ostē deret sacramētum non fuisse efficax ad faciē dum illum effectū: z sic fieret iniuria illi sacra mento.1.q.1.quod qdam. Sacramentum aūt quod habet effectū non ppetuū: pōt iterari si ne iniuria: vt effectus pditus merito recupare tur. Quia ergo prima tria effectū habent ppe tuum: imprimūt.n.caracterem idelibilē i aīa qui ex quo semel imprimit: amplius non pōt imprimi: z ille effectus primus sine quo ni hil fit: est ppetuus: iō non pn̄t nec debēt itera ri. Et qz etiā sic statuit dn̄s. Unde si aliquis resuscitaretur: nō eēt rebaptizādus: vel reor dinādus: vel recōfirmādus. Secus aūt ē de alijs q̄ttuor sacris. Probat hec diuersitas ab Aug.32.q.7.licite.z.1.q.1. q quidā. Quidā aūt dicūt: q nullū sacrm̄ est iterandū. Pro q bus facit Aug. dicens. Nulli sacro est iiuria facienda: ergo nullū sacrm̄ est iterādum: qz de tali iniuria lqquit de cōse.di.4.ostendit. Concordādo vo pōt dici sine piudicio q sa cramentū iterari possit: intelligit dupliciter. Uno mō respectu eiusdē sumētis: z sic verū est q supradicta quattuor sacra pn̄t iterari: qz ab eodem possunt pluries sumi. Alio° respectu eiusdem effectus: z sic verum est q etiā illa quattuor iterari non debent. Si eni iterarent ad eandem effectuz in numero: ad quem prius fuissent sumpta z collata: fieret ipsis iniuria: ac si fuissent prius ab effectu suo vacua: cum tn̄ semp habeant suum effectum nisi assit impedimētum ex pte sumentis. Ite rari tn̄ pn̄t ab eodem ad effectum nouum si ne iniuria sacri: ratione predicta. Que est pena iterato conferentis baptismum. Respō deo. Qui scienter aliquem rebaptizauerit fm Hostien. titulo de apostasia: talis si sit cleric° est fm canones deponendus: ar. de conse.di. 4.eos quos.z. c.qui bis. Si sit laicus est ex cōmunicandus: z pena grauiori plectendus vt dicitur ibidem. Nec potest ordinari. Un̄ etiā accolitus qui ministerium prebuit scien ter presbytero rebaptizāti si publicum sit: nō debet ad ordines promoueri: nisi religionez intret: vbi fauore religionis potest secum dis pensari. Si vero sit occultum: cum de pena penitentiā egerit: promoueri potest: extra de aposta. ex litterarum. Si vero rebaptizauit ignorāter ignorātia facti: exhibita debita dili gentia omnimode excusatur. Si āt ignorātia iuris non excusatur: qz talis ignorātia in tali bus non excusat. Secundum leges vero qui baptizat si sit laicus: decapitandus. Si vo sit presbyter est tanq̄ indignus a sacerdotio de ponendus. C. ne san.ba.itera.l.1. Que ē pe na suscipientis iterato baptismum? Respon deo. Scdm leges videtur eē decapitandus: vt in predicta.l. Scdm vero canones q spon te vel coacte conditionaliter fuerint rebapti zati: non pn̄t promoueri. Et idem intellige si ignoranter: z postea cum sciuerint ratum ha buerint. di.50. cōfirmandum est.z.1.qōne. 7. conuenientibus.z.c.qui in qualibet. Hoc āt fuit statutum propter reuerentiam sacramē ti z in detestationem iniuriantiū sacramēto. In habitu tn̄ clericali debēt isti viuere: z sic retinebunt priuilegium clericale. di.81. dictū. z de consecratione di.5.dictum. Qui autem

ignorānter fuerint rebaptizati: sicut interduz fit de pueris: vel coacti absolute possunt pro moueri de iure fm aliquos: ex quibus ē Ho sti. Scdm vero alios de dispensatiōe epi. Et hoc est tutius fm Gof. z.i.q.4.placuit. De vtrisqz habeť de conse.di.4.eos quos. Obui are tñ p̄dictis videť de conse.di.4. qui bis. vbi dicit. Si quis est ignorāter rebaptizatus non indiget ꝓ eo penitere: sed tñ irregularis est: z non potest ꝓmoueri: nisi necessitas ma gna cogat. Rndeo. Scdm Bar. hoc intelligi tur de ignorātia iuris que non excusat. Et cū dicitur: ꝙ talis nō indiget ꝓ eo penitere. sup plet. Verum est tñ q̄tū alias. Scdm Hug. vero intelligiť non tm de ignorātia iuris: sed etiam facti. Et factum fuit hoc olim in odiū rebaptizātium: sz hodie bene p̄nt tales ꝓmo ueri: qz tales oio excusat ignorātia facti. Et he responsiones habenť in glo. p̄dicti. c. q bis Ponunť etiā a Gof. partim in sum. sua ti. de sacris non iterādis. Quod vero diciť ibi nisi necessitas cogat: addiť qz imminēte necessi tate: est cum talibus p epm dispensandum. Scdm aūt Sco.4.di.6.q.4.ar.i.q.z.illud.c.q bis. cum accipiať ex pniali Theodori episco pi Cantuarieñ. infligere non potest irregulari tatem: nisi forte dicať ꝙ oia.c.a Gratiano in corpore decretorū incorporata: sunt a papa cōfirmata. Hoc tñ non est manifestū: sicut est manifestum: ꝙ oia que sūt in corpore decre talium sunt p papam ꝯfirmata. Hoc.n.patet p proemiū Grego.9. z p proemiū Bonifa.8. Et si dicať. licet ille eps non potuerit ius illd condere: innuit tamen papam illud ius con didisse: cum dicit fm canones. Rñdeo. Glo sator deberet ostēdere vbi sit super hoc edi tus canon: z hoc non facit. Potest ergo dici ꝙ ignorātia dūmodo sit ꝓbabilis sicut excu sat totaliter conferentem a pena irregularita tis: ita z suscipiētē. Vr.n. pena canonica nō incurriť: nisi a latore canonis inferať. Vbi g̃ non inueniť ex vi verborū inflicta: dicenduz est: ꝙ nulla est. Verba.n.constitutionū pena lium: non sunt amplianda: sed potius restrin genda fm regulā iuris. Hec Sco. vbi. s.

Quod aūt dictum est de rebaptizato: intel ligendum est etiā de reordinato: vel reconfir mato: ar. di.68.c.i.z de conse.di.5. dictū. z di. 50. p̄sbyteros. Ita dicūt canōiste. Sz Sco. vbi. s. in fi. dicit cōtrarium: cū non inueniatur expresse in iure irregularitas inflicta ꝓ itera tione cōfirmatiōis. Et hoc confirmať p illud c. dictum. vbi infligitur pena ꝓ iteratiōe con firmatiōis: z non pena irregularitatis: sz ma gis innuiť oppositum. s. exercitium officij cle ricalis. De pena etiam talibus imponenda: diceť. j. cum de mensura satisfactionis agetur

Quid de illo qui dubitat ꝓbabiliter: vtrū sit baptizatus vel cōfirmatus vel ordinatus. Rñdeo: ꝙ sine periculo ꝓpter tale dubium potest baptizari: ordinari: z ꝯfirmari: qz non intelligiť iteratum quod nesciť esse factum. de conse.di.i. solēnitates dedicationū. z d cō se.di.4. si nulla. z extra de pres. non bapti. ve niens. Unde si habita diligentia requirendo s. a familiaribus eius: z notis de eo p aliquez sciri nō possit ꝙ baptizatus fuerit: intrepide rebaptizari poterit. de conse. di.4. cum itaqz. Quin imo etiam teneť z debet: in dicto caº. si nulla. Unde in tali casu: qz illud est signum ꝓbabile ꝙ non sit baptizatus: euz qui baptis mū iterat ignorātia totaliter excusat. Debet aūt tunc cōferens baptismū his verbis vti. Si es baptizatus: non rebaptizo te: sed si non es baptizatus: ego baptizo te in noie patris z filij z spūs sancti: ex de baptis. c.z. Et eādem formam seruet i alijs. Quomodo de aliquo cōstabit ꝓbabiliter ꝙ baptizatus sit. Rñdeo Unius hominis testimonio. Nam de baptis mo z confirmatione crediť testimonio vnius hominis. Secus est de ordine. di.98. affros. Et est ratio fm Grego.i.q.i. §. ecce cum ho noris: qz circa talia. s. que etiam ad alios ordi nātur: vt est ordo maius periculum vertitur di.4z. quiescamº. Hoc notatur di.4. placuit. in glo. Esto ꝙ inueniať infans expositus z a quo sit expositus nesciať penitus: nec cū eo signum vel vestium inueniť: ꝙ baptizatº sit: nunquid est talis baptizandus absolute: vel sub conditiōe. Rñdeo. Talis est baptizā dus: qz in dubio quisqz baptizari debet. d cō se.di.4 puulos. z.c. si nulla. Qz tñ non est cer tum eū non eē baptizatum: ideo ad vitādū omne periculum baptizāduś est sub conditio ne: vt p̄dictum est. Quid si aliquis ꝓbet se eē ordinatum quo ad speciem facti: tñ alius excipit ꝯ eum dicens eum non fuisse baptiza tum: nunquid crederet tunc vnius testimo nio quo ad baptismū. Rñdeo. Dicit Hug. ꝙ quādo non est in p̄iudicium alij: crediť. al's āt nō. Unde nō posset quis de baptismo suo testimoniū facere p vnum si quid sibi legatū eēt siue relictum sub hac conditiōe. s. si bapti zatus eēt: qz. s. fieret p̄iudiciū heredi. de con se.di.4. placuit. in glo. Quid si dubitetur d mortuo: vtrum fuerit baptizatus. Rñdeo: ꝙ secus est de viuo z de mortuo. Ubi.n. dubi tatur de viuo: habeť pro non baptizato: z ba ptizatur. de conse.di.4. cum itaqz. Ubi vero dubitať de mortuo: p̄sumendum est eum eē baptizatum: ex de pres. non bapti.c.z.z.3. vbi dicitur. De eo q natus ē ex xp̄ianis parētibº:

ꝛ inter xpianos est fideliter cõuersatus: tam violenter p̃sumit̃ ꝙ fuerit baptizatus: vt hec p̃sumptio pro certitudine sit habenda: donec euidentibus forsitan argumentis cõtrarium pbaretur. De hoc etiã ẽ ar. de cõse. dis. 4. q bᵒ. ꝛ. c. pallegato cũ itaqꝫ. vbi etiã ħ nõ. ĩ glo.

De cathecismo ꝛ exorcismo. ti. z.

Onsequẽter cõsiderãdum ẽ de singulis sacramẽtis in speciali ẽm ordinem p̃missũ. Vñ primo cõsiderandum est de cathecismo ꝛ exorcismo: que duo p̃parant ad baptismũ. zᵒ de ipso baptismo. 3ᵒ de efficacia baptismi 4ᵒ de ministris baptismi. 5ᵒ de baptizandis. Circa cathecismũ aũt queruntur plura. s. Vtrum cathecismus debeat p̃cedere exorcismũ: vel econuerso? Rñdeo. Si baptizandus sit adultus: ꝛ capax doctrine: tunc secus ẽ q̃ si sit paruulus. Vnde in adultis p̃cedit cathecismus: in paruulis vᵒ exorcismus. Et ideo mutatus ẽ ordo ẽm aliquas ecclesias: nec obseruat̃ ille qui cõsueuit esse in ecclesia primitiua: qꝛ tunc baptizabantur adulti: nunc autẽ paruuli. Vtrum debeat cathecismᵘ p̃cedere baptismũ? Rñdeo: ꝙ sic: de cõse. dis. 4. ãte baptismũ. ꝛ. c. prima. Cum eni baptismi salᵘ p fidei veritatez sit merito requirunt̃ a baptizãdo ea que sũt de necessitate fidei. Hec autẽ sũt tria. scꝫ fidei susceptio: pfessio: ꝛ obsuatio. Et ideo ppter hec tria cathecismus est iuẽtᵘ ĩ quo fit instructio de articulis cõibus: distincta ad fidei susceptionẽ. fit etiaꝫ responsio ad fidei pfessionẽ: fit etiã respõsio siue obligatõ ad fidei obseruationẽ. Quia vᵒ adultus peccatũ pprium habet: ꝛ p se credere põt: requirũt̃ hec de necessitate ab eo: ꝛ p seipm. Quia vᵒ paruulus nec pctm̃ actuale habet: nec per se actu credere põt: ideo requirunt̃ ab eo de congruitate: ꝛ p vicarium. s. patrinum suum. Vtrũ verũ dicat patrinus respondens p paruulo credo? Rñdeo. ꝙ sic: qꝛ respõdet p eo de fidei sacramẽto ẽm Aug. in p̃senti: vt sit sẽsus. Credo. i. fidei sacramentũ suscipio: vel suscipere p̃sto sum. Et nõ est sermo falsus: vel insolitus: qꝛ vt dicit Aug. ad Bonifaciũ. Sepe signum sumit̃ p re. sicut dicimᵘ. Cras erit resurrectio dñi: ꝛ videns furnũ dicit se videre ignem. Vel respõdet de obseruantia fidei in futuro ẽm Dionysiuꝫ: vt sit sensus. Credo. i. quãdo ad pfectã etatez venerit: credet. Et ħ quidẽ confiteri põt ex pposito sollicitudinis circa eũ adhibende. Aut alio modo posset eẽ sensus. Credo. i. opaꝫ dabo ad hoc ꝙ credat.

Vtrũ paruuli sint cathecizandi? Rñdeo ꝙ sic. Lꝫ eni cathecismus ppter adultos fuerit institutus: sunt tamẽ cathecizandi etiã puuli: lꝫ nullã possint apprehendere instructionem circa exp̃mendã veritatem: siue vtilitatẽ baptismi. tum etiã ppter maiorez solẽnitatẽ. tum etiã vt patrini melius sciant: sup q̃bus debeant paruulos informare. tum etiã vt puulus fidẽ ꝛ religionẽ xpianã diligentius custodiat p hoc ꝙ sciet se eam per aliũ in baptismo professum fuisse. Sed querit̃ in cuius p̃sona respondeant patrini? Rñdeo. Potest dici ꝙ ĩ p̃sona sui: vel in p̃sona paruuli: vt patet ex supradictis. Vtrũ autẽ ex illa responsione patrini obligent̃? de hoc habet̃. ĩ. vb agit̃ d̃ ritu baptismi. Vtrũ paruulus p eos obligetur? Rñdeo. Quedã sũt necessitatis: ꝛ ad hec põt homo p alium obligari. Quedã voluntatis: ꝛ ad hec reqritur pprius cõsensus. Obligat̃ ergo p patrinos voto generali: nõ speciali: ad ea que sũt necessitatis: nõ ad ea que sunt superogationis. de cõse. dis. 4. puuli. Hec Bon̄ 4. dis. 6. p. z. q. z. ar. 3. q. 3. Vtruꝫ huiusmodi obligatio sit votũ? Rñdeo: ꝙ non pprie: qꝛ votum pprie est de eo qd̃ est superogationis. Extenso tamẽ nomĩe est votũ: qꝛ ẽ voluntaria obligatio. Vñ sup illud p̃s. Vouete ꝛ reddite ꝛc̃. dicit glo. ꝙ votũ emittit̃ ĩ baptismo. Non facit aũt duplex pctũ veniendo ɔtra. qꝛ nõ obligat̃ postea magis q̃ prius d̃ necessitate: sꝫ de bono ꝛ eq̃. Hec. Bon̄. vbi. s̃. questiũcula. 4.

Irca exorcismum sciendũ: ꝙ baptismũ p̃uenire debet: nõ tm̃ cathecismᵘ sed etiã exorcismus: de cõse. dis. 4. siue puuli. vsqꝫ ad. c. illud venit ad fontẽ. quia p exorcismũ assistente sibi virtute diuina: potestas diaboli expellit̃ a baptizando. Sic ĩtelligendo ẽm Rich. 4. dis. 6. q. 6. ar. i. c. ꝙ artat̃ p̃tãs diaboli respectu illius: ne ceteris paribᵘ tãtũ possit de cetero ɔ̃ illũ: quantũ velit. Sed p exorcismũ fit ne maxĩe impediat baptizandum a susceptione baptismi: ꝛ effectu eius. Vñ non debet exorcismus aliq̃ mõ preter mitti: nisi in necessitate. Et tunc cessante periculo debet suppleri vt solẽnitas ꝛ vniformitas seruet̃ in baptismo. Et etiã quia ẽm Ric. vbi. s̃. habet efficaciã etiã post baptismum reprimendo diaboli potestatem: quã diabolus accepit sup hominẽ p peccatũ. Lꝫ enim ĩ paruulo post baptismuꝫ non sit peccatum: tamẽ in eo remanet actualiter fomes peccati. Cuꝫ p̃dictis cõueniunt Tho. 4. di. 6. q. z. ar. 3. q. i. ꝛ alij doctores. Debet etiam baptizãdus cathecizari ꝛ exorcizari p p̃sbycerũ: de cõse. dis. 4. sacerdotes. Ad ħ nota ꝙ adulti baptizãdi

debent tribus septimanis ãte baptismum ca thecizari ꝛ exorcizari in quibus doceãt sym bolũ.s. Credo in deũ.ꝛ in cena dñi debẽt epo ꝛ p̄sbytero respondere: et postea baptizari in sabbato pasce.de cõse. dis.4.baptizãdos.ꝛ.c. sequẽ. Judei aũt quia frequẽter ad vomitũ redeũt:debent ante baptismũ:40.dieb⁹ cathe cizari:ꝛ i abstinẽtia probari.di. 4.ne qđ absit. Quid autẽ significẽt ea que fiũt in cathecis mo ꝛ exorcismo:ponit.de cõse.dis.4.ab illo. c.postea.vsq₃ ad.c.venit.ꝛ.c.psona.Habetur etiã hoc.j.đ ritu solẽni baptismi.quasi in fi.

De baptismo.ti.3.

Ostea ꝯsideran/ dum est de ip̄o baptismo. Et p̄mo de quo baptismo est hic intentio 2°. quid ẽ baptismus:đ quo hic intẽdit.3°a quo fuit institutus. 4°. de eius materia siue liquo re:in quo habet fieri. 5° de forma verboꝝ ei⁹: que debent ibi dici. 6° de lotõe. 7°. đ ritu bap tismi:ꝛ quare baptism⁹ nõ possit iterari. Cir ca primũ sciendum ꝙ triplex est baptismus: vt dicit Augu.li.4° de vnico baptismo:ꝛ ha betur de conse.dis.4.baptismi vicem: sc₃ flu minis:sanguinis:ꝛ flaminis: siue spũs sancti: De primo Jo.3.Et post h̄ venit Jesus ĩ ter ram Judeam:ꝛ baptizabat.De 2° Jo.iz.Ba ptismo h̄ habeo baptizari.De.3.Act.z.Uos autem baptizabimini spũ sancto. Primus di citur ꝓprie baptism⁹ alij duo methaphorice quia vterq₃ instar baptismi aque habet purifi care:ꝛ p consequẽs vicem eius supplere.Est autẽ potissimus baptismus sanguinis.Unde Aug.ad Fortunatum.ꝛ habetur de cõse.dis. 4.Cathecuminum.Baptizatus confitetur fi dem suam coram sacerdote:martyr corã pse cutore. Ille post ꝓfessionem suã aspergitur aqua hic sanguine. Presens autem intentio est de baptismo aque.

Irca 2m sciendum ꝙ baptismus dici tur ab eo qđ est baptizare:quod gre ce idem est qđ lauare latine. Uñ ba ptismus potest dici lauacrum qđ est aqua de putata ad lauãdum.vel lotio:quod ẽ effect⁹ vel vsus lauacri.Scđm autẽ ꝙ baptismus ẽ nomẽ sacramenti:diffinit sic a magistro sñia rum li° 4°dis.3.Baptism⁹ est ablutio corpis facta sub forma verborum certa.i. đtermina ta.Et stat ibi ablutio anthonomatice ꝓ ablu tione aque:stat etiã ꝓ lotione corpis passiua ꝛ ly corp⁹ stat anthonomatice ꝓ corpore hu mano. Sciendum tñ ꝙ in baptismo est ali quid qđ ẽ sacramentum tm̄:vt lotio exterior ꝛ aliquid quod est sacramentum ꝛ res: vt ca racter:ꝛ aliquid qđ est tm̄ res. s.mundatio in terior.Et idem intellige de alijs sacramentis Primum est cã secundi ꝛ tertij.2m est signum primi ꝛ tertij. Datur autẽ đscriptio predicta de eo qđ est tm̄ sacrm̄ in baptismo.

Irca tertium.s.a quo baptismus fuit institutus sciendum ꝙ dñs sacramẽ tum baptismi isinuauit:instituit:ꝛ cõ firmauit.Insinuauit quidem facto cum bap tizatus fuit a Johãne.Et verbo:cũ predixit Nicodemo Jo.3. Nisi quis renat⁹ fuerit ex ꝛc. Instituit autem facto cum baptizare disci pulos fecit.Jo.3.Post hoc venit.Jesus iterũ in Judeam ꝛ baptizabat. Et tunc instituit v̄ bo ꝛ facto:quia dicit ibi ꝙ baptizabat: ꝛ si nõ in psona ꝓpria:tamen discipuli in sua presen tia:sm ꝙ ipse volebat.Et iterũ misit discipu los suos ad predicandum ꝛ baptizandũ Luc. io.Confirmauit autẽ baptismũ etiã facto cũ .s.de latere eius non tm̄ fluxit sanguis s₃ etiã aqua in passionis consũmatiõe.Et verbo qñ post resurrectione₃ omnes discipulos ꝛ singu los ad predicandum misit Math.vlt. Et sic patet ex scriptura quãdo institutus est baptis mus:ꝛ quomodo scriptura diuersimode loq tur.Patet etiam ꝙ baptismus institutus fuit ante passionem:ꝛ post.sed ante: institutione priuata:post vero institutione publica.Cum oĩbus publicatum ꝛ impositum est euangeli um prima institutio erat quasi in consilio. 2a in precepto:cuius vnusquisq₃ ex eo tempore debitor esse cepit:ex quo ad eum institutio p uenit sm Boñ.4.di.3.p.2.q.i.ar.i.q.i.in fine.ꝛ Rich.4.dis.3.q.5.ar.i.c ꝛ Gual.

Irca 4m sciendum ꝙ baptismus fie ri debet ĩ aqua. Ratio cuius est insti tutio diuina. Institutionis vero hu iusmodi patet congruentia: qa in baptismo anima mundatur per gratiã: ꝛ sine eo sm cõ munem legem nullus saluatur.Propter que duo optime sibi cõuenit aqua.s.quantum ad primum:quia est naturaliter ablutiua: ꝛ q̄tũ ad secũdũ:quia ẽ inter omnes liquores com munissima.Unde debet fieri non in aqua arti ficiali:sed in naturali: quia illa ab oĩbus cõit ꝛ faciliter potest haberi:nõ sic autem aqua ar tificialis.Potest autem fieri in omni aqua na turali:non tm̄ simplici sed etiam mixta:ꝛ i aq̄ qualitercũq₃ trãsmutata:dũmodo sit ibi spẽs aque salua.Alr̄s secus esset. Unde potest fie ri in aqua maris:in lixiuio ꝛ in aquis sulphu reis. Ad sciendum autem discernere specie₃ aque oportet attendere tria sm Gual.s.liquo ris originem.ratione cuius patet ꝙ baptism⁹ non potest fieri in aqua rosacea vel de ruta ꝛ

huiusmodi facta: nec in urina nec i saliua: ex de baptis. non vt opponeres. quia he non hñt aque elementaris originez et ideo nec speciē. Et formam: ratione cuius patet ꝙ non potest fieri in pometa pulmento et huiusmodi liquoribus mixtis: quia nec materiam nec speciem aque habent. Et efficaciam: ratione cuius patet ꝙ non potest fieri in clareto luto ceruisia et huiusmodi. Medo autem spēz aq̄ tenz: iō i eo pōt fieri baptism⁹: licet meli⁹ fiat i aq̄. Cū predictis conueniunt Richar. 4. di. 3. q. 3. o. et alii doctores. Si autem aliquis esset baptizatus in aliquo liquore de quo dubiuz esset an haberet spēz aque: rebaptizandus esset: vt dicit Sco. 4. di. 3. q. 3. c. i pticula. q. pura sub conditione. Sed nūquid in aqua paludosa pōt fieri baptismus? Rñdeo ꝙ sic: quia lz coiquinetur corpus accidentaliter ,ppter eius cōfusionem cum immundiciis grossis: saluatur tñ in ea species aque cui ex natura sua perse cōuenit habilitas abluendi: et etiam aliquo mō remanet i ea ,pprietas ablutiua. Quod ideo dico: quia si nullo mō remaneat in aqua actu ,pprietas ablutiua vt in glacie: grandine: niue et huiusmodi: q̄diu sic est disposita baptizari in ipsa non potest. Hec Rich. 4. di. 3. q. 3. arti. 3. c. 2m adoppom. Si etiam aqua paludosa esset ita incrassata ꝙ recederet a vera raritate aque non esset in ea baptizandum sicut si esset lutum. Alr secus esset: quia adhuc spēs aque remanent. Hec Tho. 4. di. 3. arti. 3. c. 3m. Sz nūquid etiam in brodio carnium potest fieri baptismus? Rñdeo ꝙ sic. Naz admixtio carnis non soluit spēz aque: nisi forte facta sit tāta resolutio carnium coctaruz in aqua ꝙ liq̄r plus habeat de aliena substantia q̄ de aqua qđ ex spissitudine perspici potest. Si tamē ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtil' potest in ea fieri baptismus: sicut etiaz i aqua que exprimitur de luto: lz in luto fieri nō possit baptismus Hec Tho. 3. q. 66. ar. 4. c. 2m.

Nunquid ad baptismum requiritur aqua sāctificata? Rñdeo Duplex fit sanctificatio i baptismo. Una est que fit in baptismo p verbum adueniens elemento. Alia est que fit ante baptismum p orationez a presbytero. Prima pertinet ad necessitatem baptismi: sicut et ipsum verbum. 2a ad solēnitatem. Dicendū ergo ꝙ ad baptismuz requiritur sanctificatio aque: prima de necessaria. 2a ṽo de cōgruo. Ita tñ ꝙ nisi nccitas hoc requireret i aqua ñ sanctificata qs baptizari non debet. Qui alr faceret: mortalit' peccaret ẜm Bon. 4. dis. 3. p. 2. q. i. arti. 2. in fi. Si quis aūt velit i sabbato pasce et penthe. de aq̄ consecrata recipere ad sue dom⁹ aspersionez: recipiat eā añ chrismatis infusionē de cōse. di. 4. in sabbato sancto.

Irca 5m .s. formam verborū que dicuntur in baptismo queruntur plura .s. Que sit illa forma: et si est illa: que ponitur ex de baptis. si quis. et de cōse. di. 4. a quodam. et c. multi. s. ego te baptizo in no. pa. et fi. et spi. san. Rñdeo: ꝙ sic. In hac eni forma baptismi due particule continentur. Una pertinens ad sanctificationem elementi. s. inuocatio trinitatis. Alia ptinens ad determinatioez intentionis ministri. s. expressio actus baptizādi. Prima habetur ex institutione diuina: et ē eadem apud omnes ecclesias: et ẜm omne tps Nam circa illam duo cōcurrunt. s. expressio ipsius actus et psone in quam transit actus: et hoc iterum est cōmune apud omnes. Unde videtur descendere a prima consuetudine et traditione baptizandi aplica. Sed modus exprimendi est diuersus apud latinos et grecos Cum ergo baptisma vnum sit illorum q baptizantur in ecclesia latinoruz: et qui in forma grecoruz: que est. baptizetur Petrus i nō. pa. et fi. et spi. san. ideo oportet ꝙ de substātia forme sit vna pars forme: illa. s. que pertinet ad sanctificationem elementi: alia ṽo q̄tum ad expressionem actus et psone baptizate. Similiter est de substantia. Quātum ad modū ṽo expressionis qui varius est: non est de substātia: sz accidit ex statuto ecclesie: q̄ potest obligare ministrum: sed non potest mutare substāliter sacramentum. Ideo etiam ille modus ē de nccitate facientis: et non facti. Lz quidam dicant ꝙ sit de necessitate vtriusq3: ita ꝙ alit' baptizatum necesse sit rebaptizari. Sed opi.p̄ma est verior et cōior. Hec Pe. 4. di. 3. q. 2. ar. i. q. i. c. Utrum expressio trium psonarum sit de necessitate forme baptismi? Rñdeo ꝙ sic. Cuius ratio est: quia baptism⁹ per formā suam consecratus est ẜm Aplm Eph. 5o Mūdans eam lauacro in verbo vite. Et etiam Augustinus. li. de vni. baptis. dicit ꝙ baptismus verbis euangelii consecratur: et ideo oportet ꝙ in forma baptismi exprimatur causa sāctificationis: scz trinitas personarum. Sciendum tamen ꝙ professio fidei potest fieri q̄drupliciter in baptismo. Aut ita ꝙ sit plena in corde et ore: sed non in fide ecclesie: et tunc ē vacuum. Aut in ore plena: sed non in corde: et tunc est plenum sacramētum quia fit i fide ecclesie et non persone. Aut plena i corde sed non in ore. Et hoc aut fit ex voluntate: et tūc est vacuum. Aut ex necessitate. s. mortis superuenientis: vel infirmitatis: et tunc non est simpliciter plenum: sed ex diuina pietate supplēte: pie putari potest esse plenum: vt. s. sūm⁹ sacerdos non dimittat imperfectum quod erat

inchoatū. Et in hoc casu intelligit verbum Amb° li. de spū san.c.3. Si fide mysteriū trinitatis teneat̃ ⁊ vna pſona tantū noiet̃: plenū ē ſcr̃z. Ut expone plenū eſt ſcr̃m.i.plena ē fides ſacramēti: ſ; nō effect⁹ eius. Unde ſi talis moriatur debet ſepeliri i cimiterio. Si autē ante q̄ oīa verba cōplerētur impediretur baptizatus ita ꝙ ↄpleri non poſſet: puer iterū baptizādus eſſet ſub hac cōditione ratone dubij. Si tu nō es baptizatuſ ⁊c̃. ſm Rich.4.diſ.3.q.2.ar 3.c.5ᵐ. Et cū eo cōueniūt alij doctores. S; obijcit̃ cōtra p̄dicta: quia Bern. dicit in quadam ep̃la quēdam eſſe baptizatū in noie dei ⁊ ſancte crucis. aſſerens. Queris vtrū ſit baptizatus? ego vero hunc baptizatū puto. R̃ndeo ꝙ ſi ly in noie dei diſtinctā intelligit trinitatis exp̄ſſionem: verū dicit. quia adiectio facta ex deuotione nō viciat ſacramentū. Si vero nō falſum dicit ſm. Pe.4.di.3.q.2.ar.1.q.2.c.⁊.c. 3ᵐ. Quid ſi dicatur in nomine triū pſonaꝝ. R̃ndeo. Non eſt baptizatus. vt habet̃ de conſe.di. 4. multi ſunt in glo. Utrū in nomine Chriſti poſſet qs baptizari? R̃ndeo ꝙ nō. Nā nunq̄ licet formā cōem a xp̄o traditam ꝺ inuocatione trinitatis mutare in ſpālem ſine ſpāli conſilio ſpūs ſancti: ꝺ cuius conſilio tp̄e primitiue eccleſie ap̄li in nomine xp̄i baptizabāt duplici rōne. ſ. ꝑpter modum ſignificādi. Nā quodā modo nomine xp̄i tota trinitas itelligitur vt Ambro. exponit. Chriſtus. n. vnctus dicitur: ⁊ ideo vngentem: vnctum: ⁊ vnctionē inſinuat. Et ꝑpter reuerētiam ſignificati. ſ. vt nomen Chriſti virtuoſum ⁊ celebre oſtēderet̃. Ceſſante ꝟo hac cā iam nō licet ſic baptizare. Nec poteſt vt theologi cōiter dicunt ſic tradi baptiſm⁹ ſm Boñ. 4.di.3.par.1.q.2.ar.2.c.3ᵐ ad oppoᵐ. ⁊ Pe. vbi. ſ̄. c.2ᵐ S; obijcit̃. qa Nicolaus papa de cōſe.di.4. a quodam dicit ꝙ ſi in nomine trinitatis vel in noie xp̄i baptizantur: baptizati ſūt. Unum enim idē q̄ eſt vt ſanctus exponit Ambro. R̃ndeo ꝙ non intelligit ꝙ verba oīno idem ſonant: ſ; ꝙ mod⁹ baptizandi in primitiua eccleſia cōformis fuit modo quem nūc tenet eccleſia: q2 in xp̄o ītellectus clauditur trinitatis: vt dictum eſt. ſ̄. tñ implicite ⁊ remote. Uel idē eſt: q2 eiuſdē virtutis eſt ⁊ efficacie in cāu in quo eſſet eadē cā baptizādi. Unde ⁊ ead̄ diſpēſatio eſſet ſpirit⁹ ſancti ſm Boñ. vbi. ſ̄. ī dubi. circa lr̃am. q.4. Uel poteſt dici ꝙ q2 ī nomine xp̄i intelligitur tota trinitas: vt dictū ē: ideo ꝑpter dubiū utrū eſſet baptizatus qui in xp̄i noie baptizaretur: dicit papa Nicolaus ꝙ nō eſſet baptizādus. Qꝺ eſt intelligēdū abſolute: q2 mō ſi aliqs ꝺ mō baptizaret̃ debēt rebaptizari ſub ↄditiōe ſm Rich.4.di.3.q.2.ar.3.c.10ᵐ. Secundū ꝟo Sco.4. di.3ᵃ. q.2.ar.3.c. ꝺ p̄ma variatōe for̃ᵉ quia non legitur vbi predicta diſpenſatio fuerit relaxata dubiu; eſt an talis ſit baptizatus ⁊ ideo ſub conditione eſſet baptizandus. Secundum ꝟo Jo. de conſe. di. 4. a. quodam. ⁊ Bern. ex̃. eo. ſi quis. ſi quis in nomine xp̄i baptizaretur: baptizatus eſſet: l; nō ſic debeat baptizari. Scd̄m ꝟo Hug. c. di. multi. non eſſet baptizatus. Et hoc quod dicit Nicolaus papa refert ad temp⁹ eccleſie primitiue: hoc nō. ex̃ de baptiſ. c.1. in glo. c. Huius 2ᵉ opi. eſt Hoſti. Quod autem dicit Nicolaus papa in nomine trinitatis: intelligitur explicite proprijs nominibus perſonarum expreſſis vt dic̃ glo. predicta. Utrum expreſſio actus baptizandi ſit ꝺ neceſſitate baptiſmi? R̃ñdeo ꝙ ſic. Dicit eni Alex.3. ex̃. de baptiſ. c.1. Actus baptizādi eſt de neceſſitate forme. Ratio huius ē diuina inſtitutio. Ratio autem inſtitutionis eſt quia intentio neceſſaria eſt ſacramēto: ⁊ hoc eſt ſacramentum neceſſitatis: ⁊ eſt ad alterū. Jmmerſio autem poteſt fieri propter plura: ⁊ ideo propter periculum defectus intentiōis: proprio verbo debet exprimi intentio in forma .Quid ſi dicatur: ego mergo te i no. pa. ⁊c̃. R̃ñdeo. Ut habetur de conſe. di. 4. multi ſunt. in glo. nō eſt baptizatus: quia mergo nō ē ſynonymū cū hoc verbo baptizo. Quare dicitur in nomine ⁊ non in nomibus? R̃ñdeo. Quia l; ſint tria nomina perſonalia triū perſonarum: tamen eſt vnum nomen eſſentiale. Uirtus autem diuina que operatur in baptiſmo ad eſſentiam pertinet: ⁊ ideo dicitur ī nomine: ⁊ non in nominibus ſm Tho.4° di. 3. arti.2.q.1.c.9ᵐ. Uel dicendum ꝙ nomen ibi non ſumitur tm̃ pro voce ſignificante: ſed pro noticia que quodāmodo vna eſt triū perſonarum: inquantum eſt vna veritas trium: ⁊ inquātum vnum correlatiuum intelligitur in altero ſm Pe.4° diſ.3.q.2.arti.1.c.4ᵐ. Dicēdum etiam ſm Pe. ibidem. ꝙ ibi ſumitur ſingulare pro plurali. Et ſm iſtam ſententia; videtur ꝙ ſi diceretur in nominibus patris ⁊c̃. eſſet baptiſmus. Scd̄m ꝟo alios nō eſſet baptiſmus: quia ſicut mutatō nominis impedit baptiſmum: ita ⁊ mutatio numeri: quia alia ē ſententia. Utrum ſi hec prepoſitio in ſcient̃ omittatur: ſit baptiſmus? R̃ñdeo: ꝙ nō: quia nomine patris nihil eſt dictum: vel non ē eadem ſignificatio que prius. Sed ſi ex defectu lingue vel eiuſdem idiomatis modo ⁊ ꝓprietate dimitteretur: eo ꝙ in illo idiomate idem ſignificetur per ly in nomine ⁊ per ly nomine ⁊ ecōuerſo: pie poteſt credi ꝙ eſt baptiſmus. Hec Gual .Utrum ego ſit de neceſſitate ſiue de ſubſtantia forme baptiſmi? R̃ñdeo ꝙ

non.q2 hec vox.s.baptizo generat plenum sensum.ar.de conse.di.4.retulerũt.vbi dicitur.si quis ita dicat.baptizo te i no.pa.&c. baptismꝰ est:lz non ponatur hoc pronomen ego. Hoc notatur ex de baptis.c.i.in glo.b.Est tamẽ ly ego de intentionis expressione.Et idem dicẽdum est de hac dictõe.Amen. Utrum peccent greci non seruando formam nostram?

Rndeo.Licuit eis formã nostram ad tempus dimittere ꝓpter remouendum errorem quorũdam qui virtutem baptismi baptizantibus attribuebant: dicentes ego sum Pauli. ego autẽ apollo.&c.tamẽ illo errore sublato debuerunt ad ipam redire.Unde creditur ꝙ sic baptizãdo mortaliter peccent si formaz ecclesie romane cõtemnãt.Illi vero qui ipam non contemnunt & suam ex antiqua cõsuetudine seruant:mortaliter vt puto non peccant q2 eccl'ia romana de illis grecis qui ei obediunt hoc dissimulat:& in aliis honestis eos recipit.Hec Gual.De hac aũt materia .s. de variatõe forme baptismi quere amplius.ĩ. titu.ð sacramẽtis in cõi.ar.2.

Circa sextũ scz lotõem faciendam in baptismo tenendum est breuiter sm docto.ꝙ ablutio est de necessitate sacramẽti baptismi.Modus aũt determinatꝰ ablutiõis.puta per aque aspersionem infusionem vel ĩmersionẽ. & numerus ablutiõis nõ sũt de necessitate sacramẽti baptismi. Unde in his cõsuetudo cuiuslibet ecclesie est seruãda.Quã qui nõ seruat grauiter peccat: nisi casus occurrerit spãlis:vel necessitas que impediat.de cõse.di.4.postꝙ vos.& quatuor.c.se.&.c.ꝓpter.Auctoritates aũt que dicũt ter ĩmergẽdũ:intelligũtur:vbi cõsuetudo talis erat.Ille vero que dicunt semel ĩmergendũ: intelligũtur vbi consuetudo erat cõtraria. Sz si vna ĩmersio sufficit ad baptismũ:& 2a & 3a addit: nũquid 2o & 3o baptizatur? Rndeo.Sicut.i.dicetur:intentio requiritur ad baptismũ.& ideo ex intentiõe ministri ecclesie qui intẽdit vnũ baptisma dare:trina ĩmersione efficitur vnuz baptisma.Si aũt ad singulas ĩmersiões repeteret verba forme peccaret quãtum est de se pluries baptizãs.Unde quãdo fit trina ĩmersio:in pma debet noiari pater.in 2a filius.ĩ 3a spũs sanctus.& tunc nulla supfluit. quia non est completum sacramentum donec terminatũ sit verbum.Incipit.n.ĩmersio cum verbo & terminatur cum illo.Debet autẽ baptizans quãto magis potest bono modo simul abluere:& verba ꝓferre.Non est tamen necesse sm Ricar.4o.dis.3.q.4.ar.2.c.& Scotũ.4o.dis.6..q.2.c.ꝙ simul punctualiter vtrũꝗ incipiat & terminetur:sed sufficit ꝙ ꝓlatio verboꝝ ante incipiatur ꝙ ablutio terminet̃:vel econuerso

Ponatur ꝙ aliquis existat super pontem non potens aquã habere ad baptizandũ puerum:quem cũ timeat cito mori:si intendẽs ꝓuidere saluti pueri ꝓferens verba in quibus consistat forma:proiiciatꝰ eum in aquam intẽtõe baptizandi:& postea puer aliquo casu euadat:nũquid debet reputari baptizatus? Rñdeo.Credo ꝙ non. q2 ꝓxima materia baptismi est ablutio in aqua.Qui aũt aqua abluit primo aqua cooperitur in toto vel in parte: & postea discooperitur.Unde ꝓpter primuz representat xpi sepulturã. ꝓpter 2m eius resurrectõem.Q̃uis aũt puer in casu pdicto p actuz illius qui ipm ꝓiicit in aquam ĩmergatur: nõ tamẽ est actus ordinatus ex sui natura ad h vt puer abluat' sed vt submergatur. Et ideo si aliquo casu per alios vel per eũdem proiicientem ipm in aquã puer extrahatur de aqua: nõ ꝓpter hoc puer esset baptizatus.q2 illa immersio que fuit facta ex sui natura nõ ordinabatur ad eleuatõez pueri de aqua:sed ad submersionẽ.Hec Ricar.4o dis.4.c.de tribus casibus cãu.2. Esto ꝙ aliquis existat sup puteum ad cuius aquã non potest pertigere manu:nec vas habet cũ quo possit haurire: sed habet calatum & cordã. Modo quero si per cordã dimittat puerum in calato in aquam:& ex hoc baptizare intendens:& verba in quibꝰ consistit forma ꝓferens. vtrum puer sit baptizatus? Rñdeo ꝙ sic.dum tamẽ calatus sit talis ꝙ aqua subintrauerit ad abluendũ corpus pueri.quia ꝙ baptizans tangat illum immediate quem baptizat:vl' aliquid aliud: nõ est de essentia baptismi. Et in pdicto casu est immersio & eleuatio de aqua : & est immersio talis que ex sui natura nõ ordinatur ad pueri submersionẽ:sed ad eius de aqua eleuatõem Quod patet per hoc ꝙ ille qui cũ mittit semper tenet eum cũ corda ad eleuãdum. Si tamen occurrerit pdicta necessitas deberẽt mitti pãni in aquam:& postea illis extractis deberet aqua exprimi sup corpus pueri sub debita forma verborũ & cum intentione baptizandi. Hec Ricar.vbi supra.casu 3.

Circa 7m.s.ritum baptismi sciendum ꝙ in sacramento baptismi de necessitate eius sunt ablutio in aqua & vba debita.& alia que in ritu baptizandi seruãtur: pertinent ad solennitatem. Adhibentur autẽ huiusmõi tum ad excitandam deuotionem & reuerentiam sacramenti. tum ad instructionem fidelium.tum ad cohibitionez demonũ ne sacramentalem impediant effectũ. Debet autem in baptismo aliquis adesse qui baptizatum tenet de sacro fonte:recipiens eum q̃si

nouitium in suam instructionem & tutelam: quia paruuli & nouitij preter curam cōmunem indigent cura speciali. Et ille talis qui leuat d fonte dicitur patrinus. quia vt dicit Hugo de sanc. Victo. in oblatione baptizandi & respon siōe quodāmodo facit ad regenerationē eius. Obligatur autem suscipiens de sacro fonte ad eius instructionem. de conse. dis. 4. vos ante omnia. si ipse sentiret q necessitas imineret. In quo casu scilicet necessitatis aliqs admit ti non deberet: nisi in diuinis doctus esset: vt dicit Diony. Non baptizatus autem non po test suscipere baptizandum: de conse. di. 4. in baptismate. licet non baptizatus possit bapti zare: quia persona baptizās est de necessitate sacramenti: non autem persona suscipiens. Prohibetur autem abbatibus & monachis d baptismo cōmatres habere: & hoc propter fa miliaritatem que solet ex hoc oriri inter patri nos & matres carnales puerorum: ar. de cōse. dis. 4. monachi. et. c. non licet. & c. se. Et idem intellige de canonicis regularibus: & aliis re ligiosis. Et hoc est verum leuando & tenēdo hoc tamen licet baptizādo. Debet autem ad leuandum tantum vnus admitti: tum ut con fusio discipline uitetur. tum ne propter cogna tionem spiritualem matrimonium impediat. Sed quedam ecclesie hanc consuetudinem non seruant: plures ad susceptionē paruulorum admittentes: de conse. dis. 4. in cathecismo. et c. non plures. Et ideo oritur cognatio spiritu alis ad omnes tenentes: impediens matrimo nium contrahendum: & dirimens postea con tractum. Et idem iudicium est de confirma tione lib. 6°. de cogna. spi. quāuis. Et dicit ibi Johan. an. q si necessitas vrget: vnus potest esse patrinus in cathecismo. baptismo: & cōfir matione. Non est autem decens: licet nō sit prohibitum coniuges simul leuare puerum alterius de baptismo. 30. q. 3. §. quod autem. & c. se. Non debet autem aliquis baptizare ali quem alibi: q in ecclesiis vbi sunt fontes ad hoc specialiter deputati: nisi esset filius regis vel principis: aut talis necessitas emerserit propter quam sine periculo ad ecclesiam acce di non possit: li. 7. de baptis. presenti. Scien dum etiam q ordo pertinentium ad solenni tatem baptismi secundum morem ecclesie vsi tatum est iste. Primo enim insufflatur: vt vir tus diaboli exterior expellatur: & exterius ex pellenda significetur. Secūdo signum cru cis fit in pectore et in fronte: vt demon se co gnoscat expellendum: tam in occulto cordis: q in publico confessionis. Tertio sal in ore ponitur: ut significetur q per baptismū sapor sapientie preparatur. Quarto fit aurium et narium cum sputo linitio: ut significetur gratia ad discernendum & obediendum. Quinto fit linitio olei sancti: quod dicitur oleū cathe cuminorum: in pectore & scapulis: ut significe tur vnctio ad deum amandum: & eius onera portandum. Sexto fit post baptismum īun ctio chrismatis ī vtice: ut significetur apertio mētis imputribilis ad contemplandū. Chris ma enim confectum est ex oleo lucente & bal samo conseruante. Et debet hec inunctio fie ri de chrismate nouo nō veteri: de consecra. dis. 4. si quis. Episcopo tamen presente non dbz presbyter chrismare īfantes baptizatos in vertice: nisi episcopo iubente: sicut etiā non debet benedicere nisi de iussu episcopi: episco po presente: de conse. di. 4. omni tempore. Septimo vestitur ueste mūda & alba: ut signi ficetur candor innocentie et stola resurrectio nis. Ultimo cereus ponitur in manibus: ut sit lucerna pedibus eius uerbum domini: et lumen semitis eius. Dionysius autem alium ordinem ponit sacramentalium baptismi qui in primitiua ecclesia seruabatur ī solenni ce lebratione baptismi: quādo adulti veniebāt ad baptismum. Hugo etiam de sanc. Victo. aliam ponit formam. Modus tamen predi ctus magis est vsitatus: secundum Boā. 4. dis. 6. in fine articulorum. vbi notat ordinem eorum que ad solēnitatem baptismi requirū tur. Ad hoc nota q eorū que aguntur post baptismum aliquid est quod non solum signi ficat: sed etiam efficit: puta vnctio que fit ī uer tice: que operatur conseruationem gratie ba ptismalis. Aliquid est quod nihil efficit: sed solum significat: sicut q datur eis uestis can dida: ad significandum nouitatem uite: secun dum Tho. 3. q. 71. arti. 3. c. 4^m^. Pedes autem baptizatorum non sunt lauandi aqua benedi cta siue consecrata. i. q. i. emendam. Populo ta men Mediolanē. permittitur hoc facere: qa hoc faciūt Ambrosij auctoritate: ut dicit glo. ibidem.

Irca octauum scilicet iterationem ba ptismi: sciendum q baptismus non potest iterari. Cuius causa ē duplex. Una est cōmunis sibi et aliis: scilicet impres sio characteris: qui īdelebiliter manet in ani ma. Et alia propria sibi: et hec est triplex. Una quia originale cui opponitur: non itera tur. Secunda quia morti christi que tantū semel facta est: assimilatur. Tertia ē quia per ipsum venialium purgatio efficitur. & quia si posset iterari: hominibus semper incentiuū daretur peccandi. Secundum autem Sco. 4. dis. 6. q. 4. c. Ratio quare baptismus non est iterabilis: est institutio diuina: cuius non

est alia causa prior nisi voluntas eius. Sed patet cõuenientia eius ex predictis. Reliqua ad hanc materiam pertinentia quere supra: vbi agitur de iteratione sacramentorum in communi.

De effectu baptismi ti..4.

Einde cõsiderandum est de efficacia baptismi. Et primo de efficacia baptismi ĩ adultis. Secundo de impedimento efficacie baptismi in adultis. Tertio de efficacia baptismi in paruulis. Quarto de efficacia baptismi ante passionem christi. Circa primum querũtur plura scilicet. Utrum per baptismũ auferuntur omnia peccata? Respõdeo q̄ sic de consecra.dis.4.regenerante. et.c.fine penitentia. Ratio huius est diuia liberalitas:que tantam huic sacramento contulit efficaciam. Quod quidem conueniens fuit: quia baptismus est ad regenerandum institutus. Unde ibi transit homo de potestate tenebrarum in adoptionem filiorum dei:et maxime aperitur largitas diuine manus in primo aduentu. Et hoc est quod dicitur Thi.z. Per lauacrum regenerationis et renouationis spiritus sancti quem effudit in nos abunde:etc. Utrum per baptismum homo liberetur ab omni pena? Respondeo q̄ sic:preterq̃ a pena contracta:vnde Ambro. super illud Ro.z. Sine penitentia sunt dona dei:et vocatio:et habetur de consecra.dis.4.sine penitentia. Gratia inquit dei in baptismo gratis omnia condonat. Cuz enim ut ait Damasce. baptismus sit principiũ uite spiritualis:tam gratie q̃ glorie:tollit illud quod retardat uel excludit a vita. Pena uero quedam est eterna:que omnino excludit a uita. Quedam temporalis assumpta: quam homo meruit. Hec retardat morientes a uita: nec excludit. Quedam temporalis contracta Hec a uita non retardat morientes:nec excludit. Ideo baptismus primam tollit:sed secundam et tertiam non: quia non opponitur effectui eius. Utrum per baptismum auferatur concupiscentia? Respondeo. Per baptismum concupiscentia extinguitur:non ut non sit: nisi forte hoc fiat miraculo: uel dono dei speciali:sed ut non obsit: quia ibi gratia infunditur qua superari possit: hec Augu. et habet de conse. dis.4.c.z. Unde concupiscentia inquantum habet rationem culpe:extinguitur per baptismum: inquantum habet rationem vicij siue pene:manet. Utrũ per baptismũ tollatur irregularitas. Respondeo secundũ Johã. Si irregularitas proueniat ex defectu sacramenti: non tollitur per baptismum. Unde bigamus ante baptismum nõ potest post baptismum promoueri. Nec etiam corrupta ante baptismum potest post baptismuz velari: quia virgo uelata significat ecclesiam triũphantem:in qua non est macula: neq̧ ruga. De his duobus habetur dis.z6.c.acutius. Si uero proueniat ex delicto: tollitur per baptismum. Unde si quis ante baptismum homines occidisset uoluntarie: post baptismum promoueri posset. Si autem proueniat ex institutione ecclesie:non tollitur per baptismũ. Unde iudex.executor.testis.aduocatus in causa sanguinis: non possunt post baptismum ordinari: hec Johannes dis.z6.dcinde. Et eiusdẽ sententie est Bar. sed Goff. et Hosti. et Hug. dicunt q̄ baptismus etiam tollit hanc irregularitatem: quia non debet esse melioris cõditionis peccans q̃ non peccans:dis.34.si quis viduam.et dis.3z.§.ecce.in glo. Secunduz autez theologos aliquos nulla irregularitas tollitur per baptismum. Per baptismum enim solum tolluntur peccata:et ea que sequuntur ex ipsis sub ratione qua peccata sunt. Irregularitas autez non est peccatum: quia quãdoq̧ non sequitur ex peccato:sed ex opere meritorio:ut cum quis occidit homine zelo iusticie vel in iudicio iusto. Ex quo sequitur q̄ irregularitas non tollitur per baptismum. Non enim uidetur rationabile q̄ baptismus tollat penam ex causa meritoria contractam. Si dicatur q̄ saltem tollat irregularitatem ex cã culpabili contractam. Respondeo q̄ non est verum: quia si contrahatur ex culpabili causa aliquando: non contrahitur tamen sub illa conditione qua est culpa:sed sub ratiõe alia. Et ad hoc est auctoritas Augus. libro de bono cõiu.et habetur in glo. super illud ad Titũ primo. Unius vxoris uir. Habetur etiam in decre.di.z6. Acutius inquit intelligunt q nec euz qui cathecuminus aut paganus habuerit alteram.ordinandum censuerunt: quia de sacramento agitur:non de peccato. Sed obijcitur:quia Hierony. super epistolam ad Titũ dicit: q̄ si quis ante baptismũ plures:uel vnã ante:et alteram post habuerit:non est bigãus.

Respondeo q̄ in hoc non tenetur eius opinio:sed opinio August. hec Richard.4°.dis. 27.q.4.arti.z.o. Et cum eo conuenit Pe.4°. dis.27.q.5.arti.z.c. Secundum autez Sco. 4°.dis.33.q.z.arti.i.et.z.c. per baptismum tollitur irregularitas homicidij cuiuscũq̧:non autem bigamie:sicut dicit opinio secunda. Et hoc habetur expresse in glo.dis.34.si quis viduã. vbi super illud uerbum post baptismum: arguit glo.a cõtrario sensu. Ergo si an̄ baptismũ

fuit homicida: non nocet. Ratio huius diuer sitatis est institutio ecclesie hoc uolentis. Et hoc non sine ratione: scilicet quia homicida non est ad ordines inhabilis: nisi propter horrorem sanguinis: qui quidem tollitur in baptismo: quia supponitur quod sit factus agnus de lupo: sed in bigamo non tollitur defectus significationis: propter quem est ad ordines inhabilis. Utrum quelibet infamia per baptismum tollatur uel dimittatur? Respondeo quod sic: de consecra. dis. 4. sine penitentia. in glosa. Dictum est enim quod per baptismum tolluntur peccata: et ea que sequuntur ex peccatis: sub ratione qua peccata sunt. Unde cum infamia consequatur ex peccato sub ratione peccati: tollitur per baptismum. Utrum iudex secularis indulgebit illi penam qui commisit maleficium si baptizetur? Respondeo: in penis que in iudicio humano inferuntur: non solum attenditur qua pena sit homo dignus quo ad deum: sed etiam in quo sit obligatus quo ad homines qui sunt lesi et scandalizati propter peccatum alicuius. Et ideo licet homicida liberetur per baptismum a reatu pene quo ad deum: remanet tamen obligatus quo ad homines: quia iustum est homines edificari de pena sicut sunt scandalizati de culpa. Pie tamen princeps talibus posset indulgere penam. hec Tho. Utrum per baptismum conferantur homini gratia et virtutes? Respondeo quod sic. unde Apostolus ad Titum. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis: idest per baptismum et renouationis spiritus sancti: quem effudit in nos abunde. Et ad remissionem peccatorum et copiam virtutum: secundum glo. ibi. Sed nonne per penitentiam etiam aliquis adultus ante baptismum consequitur gratiam et uirtutes? Respondeo quod sic: secundum quod habet baptismum in uoto implicite uel explicite. Postea uero in baptismo consequitur maiorem copiam gratie et uirtutum.

Irca secundum scilicet impedimentum efficacie baptismi in adultis: queruntur plura scilicet. Utrum effectus baptismi sit equalis in omnibus? Respondeo duplex est effectus baptismi. Unus per se: scilicet illud ad quod est institutus: scilicet regeneratio hominis in spiritualem uitam: et hunc facit eque in omnibus: qui se habent equaliter ad baptismum: ut in paruulis. Adulti vero quia quidam cum maiori deuotione ad baptismum accedunt: ideo quidam plus: quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. Alius est effectus baptismi per accidens: scilicet illud ad quod baptismus non est ordinatus: sed diuina virtus hoc in baptismo miraculose operatur: sicut super illud Ro. 6°. vt ultra non seruiamus peccato: dicit glo. Non hoc prestat in baptismo: nisi forte hoc miraculo ineffabili creatoris: ut concupiscentia que est in membris totaliter extinguatur. Et tales effectus non suscipiuntur equaliter a baptizatis: etiam si cum equali deuotione accedant: sed dispensatur huiusmodi effectus secundum ordinem diuine prouidentie: hec Tho. 3. q. 69. arti. 3. c.

Utrum fictio impediat effectum baptismi in adultis? Respondeo: fictio dicitur dupliciter. Uel quo ad susceptionem. Uel quo ad collationem baptismi: quia scilicet pretendit se uelle suscipere baptismum vel conferre: et non vult uere sed simulate tantum: ut in iocosa immersione. Uel quo ad dispositionem: quia pretendit se dispositum esse extra: cum sit indispositus intra. Prima fictio impedit sacramentum: licet enim Augus. contra dictum Don. prope finem non determinet vtrum tales essent baptizati uel non: sed dicat diuinum iudicium per alicuius reuelationis super hoc esse oraculum implorandum: quod etiam habetur de consecra. dis. 4. solet. videtur tamen dicere quod non recipiunt baptismi sacramentum. Quod certum est si baptizans non intendebat illam ablutionem facere ut sacramentum: sed causa ludi tantum: vt dicit ibi glo. Quod tamen dicit ibi glo. scilicet quod si baptizans intendat baptizare: qualemcunque intentionem habeat baptizans recipit sacramentum: non est verum: ut est ostensum supra secundum Rich. 4. dis. 4. q. i. ar. i. c. Secunda fictio impedit effectum baptismi: qui est tantum res: scilicet gratiam et remissionem peccatorum: non tamen impedit effectum qui est res et sacramentum: idest characterem. de consecra. dis. 4. ostenditur. quia actus actiuorum sunt in patiente et disposito. Hec autem indispositio seu contraria dispositio potest esse tripliciter: scilicet Aut discernendo quo ad rationem. Aut inde note accedendo: scilicet cum proposito peccandi. Aut malum appetendo quantum ad concupiscibilem. Aut sacramentum contemnendo: scilicet accipiendo irreuerenter. Preexigitur enim fides et deuotio: scilicet uoluntas abstinendi a peccato: et reuerentia sacramenti: secundum Bon. 4. dis. 4. q. z. ar. z. c. et Petrus 4. dis. 4. q. i. ar. z. c. Si ergo queritur quomodo sumitur fictio que impedit effectum baptismi. dicendum quod fictio hec quodammodo includit omne peccatum mortale quod contrariatur gratie. hec Tho. 3. q. 69. ar. 9. c. 3m.

Utrum recedente fictione baptismus habeat effectum? Respondeo quod sic. de consecra. di. 4. ostenditur. in fine. Duplex est enim effectus

baptismi interior: scilicet & character qui est sacramentum & res & gratia que est res. Primus non opponitur culpe aut fictioni: sed secundus. Ideo character cum ea recipitur: sed non gratia. Character enim quantum est de se est dispositio immediata ad gratiam: sicut organizatio corporis ad anime infusionem: sed impeditur propter contrariam sibi in eodem subiecto anime coniunctam fictionem. Ideo illa stante gratia non infunditur: recedente autem statim infunditur: sicut diaphaneitas aeris impeditur recipere lumen solis: propter obscuram nubem: qua resoluta statim recipit lumen a sole: unde August. lib. de baptis. & habetur de conse. dis. 4. Tunc ualere incipit ad salutem baptismus cum fictio illa ueraci cofessione recesserit. Et quia sacramentum respicit culpam precedentem & non sequentem. Hinc est quod plenam facit gratia superinfusa remissionem totius culpe & pene precedentis: & hoc per se: totius uero culpe sequentis per accidens: quia non potest unam sine alia tollere. Unde tollit culpam uenialem sequentem si quam inuenit: de qua hominem non peniteat in generali & in speciali. si tamen tollit: non tollit etiam totam penam: quia culpa et pena sequens magis tollitur in eo uirtute penitentie quam baptismi. Unde tam de fictione quam de peccatis post baptismum perpetratis ei est penitentia iniungenda: secundum Bon. 4. di. 4. q. 2. ar. 3. o. et Pe. 4. di. 4. q. i. ar. 2. q. 2. c. Unde si ueniens ad baptismum conteratur de omnibus suis peccatis mortalibus: nisi de uno solo: quod est causa fictionis eius in baptismo: oportet quod uere peniteat de illo peccato: & in se: & inquantum fuit causa fictionis eius. Quo facto deus confert ei gratiam baptismalem: in remedium contra alia peccata que fuissent in baptismo deleta: nisi fictio impediuisset. Et ideo de illis aliis non oportet habere ueram penitentiam: nec forte attritionem nouam preter illam quam habuit ante baptismum. Nec secundum Sco. 4. di. 4. q. 2. arti. 2. c. circa medium. oportet dicere characterem in ficto aliquid operari: sed solum quod deus ex eadem pactione qua assistit ei qui baptismum sine fictione suscipit: assistit etiam ei qui baptismum suscipit quando fictio recedit. Sed esto quod aliquis accedat ad baptismum cum motu peccati uenialis: nunquid talis consequitur effectum baptismi? Respondeo: quidam dicunt quod est duplex fictio. s. simplex: & secundum quid. Fictio simplex aufert totum effectum baptismi: & hec est cum uoluntate mortaliter peccandi. Fictio autem secundum quid hoc est uenialis: non impedit ingressum gratie: sed complementum. Unde in tali non habet perfectum effectum: quia non delet ueniale illud: & etiam minus recipit de gratia: quia minus est dispositus propter illud. Aliter tamen potest dici. s. quod motus uenialis non facit fictum simpliciter sed ad tempus: quia gratiam non expellit sed retardat dum homo non eleuat se ad recipiendum diuinam gratiam. Et quando talis motus cessat statim baptismus habet plenum effectum: & hunc motum & alia peccata delet: etiam si non superueniat de illo contritio noua. Hec Bon. & Pe. ubi supra. Primus modus dicendi magis placet: & conuenit cum Sco. ubi supra.

Circa tertium. s. efficaciam baptismi in paruulis: queruntur plura. s. Utrum paruuli recipiant sanctificationem in baptismo? Respondeo quod sic. Absit enim quod in paruulis misericors deus ad salutis remedium baptismum precauerit. extra de baptis. maiores. §. caute. Unde paruuli in baptismo purgantur a peccato originali: & hoc merito passionis christi & aliene fidei. s. ecclesie & virtute sacramenti. Utrum paruuli recipiant in baptismo plene rem: idest gratiam cum habitibus virtutum? Respondeo quod sic. Recipiunt. n. secundum omnes gratiam per quam iustificantur. Conuenit enim ut sicut contrahunt alio promerente culpam: sic etiam alio promerente recipiant iustificationis gratiam: ut supra dictum est. De virtutibus vero sunt plures opiniones. Conuenientior tamen & verior est opinio magistri sententiarum. li. 4°. di. 4. quod paruulis dantur virtutes in baptismo in munere siue in habitu perfecto: sed non in usu. Ad usum enim non tantum requiritur perfectio habitus: sed etiam potentie que deficit in paruulis. Licet enim habitus innatus & acquisitus perfectus esse non possit ante perfectionem potentie: infusus tamen potest: quia eius perfectio non dependet nisi a creatore. Sciendum tamen quod in paruulo virtutes habent aliquos actus. Actus enim virtutum sunt quatuor s. contrarium expellere: subiectum perficere: & ad ultimum finem ordinare. Et isti tres actus cum habitibus conferuntur. Quartus est bonum opus elicere. Et iste non confertur paruulo: non propter defectum virtutum: sed propter defectum potentiarum in eo. Et ideo bene dictum est: quod paruulis non dantur virtutes in usu. Quia ergo eundem effectum habet baptismus in paruulis et adultis: ideo dicit August. ad Bonifacium. Regenerans spiritus in maioribus offerentibus: & paruulis oblatis communis est. hec Guil.

Utrum in paruulis baptismus habeat equalem effectum? Respondeo quod sic: quantum est de lege communi. Equale enim est ex parte dantis illud mediante quo datur gratia. s. sacramentum. Equalis etiam est ex parte recipientis: congruitas vel dispositio. Hic enim non attenditur secundum naturalem capacitatem: sed secundum voluntariam preparationem: que nulla in eis precedit: sed pro dispositione est eis ecclesie fides: que

q2 passus. Et idem dicit si vnus dicit vnam partem verborũ: et alius aliam. Licet autẽ vt .s. dictum est sm aliquos baptizans debeat esse vnus: aliqui tñ dicunt q vnitas ministri vel baptizati non est de necessitate: dũmodo quãdo plures baptizant qlibet intendat facere totum. et quando vnus plures intendat baptizare: vel omnes. est tamẽ de congruitate ppter maiorẽ distinctõem: iõ non dz fieri siñ necessitate. Unde siue vnus siue pl'es dicãt. baptizamus te in baptizando vnũ: siue etiã vn9 dicat in baptizando plures, vel vnuz: baptizo vos: baptizatũ est. quia modus exprimendi actuz baptizandi et exp̃ssio psone ministri non sũt de sub̃a forme. Sunt. n. ex traditõe eccl'e et p istã additõem forma nõ mutatur: cũ non sit additio corrũpẽs: sed saluãs. Uñ de necessitate vnius actus baptizãdi est vnitas mĩstri solũ ad vitandũ pctũ baptizãtis: nisi forte in casu pl'es eẽnt necessarij ad puerũ abluẽduz: non aũt est de necessitate ad efficaciam sacri. Uñ puerũ sit a pl'ibus ablui non vr̃ efficacie baptismi repugnare. Et hec est opi. Ricar. 4°. dis. 3. q. 4. ar. i. c. et Pe. 4. di. 5. q. 2 ar. 3. q. 3. c. et c. im ad oppom. Quid si mõstrũ natũ sit cuz duobus capitibus: nũqd dz baptizari vt vn9 hõ: vel vt duo? Rñdet Tho. in qdã qõne de quolibet: q tale monstrũ aut certũ ẽ hr̃e duas aĩas rõales: puta si sint duo capita duo colla et duo pectora: q2 p ɔñs erũt duo corda: et i tali cãu baptizandi sunt ibi duo. Et lz p̃suma tur q plures possint simul baptizari dicẽdo. ego baptizo vos. tutius tñ eẽt eos baptizare singillatim. Si v'o non sit certũ: puta si nõ sũt duo capita bene distincta: vl' due ceruices fũdate in eadem vitta siue in eodẽ trunco: tunc p̃mo dz baptizari vnus: et postea dz alter sub dubio baptizari dicendo. Si non es baptizatus: ego te baptizo. etc.

Circa 3m. s. intentõem baptizantis pl'a querũtur. s. Utrũ intentio ministri sit de nccitate baptismi. Rñdeo q sicut dicit magister sen. li° 4°. di. 6. in hoc et i aliis sacris sicut forma seruãda est: ita et intẽtio illud conferendi. Cuius rõ est sm Sco. 4°. dis. 6. q. 3. arti. i. c. q2 ille act9 ad quẽ quis obligatur: dz in eo eẽ humanus non casualis vel fortuitus: in quibus nõ cadit obligatio. Humanus autẽ effectus est p̃pe qui per itellectũ et voluntatẽ cãtur ab hoĩe. et ita est intent9 ab homine. Ipa etiã obligatio est vt homo intẽdat actum istũ. Sed homo obligat' ad actuz conferendi baptismũ pro loco et tpe. g obligatur vt intendat ɔferre baptismũ p loco et tpe.

Utruz requirat' mentalis intentio in ministro? Rñdeo. Aliqui dicũt q non: quia minister sacramenti i verbis que pferuntur exprimit intentõem ecclesie: que sufficit ad pfectionem sacramenti: nisi contrariũ exterius exprimatur ex parte ministri et ex parte recipiẽtis sacr̃m. Et hec est opi. Tho. 4. dis. 6. q. i. ar. 2. q. i. c. 2m. Alij vero dicunt q non est sacr̃m lz ibi sint verba: nisi sit ibi mẽtalis intentio in ministro. q2 vt dicit Grego. in moral'. non debet intẽtio verbis deseruire: sed verba intentioni. Et hoc maxime locum hẽt in hoc sacramẽto. Et ideo non baptizat' quantum est p illud quod per homines gestũ est: nisi assit itentio baptizantis. Utr aliter non saluetur nĩ si sit intentio in ministro? Rñdeo. Si adultus baptizat' vt debet: fides interior supplet. Si paruulus: piũ est credere q sũmus sacerdos suppleat. Si tamẽ non faciat: iuste facit. et nos incertos eẽ voluit de salute ad deponẽdam supbiam: et excitandã diligentiam: vt attentius et a personis dignioribus et seniorib9 requiratur. Credendum tamen est vel q ds reuelet: vel q integre supplet: nisi pctã nostra impediant. Hec Boñ. 4°. dis. 6. p. 2. q. 2. ar. i. c. 5m ad oppom. Hoc aũt qd dictuz est. s. si adultus baptizatur: fides interior supplet. Si paruulus: pium est credere q xp̃s suppleat. aliqbus vt Tho. vbi s̃. non placet. Dicit enim q etsi hoc satis dici possit quo ad vltimum effectũ: q est iustificatio a pctis: tñ quo ad characterem non videt': quia character nunq̃ imprimitur nisi per sacramẽtũ. Sed rñdetur ei: q vltim9 effectus bene sufficit ad salutẽ. de9 etiã sine sacramẽto bene posset iprimere characterem. Utrũ actualis intentio reqratur in ministerio? Rñdeo sm Sco. 4. di. 6. q. 3. ar. 2. c. q p̃ter intentõem actualem et habitualem est ponere mediam. s. intentõem virtualẽ. Probatio. Si quis in p̃ncipio intẽdens dicere nuissam: postea aũt ad alia distrahabatur: tũc non hẽt itentõem actualem: dum ẽ distract9: nec tñ habet intentõem habitualem: quia ẽt dormiens talem habet. habet enim habitum inclinantem eum ad talem actum. habet ergo se medio modo: qui medius modus potest dici i tentio v'tualis. q2 i virtute alicuius intẽtiõis prius habite actualiter: facit omnia que facit tanq̃ ex radice. Dicendum ergo q in baptizante non sufficit sola intentio habitualis. quia p̃pter illam solam nõ dicitur act9 humanus: nec requiritur semper itentio actualis: quia non obligat deus hominem ad impossibile vel nimis difficile: cuiusmodi est nõ distrahi. quia secundum Augusti. 3° libro de libero arbi. non est in potestate nostra quibus visis tangamur. Sed sufficit intentio virtualis. s. q aliquãdo habuit itẽtõem actualẽ

ex qua descẽdit nunc actus ille baptizandi: si ue in illo actu habeat intentionẽ actualem: si ue non. Et intelligo ꝙ descendit ille actus si ne omni motu volũtatis ↄtrario interuenien te ſm Sco. vbi s. ſm Ricar. 4. di. 6. q. i. ar. 3. c. Tamẽ si baptizans nõ sit diligens in applican do intentõem suã ſm ꝙ decet ad ipm actum non excusatur a peccato. Quid si quis pu tet baptizare puerũ cui imponit nomen Pe tri: cum sit puella: nunqd baptismus caret ef fectu? Rñdeo ſm Hosti. Aut itendit bapti zare psonã cuiuscũqꝫ sexus esset: ꝛ sic essꝫ ba ptizata. Aut intendit baptizare marem tm̃: et nõ feminaꝫ: ꝛ sic nõ est baptizata. Aut simpli citer baptizat: ꝛ tũc est baptizata. Dicit tamẽ Hosti. ꝙ in his casibus ꝛ similibus si adhuc viuat baptizari põt sine errore. Sed ĩ hoc nõ assentio sibi. Utrũ ebriosus possit baptiza re? Rñdeo. Dña est inter ebriosũ ꝛ ebrium. Ebrius dicitur actu. Ebriosus ex consuetu dine. Et bene põt aliqs consuetus inebriari aliqñ esse sobrius in actu. Et tunc baptizat. Ebrius vero si habeat ligatã rõem: ita ꝙ tol latur intentio baptizandi: qꝛ. s. nescit quid fa ciat: non baptizat. Si aũt rõ libera est tantuꝫ saltem ꝙ sciat quid faciat: nõ tamẽ oĩo est cõ pos sui: tunc tenendum est ꝙ sit baptizatus: etiam si lingua aliquo modo balbuciat. quia illud non est semꝑ sufficiens signũ ligaminis rõnis. Unde si formet verba intelligibilr: licꝫ non oĩno ꝑfecte baptizat. Si aũt ita corrupte ꝙ cõiter intelligi nõ posset: est rebaptizãdus postea. Hec Boñ. 4. dis. 5. du. circa litterã. q. 2. Utꝝ si quis aliquẽ iocose baptizaret ve re sit baptizatus? Rñdeo: ꝙ sic. si baptizans et ille qui baptizatur itẽtionẽ baptizãdi actu vel habitu ĩ generali: vel spãli habeat. Qd ex pressuꝫ ẽ. i. q. i. spũs sanctus. ꝛ. §. ecce quando.

Quid si sciri non possit certitudinaliter in tentio abluentis: vel abluendorũ? Rñdeo ſm Aug. li° de vni. ba. Implorandũ est sup hoc diuinũ consilium. Qd si non reuelet ds: sub conditõe sic ablutus est baptizandus. Et habetur de cõse. di. 4. solet. Utꝝ requirat recta intẽtio ministri ad sacramẽti ꝑfectõem? Rñdeo. Intentio ministri põt peruerti dupli citer. Uno modo respectu ipius sacramenti: puta cum qs non intendit sacramẽtum ↄfer re: sed delusorie aliqd agere: ꝛ talis puersitas tollit veritatẽ sacramẽti: pcipue quãdo suam intentõem exterius mãifestat. Alio modo põt peruerti intentio ministri qꝫtum ad illud qd sequit sacramẽtum: puta si pſbyter inten dat aliquã feminã baptizare vt abutatur ea. vel si intendat conficere corpus xp̃i: vt eo ad veneficia vtatur. Et qꝛ ꝑus nõ dependet a po

steriori: inde est ꝙ talis puersitas intentiõis: sacramẽti veritatem non tollit: sed ipe mĩster ex tali intentione grauiter peccat. Hec Tho. 4. di. 6 q. i. ar. 2. q. 2. c. Utrũ in offerẽtibus paruulũ ad baptismũ requirat recta intentio . s. ꝙ regeneretur? Rñdeo ꝙ nõ. Unde Aug. ad Bonifaciũ: ꝛ hẽtur de conse. dis. 4. non il lud. Si non eadem fide ad baptismuꝫ paruu los ferant vt ad vitã regenerẽtur eternaꝫ: sed eos putant hoc remedio temporalẽ retinere vel recipere sanitatẽ: non ꝓpterea illi nõ rege nerant: qꝛ non ab istis hac intentõe offerũt.

Irca qrtũ scꝫ fidẽ baptizantis querũ tur plura. s. vtrum ad completuꝫ esse baptismi necessaria sit fides alicuius articuli? Rñdeo. Fides necessaria est omni bus sacramẽtis. qꝛ omnia sacramẽta habent virtutẽ a fide: vt dicit Hug. de san. Uic. Spe cialiter vero ẽ ĩ baptizato necessaria: cũ Am bro⁹ dicat ꝙ baptismus est fidei sacramẽtuꝫ ꝛ fundamentuꝫ ꝛ ianua sacramẽtorum: sicut fides est iãnua virtutuꝫ: de conse. dis. 4. cum itaqꝫ. ꝛ extra de pſby. non bap. c. veniẽs. Gra tia enim sacramentalis cõparatur ad xp̃i pas sionem: sicut ad meritũ ꝛ ad sanctaꝫ trinitatẽ: sicut ad ꝑncipium effectiuum. Et ideo in sa cramẽtis vt in eis magis qꝫ in aliis passio xp̃i operetur ꝛ disponat ꝛ sancta trinitas influat: necessaria est fides vtriusqꝫ. s. passionis ꝛ san cte trinitatis: cum baptismus sit sacramentuꝫ non singularis hoĩs sed ecclesie: sicut etiaꝫ efficaciam habet a fide ecclie. Hec Boñ. 4°. di. 3. q. i. ar. 3. c. Utrũ recta fides requiratur in baptizante: ita. s. ꝙ infidelis nõ possit trade re sacramentum baptismi? Rndeo ꝙ non: de conse. dis. 4. romanus. ꝛ. c. a quodam. ꝛ. c. ecclia. Põt etiam contingere ꝙ aliquis patia tur defectuꝫ fidei circa aliquid aliud: ꝛ nõ cir ca veritatem sacramenti: quod exhibet: puta si aliquis credat iuramentũ in oĩ casu illicitũ: tamen credat baptismum efficaciam habere ad salutẽ. Et sic talis infidelitas non impedit intentõem conferendi sacramentũ. Si ꝟo pa tiatur fidei defectũ ↄtra ipꝫ sacramẽtũ quod exhibet: lꝫ credat per illud qd agitur exterius nullũ interiorẽ seq effectũ: nõ tñ ignorat ꝙ ec clesia catholica intẽdit ꝑ hi⁹ q̃ exterius agun tur sacrm̃ prebere. Unde non obstante ifide litate põt intẽdere qd facit ecclesia: lꝫ estimet illud nihil esse. Et talis intentio sufficit ad sa cramẽtum. qꝛ vt s. dictũ est: minister ecclesie agit in persona totius ecclesie: ex cui⁹ fide sup plet qd deest fidei in ministro. Nõndũ ãt ꝙ hereticorũ quidam in collatione sacramẽ torꝫ nõ seruãt formam ecclesie in his que sũt substãtialia forme: ꝛ tales nec sacrm̃ cõferũt:

nec sacrameti rem. Quidaz vero seruant formam ecclesie: et tales cōferūt sacrm. ex de sū. tri. firmiter. §. sacrm. qz lz non sint membra: nec ministri eccl'ie. simpliciter tñ conferunt in hoc casu: etiam rem sacrameti: nisi assit defectus ex parte baptizandi. Baptismus. n. datus in forma eccl'ie a quocūqz semper habet efficaciaz: nisi obicem inueniat ex parte suscipiētis. de cōse. di. 4. Romanus. et pluribus alijs .c. eiusdem di. Tunc autem habet obicez qñ ille qui baptizat heresi consentit. Et hoc pōt esse tripliciter. Aut quia est hereticus et fauet errori. Aut si non est hereticus: vadit tamen ad hereticum precisuz in ecclesie contemptū. Aut si nō est hereticus precisus: vadit tamē ad occultum quem scit esse hereticum ppter aliqd cōmodum vel fauorem. Et tunc nihil gratie recipit: quia ab heretico vt hereticus ē accipit. Unde Aug. li°. de fide ad Petrū. Nullatenus dubites extra ecclesiam baptizatos si ad ipam non redierint: baptismo cumulari perniciem. et i. q. i. firmissime. et de conse. di. 4. q̄uis. Unde talis postea penitens reconciliandus est per impositōem manus. Licz. n. baptismus nō possit iterari: impositio tamē aliqua manus. s. reconciliatoria potest repeti: vt dicetur. j. Tunc autē non cōsentit quādo habet impotentiam discernēdi vt puer. Uel quādo iste hereticus est occultus et creditur esse catholicus. Aut quādo homo est in necessitate constitutus solum necessitatis intuitu. Talis .n. recipit sacramētum et rem sacrameti: quia dum in mortis periculo catholicus non inuenitur: sanctius est ab heretico baptismuz recipere q̄ȝ in eternum perire. di. 32. c. pter hoc pcipiendo. §. porro. Unde talis non est reconciliandus per impositionē manus. i. q. i. hi qui. et .c. manus. Unde nota drīam int recipientes sacramēta ab hereticis et scismaticis: et recipiētes a simoniacis et fornicatoribus notorijs. qz baptizati scienter et preter necessitatis periculū ab hereticis et scismaticis: et etiā ordinati scienter ab eisdem: cum veniunt ad eccl'iam: non recipiunt sine manus impositiōe. Baptizati vero et ordinati predicto modo a simōiacis et fornicatoribus notorijs recipiunt sine manus impositione. di. 32. §. verū. in tex. et glo.

Ad hec etiā nota q illi qui baptizati sunt ab hereticis in nomine trinitatis cum redeūt ad eccl'iam sanctam reconciliant. Quandoqz chrismatis vnctione: siū confirmatōe. Qñqz manus impositione. s. reconciliatoria. Qñqz sola fidei pfessione. Primo mō reconciliant Arriani in eccl'ia orientali. 2° modo in eccl'ia occidētali. 3° modo Monoselite: et alij. de cōse. di. 4. ab antiqua. Monosolite aūt sic dicti sūt a Monoso auctore heresis eorū. Isti sūt vt puto q dicuntur Monosiaci. de ɔsc. di. 4. hi qui. sed quidam libri habent ibi Bonosiaci: per .b. Isti non credebāt xpm esse dei filiū nālē: sed adoptiuū: vt in dicto. c. §. monosiaci. Hec aūt diuersitas recōciliatōis hereticoruz vt habet ibidem ī glo. pueniebat ex diuersis modis error ipor hereticor: vl ēt ex drsa cōsuetudie eccl'iar. Arriani ñ chrismabāt ī oriēte. chrismabant aūt ī occidēte. vñ erāt d drsis sectis. iō illi rcōciliabātur chrismate. isti vero manus impositōe vt oñderent esse de vnitate eccl'ie. de ɔse. di. 5. manus. Sciēdū aūt fm Jo. q sicut hr in glo. impositio manus q̄dam est confirmatoria: et hec nō repetit. Quedaz consecratoria siue ordinatoria: et hec etiā nō repetitur. Quedaz benedictoria: et hec silr nō repetitur: sed si omissa fuerit suppletur. ex de sac. vnc. c. i. vbi dr: q si manus impositio omissa fuerit in ordinatōe subdiaconi dz suppleri. Quedaz curatoria. Mar. vlt. Sup egros manus impo. et bñ ha. et hec repetitur. Quedam recōciliatoria. et hec imponitur excōicatis et hereticis penitentibus. Hec non est sacramētum: et repetitur.

Jrca 5m. s. bonitatē baptizantis possz queri vtr bonitas requiratur ī baptizante ad hoc q. possit conferre sacrm vel baptismi effectū. et vtr melior mīster meliorē ɔferat effectū. et vtr malus minister peccet baptizando. et vtr peccet recipiens baptismum a malo ministro. Sed horū rñsio habet supra in primo titu. huius li. ar. 5°. Unde suppositis illis que dicuntur ibi: et specialiter q mali ministri peccent baptizando. querere sufficit. vtrum malus minister cui offertur puer baptizandus in periculo mortis extrās sit pplexus. Uidet q sic. qz videtur peccare siue baptizando: siue non baptizando ipm: cum sit in peccato et cum ex officio suo facere teneatur. de conse. di. 4. oīs pr byter. Rndeo. Aut malus minister baptizat cum solēnitate: vt minister ecclesie cui ex officio conuenit. et tunc peccat mortaliter si peccatum suum recolit: et nō penitet. vt habetur in glo. super illud Leuit. .22. Qui accesserit mundus ad munda dicitur accedere. Nec tamē talis est simpliciter pplexus. qz pōt d peccato penitere et licite mīstrare. Non est aūt incōueniens q sit pplexus: supposito q velit remanere in peccato. Aut talis baptizat simpliciter in casu necessitatis: in quo etiā laicus baptizare posset: et tūc nō pec cat. Secus aūt est de alijs sacramētis que nō sunt tante necessitatis: sicut baptismus: vt. j. patebit. Hec Tho. 4°. dis. 5. q. 2. ar. 2. q. 4. et Pe. 4. dis. 5. q. 3. ar. i. q. 4. o. et Richar. 4. dis.

.5.q.3.ar.3.c. Aliter potest dici q malus minister aut est occult⁹:aut notorius. Et vtroq modo est distinguendum. quia aut est necessitas et timetur scandalum: et tunc non peccat baptizando: sed in hoc q negligit se preparare et cum timore et reuerentia ad sacramentũ accedere. Aut non est necessitas nec timetur scandalum: et sic non debet baptizare: nisi prius se preparet ad iustificationem. Quod si non facit non tantum peccat negligendo: sed etiam quantum est in se contumeliam sacramento faciendo et vsurpando id ad quod non est idoneus. Si autem est notorius peccat: etiam scandalizando. Ideo dicit Augu. super Joh. c.5. Justos oportet esse per quos baptizatur. Hec Bon. 4. di.5. dubi. circa litteram. q.i.

De baptizandis. titu.6.

Einde considerandum

est de baptizãdis. Et primo de eorum obligatione ad baptismũ. 2° de tempore et statu in quo debent baptizari. 3° de his q̃ cõgruũt i eis añ baptismũ. vel etiã dũ baptizat. 4° de his que requirũtur p⁹ baptismũ. Circa primum. s. obligationem ad baptismum queruntur plura. s. Utrum aliquis possit saluari sine baptismo. Rñdeo: q non. Joh.3°. Nisi quis renatus fuerit ex aq̃ et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum. et de conse. dis.4. necessarium. et c.3. et 4. Cum autẽ: vt habitum est. s. triplex sit baptismus. s. fluminis. flaminis. et sanguinis. sciẽdũ: q baptismo fluminis vel in re vel in proposito si haberi nõ possit in re: fit salus inquantũ est de virtute eius. Baptismo vero flaminis fit salus adulto: dum tamen baptismus fluminis sit in proposito. de conse. dis.4. baptismus. et ex de presb. non ba. apostolicam. Ubi etiam habetur q credens se baptizatum: licet non sit baptizatus: nihilominus si decedat saluat. Paruulo autem non fit salus per baptismum flaminis: nisi de priuilegio speciali. vt patet de sanctificato in vtero. quia non habet vsum liberi arbitrii. Baptismo autem sãguinis fit salus vtriq. s. adulto et paruulo: et hoc si fit propter deum. Utrum sanctificatus in vtero teneatur ad baptismum? Rñdeo: q sic. sicut patet per Jo. qui dicit se a xpo dẽbere baptizari. Et hoc quidem non propter indigentiam remedii: sed propter impressionẽ characteris. et huiusmõi actus caritatis. s. propter bonum obediẽtie. qr deus precepit vt omnes qui nascũtur renascãtur: et propter humilitatem: qr debet se reputare peccatorem et indigere xpi redemptione: et propter conformitatem vt ab aliis xpianis non discordet. Quia tamen baptizari sibi preceptũ est affirmatiuũ. ideo non obligat ipm: nisi pro loco et tempore. Unde si ante adultam etatẽ seu opportunitatem habitam moritur: saluatur. qr non hẽbat opus baptizari propter remedium: sed propter preceptum. Utrũ apl'i fuerit baptizati? Rndeo: q sic. Unde glo. super illud Jo.13°. Qui lotus est: dicit. His verbis intelligimus baptizatos apl'os. et si non legat vbi: et quãdo. de cõse. di.4. qñ ab Hierosolymis. et c. si eos. Et sũt. c. Aug. Sil'r dici põt de beata virgine et de Johanne baptista. Latro vero tũc baptismo sanguinis et flaminis fuit baptizatus: qñ in cruce Christũ est cõfessus de cõse. di.4. baptismi vicẽ. Esto q paruulus duz ad baptismũ defert ab infideli interficiat: nũquid saluabit? Rñdeo. Nullus paruulus saluat quãtum est de lege cõi: nisi virtute sacramẽti. nõ qr paruulus teneat ex precepto: sed qr sinẽ sacramẽto vel aliquo quod equipolleat: deus non disposuit dare grãm. Si vero paruulus propter hoc solum occisus est a persecutore: cum portaret ad baptizandum: ne baptizaret: moritur pro baptismo. ideo in sanguĩe suo pie credit baptizat⁹. Si autem alia de cã occidit q̃tũcũq; deferat ad baptismũ dãnabit. Sed nũqd exq̃ tenet ad baptismũ aliqs: peccat recipiens baptismũ a malo ministro. Rnsio h⁹ hr. s. in p ti. de sacris i cõmuni.

Sed esto q sacerdos nolit sine pcio baptizare: quid est tũc faciẽdũ? Rñdeo. Si baptizãdus sit adultus sufficit sibi petere baptismũ ad salutem. quia baptizat baptismo flaminis nec dz propter hoc simoniã cõmittere. qr nõ sũt faciẽda mala vt veniant bona. Ro.3°. tñ si esset ibi aliqs laicus deberet se poti⁹ ab eo facẽ baptizari. Si tñ sit puer: tũc ipsemet dz eũ potius baptizare: q̃ pciũ sacri simoniace dare pro baptismo: si non sit presto alius presbyter qui velit baptizare puerum debito mõ. Et licet ei aquã emere: nõ tñ sãctificatã: vbi põt hre aliã aquã si at aquã hre non posset: qr aqua nõ ẽ sacrz. Si aũt emit aquã sanctificatã: illa non opat ad baptismũ: de necessitate ei⁹ existens quasi sanctificata: sz quasi aqua. et iõ nõ emit vt sanctificatã: sed vt aquã. Hec Tho.4°. di.5. q.2. arti.2. q.5. c.2m. Dicũt ẽt aliq vt Ricar. et probabil'r: q in h casu dari potest pecunia pro aqua sanctificata sine vitio simonie. quia per hoc redimit vexatio iuris pueri. cuius in hoc casu iure nature et diuino est aqua illa: que est necessaria ad vsum baptizandi. Aliis autem vt Bonauenture. 4°. distinc.5. q.2. ar.i. q.2. c.2m. simpliciter videtur q in hoc casu

precium dari potest presbytero pro baptismo: nõ ad emendũ sacramentũ vel aquam: sed ad redimendã vexationẽ sui iuris. Et hoc ut dicũt videtur magis consonare pietati et bonitati et iuri. Secundũ autem Sco.4.dis.5.q.2.c.3m. potius permitti debet mori sine baptismo parvulus: quam ematur baptismus. quia hoc fieri non posset sine peccato mortali. Posset tamẽ emi aqua etiam sanctificata: nullo modo habẽdo intentionem ad consecrationem. Et etiam labor baptizandi quẽ presbyter habet emi posset: nullo modo habendo intentionem ad actum illum inquantũ est sacramẽtalis. Esto quod mancus roget presbyterum vt baptizet puerum iminente mortis articulo: et nullus alius assit qui eum possit baptizare: et presbyter eũ baptizare nolit nisi pecuniam ei dederit: quid ille faciet? Respondeo: Richar. 4. dis.25. q.3.arti.i.c.8m. dicit quod ille mãcus debet potius permittere illum parvulum mori sine baptismo quam dare pecuniam pro sacramento baptismi? quia non sunt facienda mala vt veniant bona. Ro.3°. Aliqui tamen dicunt quod in hoc casu pecunia dari posset: ita tamẽ quod dans nõ intenderet eam dare pro sacramento: sed pro vitanda damnatione pueri: et removenda insania presbyteri. Secus est de aliis sacramẽtis que sine periculo damnationis ex causa possunt differri. Hec Richar. ubi supra. Quid de presbytero qui hoc faceret? Respondeo. Nisi se corrigeret sponte errorem relinquendo: deberet subire periculum proprii honoris. i.q.i. baptizandis. in tex. et glo. Dicitur etiã de conse.dis.4. Quicũque presbyter nollet pro intentione muneris vel pro alia excusatione baptizare aliquem in mortis periculo: si ille sine baptismo decederet: deponi deberet.
Quid si presbyter cathecumios a baptismo repellat: et ipsi interim ante tempus constitutum sine baptismo decedant? Nunquid imputabitur sacerdoti? Respondeo quod non. Absit enim ut ea que propter bonum et licitum facimus aut iubemus: si quid per hoc preter nostram voluntatem cuique male acciderit: nobis imputetur. 23.q.5. de occidendis. Hoc notat de consec. dis.4. de cathecuminis. in glo.
Ad hoc nota: quod quando presbyteri subditis sacramẽta negant maliciose: tunc subditi possunt ipsa ab aliis recipere: ar. extra de rescrip. veniens. in tex. et glo. 6. que ponitur super illud c. pastoralis. Quod verum est de privilegiatis: et in casibus concessis: scilicet in baptismo et penitentia: que recipi possunt ab aliis in necessitate. Sed in aliis recurrendum est ad superiorem. extra de iure patro. nullus. Hec Hostiẽ.

Circa secundũ scilicet statum et tẽpus in quo debet quis baptizari; querũt plura: scilicet. Utrum baptismus sit differendus adultis? Respondeo. Adultis subveniri potest per desiderium baptismi. Et ideo adultis cum convertuntur: non statim ẽ sacramentũ baptismi conferendum: sed oportet differri usque ad aliquod certum tempus. Primo quidem pro cautela ecclesie: ne decipiatur sacramentum ficte accedentibus conferens. Propter quod probatio sumitur de accedentibus ad baptismum: quando per aliquod tempus eorum fides et mores examinantur.
Secundo hoc est necessariũ ad utilitatem eorũ qui baptizãtur. quia aliquo tẽporis spacio indigẽt ad hoc quod plene instruãtur de fide: et exercitẽtur in his que pertinẽt ad vitã christianam. Tertio hoc est necessariũ propter reverentiã sacramẽti: dum in his solẽnitatibus precipuis. s. pasce et penthe. homines ad baptismũ admittũtur: et ita devotius sacramentũ suscipiunt. de cõsc. di.4. de cathecumis. et. c. venerabilis. Quanto vero tẽpore adulti baptizãdi debeãt cathecizari et exorcizari ante baptismum. habetur ti. de exorcismo. Sed dilatio in huiusmodi est pretermittenda duplici ratione. Primo quidẽ quãdo illi qui sunt baptizãdi apparent perfecte instructi in fide: et ad baptismum idonei: tũc stati possunt baptizari: sicut Philippus statim baptizavit Eunuchum: vt habetur Act.8°. et Petrus Cornelium: et eos qui cum ipso erant. Act.18°. Secũdo propter infirmitatẽ vel aliquod periculũ mortis. de conse.di.4. de cathecuminis. et. c. se. Si tamẽ aliquis morte preveniatur articulum opportunitatis excludente: dum expectat tempus ab ecclesia constitutum salvatur: licet per ignem vt dictum est. Peccat autem si ultra tempus ab ecclesia ordinatum differt accipere baptismum: nisi ex causa necessaria et licentia prelatorum ecclesie. licet hoc peccatum deleri possit cum aliis per succedentem contritionem: que supplet vicem baptismi: ut dictũ est. Nec est contra predicta illud quod dictum est de conse.di.4. cathecuminũ. Cathecuminũ licet in bonis operibus defunctum vitam habere non credimus: excepto dũtaxat nisi martyrii sacramentum compleat: quia secundũ regulam ibidẽ intelligitur de eo qui baptizari nõ querit: vel alias in aliquo peccato consistit.
Utrum pueri sint baptizandi? Respõdeo indistincte quod sic. Indistincte enim vox evangelica intonat. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non intrabit in regnum dei. Hac generalitate nec sexum nec etatem excludens. extra de baptis. maiores. Ratio

batus est: quia morbus ē cōis paruulis: ꝛ ad ultis: ꝛ medicina est conueniens istis ꝛ illis. Est āt vtili' ꝛ securi' statim puulo baptismū ↄferri q̄ꝫ deferre vsqꝫ ad etatē adultā. tū ꝑpē piculum mortis ꝛ dānationis. de conse. di. 4. venerabilis. in glo. tū ꝑpter īfestatiōēs demonū q minus pñt in baptizatis ceteris paribus. tum quia dum homo est paruulus: certū est in eo nihil esse quod impediat effectū baptismi. tum ꝑpter bonum assuefactionis: ꝛ quasi educatiōis in his que sunt religionis xpiane. Et hanc ratione assignat Dionysi. vlti. c. cele stis ierarch. Sed obijcitur: quia legat' nō debet excedere fines mādati. Sed dñs mandat Mar. vlt. credentes baptizari: ḡ paruuli non sunt baptizandi. Rñdeo. Lꝫ illud mādatum ꝺm formā mandati specialiter liget adultos tamē ex alio eius mandato Jo. 3. nisi qs renatus fuerit ꝛc. inuenitur etiā ad paruulos ꝺm intentionē mandati extendi. Utrū pueri hereticorū vel iudeorū ꝛ aliorū infidelium sint baptizandi inuitis parētibus? Respōdeo. Filij infideliū aut habent vsum rationis: aut non. Si habent iam tm̄ ad ea que sūt iuris diuini vel naturalis incipiunt sue potestatis eē. ꝛ ideo ꝑpria voluntate etiā inuitis parentib' possūt baptismū suscipe: sicut ꝛ matrimoniū cōtrahere: ꝛ ideo tales licite possūt induci ad suscipiēdum baptisma. Si vero nō habēt adhuc vsum rationis vel liberi arbitrij: ꝺm ius naturale sūt sub cura parentū q̄ꝫdiu sibi ꝑuidere non possūt. Unde etiaꝫ de pueris antiquorum diciť ꝙ saluabanť in fide parentū. Et iō cōtra iusticiā naturalem esset si tales pueri inuitis parentibus baptizarenť: sicut etiam si aliquis habēs vsum rationis inuitus baptizaretur. Esset etiā piculosum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatē redirēt ꝑpter naturalem affectū ad parētes. Et iō non habet hoc ecclesie cōsuetudo: ꝙ filij infideliū baptizenť inuitis parentibus. Fuerunt enī retroactis tēporibus multi catholici ꝑncipes potētissimi vt Constātin' ꝛ Theodosius: quibus familiares fuerūt sanctissimi epī: vt Siluester Constantino: ꝛ Ambrosius Theodosio: q nullo modo ꝑtermisissent hoc ab eis impetrare: si ħ fuisset consonū rationi. Hec Tho. 3. q. 68. ar. 10. c. Secundū autem Sco. 4. di. 4. in fine. dubi. 2. si ꝑnceps aliquis paruulos infideliū parētibus inuitis baptizari faceret cū bona cautela. s. ne parentes prius ↄgnoscentes ħ futurū occiderent eos: ꝛ facēt eos educari religiose: laudabiliter faceret. Et idem dico etiā si cogant parentes minis ꝛ terroribus ad baptismū suscipiendū: ꝛ seruādū susceptum. Et ħ videť posse ꝑbari: qꝛ simile cōmendatur de conse. di. 4. pleriqꝫ. Preterea dato ꝙ nō essent omnes vere fideles ī corde tū min' malū eēt eis n̄ posse impune legē illicitam seruare q̄ꝫ posse. ꝛ etiam eorum filij in 2ᵃ ꝛ 3ᵃ generatione essent forte vere fideles.

Utrū infidelis petens baptizari debeat statim baptizari? Rñdeo secundū Hosti. Aut est in periculo: ne scilꝫ alij īfideles eum īterficiant si hoc ꝑpendāt. Et tūc statim ei fides debet exponi ꝛ baptizari. de cōse. di. 4. ne quod absit. Aut nullū periculuꝫ īminet: ꝛ tunc vel ꝑ. 8. menses: vel arbitrarie debet iter cathecuminos retineri. Sic ītellige illud de cōsec. di. 4. iudei. ꝛ. c. se. Utrū in vtero existētes possint baptizari. Rñdeo ꝙ nō. de conse. di. 4. si ad matris. ꝛ plurib' alijs. c. Oportet enī ꝙ caro eius q baptizať secundū totū vel secundū partem īmediate lauetur. Unde si puer inuolutus totaliter ī vno corio in aquam īmergeretur sub debita verboruꝫ forma: ꝑpter hoc nō baptizareť. hec Richar. 4. dis. 6. q. 2. ar. 1. c.

Utrū vterus matris ōbeat aperiri vt puer extrahatur ꝛ baptizeť. Rñdeo. nō sunt facienda mala vt eueniant bona. vt dicitur ad Ro. 3°. Et ideo nō debet hō occidere matrem vt baptizet puerū. si tamē mortua sit viuēte ꝑle in vtero. debet aperiri vt puer baptizetur. hec Tho. 4. di. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. c. 4ᵐ. Utrū ōbeat expectari oīmoda egressio pueri de vtero anteqꝫ baptizetur. Rñdeo ꝙ sic. nisi mors imminеat. Si tamen primo caput egrediať in quo oēs sensus fundātur: ōbet baptizari periculo īminente: ꝛ nō est postea baptizandus: si contingat eum nasci ꝑfecte. Unde etiam reputať esse homis sepultura vbi sepultū est eius caput. ff. de reli. ꝛ sump. fu. l. cum in diuersis. Et post caput pectus: quia sedes cordis ē quasi in pectore. Et cū ambo ista nō possunt ablui magis debet ablui caput: maxime facies. qa ibi magis patent aīe operationes. Idem etiaꝫ videtur faciendū quecūqꝫ alia pars egrediať periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vite ita consistit sicut in capite. Uidetur quibusdam ꝙ ꝑpter dubium quacūqꝫ alia parte corporis abluta puer post perfectam natiuitatem sit baptizandus sub hac forma. Si nō es baptizatus ego te baptizo. ꝛc. Aliquibus tamen videtur ꝙ puer etiam tunc esset baptizatus. quia anima est tota in qualibet parte corporis. Et huius sentētie est Gual. in 4°. sentētiarū: eo ꝙ non est preceptum magis ꝙ caput immergatur q̄ꝫ aliud membrum. Et ideo non magis est necessarium: licet sit rationabile. Et eiusdem sententie est glosator de consec. dis. 4. ꝑprie. ar. e. dis. nec quancūqꝫ. Primum cōmunius

tenetur: vt dicit Tho.4.dis.6.q.i.arti.i. qone i. cam.3m. Quid fiet de tali cuius alia pars q caput abluta est: si decedat ante per fectam natiuitatem? Rndeo. Pie potest ta lis puer reputari baptizatus: si fuerit mortuus. Unde est in cimiterio sepeliendus sm Gual.

Utrum puer existens adhuc i vtero matris regenerari possit baptismo sanguinis? Respondeo. Quidam dicunt q nullo modo nec p ef fusionē sanguinis: nec p aliam viā de lege cōi potest puer i vtero matris a peccato purgari. Alijs aut videt pie dicendū q lz puer in vtero matris baptismo aque baptizari nō possit qz nō potest ipm sensibile sacrm suscipe z eccle sie ignotus est: qz tn ad ipm effusio sanguinis puenire potest: z deo notus est qui pncipalit baptizat: ideo per infusionem sanguinis illa tam p fide potest ab originali peccato purga ri. Unde illd Aug.li.z.de baptismo paruulo rū. qui natus non fuerit nō potest renasci: itel ligendū est de regeneratiōe baptismi aque: vt dicit Richar.4.di.4.q.z.ar.3.c.im.

Jrca tertiū articulū.s.circa ea que re quirunt in baptizādis ante baptismū vel etiā dum baptizant querunt plu ra.s. Utrū in adultis ante baptismū penitētia requirat. Rndeo. Jn adultis baptismū prece dit penitētia necessario qtum ad attritiōem qz volūtas semel fixa in peccato: remanet sp in eo fixa: actu vel habitu: nisi p actualem dis sensum euellat ab eo in spāli: vel saltem i ge nerali. Et qtum ad hoc dicit Aug.li.i.de pe nitentia. q nullus sue volūtatis arbiter cōsti tutus: nouam vitā pōt incboare nisi eum pe niteat veteris. Quātum aut ad contritiōem p cedit penitentia baptismū de cōgruo: rōne hu miliatiōis z instructionis: sed qtum ad abso lutiōem z satisfactiōem neutro modo.i.nec d necessario: nec de congruo pcedit. Et quia sa cramētum penitentie completū est in absolu tiōe: z i penitentia sm q est ecclesie sacramē tū ideo sequit q nō precedit baptismū: cū ba ptismus sit ianua sacramentorū. Sed obij citur contra predicta: qz iudeis venientibus ad baptismum indicenda est penitētia: ac ab stinentia.40.dierum: qua completa sunt ba ptizandi: vt habetur de conse.di.4.ne q ab sit. Rndeo q illa penitentia nō indicit iudeis pp̄ter sacramenti inefficaciā: sed pp̄ter eius reuerentiā: z iudeorū recipientiū baptismum pbationem. Unde eis non indicebat post su sceptiōem baptismi: sed ante qius sic obsua retur: tamen modo non oportet hoc obsua re sm q videt dicere glo. ibidem. Quod itel ligo: vbi nō est ɔsuetudo ɔtraria. Hec Rich. 4.di.4.q.3.ar.z.c.5m. Utrū in adultis reg rat vsus rōnis ad suscipiēdū baptismū? Rō. Ad suscipiendum sacramētū baptismi z rem eius: nō est necessaria p se aliqua actio ex pte suscipientis: sed sufficit q in eo non sit aliqd prohibens predictorum susceptionem. Pro hibens autem non est nisi peccatum mortale de quo homo non est attritus: nec contritus Et ideo licet aliqui adulti fiant carentes vsu rationis: anteq mortaliter peccauerint: si ba ptizantur recipiunt sacramētum z rem sacra menti: etiam si tunc contradicant: quia illa cō tradictio non pcedit a voluntate rationis sz quam sunt capaces gratie baptismalis. Si āt anteq fiant furiosi: vel obdormiant: mortali ter peccauerint: cōmittendo vel omittendo: z non fuerint de illo peccato contriti: nec attriti et si baptizantur non suscipiunt rem sacramē ti licet sacramentum susciperent tempore q furiam intrauerunt: vel obdormierunt inten tione suscipiendi sacramentum actu vel habi tu. Tamen quantumcunq constaret q talez intentionem habuisset non debet aliquis ba ptizare dormientem vel furiosum habentem lucida interualla: dum actu est in furia: sed ex pectandum est furiosi lucidum interuallum: z dormientis vigilia. Et qui facit contrariuz peccat: nisi sm suum iudicium probabiliter immineat periculum: si talem differat bapti zare. Quātum autē ad furiosum non haben tem lucida interualla: nulla est dilatio facien da. Et hoc habetur extra de baptis. maiores. Hec Richar.4. dis.6. qone. z. articu. z.c. Nullus ergo debet baptizare aliquem dor mientem: nisi presumatur q non euigilet an mortem: z nisi presumatur de eius presenti voluntate p verba vel saltem signa q de xpia nis sit natus. Et in hoc casu his concurrenti bus baptizari debet: sicut etiam Augustinus narrat in 4° li.confes. de quodam amico suo qui baptizatus est nesciens propter periculū mortis. Et idem dicendum est de furioso. Hec Bon.4.dis.6.p.z.dubi.circa litteram.q. 3. Sed quare adultis amentibus z dormi entibus qui non consentiebant: dum essent i vsu rationis: baptizari non prodesset ad tol lendum peccatuz originale: sicut prodest par uulis? Rndeo. Quia vt habetur extra de ba ptis. maiores. §. verum. dns qui totum hoiez sanum fecit in sabbato: opus imperfectionis non vult: z ideo peccata non ex pte: sed ex to to tollit: quod faceret si baptismus originale deleret: z non actuale: quod sine consensu de leri non potest. Sed ponatur q dormien tes excitati ratum habeant: q sunt baptizati lz nollent prius baptizari. Rndeo. Non pro dest quia nihil recipiunt: z ideo non est vtile

ꝙ ratum habeāt: sed iterum debēt baptizari: extra de baptis. maiores.§. item queritur in glo. H. Utrū in adultis habētibus vsum rōnis quādo baptizant: requirat intentio ad hoc ꝙ recipiant sacramentum baptismi? Rñ deo: ꝙ in talibus de cōi lege: ad hoc ꝙ recipiant caracterem baptismalē requirit intentio actu vel habitu: tam in illo qui cōsentire pōt: ꝙ̄ in illo qui cōsentire non potest ad suscipiēdum sacramentū. Per susceptiōem eni caracteris baptismi intrat homo eccl'iam militantē ꝛ ascribit exercitui eccl'ie militantis. Ad hoc aūt obtinendū requirit eius consensus actu vel habitu si est in statu in quo cōsentire posset. Probabile eni est ꝙ ab illo plus requiratur qui cōsentire pōt: ꝙ̄ ab illo qui cōsentire non potest: sicut videmus ꝙ in cathecismo respondēt ꝑ paruulo patrini: ꝛ si adultus ē: debet respōdere ꝑ seipo. de cōse. di. 4. paruuli aliquo. ꝛ. c. cum ꝑ paruulis. Ad hoc aūt nō est semꝑ necessaria determiata intētio ī actu qꝛ qñqꝫ sufficit intentio in habitu. Si eni aliquis cathecuminū non actu cogitantē de susceptiōe sacramenti baptismi: sed de re alia ablueret sub forma verboꝝ debita intendens sibi mīstrare sacramentū baptismi: iste cathecuminus recipet baptismalez caracterē. Quanuis. n. intentio in habitu nō sufficiat ad causādum effectū: potest tñ esse sufficiēs dispositio ad suscipiendū. Maior. n. actualitas requirit in agente ꝙ̄ in patiēte: cū res agat ꝑ suā actualitatem: ꝛ patiat ꝑ suā passibilitatē. Qñqꝫ tñ intentio in actu determinate requirit ꝑ accidens. s. vel ad remouendū ꝓhibens. vel quādo non cōsentire in actu: ꝛ non cōsentire ī habitu se comitant. Si eni in accedente ad baptismū est actu vel habitu intentio nō recipiēdi sacramētum baptismi: huiusmodi intētio ꝓhibet sacramenti susceptionem: ꝛ tūc necessariū est illā intentiōem expelli ꝑ contrariam intentiōem in actu: ad hoc vt ille recipiat sacramentū baptismi. Si etiam accedens ad baptismū admoneat diligenter: vt actu consentiat: requirit ꝙ consentiat in actu ad hoc vt tunc vere recipiat sacramentū: qꝛ si tūc ibi ñ ꝯsentiret in actu: tūc etiā ñ cōsētiret ī habitu. Sic eni accipim᷒ ꝯsentire in habitu ī aliquā rem quādo homo sic dispositus est ꝙ si actu aliter ꝛ deliberate cogitaret de illa re ꝙ actu consentiret in illam. Hec Rich. 4. di. 4. q. z. ar. 3. c. Quid ḡ de adulto in quo tā in actu ꝙ̄ in habitu non est intentio suscipiēdi sacramentū? Nunquid est rebaptizādus? Rñdeo ꝙ sic. Sed vbi hoc nō cōstaret esset dicendū si non es baptizatus ego te baptizo. ꝛc̄. Nec debet teneri glo. de conse. di. 4. c. paruulos. ꝛ c. sequē. que dicit. Solet etiā dici ꝙ si baptizans baptizare intendat: qualemcunqꝫ intentionem habeat: baptizatus suscipit sacramentum. Utruꝫ ad recipiendum sacramētum baptismi requiratur voluntas libera: vel sufficiat coacta? Rñdeo. Cum quis cogitur ad baptismum: aut cogitur coactione absoluta siue sufficiente: quia. s. violēter eo renitente manibus ꝛ pedibus immergitur. Et tunc nō recipit sacramentum nec rem. Aut coactiōe cōditionata siue inducente: vt minis ꝛ flagellis ita ꝙ potius vult se subiicere sacramento ecclesie ꝙ̄ morte perire. Et tūc aut intendit alios illudere ꝛ mortem euadere: ꝛ tunc etiam neutrum suscipit. Quia tamen ecclesia presumeret consensisse talem interius propter consensum exteriorez: talis deberet cogi ad fidei christiane obseruationem. Aut vult potius circa se fieri quod facit ecclesia: ꝙ̄ pire: ꝛ tūc recipit sacramentum. Et hec fere omnia patent extra de baptis. maiores. §. item queritur in textu ꝛ glo. G. Nota igitur breuiter ꝙ suscipientium baptismum quidam nunꝙ̄ habuerūt vsum rationis vt paruuli: ꝛ perpetui furiosi: ꝛ naturaliter stulti: ꝛ in his voluntas non requiritur. Quidam aūt aliquādo habuerunt: lꝫ tunc non habeant: ꝛ in his voluntas antecedens requiritur: licet non ꝯcomitans. Quidam vero habent tunc cum baptizant ꝛ in his cum conditio eorum ibi melioretur sufficit voluntas conditionata. Utrum fides requiratur ex parte baptizati? Respōdeo In paruulis qui ꝑ se nō possunt credere sufficit fides aliena. s. ecclesie que est. Uel si hec deficeret: sufficit meritū fidei: que fuit in ecclesia. Dicit enim Aug᷒. ad Bonifaciū. Cuꝫ offeruntur paruuli ad ꝑcipiendam gratiaꝫ ab omnibus offerri intelliguntur: quibus placet ꝙ offerantur. Fides tamen ecclesie militātis nunꝙ̄ deficit vniuersaliter: nec deficiet ſm illud Math. vlti. Ecce ego vobiscū sum vsqꝫ ad consūmationem seculi. Et hec diuina prouidentia faciente. Nec vnꝙ̄ fuit: nec erit qui semꝑ esset aliquis qui deo placeret. In adultis vero requiritur fides propria non quidez ad susceptionem sacramenti. i. caracteris: qꝛ sacramentum non perficitur per iusticiam hominis dantis vel suscipientis baptismum: sed per virtutem dei: sed requiritur ad susceptionem rei sacramenti. idest gratie. Sed contra hoc videtur esse illud Hierony. Fides in aquis baptismi gignitur: et nutritur non habenti etiam datur: ꝛ habenti augetur. Respōdeo: ꝙ fides paruulis in baptismo datur: sed adultis augetur vel informatur si erat informis. Unde fides informata preexigitur: sed

formata ibi datur adultis. Hec Pe.4.di.6.q 2.ar.2.o. Utrū sine recta fide possit haberi intentio suscipiendi baptismū? Rñdeo q nō habens rectā fidem circa aliquos articulos pōt habere rectam fidem circa sacramentum baptismi. Si tñ etiam circa hoc sacramentuz non recte sentiat: sufficit ad pceptiōem sacramenti generalis intentio q intendat suscipe baptismum: sicut xps instituit: et sicut ecclesia tradit.

Irca quartū.s. circa ea que requirūt ad baptizatū post baptismū querunt plura scz. Per que opā nup baptizati sint exercitandi ad iusticiā. Rñdeo. Nō p opera penalia: sed p opa facilia: vt q̄si quodam lacte facilis exercitij pmoneant ad perfectiora: vt dicit glo. sup illud psal. Sicut ablactatus est sup matrem suam. Unde etiam dñs discipulos suos de nouo cōuersos a ieiunio excusauit: vt patet Math.9. Et hoc ē qd dicit .i. Pe.2. Sicut modo geniti infantes lac dcu. vt in eo crescatis in salutem. Utrum teneantur restituere illis quos leserunt? Rñdeo. Restituere ablata et satisfacere de iniurijs illatis est cessare a pctō: et hoc ipm nō facere est detinere aliena: et pximū lesum non placare ē peccatū: et ideo peccatoribus baptizatis est iniūgendum q satisfaciāt pximis sicut etiam q a peccato desistant. Hec Tho.3. 68.arti.5.c.2m.et 3m.

De sacramēto cōfirmatiōis.ti.7.

Einde osideran/dum est de sacramento confirmationis. Et pmo de eius institutiōe 2° de eius necessitace. 3° de eius materia. 4° de forma. 5° de efficacia. 6° de miñstris eius. 7° de suscipiētibus ipm. 8° de ritu et celebratione huius sacramenti. Circa pmū scz institutiōem huius sacramēti: sciendū q hoc sacramentum xpus instituit fm aliquos apostolis exhibendo: lz hoc non sit scriptum fm alios pmittendo Jo.16°. Si aūt abiero: mittam eum ad vos. Et hoc iō: q2 in hoc sacramento datur plenitudo spūs sancti: q̄ non erat danda ante resurrectiōem et ascensionez fm illud Jo.7°. Nondum erat spūs sanctus datus: q2 xps nōdum fuerat glorificatus. Et hec est opi. Tho.3.q.72.ar.i.c.im. Scdm vero alios instituit hoc sacramentū pueris manus imponendo: et eos bñdicendo Math.19. Et hec est opi. Rich.4.di.2.q.i.ar.3.c.2m. Alij dicunt q fuit institutū ab apostolis qui legunt ofirmasse. Act.8°. Alij dicūt q ab ecctia que primo legitur ipsius ritum solenni cōsilio istituisse et pcipuisse. Hec videt esse opi. Bon.4. di.7.q.2.ar.i.c.i. in oppositum. Alij dicunt q xps instituit figuratiue.s. imponendo manus pueris. Math.19. et spūs sancti inspiratione: et auctoritate apli traditione: et ecclesiastica approbatōe. Est eni institutio duplex.s. expssione facti vel pcepti. Ergo xps instituit inspirādo apli faciēdo: et ecctia pcipiendo. Et fm h oēs supradicte opi. vere sūt in pte. Et hoc est dictum Pe. 4. di.7.qōne.i.ar.i.qōne.i.c.et. c. im.

Irca secundū.s. necessitatē ofirmationis sciendū: q gratia que datur i cōfirmatione est necessaria: non q2 sine ea simpliciter non sit salus: sed q2 sine ea vel p sacramētum: vel alias accepta pugnādo nō puenit ad salutem. Ideo dicit Melchiades papa de conse.dis.5.c.spūs sanctus. Spū sancto in baptismo regeneramur ad vitā: in confirmatione ofirmamur ad pugnam: et lz continuo trāsituris sufficiat regenerationis beneficium: victuris tñ sunt necessaria ofirmatiōis auxilia. Ex institutione aūt ecctie est: q nullus ab hoc sacramento excipit vt sit quilibet strenuus pugnator. Ideo si quis cum habet loci et temporis oportunitatē: negligendo cōtemnit: periculo se exponit. Et sic debet intelligi illud Hug.li.2.de sacra.pte.7.ca°.3. Timēdum est de his qui p negligentiā amittūt epi pñtiam: et non suscipiūt manus impositiōem ne forte ppterea damnentur.s. nisi peniteant q2 festinare debuerūt dū potuerūt.

Irca tertiū.s. materiā confirmatiōis sciendū q materia huius sacramēti est qd componit ex oleo et balsamo. Et hoc bene conuenit significationi effectus huius sacramenti qui ē duplex. Quorū pm9 est nitor fidei in vera credulitate cordis. 29 est odor fame in confessiōe oris. Prim9 significat in oleo. 29 in balsamo. qui precipue est odoriferus. Oportet aūt q crisma qd ē hui9 sacramenti materia prius fuerit ab epo consecratum. Sacramentorū aūt quedā sūt necessitatis: et ideo lz in his requirat sanctificatio materie ad solennitatē non tñ ad necessitatē vt in baptismo. Quedam sūt pfectionis: et iō in his requirit sanctificatio materie ad solennitatem et necessitatem vt in hoc sacramento et extrema vnctione. Hec Pe.4.di.7.q.i.ar. 2.q.2. Sicut aūt habetur de conse.di.4.omni tempore.i.omni āno: vt exponit glo. licebat crisma conficere: q2 tūc solēniter baptismus ad quem requiritur crismatis vsus in vigilia pasce celebrat: ideo cōgrue ordinatum est, ut p biduū ante ab epo crisma bñdicat vt possit

p diocesim destinari. Dies etiaz ille satis con gruit ad materias sacramētoꝝ benedicēdas: in quo fuit eucharistie sacramentū institutū ad quod oīa alia sacra quodāmō ordinant. Debet aūt eps quādo vult chrisma cōficere missam celebrare. et hoc ī ecclesia cathedrali: nisi ex iusta cā impediat. ex. de cele.mis.te referente. Singulis autē annis debet in cena dn̄i nouum chrisma cōfici: et uetus in ecclesia cremari. de cōse. di.3. lr̄is. Non debet etiā chrisma accipi nisi a ꝓpriis epis. de cōse. dis.4. presbyteri. Et qlibet p̄sbyter debet illud accipe quolibet anno: vel p se uel p diaconū. dis.95. p̄sbyteri. Unde abbates peccāt q accipiūt illō ab aliis: nisi sint priuilegiati ꝙ possint accipe a quibus velint: vt dicit glo. ibidem. Quid si aliqs cōfirmādus oleo ꝓ chrismate esset vnctus? Rn̄deo: nō esset sacramētū cōfirmatōis iterandū: sed esset caute supplenduz qd̄ esset omissuz. ex. de sacra. nō ite. pastoralis. Inno. et Hosti. ex. de sa. vnc. c.i. dicūt ꝙ q cōfirmat⁹ est oleo: debet iterū chrismate liniri: et debet illa oratio iterari. Signo te signo crucis. Alie aūt orōnes que p̄cedūt et que sequuntur non iterantur.

Irca quartuz. s. formā cōfirmationis sciendū: ꝙ forma verboꝝ hui⁹ sacramēti ē. Consigno te signo crucis: confirmo te chrismate salutis. In nomie. pa. etc. Aliq dicūt. Signo te. et aliq dicūt. Chrismate sanctificatōis. Sed p hoc nō corrumpūt substantiā forme p̄dicte: cū eadē res significetur vtrobiq3.

Irca quintū. s. efficaciā cōfirmatiōis sciendū: ꝙ in cōfirmatōe imprimitur character: vt etiā habitū est supra. ti. de sacramētis in cōi. ar.4. Presupponit autē character cōfirmatōnis characterē baptismi: sicut augmentū p̄supponit generationē. Confertur etiā in cōfirmatione grā gratū faciens. Unde dicit Rabanus: ꝙ p impositionez manuū pōtificis spūs. s. datur baptizato.

Irca sextū. s. ministros cōfirmationis sciendū. ꝙ ex ordinaria ptāte soli epi possunt cōfirmare. Ipsi enī sunt successores apl'oꝝ: de qbus solis legit in actibus ꝙ p impositionē manus dabāt spūm sanctū. ex. de sa. vnc. §. p frontis. Ex cōmissione tamē pape possz etiā simplex p̄sbyter cōfirmare. qd̄ ꝓbatur di.95. puenit. vbi p̄sbyteri ex cōmissione. b. Greg. cōfirmabāt ad tēpus ꝓpter scandalū euitandū. Potestas. n. cōfirmādi vt dicūt qdaz fundat sup dispositiōe vicarij xp̄i. Hec Richar.4. dis.7. q.2. ar.i. c. et c.3m. ad oppom. Sup hoc etiā sunt plures alij modi dicendi: quos omitto cā breuitatis. Utrū epi d̄gradati possint cōfirmare.? Rn̄deo: aliq dixerūt ꝙ cū ptās confirmandi fundet sup dignitate que epo cōfert in sua cōsecratōne: et illa dignitas ab eo aufrri nō possit p hominē: qr dignitatē apl'atus oēs apl'i quoꝝ successores sunt epi imediate acceperunt a xp̄o: epi degradati cōfirmare possunt: licz hoc facere nō debeāt: qr eis ꝓhibit⁹ ē simpliciter illius ptātis usus. Alij dicūt ꝙ epi degradati cōfirmare nō possunt: nec de iure nec de facto: qr uicario xp̄i cōcessa fuit a xp̄o ptātis plenitudo ordinādi de corpore xp̄i mystico: quod ē ecclesia et ei⁹ mēbris: fm̄ ꝙ exigit rō recta. Sup autē suuz uerū corpus nullā sibi cōcessit ptātez: nec etiā sup illos q sacramentū baptismi nō receperūt quod ē ianua qua intrat in ecclesiā militantē: cōcessit aliquā ptātem directe. Unde aplus. i. Cor.5. Quid de his mihi q foris sunt iudicare? Et idō q: ptās epālis directe respicit corp⁹ xp̄i mysticū et eius mēbra: ptās aūt sacramēti eucharistie directe respicit uerū corpus xp̄i: et ptās baptizādi nō tantū respicit illum solum q est ecclesie mēbruz: sed etiā illū q nec ē nec fuit ecc'ie militātis membrū. Ideo uicarius pōt ab illo auferre dignitatē epalem: nō tamē ab homine ptātem baptizādi: nec a sacerdote ptātem cōficiendi. Secus aūt est de suspēsis: qr p priuationē seu degradationē tollit ptās sed p suspensionē ꝓhibetur ptātis usus. Et idō si eps suspēsus cōfirmat: uere cōfirmatuz est. Sed cōfirmādo mortaliter peccat: qr utitur ptāte cuius usus ē sibi ꝓhibitus. Hec Rich. vbi supra. ar.2.o. Utrū nō p̄sbyter ex commissione pape possit cōferre sacrm̄ cōfirmationis? Rn̄deo fm̄ Bern. ex. de cōsue. quāto. in glo.i. Qulibet etiā clericus ex cōmissione pape posset cōfirmare: dūmodo ipse cōfirmatus eēt. Sed uidet aliqbus ꝓbabiliter ꝙ nō: nisi solus p̄sbyter. Gratia. n. descēdit ī corpus xp̄i mysticū: cui⁹ caput ē xp̄s p ipsius xp̄i meritū: Et ideo ordinauit xp̄s vt ptās cōferēdi sacramentū cōfirmatōis: eo ꝙ p eius susceptionez digne ipsum suscipiēti cōfert abundāter augmentū grē ad cōfitendū cōstāter crucifixionem ueri corporis xp̄i: depēdeat ex ptāte cōficiēdi corpus xp̄i uerum: quam ptātem nō habent nisi sacerdotes. Unde etiā dicitur Ja 5. Inducant p̄sbyteros etc. Nec te moueat ad discredendū quod dictū est: ꝙ i sacra scriptura nō inuenit expressum: qr sicut dicit Dam. 4. li. c.4. apl'i multa non scripta tradiderunt nobis. Hec Richar.4. dis.4. q.2. ar.i. c.3m. ad oppom. Quid si papa post cōcessionē suaz chrismare p̄sbyteruz ꝓhiberet? Rn̄deo. p̄sbyter ille nihil cōferret si postea chrismaret. ex. de cōsue. quāto. in glo.7. Utrū alij epi vel

archiepi chrismare possint in diocesi alterius epi? Rñdeo q sic: de licētia alterius epi. Epi enī ea que sunt iurisditiōis: ut iudicare: excōmunicare: et similia possunt aliis cōmittere: etiā nō habētibus iurisditionē. Que uero sūt ordinis et epalis auctoritatis: non possunt demādare vel etiā delegare aliis qui sunt grad⁹ inferioris. ex. de cōse. eccle. aqua. Hoc nō. in glo. supradicta.

Irca septimū. s. suscipiētes cōfirmationē: sciendū q oībus cōpetit hoc sacramentū: quia character eius est signū distictiuum in militia spūali: que īminet oībus. Licet enim hec militia nō cōueniat pueris p statu illo: tamē p statu futuro. Utrū cōueniat moriētibus? Rndeo q sic: qz q̄uis subtrahātur eis prelia: tamē pergūt ad pmiū militantiū: ideo cōiter accipiūt militie xpiane signum. Uel cōpetit eis pter obediētie meritū et gratie augmentū. Ideo dicit Hugo: q oīno periculosuz esset si ab hac uita sine cōfirmatiōe migrare cōtingeret: nō quia dānaret aliquis: nisi forte pter cōtemptum: sed quia detrimentū pfectionis pateretur. Unde et pueri cōfirmati decedētes maiorē gloriam consequūtur: sicut et hic maiorē obtinent gratiam.

Sed obiicitur illud Melchiadis pape dicētis. Licet cōtinue trāsituris sufficiāt regenerationis beneficia: uicturis tamē cōfirmatōis beneficia sunt necessaria. Rndeo. Illud intelligitur quantū ad hoc q morituris non ē necessariū sacramentuz hoc: pter pugne pñtis periculū. Utrū debeat dari peccatoribus? Rndeo q nō: quia hoc sacramentū datur ad confirmandū gratiā quam prius inuenit: et iō nō debet dari nisi his qui habent gratiaz. Et pter hoc sicut nō datur nō baptizatis: sic nō debet dari adultis peccatoribus: nisi p pniam pparatis. Unde dicitur in Aurelian. concilio: ut ieiuni ad cōfirmationē ueniāt et moneanē confessionē facere: vt mundi donum spiritus sancti ualeant recipere. Et tunc per hoc sacramentū pficitur penitētie effectus sicut et baptizati. quia per gratiam collatā in hoc sacramēto cōsequitur penitens pleniorē remissionem peccatoꝝ. Et si quis adultus existens in peccato cuius conscientiā nō habet: vel si etiā non pfecte cōtritus accedat ad sacramentū: dum modo nō fictus accedat: per gratiā collatam in hoc sacramēto cōsequitur remissionez peccatoꝝ. hec Tho. 3. q. 72. ar. 8. c. 4ᵐ. et ar. 7. c. 2ᵐ.

Irca octauū. s. ritum et celebrationez cōfirmationis queruntur plura. s. In qua parte debeat fieri iunctio in hoc sacramēto? Rñdeo q in fronte. Unctio enim fit ad significādū illud quod cōfertur i sacro. Unde quia in cōfirmatione cōfertur audacia confessionis cuius oppositum. s. timor uel erubescentia: primo euidentius in fronte manifestatur: ideo fit vnctio in fronte. Qui tamen chrismatus nō fuit in baptismo: debet in confirmatione chrismari ab epo: prius in uertice postea in fronte. de conse. di. 4. nullus. Debet autē frons cōfirmati ligari donec exsiccetur: ne frons inuncta contrahat aliquas sordes. Et etiam secundū Hug. li. 4. de sacris. par. 7. c. vlti. cōfirmati nō debent lauare caput usqz ad. 7. dies: pter. 7. dona spūs sancti. Ecclia enim. 7. diebus celebrat aduentū spiritus sci.

Sciendū autem q pannus ille quo caput pueri chrismate tangitur vel quo uertex chrismati inoluitur: potest alteri confirmādo vel baptizando iterum circūcingi. de conse. di. 4. si quis voluerit. Notandū ergo q iunctio chrismatis triplex fit in tribus sacris: quoruz diuersitas ex fine accipitur: quia in baptismo fit in uertice: ad significandū fidei susceptōez: quia uertex est locus cellule rationalis. In ɔfirmatiōe in fronte: ad significandū audaciā confessionis cuius impedimentnm. s. timor et uerecundia magis manifestaē in pallore et rubore frontis ex pinquitate cellule imaginatiue. In ordine uero in manibus: ad significādum potestatē consecrādi dominicū corpus. Hec Pe. 4. di. 7. q. 3. ar. 3. c. Et ita ponit q manus pſbyteri īunguntē chrismate. Hoc idem scripsit Goff. in sum. Sed hoc nō est uerū fm Hostieñ. sed inunguntur oleo benedicto. Et hec pbantur in ordinario di. 23. papa. vbi hec not. Hug. Utrū ille qui cōfirmatur debeat ab alio teneri? Rñdeo: cum hoc sacramentuz detur ad robur eo ipso q homo ad susceptionem eius accedit: ostendit q sufficiēs robur standi per se hēre non p̄sumit. Et ideo ad hoc significandū institutū est: ut ab altero teneaē. Si uero aliquis cōfirmatur absqz hoc quod ab alio teneatur: sacramentū suscipit: licz hoc fieri non debeat nisi necessitas aliqua hoc exigat. A quo et a quibus debet teneri ille qui chrismatur? Rñdeo q institutū fuit q non teneretur nisi ab vno: eo q cognatiōes spūales matrimonia impediūt. Unde de conse dis. 4. Non plures ad suscipiendū infantē in baptismo q̄ vnus accedāt: siue vir siue mulier. In confirmatione idipsum fiat. Tamē ubi est cōsuetudo ut plures teneant non ē phibitum si hoc potest cooperari ad amicitie nutrimētū. Non autē debent teneri ab illo qui nō est cōfirmatus: sicut nec in baptismo debent teneri ab illo qui non est baptizatus. de conse. di. 4. in baptismate. Si tamen contrarium fiat: licet fieri non debeat: casu necessitatis excepto:

nihilominus ille qui baptizatur uel cōfirmatur uere suscipit sacramentū. Et non debet teneri a monacho: nisi sit necessitas. Unde de cōse. di.4. non licet abbati uel monacho de baptismo suscipe filios nec cōmatres habere. Per sacramentū autē confirmationis spiritualis cognatio cōtrahitur. 30.q.4. si quis vnus. Tamen predicta ad necessitatē sacramēti non referuntur. Potest autē teneri uir a muliere: et ecōuerso: licet magis deceat uirum a uiro teneri. Magis etiam congruit q̄ tenentes & ille qui tenetur sint eiusdē sexus ꝓpter periculū affinitatis. vt scribit Richar. 4. dist.7.q.7.o. In casu autē necessitatis potest teneri ab illo qui tenuit in baptismo. Unde de conse. di.4. in cathecismo. In cathecismo baptismo & cōfirmatione: vnus patrinus potest fieri si necessitas cogat. Non est tamen cōsuetudo romana: sed per singula singuli suscipiūt. ad hoc. s. ut cum pluribus amicitia cōtrahatur. Utrū certum tempus sit determinatū in quo datur hoc sacramentū? Respondeo: sicut Melchiades papa dicit: ita cōiuncta sunt hec duo sacramēta. s. baptismus & cōfirmatio: vt nisi morte preueniente nullatenus possint abinuicem segregari: et vnum sine altero recte perfici non potest. Et ideo eadem tempora sunt prefixa baptismo solēniter celebrādo & huic sacramēto. Sed quia hoc sacramētū a solis episcopis datur qui nō sunt semper presentes ubi p̄sbyteri baptizant: oportuit quantū ad cōmunē usum sacramentū confirmationis etiam ī alia tempora differri. Utrum confirmans & cōfirmandus debeant esse ieiuni? Respōdeo q̄ sic: vnde de consecra. di.5. vt ieiuni. Ieiuni ad confirmationem ueniant perfecte etatis: & moneantur facere confessionem prius. Hoc aūt non refertur ad sacramēti necessitatē sed ad reuerentiam: & ad hoc ut suscipiens sacramentum melius sit dispositus ad recipiendū rem sacramenti: idest gratiam dis.4. etiam dicitur vt episcopi non nisi ieiuni per impositionē manuū spiritus sancti gratiā tradant. Sed hoc non pertinet ad sacramenti essentiā sed reuerentiam. Ab illa uero ꝓhibitione excipiūtur infirmi & morte periclitātes: ut legitur ibidē. Et ideo propter multitudinē fidelium & propter pericula īminentia sustinet: vt hoc sacramentum quod non nisi ab episcopis dari pōt: & etiam a non ieiunis detur & accipiatur: quia vnus episcopus maxime in vna magna diocesi non sufficeret ad tot homines confirmādos: si ei tempus artaretur. Unde hoc multi episcopi de facto non seruant. Ubi tamen cōgrue seruari potest conueniētius est ut a ieiunis detur & accipiatur. Hec Tho.3.q.72.ar.12.

c.2^m. Scribit etiam Richar. 4. di.7.q.7.ar.2. c. q̄ si ep̄s nō ieiunus hoc sacramentū tradat preter necessitatem peccat.

Irca nonū quod est de vnctiōe sacra sciendū: q̄ duplex est vnctio. s. exterior in corpore: & interior in corde: & hec scilicet exterior est signū interioris vnctionis: & signum gratie īuisibilis: quam vnctio visibilis auget: & agit si digne sumatur. Ungitur autem pontifex chrismate cum consecratur in capite et in manibus: & vngitur solus pōtifex in capite: quia personā capitis x̄pi significat. Ungitur etiā princeps nō chrismate sꝫ oleo vt ostendatur quantū differt potestas pōtificis a potestate regali. Item vngitur princeps oleo ut dictum est: nam in ueteri testamento reges vngebātur. dis.75.c. primo. Sed tūc vngebantur in capite: nūc autem vngi debent ī brachio humero uel armo. Cōsuetudo tamē aliqua ut dicit Hostien. seruatur. Unde rex Francie & rex Anglie vngūtur in capite. Inungitur autē imperator a papa uel alio d̄ mādato eius. ex̄. de elec. venerabilē. Alij uero reges a suis metropolitanis. Si autē uelit iungi de nouo: cōsueuit a papa petere: sicut rex Aragonie fecit: ut dicit Hosti. Potest tamē papa si vult sup̄ h̄ aliquā ecc̄liā priuilegiare. Itē īungitur p̄sbyter cū ordinat̄ in manibus oleo benedicto: sicut patet ī ordinario. dis.23. papa. ubi hoc notat Hug. Item vngitur quilibet x̄pianus bis ante baptismum oleo benedicto: primo in pectore: secūdo inter scapulas: & bis post baptismū per presbyterū: primo statim post baptismū chrismate in uertice: secundo ī cōfirmatione chrismate etiam ab ep̄o in fronte. In lege enim ueteri inungebātur sacerdotes reges & ꝓphete. In lege autē noua q̄z x̄pianos fecit in sanguine suo reges & sacerdotes ideo congrue īungitur quilibet x̄pianus. Itē vngitur ecclesia chrismate cū dedicatur altare: primo oleo: secundo chrismate: calix et patena chrismate. Unctio etiam principis: patriarcharū: presbyterorū: ecclesie: altaris: calicis: & paruulorū cōsignatio post baptismū in fronte ad ep̄os pertinet. Paruulorū uero vnctio an̄ baptismū & post ad presbyteros. De omibus predictis vnctionibus: & quid significent habetur ex̄. de sa. vncti. per totum.

De sacramento eucharistie. ti. 8.

Onsequēter cōsiderandū est de sacramēto eucharistie. Et primo de ipso sacro. Scd̄o de eius materia. Tertio de forma. Quarto de

cōuerſione que fit ad ꝑlationes forme.ſ.uer boꝝ. Quīto ꝺ accedētibus remanētibus ibi. Sexto ꝺ miſtro huius ſacri. Septimo ꝺ ritu celebrādi hoc ſacrm:ſiue de celebratione miſ ſarū. Octauo ꝺ defectibus cōtingētibus i ce lebratione. Nono de miſſarū auditione. De cimo de ſumptione huius ſacri. Undecimo ꝺ his que habēt retrahere uel ipedire ab hoc ſa cramēto. Duodecio ꝺ efficacia eius. Circa primū primo dicendū eſt de huius ſacri inſti tutione. 2° de eius ſignificatiōe. 3° de pfigura tiōe. 4° de eius nomiatōne. 5° de eius neceſſi tate. Circa primū ſciēdū ꝙ ſicut ſm phūm duplex ē opatio vite corporalis. ſ. gnāre: ⁊ ali mēto vti: ita ꝓportōabiliter ꝺuēiebat duplex eſſe opus vite ſpūalis. Jdeo xp̄s pater ⁊ magi ſter vite ſpūalis p ſe pſonalit ⁊ expſſe inſtituit baptiſmū per quē filij dei generātur: ⁊ eucha riſtiaꝫ per quā reficiunt. Fuit autē cōueniēs ſacramentum eucbariſtie inſtitui in cena dn̄i ꝓpter ſpiritualē refectionē que eſt in hoc ſa cramēto: ⁊ in cena vltia ꝓpter corporalis pre ſentie ſubtractionē: et ꝓpter maiorē recōmē dationē: vt.ſ.in receſſu traditum apoſtoli dili gentius retinerēt. de cōſe. diſ. 2. liquido.

Circa ſecundū .ſ. ſignificationē eucha riſtie: ſciendū ꝙ in hoc ſacramēto ſūt tria. ſ. ſpecies uiſibilis: corpus xp̄i ve rum: ⁊ corpus xp̄i myſticuꝫ. ſ. eccleſia. Et ſm ꝙ dicit Aug. primū eſt ſignū ſecundi ⁊ tertij: ſecundū eſt res ⁊ ſignū ⁊ cauſa tertij: ⁊ tertiū eſt res ſecundi ⁊ ueritas primi. De hoc extra de cele. miſ. cū marthe. §. diſtinguēdū eſt. Ad cuius euidentiā ſciendū: ꝙ ſpecies uiſibilis. ſ. panis ſi cōparetur ad materiam fit ex granis puriſſimis ad inuicē vnitis: ⁊ ſic habet ſimili tudinē cū corpore xp̄i uero: quod conſtat ex puris humoribus ⁊ membris: ⁊ cum corpor xp̄i myſtico quod conſtat ex fidelibus puris fide ⁊ charitate copulatis. Si autem cōparet ad effectū qui eſt cibare: tūc habet ſimilitudi neꝫ ad corpus xp̄i uerū quod eſt uere cibus. Si obiicis ꝙ ſpecies nō comedit nec reficit. Rndeo ꝙ retinet idyomata: ideſt ꝓprietates ſpeciei que prius ibi fuit: ⁊ rōne illius ē ſignū cōueniens. Si autē comparetur ſpecies uiſibi lis ad mediū. ſ. corpus xp̄i uerum: non habet rationē cauſandi illud niſi adiūcto uerbo: vt patet in aqua reſpectu characteris. Sic etiam eſt de ſpecie reſpectu corporis. Licet eni non efficiat illud ſimpliciter: tamen facit eſſe illud ſub illa ſpecie. Si uero cōparetur ad tertium: habet rationē efficiendi mediāte ſecūdo: ſicut ablutio exterior cū charactere. Similiter he ſpecies exteriores ſunt cauſa corporis myſti ci ratiōe corporis ueri interius cōtenti quod vnit et incorporat ipſum. Qꝺ autēꝫ uerū xp̄i corpus ſignatū ⁊ res ſit reſpectu ſpecici panis patet ex predictis. Quod etiā ſignū ⁊ cauſa ſit reſpectu corporis myſtici patet: qa ſicut cor pus xp̄i conſtat ex puriſſimis mēbris: ſic cor pus chriſti myſticū conſtat ex hominibus per fidem ⁊ charitatē purificatis. Et ita ē eius cō ueniens ſignū. Eſt etiam cauſa eius quantuꝫ ad formā: ideſt vnioneꝫ: qua per fidē ⁊ chari tatē ad inuicē copulantur: Et ratione huius vnionis corpus myſticū eſt res ⁊ effectus hu ius ſacramēti. Et quod dictū eſt de ſacramē to corporis: intelligitur ſimiliter de ſacramen to ſanguinis. Queritur autē vtrum hoc ſa cramentū. ſ. eucbariſtie ſit vnū ſacramentuꝫ? Rndeo ꝙ ſic: ab vna pfectione finis: ut hituꝫ eſt. ſ̄. de vnitate ſacramentoꝝ in cōmuni. Un de licet ſint plura materialiter: eſt tamē vnuꝫ ſimpliciter. Propter quod Greg. in quadaꝫ collecta que dicitur poſt ſumptionē ſacramē ti: primo dicit Pluraliter. purificēt nos ſacra menta que ſumpſimus. Et poſt ſingulariter ſubdit. Et preſta ut hoc tuū ſacramentū non ſit nobis reatus ad penam.

Circa tertiū. ſ. pfigurationē huius ſa cramenti ſciendum: ꝙ cōueniens fuit hoc ſacramentū prefigurari: ⁊ rōne di gnitatis: ut famoſius oſtenderet: ⁊ ratiōe diſ ficultatis: cum ſit inter omnia credibilia diffi cilius ad credendū: ut homines aſſuefierent quadā figurarū manuductione. Fuerunt autē huius ſacramēti quatuor figure: ſcđum magiſtrū. 4°. lib. ſniarum. diſ. 8. ſcilicet ſachri ficiū Melchiſedech. manna. agnus paſchal. ⁊ ſanguis qui ꝓfluxit de latere xp̄i. Patet aūt harum ſufficientia habito reſpectu ad pfigu rata. Eius enim quod ē in hoc ſacramēto ſa cramentū tantū. ſ. forme uiſibil panis: figura fuit ſacrificiuꝫ Melchiſedech. Eius āt quod eſt res et ſacramentū ſiue rei cōtente ⁊ ſignifi cate. ſ. xp̄i paſſio: agnus paſchalis. Rei tamen ſignificate. ſ. gratie ⁊ etiā corporis xp̄i myſtici manna quod reficiebat omnē ſaporem ſuaui tatis habens. Uirtutis uero dantis efficaciā: ſanguis qui magis tenet rationē cauſe. Nihi lominus tamen habet rationē figure penſatis cōditionibus: ſcilꝫ ꝙ de iam paſſo ⁊ mortuo fluxit.

Circa quartum. ſ. nominationē huius ſacramenti ſciendum: ꝙ hoc ſacramē tum ſecundū ꝙ eſt ſignum rememo ratiuū paſſiōis xp̄i que fuit ſacramentū uerū dicitur ſacrificium. Secundū uero ꝙ ē ſignū demonſtratiuū eccleſie vnitatis cui aggregā tur homines per ipſum: dicitur communio. Secundum autem ꝙ eſt prefiguratiuum

diuine fruitionis:que est in patria dicitur via ticum.quia prebet nobis viaꝫ perueniēdi ad illam.vel etiam quia datur transeuntibus de hac vita ad ipsum.Secundum vero ꝙ continet realiter Christum qui est plenus gratia dicitur eucharistia.i.bona gratia.ab eu qđ ē bonum:ꝛ caris gratia.

Irca 5m.s.necessitateꝫ eucharistie nota ꝙ sicut ad salutem vite corporalis ita ꝛ vite spiritualis est aliquid necessarium dupliciter.s.vel sine quo non est salus vel quo salus procuratur melius.Primo mō eucharistia regulariter non est de necessitate salutis:sed in casu in quo ecclesia statuit.

2o modo est de necessitate salutis: sicut et quodlibet aliud sacramentum: Sed magis istud.quia licet omne sacramentum sit signuꝫ ꝛ causa gratie:nisi sit impedimentuꝫ ex parte suscipientis.illud tamen cum sit maxime perfectionis inter sacramenta habet plures vtilitates:vt patebit.ĩ.de eius effectu. Sꝫ obijcitur illud Jo.6. Caro non prodest quicꝙ̄: sed spiritus est qui viuificat.Ergo inutilis est manducatio carnis christi. Rñdeo loquitur ibi de carne christi ꝑm intellectum estimanti uni eam visibiliter:non sacramentaliter manducandam. Obijcitur etiam illud Augus. Ut quid paras dentem:crede ꝛ manducasti. Secūdum enim hoc videtur ꝙ sufficiat manducatio spiritualis. Rñdeo. Quid paras dentem supple tm̄.Uel loquitur de mādueatōne spirituali per moduꝫ meriti. De hac etiā questione vide.ĩ.ti.de vsu huius sacramenti.arg. 3.q.vtrum liceat omnino cessare a cōione.

De materia eucharistie.ti.9.

Einde ꝯsideran-

dum est de materia huius sacramē ti.Et primo in cōmuni de materia corporis ꝛ sanguinis simul. 2o in speciali de materia corporis. 3o đ materia sanguinis.

Circa primum sciendum:ꝙ panis ꝛ vinū sunt materia huius sacramenti:cuius causa ē institutio diuina.Instituit autem dominus ĩ his potius ꝙ̄ in alijs cibis:tum propter cōem vsum refectionis.quia panis ꝛ vinuꝫ est refectio hominis non brutorū:magis consueta: minus fastidiosa.tum etiā ꝓpter proprietateꝫ significationis:ꝛ a parte materie.quia pāis cōficit ex pluribus granis ꝛ vinū ex plurib9 racemis qđ conuenit ad significandum corpus christi verū ꝛ mysticū.ꝛ a parte ꝑparationis. quia panis in fornace:ꝛ vinū in torculari ꝑparatur.qđ conuenit ad repñtandaꝫ passionem christi.a parte effectus.quia vt dr̄ in glo.i.Corin.iz.Panis pre ceteris cibis sustentat corp9 ꝛ vinū letificat:sic hoc sacramentuꝫ magis sustentat ꝛ letificat charitate inebriatos ꝙ̄ alia sacramenta.Debuit aūt hoc sacramentum eē de duplici materia.quia materia sacramenti conuenit significationi ꝛ vsui. ꝛ ꝑm vtrunqꝫ moduꝫ duplex exigitur materia in hoc sacramento.Usus enim huius sacramenti est refectio que ad sui integritatem cibū ꝛ potum requirit.Significatio vero duplex ē.Una ē passio christi in qua sanguis fuit separatus a corpore. Alia ē ordinatio ad salutem corpis et anime.Propter hoc oportꝫ ibi sepati vtrūqꝫ significari. Ratio ergo huius duplicis materie est significatio nostre perfecte refectōnis spiritualis per meditationē dominice passionis que fuit in multiplici afflictione sui benedicti corporis:ꝛ effusione sui preciosissimi sāguinis ad nostram redēptionem aie ꝛ corpis. Reficit enim ꝛ delectat mirabiliter viros sanctos meditatio talis.

Irca 2m.s.circa materiam corporis ĩ speciali queruntur plura.s. Utrū req ratur panis triticeus. Rñdeo ꝙ sic ꝑm cōem doctorū sententiam.de conse.di.5. c.i.ꝛ.c.non oportet.ꝛ.c.se.ꝛ.c.sacramento.tuꝫ quia dominus cōparauit se grano tritici Jo. iz.tum quia creditur celebrasse in pane triticeo:ꝛ instituisse vt sic celebraret̄.Quod patꝫ quia panis de frumento dicitur anthonomatice panis.Unde cū dicitur ꝙ Jesus accepit panem:hoc de pane triticeo debet intelligi.tū quia vsus ecclesie ab apostolis qui presentes fuerunt:traditus habet celebrare in hoc solo pane. Ratio vero huius est. quia magis conuenit huic sacramento panis triticeus.tuꝫ ꝗa in natura siue in specie dignior. tum quia ĩ affectu refectionis vtilior.tum quia in cōi vsu hominum vsitatior.Licet enim non in omnibus terris nascatur triticū vel vinū:tamen de facili ad omnes terras pōt deferri:ꝗ̄tum sufficit ad vsum sacramenti. Nec propter defectum alterius est vnum sine altero consecrandum:quia non esset sacramentum ꝑfectum.

Utrū possit confici đ pasta triticea? Rñdꝫ Sco.4.di.ij.p.z.q.i.du.z.ꝙ nō.quia christus īstituit de pane triticeo vsuali:vt sic fꝫ Dam. li.4.c.6.illud quod solet cōiter esse nutrimentum corporale ipsum vel simile esset nobis sacramentaliter nutrimentum spirituale. Si dicatur ꝙ panis fit pasta si digitis cōprimat̄. ergo post huiusmōi cōpressionē non poterit consecrari. Dicendū ꝙ panis ex quo est semel coctus:nisi māifeste recedat a rōe pāis vsual: non recedit a rōne panis consecrabilis. Hec

Sco.ibidem. Utrū possit confici in pane ḋ farre ⁊ huiusmōi? Rñdeo. Quidā dicunt ī pane de farre ⁊ spelta cōfici posse. quia ē eiusdē speciei cū pane triticeo: lȝ differat differentijs accñtalibus. Aliquibus vero videt̄ magis ꝯriū. Generans.n. lȝ generet sibi similē ī specie: sit tñ aliqua dissimilitudo generātis ad generatum q̄tū ad accidentia: vel propter materiam: vel ꝑpter debilitatē virtutis generatiue. ⁊ iō si qua frumenta sunt que ex semine tritici generari pñt: sicut ex tritico seminato ī malis terris nascitur siligo. ex tali frumento pāis confectus pōt eē materia huius sacramenti: quod tñ nō videt̄ habere locū in ordeo nec ī spelta nec in farre qḋ īter omnia est grano triticeo similius in figura. Similitudo autē figure in aliquibus magis videt̄ significare ꝓpinquitatem q̄ idēptitatem speciei. sicut ex similitudine figure manifestat̄ ꝙ cāis ⁊ lupus sūt ꝓpinque speciei nō aūt eiusdē. Unḋ ex talibꝰ frumentis que nullo mō pñt ex semine grani triticei generari: nō pōt confici panis ǫ sit debita materia huius sacramenti. Et hec ē opi. Tho.3.q.74.arti.3.c.2m. Quibusdā autē videt̄ ꝙ predicta ratio nō sit sufficiens. s. ꝙ iō far nō ē eiusdem speciei cū tritico. quia nunq̄ vnū generatur ex altero. quia quedā sunt accñtia insepabilia cōcomitantia generatōem vt nigredo coruū. Hec Pe.4.di.ij.q.2.ar.2.c.2m. Scdm aūt Alber.in.4° sen. Frumētū est genꝰ ad triticū ⁊ spelta. Unde hec duo sūt spēs frumenti valde vicine: ⁊ parum distant in spicarū formatione: ⁊ quasi nihil distant in forma granorum: ⁊ colore ⁊ sapore panis. et ideo de spelta pōt confici ꝺm eū. Utrū confici possit in pane permixto de tritico ⁊ alijs granis? Rñdeo. Aut ē tanta permixtio ꝙ trahitur triticū ad spēm alienam. vt quia virtus extremi ē predominās. Uel ad mediū: vt qñ est equalis: ⁊ tūc in eo nō pōt confici. Aut manet spēs panis triticei. vt qñ virtus tritici ꝓpōderat: ⁊ tunc pōt. Quando aūt ita sit ex accidentibus. s. ex sapore precipue pōt cognosci. quia accñtia magnā partem cōferūt ad ꝯgnoscendum qḋ quid ē. Utrum possit confici in pane corrupto. Rñdeo. Aliqñ ē tanta corruptio panis ꝙ soluit̄ species panis. sicut quādo cōtinuitas soluitur ⁊ sapor ⁊ color ⁊ alia accñtia mutantur. Unde ex tali materia non pōt confici corpus christi. Aliquando vero ñ est tanta corruptio ꝙ spēm soluat: sed ē aliq̄ dispositiō ad corruptionē: quam declarat aliqua immutatio saporis. Et ex tali pane pōt confici corpus christi: sed peccat cōficiens ꝑpter irreuerentiā sacramenti. Et quia idē ē ex tritico corrupto. non videt̄ ꝙ panis ex eo cōfectus possit fieri corpus xpi: lȝ quidam ꝯriū dicant. Hec Tho.3.q.74.arti.3.c.4m. Scdm aūt Sco.4.dis.ij.p.2.q.i.dubi.i. est dubiū de amido: an sit materia conueniens ad faciēdū panē consecrabilem. ⁊ cū multo sit ꝓbabilius ꝙ non ideo nō expōit se aliquis sine peccato tali dubio. ⁊ maxime ille qui preparat hostias consecrādas. quia certus ē ꝙ preparat de materia tali. Consecrans aūt forte magis excusatur ab illo peccato. quia supponit illam māꝫ esse bene preparatā. Si autem illa non sit materia debita: non consecrat.: nec tamen idolatrat: nec idolatrare facit. quia quantum ē ī se materiam esse idoneam ⁊ ab alijs adorādaꝫ supponit. Hec Sco.ibidem. Utrum confici debeat in pane azimo? Rñdeo ꝙ sic. extra ḋ cele.mis. litteras. ⁊ de cōse.di.2.in sacramēto. Non est tñ de necessitate sacramenti. Sicut enim dicit Ans. in epistola de azimo. Fermētatum ⁊ azimum non variant speciem panis cum sint accidentia. vnde in vtroqꝫ cōfici pōt de facto. Unde Hug. dicit vt habetur ibi ī ꝑdicto.c. litteras. in glo. Ber. ꝙ in ecclesia occidentali si quis de fermento conficeret: nihil faceret. Conueniens autem ē vt vnusquisqꝫ ꝺm ecclesie sue ritum se habeat in celebratōe sacramenti. Super hoc aūt sunt diuerse ecclesiarum consuetudines. Unde dicit Greg. in Registro. Romana ecclesia offert azimos panes: ꝑpterea quia dominus sine vlla cōmixtione suscepit carneꝫ. sed cetere ecclesie offerūt fermentū: pro eo ꝙ verbum patris indutum est carne. sicut fermentum cōmiscetur farini. Unde sicut peccat sacerdos in ecclesia latiorum celebrans in pane fermentato: ita peccaret sacerdos in ecclesia grecorum celebrans ī azimo: quasi peruertens ecclesie sue ritum ꝺȝ Tho.3.q.74.arti.4.c. Scdm vero Sco.4. dis.ij.par.2.q.i.dubi.3. forte greci grauiter peccant: quia se Romane ecclesie non cōformāt Nihilominus tamen consuetudo celebrādi in azimo pane rōnabilior est. Primo ꝑpter īstitutionem xpi qui hoc sacramentū instituit primo die azimorū. vt habetur Math.26. et Mar.14. qua die in domibus iudeorū nihil fermentatum eē debebat. Exo.12. 2° quia panis est proprie sacramentum corporis xpi quod sine corruptione conceptum ē: magis q̄ ipsius deitatis. vt.ĩ.patebit. 3° quia magis competit sinceritati fidelium que requiritur ad vsum huius sacramenti. ꝺm illḋ.i. Corin.5. Pascha nostrum immolatus ē christus: itaqꝫ epule. in azi. sinceri. ⁊ veri. Habet tamē consuetudo grecorū aliquam rōneꝫ. ⁊ ꝑpter significationem quam tangit Greg. vt dictuꝫ est supra. ⁊ ꝑpter detestationem heresis naſa

reorũ:qui legalia ⁊ euangelica miscebant.

Sciendum etiam ꝙ a principio tota ecclesia cōficiebat in azimo:sed postea tēpore Leonis pape ꝑpter hereticos Ebyonitas:dicentes legalia obseruari debere cũ euangelio:⁊ i azimo conficiendum eē ꝑpter preceptum legis.ecclesia instituit ad tēpus confici in fermētato.Cessāte vero causa:ecclesia occidental' rediit ad ritum antiquum .orientalis vero illum retinuit.⁊ vlterius addidit non posse cōfici nisi in fermentato. Et ad hoc probandũ asserebat dñm in fermentato confecisse. Et quia tres euangeliste contradicũt dicentes ꝑma die azimorũ xp̄m instituisse hoc sacramētum.quidā ex eis in tantā insaniā ꝑruperunt vt dicerent euangelistas illos falsum dixisse ⁊ scripsisse:⁊ a Johāne correctos fuisse: qui ante diem pasce dicit dominũ cenasse cũ discipulis suis.Sed ꝙ Johannes nō cōtradicat aliis euangelistis ostenditur ex multiplici acceptiōe pasce.Pasca eni dr̄ aliqñ agn⁹ pascalis.Math.26.Quādo necesse erat occidi pasca.Aliqñ hora imolationis .s.vespera . 14.lune:qua agnus comedi debebat ⁊ festũ incipiebat.Mar.14.Erat pasca ⁊ azima post biduum.Aliqñ dies in cuius vespera imolabatur agnus.Luc.22.Appropinquabat dies festus iudeorũ qui dicitur pasca.Aliqñ prima dies azimorũ post imolatōnem agni celeberrima. Jo.13.Ante diem festũ pasce.Aliquando panes azimi.Jo.18.Et ipsi non introierũt in pretoriũ vt non contaminarent:sed mandu. pasca.Et hos.5.modos ponit Innocē.li.de offi. mis.Aliquādo xp̄us dicitur significatus per agnũ pascalem.i.Corin.5.Eteni pasca nostrũ immolatus ē christus.Aliquando tota septimana azimorũ:que.s.incipiebat.14.die april' in vesperis:⁊ durabat.7.diebus.s.vsq; ad. 21. diem aprilis:vt patet Leuit.23.⁊ actu.12. Volens post pasca ꝑducere eũ populo .Aliqñ festum epularũ.2.Paral'.35. Non fuit phase simile huic.Unde versus.Ebdomas hora dies epule pecus azima xp̄us. Septē aũt dies supradicti azimorũ omnes erant dies festi.s; primus erat per excellentiam dies festus.s.15 ⁊ de illo dicit Johānes.Ante diem festũ pasce. Post illum autem in maiori excellentia erat dies festus sabbati.quia erat inter illos dies festos in quibus nihil debebat parari.tũ propter suam celebritatē:tum ꝑpter azima. Et sic patet ꝙ Johānes nō cōntradicat aliis euangelistis.quia aliter accipit pasca ꝙ̄ ipsi.sicut eni legitur Exo.12.solēnitas pascalis incipiebat a vesperis .14 lune. Et tunc christ⁹ p⁹ immolationē agni pascalis sacramentũ hoc instituit.Unde hec dies dicitur a Johanne ꝓcedere sequentē diē pasce.a tribus aũt aliis euangelistis dicitur prima dies azimorũ:qñ s.fermentum nō inueniebatur in domib⁹ iudeorũ. Sed videtur esse contra predicta ꝙ xp̄us preuenit diem azimorũ.Figure eni; debet veritas respondere.Cum ergo agnus qui erat figura xp̄i immolaretur.14.luna:xp̄s fuit crucifixus.15.luna.sed ante diē crucifixionis cōfecit.Ergo i fermentato cōfecit.Rñdeo ꝙ passio eius statim fuit incboata post cenā qñ fuit in agonia:⁊ fuit cōprehensus.Unde optime est factũ quia agni comestio ⁊ ipsius immolatio facta est.14.luna.non quia consũmata:sed quia incboata.Et sic patet ꝙ non ꝑuenit. Sed quare magis attendit in hoc sacramento discretio inter panem aziniũ: ⁊ panem fermentatũ.ꝙ̄ in baptismo circa aquam:vtrũ calida sit vel frigida? Rñdeo: ꝙ fermentum aliquid habet corruptionis.⁊ ex pane corrupto non potest confici hoc sacramentũ vt dcm̄ est.Posset enim tanta corruptio eē fermenti ꝙ ex eo non posset confici sacramentũ.Hec Tho.3.q.74.arti.4.c.4[m]. Utrũ posset cōfici de pane facto de aqua rosacea? Rñdeo ꝺ; Inno.3[m] in quadam decreta.Uere aque admixtio est de necessitate huius sacramenti.vt pote constituens substantiam panis.Et ideo si farine admiscetur aqua rosacea:vel quicunq; alius liquor ꝙ̄ aqua vera:nō posset ex eo vere confici sacramentum.quia vere panis ñ esset.Panis etiam de quo xp̄us cōfecit: erat factus ex aqua naturali.⁊ ideo non pōt confici corpus xp̄i de alio pane ꝺm Tho.vbi s̄ arti. 7.c.3[m]. Scđm aliquos tamen potest. quia aqua ipsa non requiritur vt maneat in specie propria:immo in naturā aliam etiam anteꝙ̄ fiat panis transmutat':⁊ huius sententie ē petrus.4.dis.11.q.2.arti.4.q.3.c.1[m].

Circa 3[m].s.materiam sanguinis sciendũ:ꝙ de solo vino vitis potest confici sanguis xp̄i.Et hoc primo ꝑpter institutionem xp̄i qui in vino vitis hoc sacramētum instituit:vt patet de eo qđ dicit Luc. 22. circa institutionem eius.Ammodo nō bibā de genimine vitis donec ⁊c̄. 2° quia sicut dictum est s̄.ad materiā sacramentorũ assumit' illud quod proprie ⁊ communiter habet illā formam.Proprie autem vinum dicitur qđ de vite sumitur.Alii autem liquores vinum dicuntur secundum quandam similitudinem ad vinum vitis. 3° quia vinum vitis magis competit ad effectum huius sacramenti: qui est spiritualis letitia.quia scriptum ē:ꝙ vinũ letificat cor hominis.in ps̄.Et quia omnia vina vitis sunt eiusdem speciei.ꝺm docto. ideo confici potest de quolibet vino vitis: dũmō

remaneat in specie vini. Acetum autem perfectum non est vinum: cũ differat a vino ƀm philosophum 8º methaphi. ideo ꝺ eo confici non pōt. In vino tamen quod accedit ad acedinem manente adhuc forma substantiali vini pōt confici: Et pro tali vino sumit acetũ Inno. de offi. mis. cum dicit: ꝙ potest de aceto confici. Aliter non diceret verum ƀm Petrũ. 4. distincti. ij. q. 2. arti. 30. ⁊ Ricar. 4° dis. ij. q. 2. arti. 4. ⁊. 5. o. Quid ergo fiat si vini species acescat? Rñdeo. Non manet ibi sanguis christi: sicut nec corpus xp̄i: quando corrũpitur species panis. Similiter ƀm Albertum de missa. si vinum sit putridum perfecta putrefactione: que redire non possit ad cópletionem vini: de eo non potest confici. Si vero sit in via ad corruptionem: de eo pōt confici: sed non debet ꝑpter reuerentiam sacramenti si pōt aliud haberi de facili. Si autem sit in vino cum sapore vinoso sapor aromaticus vel ponticus vel stipticus vel acerbus ex minus perfecta digestione vini potest de eo confici. quia remanet species vini. Nō potest etiã confici de agresta. quia non est in termino generationis. quod eius immaturitas ostendit. Unde non est vinum. quia nihil recipit speciem nisi in termino sue generatiōis. In musto autem confici potest: quia habet speciem vini. quod attestatur maturitas eius: ⁊ dulcedo. sed non conuenit ꝺ ipso confici anteq̃ sit defecatuȝ. Unde prohibet̃ ne mustũ de vua in calice statim exp̄ssum offeratur ꝑpter indecentiam impuritatis musti. ꝑpter quod ꝺ cō se. dis. 2. omne crimen. Julius pāpa reprehendit sacerdotes hoc facientes. Potest tñ hoc fieri in necessitate. quia dicit ibidem. Cum necesse fuerit: botrus in calice exprimatur. s. ãte consecrationem. De musto vero duȝ adhuc continetur in vua matura: confici non potest secundum probabilius opinantes. ar. de con. dis. 2. didicimus. ⁊. c. se. Nam xp̄us non confecit suuȝ sanguinẽ nisi in vino existente in specie potabili. quod patȝ per hoc quod dicit discipulis. Bibite ex eo omnes. Uinum autẽ nō est i vua matura sub specie potabili sed esibili. Uino etiam sic se habenti: aqua non posset admisceri. Aqua vero debet apponi vino qꝺ offertur in hoc sacramento: vt patet extra de cele. mis. litteras. Et hoc quidem primo ꝑp̄ institutionem. Probabiliter eniȝ creditur ꝙ dominus hoc sacramentũ instituerit in vino aqua permixto ƀm moreȝ terre illius: immo etiam scitur: quia apostoli qui interfuerunt illi cene ita reliquerunt ecclesie. 2º quia hoc conuenit representationi dominice passionis in qua vtrũq̃ profluxisse legitur. Et ratō habetur de conse. dis. 2. c. i. 3º quia cōuenit ad significandum effectum huius sacramenti: q̃ est vnio populi christiani ad xp̄m. Et hec ratio tangitur extra de cele. mis. cum marthe. §. quesiuisti. ⁊ de conse. dis. 2. cum omne crimẽ. Non sufficit autem in dolio apponere aquã. Admixtio. n. aque sacramentalis ⁊ vini: ẽ tñ sacerdotis: ⁊ est ad significationeȝ. ⁊ ideo tũc poni debet: etiam si alias posita fuisset quando sacra mysteria incohoantur ƀm Bona. 4. dis. ij. par. 2. dubi. circa litteram. q. 4. Licet autem appositio aque sit de necessitate precepti non tamen est de necessitate sacramenti. quia aqua refertur ad significandum participationem huius sacramenti a fidelibus quantum ad hoc ꝙ per aquaȝ vino mixtaȝ significatur populus adunatus christo. Sed secundum hoc ipsum ꝙ ex latere christi pendentis ĩ cruce aqua fluxit: ad idem refertur. quia ꝑ aquã significabatur absolutio peccatorum: quẽ fiebat per christi passionem. Dictum est autem ꝙ hoc sacramentum perficitur in consecratōne materie. Usus autem fidelium non est de necessitate sacramenti: sed aliquid conseq̃ns sacramentum. ⁊ ideo consequẽs est ꝙ appositio aque non est de necessitate sacramenti. qꝛ est propter significationem que sequitur sac̃mentum. Propter quod etiam dicitur ꝙ greci non apponunt aquam. Unde de conse. di. 2. scriptura dicitur. Si quis de antecessoribꝰ nostris vel ignoranter vel simpliciter non obseruauit: vt. s. aquam vino misceret potest eiꝰ simplicitati venia concedi. Nec obstat illud de conse. di. 2. sicut in sanctificando. vbi dicit̃. Sicut in sacrificando calicem domini: offerri sola aqua non potest: sic nec vinum solum. quia intelligit ibi Ciprianus non posse fieri: quod non potest bene vel de iure fieri. Unꝺ vbi Ciprianus dicit. e. di. c. i. potest Alex. dicit debet. Tamẽ qui ex heresi ⁊ contemptu apponere ibi aquam omittit: vel etiam ex negligentia ex hoc ꝙ nullam diligentiam adhibet mortaliter peccat. Et sic intelligi potest illud. Qui aquam vino non apponit in sacrificãdo debet perpetuo priuari officio ⁊ beneficio. ex̃ de ce. mis. litteras. Qui auteȝ omittit ex negligentia ex hoc ꝙ habuit diligentiam semiplenam: venialiter peccat grauiter. quia hoc sac̃mentum est cum magna diligentia consecrãdum. Et quantum illud sacramentum precellit alia sacramenta ⁊ opera tantum ĩ eo ĩ alijs negotiis preponderat negligentia. secundum Bona. 4. di. xi. p. 2. q. i. art. 3. c. 7m ad oppositũ

Debet autem sola aqua naturalis apponi in conficiendo. quia tamẽ admixtio aque ad vinum non est de necessitate sacramenti. idꝺ

non refert quãntum ad necessitatem sacram̃ti quecunq; aqua misceatur vino:siue naturalis siue artificialis :siue rosacea:licet quantũ ad conuenientiam sacramenti peccet qui aliã aquam admiscet nisi naturalem vel veraz.qa de latere christi pẽdentis in cruce vera aqua profluxit:non humor flegmaticus:vt quidã dixerunt ad ostendendum ꝙ eius corp⁹ erat vere compositum ex quatuor humorib⁹.Et qdẽ ex elemẽtis aq̃.ex hũorib⁹ magis sãguis pfluxit.qr magis mysterio erãt ɔgrua.Nam duo maxia sacrã fuerũt in eis figurata.s.redẽptionis in sanguine:ꝛ regenerationis in aqua vt habetur extra de ce.mis.in quadam.Debz autem modica aqua apponi.Naz circa aquã mixtam fuerunt opi.plures. sed probabilior est opi.eorum fm Inno.3.qui dicunt aquaz conuerti in vinum. Hoc autem fieri non posset nisi adeo poneretur de aqua modicum ꝙ in vinum conuerteretur.Et ideo tutius ẽ semper parum ỏ aqua apponere:maxime si vinũ est debile.quia si tanta fieret appositio aque ꝙ solueretur species vini : non posset perfici sacramentum.Hec Tho.3°.q.74. arti. 7.3ᵐ. ꝛ ar.8.c.Unde etiam hoc habet consuetudo ecclesie generalis.extra de celebrati.mis. per nitiosus.Si autem tantum de aqua adderet̃ ꝙ tolleret vinositatem vini:non posset de eo confici:quia tunc non esset vinum sed aqua vinata.Unde non potest confici de vappa q̃ est aqua perfusa:nec de aqua effusa super acinos vuarum postq̃ est vinum expressum fz Alber.in.4.nec etiam secundum Tho.4.di. ii.q.i.ar.4.q.4.c.4ᵐ.de aqua rubea in qua ẽ lotus pannus vino rubeo intinctus .ỏ conse. di.2.cum omne. Quid fiet ergo in illis terris in quibus non potest vinum haberi ? Rñ deo secundum Alber. de missa . Super hoc papa eẽt consulendus:ꝛ videtur ꝙ cum eis dispensandum eẽt vt corpus christi sine sanguine conficerent ne propter defectum sacramenti maximum damnuz incurrerent. Sz nunquid cõmixtuz equaliter ex aqua ꝛ vino conuerteretur in sanguinem?Rñdeo:ꝙ equa cõmixtio ex vino ꝛ aqua dupliciter potest fieri.Aut secũdum mixtorum equalem quãtitatem molis . Aut fm equalem ꝓportionez virtutis.Primo modo aqua nõ solueret speciem vini.Magis enim est vinum actiuuz q̃ aqua:nec generaretur natura tertia ex duob⁹ nec vinũ posset cito aquam conuertere in sui naturam:licet satis cito alterarent se in excellentiis suarum qualitatum accidentaliuz . Et sic dico ꝙ per formam consecrationis vini sola substantia vini transubstantiaretur i sanguinem. Secundo modo generaretur natura tertia ex duobus:que nec eẽt vinuz nec aqua :sed non statim.Operationes enim nature non fiunt in instanti:q̃uis earum termini i istanti sint.Et ideo tam cito posset sacerdos conficere post talem vini appositionem: ꝙ illud quod fuit ibi vinum:cum adhuc nõ eẽt transmutatum ad compositionez nature tertie:conuerteretur in sanguinem.Si tamen anteq̃ proferret verba consecrationis:eẽt ex illis duobus natura tertia constituta : ex illa non posset confici sanguis christi.quia species componentium ex quibus per essentiam cõstituitur vnum:in composito non remanent secundum essentias:nisi forte diminute : vel secundum quid.Qđ dico propter opi.illorũ qui dicunt eas remanere incõpletas.Hec Richar.4.dis.ii.q.3.ar.5.c.

De forma consecratõis eucharistie.ti.io.

Ostea ɔsideran

dum est de forma sacramenti eucharistie.Et primo de quibusdaz que communiter pertinent ad formam consecrationis panis ꝛ vini. 2° in speciali de forma vini. 3° ỏ virtute forme. Circa p̃mũ sciendum ꝙ forma huius sacramenti est illa que habetur in canone misse.s.Hoc est corp⁹ ꝛc̃.ꝛ:Hic est enim calix ꝛc̃.Unde extra de cele. mis.cum marthe.§. ex eo dicit̃.Credimus ꝙ formam verboꝝ:sicut in canone reperit̃ :a Christo apl'i.ꝛ ab illis eorũ receperũt successores Circa ꝑdictam autem formã possũt plura queri.s.Utꝝ Christ⁹ prius cõfecerit q̃ verba protulerit.Rñdeo.cõmunior ꝛ verior opi.ẽ:ꝙ illis verbis tñ semel dictis xp̃us cõsecrauit ꝛ formam cõsecrandi dedit.Licet.n. posset conficere sine verbo:debuit tñ cõficere:verbum dicendo:vt apl'is consecrandi traderet formã. Sed cõtra quia dicit̃ Math. 26.Cenantibus aũt illis accepit Jesus panez benedixit ac fregit deditq; discipulis suis dicens.Accipite ꝛc̃.Et post hoc.Hoc est corp⁹ meũ.in his verbis pz ꝙ prius benedixit ꝛ fregit q̃ verba proferret.Sed benedictio ista fuit consecratio vt videtur quia fractio cõseqt̃ cõsecrationẽ.Quare videtur ꝙ p̃us cõsecrauerit q̃ verba ꝓtulerit. Rñdeo.Illa benedictio nõ fuit consecratio fm Bona. 4° dis. 8.par.i.q.2.arti.3.c.iᵐ.sed quedã gratiaꝝ actõ in qua ostendit ꝙ benedictio premitti dz ãte cibũ. De fractiõe vero distigue. qa fractõ põt eẽ ad figurandũ.ꝛ sic p̃sbyter frangit p⁹ consecrationẽ.vel ad distribuendũ: ꝛ sic xp̃s ante confectionem fregit vt inter apostolos

distribueret. Utrū hec verba.s.Accipite & comedite vel bibite sint de substātia forme. Rn̄deo ꝙ non:sed significant vsum materie consecrate qui non est de necessitate sacramenti. Utruʒ solis verbis supradictis que sunt in canone misse presbyter consecret? Rn̄deo. Quidam dicunt ꝙ non. Et huius opi. videtur esse Sco.4° dis.8.q.z.arti.z.

Sʒ contra eos videtur eē ꝙ canon misse n̄ est idem apud omnes:nec ſm omne tempus Et ideo secundum Tho.3.q.78.arti.i.c.4^m. si presbyter sola illa verba cum intētione cō secrandi proferret consecraret: quia intentio faceret ꝙ hec verba intelligerētur quasi vt i xp̄i psona prolata. Sic tn̄ cōficiēs grauit pec cat:quia rituʒ ecclesie non seruaret. Quid demonstrat in forma panis vel vini pronomen demonstratiuum hoc vel hic? Respondeo. Circa hoc fuerunt etiam plures modi dicendi:quibus dimissis causa breuitatis dicē dum est ꝙ Richar. de san. Uict. li. de trini. dicit ꝙ ibi est demonstratio mixta. s. partim ad sensum: & partim ad intellectum sub hoc sensu. Illud in quod hoc trāsmutabitur :est corpus meū. sicut si de cibo quem adhuc comedo dicam:hoc ē corpus meum.i.illud i quod iste cibus ē transmutandus:est corp⁹ meum. Hec aūt locutio adhuc esset verior & magis propria si virtute eius in prolationis termīo ille cibus fieret corpus meum. In proposito autem sic est:quia ibi virtute verborum i cō plemento & termino ipsius oratiōis:panis fit verum corpus christi. Utrū hec dictiō.n. sit de sub̄a forme? Rn̄deo:ꝙ non. sed addit̄ ibi ad denotandum ordinem consecratōnis ad vsum materie consecrate:q tn̄ non ē d necessitate sacramenti. Unde nec coniunctio similiter. Scienter tn̄ omitti nō debet :vbi vs⁹ antiquus ecclesie illius hoc hʒ. Scd̄m vero Sco.4.di.8.q.z.ar.z.in pricipio ly eni.ibi ponitur ad coniungendum:ne.s.verba forme sine precedentibus proferantur.

Irca z^m.s.formam vini i speciali:sciendum ꝙ hec est recta forma consec̄tionis vini que ponitur in canone misse.s. Accipite & bibite ex eo omnes. Hic ē.n. calix san.m.&c̄.vsq; in remis.pec. Et hoc patʒ per hoc ꝙ eam tenet romana ecclesia que fuit a principibus apostolorūʒ edocta. Unde Inno. Romana ecclesia illud semper integra fide seruauit quod ab ipsis apostolis:qui eam principaliter sacris documētis ecclesiasticos ritus docuerunt:accepit. Ab ipis igit̄ apl'is Pe. & Pau. quos viuos auctores habuit & d functos custodit. Hunc ritum sacrificij accepit quem actenus immobili cultu seruauit.

Circa predictam autem formam consecrationis vini queruntur plura.s. Utrum p̄dicta forma habeatur ex aliquo euangelio. Rn̄d ꝙ nō. Cuius rō ē ſm aliq̄s:q2 euangeliste n̄ intendebant tradere formam sacramētorum quā in p̄mitiua ecclesia oportebat eē occltaʒ vt dicit Diony.i si.eccle.hierarch. sed intēdebant historiam de christo texere. Unde omnia verba illa vere ex diuersis scripture locis sumi possunt. Nam quod dicitur. Hic est calix habet̄ Luc.zz.vbi dicitur sic. Hic est ca. no.te.in san.m.q pro vo.ef. Hr̄ etiā.i. Corin. ii.vbi scribit̄. Hic ē san.no.t.q ꝓ.mul.ef. i re. pec. Quod aūt additur:eterni:& iteruʒ mysteriuʒ fidei. Habet̄ ex traditione dn̄i q̄ p apl'os ad ecclesiaʒ peruenit ſm illd.i. Corin.ii. Ego accepi a dn̄o qd & tradidi vobis. Sicut enim habetur.ex̄ de cele.mis.cuʒ marthe.multa tā de verbis q̄ȝ de factis dn̄icis inuenimus ab euangelistis omissa:que apostoli suppleuisse verbo: vel expressisse facto leguntur. Et ponitur ibi exempluʒ. Et ifra dicitur ibidē. Ipsi et euangeliste inter se mutuo suppleuisse leg̃ūtur:que ab eorū aliquo vel aliquibus sunt omissa. Et ponitur exemplum ibidē. Utr cōsecraretur in forma euangelistarū vel etiaʒ Pauli.i.Corin.ii? Rn̄deo ſm aliquos ꝙ non. pro eo ꝙ euangeliste vel etiā Paulus n̄ intendebant:vt dicunt:tradere formam sacramentorū:sed intendebant historiam texere de xp̄o. Et hec ē opi. Tho.3.q.78.ar.3.c.9^m.& 4.di.8.q.z.ar.z.q.i.c.i^m.& in expositiōe lr̄e. ſm alios v̄o quelibʒ forma tradita ab apl'is & euā gelistis:ē forma bona:ita ꝙ si ecclesie placerʒ in ea cōsecrare posset:quia oēs idem dicunt: & eadem forma est in sn̄ia cuʒ forma supradicta.sed ꝑpter ecclesie consuetudinem & traditionem nō debet. Et hec ē opi. Pe.4° dis.8.q 3.arti.z.c.5^m.& in expositione lr̄e.& Richar.4. di.8.q.3.ar.z.c.i^m. Scdʒ vero aliques melius est de hoc pie dubitare:q̄ȝ p̄sumptuose aliq̄d diffinire. cū nesciatur an ipsi intēderīt formā describere aut verba narrare. Credunt tamē ꝙ si quis cōficeret ī forma euangelistarū:vel Pauli:non eēt puipendēdū:imo eēt honor & reuerentia exhibenda hostie sic consecrate propter periculum:quia maius periculuʒ est contemnere hostiā cōsecratā q̄ȝ illi reuerētiā exhibere. Et si commisceretur alijs consecratis a quibus non posset discerni:melius esset totum venerari q̄ȝ recipere aliquam ex eis:cū non posset cognosci. Si quis tamen formam ecclesie ex certa scia mutat: grauiter peccat. Et hec est opi. Bona.4.di.8.p.z.du.circa litteram.q.i. Unde accipi debet forma tradita ab ipsis aplis ſm ꝙ est in canone misse;non ab

euangelistis:quia apl'i eccl'iam instituerūt s3 φ a deo acceperūt. Euāgeliste vero diuīa verba τ opera narrauerūt attendentes ad intellectū:non ad vocem:ideo nec in forma cōueniunt quia forte non intendebāt formam tradere:sed cōueniunt in sensu:quē volebāt narrar. Unde in canone traditur per modu3 instituti onis.in euāgelistis vero per modū narrationis. Hec Boñ.4.dis.8.par.z.q.i.arti.z.c. Utrū greci conficiant qui vtuntur tali fōma:scilic3 hic est sanguis meus noui testamenti qui pro vo.τ p mul.effu.in remis.pec. Rñdeo Creditur ab aliquib' φ sic:quia illam ab apostolo Paulo acceperūt:τ est eadē cū nostra intelligibilis:l3 non sensibilis. Hec Pe.4.dis.8.q.3.ar.z.c.4m. Que sūt de substantia forme p dicte? Rñdeo. Scōm aliqs circa formā istā q̄dam ponūtur que sūt de substātia:quedā vero non:sed pertinēt ad ornatū:τ ad ostendendū vsū vel dignitatem vel effectū. Ad substātiam pertinēt ea per que exp̄mit̄ cōuersio vini in sanguinē.s. Hic est calix san.m. Ad vsu3 vero acci.τ bibi. Ad effectū aūt noui τ eterni testamēti τc̄. Et hec est opi. Boñ.4.di.8.p.z.q.i.ar.z.c.3m.τ Pe.4.di.8.q.3.ar.z.c. Scōm vo alios cum hec verba noui τ eterni τc̄.sint quedam determiātiones p̄dicati.i.sangui.christi pertinent ad integritatem eiusdem locutionis τ ideo dicūt φ omnia sequētia sūt de substantia forme:vsq3 ibi Quotiēscūq3 fe.τc̄.que nō sunt de substātia forme:sed pertinēt ad vsum huius sacramēti. Et inde est φ p̄sbyter eodē ritu τ mō.s.tenendo calicē in manibus p̄fert omnia hec verba. Luc.etiā.zz.interponuntur hec verba sequētia verbis p̄mis. Dicūt ergo φ omnia p̄dicta verba sunt de suba forme:l3 p p̄ma verba cum dicitur:hic est calix san.m. significat̄ ipsa cōuersio vini in sāguinē:eo mō quo dictū est in forma ɔsecratiōis panis. Per verba vero sequētia.s.no.te.designatur virtus san.effu.que operat̄ in hoc sacramēto. Quia enim vt dictum est:sanguis seorsū cōsecratus expresse passionē rep̄ntat:ideo potius fit ibi mentio de effectu passionis q̄3 in cōsecratione corporis:quod est passionis subiectū. Et hec est opi. Tho.3.q.78.ar.3.c. Scōm aūt Sco.4 di.8.q.z.ar.z.rō p̄dicte opi.non concludit. Possibile enī esset multa addi in aliqua oratione cōsecratiua sine quibus tamen tota consecratio haberur:sicut Christus dicere potuit.hoc est corpus meum sumptu3 de virgine suspendēdū in cruce:sicut dixit de sanguine:qui pro vobis τc̄.τ tunc illa verba essent dicenda pp̄t deuotionē:non tñ fuissent necessaria simpliciter ad formā quātūcunq3 pertinerent ad eandem oratōnem. Plura etiam alia adducit cōtra rōnem istam. Scōm ipsu3 tñ non est nobis traditum p certo an ad formā cōsecrationis sanguinis pertineant aliqua verba post ly san.m.iō periculosū est hoc asserere de quo sufficiens auctoritas non habetur: neq3 ē periculosum hoc ignorare:q2 ignorātia ē inuincibilis. Post hoc notāda est expositio τ ratio eorū que ponuntur in hac forma. Accipite inquit τ bibite ex eo. Ex eo dicit:τ nō ex h ad denotandū p̄ntiā sanguinis añ p̄cedentem sub altero signo.s.panis. Sequitur. Hic est calix.m. Hec est locutio figuratiua:τ pōt dupliciter intelligi. Uno mō sm methonomiā: qua ponitur cōtinens p ɔtento:vt sit sensus. Hic ē sanguis.m.ɔtentus in calice:de quo fit h mētiō:q2 sanguis Christi in hoc sacramēto cōsecratur in quātū est potus fideliū:quod ñ importatur ratione sanguinis:ideo oportuit hoc designari per vas huic vsui accomodatū. Alio modo potest intelligi sm methaphoram:p ut per calicem similitudinarie intelligitur passio christi que ad similitudinem calicis inebriat.sm illud Treñ.3°. Repleuit me amaritudinibus:inebriauit me absinthio. Unde ip̄e dominus passionem suam vocat calice3 Math.z6.vt sit sensus. Hic calix est signu3 passionis mee:de qua fit mētio in sanguine seorsū a corpore cōsecrato:q2 sanguis fuit a corpore sepatus p passionem. Et intellige φ ly sanguinis construitur intransitiue cū ly calix:sicut cum dicitur creatura salis. Sequitur. Noui τ eter.tes. In quibus verbis notatur virtus sanguinis christi:in quantum ordinatur ad tria. Primo ad acquirendam eternam hereditatē sm illud Heb.io. Habemus fiducia3 in introitum sanctorum in sanguinē eius. Et hoc nō. ibi No.τ eter.testa. Sicut enim habetur extra de cele.mis.cum marthe.§.verū.ly eterni dicitur.tum quia promittit regnum eternum. tu3 quia durat in perpetuū. Unde dicitur ibi. Nouum.i.vltimum esse describitur:ideo eternu3 id est perpetuum comprobatur. Nouissimū enim testamentum hominis immobile perseuerat:quia testamentum obitu confirmatur.

Secundo ordinatur ad collatōnem gratie que est per fidem sm illud Ro.3°. Quem proposuit deus propiciationem per fidem in sanguine eius vt sit ipse iustus τ iustificans eu3 qui ex fide est Jesu Christi. Et quantum ad hoc subditur. Mysterium fidei. Non excludit autem mysterium rei veritatem sed ostendit occultationem: quia τ ipse sanguis christi occulto modo est in sacramento τ ipsa passio christi fuit occulte figurata in veteri testamento. Et dicitur mysteriu3 fidei quasi fidei obiectū:q2 φ sāguis Christi vere sit in

hoc sacramēto sola fide tenetur. Ut enim dr in p̄dicto.c.§.ex eo aūt.aliō ibi creditur q̄ cernat. Ipsa enī passio xp̄i p fidē iustificat. Baptismus aūt dicit sacr̄m fidei: quia est quedā fidei ptestatio. Hoc autem sacr̄m est charitatis quasi figuratiuū ⁊ effectiuū. Tertio ordinatur ad remouendū impedimētū vtriusq̄ p dictorum .s.pctā s̄m illud Heb.ii. Sanguis xp̄i emū.cōscientias vestras ab operib⁹ mor. i.a peccatis. Et quātū ad hoc additur q p vo. ⁊ p mul.ef.in re.pec. Sanguis enī passionis xp̄i habet efficaciam nō tm̄ in iudeis: sed etiā in gentibus: nec tm̄ i p̄sbyteris: qui hoc sacramentū cōficiunt: vel in alijs qui sumunt: sed etiam in illis p quibus offertur. Et iōo signāter dicitur. Pro vobis.s.iudeis: ⁊ p multis.s. gentibus. vel p vobis manducātib⁹: ⁊ p multis p quib⁹ offert. Non dicit autem p omnibus: quia lʒ sanguis xp̄i sit effusus p omnib⁹ quantū ad sufficientiā: nō tm̄ omnes recipiunt eius efficaciā pp̄ter eorum indispositionem.

Irca.3m.s.virtutem forme sacramēti eucharistie querunt plura: scʒ Utrū p̄sbyter quātācunq̄ materiā cōuertere possit? Rn̄deo. Dicunt aliqui q nō: cū de integritate sacri sit intentio implicita: vel explicita faciendi quod facit eccl'a seu illud qd sacr̄m instituens facere intendebat. Sed non intendebat eccl'ia vel xp̄s transubationē panis nisi ad cōionem fidelium: ⁊ rememorādū xp̄i passionē. Ideo sacerdos tm̄ ⁊ n̄ plus pōt trāsubare de pane: quātū requirit ad cōionē fidelium ⁊ ad rememorandū xp̄i passionem. Unō vbi essent tot fideles ad cōmunicādū per vnū sacerdotē q totus panis de foro requireret ad huc iste sacerdos totū panē de foro posset trāsubare. Si vero sacerdos vellet trāsubare ad hoc tm̄ vt panē in lutū pyceret vel vt aliqd aliud dedecus fieret sacro: dicūt q talis non trāsubstātiaret: q̄ nō ē verisil'e xp̄m ptātē ḋ disse sacerdoti in p̄iudicium ⁊ irreuerentiā sacramēti: nec talē qualē sapiens dictaret nō eē donādam. Et hec est opi.Pe.4.di.io.q.4.ar. z.o.⁊ Bon.4.di.io.p.z.q.i.ar.4.o. Contra hec aūt arguunt alij sic. Si abluēs puerū sub forma verborum debita intendens facere qd facit eccl'ia: quāuis in sp̄ali intendat sacri dedecus ⁊ credat damnare illū quē baptizat: adhuc vere cōfert sacr̄m baptismi: vt patet ex superius dictis de baptismo. Igitur simili' si sacerdos super debitam materiā dicat verbo formā ad transubstātiandū institutā: intēdēs implicite vel explicite per hoc ibi esse corpus christi: licet vlterius ibi intendat sacri irreuerentiam: ⁊ dedecus. nec intendat illud sacr̄m administrare fidelibus: nihilominus vere cōficit: vt videtur. Ille enī intentiōes sequētes s.intentio rememorādi passionem xp̄i ⁊ cōmūicādi fideles: nō sūt necessarij ad sacri essentiā. Videt ergo alijs dicēdū: q sacerdos tm̄ pōt de pāe trāsubare: quātū trāsubare intēdit: dū tm̄ illud p̄ns sit corā ipso. Existēs.n. in campo nō posset trāsubare panē in eccl'ia: q̄ ad hoc nō extendit se forma sacri: qd pʒ p p̄nomē demōstratiuū faciēs aliquo mō demōstrationē ad sensum: quod ē respectu rei p̄ntis ipsi dmōstrāti: Hec Rich.4.di.io.q.6.ar.i.c. Scōe aūt positōis videt esse Tho.3.q.74.ar.z.o.in scripto: ⁊ in sum. p̄ma magis mihi placet. Utrū virtute verbo sacerdos posset vnam partē eiusdem hostie cōsecrare sine alia: hostia cōtinua remanēte? R° q aut sacerdos intenderet cōsecrare alteram ptem hostie determiate: vt pote determiate illā que esset ad dextrā: vl' illam que esset ad sinistrā. Aut intenderet consecrare vnā medietatē: nō tm̄ ferendo intentionē suā ad vnā signatā. Primo mō credo q possit virtute sacri consecrare vnā medietatē hostie sine alia: q̄ cū ad cōsecrationē materie debite nō tm̄ requirat ordo in cōsecrāte ⁊ fōma verborū debita: sed etiā intētio faciendi super illam materiā: quod facit ecclesia: nō opabuntur verba: nisi sup illam medietateʒ hostie ad quā precise fertur modo supradicto intentio ɔsecrātis. Scōo mō dico q nō ɔsecraret vnā ptem sine aliā: quia virtus sacramēti nō plus respiceret vnā partem q̄ aliā: q̄ vtraq̄ medietas ɔsecr̄t: q̄ tūc ɔsecr̄t tota hostia: ⁊ ego pono: q non intendat consecrare totam hostiā: sed medietatem tantuʒ. Ideo videtur probabile q in casu predicto nulla pars hostie consecraretur. Reales enim operationes non sūt circa singularia vaga: sed circa determinata: ⁊ ideo oportet q intentio ad quam sequitur realis determinatio aliquid determinatum ⁊ ḋterminate respiciat. Hec Rich.4.di.io.q.6.ar. z.c. Utrum vna forma operetur sine alia? Respōdeo q sic: cum quelibet ipsarum habeat virtutem propriam: completam significatōnem ⁊ propriam determinatam materiam.

Quid si alique hostie ex obliuione in altari cum presbyter conficit sint posite: nunquid ⁊ ille hostie sunt consecrate? Quid etiam si alique gutte vini adherent pedi calicis: dum presbyter conficit? Respondeo s̄m Albertum libro de mis. Nec ille hostie nec gutte iste consecrantur: quia de eis nihil intenditur.

De conuersione que fit in eucharistia: ⁊ quomodo corpus christi est ibi post conuersionem .ti.ii.

Einde cōsiderā-dum est de conuersione que fit in hoc sacro per virtutem forme verborum. Et quia per hanc cōuersionē fit pńs corp⁹ xpi sub hoc sacro: ideo cōsequenter dicendū erit de mō quo xpi corpus existit in hoc sacro. Circa pmū firmiter tenēdū est: q in hoc sacro est vere corpus xpi. Unde sup illud Luc.zz. Hoc est corpus meum: quod pro vobis tradet dicit Cirillus. Non dubites an hoc sit ver. Cū eni sit veritas pferens nō mentit. Et idē intellige de sanguine xpi. Substantia enim panis cōuerti tur in substātiā corporis xpi: et substantia vini in sanguinē. Unde in canone misse de pane et vino dicit. Fiat nobis corpus et sanguis dñi nostri Jesu xpi. Scdo de sacramētis tenendū est quod tenet Romana ecclia: ex de here.ad abolendā. Ipsa autem tenet: panem transub stantiare in corpus xpi: et vinū in sanguinem xpi: ex de sum.tri.firmiter.§.vna. Et hūc intel lectū ipsa Romana ecclia nobis tradidit: dire cta vt credit a spiritu veritatis. Unde alit cre dere nō licet. Hec Sco.4.di.ii.q.z.ar.i.in rñsi one ppa. Conuertit aūt totū compositum ex materia et forma existens actu in totū corpus xpi actu existēs: ita q materia i materiā: et for ma in formam.s.corporeā: solis accñtib⁹ rema nētibus. Cum eni spēs panis sit signū corpis xpi: debet ipsum immediate repñtare. Si aūt remaneret aliquid de panis substātia: repñta ret illud immediatius: q corpus xpi: et ideo ni hil debet ibi de substātia panis remanere: sed tota debet cōuerti. Fit aūt pdicta cōuersio in instāti: virtute dei coassistēte forme verborū et cōuertente cōpleta orone. Nec ē in spē alicu ius mutationis naturalis: sed pprio noīe tran subatio dici pōt. Hāc aūt cōuersionē non erit cuiq difficile credere: si cōsiderat virtutē infe rioris natur: que in stomacho hoīs panē quē accipit in carnē viuā et vinum in sanguinē cō uertit. Si aūt querat vtrū vinum conuerta tur in sāguinē purū: dicendū q sic. Nō ē eni intelligendū vinū conuerti in sanguinē in quā tum sanguis dicit aliqd cōfusum ex quatuor humoribus sed in quātum dicit humorē qui est vnus ex quatuor. Alij autē humores sunt ibi p cōcomitantiā. Unde extra de cele.mis.in quadā.dicit q Jo.expssit ex elementis aquā et ex humoribus sanguinē. Ex quo patet q sā guis qui fluxit de latere xpi fuit vnus ex qua tuor humorib⁹: et p ɔñs vinū nō cōuertit nisi in humorē sanguineū. Hec Rich.4.di.ii.q.3. ar.4.c. Ad hec nota. q in hoc q.s. dictū ē s. q in hac cōuersione matia cōuertit in mate riā: et forma in formā: cōueniūt in.4.sup sentē tias Rich.4.di.ii.q.i.ar.z.c. Tho.3.q.75.ar.3. o. Boñ.4.di.ii.p.i.ar.z.c. Pe.4.dis.ii.q.i.ar.3. c. et cōiter doctores alij. Sco. autē.4.dis.ii.q. z.ar.z. dicere videt: q ibi nō est cōuersio sube in subam: quātū ad esse subale simpliciter: sz quantū ad esse h: qz corpori xpi ñ acquiritur simpliciter esse: sed esse h.s. sub specie panis. Unde acquirit nouā pñtiā: nō amittendo āti quā. Panis vero desinit esse ibi nō acquiren do aliquā psentiā alibi. Unde lz illa desitō pa nis sm se cōsiderata sit anihilatio: ipsa tñ ɔuer sio nullo mō est anihilatio. qz eius terminus nō est nihil: sed noua pñtia corporis xpi sub specie panis. Hec Sco. ibidē. Querit aūt hic vtrū sub hoc sacro sit vere corpus xpi qñ apparet ibi miraclose caro vel puer vel aliqd tale. Rñdo talis apparitio cōtingit qñq ppē solā immutationē videntiū. Qñq manētib⁹ pōribus hostie dimēsionibus ppter immuta tionē circa alia accñā: vt figure coloris et hui⁹ modi. Et vtroq mō remanet ibi vere corp⁹ christi: qz ibi rō sacri manet. Utroq etiā mō fit miraculū ad ostendēdum q in hoc sacro est vere corpus xpi et sanguis: et ideo non est ibi deceptio. Hec Tho.3.q.76.ar.8.c. Scdum vero Pe.4.dis.io.q.3.ar.z.q.z.c. sub figura il la que apparet: latet spēs sacramenti sub qua cōtinetur corpus xpi: nulla immutatione fca circa ipsam. et ipsa spēs tm cōfunditur quibus dam accñtibus carnis vel pueri que non sūt ppria accña vel liniamēta corporis christi. Et hec in se.ar. patebūt.§. est etiā corpus chri sti inuisibile.

Circa scdum.s. modū quo existit cor pus christi sub hoc sacramēto: est fir miter credēdū q totus christus est in hoc sacramēto. Nā in sacro corporis xpi.i. sb specie panis est totum corpus christi ex vi sa cramēti siue conuersionis. Substātia eni pa nis cōuertitur in solam substantiā corpis. Et intelligo hic nomine corporis contineri non tm carnes: sed etiam neruos et ossa et alia hu iusmodi. Sanguis vero est ibi rōne pmixtōis Permixtus enim et diffusus est in corpore: et iō vbicunq ē corpus xpi: ibi ē sanguis: ei⁹ vo aīa ē ibi rōne cōiūctiōis.s. cū corpe: ē eni inse pabiliter corpori coniuncta. Quātitas autem et alia accidentia sunt ibi rōne inseparationis a corpore. Diuinitas aūt est ibi rōne vnionis diuine nature cum humana. Est autē totum corpus christi ita in hostia tota q est in quali bet eius parte: in qua saluatur ratio toti⁹. Cū enim sit totum homogenium: non est maior ratio q vna pars conuertatur in vnam ptem q in aliam. Unū hec fuit positio Hilarij. Hug. de san. Victo. et communiter tenet. Est etiam

ſub hoſtia corpus chriſti quãtum:ſed nõ mo
do quãtitatiuo:quia licet ſit ibi corpus quan
tum:non tamen comparaƚ ad ſpecies vt quã
tum:ſicut etiam q̃uis ſit ibi clarū:non tamen
vtitur claritate ſua illuminãdo mediū ita q̃
uis ſit ibi q̃tum:non tamen vtitur q̃titate oc
cupando locum:ſicut deus põt facere vt hic
ſit ignis:nõ exercendo cõbuſtiõis actum. Eſt
etiam corpus xp̃i ſub hoc ſacramẽto ſiue ſub
ſpecie nõ localiter ꝓprie loquendo:quia eſſe
localiter ꝓprie:eſt eſſe dimẽſiue ſiue cõmẽſu
ratiue:eſt tamen corpus chriſti in loco ſpeciei
p̃ncipaliter. Et ex hoc ſequiƚ ꝙ corpus chri
ſti eſt in pluribus lociſ ſimul ẜm eſſe ſacramẽ
tale:quia vere ꝛ realiter cõtinetur ſub diuerẜ
ſpẽbus:que ſunt in diuerſis altaribus. Ratõ
huius eſt diuina inſtitutio que omnia poteſt.
Rõ vero huius inſtitutiõis eſt:qꝛ ẽ cibꝰ ſpūa
lis cõis ad cibandū plures in pluribus locis.
ſed ẜm eſſe ſuū naturale eſt tm̄ in vno loco.ſ.
in celo:ẜm aūt eẽ pſonale:nõ ẽ in loco. Eſt eti
am corpuſ chriſti in hoc ſacr̃o immobile loca
liter:ꝛ p ſe loquẽdo:lꝫ ſit mobile p accñs.ſ.ad
motum hoſtie:ſicut aīa moueƚ moto corpore
Mouetur etiã ꝛ quieſcit ſilʼ p accñs corpus
chriſti:mota vna hoſtia ꝛ quieſcente alia:ſic
homo ſup ſcamnū in naui p quietem ſcamni
quieſcit:ꝛ p motū nauis moueƚ. Corpus etiã
chriſti p accidens ſimul mouetur ſurſuꝫ ꝛ de
orſum:mota vna hoſtia ſurſū ꝛ alia deorſum
ſicut homo exñs ſup equū in naui moueƚ mo
tu equi ad terminū oppoſitū termĩo ad queꝫ
nauis tendit. Hec Rich 4.di.io.o. Sed nū
quid verſa hoſtia:corpus xp̃i vertiƚ:ſicut mo
ta moueƚ? Rñdeo ꝙ non:quia licet ptes ordi
nem hñt in ipſo corpe abſolute:non tm̄ p com
parationem ad ſpẽm. Unde dici nõ põt ꝙ pe
des habeat in vna pte hoſtie ꝛ caput in alia:ꝛ
ſic de mẽbris alijs:qꝛ omnes ptes ſūt ſilʼ ſub
qualibet pte hoſtie:vt ſupiuſ eſt oſtenſū. Hec
Rich.4.diſ.io.q.4.ar.i.c.3m. Nūquid muta
ta hoſtia vel fracta vel paſſa aliquid:corpꝰ xp̃i
patitur:ſicut mota moueƚ? Rñdeo ꝙ nõ. Nõ
enim eſt ſiłe:qꝛ mutatio ꝛ paſſio innouaret in
chriſto aliq̃d abſolutū:ſed motus localis per
accñs nihil. Hoc ẜm Pe.4.di.io.q.z.ar.z.c.im
ad oppoſitū. Eſt etiã corpus chriſti penitus ĩ
uiſibile oculo corporali ẜm Rich.4.di.io.q.
5.ar.z.c.ꝛ Sco.4.di.io.q.4.ar.3.ita.ſ.ꝙ ñ põt
videri oculo corporeo:nec p naturaꝫ nec per
gr̃iam:nec p miraculū:ſicut nec exñtia ſubſtã
tie ſpūaliſ in loco:ad cuius inſtar corpꝰ xp̃i eſt
ſub ſacr̃o:in quãtū eſt ibi preſens:ꝛ p ſe rõne
ſubſtantie:ꝛ quãtitas nõ eſt ibi niſi p cõcomi
tantiam. Unde ẜm Rich.vbi.ſ̃.ſi aliquando
appareret ibi ſpecieſ puuli:vel fruſtum carnis
non eſt corpus xp̃i. Maiores enĩ ſunt dimen
ſiones corporis chriſti q̃ ille que ibi apparẽt
Et ſi apparet ibi vere corpus xp̃i nõ apparet
vt ſub ſacramẽto. Unde credo ꝙ illa apparẽ
tia paruuli que aliquando ibi viſa eſt vł dſcri
bitur in imaginatione:vel in ſenſu cõi viden
tis:vel etiam ſi eſt realiter extra nõ credo ꝙ
ille dimẽſiones ſundenƚ in dimẽſionibus ſpe
ciei panis:lꝫ tunc appareant. Hec Rich.ibidẽ
De hoc.ſ̃.in p̃cedenti articulo circa ſi. Sꝫ
nūquid corpus xp̃i videri põt ſub ſpẽ pãis ab
oculo ſuo ꝓprio? Rñdeo ꝙ ſic. Nõ põt tamẽ
videri ab ipſo modus quo corpus xp̃i exiſtit
ſub ſacramẽto. Hic enim ptinet tm̄ ad intelle
ctū. Nec eſt ſimile de alio oculo gł'oſo:quia
ipſe oculus xp̃i eſt ſub hoc ſacr̃o in quo nõ cõ
formaƚ ei alius oculus gł'oſus. Et huius ſen
tentie eſt Tho.3.q.76.ar.7.c.zm. Alij vero di
cunt ꝙ forſan xp̃s ꝓut eſt ibi nõ videƚ a ſeip
ſo mõ corpali:ſed ſpūali. Et huius ſñie ẽ Pe.
4.di.io.q.3.ar.i.c.zm ad oppom. Eſt etiam ẜm
Rich.4.di.io.q.5.ar.i.c.corporis xp̃i in hoc
ſacramẽto inuiſibile:viſione intellectuali om
ni intellectui p naturã:viſibile tamẽ p gr̃iam
non tm̄ in verbo:ſed etiã in ꝓprio genere. Se
cūdū aūt Sco.4.di.io.q.4.ar.z.c. in zᵃ ↄcluſi
one. viſibile eſt etiã p naturã omni intellectui
non alligato ſenſibus in intelligendo:ſiue an
geli ſiue anime ſeparate. Eſt etiaꝫ cognoſcibĩ
le a nobis dum ſumus in via ꝙ eſt ibi corpuſ
xp̃i:non quidem per naturam:ſed per fidem ꝛ
doctrinam. Dicit enim intellectus:ꝙ veritas
non poteſt dicere falſum ꝛ fides aſſerit quod
veritas dixit:hoc eſt cõpus meum:ꝛ precepit
ꝙ diceretur:ergo verum dixit. Eſt etiam cor
puſ chriſti vt eſt ſub ſacramento intangibile ĩ
mediate ab alio:ſicut nec ſubſtantia ſpūał tã
giƚ a loco:nec a corpe aliquo. Uñ quãtūcūq̃
aliq̃s ſpẽm penetraret xp̃i corpꝰ tãgere ñ poſ
ſet ẜm Rich.4.di.io.q.4.ar.z.c. Premiſſa ad
hūc titulū ptinentia:breuiƚ trãſeūdo gr̃a cõti
nuationis materie:tetigi:ꝛ eorū declarationẽ
peritõribꝰ reſeruaui.quã ſi q̃s ꝓfūdiſſime ꝛ re
aliſſime videre deſiderat ĩ.4.Scoti requirat.

De accñtibꝰ remanẽtibꝰ ĩ euchariſtia.ti.iz.

Oſtea ↄſideran

dum eſt de accñtibꝰ remanẽtibus ĩ
hoc ſacramẽto:ᵭ q̃bꝰ ꝟ firmiƚ tenẽ
dū eſt ꝙ oĩa accña ſūt ibi ſine ſubiecto. Prio
ſ.ſine ſubã:ꝛ hoc virtute diuina. Et hoc ẽ cõ
gruū duplici rõne. Una quo ad ſignificatõeꝫ
qꝛ ſpẽs ſine ſubiecto exiſtẽs expꝛſſius ducit in
tellectum fidelis credentis hoc in corpus xp̃i

cōtentum sub spebus: cu3 nō habeāt ibi stabi liens p naturam. Altera vero quo ad cibatio nem: quia hoc sacramētū cibus est fidelium spualis: vnde nō decet vt sit ibi aliquis cibus corporalis sed sensus eleuetur per fide3: et vo luntas p charitatē. sicut etiam spes sacramen tales virtute diuina retinent esse quod habe bāt prius: ita et agere. Unde possūt exteriora corpora et sensus imutare. non tñ possunt alia in sacramentum cōuertere: quia in hoc sacra mento fit transubatio: que non fit sine verbo Si dicatur q aqua modica conuertit i spem vini. dicūt aliqui q ibi forma substantial' aq non soluitur: sed alteratur. quia mutat' color et sapor et odor et sensus pcipit, pprietates vini et ideo quantū ad sensū cōuertit'. Alij vero di cunt q aqua ꝯuertitur in vinū: et hoc virtute specierū illarū: non inquam in vinum: q fit vinū ꝭm spem: sed est vinum ꝭm materiā tm. sicut caro ꝭm spēm cōuertit' in carne3 ꝭm ma teriam. Uterq3 modus dicendi ꝭm Boñ. 4. di. iz. q. z. ar. z. c. i[m] est satis pbabil'. Et sic patet q neutro mō seq̄t q aq̄ iūcta vino fiat sacra mētū. Lic3 autē sit miraculosū q sic p se. s. sine substantia maneant accidētia: naturale tamē est q sic manentia agant. Unde si securis per se incideret ligna: ipsam p se moueri esset mi raculosum: sed incidere naturale: ita est hic. Possunt etiā ipsa accidentia nūc corrumpi: sicut poterant prius: substātia panis et vini ex istente. Circa quod distinguo: q si fiat imuta tio ex parte accidentium que non sufficiat ad corruptione3 panis vel vini, pter talem im mutationē nō desinit corpus xpi aut sanguis esse sub hoc sacramēto. Si autem fiat imuta tio ex parte quantitatis: sicut cū diuiditur pa nis vel vinum in tales partes q in eis nō pos sit saluari natura panis vel vini: non remanet corpus aut sanguis christi sub hoc sacramen to. Et similiter ex parte qualitatu3: vt cum ita immutatur color et sapor et alie qualitates pa nis et vini q nullo mō posset ꝯpati natura pa nis vel vini. Hec Tho. 3. q. i7. ar. 4. c. Non sic autē corrumpunt' spes sacramentales vt ani hilentur: sed eis aliquid sensibile in instāti suc cedit. Et ita necesse est dicere q ex eis aliquid generetur: quod quidem videre quomodo fi at est difficile. Unde circa hoc fuerunt et sunt diuersi modi dicendi quos etiam Sco. reci tat: et reprobat. 4. di iz. q. 3. ar. z. q. z. c. Quibus omissis causa breuitatis dicendū est ꝭ3 Sco. ibidem: q desinente ibi esse eucharistia redit substantia composita: cui talia accidentia con ueniunt quam etiam afficiunt: et hoc etiam in instanti corruptiōis: et immediate a deo. Pri ma pars huius sententie probatur: quia de' statuit illas species manere sine subiecto tan tum in eucharistia: ergo statuit q non stante eucharistia: non sint accidentia sine subiecto et per consequens in instāti illius corruptio nis: fit aliqua substantia. Secunda pars p batur: quia si redit aliqua substantia: non est alia q̄3 illa que potest illis accidentibus affici quia alia substantia non esset eorum capax.

Tertia pars scilicet q non redit nisi im mediate a deo: patet: quia nullum aliud agēs hec agere posset ꝭ Sco. ibidem. Possunt eti am species sacramentales nutrire: quia p ean dem rationem conuerti possint i corpus hūa num: per qua3 possunt conuerti in cineres vl' vermes. Possūt etiam iste species diuidi. Di uisio enim est passio quantitatis vt est quan tu3. In hoc vero sacramento est aliquid quā tum per modum quanti vt species: et aliquid quantum non per modum quanti: vt corpus christi: ideo diuisio fit in speciebus: non in cor pore christi. Queritur autem vtrum illis speciebus posset aliquid permisceri: vt vinu3 vel aqua. Respondeo q sic. Distinguit tamē Pe. 4. di. iz. q. z. ar. z. q. z. c. q aut apponitur vi num: aut alius liquor. Si vinum additur: aut est quantitatis maioris: aut equalis: aut mino ris. Si maioris: tunc ad omnes dimensiones speciei peruenit: et eius continuitatem totalit' tollit vel soluit: et sic etiam aliud vinum nouū quo ad actum esse incipit: et sāguis christi ibi esse desinit. Si equalis: similiter contingit. Si aūt minoris: tūc vsq3 ad omnes dimensiones speciei non peruenit. Sub partibus ergo illis ad quas peruenit sanguis christi esse desinit: cum ibi iam non sint accidentia sine subiecto et continuitas speciei que sine subiecto erat: so luta fit. Sub partibus vero illis ad quas non peruenit sanguis christi manet. Puto tamen q si additum non sit notabilit' excellēs: pter dubium toto liquore ipso tanq̄3 sacramento vtendū esset. Si vero addat' liquor alius a vi no in minori quātitate transmutat' in naturā speciei tamē sub ptibus illis ad quas liquor additus penetrat: cū nō sint ibi accidētia sine subiecto: desinit esse sanguis christi.

De ministro eucharistie. ti. iz.

Einde cōsiderā dū ē d mistro h' sacri. s. eucharistie Et pmo i cōi. z° in spāli de mistro i epto ex pte corpis. 3° de mistro idigno ex pte mētis. Circa pmū sciēdū q solus pr̄sbyt' pōt ꝯsecrare cōp' et sāguinē dñi: vt hēt' di. z5. plectis et ex d sū. tri. firmit. §. vna. Na3 h docet fides

nostra quā ab aplis accepimus:ꝛ ipsi a domino. Unde etiā ordinauerūt ecclīam ſm dei institutionē. Et qꝛ apli:ꝛ eoꝝ successores ptātē cōficiendi psonis spalibꝰ contulerūt quos etiam p̄sbyteros vocauerūt. ido tm̄ eis: vt tenet fides: licet ꝯficere. Et ſm Sco. 4. di. 13. q. z. ar. i. ecclīa accepit fūdamentū hꝰmōi ſñie ex illo verbo Luce. zz. Hec quotiēscūq̄ feceritis: i mei memoriā facietis. vbi loquit̄ xp̄us aplis: vel ad minus nō nisi discipulis: quibꝰ non succedūt nisi p̄sbyteri: vt habetur dis. zi. §. i. ꝛ. c. i. Rō aūt quare dn̄s sic instituit est: quia illud sacramentū in magna reuerētia debet haberi ꝛ ideo spalibus psonis debuit committi. Aut ergo rōe sanctitatis: aut auctoritatis. Si rōne sanctitatis: vt dicūt heretici: tūc nō esset quis certus: vtrū cōficeret vl̄ nō: ꝛ salus nostra ex aliena bonitate ꝺpenderet. Si rōne auctoritatis. cū auctoritas pōt committi bonis ꝛ malis constat: ꝙ omnes ꝛ soli p̄sbyteri hoc possunt. Et hanc vocamus ordinem sacerdotij.

Quid ergo si quis credat se p̄sbyterū esse: cū tamen nō sit ꝛ celebret missā? Rn̄deo. Nō cōficit in veritate. Sibi tamē dūmō al's bonꝰ sit ꝛ etiā alijs qui credūt ipsū p̄sbyterū eē: audiētibus eius missam: vel etiā recipiētibus ab eo eucharistiā ꝑficit tanq̄ si verū ꝯficeret sacramentum: extra ꝺ p̄s. non bapti. aplicam. in glo. Soli etiā p̄sbytero cōuenit dispēsare corpus xp̄i: vt habet̄ de cōse. dis. z. ꝑuenit. Nam in reuerentiam eius a nulla re cōtingit̄: nisi consecrata. Unde corpale: calix: ꝛ patena cōsecrant̄ ꝛ similit̄ manus sacerdotis ad tangendū hoc sacramentū. Unde nulli alij tangere licet: nisi in necessitate. vt si caderet in terram: vel in aliquo alio casu. nec etiā diaconis. dis. 93. di. diacones. Nota tamē ꝙ cū dicit̄. 93. di. diacones. ꝙ diacones sub cōspectu ep̄i: vel p̄sbyteri: nisi his absentibus corpus dn̄i dare nō debent: a cōtrario sensu colligit̄: ꝙ illis absētibꝰ possunt dare: nō tamen debēt: nisi in extrema necessitate: absentibus ep̄is vel etiā p̄sbyteris vt habet̄ ibi. Dicit̄ etiam. dis. 93. diaconi. Presente p̄sbytero diaconus eucharistiā populo si cogat necessitas iussus eroget. Necessitas est: cum p̄sbyter est fessus: vel al's impotēs h̄ facere: sicut notauit ibi Hug. Et si tanta sit necessitas ibi ꝙ iussio p̄sbyteri nō possit expectari: non est expectanda: nisi p̄sbyter in necessitate hoc ꝓhibeat ex cā exp̄ssa. qꝛ est forte vsurarius vel ipenitens: qui cōmunionem petit. q̄a tunc obediendum est ei. al's nō. vt ibi notauit Hug. Laicis autem nullo mō competit dispēsare hoc sacramentum: de cōse. di. z. ꝑuenit. Dispensatio vero sanguinis non pertinet tm̄ ad p̄sbyterū: sed etiam ad diaconem. quia cōtinetur in vase: ꝛ sic non tangit̄ a dispensante. sicut corpus xp̄i: ideo magis conuenit ei dispēsatio sāguinis.

Circa scdm quod est de ministro inepto ex parte corporis queruntur plura scꝫ Utrū defectus corpalis in p̄sbytero impediat ā celebratione misse. Rn̄deo Debilitas vel egritudo superueniens ordini sacerdotali non tollit ordinem: impedit tamen ordinis executionem quo ad cōsecrationem eucharistie. Qn̄q̄ quidē ꝑpter impossibilitatē executiōis: vt si ꝑuetur oculis. vel digitis. vel vsu loquele. Qn̄q̄ autem ꝑpter vitium nature: vt si patiatur morbū caducū: vel etiam aliquā mētis alienationem. Qn̄q̄ ꝑpter abhōminationem: vt patet de leproso: qui non debet publice celebrare. Et hoc est verum quo ad sanos. Pōt tamē dicere missam occulte: ꝛ etiam celebrare leprosis: nisi in tm̄ inualuerit lepra ꝙ ꝑ corrosiōem mēbrorum ad hec reddiderit eum impotētem. Hꝰmōi aūt p̄sbyteri q̄bus ꝑpter aliquid p̄dictorum non pmittit̄ celebrare: omnia alia ptinētia ad sacerdotale officium possunt facere. ex̄ de cle. egro. c. z.

Quid de p̄sbytero q̄ duos digitos vel etiam vnū de illis cum quibus hostiā leuat pdidit. Rn̄deo. Talis celebrare nō pōt: ar. ibidē. Dicunt tamen Hosti. ꝛ Inno. eo. ti. c. i. ꝙ si quis tantū pdidit de digito ꝙ non possit celebrare sine scandalo: pōt ep̄s dispēsare ꝙ celebret in occulto: non in publico. Quid ꝺ p̄sbytero demoniaco? Respondeo Demoniacus. aut ē ex toto liberatꝰ: ꝛ tūc pōt celebrare ſm Hug. ſm alios vero celebrare non debet. Aut non est ex toto liberatus: ꝛ tunc non debet celebrare donec fuerit liberatus penitus. dis. 33. communiter. ꝛ. caꝰ. vsq̄ adeo. Quid de furiosis lunaticis: ꝛ epilenticis siue caducis? Respōdeo. Si sint ex toto liberati possunt celebrar̄ Si vero sepe acciderent eis huiusmodi passiones omnino cessare debent a celebratione misse. 7. q. z. in litteris. Si autem raro ꝛ sine eiectione spume ꝛ emissione ꝯfuse vocis accidant: non prohibentur: dum tamen habeāt iuxta se alium presbyterū qui officia cepta suppleat si deficeant vel collidantur ad terram. 7. q. i. illud. Quanto autem tempore probari debeant ꝛ qualiter vtrum liberate sint dicte ꝑsone. habetur. di. 33. c. preallegato communit̄ ꝛ. 7. q. z. §. vltimo. Et potest dici ꝙ tempus ꝓbationis est arbitrarium pensatis circunstantijs persone vel dignitatis ꝛ alijs huiusmodi. Alia de hac materia vide infra libro. 6. de cor. viti.

Circa 3m. s. de ministro idigno ex parte mentis queruntur plura. s. Utrum malus presbyter possit eucharistiam consecrare? Rñdeo qꝫ sic. Et hoc patz ex su pradictis in pma questiõe hui⁹ titu. ⁊ in titu. de sacris in cõi. ar. de administrãte sacra. q. i. ⁊ z. Lz aũt posset: nõ tamẽ debet. qꝛ peccat: ex de cele. mis. de homine. in tex. ⁊ glo. B. ⁊ de ɔse. di. z. quotidie. ⁊. i. q. i. sacerdotes. Talis. n. suspẽsus est quo ad se: ex õ cohabi. cle. ⁊ mu. c. vlti. Utrũ quilibet presbyter quantumcunqꝫ malus possit hoc sacramentũ conficere? Rñdeo. Hoc dupliciter potest intelligi. Aut de iure aut de facto. Si pmo modo non omnis sacerdos potest hoc sacramẽtum conficere. qꝛ nec irregularis nec interdict⁹ nec suspensus ab executõe eorũ que sunt ordinis. nec excõicatus nec simoniacus. nec scismatic⁹ nec hereticus. nec degradatus siue suspensus siue depositus. nec fornicator notorius hoc sacramẽtum potest de iure conficere: qꝛ cuilibet predictorũ ꝓhibitus est vsus potestatis sacerdotalis. Et hoc ꝓbari posset per multos canones: sed hoc omitto gratia breuitatis. Unde cõficiendo grauissime peccat. z° mõ quilibet sacerdos potest hoc sacramẽtum cõficere: quia nullus sacerdos quãtũcunqꝫ nefarius amittit characterem sacerdotalez super quem fundatur potestas conficiendi. Unde si quis predictorum super materiam debitã dicat formam verborũ predictam debitã cũ intentione faciẽdi quod facit ecclesia vere cõuertit substantiã panis in corpus xpi: ⁊ substãtiam vini in sanguinem. Hec Ricar. 4. dis. i3. q. i. ar. i. c. Nec obstat predictis quod dicitur di. 3z. §. porro. ad h̄ que tibi syllogistice. ⁊ alibi. s. qꝫ nisi in ecclesia. nec est verum corpus xpi: nec vera sacerdotia: nec vera sacrificia: qa illud ⁊ oĩa alia iura sĩlia debent ĩtelligi de veritate fructus: non de veritate sacramenti Nec etiã illud qđ dicit̃ ibidẽ. s. qꝫ hereticis solum baptisma ratum eẽ permittimus. Intelligitur eniz qꝫ licet eis in necessitate baptizare: sed in nullo casu possũt licite eucharistiaz cõsecrare: vel alia sacramẽta conferre. Nec etiã illud quod dicit̃. i. q. i. qꝫ qdam. s. qꝫ degradatus lz habeat ptãtem baptizandi: non tamen ɔsecrandi. qꝛ debet intelligi inquisitiue: nõ assertiue: vt ex circũstantia põt haberi. Sciendũ tamen qꝫ lz pcisus ab ecclesia vere ɔsecret ꝺm predicta: nõ tamẽ est efficax orõ eius. Cuius ratio est: qꝛ p̄sbyter in missa ⁊ orõibus loquit̃ in ꝑsona ecclesie: in cuius vnitate manet et ideo si separetur ab ea: orationes eius non valerent. Sed in cõsecratione loquitur ĩ persona xpi. cui⁹ vicẽ gerit ĩ hoc ꝑ ordinis ⁊ characteris potestatẽ. et ideo si pcisus ab vnitate ecclesie missam celebret: quia potestatẽ ordinis non perdidit: cõsecrat verũ corp⁹ ⁊ sanguinem xpi. Hec. Tho. 3. q. 8z. ar. 7. c. 3m.

De celebratione misse ti. i4.

Postea cõsideran dũ est de ritu celebrãdi hoc sacramẽtum: siue õ celebratione misse. Et primo de ipsa celebratione ĩ cõi. z° ĩ speciali de celebratione p̄sbyteri mali. 3° de tempore celebrationis. 4° de loco ⁊ vase. Circa primũ querũtur plura. s. Utrũ liceat p̄sbytero penitus a cõsecratõe eucharistie abstinere. Rñdeo. Circa hoc est duplex modus dicẽdi. Unus est: qꝫ p̄sbytero liceat oĩno a cõsecratõne abstinere: nisi teneatur ex cura sibi ɔmissa populo celebrare ⁊ sacramẽta p̄bere: puta si sit p̄sbyter parrochialis viuẽs de altari debet seruire altari: si autem de altari non viuat: sed ĩ libertate sua remaneat: non tenetur magis q̃ alius õ debito: sed magis de bono ⁊ equo. Et huius sententie est. Boñ. 4. di. iz. p. z. q. z. ar. i. q. z. o. Sed cõtra hoc obiicitur: quia p̄sbytero impositum est sacrificandi officiũ. Sed officiũ sine vsu ẽ ociosum. Et etiam q habet talentum eo vti tenetur: ne cum seruo nequã damnetur: ergo tenet̃ sacrificare. Rñdeo. Officium sacrificandi nõ imponitur vt illud homo necessario exequatur: sed ꝓ loco ⁊ tẽpore vt expedire sibi videbitur. Et ideo si cõscia dictat qꝫ ob sui indignitatem ⁊ sacramẽti reuerentiã abstineat: non peccat. Hec. Boñ. vbi. s̄. Alius mod⁹ dicendi est qꝫ qlibet tenetur vti gratia sibi data: cum fuerit oportunũ ꝺm illud zª. Chor. 6. Hortamur vos ne in vacuũ gratiam dei recipiatis. Optunitas aũt cõsecrãdi nõ attẽditur tantũ ꝑ cõparationẽ ad fideles xpi: qb⁹ optet sacramẽta ministrare: sed principaliter per cõparationẽ ad deum cui in cõsecratone huius sacramenti sacrificium offertur. Et ideo non licet presbytero etiam si nõ habeat curã aĩaꝝ omino a celebratione cessare: sed saltẽ videt̃ qꝫ teneatur celebrare ĩ pcipuis festis: et maxime in illis in quibus consueuerunt cõmunicare fideles. Et huius sententie est. Richar. 4. di. i3. q. z. ar. z. c. ⁊. Tho. 4. di. i3. q. i. arti. z. q. i. c. Unde presbyter qui hac gratia siue potestate loco et tempore debitis et conueniẽti: habita oportunitate et dispositione non vult vti: sed notabiliter negligit: peccat. Et multum timere debet ne sicut seru⁹ nequã qui domini sui pecuniaz abscõdit ⁊ eã ociosã dimisit: iudicet̃ a dño: nisi se corrigat: ꝓpt̃ qđ ex de cele. mis.

dolentes.§.sunt.aliq reprehēdunt q missarū solennia vix celebrant quater in anno. Hec Ricar.vbi s. Utrū p̄sbyter cōsecrās teneatur sumere hoc sacramētū? Respōdeo q sic.tam corporis q̄ sanguinis. Et hoc habet de conse.dis.2.relatū. Nam vt s.dictum est: eucharistia non tm̄ est sacramentuz:sed etiaz sacrificium. Quicūq3 aūt sacrificiū offert d3 eē sacrificij particeps. q2 exteri⁹ sacrificiū qd offert est signū interioris sacrificij quo aliqs se deo offert:vt dicit Aug.10.de ciui.dei. Unde p hoc q pticipat sacrificiū exteri⁹ ostēdit se sacrificiū interius ppetrasse. Silr per hoc q sacrificiū pplo dispēsat:ostēdit se eē dispensatorē diuinorū ipo2: quo2 ipse p̄ns d3 particeps eē:vt dicit Diony.in eccle.hierar. 7 iō pri⁹ d3 sumere q̄ populo dispēsare. Naz per hoc fit particeps q de sacrificio sumit.1.Cor.10. Nōne qui edūt hostias participes sūt altaris. Et ideo necesse ē q presbyter qn̄cūq3 celebrat: hoc sacrm̄ integre sumat. Quid si quis infra missam īfirmaret ad mortē: 7 p̄sbyter nō hēret aliā hostiā ɔsecratā q̄ illā quā cōsecrauit? Nūquid p̄sbyter d3 illi hostiaz dare 7 a sumptōe abstinere? Rndeo q nō:sed poti⁹ illam hostiā diuidet 7 partē sumet sibi 7 alterā dabit illi. Hec Tho.4.dis.12.q.3.ar.2.q.2.c.1m. Utrū si corpus xp̄i appareat miraculose in altari sub specie carnis vel sāguinis sit sumēdū? Rndeo. Ab eo sumi nō d3: cui i tali specie apparet:q2 non apparet sub specie cōuenienti humane refectōi. Dicit.n. Hiero. super Leuit. De hac quidē hostia que in xp̄i cōmemoratōem mirabiliter fit:edere licet.de illa vero quā xp̄s in ara crucis obtulit f̄m se: nulli edere licet. Nec ppt̄ h̄ p̄sbyter transgreditur:q2 ea q̄ miraculose fiūt legibus nō subdunt. Cōsulēdū tn̄ eēt presb̄ro q iterato corpus 7 sanguinē domini cōsecraret 7 sumeret Hec Tho.3.q.82.arti.4.c.3m. Utrū pluribus sacerdotibus eandē hostiā liceat ɔsecrare? Rn̄deo. De lege cōi nō d3 nisi vnus p̄sbyter eādē hostiā ɔsecrare. Ex causa tn̄ spāli super eādē hostiā pn̄t plures p̄sbyteri ɔsecrationis verba pferre:non tamē qlib3 nisi semel tātu3 Sicut.n.s.dictū est:presbyter cū ordinat: in gradu eorū ɔstituitur:qui acceperūt in cena a domino ptātē ɔsecrādi.7 iō in qbusdā eccl̄ijs sicut apostoli cōicauerūt xp̄o cenāti:ita ad repn̄tādū hoc p̄sbyteri noui ordīati ɔcelebrāt ep̄o ordināti. Dicit.n. Inno.de offi.mis.pte.3.c.12. Cōsueuerūt p̄sb̄ri cardinales Romanū circūstare pontificē:7 cū eo pariter celebrare cumq3 consūmatum est sacrificiu3 de manu eius cōmunionem accipere significantes apostolos:qui cum domino discumbētes: sacrā de manu eius eucharistiam acceperunt. Et sicut dicit idem ibidem:siue prius siue posterius q̄ ep̄s proferat verba cōsecrationis presbyteri nouiter ordinati:referri debet eorum intentio ad instans prolationis episcopi: cui principaliter celebranti concelebrant. Et tūc omnes conficiunt simul. Alijs vero videtur q concelebrantes episcopo non debent illa verba dicere intentione consecrandi: sed tm̄modo materialiter r̄citare:vt.s.represētēt q quando discipuli a xp̄o potestatem acceperunt consecrandi formam dedit eis conficiēdi. Si enī alij sacerdotes ab episcopo illa verba proferrent intentione consecrandi īconueniens semper accidere posset si quis diligent̄ consideraret. Hec Richar.4°.dis.13.q.2.arti.1.c. Tamen hoc non explico: sed prudenti lectori gratia breuitatis relinquo. Secundum autem Alber.li° de celebra. mis. plures presbyteri non debent vnam hostiam consecrare: quia f̄m Augu.iniuria fieret sacramento. Qz autem plures presbyteri assistunt pape: hoc fit propter obsequium:sed ipsi signa non faciunt:nec verba dicūt:nec facere vel dicere debent. Presbyteri vero de nouo ordinati assistunt episcopo ordinanti propter reuerentiaz sacramenti:7 propter doctrinam.7 ideo signa faciunt ad exemplum episcopi:7 vt sint ī exercitio officij suscepti:tamē verba cōsecratiōis non dicunt. Ad hoc nota q f̄m conuenientiam dierum sunt celebranda conuentualiter solēnia missaru3. Quotidie.n.dici possūt misse defunctorum:dummodo missa diei cōpetens non omittatur:extra de cele.missa.cum creatura. Nam 7 omnes misse celebrantur p salute viuorum 7 mortuorum.eo.ti.quidam Unde male faciunt quidam: qui postposito officio feriali celebrant missā de sanctis: quorum non sunt tunc festa:vt ibide3 dicitur. Et si quando misse peculiares.i.speciales siue votiue dicantur in diebus solennibus a presbyteris non debent ita solenniter celebrari q per eas a missarum solennijs que canonice fiunt hora tertia populus abstrahatur. de ɔse. dis.1.7 hoc attendendum. Item in missa debent esse plures ad minus duo qui respondeant presbytero:vt habetur de consecra.di.1.hoc quoq3.quia vt ibi dicitur: cum pluraliter a sacerdote dicatur.dominus vobiscum. 7 orate pro me.hoc quoq3 aptissime conuenit vt eius salutatiōi respōdeatur. Unde etiā ad maiorem solēnitatē ibide3 statutū legitur q ep̄s quando celebrat solēnioribus festis:tūc debent eum circūstare septem vl' quinq3 aut tres diaconi: qui eius oculi dicuntur: 7 subdiaconi 7 reliqui ministri:de conse.dis.1.ep̄s.

r.c.se. In missis vero priuatis sufficit habere vnum ministrū qui gerit psonā totius populi in cuius psona presbro rñdet. Sine ministro aūt sibi respōdēte: nunq̄ missaz nec alia diuina officia celebrabit. 7. q. i. illud. r de ɔse. di. z. r hoc statutū. r. c. nemo. r ex̄ de fi. pres. ꝓpōit in fi. Eps vero sine diacono celebrare nō potest: nisi necitas cogat. di. 93. diaconi. in glo. Itē presbr pōt in fine misse dare bñdictōes simplicē: ēt pñte epo. di. 95. ecce. Cū solēnitate vero illa. sit nomē domini bñdictū. vl' humiliate vos ad bñdictōem. rc. non debēt dare nisi epi. Non debēt inquā alij nisi teneāt calicē: aut aliquid tale. Et ita pñt intelligi ɔtria iura. di. zi. deniq̄. r. z6. q. 6. ministrare. Vel dic q̄ psbyter dum celebrat pñte epo: sibi debet innuere vt ipse velit bñdicere. Qđ si velit presbyter non bñdicet: di. zi. deniq̄. sin aūt presbyter supplet benedictōem p̄dictā. Et sic loquit̄ illud. c. p̄allegatū. ecce. di. 95. ar. ꝺ ɔse. di. i. cū ad celebrādas. Nec erit necessaria alia licētia epi exp̄ssa. Ex hoc. n. solo q̄ pmittit eū missam celebrare: intelligit̄ per ɔñs oia q̄ spectant ad missam pertinere. ar. ex̄ de offi. dele. p̄terea. Hec Ray. Abbates tamē qui pñt ex priuilegio pape solēniter bñdicere: pñt i suis ecclesijs quādo celebrant officia dīna p⁹ missam vesperas r matutinas solēniter populuz benedicere. Alij vero abbates non pñt h facere: nisi hoc sit cōcessū expresse: extra de priuil. quoniā. Item lz aliquis sit boni meriti: non tamē pōt bñdicere: nisi fuerit ordinatus ad exhibendū bñdictōis mysterium. Dei aūt est tribuere benedictōis effectum. i. q. i. dictum est. Nec debet inferior benedicere supiorem etiā si ad ꝓnunciādū aliquā lectōez petat benedictōez. di. zi. deniq̄. vbi notauit Jo. q̄ alicubi epo volenti legere lectōem: r dicēti. iube dñe benedicere. respondetur. ora pro nobis sācte pr̄: vt misereatur nr̄i deus noster. Alibi inferior dicit. iu. do. bñ. r ipsemet eps benedicit. Itē non licet celebrare sine igne. p̄ ꝓpter ecclesie cōstitutōem s̄m quā si quis cōtrariū faceret: officio vel beneficio priuari deberet: ex̄ de cele. mis. c. vlti. 2° ꝓpter ipsius ignis significatōem. Significat eniz feruorez dilectōis: ꝓpter quē xp̄s h sacramētū institu it: r ꝓ nobis passus fuit. Significat etiam q̄ sacramentum illud operatur ī digne celebrāte r suscipiēte augmentū illuminatōis in itellectu: r feruorem caritatis in affectu. 3° ꝓpt̄ figuratōem. Hoc eniz p̄figuratū fuit per ignē de quo dicitur Leuit. 6. Ignis in altari meo semper ardebit. r per ignē qui vixit sub aqua annis. 70. vt habetur in glo. decretalis p̄allega. Item p̄cipitur sacerdotibus q̄ frequenter doceant plebem: vt cum in celebratione missarum eleuatur hostia salutaris: se reuerēter inclinent genibus flexis. Idem faciēt etiā cum portat presbyter ad infirmum: extra de cele. mis. sane. Cum quali vero solēnitate debeat eam egro deferre habetur ibidē. Itez quādocūq̄ in missa recolitur nomē domini: debent fideles flectere genua cordis: quod saltem testentur inclinatione capitis: vt patet in cōstitutiōe Inno. ex̄ de emu. ec. decet. Itē p̄sbr visitās infirmū debet eē munitus plurib⁹ hostijs sacratis: ita q̄ in reditu popl's nō idolatret orando. Si autē oēs expenderit faciat cessare sonū campane. vel faciat aliud signum q̄ homines nō adorēt. ex̄ ꝺ cele. mis. sane. Expositōem r rōem eorū que dicuntur in missa: dimitto gr̄a breuitatis. r si vis inuenire: quere in li° de sacris.

Sequitur videre de z°. s. de celebratōne presbyteri mali. Circa quod q̄rūtur plura. s. Vtrū missa mali sacerdotis valeat minus q̄ boni. Rñdeo. In missa est duo considerare. s. ipm sacramentum: qđ est principale: r orōnes que sunt ꝓ viuis: r mortuis. Q̄tum ad primū nō minus valet missa mali presbyteri q̄ boni. Vnde Augusti. li° de corpore xp̄i. r habet̄. i. q. i. itra. In ministerio corporis r sanguinis domini nihil a bono magis: nihil a malo min⁹ perficitur sacerdote. Oratio autē que fit ibi dupliciter potest cōsiderari. Vno modo inq̄tum habet efficaciam ex deuotione presbyteri orantis: r sic missa melioris sacerdotis ē fructuosior. Alio modo inquantum ꝓfertur in psona totius ecclesie: cuius presbyter est minister: r quo ad hoc est fructuosa nō tm̄ oratio peccatoris sacerdotis in missa: sed etiam omnes alie oratōes quas facit ī officiis ecclesiasticis in quibus gerit personam ecclesie. Orōes autem eius priuate non sunt fructuose s̄m illđ eccl'. z8°. Qui declinat aurem suam ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis. Vnde si qs audiat libētius missam sacerdotis boni q̄ mali: vel deuotioris q̄ minus deuoti: credo q̄ bene faciat: dūmodo eum in substātialibus excedere peccatorem non credat. Alit̄ periculose erraret. His concordant Bon. 4. dis. i3. q. i. ar. 4. c. Pe. 4. di. i3. arti. z. q. z. Tho. 3. q. 8z. ar. 6. c. Ricar. 4. dis. i3. q. i. arti. i. c. 5m. et Sco. 4°. dis. iz. q. z. c. 3m. Vtrum presbyter qui scienter est malus teneatur celebrare? Rñdeo. Presbyter peccator si per sententiā sit ordinis executione priuatus: vel simpliciter: vel ad tempus: redditus ē impotēs ad sacrificium offerēdum. r ideo obligatō tollitur Hoc autem cedit sibi i detrimētū spiritualis

fructus:magis q̃ in augmētum. Si vero non sit p̄uatus potestate celebrandi non soluitur obligatio.non tamē est perplexus: quia pōt d̄ peccato penitere ꝛ celebrare. Hec Tho.4. dis.9.ar.3.q.i.c.3m. Quid si talis presbyter nō hēt copiam cōfessoris? Rn̄sio hui⁹ q̄onis habet.j.in rn̄sione illius q̄onis. Quid de presbytero cui postq̄ est idut⁹ occurrit.⁊c̄.vt.j. titu.de defectibus emergētib⁹ in celebratōe.

Quis magis peccat.s.p̄sbyter malus: q se ɔficere fingit:ꝛ nō cōficit:vel ille qui conficit? Rn̄deo. Ille qui conficere fingit ꝛ non ɔficit Falsa.n.sunt abolenda remedia que sunt veris grauiora periculis:extra d̄ cele.mis.de homine. Quod Cancre. sic intelligit ꝛ bene: vt dic̄ i glo.q: grauiꝰ peccat p̄sb: crimiosus q se celebrare simulat ꝛ non celebrat q̄ si celebraret:q: in p̄mo casu in p̄tibus delingt. Deum .n.offendit ꝛ populū decipit: vt dicit ibi lr̄a. In 2° tm̄ deum offendit. Un̄ talia remedia nullus debet inuenire:q: falsa sunt: ex eo ꝙ non cōficit:ꝛ videt ɔficere: ꝛ iō grauiora sūt q̄ vera picula peccatoris q ɔficit. Quis magis peccat.vtrū malus presb: q cōficit ꝛ non sumit:q̄ ille qui vtrūq̄ facit? Quis etiā magis peccat:vel ille qui sumit corpꝰ ꝛ sanguinē vel qui sumit alterū tm̄? Rn̄deo. Grauiꝰ peccat qui conficit ꝛ non sumit q̄ qui vtrūq̄ facit.ꝛ q sumit alterū tm̄ q̄ q vtrūq̄. Rō huiꝰ est q: irreuerētia duplr̄ fit sacro. Uno mō cū minister ē indignus. Alio mō cū nō solū est indignus:sed ēt nō seruat ritum quē d;. Et tūc nō tm̄ non exhibet sacro reuerētiā quā debet:s; ēt facit contumeliam:q: sacr̄m non pficit:sed incōpletū dimittit. Et incurrit etiā inobediētiam:q: ɔtra statutū eccl̄ie ɔmittit:qd̄ .s. ē vt qui sacr̄m ɔficit sumat.ꝛ vtrūq̄.s.corpꝰ ꝛ sanguinē sumat:de ɔse.di.2.relatū. Hec Boñ.4. di.i;.dubi.circa lr̄am.q.2. Quid de illis q scienter legunt p viuis defunctorum missam? Rn̄deo. Tales si faciāt ppter odiū p̄uatum: grauissime peccāt:ꝛ nisi p legitimā pn̄iam se purgauerit:si detecti fuerint: indistīcte depōi debēt:ꝛ ad agēdam pn̄iam tā ipi p̄sb̄ri q̄ qui eos ad hoc incitauerūt debēt exilii ppetui ergastulo seu monasterio relegari. Hoc totum hr̄.26.q.5.quicūq̄ sacerdotū.

Equit videre de 3°.s. de tpe celebratōis. Et circa hoc querūt̄ p̄ra.s. Utrū missa debeat quotidie in eccl̄ia celebrari. Rn̄deo. In missa recolit̄ passio xp̄i s; ꝙ eius effectus ad fideles deriuat. Sed tempore passionis recolit̄ tm̄ sm ꝙ in xp̄o capite nr̄o fuit pfecta:qd̄ quidē factū ē semel. Quotidie vero fructū passionis pcipiunt fideles:ꝛ iō illa cōmemoratio fit tm̄ semel in āno. hec aūt continue ꝛ ppter fructū ꝛ ppter memoriā sugem. Excipit aūt dies veneris sancta: ꝛ sabbatū sanctum:in qbus non d; missa celebrari:de ɔse.di.3.sabbato vero. Illa vero q̄ i sabbato celebrat̄ non ad sabbatū:s; ad noctē pascalis festiuitatis:vt i eiꝰ orōe p;:noscit̄ ptinere. Sed quare i die veneris sancta nō celebrat̄? Rn̄deo. Ueniēte veritate cessat figura Hoc aūt sacr̄m est figura quedā:ꝛ exēplū dominice passionis:vt dictū est: ꝛ iō in die quo passio xp̄i put est gesta recolit̄ huiꝰ sacramēti minime cōsecratio celebrat̄. Quare seruat̄ corpus xp̄i ɔsecratū in die Jouis sancti: sumēdū in die veneris sancti? Rn̄deo. Ne etiā illo die eccl̄ia sit sine fructu passionis: exhibito nobis p h̄ sacr̄m? Quare ēt nō reseruatur sanguis? Rn̄deo. Propter piculū effusionis. Quare i natali dn̄i ter celebrat̄ missa? Rn̄deo. Propter triplicē natiuitatē repn̄tandā.s.eternā tpalem ꝛ spūalem: que oritur tanq̄ lucifer in cordibus nostris:vt dicitur.2. Pe.i. Similit̄ ppter repn̄tandū tpale ꝛ corporale. Nā vt dr̄ de ɔse.di.i.nocte sancta. i glo. Tres misse natalis die domini celebrantur. Una ante diem in nocte:que significat tempꝰ ante legē quādo eramus in tenebris. 2a cum diescit. Et significat tp̄s sub lege:quādo nōdū plena agnitio hēbatur.3a.s.in die plena. Et significat tempus gratie: quādo iam plena cognitio habet̄. Celebrant̄ ēt tres misse p̄dc̄is tpibꝰ:ideo:q: multi hoīes triū tēporum per xp̄i natiuitatem corporalē saluāt̄. Hec Ricar.4. di.i;.q.2.ar.3.ꝛ.4.o. Utrum debeat tm̄ de die celebrari? Rn̄deo ꝙ sic.qa ipse xp̄s est p̄ns i h̄ sacro:qui dicit Jo.9°. Me op; opari opera eius qui misit me donec dies est. Uenit nox qn̄ nemo pōt opari. Qr̄ diu sum in mūdo lux sum mundi. Debet inquā celebrari in die:ita tm̄ ꝙ p̄ncipiū diei sumat̄ quādo aurora īcipit apparē. Tunc.n.quodāmō sol dr̄ ortꝰ inq̄tu; claritas radiorum eius apparet. Spālr tm̄ nocte natalis dn̄i missa celebrat̄:q: nocte dn̄s ē natus:de ɔse.dis.i.nocte. Et silr̄ in sabbato sancto solebat antiqtus celebrari circa p̄ncipiu; noctis.q: dn̄s nocte surrexit.i.cū adhuc eēnt tenebre an̄ manifestū solis ortū. Nō igit̄ sm Rod.ꝙ qui scienter an̄ diem celebrat:cū sit ɔtra ɔsuetudinē gnālem eccl̄e peccat mortalr̄:nisi sup h̄ p epm̄:vel supiorē dispēsaret̄ i casu:vt si aliquē vel aliquos ad morte; ɔtingeret infirmari:nec eucharistia posset hēri: nisi conficeret̄ an̄ die;. Idē; dicēdū est de celebrantibus matutinis nōdū dictis:cum id etiā sit ɔtra cōsuetudinē gnālem ꝛ approbatam. Hoc etiā vult Hosti.i sum. Qui aūt celebrat anteq̄ primā dicat:nō peccat mortalr:nisi sit

contraria cõsuetudo.aut faciat cõtra statutũ synodale vel prouinciale.Hec Rod. Notandũ etiam q Hosti.dicit titulo de sacramẽtis:q clerici peregrini dicẽ pñt omnes horas suas.s.primam:tertiã:sextã:nonã:z vesperas z postea facere iter suũ. Qd etiam de curialibus intelligi põt.ar.ad hoc extra de cele. mis. c.i. Qua hora diei debz celebrari? Rñdo In celebratione huius mysterij attendit z representat dñice passionis modus:z participatio fructus eius:z fm vtrũq oportuit determinari tempus congruũ z aptum ad celebrationem huius sacramenti. Quia enim fructu dominice passionis indigemus quotidie propter quotidianos defect⁹:ideo quotidie hoc sacramentum regulariter offertur. Unde etiã dñs petere docet Luc.ii. Panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie. Qd Aug. exponẽs li. de verbis domini ait. Si quotidianus est panis:cur post annũ illum sumas:queadmodũ greci in oriente cõsueuerũt? Accipe quotidie quod quotidie tibi prosit. Sic viue q quotidie merearl accipere. Quia vero passio domini celebrata fuit a tertia hora vsq ad nonaz. ideo regulariter hoc sacramentũ in illa parte die:solenniter celebratur in ecclesia. Utrũ in sero possit celebrari? Rñdeo sicut dictum est. Christus voluit hoc sacramentũ tradere vltimo discipulis:vt fortius eorũ cordibus imprimeretur:z ideo in sero consecrauit post cenam z eis tradidit. A nobis autez celebratur hora passionis dñice.s.in diebus festis in tertia quando fuit crucifixus linguis iudeorum vt dicitur Math.15. Et qñ spũs sanct⁹ descẽdit super discipulos. In diebus vero non festis:aut ferijs hora sexta:quãdo fuit crucifixus manibus militũ:vt hẽtur Jo.19. In diebus aũt ieiuniorum in nona:qñ emisit spũm vt hẽt Math.27.de conse.di.i.solẽt. põt tñ tardari maxime qñ debent ordines tradi: qa pertinet ad dñicam sequentẽ.dis.75.fm q a patribus:z precipue in sabbato sancto.qz missa pertinet ad noctẽ sequentẽ. Possunt tamẽ misse celebrari i prima parte diei propter aliquam necessitatem.de conse.dis.i.nocte. Unde qd dicitur q ante horam tertiã non est celebrandum nisi in natiuitate domini.de con. dis.i.nocte.intelligitur de missa conuẽtuali in qua est concursus populi:que debet hora tertia dici. Attendendum tamẽ q si psbyter solus sit in ecclesia:nõ celebret vsq ad horã tertiam:sed vsq tunc seruabit ieiuniũ: vt necessitatibus pegrinorũ z hospituz:siue.diuersorum cõmeantium infirmorum atq defunctorum succurrere possit.extra de cele.mis.c. i. In ecclesijs autem cõuentualibus siue collegiatis:z si missa cantetur prima hora diei: vt dictum est:nihilominus in tertia cãtari solennius debet. Et sic intelligo de conse.dis.i. nocte.vbi dicitur. Reliquis vero temporib⁹ missarũ celebrationes ante horam diei tertiã minime celebrentur. Subaudi solennes.Hec Goff. Utrum presbyter possit eadem die pluries celebrare? Rñdeo: Ut habetur de cõse.dis.i.sufficit presbytero i die semel celebrare:quia xpus semel ẽ passus:z totum mũdũ redemit.z valde est felix qui semel in die digne celebrare põt. Quidam tamen vnaz missam pro defunctis dicunt:z aliam de die si ẽ necesse. Qui vero pro pecunia vel adulationib⁹ seculariũ vna die psũit pluries celebrare non estimo damnationem euadere. Item extra de cele.mis.cõsuluisti.dicitur:q preter natalem domini:nisi necessitas suadeat presbytero semel in die sufficit celebrare. De hoc ẽt habetur ibidem.c.referentes. Ex predictis pz q in duobus casibus lz vni psbytero pluries eadem die celebrare. Unus est de die natiuitatis domini. Alius est pro defunctis si sit necesse. Quem casũ intelligo fm Rod.non tñ quando funus est pñs:vt quidã dixerũt:cum canon non distinguat:vtrum pñte funere fieri debeat:aut in anniuersario:aut p deuotiõe dum tamen intentio non sit corrupta:nec contra loci cõsuetudinẽ approbatã:vel contra constitutiones synodales fiat. Quidã etiã moti ex verbis dicti canonis:scz:nisi causa necessitatis suadeat:addunt cum Ray. alios qtuor casus scz peregrinorum necessitate:vel hospitũ commeantium:vel infirmorũ:vel nuptiaz vbi tempus laberetur. Supradictis etiam cõsonat Bern.in glo.super illud.c.cõsuluisti:dicens q psbyter potest in eadem ecclesia eadẽ die celebrare pluries. Uel pter necessitatez vt quando celebrauit missã ĩ die:postea moritur aliquis. Uel pter honestatem seu vtilitatem:vt si dicta missa superueniat aliqua persona magna que uelit audire missam:ar.extra ĩ cele.mis.ca.i.z.z. Als sufficit dicẽ vnã: Nec p hibet ex hoc expresse:qz dicit pluries celebrare. Hosti.vero addit dictis casibus septimuz casũ:scz qñ pter paucitatem clericorum:vel paupertatem ecclesiarum:due ecclesie vni presbytero commendantur:ar.extra de cele.mis. cum creatura.z capitulo consuluisti.z de consecra.di.i. sufficit. Nota tñ q qñ presbyter debet aliam missam celebrare: non debet vinum perfusionis sumere:seu non debet man⁹ vino perfundere in prima:quia illud celebrationem aliam impediret: extra eodem titulo ex parte.

Equitur videre de quarto: scz de loco et vasis celebrationis. Et circa hoc queruntur plura: scz utrum celebrari debeat in vasis sacratis. Rndeo quod sic. Nam in his que cocurrunt ad hoc sacramentum duo considerant. Unum pertinet ad representationem eorum que circa passionem dni sunt acta. Aliud ad reverentiam huius sacramenti: in quo christus vere continetur. Unde etiam consecrationes his rebus adhibentur que veniunt in usum huius sacramenti. tum propter reverentiam. tum ad representandum sanctitatis effectum: qui ex xpi provenit passione secundum illud Heb. ulti. ut sanctificaret per suum sanguinem populum etc. Utrum debeat missa dici tantum in domo? Rndeo quod sic: regulariter secundum illud. i. Thi. z. Scias quomodo oporteat te conversari in domo: que est ecclesia dei vivi. Extra enim ecclesiam non est locus veri sacrificii: ut dicit Aug. Et quia ecclesia non erat recludenda sub finibus iudeorum: sed in universo mundo diffundenda: ideo christi passio est sub divo celebrata: ut sic totus mundus se habeat ad christi passionem ut domus. Et tamen ut dicitur de consecra. di. i. circa finem. et c. concedimus. in itinere positis si ecclesia defuerit sub divo seu tentorio: si tabula altaris consecrata: ceteraque ministeria sacra ad istud officium pertinentia ibi affuerint missarum solennia celebrare concedimus.

Idem intelligitur secundum Ray. de positis in exercitu honesto: vel simili. Non tamen potest celebrari in navi vel fluminibus: ne ea nutante sanguinis effusio: vel corporis indebita commotio fiat. Utrum domus in qua celebratur debeat esse consecrata: et similiter altare? Rndeo. Domus in qua celebratur hoc sacramentum nominatur ecclesia. Hoc autem congrue consecratur: tum ad representandam significationem qua ecclesia consecrata est per xpi passionem. tum etiam ad significandum sanctificationem: que requiritur in his qui hoc sacramentum recipere debent. Per altare vero significatur xpus. de quo Heb. ulti. Per ipsum offeramus hostias laudis deo. Unde et consecratio altaris significat sanctitatem xpi Unde de con. di. i. Altaria placuit non tantum unctione chrismatis: sed etiam benedictione sacerdotali sacrari. Et sic regulariter non licet hoc sacramentum celebrari nisi in domibus sacratis ut habetur de conse. di. i. nullus. Propter quod etiam quia infideles non sunt de ecclesia. ibidem legitur. Ecclesiam in qua cadavera mortuorum infidelium sepeliuntur sanctificare non licet. sed si apta videtur ad consecrandum: evulsis inde corporibus et rasis parietibus vel tignis eius loci reedificetur. Reedificetur dicit non quia fabrica sit destruenda secundum glo. sed superficies parietum rasorum in formam pristinam restauretur.

Postea sequitur. Sed si hec prius consecrata fuit: missas in ea celebrare licet. si tamen fideles fuerint qui in ea sepulti sunt. Propter necessitatem tamen potest sacramentum hoc peragi in domibus non consecratis: et hoc de consensu epi: ut ibidem de conse di. i. legitur. c. missarum. Casus necessitatis est si ecclesie in patria sint destructe de conse. di. i. concedimus. Et similiter secundum Sco. 4. di. 13. q. z. arti. z. si quis in via positus accedere non possit ad aliquam ecclesiam consecratam Quod regulariter est verum de navigantibus et ceteris huiusmodi. Non est enim verisimile quod observantiam precepti de sanctificatione sabbati quod ecclesia est interpretata: in hoc quod est audire missam in die dnica: de consecra. di. i. missas. ecclesia voluerit impedire precipiendo quod non celebretur missa nisi in domo consecrata: cum non debeat aliquis retrahi a magis necessario: propter minus necessarium. Hec Sco. ibidem. Non tamen debet celebrari sine altari portatili consecrato: sive tabula parva consecrata: Unde ibidem legitur. Concedimus si ecclesie fuerint combuste etiam in capellis cum tabula consecrata missam interim celebrari. Capelle dicebantur antiquitus tuguria caprarum pellibus tecta. Quia enim xpi sanctitas est fons totius ecclesiastice sanctitatis: ideo in necessitate ad peragendum hoc sacramentum sufficit altare consecratum: propter quod etiam ecclesia nunquam sine altari consecratur: tamen sine ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquiis sanctorum: quorum vita abscondita est cum christo in deo: alias non. Unde ibidem legitur. Placuit ut altaria: in quibus nullum corpus aut reliquie martyris condite probantur: ab epis qui locis eisdem presunt: si fieri potest evertantur. Intelligendum autem quod tabula illa parva debet esse lapidea que consecrari non debet: nisi capsulam habeat cui compaginetur. De capsula autem non refert utrum lignea vel lapidea: vel de alia materia solida fuerit.

Sed nunquid celebrans super altare non consecratum: vel fractum est irregularis? Rndeo quod non quia irregularitas est de iure positivo. Hoc autem non est in iure positum. Scienter tamen celebrans super altare non consecratum graviter peccat: etiam si hoc faciat ex ignorantia crassa: quamvis minus quam si hoc faceret scienter: quia contra ordinationem ecclesie facit: de consecra. di. i. ecclesie. et ca°. concedimus et duobus. c. sequentibus. Super vero enormiter fractum celebrans esset irregularis: extra de consecra. di. i. ecclesie. Ad hoc nota quod in oratorio privato alicuius: missa celebrari non debet nisi de consensu epi: et propter necessitatem: et ita quod non fiat preiudicium saltem enorme parrochiali ecclesie. Qui autem sine epi auctoritate celebraverit: ut dicitur ibidem: deponi debet. de consecra. dis. i. unicuique. et c. si quis etiam. sanctius est enim missam non canere vel audire quam ubi non

opoztet:canere vel audire:de cõsecra.di.i.sic Predicatozibus tñ ꝛ minoribus cõcedit vt vbicunqꝫ fuerint sine parochialis iuris ꝑiu dicio celebrare valeant cum altari viatico:ex tra de priui.in his que ad cultũ. Nec hoc pos sũt alij:nisi in licẽtia epi. Item nullus i ec clesia cõsecrata erigat aliqđ altare:nisi de lĩcẽtia epi:de cõse.di.i.nullus.sed anteq̃ꝫ sit consecra ta erigere p̃sbytero licet ſm Jo.di 68.quãuis

Itẽ in altari in q̃ missam cantauit epus:eo die p̃sbyter:nisi de eius cõsensu:non p̃sumat aliam celebrare:de cõsec̃.di.z.c.vlti. Uel nisi necessitate vrgente.7.q.i.nihil. Eandem tam̃ missam põt perficere si eps defecerit:vt dicit̃ ibidem. Forte vero potest ratõnabiliter dici: ꝙ huic iuri derogatum est ꝑ cõtrariam cõsue tudinẽ p̃scriptam:que derogat iuri scripto. In romana eni curia sepe celebrat̃ a pluribus añ ꝛ post in altari vbi celebrãt epi cardiales sciẽ tibus ip̄is ꝛ papa:ꝛ tñ nõ cõtradicũt:ꝛ idõ vi dentur illud approbasse. Item eps extrane us in aliena diocesi põt celebrare de licentia diocesani:vel p̃sbyteri parochialis dũmõ si ne põtificalibus celebret:vt dicit Inno. Hos. vero extra de auctori.c.ulti.dicit:ꝙ etiã cum pontificalibus ꝛ sine licentia põt solennit̃ ce lebrare. Et sic seruatur generalis cõsuetudo.

De quo debet esse altare? Rñdeo. Ante tẽ pus Siluestri pape celebrabatur sup altare li gneum:qđ cito poterat transferri: quia ꝑpter ꝑsecutionẽ nõ erat certus locus fidelibus ad manẽdũ:sed postea statuit eccl'ia vt tm̃ super altare lapideum celebraret̃. Uñ de cõse.dis.i. Altaria si ñ sint lapidea :chrismatis vnctione nõ cõsecrent̃. Qđ cõuenit significatiõi huius sacrãmẽti.tum qꝛ altare significat xp̃m.i.Co ri.io. Petra autẽ erat xp̃s.tum qꝛ corpus xp̄i in sepulchro lapideo fuit reconditum. Cõue nit etiã vsui sacramẽti. Lapis enim est solid⁹ ꝛ defacili inueniri põt. Quod nõ erat necessa rium in lege veteri:vbi fiebat in vno loco alta re. Qđ aũt mãdabatur altare fieri de terra vel de lapidibus insectis fuit ad remouendam idolatriam. De quo debet eẽ calix ꝛ patẽa? R°. Sicut ibidẽ loquitur.c.vasa.ꝛ.c.vt calix p̃sbyteri nõ aureis sed ligneis calicib⁹ vtebã tur. Seuerinus aũt papa ĩ patenis vitreis mis sas cõstituit celebrari. Deinde Urbanus oĩa argentea fecit. Postea statutũ est vt calix cũ patena siue ex auro oĩo:siue ex argento fiant: vel saltẽ de stanno sub quo etiã intelligit̃ plũ bũ ſm Rođ. De ere aũt siue auricalco ñ fiãt qꝛ vini virtutẽ inficiunt erugine: paritérqꝫ ꝓ uocant vomitũ. Nullus aũt in ligneo seu vi treo calice p̃sumat missam cantare:qꝛ.s.lignũ est porosũ:ꝛ sanguis cõsecratus in eo remãe ret. vitrũ aũt est fragile ꝛ fractiõis periculum immineret. Et eadẽ rõ est de lapide. Et ideo ꝑpter reuerentiã sacramẽti statutũ est vt ex p̄ dictis materijs calix nõ fiat. De quo đbẽt eẽ corpale ꝛ palle altaris? Rñdeo. Ubi põt fi eri sine periculo:eccl'ia semꝑ statuit circa hoc sacramẽtũ illud qđ magis repñtat passionem xp̄i. Nõ erat autẽ tm̃ periculum circa corpus xp̄i qđ ponitur in corporali:sicut circa sangui nem qui in calice ꝯtinetur. Et ideo lꝫ calix ñ fiat de petra:corporale tñ fit de lineo panno: qꝛ corpus xp̄i fuit panno lineo inuolutuꝫ. Et debet eẽ corporale ab ep̄o cõsecratũ:de con se.di.i.omniũ ꝯsulto. Conuenit etiam pãnus lineus ꝑpter sui mundiciã ad significanduꝫ ꝯ scientie puritatẽ:ꝛ ꝑpt̃ multiplicẽ laborem q̃ pãnus hi⁹ parat̃:ad significãdũ xp̄i passioneꝫ

Utruꝫ liceat celebrare sine vestibus ab ep̄o bñdictis? Ro ꝙ nõ:tũ ꝑpt̃ eccl'ie ꝯstitutionẽ Unde đ ꝯse.di.i.vestimẽta.dicit̃:ꝙ vestimen ta ecclesie:quib⁹ dño ministrat̃ sacrata debent eẽ ꝛ honesta:quibus in alijs vsibus nõ ẽ vten dum q̃ꝫ eccl'iasticis ꝛ deo dignis officijs.tum ꝑpter vestimẽtorum significationem.tũ etiã ꝑpter eorum p̄figurationẽ q̃ p̄cessit ĩ vestib⁹ legaliũ sacerdotũ. In multis tñ locis inualu it cõsuetudo ꝙ cingulũ non benedicat̃: rõna bilius tñ eẽt ipsum bñdici. Spãlem enim ha bet significationẽ:vt patebit infra:sed hoc nõ ꝯcludit necessitatẽ. Calciamẽta eniꝫ sacerdo tis spãlẽ hñt significationeꝫ:nec tñ sotulares benedicuntur. Utrũ celebrãs sine vestib⁹ bñdictis ad celebrandũ deputatis:sit irregula ris? Ro ꝙ ñ:siue hoc faciat scienter siue igno rant̃:qꝛ hoc nõ inuenit̃ ĩ iure positũ. Tñ sciẽ ter siue ex ignorãtia crassa celebrãs :aut sine manipulo bñdicto:aut sine stola:ꝛ sic de alijs grauit̃ peccat. Ubi tñ ꝯsuetũ ẽ cingulũ nõ bñ dici:nõ credo ꝙ peccet celebrãs sine cingl'o bñdicto. Hec Rich.4.di.iꝫ.q.ȝ.ar.4.ꝛ Sco. 4.di.iꝫ.q.z.ar.z.

De defectibus cõtingẽtib⁹ in missa.ti.iꝫ.

Einde cõsiderã

dũ ẽ đ defectib⁹ cõtingentibus in misse celebratõne. Circa qđ sciẽdũ ꝙ hi⁹ defectib⁹ dupliciter occurri põt. Uno mõ p̄ueniẽdo:ne.s.defectus accidat. Alio mõ subseq̄ẽdo.s.vt illud qđ accidit emẽdet̃:vl' adhibẽdo remediũ:vel saltẽ ꝑ pñiam ei⁹ q̃ ne gligent̃ hoc egit. Et ad maiorẽ euidentiaꝫ querunt̃ h plura.s. Quid fiet si p̃sbyter ĩpedi tus fuerit aliqua infirmitate vl' morte. Rñđo Si nesciat̃ vbi p̄mus sacerdos desierit: tunc

debet hostia cum reuerentia reseruari: quia nesci tur vtrum sit cōsecrata vel non: et alia accepta bo stia: debet alius sacerdos mysterium a capite i choare. Si autē certū sit vbi defierit: aut dsyt ante cōsecrationē: et tūc nō oportet quod p alium suppleat. Aut post osecrationē. Aut ergo post osecrationē corporis et sanguinis: et tūc alius psbyr posset vbi ille defecit incipere missam et perficere. nec oportz a capite incipere. Et sic intelligitur illud. 7. q. i. nihil. Aut post cōsecra tionem corporis: et ante cōsecrationē sangui nis: et tūc debet alia hostia accipi: et totu3 a ca pite inchoari: quia cōsecratio corpis et sanguis ad vnum pertinet sacramētū: qd ab vno db3 perfici. Et hostia p pmum sacerdotē osecrata cū sub illa vere sit corpus xpi: cum cōsecratio corpis osecrationē sanguis nō expectet: dbet solennir reseruari: ac p scdm sacerdotē sumi. Hec Rich. 4. di. 8. q. 2. ar. 2. o. Et vt dicit. 7. q. i. illud. et c. se. Ubi tempis vel loci vel cleri co pia suffragat: quilibet psbyter celebrās dbet habere p9 se qui missa3 compleat: si eum otin gat deficere. Et hoc intelligit de infirmo. Ne tamē vt dicit in dicto. c. nihil. quod nature lāguo ris cā cōsulit. s. in psumptiois pnicie ouertatur nullus absqz patēti puentu molestie minister vel psbyter cum cepit: impfecta officia presu mat oio relinquere. Si quis aūt hoc temerari e psumpserit facere: excōicatiois sniam sustine bit. Quid de psbytero cui postqz est indut9 occurrit remorsus de aliquo mortali? Nūqd desistet aut pcedet? Rndeo. Aut nō tenet ce lebrare et tūc nō debet accedere: nisi prius cō tritus et etiā cōfessus. Aut tenet: et tūc aut ha bet copiā sacerdotis: et sic tenet prius conteri et confiteri. Aut nō habet: et sic tenet se ppara re p otritionē: et habere ppositū ofitendi. Et h sufficit ad hoc quod nō peccet si accedit cū vere cundia et reuerentia. Hec Boñ. 4. di. 13. dubi. circa lram. q. i. et etiā Berñ. extra de cele. miss. de homie in glo. B. ar. de sen. excōi. de cetero et c. quāuis. et 26. q. 6. qui recedūt. Si autē non pparet se et cantet: peccat peccato omissionis: cum omittat cōteri de alio etiā peccato: si est occultus. Si aūt est manifestus: dico quod scāda lizat. Si aūt ab ecclia phibit9: peccat omnib9 bis modis: et peccato transgressiois. Hec Bo ñ. vt s. Quid faciet psbyter qñ celebrādo recoleret se comedisse: vel etiā alicui peccato mortali subiacere: vel etiā excōicatū esse: cui9 pri9 nō erat memor? Rndeo: quod vbi difficltas occurrit semp accipiendū ē illud qd min9 h3 de periculo. Maxime aūt circa ecclie sacmē tū hoc est periculosū: qd est otra pfectionem eius: quia hoc sacrilegiū ē immane. Min9 autē est illud qd pertinet ad qualitatē sumētis. Et ideo si psbyter post osectionē inceptam recor daret se aliquid comedisse vel bibisse: nihilo minus debet perficere sacrificium et sumere sacramētū. Similiter si recordetur se peccatū aliquod omisisse: debet penitere cu3 ppo sito ofitendi et satisfaciendi. Et sic indigne nō cele brat: sed fructuose sumit sacramētū. Et eadē rō est si meminit se excōicatum. Debet eni as sumere ppositum huiusr absolutionē petendi Et sic per inuisibilem pōtificem xpm osequet absolutionē quātū ad peragendū diuina my steria. Si vero añ osecrationē pdictor memi nit: tutius esset maxie in casu comestiois: et ex cōicatiois missam inceptā deserere: nisi scan dalū graue timeret. Hec Tho. 3. q. 83. ar. 6. casu 2. Aliqui vero distinguūt de eo qui meminit añ osecrationē. quia aut habet copia3 sacerdo tis: et sic debet ofiteri. Aut nō habet: et sic dixe rūt aliqui quod si populus assit: otritio cū pposi to ofitendi sufficit: quia scandalizaret populum si dimitteret. Si autē nō timeret scādalū: osu lunt quod dimittat: maxime cū nihil cogat. Cre dendū tñ est quod sine peccato qd inchoatu3 est potest perficere: si habet ppositū ofitendi: et cū otritōne totu3 suppletur: nec videtur ibi eē o tempt9. Hec Boñ. 4. dis. 13. dubi. circa lram. q i. Quid faciet ille cui accidit in missa remō sus de irregularitate. Tunc eni nō est remedi um otritionis: nec etiam ofessionis. Ad hoc respondent aliqui: quod cum irregularis sit prohibitus hoc sacramentum conficere: et ir regularitas solum deleatur per dispensatio nem: quantūcunqz assit et pplus: et scandalum timeatur: cum nō sit faciendū cōtra veritatem vite: et contra pceptū: pper scandalū tenetur aut deponē cōsciam irregularitatis: aut dimit tere missam. Hoc aūt dico añ cōsecrationem. maxime añ inchoationem canonis. Aly ve ro dicūt quod phibitō pper irregularitatē ñ ex tendit se ad eū: maxime cū accessit sine osciem tia irregularitatis. Unde pper reuerentiam sacramēti: et scandalū populi dicūt: quod si dolet et libenter faceret qd in se esset: a dño eē dispē satū p tunc. Hec Boñ. vbi s. Quid de illo qui incipit in missa cōsciam habere: quod non sit psbyter? Rndeo: quod aut dbet dimittere missā añ osecrationē: aut osciam deponere: aut fige re infirmitatē. Ideo sanū osiliū est: quod hō ante diligenter se pparet: et in missa nō cogitet d se sed magis de sacramento. Hec Boñ. vbi. s.

Quid faciet presbyter si post osecratione3 musca vel aranea vel aliud animal venenosū cadat: vel cognoscat immissum eē venenum calici causa occidendi eum? Respondeo. Si aliquid tale ante consecrationē acciderit: tūc debet effundi: et abluto calice denuo aliud cō

secrãdũ poni. Si vero post cõsecrationẽ: ðbꝫ caute aĩal capi: ⁊ diligenter lauari: ⁊ cõburi: ⁊ ablutio cũ cineribus in sacrariũ mitti. De veneno aũt dicẽdum: ꝙ nullo mõ sumere ðbet nec alicui dare: ne calix vite vertaᵗ in mortẽ: sed ðbet diligenter seruari in vasculo aliquo ad hoc apto cũ reliquijs alijs. Et ne sacramẽtu remaneat imperfectũ: debet in calice aliud vinũ ponere: ⁊ denuo ꝯsecrationẽ sanguis resumere: ⁊ sacramẽtũ perficere. Hec Tho.3.q.83.ar.6.casu.3. Et ꝙ nihil abhoĩabile debeat fieri huius sacramẽti occasione: est ar. de conse. di.2. si ꝑ negligentiã. in tex. ⁊ glo. Quid ðbet facere sacerdos si postꝗ̃ incepit canonẽ misse perpẽdat eẽ materiã indebitã mistrataꝫ Rñdeo. Si ꝑpendat hostiaꝫ eẽ indebitã. Aut perpendit añ ꝯsecrationẽ: ⁊ tũc debet accipere hostiã debitã: ⁊ canonẽ a capite ĩchoare. Aut post ꝯsecrationẽ: ⁊ añ vini ꝯsecrationẽ: ⁊ tunc debet accipere aliam: ⁊ incipere canoneꝫ a capite: ⁊ illam ꝯsecrare. Et alia hostia ðbet reuerenter reseruari: aut a clericis: aut a sacerdote sumi post corporis ⁊ sanguinis sumptionẽ: ñ ante: quia post eius sumptõnẽ nõ esset ieiunᵘ Si aũt ꝑpendat pᵒ illius hostie sũptioneꝫ: ⁊ sãguinis: nõ debet illa die aliã hostiaꝫ consecrare: quia ieiunus nõ esset: vt dicitur de ꝯsecratiõe di.2. relatũ. sed debet de sua negligẽtia penitere ⁊ ꝯfiteri. Si aũt perpẽdit hoc post sumptionẽ hostie: tñ ante sumptõnẽ sanguinis: videᵗ aliquibus ꝙ nõ debeat sanguinẽ sumere quia ieiunus non esset: sed sãguis reseruari ðbet: aut alicui ieiuno dari. Alijs aũt videᵗ cõtrarium: qꝛ qñ est casus necessitatis: nõ ieiunᵘ põt cõicare. Si aũt perpendat in calice non eẽ ministratã debitã materiã. aut hoc ꝑpendit añ ꝯsecrationẽ panis: aut post añ tñ ꝓlationẽ verborũ: quibus ꝯsecrandũ ẽ vinũ. Aut post ꝓlationẽ eorũ añ tamẽ corporis sumptionẽ. Aut post om̃ia ꝑdicta scꝫ verba ꝯsecrationis sãguinis: ⁊ sumptionẽ corporis. Primo mõ debet mistrare mãꝫ debitã: ⁊ incipe cãoneꝫ a capite Si aũt ñ posset hr̃e mãꝫ debitã: nõ dꝫ vlteriᵘ ꝓcedere: quia vt diciᵗ de ꝯse. di.2. ꝯperimᵘ. aut integra sacramẽta percipiãt. s. ꝯficiẽtes: aut ab ĩtegris arceanᵗ: quia diuisio vnius ⁊ eiusdem mysterij sine grandi sacrilegio ꝓuenire non põt. Scðo mõ debet materiã debitã accipere: si põt habere: alia sublata: sed non credo ꝙ debeat canonẽ a capite incipere: quia iam consecratio panis ꝑcessit: sed debet reincipere a ṽbo immediate sequente panis ꝯsecratõnẽ. Si aũt hr̃i nõ põt mã debita: nõ ꝓpᵗ hoc debet omittere corporis sumptionẽ. Cõtritus tñ cuꝫ ꝓposito ꝯfitendi de sua negligentia. Tertiõ mõ debet accipere materiaꝫ debitã: alia reuerenter in aliquo vase reposita: ⁊ reincipere ab isto loco. Simili mõ postea ꝗ̃ ce. ⁊c̃. ⁊ pagẽ mysteria vsqꝫ in finem. Et tutũ ẽ ꝙ post sumptionem corporis ⁊ sanguinis aliam materiaꝫ sumat añꝗ̃ accipiat vinum qð accipiᵗ post sanguinis sumptionem. Hec Rich.4. di.11.q.2.arti.6.o. Scðm ṽo Tho.3.q.83.arti.6.casu.4. debet apponere aliam hostiã iterũ ꝯsecrandã cũ sanguine: ⁊ hoc ideo: quia si diceret sola ṽba ꝯsecratõis sanguĩs: nõ seruareᵗ ðbitᵘ ordo ꝯsecrandi. Et sicut diciᵗ.7.q.1. nihil. Perfecta nõ pñt videri sacrificia: nisi perfecto ordine ꝯpleanᵗ. Si vero inciperet a ꝯsecratiõe sanguinis: ⁊ omnia verba ꝯsecratõis repeteret nõ cõpeterẽt oĩa verba nisi hostia ꝯsecrata adesset: cum verbis illis occurrant quedam dicenda ⁊ facienda non tantum circa sanguinem: sed etiã circa corpus. Et oportet in fine sumere hostiã ꝯsecratam iterum in sanguine non obstante si etiam prius sumpserit aquam q̃ erat in calice: quia preceptum de perfectione sacramenti est maioris ponderis ꝗ̃ preceptum ꝙ sumatur a ieiunis. Hec Tho.4. di.8.q.3.c. Et cũ eo etiam ꝯuenit Sco. quo ad vltimuꝫ ibidem. Scðm Inno. vero: si pꝛ̃sbyter post sumptionis corporis deprehenderit tm̃ aquaꝫ eẽ in calice: vinũ infundat ⁊ totam ꝯsecrationeꝫ sanguinis repetat. Et si scandalum ð mora timeat: tantum ꝯsecrationis verba dicat. s. Simili modo ⁊c̃. Sed si aquam habuerit in ore non debet eam emittere: quia ꝓpter particulam corporis que fuit in aqua posita: est custodienda ne viliter tractetur. Qð si aquaꝫ ðglutiat: tunc ꝯficere non debet: quia non est ieiunus. Hec Inno. Quid si post verba ꝯsecrationis sanguinis perpendat ꝙ aqua desit? Respondeo. Nihilominus procedere debet: qa appositio aque non est de necessitate sacmenti: vt dictum est. s̃. Tamen puniri debet ille ex cuius negligentia hoc ꝯtingit. Nullo aũt modo debet aqua apponi vino iam ꝯsecrato: qa sequeretur inde pro aliqua parte corruptio sacramenti: vt dictum est. Quid si presbyt̃ non recolat se dixisse verba ꝯsec̃tionis: vlᵗ etiam alia verba que dicuntur ibi? Respondeo. Non debet ð hoc mente turbari. Non enim qui mlt̃a dicit recolit omnia que dixit: nisi fõte in dicendo apprehenderit aliquid sub rõne iam dicti. Sic enim fit aliquid memoriale in quantum sumitur sub ratione preteriti: vt dicitur in libro de memoria. Si tamen presbytero ꝓbabiliter constet omisisse aliqua: si quidem non sunt de necessitate sacramenti: non estimo ꝙ propter hoc ðbeat resumere immutando ordinem sacrificij: sed debet vlterius ꝓcedẽ. Si vero certificetur se omisisse aliqd

eorum que sunt de necessitate sacramenti. s. formam consecrationis: idem videtur facien dum sicut dictum est in defectu materie: vt. s. resumatur a forma consecrationis: et cuncta per ordines recitentur: ne sacrificij ordo mu tet. Hec Tho. 3. q. 83. ar. 6. casu. 4. et 5. Quid si propter frigus quod presbyter patitur in mani bus: vel ex negligentia hostia dilabitur in cali cem? Rndeo secundum Tho. vbi. s. casu. 6. quod non est ne cesse propter hoc aliquid circa celebrationem huiusmodi sacramenti iterari. Quid si vinum in calice congeletur? Rndeo. Si presbyter dep henderit ipsum esse congelatum ante consecratio nem: resoluat illud antequam consecret: vt habeat actualem rationem potus: Si tamen non resoluat ad huc conficit: quia vinum congelatum a non congelato differt tantum qualitate accidenta li. Quid si per negligentiam presbyteri Christi sanguis effundatur: vel sacramentum sumptum euomatur: aut etiam hostie consecrate tandiu seruentur quod putrescant: vel etiam si a murib rodantur: vel qualitercunque perdantur? Rndeo. Sicut legitur de conse. di. 2. ex decreto Pij pa pe capitulo preallegato. si per negligentiam. dici tur. Si per negligentiam stillauerit de sangui ne in tabula: radet. Si vero non fuerit tabula terra radetur et igni comburetur: et cinis infra al re condetur: et presbyter. 40. dies peniteat. Hoc decretum intellige secundum Rod. cum non dicat. 40. dies peniteat in pane et aqua: sufficit ieiunare in cibo communi: vel etiam sicut solet sexta feria ieiuna ri. Sequitur postea de dicto decreto. Si su per altare. s. non interposita palla stillauerit ca lix: minister. i. presbyter sorbeat stillam: et trib diebus peniteat. Si sup lintheum altaris primum et ad aliud stilla peruenerit: quatuor diebus peni teat. Si vsque ad tertium. 9. diebus peniteat. Si vsque ad tabulam. 20. diebus: et lintheamina que tetigit stilla: ter minister lauet: calice subt po sito: et aqua ablutionis sumatur: et iuxta altare recondatur. Nota ex hoc quod secundum Jo. si quid turpe ceciderit in calicem: non teneor sumere. Posset etiam sumi in potum nisi propter abho minationem dimitteretur. Illi etiam qui sup bis habent aliquod preceptum synodale: for mam eis traditam sequi debent: vt dicit ibi dem. Sequitur ibidem de penitentia Be de presbyteri. Si quis propter voracitatem vel ebrietatem eucharistiam euomuerit. 40. die bus peniteat: si laicus est. Clerici autem vel monachi diaconi vel presbyteri. 70. diebus Episcopi. 90. Si autem infirmitatis causa euo muerit. 7. diebus peniteat. Debet etiam in hoc casu vltimo: sicut in casu supradicto sumi vo mitus ille: et diligenter cremari: et cineres iuxta altare recondi. Et dicit glo. super capitulo si quis de conse. di. 2. quod pro casu infirmitatis peniten tia imponitur ad cautelam: vt. 34. q. 2. in lectum Et quia sumere non debuit: cum infirmus es set: ideo in culpa fuit. Sequitur etiam ibi dem ex concilio Aurelian. Qui non custodi erit bene sacramentum: et mus: vel aliquod aliud animal illud in ecclesia comederit. 40. diebus peniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia: aut pars eius ceciderit: et non inuenta fuerit. 30. dieb peniteat. Et secundum Tho. 3. q. 83. ar. 6. casu. 7. hac pena videtur dignus p sbyter: per cuius negligentiam hostie consecrate putrefiunt. Ad hoc nota quod in predictis penitentijs debet ieiunare: et a communione cessare presbyter Pensatis tamen conditionibus negocij et persone: potest minui et addi secundum Jo. Obseruandum autem est: quod vbicunque inueniuntur integre hostie: vel species: sunt reuerenter seruande: quia manen tibus speciebus manet ibi corpus christi: vt di ctum est. Ea vero in quibus inueniuntur: si co mode fieri potest: sunt comburenda: cinere in sa crario recondito: vt. s. dictum est de rasura ta bule. Hec Tho. ibidem. Item statuit eccl'a vt in cunctis ecclesijs chrisma et eucharistia sub fideli custodia clauibus adhibitis conseruent ne possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia: vel nephari exercenda. Si vero is ad quem spectat ista custodia: ea incau te reliquerit tribus mensibus ab officio suspe datur. Et si per eius incuriam aliquid nephariu contigerit grauiori subiaceat vltioni: extra de custo. eucha. statuimus. Item districte preci pitur quod a presbyteris eucharistia in loco singu lari mundo: et signato semper honorifice collo cata: deuote ac fideliter conseruetur: extra de cele. miss. sane.

De auditione misse. ti. 16.

Postea considerā dum est de auditione missarum. Et circa hanc queruntur plura. s. Vtrum seculares teneantur in die dominica missam audire? Rndeo quod sic. Precipitur enim secula ribus et multo fortius clericis: quod in die dominico totas missas audiant: ita quod ante benedictionem presbyteri non recedant. Supple secundum Jo. nisi necessitas cogat. Quod si fecerint ab episcopo publi ce confundantur: de conse. di. i. missas. Qui ve ro vsque in finem non perseuerauerit. Supple ex consuetudine vel superstitione: vt dicit gl. vel qui recedit quando presbyter in ecclesia verbum dei proponit. Supple secundum glo. eum quia si minus litteratum contemnens: excommunice tur. di. i. omnes fideles. et c. se. et 38. di. sedulo.

Qui etiam die solenni pretermisso ecclesie cõuentu ad spectaculum vadit excommunicet ibidez. qui die. Clericis vero districte precipitur in virtute obedientie: vt diuinum officiũ nocturnum: pariterq diurnum quantum eis deus dederit studiose celebrent pariter et duote: extra de cele. mis. dolentes. §. sunt et alij.

Si vero queratur vtrũ seculares: qui nõ audiũt missam in dominica mortaliter peccent. dicendũ est q nõ audire missam in die dñica secũ aliqñ potest eẽ peccatũ mtõale: aliquãdo veniale: aliqñ nullũ peccatũ. Tũc eniz est peccatũ mortale qñ omittit hoc ex cõtempto vero vel interptatiuo. Uoco aũt contemptuz interptatiuum: quãdo sine causa legitima missam nõ audire in diebus dominicis assuescit puta vt ad spectacula iret: non audire missaz assuesceret. Causam legitimaz voco: quando detinetur corporali infirmitate: vel inimicorũ timore: vel aliquo alio simili: qd ẽm rectuz iudicium excusatio legitima debet reputari. Et talis ab episcopo debet confundi: vt dicitur de conse. dis. i. missas. Qd autem talis mõtaliter peccet probatur per hoc q talis excommunicari debet: vt de conse. di. i. qui die. Excommunicatio enim ñ debet fieri nisi pro peccato mõtali. Tunc autem est ei peccatum veniale: cuz hoc omittit non ex aliqua causa legitima: sed ex aliqua mentis infirmitate: sic ex aliqua passione: vel ex aliqua pigricia: si tamen ad h nõ fuit assuetus. Tunc autem est ei nulluz peccatum: cum hoc omittit ex aliqua causa legitima. Unde glo. super illud. c. missas. dicit sic. Hoc dico preceptum esse. Unde contra preceptum faciunt: qui diebus dominicis non audiunt: nisi necessitas aliqua cogat. Sed obijcitur q consuetudo est in contrarium: quia multi seculares in dominica missaz non audiunt: nec tamen ab episcopo cõfunduntur: Rñdeo: q consuetudo que est ad irreuerentiam dei: quanto est diuturnior: tanto est dtestabilior: et tanto magis debent eam supiores cõari citius extirpare. Unde talis consuetudo nõ excusat sequẽtes eam a peccato mortali. Hec Rich. quolibet. i. q. 19. Item de conse. dis. i. episcopus. dicitur. Nullus episcopus prohibeat intrare ecclesiam et audire verbum dei: siue gentilem siue hereticum: siue iudeũ vsq ad missam cathecuminorum. i. vsq ad consecrationem. Sed contra dis. 25. c. perlecti circa principium: vbi dicitur q hostiarius debet infideles eijcere: et. 24. q. 3. clericus. et. i. q. i. non liceat. Ad quod dicunt quidam q illud. c. episcopus: nõ tenetur. Uel dicenduz: q ibi audire verbum dei ponitur pro eo quod est audire predicationem verbi dei. Potest enim platus in ecclesia conuocare excommunicatos ad audiendum predicationem: qua finita stati exire debent: extra de sen. excõmũ. responso. Hec Hostien. Quam missam debet qs audire? Respondeo. Missam diei. Unde ppter missam peculiarem de aliquo sãcto: vel d mõtuis: nõ dbet quis dimittere quin audiat missam de die: extra de cel. mis. quidam. Hoc autem quidam intelligunt quando dies propriã habet missam: et de illis qui quotidie tenentur audire missam: et sic intelligit Rod. Unde prohibitum est in dicto. c. quidam. audire missas peculiares: non quia malum sit tales missas audire: sed quia malum est propter illas missas canonice institutas dimittere. et etiam quia maluz est credere q isti sint meliores q̃ ille. Als si fiat ex reuerentia: licite audiuntur. Hec habentur in glo. super dicto. c. quidam.

Utrum possit missa malorum presbyterorum audiri? Respondeo q sic: aliquorum: et aliquoz non. Illi quoz missa licite audiri nõ põt: sunt illi a quibus alia sacramenta licite ñ possunt recipi. s. qui sciũt eos eẽ tales: quales sunt heretici: scismatici: excommunicati: interdicti: ab officio suspensi: depositi siue degradati: irregulares. Et hoc dico siue tales sint occlti siue manifesti. Omnes enim tales sunt p sententiam ecclesie executione priuati. di. 32. §. verum et. §. porro. extra de cle. ex. mi. si quis episcopus. et. c. si quis presbyter. et. c. clerici autem Similiter simoniaci q̃diu ab ecclesia tolerantur. extra de simo. tanta. Similiter fornicatores notorij. Secus est si sint occulti: di. 32. nullus. Licz enim fornicatio non sit grauior ceteris peccatis: ad eam tamen homines sunt proniores propter contumaciam carnis. et ido ecclesia prohibuit specialiter ne quis audiat missam concubinarij notorij. In alijs vero criminibus expectanda est sententia ecclesie: etiam si sint notoria. 15. q. vlti. Omnium igitur presbyterorum supradictorum misse licite non possunt audiri: quia sunt suspensi quo ad se ex sẽtentia dei. et quo ad alios ex sententia ecclesie et ideo peccant quicunq missam eorum audiunt: vel ab eis sacramenta suscipiunt: quia cõtra statutum ecclesie committunt. Sciẽdũ tamen q baptismus in articulo necessitatis licite dari et recipi potest ab omnibus supradictis vt etiam habitum est. s. Uidetur etiaz q eucharistia licite recipi posset in articulo mortis a simoniaco: et etiam a fornicatore notorio non tamen ab alijs supradictis: di. 32. §. porro Et ñc ẽz hoc simoniaco et fornicatori notorio licet eucharistiam tangere in hoc casu: non tamen conficere. Hec Jo. et Host. extra de hereticis fraternitatis. et Bern. extra de coha. cle. et

mu.c.vlti.τ de pscripti.cuz nō liceat.Vñ vsus Simon suspēsus anathema depositusq;. Nō celebrāt heresis scismaticusq; mechus. Quā doq; lauāt simon mechus abluet atq; cibabit Omniū vero aliorū psbyterorum malorum siue sint pccōres occulti:siue māifesti qui nō sunt per sententiam ecclesie executōne conse crādi priuati misse licite pñt audiri vsq; ad ec clesie sñiaz: τ ab eis licite sacra rcipi:quia licz quo ad se sint suspēsi ex sñia dei:nō tñ quo ad alios ex sñia ecclie:extra de coha.cle.τ mu.ve stra.τ.c.quesitum. Utrum aliquis a missis τ alijs officijs presbyterorum peccatorū qui adhuc ab ecclesia tolerantur abstinere licite possit? Rñdeo q̄ sic.si bono zelo hoc faciat.s. vt p hoc presbyter confusus a peccando sibi caueat τ peniteat. Nō licet aūt abstinere ex cō temptu:quia si ipse presbyter in fornicatiōe ia ceat:eius misteria non sunt contemnenda:q̄ diu ab ecclesia toleratur:extra de coha.cle.et mu.vestra.vbi ad hoc in tex.τ glo. Pōe q̄ presbyter concubinam teneat in domo:τ pa rochiani videant eum indutum ad missaz di cendam:quid faciēt. Si enim audiāt missam eius:faciūt contra consciam que dictat eis cō trarium τ etiam cōtra phibitionem Nicolai τ Alex.di.3z.nullus.vbi dicitur. Nullus audi at missam psbyteri quem scit concubinam in domo hr̄e. Si autez non audiāt:remanet sibi scrupulus in conscia:que pcipit q̄ percipiatur cōio a sacerdote:quāuis polluto vsq; quo epi scoporum iudicio reprobetur.15.q.vlt. Rñso Ad maiorē euidentiam huius qōnis. pmo d̄ notorio est dicendū:deinde ad quesituz rñdē dum. Circa pmum sciendū:q̄ differentia ē inter famam:māifestū:notoriū:rumorē:oīno occultum:τ pene occultū. Fama eni ſm Ho sti.duplex est. Una que hr̄ de homine.τ sic de scribitur. Fama est illese dignitatis status vi ta τ moribus pbatus.ff.de va.τ extraor.cog. cogitationū.§.exercitio. Et qui talem famam negligit est crudelis.iz.q.i.nolo. Et conuenit ista descriptio tm̄ fame bone. Unde p opposi tū pōt describi mala fama. Unde infamia ē le se dignitatis status vita τ moribus reprobat⁹ Alia est fama que hr̄ inter homines. τ hec sic describitur ſm Hosti. Fama est publica siue famosa insinuatio siue pclamatio τ cōis ex so la suspitōne:τ incerto auctore pueniens. Et h̄ descriptio conuenit cōiter bone fame τ male. Sz hoc ſm Bern.extra de coha.cle.τ mu. ve stra.τ Guil.dur.in spe.non pcedit:quia ſz eos fama qñq; pcedit ex scia:qñq; ex suspitione vt dicit Guil.ibidem de confe di.4. sanctū ē Potest aūt describi fama put se habet cōiter ad famam bonam τ malam ſm Guil.ibidem

hoc mō. Fama est vehemēs vulgi siue maio ris partis eius opinio rei de qua queritur con sentiens:ar.z.q.5.psbyter. Si hec aūt.s. fama per se non probat. Unde dicitur Fama volat ideo nō est defacili credēdū.15.q.7.si quid de quocunq;. Dictū enim vnius facile sequit mł titudo:extra d̄ purga.ca.cum in iuuentute.§. i. Et vane voces populi non sunt audiende. C de penis.l.decurionuz. Si tñ fama concurrat cum vno teste bene probat sicut nō. Guil.in spe.ar.extra de pba.sicut.τ. C.de re.cred.i bo ne. Et videt q̄ magis valet q̄ vnus testis:vt extra de consang.τ af.super eo. Et vbi iudex de fama dubitat:a vicinis vbi conuersat⁹ est reus:inquirat:extra de electi.postq̄. Et ad h̄ sufficiunt duo testes extra de accu.inquisitio nis.§.fi. Licet autē fama p se nō pbet:ſz tñ q̄ notat Hosti.inducit purgationē:si vicinis fre quens sit τ scandalum inducat:extra de coha bi.cle.τ mu.tua in fi. Impedit etiam matrimo nium contrahēdum:ne deterius inde cōtingat extra de cōsang.τ af.sup eo. Et forte pbatōnē inducit vbi nō paratur alijs piudicium:extra d̄ cle.p sal.pmo.c.i. Fama etiam cōsentiēs.s. cū assertione partis:pbat vt aliqñ est in aliq bus:ar.extra de te.persona.τ.4.q 3.vbi. Itez sepe pbat adeo q̄ etiam aliqñ pter talem fa mam diuortium celebret.35.q.6.si duo. Que libet etiam fama psumptionem inducit.ff.de questio.l.de minore .in fine. Guil.autem in spe.nō.q̄ dicendū ē ſm Martinū de fano.fa mā pbare:τ ei star̄ donec cōtrariū pbetur. Su per eo autem qd̄ dicit in pdicto.v̄. Item sepe veluti fama cōsentiēs τc.distiguit sup q̄ cōsētiat hoc mō.s.q̄ si peto a te hereditatē Petri: τ tu affirmas eū viuere:sola fama pbat q̄ sit mor tuus:τ aufert tibi exceptionez. Si aūt dico te aliquid mihi vendidisse vel hominez occidis se:τ hi⁹ nō sufficit mihi famā pbare. Et rō est qz pmū.s.mors necessario qñq; cōtingit.z^m ve ro forte nō.τ sic cū alijs pbat. Qd̄ autē.ff.d̄ te sti.l.3.§.verba.notat:q̄ fama inducit semiple nam pbationē.dicit hoc debere intelligi in ci uilibus:qz secus est in criminalibus:C.d̄ pro ba.l.fi.τ.z.q 8.sciant. Manifestuz ē publica siue famosa insinuatio siue pclamatio:τ cōis ex certa scia τ certis auctoribus: paucis tñ p ueniens. Unde dicit.. Qd̄ est māifestū pbari dz τ pōt anq; aliqs cōdemnet: extra de cōsang. τ af.sup eo. Qd̄ audiri pōt:etiā si manifestum indici τ certū sit.z.q.3.dns oīpotēs. Et tale māifestū dicitur publicum ex fama: qz est fa ma:τ qz ē famosū τ certū:extra d̄ coha.cle.et mu.tua.§.si vero publicū sit. Fama ḡ ex sola suspitione oritur.manifestū ex opinione cōi τ scia paucorū. Sz in q̄ dr̄t cōis opio a fama

Rñdet Guil.in spe. q̄ cōis opinio facit ius: et pbat et sumitur p veritate: vt.C.de testi.l.i. et.ff.de of.p̄.barbarius et.3.q.7.§.tria.sed fama nō facit ius ei tñ statur donec contrarium ha beāt: vt habitū est.s.Tñ cōis opinio vicinorū nō probat: vt in predicta.l.barbarius.sꝫ bono rū: sic enī.C.de epi.audi.auc̄.presides. Notoriū aliud est iuris.aliud est facti. Notoriū iuris est de quo aliquis canonice per sentētiā est condemnatus: vel in iure sponte cōfessus Licet enim quis falso cōfiteatur: vel inique cō demnetur: tñ per cōdemnationē vel per sniaꝫ illā factū illud habeāt de iure p notorio: dōec contrariū ostendat: extra de tem.or.c.fi.et de re iudi.sicut. Et hoc est verum de cōfesso dū mō pseueret in cōfessione: aliter non.ff.de que stio.l.i.§.questioni. Notoriū facti ē cui⁹ te stis est populus: et dissimulationi et inficiatōni nō est locus: vt cum exhibet se cōspectui hōi num: ita q̄ nulla pōt tergiuersatione celari: ex tra de coha.cle.et muli.vestra.et.c.tua.et.c.que situꝫ. Et intelligitur populus cē testis siue cri men notum super omnibus qui sunt in loco il lo.s.in villa vel parochia: siue maiori parti sꝫ Inno.2.q.i.scelus.et.c.manifesta.et.c.de māife sta. Si etiam villa vel parochia nō haberet ni si.io.parochianos: sufficeret crimen esse notū illis.io.scꝫ vt sic diceret notoriū sꝫ Io.qr.io. homines faciūt populū siue parochiam.io.q. 3.vnio.et testimoniū vnius parochie fac̄ crimē esse notorium: vt extra de purga.ca.cū dilect⁹ Si aūt parochia habeat multos parochiāos etiam mille: et tñ ex eis.io.scandalizent q sint graues et honeste persone.de fornicario sacer dote fieri pōt sm Rod.interpretatio: q̄ popu lus scandalizetur: maxime cū.io.homines fa ciāt populum: vt dictu est.sicut duo congrega tiōeꝫ: extra de elect.l.c.i.et tres collegiū.et.iz.vl̄ 20.turbam.et quatuor porci vel.io.oues gre gem.ff.de ver.sig.l.neratius. Non tñ dici pōt vt nō.Guil.in spe.notorium aliquid in vico vl̄ villa vbi tñ duo vel tres vel quinqꝫ habitant quia secretū dicitur: qd̄ fit corā quinqꝫ.de pēi ten.di.i.§.hec ergo secreta.v̄.nō sūt hec. Qui dam etiam distiguūt et forte nō male: vt dicit idem: q̄ relinquit arbitrio iudicis qnot hoīes faciūt notoriū: cum in iure non sit expressum ar.extra de of.dele.de causis. Item notoriū facti aliud est facti pmanētis actu: vt cū quis publice tenet cōcubinam vel mulierem suspe ctam in domo: vel alibi vbi forte argumenta apparēt.s.aīalia sup terrā gradientia. Et de hi⁹ notorio credit̄ simplici assertiōi officialis.4. q.4.§.aliqñ. Unde si cōstet aliquē hr̄e secū in domo suspectā mulierē: eoipso fornicatio p bata videt̄: extra de coha.cle.et mu.si quisqꝫ et.c.clericos. Et si publice teneat eā: eoipso ē conuictus: vt in.c.clericos. Alr̄ enī nō pōt eē certū: nisi per hu⁹ p̄sumptionē: extra de p̄sup. lr̄is.et.c.3. Hec Bern.ex̄ de coha.cle.et mu.tua Uñ sm Guil.in spe.tale notoriuꝫ pōt dici no toriū facti a iure p̄sumpti: qr ius sic adeo p̄su mit q̄ illud notoriū eē reputat: et sic talis p̄su ptio p notorio habetur: vt in.c.palle.tua.cleri cos.lr̄is. Aliud est facti trāseūtis actu: vt si qs publice occidat hominē: vel faciat sortilegiū vel sil̄e.vt extra de testi.cogen.puenit. Aliud est notorium facti interpolati: vt illud qd̄ sic fit publice: q̄ aliq̄ tergiuersatione celari non pōt: et qd̄ sepius iterat̄: non fit tñ cōtinue: hu⁹ē crimē vsurarij manifesti: Et de hoc habet̄ ex tra de vsuris cum tu.manifestos.i.notorios. Hoc mēbrū notorij ponit Guil.in spe. Ali ud ē facti p̄sumpti: vt cum aliquis ē habitus publice p filio: cōsanguineo: vel affine alicui⁹ extra de fi.p̄s.cōquerente. Cōsanguinitas enī p̄sumpta dicit̄ notoria: extra de diuor.pōrō.§. i.qr q̄ aliquis sit filius alicuius: vere pbari ñ pōt: sed tñ p̄sumptiue: extra de coha.cle.et mu li.vestra in glo.e. Tale etiā notorium pōt dici crimē infamati deficiētis in purgatiōe: vt in.c. tua.§.fi. Sciendū aūt q̄ in notorio iuris re quirit̄ qñqꝫ probatio cō negantē. Probatio enī cōtra ipsum recipit̄: si in dubiuꝫ reuocet̄. extra de sen.et re iu.sicut. In notorio vero fcī vt nō.Ray.nō requirit̄ ordo iuris: qui ē alᷣs regularit̄ obseruādus.extra de iureiu.ad no strā. Euidentia enī perpetrati sceleris clamo re nō indiget accusatoris: extra de accu.euidē tia. Aliqui tñ vt nō.Guil.in spe.distinguūt di centes q̄ in notorio facti pmanentis: nullus ordo iuris requirit̄. Unde nulla pbatio ē ne cessaria: vt extra de purga.ca.cū dilectus.et.2. q.i.de manifesta. In notorio autē facti trāseū tis nō iterati necessaria est pbatio plena: vt ex tra de elec.bone.§.licet aūt essēt notoria. In notorio vero facti trāseūtis inťpolati vt ē rce ptio vsurarū requirit̄ semiplena pbatō: extra de vsu.cū in diocesi. Tñ Ray.dicit indistincte q̄ si forte iudex vidit talē.i.notorie siue euidē ter delinquētē sm q̄ ius exigit corrigere.i.pu nire: et ille appellet: nō est appellatiōi hu⁹ dferē dū: extra de appel.pterea. Pe.vero de san.dic̄ et Guil.in spe.ei cōsentit: q̄ in qlibꝫ spe notorij facti est distinguēdū.qr quedā sūt notoria iu dici et alijs.s.q̄ facta sūt corā eo: et tot alijs q̄t sufficiunt ad faciendū notoriū. Quedā alijs tm̄: sic distinguitur.2.q.i.§.sed sciendū.et.§.qñ autem In pmis nl'la requiritur probatio: nec iuris ordo seruari debet in aliquo nisi q̄ re⁹ debet citari et interrogari de tali eo presente: vel contumaciter eo absente debet sententia

pmlgari .ar.2.q.i.de manifesta.vbi dicit q si nõ citet:snia non valebit fm. Tan.ex de iur. iuran.ad nras.z.z.q.i.nos in quibus. Nec tñ tūc purgatio ei debet indici : nec eius appellatio admitti :sed tm snia pferri.ex de appel.cū sit romana.in fi.z ex de purg.cano.cuz dilectus. Jn notorijs vo alijs tñ z nō iudici officialis denuncians audit sine inscriptiōe vt. C.de ac cusa.ea qdez.z habet.4.q.4.§.aliqñ.z in his requirit pbatio:vt ex de elect. bonc.§.lz.z ex de vsur.cum tu. Nō est tñ seruādus iudiciari us ordo. Re⁹ tñ potest interrogari an crimen cōmiserit.q si neget:pñt testes sine aliqua lite cōtestari:z sine iuramto aliquo recipi. Et pōt in hi⁹ notorijs appellari.ex de appel. romana §.si aūt. Ad pbandū autē notoriū sufficiūt duo testes.ex de elect. bone.i. Quo pbato et pnunciato q sit notoriū si nō appellet de ce tero sine solēnitate iuris:tāq sup notorio pce detur. De hac mā multū plene z bene tractat Guil.in spe. Nō tamen q aliquod crimen po test esse notorium in vna terra z non notori uz in alia .z ido corā iudice extraneo regritur pbatio.Et sic pōt intelligi ii.q.3.cleric⁹ q epi. z.e.q.eo q accu.z ex de psumpt. qsdam Jn quo cāu spaciū.8.diez videt dandū.z si infra illō tps pbetur notorius iudicat:ex de excep. pastoral. Ad hec nō.Guil.in spe.q aliud est cōis opinio q notoriū: qz cōis opinio est tm d longe pteritis:z que non pñt pbari per testes de visu. Rumor autē est particularis insinua tō:ex sola suspitiōe z incerto auctore pueniēs ar.ex d eo q cogno.csan.vxo. sue.sup eo Et hic nō pbat:sed solū psūptiōez inducit Unde nō ē multū psequendus:qz vane voces populi non sunt audiende. C.de penis.decurionū.z extra de elect.osius.hic eni loquit de rumo re.i.clamore. Unde illud. Audistis quant⁹ est clamor ppli:extra de exces.pl.ex lris. Occlt tū oīno est qd nulla rōne pōt pbari:de q nul lus loquit qz nescit :qd vindictā i hoc seculo nō habet.3z.q.5.xpiana. Suspendit tñ hoiem quo ad se:z quo ad deū.extra de coha. cleri.z mu.c.vlti.z dis.6.testamētum. Pene occul tum est qd scit ab aliquibus.s.duobus vl tri bus.Unde est singularis z priuata insinnatio ex scia:z certo auctore pueniēs.Et tale occul tum pbat.C.de appel.eos qui.§.si quis autē Sed donec pbatū sit:nō piudicat:extra d co ha.cle.z mu.vra.§.ceterū.Et qz nec mãifestuz qd maius est:piudicat añ pbationez:vt.s.di ctū est :sed ipso facto suspendit:qz etiā occul tum qd minus est:hoc facit:vt etiā pdictum est. Lz autē iura plerūq vtant vno pdictorū vocabulorū p alio.ex pdictis tñ intelligi pōt vera z naturalis eorū significatio. Si autē in ueniat:q manifestū nō egeat pbatione:mãife stū ponit p notorio:extra de ver.sig.cuz cleri ci.Ex pmissis patet q gcquid est notoriū:est manifestum:z gcquid est manifestū:est famo sū:sed nō cōuertit. Ex pdictis etiā patet rñ sio ad questionē ppositam. Sicut eni ex pba bitis colligi pōt in sum.pctōr famosus :mãife stus rumore pdicatus:pene occultus: nunq vitari debet:qdiu ab ecclia tolerat.i5.q. vlti. c.vlti.z extra de coha.cle.vestra.rñso.i. Et pro bat.i.q.i.intra eccliam catbolicam.z.c. oia sa cramēta.nisi forte ex rubore confusus a pecca to retrahat:z ceteri terreantur.dis.3z.§.veruz. vt etiam dictum est.s.z tūc in occulto:non in publico:extra de sen.ex.cum non ab homine Sic intelligit illud.c.vestra.§.pct. Omnio vero occultus non potest vitari:qz non possu mus diuinare:extra de tem.ordi.c. vlti. Hec omnia supradicta.s.ab illo.§.nota tñ q aliqd crimē zc.dicta sunt fm Hosti.pter.§.illuz ad hoc nō.Guil. Si ergo non sit notorium:psby terū fornicarium habere cōcubinā:lz sit mani festū:qz est publicū ex fama tm:non ex euidē tia facti:non debet talis vitari qdiu ab ecclia toleratur:nec ad eius condēnationē sola testi monia sufficiūt:cum nō sit testimonijs:sed te stibus iudicāduz. Sed si de illo talis suspitio habeat:vt ex eo scandalū oriatur in populo: licz contra eū accusator nō appareat erit ei ca nonica purgatio indicenda:in qua si defecerit vel se purgare noluerit:puniri debet aīaduer sione canonica:extra de cohabi.cle.z mu. tua nos.Et ibidē innuit in glo.q testionia sūt sine iuramto testes cū iuramto. Ex h ēt qd ibi dr scādalū:vr fm glo.q ppt solā suspitionē vel infamiā non est indicenda purgatō nisi scanda lū de infamia oriat:ar.z.q.5.psbyt.z extra de accu.qualiter. Scdm etiam glo. ibi testimōia valent ad infamiā alicuius:ar.de conse.di.i.iu bemus. Notorius vero fm Host.indistincte i.siue sit notorius iuris:siue facti:vitari debet a subditis in diuinis officijs z sacramētis: qa vterq notorius suspēsus est quo ad se:z quo ad alios:di.3z.nullus.z.c.preter hec.z extra d coha.cle.z mu.vestra z.c.vlti.Greg. Qd ve est:nisi post longam pñiam z laudabilez vitā dispenset cū eo p epm suum:extra de iudi.at si clerici.Et licet post pñiam solā accusari possit 33.q.z.admonere.tñ post penitentiam z dispē sationem non potest:extra de scisma. fraterni tati. Hec Hostien. Nunquid ergo est mor tale peccatum missaz notorij fornicatoris au dire? Respondeo : q non laicis :quia excusā tur per ignorantiaz iuris positiui:quia milites magis arma:z rusticos magis rura q iura sci re legislator estimauit.C.de iu.deli.l. scimus

Sed nūquid confessor tenetur eis ius illō dicere? Rñdeo. Hoc nō est cautū: q2 tale ius ignorātie non ē eis piculosū: cū nō teneant illud scire. Debet etiā talis.s. notorius qui iam est suspēsus ipso iure ab officio quo ad se ⁊ q̄ ad alios admoneri ab ep̄o vt se cōrigat: ⁊ si se corrigere noluerit: debet suspēdi ab officio ecclesiastico vsq3 ad satisfactionē cōgruā3. Et si adhuc.s. post hu⁹ suspēsionē pseuerauerit: db3 in ppetuū remoueri: extra de coba. cle. ⁊ muli. sicut ad extirpādam. Hec Ray. Quidā aūt dixerūt q̄ si sit notoriū facti: moneri deb3 ab ep̄o vt se corrigat: ⁊ si infra. 40. dies cōputandos a tpe admonitionis se corrigere noluerit extunc suspēsus erit ab officio: ⁊ vitabitur a sbditis i sacramētis: ⁊ suspēdet ab officio ecclesiastico. Et si adhuc pseuerauerit: i perpetuu3 remouebitur: vt in.c. sicut ad extirpandam.

Et sic intelligunt illud dis. 32. nullus. ⁊.c. p̄ter hec. ⁊ di. 18. si qui sunt presbyteri. ⁊ extra de coba. cle. ⁊ mu. vestra. Huius opi. fuerunt Jo. et Laur. sed p̄mam opinionem reputo tutiorem s. q̄ etiam notorius facti statim est ipso iure suspēsus: ⁊ quo ad se: ⁊ quo ad alios: ⁊ vitari debet a subditis i diuinis officijs ⁊ sacramētis Et eam tenuerūt Hostiē. ut p3 ex predictis: et Can. Goff. ⁊ Bern. in glo. sup illud.c. ad extirpandam. ⁊ super illud.c. quesitum: que habentur extra de coba. cle. ⁊ muli. ⁊ etiam Rich. 4 dis. 13. q. i. arti. 4. o.

De vsu eucharistie. ti. 17.

Einde ↄsideran

dum est de vsu siue sumptione eucharistie. Et p̄mo de ipsa sumptiōe siue mānducatiōe. secundo de modo sumendi seu manducandi. 3° de frequētatione hui⁹ sacramēti. 4° quibus debet dari. 5° de vsu x̄pi

Circa p̄mum queritur. Utrum x̄ps in hoc sacramento vere manducetur? Rñdeo s3 Richar. 4. di. 9. q. i. ar. i. c. q̄. in sumptione hui⁹ sacramenti est quedam manducatio carnalis q̄ commestum masticatur ⁊ in stomachum trahicit: ⁊ postea digeritur: ⁊ vltimo in substantiam manducantis conuertitur: ⁊ sic vere mānducatur illa species: sub qua realiter continet verum corpus x̄pi. Est ⁊ alia sacramentalis q̄ corpus christi verum realiter sub specie pāis contentum sumit: sed sic sumptū corporaliter non masticatur: ⁊ si species sic in ore masticentur q̄ per digestionem ibi factam non corrūpatur in eis forma ꝓpria: sed descendant in ꝓpria forma in stomachū: descendit corp⁹ christi in stomachū per descensū speciei sub qua ↄtinet. Sꝫ q̄ tādiu ↄtinet corp⁹ x̄pi q̄diu i eadē specie forma propria specierū saluatur. Sed si species tandiu in ore masticent q̄ per digestionem ibi factā corrumpatur in eis ꝓpria fōma ⁊ non descendāt in stomachū: tunc nec corp⁹ x̄pi descendit in stomachū. ⁊ per virtutē manducantis nō vnitur corpus x̄pi māducanti: s3 per ipsum māducans vnit spūaliter x̄po capiti si digne manducat. Est etiam manducatio spiritualis qua dicitur manducari corp⁹ x̄pi mysticū. Quod nihil aliud est q̄ꝫ spūaliter incorporari corpori mystico per fidem ⁊ charitatem: vel magis corpari per augmētū fidei ⁊ charitatis: que manducatio non cōuenit indigne suscipiētibus sacramētū. Nec obstat qđ de conse. di. z. ego Berengarius: dicit. Uerū3 corpus ⁊ sanguinē dñi nostri Jesu x̄pi in veritate manibus sacerdotum tractari ⁊ frangi: et fidelium dentibus atteri: quia illa attritio et fractio debet referri ad species: non ad veru3 corpus christi. Sed q2 ille Berengarius fuerat infamatus q̄ nō credebat corpus x̄pi realiter cōtineri sub specie: ideo ad sui purgatōe3 per verba excessiua cōtrariū asseruit. Qđ autem de conse. dis. i. c. tribus. super ver. tanta. dr̄ Quā cito spēs dentibus atteritur: tācito in celum rumpitur. s. corpus christi: intelligitur qñ species tandiu masticatur q̄ per digestionem que fit in ore non remanet in sua forma. Hec Richa. ibidem. Et cu3 eo conuenit Boñ. 4° di. 9. q. i. ar. i. ⁊. z. Quid si species iste euomerentur? Respondeo. Aliqui dixerunt q̄ ratio sacramenti tandiu ibi saluat q̄3diu est species habilis ad refectionē humanam. Ideo enim statuta est ⁊ ad hoc ordinatur: ⁊ hoc habet cū est extra stomachū ⁊ in stomacho q2 ibi r̄ficit Unde corpus x̄pi in ventrem vadit: ⁊ ibi moratur donec refectionis opatio compleatur. Et hui⁹ sñie videtur fuisse Rich. vbi. s̄. vt p3 ex dictis eius in solutione p̄cedentis questionis. Et s̄m Boñ. hec positio est multum ꝓbabilis. Scđm igitur hanc posi. dicendum: q̄ si ille species euomantur euomitur eucharistia ⁊ si species possit discerni ab alijs sumenda ē Si aute3 species ille transeant per stomachū indigeste ꝓpter aliquam infirmitate3: tūc sūt extra ꝓprietatem refectionis: ⁊ ideo si vadāt in secessum non est ibi corpus domini. Securum tamen videt q̄ si quis euomat spēs perceptibiles magna reuerentia sit eis exhibēda ⁊ magna diligentia exhibēda: ne quis euomat Et periculosū ē ei dare de quo p̄sumitur q̄ non possit tenere. Hec Boñ.

Equitur videre de secundo. s. de modis sumendi siue manducandi corp⁹ christi. Circa quod sciendu3 est q̄ sic

iam patet ex predictis in articulo preceden ti: duo sunt modi mãducandi corp⁹ xpi.s. spiritualiter: et sacramẽtaliter. Et hoc etiã habet in glo. super illud. i. Cori. xi. Qui manducat et bibit indigne etc. Habet etiam de conse dis. z. quid est. De spirituali etiam modo manducãdi dicit Jo. 6° Qui mãducat meã carnem: et bibit meũ sanguinem in me manet etc. De sacramẽtali dicit. i. Cori. xi. Qui manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit etc

De his igitur modis queruntur plura: scilicet. Quid est mãducare spũalit? Rñdeo. Hec manducatio spiritualis trãslata est a corporalibus: et ideo sicut in manducatione corporali sunt duo pncipaliter. s. masticatio et incorporatio: sic et in spũali duo sunt suo modo. Est aũt spiritualis masticatio recogitatio cibi scilicet carnis christi pro nobis exposite in precium in cruce ad redimendum: vbi fuit quasi eius decoctio facta: et ministratur in cibum in hoc sacramento ad reficiendum: vbi est plena refectio. Panis eniz quem sumimus in mysterio manu spiritus sancti formatus est in vtero virginis: et in igne passionis decoctus in ara cruci de consecra. di. z. omnia. Incorporatio vero est dum recogitans ei quem recogitat iungit charitatis ardore: et ita ei incorporatur: et per consequens reficitur et assimulatur. Interest tamen inter hanc et illam: quia i corporali mãducans: conuertit in se cibum sua virtute: qa est dignior cibo. In spirituali est econuerso: quia cibus est nobilior et completior manducante. Propter quod dicit ad se manducantẽ Non tu me mutabis in te: sed tu mutaberis in me. Est igitur masticatio recogitatio per fidem: refectio vero per charitatem: et communicatio est incorporatio. Et ex his duobus integratur manducatio spiritualis: et ita ad eam requiritur fides operans per dilectionẽ. Hec dicit Augustī. et habetur de consecra. dis. z. vt quid. Qui credit in eum manducat eum et iterum spiritualiter manducat qui i vnitate christi et ecclesie manet: quod sacramentum significat. Hec Boñ. 4. dis. 9. q. i. arti. z. Quid est manducare sacramentaliter? Respondeo: qp sacramentaliter manducare est manducar sacramentum: vt sacramentum. Quoniam enĩ sacramentaliter est dispositio actus manducãdi: ideo ad hoc vt actus sit sacramentalis necesse est qp respiciat ipsum sacramentuz: vt sacramentum. Ad hoc autem qp aliquis mãducet sacramentum manducando species duo exiguntur scilicet cibi existentia: et eius ad cibatum naturalis conuenientia. Primum exigitur: quia si non precesserit sacramenti consecratio: non potest sequi manducatio. Secundum exigitur: quia cibus ille solum hominibus est concessus. Unde sicut homo solus suscipit sacramentum baptismi ita solus homo sacramentum eucharistie. Ad hoc autem vt manducet vt sacramentum necessaria ẽ intentio: et intentiõis regulatio. Intentio inquã est necessaria: quia si qs iret ad mẽsam: et intenderet corp⁹ reficere: et aliqs p pãe cõi sacramẽtũ sic panẽ offerret: et ipse oĩo intẽderet cibum sumere: ñ dicerẽ eũ sacramẽtalit mãducasse. Necessariũ ẽ etiã vt illa intentio dirigat fm fidez q̃ ẽ in ipso: vl' i altero: qr optet qp credat qp sub illa spẽ aliqd spũale lateat: qđ sumẽ itẽdat. vel oz qp saltẽ sumere intẽdat: qđ alios credere estimat: licet ipse nõ credat. Et sic patz p quanto quis dicatur sacramentaliter manducare: quia. scz qp sacramentum vere ibi existat et ipse qui manducat illud vt sacramentuz sumere intendat: siue quia credit esse verum sacramentum: siue quia estimat alios credere: Hec Boñ. 4. dis. 9. q. i. ar. 3. Utrum qs possit manducare spiritualiter: non manducãdo etiam sacramentaliter? Respondeo qp sic. Nã vt. s. dictum est: effectus sacramenti põt ab aliquo percipi si sacramẽtum habeatur i voto licet non accipiatur in re. Et ideo sicut aliqui baptizantur baptismo fluminis pter desiderium baptismi anteq̃ baptizentur baptismo aque: ita etiam aliqui spiritualiter manducant anteq̃ hoc sacramentum sacramentaliter sumant. Sed hoc contingit dupliciter. Primo modo propter desiderium sumendi ipsum sacramentum: et sic dicuntur baptizari et manducare spiritualiter: et non sacramentaliter: qui desiderant sumere hec sacramenta iam instituta Alio modo propter figuram: sicut dicit Apostolus. i. Corin. io. qp antiqui patres baptizati sunt in nube et in mari et escam spiritualez mãducauerunt: et potũ spũalez biberunt. Nec tamen frustra adhibetur manducatio sacramẽtalis: quia plenius inducit effectum sacramenti ipsa susceptio sacramenti q̃ solum desiderium: sicut. s. circa baptismum dictum est. Hec Tho. 3. q. 8o. ar. i. c. 3m. Unde nõ qp cum spiritualiter manducare sit Christo et ecclesie incorporari. hoc potest esse dupliciter. s. vel per modum meriti credendo. vel per virtutez sacramenti credendo et percipiẽdo. Primo modo sumitur manducare spiritualiter communius. secundo modo magis proprie. Primus modus potest alicui sine sacramento conuenire: sed secundus non. Hec Pe. 4. dis. 9. q. i. ar. z. q. z. c. Utrũ solius hoĩs sit sumẽ h sacrm spũalit? Rñdeo qp sic. Naz in hoc sacramẽto

continet ipse xpus:nõ quidē in spē ppria:sz i spē sacri. Dupliciter ergo cõtingit ipsum spūaliter mãducare. Uno mõ ipsū xpm put i sua spē cõsistit. Et hoc mõ angeli mãducãt spūaliter ipm xpz inqʒtū ei vniūtur in fruitõe charitatis pfecte:z visione manifesta:nõ p fidem sicut nos hic vnimur. Alio mõ contingit spiritualiter manducare xpm put ē sub spēbus huius sacri.inqʒtū.s.aliquis credit in xpm cū desiderio sumendi hoc sacramētū. Et h non solū est simpliciter mãducare:sed spūalit mãducare hoc sacramētū:qḋ nõ ɔuenit angelis. Et ideo angeli z si spūaliter manducēt xpm: nõ tñ contingit eis spūaliter mãducare hoc sacramētū. Hec Tho.3.q.80.ar.z.c. Utrū mali sumant corp⁹ xpi sacraliter? Rñdeo q sic. Sicut.n.dicit Greg.est quidem in peccatoribus:z indigne sumētib⁹ vera xpi caro: z verus xpi sanguis:sed essentia nõ salutis efficacia. Sumūt igit mali verū corpus xpi ex ei⁹ dignatione z hūilitate:sed non eius effectuʒ: ex eius iusticia z equitate. Unde imundicia mãducantis corpus xpi nõ repugnat spēi exteriori:nec corpori xpi:sed vnitati corps xpi mystici. Ideo malus recipit sacramentū z rē in eo contentã:sed non rē signatam. Uñ malus z si recipit sacramentū:acquirit tamē magnū tormentū.de con.dis.z.quid ē. Utruʒ infidelis manducet xpʒ sacraliter? Rñdeo q sic.si sacraliter dicat modū rei mãducate. Sʒ si dicat modū mãducantis:distigue. Aut eni nullã habet intentionē illud sumēdi tanqʒ sacramentū aliqḋ ecclesie:z sic nõ sumit sacraliter.quia non sumit vt signū:sed vt rem. Aut habet intentionē qʒuis non credat xpm ibi eē z tūc sumit sacraliter:vt hereticus. Hec Pe.4.dis.9.q.i.arti.4.q.z.c. Utrū aial brutum possit sumere corpus xpi sacraliter vł quocūqʒ mõ alr? Rñdeo. Quidaʒ dixerūt q qʒdiu est in spēbus illis salua forma panis:etiã i mo dica pte:tãdiu ē ibi sacrm.z per ɔñs corp⁹ xpi verū. Unde vbicūqʒ ponant spēs ille:etiã i loco imundo vel in ventre muris:ibi ē corpus xpi. Et hec positio videtur eē Tho.3.q.80.ar.3.c.3^{m}.z Pe.4.dis.i3.arti.6 c. Sed certe pie aures abhorrēt hoc audire. Tamen intelligēdū ē fm predictos q aial brutū sacramentaliter corpus xpi non manducat.quia non est natū vti eo vt sacro. Alij dixerunt q corpus xpi nullo modo descendit in ventrem muris: qa xpus non est sub illo sacro nisi eatenus quatenus est ordinabile ad vsum humanuʒ.s.ad manducationē.sed sicut z qʒcito mus rodit: ita z tã cito inhabile facit:z sacramentū eē desinit:z corp⁹ xpi eē desinit. Et hec opi.cõior ē z certe honestior z rationabilior secundum Bona.4.di.i3.p.i.q.z.ar.i.c.

Equitur videre de tertio.s. de freqntatione huius sacramēti. Et circa hoc queruntur plura.s. Utrum liceat hoc sacramentum quotidie suscipere? Respõdeo Circa vsum huius sacramenti duo possūt cõsiderari. Unum ex parte ipsius sacramenti:c⁹ virtus est hominibus salutaris. ideo vtile est ipsum quotidie suscipere:vt eius fructum homo quotidie percipiat. Sicut enim plus prodest baptismus flaminis cum baptismo fluminis qʒ solus:sic plus prodest manducatio spiritualis cum sacramentali qʒ quando est sola. Inest etiam vis ipsi sacramentali manducationi qua in bene disposito manducationeʒ efficit spiritualem. Unde Ambro.libro de sacramentis. Si quotiēscunqʒ sumitur sanguis christi:in remissionem peccatorum sumitur: debeo semper accipere. Qui semper pecco: dʒ beo semper accipere medicinam.de conse.di.z.si quotienscunqʒ. Aliqui tamen exponunt ibi semper accipere pro accipere quolibet anno. Aliud potest considerari ex parte sumētis in quo requiritur:vt cum magna deuotione et reuerentia ad hoc sacramētum accedat. Et ideo si quis se quotidie paratum inueniat laudabile est:vt quotidie sumat. Unde cum Augusti.dixisset in libro de ver. domini. iste panis quotidianus est:accipe quod tibi prosit quotidie. Subdit. Sic viue vt merearis qʒtidie accipere.de consecra.distincti.z.nõ iste. Sed quia multotiens in pluribus hominib⁹ huius deuotionis impedimenta occurrunt: propter indispositionem corporis vel anime. non est vtile omnibus ad hoc sacramentum quotidie accedere: sed quotienscunqʒ se homo inuenerit ad illud preparatum. Unde lib. de eccle.dogmati.dicit August. Quotidie eucharistie communionem sumere nec laudo: nec vitupero:omnibus tamen diebus dominicis communicandum hortor:si tamē mēs non sit in affectu peccandi.de conse.dis.z.qʒtidie. Maiorem efficaciam recipit homo i vna missa vel manducatõne cum bona preparatione qʒ in multis si se non preparet diligenter. Hec Bona.4.dis.iz.p.z.q.z.ar.z.c. Utruʒ ad reuerentiam sacramenti pertineat q homo aliquando abstineat ab eo? Rerpondeo: Reuerentia huius sacramenti habet timorē amori coniunctum. Unde timor reuerētie a doctoribus dicitur timor filialis. Ex amore autem prouocatur desiderium sumendi. Ex timore vero surgit humilitas refugiēdi. Iḋ vtrūqʒ pertinet ad reuerentiam huius sacri.s. q quotidie sumat; z q aliquãdo abstineat.

Unde ait Aug⁹. Dicit aliqs nō quotidie eucharistiā assumēdā: ali⁹ asserit qtidie sumendā: faciat qlibet qđ ſm fidē suā pie credit eē faciendū. Neq3.n.inter se litigauerūt zache⁹ ⁊ Cēturio: cū alter gaudēs recepit dñm: alter dixerit. dñe nō sū dign⁹ vt intres sub tectum meū. ambo saluatorē honorificātes l3 ñ vno modo. de cō. di.z. qtidie. Dicit.n. Aug. Amor tñ ⁊ spes ad quā scriptura nos sp inducit prefertur timori. Unde ēt cū Petr⁹ dixisset. exi a me dñe: q2 pctōr sum. rñdit Jesus. Noli timere. Si qs igit expimētaliter cognoscat ꝙ ex frequēti sūptione huius sacri feruor charitatis in eo augeť: ⁊ reuerētia ad sacrm ñ minuiť: frequēter cōicare d3. Si aūt sentiat p mľtā frequētationē reuerētiā ad sacrm minui: et feruorē nō multū augeri: interdū abstinere đbet: vt postea cū maiori reuerētiā ⁊ deuotōe accedat. Utrū fideles possint: siue debeāt pluries in āno cōicare? Rñdeo: Scđm diuersū statū ecclesie de hoc diuersa statuta fueřt. Nā ī ecclesia primitiua qñ deuotio magis vigebat fidei xpiane statutū fuit vt fideles qtidie cōicarent. vt p3 Actu. 4. ⁊ hētur de cō. di.z. p decretū Anacleti pape pacta. Postea vero diminuto fidei feruore Fabianus papa indulsit: vt si non frequētius saltē ter in anno cōicarent oēs. s. in pasca. penthc. ⁊ natali dñi. Sother etiā papa dicit in cena dñi eē cōicandum. vt hētur de con. di.z. in cena. Sed illud est consiliu3. Postea vero ꝓpter iniquitatis abūdantiam refrigescente charitate multorū statuit Jnno.3⁹. vt saltē semel in anno. s. ī pasca fideles cōicent. Consuliť vero in lib. de ecclesia. dogmati. oībus diebus dñicis eē cōicandum. Utrū possit homo pluries in die cōicare? Rñdeo: ꝙ non. ar. de con. di.i. sufficit Quia.n. dñs dicit. panē nost. quoti. da nobis ho. non pluries in die ē cōicandū vt saltem p hoc ꝙ aliquis semel in die cōicet: repñteť veritas passionis xpi. Utrū liceat cessare omnino a cōione? Rñdeo: Circa hoc est duplex modus dicendi. Unus est ꝙ hoc sacrm nō ē de nccitate salutis qtum de sua instōne. s3 si est. vel hoc est ex assūpto. officio: quod. s. qs nccio teneť exequi: vt presbyter prochiaľ. vel mandato ecclesie sup addito. s. vt fideles cōicent semel in anno. s. in pascha. ex̄ de pe. ⁊ re. omnis. Unde si quis tunc negligit non ē sine cōtemptu. ⁊ ideo peccat mortaliter. Quinimmo talis catholicus reputari nō d3. ar. de cō. di.z. seculares. Quod intelligitur si omittit ex cōtemptu ⁊ post monitionē: vt p3 ibidē. c. se. ⁊ silr in piculo mortis. de con. di.z. presbyter. Ratio aūt quare hoc ecclesia instituit ē. q2 h sacrm ē salubre ⁊ multi negligebant sua3 salutē. Et ſm hunc modū dicēdi illud Jo. 6. nisi man. car. fi. ho. ⁊ bi. eius san. nō ha. vi. in vo. intelligiť de mādūcatione spirituali q̄ ē p fidem ⁊ charitatē sine qua nullus adultus saluatur Et hoc ēt ē in paruulo aliquo mō qtū ad incorpationē. Et hec ē opi. Boñ. 4. di. iz. p.z. q. z. ar. i. c. Alius modus dicendi est: ꝙ cu3 sit duplex modus sumendi hoc sacramentum s. spiritualis: ⁊ sacramentalis. omnes tenentur saltē spiritualiter manducare: quia hoc ē xpo incorpari: vt dictum ē s. Manducatio aute3 spūalis includit votum siue desiderium pcipiendi sacramentum: vt dictū est s. Et iō sine voto pcipiendi hoc sacramentū non pōt hoī eē salus. Frustra aūt eēt votum nisi impleref qñ optunitas adesset. ⁊ ideo tenetur hō hoc sacramentū sumere: non tm̄ ex statuto ecclie: sed etiam ex mandato dñi. Jo. 6. Nisi mā. car. fi. ho. ⁊c̄. Et Luc. zz. Hoc facite in mea3 commemorationem. Ex statuto aūt ecclesie sunt tempora determinata exequēdi xpi preceptū Et hec est opi. Tho. 3. q. 80. ar. ii. c. Utru3 h sacramentu3 debeat in vtraq3 specie populo dari? Rñdeo: Populus hoc sacramentū recipit ad efficaciā que ē eque ī altera spē sicut in vtraq3 eo ꝙ totus xpus ē sub vtraq3. Et hoc volūt Boñ. 4. di. ii. p.z. q. i. ar. z. c. z^m. ⁊ Rich. 4. di. ii. q. 4. ar. 6. o. Et iō sufficit ꝙ detur sibi in altera spē tm̄: ꝓpter periculum erroris: q2 forte non crederent aliqui simplices totū xp3 recipere in altera spē: si eis daretur in vtraq3: sicut patet de eo, cui exiuit sanguis de hostia: quia non credebat ꝙ sanguis ibi esset. Datur etiam pplō in spē panis ⁊ non vini ꝓpter piculum effusionis vitande. Ad signandum vero sufficit pplō ꝙ conficiaf sub vtraq3 specie in eius pñtia. Maioribus tamen de quibus nō timeretur piculū effusionis: nec erroris poss3 sub vtraq3 spē dari: vt dicit Rich. ibidem.

Nota tñ ſm Bona. 4. di. ii. p.z. q. i. ar. z. ꝙ hoc sacramentū est eque efficax in altera spē sicut in vtraq3. Postea super lr̄am dicit ꝙ ipse credit: ꝙ sanguis addit ad efficaciam aliq̄ modo. Dicit etiam Jnno. ꝙ ipse non reprobat consuetudinem cistercienfium ⁊ quorundam aliorū qui post sūptionem corpis ⁊ sanguinis xpi dimittunt ibi aliquid de sanguine vt infundatur vinū purū: et postea cōicantes: aliquid inde possint sumere. Ego aute3 puto ꝙ nō sit faciendū: quia vinum additum scđ3 aliquos ad minus illius spēi continuitatem solueret: ⁊ sic xpi sanguis ibi desineret esse: vt habitum est supra. Si obiiciatur ꝯ pdicta illud Jo. 6. nisi mā. car. fi. ho. ⁊c̄. dicendum ꝙ sub vtraq3 specie corpus manducatur: ⁊ sanguis bibitur in re. licet non in signo expresso.

Uel dicendū q illud intelligit de manducatione spūali. Si dicat etiā q in ecclesia grecorū instituta p paulū: traditur sub vtraq spē. dicendū q lʒ illi bñ faciant: latini tñ meli᷒ faciūt rōne supius dicta. Utrū hostia intincta in sanguine debeat pplo dari? Rñdeo q non de con. di. z. cū omne. Cuius rōnē tangit. Hu. li. z. de sacra. pte. 8. c. 4. Quia inqt dñs traditori suo bucellam intinctā ad notādū eū dedit. habet ɔsuetudo vt corpus xpi fideles itictuʒ nō accipiāt. Nō tñ ē intelligēdū q xpus illam bucellā in sanguine intinxerit sʒ in vino lactucarū agrestiū: cū qbus edebat agn᷒ fm legē.

Equit videre de 4. s. quibus dari debeat corpus xpi: ꝛ qbus nō dʒ dari.

Circa quod queruntur plura. s. vtrū presbyter peccet qui scienter dat corpus xpi exñti i mortali pctō. Rñdeo: Aut talis nō petit eucharistiam sibi dari: ꝛ tūc presbyter peccat in dando. Aut petit: ꝛ tūc aut suū peccatū mortale est manifestū: aut occultum. Si manifestum tunc presbyter dando sibi peccaret. quia contra ipsum exceptionem legitimaʒ habet quā sibi publice obijcere potest. Accipio autem hic manifestum: non pro eo quod probari pōt. qd ppie magis manifestabile dicit q manifestum. Unde si sacerdos si sciret parrochianū suum esse i crimine: quod legitime posset contra eum probare: ita q illud crimē nescirent nisi duo vel tres testes: per quos h probare posset: non propter hoc debet illi eucharistiam negare in publico petenti: quia iā inferret sibi penam ante criminis probationē quod fieri non debet. xi. q. 3. eorum qui. Sed accipio hic manifestum pro notorio. Quid āt dicatur notorium dictum est supra. Si auteʒ peccatum suuʒ est occultū. aut petit ī occulto ꝛ tūc sacerdos sibi dando peccaret: quia hʒ ɔ eum legitimā exceptioneʒ: quā sibi i occulto obiicere potest: ꝛ ipsum debet monere: ne petat in publico: vt hētur de con. di. z. ne prohibeat quod petit. Aut petit publice: ꝛ tūc sacerdos debet sibi dare: quia ɔ eum non habet legitimam exceptionē: quam ei in publico obijcere possit. ex̄ de offi. iudi. or. si sacerdos. Hec Rich. 4. di. 9. q. 3. ar. i. c. Et hoc intelligo verꝫ esse quādo ille qui petit ē presbyteri subdit᷒ Secus credo eē si sit extraneus: quia contra talē legitime excipere potest quod ei dare nō debeat: de con. di. z. tribus. vbi precipitur q extraneo non detur eucharistia. de cuius conscia nihil constat Utrum sacerdos peccet dando sacramentum histrionibus? Rñdeo: Solutio huius questionis quasi ex solutōne precedentis manifesta est. Tales. n. ducunt illicitam vitam. Unde de talibus dicitur d cō. di. z. pro dilectiōe. Puto nec maiestati diuine nec euangelice discipline ɔgruere: vt pudor ꝛ honor ecclesie: tam turpi ꝛ infami contagione fedetur. Unde nec talibus nec cuicunq infami notorio: manifeste danda est eucharistia. Secundū etiam glo. ibidem: si tamen: vt dr ibidē in se. c. tales reuertant ad dñm: eis cōio vel reconciliatio nō negatur: Non est tñ sic intelligendū q statim debeat eis dari eucharistia: quia propter reuerentiā sacramenti vt pbetur eorū conuersio eē non ficta. non debet eis dari vsq post pactam pniam: nisi aliqs articulus necessitatis vel pietatis aliquando aliter fieri suaderet. Sed nōne est peius sumere corpus christi q ifamari a sacerdote negando eucharistiam? Rñdeo: q licet sit pei᷒ peccatori peccare mortaliter sumēdo corp᷒ xpi q infamari: tamē sacerdoti ministrāti corpus christi: peius est peccare mortaliter infamando iniuste peccatorem occultum q q ille mortaliter peccet. quia nullus debet peccatum mortale cōmittere vt alium liberet a peccato. Unde Aug. in li. qōnum super Gen. Periculosissime admittitur hec compensatio: vt nos faciamus aliquid mali: ne alius grauius malum cōmittat. Peccator tamen occult᷒ potius debet eligere infamari q indigne ad mēsam christi accedere. Hec Tho. 3°. q. 80. ar. 6. c. zm. Nunquid esset melius dare hostiā nō consecratam? Rñdeo q non. Naʒ hostia nō cōsecrata nullo modo debet dari loco cōsecrate: quia sacerdos hoc faciēs: qūtum est i se facit idolatrare illos qui credunt hostiam esse consecratā: siue alios pñtes: siue etiaʒ ipʒ sumentem. quia vt ait Aug. ꝛ habetur de cō. di. 3. accesserunt. nemo carnem christi mādūcat nisi prius adoret. Unde Inno. 3᷒ extra d cele. mis. c. de homine. Licet is qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum peccaret grauiter si se ingereret. grauius tamen videtur offendere qui fraudulenter presumpserit illud simulare. Prorsus quideʒ falsa remedia sunt abiicienda: que sunt veris periculis grauiora. Utrum corpus christi danduʒ sit suspectis de crimīe? Rñdeo: Sicut dicit i gl. super illud. c. 3z. q. i. dixit dñs. triplex est suspitio. s. temeraria. probabilis. ꝛ violenta. Temeraria suspitio est quando ex irrōnabili causa consurgit: cuiusmodi est illa que conficta ē rumoribus interdictorū hominum ꝛ abstractorum. ii. q. 3. in cunctis. Et pro tali suspitione ñ debet sacerdos dimittere dare eucharistiā suspecto. Probabilis est que consurgit ex pbabilibus signis. Et propter hanc suspitionē ñ debet etiam sacerdos dimittere eucharistiaꝫ dare. Unde. z. q. i. deus. Mala audita nullum

moueāt.nec passim dicta absq certa ꝓbatōe quisq credat:sed ante audita diligēter iq̄rat nec p̄cipitanť qs aliquid agat.Et.ĵ.Nullum ante veram iustamq probationez iudicare ꝛ dānare dēmus.Violēta ē q̄ surgit ex p̄sūptionib⁹ violētis:vt si iueniať suspect⁹ cū suspcā nud⁹ cū nuda:sol⁹ cū sola:i eodē lcō: loco et tpe suspectis.Et ꝯ suspectos tales iudicādu3 ē sicut iudicareť ꝺ facto.Vñ sicut publice criminoso sacerdos nō d3 dare eucharistia3 :ita nec suspecto de crimie mō isto.Scdm.n.iura quatuor mōis ꝯuiciť hō de crimie.s.vel iure vel instrumētis vel testib⁹ vel facti euidētia. ex̄ de co.cle.ꝛ mu.tua.ꝛ.z.q.i.scelus.qd loibari⁹.Aut iuris inťptatōe:vt qñ aliqs sepe citať ꝛ moneť:nec se purgat nec cōpet.3.q.9.decreuim⁹.vbi sic dr̄.Māifestū ē ꝯfiteri ꝺ crimine eū:q īdulto ꝛ totiēs delegato iudicio purgandi se occasione ñ vtiť.Aut violēta suspitione 3z.q.i.dixit dñs.ꝛ ħ notať.z.q.i.c.z.ꝛ.3. in glo.

Vtrū corp⁹ xp̄i dādū sit suspectis de crimine ad eorū māifestatōe3? Vr̄.n.ꝙ sic.Legiť.n. z.q.5.Sepe ꝯtigit:vt i monasterijs monachorū furta ppetrenť:iccirco statuim⁹ vt qñ fr̄es de talib⁹ se purgare debēt:missa celebreť ab abbate vel aliq̄ ex p̄ntib⁹ frīb⁹:ꝛ expleta missa oēs cōicēt i hec v̄ba.corp⁹ dñi sit tibi ad probationē? Rñdeo Decretū illud ē abrogatu3 ꝑ ꝯ̄ria documēta romanoꝝ pōtificū. Dicit.n. Stephan⁹ papa.Ferri cādētis vľ aq̄ feruētis examiatiōe cōfessionē a q̄libet sacri canones nō ꝯcedūt.Spōtanea.n.ꝯfessiōe vel testiū apꝓbatōe publica delicta ꝯmissa sūt nr̄o regimini iudicare.occulta v̄o ꝛ icognita illi sūt relinquēda:q sol⁹ nouit corda filioꝝ hōinū.z.q.5. cōsuluisti.Et idē dr̄ ex̄ de purga.ca.ex tuaꝝ. In oibus.n.talib⁹ eē vr̄ dei tēptatio. vñ sine pctō fieri ñ posset.Et g̃uius pctm̄ eē vr̄ si in ħ sacro qd ē istitutū i remediū salutis aliqs inqreret iudiciū mortis. Vtrū corp⁹ xp̄i sit dādū suspēdēdis ꝓ suis maleficijs? Rñdo. Hi⁹ si peniteāt ꝛ pure ꝯfiteanť vel cupiāt ꝯfiteri:ñ ē i fiñ negāda eucharistia:nec sepľtura:ꝛ missa ꝓ eis potest celebrari: ꝛ oblatio offerri.z6. q.7.c.i.ꝛ vlti.ꝛ di.5o.penitētes.Vñ.i3.q.z.p totū.ꝛ p̄serti.c.vlti.ꝛ.c.ꝓ obeūtib⁹ dr̄.Viaticu3 oib⁹ digne pēitētib⁹ i morte positis ñ ē negādū:nec ēt hiſ q i patibulꝰ ꝓ suis scelēib⁹ suspēdūť.S3 ꝯ̄.z.q.3.si qs epm.dr̄:ꝙ his qui defecerūt i accusatōe clericorū ñ ē dāda eucharistia i fine.Rñdeo:Hoc dictū ē ad terrorē:vel loquiť de ñ digne pēitētib⁹.Alia v̄o.c.7.loquūtur de digne penitētib⁹.Hec Jo. Vtrū nō hñtes vsū rōnis dēant ħ sacrm̄ pcipe? Rñdo. Aliq dicūt ñ hr̄e vsū rōnis dupliciť.Vno⁹ qz hñt debilē vsū rōnis.sicut dr̄ ñ vidēs q male videt.Et qz tales pñt aliquā deuotōe3 h⁹ sacramēti ꝯcipe:ñ ē eis ħ sacrm̄ ꝺnegādū.Alio mō qz vsu rōnis totaliť carēt.Et ħ pōt eē dupliciť.Aut.n.nūq̄ habuerit vsū rōnis:s3 a natiuitate sic ꝑmāserūt.Et talib⁹ ñ ē ħ sacrm̄ exhibēdū:qz nullo mō p̄cessit i eis h⁹ sacri ꝺuotio.Aut ñ caruerūt sp vsu rōnis.Et tūc si p̄us qñ erāt sue mētl ꝯpotes apparuit i eis h⁹ sacri deuotō:d3 eis i articulo mortis ħ sacrm̄ exhiberi:nisi forte timeať piculū vomit⁹ vľ expuitōis ľ alteri⁹ irreuerētie.Vñ dr̄.26.q.6.is q.Jſ q i ifirmitate pniā3 petit:si dū ad eū sacerdos iuitat⁹ vēit:oppress⁹ ifirmitate obmutuerit: vel i freneſi3 ꝯuersus fuerit:dēt testimoniū q audierūt:ꝛ accipiat pniā3.i.absolutōe3 f3 glo. c⁹ forma hēť ex̄ ꝺ sē.ex.a nobis.Et sic ꝯtinuo crediť moritur⁹ recōciliet ꝑ man⁹ ipositōem: ꝛ ifūdať ori ei⁹ eucharistia.De ħ vide.ĵ.tractatu de pnīa. Vtrū arrepticijs q energumi dicūtur dēat dari corp⁹ xp̄i? Et vr̄ ꝙ ñ. qz ēt tales arcēť ab ispectōe h⁹ sacri fm Dio.lib.ecclesiastice hierar.Rñdeo.Dio.logť ibidē de energumis nō dū baptizatis:i qbus.s.nōdu3 ē vis demōis extīcta:q̄ viget i eis ꝑ origiale pctm̄.S3 ꝺ baptizatis q corpaliť vexanť a spiritibus imūdis ē eadē rō:sicut de alijs amētibus.Vñ Cassian⁹ dicit.Eis q ab imūdis vexātur spiritibus cōionē sacri sanctā nūq̄ a senio:ib⁹ nr̄is meminim⁹ iterdcā3.Hec Tho. 4° di.9.ar.5.q.3.c.z^{m}.ꝛ.3.q.8o.ar.9.c.z^{m}.

Nunqd pueris d3 dari? Rñdeo eadē ē rō de pueris recenť natis:ꝛ ꝺ amētib⁹ q̄ nūq̄ habuerūt vsū rōnis.Vñ talib⁹ ñ sť sacra mysteria dāda:l3 qdā greci ꝯ̄riū faciāt:ꝓpť ħ ꝙ Diony.z.c.ecclesiastice hierar.dicit baptizatis eē sacrā cōionē dandā:ñ itelligētes ꝙ dio.logť de baptismo adultoꝝ.Nec tñ aliqd detrimētū vite eterne patiūť:ꝓpť hoc qd dic dñs.nisi mā.car.fi.ho.ꝛ bi.eius san.ꝛc̄. qz sicut Aug⁹ scribit bōifacio tūc vnusqsq fidelis corpis ꝛ sanguinis p:iceps fit spūaliter:qñ i baptismo mēbrū corpis xp̄i efficiť.S3 quādo pueri icipiūt aliquē rōnis vsū hr̄e vt possint cōcipere deuotionē huius sacri:tūc pōt eis hoc sacrm̄ ꝯferri.Vnde si puer ē in etate apta ad diiudicandū ꝛ reuerēdū corp⁹ xp̄i: vel ꝓpe etatem adultā.s.anno.io.vel.iz.tunc si apparēt i eo signa discretionis ꝛ reuerentie pōt sumere: al's nō.Hec Tho.4.di.9.ar.5.q.4.o.

Sequitur videre de 5°.s.de vsu christi hoc ē ꝺ vsu h⁹ sacraīnti: quo christ⁹ vsus ē hoc sacro i p̄ma sui istitutōe. Et circa hoc querūtur plura.s. Vtrū xp̄us supserit corpus ꝛ sanguinem suū? Rñdeo. Teneť cōiť ꝙ sic.Hoc eni expresse dicūt sci. vnde super illud Ruth.3°. Cūq comedisset et

bibisset zc. Dicit glo. ꝙ xp̄us ī cena comedit z bibit: cū corpis z sanguis sui sacr̄m discipu lis tradidit. Unde quia apl'i cōicauerūt carnē z sanguinē z ipse pticipauit cū eis Unde z an tiqui metrice dixerūt. Rex sedet in cena: tur ba cinctus duodena. Se tenet in manibus: se cibat ille cibus. Nō aūt sūpsit vt ɔsequeretur aliquē effectū: sed vt alijs sumendi pberet ex emplū. Unō Chryso⁹. Prius bibit ne alij po tū sanguinis abhorrerēt. Cum.n. dicitur ī euā gelio: ꝙ xp̄us accepit panem z calicē: non est intelligendum ꝙ tantū accepit in manib⁹: vt qdā dicūt. sed eo mō accepit: quo alijs acci piendum dedit. Unde dixit discipulis. Accipi te z comedite. Et iterū. Accipite z bibite. In telligendū est ꝙ ipse accipiēs comedit z bibit Licet.n. in manducatiōe corpali oporteat dif ferre eētialiter manducantē: z illud qđ mā ducatur: non tñ in sacr̄ali: quia sicut ibi est ci bus sp̄ualis per accidēs.s. spetie mediante. sic p accidens quod mādúcatur debet differre essētialiter a manducāte. Sed nō illud quod per accidēs. sicut illud qđ p se mouetur opor tet eētialiter differre a mouēte: vt corpus ab aīa. nō tamē illud quod p accidens mouetur vt aīam a se. Utrū xp̄us sūpserit sp̄ualiter? Rn̄deo circa hoc est duplex modus dicendi. Unus ē ꝙ non: qr vbi ē sp̄ualis manducatō ibi ē vnio. vbi aūt ē vnio ibi ē diuersitas. Cū ergo xp̄us non differat a se nō comedit sp̄ua liter. Et h modus est s̄m Bon. 4° di. 9. q. i. ar. 4. c. z Pe. 4° di. ii. ar. 6. q. z. c. Alius modus dicēdi est ꝙ sic. Sicut.n. dicetur. ͥ. effectus hu ius sacr̄i ē nō tm̄ augmentū sp̄ualis gratie: sz etiā quedam actualis refectio dulcedinis spi ritualis. Lz aūt non fuerit xp̄o gratia augmē tata ex huius sacramenti susceptione. Habu it tamen quandam dulcedinē sp̄ualem in no ua eius institutione. Unō Luc. zz. Desiderio desideraui hoc pascha man. vo. Quod Eusebi us exponit de sacr̄o hoc: quod discipulis tra debat. Et ideo sp̄ualiter manducauit. Man ducauit etiam sacramētaliter inq̄tū corp⁹ su um sub sacramento sūpsit. z sacramentū hoc intellexit quod disposuit. aliter tñ ꝙ̄ ceteri spi ritualiter z sacr̄aliter sumant: qui augmentū gratie suscipiūt: z ad veritatis pceptionē signis sacr̄alibus egent. Et hic modus dicendi ē s̄z Tho. 3° q. 81. ar. i. c. 3m. Utrū xp̄us corp⁹ su um dederit iude? Rn̄deo Hilarius dicit sup Math. ꝙ nō. Et conuēiens quidē fuisset cō siderata malitia iude. Sed quia xp̄us debuit nobis esse exemplum iusticie nō cōueniebat eius magisterio vt Iudā occultū pctōrem si ne accusatione z euidenti pbatione separet ab aliorū cōione: ne daretur p̄latis exemplū similia faciendi. z ipse iudas exasperatus ex h sumeret occasionē peccandi. Et iō dicēdū est ꝙ xp̄s iude sicut z alijs discipulis dđit corp⁹ suum z sanguinē: vt dicit Dio. li. de ecclesia stica hierar. z Alanus sup Jo. Hētur ēt. i. q. i. xp̄us. quid fecit. z. iz. q. z. illud cū bn̄ti dare.

Utrū xp̄us corpus suū iude dedit cuz bu cellā intinctam ei porrexit? Rn̄deo ꝙ nō. sed simplicem panē. Ut.n. dicit Aug⁹. super Jo. Dn̄s prius distribuerat oībus discipulis cor pus suū. vbi z ipse iudas erat sicut Lucas nar rat. z postea p bucellam intinctam atq̧ porre ctam pditorē suū exp̄ssit. Sigr̄ autez vt Au gus. dicit ibi p panis intinctionē fictio iude. Ut enī īficiantur fila tingunt̄. Uel forte sig̃tur dulcedo diuine bonitatis: quia ex intinctione sapidior redditur pāis. quod bonū pp̄ter sui ingratitudinē factum est ei malū. quia introi uit in eum sathanas.

De īpedimento eucharistie ti. 18.

Postea ɔsideran

dū est de his que habent īpedire: vel retrahere a sūptiōe eucharistie Et primo de his que habēt īpedire pp̄ter in dignitatē: vt sūt pctā. z° đ his q̄ pp̄t̄ fedita tē: vt pollutō nocturna vel alie pollutōes.

3° đ his q̄ pp̄t̄ statuti ɔgruitatē: vt cib⁹ vel pot⁹ p̄assūpt⁹ Circa p̄mū q̄rūt̄ plura. s. vtꝝ pctōr h̄ns ɔsciaz pctī mortal' sumat corp⁹ xp̄i dānabilit̄? Rn̄deo ꝙ sic. z h pp̄t̄ īdignitatē q̄ ē ī ip̄o pparatiōnē tā ad sacr̄m exteri⁹ qđ ē sā ctū ꝙ̄ ad rē ɔtentā iterius q̄ ē scūs scōꝝ: ꝙ̄ ēt ad rē significatā tm̄: q̄ ē scitas cui obicē ponit. Un̄. i. Cori. ii. Qui mā. z bi. ind. iudi. sibi mā. z bi. i. ɔdēnationē. Quidā tñ distiguūt ꝙ pctī mortal' ɔscia ɔsurgit ī aliq̄. Aut ex certitudīe sufficiēti vt qr sit se fornicatū. Aut pbabili: vt qr morose delectat⁹ ē z timet fuisse morta lē ɔsensū. Aut leui: vt hō scrupulosus q timet đ leuī đlectatōez ne fuerit mortale pctm̄. In p̄ cāu peccat mortalit̄: z sit'r ī z°. sz n̄ ī 3°. Nā ī p̄ ɔtēnit. ī z° discrimī se expōit. ī 3° n̄. Et ita di stinguit. Pe. 4. di. 9. q. z. arti. i. c. Sz esto ꝙ sit pascha cū pctōr tenet̄ cōicare. videt̄ ꝙ tūc nō peccet cōicādo? Rn̄deo. Tal' ī eo ꝙ facit illđ qđ tenet̄ n̄ peccat: sz qr malo mō facit. Un̄ in cōicādo z omittēdo peccat: sz tñ magl' cōican do: qr cōicar̄ ī pctō ē malū đ se. sz omittē cōi catōez fit maluz ex p̄cepto eccl'ie. Un̄ poti⁹ dz excōicatōez eccl'ie sustinē ꝙ̄ ī pctō cōicar̄. nec tamē perplexus est quia potest penitere. Hec Pe. vbi supra. c. secūdū. Quo pctō peccat sumēs corp⁹ xp̄i cū conscientia pctī mortalis?

Rñ° pctõ omissiõis ꝛ negligẽtie. dñi.s.se ad tã
tũ hospitẽ suscipiẽdũ ꝑpare ꝑ sui examiatõez
omittit ꝛ negligit: ꝛ ẽt pctõ ɔtẽpt⁹ ꝛ irreuerẽ
tie dñi.s.dñz suũ ĩ tã fetidũ hospitiũ ĩtroducit
ꝛ grãz sibi ab eo oblatã ĩ sacro respuit: ac ꝑ h
q̃tũ ẽ ĩ se ipi dño ɔtumeliã facit. Hec Boñ
4° di.9.q.z.arti.z.c. Utrũ aliqs exñs ĩ pctõ
mortali: ɔsciaz tñ eius nõ hñs sumẽdo corp⁹
xp̃i mortalr̃ peccet? Rñdeo. ꝙ aliqs nõ hẽat
ɔsciaz pcti mortal. Aut h ẽ qꝛ ꝑparauit se et
discussit ꝑparatõe sufficiẽti ɔsciam diligẽtissi
me examiãdo ꝛ ꝑitos cõsulẽdo. Aut ꝓbabili
ɔsciaz suã ꝓbabiliter examiãdo ꝛ cõfitẽdo.
Aut negligenti. In p̃ casu nõ peccat: sꝫ remis
sionẽ pctõrũ ẽt si qua latẽt accipit ꝛ meref.
In z° silr nõ peccat mortalr̃. In 3° ãt peccat
mortaliter ꝛ demeref: maxĩe si negligẽtia sit
magna. Hec Pe.4.di.9.q.z.ar.i.c. Et ɔuenit
cũ eo Sco.4.di.9.q.vnica.c. Sed obijcif:
qꝛ cũ nemo sit cert⁹ an sit in pctõ mortali aut
nõ. si mortaliter peccat q accedit qlibꝫ q acce
dit discrimĩ se exponit. Rñdeo ꝙ non reqrif
ad cauendũ ꝑiculũ discriminis certitudo ɔscie
sꝫ ꝓbabilis cõiecture: q̃ põt hri scdm Ber.ꝑ.
q̃tuor signa. p̃mũ ẽ cũ qs deuote vbũ dei au
dit. z^m cũ qs se ad bñ opandũ ꝓmptũ ĩuenit.
3^m cũ qs ꝓpositũ hꝫ abstinẽdi a pctõ. 4^m cũ
de p̃teritis dolet. Hec Pe. vbi s.c.3^m. Utrũ
q accedit ɔtritus ꝛ nõ ɔfessus peccet? Rñdeo
Pctõr ɔtrit⁹ añ ɔfessionẽ qñ vult cõicare: aut
põt hre copiã ɔfessoris idonei ꝛ tpus sufficiẽs
ꝛ loqlã liberã: ꝛ tũc peccat cõicãdo siñ ɔfessi
one: qꝛ ad sacrm eccl'ie reqrif reconciliatõ ẽt
fm iudiciũ eccl'ie. Et sic intelligit Aug. d scõ
vic. cũ dicit li. d ptãte ligãdi atq̃ soluẽdi. Au
dacter dico. si añ absolutionez sacerdotis cri
minosus ad cõionẽ corpis xp̃i accedat: ꝓ certo
iudiciũ sibi manducat ꝛ bibit ẽt si eũ añ mul
tũ peniteat ꝛ vehemẽter doleat ꝛ ĩgemiscat.
Aut nõ hꝫ: ꝛ tũc aut ĩminet aliqua nccitas ce
lebrãdi ꝛ cõicãdi: vt qꝛ timet scãdalũ ꝑsone
sue: nisi cõicet: aut ppli. vel iã ĩcepit sacri my
steriũ: vel amisit loqlã: ꝛ tũc ñ peccat cũ ꝓpo
sito ɔfitẽdi qñ poterit. Aut nõ ĩminet nccitas:
ꝛ tũc peccat. Hec Rich.4° di.9.q.z.ar.z.c. et
Pe.4.di.9.q.z.ar.z.c. ꝛ Sco.4° di.9.q.vnica
c. Utrũ pctõr peccet vidẽdo corpus xp̃i?
Rñdeo: Per visũ nõ attigif corp⁹ xp̃i sꝫ solũ
sacrm ei⁹: qꝛ.s. visus nõ attigit ad sbaz corpis
xp̃i: sed solũ ad spẽs sacrales: vt s dictũ ẽ. Sꝫ
ille q manducat nõ solũ sumit spẽs sacrales.
sꝫ ẽt xp̃m q est sub eis. Et iõ a visione corpis
xp̃i nullus ꝓhibef q sit sacrm p̃mũ ɔsecut⁹.s.
baptismũ. Unde nõ baptizati nõ sũt admittẽ
di ad vidẽdũ corp⁹ xp̃i. vt ẽt pꝫ ꝑ Dio. li. eccle
siastice Hierar. Sꝫ ad mãducationẽ nõ sunt
admittẽdi nisi soli illi q nõ tm̃ sacraliter: sꝫ ẽt
realr xp̃o sũt ɔiũcti. Utrũ pctõr peccet tãgẽ
do corp⁹ xp̃i? Rñdeo: ꝙ qñ nccitas vrget: vt
qꝛ corp⁹ xp̃i cadẽt ĩ locũ ĩmũdũ: nisi colligẽt
tũc ñ peccat: al's peccat ꝓpt irreuerẽtiã. Sꝫ
ɔ pdcã vr ꝙ sp peccat pctõr tãgẽdo ꝛ viden
do: qꝛ bethsamite vidẽtes archã dñi sũt inter
fecti. i. Reg.6. Et silr oza ꝑcussus ẽ: qꝛ ipaz ar
chã tetigit. z. Reg.5. Ad qd dicẽdũ: ꝙ illud ñ
fuit figura tãgentiũ ꝛ vidẽtiũ xp̃m: sꝫ bethsa
mite figurã gerũt simpliciũ: huius sacri archa
na videre volẽtiũ: qui ꝓpter timorẽ freq̃nter
ꝑuent ꝛ moriũtur: ꝛ oza figurã gerit sacerdo
tũ carnaliũ: qui ĩ pctis exñtes ad cõficiẽdũ ac
cedũt. Nã aliqui dicũt ꝙ illa nocte cũ vxore
iacuerit. Lr̃alis vero rõ quare illi sũt ĩterfecti
ẽ: qꝛ ɔ mãdatũ dñi fecerũt: qꝛ dñs p̃cipat vt
nll⁹ d plebe eã ɔtectã viderꝫ. Uñ h vt dic gl.
ibi licebat soli põtifici. Precepat etiam vt sa
cerdotes eã ferrẽt: ꝛ iõ vterq̃ ɔ p̃ceptũ fecerĩt
ꝛ iõ percussi sũt. Hec Tho.4.di.9.ar.3..q.6.c.
z^m. ꝛ Bona.4.di.9.q.z.arti.z.c.4^m. ad opposi
tũ. Utrũ aliquis ꝓijciendo corpus xp̃i in
lutũ grauius peccet q̃ sumendo ipsum cum
conscĩa mortalis pcti? Rñdeo: ꝙ sic. p̃ quidẽ
qꝛ ille hoc faceret ex intẽtione faciẽdi ĩiuriaz
sacro: quod non intendit pctõr indigne hoc
sacrm suscipiens. z° qꝛ homo pctõr capax est
gratie. vnde magis est aptus ad suscipienduꝫ
hoc sacrm q̃ quecũq̃ alia creatura irrõnalis.
Unde maxĩe inordiate vteretur h sacramen
to qui ꝓijceret ipsũ canib⁹: vel ꝓijceret ipm ĩ
lutũ ad ɔculcãdũ. Hec Tho.3.q.80.ar.5.c.3^m

Equif videre d z°.s.d his que habẽt
retrahere ab hoc sacro ꝓpter fedita
tẽ vt est pollutio nocturna: ꝛ similia.

Circa quod queruntur plura. s. vtrũ pollutõ
nocturna: ꝛ que pollutiones hẽant retrahere
a sũptione eucharistie? Rñdeo in somnis non
põt eẽ pctm̃. Põt eẽ tñ effectus pcti vl signũ.
Et iõ considerãda ẽ causa nocturne pollutio
nis. Sciendũ igif ꝙ pollutio qñq̃ ꝓuenit
ex p̃cedẽtibus cogitatõnibus carnalib⁹. Hec
aũt qñq̃ possunt esse sine pctõ oĩno: vt cum
quis cã lectionis vel disputationis cogif d ta
libus cogitare. Et si hoc sit sine ɔcupia ꝛ de
lectatõe: nõ erũt cogitationes ĩmũde sed ho
neste. Ex quibus tñ pollutio sequi põt. vt pꝫ
ꝑ Aug. sup Geñ. ad lrãm li.iz. Ipsa inquit fã
tasia: que fit in cogitatõibus fmotionãtis: cũ
expressa fuerit in visione somniantis: vt inter
illam ꝛ coniũctionẽ corporũ nõ discernatur
continue mouef caro. Et sequif: ꝙ cũ motus
sequif: h tam sine pctõ q̃ cũ pctõ a vigilãtib⁹
dicif. Qd vt diceretur ꝓculdubio cogitatuꝫ
est: Quãdoq̃ vero sũt cogitationes p̃cedẽtes

cū cōcupiā ⁊ delectatiōe. Et si assit cōsēsus erit peccatū mortale: sin aūt: veniale. Qñq3 pollutio ꝓuenit ex superfluitate cibi ⁊ potus Et hoc etiā pōt eē veniale vel mortale. Qñq3 ꝓuenit ex infirmitate nāe: que nō ē pctū. Un de etiā quidā vigilādo sine pctō fluxū semis patiūtur. Qñq3 ex superfluitate nāe: que etiā ē sine pctō. puta quia semen qđ fluit ē supflui tas sanguinis ꝺm phm. Qñq3 ex demonū illu sione: qui fantasmata mouere pñt. ex quorū apparitione pollutio sequiť. Hoc aūt qñq3 ꝓ uenit ex pcedenti negligētia pparationis ad deuotionē vel orōnem: q̄ potest esse veniale pctm̄ vel mortale. Qñq3 etiā ex nequitia de monū impedire volentiū a receptione huius sacri. Si igitur pollutio nocturna ꝓueniat ex aliqua predictarū cārū que cū mortali pecca to ꝑ certo vel ꝓbabiliter timeť eē. Dicendu3 est ꝙ nccio ipedit sūptionē huius sacri. qꝛ l3 ipsa ꝺm se nō possit eē mortale pctm̄: hab3 tm̄ mortale peccatū ānexū rōne sue cāe. Si vero ꝓueniat ex cā: que fit tm̄ pctm̄ veniale: nō im pedit nccio: ita. s. ꝙ hō sumēdo sit reus corpo ris ⁊ sanguinis dñi. Impedit tm̄ de cōgruo ꝓ pter duo. quoꝝ vnū sp accidit. s. feditas cor po ralis: cū qua ꝓpter reuerentiā sacri non decet accedere ad altare. Uñ ⁊ volentes tangere ali quod sacrm̄ manus lauāt: nisi forte talis īmū dicia sit ppetua vel diuturna: vt ē lepra vł flu xus sanguinis vel aliqd aliud. 2m ē euagatō mētis: que sequiť pollutionē nocturnā: preci pue qñ cū turpi cogitatione vel imaginatōne contingit. De pollutione ꝰo q̄ ꝓuenit ex cra pula veniali distiguiť i decreto. qꝛ aut sentiť i somniis imaginatio turpis: ⁊ sic ipedit de con gruo tā a sūptione huius sacri q̄3 a confectōe. Aut nō sentiť: ⁊ sic nō ipedit a sūptiōe huius sacri. ipedit tm̄ de cōgruo a cōfectione. Si ꝰo pollutio ꝓueniat ex cā que fit sine pctō: ex na ture supfluitate: vel infirmitate: nō ē timenda. quia vt dicit Greg. Hāc animus nesciens ꝑ tulisse magis dolēdus ē q̄3 fecisse. Unđ a neu tro ipedit. Et idē dicēdū ē qñ pollutō proue nit ex cogitatione que fuit oīno sine peccato. Pollutio vero q̄ ꝓuenit ex diabolica illusiōe ⁊ si sine pctō fit: ipedit tm̄ de congruo. Uñ Isi do. Quisquis nocturna illusione polluiť: licet eā memoriā turpiū cogitationū se putat. inq̄3 tū tamē vt hic temptareť: culpe sue attribuat suāq3 imunditiā statim fletibus tergat. Si tm̄ euidenter appareat ꝙ diabolus conať aufer re fructū eucharistie pōt cōmunicare si nō de dit cām pollutioni: sed magis cām ꝯriam. Et hoc sepe accidit in festis: qñ ē cōicandū. vt le gitur in collationibꝰ patrū: ꝙ cū quidā frater pollutionē pateretur semper in festis: qñ erat cōicandū. seniores cōperto ꝙ ab eo nulla ꝑ cesserat cā decreuerunt ꝙ propter hoc nullo modo a cōione cessaret: ita cessauit illusio de monū. Intelligendū tamen ꝙ ipedimentum qđ ex ꝯrietate ꝓuenit: postponi d3 ꝓpter ali quā necessitatem. puta vt Greg. dicit. ⁊ hētur di. 6. testiū. cū forsan aliquādo dies festus exi git in quo prelatus celebrare cōsueuit: aut ex hibeť mysteriū ꝑ eo ꝙ alius presbyter deest ⁊ necessitas cogit. Et iste modꝰ dicēdi conso nat verbis Greg. ⁊ Isi. que hēntur di. 6. testiū ⁊. c. nō est pctm̄. Si ḡ querať vtrū semp qñ qs polluiť cessare dēat. dicēdū: ꝙ si sentiat iqui natione illā inclinasse multū aīam: cōsulēdū eēt ei ꝙ faceret sacro reuerētiā. Si aūt magis expeditā nām sentiat ⁊ vlterius deuotio: vel solennitas: vel aliud qđ multū recōpenset ad sumendū trahat: tūc arbitror ipm sine remor su cōsciē accedere posse. Hec Boñ. 4ꝰ dis. 12. p. 2. q. 2. ar. 3. 6. Itē ꝺm Tho. 4. di. 9. ar. 4. q 2. c. 3m. pollutus tali pollutione: q̄ nō ipedit ne cessario: debet celebrare ꝑ alio qui i peccato mortali eēt ne celebrādo mortaliter peccar3.

Utrū pollutio q̄ in somno incipit: ⁊ in vigi lia desinit pctm̄ sit? Rñdeo ꝺm Tho. vbi s̄. q. 1. c. 5m. Pollutio q̄tū ad meritū vel demeritū magis indicať ꝺm pncipiū q̄3 ꝺm finē. qꝛ cor palis motus nō ptinet ad meritū vł demeritū nisi ꝺ3 ꝙ a volūtate cātur. Ex quo aūt ille mo tus ē excitatus in dormiēdo nō subiacet vlte rius volūtati vigilātis: nec reputať euigilasse dormiens: quousq3 recupauerit verbum aut vsū. Pōt tamē cōtingere ꝙ i ipsa euigilatione pctm̄ oriatur. s. si pollutio placeat ꝓpter delec tationē. Que quidē ꝯplacētia si sit ex surrepti one erit veniał. Si aūt cū cōsensu deliberati uo: ⁊ pcipue cū appetitu futuri ē mortalis. Il la tm̄ ꝯplacētia nō facit pteritā pollutionē esse pctm̄: qꝛ nō ē eius cā: s3 ipsa i se ē pctm̄. Si āt placeat vt ē nāe exoneratio: ñ ē pctm̄. Utꝝ pollutio coniugalis debeat retrahere a sump tione eucharistie? Rñdeo. Coitus ꝯiugalis si fit sine pctō. vt si fiat causa prolis generande: vel debiti reddendi: non alia ratione retrahit ab hoc sacramento q̄3 pollutio nocturna: que accidit sine peccato. s. propter imunditia3 cor poris ⁊ distractionem mentis. Ratione cuius dicit Hiero. sup Math. ⁊ hēť. 33. q. 4. sciatis. Si pāes ꝓpōnis ab his qui vxores tetigerāt comedi non poterant: q̄3tomagis panis qui đ celo descendit: non potest ab his qui coniuga libus paulo ante adheserunt amplexibus vio lari. Nō qꝛ nuptias cōdemnemus: s3 quia eo tpe quo carnes agni pascalis manducaturi su mus: a carnalibus operibus vacare debemꝰ. S3 qꝛ hoc scđ3 cōgruitatē. ñ secūdū nccitatē.

est intelligendū.ideo dicit Greg.⁊ habetur.e.q.4.vir cū ꝓpria.ꝙ talis ē suo iudicio relinquendus.Si aūt voluptas dn̄etur i ope carnis:vt ibidē Greg.subdit.tūc ꝓhiberi debet:ne accedat ad hoc sacramentū:nisi prius fuerit lotus aqua.s.pnie.Aliqui tn̄ distinguūt ꝙ voluptas pōt dn̄ari dupliciter.s.aut ita ꝙ moueat ad cognoscendū ꝑpter fornicationē vitādā: ⁊ sic debet abstinere de ɔgruo.Aut ꝑpter explendam libidinē:⁊ sic abstinerē dꝫ necessario qn̄ cognoscit vxorē vt meretricē.33.q.4.vir cū propria.in tex.⁊ in glo. Itē no.ꝙ de cō se.di.z.ois hō.dicitur ꝙ qui vult cōicare debet abstinere ab vxore ꝓpria tribus aut.4.aut.5.diebus.Et intellige ꝼm Io.ꝙ debet abstinere ꝗ̄tum ē in se ⁊ nō debet exigere:ſꝫ exactus tenet reddere.sed illud nō ē preceptum: sed consiliū. Utrū mulier menstruata arceatur a pceptōe corpis xpi?Rn̄deo:ꝙ nō.Nec etiā mlier statī post partū:quia illa īmūdicia ē pure nālis.Si tn̄ ex reuerentia recipe nō p̄sumit:vel qd̄ plus ē ab ingressu ecclesie abstinere voluerit ē laudanda.Si tn̄ recepit nō ē iudicanda.di.5.c.i.⁊.c.ad eius.⁊ ex̄ de puri.c.vno.Similiter dici pōt d̄ illa infirmitate que dr̄ Leui.15.semis fluxus. Utrū somniū homicidij impediat?Rn̄deo:somniuꝫ hiꝰ nō inducit īmūdiciam corpis:nec tantā distractionē mentis sicut somniū fornicationis ꝑpt intensionē delectationis.Si tn̄ somniū homicidii ꝑueniat.ex cā: que est pctm̄ mortale īpedit rōne sue cause a sūptione sacramenti.Hec Tho.3.q.80.ar.7.c.5m.

Equitur videre de 3°.s.de hisque habent retrahere a sūptione eucharistie ꝑpter statuti cōgruitatē. Et circa h̄ querūtur plura.s.Utrū cibus vl̄ potus p̄assūptus īpediat sūptionē huiꝰ sacramēti?Rn̄dō ꝙ sic.ex̄ de cele.mis.ex pte in tex.⁊ glo.d.Et hoc triplici rōne.Primo vt Augꝰ.dicit ob honorē sacri:vt.s.prius ī os intret nō dū infectū aliquo cibo vel potu.de cō.di.z.liqdo.2° ꝑpt significationē:vt.s.det intelligi ꝙ xp̄us q est res huius sacri:⁊ charitas eius primo fūdari debet in cordibus nostris.ꝼm illud Math.6.Primū querite regnū dei.3° ꝑpt piculū vomitus vel ebrietatis:que qn̄ꝙ contingūt qn̄ homines inordinate potibus vel cibis vtūt.sicut apl̄us dicit.i.Corin.ii.Alius quidē esurit alius autē ebrius ē.Excipiūtur tn̄ infirmi qui stati sunt cōicandi:etiā pꝰ cibū si de eorū piculo timetur:ne sine cōione decedāt.qꝛ necessitas legē non habet.de conse.dis.z.presbyter.Presbyter infirmū stati.cōicet:ne sine cōione decedat.Captm̄ aūt illud qd̄ hētur d̄ con.di.i.sacramēta.Sacramēta inquit altaris nō nisi a ieiunis celebrent̄ pter diē:q̄ cena dn̄i celebratur.loquit̄ de ɔsuetudīe aliqn̄ apud aliquos obſuata:ad repn̄tationē cene dn̄i die illa.s.Iouis facte:vt a nō ieiunis corpus xp̄i sumeret̄.Sꝫ hoc mō ē abrogatū. Ut.n.dicit Aug.c.p̄dicto ꝑ vniuersū orbē mos ille seruatur.vt.s.corpꝰ xp̄i a ieiuno sumat̄. Sꝫ obijcitur ꝙ dn̄s dedit h̄ sacrm̄ apl̄is post cenam Io.13.Rn̄deo ꝙ illa hora ɔueniēs fuit p̄me i stōni.vt dictū fuit s̄.sed nō conuenit nr̄o vsui quia institutio respicit effectū sacri.sed vsus vlterius idoneitatē suscipiētis.vt qꝛ hō plenꝰ nō ē aptus ad pagendū sp̄ualia:iō hoc seruat̄ non dꝫ ecclesia.Nec ē simile de apl̄is.qꝛ ipsi sobrie comederant exēplo xp̄i.⁊ comederant cibū pascalē qui quodāmō sp̄ualis erat ꝗ̄tuꝫ ad rōnē significandi. Utrū sumptio aque vel alterius potus vel cibi in minima quantitate:vel etiā reliquiarū cibi in ore remanētiū impediat?Rn̄dō duplex ē ieiuniū.s.nāe qd̄ dicit p̄uationē cuiuscūꝙ p̄assūpti p modū cibi vel potus.Et tale ieiuniū requiritur ad hoc sacramētū ꝑpter p̄dicta.Et iō post sumptionē aque vel alterius cibi vel potus vel medicine:etiā in minima quātitate:non licet sumere hoc sacrm̄:⁊ qui ɔ̄ fecerit:excōicationi subiacebit:al's beneficio erit p̄uandus.ar.ex̄ d̄ accusa.si cōstiterit.Et.7.q.i.nihil.vbi dr̄.Nihil refert vtrū aliquid huiusmōi nutriat p se vel cū alijs:dūmodo sumat̄ p modū cibi vel potus.Reliquie tn̄ cibi remanentes in ore:si casualiter deglutiant̄:nō īpediūt.quia nō trahiciūtur per modū cibi vel potus sed p moduꝫ saliue.Et eodē modo ē de reliquijs aque et vini:quibus os abluit̄ dūmō non trahiciant̄ i magna quātitate:sed pmixta saliue:qd̄ vitari nō pōt.Hec Tho.3.q.80.ar.8.c.4m.Scd̄m etiā Richar.4.dis.8.q.z.arti.3.si presbyter an̄ missam os suū ꝑpter reuerētiā sacramēti aq̄ lauet:⁊ a casu aliqua gutta aque illius stomachū intret:non ꝑpter hoc tenet̄ missaꝫ dimittere celebrare:maxīe ī die solēni:qꝛ hoc non videt̄ īpedire dignā p̄parationē p̄sbyteri: nec reuerentiam sacri.Et de similibus idem iudiciū hēatur.Et eiusdē.snie ē Hosti.secus est si ex ꝓposito illā guttā deglutirꝫ.Scd̄m vtrūꝙ ē ar.15.q.6.c.i.Aliđ ē ieiuniū ecclesie qd̄.s.statuitur ad carnis maceratōeꝫ.Et istud nō īpedit ꝑpter p̄dicta.qꝛ p̄dicta nō multū nutriūt sed magis ad alterandū sumūtur. Utrū cibus vel potus p̄assūptus in nocte ꝓfūda impediat?Rn̄deo:Licet principiū diei ſꝫ diuersos diuersimode sumat̄:ecclesia tn̄ ꝼm curiaꝫ Romanā diem incipit a media nocte:⁊ finit ī medio noctis sequentis.ex̄ de offi.iudi.del.consuluit.Et ideo si post mediaꝫ noctē aliqs

aliquid sumpserit p modum cibi vel potus:ñ pót eadē die hoc sacramentū sumere. Potest vero ante mediā noctem. Nec refert vtrū p⁹ cibū vł potū dormierit: aut etiā si cibus dige stus sit quo ad pceptū. Refert aūt quo ad tur batione mentis quā homies patiūtur pter insomneitatē vel indigestionē: in quibus sui mens pturbaf. Ideo ad sumptionem hui⁹ sa cramenti ineptus reddit. Hec Tho.3.q.80.ar ti.8.c.5ᵐ. Hosti.aūt dicit q psbyter cibo vel potu sūpto pre nimia siti celebrarī poterit si tā to tépore dormierit: vel etiā sine dormitione quieuerit q cibus digestus eē possit. Sz ego non credo sibi: quia quātūcunq dormierit d mane vsq ad nonā: non posset dici q ieiunus esset. loquendo de ieiunio quod requirif ad hoc sacramentū. Utrū hoc sacramento sūp to liceat statim cibum sumere: vel potum.

Rñdeo. Maxima deuotio requiritur in sum ptione huius sacramēti: quia tūc percipit ei⁹ effectus. Hec aūt deuotio magis impeditur p precedentia q per sequētia. Et ideo magis ē institutū q homines ieiunent ante sumptóez huius sacramenti q post. Debz aūt eē aliqua mora inter sumptionē huius sacramēti: r ali os cibos. s. vsq ad consūptionē illarū specie rum: siue alterationē pter reuerentiā. Quia tamē illa alteratio cito fit: non oportet q mo ra sit multū magna. Unde r vniuersa oratio actionis gratiarū post cōionē dicetur: r cōicā tes etiam dicant suas orationes priuatas. Se cūdum tñ antiquos canones statutū fuit a pa pa Clemente tertio vt hētur de conse. distin. 2. q si mane dominica portio editur ieiunent vsq ad sextam qui eaz sumpserūt. Et si hora tertia vł quarta acceperūt: ieiunēt vsq ad ve sperā. Antiquitus.n. rarius missarū solennia celebrabantur r cū maiori pparatione. Nunc aūt quia frequētius oportet sacra mysteria ce lebrare non posset de facili obseruari. r ideo est p consuetudinē cōtrariam abrogatū. Hec Tho.3.q.80.ar.8.c.6ᵐ.

De efficacia sacri eucharistie. ti.19.

Einde osideran dum est de efficacia sacrametni eu charistie. Et primo quis sit effect⁹ huius sacramēti. 2° in quibus hēat effectuz.

Circa primū sciendū: q per hoc sacramen tum primo grā confert. Omnē enim effectū quē facit cibus r potus q tum ad vitam cor poralem: facit etiam hoc sacramentū quātuz ad vitam spūalem. Jo.6. Caro mea vere est ci bus: r sanguis meus vere ē potus. Unde re ficit spūaliter: quod sine gratia eē non potest. Unde hoc sacramentum gratiam cōfert. Cō fertur aūt gratia spūaliter cū virtute charita tis. Unde Dam. cōparat ipsum carboni. Car bo.n. non ē simpliciter lignū: sed igni vnitum ita r panis iste non ē simpliciter panis: sed pa nis coniunct⁹ diuinitati. Sicut aūt dicit Gre. in omel. pent. amor dei non ē ociosus. opera tur.n. magna si ē. Et ideo per hoc sacramētū quantū est de sui virtute non tm̄ hitus gratie r virtutis confertur: sed etiam excitatur i ac tū Fz illud. 2. Cori.5. Charitas xpi vrget nos. Inde est q ex virtute huius sacramēti aīa spūaliter perficitur per hoc q delectatur r q̊ dāmodo inebriatur a dulcedine bonitatis di uine. Fm illud Canti.5. Comedite amici mei: r inebriamini charissimi. 2° virtutes augent sicut per cibum corpalem corpus augmētaf. Hinc Diony. dicit q eucharistia pfectiuā ha bet virtutem. Qd non eēt nisi p augmentum virtutū. 3° peccata venialia remittūtur p q̄ feruor charitatis minuitur. sicut per corpalez cibū restauratur: qd quotidie dperditur. Un de Ambro. li. de sacramentis dicit q ille pāis quotidie sumitur in remediū quotidiane fra gilitatis. Remittūtur aūt per hoc sacramentū non omnia venialia: sed plura vel pauciora Fz q homo magis vel minus se disponit: r cha ritas vigoratur contra illa. Remittitur autez illud veniale vel illa ad cuius vel quorum re missionē hō magis se disponit. Hec. Bona. 4. dis. 12. par. 2. q. 1. ar. 3. c. 2ᵐ ad oppositū. r Pe. 4° di. 12. q. 4. arti. 1. q. 2. c. 1ᵐ. 4° etiā quēq re mittitur pctm̄ mōtale: vt qñ sumitur ab eo q est in peccato mortali: cuius conscientiam nō habet r affectum. Forte enim primo nō fuit contritus: sed deuote r reuerenter accedens consequitur per hoc sacramentum grāz chari tatis: que cōtritōnē perficit: r remissiōez pcti.

5° homini tam sumenti q etiam offerenti: q etiam illis pro quibus hoc sacramentum of fertur: secundum modum r quantitatē sue d uotionis r feruoris pena peccati remittitur.

6° hō a peccatis preseruatur: tū quia p ipm spūaliter roboratur. Fm illud psal. Panis cor ho. confirmet. tum quia per ipsum inquātuz est signum quoddam passionis xpi: p quaz de uicti sunt demones: impugnatio demonum repellitur. Unde Chrysost. dicit sup Jo. Ut leones flammam spirantes: sic ab illa mensa discedimus terribiles effecti diabolo. De hu ius sacramenti efficacia loquens Inno. r q̄si omnes eius effectus supradictos breuiter cō prehendens dicit. Eucharistia liberat a ma lo: conseruat in bono: delet venialia: et ca uet mortalia. Huius etiam virtute sacramēti

omnes virtutes augentur: omnium gratiaruꝫ fructus exuberant. Impeditur autem efficacia huius sacramenti aliquo modo per venialia. Peccata autem venialia dupliciter accipi possunt. Uno modo prout sūt preterita. Alio modo prout sunt actu. Primo qdē mō peccata venialia nullo mō īpediūt effectū h⁹ sacri. Pōt enī cōtingere ꝙ aliquis p⁹ multa pctā ꝯmissa venialia deuote accedat ad hoc sacrm: ꝛ plenarie ꝯsequat̄ h⁹ sacri effectuꝫ.

2° aūt mō pctā venialia nō ex toto īpediūt huius sacri effectū: sed i parte. Dictum ē. n. ꝙ effectus huius sacri nō solū ē adeptio hītual' gratie ꝛ charitatis: sed ēt est quedā refectō actualis spūalis dulcedinis: que qdē impeditur si aliqs accedat ad hoc sacrm mēte distracta p peccata venialia: nō aūt tollitur augmētuꝫ spūalis grē ꝛ charitatis. Cū oībus p̄dictis conuenit Tho. 3. q. 79. o.

Equit̄ videre de secūdo. s. in quibus habeat efficaciā sacrm eucharistie.

Et circa hoc q̄rūtur plura. s. Utrum habeat efficaciā in quolibet viro iusto? Rñdeo. Sacramentū nō hꝫ efficaciā i aliquo nisi digne accedat. Digne aūt accedit qui se prepat sicut debet. Tantū vero sacramentum accipe sicut aliū cibū nō ē cōgruū: nec fructuosū erit. quia in hoc sacramento ē presens diuina maiestas ꝛ sūma exprimitur charitas: iō debet recipi cū honore ꝛ deuotione. Et quia sic nō recipitur tātus hospes in īmūdo hospitio: necesse est vt hō deo hospitiū p̄paret per sui diiudicationē. Et qꝛ nullus hospitiū hospiti parat nisi eū cognoscat. necesse ē ꝙ istuꝫ cibū ab alijs discernat. Ad hoc g̃ ꝙ hoc sacmentū in aliquo habeat efficaciā: oportet primo istū cibum ab alijs discernere p fidem 2° hospitiū parare p sui ꝑbationē. 3° in hospitio pato recipe cū honore ꝛ deuotione. Primuꝫ ꝛ 2m hēm⁹. i. Cori. ii. Primū ibi. ñ diiudicās corpus dñi. 2m ibi. ꝑbet aūt seipm hō. 3m i Iacobo. Et qꝛ multi recipiūt hoc sacrm qui se ñ p̄parāt debite: iō multi ībecilles ꝛ infirmi: et dor. multi. Cū g̃ querit̄ vtrū vir iustus recipiat sacri efficaciā. dicendū ꝙ si prepat se recipit. Alioquī si ex quadā corruptōe vel distractione nō p̄paret se debite: aut nullaꝫ aut modicā reportat efficaciā: lꝫ non incurrat mortalē offensionē. Hec Bona 4° dis. 12. par. 2. q. i. arti. i. c. Utrū h sacrm in aliquo pctōre efficaciā habeat. s. qui ē in mortali pctō? Rñdeo Nō ē limitanda dei largitas: qn in hoc sacro possit facere ꝛ aliqñ faciat oīs culpe remissionē. Sed ꝯm forū cōe ꝛ generalē rōnē institutionis huius sacri. dicendū ē ꝙ istud sacramētū datū ē in cibū illis qui sūt d corpe xpi mystico. ꝛ oēs tales habēt charitatē. iō effectum habet i solis iustis. Effectus aūt ī iustis ē liberatio a culpa veniali: ꝛ preseruatio a mortali: vt s̄ patuit. Hec Boñ. 4. dis. 12. p. 2. q. i. ar. 2. c.

Utrū h sacrm ꝑsit tm̄ sumētib⁹? Rñdeo ꝙ ñ: sed etiā alijs. Nā sicut dictū ē hoc sacrm ñ tm̄ ē sacrm: sed ēt sacrificiū. Inq̃tū. n. in hoc sacramēto representat̄ passio xpi p quā xpus obtulit se hostiā deo. vt dr̄ ad Eph. 5. Habet rōnem sacrificij. Sed inq̃tū in hoc sacro traditur īuisibilis gratia sub visibili specie hꝫ rationē sacramēti. Sic igit̄ hoc sacrm ꝓdest sumentibus: ꝛ p modū sacramēti ꝛ p moduꝫ sacrificij. qꝛ ꝓ oībus sumētibus offert̄. Dr̄ eniꝫ i canōe misse. Quotqt ex hac ꝛc. vsqꝫ. Gratia repleamur. Sed alijs qui nō sumūt ꝓdest p modū sacrificij: inq̃tū ꝓ eorū salute offertur. Unde ꝛ ī canone misse dr̄: memēto ꝛc. vsqꝫ: Incolumitatis sue. Et vtrūqꝫ modū ꝑficiendi exprimit dñs Math. 26. Qui ꝓ vobis. s. sumētibus: ꝛ ꝓ multis. s. alijs effundet̄ i remissionē pctōrū. Hec Tho. 3. q. 79. ar. 7. c. Utꝝ hoc sacrm habeat suū effectū i oībus ꝓ qbus offert̄? Rñdeo: ꝙ nō. Nā sicut passio xpi prodest qnidē oib⁹ q̃tū ad sufficiētiā ꝛ ad remissionē culpe ꝛ adeptionē grē ꝛ glorie: sed effectum nō hꝫ nisi in illis qui passioni xpi coniūgūtur p fidē ꝛ charitatē. ita etiā hoc sacrm qd ē memoriale dñice passionis: ñ hꝫ suū effectū nisi in illis qui cōiūgūtur huic sacro p fideꝫ ꝛ charitatē. Unde Aug. dicit ad Renatū. Quis offerat corpus xpi: nisi ꝓ his qui sunt mēbra xpi? Unde ꝛ in canone misse nō orat̄ ꝓ his q sūt extra ecclesiā. Illis tñ ꝓdest plus vel minus ꝯm modū deuotōis eorū. Hec Tho. 3. q. 79. ar. 7. c. 2m. Utrū sumere plures hostias cōsecratas simul in eadē missa magis ꝑsit sumenti: vel etiā illis ꝓ quibus sūt oblate: q̃ sumere vnā tm̄? Rñdeo: ꝙ non. Nā sumptio ptinet ad rōnem sacramenti: sed oblatio ptinet ad rōnem sacrificij. ꝛ iō ex hoc ꝙ aliquis sumit corpus xpi semel vel pluries nō accrescit alijs aliquod iuuamen. Similiter etiā nec ex hoc ꝙ sacerdos cōsecrat plures hostias i vna missa multiplicatur effectus huius sacri: quia nō est nisi vnū sacramentū. Nil enī plus ē virtutis in multis hostiis consecratis q̃ in vna. cū sb oībus ꝛ sub vna non sit nisi totus xps. Unde nec si aliquis plures hostias consecratas in vna missa simul sumat: pcipit maiorem effectum sacramenti. In pluribus vero missis multiplicatur sacrificii oblatio: ꝛ iō multiplicatur effectus sacrificii. Hec Tho. 3. q. 79. art. 7. c. 3m.

Explicit liber quartus.

se ipsum peccatorē: ꝛ deum vt iustum iudicē mala omnia punientē: ꝛ vt piū patrē paratuꝫ suscipere ꝑ pniam reuertentē: aliter nūq̄ꝫ pēiterꝫ. Aliquid vero est retrahēs ab amore peccati. ꝛ hoc ē timor pene. Pᵒq̄ꝫ enim hō se r̄cognoscit peccatorem ꝛ deū iudicem: incipit timere dei iudiciū: ꝛ refugerē peccatū. Aliquid vero est inclinās in amorem dei: ꝛ hoc ē spes informis. Nam ex quo cognoscit deū vt piū patrem inclinat̄ ad eū diligendū ꝛ de eiᵒ misericordia sperandū: aliter desperaret nec pniaꝫ sumeret. Sic ḡ ex cognitione ꝓprie culpe et diuine iusticie generat̄ timor. Ex cognitione vero diuine misericordie spes. ꝛ ex his voluntas redeundi: ꝛ ei ꝑ gemitū ꝛ alias penas satisfaciendi. Et si incipiat facere qᵭ in se ē: disponitur ad iustificationē. Quia ḡ timor incboat motū recedendi a pctō ad deum. fides vero solū ad hoc disponit. spes aūt ad h̄ ꝓmouet: sed nō concipit. ideo origo pnie magis appropriat̄ timori ꝑ moduꝫ disponētis q̄ꝫ fidei vel spei. Magis aūt dr̄ pnia ɔcipi timore q̄ꝫ generari. quia generari ē p̄ncipij effectiui: ſꝫ cōcipere receptiui. Hec Pe. 4. di. 14. ar. 5. q. 1. c. Quo timore pnia cōcipit̄? R̄ñᵒ: Timore seruili qui respicit penā. Nec tm̄ oportet ꝙ sit simul cum ea. quia ē cā eiᵒ in fieri: non in eē. sicut etiā sūptio medicine ē cā salutis: nō tm̄ est simꝉ cū ea. Sicut. n. cōcipiens ē sil̄ cū ɔcepto: nō ꝑm esse cōpletū: sed icboatū ꝛ materiale: sic timor seruilis est cum pnia quo ad attritionē. Hec Bona. 4. di. 14. p. 1. q. 2. ar. 2. c. Utrū pnia sit prima virtutū? R̄ñdeo: ꝙ sic. s. in via reformatōnis. Sciēdū. n. ꝙ virtutes oēs formate simul infundunt̄. Unde i eis nō ē p̄oritas ꝑm tēpᵒ. tm̄ ꝑm ordinē nature in ɔpatione ad actū est i eis prioritas. Pnia vero est reuersio ad deū. In motu aūt reuersionis p̄cedit cognitō: seqtur' spes de possibilitate ꝑueniendi: sequit̄ motus in recessu a termīo a q̄: ɔsequit̄ appropīq̄tio ad terminū ad quē. Hinc ē ꝙ i iustificatione prior ē motus fidei: deinde motus spei. deinde motus timoris. ꝛ deiñ motᵒ pnie ad deū reducētis: ꝛ virtutes alias quasi ītroducētis. Sꝫ quia fides ꝛ spes nō h̄nt rōnem ꝑfectam virtutis: nisi ꝑm ꝙ sunt iformate charitate. iō pnia naturaliter p̄cedit oēs virtutes ꝑm esse virtutis ɔpletū. Qᵭ ē intelligēdū ꝑ viā reformationis imaginis. q2 ꝑ pniam fit amotio ꝓhibentis. Hinc ē qᵭ super illud Math. 3ᵒ. penitētiā agite dicit glo. Pria virtus ē ꝑ pniaꝫ interimere veterē hoiem. In via vero prime formatōis fides ē prior. Hec Pe. 4. di. 14. ar. 5. q. 2. c.

De sacro pnie titulus secundus.

Postea ɔsiderandū ē de sacro pnie. Et p̄ vtrū pnia sit sacr̄m: ꝛ scd̄a tabula pᵒ naufragiũ. 2ᵒ de mā ꝛ forma. 3ᵒ de necessitate. 4ᵒ d̄ īstitutōe. Circa pmū querūtur pl'a. s. vtrum pnia sit sacr̄m? R̄ñdeo. Sicut pꝫ ex p̄dcīs: sacramētū dr̄ eē illud qᵭ ex institutōe diuina sb̄ aliqua re visibili sanctificat. Est auteꝫ duplex pnia vt dicit mgr̄ sen. li. 4. di. 14. Quedā interior tm̄: que ē de iure naturali. Quedā exterior que fit ad arbitriū hoīs. pma nō ē ꝓprie sacramentū: sꝫ 2ᵃ. Est aūt i hoc sacro res. peccati remissio. signū exterior pnia. in qua ē hūiliatio confitentis tanq̄ꝫ mālē: ꝛ absolutō ɔfessoris tanq̄ꝫ formale. Res vero ꝛ signū interior penitudo ꝑm Boñ. 4. di. 14. p. 1. dubij circa literā. q. 2. Et ɔcēit cū eo Pe. 4. di. 14. ar. 1. c. Notādū v̄o ꝙ iterior pnia pōt dici duplicit̄. Uel ꝓut est quidā actus per se: ꝛ sic est actus virtutis: ꝛ est causa pnie exterioris. sicut alij actus virtutū interiores sūt cā exteriorū. Uel ꝓut coniūgit̄ pnie exteriori in ꝓposito. ꝛ sic ē pars sacri pnie valens ad remissionē pctōrū. ꝛ ē res pnie extīoris ꝛ signū remissiōis pctōꝝ.

Intelligendum etiam ꝙ res sacri pōt dici quā efficit sacr̄m ꝛ hoc vel actu dispēsatū vel in ꝓposito susceptū. Quia ḡ remissio peccatorū actualiū ꝑsuppōit sp vt cām sui sacr̄m pnie: vel in actu vel i ꝓposito. iō dr̄ recte res hᵒ sacri. Hec Pe. in. 4. de pnia in diuersis locis. Utrū sacr̄m pnie sit vnū? R̄ñdeo: ꝙ sic. s. vnitate ordinis vel finis. q2 totū qᵭ ibi geri̅t ordinatur ad vnū significandū ꝛ efficienduꝫ. ita ꝙ nihil eorū ꝑfecte illud significat ꝛ cāt: sꝫ oīa simul. Si obijciat̄ ꝙ nō sūt simul. dᵭ ꝙ imo q̄ꝫtū ad ꝓpositū. Nā qui vere conteritur ꝓponit ɔfiteri ꝛ satisfacere. Hec Boñ. 4. di. 16. dubi. circa l'ram. q. 1. c. Uñ sacr̄m pnie nō requirit tantā continuationē dicēdorū ꝛ agēdorū q̄ꝫtū exigunt alia sacr̄a. Unde penitentiarii q̄ñq̄ꝫ audiūt aliquem ꝓ pte vna die: ꝛ pro parte alia die. q̄ñq̄ꝫ vna die audiunt ɔfessiōeꝫ ꝛ in alia die absoluūt: ꝛ pniam iniungūt. q̄ñq̄ꝫ etiā de quibusdam pctīs absoluunt ꝛ eos ab alijs absoluēdos mittūt ad alios. Hec Rod.

Utrū pnia cōgrue dicatur a Hieronymo scd̄a tabula post naufragiū? R̄ñᵒ ꝙ sic. ꝓut ē sacr̄m. ꝛ hoc metaphorice. Et similiter baptismus dicit̄ prima tabula. quia sicut nauta naue fracta adherendo alicui tabule euadit maris periculū: ita etiā post q̄ꝫ humana natura i Adam naufragauit: ꝛ inocentiam ꝑdidit per eius pctm̄ hō picula huius mūdi euadit per baptismi ꝛ pnie sacr̄m. Sꝫ baptismus prima tabula appellatur: pnia vero scd̄a. quia p̄mo

occurrit baptismi remediũ:cuius sanctitas si fuerit perdita per pctm̃:non restat remediuʒ nisi pnie ad euadendũ peccati naufragium:⁊ ad perueniendum ad salutis portũ.

Sequitur videre de 2°.s.de mã ⁊ forma huius sacri. Circa qđ sciendũ ꝙ ꝓxima materia h⁹ sacri sũt actus pnie vt patet ex supradictis. Remota vero maťia pctã sunt de quibus dolet:⁊ de quibus confiteť:⁊ pro qbus satisfacit. Peccata inqȝ non acceptanda:sed destruenda ⁊ detestanda. Absolutio vero pſbyteri ẽ ibi sic forma. Hec Tho. 3.q.84.ar.2.c.⁊ cõueniũt Bon. 4°.di.16. dubi. circa litteram.p.1.q.1.⁊ Pe.4.di.16.ar.1.q.1.c. Secũdũ aũt Ri.4°.di.16.q.1.ar.2.c.p̃m. Absolutio non ẽ forma sacri pnie:nisi eo mõ quo dicitur pars principalior totius integraľ esse forma.sicut dicunt homines ꝙ tectum ẽ forma domus. ⁊ sic sumitur improprie forma. Sed forma huius sacramẽti est ordo ad significandũ ⁊ dispositiue efficiendũ peccati remissionẽ:respectu cuius forme ꝯpunctio: confessio:satisfactõ:⁊ absolutõ:sũt materiales. Forma autem absolutiõis est hec. Absoluo te ab oĩbus peccatis tuis. Et sumiť ex verbis christi:qui dixit Petro Math.16. Quodcũqȝ solueris super terram:erit solutũ ⁊ in celo. Et ea vtitur ecclesia in absolutione sacrali. Hu⁹ aũt absolutiones in publico facte.s.misereatur tui vel nostri ⁊c̃ ⁊ indulgentiã ⁊c̃.nõ sũt sacrales sed sunt orões ordinate ad remissionẽ pctõrũ venialium. Unde in sacrali absolutione nõ sufficeret illas dicere.quia pſbyter nõ significat p eas fieri absolutionẽ:sʒ petit vt fiat. Cuʒ predictis cõueñt Tho.3°.q.84ª.ar.3°.c.1m. Rõ aũt congruẽtie dicte forme ẽ: quia sacrm̃ noue legis efficit ⁊ significat:vt hitũ ẽ s.⁊ iõ effectus sacri debet exterius significari. In absolutione aũt pſbyteri sp:nisi sit ex parte ꝯfitentis defectus:ex ordinatione diuĩa remittũtur pctã. Jo.20. Quoꝝ remiseritis pctã re.eis ⁊c̃. Que sunt sic intelligenda:ꝙ delet peccati vincula.ſm illud ps. Dirupisti dñe vincula mea. Hu⁹ aũt remissio significatur:cũ diciť. Absoluo te per modum indicatiuũ:⁊ iõ est conueniẽs forma. Premittitur tamẽ depcatio .s. Misereatur tui ⁊c̃.vt.s.effectus absolutionis nõ ĩpediatur. Nõ tñ est de esse sacri:sʒ de bñ eẽ eius ſm Tho ibidẽ. Absoluit.n.deus p ministeriũ pſbyteri inqȝtuʒ verbis eius assistit ad gratiam infundendã. Unde absolutio pſbyteri est cã.sine qua nõ.quia sine ea vel facto vel voto suscepta nõ remittũtur p⁹ bapm pec cata. Cũ predictis conueniũt Bona. 4° dis. 18ª.p.1.q.2.ar.1.c. Et Ric.4° di.18ª.q.2ª.arti.1. Quia tñ presbyter sicut minister absoluit:cõuenienter appõitur aliquid quod ꝑtineat ad pmã auctoritatẽ.s.dei vt dicatur. Ego te absoluo in no.pa.⁊ fi.⁊.s.s. vel virtute passionis xp̄i.vel auctoritate dei.sicut Dio.exponit.13. c.celestis hierar.quia tñ hoc non est determinatũ ex verbis xp̄i sicut in baptismo.talis appositio relinquiť arbitrio sacerdotis ſʒ Tho. 3°.q.84ª.ar.3.c.3m.

Sequitur videre de 3°.s.de necessitate sacramenti pnie. Circa quod queriť vtrũ hoc sacrm̃ sit de necessitate salutis? Rñdeo:ꝙ sic. Luc.8°. Si pniam non egeritis oẽs simul ꝑibitis. Sciendũ tñ ꝙ aliquid ẽ necessariũ ad salutẽ dupľr. Uno° absolute. Alio mõ ex suppositione. Absolute est necessariũ illud sine quo nullus salutẽ põt conseq sicut gratia xp̄i:⁊ sacrm̃ baptismi p quod aliquis in xp̄o renascitur. Ex suppositione autẽ est necessariũ sacrm̃ pnie:quod quidẽ necessarium nõ est oĩbus:sed pctõ sabiacentibus. Dicitur.n.2.paľ.vlti. Dñe iustorũ nõ posuisti pniam iustis Abraham. Jsaac ⁊ Jacob.his qui tibi ñ peccauerũt. Peccatũ aũt cum cõsũmatum fuerit generat mortem. Jaco.1. Et iõ necessarium est ad salutem peccatoris:ꝙ peccatũ ab eo remoueatur:qđ fieri nõ põt sine sacramento pnie:in quo opatur virtus passionis xp̄i per absolutionem sacerdotis simul cũ ope penitentis:qui coopatur ad destructõem peccati. Unde dicit Aug⁹.super Jo. Qui creauit te sine te:non iustificabit te sine te. Unđ patet ꝙ sacramentũ penitentie est necessariũ ad saluteʒ post pctm̃:sicut medicina corporalis postqȝ hõ morbũ ꝑiculosuʒ inciderit. Hec Tho.3°.q.84ª.ar.5.c.

Sequitur videre de 4°.s.de institutõe pnie. Circa quod queritur:qñ: quõ: vbi:⁊ a quo sit institutũ sacramentuʒ pnie:? Rñdeo. De penitentia est loqui dupliciter. Uno modo prout reconciliat deo. ⁊ sic ẽ de dictamine legis nature:que dictat de pctõ conteri ⁊ humiliari debere cum quadã fidei illustratione. Et sic tale sacramentũ potius hʒ insinuationẽ qȝ institutionẽ. Eo.n.ꝙ natura dictabat:insinuare sufficiebat. Tunc aũt dñs insinuabat quãdo post pctm̃ Adam vocauit geñ.3°. Ubi dicit glo.ꝙ monebat euʒ ad cor redire:iuxta illud ꝓpheticũ. Redite preuaricatores ad cor. Alio mõ est loqui de pnĩa ſʒ ꝙ est sacramentũ ecclesie:⁊ sic institutionem habet a lege scripta siue mosayca:siue euãgelica. Jn lege mosayca:qꝛ nondũ erat veritas patefacta:nec reconciliatio pfecta ĩstitutionẽ habuit ſm ĩperfectionẽ.s.quãtũ ad generalitatem in determinatione oblationũ:que erãt loco confessionis ⁊ satisfactionis. Jn lege ãt

noua vbi veritas est patefacta ⁊ reconciliatio perfecta ⁊ plena: Instituta fuit ꝑm statum perfectionis: et q̄tū ad formale: quod est absolutō sacerdotalis: ⁊ q̄tū ad mãle: qđ ē lucida ⁊ apta cōfessio: nō solū i gnāli: verūetiã i spāli. Primū dñs instituit p se: ⁊ pmulgauit. s. clauiū ptātē Math. 16. ⁊ Jo. 20. 2ᵐ vero istitutū fuit p apl'os: vel vt melius dicā pmulgatū. qꝛ dñs apl'os docuit: ⁊ ipsi a dño edocti: ⁊ auctoritate ab eo accepta: imo eius aucte pmulgauerūt. Nō. n. nobis tradiderūt: nisi qđ ipi a domino: vl'a spū dñi acceperūt ꝭ Bon. 4°. di. 22ᵃ. q. 2ᵃ. ar. i. c. Recolligēdo g p̄dicta đ institutiōe pnīe breuit̄ dđ ē. ꝙ pnīa istituta ē q̄tū ad actū īteriorē a lege nāe: ⁊ q̄tū ad actuꝫ exteriorē a lege mosaica: q̄ p̄cipiebat p pctīs q̄dā sacrificia: ꝭ q̄ ad modū determinatū i vt° ꝙ a lege noua: que p̄cipit cōfessionē ⁊ satisfactionē ad arbitriū hoīs pponere faciēdā ⁊ facere. Ad hoc aūt vltio hr̄ ꝙ sit sacr̄m ⁊ cā remissionis pctōꝝ. Hec Pe. 4° di. 22ᵃ. q. 2ᵃ. ar. 4°. c. Aliqui dicūt ꝙ sacr̄m pnīe imediate fuerit istitutū a xpo ēt ꝑm oēs ptes suas. Añ. n. passiōnē xp̄s istituit hoc sacr̄m q̄tū ad interiorē ɔtritionē penitētis: ⁊ q̄tū ad opis satisfactionē. cū dixit Luc. 5°. Nō veni vocare iustos ꝭ pctōres ad pnīaꝫ. ⁊ p alia verba q̄bus ad penitētiā iuitabat: maxīe cū dixit. Nisi pnīam egeritis oēs sil' pibitis. Luc. 13. Cōfessionē aūt iplicite i exēplo cū dixit leproso. Uade ondē te sacerdoti. Math. 8°. Absolutōeꝫ aūt i mysterio. s. in Lazaro resuscitato cū dixit. Solui te eū Jo. ii°. Sꝫ expsse nō dedit auctoritateꝫ absoluēdi vsꝙ p⁹ resurrectōeꝫ: cuꝫ dixit eis: vt hētur Jo. 20. Accipite spūm. s. quo. re. pec. remit. eis. Ante vero ptātē iurisdītōis sup totā ecclesiā pmisit se datuꝝ Petro cū dixit ei. Math. 16. Tibi dabo claues regni celoꝝ: et quodcūꝙ ligaueris ⁊c. Nō tñ tūc dedit. Uñ decretū Anacleti. di. 21ᵃ. i nouo testamēto: exponēdū ē de pmissione ꝑm gl. ibidē. Nec tñ tūc tm̄ pmisit se datuꝝ ptātē iurisdītōis: ꝭ ēt ptātē absoluēdi ⁊ ligandi i foro pnīe: quā p⁹ resurrectōeꝫ cū alijs discipulis accepit: ꝭ potestas iurisdītōis sup totā eccl'iaꝫ sibi soli fuit data p se ⁊ successorib⁹ ei⁹. cū xp̄s p⁹ resurrectionē suā dixit ei. Pasce oues me. Jo. 21. Qđ pōt pbari p illud qđ hētur. 5ᵃ di. ɔsiderādū. ⁊ c. fidelior. ex̄ de elec. significasti. Hec Ric. 4° di. 22ᵃ. q. 2ᵃ. ar. 5°. o. Sed de hoc vide. j. ti. de institutōe ɔfessionis quid dicat Scotus.

De quibus pnīa debet agi. titulus 3°.

Einde ɔsiderandū de quibus pnīa debꝫ agi. Et circa hoc querunt̄ plura. Primo vtꝝ pnīa sit agendā đ pctō origiāli. Rñ° ꝙ ñ. Nā pnīa nō ē nisi đ facto pprio ⁊ volūtario. Originale aūt nō ē factū ppriū nec volūtariū: voluntate que sit i ipso ꝭ i altero. ideo pnīa i eo nō requirit̄. Jn adulto tñ illo ɔsiderato reqritur displicētia ei⁹: sicut ⁊ cuiuslibꝫ mali. Jo dicit Aug⁹. li. de cor. ⁊ grā ꝙ pctōr p originali ē arguēdus. Supple. ne i illo velit pmanere. Hec Pe. 4°. di. 16ᵃ. ar. 4°. q. 3ᵃ. c. Utruꝫ de pctō ante bapᵐ cōmisso? Rñ°: rñsio hui⁹ qōnis hētur s̄ de suscipiētib⁹ baptismū qōne vtrū pnīa requirat̄ ante baptismū. Utruꝫ de pctīs mortalib⁹ ppetratris p⁹ baptismuꝫ? Rñ° ꝙ sic. Jn baptismo. n. datur grā ad purgationē pctōꝝ p̄teritoꝝ: nō aūt ad ɔfirmatōnē ɔ̄ pctā futura. Uñ post bapᵐ pōt hō peccare. Et qꝛ iterū baptizari nō pōt: pnīe remediū misericordia diuīa ei puidit. Sꝫ ɔ̄ ad He bre. 10. Uolūtarie p nobis peccātibus nō relinquitur hostia p pctō. Rñ°. Apl'us loquit̄ de hostia quo ad effectū passionis i bap°. Si ho obijcitur illud. i. Jo. 3°. Qui nat⁹ ē ex deo: nō peccat. dđ ꝙ h sic intelligit̄. s. ꝙ talis p se ñ peccat. s. i q̄tū ē ex deo nat⁹: ꝭ nihilomin⁹ peccat in q̄tū peccare pōt. Hec Pe. vbi s̄ arti. 5°.

Utrū possit agi pnīa đ quolibet pctō actuali? Rñ° ꝙ sic. Differt. n. sp̄s vnit⁹ carni a separato a carne. quia ille ē susceptibilis pnīe. hic nō ꝑm Dam. Hinc ē ꝙ de oī pctō ɔmisso a spū in carne exñte: dū ē in carne pnīa agi potest. Unde Chry. Etiā si ad sūmū pueniat gs maloꝝ: deus libent̄ suscipit reuertētē. Post sepationē vero a carne nō pōt. Sūt tñ pctā q̄dā de quib⁹ pnīa difficili⁹ agit̄: que. s. ñ cōmittunt̄ fragilitate carnis: vel ignorātia obnubilate rōnis p carnē: ꝭ ex malitia: sicut peccatū sp̄s sepati. iō difficilius agit̄ pnīa de his q̄ de aliis. Et de tali pctō pōt itelligi illud Math. 12°. Qui dixerit verbū ɔ̄ spūꝫ. s. nō remittetur ei nec in hoc seculo: nec i futuro. Nō remittet̄ ei. i. vix vel ñ de facili: qꝛ tale pctm̄ nō hēt i se cām excusatōis. Uel qꝛ p tali pctō punit̄ aliquis i hoc seculo: ⁊ i futuro. Uel verbū illud intelligēdū ē de finali ipnīa. vt dicit Aug⁹. in li. de v. dñi. Sꝫ finalis ipnīa dr̄ dupl'r. Uno° p positū nūꝙ penitēdi: ⁊ sic ē pctm̄ i spūm scm̄. Alio° finalis pnīe priuatō. Et sic dicit ɔditōeꝫ cuiuslibet pcti finalis. Primo° pōt de eo pēitentia eē. 2° modo nō qꝛ sic nihil aliud ē q̄ priuatio pnīe. Hec Petrus. 4. di. 14. ar. 7. q. i. o. Utrū reqrirat̄ pnīa siue contritio de singulis mortalib⁹? Rñ° ꝙ ɔtritō pōt considerari du

plicit.s.q̄tū ad sui pn^m^.puta cogitationē:qua quis cogitat de peccato: ⁊ dolet.⁊ si nō dolo re cōtritionis:saltē attritōis. Uel q̄tū ad suū terminū:puta qn̄ dolor ille iam gr̄a iformat. Quantū g̊ ad pncipiū oportet ꝙ sit de singul' pctīs:q̄ quis h̄z ī memoria. Un̄ sup illud ps. Lauabo p singulas noctes.glo. Per singula pctā ꝯsciaꝫ. Quātū vero ad terminū sufficit vna cōis de oib⁹. Tūc.n.ille mot⁹ agit vi oiū dispōnū pcedentiū. Hec Tho.4°.di.17^a^.q.2^a^ ar.2°.q.6^a^.c. Intelligendū aūt ꝙ pctā morta lia aut sūt h̄nti nota:aut ignota De notis ē ne cessaria ꝯtritio ⁊ pnīa ad hoc vt remittant' de lege cōi:nō tm̄ in cōi:ſꝫ ēt ī spāli:si ad cogitā dū de quolibet ī spāli assit oportūitas ꝓporti onata ifirmitati hūane. Qd̄ iō dico q꞉ posset ꝯtingere ꝙ pctōr eēt ī tali piculo ꝙ q̄uis pos set recogitare d̄ quolꝫ ī spāli ñ tm̄ hēret opor tunitatē ꝓportionatā hūane fragilitati. Igno ta aūt aut sūt ignota q̄tū ad factū .ñ aūt q̄tū ad ius.vt cuꝫ peccator nescit se aliqd fecisse: qd̄ tm̄ scit eē pctm̄ mortale. Aut sūt ignota q̄ tū ad ius:nō aūt q̄tū ad factū.vt cū pctōr scit se aliquid fecisse:qd̄ ñ credit eē mortale pctm̄ ⁊ tm̄ ē. Aut sūt ignata q̄tū ad vtrūqꝫ istorūꝫ. Et quocūqꝫ istorū modoꝝ accipiat' ignorātia subdistīguēdū ē.q꞉ aut ē iuincib l':⁊ de pctīs sic ignoratis:ñ ē necessaria pnīa in spāli:ſꝫ suf ficit ꝙ de illis peniteat in cōi:inq̄tū.s. penitꝫ de oibus mortalib⁹. Si aūt ignota sūt sibi ig norantia affectata:q̄ ē qn̄ hō vult ignorare.vl' crassa que ē qn̄ ignorans vellet scire:nō tamē vult ita efficacit' idagare ꝙ q̄tū hūana patit': siue pmittit fragilitas velit facere qd̄ ī se ē:ad hoc vt sciat. De mortalib⁹ istis duob⁹ modis ignoratis nc̄cia ē pnīa ī spāli. Nec tm̄ sic igno rans perplexus ē:q꞉ pōt facere qd̄ in se est:ad hoc vt sciat. Quod si fecerit:aut sibi deus ea manifestabit aut ī dugebit. Illud aūt Amb. super illud ad Ro.2°. Ignoras qm̄ benignus deus ⁊c̄. Grauissime peccas:q꞉ ignoras .loq̄t ibi de grauitate piculi:nō peccati. Utrū pe nitentia requirat' de peccatis scienter ꝯmissis ⁊ postea oblitis? R̄n̄. Aut aliqs ē oblitus in spāli:⁊ recordat' in generali:⁊ sic tenet' penitē ⁊ conteri in generali de negligētia sua ꝓpter quā venit in illā obliuionē:⁊ tenet' facere qd̄ in se est:vt recordet' in spāli:vel p recogitatio nē vel per orōnem. Aut est oblit⁹ in spāli:⁊ in generali.⁊ sic adhuc tenet' penitere in genera li:nō sub cōditōe sed sub ꝓbabili estimatōe. Debet.n.homo ꝓbabilit' credere ꝙ ī multis offendit quorū nō meminit. Et sic ex hac esti matione doleat:sicut si eēt certus ⁊ penitens ⁊ cōtritus. Sꝫ obijcit' h̄.q꞉ sup illud.i^a^. Co rin.4° Nihil mihi consci⁹ sū:ſꝫ in hoc ñ iu.sū

dicit glo.q꞉ pōt latere qd̄ nescio.g̊ pctm̄ latēs pōt īpedire iustificationē.g̊.exigit pniaꝫ. R̄n̄. si pctm̄ lateat p negligētiā ipedit iustificatōeꝫ aliter nō. Utrū pnīa siue contritio requirat' de oibus circūstātijs mortaliū pctōꝝ? Et vr' ꝙ sic.q꞉ dicit Aug⁹.ꝙ hō debet cōteri de sin gulis circūstantijs? R̄n̄°. Circūstantie quedā trahūt ad aliud genus pctī:quedā.nō. Cōtri tio de circūstantijs primis ē sub pcepto: ſꝫ cō tritio de secūdis ē sub ꝯsilio. Illud tm̄ pceptū nō obligat ad sp:ſꝫ qn̄ ē locus ⁊ tēp⁹. ⁊ qn̄ pe nitens ita se macerauit ⁊ sensualitatē domuit ꝙ ad cogitationē circūstantiarū:ignis cōcupi scētie nō calescit:ſꝫ magis indignatio volūta tis crescit. Tūc.n.debꝫ talis recogitare:maxīe qn̄ ē in actu orōis ⁊ gemitu:alias dꝫ talia po tius abigere q̄ ruminare:maxie in pctīs car nis in q̄bus hꝫ hō icitationē intra. Propt' qd̄ signanter dicit'.i.Cori.6. Fugite fornicatiōeꝫ q.d.nō tm̄ in volūtate ⁊ ope:ſꝫ ēt in recogitati one. Hec Boñ.4°.di.16^a^.p.i.dubi.circa lr̄am q.6^a^. Utrū pnīa de peccatis venialib⁹ sit ne cessaria? R̄n̄deo s̄m Ric.4° di.16^a^.q.5^a^.ar. i. c. De pctīs venialib⁹ pniam eē necessariā du plr' pōt intelligi. Aut ꝙ sit necessaria ad eorū remissionē Aut ꝙ sit necessaria ad salutē. Pri mo mō de lege cōi pnīa ē nc̄cia de pctīs veni alibus explicite vel īplicite in spāli vel in cōi: Quādiu.n.volūtas iordinatōi actualiter in heret oꝫ eā inordinatā eē. Un̄ ad remissioneꝫ pctī venialis necessariū ē ꝙ volūtas desinat inordinationi inherere. Nec tm̄ hoc sufficit d̄ lege cōi:sed ēt requirit' ꝙ iordinatōeꝫ pteritā actualit' detestet' explicite vel īplicite: vt illa detestatō sit totius emēde solutō ⁊ radix seu fundamentū totius solutōis. Aliqua.n.emen da ꝓ quacūqꝫ volūtaria inordinatōe deo de betur.2° modo nō est necessaria pnīa d̄ vēia libus pctīs per se in hac vita.quia simul stare possunt cū gr̄a:ī cuius v̄tute cū ea voluntas detestat':post mortē ī purgatorio remittitur. Per accn̄s tm̄ ē nc̄cia pnīa de illis in hac vita. s.aut rōne dubij ꝓbabilis.vt qn̄ vehemēt' hō dubitat:vtꝝ pctm̄ sit vēiale vl' mortale. Tūc eni si de illo nō penitet exponit se discrimī tā q̄ ꝯtēptor sue salutis. Aut rōne piculi .s.quā do perpēdit hō aliquā affectionē deordinatā venialē tm̄:ita in ipso intendi ꝙ ꝓbabilit' cōie cturat ꝙ nisi eā p pniam abijciat :trahat ipsuꝫ in pctm̄ mortale. Aut rōne statuti.qn̄.s.hō nō habet nisi pctm̄ veniale:cū teneat' semel ī āno cōfiteri ꝓpter statutū ecclesie. Sed hoc vlti^m^ nō ꝯcludit ꝙ sit necessaria pnīa interior. Un̄ dato ꝙ hō non h̄ns nisi pctā venialia nō peni teat d̄ illis:nec velit ea confiteri suo p̄sbytero ñ est ecclesiastici statuti trāsgressor. De q̄libꝫ

tñ veiali iplicite vl' et explicite e necessaria pe nitentia in hac vita vel i alia ad h q hō ɔseqt vitā eternā: q2 nullū peccatū quātūcūq leue simul pōt eē cū glia. Hec Ric. ibidē. Et ɔcor dat Boñ. 4° di. 16ª. p. 2ª. ar. 2°. c. Tho. 3ª. q. 87. ar. i. c. 7 Pe. 4° di. 16ª. ar. 6°. q. 2ª. c. Sco. vo 4° di. 17. q. vnica. ar. 3° dicit q statutum ecclesie nō stringit habentes tñ veialia. Aliqui vero sic distiguūt. s. q venialia quedā sūt ex tētati one. 7 de his nō tenet hō cōfiteri nisi de con gruo. Quedā ex cogitatōe: volūtate vel cōsē su: vt cogitatio de muliere. vel delectatō citra cōsensū in delectatōe. 7 de his tenet hō peni tere: nō simplr: sz i casu siue p loco 7 tpe. s. qñ ea recogitat: ne si cōsentiat cadat. Quedā vo sūt cū volūtate 7 cōsensu vt mēdaciū iocosū 7 h hi°. q2 per sui multitudinē augēt libidinē tenetur hō penitere ne multiplicētur 7 discri mini se ɔmittat. Uñ de his sanū e ɔsiliū secun dū Aug. sustinere pniā3. Et h mod° dicēdi e fm Bo. 4° di. 16ª. p. 3ª. q 2ª. ar. 2°. c. Sz obij citur illud Greg. Qd ē gutta aque ad caminū hoc ē veniale ad feruorē charitatis. Sed fer uor charitatis pōt eē sine ɔtritōe. pōt. n. aliqs ferueter cōuerti in deū: 7 tñ tūc de pctō nō do lere: qd ē cōteri: g veniale pōt dimitti sine con tritiōe? Rñ°. Licet feruor charitatis possit eē dū homo fertur i deū motu charitatis. tñ in il lo motu continet iplicite displicentia venialis vnius vel pluriū vel oīum. q2 si ferueter fer tur in deū: displicet ei quicqd a deo retardat. Unde pōt eē tam feruēs motus charitatis i deū q oīa venialia cōsumit et sine actuali co gitatione ipsorū. Obijcit et q2 aliquis exi stens in veniali pctō potest dormiēs mori: et taliter q stati euolat. vt si pp fidē prius ɔfessā occidat. Sed dū dormit nō pōt conteri. g cū ei et veniale dimittat: vr q sine ɔritione pos sit veniale dimitti? Rñ°: q passio pro xpo sus cepta obtinet vim baptismi: vt dictū e supra. 7 ideo purgat ab omni veniali 7 mortali: nisi inuenerit volūtatē actualit obsistētē. Et ideo illud pctm veniale quod forte etiā p° ɔfessio nē feruētē icurrit nō retardat eu3 qn euolat. Alijs aūt q moriūtur dormiētes dimittit illd veniale et q ad culpā p° mortē. Hec Tho. 3ª. q. 87ª. ar. i. c. 2m. 7 4° di. 16. q. 2ª. ar. 2°. q. 2ª. c. 2m

Utrū ad pniam peccatorū venialiu3 requi ratur q nō tñ de preteritis doleat: sed et q a futuris cauere pponat? Rñ° q ñ. Nā homo in gratia cōstitutus pōt vitare oīa pctā morta lia 7 singula. Pōt etiā vitare venialia: sz non omnia: vt in li. 2° dixi. Et ideo pnia de prete ritis mortalibus requirit q hō pponat absti nere ab oībus 7 singulis mortalib°. Sed ad pniam venialium requiritnr q homo ppōat abstinere a singulis: nō tamen ab oībus. quia hec infirmitas huius vite nō patit. Et iō i cō tritione de venialib° nō exigit ppositū nō pec cādi venialit: sicut in ɔtritione de mortali exi gebat: sz q displiceat ei 7 peccatū pteritū 7 in firmitas qua ad veniale inclinat: l3 ab eo oīo īmunis eē nō possit. Debet tñ hēre ppositum se pparandi ad pctā venialia vitāda. Aliogn eēt ei piculū deficiēdi seu tollēdi ipedimenta spūalis pfectus: que sunt pctā venialia. Hec Tho. 4° di. 16ª. q. 2ª. ar. 2°. c. 2m.

De effectu pnie titulus quartus.

Ostea cōsiderā

dū ē d effectu pnie. Et primo qtū ad remissionē pctōrū mortalium 2° qtū ad remissionē pctōrū venialiū. 3° qtū ad reditū dimissorū pctōrū. 4° qtū ad resti tutionē vtutū. Circa primū querūt plura s. Utrū per pniā3 pctā tollāt? Rñ° fm Sco. 4° di. 14ª. q. 4ª. ar. 3°. q sicut ad lt° primā gra tiā delentē originale pōt hre duplici via. s. vl ex receptione baptismi vel ex bono motu dis pōnēte de congruo ad grām: ita etiam gratiā delentē peccatum actuale mortale potest ha bere duplici via. s. per penitendi actū: vel p pe nitentie sacramentū. In prima via requiritur ad susceptionē gratie motus meritori° de cō gruo. In scda vo requirit talis act° q sufficit ad meritū d ɔgruo. Sz sufficit volūtaria rece ptio sacri pnie sine fictione. i. cū intentione su scipiēdi qd ɔfert ecctia: 7 sine obice pcti mor tal. tūc. n. recipit effectū sacri pnie: 7 gratiā pe nitētialē: 7 hoc ñ ex merito: sicut in prima via sed ex pacto dei assistētis suo sacro ad illum effectū ad quē instituit ipsum. 7 hoc in vltio i stanti plationis verborū absolutōis. Alis nō appareret quō sacrm pnie ē scda tabula: si nū q p illud vt ē sacrm: recupari possit gratia: sz tñ p attritionē tāq p dispositionē puiā. et p contritionē tanq p dispositionē ɔpletiua3. Ad hoc ē etia3 quod dr Math. 15°. 7 Jo. 20. Quorū remiseritis pctā 7c. Sz obijcit illd quod dicit Aug° sup illud ps. Dixi ɔfitebor aduersū me iiusticiā meā 7c. Non inquit pro nunciat sed pmittit se pnūciaturū: 7 deus di mittit? Rñ° q ex hoc non sequit q per sacr3 pnie non dimittatur pctm: q2 si illa alia dimis sio qnq non assit. non tamen deficit h: q min° requirit. s. intentionē recipiendi sacrm siñ obi ce ɔ eius effectū. Hec Sco. ibidē. Utrum pnia requiratur necessario ad deletionē pcti mortalis? Rñ° h fm Scotū 4° di. 14ª. q. i. o. Ad maiorē intelligentiam videndum ē vtrū

in peccatore cessãte oi actu pctī mortalis maneat aliquid a q̄ dicatur peccator. q2 si nihil maneat: vr̄ q͡ per pniam nihil deleri possit.

Circa hoc ḡ sciendū f'm eūdē q͡ nō manet in eo aliquid reale absolutū vel respectiuum positiuū vel priuatiuū a quo dicat̄ pctō2: q2 si dicatur maner̄ aliquid derelictū ab actu pctī illud nō est formaliter peccatū: q2 pōt eē ī iustificato: sicut bitus vitiosus vel dispositō ad illū manet in iustificato subito. Quod p3 q2 ī principio ē p̄nus ad exequēdū inclinationē3 illius bitus vitiosi: sed pugnãdo ꝯ eū meret̄ ⁊ acquirit bitū ꝯriū. Manet aūt tm̄ quedã relatio rōnis inq̄tū ē obiectū intellectus vl' volūtatis dei. quia postq̄ q's pctm̄ ꝯmisit intellect⁹ dei p̄uidet ⁊ volūtas eius ordinat eū ad penã corrñspōdētē pctō p̄ oī tpe donec pena d̄bita sit soluta. Predicta aūt relatio rōnis. s. ordinatio ad penã p̄ut est disconueniens aīe dicitur macula eius. f'm vero q͡ ē formal'r obligatio ad illã penã dr̄ reatus. f'm aūt q͡ ē actus volūtatis diuine: dicitur offensa. In deo. n. irasci vel offēdi nihil aliud ē q̄ velle vindicare pena tali. His visis dō. est ad qōnem principalē q͡ illud qd̄ dictū ē remanere in pctō2e p⁹ actū peccati deleri pōt. ⁊ qn̄q3 deletur f3 illud simboli. Remissionē pctō2. i. de⁹ ē remissiu⁹ pctō2ū ⁊ qn̄q3 remittēs peccata. Nō remittit aūt de⁹ sine pena vel aliquo equiualēte in acceptatione sua: quia per quodcūq3 pctm̄ offendit̄ de⁹ Offensa aūt eius vel ira vt dictū ē: ē eius velle vindicare vel aliquid sufficiens ad placandū exigere: ḡ quocūq3 pctō posito deus vult vindicare se de peccante. Hoc aūt ē velle punire. ḡ ad deletionē pctī requirit̄ aliqua punitio vel aliquid equiualēs in acceptatione diuina. Non tm̄ per quãcunq3 punitionē delet̄ peccatū sed p̄ aliquã deletur: per aliquã nō. vt p3 de pena dãnato2ū. ⁊ de illa pena que stati sequitur culpam. f'm illud Aug. li. confes. Jussisti domine: ⁊ ita ē vt pena sit sibi quisq3 pctō2 Inter punitionē aūt que pctm̄ delet ⁊ punitōnem qua nō deletur: nō ē aliqua differētia ita p̄babilis: sicut dr̄a volūtarij ⁊ īuolūtarij. tu3 quia punitio dãnato2ū per quã pctm̄ nō deletur: longe maio2 ē punitione viato2is: p̄ qua3 peccatū deletur. Per qd̄ p3 q͡ magis ⁊ min⁹ nō facit drīam inter punitōem delentē peccatū ⁊ nō delentē. tū quia videmus in offensis q͡ pena vel displicentia voluntaria placat offensū: nō aūt oīno īuolūtaria: ⁊ cu3 murmure accepta. Igitur rōnabile ē si per aliquã penã deleri habeat offensa ⁊ per aliquã nō. q͡ pena volūtaria regulariter requirat̄ ad deletionem pctī. Ex predictis igitur patet q͡ ad deletōnē pctī mortalis post baptismū ꝯmissi: requirit̄ punitio volūtaria: vel volūtas punitōnis: ⁊ p̄ consequens pnīa sine qua neutrū illo2u3 esse pōt. Pnīa inq̄ actualis. i. actus penitendi: idl stincte accipiendo actū pēitēdi ad quel3 actū supradicto2ū. Intellige tn̄ q͡ ad d̄letionē peccati nō requiritur simpliciter necessario actus penitēdi: quia deus posset si vellet remittere pctm̄ sine oī actu eius cui remittit. Posset etiam remittere p̄ aliquē motū feruētē dilectionis in deū: sine quocūq3 p̄dicto2um quattuo2 actuū sub p̄pria rōne: puta i actu feruo2is ad martyriū stati sustinendū: vbi forte nō eēt cogitatio de quol3 pctō prius cōmisso. nec p̄ cōsequens aliqs illo2ū actuū: ⁊ hoc formalit̄: l3 virtualiter in illo motu eēt actus penitēdi secūdo mō. Et iō supradictū ē q͡ actus penitēdi regulariter requirit̄ ad hoc vt pctm̄ mortale deleat̄: quia regulariter dr̄ fieri illud: qd̄ fit f'm regulas determinatas a sapīa diuina: q̄rū vna ē q͡ pctm̄ ꝯmissū nō deleat̄ sine displicentia eius: ad quã reduci pn̄t alii tres act⁹ penitendi. Hec Sco. ibidē. Utrū p̄ pniã3 possit vnū peccatū mortale remitti sine alio? Rn̄deo q͡ nō: q2 eēt ꝯ p̄fectionē misericordie dei cuius perfecta sūt opa: vt dr̄ Deutro. 32°. Un̄ cuius miseret̄ totaliter miseret̄. Et hoc ē qd̄ dicit Aug⁹. li. de pnīa. ⁊ hētur d̄ pe. di. 3ª. §. itē vbi dr̄ q͡ quedã īpietas infidelitatis ē ab illo qui iustus ē dimidiã sperare veniã. Utru3 remissa culpa p̄ pniam remaneat reat⁹? Rn̄° q͡ pōt remanere. Sicut. n. qui hominē: ita ⁊ q̄ deū offendit duplicit̄ peccat: q2 ꝯ equalitate3 amicitie: inq̄tū affectū debitū nō īpendit. ⁊ ꝯ equalitatē iusticie inq̄tū illi rē vel hono2em vel obsequiū subtrahit. Oportet ḡ vtrūq3 restituere. Et quia restituta amicitia non stati3 restituitur res ablata. ideo post remissionem culpe remanet reatus pene satisfacto2ie. Hec Tho. 4. di. 14. q. 2ª. ar. 1. q. 2. c. Utr̄ remissa culpa mortali tollantur oēs reliquie pctī? Respōdeo q͡ nō o3. Nã pctm̄ mortale ex parte ꝯuersionis inordinate ad bo^m ꝯmutabile quãdã dispōnē cāt in aīa: vel ēt habitū si actus frequēter iteret̄. Sicut aūt dictū ē culpa mortalis peccati remittitur inq̄tū tollitur p̄ gratia3 auersio mentis a deo. Sublato aūt eo qd̄ est ex p̄te auersionis: nihilominus remanere pōt illud quod ē ex p̄te ꝯuersionis īordinate: cu3 hanc contingat eē sine illa: vt prius dictum ē. Et ideo nihil prohibet quin remissa culpa: remaneāt dispositiones ex p̄cedētibus actibus causate: que dicūtur reliquie pctī. Remanēt tn̄ d̄bilitate ⁊ diminute: ita vt hi⁹ dominēt̄ magis per modū dispōnis q̄ per modū bitus: sicut etiã remanet fomes post baptismū. Quō ḡ verū est qd̄ Aug⁹. dicit li. de pnīa. nunq̄ do

minus aliquē sanauit: quē oio nō liberauerit. totū.n.hominē sanauit in sabbato: quia corp⁹ ab omni infirmitate: et animā ab omni contagiōe? Rn̄deo. Dn̄s totū hominē perfecte curat: sed aliqñdo subito sicut socrū Petri statim restituit perfecte sanitati: ita vt surgeret et ministraret sicut legitur Luc.4°. Qn̄qꝫ autē successiue curat: sicut legitur de ceco illumiato. Mar.8°. Ita etiā spūaliter qn̄qꝫ tāta cōmotione cōuertit cor hoīs: vt subito sequat bonitatē perfectā spiritualem: non solū remissa culpa: sed ēt sublatis oībus reliquijs pcti: vt patet de Magdalena Luc.7°. Qn̄qꝫ aūt pri⁹ remittit culpam per gratiā operātē: et postea per gratiam cooperantē successiue tollit peccati reliquias. Hec Tho.3°.q.86ª.ar.5°.c.

Circa 2m. s. remissionē venialiū querūtur plura. s. vtrū pctā venialia sine penitentia interiori possint dimitti? Rn̄. Rn̄sio huius qōnis hētur in titulo imediate precedenti in vltia qōne. Utrū venialia deleri possint sine gratia? Rn̄deo qꝫ non. Omne enī pctm̄ aliquo mō aīam fedat: et aliquo mō deordinat: et necesse est ex hoc qꝫ deo displiceat. Quia igitur nota displicētie minima q̄ esse possit sine habitu q reducit ad cōplacentiā et amicitiā auferri nō pōt. iō tenēdū ē oio de oī pctō generalit: qꝫ nullū oio pōt deleri sine gr̄a gratū faciente. Sic.n. decreuit nos diuina sapientia sanare. Et hoc dicūt sancti et sonat scriptura que maxie ponit gr̄am eē necessariam ad delenda peccata. Utrū ad remissionem venialiū pctōrū requirat gratie infusio? Rn̄ qꝫ n̄. Nā vnūqdqꝫ tollitur per suū oppositū. Peccatū aūt vēiale non cōtriat gratie habitui vel charitatis: sed retardat actū eius inq̄tum hō nimis inheret bono creato: lꝫ nō cō deum. Et ideo ad hoc vt pctm̄ veniale tollatur non requiritur qꝫ infūdatur aliqua gratia habitualis: sed sufficit aliquis motus gratie vel charitatis ad eius remissionē. Quia tamē in habentibus vsū liberi arbitrij: in quibus tm̄ pn̄t eē pctā venialia: non contingit eē infusionem gratie sine actuali motu liberi arbitrij in deuꝫ et in pctm̄. ideo qn̄cūqꝫ de nouo gratia infunditur: pctā vēialia remittūtur. Hec Tho.3.q.87ª.ar.2°.c. Unde nota qꝫ sicut in corpore cōtingit eē maculā dupl'r. Uno° per priuationē eius quod requirit ad decorē. puta debiti coloris: aut debite ꝓportionis mēbrorū. alio mō p insupinductionē alicuius ipedictīs decorē. puta luti vel pulueris: ita in aīa inducit macula. Uno° p priuationē decoris gratie p pctm̄ mortale. alio° per inclinationē affectus inordinatā ad aliquod tpale. et hoc fit p pctm̄ veniale. Et iō ad tollendā maculā peccati mō talis requirit infusio gratie: sed ad tollendam maculā pcti venialis requiritur aliqs act⁹ ꝓcedens a gratia per quē remoueat inordiata adhesio ad rē tpaleꝫ. Per q̄ remedia remittūtur pctā venialia? Rn̄°. Sicut dictum ē ad remissionē venialiū peccatorū non requirit noue gratie infusio: sed sufficit aliqs actus procedens ex gratia quo aliquis detestetur peccatū veniale vel explicite vel saltē implicite. sicut cū aliquis feruenter mouetur in deū. Et iō q̄druplici rōne aliqua cānt remissionē venialium pctōrū. Uno° inq̄tū in eis infūdit gr̄a: qr per infusionē gratie tollūtur pctā venialia: vt dictum est s̄. Et hoc modo p eucharistiā et extremā vnctionē: et vl'r per oīa sacra noue legis: in quibus confertur gr̄a pctā venialia remittūtur. Unde credendū est qꝫ aliquo nihil de pctis suis cogitante: sed tm̄ passionē xp̄i recolente in sacro eucharistie feruent: qꝫ vēialia pctā vel oīa vel quedā remittunt ei per gratiā adiutā: Et sic dd: qꝫ licet venialia valde congrue deleantur p pniam. pn̄t tn̄ deleri per gratiā adiutā. Et hic modus dicēdi ē secūdū Bon̄.4°.di.21ª.p.i.q.i.ar.2°.c. 2° inq̄tū sunt cū aliquo motu detestatōis pctōrū. Et h̄ mō confessio generalis: tunsio pectoris: et oratio dn̄ica opantur ad remissionē venialiū. Nam in orōne dn̄ica petimus. Dimitte nobis debita nostra. 3° modo inq̄tū sūt cū aliquo motu hūiliationis vel deuotionis et reuerētie ad deum: et ad res diuinas. Et hoc modo bn̄dictō epalis: aqua benedicta: panis benedictus: cōpassio alieni pcti: delicti dimissio. et si qua alia hi⁹ sunt opantur ad remissionē venialiuꝫ. In talibus.n. vt in pluribus est hūiliatio et deuotio: que ē actus gratia informatus veniali repugnans: qꝫ q̄tū est de se charitatis feruoreꝫ et deuotionē diminuit. 4° ratione alicuius penalitatis annexe: que delectationi inordiate repugnat: ꝑut illa pena iīcta est ordini. et h̄ modo plura ex p̄dictis et quecunqꝫ leuis pena opantur ad remissionē venialiuꝫ. Sꝫ vr̄ qꝫ superfluāt predicta remedia: cū pnīa sufficiat ad remissionē venialiū? Rn̄deo: qꝫ nō supfluunt: qr oīa ista causant remissionē venialiuꝫ inq̄tū inclinant aīam ad motū pnīe: qui ē detestatio pctōrum īplicite vel explicite. Hec Tho.3°.q.87ª.ar.3°.c.et.c.1m. Utrū veniale pctm̄ remitti possit sine mortali? Rn̄deo qꝫ n̄ Sicut.n. supra dictū est remissio culpe cuiuscunqꝫ nunqꝫ fit nisi per virtutē gratie. Ille āt qui est ī peccato mortali caret gratia dei: Ergo nullꝫ pctm̄ mortale sibi remittit. Utrum vnū veniale remitti possit sine alio veniali?

Rn̄° qꝫ sic. Nā pctm̄ veniale non excludit oēm actū gratie per quē possunt alia peccata

venialia remitti. Sed peccatū mortale totalit excludit habitū gratie sine quo nullū peccatū mortale remittitur. Et ideo vnū veniale pōt remitti sine alio: nō aūt vnū mortale sin̄ alio. Hec Tho. 3°. q. 87. ar. 4°. o. Unde licet qđ libet supradictorū operantiū ad remissionez venialiū quātū est de se operet ad remissiōez oīum venialiū. pōt tn̄ contingere ꝙ ꝑ ea vnuz remittatur sine alio: ⁊ hoc dupliciter. Uel qa voluntas habitualiter adheret vni ⁊ non alij ⁊ tunc culpa remittitur illius cui non inheret ⁊ remanet culpa illius cui voluntas inheret. Uel ideo quia voluntas vnum peccatuz magis detestatur q̄ alteruz. Unde gratia magis delet culpam venialem: in cuius deletionem volūtas magis cōsonat ⁊ adiuuat. Hec Bo. 4°. di. zi. q. i. ar. z. c. 5m ad oppositū. Utrum per supradicta remittant vēialia etiā quo ad penā? Rn̄° ꝙ per ꝑdicta tolluntur venialia q̄ ad culpā: tū virtute alicuius sanctificatōis. tū etiā ꝟtute charitatis: cuius motus ꝑ predicta excitatur. Nō aūt per qđlibet ꝑdictorū semꝑ tollit reatus totius pene. q2 sic qui eēt imunis a peccato mortalj aspersus aqua bn̄dicta statim euolaret: sed reatus pene remittit ꝑ predicta ſm motū feruoris in deū: qui per predicta excitat: qn̄qꝫ magis: qn̄qꝫ minus. Hec Tho. 3° q. 87a. ar. 3°. c. 3m Utrum veniale remittat in purgatorio? Rn̄deo ꝙ opinio verior ⁊ securior ⁊ cōior dicit ꝙ sic. Et hoc ꝓbatur primo auctoritate magistri sen. qui hoc dicit li. 4°. di. zi. Et Greg. qui dicit li. 4°. dial. ꝙ q̄daz leues culpe remittuntur in futuro. Et ipsius xp̄i. d. Math. iz°. Qui dixerit ꝟbū ꝯ sp̄um. s. n̄ remittetur ei nec in hoc seculo: nec in futuro. Implicat g̃ dn̄s aliqua peccata remitti in futuro: sed hoc non nisi in purgatorio. g̃ ⁊c̄. z° ꝓbatur rōe. Nam cōtingit aliquem iustum decedere ī culpa veniali: vel an̄ mortē: vel in ipsa morte ꝯcta. Aut g̃ purgabit pꝰ hāc vitaz ⁊ sic aliqua culpa in purgatorio delebit. Aut cum culpa veniali saluabitur. Aut pro sola culpa veniali dānabitur: quorum vtrunqꝫ est impossibile. Sic g̃ dđ est ꝙ venialia peccata in purgatorio remitti pn̄t: ⁊ remittūtur qn̄ quis decedit cū eis: pro eo ꝙ gratia nō fuit adiuta finaliter ad delendū ipsa. Remittūt inqꝫ non tm̄ quo ad penam: q2 sic remittūtur etiaz peccata mortalia: iq̄tū postq̄ remissa sunt ī hac vita quantū ad culpam: soluitur ī purgatorio pena eis debita: sed etiam q̄tū ad culpam.

Nō sic intelligendo. s. ꝙ sine pnia ꝑ ignem purgatorij cōsumantur sicut ꝑ ignē argēti rubigo consumitur. sꝫ ꝙ ꝑ penā aīe iuuantur ad penitendū de venialibus: de quibus h̄ nō penituerūt: ⁊ per charitatē cū qua decesserunt: earū pnia formatur ⁊ acceptatur. Hec Rich. 4°. di. zi. q. za. ar. i. ⁊. z°. o. Quia. n. volūtas post hanc vitā pōt eē gratie ꝯformis: lꝫ non possit eē adiutrix: pro eo ꝙ cessauit tempus meriti. ideo indiget adiutorio exteriori: ⁊ cū non sit locus sacri habꝫ adiutoriū ignis punitiui siue purgatorij. ⁊ sic anima purgatur a veniali culpa: si transeat cum illa. quia sicut dictū ē s̄ ad deletionem venialis sufficit ꝙ liberum arbitrium gratie se conformet. Hec Boū. 4°. dis. zi. q. za. ar. i. c. Est. n. triplex genus peccati. Quoddā. s. oīo inuoluntariū: ⁊ in vl̄i: ⁊ ī particulari. s. originale. Jō pōt remitti ⁊ sine actione ⁊ sine passione volūtatis. zm est omnino volūtariū ⁊ in vl̄i ⁊ in particulari. s. mortale. Ideo non potest remitti sine actione ⁊ passione volūtatis. 3m est partim voluntariū. s. ī particulari: ⁊ ꝑtim īuoluntariū. s. in vl̄i. vnde partim est culpa: partim ē pena: vt veniale. Ideo potest remitti vel actione volūtatis in presenti: vel passione in futuro. Ad deletionez tamē illam concurrunt tria. s. pena presens. gr̄a concomitans ⁊ meritū antecedens. Hec Pe. 4°. di. zi. q. za. ar. z°. c.: Scđm aūt Sco. 4°. di. zi. q. i. ar. z°. pctm̄ veniale in purgatorio remittitur duꝫ pena totalis sibi debita soluitur. q2 idem est veniale remitti: ⁊ penam sibi debitā solui. Uel dici pōt etiam ſm ip̄m ibidē: ꝙ venialia per merita habita in vita ista: ⁊ reseruata in acceptatione diuina: delētur in instanti mortis. Causa enim impedibilis dum est impedita non ponit suum effectum: dum autem non est impedita ponit. Nunc autem merita huiꝰ morientis in charitate sufficiunt ad delendū venialia eius. ⁊ relata ad hoc ab eo: vel a deo acceptante. Sunt autem impedita dum iste viuit: si semper actu manet in veniali. Post mortem vero: et etiam in instanti mortis non sunt impedita. ergo per ea delentur venialia in instanti mortis: quia tunc non manet impedimentum: scilicet actus peccati venialis. Ex hoc etiam sequitur ꝙ omne peccatum veniale morientis ī charitate remittitur ī hac vita: nisi continet actum venialis peccati vsqꝫ ad instans mortis. Ponere autem in anima aliquē motum bonum post mortem: ꝑ queꝫ tanquā per dispositionem vel meritum de congruo venialia dimittuntur: non videtur doctrine theologice cōsonuꝫ. Hec Scotus vbi supra

Utrum veniale remittatur in inferno? Respondeo ꝙ non: quia in inferno nulla est redemptio. Licet enim peccato veniali per se n̄ debeatur pena eterna. quia simul potest stare cum gratia. per accidens tamen multa venialia puniuntur pena eterna: eo ꝙ sunt in subiecto carente gratia: ⁊ in actu: ⁊ in potentia: sine

qua nō pōt remitti pctm̄. Et qr diuina iusticia requirit vt manēte culpa maneat pena: idō pena eorū est eterna. Cōtra hoc arguit Sco. 4. di. 21ª. q. 1. ar. 1. sic. Peccatū mortale r veniale sunt improportionabilia in rōe offense: qa infinita venialia si essent: nō equarent vni mortali in rōne offense: qr nec oīa illa auerterent a fine vltimo: sicut facit vnū mortale. g̃ pena s3 iusticiā correspondēs pctō mortali: in infinitū excedit penā correspōdētē veniali. Nō aūt s3 intensionē: qr quelibet pena sm intensionem finita finite excedit: vel exceditur cōpata ad aliam. Igit̄ hoc erit sm extensionē. Igit̄ peccato veniali nō debet̄ pena eterna. Et iō dicēdū sm ipsū ibidē: q pctō veniali siue hic puniendo: siue in inferno: siue alibi nō debet̄ pēa nisi temporalis. Et per cōsequēs pena tpali soluta est liber ab istis: r hoc siue p se: siue p accidēs Rō huius est: qr sm se est talis offensa: q̄ sufficienter punitur p penā temporalem. Nec est incōueniēs penam debitā veniali habet̄ terminum in inferno: q etiā nūc penitens ptem pēitentie explens: r ante totā completam recidiuās in mortale: r in illo mortali decedēs: p residuo pñie cōplende soluet penā in inferno: s3 nō nisi temporalē: qr ex quo in remissione pōrū pctōrū cōmutatū est debitū pene eterne in debitū pene tpalis: nūq̄ ille ē debitor p illis: nisi pena tpalis: r per ↄsequēs pena tpali soluta: est liber ab illis. Qd̄ aūt dicit̄ q in inferno nulla ē redemptio: verū est illius pctī: p quo ille est dānatus: qr p illo debitū pene etne nūq̄ fuit cōmutatū in debitū pene tpalis: r ideo semp manet illud debitū ex quo nūq̄ pōt illa pena esse soluta. Hec Scotus vbi supra.

Circa 3m. s. reditū pctōrū p penitētiam remissor breuit̄ est dd̄: q pctā dimissa p̄us p pñiam dicunt̄ redire quo ad culpam quecūq3 pctā sint illa: siue originalia siue actualia mortalia: vel venialia p pctm̄ sequēs: inquātū ex dimissione p̄cedentiū pctōr aggrauat̄ sequēs pctm̄: nō q pctm̄ sequēs sit eque graue: sicut oīa p̄cedentia: s3 grauius est ex dimissione p̄cedentiū ppter p̄stiti beneficij cōtēptū. Et sic redire dicunt̄ pctā non in se: s3 in effectu aggrauatiōis peccati sequētis. Et sic dicit̄ de pe. di. 4ª. qui recedit a xp̄o. §. finis hu⁹ r est dictū Gre. Si ex corde nō dimittim⁹ qd̄ in nos delinquit̄: illud rursū exigit̄: qd̄ nobis iam dimissū esse p pñiam gaudebamus. Et simile dicit̄ in glo. sup illud Math. 18°. Sic et pater meus celestis faciet vobis rc̄. Hec Richar. 4°. di. 22ª. q. 1. ar. 1. o. Non tñ p pctā venialia incurrit aliquis ingratitudinē: qr hō peccādo venialiter nō facit ↄtra deū: sed p̄ter deū Hec Pe. 4. di. 22ª. q. 1. arti. 3°. q. 2ª. c. 1m.

Circa 4m. s. restitutionē virtutū p pēitentiā queruntur plura. s. Utrū p pēitentiā restituant̄ virtutes? Rñō q sic Nam gratia r virtutes in nobis ex influentia diuina causant̄: sicut in aere lux ex irradiatōe solis p modū cāe efficiētis. Per peccatū vero sicut p nubē illa influentia phibet̄. Et qr per pñiam nubes illa tollit̄: ideo quasi p modum cāe efficientis p accñs: que. s. remouet: phibēs repat̄ in nobis p pñiam omnis virtus: r gratia sm essentiā: nō sm statū. Unde Aug⁹. in li. 5° rū. Penitētia est quedā res optima r perfecta oēs defectus reuocās ad pfectū. Hec Pe. 4° di. 4ª. ar. 8°. q. 2ª. c. Utrū p pñiam inquātu3 est sacrm̄ restituant̄ virtutes? Rñō q sic. Nā eodē mō pñia restituit virtutes: p quē modū est cā gr̄e: vt dictū est: Sed ē cā gr̄e: vt sacrm̄ Nam inquantum est virtus magis est effect⁹ gratie. Et sic non oportet q penitentia sm q est virtus: sit causa omnium aliarum virtutū per sacramentum penitentie causatarum. Hec Tho. 3. q. 89ª. ar. 1. c. 1m. Utrum per penitentiam resurgat homo semper in equali virtute? Respondeo. Quidam dicunt q oportet semper in equali virtute vel maiori charitate resurgere. Sed hoc non potest stare: qr omnis charitas potens est delere omnem culpam. Sed non est necesse isti habere de gratia ad resurgēdum: nisi inquantum sufficit ad delenda3 culpam. ergo resurgere potest in minori. Idō dicēdum est: q possibile est ipsū resurgere in equali: vel maiori: vel minori sm q se melius p̄parat: r diuina largitas dispensat. Hec Tho. vbi supra ar. 2°. Sciendum autem q ille qui per penitentiam resurgit in maiori charitate: consequitur premium sm quantitatem charitatis in qua decedit. Habebit tamen maius gaudium de operibus in prima charitate factis q̄ d̄ opibus factis in scd̄a: quod pertinet ad p̄miū accidentale. Hec. Tho. 3. q. 89. ar. 5. c. 3m. S3 contra p̄dicta obijcitur illud quod dicit̄ Apostolus Ro. 8°. Diligentibus deū omnia cooperantur in bonū. Et dicitur ibi in glo. q hoc iō verū est: vt si qui deuient r exorbitent hoc ipsum deus faciet eis in bonum proficere. Et sic videtur: q homo semper resurgat in maiori charitate. Respondeo q non omnibus diligentibus deū coopatur in bonū hoc ipsu3: q per peccatum a dei amore cadūt. Quod p3 in his qui cadunt: r nūq̄ resurgunt: vel qui resurgunt iterum casuri: sed his qui tantum s3 propositum vocati sunt sancti. i. in predestinatis: qui semper quando cadunt finaliter resurgunt. Cedit enim eis in bonū hoc q cadūt: nō qr semper in maiori gratia resurgāt: sed quia resurgūt i pmanētiori gratia: nō quidē ex pte

ipsius gratie: qr q̄to gratia maior: tanto de le ge cōi est permanētior: sz ex pte hois qui tāto in grā pmanet stabilius: q̄to est cautior r hūi lior. Unde r glo. ibidez subdit: q ideo pficit eis in bonū q cadūt: qr humiliores reddūtur atq doctiores fiūt. Utrū homo p pñiam re stituat in dignitatē eccl'iasticā? Rñ. Homo p pctm̄ dignitatē pdit q̄tum ad deū: r q̄tum ad eccl'iam. Quātū ad deū pdit duplicē digni tatē. Unā pncipalē qua cōputatus erat inter filios dei p grām. Et hanc recuperat p pñiam Quod significat Lu. 15°. in filio pdigo: cui pe nitenti iussit pater restitui stolam pmā r ānu lum: r calciamēta. Et alterā scdaz. scz innocē tiā: de qua: vt ibidem loquit gloriabat filius senior dicēs. Ecce tot ānis seruio tibi: r nūq̄ mādatū tuū pterivi. Et hāc recuparc nō pōt Recupat aūt qñq aliquid maius: qr vt dicit Gre. in omel. de centū ouibus. Dux in prelio plus eū diligit qui post fugā cōuersus hostem fortiter pmit: q̄ eū qui nūq̄ terga vertit: r nū q̄ aliquid fortiter egit. Dignitatē aūt eccl'iasti cā hō pdit per hoc q se reddit indignuz ad ex ercendū ea que cōpetunt eccl'iastice dignitati Quā quidē phibent recuperare. pmo qr nō ve penitet eos qui nō pter odiū criminis: sed pter timorē vilitatis r amissionis ppry gra d° r celsitudinis: pñiam agūt: vt hr di. 50. dño 2°. qr pñiaz negligent agūt: vt dicit. ea. di. sigs 3°. qr cōmiserūt aliqd pctm̄ habēs aliquaz ir regularitatē annexā: vt habet. ea. di. ex consi lio Martini pape. 4° pter scādalū: vt habet ea. di. de his. Si tn̄ pmi. s. silantes: r scdi. s. ne gligentes: pñiam agāt pter odiū criminis: r a morē iusticie: possūt post lapsū gradū pristini stat° recupare. Nā r Petrus p° negationem cōstitutus est pastor ouiū: vt habet. ea. di. l. q cunq. Tamē nō pñt vlterius ad altiora officia ascendere: vt. ea. di. l. hi qui sancto. Et intell'r de his qui publicā pñiam agūt. Utrū opera virtuosa in charitate facta possint mōtificari? Rñ Opa dicunt viua dupliciter. Uel qr sūt a vita: vel qr efficiūt vitā. Prima rō vite ab opi bus factis in charitate tolli ñ pōt. 2a vo rō rsi tolli possit quo ad subm pprium: nō tn̄ fm cō pationē ad aliquos: quib° pficit opatio bona Opa ergo bona mortificari dicunt nō simpl'r in se: sz quo ad vtilitatē opantis. Res nāq vi ua p mortē pdit opationē vite. Uñ p quandā silitudinē dicunt res mortificari qñ ipediunt a pprio suo effectu: vel opatiōe. Effectus aūt opez virtuosorū q̄ in charitate fiūt ē pducere ad vitā eternā: qd quidē impedit p peccatum mortale sequēs: qd grām tollit. Et fm h̄ opa in charitate facta dicunt mortificari p sequēs mortale pctm̄. Uñ dicit Eze. 14°. Si auertit se iustus a iusticia sua: oīa q̄ rc. Hec Tho. 3. q. 89. ar. 3°. c. Utruz opa mortificata p pecca tū: p pñiam reuiuiscāt? Rño. Quidā dixerūt q opa meritoria mortificata p pctm̄ sequens nō reuiuiscūt p pñiam sequēte: ɔsiderātes q opa illa nō manēt vt iterum viuificari possint Sed hoc impedire nō pōt qn viuificet. Non enī habēt vim pducendi ad etnā vitaz: qd pti net ad eorū vitā fm q solū actu existūt: sz ēt postq̄ actu eē desistūt fm q remanēt in acce ptatione diuia. Sic aūt remanēt q̄tū ē de se: etiā p°q̄ p pctm̄ mortificant: qr semp de° opa illa put facta fuerūt in charitate acceptat: r sā cti gaudēt de eis fz illud apocl. 3°. Tene quod hēs ne alius accipiat coronā. t. Sed q illi qui ea fecit nō sint efficacia ad deducēdū ī vitam etnā puenit ex impedimēto pctī supueniētis per qd reddit indignus vita etna. Hoc autez impedimētū p pñiam tollit: inq̄tū p eaz pctā remittunt. Uñ cōstat q opa pma mortificata recupant p pñiam efficacē pducendi eū q fec ea in vitā eternā: qd est reuiuiscere. Et ita patz q opa mortificata p pñiam reuiuiscūt. Unde dicit Aug°. q pñia oīa ablata restituit. Hec Tho. 3°. q. 89. ar. 4. c. r cōiter aly doc. Sed obycit: qr dicit Hu. de san. vic. q nemo dbet in spe correctiōis peccare: qr qd semel amitti tur amplius nō recupat. Rño. q loquit ibi d bonis omissis nō mortificatis. Hec Pe. 4°. di. 15a. q. 4a. ar. 2°. c. im. Iterū obycit: qr tūc resurgēs a pctō mortali resurgeret in maiori gratia q̄ esset illa a qua cecidit: qr resurgeret in omnibus bonis: que prius habuit iam viui ficatis: r cum hoc in illo actu penitentie p quē resurgit: r quem illis preteritis superaddit: et ita in maiori gratia. Cuius contrarium superi us dictum est? Respondeo fm Sco. 4°. di. 22. q. vnica ar. 2°. q resurgens plura merita habz in acceptatione diuina q̄ habuit quando ceci dit: r per consequens ex illa parte ordinat ad maiorem gloriam. Sed non oportet euz ī ma iori gratia resurgere: quia fm dispositionem eius in detestando peccatum commissuz intē se vel remisse: datur sibi tunc maior vel mior gratia. Sed contra hoc obycitur: quia tūc reportaret talis cōmodum de lapsu suo: quia resurgit dignus maiori premio in acceptatio ne diuina. Preterea responsio data videtur in cludere repugnantiam: quia si est dignus ma iori gloria qui resurgit q̄ fuerit quando ceci dit: r cecidit a magna gratia per quam fuit di gnus magna gloria. Igitur non resurget in p ua gratia: quia illud vnicum meritū: qd resur gēdo superaddit: nō addet tm̄ de gl'a q̄tū de fect° vel mioratio scde gre respectu pme dimi nuerz d glia? Rº. Ad pm dic Sco. ibidē q nō

habet cómodū:sȝ magnū incōmodū: nō solū q̄tū ad pctm̄:sȝ ēt q̄tū ad ꝑfectū:quia totū tēpus q̄ māsit in pctō ē sibi ꝑditū: q̄ tpe potuissȝ m̄ltiplicasse merita si māsisset ī grā. Ad zm dicit ꝙ p̄scindēdo illud de grā:qd̄ correspondȝ meritis .et illd̄ dicat̄ .b.ab illo quod correspōdet gratie:qd̄ dicatur.a.forte.a.excedet.b. Et qñ iste resurgit q̄r oīa merita p̄ora r̄surgūt ī dei acceptatōe:et redit sibi ius ꝛ dignitas ad totuȝ.b.sed ad.a.non redit sibi ius.ꝛ dignitas: si gratia za sit minor q̄ꝫ prima. Igitur reuiuiscūt merita:sȝ non gratia p̄or quia prius habita. Et illud est satis ꝯsonum iusticie: quia grā prior fuit tm̄ donum dei.merita aūt ñ erāt tm̄ opa dei:sȝ etiā hoīs.ꝛ iō illa sūt sēꝑ sibi salua in acceptatōe dīna nō aūt grā:vt ꝑpt̄ eā ordinet̄ ad aliquod p̄miū:q̄r habuit eā sȝ ordinat̄ tm̄ ꝑ eā:si nūc hēt eā. Hec aūt via tenēs ḡdū glīe essētialē correspōdē merito ꝯsonat scripture: q̄ in multis locis istā sniā diuine iusticie asserit d.ꝙ reddȝ vnicuiqꝫ f̄m opa sua.in psal.27°.ꝛ ad ro.z°. Nusq̄ꝫ aūt hr̄ ꝙ reddat f̄m suū hītū. Itē ꝯsonat obſuātie legis diuine.q̄r f̄m ipam vtile ē q̄tū est possibile ꝯtinue opa meritoria exercere:q̄uis remissa a deo: vt ꝑ ipa nō statī augeat̄ grā.q̄r correspōdȝ singul̄ ī acceptatōe dīna deminat° grad° glīe. Nec adeo expedit saluare grāȝ q̄tū opus remissū agē:ꝑ quod ñ auget̄ grā:q̄r ꝛ si ille sic remisse agens nō hēat maiorē gratiā ꝑ opus suū: q̄ꝫ alius dormiēs in q̄ saluat̄ gratia sine tali opere:non tamē frustra egit iste nec ī nllo excedit illū q dormiuit imo ꝑ hoc qd̄ egit:iā dignus ē aliquo bono eterno:quo nō ē ille dign°. Hec Sco.vbi s̄. Sȝ nūq̄d merita mortificata aliq̄d faciūt in accep tatōe dīna ad p̄maȝ grāȝ dādā homini lapso? Respondet Sco.4°.di.22a.q.vnica.ar.z°cor rela°z°ꝙ lȝ secūduȝ strictā iusticiā iste inimic° dei non sit dign° de ꝑpinq̄ ad aliquā gratiā ꝛ grāȝ tm̄ excellens dei misericordia ꝑpter merita p̄cedētia lȝ mortificata:citi° dat grāȝ ad resurgēdū. Un̄ credit:ꝙ sicut ꝑfectior grauius cadit ꝑpter maiorē ingratitudinē ita credit ꝙ ceteris paribus citius resurgat ꝑpter diuinā bōitatē:merita p̄terita ad hoc aliqualit̄ acceptantem. Unde ipse narrat ꝙ audiuit de quodam viro valde ꝑfecto:ꝛ postea ꝑfundissime lapso ꝙ cū ꝑpter facinora sua esset morti adiudicatus misericordiosissime visitato:fuit sibi subito ꝑfectissime pñia inspirata. Et subdit ꝙ hoc bñ debȝ allicere animū cuiuslibet ad opa meritoria semꝑ agēda ꝑ virib°:q̄r siue sit ꝑmāsur° siue lapsurus:non erunt illa in obliuiōe totaliter coram deo. Hec Sco.ibidem.

De impedimētis vere pñie titulus.5°.

Postea ꝯsiderandum est de impedimētis vere pñie que ponit mgr̄ sen.li.4°.di.16a.d.inter alios esse ludos.spectacula.exercitiū militie:ꝛ negociatiōis. Et circa hoc queruut̄ pl̄a. s. Utrū hypochrisis poni debeat impedimentū vere pñie pre alijs vicijs? Rñ. Opera pēitentie exteriora p̄cipue sūt nata ostendere sanctitatē. Et iō hypochrisis cū false ꝛ ficte sanctitatis opa ondat:intentionē excludit recte pēitentie:ꝑpter hoc directius impedit effectū pēitentie:q̄ꝫ alia vicia grauiora. Hec Tho.4°.di.16a.q.4a.ar.i.q.4a.c. Utrū ludi īpediāt verā pñiam? Rñ. Ludor̄ ē triplex dr̄a. Quidā enī ludi ex seipsis habēt turpitudinē. Et tales sūt ab oībus vitandi:ꝛ p̄cipue a penitentibus qui per fletū pctā corrigere debēt: sicut ēt ludi qui in theatris agebant̄ ad luxuriā ꝑuocādā. Aliq vero ludi sūt qui ex gaudio deuotionis ꝑcedūt:vt cant° ecclīarū. Et de tali ludo dixit Dauid. Ludā ꝛ vilior fiā plusq̄ꝫ fact° sȝ z°. Reg.6°. Et tales ludi sūt laudādi ꝛ emulādi. Aliq vero nullā turpitudinē habēt: quos ph̄s liberales vocat. Et hi sūt materia virtutis s.eutrapelie. Et tales seruatis circūstātijs d̄bitis possunt fieri laudabilit̄ ad ꝑpriā quietem simul ꝛ alijs delectabilit̄ cōuiuēdū. Sȝ ꝯtigit in eis esse pctm̄:eo ꝙ debite circūstātie nō seruant̄. Naȝ in talibus ludis aliquid decȝ vnū quod non decet aliū. In his etiā ludis penitētes alit̄ se debēt habere q̄ꝫ alij inq̄tū penitentia fletū requirit:eis vti moderate pōt f̄m ꝙ ꝑtinet ad recreationē animi.aut ad societateȝ eorū quibus cōuiuit. Un̄ Sen̄. Sic te gere sapienter:vt nullus te habeat tanq̄ꝫ asperuȝ:nec cōtemnet quasi vilē. Hec Tho.4°.di.16a.q.4 ar.z.q.i.c. Utrū spectacula impediāt pñiaȝ Rñ. Spectacula si sūt rex turpiū: ꝛ ad pctm̄ ꝑuocantiū:in spectaculo studiosa peccata sūt ꝛ qñqꝫ tanta libido pōt adhiberi ꝙ sūt mortalia. Un̄ a talibus oēs se d̄bēt arcere:ꝛ precipue penitētes: Quedā v̄o spectacula sūt d̄ rebus vtilibus:ꝛ necessarijs ad vitā:vt venatōnes ꝛ cibi:ꝛ hi°. Et talia distrahūt animū: Un̄ licet eis sine peccato possit intendi seruata dispositiōe debita quo ad cōditiōes ꝑsone ꝛ aliarum circūstantiarū:sūt tm̄ penitēti vitāda ꝑpter hoc ꝙ debet cor eleuare ad deum:nisi q̄ꝫtū necessitas aliud exposcit. Hec tho.vbi.s̄.q. za.c. Uel potest sic distigui f̄m aliquos .s.f̄m Pe.4.di.16.ar.3.q.za.c.ꝙ spectacula quedam sūt inhonesta:a quibus est omnino abstinendū. Quedā v̄o sūt honesta:q̄b° vti lȝ. Quedā vero sunt leuia:ꝛ hec sunt tēperanda. Et pōt dici ꝙ ab eis cauēdū est nō de necessitate sa

lutis: sed ad maiorē pñie pfectionē. Magis aūt dissuadent curiositates i his sensibilibus q̄ intelligibilibus: quia magis distrahūt mentem. Unde de pe. di. 5a. c. i. Cohibeat se a ludis et spectacul' seculi qui vult pfectā cōsequi rēissionis grām. Nā si dina se cohibuisset: et inter suos māsisset: ab extraneo raptore violata nō fuisset. Utrū exercitiū militie vel negociatōnis pñiā īpediat? Rñ: Officiū militie et negociatiōis et publicanorum. qui. s. exigunt publica vectigalia hñt pctm̄ ānexū: lz qñz possint exerceri sine peccato. Et qz penitēs dz occasiones peccati vitare in satisfactione: ido laudabile est si hi° officia vitet. Nō est tñ de necessitate pñie: qz penitēs nō pōt oēs occasiōes peccati vitare: dū est in hac vita. Et iō sufficit peccatū hoc in his officiys vitare: vt scz fm consiliū Jo. baptiste. neminē concutiat: et stipēdys iustis content° existat: et non vtat' officio militari ad ostentationem: sz ad vtilitatē ecclesie: et reip. et ad exercitiū virtutū: et q negociator in se nō habeat conditionē que cū ab hoc officio phibeat: sicut clericis et monachis nō licet negociari: q̄uis eis liceat ppria vendere dis. 88a. Conueniēs ē etiā q tpe debito mercetur nō in festis: nec in tpe quo ebaristiam inducat Et modus debitus seruet'. s. vt sine fraude fiat: et fm licitū contractū. In publicanis autez vt de auctoritate pncipis: et cā cōis vtilitatis: ad defensionē terre: et non immoderate recipiant thelonea. Hec Tho. 4°. di. 16a. q. 4a. ar. 2. q. 3a. c. Obycit' autē cōtra pdicta: qz Inno. dicit de pe. di. 5a. Fratres falsa est pñia: cū pēitens ab officio curiali vl' negociali nō recedit quod sine peccato nullatenus agi pualet. Idē etiam videt' dicere Grego° ibidem. c. falsas. Dicendum q hoc intelligitur: nō q siñ peccato fieri non possit: sed qz frequenter implicat ad peccatū. Uel pōt intelligi de solēniter pēitentibus: qui nō debent post susceptā solēnē pñiam seculariter viuere: de pe. di. 5a. cōtrariū et. ii. q. i. 3a. illud. Uel planius qñ iniunctum ē eis in pñiam. Tunc enim si recidiuarent: et manifestū esset: deberent excōicari: de pe. di. 5a. ð his. Hec Ray. De hac materia. s. de ludis et alijs hi° plenius determinatū est. s. in li. 2°. ti. ð modestia fm q existit i exterioribus moribus corporis.

De duratione et iteratione pñie. ti. 6°.

Einde considerā

dum est de duratione et iteratione pñie. Et circa hoc querunt' plura. s. Utrum de pctō per pñiam remisso teneat' hō amplius penitere? Respondeo. Penitentia potest accipi pro penitentia que est virtus: vl' p penitentia que est sacmētū. Dico g° q de pctō remisso per pñiam que est virtus: tenet' hō sacramētū pñie suscipe: si pōt. Si accipiēdo pēitere p exteriori actu virtutis: nō tenet' hō pēitere ð peccato p pñiam remisso: et q̄tū ad culpam: et q̄tū ad penā. Similiter nec loquendo de penitere inquantū dicit interiorem actum virtutis: nisi in casu. s. qñ non adest pbabilis cōiectura de remissione pcti: aut quādo ð peccato suo ex deliberatione cogitat. Tunc enim tenetur illud detestari. Non eni fideli' seruat reparatū fedus diuine amicitie: cui actu nō displicet: qñ de hoc deliberat illud quod int' ipz et deū fuit cā inimicitie. Cōtinue tñ tenet' hītu aliter penitere. quia nō pōt homo dimittē habitū pñie nisi ruendo in peccatū mortale. De habitu aūt pñie aut de interiori actu in casib° supradictis: intelligi dz illud verbū Aug. li. de sacris pte. 14a. c. 2°. cum dicit. Necesse hēs semper penitere. Satisfacere potes. nimis facere non potes. Melius est vt plus facias q̄ minus. Et illud Augus. de penitentia. Dolor in penitentia continue custodiat'. Simili mō intelligende sunt similes auctoritates. Ad hō nota: q qz hō de cōi lege non pōt esse cert° ð remissione pcti certitudine sciētie: quia nemo scit vtrū odio vel amore dignus sit. eccl'iastes 9°. ideo sufficit certitudo pbabilis coniecture ad hoc q non exponat se discrimini: si non vacet ita actui penitendi: sicut anteq̄ haberet pbabilem cōiecturam de remissione sui peccati Tunc autē est pbabilis cōiectura: qñ hō fec quod in se est. dolendo. cōfitendo. satisfaciendo. cauendi ppositum habendo. Hec Rich. 4°. di. 14. q. 9a. ar. i. o. Utrū hō possit post veram pñiam peccare? Rñ q vera pñia dr' dupliciť. Uno° dicit' vera pñia: qz hō hz verum actū ṽtutis. s. penitere. Et ab hac hō cadē potest ppt' libertatē arbitry: qd in ista vita sēp ē vertibile: ideo potest pdi et recupari. Exm h° ē i Dauid. Alio° dr' ṽa pñia q̄ pducit i finez ṽtutis. Et ab hac cadē: vl' recedē ñ ɔtīgit: qz p° q̄ homo ē i vita eēna nūq̄ cadē potest. Hec Bon. 4°. di. 14a. p. 2a. q. iar. i. c. Tractat' āt h qō in decre. de pe. di. 2a. et. 3a. vbi dicit Isi. Inanis ē pñia quā sequēs culpa coingnat. Intelligit q ē ianis: ñ qz careat fine pxio. s. rēissione pctōꝝ: sz qz caret fine vltīo saluti vite eēne. Utrū pñia possit iterari? R° q sic. Et ɔriuz dicē ē error pessim° et crudelissim°: qz diuie miseri cordie viscera claudit: qz tūc oēs pctōres: vl' q̄si oēs cogerentur desperare. Scd̄m aūt Augus. pmo li. retractōnū. c. 18°. de q̄cūq̄ pessimo in hac vita ɔstituto: nō ē desperādū. Est ēt ex

presse ꝯ sacrã scripturã: vt patet in Dauid q̄ p̄mo peccauit homicidio: ꝛ postea penituit. postea peccauit populũ numerãdo ꝛ penituit: et vtrãq; p̄niam dñs acceptauit. Sed quare penitentia iterari p̄ot: baptismus aũt nõ. Rñ huius est q̄ntuplex. p̄ma q̄ in p̄nia nõ imp̄mitur character: qui est indelebilis: sicut ĩ baptismo 2ª est q̄ p̄nia est ꝯ morbũ iterabilẽ. s. ɔtra peccatũ actuale. baptismus vero nõ p̄ncipalit̄: sed potius est p̄ncipalit̄ ꝯ peccatũ originale: qḋ n̄ iterat̄. 3ª est: q̄ baptismus totã efficaciã hab; in passione xp̄i tm̄ semel factã: s; p̄nia requirit etiã actũ nostrũ: vt dictũ ẽ: g̃ est iterabilis. 4ª est q̄ baptismus est regeneratio sp̄ualis. p̄nia vero est quedã sanatio. Semel aũt tm̄ aliquid generat̄: sed aliquid pluries sanari p̄ot. 5ª est: q̄ per p̄niam nõ fit totalis purgatio. s. a culpa ꝛ ab omni pena debita ꝑ peccatis: sicut fit per baptismũ. Si vero vt̄is: siue tota purgatõ posset iterari: dare hominibus incẽtiuũ semper peccandi. Sed obycit̄ ꝯ p̄dicta illud ad hebr̄. 6º. Impossibile est eos q̄ semel illũiati sunt ꝛ ꝑlapsi rursus renouari ad p̄niam? Rº q̄ loq̄tur ibi de p̄nia cũ baptismo. non de alia p̄nia Uel intelligit s̄m glo. ibidẽ: q̄ impossibile est tales rursus renouari. i. rebaptizari ad p̄niam i. post p̄niam. Obycit̄ etiã illud Gre. Facilitas enĩ venie incentiuum tribuit delinquẽdi. Rñdeo. Licet deꝰ facilit̄ pctm̄ indulgeat q̃ ad culpã: nõ tñ quo ad penã. Facilitas aũt venie q̃ ad penã parit incentiuũ delinquẽdi. Uel potest dici q̄ l; quidã ex hoc sumãt occasionem delinquẽdi: hoc tamẽ nõ obstat: q̄ ex ɔtrario sumerẽt occasionẽ desperandi: qḋ esset grauius. Obycit̄ etiã illud Orige. In grauioribus criminibꝰ tm̄ cõcedit̄ semel p̄nie locus. Rñdeo Triplex est modus siue genus p̄nie. Est eni q̃dam p̄nia p̄uata: que fit in secreto ꝑ peccatis occultis. Quedã publica que fit in manifesto ꝛ ꝑ mãifestis. Quedã solennis: q̃ fit in capite ieiunij extra ecclesiã ꝑ horrẽdis. Prima p̄ot semꝑ iterari: vt ostendit magister sñiarũ li. 4º di. 14ª. multis auctoritatibꝰ ꝛ exẽplis. ꝛ habetur in decretis: d̄ pe. di. 3ª. 2ª etiã nõ ita frequẽter debet iterari. 3ª aũt s̄m antiqua iura nõ d; iterari. s̄m tñ cõsuetudinẽ ecclesiarũ aliquarũ iteratur.

De penitentia sera siue finali. ti. 7º.

Postea ɔsiderandum est de p̄nia sera ꝛ finali. Et circa hoc querũt̄ plura. s. Utrũ homo vere possit penitere in fine vite sue? Rñdeo q̄ sic. Deus enim nulli negat misericordiã faciẽti quod in se est ad suscipiẽdũ eam. Ad faciendum aũt quod in se est requirunt̄ duo in peccatore: que diffiniunt ꝛ integrant p̄niam. s. dolor de peccatis p̄teritis: ꝛ ꝑpositũ cauẽdi a futuris. Cum ergo dũ ẽ vsus rõnis in homine possit homo hec duo facere: potest quãtũ ĩ se est se ad dei misericordiã preparare. Cũ autẽ non desit dei misericordia se p̄paranti: potest misericordiã consequi. Potest ergo veram et fructiferã p̄niam agere. Unde latro in fine vite sue penituit Luc. 23º. ꝛ statim remissionẽ inuenit. Et Eze. 18º dicit̄. In quacũq; hora igemuerit peccator ꝛc. Sed obycit̄ illud Augus. li. de penitentia. Si vis agere p̄niam quando peccare non potes peccata te dimiserũt: nõ tu illa? Respondeo. Dimittere peccata ẽ dupliciter: vel quo ad affectũ: vel quo ad effectũ. primoº penitẽs ĩ morte peccata dimittit. Et hoc ad verã penitentiam sufficit. 2º nõ dimittit̄ ab eis. Intelligẽdu; tñ q̄ in illis verbis ostendit Augus. q̄ p̄nia quã aliquis in fine vite sue facit: non est certũ signũ salutis: l; possit ẽe efficax ad salutẽ. q̄ incertũ ẽ quando aliquis de peccato quod iam facere non potest: penitet. vtrũ s; voluntatẽ peccandi amiserit. S; mãifestius est de illo qui potest: si peniteat q̄ voluntatem mutauit: cum etiam quando aliq̄s peccare non potest: potest voluntate; mutare vt nolit quod prius voluit: etiam si posset. Illud aũt eccle. 17º. Uiuus ꝛ sanus cõfiteberis consiliũ est quo ad salutẽ: preceptũ autẽ quo ad vitam. Hec Pe. 4º. di. 20. q. 1. ar. 1. q. 1. 0.

Utrum penitentia sera sit melior q̃ tempestiua? Respondeo. Simpliciter melior est tẽpestiua: quia plus habet de voluntario. Aliq̃ tñ sera: vt latronis est melior aliqua tempestiua. Et ideo tanq̃ melius: penitentiam agere ĩ sanitate consulit Augꝰ. Utrum penitentibꝰ in fine reseruetur aliqua pena post morte;. scilicet vtrum qui decedit contritus: in purgatorio penam aliquam sustinebit? Rº. Dei iusticia exigit vt peccatum: vel a deo: vel ab homine puniatur: ergo si non est sufficiẽter punitus ab homine qui decedit ante completam penitentiam: punietur a deo. Alioquin de negligẽtia penitentie dilate commodum reportaret. Unde Augustinus. Prius est purgandus igne purgatorij qui in aliud seculu; distulit fructum confessionis. Si ergo obycitur q̄ pena purgatorij excedit penam huius mundi: sed pena ad quam obligatur penitens post confessionem ꝛ absolutionem: non est tanta quante sunt multe alie pene huius mundi: ergo talis in purgatorio punitur iniuste: ad hoc dicendum: q̄ deus plus requirit emendam q̃ penã. Ideo plus ponderat in p̄nia q̃titatẽ

virtutis quā ipse accipit ex penitētis volunta te:q̄ q̄titatē molis quā accipit a sua acerbita te. Unde apud deū plus ponderat in valore modica pena pn̄s volūtaria q̄ multa in futu ro:que nō est ita volūtaria. Et ideo merito pe ne pn̄ti que est mior ī acerbitate succedit pur gatoria:que minor ē in valore. Unde apō de um plus ponderat in valore vt recōpēsatio fi at. Hec Tho.4° di.zi.q.i.ar.i.q.i.o. Pe.4° di. zi.q.i.o. Sco.4.di.zi.q.i.o.ꝛ Ricb.4°.di.zi.q. i.arti.i.o.

De partibus penitentie in cōi.ti.8°.

Einde ɔsideran/ dū est de ptib⁹ pn̄ie. Et pmo de pti bus eius integralib⁹. Et de his pri mo in communi.z° in spāli. Circa primum querunt pl'a.s. Utrū ptes pn̄ie cōgrue assignē tur cōtritio.ɔfessio ꝛ satisfactio? Rn̄do. In sa cramēto pn̄ie fit emēda volūtaria:ꝛ p viaʒ iu sticie. Un̄ fit p viā iudicij volūtarie suscepti. Ad subeundū aūt iudiciū spōte requirit ɔtri tio quasi quedā citatio. Sequit rei apud iudi cem spontanea cōfessio. Subsequit emende a iudice īposite solutio. Ideo ad pfectū eē sa cramēti pn̄ie reqrunt hec tria:vt ptes integra grales essentiales:vel in re:vel saltē in ꝓposi to:de pe.di.i.pfecta. Intelligendū tn̄ q satisfa ctio dicit dupl'r. Uno° recōciliatio. Et sic quia oēs ptes pn̄ie ordinant ad recōciliatiōeʒ:que libet earū satisfactio dici pōt. Alio mō solutō pene debite. Et hoc mō satisfactio ē ꝓprie ps vna pn̄ie:q̄ ē assūptio siue adipletio pene iiū cte. Nihilominus tn̄ etiā ptib⁹ alijs pn̄ie cōue nit paccn̄s satisfactio:vt cōtritiōi rōe doloris cōiuncti q est in pte sensibili.cōfessioni rōne e rubescentie. Hec Bon̄.4°.di.i6ª.p.i.dubij cir ca lr̄am.q.z. Utrū absolutio sacerdotis sit p̄ncipalior ps sacr̄i pn̄ie q̄ ɔpunctio cordis? Ro. In sacr̄o ē ps p̄ncipalior ista q̄ p̄ncipali⁹ coopat̄ ad sacr̄i p̄ncipalē effectū. Pricipalior aūt effect⁹ sacror̄ū noue legis ē sanctificare q̄ sanctificationē significare. Illa ḡ ps sacr̄i pēi tētie ē p̄ncipalior q̄ magis ex vi sacr̄i coopat̄ ad remissionē culpe ꝛ pene eterne q̄ remittun tur p grām sanctificantē. Cōpūctio aūt n̄ tm̄ coopat̄ ad remissionē culpe:ex vi sacr̄i:sʒ etiā inq̄tū est actus virtutis:vel efficax dispō ad virtutē. Dico ḡ q si cōpūctio cōparet̄ cū vtra q̄ vi sua cōiūcti ad absolutionē: p̄ncipali⁹ co opat̄ ad remissionē culpe q̄ absolutio. Si aūt tē ɔsideret illud:ad qō coopat ɔpūctio ex vi sacr̄i tm̄:sic dico q non ita p̄ncipal'r coopatur ad remissionē culpe:sicͭ absol'o sacerdotis:q2 cū sacerdos sit xp̄i vicarius:p̄cipalius ꝛ p p̄ us assistit verbis suis:in quibus absol'onis cō sistit virtus sanctificās q̄ ptibus sacr̄i q̄ sunt ex pte penitentis. Quātū aūt ad actū significā di principalior est absol'o q̄ cōpunctio. Et sen sibilius ꝛ magis p se significat pcti remissiōeʒ q̄ ipsa cōpūctio:que ita sensibilit̄ nō significat hoc:nisi inquātū manifestat̄ in ɔfessione oris ꝛ sanctificatiōe opis. Predictā aūt cōpatione nō intelligo in efficiēdo gratiā:sʒ in disponen do ad eius susceptionē. Hec Ric.4° di.i6ª.q. i.ar.z°.c.

De contritione.ti.9°.

Postea ɔsideran dū est de partib⁹ pn̄ie in spāli. Et p̄ mo de cōtritiōe de qua pmo q̄rit quid sit. z° circa quid sit. 3° quanta debet eē.4° de eius duratiōe.5° de eius effectu.

Circa pmū sciēdū q sm mgr̄os cōtritio est dolor volūtarie assūptus ꝓ pctis cū ꝓposito cōfitendi ꝛ satisfaciendi. Ad cuius euidētiaʒ sciendū:q sicut in materialib⁹ dur dicit qō nō cedit tactui:ꝛ sm pl̄m 4° metha.hoc frā gi dicitur qō p aliqō fortius agens i ptes ma gnas diuidit.conteri vero dicit qn̄ in ptes mi nimas redigit:et quasi annullat:ita metapho rice cor hois dur dicit qn̄ diu diuine inspira tōi quasi manui se tangēti non cedit:sʒ obuiat .i.dum in affectu morat. Frāgit aūt quādo a ꝓposito resipiscere incipit:lʒ nō totalit̄ con uertat. Conterit vero qn̄ affectus pcti sʒ oēʒ sui ptē in eo totalit̄ destruit. Et hoc fit quan volūtas perfecte ab effectu peccati resilit. Un de talis resilitio contritio appellatur. Et quia talis resilitio est quidam dolor:ideo p dolorē tanq̄ p gen⁹ essentialit̄ diffinit. Et q2 nō ois dolor:puta dolor nālis ē volūtarius.ꝛ ex cō sequēti nec meritorius:iō volūtarie assūpt⁹ additur ꝓ differētia ponēte in genere morali Et q2 dolor voluntarius esse pōt de bono ali eno:ꝛ sic esseʒ malus:non meritorius:iō appo nitur specificās.s.de peccato ꝓ differētia vltia Sic ergo cōtritio vt ē act⁹ virtutis diffinit̄:sed vt ē ps sacramēti oportet aliquid addi in cō patione ad alias partes:ꝛ ideo additur cuʒ ꝓ posito confitendi ꝛ satisfaciendi. Scienduʒ etiam q in contritiōne sūt tria.pmuʒ ē illō qō ɔteritur:ꝛ hoc ē cor.qō quasi ad litterā totuʒ terit:ꝛ scindit pre nimia āgustia.dolore.ira.ꝛ idignatōe:quā ɔcepit ɔ pctā. Un̄ Joel.z°. Sci dite corda vr̄a ꝛc. Ut ēt illō qō ɔterit sc̄ pctā q̄ dolore illo ɔterūt in corde.i.simul ꝛ totalit̄ terūt. zᵐ ē q̄ ɔterit. Et h̄ ē dupl'x mola.vna

superius sursū eleuās.s.spes venie:veniēs ex consideratione misericordie.altera ē deorsū deprimēs.s.timor pene:veniēs ex cōsideratiōe diuine iusticie. 3m ad quid cōterit:qr ñ molestat.Cor.n.durū male habebit ī nouissimo. eccle.3°.Uel melius vt pcti delectatio totaliē effundaē.Ideo dicit ɔtritio:nō fractio.Sicut eni supradictū est:fractio est in ptes magnas: ⁊ tunc remanet sapor:sed ɔtritio ē in minimas ⁊ tunc nō remanet sapor:nec virtus.Peccata vero ad hoc ɔterunē:vt sit ⁊ totaliter destruantur.Hec Bon.4.di.17.p.i.q.i.ar.i.c. ultimū Differt aūt contritio ⁊ attritio fm Tho.4.di. 17.q.2.ar.i.q.2.c.3m.qr attritio dicit accessum ad pfectā cōtritōnē.Uñ in corporalibus dicūtur attrita que sunt aliqualiē cōminuta:⁊ non perfecte.Cōtritio vero dicitur qñ oēs partes sunt simul trite p diuisionē vsqȝ ad minima:⁊ ideo attritio in spiritualibus significat quādā displicentiā de pctis cōmissis:sed nō pfectaȝ

Utrū attritio fiat cōtritio?Rñdeo.Contritio pōt dupliciē sumi.Uno mō p actū penitētie elicito a virtute pñie:charitate formata.Alio mō p formato actu penitēdi elicito:mediante aliquo habitu pñie:vel a pñia informi:q postea charitate formaē:illo adhuc durante. Primo mō loquendo de cōtritiōe:attritio nō pōt fieri ɔtritio:quia idem actus numero non pōt elici a pñia informi:⁊ post hoc elici a pñia formata:qr voluntas mouens vt informis:⁊ post hoc mouens vt formata:vicem tenet duorum motorū:a quibus nō pōt eē idē motus numero.Preterea actus elicitus a pñia formata est ea posterior ordine nature.Actus aūt elicitus a pñia informi est ordine temporis:vl natureprior ꝙ pñia illa sit formata.2°mō loquēdo de attritiōe pōt fieri ɔtritio:qr licet motus voluntatis sit simplex:⁊ in instanti quātuȝ ad suum esse:pōt tñ tandiu manere ideȝ numero quousqȝ pñia a qua elicit9 est charitate formetur:p cuius formationē actus ille efficiē contritio ꝙuis elicitus fuerit a penitētia existēte informi.Hec Rich.4.di.17.q.i.ar.2.c. Utrū attritionē facientis quod in se est:necessariuȝ sit fieri cōtritionē?Rñdeo.Attritionē fieri cōtritionē fm ꝙ cōtritio accipiē p actu pñie elicito a virtute pñie:charitate formata:non est necessariū:sed impossibile:sicut videri pōt ex qōe pcedenti.Si aūt accipiaē cōtritio p actu pñie elicito a pñia informi:que postea charitate formatur:illo actu adhuc durante:sic licet attritionē possibile sit fieri cōtritionē:nō tñ ē necessariū.Possibile est eni ꝙ attritio facientis quod in se est:prius ordine nature desinat esse ꝙ deus tali gratiā infundat:qr qñqȝ infūdit eā ipsi voluntati cōuerse ad aliqueȝ alium bonū actū:qui non est attritio:nisi forte īplicite.Sed faciēti quod in se est:necessariū ē aliqmō a deo dari gratiam gratū faciētem nō ne cessitate coactiōis:vel immutabilitatis absolute:sed necessitate immutabilitatis ex suppositiōe ordinatiōis sue:que īmutabiliē ⁊ libera liter ordinauit se daturū grām omni penitēti ⁊ qd in se est facienti.Hec Rich.4.di.17.q.i. ar.3°.c.

Sequitur videre de.3°.s.quāta dȝ esse cōtritio.Nam 2m.s.circa quid:siue d quibus dȝ esse cōtritio pȝ:per ea q dcā sunt supra.ti.de quibus pñia dȝ agi.Circa ꝗtitatē vero ɔtritiōis querunē plura.s. Utrum dolor cōtritiōis debeat eē non solū intellectualis:sed etiā sensualis?Rñdo.sicut dic Chryso9.vnumquodqȝ per quas cās nascitur:p eas dem dissoluitur.Cum igiē peccatū per actuȝ voluntatis possit sufficienter nasci: sufficienē etiā per actū voluntatis tñ a parte nostra:cū grā potest dissolui.Deus eni non requirit ab homine nisi qd est in eius potestate. Cum ergo habere dolorē volūtariū.s. displicentiam peccati semper sit in hoīs ptāte. habere vero dolorē sensibilem non semper:ideo deus nō requirit dolorē sensibilem de cōtritōis necessitate:sed de eius perfectiōe.Unde psal. Qui sanat cōtri.corde ⁊c. Sed contra hoc esse videē quod dicit August.Sciat se culpabiliē durum qui deflet dāna temporis:⁊ mortem amici:⁊ dolorē peccati non ostendit in lachrymis?Rñdeo.Li culpabiliē non significat ibi culpam:sed dispositionem ad culpam.Uel h dicit August.quia talis debet se culpabilem reputare.Uel sic sciat se esse culpabili.du. ⁊c.s. si cōtingat exterior lachrymarū defectus ex defectu doloris:vt homo minus doleat d peccato ꝙ de tpali dāno.Sed qñqȝ abūdātia doloris lachrymas excitat pper caloreȝ excitatū.Qñqȝ etiā homo se ɔtinet vt tñ coraȝ deo doleat.Qñqȝ etiā ex duritia ɔplexiōis: vel ex siccitate capitis ē ꝙ hō nō pōt corpaliē flere p peccatis:⁊ si fleret p morte amici:qr ille dolō est magis sēsibilis:⁊ ideo vicinior ad resoluē dū corpus in lachrymas. Obyciē etiā illd Gre.Nimis dur9 ē q dolorē pctī lachrymis nō dclarat?Rño.Illa nimietas nō īportat excessū q sit culpabilis:sed est dispositio ad culpā:⁊ resolui dȝ nimis.i.valde.Hec pe.4.di.17 ar.3.q.i.o. Utrū ɔtritio sit maior dolor qui posset eē ī nā?Rº.In ɔtritiōe ē dupl'x dolor Un9 ī volūtate q ē essentialr ɔtritio:qui nihil aliud est ꝙ displicentia peccati pteriti: qui qdem si sit informis est attritio:si sit formata ē contritio.Sȝ non formatur d lege cōi: nisi sit maxima in compatione aliorȝ dolorȝ.Et talis

dolor in contritione excedit alios dolores: q2 q̃tū aliquid placet: tñ eius ɔ̃rium displicet. Finis aūt sup oīa placet: cū oīa ꝓpter ipsum desiderent̄. Et ideo pctū qđ a fine vltimo avtit sup oīa displicere oꝫ. Unde Iere.6. Luctū vnigeniti fac tibi ꝛc̃. Ubi glo. Docet penitētē quid facere oꝫ. Nihil enī dolentius vnigēiti morte. Unde opōtet ꝙ iste dolor sit maxim⁹ in genere. s. in ɔ̃patione alioꝝ dolorū: nō tñ oꝫ ꝙ sit maximus in spē huius doloris: sicut quilibꝫ amor charitatis ē maximus in genere: sꝫ non in sua spē. Alius dolor est in pte sensitiua qui causat̄ ex pmo dolore: vel ex necessitate nature: fm ꝙ vires inferiores sequunt̄ motū supiorū. vel ex electione fm ꝙ homo pēitēs in seipso habet dolorē: ꝛ excitat animū vt doleat đ peccatis. Et neutro modo oꝫ ꝙ sit maximus doloꝝ. Nā pmo modo nō oꝫ: q2 vires inferiores vehementius mouētur ab obiectꝭ ꝓprijs q̃ ex redūdantia viriū supiorū. Et ió q̃to opatio viriū supiorū ꝓpinquior ē obiectꝭ inferiorū tanto magis sequunt̄ motū eaꝝ. Et idō maior dolor est in pte sensitiua ex lesione sensibili q̃ sit ille qui redundat in ipsā ex rōe Similiter maior est q redūdat ex ratione de corpalibus deliberāti: q̃ qui redūdat ex ratōne spūali ɔ̃sideranti. Unde dolor in sensitiua ex displicentia rationis ꝓueniēs de peccato: non est maior alijs doloribus: qui sūt in ipsa: ꝛ similiter nec dolō qui est volūtarie assūpt⁹: tum quia non obedit uis inferior superiori ad nutū: vt tanta passio sequatur in inferiori appetitu quātam ordinat superior. tū etiaꝫ quia passiones ex ratione assumunt̄ in actib⁹ virtutū fm quādā mēsuram: quā qñq3 dolor q est sine virtute nō seruat: sed excedit. Hec Tho. 4. di.17.q.z.ar.3.q.i.c. Utrū possit eē nimis magnus dolor in ɔ̃tritione? Rñdeo. In actu penitendi ē duplex dolor. Unus est essential' pñie: ꝛ hic est in voluntate rationali. Est enim quedā displicentia volūtat s qua sibi displicꝫ peccatū inquātū est transgressio legis diuine Et quia hec displicentia directe causat̄ ex charitatiua dei dilectione: que nimis intendi non potest: ideo hec displicentia nimis magna eē non potest. Est alius dolor non essentialis penitentie. ꝛ hic est duplex. Unus in corpore: q̃ homo corpus suum affligit ꝓ peccatis suis. Et hic dolor posset eē nimi⁹: quia cū tali temperamēto đbet homo corpus suum affligere vt nō interimat naturā. Uñ Apl's Ro.iz. Rationabile sit obsequium vestrū. Est alius dolor interior: qui est passio appetitus sensitiui. ꝛ hic est duplex. Qñq3 enī causat̄ talis dolor ex consideratione amissionis cuiusdam bonestatis: seu glorie accidentalis p peccatū: sicut est dolor qñq3 in mulieribus ex hoc ꝙ amisērunt sui corporis integritatem. Et talis dolor posset esse nimis magnus. Qñq3 causat̄ directe p quandā redundātiā ex displicētia volūtatis qua sibi displicet peccatū inquātū ē legis diuine transgressio. Et sic adhuc dicunt qdam ꝙ dolor posset esse nimis magnus: quia pñia ē virtus moralis: ꝛ idō corrumpi potest p supabundantiā ꝛ defectū. Et hoc videt̄ sentire Tho.4.di.17.q.z.ar.3.q.z.c. Alij videtur ꝙ hic dolor non posset esse nimius: q2 si non posset esse excessus in causa non posset esse excessus in effectu. Huiusmodi autē doloris cā est supradicta displicentia peccati: đ qua cōcessum est ꝙ non posset esse nimis magna. Unde si penitens ex vehemētissimo dei amore tam vehement̄ doleret đ suo peccato ꝙ ex hoc cāret ī appetitu sensitiuo tā vehemēs dolor ꝙ corrūperet armoniā corpis ad vitaꝫ necessariā: nō esset excessiuus in genere moris: nec perfectiōi pñie derogans: sꝫ cōcordās: nisi forte hominis voluntas directe ex intētiōe ferretur ad ꝓcurandum talē passionē ad hoc vt ipse moreretur. Et sic credo ꝙ intelligāt illi qui dicunt ꝙ in dolore qui est in appetitu sensitiuo pōt eē excessus. Et h⁹ opi. ē Ric.4.dis. z.q.i.ar.8.c. Non aūt obstat pdicti. dictū Ans. d. Ut sic impinguant̄ viscera aīe mee: vt medulla corporis mei exsiccetur: q2 ipse desiderabat ex pinguedine deuotiōis medullas cōporales exsiccari: nō quo ad humorem cōporalem: sed quo ad concupiscētiā carnalē. Uel exsiccationē medullarum vocat vulnera charitatis: qua anima languet ex absentia christi Nō obstat etiā q2 cū innocēs penā ī inferno ñ sētir3: ꝛ pctōri padiso. di. se eē dignū oculos cecare plorādo: q2 l3 se cognosceret eē dignū amissione oculorū: q2 quilibet pctōr ē dign⁹ non tñ eterna morte: sꝫ etiā tpali. non tamen volebat oculos sibi cecare. Utrū cōtritus deberet malle ī inferno eē q̃ peccare. Et videtur ꝙ sic. Dicit enī Ansel. li. de de similitudibus ꝙ aliquis debet magis eligere eē in inferno sine culpa q̃ in paradiso cū culpa? Rñdeo fm Tho in quadā qōne de q̄libet. Contrit⁹ tenet̄ ī gnāli malle pati q̃tācūq3 penā q̃ peccare: q2 ɔ̃tritio ñ est sine charitate. Ex charitate. n. hō plus diligit deū q̃ seipsū. Peccare vō ē facere ɔ̃ deū. Puniri vō ē aliqd pati ɔ̃ seipsū. Uñ charitas reqrit vt q̄libet pena p̄eligat̄ culpe: Sꝫ ñ tenet̄ ī spāli hāc panā l' illā pligē: imo stulte agēt si qs se l' aliū sr̄ h sollicitarꝫ: q2 p h in tentationē incideret: ꝛ occasionē peccandi daret q2 t̃ribilia cōsiderata in pticulari magꝭ terrēt.

Equitur videre de 4. s. de tpe ꝛ duratione cōtritiōis. Et circa hoc queruntur

plura .s. Utrum cōtritio de peccatis sit sem per necessaria? Rñdeo ꝙ sic in habitu rōe dis plicentie peccati: nō aūt est semꝑ necessaria ī actu. Unde tenetᷣ homo semꝑ malū qd fecit detestari. Sed qꝛ tentio talis est precepti affir matiui: qd semꝑ obligat: sed nō ad semꝑ. ideo tenetᷣ cōteri semꝑ: sꝫ nō ad semꝑ: sed in casu. sic etiam de actu penitēdi interio. i dictū ē ꝯ ti. d pñie duratiōe. q. i. Et sic dicit Hug. de sancto victo. ꝙ deus absoluēs hoīem a pena eterna ꝛ a culpa: ligat eum vinculo perpetue detesta tōnis peccati: sicut ēt dicit Aug⁹. li. de pñia. ꝙ vbi dolor finitur: nihil d venia relinquitᷣ. Se cus aūt est de satisfactione q̄ attenditᷣ ꝫ penā taxatā: que iniūgitᷣ ꝓ peccatis: ꝛ ideo pōt ēmi nari. Hec eniꝫ pena ꝑcipue ꝓportionatᷣ culpe ex parte cōuersiōis ex qua habet finitatē. Sꝫ dolor ꝯtritionis respondet culpe ex pte auer sionis: ex qua habet infinitatē: ꝛ ideo cōtritio vera semꝑ manere debet. Rōne vero gemit⁹ vel planctus vel doloris sensibilis nō ē necessaria: maxime viris perfectis: qui audierunt voce interna quod audiuit Magd. Dimittūtᷣ tibi peccata tua: sicut dicit Bern. in cāti. circa ꝑncipiū. Sed vlterius pñt ꝛ dbent meditatio tionē suā ad dulcedinē superne patrie conuer tere. Ante vero hūc statū: cōsiliū sanū est pctā sua añ oculos cordis ad dolorē ꝛ gemituꝫ re uōre. Hec Bon. 4. di. 16. p. i. q. 3. ar. 2. c. ꝛ c. 4ᵐ ad oppositum. Utrū dolor cōtritōnis inter rumpatᷣ necessario ꝑ gaudiū? Rñdo ꝙ nō: cū nō sint de eodem: sꝫ de diuersis. Dolor eni q ē in pñia est de peccato cōmisso. Unde fitᷣ cuꝫ hoc nō pōt eē gaudiū de eodē: sꝫ pōt eē gaudi um de spe venie quā cōcipit ꝑ dolorem: vel de hoc ꝙ in habēdo dolorem de peccatis cō missis facit quod debet. Et iō detestatio pcti cōmissi: que est causa doloris: ꝛ volūtas: q̄ ē cā gaudij sunt simul. Uolens eni detestatᷣ. Et quia vnū est rō alterius: ideo aīa simul cōuer ti pōt ad vtrūqꝫ inquātū ex eis quodāmodo fit vnū. Et sic nō oportet ꝙ dolor ꝯtritiōis intᷣ rumpatᷣ per gaudiū illud. Propter quod dicᷣ Augu⁹. Penitens semper d pctō doleat: ꝛ de dolore semꝑ gaudeat. Sicut eni dicit Bern. mel absinthio admiscendū est. Utrū necessе sit semꝑ habere pudorē d pctō cōmisso: sicᷣ ꝛ dolorē? Rñdeo ꝙ nō. Naꝫ erubescentia re spicit peccatū solū inquātū habet turpitudinē ꝛ sic postqꝫ peccatū est quātū ad culpā remis sum: non manet pudori locus. Dicit eni Am bro. Nō habet qd erubescat: cui pctm̄ dimis sum est. Manet aūt locus dolori: qui nō solū est de culpa inquantum habet turpitudinem sed etiam inquantum habet nocumentū āne xum. Hec Tho. 4. di. 17. q. 2. ar. 4. q. i. c. ꝑmum

Utrum post istam vitam anime de peccatis cōterantur? Rñdeo ꝙ nō. Nam in cōtritione tria sunt consideranda. scꝫ eius genus: quod est dolor. Eius forma: quod est actus virtutis gratia informatus. Et eius efficacia: quod est actus meritorius: ꝛ sacramētalis: ꝛ quodam modo satisfactorius. Post hanc igitur vitaꝫ anime que sunt beate contritionem habere nō possunt: quia carent dolore ꝓpter gaudij ple nitudinem. Que vero sunt in inferno carent cōtritione: ꝛ si dolorē habeant: deficit tamen in eis gratia dolorem informans. Que vero sunt in purgatorio habent dolorē gratia infor matū: sed non meritorium quia non sunt ī sta tu merendi. In hac autem vita omnia predic ta tria inueniri possunt. Hec Tho. 4. di. 17. q. 2. ar. 4. q. 3. c.

Equitur videre de. 5. s. de effectu ꝯtri tiōis. Et circa hoc queruntur plura. s. Utrum cōtritō sit causa remissiōis pec cati? Respondeo ꝙ sic. Cā inquā saltem meri toria. Et potest reduci ad causam efficienteꝫ ꝫm Rich. 4. di. 17. q. i. ar. 7. c. Unde super illō psal. Sacrificiū deo spiritus cōtribulatus. dicᷣ glo. Cordis cōtritio ē sacrificiū in quo pecca ta soluuntur. Utrum cōtritio possit totalitᷣ reatum pene tollere? Rñdeo. Intensio contri tiōis pōt dupliciter sumi. Uno modo ex par te charitatis: que displicentiam cāt. Et sic con tingit tantum charitatem intendi in actu ꝙ ꝯtritio cōsequens merebitur non tantum cul pe amotionem: sed etiam absolutionem ab omni pena. Alio modo ex parte doloris sensi bilis queꝫ voluntas in contritione excitat. Et quia ille quedam pena est: tantuꝫ potest inten di ꝙ sufficiet ad deletōem pene ꝛ culpe. Exē plum est i latrone Luc. 22. Nihilominus tamē quia non potest aliquis esse certus ꝙ contri tio sua sufficiat ad deletōeꝫ pene ꝛ culpe: tene tur confiteri ꝛ satisfacere: maxime cum contri tio vera non fuerit: nisi confitendi ꝓpositum habuerit annexum: quod debꝫ ꝑduci ad esse ctum etiam si esset certus ꝙ sufficeret ad dle tionem totius pene: non ꝓpter remediū: sed ꝓpter preceptum de confessione datū. Utrꝫ ꝓ quātocūqꝫ magno peccato sufficiat q̄tū cunqꝫ ꝑua ꝯtritio? Rñdeo ꝙ sic. Nam cū con tritio dicat actū penitendi charitate formatuꝫ ꝛ q̄tūcunqꝫ modica charitas sufficiat ad rēo tionē q̄torūqꝫ ꝛ quorumcūqꝫ magnorū pec catorū mortaliū. igitᷣ q̄tūcūqꝫ ꝑua ꝯtritio suf ficit ꝓ q̄tocūqꝫ magno pctō. Sꝫ nō sic dō ē de attritione. Cum. n. recogitantᷣ peccata in spāli necessaria est maior attritio de maiori pecca to q̄ de minori. Et q̄uis in penitendo d omi bus sitᷣ non sit necessaria displicentia in actu

maior de vno q̃ de alio: est tamen necessaria in habitu. Unde ꝑ quãtocunq̧ magno pecca to q̃tũcunq̧ ꝑua attritio non formaẽ grã de lege cõi: per quam gratiã attritio fieret contri tio si formaretur. Hec Rich. 4. di. 17. q. i. ar. 5°. c. Utrum sola contritio cordis sine ɔfessio one sufficiat ad delendũ oĩa peccata? R°. Hec qõ tractatur de pe. di. i. ꝛ ponunẽ de ipsa opio nes plures ibidẽ in glo. ꝛ ẽt. in Ray. ꝛ Goff. Quibus ad pñs omissis firmiter est tenendũ ꝙ sola contritio cordis sine confessione in re delet oĩa peccata: dũmõ sit in ꝓposito confitẽ di ꝛ satisfaciendi implicite: vel explicite: alias non esset cõtritio vera. Unde dicit August. ꝛ habetur in dicta. di. Magna pietas dei: vt ad solã ꝓmissionẽ peccata dimittat. Nõ dum ꝓ nunciat ore: ꝛ tñ iã deus audit in corde. Hoc fuit figuratum in Lazaro quẽ dñs ꝑus susci tauit q̃ a discipulis solvereẽ. Et in. io. leprosis qui in via añq̃ ad p̃sbyteros venissent: mũda ti sunt. Et in psal. Dixi. i. firmiter in aĩo meo ꝓ posui. confitebor aduersũ me iniusticiaȝ meã dño: ꝛ tu remisisti impietatem pec. mei. Aliter autem sola cõtritio non delet peccata mõtalia nisi confessio habeatur in re vel in ꝓposito ex plicite vel implicite. Et sic debet intelligi illud qd dicitur in ea. di. c. z. §. ex his. Nullus añ cõ fessionem oris: ꝛ satisfactionẽ operis peccati abolet culpam.

De confessione quid est: ꝛ de institutione eius: ꝛ necessitate. ti. io.

Onsequẽter cõ/ siderandũ est de cõfessione. Et pri mo quid est confessio. z° de eius in stitutione ꝛ necessitate. Circa ꝑmũ querũtur plura. s. Quid est cõfessio ꝺm diffinitiõeȝ? Re spondeo ꝺm Augus. Confessio est per quam morb⁹ latens: spe venie aperiẽ. Ad cui⁹ euidẽ tiam sciendũ ꝙ cõfessio fit tripliciter. Aut in foro cõscientie coram deo. Aut in foro pñie coram dei vicario. Aut in foro cõtentioso co ram iudice. In ꝑma peccatũ nõ apitur: qꝛ ap tũ erat. In vltima nõ apitur ĩ spe vẽie. In me dia vero peccatũ latẽs spe vẽie apitur. Utrũ confessio sacramẽtalis congrue describaẽ ibi per materiam que est peccatũ: ꝛ per actũ qui est aperire tanq̃ ꝑ formã? Rñdeo. Confessio peccati de se dicta nõ dicit actũ virtutis: sȝ cõ fessio facta vt debet: ꝛ quõ dȝ: ꝛ cui dȝ: noiat factũ virtutis. Et lȝ cõfessio ṽi pertineat abso lute ad virtutẽ veritatis. ꝺm tñ ꝙ addiẽ aliq̃ rõ spãlis boni: ad aliam virtutem incipit ptine re. Et ideo dicit phs 4°. ethi. ꝙ cõfessio q̃ fit ĩ

iudicijs nõ ptinet ad veritateȝ: sȝ magis ad iu sticiam. ꝛ sicut cõfessio beneficioꝝ dei in laudẽ diuinã: nõ ptinet ad virtutẽ veritatis: sȝ ad ṽ tutẽ latrie: ita cõfessio pctõꝝ ad remissionẽ eo rũ ɔsequẽdã ñ ptinet elicitiue ad virtutẽ veri tatis: vt quidã dicũt: sȝ ad virtutẽ pñie. Impa tiue tñ ad multas ṽtutes ptinere põt: ꝺm ꝙ in finẽ multaꝝ ṽtutũ trahi põt actus cõfessionis. Hec Tho. 4. di. 17. q. 3. ar. z. q. 3. c. Utrũ confes sio: ꝛ pñia ptineant ad eũdẽ articulũ fidi? Re spõdeo ꝙ nõ. Cõfessio enĩ qꝛ magiẽ ex spe ve nie ꝓcedit: magis innitiẽ articulo de vita eẽna quã respicit spes: q̃ articulo de iudicio: qd re spicit timor. Pñia ṽo ecõuerso se hȝ rõne con tritionis. Hec Tho. vbi. s̃. q. 3. c. 4m.

Irca scõm queriẽ a quo fuit instituta cõfessio. ꝛ vtrũ sit p̃ceptũ? Rñõ ꝺȝ Sco. 4. sen. dis. 17. ꝙ ɔfessio taẽ qualis ẽ nũc in ecclesia: nõ ẽ ex p̃cepto legis nature: aẽs ad eam fuissent hoĩes obligati ꝓ statu cuiuscun q̧ legis: qd ẽ falsũ: qꝛ nec obligabanẽ in lege scripta. Dicũt aũt quidã ꝙ cõfessio nõ cadit nisi sub p̃cepto ecclie. Sȝ ɔ hoc ẽ: qꝛ nõ in ueniẽ vbi hoc ab ecclia p̃cipiaẽ: qñ añ hoc fa ctũ reputareẽ p̃ceptũ obligatoriũ de ɔfessiõe. Si enĩ allegaẽ illud capl'm ex̃ de pe. ꝛ re. oĩs vtriusq̧ ꝛc. illud capl'm est Inno. tertij: ante quẽ plusq̃ ꝑ annos. 500. fuit Aug⁹. q multuȝ cõfessionẽ eẽ necessariã p̃dicauit: vt pȝ in li. de vera ꝛ falsa pñia: cui⁹ etiã auctes aliq̃ ponunẽ de pñia di. 5. Hui⁹ tñ opi. videẽ eẽ glosator ꝺ pe. di. 5. in p̃ncipio. Sup hoc tñ non allegat ali quod capitulum: ꝛ ideo irrationabiliter dicit Preterea ꝺm hoc papa non teneretur confite ri: nec etiam infideles tenerentur confiteri. i. Corin. 5. Quid mihi est de his qui foris sunt iudicare? Uidetur ergo rationabilius dicẽdũ ꝙ confessio cadit sub precepto dei positiuo. Et certum est ꝙ super hoc non traditur aliqd in veteri lege. Si autem aliquid in euangelio traditur: hoc videtur esse illud Jo. zo. Accipi te spiritum sanctum quorum remiseri. pecca. remit. eis. Ex hoc arguiẽ sic. Potestas remit tendi peccata data est aplis ꝛ in eis omnibus presbyteris. Et certum est ꝙ nõ ꝑncipaliter quia hoc est ꝓpriũ dei: ergo ministerialiẽ ꝛ ar bitrarie. Sed nõ possunt arbitrari in cã igno ta: ergo mãifestãda ẽ eis cã. in qua debẽt arbi trari. Hec autẽ mãifestatio ẽ cõfessio. Igiẽ ex hac collatiõe ptãl arbitrarie facta p̃sbyteris: obligãẽ pctõres ad accusãdũ se eis tãq̃ arbi tri: qd ẽ ɔfiteri. Qd aũt ad h teneaẽ declaraẽ sic. Quicũq̧ amisit pnĩã grãȝ: teneẽ ex nccita te p̃cepti. s. diliges dñm deũ tuum ꝛc. agere q̃ tũ in se est. ad recupatiõnẽ eius: ꝛ in ṽtute etiã illius precepti: diliges teipsum. Sed pctõr ꝑ

peccatū mortale gratiā primam amisit: et pōt eam recuperare ab hoc arbitrio suscipiendo penitētie sacramētū. Jo.20.quorum remi.etc. Et sic concluditur necessitas precepti confessionis ex hoc verbo.s.quorū remiseri.pec.etc. et illo precepto simul iunctum. Si dicatur quod per hoc non probatur quod hec via sit pnsa ad recuperandum gratiam: arguitur quod imo sic. Quilibet tenetur recuperare gratiam per viam faciliorē et certiorem: alias videtur contēnere propriam salutem. Sed hec via est facilior et certior.s. recuperandi per sacramentum penitentie: quia hic non requiritur aliud: nisi quod homo non ponat obicem gratie: quod ē multo minus quam attritionem habere: que per modum meriti de congruo sufficiat ad iustificationem. Potest etiā aliquis eē certior quod nō ponat obicem.s.actualiter peccādo quam quod habeat attritionem: ergo quilibet tenetur ad hanc viam. Dicunt aūt aliqui quod preceptum de confessione habetur ex verbis apostoli Jac.5° Confitemini alterutrum peccata vestra.etc. Sed hoc non videtur verum. Dicendo enim confitemini alterutrum peccata non magis dicit cōfitēdum esse presbytero quam alii. Subdit etiā statim. Et orate pro inuicem. Ubi nullus diceret eū instituisse: vel promulgasse sacramētum penitentie: vel preceptum diuinū: sed intendit ibi persuadere per primū vt simus humiles.s.nos apud proximos peccatores confitendo. sed per 2m vt simus charitatiui.s.pro nobis inuicem orando. Tenēdū est ergo: quod hoc preceptum est de iure diuino per euangeliū promulgatum: vt supra declarātū est. Uel si illud non sufficiat: dicendū est quod de iure diuino promulgato per Christum in apostolos: et per apostolos ecclesie sine omni scriptura: sicut multa alia tenet ecclesia per alios promulgata: ex. de cele.mis. cum marthe. Hec et plura alia de hac materia optime tradit Sco.4°.di.17. q.vnica.ar.i. Sic ergo patet institutio confessionis et necessitas eius. Sed esto quod aliquis cōteratur: et nihil cogitet de confessione: et non omittit cōfiteri ex contēptu: ergo non caret gratia quia non interuenit cōtēptus: ergo quamdiu nō cogitat de confessione non peccat. Dato ergo quod sic moriatur: cōstat quod saluatur sine cōfessione: ergo confessio nō est necessaria. Respondeo: quod talis non cogitet de confessione potest eē propter duo. Primo propter intensionem doloris. Et tunc quia dolor suum occupat: si non fuit mora superflua: nec indiscretio aliqua: credo quod deus absoluit eum: et pro opere cōputat voluntatē: et computatur iste cum illis: qui excusantur propter impossibilitatem habentes in sacro confessionis deuotionem. 2° potest hoc esse propter occupationem superflue sollicitudinis circa alia. Et tunc non excusatur: maxime si locum et tempus habeat cōfitendi: imo propter peccatum omissionis reputabitur reus mortis: maxime si nō fuerit preuentus morte: quia bene posset et deberet recogitare: et petē sacramētū ecclesie. Hec Boñ.4°.di.17a.p.i.q.2a.ar.4°.c.4m.ad oppositum.

Utrū infideles teneantur ad cōfessionem. Uidetur quod nō: quia dictum capitulum: omnis vtriusque sexus: solum loquitur de fidelibus. Omnis inquit vtriusque sexus fidelis. Respondeo quod regulariter tam fideles quam infideles tenentur confiteri: inquantū est preceptum dei: quod vult dedit qui potestatis hēt plenitudinem super omnia. Si autē non esset preceptū: nisi ab ecclesia: non tenerentur ad eius obseruantiā illi qui non sunt baptiçati: quia vt ostensum est supra ti. de confirmatione.q. vtrū epi degradati possint confirmare. vicario Christi non fuit cōcessa directe potestas super omnes qui nō susceperunt baptismū qui est ianua qua intratur ad ecclesiam militātem. Hec Rich.4°.di.17a.q.2a.ar. 4°.c. et conueniūt cum dictis secundum Sco. super in prima.q.huius ar.

Utrū pueri teneantur cōfiteri. Respondeo: quod sic.s.pueri qui ad ānos discretionis peruenerūt: vt patet in dicto.c. omis. Et per annos discretionis ibidē secundum glo. intelligitur tempus quo homo capax est doli: siue secundum Hosti. tempus in quo discernit inter bonum et malū: quia tunc peccare potest quod acceleratur citius in vno quam in alio. Hec Boñ.4°. di.17a.p.2a.q.2a.ar.i.

Utrū habētes tm venialia debeant cōfiteri. Respondeo. Tenentur secundum aliquos non quidem ex vi sacri: sed ex vi statuti ecclesiastici quādo nō habēt mortalia que cōfiteantur. Aliqui tamē dicūt quod tales non tenentur cōfiteri etiam ex vi statuti ecclesiastici: quia statutum ecclesie non obligat nisi habētes peccata mortalia. Quod videtur cōcludi ex hoc: quia dicit quod debēt oīa peccata confiteri. Quod de venialibus non potest intelligi: quia nullus omnia venialia potest confiteri. Et secundum hoc non habēs mortalia: nō tenetur ad confessionem: sed sufficit ei ad implendū preceptum ecclesie: vt se presbytero repñtet: et ostendat se eē absque cōsciētia mortalis peccati: vt ad cōmunionē recipi possit: et hoc reputatur ei pro confessiōe. Cadit.n. sub precepto magis taxatio temporis quam actus confessionis. Prime snie sunt Boñ. 4°.di. 17a. p.2°.q.2.ar.i.c.3m.ad om. Richa.4°.di.17.q. 2.ar.4°.c.im. Tho.4°.di. 17.q.3a.ar.i. q.3a. c.3m. et Pe.4°.di.17a.ar.4°.q.i.c.im. dicentes quod prima snia est securior. Sco.vo.4°.di.17a q.vnica.ar.3°.ē secūde opi. et reprobat primā. Et de hoc habetur etiā.i.ti.de obiecto confessiōis .q.vtrum teneantur venialia confiteri. Sed nūquid ille

qui non hr̃et remorsũ de aliquo etiã peccato veniali: teneret̃ ↄfiteri ꝭm p̃mã duaꝝ p̃dictarum opinionũ. Rñdet Bon. 4°. dis. 17ª p. 2ª .q. 2ª. ar. i. c. 4m. ꝙ credit ĩpossibile ꝭm statuȝ viatoris ꝙ aliqs die vel septimanã: ⁊ multomin⁹ ãnũ trãseat sine remorsu venial'. Et vix credit Bon. ibidẽ hoc fuisse nisi ĩ christo ⁊ eius matre. Et iõ q̃libet vel hȝ ↄsciẽtiã: vel hr̃e debet: vel omni hora petere. Dimitte nobis ⁊c. Si tñ aliquis eẽt qui nõ haberet p̱ superabũdãteȝ grãm sufficeret dicere se nulluȝ peccatũ cõmisisse. qđ faciat postq̃ ↄfessus est legitime. Vel põt dici: ꝙ talis nõ tenetur ad illud mandatũ: q̃a solũ peccatorib⁹ ⁊ viatoribus est datũ. talis aũt iã habitat in celis. Preterea hoc nõ põt ↄuenire homini: nisi ex p̃uilegio spãli: sed statuta nõ extendũt se nisi ad ea que đ iure cõi eueniũt. 19ª. q. 2ª. due. §. lex vbi dicitur ꝙ q̃ lege p̃uata ducit̃: nulla ratio erigit: vt a lege publica astringat̃. Si vero ñ hr̃et remorsũ l' p̱pt̃ ignorãtiã l' negligẽtiã: ñ excusaret̃ a mandato. Hec Bon. vbi sup̃. Sco. aũt. 4°. dis. 17ª. q. vnica. c. 6m. circa hec dicit ꝙ simpliciter innocẽs a mortali ⁊ a veniali: tenet̃ simpliciter nõ cõfiteri. Vñ si beata virgo fuisset ↄfessa beato Petro post ascẽsioneȝ christi confitendo peccasseȝ. Sed si sit inocẽs a mortali tñ põt ↄfiteri venialia: ⁊ nõ ↄfiteri mortalia. Utꝝ papa teneat̃ cõfiteri? Uidetur ꝙ nõ: qꝛ cõfessio debet fieri iudici in quolibet foro. Papa vero super se nullũ iudiceȝ habet. ergo ⁊c. Rñdeo ꝙ papa habet iudicẽ christũ cui debet p̱ suũ vicariũ ↄfiteri: q̃ licet sit inferior eo: in quãtũ prelat⁹: est tñ eo superior inq̃stum est peccator: ⁊ ipse dei minister Hec Tho. 4°. dis. 17ª. q. 3ª. ar. i. q. 3ª. c. 2m. Lȝ etiam vnus papa non habeat imperium in successorem suũ: tamen deus habet imperiuȝ super eos qui precipit implicite: cõfessionem presbytero esse faciendã vt visum est. Et rõe huius tenetur obseruare hu⁹ preceptum de necessitate. Obseruare vero ipm ꝭm circũstãtias ordinatas a generali ↄcilio: tenetur de ↄgruitate. 25ª. q. i. iusticie. vbi dicit̃ sic. Iusticie ac rõnis ordo suadet: vt q̃ a successoribus desiderat mandata sua seruari: p̃decessoris sui volũtatem ⁊ statuta custodiat. Hec Ric. 4°. dis. 17ª. q. 2. ar. 4°. c. 3m. Utꝝ possit cuȝ aliquo dispẽsari ne cõfiteat̃ homini peccata? Rñdeo ꝙ nõ. Ministri. n. ecclesie instituunt̃ in ecclesia diuinitus fundata: ⁊ ideo institutio ecclesie presupponit̃ ad operationeȝ ministrorum: sicut opus creationis ad opus nature. Sȝ quia ecclesia est fundata in fide: ⁊ in sacris: iõ ad ministros ecclesie nouos articulos fidei edere: aut editos remouere: aut noua sacra instituere: aut istituta remouere nõ pertinet: sed hoc ẽ p̱tãtis excellẽtissime: q̃ soli christo debet̃ q̃ ẽ ecclesie sue fundamẽtũ. Et iõ sicut papa nõ põt dispẽsare: vt aliquis sine baptismo saluetur: ita nec ꝙ saluet̃ sine confessione ꝭm ꝙ obligat ex vi sacri. Põt tñ dispẽsare ꝭm ꝙ obligat ex precepto ecclesie ut possit aliqs diutius confessionem differre: q̃ꝫ sit ab ecclesia institutũ. Hec Tho. 4°. dis. 17ª. q. 3ª. ar. i. q. 5ª. c.

De tempore confessionis titulus. iius.

Einde ↄsiderandum. ẽ de tẽpore ↄfessionis. s. an quilibet teneatur statim ↄfiteri quãdo peccauit. Rñdeo. De cõfessione possum⁹ dupliciter loqui. Uno mõ quãtũ ad confitẽdi p̱positũ: ⁊ sic cõcedũt oẽs ꝙ tenetur tũc confiteri quãdo tenet̃ ↄteri. Conteri aũt tenet̃ quãdo suoꝝ peccatoꝝ habet memoriã: ⁊ tunc tenetur etiã p̃dicto mõ ↄfiteri. s. q̃ꝫtũ ad p̱posituȝ: ⁊ p̃cipue quãdo ẽ ĩ articulo mortis: aut in aliquo articło in quo sine peccati remissione oporteat eũ peccatũ incurrere: vt cũ tenet̃ celebrare: si desit copia sacerdotis: saltẽ tenet̃ ↄteri: ⁊ habere p̱positũ ↄfitendi. Alio modo quo ad ↄfessionis actũ. Et sic est distinguẽdũ qꝛ aliqui obligant̃ tantũ ad ↄfessioneȝ ex statuto ecclesie: vt hñtes tñ venialia: ⁊ hi nõ tenentur statim confiteri: sed differre pñt vsq̃ ad pasca: qꝛ illa decretalis: oĩs vtriusq̃ obligat ad eucharistiam: ad quã p̃parat cõfessio Alij vero etiã obligant̃ ex p̱prio peccato: vt oẽs qui hñt peccatũ mortale: ⁊ ↄfiteri tenet̃ etiã ex institutione sacramẽti. De his auteȝ scđis dicũt aliq̃ ꝙ tenent̃ stati ↄfiteri habita opportunitate sufficienti. Nec predicta decretalis excusat eos qꝛ intẽdit p̱pter negligẽtiã hominũ tẽpus artare: nec ampliare. Et hec opi. est tutior ꝭm Inno. extra eo. oẽs. Alij dicunt cõĩus: ⁊ verius: vt Pe. 4°. di. 17ª. ar. 5°. c ⁊ tutius. vt dicit Sco. 4°. di. 17ª. q. vnica. ar. 3°. s. ꝙ nõ tenent̃ regularit̃ statim confiteri: qꝛ ꝭm Ric. 4°. di. 17ª. q. 3. ar. 6°. c. ad hoc non obligãt̃: nec ex iure nature: qꝛ ↄfiteri p̃sbytero nõ est de iure nature absolute: nec de iure diuino: qꝛ licet christus implicite p̃cepit presbytero confiteri: nõ tñ p̃cepit hoc stati fieri nec ex iure positiuo: sed tñ ad semel in ãno. Cũ. n. sit preceptũ affirmatiuũ nõ obligat nisi p̱ loco ⁊ tẽpore. Ecclesia vero potuit ĩ hoc p̃cepto tempus determinare: cũ sit p̃ceptum

disciplne: non nature. Unde ex iure non tenetur homo cõfiteri nisi semel in anno. s. in pasca quãdo necesse habet cõicare. Et sic regulariter non tenetur statim confiteri: nisi in quattuor casibus. Unus est ratione sacri: scz quãdo vult cõicare vel celebrare. Dicit tamen in hoc casu Rich. vbi sup. q si forte de ppinquo expectet alium cui deuotius et securius confiteatur: nullo iure cõicare phibetur: si vere penitet. Secũdus ẽ ratione periculi: vt quando est in mortali et iminente piculo mortis. Tertius ratione cõscientie. s. quãdo cõscientia dictat q statim teneatur confiteri de necessitate. Quartus ratione dubij. s. quãdo pbabiliter videt se amplius ãno illo copiã cõfessoris habere nõ posse: qui ipm possit absoluere. Et hec opi. est pbabilior fm Rich. vbi sup. Tho. 4°. di. 17ª. q. 3ª. ar. 1. q. 4ª. c. et Pe. 4°. di. 17ª. ar. 5°. c. Boñ. vo. 4°. di. 17ª. p. 2ª. q. 2. ar. 2°. c. de hoc dicit: q generaliter asserere q nõ põt differre ɔfessionem vsqz ad pasca: videtur piculosum. Similiter q teneat semp confiteri quando se offert opportunitas: videtur valde durum. Ideo videtur rationabiliter sentiendum mediũ. s. q opportunitas tpis: loci et pſbyteri põt tripliciter se offerre. s. aut ita q timet ne vnq̃ se offerat: vt cum aliquis grauiter infirmatur. Et tunc tenet statim cõfiteri. Aut ita q maior opportunitas expectat: vel quo ad locum: vel quo ad presbyter. Et tunc differri potest sine peccato. Aut ita q nunq̃ rationabiliter maior opportunitas expectet. Et tunc sine piudicio tenet. Hec Boñ. ibidẽ. Sed nunquid religiosi tenent statim ɔfiteri? Rñdeo. aliqui dicũt q sic: si mortaliter peccauerint et pſbyteri copiam habeãt. Et intelligũt statim sicut dictat recta ratio. Unde fm eos refert inter seculares et religiosos: qr illi non tenentur ante quadragesimã cõfiteri: quia ẽ eis temp⁹ pnie: isti vo statim tenent: qr est eis tempus pnie totũ tps vite sue. Si dicatur q statutus non obligat aliquẽ nisi p mãdatũ. Rñdet q statutus non obligat: sed mandatum oibus datum. Ad nunc aũt vel tunc obligat opportunitas que offert se diuersimode diuersis. Et hoc verum est in oibus preceptis affirmatiuis: q ad aliquod tẽpus obligatur vn⁹ ad quod nõ obligatur alius: vt patet in honore parentũ. Et huius sententie est Boñ. vbi supra. Item dicunt alij q non refert quo ad hoc inter seculares et religiosos: qr religiosi ñ tenẽtur ad alia q̃ alij homĩes: nisi ad que se obligãt ex voto. Et hec ẽ opi. Tho. vbi sup. Potest tamẽ dici fm Rich. vbi supra casu 5° q religiosi ratione suorum statutorum: et sui status tenentur cõfiteri frequẽtius q̃ statuat ɔcilium generale. Nec tñ ppter hoc sequit q teneantur statim ɔfiteri habita cõfessoris opportunitate: nisi assit dies quo fm statutũ religiõis sue tenerent confiteri. Consiliũ tamẽ oibus sanum fm Boñ. vbi supra. est q oẽs qui ceciderit per mortale q̃ citius possunt confiteãt. Non eni videtur vere ɔtritus qui tãdiu portat mortale vulnus peccati occultũ. Unde cõstitutionẽ penalem supdictam Inno. tertij cõtra negligentes cõfiteri sua peccata creditur emanasse: ex de pe. et re. que dic sic. Omnis vtriusqz sexus fidelis ex quo ad annos discretionis puenerit: oia peccata sua solus saltem semel in ãno cõfiteatur pprio sacerdoti: et iunctã sibi pniam p viribus studeat adimplere: suscipiens reuerenter ad minus in pasca eucharistie sacrm: nisi pprij sacerdotis cõsilio ob aliquã rationabilem cãm ad temp⁹ ab eius pceptione duxerit abstinendũ. Alioquin et viuens: ab ingressu ecclesie arceatur: et moriẽs ecclesiastica careat sepultura.

De obiecto confessionis. i. de his que debet quis confiteri. titulus. 12°.

Ostea cõsiderãdum est de his que debet quis cõfiteri. Et circa hoc querũt plura. s. dato q homo teneatur cõfiteri peccata mortalia: vtrum teneatur etiã confiteri circũstãtias peccatorum. Rñdeo Circũstantiarum quedam trahunt in aliud genus: vel in aliã spẽm peccati: vt coire cũ muliere ɔiugata. Et istas tenet homo confiteri. Non eni sufficit ei qui centum marcas habuit de alieno dicere: ego accepi alienum: cum hoc posset esse verum si accepisset vnũ denariũ. Sed tamẽ fm aliqs cũ hoc pceptum sit affirmatiuum: nõ obligat ad semp: sed p loco et tẽpore. s. quando homo eas cognoscit vel p se: vel per inquisitionẽ alienam. Unde sapiens et intelligens tenet cõfiteri si inquiratur ab eo. Scdm vo alios cõmunius: sed non tutius opinantes: nõ oportet eas cõfiteri: qr sufficit notificare q̃titatẽ peccati in spẽcie: licz non pcise: quia hoc nõ potest fieri. Nec oportet fm totã q̃titatez peccati pniam taxare. Hoc tamen est bonũ et cõgruũ: et quanto sunt magis sapiẽtes et pfecti: tanto magis debẽt eas distinctius explicare. Sed non tenent ad hoc nisi forte ex pprĩa cõscientia obligentur. Quedã vo circũstantie alleuiant. Et has non debet quis p se ɔfiteri qr cõfessio earum nõ facit ad accusationem

peccati: et peccator in cõfessiõe d3 se accusare et nõ excusare. Per accidẽs tñ ne ↄfessor scandalizet: vel etiã vt ei⁹ inq̃sitiõi satisfaciat: vel si tm̃ alleuiãt q̃ sit i genere venialis: q2 tenet dicẽ gen⁹ peccati. bonũ ẽ aliq̃s tales cõfiteri: vt si q̃s comedat carnes i q̃dragesima ex di/spẽsatiõe et cã. Hec Boñ. 4°. di. 17ª. p. 3. q. 2ª. ar. 3°. c. et Pe. 4°. di. 17ª. ar. 4°. q. 2ª. c. Quedã vo aggrauãt i eadẽ specie: et illarũ q̃dã nõ ag/grauãt notabilit̃ sic sciẽtia et igratitudo. Et has nõ tenet q̃s ↄfiteri: q2 sũt quasi venialia peccata. Quedã aggrauãt notabilit̃. Et istas ẽm mgr̃m Guil. altisiodoreñ. oportet ↄfiteri.

Sed ↄ̃ p̃dicta obijcit̃: q2 Aug. p̃ enumera/tis multis peccatoꝝ circũstãtijs: ois inq̃t illa varietas ↄfitẽda ẽ: et deflẽda. R°: q̃ illud est de p̱fectiõe pnĩe: ñ de necessitate. Itẽ obijcit̃: q2 delectabile carnis ẽm ph̃m. 3° ethi. q̃̃to magis ĩ p̱ticulari ↄsideratur: tãto magis appetitũ mouz: ḡ nõ vr̃ q̃ ad min⁹ peccatoꝝ car/naliũ aliq̃s debeat oẽs singulares circũstãti/as cõfiteri. R°. Circũstãtie p̱ticulares carna/les peccati carnalis: q̃ trahũt in spẽm peccati mortalis: semp sũt ↄfitẽde: q2 grã q̃ in sacro dat̃ restaurat si q̃ iclinatio a peccato ex taliũ cogitatiõe p̱ueniat: vel ĩ ↄfitẽte: vel i ↄfessore. Vñ dicit Greg⁹ i pastorali. Fit plerũq3 vt dũ rectoris aius aliq̃ tẽtamẽta cogitat: auditis tẽtatiõibus: etiã ip̃e pulsat̃. Sed h̃ nequaq̃̃ pastori timẽda sũt: q2 tãto facili⁹ a sua eripi/tur: q̃̃to misericordi⁹ ex aliẽa tẽtatiõe fati/gat̃. Si tñ sacerdotẽ lasciuũ ad peccata hi⁹ p̱nũ viderit d3 accipe licẽtia3 ↄfitẽdi alteri sa/cerdoti. Et si nõ dederit licẽtiã: d3 ad supio/rem recurrẽ. Si aũt hi⁹ circũstãtie nõ aggrauãt i infinitũ: nouã spẽ3 mortalis peccati cõ/stituẽdo: q̃nq3 laudabilr̃ reticẽt: adhibita debita discretiõe ẽm ↄsideratiõe3 turpitudinis circũstãtie: et p̱nitatẽ inclinatiõis ad peccatũ ex ei⁹ ↄfessiõe i ip̃o ↄfitẽte: vl̃ sacerdote. Hec Tho. 4°. di. 17ª. q. 3ª. ar. 3°. q. 4ª. c. 5m. Utꝝ teneat̃ q̃s ↄfiteri peccata p̃cedẽtia tãq̃̃ circũstantias aggrauãtes? R°. Sco. 4°. di. 22ª. q. vnica. ar. 3°. in fi. dicit q̃ licet forte h̃ sit vtile nõ tñ videt̃ necessariũ eẽ ↄfiteri ea i spãli: q2 inquãtũ aggrauãt: p̱nt exp̃mi sufficiẽter i cõfessiõe generali. s. dicẽdo de multis et magnis peccatis alias penitui: et iõ nũc i peccãdo ma/gis: igrat⁹ fui. Utrũ teneat̃ q̃s ↄfiteri peccata venialia? R° q̃ nõ: neq̃ p̱pt̃ peccati venialis morbũ. Cũ eni sint de sui nã venialia: p̱ se p̱nt veniã ↄsequi: siue p̱ p̱niam interiorẽ: si/ue p̱ exteriorẽ assũptã: siue etiã: p̱ penã purgatoriã: siue p̱ aliud remediũ cõp̃tẽs et idoneũ: vt dictũ ẽ sup̃. Hec etiã p̱pter statutũ ecclesie ẽm Sco. 4°. di. 17ª. q. vnica. ar. 3°. q2 cũ ex de pe. et re. ois. et c̃. dicat̃ oĩa peccata sua: aut est ibi distributio p̱ peccatis venialib⁹: aut non. Si sic: ḡ habẽs mortalia tenet̃ ex vi p̃cepti cõfiteri venialia. Si nõ ḡ habẽs tm̃ venialia: nõ tenet̃ ↄfiteri ea. Et sic videt̃ ↄtradictio dicẽ q̃ ille tenet̃ ↄfiteri venialia: et ille non. Et sic ex statuto ecclesie generali null⁹ tenet̃ venialia cõfiteri i quocũq3 casu. Si querat̃ quõ p̃sbr cognoscet eũ: nisi ↄfiteat̃ q̃ habet tm̃ ve/nialia: R°. Ueniat tm̃ ad p̃sbyteꝝ: et dicat ei. Dñe ex q̃ fui ↄfessus p̱ grãm dei nõ habeo cõsciam de peccato mortali. Et sic cognoscet eũ sufficiet̃. Hec et pl̃a alia dic̃ Sco. vbi sup̃. Lic3 aũt de ratiõe sui generis nõ sit necessa/riũ ea ↄfiteri: tñ ẽ ↄgruũ maxĩe viris p̱fectis: q2 vtile ẽ multũ: et pena eis debita minuit̃ ex vi clauiũ. Precipue aũt ↄfitenda sũt peccata venialia freq̃ẽter iterata: vt etiã dic̃ mgr̃ sẽ. li. 4°. di. 21ª. et h̃ p̱pter vitãdũ p̱iculũ: q2 ↄsue/tudo freq̃ẽter ducit i libidinẽ et ↄtẽptũ. Et sufficit stare in gn̄alitate: et nõ oportet ad sin/gula descẽdere. Si tñ q̃s velit descẽdẽ: mul/tũ ẽ laudabile et vtile: et necessariũ volẽti ascẽdere ad p̱fectionẽ. Hoc igit̃ ẽ dictũ de venia/lib⁹ gn̄alit̃ ẽm Boñ. 4°. di. 17ª. p. 3ª. q. 2ª. ar. 1. c. In casu tñ ↄtingit q̃ hõ tenet̃ ea ↄfiteri: si/ue p̱pter dubiũ: siue p̱pter ecclesiasticũ statu/tũ. Propt̃ dubiũ: q̃ñ dubitat p̱babilr̃ vtrũ sit veniale vel mortale. Jõ si nõ penit3 sic ↄ̃ mortali: discrimini se exponit: et iõ d3 ↄfiteri illud nõ q̃dẽ asserendo ip̃m eẽ mortale: q2 vt dicit Aug. 15°. de trini. nõ tm̃ ẽ mẽdaciũ dicẽ falsũ: sed etiã asserẽ dubiũ: sed d3 ↄfiteri illud sicut iacet i ↄsciã: et iudicio sacerdotis relinq̃t vtꝝ sit veniale vel mortale. Sicut eni dubitat: ita dubitãdo ↄfiteri deb3. Deb3 tñ ↄteri et p̱niã3 sustinere: ac si eẽt mortale: et tũc mẽs assecu/rat̃: et nullo mõ veritati p̃iudicat̃. Hec Boñ. vbi sup̃. Sed obijcit̃: q2 glo. sup̃ illud Jac. 5°. ↄfitemini alterutꝝ peccata vr̃a. et c̃. pecca/ta inq̃t q̃ ex humana ignorãtia: vel infirmitate veniũt: dicit et p̃cipit ↄfiteri. Hi⁹ aũt peccata sũt venialia: ḡ tenet̃ ea cõfiteri. R°: q̃ si hoc itelligat̃ de venialib⁹: tũc sumit̃ ibi p̃cipe pro docere: ẽm illud Luc. 5°. Preceptor p̱ totã noctẽ labo. et c̃. Uerbũ aũt beati Jacobi: licet sit p̱positũ p̱ modũ impatiuũ: tñ p̱ mortalibus tãtũ tenet̃ impatiue; p̱ venialibus vo magis exhortatiue. Vñ p̃ceptum ẽ q̃ ad mortalia: et ↄsiliũ q̃ ad venialia. Hec tam nõ p̱cedũt ẽm Sco. vbi sup̃: vt patet ex dict̃. Obijcitur etiã: illud Aug⁹. Si cepisti fluctuare cõfitere motũ: ne plãgas ruinã. Scdm hoc ruere vr̃ q̃ nõ ↄfitet̃ venialia. R°. Nõ ẽ p̃ceptũ: s3 cõsiliũ.

Vñ dicit hoc: nõ q2 nõ posset aliter: nisi p cõ/
fessionẽ vitare ruinã: sed q2 hec via ẽ salubris
τ idonea. Utrũ aliqs posset licite confiteri
peccata q̃ nõ fecit? R°. Peccata q̃ qs non fe/
cit ẜm rẽ: fecit tñ ẜm suã extimationẽ: potest
qs ɔfiteri. Que vº neutro mõ fecit: nõ põt li/
cite ɔfiteri. Primo mõ facit ɔ̃ veritatẽ rei: nõ
tñ ɔ̃ veritatẽ ɔscie: 2°. mõ facit ɔ̃ virũq3. Hec
Pe. 4°. di. 21. q. 3ª. ar. 2°. q. i. c. Quid de ge/
nerali ɔfessiõe i q̃ ẜm morẽ aliquarũ ecclesia/
rum p̄sbyteri τ alij ɔfitẽt se cõmisisse oĩa pec/
cata. d. peccaui i oĩbus vitijs i q̃bus hõ pecca
re põt? R°. Taliter ɔfitẽs loq̃tur in psona ec
clesie. Uel sic dicit Aug⁹ in vno peccato pñt
multa peccata notari. Uel q2 dicit in oĩbus vi/
tijs cõprehẽdit gnã singulorũ: τ nõ singula ge
nerũ. q. d. locutione: cogitatiõe: opatiõe: omis/
sione. Hec Tho. Et quasi eadẽ dicit Hosti.
τ addit. Uitupandi tñ sũt p̄sbyteri q̃ addũt
de pollutiõe: credẽtes hoc sufficere sibi p cõ/
fessiõe: quod nõ ẽ verũ: q2 ad hi⁹ mortalia re/
quirit ɔfessio spãlis τ sacrãlis. Utrũ lice/
at i ɔfessiõe aliena peccata referre? R°. Alie/
na peccata aut nõ ptinẽt ad peccati p̄prij ac/
cusationẽ: sed magis ad accusatione eius q̃
ɔfitet ex quadã associatione aliorũ: q2 solaci/
um ẽ miseris: hr̃e socios penarũ. sicut q̃nq3 ali/
qui simplices ɔfitendo oẽs vicinos suos ac/
cusant: dicẽdo. Oẽs sum⁹ latrones vsurarij
piurij: τ similia. Et h̃ nõ peccata aliena i cõ
fessiõe referre nõ l3. Et a cõfessore talis ɔfi/
tens corripi debet. Aut sũt peccatis nr̃is cõ/
iũcta: ita q2 sine eis nõ põt bñ explicari culpa
p̄pria. Et tũc licet ea in ɔfessiõe dicere eo mõ
q̃ sine ipis nõ põt culpa p̄pria explicari. Uñ
sufficit alñ dicere in generali: vt si mulier sit
ab epo cognita q2 absit: sufficit dicere se esse
cognitã ab aliquo magno p̄lato. Si a psona
religiosa: a religiosa: q2 satis apparet genus
culpe. Si vº descẽderit ad psonã spãlem in/
crepari debet. Similit̃ nec ɔfessor deb3 inqui
rere de psona curiose. Si tñ suspicet̃: q2 sit p/
sona cui põt p̄desse: τ ɔueniẽs: τ vtile sit ipã3
scire: põt ex̃ ɔfessiõis forũ de illa inq̃rere. Na3
tlia sũt sepe occasio frãgẽdi sigillũ ɔfessiõis:
vbi est maximũ piculum: vt. i. patebit. Si vº
peccatũ explicari non possit sine psona: vt si
mulier sit inordinate a viro suo cognita: tũc
si de viro dicat: nõ peccat: q2 nõ põt alr̃ ɔfite/
ri p̄priã culpã. Hec Boñ. 4°. di. 21ª. p. 2ª. q. i.
ar. 3°. c. In hoc tñ mẽbro vltio subdistinguit
Pe. 4°. di. 21ª. q. 3ª. ar. 2°. q. 2ª. c. scil3 q2 aut
iminet piculũ illi psone p hoc q2 manifestat̃:
τ tũc nõ d3 manifestari: s3 sufficit sine hi⁹ cir/
cũstantia peccatũ dicere. Aut nõ: τ tũc deb3
manifestari. Hec Pe. ibidẽ. Sic g̃ generalit̃
ẽ verũ: q2 peccata aliena nõ sũt dicẽda i ɔfessi/
one: nisi in quãtũ sũt p̄pria. psal. Dixi cõfite/
bor aduersũ me iniusti. meã dño. Glo. Pecca
ta mea: nõ aliena. Nec ɔfessores de illis inq̃/
rere debẽt. Uñ illi q̃ ramusculos i ɔfessione
inq̃rũt: τ de alijs malũ audiũt: τ sustinẽt: vix
aut nunq̃3 a detractiõe excusari pñt: τ aiab⁹
mederi nesciũt: dũ patiunt̃ venientes ad me/
dicinã: alios accusãdo sibi infligẽ graue vul/
nus. Hec Boñ. vbi sup. Rod. tñ dicit: q2 si cõ/
fitẽs psonã exp̄mat cũ q̃ peccauit bona intẽ
tiõe pñiario q̃ põt τ vult p̄desse: τ nõ obesse:
nõ vt p̄dat ip̃3 peccatorẽ: sed vt pniari⁹ oret
p eo: vel secrete laboret ad correctiõem eius:
ñ peccat: s3 poti⁹ meret̃: ar. ad hoc vt̃. 22ª. q.
5ª. hoc videt̃. Silr̃ si pniarius inq̃rat de illa
psona hõa fide. s. vt oret p ea: aut eã corrigat
i occulto: credit q2 nõ peccet: dũ tñ cõfitentẽ
nullo mõ cogat ad nominãdũ eã: aut ei⁹ ex/
p̄ssionẽ extorq̃at ab iuito. Hec Rod. Scdm
vº Rich. 4°. di. 21ª. q. 5ª. ar. 2°. d. penitẽs ce
lare tenet̃ psonã cũ q̃ peccauit: nisi i trib⁹ ca/
sib⁹. Uñ⁹ ẽ qñ hoc ẽ necessariũ ad exp̄mẽdũ
p̄priũ peccatũ. Tunc eñi tenet̃ eã exprimere
ɔfessori eo mõ q̃ dictũ ẽ sup. Alius ẽ qñ ẽ vti
le ad correctionẽ vel p̄seruationẽ illi⁹ a reci/
diuo. Tunc eñi ɔfitẽs bñ facit si dicit ex̃ con
fessionẽ alicui psone q̃ possit τ velit illi p̄des/
se: τ nõ obesse. Sed hac de cã nõ expedit ea3
i ɔfessiõe nominare: q2 p hoc nõ posset ad cor
rectionẽ illi⁹ p̄cedere. 3⁹ ẽ: qñ ẽ vtile ad p̄ser
uandũ penitẽtẽ a recidiuo. Tũc eñi expedit
ɔfitẽti exp̄mẽ ɔfessori illã psonã. Potest eni3
ɔtingere: q2 ɔfessor p cognitionẽ illius psone
monita dabit: per que a recidiuo melius p̄/
seruari poterit.

Cui est confitendum titulus. 13⁹.

Einde ɔsideran/
dũ ẽ cui sit ɔfitẽdũ. Et circa hoc q̃/
runt̃ plura. s. Utrũ sit ɔfitẽdũ p̄sby/
tero soli? R°. De cõfessiõe possum⁹ loqui dũ/
plr̃. Uno mõ put ẽ op⁹ virtutis directe repu/
gnãs hypocrisi: i q̃ qs se ipm accusat: ne ali/
us sit q̃3 appareat: vel mala sua apit ad mor/
bi inuestigãdã curationẽ. Et hoc mõ ɔfessio
põt fieri cuilib3 q̃ põt adiuuare instruẽdo: vl̃
orãdo: ḋ q̃ hõ põt erubescẽ τ humiliari: τ ille
exẽplo hũilitatis meliorari: nõ peccatorũ co/
gnitione depuari. Et sic qs põt peccatũ suũ
cuil3 ɔfiteri: siue clerico: siue laico. Sicut en
dicit Ber. sup cãti. vir p̄fect⁹ ẽ veritatis ama to

⁊ oēs vellet noscere sua mala: dū tñ nō esset causa mali: sed boni. Alio mō ꝯfessio ē opus sacrale put ordinat̄ ad recōciliationē q̄ fit p̱ absolutiōe ⁊ ligationē. Et qꝛ hec potestas collata ē solis p̄sbyteris: vt dictū ē sup̄ ti. 4°. hui⁹ li. ⁊ dicet̄. i. ti. 37°. iō h̄ ꝯfessio nulli nisi p̄sbytero ē facienda. Hec Bon̄. 4°. di. 17ª. p. 3ª. q. 1ª. ar. 1. c. Utꝛ i casu necessitatis: quo p̄sbyter deesset sit necessariū laico ꝯfiteri: R°. Tho. 4°. di. 17ª. q. 3ª. ar. 3°. q. 2. c. videt̄ dicē q̄ sic. Sed tenendū est q̄ nō: qꝛ ꝯfiteri p̄sbytero: nō aūt laico est p̄ceptū: vt patet ex p̄dictis. Immo aliq̄n esset valde piculosū ⁊ stultū: qꝛ tali laico pōt aliqs ꝯfiteri q̄ ꝯfessionē reuelaret: ex q̄ forsā magnū malū eueniret. Vn̄ i tali casu est ita iudicādum: sicut q̄n nō habet copiā cōfessoris. Est tñ licitū: etsi assit laic⁹ idone⁹ ꝯgruū. Et hoc mō itelligit mgr̄ sniarū li. 4°. di. 17ª. c. 5°. d. Si defuerit p̄sbr p̱prio est facienda ꝯfessio. Sic etiā debet itelligi auctoritates ⁊ iura q̄ h̄ dicūt: vt de pe. di. i. quem penitet. ⁊ di. 3ª. qui vult. Et h⁹ opi. ē Rich. 4°. di. 17ª. q. 2ª. ar. i. c. 3m. Sco. 4°. di. 17ª. q. vnica. ar. 3°. ⁊ Pe. 4°. di. 17ª. q. 2ª. ar. 3. q. 1ª. o. Ad quid valet ꝯfessio laico facta? R°. Baptism⁹ habet efficaciā ex sanctificatione mãe: ⁊ iō a quocūqꝫ conferat̄ aliciu ille recipit sacrm̄. Sed vis pnīe sacralis ꝯsistit in sanctificatiōe mīstri. Et iō q̄ laico cōfitet̄: lꝫ impleat ex pte sua qđ ē de ꝯfessiōe sacrali: sacramētalē tñ absolutionē nō ꝯsequit̄. Et iō aliquid valet ei ad diminutionē pene: que fit p ꝯfessionis meritū ⁊ penā: sed nō ꝯsequit̄ diminutionē illā pene q̄ fit ex vi clauiū. Et iō sic ꝯfessus magis punit̄ p⁹ istā vitā q̄ꝫ ꝯfessus sacerdoti. Hec Tho. 4°. di. 17ª. q. 3ª. ar. 3°. q. 2ª. c. 3m. Vn̄ de pe. di. 6ª. Qui ḡ vult cōfiteri. dicit̄ q̄ tāta ē vis cōfessionis: vt si deest p̄sbyt̄ ꝯfiteat̄ hō p̱ximo. Et si ille potestatē absoluēdi nō hēat fit tñ dign⁹ misericordia ex desiderio sacerdotis: q̄ socio cōfitet̄ suā turpitudinem: ⁊ ita ē misericordia dei vbiqꝫ: que ⁊ nouit isti parcere: etsi nō tā cito q̄ꝫ si absolueret̄ a sacerdote. Hoc ē argm: q̄ laicus nō pōt absoluere i necessitate: qđ etiā ē vez fm Inno. Vn̄ male sensit Ber. ex̄ de offi. ordi. pastoralis. d. q̄ laicus absoluere pōt in necessitate: ⁊ hoc nō tm̄ a pctis: ſ etiā ab excōicatione.

Cui presbytero est confitendum. ti. 14°.

Postea cōsiderā/

dum ē cui p̄sbytero sit ꝯfitēdum. Et circa hoc q̄rūt̄ plura. s. Utꝛ p̄sbyter parochialis posset audire ꝯfessiōem nisi p̱ri⁹ data sit sibi ptās ab epō vel a papa. Rn̄det Ray. q̄ nō. Sed dicēdū q̄ sic: qꝛ talis recepit ptātē clauiū q̄n ordinabat̄. Iurisdictionē vō recipit q̄n ab eo q̄ p̄est p̱ochie p̄sbyter instituit̄. Que duo requirunt̄: ⁊ sufficiunt ad ligādū ⁊ soluēdū. Preterea eo ip̄o q̄ alicui ꝯmittit̄ cura alicui⁹ p̱ochie hēt ptātē ligandi ⁊ soluēdi a iure: de pe. di. i. multiplex ⁊. c. verbū. ⁊ iō nō indiget alia licētia speciali. s. epi vel pape. Et hui⁹ snie est Gof. ⁊ Hosti. Utꝛ necesse sit ꝯfiteri p̱prio p̄sbytero: R°. Ut dictū ē sup̄: ꝯfessio n̄ sacralis sine licētia ⁊ mandato alicuius fieri potest cuilibet ad libitū: dū tamē sit fidelis ⁊ non sit excōicat⁹ vel p̄cisus. Cōfessio vero sacralis non potest fieri nisi p̄sbytō: q̄ pōt absoluē. Talis aūt ē p̄sbyter p̱prius: ex̄ de pe. ⁊ re. oīs. ⁊ de pe. di. 6ª. placuit. Alꝛs debet iterꝫ cōfiteri. Ad effectū. n. aliquem requirūt̄ duo. s. potētia actiua i agēte: ⁊ materia debita in recipiēte. Hinc est: q̄ ad ligandū ⁊ soluendū requirit̄ potestas clauiū que dat̄ in ordinatōe ⁊ materia debita. i. subdit⁹ q̄ habetur ex iurisdictōe. Unde oportet cōfiteri p̱prio sacerdoti. Propri⁹ vero sacerdos est triplex. Uel ex iurisdictōe ordinaria vt sacerdos p̱ochialis. eps̄. vel papa. Uel ex iurisdictione delegata: vt ille cui cōmittit̄ potestas audiendi ab aliquo istorū triū. vel a legato domini pape. Uel a iurisdictione a iure cōcessa: siue pmissa. Sic dicūtur proprij sacerdotes illi: quos episcopi: vl' abbates exēpti i suos eligunt cōfessores. Et illi qui subditos alienos audiunt in casibus a iure concessis: Quos casus require. ifra. versus finē huius ti. Primo modo dicitur p̱prius presbyter. 2° magis proprie. 3° minus proprie. Sumēdo igitur proprium p̄sbyterum pro p̄sbytō iurisdictionem habente aliquo trium dictorū modorum: non est cōfessio faciēda nisi p̱prio sacerdoti ad hoc vt homo non transgrediatur p̄ceptū: ⁊ ꝯsequat̄ ꝯfessionis effectū. Sumēdo vō p̱priū sacerdotē pmo° lꝫ sit ei regulariter faciēda ꝯfessio: in multis tñ casib⁹ non oportet: vt ostēsū ē p decre. Hec Rich. 4°. di. 17ª. q. 3ª. ar. 1. c. Pōt etiā archieps̄ dū visitat p̱uinciā suā subditos sui suffragāei ad ꝯfessionē audire absoluere: ⁊ eis pnīas salutares iniungē. li. 6°. de censib⁹ p̱ petro. Et ē p̱ tpe illo p̄sbyter p̱prius fꝫ p̄mū modū. Ad h̄ vō nūc iure nouo ē exp̄ssū: q̄ fres minores ⁊ p̄dicatores audire pn̄t ꝯfessiones: illi. s. fres q̄ sunt ad hoc electi: ⁊ epo p̄ntati. li. 7°. ti. de sepul. super cathedrā. Quid si sciat peccator suum p̄sbyterꝫ hereticū esse: aut sollicitatorem ad

malum aut fragilē ꝛ pnū ad peccatū: qd q̄s ꝯfitetur: vel reuelare ꝯfessionē pbabiliter ex istimat. vel si peccatū ꝯ eū cōmissū sit: de q̄ q̄s ꝯfiteri debet: R⁹. In hi⁹ casib⁹ a parochiali vel eius superiori petēda ē licētia alteri ꝯfitendi: que si negeť sufficit petita: licet nō obtenta: q2 in tali casu nō teneť ꝓprio sacerdoti ꝯfiteri: de pe. di. 6ª. placuit. etiā si nō hēt alium cui ꝯfiteať Intelligiť in hoc casu fm aliquos nō habere copiā pſbři: nec in hoc transgredi pceptū ecclesie: q2 pcepta iuris positiui nō extendūť vltra intentionē pcipiētis: que est finis pcepti. Hec aūt ē charitas fm aplm Nec aliqua iniuria fit in h̄ sacerdoti: q2 priuilegiū amittē mereť q̄ cōcessa sibi abutiť ptāte. Et hui⁹ snīe ē Tho. 4°. di. 17ª. q. 3ª. ar. 3°. q. 4. c. 5ᵐ. ꝛ Pe. 4°. di. 17ª. q. 2ª. ar. 3°. q. 2. c. 2ᵐ. ꝛ 3ᵐ. ꝛ similiter Inno. ꝛ Hosti. sup illud c. oīs. Utꝝ pſbr parochialis debeat faciliť dare licentiā suis subditis alteri ꝯfitēdi: R⁹. Quia multi sūt adeo infirmi ꝙ poti⁹ sine cōfessione decederēt q̄ꝫ ꝯfiterenť tali pſbytero. Unū illi qui sūt nimis solliciti vt cōscientias subditoꝝ sciāt multis laqueū dānationis inijciūt: ꝛ p ꝯsequēs sibiipsis. Hec Tho. 4°. di. 17ª. q. 2ª. ar. 3°. q. 5ª. c. 6ᵐ. Hosti. etiā cōsulit: ꝙ si pꝛochianus aliquā latētē cām nō confitendi ꝓprio sacerdoti habeat: licētiā ei nullatenus deneget: sed cōcedat. Sed si forte cōtēni visibiliter se pſumat: negare pōt de ꝯsciētia tn̄ caueat. Hec Hosti. Sed nunquid dicēti se habere licētiā a suo parochiali cōfitendi alteri: credendū ē sine litteris: R⁹ ꝙ sic Licꝫ eni iudicio cōtēcioso nulli sit credendū sine pbatione: ar. ex̄ de foro cōpe. significasti. in penitentiali tamē credēdū ē cuilibet si dicat se licētiā habere a suo iudice fm Hosti. ꝛ Jo. Sed Rob. dicit: ꝙ non teneť ei credere ꝙ sit superiori ꝯfessus: ꝛ ab eo absolutus: nisi hoc ei ꝯstet p litteras supioris: vel alio modo legitio. Quod pōt intelligi veꝝ esse de peccatis manifestis: vel qn̄ habet pbabiliter suspectū subditū suū. Utꝝ sacerdos parochialis possit audire subditū suū ex̄ territoriū parochie sue. Et non arguitur. ff. de iu. om. iu l. fi. Sed illud habet locū in his: que sūt ꝯtētiose iurisdictionis. Porro cū penitētia sit de iurisdictione voluntaria: quilibet pſbr curat⁹ pōt vbiqꝫ subditū ꝓpriū expedire. ff. de offi. pcon. sul. l. 2. Et ideo de loco nihil exꝓmit ꝯciliū generale. Hec Hosti. Utrū pſbyteri seculares: vel etiā regulares: siue monachi quib⁹ nulla cura cōmissa est ab epō vl alio supiori: audiri possint subditos parochialis pſbri de licentia eius: R⁹. Ber. videtur dicere ꝙ n̄ ex̄ ꝺ pe. ꝛ re. oīs. in pnci. glo. magne sup illud alieno sacerdoti. Sed tenēdū est ꝙ sic. Cuꝫ eni quilibet pſbyter recipiat potestatem soluendi ꝛ ligandi in oꝛdinatione: si materiā. i. subditū habeat: soluere pōt ꝛ ligare: vt dictū est supra. Talis aūt habet materiā: ex quo de licentia ꝓprij iudicis aliquē audit. Nec reqritur in hoc licentia epi: sed tātum pſbyteri parochialis ipsius ꝯfitētis: vt patet in. c. oīs. nisi in casibus ad epm spāliter ptinentibus. Et hui⁹ opi. ē Hosti. Sed pdictis obuiare videnť Gof. ꝛ Ray. dicētes: ꝙ religiosi vel reclusi nō habēt potestatē soluendi vel ligandi: nec baptizandi: pdicandi: nec alia que ad curam animaꝝ ptinent faciēdi: nisi fuerint electi a populo vel ab epo: ꝛ cū assensu sui supioris instituti: 16ª. q. i. alia. ꝛ. c. puenit. Sed dicēdū fm Hosti. ꝙ illa iura ꝛ similia intelligi debēt de religiosis q̄ volunt sibi vsurpare parochias sine licētia supioris sui ꝛ sine auctoritate epi: vt etiā bene innuiť in eisdem v̄bis: vel qn̄ volunt aliquē audire sine licentia iudicis eius: vel etiā sine licentia supioris sui: nulla alia necessitate instante: vt innuiť. 16ª. q. i. placuit. Utrū in articulo necessitatis teneať quis ꝯfiteri heretico: scismatico: vl cōsimili: si catholicus non possit haberi: R⁹: ꝙ nō: q2 nullus habet claues ecclesie: nisi sit catholicus: de pe. di. i. v̄buꝫ dei. ꝛ. c. quē penitet. Sunt etiā tales excōicati excōicatione maiori: qui absoluere nō pn̄t. 24ª. q. i. audiuim⁹. Quinimo cōsulerē ꝙ nullo mō ꝯfitereť eis de peccatis: sed de peccatis doleret. ꝛ q2 tātū distulit ꝯfessionē: ꝛ ꝯfiteatur i coꝛde bene deo ꝛ sufficit ei. Tales eni ponerēt ipm de facili in aliquo erroꝛe vel desperatione: sicut pħei. Judā dicentes cū ꝯfiteretur eis peccatū suū. Math. 27°. Quid ad nos: tu videris. de pe. di. 6ª. c. i. A talibus vel etiā notoꝛijs peccatoribus nullū sacrm̄ est recipiēdū pter baptismū. 32ª. di. §. veꝝ. ꝛ. i. q. i. sacra. Similiť credo ꝙ etiā in articulo necessitatis null⁹ debet cōfiteri excōicato excōicatione maioꝛi: q2 talr absoluere non pōt: vt dictū est. Cum pdictis ꝯueniunt Hosti. Ray. ꝛ alij. Quid si q̄s ē foꝛnicatus vel aliquid tale fecit occulte in prochia aliena ꝓpter qd sit excōicatus a prelato illius loci: Nunquid debet de illo peccato confiteri ꝓprio sacerdoti: vel illi in cuius parocha fecit illud: Rn̄deo: ꝙ ꝓprio. Si auteꝫ sit excōicatus ꝓpter illud peccatum: sicut cōsueuit fieri in furtis: rapinis: ꝛ hi⁹ quoꝛuꝫ ignoꝛantur actoꝛes: mittendus est talis ad excōicantē absoluendus ab excōicatione huiusmodi. quia non potest absolui p ꝓprium

sacerdotem. Et illud quod dicit ius q̃ rõne delicti sortit̃ quis forum: intelligendū ē quo ad ptinentia ad forū contētiosū: quia potest ibi de crimine cõmisso publice conueniri: iudicari: ⁊ puniri. Secus est de occulto fm Rob. Scdm tamē aliquos illud intelligit̃ nõ tantum de foro cōtentioso: sed etiā de penitentiali. Quid de pegrinis ⁊ romipetis? Rñdeo. Si acceperunt peram ⁊ baculū a sacerdotib⁹ ppriis: vel ab alijs cū licentia ppriorū: vel iter iam arripuerunt: eoipso presumēdum ē esse datam eis licentiam: alij pſbytero cõfitendi de his que cõmiserūt in via: vel etiā que per obliuionem cõfiteri omiserunt: aut etiā scienter: dū tamen de illis cōfiteri pponat postq̃ redierit pprio sacerdoti. Tales etiā intelligo habere licentiā recipiendi eucharistiam i pasca. Hec Rob. Et cōuenit cum eo Inno. sup c. omnis. Et addit ibidem: q̃ si sine licentia pſbyteri pprij pegrinantur: absolui nõ possūt a pſbyteris alijs nisi in necessitate. Et idē est de negociatoribus ⁊ alijs viatoribus. Unde tutius ē in huiusmodi semp petere licentiā. Et idem dicit Hosti. ibidem. Quid si tale est peccatum cuius absolutionē sibi eps diocesanus retinuit? Nunquid poterit de illo i via: vel ante iter arreptum cõmisso absolui dum est in pegrinatiōe a simplici sacerdote? Rº Credo q̃ sic: maxime si insteterit tēp⁹ generalis cõfessionis in pasca. Debet tamen ei iniungi a penitentiario q̃ cū habebit copiam episcopi sui iterum confiteatur ei peccatum illud: ⁊ ab eo penitentiā recipiat de illo. Hec Rob. Nunquid vnus pſbyter audire põt ⁊ alius potest absoluere penitentem? Rñdeo q̃ non: quia sacramentū penitentie non est diuidendum: sicut dicit̃ de episcopo: qui manum i ordinatione ponebat: ⁊ alius pſbyter verba pferebat. 23. di. quorūdam. Utrum confessi nõ sacerdoti: quē parochialis sacerdos loco sui posuit: credens eū esse sacerdotem teneant̃ illa eadem peccata iterū cõfiteri postq̃ constiterit eis illum cui confessi fuerunt non esse sacerdotem? Rñdeo: q̃ tales tenēt̃ illa eadē peccata: si illorum sūt memores iterum cõfiteri sacerdoti: q2 fm rei veritatē de illis non sunt rite confessi: nec sacramētū penitentie susceperunt. Nec tamen iudicandi sunt peccasse tanq̃ transgressores statuti de cōfitendo: q2 ignorantia eos inuincibilis: seu pbabilis excusauit. Et dico q̃ illa cõfessio fuit eis meritoria: nõ tamē tam vtilis eis ceteris parib⁹: sicut si cõfessi fuissēt sacerdoti. quia nõ sacerdos non potest cõferre penitēti illud beneficiū: quod sacerdos ex vi clauiū administrat. Hec Rich. 4. di. 17ª. q. 3ª. ar. 3º. o.

Utrum sacerdos parochialis teneat̃ audire confessiones parochianorum suorum quociensc̄ūq̃ voluerint in eodem ãno? Rñdeo: q̃ hec. q. potest intelligi: aut de tentiōe necessitatis: aut cōgruitatis. Primo modo non credo q̃ ordinarie teneat̃ audire confessiones parochianorum suorū: nisi quando illi tenētur de necessitate cōfiteri: quod est saltē semel in anno: ⁊ quãdo sunt ĩ infirmitate graui cõstituti: vl' iminet eis aliquod piculum mortis. Si tamen pluries voluerint cōfiteri: ⁊ sacerdos curatus noluerit eos audire: tunc libere possunt subditi aliū sacerdotē adire: ⁊ eidē cõfiteri: ⁊ ille põt eos absoluere: nisi prius eorum sacerdos eos quos audire noluerit ad aliquē determinatū sacerdotem miserit: q2 si nõ vult eos audire: nec ad aliquē sacerdotem determinatū mittere: eos implicite licētiat: vt illa vice cõfiteantur cuicūq̃ sacerdoti voluerint. Loquēdo aūt de tentione cõgruitatis: tūc dico q̃ sacerdos tenet̃ eos audire quotiensc̄ūq̃ voluerint cõfiteri: q2 tali tentione tenet̃ laborare p profectu animarum suorum parochianorum quātūcūq̃ ⁊ quotiensc̄ūq̃ potuerit. Hec Ric. 4º. di. 18ª. q. 2ª. ar. 3º. c. Nota tamē q̃ etsi pſbyter parochialis ad audiēdum cõfessiones parochianorum non obligetur explicite p statutum ecclesie: nisi semel ĩ anno: tamē p illud statutū obligatur implicite: ⁊ etiam iure nature ⁊ diuino ad audiendum eos quotiensc̄ūq̃ tenentur de necessitate cõfiteri: etiam si multotiens occurrūt in eodē anno casus in quib⁹ tenentur cõfiteri de necessitate. Hec Rich. vbi sup. c. 1ᵐ. ad oppoᵐ.

Utrum possit aliquis cõfiteri alij q̃ pprio sacerdoti: etiā ex pulegio vel mandato supioris? Rñdeo aliqui dixerunt q̃ non. Et huius sētentie fuit Ber. vt patet extra de pe. ⁊ re. omnis. in glo. sup illud. alieno sacerdoti: vbi ipse dicit q̃ non sufficit puilegium sine licentia pprij pſbyteri. pprium pſbyterum intelligens pſbyterum parochialē. Sed firmiter est cõtrarium tenendum: sc3 q̃ sufficit puilegium sine licentia pprij presbyteri. Et hoc pbatur sic. Dupliciter potest impediri aliqs sacerdos ne audiat confessionem alicuius. Uno modo propter defectum iurisdictiõis. Alio modo propter impedimentum executionis ordinis: vt excõicati degradati: ⁊ huiusmodi. Quicunq̃ aūt habet iurisdictionē ordinariam cõmittere potest eā que sunt iurisdictionis alij habenti ordinem cõuenientem ad illud officium exequendū: ex. de cōse. eccl'. vel alta. aqua. Et ideo si qs impediat̃

per iurisdictionis defectum: ne confessionez alterius audire possit: potest sibi per quecunqz iurisdictionem habentem immediatam in illu: siue habeat ordinē: siue non cōmitti q cōfessionem audiat: et absoluat: siue per ipsum sacerdotem: siue per episcopum: siue per papā. Si aūt propter impedimentum executionis ordinis audire non possit: potest concedi sibi q audiat confessionem per eum: qui impedimentum remouere pōt. g. etc. P. Quicqd potest iferior: potest superior. Sed parochialis sacerdos potest dare licentiā subdito suo alteri cōfitendi: ergo et hoc multomagis potest ei⁹ superior. s. papa et eps. P. Potestatē quaz habet sacerdos in populo: habet ab epo. Sed ex illa potestate potest confessionem audire: ergo et eadem ratione alius cui eps hoc concedit. P. Priuilegia sic sunt interptanda: vt aliquid valeant: nō vt peant. Sed si parochialis phibere posset tales talibus confiteri: vel si non licēt eis confiteri: nisi de licentia propriorum sacerdotū pirent priuilegia: ergo hoc non est dicendum. Insuper: quod predictis omnibus pponderat: domin⁹ papa. Clemēs qrt⁹ in qdam priuilegio fratribus minoribus ab eodē cōcesso: hanc sententiam approbans et contrariam tanqz temerariam et erroneā ɔfutans declarat: q pdicti fratres si dēt eis licentia ɔmittatur vel ɔcedatur a legato sedis apostolice: ordinarijs locorū, vel etiā a papa subiectos eisdem sibi confiteri volentes: possunt audire. absoluē: et penitētias eis iniūgere salutares: irreqsito pprioꝝ pſbytoꝝ assēsu.

Sed obijcitur contra pdicta multipliciter. Primo sic. Non potest aliqd priuilegium īdulgeri i alteri⁹ piudicium: Sed hoc est in piudiciū alteri⁹ sacerdotis si alius: subditi sui audiat ɔfessionē: ergo hoc nō potest per priuilegiuz siue licētiā: siue mādatum supioris obtineri. Rñdeo. piudiciū non fit alicui: nisi ei subtrahatur quod est i fauorem iurisdictionis eis indultum. Hui⁹ autem potestas non est commissa alicui homini in fauorem suum: sed ad dei honorem: et populi vtilitatem. Et ideo si supioribus prelatis expedire videatur ad hō duo promouenda: q alijs ea que sunt iurisdictionis cōmittāt: in nullo preiudicatur inferioribus prelatis: nisi querentib⁹ que sua sūt: non que Jesu xpi. et qui gregi presunt: non vt pascant: sed vt pascātur ab eo. Hec Tho. 4° di. 17ᵃ. q. 3ᵃ. ar. 3°. q. 5ᵃ. c. 1ᵐ. 2°. obijcitur sic. Illud per qd impeditur diuinū mādatū non potest per priuilegium alicuius hominis concedi. Sed puer. 27°. mandat deus rectorib⁹ ecclesiarum vt diligenter vultum pecoris sui agnoscant. Quod impeditur si alius q ipse eius confessionem audiat: ergo etc. Unde dicit glo. super illo verbo, puer. 27°. Diligenter cognosce vultuz pecoris tui. Pastori ecclesie dicitur. Diligētem curam adhibe his quib⁹ te preesse contigerit: animos actusqz singulorum cōsiderans diligenter: et si quid vicij reperis statim emendare memento: ergo vult⁹ iste nihil aliud est nisi cōscientia subditi: quā sacerdos non poterit cognoscere: alius eum audiat. Rñdeo: q ipse absoluitur ab illo mādato dum alius supplet vicē eius: et hoc quando supior prelatus: vel habens licentiam ab ipso tali prelato audit: et ideo ipse non tenet audire: nec alius confiteri. Uel dicendum: q duplex est vultus subditoruz: scz exterior qui cōsistit in cōuersatione manifesta. Hunc tenetur prelatus diligēter agnoscere: et si errat corrigere: quia ecclesia tantū iudicat de manifestis. Secretorū aūt cognitor et iudex ē deus: vt dicit Grego⁹ di. 32ᵃ. Erubescant. Vultus interior est conscientia. Hanc non tenet nec pōt agnoscere. 3° obijcitur sic. Qui audit alicuius confessionē est pprius iudex ei⁹: als non posset eū ligare nec soluere. Sed vnius hominis non possunt esse plures sacerdotes vel iudices: quia tunc teneret pluribus obedire: quod est impossibile si pciperent cōtraria vel impossibilia. g. etc. Rñdeo. Inconueniens esset si essent duo quoꝝ vterqz eque sup eandem plebem constitueret. Sed si sūt duo sup eandem plebē imediate: sicut pſbyt parochialis: et eps: et papa: quilz eoruz potest ea que sūt iurisdictionis ad ipm pertinētia alteri cōmittere. Sz si supior cōmittat duob⁹ quorum vnus principalior altero sup eandē plebem constitueret: non est inconueniens. Et sm hoc qui pncipalior ē dupl'r pōt cōmittere. Aut ita q eum vice sui ɔstituat. Et tūc talis est pncipalior q prelatus inferior sicut pniarius pape q eps: et pniarius epi q parochialis sacerdos: et magis tenet eis cōfitens obedire. Alio mō eum in coadiutorez illius pſbyteri cōstituat. Et quia coadiutor ad eū ordinatur: cui adiutor datur: ideo coadiutor est minus pncipalis: et ideo penitens non tantum tenetur ei obedire: quantum pprio sacerdoti. Hec Tho⁹ 4. di. 17ᵃ. q. 3ᵃ. ar. 3°. q. 5ᵃ. c. 2ᵐ. et 3ᵐ. Quarto obijcit sic. Iniuriā facit sacramento qui sacramentum iterat sup eādem materiaz: vel ad minus inutiliter facit. Sed qui confessus est alteri sacerdoti: tenet iterum cōfiteri pprio sacerdoti si petat: qr nō est absolutus ab obedientia qua tenet ei. g. etc. Rñdeo. Nullus tenetur cōfiteri peccata

que non habet. Et iõ si quis pniario epi: vel alij ab epo cõmissionē habēti: ꝯfessus fuerit: cum sint sibi peccata dimissa: ꝛ quo ad deum: ꝛ quo ad ecclesiam: non tenet cõfiteri ꝓprio sacerdoti quātūcūqꝫ petat. Sed ꝓpter statutum ecclesie de confessione facienda proprio sacerdoti semel in anno: eodem modo debet se habere: sicut habēs tantū venialia. Talis enī debet tñ venialia confiteri: vt dicunt quidam: ꝛ ꝓfiteri se a peccato mortali imunem: ꝛ sacerdos ei in foro cõscie credere debet ꝛ tenetur. Si tamen iterū cõfiteri teneret: nõ frustra pmo confessus fuisset: qꝛ q̄to quis pluribus sacerdotibus cõfitet: tanto plus ei de pena remittit. tum ex erubescentia cõfessiõis que in penā satisfactoriam cõputat. tum ex vi clauium fm aliquos. Unde totiēs potest cõfiteri qꝫ ab oī pena liberatur. Nec reiteratio facit iniuriā sacrō: nisi illi in quo sanctificatio adhibet p characteris impressionē: vel p materie cõsecrationem: quorū neutrum ē in pnia. Unde bonū est qꝫ qui audit cõfessionem in auctoritate epi: inducat ꝯfitentē vt cõfiteatur ꝓprio sacerdoti: quod si noluerit: nihilominus eū absoluere debꝫ. Hec Tho. vbi supra. c. 4m. 5o obijcit sic. Aut sacerdos ꝓprius ꝓhibere põt ne confiteat alteri q̄ sibi: aut nõ. Si põt ḡ in tali casu non debet ꝯfiteri non habētibus priuilegium ꝯfessiones audiēdi. Si non. ḡ videtur exemptus a ꝓprio sacerdote. Rñdeo. Cū n̄ habeat imperiū par i parē: aut minor in maiorem: ꝓhibere nõ potest nec in hoc subditi obedire tenent. Hec Pe. 4o. di. 17a. q. 2a. ar. 3o. q. 3a. c. 5m. 6o obijcit. Aut debet iterū confiteri suo p̄sbro: aut non. Si sic: ḡ non fuit sufficient absolutus. Si nõ ḡ sacerdos tenet ei tradere eucharistiā: cuius nescit cõsciam. Rñdeo. Sicut iam dictum ē: nõ tenet cõfiteri peccata: que nõ habet. Qui aūt ē absolutus a pniario epi: vel pape: iā nõ habet ista peccata: iõ non tenet ea ꝯfiteri. Tenet tñ si p̄sbyter exigat peccata si qua habꝫ q̄ nõ sit ꝯfessus ei ꝯfiteri ꝓpter statutū ecclesie: vel saltē se p̄ntare corā eo: ꝛ dicere se fuisse cõfessū: ꝛ ip̄e debet ei credē: ꝛ eucharistiā dare. Sufficit enī sic eius cõsciam scire: cū aliā certitudinē de peccatis eius nõ possit hr̄e. Si tamē p̄sbyter aliq̄ ꝓbabilia signa haberet: qꝫ iste verū nõ diceret: non tenet sibi eucharistiā dare nisi fidē ei sufficient faceret qꝫ alicui potenti cū absoluē ꝯfessus eēt. Hec Rich. 4o. di. 17a. q. 3a. ar. 2o. c. 3m. 7o obijcit sic. Inno. 3us i cõcilio generali dic̄ sic. Oīs vtriusqꝫ sexus fidelis ex q̄ ad ānos discretiõis puenerit: oīa peccata sua solus cõfiteat ꝓprio sacerdoti. Et i ea de decre. dicit. Si q̄s ex causa voluerit ꝯfiteri alij prius licētiā petat: ꝛ obtineat a ꝓprio sacerdote. Si ḡ sacerdos ꝓprius nõ dat licētiā: videt qꝫ nullo mõ possit ꝯfiteri alteri. Uñ Ber. glosās illud vbū ꝓprio sacerdoti: dic̄ sic. Sed ecce fr̄es minores ꝛ p̄dicatores: ꝛ alij religiosi nõ habētes populū hn̄t p̄uilegiū: vt alios parochianos possint recipe ad pniam. Nunqd sufficit p̄uilegiū ad h: vt alienos parochianos possint recipe sine licētia ꝓprij sacerdotis? Dicas qꝫ n̄ sufficit p̄uilegiū sine licētia sui sacerdotis. Priuilegiū enī nõ eq̄parat eos illis q̄ a populo vel ab epo sūt electi: vel illis q̄ ab epo vel alia populo ꝓficiunt. Et dat eis p̄uilegiū solā executionē. Et ita ad h ē necessaria licētia ꝓprij sacerdotis. Nā lꝫ eque oēs sacerdotes in ordinatiõe recipiāt p̄tātē ligandi atqꝫ soluēdi: ligata tñ ē in eis qꝫ nõ p̄nt eā exeq̄ nisi data sibi postea auctoritate ꝛ p̄tāte ab epo diocesano: vel a sede ap̄lica. Hoc etiā intelligas de sacerdotibus religiosis ac reclusis: qꝛ nec illi p̄nt iniūgere pnias: nec baptizare: nec p̄dicare: ꝛ similia q̄ ptinent ad curā aīaꝝ: nisi electi fuerint a populo: vel epo cū ꝯsensu sui prelati. 16. q. i. alia. ꝛ. c. puenit. ꝛ. §. ecce in h. c. qꝛ posito qꝫ alicui data sit ab epo: nõ põt ꝓpē h iudicare parochianos alterius. 9a. q. 2a. ꝑ totū. Re. Dico qꝫ ratio tāgit in eadē decre. qꝛ alius nõ põt absoluere. Uñ loq̄t de eo q̄ non habet iurisdictionē aliquā sup penitētē: nisi per cõmissionē sacerdotis. Hec Boñ. 4o. di. 17a. p. 3a. q. i. ar. 2. c. 3m. Ad Ber. rñdeo negādo simplicit glo. suā. sicut negāt mlte alie q̄s fecit: sic pꝫ ex̄ de sū. trini. vbi enumerās articulos fidei dicit: qꝫ 2o ē baptismus. Siliter dic̄ aquā baptismi eē sacrm. Et iõ vt dic̄ tūndū ē ne asinus bibat sacrm: qd ē ridiculū. Patꝫ ḡ qꝫ irrationabilit loq̄t: qꝛ dic̄ qꝫ p p̄uilegium fr̄es minores: ꝛ p̄dicatores nõ eq̄parāt his sacerdotibus q̄ a populo vl ab epis sūt electi: qꝛ p̄uilegiū dic̄ ꝯriū. possūt inq̄ens ꝯfessiões fideliū audire ꝛ iniūgē pniam salutarē. Uñ notādū qꝫ sic i naturalibus ad quēlꝫ effectū duo req̄rūt. s. potētia actiua i agēte: ꝛ materia disposita i patiētie: sic ad effectū ligādi ꝛ soluē di req̄rit potestas clauiū q̄ dat i ordinatiõe: ꝛ materia. i. subditus q̄ dat in iurisdictiõe. Iurisdictio aūt ē duplex: ordinaria ꝛ delegata. Ordinaria ē quā hēt papa: ep̄s: ꝛ parochianus. Delegata quā habēt illi qbus papa: vel legatus vl ep̄s cõmittūt vices suas: vt iudices delegati ꝛ pniarij pape vl epoꝝ: Uñ sic v̄e põt absoluē iudex ordiarius: ita ꝛ v̄e delegatus auctē delegata: qꝛ delegatus vicē gerit delegantis: vt pꝫ ex̄ de offi. iu. dele. sane. 2. ꝛ di. 94. c. i. ꝛ. 93.

c.vlt. Et iō q2 ipi priuilegiati vere gerūt vicē illoꝝ quoꝝ auctoritate ɔfessiões audiūt: eoꝝ auctoritate absoluere pñt. Et sic plati supe/riores nō tenent requirere ɔsensū inferiorū in pdicatiōibus: ꝛ ɔfessionib9 audiēdis: cū ñ habeat imperiū par in parē: nec multo magl minor in minorē: eẍ de elec. ĩnotuit: ita non tenent hāc licētiā priuilegiati requirē ab ipsis sacerdotib9 parochialibus. Quare ꝛc. 8°. obijcit sic. Dicit eẍ de priuilegijs pastoralis. ꝙ qdā monachi habebāt priuilegium: vt parochias suas decedētib9 eaꝝ psonis in ꝓprios vsus ɔuerterēt: tñ ñ poterāt hoc facē irrequisito: vel īcōsulto epo. Et.ff. de ser. v2 predi. si dom9 tua. vbi dicit. Si dom9 alicui9 domui vicini sui sit obligata in duab9 seruitutibus .s. ꝙ nō altius edificet: et ꝙ stillicidia super tectū illi9 de domo illa non cadāt: si remittit seruit9 vna: manet altera. Et iō dicit in de/cre. ꝓprio sacerdoti .s. ɔfiteat: ñ alieno. Hec Ber. Vñ ipse vult ꝙ priuilegiat9 d3 habere collationē clauiū in ordinatione: executiōe3 eoꝝ ī priuilegij datione: sed executiōis mām .i. subditū ī parochialiū sacerdotū licentia/tione. Rñ°. Per solū textū p3 ꝙ hoc non ha/bebant ex priuilegio: vt ꝓpria auctoritate in possessione illaꝝ ecclesiaꝝ mitterent. Quod si habuissent ex priuilegio: tūc potuissent: vt ibidem dicit. Isti vero hñt priuilegiū ad h° iō pñt. Ad illud de duabus ſuitutib9 rñdeo ꝙ hoc veꝝ est: vbi seruitutes nō sūt ɔnexe: vt sūt iste ſm Accursiū ibidē in glo. qui glosat illa3.l. sic. q2 licet domus altior sit edificata: tñ nō sequit necessario ꝙ stillicidia ꝓpter h̄ cadant sup tectū alterius: q2 pñt canales deduci. S3 vbi seruitutes ɔnexe sūt: oīno vna sublata tollit ꝛ altera. vt si ɔcedis mihi quotidie ire p agꝛ tuū: ɔcedis mihi etiā semitam facere p eū. Sic ē in proposito: q2 habere ex/ecutionē necessario seqtur hīe materiā exe/cutionis .s. subditū. q2 aliter friuola esset executio. Et iō cū priuilegiato executio dat: dat sibi ēt auctoritas vtriusq3 .s. executiōis ꝛ subditi: vt possit fieri executio: q2 cui dat aucto/ritas absoluēdi: dat ꝛ audiendi: cum sint cōnexa inseparabiliter. 9° obijcit sic. Deut. 23°. precepit dñs: vt nullus falce3 suā mittat in alienam messem: cū ipsi faciat iniuria3: ğ nec illi debēt audire subditū alterius. 13. q. i .§. his ita. Rñdeo: ꝙ talis nō mittit falcem in messem alienā: sed ꝓpriā: q2 facit hoc au/ctoritate supioris: cui9 verius ē illa messis ꝙ̄ inferioris. Nec per hoc fit inferiori iniuria. q2 ius suū pseq: nō ē alteri facere iniuriā. 13. q. i. his ita. Nemini facit iiuriā q̄ vtitur iure suo: ꝛ eẍ de elec. cū ecclesia. q2 dicit Anacle/tus papa. Post christū: dū a Petro incepit sacerdotalis ordo: q2 ipi primo pōtificatus in ecclia xpi dat9 ē dicente dño ad eū: tu es Pe/trus ꝛ sup hāc pe. ꝛc. Hic ğ ligādi: soluēdiq3 ptāte3 accepit a dño pmus: dicēte dño. Tibi dabo claues regni celoꝝ ꝛc. Primusq3 ad fi/de3 populū vtute predicatiōis sue adduxit. Ceteri vero apli cū eodē pari cōsortio honorem ꝛ ptāte3 acceperūt: ipmq3 pncipem eē suū voluerūt: q̄ etiā iubēte dño in toto orbe dispersi euāgeliū predicauerūt. 21. di. Videntes aūt apli messem multā: operarios autem paucos rogauerūt dñm messis dicente dño ꝛc. Vñ nō dixit Rogate dños: sed dominū. Nec dixit ut mittat oparios ī messe3 aliena3 sed suam: ex hoc insinuans ꝙ ipse christ9 eēt ver9 dñs messis: cui9 figurā ī terris gerit ꝓpe dñs aplicus. Ver9 dñs messis .s. vniuersalis ecclie. ğ quē ipe vocat ī messem ecclie: ille est verus messor ī agro dñico: ğ nō mittit falce3 suā in messe3 alterius. Decimo obijcit sic De pe. di. 17. dicit ɔstitutio dñi Urbani pape scdi. Placuit ut nulli deinceps sacerdotum liceat quēlibet cōmissū alteri ad pniā3 susci/pere sine ɔsensu eius: cui se prius cōmisit: nisi p ignorantia illi9 cui ɔfessus ē. Et qui ɔ̄ hec statuta facere psumpserit: grandi suo peri/culo subiacebit. Rñ°: ꝙ loqtur ibi de sacerdotibus nō priuilegiatis: q̄ nō pñt absoluere subditū alterius: cū nihil hēant iurisdictōis sup eū: nisi ī casu ignorātie. 11° obijcit sic Ber. dicit eẍ de aucto. ꝛ vsu. pallij. ex tuaꝝ. ī glo. Lic3 papa det priuilegiū: ñ tñ vult vt aliquis vtat in preiudiciū alterius. Et intēdit lex ꝙ sic sunt interpretāda beneficia pncipis vt non incipiant esse iniqua. Et ē optimū argumētū ꝙ papa nō itēdit facere piudiciū alij p suū priuilegium: eẍ de eccle. reparan. ꝛ edi. ad audiētiā. z. quia ordo ecclie multum ɔfundit cū cuilibet non ſuatur ius suū. 11ª. q .i. puenit. Rñ°: ꝙ illud itelligit de piudicio multū enormi: vt ibidē dicit Ber. extra de cōsue. cū olim. nō de leui: q2 alit oē priuilegiū datur in piudiciū. Nec.n. priuilegia aliqb9 ɔcedunt: nisi preter generalē legē aliqd speciale indulgeretur. 25ª. q. i. §. his ita in fi. et extra de verb. signi. abbate. §. hic aūt sensus. Q autē papa det priuilegia in satis magna preiudicia: probo: quia in aliquo episcopatu hñt religiosi grāgias quas ipsi excolunt for/te valentes. 10. milia marcaꝝ: ꝛ tamen papa dedit eis priuilegiu3 de non dandis decimis: per quod priuilegiu3 aufert papa illi epatui mille marcas ānuatim. Nūquid ergo nō est

maius p̄iudiciū auferre mille marcas q̄ȝ da re potestatē audiendi subditū alterius: ⁊ tn̄ papa ad vni⁹ ecclesie subleuationē dat priui legiū in preiudiciū alterius: Sic ē in ꝓposito quia priuilegiū audiendi confessiones: ⁊ pre dicandi: nō datur in preiudicium clericorū: sed in vtilitatem ecclesie: cuȝ parochiani nō possunt sufficere ꝓp̄ſo vel rōne ignorātie: vel negligentie: ⁊ ꝓpter maliciā aliquorū sacer/ dotum datum est hoc priuilegium: qui cum soli nec sibi sufficiant: nec alijs pn̄t sufficere Et ꝓpterea irreq̄sitis eis pn̄t hoc facere. Et credo hoc priuilegiū in extremis tēporibus emanasse: q: iā v̄ificatū ē illud Osee. Erit si cut popul⁹: sic sacerdos: q: ml'ti parochiāos suos trahūt plus ad malū q̄ȝ ad bonū. 12° obijcit̄. q: ex h° ius sacerdotū notabiliter le deret̄. Vn̄ dicit Ambro. li. de offi. Deniqȝ si nō pōt alteri subueniri: nisi alter ledat̄: com modius ē neutꝝ iuuari q̄ȝ grauari alteꝝ. 14. q. 5. Rn̄deo: q̄ sacerdotes ex hoc nō ledunt̄ nec in iure sp̄uali: cū nō teneant̄ reddere ra/ tionē deo de his que subditi eoꝝ talibus pri/ uilegiatis ꝯfitent̄: nec ī iure tēporali: q: ꝓpt̄ hoc nec decime eoꝝ: nec debite oblatiōes: vel hi⁹ eis subtrahunt̄. Sed sup hec oīa estimāt sibi fieri preiudiciū: nec vt boni gaudēt de p̄ stito eis adiutorio: sed ut illi q̄ que sua sunt querunt: nō que Jesu christi: magis volunt pasci a grege q̄ȝ eū pascere. 13° obijcitur sic extra de paroch. ⁊ alienis. p. c. nullus. dicit̄ q̄ nullus ep̄us alterius parochianū iudicare p̄ sumat: q: etiaȝ ep̄i nisi inuitati fuerint vltra diocesim accedere nō debent p aliquib⁹ eccle siasticis negocijs disponendis. 9ᵃ. q. 2ᵃ. non inuitati ergo ⁊c. Rn̄deo: q̄ tales nō audiunt parochianum alterius: sed illius qui dedit eis priuilegiū. 14° obijcitur sic. Dicit̄ ex̄ de vsu pallij. ex tuarū. q̄ nulli ep̄o vel archi/ episcopo licet vti pallio in ecclesijs nō subdi/ tis iurisdictioni sue: nisi habeat licentiaȝ ab illo: cui subest illa ecclesia: ergo multo min⁹ isti debent audire aliquē sine licētia sui ꝓprij sacerdotis: Rn̄deo. Nō est simile de vsu pal/ lij: ⁊ auctoritate cōfessionis: quia nemo pōt vti pallio in aliena prouincia: etiaȝ illo archi episcopo consentiente sine licentia pape: q̄a talis consuetudo dicitur potius corruptela: vt ibideȝ dicitur in tex. Sed religiosi possūt sine licentia pape de solo cōsensu episcoporū audire confessiones ⁊ predicare. Et iō cum habeant licentiam pape vt legati: illa licētia eximit eos a requirendo consensum ep̄oruȝ vel inferioruȝ. Et preterea papa precepit ibi vt in vsu pallij debeat requiri consensus ar/ chiepiscopoꝝ. Hic dicitur q̄ nō est necesse re quirere licentiam inferioꝝ prelatoꝝ habita licentia a superioribus: ergo ibi debet req̄ri hic vero non. 15° obijcitur sic. ijᵃ. q. i. pue/ nit. dicitur sic: q̄ si sua vnicuiqȝ episcopo iu/ risdictio nō seruatur: ecclesiasticus ordo cō fundit̄: ergo similit̄: si non seruat̄ parochia li presbytero: ergo quantumcunqȝ aliquis sit confessus episcopo vel alicui de licentia eius: non minus tenetur confiteri suo paro chiali presbytero: Rn̄deo: Cum ep̄us conce dit alicui potestatē audiendi confessiones: nō aufertur inferiori curato iurisdictio sua ad executionē officij: quod sibi incumbit ex sua iurisdictione: que principalius est ep̄i q̄ȝ illius: sicut in angelica hierar. dona ordinuȝ inferiorum excellētius sūt in superioribus. Preterea ista officia in ecclesia militante fu erunt distincta: ecclesia latenter pregnante religionibus vtilibus ad hi⁹ officia exeq̄nda Unde postq̄ȝ prodierūt in lucem: ꝯueniens fuit vt illorum officiorum aliquo modo. scȝ ex cōmissiōe eēnt participes: sicut posthum⁹ partem accipit bonorum que ante natiuita tem suaȝ alijs filijs erāt diuisa. C. de posthu. ⁊ here. insti. l. i. Hec Rich. in quolibet. quo libet. 3°. q. 28ᵃ. Sed nota: q̄ licet sit neces/ sarium confiteri regulariter proprio sacer/ doti: vt dictum est: fallit tamen in pluribus casibus. Unus est cum quis ē in necessitatis articulo: tūc si delīt ꝓpri⁹ p̄sbyter pōt ꝯfiteri cuilibet: ⁊ absolui a quolȝ p̄sbytero: ⁊ nō tn̄ a peccatis: sed etiā ab excōicatione quacūqȝ de pe. di. 3ᵃ. quicūqȝ p̄sbyter. quia vt dicit Au gu: tanta ē vis confessionis q̄ si imineat arti culus necessitatis: ⁊ desit p̄sbyter cōfiteatur proximo. Et ita posset tunc ꝯfiteri laico: de pe. di. i. quē penitet. Sed hoc est cōsilium: non p̄/ ceptum. Sed nūquid absolutus a p̄sbyt̄o nō suo in tali casu si euadat tenet̄ recurrere ad ꝓprium p̄sbyterum: Rn̄deo: q̄ non tenet̄ vt iteꝝ a peccatis a q̄bus tūc fuit absolutus: absoluat̄: ſ vt ei notificet q̄ ē absolut⁹. Nec sil'r opȝ q̄ absolut⁹ ab excōicatiōe vadat ad iudicē: q̄ eū al's potuisset absoluere petēs ab solutiōeȝ: ſ offerēs satisfactiōeȝ: ex̄ ō sen. ex. puenit. q̄ȝcito cōmode pōt. Al's i eādē s̄n̄iaȝ reincidit li. 6. e. ti. eos q̄. 2⁹ casus ē cū ꝓpri⁹ presbr̄ ē idiscret⁹. De quo dic vt. ī. ō q̄litate cōfessoris ti. 16°. v bi dicit̄ q̄ ꝯfessio debet esse frequens. 3⁹ est fm̄ Gof. ⁊ Ray. cū aliquis mutat domiciliū in parochiā alteri⁹ sicut di citur q̄ foꝝ ꝯtrahit quis rōne domicilij. ff. de iudi. heres absens. Sed tn̄ fm̄ Hosti. talis iā nō ē parochianus alienus: sed ꝓprius: extra

de paroch.c.fi. 4° e cu qs extraneus in parochia aliena deliquit.6.q.3.placuit.z ex de rap.c.i. Sed hoc intelligitur fm aliquos tm de foro otentioso: vt dictu e sup.q.qd si fornicatus est zc. Et sic fm eos iste casus non est generalit recipiendus. Scdm alios vero itelligit no tm de foro otentioso: s3 etia pniali.

5° e cu qs e vagabudus: vt dicit in.l.predicta.heres abns. 6° est cu quis relicto pprio domicilio iter facièdo vl nauigado qrit quo se oferat z vbi se ostituat.ff. ad municipales.l.l.labeo.in principio z.l.eius.§. celsus.

7° est cu presbr exneus audit subditu alienu sub spe ratihabitiois sacerdotis pprij: ar 9.q.2a.ludineb. Et tuc o3 dicere ofitenti q se prelato suo qcito poterit repntet: z quid actu est significet: ar. de sen.exco. de cetero. Et si ratu habuerit bene quidem. sin autem pniam recipiat ab eo. Et breuit in quocuq3 casu quis audit ofessione alterius parochiani: sine licetia eius: bonu osiliu est vt ei dicatur: q cu poterit suo presbro cofitea ar. de pe.di.6.placuit. Hec hosti.z Ray. Quid si ofites e excoicat a pprio sacerdote: Nuqd sacerdos extraneus poterit eu absoluere nomine sui sacerdotis: Rndeo. Credo q non Unde si de facto absoluat noie presbyteri sui: credo q no o3 se gerere p absoluto ante ratihabitoe3 pprij sacerdotis: nec an itrare ecclam: z igerere se coioni fideliu: si excoicatus erat excoicatione maiori: nec recipe eucharistia si erat mortale peccatu: de quo confessus est alieno sacerdoti. Hec Rob. 8° e rone studij: vt cu clerici de licentia suoru prelatoru ad studiu se trasferut. Tunc.n. fiunt parochiani illius presbri: ad cuius parochia accedut: du ibi manet.ff. de iudi.l.longius.§.i. Sed nuqd qlibet presbr pot audire cofessione: z absoluere in pdictis oibus casib sicut pot in primo casu.s. necessitatis: Rn°: q no: nisi sit talis presbyter q heat auctoritate audiendi ofessiones ordinaria z delegatam. Cuius ro e duplex. vna q2 ppt has cas no datur iurisdictio ei q alias ea non habet Alia e q2 licet ipsi penitentes habeant a iure q possunt confiteri presbytero non proprio illi tame presbyteri quibus nulla cura e cōmissa: n hnt q possint eos audire. Hec Ray.

Sed nunquid si aliquis presbyter excoicans subditos suos pro eo q confitent fratribus minoribus: vel alijs priuilegiatis sine licentia sua: tenet ne talis excōmunicatio: Rndeo: q non: quia ipso iure nulla est: vt p3 in interpretatione clementis pape quarti: q illam ostitutione, omnis vtriusq3.interptat aliter q glosatur: vt habet in noua cōstitutione sua: que est inserta in rubrica de priuilegijs. vbi dicit sic. Quidam temere asserut q fratres minores de licentia vel cōmissione pape: vel legatorum sedis apostolice: vel ordinariorum locor non possint predicare: confessiones audire: z absoluere sine licentia parochialiu3 sacerdotu. Nos ergo assertione tam temerariam confutantes declaramus veritatem: q si eis detur licentia seu committatur: aut cocedatur a legatis sedis aplice: aut ordinarijs locorum: nec non a papa de quo esset erroneu3 dubitare: an in omnes sine consensu alicuius immo inuitis quibuslibet: hi posset concedere potestate3 populis. legatis et ordinarijs eisdem subiectis libere predicare: audire confessiones: z absoluere eis confitentes: ac penitentias eis confitentibus iniungere salutares: alioru inferioru3 prelatorum z rectorum ecclesiaru3: ac sacerdotum parochialium assensu nullatenus requisito: illis casibus exceptis: qui de iure: vel consuetudine: seu retentione ab eis facta specialiter: predictis legatis z ordinarijs specialiter relinquit: ad quos no lic3 eis manu mittere: nisi eis specialit cōmittatur. Ideoq3 strictius inhibemus ne quisquam super aliquo predictorum aliquem eorundem fratr aut eis cofitentes: vel ad predicationem eor accedentes contra premisse declarationis z constitutionis formam: aliquatenus molestare presumat: decernentes irritum z inane quicquid a quoq3 otra declarationem z inhibitionem hi contigerit attentari. Cōstat ergo q fratres minores: vel alij priuilegiati habita superior licentia: non tenentur i premissis requirere consensum inferioru prelator: sed sunt ab ea exempti auctoritate hui interpretationis: cu interpretatio principis ius faciat. C. d legi.l.i.z.vlt. Ide e si predicti fratres habent a legatis: tuc no oportet eos requirere consensum episcopor. Si autem ab epis: tunc non indigent de consensu inferiorum prelatorum: vel sacerdotu parochialium. Sic ergo patet q excoicatio talis nulla est pp ter particulam illam.s. decernentes irritu zc. posita in dicta interpretatione. S3 arguit otra: q adhuc talis excoicatio teneat: q2 sicut hetur.ii.q.3.snia pastoris siue sit iusta: siue iiusta sp e timda. H° ide habet ii.q.3. Si quis episcopus: Rndeo: q hoc non semper tenet: sed fallit in aliqb casib. Primus e si precipiatur aliquid otra statuta generalia ecclesie: z si.lia. 23.q.i. qd culpat. z.ii.q.3. quid ergo. 2° est si precipiat aliqd

qd ē a parte ɔtra iura: vel ɔtra deū .ii^a.q.3^a.nō semp.ꝛ ex͂ de simo. ne dei glo. nam cōtra. 3° si snīa ɔtineat intolerabilē errorē. Intolerabilis aūt error pōt dici qdlibet peccatū mortale: vt si prelatus ferat sententiā in aliquē subditū quia nō furaē: vel mechaē: vel quia obediēs ē ꝛc̄. ex͂ de sen.exco. per tuas. Et intellige q̄tiēs prelat⁹ precipit licitū.i.fm deū: qd principaliē exercere debet circa correctionē ꝛ salutē aiaꝝ obediendū est ei. Si aūt precipiat aliquid qd ē ɔtra deū: nullo mō obediendū est: q2 obedire opʒ deo magis q̄ hoib⁹. act).5°. Ratio oīum taliū ē: q2 plato obediendū ē in his que spectāt ad officiū suū: nō in his q̄ n̄ spectāt: ar.ii^a.q.i.ff. de re.iu.l. factū. Nota tn̄ q̄cunqꝫ maior ꝛ minor prelatus ɔtraria iubēt: tūc obediēdū ē maiori.ii^a.q.3^a. qui resistit. Utrū ep̄us posset dare auctoritatem audiēdi ɔfessiones subditorū suorū: ꝛ absoluēdi eos nō solū illis q̄ sunt in ep̄atu suo: sed etiam illis qui sunt in episcopatu alieno? Rn̄deo: q nō fm Ray.ar.16.q.i. pluit.ꝛ.§.ecce in hoc.ꝛ.§.hoc idem. Rod. tamē credit q etiāʒ illis qui sunt in alieno ep̄atu pōt cōmittere ea que ptinēt ad volūtariaʒ iurisdictionē: sed ad suscipiendū cōmissionē non pōt eos cogere.

De quibusdam specialibus personis: quibus debeant confiteri. titulus.15°.

Einde ɔsiderandū ē in speciali descendēdo ad personas speciales qb⁹ presbyteris debeant ɔfiteri. Et incipiendo a capite queriē pmo cui papa debeat ɔfiteri? Rn°. Quicq̄d sup hoc dixerit alij.dd. q pōt p ɔfessore eligē presbyteꝝ quecūqꝫ voluerit. Nā ꝛ hoc receptum est in iurisdictione ɔtētiosa. 2^a.q.5^a. mādatis.ꝛ.c.auditū. Quare multo fortius cuilibet p̄bytero pōt se submittere i iurisdictione voluntaria: q2 q̄ ad hoc q̄libet presbr tenet locū dei: ꝛ loco dei pōt absoluere penitenteʒ.ii^a.questiōe tertia absit. ꝛ de peniten. dis. tertia. inter hec. Sic in foro pn̄iali papa est minor: ꝛ cōfessor maior: vt patet in dict) c. Et hoc innuit Chryso⁹.40.di.multi sacerdotes. Hec hosti. Cui debet cardinalis ɔfiteri? Rn̄deo. Aut ē absens a curia pape cā legationis. Et tūc pōt sibi eligere ɔfessorem: ar.ex͂ de pe.ꝛ re.ne.p dilatione. Aut est p̄sens Et tūc de pctō publico dʒ ɔfiteri pape: de occulto sufficit sibi ɔfiteri pniario pape. Aliq̄ tamen dicūt q in vtroqꝫ sufficit sibi cōfiteri pniario pape quo ad salutem anime: non tn̄ quo ad dispositionem: quā pniarius non poterit facere: nisi de speciali mandāto pape: sicut curia tenet. Sed tutius puto: q quilibet cardinalis licentiā habeat a papa: vt possit sibi ɔfessorem eligere: cum tales subsint sibi imediate: ar. de pe.ꝛ re.o͂s.presbyter ep̄os q̄ sunt omnes in hoc priuilegiati.e.ti.si.quo ad peccata occulta: non publica. Hec hosti.

Cui debent capellani: ꝛ alij curiales ɔfiteri? Rn°. Illi qui sunt de familia dn̄i pape ɔfitebunē pniario eius: non alij. Illi vero qui sūt cum cardinalibus pn̄t de licentia dn̄i sui qui curam habet de consuetudine curie etiaʒ alteri confiteri: ar. de pe.di.6^a. placuit.ꝛ extra de pe.ꝛ re.omnis. fm Hosti. Guilhelmus tn̄ durandi nō credit q cardinales familie sue curam habeant: quia ei sacramenta non ministrant: extra de elec.dudum.2. Tamen penitentiario pape possunt omnes sine licentia confiteri: ar.di.93^a.c.fi.ꝛ.94^a.dis.c.pmo. Uel etiaʒ presbytero in cuius parochia degunt: vt in capitulo oīs.ꝛ capitulo placuit.

Cui ɔfitebunē ep̄i ꝛ superiores? Rn̄deo: q ep̄i ꝛ supiores etiā nō exempti: ꝛ iferiores prelati ꝛ ep̄i exempti pn̄t eligere puidum cōfessorem: ex͂ de pe.ꝛ re. ne pro dilatione. Et hoc verum est de peccatis occultis grauibus ꝛ publicis leuibus. Secus ē in publicis grauibus. Et cum hoc predictis oibus: cum per speciale priuilegiū ɔcedaē illud priuilegium nō expirat: etiā si q̄s eoꝝ ad curiā romanam accedat.7.q.2.§.pmo.ꝛ.c.se. Quid si aliqua ecclesia sit exempta? Nunquid propter hoc etiā singuli de collegio illius ecclesie pn̄t sibi cōfessorem eligere. Rndeo: q non. Ex q̄ enim habent priorem abbatem ꝛ decanum nulli nisi hi⁹ plato confiteri debēt: vel alij de mandato eius. Si aūt hi⁹ prelatus taliuʒ de ɔsuetudine nō hēt curā illorū: nec ordinari⁹ nec aliq̄s alius nisi papa. nihilominus non possent sibi eligere ɔfessorē. q2 illd capitulū. ne p dilatione. loquiē de solis platis. Unde in hoc casu recurrendū est ad papam: q puideat talibus de confessore fm Rod. Sed quā potestatem habet ɔfessor elect⁹ ab ep̄o? Et videtur q illā quā habet ep̄us i subditos suos quo ad absolutionem peccatoꝝ. Nō tn̄ poterit secuʒ dispensare super irregularitate in casibus qui ptinēt ad papam: quia in electione quam facit: non potest amplius sibi concedere potestatis: q̄ habet.ff.de re.iu. nemo. Nec obstat q dicas talem confessorem ordinarium: quia a iure recipere videē hanc potestateʒ electione facta per ep̄m: ex͂ de pe.

τ re.c.vltimo.quia talis iurisdictio succedē semper videt̃ loco eius quam habet eligens. Ideo eiusdem nature debet esse argumētū. .C.de iudi.l. aptissimi ad fi. Sȝ ꝯ q2 epus τ exemptus ꝯfessorē sibi eligit de licentia pape:vt hētur in.c.ne ꝓ dilatiōe.ḡ ꝯfessor elect⁹ eādē auctoritatē hȝ cū papa. Nā ꝯfessor electus de licētia ꝓprij.pſbyteri eādē auctoritatē habet cū ꝓprio pſbytero:τ in quibus presbr ꝓprius pōt absoluere: pōt τ electus: ar.93ᵃ. di.c.fi.extra de offi.dele.sane. Pōt aūt dici:ꝙ vbi exemptus ꝯfessorē sibi eligit: ille electus habet ptātem pniarij pape. Ubi uero alius eligit habet ptātem iudicis illius cui subest eligens:vt in.c. ꝓximo allegat̃ habet̃. semꝑ tñ publicis grauibus exceptis. Hec hosti.

Utrum electus a ꝑlato i ꝯfessorē possit eū absoluere nō tm̄ a peccatis:sed etiā ab excōmunicatione? Rn̄º. Ray.sentire videt̃ ꝙ illō .c.ne ꝓ dilatione. loq̄tur tñ de absolutione peccatoꝝ: nō excōmuicationū. Hos. tñ credit:ꝙ etiā loquit̃ de absolutione excōicatōis maioris: dūmodo absolutionē hi⁹ nō reseruauerit sibi papa.τ nisi sn̄ia illa lata sit ab homine:q2 tūc ab excōicatore absolutio est petenda:quia bñficia ꝑncipum late sunt interpretāda. Quid si excōicatus sit:vel ꝑlatus vel ille quē eligit i ꝯfessorem? Rn̄deo. Si ille qui eligitur i ꝯfessorem sit excōicatus excōicatione maiori:nō poterit eum absoluere sic ligatus. Si aūt minori:poterit. Sȝ prelatus excōicat⁹ excōicatiōe maiori eligere non pōt sibi ꝯfessorē q̄ absoluat eū ab excōicatiōe illa ſm ꝙ videtur sentire Ray. vt dictū ē prius. Excōicatus vero minori:pōt. Ad hoc ar. ex̄ de cle.excō.c.si celebrat: ſm Hos. Utrum epus possit diuersos ꝯfessores eligere: τ sepi⁹ variare? Rn̄º: Hosti. nō ꝯsulit ꝙ hoc faciat q̄diu pōt habere copiā illi⁹ quē elegit:q̄uis possit in subsidiū alteri ꝯfiteri: ita tñ ꝙ si sit mortale: ꝯfiteat̃ ei quē elegit q̄cito copiā ei⁹ habebit. Secus ē in venialibus. Sed si nō habeat copiā ꝓprij ꝯfessoris:puta q2 obijt: vl' ab eo recessit:secure eligat sibi aliū. Si tñ epus diuersos ꝯfessores haberet:q̄bus integre oīa pctā ꝯfiteri vellet: laudand⁹ eēt. detestand⁹ tñ si hoc i fraudē faceret. Hec hosti. Utꝝ epus eoipso ꝙ ꝯfitetur alij ipsum in ꝯfessorē eligat? Videt̃ ꝙ nō:ar.extra de elec. ecclesia .i. Sed dicendū ē ꝯtrariū. In talib⁹.n.plus est standū mētis intentioni τ factis q̄ vbis: extra de ma.τ obe.legebat̃. Et breuiter i his oībus attēdenda ē fides τ intentio bona:ex̄ de presbīo non bapti.c.i.τ 2º. Hec hosti.

Utrū archiepus debeat scire quis sit ꝯfessor episcopi? Rn̄º. Hosti.dicit ꝙ sic:velit nolit episcopus. Et pōt etiā ipsum cogere confiteri secū:si suspectum habeat ꝯfessorē. q2 ab ipo de aīa episcopi rō exigit̃:ar.extra de offi.or. pastoralis. Nec illud ꝓhibet illud capitulum ne ꝓ dilatione.sed potius hoc admittit:cū intendat occurrere periculis aīaꝝ. Hec hosti. in sūma. Distinguit tñ iter crimina publica Et ideȝ dicit in glo.sup.c.ne ꝓ dilatione.

Cui ꝯfitebit̃ abbas? Rn̄deo. Si hȝ abbateȝ aliū sup se siue sit exempt⁹:siue nō:debet ei cōfiteri:ar.ex̄ de ꝯsue.cū dilectus.τ de verb.sig. abbate. Si vero non habet aliū abbatē super se:τ sit exemptus:pōt sibi eligere confessorē. Sed si nō habet aliū abbatem sup se: nec sit exemptus: debet ꝯfiteri epo: q2 ē iudex suus 61ᵃ.di.obitū. Nisi forte ſm regulā per sedem aplicā approbatā:posset sibi eligere ꝯfessorē. Aliter aūt sine licētia hoc facere non posset: vt habet̃ i.c.oīs hō. Cui ꝯfitebunt̃ monachi? Rn̄º. Abbati qui eos nō tm̄ exterius: ꝫ etiaȝ interius cognoscere debet:ar. ex̄ de temp.or. ad aures. Abbate tñ absente vel pn̄te de ei⁹ licentia vl' ꝯsuetudine:vel ſm statuta regule priori poterit ꝯfiteri. Hec hosti. Et sic alij religiosi prelatis suis:vel de licentia eoꝝ alijs fratribus eiusdem ordinis.16.q.i.c.i. de sta. mo.c.2º. Qz si illos ñ pn̄t habē debēt de iure cōi confiteri parochiali:vt habetur in.c.oīs de pe.τ re. Sed nunquid pn̄t epo cōfiteri? Rn̄deo:ꝙ sic:si volūt. Qui etiā pōt relaxare pniam abbatis: q2 superioris auctoritatis ꝑ videtur excepta:ar.extra de iure:ıu.venietes .2. Decet tñ: ꝙ ipsos semꝑ ad abbatem remittat:ar.extra de offi.or.quāta. Hec hosti. Notat etiaȝ Hos. titu.de sen.ꝙ licet abbas ꝓhibere non possit monachū:ne ꝯfiteat̃ epo: dūmodo hoc nō sit ꝯtra ꝯstitutiones monachoꝝ a papa ꝯfirmatas:tenetur tñ monach⁹ abbati suo:vel alteri de eius mādato ꝯfiteri: si hoc ei precipiat: etiā postq̄ cōfessus fuerit episcopo: vel eius penitentiario. Nec eū pōt epus eximere ab obedientia sui abbatis:nisi forte ex causa iusta:vt si timeretur de scādalo abbatis: si cōfiteret̃ sibi. Cui ꝯfitebit̃ decanus? Rn̄deo. Episcopo suo:vel alteri d̄ licentia eius:vt dicitur in.c.omnis. Et ideȝ dicendum est de archidiacono: τ archipresbytero: tam de archipresbytero ciuitatis q̄ de rurali. Qui etiam vocatur aliquando archipresbyter:extra d̄ offi.archidiaconi:ad hoc.§.fi. Aliquando plebanus:extra de offi. ordi.cuȝ ab ecclesiaꝝ. Quādoq̄ abbas:licet improprie:extra de renun.transmis. Et idē dicēdum est de sacrista siue thesaurario:τ de

magistro scholariũ: & de cantore: & de canonicis. Hec Hosti. Cui cõfitebit̃ ppositus siue prior? Nã & preposit⁹ dicit̃ q̃ quadã pׄoratus curã pre alijs gerit: ex̃ d̃ verb. sig. q̃uis? Rñ. Si sit religiosus cõfitebit̃ suo superiori: q̃ eum corrigere dꝫ: extra de ma. & obe. cũ ĩ ecclesijs. Si vero sit secularis epõ vel eius pniario: ex̃ de cle. ex cõ. mi. ꝓposuit. c. i. vel alij qui curam eius habet: vel de licẽtia eius alij: vt habetur in. c. oĩs. Hec Hosti. Cui cõfitebit̃ presbr parochialis? Rñ. Epõ suo: vel alii cui forte spũalit̃ & tẽporaliter subest. Uel p̃sbyteri parochiales sibi inuicẽ cõfiteri pñt de licentia p̃lati sui. Qd̃ tñ nõ multum expedit: ne conscij similiũ criminũ adinuicẽ deferãt sibi. ar. 16ª. q. 2ª. visis. post mediũ. Hec hosti. Uñ p̃sbyter vnius parochie nõ põt absoluere aliũ sacerdotẽ vicinuꝫ a mortali sine licentia supioris generali: vel speciali: tacita ul' expressa. Tacita dico: q2 si epũs scit talia fieri cõiter a p̃sbyteris: & sustinet: presumendũ ẽ hui⁹ absolutõeꝫ tacite approbare: & presbyteris de se inuicem licẽtiã dare. Hec Gof. Cui cõfitebit̃ imperator? Rñdeo: q2 impator & impatrix d̃ cõsuetudine antiq̃ssima: cuius memoria non extat: certos hñt cõfessores. s. p̃latos: q̃ sũt magistri capelle sue: & sub ipsis tenẽt capellanos alios quotidianos quib⁹ cõfitenẽ: & qui curã habẽt aĩaꝝ suaꝝ de cõsuetudine ñ reprobata p dñm papã: ar. extra de fo. cõpe. cũ cõtingat. Papa tñ si vellet posset illã cõsuetudinẽ reprobare: & inhibere: ne sine sua licẽtia eligerẽt cõfessores. Tutius ẽ ergo q2 tales p se & sua familia impetrent sibi licentiã eligẽdi cõfessorẽ: nisi alio priuilegio sint muniti. Hec hosti. De iure tñ cõi videt̃ q2 debeant cõfiteri illi epõ: in cuius sunt diocesi. 63ª. di. valentinianus. & extra de iudi. nouit. ſm Guil. durandi. Cui cõfitebitur rex? Rñdeo. Si hꝫ domiciliũ ꝓpriuꝫ & pñcipale in aliq̃ ciuitate: tũc subest eius epõ de iure cõi: nisi secus obtineat de consuetudine: cuius nõ extat memoria: vel de priuilegio speciali: sicut dictũ est de impatore. Et qd̃ dixi de cõsuetudine: intelligas que alicui ecclesie certe hoc p̃uilegiũ dat. Nã q2 possit quẽcũq3 eligere: nõ puto q2 cõsuetudo posset sibi cõcedi: q2 ecclesijs onerosa eẽt & in detrimẽtuꝫ ecclesiastice discipline cõ iura dirumpi cõtingeret: extra de cõsue. c. i. & cũ fieri acephalum: quod irrõnabile eẽt. 93ª. di. nulla rõne. Et h⁹ quo ad p̃sonalia. Nã quo ad res quas in diuersis diocesibus tenet: cuilibet suo diocesano subiacet. Item de peccatis in diuersis locis commissis: videt̃ q2 posset cõfiteri illoꝝ locorum episcopis: ita tñ q2 oĩa cõfiteatur semel ꝓprio sacerdoti: vel de licentia eius alij: vt habetur in. c. omnis. aliter confessio integra nõ esset. Hec hosti. Cui cõfitebit̃ dux? Rñdeo. Illi episcopo: in cuius diocesi habet domicilium principale. Et breuiter idẽ dicendũ est qd̃ de rege est dictũ. Similit̃ idẽ dicendũ ẽ de oĩb⁹ hñtibus latas iurisdictiones in episcopatib⁹ diuersis: siue sint comites: siue marchiones: siue barones quãdo sunt tales & tanti q2 ciuitates vel ciuitatẽ habent sub se. Alias si tñ habent castra debent illi presbytero cõfiteri in cuius parochia habent domiciliũ ꝓpriuꝫ & principale vel de eius licentia alij: vt habetur in. c. oĩs. Hec hosti. Quid si castra & domicilia in diuersis episcopatib⁹ habent? Rñdeo. Ab vtroq3 epõ impetrent: ar. ex̃ de sen. ex. cum illoꝝ. §. si vero claustralis. vel ad metropolitanũ recurrãt: ar. ex̃ de fo. cõpe. sane. Hec hosti. Quid si sint diuersaꝝ ꝓuinciarũ? Rñdeo. Recurrãt ad primatẽ. vel ad papã: ar. extra de iurepa. c. nullus. In his tñ casibus tutius est recurrere ad papã: q2 illud est sine q̃õne. 9. q. 3. conquestus. Hec hosti.

Cui confitebit̃ doctor vel scholaris? Rñ. Presbytero in cuius parochia morant̃: vel alij de licentia eius: vt dicitur in. c. omnis. Cui pueri? Rñdeo: q2 ꝓprio sacerdoti: vel alteri de licentia eius. vt dicit̃ in. c. oĩs. Et hoc intelligo de capacibus doli'. Et intelligitur capax doli qñ est proximus pubertati. ff. de act. & obli. l. i. his quoq3. Sed dicendũ. q2 hoc potius per exteriora vir bonus existimabit: ar. extra de presum. ex studijs. Si vero ñ sint doli capaces non tenentur confiteri: & id̃ nõ est curandũ cui confiteant̃. Tales. n. furiosis cõparant̃: quia etas eoꝝ quid videat ignorat. C. de fal. mo. l. i. Hec hosti. Cui cõfitebunt̃ rustici in alienis parochijs hiemantes vel estiuantes: vel se transferentes ad parochias alienas: non animo' ibi remanẽdi: sed forsan ad tempus aliquibus magistratibus obsequiendi? Rñdeo. Tales si laici sunt: se trãsferre pñt quo volunt: dum tñ sint liberi. Et si se quoq3 transferant aĩo ppetuo remanendi: facti sunt eoꝝ parochiani: in quorum diocesibus: vel parochijs morant̃: extra de parochijs super eo. §. fi. Si vero tales nõ intendãt relinquere domiciliũ antiquũ debẽt antiquo presbytero cõfiteri: vel de licentia eius alteri. Est. n. consilium bonuꝫ q2 tales a iudice suo spirituali licẽtiã obtineãt: vel saltem cõfiteantur sub spe q2 iudex ratificet. Et idem dicendũ est de familia nobiliũ: nisi ipsi habeant a papa p se & familia sua p̃uilegiũ. Hec hosti. Quid d̃ familia epi vł' archiepi? R.

Si fit de aliena diocesi idem est quod: sic de familia principis laici. Si vero fit de diocesi propria: confiteri debet vel ipsi episcopo: vel ei cui mandauerit. Potest etiam proprio sacerdoti: de cuius parochia est confiteri. hec Hosti. Quid de his qui hactenus formam non seruauerunt: sed simpliciter cui volebant confessi sunt? Respondeo. Si simpliciter et ignoranter hoc fecerunt non credentes peccare: non accuso: sed excuso. sed de cetero ex quo certificati sunt si contenerent damnarentur: extra de consecra. eccl. aqua. di. 8ª. consuetudo. Hec hosti.

Qualis debet esse confessor: et qualiter se debet habere ad confitentes ti. 16.

Postea consideran-

dum est qualis debeat esse confessor: et quomodo se debeat habere ad confitentes. Circa quod sciendum: quod confessor debet esse iustus. vnde Aug. li. de pe. c. 9. et habetur de pe. dis. 6. c. i. Sacerdos in nullo sit iudicandus: qui in alio est iudicare promptus. Iudicans enim alium: qui est iudicandus condemnat se ipsum. Et est hic argumentum: quod existens in mortali: mortaliter peccat absoluendo a mortali: nisi peniteat prius. Debet etiam esse discretus. Vnde Aug. ibidem: et habetur dis. 6ª. de pe qui vult. Caueat spiritualis iudex: vt sicut non commisit crimen nequitie: ita non careat munere scientie. Oportet enim vt sciat cognoscere quicquid debet iudicare. Sed quanta: siue quae: et qualis discretio: siue scientia est necessaria confessori? Respondeo quod siue Aug. sumat in dicta auctoritate scientiam pro claue scientie: siue pro habitu scientie: necessaria tamen est tanta scientia confessori quod sciat discernere in peccatis. quod est veniale: et quod mortale: pro eo quod alia penitentia debet imponi pro veniali: et alia pro mortali. Et quod sciat ad que peccata potestas sua extendere se potest. Alioquin in periculum anime sue: et confitentium audit confessiones. Et si subditi eius simplicitatem agnoscant: peritos consulere tenentur. Alioquin vterque nec non et eum sustinens grauiter peccant. Et de hac discretione loquitur Aug. Preterea tenetur scire canones penitentiales. Aliter vix in eo nomen presbyteri constabit secundum Augustinum. di. 38ª. que sacerdotibus. et c. nulli. Est autem alia discretio quae quis scit per habitum acquisitum discernere inter perplexitatem peccatorum. Et hoc est de bene esse. In his autem securiorem viam debet tenere et consulere sapientes. Hec Bon. 4°. di. 17. p. 3ª. dubi. circa litteram. q. 3ª. Et potest addi secundum aliquos quod tenetur scire perplexa esse difficilia: nec in eis esse procedendum sine consilio superiorum: et auctoritate canonum. Ad hoc enim secundum aliquos quod tria sunt quasi de esse confessoris: sine quibus non potest aliquis esse confessor sine peccato. scilicet scientia discernendi inter peccata: vt dictum est. cauta inquisitio de peccatis: et discreta iniunctio satisfactionis. Requiruntur etiam plures alie conditiones in confessore: quas ponit Aug. ibidem. Habeat inquit dulcedinem in affectione: pietatem in alterius crimine: discretionem in varietate. Adiuuet confitentem orando. elemosynas et cetera bona pro eo faciendo: semper eum iuuet leniendo. consolando. spem promittendo. Vnde versus. Confessor dulcis: affabilis: atque benignus: Prudens: discretus: mitis: pius atque suauis. Hec omnia predicta: et plura alia de hac materia habentur de pe. di. 6ª. qui vult et 4°. sen. di. 17. et 19ª. Ad sciendum autem plenius quomodo confessor debet suum officium exercere nota: quod debet primo penitentem interrogare si sciat pater noster: et credo in deum: et Aue maria. Et si nesciat eum doceat: vel saltem moneat: vt discat: extra de pe. et re. deus qui. Deinde dicat ei: quod humiliter sedeat ad pedes presbyteri quoties confitetur. Si femina est eam moneat: quod semper se ex transuerso teneat: nec eius faciem respiciat: quia vt dicitur Abac. i. facies earum ventus vrens. Deinde debet dulci et suaui eloquio inducere eum ad compunctionem et confessionem proponendo ei beneficia que deus sibi contulit qui ipsum creauit: animam eius sua imagine insigniuit: ipsum gubernat et pascit: suo precioso sanguine redemit vitam eternam ab initio mundi preparauit: nisi per ipso remanserit. Proponat sibi mundi defectibilitatem: diaboli temptationem: peccati momentaneam delectationem: per quam consequitur homo eternam cruciationem: vite breuitatem: anime eternitatem: extremi iudicij examinationem: penarum inferni acerbitatem: christi pietatem: qui non venit propter iustos: sed propter peccatores: sicut patet in Petro. Paulo. latrone. ac maria Magdalena. Hec et his similia: sicut et quando videtur expedire proponat: vt eum ad confessionem et contritionem alliciat. Postea eius confessionem audiat ordinate: et discrete ab ipso de peccatis perquirat. De quo in sequenti capitulo dicetur. Si vero presbyter habeat aliquem parochianum peccatorem qui nolit confiteri, neque penitere: premissa monitione: debet eum excommunicare vel superiori denunciare. 32ª. q. 5ª. preceptum. Et si habeat odium contra proximum: debet eum ad concordiam cogere. di. 90. placuit. Debet etiam ipsum cogere ad agendam penitentiam de periurio fornicatione: adulterio et de aliis criminibus: extra de spon. ad audientiam in fi. Et si inobediens fuerit ab ecclesia expellatur iiª. q. 3ª. qui iubente. Latentia autem delicta vindictam non habent. 6ª. q. i. Si omnia. hec Hosti. Circa autem hanc compulsionem debet sequi doctrinam Aug. et Grego. scilicet quod primo arguat oportune. scilicet admonendo et corripiendo. 2° importune suspendendo et interdicendo. 3° crescente contumacia excommunicando. 23ª. q. 4ª. forte.

Si aūt non posset h fieri cōmode ꝓpter forte multitudinem ꝛ potestatē hominū: eos vbis quātū pōt moneat ꝛ terreat: ꝛ quātū in se est ǫcquid potest faciat: ꝛ sic aiam suam liberat. 47ª. dis. quod ad nos attinet. Sꝫ pone ꝙ presbyter hēat aliquos parochianos surdos vel mutos vel furiosos: vel similes: ꝛ sciat eos esse in peccato mortali: q̄d faciet: Rͦ. Debet facere posse suū vt inducat eos ad ꝯtritionē ꝛ pniam ſm ꝙ ē possibile. s. verbis: aut signis. aut nutibus: vel scriptis: ꝛ alijs silib᷒ modis q̄bus pōt. Et si nō pōt ꝓficere: oret ad deū: et faciat orare populū: vt de᷒ illustret corda eorum ad pniam. Et cū nihil omiserit de contingentib᷒ nō imputabit sibi. Eze. 3ͦ. Si annunciaueris impio iniq̄tatem suā: ꝛ ipse non fuerit cōuersus ab impietate sua: ꝛ a via sua mala: ipse q̄dē in impietate sua morieť: tu āt animā tuā liberasti. Tradit aūt Aug᷒. ꝓ regula ī talibus: ꝙ diuinū iudiciū in talibus per alicuius reuelationis oraculū: ꝯcordi orōne gemitibus ē implorandū: de ꝯse. dis. 4ª. solet queri in fi. Sed quō p̄sbyter debet se ad infirmos hēre: Rn̄deo: ꝙ p̄sbyter ad infirmum vocat᷒ nō debet penitētiā denegare. Dicit. n. Julius papa. Si p̄sbyter denegauerit pniaꝫ morientib᷒: reus erit aiaꝝ: qꝛ dn̄s dicit Eze. 18. Quacūq; die ꝯuersus fuerit ꝑccator ad pniam vita viuet ꝛ non morieť. Uera enim ꝯfessio in ultimo tpe pōt eē. 26. q. 6. Si p̄sbyť ꝛ. c. agnouim᷒. ꝛ. c. presbyť. Qd̄ aūt dicit reus aiarū erit: verū est quātū est in se. Uel hoc intelligiť quo ad presbyterū. Nā infirmus si ꝑ eū nō stetit q̄n confiteret: ꝛ ꝯtritus fuerit: decedēs saluus erit. Infirmo tn̄ nō ē penitētia īiungēda sed īnotescēda quātitas ꝛ qualitas pnie dicendo sic. Si sanus esses talem pniaꝫ agere deberes: sed qꝛ infirmus es nō iniūgo tibi eam: sed si decesseris tantū ꝓ aia tua facias pro hac pena dari: ꝛ si ꝯualueris eam age: ſm Guil. durādi. 26. q. 7. c. i. Uel ſm alios iniunget ei ꝙ q̄ cito cōualuerit anteq̄ ad alia negocia diuertat: ad eū vel ad aliū p̄sbyterū redeat: ꝛ iteꝝ de nouo ꝯfiteať: ꝛ de nouo penitentiā accipiat: vt in p̄dicto. c. diciť ibi a quo pericula ꝛc. Hoc tamen non est necessarium ſm Guiľ. durandi. Si aūt sic decesserit erit amicorum orōnibus ꝛ elemosynis adiuuād᷒: oleo añ mortē vngendus: ꝛ sacro viatico reficiendus. Si aūt ꝯualuerit: iteꝝ ꝯfiteať: ꝛ iniunctam sibi pniam agat si voluerit: vel agat pniam: q̄ sibi p̄us ꝓ ꝯfessorē īnotuit. Cā aūt q̄re tali pnia nō sit īponēda est: qꝛ ꝑ hoc ꝙ alicui aliq̄ pnia imponiť ad eā obligať. Nullus aūt ad id obligari debet qd̄ facere nō potest.

Talis aūt nō pōt agere pniam exteriorē: sed tm̄ interiorē. Illud ergo circa eū fieri debet qd̄ pertinet ad ꝓmotionē pnie interioris tm̄ Sꝫ est ei innotescēda pnia exterior: vt possit de peccato dolere ꝛ possit pniam elemosynis redimere: ꝛ si euaserit eaꝫ īplere ꝓponat. In notescēda vͦ est per modū ꝯsolatiōis oñdendo benignitatem misericordie dei peccata remittētis magis q̄ ꝑ modū terroris oñdēdo seueritatē iusticie punientis. Quid si eger petat p̄sbyteꝝ: ꝛ interim dū venit obmutescat vel fiat amēs: vel freneticus: Rn̄deo: p̄sbyter veniēs vł ad nutū infirmi: vel ad testimoniuꝫ eoꝝ: qui audierūt ip sum petere penitētiā vel presbyteꝝ debet: ei ǫcquid pōt hūanitatis impendere: absoluēdo: recōciliādo: ꝛ si fieri pōt sine periculo ori eius eucharistiā infundēdo Et si superuixerit āmoneať a p̄dictis testibus petitioni satisfacere ꝛ subdať statutis pnie legibus q̄diu ꝓbauerit p̄sbyter. 26ª. q. 6. si q̄s de corpore ꝛc. ꝛ. c. qui recedūt. ꝛ. c. his qui in infirmitate. ꝛ. c. his qui in tēpore. Quid si talis decedat ꝯtritus: vel cū certis signis contritionis añq̄ presbr̄ venerit: Rͦ. Et p᷒ mortem ab eccl'ia absoluiť. i. absolut᷒ fuisse oñditur: sicut pōt videri extra d̄ sen. ex. a nobis. ꝛ ꝛ vt oblatio ꝓ talibus a nobis fiat. 36. dis. si q̄s hec Hosti. Sed nūq̄d requiriť ꝙ p̄ſes sint qui testificenť se audiuisse egꝝ petere pniam vel presbrūꝫ: Rn̄. In tali casu cū nulli fiat p̄iudiciū satis sufficere pōt vn᷒ fide dignus testis. Nō. n. ꝓcedit hoc ex iudicio certitudis sed p̄sūptiōis. Itē adiudicatis morti petētib᷒ nō debet denegari pnie sacramentū. Et iusticiarios ꝛ dn̄os hoc īpediētes: ordinarij monere debēt: vt hoc facere desistāt: ꝛ si oportuerit eccl'iastica cēsura cogere debēt: li. 7ͦ. de pe. ꝛ re. cū ſm. s. in cle. Ad hoc nota statutū pape Inno. tertij. Districte inq̄t precipim᷒ medicis corpoꝝ vt cū eos ad infirmos vocari ꝯtigerit: ip̄os añ oīa moneāt ꝛ idučāt vt medicos aduocēt aiaꝝ. Et ſm Hosti. ibi dē. trāsgressor hui᷒ statuti mortaliter peccat cū dicit p̄cipim᷒. Nec pōt ꝯ statutū illd̄ p̄scribi: nec aliqua ꝯria ꝯsuetudie tolli: cū sit pro aiaꝝ salute introductū. Et. ī. Si q̄s aūt medicoꝝ hui᷒ nr̄e ꝯstitutiōis transgressor extiterit tādiu ab ingressu eccl'ie arceať donec pro transgressione hi᷒ satisfecerit cōpetenter arceať. Glo. Per sniam nō ipo iure: qd̄ male vł nullo mō seruať. Postea subdiť ibidē. Cum aia sit multo p̄ciosior corpore sub intermiatione anathematis ꝓhibem᷒ ne q̄s medicoruꝫ ꝓ corporali salute aliq̄d suadeat: qd̄ ī piculū aīe ꝯuertatur: ex. de pe. ꝛ re. cum infirmitas.

De introgatoib⁹ faciēdis a ɔfessore. ti. 17⁹.

Einde ɔsideran/

dū est de interrogationibus facien/ dis a ɔfessore: aliqua de his breuiter pstringendo. Circa qd sciendū: q̄ cōfessor interrogare debet confitentē. Cuius ratio ē: q2 debet scrutari ɔscientiā peccatoris in cōfessi/ one quasi medicus vulnus: et vt iudex causā: quia sepe quod pre confusione vel simplicitate confitens tacet: interrogatus reuelat. Unde Aug⁹. et habetur de pe. dis. 6. Diligens inquisitor: subtilis inuestigator: sapiēter et q̄si astute iterrogz a peccatore qd forsan ignoret vl̄ p̄ uerecūdia velit occultare. Interrogationibus aūt faciēdis tria debēt attēdi. Primo vt penitēs interrogeť de peccatis cōibus cuiusmodi sunt trāsgressio. io. pceptor: commissio septē capitaliū vicioū. abusio quinq̄ sēsuū. Interrogeť etiā de circūstātijs aggrauātibus cōibus de q̄bus. ī. dicet. Interrogeť etiā de peccatis q̄ solēt in hoibus illius ɔditionis abūdare. Nō. n. oz a milite querere de peccatis religiosor. aut eo⁹. 2⁹ vt nō iterroget explicite nisi de peccatis oib⁹ notis. De alijs aūt peccator adinuētionib⁹: et de peccatis incōsuetis: et enormibus: et ɔ naturaz nō inq̄ratur nisi in generali et a longe: et p q̄sdaz circūlocutiones: vt si cōmisit dicat. et si non cōmisit: nō discat. De talib⁹. n. dicit puer. ii⁹. Qui inuestigator malor ē: opprimeť ab eis. Ratio huius est q̄a penitēs sepe p hoc discit quod non nouit. In hi⁹ etiā ɔtingit concuti ɔfessorē. 3⁹ vt ñ descēdat nimis ad particlares circūstātias peccator p̄cipue carnaliū: q̄a delectabilia q̄nto magis ɔsideranť tanto plus ɔcupiscētiā sūt nata mouere: vt dicit. 3⁹ ethi. Et iō pōt ɔtingere q̄ ɔfessor talia q̄rens et sibi noceat et cōfitenti. Ut aūt meli⁹ sci/ as: quos et de quibus interrogabis. nota q̄ interrogandi sunt p̄ncipes de iusticia: milites de rapinis: mercatores et officiales: et mechanici de piurio: dolo: mendacio: furto: et similibus. burgēses et ciues cōiter de vsuris: et pignoribus: rustici de inuidia et furto: maxime circa decimas tributa: primicias: et census. clerici seculares de simonia: negociatione: et alijs ad auariciā ptinētib⁹. de dilapidatione si administratione aliquā habēt. vtrū intersint diuino officiō: et si ipsū dicāt: vtr portāt coronā et hitū ɔgruentē. Itē de luxuria: aduocatione ludo alearū et sitibus: in q̄bus sepius offēdē solēt. Religiosi de. iz abusiōibus claustri: que sunt platus negligens: discipulus inobediēs: iuuenis ociosus: senex obstinat⁹: monachus curialis: monachus seu canonicus regularis causidicus: habit⁹ p̄ciosus: cib⁹ exq̄sit⁹: rumor in claustro: lis in capitulo: dissolutio in choro: irreuerentia circa altare. Item de trib⁹ substātialib⁹ regule. s. obediētia castitate: et paupertate. Itē de simonia et alijs q̄ a talib⁹ sepius solēt cōmitti. Circūstātie aūt q̄s p̄cipue debet attēdere ɔfessor sunt septē: quas etiaz ponūt Tullius et Boecius: et continēť in his versibus. Quid. quis. vbi. p quos. quotiens. cur. quō. q̄ñ. Quilz obseruet aie medicamia dādo. Una ibi supadditur illis septē. s. quotiēs. Attēdat etiā ipse ɔfessor quis sit ipse peccator: cuius. s. seruus et etatis: si nobilis vl̄ ignobilis: vel seruus in dignitate siue officio cōstitutus: an p̄uatus sane mentis vl̄ insan⁹: sciens vel ignarus: solutus vel ɔiugatus: laicus vel clericus vel religiosus: extraneus vel affinis vel ɔsanguineus. Quid. s. est illud qd cōmisit. s. adulterium vel fornicatio: et similia peccatum paruum vel mediocre: vel enorme: occultuz vel manifestū recēs vel inueteratū. et similia. Ubi. s. i loco sacro: vel p̄phāo. i. ñ sacro publico vel priuato. Per quos seu q̄bus auxilijs. p quos. s. mediatores internuncios q2 oēs tales participes sūt criminis dānationis et ipse est reus et obligatus p eor peccatis. Itē p quos. i. cū quibus: ɔ quos. Notandum aūt q̄ sicut ɔfitēs non debet noiatim specificare psonam cū qua peccauit: ita nec circunstantias per quas itelligi possit: nisi forte notoriū esset: vel aliter recte nō posset ɔfiteri: vt dictū est sup̄ ti. de his que quis confiteri tenetur in qōe: vtrū liceat aliena peccata in cōfessione referre. Silr nec presbr deb3 specificare psonas i interrogatiōe. Uterq̄ insistat caute circa qualitatē psone. Uide tamen de hoc in dicta q. Cur. s. quali tētatione h̄ fecit et vtr tētationem preuenit vel ab ea preuentus fuerit. vtrū sponte aut coacte: ex cupiditate an paupertate: ludo an nocēdi animo: et similia. Quō. s. de mō agēdi: qd meli⁹ actu q̄ locutiōe scitur. Quādo. s. in tpe sacro: vt i festis. 40. et alijs ieiunijs: vel in non sacro vt in diebus alijs non sacris. Quotiens h̄ patz p se. Sunt aūt alij versus in q̄bus circūstantie 14. continenť. s. Aggrauat ordo locus psona scientia tp̄s. Etas ɔditio numerus mora copia cā. Est modus in culpa stat⁹ altus lucta pusilla. His nō curo propť breuitatē insistere: cum etiam ex supdictis sint satis manifeste. Ad h̄ etiā nota q̄ peccator debet dolere et ɔfiteri de bonis omissis. s. ō tpe male expēso. Item q2 animas primorum a deo eripuit: et

ereptas a se vel ab alio in malo ɔfirmauit: ꝙ multis mali nõ boni exᵐ fuit. quia bonis pec/ cando tristiciam intulit: quia iniustissime de um offendit. Hec oĩa ⁊ alia multa habentur ab Aug. de pe. di. 5ª. consideret. ⁊ ex̃ de homi/ cidio sicut dignum. Non est autem intelligẽ/ dum ꝙ oĩa hec superiora ⁊ inferiora semp ad vnguem sint seruanda: ẜ confessor discretus eliget ẜm ꝙ qualitas ꝑsone ⁊ verboꝝ exiget: ⁊ qđ expedire sibi videbitur. Hec eni dicimꝰ ad eruditionem simplicium confessorum.

Qualis debet esse cõfessio. titulus. 18ᵘˢ.

Ostea cõsiderã/

dum est de qualitate confessionis. Qualis aũt debeat esse confessio a magistris ĩ his versibꝰ edocetur. Sit simplex humilis ɔfessio pura fidelis. Vera frequens nuda discreta libẽs verecunda. Integra secre ta lachrymabilis accelerata. Fortis ⁊ accusãs ⁊ sit parere parata. Haꝝ aũt cõditionũ que/ dam sunt tm̃ de bene eẽ ɔfessionis. s. ꝙ sit fre/ quens ⁊ accelerata: relique sunt de necessita te. Debet igitur ɔfessio esse ꝑmo simplex siue ꝓpria: vt. s. hõ seipm tm̃ accuset: non aliũ. ꝓs. Deus vitam meã ãnun. t. De hoc habitũ est suꝑ vbi agitur de his que debet q̃s cõfiteri. q. vtrũ aliquis in confessione debeat aliena pec cata referre. 2° debet esse humilis. eccł. 4°. Ante ꝑsbyteꝝ humilia animã tuam. Propꝉ qđ dictuȝ est s. ꝙ sedere debet ad pedes ꝑsby/ teri. Attenditur etiã ħ humiliatio ĩ hoc ꝙ se bene accusat: ⁊ cõfiteatur se miseꝝ: quia q̃to sibi in hoc homo minus parcit: tanto ei deus facilius ignoscit. Unde sup illud psal. Iusti ciam meã non abscondi. dicit glo. Qñ homo detegit: deus tegit: ⁊ quãdo homo tegit deꝰ de tegit. 3° debet esse pura. s. quo ad intentionẽ vt fiat ex timore filiali nõ seruili: ⁊ ad dei ho/ norem: ⁊ non ex fictione sicut quidã cõfitẽt peccata sua: ⁊ tñ redire ꝓponunt ad illa. De quibus dr̃ Isa. 29°. Populus hic labijs me honorat: cor aũt eoꝝ longe ẽ a me. Tales de/ um derident. Unde Isi. Irrisor est: ⁊ non pe/ nitens: qui adhuc agit quod penitet: nec deũ videtur poscere subditus: sed subsanare sup bus. Nõ fiat etiã ex hypochrisi: vel elatione: sicut quidam in cõfessione se extollũt ⁊ alijs ꝑferũt sicut phꝫeus: qui dicebat Luc. 18°. Gra/ tias ago tibi dñe: quia nõ sum sicut ceteri ho/ mines. 4° debet esse fidelis: scȝ vt tam con fitens q̃ confessor sint in fide. Et fiat cõfessio sub spe venie: alr̃ non valet: de pe. di. i. quẽ peni tet. ⁊ di. 6ª. qui vĩt. Unde non debet peccator q̃tũcunq; magnus desperare de venia: sicut Chayn desperauit ⁊ Judas: q⁊ plus põt deꝰ di/ mittere q̃ homo posset peccare. Dicit enim Hieroꝰ sup psal. 8°. ꝙ Judas magis peccauit in hoc ꝙ se suspendit: q̃ ꝙ tradidit xp̃m. 5° debet eẽ va. i. nõ tacens verum: nec admiscẽs falsum: etiã cã humilitatis. Unde Aug. in li. de pnĩa. Cum humilitatis causa mentiris: si non eras peccator anteq̃ mentireris: menti/ endo efficieris: qđ ꝑns vitaueras. In te nõ ẽ veritas: nisi ita te dixeris peccatorẽ: vt etiam eẽ cognoscas. Ueritas autẽ ipsa est: vt qđ est dicas. Nam quõ ẽ humilitas: vbi regnat fal/ sitas? Sed ȝ. i. Jo. i. dicitur. Si dixerimus qm̃ peccatũ non habemus ipi nos seducimuſ ⁊ veritas ĩ nobis nõ est. R̷°. Debet se dicẽ pec/ catorẽ in genere: q⁊ nemo sine crimine viuit In spẽ aũt non dicat se peccatũ aliquod per/ petrasse nisi sciat vel credat sic esse. Quomõ ergo veꝝ est illud quod dicit Gregoꝰ honarũ mentium est ibi agnoscere culpã: vbi culpa ñ est? R̷° Hoc potest dupliciter ĩtelligi. Uno quo ab subam actus. Et sic non est verũ. Nõ eni ad bonam ꝑtinet mentẽ ẜ ad errnteȝ: vt actum aliquẽ se cõmisisse cognoscat: quẽ nõ cõmisit. Alio modo quo ad cõditionem actꝰ. Et sic est veꝝ quod dicit Greg. quia iustus in actu qui de se bonus videt̃ timet ne defectus aliquis fuerit ex ꝑte sua. Et sic dicit̃ Job 9°. Uerebar oĩa opa mea. Et ideo ad mentem bonã ꝑtinet vt istam formidinẽ quã corde te net: lĩgua accuset. Et sic ibi sumitur agnosce re ꝑ formidare ẜm Tho. 4°. di. 21ª. q. 2. ar. 3° c. 1ᵐ. Uel põt dici breuiter: ꝙ loquitur de ag/ nitione dubia: non de assertoria ẜm Pe. 4°. di. 21ª. q. 3ª. ar. 2°. c. 1ᵐ. Sed nunquid ẽ cõ/ mendandus qui ex humilitate reputat se de teriorẽ aliquo qui est manifestus peccator? R̷° Iustus qui est vere humilis nõ reputat se deteriorem quo ad ꝑpetrationem actus qui sit peior ex genere: sed q⁊ timet: ne in his que bene agere vr̃ ꝑ supbiaȝ grauiꝰ delinquat ẜm Tho. vbi suꝑ. c. 2ᵐ. Quid dicemꝰ ad Augᵐ qui in li. confessionum ex humilitate dicit: si queras a me vtrum iustus sim? respondeo ꝙ non. Cõstat aũt ꝙ Aug. erat iustus: ergo ⁊c̃. R̷°. Fateri se reum vel iniustum est dupliciꝉ. Aut ꝓut iniusticia ꝑuat simpliciter iusticiã. Et sic non debet quis fateri se iniustũ: nisi ha beat cõscientiam peccati mortalis. Aut ꝓut ꝑuat ꝑfectionem iusticie. Et sic quilibet po test fateri se eẽ iniustum: ẜm illud Isa. 64°. Oẽs iusticie nostre quasi pannꝰ menstruate Nec iustificatur homo cõpatꝰ deo ẜm Job.

Et sic loquitur Aug⁹. Hec Bon. 4°. di. 21ª. p. 2ª. dubi. circa lram. q. 3ª. 6°. debet ee freqns quod est intelligendum dupliciter. Uno mo vt quoties quis p peccatum mortale cecide rit: totiens p confessionem resurgat: iux illo pue. 24°. Septies in die cadit iust⁹: et resur/ git. Qui eni vult man⁹ habere mudas: opor/ tet q frequeter abluat eas. 2°. modo vt ea/ dem peccata diuersis psbyteris ofiteatur fm cosilium Aug. et habet de pe. di. i. que penitet. Quato quis pluribus confitet sub spe venie turpitudine criminis tanto facilius oseque tur gram remissiois. Nota tame q si ofessio legitime facta sit: et ptinentia ad ea3 seruata no oportet necessario itep confiteri: que als sumus cofessi. Sed lingua cordis non carnis apud iudice vep: ea iugiter cofiteri debem⁹: de pe. di. i. §. his auctoritatibus. Sed q2 qnq3 pma cofessio: vel qn pmo facta fuit: irrita fu/ it: vel fuit postea irritata: ideo oportet ea3 ali/ quado iterari. Sut aute quatuor casus coes et vsitati: in quib⁹ doctores dixerut coiter co fessionem iteranda esse. Primus est ppter enormitate delicti: ob qua oport3 peccatore ad supiorem remitti. Qui cofessione remissi debet audire et absoluere: nisi malit alteri co mittere: ar. 33ª. q. 2ª. latore. et ex de pe. et re. si/ gnificauit. 2⁹ est ppter ignorantia psbyteri: vt cu psbr: cui qs est ofess⁹ est ignarus. Que ri eni debet psbyter tuc ligare et soluere scies et ei itep est confitendum ex licentia vel pprij sacerdotis: vel supioris: de pe. di. i. que penit3 et di. 6ª. qui vult. Et si negetur licentia: et non assit superioris copia: sufficit licentia petita licet no obteta: ar. ex. de regula. lic3 et de iure pa. nullus iudex. in glo. Si tn confitens pru/ dens esset: et ofessore instrueret put sue ofessi oni expediret: eu iterum ofiteri no oporteret. 3⁹ est ppter fictione: vt si scienter peccatum aliquod mortale i corde retinuit: vel si cu vo/ luntate peccandi accessit. 4⁹ est ppter cote/ ptum satisfactionis: vt qn negligeret et cote/ neret facere pniam iniuctam sibi. Et ide est de eo qui incepat satisfacere: et oblitus e pni am iniuctam: ar. de pe. di. 3ª. si aplus. Si eni3 sciret ea: et impleret: iterari no oporteret. Et intelligunt isti duo casus vltimi: qn ofitens psbytep mutat. Si eni ad eunde reuertatur: aut est recēter confessus: et sic non tenet. aut ille de peccatis eius est oblit⁹ ppter diuturni/ tatem tēporis: et tunc tenet itep eade dicere sibi: que prius dixerat. Rob. tame dicit q si penitēs recolat pniam iniunctā sibi: quā fa/ cere cōtēpsit: sufficit q idem penitēs eā expli cet psbytero: cui de nouo ofitet: nec tenet co/ fiteri peccata que al'e ofessus: et de quibus in iuncta fuit pnia illa. Hec Rob. Sut aute alij duo casus. Unus est ppter peccati obliti recordatione. Alter ppter recidiuatione. In quibus sanu osiliu esset q oia iteraret quan do sacerdote mutat: vel qn reuertit ad eude: qui peccata eius oblit⁹ est ppter diuturnita/ tem tpis. Non credo tamen: q teneat dicere alia peccata: nisi in gnali: vt si dicat al'se pec/ casse: et confessu fuisse: et sibi tale pniam iniu/ cta3 fuisse. Et sic satis poterit eius conditio et ingratitudo cognosci. Deinde addat se nu per hoc peccatu comisisse: vel recordatu esse. Hec Bon. 4°. di. 17ª. p. 3ª. dubi. circa lra3. q. 4. c. Un si quis post ofessione etiā ante pnie iniucte explicatione recidiuet: no tenet pec/ cata sibi prius dimissa cofiteri: sed ei sufficit penitētiā sibi pri⁹ iniuctā explere. Hec Tho. Nam aliud dicere: est viā ofessionis et salutis multis auferre: cu multi aliqn ofiteat aliqd peccatu enorme: qd postea vix diceret alicui sacerdoti. Nec auctoritates sanctop hoc di/ cere copellut: q2 hoc no e ofessione diuidere. Prima eni fuit integra: et 2ª similiter: q2 huc no oportet de alijs habere nouu remorsum: nec noua absolutione. Hec Bon. 4°. di. 21ª. p. 2ª. q. i. ar. i. c. 3ᵐ. ad opp ᵐ. In casu tame: in quo notabilis et piculosa grauitas peccati n posset exprimi: nisi dicēdo aliquod peccatu pri us ofessu et remissu: teneret penitēs illud pec catu itep dicere sacerdoti. Hec Rich. 4°. di. 17ª. q. 2ª. ar. 8°. c. 3ᵐ. Aliqui tame de eo q recordatus e peccati obliti sic distinguunt. s. q aut tpe cofessionis penitens adhibuit dili/ gentiā put de lege coi huana pmittit fragili/ tas: vt memoriā haberet omniu suop pecca/ top mortaliu. Aut fuit ignorans ignorantia affectata vel crassa. Si 2° modo: credo q re/ cta ratio exigit: vt illud ide peccatu cofiteat eide sacerdoti: si illum comode pot inuenire et no sit ab illo sacerdote postea iterdicta ab/ soluendi potestas. Aut pdictu peccatu: et oia alia peccata mortalia priori sacerdoti ofessa put pot recolere ofiteat alteri sacerdoti. Si pmo modo: n credo q priori sacerdoti tene/ atur tentione necessitatis illud peccatu ofite ri: sed alij sacerdoti. Quauis eni o isto fuerit absolutus qtum ad iudiciu ecclesie triupha tis: et militatis: q2 sacerdos absoluere pot de cofessis: et pdicto modo oblitis: tame q2 ab/ solutio de oblitis debet intelligi sub hac odi/ tione. s. vt qn reducta fuerint ad memoria3: dicant illi sacerdoti in confessione: q ab illis pot absoluere: tenet illud ofiteri post eius re mota3 obliuione. Et sic distinguit Rich. 4°.

di.17ª.q.2ª.ar.6º.c. De recursu autē ad supiorem ꝓpter enormitatē delicti: distinguēdum est: q2 aut recurrit ad eum ꝓpter absolutionem a pena: vel penali vinculo puta excōicationis: vel irregularitatis. Et tūc sufficit ꝙ ↄfiteat̄ sibi illud. Aut ꝓpter absolutiōē etiā a culpa. Et tūc si supior n̄ remittat ad ꝓpriū sacerdotē: cōsilium sanū est ꝙ ei dicat oīa: de quibus habet remorsū: ⁊ p illis oībus absolōnē ⁊ pniam recipiat generalē. Si aūt habeat aliquā excusationē rationabilem ratione cuius vult postea alij ↄfiteri: tenetur illud reuelare supiori: ⁊ illud ⁊ oīa alia inferiori. Et ille ex tunc eū ab oībus peccatis absoluere pōt: dūmodo faciat pniam a supiori sibi iniūctā p illo peccato. Quia quedā peccata absolutiōi supioꝝ reseruant̄ magis ꝓpter taxationem pene: quā supior iniūgere debet discrete: q̄ȝ p alio. Hec Boñ. 4º. di.2iª. p.2ª q.i.ar.iº.c.4m.ad opp^m. Vñ in hoc casu absolutio ꝓprij p̄sbyteri ⁊ supioris vnā cōplent sufficientē absolutionē. Precedere tñ debet absolō supioris fm Ric.4º.di.17ª.q.2ª.ar.8º.c.2m. Tho. vō dicit in quadā.q. de quolȝ: ꝙ p̄sbyt̄ inferior ab oib⁹ a qb⁹ pōt: eū absoluē eum: deinde debet eū ad supiorē remittere d residuo absoluendū. Si tñ ille qui ↄfitet̄ eēt excōicat⁹: nō pōt vt idē 4º.di.18ª.q.2.ar.5º.q.i.c.2m. dicit absolui a culpa: nisi pri⁹ sit absolutus ab excōicatione: q2 excōicatus nō ē particeps sacroꝝ ecclesie. Hec Tho. ibidem. Vñ nō bene dixit Rod. dicēs in glo.ti.de sē.ex.§.28º. Sed nunquid erunt sup illud q̄ ad illā: ꝙ cōfessor pōt absoluere excōicatū a peccatis prius q̄ȝ sit ab excōicatione absolutus. Lȝ aūt quis non teneat̄ necessario ↄfiteri peccata que alij legitime ē cōfessus: est tamē valde vtile ⁊ quidē q̄ ad diminutionē pene ex vi clauiū. Sed ad hoc nihil ꝓdest fm aliqs: q2 i prima absolutione tātum dimittit̄ ex vi clauiū: q̄ȝtū dimitti pōt. Prodest tñ ad intercessoꝝ multiplicationē: humiliationē: instructionem: gr̄e augmentationē: verecundie meritum: ⁊ maiorē certificationē. q2 si nō habuit effectū p̄ma absolō ⁊ confessio: pōt esse ꝙ 2ª. habet: q2 inuenit melius dispositū. Et hec positio videt̄ Sco.4º.di.18ª.q.vnica.c.i^m. probabilior. Cauere tñ debet penitēs ne a diuersis quib⁹ ↄfitet̄ nimio onere pnie obruatur. Contingit eñi ꝙ qñ multi ponūt sal in eodē cibo: cibus nimio sale destruit̄. Vñ sufficit ꝙ alij ↄfessores pniam sibi iniūctā a p̄mo cōfirmēt: dūmodo sit discreta: ⁊ si volūt pñt desuper imponere aliquid facile: vt pater noster. Alijs vō vr̄ ꝙ etsi p̄dicta ratio esset, rō iterā/di ↄfessionē: nō tñ absolutionē: p̄cipue i eo q̄ nō habet cām aliquā dubitatiōis de p̄ma absolutione. Ita tñ poterit dubitare post secundā absolōnē: sicut p⁹ p̄mam. Sicut videm⁹ ꝙ extrēa vnctio nō iterat̄ fm eundē morbū: q2 totū qđ p eam fieri potuit: semel factū ē. Et p̄terea in 2ª nō reqreret̄ ꝙ ille habēt claues: cui fit ↄfessio: si nihil ibi vis clauiū opat̄. Pro hoc etiā facere vr̄ de pe.di.i.c.dign⁹ est. vbi dicit̄: ꝙ q̄ȝto qs plurib⁹ sacerdotib⁹ ↄfitebitur in spe venie turpitudinē criminis: tāto facilius ↄsequet̄ gr̄aȝ remissiōis. Ipsi eñi sacerdotes plus iā pñt ꝓficere: plus iā ↄfitētib⁹ parcere. Quib⁹ eñi remittūt remittit de⁹. In his v̄bis inui vr̄ ꝙ facilitas ↄsequēdi gr̄am remissionis p confessionē turpitudinis plurib⁹ sacerdotib⁹ factā: itelligi debet ex vi sacri respectu eiusdē peccati. Jđ dicūt ꝙ etiā i 2ª absolōne ↄfert̄ gr̄e augmētū: ⁊ quāto maior gr̄a recipitur: tāto min⁹ de impuritate p̄cedētis peccati manet: ⁊ iō minor pena purgans debet̄. Vnđ etiā in p̄ma absolutiōe alicui plus ⁊ min⁹ de pena dimittit̄ fm ꝙ plus ⁊ minus ad gratiā se disponit. Et pōt eē tāta dispositio ꝙ etiam ex vi ↄtritōis tollit̄ tota pena: vt dictū ē sup̄.

Sed ↄ: q2 fm h̄ aliqs posset totiēs ↄfiteri: ⁊ absolui eadē die ꝙ remitteret̄ sibi tota pēa oibus peccatis suis debita: ⁊ ita grauissimū pctm̄ remitteret̄ cū pena modica. Rº. Sacr̄ pnie respectu eiusdē pcti in numero pluries repetitū: nō habet efficaciā ex vi clauium: nisi seruata reuerētia debita sacro. Ad qđ reqrit̄ ꝙ respectu eiusdē pcti nō iteret̄: nisi adueniēte nouo motu deuotiōis: vel noua erubescentia. Et p hunc modū totiens posset recipi ꝙ tota pēa remitteret̄. Nec tñ dici pōt peccatū remitti sine pena: q2 xp̄s sustinuit penā p peccatis nr̄is. Erubescētia etiā: ⁊ labor ⁊ sollicitudo i penitēdo ⁊ ↄfitēdo ē magna pena. Et hui⁹ scđe opi. est Rich.4º.di.18.q.2ª.ar.4º.

o. 7º ↄfessio debet eē nuda. Et hoc dupliciẗ q2 qs nō debet ↄfiteri p nunciū: nec p ep̄lam: sed viua voce: ⁊ ꝓprio ore: ⁊ p̄ñaliter: vt qui p se peccauit: p se erubescat. Vñ Aug. de pe.di.i. quē penitet. dicit sic: Precepit dn̄s mūdatis Leuitl.i2º. vt ostenderēt ora sacerdotib⁹: docēs corpali p̄ñtia ↄfitendū nō p nūciū: nec p scriptū. Ratio hui⁹ ē q2 ↄfessio nō tm̄ ē act⁹ v̄tutis: ȝ etiā ē pars sacri. Et lȝ ad eā fm ꝙ ē actus v̄tutis sufficēt qualitercūq3 fieret: etsi nō eēt tāta difficultas in vno mō sicut i alio modo: tñ fm ꝙ ē pars sacri habet determinatū actū sicut ⁊ alia sacr̄a hn̄t detminatā materiam. Et sicut in baptismo ad significādū interiorē absolōnē assumit̄ elin illud: cuius est

maxima vis in abluẽdo: ita ĩ actu sacrali ad manifestandũ actus ille assumit̃ ordinate: q̃ maxime manifestare solem⁹. s. ꝓpriũ verbum. Alij eni modi inducti sũt ad supplemẽtũ h⁹. Si tamẽ p̃sbyr̃ interroget ꝯfitẽtẽ: ⁊ ille ad int̃rogata r̃ndeat: sufficit quãtũ ad ea: de quib⁹ interrogat̃: nisi sit talis q̃ prius dimitteret cõfiteri q̃ʒ ore ꝓprio ꝯfiteret peccata. Hoc. n. ex supbia eẽt: de pe. di. i. v̾sus finem. Hec Rob.

Sed q̃d de eo qui nõ intelligit a p̃sbytero: R̃°. Aliquib⁹ videt̃ ꝙ ĩ illo casu nõ tenet̃ peccator ꝯfiteri: nisi quãtũ p signa põt oñdere sacerdoti. Per interp̃tẽ v̾o ꝯfiteri põt ꝟ nõ tenetur iure diuĩo: nec positiuo. Et cũ cõfiteri sit multũ difficile: nõ v̾r tutũ plus artare ꝯfessionẽ q̃ʒ p ius diuinũ ⁊ positiuũ artet̃: q̃ vt dicit̃ puer. 30. Qui vehemẽter emũgit elicit sãguinem. Hec Rich. 4°. di. 17ᵃ. q. 2ᵃ. ar. 4°. c. 5ᵐ. Et cũ eo ꝯcordat. Sco. 4°. di. 17ᵃ. q. vnica. c. 3ᵐ. ꝟm quẽ etiã talis ꝯfessio ĩ magnũ piculũ ꝯcedere põt. Quid de eo q̃ nõ habet copiam p̃sbyteri: Nunq̃d tenet̃ ei p l̃ras ꝯfiteri: R̃°. ꝙ nõ tenet̃ tentione necessitatis: q̃ ad ꝟ nõ oblat̃ hõ iure nature: nec iure diuĩo: nec positiuo. Et hoc ẽ rõnabile. Sacr̃m eni pn̄ie nõ ẽ de iudicio publico: ꝟ secreto: in q̃ p̃sbyter tenet̃ ꝯfitẽtẽ diligẽter examinare: vt prudẽter intelligat quale debeat ei ꝯsiliũ ⁊ remedium adhibere: ex̃ de pe. ⁊ re. oĩs. Si aũt teneret̃ tẽtiõe necessitatis abñti p̃sbytero ꝯfiteri p scriptũ: iminẽt piculũ: ne aut eẽt defect⁹ in p̃dicta examinatione: aut de peccatorũ penitẽtiũ reuelatiõe. L̃re eni pñt facilit̃ p̃di. aut p nunciũ maliciose apiri: aut p nũciũ ignorãtiã ĩdi illi cui nõ mittũt: q̃ eas apiret: aut sacerdos si eẽt malitiosus posset. Tradẽ ꝯfessiõis v̾bũ ⁊ õ penitẽtẽ p manũ suã ꝓbare talia ꝓbatiõe ꝓbabili: absq̃ ꝟ ꝙ ius hoĩs posset ĩ iudicio õp̃bedi. Et ꝟ rõ vltiᵃ ꝯcludit ꝙ sacerdoti pñti penitẽs: q̃ nec v̾bo nec nutu posset ꝯfiteri nõ teneret̃ tẽtiõe necessitatis ꝯfiteri p scriptũ. Vñ si ꝟ facẽt nõ eẽt necessitatis: ꝟ superogatõis. Hec Ric. 4°. di. 17ᵃ. q. 2ᵃ. ar. 5°. c. Dicit̃ etiã. 30. q. 5ᵃ. q̃lis. ꝙ pn̄ia adultẽ p scriptũ est recipiẽda. Et ꝟ ẽ veꝝ ꝟm Jo. ibidẽ. si sit pñs: nõ aũt si sit abñs. Posset tñ penitẽs cuicũq̃ videt̃ expedire pctã sua p l̃ras isinuare, p ꝯsilio recipiẽdo: ꝟ bñ sufficẽt: vt dictũ ẽ ad pn̄ie sacr̃m. 2° dʒ ꝯfessio eẽ nuda: q̃ ñ dʒ fieri v̾bis vl' noib⁹ criminũ palliatis: ꝟ quodlʒ pctm̃ dʒ exp̃mi suo ꝓprio noĩe q̃tũcunq̃ sit turpe. Sufficit tñ illud exp̃mẽ p v̾ba honesta: ita ꝙ p̃sbyr̃ possit itelligẽ manifeste: puta dormiui cũ tali: vl' cognoui talẽ. Vñ nõ opʒ ꝯfitẽtẽ turpit̃ loq̃: vt ribald⁹. Debẽt etiã exp̃mi oẽs

circũstãtie: q̃ videt̃ aggrauare: q̃tũcũq̃ sint turpes ⁊ abhominabiles: ⁊ max̾ ille q̃ ponũt actũ ĩ alio genẽ pcti: de pe. di. 5ᵃ. ꝯsidẽt. 8° cõfessio dʒ eẽ discreta. Et ꝟ dupl'r. P̄rio vt distincte sepati singula pctã ꝯfiteat̃: ꝟm illud psal. Lauabo p singulas noctes lec. m. i. per singl'a pctã ꝯsciaʒ meã. 2° vt iudex pit⁹ eligat̃. De q̃ h̃itũ ẽ sup. 9° dʒ eẽ volũtaria: vt nõ sit sic ꝯfessio Achor Josue. 7° q̃ suũ pctm̃ noluit cõfiteri: donec sorte dep̃hẽs⁹ fuit: ꝟ sit sic ꝯfessio dextri latrõis ĩ cruce. psal. Volũtarie sacrificabo tibi: ⁊ ꝯfi. no. tuo. Decio dʒ eẽ v̾ecũda: q̃lis fuit cõfessio publicãi: de q̃ dr̃ Luc. 18°. ꙗ stãs a lõge nõ audebat leuare ocl'os ad celũ. ⁊c̃. Vñ dic̃ Aug. ⁊ hr̃ de pe. di. i. quẽ penitʒ. Laboret mẽs patiẽdo erubescẽtiã. Et q̃ v̾ecundia magna p̃ca ẽ: q̃ erubescit p x̃po fit dign⁹ misericordia. Seruire tñ dʒ v̾ecũdia ĩ ꝯfessione: nõ dñari: vt. s. non reddat pctõrẽ mutũ: ꝟ poti⁹ absoluat eũ ĩ magna pte a p̃ca cui⁹ debitor erat. 11° dʒ eẽ iteg̃: vt. s. oĩa pctã mortalia simul vni ꝯfiteat̃: q̃ꝛ ẽ memor: de q̃b⁹ al' nõ fuit legitiẽ ꝯfess⁹. P̄resbyr̃ eni ĩ aut ab oĩ: aut a nulla culpa absoluit. Null⁹ aũt p̃sbyr̃ intẽdit absoluẽ penitẽtẽ ab eo q̃d celat eũ. Et voco legitie ꝯfessũ qñ nihil intuenit: q̃d irritet absolõnẽ. Q̃d ꝯtingit ĩ q̃tuor casib⁹ sup̃dictis vbi agit̃ de frequẽtia ꝯfessiõis. Si aũt ẽ ꝯfessus legitie nõ opʒ iterare ꝯfessionẽ nisi ĩ v̾ri. Hec Bon. 4°. di. 21ᵃ. p. 2ᵃ. q. i. ar. i. c. Si etiã aliq̃d pctm̃ cõmisit: q̃d al' cõmittẽ ꝯsueuit: iterãda ẽ ꝯfessio de illo pctõ: lʒ ꝯfesso: ⁊ ꝟ ĩ q̃daʒ gn̄alitate: dicẽdo. s. pctm̃ illud se al' cõmisisse. Cui⁹ rõ ẽ: q̃ p̃teritũ pctm̃ aggrauat seq̃ñs. Sic̃ g̃ opʒ ĩ medicia corpali ꙗ medic⁹ nõ tm̃ mẽbꝝ q̃d mederi dʒ cognoscat: ꝟ etiã vl'r totã hitudinẽ ĩfirmi: q̃ vn⁹ morb⁹ ex adiũctõe alteri⁹ agg̃uat̃. ⁊ sepe medicina q̃ vni morbo ꝯuenit alteri nõ ꝯueit. sil'r itelligẽdũ ẽ ĩ spiritualib⁹ morbis: cũ q̃ñq̃ aliq̃s pctis ꝯ̃rijs sit ĩfect⁹: vt Greg. docet ĩ pastorali. Et iõ necesse ẽ: ꙗ hõ oĩa pctã q̃ ꝯfiteri tenet̃: vni cõfiteat̃: al' nõ ẽ ꝯfessio: ꝟ ꝯfessiõis simulatio. Vñ Aug. in li. de pe. ⁊ hẽt de pe. di. 6. c. i. Caueat penitẽs ne v̾ecũdia duct⁹: diuidat apud se cõfessionẽ: vt diuersa diuĩsis velit manifestare: q̃d ẽ se laudare: ⁊ ad hypochrisim tẽdẽ: ⁊ sẽp venia carere. Sed nunq̃d ꝯfessor tenet̃ ad memoriã reducẽ ꝯfitẽti pctã q̃ sciuit: vl' audiuit eũ cõmisisse: R̃°. Si õ his certã hẽt sciaʒ aut ꝓbabilẽ opi. reducẽ dʒ ad memoriã ꝯfitẽti ꝯfessor: si recolit: q̃ põt timẽ ne ꝯfitẽs sup ꝟ laboret ignorãtia crassa: q̃ nõ excusat. vl' ꙗ nõ adhibeat debitã diligẽtiã ad recolẽdũ peccata sua. Hec Rob. Quid si⁹ parochialis

psbyr sciat: vl credat eē ppetuū impedimētū in matrimonio aliquoꝝ suoꝝ parochianoꝝ. nūqd teneē eis reuelare in foro pniali vel extra: Rꝫ°. Aut scit: aut pbabiliē credit: ꝙ illud impedimētū pbare posset: aut nō. In primo casu debet eis reuelare: vt vel ipsi pcurent diuorciū: vel se habeant vt frater ꝛ soror: vel ipse psbr denūciet hoc supiori: ꝛ subministret pbatiōes: si oporteat: qꝛ cū sit platus tenetur ad illud: iuxͣ illud. Si peccauerit in te. ꝛc. In 2° casu non teneē eis dicere: nisi credat ꝙ semp laboret ignorātia crassa: que nō excusat. In 3° casu debet eis dicere: si pbabiliter credat ꝙ parati sint sup hoc acqescere ↄsilio bonoruꝫ viroꝝ al'eis nō teneē dicere. Hec Rob. 12° debet ↄfessio esse secreta. s. vt hō cōfiteaē vni soli psbytero: ꝛ in secreto peccata sua: nisi sit peccatū adeo enorme ꝙ totā cōmouerit vrbē: vel etiā totū orbē. qđ quidē debet qs in publico cōfiteri: vt in publico solēnis sibi pnia imponaē: ꝛ reū se cognoscat vel fateatur. Sic igiē quātū ē de lege cōi cōfessio debet fieri in secreto vnico sacerdoti: sicut expsse dicit illa decretalis: oīs vtriusqꝫ. ꝛc. Ratio ē: qꝛ si publice fieret infinita mala orirēē: puta rixe: discordie: ꝛ infamie. Vñ tūc cōfessio eēt valde onerosa: ignominiosa: ꝛ piculosa: vt patet. Nec obstat illud Aug. Nemo dicat sibi: occulte pniam ago: qꝛ loquiē de occultatione respectu psbyteri. Quid si penitens simul pluribꝰ psbyris ↄfiteaē: ꝛ ab eis absoluatur: Nunqd tūc recipit penitētie sacrm: Rñdeo: ꝙ sic. Non credo enī ꝙ modus expmēdi personā absoluentē: vel actū absolutiōis in singulari. vel in plali de necessitate requiraē ad essētiā sacramenti ꝭm Rich. 4°. di. 17ª. q. 3. ar. 8°. c. Nec tñ pñt plures simul vni psbyteo cōfiteri: qꝛ hoc magis ē ↄ secretū: qđ i foro penitētie debet seruari: qꝫ vnū pluribus ↄfiteri qꝛ illi plures psbyteri ita obligāē ad celāduꝫ peccatū ↄfessū: sicut vnus solus. sed plurium cōfitentiū simul nō ita stricte obligaē vnꝰ ad celandū peccata alterius. Credo tñ ꝙ nisi penitens velit duobꝰ ↄfiteri: vt certius cōsiliuꝫ hēat ab ambobꝰ qꝫ ab altero solū: duo psbyti simul audiētes vnū ↄfitētē: ꝛ sil' absoluētes peccāt: qꝛ faciūt ↄ ↄsuetudinē ecclesie: ꝛ ↄ statutū. Hec Rich. vbi supra. Alij dicūt ꝙ sacrꝫ pnie suscipi nō pōt: nec admistrari nisi i foro secreto: qꝛ ibi agiē de occultis ↄscie. Presbyē etiā ibi xpm repñtat: qui ē vnus. Vñ dicunt ꝙ pluribꝰ psbyteris simul ↄfiteri: nō videtur eē ↄfessio sacralis. Et huiꝰ opi. ē Sco. 4°. di. 17ª. q. vnica. c. 3m. in correlaº. qꝛ ↄfessio sacralis: secretissima debet eē. 13°. debet eē lachrymabilis. i. amara. Tren. 2°. Deduc qsi torrētem lachrymas p diē ꝛ noctē. Vñ Ambrosiꝰ ꝛ hr de pe. di. i. Lachryme lauāt delictum: qđ voce pudor ē ↄfiteri. i. qđ cū rubore ꝛ verecūdia ē ↄfitendū. Isa. 38°. Recogitabo tibi oēs ānos me: in ama. aie mee. 14° debet eē festina. Eccl'. 5°. Ne tardes cōuerti ad dñm: ꝛ ne differas de die in dieꝫ. Subito eni venit ira illius: ꝛ in tps vindicte disperdet te. Vtrū aūt peccator statim cū pōt teneaē cōfiteri: habitū ē sup. 15°. debet esse fortis. s. vt vicat pudorem Exemplū patet i Maria magđ. 16° debet eē accusatoria: vt dicat se cōmisisse peccatū ex ppria malicia se fortiter accusando: nō ptendēs excusationē in peccatis sicut primi parētes. puer. 18°. Justus pōr accusator ē sui. 17° debet esse parata parere. Vñ Augꝰ. Ponat se penitēs oio in iudicio sacerdotis: nihil sui reseruās sibi: vt oīa iubēte eo paratꝰ sit facere p recipiēda vita aie quecūqꝫ facēt p euitanda corpis morte: de pe. di. i. ↄsideret. Supdictis. 17. cōditiōibꝰ ↄtentis i vsibꝰ illis: quidā supaddūt ꝙ debet esse morosa: scꝫ vt ñ dicanē peccata in trāscursu sicut cōputāt campsores nūmos: ꝭ cū mora ꝛ deliberatione: vt ex hoc deuotio accēdaē: ꝛ maior verecūdia ꝛ contritio habeaē. Sed hͦ magis reqritur de ↄgruo qꝫ de necessitate. Sed nūquid ↄfessio debet eē informata charitate: Rꝫ°. Sacra quedā ordinata sūt ad grām acquirendā: vt baptismus: ꝛ pnia. Quedā ad grām pmouēdā siue augēdā: vt cōfirmatio: ꝛ eucharistia. dico gͦ ꝙ sicut 2ª sacra nō habēt efficaciā: nisi in habentibꝰ charitatē: sic nec pma: nisi in disponētibus se ad charitatē. Et sicut dictū ē sup: ꝙ tenemur accedere ad eucharistiā cuꝫ charitate: nō quidē necessario ꝭm veritatem sed sufficit ꝭm probabilitatē. sic nō ē necesse ꝙ accedēs ad cōfessionē habeat charitatem vel dispositionē ad charitatē sufficienteꝫ ꝭm veritatē: sed sufficit ꝙ ꝭm pbabilitateꝫ. Hec aūt dispositō ē attritio: qꝛ sepe i ↄfessiōe ꝛ absolutiōe psbyti formaē p grāꝫ: vt ↄtritio fiat vel ad eā cōtritio subseqē. Vñ sufficit ꝙ hō pbabiliē se disponat ad grām p oīuꝫ peccatoꝝ detestationē. Quod si nō facit: sed cū voluntate peccandi accedit: mortaliter peccat: qꝛ sacrm irritū facit quātū ē in se: qđ nō est sine cōtēptu: ar. de. pe. di. 3ª. inter hec. ꝛ. §. siue. vbi dicit: ꝙ sicut veniā pmereē pnia vera sic deuꝫ irritat simulata. i. ficta. Vñ teneē reuerti ad sacerdotē: ꝛ petere absolutionē. Sed queriē vñ requirat hec cōfessio: Rꝫ°. Quia ē opus sacrametale ad iustificationē ordinatū. Vnđ hiꝰ ↄfessio ē ad absolutōeꝫ ordiata. Nō teneē

ergo quis cōfiteri ex charitate: sed teneť cō fiteri vel ex charitate: vel ex dispositione ad charitatē sufficiente ꝯm veritatē: vel ꝯm probabilitatez. Hec Boñ. 4°. di. 17ª. p. 2ª. q. 2. ar. 3°. c. Et cōuenit cū eo Ray. d. ꝙ si q̄s cum ꝓposito peccandi cōfiteť: iteꝝ ꝯfiteri tenetur. Et hoc credit esse veꝝ Rob. si cōfiteať alicui qui aľeū non audiuit: vel etiā si prim⁹ sit oblitus que audiuit. Si aūt p̄mo qui adhuc ē memor: nō teneť. De hoc sup̄. e. §. 6°. v̄. terti⁹.

Si v̄o obijciť: ꝙ recipiēs sacr̄m teneť se disponere ad recipiēdū effectū eius: alʼ ficte accedit: ꝛ mortaliť peccat: sed effect⁹ ꝯfessiōis nō est nisi in habente charitatē: ḡ teneť hō cōfiteri ex charitate. R̄°. Nemo recipit ei⁹ effectū: nisi habeat charitatē: saltē in p̄n° cōfessionis: vel in medio: vel in fine. Multi aūt hn̄t in fine q̄ nō habēt i p̄ncipio. Et etiā aliq̄ credunt se h̄re in p̄ncipio ꝛ in fine: qui forte non habēt. Et aliq̄ nō habēt nec h̄re credunt. Primi nō incurrūt offēsam: sed acq̄rūt gratiaȝ. Scdi euadunt offensā: lȝ nō acquirant grāz. Tertij acquirūt irā ꝯm Boñ. vbi sup̄. c. 4m. Aliqui v̄o dicūt ꝙ lȝ cōfessio facta i mortali peccato sciēter nō valeat ad remediū nisi dispositiue: tñ adhuc valet. s. ꝙ talis nō ē p̄cepti trāsgressor. Essentiā eni actuū p̄ceptorū: nō semꝑ teneñť explere ex charitate ad vitādum demeritū lȝ sine charitate actus nō mereať p̄miū. Vñ talis nō teneť necessario eadem peccata i numero denuo ꝯfiteri p̄sbyťo: qꝛ lȝ tunc nō recipiat fructū absolutionis: recedente tñ fictione incipiet p̄cipere: sicut ē in alijs sacris. Et sic qui ficte accedit: nō teneť ꝯfessionē iterare: sed teneť postea cōfiteri suam fictionē. Et p hac opi. facit illud qd̄ dicitur: ex̄ de pe. ꝛ re. ꝙ quidā. De illis q̄ veniūt ad cōfessionē: ꝛ nō penitent: ꝙ eoꝝ cōfessio ē admittēda: ꝛ crebris ꝛ salubrib⁹ monitis ē pnīa iniungēda. Absoluēdi tamē nō sūt: vñ si absolutionē nō recipiāt: nō cōtēniť sacr̄m: nec a cōfessore: nec a cōfesso. Pro hac etiam. opi. ē illud d̄ pe. di. 3ª. c. vlti. Hoc etiā sentiūt Ric. 4°. di. 17ª. q. 2ª. ar. 8°. c. 5m. Tho. 4°. di. 7ª. q. 3ª. ar. 4°. q. i. c. Pe. 4°. di. 17ª. q. 2ª. ar. 5°. c. 2m. ad oppo^m. ꝛ Ber. sup dictū. c. qd̄ q̄dā ꝛ Jo. Sec⁹ aūt ē de ꝯtritiōe ꝛ satisfactiōe: qꝛ ħ fiūt deo: ꝫ ꝯfessio fit hoī: ꝛ iō de rōe illaꝝ est ꝙ homo fit deo p charitatē vnit⁹: non aūt de ratione confessionis.

De ꝯfessiōis effectu ti. 19°

Einde cōsiderā

dum ē de effectu cōfessiōis. Et circa hoc queruntť plura. s. Vtꝝ cōfessio liberet a morte peccati. R̄°. Pnīa inquātū est sacramētū p̄cipue p̄cipiť i cōfessione qꝛ p eā hō ministris ecclesie se subdit: q̄ sunt sacroꝝ dispensatores. Contritio enī votū ꝯfessiōis ānexuȝ habet: ꝛ satisfactio p iudicio p̄sbyteri cui fit ꝯfessio taxtur: qꝛ in sacro pnīe grā infūditur p quā peccata remittunť: sicut in baptismo. Eodē mō ꝯfessio ex vi absolutiōis cōiuncte culpā remittit: sicut ꝛ baptismus. Et sicut batismus liberat a morte peccati non tm̄ ꝯm ꝙ actu p̄cipiť: sed etiā ꝯm ꝙ in voto habeť: sicut patet ī illis q̄ iā iustificati ad bap^m accedūt: ꝛ si q̄s obicē non p̄staret ex ip̄a susceptiōe baptismi grām ꝯsequereť remittentē peccata: si p̄us nō fuissent remissa. similiť dicēdū ē de ꝯfessione adiūcta absoľoni: ꝙ ꝯm ꝙ in voto penitētis p̄cessit a culpa liberauit. Postea v̄o in actu ꝯfessionis ꝛ absoľonis grā augetur, ꝛ etiā peccata remitterenť: si p̄cedēs dolor de peccatis nō suffecisset ad ꝯtritionē: ꝛ ip̄e tūc obicē grē nō p̄beret. Et iō sicut de baptismo diciť ꝙ liberat a morte: ita de cōfessione dici pōt. Sed obijciť quod h̄r. 4°. sen. di. 17ª. ꝙ p cōfessionē fit veniale: qd̄ p̄us erat mortale: ḡ vr̄ ꝙ p cōfessionē nō remittať culpa: sed ꝙ potius culpa muteť in culpā? R̄°. Veniale nō sumiť ibi p culpa: sed p pena de facili expiabili. Veniale. n. diciť triplr̄. Vno mō ex genere: vt v̄bum ociosū. Alio modo ex cā. i. ī se cām venie habens: vt peccatū ex infirmitate. 3° mō ex euētu. Et sic sumiť hic: qꝛ p ꝯfessionem ħ euenit ꝯm ꝙ de p̄terita culpa veniam cōsequať. Hec Tho. 4°. di. 17ª. q. 3ª. ar. 5°. q. i. c. 2m. Vtꝝ ꝯfessio liberet aliq̄ mō a pena? R̄°. ꝙ sic. Nā ꝯfessio simul cū absoľone habet vim liberādi a pēa dupľr. Vno° ex vi absoľonis. Et sic ip̄a cōfessio exn̄s in voto liberat a pena eterna: sicť a culpa. Que q̄deȝ pena est pena dānans: ꝛ ex toto exterminās: a qua liberat⁹ adhuc manet obligat⁹ ad penā tp̄alē: sed ꝙ pena ē medicina ꝓmouēs ꝛ purgans. Et hec pēa restat in purgatorio patiēda etiaȝ his q̄ a pena inferni sūt liberati. Que quideȝ pena ē ip̄roportionata virib⁹ penitētis i hoc mūdo viuētis: sed p vim clauiū itātū minuitur ꝙ remanet ꝓportonata virib⁹ penitentis in ħ mūdo viuētis: ita ꝙ satisfaciēdo in hac vita purgare se pōt. Alio° diminuit penaȝ ex ip̄sa natura act⁹ cōfitētis: q̄ penā habet annexam erubescētie. Et iō q̄to aliq̄s pluries de peccatis cōfiteť: tanto magis pena minuitur. Sed ↄ̄. Volūtas p facto reputať: ḡ ꝯm ħ tantum valet ꝯtritio ꝛ ꝓpositū cōfitēdi: quantū ꝯfiteri. Et iō post volūtatē cōfitendi nihil de

pena dimittit̄ p cōfessionē. R°. Illud nō itelligit̄ in his que sūt ab alijs: vt in baptismo: sed in his que sūt oīo ab homie ē verū q̄ ad p̄miū essentiale: nō aūt quo ad pene remotionē: ꝛ hi⁹ respectu quoꝝ attendit̄ meritū accidentalit̄: ꝛ ꝯm quid. Et iō ꝯfessus ꝛ absolutus: i purgatorio min⁹ punieť q̄ꝫ cōtrit⁹ tm̄. Hec Tho. 4°. di. 17ª. q. 3ª. ar. 5°. q. 2ª. o.

Utrū cōfessio generalis sufficiat ad delendum mortalia peccata: R° q̄ sic aliq̄ modo. Nā ꝯfessio opatur p̄suppoꝯita ꝯtritione: que culpā delet. Et sic ꝯfessio directe ordinat̄ ad dimissionē pene: quod q̄deꝫ facit etiā erubescētia quā habet: ꝛ ex vi clauiū q̄bus se ꝯfitēs subijcit. Contingit aūt aliquādo q̄ p ꝯtritionē p̄cedentē peccatū aliqđ ē deletū quo ad culpā: siue in generali si eius memoria nō habeat̄: siue in speciali si eius memoria tūc habeat̄: ꝛ tñ ante ꝯfessionē illi⁹ peccati aliquis ē obligat⁹. Et tūc cōfessio generalis sacr̄alis opat̄ ad dimissionē pene ex vi clauiū: quibus se subijcit ꝯfitens: nullū obstaculū q̄ꝛtum in ipso ē ponēs: sed ex ipsa parte q̄ erubescētia ꝯfessionis peccati penā dimittebat: pena isti⁹ peccati de quo specialiter q̄s nō erubescit corā p̄sbytero: nō est diminuta. Sic ergo p confessionē generalē cū generali ꝯtritiōe remittunt̄ peccata oblita: q2 de⁹ ab hōīe non req̄rit vltra id qđ pōt. De oblitis aūt q̄ꝛdiu oblita sūt hō in spāli nō pōt ꝯfiteri neq3 ꝯteri. Nec ē intelligendū q̄ ad remissionē mortaliū oblitoꝝ sufficiat generalis cōfessio nō sacr̄alis: si hō habet copiā p̄sbyteri: ꝛ facultatē ꝯfitēdi: q2 his hit̄: tenet̄ de mortalibus oblitis generaliter ꝯfiteri: ꝛ a p̄sbytero petere absolutionem. Hec Rich. 4°. di. 21ª. q. 3ª. ar. 3°. c.

Utꝝ ꝯfessio gnālis deleat peccata p ignorantiam cōmissa. R̄ndeo. Ignorantia iuris nō excusat: q2 ipsa peccatū ē: sed ignorātia facti excusat. Unde aliquis de hoc q̄ nō ꝯfiteretur peccata q̄ nesciat esse peccata ꝓpt̄ ignorantiā iuris diuini: nō excusatur a fictiōe. Excusaretur aūt si nesciret ea esse peccata ꝓpter ignorantiā facti in p̄ticulari: vt si cognouit aliquā quā credit esse suam. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiā facti: ꝛ iō excusat a peccato fictionis in ꝯfessione: que quidem absolutionis ꝛ ꝯfessiōis impedit fructū. Hec Tho. 4. di. 21ª. q. 2. ar. 3°. c. 4m. Utꝝ generalis ꝯfessio valeat ad venialium remissiōeꝫ. R°. Uenialia nō opponunt̄ directe charitati: q2 nō auertunt ab ea: sed indirecte: q2 disponunt ad auersionē. Hinc ē q̄ nō requiritur ad eoꝝ deletioneꝫ noue gr̄e infusio nec pnia spālis: sed sufficit ad eoꝝ deletioneꝫ cōtritio ꝛ ꝯfessio generalis. Hec Pe. 4°. di. 21ª. q. 3ª. ar. 1. q. 1. c. Attendendū tñ q̄ cōfessio generalis est duplex. Quedā sacr̄alis: que fit i secreto sacerdoti de generibus singuloꝝ: ꝛ non de singulis geneꝝ. Et valet ex quatuor ad remissionē venialiū q̄ꝛtū ad culpā ꝛ penā vel in p̄te: vel in toto. s. ex cōtritione ꝯfitentis: hūilitate ꝯfessionis: orōne sacerdotis: inq̄ꝛtū est q̄dam p̄sona: ꝛ ex vi clauiū. Quedā aūt ē non sacramētalis: que. s. fit publice corā multis: ꝛ cū multis in eccl̄ia. Et tūc est efficax ex tribus p̄mis: sed nō ex 4°. Et iō nō subiungit̄ etiā in p̄ma: ꝛ in cōpletorio absolutio: nec satisfactionis iniūctio: sed tm̄ oratio. s. misereat̄ vr̄i. Hec Tho. 4°. di. 21ª. q. 2ª. ar. 1. c. 1m.

De cōfessionis sigillo. titulus. 20°.

Ostea cōsiderādum ē de sigillo ꝯfessionis. Et circa hoc querunt̄ plura. s. Utꝝ confessionis sigillū sit de iure nāe. R°. q̄ sic. Qđ p̄bant aliqui sic. Eadē p̄sona ꝯm naturā v̄e affirmare pōt aliq̄d loquēs in p̄sona alteri⁹: quod v̄e negat loquēs in p̄sona ꝓpria. Unde angel⁹ loquens Moysi in p̄sona dei v̄e dixit. Ego sū dn̄s deus tu⁹: q̄ eduxi te de terra egypti: exo. 20. qđ v̄e negasset loquens in p̄sona ꝓpria: ḡ a simili hō repn̄tās p̄sonā dei in foro ꝯfessionis: v̄e aliq̄d pōt affirmare: qđ ex̄ forū ꝯfessionis qn̄ loq̄tur vt gerēs p̄sonā ꝓpriam v̄e negat. Uelꝝ ḡ dicit negādo se audiuisse vl̄ scire que ad noticiā eius nō deuenerunt: nisi in quātū repn̄tabat p̄sonā dei. Ex̄ forū ḡ confessionis dicēdo se audiuisse illa: vel scire mētitur. Sed vitare mendaciū tenet̄ de iure nature: ḡ etiā sigillū ꝯfessiōis. Hec Rich. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 1. c. Sed ꝯ hanc rōnem sic arguit Sco. 4°. di. 21ª. q. vnica. c. ꝯ⁰. 1ª. q2 ꝯm eos q̄ adducūt p̄dictā rōem: ꝛ ꝯm veritatem ꝛ p̄bat̄ postea: licꝫ peccata in cōfessione detecta in vl̄i dicere ꝛ in p̄ticulari: nō relata ad p̄sonā ꝯfitētē. Hoc etiā p̄bat̄ p illud ex̄ de pe. ꝛ re. officij. Ubi Inno. 3⁹. rn̄det cuidā cardinali legato: q̄ scripsit sibi casū quē in ꝯfessione audierat: ꝛ petijt cōsiliū: quē tñ papa non redarguit de reuelatione illa in vl̄i etiam per scripturā: ꝛ rn̄det qualiter tali p̄sone ꝯfitēti sit cōsulendū. Hoc patet etiā ex cōi vsu ꝯfessoꝝ q̄ etiā in cōi sermōe: ꝛ in p̄dicatiōe dicūt aliq̄n. Talis cas⁹ ꝯtingit. Aliqua eni p̄sona sic vel sic peccauit. Habet̄ ḡ ista ꝓpositio q̄ cōfessor licite pōt dicere pctm̄ ex̄ ꝯfessionē sibi detectū in ꝯfessiōe: ita tñ q̄ nullo mō referat

ad psonā ɔfitentem: vt possit deueniri ad noticiā eius. Sed si ratio pdicta valeret: hoc ñ liceret qꝛ mentiret. Probatio: qꝛ nō sciens pticularē: nisi p determinato singulari: si nesciat illud singulare: nescit pticularē illam. Sed iste nō scit aliquā psonā fecisse tale peccatū: nisi p hac psona sibi ɔfessa: ꝛ de hoc peccato sibi ɔfesso. Igit̃ sicut mētiret̃ de h: ꝛ hac qꝛ nesciēs ɔsimil'r ꝛ de alia. Vñ psbr̃ in ɔfessiōe nec audit: nec loq̃t in psona dei: sꝫ in psona ꝓpria licꝫ auctoritate dei ꝛ vt minister dei. Eodē mō ē in alijs sacris. Vñ mīster dei baptizat ꝛ ɔsecrat. ꝛ hi⁹. ꝛ tñ vt homo ꝛ ī psona ꝓpria scit se baptizare: ꝛ sine mendacio pōt dicere se baptizare. Tenēdo ḡ ꝙ sigillū ɔfōnis sit de iure nature: pñt ad h assignari alie rationes. Quarū pma fuit ex ratione charitatis 2ª ex rōe fidelitatis. 3ª ex rōe veritat]. Prima est talis. Lex nature de charitate frna exprimitur Math. 7°. oīa quecūqꝫ vultis vt faciant vobis hoīes et uos facite illis. Hoc. n. est lex ꝛ ꝓphe. Et Luc. 6°. Prout vl'tis vt faciant homines vobis: ꝛ facite illis sil'r. Et debet itell'i ista ꝓpositio que vl'tis. i. velle debet]: ſꝫ rectā rōem. Et includitur in ista ꝓpositiōe illa ꝓpositio posita. Math. 22° Diliges proximū tuum sicut teipm. Sed q̄libet ſm rectam rōem debet diligere ꝓpriā famā. Igitur ꝛ celationē peccati sui ɔfessi. Et p ɔsequēs ɔfessoꝛ debet idē diligere: ꝛ velle ipsi ɔfesso. Sed reuelatio tolleret a cōfesso famā. ḡ. ꝛc̃. 2ª ratio. Quilibet de lege nature debet seruare fidelitatē ꝓximo suo: quā vellet ꝛ velle debet sibi seruari. Sed cōmittēs alteri secretū maximū vellet sibi seruari: ꝛ deberet velle tāqꝫ secretū: ḡ alter cui cōmittit tenet̃ ſuare illud. Hec ratio tangit̃ puer. ii°. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana: q̄ aūt fidelis ē celat amici cōmissū. 3ª rō est. Quilꝫ de lege nature tenetur seruare ꝓximū licitum. Sed recipiens secretū maxīe in ɔfessione detectū etsi non explicite: tñ implicite ꝓmittit se seruatuꝝ: quia sine tali ꝓmisso saltē subintellecto: nō cōmitteret sibi tale secretū: ḡ. ꝛc̃. Hec ratio pōt accipi ex illo v̄bo. Loquimini veritatē cū ꝓximo suo: vnusq̄sqꝫ. Non solū aūt celatio ɔfessiōis ē de iure nature: ſ etiā de iure positiuo diuino qd̄ sic patet. Quilibet xpian⁹ tenet̃ non dare occasionē alteri: qua reuocet a lege xpi. Sꝫ lex xpi est de ɔfessiōe faciēda: sicut tactū ē supra: vbi ait̃ de institutiōe eius. Igit̃ q̄libet ex lege xpi tenet̃ nō retrahere aliquē a ɔfessiōe faciēda. Sed reuelās ɔfessionē occasiōe data retrahit alios a ɔfessiōe: ḡ ꝛc̃. Est etiā de iure positiuo eccl'iastico: vt pater ex̃ ɔ pe. et re.

omnis. Vtrū in aliq̊ casu liceat psb̃ro reuelare ɔfessiōem ꝛ h°. ꝙ ī nullo casu licet siue penitēs peniteat: siue nō: siue ɔfiteat̃ pctm̃ iam ope ꝑpetratū: siue ꝑpetrandū: siue sit pctm̃ in moꝛib⁹: siue ī fide. Vnde falsa ē sētētia hui⁹ v̄sus. Est heresis crimē qd̄ nec ɔfessio celat. Hoc aūt pbari pōt auctoritate ꝛ rōe. Auctoritate: quia ex̃ de pe. ꝛ re. oīs dicit̃. Caueat sacerdos: ne v̄bo vel signo: vel alio quouis mō pdat peccatoꝛē: ſ si prudētioꝛis ɔsilij indiguerit: illd̄ absqꝫ vlla psōe exp̄ssiōe reqrat. Itē pbat̃ p illud. c. de pe. di. 6ª. sacerdos. Reuelatio eni cuiuscūqꝫ peccati ī foꝛo pnīe solū cognitiꝫ phibet̃ generaliter rōe multiplici. Prima ē: qꝛ sicut baptism⁹ est sacr̄m: lꝫ q̄s fictus accedat: nec ꝓpter hoc ē īmutandū aliquid de essētialibus sacr̄i: ita ɔfessio nō definit esse sacr̄alis: lꝫ ɔfitens emēdationē non ꝓponat. Et iō nihilominus celandū ē peccatuꝫ. Nec tale ɔfessiōis sigillū ɔ charitatē militat: quia charitas nō reqrit ꝙ remediū apponat̃ peccato: qd̄ scit̃ tali mō. Qd̄ aūt hō p ɔfessioneꝫ scit quasi nescit: qꝛ nō scit illud vt hō: sed vt deus. 2ª rō est: qꝛ si licēt reuelare cōfessionē vilis redderet̃: ꝛ minus in reuerētia haberet̃ ꝛ populus retraheret̃ ab ea. 3ª ē: qꝛ via fraudibus apiret̃. Cū eni multū credat̃ hoī in cōfessione: multi mali se iustos ostenderēt: vt a psbytero laudarent̃: vt sic possent postea ꝓmoueri ꝛ honorari. 4ª est: qꝛ si liceret reuelare ɔfessionē celatio ɔfessionis de iure nature ñ eēt: qd̄ in pcedenti. q. ē pbatū. 5ª ē qꝛ forma pnīe cū foꝛo exterioꝛi cōfunderet̃. Debet tñ cōfessoꝛ cū maxīa diligentia pcauere p posse ne peccatū ꝑpetrandū ī ɔfessiōe sibi detectū: ope ꝑpetret̃. s. ɔfitentes monēdo: ꝛ alijs diligentiā apponēdo: ne p heresim coꝛrūpātur. Pōt etiā dicere plato vt diligēter vigilet sup gregē suū: obseruata tñ discretione: vt nullo mō dicat vel faciat aliq̄d p qd̄ verbo vel signo aliquo ɔfitētē pdat: vel aliquā malā suspitionem: vel opinionē de eo alijs faciat. Hec oīa Rich. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 2°. o. Ex predictis patet ꝙ Ray. nō bene dixit dicens ꝙ cōfessoꝛ nō tenet̃ celare peccatū in fide: Nec Rob. dicēs ꝙ ɔfessoꝛ tenet̃ celare peccatū cōmissum nō aūt cōmittēdū. Hoꝝ autē ɔrium senserūt Ric. vbi sup̄. Boñ. 4°. di. 21°. p. 2ª. q. 2ª. ar. i. o. Hosti. Sco. 4°. di. 21ª. q. vnica. o. Tho. 4°. di. 21ª. q. 3ª. o. ꝛ Pe. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. i. o. vt patet in eoꝝ scriptis: ꝛ cōiter oēs doctores. Quid si pcipiat papa ɔfessoꝛi ꝙ dicat id qd̄ p ɔfessionē scit: h°. Nō tenet̃ sibi obedire: qꝛ sacerdos ñ tm̃ tenet̃ celare ɔfessionē de pcepto ecclesie: sed etiā de iure nāe ꝛ diuino

vt dictū ē sup: sup q̄ iura nō ē papa. Vn̄ si pci
piat sibi sub pena excōicatiōis late snie q dī
cat illud: nō tenet: q2 dz extimare q pcipiēs
intēdat q dicat id si sciat vt hō. Si etiā pci
peret de ofessione dicere non debet: nec excōi
cationē incurrit q2 nō ē subiectus suo supio
ri: nisi vt hō. Hoc aūt nescit vt hō: sed vt de⁹.
Hec Pe. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 1. c. 2m. Hoc tamē
vltimo dictū improbatū est sup fm Sco. vbi
sup. Quid si psbyter haberet aliqd pecca
tum mortale: de quo ofiteri nō posset: nisi cō
fessionē sibi factā reuelaret? R°. Non debet
cōfiteri illud peccatū. Durante eni tali casu
sibi sufficeret de illo peccato oteri cū pposito
illud ofitendi qn̄ posset hoc facere sine reue
latione psone sibi ofesse: z sine piudicio quo
cūq3 sigilli ofōnis. Fortiori eni vinculo ligat
confessor ad celandū q3 penitens ad confitē
dum. Hec Ric. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 2°. c. 2m.
Et ouēit cū eo Sco. 4°. di. 21ª. q. vnica. 4c. m.
Pone q aliqui cōdixerint interficere ps
byterū cū eis euntē in nemore: quoz vn⁹ an̄
nemoris ingressū penitet: z ofitet illi: nunqd
ille psbyter nemus ingredietur. Vr q sic: q2
nō ingrediēdo videt reuelare facto cōfessio
nē istius ofessi alijs socijs nō penitētib⁹. R°.
Pōt dici q sacerdos multiplicē occasionem
habere pōt nō intrādi nem⁹: aliaz ab ista p la
torē sibi detecta: z ad minus multiplicē aliā
pōt cognoscere: z dicere corā illis. s. volo hoc
vel illud facere: ad aliū vel ad aliū locū decli
nare anteq3 pcedā vlterius. Et si ex tali oc
casione allegata videat diuertere: tūc nec v
bo: nec facto reuelat ofessionē. Si aūt nō pos
set ex alia occasione diuertere: quin appare
at illis alijs q ppter ofessionē diuerterit: z in
hoc facto reuelet ofessionē: dicit qdā q debet
intrare nemus. Et si exponat se morti: hoc ē
p iusta causa: vt fuet legē dei de sigillo ofessi
onis: z p ofeqn̄s si morit martyr ē. Aliter di
ci pōt q nō debet reputari reuelator ofessio
nis nisi faciat aliquid qd de natura sua pdat
peccatū ofessū: sed diuertere a nemore non ē
hi⁹. ĝ. zc. Et generaliter dici pōt q signū qd
de se ē indifferēs ad significādū tale peccatū
fuisse ofessū: vel nō fuisse: lz aliquib⁹ sit signuz
magis determinatū ex aliq̄ psupposito: nō tn̄
est ex se signū reuelatiuū ofessionis: nec p cō
sequēs simplicit illicitū cōfessori. Hec Sco.
vbi sup. c. 3m. Quid si psbyt cōpelleret di
cere: vtz de aliqua psona sibi ofessa audiuis
set aliqd crimen? R°. In casu isto tenet dicē
se nunq3 audiuisse: z se de hoc nihil scire z ve
rum dicat: vt patet ex solone pme. q. hui⁹. ti.
Nec ē dicēdū vt quidam dicūt q psbyter in

terrogatus nunq3 aliq3 ptem debet dicere: s
tacere: q2 posset casus otingere in q̄ p suā ta
citurnitatē vel fugā respōdendi: de psona si
bi ofessa: malam suspitionē generaret. Hec
Rich. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 2°. c. 3m. Pōt etiaz
dicere q de eo nihil scit etiā p ofessionē: quia
subintelligit vt hō: vel nihil scit p cōfessionez
qd sit reuelandū: sicut dicit Math. 24°. De
die illa z hora nemo scit: neq3 angeli in celo:
neq3 filius hoīs. Et subintelligit q nihil sci
unt qd sit reuelandū nobis fm Rod. Credo
etiā q si qs expsse de scia p cōfessionē qreret
quicūq3 ille esset grauiter obiurgari deberet.
Et aduerte q in hac rn̄sione dicit aliqd: qd
non est vey fm Sco. vbi sup. s. q illud qd no
uit hō p ofessionē: nō nouit vt hō Quid si
qs dederit cōfessori crimē aliquod in ofessio
ne; ppter quod ē excōicatus: qd nullus alius
scit? Nunqd tenet eū solus vitare? Videtur
q sic: ex. de sen. exco. cū nō ab hoīe. R°. q non
Nec hoc dicit illa decretalis. Dicit .n. sic. A
cōiōe ei⁹ q̄ p sacrilega manuuz iniectione in
clericū: in edictū excōicationis incurrit: lz ō
nūciatus nō sit debes abstinere: nisi forte il
lud tibi soli pateret. In quo etiā casu ipm̄ p
uatim tm̄modo vitabis. Homo aūt bene pōt
scire crimē alterius p aliā viā q3 p ofessionē.
Hec Rich. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 2°. c. 4m. De
hoc dicit Sco. 4°. di. 21ª. q. vnica. c. vltim. sic
.s. qd illud. c. cū nō ab hoīe. nō loquit expsse
de illo q̄ nouit p ofessionē aliquē eē excōica
tū: vel p viā secreti sibi cōmissi: sed de eo q̄ no
uit puatim: idest sic scit q cōmunitas nescit
vel cōmunitatez nescire credit. Et sic sciens
puatim debet vitare puatim: q2 nō ē debitor
illi alteri hui⁹ tanq3 secreti. Sz qd si sciret
tm̄ p viā cōfessionis: quid faciet? R°. Si pōt
eū vitare p aliaz viā q3 ex vitatione pdendo
eius excōicationē debet vitare. Sin aūt: nō
tm̄ vitare non debet: imo nec vitare licet: q2
vitatio tātum ē de iure positiuo ecclesie: sed
illud tenet nō pdere de iure nature: z positi
uo diuino z ecclesiastico. Esto q psbyter sci
at p certo q aliqs alicui dānū intulit: q2 euz
hoc facere vidit: vel ab eo i ofessione audiuit:
qd faciet si dānificatus ab eo reqrit q illum
excōicet? R°. Pōt eum excōicare p dāno sine
aliq̄ determinatōe dicēdo sic. Quicūq3 fec tale
factū sit excōicatus: nō tm̄ debet eū nominati
cōione puare sed in secreto monere ne se in
gerat cōioni: q2 nec xps Judā a cōiōe remo
uit: ex de offi. ordi. si sacerdos. Quid si sa
cerdos sciat p ofessionē q aliqs dormiuit in
ecclesia cū muliere aliq̄. Nūqd pōt h epo re
uelare? R° q nō. Nec obstat: q ecclia semic

polluta ē recōciliāda: q2 illud itelligi pōt qñ ē diffamatū. Al' pōt p̄sbyt ille salua ɔscia celebrare: ar. ex̄. de sen. ex. cū non ab hoie. Vel dicēdū qḋ tuti⁹ ē: q2 epo reuelet i genere dicēdo: talis eccl'ia reconciliatione eget: ar. de adul. significasti. ex̄ de offi. ordi. si sacerdos. In hi⁹ eni nō solēt testes induci. Et decretalis ex̄ de ɔse. eccl'. si eccl'ia. loqtur indistincte fm Hosti. Quid si aliqs abbas: vel alius p̄lat⁹ p ɔfessionē scit aliquē subditū suū vti male officio suo: vel etiā scit p cōfessionē alicui⁹ p̄oris sibi subiecti pctm̄ cui⁹ occasio inducit eū ad ruinā: Nunquid eum remouere potest: Respōdeo. q2 non: q2 p̄latus remouēdo ab officio subditū illū: etsi faciat vtilitatē ei⁹ facit tñ dānū cōitati: q2 alij p relationē remoti ab officio sciētes q2 p sua ɔfessiōe remotus eēt a suo officio: redderent̄ p̄niores ad ñ ɔfitēdū: ⁊ ille idē min⁹ reuereret̄ ɔfessionē3: ⁊ p̄nior eēt ad peccatorū suo2 celationē. Nā sine lesiōe ɔscie pōt p̄lat⁹ dimittē pctm̄ ipunitum: qḋ scit vt deus: vel sine aliq̄ remedio: q2 nō tenet̄ adhibere remediū: nisi eo mō q̄ defert̄ ad eū. Vñ i his q̄ deferunt̄ ad eū in foro p̄nie: in eodē foro d3 q̄tū pōt remediū adhibere. s. vt eū moneat in casu p̄dicto: q2 officio sine p̄oratui resignet: vel saltē q2 bñ se habeat ⁊ a malo sibi caueat: ⁊ hi⁹. Si tñ supior poss3 eū ab officio remouere q2 ille vel quicūq3 ali⁹ suspicari posset eū p his q̄ dixit i cōfessiōe ab illo officio remotū eē: licēt supiori: vt dicunt aliq: ipm ab officio remouere. Hec Rich. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 2°. c. 4m. Alij vero dicūt: q2 si ille resignare nolit: non d3 eū remouē: nisi sit talis religio: i q̄ subditi p̄nt mutari sine nota ifamie. Hec Boñ. 4°. di. 21ª. p. 2ª. q. 2ª. ar. i. c. 4m. ad oppo^m. ⁊ ɔuenit cū eo Sco. 4°. di. 21ª. q. vnica. c. 6m. Quid si qs p ɔfessionē3 alicui⁹ quē audit ɔscia3 acqrat: q2 sit indign⁹ p̄latiōe: Nūqd si in̄sistit p motiōi ei⁹ tenet̄ ɔ̄dicere. Et vr̄ q2 nō: q2 ɔ̄dictio vr̄ de peccato suspitionē iducē: ⁊ sic q̄dāmō ɔfessionē reuelare. R°: q2 multis alijs de cau߄ ē aliqs idign⁹ p̄latiōe q̄3 ex pctō: vt ex defectu scie. etat|: vl' alicui⁹ hi⁹. Et iō q̄ ɔ̄dicit nec de crimie suspitionē gnāt: nec ɔfessionē reuelat. Hec Tho. 4. di. 21ª. q. 3ª. ar. i. q. i. c. 4m. Quid de p̄sbytero q̄ scit p cōfessionē familiaritatē inter duos ɔ̄ctā p fornicationē affinitatē eē: ⁊ p⁹ ea eos velle m̄rimoniū cōtrahere i facie eccl'ie. Quid etiā d̄ decano q̄ audit ɔfessionē hñtium irregularitatē ⁊ d3 eos ordinandos epo p̄ntare: R°. Presbyt̄ dissuadē d3 cōfesso: ⁊ silr decan⁹ cl'ico: ⁊ si ille petat differre d3. Et nisi p supiorē cogat̄: vl' p scādalū populi: nō d3 tale m̄rimoniū bn̄dicē: nec illos clericos p̄ntare. Ex tūc aūt pōt: q2 nō ip̄e: ß ecclesia facit q̄ iudicat fm exteriora. Consiliū tñ ē: q2 vtrūq3 faciat p vicariū. tū ꝓpter cōfessionē illo2 occultā. tū ꝓpter crimis horrorē. Si tñ faciat p se: nō credo q2 peccet: dū tñ vltro ñ offerat se: ß coact⁹ sustieat. Hec Boñ. vbi sup̄. Quid si qs reuelat p̄sbytero in ɔfessiōe ea q̄ d3: ⁊ ea q̄ debēt sibi: ⁊ ip̄e recipiat oīa sub sigillo ɔfessionis. Quid etiā: si q̄s hēat pecuniā aliena3 i deposito receptā sub sigillo cōfessiōis: si fiat inq̄sitio d̄ p̄dictis debitis a p̄sbytero p̄dicto: aut de pecunia a depositario: qd faciet: Rod. dicit: q2 si qs ɔfitet̄ p̄sbyt̄o se hr̄e pecuniā per furtū: vel p rapinā: vel al'cū pctō: p̄sbyt̄ tenet̄ celare. Si qs aūt ea q̄ d3: vel sibi debent̄ dicat p̄sbyt̄o: nō d3 illud recipe sub sigillo cōfessionis. Si tñ p idiscretionē recipiat nō tenetur celare nisi p modū ɔsilij vel secreti. Et iura q̄ puniūt reuelātes cōfessionē: nō extēdūt nisi ad pctā. Vñ si auctoritate epi vel iudicis sup̄ ħ p̄tātē hñtis cogat̄ p̄sbyt̄ iurare vel dicē ve2 de hi⁹ debito sibi talit̄ reuelato: vel depositarius d̄ pecunia apud se deposita: tenet̄ vterq3 dicere ve2 q̄cūq3 mō iuste inq̄sitio fiat p iudicē: vel occupatio hi⁹ debito2: aut re2 depositar2: vt q2 cessit bōis is cui debitū debet̄: aut q̄ deposuit: aut alia iusta rōe ɔfiscāt̄: aut occupāt̄ hi⁹ bona: nō obstāte q2 p indiscretiōe3 sb sigillo ɔfessiōis talia sūt recepta: q2 q̄ sic recepit de ħ casu nō cogitauit: ⁊ si cogitasset: vel etiā iurasset q2 i hi⁹ casu ñ reuelaret: iuramētū eēt illicitū: vñ nō eēt obligatoriū: nec seruādū i alieni iuris p̄iudiciū. Si aūt p̄do vl' tyrānus hi⁹ debitū: vel depositū iiuste reqreret ɔscius hui⁹ debiti vel depositi reqsit⁹ debēt tacere: vel ad aliud sermonē trāsferre: vel soph'istice rñdē. Hec Rod. Ego aūt satis credo: q2 q̄cūq3 ɔfitēs dic ɔfessori i cōfessiōe sacrali: ea celare tenet̄: si ɔfitēs ħ itēdebat ⁊ volebat ⁊ exp̄mebat. Hoc etiā sētire vr̄ Ric. vbi sup̄. ⁊ Tho. vbi sup̄. vt patebit. i. i illa. q. Vtr2 ɔfessionis sigillū. ⁊c. Vtr2 p̄sbyt̄ de licētia ɔfitētis posset reuelare ɔfessionē: R°. Illud qḋ p̄sbyt̄ scit tm̄ p ɔfessionē nullo mō d3 dicē: ß ɔfitens ei p aliū modū intimare pōt: qḋ facit dando ei licētiā vt dicat. Nihilomin⁹ tñ d3 scandalū vitāe. Propt̄ duo. n. tenet̄ ɔfessor celare ɔfessiōe3. s. ꝓpt̄ vitādū scādalū: ⁊ ꝓpt̄ sacrm̄: q2 q̄si de eē sacri ē celatio ɔfessiōis. Et ħ tollit̄ p licētiā cōfitētis: ß p̄mū remanet. Et iō vbi timet̄ scādalū: nō d3 vti tali licētia. Tunc aūt pōt scādalū timeri qñ pbabilr̄ pōt ɔnici: q2 p̄sbyt̄ ɔfessionē reuelet. Vñ si dicat ei ɔfitēs q2 pctm̄ suū referat alij: p̄sbyt̄ d3 ip̄m ɔfitētem

nunciū suū ꝯstituere: nō se in nunciū facere ꝛ sic vitat scandalū. Et intelligat hoc cū illa suppositione generali: ꝙ pctm̄ alicuiꝰ nulli ē manifestādū: nisi ei q̄ pdesse posset: ꝛ nō velit obesse. Intelligat etiā hoc de ꝓprijs pctis nō de alienis. Aliena enī pctā nō pōt dicere: nec debet penitēs alicui cōmittere: nisi forte i casu in q̄ deberet ipe dicere: ꝛ meliꝰ p aliū q̄ꝫ per se pōt bonū illiꝰ pcurare: semp adhibita cautela vt nō scādalizent ceteri. Hec Bon. 4°. di. 21ª. p. 2ª. q. 2ª. ar. 2°. o. Pe. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 2°. o. ꝛ Tho. 4°. di 21ª. q. 3ª. ar. 2°. o. Et fm Tho. vbi sup. c. 4m. ille cui reuelatur pctm̄ ex aliq̄ cā de licētia ꝯfitētis tenet illud celare: sicut etiā dicet de interprete: nisi forte peccator velit ꝙ ipse sciat absolute, ꝛ libere.

Sed nūqd p̄sbyter si post cōfessionē sibi factā reuelet sibi ex oē secretū peccatū qd audiuit i ꝯfessione dicere pōt: audiui hoc i cōfessione? Rº. Scdm aliquos hec sola verba: audiui hoc peccatū i ꝯfessione: ꝛ hiꝰ p se inducūt pctm̄ mortale: q: includūt reuelationē huiꝰ vt cogniti eo mō q̄ reuelare nō licet. Vn̄ caueat p̄sbyter i mō narrādi. s. ne narret h tā q̄ꝫ sibi dictū eo mō q̄ reuelare nō licet. Sed ꝯ hoc arguit Sco. 4°. di. 21ª. q. vnica. c. 1m. o. ꝙ licet illud narratū ex cōfessionē dicere qbus ille vlt: q: non ē spālis narratio p hoc ꝙ dicit sibi h eē ꝯfessū. Igit licet sibi dicē illō. Vtꝝ sciēs aliqd p ꝯfessionē: ꝛ p aliā viā teneat illud celare? Rº. De h ē multiplr opi. Verior tn̄ ꝛ securior: ꝛ cui iurisperiti magis ꝯsentiūt ē: ꝙ si qs sciat aliqd p viā ꝯfessionis: ꝛ p aliā viā: vt q: audiuit vel vidit: eo mō q̄ scit p confessionē omnimode: ꝛ sēp oꝫ celare: q: sic nouit vt deꝰ: eo vero mō q̄ scit p aliā viā pōt ꝛ debet reuelare si cogat: vt q: p supiorē ei pcipit vel veritati pīudiciū generat. Non tn̄ opꝫ dicere ꝙ h audiuerit in ꝯfessione: sed tn̄ sic. s. ego h vidi vel audiui. Alr nō debet nisi cōpulsus ad scādalū euitandū. Propt qd debet etiā ꝯfitēti ptestari in cōfessiōe ꝙ nō debet illud celare nō ꝙ illa ptestatio acqrat ius reuelandi: s q: aufert ipi ꝓprio rōem scādali. Hec Bon. 4°. di. 21ª. q. 2ª. ar. 3°. c. Et cōcordāt cū eo Tho. 4°. di. 21ª. q. 3ª. ar. 3°. c. Pe. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 1. q. 2. o. Rich. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 1. c. 2m. ꝛ Inno. sup illo. c. oīs. Sed obijcit. q: si qs scit aliqd ꝛ cū h illō recipit i secreto tenet celare illō: g a sīli: imo multomagis vt vr̄ si ꝯfessor priꝰ aliqd sciat: ꝛ pꝰ ea illud idē sub sigillo ꝯfessiōis recipiat: celare tenet. Rº: ꝙ qn̄ aliqs i secreto recipit aliqd ꝛ illud celare pmittit: obligat ex sua pmissiōe. Secꝰ ē d ꝯfessore: q: n̄ pmittit celāe. Hec Pe. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 1. q. 2ª. c. 2m. Credo ēt ꝙ si ꝯfessor celāe pmitteret vbi vitas vel obediētia pcipet reuelare posset: ꝛ promissio vl iuramentū nullum esset. Unde si vidissem proximū peccantem peccato tali quod teneor dicere superiori: si iurem sibi non dicere: non absoluor: immo teneor. Et penitentia facienda est de periurio: p eo ꝙ contra iusticiam iuraui. Et huius sententie est Bon. 4°. di. 21ª. q. 2ª. ar. 3°. c. 5m. Ex h autem quod dictum est non debet presbyter sumere audaciā reuelādi: vel loquēdi de facili de eo quod scit p cōfessionem: quia ꝯfessionis sigillum adeo est custodiendū: vt non tm̄ vitetur fractio: imo etiā dignum ē vt de hoc tollat oīs suspitio: ne in cōtēptum veniat sacramentalis confessio. Hec Bon. vbi sup.

Quid si dicat cōfessor aliquē sibi confessuꝫ esse de peccatis magnis ꝛ multis: ꝛ hiꝰ? Rº. ꝙ talis est reuelator confessionis. Si tamen dicat aliquē sibi eē cōfessū de peccatis suis: cū ꝓprie cōfessio non sit nisi de peccatis nihil manifestat qd esset occultum: maxime cum dicatur. 1°. Jo. 1. Si dixerimus qm̄ peccatum non habemus: ipsi nos sedu. ꝛ veritas in nobis nō ē. Hec Rich. 4°. di. 21ª. q. 4ª. ar. 4°. c. 6m. Utrum sub sigillo confessionis cadat persona cum qua cōfitens confitetur se peccatum fecisse? Rn̄deo: ꝙ sic. Et primo declarandum ꝙ aliquando ita est. 2°. ꝙ semp. 3° quomō. Primum patet sic. Cum penitētia sit sacramētum: p̄sbyter tenetur omne illud celare: quod ad integritatē sacramēti ptīnꝫ. Sed penitens non posset aliquādo suū peccatū exprimere: nisi notificando psonam cū qua peccauit: vt dictū est sup. Ergo persona illa sub sigillo ꝯfessionis cadit. 2m declarari pōt p ratiōes positas sup in solutione qōnis illiꝰ. s. vtruꝫ in aliq̄ casu liceat p̄sbytero reuelare cōfessionē: quaꝝ rōum applicationē ad ꝓpositum prudenti lectori relinquo, ꝓpter breuitatem. Circa 3m sciēdū est: ꝙ peccata ipsius penitentis in relatione ad ipsū cadunt sub sigillo ꝯfessionis de necessitate: ꝛ absolute: ꝛ pmo ꝛ directe: ꝛ explicite: ꝛ ex omnibꝰ causis. Persona autē cum qua penitens confitet se peccasse: cadit sub sigillo cōfessionis de necessitate ꝛ absolute: non pmo: sed ex cōsequenti ꝛ indirecte: ꝛ implicite: nō ex oībus cāis: sed aliqbꝰ. Peccata aūt ipsiꝰ penitētis nō referē do ea ad determinatā psonā: sicut cū aliquis dicit: ego audiui tale: qd tn̄ non audiuit nisi i cōfessione: cadunt sub sigillo confessionis de necessitate n̄ tn̄ absolute: s sub ꝯditōe. s. si explatione vbo ꝝ taliū posset p se: vl p accūs: directe vel indirecte aliq̄ verecūdia: vel ꝯfusio;

vel suspitio mala: vel aliqd aliud nocumentū illi q ꝯfessus est puenire. Hec Ric. 4°. di. zi. q. 4ª. ar. 4°. c. Et ꝯcordat cū eo Hosti.

Utrū ꝯfessiōis sigillū extēdat se nō tm̄ ad ea q̄ sūt de ꝯfessiōe: vt sūt pctā: sȝ ēt ad alia vt sūt illa q̄ narrant̄ cū pctis? Rn̄°. Sigillū cōfessionis nō extēdit se directe: nisi ad ea que cadūt sub sacrali ꝯfessiōe. Sed idirecte illō qō nō cadit sub sacrali ꝯfessiōe: ptinet ēt ad sigillū ꝯfessiōis: vt illa p que dephendi posset pctm̄: vel pctōr. Nihilominꝰ illa sūt summo studio celāda: tū ꝓpt̄ scādalū: tū ꝓpt̄ pnitatē q̄ ex ꝯsuetudine posset accidere. Hec Tho. 4° di. zi. q. 3ª. ar. i. q. zª. c. Uñ fm̄ Ric. vbi s̄ ea que penitēs dicit in ꝯfessiōe sua: q̄ nō sūt pctā: nec circūstātie pcti potentes ducere in manifestationē ꝯfitētis: puta si interserat ꝙ in tali terra sūt bona vina: vel aliqd si l'e: nō cadūt sub sigillo ꝯfessionis: nisi de ꝯgruitate si in dicēdo illa: nō dat intelligere ꝯfessori ꝙ velit illa celari. Utrū ꝯfessor qñ dicūt̄ aliq̄ secreta sibi: q̄ ipse recipit sub sigillo ꝯfessiōis teneat̄ ea celare? Rn̄°: ꝙ nō de facili dȝ quis aliqd recipe hoc mō. Si tn̄ recipiat ex ꝓmissione celare tenet̄: ac si in ꝯfessiōe hēret: licet non habeat sub sigillo ꝯfessionis. Hec Tho. vbi supra. c. zm. Et ꝯcordat cū eo Host. sup. c. ois. Utrū aliꝰ a ꝯfessore audiēs ex ꝓposito: vel a casu pctā ꝯfitētis ignorātis ꝙ alius a cōfessore audiat pctā sua teneatur celare illa? Rn̄° ꝙ sic. Et hoc ex precepto iuris nāe ⁊ iuris diuini ⁊ positiui. Primū patet sic. Naturale iudiciū rōnis dictat: ꝙ hō debet illa alteri facē: que sibi vellet ab ipso fieri i casu cōsili: vt habet̄ di. i. c. i. Sed quilibet hō debet velle ꝙ si a casu: vl' ex ꝓposito alius a ꝯfessore audiuit peccata eius dum ꝯfiteret̄ ꝙ celet ea quia quilibȝ dȝ celare pobseruatione proprie fame q̄tū pōt: g̃ qlibet peccata pximi audiēs dū ꝯfitet̄: tenet̄ ea celare siue audiuerit illa a ꝓposito: siue a casu. zm pȝ sic. Luc. 7° dicit̄ Prout vultis vt faciant vobis hoies: ⁊ vos facite illis. Dicit̄ etiā Math. i8°. Si peccauerit in te frater tuus: vade ⁊ corripe eū int̄ te ⁊ ipsum soluȝ. si te audierit lucratus eris fratrem. t. Sed quilibet debet velle vt alius celet peccata sua. Hō ēt cū ꝯfitet̄ corrigit se aut ad correctōeȝ disponit: g̃ hō qcūqȝ sit ille pctā illiꝰ reuelans: facit directe ꝯ̄ illud ius diuinū 3m pȝ sic. Ex̄ de accu. qualit̄ ⁊ qñ. z. denūciationē dȝ pcedē charitatiā amonitio. Frustra aūt pcederet si correctꝰ p charitatiuaȝ monitionē ⁊ secretam postea publicari licite posset. Cū g̃ hō p ꝯfessionē secrete corrigatur: aut ad correctionē disponat̄: nulli q̄ litercūqȝ pctā eius audiat: licitū ē illa reuelare: nisi expresso eius cōsensu. Preterea illud pceptū qō dat̄ de celando pctā ꝯfitentis: ex de pe. ⁊ re. ois. datū est in fauorē ꝯfessionis: ⁊ ꝯfitentiū. Sed si ingerenti se sup ꝯfitentem ex ꝓposito vel a casu: ⁊ sic eius pctā audienti liceret illa reuelare: hoc eēt in piudiciū: ⁊ ꝯ̄ fauorē cōfessionis: ⁊ ꝯfitentis. qꝛ tunc licite posset ꝯfitens pro sua confessione infamari Videt̄ g̃ ꝙ q̄uis illud pceptū pmo ⁊ directe ⁊ explicite liget cōfessoreȝ: tn̄ ex ꝯsequēti ⁊ implicite ēt ligat quēcūqȝ tūc pctā ꝯfitentis audiētē: ⁊ ea p viā aliā nesciente. Hec Ric. 4°. di. zi. q. 4ª. ar. 3°. c. Et concordat cum eo Sco. 4°. di. zi. q. vnica. c. 9°. 4. Esto ꝙ duoꝝ presbiꝛoꝝ: quoꝝ vterqȝ ē presbyter in solidum eiusdē parochie: vnus a casu vel a ꝓposito audiat cōfessionē alicuius parochiani sui confitentis socio suo: qui morit̄ facta cōfessione añq̄ absoluat penitentē: nūquid ille qui sic audiuit eius confessioneȝ poterit eū absoluere? Rn̄° ꝙ nō. Ad sacramētū enī penitentie necessaria ē intētio: ⁊ ex parte cōfitentis: ⁊ ex parte absoluentis. Cum ergo confitens vni: nullo modo intendat ꝯfiteri alij: alius nullo modo potest euȝ absoluere vel ligare pro ꝯfessiōe facta alteri. Preterea. Judex nō pōt de iure dare sniam diffinitiuā in iudicio contra reuȝ vel pro reo: pro ꝯfessione rei: que non fuit facta corā eo: vt corā iudice i foro illo: dato ēt ꝙ qlibet sit curatꝰ illius insolidū: g̃ etiā ille solus cui penitens confessus est: pōt illū p illa confessione i illo foro ligare ⁊ soluere. Hec Ric. 4°. di. ziª. q. 4. ar. 3°. c. zm. Utrū ille cui ꝯfessor reuelat confessionē alicuius teneat̄ illā celare? Rndeo ꝙ sic: si sciat ꝙ ille qui dixit sibi hoc: nesciebat illud: nisi p ꝯfessionē. Quicqd enī hō scit p cōfessionē sacralē: siue mediate: siue immediate celare tenet̄. licet ille q̄ scit immediate magis obliget̄ ad celandū: q̄ illeꝰ q̄ scit mediate. Sed iste cui ꝯfessor reuelauit cōfessionē sit per cōfessorē mediate: g̃ celare tenetur. Preterea. Qui igerit se ad ꝓmouēdū crimē qō alius icboauit: participat cū eo i crimie: Sed ille qui ꝯfessionē reuelat diffamationē penitētis incboat: ⁊ ille cui ꝯfessio reuelata ē si vlteriꝰ eā manifestat: diffamationē promouet penitētis: g̃ talis esset particeps i crimine cū illo qui sibi reuelauit cōfessionē penitētis. Tenet̄ g̃ eā celare: qꝛ tenet̄ nō participare in crimie. Hec Ric. 4. di. zi. q. 5. ar. i. o. Et cōuenit cū eo Sco. 4°. di. zi. q vnica. c. 9°. 4. Utrū penitēs teneat̄ celare penitentiā sibi a ꝯfessore iniūctā? Rn̄°: ꝙ aut peni

tens manifestãdo pniaȝ sibi iiũctã a ɔfessore faceret pīudiciũ fame ꝓprie absq; aliq̃ vtilitate: aut faceret pīudiciu ɔfessori: q: forte taleȝ iniũxit pniam: pro qua si sciret ab aliquo vel ab aliquibꝰ: posset eoꝝ maliuolẽtiã incurrere: vtpote: q: iniũxit mulieri q̃ abstineat a familiaritate alicuius viri: cuiꝰ familiaritas erat castitati sue piculo.a: vel aliq̃d aliud iniũxit ꝑ quo aliqui offenderẽt ɔfessorem si scirẽt hoc. Aut penitẽs i manifestãdo suam pniam: nec fame ꝓp̄e: nec ɔfessori: nec alicui pīudicium generaret. In primo casu penitens tenet̃ suã pniaȝ celare. Quilibet.n. tenet̃ famam suã sciẽt̃ nõ ledere: sine aliq̃ vtilitate ſm illud eccl'. 41°. Curã habe de bono noie. In 2° ẽt casu tenet̃ ẽt celare. Si.n. illud qd ɔfessor sibi iniũxit: vel ɔsuluit bona fide: ⁊ secrete ꝑ salute aĩe sue alij reuelarȝ ĩ pīudiciũ ɔfessoris: crimẽ ꝓditiõis icurreret: ⁊ sigilli secreti fractionẽ. In 3° aũt casu eã nõ tenet̃ celare: nec tenet̃ dicere: ȝ de hoc põt facere qd istoꝝ duoꝝ sibi magis placuerit. Hec Ric. 4. di. 21°. q. 5. ar. 3°. c. Utꝝ solus p̄sbr̄ habeat sigillũ ɔfessiõis. ɔfitent̃.n. aliq̃n nõnulli ꝑ interp̄tẽ: vl' ẽt laico ĩ casu necessitatis. Rn̄o. Sigillũ ɔfessiõis competit p̄sbr̄o ĩ q̃tũ ẽ minister sacri: qd nihil aliud ẽ q̄ʒ debitũ ɔfessionẽ celandi: sicut clauis ẽ ptãs absoluendi. Tñ sic aliq̃s q̃ nõ ẽ p̄sbr̄: in aliq̃ casu pticipat aliq̃d de actu sigilli clauis ɔfessiõis: ita tenet̃ celare: lȝ ꝓprie loquẽdo ñ hẽat sigillum ɔfessiõis. Hec Tho. 4° di. 21°. q. 3°. ar. 1. q. 3°. o. Et concordat cũ eo Inno. sup. c. oĩs. ⁊ Host. ibidẽ Et addit q̃ si tal' pctõr ꝓdat: lȝ pena ibideȝ posita ñ hẽat locũ: q: nõ ẽ p̄sbr̄: tñ arbitrarie punietur: extra de offi. dele. de cãis in fi.

Que ẽ dr̄a int̃ sigillũ ɔfessiõis: ⁊ sigillũ secreti: Rn̄o. q̃ hñt se sic' supiꝰ ⁊ isferiꝰ. Sigillũ.n. ɔfessiõis ẽ sigillũ secreti: ȝ ñ oẽ sigillũ secreti ẽ sigillũ ɔfessiõis. Cũ.n. vnꝰ ab alio petit ɔsiliũ: ⁊ ille hõa fide sibi ɔsuluit: recõmẽdãs sibi vt hoc celet: vl' ꝑsonã q̃ hec ɔsuluit nõ noiet: ille q̃ ɔsiliũ petit obligat̃ ad celandũ ꝑ sigillũ secreti: qd tñ ñ ẽ sigillum ɔfessiõis. Et q̄uis frãgens qdlibet istoꝝ sigilloꝝ mortalit̃ peccet ⁊ crimẽ ꝓditiõis icurrat: tñ multo grauius peccat frãgens sigillũ ɔfessiõis q̄ʒ sigillum secreti: qd ẽ distinctũ ɔ̃ sigillũ ɔfessiõis. Nec ẽ estimãdũ q̃ hõ reuelãs illud qd dictũ ẽ sibi soli: nũq̄ʒ frãgat sigillũ secreti: nisi ille q̃ hoc sibi dixit adiunxerit: ego trado tibi hoc sub secreto: ⁊ alius sic receperit: q: si hõ ab alio cõsiliũ petit: ⁊ ille bona fide ɔsuluit i secreto q̄uis ɔsulens nõ aduertat dicere illi: q̃ sibi non ɔsulit: nisi ɔsiliũ recipiat in secreto. tñ ille cui ɔsiliũ datũ ẽ: si videat q̃ ex reuelatione ꝑsone ɔsulentis ꝑsona ɔsulẽs detrimẽtũ nõbile incurreret: ⁊ reuelet: crimẽ ꝓditionis incurrit: ⁊ secretũ sigilli frãgit: q: mã ⁊ natura negocij reqrũt q̃ ille cui fidele ɔsiliũ datũ ẽ ꝑsonã ɔsulẽtem i casu predicto sub secreto dȝ tenere. Minus tñ peccaret ceteris paribꝰ q̄ʒ si ɔsulẽs expresse hoc sibi sub secreto tradidisset: ⁊ ille ad tenẽdũ sb̄ secreto se exp̄sse obligasset. Ille ẽt a quo petitũ ẽ ɔsiliũ hiꝰ q̃ sibi ꝓposuit ɔsiliũ petens sub secreto tenere dȝ. Hec Ric. 4° di. 21. q. 5. ar. 4°. o. Et ɔuenit cũ eo Sco. 4° di. 21°. q. vnica. c. 9us. 5.

Qua pena ẽ feriendꝰ sacerdos ɔfessionẽ reuelãs: Rñdeo. Ut dr̄ i glo. Ber. ex̄ d pe. ⁊ re. oĩs. tal' p̄sbr̄: oli ꝑ Greg. a sacerdotio deponebat̃ ⁊ vlteriꝰ iponebat̃ sibi q̃ oibꝰ diebꝰ vite sue ignominiosus pegrinãdo pgeret: d pe. di. 6a. sacerdos. Sed hodie ꝑ Inno. 3m alia pena iponit̃ i dicto. c. oĩs. s. q̃ deponat̃: ⁊ i arto monasterio ad agẽdã pniam ꝑpetuo recludat̃. Hoc ãt itelligit̃ ſm Bonã. 4°. di. 21a. p. 2a q. ⁊ ar. 3°. c. 1m. nõ q: cogat̃ ad emittẽdũ votũ: ȝ q: ꝑ tãto crimine cõpelli dȝ ad penitendũ ꝑpetuo. Loq̃t̃ ẽt de reuelatiõe peti eatenꝰ: quatenꝰ ꝑ ɔfessionẽ ẽ scitũ. Scdȝ vo Hosti. sup. c. oĩs. itelligi dȝ pnia Greg. s. pegrinatio q̄diu ẽ in pnia tpali: vt vsq; ad. 7m. vel. 10. annum ⁊ hiꝰ ſm q̃ pnia ẽ limitata 20. q. 1. siquis sacerdos. Quibꝰ elapsis ẽ i monasteriũ detrudendus: vt ibi ꝑpetuã pniam agat: vt dr̄ i. c. oĩs. Et sic supplet̃ vnũ ius ꝑ aliũ. Et addit q̃ hãc penã ordinarie presbr̄ patiet̃ i iudicio dicerꝰ. Si ãt presbr̄ neget ɔfessiõis ꝓditiõeȝ: nec ille ꝓbare possit: nec etiam ille presbyter probare possit: q̃ ad eius noticiam illud crimen puenit: nec ɔuincẽ possit ipm parochianuȝ de crimine: tũc arbitrarie puniet̃. 6a. q. 2a. c. 3. ⁊. c. placuit.

Quid est satisfactio. titulus. 21°.

Onsequẽter ɔsiderãdũ ẽ d satisfactiõe. Et p̄ de eiꝰ q̃ddidate. 2° de eiꝰ possibilitate. 3° cui satisfactio ꝓprie fiat. 4° de eiꝰ q̃litate. 5° de partibꝰ eiꝰ. 6° de mẽsura: siue quãtitate eiꝰ 7° de canonibꝰ pnialibꝰ. Circa p̄mũ sciẽdũ: q̃ iusticia nõ tñ ad h̄ tẽdit: vt iequalitatẽ pcedẽtẽ auferat: puniẽdo pteritaȝ culpã: sed etiã ad h̄ tẽdit: vt i futuꝝ eq̃litatẽ custodiat cauẽdo culpã futuȝ. Un̄ ſȝ ph̄ȝ 3° ethi. pene sũ medicine. Unde ⁊ satisfactio que est iusticie actꝰ penã inferẽtis ẽ medicina curãs peccata

pterita recōpēsando: ꝛ pseruās a futuri. ca/ uendo. Et iō qū hō homini satisfacit pterita recōpēsat: ꝛ de futuris cauet. Et fm hoc pōt satisfactio dupliciter diffiniri. Uno modo respectu culpe pterite: quā recompensando curat. Et sic dicit: q satisfactio ē iniurie illa te recōpensatio fm iusticie equalitatē. Et i idē dicit redire diffinitio Ans. in li. Cur de⁹ hō. Satisfacere inquit ē debitū honorē deo impēdere: vt ɔsideret ibi debitū rōne culpe cōmisse. Latria. n. deo reddit. i. soluit debitū rōne bñficij recepti. Satisfactio vero debitū reddit rōne pcti in eū cōmissi: reddit sine im/ pendit. i. restituit: nō tm̄ soluit. Alio mō pōt diffiniri respectu culpe future a q̄ pseruat. Et sic diffinit ab Aug. q satisfactio ē pctōꝝ cās excidere: ꝛ eoꝝ suggestionib⁹ aditum nō prebere. Preseruatio. n. a morbo corporali fit p ablatiōez cāꝝ: q̄s morbus ɔseq pōt. Eis. n. ablatis nō pōt morb⁹ ɔsequi. Sed in morbo spūali nō ē ita: q2 liberū arbitriū nō cogitur. Unde cāis pcedentib⁹ pōt caueri: lʒ difficulter ꝛ causis amotis pōt icurri. Et iō i diffinitōe satisfactōis duo ponit. s. abscissiōez cāꝝ q̄ ad p2imū: ꝛ pniā liberi arbitrij ad ipm pctm̄ q̄ ad 2m. Sʒ obijcit: q2 fomes ē cā pctōꝝ actualiū: qui in hac vita abscidi nō pōt. Nō ergo bñ dicit Aug⁹ ibi. cās pctōꝝ excidere? Rn⁹. Cās vocat radices intrinsecas ꝛ p2i/ mas. s. libidinē ex ɔsuetudine vel actu pcti relictā: ꝛ reliqas peccati. s. difficultatē ad bo num: ꝛ hi⁹. Occasiones vero vocat opportuni tates extrinsecas. s. tēpus. locū. societatem malā. Et tales cāe p satisfactionē i hac vita tollunt. Fomes aūt ē cā remota: ꝛ cōis: que quidē in hac vita p satisfactionem nō tollit totaliter: sʒ bñ minuit.

De possibilitate satisfationis. ti. 22⁹.

Einde ɔsiderā/

dū ē de possibilitate satisfactiōis. Et circa h⁹ q̄rūt plura. s. Utrū hō possit deo satisfacere p pctō? Rn⁹. Hominē satisfacere deo pōt dupliciter intelligi. Aut cuʒ adiutorio alteri⁹. Aut sine eo. Primo modo dico: q hō deo pōt satisfacere in virtute. scʒ meriti christi: cui⁹ hō ē particeps p verā fidē 2⁹ aūt modo hō deo satisfacere nō pōt. Un̄ fm Aug. in ench. versus finē. Nec antiquoꝝ q̄cunq iustoꝝ preter fidem christi salutē po tuit inuenire. Homo. n. per se deo nō potest equale rependere: nec hoc ab eo exigit: sed si fecerit illud qō pōt: plus ab eo nō exigit.

Sʒ ɔ: q2 ē gui⁹ pctm̄ actuale mortale q̄ ori/ ginale. Sed nullus purus hō satisfacere po tuit p originali fm Ans. 2. li. cur deus hō: g ꝛc.? Rn⁹. Licet pctm̄ originale nō sit ita gra/ ue psone sicut actuale mortale: est tm̄ magis graue nature: q2 inficit non tm̄ personā: sed etiā naturā: ita. q psonā mediante natura: ꝛ iō p illo n̄ potuit satisfacere: nisi aliqd ppōde rans toti nature hūane. Quaprop̄ ɔcludit Ans. 2. li. cur de⁹ hō. c. 7. Quare illū q̄ satis/ facturus erat p primoꝝ parentum peccatis oportuit eē pfectū deū ꝛ hominē. Pur⁹. n. hō toti hūane nature prepōderare nō potuisset Pōt tm̄ alit dici. s. q p peccato originali xp̄s solus satisfecit. Unde a nobis nulla reqrit satisfactio p originali: sed tm̄ baptismi susce ptio: p quē hō p̄mo efficit particeps meriti christi: Pro actuali āt mortali cū satisfactōe meriti xp̄i reqrit de lege cōi aliq̄ satisfactio puniēs nō ppt̄ impfectionē meriti xp̄i: sʒ q2 de⁹ vult: ꝛ ppt̄ sui honorē: ꝛ ppt̄ bonū nostrū vt p his q̄ volūtate ppria cōmittim⁹: vl' omit timus: volūtate ppria satisfactionē aliq̄ faci am⁹. Hec Ric. 4⁹ di. 15. q. 1. ar. 2⁹. c. 3m. Sʒ fm Sco. 4⁹ di. 15. q. 1. ar. 1. ꝛ. 2⁹. ē p̄mo sciēdū hic qd sit satisfactio generalit̄ sūpta. Est. n. redditio volūtaria equalētis alias indebiti. Q2 sit redditio p se patet. Q2 ēt sit volūtaria pʒ: q2 alias nō eēt satisfactio: sed satispassio. Q2 sit equiualētis pʒ p se satis. Q2 ēt sit al's i debiti pʒ: q2 si eēt debitū: nō satisfacēt p illo Ad ppositū dici pōt q de⁹ d potētia absoluta posset dedisse pctōri p⁹ attritionē tanq̄ post dispositionē ɔgruā: ꝛ meritū de ɔgruo grām p quā ei⁹ mot⁹ fieret ɔtritio. Et sic p satisfa/ ctionem potuisset dimisisse pctm̄. s. p actum reddētē deo equiualēs illi bono: qō abstulit peccatum. quia quantum malum fuit pecca tum auertēs a deo: tātū bonū est conuersio ad deū ex charitate. q̄tū etiā bonū natū fuit ineē actui meo: tm̄ ꝛ nō plus abstulit pctm̄ meū: ꝛ tm̄ bonū pōt eē in actu meo. Et sic per illū actū reddit equiualēs deo. De potentia tm̄ ordinata nō disposuit deus dare grām si/ ne merito passiōis xp̄i: que fuit sine pctō. Et p ɔn̄s de potētia ordinata nō ē possibile satis/ fieri deo de pctō: nisi i virtute passiōis xp̄i: q2 sine grā nulla omnino pōt eē satisfactio: q̄a nec aliquo mō equiualens: nec in acceptati/ one diuina. Hec Sco. ibidē. Utrū de⁹ pos/ sit remittere pctm̄ sine aliqua satisfactione? Rn⁹. De remissiōe pcti ɔtingit loq dupliciter. Aut de lege cōi. Aut spāli. Prio mō fm oēs nunq̄ dimittit actuale mortale sine aliqua satisfactione: q2 ad hoc semper requirit act⁹.

Satisfactio qd sm Scotum

penitendi: in quo pncipalior pars satisfactio nis ɔsistit. 2° mõ dicunt etiã multi q nullo mõ actuale mortale põt a deo sine satisfacti/ one remitti: q2 deus peccatũ tale non põt di/ mittere sine infusione gr̃e. Et q2 hõ mortalit̃ peccãdo occultum aĩe clausit: iõ lumẽ gr̃e ad eũ intrare nõ põt: nisi aperiat̃ p actũ peniten di: sicut nec lumẽ solis põt domũ intrare: ni/ si aperiat̃ fenestra. Et p hac opi. videtur esse Aug°. super Jo. omel. 72.: sup illud Jo. 14. maiora hoꝝ faciet dicens. Cum ex impio fit iustus salutẽ operat̃ xp̃us i illo: sed non sine illo. Et ẽt Ans. dicẽs pmo li. cur de° homo. c. 12. Si pctm̃ nõ punit̃: inordinatũ dimittit̃.

Sꝫ ɔtra hoc aliq arguũt sic. Oẽm effectũ quẽ põt facere deus mediãte cã efficiente 2ª facere põt sine opatione illius. Sꝫ pparatio ad gratiã quã in se facit peccator penitendo ẽ pꝛicipalit a deo mediãte opatione penitẽtl que ẽ cã 2ª. Unde dicit Aug°. 13. de trini. c. 4° q merita nr̃a dona dei sũt: g̃ pparationeꝫ illã põt de° facere i peccatore: nõ mediãte ali qua actiõe ipi° peccatoris. Unde sine piudi cio videt̃: q q̃uis hõi q̃diu sit in actu pcti mortalis peccatũ nõ possit remitti: tamẽ hõi obdormienti i peccato mortali deus posset si vellet habitũ charitatis ifundere: ꝛ sic pctm̃ dimittere. Quicqd. n. ẽ in pctõre dormiẽte bonũ est excepta deformitate pcti: que nihil aliud est q̃ carẽtia boni debiti in volũtate: vt in scdo li. oñsuꝫ ẽ. Nullũ aũt bonũ phibet aiam suscipe charitatẽ. Et licet malus act° volũtatis quo peccator priuat se bono debi/ to: phibeat dũ durat aĩam suscipe charitatẽ tñ carentia boni debiti phibere põt animam suscipe pñtiam boni debiti oppositi: si fuerit agens: q restituat: sicut nec carẽtia luminis i aere põt phibẽ aereꝫ a susceptiõe lumis: cũ sol irradiat. Al's. n. pueri ñ reciperẽt debitã iusticiã: qua añ baptismũ carẽt. Et sic si de° pctm̃ dormienti dimitteret: nullã iniusticiaꝫ faceret: vt iã patebit. Auctoritates vero pro alia opi. adducte itelligi pñt de remissiõe fm legẽ cõem: ꝛ supposito q in peccatore: nec in alio p eo esset punitũ pctm̃. Aliqd ãt facere ex priuilegio speciali ꝛ raro: iusto ordini nõ derogat: qd tñ cõiter factũ derogaret. Uñ si qñq3 rex ut ostendat plenitudinẽ sue poten/ tie: ꝛ benignitatem sue clementie: vt magis timeatur ꝛ diligat̃ parcit aliquãdo homini scelerato: ñ derogat iusto regimini sui regni immo qñq3 confert: quod tñ sepe factũ dero garet. Quãdoq3 etiam iuste: ꝛ in casu parcẽ potest filio scelerato: cuius pater volũtarie mortem sustinuit pro vtilitate regni. Silr̃

dico: q si deus ad ostendendã suã oĩpotẽtiaꝫ ꝛ sũmam sue bonitatis misericordiã: aliqñ dimitteret alicui sine satisfactione peccatũ: nullam iniusticiã faceret: q2 sicut dicit Ans. prosol'. c. 4. ad deum. Cũ punis malos iustũ est: q2 illoꝝ meritis ɔuenit. Cum vero parcis malis: iustũ est: nõ quia illorum meritis: sed quia bonitati tue ɔdecẽs ẽ. Et infra. Facis quod decet te sũme bonum. Sic ita q3 sine re pugnãtia iuste punis: ꝛ iuste parcis. Nec sic parcendo relinqueret̃ peccatũ totaliter ipu nitum: q2 christus non tm̃ p peccato nostro originali: sed etiã p pctis actualib° hominũ p̃teritis ꝛ sequẽtibus mortẽ sustinuit. Si obijcitur de sancto Paulo quẽ actl. 9° iustifi cauit deus dũ esset in actu psequendi christi anos: dõ est: q de° imisit ei gr̃am gratis datã p quã a pposito peccãdi cessauit: ꝛ ita pfetẽ penituit: q q̃si statiꝫ secuta ẽ remissio pctoꝝ. Uel põt dici q illa remissio nõ fuit fm legem cõem: sed ex priuilegio speciali. Hec Ric. 4° di. 15. q. 1. ar. 7°. c. ꝛ. c. 2m. Utꝝ possibile sit deo satisfacere de vno pctõ sine alio: Rñ° q nõ. Nam satisfactio nõ tñ dicit tolerantiaꝫ pene: sed recõciliationẽ diuine amicitie. Et lꝫ prmũ posset fieri õ vna culpa sine alia: ñ tñ 2m: tum pter cõnexionẽ virtutũ in vna gr̃a que delet oẽm culpã mortalẽ: cum habeat ɔ nexam oẽm virtutẽ: tũ pter diuinã largita/ tem que nõ gratificat fm partẽ: imo omnẽ offensã ɔdonat. tum pter peccata mortalia que oĩa cõicant in auersione: ꝛ ɔtemptu dei ꝛ oĩa sũt ɔtra deũ: ꝛ ɔtra vnum. Et iõ si de° remitteret vnum peccatum sine alio: is cui remitteret̃ sil' ẽẽt amic° ꝛ inimic°: ɔuersus ꝛ auersus. Uñ dicit Greg°. Qui sic alia plãgit vt alia cõmittat: pniaꝫ agẽ aut ignorat: aut dissimulat. Utꝝ vn° possit satisfacẽ p alio: Rñ°. Satisfactio ẽ pp̃t duo. s. ad faciendam emẽdã p pctõ: ꝛ ut sit ɔ̃ sequelas pcti medica mẽtũ: q duo includunt̃ i descriptiõe satisfa/ ctiõis supius posita q̃ ẽ pcoꝝ cãs excidẽ ꝛ eis aditũ nõ idulgẽ. Quãtũ g̃ ad effectũ 2m vn° nõ põt satisfacẽ p alio: q2 caro vni° p ieiuniũ alteri° nõ domat̃: nec p elemosynã ꝛ orõneꝫ vnius: alt ad filia bona assuescit: nisi p accñs in q̃tũ. s. qs p bona q̃ facit p alio põt sibi me/ reri de ɔgruo augmẽtũ gr̃e: q̃ facili° assuescit ad bonũ faciẽdũ ꝛ ad malũ vitãdũ: s3 hec sub uentio nõ ẽ p modũ satisfactiõis: sed meriti. Quãtũ ad pm effectũ vn° pot p alio satisfacẽ vtroq3 exñte i charitate: ꝛ debitore p se satis facere nõ potẽte i hac vita: ꝛ obseruata debi ta pportiõe pene. O p°. n. factũ a nõ exñte in charitate: non est satisfactorium pro aliquo

q̃diu nõ est in charitate: q2 solis amicis dei bona facta i charitate cõicari possunt. Qui etiã satisfacere põt per se ipsum in hac vita: et nõ vult vere penitens non est. Et ideo opus qd alius facit p isto: non satisfacit pro pena istius: q̃uis ipsum possit iuuare p modũ meriti de cõgruo. Et quia ceteris parib9 magis satisfactorium est pro penitente opus factũ per ipsũmet: q̃ ab aliquo alio: sicut efficaci9 ceteris paribus homo sibi magis meret̃ q̃ aliquis alius: iõ pportionabilit̃ dz esse maior pena in satisfaciente p alio q̃ illa q̃ sufficerz alicui si satisfaceret p seipso. Charitas tñ satisfactionis p alio posset tantum excedere charitatẽ illius pro quo satisfacit: q nõ oporteret ipsum ad satisfaciendũ p alio soluere penã maiorẽ: q̃ alius soluisset si satisfecisset p seipso: quia tanto opus est deo satisfactoriũ ceteris paribus: q̃to ex maiori charitate pcedit. Hec Ric. 4° di. 20. q. i. ar. 3°. c. Et dz hi9 cõmutatio fieri auctoritate confessoris fm Bon. 4° di. 20. ar. i. c. Sed alij dicunt: q non oportet q maior pena imponat̃ ei qui p alio satisfacit q̃ imponeret̃ principali: quia pena habet vim satisfaciendi: maxime rõne charitatis: quã habet qui sustinet eã. Et q̃a maior charitas apparet in hoc q aliquis satisfacit p alio: q̃ si pro seipso satisfaceret: iõ minor pena requiritur in eo q̃ p alio satisfacit: q̃ requireret̃ in principali. Vñ dĩ i vitis patrum: q pter charitatẽ vnius: q̃ charitate ductus de factis alterius pniam fecit pro pctõ qd non cõmiserat alteri: peccatũ quod cõmiserat ẽ dimissum. Dicunt etiam: q non exigitur ad solutionez debiti q ille p quo fit satisfacio sit impotens ad satisfaciendũ: q̃a etiã si potens esset alio satisfaciente pro eo: imunis eẽt a debito: sed hoc requirit̃ in q̃tũ pena satisfactoria est in remediuz. Vñ etiã nõ ẽ pmittendũ: vt aliq̃s pniam agat pro eo nisi defectus aliquis appareat in illo: vl' corporalis p quẽ sit impotens ad suscipiẽdũ: vl' spiritualis p quẽ nõ sit pmptus ad portãdũ penam. Et huius sententie est Tho 4° di. 20. ar. 2°. q. 3a. c. Nunquid ex quo aliquis suscepit super se penam alterius si finaliter moriatur statim euolabit? Rñdeo: q nõ. tũ q2 oportet q scoria peccati prius purget̃. tũ etiã quia nullus paradisum ingreditur: nisi sit extra omne debitum: ita q nec ipse sit debitor: nec aliquis pro eo. Sed obijcitur q tunc deus punit bis in idipsum: quia. et moriens punit̃ i purgatorio: et ali9 punit se p eo i h mũdo? Rñ. Falsuz ẽ: q̃a fm q ille citius satisfacit liberat̃ citi9: et cõputat i sortẽ penã vtriusq3. Soluto aũt debito: id quod postea fit p eo est illius qui facit. Oratio. n. in sinũ suũ cõuertitur: si tamẽ nõ eget cõuertit̃ i sinuz ecclie. Hec Bon. 4° di. 20. ar. i. c. 5m. ad oppositũ. Si vero ille qui sup se satisfactionem suscipit p illo: eã ñ faciat: tũc vterq3 ẽ debitor vnus p cõmisso: alter p omisso. Hec tho. vbi sup. c. 4m. Utrũ ille q̃ satisfacit p a° satisfaciat p seipo? Rñ°. Aliq̃b9 videt̃ q nõ: q2 tũc tãta pena q̃ eẽt necessaria p vno: sufficẽt pro duobus: et eadẽ rõe p trib9: vel quattuor: et deinceps: qd eẽt cõ iusticiã. Tamen iste satisfaciendo pro alio meretur ẽt augmentum substantialis premij: quod multo plus valet q̃ pene remissio. Si dicas cum hõ non possit mereri p alio q̃n pncipalius mereatur p se ipo: quõ põt satisfacere p alio: nisi ẽt satisfaciat p seipo. dõ q premiuz subale est bonum cõe: qd p cõicationẽ nõ minuit̃: sed remissio pene est bonuz ppriũ. Bonũ ãt pprĩũ plribus cõicatũ: minus cuilz efficit̃. Alr videtur dõ q licet illi qui satisfacit p alio: illud opus ñ sit ex debito satisfactorium: est tñ fm quid p ipo satisfactoriũ p diuinaz misericordiã. Vl' fm alios: q̃uis non sit satisfactoriũ p seipso per modũ solutionis: p quẽ modũ ẽ satisfactoriuz p alio: est tñ satisfactoriũ pro seipso per moduz meriti de congruo. Hec Ric. 4° di. 20. q. i. ar. 3°. c. 5m.

Cui debet fieri satisfactio. titulus. 25°.

Postea queritur

cui debet fieri satisfactio. s. vtrũ ecclesie vel deo. R° q deo pprie. Naz cũ q̃s peccat ad eternã se penã obligat. cũ ãt eũ misericordia dei iustificat: remittit ei oẽm culpã et reatũ pene eterne: que inseparabiliter adheret culpe. Sed q2 p iudicare nõ põt iusticie: cui9 ẽ mala punire: iõ sic absoluit ab eterna pena: vt tñ remaneat obligat9 ad aliquã tulã tpalem penã. Sed q̃m deũ offenderat: et etiã ecclesiã eius dãnificauerat: cõmisit dñs iudiciariã ptãtẽ sup peccatores rectorib9 ecclesie: et in eos cõpromisit tanq̃ in arbitros vt sic eius volũtas penitẽtibus p psbyteros manifestetur: et pena imponat̃: et sic satisfacit deo pncipaliter et ex cõsequẽti ecclesie. Unde satisfactio pprie fit deo: tñ p ecclesiaz: et in ecclesia. Vñ Ansel. dicit q satisfactio ẽ honorẽ deo debitũ impendere: vt dictũ ẽ sup. Sed obijcit̃: q2 tãta põt eẽ cõtritio i aliq̃ q remittit oẽz culpam et penã: et tũc deus nihil exiget satisfactionis: et tñ tali venienti ad confessionem

satisfactio imponeret: ergo videtur quod satisfactio non fit deo: sed ecclesie eius sponse. Respondeo. Verum est quod tanta potest esse contritio quod totum remittit. Sed quia hoc non constat ecclesie: ideo debet imponi aliqua pena satisfactoria a presbitero. Si autem presbytero constaret: omnino sibi satisfactum reputaret: nec aliquam penam imponeret: sed absolutum ostenderet. Vere autem ecclesia in aliquibus decipitur: sed huius deceptio est fructuosa: quia semper cumulantur merita: et ecclesie imponenti: et etiam ipsi satisfacienti. Quia enim deus non vult vltra sortem: reliquum in meritum satisfacientis: et in ecclesie thesaurum deponit. Hec Bon. 4°. di. 15ª. q. i. ar. 2°. c. et c. 3m.

De qualitate satisfactionis. ti. 24°.

Deinde considerandum est de qualitate satisfactionis. scilicet per qualia opera debeat fieri satisfactio. Et circa hoc queruntur plura. scilicet Utrum habeat fieri per opera penalia? Respondeo quod sic. Quod patet per hoc quod dicit Aug. quod penitere est penam tenere.

Sciendum tamen: quod opus penale dupliciter potest intelligi. Uno modo ratione generis operis. Et sic satisfaciendum est pro peccato per opera penalia: et propter emendationem culpe preterite: et propter preseruationem a futura. Culpe enim debetur pena. Pene autem secundum philosophum 2° ethi. c. 3°. medicine sunt non tantum curatiue: sed etiam preseruatiue. Alio modo ratione operis operantis. Et sic non oportet satisfactionem esse per opera penalia quia frequenter opera quantum sunt ex genere suo sunt penalia: que tamen ratione feruentis charitatis in operante sunt ei delectabilia. Hec etiam satisfactio fieri per opera contraria peccatis: vt dicetur infra de mensura satisfactionis post secundam quaestionem. Sed quia satisfacere vt dictum est secundum est deo debitum honorem impendere. hoc autem fit per omnia opera bona: non tantum per penalia: ergo etc. Respondeo debitum honoris vel venit ex bono collato: et sic debetur per gratiarum actionem. Vel ex mandato iniuncto: et sic debetur per obedientie subiectionem. Vel ex maiestatis imperio: et sic debetur per latrie adorationem. Vel ex peccato commisso: et sic debetur per sui punitionem: et hoc in satisfactione. Utrum flagella quibus a deo punimur in hac vita possint esse satisfactoria? Respondeo. Recompensatio offense preterite potest fieri ab eo qui offendit: et ab alio Quando fit ab alio: tunc magis habet rationem vindicationis quam satisfactionis. Quando autem ab eo qui offendit rationem satisfactionis habet. Unde si flagella que pro peccatis infliguntur a deo: fiunt aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis accipiunt: et fiunt eius in quantum ea deus acceptat ad purgationem peccatorum eis vtentis patienter. Sunt autem talia flagella materia satisfactionis. Sed formaliter ipsa satisfactio consistit in actu voluntatis. Si autem eis omnino per impatientiam dissentiat: non sunt aliquo modo eius: et ideo tantum habent rationem vindicationis. Unde secundum Greg.m sicut ex eodem igne aurum rutilat: et palea fumat: ita etiam eisdem flagellis et boni purgantur: et mali magis per impatientiam inficiuntur Et Aug. li. i. de ciui dei. c. 29°. Cum deus aduersum me rebus exagitat: aut merita examinat: aut peccata castigat. Et ideo licet flagella sint communia: satisfactio tamen tantum est bonorum. Sciendum tamen quod flagella que deus immittit maiorem efficaciam habent inclinandi voluntatem ad bonum quam illa que non immittit: sed immitti permittit. Sic ergo flagella presentia aut sunt omnino ex causa extrinseca: et sic non sunt meritoria. Aut cadunt aliquo modo sub voluntate patientis: et tunc illa voluntas vel est informata charitate: et tunc fiunt meritoria: vt in bonis. Aut non: et tunc non sunt meritoria nec satisfactoria vt in malis. Nec obstat illud naum. i. Non iudicabit deus bis in idipsum. Per hoc enim videtur quod flagella presentia minuant futura. Ad quod dicendum quod naum intelligit de iudicio sufficienti. Vel dicendum: quod pena temporalis non continuatur eterne ad agendum eternam: sicut nec punctus linee: quia nullius quantitatis est respectu eterne. Peccator etiam vtriusque est debitor. Nam etsi statim moreretur: iuste ex tunc penam eternam sustinet: ergo multo magis toleratur ad vitam: iuste interim oportet penam temporalem improportionabiliter minorem sustinet. Quod autem dicit Hiero. quod deus humanum genus diluuio: sodomitas igne: egyptios mari: israelitas in heremo perdidit: scitote illos ideo temporaliter pro peccatis puniuisse ne in eternum puniret: quia non iudicabit deus bis in idipsum: intelligendum est de illis qui inter ipsa flagella contriti fuerunt: vt ipsemet exponit de pe. di. 3ª. §. item opponitur de Hiero. Utrum pena mortis diminuat aliquid de pena pro peccato actuali debita? Respondeo. secundum Ric. 4°. di. 21ª. q. i. ar. i. c. 3m. quod non. quia mors temporalis siue naturalis est pena consequens originale peccatum: et quasi iam in naturam versa: sicut originale peccatum: et ideo per mortem naturalem non purgatur aliquis de peccato actuali: sed per mortem illatam bene potest purgari. Unde siquis mortem illatam patienter sustineat: etiam si pro alijs criminibus sit illata valet ad diminutionem pene: et etiam ad liberationem a tota pena secundum quantitatem culpe et patientie et contritionis. Dicit tamen Sco. 4°. di. 21ª. q. i. c. 4m. quod bene potest concedi quod mors naturalis quamquam sit necessaria: tamen voluntarie acceptata: sit pena sufficiens pro omnibus peccatis venialibus. Et forte pro magna parte pene debite pro mortalibus dimissis quantum ad culpam: pro quibus tamen non est plene satisfactum. Utrum satisfactio possit fieri per opera que fiunt in peccato mortali? Respondeo. quod non. Deus enim cum omnium bonorum nostrorum non egeat opera hominis non

acceptat: tanq̃ remuneratiõe digna: nec tanq̃ satisfactoria: nisi acceptet operantem. Unde gen. 4°. prius dicit. Respexit dñs ad Abel. et post subiungit. Et ad munera eius. Sz deus nõ acceptat hominẽ existentem in peccato mortali: quia in illo statu est inimicus dei: g̃ opa existẽtis in pctõ mortali nõ sũt accepta tanq̃ satisfactoria: quia sine dei acceptatiõe non pñt esse satisfactoria: sicut dicit. 1ª. cor. 13°. Si distribuero in cibos pauperum oẽs facultates. m. et si tradidero corpus meũ: ita vt ardeã: chari. aũt nõ habuero: nihil mihi prodest

Sed obijcit qr nemo scit vtrum odio aut amore dignus sit. eccle. 9°. g̃ si nõ põt satisfacẽ nisi q a ẽ ĩ charitate, tũc null9 scit se satisfacẽ quod ẽ incõueniens: vt videt. Rñdeo. Sicut hõ nescit pro certo vtrũ charitatẽ habeat vel habuerit ĩ satisfaciẽdo: ita etiã nescit pro certo vtrũ plene satisfecerit. Et iõ eccle. 5° dicitur. De propiciatu peccatorum noli esse sine metu. Nec tñ erigitur qd homo propter hunc metum satisfactione iteret si ɔsciam pcti mortalis ñ habet. Licet. n. nõ expiet penã per hu9 satisfactionem: nõ tñ incurrit peccatũ cõmissionis ex satisfactionẽ neglecta: qr ad hoc vitandũ nõ requiritur certitudo scie: sed sufficit certitudo probabilis coniecture. Utrum opa in charitate incohoata: et in mortali peccato completa sint satisfactoria. Videtur qd sic: qa vnũ totũ opus est meritoriũ in virtute bone intentionis: per quã fuit incohoatũ: g̃ silr si hõ satisfactionẽ inchoet in charitate: et peccet mortaliter añ cõplemẽtũ: in virtute pncipii totũ residuũ erit satisfactoriũ. Rñdet. Op9 inchoatũ ex bona intentione meritoriũ ẽ in virtute illius: nisi interrũpatur per actũ ɔtriũ vt illud quod sequit nõ ɔtinuet cũ intẽtiõe prima nec sm actũ: nec sm habitũ. Facta ãt tali interruptione illud qd sequit actũ non esset meritoriũ in virtute prime intentionis Satisfactio ãt inchoata in charitate per pctm mortale interrũpit: ita qd illa opa q̃ sequũt: nõ ɔtinuant cũ pma radice nec sm actũ nec sz hitũ: nec mediate nec ĩmediate. Hec Ric. 4°. di. 15ª. q. i. ar. 5°. c. 2m. Utrum opa satisfactoria ex charitatẽ fcã viuificet adueniẽte charitate: et debeant cõputari i sortẽ. Rn°. Quidã dixerũt qd opa ĩ charitate facta, que dicunt viua: sũt meritoria vite eterne: et satisfactoria respectu pene dimittẽde: et qd per charitatẽ sequẽtẽ opa ex charitatẽ facta viuificãt q̃tũ ad hoc qd sũt meritoria vite etne Sz hoc nõ põt eẽ: qr vtrũq; hñt ex eadẽ rõe. s. ex hoc qd deo sũt grata. Uñ sicut charitas adueniẽs nõ põt ea gratificare: q̃ ad vnũ ita nec quo ad aliud. Nã charitas nõ põt viuificare: nisi actũ vel a se elicitum: vel a se imperatũ. Opa vero facta i mortali nõ sũt a charitate elicita: nec impata: iõ nõ viuificant ab ea. Uñ versus. Illa reuiuiscũt: que mortificata fuerũt. Uiuere ñ pñt q̃ mortua nata fuerũt. Quia tñ quanto maior ẽ ɔtritio: tanto magis minuit de pena. et q̃to plus quis plura bona facit in pctõ extñs: tanto magis ad ɔtritionis gratiã se disponit: probabile est qd sit debitor pene minoris: et iõ presbr dz eis iniũgere mior ẽ pniaz. Hec tho. 4°. di. 15. q. i. ar. 3°. q. 3ª. c. Nec obstat predictis illud qd super illud Leui. 25°. Si attenuat9 fuerit frat tu9 etc. dicit glo. qd fructus bone ɔuersatiõis cõputari debẽt ab eo tpe ex quo peccauit. Hoc .n. intelligit si statĩ incipiat conteri p9 pctm et tũc opa fuerũt satisfactoria ab illo tpe ẽt añq̃ absolueret a sacerdote. Uel cõputant fructus quo ad superexcrescẽtiã vsurariaz: qr merito illorum fructuũ nõ traxit diabolus illũ ad multa scelera. Hec Bon. 4°. di. 15°. q .i. ar. 4°. c. 1m. Esto qd alicui pro peccatis cõmissis iniũcta fuerit multa ieiunia: et i pctm cadẽs pfecerit ea: nũqd ei cũ iterum ɔfitebitur iniũgetur vt iterz illa. Rñdeo. Aliq̃ satisfactiones sũt ex quib9 manet aliquis effectus i satisfaciẽte: etiaz postq̃ satisfactiõis actus trãsit: vt ex ieiunio manet corpis debilitatio ex elẽ ynis datis subẽ diminutio. Et tales nõ opz iterare: qr quo ad illud qd de eis manet deo per pniaz sũt accepte. Que ãt nõ reliquũt aliquẽ effectũ opz qd iterent: sicut ẽ de orõe et similibus. Actus et interior: qr totalit trãsit nullaten9 viuificatur: sed opz qd iteret. Hec tho. 4°. di. 15. q. i. ar. 3°. q. 3ª. c. 3m. Sco. ãt. 4°. di. 15ª. q. i. ar. 4°. dic sine piudicio: qd q̃ semel vere penitet et recipit pniam ɔdignã ipositaz sibi ab ecclia claue nõ errãte: et q̃tũcũq; postea recidiuet: nõ tenebit pro illis pctis: pro qb9 illã pniam recepit: nisi ad illã pniam sibi impositã. Et si ipleat eã i charitate: ñ tm soluit penã: sz et meret grãm. Si ãt ipleat eã ex charitatẽ volũtarie soluit penã: sz nõ meret graz. Si vo illa pena ab eo ex charitatẽ exigatur pena q̃dem soluit: lz ipe nõ soluat. Et i pmo ẽ satisfactio simplicit: qr recõciliãs et placãs In scdo ẽ satisfactio: qr volũtaria redditio etc. sz nõ simplr: qr nec recõciliãs: nec placãs. In 3° ãt ẽ satispassio: vltra quã nõ exigit vlterior pena. Ex 2° mẽbro sequitur: qd si magnã partẽ satisfactiõis imposite cõpleuit in peccato mortali: et postea iteruz peniteat de peccato: nõ ẽ iterato sibi iponẽda satisfactio pro primis peccatis: de quibus ipe satisfecit: lz

ex̄ charitatē sit:sed tñ ꝺ pꝫcatis nouis. Ex
emplū hui⁹ ē. Si alicui offense facte i regem
correspōdeat pcise ſm legē abscisio manus:
si isti q̄ fecerit offēsaꝫ iuito abscidat̄ man⁹:
satispatit̄ ⁊ satisffit regi sufficient:q꞉ ſm iusti
ciā exigere nō ꝺꝫ ab eo vlteriorē penā: ⁊ tñ ñ
recipit eū i grāꝫ:⁊ amicitiā. Multo igit̄ magl
sufficē posset p punitiōe culpe si aliq̄s penam
ꝺebitā infligeret sibi:lꝫ nō ad grāꝫ:vel amici/
tiā regis offensi. Ex 3° membro posset ꝺici:ꝙ
talis si ꝑpter nouū peccatū in qꝺ recidiuauit
ꝺānaret anq̄ꝫ totā pniāꝫ sibi iꝑositā cōplesset
puniret̄ i iferno pena correspōdēte illi: q̄ nō
fuit hic soluta: nō tñ ꝑpetua: sed tñ vsqꝫ ad
tꝑus aliqꝺ ꝺuratura. Ex q̄.n.ſm plenā iusti
ciā punitiuā semel ē imposita pena tēporalis
hic p pctō ꝺe q̄ vere penituit:nunq̄ꝫ isti p illo
pctō ꝺebet̄: nisi pena tp̄alis :⁊ illa soluta nul
la alia. Hec Sco. ibidē. Utꝝ opa extra cha
ritatē facta sint alicui⁹ boni meritoria saltē
tēporalis? Rn̄deo. Meritū ꝑprie ꝺꝫ actio: q̄
fit:vt ei q̄ agit sit iustū aliq̄d ꝺari. Sed iusti/
cia ꝺꝫ ꝺuplicit̄. Uno⁰ ꝑprie.s.q̄ respicit ꝺebi/
tū ex pte recipiētl. Alio⁰ q̄si silitudiarie:q̄ re
spicit ꝺebitū ex pte ꝺātis. Aliq̄d.n.ꝺecet ꝺātē
ꝺare:ad qꝺ tñ recipiēs nō hꝫ ꝺebitū recipien
di. Et sic iusticia ꝺꝫ ꝺecentia ꝺiuine bonitatl
sicut Ansel. ꝺicit:ꝙ ꝺe⁹ ē iust⁹ cū pctōribus
parcit:q꞉ ꝺecet eū. Et ſm hoc etiā meritum
ꝺꝫ ꝺupliciter. Uno⁰ actio q̄ fit: ut agēs hēat
ꝺebitū recipiēdi. Sed hoc vocat̄ meritū con
dignū. Alio⁰ meritū ꝺꝫ actio qua fit: vt sit in
ꝺante ꝺebitū ſm ꝺecentiā eius. Et hoc ꝺicit̄
meritū ꝺe cōgruo. Cū aūt i oibus illis q̄ ꝺāt̄
gratis:pma rō ꝺandi sit amor: iꝑossibile ē ꝙ
aliquid tale sibi ꝺebitū faciat q̄ amicitia ca/
ret. Et iō cū oīa ⁊ tēporalia ⁊ eterna ex ꝺei li
beralitate nobis ꝺonent̄:nullus acq̄rere pōt
recipiēdi ꝺebitū aliqꝺ eoꝝ:nisi p charitatem
ad ꝺeū. Et iō opera ex̄ charitatē facta ñ sūt
meritoria ex ꝯdigno alicuius boni:nec etni:
nec tp̄alis apud ꝺeū. Sed q꞉ bonitatem ꝺei
ꝺecet:vt vbicūq̄ꝫ inenit ꝺispositionē adijciat
pfectionē:iō ex merito ꝯgrui ꝺꝫ aliq̄s mereri
aliqꝺ bonū p opa ex̄ charitatē facta. Et ſm
hoc illa opa valēt ad tria bona.s.ad ꝯsecutio
nē tp̄aliū:ad ꝺispositionē ad grāꝫ:⁊ assuetudi
nē bonoꝝ opeꝝ. Hec Tho. 4°.ꝺi.15.q.p.ar.3
.q.4ª.c. De.i. Isa.i. Si volueritl ⁊ audi.me.
bona terre comedetis. De.2. Josue.6°. vbi
ꝺꝫ ꝙ Raab inuenit gratiā corā ꝺeo ꝑpt̄ bona
q̄ nūcijs fec. De.3. Treñ.3. Bonū ē viro cū
por.iu.ab adole.s.bona.g̊ opa ex̄ charitatem
facta nihil boni merent̄ ꝺe ꝯdigno:sed soluꝫ
ꝺe ꝯgruo. Quia vero meritū ꝯgrui nō ꝺicit̄
ꝑprie meritū:iō magl ꝯcedendū ē: ꝙ hi⁹ opa
ñ sint alicui⁹ boni meritoria q̄ꝫ ꝙ sint. Unde
ꝺicit Aug. ꝙ peccator nō ē ꝺignus pane quo
vescit̄. Meritū ergo ꝯgrui cōparatū merito
charitatis ē improportionabile:: sicut linea
supficiei. Uñ sicut linea nihil ē respectu sup/
ficiei: est tñ aliq̄d in se. sic ē ꝺe peccatore ad
iustū:⁊ ꝺe eius amore ad amorē charitatis:⁊
ꝺe merito ad meritū. Hec Boñ. 4°.ꝺi.15.p.
i.ar.5°.c. Utꝝ opa p̄dicta valeāt ad pene
ifernalis mitigationē? Rn̄deo: Diminutio
pene infernalis pōt intelligi ꝺuplicit̄. Uno⁰
ꝙ quis liberetur a pena: quam iaꝫ meruit:⁊
sic cū null⁹ liberet̄ a pena nisi sit absolutus a
culpa:q꞉ effectus nō minuunt̄: nec tollūtur
nisi ꝺiminuta vel ablata cā:p opa ex̄ charita
tem facta:que neqꝫ culpam ꝺiminuere neqꝫ
tollere pñt: inferni pena nō potest mitigari.
Alio mō pōt intelligi meritū ꝙ meritū pene
impediatur. Et sic hi⁹ opera minuunt pe/
nam inferni. pmo q꞉ reatū omissiōis euadit
qui hi⁹ opa perficit. 2° hi⁹ opa aliq̄ mō ad
bonū ꝺisponūt.i.vt hō minori ꝯtēptu pctā
faciat: ⁊ ēt a multis pctis p hi⁹ opa retrahat̄
Et sic ꝺicit Aug.i ench. ꝙ ad hoc prosunt vt
sit plena remissio: vel vt tolerabilior fiat ꝺā
natio. Sic ergo hi⁹ opera valent ad ꝺiminu/
tionē pene eterne:non quidem ꝺebite sed ꝺe
bende:q꞉ loco eoꝝ:vel ex eoꝝ omissiōe fierēt
aliqua mala. Diminutionem aūt vel ꝺilati/
onem pene tp̄alis merent̄ hi⁹ opa:sicut legit̄
ꝺe Achab.3.Reg.21° sicut ⁊ bonoꝝ tp̄alium
consecutionem.

De partibus satisfactionis titulus.25⁹.

Onsequēter cō
siderandum est ꝺe partibus satis
factionis. Et primo in cōi. 2° in
speciali. Circa primū q̄rūtur plura.s. Quot
⁊ que sint ptes satisfactiōis? Rn̄deo ꝙ tres
.s.oratio.ieiunium.⁊ elyna. Ad cuius euidē/
tiam sciendū:ꝙ sicut edificij mālis quedam
sūt partes integrales pme ⁊ principales: vt
partes ꝺomus sunt fundamentū: parietes ⁊
tectum. Quedā remote: nec eque pncipales
vt lapides ⁊ ligna:sic satisfactionis tria pre
dicta sunt partes principales. quedam vero
alie sunt scḋarie:que scilicet ad illa reducun
tur:vt vigilie. peregrinationes. ꝺiscipline. et
omnia opera carnis afflictiua ad ieiunium
oīa opa misericordie ad elynā: omnia vero
spūalia ad orōnem. Sciendū ēt ꝙ qꝺlibet
p̄dictoꝝ sumitur ꝑprie: ⁊ cōiter:⁊ cōissime.

Pꝛopꝛie oꝛo ē aſcenſus mentis in deū ad ali
quid deguſtādū: vel impetrādū: vel exſoluen
dum. Cōiter dicit̄ ſm ꝙ cōpꝛehēdit omnē
actū ꝯtēplatiue ad deū relatū. Cōiſſime dici
tur ſm ꝙ cōpꝛehēdit oēm actū bonum ſicut
oñditur in glo. i. ad theſ. 5°. Non ceſſat oꝛare
qui nō ceſſat bñ facere. Silr̄ ieiuniū ꝓpꝛie
dicit̄ carnis afflictio: ſed cōiter dicit̄ oīs af/
flictio: q̄ ꝯſiſtit in vigilijs: flagellis: ⁊ ieiunijs
ꝓpꝛie dictis. cōiſſime dicit̄ abſtinentia ab oī
moꝛtali. Iſa. 58. Nōne hoc ē ieiuniū qđ elegi
diſſolue colligatiōes. Silr̄ elemoſyna ꝓpꝛie
dicit̄ opus pietatis īpēſū primo ad releuā/
dū indigētiā coꝛpoꝛalē. Cōiter oē op⁹ pieta
tis īpēſum primo: ſiue coꝛpoꝛale: ſiue ſpūale
Cōiſſime dr̄ oē op⁹ miſericoꝛdie ſiue primo
ſiue ſibi īpēſū ſm ꝙ dicit Aug. ꝙ elemoſyna
bōis incipe dꝫ a ſeipſo: iux̄ illud eccle. 30. Mi
ſerere aīe tue placens deo. Iſtis ḡ ſuppoſitis
dđ eſt: ꝙ tria pꝛedicta ſm ꝙ dicunt̄ partes
ſatiſfactiōis accipiunt̄ tm̄ cōit̄. Et diſtinctio
⁊ ſufficientia eoꝝ pꝫ. Et pōt ſumi ſm appꝛo
pꝛiationē: ⁊ ſm ꝓpꝛietatē. Scđm appꝛopꝛia/
tionē ſic. Triplex ē radix peccati: vt dr̄. i. Io.
2. ſ. ꝯcupiſcētia carnis: ⁊ ꝯ̄ iſta ē ieiuniū. ꝯcu
piſcētia oculoꝝ: ꝯ̄ quā ē elemoſyna. ⁊ ſupbia
vite: ꝯ̄ quā ē oꝛo. Hoc dico ſm appꝛiationē:
qꝛ vnūqđq; iſtoꝝ valet ꝯ̄ illa tria. Vñ ei q̇ ñ
pōt vnū ex his pficere iniungit̄ aliud. Et pꝛe
cipue vices alioꝝ elemoſyna pōt explere: in
quātū p eā q̇ſq; ſibi meret̄ quodāmō in illis
q̇bus elemoſynā tribuit. Appꝛopꝛiate tamē
magis opponūt̄: ſicut dictū ē. Per ꝓpꝛietatē
vō ſic. Opus penale aut oꝛdinat nos ad deū
⁊ ſic ē oꝛo. Aut ad nos: ⁊ ſic eſt ieiuniū. Aut
ad primū: ⁊ ſic ē elemoſyna: ſm illđ ad Thi.
2°. Sobꝛie: ⁊ pie: ⁊ iuſte vi. in hoc ſeculo. ⁊c̄.
Hec Bon. 4°. di. 15ᵃ. p. 2. q. i. ar. 4. c. Cui⁹
mōi partes ſatiſfactiōis ſūt tria p̄dc̄a: Rn̄°
Dici pōt ꝙ potētiales: Efficacia. n. ſatiſfacti
onis iuenit̄ ī illis trib⁹: ſicut virtus totius po
tētialis ī eius partib⁹ q̄ cōplete iuenit̄ ī vna
⁊ in alijs diminute. Elyna eñ includit in ſe
virtutē oꝛonis ⁊ ieiunij duplici rōne: Pꝛimo
qꝛ ꝯſtituit eum cui dat̄ debitoꝛē ad oꝛādū: ⁊
ſatiſfaciendū alia bona: q̄ pōt p eo q̇ dedit.
2° qꝛ elyna ꝓpt̄ deū data ē q̄ſi q̄dam oblatio
deo facta. Vñ dicit ēt ph̄us. 4°. ethi. ꝙ dona
hñt aliq̇d ſilr̄ deo ſacratis. Oblatio aūt deo
facta hꝫ vim oꝛonis. Et ſilr̄ ſubtractio bono
rū exterioꝝ p elynam in q̄ꝫtū oꝛdinat̄ ad coꝛ
poꝛis ꝯſeruationē: quaſi virtualiter ieiuniū
ꝯtinet: quo macerat̄ coꝛp⁹. Silr̄ etiā oꝛatio
virtute ꝯtinet ieiuniū: qꝛ intentio interi⁹ ad
deū debilitatem coꝛpoꝛis parit. Et ſic pꝫ ꝙ

elyna cōpleti⁹ hꝫ vim ſatiſfactiōis q̄ꝫ oꝛatio:
⁊ oꝛo q̄ꝫ ieiuniū. Et iō dr̄. i. Thi. 4. Coꝛpoꝛa
lis exercitatio ad modicū vtilis eſt. Et ꝓpt̄ h̄
elyna magis indicit̄ vt vtlis medicina peccati
q̄ꝫ alia. Luc. ii°. Date elynā: ⁊ ecce oīa mūda
ſūt vobis. Et Dañ. 4. Pctā tua elynis redi
me. Et. i. Thi. 4°. Pietas ad oīa valet. Glo.
Oīs ſūma diſcipline chꝛiſtiane ē ī miſericoꝛ/
dia ⁊ pietate. Sꝫ qđ iſtoꝝ triū ē magis ſa
tiſfactoꝛiū: Rn̄° iſtius. q. pꝫ ex ſnīone. q. p̄
cedētis. Pōt ēt dici ꝙ vnūqđq; iſtoꝝ ē magis
ſatiſfactoꝛiū ſm ſuā appꝛopꝛiationē. Si tñ ge/
neralit̄ loq̄mur: dđ ē ꝙ in ſatiſfactione ſunt
tria. ſ. vitatio culpe: augmētatio gr̄e: ⁊ ſolu/
tio pene. Et hoc tertiū ē infimū ī ſatiſfactiōe
⁊ alia duo p̄pōderāt. Ad p̄mū valet oꝛo. Ad
ſcđm maxime valet elemoſyna: q̄ q̇s fac̄ ſibi
amicos de māmona iniq̇tatis q̇ impetrāt ei
grāꝫ. Ad tertiū ualet ieiuniū. Si obijcit̄
ꝙ nō fit mētio đ elyna. Math. 17. Hoc gen⁹
demonioꝝ nō eijcit̄ niſi in oꝛōne ⁊ ieiunio:
Rn̄deo. Satiſfactio ē medicina p̄ſeruans a
peccato futuro: ⁊ expians a p̄terito. Et licet
elyna hēat vim expiandi qđcūq; pctm̄ p̄teri/
tū: nō tñ habet vim p̄ſeruādi a quocūq; pctō
futuro: qꝛ oꝛo ⁊ ieiuniū p̄ſeruāt a quibuſdā
peccatis: nō tm̄ p modū meriti: quod etiam
elyna facit: ſed etiā p modum ꝯtrarie aſſue/
tudinis. Et ſic dicit̄ Math. 17. Hoc gen⁹ de
monioꝝ ⁊c̄. Et dicit ibi glo. Ieiunio ſanant̄
peſtes coꝛpoꝛis: oꝛone peſtes mentis. Et ſm
hoc intelligitur ꝙ aliqua peccata tm̄ oꝛone
⁊ ieiunio ſanant̄. Utꝝ reſtitutio ſit pars
ſatiſfactionis: Rn̄°: Illud op⁹ penale ē pars
ſatiſfactiōis: p qđ ſm diuinā iuſticiā ſoluit̄ vl̄
remittit̄ ps pene debite p pctō. Sꝫ ſm Anſ.
li. pſol. io. c. iuſticia ī deo ſub duplici rōe ꝯſi/
deratur. Uno° dr̄ iuſticia dei ꝯdecētia boni
tatis ei⁹. Alio° rectitudo volūtatis in volen
do vnicuiq; tribuere ſm merita ſua. Dico
ḡ ꝙ reſtitutio eſt aliqua pars ſatiſfactōis p ꝯ
parationē ad iuſticiā p̄mo° dictā. Cōdecet
. n. diuinā bonitatē vt hōi faciēti actū quem
deus p̄cipit: non tm̄ imputet ſibi illū actum
ad meritū gr̄e: ſed ēt pꝛo illo remittat ſibi ali
quā ptē pene p pctō debite: ſicut videmus ꝙ
rex liberalis militi ſuo ſibi reconciliato: obli
gato tñ ad aliquā emēdaꝫ: ꝓpter aliqđ foꝛe
factū: qđ fecit aliqñ: remittit partē pene ſiue
emende: ꝓpter hoc ꝙ fideliter exhibet regi
obſequiū: qđ alr̄s ipendere tenebat̄. Per cō/
paratione aūt ad iuſticiā ſcđo mō dictā: reſti
tutio nō eſt pars ſatiſfactiōis. Scđm rigoꝛē
. n. iuſticie nō pōt homo ſatiſfacere p opus il
lud: ad qđ faciēdum erat obligat⁹: etiā ſi nō

peccasset: vel si totam penam p pctis debitam exsoluisset. Vñ Ans. li. i. cur de⁹ hõ. c. 20. dicit sic. Cũ reddis aliquid qd debes deo: etiam si nõ peccasti: non debes hoc cõputare pro debito: quod debes pro peccato. Ad plus autẽ tenet̃ ille qui penã peccato debitã non exsoluit q̃ʒ ille qui eã exsoluit. Dicendum q̃: q̧ si deus p restitutione remittat restituẽti aliq̃ʒ ptẽ pene peccatis suis debite: iuste facit: quia suã condecet bonitatẽ. Si ãt p restitutione deus nõ remittat aliquã partem pene peccato debite: iuste facit: iusticia cõpẽsante valorem meritorũ. Et ab hac positiõe parũ aut nihil discordare vʒ illa opinio: que ponit q̧ restitutio ẽ pars satisfactiõis ex misicordia magis q̃ʒ ex iusticia. Licet aũt restitutio per cõparationẽ ad iusticiã 2° modo dictam nõ sit pars satisfactionis: tñ est aliqd pambulũ ad satisfactionẽ. Nõ. n. põt homo sufficiẽter satisfacere p peccato q̃ʒdiu nõ vult restituẽ rem alienã. Unde ẽt qui non habet vñ restituat tenet̃ habere. voluntatem restituendi si posset. Hec Ric. 4°. di. 15. q. 5ª. ar. i. c.

De elemosyna. titulus. 26ᵘˢ.

Postea cõsiderã/dũ est de partibus satisfactionis i speciali. Et primo de elemosyna. 2° de orone. 3° de ieiunio. Et 4° de restitutione: que vt habitũ ẽ sup̃ ẽ pars satisfactiõis aliquo mõ: vel saltẽ preãbula ad satisfactõeʒ Circa elemosynã vero primo ↄsiderandum ẽ de eius q̃dditate. 2° de eius differentijs siue distinctione. 3° de necessitate faciendi elemosynã. 4° de quibus bonis sint faciẽde elemosyne. 5° quoꝝ ẽ dare elemosynas. 6° quibus sunt elemosyne dãde. 7° quõ debent dari elemosyne. 8° de fructu elemosyne ⁊ vtilitate. 9° de elemosyna p cõpatione ad satisfactionẽ. Circa primũ querũt plura. s. Quid est elemosyna p diffinitionẽ: Rñdeo Elemosyna sic describit̃ a quibusdã: q̧ ẽ op⁹ in quo dat̃ aliqd ex cõpassione indigẽti ꝑpt deũ. Dicit̃. n elemosyna ab eleo: qd ẽ verbuʒ grecũ: ⁊ idem ẽ quod miserior: cui⁹ impatiu⁹ ẽ eleyson. i. miserere a quo eleos. i. misicordia: ⁊ inde elemosyna. i. misericordia. Unde nõ debet dici elĩna sine. y. greco: sicut pferũt quidã corrupte: ꝭ elemosyna sicut pferũt illi qui sũt periti in greco. Misicordia ãt misis est necessaria. Sicut aũt aliqs miseriã a se expellit q̃ʒtũ põt: ita misericors miseriã remouet ab alio ei subueniendo. i. p bonoꝝ suoruʒ cõicationem. Hec aũt cõicatio nõ põt eẽ meritoria ⁊ virtuosa: nisi qñ fit ꝑpter deũ. Et iõ in predicta descriptione tãgunt̃ omnia que ↄcurrunt ad pfectionẽ elemosyne ꝫm q̧ est meritoria. Ipa. n. miseria aliena q̃ ẽ motiuũ misericordie tangitur per hoc q̧ dicitur indigenti. Misericordia aũt q̃ nascit̃ in nobis ex aliena miseria tangit̃ per hoc q̧ dicitur ex cõpassione. Misericordie vero effectus in releuatione aliene miserie: cũ dicit̃: opus in q̃ aliquid datur. Hec eni ẽ eẽntia ipsius elyne. Sed intentio directa in deũ: que dat ei rõeʒ merendi: tangit̃ cũ dicit̃ ꝑpter deũ. Diffinit̃ aũt hic elemosyna put significat ipsaʒ dationem: ⁊ nõ put significat ipsam rem datam.

Cuius virtutis actus ẽ elemosynã dare: Rñdeo: q̧ actus liberalitatis: qꝛ q̃uis non oĩs liberalitas indigentiã attẽdat illius cui datur: tamẽ vna species eius hoc attẽdit: et illa est misericordia: cuius ẽ act⁹ elemosynã dare. Et siccũ liberalitas sit aliquo modo pars potẽtialis iusticie: dare elemosynã magis videt̃ ptinere ad iusticiã q̃ʒ ad aliq̃ʒ aliarum quattuor cardinaliũ virtutũ. Quia ẽt misericordia ẽ effectus charitatis: vt dictuʒ est supra: iõ ex ↄsequenti dare elemosynã est actus charitatis misericordia mediãte. Ad qd facit illud. i. Io. 3°. Qui habuerit substã/tiam huius mũdi: ⁊ viderit fratrẽ suũ necessitatẽ patiẽtem: ⁊ clauserit viscera sua ab eo quõ charitas dei manet in illo.

Equit̃ videre de scdo articulo. s. de distictiõe vel partib⁹ elemosyne. Et circa hͦ querunt̃ plura. s. Quot sũt elemosyne corporales: Rñdeo: q̧. 7. que cõtinent̃ in hoc versu. Uisito poto cibo redimo tego colligo cõdo. Uisito infirmũ: poto sitientem: cibo esurientẽ: redimo incarceratuʒ: tego nudũ. i. vestio. colligo. i. recolligo. s. hospitem. condo. i. sepelio mortuuʒ. Sed obijcitur Math. 25. dñs inter opera misericordie ñ cõputat sepulturã: ꝗ ⁊c̃. Rñdeo: q̧ dñs enumerat elemosynas illas: in quib⁹ maior indigentia apparet: ⁊ euidẽtior apparet iusticia iudicãtis: dũ hos p elemosynis remunerat: ⁊ illos p omissione ↄdẽnat. Et tamẽ in alijs scripture locis talis elemosyna commendatur: sicut pʒ in Thobia: q̃ parentibus ⁊ fratrib⁹ suis sepulchra solennia edificauerat. Et ẽt de Ioseph q̃ corp⁹ christi sepeliuit: ⁊ inde laudat̃. Vñ nota q̧ oẽs alie necessitates ad pdictas. 7. reducũt. Nã cecitas ⁊ claudicatio sunt quedã infirmitates. Vñ dirigere cecũ: ⁊ sustẽtare claudũ reducunt̃ ad visitationẽ infirmoꝝ. Subuenire ãt hõi contra

quācūq3 passionē extrinsecus illatā reducit ad redēptionem captiuorū. Quot ꝛ que sūt elȳne spirituales: Rn̄deo ꝙ etiā sunt.7. que ꝯtinentᷓ in hoc versu. Cōsule castiga so/ lare remitte fer ora. Cōsule.i. doce ignorātē ꝛ dirige dubitantē. Intelligitᷓ.n.ī hoc duplex spiritualis elȳna.s. doctrina ꝛ ꝯsilium. Ca stiga delinquentē. Solare.i.consolare tristē Remitte delinquētib⁹ in te. Et hec ē maxīa elemosyna. Unde Aug⁹.in ench.40.c. Ea elemosyna nihil est maius ꝙ̄ illa q̄ ex corde dimittimus: qđ in nobis quisq3 peccauerit. Fer.i.porta īfirmitates alioꝝ: ꝛ grauamina. Ora ꝓ omnib⁹. Utꝝ elemosyne corpora les sint potiores ꝙ̄ elemosyne spūales: Rn̄ deo. Cōpatio istaꝝ elemosynaꝝ pōt attēdi dupliciter. Uno mō simplicitᷓ loquendo. Et fm hoc elemosyne spirituales preeminēt tri plici rōne. Primo quidē qꝛ id quod exhibetᷓ nobilius est.s.donū spiritnale: quod preemi net corporali. 2⁹ rōne eius cui subuenitur qꝛ spiritus est nobilior corpore. Uñ sicut hō sibiipsi magis debet ꝓuidere ꝙ̄tū ad spiritū ꝙ̄ ꝙ̄tu3 ad corp⁹: ita ꝛ ꝓximo quē debet tāꝙ̄ seipsum diligere. 3⁹ quātū ad ipsos actus quibus subuenitᷓ ꝓximo: quia spūales actus nobiliores sūt corporalib⁹ qui quodāmodo sūt fuiles. Alio mō pn̄t cōparari fm aliꝙ̄ particularē cām: in quo q̄dam particularis elȳna alicui spūali pferᷓt. Puta melius esset pascere fame morientē ꝙ̄ docere. sicut ꝛ in/ digenti fm phm: melius ē ditari ꝙ̄ philoso phari ꝙ̄uis hoc simpliciter sit melius.

Equitᷓ videre de 3⁹.s. de necessitate faciendi elȳnam. Et circa hoc q̄rūtᷓ plura.s. Utꝝ dare elemosynā cadat sub precepto: Rn̄deo: ꝙ dare elemosyna3 ca dit sub precepto legis nature: legis diuine: ꝛ legis positiue. Lex.n. naturalis p̄cipit dere diligere ꝓximū non tm̄ affectu: sed ēt effectu qꝛ nō est ver⁹ affectus: nisi sequatᷓ effectus si possibile est. Si qs ḡ indigētie fratris nō sub uenerit: nō veraciter eū diligit. Quod volēs innuere Jo. dicit in prima cañ.c.3⁹. Filioli n̄ diligamus verbo: neq3 lingua tm̄: ꝫ opere et veritate. Lex.n diuina p̄cipit hoc: qꝛ ut habetᷓ Math.25. Christus improbabit reprobis: maxime defectus opeꝝ misericordie: qđ nō faceret: nisi opera misericordie caderent sub p̄cepto. Reducitᷓ āt oīs subuētio proximi ad ad p̄ceptū de honore parētū. Sic.n. ꝛ aplus interpretatᷓ.i. Timo.4⁹.d. Pietas ad oīa val3 ꝓmissionē hñs vite: q̄ nūc ē ꝛ future. Qđ iō dicit: qꝛ ī precepto de honore parentū additᷓ ꝓmissio: vt sis longeuus super terram. Sub pietate āt cōprehenditᷓ oīs largitio elȳarum In iure etiā canonico p̄cipitᷓ: vt di.86. fratrē nostrū. dicitᷓ de quodā epo. Largā manu3 ha beat necessitatē patiētib⁹ succurat: alienam īopiā suā credat: qꝛ si hoc nō habet: episcopi vacuū nomen tenet. Et in eadi .non satis. et .c. pasce. sic dicitur. Quos in pascēdo hoīes seruare poteris: si nō paueris occidisti. Et 7ᵃ.q.i. omnis. dicitur ꝙ q̄ negant misericor diam faciendā indigentib⁹ ꝛ necessitatē pa/ tiētib⁹: ipm xp̄m negant: qui ē misericordia Sed cū sit p̄ceptum affirmatiuū ꝛ obliget ad semper: non tñ ꝓ semper: sed ꝓ loco ꝛ tpe ꝯsideranda est facultas habentis: ꝛ miseria indigentis. Si.n. homo habeat aliq̄d: qđ n̄ sit necessariū sustētatiōi sue nature: nec illoꝝ quibus tenetur ꝓuidere: sicut est vxor filij serui: ꝛ ancille. ꝛ sit notabilis necessitas seu indigētia ex parte illius cui dādū est: ita ꝙ appareāt ꝓbabilia signa extreme necessitatis nec apparet in ꝓmptu q̄ subueniat: tunc hñs tenetur ex precepto subuenire indigēti. Nō eni est expectāda necessitas vltima: qꝛ forte tūc iuuari non posset natura: iā fame vel siti ꝯsumpta. Dicit.n. Chryso⁹ sup Jo. Nō op3 pauperē vlulantē deceptorē vocare. Si aūt hēat aliq̄d supfluū: nō tm̄ sustētatiōi nature sed etiā decentie sui status tenetur de illo ele mosynā facere indigentibus: etia3 si non in uenirentᷓ tales q̄ essent ꝯstituti in necessitate predicta. Et si plures occurrant indigentes quibus oībus subuenire non posset: tenetur ceteris paribus magis indigēti subuenire. Nec op3 ꝙ cōsideret ad oēs casus qui pn̄t in futuꝝ accidere. Hoc enī eēt de crastino cogi tare. Quod dn̄s ꝓhibet Math.6⁹. Sed diiu/ dicare d3 supfluū ꝛ necessariū fm ea que ꝓ babilitᷓ: ꝛ ut in pluribus occurrunt. Sed obijcitur qꝛ licet cuilibet retinere sua. Sed hō facit elȳnam de suo: ergo licet hōi nō dare elemosynā. Qđ deꝝ nō eēt: si dare elȳnā esset sub precepto. Rn̄deo: ꝙ supfluū sustentatōi tue nature: ꝛ si sit ꝓprium tuū ꝙ̄tū ad dispen sationē seu auctoritatē administrandi: ꝙ̄tū tñ ad vsum ē illoꝝ: in quibus vides signa ꝓ/ babilia necessitatis extreme: nisi subueniatᷓ eisdē. A simili dico aliquo modo de supfluo decētie tui status respectu indigentiū circa predictā necessitatē. Uñ ꝯtra illos q̄ de sup/ fluo modis predictis indigentib⁹ subuenire nolunt: dicitur di.47ᵃ. sicut. Esurientium panis est quem tu detines: nudoꝝ vestimētū est quod tu recludis: miserorum redemptio ꝛ absolutio pecunia: quā tu in terra defodis Et in hoc apparet ꝙ elemosynā dare eo mō

quo cadit sub precepto: multum participat de rõne actus iusticie. Unde glo. super illud Math. 5°. Cũ facis elẏnam. dicit: ꝙ elẏna ē pars iusticie. Et q̃uis huius precepti trans/gressores nõ semꝑ puniant̃ lege hũana: puni untur tñ lege diuina. Scdm eni͂ sniaʒ Aug. li. i. de li. ar. multa impunita iuste relinquunt̃ lege humana: que tñ iuste iudicantur lege di uina. Nota tñ ꝙ sicut dare elẏnã corpaleʒ non cadit sub p̃cepto obligante: nisi pro tꝑe necessitatis: ꝛ vt alicui ĩ necessarijs vite sub/ueniat̃: ita ad doctrinã alterius ñ obligat̃ ho mo ꝓpter debituʒ officiũ: nisi in his que sunt de necessitate salutis: ꝛ quãdo nõ esset qui in strueret: vel quãdo aliquis vidẽt aliquẽ erra re: ꝛ nõ essʒ alius qui teneret̃ ilud facere. Al's aũt docere est cõsiliuᷝ: ꝛ superogatio quedã.

Utꝝ ille qui nihil habet obligetur ad dan/dum elimosẏnaʒ? Rndeo multiplex ē donũ .s. muneris a manu. De quo deutro. 15° Pre cipio tibi vt aperias manum tuam egeno ꝛ pauperi. Compassionis a corde. Jsa. 58°. Cũ effuderis esurienti animam tuam ꝛc̃. Uerbi dulcis ꝛ consolatorij ab ore. Eccle. 18. Nõne ardorẽ refrigerabit ros. Sic ꝛ verbũ melius q̃ꝫ datũ. Obsequij in ope. Exo. 23°. Si vide ris asinũ odientis te iacere sub onere non ꝑ trãsibis: sed subleuabis cũ eo. Ad primuʒ nõ tenet̃ manens paup: cũ nõ habeat aliquid ad manũ: qd̾ possit dare: sed tenet̃ ad tria vlti ma ꝑ loco ꝛ tẽpore. Unde Math. 5°. dic̃ glo. Si desit facultas da affectũ ꝛ obsequiũ vl' ver bũ. Hec Alex. de an.

Equit̃ videre de quarto. s. de q̃bus bonis debeat vl' possit fieri elemosẏna Et circa hoc querunt̃ plura. s. Utruʒ possit fieri de necessario? Rñdeo. Necessariũ dicit̃ dupliciter. Uno° sine quo aliquid esse nõ põt. Et de tali necessario elemosẏna oĩno dari nõ dʒ. Puta si aliq̃s in articulo necessi/tatis ꝯstitut⁹ haberet solũ vñ posset sustẽtari ꝛ filij sui vel alij ad eum pertinentes. De hoc eni͂ necessario dare est sibi: ꝛ suis vitam sub/trahere. Et hoc dico nisi forte talis casus im mineret: vbi subtrahendo sibi: daret alicui magne ꝑsone per quã ecclesia: vel respublica sustentaretur: q꞉ pro talis persone liberatiõe seipsum ꝛ suos laudabiliter periculo mortis exponeret: cũ bonum cõe sit ꝓprio preferẽdũ. Hoc tñ facere eẽt ꝑfectionis nõ necessitatis. Alio mõ dicit̃ aliq̃d eẽ necessariũ sine quo ñ põt ꝯuenient̃ vita deduci ẜm ꝯditionẽ ꝛ sta/tum ꝑsone ꝓprie: ꝛ aliarũ ꝑsonarũ: quaꝝ cura ei incũbit. Huius necessarij terminus: nõ est in indiuisibili ꝯstitut⁹: sed multis additis nõ põt diiudicari eẽ vltra tale necessariũ: ꝛ mlt̾ subtractis adhuc remanet vñ posset aliquis ꝯuenienter trãsire ẜm statuʒ ꝓpriũ. De hi⁹ g̃ elẏnam dare est bonũ: ꝛ nõ cadit sub p̃cepto: sed sub ꝯsilio. Jnordinatũ aũt eẽt si aliq̃s tm̃ de bonis ꝓprijs subtraheret: vt alijs largiret̃ ꝙ de residuo nõ posset transigere vitã ꝯueni/enter ẜm statũ ꝓpriũ: ꝛ negocia occurrentia. Nullus. n. incõuenient̃ viuere debet. Sed ab hoc tria sũt excipienda. Quoꝝ p̃mũ ē quãdo aliq̃s statũ mutat ꝑ religionis ingressũ. Tũc eni͂ oĩa sua ꝓpter xp̃m largiens opus ꝑfeccio nis facit: se in alio statu ponẽdo. 2ᵐ qñ ea q̃ sibi subtrahit: ꝛ si sint necessaria ad ꝯueniẽti/am vite: pñt tamen de facili resarciri: vt non sequatur maximũ incõueniens. 3ᵐ quãdo occurrit extrema necessitas alicuius priuate persone: vel aliqua magna necessitas reipu/blice. Jn his eni͂ casib⁹ laudabilit̃ aliq̃s põt p̃termittere id: qd̾ ad decentiam sui status pertinere videt̃: vt maiori necessitati subue/niat. Utꝝ elemosẏna possit fieri de illicite acquisitis? Rñdeo. Tripliciter põt aliquid esse illicite acquisituʒ. Uno mõ id qd̾ illicite acquiritur ab alio: ꝛ debetur ei a quo est acq̃ situm: nec potest ab eo res teneri qui acquisi uit: sicut contingit in rapina: ꝛ furto: ꝛ vsur}. Et de talibus cum homo teneatur ad resti/tutionem: elemosẏna fieri non potest. Unde dicit Aug. in li. de verbis dñi. Nolite velle ele mosẏnas facere de fenore ꝛ vsuris. De pecu nia tamen taliter acquisita potest elemosẏnã facere: si ꝓponat restituere equiualens: ꝛ ꝓpt̃ illam elemosẏnam non fiat impotens. 2° mõ ē aliquid illicite acquisitum qd̾ q̃dẽ ille qui acquisiuit retinere non põt: non tñ debet̃ ei a quo acquisiuit: q꞉. s. ꝯtra iusticiã accepit ꝛ alter ꝯtra iusticiam dedit: sicut cõtingit in simonia: in qua dans ꝛ accipiens ꝯ̃ iusticiaʒ leg} dei agit. Unde non debet fieri restitutio ei qui dedit: sed ĩ elemosẏnas erogari. Quid tamen debeat fieri de pecunia sic acquisita? dicet̃. i. vbi aget̃ plenius de simonia. Et eadẽ ratio est in silibus: in quib⁹ datio ꝛ acceptio est ꝯtra legẽ dei. 3° est aliquid illicite acq̃/situʒ: nõ quidẽ quia ipsa acquisitio sit illicita sed q꞉ id ex quo acquirit̃ ē illicitũ: sicut patet de eo qd̾ acquirit̃ ꝑ meretriciũ vel lenociniũ. Et hoc ꝓprie vocat̃ turpe lucrum. Jn eo. n. ꝙ mulier meretriciũ exercet turpiter agit: ꝛ ꝯ̃ legem dei: sed in eo ꝙ accipit nõ agit contra legem. Unde quod sic illicite acquisitum est retineri potest: ꝛ de eo elemosẏna fieri. Nõ ãt fit de eo sacrificium vel oblatio ad altare pre cipue manifeste: tum ꝓpter scandalum: tum

propter sacramētoꝝ reuerētiam: tum ꝓpter horrorē sceleris. Unde deute. 23. Nō offeres mercedē prostibuli in domo dei tui. Nota hic ꝙ quādo lucrū ē lege ꝓhibitū: vt i rapina vsura simonia: ꝛ hiꝰ. dicit lucrū nō tm̄ turpe sed etiā iniquū. Quādo aūt actus quo quis lucratus est: ē lege prohibitus: nō aūt ipsum lucrū: vt in meretricio: ꝛ silibus: tūc vocatur turpe lucrū. Itē nō ꝙ si meretrix fit occulta: vel penitens pōt eius oblatio recipi: ne pre rubore desperet. Et hoc cōfirmat exēplo dn̄i qui suscepit a Magdalena lotionē pedum: ꝛ vnctionē vngenti. Luc. 7º. Sed obijcitur illud Luc. 16. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Mamona significat diuitias: ergo de diuitijs inique acquisitis pōt aliquis sibi spirituales amicos acq̇rere elemosynas largiendo. Rn̄deo: ꝙ sicut dicit Aug. in li. de verbis dn̄i. quidam male intelligendo res alienas rapiūt: ꝛ aliquid inde pauperibus largiuntur: ꝛ putant se facere qḋ preceptum est Intellectus iste corrigendus est. Oēs autem diuitie iniquitatis dicunt: vt ipse dicit in li. de q̄ōnibus euāgelij: q2 nō sūt diuitie inique nisi iniquis qui in eis spē cōstituunt. Uel fm̄ Ambro. iniquū māmona dixit: q2 varijs diuitiarū illecebris nostros tentat affectus. Uel q2 i pluribus p̄decessoribus: quibꝰ p̄rimonio succedit: aliquis reperitur: q̇ iniuste vsurpauit aliena: q̄uis tu nescias: vt Basiliꝰ dicit. Uel oēs diuitie dicunt iniq̄tatis. i. ieq̄litatis: q̇a nō equalit̄ sūt oibꝰ distribute vno egente: et alio supabūdāte. Utꝝ ille q̇ obuiat alicui paupi necessitatē extremam patienti furari possit vt ei subueniat de alieno: si nō possit de suo. Rn̄deo: ꝙ in extreme necessitatis articulo oīa sūt cōia. Unde lꝫ ei q̇ talē necessitatē patit̄ accipe de alieno ad suā sustētationē: si nō inueniat q̇ sibi darē velit. Et eadē rōne lꝫ hn̄ti aliquid de alieno de hoc elynā dare: imo accipe si aliter subuenire nō possit talē necessitatē patiēti. Si tn̄ fieri pōt sine piculo pauperis req̄sita dn̄i volūtate: ꝛ siue ille licentiā dederit: siue nō dꝫ ꝓuidere paupi i ultima necessitate exn̄ti: nisi etiā ille cui debet: in simili necessitate esset: q2 ēt tūc ei ꝓuidere teneret: si nihil ab eo habuisset. Et qui ꝓuidet tali de alieno nō tenet̄ ad restitutionē fm̄ Tho. 4º. di. 15ᵃ. q. 2ᵃ. ar. 4º. q. 2ᵃ. c. 2ᵐ. Aliquibus āt videt̄ cōriū. s. ꝙ si sine cōsensu veri dn̄i faciat: tenet̄ ad restitutionē ipi vero dn̄o: si habeat vn̄ restituat. Si vero nō habeat ad pn̄s: tenet̄ restituere cū ad fortunā venerit pinguiorem Et hoc dicit eē ꝓbabilius. Guil. de militona ꝓpt̄ plura. Primo q2 nō remittit̄ peccatū nisi restituat̄ male ablatū. 2º q2 alia ē obligatio qua tenet̄ sic indigēti: ꝛ alia qua tenetur vero dn̄o. Et iō satisfaciendo paupi: nō satisfaciat vero dn̄o: cum paup veri dn̄i vicē non gerat: nec verus dn̄s illud ratū hēat. Et si obijcit̄: ꝙ si talis paup accipet vt fur: nō teneret̄ restituere. Rn̄det ꝙ secꝰ ē de ipo ꝛ fure: q2 paup accipit quod suū est: sed fur accipit qḋ suum nō ē. Unde nō pōt trāsferre dn̄ium sine ꝯsensu domini.

Equitur videre de. 5º. s. quis possit facere elynam. Et circa hoc querunt plura. s. Utrū illi qui sūt in potestate alterius ꝯstituti elemosynā facere possint. Rnꝰ. Ille q̇ ē sub potestate alterius ꝯstitutꝰ in q̄tū hiꝰ debet regulari fm̄ supioris ptātē Hic. n. est ordo naturalis vt inferiora fm̄ superiora regātur: ꝛ regulent̄. Et iō opꝫ ꝙ ea in quibus inferior supiori subijcitur dispenset nō aliter q̄ ei sit a superiore cōmissum. Sic igitur ille qui ē sub ptāte constitutꝰ de re fm̄ quā subijcitur superiori elynam facere non debet: nisi quātū ei a superiore fuerit cōmissū Si quis vero habeat aliquid: fm̄ qḋ ptāti superioris nō subsit: iam fm̄ hoc nō ē eius ptāti subiectus: sed q̄tum ad hoc ꝓprij iuris exn̄s. Et de hoc pōt facē elynā. Utrū monachꝰ vel aliꝰ religiosus elynā facere possit. Rnꝰ ꝙ nō: q2 nec volūtatē: nec ꝓpriū habet. 12. q. iᵃ. nolo. ꝛ. c nō dicatis. Et hoc verū ē de puro claustrali: nullā administrationē: nullumq̄ officiū habente. Nisi hoc faceret de licentia expressa: vel ꝓbabiliter p̄sūpta abbatis de rebus cōibus: ar. 16. q. i. placuit. Uel nisi videat hominē ad mortem esurientē. Tūc. n. facē pōt hoc de licētia sūmi abbatis. di. 86. pasce. quia in tali casu sūt oīa cōia. 47ᵃ. di. sicut hi. Nō obstante ēt ꝯtradictione abbatis inferioris. iiᵃ. q. 3ᵃ. qui resistit. Si vero admistrationē habet: tunc nō tm̄ pōt: sed debet quicquid supest paupibus erogare fm̄ Ray. 12. q. iᵃ. q2 tua in fi. ꝛ di. 86. non satis. Et hoc ē verū fm̄ Rob. nisi sit administratio de qua statutū est ꝙ quicquid super ē necessitatibus refundat̄ i vsus cōmunes: vel in aliquem vsum cōem specialem. Quid si religiosus ad scholas: vel ad peregrinādum vadat de licētia abbatis nunquid facere potest elemosynam. Rn̄deo. ꝙ sic: quia eo ipso ꝙ abbas licentiauit eum: videtur ei concessisse ꝙ faciat omnia bona q̄ honesti scholares: ꝛ peregrini ꝯsueuerūt facē ar. de offi. dele preterea. ff. de iurisdi. om. iu. l. 2ᵃ. Ita tn̄ ꝙ hꝰ faciat moderate ꝯformādo se illis iter quos viuit. di. 12. illa. Hec hosti. ꝛ Ray. Utꝝ vxor sine licentia viri elynam

facere possit? Rñdeo. Si habet res paterna les.i. ꝓprias preter dotem pōt ꝛ debet inde ele mosynā facere: etiam viro inuito.ff.de pact]. conuen.hac lege. Sed ꝛ de rebus quibusdam viri.s.de pane.vino.ꝛ similibus: que.s.bono ꝛ approbato more cōsueuerūt ad dispēsatōez uxoris pertinere: pōt moderate dare pro deo sm facultatem viri: ꝛ maiorem vel minorem multitudinē: ꝛ necessitatē pauperꝝ: formans sibi ↄscientiam ꝙ maritus debeat hoc ratum tenere: licet forte aliquando ore prohibuerit Solent enī mariti talia ꝓhibere ad terrorez vt sic: ꝛ si non in toto tamē tēperent se a tāto Pōt etiā formare sibi ↄscientiā ex qualitate pauperis: de quo credit ꝙ si maritus eum videret ei porrigeret: ar: insti.de obli.q̄ ex delic. nas.§.placuit. Sed ꝛ de licentia viri hoc facē potest: ꝛ debet indistincte. Si aūt modis oibꝫ credat ꝙ marito displiceret si daret: nec pōt suam ↄscientiā informare: tūc doleat ꝙ dare nō pōt. Nullatenus.n.dare debet cuz scādalo viri. Sic intellige.z3ᵃ.q.5.qd deo.ꝛ alia iura que videnť ↄtraria. Et hoc verꝫ est nisi viderꝫ pauperem morientem fame. Tunc.n.posset elemosynam facere de licentia summi spōsi sicut de monacho dictū ē supra. Et hoc dicūt cōiter oēs doctores. Rob.autē ti.de negocijs secularibus dicit: ꝙ si mulier etiā latenť moderatas det elynas pro se ꝛ viro suo vtiliter gerendo cōe negociū: nō peccat: licet credat ꝙ viro displiceret si sciret. Et sufficit in hoc casu ꝙ non veniat ↄtra ꝓhibitionem viri: ꝛ ꝙ eū nō scandalizet. Et nota ꝙ sicut de rebꝫ mariti non possunt vxores dare elemosynas sic nec de rebus dotalibus: quarum dominꝰ est maritꝰ.C.de rei ven.doce.ꝛ.C.de iure dot]. in rebus. Jtē caueant vxores a mendacio.s. ne cū dederint mētianť dicentes se nō dedisse forte ꝓpter metū virorū: ne in tpalem eterna quā meruerāt retributio cōmuteť: sicut legiť de obstetricibus.zzᵃ.q.zᵃ.si qualibet. Hec Hosti. Ray. Sed nūquid vxor pōt facere elemosynā irrequisito assensu viri de rebus quas habet ex ꝓprio lucro: quia est mulier lucratiua? Bnñ. Jo. decretista dicit ꝙ sic etiā Ric.4º.di.15ᵃ.q.z.ar.6º.c.ꝛ Tho.4º.di.15ᵃ. q.z.ar.5º.q.i.c.moderatas tñ. Guil.autē de mili.plenius dixit distinguēs: ꝙ aut de rebus illis seipsam sustētat: ꝛ virū. Aut supabūdat Jn primo casu nō pōt de eis elynam facere: si subtractio sustētationis viri debet inde seq. qꝛ magis teneť viro q̄ alij. Jn zº casu potest viro etiā inuito. Et idez dicēdū ē de parafernalibus. Utꝝ filiusfamilias elemosynam facere possit? Respōdeo. De castrēsi ꝛ quasi castrensi peculio potest facere elemosynam. Nā q̄tū ad illud paterfamilias censetur.ff. ad Mace.l.i.§.fi. De aduenticio aūt vel profecticio: q̄uis primū suum sit: quo ad ꝓprietatatem.zᵐ quo ad spem successionis: ꝛ sic intelligitur quodāmodo dñs rerū paternaruz etiā viuente patre insti.d here.quali.§.s sui. nec potest nec debet elemosynā dare: nisi sicut supra notatū est de vxore ꝛ monacho: ꝛ i his casibus in quibus potest filiusfa. als donare Hec Hosti. ꝛ Ray. Guil.aūt de mili.dicit ꝙ sine piudicio filiusfamilias pōt facere modicas elemosynas sine consensu patris. nō aūt magnas ꝛ notabiles. Si tñ ei cōmissa eēt procuratio: vel villicatio posset facere āpliores dūmodo nō cederēt in piudicium patris. Quid si filius esset i scholis: vel ī pegrinatiōe vel ī itinere? Rñdēt Hosti. ꝛ Rāy. ꝙ si sit ibi de licentia patris: pōt etiā de profecticio ꝛ aduenticio elemosynam dare: ar.ff.ad Mace. l. Jtem si filius. sicut etiā de monacho dictuz est supra. Utrū serui.ancille.ꝛ famuli elemosynam facere possint? Rñdeo: ꝙ non pñt elemosynas dare de rebus dñoꝝ sine ↄsensu eorum: nisi panem ꝛ hꝰ: que nō inferūt sensibile nocumentū: qꝛ ꝛ si etiā aliquis taliuz sit dispensator rerū: non tñ ponitur dispensator quasi potestatem aliquā hñs in re domini: s quasi tractās ea ad vtilitatem domini. Hec Tho.4º.di.15ᵃ.q.zᵃ.ar.5º.q.3.c. Sed Guil. de mili.dicit: ꝙ sine consensu dñi expresso: vel presumpto: vel ratihabitione seruꝰ de rebus domini facere ñ pōt elynas: nec magnas: nec paruas. Nec est oīno simile de huo: ꝛ filiofamilias: quia hic ꝛ si non actu: tamen habitu dominatur: seruus aūt neutro modo dñatur De precio aūt sui seruicij constat ꝙ posset elemosynam dare.

Equitur videre de sexto.s.quibus ē elemosyna danda. Et circa hoc queruntur plura.s. Utrum aliq̄s possit facere elemosynam sibiipsi? Respondeo. Cū elemosyna sit opus misericordie: sicut misericordia non ē ꝓprie ad se: sed per quādā similitudinem: vt dictū ē li.zº. ita etiam proprie loquēdo nullus sibi elemosynā facit: nisi forte ex persona alterius: vt cum quis ponitur elemosynarum distributor. Potest etiā accipere sibi si indigeat eo tenore quo alijs ministrat Potest etiā distingui: ꝙ elemosyna pōt dupliciter fieri.s. vt per collationem alicuius rei temporalis: ꝛ hoc modo nullus sibiipsi elemosynam facere potest. Uel per exercitium alicuius actus spiritualis: vel corporalis. Et q̄a homo cum sit diuersarum partium in seipm

agere pōt: sicut anima mouet corpus: ꝛ vna pars anime aliam: ꝛ vna pars corporis aliā: ideo talem elemosynam aliquis sibi facere potest. Sed quia ad subueniendū sibi in corporalibus natura satis inclinat: ideo de hoc nō oportuit dari preceptum: sed solū de subueniendo anime: ad quod non ita multi inclinātˀ Unde dicitˀ Eccle. 30. Miserere anime tue placens deo. Utrum tam bonis ꝙ malis sit danda elemosyna? Rn̄deo ꝙ sic: si idigeāt intuitu sustentāde nature: cum precipiatˀ nobis etiam benefacere inimicis: quia hec oīa temporalia sustentamentum ꝛ fulcimentum sunt nature rationalis: que ē ſm se ordinata ad deū: que ꝛ si quādoq̄ erret a conditore: nequaq̄ tamen est desperandū de ipsa dū viuit Nō tñ est danda elyna malis intuitu fouēde malicie: qꝛ ſm Augm: sic diligendi sūt hoīes vt nō diligantˀ eorum errores: ꝛ exhibitio bn̄ficij corrn̄deat dilectioni. Intelligendum tñ est ꝙ elemosyna put ē satisfactoria est bonis ministrāda: vt meritis eoꝝ quibus cōfertur: fit celerior liberatio eoꝝ a pena a quibus cōfertur. Si aūt elyna non fiat intuitu liberationis a pena debita: sed solū liberalitatis ipꝰ dantis: tūc nō opꝫ ꝙ fiat distinctio psonaruꝫ: quibꝰ datur elemosyna. Unde ꝛ executores testamētorum debent eligere bonos: quibus conferāt res mortuoꝝ ad expeditioneꝫ ꝛ liberationē a pena. tuꝫ quia iusti vberiores fūdūt preces p illis: pro quibus ofertur eis elyna ꝙ iniusti. tum quia orationes eoꝝ sūt efficaciores apud deū. Dicendū ē ergo: ꝙ elemosyna dāda ē bonis ꝛ malis: dūmodo sint indigētes: qꝛ indigenti nō subuenire iniquū ē. Uñ Ambroꝰ. sup illud Luc. 12. hōis cuiusdā diuitis vberes fructus ager attulit. dicit. Nec minoris est criminis ꝙ tollere habēti cū possis ꝛ abundās sis indigentibꝰ denegare: ꝛ hētur di. 47a. sicut. Debꝫ ergo elyna fieri idigētibꝰ De malis tñ distinguēdū est ꝙ aut sūt i statu ꝛ voluntate peccādi. aut nō. Primo mō nō ē eis subueniendū: ne detˀ eis fomentū peccādi nisi i casu notabilis necessitatis: in q̊ semper est nature subueniendū. Uñ Aug. ꝛ habetˀ di. 86a. Qui venatoribus dant q̄re dāt. Qui dāt hystrionibꝰ ꝛ meretricibꝰ quare dant? Non naturā ibi attendunt: nō creaturā opis dei: ꝫ nequitiaꝫ opis hūani. Et. 5a. q. 5a. nō omnis. dicitˀ: ꝙ vtilius esurienti panis tollitˀ: si de cibo securus iusticiā negligat: ꝙ esurienti panis frangitˀ: vt iniusticie seductꝰ acquiescat. Nec est ɔtrariū hoc qḋ dicitˀ. 86a. di. non satis. ꝛ. c. pasce. quia ibi loquitˀ de esuriente ad mortē. Si eni sūt in voluntate dimittendi peccatuꝫ tunc dare potest. Unde Ro. 12o. Si esurierit inimicꝰ tuꝰ ciba illū. Hoc. n. faciēs carbones ignis. s. diuini amoris ɔgeres sup caput eiꝰ.

Utꝝ elyna licite dari possit hystrionibus? Rn̄o. Hystrio dicitˀ q̇ p aliquod instrumētuꝫ vel corporis gesticulationem hoīes intendit puocare ad vanos risus: vel ad ieptā leticiaꝫ Et qui ob hoc ei dat imolat demoni. i. peccat Et sic dicit Hieroꝰ. ꝙ mimis ꝛ histrionibus dare nihil aliud est ꝙ demonibus immolare Sed si detur ei quia indiget bonum ē. Iteꝫ si detˀ ei quia scit viollare ad ɔsolatiōeꝫ nature infirme: ꝛ desolate nō est pctm̄. Exemplū de Dauid q̇ cytharā pcutiebat quādo spūs malignus agitabat Saul. i. Reg. 16o. Bonū est ꝫ largiri oībus si sufficimus. Gal. 6o. Duꝫ tps hēmus operemur bonū ad oēs. Sed quia non sufficimus omnibus addit. Maxime autem ad domesticos fidei: quibus magis tenemur ꝙ extraneis. Unde. i. Timo. 5o. Si quis suoruꝫ ꝛ maxime domesticoꝝ curā nō habet: ifidelis est ꝛ infideli deterior. Notandum tamē ꝙ sicut dicitˀ di. 82. §. i. generaliter dāda ē elyna pauperibus: ꝛ his qui laborare non possunt suis manibꝰ. Qui. n. laborare pōt si imiscet se elyne imꝑatoris redigitur in seruitutē. C. de mendi. validis. l. i. Et dicit ibi glo. ꝙ iustiꝰ feceris si petentē iniuste correxeris ꝙ si ei dederis. Quibus magis sit elemosyna danda? Rn̄o: ꝙ illi cui magis est bn̄faciendū. Unde dicit phus. 9o. ethi. Non est facile determiare pter multas diuersitates boni ꝛ necessarij. Tamen hoc est tenendum: ꝙ semper magis est reddendū debitum ꝙ beneficium impendendum: vt ipse dicit ibidem: nisi ex parte altera assit maior bonitas: vel necessitas vel vtilitas. Et ideo parentibus ꝛ ppinquis: ꝛ benefactoribus: ꝛ eis a quibus spiritualia bona quis accepit magis debet facere elemosynaꝫ si indigeant: ꝛ ceteris paribꝰ mulieribꝰ magis. ꝛ magis etiam indigentibus: ꝛ magis vtilibꝰ ad bonū cōe. Unde multo magis superiori egenti vtiliori magis est elemosyna dāda ꝙ ppinquiori: maxime si non sit multū ɔiūctus cuius cura nobis specialis imineat: ꝛ si mltū non indigeat. Et sic ſm has quattuor ɔditiones debet gradus in elynis constitui ſm honestū vtile necessariū ꝛ debitū. Assignare āt in singulis quādo vnus alteri preferatur est impossibile: quia singulares conditiones que attendende sunt: sunt infinite: ꝛ non cadunt sub arte. De his autem vnctio docet ꝛ prudentie consilium. Sed obijcitˀ ɔtra pdicta ꝛ videtˀ ꝙ elemosyna sit magis dāda inimicis ꝙ predictis personis: quia dare elemosynam

inimicis ē pfectiõis op⁹: qđ ē meli⁹ q̃ op⁹ im pfectiõis. Dicēdū ē: q̄ op⁹ pfectõis ē meli⁹ q̃ ipfectõis saluis gradib⁹ pābul' ad pfectiõez. Dare āt amicis ē gradus ad pfectiõē. Vñ si qs inimicis poti⁹ daret q̃ amicis: nõ pfectio sed stulticia esset. Ad hanc etiā .q. valent illa que dicta sūt in li. 2° in illa .q. s. vtrū sit magis bñfaciendū amicis ꝛc.

Equitur videre de septimo. s. de mõ dandi elynā. Circa qđ sciendū: q̄ in modo dādi elynam debēt eē multa. s. cõpassio pximi. Jsa. 58. Cū effuderis esurieti ani. ti. ꝛc. Vñ Aug⁹. sup psal. Qui dat ut ca reat tedio iterpellãtis: nõ ut reficiat viscera indigētis: ꝛ rem ꝛ meritū perdit. Jtē benigni tas verbi. Eccle. 18. Nõne ardorē refri. ros. Sic ꝛ verbum melius q̃ datū. Jtē abūdātia dati Thob. 4°. Si multū tibi fuerit abūdant̄ tribue. Et. 2ª. cor. 9°. Qui parce seminat: parce ꝛ metet. Jtē bilaritas dātis. Eccle. 35°. Jn omni dato bilarē fac vultū t. Et. 2ª. cor. 9°. Non ex tristitia aut ex necessitate. bilarē eni datorē diligit deus. Jtē humilitas dātis. Prouerb. 28°. Qui despicit deprecātem susti nebit penuriā. Jtem discretio. Eccle. 12. Da iusto: ꝛ ne dederis peccatori. Jtē cõtinuatio. Eccle. 11°. Mane semina semen tuū: ꝛ vespe nõ cesset man⁹ tua. Jtē acceleratio. Prouer. 3°. Ne dicas amico tuo: vade ꝛ reuertē: cras dabo tibi: cū statim possis dare. Jtem recta intentio. Math. 7°. Cum facis elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Jtem pietas. i. Timo. 4. Exercitatio ad mo dicum valet: pietas aūt ualet ad omnia. Jtē charitas. i. cor. 13. Si distribuero i cibos pau perū oēs facultates meas ꝛc. charitatē autē nõ habeā nihil mihi pdest. Jtem ordo dandi Eccle. 30. Miserē aīe tue. s. p̄ placēs deo.

Equit̄ vidē de octauo. s. de vtilitate elyne. Et circa hoc querunt̄ plura. s. Vtrū virt⁹ elyne magis consistat in dato exteriori q̃ i affectu interiori: Rn°. Ele mosyna hȝ efficaciā: ꝛ ex ipo faciente in q̃tū ē dicēda op⁹ meritoriū. Et ex ipo accipiēte in q̃tum obligatur ad orādū p illo qui elynā dat. Si ergo ↄsideret elemosyne efficacia ex parte recipientis: sic maior efficacia i maiori dato consistit: in quantū per hoc plures ꝛ ma gis debitores efficiunt̄. Si aūt ex parte dātis sic respectu premij essentialis efficacia elyne magis pensatur ex affectu q̃ ex dato: sed re spectu premij accidentalis: vt remissiõis pene vel hi⁹: magis pensat̄ efficacia elemosyne ex magnitudine dati: nisi ex parte altera itētio voluntatis magnitudini exterioris dati pre ponderet. Põt eni esse tā intensa voluntas q̄ etiā omnē penā absorberet: ꝛ reatum: sicut de ↄtritione dicit̄. Posito q̄ duo sint equales in charitate: ꝛ elynas faciāt equales: sed alter cū grauamine alter cū bilaritate: quis horuȝ magis meretur quantū ad remissionē pene: Rn°. Si grauamē illud pcedat ex radice aua ricie: vel de reliquijs eius: nõ ē ex hoc magis satisfactoria elyna: sed minus: qꝛ pcedit ex radice peccati: ex quo nõ debet ↄmodū repor tare. Si āt pueniat ex radice cõplexiõis ppe magis ē satisfactoria ꝛ meritoria quātuȝ ad dimissionē pene: cū sit magis penalis. Sed ↄ hoc obijcit̄ illud 2ª. cor. 9°. Hilarem eniȝ datorē di. de⁹. Dicendū: q̄ hoc intelligitur de dilectiõe q̄ de⁹ eū remunerat in pñti dās sibi aliquod gaudiū speciale: quod nõ habet qui dat cū grauamine. Vel põt dici q̄ bilaris ibi sumitur p voluntario ꝛ spontaneo: sicut in nuit etiā aplus ibi. Non eni inculpatur cole ricus: si non potest leuiter ieiunare: sicut nec melācolicus si nõ põt leuit̄ dare. Hec Guil. de mili. Ad hoc nota q̄ ē mltiplex vtilitas p ueniens ex elemosynaruȝ largitione. Valet eni hic ꝛ i futuro. i. Timo. 4°. Pietas ad oīa valet pmissionē habēs uite: que nūc est ꝛ fu. Tēporalem eni vitā ↄseruat ꝛ plongat psal. Beatus q̄ intelligit super ege. ꝛ pau. Et seq̄t̄ Dñs opem ferat illi super lec. do. eius. Jtem temporalia augmentat. Prouerbio. 11°. Alij diuidunt ppria: ꝛ ditiores fiunt spiritualiter. Jtē a culpa liberat Luc. 11°. Date elemosynā ꝛ ecce omnia mūda sunt vobis. Jtē libe rat tū defendit ↄtra diabolum. Eccle. 29°. Super scutū potentis: ꝛ super lanceam pugnabis ad uersus inimicum tuū. Jtem ptegit a pecca to Eccle. 3°. Jgnem ardentem extinguit aqua: ꝛ elemosyna resistit peccato. Jtem illuminat intellectum: ꝛ affectuȝ sanat. Jsa. 58°. Frāge esurienti panem tuum. Et sequitur. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum. Ecce illu stratio intellectus. Sanitas tua citius orie t̄. Ecce sanatio affectus. Jtem gratiaȝ ↄseruat Eccle. 29°. Elemosyna viri quasi saccul⁹ cū eo: ꝛ gratiam hominum cõseruabit quasi pu pillam. Jtē a morte eterna liberat. Thob. 4. Elemosyna ab omni peccato: ꝛ a morte libe rat: ꝛ non patietur animas ire in interitum. Jtem ad gloriā perducit Math. 25°. Venite benedicti patris mei ꝛc. Et sequit̄. Esuriui ꝛc. Et Jsa. 58°. Frange esurienti. Et seq̄tur. Gloria dñi colliget te. Has autem vtilitates maxime habet: cū ē debiti circūstātijs vestita.

Notādū ēt q̄ elyna valet ad predicta: nõ q̄dē sm necessitate: sȝ sm quādā dispositiõez.

Et p hunc etiã modũ intelligit̃ illud Amb. sup.i. Timo.4°. Pietas ad oĩa valz. Pietatẽ sequens si lubricũ carnis patiat̃ vapulabit: s nõ pibit: quia p hoc q aliqs pietatis opibus vacat exñs in peccato mortali se disponit ad gratiã: vt nõ facile pmittat̃ i pditionẽ ire.

Sequit̃ videre de vltimo.s. de elẏ ua p cõpationẽ ad satisfactionẽ. Et circa hoc querunt̃ plura.s. Utrũ elẏna sit satisfactoria: Rñ°. Uel fit intẽtiõe subleuãdi necessitatẽ pximi: ꝛ sic ẽ opus misericordie. Uel recõpensandi debitũ offense dei: ꝛ sic est op⁹ iusticie: ꝛ ẽ satisfactoria. Uñ pmo° ptinz ad meritũ vite. z° mõ ad meritũ dimissionis pene. Utrũ quelibet elẏna corpalis sit satisfactoria: Rñ°. A pctõ desistere nõ ẽ de eẽntia satisfactiõis: vt ex predictis patet: sed est preambulũ ad satisfactionẽ sicut ei⁹ fundamentuz. Uñ cũ aliqs peccat eo ipo q nõ facit qd facere tenet̃: cõstat q illud quod qs tenetur al's facere: nõ ẽ de essentia satisfactionis: sed pambulum ad eã. Unde cũ ad elẏnarum largitionẽ qñq quis teneat̃: qñq non: vt patuit supra: cõstat q illaꝝ elẏnaꝝ largitio ad quas quis tenet̃: non ẽ pars satisfactionis: alie vo sic: cuz sint opera bona ꝛ penalia: qd exigitur ad opus satisfactoriũ. Punit̃.n. quis non tm̃ ex afflictõe corporis: sed ẽt ex subtractõe reꝝ. Hec Tho.4°. di.15ª.q.z.ar.i.q.5ª.c. Quidã tñ vt Boñ.4°.di.15ª.p.z.q.zª.ar.i.c.vlt^m añ oppo^m dicũt: q ẽt ille elẏne ad q̃s qs tenetur sũt satisfactorie ex diuine nature largitate.

Utrũ elẏna ad hoc q sit satisfactoria fieri debeat de necessarijs: Rn°. Necessarium dicit̃ dupliciter. Uel ẽm nature artitudinem. Uel ẽm vsum viuendi cõem. Primo mõ nõ tenet̃ nec debet imponi ei qui peccauit: quia hoc est perfectionis: ꝛ pertinet ad illos qui totum victum expectant a xpo: sicut viri qui sunt in statu perfecto. Et ideo si fiat elẏna debet fieri de eo qd superest huic necessario: ꝛ bñ ẽ satisfactoria. Si aũt dicatur necessariũ z° modo de quo dixit Aug⁹. multa superflua habere p babimur: si sola necessaria teneamus. de tali fit pprie satisfactio. de superfluo vero huic necessario nõ fit quantum est de rigore iusticie. Credo iteꝝ: q diuine misericordie largitas est tanta q totũ acceptat: ꝛ quasi pro nihilo nos saluat. Hec Boñ. vbi supra. Utꝝ vero de proprijs vel alienis: vel illicite acquisitis debeat elẏna fieri: require supra. Hoc aũt ad psens dicere sufficiat.s. q ad hoc q elẏna sit satisfactoria: necessariũ est q q̃ eam dat ipaz iusto titulo hẽat: ꝛ tenere ꝛ possidere valeat: aliter tenetur potius reddere q̃ dare. Hec Boñ. vbi supra.c.z^m ad opp^m.

De oratione titulus.27°.

Einde ꝯsiderãdũ ẽ de orõne. Et pmo de ei⁹ q̃ddi tate. z° cui ꝯuenit orari. 3^m cui cõuenit orare. 4° qualit̃ dz orari. 5° qd i orõne dz peti. 6° p quibus dz orari. 7° d orõnis vtilitate ꝛ efficacia siue virtute. 8° de orõnis necessitate. 9° de diuina laude q̃ in orõnibus inserit̃. io. de deuotiõe: ex q̃ orõ virtuosa redditur. Orõ.n. sine deuotione ẽ q̃si mugit⁹ boũ vt dicit Aug⁹. Circa pmũ querunt̃ plura cui⁹.s. potẽtie act⁹ sit ipa orõ. vtrũ rõnis vel volũtatis: Rn°. Orare dicit̃ dupliciter. Uno° p desiderio obtinẽdi aliqd a deo: q̃ desiderãs ordinet̃ in ipm. Et sic orõ est q̃daz ascensus aĩe intellectiue ad deũ q̃ ẽ volũtas vt eliciẽtis ꝛ intellectus vt dirigẽtis. Et sic diĉ Dam.li. 3°.c.z3°. Orõ ẽ ascẽsus intellect⁹ ad deũ. Et glo. sup illud psal. Accedite ad eũ dicit. Accedite fide inherẽdo: ꝛ duob⁹ pedib⁹ gemine charitatis currẽdo. pmũ ptinet ad directiõez intellect⁹. z^m ad ascẽsũ affect⁹. Et sic sumit orõ ẽm q.i. Timo. z° distinguit̃ ꝯ obsecrtõez postulationẽ: ꝛ graꝝ actiõez. Et i glo. sup illd psal. Dñe añ te oẽ desideriũ meũ. dicit̃. Nũq̃ desinit orare: q̃ non desinit amare. Alio mõ orare ẽ idẽ qd pdictũ desideriũ loquẽdo ad deũ p modũ pponẽ: nõ indicatiuũ: s supplicatiuũ. Et sic ẽ act⁹ intellect⁹: vt eliciẽtis: ꝛ voluntatis vt mouentis. Et sic dicit Isi. li. io. etymo. q orare est diceẽ. Et Auic. io. metaphi c.3°. dicit. q hõ p orõnẽ loquit̃ deo. Et phus .i. ethi. c. penul. diĉ q ad optima al' adoptiua depcat̃ orõ. Hec Ric.4°. di.15ª.q.4.ar.i.c.

Utrũ orõ sit act⁹ religiõis: Rn° q sic: quia p orõnẽ hõ deo reuerẽtiã orãdo exhibet: iq̃stuz .s. ei se subijcit: ꝛ pfitet̃ orãdo se indigere eo sicut bonoꝝ suoꝝ auctore. Hoc ãt ptinet ad virtutẽ religionis cui⁹: vt dictũ fuit z° li. est honorẽ deo debitũ exhibere.

Sequit̃ videre de z°.s. cui conueniat orari. Rn°. q hoc ꝯuenit deo: ꝛ etiam sanctis ei⁹: Uñ Job.5°. Ad aliquem sanctoꝝ ꝯuertere. Aliter tñ de⁹ orat̃: ꝛ aliter sancti orant̃. Deus.n. orat̃: vt p ipm illud qd petit̃ ipleat̃. Sãcti aũt q̃ sũt i patria petitões nr̃as quas ad eos dirigim⁹: i verbo quod ipi vident eis manifestãte cognoscũt. Sãcti vero q̃ sunt i via vel in purgatorio nõdũ fruuntur verbi visione: vt possint ea q̃ nos cogitamus: vel dicim⁹ cognoscere. Et ideo imploramus

orãdo suffragia sanctorum existentium in patria: nõ aũt sanctorum existentium in purgatorio: vel i mundo cum viuis tñ petim⁹ colloquẽdo. Ad hoc nõ quia spũs sctũs ex personali proprietate bz quod sit donũ: iõ magis sibi cõpetit quod ipse petat quam quod aliqd ab eo petatur: quamuis etiã ecclia aliquas orões dirigat ad ipm: lz nõ eas q loco orõnũ in ecclesia recitãtur: vt veni creator spiritus mentes tuorum visita.

Equitur videre de tertio. s. cui cõueniat orare. Et circa hoc queruntur plura. primo Utrũ cõueniat soli creature rõnali? Rndeo quod sic: vt patet ex pdictis in solutiõe prime .q. de orõne. Utrũ xpo cõpetat orare pro nobis? Rndeo quod xpus orat pro nobis in quantũ hõ. Sed iõ nõ dicim⁹ xpm orare pro nobis: quia xps significat suppositũ eternũ: cuius nõ ẽ orare: sed adiuuare propter qd dicim⁹. Christe audi nos. xpe miserere nobis. Et in hoc ẽt vitam⁹ heresim Arrij: qui posuit psonã filij minorem patre. et heresim Nestorij: qui distinxit in xpo psonã filij hoĩs a psona filij dei. Utrum vero sancti q sũt in patria orẽt pro nobis: et vtrum illi qui sunt in purgatorio silr orent pro nobis: require sup circa finẽ tertij libri.

Equitur videre de 4° scz qualiter debet orari: et quid de aliquib⁹ cõditionib⁹: et pcipue de illis q requiruntur i orõne ad hoc quod sit impetratiua dicet. i. ar. 7°. Tñ et hic circa hoc queruntur plura. s. Utrũ oratio debeat esse vocalis? Rn° quod sic. Est. n. duplex orõ. s. cõis et singularis. Cõis ẽ q p ministros ecclie i psona toti⁹ populi fidelis deo offert. Et iõ opz quod innotescat toti populo pro q offert. qd non posset fieri: nisi esset vocalis. Et iõ ẽt cantus sũt ab ecclia instituti. Unñ Aug⁹. dicit de seipo. quod flebat vberrime i hymnis et cãticis suauiter sonantib⁹ cãtãtis ecclie: eo quod voces ille influebant in aurib⁹ ei⁹ et loquebatur vitas in cor eius. Orõ vero singularis offert a singulari psona quãcũqz siue pro se: siue pro alijs orãte Et de huius orõnis necessitate nõ ẽ quod sit vocalis. Jungitur tñ ei vox multiplici rõe. Primo ad excitandã interiorẽ deuotionẽ. Unñ in ea tñ vocib⁹ et hm⁹ signis ẽ vtẽdũ quantũ pdest ad excitandũ interius mentẽ. Si vero mens per hoc distrahatur: vel qualitercũqz impediatur: est a talibus cessandũ: qd precipue contingit in eo cui mens ẽ hm⁹ signis sufficienter ad deuotionem parata. 2° quod deo aliqd debitum reddat vt hõ deo famulat fm totũ qd a deo hz. i. nõ totũ mente: sed et corpore: qd pcipue cõuenit orõni fm quod ẽ satisfactoria. 3° adiungitur ei ex quadam redundãtia ab aĩa ad corpus: et ex vehemẽti affectione. fm illud psal. Letatum ẽ cor meum et exul. lin. mea. Et hec tres rões cũ alijs tribus i his versibus cõtinẽtur. Collige sex cãs: quas vocalis orãs. Ut torpor cedat: mentis deuotio crescat. Ut cor mundetur: et proximus edificetur. Lingua laudet opifex: demonqz fuget.

Sed obijcitur illud Math. 6°. Tu autẽ cum oraueris intra in cu. etc. Dicendũ sicut dicit ibi Chryso⁹. quod dñs nõ phibet orare manifeste sed phibet hoc fieri ea intentione vt ab alijs videatur. Unñ orans nihil nouum facere debet: qd aspiciant hoĩes vel clamãdo: vel pectus pcutiendo: vel manus expãdendo. Utrum orõ debeat esse diuturna? Rñdeo quod quãqz sic. De oratione. n. possum⁹ loqui dupliciter. Uno° fm cãm suã: que ẽ desideriũ charitatis: ex quo pcedere debet oratio: qd in nobis dz eẽ cõtinuũ vel actu vel virtute. Manet. n. hm⁹ desideriũ i oĩbus q ex charitate facim⁹ in gloriam dei. Oĩa aũt que agim⁹ debemus ad gloriam dei facere: vt dr. i. cor. 10. Et fm hoc orõ dz esse cõtinua. Unñ Aug⁹. ad pbã. Nos ipa fide. spe. et charitate cõtinuato desiderio semp oram⁹. Alio mõ fm se. Et sic nõ põt eẽ assidua: quia opz alijs opib⁹ occupari: sed cõueniẽs ẽ vt tñ duret quãtũ ẽ vtilis ad excitandũ interioris desiderij feruorẽ. Cũ vero istã mensurã excedit: ita quod sine tedio durare nõ possit: nõ ẽ orõ vlterius ptendẽda: vt ẽt vult Aug. ad pbam oñdens hoc exemplo sanctorum. q morabãtur i egypto. Dicuntur inquit fratres in egypto hic orões crebras: tñ breuissimas: et quodãmõ iaculatas: ne illa vigilanter erecta: que oranti pplurimũ est necessaria: pro pductiõis moras euanescat atqz hebetetur intentio. Ac per hoc etiam ipsi satis oñdunt istam intentionẽ sicut nõ esse obtũdendã si durare nõ põt: ita si pdurauerit nõ esse rũpendam. Et sicut hoc ẽ attẽdendũ in oratione singulari p cõparationem ad intentionẽ orantis: ita in oratione cõi per cõparationẽ ad populi deuotionem. Et nota rõnem illius quod dicit dñs Luc. 18°. oportet semp orare: quod aliquis cõtinue orat: vel propter cõtinuitatẽ desiderij: vt dictum est: vel quia non pretermittit quin oret tẽporibus statutis: vel propter effectum siue in orante qui p⁹ orationẽ remanet magis deuotus: siue etiam in alio vt cũ aliquis suis beneficijs alium prouocat: vt pro se oret: etiam quãdo ipse ab oratiõe cessat.

Sed obijcitur contra hoc: qd dicatur: quod oratio debet aliquãdo eẽ diuturna: quia xpus dicit Math. 6°. Orantes aũt nolite multũ loqui? Rn°. Sicut dicit Aug. ad pbã. Absit ab orõe multa loqui: sed non desit multa precatio si feruẽs pseueret intentio. Nã multũ loqui in orando ẽ necessariã rẽ supfluis verbis agere.

pletunq3 hoc negociū plus gemitibus q̄3 ser monibus agitur. Utrū de necessitate ozo/ nis sit q sit attenta: Rñdeo q sic. Attētio.n. h3 precipue locū in oratione vocali. Act9.n. exterior nō ē moralis nisi p cōparationē ad actū rōis interiorē. Uñ nullū h3 effectū voca lis oratio: si eā nō p̄cedat vel comitet̄ cōcors intētio. Aliter nō esset moralis. Ubi nōndū q aliquid dicitur necessariū dupliciter. Uno° p quod melius puenitur ad finē. Et sic attē/ tio necessaria est absolute orationi. Alio mō sine quo res nō pōt ↄsequi suū effectū. Est āt triplex effectus orationis. Unus cōis oībus actib9 informatis charitate.s.mereri. Et ad hoc est necessaria attētio p totā orationem. Sed vis prime attētionis: qua aliqs accedit ad orandū: reddit orationē meritoriā: sicut 7 ī alijs actibus meritorijs accidit. Alius est ei pprius.s.ipetrare. Et ad hoc etiā sufficit p̄ma intentio: quā deus principaliter attendit. Si aūt prima intentio desit: oratio nec est meri/ toria nec impetratiua. Illā.n. orationē deus nō audit: cui orās nō attēdit: vt dicit Greg9. Uñ si assit intentio debita 7 actualis in p̄nci/ pio orationis vocalis: ē meritoria: 7 ipetrati ua p virtutē prime intentionis: nisi postea in terrūpat̄ pↄtrariā intentionē: sicut cū aliqs incipit pegrinari: vel elymā3 facere, ppter deū totus actus seques ē meritorius virtute pri me intentionis: licet cesset sua intentio actu alis. 3° effectus orationis quē p̄ricipalit̄ effi cit ē quedā spūalis refectio mētis. Et ad hoc necessaria ē attētio in oratione.i.cor.14. Si orem tm̄ lingua meus mea sine fructu ē. Tri plex tñ attentio adhiberi pōt orationi vocali. Una verbis: ne qs in eis erret. 2ᵃ sensui ver/ bor. 3ᵃ fini orationis.s. deo 7 rei p qua orat̄: q̄ ē maxime necessaria: quā etiam pñt habere idiote. 7 qñq3 tantū abūdat hec intentio qua mens fert̄ in deū: vt etiā alior oium obliuis/ cat̄: vt dicit Aug. de sanc. vic. Et quocunq3 istor mōr assit attentio: nō est inefficax ozo ad satisfaciendū: nec ē reputanda inattenta.

Quid si qs in oratione vaget̄ mente: R° q ex pposito vagari mēte i oratiōe ē peccatū 7 impedit oratiōis fructū. Et ↄtra hoc Aug. in regula dicit. Cū oratis psalmis 7 hymnis hoc verset̄ in corde qđ pfert̄ in ore. Euagatio vero preter ppositū orationis fructū nō tollit vnde Basilius. Si debilitat9 a pctō ne quis orare quātūcūq3 potes cohibeas: 7 de9 igno/ scit: qz nō ex negligētia: sed ex fragilitate nō potes: vt op3 assistere coram eo. Si obijcit̄ illud Aug. de sanc. vic.d. si quādo orationē3 fundimus aliud quodlibet i corde versam9: 7 si illud bonum sit a culpa liberi nō sumus: Rñdeo q hoc intelligitur quādo aliquis ex pposito mētē ad alia distrahit in orādo. Hec Tho.2ᵃ.2ᵉ.q.83ᵃ.ar.13°.c.3ᵐ. Tunc enī sine culpa non est: 7 precipue si in alijs sponte se occupat que mentē distrahūt: vt sunt exteri/ ora opera. Et si ad ↄtrarium mens euagetur culpa mortalis erit. Si aūt sine hoc qđ perci/ piamus: mens ad alia vagetur: vel caret cul/ pa vel est minima culpa: nisi precedens cogi tatio ex qua contingit talis euagatio: dicat̄ esse in culpa. Hec tho.4°.di.15ᵃ.q.4ᵃ.ar.2° .q.4ᵃ.c.2ᵐ. Utr attentio noceat oratiōi! Rñdeo. Cū triplex attentio adhiberi possit orationi. Sicut dictū est prius: melior est 2ᵃ intētio q̄3 prima: 7 3ᵃ q̄3 2ᵃ. Unde dicit Aug. de sanc. vic. de virtute orandi. Pura oratio ē quando ex abundantia deuotionis mēs ita attenditur: vt cum se ad deum postulatura cōuerterit: pre amoris eius magnitudine ēt petitionis sue obliuiscatur. Hec Aug. Et qz anima non potest esse vehementer attenta ad diuersa: iō prima attentio nocere potest: vt sit minoris orationis fructus: si secūdam at/ tentionem euacuat: vel 2ᵃ si tertia3 omnino tollat: sed non econuerso. Sed attentio cōit̄ accipiendo: nō obest: sed multu3 pdest: vt ēt ex supradictis patet. Unde Aug. in dicto li. dicit. Sic orationi sancta meditatio ē neces/ saria: vt oratio omnino perfecta eē nequeat si eā meditatio aut ñ comitet̄: aut nō p̄cedat. Attētio igit̄ p̄ma q̄ ē ad ipa verba sufficit q sit tāta quāta sufficit ad integram platiōem verbor. Al's si sit nimia erit orationis impedi tiua. Uñ qñq3 hō experit̄ q qñ vult nimis in particulari cogitare de verbis sibi minus oc/ currūt verba dicenda 7 impediret etiā atten tionem scdam 7 tertiā.

Equit̄ videre de 5°.s.qđ i oratiōe sit petendum. Et circa hoc querunt̄ plu ra.s. Utrū in oratione sit aliquid de termiāte petēdū: R° q sic. Uñ xps Math. 7°. docuit determiate petere ea q̄ cōtinent̄ in oratione dñica. Possum9 aūt detminate petē illa bona q̄b9 nō ↄtingit male vti: 7 q̄ malum euentū habere nō pñt. Hec āt sūt q̄bus beati/ ficamur: 7 q̄bus beatitudinē meremur: que q̄dem orādo sancti absolute petunt fm illud Ostende faciē tuā: 7 salui erim9. Et iter. deduc me in semi. man. tu. Alia aūt puta diuitie ho/ nores: 7 hi9 pti pñt sub ↄditione.s. si de9 scit esse vtilia. Et idē ē i dubijs: qz vt dicit Ro.8 qđ orem9 nescim9: sic op3. Hoc aūt.s. determi nate petere valet ad tria. Primo vt orantis intētio ad aliquid determinet̄: q̄ detmiatio

est in oratione multū necessaria. 2° vt nob innotescat nostrū desideriū quātū in ipso pfecerim⁹. 3° vt ferventi⁹ petam⁹: qz bona q̄to particularius inspiciunt: tāto ferveti⁹ concupiscunt: sicut dicit phus 3° ethi. de delectationibus corporalib⁹. Vn̄ Aug⁹. in li. de orando deū ad pbā dicit. Jō p certa intervalla tēporū ēt verbis determinatis oram⁹ deū: vt illis rerum signis nos ipos amoneam⁹: q̄ ad pmum 2 quātū in ipo desiderio pfecerim⁹ nobis innotescamus: quo ad 2m. Et ad hoc agenduz nos ipsos artius excitemus: q̄ ad 3m. Utrū homo orando debeat a deo petere tēporalia: Rn̄° q sic. Unde prover. 34°. Tm̄ victui meo tribue necessaria. Et Aug⁹. ad pbā. Sufficientiā vite nō vult indecent quisqz: si eā vult: 2 non amplius: que quidē nō petit pp̄t ipam sed pter salutē corporis: 2 congruentē habitū psone hoīs: vt nō sit incōveniēs eis cū q̄bus vivendū est. Ista ḡ cū hn̄tur vt teneant: cum nō habēt vt habeant orandū ē: sicut ēt dicit ibidē. Licet orare qd̄ licet desiderare. Tēporalia aūt licet desiderare: nō quidē pncipalit vt in eis finem constituamus: sed sicut quedaz adminicula: q̄bus iuvamur ad tendendum i beatitudinē: in q̄tū. s. vita corporalis per ea sustētatur: 2 in quātū organice deserviūt ad act⁹ virtutum: vt dicit phus. i. ethi. Utruz in oratione dominica convenienter septem petantur: Rn̄deo. Circa orationem hanc primo cōsideranda ē ei⁹ excellētia. 2° est exponenda. Quātū ad primum sciendū: q hec oratio est alijs orationib⁹ dignior editione: qz est edita ab ore xp̄i. Item est expressione cōior: quia i ea nullū uerbū pprium ponitur sed omnia cōia: vt patet. Itē in verbis cōpendiosior: vt citius addisceret: facilius teneret frequentius diceretur. 2 nullus excusaretur Item in sententijs pfundior: quia hic ctinet materia omniū petendorū. Unde Aug⁹. ad pbā. de orādo deū. Si per omnia precationū sanctarū verba discurras q̄tuz estimo nihil cōtinēt qd̄ ista oratio nō cōtineat 2 concludat. Item in efficacia virtuosior. Quia. n. immediate a deo est edita: ideo ad impetrandum efficacissima. Ipse eni modū efficacem impetrandi noverat: quē in hac oratione conclusit.

Quātum ad secūduz sciendum: q in ipsa orōe dominica primo premittitur exordiuz: in quo captatur beniuolentia. Ibi. Pater noster. 2° additur narratio: in qua exprimitur indigētia. Ibi. Sāctificet. 3° ponit conclusio: in qua erigit confidentia. Ibi. Amen. Dicit ergo quātū ad primū: Pater. i. quē credim⁹. Noster: quem amam⁹. Qui es in celis: in q̄ speram⁹. Vel pōt dici q ibi excitat in nobis postulandi fiducia: que precipue excitatur i nobis considerando eius ad nos charitatez: q̄ vult bonum nostrū. Jō. dicim⁹: Pater noster. 2° eius excellentiā q̄ pōt ipsū. Ideo dicimus qui es in celis. Sequit. sanctificet. vbi exprimitur nr̄a indigentia. Nec instituit xp̄s hāc orōnem: vt in orando solū his verbis vti debeamus: sed qz ad illa sola ipetranda tēdere debet intētio nr̄e orōnis qualitercūqz ea proferamus: vel cogitemus. Petunt aūt oīa necessaria petenti. Aut. n. petit acquisitio boni 2 hoc vel glorie. Et hoc tangit ibi. Adveni. reg. t. Vel gratie. Et hoc ibi. Fiat volūtas. t. Vel exterioris substātie. Et hoc ibi: Panem nr̄m quotidianū. Aut amotio mali. Et hoc vel culpe: qd̄ fit ibi. Dimitte no. deb. no. Vel pugne. ibi. Et ne nos īducas i tēta. Vl' pene ibi. Sed libera nos a malo. Aut confirmatio in bono 2 sepatio a malo. Ibi. Sāctificet nomē tuū. Dicit ergo nomē tuū. i. honor: 2 noticia nominis tui sanctificetur. i. firmet ī nobis. s. in itellectu p fidei integritatē: 2 i affectu p dilectiōis charitatē: 2 in effectu p opis strēnuitatē. Vel nomē tuū q̄. s. dicimur xp̄iani sāctificet p xp̄i imitationē 2 adhesionē. Adveniat regnū tuū. i. eccl'ia militās p iusticiā veiat ad te p glāz. Vel regnū tue glorie veniat ad nos p assecutiōez visiōis apte. Fiat volūtas tua: p tuoz preceptoz 2 consilioz adimpletionē. Sic in celo 2 in terra. i. sicut fit ī corporib⁹ celestibus: ita fiat in terrenis. Vel sicut fit in eccl'ia triumphante: ita fiat in militante: Panē nostrū quotidianū. sm Lucā. quo quotidie indigemus. Vel sm Matheū. supersubstātialem Hoc aūt intelligi potest de pane sacramētali cuius quotidianus vsus proficit homini in quo etiam intelliguntur omnia sacramenta Et de pane corporali: vt per panem intelligatur omnis sufficientia victus: vt dicit Augustinus ad probā: quia eucharistia est precipuum sacramentum: 2 panis est precipu⁹ victus. Unde hoc quod dicit supersubstantialem exponit. Hieronymus id ē precipuū Vel potest dici panis supersubstātialis: etiaz panis corporalis: qz sube corporis supaddit. Et panis sacramētalis: qz oēm substātiaz 2 corporalē 2 spūalē dignitate sanctitate 2 potestate supergreditur. Da. s. tu q̄ dare potes nobis indigentibus. Hodie. i. continue: qa semp indigem⁹. Et dimitte nobis debita nr̄a. i. peccata: quibus obligamur ad penaz. Vel ipsam penam: ad quam obligamur p culpaz Dimitte inquam: scz iniuriam. 2 offensaz relaxando: vindictam non expetendo de eis.

Ubi Aug. Si in hac petitione mentimur: totius orationis nullus ē fructus. Ideo nota: q̄ ille qui odiū habet ad aliquē: aut dicit illā orationē in persona ecclesie. Et sic eā dicere potest: non vt suā: sed vt ecclesie. Aut dicit eā in psona sua. Et tunc exponitur sic. Sicut et nos dimittimus. i. sicut et nos dimittere debem⁹. Et tūc valet sic oranti: etsi nō de condigno ad gloriā: de condigno tamē ad impetrandū gratiā. Et ne nos inducas in tētationem. i. induci pmittas in tentationē. i. delectationē et ↄsumationē peccati. Tentari enī est in cogitatione: cōcuti in delectatione: sed induci in cōsensu. Tentari est bonū: sed concuti et induci: malum. Ideo primū non petit amoueri: sʒ 2^m et 3^m. Sed libera nos a malo .s. culpe et pene. Amen. i. fiat.

Sequit̄ videre de 6°. s. pro q̄bus debet orari. Et circa hoc querunt̄ plura. s. Utrū orādū sit p alijs: R°. q̄ sic: Jac. 5°. Orate p inuicem vt saluemini. Illud enī debemus orando petere quod debemus desiderare. Desiderare aūt debemus bona nō tm̄ nobis: sed etiā alijs. Hoc eni ptinet ad rationem delectionis: quam impendere debemus pximis: et ideo charitas requirit vt orem⁹ p alijs. Unde Chry. sup Math. Pro se orare necessitas cogit: p altero aūt charitas fraternitatis hortatur. Dulcior aūt ē ante deū oratio: non quā necessitas transmittit: sed quaʒ charitas fraternitatis ↄmedat. Hec Chry. Orandū ē igit̄ p alijs et p peccatorib⁹ vt cōuertant̄: et p iustis vt pseuerent et proficiant. Orantes aūt p peccatoribus p̄destinatis tm̄ exaudiunt̄: sicut correctio qua corrigim⁹ fratres effectū habet tm̄ in p̄destinatis: non i reprobatis s̄m illud eccl'. 7°. Nemo pōt corrigere quē deus despexerit. Pro iustis autē est orandū. tum q2 preces multoꝝ facilius exaudiunt̄. Unde sup illud Ro. 15°. adiuuetis me in orationibus vestris: dicit glo. Multorum p̄ces impossibile est q̄ nō impetrent illud: qđ est impetrabile. tū vt non supbiant maiores dū. s. cōsiderant se minoꝝ indigere suffragijs tum etiā vt p multos gratie agant̄ de o de beneficijs que confert iusti: que etiā cedunt in vtilitatē multoꝝ: vt patet 2°. cor'. 5°. Utrū sit orandū p inimicis: R°. q̄ sic. Orare eni ē charitatis: vt dictū est sup. Unde eo mō quo debem⁹ diligere: tenemur etiā p inimicis orare. Uñ necessitatis est vt a cōmunib⁹ orationibus quas p alijs facimus: inimicos nō excludamus. Qz aūt p eis spāliter orem⁹: est pfectionis non necessitatis: nisi in aliquo casu spāli: sicut et de dilectione inimicoꝝ dictū est sup̄ in li. 2°. Et nō rationeʒ eius qđ dicit̄ Apoc'. 6°. vsq3 quo n̄ vindicas sanguinē nostrum de his qui habitāt in terra: quod sicut dicit Aug. de sermone dn̄i in mōte: vindicta martyꝝ est vt euertat̄ regnū peccati: quo regnāte tanta ppessi sūt. Uel vt dicit in li. de. q. noui et veteris testamēti: postulāt se vindicari nō voce: sed rōe: sicut sanguis Abel clamauit de terra. Letabit̄ aūt iustus: vt dicit psal'. cū viderit vindictā: nō pter eā sed pter dei iusticiā. Notandū etiā q̄ sic̄ licet impugnare inimicos: vt cōpescant̄ a peccatis: quod in bonū eoꝝ cedit: et alioꝝ: sic etiā licet orando petere aliqua tempalia mala inimicoruʒ: vt corrigant̄. Et sic oratio et opatio non erunt cōtraria. Utrū sit orandū p his qui peccāt in spm̄ sanctū: Uidet̄ q̄ non. Dicit eni beat⁹ Jo. Est peccatū ad mortē. Pro eo nō dico q̄ quis oret. Rñdeo. Peccatū ad mortē dicitur s̄m similitudinē ad morteʒ corporis. In hac aūt sunt tria. s. amissio vite: corruptio dispositiōis corporis ad receptionē anime: et impossibilitas ratiōis s̄m cursum nature. Quo ad p̄mū oē peccatum in quo ē auersio a deo dicit̄ esse mortale: siue ad mortē. Quo ad 2^m peccatū in spm̄ sanctū dicitur esse ad morteʒ: q2 tollit dispositionem ad receptionē vite: q̄ cōsistit in pn̄ia. Quo ad 3^m dicit̄ illud peccatum esse ad mortē: i quo quis corpaliter moritur. Intendit ergo beatus Johānes: q̄ pro eo qui morit̄ in peccato mortali: non ē orandum. Pro eo vero qui est i peccato ad mortē dicto p̄mo modo: et 2° non phibet orare: sed ostendit q̄ monitio qua dixerat esse orandū pro primo: non extenditur respectu omniū: sed respectu eoꝝ: de quibus sperare possum⁹ q̄ nostris orationibus emēdent̄. Hec Bon̄. 2°. li. sen. di. 43ª. in littera.

Sequit̄ vidē de 7°. s. de vtilitate et efficacia: siue v̄tute orationis. Et circa hoc querunt̄ plura: Primo vtrū sit cōgruū et vtile deū orare. R°. q̄ sic: imo est vtilissimū: p̄mo vt nos dispositioni diuine conformemus. Oramus eni non quidem quasi ex orationibus nostris: deus de nostris indigētijs: vel desiderijs instruat̄: vel ei⁹ dispositio i aliquo imutetur: quod fuit error quorūdam antiquoꝝ: sed vt impetremus illud quod deus ab eterno disposuit sanctoꝝ p̄cibus se facturū scʒ vt nos postulādo mereamur accipe quod de⁹ ab eterno disposuit nobis dare: vt Grego⁹ dicit. i. li. dialo. Quia vt dicit Augu. li. 2°. de p̄desti. sanctorum. Forte sic p̄destinati sūt aliqui vt nostris orationib⁹ cōcedant̄. Hec Aug. Sub diña eni prouidētia non tm̄

cadit qui effectus fiāt: sed etiā ex quib⁹ cāis: τ quo ordine ꝑueniant. 2° vtile ē nobis deū orare vt fiduciā recurrēdi ad deū accipiamus: τ eū bonoꝝ nostroꝝ auctorē recognoscamus. Unde Chry. Considera q̄ta felicitas tibi ē cōcessa: orationib⁹ cū deo fabulari eloq̄a cū xp̄o miscere: qđ velis optare: qđ desideras postulare. 3° vt orationis effectū: qui est multiplex assequamur. Morbos enī corporis τ anime sanat. Jac. vlt. Oratio fidei alleuiabit infirmū. Et Hiero⁹. Jeiunio sanāt pestes corporis: oratione pestes mētis. Jtē in bello corporali τ spirituali triumphat. De q̄ ero. 7°. Cum Moyses leuabat man⁹ vincebat isrl̄. De 2° Jsi. Frequens oratio viciorū ipugnationē extinguit. Jtē vitā ꝓlōgat Jsa. 38°. Audiui orationē tuā: τ vidi lachry. t. ecce ego adijciā sup dies tuos. 15. āños. Jtē ab obprobrio τ morte liberat: vt Sarā Thob. 3°. τ Susānam Dan. 13°. Jtē intellectū illuminat. Aug. Oratione meli⁹ soluūt dubia q̄z inquisitione alia. Jtē celū reserat Luc. 3°. Jhu baptizato τ orāte aptum ē celū. Jtē deū mitigat. Unde Thob. 3°. dicit glo. q͏ꝫ oratio deum lenit: lachryma cogit. Et hec ad p̄ns sufficiāt

Utrꝫ oratio sit satisfactoria: R°. Satisfactio respicit τ culpā p̄teritā: p cuius offensa cōpēsatōem facit τ culpā futurā i q̄tū est medicina p̄fuās: τ hec duo ɔueniūt orōi. Jnitiū. n. oīs peccati est supbia. Jn oratōe vero hō deo se humiliat: p̄cedētis etiā offēse recōpēsatōez facit: τ aditū culpe fut̄e tollit: radicē amputans ei. Et ita orō plene habet ratōez satisfactionis. Sed sit triplex orō. s. vocalis. mētalis τ media: que illaꝝ est satisfactoria: R°. Ad huius euidētiā sciēdū: q͏ꝫ orō pure mētalis ē quādo labia nō mouent̄: ꝫ cor ad deum loquitur. Pure vocalis est qñ hō nihil cogitat de his que dicit: nec in generali: nec in speciali: ita q͏ꝫ referat intētionē verboꝝ ad finē: sed cū orat castra fabricat. Et sic mentalis simpliciter vocalem excedit. Media est qua hō orat mentaliter: τ vocaliter. Et tūc aut verba illa impediunt affectū: qꝛ sic est inflāmatus q͏ꝫ immediate fert̄ in deū. Et tali melior est mētalis. Aut v̄ba iuuant. Et tunc vtilior ē oratio media: siue mixta. Et hi⁹ sunt multe orationes: maxime in illis q̄ nō sunt spūales: ad q̄rum affectus ꝓuocandos sūt institute orationes vocales. Si igit̄ querat̄ que oratio sit satisfactoria. R̄ndet Bon. 4°. di. 15ª. p. 2ª. q. 2ª. ar. 3°. c. q͏ꝫ oīs. q͏ꝫ nulla ē in qua non laborent v̄tutes aīales: τ quātū spiritus delectat̄ tātum sepe caro tabescit: τ v̄tutes aīales minus circa regimē corporis sūt intente. Unde

Grego⁹ sup Eze. Dū crescit fortitudo amoris intimi: infirmam fortitudine carnis. Unde neruus femoris Jacob ex lucta angeli emercuisse dicit̄. Jnter ceteras tamen illa est magis satisfactoria: in qua hō ad gemitū accenditur: qꝛ deus in illa maxime delectat̄. Unde qꝛ illud est gratie sp̄cialis: nō imponit̄ a p̄sbytero: sed preambulū ad illud. s. oratio vocalis. Et quia nō ē status in vocibus: sed ordinat̄ ad intellectum: hinc est: q͏ꝫ dñs cū dicit Math. 6°. orantes nolite multū loqui: mittit ab oratione vocali ad mentalē. Et etiam Grego⁹ dicens. Ueraciter orare ē amaros i cōpunctione gemitus: nō verba cōposita resonare. Hec Bon. 4°. di. 15ª. p. 2ª. q. 2ª. ar. 3°. o. Sic igit̄ hec ē summa dictoꝝ. s. q͏ꝫ omnis oratio ex charitate facta: si recte fiat ē penal̄ τ pōt esse satisfactoria: qꝛ nūq̄z est ita delectabilis: quin sit aliquo mō penal̄. s. antecedent̄ vel cōsequēter: vel cōcomitanter. Jlla tamē inter oēs est p̄cipue satisfactoria: que magis est gemibūda: τ in qua est maior clamor cordis ad deū p peccatorum venia. Hec aūt i aliquibus est mētalis: in aliq̄b⁹ vocalis. Utrꝫ oratio sit meritoria: vel etiā impetratiua: R°. q͏ꝫ sic. Unde sup illud psal. Oratio mea in sinu m. cōuertet̄. dicit Glo. Et si eis nō ꝓfuit: ego tñ nō sum frustrat⁹ mercede mea. Merces aūt nō debetur nisi merito. Oratio enim vt dictū est respectu futuri effect⁹ duplicem habet v̄tutē. s. merendi τ impetrandi. Uirtutē merēdi habet sicut quilꝫ actus v̄tutis: in q̄tū. s. ꝓcedit ex charitate: a qua q̄dē ꝓcedit mediante religione cui⁹ actus ē: vt dictū est sup. Ad religionē pertinet orationē offerre. Ad charitatē v̄o ptinet desideriū rei: cui⁹ cōplementuꝫ petit oratio. Fides aūt necessaria ē ex pte dei: scꝫ vt credat̄ ab eo posse obtinere quod petit̄. Humilitas v̄o necessaria ē ex pte petētis: que suā indigentiā recognoscit. Est etiā deuotio necessaria: sed hec ad religionē ptinet cui⁹ est p̄mus actus necessari⁹ ad oēs cōsequentes: vt dictū est li. 2°. Est autē oratio impetratiua ex grā dei: que etiam nos ad orandū inducit. Unde Aug. de verbis dñi. Non nos hortaretur vt peteremus: nisi dare vellet. Notandū aūt: q͏ꝫ qñq̄z p̄ncipalit̄ aliquid aliud respicit meritū orationis q̄z illud quod petit̄. Ordinat̄ enī meritū p̄cipue ad beatitudinē: sed petitio orationis directe extēdit se qñq̄z ad alia. Si ergo illud aliud: qđ petit aliquis p se: nō sit ad beatitudinē ei vtile: nō meret̄ illud: sed qñq̄z hoc petendo τ desiderando meritum pdit: vt si petat a deo cōplemētū alicuius peccati: qđ ē nō pie orare.

Quãqꝫ vero non est necessariũ ad salutẽ: nec manifeste saluti ↄ̃riũ: ꝛ tũc lꝫ orãs posset orã/do mereri vitã: non tñ meret̃ illud obtinere: quod petit. Vñ. Aug⁹. li. sen. ꝓsperi. Fidelit̃ deo supplicãs de necessitatibus huius vite: ꝛ misericorditer auditur: ꝛ misericorditer nõ auditur. Quid enim infirmo sit vtile magis nouit medicus ꝙ̃ egrotus. Et ideo Paulus non est exauditus de amotione stimuli carnis. Si vero illud quod petit̃ sit vtile ad beatitudinẽ hominis quasi ꝑtinẽs ad ei⁹ salutẽ: meret̃ illud nõ tm̃ orãdo: ſ; etiã alia opa bona faciẽdo. ꝛ iõ indubitãt̃ accipit qđ petit: tunc. s. qñ opꝫ accipe. Quedã.n. nõ negant̃: ſ; vt congruo dent̃ tpe differũt̃. vt dicit Aug⁹ sup Jo. Qđ tñ impediri põt: si nõ ꝑseuerauerit impetrãdo. Quia vero homo ñ põt alij mereri vitã eternã ex cõdigno: vt in 2°. li. dictũ ẽ. ideo ꝑ cõsequẽs nec ea que ptinent ad vitã eternã põt aliquãdo aliquis ex cõdigno alteri mereri. Et ideo nõ sẽp exaudit̃ orans ꝓ alio: vt dictum est sup̃. Et ideo ponũt̃ quatuor cõditiones quibus cõcurrẽtib⁹ sẽper ĩpetrat̃ quod petit̃. s. vt ꝑse petat necessariũ ad salutẽ pie: ꝛ perseuerant̃. Non tñ ille quatuor cõditiões requirũt̃ ad efficaciã impetrandi: quasi nihil impetret̃: si aliq̃ desit. q2 etiã quandoqꝫ aliqs orãs ꝓ alio audit̃. sed q2 his positis oratio sẽp habet efficaciã impetrãdi. Hec Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 83ᵃ. ar. 15°. c. ꝛ. c. 2ᵐ. Nota ꝙ oẽs conditiones: que reqrũt̃ ex parte orãtis: ĩ quãtũ ẽ orãs includunt̃ ĩ hoc ꝙ dicit pie: puta ꝙ oret fideliter. Jaco. i: Postulet in fide. s. cõsidẽter nihil hesitans. Jtẽ humilit̃. psal. Respexit in orationẽ humilium. Jtem feruenter. Unde Augu⁹ ad ꝓbaꝫ. Dignior sequet̃ effect⁹: quãdo feruẽtior p̃cedit affectus. Notãdũ etiam ꝙ oratio quantũ ad efficaciã merẽdi innitit̃ p̃ncipaliter charitati. quãtũ vero ad efficaciã impetrãdi: innititur p̃ncipaliter fidei: q2 ꝑ fidem hẽt homo noticiam omnipotẽtie: ꝛ misericordie diuine: ex q̃b⁹ ĩpetrat oratio quod petit. Hec Tho. vbi sup̃. c. 3ᵐ. Utrũ peccatores orãdo impetrẽt aliquid a deo: R̃ndeo: ꝙ sic. Unde Chryso. sup Math. oĩs qui petit accipit. i. siue iust⁹: siue peccator. Et Aug. dic̃ sup Jo. Si peccatores de⁹ nõ exaudiret: frustra publican⁹ dixisset. Deus ꝓpitius esto mihi pctõri. Jn peccatore tamẽ duo sũt ↄsiderãda. s. natura quã deus diligit: et culpa quaꝫ odit. Si ergo peccator aliquid petat inquantum pctõr. i. ſm desideriũ peccati. õ hoc a deo nõ audit̃ ex misericordia: sed quãdoqꝫ audit̃ ad vindictam: quia ad vindictã deus permittit pctõrẽ adhuc ampli⁹ ruere ĩ peccata. De⁹ n. quedã negat ꝓpitius quẽ ↄcedit irat⁹: vt dicit aug⁹. Orationem v̊o peccatoris ex bono nature desiderio ꝓcedentem deus audit: nõ quasi ex iusticia: quia peccator hoc non meret̃: sed ex pura misericordia: obseruatis tamen quatuor predictis ↄditionibus. Sed obijcitur illud quod scribitur in Jo. Scim⁹ quoniam peccatores deus non exaudit. Dicendum: ꝙ sicut dicit Aug. illud verbũ fuisse ceci adhuc non inuncti. i. nondum ꝑfecte illuminati: ꝛ ideo non est ratum: lꝫ possit verificari: si intelligat̃ de peccatore inq̃ntum est peccator: ſm quem mo^m dicitur ꝓuer. 28°. qui declinat aurem suam ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis.

Equit̃ videre de 8°. s. de necessitate orationis. Et circa hoc querunt̃ plura. s. vtruꝫ oratio sit actus cadẽs sub p̃cepto: R̃ndeo ꝙ sic. Unde Math. 7°. Petite ꝛ dabitur vobis. Et Luc. 18°. Oportet sẽper orare ꝛ non deficere. Oportet autẽ vt dicit Chry. dicit necessitatem. Non est aũt intelligendum ꝙ homo teneatur ad orandum ꝓ semper. Est enim p̃ceptum affirmatiuũ: qđ etsi semper obliget: non tamẽ ꝓ semper. Cadit autẽ oratio sub p̃cepto ꝛ determinate: ꝛ indeterminate. Determinate q̃dẽ ad aliq̃s orationes ex p̃cepto tenentur illi qui ex officio suo sũt medij inter deum ꝛ populũ constituti: vt sũt ministri ecclesie: quib⁹ ex officio incũbit p̃ces ad deum in ꝑsona totius ecclesie fundere: ꝛ ideo dicere tenẽtur horas canonicas ex statuto. Jndeterminate v̊o ad orationẽ tenetur quilꝫ ex hoc ꝙ tenetur ad bona spiritualia sibi procuranda: que non nisi diuinitus dantur. Unde alr̃ procurari non possunt: nisi a deo petãtur. Ex hoc etiã: ꝙ quilibet tenetur ꝓximũ sicut seipsuꝫ diligere: tenet̃ ei ĩ necessitatibus beneficijs subuenire non tm̃ per corporales elꝫ̃ynas: sed etiã per spirituales: q̃rum vna est oratio: vt dictum est prius. Sed ꝛ omnibus etiã qui ministerio non fungunt̃ ecclesie videt̃ ab ecclesia determinatũ tẽpus orandi statutum esse: cum ſm canones tenentur diebus festis diuinis officijs interesse vt minist. rs orantibus pro populo suam intentionem conforment. Hec Tho. 4°. di. 15ᵃ. q. 4ᵃ. ar. 1°. q. 3ᵃ. c.

Equitur videre de 9°. s. de laude diuina. Et circa hoc querunt̃ plura: primo vtꝝ de⁹ sit ore laudandus. R̃ᵒ. ꝙ sic. Per hẽc excitat̃ ĩ deũ affect⁹ laudãtis ſꝫ psal. Sacrificium laudis ho. m. ꝛ illic. ꝛc. Et affect⁹ audiẽtis etiã ſm psal. Sẽp laus ei⁹ in ore meo. Et seqt̃. Audiant mansueti. ꝛ le. ꝛc.

Notandū tamē: q̄ d̄ deo possum⁹ loq̄ dupliciter. Uno° quo ad eius essentiā: ⁊ sic cū sit incōphensibilis: ⁊ ineffabilis maior ē omni laude. Uñ etiā dicit phs.i.ethi.q̄ optimorū nō est laus: sed maius aliq̄d ⁊ meli⁹. Debet aūt ei fm illā cōparationē reuerentia ⁊ honor latrie. Alio° fm effectus eius q̄ ordinant̄ ad nostrā vtilitatē: ⁊ sic deo laus debet. Isa.63°. Miserationū dñi recordabor laudē dñi sup oibus que reddiderit nobis dñs. Utrū cātus sint assumēdi i laudē diuinā: R° q̄ sic.s. vt infirmorū animi magis puocent̄ ad deuotionē. Uñ Aug.10.cōfes. Adducor cātādi cōsuetudinē approbare in ecclesia: vt p aurium oblectamēta infirmorū ai⁹ i affectū pietatis assurgat: nō aūt pter ostētationē ⁊ delectationē puocandā. Uñ.10.cōfes.dicit Aug. Cū mihi accidit: vt me ampli⁹ cant⁹ q̄z res q̄ canitur moueat: penal'r me peccare confiteor: ⁊ tūc mallē non audire cātātem. Quia tamē nobilior modus ē puocandi hoies ad deuotionē p predicationē ⁊ doctrinā q̄z per cantū. Ideo diaconi ⁊ plati quib⁹ cōuenit p doctrinā ⁊ pdicationē in deū aios hominū puocare: nō debēt cantibus insistere: ne p hoc a maioribus extrahātur: vt dicit Grego⁹. ⁊ habet̄ in decretis di.92ª.c.in sācta romana eccl'ia. Hec Tho.2ª.2ᵉ.q.91ª.o. Illā tamē phibitionē dicūt aliqui habere locū i ecclesia romana pter qd̄ ibi dicit̄: in sede hac. Alij tm̄ de cardinalib⁹ intelligūt. Hugo.vero dicit h̄ general'r diaconib⁹ eē phibitū: cū induti sūt ad legendū euāgeliū: pter hoc q̄ dicit̄: iter missarū. Et causa huius institutionis fuit honestas. Hec habet̄ in glo.ibidē. Nō aūt assumit ecclesia ad dei laudē musica istra: nisi p raro organa: q̄ magis mouēt aium ad delectationē q̄z formet̄ p ea interius dispositio bona. In veteri tm̄ testamēto vtebant̄ eis. tū q̄ ille populus magis erat durus ⁊ carnalis: vnde erat p hi⁹ puocādus: sicut ⁊ p pmissiones terrenas. tum etiam: quia per huiusmodi instrumenta aliquid significabant.

Sequit̄ videre de.10.s. de deuotione. Et circa hoc querūt̄ plura.s. Utrū deuotio sit act⁹ spālis: R°. q̄ sic. Dicit̄ eni a deuouēdo. Uñ deuoti dicūt̄ q̄ se deo quodāmō deuouent: vt ei se total'r subdant. Et sic dūotio nihil aliud vr̄ esse q̄z voluntas quedā prompte tradēdi se ad ea que ptinent ad dei famulatū. Manifestū ē aūt: q̄ voluntas prompte faciēdi aliq̄d qd̄ ptinet ad seruitiū dei ē quidā actus spālis volūtatis. Hec Tho.2ª.2ᵉ.q.82ª.ar.i.c. Et p̄dictis bene cōcordat descriptio deuotiōis que ponit̄ a q̄busdā.s. q̄ deuotio est feruor bone volūtatis quē mens cohibere nō valēs: certis manifestat indicijs. Utrū deuotio sit actus religionis: R° q̄ sic. Ad eādē eni virtutē pertinet aliq̄d facere: ⁊ habere promptā voluntatem ad illud idē faciendū: q̄ vtriusq̄ act⁹ ē idē obiectum. Operari aūt ea que ptinent ad diuinū cultum: siue famulatū: p̄prie ptinet ad religionem: vt ex p̄dictis in 2°.li. patet. Ergo etiā ad eam ptinet habere promptā volūtatem ad huiusmōi exequēda: quod est esse deuotū. Et nota q̄ deuotio que habet̄ ad scōs transit in deū: inq̄ntū sc̄z in eis deū veneramur. Deuotio vero quā subditi dicunt̄ habere ad dominos temporales est alteri⁹ rōnis sicut ⁊ famulat⁹ eorū distinguunt̄ a famulatu diuino. Sed obijcitur: q̄ deuotio vt dictum est ad hoc ptinet q̄ aliq̄s se deo tradat. Hoc aūt manifeste fit p charitatē. Uñ dicit Diony.4°. de diui.no. q̄ amor diuin⁹ excessū facit: nō sinens amantes sui ipsorū eē: sed eorū quos amant: ergo deuotio potius ē act⁹ charitatis q̄z religionis. R°. Ad charitatē ptinz imediate q̄ homo tradat se deo inherēdo ei per quādam spūs vnionē. Sed q̄ hō tradat se ad alia opa diuini cultus: hoc īmediate ptinet ad religionē: mediate aūt ad charitatē que ē pncipium religionis. Unde nota q̄ sicut pinguedo corporalis ⁊ generat̄ p calorē naturalē: ⁊ ipm calorē cōseruat quasi ei⁹ existens nutrimētū: sic etiā charitas cāt deuotionē i q̄tū ex amore reddit̄ aliquis prompt⁹ ad seruiendū amato: ⁊ p deuotionē charitas nutritur: sicut ⁊ quelibz amicitia cōseruatur ⁊ aget̄ p amicabiliū opum exercitiū ⁊ meditationem. Hec Tho.2ª.2ᵉ.q.82ª.ar.2°.o.

Utrū cōtēplatō siue meditatio sit cā deuotionis: R°. q̄ sic.s. cā extrinseca ex pte meditātis. Dictū est eni q̄ deuotio ē quidā act⁹ volūtatis ad hoc q̄ hō se tradat diuino obseq̄o. Oīs aūt actus voluntatis pcedit ex aliq̄ consideratione: eo q̄ bonū intellectū sit obm voluntatis. Unde Aug. dicit li. de tri. q̄ voluntas orit̄ ex intelligentia. Et iō meditatio est causa deuotiōis: inq̄tū sc̄z p meditationē hō cōcipit q̄ se tradat diuino obseq̄o. Ad qd̄ quidē inducit cōsideratio duplex. Una ex pte diuine bonitatis: ⁊ beneficiorum ei⁹. psal'. Mihi autē adherere deo bonū est. ⁊c. Et hoc excitat dilectionē q̄ ē prima causa deuotōis. Alia ē ex pte hoīs cōsiderantis suos defect⁹: ex quib⁹ indiget vt deo innitat̄: fm illud psal'. Leuaui oculos meos i mōtes. ⁊c. Et h̄ excludit p̄sūptionē: p quā q̄s impedit̄ ne se subdat deo: dū sue virtuti innitit̄. Cā aūt extrinseca

principalis e deus: de quo dicit Ambro⁹ sup Luc. q deus quos dignatur vocat: et quē vult religiosū facit. Utrū leticia sit effect⁹ devotionis? R. q sic. Un̄ in quadā collecta dicitur. Quos ieiunia votiua castigant: ipsa q̄q devotio sancta letificet. Ex cōsideratiōe enī divine bonitatis ex qua p̄ncipaliter puenit devotio: per se quidem sequit̄ delectatio: iux̄ illud psal. Memor fui dei mei: et delectat⁹ sū. Per accidens vō sequit̄ tristicia in his q̄ nōdum plene deo fruuntur: fm illud psal. Sitiuit anima mea ad deū. etc. Et sequit̄. Fuerūt mihi lachryme. m. p. etc. Consideratio vō p̄priorum defectuū ex qua cātur devotio secūdario vt dictū est: p se quidē nata est causare tristiciā: p accidens vō leticiā: scz p̄pter spē divine subventionis. Et sic patet: q ad devotionem p̄mo et p se sequitur delectatio: secūdario aūt et p accidens tristicia que est fm deū. Hec Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 82ª. ar. 3°. et. 4°.

De ieiunio. titulus. 28⁹.

Ostea cōsiderā/dum est de ieiunio. Et p̄mo de ei⁹ quidditate. 2° de eius vtilitate. 3° de eius obligatione. 4° de eius tpe. 5° de his que habēt ieiuniū soluere. Circa p̄mū querunt̄ plura: p̄mo quid sit ieiuniū. R°. Jeiuniū vt dicit Isi. est parsimonia vict⁹: abstinentia q ciborum. Ad cuius euidentiā sciēdū q ieiuniū dicit̄ dupl'r. s. ieiuniū nature et ieiunium ecclesie: a p̄mo dicit̄ quis ieiunus anq̄ cibum sumat: a 2° autē dicit̄ ieiunans quasi ordinatū ab ecclesia p̄pter peccatorum satisfactionē: abstinentiā suans. In satisfactiōe aūt peccatorum non tm̄ oportet q homo abstineat ab illis que virtutē corrūpunt: cū dicat̄ parsimonia victus: sed etiaz q abstineat ab illis quib⁹ al'r vti salua vtute liceret: cū dicat: abstinentiā. etc. Utrum ieiuniū sit actus vtutis. R° q sic. Un̄ dicit Hiero⁹. Jeiuniuz ē pfecta vtus: et ceterarum virtutum fundamētū. Ex h enī aliquis actus est vtuosus: qr p rōem ordinatur ad aliqd bonū honestū: h aūt puenit ieiunio. Unde dicit Aug. in quodā sermone de oratione et ieiunio. Jeiuniū mentē purgat: sēsum subleuat: carnē spūi subijcit: cor ptrituz et humiliatū facit: cōcupie nebulas dispergit libidinū etiā ardorē extinguit: castitatis lumē accendit. Et iterum ibidē. Jeiuniū vbositatē nō amat: diuitias supfluitatē reputat: supbiā spnit: humilitatē cōmēdat: pstat hoi seipsum intelligere infirmū esse et fragilem. Hec Aug. Ad hoc tm̄ q ieiuniū sit actus vtuosus: cū ieiunam⁹: ab oibus dissolutionib⁹ abstinere debemus. Quid. n. prodest ieiunare visceribus: et luxuriari venatib⁹: abstinere a cibis et errare peccatis? di. 86ª. qd prodest. Cuius vtutis actus ē ieiuniū? R°. q abstinētie: cū attendat̄ in cibis: i quib⁹ me^m adinuenit abstinentia. Dictat enī recta rō: fm quaz me^m sumit̄ virtutis vt dr̄ 2° ethi. q homo sumat minus de cibo q̄ sibi cōpeteret fm statū omnium p̄pter aliqua mala vitanda: et bona prosequēda. Non tamen dictat recta rō tātum de cibo subtrahere vt non posset natura conseruari: ul' etiā bōopera debita operari. Dicit n. Hiero⁹. q non refert vtrum magno ul' paruo tpe te interimas. et de rapina holocaustum offert qui vel ciborum nimia egestate: vel māducādi vel sōni penuria corp⁹ affligit. Et iterum. Rationalis homo dignitatē perdit: qui ieiunium charitati: vel vigilias sēsuū integritati preponit.

Equit̄ videre de 2°. s. de vtilitate ieiunij. Et circa h querūt̄ plā. s. ad qd ieiuniū sit vtile. Ad qd patet rn̄sio ex dictis sup̄ in illa. q. vtrum ieiunium sit. etc. Nec oportet ad hoc addere grā breuitatis. Utrum ieiuniū sit satisfactoriū? R° q sic. Math. 17°. Hoc gen⁹ demoniorum nō eijcit̄ nisi i orōe et ieiunio. Est inq̄ satisfactoriuz: qr et p libidine peccati subtractōez delectatōis recōpēsat. afflictōez etiā addēs et futa pctā īpedit: ocupiaz debilitās. Utrum ieiuniū: quod sub p̄cepto cadit sit satisfactoriū? R°. Preceptū legis nature nō ē: nisi de eo: quod ē necessariū ad salutem et iō quod sub huiusmōi p̄cepto cadit nō est satisfactoriū: sed p̄ex igitur ad satisfactionē Et similiter ē de elysna put cadit sub p̄cepto Sed p̄ceptuz ecclesie ad idē ordinari pōt: ad qd satisfactio ordinat̄: et iō ieiuniuz qd cadit sub p̄cepto ecclesie: pōt eē satisfactoriū. Hec Thomas. 4° di. 15ª. q. 3ª. ar. i. q. 5ª. c. et. c. 2^m.

Quale ieiuniū ē satisfactoriū? R°. Jn carne duo sūt. s. vitiū qd debet domari: et natura q̄ debet sustētari. Jeiuniuz g̃ qd naturā suat et viciū domat ē deo acceptū: et satisfactoriū: aliud nō. Sciendū tm̄ fm Bon̄. 4°. di. 15ª. p. 2ª. q. 2ª. ar. 2°. c. 7^m. ad oppo^m. q si eēt ieiuniū tale: qd induceret mortē siue mortis accelerātiōez: hoc aūt eēt ex itētiōe: et sic esset peccatū mortale. Un̄. Hiero⁹. Nō refert vtrum puo tpe vel magno te infimas. Aut p̄ter intētiōez: et tūc vl' dādo opaz rei licite: et sic n̄ ē peccatū. Aut n̄ dādo opā rei licite: vl' vtili: h supuacue vl' male: et sic est pctm̄. Aliq̄ tm̄ dicūt q abstinētia n̄ accelēat mortē. Sz s Bon̄ vbi. s.

ipsam bene accelerat penitentia gratis.

Sequitur videre de 3°. s. de obligatione hominum ad ieiuniu. Et circa hoc q runt plura. s. Utrum ieiuniu sit in pcepto. R°. Ut patet ex supdictis ieiunium valet ad vitandu mala z psequedu bona. Unusqsqz aut ex naturali rone tenet tantu ieiunijs vti qatu sibi e necessariu ad pdicta. Et io ieiuniu i coi cadit sub pcepto legis nature. Sz determinatio tpis z modi ieiunadi fm queniertia z vtilitate populi xpiani cadit sub pcepto iuris positiui: qd est institutuz a platis ecclesie: ad quos ptinet statuta pcipe: q perti nent ad coem vtilitate fideliu i spiritualib' bonis: z hoc e ieiuniu ecclesie: de ose. di. 5ª. q/oragesima. z. c. se. Hec Tho. 2ª. 2e. q. i. 47ª. ar. 3°. c. Sed obijcit. Quicuqz transgreditur pceptu: mortalr peccat. Si g ieiuniu institutu ab ecclesia cadat sub pcepto: tunc si qs vnu die tm quadragesime solueret mortalr peccat: qd videt duz dicere: R°: Precepta iuri positiui magis obligat ex intentione legislatoris qa ex ipis vbis. Et io trasgressor talis pcepti: magis est reputadus q obuiat intetioi legislatoris qa q deuiat in aliquo ab ordinatione legis. Intentioni aut latoris legis obuiat q ex cotemptu: vel sine aliqua ronabili ca: ordinatione non seruat. Si aut in aliquo casu ordinatone no seruat: in q pbabilr pot credi q si legislator adesset: eu obligari no velle ta lis transgressor pcepti reputadus no eet. Et io no e necessariu: q quicuqz die ab ecclesia institutum ieiunare omittit: mortalr peccet. Potest eni hoc oio sine peccato otingere. Aliqn aut sine mortali cu veniali. Aliqn etia cuz mortali. Et hoc fm diuersas occasiones: qb' ho inducit ad fragedi ieiuniu. Hec Tho. 4°. di. 15ª. q. 3ª. ar. i°. q. 4ª. c. 3m. Utrum oes teneant ad ieiunia ecclesie: R°. Jeiuniu acceptu no fm q e actus virtutis: sed pcise roe eius qd supaddit statutu ecclesie: no e de iure nature nec de iure diuino: sed de iure pure positiuo. Tali aut iure phibet vel pcipiunt talia: q al' bene z male fieri posset. Sicut aut sup dictu e statuta coia pponunt fm q multitudini queniut. Et io legislator in eis statuendis attedit illud: qd vt in plurib' accidit. Si aut aliqd ex spali causa in aliquo ieueniat: quod obseruatie statuti repugnet: no intedit talez ad statuti obseruatia obligare. Un ex de obserua. ieiu. osiliu. Legi non subiaceat necessitas. Et ar. d ose. di. 5ª. quadragesima. In hoc tn e distictio habeda fm Tho. 2ª. 2e. q. i47ª ar. 4°. c. Na si sit euides ca: p seipm licite pot ho statuti obsuatia pterire: psertim osuetudine interueniete. vel si n posset d facili ad supiore recursus haberi. Si vero ca sit dubia: debet ad supiore recurri q ptate habet i talibus dispesandi. Et h e obseruadu in ieiunijs ab ecclesia institutis ad q oes coiter obligat: nisi in eis fuerit impedimetu aliqd spale. Dicit aut Hosti. sup. c. osiliu. q in dispensatone sup ieiunio no sufficit licetia simplicis psbyteri: etia ex iusta ca: nisi suma necessitas imineat ita q ad epm sine piculo non possit recursus hri. Et vt dicit ca sufficies ad dispesandu est infirmitas: nature debilitas: ciboz caristia siue penuria: vel pauptas: pegrinatio: labor: z ptractio mese nimia: vt in seruetibus mense nobiliu: z hi'. Sed obijcit illud quod dixit xps Luc. 5°. Non possunt filij spose ieiunare qadiu sposus est cu ipsis. Est aut xps cu oib' iustis spualiter in eis habitas. Un dns dicit Math. vlt. Ecce ego vobiscu sum vsqz ad cosumatione seculi: ergo iusti non obligant ad ieiunadum: R°. Illud verbu pot exponi tripliciter. Uno° fm Chry^m qui dicit q discipuli q dicunt filij sponsi: adhuc erant ibecilli' dispositi. Un coparant vestimento veteri. Et io in corporali pntia xpi magis erat fouedi i qda dulcedine: qa exercedi in ieiunij austeritate. Et fm hoc magis couenit vt dispeset in ieiunijs cu impfectis z nouitijs qa cu antiqorib' z pfectis: vt patet i glo. sup illud psal. Sicut ablactatus e sup matre sua. 2° mo pot dici fm Hiero^m. q dns ibi loquit de rone veteru obseruatiaz. Unde per hoc dns significat: q apli non erat in veteribus obsuatijs detinedis qs oportebat gre nouitate pfudi. 3° mo fm Aug^m. qui distinguit duplex ieiuniu: quorum vnu ptinet ad humilitatem tribulationis: z hoc non couenit viris pfectis: qui dicu tur filij sponsi. Unde vbi Lucas dicit: no possunt filij spo si ieiunare Math. io. dicitur: no possunt filij sponsi lugere. Aliud ieiunium e: quod ptinet ad gaudium mentis in spualia suspese. Et tale ieiuniu ouenit viris pfectis.

Utru pueri teneat ad ieiunium: Rndeo. q no: pmo qz no e in eis sicut in puectis: ita necessaria repressio viciorum ad qua e ieiuniuz institutu. 2° quia indiget multo cibo, pter necessitatem augmenti: qd fit de residuo alimenti. 3°, pter nature debilitate: ex qua puenit q indiget frequeti cibo: z no multo sil' sumpto: qz vtus naturalis illud querte no posset. Et ideo dum sunt in augmeto: quod fm phm est vt in pluribus vsqz ad finem tertij septennij non tenentur ad ieiunia ecclesie. Conueniens tamen est: vt etia in hoc tepore se ad ieiunandu exerceant plus vel min' fm

modū etatis sue. Quāqꝫ tamē magna necessitate: vel tribulatione iminente: in significationē pnie artioris: etiā pueris ieiunia indicūt. Unde Joel. 2° dicit. Sanctificate ieiuniū. Et postea sequit. congregate paruulos: ꝛ sugentes vbera: sicut etiā de iumētis legit Jon. 3°. hoīes ꝛ iumēta non gustent quicqꝫ: nec bibant aquā. Quid de nouitijs ꝛ iuuenibus regularibus seu monachis vel religiosis: R°. fm Rod. ꝙ sup soluendo ieiunio: vel non soluendo tenent magis discretioni aut dispēsationi suoꝝ platorū acquiescere qꝫ ꝓprio iudicio. Utꝝ paupes teneant ad ieiunia ecclesie: R°. ꝙ nō. s. quādo simul tantū habere nō possunt hora comestionis ꝙ ad victū totius diei sufficiat cōmode. Uel etiā quando ex ꝑcedenti inedia debilitati: ieiuniū cōmode nō possunt sufferre. Utꝝ pegrinantes ꝛ viatores teneant ad ieiunia ecclesie: R°. ꝙ si sit talis pegrinatio: vel viatio: que differri posset sine incōmodo: debet differri: si simul cū ea nō possit ieiunari. Si aūt non posset differri: vel qꝛ tps ieiunij ꝑoccupat hominē in via: vel qꝛ dies festus alicui iminet: ad quē ex deuotiōe hō pgere cupit vel qꝛ mora in patria piculū habet: vel spūale: vel corpale: pōt fm dispositionē sui supioris soluere ieiuniū: vbi ita ē cōsuetum: qꝛ ex hoc ipo ꝙ plati dissimulant annuere videt. Hec Tho. 4°. di. 15ª. q. 3ª. ar. 2°. q. 4ª. c. 2m. ꝛ. c. 1m. Hoc tamē intelligit de illis q̄ adeo affligunt itineris labore: ꝙ simul cū ieiunio nō possunt itinerare. Nec obstat ꝙ consilio ꝑceptū debet ꝑponi: quia intentio dantis hi° ꝑceptum non est excludere alias pias ꝛ magis necessarias cās. Secus ē de ꝑceptis legis nature: que ꝓhibēt hoc quod ꝑ se semp est malū. Quid de cursorib°: R°. ꝙ cursores quoꝝ vsus est necessarius: si non possunt currere simul ꝛ ieiunare excusantur si ieiuniū soluant. Quando vō morant cum dn̄is suis in aliquo loco: vel etiā quando modicū vadunt. ieiunare debent: nisi forsā iminéat eis viatio grandis: quā vt pficere possint etiā paucis diebus anteqꝫ iter arripiāt: ieiuniū soluāt. Hec Rod. Utꝝ manualr opantes teneāt ad ieiunia ecclesie: R°. Si ieiunando pn̄t victū cōpetenter hēre ꝑ sua psona ꝛ familia: cui° incūbit eis cura: siue qꝛ alr sunt diuites: siue qꝛ de minori labore ieiuniū secū cōpatiente: pn̄t lucrari sufficientiā: nō excusant a ieiunio. Si aūt alr nō possint tātū laborare: ꝙ victū sufficiētē acquirant: nisi soluēdo ieiuniū pn̄t fm dispensationē sui psbyteri ieiuniū soluere ꝛ laborare. Ex quo patet ꝙ intentio maioris lucri nō necessarij: nō excusat eos a peccato si ieiuniū soluant. Nec etiā illi sūt imunes a peccato q̄ nolūt oparios cōducere: nisi tali pacto ꝙ ieiuniū soluant: nisi forte sit necessaria causa: que festinantiā operis ꝑ quo laborat exposcat. Quid de illis qui habēt seruire i mēsis nobiliū diutius ꝓtrahēdis: R°. Si ex cā necessaria ꝑueniāt aliqꝫtulum horā comedendi ex toto comedēdo: vel modicū ꝑlibando: ne deficiāt in seruiendo: ꝛ hoc faciant iā positis mēsis: vel paꝝ ante: ita ꝙ ꝓpter ꝯtinuationē tpis debeat reputare totū vna mēsa: nō credo ꝙ peccēt: sicut nō peccāt seruitores mediocriū psonaꝝ: q̄ surgūt ꝺ mēsa dn̄oꝝ suoꝝ: vt ad vinū vadāt: vl' exenia deferant: ꝛ reuertētes ad mēsam iteꝝ comedūt. Hec Rod. Quid de regularib° q̄ debet legere ad mensā refectorij: R°. Idē est dicendū qꝺ dictū ē de seruiētib° nobiliū dū tamē hoc faciāt licentiati. Possūt etiā hoc facere sine licētia spāli: ipsi regulares: q̄ hoc habēt a regula ꝯfirmata a sede aplica: qꝺ si nō habēt a regula: nō est tunc faciēdū etiā: de licentia: nisi sit rōnabilis causa. Hec Rod. Utrū egrotantes excusent a ieiunijs ecclesie: R°. ꝙ sic. Quia eni in eis natura ē debilis: iō si daret eis vna vice totū simul qꝺ est necessariū sustentatōi nature grauaret natura: ꝛ si pluribus vicib° dat: confortat: ꝛ vigorat. Et iō etiā in illis infirmitatib°: in q̄bus abstinētia ꝯfert: ad ieiuniū nō tenent. Pro qꝫta aūt infirmitate vel debilitate solui possit ieiunium ab infirmis ꝛ debilib°: poti° fm Ray. ē limitandū arbitrio boni viri qꝫ fm aliquā doctrinā generalē. Utꝝ senes excusēt a ieiunijs ecclesie: R°. ꝙ sic: qꝛ in eis calor ꝛ vtus ē debilis. Et licꝫ sint sicci siccitate opposita humiditati naturali: supabundat tn̄ in eis humiditas accidētalis ex indigestione cāta. Unꝺ si tot° cibus quē natura eoꝝ reqrit: ꝑ die naturali sumeret sil' ab eis nimis obtūderet in eis ꝛ grauaret calor naturalis: ꝛ nō posset cibū digerē ꝯuenieter. Hec Rich. 4°. di. 15ª. q. 3ª. ar. 4°. c. Dicit etiā Inno. sup ti. ex̄. de obser. ieiu. ꝙ idē dicendū est de senib°: quod de infirmis ꝛ debilibus. Utꝝ vxores ꝓpter virorꝫ ꝓhibitōem dimittere debeāt ieiunia indicta ab ecclesia: R°. fm Inno. vbi sup. ꝙ nō. Dimittere tn̄ debēt ieiunia volūtaria. 33ª. q. vlt. manifestū. Et tn̄ forte in ieiunijs indictis posset psbr ꝓpter viri scādalū dispensare: ar. di. 50. vt ꝯstitueret. Idē Hosti. i glo. Utꝝ mulieres ꝑgnantes excusēt a ieiunio eccl'ie: R°. ꝙ sic: pmo qꝛ debent accipere cibū nō tm̄ ꝑ se: sed etiā ꝑ nutrimēto fet°. 2° qꝛ ꝑgnantes habēt varia: ꝛ inordinata desideria ciboꝝ:

diuersoꝝ:ꝛ qñq ita intensa ꝙ nisi aliquo mõ possent satisfacere appetitui: piculum posset esse de piclitatione fetus. Unde fm Rob. pgnantes ꝛ nutrices si timeat notabiliter de piculo eaꝝ si ieiunauerint: vel de fetu i vtero vel de puero ad vbera:nõ tñ possunt:sed etiã tenentur ieiunia soluere.

Sequit videre de 4o.s.de tpibus ieiunioꝝ. Et circa hoc querũt pl'a.s. Utꝝ debeant esse instituta aliqua tẽpora determinata ad ieiunia: R°. ꝙ sic duplici ratione:pmo ex pte temporis: quia vnũ tẽpus est aptius ieiunio q̃ aliud tempus. 2o ex pte effectus ieiunij. Jeiuniũ eni ad duo ordinatur.s.ad deletionez culpe:ꝛ ad eleuationẽ mentis in supna. Et ideo illis tpibus fuerũt spãliter ieiunia indicenda: in quib9 oportebat hoiem a pcccato purgari:ꝛ mentẽ fidelium in deũ p deuotõnem eleuari:ꝛ hec pcipue iminent ante pascalem solẽnitatem: ꝛ ante alias pcipuas solẽnitates ad quas deuote suscipiendas oportet nos p ieiunium pparari. Jn quo etiã demonstratur ꝙ extremũ gaudium:qd p festa tpalia significat: ad tribulationes huius vite:quas sancti passi sũt subsequit. Sed cõtra pdicta videt ꝙ quadragesima statim inchoari deberet post ephiam qñ baptismus xpi celebrat:quia Math.3o. legit xpm statim post baptismũ in deserto ieiuniũ inchoasse. R°. Xps non ieiunauit quasi ieiunio indigeret: sed vt ad suscipiendum eius gratiam nos exemplo sui ieiunij prepararet. Et iõ post baptismũ suum:in quo plenitudo gratie eius fuit declarata testimonio patris ꝛ sps sancti:ꝛ etiã Jo. decebat exm ieiunij sui nobis pponere. Nobis aũt cõuenit ieiunium vt pparemur ad grãm eius. Et qꝛ sacra grẽ eius pcipue pponunt circa festũ pasce:iõ immediate ante ipm festũ cõpletur ieiuniũ quadragesime. Et etiã qꝛ tempus verl:qd incipit circa pncipiũ quadragesime est aptũ cõcupiscentie. Et etiã:qꝛ significat ꝙ ad gloriam resurrectionis pueniu9 p tribulationes pñtis vite:sicut xps p passionẽ crucis. Sed quare pdictũ ieiuniũ est institutũ in numero q̃draginta dieꝝ: R°. p vt p hoc xpo nos cõformem9:qui eodẽ numero ieiunauit. 2o qꝛ i hoc iusticiã seruam9. Per hoc eni quasi toti9 ãni decimã soluim9. Annus eni ɔtinet.365.dies:quoꝝ pars decima sũt.36. ita tñ ꝙ.5.dies mancãt indecimati:qꝛ decima eoꝝ nõ ẽ dies integra. Quatuor vo dies addunt ad cõplẽdũ numerũ quadragesimũ: ꝛ assuefaciẽdum ad sequens ieiuniũ:g oẽs dies dicti quadraginta sũt ieiunãdi. Jn diebus vo dñicis quadragesime nõ ẽ ieiunandũ de cõse.di.5a.quadragesima.vbi dicit. Quadragesima summa obfuatione ẽ obseruãda:vt ieiuniũ in ea pt dies dñicos:nisi quẽ infirmitas impediuerit: nullatenus saluat. Et ibidẽ.c.ieiunia dicit. Jeiunia a sacerdotib9 ɔstituta sine necessitate rõnabili non soluant. Ex pdictis patet:ꝙ ieiuniũ q̃dragesime:vt videt est sub pcepto. Et huius sniẽ vident eẽ doctores iuris diui ꝛ canonici:vt patet in eoꝝ scriptis. Uñ dicit Hosti.ꝙ quilz tenet i quadragesima ieiunare:nisi cã rõnabili excuset. Jtẽ nõ licet solue re ieiuniũ die iouis sancto: de cõse.di.3a.non liceat.ꝛ.c.nõ oportet. Dicit tñ Hosti.ꝙ si qs tunc in sero ob deuotionẽ in signuz cene dñi aliquid modicũ.s.hostiã vnam:vel aliquid simile sumeret:nõ solueret ieiuniũ ar.di.41a. quisqs. Sed nũquid ieiuniũ ẽ a quinquagesima inchoandũ: Uidet ꝙ sic.di.4a.statuimus.ꝛ duobus.c.se. Contrariũ videt.de ɔse. di.3a.a sacerdotibus. R°. Quidã dicũt ꝙ pa. c.sũt abrogata. Alij dicũt ꝙ itelligunt de cõsilio. Scdm vo Hosti. de psbyteris loquũtur ar.1.q.1.vilissimus.8a.q.1.qualis.ꝛ.c. nec sufficere. Jnsuper statuit ecclesia ꝙ in qualibet quarta anni.s.vere.estate.autũno.ꝛ.hyeme. tribus dieb9 ieiunet.s.die mercurij:die veneri ꝛ sabbato: ita ꝙ tpe moderno ieiuniuz veris sit pma i hebdomada quadragesime:ieiuniũ estatl i hebdomada pẽthecostes:ieiuniũ autũni i 3a hebdomada septẽbris:ieiuniũ hyemis i 4a hebdomada decẽbris.di.76a.c.1.ꝛ.c. statuim9. Et h ieiunia instituta sũt ad expiatõnẽ peccatoꝝ singularũ quartaꝝ:ꝛ ad solutionẽ quasi pmiciaꝝ. Uñ vsus. Uult crux lucia cinis charismata dya. Ut pia det vota quarta sequens feria. Sed obijcit ɔtra hoc qd dictũ ẽ:ꝙ ieiuniũ estatis sit i hebdomada pẽth.qꝛ tpibus leticie nõ cõuenit ieiunare: ppt qd nõ ieiunat in vigilia aploꝝ Philippi ꝛ Ja.qꝛ est in tpe pascali. Sed infra octauã pẽth.adhuc durat gaudiũ pascalis festiuitatis. g.ꝛc. R°. Ut dic Leo papa:ꝛ hr di.76a.igit h est factũ vt si quis forte inter ipsa festiuitatl gaudia negligens libertate ꝛ licẽtia imoderata aliqua psumpserit:abstinentie cẽsura castiget. Est tñ ieiuniuz exultationis:qd illis q spm sãctũ acceperũt ɔuenit. Cũ gaudio eniz spirituali se cõpatit afflictio corporalis. Unde in illo ieiunio non fit genuflexio:ꝛ cantatur alleluia:quod in alijs ieiunijs non seruatur Hec Tho.2a.2e.q.147a.ar.5o.o. Est etiaz ieiunandũ in vigilijs oium aploꝝ nõ obstãte ɔsuetudine ɔria:nisi sãctoꝝ Philippi ꝛ Jacobi:quorum solẽnitas est infra solennitatem

pascalē. Et sācti Johānis euāgeliste: cui⁹ fe/stū infra natiuitatē dñi celebratur. Et sācti Barnabe. ex. de obs. ieiu. ɔsiliū. Unde. Gof. Ber. ⁊ cōiter omnes do c. dicunt q versus illi sūt insufficientes: q2 nō cōtinent sufficienter apl'os: in quoꝝ vigilijs ē ieiunādū. s. Petrus ⁊ andreas paulus cū simōe iudas Ut ieiunemus nos āmonet atq3 matheus. Host. tamē sustinet ipos versus dicēs: q in vigilijs apl'orū: quoꝝ nomia sūt ibi: cogi possūt homines ieiunare cū generaliter teneāt: in alijs vero standum est cōsuetudini. ar. extra de celebra missa. puitiosus. ⁊ de censi. ex parte. extra. e. consiliū. §. idem de illis. nisi sacerdotes. i. diocesani pcipiant ɔtrariū: q2 ieiunia ab his indicta non sūt nisi necessitate instāte soluēda. de cōse. di. 3ª. §. ieiunia. Hec Hosti. Jeiunandū est etiam in vigilijs natiuitatis dñi. penth. assūptionis beate virginis. nati. beati Johānis baptiste. sācti Laurētij: ⁊ festi oīu3 sāctoꝝ Et si solēnitas in cui⁹ vigilia ieiunari debet sit in 2ª feria: ieiunari debet i sabbato. extra de obs. ieiunioꝝ. cōsiliū. §. sanctoꝝ. Item cō/suetudo approbata obligat: vt habet di. i. cō/suetudo. ⁊ di. iiª. ecclesiasticaꝝ. ⁊. c. in his. ideo si in aliqua regione: vel diocesi sit aliquod ie/iuniū cōsuetum: quod tamē nō est pceptum per ius scriptū: nihilominus ab existētibus ibidem est obsuādum. Item in trib⁹ diebus rogationū ante ascensionē domini debet ieiunari. de ɔse. di. 3ª. rogatōes. Sed vt dicit glo. ibidem: hoc non pcipitur: sed suadetur. Ubi tamē est ɔsuetudo approbata: illud ieiuniū ē per equiualentiam sub pcepto. Hui⁹ etiā snie est Host. In decretis etiā inueniť q ieiunādū est feria 4ª quia dominus eadem die fuit traditus: q2 Judas illa die traditionem domini cogitauit. Et feria sexta: quia illa die fuit passus. Et sabbato: quia includitur inter tristitiam passionis dominice: ⁊ leticiā resurrectionis: de ɔse. di. 3ª. sabbato. ⁊. c. ieiunia. Ad minus tamen in sabbato debet a carnib⁹ ab/stinere: qui pticeps religionis xpiane desi/derat esse: nisi festum vł ifirmitas ipediat de ɔsec. di. 5ª. q2 dies. In hi⁹ tamē cōsuetudo re/gionis est suanda: vt patet extra. e. cōsiliū. §. ide3 de illis. Hec Host. Unde i sabbato ab/stinendum est a carnibus necessario vbi ē ta/lis cōsuetudo al's non: nisi de cōgruo. Unde glo. dicit ibidem q cōsiliū est: nisi vbi est ɔsuetudo q a carnibus abstineant: tūc ē pceptū.

Sed quid ē de ieiunio sexte ferie: R°. Nō est necessitatis vt dicit Inno. ⁊ Hosti. al's nō liceret cisterciēsibus soluere illud Quid ē de aduentu domini: R̄ndet. Hosti. q circa hoc cōsiderāda est cōsuetudo regionis sm il/lud. Cum fueris rome romano viuito more Cum fueris alibi viuito sicut ibi. Unde q2 i aduentu dñi ieiunať Rome. ex̄ e. consilium. rñso primo. in fi. ieiunandū est ibidem. Deficiente vero consuetudine cōsideranda est in/dictio epoꝝum: licet honestū sit q clerici ieiunent: maxime psbyteri. Utrū ieiunium sit aliquo tēpore interdictū. R°. Jeiuniū quātū est de se nullo tēpore est phibitū: imo est lau/dabile sm q dicit Hiero⁹ ad Lucillum. Uti/nam inquit omni tempore ieiunare possem⁹. Unde dicit Isi. Sancti patres in deserto tpe pascali ieiunabant pterq3 in dñica resurrec/tionis: eo q tota ecclesia letitie festum agit. Unde non est cōueniens: q aliquis illo die opibus afflictionis intēdat: q2 turpis ē ois pars: que suo toti nō cōicat: vt dicit Augu. li. cōfes. Greg. etiā 2° dial'. refert quēdam ps/byterū diuinitus missū beato Benedicto dix/isse. Dies est resurrectionis: non licet tibi hodie abstinere. Et q2 i singulis diebus dñicis memoria resurrectionis agiť: ideo in eis sm cōmunē ecclesie ɔsuetudinem nō ieiunať: de cōse. di. 3ª. ne quis. ⁊. c. ieiunia. in fi. Unde si quis in dominica ieiunādū esse dixerit: studiose nō creditur esse catholicus. 26ª. q. vlt. sa/cerdos. Et si hoc p penitentia a sacerdote acce pta sine necessitate alia fecerit sic manicheus: anathema sit. di. 30. c. vlt. Similiter feria 5ª. qua dñs ad celos ascendit: phibetur quil3 ieiunare: vt dicitur de cōse. di. 3ª. ieiuniū. S3 hoc de cōsuetudine non seruať: imo indistincte illa die ieiunatur. Itē inter pasca ⁊ pen/th. non ē ieiunandum: extra. e. cōsilium. rñso i. 76ª. di. §. non aūt. Et ratio est: q2 totū illud tēpus est tempus licite: in quo agiť de ascēsione ⁊ resurrectione. Illo etiā tempore spōsa gaudebat de sponsi pñtia: ⁊ ideo non fuit sibi aliqua aspitas indicenda. Excipiunť tamen tres dies rogationum: vt sup dictum est: ⁊ de consue. vigilia penth. Si quis tamen pdicto tēpore ob deuotiōem ⁊ carnis maceratione voluerit ieiunare: nō improbať. Hec Hosti. Uñ Paul⁹ ⁊ alij herēite ieiunabāt toto tpe il/lo: nisi die dñico. 76ª. di. c. i. §. necessario. v̄. no/sce. Et sic patet: q ieiuniū quantū ē de se ē oi tpe licitū. Per accidēs tñ posset eē ieiuniū ali cui⁹ i die festo illicitū: puta si adeo ieiuniū ptinaciter teneret: q non crederet p deuotionē festi vtilitatē ieiunij ɔpēsari posse. Hec Tho. 4°. di. 15ª. q. 3ª. ar. 3°. q. 2ª. c. Sed obijciť: q2 sm Aug. de cōsensu euāgelistaꝝ: sicut est ieiunium afflictionis: ita est ieiuniū exultatiōis. Sed ieiunium exultationis maxime cōuenit

in tēpore pascali: et in diebus dominicis: in quibus memoria resurrectionis agitur: ergo in eis debēt eē aliqua ieiunia instituta? Rñdeo Jeiuniū exultationis ex instinctu spirit⁹ sancti pcedit: qui est spirit⁹ libertatis. et illud tale ieiunium sub pcepto cadere non debet. Jeiunia vero per ecclesiam instituta: sunt ieiunia afflictionis: que non competunt in dieb⁹ letitie: et per consequens nec in diebus illis de quibus obijcitur.

Equitur videre de 5°. s. de his p que ieiunium habet solui. Et circa hoc querunt plura. s. Utrū anticipatio hore none soluat ieiunium? Rñdeo. Sicut dictum est: ieiunium ordinatur ad culpe deletionem: et cohibitionem. Unde oportet aliqd temporis addere supra cōem ɔsuetudinem: ita tamē q per hoc non multū grauetur natura. Est aūt debita et cōis cōsuetudo comedendi hominibus circa horam sextam. Tum quia iaʒ videtur esse cōpleta digestio nocturno tempore naturali calore interius reuocato ppter frigus noctis circūstans: et ppter sōnum: in quo naturales virtutes extēdūtur. Tum etiā quia iam videt̄ esse cōpleta humoris p mēbra diffusio: calore naturali vsq ad extremas corporis partes euacuato: coopāte ad hoc calore diei vsq ad sūmuʒ solis ascēsum: qui cōpletur circa horam sextam. Tuʒ etiā quia tunc pcipue natura corporis humani indiget iuuari cōtra exteriorem calorem aeris: ne humores interius adurātur. Et iō vt ieiunans aliquā afflictionē sentiat p culpe satisfactione: cōueniens hora comedendi taxatur ieiunātibus circa nonā. Unde de cōse. di. iᵃ. solent. cōcilium calcedonense dicit. Jn quadragesima nullatenus ieiunare concedendi sunt qui ante comedūt q vesptinuʒ officium celebretur: quod tempore quadragesime post nonā dicitur. Conuenit etiaʒ hec hora mysterio passionis xpi: que cōpleta fuit hora nona: quādo inclinato capite tradidit spiritum. Jeiunātes eni dum carnē suā affligunt passioni xpi cōformāt̄: fm illud gal. 5°. Qui xpi sunt carnē suā crucifixerunt cū vitijs et cōcupiscentijs. Sed nota: q in dicto c. solent. et e. di. §. in ieiunijs quattuor tēpor: nec vespertinas horas. etc. sub hora vespertia comprehēdendum est totū tempus ab hora nona inclusiue et vltra. Non autem oportet nonā horam pcise accipere. Si eni p modicū temp⁹ ante horam none comedat̄: non ppter hoc soluit̄ ieiunium. Unde licet hi qui comedunt statim post horā sextam derogent in aliquo pfectioni ieiunij: nō tamē sūt transgressores eius quod ē necessitatis: maxime quia iam inualuit ɔsuetudo in multis locis comedere quasi statim post horā sextam. Non enī tante necessitatis ē in obseruatiōe ieiunij hora pdicta: sicut cōedere tantum semel. Hec Rich. 4°. di. 15ᵃ. q. 3ᵃ. ar. 8°. in fine. Sed obijcitur: q in veteri testamento ieiunabāt vsq ad vesperam. Dicitur eni leui. 23. Sabbatū ē: affligetis aias vr̄as. Et postea sequitur. A vespera vsq ad vesperam celebrabitis sabbata vr̄a. g etc. Rñdeo. Status veteris testamēti cōpatur nocti: status vero noui testamēti diei scdm illud ro. 13. Nox pcessit dies aūt appropinqua. Et ideo in veteri testamento ieiunabant vsq ad noctez: non aūt in nouo.

Utrum reqratur ad ieiunium q hō comedat tantum semel? R°. Jeiuniū ab ecclesia p cōcupiscentia refrenanda instituit̄: ita tamē q nā saluetur. Ad hoc aūt vr̄ sufficere comestio vna p quā homo et nature satisfaciat: et aliquid cōcupiscētie detrahat. Et ideo statutum ē moderatione ecclesie: vt comedatur a ieiunātibus tantū semel in die. Sed qd de famulis qui pregustant cibos ante dños? Rñdet Jnno. q nō soluūt ieiuniū. Utruʒ potus ieiunium soluat? Respondeo duplex est ieiunium. Unum nature qd requirit̄ ad sūptionem eucharistie: et hoc soluit̄ p quelibʒ potum etiā aque. Aliud ē ieiuniū ecclesie qd dicitur ieiuniū ieiunantis: et hoc nō soluitur nisi p ea que ecclesia intendit interdicere instituendo ieiuniū. Non aūt intendit interdicere sūptionē pot⁹: q magis sumit̄ ad alterationem corporis et ad digestionē sumptoruʒ cibor̄ q ad nutritionem licet aliquo modo nutriat. Et ideo licet ieiunantib⁹ pluries bibere siue āte cibū siue post: vt etiā dicit Jnno. Si quis aūt potu vtatur imoderate: peccare pōt: et ieiunij meritū pdere: sic̄ et si sumat immoderate cibū i vna comestione. Hec Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 14ᵃ. ar. 6°. c. 2ᵐ. De bono tamē et eq cauendū est a potu magis i mane q in sero: quia potus post prandiū sūptus siti subueīt: et digestionem iuuat: inquātū scʒ p potū facilius et cōuenientius defert̄ cibus ad singula mēbra: sumptus aūt ieiuno stomacho vt plurimū nocet. Hec Rich. 4°. di. 15ᵃ. q. 3ᵃ. ar. 7°. c. 2ᵐ. Utrū sumptio electuarior ieiuniuʒ soluat? Rñd°. Electuaria et si aliquo modo nutriant: non tñ pncipaliter sumunt̄ ad nutrimentuʒ: sed ad digestionem cibor. Unde non soluūt ieiuniū: sicut nec sumptio aliarū medicinarū: nisi forte quis in fraudē electuaria sumeret in magna quantitate: p modū cibi. Hec Tho. vbi sup. c. 3ᵐ. et Rich. vbi supra.

Utrū es⁹ carniū: ouoꝝ: ⁊ casei: ⁊ huiusmôi soluāt ieiuniū? Rn̄º. Sicut supra dictum est ieiuniū institutū est ab ecclesia ad reprimēdū ɔcupiscentiā. Et ideo cibos illos ecclesia ieiunantibus interdixit: q̄ in comedendo maxime delectāt: ⁊ ad venerea maxime ꝓuocāt: cuiusmodi sūt carnes lacticinia: ⁊ oua ex auibus: ꝑ eo ꝙ hūano corpori maxime ɔformāt Vñ di. 4. deniq;. Par est: vt qui his diebus a carne aialium⁹ abstinemus: ab oibus que sementinā trahunt originē carnis ieiunemus: lacte. s. caseo ⁊ ouis. Qꝺ tñ dicitur in. d. c. deniq;. de lacte caseo ⁊ ouis: nō ē necessariū obseruare nisi in ieiunio quadragesime: nisi vbi est cōsuetudo abstinere ab his, in quolibꝫ ieiunio ecclesie. Hec Ric. 4º. di. 15. q. 3ª. ar. 5º. c. 2ᵐ. ad oppositū. Sed obijcitur: q꞉ magis excitat ɔcupiscētiā potus vini q̄ꝫ es⁹ carniū. Aliqui etiaꝫ pisces ita delectabiliter edunt sicut carnes: ergo ecclesia nō debuit magis interdicere carnes q̄ꝫ vinū ⁊ pisces? Rñdeo. Ecclesia magis ꝓhibuit carnes q̄ꝫ vinū. tuꝫ q꞉ difficilius est abstinere a vino q̄ꝫ a carnib⁹ ⁊ iō si vinū ꝓhibuisset trāgressiōis periculuꝫ maius fuisset. tum q꞉ ieiunium sepe tristiciaꝫ excitat: ⁊ vinum cor hoīs letificat ꝺm psal.

Item magis ꝓhibuit carnes q̄ꝫ pisces: q̄a esus carnium ut in pluribus magis delectat q̄ꝫ esus piscium. licet in quibusdam aliter se habeat: ⁊ leges dant̄ ꝺm ea que ut in plurib⁹ accidūt. Quid si nati. dñi vēerit ī sexta feria? Rñdeo. Illi qui nec voto nec obseruantia regulari ad carniū abstinētiam sūt astricti: tali die ꝺm ɔsuetudinem ecclesie generalem carnib⁹ vti pñt. Nec tñ illi sunt reprehendendi qui ob deuotionē voluerint abstinere: vel ēt ieiunare: ex̄ de obser. ieiu. explicari. Ubi nota: ꝙ ex hoc ꝙ dicit ibi nec ex voto. patet ꝺm glo: ꝙ illi qui nouerūt non comedere carnes in sexta feria: non debent tūc comedere carnes: quia que sine ɔditione vouent̄ sine ɔditione soluuntur. 33. q. vlt. c. vlt. q꞉ ex quo voto emisso non exceperunt: generalit̄ tenēt̄ ar. extra de priuil. q꞉ circa. Quō itelligit̄ verbū Greg. 4ª. di. deniq;. vbi dicit: ꝙ q̄ a carnibus abstinet nūq̄ꝫ sūptuosa ɔuiuia beluaꝝ maris ꝑparet? Rn̄º: ꝙ loquit̄ de bono ⁊ equo q꞉ ɔ̄riū de ɔsuetudine tolerat̄. Nam q̄ nimis emungit: elicit sanguinē. Quid de ouis et lacticinijs? Rñdeo. Hec interdicunt̄ ieiunātibus in quātū sunt ex aialibus orta carnem hn̄tibus. Unde carnes principalius interdicunt̄ q̄ꝫ ipa. Inter etiā alia ieiunia: ieiunium quadragesime ē solēn⁹. Tū quia ad imitatiōnē xp̄i seruat̄. Tū q꞉ ad celebrāda deuota mysteria redēptionis nostre populus ꝑ ip̄m disponitur. Et iō in quolibet ieiunio carniū esus interdicitur. In ieiunio āt q̄dragesime interdicunt̄ vl̄r: etiā oua ⁊ lacticinia: de cōse. di. 3ª. non opꝫ. Circa quoꝝ tñ abstinentiam in alijs ieiunijs diuerse cōsuetudines fiunt apud diuersos: quas quilibet dꝫ seruare ꝺꝫ morem eorum inter quos conuersatur. Unde Hiero⁹. loquēs de ieiunijs dicit. Unaqueq; ꝓuincia abūdet in sensu suo: ⁊ p̄cepta maioꝝ leges ap̄licas arbitretur. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 147. ar. 8º. c. 3ᵐ. Si tñ sicut notauit Hosti. confessor certum modū abstinentie iniungeret: illum penitens nulla obstante ɔ̄ria ɔsuetudine seruare deberet: vt ꝓbatur. 82. di. presbyter. Insuper nota: ꝙ ꝺm Hosti. cuicūq; conceditur vsus ouorum ⁊ casei: intelligitur concessum ꝙ etiam sagimine possunt vti: ar. 82. di. presbyter. Sic vtuntur cluniacēses: ꝺ cistercienses: ⁊ quidam alij religiosi ɔtrariū seruant. Sed nunquid ep̄us potest ī voto dispensare? Rñdeo. Arguitur ꝙ sic: extra de voto. c. i. inspecta persona ⁊ redemptione. s. vtrum redemptio vel ieiunium debeat magis deo placere: ⁊ ꝺm hoc dispenset vel non dispēset: argu. ibidē. c. magne. Potest etiam ep̄us dispensare in quadragesima cū infirmis: vt ī eis vitetur maius periculuꝫ. s. mortis: de ɔse. di. 5ª. quadragesima. ⁊ similiter tꝑe caristie. Unde qui in quadragesima carnes cocte. s. ꝓpter famis inediā comederet: puniend⁹ nō esset. Debet tñ orō fieri apud deū: ne imputetur ipsi: q꞉ bonaꝝ mētiū ē ibi culpā cognoscē vbi culpa nō est: vt dicitur extra. e. cōsilium. §. cū aūt. ⁊ §. vlt. di. 5ª. ad eius. Hec hosti. Iteꝫ ꝺm Inno. e. ti. ieiunia indicta ab eccl̄ia nō pñt redimi pecunia. vel alio mō nisi cā vel necessitas in ieiunante subsit. Ieiunia auteꝫ voluntaria redimi pñt auctoritate supioris etiā sine cā: que subsit ī ieiunāte: dūmō alias sit vtile. 82. di. c. fi. Et idē ē in ieiunijs ꝑ pn̄ia impositis: ar. ex̄ de vo. c. i ⁊ di. 82. presbyter ī fi. Cōuenit. n. Hosti. cū p̄dictis in glo.

De restitutione in cōi ti. 29⁹.

Postea cōsiderā/

dū ē de restōe. Et p̄ in cōi q̄ꝫtū ad dāna illata in diuersis generibus reꝝ. 2º q̄ꝫtū ad acquisita in ludo alearuꝫ. Circa primū p̄ querit̄ q̄d sit restitutio: ⁊ vtꝝ sit necessaria. 2º q̄ debēt restitui. 3º q̄ꝫtum dꝫ restitui. 4º qñ dꝫ restitutio fieri. Circa primuꝫ querunt̄ plura. s. vtrū restitutio sit act⁹

iusticie cõmutatiue. R°. q sic. Restituere enĩ est aliquẽ iterato statuere in possessionem vel dñium rei sue. Et ita attẽdit ibi equalitas iusticie sm recõpensationem rei ad rem: que ptinet ad iusticiã cõmutatiuã. Utruʒ restõ sit necessaria ad salutẽ. Rñdeo. Ut dictũ ẽ: restitutio est actus iusticie cõmutatie. Ad obseruandam aũt iusticiã omnes tenenẽ. Quilʒ ergo teneẽ ad restitutionẽ rei ablate iniuste. Uñ Aug° epĺa 2ª ad macedonem ⁊ habetur. 14.q.6.c.1°. Nõ remittiẽ pccatũ nisi restituat ablatũ: si restitui põt. Hec Aug°. Et si nõ põt idem restitui: debet restitutio fieri ĩ equiualenti: si sit possibile: ex ne lite pendente aliquid innoueẽ. ecclesia 2°. Si vero equiualẽs reddi non possit: teneẽ qui dãnum intulit restituere qđ põt ad arbitriũ bonoꝝ viroꝝ.

Equitur videre de scđo. Et circa h° querunẽ plura. s. Utrum dãnificans aliũ in bonis corporis teneaẽ ad restitutionẽ? Rñdeo sm Sco. 4°. di. 15ª. q. 3ª. ar. 2°. Dãnificans alium in corpore. aut infert vltimũ dãnũ. s. mortẽ: aut aliqđ dãnuʒ circa vltimũ: ⁊ hoc dupliciter. Uel irremediabile: vt in mutilatione: aut remediabile: vt in vulneratione: vel alia lesione curabili. Si in mutilatione: hoc põt esse dupliciter. Uel quia est enormis: que ex toto impedit aliquem actuꝫ hũanũ: qui cõpeteret hõi sm illam partẽ amputatã: vt in amputatione manus dextre: aufertur oĩno act° hũanus natus cõpetere sm illã manũ. Uel nõ est enormis. i. nõ ipediens actũ humanũ: vt ẽ ãputatio digiti vel alicui° partis ei°. De istis oĩbus dãnis videdũ est p̃ quod possit iuste statui. 2° qđ statutũ est. De p̃ dico: q si statuereẽ lex talionis in oĩb° istis dãnis: iusta esset: qꝛ nõ ẽ facile vt p tali dãno illato fiat recõpẽsatio equalis p aliqua bona fortune: qꝛ nõ equipollẽt. De scđo. s. quid statutũ est dico: q p primo dãno ⁊ maximo. s. vite ablatione regulariter ĩ multis cõitatibus statuta est lex taliõis: vt homicida moriatur. Et rõnabiliter qꝛ hoc nõ solũ cõpetit legi mosaice ⁊ rõni naturali: sed etiã approbatuʒ est ⁊ ꝯfirmatũ in lege euangelica a xp̃o Math. 26. Oĩs qui gladio occidit: gladio peribit: ⁊ ꝯsequens vbi lex talis de vita reddenda p vita statuta ẽ: iuste statuta ẽ: ⁊ debet hõ patiẽter soluẽ illã. Qꝛ si alicubi nõ sit statuta: nullus debet eã sibi inferre: qꝛ nullus dꝫ eẽ homicida sui sine speciali precepto dei: sed expedit ei vt exponat vitam suam in causa iusta: ꝯ inimicos ecclesie p restitutiõe facienda illi: cui° vitã abstulit. Qꝛ si nõ velit tãtã restitutionem facere: nõ põt eẽ immunis oĩno a restõne: sicquidã fatui absoluũt homicidas nõ oñdẽtes eis restitutionẽ necessario incumbentẽ quasi facilius possit trãsire homicida q̃ vt ita dicã canicida: qꝛ si aliquis occidisset bouẽ vel canẽ p̄ximi: nõ absolueret sine restitutione. Teneẽ ergo ad restitutionẽ spũalẽ faciendã eq̃pollentẽ vite quã abstulit: sicut põt eẽ eq̃pollentia in talibus. Nec hoc solũ: sed si interfectus sustentabat aliquos: puta patrẽ ⁊ matrẽ: vel p̄ximos: teneẽ iterficiens oĩbus illis ad tãtaꝫ restitutionẽ: quãtam eis abstulit p interfectionem illius persone. Et qꝛ vix posset aliquis digne recõpensare p actiones illud qđ abstulit homicida: iõ expediret simpliciter anime cuiuslibet talis ꝑsoluere p passiones volũtarias: vel patienter susceptas: vt. s. occideretur p homicidio. Et iõ optime puisum ẽ cõitati vbi statuit lex talionis in cã homicidii. Patꝫ eni in dauid q̃tũ de° detestatur homicidium qui volens edificare templũ deo phibitus ẽ a deo: quia fuerat effusor multi sanguinis humani: licet iuste occidisset. Igitur si iustus occisor nõ acceptaẽ ad cultũ diuinum iniustus occisor vbi appebit. Hoc ãt qđ dictũ ẽ dictũ ẽ đ iniuste occidente. De alia dãnificatiõe. s. mutilatione enormi ⁊ nõ enormi: cõiter in ecclesia nõ ẽ statuta restitutio nisi pecuniaria. Et ista debet rñdere nõ solum dãno qđ quis ĩcurrit p mutilationẽ p toto tempore futuro quo vsurus erat mẽbro absciso: sed etiam expensis appositis in curatione. Et hoc dicit. c primũ ex de iniurijs ⁊ dãno dato: ⁊ vltra placationem ipsius lesi: que requireretur etiam si non esset talis mutilatio: ⁊ consolationem ipsius sic afflicti: quia ppetua desolatio ẽ sibi de tali mutilatione. Plus etiam ponderãda ẽ mutilatio pauperis q̃ diuitis: quia magis indigebat parte abscisa ad victuʒ necessariũ ꝯquerendum: ⁊ ideo plus fuisset vsus parte illa ad necessaria pcurãda: licet ex alia parte sit aliqua conditio p̃ponderans. s. dignitas ꝑsone: sed hoc parum est respectu p̃me ꝯditionis. Hec oĩa Sco. ibidẽ. Si vo pcussus mortuus vel mutilatus nõ fuerit: in lecto tñ iacuerit: opas eius amissas: ⁊ expensas ĩ medicos ⁊ medicinas restituet qui percussit: extra de iniurij. c. i. Utrum damnificans alium in bonis anime teneatur ad restitutionẽ? Rn°: q sic multomagis q̃ damnificans in bonis corporis vel in bonis exterioribus: q̃a bona anime sunt multo meliora illis. Unde. 6ª. q. i. sunt plurimi. Multum dãna moꝝ distant a dãnis rerũ tẽporaliũ. Nullus auteʒ alium dãnificare põt in bonis aĩe: nisi dispositiue. s. eũ inclinando verbo: vel exẽplo ad peccãdũ.

Et ideo talis tenetur ad restitutioné.s. eum disponendo quātū pōt ad bonū: bono exéplo vel verbo, p eo orando vel orones impetrādo. Utrū dānificās aliū in fama iniuste teneat ad restitutionem? Rñdeo frm Sco. Tripliciter potest aliquis alium diffamare. Uno mō falsum crimen imponendo. 2° mō verum tñ occultum non seruato ordine iuris.s. in publico, ponendo. 3° mō verum crimen: sed occultum sibi in publico impositū negando: qr negans in hoc notat imponēté de calūnia.
In primo casu dicit q debet restituere famaz simplicit retractando verbum suuz vel quod sibi imposuit: quia alias non seruat iusticiaz i reddendo primo qđ suuz ē. Et si obijcit q magis tenetur zelare pro fama sua q̄ aliena: non aūt posset illi reddere famā retractando suū: nisi seipsum diffamaret? rñdeo. Quilibz debet magis diligere famaz eius cui pōt iuste cōpetere q̄ illius cui non pōt nisi iniuste. Ita est hic: qr accusato de falso crimine iuste competit fama: sed accusanti p⁹ talē accusationé nō cōpetit iuste: sed iniuste: nō solū qr mētit⁹ ē in accusando: sed qr publice mentitus est: i quo sufficient r radicaliter infamauit se. Et iō postea oñdens inocentiā alteri⁹ cui tenet i hoc: r indirecte nocētiā suā: nō, pprie ifamat se tunc: sed amouet falsam laudē: qua ipe p⁹ accusationē mēdacē ē indignus. Exemplū Aliqs fornicat trib⁹ videntibus. Illi postea accusantes crimē: nō infamāt eū sed ipsemet infamauit se in facto isto publico: qr breuiter cōmittēdo qđcūq crimē publice incurrit lesionē dignitatis: r sic amittit famā quantuz in se est. Nec publicatio illa p quā notificat lesio illa aufert sibi famā; sed solū facit deuenire magis in publicū qđ tñ ex natura actus cōmissi erat prius simplicit publicum. Et si queras. Unus nō iponit in publico tale crimen alteri: sed murmurat vel indiscrete loq̄tur: vel alicubi corā multis narrat: tamen nō tanq̄ sibi certū: sed sic se audiuisse: nunquid tenetur restituere? Rñdeo. Rara ideo fides ē: quia multi multa loquūtur: r idcirco dicēs se solū audiuisse: nisi ex modo dicendi oñdat aliquam maiorem certitudinem q̄ ex cōi relatione: nō aufert ex natura actus i opinione aliorz famam isti: quia si illi firmiter ɔcipiūt illū de quo est sermo esse criminosum: leues sunt: quia qui cito credit leuis est corde. Verūtamē qr a scādalo pusillorz opz cauere: iuxta illud Apli p⁹. corl. 8°. Si primū scandalizē: nō māducabo carnes ineternū. Et multi sūt tales pusilli leues ad credendum mala: ideo periculosum est talia audita ex relatu eis referre. Et si hoc fiat malo aīo.s. ledendi illū de quo est sermo: nō est facile excusare qn sit cōtra charitatem: r ita peccatuz mortale. Si aūt fiat coram talibus ex consuetudine durū est dicere q exeat genus peccati venialis: qr lingua in lubrico posita est: r qui nō offendit in verbo: hic pfectus est vir. Jaco. 3°. De 2° dico vt vbi supra ar. 2°. q nō tenet retractare verbum suū: qđ, pposuit in publico: quia hoc faciendo mentiret: cū sciat illud qđ, ppo suit esse verū: r nō tenetur mentiri, ppter qđ cunq bonū reddēdū alteri: sed tenetur alio modo licito reddere sibi famam: puta p hi⁹ verba. Nō credatis eū esse talē: male.n. dixi vel fatue: quia non seruato ordine iuris. Pro posui eni in publico: qđ non est verum publicum. Et illa persuasio.s. non reputetis eum talem: bona est: quia quilibet presumendus est bonus: donec probetur cōtrarium: iuxta illud extra de scrutinio in ordi. faciēdo. c. vnico. Humana fragilitas quem indignum esse non nouit: dignum estimare debet. Sed iste non est probatus malus coram istis. Igitur hoc est persuadendu3 eis.s. q ipsi nō reputēt eum indignum nec malum. De tertio mēbro dicitur similiter q non tenetur retractare negationem suam: qua negauit in publico verum sibi crimen impositum: quia non tenetur aliquis statim in iudicio confiteri se reum nondum conuictus. Tamen tenetur per quedam verba sobria: sicut dictū est in secundo articulo restituere famam illi accusanti quez indirecte notauit de calumnia dicendo. Non habeatis eum pro calumniatore quia forte habuit bonaz intentionem in, ppo nendo: vel forte credebat posse, pbare intētū suuz: r deceptus fuit. Sed ille qui negat tale crimen verum: licet priuatuz in publico sibi impositū: nunquid mortaliter peccat? Videt q sic: quia mentitur mēdacio pernicioso persone accusanti: quia per hoc notatur calumniator? Rñdeo: q hoc nō est verum quia ipsemet ē sibi perniciosus: qui eo mō, pponit quo ñ debet, pponere: r ideo ipsemet ē sibi causa si aliqua infamia sequit: nō aūt ille negans: qr defendit innocentiā suā in publico: vbi nō ē nocēs: nec hñd⁹ p nocēte donec fuerit ɔuict⁹. Sed remanet difficultas an peccet mētiēdo pro se. Dux.n. videret q q̄libet accusat⁹ ab vno publico: teneret stati de necessitate salutis ɔfiti illđ i publico: r sic stati expone se patibulo in iudicio sanguinis. Sed r habendo oculū non tñ ad penā: sed ad honestum: r in honestū: nō apparet q ille honeste r frm rectā rōnem debeat confiteri corā tali iudice: quia

ipse est plus q̄ quicunq̄ alius singularis ac cusans. Unde anferret sibiipsi famam: quia ꝯfitenti ꝯtra se in iudicio creditur. Quid ḡ. Cauta est rn̄sio iuristarū: hec.s. nego ꝓposita vt ꝓponunt̄. Et hoc quidem sine mendacio pōt fieri in ꝓposito: qꝛ ꝓponunt̄ in publico et vt publice ꝓbanda. Sic aūt negare ea potest quilibet si scit non posse pbari in publico.

Quid si iudex vrgeat eū vt ꝯfiteat̄ ꝓpositū vel publice neget? Rn̄dere posset qꝫ ipse rn̄dit sufficienter ad accusationē fm modū iurisperiti: nec ab illa rn̄siōe vl't declinare: faciat iudex erga accusatū: quod iuris ē. Sꝫ si nō intende[illegible] negare illud vt ꝓpositum est.s. vt publicum: sed sicut sacerdos facit de confesso dicens: nihil mali scio istum fecisse: quia loquitur vt̄ in publico sciuit: aut in alio foro nunquid tenetur iste negās de illa negatiōe penitere? Rn̄deo. Bonarū mentium est ibi culpam agnoscere vbi culpa nō est: di. 5ª. ad eius. ꝛ intitulatur Greg°. Et iō in tali casu tutum est post talem negationem penitere: ꝛ hoc indistīcte tanq̄ ꝺ tali quale est: puta sub tali distinctione: si mortale est tanq̄ de mortali: si veniale est tanq̄ de veniali. Hec omnia Sco. vbi supra. De hoc vide supra li. 2°. ti. de detractione: ꝛ infamia. Utrū aliq̄s debeat recōpensare dānū: quod itulit alicui impediendo eū ne cōsequeretur aliquod bonum: qꝺ erat in via acq̄rendi? Rn̄deo. Nō tenet̄ eq̄le tali dāno recōpensare: quia minus est aliqd habere in potentia q̄ in actu. Qui autem est in via adipiscendi aliquid: habet illud tantū in virtute vel potētia: ꝛ ideo si redderet̄ ei vt hoc haberet in actu: restitueret̄ ei illud qꝺ est ablatum multiplicatū: quod nō ē de necessitate restitutiōis: vt dictum est. Tenet̄ tamē recōpēsationē aliquā facere fm cōditionem ꝑsonarū: ꝛ negociorū. Unde fm hoc ille qui effodit in agro semina: nō tenet̄ satisfacere ꝓ tota messe futura: quia nondum habetur nisi virtute vel potentia. Hec Tho 2ª. 2ᵉ. q. 62ª. ar. 4ª. c. Quid de eo qui impediuit aliquē a ꝯseq̄ndo aliqꝺ beneficiū ecclesiasticū? Rn° fm Ric. 4°. di. 15ª. q. 5ª. ar. 4°. c. 7m. ꝛ Sco. 4°. di. 15ª. q. 2ª. c. 9m. Hoc pōt aliquis facere tripliciter. Uno mō intendēs dei honorē: vl' vtilitatem ecclesie: ꝛ si ꝓpter hoc ꝓcuret qꝫ det̄ persone alij digniori: ꝛ tunc in nullo tenetur ad aliquā restitutionē: vel recōpensationem. Alio mō intendēs ꝓpriam vtilitatē: ꝛ sic ēt nō tenet̄ ad restitutionē si ꝓcuret ꝓ se licito mō. 3° mō intendens alterius dānificationē ꝓpter odiū: vel vindictā: vl' aliq̄d hi°. Et tunc si impediat ne digno detur anq̄ sit firmatuꝫ qꝫ ei detur: licet nō teneat̄ restituere valorē bn̄ficij: eo qꝫ non est equalis valoris habere bonū i actu: ꝛ esse ꝓpe habere: maxime qn̄ pōt impediri: tenetur tn̄ ad interesse dānificato ad arbitriū bonorū. Si ante iam ꝯfirmatuꝫ sit qꝫ ei detur: idem est ac si iam habitū ei auferret: ꝛ iō tenet̄ restituere equale fm tamen suam facultatem. Exemplum. Si precidam venas in fundo meo: per quas deriuat̄ aqua ad puteum alterius intentione nocendi sibi teneor ei restituere dānū. Si aūt faciam hoc sine fraude cōsulens vtilitati ꝓprie: eo qꝫ.s. est mihi vtile facere murū: ꝛ non pōt ꝯuenienter fundari sine venarū illarū precisiōe: nō teneor aliq̄d restituere: qꝛ nō dānifico aliū iuste qꝛ ius habeo faciendi bonū meū i fūdo meo. ff. ꝺ no. ope. nun. l. 2ª. Et sic dicitur. ff. de re. iu. nemo damnuꝫ facit: nisi q̄ illꝺ facit qꝺ facere ius nō habet. Quid si cā mei edificij defendendi: edificiuꝫ vicini orto incendio dissipē. Nunquid teneor ei reedificare? Rn̄deo qꝫ n̄ vt dic t Ulpianus: ꝛ reprobat Labeonem: q̄ dixit ꝯtrarium: vt habetur. ff. de incendio et ruina. l. 3. §. qꝺ ait pretor. Vel dic Labeonis sn̄iam veram: vbi iustus non fuit metus: puta quia adhuc non peruenerat ignis vsq̄ ad domum vicini: quam destruxi. Tunc. n. teneor in simplum act|. leg|. aquil'. Sed si ꝑuenerat: vel iuste dubitabam an ꝑueniret: q̄a forte tunc tempus ventosum erat: tūc hꝫ locū qꝺ Ulpianus dixit. Neq̄. n. dānū dare videor eque ꝑituris edibus: vt dicit̄. ff. qꝺ vi aut clā. si alius. §. seruius quid. Est ꝛ alia exceptio. Quāuis etiā nō ꝑuenerit: si iuste tn̄ putabaꝫ ignē ꝑuenturū: adhuc cessat actio. Sic intelligitur. ff. ad. l. acquil'. l. si quis fumo. §. quod dicit̄. Sic etiā parcit̄ ei qui grā mercū suarū seruandarū: alienas ꝓijcit in mare. vt habet̄. ff. de prescrip. verbis. qui seruandarū rn̄so. i. Sed nunquid a ciuitate debet emendari domus vicini in precedēti casu? Rn°. In sūma equitate ꝯsulo iudici: vt hoc officio suo fieri faciat: ar. ff. ad. l. ro. de iactu. l. i. §. equissimū. Hec Hosti. Ad huius euidentiam nota qꝫ ad hoc qꝫ teneat̄ qui dānum dederit: vel iniuriam irrogauerit restituere necesse est culpā interuenire: al's non tenet̄. Unde infantes ꝛ furiosi non tenentur si dānum dederit. impubes tn̄ doli capax tenetur. Non ēt de culpa: q̄ ad sui defensionem ꝛ incontinenti: ꝛ eodem modo damnum dedit. Excusat̄ etiā a culpa qui alterius impulsu vel violētia venti damnum dedit. Non tantū autem qui damnum dedit vel iniuriam irrogauit: sed etiā q̄ opem tulit tenetur. Iteꝫ si sine culpa: siue impitia

vel negligentia dānu3 q̃s dederit: vel iniuria3 irrogauerit tenetur. Si quis etiā aliquid ex negligentia minus fecit: ⁊ ad hoc dānū datū sit tenetur. Item nō excusat̄ quis p ignorā tiam si scire potuit ex facto suo cōtingere ia/ cturā: vel iniuriā: puta cū velle3 pcutere pcu/ tie ntem me: percussi aliū: imputat̄ mihi: quia diligentiā debitā nō adhibui. Hec omnia ex de iniurijs. si culpa. in tex. ⁊ in glo. Item si quis iumentū alterius occiderit foueā i quā cecidit faciendo: quod mortuū ē: erit suum: sed extimationē dabit: extra de iniurijs. c. 2o quia qui dat occasionē damni tenetur. ff. ad .l. cor. nihil interest. Hoc aūt est fm Ber. in glo. Itē si fecerit i manifesto loco: sed si in priuato vbi talia fieri solent: non tenetur. ff. ad. l. acquil. qui foueas. Item si bos meus cornupeta est: quia nō custodiui eum bene oc ciderit tuum: reddā bouem p boue: sed mor/ tuus meus erit. e. ti. si bos. Sed ⁊ si in agrum vel vineam tuā ego vel aīalia mea damnum dederimus: extimationē dabo. e. ti. si leserit. Hoc autem intelligitur fm Host. si animal meum contra naturam sui generis damnū dedit: puta bos cornupeta est: qui consueuit domesticus esse: tūc reddam estimationē: vel aīal pro noxa tradam. e. c. si. §. q si animalia. In animalibus tamen feris hoc non h3 locū quia tale aīal dando liberari. sed nihilomin9 teneris si diligentiā debitā nō adhibuisti: sec9 ē si nihil de ↄtingētib9 omisisti: vt ibidē dicit̄.

Quid de eo qui damnificat aliquam reli/ gionem retrahendo ab ingressu eius aliqua3 personā eidē vtilē? Rn̄deo fm Sco. 4o. di. 15. q. 3a. c. 2m. q tal' si traxit aliquē de religiōe iā obligatū ad religiōe3 obligatiōe pfessiōis: te/ neť agere ad restitutiōe3: vt. s. ille redeat ad religiōe3. S3 si aliquē dispositu3 ad intrandū retraxit ne intraret: quia interest inter hēre ⁊ prope esse: non tenetur ad tantā restitutōe3 religioni: ad quantā tenetur si fuisset in reli/ gione: sed ad aliqualem: puta ad inductionē alterius equiualentis ad ingressum illius re ligionis. Et hoc intelligendum est si ipsum retraxit intentione dānificādi religionē. Si aūt itentiōe ↄsulēdi vtilitati pp̄e sine fraude nō teneť religioni. Sed in p̄mo casu ⁊ in 2o teneť psone: quā retraxit in psuasionibus: et alijs bonis spūalibus ad equiualētiam illis bonis: a quibus eū retrahendo dānificauit.

Quid de eo q̃ vitupauit aliquem iniuste? Rn̄deo q sicut dignitatē psone eius i boīum opinione maculauit p illationē contumelie sic reparet eā p exhibitionem reuerētie. Hec Tho. 2a. 2e. q. 62a. ar. 2a. c. 3m. Utr̄ homo teneať ea restituere que inuenit a fortuna? Rn̄o. Rer quedā sūt cōes oīu3 iure naturali: vt volucres nō domestice: ⁊ pisces maris: la/ pilli ⁊ gēme que inueniunť in littore maris: ⁊ silīa: insti. de rerū diuisione. §. hec quidē. ⁊ § fere bestie. Et talia inueniēs restituere nō te netur. Unde. e. §. dicit̄. Qđ nullius est: nāli rōne occupantis eē ↄcedit̄. Quedā vero sunt vniuersitatis: vt illud qđ ē totius ciuitatis i cōi: vt theatra stadia ⁊ silīa: vt ibidē. §. vniu/ sitatis. Et quedā sūt pprie singulo2. Et his duobus modis res dictas: si quis inueniat re stituere teneť res cōitatis cōitati: ⁊ res ppas alicuius ei cuius sūt: si scire possit cuius sunt Et si cuius sint scire vel inuenire nō possit: ei restituat cui de re publica cura incūbit: vt di cit Rich. 4o. di. 15a. q. 5a. ar. 7o. c. Uel vt dicit Ray. si ipe indigeat cū ↄsilio ⁊ auctoritate sui penitētiarij: nisi. s. supior dispositionē taliu3 retinuerit: sibi retineat: ⁊ p eo cui9 fuit oret: aut paupib9 eroget. Et sic itelligit̄ illđ Aug. 14. q. 5a. si quid inuenisti: ⁊ nō restituisti: rapu isti. Et illđ. Hierony. 14. q. 5a. multi. Scđm Sco. vero. 4o. di. 15a. q. 2a. c. 3m. res inuenta tradi deb3 alicui persone publice custodiēda ⁊ in locis publicis pclamari: vt sic dn̄s eius eā inuenire possit. ⁊ si post talem pclamatōe3 dn̄s non appareat: paupibus debet restitui.

Quid de eo qui accipit occulte de bonis ali cuius sui debitoris ei soluere nolentis? Rn̄dit Rich. vbi supra. c. 2m. q talis peccat pter indebitū modū accipiendi: tn̄ restituē non teneť: vt habetur. 14. q. 5a. non sane.

Quid de meretrice? Nunq̃d restituere d3 quod datum est sibi propter fornicationem? Rn̄det Tho. 2a. 2e. q. 62a. ar. 5o. c. 2m. q non Si tamē aliquid supflue extorsisset p fraudē vel dolū: ei a quo habuit: restituere teneť.

Quid de tenentib9 colūbaria: ⁊ guaranas? Rn̄deo. De tenētibus colūbaria dicūt aliq̃ q si non possint teneri sine preiudicio ⁊ dāno alterius: mortalit̄ peccāt si tenent. Quidam tn̄ credunt: q colūbe plus pficiant terris q̃s frequentant stercorizādo: ⁊ mala semina co/ medendo q̃ al's noceant. Uñ nō videť tutū sup hoc aliquid affirmare. De tenentib9 gua ranas credunt aliqui q vbi domini agroru3 vicino2 solebant agros in tanta libertate pos sidere q non oportebat eos custodias suis agris: pratis ⁊ satis adhibere pter arcenda hu9 aīalia guarana2 peccant mortaliter qui hu9 guaranas de nouo ↄstituūt in preiudiciū ⁊ damnū alio2ū: ⁊ tenentur qui faciunt eas dānificatis ad interesse. Idem etiam credūt de veteribus guaranis: que sūt a tempore ex

quo extat memoria: nisi pbabilit presumat q aliqui terras vicinas hi⁹ guaranis: a dñis illaꝝ guaranarũ acceperũt excolendas scientes ↄditiones guaranaꝝ.s. q habẽtes predia vicina tenẽtur custodire sata ꝓprijs expẽsis ab aialibus hi⁹ guaranaꝝ: ꝛ q nõ liceat capi: ac interficere hi⁹ aialia q̃uis inuẽta i pdijs suis: ꝛ damnũ ibi facientia. Si queratur vnde hoc pbabiliter presumi possit: Rñdeo: q ex multo cõmodo: quod ↄsequi ↄsueuerũt ex nemoribus illis habitantes iuxta eas: vel qꝛ minorem pensionẽ soluũt de prediis vicinis guaranis q̃ de multuꝫ remotis. Et forte quia iuuant ꝛ releuantur in vno ab initio cõsenserunt grauari in alio.s. in onere seruãdi predia sua sine captione ꝛ lesione hi⁹ aialiuꝫ.

De venatoribus qui conculcant agros et vineas aliorum: quorum canes occidunt anseres: ꝛ oues ꝛ agnos pauperum: credo q tenentur restituere extimationẽ dãni. Alias peccãt mortalit: si ñ restituãt: nisi ita modicũ damnũ esset: q pbabiliter nõ curarẽt illi quibus fieret. Item credo q pricipes qui excecant: vel mutilant homines ꝓpter lepores cernos: ꝛ hi⁹: mortalit peccãt si faciant libidine vindicte: aut amore hi⁹ animalium: aut libidine venandi hi⁹ animalia: que nullius hois sunt. aut si ꝓpter vnicum actum hoc faciant: cum nõ debeãt ita seuere pcedere: nisi contra ↄsuetos ad talia. Credo ẽt q si sit ↄsuetudo loci illius: q p vno actu tanta pena infligat: consuetudo est iniqua: nec obseruanda. Et obseruantes eam mortaliter peccãt: vt dicit in summa Tanc. ti. de rapina. c. qui condunt leges iniquas.

Sequitur videre de 3°.s. quãtuꝫ debet restitui. Et circa hoc querunt plura .s. Utrũ sufficiat restituere simplum qd est iniuste ablatum: Rndeo. Cum aliqs recipit iniuste rem alienam: duo sunt ibi qꝛ vnũ est inequalitas ex parte rei: que qñqꝫ est sine iniuria: vt patet in mutuis. Aliud est iniusticie culpa: que potest esse cum equalitate rei: vt cum aliquis intentat inferre violẽtiã: sed non preualet. Quantum ad primum adhibetur remediũ p restitutionem in q̃tuꝫ p eaꝫ equalitas reparat. Ad quod sufficit q tantũ restituatur quantũ de alieno habetur Quãtum ad culpã adhibetur remediuꝫ per penam: cuius inflictio pertinet ad iudicem. Et iõ anq̃ sit ↄdẽnatus p iudicẽ: nõ tenetur plus restituere q̃ accepit: sed p⁹ ↄdẽnationẽ tenet soluere penã. Et fm q dicit Hosti. ti. de pe. anq̃ res inuenta: dico q restituatur. Si dubitatur autem cuius sit: certificari ꝛ inuenirl potest p circũstantias rei. Quod ãt dixit zacheus dño Luc. 19°. si quẽ defraudaui reddo quadruplũ. dixit illud quasi supererogar volens. Unde etiam pmisit. Ecce dimidium bonoꝝ meorũ dñe do paupibus. Et ↄcordat Rod. sup. §. de pedagijs. dicẽs: q si qs faciat aliquid prohibitum sub pena corporali: vel pecuniaria: non est iniungendũ ei in foro penitentiali q soluat hi⁹ penã: nisi tunc quãdo condẽnatus erit ad illam; sed sufficit q soluat interesse ad arbitrium boni viri: damnuꝫ vel iniuriam passo. Iteꝫ dicit Inno. i glo. extra de imunitate. quia pleriqꝫ. q ↄdẽnat⁹ ad aliquid iniuste: non tenet illud dare sponte: licet parere debeat sententie. Utrũ ille qui damnum intulit non habens vnde restituat: seipsuꝫ teneatur facere seruum vt possit restituere: Rñdet Ric. 4°. di. 15. q. 5. ar. 4°. c. 2m ad oppo. q damnificans alium iniuste in sua libertate. s. iniuste pcurando eum i seruitutem redigi: tenetur se facere seruum pro eo: si non potest euꝫ aliter restituere libertati Nisi forte esset talis conditio persone: que intulit damnum q hoc notabiliter redundaret in cõmunis boni preiudiciũ. In quo casu non teneretur se facere seruum: quia vt dicit ff. de re. iur]. libertas inextimabilis res ẽ. Illa autem lex que habetur Exo. 22°. si non habuerit fur quod p furto reddat: vendabit: lꝫ tũc obligaret iudeos: nõ tñ obligat nos: qꝛ non fuit morale preceptum. Similiter dici potest de legibus illis: in quibus precipiebat q restitutio excederet dãnum.

Sequitur videre de quarto qñ deat fieri restitutio. Et hic queritur vtrũ sit statim restituendum: Respondeo Sicut recipere rem alienaꝫ contra iusticiam est peccatum: ita etiam retinere eam: quia p hoc q aliquis inuito domino detinet rem alienam: eum impedit ab vsu rei sue: ꝛ sic facit ei iniuriam. Manifestum est autem: q nec p modicũ tẽpus lꝫ morari in peccato mortali sed quilibet tenetur statim peccatum excidẽ fm illud Eccle. 21. Quasi a facie colubri fuge peccata. Et ideo quilibet tenetur statim restituere. Quod si non posset statim: ipsa impotentia absoluet eum ab instanti restitutõe facienda: sicut etiam totaliter absoluitur a restitutione si sit oino ĩpotens. Debet tñ per se vel p alium petere remissionẽ: vel dilationeꝫ ab eo cui debet. Circa quod nota fm Sco. 4°. di. 15. q. 2ª. ar. 4°. sub ar. quando. q non licet aliquo tẽpore detinere alienam inuito domino. i. nolente: ꝛ fm rationeꝫ rectã nolle debente. Et per ↄsequens regularit restitutõ

debet statim fieri: sicut statiz cessari debet ab actu peccati mortalis: non tm̃ exteriori: sed etiam interiori. Sed in casibus licet exteri⁹ quãdoqz exteriorem restitutionem differre posita tamen interius restituendi voluntate qñ occurrẽt circũstãtie oportune. Qui qdez casus sub hac regula continetur: qp. s. licet detinere rẽ alicui⁹: qñ ille debet velle rõnabilit̃ eam detineri: vt qñ restitutio illius rei esset ĩ preiudicium cõitatis: vel ipsius recipientis vel etiã in infamiam: vel in magnũ damnum restituentis. Debet. n. hec oĩa predicta magis velle vitare p dilationẽ restitutionis sibi faciende q̃ʒ vitare suũ incõmodum paruũ vel nullum. Vñ ille tunc qui habet rẽ alterius: tenet eam dño volente: ⁊ si non actu elicito: tñ actu debito: qꝛ dñs illius rei debet velle qp hñs sua teneat ea: donec oportune possit ea reddere. Si dicat̃ qp tenet aliena dño inuito: qꝛ nõ vult qp teneat rem suam: etiã per tẽpus q̃tũcunqꝫ modicum: Rn⁹. Dicendũ qp dño male ⁊ inordinate volẽte statim debere restitui sibi suum: non est tenere iniuste alienuz quia etiam depositum: de cuius redditõne strictissima lex habet̃: in casu licite teneri pt̃ dño inuito inordinata volũtate. Multa alia de restitutione notata sunt in primo li. hui⁹ opis: que diligens lector inuenire poterit in pluribus eiusdem li. titulis.

De restitutione acquisitoꝝ in ludo aleaꝝ ⁊ taxillorum. titulus. 30.

Hnc ẽ ↄsiderãdum in speciali de restitutione acquisitoꝝ in ludo alearũ ⁊ taxilloꝝ. Et vt plenius hec mã tractet̃ q̃rit̃ pmo vtꝝ talis ludus sit licitus. 2° que sit pena eius. 3° vtrũ in iudicio repeti possit illud qd̃ quis in tali ludo perdidit. 4° vtrũ illa que quis est lucratus in tali ludo restituere teneatur in foro ↄsc e. Circa primũ sciendũ qp ludus alee cõiter dicitur oĩs ludus qui innitit̃ fortune vicibus: vt dicit Rod. Ois autem talis ludus est ꝓhibitus: ne fiat in penam vl'r oib⁹ ⁊ maxime clericis: nisi in casu: vt patebit. ĩ. ff. de aleatorib⁹. p totũ. in auc⁰. de sanctis. epis. §. interdicim⁹. di. 35ᵃ. epus. ex̃ de vi. ⁊ hoñ. cle ricorũ. c. clerici. in tex. ⁊ glo. Unde cum talis ludus sit vtroqꝫ iure. s. ciuili ⁊ canonico prohibitus: ↄstat qp peccãt: nisi in casu q̃ ludunt tali ludo: vel etiã participãt. Vñ Hu. no. sup d. c. epus. qp ludẽtes mortaliter peccãt. Scd̃z vero quosdã vt dicit Rod. tũc demũ peccant mortaliter qñ ducãt hoc in ↄsuetudinẽ. Peccant etiã ad minus venialiter inspectores ludi: vt dicit Rod. Grauitas aũt huius peccati patet primo quia ibi est cupiditas aliena lucrandi: q̃ est radix oĩum malorum. i. Timo. 6°. Et nõ quecũqꝫ cupiditas: ß rapina. Uult. n. spoliare ꝓximũ suis rebus. 2°. qꝛ ibi est ꝓditio. Uult. n. spoliare eũ cũ quo comedit: ⁊ bibit. 3° qꝛ est ibi maxima crudelitas. Uult eni spoliare si pt̃ eum etiã camisia ⁊ bracl. quod non facerent aliquando latrones peregrinos in nemoribus spoliantes. quarto q̃a ibi est cõtẽptus ecclesie hoc ꝓhibentis. Patz etiã ex multis alijs malis que ꝓueniunt ex talibus ludis: que omitto gratia breuitatis. Pt̃ tñ ludus in pecunia fieri licite in casu: puta concurrentibus septem circũstantijs. Oportet tamen primo qp ibi sit idonea persona qꝛ hoc nõ licet clericis etiã inspicere: vt dictũ est. 2° cõgrua causa: vt ꝓ cõi ↄuiuio faciendo ff. de alea. l. vlt. 3° debitus finis: vt. s. nõ ꝓpter cupiditatem: sed potius ꝓpter recreationem ⁊ socialitatem. 4° concessa mensura: quia nõ licet ludere vltra vnum solidum: etiam si sit multum diues. C. de vsu alee. Alearũ ludus ↄstitutione greca. 5° competens tp̃s. s. vt nõ fiat tẽpore luctus: vel pnie: vel cõionis. Numeratur enim ludus inter impedimẽta vere pnie. 6° licitus modus. s. ut sine dolo ludat: ita qp ↄtra ludi legem non faciat: nec ludẽtez ꝓnocet. 7° aptus locus: quia in ecclesia ludi non debet: ex̃ de vi. ⁊ hone. cle cũ ad decorem Unde versus. Finis psona materia sint alea/ ti. Tempus mensura sint modus atqꝫ locus. Hosti. vero dicit qp ex quo ludus ẽ illicitus ⁊ reprobatus bono animo fieri non pt̃. ff. de furt]. in furti actione in fi. ⁊ extra de reg. iur] estote. Si q̃s ğ dicat qp hoc faciat intentione bona: vel recreatiõis cã: aut ludat sine pecuia si ludat ad aleas: vel taxillos. aut accipiat vnũ de ludis approbatis: al's ad minus in iudicio fori nõ credã ei qp nõ ludat ex cupiditate: qꝛ sic fit vt in pluribus: ar. ff. de legib⁹ naz ad ea. ⁊ ex̃ de decimis. c. i.

Jrca secundũ sciendũ: qp pena huius peccati ponit̃ di. 35ᵃ. eps. Eps inquit aut presbyter: aut diaconus alee: vel ebrietati deseruiẽs: aut desinat: aut certe dãnetur. Subdiaconus: aut lector: aut cantor silia faciẽs: aut desinat: aut cõione priuetur Siliter etiã laicus. Nota qp ex hoc qp dicit deseruiens colligit̃: qp si in ↄsuetudinẽ nõ ducit: penam predictam nõ sustinebit: licet ẽt ludendo mortaliter peccauerit. Ex hoc vero qp diĉ desinat: colligit̃ qp si duxit ĩ ↄsuetudiez

moneri debet: et si amonitus destiterit: penam predictam euitabit. Debet tamen in vtroque casu penitentiam agere de peccato. Ex hoc autem quod dicit priuetur cõione: colligitur quod tale peccatum sit mortale et graue: cum tales pene non sint imponende pro leui crimine. ii^a. q.3. nemo. et c. nullus Hec Ray. Habetur etiam ex. de excessi. prela. inter dilectos. quod publicus aleator a promotioe repellitur. Sed videtur quod primo sit monendus antequam puniatur. 25^a. di. c. i. Sed hoc est verum in beneficio obtento. Aliter autem est in obtinendo: quia multa impediunt taliter ludentes quia que lucrantur restituere tenentur. Tamen de hoc postea queretur. Puniuntur etiam ludi inspectores. s. clerici: quia tribus annis a ministerio debent arceri in auct. de sanc. epi. §. interdicimus coll. 9^a. Et etiam cooperatores: quia hospes tenens lusores actione iniuriarum priuabitur. Unde ff. de alea. l. i. dicit: quod si quis eum apud quem est in alea lusum verberauerit et damnificauerit: siue ei aliquid quando ludebatur subtractum dolo fuerit iudicium non datur. Et intelligitur secundum Azo. B. c. de eo quod conuenit lusores alee causa sui emolumenti tenere. Secus autem est si incidenter apud aliquem luderet. Item emens rem ludentis euictione non tenebitur. Unde. ff. quarum rerum actio non datur. l. 2^a. §. i. Quod dicitur si existens in alea rem suam vendat: non tenetur de euictione.

Irca tertium sciendum quod sicut dicunt Ray. et hosti. quod doc. cõiter fere oes tenent: quod illud quod aliquis in ludo alearum vel taxillorum perdiderit: in iudicio repetere pot. Et hoc probant p. ff. de alea. l. vlt. in fi. et per legem grecam. Alearum ludus: que dat repetitionem amissorum in tali ludo vsque ad. 50. annos. Et hoc intelligi debet de amissis in tali ludo secundum quod est prohibitus. Et in hac sententia videtur etiam Azo. fuisse.

Irca quartum sciendum quod illa que quis est lucratus in tali ludo restituere tenetur in iudicio aie secundum cõem opi. loquendo de tali ludo eo modo quo est prohibitus: quia non tantum prohibetur talis ludus: sed etiam acquisitio lucri per talem ludum: ar. ad hoc di. 35^a. eps. in glo. et ff. de alea. l. vlt. et ex. de vi. et honesta. cle. clerici officia. in glo. Hec Ric. 4°. di. 15^a. q. 5^a. ar. 8°. c. Cum enim talis ludus sit reprobatus: vtpote qui est contra deum: et oia iura. Unde et sponsio facta in ludo non tenet secundum leges. nullus autem per ipsum pot titulum nec bonam fidem habere: et per consequens nec aliquid acquirere. Iniustus. n. titulus pro non titulo est habendus. ff. de pe. here. l. nec vllam Et male fidei possessor dicitur qui contra legum interdicta mercatur. C. de agri. et cen. li. ii^o. quemadmodum in fi. l. Hec Ray. Aliquibus tamen videtur: quod quia talis restitutio non precipitur iure canonico: sed tantum ciuili: non tenentur ad eam de necessitate: nisi illi qui legibus imperialibus subsunt de iure: nisi talis restitutio sit alibi per consuetudinem approbata. Et huius sententie videtur fuisse Tho. 2^a. 2^e. q. 32^a. ar. 7°. c. 2^m. Aliis autem videtur: et probabiliter: quod talis restitutio iure canonico precipitur implicite: in quantum. s. ius canonicum approbat leges: que nec iuri diuino sunt contrarie: neque per canones: vel aliquam rationabilem consuetudinem contrariam abrogate: di. io. de capitulis. et c. si quis autem. et duobus. c. se. Ray. tamen Inno. et Hosti. et cum eis Bon. 4°. di. 15^a. p. 2^a. q. 2^a. ar. i. q. 2^a. c. sic distinguunt. s. quod lusor aut lusit voluntarius et ex cupiditate: et tunc si amisit non pot repetere: si est lucratus tenetur restituere saltem in iudicio anime. Aut inuitus et tractus per vim: vel nimiam alterius importunitatem inductus: et tunc si amisit: potest repetere: si est lucratus non tenetur restituere: quia restitutio non cõpetit illi qui perdit in vindictam peccati: sed pot et debet pauperibus erogare: ar. ad hanc di. 14^a. q. 5^a. non sane. et extra de simo. dilectus. Nec obstat si lusor dicat: licet ex cupiditate luserim non tamen iniuriam proximo feci: quia hoc idem ipse fecit: et voluntarius accessit. Respondeo. Cum inuitus et dolens amisit. Et secundum dictam di. dicunt posse concordari opinio. et iura.

De illo autem qui ludit: non cupiditate lucrandi: sed causa tedium vel tristiciam effugandi: dicit Ric. quolibet. 2°. q. 29^a. c. i. quod si ille qui amittit non nobiliter: sed in modico damnificatur. in modico inquam per comparationem ad ipsum: quod ideo dico: quia aliquid est modicum diuiti: quod est multum pauperi: tunc ludens non facit contra prohibitionem iuris. quia tunc non cõcurrunt rationes propter quas illi ludi sunt prohibiti. Unde ille qui lucratur in tali casu aliquid modicum: non tenetur tentione necessitatis ad salutem restituere: saltem illi qui amisit. Quod ideo dico: quia forte aliqui dicere vellent: quod in voluntate sua esset vel amittenti restituere: vel pauperibus erogare. Et forte aliqui vellent dicere quod tentione necessitatis ad salutem nulli tenetur restituere: sed pot sibi retinere: quia iura que lucrum talis ludi percipiunt restitui: in tali casu non debent intelligi. Hec Ric. ibidem. Quidam vero dixerunt quod aleatores de stricto iure non tenentur ad restitutionem: nisi in ludo fecerint fraudem. Et hoc ideo quia inter partes pactum et condictum interuenit: quod vtrique placuit: et vterque ad hoc se obligauit: et ideo nec qui amisit: potest de iure repetere: nec qui lucratus est tenetur restituere. Et

huic 2ᵉ positioni magis vi consentire Alex. de lo. in suis questionib' de qlibet. Sz positio pma est cõior et tutior vt mihi videtur. Et ad illud quod dicit pro 2ᵃ positione. s. q pactũ et edictũ iteruenit etc. pot dici: q istud pactũ nõ tenet cũ sit cõtra legem. Pactũ etiã vel pena iuramento vallatum: si sit ctra leges: vel canones nõ tenet: nec etiam pena. ff. de pac. iur. gen. §. generaliter. Ad hec nota fm Ray. et Host. q sũt quedã psone quibus indistincte tenet restituere quis: quicqd ab eis est lucratus in alea: vt furiosi: pdigi: miores. 25. an. et marie pupilli mente capti: surdi: muti: ceci: morbo pperpetuo languidi: quia tales pesse nõ possunt rebus suis: pter quod eis dandi sũt tutores quantum ad pupillos: vel curatores quantũ ad alios predictos insti. de cur. §. furiosi. et §. sed et mente capti. Idẽ videtur dicendum de seruis mancis ctrac. claustralibus filijs familias qui non habent peculiũ castrense: vel quasi. de vxore que non habet parafernalia: et de administratore rerum ecclesiasticarum que sunt paupex et similibus. Cũ enim talis administratio pecunie in ludo sit rõne facti: et personarũ multipliciter culpabilis: et vitiosa: est restituenda: non tamen ei qui perdidit ipsam in ludo nisi forte esset correctus: et crederetur in vsus debitos expensurus quod ei restitueretur hac de causa: sed tutori: curatori dño: patri: monasterio: marito: et eccl'ie.

De mensura satisfactionis. ti. 3i.

Deinde csiderãdum ẽ de mensura satisfactionis siue quãtite imponẽda a cfessore Et circa hoc querunt plura. Primo an satisfactio temporalis sit taxanda fm qualitatez culpe: Rn°. Pene post culpe dimissiõez exigit ad duo. s. ad debitũ soluendũ: et ad remediuz prestandũ. Põt ergo taxatio pene csiderari dupliciter. p quãtũ ad debitum: et sic q̃titas pene radicaliter rñdet quãtitati culpe ãteq̃ aliquid de ea dimittatur. Unde deutro. 25. Pro mensura delicti erit et plagaruz modus. Scðm tamen q p primũ eox que nata sunt remittere penã: plus remittit: fm hoc p aliud minus remittendũ vel soluendũ restat: quia quãto p ctritionẽ plus est de pena dimissum tãto per confessionem et satisfactionẽ minus restat dimittendum. Scðo quantũ ad remedium: vel illius qui peccauit: vel aliorum. Et sic qñdoq pro minori peccato maior imponitur pena: vel quia peccato vnius difficilius potest resisti: q̃ peccato alterius: sicut iuueni maior imponitur penitentia pro fornicatiõe q̃ seni: licet minus peccet. Uel quia peccatũ ẽ periculosius in eo: vt in presbytero q̃ in alio Uel quia multitudo pronior est ad illud peccatum: et ideo per penam vnius sunt alij exterrẽdi. Pena ergo in foro penitentie quo ad vtrũq est taxanda: et ideo nõ semp p maiori peccato imponitur maior pena. Nam maius peccatum est homicidium in laico q̃ fornicatio in presbytero: quia circũstantia que sumitur ex specie peccati aggrauat magis q̃ que ex conditione sumitur persone: et tamen fm canones imponitur presbytero penitẽtia decennis pro fornicatione. pro homicidio vero laico septennis: non quia illud peccatũ sit maius isto: sed quia presbyter cuz maiori periculo suo et aliorũ peccat: pter suũ officiũ et scandalum aliorum: pter quod solicitius eum q̃ alios retrahunt canones a peccato maiorem penitentiam iniungendo: fm qð ẽ in remedium: licet qũq nõ debeat ex debito tanta. Uñ etiam in purgatorio non exigitur tanta ab eo. Pena nanq purgatorij ẽ tantũ ad debitum soluendum: quia non manet vlterius locus peccandi: et ideo illa pena taxat tantum fm quantitatẽ peccati: considerata tamen cõtritionis quantitate: et confessione: et absolutiõe: per que omnia diminuit aliqd de pena: vnde etiam a presbytero iniungẽdo satisfactionẽ sunt consideranda illa. Utrum penitentia sit imponenda a presbytero fm taxationem canonum: vel fm pprũ arbitriũ? Rñdeo. Hic sunt due opi. Una est q omnes penitentie sunt arbitrarie. i. arbitrio presbri taxande consideratis criminis quantitate: et qualitate. Itẽ psone dignitate: cditiõe. sexu: pauptate: infirmitate: debilitate: csuetudine cõplexione: societate: ctritione: lachrymis: et deuotiõe. Itẽ loci et tẽporis qualitate: necnõ et alijs circũstantijs supra positis de quibus circũstantijs et similibus dicit Aug'. de peni. di. 5ᵃ. c. i. Pro hac opi. facit leo papa. 26. q. 7. tempera. et nicolaus quartus: de his penitentibus: et multa alia iura. Pro hac etiam facit q doc. iuri. cõmuniter tenent penaz scriptaz in iudicio criminali: et ctẽtioso mutari posse: in quo hoc minus videtur concedendum ẽ q̃ in iudicio penitentie. Alia opi. est q pnie sunt fm pniales canones imponende: nec dz presbyter a forma eorum recedere: nisi pter causam. Et in hoc consistit arbitrium eius. sez pro qua et pro quibus circũstantijs. q̃tuz et quando augeri vel minui pena canonica possit. Pro hac opiniõe facit illud de pe. di. i.

mensuraȝ: vbi ꝑ quibusdā culpis modi pnīe impositi sunt. Et Greg. de peni. di. 5ª. dicens. Falsas penitētias dicimus: que nō ſm auctoritatē sanctoꝝ patrum ꝓ qualitate criminis imponuntur. Et idem de pe. di 3ª. ꝓductior. dicit: ꝙ ꝓlixior debet esse penitentia ꝗ̄ fuit culpa. Hec scda opi. esset tutior licet difficilior: sed prima est cōior: ⁊ eaȝ approbat ↄsuetudo q̄ hoc generaliter seruat. Unde est tenenda q̄ vere penitentie hodie sunt arbitrarie. Et hoc patet precipue per illud. c. tpa penitudis Hec Ric. 4°. di. 18. q. i. ar. 4°. o. ⁊ Hosti. Illō autem Greg. f'as ⁊c̄. intelligitur nisi ex causa vel cōsideratis circūstantijs penitentia tēperetur. Illud vero. c. ꝓductior. intelligitur de pnīa interiori. Sciendum tn̄ ꝙ pnīe sunt arbitrarie. i. ad arbitriuȝ boni viri: ⁊ discreti moderande: ⁊ pro rōnabili iudicio: nō pro libito. Un̄ presbr̄ caueat: ꝙ sic discrete arbitretur: ꝙ ipsemet nō oneret̄: ⁊ ꝙ nec auctoritas eccl'ie: nec ptās clauiū cōtemnatur di. l. absit. Sūt aūt ſm Hosti. penitentie arbitrarie de criminibus occultis nō de publicis: ar. de pe. ⁊ re. qui presbr̄ū. ⁊. c. significauit. Unde regulariter ꝓ mortali debet penitentia septennis imponi. 22. q. i. predicandū. nisi maior vel minor inueniatur a canone expressa. Et hoc est verū si crimen sit publicum: tunc enim pnīa publica nō maior vel minor ꝗ̄ repiat̄ scripta est imponenda nisi dispensetur ex magna cā extra de pe. ⁊ re. quesitū. Si vero sit occultuȝ tūc indistincte imponit̄ arbitrarie: ar. de pe. di. i. indicet. ⁊ di. 5ª. cōsideret. Licet āt maior causa dispensandi in pnīa canonica reqrat̄ i crimine publico ꝗ̄ in occulto: in vtroꝗ tn̄ ex causa minor pena potest imponi. Hec Host. Cōsulit tn̄ vt presbr̄ sibi dicat: charissime tu fecisti tot ⁊ talia peccata: ⁊ pro quolibet deberes sic penitere: sed forte vita tua ad hoc agēdum nō extēderet̄. iniungo tn̄ tibi pnīaȝ talē ꝓ oībus. Cōcedo etiam tibi ꝙ quocūꝗ ieris remissiones prelatoꝝ tibi facte ꝓsint q̄ alias non prodessent extra de pe. ⁊ re. quod qdaȝ elemosyne. ⁊ omnia alia bona que feceris: ⁊ mala que ꝓ deo tolerauer is: tibi prosint ad remissionē peccatoꝝ tuoꝝ. Hec Hosti. Sed nunqd ex quo presbyter hec verba dicit penitenti: erit illa satisfactio sacramentalis? Rn̄det Tho. in quadam. q. de quolibet: ꝙ ē sacramētalis: in quātum virtute clauium ē expiatiua culpe cōmisse. Op⁹. n. quod quis facit ex iniunctione presbr̄i: valet dupliciter penitenti. s. ex natura operis: ⁊ ex vi clauiuȝ. Unde illō opus ex vi clauium amplius valet ad expianduȝ peccatū: ꝗ̄ si ex ꝓprio arbitrio illud fecisset. Unde bona opera sic iniuncta generaliter ex tali iniunctiōe capiūt maiorē vim ad expiandū culpā preteritā: lȝ nō hēant maiorem vim ad prebendū remediū contra culpā futurā. Notandū aūt: ꝙ sūt quedaȝ crimina de quibus nō pōt quis agere pnīam: nisi restituat vel renunciet: si tamē pōt quod male recepit: vt in illis casibus in quib⁹ non transfertur dominium in accipientē: aut vbi competit repetitio etiā si trāsferatur dn̄ium. Ubi aūt transfertur dn̄ium ⁊ non competit repetitio: licet peccet mortaliter accipiens: credo ꝙ sit congruuȝ ⁊ honestum: ꝙ illud nō remaneat sibi sed pauperibus detur: potest tamen circa rei receptionem talit̄ acquisite: penitentiarius dispensare cum penitente: si viderit expedire. Hec Rob. Sciendū etiā ꝙ quia ſm Greg. contraria ↄtrarijs curātur semper debet presbyter iniungere penitētiaȝ ꝑ ↄtrarium correspōdentem ipsi peccato: vt superbo oratiōis humilitatē: auaro elyaruȝ erogationem: siue largitatem: guloso abstinentiam: luxurioso ieiunium ⁊ orationē: ⁊ si videtur expedire pegrinationem: vel alias loci mutationem: vt sic caro maceretur: ⁊ non restituatur ad delectationem memoria facti ex aspectu loci: vel persone in quo vel cū qua peccatum est commissum. di. Si. valet. ⁊. 15. q. i. mulier. Iteȝ ad imponendā satisfactōeȝ congruam: ⁊ discretam necesse est scire que sint peccata mortalia: ⁊ gradus inter ea: ⁊ q̄ venialia. Hoc autem sciri potest per ea que dicta sunt i secūdo li. Unde ad pn̄s notare sufficiat: ꝙ talia multa enumerat Aug⁹. di. 25. §. criminis. dicēs: ꝙ peccata mortalia sūt sacrilegium: homicidium: adulterium. falsuȝ testimonium: rapina: furtum: superbia: inuidia: iracundia longa: ebrietas assidua. Uenialia sunt excessus in cibo vel potu: vel verbo. vel taciturnitate: exasperatio pauperis: comedere, abstinentibus siue ieiunātibus alijs tardius ꝓpter somnum ad ecclesiam ire. vxorem preter speȝ prolis vel preter causam reddendi debitum cognoscere: tardius visitare infirmos vel incarceratos: tardius reuocar̄ ad concordiam discordantes: exasperatio vxoris vel filiorum: vel seruorum: vel etiam ꝓximi: excessus iblādiēdo: adula⁹ deliciosa: ⁊ sūptuosa paupibus derogare: ociosis verbis in ecclesia: vel extra intendere iocando: vel incaute iurare: et nō implēdo quod iuratū est: ex aliqua necessitate periurare: facile et temere maledicere. Consulo autem tibi ꝙ non sis nimis promptus iudicare peccata mortalia: nisi cōstet tibi ꝑ certā scripturā: ſ

potes dicere esse peccata: et inducē hoīes ad penitentiam de talibus. Alr eni cito possent homies induci ad desperationē. Hec Ray.
Itē non debet imponi penitentia ingrediēti monasterium pro peccatis pūs cōmissis: de pe.di.i.§.his auctoritatib⁹.et ex̄ de voto.scripture.vbi de hoc dicit in glo.nō eni. Sed imponenda ē pro peccatis cōmissis post ingressū: ex̄ de regula.c.vlt.et de sen.ex cū illorū. Item penitentia imponenda est etiā iuste pugnāti pro ecclesia si i pugnando excedat modū: ex̄ de pe.et re.significauit.vbi dicit̄ de hoc. Quid si aliquē peccatorem peniteat: vel penitere se dicat: et a peccatis decetero abstinere proponat non tamen velit sufficiens onus subire pnie dicens se tenerū valitudinariū: vel male cōplexionatum? Rn̄deo. Talē debet pr̄br inducere ad subeundā satisfactionem sufficientem et diuersa ad hoc vtilia proponendo. Quod si nō pōt: ei talē satisfactionē imponat: quā verisimiliter ferre valeat: vel potius illā quā sponte: et sine murmure voluerit suscipe. Expedit tamē q̄ aut nulla: aut pauca ei sub pcepto iniungat propter piculum transgressionis et inobedientie: et q̄ cōcedat ei q̄ liceat sibi ieiunium iniunctum: aut oratione: aut elȳna: et quecūq̄ alia sibi iniuncta: cum voluerit redimere. Ad hoc eni inuitat exemplū xp̄i: qui nūq̄ legitur grauē penitentiam iniunxisse: nisi vade: et amplius noli peccare. Jo.8°. Math.9°. Nolite mittere vinū nouū in vtres veteres. Vinū nouum vocat laboriosam: et durā penitentiam: vtres veteres: peccatores in peccato inueteratos. Item Chryso° super illud Math.23°. Alligāt onera grauia: et imponūt in humeros hoīum. Si inqt erramus paruā pniam iniungendo: nōne melius est de misericordia rationē reddere q̄ de crudelitate. Ubi paterfamilias ē largus dispēsator: non debet esse auarus. Si dn̄s est benign⁹: cur vl't apparere sacerdos austerus? Et 26ᵃ.q.7ᵃ. alligant. Ad hoc aūt pcipue laboret: vt peccatorū cās et radices remoueat: et oēm occasionem peccandi pro viribus tollat: q2 vt dictū est sup: satisfacere est pecatorū cās excidere: et eorum suggestionibus aditum non prebere.
Item si non pōt pr̄byter gaudere de oīmoda ei⁹ liberatione: gaudeat saltē: q2 ipm liberatum a gehēna pōt ad purgatoriū transmittere. Hec Ray. et Rob. Et cōuenit etiā cum eis Hosti. Et vt ipse dicit: pr̄byter nullaten⁹ debet peccatorē pmittere a se recedere desperatum: q2 pr̄byter qui pniam denegat reus est animarū. 26ᵃ.q.6ᵃ.si pr̄byter. Concordat in pdictis Inno.sup.c.omnis.circa meᵐ et Sco. 4°.di.15ᵃ.q.i.ar.3°. in fi. Quid si pr̄byter credat penitentē non facturū ea q̄ pmittit: aut q̄ ipe sibi iniūgit: nunqd eū absoluet sub cōditione.s.si hoc vel illud fecerit? R°. Presbyter ne laqueū trāsgressiōis initiat penitēti: nō debet ab eo exigere pmissionem: aut votū: aut iuramētū de aliqua pnia faciēda: nisi in casib⁹ expssis a iure: sed sufficit q̄ dicat se hēre propositum faciēdi qd iniūgit̄ sibi. Et sic simpliciter et sine cōditione debet absolui: facta tn̄ protestatione si suspectus hēatur: q̄ nisi restituat aut faciat ea ad q̄ tenet̄: dum tn̄ possit fructū sancte cōfessionis et absolutionis euacuabit. Hec Rob. Casus aūt in q̄bus tenet̄ absoluendus iurare se similia nō facturū sunt isti. Quando est excōicatus: ex̄ de sen.ex.ex tenore. Vel incendiarius.23.q.vlt.pessimā. Vel hereticus ex̄ de purgatione ca.int̄ sollicitudines. Vel habēs aliud nephādū crimen. Quid de eo q̄ cōfitetur: et tamen non vult inposterū abstinere: vel ab vno abstinet: et in alio intendit remanere. Nunqd istorū confessionē pr̄byter debet accipe? Rn̄deo vere: q̄ sic: et debet eis d criminibus consilium exhibere. Et l3 non sit vā.i.fructuosa talis pnia: q̄ ad vitā eternam tn̄ ē admittēda: et crebris: et salubrib⁹ monitis ē indicēda.i.ieiunijs: et orōnib⁹: et elȳnis. ex̄ de pe.et re.q̄ qdā. Talis eni cōfessio: et alia opa de genere bonorū: q̄ cōsilio pr̄byteri faciet cū deuotiōe et timore dei: l3 sine charitate: q̄uis nō valeāt ad vitā eternā promerēdā: valēt tamen ad alia bona: vt dictū est sup de qualitate satisfactiōis.q. vtrū opa ex̄ charitatem facta sint meritoria alicuius boni. Hec Ray.
Utrum qui explet satisfactionem iniunctam sibi: minorem tamen condigna sit totaliter absolutus? Rn̄deo. Penitentia condigna pctō dicit̄ vel s'm taxationē solius iusticie. Et sic deus semper punit citra condignū. Vel s'm taxationem misericordie. Et istam exigit. Sed hoc potest esse dupliciter. Aut misericordie increate p seipsam: et sic i inferno exigit penam cōdignā. Aut misericordie mediante pnia. Et hoc dupl'r. Aut penitentia interiori. Aut etiā absolutione exteriori. Primo mō penitentia taxata post contritionē remanens dicit̄ cōdigna: et de hac remittit̄ aliquid virtute clauiū. 2° mō penitentia remanens post remissionē v'tute clauiū factam est cōdigna et hanc oportet soluere. Determinatum est aūt apud deū quantum remittit̄ virtute clauiū. Bonitas aūt vel malicia ministri nihil diuersificat in efficacia sacramentorū. Vn̄ pr̄byter siue discrete se habeat i iiunctione penitentie: siue nō: nihil diuersificat q̄tum ad

efficaciā absolutionis:ↄfessionis:ꝛ ↄtritiōis: sed semꝑ remanet reatus ad q̄titatis eiusdem penam. Et iō si non explet eam hic exigetur ab eo i purgatorio. Sed ↄtra de pe. di.i.§.q̄cūq̄ꝫ. dicitur:ꝙ penitēs post pactam pniam a peccato plene mundatur. R°. Hoc intelligit̃ quando ↄfessor imponit pniam sufficientem. Tūc enī expleta pnia statim euolat cum decedit. Hec Tho.4°.di.20.ar.2°.q.2.o.ꝛ.Pe.4°.di.20.q.2ª.ar.i.q.i.o. Utꝛ p̄sbyter iniungens pniam minorē condigna semꝑ peccet: R° ꝙ non.tum qꝛ nō potest determinate q̄titateꝫ pene debite cognoscere: lꝫ aliquid ꝓpe ↄsideratis regulis patrū determinare possit.tum etiaꝫ qꝛ qn̄q̄ꝫ ex industria minorem penā imponens:magis ꝓdest peniteti q̄ noceat:qnia forte magnitudine pene posset impediri a penitētia pagenda ꝓpter debilitatem virtutꝭ:adhuc in eo de nouo recuperate:ꝛ ideo negligit dānum minus:vt vitet maius. Et ideo diuꝰ amor paulatim cōfortatus in eo:incitabit ipsum ad plura opa misericordie sponte pagenda:quā p̄sbyter sibi fm quātitatē peccatoꝝ iniungere potuisset. Hec Tho.vbi supra.c.3ⁱⁱ. Quid si presbyter alicui iniūgat ꝙ missas celebrari faciat: Nūq̄d pecūia ꝓ his missis oblatā pōt recipe:ꝛ missas legere: R°:ꝙ non:qꝛ hoc esset spēs mali: ex̄ ð vi.ꝛ ho.cle.cū ab omni. Sed hiꝰ penitentiam vel nō iniungat:vel si iniūgat ei dicat ꝙ ꝑ alium ipsas celebrari faciat:ꝛ per talem qui sibi vicē non reddat. Non g̃ ꝑ parochialē p̄sbyterum cōuicinum:qui simili modo auaritie laborare posset. Un̄ tutiꝰ ē saluti anime sue ꝙ tales penitētias non imponat: quia semꝑ est timenduꝫ ne potius auaritia q̄ charitas sit in causa.ar.extra ð censi.ea que. Si dicat g̃ p̄sbr:ꝙ charitas mouet ipm:quia forte penitens nō potest pegrinari:nec ieiunare: nec orare nec aliud facere: hoc ostendat ꝑ opera: ꝛ credā ei:vt.s.ꝑ alium nō suspectū ipsas dici faciat:vel eas gratis dicat:vel aliquid non retineat:sed totum quicq̄d ꝓ ipsis offert̃ pauperibus erogare studeat. Hec Hosti. Sed nūquid tenet̃ ↄfitens aliq̄d offerre p̄sbytero quādo sibi ↄfitetur: R°. ꝙ non de rigore iurꝭ. Congruū ē tamen: ꝙ det aliquid in signum deuotionis cordis exemplo sanctoꝝ:qui nec ad ꝓphas:nec ad sacerdotes sine munere accedebāt:sicut legit̃ de Saul ꝛ vxore Jeroboam.iiª.q.iª.iudices. Ad idem ē:ꝙ debet offerre sacerdotibus munus a Moyse p̄ceptum de pe.di.i.quē penitet. Nisi tamen alicubi ratione cōsuetudinis.s.vbi est talis cōsuetudo quā etiā subditi p̄cipue diuites seruare cogētur:si expedierit ab epō:extra de simo.ad apostolicā. Tenentur etiā quādoq̄ꝫ ratione paupertatis.s.ipsius p̄sbyteri:vt dixit Jo.de deo. ꝛ sic intellexit illud.16ª.q.iª.apostolicis. Hec Host. Utꝛ penitens teneat̃ de necessitate recipe ꝛ explere penitentiam:sibi a sacerdote iniūctam: R° ꝙ non.s. si p̄sbyter iniungit penitentiā irrationabilē:ꝛ indiscretā: qꝛ tūc p̄sbyter abutit̃ claue scientie ꝛ potentie. Si vero iniungat pniam rationabilē:ꝛ discretā sic penitēs tenet̃ necessario recipe eam:ꝛ pro viribus explere:qꝛ tunc p̄sbyter vtitur clauibus ecclesie. Quilibet aūt tenet̃ sui iudicꝭ iustam sniam obseruare. Unde si penitēs talē pniam scienter ex deliberatione: ꝛ absq̄ꝫ legitima cā omiserit explere: mortaliter peccat. Si tamen penitens sentiat penitentiā sibi nimis grauem:ꝛ ad seruandū piculosam:sua i firmitate pensata:debet ad illū eundem confessorem:vel ad aliū:si illum nō potest habere:humiliter recurrere:ꝛ alleuiationē ꝛ mutationē petere:ꝛ cōfessor debet ei concedere: etiaꝫ si videat ꝙ pnia alleuiata non sufficiat ꝓ emenda peccati plenarie. Tutius enī est reseruare penitentē purgatorio puniendū:q̄ ipsum exponere periculo cadendi in peccatū mortale ꝓpter penitentie transgressionē. Et expedit:ꝙ confessor hoc totum penitēti exponat:nisi in ipso viderit ↄditionem:ꝓpter quā iudicet oībus pensatis magis esse tacendum q̄ exponendū. Hec Rich.4°.di.18ª.q.i.ar.5°.c. Notat aūt Sco.4°.di.18ª.q.vnica.c.iuxta fi.circa h̄ ꝙ penitēs tenet̃ adimplere pniam impositam sibi claue non errāte. Tenet̃ inq̄ꝫ si velit se submittere sacerdoti q̄tum ad absolutionem culpe: ꝛ quātum ad susceptionē pene tpalis totalr̃ correspondentis:qꝛ tūc obligatur p̄cepto ecclesie:cui se voluntarie submisit. Si aūt velit se submittere solū quantū ad cōmutationē pene eterne:ꝛ nō quantum ad taxationē pene tēporalis:sed quantuꝫ ad illā vult se subdere manui dei:vl̃ hic:vel i purgatorio: nō expediret talē dimittere sine absolutione:tunc enī recederet despatꝰ. Nec vr̃ ꝓpter volūtatē istā eē i pctō mortali cū cōteratur de pctō:ꝛ puniri velit pena ↄdigna ꝓ eo ꝛ ab eo:cuiꝰ ē iuste inflig̃e eā:lꝫ nolit eā sibi infligi ab isto sacerdote:nec ip̄emet velit recipe vt sit mister pene inflig̃ede. Sꝫ esto:ꝙ clauis scie erret:n̄ tn̄ ptās clauis:nūq̄d arbitriū ratificat̃ in celo: R°. Clauis scie errat quando nō bene exq̄rūt̃:ꝛ examinant̃ illa que ptinent ad iudiciū:puta quādo inq̄runt̃ circūstātie nec grauantes:nec alleuiantes:sed solū placentes auribus confessoris prurietibꝰ.

Si non inquirat de attritiõe cõfitētis:ꝫ solū audiat eū ac si narraret vnā historiā. Et in pmo quidem: licet fiat aliqd non faciēdū: si tñ nihil omittat quod est faciēdū: vt si cū circunstantijs non inquirēdis: inquirāt inquirēde: pōt sequi rectū iudiciū. Sed in 2°. omissa inqsitione displicētie ɔfitētis: nō pōt sequi rectum iudiciū nisi casualr. Si aūt penitens ostēdat se dolētē: ꝛ nō sit: fictus est. ꝛ tūc recedit a vera pēitentia: ꝛ cū nouo pctō mortali. Nec clauis scie errat: sed ipe penitēs in periculū sui errat: ꝛ tūc ratificat iudiciū sacerdotis in celo: hoc est qꝛ fecit qđ suum erat: qꝛ vt homo nō potuit videre coꝛ nisi p signa exteriora. ꝫ nō ratificat qꝫtum ad ipm suscipientē qꝛ nō est capax isti⁹ sicut se ostēdit capacem. Sed esto ꝙ omisso aliquo necessario ferat a casu iustā sentētiam: nunqd ratificabit i celo: ℞°. ꝙ sic qꝫtum ad suscipiētē: si nō sit fict⁹ ita ꝙ sufficiat sibi istam penā implere: ꝫ nō ratificat ex pte ɔfessoris: quin ipse peccet errando. Et isto mō optet distiguere: ꝙ arbitrium aliqñ ratificat ex pte vtriusqꝫ tā sacerdotꝭ qꝫ suscipiētis: aliqñ ex pte alteri⁹ tñ. Hec Sco. vbi sup. Sꝫ nūquid pēitētia siue satisfactio pṅs iniūcta ɔmutari pōt: vel relaxari a quocūqꝫ ɔfessore: ℞°. ꝙ ɔmutari pōt ex causa ab eo q eā iniunxit: vel ab eius supioꝛe: vel etꝭ ab equali fm aliquos. ex̄ de voto: ꝙ super his. §. rursus. in fi. vbi de hoc dicit in glo. si sbest causa. Ad maiorē tamē intelligētiam distingue: ꝙ si penitēs petat pēitentiā ɔmutari vel relaxari p illū eūdē qui eā sibi iniunxit: vel p ei⁹ successorem: poterit quidē cōmutari: ul' relaxari ab eo qui eam iniūxit: vel eius successore. Et idem dicēdum est de supioꝛi ei⁹: q iniunxit: si sit oꝛdinarius iudex penitētis. Quod ad hoc dico: qꝛ archieps videt iudex oꝛdinarius esse quo ad forū pēitētiale subditoꝝ suffraganei sui. ar. ex̄. e. nostro. licet non sit eoꝝ oꝛdinari⁹ qꝫtum ad foꝝ ɔtentiosū: nisi in casib⁹ expssis a iure. ex̄. de offi. iudicis. oꝛ. pastoral'. Si autē petat eam cōmutari: vel relaxari ab equali ei qui eam iniunxit: aut sunt ita pares ꝙ sūt penitētiarij eiusdem epi: vel sūt ambo pſbyteri de pari: ꝛ insolidum de consuetudine curam habentes eiusdē parochie. vel duo epi: in qꝛū vtriusqꝫ diocesibus penitens domicilium habet: ita ꝙ est parochianus vtriusqꝫ. Et tunc si pnīa publica vel solennis fuerit indicta: ne scandalizetur pmus ɔfessoꝛ debet requiri cōsensus eius: vel successoris eius si facile possit requiri: maxime si penitēs publice inchoauerat penitentiā sibi iiunctā a pſbytero. Si aūt non possit requiri defacili: aut etiā si pnīa iniuncta esset occulta posset ɔfessoꝛ 2⁹ eā commutare vel relaxare non obstante subtilitate iuris: quo dicit de duobus pcuratoꝛibus insolidum datis ꝙ melioꝛ est cōditio occupantis: qꝛ illud locum habet in iurisdictione contētiosa: non in voluntaria. Si aūt ita pares sint ꝙ vterqꝫ confessoꝛ sit pſbyter parochialis: vel eps: ꝛ penitens transtulit domicilium de parochia in parochiam: vel de dioceſi i diocesim: 2⁹ confessoꝛ poterit cōmutare: vel relaxare penitentiam a pmo illi iniunctā: non obstante ꝙ solet dici ꝙ sniam vnius epi non potest par eps reuocare: quia illud habet locum de sentētia excōicationis: ꝛ suspensiōis ꝛ ceteris ad forū contentiosum ptinentibus non ad penitentiale. Non enī sunt omnino similes cōtentiosa ꝛ voluntaria iurisdictio cū iudex non possit reuocare sententiam quam tulit iustam: cōfessoꝛ aūt possit reuocare penitentiam: quam iniunxit. Hec Rod. Hoc aūt quod dicit extra de voto. c. i. ꝛ. c. ꝙ super his. innuit: ꝙ si quis in penitentiā iniunxisset ire ad terram sanctam: illa penitētia mutari nō posset: nisi a papa: vel ab eis qui sup hoc specialiter haberent auctoꝛitatem pape: extra de voto. ex multa. Quid si papa vel eius penitentiarius: vel eps iniunxit penitentiam: ꝛ petatur relaxari: vel cōmutari per inferioꝛem? Rñdeo. Si penitentia est iniuncta in casu reseruato supioꝛi: inferioꝛ non potest cōmutare nec relaxare eam sine licentia eius qui eaꝫ iiūxit: nisi necessitas vrgeat: aut vtilitas sua det. Pium enī est interpretari ꝙ superioꝛ in huiusmodi casibus hoc accepter. In casu vo non reseruato superioꝛi inferioꝛ relaxare vl' cōmutare potest: nisi certum sit ꝙ supioꝛ hi⁹ relaxationem vel cōmutationem reseruauerit. Hec Rod. ar. ad hoc: qꝛ potest eps diminuere penitentiam: quam iposuit papa. 33ᵃ. q. 2ᵃ. latoꝛem. Sed hoc ideo fuit: quia papa licentiam illi dedit. Unde. c. illud est magis in ɔtrarium. Esto ꝙ pſbyter imponat maiorē penitentiā cōdignam ipsi penitenti: nūqd teneat ad eā: ℞°. Duplex est forū peccatoꝝ. s. dei ꝛ eccl'ie. Contigit aūt peccatoꝛē eē absolutū i vno: ꝛ nō i alio. Nā aliqñ absolutus ē i foꝛo eccl'ie: ꝛ ñ i foꝛo dei: aliqñ ecōūso. Talis g cui iiūcta ē pnīa maioꝛ ɔdigna i foꝛo ecclesie: tenet ad eā totā: i foꝛo aūt dei nō tenet nisi ad ɔdignā. Jō dū ē de foꝛo eccl'ie: debitoꝛ ē pene donec ɔpleūit totā: ꝫ si trāseat ad foꝝ dei pacta ɔdigna nullā penā sustinebit. Presbyter enī nō tm̄ ɔsiderat debitū pene: ꝫ etiam adhibꝫ remediū pctō: ꝛ iō p⁹ istā vitā ñ exigit ab eo totā: sed solū quātū sufficit ad debituꝫ

soluēdū. Hec Pe. 4°. di. 20. q. 2ª. ar. i. q. 2°. o. Quid si confessor interdicat penitenti familiaritatē cum amicis? R°. Aut illi amici sunt vi amici: hoc est amici aīe: cuiusmōi sunt diligentes psonā sancto amore: et sm deum. Aut illi amici sūt vi inimici: cuiusmōi sūt diligentes psonam, ppter dilectationē illicitā: vel ppter aliā causā in aie eius pīudiciū: et cōtra dei honorē. Si ergo sacerdos iterdicēt familiaritatem cū amicis pmo modo sumptis abuterent claue sciētie: nec credo q penitens illā pniam recipe teneret. Si autē cū amicis 2° modo dictis: penitēs teneret eā recipe: et obseruare regulariter. Quod iō dico q oēs particulares casus a ofessore puideri nō possunt. Sciendū etiā: q hoi ꝑno ad desperationē ad quā disponit tristicia: nō debet sacerdos iniungere ea que augmētāt melancoliā et tristiciā: vñ talibus moderatū vsum vini: et habere solaciū cū sanctis psonis et honestis phibē ñ oz. Hec Ric. 4°. di. 18ª. q. i. ar. 5. c. i^{m}.

De canonibus penitentialib⁹. ti. 32°.

Ostea cōsiderā/

dum ē de canonibus penitētialib⁹. Ad quorū intelligentiā pnotandū est: q sicut in sciētijs practicis: que vsant circa opa: q sermo in pticulari ē incertus et dubius. sermo autē in vli habet certitudinē: sed cū applicatur ad singularia icipit quodāmō habere incertitudinē: vt qui nō cōsiderat circūstātias pticulares potius deuiet q̄ se rectificet: vt patet in medicina et scia morali. sic ē intelligendū in pposito: q canones instruūt i generali quō est pnia imponēda: sed descensū ad singularia psbyteris discretis reliquūt qui ōsiderāt circūstantias psonarū attendentes ad canones: sicut ad vias directiuas: q si otra canones imponāt: nō recte imponunt. Nulli eni psbytero licet aliqd facere: qd possit patrū regulis obuiare. di. 38ª. nulli. In canonibus aūt maxime determinat pnia quo ad tēpus: et magis q̄ quo ad modū q illa determinatio certior est et cōior. Hec Boñ. 4°. di. 20. dubita. circa litterā. q. 3. Ut ergo scias qualiter debet pcedere arbitriū psbyteri: nō q regulariter sicut dictū ē sup: septēnis penitentia ē imponenda p mortali: et hoc non tm ppt tpis diuturnitatē: s magis ppter significatiōē. In veti eni lege Maria soror Moysi lepā pcussa sepata fuit ext castra. 7. dieb⁹ numeri. 12°. Maria significat penitentē. Interptatur enim amarū mare. Hec penituit. 7. dieb⁹. et nūc penitet. 7. annis. q significatū est Eze. 4°. Diem p āno dedi tibi. Si queritur quare penitētia est aggrauata: cū lex noua sit lex misericordie. R°. Quia hic est maior ingratitudo, ppter maiorē gratiā: et maior cōtempt⁹ ppter maiorē dignitatē noue legis: in qua sāguis xpi est effusus: et grauius peccatū ppter statum peccantis: qui debet esse pfectior. Et vlterius satisfactio in lege noua debet eē perfecta: vt in pstinū statū reducat. Et quia sol in vna die non redit in idē punctum: sed in anno: iō dies conuersus est in annū. Rursus q pfectū remedium est in lege noua: iō ann⁹ multiplicari debet p. 7. ppt. 7. dona. s. s. recuperanda: et ppter. 7. dotes. s. tres anime: et q̄tuor corporis obtinendas. Hi⁹ aūt penitētia non est oibus imponenda: nec tamē est insinuanda: sed ē insinuanda: vt agnoscat q̄ grauis est culpa. Hec Boñ. vbi supra. Licz autē p singulis peccatis criminalib⁹ sit statuta talis penitentia: debet tamē imponi magis vel minus aspera: put maioritas: vel minoritas criminis cum ceteris circūstantijs hoc expo/scit: vt in sequentibus patet. A pdicta nanq regula excipiunt pleriq casus: in quib⁹ propter peccantis dignitatem: vel criminis enormitatē imponitur penitentia maior: aliquādo etiam ex varijs cāis minor. Ad hoc ergo q psbyter circa pnias dispensando cauti⁹ arbitret notādi sūt casus: in qbus p canones certe pnie imponunt: q̄s. s. canones tenet psbyter scire: vt dictū ē sup. Sunt aūt isti. Prim⁹ est: q si psbyt fornicationē fecerit: pniā 10. ānorū facere debet hoc mō. s. q sit inclusus: siue a ceteris in aliq̄ loco remot⁹: sacco indutus: et humi pstratus misericordiā dei iugiter implorans trib⁹ mensibus pmis cōtinuis: a vespa in vesperā pane et aq̄ vtat: exceptis dñicis et festis pcipuis: in quib⁹ modico vino pisciculis et leguminib⁹ recreet. Elapsis aūt sic pmis tribus mēsib⁹: de illo loco exeat: nō tñ in publicū pcedat ne populus in eo scandalizetur. Et p hoc vr q in publico crimine loq̄tur. Post hoc resumptis aliq̄tulū virib⁹ vnū annum et dimidiū in pane et aqua expleat: exceptis dominicis et alijs pcipuis festis: in q̄bus vino: sagimine: ouis: et caseo poterit vti. Finito sic primo anno et dimidio particeps sit corporis domini: et ad pacē: et ad psalmos cum alijs fratribus canēdos: vltimus i choro recipitur. Ad cornu tamen altaris nō accedat: sed minorum ordinū tm officia gerat. Deinde vsq ad expletionem septimi anni: tres legitimas ferias. s. scdam: quartam et sextā: exceptis diebus pascalibus qui sūt. 50. i

pane ꝛ aq̄ ieiunet:scd̄am tamen feriam vno psalterio vel denario si sit oparius redimere poterit. Et cū sic annū. 7m cōpleuerit:potest eps eum ad gradum p̄stinuȝ reuocare:ita tn̄ ꝙ in tribus annis sequētibus sine vlla redē ptione oī 6a feria in pane ꝛ aqua ieiunet. Et eadem pnīa imponēda est p̄sbytero de oībus alijs peccatis que dispositione inducūt. Pro bantur aūt hec oīa. 82a. di. p̄sbr si fornicatio/nem. Quod intelligunt quidam de simplici fornicatiōe. Alij forte verius fm Ray. de ad/ulterio:vel incestu:puta quia cognouit cōiu/gatam:cōsanguineā:vel affinem.. 2o canon est:ꝙ si p̄sbyter cognouit filiā suam spiritua/lem:quā baptizauit:vel in baptismo vel in cō firmatione tenuit:vel que sibi cōfessa fuit de/bet pnīam agere. 12. annis. ꝛ etiā debet depo/ni si crimen sit manifestum: ꝛ pegrinādo. 15. ānis peniteat:ꝛ postea monasteriū intret:to/ta vita sua moraturus ibidem. Eps aūt qui talia cōmisit peniteat. 15. annis. Ipsa v̄o mu/lier debet oīa sua relinquere ꝛ res suas paup ibus dare: ꝛ cōuersa in monasterio deo vsq3 ad mortē seruire. 30. q. 1. si quis sacerdos. ꝛ. c. non debet. 3o est:ꝙ quicūq3 filiā suam spiri/tualem:vel mr̄em cognoscit peniteat. 7. ānis ꝛ similiter ei consentiētes. 30. q. 3a nō oportȝ. 4o est ꝙ qui contrahit cū aliqua q̄ sit p ver ba de p̄nti alij desponsata:ipsa dimissa. 40. diebus ieiunet in pane ꝛ aqua:ꝛ sequētibus 7. annis peniteat:ex̄ de spon. duo. accepisti. 5o est:ꝙ qui cognoscit duas cōmatres:vel so/rores:siue vxor viuat:siue non: ad minus. 7. ānis peniteat:lȝ plus deberet 30. q. 4. si pater. 6o est:ꝙ q̄ cognouerit monialē siue deuotā 10. ānis peniteat. ꝛ similiter ipsa fm formam traditā. 27. q. 1. de filia. ꝛ. c. deuotam. in quo/rum p̄mo. c. dicit̄. ꝙ si filia epi: vel p̄sbyteri: vel diaconi post votum solēne cōtraxerit ma trimoniū:non admittatur ad cōionem nisi marito defuncto penitentiā egerit:ꝛ cōmuni onem petierit:tn̄ in fine vite accipiet eā. In 2o. c. dicitur. ꝙ deuota peccans non est reci/pienda in ecclesia:nisi peccare desierit: ꝛ desi nens egerit penitentiā. 10. annis. Postea reci piatur ad cōionē:ꝛ anteq̄ȝ in ecclesia admit/tatur ad orationem:ad nullius duiuium xp̄i ane mulieris accedat. 7o est:ꝙ qui ignoran ter cognoscit duas sorores: vel mr̄em ꝛ filiā: vel amitā ꝛ neptem peniteat. 7. ānis. Si autē scienter:ppetuo coniugio careat. 34. q. vlt. si quis cum duabus. 8o est:ꝙ qui ducit in ma/trimoniū illam quā polluit per adulterium peniteat. 7. ānis. 31. q. 1. si qua vidua. 9o est ꝙ qui cōtra naturam peccauit:si sit cleric9 de/bet deponi:vel religiōi tradi:si corrigibilis ap pareat ad ppetuam pnīam peragendam. Si v̄o sit laicus:a cetu fidelium vsq3 ad cōdignā satisfactioneȝ debet fieri alienus:ex̄ de exces. platorum:clerici. Hoc eni vicium maius est q̄ȝ cognoscere mr̄em. 32a. q. 7a. adulterij. Et est Aug. Adulterij inquit malū vincit forni cationē. Vincitur aūt ab incestu. Peius enī est cū mr̄e q̄ȝ cum aliena vxore cōcubere. Sȝ hoꝝ oīum pessimū est quod contra naturam fit:vt si vir mēbro mulieris ad hoc nō ↄcesso voluerit vti. Hec Aug. Quocunq3 aūt mo/do tale factum exerceatur:pter q̄ȝ inter virū ꝛ feminam ordinate in vase debito: vitiū cō/tra naturam:ꝛ sodomiticū iudicatur: vt di/cit Ray. 10o est:ꝙ qui coierit cū brutis peni teat plus q̄ȝ. 7. annis. ꝛ similiter p incestu. 33a. q. 2a. hoc ipsum. ꝛ. §. se. 11o est:ꝙ p̄sbyter qui interest clandestinis nuptijs triennio suspē/ditur:ꝛ si culpa exegerit grauius puniat̄:ex̄ d̄ clam. despon. cum inhibitio. 12o est:ꝙ qui vo tum simpliciter violauerit:peniteat tribus ā nis. 27a. di. si vir. 13o est ꝙ qui excōicatus ce lebrauerit debet triennio penitere:ꝛ feria 2a 4a. ꝛ. 6a. a vino ꝛ a carnibus abstinere. 11a. q. 3a. de illis. De pena v̄o degradati celebrantis habetur di. 50. accedēs. 14o est:ꝙ homicida voluntarius sine spe restitutionis deponatur ꝛ peniteat. 7. ānis. di. 50. miror. 15o est:ꝙ ho/micida casualis peniteat. 5. annis. Et hoc fȝ Ray. si culpa precessit casum:al' non: nisi for te ad cautelaȝ. di. 50. eos. ꝛ duobus. c. se. 16o est:ꝙ si homicidium quis fecerit pter neces sitatem euitabilē: peniteat duobus ānis. di. 50. de his. i. licet si ieuitabilis esset sibi nō im/putaretur. di. 50. quia te. Quod verū est quo ad culpam. sed bonum esset ꝙ peniteret quo ad cautelam ꝛ inocentiam sue ecclesie ośdē dam:ex̄ de homi. c. 2. §. vlt. Et fm Ray. forte distingui pōt in homicidio necessario: sicut i casuali. s. vtꝝ p̄cessit necessitatem: vel nō. ar. di. 50. de his vero. ꝛ ex̄ de homicidio. interfeci sti. Sed etsi quis p insaniam cōmittat homi cidium:nō imputetur ei. 3. q. 9. iudicas. Qui etiam intuitu discipline incaute pcutiendo occiderit:deponitur:ex̄ de homi. p̄sbyterum. Sed ꝛ qui ligatum latronem interficit:depo nitur. ex̄ de homi. suscepimus. Qui autem la tronem occultum occidit:quem viuū comp̄/hendere potuit. 40. diebus nō intret ecclesiā ꝛ al' penitere debet:ex̄. e. c. 2o. vbi dicitur de hoc. Qui v̄o paganum:vel iudeū occidit: pe/niteat. 40. diebus. di. 50. §. cū cā odij. 17o est ꝙ matricida peniteat. 10. annis. fm formam satis asperam traditam. 33a. q. 2a. latorem.

Uxoricide vero gravior pena debet imponi. Talis enim et qui dominũ occidit: nunquam equitat: nec vehiculo portat: nec matrimoniũ cõtrahit usque ad .10. annũ. carnes non comedit nec vinũ bibit: et alia que habentur. 33ª. q. 2ª admonere et .c. quicũque. Imponitur aũt pnia maior uxoricide: non quia illud peccatũ sit gravius isto: sed quia homines proniores sunt ad occidendum uxores quam matres. Maius enim peccatum est occidere matrem quam uxorem: ut dicit Boñ. in 4º. et cõiter omnes doc. et habitum est in 2º li. Guil. vo duranti tenet cõtrarium in repertorio: pro eo quod uxoricide imponitur penitentia maior. Mihi aũt plus placet sententia aliorum. Sed qualem penitentiam debẽt agere qui filios occidunt: Rº. Aut est certum quod ipsimet scienter interfecerunt: et sic debet eis imponi penitentia maior quam pro alio homicidio: ar. ex̃. e. c. vlti. in tex. et glo. et ex̃ de homi. cum iuramento. In hoc tñ casu vir uxorem recupat quam coactus abiuraverat: et ipsa penitentiam agit fm arbitrium epi: ita quod si habet alios filios pacifice gubernare possit eos ut ex̃. e. intelleximus. Que si virum non habet induci debet ut religionem intret. Ad quod si non potest induci: tutius est ei dare licentiã nubendi: ut ex̃. e. veniens. Et hoc quando timetur de incõtinentia: alś non: ut patet. 33ª. q. 2ª. in adolescentia. Et si pater sit clericus: ab officio altaris debet pptuo abstinere: et ei gravior quam laico: non tamẽ publica: nisi veniat ĩ publicum: penitentia debet imponi: ut habẽt ex̃ de pe. quesitum. Aut certum est: quod nõ interfecerũt spõte nec in culpa fuerunt: sed casu fortuito cõtigit: et sic de stricto iure in nullo tenẽtur: ar. ex̃ de homi. ex litteris. et .c. Johãnes. et .c. vlt. nisi velit ad cautelam penitere. In dubio tamen psumitur quod non ex certa sciẽtia: sed potius ex incuria pvenerit: ex̃ de psump. afferte. Aut certum est quod non adhibuerunt omnem diligentiam: quã potuerunt: et debuerũt et sic culpa precessit casum. Et hic si sit gravis culpa: ut si posuit puerum in medio utriusque: imponitur penitentia. 5. vel. 7. annorum fm arbitrium penitentiarij. di. 50. si qua femina et .c. se. et .c. si quis sponte. Occulta si fit occultum: publica si sit: publicum: et maior si in lecto suffocetur quam si in cunis: et maior psbytero greco quam laico: ut habetur ex̃ de pe. quesitum. Et lz dispẽsetur quo ad penã: que est arbitraria: ut dicitur ibidem. non tamen quo ad ordines, pter homicidium: quod est delictum enorme: et indispensabile. di. 50. miror. Si aũt culpa que precessit casũ sit levis: ut si posuit puerum in eodem lecto: longe tamẽ a se: imponitur penitentia trium annorum. Scdm hoc intellige illud ex̃. e. de infantib⁹. Monendi q̃ sunt parẽtes quod tã tenellos secum in uno nõ collocent lecto: ne qualz negligẽtia interveniente opprimant: vel suffocent. 2ª. q. 5ª. cõsuluisti. Et hoc mõ distinguit Hosti. et Ber. ex̃. e. de infantibus. Quid de illis q̃ filios: vel etiã servos suos infantes: vel etiã adultos lãguidos relegata pietate exponunt. i. ex̃ se ponunt ante ecclesiã: ut aliq̃ moti misericordia colligant eos: Rº. Tales graviter peccant: quia cũ ignorẽt sepe consanguinitas expositor cõtrahere q̃s posset matrimoniũ cũ sorore: vel cõsanguinea. Ideo exponens de hoc peccato tenẽt penitere: et ẽ puniendus sicut expositus si sciẽter cũ tali cõtraheret puniret: ex̃ de pe. et re. officij. fm Hosti. Talis etiam fm Ray. est tanquam homicida iudicandus: quia hominẽ sibi ita coniunctũ piculo mortis exponit: cõsideratis tamen circũstantijs. Et utrum ob hoc mors secuta fuerit: vel nõ fuerit: penitẽtia moderanda erit. Erunt autẽ tales irregulares fm Ray. si inde mors sit secuta: quia s. fuerũt ĩ culpa eos exponendo: vel alimẽta negando. Tamen fm Rob. si in nulla culpa fuissẽt: quia forte nec eñas querendo: nec alr eos alere possent: irregulares non essent: nec peccarẽt 18⁹ casus est: quod q̃ psbyterũ interficit peniteat. ii. annis. ex̃. de pe. et re. omnis. De penitentia vo eius q̃ occidit monachũ: clericũ: subdiaconum: et diaconum hr̃ ex̃ de pe. et re. c. p pto tum. De pnia autẽ eius q̃ machinatur in mortẽ dñi sui: vel in regnũ ei⁹ habẽt. 23ª. q. vlt. si q̃s. 19⁹ ẽ quod q̃ iniuste aliquẽ ad mortẽ accusat. 40. dieb⁹ in pane et aqua ieiunet: et peniteat. 7. annis. et hoc si accusat⁹ sit occisus Si vo tñ mẽbrũ pdiderit: triennio peniteat ex̃ de accu. accusasti. Hosti. vo et Jo. de deo intellexerunt quod pmus peniteat p. 7. annos q̃lz ãno ieiunãdo. 40. diebus in pane et aq̃. 2⁹ vo per tres ãnos. Guil. vero durãti intellexit, put lr̃a magis sonat. s. quod pmus ieiunabit. 40. dieb⁹ in pane et aqua: sive cõtinue: sive interpolate: et p ãnos. 7. etiã ieiunabit: et penitebit nõ tñ ĩ pane et aq̃: sed ad arbitriũ psbyteri. 2⁹ vo p tres q̃dragesimas: pma ante natale dñi. 2ª añ pasca. 3ª añ festũ sãcti Jo. bap. Has enim instituit beat⁹ Petr⁹: sicut in cronicis hr̃. Ieiunabit aũt tũc ĩ pane et aq̃ Probãt h fm Host. 22ª. q. 5ª. c. 2º. et. 3º. et. 4º. 20⁹ quod pjur⁹ 40. dieb⁹ ĩ pane et aq̃ ieiunet. et. 7. ãnis sequẽtib⁹ peiteat: et sep dz eẽ ĩ pnia inferiori. 6ª. q. i. q̃cũque. 21⁹ quod q̃ cõpulsus cõditionalr aut nõ scienter pjurat: si liber sit. 40. diebus ieiunet

in pane: et aqua. Et hoc secundum glo. intellige vel continue: vel interpolate peniteat. et. 7. sequentibus annis: non tamen in pane et aqua: vt dicit glo. Si vero seruus sit eius qui coegit eum: tribus quadragesimis et legitimis ferijs: scilicet. 2a. 4a. et. 6a. 22a. q. 5a. qui compulsus. 22us quod qui iurat in manu episcopi: vel in cruce consecrata peniteat tribus annis. Si vero in cruce non consecrata peniteat anno vno. Qui vero coactus et ignorans ignorantia iuris: et postea cognoscit peniteat tribus quadragesimis. 22a. q. 5a. c. 2o. Qui vero coactus pro vita redimenda: vel qualibet causa: vel necessitate: peniteat: quia corpus plus quam animam dilexit: tribus quadragesimis. e. q. c. si quis coactus. Alij inducunt tres annos: et vnum ex his in pane et aqua. 23us est: quod qui scienter falsum iurat: vel aliud iurare cogit. 40. diebus peniteat in pane et aqua. et. 7. annis sequentibus: et nunquam sit sine penitentia interiori. Alij si conscij fuerunt: similiter peniteant. 22a. q. 5a. si quis conuictus. Alia de piurio require supra in primo li. 24us est: quod qui mensurat in falsa mensura. 30. diebus ieiunet in pane et aqua: extra de contrahenda emp. vt mensure. De pena vero falsarij literarum habetur extra. e. ad audientiam. dura. ad falsariorum. et de verb. signi. nouimus.

25us est: quod qui frangit penitentiam solennem siue redeundo ad crimina priora: vel similia: siue redeundo ad negociationem secularem: vel miliciam: que sibi fuerant interdicta sola intra ecclesiam fidelibus oratione iunguntur: a communione suspenduntur: a catholicorum communijs separantur et penitere debent. 10. annis: et communicent in fine vite. 33a. q. 2a. de his vero. et de pe. di. 5a. si quis vero. 26us est: quod qui missam canit: et non communicat debet vno anno penitere: et interim missas non cantare. de conse. di. 2a. relatum. 27us quod presbyter qui mortuum clericum inuoluit in palla altaris: peniteat. 10. annis et mensibus quinque: diaconus vero triennio: et dimidio: de conse. di. i. nemo per ignorantiam. 28us quod qui committit sacrilegium ecclesiam violando: vel chrisma seu calicem sacrum pollutis manibus accipit: vel similia sacrilegia committit: peniteat. 7. annis Primo anno extra cimiterium quod violant consistat. 2o anno ante fores ecclesie. 3o in ecclesia. Et in hoc triennio carnes non comedat vinum non bibat: nisi in pasca: vel natali: non offerat: nec communionem accipiat. 4o anno communicabit: et in illo: et in 5o: et in 6o: et in 7o tribus ferijs a carnibus et vino abstineat: scilicet ieiunando. 12a. q. 2a. demon. Comburens autem ecclesiam. 15. annis peniteat: et eam restituat. 17a. q. 4a. §. si quis. et. i. versic. maius. De pena vero raptoris siue furis rei ecclesiastice: et de pena furis: et effractoris: tam clerici quam laici habetur e. §. peccata. et. c. si quis clericus. 29us quod si parentes frangant sponsalia filiorum: a communione triennio separentur: et similiter filij si sint in culpa. Si tamen filij secundum promissionem factam contraxerint: excommunicantur vtrique. s. quo ad penam ecclesie: non quo ad reatum: ex quo dederunt operam in contrarium. 31. q. 3a. si qui parentes. ar. de pe. di. i. si cui. 30us est: quod qui blasphemauerit publice deum: vel aliquem sanctorum: maxime beatam virginem: illi debet episcopus hanc penitentiam iniungere: vt septem diebus dominicis ante fores ecclesie in manifesto dum missa cantatur existat: et vltimo illorum dierum dominicorum: pallium et calciamenta deponat: et corrigiam ligatam circa collum habeat. et. 7. precedentibus ferijs in pane et aqua ieiunet: ecclesiam nullatenus ingressurus. Et quolibet predictorum dierum tres pauperes vel duos: vel saltem vnum si potest reficiat: et si non potest: hec pena in aliam commutetur: quod si renuerit agere supradicta: interdicatur sibi ecclesia: et in morte priuetur ecclesiastica sepultura: extra de maledicis. statuimus. Item blasphemus si diues fuerit. 40. alioqui. 30. vel. 20. et si ad hoc non sufficit. 5. solidorum vsualis monete pena mulctetur: nullam misericordiam in hoc habiturus: vt dicitur ibidem: scilicet quin soluat. 5. solidos. Quos si non habet currat per ciuitatem: vel commutetur in aliam penam temporalem. Hec autem pena soluetur illi qui condemnat. i. potestati seculari. Hanc enim penam temporalem precipit papa imponi per potestatem temporalem. Quod si neglexerit per episcopum precipitur cogi: Hec Hosti. Habet autem predicta pena locum secundum Gof. cum quis blasphemat non ex ira vel ebrietate: vel dementia: quia tunc cum eo benignius ageretur. 2a. q. 3a. §. notandum. Secundum vero Hosti. Hec pena est specialiter inducta contra eos: qui deum blasphemant ex ira. Non. n. aliquis de leui blasphemat deum: nisi iratus. Tanta tamen posset esse iracundia: quod equipararetur dementie: et tunc illud quod dicit. Gof. posset habere locum. Hec Hosti. Quid si quis iuret per caput: vel ventrem: vel capillum: Respondet Host. quod si faciat hoc affirmando: vel iurando non habet locum hec pena. Secus est si faciat hoc detestando: vel vituperando: licet iratus.

Item secundum Gof. et Host. hec que dicuntur de pena temporali: vel pecuniaria fiunt iudice pro tribunali sedente. In iudicio autem anime presbyter discretus molliendo rigorem dispensare poterit ex causa circa penam spiritualem superiorem. 26a. q. 7a. penitentibus. Hec Hosti. Item clericus blasphemus marie presbyter cogatur ad veniam postulandam: quod si noluerit degradetur. di. 46a.

clericus. Notādum vero q blasphemus sm leges est decapitandus: vt in auc. vt non luxurientur contra naturam: circa mediū col. Scd'm canonē vero antiquū clericus erat degradandus: z laicus excōicandus. 22a.q.i. si quis p capillum. Hodie vero laicus aget pniam supdictam.s. illi canonis statuimus z h si blasphemauit publice: si eni occulte nō penitebit publice: vt puto. Clericus vero hodie est corrigendus pnia arbitraria: z occulta: non illa que ē publica. Clericus eni nō debet publice penitere. Si autē rebellis fuerit: vel sepius hoc cōmiserit: locum habet pena legis.s. vt laicus decapitet in foro ciuili: z i canonico anathematizet.i. ecclesie ingressus sibi interdicat: z in morte puetur ecclesiastica sepultura: clericus vo degradetur. Hec Hosti. titulo de maledicis. 31 est de psbytero q reuelat confessionē: de quo ē habitū sup.c.d sigillo cōfessionis. 32 est q qui in dicendis horis canonicis vl alijs officijs diuinis discrepat a cōsuetudine,ppe metro politane ecclesie sex mensib puatur cōione: si hoc accidat ex contēptu.12.di.d his. 33 q eps qui ordinat sine cā iusta clericū inuitum: vel penitus inuitum absolute: suspendit anno vno.74a. di.c.i. 34 est: q eps qui correctionē de vēditione ministerior dissimulat: duobus mensibus: psbyter quattuor: diacon tribus: subdiaconus z ceteri ad arbitriū iudicis penitere debēt.i.q.i. quicquid inuisibilis. 35 q sortileg 40. diebus peniteat: ex de sorti.c.i. 36 q qui videt in astrolabio: peniteat duob annis. ex de sorti. ex tenore. tuae. 37 est de stilla sanguinis altaris cadente sup terrā vel aliquid aliud. 38 est de vomitu eucharistie p ebrietate. 39 est quādo mus comedit corpus xpi. De his tribus habitū est sup in tractatu de eucharistia ti. de defectibus contingentib in sacro altaris. 40 est q q domū vel arcam volūtarie incendit: sublata vel incensa oio restituat: z trib annis peniteat: ex de iniurijs: si quis domū. Canon tamē dicit q si ex odio vel iniuria hoc fecerit: excōicari debet: nec absolui donec satisfecerit: z iurauerit q ignē decetero non apponet. Imponitur aūt sibi vt hierosolymā vel i hispaniā vadat in dei seruitio: anno integro ibi moraturus. Si qs aūt eps: vel archieps hoc relaxauerit: dānum restituat: z ab officio epali p annum abstineat. 23a.q.8a. pessimā. Hodie aūt postq̄ sūt denunciati: nō possūt citra sedē apostolicā absolui: ex de sē. ex. tua nos. innuit i tex. loquit de incendiarijs indistincte postq̄ sūt publicati. Et Ber. dicit hoc idē expsse. z Gratiam. ex de sē. ex. quicūq3. z Gof. lic3. Rob. cōtrariū dicat. Scd'm leges aūt qui in ciuitate data opa incēdiū fecerit: si sit humilis: subijcitur bestijs. si sit in aliquo gradu decapitatur: vel in insulam relegat. ff. de incē. rui. nau. l.f. Qui vero alibi: vt i villis vel castris remissis illud edes positū cōbusserit: si h. dolo fecerit: cōburitur. Et hoc est intelligēdū sm Hosti. si sit humilis. Si aūt hoc ex sua negligentia contigerit resarciet dānum: vel si minus idoneus sit: castigetur parum: vel leuiter. Et nomine edium omne edificiū cōtinet: vt dicitur ibidem.l. qui edes. 41. q qui dederit vel acceperit cōionem ab heretico: z nescit h esse phibitū ab ecclesia: z postea intelligit: peniteat vno anno. Si aūt sciuit: z neglexerit: peniteat.10. annis: vel sm quosdam.7. vl sm alios.5. Qui vero permittit hereticū missam celebrare in ecclesia catholica p ignorantiā iuris peniteat.40 diebus. Si pro reuerētia eius p annum peniteat. Si pro dānatione ecclesie catholice: z p consuetudine romanorū pijciatur ab ecclesia: sicut hereticus: si sit impenitens alioquin peniteat.10. annis. Si aūt relicta ecclesia ad hereticos trāsierit: z alios ad hoc idem induxerit: peniteat.12. annis: tribus extra ecclesiam septem inter audientes duobus extra cōionem: duodecimo anno cōmunione3 sine oblatione pcipiat. 24a.q.i. si quis dederit. Cetera vo pertinentia ad heresim scisma: vel apostasiam: requ.re supra i 2o. li. 42 est q patronus qui res ecclesie dilapidat: vno āno peniteat.16a.q.7a. filijs. 43 q qui domum suam cum magicis incātatoribus lustrat: vel aliud facit: z qui ei hoc consul.t ānis.5. peniteat.26a.q.5a. qui diuinatores.z.c. non liceat. 44 q qui pace3 cum pximo suo non facere iurat: vno anno peniteat: z ad pacem redeat.22a.q.4a. qui sacramento. 45 q pro piurio: adulterio: vel homicidio dant pro penitentia regulariter.7. ānis: z similiter p fornicatione: lic3 nō ita aspa penitentia iniungatur.22a.q.i. pdicandum. z.33a.q.2a. hoc ipsum.z.§.se. 46 q qui scienter rebaptizatur.7. annis peniteat. z feria 4a.z.6a. in pane z aqua ieiunando tres quadragesimas faciat: z hoc si fecit illud pro heresi introducenda. Si aūt pro imunditia.i. pro salute corporis obtinēda: vt habet extra de apostatis.c.2o trib annis peniteat. de cōsec. di.4a. qui bis. Et talis qui bis baptizat vel etiam cōfirmatur fit de foro ecclesie. z cogitur fieri irregularis. di.84. dictum est. De pena autē taliū habetur de conse. di.4a. eos. Cuius capli sniam ptermitto gra breuitatis.

De hac etiã materia habetur sup̄ ti. de itera/tione sacramentorum. 47° q qui vxorē adulterã cognoscit antequã peniteat: tribus annis peniteat. 32. q. i. si. qs. 2. Qui vero cognoscit eam penitentē ante pniam pactam: peniteat duobus annis. e. q. si quis. Quō vo sit penitētia iniungenda mulieri ptum alterius suppo/nenti: vel etiã de non suo viro cōcipienti ha/betur extra de pe. et re. officij. et dicet. i. hoc. e. li ti. 36°. Ad regulas igit̄ p̄dictas inspiciendo pōt studiosus indagator pcedere ad penitē/tias p diuersis criminibus imponendas fm canones: et ex cã consideratis circūstãtijs vt dictū est sup̄ moderari poterit eas. Et lz ab ipso omnes circūstantie sint diligenter atten/dende: p̄ncipaliter tamen qualitates psone: et p̄cipue vtrum sit persona obnoxia alicui aliq̄ vinculo seruitutis. Nam circa tales psonas cauere pro posse debet p̄sbyter ne talē pniam eis imponat: p quã illis quibus sunt astricti p̄iudicium fiat: maxime circa diugatos. Vñ si seru⁹ sit: et timore peccauerit obediēs dño suo in atrotioribus est mitius puniendus. 22ª. q. 5ª. qui cōpulsus. Obedire tamen nō tenebatur in talibus. iiª. q. 3ª. si dominus. Si aūt voluntarie peccauerit corpore punietur etiã acrius quã alius. 24ª. q. i. qui cōtra pacē. Nec ē seruo iniungenda pegrinatio: p quaz dominus eius: q̄ non est in culpa: illius serui/tio defraudet̄: ex̄ de sen. exco. relatuz. Si vo liber sit totam pniam canonis si fieri potest facere debet. 26ª. q. 7ª. sacerdos. sed ex causa poterit eam p̄sbyter moderari. Consideran/dum etiã erit: vtrum sit psona noua in fide: quia nouis in fide minor pnia debet imponi: ex̄ de pe. et re. deus qui. Et similiter considerande erunt alie psonarum circūstantie: de quibus ad p̄ns supsedeo gratia breuitatis. Sciēdū aūt q in foro pniali dicunt̄ ferie legitime. feria. 2ª. 4ª. et. 6ª. di. 82ª. p̄sbyter. et de cōse. di. 3ª. ieiu/nia. Aliq̄ tamē vt dicit Rob. p 2ª. feria sab/batum ponūt. Notandū etiã q si peniten/tia in pane et aqua imponat̄ nō habenti panē pōt loco panis leguminib⁹ et pisciculis vesci: et etiam alijs si necessitas illud requirat: ex̄ de pe. et re. licet. in tex. et glo. al' non licet. No/tandū etiã: q fm Jo. si penitentia sit imposi/ta a canone liberat quis a ieiunio dando de/nariū: vel legendo psalteriū ppria auctorita/te. Inno. vero dicit q ieiunia necessaria: vt q̄t/tuor tempa: et hi⁹ nō possunt redimi pecunia nisi subsit rationabilis causa. Volūtaria ve/ro redimi possunt etiã sine auctoritate supio/ris. Nota etiam q vbi imponit̄ pena aliquot annorū: siue quadragesimarum: nec addit̄ quo mō quis debet penitere: hoc relinquitur ar/bitrio p̄sbyteri: cū pnie sint arbitrarie: vt dictū est sup̄. Ipse eni p̄sbyter arbitrabitur eã p fe/rias legitimas faciedã fm cano. 50. di. de his clericis. et ex̄ de homi. c. 2. et in multis alijs iu/ribus. Et sic intelligit̄ illud ex̄ de actu. accu/sasti. et de spon. dilectus. et similia.

De speciebus: siue differentijs penitētie in cōmuni. titulus. 33°.

Consequēter cōsiderãdum est de ptibus pnie sub/iectiuis. Et primo in generali. 2° in spāli. Circa primã ptem querūtur plu/ra scz. Utrum penitentie virtutis sint alique p/tes subiectiue: siue species. Rñ° q sic. Scdm Aug^m. li. de pe. et habet̄ de pe. di. i. tres sūt acti/ones. vna est pnia ante baptismū: de qua di/cit ibidem Aug. nullus sue volūtatis arbiter cōstitutus: nisi peniteat eū veteris vite: nouã ichoare nō pōt. Altera ē pnia de mortalib⁹ p⁹ bap^m 3ª ē pnia p⁹ bap^m ō venialib⁹. Et sūt ille tres ptes subiectiue pnie virtutis: nō pe/nitētie sacramēti: quia p̄ma pars non perti/net ad sacramētū penitentie: licz alie due pti/nē possit. Hec Tho. 4°. di. 16ª. q. iª. ar. 2. q. 5ª. c. Utrum penitentie sacramenti sint aliq̄ partes subiectiue: siue species. Rñdeo q sūt tres. s. Priuata: que fit in secreto p peccatis occultis. Et publica que fit in manifesto p/manifestis. Et solēnis: que fit in capite qua/dragesime pro horrendis.

De penitentia publica. ti. 34°.

Deinde cōsiderã/dum est de spēbus penitētie i spe/ciali. Et primo de publica. 2° de solēni. Priuata vero pnia et ptes penitentie v̄tutis sufficienter innotescūt ex sup̄dictis: et infra dicēdis ō penitētia in cōmuni: vñ non requirūtur capitula specialia. Circa peni/tentiam publicam plura querūtur. s. que sit publica pnia. Rñdeo. Publica pnia est pprie illa que fit in facie ecclesie: vt cum alicui iniū/gitur pegrinatio p mundum cum baculo ca/pitali: vel scapulari: vel veste alia ad hoc con/sueta benedictis: de pe. di. 6ª. sacerdos. Et di/citur publica: vel quia publice fit: vel quia p cri/mine publico. Ideo dicitur etiam quando/q publica pnia solennis: quia publice fit.

Quis pōt eã imponere? Rñdeo. Quilibet

psbyter parochiano suo: nisi in aliqua eccle/sia eet consuetudo cotraria. Et multo forti⁹ epo⁊ pniarij generales: q̄z hoc nō inuenitur sibi phibitū fm Ray. Gof. ⁊ Host. ar. ad hoc videt expssum 50. di. penitens. lз illud cōsue/uerit exponi. ⁊. 30. di. si quis psbr. ⁊ ex. de pe. ⁊ re. quesituз. fm Guil. duranti. Ber. tñ dicit q̄ simplex psbyter eam imponere non potest ex de excessi. plato accedentibus. Cui pōt imponi? Rñdeo. Laico: non aūt clerico: nisi deposito. ō pe. di. i. §. sacerdotes. fm Ray. fm Ber. presbyter publicā pniam facere pōt qñ excessus eius ē publicus. 28ª. di. psbyterum. quia publice debet quis puniri p offensis pu/blicis: extra de pe. ⁊ re. ois. c. i. Et hoc tam de graui q̄ȝ de leui excessu vt scandalū sedet: vt dicitur in glo. d. c. ⁊. 2ª. q. i. si peccauerit. Hac tamen pniam sedes apostolica nemini indi/cit: nisi vbi est curia. Ibi eni pniarij pape eos qui cōmiserunt enormia faciunt nudos ince dere triduo: vel plus: vel minus per omnes ec clesias ciuitatis in qua est curia: ⁊ non alibi. Quo facto remittūt eos ad suos epos: vt cō sideratis circūstantijs eis indicāt pniam sa/lutarem: licз quidā ribaldi sepe p questu mē tiantur tales pnias sibi esse iniunctas a sede apostolica: falsas pniariorū lrās exhibentes. Hec Guil. duranti. Pro quo crimine est imponenda? Rñdeo. Non debet imponi nisi p crimine enormi: ⁊ manifesto: de pe. di. 6ª. sa cerdos. ⁊ extra de pe. ⁊ re. quesitum.

De penitentia solēni. titulus. 35⁹

Ostea querēdū est de penitētia solēni. Circa quā querūtur plura. s. Utr̄ aliqua pe/nitentia debeat publicari vel solēnizari. R°. q̄ sic. pter quattuor: pmo vt publicū pecca/tum publicam habeat medicinam. 2° quia maxima ɔfusione est dignus: qui cōmisit gra uissimū scelus. 3° vt sit alijs ad terrorē. 4° vt sit in exemplū penitendi: ne desperent qui peccatis grauibus detinent. Sed cū pnia oēs defectus reuocet ad pfectū: vt dicit Am. bro. solēnizatio vero impediat: vt patebit: vi/detur q̄ non sit solēnizanda. Rñdeo Penitē tia reuocat omnes defectus restituendo in p stiam gratiam: non tamen restituit in pstinā dignitatem. Unde nota q̄ laicus post penitē tiam publicam nō potest ad clericatū pmo/ueri. 50. di. illud. nec clericus ad supiores or/dines: vt dicitur ibidē. quicūq̄ȝ. ⁊ eps talē or dinans: ordinandi potestate puari debet: vt dicit ibidē. ex penitentibus. nisi forte necessi/tas ecclesie illud requirat: aut ɔsuetudo. Tūc eni dispēsatiue recipitur ad ordies minores non aūt ad sacros. 50. di. placuit. Rationem hui⁹ vide. i. ti. siue. c. ō penitētibus solēniter.

Que est forma siue modus solēnizatiōis pnie? R°. Ut hr̄ 50. di. tales penitētes. qui. s. talē pniam suscipiunt: vel susceperunt se pre setāt in capite ieiunij quadragesime cū suis decāis: seu archipsbyteris: ⁊ eo⁊ presbyteris epis ciuitatum ante fores ecclesie sacco siue vili veste induti nudis pedib⁹: ⁊ vultibus di/missis: reos se vultu ⁊ habitu protestantes: ⁊ eps eo⁊ consilio debet eis pniā taxare. De inde eis in ecclesiam deductis eps in terra p stratus cū omni clero septem psalmos pnia/les cum lachrymis p eorum absolutione di/cit. Et postea surgens ipōnit eis manū: aqua benedicta aspergit: cinerē capitibus imponit cilicio capita eorū operit: ⁊ eis lachrymabilr denūciat q̄ sicut adam eiectus est de paradi so: ita ipsi de ecclesia eijciūntur: ⁊ postea iubet ministris: vt eos de ecclesia pellant clero pse quēte: cum hoc responsorio. In sudore vult⁹ tui ⁊c. vt scз populi videntes sanctam ecclesi/am p suis facinorib⁹ tremefactā: ⁊ cōmotam non paruipendāt pniam. Debēt etiā taliter penitētes: sicut dicitur. 4ª. di. ⁊ notauit Hu. c. penitētes. deponē comā. ar. de ɔse. di. 4ª. di ctuз. quod tamē dicit male seruare. In cena aūt domini: vt dicit ibidē glo. quolibet anno a suis decanis ⁊ psbyteris in ecclesiā reducū/tur: ⁊ sunt ibi vsq̄ȝ ad octauam pasce: ita ta/men q̄ non cōicant: nec accipiūt pacem. Ab octaua aūt pasce debēt exire: ⁊ debent esse ex vsq̄ȝ ad diem cene sequētis anni. Et sic fit q̄/libet anno quousq̄ȝ est eis aditus ecclesie in/terdictus. Et si penitent: pōt eis 2° anno: vl 3° igressus ecclesie reddi. Qñq̄ȝ etiā vsq̄ȝ ad finem vite manent extra ecclesiā. Quod aūt dictū est q̄ non cōicant: intelligas nisi fuerit eis cōcessum: quia cōicatio qñq̄ȝ differt plus quandoq̄ȝ minus: qñq̄ȝ vsq̄ȝ ad finē pnie: qñ/q̄ȝ vsq̄ȝ ad mortem fm arbitriū epi. 12ª. q. 2ª. de viro. ⁊. 33ª. q. 2ª. āmonere. ⁊. c. latorem. ⁊. 26ª. q. 6. si quis de corpe. ⁊ de pe. di. 5ª. si quis vo. Dicit etiā solēnis penitentia: lз nō ita p/prie quando aliquis inuit⁹ ad penitentiā agē dam intruditur in monasterio. 50. di. si ille.
A quo debet talis penitētia imponi. Rñdeo. Ab epo tantum. 50. di. in capite. ⁊. c. pcedēti. Et sic intelligit Guil. duranti: illud extra de exces. pla. accedentibus. ⁊. 18ª. q. i. puenit. ⁊. c. se. lз in lrā dicat de publica. Sepe eni in iure poniť publica p solēni. ⁊ ecōūso: vt ibi. ⁊. 50

di.si ille. ꝛ in alijs.c. hu᷒.n. pnia imponit pro illis criminibus ꝑ quibus penitens ē ad epm mittendus: vt dicet in.c.28°. Unde fm euȝ simplex presbr non pōt eam imponere: nisi de speciali mandato epi. Silr ad epm pertinet eiectio: ꝛ recōciliatio solēnis: que fit vltimo .s.tpe penitentie cōpleto: vel etiā añ si fuerit visuȝ epo.26ª.q.6ª.c.i. Presbyter tñ simplex posset solēnitatē pnie: ꝛ solēnitatē recōciliationis de mādato epi: ipo epo abñte exhibē sicut notauit Hu.50.di.penitētes.ꝛ.c. in capite. Qḋ vtiq̧ ɔcedit Guil.duran.de solēnitate que fit in eiectionibus: ꝛ recōciliatiōib᷒ que fiunt singulis annis infra tps iniuncte penitentie: sed hoc negat de solēnitate pme eiectionis: ꝛ finalis introductionis: q2 vt ipe dicit hoc est ordinis: nō iurisdictiōis: vt dicit 26ª.q.6ª.c.vlt.ꝛ.§.i.ꝛ.2°. Et hu᷒ penitentia ē sacramētalis: vt dicitur in.c.i.capite. Uñ pōt inferiori epo cōmitti. ex̄ de cōsecra.c.fi. lȝ de facto ɔ̄riū fiat. Dicit ēt Hu. ꝙ archipresbri eoꝝ pñt eis iniungere modū satisfaciendi.s. in ieiunijs: ꝑegrinationib᷒: ꝛ alijs bonis opibus. Quod tñ fm consilium ꝛ ɔscientiā epi debet eē: maxime si sit crimen enorme. Sȝ nūquid fratres minores: vel p̄dicatores: qb᷒ dedit eps auctoritatē audiēdi ɔfessiōes: pñt hu᷒ solennes pñias iniūgere? Rn°: ꝙ nō sine eius speciali mandato: nisi vbi est ɔsuetudo ꝙ hu᷒ penitentiarij generales iniungāt prib᷒: vel matribus hu᷒ pniam: per quoꝝ incuriam manifestam eoꝝ paruuli perierūt. Et tūc debent talibus imponere: ꝙ in capite quadragesime se coram epo pñtent: vt ꝑ eum: vel de mādato eius speciali debita solennitas fiat. Hec Rod. Quibus est īponēda? Rn°. Tā viris ꝗ̄ feminis. Qz.n.imponat feminis hz 33ª.q.2ª.de his. Nō tñ deponāt comā: q2 eam in signū subiectionis hñt. 30.di.c.2°. Deponent aūt eā viri: quia ālmodo viuēt in habitu clericali. Hoc notat̄ i.d.c.pēitētes i glo. Ber.

Itē imponēda est laicis: nō clericis ꝓpter scādalū: vt pȝ.50.di. in capite.§. hñt.ꝛ.c. ɔfirmandū.cū duobus.c.sequētibus. Pōt tamē iponi clericis depositis.50.di.ɔfirmādū.i glo. suꝑ illud penitentibus. Et q2 hoc statutū est ꝓpter dignitatē clericatus: videtur aliquib᷒ posse concludi: ꝙ nec laicis ꝑsonis insignib᷒: nec religiosis debet imponi ꝓpter dignitatem status. Item nō est facile imponēda iuuenib᷒ ꝓpter etatis fragilitatē: vel decrepitis ꝓpter debilitatē.50.di. peitētes. in glo. Notauit ēt Hu. ꝙ aliqs cogi pōt per excōicatiōeȝ suscipe solennem penitentiā: si sponte non velit subire: dum tamen crimen sit magnum ꝛ publicum: ꝛ generet scandalum. Pro quo crimine est imponenda? Rn°. Pro crimine publico: ꝛ vulgatissimo: qḋ totā cōmouerit vrbem vel alium locum.26.q.6ª.c.vlt. Notauit etiā Hu. ꝙ pōt imponi pro crimine occulto: si penitens voluerit alias non: ar. de consecra.di. 3ª. de penitentibus. Et ꝙ etiaȝ ꝑ veniali si petatur. Nam sine omni iudicio pōt qs penitē si voluerit: ꝛ petierit alias non. Quo tempore est ponenda? Rnd°. Quolibet tpe anni. Solennitas tñ supradicta habet fieri in capite quadragesime. Et hoc habet̄ ex glo. super illud.c.in capite.ꝛ super illud.c. susceperūt.

Per quantū tempus est imponēda? R°. Hu. dicit hoc pendere ex arbitro penitētiaȝ iniungentis: quia qñq̧ per annum: ꝛ qñq̧ ꝑ biennium: quādoq̧ per triennium. Quis est effectus penitentie huius? Rñdeo. Qui eam egit: si est laicus: non debet ad clericatuȝ promoueri: si est clericus: non debet ad supiores ordines promoueri: vt dictum est supra. Nec etiam debet in suscepto ordine ministrare. Non debet etiam matrimoniū ɔtrahere. Si tamen contraxerit tenebit. Si tamen iuueni fuit īposita non ꝓhibetur cōtrahere. Nec debet militiam assumere: vt pȝ.33ª q.2ª. §.de penitentibus.ꝛ.c. antiqui.ꝛ.c. in adolescentia.ꝛ.c. de his. Laicalem etiam habitum non debet deferre.50.di.c.vlt. Scđm regulā ecclesiasticā dȝ viuere: de pe.di.5ª. ɔtrarium. ꝛ.c.se.ꝛ.c.falsas. Cōueniendus est etiaȝ sub ecclesiastico iudice.ii^a.q.i. aliud. de pe. di.s.i. aliud. Item solenniter penitens fit infamis non ratione penitentie: sed rōne criminis ꝑ pniam publicati. Et ideo non pōt ordinari. 50.di.penitens. Hoc est verum: qñ talis pnia imponitur per sniam iudicis. Secus est si ex deuotione quis officiū publice pnie sumat: sicut fecit Dauid.ꝛ Io.bap.fm Hosti.extra đ offi.archipresbri.c.2°. Utrū solennis penitentia possit iterari? Rn°: ꝙ non dȝ iterari fm iura antiqua.50.di.quicunq̧. Et hoc ꝓpt tria. Primo ne ex iteratiōe vilescat: vt ibideȝ dicit̄. 2° ꝓpt significationē: q2 ē figura eiectionis hoīs de paradiso tm̄ semel facte.50. di.in capite.3° q2 solēnizatio ē quedā quasi ꝓfessio perpetuo pniam conseruandi. Et iō iteratio solēnitati resistit. Si tñ postea peccauerit: nō clauditur ei locus pnie: sed pnia solennis nō dȝ ei iteꝝ iniungi. Uñ de ipa dicit Origeñ. ꝙ i grauiorib᷒ criminib᷒ semel tm̄ ɔcedit pnie locus. Scđm ɔsuetudinē tñ aliqꝝ ecclesiarū iterat̄. Priuata vero pnia pōt iterari q̇tiens placet. Publica etiā pōt sed nō ita frequent̄ debet iterari.

De clauibus. vtrum sint date ecclesie: et quot sint ti. 36°.

Einde 9siderā/dum est de ptāte ministroꝝ sacri pnie: que ad claues ptinet. Circa quod primo videndū ē de ipis clauib⁹. 2° de indulgentia. Circa primū 9siderādū est p de entitate: ꝛ q̄dditate clauiū. 2° de effectu. 3° de ministris. ꝛ 4° de his in q̄s pōt vsus cla/uium exerceri. Circa primū querunt plu ra. s. q̄d sit clauis. Circa qō sciendū fm Sco. 4°. di. 19ª. q. vnica ar. 1. q clauis sumitur hic methaphorice ad silitudinem clauis mālis. Hui⁹ aūt est instrumētum primū ꝛ imediatū aperiendi: ꝛ claudendi hostiū. Sentētiare āt alicui celū eē apiendū: vel claudendū ē spūa/liter ei apire: vel claudere celū. Et iō auctori/tas vel ptās hec sententiandi: q̄ ē quasi ime/diatū instrumētū sententiandi, ꝓprie dicitur clauis regni celoꝝ. Predicta aūt auctoritas sententiandi: siue clauis est triplex. Una est simpliciť principalis: ꝛ 9uenit soli deo. 2ª est nō pricipalis: ē tn̄ precellēs: ꝛ hec 9uenit xp̄o cuius q̄dē auctoritas i sententiādo p̄eminet ꝛ vlitate oium iudicandi: qꝛ oium merita et demerita nouit: ꝛ infallibilitate iuste senten/tiandi: qꝛ semp sententiat 9formiť diuine iu sticie. 3ª ē particularis q̄tū ad cās cognoscē das: ꝛ debilis q̄tū ad sn̄ias ferendas. Et hec a xp̄o ꝑmittiť Petro: ꝛ in ipo successorib⁹ ei⁹. s. presbr̄is Math. 16. Tibi dabo claues reg. celo. Dať āt Jo. 20. cū diciť. Quorū re. pec. re. eis ꝛc̄. Quoꝝ q̄dē presbroꝝ. s. sn̄ia si sit fm legem diuinā ē firma: al's ē infirma: qꝛ reuo/cabilis. Fuit aūt in p̄missō verbo Jo. 20. data explicite auctoritas cognoscēdi: qꝛ nūq̄ pōt haberi rectus vsus illius prime sine p̄uio vsu recto istius 2ᵉ. ꝛ sic in collatione prime intel/ligitur collatio scđe tanq̄ p̄me. Uñ hec scđa pōt ēt dici clauis: qꝛ ē qđdā instr̄m apiendi: lꝫ nō ita ꝑmū: Prima clauis recte dř clauis ptātis: qꝛ auctoritas recte iudicandi dř ptās: cū iudicare sit ptātis sine p̄sidētis. 2ª vero dř clauis scientie: non q sit actualis: vel habi/tualis scia: sicut videť sentire magister sn̄iaꝝ li. 4°. di. 19ª. sed quia rectus vsus eius nō pōt haberi sine scia. Hec Sco. vbi supra ar. 1. ꝛ 2.

Utrū ptās clauium sit etiā ad 9ficiendū? Rn̄° fm Pe. 4ª. di. 18. q. 1. ar. 2. q. 2ª. c. ꝛ cōiť alios. Cum supfluū sit fieri p multa: qđ eque bn̄ pōt fieri p vnū: pōt dici q vna ꝛ eadē res ē character ordis sacerdotalis: ꝛ ptās 9fici/endi: ꝛ ptās clauiū: q̄ competit ex ordine: sed differunt rōe. Dicitur. n. character: fm q est principiū distinguendi hn̄teꝫ a nō hn̄te. Ptās vo 9ficiendi in q̄tū ordinať ad sacramentū eucharistie 9ficiendū. Sed ptās clauiū i q̄tū ordinať ad apiendū regnū. Sed Sco. 4°. di. 19ª. q. vnica ar. 3°. tenꝫ 9trariū: qꝛ fm eū vna data fuit aplīs sine alia. Fuit. n. data eis in ce na ptās 9ficiēdi: cū dixit eis xp̄s. Hoc facite in meā cōmemoratione. Ptās vero clauium fuit eis data p⁹ resurrectionē. Jo. 20. Quoꝝ re. pec. re. eis. Ep̄s ēt in ordinādo p̄us dicit. Accipite ptātem celebrādi missam dās eis ca licem. Et q̄busdā interpositis ponēs manū sup caput eius dicit. Accipite. s. s. quoꝝ remi. peccata re. eis ꝛc̄. Si ḡ querať quō se habeat charactē sacerdotalis ad istas claues: dici pōt fm Sco. vbi supra q se hꝫ sicut dispositio ad eas: qꝛ p hoc q q̄s p characterē hꝫ ptātem cō ficiendi corp⁹ xp̄i veꝝ: disposit⁹ ē de 9gruo ad hn̄dam ptātem ligandi ꝛ soluendi sup corp⁹ xp̄i mysticum. Utrū sit tm̄ vna clauis? Rn̄° fm Pe. 4°. di. 18ª. q. 1. ar. 3°. q. 1. c. ꝛ cōiť alios. Sicut in sole potentia liquefaciendi: ꝛ indu/rādi ē vna in radice: ƀ due i effectib⁹: sic tn̄ ē clauis vna in radice: ƀ due i effectib⁹. Clauis. n. diciť ptās iudicādi in foro aīaꝝ. Hec vero ptās integrať ex duob⁹. s. ex ptāte discernēdi in cause examinatione: ꝛ diffiniēdi in cause determiatione p sn̄iam absolutoriā: vel 9dē/natoriam. Et ista clauis ē principalior quia p̄ma ordinať ad istā. Prima ptās dicitur scia 2ª potentia: vnde sup illud Math. 16. tibi da bo claues reg. ce. dicit glo. Clauis dř scia: et potentia. qꝛ dꝫ iudex ecclia stic⁹ dignos recipe ꝛ indignos excludere a regno. Potestas aūt ligandi ꝛ soluendi in foro contentioso nō est clauis proprie loquendo: quia etiā non p̄sbr̄i habent eam vt dicitur. ī. Scđm aūt Sco. 4°. di. 19ª. q. vnica ar. 3°. due predicte claues sunt simpliciter distincte inter se: ita q absolute verum est verbū xp̄i. s. Tibi dabo claues. Et possent de potentia dei absoluta abinuicē se/parari. Sicut. n. aq̄lis p̄latus pōt cōmittē ali cui auctoritatē cognoscēdi in causa nō com mittendo sibi auctoritatē sententiandi i ea. sic deus posset cōmittere auctoritatē cogno/scendi in causa peccatoris sine potestate sen tentiandi in ea. Possunt tamen aliqualiter dici vna clauis. s. vnitate ordinis: qꝛ ordināť ad vnū actum. s. apitionis. Sed nunquid p̄ter p̄dictas duas claues sunt alie claues in ecclesia? Rn̄° q sic. Duplex est eni forū in eccle sia. Unū secretū: ꝛ ad illud ptinent due cla/ues p̄dicte. Aliud est publicū: ꝛ i hoc reqritur duplex auctoritas correspondens duplici pre

dicte:sicut ad qōlibet iudiciū rectū ī qualib3 cā requiritur cognitio ī illa cā ⁊ sentētiatio. Et iste auctoritates ptinentes ad foꝝ publicum:pñt dici claues. De hac aūt auctoritate ecclesie habet Math.18.dicēte xpo pe.Si pec. in te f.t.⁊c. Sequit. Tandē dic ecclie. Si ecclesiā nō andi. sit tibi sicut ethni.⁊ pu. Et sequit. Amē dico vobis:quecūq3 li.su.ter.erūt li.⁊ in ce. Ex quo patet: q9 de9 approbat ligationē ⁊ solutionē ecclesie etiā factam in foro publico:quā q̄ cōtēnit hñdus ē sicut ethnic9 ⁊ publican9. In foro daudit ecclesia:et cōio fidelium p excōicationē:⁊ apit p absolutōe3 ab excōicatione:vel p reconciliationē. Et ex hoc patet q9 ille claues nō sūt eedē cū porib9 clauib9 q2 sepant ab illis:vt p3 in habente iurisdictionē fm ordinem:⁊ sine sacerdotio:sicut in archidiacono: ⁊ quibusdam alijs. Et econuerso sicut ē in coībus presbr̄is quibus non est data ptās excludendi ab ecclesia: vel recōciliandi. Hec.Sco 4°.di.19.q.vnica ar. 5.in principio.

De effectu:⁊ virtute clauium.ti.37°.

Postea cōsiderādū ē de effectu clauium. Et circa hoc querunt plura.s. Utru3 ptās clauiū extendat se ad remissionē culpe: R̃n° q9 sic. Jo.20.dicit. Quoꝝ re.pec.re.eis. Sed p quē modū: Sūt diuerse opi. Una ē q9 virtus clauium valet ad remissione3 culpe: non quidē aliqd efficiendo s3 solū ostēdendo. Un̄ sensus ē.Absoluo te.i.absolutū te ostēdo. Et hec videtur eē opi. magistri sen.li.4°.di.19. Sed 9tra hoc est: q2 fm istā opi. sacr̄m noue legis non efficit illud qd figurat. Alia est opinio: q9 valet nō p se:sed p virtutē diuina3 ex pactione coassistēte in operando: sicut dictum fuit supra in li.4°.ti.i.ar.4°. de effectu sacroꝝ.q.i.⁊ est pbabilis multum. Et hi9 opi. videtur fuisse Boñ. 4°. di.18a.q.2a. ar.i.o.⁊ Sco.4°.di.18.q.vnica.c.⁊.4°.di.14.q.4.ar. 3.Un̄ dicit ibidē Sco. q9 susceptio sacramēti pnie ē instrumētū.i.dispositio efficax ⁊ necessaria ex statuto diuino ad receptionē gratie. Instrumētū aūt vel dispositio p̄uia nō ē signū ostēsiuum alicuius vt preteriti:sed vt futuri:g̃ collatio sacramēti pnie ad hoc q9 digne fiat: nō op3 q9 sit signū absolutionis diuine pcedētis: q2 digne pōt recipi ab attrito attritione nō sufficienti p modum meriti ad gratiā recipiendā in termino illius attritiōis. Et si nō ficte recipiatur gratia prima:in termino illo 9fertur. Et absolutio presbr̄i ē signū efficax illius absolutionis 9sequentis i vltimo istāti eius. Hec Sco.vbi supra. Alia ē opi.q9 valet p modū deprecātis: ⁊ īpetrātis: nō tamen p modū ipartientis. In cui9 signū in forma absolutiōis pmittit ōro p modū depcatiuu3: ⁊ subditur absolutio p modū indicatiuū. Et deprecatio grām impetrat: ⁊ absolutio grā3 p̄supponit.Nūq3.n.presbr aliquē absoluer3: de q̄ nō p̄sumeret q9 a deo eēt absolut9. Quia g̃ ptās sonat p modū actiui:⁊ ipartiētis ex se inde ē q9 ptās clauiū ꝓprie loquēdo se nō extendit supra culpam. Et hec ē etiā opi.Boñ. in.q.ista vt p3 vbi supra. Sed hec opi. aliqb9 nō placet pro eo q9 plus valet ōro boni laici q̄3 mali presbr̄i:g̃ fm hoc ⁊ absolutio:qd falsū ē. 4a opi.est q9 valet instrumētalr̄ ad grā3 ⁊ iustificationē disponēdo:nō ipam gratiam vel iustificationē imediate efficiēdo. Sicut enī ad mūdationē vtensiliū valet aque ablutio:ita ad emundationē culpe actualis valet sacerdotalis absolutio: q2 hoc sacramētū h3 p materia actū ministri. Opatur igit virtus clauium aliquo mō ad culpe remissionē: vel dum etiā expetendi votū habet:vel du3 i actu exercetur:dūmodo p̄paratio assit: vel pcesserit. Un̄ dico q9 attrito ad 9fessionē accedēti virtute absolutionis sacerdotalis:sicut istrumētalr̄ ad ipsam disponentis: datur gratia iustificās.9trito vero dat augmētum gratie. Sed idō vr̄ nō opari ad iustificationē:quia est remediū adultoꝝ: in q̄bus est necessaria p̄cedens p̄paratio. Et hec ē opi. Pe.4°.di.18.q. 2a.ar.i.q.i.c.⁊ Tho.4°.di.18.q.i.ar.3°.q.i.o. Sed predictarū opi. 2a magis placet mihi. Quod aūt dicit Hiero9. q9 in remittendis:⁊ retinendis culpis illud iur| hñt euangelici sacerdotes: qd oli3 habebāt sub lege legales intelligit q9 hñt illō ⁊ pl9:q2 illi ostēdebāt mūdatos a lep̄ tm̄ sig.isti vo a lep̄ peccati ēt fcō.

Utr̄ extēdāt se ad remissiōe3 pene: R̃°. Circa hoc fuerunt diuersi modi dicendi.modus tamē verior ⁊ cōior:⁊ magis cōsonus fidei:et pietati est: q9 p̄sbyter ex vi clauiū absoluēdo remittit aliquā ptē pene:nō tamē eterne:nec purgatorie:s3 cōiter eius pene:ad quā de9 obligat peccatorē post absolutionē a culpa. Et p illa parte nunq̄3 puniet in purgatorio: nec alibi. Sed p alia parte:a qua nō absoluit: vel puniet hic sufficienter:vel in purgatorio. Et hoc sic pōt intelligi. Uniuerse.n.vie dñi mia ⁊ veritas. Ideo in iustificatione: que est op9 misericordie:mia dei sic remittit culpā:vt nō p̄termittat iusticie regulā. Jō adhuc detinet obligatum ad penā. Illa autē pena ob rigorē

diuine iusticie est nobis improportionata: et ignota. Prouidens igitur dei misericordia constituit arbitros presbyteros: quibus dedit potestatem arbitrandi: et penam taxandi: et manifestandi: et partem pene remittendi. Hec autem remissio fit virtute clauium de thesauro ecclesie: qui subest clauibus. Qui thesaurus integratur ex tribus .s. primo ex merito fidei: et charitate totius ecclesie. Unde dicit Aug.: quod penitens curari non potest nisi sustineat eum vnitas ecclesie. 2° ex merito superogationis virorum perfectorum. 3° ex superabundanti merito passionis christi: quod est annexum virtuti sacrorum: quorum habent prelati ministerium. Sed obijcitur: quia non est minus dispositus ad recipiendum effectum clauium qui commisit paruum peccatum quam qui commisit maius: ergo tantum remittetur de pena debita peccato minori quantum de pena debita maiori. Sed ex vna parte peccatum posset esse ita paruum: et ex altera ita magnum: quod tota pena debita peccato minori: non esset maior quam pars illa que remitteretur de pena debita peccato maiori: ergo illud minus peccatum remaneret impunitum: quod est inconueniens. Respondeo: quod quia misericordia non considerat meritum: sed miseriam: ideo dei misericordia: que subuenit hic miseris non considerando in eis meritum: sed demeritum: subuenit per meritum christi: et remittit omnibus partem equalem: non quidem secundum absolutam comparationem: sed secundum proportionalem vt si ei qui debet centum remittit .10. ei qui debet .10. remittit vnum. Et ideo qui magis peccauit: dum penitet tenetur ad magnas gratiarum actiones. Et hec est ratio Bon. 4°. di. 18. q. 2ª. ar. 2°. c. 4m. Sed ista responsio non placet aliquibus pro eo quod non videtur satisfacere argumento: quia prima decima simpliciter maior est quam 2ª. Et ideo videtur eis dicendum: quod nunquam pars pene: que remittitur virtute clauium vna vice est tanta sicut tota pena cuique mortali debita. Si dicatur quod vna absolutione possit remitti tota pena debita vni veniali: non habent hoc pro inconuenienti: quia christus ita plene satisfecit pro peccatis nostris: quod .s. se humilianti sub sacramento: quod operatur virtute meriti christi remittitur aliquando tota pena. Non tamen propter hoc dici potest dimitti peccatum sine pena. Et ita respondet Ric. 4°. di. 18. q. 2ª. ar. 2°. c. 2m. Alij vero dicunt: quod presbyter non remittit omnibus equaliter de pena: sed secundum proportionem qua penitens meruit sibi remitti: sicut suffragia ecclesie prosunt defunctis secundum quod ea sibi prodesse meruerunt. Et hec est opi. Pe. 4°. di. 18. q. 2ª. ar. 2°. c. Utrum in confessione iterata remittatur aliquid de pena: Responsio huius habetur supra ti. de qualitate confessionis vbi dicitur quod confessio debet esse frequens. Utrum presbyter ligare possit per clauium potestatem: Respondeo. Operatio presbyteri in vsu clauium est conformis operationi dei cuius est minister. Deus autem habet operationem et in culpam: et in penam: sed in culpam ad absoluendum quidem directe: Et ad ligandum indirecte: in quantum obdurare dicitur: dum gratiam non largitur. Sed in penam habet operationem huius directe: quo ad vtrunque quia et penam parcit: et penam infligit. Similiter ergo et presbyter: et si secundum quod aliqui dicunt in absoluendo ex vi clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpe dimissionem: modo dicto supra in responsione illius. q. vtrum virtus clauium extendat se ad remissionem culpe in vltima opi. non tamen ligando habet aliquam operationem in culpam: nisi dicatur ligare in quantum non absoluit: sed ligatos ostendit. Sed in penam habet potestatem soluendi et ligandi. Soluit .n. a pena quam dimittit: sed ligat quantum ad penam que remanet. Ad hanc autem ligare dicitur dupliciter. Uno modo considerando ipsam quantitatem pene in communi: et sic non ligat nisi in quantum non soluit: sed ligatum ostendit. Alio modo considerando penam istam: vel illam determinate: et sic ligat ad penam imponendo eam. Ad hoc nota quod est triplex iudicium .s. dei Petri: et curie celestis. Primum est quo deus animam mundat in contritione. Et hoc precedit alia duo tempore: dignitate: et effectu. 2m est iudicium presbyteri qui potestate clauium ligat: et soluit in terris. Et post hoc sequitur 3m iudicium .s. approbationis celestis curie. Unde expone illud. quodcunque ligaueris super ter. etc. .s. in iudicio Petri iuste erit ligatum et in celis .s. per approbationem curie celestis. Et hunc intellectum probat Greg. et Leo papa: 10. q. 3ª. tunc vera. et. 24. q. i. manet. Utrum presbyter ligare possit et soluere secundum proprium arbitrium: Responsio patet supra .c. de quantitate satisfactionis.

De ministris clauium. titulus. 38.

Einde considerandum est de ministris clauium. Circa quod sciendum: quod sicut patet ex predictis christus claues habuit. Et habent eas in nouo testamento presbyteri: et soli presbyteri: quia dantur in ordine sacerdotali. Cuius ratio est diuina institutio. Huius autem institutionis congruitas patet per hoc quod ipsis solis datur potestas conficiendi corpus christi verum: quod est caput corporis christi mystici. Unde Ambro. loquens de potestate ligandi: et soluendi dicit quod hoc ius solis presbyteris est permissum. Hec Ambro. Ac per hoc conuenienter sunt mediatores per vsum clauium inter homines et christum. Queritur autem vtrum episcopus habeat aliquam nouam clauem preter claues presbyteri: Respondeo. Dignitas episcopalis non dicit nouum ordinem: sed quandam eminentiam

ordinis. Et iõ non datur in illa noua clauis: ȝ ampliat̃ ptãs iurisdictionis ad corripiẽduȝ in cuius signũ tradit̃ sibi baculus pastoralis Hec Boñ.4°.di.24.p.2ª.q.2ª.ar.3°.c.3m.

Utrũ presbyter vti possit ptãte clauiuȝ ad suũ libitũ? Rñ° ꝙ non. Nã presbyter opatur in absolutione: vt instrumentũ: nõ quidem mortuũ sicut securis: ȝ viuum sicut seru⁹. Ad rectã aũt opationẽ instr̃i tria reqrunt̃. Prim̃ ẽ instrumẽti recta dispositio. Scdõ ẽ materie pportio. 3m est virt⁹ motoris. Nã securis nisi sit acuta nõ icidet. Uel si nõ habeat materiã pportionatã. s. ligneã. Uel si nõ moueatur ab aliquo. Silr̃ in absolutione pñsbyteri debet ↄcurrere rectus vsus sue ptãtis: pparatio suscipientis: ꝛ virt⁹ dei mouẽtis: quoꝝ altero deficiente frustrat̃ effect⁹. Sed nunqd presbri mali hñt claues? Rñ° ꝙ sic. Nam in ordine dat̃ ptãs clauiũ tãꝙ donũ gratie gratis date. Qd qꝛ culpe nõ opponit: cũ culpa recipit̃ ꝛ retinetur. Dat̃ ẽt gratia gratũ faciẽs ad bonũ vsum clauiũ. Et illa culpe nõ opponit̃: ꝛ ideo cũ culpa nõ recipit̃ nec retinet̃. Et qꝛ dat̃ ad vsum idoneũ: iõ sine hac habet̃ vsus: sed non idoneus. Al's nõ posset haberi aliq̃ certitudo de absolutione: sicut nec de ministri bonitate.

Sȝ obijcit̃ illud Aug. s. ꝙ spũs. s. remittit peccata: vel pseipm vel p colũbe mẽbra. i. per hoies sanctos? Rñ°. Loquit̃ de remissiõe peccatoꝝ fm ꝙ hoies sancti cooperant̃ ad eam: nõ ex vi clauiũ: ȝ ex merito ↄgrui. Uel per columbe membra intelligit oẽs ab ecclesia non precisos. Obijcit̃ ẽt. Illud qd in collatiõe clauium dictum ẽ aplis. Jo. 20. etiã dicitur in ordinatione: accipite spiritũ sanctũ: quoꝝ remiseritis pec. ꝛc̃. Uidet̃ ergo ꝙ illis solis datur ptãs remittẽdi peccata q̃ accipiũt spũȝ sanctũ. Rñ°. Dñs determinat ea que reqrũt nõ tñ ad vsũ simpliciter: ȝ ad vsum idoneuȝ.

Utrũ p tãs clauiũ ordinẽ sacerdotalẽ inseparabiliter comitet̃: ita ꝙ omnes sacerdotes eas hñt inamissibiliter? Rñ°. Clauium ptãs dupliciter põt ↄsiderari. Aut quo ad eẽntiaȝ Sic radicaliter ẽ in aia: ꝛ indelebilit̃: sicut et character a q̃ nõ videt̃ differre nisi fm q̃ndã relationẽ: vt supra dictũ ẽ. Unde hoc modo tenet se inseparabiliter cũ ordine sacerdotali. Aut quo ad vsum. Et sic necessario reqrit duo. s. statũ viatoris: ꝛ auctoritatẽ iurisdictionis. De primo patet: qꝛ sicut ratio merendi nõ ↄuenit charitati extra statũ vie: sic nec potestas recõciliandi: ꝛ sacramenta ministrãdi nisi in statu ecclesie militantis: ꝛ ita p mortẽ huius potestatis vsus pdit̃ in aia sepata. De 2° etiã patet. Presbyter. n. est mediator inter deũ ꝛ hoies. Et fm hoc ẽ deo inferior: ꝛ penitente superior: ꝛ arbiter ꝛ iudex ↄstitut⁹ hoi loco dei ad pcedendũ siue soluendũ ꝛ puniẽduȝ. Talis aũt iudicatio nõ ẽ sine iurisditiõe aliqua in eũ qui iudicat̃: qꝛ nemo põt aliquẽ iudicare: nisi sit eius iudex ↄstitutus ab eo q̃ põt. Et iõ iurisdictio ẽ tanꝙ ius motũ ipius clauis siue manus. Hac autẽ deficiente: et si assit clauis nunꝙ apiret: Et si amittatur hec iurisdictio: cessat clauis executio. Hec auteȝ dupliciter amittit̃. Uel p ablatiõeȝ subditoꝝ fm rem: vt in scismaticis: precisis: fornicarijs notorijs: excõicatis: ꝛ hi⁹. Uel p ablationem fm rem ꝛ spem: vt in degradatis: q̃b⁹ aufert̃ sine spe recuperãdi. Unde heretici ꝛ excõicati dicunt̃ habere manũ ligatã sed degradati amputatã. Jõ dico ꝙ licet clauis q̃tũ ad esse cõsequat̃ ordinẽ: tñ quãtũ ad executionẽ ↄseq̃t statum ꝛ iurisdictionẽ. Hec Boñ. 4°. di. 19. p. 1. q. 2ª. ar. 2°. c.

De his in quos clauium vsus exerceri potest. ti. 39⁹.

Postea cõsiderã

dum ẽ de his in quos vsus clauiũ exerceri põt. Et circa hoc querunt̃ plura. s. Utrũ presbyter possit vti claue quaȝ hȝ in quẽlibet hoiem? Rñ°. Ad vsuȝ clauium duplex est ptãs necessaria. s. ptãs ordinis ꝛ hͦ ẽ equalis i oibus presbr̃is: ꝛ respectu oium. Et ptãs iurisdictionis: ꝛ hec non est equalis nec est respectu oium. Jn hac. n. vt sit ordo i rebus opȝ esse prelatũ aliquẽ supremũ ĩ quo resideat ptãs oium: ꝛ sub illo prelatos medios: ꝛ sub illis particulares vltios. Nã q̃diu durat mundus: opȝ fm Augm angelos angel' hoies hoibus: demones demonibus preesse. Ubicũꝙ vero sũt plationis gradus opȝ esse supremos: medios: ꝛ vltimos. Quia igitur quilibet presbyter licet habeat ptãtem ordis plenariam: hȝ tñ ptãtem iurisdictionis limitatam: iõ vti nõ põt sua ptãte in quẽlibet hominẽ: sed in eũ i quẽ hȝ iurisdictionẽ aliquã: vel ordinariam: vel delegatã. Regularit̃ igit̃ solus pprius presbyter habet executioneȝ potestatis in suos subditos preter. 7. casus de quibus dictum est supra ti. Cui presbytero est confitendũ. Unde. 16. q. 1. nulli episcopoꝝ ꝛ de pe. di. 6ª. c. vlt. Liceat parochianũ alteri⁹ absoluere: vel ligare. Utrũ presbyter possit semp subditũ suũ absoluere? Rñdeo. Ptãs ordinis quãtũ est de se: extendit se ad omnia peccata remittẽda. Sed qꝛ ad vsum ptãtis

huius: vt dictum est: requiritur iurisdictio: q̄ a maioribus in inferiores descēdit: idō superior pōt sibi aliqua reseruare: in quibus inferiori iudiciū nō cōmittat. Alias simplex presbyter iurisdictionē habens posset absoluere de q̄lz.

Utrū presbyter absoluēs aliquē de facto ab illis peccatis a quibus nō pōt absoluere d̄ iure peccet mortaliter? Rn°: q̄ absoluēs aut hoc facit ex ignorantia iuris: aut sciens ius q̄ hoc facere sibi nō licet. Si scdo mō: et hoc faciat ex deliberatiōe: mortalit̄ peccat. Scient̄ enī et ex deliberatione ɔcessa sibi potestate abuti in preiudiciuz aie alterius est mortaliter peccare. Sed sic absoluēs ptāte sibi concessa abutitur in preiudiciū aīe illius: quem sic absoluit: quia dat ei intelligere q̄ absolutus sit et tamen non est: et quantū est in se: ipsū ponit in errorez. Unde super sic absoluētē cadit illa maledictio scripta deutro. 27°. Maledictus qui errare fecerit cecū in itinere. Si aūt ex ignorantia iuris faciat: et sit ignorātia affectata: adhuc mortaliter peccat: quāuis nō ita grauiter: sicut ille qui hoc facit sciēter. Si aūt ignorātia crassa: adhuc credo q̄ mortalit̄ peccet: q̄uis nō ita grauiter sic vt faciēs hoc ex ignorantia affectata. Sacerdotib⁹.n. suū officiū ignorare nō licet. Ad ipos.n. pertinet subditos suos in lege instruere: iux̄ illd̄ Aggei 2°. Interroga sacerdotes legem. Un̄ sic absoluēs exponit se simili maledictiōi illi que venit super filios Hely de quibus dicit̄.i. Reg. 2°. q̄ erāt filij Belial nescientes deum nec officiū sacerdotū ad populū. De sic etiaz absoluēte: et absoluto tali absolutiōi innitēti nisi p ignorantiā inuincibilē seu pbabilez excusentur: dici pōt illud Math. 15°. Si cec⁹ ceco ducatū prestet: ambo in foueā cadūt. Nec ille p ignorantiā excusatur: q̄ magis solicitus est de querēdo ɔsiliū p emptione vnius bone robe q̄ p salute aie sue. Hec Ric. 4°. di. 18ª. q 2ª. ar. 5°. o. Nota igit̄ casus i quib⁹ opz q̄ simplex presbyter ad supiorē remittat. Un⁹ est de his quibus ē solēnis pnīa imponenda: q2 eius minister pprius ē epūs: vt dictum est supra. 2⁹ est de excōicatis: quādo inferior presbyter absoluere nō pōt: et epūs pōt: q2 pueros mulieres: et psonas ɔsimiles: que incidunt in canonem de iniectione manuum in clericos epi absoluere pñt et illi soli: quibus spālit̄ hi⁹ absolutionē cōmittūt. Hec Rod. 3° c vbicū q̄ inuenit irregularitatē ɔtractā. Licet enim posset absoluere de peccato: pp̄ter qd̄ irregularitatē incurrit: nō tñ posset dispensare cuz eo sup irregularitate: idō debet penitentē mittere ad epm: vt vel ipse dispenset cū eo: si pōt: vel cū suis litteris mittat eū ad papā. 4⁹ ē de incendiarijs sacrorz locorz: maxime publicatis. 23ª. q. vlt. si quis. et extra de sen. excō. tua. et c. ɔquestus. 5⁹ est de crimine publico: sicut de blasphemia: ex̄ de maledic. statuimus. 6⁹ de voto. extra de vo. c. i. 7⁹ si ipe epūs ɔfessionem audiunt de aliquo peccato. 21ª. di. i ferior Hos. 7. casus ponit Hosti. Ray. vero ponit quattuor primos. Quidā vero addunt de homicidio: et mēbrorz mutilatione: q2. 23. q. vlt. si quis. dicitur q̄ mēbrorū truncatores et incendiarij excōicent̄ donec coram epo et ciuibus satisfaciant. Addūt etiā dispēsationem ī iuramētis dolo vi vel metu extortis et dubijs iuramentis. Quādo.n. certū est iuramentuz esse illicitum iurans ppria auctoritate potest ɔtrauenire. Sed quādo ē dubiū an sit licitū: tunc sine auctoritate superioris non debet cōtrauenire. Si ēt sit ɔsuetudo ī aliquo epatu: q̄ aliqua certa crimina epūs audiat: vel sibi aliquos certos casus retineat: sicut obtinet consuetudo in multis ecclesijs de parentib⁹ qui filios opprimūt: de homicidis: de sacrilegis: de falsarijs: de violatoribus ecclesiarum: et ecclesiastice īmunitatis et libertatis. de sortilegis: de vicio cōtra naturam: maxime cum brutis: de incestu: de corruptione sanctimonialium: de ablatorz siue subtractorz: vel alias illicite acquisitorz restitutione: de periurio: de clādestine cōtrahentibus et alijs enormibus que cōsuetudo generalis et specialis reseruat epis: quorz ēt aliqua ab epis remittuntur ad papā pp̄ter enormitatē: et ad terrorē mittunt̄ inq̄ nō de iuris necessitate: sed de eporz prouidētia et volūtate. Hec Hosti. Quid si epūs aliquis cōmittat vices suas alicui circa penitentias iniungendas in sua dioc̄. nūquid talis absoluere poterit etiā in his specialibus? Rn°. Credo q̄ epūs non intendit in simplici delegatione delegare illa maiora: nisi expsse dicat: extra de pen. petitio. cū ad eius correctionem videant̄ specialiter pertinere: precipue dispensationes: et absolutiones excōicationū in quibus interueniunt iuramenta. s. de parendo mandato ecclesie: vel aliquo faciēdo: interueniunt etiam restitutiones: nisi aliqua causa iusta subesset: et tūc alicui discreto perito committeret: qui personas cognosceret et factorū et rerū circunstantias sciret: ar. ex̄ de homi. sicut dignū. Hec Ray. et Host. Sed nunquid ille cui hoc cōmittit̄ pōt illud alteri subdelegare? Rn̄det Guil. duran. q̄ non: vt habetur extra de offi. dele. c. vlt. §. ceterum.

Quid si dicat epūs: cōmitto vobis auctoritatem meam in foro penitentiali vt positis

absoluere in oibus in quibus possum:? Rn°. Licet qui omnia dixerit: nihil excceperit: vt dz 19ª.di.si romanoꝝ.nō tñ est tutū ꝓpter hu° cō/missionem generalez vsurpare ea que a iure epo sunt specialiter reseruata: nisi certum sit ꝙ epus per hu° verba generalia intendat cō/mittere hu° specialia. Ea tñ que epus ꝯsueuit sibi in synodo reseruare satis credo: ꝙ p hu° verba generalia debent intelligi esse cōmissa. Hec Rod. Absolutiones tñ excōicationum que fiūt a presbyteris ꝓ furtis ꝛ dānis quoꝝ ignorantur auctores: cū nō ptineant tantuz ad foruz penitentiale: sed quo ad aliquid ē et ad ꝯtentiosum: cū lata sit snia ad instantiaz passi damnū: nō sunt intelligendi delegati p hu° verba generalia. Et multo forti° nec ab solutiones excommunicatoꝝ in foro iudicij ꝓ contumacia: aut ꝓ re iudicata: aut ꝓ offēsa Hec Rod. Quātūcūqꝫ etiā generalit̄ expsse cōmittant epi alicui vices suas: nō tamē ille pōt sine eius speciali mandato mutare vota aut relaxare iuramenta: de quibus certuz ē ꝙ possint: vel de quibus dubium ē an possint licite obseruari: licet de trāsgressione voti iā facta: ꝛ de piurio pniam iniūgere possit. Hec Rod. Quid si epus subdito ꝯcessit vt con fessorem idoneū sibi eligere possit:? Nūquid electus ab illo in casibus epo specialiter re/seruatis ptātem habebit:? Rn° ꝙ non: qa illa nō veniunt in generali ꝯcessione: que quis ve risimilit̄ nō ꝯcederet in specie: extra.e.li.6.et de pe.di.2ª.c.i. Quid de officiali epi:? Rn° Hosti. non credit ꝙ in his.s. in penitentijs iniungendis habeat ptātem: sed in ꝯtētiosis tñ. In illis aūt vnū ꝛ idez cōsistoriū ē ipsius: ꝛ epi: quare ab vno ad alteꝝ nō pōt appellari li.6°.de appel.romana. Et hoc est verum nisi appareat ꝙ epus hoc voluerit cōmittere sibi puta qꝛ hoc expressit: vel de licentia sui superi oris reliquit aliū epm vicariū suū generalē: ad aliā remotā se transferens regionē. Tūc .n. talis vicarius quēcūqꝫ posset is qui eum ꝯstituit: si pñs esset: poterit expedire Si tamē nō est presbr: debet hoc alij delegare: ar.extra de conse.eccle.aqua.ꝛ de offi.leg.excōicatis.

Utrū presbyter mulierē quam cognouit absoluere possit:? Rn°. Aut mulier ꝓbabilit̄ ꝯiecturat: ꝙ si ad sacerdotem illū accederet: ipse iterum eam solicitaret. Aut sentit se ita fragilem ꝙ ꝓbabiliter timet ne loquēdo illi sacerdoti instigaret̄ stimulo ꝯcupiscentie pp recordationē delectationis nepharie: q̄ cum illo fuit delectata. Et in isto casu nō tenetur isti confiteri: nec peccatū illud: nec aliud: qa ñ pōt recusari sacerdos ꝓpter ignorantiam: multo fortius ꝓpter maliciam. Periculosius .n. est mulieri penitenti: si sacerdos conatur eam ad peccandum trahere: qꝫ si nesciat sibi ꝯsulere. Debet tamen petere licentiam: aut facere peti ab illo sacerdote: vel superiore: vt alteri possit confiteri: qui si maliciose licētiā dare recusaret: hoc non prohiberet quin illa mulier possit alteri cōfiteri. Si aūt ꝓbabiliter credat: ꝙ nec ex parte sacerdotis: nec ex pte sui immineat periculum: si confitetur eidem: tunc tenetur illi confiteri etiam peccatum: quod cuz eo cōmisit: ꝛ ipse de illo potest eam absoluere sicut de alijs. Hec Ric.4°.di.17ª. q.3ª.ar.7°.c. Alij tñ dicunt: ꝙ in tali casu nec presbyter debet audire cōfessionē illi° mulie/ris de illo peccato: sed debet eam ad alteruz mittere: sicut notauit Hu. circa presbyteruz ꝛ vxorem ꝓpriam: aliter videtur in eo mani/festa ꝓsūptio. Nec illa dzei cōfiteri: ꝫ debet petere licentiā eūdi ad alium: vel ad supiorez recurrere: si ille licentiam denegaret. tuz ꝓpt̄ periculum. tum qꝛ est minor verecundia: que est penitētie pars maxima. Alias videt̄ in ea esse minus vera contritio: ex quo non vult illud detegere: nisi cognoscēti integre. Et idē est credendum de omni peccato: in quo pſbr ꝯsensit: ꝛ coopatus fuit. Si tñ absolueret: ab solutio valeret: dūmodo vera ꝯtritio adesset Et huius snie sunt Tho.4°.di.19.q.i.ar.3.q. 2ª.c.1m.ꝛ Boñ.4°.di.19ª.p.i.dubi. circa lr̄az .q.3ª. Nec est ꝯtra predicta: ꝙ epus non pōt dispensare in simonia cōmissa cuz ipso: quia dispēsatio ē dignitatis: absolutio necessitatis: ꝛ ideo nō tam facile perdit quis potestatem absoluendi: sicut dispensandi. Hec Rod.

Quid de muliere q̄ ꝯcepit filiū de adulterio vel partum alienum supponit:? Nunqd tali mulieri deneganda est penitentia: siue abso/lutio: licet hoc reuelare nō audeat viro suo:? Rñdeo ꝙ non: extra de pe.ꝛ re.officij. Nō.n. debent tales mulieres viris suis: vel filijs legi timis tale crimen indicare ꝫm Ber.ibidem duplici rōne. Primo qꝛ hoc esset ifructuosuz Non.n. credetur sibi ꝓpter presūptionē con/trariam: que habet̄ ex mr̄imonio ꝓpter quod ꝓsumit̄: ꝙ filius sit exceptus natus.ff.de his q̄ sui vel alieni iuris sunt.l.filiuz. 2° qꝛ hoc esset periculosuz. Possent.n. inde homicidia ꝛ plu ra alia mala consequi. Hec Ber. Et ꝯuenit cū eo Hosti.ꝛ Ray. Hosti.tñ dicit ꝙ si muli/er dūetur viro: ꝛ intantū ꝯfidat de eo ꝙ ei se cure dicere possit: ꝛ ꝙ inde faciat quicquid voluerit: in tali casu presbyterū consulere pōt ꝙ hoc viro reuelet: ꝛ ex quo consentiet q̄ ad restitutionem est mulier absoluta: quia

conceditur viro de suo disponere sicut placz. C. de iudeis nemo exter. Proli autez nate vel supposite mater debet indicare per se vel per discretū ꝯfessorem: vel ipsa simul cum eo: recepto prius per ꝯfessorē si videbit̄ ab ea iuramento ꝙ non calumniose ꝓcedat: ꝛ a puero ꝙ factū secretū teneat: si ꝓbabilit̄ presumat inde non sequi periculum: sed potius fructū vt si presumat ꝙ si sibi idicauerit: ab hereditate abstinebit: quia forte videt ipsum deum timere: ꝛ ꝯscientiosum esse: qui aliena possidēt inuite: tūc indicet ꝛ ꝯsulat ꝙ intret religionē vel se trāsferat ad aliā longinquā regionem. Si aūt presumat inde periculum sequi posse: quia forte filius est malus: vl' stultus: nec sibi vellet credere: nec illud sciret tacere: tūc non indicet sibi. Si ēt presumat ꝙ si sibi indicauerit: non acquiesceret: tunc etiā nō indicet: sꝫ quantū pōt satisfaciat heredibus de sua dote vel alijs bonis suis p se vel p aliū. s. discretum ꝛ cautum: ita ꝙ caute fiat ne aliqđ maluꝫ: vl' suspitio mali inde ꝓueniat. Et ideꝫ faciat si filio indicauerit: ꝛ ipse credere vel acquiescē noluerit. Hec Ber. ꝛ Hosti. ꝛ Ray. Non tñ filius tenetur credere matri: nisi posset sibi facere certam fidem ꝙ eum de viro suo non ꝯcepit. Scđm Sco. aūt. 4°. di. 15. q. 2ª. c. 9ᵐ. mulier illa crimen suū dicere non debet filio spurio: quia nō debꝫ exponere se sue diffamationi apud filium ꝓpter incertā correctioneꝫ filij: qꝛ si nō crediderit duo mala sequentur . s. quia ipsa erit diffamata: ꝛ ille hereditatem vt prius tenebit. Non debet etiā dicere viro quia non debet exponere se sue certe diffamationi: ꝛ apud virū morti vel saltem odio: vel discordie. Et ēt virū periculo vxoricidij ꝓpt̄ incertū bonū hereditatis restituende. Debet aūt mulier filiū suum spuriū diligenter inducere ex alijs honestis causis: vt hereditatem vero heredi dimittat: puta ꝙ fiat religiosus vel clericus. Et si ipsum ad hoc inducere nō potuerit laborare debet quantū pōt ad restituendū vero heredi. Hec Sco. vbi supra. Nō tamen tenetur restituere equiualēs toti hereditati: qꝛ multū distat inter habere ꝛ ꝓpe eē. Ille aūt nūꝙ habuit hereditatē: licet fuerit ꝓpe habere s̄m iusticiam: ꝛ ideo minus ꝙ̄ equalens sufficit restituere. Illud autē minus determinet̄ ad arbitrium boni viri s̄m Sco. vbi supra. ꝛ Ric. 4°. di. 15. q. 5ª. ar. 4°. c. 9ᵐ. Sꝫ nunqđ tenet̄ talis ꝓles de ꝯsūptis bona fide? Rñ°. puto ꝙ nō. ar. C. de rei ven. certū est. Mulier tñ tenet̄ s̄m Ber. ꝛ Hosti. Pone ꝙ vir non habeat aliquos ꝯsanguineos: q̄ sibi succedere debeant ab intestato? Rñdeo. Nihilominus peccat. s. impediendo ne libere faciat testamentum. C. si quis aliquem testa. phi. l. i. ꝛ. 2ª. s̄m Ber. Debet etiā de suo fi'pōt vsꝙ ad cōpēsationē sufficientē erogari pauperibus ꝓ aīa viri de consilio confessoris s̄m Hosti. Itē dicit Inno. extra de pe. ꝛ re. officij ꝙ talis mulier satisfaciat illis quib⁹ verisilr creditur ꝙ sua reliquisset: vel si nescitur hoc pauperibus eroget. Dicit etiam idē ibidem: ꝙ si mulier illa non haberet vnde recōpensaret: ꝛ haberet ꝓbationes p quas successores a damno reuelare posset: eas adducere debēt nisi ex hoc graue malum immineret. Intellige tñ ꝙ talis mulier q̄diu est in mortali: nec deponit animū peccādi: non valet talis pnīa sibi: ad pniam tamen debet admitti: sed est dicendū ei ꝙ nō est fructuosa sibi quo ad vitaꝫ eternā. Hec in glo. sup. d. c. officij:

De indulgentijs titulus. 40°.

Onsequēter cōsiderandū ē de indulgentijs. Et p̄mo vtꝛ valeāt. 2° quātū valeant. 3° a quo fieri debeant. 4° q̄ de cā fieri debeāt 5° quibus valeant. Primo igitur querit̄ vtꝛ indulgentie valeant aliquid? Rn° ꝙ sic: al's ecclesia vl'is erraret: qđ impium eēt dicere. Valet aūt ad remissionē pene residue post ꝯtritionem: ꝯfessionē: ꝛ absolutionē: siue sit iniuncta: siue nō. Fit aūt hec remissio nō q̄deꝫ simpliciter cōdonādo: sed aliunde soluendo ꝛ quasi cōpensando. s. de thesauro ecclesie: q̄ sicut dictū est supra integrat̄ ex tribus. s. ex merito fidei ꝛ charitatis totius ecclesie: ꝛ ex merito supererogationis viroꝝ pfectorum: ꝛ ex abundanti merito passionis xp̄i: quia ꝛ si in sacramentis opetur: non tamē eius efficacia in eis includitur sed sua infinitate efficaciaꝫ sacroꝝ excedit. Predicta. n. merita non sunt alicu⁹: vel aliquoꝝ determinate: s̄ sunt cōia toti eccl'ie. Opa. n. meritoria q̄ sācti fecerunt ad honorem dei: ꝛ vtilitatem ecclesie in cōi: cōia sunt. Ea aūt que sūt cōia multitudini distribuunt̄ singulis de multitudine s̄m arbitrium eius qui multitudini preest. Et ideo prelatus ecclesie: qui habet claues thesauri predicti pōt ꝓ dei honore ꝛ ecclesie vtilitate de ipso thesauro tribuere qñ videt expedire. Unde sicut aliquis ꝯsequeret̄ remissionem pene: si alius pro eo satisfecisset: ita etiā ꝯseq̄t̄ si ei satisfactio alterius per eum: qui potest distribuat̄. Quattuor tñ requirunt̄ ad hoc vt indulgentie valeant: duo ex parte dantis.

.s.auctoritas & cā rōnabilis.s. ecclie vtilitas: & duo ex parte recipientis. Unū pertinet ad remotionē cause phibentis.s. cū confessione ↄtritio. Alteꝝ ad collatōnē cause disponētis .s.fidei deuotio cū effectu in forma idulgentie determinato. Ad hoc nota: ꝙ bonū vni᷒ cōicatur alteri dupliciter. Uno᷒ ꝑ charitatē & sic etiā sine indulgentia est aliqs particeps bonoꝝ oīuꝫ:q̄ fiūt si sit in charitate. Alio mō ꝑ intentionē facientis: & sic ꝑ indulgentias: si assit legitima cā: pōt eius intētio q̄ operatus ē ꝑ vtilitate ecclesie: ad istum cōtinuari: & per ↄsequens eius operatio satisfactoria ad eum applicari. Hec tho. 4°. di. 20. ar. 3°. q. 2. c. 2m.

Sequitur videre de 2°. s. q̄tū valeāt indulgentie. Et circa hoc querūtur plura. s. Utrū valeant q̄tū sonant: Rñdeo. Circa hoc diuersi diuersa dixerunt. Nā circa indulgentias ē quattuor ↄsiderare .s. internā suscipientis deuotionem: dati exte rioris quātitatē: causam que mouet dantēꝫ: & indulgentie certam quantitatē. Quidā ḡ dicūt: ꝙ indulgentie valent ꝺm mensuraꝫ de uotionis suscipientis: & ꝺm ꝙ meruit eas si bi valere: & non q̄tū sonant. Alij dicunt ꝙ valent ꝺm mensuram accessus ad cām. Uñ qñ dat̄ ꝑ fabrica ecclesie: qui magis subuenit ꝺm suā facultatē plus habet. Alij dicunt in distincte: ꝙ valent tm̄ quātū sonāt: & tantuꝫ valent multū danti: q̄tū parū danti: & tātuꝫ de ꝓpe venienti: quātū de longe. Et vꝫ prima opi. esse Ray. 2a. Boñ. 4°. di. 20. ar. 6°. c. 3a. Tho. 4°. di. 20. ar. 3°. q. 2. c. Sed alijs nō placet nec prima: qꝛ tunc etiā sine dato exteriori valerent indulgentie: nec 2a. quia tunc esset potius quedā cōmutatio q̄ indulgētia. nec tertia: qꝛ illud hoībus nō ꝑdicat̄. Uñ ecclia eos decipe videret̄. Quarta ēt vꝫ irrōnabil'. Ideo alij dicunt ꝙ valent tm̄ quātū sonant: nō tm̄ equaliter: sed plus vel minus ꝺm ꝙ hō se disponit ad eas maiori vel minori feruore: labore: dati quātitate. Uñ qñ duoꝝ equalit̄ diuitū: quoꝝ vnus dat vnū denarium: & ali᷒ .10. ille qui minus dat obtinet remissionē pene vnius anni: sicut ille qui plus dat: nec ꝓpt̄ hoc opꝫ ꝙ tantū remittat̄ vni de pena a deo taxata quātum alij: qꝛ pnia vnius āni in hac vita nō tm̄ valet illi q̄ eā facit ex minori charitatis feruore: & remissaꝫ: sicut illi q̄ eā facit ex maiori & asperā. Cū aūt dꝛ in forma indulgentie quēlibet dantem elẏnam suā pro tali facto remissionē habere pene vnius āni: sic in telligendū ē ꝙ hēat remissioneꝫ tante pene a deo taxate: quāta remitteret̄ ei ꝑ pnia vnius anni: quā faceret in hac vita. Cū ḡ illi q̄ plus dat ex maiori feruore respōdeat annus efficacioris pnie q̄ illi qui minus: plus sibi remittitur de pena a deo taxata q̄ alij: & tñ cuilibet valet vnū annū pnie in hac vita. Alijs videt̄ dicendum: ꝙ quo ad remissionem extēsionis pene pares sunt ille qui minus dat: & qui pl᷒ dat ꝺm ꝙ continetur in forma indulgentie. Sed quo ad remissionē intensionis pene: et quo ad dispositioneꝫ sui ad recipienduꝫ augmentum gratie: impares sunt: quia de istis duobus plus consequitur ille qui plus dat: nisi in casu in quo datum vnius esset maius per cōparationē ad dantē: sicut patet in paupercula: de qua dicit dñs Luc. 21°. ꝙ plus miserat in gazophilatium q̄ omnes alij. Hos duos modos ponit Rich. 4°. di. 20. q. 3a. ar. 2°. o. quorum primus etiam approbatur a Pe. 4°. di. 20. q. 3a. ar. 2°. q. 1. c. & etiam videt̄ mihi valde probabilis. Guil. etiaꝫ in spe. huic modo videtur adherere dicens: ꝙ quādo alicui remittitur vnus annus de iniuncta penitentia: intelligitur ꝙ tantum minus puniet̄ in purgatorio: quantum minus punit᷒ fuissꝫ si vno anno penitentiam in hac vita fecisset. Scdm aūt Inno. ꝓpter hāc indulgētiā generalem non minus teneris penitentiam ager̄ in hac vita. Sed obijcitur. Si indulgētie tantum valerent quantū sonant: tunc videt̄ ꝙ homo debeat vacare ꝑ his habendis: oīb᷒ alijs operibus dimissis: Rñdeo non ē veruꝫ quia licet indulgentie multum valeāt ad remissionem pene: alia tamen opera satisfactoria sūt magis meritoria respectu premij eēntialis. qđ est melius in infinitū dimissione pene tēporalis. Obijcit̄ iteꝝ: qꝛ qñ dat̄ indulgentia: q̄ dat auxilium ad alicuius ecclesie fabricam erigendam: ↄsequit̄ tertiā partem remissionis peccatoꝝ. Si ḡ indulgentie tantuꝫ valent q̄tuꝫ sonant: tunc qui primo dat vnū denariū: & 2°. 2m: & 3° 3m. plenā remissionem ↄsequitur oīum peccatoꝝ: qđ videt̄ absurdū. Rn°. Scdm aliquos: qñ datur indulgentia: ī determinate dantibus ad hoc auxiliuꝫ: tunc intelligitur tale auxilium: qđ sit conueniens ei qui dat auxilium. Et ꝺm ꝙ accedit ad hoc ꝺm hoc plus & minus đ idulgētia ↄsequitur. Unde etiā aliquis pauꝑ dās vnū denarium: dicitur ↄsequi indulgentiā totā: nō aūt diues quem non decet ad opus tam pium ita paꝛ dare: sicut nō diceretur rex facere auxilium alicui: si daret sibi obulum. Et hec est rñsio Tho. 4°. di. 20. ar. 3°. q. 2. c. 3m. Alij vero dicunt ꝙ nō fit remissio pro tribus denarijs: sed pro vtilitate cōsequente hi᷒ ↄtributioneꝫ quia ecclesia magis respicit fructū q̄ datuꝫ.

Et ita respondet Pe. 4°.di.20.q.3ª.ar.2.q.i.c.2m. Inno. vero dicit: et etiã Guil. in specu. q quando indulgentia consistit in datione: tũc pro quolibet denario quis indulgentiam habebit: si plures dederit. Et hoc idẽ innuit hosti. Nec debet hic attendi dati quãtitas: sʒ magis laudari diuina benignitas De hac materia .s. de valore indulgentiarum ponit Ber. plures opi. extra de pe. et re. q autẽ in glo. 4ª. Ad hoc nota q in arbitrio dantis indulgentiam est taxare quantum de pena p indulgentiam dimittat. Si tamẽ inordinate dimittat: ita q homines quasi pro nihilo ab operibus reuocentur penitentie: peccat faciẽs indulgẽtias tales: nihilominus tamen quis consequitur plenam indulgentiã. Hec Tho. vbi supra. c. im. Unde nõ debent fieri indulgẽtie superflue: ne contemnant claues ecclesie: extra de pe. et re. cum ex eo. et. 50. di. absit. Utrũ vicini ecclesie: et clerici et presbyteri ecclesie consequant tantam indulgentiam quantã remoti? Rn° q sic fm quosdam: quia remissio nõ pportionatur labori: sed meritis que dispensantur. Sed qui plus laborat: de merito plus acqrit Hoc aũt est intelligendũ quando indulgentia datur indistincte Quãdoqʒ. n. distinguit sicut papa in generalibus absolutioib° transeuntibus mare: dat. 5. annos. trãseuntibus vero mõtes tres alijs vnũ. Et hec ẽ opi. Tho. vbi s. c. 4m. Scdm alios vero cum veniens a remotis sit magis dispositus quo ad meritũ remissionis pene: quia plus laborauit ceteris paribus plus valet illi indulgentia illa: licet oibus valeat quãtũ sonat vt dictuʒ ẽ ẽt sup Et hec est opi. Pe. 4°. di. 20. q. 3ª. ar. 2°. q. i. c. 3m. Utrũ ille cui iniũcta est pnia. 7. ãnorũ et postea consecutus est indulgentiã. 7. ãnorũ teneatur postea agere penitentiam illam? Rñdeo. Aliqui credunt q si penitentia fit sibi tota per indulgentiam remissa: non erit trangressor si nihil faciat de ea: similit si non faciat p parte illa: que sibi p indulgentiam ẽ remissa: Consultius tamen ageret si eam faceret. Hec Rodolfus. Licet enim de necessitate nõ teneatur talis penitentiã sibi iniũctã facere: quia per hi° indulgentiam: et si sit indiscreta: satisfactio tamen penitentie eneruat extra de pe. et re. cum ex eo. §. ad. hoc. quia tñ nescit vtrum presbyter iniunxerit sibi pniaʒ debitaʒ fatuus est: qui non reseruat indulgentiam ad aliam vitam. Hec Host. Utrũ quotienscũqʒ quis vadit infra tẽpus indulgentie ad ecclesiam: ob cuius visitationeʒ indulgentia datur totiẽs eam consequatur? Rndeo. fm aliquos quãdo indulgentia ad determinatum tempus datur: vt cum dicit: quicunqʒ iuerit vsqʒ ad tale tempus ad ecclesiam talem habeat tantum de indulgentia intelligitur tantũ semel. Sed si in aliq ecclesia sit perennis indulgentia: sicut in ecclesia beati Pe. ẽ indulgentia. 40. dierũ: tũc quotiens aliquis vadit: totiẽs indulgentiã consequitur Et hi° snie est Tho. 4°. di. 20. ar. 3°. q. 2ª. c. 4m. Scdm vero Inno. et Guil. in spe. quãdo indulgentia cõsistit in visitatiõe alicuius ecclesie: tunc pro qualibet vice qua qs ad ecclesiaʒ illã vadit indulgentiã habebit. Quid de generali remissiõe oĩum peccatorũ quã papa facit euntibus in subsidium terre sancte: vel alias bellum suscipientibus contra hereticos: et quoslibet alios ifideles: vel mittentib° pro se pugnatores? Nunquid si statim cruce assũpta etiã postqʒ iter arripuerit decesserint habebunt illam indulgentiaʒ plene: ita q in purgatorio nullam patiantur penã p peccatis ante cõmissis? Rndeo fm peritos: q nõ hñt totam indulgentiã illã. Ualet tamen eis taʒ nobile ppositum ad augmentum charitatis: et per consequens contritionis: et ita ad remissiõeʒ pene. Indulgentie. n. non intelligunt dari p sola volũtate: sed pro effectu determinato in forma indulgentie. Unde qui habet voluntatẽ et effectum: indulgentiam plene consequit Qui vero tantum habet voluntatem ex deuotione habet meritum magnum: licet non oĩmode consequatur effectũ fm Boñ. 4°. di. 20. ar. 4°. q. 2. c. et Rod. Recurrendũ tamen est ad formam indulgentie: et ad intentioneʒ domini pape: vt fm ea iudicetur. s. vtruʒ pro sola susceptione crucis: et proposito pficiscendi: et p quanto labore peregrinationis assumpte: et pro quanta mora in executione negocij facienda consequatur quis indulgentiã illam. Et est huiusmodi generalis ĩdulgẽtia latissime interpretanda: presertim cum ex magnitudine fidei et charitatis procedere videatur q qs assumat huiusmõi pegrinationẽ tot et tantis periculis plenã. Hec Rod. Et conuenit cũ eo Tho. in quadã qõne de quolibʒ.

Quid si post assumptionem crucis ante itẽ arreptũ: vel in ipso itinere quis mortalit peccet. Nunquid de illo peccato tenebit ad penitentiã spãlem? R° q sic: sicut etiaʒ ingressus religionẽ de peccato postea cõmisso tenet ad penitentiã agendam spãlem. Minor tñ pnia ẽ vtriqʒ indicẽda. Hec Rod. Nota adhuc q catholici q cruce signati iuuãt hereticos exterminare: indulgentiã et puilegiuʒ ad terrã sanctam euntiũ consequuntur: extra de hereticis: excõmunicamus.

Equitur videre de 3°.s.a quo valeat indulgentie fieri? Et circa hoc queruntur plura.s. Utrum episcopi possint indulgentias facere? Rndeo. Ad huius euidentiam sciendum: q indulgentie habet effectum sm q opera satisfactoria vnius alteri computantur:non tm ex vi charitatis: sed ex intentione operatis aliquo modo directa ad eum. Intentio autem alicuius potest ad alium dirigi tripliciter.s. Aut i singulari: vt cum quis pro alio determinate satisfacit. Et sic quilibet potest alteri sua bona communicare. Aut in speciali:vt cum quis orat pro congregatione sua:z suis familiaribus: z benefactoribus:z ad hoc etiaz ordinat opera sua satisfactoria. Et sic ille qui preest congregationi potest illa opera coicare alij applicando intentionem eorum:qui sunt de sua congregatione ad hunc determinate. Aut in generali vt cum quis ordinat opera sua ad bonum commune in generali. Et sic qui pest ecclesie generaliter potest opera illa coicare applicado suam intentionem ad hunc:vel ad illum. Et quia homo est pars congregationis: z cogregatio est pars ecclesie:ideo in intentione puati boni intentio boni cois includit: z boni totius ecclesie. Et ideo qui pest ecclesie pot communicare ea que sunt congregationis:z hui hominis:sed non conuertitur. Sed nec pma comunicatio nec 2ª dicitur indulgentia: sed 3ª pter duo. Primo quia per comunicationes illas: lz homo soluatur a reatu pene qntum ad deum:non soluitur tame a debito faciendi satisfactionem iniunctam:ad quam e obligatus ex precepto ecclesie: sed p tertiam homo etiam ab hoc debito soluitur. 2° quia in vna persona vel in vna congregatione no est sufficientia meritorum : vt sibi z omnib alijs valere possint:sicut est in ecclesia romana precipue pter meritum xpi. Et ideo sol ille qui preficitur ecclesie potest indulgetias facere. Toti autem ecclesie pficitur solus papa:z ideo ipse solus habet potestatem plenariam super thesaurum coem:de quo fiunt indulgentie:omnes vero alij episcopi limitata. Ipse eni solus habet plenitudinem potestat extra de pe.z re.cum ex eo. Alij vero sunt vocati in partem sollicitudinis: ideo solus ipse habet potestatem vbiqz generaliter dandi indulgetiam:z tantam qntam voluerit: alij vero nisi sm eius concessionem. Quia vero epi sunt consortes pontificalis officij: vnde etia soli ab eo fratres vocantur ceteri vo filij:ergo solum eis pprie facere indulgentias merito est concessum. Episcopis quidem conceditur a iure facere indulgentias in diocesib suis : archiepiscopis vero in prouincijs suis. Non debent tamen dare indulgentias vltra vnum annum in consecrationibus ecclesiarum vl alijs quibuscuqz casibus:siue ab vno siue a pluribus fiant. In anniuersario vero consecrationis:z alijs casibus rationabilib non debent dare vltra 40.dies:siue ab vno:siue a pluribus fiant: extra de pe.z re.nostro. vbi dicitur de hoc.z.c.cum ex eo.§.vlt. Si tamen episcopi faciunt contra illud mandatu nihilominus indulgentia tenet z valet:cum non dicatur ibi q non valeat si secus fiat: vt etiam dicitur in glo.super.d.c.cum ex eo.ar. extra de exces.platorum.cum ad quorunda. Nunc tame expressum est q indulgentia no valet.li.6°.de pe.z re.indulgentie. Sed nunquid saltem in eo quod dare poterant:tenebit indulgentia? Rndeo Jo.an.super dictuz.c.dicit q sic:quia regulariter vtile per inutile no viciatur:extra de reg.iur.vtile. Alij dicunt q non:quia qui priuilegio abutitur.zc. ii°.q.3 .priuilegium. Sed dic q lz pdere mereatur:non tamen perdit. Conceditur etiaz a iure legatis domini pape facere perpetuas indulgentias in prouicia sua:z q facere possunt statuta perpetua:ext de offi.legati.c.vlti. in tex.z glo.z de pe.z re.nostro.in glo. Sic ergo episcopis z supra conuenit de iure comuni facere indulgentias. Alijs autem prelatis inferioribus non conuenit nisi ex speciali cocessione:vt habetur in dicto.c. nostro.in glo.

Quid ergo si eidem domui concessit eps 40.dies.z archiepiscop alios. 40.dies vna z eadem die legutur huiusmodi littere i vno z eodem loco? Nunquid dans elemosynam habebit.80.dies? Rndet Hosti.q sic:si det.ppter obtentum vtriusqz:quia neuter excedit vt patet in dictis.c. Utrum abbates q collegijs psunt possint facere indulgentias? Rº. q non,pprie loquendo:vt patet ex predictis: z ext de exces. prelatoz accedentibus. Tales eni hnt aliaz auctoritate respectu bonoz sui collegij:no tamen respectu meriti xpi:qd dispensandum comisit sponsis ecclesie.s. epis. Ideo n habet auctoritate plena respectu thesauri eccle:z io tm bona sui collegij coicare possut:no aut pnt relaxare: qz nesciut vtz superabundet. Et voco h large potestate,put dicit sufficientie plenitudine: p que modu e in epis ad hunc actu:non aut put dicit plenitudine excelletie. Sic eni e in solo papa plenitudo ptatis z auctoritatis. Hec Bon.4°.di. 20.ar.3°.c.2m. Utz qui indulgetia recipit: indulgentia illam alij dare possit? Rº q non.

Lȝ enī aliquis possit dare alij qd nondum est datum: nec determinatū alicui: sicut vnā missam quam pro amico mortuo dicit: tamen si eam pro suis peccatis cecinit: vel alij dedit: auctoritate sua commutare non potest. Hinc est φ qui recepit relaxationeȝ p se: nō potest eam alij dare: quia etsi ecclesia debituȝ eius apud deum soluit: non ꝓpter hoc ei potestatem dedit φ ipse ꝑ alio solueret: etsi de⁹ dimisit debitū isti: nō ꝓpter hoc iste pōt dimittere alij quod deo debet. Hec Boñ. vbi supra. c.3ᵐ. Vtꝝ aliqui nō sacerdotes indulgentias facere possint? Rꝫ. Potestas faciendi indulgentias ꝯsequitur iurisdictionē: vt dictū est sup. Et quia archidiaconi ꝛ alij non pſbyteri pñt habere iurisdictioneȝ vel cōmissā: vt legati. vel ordinariā: vt electi cōfirmati: ideo possunt indulgentias facere: lȝ in foro pniali nō possint absoluere: qꝛ hoc ē ordinis sacerdotalis. Hec Tho. 4° di. 20. ar. 4°. q. 2ᵃ. c. ar. ex̄. e. φ aūt. ꝛ ex̄. de ele. transmissaȝ. Hosti. tamē dicit φ electus in epm: ꝛ ꝯfirmat⁹ tuti⁹ facit si non det indulgentiā: maxime si nō sit pſbyter. Vtꝝ epi possint facere indulgentias in aliena diocesi? Rꝫ φ qꝛ indulgētia siue relaxatio dicit thesauri cōicationē: ꝛ etiā auctoritatem: eps aūt in aliena diocesi cōicare pōt bona sua subditis aliēis. bona inqꝫ siue dioc. relaxare v̄o siue indulgere nō pōt nisi subditis suis: vñ relaxationes v̄e: sūt relaxationes facte ꝓprijs subditis: si contingat eos pficere illud ꝓpter qd dant. Alienis v̄o subditl sunt potius cōicationes qꝫ relaxationes: per quē etiā modū abbates: pores: ꝛ ministri cōicāt bona sui collegij. Nisi forte hoc fiat ex cōsensu ꝛ volūtate ꝓprij epi: ex̄ de pe. ꝛ re. φ aūt cōsuluisti. Et. i. cū a nō suo iudice null⁹ ligari valeat vel absolui: illas tm̄modo ꝓdesse arbitramur: quib⁹ vt ꝓsint ꝓprij iudices indulserunt. Hec Boñ. 4°. di. 20. ar. 3°. q. 2ᵃ. o.

Notat aūt Inno. sup. c. φ auteȝ. φ ꝓprios iudices intelligūt quidā eē ꝓprios epos: qꝛ inferiores ꝑlati idulgētias facere nō possūt: vt dictū est. Alij vero dicūt: φ etiā proprij pſbyteri parochiales cōcedere possint subditis suis φ eis indulgentie valeant: qꝛ p hoc ipsi indulgentiam nō dant: sed ꝯcedunt φ indulgētie date ab episcopis extraneis prosint eis: vt sic in absolutione penitentie ꝓuidcant eis diuersos modos liberandi a peccato ꝛ a penis.

Et cōuenit cū eo Hosti. in sūma Guil. vero in spec. dicit: φ tuti⁹ ē φ ꝯsensus ꝓprij episcopi ꝓcedat remissionem episcopi extranei. Et ſm eundem ibidem sufficit etiā consensus metropolitani sui: vt. e. c. nostro. Notat etiā ibidē Guil. φ licet episcop⁹ ex iusta causa indulgentiā statuens in diocesi sua ꝯcedere possit φ indulgentia illa ꝓsit etiā venientibus de diocesib⁹ alienis: nō tamē pōt cōcedere: φ indulgentie ab alijs episcopis in ei⁹ diocesi cōcesse valeant. Primū enī ꝓbaꝛ ꝑ illud c. φ autem. non autem 2ᵐ. Et est ratio quare potest illud ꝛ non istud: quia in prima accedentes illuc quodāmodo forum eius sortiuntur: extrā de foro compe. si diligenti. ꝛ. c. vlt°. §. quia omnium. ꝛ 3ᵃ. q. 6ᵃ. c. i°. Nec per hoc statutum indulgentie numerus excediꝛ.

In 2° vero diocesim alienam tanqꝫ aduena: nō vt indigena ingreditur. 3ᵃ. q. 6ᵃ. leges. vnde tales indulgentie non valent. Alſs posset episcopus indirecte centum annos solus ꝛ cum pluribus simul concedere: quod tamē directe facere prohibetur. extra. e. cum ex eo. quod esse non debet. ar. C. de vsurl. eos i fine. ꝛ ex̄ de simonia intantum. Quid de his q̄ deferunt litteras episcoporum diuersorum: ꝛ legunt omnes in eodem loco asserentes φ talis episcopus facit talem indulgentiam ꝛ talis talem: ꝛ sic de alijs? Nunquid dans elemosynam habebit indulgentiam omniū episcoporum? Rñdeo. Patet ex predictis φ non habebit nisi indulgentiā sui episcopi: nisi forte habeat licentiam a suo episcopo: φ tales indulgētie ei prosint: extra de foro compe. significasti. Hec Hosti. Vtrum existens in peccato mortali possit indulgentias facere? Rꝫ. Indulgentias facere pertinet ad iurisdictionem quam homo per peccatum nō ꝑdit. Et ideo indulgentie eque valent: si fiant ab eo q̄ est in peccato mortali: sicut si fierent ab hoīe sanctissimo: cum non remittant penaȝ ex vi meritorum suorum: sed ex vi meritorum reconditorum in thesauris ecclesie. Sed obijcitur: φ maius est facere indulgētias qꝫ recipere. Sed existens in peccato mortali non recipit eas. Ergo nec facit. Rñdeo. Maius est quo ad potestateȝ: sed minus quo ad propriam vtilitatem. Hec Tho. 4°. di. 20. ar. 4°. q. 4ᵃ. o. Quid de questoribus qui discurrentes per ecclesias cum litteris remissionis: abusiones predicant: cōmessationib⁹: ꝛ ebrietatibus vacant? Rñdeo. Sicut habetur extra de pe. ꝛ re. cum ex eo. tales non sunt recipiēdi sine litteris pape: vel episcopi diocl. nec permittendi sunt dicere populo: nisi quod in litteris cōtinetur. Non debent etiam festa ꝛ vacationes pro suis questibus faciendis indicere: nec populum ad interesse suis questibus: aut exhortatiōib⁹ ꝑ cēsurā eccliasticā cogere: vt habeꝛ. e. ti. qꝛ intelleximus⁹ Alex. q̄rti.

Item licet cōtineat in eorum indulgentijs qd ipsi in ecclesiasticis locis honeste et charitatiue recipiant: quia fideles ad eorum exhortationē debeant cōuocari: clerici tamē et rectores ecclesiarū: nō tenent illos inuiti in hospitijs suis recipe: vel pcurare: vel cōuocatiões hui9 facere ptextu ipsarum indulgentiarum: que quantū ad hui9 conuocationes sunt ipso iure reuocate: vt dicit. e. ti. sedis. et est Clementis quarti. Forma vero quam cōiter talibus indulget sedes aplica ibidē habetur. Et subdit ibi. Qui aūt ad querēdas elēynas destināntur modesti sit et discreti: nec i tabernis: aut alijs locis incognitis hospitent: nec inutiles faciant: aut sumptuosas expensas: nec false religionis habitū gestent. Et dicit ibi in glo. i tabernis. qd si tales publice delinquāt in tabernis: pnt a diocesano puniri: lz sint exempti: ex de puil. tuarum.

Sequit videre de 4°. s. pro qua causa habeat fieri relaxatio siue indulgentia. s. vtrum p spūali: vel corporali auxilio. vel subsidio. Rñ deo. Sicut in reb9 publicis: et cōitatibus humanis thesaur9 reipublice ppter duo maxime solet exteri9 pferri: et cōmunicari: scz ppter pncipis gloriā: et honorē: sicut faciūt reges curiales: et fecit Assuerus hest. i. et ppter cōitatis vtilitatē: vt quādo cōmunitas leditur pferunt stipendia et donatiua militibus pugnaturis: sic etiā thesaur9 ecclesie ab his qui habēt eū dispensare: debet duplici de causa solui. Primo ad dei gloriam et laudē que pcipue relucet in sanctis ei9. Sancti vo honorant i ↄstructione basilicarum: et cōmemoratione vtutū suarum: que fit i pdicationibus et sermonib9: iō p his oībus indulgentie recte fiunt. 2° ppter cōem vtilitatē: que .s. est defensio terre sancte: defensio fidei: et pmotio studij: et similia. Et ideo etiā p talib9 fieri pōt: et debet. Et qz hec cōsistūt in actibus exterioribus: iō p actibus exteriorib9 marie fieri debent indulgētie. Hec Boñ. 4°. di. 20. ar. 4° c. Sed obijcit quia videt esse simonia: cū detur ibi spirituale p temporali. Rñ°. Falsū est: imo maior pena cōmutat in minorem: et residuū pastor ecclesie soluit d gratia. Vel dicēdum: qd non dat indulgētiā p elēyna exteriori cōsiderans datū: sed fructū. s. quia ex radice bone volūtatis pcedit. Vel nō dat ibi spūale p tpali sed p spūali: qz nō pōt fieri i dulgentia p tpalibus simplicit: sed p tpalib9 ad spūalia ordinatis. Utrū indulgētia fieri possit etiaz p pure spūalibus? R° qd sic: et fit qnqz: sicut qcūqz orat p rege Francie dantur 10. dies p indulgentia a papa Inno. 4. et pdicantibus crucē dat qnqz eadem indulgētia q et accipientib9. Utrum indulgentia fieri possit p remissione iniurie? Videt qd sic: quia hec est elēyna spūalis: que ē dignior elēyna corpali R° qd non. In donatiōe eni indulgentie nō ↄsiderat nobilitas opis: sed ↄsiderat qd opus illud sit mere voluntatis: non necessitatis: sit etiā quid taxabile: sit etiā aliquo mō penale. Hec oia ↄsiderat qui indulgentias pstat: q̄rum saltem primuz in ppasito deficit. Hec Boñ. vbi sup. c. 2m. Utrum p ingressu religionis indulgentia dari possit. Et vr qd sic: cum hoc sit pfectius: et deo grati9 q accipe crucē. R°. Sicut indulgentie dari nō debent indignis: ita etiā dari non debent nisi indigentibus. Uiri aūt religiosi qui statum aggrediunt pfectionis: potius dare debent alijs spūalia bona q aliunde mēdicent. Unde hic maxime veruz est illud qd dicit actu. 20. Beatius ē dare q accipe. In tpalibus aūt non ē verum: nisi quando dans dat de pprio labore: et recipiens recipit ex torpe. Hec Boñ. vbi sup. c. 4m.

Sequitur videre de 5°. s. quib9 indulgentie valent. Et circa hoc queruntur plura. s. vtrum valeant existentibus in mortali peccato? R° qd nō: quia valēt determinate ad remissionem pene: que nulli potest dimitti: nisi cui iā dimissa est culpa. Et ideo in oībus indulgentijs dicitur: vere contritis et confessis. Si aūt fieret cōicatio hoc modo: facio te pticipem meritorum totius ecclesie: vel vnius ↄgregationis: vel vnius persone spēcialis: valere posset ad merenduz aliquid ei qui est i peccato mortali. Si tamē aliquis talis faciat illud quod continetur in forma indulgentie: prudenter facit: quia bona facta i mortali peccato: peccatorem aliquo modo disponunt ad penitentiam de congruo: et mediante illa ad susceptionem remissionis peccatorum per miam dei. Hec Tho. 4°. di. 20. ar. 5°. q. i. c. Utrum indulgentie valeant religiosis? R° qd sic. Omnib9 eni valent: dūmō sint in charitate: et seruēt ea que pro indulgētijs indicuntur. Non eni religiosi sunt min9 adiuuabiles meritis aliorum q seculares. Et licz non habeāt pprium: nec p voluntate possint exire claustrum ad visitāda loca sancta: supior tamē pōt eis dare licentiā dādi aliqd et visitādi loca sancta. Nota tñ qd ppter indulgentias dissolui nō debet obseruātia regularis: qz religiosi magis merent religionē seruando: q ad pmiū vite eterne q indulgētias exqrendo: licz min9 q ad dimissionē pene: qd ē min9 bonū. Nec iterum p idulgētias dimittūt pene iniūcte i caplo: qz ibi agit quasi forum

iudiciale magis q̄ pniale: vnde non sacerdotes quandoq̄ caplin tenēt: sed absoluūt a pena iiūcta: vel debita p pctō ī foro pniali. Hec Tho. 4°. di. 20. ar. 5°. q. 2ª. o. Adhuc etiam nota: q2 fm Ber. ex illo. c. extra de pe. 7 re. q aūt. colligit q qui pniam iniūgit si sibi videtur: imponit 7 cōcedit vt eū p hi⁹ remissiones in toto redimat: vel in pte qd si fecerit vt dicitur ibi: remissiones ille valēt ad relaxationem iniuncte pnie: si vero hoc nō ꝯcesserit: nō valent ad relaxationē penitētie iniuncte: q̊ ad ecclesiā: valent tamē quo ad deū ad minorem peccati penā: sicut alia bona. Huius sententie fuit Alanus. Hec Ber. Hoc idē vlt Hosti. 7 Guil. durandi. e. ti. in repor. Utrum qñq̄ possit indulgentia dari ei q̄ nō facit illud p quo indulgentia datur: R° q non: q2 nō existēte cōditione nō ꝯsequit illud qd sub ꝯditiōe dat. Nec obstat: q ei qui nō pōt opari volūtas p facto reputat: q2 hoc intelligit q̊ ad pmiū essentiale: nō quo ad aliqua pmia accidētalia cuiusmodi est dimissio pene vel aliqd simile. Ualet etiā eis tam nobile ppositū ad augmētum charitatis: 7 p cōsequens cōtritionis: 7 ita ad remissionē pene. Hec Tho. 4°. di. 20. ar. 5°. q. 3ª. o. Utrum vnus p alio possit indulgentiā accipe: R°. Opus pprium pōt quis applicare p intentionem cuicūq̄ voluerit: 7 iō pōt p quocūq̄ vult satisfacere. Sed indulgētia non pōt applicari alicui: nisi ex intentiōe dantis indulgentiā: iō cū ipe applicet ad facientē: vel dantē hoc: vel illud: ille qui hoc facit non pōt ad aliū hanc intentionē transferre. Si tamen fieret indulgentia sic: ille q̄ faciet: vel p quo fiet hoc totā indulgentiam habeat: tunc valeret ei p quo fieret. Nec tñ ille q̄ faceret hoc opus daret alteri indulgentiā: sed potius dans indulgētiā sub tali forma. Hec Tho. 4°. di. 20. ar. 5°. q. 3ª. c. 2m. Utrum indulgentia psit facienti: R°. Uincenti⁹ dixit: cui etiā ꝯsentit Guil. in spe. q non: quātūcūq̄ faciat illud p quo indulgētia dat. C. ne q̄s in cā sua. l. i. C. de solut. inquisitio. Petrus vo dicit. 4°. di. 20. q. 3ª. ar. i. q. 4ª. c. q plat⁹ non potest principaliter indulgentiam sibi dare: sed indulgentia data alijs ipse etiam sub eadē forma pōt vti. Et cōuenit cū Petro Tho. 4°. di. 20. ar. 5°. q. 4. c. im. Utrum valere possit existentib⁹ in purgatorio: R°. Sicut ex pdictis habet: relaxatio siue indulgentie collatō duo dicit. s. thesauri ecclesie cōicationē: 7 cum hoc quādam iudicialem absolutionē: sic etiā expsse colligit ex de pe. 7 re. q aūt cōsuluisti. Quia igit thesaurus ecclesie ē in sūmi pōtificis potestate: 7 illi q̄ sūt in purgatorio: ratiōe charitatis sūt idonei recipe beneficia spūalia iō papa pōt eis cōicare bona ecclesie. Quantum aūt ad auctoritatē iudicandi: cū ipi iam exiuerint foꝛ ecclesie: 7 iudiciū: videt q eis fieri non possit absolutio: nisi p modū depcationis. Et ita pprie loquēdo nō fit eis relaxatio. Hec Boñ. 4°. di. 20. ar. 5°. c. Nec obstat q ecclesia soluit 7 ligat post moꝛtē: ex de sen. ex. a nobis 2°. q2 ibi fit absolutio ad consolationē viuoꝝ: 7 absoluit moꝛtuus. i. ante q̄ moꝛiret absolutus fuisse p cōtritionē mōstratur. ligatio vo siue cōdēnatio fit ad ꝯfusionē viuoꝝ. i. ligatus siue ꝯdēnatus dū viueret fuisse monstrat. Sed in ṽitate quo ad ipsos nihil opatur: ar. i3ª. q. 2. in pñti seculo. 7 25. di. qualis. vel ibi fit absolutio tm̄ quo ad vinculū 7 iudiciū eccl'ie militantis. i. declarationē quādā: ante quā declarationē cum sit moꝛtuus post excōicationē: nisi cōstet eū fuisse absolutū: nō est p eo oꝛandū: nec ei cōicandum: ex. e. cū desideres. Absoluit g̃ ecclesia talem post moꝛtē: non quo ad effectū: sed declarat q nō obstante vinculo excōicatiōis: oēs p tali libere oꝛent. Uel cōdēnat moꝛtuū. i. declarat q p eo nō est oꝛandū: quod tm̄ iudiciū non sempē certū: sed sepe fallit 7 fallit: vt dicitur ex de sen. ex. a nobis. 2. Nec moꝛtuos: sed tm̄ viuos stringit: q̄ subsunt ecclesie militanti. Hec Host. Si tamē large dicat relaxatio cuiuscūq̄ auxilij impensio: 7 bonoꝝ ecclesie cōicatio: sic potest eis fieri relaxatio: sed ħ nō tenet modū iudicij: sed potius suffragij. Preterea relaxatio etiā pprie dicta: dicit vlterius aliq̄ cōmutationē in penā aliquā volūtarie 7 deuote assumptā. Et hoc patet in oibus indulgentijs. Hoc aūt eē nō potest quo ad eos qui sūt in purgatorio: q2 sūt ex statū illū: in q̄ possit eis psuaderi voluntaria 7 deuota alicuius pene assumptio. Hec Boñ. vbi. s̄. Un de existentibus in purgatorio non psūt indulgentie directe: tamē possunt eis prodesse inq̄tum existentes in hac vita pro eis faciūt quod ꝯtinetur in forma indulgentie maxie si detur indulgentia sub hac forma. Quicunq̄ fecerit hoc vel illud pro se vel pro aliquo ī purgatorio existente: dam⁹ tot dies indulgentie. Sed sic adhuc non psunt eis nisi p modum suffragij: non per modum auctoritatis: quam prelatus habeat super eos. Et ad hoc etiam vt sic valeant eis coopatur forma indulgentie predicta: q2 als non posset homo fructum sue indulgentie in alium transferre: q2 non est eius applicare ad aliquam intentionem ecclesie: per quam cōmunicantur merita ecclesie: ex quibus valent indulgentie.

Hec Rich. 4°. di. 20. q. 3. ar. 3. c. Et cócordát cū eo Pe. 4°. di. 20. q. 3. ar. 3. q. 2. o. Tho. 4°. di. 45. q. 2. ar. 3. q. 2. o. 7 Ray. 7 Inno. ex. eo. ꝙ aūt. Sed si papa pōt eos q̄ sūt in purgatorio absoluere: saltē p modū suffragij: quare ergo non absoluit eos oēs solo verbo: cū talibus sit maxime cōpatiendū? R°. Si deus per seipm sic miseret: vt semp velit timeri iusticiā multo fortius similiter dei minister facere debet. Unō dispēsatio bonoꝝ ecclesie discrete 7 cū moderamine ē faciēda. Et nisi ita fiat deus nō acceptat. Et bona spūalia nō possunt dissipari: nec ɔtra dei acceptationē distribui licet bona tpalia non tñ possint dispēsari: sed etiā de facto dissipari: ꝗ̄uis ius diuinū dictet aliter eē faciendū. Hec Boñ. 4°. di. 20. ar. 5. c. 4m. ad oppom. Et ɔuēit cū eo Tho vbi s̄.

Siqs aūt ɔtendat papā habere iudiciariā ptātem sup eos q̄ sunt in purgatorio: non est multū improbe resistendū dū tñ hoc rō dictz: vel auctoritas maifesta. Quicq̄d eni loquāt disputātes vel etiā pdicantes: hoc ē sana fide tenendū ꝙ dñs cōtulit vicario suo plenitudinem ptātis: 7 tantā vtiq3 ptātem: quanta dari debebat puro hoi: 7 hoc ad edificationē corporis sui. s. ecclesie. Unde sup hoc non iudicare: sed deo plurimas gratias debemus agere. Hec Boñ. vbi. s̄.

De vnctione extrema. ti. 41°.

Onsequēter cō

siderandū est de sacro extreme vnctionis. Et p̄ de eius signatione 7 vnitate. 2° de eius institutione. 3° de materia. 4° de forma. 5° de efficacia 7 necessitate. 6° de ministro. 7° de eo cui cōferri debet 7 in qua pte. 8° de iteratione. Circa pmū querunt plura. s. Utꝝ extrema vnctio sit sacramentū? R°. ꝙ sic: q2 ptingit ad curationez morbi: peccati: vt patet Jac. 5°. que ē effect9 pncipaliter intētus in administratiōe sacramētoꝝ. Quid ē signū 7 q̄d res? R°. Signū tñ ē vnctio exterior: res tñ est venialis pcti curatio: vt postea dicet. Res vero 7 signū ē deuotio: vel deuotionis in aïa excitatio: seu spiritualis alacritas mētis: que ē q̄dam spūalis vnctio. Utꝝ sit vnū sacrm? R° ꝙ sic: a pfectione vnius finis: vt habitū ē sup vbi agit̄ d sacramētis in cōi. Quid fiet si psbyter iungens deficiat: post pmā vnctionē? R°. Alius psbyter ei succedat: q̄ vnctiones que restant faciat 7 non reincipiet: q2 vnctio in eadē pte iterata tñ valet ac si bis cōsecraret̄ eadē hostia: qd nullo modo ē faciēdū: 7 etiā q2 q̄libet vnctio specialē formā habet: sicut aspicienti ordinariū patet. Conueniunt tñ generaliter in remissione peccati. Nec tñ ministroꝝ pluralitas tollit vnitatē sacramēti huius: q2 instrumentaliter tñ opanē: sicut nec mutatio malleoꝝ tollit vnitatē opationis fabri.

Equit̄ videre de 2°. s. de institutione huius sacri. Circa qd nō illud qd dictum est sup de institutione sacroꝝ ī cōi. Et f̄m opi ibi 2° positā posset dici: ꝙ hoc sacrm fuit a xpo institutū sc3 qñ discipuli ei9 ab ipo missi ad pdicandū oleo vngebāt infirmos: 7 curabanē. Nec dubiū ē quin facerent hoc ad mandatū eius. Fuit etiā a spū scō inspiratū: a cetu apostoloꝝ insinuatū: 7 a Jacobo pmulgatum. Jac. 5°.

Equit̄ videre de. 3°. s. de mā hui9 sacramēti. Est aūt mā hui9 sacri oleu3 oliue ab epo ɔsecratū: vt dicit magr sen. 4. li. di. 23. Materia eni sacri correspōdē debet ei9 effectui pncipali. Effect9 autē pncipalis hui9 sacri ē peccatoꝝ venialiū curatio imediate introducens: nisi sit aliud qd obstet ad supuenientē sanitatē vite eterne: ad cui9 īgressū sufficit ɔscia pura. Et q2 oleū multū valet ad curationē plage: 7 maxie oleū de oliuis in q̄ pfecti9 inueniunt̄ ꝓprietates olei ꝗ̄ in alio oleo: iō mā hui9 sacramēti est oleū de oliuis. 2° q2 balsamū repñtat bonā famam ideo oleū ē mixtū cū balsamo: ad significādū ꝙ ad ingrediendū vite eterne sanitate3: non sufficeret sine fama puritas 7 nitor: q̄ p oleu3 designat̄: ex̄ de sacra vnctiōe. c. p̄. Ad signdū vero illi9 sanitatis supeminētiā debet esse cōsecratū p sacerdotē supeminentis dignitatis sc3 p episcopum.

Eq̄tur videre de 4°. s. de forma hui9 sacri. Circa qd sciēdū: ꝙ duplex inuenitur forma hui9 sacramēti. Una exp̄mit actū 7 intentionē ministri: 7 hec ē p modum indicatiuum: 7 habetur in aliquibus ecclesijs: non tñ in romana: q̄ semp vitat ea q̄ possunt eē occasio deuiandi. Est eni illa forma talis. Ungo os oculos oleo sanctificato in noïe pa. 7 fi. 7c. Sed hi9 forma nō ē de necessitate: sed tñ de ɔgruitate. Nec ē ꝓprie forma huius sacramēti: sed est quedā dispositio ad formā inq̄tū intentio ministri dirigitur ad actū illū p v̄ba illa. Est aūt alia forma q̄ exp̄mit orationē. Et q2 orō ē p modū depcatiuū: iō forma talis ē depcatiua: 7 ē ista. Per istā sanctā vnctionē 7 pijssimā suā misericordiā indulgeat tibi dñs q̄cq̄d peccasti p visum 7c. Et tangunt̄ ibi tria. s. sacramentū istud;

cū dicit̄ p istam sanctā vnctionem: ⁊ illud qd̄ opat̄ in hoc sacramēto. s. dei mīa: ⁊ effect⁹ pn cipalis. s. remissio pctōꝝ. Et hec forma habet̄ in oībus ecclesijs: ⁊ est de necessitate hui⁹ sacramēti: qd̄ patet ex romane ecclesie vsu: que tn̄ verbis depcatiuis vtit̄ in collōne hui⁹ sacr̄menti: tū etiā ex verbis Jac. q̄ in pmulgatiōe institutiōis hui⁹ sacramēti: totā ei⁹ efficaciā attribuit orationi. Et q2 ibi nō expmit̄ v̄buꝫ determinatū: sed tn̄ oratio fidei: iō nō oportꝫ q sit vniformitas in v̄bo orationis sed tn̄ in sensu. Hec Boñ. 4°. di. 23. arti. 4. c. Vñ pdicta forma etsi non sit scripta expsse: posuit tn̄ eā beat⁹ Jac. implicite sicut ⁊ plura alia q̄ nō sunt explicite scripta in scriptura sacra. Dicunt tn̄ aliq̄ q si sint aliq̄ ecclesie vtentes forma indicatiua pie credendū ē q modus expmendi p modū impatiuuꝫ determinate: vel indicatiuū nō sit de necessitate hui⁹ sacramēti. Hec Rich. 4°. di. 23. q. i. ar. 4. c. iᵐ. Sꝫ quare forma hui⁹ sacramēti expmit̄ potius p modū oratiōis q̄3 forme alioꝝ sacramētoꝝ? R°. Principalis ratio isti⁹ ē institutio. Institutionis vero rō pōt dici fuisse ꝯgruitas ex pte modi curandi: q̄ ē p deuotionē ⁊ eleuationē aīe ad spūalia: ad quā pcipue per orationem excitatur.

Eq̄r̄ videre de 5°. s. de efficacia ⁊ necessitate huius sacramenti. Et circa hoc querunt̄ plura. s. ad qd̄ ē hoc sacramentū pncipaliter ordinatum: R°: q ē ordinatū pncipaliter cōtra morbū peccati. Et hoc patet ex eo q dicit̄ in institutione ei⁹ Jac. 5°. Si in peccatis sit: dimittent̄ ei. Et hoc etiā tangit̄ in glo. Et cū nō sit ꝯtra originale nec mortale: restat q sit contra pctm̄ veniale. Et hoc tenꝫ cōis opi. ⁊ ē opi. Boñ. 4°. di. 23. q. i. ar. i. c. ⁊ Rich. 4. di. 23. q. i. ar. 5. c. Sed nō q de peccato veniali cōtingit loq̄ dupliciter. Aut put q̄s est in statu vie. Aut put ē i egressu: p̄ mō morbus venialis est quasi in sepabilis: ⁊ quadā necessitate iterabilis: ac p hoc q̄dāmodo incurabilis. Et iō non debuit ꝯtra ipm̄ aliqua medicina spāliter ⁊ pncipaliter ordinari: imo quodāmō oīa sacramēta valent ad eius curationē fm pl⁹ ⁊ minus. 2° modo pōt curari sine iteratiōe. Et sic cū aīe possint trahere secū talia cremabilia: que retraherēt a gloria: instituit dīna misericordia remediū quo aīa curari posset q̄tū ad remissionē culpe: ⁊ etiā ptis pene. Et hoc est sacrm̄ vnctionis extreme. Modus aūt curādi veniale pctm̄ in sacramēto correspōdet mō infirmitatis. Veniale aūt pctm̄ grauat animam deprimendo deorsum: vt nō tendat in deū per deuotionē ⁊ amorē: p eo q est ibi cōuersio inordinata ad bonū cōmutabile: ⁊ p eo q est minor amor dei: sicut dicit Aug. li. cōfess. Et iō cū curatio directe fiat p ꝯ̄rium: p id curat̄ qd̄ aīam aggrauatā sursuꝫ p deuotionē eleuat. Et qm̄ corp⁹ qd̄ corrūpit̄ aggrauat animaꝫ: cū illud sacramētū sit ad eleuandū animam p deuotionē in qua aīa recipit vigorē quēdā in quo sp est deletio venialiū si sint in aīa: ⁊ p ꝯ̄ns repressio molestiaꝝ corpaliū si expedit ipsi aīe: hinc ē q illud sacramentū pncipaliter est ad curationē ⁊ alleuiationē infirmitatis spūalis. s. peccati venialis: ⁊ p accñs ē ad curationē ⁊ alleuiationē infirmitatis corpalis quodāmō roborando aīam que regit corpus Hec Boñ. vbi. s̄. Hunc aūt effectū scdariuꝫ causat sēp: ⁊ respectu cuiuslibet infirmitatis illud sacramētū si digne suscipiat̄ qñ expedit effectui pncipali fm Rich. 4°. di. 23. q. i. ar. 6. c. ⁊. c. iᵐ. Sed obijcit̄ q2 ad remissionem venialiū sufficit sola penitētia interior: quaꝫ habere possūt infirmi: ergo supfluit remediū hui⁹ sacramēti. R°. Sicut p sacramētū pnīe ex vi sacramēti format̄ attritio pus iformis sic ex vi hui⁹ sacramēti ꝯfortat̄ mēs ad habēdam pnīam sufficientem delendi venialia: q̄ qñq3 ante huius sacramēti susceptionē ē tā debilis: vt non sufficiat plene remittere ea. Per huius etiā sacramēti susceptionē ps pene p venialib⁹ debite remittit̄ si digne suscipiatur. Hec Ric. 4°. di. 23. q. i. ar. 5. c. iᵐ. Per quā v̄tutē habet h̄ sacrm̄ sanare corpalē ifirmitatē? R°. Sciendū est q scdari⁹ effect⁹ huius sacramenti nō est cuiuslibet infirmitatis corporalis amotio etiam si hoc expediret effectui principali: sed alleuiatio: quā dupliciter causat. Vno mō supnaturaliter. Alio modo mediante ope nature inq̄tū. s. alacritas mētis interior naturaliter p quādā redundātiā opat̄ ad corpis meliorē dispositionē vel male dispositionis eius mitigationē. Hec Ric. 4°. di. 23. q. i. ar. 6°. c. iᵐ. Sed cum ibi fiāt plures vnctiones in qua vnctione cōsistit effectus eius? R°: q quando sunt actiōes multe ad vnum effectum ordinate vltima ē formalis respectu oīum pcedentium: ⁊ agit in virtute earum: ⁊ ideo in vltima vnctione infundit̄ gratia: q̄ prebet effectum sacramenti. Hec Tho. 4°. di. 23ᵃ. q. iᵃ. arti. 2°. q. iᵃ. c. 3ᵐ.

Vtr̄ hoc sacrm̄ sit necessariū ad salutē? R°. q nō: cū nō det̄ vt dictū est ꝯtra defect⁹ q̄bus spūalis vita tollit̄. s. ꝯtra originale ⁊ mortale sed ꝯtra defectus q̄bus homo spūaliter infirmat̄: puta ꝯ̄ veniale: vel ꝯ̄ reliq̄as penitentie. Sicut tn̄ dicit̄. 4. sen. di. 23. si sacrm̄ istud ex

ꝯtēptu vel negligētia omittatur ꝑiculosū ē. Hoc tamen expone copulatiue: non disiun/ctiue. Non eni quelibet negligentia dānabi/lis est: sed illa que ex cōtēptu ꝓcedit vel cō/temptum inducit. Unde idem ē de hoc sacra/mēto τ eucharistia. Hec Bon. 4°. di. 23°. du/bi. circa lrām. q. vlti.

Equitur videre de 6°. s. de ministro huius sacramēti. Circa qđ sciendū: ꝙ cōferre hoc sacramētū cōuenit so/lis p̄sbyteris. Unde dicit Jac. 5. Inducat p̄s/byteros τ orent sup eum. Et di. 95. p̄sbyteros illud. Ratio huius est: qꝛ cū hui⁹ sacramenti materia sit oleū cōsecratū nō debet admini/strari nec contingi: nisi ab eo q̄ manus habet cōsecratas. Et talis ē p̄sbyter. Et ideo nō ex/tendit se ad oēs: nec etiā ad solos epos: qꝛ cū hoc sit sacramentū ꝑiclitantiū: qui nō possūt adire p̄latos: sed magis ecōuerso: oporteret multos ↄ̄cedere sine hoc sacramēto si a solis epis dari deberet: ideo disposuit spūs sāctus ꝙ daret a p̄sbyteris etiā inferioribus. Potest aūt infirmus inūgi a p̄sbytero p̄nte vno cle/rico: vel etiam a p̄sbro solo: ex̄ de ꝟ. sig. q̄siuit. Qđ intelligit Ger. ibidē in necessitate.

Equit videre de. 7°. s. cui cōferri de/bet hoc sacramentū: τ in qua pte: R°. ꝙ effectus p̄ncipalis huius sacramē/ti est venialiū remissio: non quecunqꝫ: sed ple/na τ pfecta: de pximo introducens ad incor/ruptibilē sanitatē vite eterne: que remissio de lege cōi sanis non pōt cōuenire. Et iō hoc sacramētū nulli dari debet sano: nec etiā in/firmo: nisi sic grauato ꝙ pbabile sit sibi mor/tem iminere de pximo. Quia tamen defect⁹ ex senio quasi quedā infirmitas ē: iō etiā seni/bus ex solo defectu nature ↄstitutis i ꝑiculo mortis de pximo iminentis: hoc sacramētū cōferri debet. Hec Rich. 4°. di. 23. q. 2. arti. 3. c. Utr̄ hoc sacramentū cōferri debeat fu/riosis τ amentibus: R°. Ad effectū hui⁹ sa/cramenti recipiendū plurimū valet deuotio suscipientis: τ ꝑsonale meritū cōferentium: τ generale meritū totius ecclesie. Quod patet ex hoc ꝙ forma hui⁹ sacramenti habet ꝑ mo/dum deꝑcationis: τ iō dari non debet illis q̄ non possunt recognoscere: τ cū deuotione re/cipe: τ p̄cipue furiosis τ amentibus: q̄ possēt aliquā irreuerentiā ꝑ aliquā imunditiam sa/cramento facere nisi lucida interualla habe/rent: in quib⁹ illud recognosceret: τ tunc eis in illo statu conferri posset. Hec Tho. 4°. di. 23. q. 2. ar. 2. q. 3. c. Scđm aūt Sco. 4°. di. 23. q. vnica. c. ↄclone. 2. cōferri non debet amen/tibus: nisi p̄sumatur ꝑ voluntatē p̄cedentem expressam eos illud velle. Utr̄ cōferri de/beat oībus infirmis: R° ꝙ nō debet conferri nisi infirmis nō habentib⁹ obstaculū impedi/ens sacramēti effectū: τ habētibus reuerētiā τ deuotionē ad sacramētū: τ habentibus vel habere potentib⁹ de cōi lege peccatū veniale. Et qꝛ in nō penitentib⁹ est obstaculū contra effectū sacramēti: τ in ꝑseueranter furiosis: nō est deuotio nec reuerentia ad sacramētū τ in puulis non ē veniale peccatū: nec etiam deuotio actualis: iō hoc sacramentū conferri nō debet ipenitentibus. 95. di. illud. nec etiā ꝑ/seueranter furiosis nec puulis. Liquet ergo ex p̄dictis ꝙ hoc sacrm̄ debet dari solis infir/mis: τ his rōe vtētibus τ in articulo mortis existentibus. Que tria tangit Jac. Statū in/firmitatis cū dicit infirmat. Periculū cū di/cit q̄s discretiue. s. incurabiliter: ita ꝙ deficit virtus nature: τ auxiliū medicine. Discreti/onē rōnis cū dicit inducat p̄. Et itez. Si in peccatis sit re. ei. Hec eni tria sūt tm̄ adulto/rum vtētiū rōne. Sed ↄtra. Glo. sup illud. Jac. vlti. infirmat quis τc. infirmat inquit q̄s in vobis mēte τ corpe. s. vel fide. Scđm h̄ eni videt ꝙ debeat dari etiā infirmis spūalit. R°: ꝙ ibi vel tenet disiunctiue: nec corpr ifir/mitas excludit sed p̄supponit. Hec Bon. 4°. di. 23. q. 2. ar. 2. c. 1m. ad oppom. Que ptes inūgūt: R°. In nobis sūt eadē p̄ncipia agē/di τ peccādi: qꝛ pctm̄ ↄsistit i actu. P̄cipia āt agēdi i nobis sūt tria. Primū ē dirigēs. s. vis cognitiua. 2m ē impās. s. vis appetitiua. 3m ē exequēs. s. vis motiua. Ois aūt nostra co/gnitio ortū habet a sēsu. Et qꝛ vbi ē i nobis p̄/ma origo pcti ibi debet inūgi: iō inunguntur quinqꝫ loca sensuū. s. oculi ꝓpter visū: aures ꝓpter auditū: nares ꝓpter odoratū: os rōe lin/gue ꝓpter gustū: τ etiā ꝓpter loquelā fm Sco. 4°. di. 23. q. vnica. c. ↄclone. 2. In hac eni duo ↄgruit lingua: vt dicit 2° de aīa. man⁹ ꝓpter tactū q̄ maxie viget i pulpis digitoꝝ. Propt̄ appetitiuā vero inūgunt a q̄busdā renes siue lumbi ꝓpt generatiuā: pedes aūt ꝓpter moti/uā: q̄ sūt ei⁹ p̄ncipali⁹ instrumētū. Et qꝛ p̄nci/piū p̄mū ē vis cognitiua: iō illa vnctio ab oī/bus obseruat q̄si de necessitate q̄ fit ad q̄nqꝫ sēsus. Alie vero due nō obseruāt ab oīb⁹ qꝛ appetitiua τ motiua sūt sic scđaria p̄ncipia.

Utr̄ mutilati sint inungēdi: R° ꝙ sic: q̄n/to ꝓpinqui⁹ pōt fieri ad ptes illas i quib⁹ vn/ctio fieri debet: qꝛ licꝫ nō hēant mēbra: hēnt tm̄ potētiā aīe q̄ mēbris illis debet saltē i ra/dice: τ interius peccare possūt ꝑ ea q̄ ptinent ad ptes illas: licꝫ nō exterius. Et licꝫ etiā nū/q̄ peccauerit ꝑ actū illoꝝ mēbroꝝ: peccare tm̄

potuerūt p cōcupiscentiam operandi pter ea.

Sequitur videre de 8°.f. de iteratione huius sacramēti. Et circa hoc sciendum: q hoc sacramentum respicit non tm̄ infirmitatem: sed etiaʒ infirmitatis statum: q2 non debet dari nisi infirmis: q̇ s̄m humanam estimationē morti ppinquare videnē. Sunt aūt quedā infirmitates: que nō sūt diuturne. Unde si in eis datur hoc sacramentū: tunc cū homo puenit ad illum statū q sit in piculo mortis nō recedit a statu illo nisi infirmitate curata: ꝛ ita nō debet iterum inungi. Sed si recidiuet erit infirmitas alia ꝛ tunc poterit iteꝝ inungi. Quedam vero infirmitates sunt diuturne: vt ethica idropisis ꝛ huiusmodi: ꝛ in talibus non debet fieri inunctio: nisi quando videnē ad piculū mortis inducere. Et si homo illū articulum euadat: eadem infirmitate durāte: ꝛ iteꝝ ad similem statum p illā infirmitatem reducatur iteruʒ potest inungi: quia quasi est ali⁹ status infirmitatis: lʒ nō sit infirmitas alia simpliciter. Et in predictis concordant doc.

Et sic est finis huius libri quinti.

Incipiūt tituli libri sexti huius sūme in quo quidem libro tractatur de sacramento ordinis ꝛ de psonis rebusq ecclesiasticis.

Incipit liber.6.de sacramēto ordinis. Et p de clericatu ꝛ tonsura ti.i°.

Expeditis p dei gratiam his q ptinēt ad sacramētum penitētie ꝛ vnctiōis extreme. Cōsequēter cōsiderādū est de sacro ordinis. Et primo de quibusdam antecedentib⁹ ad ordinem.f.clericatu ꝛ tonsura. z°: de ip/

so ordine. 3° de consequentibus ordinem. Circa p̄mum p̄mo queritur: quō aliquis fit clericus. 2° quis potest conferre clericatū. 3° quare tales nominant̄ clerici: ⁊ vtꝝ renū tient temporalibus bonis. 4° vtꝝ epi teneā tur clericis ꝓuidere. 5° qui clerici tenentur tonsuram portare. 6° qui clerici tenent̄ offi cium dicere. Circa p̄mum sciendum ꝙ cle/ ricus fit hoc modo.s. ꝙ p̄missis q̄busdam ora tiōibus: eps ipse facit ei tonsurā cum corona ipso epo eam inchoante: ⁊ clerico postea com pleri iubente. Dum aūt tondet eum eps dic̄ in ꝑsona ei⁹. Domin⁹ pars heredi.m. ⁊ cali. .m.tu es qui resti.heredi.m.mihi. Deinde di cit eps quasdam orationes ⁊ benedictiones. Hoc patet in ordinario.⁊ di.23.psalmista.

Irca 2^m sciendū ꝙ cōferre pōt cleri/ catum siue psalmistatū: que duo pro eodem accipiunt̄.eps vt dictum ē su/ pra illis qui sunt de sua diocesi. Abbas etiaȝ monachis suis ⁊ alijs pleno iure sibi subie/ ctis in monasterio suo ꝯferre pōt clericatum ⁊ etiā hostiariatum ⁊ lectoratū.71.di.c.i.⁊.2. Dicit tamē Inno.ex̄ de sup.ne.p.sup p̄mum c.ꝙ abbas exorcistatum ⁊ acolitatū cōferre non pōt: nisi hēat ex priuilegio. Hec Innoc. Alijs aūt in alio loco conferre non debet.ar. 69.di.c.i. Si tamen ꝯferat: characterē ꝯfert. Et hoc est intelligendū de abbate qui ē p̄sby ter ⁊ cui eps imposuit manum ꝰm morē pre/ ficiendoꝝ abbatum: vt dicit ibidē. Hec Ho/ sti.⁊ Rod. Hoc idem potest electus in abba/ tem si epus differat benedicere eum: vt dicit Ber.ex̄ de eta.cum cōtingat.ar.ex̄ de sup.ne. p.statuimus. Et confert abbas clericatum quando facit tonsuram cum corona laicis conuersis.ex̄ de eta. cum contigat. in tex.⁊ i glo. Scdm glo.tamen.69.di.c. i.abbas. inui/ tatus potest etiā alterius monasterij mona/ chos ordinare.9.q.2.lugdun̄. Sed nunq̄d ꝯferre pōt ipse p̄sbyter: R̄ndeo. Ray.⁊ Gof. dixerunt ꝙ sic.s. p̄sbyter qui habet curam ec/ clesie: non alius: maxime si sit archipresbyter: vel plebanus. Sic intelligunt.23.di.p̄sbyt̄: ⁊ c.psalmista: vbi dicitur: ꝙ psalmista suscipe/ re potest officium cantandi sola iussione p̄s/ byteri. Unde exponunt officium idest officij ordinem. Huius etiam sententie fuisse vidē/ tur Innoc. ⁊ Guil. dicentes ꝙ p̄sbyter sim/ plex hunc ordinem cōferre pōt: in die dn̄ico: vel alio festo. Et ꝙ in campania p̄sbyteri sim plices: ⁊ maxime archip̄sb̄ri conferunt ordi. nem. Alij dicunt ꝙ non. Unde intelligūt p̄/ dictum.c.non de ordinis collatiōe: sed d̄ or dinis collati executione. Unde exponunt: of ficium.i. officij executionem. Horum sentē tia ꝰm Hosti.approbatur ex ordine scripture libri pontificalis: in quo primo ponitur ordo ad clericum faciēdum: postea ponitūr dictū .c.psalmista de verbo ad verbum. Quasi di/ cat. Ostendimus sub qua forma tonsura de/ tur ab episcopo. Et ex quo est sic tonsuratus psalmista .i.cantor postq̄ȝ ab archidiacono fuerit instructus: potest officium cātandi su/ scipere sine conscientia episcopi sola iussione presbyteri: presbytero dicente sibi: vide vt qd ore cantas: corde credas: ⁊ quod corde cre/ dis: operib⁹ approbes.q.d.hec sūt verba. Qui/ bus dictis habet officij executionem. Nam ꝑ hec verba non recipit ordinem: quod tamen sequeretur ꝰm Gof. Item dicit̄ extra de eta. cum contingat: ꝙ non licet abbati etiam p̄s/ bytero hunc ordinem cōferre: nisi receperit ab episcopo manus impositionem. Ergo nō licet presbytero simplici. Aliqui vero dicunt ꝙ supradicta capitula loquuntur ꝰm cōsue tudinem aliquarum ecclesiarum in quibus vel d̄ ꝯsuetudine quā papa scit ⁊ tolerat: vel ex delegatione pape simplices presbyteri con ferunt ordinem istum.

Irca 3^m sciendum: ꝙ huiusmodi per sone habentes tonsuram cum coro/ na vocātur clerici: quia vt dicit Isi. 7°. etymo.c.13. clericos hinc appellatos esse credimus: q: mathias electus.est sorte: queȝ per apostolos legimus ordinatū. Cleros eni grece: latine sors vel hereditas dicitur. Inde ergo dicti sunt clerici: quia de sorte sunt do/ mini: vel quia domini partem habēt. Sed nunquid in susceptione corone renūciat q̄s temporalibus bonis: R̄ndeo Renunciare tē poralibus bonis in eo qui ecclesie deseruit: si/ ue in eo qui clericus fit est ꝑfectionis nō ne/ cessitatis. Unde ⁊ hoc fuit in ecclesia primi/ tiua ꝙ nihil aliquis ꝓprium habebat: nec suū esse dicebat: ⁊ adhuc hodie in perfectione re/ ligionis per dei gratiam inuenitur. Ad hoc ta mē clericus nec iure humano nec diuino cō/ pellitur. De bono tamē ⁊ equo minus debēt insudare sollicitudini temporaliuȝ clerici q̄ȝ laici. Ratio est: tum quia pueros non expec/ tant sicut laici. tū quia magis debent eē intē/ ti sp̄ualibus: ⁊ sollicitudo tp̄alis spiritualem excludit. Et iō doctores aliq̄n̄do loquūtur quasi clerici debeant oib⁹ temporalibus cede re: ⁊ oīa dimittere: sed hoc non intelligitur quo ad possessionem: sed potius quo ad affe/ ctionem. Nec etiam induci sibi nouam ob/ ligationem super alios ex debito sed de bo/ no ⁊ equo. Unde dicit cōcilium aga.12.q.i.

Epi de rebus ppriis vel acquisitis quicquid habent de pprio suis heredibus si voluerint relinquāt. Ex quo patet ꝙ non tm̄ illi clerici qui non habent nisi tonsuram: sed etiā episcopi licite possunt pprium habere. Aug. vero sentit ꝙ nullus clericus debet habere pprīū: vt patet. 50. di. de cōi vita clericorum. ꝛ habetur. 12. q. i. nolo. Postea tamen mutauit concilium. Unde dicit in quodā sermone: ꝛ habetur in dicta questione. Ecce ego sum q̄ statueram nullum ordinare clericum: nisi qui vellet mecum manere: vt si vellet a pposito recedere certe illi clericatum tollerem. Ecce ī cōspectu dei ꝛ nostro concilium muto. Qui volunt habere pprium quibus nō sufficit deus ꝛ ecclesia: maneant vbi volunt. Non illis aufero clericatū. Si obijcit illud Hiero. ad nepocianū qui deum possidet: ꝛ cū pphēta dicit: dn̄s ps hereditatis mee nihil extra deū habere potest. Cum ergo quilibet clericus cū tonsuratur hec dicat. ergo ꝛc. Dicendum ꝙ hoc nō dicit quia ius dimittat: sed quia congruit ꝙ affectum relinquat. Vel potest dici ꝙ habere ex̄ dominum dicit: quādo possessio domio pponitur: non quādo supponitur. Hec Boñ. 4°. di. 24ª. p. i. q. i. ar. 3. c. ꝛ. c. 1ᵐ. ꝛ. Pe. 4°. di. 24. q. i. ar. 3. q. i. o.

Circa 4ᵐ sciendum: ꝙ clericus aut ē pmotus ad ordines sacros aut non. Si sic: aut habet aliunde vnde sufficienter possit viuere ad necessitatē nature: ꝛ dignitatem status vel psone: ꝛ sic platus nō tenetur ei puidere. i. q. 2. pastor ecclesie. ꝛ extra de preben. epūs si. ꝛ. c. tuis. Et licet nemo teneatur suis stipendijs militare: quia tamē ipse voluit pmoueri ratione ordinis: deseruire tenet ecclesie: nec tenetur sibi platus puidere: cum non possit indigentiā allegare. Aut non habet: ꝛ tunc tenet ei puidere ordinator vel eius successor: extra de pben. cum sm apl'ꝫ ꝛ. c. eps. ꝛ. c. non liceat. Ratio est: quia ē obligatus ecclesie: nec ad actus seculi valet redire. Si aūt non sit pmotus ad sacros: aut deseruit ecclesie: nec habet vnde sustentet: ꝛ tūc tenetur ei quādiu deseruit. Aut non deseruit: ꝛ tunc nō tenet ei plus q̄ꝫ alteri paupi nisi ex honestate. Jura vero que loquunt ꝺ hac materia predicto modo sunt intelligenda. Hec Richar. 4°. di. 24. q. i. ar. 3. c. 1ᵐ. ꝛ Pe. 4°. di. 24. q. i. ar. 3. q. 3. o. Secundū aūt Ber. extra de pben. non liceat. epūs ita tenet puidere cōstitutis ī minoribus: sicut cōstitutis in maioribus: si non habent vnde viuere possint: cuꝫ dicatur in dicto. c. indistincte: non faciat clericos. ar. ex̄ de fil. psby. Appellatōe. n. cleticorum omnes maiorꝫ ꝛ minorum ordinū cōtinent. ii. q. i. de psona. Ecclesia tamē romana nō consueuit cogere episcopos: nisi p his qui sunt in sacris. ex̄ de pben. cum sm apostolum. Hec Ber. Secundū vero Hosti. non tenetur puidere ꝯstitutis in minoribꝰ. Et intelligit quod dicit in. c. nō liceat. nō faciat clericos de clericis in sacris. De hoc vide. ī. in. q. quid si platus ꝛc. Sed quare successor tenetur puidere cū successor non cōueniatur ex delicto defūcti. C. ne ex delicto defuncti. l. vna: Rn̄deo. Ne in opprobriū cleri mēdicare cogat: extra de cleri. coniu. Johānes in fi. Vel dicendū ꝙ non tam successor q̄ꝫ ecclesia punitur que non restitit in tali promotione epō. Epus eni non ordinat sine cōsilio ecclesie. 24. di. c. penult. Unde punitur si ei delinquēti non resistat. 2. q. 7. quapropter. Et hoc intellige si epūs examinauit: si aūt alij examinauerint ipsi tenebuntur. 54. di. si seruus. ar. extra de pben. cum sm apostolū ibi nullo presentante. Hec Ber. ibidē. Dicunt tamē quidam vt Inno. ꝛ Hosti. extra de pben. cuꝫ sm apostolū. ꝙ si epūs qui examinauit p se anq̄ꝫ puidisset deponeret: vel epatui resignaret: ꝛ de suo patrimonio haberet vnde puidere possꝫ ipsemet non eius successor puidere sibi deberet: ar. extra de pben. de multa. §. ꝛ si vltra sex menses. Si aūt examinauit per aliū dic vt. ī. titulo. 13. q. quid si archipsbyter.

Circa 5ᵐ querunt plura. s. Utrū clerici nō beneficiati nec in sacris cōstituti teneant portare tōsuram. Rn̄deo. Clerici tales aut publice exercent repugnātia habitui clericali: aut non. Si sic licet talia exercendo peccent: non portando tamē tonsuram nō peccant: imo magis eam portando peccarēt. Et tales si admoniti ab eo ad quē spectat emendare se cōtempserit: pꝛiuilegij clericalis fiant exortes extra de sen. ex. cōtingit. Si vero nō exercent talia: peccant nō faciendo sibi tonsurā fieri: ꝛ ad eam portandā possunt ꝛ debent cogi. Et sic debet intelligi illud di. 23. ꝛ extra de vi. ꝛ ho. cleri. si q̄s. Hec Ric. 4°. di. 24. q. 2. arti. i. c. Secundū aūt Rich. ibidem. clericus habens pmam tonsurā non potest eam deserere sine peccato mortali. Sꝫ hoc est verꝫ sm Guil. nason. nisi cā rationabil' ad hoc moueat. Unde si ex sola ibidine laicā di eam deserat: sm eum mortaliter peccat.

Utrꝫ clerici vxorati nō tamen bigami teneant portare tonsuram: Rº. Clerici tales aut vtunt pꝛiulegio clericali aut non. Si sic: tenentur cā portare: extra de vi. ꝛ ho. cle. clericus si tonsurā. Si nō. aut hoc est vt declinēt

ecclesiasticū iudiciū: qd ꝓpter suū delictum timent credentes facilius euadere a curia laicali. Aut hoc est quia volunt ad actus laicales penitus se transferre: et milites fieri: vel alia secularia opari. Primo mō cogi pñt ⁊ debent vt tonsuram ferāt: ⁊ iudiciū eccl'ie subeant. 2° mō credo ꝙ cogi non debent. Et sic intelligi debet extra de cleri. cōiu. Joānes. ⁊. c. ex parte. ⁊. c. vt ↄsultationi. Hec Ric. 4° di. 24. q. 2. ar. 2. o. Secūdū aūt aliquos illd .c. clericis. vbi dicitur ꝙ clericus cōiugatus debet ferre tonsuram: intelligit̃ si ꝑcipit beneficium eccl'iasticū: ⁊ habeat spem redeūdi ad ecclesiā: ⁊ si sine scandalo vxoris ferre potest ipsam: ex̄ de vi. ⁊ ho. cleri. Joānes. Intelligendū insup: ꝙ nulli licet ↄferre clericalē tonsuram cōiugato: nisi volenti religionē igredi vel ad sacros ordines pmoueri: fm ꝙ est ī sacris canonibus diffinitum. Et qui cōtra hoc facit est suspensus a collatione eiusdē p ānū li. 6. de tpe ordinan. nullus. Utrū bigami teneantur nō portare tonsurā: Rñdeo. Clerici bigami aut sunt seculares: ⁊ sic nō tenentur portare: q: omni priuilegio carēt: dis. 87. quisqs. imo ꝓhibent̃ sub anathemate eā deferre: ex̄ de bigamis in ↄsti. greg. io. c. altercationis. Et ē cōminatio: non sn̄ia vñ ↄtrariū faciens non est excōicatus: vt dicit̃ ibidem in glo. gar. Et intelligitur illa decretalis de his qui sic in minoribus ordinibus ↄtraxerūt. Secus est si in sacris ex̄ de bigamis nup. ⁊. c. si nobis. fm Jo. an. Aut religiosi: ⁊ sic credo ꝙ cuilibet licet eā deferre. Et ꝓhibitio huius decretalis altercationis: referri debet solum ad illos bigamos de quibus imediate fit ibi mentio. s. eos qui adiecti sunt cohibitioni secularis fori: qd ad bigamos religiosos patet non extendi. Utrū clericus excōicatus recipiens tonsurā ab epo debeat iterū tonsurari post absolutionem ab excōicatione: Rñdet. Henri. de gand. in qōnib⁹ de quolibꝫ. ꝙ nō quia primā tonsurā facere aut ē ordinis aut iurisdictionis. Si fit ordinis tunc sicut epus scismaticus ⁊ excōicatus exequi pōt ea q̄ sūt ordinis: ita qd habet effectum illud qd facit. Ita ⁊ si quē excōicatum tonsurat ē tōsurat⁹ ⁊ ideo qñ absoluitur nō debet iterū tonsurari Si aūt hoc sit iurisdictionis adhuc illud qd facit est ratum: quia super hoc nulla prohibitio est facta. s. ꝙ tonsuratus excōmunicatus nihil recipiat.

Sequitur videre de sexto. s. de obligatione clericorum ad diuinum officiū Et circa hoc queruntur plura. pmo vtrum clerici teneantur dicere horas canonicas: Rñdeo fm Boñ. 4°. di. 24. p. i. q. i. ar. 4. q. 2. o. Quidā obligant̃ ecclesie: q: etiā ecclesia eis obligatur: vtpote qui beneficia recipiunt ecclesie. in aliquibus autem est econuerso: quia ecclesia eis obligatur: quia ipsi pmo per sacrorum ordinum susceptionē obligantur ecclesie. Unde apparet fm ius cōe ꝙ clerici in sacris ordinibus ↄstituti tenent̃ ad horas canonicas ex officio. Infra vero sacros ordines tenentur beneficiati ex bñficio In sacris vero ordinibus constituti ⁊ ex hoc beneficiati tenent̃ ex vtroqꝫ. Et hoc dicit ius canonicū ⁊ concordat ius diuinū. Hec Boñ. ibidem. Et habent predicta veritatem de perfecte adultis fm Rod. Concordat etiam his Innocen. in glo. extra de cele. mis. dolentes. Ubi dicit ꝙ presbr diaconus subdiaconus vel quicunqꝫ beneficiatus tenetur dicere horas canonicas. Et intelligitur beneficiatus fm aliquos quādo cū effectu percipere pōt fructus suorū bñficiorū in toto vel in parte. Secundū alios vero intelligitur quando hꝫ ius percipiendi. Hec Inno. Concordat etiā Henri. de gand. o. in qōnibus de quolꝫ. ꝙ tales qui tenentur dicere: peccant mortaliter omittendo eas: nisi ratione infirmitatis vel alterius cause legitime impedientis. Unde ī .c. dolentes dicitur. Districte precipimus in virtute sancte obedientie: vt diuinū officium nocturnū pariter ⁊ diurnum: quantum eis dominus dederit studiose pariter celebrent ⁊ deuote. Preceptū aūt obligat ad mortale: g̃ ⁊c. Pōt etiā addi supradictis ꝙ clerici bñficiati sunt obligati ad dicendū horas canonicas nō tm̃ ex statuto ecclesie: sed etiā ex obligatione iusticie: vt volunt aliqui: q̄a laici seculares dederūt eis redditus: vt quia ipi implicití assidue negocijs secularibus non poterant intendere diuinis ipsi ministri ecclesie vices eorum suppleant in canonicis horis.

Utrū clerici q̄ tenent̃ horas canonicas dicere teneant̃ eas dicere deuote: Rn̄°. Deuotio pōt tripliciť intelligi. Uno mō suauitas mentis eleuate in deū p cogitationē ⁊ feruentem dilectionem: ⁊ hāc generat charitas vel donū sapientie: ⁊ est rara. Alio modo dicitur actualis relatio boni operis in deū: vt cū qs faciēs aliqd bonū ↄsiderat ꝙ faciat illud ꝓpť deū. 3° mō dicitur habitualis relatio in deū: vt cū quis non cogitās de deo facit aliquod bonū: requisitus tñ quare hoc faceret: dicēt ꝙ ꝓpter deū. Prima deuotio ē pfectiōis. scda ↄgruitatis. 3ª necessitatis. Uñ q̄ tenentur ad horas canonicas: tenētur eas legere deuote loquēdo de 3ª deuotione: vt intelligi pōt illd

.c. volentes. ibi deuote. Utrū debeāt dicere horas attente? Rndeo q sic. Quod vt meli⁹ possint facere debēt eas dicēdo ab omnibus alijs vacare: nisi aliqua necessitas cogat. Lz dicens verba sine attentione ex sua desidia p negligentiā peccet: nō tñ peccat mortaliter: qr iste mod⁹ orādi ē tm̄ ex iur positiuo. s. ecclesie: qd ñ obligat nisi ad ea q̄ sb iudicio hūano cadē pñt: ⁊ hec sūt act⁹ exteriores ñ iteriores. Ad hec valent supra dicta in. 5. li. ti. de orone ar. 4. q. vtrū de necessitate orōnis sit q sit attenta. Utrū hore sint dicende singule singulatiz singulis horis? Rndet Hērī. d gand. vbi supra q sic: nisi cā rōnabilis subsit. Vñ Inno. de occupat]. dicit: q ɔsiliū est q simul dicant horas oēs. Et hoc obseruat papa et cardinales: qr dictis horis hñt multa negocia expedire: ⁊ melius est preuenire q̄ preueniri. Nec sic intelligenduz est illud simul: ita q dicant etiā completoriū in mane: ß horas oēs vsq ad vespas. Uespas aūt ⁊ cōpletoriū dicant ante cenam. Si etiaz non magna necessitas vrget dicendū ē matutinū segregati de nocte: ⁊ maxime in hyeme: vel saltem i mane cum prima. Quid de infirmis? Dicit Inno. c. volentes. q infirmi excusant a dicēdo: si pbabiliter videt eis obesse: ⁊ etiā ab audiendo si non hñt q̄ dicāt in eorum pñtia.

Quid de religiosis? Rñdeo. Religiosus non tenet ad horas rōne qua religiosus: vt patet in religiosis laicis: sed q̄a ordinat⁹ ē in sacris vel etiam ex statuto religionis: pñt omnes clerici obligari etiam non ordinati. Quid de clerico seculari studente in theologia? Rn⁹. fm Henr]. de gand. vbi supra. Tenet dicere horas suas canonicas fm modū consuetum ecclesie sue: nisi assit cā legitima: ex qua q̄tū ad modū absoluitur ratione studij in quo recompensat: non absoluitur autē simpliciter a dicendo. Unde Inno. vbi supra dicit. Clerici cuiuslibet ordinis ⁊ prelati pñt ex causa ab officijs que in ecclesia dicuntur abesse: et debent quāto melius pñt horas canonicas dicere: absq sincopa ⁊ defectu. Quod si fiat ex crassa ignorantia est mortale. Nota tamē fm Rod. ti. de apo. circa finem; q pter studij occupationē vel viationem: nō excusat quis a dicendis canonicis horis. Nec sup his pt talia dispensare pōt epūs vel archiepūs cum clerico suo: nec abbas cuz suo monacho.

Quid si is qui tenetur officiū dicere pretermittat aliquid de officio? Rñdet Henr]. de gand. quolibz suo: q talis si in choro cantet cū alijs ⁊ legat: ⁊ totaliter non dicit versiculū vel aliquod talium: credo q non tenetur repetere fm q dicit Inno. ibidem. Similiter si aliquis non ex malicia ⁊ cum legitima causa non intersit fini horarum vel principio non oportet fm Henr]. de gand. vbi supra q a capite incipiat: vel finem perficiat. Et hoc pt vinculum charitatis respectu cuius id quod ab alijs fit: qui sunt vnum corpus cum eo ab eo reputatur factum: sicut cuz vnus chorus dicit vnum versum: ⁊ alius alium reputatur quilibet totum dixisse. Secus aūt ē si chorus in principio multum processit: vel multum de fine restat: tunc eni tenetur supplere vel incipere. Hec Henr]. vbi supra. Similit dici pōt q si quis in officiando in choro cum alijs ex necessitate aliqua aliquē psalmū vel lectiōez intermisit: vel aliud tale qd nō pōt omissum supplere nisi subtrahat auxilium choro i canendo melius est tantillum pertransire q̄ officiū chori diminuere: quia ecclesia nō precepit determinatum numerum taliū: sed est ɔsuetudo in his varia diuersorū. Similiter si quis omittat aliquam horam ex industria sine necessitate mortaliter peccat. Secus est si ex obliuione. Quando tamen illam negligentiam recolit: tenetur supplere vel illd qd omisit vel aliud equiualens. Sed primuz credo melius. Item quia non est aliquis mod⁹ specialis officij ad quem omnes teneantur: credūt aliqui: q qui ex aliqua necessitate horas fm ecclesie sue formam non diceret equiualens tamen p psalmos vel dñicam orōnez recōpensaret: mortaliter nō peccaret. Item in consti. nico. extra de cele. mis. dignū. habet q clerici tam religiosi q̄ alij cardinalium epōrum cōmensales domestici pñt se i diuinis officijs coaptare. Utrum scholaris qui tenetur horas canonicas dicere dimittens eas dicere vna die pter studium ⁊ lectiones ex pposito et spe dicendi alio die peccat mortaliter? Rñdeo fm Henr]. de gand in qōnibus de quolibz. Si dimittat hoc absq legitimo impedimento est crassa ignorantia ⁊ peccat mortaliter. Et ideo questio querit vtrū studium possit esse ita legitimū impedimētū omittendi horas: sicut est grauis infirmitas Et ideo est dicendum: q si clericus habet talem necessitatem studij q dicendo horas immineret crimen ⁊ scādalum mortale: cui pōt occurrere per studium dimittēdo horas: nec illam necessitatez potuit preuidere rōnabili cōiectura: nec p ɔsequēs preuenire: tunc nō peccat omittēdo horas: quia licet dimittere de se sit peccatum: tamen pter maius maluz vitandum: amittit rōnem peccati. Plus eniz tenetur occurrere scādalo ad quod tenetur

ex diuino precepto: qꝫ dicere horas ad quod tenetur ex consuetudine vel ex dicto ecclesie. Unde in hoc pōt ecclesia dispensare nō in p̄. Jmmo peccaret dicendo horas: ⁊ nō occurrendo illi scandalo ⁊ discrimini. Et hoc dicit concilium toletañ. ⁊ habet de conse. dis. 4. c. duo. ⁊ di. 13. duo mala. Si autem non sit talis necessitas: sed potest dimitti lectio aut studiū sine tali discrimie ⁊ scādalo mortali: aut potuit preuidere ratōnabili coniectura: qđ venturum erat: ⁊ preuenire dicendo horas: tunc omittendo dicere peccat mortaliter: si tamē edictū ecclesie obligat ad mortale de dicēdis horis: q2 semper est crassa ⁊ negligēs ignorantia in dimittendo ea: ad que tenet̄ quis sub pena mortalis peccati. Cui⁹ ecclesie officiū dicet p̄bendatus in duabus ecclesijs: Rñ⁰. Cum erit p̄ns in aliqua illarum dicit officiū eiusdem: cū vero erit absens ab vtraqꝫ: videt̄ cōueniens q dicat officiū illius in q̄ obtinet maiorem dignitatē. Si vero sit simplex canonicus in vtraqꝫ: dicat officiū ecclesie dignioris si vero sint equalis dignitatis: cuius officium dicere vult potest. Hec Tho. in quolibꝫ.

Utrum clericus bñficiatus ex̄ns in scholis teneatur dicere officiū defūctoꝝ: ꝶn⁰. Cleric⁹ bñficiat⁹ eo ip̄o q ē bñficiat⁹ tenet̄ dicē horas canonicas: ꝫ i q̄tū bñficiat⁹ ē in hac ecclesia: tenetur dicere ꝫm modū illius ecc̄ie. Sciendū aūt q officiū mortuoꝝ q̄nqꝫ dicit̄ i ecclesia sicut precepit ordinarius pertinens ad officiū ecclesie: sicut in die aiaꝝ: et i q̄libet ecclesia est consuetudo specialis sup ꝫ: puta in aliqua q in qualibet hebdomada dicat̄ semel off. ciū mortuorum: vel aliter ꝫm certum tempus. Et ad hoc tenetur quilibet bñficiatus in aliqua ecclesia etiā in scholis existens: ⁊ p̄ hoc satisfacit mortuis: quorum recipit beneficia. Aliquādo vero dicit̄ officiū mortuorum in aliqua ecclesia extraordinarie ꝑpter aliquaꝫ causaꝫ emergentem: vt ꝑpter preces alicuius persone vel hꝰ. Et ad hoc non tenet̄ clericus existēs in scholis. Hec Tho. in quolibet. Quid de suspenso degradato ⁊ excōicato: Rñdet Rod. ti. de apo. circa fineꝫ q tales si ratiōe ordinis sacri antea tenebant̄ ad horas: tenent̄ etiam postea quādiu retinent beneficium. Non eniꝫ fiunt imunes ab his que sūt iuris ꝑꝑ̄ suū peccatū non debent tm̄ officiare ecclesiā i suo ordine. Sed cū suspensus vel degradatus dicit horas solus vel cum alijs nō officiando ecclesiam: nō debet dicere dn̄s vobiscū vel similia verba ad dignitatem ꝑtinentia. Excōicatus vero non debet dicere horas cū alijs: q2 nō ē ei cōicandū. Sꝫ q̄d si tali preciperet prelatus q nō diceret horas etiā priuatim: Rñdet Rod. ibidē: q in tali mandato cōtineret̄ expresse error. Unde ille nō teneret̄ obedire: nisi hoc fieret cū causa. s. in odium ⁊ horrorem criminis ꝑpetrati.

Utrū in sacris ɔstituti: vel ēt beneficiati oēs teneant̄ quotidie dicere missam vel audire: Rñdet Henri. de ganð. in qōnib⁹ de quolꝫ. q nullo iure obligatur aliquis ad dicenduꝫ vel audiendū oī die missam: sed tm̄ precipit̄ hoc oī dñico die etiam laicis: extra de conse. di. i. missas. Sed quod non precipit̄ omni die faciendū relinquit̄ ɔscientie singuloꝝ cuius solus deus in hoc pōt eē iudex vt patet.

De sacramento ordinis ti 2⁹.

Postea cōsiderādū ē de ipso sacro ordinis. ⁊ p̄ i se. 2⁰ quis potest ordinare. 3⁰ de eius collatione. 4⁰ de ordinandoꝝ qualitate. Circa primū querit̄ q̄d est ordo. 2⁰ quot ⁊ q̄ sūt ordines. 3⁰ de diuisione ordinū i sacros ⁊ non sacros. 4⁰ de eius effectu ⁊ virtute. Circa primū sciendū: q ordo ꝫm q hic sumitur est ꝫm Hu. de sanc. vic. signaculū q̄dam in quo sp̄ūalis potestas ⁊ officiū traditur ordinato. Et stat ibi signaculuꝫ ꝫm Pe. 4⁰. di. 24. q. 2. ar. i. q. 2. c. p̄ exteriori signo vel istrumēto. ꝫꝫ Boñ. vo. 4⁰. di. 24. p. 2. dubi circa litterā. q. 7. stat ibi p̄ iteriori signaculo i aiaꝫ diuinitus impresso.

Circa 2ᵐ sciendū: q ordines sunt. 7. vt habet̄ p̄ magistꝝ sen. 4. li. di. 24. c. i. s. hostiariat⁹: lectorat⁹: exorcistatus accolitat⁹: subdiaconat⁹: diaconat⁹: ⁊ p̄sb̄rat⁹ Jpse nāqꝫ finis iponit necessitatē his que sūt ad finē: ⁊ iō numer⁹ ⁊ sufficiētia ordinū congrue pōt sumi ex fine. Ordo aūt ordinat̄ ad corpus xp̄i veꝝ ɔficiendū: ⁊ dispensanduꝫ ad vtilitatē corporis xp̄i mystici. Uñ in sacerdotio est stat⁹ in quo est pfectio ptātis. Unde i eo ɔcurrit vtraqꝫ ptās. s. cōficiendi corp⁹ xp̄i verū: ⁊ absoluendi mysticū. Hic autem ordo nobilissimus debet habere ordines subministrantes sibi ꝫm exigentiam duplicis ptātis. Unde quidā ministrant sibi q̄tū ad corpus xp̄i verum. Et hi ordines sunt sibi ꝑpinquores. s. subdiaconat⁹ ⁊ diaconat⁹. Subdiaconat⁹ eni materiā sacri sumit a populo: ⁊ offert diacono. Diacon⁹ vero offert presbytero: ⁊ presbyter deo ɔsecrādo. Et inde ē q sic noiant̄ vt dicit Jsi. Dicitur. n. diacon⁹ q̄si minister: ⁊ subdiacon⁹ quasi subminister. Alij autem

ordines iferiores deseruiūt disponēdo corp⁹ xpi mysticū ad digne sumēdū corpus christi ver. Et hoc vel impedimētū remouendo: vel auxilium oferendo. Impedit aūt q̄ntum est in se malus homo. Ad quē excludendū ordinatur hostiari⁹. Et ēt diabolus. Ad quē expellendū ordinatur exorcista. Confert vero auxiliū illuminatio intellectus: et inflāmatio affectus. Ad primū ordinat̄ lector: ad 2ᵐ acolitus cereū ad excitationē deuotiōis deportans. Preeminet aūt vnus ordo alteri: f̄m q̄ magis de primo ordinat̄ ad sacrm eucharistie. Vñ oībus alijs p̄eminet ordo p̄sbratus: deinde diaconatus postea subdiaconatus. Inter minores vero p̄eminet accolitat⁹: qui habet ministeriū sup vasa: in quib⁹ materia sacri ɔtinet̄ q̄ntū ad vinū. Deinde exorcista q̄ coopat̄ sacerdoti q̄ntū ad actū ei⁹ scdariū qui est ligare et soluere: p quē hō totaliter a seruitute diaboli liberatur: deinde lector qui coopatur diacono quo ad actū eius scdariū .s. legere euāgeliū. Est.n. lectoris legere vet⁹ testm̄. Vltio ē hostiarius: cui⁹ ē admittere vl̄ nō admittere in templū. Et sic patet preeminentia et ordo ipor. Sed obijcit̄ et videt̄ q̄ ordines sūt.9. q2. di. 21. clericos. et est sumptū ab Isi.7. ety.c.12. ɔnumerant̄ predictis.7. ordinibus alij duo.s. psalmistatus et epatus. Rñdeo. Ordo sumitur multiplicit̄. Aliqñ.n. noiat ipam mutuā ordinator inter se relationem: que ē inter prelatos et subditos. Aliqñ officiū cū dicit̄ ordo cantor vel psalmistatuū Aliqñ dignitatē vt ordo epor. Aliqñ ptātē sacramētalē vt ordo presbyteror et diaconor Aliqñ statū religionis vt ordo monachor. Dicendū ergo: q̄ psalmistatus non est ordo ꝓprie dictus.s. put ordo dicit ptātem sacralē quia nō dicit officiū cui debeat spālis ptās sacramentalis deputari: sed tm̄ est annexus ordini. Psalmista.n. et cantor pro eodem reputantur: vt patet.23.dis.psalmista et cantor. Psalmiste.n.ē nō tm̄ psalmos cantare: sed ēt alios cātus armonicos lectionibus interserere ad hoc vt auditores ad dei laudem et lectionis auditionē excitentur: vt in audiēdo nō attedient̄. In hoc.n. q̄ ad dei laudem excitat cū hoc sit cōiter totius chori: nō opȝ ad hoc aliquē ordinem deputari. In hoc vero q̄ excitat corda ad audiendū et percipiendum sensum quē lector predicat ē officiū annexū officio siue ordini lectoris. Et sic pȝ q̄ stricte sumendo ordinē put de eo hic loquimur psalmistatus nō ē ordo. Sed si extendat̄ nomen ordinis ad officiū annexū ordini et q̄ p̄ncipaliter et spāliter ɔuenit ordinatis sic est ordo. Et f̄m has duas vias diuersificantur auctes doctor. De epatu vero dicēdū q̄ similiter nō est ordo ꝓprie dict⁹.s. put ordo dicit ptātē sacralem. Ptās.n. ordinis vt dictū est p̄ncipaliter ordinat̄ ad dispēnsationē sacror: et maxime corporis xpi: et iō ē ibi stat⁹ graduū et ordinū ascēdentiū: et ita vltra sacerdotiū nō ē grad⁹ ordinis. Sed tm̄ intra hūc gradū et ordinem ɔtingit eē distinctionē dignitatū et officiorū: vt archipresbyter epus et supra. Et ita epat⁹ put ɔcernit ordinē sacerdotij dici pōt ordo: sed put distinguit̄ ɔtra sacerdotiū dicit dignitatem q̄ndam vel officiū sibi annexum. Et sic dicendū ē q̄ epatus precise loquēdo non est ordo: sed ordinis emiētia: vel dignitas que semp manet cū ipo charactere ordinis: etiā ablata oi iurisdictione. Vñ ibi nō imprimit̄ nouus character: nec noua ptās dat̄: s ptās data.s. ligandi et soluendi ampliat̄. In cuius signū baculus pastoralis ei porrigit̄. Vñ sicut collatio pallij nō dat ordinē nouū archiepo vltra epum: sic nec collatio baculi nec anuli vl̄ mitre: vel alicui⁹ silis vltra sacerdotē. Talia.n. sunt potius sacralia q̄ sint sacra. Hec Boñ.4°. di.24.p.2.q.2.ar.3.c.et.c.3ᵐ. Quidam vero initētes verbis diony.c.2. cele.hierar. et Isi.7. etymo.c.12. et canonis dis.12. cleros. dicūt epatum esse ꝓpriū ordinem. Et pcis pōt adduci talis ratio f̄m Sco.4°. di.24.q. vnica.ar.2. in prin. Epo in quātum epus ɔuenit quedā ptās. Illa autem ptās aut est ordinis: et tunc habet̄ ꝓpositū. Aut iurisdictionis et tūc possȝ auferri p supiorē: qd̄ videtur inconueniens: q2 ɔsecratio aliqua ēt multo minor cōsecratione epi non potest tolli quin semel cōsecratum manet sēp cōsecratū: ex° de cōse. aque. in glo. Alij vero dicūt vt p̄dictum est q̄ epatus non ē ordo ꝓprie dictus: nec ibi imprimit̄ character. Et p̄dicti auctores sumūt sacrm p sacramētali. Qd̄ si ita ē: vane altcāt̄ inter se f̄m Sco. vbi. s̄. ar.2. vltra mediū.

Vtrū epatus sit delebilis a papa epm deponente: vel nō delebilis ꝓpter ɔsecrationē cū q̄ cōferuur: R° q̄ non: q2 ois iurisdictio in ecclesia p supiorem pōt ad tēpus suspendi: et etiam simplr̄ p oi tpe tolli.

Circa 3ᵐ sciendū q̄ ordo distinguitur in ordines sacros et nō sacros. Dicit̄ aūt ordo sacer duplr̄. Vno mō f̄m se et sic quilibet ordo ē sacer cū sit quoddam sacramentū. Alio modo rōe materie circa quā habet aliquē actū. Et sic dicit̄ ordo sacer: q̄ habet aliquē actū circa aliquā rem cōsecratam. Et sic sunt tm̄ tres ordines sacri.s. p̄sbyter et diaconus: q̄ habet actū circa corpus

xpi: vel sanguinē ꝯsecratū. Et subdiaconus qui habet actū circa vasa ꝯsecrata. Et iō eis etiā indicitur ꝯtinētia: vt sint sancti ꝛ mūdi: qui tractant talia ſm illud Isa. lii. Mundamini qui fertis vasa dñi.

Circa quartū.s. effectū ꝛ virtutē sacri ordinis querunt plura. vtrum.s. ad susceptionē ordinis preexigat̄ gratia gratū faciēs in ipso suscipiente: Rn̄o ꝙ sic.s. de ꝯgruitate ad hoc vt digne suscipiat̄. Propt̄ qḋ dicit̄ Leui. xxi. Nō de semine Aaron q̄ habuerit maculā nō offerat panes corā dño: nec accedat ad ministeriū eius. Per maculā intelligit̄ ibi omne viciū. Vñ dicit̄ di. xxiij. Tales ad ministeriū eligant̄: q̄ digne possint sacramēta dñica ptractare. Hoc aūt non pōt esse sine gratia gratū faciente. Nō tñ p̄exigit̄ de necessitate: qꝛ sine ea suscipi pōt: licet non digne: nisi forte cū hō ꝯscientiā suā examinās nō credit se esse in mortali: ꝛ tñ est quia pnia sua non est formata. Et pōt qñq; ꝯtingere ꝙ p susceptionē sacramēti: sua attritio fit ꝯtritio. Hec Rich. 4°. dis. 24. q. 4. ar. i. c. 3m.
Utrū in collatione ordinis ꝯferatur gratia gratū faciēs: Rn̄o ꝙ sic si digne suscipiatur. Ad idoneā3. n. ordinū executionē nō sufficit bonitas qualiscunq;: sed requirit̄ bonitas excellens: vt sicut illi qui suscipiūt ordinē3 cōstituūt̄ sup plebem gradu ordinis: ita sint superiores merito sanctitatis. Et iō sicut preexigitur gratia que sufficiebat ad hoc ꝙ eēnt digni cōnumerari in plebe xpi: sic confertur in ipsa ordinatione gratie munus: per quod ad maiora reddant̄ idonei. Supposito ꝙ ſ3 cōiorem ꝛ veriorē opionē in quolibet ordine charact̄ ipmat̄: tūc q̄rit̄ vtrū ille q̄ coact⁹ ordinatur recipiat. characterem: Rn̄deo ꝙ sic: si coactio sit ꝯditionalis: vt si fiat cōminatio mortis vel cruciatus: nisi patiat̄ se ordinari: ar. di. 74. vbi didicisti ista. ꝛ di. 45. de iudeis. ꝛ. i. q. i. ꝙ quidā. In tali eni casu ē volūtas saltē indirecta: de qua dicit Aug⁹. voluit facere qꝛ voluit viuere. 15. q. i. merito. Sed si sit coactio absoluta: puta si oīno inuitus teneretur sub manibus ordinātis: tūc nō recipit ordinē: sicut nec ī tali casu recipit baptismu3 extra de baptismo maiores circa fine3. ꝛ dis. 85. presbyteros. Hec Ray. Et cōueniunt cū eo doc. alij. Sed nunq̄d tenet̄ continere: qui sacrū ordinē recipit coactus coactione ꝯditionali: Rn̄. Quidā dicunt ꝙ sic: quia l3 talis non debuerit cogi ordinem recipere: receptum tamen etiam coactus tenet̄ seruare ar. di. 45. de iudeis. Jo. vero dicit ꝙ nō: si metus vel coactio sit talis: qui cadere possit in constantem virū: extra de his que vi fiunt vl̄ metus causa. platum. ꝛ extra de etate ꝛ qualitate ordinādoꝝ. ad aures nostras. Integritas eni est res voti non precepti. 32. q. i. integritas. Hec Ray. ti. de etate. Ponat̄ ergo ꝙ non teneatur ꝯtinere: quia fuit talis met⁹ qui potuit cadere in constantem virū nūq̄d vtetur priuilegio clericali: Rn̄o. Uidetur ꝙ sic ſm Ray. si vult alias clericalit̄ viuere: ar. dis. 32. si quis eoꝝ. Et hoc verum esse credit: nisi penitus sit obligatus ad contrariū actu3 vt si duxerit viduam: aut secūdam vxorem: di. 87. quisq̄s. Uel dicendum est aliter. s. ꝙ si prius legitimā vxorem habuit: illa sine peccato poterit vti. Et ita intellige solutionē q̄ōis precedentis. Si vero ipsa continere vellet et ipse nollet: priuilegium clericale nō haberet Si aūt ipsa nollet ꝛ ipse vellet quantum in se esset priuilegium haberet: si alias clericalit̄ viueret: vt dictum est supra: ar. 27. q. 2. multorum. Si vero legitimā vxorem nō habeat precise tenetur continē: ar. illius. c. de iudeis Hec Ray. ibidem. Scḋm vero Rob. prima solutio est potior ꝛ benignior ꝛ ideo tenenda.

Utrum character vnius ordinis p̄supponat de necessitate characterē alterius: Rn̄o ꝙ nō est de necessitate supiorū ordinū: ꝙ aliquis ordines minores prius habeat quia sūt distincte ptātes: sicut et actus sunt distincti: vnde vna nō requirit alia3 in eodē subiecto. Et iō etiā in primitiua ecclesia aliqui ordiabantur in presbyteros: qui prius ordines minores nō susceperāt: ꝛ tamē poterant omnia que pñt inferiores: quia inferior ptās v̄tute comprehendit̄ in superiori: sicut sensus ī intellectu: ꝛ dignitias in regno. Est tñ de ꝯgruitate: quia actus ptātis ꝛ ordinis inferioris aliq̄liter p̄ordinat̄ ꝛ p̄exigit̄ ad actū superioris. Propter qḋ postea ꝯstituit ecclesia ꝙ ad maiores ordines se nō ingerat: qui prius in inferiorib⁹ officijs se nō humiliat. Et inde ē: ꝙ q̄ p saltū ordinat̄ ſm canones nō reordinatur: sed illud quod omissum ē de precedentibus ordinibus ei cōfertur. dis. 52. solicitudo: ꝛ ex̄ de cle. p saltū pmo. tue littere. Talis aūt q̄ p saltum ordinat̄: nō tm̄ peccat sic ordinē ꝯtra statutum ecclesie suscipiēs: sed ēt executiōe3 illius ordinis de iure nō habet. Sicut tamen ex predicto. c. tue. habetur. talis in ordine suscepto de misericordia ministrare pmittitur Et dicit de misericordia: quia ad hoc dispensatio requiritur. Hec Tho. 4°. di. 24. q. i. arti. 2. q. 5. c. ꝛ Boñ. 4°. dis. 24. p. 2. q. i. arti. 3. c. Utrum character ordinis p̄supponat de necessitate charactere3 baptismi: Rn̄o ꝙ

sic: quia vt dicitur extra de presbytero nō baptizato veniens. fūdamento non existēte nihil pōt superedificari. Baptismus āt ē fundamentū: ⁊ ianua oīum sacramētorum: ⁊ ideo sine baptismo nec ordo nec aliud sacramētū suscipi pōt. Hec Boñ. vbi supra. c. i^m Quid si q̄s nō baptizatus credēs se esse baptizatum ad ordines accedat? Rn°. Talis si ad sacerdotium pmoueat: non est sacerdos nec ↄficere pōt nec absoluere in foro penitentiali. Unde talis in presbyterū ordinatus si se dephenderit nō esse baptizatum s̄m canones debet baptizari ⁊ iterato ordinari. extra de presby. nō bap. veniens. Et etiā si in epm pmoueat ⁊ aliquos ordinet: ordinē nō habēt. Pie tñ credi pōt: ꝙ quātū ad vltimū sacramentorum effectū summus sacerdos defectuȝ suppleret: ⁊ ꝙ h̄ latere tñ nō pmitteret: quia periculū eccl'ie iminere posset. Hec Tho. 4. di. 24. q. i. ar. 2. q. 3. c. 2^m. Cui ↄcordat Ber. extra d̄ presby. non bap. in glo. ⁊ sup illud. c. apl'icam. dicēs ꝙ ille presbyterū se esse dicebat ⁊ non erat: ac si verum sacramētū cōficeret: sibi ⁊ recipientib⁹ illud ab eo vt credo pficiebat. Utrum charact ordinis presupponat necessario characterem ↄfirmationis? Rn° ꝙ non: sed tñ de ↄgruo: q₂ non pōt quis idonee ordinē suscipere: nec eius act⁹ pagere: nisi sit ↄfirmatus.

Quis potest ordinare ti. tertius.

Einde ↄsiderā-

dum est q̄s pōt ordinare. Et circa hoc p̄ querit̄ quis pōt ordines cōferre. 2° dato ꝙ epus solus querit̄ i speciali. vtrū epus excōicatus. 3° vtrū hereticꝰ. 4° vtrum epus degradatus. 5° ponunt̄ quedā dubia de ordinatis ab huiusmodi epis. 6° vtrum eps q̄ resignauit epatui possit ordinare. 7° de illo clerico qui recipit ordines ab epo greco. 8° q̄s eps. s. pprius vel alienꝰ pōt ordinare. 9° q̄s pōt ↄsecrare epos. 10. q̄s pōt ↄsecrare v̄gines.

Circa primū querunt̄ plura. s. vtrū solus epus possit ordines conferre? Rn°. Ptās conferendi ordines pōt alicui dupliciter ↄuenire. Uel ex ordinaria ptāte: vel ex generali vl' speciali cōmissione. 2° mō ↄferre minores ordines pōt qñq₃ non epis ↄuenire: extra de ordi. ab epo qui renū. epi. c. i. Primo vero mō ptās ordinē ↄferendi quecunq₃: ↄuenit solis epis Unde Isi. 7° etymo. c. 13. dicit: ꝙ ipse pōtifex efficit presbyteros ⁊ leuitas: ipe oēs eccl'iasticos ordines disponit. Hec Isi Huius aūt cā est institutio diuina. Que ēt institutio patet ex sacra scriptura: q₂ cū deus duo genera discipulorum habuerit: quosdā in numero duodenorum ⁊ quosdā in numero 72. primos apl'os vocauit quos sup se ⁊ sup eos ecclesiam fundauit. secūdos vero simplices discipulos appellauit. Apostolis primo collata fuit ptās imponendi manus ⁊ ↄsecrandi: nō aūt discipulis simplicibus: vt habet̄ ex tex. ⁊ glo. Act'. 8°. Et q₂ apostolis succedunt epi. discipulis vero simplices presbyteri: vt habet̄ di. 21. in nouo testamento. patet ꝙ auctoritas ordinādi ⁊ manus imponēdi s̄m formā ecclesie primitiue appropriat̄ epis. Unde ⁊ apl's scribit Timotheo. i. Tiñ. 5. Manꝰ nemini cito imposueris. Predicte autē diuine institutionis fuit rō congrua: q₂ sicut ad solū principem ptinet non tñ ordinare in exercitu viros bellatores: sed etiā duces exercitus: sic ⁊ ad epos solos: qui sūt in ecclesia principes: nō tantuȝ pertinet ordinare hoies ad certandū ↄ̄ fidei psecutores audacter ↄfitendo fidē xpi qd̄ fit p sacramētū ↄfirmationis: sed etiā ↄstituere duces exercitus eccl'iastici: qd̄ faciūt ↄferēdo sacramentū ordinis. Hec Boñ. 4°. di. 25. q. i. ar. i. c. ⁊ Ric. 4°. di. 25. q. p. ar. i. c. Utruȝ solus presbyter ex cōmissione possit ordines minores ↄferre. Et quare presbyter ex commissione nō pōt etiā maiores dare. Et cuius aucte ⁊ cōmissiōe pōt hoc facere? Rn°. Solꝰ papa qui supra ius habet ptātem: ⁊ habet pōtificalis ptātis plenitudīnē pōt cōmittere nō epo ea que ad epalem ptinēt dignitatē: dum mō nō habeāt imediatā ad verum corpus xpi relationem. Et iō ex eius cōmissione presbyter simplex potest minores ordines cōferre ⁊ ēt cōfirmare: vt supra dictū ē: non autē aliq̄s ñ presbyt̄. Nec ēt presbyter pōt ↄferre ordines maiores: qui hūt imediatā relationē ad verum corpus xpi: supra qd̄ ↄsecrandū papa non h₃ maiorē ptātem q̄₃ presb₂ simplex. Hec Tho. 4°. di. 25. q. i. ar. i c. 3^m. Quidā aūt dixerūt ꝙ papa pōt cōmittere cuilibet clerico ꝙ ↄferat ordinem quem habet: non autem ordinem queȝ nō habet puta diacono ꝙ ↄferat diaconatum nō āt presb₂atū. Et huiꝰ snīe vr̄ fuisse Ber. ex̄ de ↄsue. q̄to in p̄ma glo. Cui non est vt puto: sed potius p̄me snīe stendū.

Irca 2^m p̄ querit̄ vtrū epus excōicatus possit ordines ↄferre? Rñdeo ꝙ sic. Ordinum tñ executionē cōferre nō pōt: quia eam non habet. Et qd̄ quis non habet conferre nō potest. i. q. i. gratia. ⁊. c. statuimus. ⁊. q. 7. daybertū. Quid de eo qui a tali ordines recepit vel recipit? Rñdeo. Si ignoranter recipit: poterit cum eo per suum

episcopum dispensari qꝫ exequi de iure possit extra de epo qui re.c.2. Et hoc tā i suscipien dis ordinibꝰ ꝙ susceptis: qꝛ dicta decretalis nō distinguit. Si vero scient: sic papa dispensat. Et ideꝫ dicit de scismatico. Ber. tñ dicit: qꝫ tūc nō dispēsaret cū eo.

Irca 3m queritur vtrū epūs hereticꝰ possit ꝯferre ordines? Rn°. Episcopi heretici aut sūt vel fuerūt ordinati et ꝯsecrati in forma ecclesie: aut nō. Si nō: veri epi nō sūt ꝛ ꝑ ꝯsequēs nō pñt ordines ꝯferre Si sic: sūt veri epi: ꝟ nō hñt executiōeꝫ officij sui: quia oēs heretici sūt ipo iure maiori excōicatione excōicati: ꝛ ꝑ ꝯsequens ab oibus actibus legitimis suspensi. Et iō epi heretici executionem ordinis ꝯferre nō valent: quia eaꝫ nō habent. i.q.i. daybertū. ꝛ extra de ordi. ab epīscopo q̄ renun.c.i. in glo. Veruntamen ordinem conferunt: si cū intentione debitaꝫ formā ecclesie seruant. dis.19. secunduꝫ. Alit eni nisi cum intentione debitā formā seruēt: verū ordinem non conferūt. Quātūcunqꝫ tñ seruent ecclesie formā mortaliter peccant in ordinando: quia ab executione officij sunt suspensi ipso iure. Illi aūt qui scienter a talibus ordines recipiūt mortaliter peccāt: licet verū ordinem recipiant. Hec Ric. 4°. di.25. q.i. ar.2.c. Vtrū hereticus ordines recipe possit? R° qꝫ sic de facto nō tamē de iure. Vñ licet hereticus si ordinet̄ veꝝ ordinē recipiat tamen recipiēdo mortalit̄ peccat. Hec Ric. vbi supra.c.3m. Notandū aūt qꝫ epoꝝ heretícoꝝ quidam receperūt ordinē epalem in ecclesia.i. ab episcopo catholico: ꝛ in fide catholca: postea tamen sunt lapsi in heresim vel scisma. Quidam vero receperūt extra eccłiaꝫ .i. ab epo heretico: vel scismatico existentes ꝛ ipi ꝛ ꝑdurantes in heresi vel scismate. Est ğ differētia inter ordinatos a primis ꝛ ordinatos a secundis. Nam ordinati a primis siue scienter siue ignoranter si sint alias digni dispensatione tolerant̄ in ordinibus susceptis Ad superiores aūt ordines non debent ꝓmoueri: nisi necessitas magna vel vtilitas illud efflagitauerit: ꝛ eorū ꝯuersatio meruerit. 9.q .i.c.2.ꝛ.3. Ordinati vero a scdis aut fuerunt scienter a talibus ordinati: ꝛ sic nunqꝫ tolerant̄. Aut ignorant̄: ꝛ tūc tolerant̄: si hoc probauerint: puta quia erāt pueri vel absentes qñ ordinator eoꝝ fuerit precisus: extra de his qui matrimoniū actu. ꝑs.c.fi. Vel forte fuit in curia romana precisus: sed rediens ē mentitus: dicēs se eē absolutū: ex̄ de spon. cum in apostolica. ꝛ.9.q.i. ordinationes. Et totā istā distinctionē intellige de episcopo ab ecclesia per sententiam preciso. Hec Gof. ꝛ Hostiē. Quod vero dictum est de ordinatis ab hereticis: idem puto dicenduꝫ de ordinatis a scismaticis. Et cū ordinatis sciēter solus papa dispensare potest vt dicit Ber. ex̄ de scisma. fraternitati. ꝛ ar. extra de elec. quia diligētia. Cum ordinatis vero ignoranter potest etiaꝫ episcopus dispēsare.

Irca quartum queritur vtruꝫ epūs degradatus possit conferre ordines? Rndeo. Aliqui dicunt qꝫ nō: quia degradati nō tm̄ sunt suspensi ab officij executione: sed etiā sunt spoliati epali dignitate: vnde nō manēt epi. Alij vero dicunt ꝛ videt̄ verius ꝛ rōnabilius qꝫ pñt ordines conferre de facto non de iure: non tamē ordinū executionē: quia degradatio nō est dignitatis ablatio: sed ꝑpetua suspensio illius dignitatis: extra de conse.ecc. in glo. Ibi.n. dicitur qꝫ visibilis vnctio exterior est signū interioris vnctionis in corde: que ꝑpetua est ꝛ non potest amitti: licet qñqꝫ executio suspendat̄. Sꝫ obijcitur quia.i.q.i. qꝫ quidam.§. opponitur aūt. dicitur qꝫ degradatus epūs ptātem largiendi sacros ordines non habet. Rñdeo ꝺm glo. hoc ibi dicitur nō quia nō cōferat ordieꝫ sed quia nō confert ordinis executionē.s. vt licite possit recipiens in suscepto ordine ministraī. Hec Ric.4°. di.25.q.i. ar.3.c.ꝛ.c.im.

Vnde notandū qꝫ quedā ptās fundatur super ordinem: vt ptās ꝯficiendi. Quedā suꝑ ordinis eminentiā: vt ptās ordināndi. Quedā super iurisdictionē: vt ptās iudicandi vel excōicandi. Quedā suꝑ ordinē ꝛ iurisdictionē simul: vt ptās absoluendi in foro penitētiali. Prima non pōt auferri: sicut nec ordo. Nec scđa quia ois potestas que datur cū ꝯsecratione: non potest auferri: vnde etiā inanimata cōsecrata non reconsecrantur. 3a vero ꝛ q̄rta potest auferri. Sciendū igitur qꝫ heretici excōicati simoniaci in ordine: scismatici: depositi: suspensi: ꝛ interdicti: ꝛ degradati verum corpus xp̄i conficiunt. Et verum ordinem ꝛ alia vera sacramenta cōferunt: si verā formaꝫ ecclesie gerūt: di.19. ꝺm. ꝛ.i.q.i. dominꝰ declarauit. ꝛ.c. cum quidā. ꝛ de conse. di.4. ońdit̄. ꝛ.c. quando. Vnde talium ordinationes sic facte rate sunt quo ad characterē: sed irrite quo ad executioneꝫ.i.q.i. si qui a simoniacis Sed quando nō gerūt formam ecclesie nihil agunt: quia contra ecclesiā.i. extra formam ecclesie nō est locus veri sacrificij.i.q.i. extra catholicam. Vnde talium ordinationes sic facte: irrite fore dicunt̄: ex̄ de scismaticis.c.i.

Irca q̄ntũ quod est de ordinatis ab huiusmodi epis queruntur plura .s. esto q̄ sciam ep̄m meum eē hereticũ vel scismaticũ occultum: per sn̄iam tñ nō precisũ: ⁊ ipse me ad ordines cogat nũquid permittam me ab eo ordinari: R̄ñdeo q̄ nō: sed potius p̄mittam me excōicari: extra de sen. ex. inquisitioni. Tales. n. executionē ordinis quā nō hn̄t: cōferre non pn̄t. i. q. 7. daybertũ Et idē dico de prelato quē scio suspensũ vel interdictũ. Hec Goff. ⁊ Host. Sed obijcit̄ q̄ s̄m hoc idem videt̄ etiā dicendũ de p̄lato: quē scio ↄstitutum in peccato mortali: nam ⁊ ille suspensus est ⁊ peccat mortalit̄ celebrādo Unde videt̄ q̄ nō habeat ordinis executionem: R̄ñdeo. Uerum ē q̄ prelatus in mortali cōstitutus quo ad se non quo ad alios ē suspēsus. i. q. i. sacerdotes. Oīs eni peccator missam canere pōt preter simoniacum: extra de simo. tanta. Quod ītelligo de officij p̄tāte nō de merito vite: saluis alijs expositionibus huius verbi dicendis. ī. li. e. ti. de simonia. Et hoc intelligo de prelato peccatore tolerato non preciso. Secus autē intelligo de prelato ↄstituto in mortali nō enormi: sed mediocri nō ī notorio de iure vel de facto. Nā enormia occulta etiā post peractam penitentiā ⁊ mediocria impediunt executionem quo ad se ⁊ q̄ ad alios: extra de renun. nisi cum pridē. ⁊ de tpe ordi. c. vlt. Hec Goff. ⁊ Host. Quid si sciam ep̄m meum fornicatorem notoriũ: vel simoniacũ in ordine occultũ: puta q̄a dedit pecuniā pro ordine ep̄ali: nunquid recipiā ordinem a tali: R̄ñdeo. Hu. dicit q̄ sic dũ toleret̄. ar. di. 28. ↄsulendũ. ⁊. 15. q. vlt. c. vlt. Sʒ Gof. dicit q̄ isti sunt suspensi: q̄ ad se ⁊ q̄. ad alios: dis. 32. nullus. ⁊ c. preter hec. ⁊. §. veruʒ. ⁊ maxime simoniaci in ordine: a q̄ nullo mō debes ordinari. i. q. i. si qui a simoniacis. ⁊ ex̄ de simonia. per tuas. z. Unde si ordinor a tali nō recipio executionē: quia ordinator non habet executionē: extra de simo. tanta. Et q̄ non habet eam: alij dare nō pōt. i. q. i. c. i. Et potius p̄mittā me excōicari q̄ꝫ ordinari ab eo: ar. extra de sen. ex. inquisitioni. Hugo tñ intelligebat illud. c. si qui. in precisis: vel cum probare possum eum esse simoniacũ: qđ non placet ipsi Gof. Hec. Ray. Hostien. ⁊ Ber. in dicto. c. per tuas. Roб. vero sentit in ti. de simo. q̄ nō debeo ordinē ab eo recipe: si possũ vitare sine scandalo: ⁊ debeo me potius permittere excōicari si sit simoia manifesta: al's secus est. Potero tñ exeq̄ sine dispensatione: vel p̄pria s̄m aliquos: vel etiam episcopi ordinati s̄m alios: qđ magis approbat Roб.

Quid si episcopus meus sit simoniacus ī ordine: ⁊ ego hoc ignorans ordiner ab eo: R̄ñdeo Indigeo dispensatōne quo ad executionem: ⁊ hoc in criminis detestatione. i. q. i. si qui a simoniacis. Hec Ray. Goff. Hosti. et Ber. ī. c. per tuas. Quid si cogar ordinari a tali: R̄ñdeo. Recipio executionem. i. q. i. constat. Cuius ratio est: quia magis constat de voluntate coacti q̄ꝫ ignorantis: extra de simo. sicut tuis. Et hoc intelligo de coacto conditionaliter: ⁊ p̄ metũ qui caderet ī ↄstanteʒ virum. Nā coactus absolute non recipit executionē: extra de baptismo maiores. ⁊ de his que in sacris: dis. 50. presbyteros. Hec Ray. Goff. ⁊ Hosti. Aliqui tñ dicunt oppositũ quia ordinans nō habet executionē. Et hui⁹ sententie ē Roб. ti. de simo. Facilius tamen vt dicit cum coacto dispensat̄: q̄ꝫ cũ ignorāte

Sed nunquid talis. s. simoniacus in ordine est suspensus quo ad iurisdictionē: sicut q̄ ad ordinũ executionē: ita vt nō possit aliquē excōicare: sicut nō pōt executionem ordinuʒ dare: Rn̄dit Roб. q̄ talis tñ ad ea que sunt ordinis p̄ simoniam obtenti: est suspensus: ⁊ non quo ad ea que sunt iurisdictionis: cum pene non sint extendende. Quid si sciam vel credam meum episcopum simoniacũ in collatione ordinum siue beneficiorum: Rn̄⁰ Laborabo pro posse acquirere licentiam ab eo q̄ mihi liceat ordinari ab alio. Quā si nō det: ⁊ ad ordines me cogat: secure ordinabor ab eo q̄ꝫdiu toleratus fuerit: nec precisus: et crimen fuerit occultum. Nec obstat si mihi repugnat conscientia: quia est erronea: dis. 14. veruʒ. ⁊. ii. q. 3. cui est illata. licet sit ar. 5. ff. de liberali causa. l. igitur. §. i. Nec etiā obuiat auctoritas illa. s. oē qđ fit contra ↄscientiaʒ edificat ad gehennā: vt dicit̄. 28. q. i. §. ex his quia illud debet intelligi de eo qđ fit contra conscientiam informatam precepto vel prohibitione. vel qđ fit contra ↄscientiam nō erroneam: vt dictum est. Hec Goff. ⁊ Hosti. Sed videtur manifeste obstare illud: extra de simonia per tuas. z. Ad quod dicendum q̄ monach⁹ ille nō cogebat̄ ordies assumere ꝫ q̄rebat an ab ep̄o quē talē eē sciebat ordīes assumere posset: cui papa rn̄dens magis cōsiderauit factum scilicet difficultatem ortaʒ in conscientia monachi: ⁊ errorem impressuʒ quāuis quasi pro modico haberet papa monachum illuʒ non promoueri ad ordines superiores eo q̄ non ī sublimitate graduuʒ: sed in amplitudine charitatis acquiritur regnũ dei: ex̄ de tēpore ordi. ad aures. Hec Goff. ⁊ Hosti. Unde papa potius cōsulendo q̄ꝫ pre

cipiendo dicit quod ille monachus nō recipiat vlterius ordines ab illo episcopo quem audierat esse simoniacum contra conscientiam: nisi deponat eam primo. Et secundum quod videtur per litteram ille episcopus nō erat simoniacus in ordine. Hec Ber. in. d.c. per tuas. Aliqui vero sic distinguunt .s. cū aliquis est ordinatus a simoniaco aliter quam in ordine. Aut ille simoniacus est occultus vel pene occultus: et sic recipit executionem: quia talis simoniacus est suspensus tantum quo ad se Aut est notorius: et tunc aut recipit scienter et voluntarie: et sic nō recipit executionem sine dispensatione pape. Aut coactus et ignoranter et sic recipit. Quidam tamen dicunt quod omnis simoniacus est ipso iure suspensus. ar. i. q. i. reperiuntur. et c. quibusdam. Cuius sententie videtur esse Ber. extra de simo. per tuas. z. et ar. extra de accu. inquisitionis. responso. i. Et secundum hoc omnes ordinati quocumque modo a quocunque simoniaco carent executione.

Circa sextum quod est de eo qui resignauit episcopatui queritur vtrum talis possit ordines conferre. Respondeo. Aut renunciauit loco tantum: aut loco et dignitati. In primo casu remanet episcopus: nullius tamen episcopatus. Et ideo potest etiam omnes ordines conferre: et in sua quondam diocesi et aliena: de iussu tamen et voluntate diocesani loci: nisi prohibitus sit a papa vel eius legato extra de ordi. ab episcopo qui re. epi. c. primo. Si quis autem sine licentia sui episcopi receperit ordines ab eo executione caret: quantum est de rigore iuris. Potest tamen cum eo episcopus dispensare In secundo casu nec minores ordines nec maiores potest de iure conferre. Hec Goff. Quid si quis a tali qui resignauit loco et dignitati recepit ordines? Respondeo. Si recepit a tali etiam scienter ordines minores sine licentia proprij episcopi dispensatiue potest in illis deseruire: quia cum eo potest suus episcopus dispensare. De iure tamen communi debet deponi: cum a nō suo episcopo se fecerit ordinari. Si vero recepit ex licentia sui episcopi: nō eget dispensatione. Si vero scienter maiores ordines recepit executionem officij nō habebit: et solus papa cum eo dispensat. Si autem ignoranter: non tamen ignorantia crassa vel supina fecerit: poterit cum eo dispensari quantum ad executionem per episcopum proprium: extra de epi. qui re. epi. c. i. secundum Goff. Et si sit ibi probabilis ignorantia que excusat: est tamen dispensatio necessaria: quia cum talis ordinator sui officij executionem non habeat: alij eam conferre nō potest. i. q. i. statuimus. Vel etiam quia recepit ab episcopo nō suo. Prima tamen ratio est melior secundum Ber. extra de episcopo qui renun. c. i. Tunc autem est probabilis ignorantia in hoc casu secundum Hostien. quando renunciauit in curia: et veniens dicit quod renunciauit dignitati: vel etiam omnino tacuit quod renunciauerat. Ad hec nota quod renuncians episcopatui aut renunciat propter criminis conscientiam: et tunc videtur simpliciter renunciasse. i. non tantum loco: sed etiam dignitati: ar. 7°. q. i. hoc nequaquam. et extra de renun. post translationem. Aut propter aliam causam: vt forte propter vtilitatem ecclesie: et nō propter persone defectum Et tunc subdistingue: quia aut dixit ita scilicet cedo ecclesie: et tunc videtur dignitati sine ordinis executione renunciasse. Aut dixit ita: cedo episcopatui: vel dixit simpliciter cedo. In his duobus casibus: et etiam quando de causa propter quam cessit constare non potest presumitur indistincte cessisse. s. honori et oneri Hec Hosti. Quare facilius permittitur exercere pontificalia ei qui cessit loco tantum: quam ei qui cessit loco et dignitati? Respondeo quia in primo casu cessisse presumitur quis ex debilitate: vel ex aliquo alio iusto impedimento: vel saltem amore contemplationis. In secundo vero videtur resignasse ex conscientia criminis: extra de renun. post translationem. §. vlt. licet sint plures cause propter quas cedendi licentia postulatur extra de renun. nisi cum pridem. circa principium. Hec Goff. Quare permittitur eis qui renunciauerunt loco et dignitati minores ordines conferre? Respondeo. Quia ordines minores conferuntur etiam a non episcopis: vt habitum est supra.

Circa septimum queritur quid si clericus grecus episcopo latino subiectus sit ordinatus ab episcopo greco? Respondeo. Si sit hoc factum de licentia sui episcopi: impediri non potest: nec debet ab administratione ordinis suscepti: quamdiu talis mos ab ecclesia toleratur sed episcopus latinus inculpandus est qui ipsum a greco ordinari permisit: sed si sine licentia eius fuisset ordinatus ab executione esset suspendendus: extra de tempo. or. quod translationem. Sed vt dicitur ibidem in glo. hodie mos iste non toleratur: vt patet in consti. grego. io. extra de offi. ordi. c. ordinarij. §. quod si forte. Tamen propter scandalum et multitudinem antiquitus tolerabatur alicubi extra de tempo. ordi. sane.

Circa octauum quod est: quis episcopus possit ordines conferre sciendum: quod episcopus proprius siue diocesanus clericus sue diocesis potest ordines conferre: consensus tamen suorum clericorum debet adesse: dis. 67. c. i. et .z. et di. 24. episcopus. Consentire tamen presumuntur eo ipso quod non contradicunt alioquin hoc hodie de consuetudine nō seruatur. Alieni tamen episcopi si conferunt ordinem conferunt characterem: non tamen executionem extra de tempore ordi. quod translationem. Non

inquam conferunt executionem nisi fuerit ad celebrandum in alienis diocesibus inuitati.9.q.2. per to. Nec etiam metropolitanus proprius.2.q.i. primates. nisi hoc habeat de consuetudine: patet in consti. Inno.4.extra de offi.ordi.romana.§.similiter.vel nisi super hoc habeat priuilegium speciale: in quo etiam consensus archiepiscopi ad cuius prouinciam declinat requiritur quo ad vsum pallij: extra de vsu pallij.ex tuarum. vel nisi fuerint per litteras commendaticias de ordinatione alienorum clericorum in diocesi sua rogati.di.71.et di.72.et di.73.per totum. Ad hoc.n.archidiaconi litterae non sufficiunt: extra de offi.archi.significasti. hec Gof.

Notandum igitur quod quicunque episcopus siue presbyter siue abbas clericos aliene parochie vel etiam alios qui nondum sunt clerici: sed de nouo volunt clerici fieri scienter ordinauerit: vel ex ignorantia affectata: vel alio quocunque figmento quesito sine licentia superioris: ordinans est suspensus a collatione omnium ordinum per annum: ar.extra de tempore ordi. sane.vel non est compos pena statuta contra sic ordinatos. Hec probantur li.6° de tempore ordi.eos qui.in tex.et in glo.quoniam ibi precipitur: quod nullus conferat alicui homini aliene diocesis sine superioris licentia clericalem tonsuram. Et qui contra facit est suspensus ipso iure per annum a collatione eiusdem: li.6°.de tempore ordi.nullus. Et intellige per annum integrum et continuum.li.6.de elec.prouida. Et dicit diocesis aliene: id est non sue secundum Jo.an.quia etiam si essent aliene dummodo et sue: nihilominus posset ordinare. Sed nunquid subditis suis licebit tunc recipere tonsuram ab alio episcopo? Dic quod non: cum hoc non reperiatur expressum secundum Jo.an. Sed quis est superior qui potest illam licentiam dare? Respondeo. Illam potest dare episcopus de cuius diocesi est oriundus ille qui vult ordinari. vel episcopus in cuius diocesi beneficium obtinet ecclesiasticum vel etiam habet domicilium licet alibi fuerit natus. Episcopo autem agente in partibus remotis potest eam dare eius vicarius generalis in spiritualibus sede non vacante capituli: seu is ad quem tunc temporis pertinet administratio spiritualium. Unde non possunt illam dare officiales episcopi: nisi habeant super hoc speciale mandatum. Nec inferiores prelati religiosi vel alij nisi sint per papam priuilegiati. Uel secundum Jo.an. nisi habeant hoc ex prescripta consuetudine quod possint suos clericos vel subditos a quo voluerint episcopo facere ordinari. Religiosi autem per suos superiores in prioratibus non exemptis deputati priores et eorum socij possunt dum morantur ibidem a locorum illorum diocesanis ordinari licet non sint inde oriundi: li. 6°. de tempore ordi.cum nullus. Et secundum Jo.an. aliquis dicitur habere domicilium in pluribus locis: extra de rescriptis.c.dilectus.2. Quod est verum si in vtrisque se equaliter collocauerit: vt ibi dicitur. Alias ibi dicetur habere domicilium vbi maiorem habet partem rerum suarum.C.vbi se. vel cla.l.senatores. Pena autem ordinatorum sine licentia sui superioris secundum glo. ibidem est quod eorum ordinatio non est rata. Et hoc quo ad executionem: nisi ordinarius eorum habeat eam ratam. Unde si episcopus ordinans subditum alienum spem ponat in ratihabitione episcopi episcopus ipsius illud quod factum est per suam ratihabitionem poterit confirmare: aliter non.9.q.2. Lugdunensis. Poterunt etiam deponi et excommunicari de rigore iuris in vtroque casu: scilicet siue scienter siue ignoranter fecerint: nisi multitudo vel alia causa tolerantiam vel dispensationem inducat.7.q.i.episcopus in dio.et.7.q.i.episcopum. Item secundum Goff. ibidem ordinatus a non suo episcopo non est ipso iure suspensus in tali suspensione: que inducat irregularitatem: sed est suspendendus per decretalem extra de tempore ordi.quod translationem. Unde licet celebret antequam ei interdicatur: non erit irregularis: licet quidam dicant contrarium. Unde episcopus suus potest secum dispensare Et hec est opinio melior. Cuius etiam opi. est dominus Hosti.et Gual.et Guil. Item secundum glo.in dicto.c.eos qui.ordinans aliquos aliene parochie presumetur hoc scienter facere nisi ignorantiam probet: quia quilibet debet scrutari quem ordinat vel eligit: distinct.24. quando. Et hanc ignorantiam per proprium iuramentum probabit: vt libro.sexto de elec. vt circa. Sed quid si dubitetur vtrum sit ignorantia affectata: quid potius presumi debet? Respondeo secundum glo. ibidem: quod ex quo iurauit se ignorare debet partem alteram vel scientiam vel affectatam ignorantiam quas dico equipollere per euidentiam argumenti: vel per coniecturas probabiles probare: extra de renun.c.i. Item per supradictum decretum eos qui.si qui de parochia taliter suspensorum postquam eorum suspensio fuerit manifestata voluerint ordinari sine eorum licentia: interim id est secundum glo. dum sunt ex hoc suspensi: possunt a vicinis episcopis ordinari.s.i.propria diocesi secundum Guil. Alias tamen canonice id est secundum quod precipiunt canones: scilicet in statuto tempore et huiusmodi. Per hoc autem quod

dicit manifesta:patet:q2 alias nisi fuerit manifesta non debent cōtemnere nec dimittere ipsum. Sed qualiter erit eorum suspensio manifesta? Rn̄deo:qꝫ per euidentiam facti: quia.s.euidenter ordinat clericum alienum. Et per euidentiam iuris:quia.s.de hoc ē conuictus vel in iudicio confessus. Figuratū autē quesitum esset fm glo.si quis aliquem ordinaret pro eo qꝫ in eius terra scholaris esset quia non est iudex eius nisi ratione delicti vl' contractus. Unde episcopus pisien. non posset ordinare studentes clericos pisius sine licētia episcopi sui:ex̄ de offi.or. significasti.nisi prius per decem annos fuerint ibi morati: quia extunc ꝛ non ante intelliguntur habere domiciliū ibidem.C. de incolis.l.z.hec Hosti.ex̄ de offi.or. Quod se apo.Sunt aūt predicte glo.super.c. predictum eos.questiones sumpte de apparatu gratiani. Sciendū vero qꝫ ordinati a papa in diacones non possūt ab eo recedere:nec a curia romana sine eius licentia.i.q.i.filium. Ordinati autem a papa in subdiaconos non possunt sine licentia ei⁹ ab alio ordinari: siue ad superiores ordines promoueri:extra de tempore or.cuꝫ in distribuendis. Et hoc est specialiter propter excellentiam ordinatoris:vt ibi dicitur in glo. Licet autem hoc sit onus:in multis tamen ē honor:primo quia non potest talis ꝑpter crimē ab episcopo deponi:sed cām instructaꝫ debet remittere ad papam:ar.3.q.6.q̄uis.licet aliqui cōtradicant. 2° quia nō potest ab alio q̄ꝫ a papa ꝑpetuo suspendi. Hec Hosti.ex̄ de tpe ordi.qꝫ translationē. 3° quia non nisi.7. testibus potest cōuinci.2.q.5.presul.ꝛ.c.nullam.4° q2 non pōt cogi ab episcopo recipē ordines.ar.9.q.3.c. vlt]. 5° quia maior honor debet sibi q̄ꝫ alteri:ex̄ de maiori.per tuas Hec Ber.ex̄ de tpe ordi.cum distribuendis.

Nota etiam:qꝫ si subdiaconus pape de licentia eius ab alio recipiat diaconatum vel presbyteratum:perdit hoc priuilegium: quia ex quo sunt mixta priuilegium ꝛ ius cōmune contrarium.perdit vires suas priuilegiū:ar. ex̄ de offi.dele.sup qōnum.§.si vero dn̄o. Hec Hosti.extra de maiori.ꝑ tuas.

Circa 9ᵐ quod ē de epāli cōsecratiōe notandū est:qꝫ eps exemptus consecrari debet a papa vel ab alio de eius mandato:nō exemptus vero a metropolitano vel primate vel patriarcha suo vel alio de eius mandato. Et debent ad cōsecrationem eius cōuenire oēs episcopi cōprouintiales:ꝛ si non possunt omnes saltem tres: omnibus alijs ꝑ suas litteras in consecrationem eius consentientibus: extra de tempore ordi. nec episcopi.ꝛ.c.si archiepiscopus.ꝛ di.65.per totum. Et debet illa consecratio fieri ad min⁹ a tribus episcopis:ceteris astantibus consētientibus scilicet:a metropolitano vel de mādato eius ab alio episcopo ꝛ duobus alijs episcopis:vt dicitur in.c.si archiepiscopus. ꝛ.c. nec ipsi. Ubi dicitur:qꝫ archiepiscopus nō ordinet episcopum sine tribus vel duobus episcopis. Et attende qꝫ fm Ray.ꝛ Ber.ly.sine debet ibi sumi inclusiue. Unde in illis tribus includitur archiepiscopus: alias videret̄ qꝫ min⁹ posset archiepiscopus q̄ꝫ episcopus: cuꝫ fieri possit a tribus episcopis iussu archiepi. Unde tres sunt de substantia consecratiōis: vt dicūt Hosti.Gof.ꝛ Ber.ibidem. Et ideo non esset consecratus si essent paucioꝛes: vt dicitur.63.di.porro.licꝫ vnus sit principaliter consecrans.Subdit etiam Hosti.ti.de sacra vnctione:qꝫ oportet qꝫ vnus perficiat totam consecrationem:al' nihil ageretur:ꝛ duo sint coadiutores. Omnes tamen tres debēt pronunciare verba: vt dicit Hosti. quia omnes tres sunt consecratores. Si autem episcop⁹ esset consecratus sine archiepiscopo suo:ꝛ sine eius mandato: debet se sibi presentare infra tres menses a tempore cōsecrationis.di. 63.cum longe. Debet autem petere consecrationem infra tres menses a tempore electionis.di.50.postq̄ꝫ.immo fm Rob.a tempore confirmationis:vt dicit Hu.e.di.qm̄. Quod si non fecerit cōmunione priuatus: expectabit adhuc per duos menses: infra quos si nō purgauerit moram:archiepiscopi sui iudicio cedet:nec postea consecrabitur:ꝛ hoc nisi fuerit legitime prepeditus dis.75.qm̄. Archiepiscopi vero ꝛ primates ꝛ patriarche consecrari debent ab omnibus suis suffraganeis saltem a tribus:omnibus etiam alijs personaliter ad consecrationem venientibus: vel saltē si legitime prepediti venire non possent per literas se excusantibus ꝛ consentientibus:ita qꝫ si qui eorum contradicant eius consecrationi:saltem obtineat' consensus plurimorū aliter consecratio non valet fm Hosti. dis. 66.archiepiscopus.ꝛ.c.porro.ꝛ extra de tempore ordi.si archiepiscopus. Et licet ita sit de iure:obtinet tamen de consuetudine:ꝛ sic obseruatur:vt dicunt Ray.ꝛ Goff. Et null⁹ trium predictorum consecratur: nisi a papa vel ab alio de mandato eius:ar.2 4ᵃ.q.iᵃ.pudēda. Papa vero consecrari debet ab episcopo hostiense: qui in hoc fungitur vice metropolitani: ꝛ ab alijs cardinalib⁹ episcopis 23. di.in nomie dn̄i. Dubitatur antem de hoc

qd dicit in illo.c.pallegato.66.di.porro. q.s. Jacobus hierosolymitanus episcopus a petro Jacobo et Johanne apostolis e ordinatus epus Videtur enim quod hoc non sit verum:cum iam omnes apostoli essent episcopi. Rndeo. Illud diuersi diuersimode exponunt:sed ad presens dici pot quod dicitur fuisse ordinatus episcopus: vel quia fuit in sede epali intronizatus: vel quia fuit specialiter hierosolymis deputatus: vel quia sm Hu.fuit visibili et mystica vnctione inunctus:sicut fieri solet in consecratione episcoporum: cum antea nec ipse nec alij apostoli fuissent inuncti vnctione visibili:sed tamen inuisibili spiritus sancti.

Circa.10m.quod est quis possit consecrare virgines:notandum quod velum consecrationis solenniter imponitur a solo episcopo soli virgini et solennibus diebus tamen: nisi casu necessitatis iminente. Velum autem dico consecrationis non pfessionis:quia corrupte non consecrantur. Velum autem pfessionis quolibet tpe a virgine vel corrupta suscipitur cum pfitetur. Utrum autem accipiat sibi de altari:vel de manu alicuius non refert multum. 27.q.i.vidua quidem.et c.viduas.sed veste religionis virgo vel corrupta suscipit a psbytero vel ministro 20.q.i.vidua. Sciendum autem quod in iure canonico fit mentio de quatuor velis. Est enim velum consecrationis de quo est iam dictum: et hoc imponitur in.25.anno ad minus. 20.q.i.placuit Unde dicit Hosti. quod vix obtinuit a papa lugdunis quod ipse consecraret in anno.20. Male tamen obseruatur: vt ibidem dicit qd hic de virginibus quo ad etatem notatur. Et e velum pfessionis:de quo etiam dictum est:et hoc recipitur in anno.12.ad minus.20.q.i.c.i.et q.2.puella. Est etiam velum ordinationis et hoc dabatur olim diaconissis in.40.anno.27.q.i. diaconissam. Et est velum plationis:et dabatur olim abbatissis in 60.anno.22. q.i.iuuenculas. Hec Goff.

De collatione ordinum.ti.4.

Postea considerandum est de collatione ordinum. Et pmo quo tempe habent conferri. 2o in quo loco. 3o in quo ordine. 4o de modo conferendi ordines:quantum ad ea que sunt ppria singulorum ordinum. 5o quantum ad ea que sunt coia ordinum omnium:vel plurium. 6o in quo habet character vniuscuiusque ordinis imprimi. Circa pm sciendum quod ordines conferri pnt et debent tamen in 6.tpibus anni.s.in sabbatis ieiuniorum 4or temporum.et in sabbato mediante hebdomade.xl.que cantatur sitientes:et in sabbato sancto. Papa tamen pot conferre subdiaconatum in oibus dnicis: et alijs festis pcipuis.di. 75.c.vlti.et extra de tpe ordi.de e.et.i. Quinimo vt dicit Hosti.verum quod quolibet tpe conferre possit quemlibet ordinem:sicut etiam quolibet tpe pallio pot vti.extra de vsu pallij ad honorem. Et solus in die sue consecrationis ordinat.extra de ele.quod sicut. Nec e dubium quin hoc facere possit:sed non consueuit. Hec Hosti.ti.de tpe or. Minores autem ordines licet cuilibet epo conferre in dnicis et alijs festis pcipuis vni vel duobus. Et etiam sm aliquos.s. Gof.et Ray.et Ber.pluribus quam duobus:dummodo non videatur ordinationem generalem facere:extra de tempe or.c.i.et.2. Et hoc ibidem vult Innoc.super c.de eo. Hosti.tamen dicit ibidem quod hoc dicere scilicet quod episcopus possit tunc plures duobus ordinare non est tutum:quia in re dubia tutius est deseruire verbis edicti.ff.de exercitoria actione. l.i.§.si is. Prima tamen tonsura omni die conferri pot:vt dicit Hosti.de tpe or.consultationi. Goff.vero videtur velle ti. de or. ab epi. qui re.quod tamen in diebus dnicis et alijs diebus festiuis. Greci vero in conferendis et recipiendis ordinibus non seruant tempora supdicta:extra de tpe or.cum sm in tex.et glo. Precipitur tamen etiam latinis:quod de cetero ritum grecorum non seruent:vt dicitur ibidem et grecis quod se latinis conforment:extra de baptismo:licet grecos. Dignitas vero siue consecratio epalis conferri debet in certa die .s.in dnica et hora tertia:quia tali die et tali hora spiritus sanctus in igneis linguis apparuit:et tali die paulus et barnabas ordinati fuerunt p impositionem manus.75.di.quod.die.et de con.di.i.nocte. Et pot electus in epm:in sabbato ordinari in psbyterum: et in dnica sequenti consecrari in epm. Consecratur autem papa in missa ante hymnum angelicum et postea ipsemet incipit et pficit missam: solusque in die sue consecrationis pot ordines conferre. Alij autem epi inter epistolam et euangelium:consecrantur:et concelebrant consecranti. Et tunc non debent conferre ordines:ne diuidatur ministerium vnitatis. Unde consecratus cum suo consecratore missam pficere debet:extra de elec.quod sicut.Si enim officium misse:quod cum suo consecratore incipit dimitteret et alios ordinaret diuideretur ministerium misse illius in quo consecratur. Quod non debet fieri:quia debet interesse toti misse : vt dicitur ibidem in glo. Si tamen tunc ordinaret corrigendus non deponendus esset:vt dicitur ibidem in tex. Sed si finita illa missa aliam celebret bene ordinare posset si necessitas esset:vt habetur ibidem in glo. Consecratio autem virginum potest fieri in epiphania : in albis pascalibus .i.

in tota hebdomada pasce: i festis apostoloꝝ: nisi languore detente ꝓtant alijs tēporibus ꝯsecrari: nam tunc ⁊ illis ⁊ alijs temporibus possunt ordinari scilicet in dominicis ⁊ alijs ꝑcipuis festis. 20. q. i. deuotis. ex̄ ď tēpore or/di. c. i. Hec Gof. Notandum vero qđ Hu. dicit: ꝙ omnes sacri ordines cōferendi sunt in dominica: ⁊ vespera sabbati trahit̄ ad ma/ne dominice. Et siue in vespera sabbati siue i mane dominice ordines cōferantur: semꝑ in dominica conferri dicunt̄. Alij vero quibus assentiunt Ray. Gof. ⁊ Hosti. ⁊ Innoc. ex̄ ď tempe ordi. sup. c. litteras. dicunt omnes or/dines in sabbato ꝯferendos: ⁊ in mane domi nice: continuato tamē ieiunio tam ab ordi/natore q̄ꝫ ab ordinando: ita. s. ꝙ nihil cōme/dant nec bibant illa die: nec sequēti nocte: ni si corpus ⁊ sanguinē cum celebrat i sabbato. Continuatio eni vnum de duob' facit ⁊ illa coniungit: ar. 7. q. i. illud. Et fm istos mane dominice sequētis: trahit̄ ad vesperas sabba ti ꝑcedentis. Et ita siue in vespera sabbati: si/ue in mane dñice ꝯferantur: semꝑ fictiōe ca/nonica in sabbato cōferunt̄. Immo etiā sine fictione aliqua bene vespera: ⁊ mane ad vnaꝫ diē referuntur: iuxta illud. Factū ē vespere ⁊ mane dies vnus. Geñ. p̊. Hanc vltimaꝫ opi. approbare vident̄ oīa iura ⁊ cōsuetudo gene ralis ecclesie. Quare eni necessaria esset ieiu nij cōtinuatio: si vera esset ꝑma opi:' Quia et si ordinator in sero comederet sabbat: nihil ominus in mane ieiunus esset. Unde sic pos/set tunc consecrare ita posset etiā fm illā opi. ordinare. Illud v̊o. c. 76. di. quod die dñico. quod. c. maxime videt̄ esse ꝯtra 2^{am} opinio/nem intelligit̄ in ꝯsecratione epoꝝ: ⁊ hoc pa/tet ꝑ exempla ibi posita de aplis qui fuerunt in die dominica cōsecrati. Est etiā ꝓ 2ª opini one ratio cōgruitatis: q2 cū quis ordinat̄ in ordinibus sacris: quasi transit ad sabbatum .i. ad quietē a secularib' curis a quib' tales clerici specialiter debent vacare: sed nō sic cle rici minoꝝ ordinū: q̄bus vxorem accipe licet: ⁊ iō hi' ordines cōferre possunt alia die q̄ꝫ in sabbato. Sed hec ratio adaptari posset domi nice: que succedit sabbato: ⁊ iō est magis pro Hug. q̄ꝫ cōtra eum. Ideo ē alia ratio melior fm Hosti. q2. s. in sabbato ieiunat̄: non autē i die dñico: ⁊ ideo habet̄ maior oportunitas celebrandi ordines in sabbato q̄ꝫ in domini ca. Dicit aūt Innoc. sup. c. litteras. ꝙ nō ex pedit sic cōtinuare ieiuniū: ⁊ in dominica or dinē ꝯferre: nisi necessitas assit: vt q2 forte in/firmitas eum inuasit vel tarde venit: ita ꝙ or dines cōferre nō potuit. Dicit etiā ꝙ i nocte pasce ordinationes fieri possunt. q2 potest ce/lebrari missa: non sic in noctibus alijs. Sed nunquid tempus est de substantia ordinuꝫ:' Rñdeo: ꝙ non: ex̄. de tpe or. sane. Unde si tē/poribus alijs q̄ꝫ supdictis ordines cōferātur characteres imp̄munt̄. Que ē pena recipi entium ordinē sacrum ex̄ statuta tēpa:' R̄o. ꝙ pena eoꝝ est suspēsio ab ordine suscepto: ex̄ de tpe ordi. sane. ⁊. c. cum quidā. ⁊. c. lr̄as. Et dicunt aliqui vt Innoc. ꝙ nō sunt ipso iure suspensi: sed ꝑ sniam sunt suspēdendi. Et hu ius opi. est Hosti. ⁊ ar. ad hoc in. c. lr̄as in fi/ne. Et fm hoc diuersimode exponunt illud quod in. c. cum quidā dicit̄. debes exptēs red dere. s. ꝑ sniam fm ꝑmos: vel reddere. i. reddi tos tenere fm secūdos: q2 suspēsi sunt ipso iu re. Potest tamē epus suus ꝑmo eis imposita pnia competenti: vt in susceptis ministrēt or dinibus dispēsare: ex̄ de tpe ordi. cōsultatiōi. in tex. ⁊ glo. in fi. Credit aūt Rob. ꝙ non pos set dispensare vt ꝓmoueant̄: cū dicta decreta lis non loquat̄ nisi ď dispensatiōe faciēda in ordinibus receptis. Glo. tamen ꝑdicta dicit: ꝙ epus potest dispensare cū talibus: non disti guens in susceptis. Nec est ꝯtra hoc illud qđ habet̄ ex̄. e. cū quidā. ⁊. c. dilect'. ⁊. c. lr̄as. vbi papa videt̄ sibi retinere hi' dispensationē: q2 loquit̄ de rigore iuris fm Rob. vel fm glo. su per. c. cōsultationi. ⁊. c. illa. ⁊ alia iura cōtra/ria loquūtur cū papa reseruat sibi dispēsatio nem eoꝝ ex certa sciētia: vt alij magis terreā tur ⁊ ipsi puniant̄. Quid aūt sup hoc sentiat. Hosti. i. vide. ti ď scrutinio iux̄ fi. in notabili quod incipit insup. Que est pena cōferen/tium ordines ex̄ tpa statuta:' R̄o. Pena eorū est: ꝙ ipsi ꝑuant̄ ptāte ꝯferēdi ordines: quos illicite cōtulerunt. Priuant̄ inquā non ipo iure: sed ꝑ sniam. ex̄ de tpe ordi. sane. ⁊. c. lr̄as ⁊. c. dilectus in fi. Unde cū dicitur in. c. litte/ras. volum' manere suspēsos: tenet̄ impropē quo ad ordinatorē: qui nō est suspēsus ipo iu re: sed suspenditur ꝑ sententiā. Proprie vero tenet̄ quo ad ordinatū: qui est suspensus ipo iure. Hec Hosti. sup. c. lr̄as. Utrū ordines possint tm̄ in missa conferri: ita ꝙ missa sit de substantia ordinis:' Rñdeo. Hug. notat. 75. di. ordinationes. i. ⁊ Ber. ex̄. ď elec. ꝙ sicut. ꝙ missa nō est de substantia ordinis: sed de solē nitate. vnde oēs ordines fm ipsos possūt cō/ferri sine missa: licet hoc non debeat fieri: vnď qui conferret eos sine missa: ipse ⁊ ordinati grauiter punirentur: q2 faceret ꝯ ordinatio/nē ecclesie: ⁊ cōtra illud quod ecclesia seruat ar. ex̄ de tpe ordi. sane. ⁊. c. litteras. ⁊. c. vel nō est. Et quod est dictum de ordinibus idem

dic Ber. ibidem de consecrationibus. Dixit etiam Hu. q si vnus consecret: et alter missa celebret: cosecratus erit: licet hoc fieri no debeat. Et de hac materia nota. 75. di. ordinatiões epozum. Alij vero vt Ray. et Gof. missam ponunt inter illa de quibus nescitur: vtrum sint de ordinis substantia vel non. Et ideo dic Gof. in hoc et in alijs que mandant in ordinationibus obseruari: nec constat q pertineat ad substantiam vel solenitatem: nec p aliqua iura inuenit q omissa debeant suppleri: credendum est his omissis ordinem non conferri: et ideo est iterandum. Nec tamen intelligitur iterari qz non intelligit esse iteratum: quod ambigitur esse factum: ex de psbytero no baptizato. veniens. et di. 68. psbyteri. et de consc. di. i. solenitates. Utrum ordines conferri possint vel recipi post prandiu: Rndeo Hu. dicit q ordinem cofert et recipit pransus. Et idem dicit in quolibet alio sacramento pter eucharistiam: qua non credit confici nisi a ieiuno. de cose. di. z. liquido. Sed Ber. Lau. Jo. et Goff. dicunt cotrarium. ex. e. decetero. Nam vt ibi dicitur dns post cenam discipulis suis corpus et sanguinem tradidit: licz ibi dem statuatur ne pransus coferat aut a pranso recipiatur. Ray. aut ieiunium ordinatis et ordinandi ponit inter illa de quib9 nescit vtrum sint de substantia ordinis.

Sequit de 2°. s. in quo loco debent ordines coferri. Rndeo: q ordines sacri debet coferri in ecclesia epali: ar. di. 77. c. i. Et hoc est verum de iure regulari. Hodie tamen de cosuetudine epi conferunt vbi volunt: vt dicit Rod. Minores vero ordines conferre pot in quacunqz ecclesia sui epatus. di. 75. in palea. Episcopi aut cosecrari debent vbi metropolitanus elegerit nisi sit de approbata consuetudine aliud obseruandum. 5i. di. c. vlt. in fi. Metropolitani vero pmates et patriarche iu suis ecclesijs: nisi necessitas aliud exigat: et cosuetudo approbata inducat: ar. di. 63. quando. et di. 23. in nomine domini. Papa vero in sua ecclesia si hoc pot fieri: alioquin in quacunqz ecclesia etiam extra vrbem: vt habetur in. c. in nomine domini. et Gof. et Ray.

Sequitur videre de 3°. s. quo ordine debent ordines coferri et recipi: et corum officia exerceri. Ubi sciedu: q eo ordine debent oferri et recipi: quo supra sut numerati: ita q recipiant gradatim ascendedo ab infimo vsqz ad supremum: quod pbat di. 59. si officia. et di. 77. c. p. Si tamen aliquis p saltuz pmoueatur. i. vno vel pluribus ordinibus ptermissis aliqué ordiné supiorem recipiat: characteré recipit: nisi aliud ipediat: vt habitum est supra. Quid si qs ordinetur in episcopum ptermisso sacerdotio: Rndeo Dicit Innoc. 3°. ex. de exces. prela. ex lris. q non fit epus. Cui etiam consentire videtur Gof. et Ber. ex. e. c. vno. dicit: q nullus recipere potest ordinem epalem nisi sit psbyter: ex de exces. prela. ex litteris in fine. Si tamé quis psbyter existens licz inferiores ordines non habens ordinetur in episcopum: epus é sed illum ordinem quem non habet coferre non potest ar. i. q. i. gratia. Scdm aut Hosti. et Ber. qualitercunqz ordo conferatur: siue gradatim siue p saltuz: character recipit du modo accipiens sit baptizatus: non tamé executio. Et ideo quod est omissuz caute é supplendum et dispensadum. Et hoc pbatur di. 52. solicitudo. et ex. e. c. i. Nec obstat quod dicitur ex de exces. prela. ex litteris. Non enim negat quin character epalis coferatur: sed q ipsum exercere no pot. Quod verum est intatuz q nihil confert epus talis nisi in sacerdotio pmot9 sit: lz ipse characterem receperit. Hec Hosti. Quaz pena patietur talis: Rn°. Ut ab administratione abstineat: al' si ministrauerit incidat penam non ordinati ministrantis: cu non sit rite ordinatus. s. vt de ecclesia abijciatur: et nunqz ordinet nisi cu eo p papa dispésetur: vt patet ex de no ordi. mi. c. i. et. z. de qua pena habet circa finem huius articuli Qualiter excusatur talis: Rndeo. In totum non excusat: pter ignorantiam tamen pena minuit: licz non omnino pbabilem: ex. e. c. vno. Et si dubitet an omnes ordines gradatum receperit credi debet viris honestis: inter quos est couersatus: vt dicitur ibidem. Hec Hosti. A quo dispensat: Rndeo. Si scienter p saltu pmouetur: no tamen ministrat: penitentia sibi iniungat: et caute supplebit: qd é incaute omissum et sic dispésabitur p epm: ex e. de sa. non iteran. c. i. Idem dico si ministrauit: sed credebat se gradatim pmotum fuisse licet asserant vicini contrariu: cum idem promotus in etate minori in hoc consentiat. Et gradus omiss9 supplebitur: et discreta penitétia iniungetur: et illud quod factuz nescit iterari non videbitur: ex eo. c. vno. Si tamé scienter pmotus p saltum in ordine no gradatim recepto ministrauerit: incidit in penam non ordinati ministrantis. Et sic no potest cu eo nisi p papam dispensari: vt dictum é supra. Hec Hosti. Ité sciendu: q ordines minores conferri possunt omes vni persone eadem die: nisi contrariu obtineat consuetudo

ecclesie:que non seruata scandalum genet. Prima vero tonsura et quatuor ordines minores eidem eadem die conferri non debent vt dicit Hosti. et Inno. ex. de tempi or. de eo. Contrarium tamē dicitur fieri i alemania. Unus aūt ordo sacer cū minoribus:vel duo sacri nullo modo debent cōferri eadē die vni psone. Nec in hoc dispensari pōt cū aliquo:nisi de licentia pape:q: hoc est phibitum:vt dicit Hosti. et Innoc. ex. de tempi ordi. dilectus.

Sed conferri debent singuli p se et p certa interstitia tempor. di. 77. in singulis. et c. quicunq;. et ex. de eo qui or. fur. cum. h. lator. et de tēpe ordi. lras. et c. dilectus. Et lic; plerunq; cōtigat q ordinator ieiunium a die sabbati vsq; ad dominicam cōtinuet: vt illi qui non potuerunt ordinari die sabbati in sero:ordinentur in mane die dominico. di. 75. Quia patribus. non tamen illi idē qui in sabbato ad aliquos sacros ordines sūt pmoti possūt ad alios in die dominico pmoueri:sed tm illi q non poterant in die sabbati ordinari. Cum eni pter continuationem ieiunij sero sabbati et mane dominice facere vnum diē significentur:si ordinatus in sabbato ordinetur i dominica:iam idem bis in eadem die ordinaretur:quod absurdum esset. Et dicit h epus bononieñ: ex. de tpe ordi. lras. si cōtra pdicta; formam ordines recipiātur furtiue recipi dicuntur. Sciendū eni q dicitur quis ordinari furtiue quadrupliciter. s. Cu; qs citra cōscientiā epi pprij sine examinatione pmouetur. di. 64. ex cōsciam. In quo casu nō psūt lre archdiaconi. ex. de offi. or. significasti. Itē cum quis minoribus ordibus nō contētus: vna et ea dem die subdiaconatum recipit: ex. de eo cum. h. Uel cum duos simul recipit sacros: ex. e. innotuit. Uel cū gradu omisso saltum facit: ex. de cle. p saltum pmo. c. i. In quibus casibus nec etiā obediens suo supiori excusatur: ex. de temp. ordinan. dilectus. cū supior tanq; maior plus delinquat: et ideo magis est puniendus: ex. de translatione in t cor poralia. §. vlti. Hec Hosti. Que ē pena recipientis ordines ōtra pdictā formam? R°. Ut ei h rigore iuris interdicatur executio ordinū receptor: ex. e. innotuit. Nihilominus tamē ascendere poterit ad maiores. Et hoc intelligas etiā qū vna die recepit oēs minores ordines: et vnū sacrū vel duos sacros sit: vt dictū est. Hec Hosti. A quo dispēsatur cū tali? Rñdeo. Aut fuit phibitum hoc. s. ne quis furtiue reciperet ordines sub itterminatione anathematis. i. q fuit anathema ita exponit Ber. et Hosti. ita vt li anathematis cōstruatur intransitiue: et tunc cum excōmunicatus promoueatur non potest aliquis secū dispensare nisi papa. Aut non fuit excōmunicatio lata: et tunc potest episcopus cum eo tā in susceptis q̄ in suscipiendis ordinibus dispensare pro suo arbitrio: iniuncta sibi penitentia competenti. Sed etsi excōmunicatus promoueatur permittit papa q cum eo si religionem intret dispensetur per epm auctoritate pape: non sua: tam in susceptis q̄ in suscipiēdis ordinibus. Et sic solus papa dispēsat: ex. e. c. i. in tex. et glo. Alias si religionē nō intret: cum eo vt ministret in minoribus ordinibus dispensat epus: vt ibidem īnuit glo. a contrario sensu. et di. 25. qualis. Sed et religionem si intret potest cu; eo suus abbas dispēsare si viderit expedire: ex. e. cū h. Et hoc i casu i quo recipit quatuor ordines minores et vnum sacrum simul. Tamē vt dicit ibide; in glo. si excōmunicatus ordines ex certa scientia recepisset: abbas hoc non posset: vt dicitur ex de sen. ex. cum illorum. Alij intelligūt q illud. c. cum hoc. intelligitur de abbate episcopo. Aliquādo enim episcopus est in vna ecclesia abbas: et in alia episcopus. Uel forte eadem ecclesia est episcopalis et regularis: sicut habetur extra de iudicijs: cām. Sed tu intelligas sicut premisi. Si vero duos sacros in seculo recepit simul: non dispensat episcop⁹ cum eo. Sed si transit ad religionem: dūmō laudabiliter cōuersetur: potest cū eo episcopus de licentia pape dispensare. s. vt in susceptis ordinibus ministret: ex. e. innotuit. Hec Hosti. in sūma. Non tamen de illa licentia que ibi datur potest cum eo dispensare: vt ad sacerdotium transeat: vt dicitur in glo. Dicit autem Hosti. ex. e. c. i. q cum furtiue ordinato: sed non excommunicato ecclesia de facili non dispensat: nisi intret religionē. Quid de eo qui existens in excōmunicatione ordinatus fuit? Rñdeo. Talis aut est secularis aut regularis. Si secularis aut sciuit se excōmunicatum: et tunc est deponendus in perpetuum a susceptis ordinibus: et sm glo. a beneficijs etiam. Et addit Rob. q hoc est verū de rigore iuris: etsi cōtra eum agatur in foro iudicij. Aut nō fuit memor facti: pro quo excōmunicationem incidit: aut factum sciuit s; iuris ignar⁹ nesciuit se propter hoc factū fuisse excōmunicatum. Et in his duobus casibus si religionem intret abbas cum eo dispēsare potest: nisi factum fuerit graue et notabile. Si autem non intrauerit: solus papa pōt dispēsare. Si vō sit regular aut h fuit sciens et tūc dz ab executōe ordinis suscepti: et officij

manere suspensus. Et hoc fm Rod. de rigore iuri. Aut ignorāter: qꝛ scꝫ facti immemoꝛ vel iuri ignarus: ⁊ tunc monasterij vtilitate pensata post iniunctam ⁊ pactam penitentiā regularem: abbas eius cum eo poterit dispensare nisi fuerit graue ⁊ notabile factū: vel etiam si is qui hoc fecit adultus fuerit ⁊ discretus: vt violenter cōtra obliuionem vel ignorantiā p̄sumatur hoc fecisse. Et fm Rod. hoc intelligit̄ qn̄ agitur contra eum in foꝛo iudicij. Si eni secrete confiteatur hoc in penitentia: cū cuilibet de suo facto credat̄ in cōfessione: abbas poterit dispēsare: ⁊ hoc si nō sit suspitio qꝫ in confessione mētiatur. Et hec distinctio habet̄ ex̄ de sen. ex. cum illoꝝ. in summis. Ber. ⁊ Hosti. ibidem abbas dispēsare pōt cū ignoꝛantibus: siue inciderit excōicationem ante ingressum religionis: siue post. quia nec textus distinguit. Inno vō magis sentit ibidem cū his qui dicunt hoc tm̄ intelligi de his qui inciderunt ante ingressum. Item nota fm Ray. qꝫ illud dictum est de irregularitate excōicati recipientis oꝛdinem vel ministrantis in excōicatione. Intelligit̄ etiam de suspenso oꝛdinē recipiente: vel etiā in suo oꝛdine ministrante: ⁊ hoc si sit simpliciter suspēsus ab executione oꝛdinum. Si aūt sit spālit̄ suspensus ab executione alicuius oꝛdinis: ex supioꝛibus non ꝯtrahit aliquam irregularitatem ministrando in aliquo oꝛdinū inferiorum illo. Item nota qꝫ illud quod p̄dictū est de irregularitate celebꝛantis: vel ministrātis in excōicatione vel suspensione intelligit̄: vt habet̄ extra de cle. excōi. aplice. nisi ꝓbabilis ignoꝛantia eum excuset: sed si sit ignoꝛantia eius crassa ⁊ supina vel erronea: nullus dispensat nisi papa. Et fm Rod. hoc intelligit̄ de ignoꝛantia ꝓbabili facti: vt si quis misit ꝓ se ꝓcuratoꝛem sufficienter instructum ad curiam: ⁊ quia ꝓcurator impeditus non cōparuit ad diem assignatū: fuit tanq̄ contumax excōicatus: ipse tamen hoc nesciens celebꝛauit: ⁊ tunc non eget dispēsatione. Secus ē de ignoꝛantia crassa: vt si citatus ad diem pemptoꝛiam nec iret nec mitteret: ⁊ sic excōicatꝰ celebꝛet: lꝫ nihil sciēs de sn̄ia illa. Et idē ē qn̄ q̇s ꝓbabiliter dubitans de excōicatione sua: ⁊ maxime qn̄ est conscius d̄ culpa ꝓpter quā iuste potuit excōicari: celebꝛat in excōicatiōe discrimini se cōmittens. Hec Rod. Sed quid de apostata a religione si recipiat oꝛdinem: talis eni hodie est excōicatus ipso iure. li. 6. ne clerici vel monachi: pericula? Rn̄deo. Talis apostata ad oꝛdinem ꝓmoueri nō pōt vt dicit̄. 16. q. i. legi. ⁊ di. 50. c. vlti. Et si sacrū oꝛdinē receperit quātūcunqꝫ suo abbati reconciliatus fuerit: ⁊ penitentiā recepit: in oꝛdine sic recepto sine dispensatiōe pape ministrare non poterit: vt habetur extra de apostatis. c. vlti. Si aūt ad religionem aliam transisset: ⁊ ibi oꝛdinem recepisset sine dispensatiōe in oꝛdine in illo ministrare posset: ex̄ de tēpo. oꝛdi. ex pte. quia oꝛdinem in apostasia nō recepisset. Hec Ber. ex̄ de apo. c. vlti. Et idem puto hodie dicendum: si quis recepit in apostasia oꝛdinem non sacrum: quia est excōicatus: vt supꝛa dictū est. Distinguit tamē Ber. sup. d. c. ex pte. de eo qui recepit oꝛdinem i secunda religione: ⁊ redit ad p̄mam: qꝫ secūda religio aut fuit artioꝛ: ⁊ sic transeūdo nō peccauit: ⁊ sic potest ministrare in oꝛdine suscepto de cōi iure. Aut fuit laxioꝛ: ⁊ tunc quia moꝛtaliter peccauit ministrare non debet sine dispensatiōe: Sed Inno. dicit: qꝫ talis nō est apostata: quia in nullo venit cōtra ea: que sunt de substātia religionis: ⁊ ideo si recepit ibi oꝛdinem non fit irregularis. Et etiā ipse Ber. dicit ibidem: qꝫ non apostatat: nisi q̇ ad seculum redit. Que est pena cōferentis oꝛdines contra foꝛmam supꝛadictam? Rn̄deo Pena eius est depositio: si sciēter hoc fecit. Nisi foꝛte quando in casu sibi cōcesso dispēsauit di. 51. qui in aliquo. ⁊ di. 81. tantis. ⁊ di. 82. c. vlt. Si vero negligenter: quia nō examinauit vt debuit: ꝓuari debet potestate talem oꝛdinē conferēdi. di. 36. qui ecclesiasticis. ⁊ ex̄ d̄ tpi. oꝛ. litteras. ⁊. c. dilectus. Hec Ray. Ber. tam̄ in glo. sup dictum. c. dilectus. dicit. qꝫ conferens simul plures oꝛdines sacros est suspensus a potestate oꝛdinandi: donec cum eo ꝑ papam fuerit dispensatum. Adhuc nota fm Ber. ⁊ Ray. qꝫ electus in epm̄: i sabbato posser in pꝛesbyterum oꝛdinari: ⁊ in dominica i episcopum consecrari. Immo fm Rod. continuato ieiunio sabbati: die dominica in mane posset pꝛesbyter oꝛdinari: ⁊ hoꝛa tertia cōsecrari in episcopum. Sed hoc negat Inno. quia nec oꝛdinem nec consecrationem debꝫ accipere sine missa. In die autem dominico duas missas iniquum est celebꝛare. Quid si non oꝛdinatus alicuius oꝛdinis: vel etiam oꝛdinatus: oꝛdinis quem non habet officiū administret? Rn̄deo nullus debet aliquod officium exercere tanq̄ oꝛdinatus cum non sit. Unde non debet dicere epistolam tanq̄ subdiaconus cum non sit: ⁊ eodē modo de alijs officijs. Nec etiā debet baptizare tanq̄ p̄sbyter al' ab ecclesia abijciat̄: ⁊ nūq̄ magis oꝛdinet̄. Subaudi nisi ꝑ papā cū eo fuerit dispēsatū: extra de cle. nō oꝛdi. mi. c. i. ⁊. 2.

Et sic punitur in eo in quo psumendo deliquit: ex de emu. eccle. c. vlt. Idem videtur si nō sit rite ordinatus: vt quia nō recepit manus impositionē: ex. de cle. nō or. mi. c. z. Hec Hosti. Ray. tamen dicit: qp ille q nullū habēs ordinem exercet alicuius ordinis officium si fuerit cōtumax: ita. s. qp cessare nō velit debet excōicari. Ille vero qui habēs aliquem ordinem: illius ordinis quem nō habet exercet officium debet deponi. s. quando hoc facit maliciose: aliter non: aut ppetuo ab ordine quem habet suspendi: nisi cū eo dispensetur. Et addit Rod. qp hoc itelligit de eo qui se dicit habere ordinē quem nō habet: vel qui tanq̄ scismaticus ingerit se officio ordinis quē nō habet: sicut fecit rex ozias. Qualiter talis excusatur: Rñ. Predicta pena locū habet qñ dicit aliquid tanq̄ in officio cōstitutus: quod nōdum rite recepit: vt dictū est. Secus ē si dicat epistolam tanq̄ clericus: nec tenet manipulum in manu: quia nullus est ibi subdiaconus ex de vi. & ho. cle. c. vt quisquis psbyter. Secus est etiā si baptizet in necessitate: sicut qui in casibus baptizant: non psumēdo officium psbri exercere: de cōse. di. 4. cōstat. Secus est etiā si quis dicat in secreto euangeliū. Nam & monialis aliquādo dicit ipsū. s. i matutino. 27. q. i. diaconissam. Excusat etiam ignorantia a tanto: lz non a toto: ex de cle. p sal. pro. c. i. Missa aūt nec publice nec pūate celebrari debet: nisi a psbytero rite ordinato. de conse. di. i. c. i. in fi. Hec Hosti. Si tamen psente subdiacono acolitus sine solēnitate i tentione bona: sine psumptiōe supbie epistolam legeret: parū aut nihil peccabit: maxime vbi cōsuetudo talis habetur l & ius ignoratur vt dicit Rod. De hac materia ponūtur quedam ex de vi. & ho. cle. vt quisquis in glo. c. q̄ non seruantur. Nec credo ibi esse piculum: & ideo ea hic ponere non curo. Cum pmissis cōuenit etiā Innoc. sup idem. c. Per quē & in quo cū eo dispensari posset: Rñdeo. Certe fm Hosti. Goff. & Ber. per solum papam: vt ad maiores ordines ascendat. Potest tamen episcopus cum tali dispensare: vt in ordine suscepto remaneat. Ipso tamen punitus iuxta arbitrium eius biennio vel triēnio vel fm qp ei placuerit suspenso. Et sic beneficium poterit retinere scz simplex: quod curam animarū non habet: vt dicit Ray. vt tamen sibi discreta penitentia iniungatur: ita qp in seculo valeat securus manere: lz sit ei tuti⁹ ad salutem religionē intrare ex de cle. non or. mi. c. z. Hec Hosti. Quidam tamē dicunt: qp etiam episcopus potest dispēsare vt talis possit ad supiores ordines ascendere: cū hoc non p hibeatur sibi expresse. Cui opi. cōsentit Ber. ex de cle. non or. mi. ex lris. Quid de clericis minorū ordinum: qui in officio subdiaconi ministrant in nouis missis cā solēnitatis: Rñdet Rod. qp non credit rigorem supradictum ad eos extendi: peccant tamen talia faciendo: licz hoc sine malicia faciant. Sed teneas tu de hoc illud quod dixit Hosti. supra.

Quid si quis faciat causa ioci: Rñdeo. Ludus noxius est in culpa: ex de hōi. continebatur. Non tamen credo qp debeat istam penaz pati: nisi solēnitatem seruet: lz alr debeat penitere. i6. q. 6. illud. in fi. quia voluntas & propositum distinguunt maleficia: ex de sen. ex. cum voluntate. Hec Host. Unde nota qp nō ordinati fm Tho. 4º. di. 24. q. z. arti. z. c. 9m. omnia officia minorum ordinum licite facere possunt: lz non habeant ad hoc officium sicut etiam in domo non consecrata dici potest missa: lz ecclesia consecretur ad hoc vt missa dicatur in ea.

Equit de 4º. s. de modo cōferēdi ordines: de q̄ habet in ordinariis epōrū & in decreto di. z3. psbyter. cū reliqs. c. vsq ad. c. psalmista. Dicem⁹ aūt de isto ad instructionē aliqualē ordinandor: vt recurrentes ad ea que hic dicunt: reddant magis pūidi respectu agendorū in receptione ordinum. Dicendū est aūt pmo de eo q̄tū ad ea que sunt ppria singulor ordinum: ab infimo gradatim ascendendo vsq ad sūmū. Sciendum igitur: qp cum qs hostiarius ordinatur: sicut in ordinario habet: epus ad suggestionē archidiaconi tradit ei claues ecclesie de altari dicens. Sic age: quasi redditurus deo rationem pro rebus que in his clauib⁹ includūtur. Aliqui vero in plr. Sic agite quasi reddituri &c. Deinde archidiaconus tradit ei hostium ecclesie. Cum vero quis ordinatur lector: ab episcopo traditur ei liber diuinarum lectionum: dicente sic. Accipe & esto verbi dei relator habiturus partē si fideliter & vtiliter impleueris officium tuum cum eis qui verbuz dei administrauerunt ab initio. Aliqui vero habēt in plurali. Accipite &c. Cū aūt qs exorcista ordinatur accipit librū exorcismor de manu episcopi dicentis sibi. Accipe & cōmenda memorie: & habe ptātem imponendi manus sup energumīos siue baptizatos siue cathecuminos. Uel in plurali fm aliquos libros. Accipite &c. Cum vero acolitus ordinatur accipit ab episcopo vel archidiacono candelabrum cum cereo dicente sibi episcopo. accipe ceroferariū siue candelabrum cū cereo:

⁊ ſcias te ad accendendum luminaria mãcipari. Accipit etiã vrceolum vacuum ab epiſcopo vel archidiacono dicente ſibi epiſcopo Accipe vrceolum ad effundendum vinum ⁊ aquam in eucharistiam ſanguinis xp̃i. Vl' in plurali ſm aliquos. Accipite ⁊c̃. Cuȝ autem ſubdiaconus ordinatur accipit d̃ manu epi patenaȝ ⁊ calicem vacuum. de manu v̄o archidiaconi vrceolum cũ aqua manipuluȝ ⁊ manutergiũ: epo eum monente ⁊ inſtruente. Unde dicit ei. Uide cuius miniſteriũ tibi traditur. Et ideo ſi vſqȝ nunc fuiſti tard⁹ ad eccleſiã: ãmodo debes eſſe aſſidu⁹ ⁊c̃. Vel i pl'i ſi ſint plures. Uidete ⁊c̃. Deinde eps tradit ei manipulum dicens. Accipe funonem ſignum euangelizandi verbum dei in noie dñi Jeſu xp̃i. Sed nunquid debet ſibi manus imponi: Et videt̃ ꝙ ſic: q2 ex̃ de ſacramẽtis nõ iterandis. paſtoralis. dicit̃. ꝙſi in ſubdiaconatu manus non imponat̃ non eſt iterandũ ordinis ſacramentũ: ſed quod fuit omiſſum eſt caute ſupplendũ. Sed ↄ̃rium dicit di. 23. ſubdiaconatus: ꝙ ſubdiacon⁹ nõ recipit manus impoſitionem. Rñdet Ber. in. c. paſtoralis. ꝙ ibi dicit̃ manus impoſitio quedã benedictio. Et illud. c. ſubdiaconus: loquit̃ d̃ manus impoſitione cõſecratoria: que nõ fit ſubdiacono. Cum v̄o diaconus ordinat̃: ſol⁹ epiſcopus qui eũ benedicit manus ſup caput ei⁹ imponit: deinde benedictionib⁹ ab epo dictis ipſe epus ſtolaȝ ei imponit dicẽs. Accipe ſtolam candidã de manu domini ab oibus viciorum ſordibus purificatus in cõſpectu dine maieſtatis vt oibus vita conuerſationis tue p̃beatur exemplum: plebſqȝ dicata xp̃i noie poſſit imitando te imitationeȝ acquirere iuſtam. Poſtea leua eius circũdata dat ei epus euangelium dicens. Accipe poteſtatẽ legẽdi euangelium in eccleſia dei taȝ ꝓ viuis ꝙ̃ pro mortuis in noie dñi amen. Quando aũt q̃s p̃ſbyter ordinatur: ordianãdus more diaconi indutus epo p̄ñtatur: ⁊ ipſo inclinato eps ⁊ omnes p̃ſbyteri qui aſſunt ſup caput eius manus imponunt. ſ. tangendo. Dein de dicit orationẽ ſup eum tenens manus eleuat⁹ ſiue ſuſpenſas: ſicut qñ dicunt̃ orationes i miſſa. Similit̃ ⁊ oẽs alij p̃ſbyteri: ſed nõ tangendo. Deinde dicit alias oratiões: Poſtea eps flectit orariũ. i. ſtolam ſup humerũ ei⁹ dextru dicens. Accipe iugum domini. Juguȝ eni ei⁹ ſuaue eſt. Deinde veſtit eũ caſula dicẽs. Stola innocentie induat te dñs. Accipe veſtẽ ſacerdotalẽ ꝑ quã charitas intelligit̃: potens ẽ eni dñs augere charitatẽ ⁊ opus pfectũ. Deinde dicit̃ veni creator ſp̃us ⁊c̃. Deide ab epiſcopo dicit̃ benedictio: qua completa ipſe eps oleo cathecuminorum manus eius a pollice dextro vſqȝ ad indicẽ ſiniſtruȝ: ⁊ a pollice ſiniſtro vſqȝ ad indicẽ dextrum in cruce ⁊ totaliter per palmas manuum perungit dicẽs. Cõſecrare ⁊ ſanctificare digneris domine manus iſtas: per iſtam vnctionem ⁊ noſtram benedictionem: vt quecunqȝ cõſecrauerint cõſecrentur: ⁊ quecunqȝ benedixerint benedicantur: ⁊ ſanctificentur in noie domini Jeſu xp̃i amẽ. Hoc facto accipit patenã cũ oblatã ⁊ calicem cum vino dicẽs. Accipe poteſtatẽ offerre ſacrificiuȝ domini: miſſamqȝ celebrare: tam pro viuis ꝙ̃ pro defunctis in nomie dñi noſtri Jeſu xp̃i amen. Deinde dicit benedictio ab epiſcopo. Poſtea oſculatur eos eps dicens: pax domini ſit ſemꝑ vobiſcum: ⁊ commẽdat ſe orationibus eorum. Debẽt aũt fieri ſacerdotes iſti. ſ. abbates: archip̃ſbyteri: p̄poſiti: decani: habentes beneficium cum cura animarum. Tales eni moniti ſi non fuerint congruo tempore facti p̃ſbyteri pdere debẽt honores: ex̃ de eta ⁊ quali. c. i. ⁊ de elec. cũ in cunctis. niſi obſtent canones: vt dicit̃ in. c. cũ in cũctis. Nam ſm glo. ibidẽ. cũ q̃s eſt impotens ad ordines. aut hoc ẽ p̄ter culpam ei⁹ ⁊ tunc non debet pdere honorem: p̃ter abbates vel p̄latos regulares: qui ex cauſis modicis remouentur: ex̃ de ſimo. per tuas. Aut ex culpa eius: ⁊ tunc pdere debet: quia mali: merito debẽt egeſtate publica laborare. ff. de poſiti bona fides. Sed cõtra: ex̃ de eta. tuã. vbi inſtituitur abbas quidam in minoribus cõſtitutus: ita ꝙ non aſcendat ad maiores: q2 forte irregularis erat. Rñdeo. Jllud factum eſt diſpenſatiue: vt dicitur ibidem in glo. De forma vero cõſecrandi epm: ⁊ ſupra nihil ad nos. De ipſa tamẽ habetur di. 23. epus. ⁊ di. 75. c. i. ⁊ extra de ſacra vncti. cũ veniſſet. Dicit autem. Hoſti. in eodem ti. De ſubſtantia conſecrationis epi eſt liber qui ſup caput ponitur conſecrandi. 23. di. eps. Scdm Gof. etiam numerus conſecrantium de quo dictum eſt. ȿ.

Equit̃ de 5°. ſ. de modo conferendi q̃tum ad ea que ſunt cõia oium ordinum vl' plurium. Et circa hoc querũtur plura. ſ. quid ſit faciẽduȝ ſi qua omittantur de forma in canonibus ſtatuta. Reſpondeo. De hoc ſunt varie opi. ſed int̃ alias eligo tutiorem ſm Ray. ſ. ꝙ intelligas omia illa eſſe de ſubſtantia: de quibus non eſt expreſſum in iure ꝙ non ſint de ſubſtantia. Jnuenitur tamen in iure quid fieri debet. Unõ ſi quid talium ſit omiſſum: poteſt ordinatio

iterari.s.ex toto quasi nihil sit actum. Nō.n.
intelligitur iteratum:quod nescitur factum.
Et hoc idem dicit Inno.di.68.p̄sbyteri. ⁊ de
cōse.di.i.solēnitates. Si aūt sit omissum ali/
quid eoꝝ de quibus est exp̄ssum ꝙ non sūt de
substantia:non debet ordinatio iterari: ꝫ qđ
omissum ē debet caute suppleri: statuto tēpo/
re ad ordines conferēdos:extra de sacramē
tis iterandis vel non:p̄sbyter.in tex.⁊ in glo.
c.i.de sacramentis non iterā.c.i.in decre.in/
tegra.quia hec non dicit̄ hodie indecisa. Est
aūt exp̄ssum in iure quedā non esse de substā/
tia ordinis.s.tempus: ex̄ de temp.ordi.sane.
Item etatē di.77.subdiaconus.i veteri. Itē
vnctionem.de sacramento vnctionis.c.i.in
p̄ncipio.Itē ꝙ ordinandus in p̄sbyterum vł
diaconum recipiat impositionē manꝰ epi:nō
tm̄ manu sup caput suspensa sed tactu corpa
li.Item ꝙ ab epo ꝓprio recipiat ordines.Et
seruatis debitis institutis.Et non simul reci
piat:ex̄ de sacramentis non ite.c.i.⁊ vlt.⁊ ex̄
de tempo.ordi.ꝙ translationē.⁊.c.lr̄as.⁊.9.
q.z.lugdunensis.Itē ꝙ a latino non a greco
latinus ordinet̄: ex̄ de temp.ordi.cū fm.⁊.c.
ꝙ translationē. Hec Ray. Et in oībus p̄di/
ctis cōueniunt cū eo Gof.⁊ Hosti.nisi ꝙ im/
positionem manus simpliciter dicūt nō esse
de substantia. Opi.vero Boñ.4°.di.z4.
p.z.q.i.ar.4.c.⁊ Pe.4.di.z4.q.3.ar.3.c.⁊.c.
3^{m}.fuit ꝙ impositio manus est de substantia
ordinis diaconij: vt videbitur in se.ti. Sunt
aūt alia fm Ray.de quibus nescit̄ vtꝝ sint d̄
substantia vel non:vt missa ⁊ ieiuniū ordinā/
tis ⁊ ordinati ⁊ huꝰ:que oīa eē intelligunt̄ de
substantia:nisi ꝯrium expressum inueniatur
vt dictum ē sup̄.Sed fm Hu.neutrum duo/
rum p̄dictoꝝ est de substantia.Hosti.vero cō
sentit ꝙ ieiuniuꝫ non est de substantia: ⁊ sub
dubio relinquit d̄ missa.Sed de hac materia
dictū est plenius supra.e.ti.ar.i.f. Utrum
aūt in ordinatione sit necessaria manus im/
positio cū tactu corporali.de hoc sūt opi. Di/
cunt eni quidā ꝙ non:sed sufficit sola manꝰ
extensio:ar.ff.de acqui.posses.l.ꝙ meo. Alij
dicunt ꝙ necessariꝰ ē ibi tactus corpalis: ex̄
de sacramentis non iteran.c.vlt.Huiꝰ opi.
est Gof.⁊ Hosti. Quid si sit manꝰ imposi/
tio omissa:ceteris rite pactis: Nunquid ē or
dinatus: Rn̄det Hosti.⁊ Ber.ꝙ sic:tn̄ execu
tionem nō habet: donec manus impositio sit
suppleta:tamen ē caute supplenda.s.tempore
statuto ad huiusmodi ordines cōferendos.
Uerbi gratia: Proxio qn̄ epus alios ordina/
bit erit defectū patiens simul cū alijs solēni
ter paratꝰ:⁊ quasi ministrans epo stabit: nec

erit intentio epi:nec ipsius vt ordines iam di
ctos sup eum iteret. Sed quando ad locum
veniat vbi manus imponi debuisset tunc ma/
num sibi imponet q̄to cautius potest ne er/
ror circunstantibus innotescat.Et potest vl
timo inter alios eiusdem ordinis imponere
sibi vt magis celetur. Potest etiā epus sibi di
cere qn̄ manum imponet sibi. Porta mihi li/
brum vel aliqđ aliud:vt alij credant ꝙ ꝓpter
hoc imposuerit sibi manū:vel etiā eps paucis
⁊ bonis secrete vocatis in sua capella poterit
ordines celebrare ⁊ impositioneꝫ manꝰ sup/
plere:Et idem in similibus fiat:di.5z.solici/
tudo.Sic intelligi potest illud ex̄ de sacramē
tis nō ite.pastoralis.⁊.c.p̄sbyter.Hec Host.
in sūma ti.de eta.in glo.sup.c.p̄sbyt̄. Inno.
v̄o ibidem dicit: ꝙ quando manꝰ impositio
suppletur:omnes oratiōes dicant̄: que debēt
dici qn̄ manus imponitur:quia adherent im
positioni manus: ⁊ sit in eis mentio de ipsa.
Item si pars alicuius orationis sit omissa: a
capite est inchoanda. Possunt tamen in ordi
nibus esse multe orationes que non sunt de
substantia. Unde si alꝰ ordo sit legitime cele/
bratus:non ꝓpter hoc iterabitur. Item si tm̄
vna manus sit inuncta:vnctio alterius ma/
nus est supplenda. Et vbi in oratione dicitur
manus in plurali: dicatur in singulari. Etsi
facta esset in aliquo vnctio sine oratione vel
econuerso: debet vtraqꝫ repeti:quia non sunt
actus diuersi:cum in orationibus de vnctio/
ne mentio fiat. Hec Inno. Utrum tactus
instrumenti ab eo qui ordinatur sit de neces/
sitate sacramenti: Rn̄deo. Dicunt aliqui ꝙ
non. Quia enim potestas ordinis accipitur
a ministro non a materia:ideo porrectio ma
terie magis est de esse sacramenti q̄ȝ tactus.
Uerba tamen forme videntur ostendere ꝙ
tactus materie est de essentia sacramenti:qꝛ
ibi dicitur accipite hoc vel illud. Hec Tho.
4°.di.z4.q.i.ar.i.q.5.c.3^{m}. Quid si vnus
epus manus imponat ⁊ alter epus: vel pres/
byter simplex benedictionem infundat: Rx°.
Non valet quod agitur z3.dis.quorundam.
Sacramenta enim ecclesiastica sunt verita/
tis ⁊ diuidi non possunt: de conse.dis.z.quia
passus.⁊.z4.q.i.loquitur. Sed his obstare
videtur quod in.d.c.quorundam.dicit̄. Gra
dum sacerdotij vel leuitici ordinis quem per
uerse adepti sunt amittant. Sed verba illa
scilicet adepti sunt ⁊ amittantꝰ: non ius sed
factum respiciunt: vt quatenus adepti sunt
de facto eatenus amittāt de facto. Un̄ opor/
tet ꝙ vnus pficiat ordinationem totā. Nam
si vnus faciat partem vnam: ⁊ alius partem

aliã nihil agitur: sicut si vn⁹ baptizādo imergat: ⁊ alter verba dicat vel si vnus dicat ptē illorum verboꝝ: ego te baptizo ⁊c. alius aliaꝫ: nihil agitur. Non sic in his que p̄cedunt vel sequunt̄ canonem misse que possunt diuidi: ⁊ p plures expleri. 7. q. i. c. illd. ⁊. c. nihil. Hec Gof. Idem ergo debet dicere v̄ba ⁊ ministrare elementa: nisi vbi ius contrarium ordinauit: vt ī acolitatu: vbi eṕs dicit verba: ⁊ archidiaconus exhibet elementum: ordinando cā delabrum cum cereo. di. 23. acolitus. Secundum aūt Inno. extra de sacramentis non ite/ra. p̄sbyter. si quod ē omissum nō potest supp/leri p eum qui ordinauit: p alium suppleri poterit. Et si eṕs in ordinando ex infirmitate deficiat p eum postea vel p alium inchoabitur vbi ipse dimisit nisi sint aliqua sibi inuicē cohrentia: vt vnctio vel oratio. Hec Inno. Et cōuenit cum eo Hosti. ibidem. Quid si duo epi simul ordinent: ita q simul omnia verba proferant? R°. Puto eundem ordineꝫ simul cōferri ab vtroqꝫ. Et similiter dico baptismum cōferri cum duo simul emergunt: ⁊ simul verba p̄ferūt. Et similiter eandem sētentiam: vel a pluribus ferri cum simul plures iudices vel arbitri simul p̄nunciant: ar. di. 8. vel idem si vnus. ⁊. c. ideꝫ si plures. Hec Gof. Que est forma ⁊ que est materia sacramenti ordinis? R̄ndeo. Hoc patet ex iaꝫ dictis. ⁊. ī. patebit ex dicendis de impressione caracteris. Nam in vnoquoqꝫ ordine est pro materia traditio instrumenti: p forma vero expressio verborum. Unde nota: q quia hoc sacramētum p̄ncipaliter consistit in potestate tradita: ⁊ ptās p vsum innotescit: qꝛ potētie notificant̄ p actus: ideo in forma ordinis exp̄mit̄ vsus ordinis: ⁊ hoc p modum imparatiuū: vt detur intelligi: q ille q̄ hāc ptātem habet: in vsu illius potestatis se exercere oꝫ al's de negligentia merito rep̄hensibilis eēt. Refertur enī impium ad exteriorem actū. Insuper nota s̄m Hosti. q circa ordines obseruātur quedam substantialia: quoꝝ si fuerit aliquod omissum: totū est iterandum. Quedaꝫ solēnia quorum si quid omittat̄ nihil iterat̄: sed caute supplet̄: quod incaute fuerat omissum: ⁊ quousqꝫ hoc fuerit suppletuꝫ: executio denegatur: ar. di. 52. solicitudo. Quedā vero dubia. s. vtrum sint de substantia vel de solēnitate: ⁊ sic quod tutius ē eligit̄: qꝛ iteratur. Quedaꝫ honesta siue leuia p̄pter quoꝝ omissionem nihil putamus necessario esse supplēdum: ⁊ minus iterandum: sed si hec supplēda de cōgruo dicamus: non erramus.

Sequitur de 6°. s. in quo habet caracter vniuscuiusqꝫ ordinis inp̄mi. Ubi notandū q p regula generali tenendum ē q ī susceptione illius exterioris signi caracter in quolibet ordine imp̄mitur: ī quo signo principalis potestas quā ordo iste respicit exp̄ssius significatur. Ad istā vero imp̄ssionem cōcurrunt alicui⁹ instrumenti traditio ⁊ verbi exp̄ssio: quo v̄bo determinetur exp̄ssius instrumenti significatio. Et quia p̄ncipaliter potestas quam respicit ordo hostiarij significatur expressius in datione clauiū ecclesie: q̄ȝ in aliquo alio quod fit circa eū: ⁊ potestas lectoris p hoc q ab eṕo tradit̄ sibi liber diuinarū lectionū: ⁊ potestas exorciste p hoc q de manu episcopi accipit librū exorcismorum: ⁊ potestas subdiaconi p hoc q accipit d̄ manu eṕi patenam ⁊ calicem vacuum: ideo in p̄dictis cum verborū formis determinatis caracteres dictorū ordinum imprimuntur. Qꝛ aūt p predicta p̄ncipales potestates p̄dictorum ordinū exp̄ssius signif. centur q̄ȝ p alia patet diligenter cōsideranti de actibus ⁊ officijs ipsoꝝ ordinum. Hec omnia Rich. 4°. di. 24°. q. 4. ar. 3. c. De acolitatu v̄o sunt opi. due s̄m duas opiniones de eius actu p̄ncipali. Secundū enī dicentes: q actus ei⁹ p̄ncipalior est portare cereos significat̄ exp̄ssius potestas acoliti p hoc q cādelabrum accipit cum cereo: ⁊ ideo tunc s̄m eos caracter imp̄mitur. Et hi⁹ opi. sunt Boñ. 4°. di. 24. p. 2. q. i. ar. 4. c. ⁊ Rich. vbi sup̄. ⁊ Pe. 4°. di. 24. q. 3. ar. 3. c. Scdm v̄o alios qui dicūt q p̄ncipalior eius actus ē ministrare de vrceolo: exp̄ssius significatur ptās eius p hoc q accipit vrceolum: ⁊ ideo tunc imp̄mitur s̄m eos caracter. Et hoc debet semp intelligi de virtute verboꝝ ab eṕo platoruꝫ. Et h̄ ē positio. Tho. 4°. di. 25. q. i. ar. i. c. 2m. Sed obijcit̄: qꝛ p actum archidiaconi caracter imp̄mit̄: vt dic̄ magister sen. li. 4. di. 24. ⁊ habet in decre. di. 23. acolitus. Hi cum edocti fuerint ab eṕo qualiter in suo officio debeāt agere: ab archidiacono accipiunt candelabrum cum cereo ⁊ vrceolum vacuū: ergo in tali traditione imp̄mitur caracter. R̄ndeo q in traditione instrumenti ab ordinatore fit caracteris imp̄ssio: sed in traditiōe que fit ab archidiacono fit potestatis collate expressio. Uel potest dici q in minoribus ordibus hoc est singulare . s. q postq̄ȝ eṕs docuit ordinandos qualiter in officio suo debeant agere: instrumētū accipiunt ab archidiacono de eṕi mandato ⁊ voluntate. In cuius acceptione imprimit̄ caracter: quia illa istrumēti traditio p̄ncipalius

est ab epo q ab archidiacono. Hec Ric. 4° di. 24. q. 4. ar. 3. c. 2m. Vel pot dici: q archidiaconus est quasi princeps ministerij. Ideo oia q ptinet ad ministeriu ipe tradit: sicut cereum quo acolitus seruit diacono an euangelium ipsum ferendo: et vrceum quo fuit sub diacono: et similiter dat subdiacono ea quibus superioribus ordinibus seruit. Sed tamen i illis principalis actus subdiaconi no osistit: sed in hoc q operat circa materia sacrameti: Et io charactere accipit in hoc q dat ei calix ab episcopo. Sed acolitus accipit characterem ex verbis epi in hoc q accipit predicta ab archidiacono. Hec Tho. 4°. di. 25. q. i. ar. i. c. 2m. In ordine aut diacoatus dicut aliqui imprimi characterem p manuu epi impositionem: moti ex duob. pmo ex hoc q apli ordinabat tuc diacones p manuu impositionem. Unde magister 4°. sen. li. di. 24. c. 7. Hec inquit ordo ab aplis e celebrat: qn vt legitur Act. 7. viros plenos spiritu sancto ad hoc officiu elegerut: et oone premissa manus eis imposuerut. 2° q manus e organu organoz in quo residet principalius opandi ptas. Et in hoc ordine cofertur excellens ptas sub sacerdotio. Et hec e opi. Bon. 4°. dis. 24. p. 2. q. i. ar. 4. c. et Pe. 4°. dis. 24. q. 3. ar. 3. c. Alij vero dicut: q iprimit character diacono i traditioe libri. Ptas. n. diaconi e media int ptate subdiaconi et presbyteri. Subdiaconus. n. hz ptatem tagendi vas ministerij. presbyter consecrandi corpus xpi et sanguinem. diaconus aut et si non habeat ptatem tangendi corpus xpi: habet tn ptatem portadi corpus i patena et dispensandi sanguine in calice. Et in hoc e eius principalis ptas: q quidez no pot expmi p traditione vasoz tm: nec materie: nisi dicet si traderet sibi vasa cum corpe et sanguine: cu presbytero qui supior est, no tradat corpus et sanguis: sed vinu et hostia. Et io ptas diaconi non pot exprimi qtu ad suu principale actu sed exprimitur qtu ad eius actum scdarium in traditione libri euangelioz: et in hac ptate intelligitur alia. Et io sibi character impmitur cuz ei ab epo liber euagelioz dat. Et hec est positio Tho. 4°. dis. 24. q. 2. ar. 3. c. 5m. et Rich. 4. di. 24. q. 4. ar. 3. c. Ad illud vero qd primi dicut de aplis rndet scdi: q sicut in primitiua ecclesia apli spus sancti inspiratioe ofirmabat p manuu impositione: tn mo traditur sacrm ofirmatiois p chrismatis i frote vnctionem: sic etiam eadem inspiratione ordinabant tuc diacones p manuu ipositionez cu oroe. Nec sequit ex hoc q mo p ipositioez manuum epi fiat collatio talis ptatis. Hec Ric. vbi. s. c. 4m. Ad 2m qd illi dicunt q manus e organu organorum: rndent alij: q epus no tm manuz imponit illi que ordinat in diaconu: sed etia illi que ordinat in psbrm Per illud aute qd est coe duobus ordinibus no videtur imprimi character i altero istoru ordinum. Hec Ric. vbi supra. c. In ordie aut sacerdotali dicut aliqui characterem illi qui ordinat imprimi: cu epus iponit manus sibi dicens. Accipe. s. s. etc. quia dicut tuc xpm dedisse ptatem sacerdotij discipulis: qn post resurrectionem suam dixit: accipite. s. s. quz re. pe. etc. Et hec est opi. Bon. vbi supra et Pe. vbi supra. Alijs vero videt tuc ei inprimi: cu accipit ab epo calicem cu vino: et patena cuz hostia. Principalis eni actus presbyteri e eucharistia osecrare: secudarius est fideles ad sumendam illam digne ligando et soluendo disponere. Licet aut magis exprimatur ptas presbri quo ad scdarium actum per manus epi impositione cu platione verborum: accipite etc. tn quo ad principalem actum magis exprimit p hoc q ei calix cu vino et patena cu hostia dat. Vn dicit magister sen. li. 4. di. 24 c. ii. q ideo hec sibi dant vt p hi sciat se ptate accepisse deo placabiles hostias offerendi. Et hec e opi. Ric. 4°. di. 24. q. 4. arti. 3. c. et Tho. 4°. di. 24. q. 2. ar. 3. c. Ad rone vero qua primi pro se allegant: rndent scdi q licz xpus post resurrectione sua dederit discipul suis ordinem seu religione ptatis sacerdotal qtum ad scdarium actum: tame in cena qn post osecrationem sui corporis dixit discipul suis: hoc facite in meam comemorationem: dedit eis ptatem quo ad actu ei pncipalem

Ad hoc nota q alia que i ordinatioe fiut. s. benedictio: man impositio: chrismatis vel olei vnctio: et vestiu traditio magis pertinet ad solennitatez: q ad eentiam sacri. Na eps in ordinatione presbyteroz no tm tradit eis ptatem osecradi corpus xpi: sed et ordinandos pparat ad ei susceptione: eos de officio suo instruendo: et circa eos aliquid opando: vt sint idonei accipe ptatem. Hec aut pparatio osistit i qttuor predictis. Per bndictioez eni ordinad diuinis obsequijs mancipat: et deuotio excitat. Per man at ipositione: que est organu organoz in qbus pncipalius residet opandi ptas: maior gra et ptas danda significatur: qua sint idonei ad digna sui officij executione. Solis aut presbyteris et diaconib fit manus impositio: q eis copetit sacrorum dispensatio: lz vni sicut principali: alteri sicut ministro: ad qua digne exequenda requirit maior gratie pfectio. Diaconibus vo solus

epus. presbyteris vero epus et presbri assisten tes manus imponũt: et ad significandũ maio rẽ excellẽtiã gratie et ptãtis: et ad significãdũ cõionẽ et ɔcordantiã eccl'e. Et notanduʒ q licʒ sint multi assistentes sufficit tñ q tres manus imponãt: et aliud ẽ ex abũdanti. nec tñ illud ẽ de necessitate sacri fm Boñ. 4°. di. 24. p. 2. q. i. ar. 4. c. 6m. Scdm vero Hostiẽ. sufficiũt duo ar. extra de temp. or. si archieps et c. se. et di. 66. porro ne. In vnctione ad aliqd sacrm tractandũ ordinari significatur. Vñ illorum manus tñ vngunt: qui in presbyteros ordinant eo q corpus xpi proprijs manibus tangũt. Sic ẽt vngit calix q ɔtinet sanguinẽ et patena que ɔtinet corpus. Põtifici vero fit vnctio in capite in quo significatur gre abũ dantia quã prelati debent hre in excellentia. Et hic est q manus presbyteri vngunt oleo sancto: s caput pontificis chrismate: vt signi ficetur q in eo debet eẽ excellentia vite in rẽ spectu dei qtum ad ɔsciam: et in ɔspectu ho minuʒ qtũ ad famã. Hec Boñ. vbi supra. c.

In vestiũ traditiõe significat idoneitas ad actũ ordinis exequẽdum. Habuerũt ãt ortũ supradicta. s. bñdictio et man' impositio a pa triarchis. Geñ. 27. et vlti. mo. Vnctio ex fi gura. Leui. 8. vbi vnctus ẽ summ' sacerdos. Vestes vero ex vestib' veteris testamẽti.

De scrutinio ordinandi ti: 5°.

Postea cõsiderã

dum est de scrutinio seu de exami natione ordinãdorum. Et circa hoc querunt plura. s qd sit scrutiniũ: Rñ°. Nihil aliud ẽ nisi examinatio facta p illũ ad quem spectat. Nã si fiat p aliũ nõ valet scrutinium ext de offi. dele. licet. forte fiat nõ ad piudican dum: sed ad instruendum: et approbetur per superiorem: ext de appel. ɔstitut'. Et intẽdim' hic d scrutinio qd debet fieri añq qs ordinet Et illud ẽ duplex. Vnũ ẽ qd fit añ ordinatio nem feria qrta prima añ sabbatũ: in quo or dines celebrãtur. Aliud ẽ qd fit i ipa ordina tione. s. añ altare qñ epus dicit: scis illos esse dignos. di. 24. qñ. et extra. e. c. vnico. Per quos debet fieri scrutinium: Rñdeo. Per ar chidiaconuʒ iure cõi: ar. di. 23. psalmista. Et iõ si indignus presentetur: qui examinauit et pñtauit tenet. 54. di. si seruus. primũ. et ext de preben. cũ fm aplum. §. inde est. Ordinator etiam tenetur: ext de eta. et quali. accepimus. Vel q tenetur inquirere de facto archidia coni: sicut exercitatori nauis de facto sui ma gistri. ff. de exerci. ac. l. i. §. magistrũ. et ar. ext de offi. archidiaconi. ea que. Vel q imputatur sibi si examinatione archidiaconi contẽtus fuit: quia iterum examinare debuit fm Gof. Et sic pluries idem clericus. s. prius p archidia conũ postea iterum p epm põt examinari: extra de preben. cum fm aplum. et 2. q. 5. mẽnã. Et hoc ñ tñ de alijs: sed ẽt de eisdẽ. Negligẽtia .n. prioris examinationis ĩpedire nõ debet: q minus querat an dign' sit. Et ad hoc superior tenetur: extra de elec. nihil est. Hoc notat ext de eta. accepimus. in glo. c. Per hoc etiam q ẽ examinatus a pdictis nõ piudicat pape vel alij superiori: quo minus examinet euʒ qui petit ab eo bñficiuʒ: q ad hoc tenet ex officio extra de elec. cum nobis olim. §. penult. Nec obstat qd dicitur de delicto vnius nõ est sepe querendũ: ext de offi. le. Licet. q illud ẽ verũ in modũ accusationis: siue in pniam. In mo dum añt exceptionis sepius queri põt: ext de testi. testamẽtũ. Cã nõ tñ innuit vt Hosti di cit q nõ nisi p moil et examiatorib' debeat im putari. 24. di. qñ. Quid si archidiaconus repñtet aliquẽ ad titulũ pĩmonii sui. s. ordi nandũ: cũ nullũ hẽat vel minus sufficiat ar chidiacono hoc sciente vel ignorante: Rñ°. Dicũt quidã q imputandũ est clerico: q nõ põt ignorantiã allegare: ext de rescrip. ab ex cõicato. Et ideo querat victum manu pria 91. di. clericus. et ar. extra de eta. et quali. acce pimus. Alij dicũt: q agere põt effectu: ne cogatur mendicare in ignominiaʒ clericat'. Aget aũt contra archidiaconũ primo loco: quia dolus eius preponderat culpe ordinan tis. ff. ad. l. acquil'. Item si obsteterit. Sed si ille prouidere non possit: aget in subsidium contra epm fm Goff. ar. ff. de dolo eleganter §. penul. Que est forma primi scrutinij: Rñ°. forma eius ẽ q p tres ɔtinuos dies sab batũ pcedẽtes ordinãdi diligẽt examinẽt: de genere de patria: de etate: de institutiõe. i. ti. ad quẽ ordinat. de loco vbi ẽ ɔuersat'. de sci entia. de fide. et de alijs quibus infra dicet i sequẽtibus capitulis in quibus agetur de q litate ordinandorum. Et si illi probati sunt sabbato pñtetur epo. 24. di. qñ. Que est forma scdi scrutinij: Rñ°. Hec. s. q in roma na ecclia prior diaconorum: in alijs ecclesijs maior diaconus vel archidiaconus dicit ãte altare. Postulat sancta mr ecclia hũc diaco nũ vl' subdiaconũ ad onus subdiaconat' vel presbyteratus assumi. Et ordinatore inter rogãte scis eũ eẽ dignũ rñdet. Quãtũ hũana fragilitas etc. Sed mirabilis ẽ hec rñsio. Vi det eniʒ q potius deberet dicere se nihil scire

de eius dignitate vel idignitate: Rñdeo ꝑm Ber. ꝙ ex eo ꝙ videt eũ electũ a bonis videt̃ habere noticiã quãdã: ⁊ de clerici scia rñdet que ab alijs audiuit. zz.q.5.hoc videretur Hec Ber. Uel in illa rñsione nõ peccat: duꝫ tñ contra ꝯscientiã nõ rñdeat. Alioqn cõtra z8.q.i.§.i. ⁊ extra de prescrip.quoniã.qꝛ quẽ nescit indignũ debet presumere fore dignuꝫ: nisi probet̃ ꝯtrariũ: ex̃ de presump. dudũ. Hoͦ tñ fallit in aliqbus casibus specialibꝰ vbi nõ ꝓsumit̃ idoneus nisi ꝓbet̃ idoneus. C. de ꝓba. l.ex ꝑsona. Itẽ in dubio ꝓsumit̃ qs excõicatus: extra de sen.ex.cũ desideres.§.secũde. Itẽ prius presumit̃ fornicatio ꝙ̃ mrĩmoniuꝫ vt dicit̃.zi.q.i.deniqꝫ. Et maxime fallit ĩ his in quibus est periculuꝫ anime: vt presumimꝰ aliquẽ eẽ paganũ: ex̃ de baptismo.c.i.⁊ ecclesiam non ꝯsecratam: de ꝯse.di.i.ecclesie.⁊ aliquẽ nõ ordinatũ.di.68. presbyteri. Quid si archidiaconũ remordeat ꝯscientia: Rñͦ. Studeat hoc ordinatori secrete nunciare añ ꝙ̃ veniat ad hoc scrutiniũ: extra.e.c.i. Et addit Inno. ibidẽ in glo. ꝙ in hoc casu si ordinator nollet desistere: si bono modo posset deberet se abñtare: qd̓ si nõ pot̃ sine scãdalo: dicẽ debet illa verba vt minister ecclesie: que non iudicat de occultis. Et idẽ dicit Hosti. ibidẽ in glo. Quid si archidiaconus impedimẽtum maliciose secreto attulerit: Rͦ. Grauit̃ peccat: ⁊ ideo non effugiet canonicã vltioneꝫ ar.extra de clan.despon. cuꝫ inhibitio. Ideo ordinator debet diligenter cauere: nec de facili credere. Hec Hostiẽ. Quid si quis sine examinatione fuerit ordinatus: Rnͦ. Si fit ignotus: licet alias sit dignꝰ ẽ deponendus. z4.di.c.vlt.⁊ fit in odium ipsius sic ordinati ⁊ etiam ipsius taliter ordinantis: ar.di.70.c. i.⁊ extra de preben.c.cũ ꝑm aplm̃.§.licꝫ. Si vero sit ignotus ⁊ indignus merito fortius ẽ deponendus: tum quia est sine examinatiõe promotus. tum qꝛ non prodidit crimen suũ: vel impedimentum: dis.50.ex penitentibus. Si auteꝫ sit notus ⁊ dignus in nullo peccat Noti eni nõ sunt examinandi: ar.di.z4.nullus. Fallit aũt hoc in ꝯsecrando: qui licet sit notus tamen examinatur.z3.di.qui eps̃.Fꝫ Goff. quia circa maiora vertitur periculum. 6i.di.miramur. Dicit tñ Hosti. ꝙ semper est examinatio facienda: vt sibi videt̃: ex̃ de elec. nihil.rñso.i.§.i.⁊.z. Sed si notus sit ⁊ ĩdignꝰ est deponendus: qꝛ non ꝓdit crimen suuꝫ: vt dictum est. Et ad idem ex̃ de renun. nisi cum pridẽ.§.persone. Quod intelligas de crimĩe graui. Secus est de leui.z5. dis.c.vlt. Quod aũt crimen dicatur graue vel leue dicetur in sequenti titulo. Sed per quem fiet depositio: Rñdeo: ꝙ per superiorem nõ per ordinatoreꝫ: ar.extra de cle.coniu.diuersis in fi. Nã ordinator est ĩ causa depositionis.i.q.i.si qui episcopi. Hec Hosti. Quid si ordinandus ꝓprium impedimentum ꝓdidit: ⁊ ordinator non intendens dispensare cũ eo nihilominꝰ eum ordinauit: Rñdeo. Postmodũ detecto impedimẽto nõ recipietur ordinatus: sed est deponendus. Hic enim est casus decreti. 8i dis. si qui sine examinatione. Quid si promouendus in scrutinio suppresserit impedimenti sui veritatẽ: Rnͦ. Uidet̃ deponendus qꝛ ex quo examinat̃ suũ impedimẽtuꝫ ꝓdere debet: vt dicit̃.z4.dis.quãdo.⁊.c.vlti. Et silr̃ videtur ꝙ quilibet in iure confiteri teneatur crimen suum de quo agitur si super eo fuerit ĩterrogatus: vt habetur.i5.q.vlt.c.i.⁊ penul. Quod Aug. credit tam in iudicio ꝙ̃ in ordinatione esse faciendũ. Sed in ordinatiõe dicit: ꝙ si generaliter interrogetur sufficit ꝙ dicat in genere se esse criminosum: ⁊ sic petat dispensatiõem. Sed si specialiter interroget̃ rñdebit se penitentiã egisse. Uel nõ rñdebit quia specialiter interrogans videtur magis suggerere ꝙ̃ querere: ar.ff. de qõnibus.l.i.§. qui questionẽ. Sed cõtra de peni.di.50.§. his auctoritatibus: vbi habes. Nõ dico tibi vt in publicũ te prodas: Rnͦ. Loquit̃ de penitente: qui nõ cogitur prodere se. Secus ãt est in ordinando. Qꝛ si non prodat: secuꝫ nõ poterit dispensari. Debet ergo ꝓdere se corã pluribus: quia prodere est in publico dicere. z.q.i.si peccauerit. Sicut eni eps̃ solus cãm non audit.i5.q.7.eps̃.sic nec solus dispensabit. Alioquin qualiter probaret̃ dispensatio: nisi fieret coram pluribus. Que tamen ẽ probanda: extra de scismaticis. fraternitati. Alij dicũt ꝙ neqꝫ in iudicio: neqꝫ in examinatiõe ordinatiõis tenet̃ quis se prodere si penituit quia deus occultat peccatum post penitẽtiã 3z.q.i.apud. Et sicut licet redimere sãguinẽ suũ qualitercũqꝫ pot̃.z.q.3.§.notandum. sic ⁊ honorẽ suũ. Hostien. vero sic distinguit.s. ꝙ enorme crimen prodere tenet̃ in ordinatiõe Graue aũt post pniam dũmodo sit occultuꝫ prodere non tenetur: qꝛ non eget dispẽsatiõe Enorme aũt indiget: vt videbit̃ in sequenti titulo: multominus leue. Secus est si graue sit notorium. Siue autem in genere siue in specie queratur: sic pot̃ rñderi. Si hoc d̓ quo queritur cõmisi: vel si mortaliter peccaui: penitentiã inde egi: ꝑm Goff. q.d. talia peccata sunt mihi dimissa ꝑ penitentiã. Sed cuꝫ hoc iurare sit temerarium: extra de purga.cano.

accepimus. quomodo hoc asseritur cum inter iuramentum et simplicem loquelam non sit differentia apud deum. 22. q. 5. iuramenti. Ideo dicitur quod si quis notorium fuit tenetur illud specialiter prodere et dispensationem petere: alioquin vel tacebit. 22. q. 2. neque. vel dicere poterit. Scias de Augustino. quicquid vis: quia conscia me non accusat. ii. q. 3. senti. Hoc enim sufficit dummodo contra conscientiam non loquatur: extra eo. c. i. Hec Hostien. in summa. Idem ait Hosti. extra de corpore viti. super. c. exposuisti. dicit quod ordinandus sive promovendus ad aliquam dignitatem tenetur confiteri crimina notoria iuris vel facti: nisi cum eo fuerit dispensatum: dis. 50. ex penitentibus. Tenetur etiam prodere gravia sive enormia. s. que post penitentiam executionem impediunt: ut homicidium et simonia in ordine. Alia autem non tenetur prodere: quia non impediunt: extra de temp. or. c. fi. Si autem fraudulenter defectum siluerit non habebit executionem ministerii nec ordinis sic recepti: extra de renun. nisi cum pridem. §. persone. Cum predictis convenit Goff. ti. de temp. ordi. et Inno. sup. c. cum pridem. Et addit ibidem quod si confitetur et cum eo dispensetur tutus erit: ut non accusetur: alias secus est 24. di. c. fi Quid si ordinandus interrogatus specialiter super aliquo mortali respondeat se illud commisisse: et penitentiam non egisse. Numquid talis confessio preiudicat sibi: ut possit inde puniri: Respondeo secundum Hosti. et Goff. quod non: nisi tantum in hoc. s. ut non ordinetur: ut dicitur. 24. di. c. 2. in fi. et ar. extra de excep. denique. §. vlt. Non obstat illud quod dicitur extra de elec. per inquisitionem. quia loquitur de iudicio quando. s. fit generalis inquisitio. Nec obstat quod dicitur extra de exces. prela. Et sit grave quia loquitur quando clericus nulla necessitate compulsus extra iudicium de suo crimine gloriatur. Hic autem loquimur in foro mixto. s. partim iudiciali: et partim penitentiali: quia iudiciale non repellitur: et quia penitentiale non punitur nec publicatur: nisi quatenus se publicavit. Quid si vult et petit se promoveri clericus et non vult eius prelatus quia forte scit secrete eum commisisse aliquod peccatum grave: vel propter aliquam similem causam: Respondeo. Aut est clericus regularis: et talis non promovebitur contra voluntatem sui prelati. Et sic loquitur extra de temp. or. ad aures. Aut est clericus secularis: et tunc aut non habet ius petendi ordinari: et sic non tenetur eum episcopus ordinare nec ordinari facere. Sic etiam intelligi potest dicta decretalis. Aut habet ius petendi ratione dignitatis vel beneficii: cui annexus est ordo: et sic non potest eum episcopus prohibere. Et sic loquitur extra de temp. ordi. ex tenore. Vel etiam loquitur de clerico seculari secundum Goff. cuius peccatum non est enorme: et occultum est licet prelato sit notum. Quod enim operatur crimen mediocre manifestum: hoc operatur crimen enorme occultum. Et hec probantur ibidem. c. quesitum. Priorem distinctionem et secundam ponunt Goff. et Ber. super illud. c. ex tenore. Utrum promovens indignos ad ordines peccet: Respondeo. A domino describitur servus fidelis: qui constitutus est super familiam domini sui: ut det illis in temp. mensuram tritici. Et ideo infidelitatis est reus qui divina tradit alicui super mensuram eius Qui autem promovet indignum hoc facit: et ideo crimen mortale committit quasi suo domino infidelis: precipue cum hoc cedat in detrimentum ecclesie et honoris dei qui per bonos ministros promovetur. Esset enim infidelis domino terreno: qui poneret aliquos inutiles in officiis eius. Preterea peius est indignos ad sacra mysteria promovere: quam iam promotos non corrigere. Sed Heli mortaliter peccavit non corrigens efficaciter filios suos: ut patet .i. Reg. 5. Ergo multo fortius mortaliter peccat episcopus promovens indignos. Unde ad minus requiritur quod ordinans in ordinando contrarium aliquid esse sanctitati nesciat. Et etiam exigitur ut secundum mensuram ordinis vel officii iniungendi curam apponat: ut certitudinem de qualitate ordinandorum saltem ex testimonio aliorum habeat. Et hoc est quod dicit apostolus ad Timo. Manus nemini cito imposueris. Qui autem indignum ordinat: ordinandi ius ulterius non habebit. 25. q. 2. si qui episcopi. Hoc autem est verum secundum Io. quando scienter promovet indignum scilicet eum qui est in crimine notorio. Alias repelli non posset ab ordine conferendo: extra de temp. or. ex tenore. Ber. vero dicit: quod illum eundem ordinem conferre non posset sed alios bene posset: et pene non debent extendi Hug. autem dicit quod nullum conferre potest. Quod vero dicitur: quod eo ipso quod ordinatus apparet indignus: et ordinator. 83. dist. tantis Daniel. Hoc est verum secundum Ber. extra de eta. cum sit ars. quando ordinans per se examinat ordinandum: et non per alium. Sed contra. Illi qui non habent scientiam: nec sanctam vitam: quandoque possunt esse utiles ad temporalium gubernationem vel propter potentiam secularem: vel propter industriam naturalem. Sed ecclesia indiget ministris non tantum propter spiritualium dispensationem: sed etiam propter temporalium gubernationem: ergo etc. Respondeo Temporalia non sunt querenda: nisi propter spiritualia. Unde propter bonum spirituale debet esse lucrum temporale contemptum: et negligi tanquam

icōmodū. Si dicatur: q epus in numero sufficienti idoneos ministros inuenire non posset: si talez idoneitatē in eis requirēt qlis describitur a sanctis? Rñdeo. Deus nunq ita deserit ecclesiam: quin inueniant idonei ministri sufficientes ad necessitatem populi: si pmouerentur digni z non indigni. Et si nō possent inueniri tot ministri: quot sunt mō: melius esset habere paucos ministros bonos q multos malos: vt dicit beatus Clemens z habetur extra de eta. cum sit. Sz nunqd qui reputat dignus ad vnū ordinē reputari pōt indignus ad aliū? Rn° q sic. si ordinans examinauit p alium. 50. di. quicunq. z. 15. q. vlti. c. i. Si aūt p semetipsum ab aliquo ordie repellere nō poterit: nisi forte postq ordinat⁹ fuit indignum se reddiderit: extra de eta. accepimus. Hoc Goff. Vñ fm Ber. ibidē: qui ordiauit aliquē nō pōt ei crimē aliqd postea vel irregularitatem obijcere: nisi noua causa supueniente. Si tamē pmoueret ad aliquaz dignitatē: posset ɔtra eum excipe: dis. 12. nos cōsuetudinē. z ar. ex de ele. in genesi. z. c. scriptum. nō aūt accusare: ex de accusationibus nulli. Et siliter qui tolerauit aliquē i officio vel dignitate minori: pōt contra eum excipe: licet nō accusare si eligatur ad maiorē. Hec Ber. Utruz epus eos quos ordinauit per exceptionē a beneficio remouere vel repellē possit? Uidetur q nō: q2 illos quos ordiauit reputare debet idoneos: ex de eta. z quali. or. accepimus. §. penul. ibi eo presertim zc. Ex quibus verbis satis cōicitur: q de rigore iuris expresse tenere non potest aliqua exceptio ɔ tales. Equitate tamen pensata pōt quia delictum persone redundare non debet i dānū ecclesie. 16. q. 6. si episcopum. Sed contra. qa quis nō potest venire ɔtra factum suum: ex de fi. presbyterog. veniens. Dicendū q hoc est verum vbi pter defectum vult remouere eum vel repellere. Secus ē si pter vitiuz persone: vt dicitur in. c. accepimus. In hoc enim casu lederetur publica vtilitas z honestas. Ergo iudex occurrere debet: extra de except. exceptionem. Hec Hosti. Adhuc nota q Hosti. ɔsulit omnibus epis q examinent vl examinari faciāt: z non excōicent sicut multi faciunt: ne laqueo se suspendāt. Absoluāt g ad cautelā ordinatos publice in ecclesiia ab omni vinculo excōicationis: z cum eis super omnibus irregularitatibus dispensent: i quibus possunt z debent fm deum z canones. Hec aūt absolutio z dispensatio etiā missis ab extraneo prelato proderit: in quantum proprius prelatus cum eodem dispensare potest: quia omnia illa videtur sibi esse cōmissa sine quibus nō potest ordinatio expediri: ex de officio delega. preterea. Insuper nota fm Hostien. q per proprium prelatuz dispensatur in casibus illis in quibus recepisset executionem si mandatum eius ab initio interuenisset: puta quando ordinat ab extraneo sine eius mādato: extra de temp. ordi. q trāslationem. Item quādo ignorantia iusta excusat: extra de ordi. ab episcopo qui resi. c. 2. In alijs vero per solū papam: extra de temp. ordi. dilectus. Uel etiam fm eundem cū epo delinquente nō potest dispensari nisi p papaz ar. in. c. dilectus. Sed cum ordinato pōt etiā per episcopum. extra ibidem ɔsultationi. Ul intellige q in omnibus casibus ex post facto necessitate vel vtilitate ecclesie exigēte potest episcopus dispensare: nisi papa specialiter retinuerit sibi vel sententiam per se vel p alium tulerit: tunc enim requiritur super hoc speciale mādatū: ar. extra de iudicijs. cū venisset Et fm hoc debet subaudiri in. c. consultatiōi super illud poteris. s. ex hoc speciali mādato. Alij dicunt: q prelatus qui deliquit non pōt dispensare: ar. extra de do. inter vi. z vxo. z si necesse. Et sic intelligi potest illud: extra de temp. ordi. cum quidā. Sed eo mortuo successor dispensat: vt dicitur in. c. consultationi Hec Hosti. ti. de temp. ordi. Sciendū aūt q quattuor casus sunt in quibus dispēsatio est oīno phibita: nisi pape. Unus est de eo qui se fecit bis in eodem ordine ordinari. i. q. 7. saluberrimū. 2⁹ qui se fecit bis baptizari: de ɔse. di. 4. eos. z. c. qui bis. De quo casu dictū est supra li 4. ti. i. ar. i. q. vltia. Et per simile habetur etiā ibidē de casu primo. 3⁹ casus ē de eo qui se simoniace vel a simoniaco facit promoueri. 9. q. i. ab excōicatis. De quo habetur. i. li. 6. ti. de simonia. 4⁹ est de eo qui ad subuersionē fidei hereticis adhesit: z in ɔtemptum ecclesie se ab eis ordinari fecit. i. q. 7. ɔuenientibus. De quo vide supra ar. 3. Vñ vs. Si bis ordo dat: seu baptism⁹ iterat. Uel vt vertat fidei status ordo petat. Uel si pstet vt vtrūq simonia opetur. Ut dispenset spes irrita prsus habetur.

De inocentia ordinandi. ti. 6.

Einde ɔsiderādum est de qualitate ordinādorū.

Quales autem debeant esse docet aplus. i. Timo. 3. Oportet inquit epm irreprehensibilez esse. vnius vxoris virum. sobrium.

prudētē. pudicū. ornatū, hospitalē, doctorē Non vinolentum. nō pcussorē. sed modestū nō litigiosū. nō cupidū. sue domui bene ppositum, non neophitum. Licz aūt apostolus istā regulam de epo posuerit: fm tamen Aug. et Ambro. est etiā extentenda ad alios ordinādos dis. 8i. aplus. z dis. 34. cognoscamus. De vnoquoqz ergo canone vel capitulo regule predicte p ordinem sigillatiz aliq̄ summarie sunt dicenda z querenda: lz dici possent plurima. Circa primū querunt plura. primo vtrū in ordinando reqratur q sit irreprehensibilis: siue sine crimine? Rūdeo: q sic vt ait aplus ad Titū. quia in mortali constitutus nō debet pmoueri: ex̄ de tēp. or. ex tenore. z. c ad aures. nisi fm determinationē: que hētur ex̄ ibidē quesitū. Utrū aliquis in peccato mortali exñs posset sine peccato vti ordie suscepto? Rn°. Lex precipit vt homo iuste ea q̄ sunt iusta exequatur. Et iō qcūqz hoc q conuenit sibi ex ordine facit indigne: qd iustū est iniuste exequitur: z otra preceptū legi facit: ac p hoc mortaliter peccat. Quicūqz āt cū pctō mortali aliqd officiū sacrū ptractat: non est dubiū qn idigne illud faciat. Unde patet q mortalit̄ peccat. Quid si ex officio teneat̄ vti? Nunqd erit pplexus? Rn° q non: ita q necessitatē hēat peccādi: qz pōt vel peccatū dimittere: vel officiū resignare: ex quo ad executionē ordinis obligat̄. Sed nunqd pōt per aliquē secū dispēsari q licite vtat̄ ordine? R° q nō: qz. s. hoc q hō sancte sancta ptractet est de iure naturali z de iure diuino: qd quidē ē indispensabile. Utrū quilibet act⁹ ordinis quē facit exñs in mortali peccato sit peccatū mortale? Rn°. Qñcunqz talis exhibet se i aliquo vt ministrū ecclesie mortaliter peccat: z totiens mortaliter peccat quotiēs hi⁹ actūz facit: qz Diony. dicit. i. c. ecclesiastice hierarchie. Immūdis nec symbola. i. sacralia signa tāgere fas ē. Uñ qñ tangūt res sacras quasi suo officio vtentes mortalit̄ peccāt. Sec⁹ āt eēt si aliqua necessitate sacrm aliqd otigeret vel exequeretur in illo casu in quo ēt laicis liceret: sicut si baptizaret i articulo mortis: vl̄ si corpus xpi piectū in terrā colligeret. Hec Tho. 4. dis. 24. q. i. ar. 3. q. 5. c. 4m. Hinc est q dicitur di. 40. añ oia. Nihil est in hac vita difficilius laboriosius z piculosius epi: aut p̄sbyteri: aut diaconi officio: sed apud deū nihil beatius si eo mō militet̄: quo noster imperator iubet. Similiter nihil est miserius si negligenter fiat. Utrum peccet mortaliter q̄ recipit vel petit aliquid diuinorūz ab eo q̄ est in mortali peccato? Rn°. Quādiu minister ecclesie qui est in mortali peccato sustinetur ab ecclesia: subditus eius debet recipe ab eo sacramenta: quia ad hoc ei obligatur. Sz tñ preter necessitatis articulum non esset tutū alicui q induceret euz ad exequēdū aliquid ordinis sui: durante osciētia tali. s. q ille esset i mortali peccato. Quā tamē depo nere possz quia dei gratia purificatur in instanti. Hec Tho. vbi supra. c. 3m. Sz esto q criminosus pniam egerit: nu nquid promoueri z ordine suscepto vti poterit? Rñdeo. Circa hoc fuert̄ opi. diuerse. Quibus ad presens omissis sciēduz q sicut dicit Ber. extra de temp. ordi. ex tenore. circa promotos z promouendos fm Hug. z Tanc. quattuor sunt consideranda. Primū est quātitas criminis: vtrz sit enorme vel mediocre. 2m est qualitas criminis: vtrū manifestum sit vel occultum. 3m modus publicatiōis. s. vtrū p operis euidentiā: vel iudicis sententiam: vel ofessionē in iudicio spontaneam. 4m satisfactio penitentis: an egerit pniam veram vel simulatam. Si igit̄ crimen sit enorme fm Goff. Hosti. z Ray. indistincte siue illud crimen sit manifestum vel occultū etiaz post peractā pniam promoueri ius non sinit: z executionem ordinum susceptorū impedit: extra de temp. ordi. quesitum. §. i. vbi principaliter reos. Scdm vero Ber. distingue quia si crimen sit enorme z manifestū deponitur: nec vnqz restituitur post quātācunqz pniam: di. 50. miror. Si vero sit enorme z occultum: monendus est q nisi abstineat ascendere ad superiores ordines non pōt otentus vti ordine suscepto: z non cogendus: qz solū deum habet vltorem. quia latentia peccata vindictam nō habent: di. 32. erubescant: z. 32 q. 5. xpiana. Unde peracta pnia sibi imposita: vel ei⁹ parte si voluerit poterit officio suo vti: z ad ordines maiores promoueri: vt habetur in. d. c. ex tenore. z extra de simo. ex tue Preter reos homicidij: extra de temp. ordi. quesituz. vbi exēplificantur talia crimina. s. adulterium: piurium: falsum testimoniū: homicidiuz. Hec Ber. Et preter simoniacos. Hec eni. s. homicidium z simonia ēt p⁹ pactā pniam impediunt ordinis executionē z bñficij retentionem: vt dz ex̄ de accusationibus inquisitionis. Et idē dicendū ē de heresi fm Goff. Distingue tñ de hereticis vt s̄ ti. 3. ar. 3 in illo notabili: qd incipit. notandū autez q epoꝝ hereticoꝝ. Et qd dictū est q clericus q̄ detinetur enormi crimine occulto monēdus ē: nō phibendus a plato: intelligit̄ fm Ber. de secu ari: non de regulari: ex̄ de temp. ordi. ad aures. quia non habet ppriā voluntatem

.iz.q.i.nō dicatis.z.c.nolo.z iō pmoueri nō potest si ɔtradicat prelatus: vt habet̄ in.c.ad aures. Uel ius illud:aut.c.ex tenore.intelligitur cū quis petens ordinari h3 ius petendi Et ideo prelatus eius qui nouit illius secreta eū repellere pōt:ar.extra de sponsa.ꝓterea Hec Ber. Et hec distinctio habet̄ etiā supra in precedēti ti.q.ꝗd si vult z petit zc̄. Si vero sit mediocre notorium: non pōt ēt si pniam egerit sine dispensatione ꝓmoueri:nec ordine suscepto vti:vt a contrario sensu habet̄ in .o.c.quesitum.§.i.ibi respondemus ꝙ si. z ex̄ de coba.cleri.vestra.z.c. quesitum. Sed post penitentiā vel penitentie partem pōt:ex quo per superiorem dispensatū est. Sic loquit ex̄ de bigamis.quia. z de cle. coniu.sane.z. Si vero sit occultum z non egit penitentia3 monēdus est vt abstineat ab ordine recepto: nō tn̄ cogendus:imo relinquitur sue conscie:vt habet̄ extra de temp.or.quesitū. ibi qui si nō penituerit zc̄.z dis.33.habuisse. Pōt ergo ad superiores ordines ascendere etiam inuito ꝑlato:nisi sit religiosus vel simplex bn̄ficiatus Secus est si ꝑpositurā habeat:vel aliud bn̄ficium:z requirat ordinem certum. Sic intellige illō extra de temp.or. ad aures.z de eta. c.i. Sed si pniam vel partem penitentie egit monendus est: vt abstineat a superioribus: licet vtatur susceptis: non tamen est cogendus. Sic loquitur extra de temp.or.q̄situm. ibi post penitentiam zc̄.z extra.e.ti.ex tenore. Et sic non eget dispensatione: qn̄ crimen occultum fuit. Et sic intellige sniam illoru3 qui dicunt peccatorem celebrare posse post penitentiam sine dispensatione. Prodest aūt ad illud dispensatio: quia scilicet non pōt de isto postea accusari.33.q.z.admonere. z ex̄ d si.presbyteror̄ ex tua. Hec Hosti. Et ɔuenit cum eo Goff. Hosti.tn̄ plenius dicit. Scdm vero Ber. distingue in mediocri notorio: q̄a si sit notorium ex eo ꝙ est in iudicio ɔuictus vel timore ꝓbationis ɔfessus deponitur:dis. 81.si quis clericus. Et hoc etiam dicit Ray. Si vō ē publicū ꝑ opis euidētiā:vł ɔfessionē spōtaneam:tunc pacta pnia pōt cū eo misericorditer agi plus vel minus ſm ꝙ epō suo fuerit visum.15.q.vlti. si quis presbyter. z.50. dis.presbyter̄. Et hoc totū intellige cū egerit pniam verain:z non simulatā:q̄a si simulatā non restituet̄:de peni.dis.i.vnum ɔstitueretur Hec Ber. Ray.aūt dicit: ꝙ si sit manifestu3 per ɔfessionē factā spōte in iure: z non metu ꝓbationum non deponeretur ita precise: sed fieret illud qō legitur.15.q. vltima qui amiserit.z.c.si quis presbyter. vbi dicitur:ꝙ talis si est sacerdos non cantet missam: si diacon⁹ euangelium non legat. Alios aute3 ordines exequi poterit. Nota tamen: ꝙ si clericus confiteat̄ publice etia3 extra ius se cōmisisse crimen tale: quod vergit in alterius infamiā vel preiudicium:puta aliquā nūc cōiugatam se primitus deflorasse vel simile:licet iura dicant confessionem extra ius factam regulariter non parare preiudiciu3 confitenti: iste tamen debet suspendi ab officio z beneficio extra de excessi.prela. q̄ʒ sit graue. Hec Ray. Si vero sit manifestum per infamiam deficiente accusatore: z probatione legitima indicetur ei purgatio:qua prestita absoluetur:si vero in ea defecerit deponetur:extra de adul. significasti.z de purga.ca.ex tuarum. Ex predictis constat ꝙ leue delictum siue occultu3 siue manifestum: nec deijcit promotum: nec impedit promouendum. Premissam distin. eliciunt Goff. z Hostiē.extra de temp. ordi. ex illo.c.quesitum. Et nota diuersitatem inter Goff. z Hostien. ex vna parte: z Ber.ex altera: quia illi non distinguunt de peccato enormi vtru3 sit manifestū vel occultū. Ber. vero sic. Item illi non distinguunt de modo publicationis peccati mediocris. Ber. vō sic Adhuc nota circa materiam ista3: ꝙ Inno. super.c.ex tenore. dicit ꝙ ī occultis peccatis sufficit absolutio presbyteri auctoritate clauium:ar.6.q.i.illi qui.nec requiritur dispensatio aliqua vt suum officiu3 exequat̄: vel vt ꝓmoueat̄:l3 si ex humilitate abstineat mēat̄ ar.in.c.quesitum. Et hec sūt vera nisi sit tale crimen: qō impediat executionē officij:etiā p⁹ pactam pniam. Et ɔuenit cū eo Hostien. sup.c.quesitum. Sed quid vocat̄ h̄ delictū enorme z mediocre:z quid leue: R°. Enorme delictū vocat̄ h̄ ſm Hosti. homicidiū di. 50.miror. Hui⁹ inhabilitationē īducit horror sanguinis. Itē heresis in q̄ p⁹ vuln⁹ sanatum cicatrix remanet.i.q.i.ventū. Hui⁹ inhabilitationis rō ē imanitas criminis. Itē simonia in ordine:ex̄ de accusa.īquisitiōis. Hui⁹ ihabilitatōis rō ē vitiū z infectio ordinis. Sūt etiā q̄dā alia delicta q̄ dicunt̄ enormia:nō tn̄ isto respectu:sed alio: vt respectu pnie z indispēsibilitatis simoniaci in bn̄ficio. De illa non pōt hō penitere nisi resignet:extra de simonia matheus. Nec pōt dispēsationē habere.i.q. i.erga Dispensatur tn̄ cū nō simoniacis:licet simoniace promoti:extra de simo.de regularibus. Item respectu depositiōis:si q̄s excōicatus in ɔtemptum clauium celebrauit: ex̄ d cle.ex.mi.latores. Item respectu infamie oē delictum qō inducit ipo facto ciuilē ifamia3

.23.q.4.§.porro. Item respectu originis: vt est infamia descendens ex delicto per sniam declarato.2.q.3.§.hinc autē colligitur. Hec Goff.ꝛ Hosti. Quid aūt vocet mediocre delictum: habetur extra de temp.or.quesitum .s.adulterium: piurium: falsum testimoniū: fornicatio: fraus: que.s.habet dolū adiūctum Non eni ois fraus est dolus: vt cū qs decipit de ipa intentione vel voluntate fallendi: ꝛ sacrilegium: furtū: ꝛ cetera mortalia: que specificantur.5i.di.qui in aliquo.ꝛ.25.di.§.al'et §.criminis.ꝛ ibi.ꝛ q̄uis apl'us.ꝛ in pluribus alijs di.ꝛ capitulis decreti. Excipe tamen homicidiū qd ibi numerat: quia si voluntariū fuerit enorme erit: vt dictū ē. Hec Hosti. fm tū Ber. adulteriū: piuriū: ꝛ falsū testimoniū ꝛ homicidiū sunt peccata enormia: vt patet intuenti verba eius supra posita. Leue ergo delictum ē minutū siue veniale. De q̄ multa habes exempla in.d.§.al's igitur. que aūt sūt minuta ꝛc. Que sunt etiam venialia habitū est supra li.5.ti.3i.

De monogamina.ti.7°.

Postea cōsiderā dum est de 2°.c.regule aplice: que est ꝙ oportet ordinandū esse vnius vxoris virum.i. monogamū a monos quod est vnū ꝛ gamos qd est mulier.di.26.c.i. Et circa h° querunt plura. p° quō istō.c. itellgit s.negatiue vl'affirmatiue. Rn° ꝙ negatiue.i. nō plurium: sicut econuerso: in ore du. vl' tri. ꝛc.i. paucior: extra de testi. in noie domini.

Quare bigamus arcet ab ordine: Rndeo Propter tria. p° pter defectū sacramēti. Nā p sacramētū ordinis cōstituitur qs minister alior sacramentor. Qui vero alijs sacramētum ministrare dz: nullū in sacris pati debet defectū: sed oīmodo pfect° eē. Defectus aūt sacri ē qñ oppositū significationis sacramēti integre inuenit in aliquo. Integra vero significatio mrimonij est significatio ɔiunctionis vnius xpi cū vna ecclesia. Qñ g° qs cōiungit pluribus vel vni in plures diuise: i eo deficit sacramētū.26.di.acutius.ꝛ extra de bigamis debitum.2° pter signum incōtinētie. di.82 posuisti.v°. sed fortasse. Sicut eni dic Amb. quō erit hortator viduitatis q̄ coniugia frequētauerit: di.26.vna.3° pter pogatiuam ordinis: vt habet i.d.c.vna.ꝛ.c.vlt. In quot casibus ɔbitur bigamia: Rn°. In.7. Primus est cum quis diuersis tēporibus habet plures legitimas vxores: ꝛ cognoscit ambas. 2° cū quis diuersis tēporibus plures habet: vnam de iure: ꝛ alterā de facto: ꝛ cognoscit ambas. Et iudicatur talis bigam° nō pter defectum sacramēti: cū in veritate nō sit bigamus: sed pter affectum intentionis cū ope subsecuto ex de bigamis nuper. Hec Ray. Et fm Rod. hec bigamia interpretatiue pōt intelligi de illo solo: qui sciens impedimentum contrahit de facto. Secus ē si ignorans impedimentū ɔtrafaciat bona fide. Nec ɔdicit illa decretalis nuper.ꝛ illa cum a nobis. que ē ibidē: q̄ loquitur de illo: qui añ sacrū ordinē ɔtraxit cum vna: ꝛ post sacrum ordinem contraxit cū altera sicut patet in illa decretali: quando habet integra: ꝛ extra de sen.ex.nuper.ꝛ insci enter in primo casu ɔtrahendo: ꝛ iō forte bigamus reputatur. Unde forte secus est de eo qui nō peccauit ɔtrahendo: sed excusatur pter excusabilē facti ignorātiā: cū pene sint potius restringende q̄ ápliande. 3° casus ē qñ eodē tpe hz plures: vnā de iure: ꝛ alterā de facto: ꝛ cognoscit ābas. Et silit fm Goff. si neutrā hz de iure: sed tm̄ de facto: vt si contraxit vno ꝛ eodem momento cū vtraq3: tūc eni cū neutra matrimoniū tenet: ex eo.nup. Similiter si ɔtraxit de facto cū pluribus diuersis temporibus. Ad hūc casum videtur ptinere quādo qs ducit aliquam per verba de presenti: ꝛ illa viuente vel mortua ducit aliā de facto. Sed fm Tho.4.di.27.q.3.ar.i.q.2 .c.3m.ex hoc nō fit irregularis. Si tñ p ecclesiā cogat ad primā redire: stati fit irregularis cū debitū soluit seu reddit. 4° qñ cōtrahit siue de iure siue de facto cum vidua ab alio marito cognita: ꝛ eam cognoscit. Secus essz si esset virgo relicta. 5° est qñ ɔtrahit siue de iure siue de facto cū corrupta a quocūq3: siue scient siue ignorant: ꝛ eam cognoscit. 6° qñ ppriā vxorē cognoscit scienter vl'ignoranter postq̄ ē ab alio cognita. Et oēs isti modi predicti hñtur extra.e. sup eo. in glo. 7° est qñ p° votū solenne ɔtinētie ɔtrahit de facto: lz non posset de iure matrimoniū: ꝛ cōsummat vt habet in glo predicta. Sed talis nō est irregularis pter defectum significatiōis in sacramēto cū nō sit ibi sacramētū: sed q2 simpliciter statutum est eo ꝙ ɔtra talē presumit de incōtinentia: ꝛ vt sacramētum ordinis in maiori reuerētia habeatur. Distingue tamē in hoc casu: quia talis aut solēnizauit votū per ordinis sacri susceptionē: ꝛ sic ē bigam° Cum eo tamen potest dispensare episcopus fm Ber. ex de cleri.coniu.sane. Et fm Rod. hoc est verum si contraxit cum virgine: alias secus est: aut per religionis professionem: et

sic etiam est bigamus.27.q.i.quotquot. Cũ eo tamẽ non potest dispensare episcopus: vt dicit Jo.ibidẽ. Jn primo casu predictorum & in 7° est ꝓprie bigamia & vere: in ceteris aũt large & interpretatiue. Et licet in aliquibus eoꝝ non sit mr̃imonij sacramẽtũ: ẽ tamẽ eius silitudo. Et posset quilibet dictoꝝ casuũ ꝓbari ꝑ speciale capitulum iuris canonici: sed ꝓpter breuitatẽ omisi. Sed quare magis nocet quo ad penam irregularitatis: viro ꝙ corrupta sit vxor eius ab alio: q̃ ꝙ ipsemet sit corrupt⁹ cũ alia: cũ magis nocere sibi deberet culpa ꝓpria q̃ aliena? Rñ°. Nõ est ẜm q̃sdã quia ecclesia nunq̃ fuit iuncta adultero: nec nisi vni spõso: sed sponsus ecclesie aliquãdo habuit synagogam quasi ↄcubinã. Et ideo cõsumatio mr̃imonij cũ muliere prius corrupta ab alio: magis ẽ ↄtra significationẽ matrimonij: q̃ qñ vir corruptus cõsũmat mr̃imoniũ cum muliere prius non corrupta. Sꝫ hec ratio nulla videt̃ aliquib⁹: q2 vt ipi dicũt sicut vna fuit fides antiquoꝝ & modernorũ: ita & vna ecclesia. Vñ & sancti patres veteris testamenti iam pertinebãt ad vnitatẽ eccl'ie iõ collectio eoꝝ nõ debet dici fuisse ↄcubina ꝫ spõsa: vñ ẽt a ꝓphis sponsa vocat̃. Preterea si esset veꝝ qđ illi dicũt copula fornicaria eẽt sacramentũ vnionis synagoge cũ deo: qđ est absurdum. Et iõ dicũt aliter. s. ꝙ motus nõ distinguitur ẜm speciẽ ꝑ cõparationẽ ad terminum a quo: sed ad quẽ. Et iõ ↄsũmatio mr̃imonij cum non prius corrupta: lꝫ sit a viro prius ꝑ fornicationẽ corrupto cũ alia: non sic deficit ab integritate significationis ↄiũctionis xp̃i & ecclesie: sicut cõsũmatio mr̃imonij a viro nõ prius corrupto cuꝫ muliere ab aliq̃ corrupta: ergo si mulier esset susceptibilis ordinis: non fieret irregularis ꝑ ↄsũmationem cum viro nõ prius corrupto: licet ipsa fuisset ab alio corrupta ꝑ fornicationẽ. Hec Rich. 4.di.27.q.4.ar.i.c.3m. & Tho. 4 di.27.q.3. ar.i.q.3.c. Sed quare bigamia in mr̃imonio non ↄsũmato nõ facit irregularẽ: sicut i ↄsũmato? Rñdeo. Quia grauior ẽ defectus significationis in matrimonio ↄsũmato: q̃ i nõ ↄsũmato. plus enĩ sunt põderandi defect⁹ in rebus cõsũmatis q̃ in his que nõdum peruenerũt ad ↄsũmationẽ. Hec Ric. vbi supra c.4m. Vtrũ ille qui defloraint aliquã fornicarie & postea eam duxit in vxorem sit bigamus? Rñdeo. Quidam dicũt ꝙ nõ: q2 ibi est vnicus vnice & econuerso. Neuter.n.diuisit carnẽ suaꝫ in plures: qđ videtur sufficere ex̃ de biga.debitum in tex.& glo.circa fi.& di.26 acutius: & ar.extra qui fi.sint le.tãta. Et hec opi.est celebrior ẜm Goff. Ray. & Ber.ex̃ de biga.debitum.bar.brix.in quadã q̃one: & Jo. an.li.6.de cle.diu.clerici. Alij dicũt ↄtrariũ quos sequit̃ Hostien. q2 virgo debet eẽ spõsa quãdo matrimoniũ cõtrahit: & etiã quando cõsũmatur: al's ibi deficit signaculum sacri: quia vir significat xp̃m: & vxor ecclesiam que est virgo non habẽs maculã neq3 rugaꝫ de q̃ habetur extra.c.debitũ.&.27.q.2.cum societas. Debet ergo depõsari in virginitate.30.q.5.qualis virgo desponsata in virginitate &c. Et virgo debet esse in ↄtractu.32.di.nemo.& di.34.curãduꝫ &.c.precip.mus. Postea tñ exponunt: virgo.i.non ab alio cognita. Sꝫ hãc expositionem nõ admittit Hosti. Quid si quis credit contrahere cuꝫ virgine: & inuenit illam corruptam? Rñ°. Non debet ꝓmoueri di.5i. qui in aliquo. Lex enim promotionis factum requirit: non voluntatem.15.q. vlti. c.vlt. Quid si maritus accusat vxorem de adulterio: & pendente accusatione cognoscit eam: etiaꝫ ad preceptum ecclesie? Nunquid ex hoc fit irregularis? Rñ° ꝙ sic: q2 irregularitas sepe ↄtrahitur solo facto sine peccato et absq3 voluntate: vt dictũ est supra. Quidam tamen hunc excusant: quia quasi magis patitur q̃ agat: & ꝓpter bonum obedientie: ar.23.q.i. quid culpatur. in f.. & q2 mortaliter peccat si non reddat: extra de conu. lepro.c.2. §.vlt. Sed hoc nihil est: quia si conscientiam habet potius vsq3 ad finem litis excõicatõeꝫ sustinere debet: ar.extra de sen.ex. iquisitiõi. Et similiter si absoluitur adhuc non cõsulo ꝙ cognoscat: nisi irregularis fieri velit. Nec peccat cũ adulterium cõmissum ꝑ exceptõeꝫ ortam eam repellat. De hoc require.ĩ.li.8.de matrimonio.ti.de diuortio. Hec Hosti. Sed Ray. videtur dicere contrarium. s. ꝙ tenet̃ reddere: quia non debet eam ante sententiaꝫ suã possessione spoliare.ii.q.i.q2 res. Vtꝝ bigamus accedens ad ordines characterem accipiat. Respondeo ꝙ sic: ar.di.5o. q̃cunq3 penitens. Nam bigamie non est annexa irregularitas de iure naturali: sed de iure positiuo. Nec iterum est de essentialibus ordinis ꝙ non sit bigamus. Vtrum talis habeat etiam executionem ordinis quem accepit? Respõdeo. Si talis ignorat se esse bigamuꝫ executioneꝫ habet ad minus quo ad se: iusta & probabili ignorantia excusante: ar. extra de ordi.ab episcopo.c.i.in fine. Nec enĩ deest fides sacramenti: extra de presbytero nõ bapti.apostolicam. Sed si sciebat vel veritatem postea reperiat: ab executiõe abstinere tenet̃: extra de presbytero non bapti.veniens. Hec

Hosti. Utrum bigamus gaudeat priuilegio clericali? Rn°. De hoc fuit altercatio antiquit°. dis.84. quisquis. que decidit in osti. Greg.io.extra de bigamis.altercationis. per quam decretalem habet q bigami sunt oino priuilegio clericali nudati: et cohibitioni fori secularis addicti.i. abstricti osuetudine contraria nō obstāte.. Et sic exponit.c. de appel. addictos.i. restrictos. Et hoc dico siue sint bigami vere siue interpretatiue. Sz nūqd hoc est verū de clericis constitutis.i ordinib° sacris? Rn° q non. Unde in eis nō hz locuz extra de biga.a nobis. De constitutis vero in ordinibus minoribus intelligendū est illud .c.altercationis.et illud quisquis. Hec Bar. ibidem. Utr cuz bigamo dispensari possit Rñdeo q sic p papā. Et hoc patet triplici via Prima sumitur ex parte plenitudinis ptātis pape. Licet eni papa dispensare non possit ō ius nature: nec contra ius diuinū: qr vtrunq iure ē inferior: et vtrunq tanq̄ fundamētuz supponit: tamen quia est successor petri principis apostolor habēs ptātem equalem: sine eandē ptāti petri: et inferior obligare non pōt superiorem: nec par parem: ideo papa de plenitudine potestatis dispensare potest contra statuta quorūcunq apostolor. si tamen vim non habeant ex iure nature vel diuino.di.82 presbyter.. 2° sumitur ex parte intentionis apostoli: quia non prohibet dispensationem: sed ostendit de iure cōmuni tales non esse pmouendos. Unde Lucius papa cū panormitano episcopo: qui fuit bigamus dispensauit di.34. lector. in glo. Sicubi ergo legatur q hoc papa non pōt siue non licet de facili hoc facere pter reuerentiam apostolor: debet exponi.i.non cōgruit sue potentie. Sic exponit ex de sta.mo.cū ad mona.et.32.q.5. si paulus Sic etiam intelligitur illud dis.50.miror. et illud dis.34.lector. vbi dicitur q bigamus dispensatiue potest pmoueri vsq ad subdiaconatum inclusiue exigente necessitate. Intelligitur sm statum ecclesie primitiue: secūdum quē subdiaconus nō erat de numero sacror ordinuz. Sed hodie papa de facili nō dispensaret. Hec Hosti. Et oueniunt cū eo cōiter omnes doc. Aliqui vero dixerunt: q papa nō potest dispensare cum vero bigamo q recipiat diaconatum et sacerdotium: qr tēpore xpi et aplorum fuerunt ordines sacri: qr non pōt dispensare contra doctrinaz sacre scripture. Si tamen talis ordinetur recipiet characterem: et papa dispensare poterit cum eo in executione illorum ordinum. Utrū episcopi possint cum bigamis dispensare? Respōdeo q sic: sicut cōmuniter dicitur in minoribus ordinibus.distinctione.50.quicunq.2.quia tales non sunt ministri nec rectores: nec habent officium predicandi. Unde de diuisione non est timendum in talibus. Secus est de sacris de consecra.dis.2.tribus. Si ergo bigamus ad sacros ordines promouetur ordinatus ab executione: ordinator vero ab ordinum quos contulit sm Ber. collatione suspenditur: quia in hoc casu contra apostolum dispensare non licet cum bigamis: licet cum ordinante possit: extra.e.super eo. Quidam tamē dicunt: q episcopus potest in subdiaconatu dispensare propter necessitatem: ar.dis.34. lector.et.c.subdiaconus.et.c.le. In contrariuz est illud extra de bigamis.nuper. et.c.super eo.vbi de hoc in glo.fi.et di.50.siquis viduam. Quidam etiam dicunt q episcop° potest dispensare etiam in maioribus ordinibus cum illis qui volunt in religione deo seruire: propter vitanduz religiosorū discursum. Hec Tho.4°.dis.27.q.3.ar.3.c.sed cōtradicunt illi aliqua iura pmissa. Quare magis permittitur epis dispēsare cum criminoso q̄ cum bigamo: cum vtrūq sit contra aplum? Rn°. Quia criosus phibet ordinari pter crimen. Hoc āt p pniaz purgat: et p ons criminosus in pristinū statū restitutus videt et iō cū eo p epm dispensat. Sed bigamus ordinari phibet pter defectum sacramenti q p pniām purgari non pōt: ergo et c. Hec ratio trahitur ex glo.ex eo.sup eo.

De sobrietate ti.8°.

Einde osideran dum est de.3.c.regule apostolice.s. q oz ordinādum esse sobrium. Et redit in idem cum illo qd dicitur infra: non vinolentū. Intempantiā eni cibi et pot° debet quilibet vitare. Unde aplus Ro.13. Non in cōmessationibus et ebrietatibus et c. Et precipue clerici: extra de vi.et ho.cle.a crapula. qa pinguis venter vt ait Hiero. grossuz generat sensuz: cū ecōtrario sacerdotalis sensus vigil esse debeat: et tenuis vt habet di.44.§.vlt.vñ vs. Uina bibas parce iubet hoc loth et patriarche. Notandū q ebrietas dicit tripliciter Primo dicitur ebrietas pena et obliuio mētis Et hec non est peccatū.16.q.2.sane. 2° dicit freqnens actus bibendi. Et hec vt ait Aug°. est veniale peccatum: nisi sit assidua: quia tūc ē mortale: et maxime si nouit vires vini: et nō vult apponere aquā.di.25.§. criminis. 3° dz

quedā dispositio mētis: et studiū. i. studiosa cō suetudo inebriandi se defacili. Et hec ē semp mortale pctm̄. di. 35. ante oīa. Itē clerici non debēt itrare tabernā: nec ibi comedē nec bibē nisi forte cā necessitatis: vt i pegrinatiōe. dis. 44. nō oportet. z. et c. nō liceat. Addūt etiā aliq̄ q̄ clerici nō debēt hr̄e tabernas in q̄b⁹. s. psonalit̄ mīstrēt aut vbi exerceant inhonesta fm Ray. et Rob. Itē nō debēt clerici vl' laici celebrare cōuiuiū i symbolis: vel cferti seu cō missalib⁹: vti c. dictis. nisi forte cā procurādi paupes. 42. di. si q̄s despicit. Itē nō debēt per mittē cōuiuia i eccl'ia: nisi cā necessitati: q̄ in necessitate aliq̄ etiā honesta cōuiuia ibi fieri possēt ad op⁹ hospitū transeūtiū. 42. di. c. pe nulti. et vlti. Itē nō debēt se inuitare ad po tus eq̄les: vt habet ex̄ de vi. et ho. cle. a crapu pula. Nec etiā amore aliquoꝝ sāctoꝝ vel ani maꝝ pentū bibē vel se ingurgitare: nec publi cis cōuiuijs q̄b⁹ intersūt ioculatores interesse de cōse. di. 5. nullus. et c. se. vbi dicit: q̄ clerici spectaculis q̄ in nuptijs vel cenis exercent in teresse nō debēt: sed surgē de cōuiuio et abire anq̄ ingrediantur temelici ioculatores. Hec Ray. Pena vero deseruiētis ebrietati ē: q̄ si eps̄ vel pr̄sbyter vel diacon⁹ admonit⁹ nō de sistat: deponat: subdiacon⁹ et inferior siue lai cus vel cleric⁹ cōione puet. di. 35. eps̄. Si vero semel ebrius fuerit aut bis. 30. dieꝝ spacio a cōione submoueat: aut corpali supplicio sub dat. 35. di. ante omia. Etsi a supiori cōmoni tus h̄ mō nō satisfecerit: ab officio et beneficō suspēdat: ex̄ de vi. et ho. cle. a crapula in fi. Ho die vero fm Hosti. idē videt̄ de subdiacono et diacono. ar. ex̄ de seruis non or. miramur. Et est hic casus i quo peccatum mortale nō inducit dispositionem: nisi admonitus non desistat. Alius si vsuras recepit. dis. 47. epi scopus aut presbyter. 3⁹ si defuerit ab officio ecclesiastico. di. 92. c. vltimo. fm Goff. Hoc tamen non iudico semper mortale peccatū. dis. 25. §. ahs. Miles autem propter ebrieta tem mortem sibi consentiens a militia remo uet̄. ff. d re. mi. oē delictū. §. penl'ti. Hec Host.

De prudentia ti. 9⁹.

Postea cōsiderā dum est de prudentia ordinandi: siue de. 4⁰. c. regule aplice. Circa quam sciendum q̄ ordinandus debet habere scientiam sacre scripture. di. 36. per totū. Et hoc ad subditorum animas informādas. di. 36. c. z. §. ecce. et §. si quis vult. Et ideo statutū est licet male seruetur: vt in metropolitanis ecclesijs magistri theologie teneātur: et q̄ cle rici exeuntes prouinciam suam ad audien dum sacram theologiam percipiant integra stipendia: imo si non sufficiunt eis sua et hone sti sint et bene discant: debet eis ecclesia neces saria ministrare: extra de magistris: quia nō nullis. et c. super specula. Non autem requiri tur fm Ray. Goff. Hosti. et Tho. 4⁰. dis. 24. q. i. ar. 3. q. 2. o. q̄ ordinandus habeat scienti am eminentem: sed sufficit q̄ habeat compe tentem. i. sufficientem ad suum officium ex equendum: extra de elec. cū nobis olim. De bet etiam ordinandus habere sciētiam secu larium scripturarum di. 37. §. Cur ergo. et c. turbat. Et hoc ideo vt verum a falso discer nere sciat: et viam ad scientiam pietatis habe at: non autem ad voluptatem addiscat. dis. 37. §. preallegato cur ergo. Et per hoc soluit̄ contrarietas multorum capitulorū eiusdē di. Ideo statutum est: vt in qualibet ecclesia cathedrali habeatur magister liberalium ar tium: extra de magistris. c. i. et c. quia nōnul lis. Quod intelligitur tm̄ de triuialibus: que habilitant ad scientiā pietatis: nō ō quadri uialibus: que fm Hiero. lʒ in se contineant veritatem: non tamen ducunt ad pietatem. i. ad scientiam pietatis vel ad cultum dei: qui consistit in fide spe et charitate. di. 37. si q̄s grā maticam. Et dicitur sciētia pietatis fm Hie ro. nosce legere scripturas: et intelligere pro phetas: in euangelium credere: epistolas non ignorare: vt dicitur in. d. c. si quis. Auctores etiam gentilium et huiusmodi libelli legi pos sunt eadem cā qua et scientie triuiales. Etsi quid boni lector in eis inueniat: tanq̄ pprīū seruet: et in bonum vsum conuertat: non rati one auctorum: sed quia in se est bonū. dis. 37. turbat. et c. qui de mensa. et c. si quid veri. et c. relatum. in fine. Hec enim fecerunt Paul⁹ Hiero. Aug⁹. et alij scī. Leges vo et phiam cle rici possunt audire: dūmodo non causa cupi ditatis vel voluptatis: ar. di. 37. c. i. et c. legim⁹ et c. vno. Hoc est verum nisi sint monachi vel regulares: vel sacerdotes: vel habentes perso natus. i. dignitates: vt decanatum archidia conatum vel nisi sint habentes plebanatum. Qui si audierint nisi infra spacium duorum mensiū ab audiēdo destiterint: ipso iure sūt excōmunicati: extra ne cle. vl' mo. super spec. Hec Goff. Debet etiam ordinandus habere noticiam seculariū negocioꝝ: q̄ nō tm̄ spūa lia: sed etiam temporalia debet subditis et ne cessitatem patientibus ministrare. dis. 29. p totum: et extra de renun. nisi. §. porro. et di. 86.

fratrē. Sed nūquid laicus oīno lr̄as ignorās recipiet characterē si ordinet? R°. q sic: q2 ex quo baptizat⁹ ē: susceptibilis ē cuiuslibet sacmēti: cū baptism⁹ sit ianua oīuz sacroruz. di. 32. vex. 7. §. porro. circa fi. Et facit ad h illud. i. q. i. ventū est. §. sed dicit. Hec ē opi. Ray. Gof. Hosti. 7 Innoc. Quidā tñ 2rium dixerūt, pter illud qđ hr̄ di. 38. omēs. s. q substātia sūmi sacerdotij in eloquia diuinitus ē tradita. Sed h est referendū ad executōnem ordinis: q̄ sine litteris fieri non potest Ad h nota q, pter simplicitatē repellit q̄s ab obtinēdo epatuz: vel aliā administratōnē 7 curam ecclesie. sed non deijcit ab obtento: imo dat ei coadiutō. di. 39. petr⁹. 7. 7. q. i. q2 frater 7 ex̄ de elec. cū in cunctis. fm Ray. Cōtrariū tñ ē expssum ex̄ de eta. 7 qli. q̄uis. vbi eps remouetur, pter defectū lr̄ature: quin etiā, phibetur cōferre clericalē tonsuram illiterato. Et qui cōtrafecerit. s. cōferendo est pannuz suspēsus a collatione eiusdē li. 6. de temp. or. nullus. Itē, pter illiteraturā pōt epus petere resignandi licētiā: ex̄ de renū. nisi. Ignominiosum est eni epo q querat ab alijs edoceri: cū ipse alios debeat edocere. di. 36. §. ecce 7. i. q. i. vilissimus. 7. 8. q. i. lic3. Jmmo talis debet in epm eligi cui⁹ compatione ceteri grex dicant. 25. di. §. nunc aūt.

De pudicitia ti. io⁹.

Einde əsideran

dū est de. 5. c. regl'e apl'ice. s. q oporter ordinandum esse pudicū. Debet eni ordinādus esse pudicus. s. vt morib⁹ 7 verbis pudorem suū indesinenter ostēdat. Unde in lege dictū ē secundū aliam translationem. Verecundos 7 verentes facite filios israel. Et Ambro. Verecundia ingenuos, pdit natales. Clerici vero qui sūt adeo impudentes: q se faciunt ioculatores: siue goliardos: aut bufones ipso iure carēt omni, puilegio clericali si p annū illā artem exercuerint aut etiam si minori tempore eā exercuerit: 7 3° moniti nō resipuerit. li. 6. ð vi 7 ho. cle. Jmmo etiā nec mimis ioculatorib⁹ 7 histrionib⁹ clerici intendāt: vt habet ex̄. e. titulo clerici. Nec ludos theatrales 7 laruales in ecclesijs fieri sustineant: vt dicit ibidē. c. cū decorem. Ubi dicit etiā in glo. q, phibitū est cā etiam ludibrie monachali vel alio religioso habitu vti. Et grauiter punit qui hoc facit: in auct. de scis. epis. §. oibus. Non tamē, phibet ibi repsentari psepe domini: herodē. magos sepulchrum xpi 7 similia: que cōueniūt quibusdaz festis: cum hi⁹ excitēt ad deuotionē. ar. de cōse. di. 2. semel. Sciendum etiā q vt notat Jo. an. super illud. c. clerici. nō reprobatur facere aliquid ioci: cā īfirmitatis vel alteri⁹ honeste rei. Et facit ad hoc quod notat Jo. ð citharistis 7 alijs qui vtunt varijs instrumentis. di. 86. donare. Cauere aūt debent clerici a mulieribus: ita vt cū eis nō habitent. Hiero⁹. Si cum viris habitent femine: nō deerit viscarium diaboli. Nec eas frequenter corpaliter visitent. di. 32. hospitiolum. Et familiaritatem eaꝝ nimiam vitent. 18. q. 3. pniciosā. Itē eaꝝ tactus omnino declinent. Unde v̄. Ni fugias tactus vix euitabit actus. Hos ḡ vita: ne moriaris ita. Unde refert Grego⁹ q quidaz psbyter suam sororē diligens: tamen quasi hostē cauens eam ad se, pius accedere nō sinebat. di. 32. quidam presbyter. Sed nunquid licet aliquo modo clericis habitare cum feminis? Rñdeo q sic: cum aliquib⁹ sc3 cum auia: matre: sorore: amita: matertera filia fratris 7 sororis: vxore filij: 7 generalit cum omnibus que sunt consanguinee per lineam transuersalem vsq3 ad 2ᵐ gradum inclusiue. ar. di. 81. cum omnibus. Cum his vero que sunt consanguinee per lineam ascendentem 7 descendentem vsq3 ad 4ᵐ gradū. ar. extra de consang. non debet. 7 di. 32. interdixit. 7 di. 81. volumus. In his enim naturale fedus nihil seui criminis permittit suspicari: extra de cohabitatione a nobis. Sed cōtra. quia ibidem dicitur. c. i. q nullus presbyter retineat etiam eas quas canones concedunt: Rñdeo. Ad hoc Dam. Dicit q capitulum primum illius tituli corrigitur per illud posteri⁹ editum. s. a nobis. Alij vero vt Ray. 7 Goff. dicunt q primum, capitulum loquit de mulieribus: que etsi nō sint in se suspecte: habent tamen alias mulieres de quibus suspitio potest oriri: vt dicitur di. 81. legitur. Illud vero capitulum a nobis: 7 alia similia loquuntur de illis: que nec sunt suspecte: nec suspectas secum tenent. Ber. autem dicit: q p̄mum capitulum loquitur de clericis suspectis 7 iuuenibus: 7 mulieribus suspect: ar. di. 34. q norundam. contrarium vero loquitur de mulieribus non suspectis. Host. vero dicit distinguendo: q duplex est suspitio. Una ratione iuuentutis: alia ratione extraneitatis. Et vbi aliqua illaꝝ interuenerit: nō possunt cohabitare: vt habetur in. c. i. Si vero neutra fit ibi: possunt: vt in. c. a nobis. dūmodo personas suspectas non teneant secum: vt in. c. i. 7 dictum est supra. De mulieribus etiam

que sunt consanguinee vltra 2^m gradum linee transuersalis distinguit Ray. q aut sunt suspecte q2 iuuenes. aut nō. Si sic: nō possūt clerici cum eis habitare: Si non: possunt. Et similiter distinguit de ancillis. Et sic itelligit dis. 81. feminas. 7 dis. 32. iterdixit. i fine. Moniales etiam non tolerantur cum clericis extra de cohabitatione. c. i. Et breuiter non debet loqui clericus solus cum sola. dis. 81. clericus sol⁹. Epi vero nullam oino secum debent habere mulierē. ar. di. 34. quorūdam. 7 ex. de cōuer. cōiu. sane. fm Goff. 7 Host. Secūdum vero Ray. licet hoc eēt tutū 7 honestū quod est de epis dictum: non tamen obstant eis illa iura. quia illud. c. quorūdaʒ. loquitur quādo epus habet imoderatā cum filia familiaritatem: occasione cuius a subditis vilis habetur. Et illud. c. sane. loquit de vxore epi: que oino debet religionem intrare. Nō debēt etiā femine quādo diuina officia celebrāt ad altare accedere: nec p̄sbytero ministrare: aut itra cancellos: vel etiam itra chorum vbi cantāt clerici stare vel sedere. ex. de vi. et ho. cle. c. i. Femine etiam sacrate non debent circa altare incensum portare. de conse. dis. i. in sancta Immo etiā nec viri layci debēt stare vel sedere iux altare iter clericos quādo diuina mysteria celebrantur: sed quādo volūt adorare vel cōicare: tunc possunt accedere. ex de vi. 7 ho. cle. c. i. Et hoc fm Innoc. itelligitur de honestate. Notandum etiā q ut dicit Ber. ibidem in ecclsia ē quidaʒ locus cōis: qui dicitur ecclesiia. Et quidam specialis psallentibus qui dicitur chorus: qui diuiditur cancellis ab altari. Quidam ꝓprius ministrantib⁹ qui dicitur sacrarium: quia nō nisi sacrati debent ibi contingere sacra vasa. de conse. dis. i. in sancta. Dicitur etiam diaconium: quia diacon⁹ ibi ministrat altari. dis. 42. nō oportet. Dicitur etiam presbyterium. d conse. dis 2. sacerdotū. Dicit etiā sacra sāctoꝝ. ex. de vi. 7 ho. cle. c. i. Sed quā penā patiēt clerici cū mulieribus habitātes: R°. Hi qbus cōcedit nullam. sed alij qui cōcubinarij vocāt penā patiūt. De quib⁹ sic distinguit Hosti. Talis clericus: Aut est suspectus Aut notori⁹. Aut penitus occultus. Si sit suspectus: aut ex illa suspiciōe orit scādalū aut n. Si sic. tūc ei pōt indici purgatio: quā si nō p̄stiterit: vel p̄stādo defecerit punit tāq̄ conuict⁹. ex. e. tua nos. i fi. Si nō tūc ē moned⁹ ne cū suspecta aliqter⁹ cōuerset. Et si p⁹ trinā monitionē cum ea cōfabulari vl̄ ɔuersari inueniat: fact⁹ est notori⁹ iuris: 7 de iure. et ideo ē excōicād⁹. Suspecta vo ē canonice iudicanda. vt extra e. si quisq̄. Et videtur q in hoc casu posset tanq̄ ɔuictus degradari: 7 seculari curie tradi. ar. in auc°. de scis. epis. §. p̄sbyteris aūt 7 diaconibus. c. vlt. Si vero sit notori⁹ facti vel iuris ipso facto patit: 7 incōtinenti ē ab officio suspēsus: vt habet di. 32. nullus. 7. c. p̄ter hoc. 7. ex. e. vestra. 7. c. tua. 7. c. vlt. p ɔñs 7 a beneficio fm quosdā: vt habet di. 83. si qs āmodo. 7. c. si quis sacerdotū. Alij vero dicūt: q ē suspēsus ipso iure ab officio: sed q̄tum ad beneficium ē monendus. Et notorius facti forte degradari: notori⁹ vero iuris cōdēnari debet si sit accusatus. Et si is q̄ degradari debet mōetur nec se corrigit: eps eū beneficio p̄uare poterit: vt habet ex. e. si aūt. Vel si vult pōt euʒ de grā p̄mo ab officio suspēdere: 7 cōtumacia crescēte ei auferre: vt ex. e. sicut ad extirpandam. Et hoc agit ne de cetero faciat: 7 de eisdem penis coget: vt de p̄dictis pniam agat. Itē si cōuincat ē deponendus. di. 82. p̄sbyter. Et si mittat suspensus ad sedē aplicam: 7 referat lr̄as aplicas nō cōtinentes seriē rei: nihil p̄sunt ei: vt dicit ex. e. sup eo. Ubi vero crimen crassat ē op⁹ exemplo. Et iō si ad dimissam redit vel aliā accipit: p eo pōt excōicari. i. deponi: vt dicit ex. e. clericos. Nec debet cogi quis vt ibidē dicit abiurare cōcubinā. Qd ē veꝝ de eo de q̄ p̄sumitur q iuramentū nō seruet. Al's secus est: vt dicit ex qui cle. vel vo. ex tuaꝝ. lʒ eaʒ q̄dā intelligāt de vxore p illud. c. 35. q. 6. ab ista die. Scripsit tn̄ Goff. q si iuuenis 7 cupidus secū habeat euidenter i domo iuuenculā 7 suspectā: non ē fornicatio notoria tamen p̄sumpta. Sed fm Hosti. talis videtur notorius facti: ex quo publice 7 euidēter detinet eā secū. Si eni inueniret cū suspecta semel: durum eēt iudicare eū notoriū tn̄ p̄sumptū: nisi post monitionē factā: vt ex supdictis colligi pōt. Si vero sit penit⁹ occultus: patit penā q̄tum ad se: q2 incōtinenti est suspēsus. Quilibet eni in mortali cōstitut⁹: ē suspensus: vt habet ex de temp. ordi. c. si. 7. di. 6. testametū. Tamē q̄diu toleratur ab ecclia possūt 7 debent ab eo audiri diua: 7 recipi ecclesiastica sacra: ex. e. vestra. 7. c. si. Sed i hoc casu nō credit testimonijs. i. verbis simplicibus aliquoꝝ: sed testib⁹. s. iuratis: vt ex. e. tua nos. De hoc habitū ē supra li. 4. ti. 16. Sed nōne fornicatio est peccatū mortale. di. 25. §. al's. cuius pena est depositio. di. 25. c. si. 7 di. 81. si quis clericus. 7. c. romanus: Rñdeo Quidam dicunt q hec capitula. continent rigorē. sed illud. c. di. 34. fraternitatis. continet eq̄tatem que multum rigori debet preponi. dis. 50. ponderet. in fi. 7 extra de transac. c. fi.

quia melius est de misericordia q̄ᵭ de crudelitate reddere ratione͂.di.86.nō satis. Ideo etiaꝫ debet mitius agi in fornicatione: q꞉ hodie pauci inueniunt̄ imunes ab ea: vt innuit dictum.c.fraternitatis. Multitudini aūt est pcendum:ex̄ de cle.ex.latores. Gof.vero notat ꝙ rigor seruari pōt d iure:sed equitas ex dispensatione. Nec obstat illud.c. fraternitatis.quia cū dicit̄ ibi:defectus tpis nostri non patit̄ hāc manere censurā:subaudi s̄m Gof. rigidam ꝛ indispensabilem. Fornicatio eniꝫ piurium:furtū:ꝛ homicidium:equipant̄.dis. 82.p̄sbyteri.Sed ꝑpter illa tria pdit q̄s beneficium:ex̄ d iureiur.querelam extra.de penis tue. Ergo etiā ꝑpter fornicationem.ar. ex̄ de temp.or.c.fi. Nec obstat ꝙ ē cōe vitiū:q꞉ propter hoc est magis opus exemplo. Host.vero credit:ꝙ vbi est graue scandalū:pōt iudex ex causa rigorem seruare:ꝛ ex cā remittere ꝛ dispēsāe.ex̄ d t̄nsac.c.fi. Et h̄ itellige si ꝯuicant̄ in modū accusationis. Tunc eni standū eēt rigori:vt ostendunt capitula sup̄ allegata.

Insup̄ nota: ꝙ si quisq̄ᵭ clericus monasteria monialiū sine manifesta ꝛ rōnabili causa frequentare p̄sumpserit:p ep̄m arceat̄:ꝛ si n̄ destiterit īmunis ab officio reddat̄: si sit laicus excōicetur:ex̄ de vi.ꝛ ho.de.monasteria.

Sed ex quot vicib⁹ dicit̄ esse frequentia? R̄o.Scdm glo.ibideꝫ videt̄ ꝙ ex duabus: ar. oppositum.di.26.vna t̄m.nec repetita:q꞉ veniam crimina nec semel cōmissa nō habent. C.de epa.audi.l.3.Sic ergo vltra vicē vnam sine manifesta rōnabili cā illuc ire non licet: q꞉ statim p̄sumitur malū. Quā penā patiuntur cōcubine ex clericoꝝ cohabitatione? R̄ndeo.Scdm Hosti.cōcubina clerici:aut ē occulta aut publica.Si occulta sic punit̄ t̄m in foro p̄niali:ꝛ hoc.p sacrilegio ꝛ adulterio: vt habet̄.27.q.i.q̄ xpo. Si vo sit vxor de facto p̄sbyteri siue clerici in sacris ꝯstituti publice ducta:ꝛ hoc sciens q꞉ plus delinquit plus punitur:ꝛ iō ipsa ꝛ ꝓles eius ī seruitutē ecclesie cui⁹ ille est clericus redigunt̄:ꝛ sic vendun tur:ꝛ redimunt̄:vt habet̄ di.81.quidam.ꝛ.15. q.vlt].cum multe sup. Alij vero dicūt ꝙ si n̄ habet ꝓlem venditur:si aūt habet in seruitutē redigit̄:vt dictū ē:p eadem iura. Sed potest etiā dici ꝙ ꝛ cōcubina clerici publica est excōmunicanda:vt dicit̄ ex̄ de sen.ex.si cōcubine. Quo facto non absoluet̄ mulier nisi satisfactione p̄missa:cum offensa sit manifesta:ex̄ d v̄.sig.ex pte. Erit aūt hec satisfactio:ꝙ intret monasteriū:vt dr̄ di.34.fraternitatis.ꝛ sic redigit̄ in seruitutē monasterij.di.32.eos. Quidam tamē itelligūt illud.c.fraternitatis.qn̄ mulier hoc ꝑtit:al's ē ꝯtrariū.di.32.seriati. ꝛ.32.q.i.integritas. Vel potest dici:ꝙ supiora capitula debēt intelligi de seruitute monasterij. Et hanc quā iura sup̄ vocant vxorem: Hosti.vocat publicam cōcubinam. Nō enī potest vxor esse:vt dicit̄ ex̄ de cle.coniu. sane.

Ad hec nota:ꝙ clericus cōmittens vitiuꝫ ꝯtra naturā secularis deponit̄. Vel subaudi religiosus in artius monasteriuꝫ detrudit̄. Vel expone vel.p ꝛ ad p̄niam ꝑpetuā pagēdā sed laicus excōicatur:ex̄ de exces.p̄la.clerici. Nec debet clericus de sua incontinētia gloriari:al's ꝑpter scandalum ꝛ infamiā ortam debet ab officio ꝛ beneficio suspendi. Sed nec mulieri quā se dicit cognouisse: debet eius cōfessio p̄iudicare in aliquo vt habetur. e.ti.c. Cū sit graue. Sed que dispēsatio adhibet̄ circa p̄sbyteros vel clericos concubinarios? R̄ndeo.Scdm Gof.ꝛ Hosti.magna vt non remoueant̄ ab officijs ꝛ beneficijs:extra.e.sicut.ꝛ.c.si aūt. Ad altiora tamen officia non ascendant:vt habet̄.15.q.8.hi qui. Maior vt ad maiores ordies ꝓmoueantur: vt dicit̄.di. 34. fraternitatis. Maxima: vt ad dignitates ascendant.di.33.habuisse.

De ornatu ti.ii⁹.

Postea cōsiderādum ē de 6.c.regule ap̄lice s.de ornatu. Debet aūt ordinandus esse ornatus:ꝛ iterius virtutibus:ꝛ exteri⁹ bonis moribus:vt sit ꝛ in cibo ꝛ potu tēꝑatus: de quo habitū est supra.3.c.eiusdem regule. In ꝯuersatione honest⁹. De quo dictū ē in.c.p̄cedēti. In incessu matur⁹:cōpositio eni corporis q̄litatē indicat mētis:vt dicit Augu. di. 42.c.vlt]. In orone ꝛ lectiōe assiduus. Hec eni debēt eē opa clericoꝝ.di.36.c.vlt]. In habitu regulat⁹.s.s̄m ea que habent̄ ex̄ de vi.ꝛ ho.cle.ꝛ spāliter i.c.clerici officia.vbi statuitur pena venientis ꝯtra. Itē i vestibus cōformēt se clerici ꝯsuetudini regiōis:ꝛ illis cū q̄b⁹ viuūt: ne al' supsticiosi ꝰ hypocrite videātur:ar.de cōse.di.4.ecclesia.ꝛ di.30.§.si quis eoꝝ.ꝛ.§.si quis viroꝝ.semp tamen seruando in oibus honestatē. Hec Ber.super.c.clerici. ꝛ Gof. Tamē adminus cū ministrant vesteꝫ talarem habeant:sicut Aaron di.44.non liceat. Dicit t̄n canon:ꝙ p̄sbyteri non vadant nisi stola iduti.i.cappa:vl' supꝑllitio. Et si sin̄ stola spolientur.simplum reddit̄: si cū stola triplū.zi.q.4.nullus.ꝛ.c.se. Item si religiosi diuerse professionis predicent dei verbum.

z diuersitas habitus suscitet infidelibus scā/dalum: debent se inuicem conformare q̄ntū ad supiorem vnū habitum regularem: ex̄ de vi. z ho.cle.deus. Si tamē sint monachi vl' regulares cōmorantes i scholis cū scholarib⁹: nō ideo debent deponere habitū religionis. Nec abbas eoꝝ ꝑpter scholas sup hoc cum eis de/bet dispensare. Nec ipsi debent vti illa dispēsa tione: si de facto dispensauerit cum eis. Hec Rod. Item clerici non debent portare arma. Et si portauerit debent excōicari extra de vi. z ho.cle.clerici. Si etiam 3° admoniti nō de stiterint pdunt puilegiū clericatus.17.q.4. si quis suadente.z ex̄ de sen.ex.in audientia. Non debent inquā ferre sine iusta causa. Nā si transeant p' loca piculosa ferre possunt ea ad terrorem latronū: lz non debeant pcutere 23.q.maximianus. Hec Innoc. sup d.c.cle/rici.in glo. Item ab officijs indecentibus cō pescuntur p amissionē puilegij clericalis: ex̄ d vi.z ho.cle.vt clericoꝝ. Adhuc nota q ex cā pegrinationis siue timoris vel necessitatis vel alia simili causa honesta: licet clerico ha/bitum transformare z assumere habitū laicalem: vel pnialem vel similem.21.q.4. episco/pi.z ex̄ de vi.z ho.cle.z.c.clerici officia.

De hospitalitate titulus.12°.

Einde cōsideran

dum est de.7°.c.s.q oportet ordi/nandum esse hospitalē. Debet eni ordinandus eē hospitalis: quia vt dicit Hie/ro. domus clericoꝝ debent esse cōmunes. 16. q.i.q̄ntum. Et hospitalitatem hortari nō po/terit qui domū suā hospitibus claudit. 41.di. .§.i. Sciendum aūt q hospitalitatum alia ē violenta: z ad hanc non tenentur clerici: ex̄ de emu.ecclesia.c.i. Alia charitatiua: z hanc aliqui petunt quasi ex debito: vt pdicatores z plati. Alij simpliciter.s.p corpis sustentati one. In pmo casu subdistinguitur: qz si sunt noti z constat eos missos vel institutos ad p/dicandum vel ad platuram recipiendi sunt. Si vero sunt incogniti vel dubitant an tale officium sit eis cōmissum: debet hoc examina/ri z inquiri an ita sit: quia circa maiora picu/lum vertitur. Non eni das tn̄ tpalia: sed acci pis spūala ab eis: in quib⁹ vertitur magnum piculum si ab alio pcipiantur q̄ ab illo q̄ da/re pōt vt dr̄ di.42.quiescam⁹. In 2° casu.s. cū petitur p sustentatiōe corpis: similiter sub distinguendum ē: qz aut potes oibus abūda/re: aut non. In p̄ casu debes dare oibus indi/gentibus. Ad hoc inuitāt nos exempla Loth z Abrae qui cū oēs indifferenter recipiebāt. inter oēs recipe angelos meruerūt. Nam si non oēs recepissent forsan inter alios etiam angelos repulissent vt hr̄ in d.c.quiescamus. Danda ē etiā excōicatis. 11.q.i.qm̄.in fi. Et idem dico de quolibet peccatore: nisi de cibo securus iusticiā cōtēnat. Nam in tali casu si/cut dicit Aug⁹ vtilius esurienti panis tollit q̄ frangat vt dicit.5.q.5.non oīs. Sed etsi iu sticiā negligat z ad mortē esuriat ē alendus. di.86.pasce. In 2° casu.s.cū non potes oib⁹ satisfacere.dicit Ambro.9.esse cōsideranda: scilz fidē: cām: locū: temp⁹: modū: necessitudi nem: siue sanguinis ꝓpinquitatē: etatē: debili tatem: cōditionē: siue nobilitatē. Fidem: qz fi/delis est pferendus infideli. Causam: qz illi qui tenent capti ab hostibus sūt alijs pferen/di. Locū: vt si iustus ꝓpter debitū excrucietur in carcere: z in penis atqz supplicijs. Nam lz oibus debeat mia: tamen iusto amplius. Tē pus: qz si tpe afflictiōis sue nil a te impetret: si tpe piculi quo rapit iniuste ad mortē: plus apud te pecunia tua valeat q̄ vita morituri: non est leue peccatū. Modū: vt non totum vni: nec simul opes effundant: sed discrete di spēsentur. Nisi forte aliquis vellet ex toto re linquere seculum. Necessitudinē: vt ꝓpinqui sanguinis extraneis pferant: ita tamē q cāz pstet non nisi grā.i.non ditent ꝓpter carnalē amorē: sed pascant ꝓpter nature sustentatio nem. Etatē. qz senes sunt iuuenib⁹ pferendi Debilitatē: qz claudi ceci valitudinarij z cō similes debent pferri sanis. Nobilitatē.i.vere cundiam: que ingenuos pdit natales: quod/presertim attenditur in his qui ex diuitijs si ne vitio ceciderunt in egestatem. Hec expo/nuntur plene di.86.non satis.

De doctrina ti.13°.

Ostea cōsiderā/

dum est de doctrina ordinandoꝝ. Hec autem consistit in corripien/do z predicando. Debet autem corripere ex charitate cum discretione z temperate.s.con flando medium ex remissione z seueritate. Unde Greg⁹.z hr̄ di.45. Disciplina vel mise ricordia multum destruitur si vna sine altera teneat. Et si i alto excedat meli⁹ ē vt d nimia mia q̄ d nimia seuitate rōcꝫ reddat.di.50.pō dēt. Ubi tn̄ n̄ pdest lenitas: succedē dꝫ aspe ritas. Quod ostndit apl's.2. Tim.4. Argue obsecra increpa in oī patientia z doctrina.

Debet aūt rigor iusticie tēpari: p̄ ex peccantium multitudine. di. 50. vt cōstitueret. Et tūc debet prelatus incipere a spūalibus: vt exemplo eoꝝ frangatur cetera multitudo. di. 44. cōmessationes. Punire etiā debet maiores ꝺ vniuersitate qui trahunt aliquos ad peccatū ex̄ de clerico ex. latores. 2° ex peccantiū q̄litate: quia deferri debet dignitati ꝛ psone: ex̄ de offi. dele. sane. quia ex duob⁹ etiā augetur rigor. s. cū peccatum defendit. de pe. di. 6. c. i. Et cum visitatur. i. q. i. reperiunt. Si aūt prelat⁹ negligat corripere: grauiter peccat. 2. q. 7. quinec regiminis. Et est deponendus. di. 8i. dictum. Si vo excedat duꝫ corrigit ex charitate non cogitur a subditis veniā postulare: nisi velit facere ex humilitate. Caueat tñ ne dū nimia seruat humilitas: regēdi frāgatur auctoritas. di. 86. qñ. Si aūt ex odio modum excesserit: tenet veniā petere. Math. 5. Si offers munus tuum ante altare ꝛ re. ꝛc̄. Parcitur tamē facilius p̄latis q̄ꝫ p̄uatis personis: quia in cura rei familiaris: vix vitatur peccatū. di. 25. qualis. Circa p̄dicationeꝫ p̄lati cōsiderandum ꝙ in eo debet esse interius charitas ardens: exterius vita lucens: scientia sufficiens: ꝛ actus predicandi conueniens. Et in actu predicandi debet attendi primo temporis opportunitas. 2° loci honestas vt. s. predicetur in locis publicis ꝛ honestis: non in priuatis ne suspicio nascat̄: ꝛ ex hoc heresis di. 30. si quis. Possunt tamē in locis p̄uatis dicere aliqua verba bona p modūꝫ simplicis exhortationis: ex̄ de here. cū ex iniūcto 3° auditorū ꝛ dicendoꝝ qualitas: vt. s. sapientibus dicant̄ alta: simplicibus vero plana. i8. q. 3. inter ceteros. Sciendū etiā ꝙ non debet cessare a correptiōe vel p̄dicatione ꝓpter subsannationem. di. 43. scimus. Et hoc intellige vbi aliqui boni sūt inter malos: vel si sint oēs mali: spes tamen sit de correptione. Al's si sint omnes obstinati ꝛ nulla spes sit de correptione: imo forte fierent peiores ex p̄dicatione debet tacere ꝛ dicere cū Hiere. i5. Solus sedebam: qꝛ amaritudine plenus eram. Vel pōt ad alium locū se transferre: vbi posset aliquem fructum facere: secundū illud Math. io. Si vos psecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam. Et de h̄ habent̄ plura. 7. q. i. §. hoc tūc seruādū. 2. §. nūc aūt. 2. c. ibi. ꝛ. 43. di. sit rector.

De modestia. ti. i4°.

Einde ꝯsiderā/

dum est de modestia ordinandi: de q̄ dicit apostolus ꝙ oportet ordinandum esse non percussorem: sed modestum: de qua etiā h̄r 45. dis. p totum. Et p̄mo dicendū est de multiplici percussione ꝛ pena eius. 2° de homicidio spūali ꝛ pena eius. 3° de homicidio lingue ꝛ pena eius. 4° de homicidio iusticie ꝛ pena ei⁹. 5° de homicidio necessitatis ꝛ pena eius. 6° de homicidio casuali ꝛ pena eius. 7° de homicidio voluntario ꝛ pena eius. 8° de quibusdā dubitationibus circa istā materiā. 9° de dispensatione que adhibet̄ circa percussores ꝛ homicidas. Circa p̄mum sciendū: ꝙ duplex est pcussio. Una spiritualis: que fit malo ꝛ inutili sermone: cum. s. indiscretus prelatus inutili sermone corda pcutit infirmorum. Et hec semp ꝓhibetur qꝛ mala. di. 45. c. vltimo. Altera est corporalis: que fit corporaliter manu vel flagello vel simili: verberando. Hec fit aliquando ex malitia vel odio: vel vt verberans magis timeatur. Et tunc prohibetur: quia ē peccatum mortale. Et taliter verberās debet corrigi: etsi se non correxerit debet deponi: ex̄ de cle. percus. c. i. Et loquimur de constituto ī ordine sacro. di. 45. c. i. ꝛ. c. episcopum. Unde crimē percussionis semel cōmissum ad depositionem non sufficit vt dicit Ber. ibidem nisi enormiter leserit di. 55. si euangelica. Aliquādo fit ex charitate ꝛ cā correctionis. Et sic est licita omnibus potestatem habentibus in subditos suos. di. 35. ante omnia. ꝛ di. 45. cum beatus. Ita inquam debet subditos disciplinare superior: vt eum subditis matrem pietas: disciplina vero patrem exhibeat. e. dis. §. hinc etiam alibi possunt. c. illud. Episcop⁹ autem nullum debet suis verberare manib⁹. di. 86. non liceat. Potest tamē peccantes subijcere per alium verberibus. 5. q. 5. illi q̄. Non tamen per laicum: sed per clericum si cleric⁹ sit verberandus: vt habetur. ī. li. 7. ti. 2. casu. i2. Circa vero subditos ꝛ crimina sic distingue: quia aut est clericus secularis: aut regularis. Si secularis aut est in ordinibus minoribus: ꝛ talis a clericis ꝛ pro leuioribus culpis licite verberatur. di. 45. §. salomon. dum tamē hoc fiat per eum ad quem ptinet: ex̄ de sen. ex. cum voluntate. §. vlt. Aut est in maioribus: ꝛ talis verberari non debet nisi ꝓ maioribus criminibus. di. 35. ante omnia. ꝛ. dis. 45. cum beatus. Alioquin verberans incurrit excōmunicationem: a contrario sensu: extra de sen. ex. cum volūtate. §. si qui vero. De hoc vide. ī. li. 7. ti. 3. inter casum. i6. ꝛ. i9. Si auteꝫ sit regularis: talis s̄m regulam suam verberatur: etiam pro leuibus culpis: ex̄ de appella

reprehensibilis in fine τ de accusa. qualiter τ quando in fine. Caueant tamen plati regulares vt non nisi ex charitate: τ cā regularis disci/pline vberent fratres subditos τ conuersos: τ hoc p se vl' p alios regulares: vel clericos se culares. Nam si p laicum nisi in casu. s. quan do penitus sunt incorrigibiles: vel etiā si p cle ricum vel regularez: sed non ex charitate vel saltē informi dilectione: vel cā correctiōis: τ mandans τ verberans inciderent excōicati/onem. Et iste est casus qui ponit' ex. de sen. ex. vniuersitatis. fm Ray. Potest ergo abbas vel prior licite monachū vel cōuersum cā di/scipline verberare ppria manu. Unde beatus Grego' scribit beatum Benedictū quēdam monachum pcutiendo sanasse: quez crebra monitione non poterat curare: vt habet' dis. 45. §. salomon. Intelligit aūt Rod. q nō ē tu tum q platus regularis faciat subditos vbe rari p laicos conuersos: q2 illud. c. vniuersi/tatis. non vr' sibi ɔcedere q hoc faciat abbas nisi p clericū vel monachum. Sunt etiā qdā alij casus in quibus licite pcutitur cleric' a quocūqz clerico vel laico: vt habebit'. i. li. 7. ti. 3. ō pcussione. Uide etiā illud qd notat'. i. ar. 8. ppe fi. §. itē nota q nō tm.

Sequit' videre de. 2. ar. s. ō homicidio spūali τ pena eius. Quia eni ad pcus sionem qnqz sequit' homicidiū: ideo hic dicendū ē de pena homicide fm can. Ho/micida aūt diuersimode punit' fm q homici/dium diuersimode cōmittit'. Ideo simul ē vi dendum quot modis homicidiuz ppetratur. Sciendū igit' q homicidium qnqz comittit' spūaliter τ interpretatiue. qnqz corporaliter. p modo cōmittit' dupliciter. s. omittendo vt cum quis videt primum in extrema necessi/tate: τ non subuenit cū posset subuenire. Et sic dicit' di. 86. pasce fame moriētē: si non pa/ueris occidisti. Et cōmittēdo. s. corde ore τ ope. Corde. s. odiendo. i. Jo. 3. Qui odit fra/trem suū homicida est. Ore s. detrahēdo. Unī beatus Petrus detractores dicit esse homici/das. Et malū suadendo siue consulēdo. Unī Aug. Si fratri tuo mala psuades occidis. Il le eni qui odit in corde occidit: q2 vellet non esse: aut nō bene esse quē odit. Detractor vō primum occidit in cōscientia alteri': in qua viuebat p bonam opinionē. Persuasor mali primum occidit in consciētia eiusdē: in qua viuebat p bonam voluntatē: τ post morit' per peccatum. De his tribus dicit' de peni. dis. i. homicidiorum. ois iniqtas noli putare. Opere aūt pprium cōmittitur scandalizando p ma/lum exm. Unde Grego'. in pastorali dicit: q mali prelati tot mortibus rei sunt: quot ad subditos pditionis exempla trāsmittūt. Et generaliter ois iniquus motus ad nocendū fratri computetur de genere homicidij. Pēa pdictorum homicidiorum est pnia.

Sequit' de. 3°. s. homicidio lingue τ pe na eius. Circa quod sciendū q corp aliter τ vere cōmittit' homicidium in diuisione aīe a corpore. Hoc autez contingit dupliciter. s. lingua τ facto. Primo ergo dicē dum ē ō homicidio: quod cōmittitur lingua. Cōmittit' aūt lingua tripliciter. s. pcepto cō/silio: τ defensione. De pmo τ 2° exemplū p se patet. De. 3°. s. de defensione est exempluz cū quis dissuadendo retrahit a pposito bono hominem volentem liberare aliū a morte: τ sic quodāmodo indirecte fit homicida: quod est intelligendū si dissuadeat corrupta inten tione. Secus esset si hoc faceret: vt a piculo si ue dāno illi pcaueret. Potest etiā poni exem/plum fm Rod. de defensione rei in cā crimi/nali p aduocatum vbi actor nisi pbauerit te/netur ad talionem. Quolibet aūt triū pdicto rum modorum cōmissum homicidium dicit Ray. esse mortale peccatum. Sed hoc intel/ligas sane. s. de pcepto iniusto: vel eius q non habet auctoritatē pcipiendi: τ de ɔsilio iniu/sto: siue corrupta intentione dato: τ de defen/sione iniusta siue corrupta intentione facta: vt pdictum est. Als si iusto pcepto iudicis vl' potestatis: si iusto consilio assessoris τ legitia intentione interueniat homicidiū: nullū cō/mittit' peccatuz. Primū pbatur. 23. q. 4. que situm. 2m ibidē. c. illud. 3m. 23. q. 8. §. his ita. vsqz ad. §. in registro. Huius homicidij pena . s. cōmissi lingua est irregularitas: q etiā post penitētiam pactā impedit pmouēdum: τ deij cit etiā promotum. de pe. di. i. c. piculose. τ. di. 50. si quis viduam. Sciendum aūt q cum dicit' homicidium cōmitti ɔsilio: h fm Rod. intelligit' de consilio exhortationis vel appro bationis: non de consilio simplicis credu/litatis vel responsionis. Innoc. vero ex. e. ad audientiam. i. dicit. q tunc quis cōsilium vel mandatū in mortem alteri' dedisse intelligi tur: quādo hoc suasit vel rogauit vel manda/uit vel alias consuluit: vtilitatem ostendēdo que consequeret'. Quid est de eo qui non consuluit homicidium: sed illud ex quo seqt' homicidium. Rn̄det Innoc. ex. e. ad audiē tiaz. i. q talis fit irregularis: vt si suasit iactū machine: vel baliste: vel q eatur ad capiendū castrum: qd non pōt facile capi sine morte homi nū: si ibi inueniat homicidiū in capiendo ca strum: irregularis erit. Secus videtur qui/

busdam si mandet q pditorie vel furtiue capiatur. Tunc eni licz illi qui ad hoc vadunt aliquē occidant: consiliarius pter hoc non erit irregularis: nisi verisimile esset q hoc sine homicidio fieri non posset. Alij dicunt et forte melius: q cum opus illicitum cōsulat erit irregularis si mors inde sequat: ar. ex. e. continebatur. Idem si mandauit aliquē verberari: quia satis verisimile est: q se defenderet. Secus est si consuleret licitum opus: vt q caperetur maleficus vel alius consimilis: etiaz si mors inde sequatur quia hoc non cōsuluit ex. e. c. fi. Semp tamen fit irregularis si directe mortem alicuius cōsuluit: ex ne clerici. sententiam. Nec refert vtrum statim post consilium fiat homicidium: vel post longum tēp9 nisi consiliarius reuocet consilium primum. Immo etiā necessarium videtur q occidendo nunciet q sibi caueat: nisi pbabiliter credat q ille cui consuluit a pposito resipiscat. In eo aūt qui pro se fieri mandat homicidium sufficere videt q tm̄ mandet contrariū vt pacem cum occidēdo ineat sciente eo cui hoc mandauerat. Ratio diuersitatis hui9 est quia qn̄ aliquis vult mādato alterius et pro alio tm̄ occidere: videtur q contrario mādato vel cōtraria voluntate ostensa debeat cessare. Sed qn̄ pro se: tunc ille qui consuluit sēper debet dissuadere: et etiam plus facere si cōscientia dictat: caute tamen ne aliquē pdat. Si aūt ille cui consuluit prius occidat q̄z reuocet consiliuz: etiam si pus penituerit vr̄ q irregularis erit. Hec Innoc. Et eadē poit. Hosti. in glo. ibidem. Quid si alicui cōsulat q aliquem occidat: et ille occiditur ab eo quē occidere volebat: R° fm Innoc. ibidez. s. in. c. ad audientiam. Aliqui dicunt q ē irregularis: qz consuluit illicitū opus. Alij dicunt cōtrarium: quia non consuluit i mortē huius: sed alterius. Nisi fraudulenter consuluisset vel nisi verisimiliter in occidendo mortis piculum esset. Magis tamen Innoc. vr̄ sentire cum primis. Et eadē refert Host. ibidem. Quid si quis consulat alicui: q se in mare proijciat: vel al's se interficiat: Rn̄deo. Credit Innoc. ibidem. q sit irregularis si h̄ ille faciat: ar. di. 50. si quis viduam. Quid si aliqui custodientes laborantē in extremis de consilio alicui9 vertant eum sup aliud latus vt citius moriatur: Nunquid hoc cōsulens et facientes ex hoc fiunt irregulares: R° fm Rob. q sic: si ex versione tali citius moriatur quia forte anhelitus via pcluditur: vel ex violētia motus: apostema rumpitur et suffocatur. Nec cum eis pōt per episcopum dispensari: lz de peccato possint a prelatis suis absolui: siue sint seculares: siue religiosi Hoc saluo q a talibus nō possunt absoluere simplices presbyteri: si talia retinuerunt sibi epi. Si aūt ex hoc non citi9 moriat: non fiunt irregulares: sed eis sufficit penitere de peccato et de mala intentione. Si vero dubitet an iō mors fuerit subsecuta: deponāt ad arbitriuz boni viri leuem et temerariam cōsciam: al' tutiorem eligant viam: ar. ex de sen. ex. inquisitioni. Nec est credendum si fiat aliquid tale fm sortilegium alicuius vetule: puta si ponat securis ad caput morientis q ex hoc citi9 moriatur: cum talem virtutem non habeant huiusmodi sortilegia. De peccato tamen debet agi penitentia. Hec Rob. Quid de illo q̄ volenti pre timore mortis fugere consuluit q remaneret et ipse ei pacem procuraret cū illis qui volebant cū interficere: et sic remansit et interfectus est ab illis: Nunquid ille cōsulēs ex h̄ irregularis erit: Rn̄deo. Si cōsulens ille cām probabilem habeat credendi: q si ille remaneret: piculum ei nō imineret: puta cum esset pater vel dn̄s vel intimus amicus querentium eum occidere: merito poterat presumere posse eos ab illo pposito cohibere: non fit irregularis. Sed al's fit. s. si non habuit probabilem credulitatem: sed temerariam presumptionem: et maxime si lata fuit culpa vel negligentia que est prope dolum.

Quid si quis querenti in genere an licez xp̄iano occidere paganum: non animo suadendi sed exponēdi: quid de hoc sentiret hoc licere respondēt: Rn̄deo. Non credit Rob. q ex hoc fieret irregularis: licet ille confidēs de tali responsione postea occideret paganū: q̄uis etiam respondendo errasset. Quid si iudex secularis consulat clericum peritū: Rn̄deo. Clericus cōferendo generaliter cū ipso dicere potest: fures incendiarij et homicide sic debent puniri de iure ciuili. 5. q. 6. delatori. nō descendendo ad aliquod factum speciale: vt sic potius consulentis q̄z suggerentis opera fugatur. ff. de questionibus. l. i. §. ad qōnem. Si tamen clericus sciat vel credat iudicem habere coram se cām criminis: de q̄ querit responsionem: caute declinet: nisi posset recta conscientia reducere cām criminis ad ciuilē. Sic potest intelligi illud. 23. q. vlt. pessimam: i sūma. Hec Goff. Quid si clericus errauerit respondens fornicatores eē puniendos ad mortem: et iudex secutus ei9 responsionem puniat tales ad mortē: Nunquid irregularis erit qui sic respondit: R°. Si clericus ille reputet iuriscōsultus: et sup

hoc consuli consueuit: et respondere cōsultus distingue: quia si errauit in apicibus iuris: et vbi sunt opi. varie peritorum: respondit fm opi. suam in qua etiam erant aliqui periti: non erit ex hoc irregularis: dum tamen responderit super hoc esse varias opiniones. Si aūt ignorauerit ignorantia crassa et supina vbi nullus iurisperitus pbabiliter dubitaret: si sequatur mors ex eius responsione irregularis erit cum fuerit in culpa lata. Si vero nō reputetur iurisperitus: sed simpliciter dixit illud qd de talib⁹ sentiebat: cū nō p̄sumēt nec p̄sumere deberet q̄ sequeret̄ ei⁹ p̄sumptionem non erit ꝑpter hoc irregularis: si nō respondit in casu de facto. Si autē responderit scienter in cāu de facto ꝑticulari: et ex h̄ mors sequatur: erit irregularis cum fuerit i culpa sic respondendo. Hec Rod. et argum̄. ad vltimū membꝝ: ex̄ de exces. prela. ex lr̄is in tex. et glo. Quid si quis alicui suadet q̄ exponat se periculo pro patria sua: vel p iure suo: R°. fm Innoc. ex̄. e. ad audientiam. q̄ non est irregularis: etiam si ibi moriatur ille cui cōsuluit. 23. q. 3. pro membris. et. c. se. ii. q. 8. et. c. se. Sed si sciret eum ibi moriturum: tunc videt̄ q̄ fiat irregularis. Et idem dicit Host. ibidē

Quid si quis alicui cōsulat q̄ se exponat morti indubitanter p xp̄i honore: vel p fide: vel p statu ecclesie: Rn̄deo fm Innoc. ibidē q̄ non fit irregularis etiam si mors inde seq̄tur: quia xp̄us subijt mortem pro nobis: et sācti martyres mortui sunt pro xp̄o. Idē dicit Hosti. ibidem. Unde etiā inquisitores hereticorum excusantur ab irregularitate: q̄ sciunt q̄ statim cū ꝓnūciāt aliquem esse hereticum debet occidi. 23 q. 8. legi. et. q. 5. si audier fm Guil.

Equit̄ videre de. 4°. s. de homicidio quod cōmittit̄ in foro iusticie et de pena eius. Facto enī comittit̄ homicidium quadrupliciter. s. iusticia: necessitate: casu: et voluntate. De quolibet hoꝝ dicenduꝫ ē p ordinem. Et primo de homicidio quod cōmittitur iusticia. Circa quod sciendu: q̄ hoc fit cum iudex malefactorem iuste condēnat ad mortem: vel ministri. i. officiales siue executor sententie iudicis a iudice iussus iuste cōdēnatum occidit. Neuter enim peccat dūmodo non ex odio ꝑsone: nec ex delectatione fundendi sanguinē: nec amore spoliorū: nec p precio: sed pro sola iusticia et obediētia cum cordis dolore et cōpassione hoc faciat. Probātur hec ad Ro. 13. Dei enī minister iudex est in eo qui male agit. Loquit̄ de illo ad quem ꝑtinet facere iusticiā. 23. q. 5. miles. cū minister. cum homo. et in pluribus alijs capitulis eiusdem questiōis. et di. 86. odio. et di. 45. vera. Pro homicidio aūt isto. s. iusticie facto iusta et recta intentione nulla imponit̄ penitentia. Ex ipso tamē homo irregularis efficitur. Unde irregularis est quicūq; in cā sanguinis fuerit iudex: assessor: procurator: aduocatus actoris: vel etiam rei: fm quosdā officialis: testis: notarius sn̄iam ꝓferens vel scribens: legens: vel dictans attestationes: examinationes: lr̄as p vindicta sanguinis destinandas: ex̄ ne cle. vl̄ mo. sententiā sanguinis. et. c. clericis. et ex̄ de exces. prela. ex lr̄is. et. di. 51. aliquātos. et. c. si quis post. Si tamē nō sequatur mors vel effusiio sāguinis pōt episcopus dispensare: vt infra dicetur. Itē fm Inno. clericus nō debet scribere testes in forma auctentica: si tamen scribat: non in forma auctentica non fit irregularis. Dicunt etiā Innoc. et Host. ex̄ ne cle. c. penult. q̄ qui scribit testes in cā sanguinis non fit irregularis: nisi sequatur homicidiū. Dicit etiam ibi Hosti. q̄ si quis scribat q̄ aliquis capiatur et in captiōe occidatur: fit irregularis: lꝫ scribens causam ignoraret. Quid de epo vel alio prelato qui habet iurisdictionem tēporalē in aliq̄ villa vel castro: Nūquid intromittere se pōt de faciēdo iusticiam aliquo modo: Rn̄deo. q̄ debet ibi constituere iudicē ꝑsonam secularem: qui causas audiat: et p̄cipue causas sāguinis: cui potest et debet p̄cipere q̄ firmit̄ teneat iusticiā. Et si iudex ille querat ab eo q̄d agi debeat de aliquo dep̄rehēso in crimine p quo de iure debeat ifligi pena sanguinis: pōt respondere. hoc nō ꝑtinet ad me: quere iurisperitos. Quinimo pōt etiam ei iniungere vt sup hoc veraitem inquirens iusticie debituꝫ exequatur. Nec fit ex hoc irregularis: lꝫ puniat eum pena sanguinis: quia lꝫ clericis nō liceat cās sāguinis agitare: licet eis tamē qui iurisdictionem obtinent tpalem: quā debent et possunt sine metu irregularitatis alijs delegare. Et si appelletur ad eos iteruꝫ alijs delegent. li. 6. ne cle. vel mo. epus. Caueat tamen p̄latus ne ꝑpter suam mōnitionem directam vel indirectam iudex intelligat q̄ eū pena sāguinis punire debeat. ex̄ de exces. prela. ex lr̄is.

Sed nunquid fit q̄s irregularis ex hoc q̄ presens est vbi exercetur vindicta sāguinis: Rn̄deo. Prelatus habens iurisdictionē non debet interesse cāe sanguinis: neq; executioni sententie sanguinis: quia cito posset incidere causam depositionis: quia videtur interēe tāq; auctatē p̄stās vt hēt i o. c. ex lr̄is. Alīāt vbi p̄lat⁹ ex sola curiositate intfuit: nec ꝯsiliū

auxilium vel fauorē aliquo modo ad hoc de dit: ex hoc non fieret irregularis: tamē grauiter peccat. Quid de iudice vel officiali vel milite vel aduocato: qui in cā sanguinis recepunt huiusmodi officia: tamen non sunt executi ea? Rn̄deo. Hug. notat. 51. di. si quis. q̄ non sunt irregulares. Judex tamen qui cām sanguinis examinauit: et aduocat⁹ q̄ in ea stetit: et officialis qui opam ad effundendū sanguinem ex suo officio dedit: sunt irregulares lз mors vel effusio sanguinis inde secuta non fuerit. Et idem dicēdū est de illo qui ex odio opam ad occidendum aliquē dedit sed tam̄ non occidit nec mutilauit. Cum talibus tamē episcopus dispensare poterit. De milite vero dicit Hug. q̄ si fuit in bello et p eum non stetit quin occiderit repellendus videt̄ ꝓpter duplicitatem: quā in tali facto habere potuit Si autē ibi non pcussit: nec ad hoc opam dedit: lз ibi fuerit nō repellit̄. Hec Rob. Quid de clericis illis qui iuris ignari zelo fidei: et p indulgentia habenda portauerunt ligna, pro hereticis comburendis? Rn̄deo. Si materia quā tulerunt coopata est ad mortē eoꝝ sunt irregulares: nec dispensatur cū eis nisi p papam. Si aūt nihil fuit coopata: q̄ forte erāt mortui anteq̄ͣ essent accensa nō sunt irregulares: vel saltē ep̄us potest cum eis dispēsare. Si aūt ꝓbabiliter dubitent vtꝝ sic vel sic acciderit: certi tamē sint q̄ illam materiā in igne posuerint: retineant certū et dimittant incertum: nec sine pape dispensatione ministrent nec ꝓmoueantur: extra de temp. ordi. ad aures. et di. 50. ō his. i. Hec Rob. Itē fm Ray. clericus benedicens aquā feruentem vel ferrum candens vel pugiles fit irregularis si sequatur homicidiū. Sed Rob. credit contrarium. Dicit tamen: q̄ dicere contrarium nō est securum.

Equitur de 5°. s. de homicidio quod cōmittitur necessitate: et de eius pena et sub hoc membro dicit Ber. ex̄. e. sic dignum. cōtineri homicidiū quod cōmittit̄ ō fensione. Et fm eundē Ber. ibidem: et alios magistros cōiter distinguit̄. q̄ aut necessitas illa fuit euitabilis: aut non. Si sic: q̄ potuit sine occisione euadere: reus est homicidij: et tā q̄ͣ homicida pn̄iam agere debet: nec ad maiores ordines ascendet. Nec etiā in susceptis toleratur: nisi ex magna dispēsatione fm aliquos scз Ray. et Ber. Scōm aliquos vero. s. fm Goff. post pactam penitentiā de iure cōi potest officium ordinis exequi iam suscepti: sed ad supiores non ascendet sine magna dispensatione. Sic intelligunt diuersimode illud di. 50. ō his clericis. c. i. et z. Et fm Ray. necessitas euitabilis intelligit̄ nō tm̄ in eo q̄ tempe occisionis homicidium vitare potuit: sed etiā de eo qui culpa sua ad talem necessitatem deuenit. Vel fm Rob. qui potuit precauere ne in talem necessitatem incideret: vt cum quis videns exercitum venientē ad obsidēdū castrum cum fugere posset: inclusit se intra castrum in nullo ptinens ad eum et p⁹ ea necessitas est secuta. Secus est fm Rob. si domicilium vel res suas ibi habeat quas seruare volebat. Si aūt necessitas illa fuit ineuitabilis: et occidit hominē sine odij pmeditatione: imo cum animi dolore vt se et sua liberaret: cum aliter non posset: nec peccat nec penitere tenetur: nisi ad cautelam ꝓpter dubietatis siue duplicitatis ambiguum: quia potest timere q̄ i aliquo excesserit: vel ne ex indignatione vel iracundia aut libidine vindicte: et n̄ ex necessitate se defendendi motus fuerit: vt dicit̄. 23. q. 5. excōicatoꝝ. Ita corde tamen semper debet dolere: et quasi peccatis suis ascribere q̄ tantam necessitatē inciderit: vt sine homicidio liberari non potuerit: quia vt dicit Gregorius Bonarum mentiū est ibi culpaз agnoscere vbi culpa nō est. ex̄. e. interfecisti. et di. 5. ad eius. in fine. Talis autē homicida non est irregularis: vt est expressum di. 50. q̄ et extra. e. c. z. et. 3. et. c. lator. Hosti. autēз dicit: quicq̄d dixerunt alij q̄ non fit⁹ irregularis quando non potuit vitare: vt cum quis fugiendo se defēdit timens mortē si caperetur: et alius sequebatur eum iniuste. Secus est si iuste: ar. ex̄ de eta. c. i. Et quod dicit̄ extra. e. c. z. in fi. peniteat. expone. i. penitere bonum est. Sed hoc intelligit quādo piculum corporis iminet. Secus est si de rebus timet: ar. ex̄ e. suscepimus. Aliqui vero ponūt exempluз tale: vt Ber. ex̄. e. sicut dignum. in glo. nūq̄d in fine. Clericus tenebat gladiū in manu ad suam defensionem: et paganus irruit in eum: ita q̄ clericus nullo modo potuit euitare: et sic ille interijt ex gladio preter ꝓpositum tenentis illum. Sed secundum Hosti. hoc homicidium potest dici casuale. Nunc autē est expssum li. 7. de homicidio volunta. vel casua li. si furiosi. q̄ si quis aliter mortē vitare non valens suum occidat vel mutilet inuasorem non fit ex hoc irregularis.

Equit̄ de 6°. s. de homicidio quod cōmittit̄ a casu et pena eius: vt cum q̄s arborē incidit: et arbor cadens aliquē oppͥmit: et similia. Sed hoc est distinguendū fm Ber. extra. e. sicut. et etiaз fm alios magistros: quia aut datur opera rei licite: et debita

diligentia adhibetur puta cum qs campanas pulsat: cãpana cadit z aliquẽ interfecit. Ipse aũt casum non preuidit: z q̃cito casũ sentit clamat: caue caue. Hoc exẽplum ponit̃ extra .e. Iohãnes. Scdm hoc intellige illud ex eo. dilectus. Et plura alia habent extra .e. lator z .c. ex litteris. quidã. significasti. z di. 5o. hi q. sepe ꝯtingit. si duo. Et tunc in nullo imputatur. Unde nec peccatũ ibi cõmittitur: nec irregularitas in ordinibus susceptis vel suscipiendis cõtrahitur: vt patet ĩ iuribus p̃dict. Aut opa rei licite datur: sed diligẽtia debita nõ adhibetur: vt cum quis arborẽ suã incidit z quãdo est ꝑpe casum nõ circũspicit: nec clamat tempestiue z alte: caue caue. Et tũc si aliquis ex casu arboris occiditur illi imputat̃. Aut opa rei illicite datur: vt cũ quis arborez alterius incidit: z cadens arbor aliquẽ occidit. Et etiã illi imputat̃: z hoc siue diligentia debita adhibeat̃: siue non. Et in his casibus irregularitas in suscipiendis: z in susceptis ordinibus ꝯtrahitur: nisi per papam dispensetur: vt habet̃ extra .e. sicut. z .c. continebat̃. z di. 5o. clerico. z .c. clericũ. z .c. hi qui arbores. z in pluribus alijs capitulis eiusdẽ distinctionis. z extra .e. sicut. Quid de clerico q̃ ludebat ad ludum quendã cũ laico: cuius ludi ꝯsuetudo erat ꝙ obtinens ludum equitabat sociũ: cũ aũt laicus illũ ludũ obtinuisset prosiluit sup clericũ equitaturus eũ: z tũc falce illius clerici qua accinctus erat vulneratus fuit: ex q̃ post paucos dies decessit? Quid etiã de clerico ludente cũ alio clerico quem ille alius clericus ad terraz ꝓijciens a cultello quẽ ad latus habebat grauiter vlneratus occubuit? Rñdeo. In primo casu cleric⁹ ille fit irregularis: ita ꝙ nec ad minores ordines ascendet: nec in diaconatus officio ministrabit vllo tempore: nisi cũ eo per papaz dispensetur. Poterit tñ ĩ subdiaconatus officio ministrare ex dispensatione episcopi: extra eo. ꝯtinebatur. In 2° vero casu clericus ille z ordinibus habitis vtet̃: z ad maiores ordines ꝓmouebit̃ fm aliquos de iure cõi: qd laudat Ber. Scdm aliquos vero ex dispẽsatione pape. Sic diuersimode intelligũt diuersi illud extra .e. lator. Sed cũ idẽ casus videat̃ prim⁹ z secundus: q̃d ẽ ꝙ tam diuersimode de ipsis iudicatur? Rñdet Ber. in glo. illius .c. ꝯtinebatur. ꝙ in primo casu dabat opam rei illicite ludendo cum laico: qd nõ licebat. 2. q. 7. laicos. Non adhibuit etiã diligentiam quaz debebat: quia cum sciret falcem z ludi ꝯditionem nõ remouit a se falcẽ: z sic in culpa fuit. In 2° vero ludebat cum clerico z ludo licito z non sperabat aliquid mali futurũ de cultello illo: z sic non fuit in culpa: sed ille q̃ ꝓiecit eum ad terraz. Et cõuenit cũ predict. Bar. di. 7o de his clericis. Quid si qs lapidem ꝓijciat ludendo post aliquẽ: z ille volens declinare lapidem illuz impingit in lapidẽ aliũ vel alias accidit z moritur? Rn° fm Inno. ex eo. exhibita. Talis est irregularis: quia ille ludus est noxius. Et idem dicit Hostien. in glo. ibidem. Sed quid si talis non ꝓpter lesionem a casu q̃ nõ est de se mortifera: sꝫ ꝓpt̃ imperitiam medici z incuriam penes eum laboribus z sudoribus expositũ moriat̃? Rn° ꝙ non est irregularis fm Ber. in .c. exhibita. Inno. tñ intelligit hoc quando lapis q̃ ꝓijcit̃ nõ prestitit cãz ruine: al's secus est. Quid de clerico q̃ iaciendo lapidem casu puerum occidit? Rn°. Ex dispensatione põt remanẽ in suo ordine. di. 5o. clerico. Hoc est verũ fm Io. si dedit operam rei licite: puta expellẽdo porcos de agro: non tamẽ adhibuit diligẽtiã debitã. Al's ĩ nullo puniret̃. Quid si ludãt aliq̃ cum pila: z pila manũ tondẽtis aliquẽ ita fortit̃ impellat ꝙ illũ quẽ tõdet occidat? Rn°. Si tõdebat ibi vbi ꝯsueuerat ludi z ille qui tondebatur scienter faciebat se ibi tonderi: imputatur sibi. Si aũt illud periculum ignorabat: imputabit̃ tondenti. ff. ad .l. acq̃. Itẽ mela zc. Si quis impellat me in alium vel alium in me: z ille moriat̃ nũquid teneor Item aliquis vult me pcutere z dum eleuat ictum de gladio pcutit alium z moritur. Itẽ aliquis me impellendo retro cadit z morit̃. Item aliquis ferrat equũ z sedens sup equũ cadit z moritur: nunquid in his casibus fit iste irregularis: preter cuius voluntatẽ mors accidit? Rn° fm Hug. dis. 5o. sepe. ꝙ non: nisi fuerit in fraudem q̃tum ad primos tres casus: vel in culpam tantum q̃tũ ad vltimum. Hec Rob. Quid si qs habet ceruum vel leonem qui aliquẽ occidit? Rn° fm Inno. ex .e. ad audientiã. Nõ videt̃ ꝙ fit irregularis: dũmodo nõ habeat maliciã latentem: vel culpam in mortem alicuius. Non enĩ videtur ꝙ leuis culpa vel negligentia ei debeat ĩputari. Alij dicũt ꝙ fit irregularis si quid possit sibi imputari. ar. dis. 5o. hi qui arbores. z .c. sepe. Et eadem refert Hosti. ibidem. Quid de presbytero qui ascendit sup equuz vt iret aliquantulum ad spaciandũ: qui equus cũ pret sessoris arbitrium lasciuiret saltibus: ipse vt eũ refrenarz stimulauit: fractoqꝫ freno equ⁹ ibi relictus currens sessorem proiecit: z puer quendam oppressit? Rñdeo. Presbyter ille in nullo ex hoc tenetur: quia nec voluntate

nec facto occidit:nec rei illicite operā dedit. Unde in nullo est irregularis:ex̄.e. dilectus. vbi dicitur de hoc. Et dicit ibi Ber. q in culpa esset si frenū de leui rumpi crederet:ar.ex̄.e. significasti. Uel si ꝑpter eius imperitiā equus lasciuiret.insti.ad.l.acquil'.§.impetu quoqꝫ. Et idem esset si ꝑpter eius infirmitatē ꝛ impotentiam. Si vero hoc accidat ꝑpter vitium equi:qꝛ.s.est durus bucca:aut hoc sessor ignorat ꝛ tunc nō imputatur sibi. aut scit: ꝛ tunc imputatur ei ꝛ fit irregularis: qꝛ debuit scire se non sufficere ad retentionē eius:vt habet in.c.significasti.

Sequitur videre de.7°.s.;de homicidio qđ cōmittit voluntate:ꝛ de ei9 pena.

Circa quod sciendum: q tale homicidium ē enorme peccatum ꝛ grauit puniendū Nā ꝑ tali homicidio ſm can.est iniungenda pnia.5.vel.7.an.vt dictum est supra li.5.ti.3i. Quā si facere renuerit:si sit laicus excōicat: si aūt clericus siue ꝑ accusationē siue ꝑ inquisitionē sit conuictus degradat: nisi cū eo misericorditer dispensetur:vt dicitur di.50.si qs voluntate.ꝛ.c.si quis viduā.ꝛ ex̄ de accusa.inquisitiōis. Secūdū tñ aliquos vt dicit ibidē in glo.cōuictus per inquisitionē officio ꝛ bñficio priuatur. Priuatur inquā non tñ deponit Si aūt humiliter pniam sustineat:nihilominus clericus deponitur.s.ab officio ꝛ bñficio vt habet extra.c.sicut dignū.ꝛ in.c.si qs viduam.etiā si paganum occiderit vt di.50. clericum qui paganum. Nec cū eo dispensatur vt infra videbitur. Laicus aūt ad ianuā eccl'ie semper iaceat:ꝛ in fine vite sue cōmunionem accipiat: vt dicitur in.c.si qs volūtate. Hoc intelligitur ſm Jo.si decesserit anq̄ꝫ penitētiā cōpleuerit:qꝛ postq̄ꝫ eā cōpleuit cōionem sumit.26.q.6.si quis de corpore.Scđm āt leges altiores in exilium deportant humiliores vo bestijs subijciuntur.ff.e.ad.l.cor.de sicca.l.3. §.vlt.ꝛ.l.penul.ſm Azo. Uel ſm Hosti.si qs accusetur ad.l.cor.de siccarijs.ꝛ cōuincat capite punitur: quādo accusat q hoiem interfecerit:vel q ꝑ eū nō steterit:vt insti.de publi. iudi.§.Jtem lex cor. Et sic in vero hoicidio quilibet capite punit:ſm illud xp̄i. Qui gladio percutit gladio peribit.Sed quādo accusatur ex eo q hoicidium interpretatiue commisit:vel quando constat de hoc ꝑ inq̄sitionē locum habet dictū Azo.vt dicit Hostien. Patricide aūt ſm leges:vt dicit Hosti.ꝛ Goff.ti. de his qui ad eccle. Al's pena est vt virgis sanguineis verberat9 in eculeo: vel in sacco corij cocti insutus cū cane:capone: vipera:ꝛ simia in maris profundum vel flumen proximum iaciatur. Si autem mare vel flumen proximū non inuenitur bestijs subijcitur.C.e.l.i. Habet aūt hec pena locum in ascendentibus in infinitū:ꝛ in quibusdam collateralibus:ꝛ q̄busdaꝫ affinibus.s.vxore: viro:nuru:genero vitrico: priuigno:socero:patrono.ff. eo.s.ad .l.pompe.parici.l.i. Jteꝫ qui prestiterūt opaꝫ de eadem lege tenentur: ꝛ etiam durius puniuntur.ff.e.ad.l.pompe.l.si sciente. Jtem q̄ venenum emit vt patri daret lege eadē tenet lꝫ dare non potuerit.ff.e.ad.l.pompe.l.i.in fi. Jteꝫ homicide reputant ſm leges qui vadūt aio capiendi ꝛ occidendi:licet non occidant. Et debent occidi tanq̄ꝫ interfectores vel q̄si sed non sunt irregulares nisi actu occidant. Similiter qui ferunt opē occisori dando auxilium consilium vel fauoreꝫ:al's nō facturo. Hec Ber. extra de homicidio.sicut dignum. Sic ergo homicidiūꝫ simpliciter voluntariū impedit cuiuslibet ordinis executionem: ꝛ receptionem.dis.50.miror.ꝛ.c.seq. Jmpedit inquam ꝑpter necessitatem precepti:non ꝑpt necessitatem sacramenti. Cuius ꝓhibitiōis ratio vel congruitas assignari potest triplex. Prima quia deus noluit q Dauid quia sanguinem multum effuderat edificaret sibi domum:sed Salomon eius filius vt habet.2. Regl.7. 2a est quia ordines referuntur ad sacramētum eucharistie: quod ē sacramētū pacis facte nobis ꝑ effusioneꝫ sanguinis xp̄i. Homicidium vero maxime contrariat paci ꝛ homicidia conformant magis occidentib9 xp̄m;q̄ ipsi xp̄o occiso:cui debent omnes ministri predicti sacramenti conformari. 3a est ꝑpter detestationē ꝛ horrorem effusionis sanguinis;ꝑpter quod etiā dominus noe ꝛ filijs eius prohibuit ne ederent carnes cū sāguine vt dicitur Gen̄.9.c. Utrū aūt irregularitas homicidij tollat per baptismū habitū ē sup̄ li.4.ti.4.ar.i. Ad hec nota q quoddā homicidium est simpliciter voluntariū de quo prime dictum est. Quoddam est simpliciter nō voluntarium: vt cum quis carens vsu rationis hominem occidit. Et talis ſm ius nouūꝫ nunc expressum in.7°. de homicidio voluntario ꝛ casu.si furiosus non ē irregularis Quoddā ē inuoluntariū:vt cum quis volēs non occidere cogitur occidere:vt si quis moueat violenter manum eius cum gladio. Et similiter cum quis occidit casualiter:si adhibuit oēm diligentiā quā debuit. Primus eniꝫ nō est irregularis:quia ꝓprie loquēdo nō est homicida:cū in occidendo nō agat: ꝫ patiat. Similiter nec secūdus est irregularis:vt sup̄ dictum est. Quoddam autem est partim vo

luntarium: vt cum quis ponit in necessitate ineuitabili: vt vel occidat vel occidat et occidit. Talis enim non vult occidere absolute: vult tamen occidere ne occidatur. De quo dic vt supra. Ille etiam qui hominem casu occidit: non tamen debitam diligentiam adhibuit occidit partim voluntarie: in quantum voluntarie debitam omisit diligentiam adhibere: et partim inuoluntarie: quia absolute nolebat occidere. De quo habitum est supra.

Sequitur videre de .8°. scilicet de quibusdam dubitabilibus circa istam materiam: et sunt hec. Quid si clericus tradat latronem iudici seculari: petens etiam cum protestatione quod eum puniat citra sanguinis effusionem: et postea iudex procedat vsque ad sanguinis effusionem? Respondeo. Non fit ex hoc irregularis aliter daretur pluribus materia clericos expoliandi et trucidandi: si propter metum illum non auderent conqueri. Nec etiam nocet si clericus ad conuincendum latronem dederit signa. Et idem dico si simpliciter deponat querelam de iniuriantibus sibi et ecclesie: licet tales vix possint coartari sine sanguinis effusione. Sic loquitur manifeste extra. e. tua nos. §. ad vltimum. et c. postulasti. li. 6. e. ex presius. et .23. q. 5. c. i. et c. vnum. et c. pena. et c. reos. Quid ergo si iudex illum suspendat: et hoc clerico qui tradidit eum sibi in mente placeat et ratum habeat? Respondet Hosti. quod ratihabitio retro trahitur et mandato copabitur: quia hoc in maleficijs generaliter traditur. ff. de vi et vi ar. l. i §. quotiens. Et hoc intelligo verum esse si gaudeat de morte persone. Secus est si de malefici punitione letetur: et deo regratietur et persone compatiatur: et de hoc quod commisit aliquid tale propter quod ita puniretur contristetur: ar. extra. e. c. 2. et c. postulasti. Sed et propter ratihabitionem non fiet irregularis: cum factum deficiat in quo lex promotionis consistit. 15. q. i. c. fi. Nota etiam quod si clericus aliter pot res suas recuperare non debet furem capere vel ligare vel iudici tradere extra. e. suscepimus. Si autem teneat furem: ne cum suis rebus fugiat: quas aliter non potest recuperare donec tradat eum iudici: vel eius inuocet auxilium: non fiet irregularis si iudex suspendat ipsum: dum tamen non habuerit intentionem corruptam: vt predictum est. Idem est secundum Jo. quod quandocunque clericus agit de crimine ciuiliter: vel de modico crimine: quod non inducit mortem: si iudex occidat eum non nocet clerico: extra. e. postulasti. Bar vero in questionibus credit hoc esse verum: nisi consuetudo esset in illa terra quod propter furtum mors infligeretur. 23. q. 3. maximianus. Secundum Inno. vo et Host. super. c. postulasti. clericus non debet criminaliter agere: si vel de iure vel de consuetudine in tali modo agendi consueuit iudex penam sanguinis inferre. Quid ergo si intentio clerici tradentis sit corrupta: vt si intendat quod condemnetur ad mortem? Respondeo. Irregularis erit si mors ex hoc secuta fuerit: quibuscunque verbis intentionem suam velauerit: licet per ecclesiam non prohibeatur: nisi ei constet per confessionem vel probationem. vel quia nihil velabat: sed hoc aperte dicebat. Sic intellige secundum Hostiensem. contrarium: extra de exces. prela. ex litteris. et .23. q. 5. c. 2. et c. vnum solum. et de penitentia dis. i. periculose. Et sic probatione deficiente relinquatur sue conscientie: vt dicetur etiam infra in sequenti questione: licet quidam aliter sentiunt secundum Hosti. Quid de clerico cuius domum fur ingressus fuit: et eum grauiter vulnerauit: sed postea fur a socijs illius clerici captus ad potestatem ductus fuit: potestas vero nuncios suos misit eidem clerico vt exponeret si qua de fure predicto sciret intersigna qui clericus cultellum quem illi furi abstulerat: et sotulares ab illo fure in domo clerici ipsius dimissos nuncijs predictis tradidit: de super facto furis illius nihil amplius intromittens: et postea furis illius mors est subsecuta? Respondeo quod illi clerico nullo modo mors illius furis imputari potest. extra. e. tua nos. vbi de hoc. Alias enim ille clericus fuit inductus tanquam testis: quia nec accessit ad presentiam iudicis quod fit in criminalibus in auc. de testibus. §. quoniam insuit. et §. hec omnia. nec per hoc quod ille intersigna tradidit ille de furto conuictus fuit. Non enim est eo ipso fur: quod animo furandi domum intrauit. ff. de furtis. vulgari. §. qui furti. Hec in glo. illius. c. tua. Et idem abbas dicit. Quid si quis in rixa mortuus fuerit: et nescitur quis interfecerit? Nunquid omnes rixantes iudicabuntur homicide? Respondeo quod quantum ad peccatum pertinet: illi qui percusserunt: et qui voluntate occidendi venerunt: licet non percusserint: et qui venerunt ad auxilium occissoribus prebendum: si forsan alij violenter eos repellerent: omnes isti tanquam homicide tenentur. Discretus tamen confessor dabit maiorem penitentiam primis quam secundis quam tertijs. Sed nunquid omnes isti sunt irregulares? Jo. dixit omnes repellendos. Et ipsum sequitur Ray. Sufficit enim quod sumpserit arma di. 5i. aliquantos. licet alij interfecerint: vt habetur extra de cle. percus. continentia. licet non imputetur mihi: si alius interficiat me inuito: cum ego non vulnerauerim. Guil na. contradicit: et dicit neminem in dubio repellendum: ar. extra eo.

petitio. Nec obstat illud extra.e.de cle.percus. continentia: quia debet intelligi qn̄ conscientia remordet eum: quia sumpserit arma. Unde nō est repellendus: nisi ipse se repellat: ar.ex̄ de cle.percus.presentium.z extra de tēp. ordi. nullum eorum. Alij dicunt: q si constet de aliq̄ q percusserit: semper in dubio repellitur: ex̄ .e.significasti.§ q si discerni. Si vero neget se percussisse: relinquatur conscientie sue: vt dicit̄ in.d.c.nullum.z extra de cleri.percus.c.penult. z vlt. Secundum autē Hostiē.satis pōt dici: q in vtroq; casu est relinquēdus conscientie sue: tum quia nec.§.ille q si discern .dicit: q cogatur abstinere. Sed q debet hoc facē q̄si consulendo. tum quia in illo.c.petitio.cōstat q percussit. Uel etiam fm eundem in vtroq; casu relinquatur cōscientie sue: nisi tanta laboret infamia q generet graue scandalum: vt extra.e.ex litteris. Tutius tamen faciet si in dubio homicidā se reputet: z vt sic abstineat: cum nulllum periculū sit abstinere: celebrare vero periculū posset esse: extra.eo.significasti. Hoc aūt est firmiter tenendum fm Goff. z Hosti. q si clericus non letaliter nec animo occidendi percussit: nec ad occidendum venit nec alios prouocauit: z ictus suus discerni possit: nec de occiso tenetur: nec ordiare prohibetur licet alij percusserint z occiderint: vt habet̄ i dicto.§.q si discerni. Item fm Hosti.extra.e. petrus. si quis incipiat rixam: z in ipsa male tractetur: propter quod amici eius cōmoti aliquē mutilāt z occidunt fit irregularis. Secus est si iniuriā passus fuit: z nō intulit. Quid si quis vadat ad occidendum aliquem: et tu scienter eum associas non tamen ad hoc eum inducis: sed ex animo retrahis: cum tñ nolit acquiescere tibi: timens tamen de eo nihilominus associas ipm̄ cum voluntate defendēdi eum si quis insequeret̄ ipm̄: z sic per te associatus cōmittat homicidiū: Rñ°. Homicida es: extra.e. sicut dignum. nec poteris promoueri. Sic intelligitur q defensione cōmittitur homicidium: extra de cle.pu.in du. Henricus. z si iste casus non cadit sub aliquo mēbro distinctionis supradicte. Hec Hosti. Item fm Inno. z Hosti.extra.e.super.c. petitio. si qui associant aliquos ad bellum: z eis prestent fauorem: si bellum sit iniustum videtur q sint irregulares si mors inde sequatur. Secus eēt si cum eis irent causa pacificationis: vel alia causa iusta: dūmodo dolus z negligentia lata abesset: arg. a contrario sensu distinctiōe.50. quantū. et extra eo.presbyterum. Illud quoq; est notandum q licet clerici possint ad bellum propter defensionem rei publice milites inducere: vt habetur dis.63. Adrianus.z.23. q.2.dominus. non tamen debent in propria persona pugnare: vt extra.e.c.penulti. Sz nunquid clericis illis imputat̄ si quis ibi moriatur: Rñ° q non: vt dicitur.23.q.5. de occidendis.z.e.c.penult. licet sit ar.contrarium. 20.q.3.eos qui.z.23.q.vlt.c.vlt. Sed nunquid episcopi vel alij clerici irregulares fiūt laicos hortando z monendo: vt eos iuuent: z arma sumant pro fide catholica: z etiam pro iuribus ecclesie defendendis vel repetendis: Rñdeo q non: immo fm Ray. talis prelatus grauit̄ peccaret si sileret: ar.dis.43. sit rector. Quinimo si episcopus non potest aliter recuperare suum ius: potest illud alicui concedere in feudum qui recuperet ipsum. Et hic est casus in quo non obstante suo iuramēto potest h° modo alienare bona ecclesie: vt habetur extra de feudis.c.2. Ulterius nota quantum ad clericos: q bellum aut ē iustum aut iniustum. Si iustum tunc possunt alios hortari ad defendendum se z ecclesiam: z ad vim infidelium arcendā.23.q.8.§.licet.z.23. q.3. maximianus. Si autem sit iniustum sic fiunt irregulares: z de rigore iuris sunt deponendi: extra de penis qd in dubijs. Quantum vero ad laicos: distingue etiam: q aut est bellum iustum: aut iniustum. Si iustum: aut aliquem occiderunt vel mutilauerunt: z sic nō possunt promoueri. Aut neutrum fecerunt: operam tamen diligentem ad hoc dederunt. sic possunt promoueri ex dispensatiōe episcopi. Si autem bellum est iniustum: sic fiunt irregulares etiam si nihil predictorum trium fecerunt. Tamē episcopus potest dispensare cum eis fm Ray. z Guil. dūmodo nec mors nec mutilatio sit secuta. Quid si episcop° sit presens i bello: z multi hincinde sint occisi nūquid est irregularis: Rñdeo. Uidetur q sic fm Ray. qui in simili materia sequit̄ opi. Io. Nec obstat illud extra.e. petitio. quia hi cum quibus presbyter erat grauiter ab infidelibus inuadebantur. De hoc tamen tenēdum est quod supra notatum est.q. quid si q̄s in rixa. Quid de presbro qui dixit infanti q equum ad fluuij ripā duceret: sed a fluuio sibi caueret: ille autē flumen intrauit: z submersus fuit: Rñdeo. Culpabilis est: qz suspicari debuit hoc posse euenire: sicut imputatur diacono qui non remouit falcem qua accinctus erat: cum ludi consuetudinem sciret: vt extra eo.continebatur. z presbytero qui non remouit a corrigia cultellum: cū q̄ verberabat famulum: vt extra eo. ad audientiam. ita q non promouetur: nec ordinibus iā susceptis

vtitur:vt dicitur ibidem:nisi cum eo p papaz dispensetur:vt habetur in.c.continebat.Hec Hosti. Quid de illo qui hominem a morte liberare potuit:sed noluit? Rn°. Non est immunis a culpa homicidij.ex.e.sicut dignū .§.illi aūt.ar.di.86.facientis.z.23.q.3.non in inferenda.z.c.qui potest.z.e.q.5.reos.Et h° quādo constat illum iniuste occidi.de pe.di. i.periculose.z.ii.q.3.c.vlt.z ex.e.sicut dignū. Et licet aliqui intelligant hoc de iudice qui potest ex officio suo defendere:qa ille sol° ad hoc tenetur ex precepto.23.q.5.qui malos.z q.4.forte in fi.consilium tamen sanum ē fm Goff.z Hostiē. q quilibet etiam priuat° hoc faciat: si sine piculo suo hoc possit facere ppt premissa iura. Ad hec facit quod dicet infra li.7.ti.z. casu.8. Secundū Rod. vero psone priuate si credant q possint hominē ab iiusta morte liberare solo verbo tenētur impedire verbo z etiam facto. Si aūt credāt q hoc nō possint facere sine suarum personaz piculo non tenentur. Sed nunquid iudex si non liberat hominem a morte iniusta cum potest: z prelatus si non pascat fame morientem cū potest: erunt irregulares si mors inde sequatur? Rndeo: q non licet grauissime peccēt: quia lex promotionis factuz requirit.15.q.i. si quis non iratus. Quid de illo de cuius turbata voluntate processit hōicidiū. Puta parentes clerici verberati cōueniunt: z dicūt q hoc velint vindicare? Rndeo fm Hostiē. extra eo.ad audentiam. Talis est irregular[ ] si non cōtradixit expresse: ar. extra de simo. matheus. Si vero hoc phibuit expresse:z ex corde securus est.Et hoc est expressum extra .e.petrus.Alias coram deo cadit si tacite consentit. Et sic lex promotionis non consistit semper in solo facto: sed in facto z animo. Probanē hec.15.q.i.c.fi.z.q.6.c.i. circa finē.

Quid de eo qui procurat vel ictu causat mulieris aborsum? Rndeo. Cum hō constet ex anima z corpore,non iudicatur homicida ille cuius procuratione vel ictu fecit mulier aborsum:si puerperiū nondum erat formatū vel animatum. Si aūt erat animatū iudicaē homicida:vnde est irregularis: z cū eo solus papa dispensat:vt dicitur extra.e.sicut dignū z.c.si aliquis.vbi de hoc i'glo.z.32.q.z.quod vero non est formatum.z.c.se Sed cōtra Si alicui factum vel datū sit aliquid ad potandum quo minus possit generare cōcipere vel parere tenetur vt homicida: extra de homici.si aliquis. Rndeo. Dicunt quidam vt Ber.ibidem.z.c. sicut ex litterarum. q illud locum habet quantum ad penam legalem si cut etiam ille fm legem homicida iudicatur qui poculum amatorium dedit. Sic intelligunt illud.ff.de penis.si quis aliquid.§. q̄ ab orsionis. Non tamen est irregularis. Et sic non dicitur homicida proprie z simpliciter: sed occasionaliter. Unde etiam est eis iniungenda penitentia spiritualis:sicut habetur dis.86.pasce. Sed certe talis etiam fm leges non dicetur vere homicida sed interpretatiue. Nam si puerperium nondum erat formatum:tenetur lege aquilia tanq̄ de rupto: nō tanquā de occiso. Sic intelligo illud.ff.ad.l. acquil.si seruus seruum.§.si mulier.z.l.qnt° mucius.In hoc etiam casu intelligo:q mulier que sibi vim intulit ante puerperium formatum ne parere posset vltimo supplicio nō afficitur: sed in exilium mittitur.ff. ad.l.cor. de sicca.l.si mulierem.Si enim formatū esset damnaretur ad mortem. Et hoc distinguit manifeste illa lex si quis aliqd. Sic ergo lex z canō.in hoc cōueniunt licet diuersas penas inferant.Hec Hostiē. Quid si dubitetur vtrum exinde sit factus aborsus: z vtz fetus esset animatus? Rndeo. Si ille qui percussit probabiliter credat vel dubitet quādiu dubitat a ministerio z pmotiōe abstineat: ne periculo se committat. Si autem habet leuem opi.z temerariaz deponat eam si potest: z sic poterit ministrare z promoueri: aliter non. Hec Rod.ar.extra de sen.excō.conquesti.

Quid si presbyter vel magister famulum vel discipulum vulnerauit corrigendo? Rndeo q siue vulnus sit letale siue non:si tamē ex eo mortem incurrat homicida z irregularis iudicatur:quia qui mortis dat occasionem:videtur dedisse mortem.Unde nec ad altiores ordines promouetur: nec habitis nisi minoribus ex dispensatiōe episcopi vtetur. Sec° est si decessisset alia ifirmitate ex vulnere nō secuta:vt extra.e.presbyterum.z.c.de cetero. z.c.ad audientiam. in tex.z in glo. Secus ēt esset si per medici imperitiam: vel sui negligentiam:vt infra dicetur. moreretur. Et qd dictum est de occasione mortis:intelligitur d propinqua. Sic itelligo.§.ad.l.cor.de sicca. nihil interest.Secus est de remota. Nō eniz ideo quia faber cultellum facit homicida iudicatur:extra tua nos.responso.i.z.c.exhibita.Idem tamen videtur de remota fm Ber. extra.e.de cetero.si animo nocēdi fecit:z minorem diligentiam adhibuit:extra.e. presbyterum.in fine. Quid si postq̄ conualuit recidiuauit? Respōdeo. Presbyter tenetur:quia semper causa subfuit:de pe.di.3.si quis semel z extra.e.ad audientiam. Hec Ber.extra.e.

presbyterum. Quid est de medicis? Rn°. Imputari pôt eis culpa ante factū: in facto post factum. Ante factū: vt quia intromittit se de medicina cum sit idiota. In facto: vt q2 licet sit peritus in arte: non tamen sequitur traditiones artis: sed fantasiam proprij capitis. Post factum: vt quia licet sit in arte peritus & fm artem agat: non tamem adhibet diligentiam vt infirmus custodiatur. Si tamen nec ante factū nec in facto nec post factum in culpa deprehendatur: sibi non imputatur si aliquis infirmus ex fatuitate sua vel aliena vel casu fortuito moriatur. Recurrat ergo quilibet medicus ad conscientiam suam: & si non mordeat eum potest promoueri vt extra de eta. ad aures. & promotus potest exequi ordines: vt extra. e. tua. Sed in hoc casu propter graue scandalum interdicitur executio sibi: licet in hoc deliquerit: extra. e. ex litteris. i. Sanum etiam consiliū dat Goff. & etiam laudat Hostien. scilicet q promoti & maxime promouendi abstineant ab opere practicali: & potissime chirurgico: quod icisionem & adustionem requirit: vt extra. c. tua & extra ne cle. vel mo. sententiam sanguinis. cum in nullo vacillare debeat conscientia promouendi: vt dicitur dis. 33. laici. Sz fm Ray. operari non licet de physica clericis in sacris ordinibus constitutis: vel etiam in minorib° dūmodo sint beneficiati: nisi gratis pro miserabilibus personis vel cfratribus: vel sanguineis velint operari. Nec etiam tunc debent si ibi posset esse periculū: quod lōge strictius est in claustralibus seruandum. Officium autē chirurgie que inducit icisionē vel adustionē est sine omni exceptione talibus interdictū extra ne cle. vel mo. sententiā. & c. sup specula & extra de postulando. c. i. & extra. e. tua nos. Hec Ray. Sed tamen fm Ber. ex de falsar. ad audientiam. clericus talē adustionē infligere potest: que ad effusionem sanguinis nō procedat: aliter non. Quid si pter defectū vel corruptionem specierum in medicinis positarum aut sophisticationem eger periculū icurrit? Respōdeo fm Inno. extra. e. tua nos Si medicus debitam diligentiam adhibuit i eligendis speciebus: quicquid ibidē accidit inculpabilis erit. Et idem dicit Hosti. i glo.

Quid si quis incidendus non habet consuetam dispositionem mēbrorū vel venarum aut subito timor vel tremor insolitus irruit super eum? Respōdeo fm Inno. ibidem. Si incisor non erret ex iperitia vel dissuetudine in huiusmodi: non peccat: nec fieret irregularis si ille decederet. Quando tamē in aliq dubitat: potius dimittat, q icidat. Itē dicit Hostien. ibidem. Quid de illo qui aliquē flobothomat: vel secat & inde moriatur? Rn°. Si sit peritus in arte illa: & adhibeat omnem diligentiam quam debet, in aliquo nō tenet: qa potius casu & culpa flobothomati vl secti mors presumitur euenisse. 23. q. 5. de occidendis. Quid de illis qui scrupulosam habēt conscientiam de morte illorum quos custodierunt in infirmitate? Respōdeo. De his que bona fide fiunt circa egros non debet aliquis de facili scrupulosam habere cscientiā: licet errauerit in aliq. Et hoc dico si non sit ibi lata aut euidens culpa: aut negligentia dissoluta: que: est prope dolum. Et si huiusmodi scrupulum habet ad consilium alicui° boni viri deponere debet: vt si in principio infirmitatis quando nesciebatur adhuc qual morbus esset minutorem vocasset Quod ēt medici quandoq facere solent: vel propter sudorem prouocandum vel seruandū nimis egrum coartasset: aut ei nimis bibere aquā vel vinum limphatum dedisset. aut cum non pter crapulam vel ebrietatem: sed propter nimiam vigiliam obdormisset: & patiens se precipitans decessisset. Si autem ibi fuit lata culpa vel dissoluta negligentia: & certum est q inde mors euenerit irregularitas ctrahit puta si custos egri furiosi l frenetici dimittēs eū solum ad ludendum in platea iret: vl als operam rei illicite daret: aut cū ex nimia crapula vel ebrietate vigilare non valens: precipue cum solus ad custodiam egri deputatus esset obdormisset: & eger exiliens de lecto se precipitans expirasset. Si autem nō sit certū q inde mors eueniat: aut de hoc pbabiliter dubitatur fm iudicium medicorum: aut nō Si sic abstinere debet ab officio & promotiōe Si non: deponat erroneam conscientiam si potest & sic ministret & promoueat. Hec Rob. ar. dis. 50. hi qui arbores. & c. sepe. Et solus papa cum predictis dispensat fm quosdam. Esto q aliquis baptizaret aliquē paruulū vel adultum in mortis periculo cōstitutum: deinde moritur baptizat° ille: & ex hoc iste q baptizauit eum incipit habere conscientiam q ille pter baptizationē suam citius sit mortuus? Respōdz Sco. 4°. di. 5. q. vlti. o. q talis conscientia est fatua & irrationabilis si eum baptizauerit caute sicut debuit: q2 nō multū nocet grauiter infirmo parum aspergi in capite de aqua saltē tepida. Unde talis sic baptizans talem non est irregularis. Tamen stante eius conscientia debet se habere tanq irregularem: quia reputat se homicidā. Et

remota illa conscientia nõ oportet eũ querẽ dispensationem: quia nunq̃ fuit irregularis

Quid de clericis q̃ cũ alijs trahuntur ad manganellos? Respondeo. Si ex lapide proiecto aliquis occidatur: aut probabiliter occisus credatur: nec ministret nec promoueatur sine dispensatione domini pape: extra de tempo. ordi. ad aures. et dis. 50. de his. i. Nisi forte dicatur quod et si non liceat clericis contra hostes personaliter pugnare: licet tamen eis turriz vel murumz impetere: et machinis ipugnare: aut suffodere. Quod si sit verum: et aliud nõ intẽdant: non est eis imputandũ homicidiũ: si ex hoc facto casu contingerret preter eoruz intentionem et voluntatem. Quod tamẽ primo dictum est verius esse creditur sm Rod.

Quid si plures iaciant lapides et lapis ab vno proiectus aliquem occidat: nescit tamẽ a quo sit proiectus? Respondeo. Omnes illi debent ab officio cessare: ar. extra. c. significasti. sm Goffre. ibidem. De hoc tamen vide illud quod dictum est supra. q. quid si quis i rixa etc. Quid de illo qui cum latro capt⁹ duceretur ad iudicem per locum suspectum: ducentibus dixit claudite os eius ne clamet et sic euadat? Nunquid irregularis erit si mors secuta fuerit? Rñdeo quod sic: si sic consulendo ad mortez illius cooperatus fuit. Hec Rod.

Quid de illo qui cum iudex vel officialis sequeretur furem vel homicidam fugientem iudici vel officiali querenti: vtrum vidisset talem vel talem personaz transire per locũ illũ vel alium: respõdit quod sic: et quantum in eo fuit querentem instruxit? Nunquid ille est irregularis si mors inde secuta fuerit? Respõdeo Si sciuit vel scire debuit quod persona talis quereretur ad penam sanguinis est irregularis. Si autem non sciuit nec suspicatus fuit quod q̃reretur ad hoc: sed propter quid aliud: non est irregularis: ex quo eius intẽtio corrupta nõ fuit. Hec Rod. Quid si sciam aliquẽ queri ad mortem: qui non potest fugere nisi p duas vias: et respondeam quod non fugit p istaz viaz? Rñdeo. Dicunt quidam quod si iste a querentibus eum in alia via inueniatur et occidatur vel mutiletur ero irregularis: quia sic rñdendo implico quod fugit per aliam viam arg. extra de presump. nonne. Tutius ergo est tacere: vel querenti totaliter illudere: dicendo nũquid custos fratris mei ego sum: sm Guil. duran.

Quid de clerico qui propugnantibus arma ministrauit? Rñdeo. Pro homicida debet haberi si aliquis occidatur ibi: ar. 33. q. 5. c. vlti. et extra eo. sicut dignũ. Et appellatiõe armorũ etiã fustes et lapides intelliguntur. ff. de verb. signi. armorum. Item sm Hosti. et Inno. extra ne cle. super. c. sententiã. si quis in bello iusto ministret balistaz alicui tantũ hac intentiõe vt se et sua defendat: nec credit illuz aliquem velle occidere: sed tantum se et sua defendere: non fit irregularis sm aliquos licet ille aliquem occidat. Tutius tamen est dicere quod sit irregularis: quia non licet clerico ministeriũ ita mediatum in mortem alicuius prebere: de penis. quod in dubijs. Similiter si ministret lanceam vel ensem tantuz vt se defendat nõ erit irregularis licet ille occidat. Hec Host.

Quid de clerico qui latronem cum socio capit et ligat: et postea socius timens interfici a latrone ipsum ligatuz interficit. Respõdeo Irregularis est: quia fines licite defensionis excesserunt: cum euadere possent: extra eo. suscepimus. in glo. in hoc. Item nota quod non tantum homicida sed etiam percussor prohibetur per apostolum ordinari: vt habetur di. 45 quasi per totum. Unde si quis sepius eũ quẽ non licet vel eum quẽ licet aliter q̃z concessum sit percusserit: licet mors secuta non sit: et monitus se nõ correxit deponatur: extra de cle. percus. c. i. et di. 45 c. i. et vlt. Sz et si subditũ suũ non habito respectu ad ordinem datum sibi cedi crudeliter episcopus iusserit: et incontinenti decesserit: homicida iudicatur: ar. di. 50 si qua fem na. Si autem per octo menses vel amplius vel minus vixerit: et postea decesserit licet presumatur quod ex alia infirmitate mortuus sit suspensus est nihilominus ad tẽpus. s. vel vsq; ad duos menses: vel sm quod iudici videbitur inspecta persona: extra de cleri. percus. preterea. Et si se non emendauerit deponatur. ibidẽ. c. i. Quid de illo q̃ mãdauit aliquez verberari: tñ expresse prohibet euz occidi: et aliq̃ mẽbro mutilari? Rñ⁹. Irregularis erit quia h⁹ euenire posse precogitare debuit li. 6. e. si quis

Quid si quis in conflictu fuerit: repellendo violentiã in quo sunt mortui aliqui. Rñ⁹ Suspendit p bienniũ: vel sm quod videbitur iudici: quo t̃mino elapso digne põt officiũ suuz exeq̃: vt habet ex de cle. percus. pñtiũ. Sed cõ Ibidẽ. c. continentia. dicitur: quod licz religionem intret: et nõ promouebitur nisi ad subdiaconatũ. Ad hoc quidaz rñdent vt Ber. ibidem quod ibi sũpsit arma: vñ fuit in culpa. ar. 23. q. 8. §. i. lz ibi i subdiaconatu dispensetur: nõ tñ vltra. Sz hoc nõ sufficit: quia z. §. c. pñtium. dicitur quod lapides sumpsit: et etiam proiecit. Quod ergo dicitur in illo. c. cõtinẽtia ad fi. etc. subaudi sm Hosti. maxime. Et qd dicit ibi ad subdiaconatus subaudi ad diaconat⁹ et presbyteratus dũmõ conscientia non remordeat eũ: nec infamia

scandalizante laboret: extra.e.petitio. ⁊.c.ex litteris. ſm Hosti. Alij dicunt q eũ ɔſciẽtia remordeat. Dic ergo vt supra.hoc.e.ti.q.q̇d ſi quis in rixa ⁊c. Ad hec nota q circa hãc materiam Hosti.extra.e.ad audientiã.ponit duas reglas generales. Una ẽ q ĩ dubio:nec magiſter nec iudex iudicare debet aliquẽ irregularem:ar.de pe.di.i.§.pene. 2ª ẽ q q̇libet in dubio debet ſe reputare irregularẽ vt habetur in.c.ad audientiam. In foro ergo anime maxime vbi quis nõ eſt de hoc infamiatus in huiuſmodi ẽ cõſcientie ſue relinquendus:ex.e.ex litteris. Inno.etiã ſuper.c.ad audientiã in princi.dicit. Ad hoc q quis incurrat irregularitatem: ⁊ peccatũ ex homicidio: ſufficit ⁊ eſt neceſſe q interuenerit:vel conſilium vel preceptum vel factum:vel defenſio occidẽtis di.5o.ſi quis viduam. Ray vero dicit de homicidio:q vbicunq ſcandalũ ſuſcitatur ex homicidio vel deformitate alicuius quã habet ĩ aliquo mẽbro:etiã ſi talis caſus eſſet ĩ quo de iure promoueri poſſet:vel in ſuſceptis ordinibus miniſtrare: debet tamẽ ꝓpter ſcãdaluꝫ alioꝝ ceſſare a ꝓmotiõe ⁊ miniſterio.

Equitur videre de.9º.ſ. que diſpenſatio adhibet̃ circa ꝑcuſſores, ⁊ homicidas. Circa q̇d ſciendũ ſm Hoſt. q ſi quis animo interficiendi aliquem vulnerauerit: licet non ſit mortuus ſit irregularis. Sic ſi vindictam ſanguinis dictet. Si tamen non veniatur ad detruncationẽ mẽbrorum: licet ſanguis ſit effuſus diſpenſare poteſt eps Ad hoc ar.extra.e.petitio.⁊ de cleri.pu.ĩ du.c.i. Si vero peruenia tur ad detruncationem mẽbroꝝ ſine tñ homicidio: diſpenſare poteſt papa:⁊ ipẽ ſolus:extra de cor.vici.c.i. Et idẽ ẽ de milite q̇ in bello dedit opam ad occidendum ⁊ nõ occidit. Cũ hoĩcida aũt volũtario nõ licet etiã pape diſpenſare:vt habet̃ diſ.5o. clericum qui paganum. Non licet.i.nõ deceꝫ Si tamen vult poteſt:vt patet extra de exceſ. prela.peruenit. Niſi ſit homicida iuſticie:qui ex cauſa per papam toleratur in ordinibus habitis: licet non diſpenſet vt ad ſuperiores ordines aſcendat:vt habetur.diſ.5i.aliquantos.⁊.c.ſeq. Item cum homicida voluntario poteſt diſpenſari circa beneficiuꝫ vt patet extra de cleri.pu. Henricus in fine. Cum homicida vero neceſſitatis euitabilis non facile diſpenſatur. Si auteꝫ ſit neceſſitatis ineuitabilis:conſilium datur q non miniſtret.5o diſ.de his clericis. Non tamen ideo deponit̃ ſed in ſuo ordine tolerat̃ de iure:⁊ ſine diſpenſatione ſm Laur. Et ſic loquitur extra.e.c.2. Quod dic vt ſupra notatum eſt.e.ti.ar.5.

§.ſi aũt neceſſitas.⁊ ſe. Sed cũ homicida caſuali diſpenſat̃: ſm ea que dicta ſunt in diſ.ſuperius annotata: ſcilicet in.6.ar. Fit autem circa illuꝫ diſpenſatio triplex:ſcilicet magna vt promotus ad ordines ſacros nõ in eis:ſed in minoribus toleretur:extra.e.,continebat. Maior vt in ſacris toleretur extra.c. tua reſponſo primo. Maxima vt promoueat̃:ex̃ e. lator.ſm Goff. Dicit tamẽ Guil.q papa nõ diſpenſat in homicidio voluntario:neq faciliter in caſuali: nec etiam in dubio. Sꝫ q̇d ſi quis in infantia committat homicidium? Reſpondeo ſm Hoſtien. Papa poteſt ⁊ deceꝫ eum in hoc caſu canonice diſpenſare: quia videtur potius homicida caſualis q̃ volũtarius:⁊ cum caſuali diſpenſatur: vt habitum eſt ſupra. Nunc autem expreſſum eſt in 7º de homicidio voluntario ⁊ caſuali: ſi furioſus q ſi furioſus aut infans ſiue dormiẽs aliquẽ mutilet vel occidat non ſit ex hoc irregular] Adhuc nota:q ſi patroni vl aduocati vel feudatarij vel vicedñi:vel beneficiati alicuius eccleſie occiderint vel mutilauerint per ſe vel ꝑ alios rectorem vel clericum illius eccleſie patroni ius patronatus:aduocati aduocatiaꝫ feudatarij feudum: vicedñi vicedñium ⁊ beneficiati beneficium perdant: ⁊ nihil de premiſſis perueniat ad heredes eorum:⁊ vſq ad quartam generationem .poſteritates taliuꝫ per rectam lineam deſcendentes non admittantur in collegio clericorum:nec conſequãtur prelationem in domibus regularium:niſi cum eis diſpenſetur:extra de penitẽ. in quibuſdam. Poteſt aũt cum eis per epiſcopum diſpenſari cum hoc papa ſibi non reſeruet. Bonum tamẽ eſſet q epiſcopus tales ad papam mitteret ad terrorem ſm Ber.ibidem. ⁊ Guil.ibidem. Cum autem dicit poſteritates: hec pena tñ extenditur ad filios naſcituros:non ad iam natos.

Q ordinandus non debet eſſe litigioſus:non cupid⁹ domus ſue bñ ꝓpoſit⁹ ti.15º.

Oſtea cõſiderãdum eſt de.c.io. regule aplice ⁊.ii. ⁊.i2.⁊ hoc ſimul ꝓpter paucitateꝫ dicẽdorum de eis. Capitulum.io. eſt q oportet ordinandum non eſſe litigioſũ quia cum talis alios ad diſcordiam prouocet:diſcordes ad concordiam trahere nõ poſſet:quod tamẽ ex officio facere debet. 90.di.§.i.per totum. iiᵐ.c.eſt q oportet cuꝫ non

esse cupidum: quia radix omnium malorum est cupiditas prima ad Timo.6.7 di.47. bonorum. iz^m.c.est quod oz eum esse domui sue bene ppositum.i.familie sue vt regat eam honeste trahendo ipsam a vicijs:ad virtutes verbo 7 exemplo.di.47.§.necesse.Cuius rō ē duplex Prima qz nō hz frōtē reprehēdendi alios: q corrigere negligit suos:vt dicit in.d.§.necesse z^a est quia vehementer presumitur ɔ eū de crimine negligētie: qd adeo ē magnū vt etiā depositionem inducat.8i.di.dictū.Ubi tamē sine culpa sua:familia sua mala esset: qz eam quātum in se fuit sufficienter correxisset:ei nō iputat:nec propter hoc a promotiōe vel alijs actib⁹ legitimis repellet. di.45.§. neminem 7.c.licet.i.7.c. licet.z. Presumitur tñ prima facie ɔtra eum quod steterit p ipsum donec probet ɔtrariū.18.q.i.peruenit.

Q debet esse nō neophitus.ti.16.

Eindem ɔsideran

dū est de.c.iz.7 vltimo.s. quod oportz ordinandū eē nō neophitū.Circa qd querunt plura.pmo q dicant neophiti et vnde.Rn^o.Neophiti dicunt nouelli in fide a neos qd est nouū 7 phitos qd est fides.di.48 qm.vel nouelli in religiōe:vt dicitur ibidem: sicut olim. Quare neophiti prohibentur ordinari:Rn^o.Duplici de cā.Prima ē ne ide supbiant:putantes quod fides xpiana vl religio multū indigeat de eis.di.46.§.phibentur.et c.qm. z^a est:quia nōdū sunt experti statum ecclesie vel religionis:7 ideo nescirent eē graues: 7 se cōtēperare p diuersitate subditorū. dis.48.sicut olim. Sed nūquid istis causis cessantibus posset neophitus pmoueri:Rn^o quod etiā clericus secularis q̄tūcūq3 sit humil 7 instructus in regula monachali vel alia: nō pōt eligi in abbatē vel rectorē ecclesie regularis:nisi sit professus 7 expertus asperitatez regule:extra de elec.cū cām.7.19.q.3.monasterijs.imo si qui regularem ordinē nō professi sunt:in abbatē assumpti debent sublato appellationis obstaculo remoueri: ex de elec. cū cām.7.c. cū in magistrum.Potest tamen neophitus fm aliquos recipere minores ordines:sed non sacros di.48.quoniam.7.c. sicut olim. Scdm aliquos vero:nec etiā miores de iure donec sit pbatus in fide vel religione: ar.19.q.3.monasterijs. Et hoc Ray. 7 Goff. verius esse credunt:de facto tamē pōt recipe omnes. Scdm Hosti.vero pōt ex cā ad ordines pmoueri neophitus.s. religiōis nō fidei alias ɔtra ar.19.q.3.monasterijs. Utrum neophitus possit postulari:Rn^o. Dicūt qdā quod nō:nisi sit expertus sicut xpus voluit experiri fragilitatē humanā:vt in se disceret quō aliorū miserandū esset.dis.50.considerandū. Nec obstat de beato Nicolao qui laicus erat 7 de Seuero qui lanifex fuit: 7 Ambro. qui neophiti fuerunt electi.di.61.§.his omnibus. 7.c.neophitus.Hoc eni factum fuit inspiratione diuina. De beato enim Nicolao fuit reuelatum cuidam episcopo. Seuero autē sup caput sedit columba. Sed Ambrosio assurrexit terra pro cathedra. Et ideo hec nō sūt ad consequentiam trahēda. Alias exemplo Ambrosij posset quis in episcopū eligi ante baptismum:quod eēt absurdum dicere.Alij vero dicunt contrarium: quia licet talis non debeat promoueri ex causa .s.ne extollat vt dictum est: tamen quia hec causa cessauit in predictis sanctis:cessauit etiaz phibitio.Cōcordādo tñ pōt dici fm Hosti. quod talis postulatio facta sine cā non valet. Et sic intelligo sniam pmoz. Si aūt fiat ob cām vrgentez in vtilitatē monasterij ē admittēda:ex de elec. cū monasteriū.Et sic intelligi pōt illud.16.q. i.presbyteros.licet alit intelligat a magistris Quare ergo cassat illud:ex de elec.officij. Rn̄deo.Quia nō postulauerunt: sed temere elegerunt:quia etiaz timebat de ambitione: de simonia 7 de pluribus alijs malis 7 piculis. Et sic intelligit Hosti. veram esse sniam secundorū. Quid de laico non neophito: Rn̄deo.Si litteratus esset: in epm postulari posset.di.61.osius. Utrū monachus vel regularis possit eligi in prelatū alicuius eccl̄ie: Rn̄deo fm Hosti.quod sic:pter officiuz predicādi puilegiatū: ex de sta. mo. qd dei timorē. Nā expt⁹ i altiori cito ē expt⁹ in laxiori statu. Unde monachus pōt in epum eligi.di.61.bene. Quod intelligit Goff.premissa postulatione 7 admissa:aliter secus est:vt patet dis.48.c.i. 7.z. Sed quare clericus secularis pōt esse episcopus regularium: non tamen prior prepositus vl abbas:Rn^o. Quia abbates 7 priores priuatis monachoz disciplinis intersūt nō aūt epus tanq̄ q ignorat ea que sunt regule.Illud ergo committet alicui monacho ipse vero puniet ea que maiorem requirunt discussionem:ar.extra de elec.trāsmissa. Unde circa hoc sic cōsueuit distingui.s. quod de excessu monachi:aut agitur in forma iudicij:et tunc episcopus sedens p tribunali cognoscet aut puniet.Aut agitur de plano:7 tunc abbas vl prior corriget fm monasticam disciplinaz.ii. q.i.de persona.7 extra de offi.or.quāta. Alij

dicunt q prima correctio pertinet ad abbatē vel priorem: quia hoc est generale vt quilibz prelatus habeat iurisdictionem: ar. extra de ma. z obe. cum in cunctis ecclesijs. z de emu. ecc. non minus. Sed fm Hosti. z Goff. i his consuetudo debet attendi: que dat iurisdictionem: extra de foro compe. c. cum contingat. z. 9. q. 3. conquestus. Que si non apparet episcopus de maioribus cognoscet. Et qa salua regula in omnibus alijs monachi subiacent abbatibus: vel priorib: extra de fimo. ne dei ecclesiaz. z. 18. q. 2. abbates. z. c. in alijs. io primo recurrendum est ad abbatem. Secundo ad episcopū per iura premissa: saluo eo quod dicetur infra de statu monachorum: z visitatione eorum.

Qr nō debet eē solēniter penitens. ti. 17.

Xpeditis. 13. capitulis apostoli considerandum ē de quibusdam alijs que etiā in ordinando z eligendo requiruntur. s. q non sit solenniter penitens: non curialis: non ad ratiocinia obligatus: non seruus: nō corpore viciatus: non de presbytero vel alio illegitime natus: nō adult: nō egritudine baptizat: nō pegrin vel ignotus: nō minor etate: nō feia: nec infamis: de quib singulis p ordinem est dicendū. Circa primū sciendū: q solennit penitens pmoueri nō pōt de iure di. 50. ex penitentibus. Dispensat tū cū eo in ordinibus minoribus pter necessitatem ecclesie di. 50. placuit. Et hoc p sepz ex q nō ē ei spāliter phibituz. ex de sen. ex. nup. nō obstāte. dis. 50. ex penitentib. vbi dr: q epus sciēt ordinās talem: priuari dz ptāte ordinādi: qz illud intelligit cū ordinat sine dispēsatiōe: vl cū dispēsat idiscrete. Sil'e hi. dis. 50. q i aliq 3riū fuat tū curia: vt dicit Inno. z Hosti.

De curialibus. titulus. 18.

Einde ɔsiderādū ē de curialibus de quibus plura qrunt. p q dicunt curiales: R. Curiales dicunt q nq cōiter oēs: qui qcunq ɔditione sūt obligati curie alicuius publice ptātis: siue sint milites: siue aduocati: siue iudices: siue officiales: siue etiam histriones: et breuiter qcunq officium habentes honestū vel inhonestum. di. 71. c. i. Quādoq curiales dicuntur stricte illi qui pcurant honesta officia curie: vt decuriones iudices z cōsimiles. Qnq illi qui sūt officiales i cā sāguinis. Et dicunt isti curiales qsi crurales a cruore: alij dicūtur curiales a curia. Utr oēs curiales phibentur ordinari: Rñdeo q sic indistincte nisi pmo sint absoluti. di. 51. c. i. z. z. 3. Postq vero sunt a curia absoluti admittuntur: cum distinctione tamen: quia aut exercuerūt seua vt officiales vel milites: qui potestatibus obediendo sanguinem fuderunt humanū. Aut turpia z inhonesta vt histriōes. Et in his duobus casibus promoueri non possunt. dis. 51. c. i. z. 3. etiam dis. 46. clericus. v. secularē. z de consecra. dis. 2. pro dilectione. Aut honesta: vt iudices: aduocati: tabelliones. Et tūc aut in causa ciuili siue pecuniaria: z ita admittūtur indistincte. dis. 61. osius. Aut in cā sāguinis z sic repellunt: vt habitū ē supra de pcussore.

Quare curiales phibent ordinari: R. Proptē tria. Primo qz aliqui eoz sunt viles psone z sepe fiunt irregulares ex officio suo. 2° qz ecclesia multū molestatur z incōmoda patitur propter tales quando repetuntur.

Tertio quia presumitur contra eos q nō transeant voto religionis ad clericatum: sed vt fugiant rōcinia dñorum suoz. di. 51. c. i. 2. z. 3. z di. 53. legem.

De obligatis ad rōcinia ti. 19.

Ostea cōsiderādū ē de obligatis ad rōcinia. Circa qd querunt plura. Primo qd sint rōcinia: R. q sunt redditiones rōnū ad qs qs obligat ex administratiōe rei publice vel priuate. Sunt eni3 rōcinia alia publica alia puata. Publica sūt illa qbus obligant officiales curie ex administratione alqua ad rem publicā ptinente: vt patet. C. de epi. z cle. l. officiales. Priuata sūt illa qbus obligant aliqui ex administratione rez pertinentium ad priuatos: vt curationes: actiones: pcuratiōes: z executiones: ex. e. c. vno. Et idē ē de tuitiōib fm Ber. Inno. vero dicit q iō nō ponit ibi tutores: qz si qs tutelā legimā gerat nō phibet a pmotione: cum etiaz promotus possit eam recipe. di. 86. puenit. Que rōcinia ipediūt pmotionē z q nō: Rñ. Hntes hi officiū aut pseuerāt in officio: aut nō. Si sic: aut i officio persone secularis non miserabilis: z tunc nō possūt promoueri. 21. q. i. c. i. z. 2. z ex ne cleri. vel mo. c. i. z. 2. Aut in officio psone ecclīastice vel secularis: miserabilis tamen: z tūc promoueri possunt: nisi aliquid impediat. distin. 86.

puenit.ꝛ di.89 indicatum.ꝛ.16.q.i.monachi. Miserabilis aūt dixit ꝑpter paupꝛes cecos: pupillos:ꝛ viduas:quoꝝ tutoꝛes vl' ꝓcurato res:quãꝗ ex misericoꝛdia ab epo constituti ñ impediuntur a ꝓmotione. Si aūt non ꝑseue rent in officio:nec remaneant obligati:ex ad ministratione possunt ꝓmoueri. Si vero ad/ huc remanent obligati ex administratione: aut sunt obligati reipu.aut ꝑsone p̄uate. Si reipu.non debent ꝓmoueri ante reddita rō/ cinia.di.51.preterea. Obligati enī publice rei ex administratione arcentur ab honoꝛibus. Secus est si al's sunt debitoꝛes causa mutui: vel alia causa simili.ff.de mune. ꝛ hono.l.re/ scripto.§.debitoꝛes.ꝛ.C.de epi.ꝛ cle.l.q̄squis emersis.ꝛ si ꝓmoti fuerint debent remoueri. C.de epi.ꝛ cle.officiales. Si aūt sint obligati ꝑsone priuate:aut in ipsa ꝓmotione questio eis mouetur:vel est mota aut non. Si sic:aut mouetur questio de ꝑfidia vel dolo:aut ꝺ cul pa tm̄. Si p̄ modo pꝛomoueri non debent an te litem decisam.di.Si.tantis.ꝛ extra.e.c.i. Cuius ratio est:quia si cōdēnarent̄ infames essent.ff.de his qui no.infa.furti.§.penult. Et in hoc casu loquitur.ex̄.e.c.i.in fi.Veruꝫ quia conueniri posset in fraudē vt impedire/ tur ꝓmotio eius iō bonum ē ſm Hosti.ꝙ iu/ dex consideret qualitatē ꝛ merita ꝑsonaruꝫ .s.vtrum is qui opponit sit amicus vel inimi/ cus.ar.extra de simo.sicut ꝛ.c.nobis. Et ex ꝑsonis penset dicta:non tamē recipiat dubiū p̄ notoꝛio vel econuerso. Unde si habet nego cium susceptum:modicū assignet tempus in fra quod ille qui se opponit ꝓcedat ꝛ pꝛobet quod intendit:quo translato nō audiatur. ar.ex̄ de ꝺuer.coniu.ex publico:nisi ex causa magna.ar.ex̄ de excep.pastoꝛalis. Si aūt cō/ uenitur ex culpa:tunc pꝛomoueri pōt non ob stante creditoꝛis reclamatione:quia aut ab/ soluetur: ꝛ tunc ē bene:aut condēnabitur: ꝛ tunc saltem cedet bonis:nec aliud agens ha buisset:etiam si oꝛdinatus non esset: quia in/ anis est actio:quam excludit inopia debito/ ris:extra de resti.spo.oliꝫ. Aut nulla questio mouetur nec est mota:ꝛ tūc est bonum ꝙ oꝛ/ dinatoꝛ inquirat de statu oꝛdinandi. Et si in ueniat ꝙ teneatur ex dolo vel fraude vel ali/ ud impedimentum canonicum:ex officio re pellat eum sicut repelleret criminosū quēli/ bet ꝛ infamē. 2.q.7.alieni.ꝛ.6.q.i.infames Al's si nullum impedimentū interuenerit eū ꝓmouere poterit.ar.extra de seru.c.i. Idem est si onera deposuerit ꝛ rationem reddide/ rit: nisi canonicum impedimētum obsistat. Sic intellige illud:extra.e.c.vnico.ille gra/ tus episcopus dixit ꝛc. Alanus ꝛ Guil.indi/ stincte notauerunt obligatum ad ratiocinia nullatenus oꝛdinandum.di.51.per totum.ꝛ .C.ꝺ epi.ꝛ cle.officiales.extra.e.c.vnico. Nō distinguit:sed dicit ꝙ ex oꝛdinatione talium ecclesia diffamatur. Hosti.vero non putat ꝙ pꝛopter eoꝛum verba sit tam solennis ꝛ ratō nabilis ꝛ cōmunis sententia:omniumꝗ do/ ctoꝛum distinctio cancellanda: extra ꝺ elec. ecclesia.2.§.deniꝗ. Innocē.vero extra.e.su/ per.c.vnico dicit:ꝙ si quis gerat tutelam: vel curam legitimam vel necessariam a legibus sibi impositam vel etiam suscipiant misera/ bilium personarum pꝛocurationes ꝛ admi/ nistrationes:auctoꝛitate tamen episcopi nō impeditur etiam pꝛomotio: cum etiam pꝛo/ motus suscipere posset:vt patet in.c.puenit. Vel dic:ꝙ clerici non possunt huiusmodi of/ ficia exercere. Hoc est veruꝫ generaliter:sed non pꝛohibentur pꝛocurare vel administra/ re vnum negocium etiaꝫ laicoꝛum. Quid de obligato ex causa pignoꝛis: Respōdeo ſm Hosti. Non videt̄ ꝙ ꝓmoueri possit ante red ditam rōnem: ar.ex̄ de pig.significante.ꝛ.c. cum contra. Quid de filio vsurarij: Rn̄o ſm Hosti. Non debet ꝓmoueri: ne succedat in vitium patri. Secus ē si hereditateꝫ repu/ diet ꝛ dignus sit vel patris clamoꝛes emēdet. ex̄ de vsur.tua nos.14.q.i.certe ego. Itē ille qui iurauit alicui ad certum temp⁹ sol/ uere vel scribere:vel aliud opus honestum fa/ cere:possit oꝛdinem sacrum recipe anteꝗ̄ im pleat quod iurauit: Rn̄deo ꝙ sic: quia talis aut nihil habet:ꝛ tunc est inanis actio: vt di/ ctum est supꝛa. Aut habet:ꝛ tunc post oꝛdies non minus manet obligatus ꝗ̄ erat pꝛius. Unde si talis pꝛohibēte creditoꝛe fuerit pꝛo/ motus non pꝛopter hoc deponetur:sed bona sua cedent ei in solutionem:que si non suffi/ ciāt episcopus ſm Ber.extra.e.tenet̄ ei.ꝛ di. 88.foꝛnicari. Vel etiam ep̄s non tenetur ei. quia ille nō tenetur facere vltra illud qꝺ pōt ar.extra de solu.odoardus. Scribere autem vel aliud op⁹ honestum facere potest: ꝛ debet post oꝛdines si se ad hec antea obligauit: dū/ modo non impediatur diuinum officiū dicere di.21.q.i.clericus. Al's subrꝛoget alium loco sui.C.de epi.ꝛ cleri.quisq̄s cēsibus.ſm Gof. Quod credit Hosti.etiam verum: nisi sit ei⁹ pꝛopꝛia manus electa:aliter secus est. Unde si iurauit ꝙ scriberet manu ꝓpꝛia: nō licebit ei subrꝛogare alium:nisi de consensu eius cui iurauit.ar.extra de offi.dele.c.fi. Quid de eo qui erat obligatus ad aliquod officium inhonestum:puta ad ministrādum ī balneis

vel tabernis vel cloacis purgandis? Rndeo. Non debet ordinari in clericum: donec sol/uerit vel aliu suppofuerit eque idoneum ad officium bi9 exequendu. Hoc tame non req/ritur in transeunte ad monasteriu fm Rod.

Quid si talis velit religione intrare? Rn/deo. Potest dumodo no ex leuitate vel ex vo/luntate subtrahendi debitum hoc faciat: sed ex feruore charitatis vel spiritus sancti inter na inspiratione. Nec facit iniuriam credito ri quia excusatur spus sancti auctoritate. 19. q. 2. due. et ex de regularibus: monasterium. Monasterium autem tenetur ei satisfacere de his que ille cotulit sibi. 19. q. 3. si qua mulier. Si vo nihil otulit quia nihil habebat inanis est actio. etc. vt supra de clerico. Si aute post eius ingressum monasteriu aliqua acquireret occasione alicuius: puta p successionem here ditariam. s. vbi est consuetudo q post ingres sum monasterium: succedut parentes mori/entibus: vel p donationem inter viuos: vel ca mortis: vel p testamentum: ibi tn teneret ei cui erat monachus obligatus: qtum acqui/siuit occasioe eius. ar. 19. q. vlt. si qua. Si aut non satisfaciat: nec monachus defendat: pa/tientur missionem in possessione bonor illor insti. d acquisi. p arrog. §. fi. Vel monachus faciet in monasterio quod pmisit: dum tame non impediatur obseruantia regularis: vt d clerico supdictum fuit. Alias secus est. C. de epi. et cle. ad similitudinem. lic3 sit ar. o. ff. de solu. l. inter artifices. et extra de offi. dele. c. vl t. fm Gof. Et quando monachus p se faci/et quod pmisit deducant fm Ray. expense: ne sit onerosus monasterio. 16. q. 6. de lapsis. Dixit tamen Innoc. q fm aliquos non de/ducentur expense: quia qui altario seruit etc. Nec obstat pdictis quod dicitur di. 53. lege. s. q in monasterijs non debent recipi: nisi a publicis functionib9 absoluti. Nec quod di/citur di. 54. quicunq. s. q serui no admittan tur ad clericatum: nisi prius fuerint manu/missi: quia hoc intelligit de ppetuo obligatis vt de seruis curialibus et huiusmodi: qui per petuu impedimentu habet. Alia vero iura su/pradicta loquuntur de impedimentis tepo/ralibus. Ex pdictis supra patet fm Gof. q potestas qui iurauit regimen ciuitatis per annu: et magister scholarium qui iurauit regi men scholarum p annu: et capellanus. s. cleri/cus vel seruiens: qui ecclesie vel domino iura uit seruire p annu: potest religionem intrare quia iurametu non violat: qui illud in meli9 comutat: extra de iureiur. puenit. Hoc idem sentire videt Hug. di. 53. legem. Dicit tamen ibidem q forte alicui se consulenti hoc non consuleret nec suaderet. Hosti. vero dicit: q tuti9 e ei pri9 illd qd iurauit iple: nisi ab eo cui iurauit posset licetia obtine: ex d iureiur. debi tores. Et expressum e hoc osiliu extra de spo. comissum. Nec obstat fm eum extra d voto scripture. nec illud extra de iureiur. puenit. quia intelligit ea quando promissio est tm fa cta deo. Ars vero intelligit quando homini est iuratum. In quo casu deus in testem idu ci videtur: extra de iureiur. ego episcopus. §. apostolorum. Quinimo quasi fideiussor indu citur. Quare quado homini iurat deus con/temnitur et primus decipitur: et ipse deierans i famatur. Non est igitur mirum si difficilius rumpit funiculus triplex q simplex vel du/plex: extra de treu. et pa. c. i. Ubi etia tm est iu ratum homini: non diminuit in casibus pre/missis seruitium iuratum domino: sed poti9 cumulatur. Hec Host. Quare obligati ad rocinia ordinari phibentur? Rndeo de curi/alibus assignate sunt tres rationes in. c. pre/cedenti. In istis vero. ratio est: quia ecclesia i famatur et oneratur cum conueniatur: et eti/am de facto aliquado pignoretur: et alia mul ta patiatur extra. e. c. i.

De seruis non ordinandis ti. 20.

Einde osideran du e de suis no ordinadis. Et cir ca h querut plura. s. Utr fuit9 ali que ipdiat ordinari. R. q sic. Null9 eni su9 siue psone puate: siue ecclie debet ordinari: ni si pus manumittat. di. 54. c. i. et 3. et ex. e. de s/uor. Et h intelligit de ordinib9 etia minori/bus: vt dr ibide i glo. Hui9 ro e duplex. Pria e seruilis vilitas et clericalis dignitas. di. 54. admittunt. 2a e ipotetia sui. Na in receptioe ordinis macipat diuis officijs. Null9 aut pot dare qd no e suu. Id seru9 q no habet ptate3 sui: no pot ad ordines pmoueri. Si tn pmoue tur: ordine recipit q2 libertas no e de necessi/tate sacramenti: licet sit de necessitate prece/pti: cum seruitus no ipediat potestate3: s tm actu. Et eade3 ro e de oibus obligatis alijs: vt rocinijs deteti et huiusmodi psone. S3 obijcitur q episcop9 nolanus. s. paulinus in seruu se vendidit: vt legitur in dialo. Gregl. Ergo multofortius potest seruus in clericu promoueri. Rndeo: q beatus paulinus ex abundantia charitatis spiritus dei duct9 h fecit: Quod rei probat euent9: q2 multi d suo grege p ei9 seruitute sut de seruitute liberati.

Et ideo non est ad cõsequentiam trahendũ.
Utrũ quilibet manumissus possit ordinari? Rñdeo: q manumissio ẽ libertatis donatio. Dum eni quis est in seruitute: est sub domini manu τ potestate. Quando vero fit libertus.i.quando libertati tradit: tunc manumitti dicit: quia a manu τ potestate domini liberat. Unde tunc dicit manumissus: quasi de manu dñi missus: vel qsi manui sue siue potestati dimissus.insti. de libertinis.in princi. Manumissus aũt aut ẽ libertus ecclesie: aut psone puate. Si ecclesie: potest ordinari: licz ecclesia que manumisit eũ retineat ius patronat' in eo.s.quo ad hoc vt non iniuriet ecclesie: nec accuset eam: nec testificetur cõtra illam.s.contra platum: quia ei precipue tenet cum sit caput: ex̃ de v.sig.cum clerici. Secus est de singularibus psonis.z.q.z.qui manu mittitur. Sed cõtra ecclesiã testificari nõ potest cum sit eius patrona: nisi edicti venia impetrata: vt ibidẽ dicitur: alioquin reuocetur in seruitutẽ: ex̃ c.de famulis. Immo etiam tenetur ad hoc.s.vt non iniurietur ecclesie nec accusando nec testificando: si esset etiã pleno iure vel simpliciter manumissus.iz.q.z.diaconi.τ.e.q.epus qui mancipium. Si autẽ sit libertus psone priuate pmoueri non potest: nisi prius cõsequatur a dño plenariam libertatem: ita q dominus nihil retineat in eo.di.54.c.i.τ.c.quicunqz. Ad hec nota q liberti ecclesie differunt a libertis psone puate in quibusdã alijs. Primũ est q liberti ecclesie p pter opas non pstitas reuocant in seruitutẽ vt patet.iz.q.z.diaconi. Secus est in alijs libertis.C.de libertis.l.si manumissus. z^m ẽ q filij eoz remanẽt obnoxij ecclesie sue patrone.iz.q.z.de libertis. Sec' est ĩ alijs libertis .C.de libertis τ eoz liberis.l.i.τ.z.z^m est q tenent seruire ecclesie etiaz si nulla opa fuerit eis imposita: extra e.de famul'. τ.iz.q.z.diaconi. Secus est de alijs. Ita tamen q distinguitur sicut distinguitur p doc.ff. de operis libe.l.i.τ.z.τ p totum. 4^m est q liberti ecclesie ordinati fm aliquos.s.fm Tanc.bona sibi collata non possunt in alios transferre: ex̃ e. de famul'. Secus est ĩ libertis puatorũ insti. de suc.liber.§.sed nr̃a. Sed fm Goff. rñderi potest ad.c.de famul'.q loquit de bonis ecclesie cõtẽplatione acquisitis: alioquin cõtradiceret. Et huius sententie est Ray.dicens q posset condere testamentum de acquisitis ratione psone sue: extra de testa.quia nos.τ.iz. q.z.c.i.τ.z. Uel loquitur de clericis non habentibus cognatos. Aliter contra.iz.q.z. epus qui filios. Uel loquitur de manumissis ea conditione: vt eis ecclesia patrona succedat i totum. Alias τ res τ psonam ad alia loca transferre possunt. ar.extra.e. eo libenti'. Hec Goff. Et hec sentẽtia ẽ verior fm Ber. sup.c.ĩ famul'.quia si sint simpliciter libertati donati: tũc est eis liberum facere quod volunt ex̃.e.eo libentius. Hosti. vo approbat indistincte dictũ Tanc.ar.ex̃ de suc.ab intesta. sancto.quia sũma ratio est que pro religiõe facit: extra de loca.τ con.c.z.rñso.i. Utrũ manumissus ab ecclesia τ ordinatus in eadẽ possit eam deserere: τ alij ecclesie deseruire? Rñdeo: q sic: nisi in manumissione exprimatur: q ecclesie manumittenti de clericari officio seruire ppetuo teneat: vt patet in.c.e.li. Nec tamen reuocabit in seruitutẽ si hoc obseruare nollet: nisi quando monitus in ɔtumacia pdurasset: extra.e.nullus. Hec Ray.
Utrũ quãdo psona priuata manumittit seruũ suũ ordinandum in clericum: possit in manumissione imponere manumisso q sibi dicat horas canõicas: vel faciat alias si sit miles spirituales operas? Rñdeo q sic. Et si sit hoc expressium: tenetur ad hoc ordinatus. Qz si i superbiam elatus noluerit: degradari poterit: extra.e.nullus.τ.di.54.frequens. Quidam vero vt Alanus τ Jo.addunt de consensu episcopi hoc posse imponi: aliter non. Qđ etiam fm Ray.probabile videtur. Tancredus vo sentire videtur q manumissor potest simpliciter operas spiritualiũ retinere: nõ distinguendo vtrum epus consentiat vel non ar.ex̃.e.eo libentius. Sed illa decretalis fm Ray.loquitur de seruis. Melendus autem dixit q si eo pacto fuit factus liber τ ordinatus: q dominis suis in diuinis seruiret: τ hoc seruare noluerit i seruitutem reuocetur Et hec sentẽtia verior est fm Ber.super illud.c. nullus. Et nec gaudebit quo ad dominum vltra illo priuilegio clericali. Hosti. vo dicit q talis degradari potest: non autem in seruitutem reuocari: etiam per.c.nullus. vt patet in fine huius solutionis. Nec obstat predict] q in collatione rei spiritualis conditio non debet apponi: quia manumissio non ẽ res spiritualis licet sit inextimabilis. Uel potest dici q talis conditio vitium non inducit: lz in ordinatione apponatur: quia est circa opas spirituales: vnde ipsa conditio intelligit esse spũalis: τ ita non est vitiosa: extra.e.eo libentius: τ de elec.significasti. Uel fm Hosti.ad vitandum omne ɔtrariuz ante ordinationẽ est in ipsa manumissione hoc onus imponendũ. Et sic põt in ipsa ordinatione sine suspitione alicuius simonie onus iam impositum

declarari:extra de elec.significasti.& de preben. significatur. Quidam etiam dicut q sine im positione aliqua manumissus ordinatus do/ mino suo pstare tenet hoc spirituale obsequi s.de horis canonicis:al' poterit degradari no in seruitutem reuocari. Unde clausula illa que ponebatur in antiqua decretali ext e.nul lus.in fi.s.q seruus fiet domini sui:e sublata

Quid si seruus fuerit ordinat' no adepta libertate? Rndeo. Talis si sit ordinatus do/ mino sciente & contradicete reuocat ad peti tionem dni in seruitute:in quocuq gradu fu erit ordinat' etia sacerdotali.di.54.null' epi scopor.&.c.nulli.&.§.serui.&.c.quis aut prin/ cipum. Quidam tame vt Hug.excipiut gra/ dum sacerdotij.ar.di.54.freques.&.c.ex an tiquis.Scdm tamen Jo.di.54.nulli.qui ver berat sic ordinatum incidit in canonem.In alijs tamen no gaudet priuilegio clericali. Si aut sciente domino & non otradicete:eo ipo fit ingenuus nec repeti potest.di.54.si seruus sei.Nec ibi distinguitur in quo ordine sit or/ dinatus.fm Gof.Hosti.& Ber.ext.e.c.2.Si vo dno ignorante & ordinator vel presetator defectum sciebat:& fuerit pmotus ad ordies sacros:est liber. Tamen ille qui sciuit tenet dno dare duo mancipia equiualentia.di.54. si seruus absente.Et hoc si alter tm sciuit.Si vero vterq sciuit dabit vnu psentator & aliu ordinator.Et idem est in quocuq ordine fu erit pmotus fm Gof.Hosti.vo dicit q hoc n inuenit cautu in iure:putat tamen q alia pe na canonica arbitraria sit puniedus.Si eni vterq.s.ordinator & psentator sit soluendo: vel alter tm:aliter agendu est:pmo contra or dinatorem. 2° contra presentatore si vter/ q sciuit.Al's contra scientem est agendu: vt ostendit ordo dicti.c.si seruus absente:aliter cum pena alterutrius sit otentus.ff.de eo per quem factu erit.l.i.§.si plures. ar. otra.ff.de iurl.om.iu.si quis id.§.vlt.&.l se.Si aut neu ter sit soluendo tunc costitutus in ordinibus minoribus dno redditur. Presbyter peculio mulctatur:vel ad pstatione hora canonica/ rum dnatur. Diaconus & subdiaconus re/ dimitur vel reddet distinguendo:sicut statim distiguetur qn vterq ignorat. Si aut vterq ignorauit eius conditione & ordinator & pre/ sentator.si sit ordinatus in psbyterum rema nebit in ordine pter prerogatiua illius ordi nis:peculium tame si quod habebat domino dabit. Quod intelligitur fm Joh. de peculio acquisito post sacerdotium: quia peculium quod habet seruus est domini.13.q.2.illud. Uel intelligitur de vsu peculij:quod si habu it prius aufertur ei. Si autem in diaconum dabit pro se vicariu.i.aliu seruu domino:& ip se remanebit in ordine:al's reuocabitur i ser uitutem:nisi aliquis redimat eum. Et idem dicendum est hodie si sit ordinatus in subdi/ aconum:quia subdiaconus hodie eodem p/ uilegio cum diacono gaudet:extra eo.mira/ mur.Si autem in minores ordines indistin cte deponitur & reuocatur in seruitutem. Et idem erat antiquitus de subdiacono. Sic in tellige illud di.54.nulli.in fi.&.c.ex antiquis in fi.& extra.e.de seruorum.Si autem presby ter non habet peculium:& non e qui redimat eum:domino reddetur:& ei seruiet in officijs diuinis:& obsequijs honestis:non autem in i honestis & indecentibus ordinem suum : vt patet.di.54.freques in fi. Quod si facere co tumaciter renuat deponitur: extra eo. nul/ lus in fi. Si vo patus est hoc facere.: sed dns nollet eum honeste pcurare:tunc fm Hosti. bonus iudex hoc arbitrabitur considerata p sonaru qualitate: & patrimonij modo.ar.ff. vbi pupillus edu.debet.l.i.2.3.&.5.Non enim psallere posset:nisi sustetationem nature ha/ beret.i.q.i.si quis. Ab illo aute debet habere cui aute seruit: extra de preben.extirpade. Si vero dns nihil habeat:vel non habeat vnde si bi sufficiat:tunc eps debet ei puidere:qui ip/ sum ordinauit minus caute. ar.di.93.diaco/ ni post medietatem capituli. Si aut diacon' vel subdiaconus non habet vicarium: & non potest habere preciu ad redimendu seipsum deponetur & dno reddetur.di.54. ex antiqs. ibi diaconus vero.Sed vsq ad qtum tepus pot dns reuocare seruu ordinatu in casib' in quibus habet ius repetedi eu? Rndeo. Usq ad annu & non vltra.di.54.si seruus sciente. Et ille annus computatur fm Hugo.a tem pore ordinatiois.Sed fm Laurl.Ray.Gof. & Hosti.a tempore scientie domini.ar. 16.q. vlt.si quis incognitus.Et fm Innocl.super c.de seruorum non licebit domino manus i hunc clericum inijcere.17.q.4.si quis suade te.Nec potest matrimonium contrahere pro pter votum quod fecisse fingitur in ordinis sacri receptione:extra de conuer.coniu.qui/ dam.Et cohibendus erit per episcopum. ar. di.26.qui sine.In alijs aut priuilegijs no gau debit:ext de cle.coniu.Johes.Et idem est de omnibus qui sunt aliqua obnoxietate astri/ cti.Nunquid refert si dominus dicat seruu ordinatum ipso contradicente vel ipso igno/ rante.Rndeo. Differentia e fm Dam.q si eo contradicente:indistincte talis ordinato retractat. di.54.quis autem pncipum leges.

Alij dicunt q est idem vtrobiq. Secundum vero Hosti. scdi verum dicunt quo ad retractionem ordinum susceptorum. Sed differentia est in hoc. s. quia nisi domino contradicente ordinetur: nō potest ordinationem. i. ignorantiam allegare. Ergo quo ad ipsum ordinatorem indistincte puniendum potest differentia annotari. Sed vbi agitur causa status huiusmodi ordinati? Rñdeo. Si erat in possessione seruitutis: remittendus videtur ad locum vnde aufugit. C. vbi causa status. l. 2. Si autem erat in possessione libertatis: cōueniendus est in loco i quo degit: vt patet ibidem. l. 3. An autem sit fugitiuus vel non: et an erat in possessiōe libertatis vel seruitutis: quā fuit ordinat⁹ agetur: et finietur anteq̄ cā status initium sumat. ff. de liber. causa. liber]. §. fi. et. l. igitur. §. potest. Si autem non sit fugitiuus et clamare velit in libertatem: domini forum sequitur. C. vbi causa status. l. 4. hoc no ta. extra e. de seruorum i glo. Sed fm Goff. et Hosti. hec cā indistincte agetur coram ordinatore: et assistet ei qui cōuenitur sindicus ecclesie. Cedit enim ad ignominiā ecclesie cuz clericus reuocatur ad statum seruilem: sicut quando reuocatur ad statum curialem. dis. 51. designata. Et deponendus est anteq̄ reuocetur. di. 54. nulli. ar. fi. de libe cā. l. 1. 2. et. 3. Quare seruus alienus cōsecratus redditur domino: et non alia res consecrata. 4. q. vlti. cōpim⁹? Rñdeo. Duplici de cā: prima quia in rebus inanimatis non perpenditur dolus 2ª quia in eis consecratio est in supficie: et iō non debet pphana manu tractari: sed i homine est in anima: que non potest tangi. 32. q. 7 licite. Sicut autem dictum est de seruis vl' libertis priuatorum non ordinandis nisi fuerint ab his plenarie absoluti: qui vendicāt in eis aliquid potestatis: ita etiam intelligēduz est d ascripticijs originarijs et alijs qui obnoxietate aliqua sunt astricti. di. 54 si quis. qs aūt leges. generaliter admittunt. Hoc autez est verum: nisi sint ex matre liberta nati: quia tunc cum matris conditionem debeant seq̄ non debent impediri: extra e. dilectus filius. c 6. Dicuntur autem ascripticij: qui p. 30 annos fuerunt in manso siue possessione: et qui per ppriam scripturam et professionem astricti sunt solo colendo. C. de agrico. et cē. cum sat]. §. cum aūt. rñso. i. Originarij vero dicuntur qui nati sunt ex ascripticijs in ipso solo: vt patet ibidē. l. ne diutius. Et tales sine gleba. i. solo: cuius culture sunt ascripti non possunt vendi: nec gleba sine illis: vt patet ibidez l. quemadmodum. Et licet isti sint liberi: nō multum tamen distare videntur a seruis: vt patet ibidem. l. ne diutius. Nec tenet finis illius. di. 54. si seruus sciēte. vbi dicitur: q tales inuitis dominis possūt promoueri. Vtrumq autem dicuntur coloni: qui terram colere sunt astricti: vnde non possunt recedere a cultura dominis inuitis. Hec Ray. Illi aūt qui sunt coloni non ex conditione: sed ex cōductione: possūt fieri monachi: vt dicit Hod.

Item nota q dignitas episcopalis et sacerdotalis liberat a fortuna: et seruili ascripticia di. 54. si seruus absente. et. c. si seruus sciente. Et fm canones etiam a fortuna siue viculo curiali. Quod probatur extra eo. q liberat a seruili que est fortior. di. 54. frequens. et ex antiquis. Unde quo ad hoc non tenet lex illa: si seruus sciente. vbi dicitur q non a fortuna curiali siue officiali liberat sacerdotium. Nam et post ordinationem durat. Curialis tamen non debet promoueri: nisi sicut habitum est supra. Ad hec etiam nota: q sacer ordo liberat a patria potestate: q2 dignitas patriciatus vel senatus soluit ius patrie potestatis. ergo multomagis sacer ordo qui est dignior. ar. ex̄ de sen. ex. cum voluntate. Hec Ber. extra de etate. indecorum.

De corpore vitiatis. ti. 21⁹.

Postea cōsiderādum est de corpore vitiatis. Et circa hoc queruntur plura. Primo q̄ dicunt̄ corpore viciati. Rñdeo. Corpore viciati dicuntur debilitati vel mutilati. Debilitatum voco qui membrum habet tamen inefficax: vt oculum cecum: manuz aridam: crus 9tractum. Mutilatum qui caret aliquo mēbro. Utrum tales repellendi sint ab ordinibus? Rñdeo q sic: propter deformitatem ex qua timetur scandalum: et propter debilitatem ex qua timetur periculum. Ordinati enim in quadam dignitate pre alijs constituuntur: et ideo in eis ex quadam honestate req̄ritur de necessitate precepti: non tamē sacramenti: et claritas morum: et etiam integritas et sanitas membrorum: vt sint idonei exequi actus ordinum. Et hinc est: q aliquis est ineptus ad receptionem ordinum propter impedimētum actus vel claritatis psone. Et iō patiētes defectum in mēbris repellunt̄ ab ordinibus: si sit talis defectus qui maculā notabilem inferat: p quā psone claritas obscuret̄ vt abcisio nasi: vel executio act⁹ ordinis ipediat̄: aliter nō repellunt̄. Ad cui⁹ euidētiā

considerandu: q mutilatus aut est mutilatus i membris non apparentibus: et talis si sit mutilatus per casum violentiam vel timorem egritudinis vt lepre potest ordinari. Si autem sponte: non potest de rigore iuris. Dispensare tamen potest episcopus siue membrum sit magnum: siue paruum: dummodo sit potens: preterq cum castratis. Unde potest dispensare cum religioso q celebret cum ligneo pede. sm Hosti. in apparatu. di. 55. si quis a medicis. et c. qui partem. et c. si quis p egritudinem. aut in membris magnis et apparentibus. Si hoc etiam fiat casu: violentia vel metu morbi nõ promouetur. di. 55. si euangelica. Magnum autem membrum intelligitur vel in qtitate: vt pes vel manus: vel in decore: vt oculus vel nasus. Episcopus tamen cum eo dispensare potest q habere possit prebendam personatũ vel abbatiam: extra de eta. tuam. Et si talis sit presbyter toleratur preterq in ministerio altaris in officijs illis in quibus est potẽs: vt in dando penitentias et huiusmodi. 16. q. i. adijcimus. Sic loquitur extra de clericis egrotantibus. c. presbyterum. di. 55. lator. Et non remouetur a beneficio: vt patet in dictis capitulis: et datur ei coadiutor: si possint ambo ex beneficio sustentari. sm Hosti. Aut in mẽbris paruis apparentibus: vt in parte digiti vel vngue. Et tũc aut ei potest imputari culpa: aut non. Si sic: vt quia duellum obtulit vel oblatum sponte suscepit: d rigore iuris debet deponi. di. 5i. si quis. Si tamen nõ fuit ibi sãguis effusus: cum eo potest dispensari: vel si fuit etiam sed tũc tm̃ de auctoritate pape: extra. e. c. i. et de cle. pu. c. i. Si autem non fuit in culpa: et ipse sit potens frangere hostiam: nec inducat deformitatem magnam non impeditur: vt si careat vno de digitis cum quibus nõ fit signũ crucis nec frãgitur hostia. sm Ray. et Ber. extra e. c. fi. Si vero sit impotens vel nimis deformis: impedit: vt patet in. c. presbyterum. Hec Goff. et Hosti. Et conuenit cũ eis Ber. extra e. c. vlti. Quid si qs habeat sex digitos in manu? Rñdeo. Non impeditur propter hoc ordinari: quia talis non est morbosus. Et idem est si habeat vnguis defectum. Sicut enim ait Offilius. defectus mẽbri vel augmentum non consideratur: sed vsus impedimentum. ff. de edi. edic. Item Offilius. Hec Goff. Quid si quis habeat oculum vnum grossiorem altero: vel vtrunq habeat preeminentem? Rñdeo. Non impeditur vt patet ibidem. l. qui clauum. §. i. Hec Goff. et Ber. extra e. c. z. Notandum autem: q talia impedimenta subijci debent inspectioni oculorum superiorum: extra e. c. z. Sciendum etiam q qui sibi manus intulit: nõ promouetur et promotus deijcitur. Et ratio est: quia presumit q omne malum auderet i alium: qui sic deseuit in seipsum. ff. ibidem. s. de edili. edic. l. cum autem. §. excipitur. Est etiã sui homicida: et conditioni dei inimicus. di. 55. si quis abscindit. Talis tamen non est de re homicida sm Jo. sed dicitur homicida propter periculum homicidij: quod inde prouenire posset. In eo ergo qui sibi mẽbrum amputat est causa irregularitatis seuitia: siue sit magnum: siue paruum: siue apparens: siue nõ apparens: si tamen languor non fuit causa incisionis. caro enim putrida est resecanda. 5. q. 5. c. i. et z4. q. 3. secande. In alijs vero qui sine culpa sua ab alijs vel casu fortuito mutilantur: irregularitatis causa est deformitas in membris apparentibus: vel debilitas in apparentibus: et non apparentibus. Que autẽ deformitas vel debilitas irregularitatem inducat: est in arbitrio superioris: extra. e. c. z.

Quid de eo qui sibi virilia precidit: vt sit castus? Rñdeo. Irregularis est tanq sui homicida. di. 55. si quis abscidit. et si quis a medicis. et ideo est deponendus. Unde sm Hosti. qui se castrat: vel castrari sponte permittit promoueri non potest. Castratus vo inuolũtarie non ex necessitate: vt qui a medicis vel a barbaris est sectus promoueri potest de iure cõmuni sine dispensatione extra e. ex parte. in tex. et glo. nisi ex culpa sua sit castratus: vt si quis precidat virilia clerico cum vxore inuento. Nec obstat predictis illud extra. e. significasti. vbi ponitur casus de presbytero qui se castrauit: vt castus esset: quia ibi ex gratia et dispensatione permittitur illi presbytero ministrare in ordinibus inferioribus: et facere omnia que pertinent ad officium sacerdotale: preter officium misse sm Gof. et Ber. ibidem. Et potest in hoc casu episcopus dispensare auctoritate sua in alijs a missa: cum ibi dicatur: auctoritate nostra et tua: vt etiã dicit ibidem Ber. Quod autem per antiqua iura permitti videtur: vt si quis mutilet seipsum propter iustam causam: et non ex indignatione: si sit chirurgicus: non approbat Ray. per ea que dicta sunt supra. c. de percussore. in fi. illius. q. quid de medicis: nisi forte necessitas sũma vrgeret: nec aliũ habẽ posset. Quid de claudo ex debilitate? R. Talẽ cõsuetudo admittit: nisi sit talis q sine baculo stare non posset añ altare. ar. de cse. di. i. nullus. et. di. 45. disciplina. Hec Ray. Quid d ceco et d illo q habet maculam in oculo? Rñdeo. Cecũ et

bñtez maculam in oculo: que generat deformitatem non admittit ius vel consuetudo. Et idem dicitur de eo qui habet manũ aridã. Si tamen habens in oculo maculam deformantẽ intret religionem, pmoueri potest: alr̃s non: nisi dispensetur cum eo: extra .e. cum de tua. Dispẽsabit aũt papa ex̃ ar. e. c. 2°. Et sic curia seruat s̃m Innocẽ. τ Goff. Pe. autẽ de samp. dicit: q̄ quando talis macula ẽ in oculo q̄ offert se visui sine inspectione subtili irregularẽ facit: alr̃s non. Quid de leproso? Rñdeo. Repellitur a pmotiõe: quia sicut notat Hug. di. 41. §. hinc etiã. τ di. 49. c. hic etenim. Cum enĩ expellatur a cõmuni habitatione: multomagis ab ordinibus sacris. Utrũ vero p̄sbyter leprosus possit celebrare missã? habitum est supra li. 4. ti. 13. ar. 3. in prima. q. vbi etiã tanguntur quedam alia de hac materia. Quid de gibbosis τ habentibus digitos cõiunctos? Rñdeo. Talia τ similia vitia corporis: nisi deformitatem vel debilitatem inducant: nõ repellũt ab ordinibus. impedit tamen si est deformitas. Qui vero plures vel pauciores digitos habet q̃ debet. talis deformitas non repellit: si veste vel sotularib⁹ possit velari. Hec Rod. Sunt etiã alia vitia corporis: que in veteri testamento: vt legit̃ Leuit. 21. repellebant ordinandos: sed hodie ad lr̃am non repellunt: nisi deformitatẽ inducãt 7. q. i. qualiter in fine. Sed spũaliter intellecta repellũt etiam hodie indistincte. di. 49. §. hic etenĩ. τ. c. sacerdotes. Hec tñ h̄ omitto causa breuitatis. Sũma omniũ predictoꝝ est: q̄ quicũq3 ẽ sua culpa vitiatus corpore repellit̃: qui v̄o sine sua culpa non repellit̃: nisi scandalũ timeat̃ ex nimia deformitate: vel piculum ex nimia debilitate. Hec Ray. Sed nunquid amittet clericus beneficiũ, pter infirmitatem? Rñdeo. Hic sunt diuersi modi distinguẽdi s̃m diuersos. Gof. enĩ dixit: q̄ talis aut est p̄latus aut non. Si sic: non remouetur etiã, pter lepram sed ei coadiutor datur: cui cõueniens portio redditum epatus assignetur. Sic intellige illud ex̃ de cle. egro. de rectoribus. De rectorib⁹ dicit: quos vocat per excellẽtiam epos. Aut est p̄sbyter parochialis: vel minister inferior. Et talis propter lepram remouetur: τ ei de bonis ecclesie puidetur: extra de cle. egro. tua nos. Alij loquũtur de p̄sbytero parochiali q̄ nunq̃ remouetur: sed coadiutor τ vicarius datur. Et hunc modum inter ceteros magis approbat Host. ti. de cle. egro. quia elicitur ex tex. e. c. ex parte.

Sed quare episcopi, pter lepram non remouentur: sed inferiores remouentur? Rñdeo. Quia episcopus difficile remouetur: vt patet extra d̄ transla. q̃to. τ. c. 13. minores vero facilius remouẽtur: extra de cle. egro. tua. Ber. v̄o extra de cleri. egro. tua. dicit cum Innocẽ. τ Tanc. q̄ q̃diu aliquis remanere p̄ot in collegio suo sine scandalo τ horrore non substituetur ei alius. Sin autem: alius est ei substituendus: vt patet in. d. c. tua. ille substitutus erit prelatus in totum: ar. extra de cle. egro. de rectoribus. ibi: dandus est eis coadiutor: qui curam habeat animarum. Talis enim coadiutor est prelatus ex toto: vt patet ex hoc quod dicit q̄ habet curam animaruz. Et infirmo prouidebitur de bonis ecclesie: vt patet in predictis capitulis. Et est hoc speciale in lepra, pter scandalum τ horrorẽ. Hugo. vero τ Laurẽ. dicunt: q̄ vni nunq̃ est aliquis substituendus: nisi eo renunciante vel remoto vel translato. Nec pretextu morbi ẽ aliquis amouendus: sed coadiutor est ei dãdus. Et quod dicitur in. c. tua. s. q̄ presbyter amoueri debet, pter lepram ab officio administrationis. Exponunt ab officio quod ẽ in actu: sed quo ad ius officium retinebit. Secundum tamen omnes predictos doc., pter infirmitates alias a lepra non sunt priuandi beneficijs: sed potius coadiutor dãdus ẽ eis: etiam si sint paralitici: ne terreantur volẽtes militare deo: extra de clericis egro. cum pcussio. τ. c. penultĩ τ vltĩ. Et si ecclesia sufficere non possit vtriq3: ille qui seruit ecclesie redditus habebit: τ episcopus infirmo prouidebit di. 82. §. i. τ. c. i. Hec Ber. in. c. de rectoribus. Idem est si sit factus impotens non ex culpa sua: vt patet ibidez. c. 2 Secus est si ex culpa sua. Scd̃m hoc intelligitur illud extra de eta. c. i. τ extra de elec. cum in cunctis. §. hec sane. Sed abbas remouetur si sit inutilis. 18. q. 2. si quis abbas. Clericus v̄o si leuiter pateret̃ vel haberet quartanam τ circa propria negocia intentus esset: nõ perciperet nisi seruiret Supradicta vero intelliguntur de infirmitate vera τ graui: non defectiua: vt probatur extra de re iudi. q̃nis. Hec Hosti. Sed ad quem pertinet dare coadiutores episcopis? Rñdeo. Ad solum papam: quia hoc est d̄ maioribus causis. Potest tamẽ episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus de cõsensu sui capituli vel maioris partis sibi auctoritate apostolica vnum vel duos coadiutores assumere. Et si demens sit hoc faciet capitulum vel due partes eius. Si v̄o ep̄s cõtradicit: capitulũ nihil innouabit: sed cõditionẽ ep̄i τ ecclesie sue pape q̃ cito poterit intimabit. Et idem faciet etiam qñ ep̄s demẽs erit.

Coadiutores autem predicti moderatos sũptus de prouentibus eorundem episcoporũ habebunt. Ab alienatione tamẽ qualibet bonorum ecclesiarum ipsorum abstinebunt. Reddent autem prelatis eisdem si fuerint sane mentis: vel capitulis earundem seu etiam successoribus: si antea non fecerint plenariã rationem. li.6. de cle. egro. pastoralis. Idem dicendum est in casu simili de supioribus episcopis: vt patet ibidem. Et quod dicit de alienatione intelligit̃ de alienatione imobiliũ vel mobilium p̃ciosoꝝ. Mobilia eni que seruando seruari non possunt: alienare poterũt vt dicit. i. Io. an.

De filijs presbyterorum. ti. 22°.

Einde ꝯsiderandum est de filijs presbyteroꝝ: ⁊ ceteris illegitime nat͡. Et p̃ q̃s dicit̃ filius p̃sbyteri. 2° de multiplici differentia filioꝝ. 3° qui filij p̃sbyteroꝝ ordinari ꝓhibẽtur. 4° que dispẽsatio circa tales adhibetur

Circa p̃mum sciẽdũ: ꝙ ille dicit̃ fili⁹ p̃sbyteri: qui susceptus ẽ de legitimis nuptijs: q2 filius est is quẽ nuptie demonstrant. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. filium. Item ⁊ is q̃ confitetur se esse filium: lꝫ de coitu illegitimo. Sic itellige illud: ex̃. e. c. 2. Probat̃ etiã quis esse filius alicuius ex eo quia ille appellat euꝫ filium: ⁊ ille eum patrẽ: ⁊ cõiter eius fili⁹ dicebatur ⁊ habebatur ex̃ de ꝓba. per tuas. Et bene nominationi tali stat̃ nisi cõtrariũ exp̃sse ꝓbetur. Sic intelligitur. C. de ꝓbationibus nõ nudis. Hec Ber. extra e. mihael ⁊c̃. Sꝫ quid si quis neget se esse filiũ p̃sbyteri? R̃n. ẽm Hosti. Si potest ꝓbare ꝙ mater eius habebat viꝝ legitimum cũ ea morantẽ tempore sue cõceptionis: ꝓbat se legitimũ per legẽ supradictam: filium. Uel ꝓbatur filius ex affectu: extra de presump. afferte. li. 6. de inof. testa. si vir. Et stabitur his cõiecturis: donec ꝓbatur ꝯtrarium. C. de nuptijs. si vicinis. Si vero constet ꝙ tunc cum p̃sbytero morabat̃: filius eius presumet̃: extra qui fi. sint le. 'cãm q̃. In dubio v̱o si nimia laboret infamia poterit se purgare. Sic intellige illud ex̃ de purga. ca. accedens. Filiatio ergo paterna illegitima de facili nõ purgatur: licet certa ĩdicia admittantur: si ꝑ legitimos testes probentur vt potest illud intelligi extra q̃ fi. sint le. trãsmisse. in fi.

Irca 2m sciẽdum: ꝙ multiplex ẽ differentia filioꝝ illegitimoꝝ. s. naturalis: notus: mancer: ⁊ spurius. Naturalis est qui de concubina est nat⁹: que tenet̃ in domo quasi loco vxoris vnica: cui⁹ filiatio ꝑ ꝯfessionẽ paretũ ꝓbat̃ ex̃ de ꝓba. ꝑ tuas. Not⁹ dicit̃ q̃ de adulterio ẽ nat⁹. Sic dict⁹ a nota. i. infamia: q̃ multũ affligit hominẽ: sicut etiã dicit̃ nota febris quartana: q̃ multũ affligit hominem. Quia eni talis de peccato graui nat⁹ ẽ: fama suggillat̃. 32. q. 7. q̃d ĩ oĩbus. Mancer dicit̃ ꝓprie de scorto nat⁹. Spuri⁹ a spuricitia incõtinẽtie dict⁹ põt dici cõiter q̃libet illegitimus. Uel spuri⁹ põt dici ꝓprie: q̃ ẽ quesit⁹ vulgo. i. in scorto: q̃ ꝓpter incertitudinẽ patrem nequit ostẽdere: vel si ostẽdit verecũde oñdit. ff. de statu hominũ. vulgo. vt q̃ natus ẽ de eo cui nubere non licet. Uñ fili⁹ illegitim⁹ p̃sbri põt spuri⁹ dici. Uel spuri⁹ dicit̃: q̃ de ꝯcubina ẽ nat⁹: q̃ nõ tenet̃ ĩ domo ẽm Isido. Not⁹ est ex nobili patre ⁊ ignobili matre natus: cuius cõtrarius est spurius: quasi sine puritate genitus. Hec Hosti. ⁊ Ber. extra de renun. nisi.

Irca 3m sciendũ ꝙ loquẽdo de legitimis p̃sbyteroꝝ filijs: filij ãte sacros ordies recepti de legitimo matrimonio licite ꝓmouent̃ ad quoscũqꝫ ordĩes: nisi aliud impediat. Et etiã p̃ficiũtur in ecclesiis in q̃bus eoꝝ p̃res sũt vel fuerũt p̃lati ex̃. e. ad hec. dũmõ nõ ad illas dignitates ⁊ p̃bẽdas q̃s ĩmediate habuerũt p̃res eoꝝ: ex̃. e. cõstitut⁹. Sed filij illegitimi. i. naturales dũ erant laici geniti: ⁊ maxie spurij. i. ĩ sacerdotio geniti: ñ p̃ñt eẽ canonici in ecclesijs patꝝ suoꝝ. Sic intellige ẽm Ber. ⁊ Host. illud ex̃. e. cũ de corẽ. ⁊. c. ad abolendã. Et si sec⁹ p̃sumptũ fuerit nõ valet. Qui sec⁹ etiã p̃sumpserit. s. canonicam do tales ĩ ecclesijs p̃nis suspẽdat̃ a suis beneficijs: vt patet in. c. ad abolendã. Post mortẽ tñ p̃ris p̃ñt ibidẽ ꝓmoueri quo ad canonias simplices: q2 capitula ꝓ primo allegata: q̃ loquũt̃ de illegitimis. s. naturalib⁹ ⁊ maxie spurijs: nõ dicũt in quib⁹ fuerũt p̃res canonici: sed in q̃b⁹ sũt. Capitulũ v̱o illud. s. ad hec. q̃d loquit̃ de filijs legitimis dicit sũt vel fuerũt. Et in h ꝯcordat Ray. tñ illud maxĩe: q̃d ponit̃. in. c. ad abolendã. accipit ꝑ tñ. Quod nõ approbat Gof. q2 spurij nõ solũ ĩn ecclesijs paternis: sed nec in alijs canonicari possũt d̃ iure. Uñ exempla de sũmis põtificib⁹ nat͡ ex p̃sbyteris: q̃ ponunt̃ di. 56. in p̃nci. debẽt intelligi ꝙ fuerũt suscepti a p̃rib⁹ ꝯstitutis ĩ laicali hitu: vel ĩ minorib⁹ ordinib⁹. Sec⁹ ẽ si p⁹ sacros. di. 31. añ trienniũ. Cũ ergo dicit Ray. ꝙ tñ spurij ꝓhibent̃ in ecclesijs in quibus sũt eoꝝ p̃res fieri canonici: innuit ꝙ in alijs possũt

canōicari: quod est falsum fm Gof. Jō dicit Goff. q in ecclesia in qua pr pest vel prefuit: non pōt filius nisi simplex beneficium obtinē ex. e. Ad hoc. Canonicatū aūt non pōt habē ēt si sit legitim⁹. Et marie spuri⁹ phibet: ex e. ad abolēdā. Et sic marie ibi positū ɔpatie tenet. Alij dicūt: q c. ad h corrigit p. c. ad abolendam. Asserunt etiā quidā q illegitimus potest fieri canonicus cū pre suo in canonia vel ecclesia regulari. Et hoc vult Ber. sup. d. c. ad abolendam. ar. a ɔtrario sensu habetur ibidem. & di. 56. c. i. & ex. e. c. i. Secundū vero Hosti. quod dicit. c. ad abolendā. in secularibus ecclesijs subaudi maxime. Vacat eni ibi ar. a cōtrario sensu. sicut. & ex de testa. ad hec. Opi. aūt Hosti. sup acceptationē huius adūbij maxime soluit ɔtraria: tam iurium q̄ doctoꝝ: q: fm eum maxime positū in. c. ad abolendā: tenet compatiue. Et in hoc conuenit cū Gof. non tñ respectu legitimoꝝ. Et i hoc cōuenit cū Ray. q̄tum ad intellectū quē habet sup illud. c. ad hec. s. q fili⁹ legitim⁹ potest pfici in ecclesia in qua pr suus pest: vel pfuit: non tñ imediate in eadē pbenda vel dignitate vel eodē psonatu. Et in vtroq̄ cōuenit cū Ber. qui dicit sup. c. ad abolendā. q ly marie tenet ibi compatiue: q: nō ē recedēdū a ppria significatione vbi: nisi res aliter nō possit saluari: & hoc respectu eoꝝ qui non sūt spurij: vel al's illegitimi vt sūt naturales. Quid si pater i aliqua ecclesia vicariā habuit: Nūquid filius ei⁹ eandē vicariā imediate habere poterit: Rñ⁹ q non: ex. e. ad extirpandas. Sed & si pater psonatū habuit: filius ei⁹ vicariam eiusdē psonatus imediate nō habebit & ecōuerso: ex. e. ɔstitutus. & c. michael Cui⁹ ratio est: q: ppetuus vicarius curā habet ecclesie: cuius est vicarius: ex de offi. vica. c. fi. Unde habēs ppetuā vicariam: non pōt habere aliā: ex de offi. vica. puideas. Et quasi ius habens in ecclesia ppetu⁹ vicarius amoueri non pōt sine cā: vt patet ibidē. c. ad hec. Alia ratio fortior est fm Hosti. q: licet vnus sit psona: & alter vicarius: eandē tamē curā habere intelligunt insolidū: q: vna est cura vnius ecclesie incorruptibilis & indiuisibilis. 24. q. i. loquit. & ff. de ope. liber. libertus in fi. Jō filius eandē curā imediate post patrē habere non pōt. Sed media psona tollit viciū successiōis psūpte: ex e. ex trāsmissa. & de elec. venerabilē. §. penult. in fi. Non tamen nocet si pater noie filij: vel tanq̄ conductici⁹ ministrauit: extra. e. ɔstitutus. Sed nunqd hec phibitio extēdit ad nepotes. ff. de v. signi. liberorum. Rñdeo fm Ray. & Goff. q: vbi de pena agit: significatio restringit: q: pene legum ex significatione & interpretatione sūt artande. de pe. di. i. pene. Unde lz senator non possit ducere in vxorē filiā eius: qui vel que ludicram exercuit artem: pōt tamē ducere nepotē. ff. de ritu nup. dominus. Sed ɔtra. ff. ibidem senatus. Et videt q sic: q: filioꝝ noie continētur etiam nepotes: vbi de simili matrimonio agitur: & cauetur ne tutor pupillā filio suo det i vxorem: & ibi nepos noie filij ɔtinetur. Secūdum vero Hosti. & Ber. ex e. ad extirpandas extenditur ad nepotes de iure in hereditate succedentes: vt sunt nepotes p rectā lineam descendētes: ar. insti. de here. quali. §. sui. Secus aūt est in collateralibus in quib⁹ successio locū non habet. ar. de offi. dele. ex parte.

Notandum tamē fm Hosti. q viuēte patre: nepos imediate pōt poni in ecclesia quā auus tenuit: patre vo mortuo nō potest. Ratio est: quia in pmo casu cessat causa phibitionis: q: si iure successionis haberet: nō nepos sed pater succederet auo: in 2° vo nepos tanq̄ primior admittitur. Quid si filius pri successit dispēsatiue vel de facto: Nunqd filius illius imediate post ecclesiā eandē habere potest: Rñdeo fm Hosti. Non videt de mente iuris q talis psona intermedia successiōis vicium purget: imo approbare videt successionem in esse dei: ex de ele. venerabilem. §. penult. Et hoc vbi de facto post patrē habuit filius sine dispensatione. Sed si dispensatiue habuisset: videt q ei succedē posset. Quid si quis natus sit de dānato coitu: & postea pater ducat matrem in vxorem: Nunquid ille de iure cōi potest tanq̄ legitimus pmoueri: Rñdeo. Si pater illā potuit legitime i vxorē habere tēpore ɔceptionis: quia nullum impedimentū erat: & postea duxit eam in vxorē legitimatus est filius antea genitus per sequens matrimonium. Et ita succedet etiā i hereditatem tanq̄ legitimus: & ad oēs actus legitimos admittet. Hoc etiā credo esse verum: si post natiuitatē filij mater alteri nubat: & deinde eo mortuo cū patre filij contrahat. vel econuerso: si pater cū alia cōtrahat: qua mortua in vxorē matrem filij ducat. Quod dico in fauorem plis p iura infra posita. Sec⁹ aūt est si pter aliquod impedimentum non poterat esse matrimonium inter eos tempore cōceptionis: quia lz tunc postea sublato impedimento ducat eam in vxorem: non tamē legitimatur proles: extra. q̄ fi. sint legi. tanta. in auctētica. quibus mo. na. ef. le. circa princi. coll. 6. Qd autem dixi in primo casu. s. talem legitimatum esse quo ad omnes actus legi-

timos excipiunt quidam episcopalē dignitatem ad quam pmoueri non possunt sine spāli dispensatōne pape. Hoc etiā dicit Ray. super c. ex de elec. innotuit. circa pncipiū fm vnam lecturam. Erat eni olim lex talis q mat electi infra quadrienniū a natiuitate ipsius electi matrimoniū non cōtraxit. dicebat quidam q vxor est cum patre electi cōtraxit. Ergo p⁹ quadrienniū: vt inuit illa littera: et tamē electio illius tanq illegitie nati cassatur. Sed hodie pticula illa ē decisa. Et ideo p illud. c. hec sententia teneri nō potest: posset tamen p alia iura seruari. Nam cōciliū requirit q pmouendus in episcopum sit matrimonio legitimo natus: ex de elec. cum in cūctis. In eo aūt qui de coitu dānato nascit: et si postea int parentes matrimoniū subsequat: non ē per hoc concilio quod respicit natiuitatē satisfactum. ℞. dispensatio generalis extendi nō solet ad episcopatus et archiepiscopatus: extra de cōces. pben. dilectus filius. Sed etsi cōtrarium dicat: nec displicet: ne fauor matrimonij restringat fm Goff. Quod etiam admittit Hosti ar. ex qui fi. sint legi. ex tenore. et q matrimoniū ac. pos. non videt in fi. Sed pone q in hoc casu subsit impedimentū: nunquid pōt dispēsari p archiepm: R⁹ q nō: quia epōrum siue maior iudicia vel negocia reseruata sunt pape: ex de transla. pre. inter corpalia. Hec Goff. Quid si psbyter filium generet ex vxore legitima cū qua cōtraxit dum erat laicus vel in minoribus ordinib⁹ constitutus: Nunquid fili⁹ erit legitimus: Rñdeo Ray. dicit q sic: tamē fauore plis. c. 5. q. 2 parentum culpa non debet nocere filijs. ar. dis. 28. diaconi. et 27. q. 2. multor. Goff. vero dicit q non p. c. ex. e. litteras. Et idem sentiunt Ber. et Inno. super idem. c. Nec obstat q de legitimo matrimonio est natus: q2 ille coit⁹ fuit illicitus. di. 28. diaconi. et di. 85. cum in p terito. Culpa etiā parentum reddit filios illegitimos: ex de clādesti. despon. cū inhibitio §. si quis vero. et §. pari modo. Uult tamen q cū tali est benignius q cū alio agendū: et facilius dispēsandū. Hosti. vo distinguit sic. s. q si inuita vel ignorante vxore fuit pmot⁹: verū dicit Ray. ex de conuer. cōiu. quidā. et c. placet. Si vero ea consentiente verū dicit Goff. di. 32. seriatim. Idē videt si ea sciente nō cōtradicente. ar. di. 54. si seruus sciēte. An aūt solus consensus mulieris tacitus vel expssus sufficiat: vel etiā requirat q habitū mutet: dicetur in tractatu de matrimonio. Fili⁹ tamē sic nat⁹ fm Ray. et Guil. quo ad successionem hereditariam reputabit legitim⁹. Quare tales phibent ordinari: Rñdeo. Propt tria pmo pter dignitatē ordinis pter quā de honestate et congruitate requirit in ordinando claritas psone: que quidem obscurat ex viciosa origine: Propter qd lex dina Deut⁹. 32. phibuit spurios et māceres intrare dei ecclesiam vsq in generationē decimā: ex de elec. innotuit. et ex qui fi. sint le. p venerabilē. Ad honores seculares tamē admittūt. ff. d decu. l. 2. §. nullū. et l. generalit. 2⁹ pter detestationem criminis patris. Parentes eni magl puniunt in filijs q in seipsis. ff. quod metus cā. isti quidē. 3⁹ quia filij solent eē imitatores paterni sceleris: fm illud. Sepe solet similis filius eē pri. 6. q. i. §. verum. etc.

Irca 4ᵐ sciendū: q dispensatio circa tales adhibet magna: fm quosdā. s. q si ad religionem transeant pmoueri possunt: ex. e. c. i. Sed hoc non admittit Hosti. q2 ibi statuit ius cōe. Unde fm Host. illegitimi religiosi si sint als idonei: pmouentur ad omnes ordines de iure cōi. Ad plationem vero nō possunt nisi dispensatiue pmoueri: vt patet ibidē sup. c. i. et Ber. ibidem. et ex e. nimis. Nec etiā ad ecclesiam secularē. fm Innoc. ibidē. In remanente aūt in seculo si sit als bonus fm Ray. adhibet triplex dispensatio. s. magna: vt ordinet tal'i ecclesijs alijs a paternis. ar. a cōtrario sensu ex. e. pñtium Maior vt in pñis media interueniēte psona: ex. e. ex transmissa. Maxima vt in pñis admittat imediate. Hec autē distinctio non placet Goff. pter mediū mēbrum: quia. c. ex transmissa: non loquit de dispensatione: sed de cōi iure. Secundū vero Hosti. circa tales adhibetur dispensatio magna. s. vt remanentes in seculo ad ordines minores et simplicia beneficia pmoueāt: ex eo. lras. Maior vt ad sacros et in ecclesijs parochialibus et in dignitatibus: et psonatibus inferioribus pmoueātur: ex. e. c. i. et vlt. li. 6. c. si quis. Maxima vt promoueantur ad epatum: ex de cor. vi. c. 2.

Quis pōt dispēsare: Rñdeo. Solus papa dispensat in maiori: et maxima cū filio psbyteri in seculo manente: vt patet in. c. pmissis Sed ī minori siue magna pōt eps dispēsare: quia hodie ē expssum in. 6. e. si quis. Alia lra habet is qui: q eps dispensare pōt cū illegitimo quo ad ordines minores: et beneficiū nō habens curam animar nisi aliud obsistat: dūmodo sit tale sup quo p epm valeat dispensari. Nec obstat illud: extra e. c. litteras. quia lz ibi papa dispēset: non tamē hoc alijs auferre videtur. fm Hosti. et Ber. quia si hoc voluisset: phibuisset hoc sicut in maiori: ex. e. c. si.

Uñ expone fm Hosti. qđ ibi dicit pmittim⁹ i. pmissum esse ondimus. sicut ex de iureiur. r si rpus in fi. Pōt etiā fm Host. in maiori eps dispensare ex cā: ar. extra. e. ex tua. vbi rndet ad consultationē. Nec obstat illud ex. e. c. i. r vlt. quia intelliguntur de dispensatione in discreta. Si tamen transeat ad religionez: et necessitas exigat: prelatus etiā cū eo i maiori poterit dispensare. Nec obstat illud ex. e. c. i. vbi dicit. Prelatiōes vero nullaten⁹ habeāt: qz illud ē vez de iure cōi: ibi eni statuitur ius cōe. Hec Hosti. Hodie vero 9rium ē expssū li. 6. c. is qui. vbi dicitur: q illegitimus ad ordines maiores vel ad bñficia curam aiarum hñtia: non pōt pmoueri sine dispensatiōe pape. Q vero nō ad psonat⁹ r dignitates hētur ex. e. c. fi. Et hoc tenz ibi Ber. Hoc ēt volūt Goff. Inno. r Bar. brix. vt etiā dicet infra in fi. huius. c. r multo magis nec ad epatum: ex de elec. innotuit. Ber. etiā extra. e. c. i. r. c. nimis. dicit: q etiā religiosus illegitimus pmoueri non pōt ad prelationē sine dispensatiōe pape. ar. predictoz capituloz. Quid si papa cum aliquo illegitimo dispenset: vt habē possit bñficium habens curā aiarum: Nūqd pter talē dispensationez habere poterit plura talia beneficia: Rñdeo q nō: sed tm vnuz quia cum talis dispēsatio detrahat iuri cōi est odiosa: r non est restringenda li. 6. e. si qs Et si talis iterum aliaz dispensationē tacite de facto predicto a papa impetret: vt recipere possit plura bñficia curam animaz habentia dispensatio illa nullius penitus ē valoris. li. 6. e. is cū quo. Et idē ē de eo cū quo dispēsat epus: vt possit ad ordines minores r simplex bñficiuz pmoueri fm Jo. an. Ad hec nota fm Goff. q circa materiā istā fuūt due phibitiones: vna est q filij illegitimi nō debent promoueri. Et hic aliquādo dispensatur per ingressum religionis aliqñ p hoiem: vt habituz ē supra. z^a ē q filij legitimi nō debent assumi ad illa bñficia: q īmediate pres eoz habuerit. Et circa hoc dicit Ray. Jo. r Tanc. q epi r archiepi possunt dispensare. p illud. c. extra. e. ex tua. vbi rndetur ad 9sultationē: r sic loqt de iure cōi. Sed Goff. hoc reprobat: quia nō agitur ibi de dispēsatione facienda vel nō facienda: sed an facta sit reuocanda. Et dicit q nō: r hoc iuste: quia remissio nec i iure semel facta reuocat. z3. q. 4. si illic. Et 9uenit cuz Goff. Ber. r Inno. r Bar. brix. Pe. de samp. r Hosti. vñ fm eos nec in hoc casu legato dispensare licet: extra. e. dilectus. sicut nec 9tra 9ciliū lateran. ex de pben. dilectus. Nec mix quia talis dispēsatio ē 9 aplm. 8. q. i. aplica.

vnde nota fm Ber. q cum dicitur infra. c. ex tua. ad tuaz 9sultationē. improprie ponitur 9sultatio: quia qñ 9sultationi rñdet ius cōe p l'rāsionem ondītur: extra de voto de multa. In hoc aūt. c. ex tua. non ius cōe: sed indulgentia continet. Et hoc patet p illud quod dicitur ibidem. i. dispensasti. dispēsationez: et pbat extra. e. dilectus. r. c. nimis. vt hētur q tm per papā cū talibus dispēsat: r iō cōsultatio ponit ibi p supplicatiōe. Quid si epus ordinet aliquē immediate ad ecclesiam paternā: Rñdeo aut facit hoc sciēter vel ignoranter. si scienter nō potest illa spoliare eum ppria auctoritate: nec suum factū tanq̄ illicitum reuocare: qđ fit in odium episcopi: q fac hoc sciēter. s. ut decetero caueat fm Ber. Si vero ignorāter tamdiu euz in ecclesia illa tolerabit: donec ei de alio beneficio prouidebit: extra. e. veniēs. r. c. posuit. Hec aūt capitula fm Ber. nō 9tinent ius cōe: sed tm dispensationem. Nam de rigore iuris talis debet deponi. ar. di. 5o. ex penitentibus. vbi dicitur q si p ignorantiaz epi solēniter penitēs ordinetur deponi debet: quia se non prodidit. Et sic in primo casu papa pter culpā episcopi cuz eo dispensat. in z° de gratia eū ad tempus tolerat. Quid si quis probabit episcopū h: sciuisse: Rñdeo ille qui dicit r allegat sciam debet p bare di. 83. §. prouidendum. r. 8z^a. c. posuisti. r presumit contra episcopum qui examinauit vel examinari fecit. dist. z4. qñ epus. vnde videt q ipe debet se pbare ignorasse. Hec Ber. extra. e. veniens. Sz nūqd iste talis erit interim prelatus: Rñdeo q sic r habebit oia: r hoc de mandato pape: alit nō esset prelatus: quia prelatio dari non potest ad tempus. dis. 55. precepta. Hec Ber. ex. e. veniens. Si tamē velis opi. Ray. tenere dici potest fm Hosti. q in. c. ex tua. duo querunt. Primum est vtrū episcopi possint in hoc dispensare: r rñdetur q sic. z^m est vtrū tenentes talia bñficia sint remouendi. Et hoc z^m ponitur ibi. quidam ad indices: distinguēdo q si cum talibus sit dispensatū: non remouent r quod dicitur ibi: respondem⁹ q si p priores lras: expone. i. post priores litteras. r subaudi maxime: quasi dicat si tuo iure dispensatū est si aūt non sit dispensatū: sunt remouendi. Et hoc fm ponitur ibi: alios vero clericos r c. sine auctoritate. i. sine dispensatione. Nec obstat illud extra. e. dilectus. quia potest intelligi q erat filius illegitimus: ne cōtradicat. c. ex tua quod itelligit de filijs legitimis. Non obstat etiam illud. c. aplica. r alia similia que phibet successionem hereditariā in ecclesia dei: quia

locũ habet quãdo quis petit hoc nõ de gratia ſed de iure: ⁊ ſine auctoritate epĩ vult poſſeſſionem ingredi: libellũ porrigendo tanq̃ȝ ambitioſus ⁊ improbus: qđ oĩno ꝓhibetur: arg. extra. eo. conſtitutus. hoc. n. modo loquitur manifeſte. c. aplĩca: vt patet intuenti. Secus eſt de illo cũ quo prelatus ꝓprio motu diſpenſat. in tali caſu pot ex neceſſitate epiſcopus diſpenſare. poteſt igitur ſi vult eum ex cauſa admittere: alioquin põt eum repellere: extra. e. trãſmiſſa. Hec hoſt. Quid ſi diſpẽſet cũ aliquo illegitimo: vt ad clericatuȝ vl̃ ordĩes ꝓmoueat̃: R̃n° ſm Goff. Hoſti. ⁊ Ber. ex̃. e. litteras. videt̃ de minoribus tñ ei ↄceſſuȝ: ar. 34. di. lector. q2 diſpenſatio detrahit iuri cõi: ⁊ iõ per interpretationẽ ẽ reſtringenda: cum ſit odioſa: extra đ ↄſang. qđ dilecto. Quid ſi cum aliquo diſpẽſetur: vt ad ordines ꝓmoueatur: ⁊ ad omnia bñficia: nunq̇d ex hoc ꝓmoueri põt ad p̃lationes ⁊ dignitates: R̃n° ſm Goff. ⁊ Hoſt. ꝙ non: quia cũ diſpenſatur cũ aliquo in vno: non ꝓpter hoc intelligitur diſpẽſatũ eſſe in alio. Quidã tñ vt Ray. ĩ hac ⁊ ſimilibus q̃onibus diſtinguit: ꝙ ſi ꝑ diſpenſationem nullũ vel paruum preiudicium alij fiat: latiſſime eſt interpretanda: dũmodo interpretator nõ excedat metas iuriſdictionis diſpẽſantis: arg. ex̃ de reſcrip. olim. ⁊ de deci. ad audientiam. Si vero alij enorme preiudicium fiat: ſtrictiſſime eſt interpretanda: ar. extra de priuileg. porro. ⁊ de deci. ſuggeſtum. predictam etiã diſtictionem. Goff. ⁊ Hoſtiẽ. recitant: nec eam reprobant. Nunquid ex predicta diſpenſatione poterit habere canonicatũ vel eccl̃iã parochialẽ: R̃n° ſm Goff. ꝙ nõ ſi ſit diſpenſatum ꝑ epm̃ vl̃ archiepm̃: q̇bus expreſſe non licet in his caſibus diſpenſare: extra. e. c. fi. Si vero a papa vl̃ aliquo eiꝰ mandato: intelligitur diſpẽſatum etiã in preben. ex̃ de preben. ꝓ illoruȝ. Et in eccleſia parochiali: non tamen collegiata in qua ſolet ꝓuideri ꝑ electioneȝ de rectore: vt patet ibidẽ c. fi. Ceterꝝ eccl̃ie ñ collegiate ſiue ſine ꝑ̃onis ſiue cũ ꝑ̃onis ſi is ꝓ q̊ ſcribitur fuerit pñtatus: generali ſ noĩe beneficij cõprehenduntur. Et idem dicendũ ẽ ſi preter diſpẽſationeȝ ꝓ aliquo ſcribatur vt ꝓuideat̃ ei in aliquo bñficio cõpetẽti: talis eñi interpretatio dȝ fieri ſicut dictum eſt. Quid ſi diſpẽſetur cũ aliquo a papa vel ab alio de eius mandato: vt ꝓmoueat̃ ad omnes ordines: ⁊ ad bñficium eccleſiaſticuȝ: ita tamẽ ꝙ ſi ↄtingat eũ vocari ad ep̃atum non recipiat eum: niſi de licentia ſedis apl̃ice ſpeciali. Nunquid noĩe bñficij eccleſiaſtici comprehendetur eccl̃ia parochialis perſonatus vel dignitas: R̃ñdeo ꝙ ſic: vt etiam dicit Ray. alias illa clauſula. ſ. ita tamen. ibi inutiliter poneretur. Utrum is quẽ papa legitimat quo ad dignitateȝ poſſit in ep̃m ꝓmoueri. Et vtrũ is quẽ papa legitimat ſimpliciter ⁊ in forma cõi intelligatur legitimus quo ad dignitates: require infra de matrimonio. vbi agit̃ de filijs ⁊ legitimatiõe eoꝝ. Utrum legitimatus ad actus eccleſiaſticos ⁊ ſpirituales ĩtelligatur ẽt legitimus eſſe quo ad actꝰ ſeculares: R̃ñdeo ſm Ray. ꝙ ſic indirecte ⁊ per quandam ↄſequẽtiam extra. e. qui ſi. ſint le. ꝑ venerabilẽ. Multa. n. poſſumus indirecte: que non poſſumꝰ directe C. de iudicijs. quotiens. ⁊ extra de don̄. ꝓpter nup. de prudentia. Dicunt tñ Laur. Inno. Ray. ⁊ fere omnes canoniſte: ꝙ non eſt legitimatus quo ad ſucceſſionem. de hac materia habetur plenius ⁊ melius infra. c. de filijs ⁊ legitimatione eorum. Quare epiſcopꝰ põt diſpenſare cum criminoſis: preter q̃ȝ cum adulteris non autem cum patientibus defectũ originis: Reſpõdeo ꝙ maior ẽ irregularitas proueniẽs ex vitio originis q̃ȝ ex vicio cri̅s. Pria. n. ꝓuenit ex natura. 2ᵃ ex accñti. vñ 2ᵃ facilius deletur q̃ȝ prima: quia crimen per penitentiam purgat̃: nõ aũt defectus originis talia. n. ſũt imutablia. Que bñficia dicunt̃ habere curã aiaꝝ: R̃ñdeo illa quibus inſunt hec. ſ. inquirere: corrigere: precipe: reformare interdicere: ſuſpendere: excõicare: abſoluere ⁊ q̃dã alia: ar. ex̃ de elec duđũ. 2. §. tandẽ: ⁊ ex̃ de offi. or. c. i. ⁊. 3. ⁊. c. q̃rẽte. §. i. ⁊ ex̃ de mai. ⁊ obe. his qui. hec eñi ſũt medicinalia aiarũ. Nõdũ ãt circa hᵒ ſm Ho. ꝙ bñficioꝝ aliud eſt ſummũ per excellentiã vt ep̃atꝰ. Et in hᵒ diſpenſat ſolus papa: extra de elec. cũ nobis olim. §. fi. ⁊. c. innotuit. §. fi. Aliud eſt duplex vt oĩa citra epiſcopatum vſq̃ȝ ad infimum: ⁊ in his cadit diſpẽſatio epiſcopi rationabilis ⁊ neceſſaria. Aliud eſt ſimplex vt canonica: vel aliud non habens curam animarũ: quod appellatur infimum: ⁊ in hoc cadit epiſcopi diſpenſatio rationabilis ⁊ voluntaria ſm diſtinctionem infra imediate poſitam: ar. ex̃ đ elec. ſi alicuius. Diſpenſatio eñi alia ẽ voluntaria: hanc ſolus princeps facere poteſt in beneficijs ſimplicibus ⁊ duplicibus ⁊ ſummis 9. q. 3. cuncta ꝑ mundum. ⁊. c. ꝑ principalem. Alia eſt rationabilis non neceſſaria quãdo ſit ꝓpter p̃rogatiuam meritorum: hanc exercet ſolus princeps in duplicibus: extra de p̄ben. de multa. in fi. ⁊ ep̃s in ſimplicibus: vt dictum eſt. ſ. Alia eſt rationabilis: vt dictum ẽ ſupra ⁊ neceſſaria. hanc exercere poteſt etiaȝ

episcopus in duplicibus: vt habitũ ẽ primo s vnde voluit Hosti. q ex dispensatiõe q̃ habet fieri ppt necessitatẽ vel vtilitatẽ ecclesie eadẽ potestatẽ habent episcopi: per. c. extra de pbẽ. de multa. quam habebant primo per. c. di. 70 sanctorũ. Illam autẽ que fieri habet preter prerogatiuam persone facit solus papa. Et sic intellexit Pe. de samp. c. sanctorũ. vbi sm Ber. extra de elec. dudum. z. z in necessitate super. c. de multa. z Bar. brix. super. c. sanctorum. dicit q solus papa vtrãq facere potest: z sic curia tenet. Ad hoc facit li. 6. de preben. super. e. z. c. non potest. z. c. cum singula. hec Johãnes an.

De adulto differentie baptizari vsq ad egritudinem. ti. 23.

Postea cõsiderãdũ est de adulto differente baptizari vsq ad egritudinẽ. Et circa hoc querit vtr talis possit pmoueri: Rñ q nõ: dis. 57. si qs. Cã huius phibitionis ẽ: quia presumitur nõ vere penitens: cũ nõ ex voluntate: sed ex necessitate. s. mortis timore videatur baptismum recepisse: z ita presumit q non sint ei peccata dimissa: vt patet in. c. si qs de sen. ex. z dis. i. nullus. Sũt tamẽ duo casus in quibus talis pmoueri potest. Unus si post baptismum fides eius z vita probabilis apparuit. Alius si raritas clericorum exegerit vt patet infra. c. si qs in fine.

De peregrinis z ignotis. ti. 24.

Deinde cõsiderãdũ: est de peregrinis z ignotis. Et circa hoc plura querunt. s. q̃ dicũt peregrini z ignoti: Rñ Peregrini dicuntur cõiter oẽs: qui nõ sũt de episcopatu ordinãtis siue sint clerici: siue laici: ar. 3. q. 6. peregrina. z. 6. q. 3. c. i. z. z. quia nullus taliũ ab aliquo episcopo recipi debet ad dignitates: vel ordies vel alia ecclesiastica sacramenta. dis. z. p totum. z specialiter psonatum: z ex de parochi. c. z. z. 3. Ignoti vero dicunt quor origo vita z regularitas epõ sunt ignota: non distincto vtrũ sint de epãtu eius vel de alio. Et hi etiã excludunt a dignitatibus z ordinib. di. 24. quãdo epus. z. z. q. 7. querendũ. v. quor vita z etiã a sacramentis. de 9secra. di. z. tribus. Si tñ aliquis sit icola notus: sed indignus: z indignitas eius soli episcopo sit nota: ab ordinibus excludi nõ põt: extra de temp. ordi. ex tuarum. nec a sacramentis. de conse. di. z. nõ phibeat. Dicit aũt Rod. q huic iuri p9trariã consuetudinem est hodie derogatum: cum quotidie clerici vnius diocesis beneficiẽtur ab episcopis aliarum diocesum sine litteris dimissorijs epi sui. Quare tales repellunt a pmotione: Rñdeo pter tria. Primo quia non licet epo ponere falcem sue iurisdictionis in messem alienam: ordinando vel iudicando subditos alienos. 9. q. z. p totũ. 2° q2 tales solent p magna parte esse criminosi in fames excõicati: vel alias irregulares li. 6. de temp. ordi. sepe. 3° quia sepe mentiunt se habere ordines: cum non hẽant: vel habere maiores q̃ habeãt. di. 98. affectos. z. 19. q. z. due.

Sed quando z qualiter admittuntur vel repelluntur: Rñdeo si qs habet litteras pape cõmendaticias siue testimoniales vbiq recipi debet in ordine suo: etra de cle. non re. fraternitati. Si vo litteras habeat episcopi sui z sigillum notum: ita q de eo constet põt admitti: ar. extra de preben. cum scdm. z de cẽsi. sopite. Si vero tam clericus q̃ sigillum sint ignoti: non recipitur publice nisi habeat sigilla quinq episcopor: extra. e. c. i. Et hoc locũ habet vt dicit Host. de clericis vltramarinis z alijs valde remotis: vt etiam innuit ibidẽ. Nam per iuramentum ordines non possunt probari. Et licet clericus habeat qnq sigilla vel sigillũ epi pprij: z pmoueri velit ad ordies vl' bñficia: tenet tñ in suspẽso: donec eius conuersatio sit nõ: extra. e. c. i. z. z. Sed videt ẽt q mille sigilla ignota nõ sufficiant: quia non prestant plus fidei q̃ vnum ignotũ. Ad hoc rñdent Laurentius z Hugo q citius falsat vnũ sigillum q̃ qnq: z ideo magis creditur qnq vel pluribus sigillis q̃ vni: sicut magis creditur pluribus testibus q̃ vni: quia facilius corrumpitur vnus q̃ plures. Sed hec ratio non est sufficiens sm. Hosti. q2 qui falsat vnum sigillum: idem faceret etiã de centum: quia ibi corruptio tantum dependet ex parte vnius scilicet falsarij. Secus autẽ est de corruptione testium: quia pedent non tantum a corrumpente: sed etiã a testibus producendis. Johãnes vero dixit q nisi de sigillis vel ecclesijs quarum esse dicuntur: aliqua noticia habeatur: non est eis credendum etiam si essent centum: quia eadem ratio remanet: ergo z idem ius: z circa maiora piculum vertitur. dis. 4i. quiescamus. Sed forte testis vnus cum sigillis sufficeret. Et hoc secũdũ Host. verius videtur. Potest etiam facere fidem de ordinibus p testes. extra eodem tue.

Nec refert secundum. Hosti. vtrum fidē faciat p testes vel instrumenta: et similiter p argumenta idonea. extra. e. inter quatuor. Et dicit ibidem Ber. q eque bene probatur per argumenta vel indicia: sicut per testes. extra de psump. litteris. Idonea argumēta vocat sigilla epozum: vt dicit idem ibidem. Et licet nullam faciat fidez: i secreto tamen ex deuotione celebrare pmittetē de iure cōi fm Hosti. vt patz ex. e. tue. Innoc. autem super. c. tua. dicit: q si ex receptione talium magnum preiudicium fieret alicui collationi: quinqz sigillis hi⁹ nō crederetur nisi al's legitime probaretur. Et idem diceret. Hosti. ibidem. Item Innoc. sup. c. inter. dicit. q si sit al's bone vite et habeat quinqz epozum sigilla ignota: si habeatur aliqua noticia p famam: vel aliter de epis vel de terris eozum licet al's nō sit sufficiens probatio: tamen in hoc casu talem crederem admittendum. Et idē dicit Hosti. i glo. ibidem. Et fm Hosti. ibidem si constabit de aliquo per illos inter quos diu conuersatus est q semper se gessit vt psbr vtiqz sufficeret: ar. ex. de psbytero non bap. c. 2. Non licz aūt platis diocesano subiectis instituere clericos extraneos in suis eccl'ijs eo inconsulto: quod si faciant potest eos inde remouere: nisi cum eis dispenset. ex. e. c. finali. Dicit aūt Innoc. ex. e. c. te nobis. q vbi loca exemptoꝝ habēt pplm: non licet etiaz eis recipe aliquē clericū peregrinuz sine licentia episcopi diocesis. Et potest dici: q tātum habet cognoscere de litteris dimissorijs: et postqz pnūciauerit eū plene dimissum: exemptis licet accipe euz. Sciēdum autem q in litteris debet esse clausula talis vel similis. Quem ad talem ordinem gradatim pmouimus: vt dicit ar. dis. 23. In noie et. c. se. Et est ratio: q2 de maiozibus et minozibus inquiri debet ne forte per saltum pmot⁹ esset: quia tunc executionē nō haberet. extra. e. c. i. in fi. He autem littere vocātur ꝯmēdaticie siue testimoniales: q2 ibi ꝯmēdatio et testificatio de vita et ordinibus quos hz debz cōtineri: extra. e. tue. Sed ille non sufficiunt qꝫtum ad hoc. q ordines recipere possit: immo opoztet q habeat dimissorias i quibus appareat q epus eū a ptāte et iurisdictione sua dimiserit: et licentiā ei se trāsferēdi dederit quocūqz voluerit. di. 71. p totuz. vl' dprecatorias extra de temp. or. qd trāslatōem. Nec i hoc casu littere archidiaconi sufficiūt. ex. de offi. archid. significasti. Al's lz characterē recipet tñ executōem forte nō haberet: vt pz in. c. q trāslatōem. Istas aūt lras nō faciat epus: nisi postulatus: ne detur occasio euagandi. dis. 72. c

i. De abbatibus autez exemptis dicit Innoc. extra. e. in pn. ti. q si ita sint exēpti diaconus nō hz in clericos eoꝝ ordinatiōez: lras dimissorias ꝯcedere pñt. Quid si dicat se litteras amisse: Rn. fm Ber. extra. e. c. i. Probet earum amissionem et tenozem: et q sine vicio fuerint ex de pui. cum olim in fi. Sciendum autez q pp̄ter supradictas causas pcipitur: q nullus epozū italie aliquē vltramontanū clericū ordinet sine licentia pape: vel sine licētia epi: de cuius diocesi est oziundus: vel i cui⁹ diocesi est beneficiatus: patentibus continētibus cām racionabilem quare non ordinet eū Si secus fuerit factum: ordinās erit pena cōdigna puniendus: et ordinat⁹ erit suspensus: nec cum eo poterit dispensari etiā p penitentiarios pape: sine eius licentia speciali lib. 6. de temp. ordi. sepe. Et fm Jo. an. hoc intelligit precipi abbatibus italie sicut epis. Sz qd si episcopus vltramontanus ordinet clericū italie: Respondet Jo. an. ibidem dubitando tamē q tunc non habet locum hec decretalis cum sit penalis: et per cōsequens restringēda et sic nō excedit pp̄rium casum. li. 6. e. statutū. et de pe. di. i. §. pene. Sed contra: quia ibi ē eadem ratio: ergo idem ius: Rñdeo q non ē ratio: quia vltramontanus existens in italia potest mittere pro licentia ad suum episcopū vel saltem a papa qui est prope licentiam petere: quod nō potest sic de facili italic⁹ vltra montes existens. Ad hec nota q in casu presentis decretalis ordinatus est suspēsus tali suspensione q celebrans incurrit irregularitatem fm Jo. an. Quid si laicus vltramontanus ordinetur ab episcopo italie i clericum: Nunquid tunc locum habebit decretalis. s. sepe. Et videtur q non. quia est penalis. et quia i pemio dicitur de sacris. Sed ꝯ li. 6. de temp. or. nullus. et eadē est ratio vtrobiqz: ergo idem ius. Et p hoc credit Jo. an. q hec decretalis locum habet in pposito casu: et legit litteraz faciendo punctū has duas dictiones. s. vltramontanū et clericum. Et sic licz pemiū de sacris loquat: ꝯstructio tamen generaliter loquitur. Vel dic fm eundem q hi dicuntur large sacri ordines: vt ꝯphēndāt minores. sicut patet ex d bigamis. c. i. Alij dicūt ꝯriū. Ad h nō: q ex i. c. d clericis pegrinis tractat vtrū pegrin⁹ cleric⁹ sit recip ied⁹ sine lris epi sui. In 2°. vo de p egrinātib⁹ quō accedēs ad sedē aplicā itelligat eē sb ptectōe ei⁹dem. Nam et oēs pegrini sunt sub ptectōe ecclesie. ex de treu. innouamus.

De etate ordinandoꝝ. ti. 25.

Postea cōsiderā/
dū est de etate ordinandoꝝ ꝛ pfici/
endorū. Et primo de etate ordinā
di. 2° de etate preficiendi. 3° de ordine prefe/
rēdi. Circa primū queruntur plura. s. vtꝝ
pueri rōnis vsu carentes recipe possint ordi
nes? Rūdeo. Per pueritiā ꝛ alios defectus
quibus rōnis vsus tollitur actus impeditur
Et ideo illa sacramenta: que actū recipiētis
sacramētū requirūt: hñtibus huiusmodi de/
fectum nō competūt vt mřimoniū: penitētia
ꝛ huiusmodi. Sed qa ptātes infuse sūt actib⁹
priores sicut ꝛ naturales: licet acquisite poste
riores sint: remoto vero posteriori: non tollit
prius: ideo oia sacramēta ī quibus nō requi
ritur actus suscipientis de necessitate sacra/
menti: sed ptās aliqua spūalis diuinit⁹ data
pueri ꝛ alij carentes vsu rōnis recipere pñt.
Distinguendum tamen est: ꝙ in ordinibus
minoribus requiritur tempus discretiōis de
honestate ꝓpter dignitatem sacramenti: sed
nō de necessitate sacramenti vel precepti. Vñ
aliqui si necessitas assit: ꝛ spes ꝓficiendi pñt
sine peccato añ annos discretionis ad mino
res ordines promoueri: quia licet tūc nō sint
idonei ad officia que eis cōmittuntur: tamē
reddentur idonei ꝑ exercitium. In ordinib⁹
vero maioribus rōnis vsus requirit de hone/
state ꝛ etiā de necessitate precepti ꝓpter conti
nentie votū: qd habent annexū: ꝛ et q2 eis sa
cra tractanda cōmittuntur. Sed ad epatū:
in quo iurisdictio in corpus mysticū accipit
vsus rōnis recipientis requirit: ꝛ ideo de ne/
cessitate episcopalis cōsecrationis ē ꝙ hēat
vsum rōnis: fm Tho. 4°. dis. 25. q. 2. ar. 1. q.
2. c. Aliqui vero dicunt ɔtrarium: vt Hug. di.
77. subdiaconus: ꝙ puer in cunis posset reci/
pere oēs ordines etiam epatum. Et ei videt
ɔsentire Hosti. dicens: ꝙ ipse nō dubitat qn
characterem recipiat: ex quo est baptizatus.
Hoc dicit post predicta verba Hug. Arm. ex
pressum est extra de bap. maiores. §. penult. ꝛ
vlt. Quidā aūt dicunt: ꝙ ad oēs ordines req
ritur vsus rōnis de necessitate precepti: sed
dictum eorum rōne vel auctoritate nō confir
matur. Unde prima opi. plus placet mihi.
Videtur tamen multis ꝛ pbabiliter vt dicit
Ric. 4°. di. 25. q. 4. ar. 2. c. 4m. ꝙ in adultis
requirit intentio recipiendi explicite vel im/
plicite ī speciali vel generali. Repellitur ergo
quis ab ordinatione ꝛ electione ꝓpter etatis
defectum: dis. 77. in lege. ꝛ ex de elect. duduȝ.
Distinguendū tñ est: q2 aut ab infantia tra/
dit aliquis militie clericali: aut ē grādeuus
qui petit ordinari. In primo casu: a. 7. anno
vsqꝫ ad. 21. ānū pōt tradi eccl'ie: ꝛ oēs minores
ordines recipe. Subdiaconatū vero nō reci/
piet minor. 20. annis. Nec diaconatū minor
25. annis. Nec presbiatū minor. 30. dis. 28. ꝑ
totū. Hoc saluo: ꝙ olim īstāte necessitate po
terat quis fieri presbyter i. 25. an. qd ꝛ hodie
indistincte ꝑ ɔsuetudinē approbat: que iure
flectitur: dis. 78. c. fi. ex de elec. cū in cūctis. §.
inferiora. Hug. vero notat. 78. dis. c. fi. ꝙ pōt
qs fieri diaconus in. 20. anno. subdiaconus
in. 15. ar. e. c. s. vt sicut. de. 30. annis subtrahū
tur. 5. instante necessitate ordinādi presbim.
sic etiam dicatur de diacono ꝛ subdiacono:
q2 eadē rō: ergo ꝛ idē ius: ar. ex de ɔsangui.
tua. Qd ēt Hosti. sentire videt. Itē videt fm
Hosti. ꝙ in. 14. anno possit qs fieri diaconus
sicut ꝛ subdiaconus: ar. a ɔtrario sensu: ex. e.
vel nō ē compos. ꝛ ar. ex pressuȝ extra de regu/
larib⁹ postulasti. In 2° casu. s. cū grādeuus
petit ordinari intersticia sic debēt seruari: vt
. s. in duobus primis annis postqꝫ fuerit cleri
cus recipiat omnes ordines minores. In reli
quis vero oēs maiores. dis. 77. quicunqꝫ. Di
spensatiue tñ ꝓpter necessitatē ecclesie potest
laicus grādeuus infra annuȝ ꝛ dimidiū oēs
ordines recipe. Monachus vero infra annū
dis. 77. c. finali. Hodie tamē hi⁹ intersticia ex
ɔsuetudine non seruant. Nec etiam vt dicit
Rod. tempora ordinandorum preter qꝫ circa
episcopos qui debent esse. 30. annoꝝ. Petrus
āt. 4°. di. 25. qōne. 3. ar. 2. c. dicit: ꝙ ex idonei/
tate persone ꝛ necessitate ecclesie pōt tempus
ordinandoꝝ aliqualiter dispensatione epi an
ticipari. Nūc aūt est expressum li. 7. de eta. ꝙ
quis in anno etatis sue. 18. subdiacon⁹ in. 20
diaconus in. 25. presbyter libere fieri pōt.
Utrum fauore religionis etiā minor. 25. an
noꝝ possit quis presbyter fieri? Rñdet Host.
ꝙ religiosi tenent ꝙ sic: sed ipse credit ɔtrium
sicut notat Hug. 77. di. c. fi. ibi. maxie si huic
etas suffragatur. Quid si quis minoreȝ. 14.
annis ordinet in diaconum? Rñdeo. Ordi/
nans a collatione ordinū: ordinatus ab exe/
cutione diaconij vsqꝫ ad completum. 14. an
num suspenditur in iniuriam ordinātis. Et
idē ē si ordinet in subdiaconū fm Ray. extra
de temp ordi. vel nō ē compos. Sed q alicui
infanti siue minori. 7. annis ɔferre tōsuram
clericalē ꝓsumereȝ: nisi forte religionē ītraret
ipso facto a collatione eiusdē ordinis per an
nuȝ suspensus esset. li. 6. de temp. ordi. null⁹.

Utrum ordinati ante annos discretionis
teneantur continere cum peruenerint ad le
gitimam etatem: ita ꝙ nō possint mřimoniū

contrahere? Rñdeo. Aliquibus videt quod non quia continere est res voti non precepti. 32. q. i. integritas. Et in tali etate votū nō tenet extra de regula. c. ad nostram. c. significatum. et c. cum scimus. Unde videtur eis quod cōtrahere possint si contradicant añ. 14. annū. Alijs videtur quod sic: ar. extra de clerico p sal. pro. c. vno et de temp. ordi. vel non est cōpos. Prime opi. fuit Hug. et notat di. 17. diacon⁹. et 32. subdiaconibus. quod puer in cunis pōt omnes ordies recipere: nec ei preiudicatur qñ fit adultus: nisi ratificet qd suscepit: ar. pro eo ex pressum fm Hosti. patet ex de bap. maiores. §. penul. et vlt. in fi. Ad hanc etiam opi. videtur magis declinare Hosti. ti. de cleri. per sal. pro. et ti. de temp. ordi. Hui⁹ etiaz opi. fuit Inno. in ti. de cle. p sal. p. et Jo. i. q. i. estote. dicēs: quod puer nō obligatur: nisi sit doli capax: sed si sit doli capax: et voto et sacramento se obligare pōt: sed non religioni. Secūde vero opi. fuit Ber. ex. e. de cleri. p sal. p. dicens ibidē: quod talis etatis añq ordinaret debuit contradicere et nullo mō consentire. Sed ista rō friuola videtur esse qñ in tali etate ordines recipit: in qua talia non discernit. Scdz hanc opi. ordo faceret: qd votum facere nō posset.

Circa scōm nota: quod in preficiendis requiritur etas determinata: quia prefici nō debet in epm minor. 30. annis cōpletis: ita quod non desit dies. Cuius rō est: qr ē vicarius xpi: qui i tali etate baptizauit et predicauit. dis. 78. presbyter. Aliqñ tamē minor preficitur: sed a solo papa hic dispensat: ex de elec. cū nobis olim. §. fi. cū suis concor. In preficiendis aūt in dignitatibus inferioribus et ecclesiar parochialibus requirit etas. 25. ānorum: ad quod sufficit attigisse annū vltimuz extra de elec. cū in cūctis. §. inferiora. Sed obijcit: quod tales vt in pluribus fieri vel esse debent presbyteri: extra de elec. c. i. et c. persona. et dis. 60. c. 2. et 3. presbr aūt ñ debet qs fieri añ 30. annum. Rñdeo. Temp⁹ sacerdotij artat in assumptis ad officia: quibus sacerdotium est annexū: vt patet in. c. cum in cunctis. fm Goff. Sed de hoc dic vt notatuz est supra. In hoc tñ casu fm Tanc. et sequaces eius nullus simpliciter dispensat nisi papa: quia prelatus cōueniens punitur: extra de elec. nihil ē. ergo ex quo penam meretur: nō habebit premium dispensandi: ar. extra de doñ. inter vi. et vxo. et si necesse. Preterea nullus in etate pōt dispensare nisi princeps. C. de his qui de. eta. ipe. l. i. et 2. Ergo standi est legi: nisi canon cōtradicat: quia etiam ipsis vtimur: vbi deficit ius canonicū dis. io. c. i. Et huius sententie fuit etiā Ber. c. e. preterea. Jo. vero dicit contrariuz. s. quod prelati i hoc dispensare possunt: qñcūqz hoc necessitas vel vtilitas ecclesie reqrit: arg. extra de elec. indecorum. et c. queris. cum similibus. quod si prelatus dispenset: puniri debet. Et fm Roff. in. c. cum in cūctis loquitur de iure cōi. sed. c. indecorum. ostendit a quo anno pñt episcopi dispensare. Hosti. autez opi. Jo. consentit: et eaz multipliciter fulcit. Sz contra extra de elec. dudum. 2. §. nos igitur. Sed Hostien. dicit quod hoc. c. intelligitur si indiscrete dispensatur. Et idem dicit de oībus defectibus qui infamiam inducunt: qa in illis solus papa dispensat: qui infamiam tollere potest: extra de sen. et re iudi. cū te. Ad illa vero que Tanc. pro se adducit respondet Hosti. Et primo ad rōnem eius. quia si vera esset: tunc etiam per eandem rationem nec in simplicibus beneficijs episcopus dispensare posset: quia et si illa indigne conferat punitur: extra de preben. graue. quod esset cōtra Tanc. qui scripsit quod in minoribus dispensare potest. Ad legem autem respondet: quod vult stare legi. Dicit autem lex: quod impuberes admitti non debent ad honores: etiam ex causa. ff. de iu. immu. l. 2. §. puberes. Ergo a contrario sensu puberes sunt admittendi ex causa: vt dicit casus. ff. de decur. l. non tantum. §. non alias. Et ita concordat lex cum decre. a qua elicio. ar. a contrario. extra de elec. indecorū. Nec obstat lex quam allegat Tanc. quia loquitur quantum ad administrationē rei priuate: cuius fauor non est tantus sicut reipu. Sic ergo fm Hosti. i necessitate ecclesie pōt in defectū epus dispēsare. Nec intelligit facē contra conciliū: qr semp intelligit tacite ab oī phibitione necessitas excepta: que nō habet legem: extra de re. iur. l. qd non est. Hodie aūt est expressum quod episcopi possunt dispensare cum habentibus. 20. annum completum: vt habere possint dignitates vel personatus: quibus cura non imminet animaruz. li. 6. de eta permittimus. Expressum est etiaz quod regimē ecclesie parochialis alicui conferri nō potest nisi attigerit. 25. annuz: al's collatio nō valet li. 6. de elec. licet. Quid si papa scribat pro minori etate quod assumat ad officiū hñs curaz aīar? Rñdeo. Littere tales impetrate p taciturnitatem etatis non valent: ex. eodē. eā. Si tamē papa p tali scienter scriberet: obediēdū esset: qr instar sacrilegij obtinet dubitare an dignus sit quē princeps elegerit. 17. q. 4. §. q autem. Hec Ber. super. c. eam. Esto quod puer dispensatiue toleretur in personatu: Nunquid omnia facere possit tanq maior? Rñdz

Ber.extra.e.ex religione.q nō: ar.extra eo. indecorū.quia etiam qui veniā etatis impe/trat non pōt alienare fine decreto: nec habet liberā administrationem vsq ad.15.annū.C. de his qui ve.eta.cos.Immo etiā nec habebit talis in ca°.vocē.Itē in prebendis desiderat etas:quia pueri nō reputantur ad prebēdas idonei:extra de preben.sup iordinata. De q dic vt infra vbi agit de preben. Hec itaq sūt de rigore iuris. Nam ɔsuetudo curie stat ad presens opi.Tanc.Hec Hosti.

Irca tertiū sciendū: q ad ecclesiam parochialem admitti nō debet aliqs nisi sit i sacris. In hac tñ z in dignitatibus minoribus pñt episcopi dispensare sm omnes: extra de eta. persona. In episcopum vero nō pōt quis eligi nisi sit in sacris. Et in hoc solus papa dispensat:ar.di.17.multis.i fi. z extra de corpore viti.c.2.sm Host.Itē nullus de cetero habere pōt in ecclesijs cathedralibus vl'collegiatis secularibus z regularib⁹ vocem in capitulo:et si hec alij sibi libere cō/cedant:nisi saltē fuerit subdiaconus. Qui vo dignitates psonatus officia vel prebendas:q̄/bus certi ordines sūt annexi: pacifice nūc obtinent in eisdem ecclesijs: vel obtinuerunt in futurum:nisi iusto impedimento cessante ad hi⁹ ordines promoueri se fecerint infra ānū: ex tūc donec pmoti fuerit nullo modo vocē habeant in capitulo earūdē:eisq distributionū que dantur his qui certis horis intersūt medietas subtrahatur:non obstante aliqua ɔsuetudine vel statuto li.7.de eta.vt hi.

De impedimento sexus.ti.26.

Einde cōsiderā/

duz est de impedimēto sexus.Circa qd̄ querit vtrū sexus femine⁹ impediat ordinis susceptionē: Rn°. Quedā reqrunt in recipiēte sacrm q̄si de necessitate sacramenti: que si desint non potest quis re/cipere sacramētū:nec rē sacramēti. Quedā vero requiruntur de necessitate non quidem sacramenti:sed precepti pter cōgruitatē ad sacramentū:z sine talibus aliquis recipit sa/cramentum:sed non rem sacramenti. Dicē/dum ē ergo q sexus virilis requirit ad susce/ptionē ordinū vtroq modo. Unde z si mulieri adhibeant oia que fiunt i ordinibus nō recipit ordinem. Cuius rō est: q2 sacramēta vim habent ex sua institutione. Christus aūt hoc sacramētū instituit ɔferri masculis z nō feminis. Huius aūt institutionis rō: fuit rō ɔgruitatis duplex. Una q2 cū sacramētū sit signū in his que agunt in sacramēto:requiritur nō tantū res sed etiā rei significatio:sicut dictum est supra:q in extrema vnctione reqritur q sit infirmus:vt significetur indigens curatione. Ordo aūt cōstituit ordinatū in gradu eminentie. Et ideo hoc aliquo modo significari debet ex eminentia respectu eius q̄ ordinat. Mulier aūt respectu viri statū subiectionis habet:'quod etiam ɔsonat nature quia sexus muliebris videtur impfectus eē naturaliter respectu sexus virilis. Uñ super illud.i.Timo.3.mulieres semp oportet eē pudicas:dicit Ambro. Occasione hoz verboz catastrige dicunt debere diaconissā ordinari quod est ɔtrariū veritati: quia mulieres nō recipiunt characterem impediēte sexu z constitutione ecclesie. 2° ratio est quia officium doctrine ɔuenit ordini in quātū omnis ordo ordinatur ad presbyteratū: cui hoc officium cōuenit principalit.16.q.i.adijciū⁹. Cōpetit etiā diaconatui ex delegatione. Sic intelligit illud.dis.25.perlectis. Uel sm glo.pdicatio/nem vocant euangelicam lectionem. Docē aūt publice mulieri non ɔuenit pter debilitatem intellectus z mutabilitatem affectus: quos defectus cōiter mulier notabili⁹ q̄ vir patitur. Decet enim habere doctores viuacem intellectum in veritatis cognitione:z stabilem affectum in psistendo in eius ɔfessiōe. Et iste due rōnes ex verbis apl'i.i. Timo.2. pñt elici. Mulier inquit in silētio discat. Docere aūt mulieri nō pmitto neq ordinari.

Si obijciat q prelatio cōmittit feminis vt abbatissis: dicendū q non habent plationē ordinariā sed ex cōmissiōe pter periculū cohabitatiōis viroz ad feminas. Nec ē incōueniens q sint sup mulieres ad coercendū eas sed absonū esset q essent sup viros. Licet.n. beatissima virgo dignior z excellentior fuerit omnibus apostolis:nō tñ dñs cōmisit sibi claues regni celoz:sed illis:ex de pe.z re.noua.

Ad hec nota q mulieres q̄tūcunq sint docte z sancte z etiā abbatisse: nō tamen pñt predicare:nec docere publice: nec sacra vasa contingere:nec benedicere: nec velare moniales:nec confessiones audire: nec excōicare: nec absoluē:nec iudicare:nec officiū alicuius ordinis:nec aliquē actū ptātis clauiū exer/cere:quia nec eas habent.di.23.sacratos. et 33.q.5.mulierem.z extra de sen.ex.de monia/libus. z de pe.z re.noua. in textu z glosa.z de maio.z obe.dilecta. i glosa.nec ad altare seruire: extra de cohabita.clerico. z mulie.c.i. in fine. Non debent etiā tonsurari:extra de

duer.diu. vrorat⁹. nec debet eis coma am/ putari.di.30.quicunq; milierem. Non pōt ē mulier in se arbitrium suscipe:extra de arbi. dilecti filij. nec in iudicio ꝓcuratrix esse.C.ð ꝓcur.q̄a abn̄te.nisi ꝑ patre morboso: vl'etate impedito ageret.ff. de ꝓcur. feminis. Cōtra extra de confirma.cū dilecta. Sed ad hoc re spōdet Ber. ibi ꝙ papa ex certa scientia insti tuit illā abbatissam ꝓcuratricē. Nec in iudi cio aduocare.3.q.7.§.tria.ꝛ generaliter iter/ dictū ē mulieribus officiū virile.ff. de postu/ lando.l.i.§.sexu3. Hec Ber.extra de ꝓ.ꝛ re. noua. Possunt tamen abbatisse in suis clau/ stris ꝛ capitulis:licet non publice in ecclesijs suis sorores suas docere:ꝛ ad bonū inducere Et ille debent eis obedientiā ꝛ reuerentiam exhibere:ꝛ eaꝝ mandata ꝛ monita salubria seruare:extra de maio.dilecta. Possunt etiā s̄m Rod. presbyteris de ꝯgregatione sua ꝑci pere ꝙ excōicent vel absoluant moniales de/ linquentes: ꝛ illi tenentur obedire. si tamen presbyteri hoc habeant ex ꝯcessione generali vel speciali episcopi vel pape:si sint exempte: aut si habeant hoc ex antiqua ꝛ approbata ꝯ suetudine. Habent etiam administrationem tēporaliū ꝛ spūaliū:ar.extra de ꝯfirma. cū dilecta. ꝛ de his que fi.a prelatis.c.z. Et rōe administrationis p⁹ ꝯfirmationē suā possūt ecclesias suas ꝛ beneficia ꝯferre: ꝛ clericos ī ecclesijs sui monasterij instituere:sicut faciūt alij confirmati:extra de elec.nosti.ꝛ sicut ab bates.ex̄ de his que fiunt a prela.ea noscitur Sicut enim abbas de ꝯsensu capituli ꝑstat: vt dicitur in dicto.c.ea. sic et abbatisse. Hec Ber.extra de maio.ꝛ obed.dilecta. Dubi/ tatur aūt vtrū abbatisse possint iterdicere vel suspendere. Et dicit Rod.ꝙ sic:maxime vbi ē talis ꝯsuetudo ꝙ mulieres etia3 laice habent iurisdictionem de antiqua ꝯsuetudine. ex̄ de arbitris.dilecti. Et videtur eis exꝑssum in d. c.dilecta.ꝙ possūt ab officio ꝛ beneficio suspē dere clericos sibi subditos:ꝛ suas monachas sibi inobedientes:sicut etiam possunt ꝑsenta/ re ad ecclesias vacātes:qð etiā aliquādo sen/ tit Ber. vt patet ibide3 quasi in pn.ꝑne.glo Sed ipse hoc postea correxit etiā ibidem ad/ dēs.ī.in eadem glo.ꝙ potest dici ꝙ abbatissa non potest suspendere ab officio ꝛ iterdicere. quia hoc ꝑtinet ad claues ecclesie.ex̄ ð exces. prela.tanta.que sexui virili non muliebri sūt tradite.ex̄ de ꝓ.ꝛ re.noua. Dicit tamē ibidē Hosti. ꝙ abbatissa clericis suis iterdicere po test ne celebrent ꝛ ꝑbendā recipiāt.et illi pec/ cant si non obediunt:tamē si celebrent nō fi/ unt irregulares. Insuper nota ꝙ licet mu lieres iudicare nō possint ī spiritualibus cau sis: de tēpalibus tamen vbi est ꝯsuetudo iudi care possunt vt nobiles domine de frācia.ar. ex̄ de arbitris.dilecti. Non obstat autem ꝑdi ctis qð legitur.27.q.i. Diaconissam ante an nos.40.ordinari non debere statuimus.ꝛ.c. si quis rapuerit.quia ibi dicitur diaconissam non q̄ diaconij ordinē habebat:sed illa super quā forte bn̄dictio aliqua dicebatur: ratione cuius ꝯsequebat̄ aliquid:qð moialib⁹ cōiter nō licebat: vt forte dicere orationē: vel forte aliqð officiū:vt legere in matutinis omelia3: vt ibi dicit quedam glo. licet quidā exponāt: diaconissam.i.abbatissam.ordinari.i. velari. Hodie aūt hi⁹ diaconisse nō habent̄:sed pre/ dictum officiu3 oēs moniales ꝯsecrate con/ sequunt̄. Nō obstat etiā illud dis.32. presbyt̄ quia presbytera dicit̄ ibi q̄si presbralis: nō qꝛ esset ordinata:sed qꝛ ordinati socia. Unde ī sequenti.c.tales femine vocant̄ seniores vni uire vel matricure.i.matrone curā hn̄tes ec/ clesie istar matrūfamilias. Quid ð hermo frodito? Rn̄. Si magis vergat in sexū virilē q̄3 muliebrē pōt recipere characterē. Si econ uerso non potest. 4.q.3.hermofroditus. Ite3 hermofroditus ordinari nō debet:siue sic ha/ beat:siue sic:ꝓpter informitatē ꝛ monstruosi tate3.di.36. illitteratos.ꝛ di.49.c.vlt. Si aūt incalescat eque sexus virilis ꝛ muliebris re/ cipere non potest characterem:qꝛ non potest dici aliqs vel aliqua. Hec Rod.

De impedimento infamie.ti.27.

Ostea cōsiderā/ dū ē de impedimēto infamie. Et circa hoc q̄runt̄ plura. Primo vtꝝ infames īfamia iuris ciuilis sint repellēdi ab ordinū receptione et p⁹ pactā pniam? Rn̄. Sicut fama ē illese dignitatis status vita et morib⁹ cōprobat⁹: sic infamia ē q̄tū ad vitā ꝛ mores lese dignitatis status. Et si sit effect⁹ iuris dicit̄ infamia iuris:siue ipso facto ꝯtra hatur:siue per sniam irrogetur. Sciendū āt ꝙ quidā sunt infames s̄m canones: nō tn̄ s̄m leges. Quidā s̄m leges nō s̄m canones.6 q.i.omnes vero.in glo. Tamē vt in pluribus oēs infames s̄m leges sunt infames s̄m ca/ nones. Unde ī.d.c.dicitur. Oēs infames eē dicim⁹: quos seculi leges infames appellant Dicendū ē ergo: ꝙ infames iuris ciuilis: h⁹ vltimo mō siue ꝑ snia3 irroget̄:siue ipō facto ꝯhatur:nisi fuerint ab eo qui pōt in integru3 restituti: sūt legitimis actib⁹ ipō iure ꝓuati.

Unde repellendi sunt non tm̄ ab ordinū receptione sed etiā ab accusatione et testificatione: etiā post pniam pactā de illo crimie pro quo sunt infames effecti. Cuius rō est: qr ea ꝑpter que iura ciuilia et canonica ↄcordit iudicant aliquē esse infamem: reddunt eū in reputatione hominū: licet penitentiā egerit: obprobriosum et vilez. Et sicut dicitur extra de excessi. prela. inter dilectos. ꝑsonis vilibus et indignis porte dignitatis patere nō debent. Qñqꝫ tamē ꝑpter criminis enormitatē: vt est crimen simonie: et alia crimina excepta: crimi nosi testes recipiunt: de equitate cū agitur ciuiliter de illo crimine. Nō recipiuntur tamē simpliciter: sed cū alijs adminiculis: et qñ ꝑsona ↄ quā inducunt est male fame: extra de simo. per tuas. Hec Ric. 4. dis. 25. q. 6. ar. i. c.

Sed quis pōt clericū infamatū restituere fame: vt ordines possit recipere? Rñdeo. Papa. Et hoc habet. 2. q. 3. eutheniū. §. hinc colligitur. Pōt etiā papa vt volūt aliqui et ꝓbabiliter abolere laicoꝝ infamiā: etiā per ciuilez iudicez irrogatam. Pōt etiā princeps a laico predictam infamiam tollere ꝑ restitutionez in integrum. Et hoc habet eadem. q. si quem penituerit. §. notandum circa fi. Et ibidē ēt habet forma restituendi. Illud aūt qđ dicit ī . d. §. hinc abolere infamiam nō possumus: intelligi debet sm glo. nō possumus. s. ꝑ pniam. possumus tm̄ ꝑ restitutionē in integrum. Hec Ric. vbi supra. c. i. ad oppoᵐ. Utrū infames infamia iuris canonici nō aūt ciuilis sint repellendi etiā post pactā penitentiā ab ordinū receptione? Rñdeo. Tales aut ↄtraxerūt infamiam talem ipso iure: aut est eis irrogata ꝑ sñiam diffinitiuam a iudice. Si 2ᵒ mō: non credo qꝫ ꝑ pniam aboleatur infamia. ita qꝫ ordinari possint de iure: sed ↄ eam ab illo q̄ pōt hoc per restitutionē in integrum aboleri. Si primo modo: aut incurrerunt eā ꝑ aliquod illoꝝ peccatorum mortalium que nō inducūt depositionē: aut ꝑ aliquod illorū q̄ inducūt. Si primo modo: sic sm aliquos non sunt repellendi ab ordinum receptione: nec etiā ab accusatione et testificatione in causa siue ciuili siue criminali: quia quasi noui homines sūt effecti. Secundum aliquos vero sunt repellendi ab ordinibus: et ab accusando et testificando in criminali: licet non in ciuili: nec ēt in criminali cum iam agitur ciuiliter. Et de talibus criminibus dicunt quidam debere intelligi: qđ dicitur extra de testi. testimoniū. vbi dicitur: qꝫ si quis sit emendatus de crimine: admitti potest ad accusandum et testificādum in causa criminali et ciuili. Qđ declarāt per hoc qꝫ postqꝫ dixit si sit emendatus de crimine statim subdit: et eum non comitetur infamia. Et isti dicūt infamiam: que totaliter per pniam aboletur esse illam que tantum ꝑ crimen occultum cōtrahit: de qua nulli est infamia facti: nec potest ꝓbari. Sed hoc non videtur alijs: qr ab illis peccatis de quibus illō . c. testimoniū. loquitur plurium excipit: qđ depositionem inducit. Et preterea doc. iuris dicunt: qꝫ pnia per quam abolet infamia quā iura dicunt per penitentiam aboleri: per presbyterum est probanda. Penitentia aūt que est tantum de crimine occulto non eget probatione. Unde illud si eum non comitetur infamia dicunt intelligi de infamia ciuili: vł de infamia facti. Si aūt incurrerunt ꝑ aliqđ crimen: quod depositionem inducat: lꝫ eorū infamia per penitentiā remoueatur quo ad accusationem et testificationem in causa ciuili et criminali cum agitur ciuiliter: non tamē cum agitur criminaliter: vt in. c. testimoniū quare nec quo ad ordinum receptionem: qr ordināndi debent esse sine omni nota infamie. Sed contra hoc videtur esse quod. 6. q. i. oēs vero. dicitur in glo. qꝫ omnes infamie canonice per penitentiam abolentur. Sed illud loquitur de infamia canonica ex peccato mortali: de quo non est quis per sñiam ↄdēnatus nec inducit depositionē: vel si inducit tamen est occulta: ita qꝫ probari non pōt: arg. extra de temp. ordi. c. vlt. Hec Rich. 4. di. 25. q. 6. ar. 2. c. et c. iᵐ. Utrum infames infamia facti sint ab ordinibus repellendi? Rñdeo. Infames infamia facti sunt: quorum apud multos bonos et graues super aliquo crimine vel pluribus opi. est grauata. Infamiā enim faciunt dicta paucorū: nec multarum leuium personarum: dū tamen apud bonos et graues nō sit opi. lesa. Dicendū ergo qꝫ infamibꝰ infamia facti actꝰ legitimi ñ sūt ipo iure interdicti: vt patet ex̄ de pur. ca. si quis presbyter. Non. n. est tā grauis infamia facti sicut iuris qr ēt qñqꝫ infamant aliq̄ sine culpa sua infamia facti. Quia tamen infamia hec ↄtra infamatū facit presumptionē aliquā: iō eis actꝰ legitimi sūt interdicēdi: donec aboleuerint infamiā suā ꝑ purgationem canonicā: ex̄ de pur. ca. ex tuaꝝ. Uñ pꝰ talē purgationē ñ sūt repellēdi: lꝫ eoꝝ fama sepe in opi. hominū remanet lesa. Hec Ric. vbi supra. ar. 3. c.

De ecclesijs edificādis et vniendis. ti. 28ᵒ.

Consequēter di-

cendum est de ecclesijs in quibus habent or/dinati ministrare. Et p̄ de eccl'iaꝝ fūdatiōe edificatione: dotatione: reparatione: ⁊ vni/one. 2° de ecclesiarū: altariū: cimiterioꝝ: et alioꝝ hi᷒ ꝯsecratione. ⁊ de reliquijs ⁊ scōꝝ veneratione. In ecclesijs.n. ꝯsecratis ⁊ alta/rib᷒ precipue solent sanctoꝝ reliquie poni: ⁊ eis veneratio exhiberi. 3° de ecclesiaꝝ emuni/tate. 4° de sepulturis q̄ apud ecclesias fiunt ab ordinatis. 5° de eccl'iaꝝ pochijs ⁊ paro/chianis. Circa primū sunt plura querēda ⁊ notanda. p̄ cui᷒ aucte ecclesia fit de nouo edificāda l'ꝯstruēda: R᷒°. In ꝯstruēda eccl'ia l' oratorio: vl' quacunqȝ domo religiosa: aucto ritas epi debet interuenire: qui primariū la/pidem debet ponere: de ꝯse. di.i. nemo. Dicit etiā lex ꝙ ep̄us debet in primo oronē facere: ⁊ signū crucis adorande ⁊ honorande ponē in auc°. de monachis. §. illud igit. ante alia. coll'.i. Et licet sit honestū ꝙ ep̄us hoc in per sona ꝑpria faciat: nō tamen est necessariū: q̄a de licentia epi pn̄t fieri p aliū presbyteꝝ. Sic intelligitur fm Hug. ⁊ Io. ad hec. 25. q. 2. c. i. ⁊ c. priuilegia. Cathedralis vero eccl'ia sine licentia pape nō pōt erigi: ex̄ ne sede va. c.i. Et sic fm Hosti. intelligi possunt: nec corri/guit de ꝯse. di.i.c.i. ⁊. 2. ⁊ se. xt. c. tm̄ loquat̄ de cathedrali: que non debet in villis: sed i ci/uitatibus notabilibus ꝯstrui: ex̄ de priuile. c. i. Ad hoc nota: ꝙ fm glo. di. 68. q̄uis. licet presbyteris instituere altaria an̄ ꝯsecrationē ecclesie: sed i eccl'ia ꝯsecrata non licet nisi de ꝯsensu epi: ar. ex̄. e. c. 2. ⁊ de conse. di.i. nullus presbr̄. Et eadē rōne altaria nō debēt destrui sine ꝯsensu epi: ar. de ꝯsecra. di.i. ecclesie pla/cuit. Quid si ecclesia in alieno solo sit con structa ⁊ cōsecrata: Rn̄deo. Si dn̄s soli erat laicus: ⁊ hoc sciuit ⁊ nō contradixit: sibi im/putabit: vt patet dis. 54. si seruus scienter. Si aūt ignorauit vel ꝯtradixit: ꝯstructor ecclesie dn̄m fundi᷒ cōseruare tenet̄ indemnē: vl' ep̄s in subsidiū si in culpa fuit: puta q2 hoc sciuit: ⁊ ecclesie nō ꝓuidit: ar. ex̄ de preben. cum fm apl'm. Si aūt erat solū alterius ecclesie debet quo ad iuspatronat᷒ ei subeē. 12. q. 2. aplicos ⁊. 17. q. 4. questi. Hec Hosti. Utrū hospitale possit erigi sine aucte epi: Rn̄deo ꝙ nō. Qd intelligo quo ad hoc vt ecclesiastica gaudeat libertate: ⁊ sit ecclesiastici iuris. Quilibet tn̄ pōt facere domū ad recipiendū pauperes etiā vsqȝ ad tēpus: ⁊ talis loc᷒ pōt emi ⁊ vendi: nec gaudebit eccl'iastica libertate: lȝ large intelli/gat̄ religiosus. Sic itelligi pōt illud insti. de reꝝ diuisione. § religiosum fm Hosti. Sci endū āt ꝙ nec ēt primariū lapidē debet ep̄us

ponere: nisi dote prius constituta ⁊ assignata a fundatore: de ꝯse. di.i. nemo. Et si hoc fuit omissum restauretur tempore ꝯsecrationis: de ꝯse. di.i. sicut nō alij. Sȝ q̄d si sit h̄ omissū vtroqȝ tēpore: R̄n°. Ber. dicit: ꝙ ep̄us tenet̄ tunc eā dotare: sicut etiā tenet̄ clerico: quem ordinat sine titulo ꝓuidere: ex̄ de preben. ep̄s dūmodo possit hoc sine lesione sue eccl'ie face re. Alias nō: nisi ꝓpriū haberet: q2 delictū ꝑso ne in ecclesie damnū redūdare nō debet. Sȝ Goff. Io. ⁊ Host. dicūt: ꝙ fundatores tenent̄ .16. q. 7. pie mentis᷒. Qd si non sint soluendo dicūt actionē esse dandā in ep̄m. ff. de eo per quē factū erit. l. fi. Qd cōcedit Hosti. si ep̄us ꝓpriū habuerit. Uel forte fm Hosti. dabit cē tesimā vl' q̄nquagesimam: si cōmode fieri pōt ex̄ de don̄. aplice. Sed quāta dȝ esse dos: R᷒° Si sit monasteriū debet cē tanta fm Host. ꝙ presbri: subdiaconi: diaconi: cantores: ⁊ lecto res possint esse in eo: in auc°. vt determinatus sit numer᷒ cleri. §.i. Si aūt sit alia ecclesia: dȝ esse tanta ꝙ sufficiat ad luminaria: ⁊ ad vitā ministroꝝ: vt dicitur in. d. c. nemo. pie ment̄. ad min᷒ duoꝝ: vt ex̄ de fi. presbro. ꝓposuit. vel triū: vt patet de ꝯse. di. 51. quocūqȝ. ⁊ ad hospi talitatē. ⁊ ad rn̄dendū ep̄o in ep̄alibus: vt pȝ ex̄ de sup. negli. sicut. ⁊ de p̄ben. de monachis Debet āt ep̄s numeꝝ clericorū ⁊ mensuram alioꝝ determinare in auc°. vt nullus fabricȝ eā domū. §.i. coll'. 5. Et si ad hoc dos nō suffi/ciat iuxta arbitriū epi det̄ ad cōpositionē alia rum ecclesiaꝝ: vt ibidē patet. Qd aūt dictū ē de q̄titate dotis dicit Hosti. sup. c. cū sint. ꝙ q̄titas illa hodie fundatori nimis esset diffi/cilis. Dicēdū ergo ꝙ cōit̄ sufficit vn᷒ māsus ar. ex̄ de cē. c.i. Nec talis tenet̄ hospitalitatē seruare: nec ep̄alia iura soluere: nisi forte ali quid cathedratici noīe: q2 nō pōt. Unde nec talis ecclesia ep̄m ꝓcurabit. 4. q. 3. cauendus quousqȝ ad fortunā ꝑueniat pinguiorē: arg. ex̄ de ꝯsue. cum dilectus. Quid si q̄s eccle/siam edificare ceperit: ⁊ non consūmauerit: Respondeo. Si sit oratorium tenetur perfi/cere vsqȝ ad. 5. annos. Si vero sit dochium vl' xenodochium vsqȝ ad annū: vt patet i auc°. de eccle. titulis. §. si quis edificationē᷒. Hec Goffre. Ubi sunt noue ecclesie construen de: Respondeo. In locis congruis de quib᷒ videtur episcopo: ar. de conse. di.i. ecclesias. Sic autem construende sunt noue ecclesie: vt per eas veteribus preiudicium non fiat: vt patet. 16. q.i. c. ecclesia. ⁊ c. quicunqȝ. Plures autem ecclesie baptismales in vna termina/tione non fiant: vt dicitur. 16. q.i. plures: Pos set tamen ep̄us ex causa de vna terminatiōe

facere duas: et duas vnire in vnā: vt p3 ex̄ de excel. prela. ficut vnire. Nō tamē passim hoc licet et fine causa. Et sic intelligit illud. ex̄ de re. ec. nō alie. c. i. Hec Gof. Pluribus aūt de causis possent ecclesie de nouo construi: etiā in preiudicium antiquarū. p̄pter qualitatē tēporis. 7. q. i. tēporis. 2° ꝓpter incrementum plebis. 16. q. i. precipimus. 3° rōe mutatōis: vt si homines se mutēt ad aliquē locū de nouo fundandum: dum tamen sint ibi decem hōies habitantes. Vel si reedificent castrum. 10. q. 3. vnio. et dis. 70. sanctorū. In quo casu ei potest vniri alia ecclesia propter pauptatē: vt dicitur in. c. vnio. Hoc tamen non pōt epus facere sine capitulo. extra de excel. prela. sic vnire. 4° ꝓpter distantiā vel difficultatē itineris ad ecclesiam. Tunc pōt episcopus puidere de capella construenda: assignatis etiā sibi certis oblationibus vel minimis decimis ad antiquā ecclesiam pertinentibus. ex̄ de eccle. edi. ad audientiam. Et hoc intellige quando nō inde leditur nimis enormiter antiqua eccl'ia quia tñ remanet sibi q; seruientes ei bñ pñt sustentari. Vel hi qui presbyterū petunt prouideant ipsi: vt dicitur ibidem. Vel si ecclesia iam constructa fuerat: vel nimis egeat parochianis episcopus puidere debet. de con. di. i. c. i. 5° ratione auctoritatis papalis. ex̄. e. ad audientiam. Alias est regulare q; vna ecclesia non debet construi in preiudicium alterius. 16. q. i. ecclesie quecūq;. Et si fiat debet destrui maxime si precesserit operis noui nunciatio rite facta. ex̄ de no. ope. nun. c. i. et. 2. 6° ratione sepulture episcopalis. Licet enim episcopo sine preiudicio alterius ecclesie pro sua sepultura ecclesiam construere. ex̄ de dona. apostolice. 7° ratione deuotionis. Hac de causa potest quilibet priuatus masculus vel femina sibi construere oratorium in ꝓpria domo: et ibi orare. Missam aūt ibi nō licet celebrarē nisi de cōsēsu episcopi. Et qui aliter celebrat ibi d3 deponi: Et nō d3 ibi celebrare in festis p̄cipuis: nisi de licentia epi. Et clericus q̄ aliē celebrat in illis festis d3 cōione priuari. de cōse. di. i. c. vnicuiq;. et. c. clericos. et. c. si quis. Vl' etiam nec oratorium licet habere in forma ecclesie sine licentia episcopi. de con. di. i. nemo.

Quis debet repare ecclesiam? Rñdeo. Si portio deputata fabrice sufficiat ad repatōe3 ecclesie: is qui percipit eam tenetur reparare vt patet. 10. q. i. decreuim⁹. et. 10. q. 3. vnio. et ex̄. e. de his. Nec obstat prescripta consuetudo. quia irrationabilis est. ex̄ de cōsue. c. fi. Nec enim currit prescriptio contra salutem anime. extra de prescrip. vigilanti. et. c. fi. Ex quo tamen ecclesia reparata erit ad eū redibit p̄dicta portio: qui eā pcipere cōsueuit. Sic intellige fm Hosti. illud. 12. q. 2. ab illo. c. de rebus vsq; ad illud. c. statuim⁹. Si vero nō sufficiat: tūc rector et qui beneficium habuit in ea conferrent et repabūt eā: vt p3 ex̄. e. c. i. et. c. de his. Et si fuerint plures bñficiati debet q̄libet p rata sui beneficij. fm illud. Cōmoda quiescētis iūgas on⁹ emolumētis. ex̄. e. de his q̄ fi. a ma. p ca. c. vl. In q̄busdā aūt regionib⁹: vt dicit Hosti. laici repant ecclesias ꝓprijs expēsis ff. de legi. et lōga cōsuetudine. l. de quibus. cu3 ibi pcipiāt et audiāt diuina. Et maxime h̄ obseruandū erit: vbi male dāt decimas. 16. q. 7. quicunq;. Et ar. q; debent cogi seruare cōsuetudinē talem. ex̄ de simo. ad apostolicā. Si vero sint alique ecclesie supflue vel destructe p uideat episcopus quō possint consistere. d̄ cō. di. i. c. 2. s. vt reparentur mō predicto. Vel vt d̄struant̄. de con. di. i. ecclesie vel altaria. Vel si per se consistere nō possint alijs ecclesijs vniantur: vt dicit̄ in. c. vnio. in fi. Et ꝓpter hoc intelligit Gof. illud dis. 70. sanctoꝝ. in fi. Vel aliud ibidē fiat. Videtur etiā q; posset eas eps sibi retinere. ex̄ de decimis. quonia3. Ad h̄ nota: q; aliud est reficere q̄3 facere. Reficere enim est ad pristinam formam reducere. ff. de itinere ac. pri. l. 3. §. reficere. Nouū autem op⁹ fit cum facies rei mutatur. Unde si vsq; ad fundamentum domum vel ecclesiam diruas etiam ea mente vt ex eisdem cementis et lapidibus eas reedifices: non est domus eadem vel ecclesia. Secus est si reficias naue3 ex eisdem tabulis. quia eadem nauis incipit esse: vt. ff. de ver. obliga. l. inter stipulantem. §. sacramenta. et. §. na3 et de his rebus. Unde si tota ecclesia diruatur vsq; ad fundamentu3: auctoritas episcopi est necessaria in reedificando. 16. q. vlti. si quis vult. Secus est si non est tota diruta: vt patet extra de iudeis. consuluit. et. c. iudei. Quib⁹ de causis vniri possūt ecclesie? Rñdeo. 4. s. propter temporis qualitatem: vel turbationem: vt patet. 16. q. i. et temporis qualitas. 2° propter duarum ecclesiaꝝ vicinitatem: vt dicitur ibidem. 3° propter ecclesie paupertatem. 10. q. 3. vnio. circa fi. 4° ꝓpter religionis deformitatem. fm Hosti. ar. extra de sta. mo. in singulis. rñso p̄. Hanc cā3 nō notauerūt doc. sed loco huius dixerunt q; 4ª causa erat desolatio siue destitutio clericorum siue monachoꝝ. ex̄. e. q2 monasterium S3 f3 Ho. ibi ē poti⁹ tpis q̄litas: vl' pauptas vt lra dicit. Qualiter vna ecclesia vl' vnū monasterium vnit̄ alteri? Rñdeo. Uno modo ita vt vna alteri s̄bijciat̄. Et tūc subiecta

viuet fз glo. secundū obseruātias ei⁹.cui sub ijcitur. Et priuilegijs eius vtetur: vt pз ex͞ ꝺ statu regu. recolentes. ad fi. Ideo necessarius est cōsensus epi: ar. ꝺe excess. prela. sicut vnire. Et sic vna ecclesia ꝺз ꝺepēdere ab altera. ex͞ ꝺ eta. cā te. 2° ita vt neutra alteri subijciat: ſ ambe sic cōuenient vt canonici vel monachi vnius: sint canonici vel monachi alterius: et oia sint cōia. Et tūc erūt q̄si vna ecclia: ⁊ q̄si vnū collegiū: ⁊ viuēt fз meliores obseruātias ⁊ ꝯsuetudines: q̄ hacten⁹ in vtraqз viguerūt: ⁊ rn̄debūt vni epo vl' diuersis episcopis vt p⁹ Vn̄ illi q̄ viuēt in illo loco rn̄debūt epo illius loci: in his in q̄b⁹ ꝺebebūt. Et illi q̄ in isto: similiter epo sui loci si epos diuersos habebāt: vt vnio nō obsit epis. ex͞. e. c. q2 monasteriū. 3° pn̄t vniri in h tn̄ vt habeant vnū p̄latū: puta si sūt ambe ep̄ales: pn̄t vniri in h vt vnū habeant epз: vtraqз tn̄ remaneat ep̄alis ⁊ sūt duo ep̄atus: vt pз. 16. q. i. tp̄is qualitas. Et si ecclesie suberāt diuersis archiep̄is: ep̄us eaꝝ rōne vni⁹ suberit vni archiepo: ⁊ rōe alteri⁹ alteri. ex͞ ꝺe reli. ꝺo. quia monasteriū. ex͞ ne sede. nouit in glo. 2. in fine.

De consecratione ecclesie ⁊ altarium ⁊ cimiterij. ti. 29.

Postea cōsiderādū est ꝺe cōsecratōne. ⁊ p̄mo ꝺ ipa ꝯsecratōe eccl'ie ⁊ altaris. 2° ꝺe reconsecratione. 3° ꝺe recōciliatione. 4° ꝺe vestibus ⁊ vasis ecclesie. 5° ꝺe reliquijs ⁊ canonizatione sanctorum. Circa primū querūtur plura. p̄ ad q̄d res inanimate vt ecclesia altare ⁊ hi⁹ alia consecrant̄. R°. Vt per hoc specialiter diuine cultui ꝺeputent̄: ⁊ ad eas ⁊ ad sacramēta que in eis celebrant̄ maior ꝺeuotio recipiat̄: ⁊ in maiori reuerētia habeant̄ Et etiā pie est credendū: qꝫ ex hoc ceteris paribus diuina virtus ibi assistat: ad gratiā libētius infundendā. Vn̄. 2. Math. 3. Vere ꝺei v tus quedam est in loco isto. Nam ipse qui habet in celis habitationem: visitator ⁊ adiutor est loci illius. Et inde est: qꝫ ante consecrationem emundant̄ ⁊ exorcizantur vt inde virt⁹ inimici pellat̄. Et similiter ecclesie que sāguinis effusione: aut cuiusqз semine fuerint pollute reconciliant̄. q2 per peccatum ibi cōmissum apparet ibi aliqua opatio inimici. ꝺe cō. di. i. ecclesias. Vn̄ quidā dicūt: qꝫ per ingressū ecclesie consecrate homo cōsequit̄ veniā peccatorum venialiuз. sicut per aspersionē aque benedicte: inducētes illud q̄ꝺ dicit ps. Bene dixi ꝺo. ter. tu. remi. iniq. ple. t. Hec Tho. 3. q. 8z. ar. 3. c. 3m. Vtꝝ oporteat ꝺomū in q̄ celebrat̄ missa esse cōsecratā: similit̄ ⁊ altare: Rn̄deo ut. s. li. 4. ti. 14. Et vtꝝ cōsecratio eoruз sit solēniter recolēda. ibidē. A q̄ habent altaria cōsecrari: R° ab epis. ꝺe con. di. i. nemo. ⁊ 12. q. 2. bone. Et licet olim cōsecratio fieri nō posset sine mādato pape. ꝺe con. di. i. ꝺe locoꝝ cū. 4. c. se. hodie tn̄ pōt vt pз p alia capitula ibidē sequētia. ⁊ ex͞. e. c. 2. ⁊. 3. Recōciliatio habз fieri etiā p epm diocesis: vl' etiā p aliū epm cui h cōmittat: nō distincto an ipe aquā benedicat: ⁊ alius recōciliet ecclesiā. Nec pōt alij cōsecratio: nec etiā recōciliatio ꝺelegari: nisi is cui ꝺelegat̄: eps esset. ex͞. e. aqua. q2 eps ea que sunt ordinis siue dignitatis minori se ꝺelegare nō potest. Qn̄ cōsecratio fieri ꝺebet: R° qꝫ potest fieri in diebus tā solēnibus q̄з priuatis. ex͞. e. c. 2. Quō vero fieri ꝺebet cōsecratio ecclesie vel altaris habet̄ in ordinarijs episcopoꝝ: ⁊ legendis sanctoꝝ. Sine missa tn̄ fieri n̄ ꝺebet. ꝺe conse. di. i. c. 2. ⁊. c. ꝺe fabrica. Et fm Ray. ⁊ Ber. missa est ꝺe substātia cōsecrationis. fm vo Hug. nō est ꝺe substātia. Vn̄ fm eū si presbyter missam cantet: ⁊ eps cōsecret nihilominus ecclesia erit consecrata: licet sit aliud in ordinibus. di. 23. quorundā. Nō ꝺebet etiā episcopus aliquā ecclesiā cōsecrare: īmo nec primariū lapidē ponere: nisi prius ei ꝺos sufficiens assignetur a fundatore: vt ꝺcm̄ ē in ti. precedenti. Notandum aūt: qꝫ ecclesia consecrari non ꝺebet in qua aliquis paganus est sepultus ante eius eiectionem. ꝺe cō. di. i. ecclesiam. Et idem intelligo ꝺe heretico ⁊ excōicato: si tamē ossa infideliū discerni possunt ab ossib⁹ fidelium. Alias neutri sūt eijciendi: quia melius est ea cum ossibus fideliuз relinqui: q̄з ipsa cum ossibus fidelium exhūari: vt probatur ex͞ ꝺe sta. mo. super quodam. ⁊ extra ꝺe sepul. sacris. Quibus enim ecclesia non communicat viuis: nec mortuis. 24. q. 2 c. i. licet hoc casualiter fallat ex͞ ꝺe sentē. ex cō. nobis. Item in ecclesia in qua aliquis excōicatus ē sepultus: non licet celebrare si discerni potest. ꝺe con. di. i. ecclesiaз. i. ⁊. 2. ī tex. ⁊ glo. et Ber. super. c. si ecclesia. Ossa vero sāctorum nemo transferre presumat sine auctoritate principis vel episcopi. ꝺe conse. di. i. corpus. ⁊ ex͞ ꝺe reliquijs. c. 2. Et idem videt̄ ꝺe ossibus fidelium fm Hosti. Et q̄ꝺ dictum est ꝺe ecclesia intellige etiam ꝺe cimiterio.

Quid fiet ꝺe corporibus mortuoruз: q̄ sūt a scismaticis sepulti. ⁊ ꝺe paramentis ⁊ altaribus in quibus celebrauerunt presbyteri ꝺegradati: Rn̄det Ray. qꝫ ꝑpter hoc nec hi⁹

sepulti debent exhumari: nec indumēta itez benedici: nec altaria consecrari. ex̄ de sacris ite. vel. nō. a nob. Quid si mulier pregnās sepulta sit in ecclesia vel cimiterio: Nunquid potest consecrari ea non eiecta? Rndeo. Jo. Hu. r Gof. dicunt ꝙ talis sine precisione pōt sepeliri. qꝛ periculū fetus imminere posset si scinderet. Nā r fetus ē ps viscez. de con. di. 4 quisquis. r. ff. de vē. inspi. l. i. §. i. r ideo pōt cuz matre sepeliri. Alij dicūt ꝙ mulier dꝫ scindi: r si ptus viuit baptizetur: si autem fit mortuꝰ ex̄ cimiteriū sepeliat. qꝛ cū nō sit baptizatus nō est ibi sepeliēdus: vt patet ex supradictis. Scdm vo Hosti. si constat ptū esse mortuuꝫ: mulier non scidet: sed cū ptu sepeliet. Et fm hoc vez dicūt primi. Et iura que vident ꝯria intelligi debent de pagano separato ab vtero matris xpiane: vel ibi sepultus fuit i vtero pagane. Si autē constet ꝙ partꝰ viuit: vel dubiū sit: tūc vez dicūt scdi. Et hoc apte habet. ff. de mor. infe. negare. Sed qd si qs me ꝺ hoc cō sulat? Rꝰ fm Hosti. Querat: est mortuus ptus? Si dicat nō causa pietatis. Rꝰ. Sine me tu irregularitatis pone cito baculuꝫ in ore femie: r chirurgicū pitū ꝯsule. ex̄ ꝺ hōi. tua nos Si dicat: mortuus est: r de hoc sit certus. dicā Si hoc est certū: sepeliri nō phibeo: sed nec p̄cipio: r tu etiā caue tibi: qꝛ si viuit tanꝗ hōici da puniri deberes: si eā sepelieris: vt etiā dicit lex predicta. Ad hec nota ꝙ pro consecratione ecclesie nihil peti potest sine simonia: nisi procuratio: ex̄ de simo. cum romana. Hec autez procuratio debet esse moderata fm facultatez ecclesie: immo si ecclesia epm pcurare non posset sumptibus suis debet eam consecrare. io. q. 3. cauendū. r. i. q. 5. placuit Ecclesia vero que sub pacto fuerit cōsecrata: dici debet potius execrata ꝗ consecrata. i. q. 4. ecclesia. Licet enim talis ecclesia sit vere cōsecrata: dicit tamen execrata in odium consecrantis: vt dicit Jo. i. q. i. non nocet. Et hoc intelligitur fm eundem: si pactum precedat cōsecratione. quia tunc incurrit simoniā. Post consecrationē tamen pacisci potest de reddditibus annuis: de obligationibus ecclesie sibi dandis. qꝛ etiā sine pacto tenet ecclesia aliqd dare epo in signū subiectionis. i8. q. vlti. eleutherius. Nota etiā: ꝙ si quis p questu ecclesiā edificat: vt medietatez oblationū recipiat: talis ecclesia consecrari non debet. de con. di. i. si quis. Notandum autem: ꝙ non sunt cōsecranda altaria nisi lapidea. de con. di. i. altaria. Dicitur tamen ꝙ altare lateranense est ligneum fm Hu. Sec nec per somnia atqꝫ inanes reuelationes: nec sine reliquijs sunt altaria erigenda. de con. di. i. placuit vt altaria r. c. non oportet clericos. Qđ intelligitur de altaribus fixis in ecclesijs: vt bene innuūt dicta. c. Secus est de tabula. de conse. di. i. concedimus. Dicunt aliqui tamen sufficere corpus xpi loco reliquiarum. Possunt autē plura altaria simul ab eodem consecrari in vna ecclesia. ex̄. e. cum sis.

Equit videre de 2ᵒ. s. de recōsecratōe Circa qđ sciendū: ꝙ consecratio nō est iteranda si sit facta in debita forma. de conse. di. i. ecclesijs. Ratio huiꝰ duplex est. prima est quia consecratio semel acta habet totum suum effectum: qui est dedicatio ad dei cultum. 2ᵃ est: quia significat coniunctionē xpi ad ecclesiam per vnionem indissolubilem diuine nature r humane. Fallit tñ in quibusdā casibus. Debet enim ecclesia recōsecrari fm Ber. primo si dubitetur an sit cōsecrata. qꝛ de hoc non apparet aliqua scriptura in instrumento dotationis vel in libro ecclesie: vel in columna: vel i tabula marmorea nec etiam apparet vnus testis de visu vel auditu. de con. di. i. ecclesie solennitates. Et ꝙ quelibet dictarum probationum sufficiat: pꝫ in. c. solēnitates. 24. q. 2. sane profertur: vt in sacris dycticis. i. columnis ecclesie. r. 22. q 5. hoc videtur. Et intellige tales semiplenas probationes sufficere: vt de hoc non esset cōtentio per quā vel tolleret probatio: vel appareret ꝙ tali probationi fides adhiberi non possit. s. quando alteri preiudicium fieret. 2ᵒ si tota ecclesia sit destructa: vel dirupta simul: vel maior pars eius. de con. di. i. ecclesijs. Si enim tectū corruat: r parietes illese permaneant: r etiam modicum de parietibus sit destructum: non debet propter hoc reconsecrari. ex̄. e. ligneis. Si etiam ecclesia sit tota destructa: tamen successiue parietes sint repati non debet reconsecrari: sed reconciliari. Et ratio est fm Ber. quia consecratū trahit ad se non consecratum. Sed Hosti. extra. e. c. i. credit hoc esse verum tantū in his que ad inuicem commiscentur: vt in liquoribus. Vñ alia est ratio fm eum in sum. sua. s. ꝙ eadem ecclesia intelligitur esse: ar. ff. de le. i. quod in rerum natura. ideo sufficit reconciliatio aq̄ exorcizate: cum missa. de conse. di. i. de fabrica. Dicit tamen Hosti. ex̄ de con. ꝓposuisti. ꝙ in hoc casu de recōsecratione nō est ius expressum. tutius tñ est r deuotius ꝙ fiat. 3ᵒ si sit consecrata ab heretico. de conse. dis. i. ecclesias. r ꝓ duobus. c. sequentibus. Et hoc est verum si non sit consecrata in forma ecclesie Secus est si sit forma seruata fm Jo. Sed

sine dubio in nullo hoꝝ casuum consecratio iteratur. Utrum altare possit reconsecrari? Rndeo q sic in quibusdã casib⁹. Prim⁹ est si mẽsa vel tabula altaris.i.ps superior altaris fuerit mota.i.mutata ſm locũ.ſm Ho sti.ex̄.e.c.i. Et h intelligit ꝺ tabula affixa ſm Rod. Tabula.n.cõsecrata que nõ ẽ affixa:de loco ad locũ trãsfert nec tñ cõserat:dũ tñ lapis superior nõ sepetur ab eo cui cõpaginat. Uñ si mẽsa moueat cũ coherẽtib⁹ sibi: nõ oꝫ ꝓpter h altare cõsecrari: vt patet ĩ altari portatili. de con.di.i. cõcedim⁹. 2⁹ est si aliqs de lapidib⁹ mẽsam tangentib⁹ fuerit mot⁹.ſm Ber.ex̄.e.c.i. Qꝺ intelligit Rod. de lapidib⁹ pncipalib⁹.vt si sup quatuor colũnas fundata sit mẽsa altaris:ꝛ vna eaꝝ fuerit mota:mẽsa nihilomin⁹ remanẽte immota. Sec⁹ est ꝺ lapidib⁹ pietis:vel de ipso piete:cui lateralit cõpaginatũ est altare in quibusdam ecclesijs quia ꝓpter motionẽ illius pietis:vel lapiduꝫ eius:non reconsecrabit altare si maneat immotum: 3⁹ est si mensa fuerit enormiter fracta.ex̄.e.q in dubijs.i vltra medietatem ſm Jo. Unde necesse est ſm Hosti.q appareat ꝺ formitas.ꝛ putat q sit ad arbitrium episcopi redigẽda. Uel etiã ſm Rod.si in cornibus fuerit fracta:cum soleat ibi fieri precipue cõsecratio altaris. 4⁹ est si lapis ille qui cõtinet sigillum siue reliquias:qui etiam dicitur sigillum altaris.quia cũ eo reliquie sigillant:moueat vel frangatur: vel enormiter diminuat. Unde si in altari viatico lapis continens sigillum reliquiaꝝ moueat:altare reconsecrabitur.ſm Inno. ꝛ Hostien.ex̄.e.c.i. Si vero altare viaticum extrahatur:cum consecratõ non adhereat ligno sed lapidi:non credit Innoc].illud esse reconsecrandum. Nõ etiaꝫ hic ſm Inno.q in altari est quoddam foramen vbi reliquie ponuntur:ꝛ illud quãdoqꝫ fit in pte superiori:qñqꝫ in latere altaris. Si fiat p mõ claudit qñqꝫ pũo lapide:qñqꝫ tabula magna altaris. Si 2⁰⁰ claudit tñ lapide puo. Uñ siue ille pu⁹ lapis:siue tabula magna moueat recõsecrari debet altare. Nõ etiaꝫ q si reliquie sublate sint: ꝛ sint sublate cum mense motione:debet consecrari altar Si autem sine eius motione non debet. de cõse.di.i de fabrica.in tex.ꝛ glo. 5⁹ est quando tantũ additur altari q amittit formaꝫ quaꝫ habebat.q forma rei est esse rei.ſm Ric.ar. ii.q.2.§.hoc ius. Probabilius tamẽ videt ſꝫ Ber.ex̄.e.q in dubijs.ꝛ ſm Rod. q ꝓpter h non debeat cõsecrari.q sacrum trahit ad se non sacrum. 6⁹ est quando dubitatur vtrũ sit consecratum.de con.di.i.ecclesia. Nota q etiam ecclesia potest consecrari ꝛ reconsecrari sine altari:ꝛ econuerso quia alia est cõsecratio ecclesie:alia altaris.ex̄. e.c.i.ꝛ.c.qꝺ ĩ dubijs. Unde si ecclesia destruatur ꝛ non altare:ecclesia reconsecrabitur ꝛ non altare. Secus tamen videtur de reconciliatione ſm Hosti.

Equitur videre de 3⁰.s. de recõciliatione. Circa qꝺ sciẽdũ:q ecclesia ẽ recõciliãda in sex casib⁹. p ꝓpter exustionẽ.s.qñ pietes sũt interius ꝛ exterius decrustati.q consecratio ecclesie maxime constat in vnctione exteriori. Si tamen maior pars eius sit cõbusta:siue p ignẽ consũpta :non est reconcilianda:sed reconsecranda. 2⁰ ꝓpter seminis humani effusionẽ:qñ.s. effusio ẽ notoria magna ꝛ fornicatoria. Ideo dixi notoria.q si sit occulta ñ oꝫ recõciliari ſm Rod. ꝛ Jo.an.li.6.si ecclesiam.q ecclesia non iudicat de occultis.di.32.erubescant.sed tñ tunc quãdo est manifesta :vel de ea fama publica. Alias oporteret epos continue discurrere: Hosti.vero ĩ sum.dicit:q etiã si sit occulta.tutius est eã reconciliari:vt.s.ille qui fecit cõfũdatur:ꝛ alij hoc videntes terreant:ꝛ ecclesia in maiori deuotione habeatur. Hoc tamen ita caute fiat :vt ille nullatenus prodatur. Idem tamen dicit super.c.ecclesia. q si sit occulta:satis videtur q non indigeat reconciliatione. Dicit etiã in sum.q si presbyter sciat p cõfessionẽ ecclesiam esse occulte pollutam: tutius est vt hoc epõ reuelet in genere dicens Talis ecclesia eget reconciliari. Potest tamẽ ibi celebrare:ar.ex̄ de sen.ex.cum non ab homine. Ideo etiam dixi magna.q ꝓpter modicam humectationem non est reconcilianda. Ideo autem addidi fornicaria:quia si vir fõrniando vel vxorem cognoscendo effundat semen:non est ꝓpter hoc recõcilianda .ſm Jo. vltra.ꝛ Hugo. de con.di.i.ecclesijs. Secũduꝫ tamen Hosti.in apparatu in vtroqꝫ casu debet consuli papa. Non fit tamẽ de consuetudine reconciliatio. Dicit autem in sum .q si vir cognoscat vxorem suam in ecclesia reconcilianda est per aquã cũ vino ꝛ cinere benedictaꝫ.ex̄.e.ꝓposuisti.ꝛ ꝺ con.dis.i. in ecclesijs. Et idem vult Rod.ꝛ etiam Jo.an.li.6.e.si ecclesiam.q multa licita:ex loco sũt illicita.2. q.7.accusatio. Et similiter est faciendum ꝓpter vicium sodomiticum ibi commissuꝫ ſm Rod. 3⁰ propter homicidium .Et idem intellige ꝓpter sanguinis hũani effusionẽ:ita tñ q sit magna. Effusio.n.copiã notat. Sec⁹ est si sit modica vel leuis:vt si qs cõtẽdit cũ aliq̃ in ecclesia:ꝛ facto in eo ĩpetu offẽdet in nare

eius:vel cum vngue excoriet eũ aliquãtulum et inde exeat aliqũtulũ sanguis. Oportet etiã fm Rod. q illa effusio fit ex cõtentiõe siue ex iniuria facta. Vñ si qs lapide vel ligno caden te de ecclesia in ea occisus fuerit:vel se occide rit:non est ecclesia reconcilianda:vt videtur Hug.notare de cõse.di.i.ecclesijs. Et idẽ vlt Hosti.extra eodẽ si ecclesia. Oportet etiã q illa effusio sit execratiua ñ cõsecratiua. Vñ si martyr ibi occidat̃:nõ execratur sed cõsecra tur.di.3i.q̃uis.Jo.an.li.6.e.c.si ecclesiã.dicit cõtrarium.q2 licet ecclesia sanctificetur ex talis sã guinis effusione passiua:polluit̃ tamẽ ex effu sione actiua.fm illud.Actio displicuit passio grata fuit.Et preterea iura loquunt̃ indisti cte.Locus tamen sanguinis non lauabit̃:vt dicit. Quid si aliquis homo occidatur ĩ ec clesia sine sanguinis effusione:puta cũ terso rio ad collum:ꝶndeo.Ecclesia est recõciliã da ꝑpter criminis horrorẽ.fm Hug. de cõse. di.i.ecclesijs.et extra casus.ex̃.e.ꝑposuisti.vbi dicitur q propter homicidia et vulnera recõ ciliatur ecclesia.Nec distinguit an in eis fue rit sanguis effusus vel non. Quid si quis ĩ ecclesia letaliter vulneretur:et postea ĩ domo sua moriatur:ꝶndeo fm Hu. super.c. eccle sijs.Ibi dicitur mortuus vbi mortis causam accepit.contrarium intellige in contrario ca su.Vñ si quis extra ecclesia3 letaliter vulne retur:et fugiens ad ecclesiam ibi moriat̃ ho micidio violata non reputabitur. 4° si pa rietes sint successiue mutati:vel si ecclesia sit destructa tota successiue:vt dictũ est.s. Sec° est si simul.de con.di.i.si motum. 5° si aliq excõicati sint in illa sepulti.ex̃.e. consuluisti. Et idem est de alijs quibus est prohibita se pultura.Et idem intellige de cimiterio:vt di citur ibide3.Sed si sint sepulti in ecclesia:pa rietes sunt radendi.de con.di.i. ecclesia3. fm Hosti. 6° si ab episcopo publice excõicato sit consecrata. quia cum sit reconcilianda ꝑ pter tumulatõnem excõmunicati multo ma gis ꝑpter cõsecrationẽ excõicati. fm Hosti. ex̃.e.cõsuluisti. Sed quid fiet si ecclesia nõ consecrata:fuerit semine vel sanguinis effusi one polluta:ꝶndeo Lauari debet aqua ex orcizata:ne diuine laudis suspendantur orga na.ex̃.e.si ecclesia. Et hoc fm Rod. fieri põt per simplicẽ presbyterum:et sine speciali man dato episcopi.ar.eius quod dicitur ibidem.s. q protinus lauari debet:quod non fieret:si mãdatũ episcopi expectare oporteret. Hoc idem credit Ber.ibide3 scilicet q lauari pos sit per simplicem presbyterum.Alij tamẽ di cũt q auctoritas episcopi est necessaria quo ad reconciliationem postq̃ taliter ẽ polluta Hec Rod. Et dicit Hosti.extra.e.si ecclesia q ecclesia illa interi3 est interdicta.Sed In no.extra de exces.prela.tanta.dicit q nõ est ĩ terdicta:lic3 organa sint ibi suspensa.Nec ta men fit irregularis:qui celebrat in ea. Recõ ciliatio tamen ecclesie consecrate debet tm̃ fi eri per episcopũ.vt dictũ est supra. Et hoc fit per aquam cum vino et cinere benedictam.si cut fit in dedicationibus. extra.e.c.vlti. Et idem est de cimiterio.fm Ber.ex̃.e.consului sti. Nunquid est ecclesia reconcilianda ꝑ pter furtum commissum in ea:ꝶndeo q sic. Ita enim tenet consuetudo:que in talib° vi detur seruanda:ar.ex̃.de cele.mis.pernitios° cum suis concor. Et idem videtur pro quali bet violentia intra ecclesiam facta:ar.17.q.4 quisquis. Talia enim equiparantur fornica tioni:pro qua est ecclesia reconcilianda.7.q. 4.sicut.In h tamen casu cũ non sit hoc in iu re cautum expresse:sufficit q fiat per presby terum de mandato episcopi: licet in casibus cautis in iure non possit hoc fieri. Quid d cimiterijs effusione sãguinis vel seminis pol lutis:R° fm Hosti.in sũma.et Ber.ex̃.e.si ec clesia. Idem dicendum est quod de ecclesijs consimiliter pollutis:quia cimiteriũ cõsecra tum eodem priuilegio gaudet:quo et ecclesia cõsecrata.ex̃.e.consuluisti. Sciendũ autẽ q si contingat ecclesia3 pollui sanguinis aut se minis effusione:eius cimiterium si sit ei con tiguum censetur esse pollutum.vnde nisi pri° reconciliatum fuerit:non debet in eo aliquis sepeliri.Secus est si sit ab ea remotum:nõ ta men polluto cimiterio licet ecclesie contiguo debet ecclesia reputari polluta:ne minus di gnum magis aut accessorium principale ad se trahere videatur. Ite3 si duo cimiteria a se inuicem medio pariete seiungantur :violato altero eorum non propter hoc alterum repu tabitur violatum: licet de vno ad alterum ꝑ mediam partem eatur. li.6°. de consecra .si ecclesiam.

Equit̃ videre d 4°.s.de vestibus et va sis ecclesie.Circa quod nota q vesti menta ecclesie quibus domino mini stratur honesta debent esse et sacrata. Et iõ debent tractari tantum ab hominibus sacra tis:non a non sacratis.Idem dicendũ est de vasis sacris.Nec in alios vsus sunt accipien da vel redigenda:sed poti° si sint inutilia vel vetustate consumpta sunt cremãda:et cineres cõdi debẽt sub pauimẽto vel alio loco tuto et honesto:ne pedib° intrãtiũ cõculcent̃.Idẽ eti am dicendũ est de lignis cathedre.pall'altari

candelabris.velis.siue cortinis.z pelui.i q̃ la uant corpalia.de cõse.di.i.altaris.z sacta ve/ stiméta ex̃ d reli.do.ad h.z de rerũ pmu. mã cipiũ.Et ẽ rõ q2 deo dicata ad vsus phanos nõ debent reuerti.iz.q.z.nulli.z dis. 54.ex ã tiquis. Nõ sm Rod.q palla dicit q̃nq3 ve/ stis:qua opit altare:q̃nq3 dicit corporale:vbi corp9 dominicũ inuoluit.Velũ aũt z cortina nominari põt pãnus:qui pẽdit sup altare:vl qui ante altare extẽdit in quadragesima:vel ea que depẽdẽt ad pietes ecclesie. Nõ eti/ am q nõ oz vestes sacras qñ reficiunt de no/ uo cõsecrare:vt dicit ex̃ de cõse.eccle.vel alta ris.qd in dubijs.in glo.Et idẽ dicit Jo.Alb. vero dic:q q̃diu sacre vestis remanet forma: non est iterum consecranda:licet per plures partes vel pluries reficiatur. Secus est si for ma mutetur siue soluatur:ar.in reconsecrati one ecclesie. Monasteriũ q̃q3 vel ecclesia vel hospitale ex quo auctoritate epi est edificatũ nullo modo cõuerti debet in habitaculum se culare:vel i alios prophanos vsus. ex̃ de reli. do.ad hec.19.q 3.que semel.z.17.q.vlti. que/ sti.Et intellige si sit edificatũ auctoritate epi scopi.s.generali vel speciali.sm Rod.Quod dico propter monasteria: in quib9 eo ipso q sunt fundata de consensu epi:videt esse con/ cessum erigere capellas ad opus infirmoru3: vel ad processiones suas faciendas intra sua septa. Ligna tamẽ ecclesie destructe possunt poni in ecclesia:vel etiã in alio vsu fratrum ho nesto.s.capitulo dormitorio vel consimili. de conse.di.i.ligna.in tex.z glo. Oratoria quoq3 vasa corporalia palle altaris.z vestiméta cle ricorum munda seruari debent z nitida.ex̃ d custo.c.z.Que cum fuerint sordida diaconi cum ministris humilibus lauent ea: vt dicit de conse.di.i.nemo. Hoc tamen non seruat Custodiri quoq3 debet ecclesia nec debent in ea poni suppellectilia nisi in necessitate propẽ hostiles incursus:vel propter incendia repen tina:quibus cessantibus reduci debent in pri stina loca.ex̃.e.relinqui.

Equitur videre de 5°.s.de reliquijs z canonizatione sanctorum.Circa qd sciendum:q reliquie non sunt in re/ uerẽtia habende:nisi auctoritate pape sint ap probate:vt patet ex̃ de reliq.c.z. Que post/ q̃ fuerint approbate:non debent extra capsa3 ostendi:nec venales exponi: vt dicitur extra de reliqui.c.z. Cum enim sint sancte simoni am committeret qui eas venderet. i.q.i. qui studet.Ad canonizandum autem sanctos:z in sanctorum cathalogo cõscribendos. de q̃ habetur.19.q.3.quoniam taliter peruenitur. Inquiri enim debet an illi de quo canonizan do agitur:prior vita testimonium prebeat p laboribus multis:pro moribus castis:pro ac tib9 strenuis:vt patet di.61.miramur.Et ma xime queri debet d simplicitate z humilitate. vt patet extra de presump.ex studijs.Simpli cibus enim z humilibus dat gratiam deus. Solet etiam queri an in vita passus sit perse cutionem:vt patet. 7.q.i. omnis qui geme/ bat.z an fuerit pass9 ex charitate. i q. i.inde. Queri etiam debet de miraculis factis in vi/ ta z post morte3. De martyribus tamen nõ fit examinatio tanta.sed tamen queritur de miraculis:z causa propter quam passi sunt. ar.de conse.di.4.cathecumini.z.c.pape vicẽ Publice autem non veneretur aliquis san/ ctus: donec per papam sit approbatus .quia per malos aliquando miracula fiunt. i.q.i. teneam9.Hi quoq3 qui causa deuotionis ac cedunt ad ecclesiam aliquam.propter mira/ cula que fiunt ibi: non sunt falsis z ficticijs documentis decipiendi:sicut occasione que/ stus consueuit fieri.ex̃ de reliqui. c.z. Vide/ tur tamen:q etiam per episcopos aliquis sã/ ctus approbari possit.ex̃ de ferijs.c.vltimo.z de conse.di.3.c.i.Sed illud intelligitur de sã/ ctis iam canonizatis. Non enim sanctorum omnium festa vbiq3 coluntur.Hoc aute3 cõ/ sequitur sanctus per canonizationem scili/ cet q ecclesia pro eo solenniter:z pro aliqui/ bus solennius officium facit:vt patet li.6.de reliqui.z vene.sanctorum.c.vno.z in letanijs nominat ipsum.Et si ecclesia in canonizatio ne eius erraret:quod non est credendum li cet accidere possit.ex̃ de senten.ex.a nobis.z nihilominus tamen preces in eius honorem effuse propter fide3 deo sunt accepte: que nõ deficit:ar.ex̃ de coha.cle.nostra.z d baptismo debitum.z de presbytero non bap.c.z.z.3.Li cet etiam cuilibet in secreto alicui defuncto quem sanctum credit preces porrigere:q̃uis non posset ei solennes preces publice emitte re:vel officium solẽne dicere.vt dixerunt.Jn no.z Hosti.ex̃ de reliquijs.Ordinem autem z modum canonizandi ponit Hosti.super.c. audiuimus.

De emunitate ecclesiarũ z aliorum perti nentium ad ecclesias.ti.30.

Einde ɔsiderã/ dum est de emunitate ecclesiarũ z cimiteriorum z rex ad eas pti/ nentiũ.Et p̃ qd est emunitas.z°

distinguendum e de possessionib⁹ clericoꝝ.3° distinguendm est de muneribus.4° est videndum ad que munera clerici tenent. 5° inq̄tū ⁊ ad quos ⁊ ad quid extendit̄ emunitas eccle sie ⁊ cimiterij.6° specialit̄ de feudis an possint ecclesie donari vel legari.7° de pena violenti um emunitates. Circa primum sciendum q̄ emunitas idem est qđ libertas. Et dicitur emunitas quasi ex munia.i.munera data libertas.ab e qđ est extra. Ul' dicit̄ immunitas quasi sine munerib⁹ data libertas.ab in qđ ē sine. Uel dicit̄ imunitas quasi puritas. Inde dicitur quis immunis a peccato.i.purus. ex̄ de purga.cano.c.fi.

Jrca 2ᵐ sciendū: q̄ possessionū cleri corum quedam sunt pure ecclesiastice.s.que consistunt in decimis primi cijs ⁊ oblationibus:⁊ in his tm̄ leuitica portō consistit. Unde Nicolaus papa vocat eas leuiticaꝫ portionē. Quedā vero nō sūt ita ecclesiastice:licet a clericis possideāt iuste:quia fuerūt eis a laicis date.s.q̄ consistūt in villis p̄dijs castris ⁊ hi⁹.

Jrca 3ᵐ sciendū q̄ muneꝝ q̄dā sūt immunda:vt cloace purgatio.calcis de coctio.pallatij custoditio stabuli purgatio.ff.de mu.⁊ hono.muneruꝫ.rñso.i.⁊.l.i. Quedā sūt mūda siue honesta. Et hoꝝ q̄daꝫ sunt ordinaria:vt illa q̄ certam et regulareꝫ hñt portionem. Quedam extraordinaria.s.illa que non prestantur regulariter sed repente. Munera autē ordinaria quedam sunt personalia:vt ista que exhibentur cum cura animi ⁊ interueniente labore corporis:non tamen cum sumptibus proprijs:vt cum quis tenet̄ ire in exercitum regis ad expensas regis. Et hec dicuntur angarie:vt patet.ff.ibidem.vbi s̄.Item angariarū quedam sunt realia.s.illa que dant̄ pro rebus.vt tributa. census certi siue seruitia certa:⁊ annalia possessionib⁹ annexa.puta q̄ aliquis pro fundo vel vinea dat annuatim in natali aureū vnum vel caponeꝫ vel aliquid tale. Et hec dicuntur munera ordinaria simplici nomine:⁊ pñt etiā dici indicta.i.rebus imposita. Quedā sunt mixta.s.q̄ exhibent̄ interueniente cura animi ⁊ labore corporis cū sumptibus ꝓprijs. vt cū quis ire tenetur in exercitum regis sūptib⁹ ꝓprijs. Et h̄ dicunt̄ perangarie. Qñq3 tamē hec nomia confūdūtur.s.angarie ⁊ pangarie:vt patꝫ ex̄ de emu.vt mi⁹. Ubi glo. Angarie dicunt̄ obsequia personalia exhibita sumptib⁹ ꝓprijs ⁊ negocijs alienis. Hec dicunt̄ angarie pangarie.sicut etiā videt̄ dici.ff.ibidē.l. munerū.§. patrimonioꝝ. Munerum autē realium:quedam indicunt̄ ipsis rebus:vt q̄ talis vinea debet duos sol.ānuatim i certo termino. Quedam indicunt̄ p̄sone gratia rei:vt si collecta fiat ⁊ q̄libet ſm suam facultatē soluat. Muneꝝ aūt ordinarioꝝ q̄dam recipiūt vtilitateꝫ p̄ncipis.vt cum exigit aliquid ꝑ filie maritatōe:vel ꝑ alijs filib⁹. Quedā pietateꝫ ⁊ cōeꝫ vtilitatem:vt ea que p̄stant̄ ꝑ refectōe pontiū ⁊ viaruꝫ:⁊ ꝑ defensione fidei ⁊ regni. Et sub his muneribus continent̄ exactiones que fiunt in ciuitatibus pro bono cōi.

Jrca 4ᵐ sciendum q̄ ecclesia ⁊ earū p̄dia mancipia siue rustici clerici eoꝝ vxores filie ⁊ coloni non tenent̄ ad ad munera immunda.16.q.i.§.nouaruꝫ.⁊.c. placet.⁊ di.89.indicatum.⁊.C.de epi.⁊ cle.l. 2. Nec ad munda ordinaria:siue sint p̄sonalia q̄ dicuntur angarie:siue mixta q̄ dicūtur pangarie: vt dictū est.s̄.C.de epi.⁊ cle.l.2.⁊. C.de sa.sanc.ec.neminem.⁊.16.q.i.c.placet. in glo. Quod debet intelligi nisi in casu necessitatis:vt dicit̄ in eadē glo. Uñ custodia siue vigila murorum excipit̄ a qua nullus excusatur.ex̄.e.puenit.nisi sit senex.C.de decurionibus.l.si vltra.li.io. Et hec intelligūt Host. ⁊ Ber.quo ad hoīes ecclesie. Clerici.n.a matutinis nō sūt auocādi.di.88.c.fi.⁊.C.de epi. ⁊ cle.quisq̄s.nisi forte tāta necessitas immineat:q̄ de precepto episcopi aliud fiat.ex̄ de re. iur].qđ non est licitū. Vocantē per laicū nullatenus discernat̄.ex̄ de consti.ec.ſm Hosti. Non tenent̄ etiaꝫ clerici ad munera munda ordinaria realia ratione possessionū:que sūt pure ecclesiastice:nec etiā ratione mansi.i.dotis:que debet omnino esse libera: de quo fit mentio ex̄ de cen.c.i. Et dicit̄ māsus ſm vulgare italie q̄ntitas terre:que sufficit duobus bobus ad laborandūꝫ in anno:vt dicit̄ ibidē in glo. Tenentur autē ratione aliarū possessionū:que consistūt in castris ⁊ villis predijs ⁊ hui⁹:nisi super hoc a principe obtinuerint libertateꝫ. Hec ꝓbant̄.23.q.8.§.ecclesie.⁊.c. quod nicolaus papa sup canonicā.⁊.c.tributū.ex̄ de cen.c.i. Uñ ſm Hosti. aut ecclesia alij vēdat aut soluat:aut incidet i cōmissū.C.d epi.⁊ cleri.l.si quenq̄.⁊ de exac.tribu.si diuina domus.li.io. Alij dicūt q̄ non cōmittitur sed loco pignoris retinere pōt donec de tributo fuerit satisfactum. Sic intelligunt dictā l.si dira.que hoc innuit. Aliq̄ vero dicunt q̄ h̄ lex intelligitur de domo imperiali. q2 i reb⁹ ecclesiasticis nulla sollicitudo transactionis .i cōmissionis significatur .C.de sa.sā.ec.placet. Unde si clericus vel abbas vasallus regis contra dominū suum felloniā cōmiserit

eo viuēte ad regem feudum ptinebit: sed eo mortuo rex illud eius successori restituere debebit: vt patet i.l. de feudis de capitulis cō radi regis.c.si clericus vel epus. Et est ratio: quia delictum psone rc̄.16.q.6.si episcopum. Et si episcopus vel abbas tenet vnū magnū feudum ab aliquo principe: ⁊ ei cōsueuit certo modo seruire: debet ei suuz seruitiū eo modo quo debet exhibere. Unde in hoc casu licz non teneatur ī caualcatis psonaliter ire.ar. 23.q.8.§.i. debet tamen mittere fm ꝙ est solitum: aut non teneat beneficium.ar.extra d pben.cum fm.⁊.c.extirpandum. Et hoc itelligo si sit bellum iustum. Secus est si sit iniustum. Non tamen propter hoc ꝙ non mittit in casu tali potest feudo priuari.ar.extra de presump.c.fi.⁊ de ꝯsue.c.fi. Faciet etiā inde fidelitatem si consuetum sit: ⁊ quicquid feudi ꝯsuetudo requirit prestabit: ex̄ de iureiur̄. nimis. Et quicquid est expressum in iur̄: ex̄ d pe.§.i.c.fi.ibi nos ecclesias. Al's si libertatem contra dn̄m prescripsit: tuendus in sua libertate erit. Et hoc si prescriptum sit bona fide Al's cursus tepis non obstabit: extra de p̄scrip.vigilanti. Hec Hosti. Non tenet̄ tamen soluere munus supinductum.i.tributum de nouo constitutum: quod supueniente libertate imponitur tantū ab impatore: lz sit munus ordinarium reale.16.q.i.c.placet.in glo. ⁊.C.de sup inductis.l.i.⁊.2. Ad munera aūt ordinaria si respiciant tm̄ vtilitatem p̄ncipis non tenent̄ clerici de possessionibus ecclesiasticis: nec etiā de alijs possessionibus: nisi forte sub tali pacto date sint eis: ꝙ cum p̄nceps coronat̄ vel maritat filiā suam: vel filiuz suū facit militem: teneatur talis ecclesia pro illis bonis sibi datis expensas facere in toto vel in parte: vel aliquid huiusmodi. Si aūt respiciant vtilitatem cōmunem: tm̄ laicoꝝ: sic etiaz non tenentur vllo modo. Si vero respiciant vtilitatem cōmunem laicorum simul ⁊ clericorum: vt illa que dantur pro refectione pontium vel viarum vel pro defensione fidei vel regni: tunc Rich.quolibet.2.q.30.ar.4.distī guit: quia aut facultates cōitatis ad hec sufficiunt: ⁊ tunc clerici non tenentur. Aut non sufficiunt: ⁊ sic adhuc distinguo: qꝛ aut requiritur cōsilium clericorum sup negocijs illis: aut non. Si non requiritur ⁊ requiri possūt sine detrimento negociorum videtur aliquibus ꝙ princeps vel consules ciuitatis preiudicant sibi q̄tum ad minus ꝙ clerici pro talibus operibus exhibere deberent: quia videt̄ tur clericos contēnere: ⁊ honorem eis debitū non impendere: cuz sint laicis digniores. Et

fm iura non sunt di iura sua seruanda: qui ius violat alienum: extra de priuile. dilecti filij in tex.⁊ glo.⁊.25.q.2.sic decet.ar. Ad hec extra de mu.peti.c.i. Si autem requirit̄ aut consentiunt: ⁊ tunc tenentur soluere partem suam pro portione seruata. Aut non consentiunt ꝙ talia opera fiant: ⁊ tunc aut iminet necessitas faciendi: aut non. Si nō: qnia forte vie sunt satis bone: ⁊ pons est satis sufficiens: ciues tamen volunt emendare: ⁊ sic non tenetur soluere: quia si ego ⁊ tu habem⁹ vnaz domum communem: ⁊ tu vis eam meliorare faciendo ibi turrim: ⁊ ego non consentio: si facias eam ego non teneor aliquid soluere. Si autem īminet necessitas: vt quia pons est destructus: ⁊ vie sunt tales ꝙ necessaria clericis ad ciuitatem commode ferri non possūt tunc si ciues faciunt talia reparari cum expē sis proportionatis operibus ipsis ⁊ facultatibus clericorum: clerici tenentur soluere partem suam saltem de possessionibus illis in q̄bus portio leuitica non consistit. Conueniens enim est communes expensas eorum fieri: quorum vtilitas est cōmunis.ff.ad.l.rodiam de iactu.l.i.⁊.C.de sacro sanc.ec.ad instructionem. Ubi expresse habetur ꝙ clerici tenentur pro parte expensarum que fiunt pro talibus operibus. Placet etiam aliquibus ꝙ tenentur etiam ratione sortis leuitice. Nec obstat fm eos: vt videtur quod dicitur extra de cen.c.i.vbi dicitur: ꝙ ratione talis partis non tenetur ad aliquod officium: nisi ecclesiasticum: quia in soluendo partem suam pro re sibi vtili ⁊ necessaria non seruiunt alij: sed sibi ipsis. Et hoc tenent legiste. Hoc tamen aliquibus canonistis non placet. Unde.16. q.i.c.placet.dicit glo. ecclesiam nō teneri ad constructionem pontium vel murorum: q̄cquid lex dicat. Sed fm alios cuz lex illa.s.ad constructionem non inueniatur expresse reuocata: ⁊ iura iuribus debeant concordare: videtur ꝙ dicta glo.⁊ iura que videntur contradicere illi legi sic debeant exponi: ꝙ non repugnent ei. Unde debent intelligi in alijs casibus de quibus dictum est in distinguendo: ꝙ in illis non tenentur soluere clerici. Videtur enim irrationabile: ꝙ clerici multum diuites non teneātur soluere pro opere ex quo prouenit eis vtilitas magna: ⁊ pauperculi laici teneātur quibus prouenit inde parua vtilitas. Ubi tamen ciues essent multum diuites: ⁊ clerici nimis pauperes rationabile esset ꝙ a clericis aut nihil aut ita parum acciperent ꝙ non grauarētur. Sed quomodo cogi pn̄t soluere munera ad q̄ tenet̄. R̄ndeo.

Clerici aut vlt̄ possessiones pure eccl'iasticas ⁊ mansum habent possessiones alias: vt forte patrimoniales: que post mortem eorum ad laicos reuertentur: vel etiam possessiões que eccl'ijs ppetuo sunt concesse. aut non habent Si habent tunc p iudicem secularē possunt cogi soluere illud quod tenent̄ in casib⁹ sup/ dictis quia hec nō esset actio psonalis: sed re/ alis. Talis eni obligatio aut sequit̄ possessio nem: aut psonam gratia possessionis. Unde cum ille possessiones non sint exempte a iuris dictione dominoꝝ tēpalium: domini possunt ibi ponere manū vt soluatur debitū qđ sequi tur possessiõez: aut possessoꝝ grā possessiõis si possessoꝛ sit rebellis in soluendo. Si aūt nō habent possessiones alias: tunc si de illis tenē tur in aliquo casu soluere: nō video quomō possint a iudice seculari directe cogi ad soluē dum coactione sufficienti: quia nec persone clericoꝝ nec pdicte possessiones sunt in iuris dictione laicorum: sed sunt oio libere: extra đ cen. c. i. Et non est rationabile ꝙ aliquis co/ gatur a non suo iudice: extra de fo. compe. c. z. ⁊ c. si quis contra. Debent ergo ɔsules ad ordinarium recurrere: qui debet clericum il/ lum ad soluendū cogere. Qui si nolit ad pa/ pam recurrent. Uel si nolit hoc facere qꝛ for/ te non posset hoc cōmode: lꝫ non possint cle/ ricos directe cogere sufficiēti coactione: pos/ sunt tamen vt aliqui volūt eos indirecte ve/ hementer inducere. s. ponendo assisum super venalia cōia clericis ⁊ laicis: hoc tm̄ faciendo sine fraude seruata ꝓportione. Hoc eni faci/ endo clerici non cogent̄ sufficienti coactiõe: qꝛ non tenent̄ illa emere. Uehemēter tamen inducunt̄: quia dānum magnum incurrerēt si non emerēt. Et quia illa venalia ꝓpter as/ sisum vendunt̄ carius: sequit̄ ꝙ clerici illud indirecte soluunt: quod directe soluere tene bantur. Uerbi gratia. Ante assisum taberna rius quartā vini non poterat vendere nisi p quatuoꝛ denarijs: ⁊ modo cōceditur ei ꝙ eā vendere possit p. 5. ita ꝙ ille vnus denari⁹ sit cōitatis p refectione pontium ⁊ viarū ⁊ con similium. Hec de questione ista sint dicta fiñ pIudicio ⁊ temeraria assertione. Et si quid hic est minus bene dictum: a pitioꝛibus corri gatur. Hec oia que in. z. ⁊. 3. ar. hucusqꝫ po/ nuntur dicit Rich. quolibet. z. q. 30. o. Ex supradictis patet: ꝙ oēs ecclesie sunt imunes a muneribus extraordinarijs quecūqꝫ sint il la etiam supinducta. Excipiunt tamen aliq maxime legiste ea que ptinent ad pietatem: vt refectionē pontium vel viaꝝ eo modo pci/ pue quo dictū est. s. vel ad publicam vtilita/ tem. s. cum felix embola vel impatoꝛ transit: vt patet. C. de sa. san. ec. placet. ⁊ l. iubemus. Hosti. vero putat: ꝙ etiam a talibus sunt im munes respectu laicoꝝ: vt i auc? de ec. ti. §. ad h facim⁹. ⁊ vt nlli iudic]. §. nulli. vo liceat. Et hoc dicit expssius lex Frederici ad decus. §. Item. Nulla inquit cōitas vel psona publi/ ca vel priuata collectas: siue exactiões anga/ rias vel pangarias ecclesie: alijsqꝫ pijs locis imponat aut inuadere ecclesiastica bona pre sumat. Quod si fecerint: ⁊ requisiti ab eccl'ia vel impio emendare cōtempserint: triplū re/ fundant: ⁊ nihilomin⁹ bāno impiali subiace ant. Epus etiā p rebus ecclesie sue nullā mo lestiam patiat̄. Qui ɔtrauenerit duplū resti tuat: in auc°. de. sactis. epi §. sportularū. colla tione. 9. Per que oia iura antiqua que ɔtra/ dicere vident̄ corrigūt̄. Hec āt sūt vera: nisi aliud a principe mandet̄. Si eni tales exacti ones fiant aucte pncipis: tenent̄ eas soluere clerici rõe feudoꝝ q̄ tenent imediate ab eo: vel a comite vel marchiõe sub eo. Nec obstat illud ex̄. e. vt min⁹. qꝛ illud nō imponit legem impatoꝛi. Nec h papa facere debet: ex̄ de iudi cijs: nouit. Sic. n. ad impatorē nihil đ decis: ex̄ de decis tua. sic ad papā nihil đ feudis: nisi rõe violētie vl' peccati. vt dicit̄ i. c. nouit. Pōt etiā intelligi illud. c. ex̄. e. nouim⁹. ⁊ c. aduer/ sus. in bonis p̄rimonialib⁹: nō de feudalibus in quibus etiā clerici sūt puilegiati: nisi sint mercatores: ex̄ de vi. ⁊ ho. cle. c. fi. Nec inue/ nitur aliqđ. c. imponēs i feudalib⁹ legē impa toꝛi: vel legi: sed tm̄ iferioꝛib⁹. Ergo si iferioꝛ ipatore petat a cleric] aliqđ icertū: vl' exoꝛdi nariuꝫ: hoc faciet aucte impatoꝛis vel pape. Al's excōicatus erit si ingerat violētiā: ex̄. e. aduersus. ⁊ in q̄druplum restituere cogit̄: qđ accepit. C. de excu. mu. placet. li. io. Sꝫ qđ si sine violētia dñs laic⁹ egēs petat ab eccl'ia vel clerico vasallo suo: Rñdet Hosti. ꝙ tenet̄ ei dare: qꝛ cū teneat̄ cuilꝫ in necessitate sbue nire: multo forti⁹ illi. Debet tm̄ inde scriptu/ ra fieri: ꝙ nō ex debito sed gratis dat̄ ne sibi in futuꝝ pIudicet̄. Nec obstat illud. c. adūsus qꝛ intelligit̄ qñ violēter patit̄. Esto ꝙ vna ciuitas debitis sit grauata ⁊ deliberāt ɔsules ꝙ modus expeditioꝛ ⁊ facilioꝛ soluēdi illa đ bita ē: ꝙ fiat quoddā assisū sup vēalia h mō . s. ꝙ vendēs sextariū vini soluat denariū cōi tati in adiutoriū solutionis debitoꝝ ei⁹: ⁊ sic de alijs venalib⁹ ꝓportione seruata. Modo querit̄ vtꝝ eis liceat h facere: cū ex hoc facto sequatur ꝙ clerici emant venalia cariora: ⁊ sic indirecte iuuabunt ad solutionem cōmu nitatis debitorum cū tm̄ nihil soluere teneāt̄.

Rñdeo. Debita illa aut sunt cõtracta ꝓpter excessum ⁊ abusum consulum: ⁊ tunc non licet eis assisum sup venialia ponere: sed ꝓprijs sumptibus debent illa debita soluere. Aut ꝓpter cõmunem vtilitatem tam laicoꝝ ꝙ clericorum: ⁊ sic licet eis. Aut ꝓpter vtilitatem cõmunem laicorum directe non aũt clericorum nisi indirecte scilicꝫ inquantum tempalis ꝓsperitas ciuium quãq; redundat in vtilitatẽ clericorum. Et tunc distinguo: quia aut hoc faciunt aĩo iniuriandi clericis vt sic ab eis pecuniam extorqueant: quam aliter habere nõ poterant: ⁊ sic non licet. Aut nõ aĩo iniuriandi: qꝛ etiam si non essent aliqui clerici qui aliquid emerẽt: nihilominus hoc fecissent: ⁊ sic licet eis seruato moderamine ꝑ comparationẽ ad necessitatẽ cõitatis: ita tamẽ ꝙ fiat auctoritate dñi tempalis: ⁊ etiam seruata ꝓportione. s. ꝙ ꝓportionabiliter loquẽdo non ponãt magis assisum sup ea que sepius emuntur a clericis: ꝙ sup ea que a laicis: nec maius sup ea que sepius emuntur ab extraneis: ꝙ sup ea que a ciuibus: nec maius sup ea que sepi⁹ emuntur a paupibus: ꝙ sup ea que a diuitibus. Alś non liceret. Si ergo ponaẗ assisum ꝑdicto modo clerici vt videtur non poterũt iuste conqueri: maxime cũ non coganẗ emere in ciuitate ista: cum emere possent in alia: lꝫ non ita comode. Et hoc ꝓbari potest ꝑ casum legis qui habetur. ff. de no. ope. nũ. Hec Rich. quolibet. 2. q. 30. ar. 6. casu. i. Quid si ecclesie mansus qui vt dictuꝫ est. s. ⁊ hꝛ extra de cen. c. i. omnimode debet esse liber ꝑ tributarius fuit: quia ecclesia alia inde decimã ꝑcipiebat? Rñdeo Alan⁹ dixit ꝙ mãsus ille fauore ecclesie liberatur a tributo: ⁊ ad hoc ĩ ducitur illud. 23. q. vlt. ſm canonicam. Alia vo predia data ecclesie non liberanẗ a tributo: vt patet ex͂ de cen. c. i. Sed Ber. dicit ibidem: ꝙ ecclesia que ꝑcipiebat prius ibidem decimã non debet ꝓpter hoc priuari iure suo 16. q. i. ecclesie antiquitus. nisi forte ita modicum lederetur: ꝙ de facili peti posset. Et tale tributũ potest dici ecclesiasticum seruitium ad quod ecclesia teneẗ: vt patet ibidem.

Irca 5m quod est inquantum ⁊ ad quos ⁊ ad quid emunitas ecclesie ⁊ cimiterij extenditur: sciendum ꝙ extẽditur pl⁹ vł minus ſm ꝙ ecclesia habet diuersas emunitates. ꝑ qnia in ecclesia ⁊ cimiterio secularia placita non sunt tractanda. Possũt tamen ibi tractari ecclesiastica: extra. e. c. i. ⁊ c. cum ecclesia. ⁊. 2. q. 2. c. vlt. ⁊. 6. e. decet. §. omnis in eis. Et nihilomin⁹ ꝓcessus iudicuꝫ secularium ibi habiti: ⁊ specialiter sententie ibidem ꝓlate nullatenus teneẗ: vt patet in. c. dictum. §. ordinarij. Secus aũt est de causis ecclesiasticis: vt dictum ẽ. ⁊ ar. ex͂ de appel. ꝙ fronte ⁊c. Quid ergo si alteri vel vtriq; ꝑti sit ingressus ecclesie interdictus? Respõdet Ber. extra. e. ecclesia. b. ꝙ nihilominus possunt ecclesiam intrare: quia interdictũ non extenditur ad hunc casum. ar. ex͂ de consti. crimẽ. ⁊ ꝺ ecde. edi. tua nos. vel tunc extra ecclesiam causa tracteẗ: vt interdictum serueẗ Non est eñi ꝑceptum vt ibi tracteẗ de necessitate sed de honestate: vt forte ꝓpter loci reuerentiam magis a piurijs ⁊ mendacijs caueatur. Hec Ber. Item ꝓhibetur ne in ecclesijs ⁊ cimiterijs fiant seditiones cõclamationes impetus vniuersitatum: ⁊ quarũlibet societatũ: contentiones ⁊ publica ꝑlamenta negotiationes: ⁊ ꝑcipue nundinarum ac fora cuiuscunq; tumultus: vt patet ex͂. e. decet. Item intra ecclesiã non debet aliquis sepeliri nisi sint epi vel abbates: vel digni ꝑsbyteri aut fideles laici. 13. q. 2. nullus. Et intelligũt quidam hoc de laico fideli. s. ꝑ quem miracula fiunt a fidei vtute. Aliqui vo de quolibet fideli in tantuꝫ ꝙ fides eius ⁊ bonitas fuerit manifesta. Secundũ aũt Hosti. intelligitur de quolibet fideli in dignitate ꝯstituto: vt comite: rege: impatore. Et sic de facto seruaẗ. De sancto vero quicũq; sit ille nullus dubitat. In quoꝝ sepulchro nulla ꝑsona priuata debet poni. C. de sacro sanc. ec. l. 2. Hanc tamẽ aliqui aliter intelligunt. s. ꝙ laici morari nõ debent cum clericis intra chorum. Quod est verum: extra de vi. ⁊ ho. cle. c. i. Item non debet ecclesia ĩcastellari nec ibidem ꝓpugnacula edificari vt inde fiat guerra: vel ibi recipiantur qui faciũt guerram ⁊ ꝑcipue predonens: lꝫ auctoritate episcopi posset hoc fieri ibi ad temp⁹ iminente iusta necessitate puta ꝓpter metum paganorum: hereticoꝝ piratarum: ⁊ latronum: ⁊ ꝑ defendẽdo iure ecclesie cum forte nõ inueniaẗ locus ad hoc ita apt⁹. Et in his casibus ⁊ similibus non tñ clerici ibi refugium habebunt: sed etiã laici innocẽtes: ⁊ fidem ⁊ ius ecclesiasticum defendẽtes ita tamen ꝙ cessante necessitate incastellatio cesset. ar. extra de custo. eu. relinqui. ⁊ di. 42. c. penult. ⁊ vltimo. ⁊ ex͂ de obser. ie. cõcilium. §. penult. ⁊ ꝑcedenti. Item laici nõ debent ab ecclesia violentum hospitiũ tanꝙ ex debito exigere Non aũt debet eis negari si petant hoc sibi fieri ex charitate: extra. e. c. i. ⁊ ꝺ preben. de monachis. ⁊ di. 42. quiescamus.

Quid si domus aliq̃ vel possessio ꝑueniat ad ecclesiam que teneẗ albergum facẽ certũ

& certo modo: secundum. Ecclesia tenet: quia hoc est seruitiū certū: ar. extra de deci. de terris. & c. dilecti. Item intra ecclesiam vel cimiteriū nō debēt suppellectilia poni: nec aliqua violentia cōmitti. Quod extendit vsq ad quadraginta passus: si sit ecclesia maior. s. matrix: vel vsq ad. 30. si sit minor: vt capella. 17. q. 4. sicut ātiquit⁹. fraternitati. minor. Capelle quae tū sūt intra ambitū murorum. s. ciuitatis castri vel ville nō ponunt secundum Hosti. i hac. 30. passuū obseruatione. 17. q. 4. quisqs. Ex hoc ergo aliquis maleficus & delinquēs vel alius ad ecclesiaz confugiens si intra ābitū se recepit: ecclesia eū debet saluare. 23. q. 5. reos. Nec est mirū. Nam ad statuā prefecti vrbis fugientes lex saluat. ff. de offi. prefecti vrbis. l. i. §. i. Ad euidētiam aūt maiorē distinguendū ē: quod fugiēs ad ecclesiam aut ē seruus: & tunc vel venit sine armis. s. vt seruitio dñi se subtrahat: & tunc redditur dño: prius tamen iuramento de eius impunitate clericis prestito: ex. e. inter alia. Aut cuz armis: & tunc extrahat̃ ɔtinuo. C. de his qui confu. ad eccle. si seruus. Aut est iudeus qui xpiano obligatur: & is nō recipit: donec debita reddiderit vniuersa: vt patet ibidem. l. i. Aut ē liber xpianus: & is aut cōfugit volens vitare litigiū vbi ciuiliter ɔueniebat: & is recipitur. Nec est ex quo est intra fines ecclesie repetandus iudici. Et pōt per se vel per alium se defendere sicut elegerit. Alias ɔtra eū pcedi tur: & bona eius siqua habet distrahunt: & sic ecclesia hunc reddere tenet. Quilibet etiā de ecclesia iurare tenet quod nō est conscius rerum suarū. Quod totū tradit ibidē. l. pñti. §. i. & se. Si vero maleficiū cōmisit. aut intra ecclesiaz vel ppe intendens per eam liberari alias nō cōmissurus: puta occidit hominē in cimiterio ppe ecclesiam: & ɔtinuo intrauit eā: & talez ecclesia nō defendit: extra. e. c. fi. Et sic intelligi pōt in auc⁹. de man. pn. §. sed nec. coll. 3. vbi excipit homicidas: adulteros: raptores virginum. Alij dicunt vt Goff. & Ber. extra. e. int alia. quod illud auct. corrigitur, per. c. extra. e. int alia. Raptorem eni virginum ecclesia defendit. 36. q. i. de raptoribus. Et hoc dicūt cōiter magistri. Sed illud intelligi potest vt dictuz quando rapuisset ppe ecclesiam. Et sic loquitur illud auct. Decre. aūt intelligitur quādo delonge venit & insequebatur: & iō ad ecclesiaz fugit. Intellige etiam illud auct. quādo vult matrimoniū cōtrahere. Alias ɔtra extra de raptoribus. c. fi. Et sic est prōptum leges cuz canonibus cōcordare. De mente tamen canonis fulciri videtur opinio cōis magistrorum quantum ad adulterum & raptorez virginū secundum quod intelligunt grosso modo: quia intellect⁹ eorum magis conuenit pietati. Sed Greg⁹. multum sonet quod dixi. Si autem lōge ab ecclesia crimen enorme commisit: puta quia publicus latro est qui quolibet die iudicari potest. C. de ferijs. puintiaruz. qui ēt impune occiditur. C. quādo licet vnicuiqz. l. i. & z. z3. q. 5. cum homo. & hoc si sit nocturnus: nō aūt si diurnus nisi se telo defendat: extra de homicidio. c. z. talis non defenditur. Unde de tali potest intelligi quod dicit Exodi. zz. Si qs per industriam occidit proximum suum: & per insidias: ab altari meo euellas euz moriatur: extra de homicidio. c. i. Idez est si sit agrorū vastator siue combustor: qui de nocte cōburit segetes vicinorum. Talis enim nō defenditur: extra. e. inter alia. §. & hoc verū ē. Alias aūt quātūcunqz enorme crimen commiserit rectores ecclesiarum debent ei saluare vitam & membra idonea cautione recepta: ar. ex̃ de re. spo. ex transmissa. Et hoc nō tātū iuratoria. 17. q. 4. idem statuimus. sed etiā fideiussoria & penali: si timeatur quod is qui petit eum non seruet iuramentū: ar. in. c. ex trāsmissa. Super hoc aūt quod inique fecit: alias est legitime puniēdus: ex̃. e. iter alia. §. liber. Et nota quod quādiu maleficus est in ecclesia: non ē inde violēter eijciēdus: nec detrahendus: nec ɔstringend⁹ nec requies: nec vestis: nec victualia negāda. C. e. pñti. respōso. i. & §. i. Et si quis attentauerit facere: sciat se lese maiestatis irretituz crimine: & sic vltimo supplicio punietur. Istam aūt libertatem nō hʒ tm̃ intra ecclesiam: sed etiaz extra infra. 30. passus vt ad vsuz reqsite nature exeat ad debita loca. 17. q. 4. diffiniuit. licet hec emunitas hodie defacto sit i locis quāpluribus vsurpata. Sed quare magis excipiuntur duo supradicti, quā malefactores alij? Rñdet Ber. extra. e. c. fi. in sum. glo. vlt. quia forte sunt deteriores: quia plurium interest illos puniri quā alios: cum pluribus excogitet nocere. 23. q. 4. est iniusta. Quid si qs committat furtum in ecclesia? Nunqd defendit. Et videt quod nō: quia secundum Aug. Nemo ad supplicandū ibi debet admitti: vbi sacrilegium cōmisit. 16. q. 4. frater. & coepus. Sed Goff. dic ɔtrarium: quia tm̃ duo genera hominū excipiuntur. s. latro publicus & vastator agroruz nocturnus: ex̃. e. inter alia. Et ecclesijs & personis ecclesiasticis scitas ignoscēdi gloriam dereliquit. C. de epi & cle. si qs in hoc genus. Hec tm̃ lex secundum Host. potius facit ɔtra: cū ibi iniuria puniri mandetur: lʒ etiā nō petatur. Nec negat qn agere possit & petere: imo hoc ɔcedit. C. de iureiur. atrocez. Et secundum canonez

peti pôt q iusticia fiat: licet sciamus q fieri non possit sine sanguinis effusione: vt habituz est supra ti. de pcussore. Unde fm Hosti. z etiaz Bar. qui cõmittit furtuz vel aliud crimen in ecclesia vel cimiterio non defendit. Et de talibus loquitur extra.e.c.fi. qui vero extra: defenditur: exceptis tñ illis duobus de quibus dicit.c.inter alia. Hec etiã dicit Ber.ex.e.c.fi. Sed nunquid priuilegiuz hoc hz eccl'ia interdicta? R'n° q sic. Hec enim reuerentia debetur deo qui nec deliquit: nec ecclesia ei°. Unde si sine culpa sua interdicit ecclesia nõ est pter hoc violanda. Hec Hosti. z Goff.

Quid si ecclesia non sit ɔsecrata? R'ñdeo nihilominus est priuilegiata: extra.e.ecclesia z extra de ɔsecra.c.fi. Quid de ecclesia in q nondũ sunt diuina officia celebrata? R'ñdeo fm Ber. extra.e.ecclesie. Videt q nõ gaudeat puilegio imunitatis predicte: qz nõ duz videtur plene diuinis obsequijs dedicata: vñ nõ diceret sacrilegiũ ibi cõmitti. Aspergi tñ deberet si aliquid turpe ibi factum fuisset: añ q ibi celebraret. Hec Ber. Quid de oratorijs puatiuoz? R'n° q nõ habet hanc emunitatem. Hec Goff. z Hosti. Sed cũ ecclesia saluet fugientẽ ad se vt dictuz est: quare hoc etiã nõ facit corpus xpi? Nam z si damnatus ad mortẽ recipiat corpus xpi: nihilominus occiditur: licet Hostiẽ. putet rõnabiliter illa die iusticiã differendã. Et sic intelligit illud. 13.q.2.c.fi. z ar.ff. de pe. pgnantis? R'ñ° fm Hugo. Ratio huius est: qz ecclesia est sic priuilegiata: nõ ãt corpus xpi. Scdm ãt Hosti. pôt dici q fugiens ad ecclesiã ad eã liber venit z iõ rõnabile ẽ q ecclesia eũ in illa libertate defendat in qua ipm inuenit. Corpus ãt xpi datur ducto in carcerẽ: iõ libertatẽ quã i eo nõ inuenit nõ defendit: sed eũ in captiuitate relinquit. Quid ergo si quis ad ecclesiaz fugiens presbytero deferenti corpus xpi obuiet: z ei adhereat? R'n° fm Hosti. Ecclesia talem saluabit: licet hoc nõ exprimat in iure Et huic debet quilibet fidelis fauere. Si eniz statua prefecti saluat: vt dictum est supra: multo magis corp° xpi. Nec obstat q Hug. dicit: q hoc priuilegium est ecclesie non autẽ corporis xpi. Fateor enim q priuilegiũ vnius persone non extenditur ad alium priuatum quia nemo debet sibi hoc aucte pria vsurpare: vt dicitur extra de priuile. sane. Porro cuz predictum priuilegiũ ad dei honorẽ z eccl'ie reuerentiã concedatur: de mẽte iuris est fm Hostiẽ. vt vbi est maior ratio multo fortius extendatur: z creaturaz dño potius q creature ibi deferat. Quid de ɔfugiẽtib° ad pallatiũ epi? Nunqd defendunt fm formam supradictã? R'ñdeo q sic. 17.q.4.id cõstituimus. Et dicit Inno sup.c.inter alia. q hoc itelligũt quidã simpliciter: alij qñ. pallacium ẽ iuxta ecclesiã: ar.dis.41.epus. Itẽ rustici nõ pñt eius rura deserere: z alio se transferre ex.e.c.3. Quod intellige fm glo. de ascriptt. glebe: extra de iudeis multoz. Itẽ qlibet pôt rem suam regulariter ecclesie relinquere contra quod multi tyranni excogitãt machinationes diuersas. Et ideo ɔtra hi° inuehit ɔcilium generale: extra de rebus ecc. nõ alie. cum laicis. ibi. Sed z de mortuarijs zc.i. pro aĩa relictis de quibus aliqui statuerũt q ecclesia infra annũ z diem distrahat: al's pria auctoritate occupant relicta ɔ legez. C. de sa. sanc.ec. generali. z.l. iubemus. vbi dicitur: q cuilibet licet res suas pñmoniales in toto vl' in parte causa mortis: vel iure institutionis: vel quocuncq alio mõ ecclesie relinquere: vel inter viuos donare. Nec oportet q donatio talis insinuetur: vt patet ibidẽ.l. illud. Itẽ transfertur dominiuz rei in ecclesias solo pacto.i. sola nuda promissione sine solennitate stipulationis z traductionis: cum in alijs psonis sit necessaria traditio corporalis. C. de sacro sanc.ec. vt inter diuinum. Et est idem fm Rod. quando datur aliquid ecclesiastice psone intuitu ecclesie. Itez qdquid fuerit ẽptũ de pecunia alicuius ecclesie reuerti debz ad eã. 12.q.3.c.i. z.q.5. fixuz. ẽt si illã ẽptor furatus eẽt vl' rapuisset: vel depositũ habuisset: z hoc siue ẽptum sit noĩe ecclesie: siue nomĩe alieno: ex de pecu.cle.c.i.z.c.inqrendũ.

Irca sextũ qd ẽ de feudis qritur vtrũ ipsa possint ecclesie donari vl' legari. Et videt q nõ: qz nõ licet ea vẽdere vl' pignorare: necq p aĩa iudicare: necquoquo mõ alienare: preter dñi voluntatẽ: vt patet in li. feu. nõ alias sine ɔsensu maioris dñi. imperialem. §. habito? R'n°. Si feudũ sit de camera dñi datum ad tempus: tũc locũ habet lex p dicta z similes: cũ nõ sit perpetuũ nec heres succedat. De tali etiã loquitur: extra de doñ. inter vi. z vx. §. nuper. Idem ẽt dicendum est de feudo psonali: qa natura feudi psonalis hoc nõ patit: ar. ex de offi. dele. qm̃. Si autez feudũ sit paternũ z reale siue ppetuũ z ɔsuetum seruiri per alium: sicut est fere vbicq: tũc locum habet supradicta lex generalis z siles: z in tali succedet filius etiã si sit religiosus: vt dicitur in auc°. de sanct .epi. §. nulla. coll'. 9. Antiquũ ergo feudum quod est pñmonium pôt dari: nisi contraria cõsuetudo repugnet: licet aliud sit in nouo: extra de feu.c.2. Non

est tamen pretermittendũ fm Hosti. q libri antiqui non habent in illa lege imperialem. istam clausulam.s.p aia iudicare. Unde vel illud verbum remoue vel intellige quod est psonale vel tẽporale: vt supradictũ est, vel ẽt quãdo fit in fraudẽ: vt cum aliquis vasallus patitur se conueniri ab ecclesia corã eccl'iastico iudice: τ confitetur se vel predecessores suos damna magis dedisse ecclesie: τ hoc ↄfiteť in fraudem: cum tamẽ filij hoc nõ ↄfiteãtur. Unde in restitutionẽ dãnoꝝ dat ei quicquid habet: retento sibi vsufructu ad vitam suam τ de his omnibus facit libellum dicens: ego iudico hic animã meam vt vitem extremum iudiciuȝ. Taliter colludens nõ põt p anima feuduȝ iudicare: q̃a omnis collusio reprobatur: extra de collu. dete. clerici. Nõ est eni credenduȝ q rectores ecclesiaꝝ qui interfuerũt quãdo lex illa.s. imperialem facta fuit cõtra se sustinuissent eam fieri. Nec imperator p̃uilegia que sponte dederat auferre poterat: ex quo papa ea approbauerat. 25.q.z.c.i.τ.z.τ.c. priuilegia. τ extra de consti. ecclesia sancte Marie. Sciendũ tamen q feudũ trãsit cũ onere suo: extra de doñ. inter vi. τ vx. §. nuper iõ ecclesia cui feudũ donať vł legatur subire debet onera feudi: que subeunt alij.

Irca septimũ qδ ẽ de pena violantiũ emunitatẽ ecclesiasticã est sciendum fm Hosti. q fm cañ. violator est excõicandus. 17.q.4.oẽs ecclesie. τ dis. 17. nullus. si quis deinceps. Et effractor τ incẽdiarius ecclesie sunt excõicati ipo iure. ii.q.4. canonica. τ extra de rapto. in litteris. τ de sen. ex. conquesti. Sed τ pena trium libraꝝ argẽti exaiati imponiť. 17.q.4. quisq̃s inuentus. τ dãnum nouies componat: vt ibidẽ seq̃tur. Sed si quis seruũ fugientẽ ad ecclesiaȝ inde violenter extraxerit sex centos solidos componat: vt. e.q. si quis contumax. Qui vo epm a sede expulerit vel cõprehenderit: vel in eum manus violentas iniecerit: est excõicatus et oĩa bona eius cathedrali ecclesie applicãtur 17.q.4. si quis deinceps. τ accedit. τ extra de penis in quibusdam. Rapientes vero res ecclesie nõ sunt ipo iure excõicati: extra de foro cõpe. ↄquestus. fm Goff. nisi occasiõe exactionis vel tallie: extra.e. non minus. De quo vide. ĩ. li.7. ti.z. casu.io. Scdm aũt leges quicunq fugientes ad ecclesiaȝ subducit: crimine lese maiestatis tenetur. C. de his qui ↄfu. ad ec. l.z. Qui vero in ecclesia vel in alio loco venerabili seditionẽ vel clamorẽ vł tumultũ fecerit: vel in qualibet ciuitate vel vico ↄuenticulum collegerit vel colligere attentauerit vltimo supplicio subiacebit: vt diciť ibidem .l. denũciamus. Item si quis personis ecclesiasticis ter requisitus iusticiam denegauerit: iurisdictioneȝ pdit: vt patet ex̃ de fo. compe. cum sit generale. Item iudex secularis qui vult personam ecclesiasticã ad soluendum debita cogere: p ecclesiasticũ iudicẽ ordinariũ loci debet ecclesiastica censura cogi desistere. li.6. de fo. compe. seculares. Item violatores p̃uilegioꝝ ecclesiarũ vel dissimulatores pena .5. lib. auri. afficiunť. C. de epi. τ cle. in eccl'ijs τ.l. si ecclesie venerabili.

De sepulturis. titulus. 3i.

Ostea cõsiderãdũ est de sepulturis. Et p̃mo q̃d ẽ sepultura: τ quid ẽ ius funerãdi. z° apud quã ecclesiã debet quis sepeliri. 3° de canonica portione. 4° quibus interdiciť sepultura. Circa primũ sciendũ: q sepultura multipliciter dicitur. Qñq enim dicitur locus siue terra in qua fit sepultura. Et si in tali terra nunq̃ aliquis fuit sepult⁹: nec al's est locus sacer: vt ẽ cimiterium põt licite vendi: quia nemo debet cogi de suo facere beneficium. io.q.z. precarie. Et talis locus dicitur purus. C. de religiosis τ sump. fu. locũ. Si vo in tali terra fuit aliquis sepultus de volũtate eius cuius erat: fact⁹ est locus sacer: vt pa tȝ ibidẽ. l.z. ideo non põt vendi vel obligari: vt patet ibidem. Et de tali terra potest eligi fm Ber. extra. e. abolende. vł de terrra cimiterij que dicitur religiosa τ sacra: licet etiã nullus sepultus sit in ea: ar. ff. de rei ven. que religiosis. τ. 17.q.4. q̃squis. Et talis terra vendi nõ põt i3.q.3. questa ẽ. τ precipiendũ. Hec Ber. sup. c. abolẽde τc̃. Qñq vero diciť sepultura tumba marmorea τ lapidea. Et hec potest vendi si sit pura idest si nullus sit sepultus in ea. Si vero aliquis sit sepultus in ea: per hoc facta est locus religiosus. ff. de reli. τ sump. fu. l.z. τ.14.q.z. questi. vnde nõ potest vendi Qñq dicitur officium qδ impendiť sepeliendis. Et hoc etiã vendi nõ põt: cũ clerici ad ħ teneanť: q2 habẽt bñficium ab ecclesia: imo simoniam cõmittũt si quid ibidẽ accipiũt: ex de simonia non satis. τ.i.q.i. dictuȝ. Si tñ nõ teneanť ad hoc rõne bñficij: pñt ibidẽ preciũ accipere: quia de suo non tenenť hoc facere. iz.q.z. charitatem. τ extra. e. abolende. i glo. i. de prescrip. officij. Et licet clerici nõ possũt petere laici tamen possunt cogi pias τ laudabiles cõsuetudines seruare: si que ibi fuerint

extra de fimo.ad apostolicaz. in glo. Ber. Nota fm Inno.ex.e.c.abolende.si sit vas ali quod factum lapideum vel ligneuz: p aliquo sepeliendo vendi potest: nisi sit factum sacruz per episcopum: vel ad hoc specialiter deputatum: ex de reli.do.ad hoc. Licet eni aliquis in aliquo loco sit sepultus sine episcopo: tamen non credit illum locum esse sacratum fm canones: licet secus sit fm leges.ff.de.reli.l.z. Si tamen predicta loca sint sacra: vel ad hoc deputata per episcopu: ea vendere non licet: vt patet in.c.abolende. Jus autē funerandi vno modo dicit sive est potestas sepeliendi in ecclesia: vel in cimiterio ecclesie. Et hoc mō competit ecclesijs: et puenit eis ex concessione episcopi. Tenet enim episcopus maioribus ecclesijs cimiterium quadraginta pedū et minoribus.30.assignare. Competit etiam illis ecclesijs quibus hoc ex privilegio ē cessum vt infra patebit. Debet autem tale cimiteriū assignari quando ecclesia cōsecratur: vt patet de conse.dis.i.nemo.17.q.4. sicut antiqt⁹. Quedam aūt ecclesie hoc ius non habent: vt capelle que sunt in castris et ciuitatibus in locis artis: vt patet.iz.q.4.quicunq3.in fine. et quibus epus cimiterium non concessit. Alio modo dicitur put euenit his quib⁹ inest ius mortuos inferēdi: vt patet.ff.de mor. iferen. p totū. Ad hec nota fm Inno. sup.c.abolēde q cimiteriū ordinari debet.circa ecclesiaz 17.q.4. sicut antiquitus. Et pōt esse remotū pter fetorez: vt est in francia. Non credit āt q alicui loco religioso hospitali vel templo possit accedere sepultura: nisi habeat ecclesiam qz cum cimiterium consecratum debeat esse vt dicitur in.c.sicut. In loco non cōsecrato non potest accedere. Item in vno cimiterio possunt plures ecclesie ius sepeliēdi suos parochianos habere. Hec Inno.

Irca scdm quod est apud quā ecclesiam debet quis sepeliri: sciendum q sepeliendus aut est puber aut ipuber Si puber pōt eligere sepulturā etiā si sit filiusfamilias: et etiā sine consensu patris. Et hoc expressum est.li.6.e.licet. Talis igit.s.puber: aut nō eligit sepulturā: aut eligit. Si nō: tunc sepeliri debet in ecclesia sua parochiali.s.in q diuina audiuit: et sacramēta recepit: extra.e. c.i. Uel potius in ea apud quā sui maiores sepeliri cōsueuerunt ab antiquo: si posset ad eaz deferri sine piculo: ar.li.6.e. nec q. et.13.q.z. ebron. et ex.e.nos instituta. et.c.fraternitatez. Et hoc est verū siue decedat in ciuitate siue i castro vbi domicilium habet: siue in villa rurali ad quā se transtulit cā recreationis: vel exercendi ruralia in eadē. Non eni debet sepeliri in ecclesia illius ville: sed in ea in qua sepeliretur si ibidē decessisset vbi domicilium habet. Hoc dico si ad eam sine periculo ferri posset: vt dicitur ibidem. Si aūt eligat: debet apud illam ecclesiam sepeliri: apud quā eligit etiam si sit min⁹ religiosa q̄ illa apud quā debet sepeliri si non eligat. Et hoc est nunc expressum supra.e.cum q̄s.licet aliqn fuerit de hoc ctrouersia magna inter doc. vt patet ex .e.fraternitatem.in glo. Ad hoc tn q electio teneat duo requirunt. Primū est q ecclesie i qua consueuit audire diuina et ecclesiastica pcipere sacra: detur portio canonica. li.6.e. cū quis.aliter nō valeret: quia hec sub tali cōditione cceditur.s.si portio canonica relinqt extra.e.c.i.§.i. Et statim vt ibidem sequitur sub anathemate phibetur: ne aliter eligatur. Unde forte fm Hosti. nisi hoc seruetur possz appellari: et quilibet deferens ex cōicari: vt pz extra.e.c.i.ex parte.z^m ē q eligat p se ipsum bona fide: nō aūt illectus vel ex temeritate et cōtemptu pprij presbyteri: qz tunc non valet ar.zo.q.3.cstituit. et extra de cuer.ciu.dubiū Predictis ergo duobus ccurrentibus electō tenebit: al's nō fm Hosti. Presumit autē fm Inno.ex.e.sup.c.i. non maliciose sepulturaz elegisse si elegerit in ecclesia cathedrali: vel in canonica: vel in loco vbi bonū facit: decimas soluendo: ar.13.q.z. vbicunq3. vel vbi.ē pronus: vel si eligat in loco priuilegiato super sepulturis: ex.e.in nostra. Et licet sic p̄sumat si tamē ctrarium pbaretur: electio nō tenēt extra.eo.ex parte.et.c.in nostra. Sed hec oia discreto iudici cōmittunt. Si autē sit ipuber si pater ei sepulturam elegerit: ibi sepeliri debet: vbi pater elegerit vbi talis habetur consuetudo. Alias debet cum suis maioribus vel in parochiali ecclesia sepeliri. lib. 6.e.licet. Et fm Jo.an. ordo sepulture videtur seruādus: vt.s.cum suis maioribus sepeliatur.li.6.de elec.si quis iusto.§.i.ad hec.et.6 .e.is qui. Et idez fm Ber.ex.e.de vxore. Cōsuetudo tamē habet fm Jo.an. q parētes et amici sepeliunt in altera illarū quā volunt.

Sed nunquid filius decedens intestatus sepelietur in sepulcro patris. vel in sepulcro aui proaui et aliorū antecessorū suor: Rndeo Pro vtraq3 parte inuenies tex.13.q.z.§. Joseph. et vsi.econtra. Scdm autez Jo.an. satis videtur habenda ratio ātique sepulture aui proaui et aliorū antiquorū potius q̄ paterne et hoc per.c.extra.e.c.z.in principio. et.c. fraternitatē. vbi dicitur. Patrum aliorumq3 parentum copulatiue. et li.6.e.cum quis. et.c.is

per hoc quod ibi dicitur ab antiquo. Ubi debet vxor sepeliri? Rñdeo. Cum viro suo si non elegerit sepulturam. 13.q.2. vnaqueq3. Potest tñ eligere vbi vult: extra.e. de vxore Et si plures habuit viros successiue: cum vltimo.li.6.e.is qui. Ubi debet viator sepeliri? Rñdeo. Ubi elegerit si elegerit. Alias videt q sepeliendus sit apud ecclesia3 in cuius parochia morit si nimis a ppria parochia distet ita q cũ difficultate τ terrore deferretur: ar. extra de eccle.edi.ad audientiã. Si autem de facili τ sine fetore deferri possit: est cum suis parentibus tumulandus: ar.extra.e.c.i.τ.c. fraternitate3. nisi consuetudo appareat fm Hosti. Unde nota fm Inno.extra.e.sup.c.i. viator est sepeliendus in ecclesia cathedrali. 16.q.i.c.i.τ clerici in ecclesia cuius sunt clerici. Hec omnia iud ci discreto cõmittuntur.

Utrũ religiosus possit sibi eligere sepulturam? Dicit Hosti. q sic. Sed nũc ẽ expssum q nõ: τ q debet apud suũ monasteriũ sepeliri nisi sit adeo ide remot⁹ q ad illõ cõmode ñ possit deferri.li.6.e.religiosi. Nec obstat illud extra de exces.prela.nimus.τ de priuile.vt pui leg a.vbi dicitur: q illi fratres sepultura3 eligunt sibi: qr fm Jo.an.non loquũtur de veris religiosis: sed de his q̃ assumunt in fraternitatem. vel intelliguntur de nimis remotis a monasterijs suis. Et hoc etiã scõo modo intelligit Inno.in glo.sup.c.nimis.τ Hostien. super.c.vt puilegia. Quid si quis eligat sepeliri in aliquo monasterio: τ facto inde publico instrumento iuret q nunq̃3 otraueniet vltimo eligit alibi sepeliri? Nunquid valet electio 2ª? Rñ°. Legiste dicunt q tenet scda electio: non obstante iuraméto: vt patet.ff. de pac.iur.gentium.§. si paciscar.C. de legib⁹ non dubium.in fi.τ.13.q.2.τ vlt. Canoniste vero dicũt: q obstat iuramẽtũ: ex de iureiur. si vero.τ.13.q.7.flagitia. Et has duas positiones tangit breuiter Ray. in eodẽ ti.dicẽs: q l3 de iuris rigore sine subtilitate teneret electio vltima: cõtrariũ tamen credit fm deu3 τ canonicam equitatẽ. Hostiẽ.tñ distinguit sic.s. q si prima electio facta fuit ppio motu sine preiudicio parochialis ecclesie: cui relinquitur portio canonica: τ ex pura deuotione fuit iuramento firmata tenet: nec põt postea variari: nisi ex cã. Et sic intelligit opinionem canonistaꝝ. Ex causa aũt noua post iuramẽtum orta: de qua non cogitauit ille qui sepulturam elegit: tẽpore quo iurauit põt mutare voluntatem suam τ sepulturam. Sic intelligit opi.legistarum: τ iura pro eis inducta: vt si mutetur status eius: quia forte fact⁹ ẽ eps vel religiosus: ar.extra de except.pastoralis.τ etiã si mutetur status loci: quia.s.est materialiter τ spũaliter dissipatus: ar.extra de v̄. sig. abbate in fi. Habet enĩ iuramentũ oditiões vt habitum est supra p li. Si aũt electio pma fuit facta ex illectiõe: vel ex otemptu in preiudiciũ ecclesie ppie: cui portio canonica nõ relinquitur: non valet: vt dictũ ẽ supra. Nec in hoc casu valet tale pactum nec iuramentum vt patet extra de pactis plerisq3.τ de iureiur. sicut nostris. Et sic intelligit leges ad hoc inductas: τ alias similes.s. q nõ valet iuramẽtum otra legem prestitum. Uerũ ẽ in alterius vel etiã publici iuris preiudiciũ fm Host. Nunc aũt contra fraudulẽtias, tales ĩ nouo iure prohibetur in virtute sancte obedientie: τ sub interminatione maledictionis eterne oĩbus τ secularibus τ clericis cuiuscũq3 conditionis sint vel status: ne aliquos ad vouendum vel iurandũ vel fide interposita vel alias pmittendũ inducant vt apud eoꝝ ecclesiam sepulturam eligant: vel iam electã nõ mutẽt. Et si secus factum fuerit electio irrita erit: τ illi que sic elegerint nõ poterũt sepeliri apõ ecclesiã sic electam: sed oĩno sepeliri debent apud ecclesias apud quas de iure sepeliri deberent: si sepulturã non elegissent. Si v̄o ide3 religiosi l clerici pdictos ĩ suis eccl'is l cimiterijs sepelierit: tenẽt ĩfra.10. dies ĩtegre restituere tam corpa sepulta q̃ etiã oĩa que occasione sepulture illorum puenerint: quõlibet ad eosdem. Quod si non fecerint ecclesie ipe apud quas sunt sepulti τ cimiteria earu3 ex tũc sũt tã diu eccl'iastico supposite interdicto donec plene restituerint oĩa supradicta.li.6. c.aĩarum. Quid si pmiserit sepeliri in illa ecclesia in qua sepeliri deberet si ab intestato decederet? Ad hec dicit Jo.an. q hec indigẽt declaratione. Si eni dicat: q ibi debet sepeliri hoc videtur esse contra illud quod dicitur in.d.c.animarũ.s. q non debent sepeliri apõ eccl'as sic electas. Si vero dicat q nõ o3 ibi sepeliri.vbi g̃ sepeliet. Põt dici q ibi sepeliet ñ obligatiõe pmissiõis: sed poti⁹ iuris. Et nota q predictum tẽpus.10.dieꝝ in restõne corporis currit: ex quo petitum fuerit: sed in restitutione rerũ statim currit: vt credit Jo. an. Non enim hec decre.an marum.intendit minuere: sed addere ad decretalem: extra de pac. plerisq3. in qua sine aliqua petitione dicitur eos esse obligatos ad restitutionem. hec vero imponit tempus τ penam. Ad hec nota quod li.6. de pac. dicitur q monachi habẽtes liberam a sede apostolica sepulturam: si paciscantur cum rectore alicuius ecclesie q non

recipient ad sepulturam aliquos: vl' ceteros parochianos illius ecclesie debent cogi pactū seruare: etiam si illi apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum illud eorum priuilegio derogetur. Et hoc fm Jo. an. siue pactio sit secuta priuilegium: ar. extra de prescript. cum olim. siue priuilegium secutum sit pactionez: si nō fiat ibi mētio de pacto: ar. extra de deci. ex multiplici. Quid si presbyter ꝓprius eū qui elegerat alibi sepeliri violenter rapuerit vel totus conuentus: vel maior pars eius: Rn° Jus qđ habet in mortuarijs amittit: ꝛ ossa restituet: vt dicitur extra eo. cum liber. Secus est fm Host. si minor pars vel solus prelatus deliquisset quia delictū persone ꝛc̃. vt dicitur extra de except. cū venerabilis. §. intelleximꝰ.

Jrca tertiū querūtur plura. s. quota pars est hec portio canonica: Rñdeo Aliquādo est quarta. Aliqñ ē tertia. Aliquādo media: vt patet extra. e. c. i. ꝛ. z. ꝛ. c cum super. Que varietas est ē determināda fm consuetudinem loci si nō sit determinata per dominum papā vt extra eodē certificari. Uidi enim eam taxatam p dominum papaz diuersimode tēporibus diuersis: q̄tū ad illđ quod dare tenebant fratres minores ꝛ predicatores ecclesie parochiali. Et si cōsuetudo ꝓprie ecclesie nō apparet: cōsuetudo ecclesie metropolitane attendi debet: vt patet extra de spon. du. tuas. que si nō apparet: consuetudo ecclesiarum vicinarum seruari debet: vt patz extra de cen. super eo. Que si sit diuersa debet̄ quarta: quia in hac oēs conueniunt: vt dicūt Goff. ꝛ Ber. super. c. certificari. ar. ff. đ arbi. diem. §. si plures. Quid si sit cōsuetudo ꝙ detur minus quarta: Dicit Hostiē. ꝙ de hoc nullo iure expresso cauetur: dūmodo consuetudo sit prescripta: ar. ex̄ de testa. officij. Sz quid si sit consuetudo ꝙ nihil detur: Rñdet Goff. ꝙ non valet: cū sit irrōnabilis ꝛ cōtra ius: extra. e. c. i. ꝛ extra. e. de cōsuetudie. Dicit tamē Hosti. ꝙ cōsuetudo prescribi posset dūmodo titulus ꝓbaretur. De quibus debz hec portio canonica dari: Rñdet Hostien. ꝙ de oībus que qualitercunqz ꝓueniūt intuitu sepulture: extra. e. in nr̄a. nisi contingat aliud. vl' rōne priuilegij: vt ibidē dicit̄ đ equis ꝛ armis relictis in terre sancte presidiū. vel rōne cultus diuini: vt in relictis ꝓ luminaribus libris ꝛ ornamentis ecclesiasticis: siue pro septimis vicesimis trigesimis ꝛ āniuersarijs. vel ratiōe conditionis apposite a testatore: qui reliq̄t aliquid ecclesie ꝓprie pro sua mortuariorum portione sub hac conditione vt eo contenta esset: ꝛ de alijs nihil exigeret. Quod Hostiē. intelligit esse verum nisi infirmus ad hoc inductus esset: vt ꝓ predictis legarēt: que alias simpliciter ꝓ anima relinqueret. Tali enim fraude detecta exigetur etiam de illis portio canonica: extra de testis officij. ꝛ. c. vlti. fm Hosti. Quid si quis assumatur in confratrez alicuiꝰ loci religiosi non oblatis sed sibi retētis suis bonis: ꝛ ibi sepeliatur: Rñdet Goff. ꝛ Hosti. ꝙ non liberatur a canonica portiōe: sicut nec eximitur ab episcopi iurisdictione: vt patet extra de priuile. cum ꝛ plantare. §. đ cōfratribus. ꝛ. c. vt priuilegia. Quid si q̄s intret religionē: ꝛ infra tempus ꝓbationis ī ea decedat: Repondeo fm Goff. Canonica portio parochiali ecclesie non debet̄: quia in religione decessit: quod sufficit ad quarte retentionem: vt patet extra. e. de his. ꝛ. c. inter alia. Ray. vero dicit ꝙ si quis in sanitate: vl' infirmitate: de qua non moritur transeat ad religionem illā in qua elegit sepulturā parochialis ecclesia aliquid petere non pōt. Secꝰ est si illa infirmitate moriatur: ex̄ de his. Et idem dicit si infirmus in vna parochia mutari se fecit in aliam parochiam: ꝛ morit̄ de illa infirmitate: quia prima ecclesia nō priuabitur parte sua: vt patet ibidem: vbi dicitur. Dummodo de egritudine ꝛc̃. Quid de leprosis qui domum intrauit leprosorū: Nunquid presbyter parochialis petere pōt canonicam portionē: Rñdet Rod. ꝙ non pōt de iure: qꝛ idem est ac si transirent sani ad religionem: nisi forte moriātur de lepra. Teneri tn̄ debet consuetudo: ar. extra. e. de his. ibi. dum tamen de illa egritudine decedant. Quid de hoc qđ fit in quibusdā regionibus. s. ꝙ ecclesia parochialis de oībus mobilibus: que moriens relinquere potest: in testamēto ptē tertiam exigit: ꝛ etiam morienti iniungit ꝙ presbytero reuelet omnia sua mobilia: vt inde suam tertiam partem habere possit: Ad hoc respōdet Rod. ꝙ huiusmodi cōsuetudo non debet preiudicare iuri cōmuni: nisi pacifice ꝛ legitimo tempore sit prescripta: vel ex cōtradictorio iudicio obtenta: vel auctoritate sedis apostolice confirmata. Nec ad hoc statutum episcopi sufficeret: nisi subditorum consensus adesset. Nec etiam minores tenentur obedire presbytero iniungenti sibi: ꝙ reuelet omnia mobilia sua ei: nisi sicut p̄dictū est esset legitime prescriptum: aut per sedem apostolicam confirmatum: vel de voluntate subditorum introductum. Pone ꝙ aliq̄s elegerit sepulturam in ecclesia ꝓpria: ꝛ nihil ei reliquit: alijs tamē ecclesijs multa legauit Queritur. vtrum ecclesia ꝓpria aliq̄d petere

possit? Rñdeo. Si sit consuetudo regiõis q eligens sepulturam in ecclesia ppria relinqt illi aliquid: poterit illud petere ab heredibus suis non iure actionis: nec differendo sepulturam pter hanc causam: sed implorando officium superioris: extra de simo. ad apl'ica3 Si vero nõ sit consuetudo: nihil poterit petẽ quia tenetur ex officio suo eu3 sepelire: extra de simo. non satis. Posset tamen in hoc casu implorare officium superioris aduersus heredes: si deprehendat dolus testatoris vel heredum: vel etiã otra prelatos aliap ecclesiap si eorũ dolus, deprehendat. Nã & circa talia dolus est puniendus. 20. q. 3. ostituit. & extra .e. in nostra. & de testis officij. Hec Ray.

Pone q defunctus reliquit ecclesie pochiali parum in testõ: multum aũt ecclesie in qua elegit sepeliri. Nunquid parochialis ecclesia erit otenta illo modico: licet nõ attingat ad canonicam portionem? Rñdet Goff. q si nõ dum accepit illud modicum sibi relictũ: põt petere integram portionem. Si aũt accepit: agere potest ad supplementũ: computato eo quod est legatum & acceptum instar filij cui minus legitima portio est relicta: vt patet. C. de inoffi. testa. si quando. §. illud. Qd est verũ nisi testator illud modicum ideo reliquisset: vt eo contenta esset: tunc enim recipiendo illud modicum debite portioni renũciare videtur: vt pat3 extra de testa. officij. Vel etiã fm eundem Goff. põt dici: q vbi absolute & sine conditione modicum est legatũ ecclesie parochiali: & illud modicũ habebit: & nihilominus integram portione3 canonicã: ar. illius est. c. reliquisti. quasi testator videatur velle q habeat vtrunq3. C. de rei. vxo. ac. l. vna. §. sciẽdũ Hosti. vero dicit q iura hec non sunt ad ppositum quia loquunt de portione episcopi. Et tenet primã rñsionem: nisi appareat expresse q testator voluerit illud: qd sequitur in scda rñsione. Cui ecclesie debet canonica portõ Rñ°. Vt iam satis dictũ ẽ: debet ecclesie in q defunct⁹ diuina osueuit audire: & sacramẽta recipe. Si vero eque habitabat in duab⁹ parochijs ecclie eap inter se diuidẽt canonica3 portionem. li. 6. e. cũ quis.

Jrca 4m quod ẽ quibus interdicit ecclesiastica sepultura: sciendũ q int dicit aliqñ oibus de eadẽ ciuitate: vt qz ciuitas tota est interdicto generali supposita: ex de verb. sig. cũ in partibus. Qd fit ppt delictũ dñi: vl' ciuiũ: extra de offi. dele. sane. Item nullus paganus hereticus iudeus deb3 i cimiterio sepeliri de ose di. i. ecclesia. &. c. se. Et generaliter nullus qui ab vnitate eccl'ie recedit. Nec etiã fur: extra de fur. fures. Itẽ nec vsurarius p ecclesiam publicatus: extra de vsuris. qz in oibus. Itẽ nec sui interfector 23. q. 5. placuit. Hoc intelligit Rod. si se interfecit ex desperatione vel indignatione vl' iracũdia. Secus est si ex furore vel a casu. Item nec ille qui filio suo tutorẽ in testamẽto presbyte3 reliquit. di. 88. neq3 apud. Et fm glo. ibidem hoc fuit ad terrorem institutum: sed mõ locũ non habere credit. Item nec q post mortem de heresi conuincitur: extra de here. si epus. Item nec excõicatus: extra de here. sic. etiam de excõicatione minori. 24. q. 2. sane. qd super. Quod intelligit Rod. de illis q sũt notorie excõicati. Item nec blassfemus dei. s. nolens penitere: ex de male. statuimus. rñso .i. in fine. Item nec monachus habẽs ppriu3 extra de sta. mo. super quodam. Et generalit nullus de quo sit notoriũ q sit i peccato mortali. 13. q. 2. nõ extimemus. & i plurib⁹ alijs. c. Et si tales sint sepulti siue per violentiã siue aliter: postea cum oportunitas aderit sũt exhumandi: si eorum ossa possint ab ossibus aliorum discerni: aliter non: extra. e. sacris. Et ecclesia est reconcilianda cum aqua solẽnit benedicta: extra de ose. ec. cõsuluisti. Immo. forte nec locum facit irregularem cadauer excõicati: si presbytero inuito vel ignorante i ferat: ar. ff. de reli. et sump. fu. sunt psone. fm Laur]. vt patet in. c. sacris. in glo. Hec aute3 que dicta sunt habent locũ in notorijs. Peccatores eni occulti sunt sepeliendi: nisi forte essent heretici. Cui enim cõicauimus viuo cõicare debemus & mortuo: extra. e. ex parte. &. c. sacris. Habent & locum in non reconciliatis. Si enim confiteantur: sicut eis oceditur corpus xpi: ita etiam ecclesiastica sepultura. 13. q. 3. quesitum. Si etia3 signa penitentie apparuerint: puta q petiuit presbyterum: vel penitẽtia: vel alia signa certa apparuerint: si loquelam amiserat tunc post mortem sunt absoluendi: & ad orationes & alia ecclesiastica suffragia recipiendi & sepeliendi: sed heredes pro eis satisfacere tenentur proximis: extra .c. parochiano. & extra de rapto. litteris. & ex de sen. ex. a nobis. 2. Nec admitti deb3 appellatio creditorum sepulturam impedire volentium: ar. ff. de appel. reci. l. fi. Et sufficeret in hoc casu: vt dicunt fere oẽs doc. vnus test] probans hi⁹ signa. 26. q. 6. qui recedunt. &. c. se. Sic ergo quilibet recõciliat⁹ ẽ sepeliẽdus Fallit tñ hoc in raptoribus siue violatorib⁹ ecclesie sepius monitis: & in pertinacia sua vsq3 ad mortem perseuerantibus: & tũc cautionem idoneam non prestantibus: extra de.

rapto. sup eo. vbi etiā habet̄ q ab heredibus exigi pōt idonea cautio anq̄ tradant̄ eccl'ia/stice sepulture: ⁊ extra .eo. parochiano. Item fallit hoc in defunctis a ad torneamenta: extra de tornea.c.i. In casibus predictis ⁊ ɔsilib⁹ si quis inueniatur: sepultura ecclesie interdicitur. Quid de suspensis: Rn̄deo. Sepeliendi sunt: dūmodo penituerit eos.13.q.2.c.fi. Tamen quo ad depositionē de patibulo licētia secularis iudicis requiritur: ne contemni iusticia videatur. Sic intelligitur illud.ff.de cadaue.l.i.⁊.3. qui licentiā negare nō debet. vt dicitur ibidē.l.fi. Quid de puella q̄ sup pontem fugiens aliquos eam vituperare volentes casu non sponte cadens submergit̄: Nunquid sepeliet̄: Rn̄deo q sic: presertiʒ cū ex iusta fugeret causa: ex̄.e.ex parte. Quid si sponte se precipitasset: Rn̄det Ber.ibideʒ q in cimiterio ecclesiastico sepelienda nō eēt .23.q.5. placuit. Si tamen credebat se posse euadere: nō imputaret̄ ēt si sponte se precipitasset: ar.13.verum. cuʒ hoc pro bono faceret. Unde si quid ɔtrarium eueniat nō imputat̄ ar.di.23.q.5.de occidēdis. Ad h̄ nō duas regulas. Prima est: q cui viuo cōicamus: et mortuo cōicare debemus: extra.e.ex parte.nisi post mortem appareat quare non fuerat ei cōmunicandū in vita: vt si pbet̄ defunctū hereticum fuisse.24.q.2.profertur. 2ª est cui non cōicauimus viuo cōicare non debemus mortuo: ex̄.e.sacris.nisi post mortē appareat quare cōicandū ei erat ⁊ viuo: vt patet ex̄ de sen.ex.a nobis.2. Item quilibet cuiuscūq̄ sit status vel dignitatis: si obierit int̄ fideles: deferatur ad locum vbi sepulturaʒ elegit: vel sepeliat̄ in loco vicino ad tēpus: ita q p⁹ corporis incinerationē portet̄ ad locū vbi elegit sepulturam. Si secus fiat exenterrātes eum: vel mēbratim concidentes sūt excōicati: nec nisi a papa preterq̄ in morte pn̄t absolui. Exēterratus vero ecclesiastica careat sepultura. li.6.e.de testande.

De parochijs.ti.32⁹.

Einde ɔsiderandū ē de parochijs ⁊ parochianis.

Et circa hoc q̄runt̄ plura: ⁊ multa sūt notanda. p̄ quid est parochia: Rn̄⁹ q est locus in quo degit populus alicui ecclesie deputatus certis terminis deputate. Et sumit̄ hic parochia, put extēdit se ad ius spirituale ecclesie. Et in vna terminatione pn̄t esse plures ecclesie baptismales.16.q.i.plures baptismales. imo diuidi debent ⁊ limitari. Que limitatio habuit initiuʒ a Dionysio. 23.q.3.⁊ q.i.c.i. Sed quādoq̄ dicit̄ etiā parochia tot⁹ epatus: vt patet extra de rapto.c.i. In q̄b⁹ ɔsistit ius parochiale: Rn̄⁹ s̄m Goff.⁊ Host. q consistit in hoc: vt oēs parochiani in dieb⁹ dn̄icis ⁊ festiuis in ecclesijs missam audiant. in quaruʒ parochijs habitant: ex̄.e.c.i. Festa aūt sunt hec.s.pasca: natalis dn̄i: epiphania: ascensio: penthecostes: natiuitas sancti Jo. baptiste: ⁊ ferie alie d̄ quib⁹ h̄etur ex̄ de ferijs .c.fi. Et si qui dies in festis maximi habeātur s̄m Hosti. Item ɔsistit ī donis psonalib⁹: que pochiali debent̄ ecclesie: ex̄ de deci.ad aplice. Itē in oblationibus. Ad cui⁹ euidentiā notā duʒ q tres sūt spēs oblationū. pma ē alicui⁹ rei donatio deo vel eccl'e cā mortis facta gratis inter viuos. 2ª est alicuius rei donatio cā mortis deo vel eccle.facta: que ad instar legatorū hodie ē redacta: vt idē iuris sit in vtroq̄ vt patet insti. de don̄.§.2. Et s̄m Hugo. hoc nil aliud esse videt̄ q̄ mortuariū seu legatuʒ vel relictum p aīa: de quibus habes extra de testa.officij.⁊.c.reliquisti. 3ª est quotidiana ⁊ vsualis: quaʒ faciunt fideles ad altare vel ad manū presbyteri. Sūt āt oblatiōes s̄m Ray. dande presbytero parochiali: qr pro peccatis offerunt̄: ⁊ ipse ex officio, p̄pio orare tenetur. Uel si alij ecclesie offerant: dari debent plato eiusdē ecclesie.10.q.i.qr sacerdos sanctorum hāc ɔsuetudinē s̄m Ray. Qd̄ intelligit Rod. nisi ɔstiterit ī donatione cā mortis donatorē aliud voluisse. Hosti. vero h̄ qd̄ dicit Ray.de oblationibus in cōia ppropriat oblationib⁹ quotidianis: que fiūt ad presbyteri manū. Quid ergo si epūs celebret in ecclesia cathedrali vel alia parochiali: Cuius erūt oblationes q̄ veniunt ad eius manū: Rn̄⁹ de cōi iure sūt sue: qr sibi offerunt̄ a suis parochianis. Tota eni diocesis sua intelligit̄ eē eius parochia: vt pʒ ex̄.e.super eo.⁊ de rapto.c.i. Si tn̄ apparet ɔsuetudo ɔtraria erit sequēda: dūʒ tn̄ suā canonicā portionē de omnib⁹ recipiat al's ipsas oblationes faciet suas: nisi forte nimis in vno loco stet ⁊ ibi sepe celebret: arg.ex̄ de deci.suggestuʒ. Uisitando igit̄ habebit eas. Et idē dicendū ē de archiepo, p̄uinciam visitāte: ar.9.q.2.c.i.⁊.2. Quid si q̄s dʒ habere tertiā partē oblationū alicuius ecclesie: Nūquid exiget tertiam partē de decimis primicijs: ⁊ his que in ciminili siue pelue portātur p ecclesiam: vel mittunt̄ ad ecclesiā: vl' domū presbri: intuitu tn̄ ecclesie vel mortuorū: ⁊ de his etiā que ex cā questus habentur: Et vī q sic: ex̄ de verb.sig. cū inter vos.§.i. Nūquid

etiā de septimis tricesimis ⁊ hi⁹: videtur ꝙ sic vt patet in.d.c.§.fi. ſm⁹. Aliqui distīguūt sic .s.ꝙ talis aut est ꝑtionarius oblationū: ⁊ sic de oibus.habebit partem suam: vt patet in ꝑ dicto.c. Aut mortuariorū.⁊ sic nō habebit de oibus: vt pꝫ de v̄.sig.ex parte.z. Et sic ſm illos oia predicta cōtinent̄ noīe oblationum: nō aūt noie mortuarioꝝ. Sed hoc nō placet ſm Hosti.q2 epus ē partionarius oblationū oium: q2 de oibus debet hre suā canonicā portionē: ⁊ tñ nihil ꝑcipit de oibus predictis: vt patet extra de testis.c.fi. Ideo dicit aliter.s. ꝙ de certa summa relicta ꝑ āniuersario ⁊ similibus nō deducitur: nisi fieret in fraudem: vt patet in.c.predicto: ⁊ extra de verb.sig. ex parte.z.in fi. Sed de oblationibus in missis que celebrant̄ in septimis ⁊ hi⁹ ē portio deducenda. Et sic intelligit illud extra de v̄.sig.cū inter vos.5.fi. Vñ ſm eū lr̄a ibi sic dꝫ exponi Ac capellani predicte capelle dicentes primicias ⁊ decimas: vel ea que offerunt̄ pro missis mortuoꝝ presbyteris: ⁊ que repente offerunt̄ in missis que celebrant̄ ꝑ septimis ⁊c̄. Utꝝ necessario teneatur q̄s offerre? Rn̄deo. Ad oblationes primas ⁊ scd̄as nō tenetur quis ab initio: quia ab initio sūt gratuite: sed ex q̄ sunt facte: necessario sunt soluende: ⁊ cogi debent eas soluere: qui fecerunt ipsas vel hedes eorū. Alias si non soluant maxime oblatiōes defunctorū iudicant̄ sacrilegi.iz.q.z.nulli. ⁊ homicide.iz.q.z.qui abstinuerit.⁊ egētiuꝫ necatores ⁊ infideles.i3.q.z.qui oblationes. ⁊ duob⁹.c.se. De tertijs vero oblationibus.s. quotidianis dicit Hug.ꝙ necessario sunt soluende: ⁊ qui non soluerit debet excōicari de conse.di.i.omnis xp̄ianus.⁊.i6.q.i.statuim⁹. ⁊ dis.3z.preter hec. Alij vero intelligunt hoc .c.omnis de oblatione interiori.s.cordis: vel de oblatione boni operis: vel esse consiliuꝫ qđ ibi dicitur. Alia vero duo intelligunt de oblationibus primis vel secundis postq̄ꝫ sunt iaꝫ facte. In hoc tñ ꝯueniunt oēs vt dicūt Ray. ⁊ Goff.ꝙ si presbyter pauꝑ esset: nec haberet vñ sustentaret: parochianos ad offerendum subtrahēdo diuinū officiū cogere posset. Qđ verū est ſm Rod.auctoritate nō sua: sed epi: quia vt dicit aplus.i.Corinth.9.nemo cogit̄ suis stipendijs militare: extra de simo. cū sit. Contrarium tñ videt̄ dis.9i.clericus. Victū inquit ⁊ vestitum suo artificio: vel agricultura sine officij sui detrimēto ꝑparet. Sꝫ hoc itelligi pōt qñ parochiani pauperes sibi nec ei ꝓuidere pn̄t. Hosti.tñ credit ꝙ in tali casu dꝫ ei epus ꝓuidere.iz.q.i.epus.⁊ de offi.or.int̄ cetera. Unde potest ꝓbabiliter dici ſm Ray. ⁊ Goff.ꝙ si parochiani alicuius ecclesie consueuerūt in certis festis offerre: cogi possunt ad tenēdam piā ꝯsuetudinē: nō a presbytero subtrahendo officium: sed ab epo cuius officium est in hi⁹ implorandum: extra de simo. ad aplicam. Scd̄m vero Hostiē.in precipuis festis tenetur quis offerre: ⁊ cogi pōt maxime cū hoc sit ꝯsuetudo generalis. Et hoc ē quod dicitur de cōse.di.i. si quis.⁊.c.oīs. vbi dicit̄. Omnis xp̄ianus ꝓcuret ad missarum solennia aliquid deo offerre: ⁊ memoretur qđ dn̄s ꝑ Moysen dixit. Non apparebis in ꝯspectu meo vacuus. Nota ꝙ dicit missarū solennia quasi dicat in solennibus festis: in quibus tenetur totam missam audire: vt diebus dn̄icis de ꝯse.di.i.missas. Et ē ideꝫ de alijs solēnib⁹ festis: ar.extra.e.c.z. Tenetur eni offerre aliquid corporale. Non enim pōt hoc intelligi de oblatione interiori: vel bonorū operuꝫ tm̄: quia ad illaꝫ tenetur quilibet etiā sine missis Ideo statutum est ꝙ in diebus illis non recipiat aliquis presbyter parochianū alterius ne ꝓpria parochia inde damnificetur cum in diebus illis offerre teneatur. Hoc cōsiderari videtur extra.e.dominicis. Et sic itelligi pōt illud extra de vsuris. q̄to.in fi. In his etiaꝫ casibus possunt itelligi illa.c.i6.q.i. statuim⁹ ⁊ di.3z.preter. Hec Hosti. De quibus rebus debent oblationes fieri? Rn̄deo: ꝙ de rebus illicite acquisitis ⁊ possessis oblatio fieri non potest: quia vt dicitur Ecclesiastici.34. imolantis ex iniquo oblatio est maculata. In veteri aūt lege in qua figure dei seruiebat̄ quedam ꝓpter significationē imunda reputabāt: que offerre nō licebat: de quoꝝ numero canis erat. Alia enim aīalia imunda redimebantur: ⁊ precium eoꝝ offerri poterat. ſm illud Leuiti.vlt.si imundū est animal redimet qui obtulerit. Sed canis nec offerebat̄ nec redimebatur. tuꝫ quia idolatre canibus vtebantur in sacrificijs idoloꝝ. tuꝫ q2 significat rapacitatem de qua oblatio fieri non potest Sed hec prohibitio cessat in noua lege ī qua omnia munda reputantur: vt dicitur ad titū .i. Et iō q̄ntuꝫ est de se de q̄libet licite possesso fieri pōt oblatio. Per accidens tñ contingit ꝙ etiam de aliquo possesso non potest fieri oblatio: puta si vergat in detrimentum alterius vt si aliquis filius offerat illud deo: vñ debet nutrire parentes. Quod dominus impbat Math.i5. Vel ꝓpter scandalum. Vel ꝓpter cōtemptū. Vel aliqđ aliud huiusmodi. Vñ ī veteri lege prohibebatur oblatio de mercede prostibuli ꝓpter imunditiaꝫ. Deutro.z3. Nō offeres mercedeꝫ prostibuli in domo dn̄i dei

tui. In noua autem lege propter scādalum: ne s. ecclesia videat acceptare si recipiat oblationem de lucro peccati. Quātum vero ad illō quod dicitur Malach. i. si offeras claudū et languidum nonne malum est: sciendū: q oblatio talis animalis reddebat illicita tripliciter. Uno mō ratione eius ad quod offerebat Unde Malach. i. Si offeratis cecum ad immolandū: nonne malū est. Sacrificia autem oportebat esse immaculata. 2° ex cōtemptu. Unde subditur ibidē. Vos polluistis nomē meum in eo quod dicitis: mēsa dñi contaminata est: et qō supponitur cōtemptibile. 3° ex voto precedenti ex quo obligatur vt integrum reddat quod vouerat. Unde subdit ibidem. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum et votū faciēs imolat debile dño. Et cetere cause manent in noua lege: quibus cessantibus non est illicita. Notādū aūt q sunt quedā psone a quibus ecclesia nō recipit oblationē in criminis sui detestationem. Primo si sint ab inuicem discordātes: et se odientes: nec possunt ad cōcordiam reuocari. 2° si pauperes opprimūt siue pauperū oblatiōes offerunt. De his duobus habet di. 90. oblationes. et p totū. 3° si sit raptor obstinatus et inobediens: extra de rapto. sup eo. 4° si sit vsurarius manifestus: extra de vsuris. q2 in oib9 5° si sit meretrix publica. Deutro. 23. Nō accipies mercedem prostibuli. Et Isa. Nō accipies mercedem meretricij. 6° si emunitatem ecclesie violauit nec emendare velit. 17. q. 4. miror. 7° si sit hereticus: credens: receptor: et propter hoc denunciatus excōicat9. Et idē ē de quolibet excōicato publico: extra de here. excōicamus. i. §. credentes. et §. sane clerici. 8° si sit sponte et sine necessitate rebaptizatus ab hereticis. Tales enim oblatiōes biennio nō sunt recipiende: etiam si peniteat: vt patet de conse. di. 4. eos. et si qui similes inueniantur Sed presbyteri nostri temporis vix discernūt

Item ius parochiale cōsistit in hoc: vt parochiani penitentiam recipiant a suo parochiali presbytero: nisi de licentia eius: vel sui superioris eam recipiant ab alio de pe. dis. 6. placuit. et extra de pe. et re. omnis. Item consistit in cimiterio: et in sacramētis conferendis: et alijs officijs celebrandis suis parochianis que cōpetūt simplicib9 presbyteris. Quis itelligit eē parochianus alicuius? Rn°. Qui domiciliū habet infra terminos eius: et in eo manet. Uñ si trāsferat ipm erit parochianus illius ecclesie ad quā transfert: extra. e. c. vlti. Et hoc est verum si se trāsferat ex toto: et aīo remanendi. Alias non constituit domiciliū sola dom9 possessio. ff. ad municipales. libertus. §. sola. Sed et si in diuersis locis eq degit est parochianus vtriusq. ff. ibidem. l. assūptio. §. penult. Uiator vero cuiuslibet ecclesie ad quam venit parochianus esse intelligitur. ff. de iudic. heres absens. Sed et vxor est illius ecclesie parochiana: cuius vir eius. ff. ibidem. l. si filius. Hec quātū ad tēporalia: sed secus est quātū ad realia. C. de mulieribus in quo loco munera. l. i. li. io. Quid de scholarib9 Rñdet. Si de licentia prelatorum cā studij alicubi accedunt: parochiani erunt episcopi ad cuius ecclesiam descendūt: dum erunt ibi ar. ff. de iudi. si longius. §. i. et. l. heres absens. et extra de cle. non re. relatum. Uidetur tamen q non sint de foro eius: donec moram ibi fecerint per. io. annos. C. de incolis. l. i. li. io. Uidetur autē Hostiē. q lex illa nō habeat locū in foro ecclesie: quia et si p. 30. ānos staret ibi clericus scholaris: sine licentia epi proprij non fieret de foro alterius: vt patet extra de paro. c. significauit. Si vero cū licētia: statim ē de foro alterius. et si non perpetuo: tamē ad tempus ex quo hospitium conduxit: et explicādo suas sarcinulas se in eo recepit: arg. extra de foro compe. significasti. Et talis scholaris statutis et sententijs epi: ad quē trāsit ligatur cū sit factus iurisditionis eius: ex de sen. ex. a nobis. i. Non tamen eum sine spāli licētia poterit ordiare: ex de offi. archidiaconi. significasti. Et sic fallit illa regula quā habes ex. e. nullus. Huius rō ē: q2 si nō recipit ordies nec sibi nec alij preiudicat: et volūtatis ē eos recipere. Nec hoc contra voluntatē antiqui et proprij prelati debet facere: extra de eta. queris sed iudiciū reddit in inuitum. ff. de vbo. obli. inter stipulantem. l. i. Utrū fines parochiarum prescribant? Rñdeo q nō. Quod. n. ē statutū ē d n pscribēdis finib9: vt p3. 16. q. 3. quicunq. Nō tm h3 locū i epalib9 finib9: vt p3. 16. q. 3. int memoratos. s et i eccl'ijs pochialib9: extra. e. c. sup eo. Hec āt sūt va si limites sint pbati: vt dicit ibidē. Sec9 ē si turbati fuerint et incerti: extra de pba. ex litteris. Hec Hosti.

De prebendis et beneficijs: et quibus scilicet conferri debent. titulus. 33.

Postea cōsiderādum est de his de quibus ordinati necessaria sibi possunt habere. s. de prebendis et beneficijs ecclesiasticis: nec non et de decimis et primicijs. Circa prebendas vo p qrit qd sit pbenda. 2° cui est conferenda.

3° q̃lia bñficia pñt cõferri. 4° vtr̄ aliqs plura bñficia: vel etiã plures eccl'ias ꝑrochiales vel ꝑsonat⁹ possit habere. Alia v̓o pertinentia ad collatõem p̄bẽdar̄ dimitto cã breuitatis: ⁊ ẽt q: magis cõpetũt canonistis. Circa primũ sciẽdũ ꝙ p̄bẽda dicit̃ ħ spãlit̃ ius ꝑcipiẽdi ꝓuent⁹ in ecclesia cõpetẽs ꝑcipiẽti tanq̃ vni de collegio. Et oritur ex canonia. q: ex quo quis habet canoniã: ꝑ ɔ̃ñs hr̄e dz ⁊ prebẽdã. Ad ius ergo canonicat⁹ ꝑtinet p̄bẽda ⁊ stall⁹ i choro ⁊ loc⁹ siue vox in capitulo: vt patet ex̃. e. relatũ. Põt tñ quis habere p̄bẽdã. i. bñficiũ: ⁊ tñ ñ erit canonicus. ex̃ de institu. c. 2. Canonia vero est ius quoddam quod ex electione vel institutione vel receptione alicuius in canonicum ⁊ in fratrem oritur siue acquiritur: vbi ẽ certus canonicor̄ numerus: vel de nouo creatur: vbi nõ habetur numerus certus. ex̃. e. dilectus. §. procurator. v̓. põt. ⁊ sequen. Prebenda igit̃ ꝓprie ɔsistit i fructuũ ꝑceptione. canonia vero in iure. De ħ ex̃ de cõsti. cũ. M. i glo. Ber. Sed q̃d intelligit̃ nõie bñficij? R̓°. Nomine ħ nõ cõtinet̃ rectoria vel ꝑsonatus. ex̃. e cũ olim. Et hoc est verũ ꝺm Hosti. in contentiosis ne derogetur iuri eor̄ ad quos electio ꝑtinet: ar. ex̃ de elec. c. i. sed cõtinet̃ prebẽda. ex̃ e. cũ illor̄. Nec obstat illud ex̃ de ver. sig. tua. vbi nomine beneficij cõtinent̃ prebende ⁊ maiora bñficia. quia illud. c. continet fauorẽ ecclesie a debitis releuande. ⁊ ideo dicitur ibi i hoc casu.

Circa 2m sciendũ: ꝙ cõferẽda ẽ prebẽda ꝑsone idonee. In hac aũt idoneitate attendit̃ etas. qualitas. ordo. et scientia. de quibus habitũ est. s. ⁊ ꝙ possit in loco residere: ⁊ curã eius ꝑ se exercere: vt pz ex̃. e. graue. ⁊ de cle. non resi. relatũ. Vtrũ pueris possint cõferri prebẽde? R̓° ꝙ sic. Cũ eni tales ordinari possunt. di. 77. in singulis. ⁊ c. quicũq3. ꝑ ɔ̃ñs digni sunt prebẽdis ⁊ alijs beneficijs. cũ sine titulo nõ sunt ordinãdi: vt patet ex̃. e. non liceat. Nec obstat q̃d gregr. dic: ꝙ pueri nõ reputant̃ ad bñficia digni: q: illð põt intelligi de dignitatibus: vt patet ex̃ de eta. ⁊ quali. ex rõne. ⁊. c. indecor̄. Cũ si sufficiens patrimoniũ habẽt nõ tenet̃ eps̃ qñ ordinat eos ipsis assignare titulũ alium. ex̃. e. eps̃. ⁊. c. tuis. Quid si prelatus ordinãdo nõ habenti sufficiẽs patrimoniũ pro titulo dederit ecclesiam que erat alterius? Vel quid si caumate peat vel depaupet̃? Rñdẽt aliqui. ꝙ talis querat victũ inde si recipiat titulum min⁹ sufficientẽ. imputet enim hoc sibi. Hosti. v̓o credit: ꝙ prelatus teneat̃ ei prouidere. io. q. 3. vnio. ne ipsum hostiatim oporteat mendicar̄ in vituperium ordinis clericalis: ar. di. 93. diaconi. ex̃ de cle. coniu. iohannes. in fi. Non putat tamen Hosti. ꝙ titulus sit assignand⁹ clerico i minoribus ɔstituto: ar. ex̃. e. eps̃. ⁊. c. cũ ꝺm apostolũ. Nec obstat illud extra. e. nõ liceat. q: intelligit ꝙ dicit clericos in sacris. licet appellatione clericor̄ etiam minores cõtineantur. i4. q. i. de persona. Et eps̃ ɔ̃ tales habet legitimas exceptiones. extra. e. cũ ꝺm. ⁊ ð eta. ⁊ quali. accepimus. Si autem prelat⁹ dedit nõ pro titulo ꝭ prõ bñficio ⁊ euincat̃: aut vterq3 sciebat aliũ habere ius i illo beneficio aut non. Si sic: dolus cum dolo compensatur. ff. de dolo. si duo. Si non: aut vterq3. s. cõferens ⁊ recipiens ignorabat: ⁊ tunc nõ tenetur: vt patet. ff. de re. du. ad res donatas. Aut recipiens sciuit: non aũt conferens: ⁊ sic a seipso decipitur: vt dicit ibidẽ. Aut conferens sciuit: non aũt recipiẽs: ⁊ tũc tenet̃ sibi ad cõferendũ simile beneficiũ. extra. e. inter cetera 7. q. i. pñtiũ. Hec Hosti. Et cõueniunt cũ eo expresse in duobus vltimis mẽbris. Can. Jo. ⁊ Ber. vt patet extra de prebẽ. cũ ꝺm. in glo. vlti. ⁊. c. super cetera. in glo. vlti.

Circa 3m queritur qualia bñficia pñt cõferri pueris ⁊ etiã alijs iam al' bñficiatis. R̓°. Ad cuius materie maiorem euidẽtiã sic distinguit Hosti. Bñficiorũ aliud est religiosum: aliud seculare. Religiosum aliud simplex aliud duplex. Simplex est quãdo quis recipit̃ in monachũ vel regularẽ canonicũ. Et ad hoc non est idoneus vt bñficiatus ⁊ professus in monasterio alio: si remanere velit in illo. extra de reli. do. c. fi. ⁊ ex̃. e. preterea. nec etiã cleric⁹ secularis. ex̃ de sta. mo. c. fi. §. precipimus. Puer aũt est idoneus quo ad receptionẽ: non tamẽ quo ad obligationem: vt patebit cũ aget̃ de religiosis. Duplex est: vt prioratus abbatia vel aliud habẽs administrationẽ. Et ad hoc puer nõ est sufficiens: ar. extra de sta. mo. monachi. §. fi. Bñficiatus etiam in alio monasterio non est ad hoc idoneus: nisi papa cũ eo dispẽset: ar. ex̃ ð cõfir. vtili. ad nostrã. Seculare vero beneficium aliud ẽ sũmũ: aliud duplex: aliud simplex Sũmũ est episcopatus. di. 38. omnes psallentes. Et ad hoc nullus puer est idoneus. extra de elec. cũ in cunctis. nec etiã bñficiatus in alio episcopatu sine dispensatione pape. extra de exces. prela. sicut vnire. Duplex ẽ: vt dignitas vel ꝑsonatus vel ecclesia: vel aliud beneficiũ habens curã animarũ. De his enim idez est iudiciũ extra. e. de multa. ⁊ extra ð elec. dudũ. §. tandem. Et ad hoc nullus puer est idoneus: vt patet in. c. cũ in cunctis. Nec etiam

bñficiat⁹ i alio simili bñficio: si retinere velit
vtrūq3: vt p3 in.c.de multa. hoc de rigore iuri
secus est de dispēsatione. Siplex aūt bñficiū
ē multiplex. Aliud.n. tm̄ requirit ɔsilij matu
ritatē: ⁊ pōt dici canonia siue pbēda: vt cū q̇s
recipit i canonicū alic⁹ ecclie: q2 ē bon⁹ cleri/
cus.s. vt vocē habeat i capitulo. Et pōt voca/
ri talis canonic⁹ honorari⁹: ⁊ vocabit ad oēs
tractat⁹: ⁊ finito tractatu recedet: ⁊ nihil reci
piet: q2 psonalit nō residet. Et ad h̄ nō ē apt⁹
laic⁹. ex̄ de insti.c.2. Nec puer. ex̄ de eta. inde/
cor. s3 bñficiat⁹ i ecclia alia circūspect⁹ ⁊ iuris
perit⁹. Et sic exaudiri pñt iura q̄ inuūt q alı/
q̇s pōt habere locū in diuersis eccl'ijs: ex quo
expedit eis. ex̄ de cle. nō resi. cū ad h̄. ⁊ ex̄ de e/
ta. queris. Qua rōe cōsiderata: etiā si pbēda3
habeat ɔsignata3 forte pcipe poterit eā: vicario
cōstituto p eo ad seruiēdū ecclesie: sicut i qui
busdā ecclesijs ē cōsuetudo q̄ tuēda videt. ex̄
de cōsue.c.i.⁊.2. Aliud req̇rit tm̄ obsequij as
siduitatē. ⁊ h̄ dici pōt pbēda vl' pēsio certa q̄ as
signat vicario vel clerico assiso: sic dicto ab as
sidēdo: q2 ɔtinue assidere ⁊ residere d3. De h̄
ex̄ de cle. nō resi. cū ad h̄. Et ad h̄ bñficiatus
i alia ecclia.s. cōsimili bñficio nō ē idone⁹. ex̄
de offi. vica. phibeas. Puer tm̄ ex q̄ excessit isā/
tiā q̄ ad ordinē suū ⁊ ei⁹ officiū qd̄ exequi pōt
est idone⁹: ar. ex̄ de tēpo. or. vel nō ē cōpos. ⁊ ē t
laic⁹: dū tm̄ honeste viuat: ⁊ seruitiū quod sibi
cōpetit faciat: vt custodiā hostior vel aliud si/
mile: sicut nōt Lau. extra de cōsti.c.2. ar.23.
q.i. paratus circa pn^m. Aliud requirit simul
vtrūq3.s. cōsilij maturitatē ⁊ obsequij assidu
itatē: vt canonia pbēdalis. Et ad h̄ nō ē apt⁹
bñficiat⁹ in alia ecclesia: nec etiā puer. Sic in
tellige illud ex̄.e. sup inordinata. Excipe ne/
cessitatem ecclesie vbi ali⁹ magis idone⁹ nō i
uenit: ar. extra.e. de multa. i fi. Instāte.n. ne/
cessitate: maior. 7. an. pōt recipi: ⁊ maxime in
ecclesijs vbi tales sūt ad dicēdū rñsoria ⁊ de/
ferendū cādelabra deputati: ar. extra. e. extir
pāde. §. q̇ vero. dūmō sint idonei: ar. extra.e. d
presū. §. ex studijs. Requisitō tm̄ cōsilij tal' su/
spēdet vsq3 ad tps certū. ff. de decur. spurij. §.
minores. Et licet lex inuat de etate. 25. anno
rū: videt tm̄ sufficere. 17. ar. ff. de postulādo. l.i.
§. pueritiā. vel saltē. 18. ex̄ d of. dele. 24. Vl'
pōt dici q post. 14. annos erit arbitriū: ar. ex̄
de eta. ⁊ qua. indecor. Ex pdictis patet q ali
us est canonic⁹ tm̄: ali⁹ prebēdari⁹ tm̄: ali⁹ ca
nonic⁹ ⁊ prebēdari⁹. Aliud req̇rit patrocinij
fidelē defensionē: puta q2 rōe aduocatōis as
signat alicui in monasterio vel ecclesie aliqua
pensio certa: vt vocatus veniat ⁊ patrocinet:
ar. ex̄ de sindico.c.i. Et ad hoc nō est apt⁹ pu/
er: s3 bñficiatus in alia ecclesia nō phibet. Im
mo pōt q̇s in diuersis ecclesijs sic bñficiari et
obligari. extra de iureiur. veniēs. §. verū. Cō/
sulo tm̄ tali q semp excipiat primū pactu3. ne
vel de nō obseruatōe pacti vel deceptōe possit
nōri: ar. ibidē. tua nos. ⁊.c. ver. Si aūt vna il/
larū ecclesiarum litiget contra aliā tractet de
cōpositione: nec aliquē offendat: si ex vi pac/
ti habiti pōt cauere: ar. extra de postulan.c.fi.
Alias adherebit prime cōtra 2^am. Si vero si
mul pepigit cū vtraq3: ⁊ simul citet vt veniat
patrocinari: loc⁹ est gratificationi. Aliud re/
quirit remuneratōem ad antidotū: vt qñ vi/
detur epo q aliq̇s est bon⁹ ⁊ honest⁹ ⁊ bñ ser/
uit ⁊ seruire pōt. ⁊ ideo eū bñficiat. Ad h̄ ext
de dona. p tuas. Et ad h̄ ē idoneus puer ma/
ior infāte. Aliud assignat ad vite sustētatio/
nē. ⁊ h̄ ē multiplex. q2 assignat qñq3 cā pieta/
tis. vt hospitalitatis ad quā tenent clerici. ex̄
e. de monachis. Qñq3 cā paupertat: vt inde su
stētent. extra de cle. cōiu. qd̄ a te. Et ad h̄ est
aptus bñficiatus insufficient ⁊ puer pauper.
Qñq3 cā vtilitatis.s. vt discordia vitet. extra
e. nisi essent. Qñq3 cā honestatis: vt pēsio assi/
gnata ei qui seruire nō potest nec decet q mē
dicet. extra de cle. debi. tua nos. Qñq3 cā ne/
cessitatis: vt illud qd̄ assignat coadiutori: vt
p3 ibidē.c.i. penul. ⁊ vlti. Qñq3 cā gratiose vo
luntatis. In his tm̄ casibus nō videt intelligē
da decretal' ex̄.e. super inordinata.

Irca 4^m querit p̄ vtr aliquis possit
habere plura bñficia. R°. q null⁹ ha/
bere pōt fm iuris rigorē plures perso
natus vel ecclesias parochiales. extra.e. q2 in/
tātū. ad h̄. referēte. p̄. de multa. cū iam dudū
Sed nec ptextu alic⁹ cōsuetudinis iurate vel
quātocūq3 tpe seruate: pōt quis in eadē eccle
sia nisi vnicū psonatū vel dignitatē aut prepo
siturā vel administrationē vel officiū ppetuū: q/
cūq3 nomine cēseat: simul cū canonia ⁊ pbē/
da sine dispēsatōne sedis apostolice obtinere
vel obtēta retinē. ⁊ ɔ presūptū a q̄cūq3 ē oīo
irritū. li.6. de cōsue. cōsuetudinē. Et dicit ibi
Io. an. q nōie officij cōtinet etiā camerlēga/
ria: massaria: ⁊ iconomatus. Quid aūt super
his iuris sit q̄tū ad dispensationē vide h̄.i.e.
ti. in nōbili qd̄ incipit sciendū aūt. Sec⁹ aūt
est de prebēdis. Ut enim aliquis posset habere
plures prebēdas videtur a contrario sensu iu
rium prius allegator. quia quod de vno phi/
betur de alio cōcedit: vt patet ex̄ de presump.
nōne. Scit.n. papa hāc cōsuetudinē ⁊ tolerat
ergo videt approbare fm Tan. ar. di.4: §. le/
ges. ⁊ pp̄ter hoc. ⁊ extra.e. cum iam dudu3. ibi
Aut aliqd̄ aliud premissor. Nihil.n. fuit pre/

missū qd̄ sufficeret:nisi hoc intelligas de plura
litate bn̄ficiorum. Nec obstat illud ex. e. sup ior
dinata. quia loquitur de recipiendis:non de re/
ceptis:vel trahit ad beneficia maiora:sicut in
tellexit Ber. sed hoc nō patitur mens ipsius. id
intellige eā s'm ea que dicta sūt in. q. precedē
ti. Est ergo aliud de psonatibus et prochiali/
bus ecclesijs:aliud de prebēdis. Cuius rō ē. qr
sicut eps intelligitur esse spōsus ecclesie. ex. d trā
sla. epi licet. ita et psbyter eccl'ie sibi cōmisse: vt
p3. 23. q. 4. sicut. Et inde ē q duo psbri ppetui
nō pn̄t ad eandē eccl'iam intitulari tanq̄ spō
si:nec vnus habere pōt ecclesias plures tāq̄ spō
sas:ar. de cle. nō resi. qr nōnulli. et c. cōquerē/
te. sicut nec mulier diuersos sponsos:nec vir
diuersas spōsas:alias eos infamia comitatur
ex. de biga. nup. id habēs diuersas ecclesias i/
famis videtur. ex de elec. dudū gregl. Canonicus
aūt dicitur minister siue seruiēs. ex de elec. cū ec
clesia vulterana. Et ideo ecclesia que est dn̄a
plures canonicos tanq̄ plures seruitores ha
bere pōt. immo tot reqrit quot pn̄t sufficere.
ex de insti. c. i. Sicut ergo vnus clericus pōt ha
bere plures dn̄as tēporales:sic et plures spūa/
les. Sed cōtra. ex de cle. cōiu. diuersis. et. 16. q
i. psbros. Rn̄. Si nō seruio nō habeo pbēdā:ni
si faciā quatuor mēsiū residētiā:vt est statutū
in aliquibus ecclesijs:et habeā vicariū in horis
canonicis:et talē qui sit sufficiēs. Hic. n. defi/
cit cā quare pbēda negetur. ergo et effectus. ex. d
appel. cū cessante. et etiā seruire posset lingua
de quo habitū ē. s. in precedēti. q. Inno. aūt
dixit:q aliqs pōt plures prebēdas habere:ita
q habeat vnā tanq̄ titulū:sequentē vero tā/
q̄ bn̄ meriti:et tāq̄ cōmēdatā. qr plures titu
los nō pōt habere quis sine dispēsatōe. di. 70
sanctorum. Collatō aūt ecclesie canonico facta
tenet. et sic habet canoniā et ecclesiā:vt p3 ex
de offi. lega. dilectus. Sed ō. ex de pcu. ex insi/
nuatione. et de elec. eccle. gregl. Can. aūt dixit
q aliquis pōt locū habere in diuersis ecclesijs
si sit vtriq3 necessarius vel vtilis:et hoc ex dispen
satōe epi in beneficijs minoribus:et ex dispēsati
one pape de maioribus:ar. ex de elec dudū. gre/
go. et ex. e. de multa. Nec obstat illud di. 70. sā
ctorum. qr illud pōt intelligi quādo is de quo q̄/
ritur nō est necessarius vel vtilis:ar. ex d eta.
queris. p pōt qs esse canonicus sine pbēda:vt
habitū est. s. Et hoc innuitur in. c. sanctorum. cu3
dicit. q canonicus pbendarius nō pōt esse quis
in diuersis ecclesijs. q. d. s canonicus nō pbē
darius pōt esse. Scđm vero Hosti. de rigore iu/
ris nullus pōt habere nisi vnū titulū:sicut di/
xit Inno. et patet ex. e. extirpāde. et. c. sup ior/
dinata. dūmodo ille sufficiat: vt p3 ex de eta.

eā te. Si tamē sit vtilis et necessarius quis di/
uersis ecclesijs:pn̄t eū secure recipe et ei bene
ficiū assignare:vt patet extra de eta. queris. et
dictū est in. q. precedēti. et eps et capitulū in h
dispēsare possūt etiā de volūtate:vt patet ex d
fimo. ex insinuatione. et. c. se. et de elec. si alicu
ius. licet sit ar. ō. ex. e. graue. et de insti. c. i. Vel
dic q requiritur cognitio cause semiplena. Cō
suetudo tñ indistincte pluralitatē prebēdarū
admittit. Sed rn̄deri pōt:q multa per patiē
tiā tolerantur et c. extra. e. cū iā dudū. in fi. Hec
oīa intelligas salua distinctione posita i. q. p/
cedēti. Scđm aūt gof. recepta pbēda 2a va/
cat prima ipo iure:vt p3 extra de exces. prela.
vel ec. nō va. litteras. Vñ qd̄ statutū ē in bn̄fi
ciatis curā animarum bn̄tibus. extra. e. de multa.
et d psonatibus de quibus ē idē iudiciū. ex d elec.
dudū. etiā si nō habeāt curā animarū:vt i. c. d
multa. intelligit etiā de prebēdis. Et accedit
s'm eū ad h. 21. q. 2. si quis iā trāslatus. et extra d
elec. cū in cūctis. Et intelligit:cū vnicū h est
2a pbēda recipitur vt titulus:nō vt simplex bn̄/
ciū:vel ut stipēdiū. Et dicit q ōriū dicētes sūt
diuitibus blādiētes et vicia palpātes. Quid si
dicatur in rescripto:recipiatis petrum:nō obstāte
q alr' sit beneficiatus: Rn̄det Hosti. q si habeat
vnū beneficiū sufficiēs vel plura sine dispēsa/
tione:obstabit exceptio:ar. extra. e. cū tenea/
mur. et de rescrip. postulasti. Et ad h sūt plura
alia iura. Si dicas q ōriū seruatur de facto: Rn̄.
Nō ē qui opponat. Nec dz attēdi qd̄ fit:sed
illud qd̄ fieri debet:ar. extra de consue. c. fi. §.
vno. et de elec. cū cām. §. qr igitur. Hec Hosti. ti.
de rescrip. Vtrum habēs plures pbēdas vel plu
ra bn̄ficia curā animarum bn̄tia vel plures pso/
natus retinere possit qd̄ maluerit: Rn̄det gof.
q nō. qr primū vacat vt dictū ē. s. s'm eū. Et
si vtrūq3 retinere cōtēderit vtroq3 carebit:vt
patet in. c. de multa. ar. 7. q. i. si quis eps. Et
cū in culpa fuerit accipiēdo vtrūq3:optionē ñ
debet habere:vt patet. ff. de testa. tutela tute/
la. tutor. Nec obstat illud ex. e. referēte. quia
ibi docet qualiter superior circa hoc gratiose
pōt pcedere. Vel optō illa locū h3 s'm vetera
iura. s hodie locū nō habet. Sed nūquid eps
dispēsare pōt i pluralitate bn̄ficiorum: Rn̄. Scri
psit Io. q sic in eodē diocl. di. 70. sanctorum. s ñ
in diuersis epatibus. Et hoc pp̄ter impossibi/
litatē iuris. qr qua rōne clericus habens bene
ficia in diuersis episcopatibus tenetur ordines re
cipere ab vno:eadē rōe et ab altero. Tenetur et
vtriq3 obedire:qd̄ esse nō posset:si ōria precipe
rēt. S3 hāc pplexitatē solus papa pōt tollere
qui eo ipso q dispensat cū aliquo q possit plu
ra beneficia in diuersis epatibus habere:vide/

tur ei concedere q possit cui maluerit obedi/re. Sed fm gof. nec in eodem nec in. diuersis epatibus pot h aliquis nisi papa dispenset: et ita curia tenet: vt ipe dicit. Sciedu autem q in certis casib pot qs habere pluras eccl'ias parochiales ul' etia psonat. Un est qua do vna eccl'ia depedet ab alia: ex de elec. dudu greg. §. vlti. 2 qn hz vna intitulata et alteram comedata: vt pz ibide. Sed tuc videt q comen data possit auferri qncuq videt prelato: nisi forte comedata eet ad certum tps. ex de como da. c. i. 3 vbi eccl'ia est tenuis in redditib. ex de eta. ea te. et ex de pben. expofuisti. 4 vbi cle rici digni raro inueniut. 21. q. i. c. i. 5 vbi di spesatur p sede apostolica: vt pz in. c. dudu. §. nos igitur. 6 vbi interuenit epi dispensatio vtilitate vel necessitate eccl'ie exigete. et sic ex iusta ca fm Jo. et Inno. Sic intelligit illud. ex de excess. pla. cum nostris. Et facit ad h illd. ex de elec. in causis. in fi. Tan. vo et ei sequa/ces. cu pmis cosetit. Host. ar. i. q. 7. §. vbi. et c. tali. et p totu. Et h intelligas cu dispensat ppt vtilitate vl' necessitate ecclesie vel psonar ar. ex. e. expofuisti. Sec e si pter progatina me/ritor. qz tuc dispesat solus papa. Sic in telli/ge illud ex. e. de multa. in fi. Et h plane et ple ne sonat iura. Et ad hoc e illud ex de elec. in notuit. in fine fm Hosti. Secundu vo Jo. an eps dispesare pot cu aliquo vt habeat vnicu p sonatu vel officiu cu canonia et pbeda. Et hoc notat li. 6. de cosue. cosuetudine. ibi: vt vnicum Et h mo fm eu approbari potest opi. posita p hcr. ex de excess. pla. lras. in fi. vlti. glo. Et ide credit pdict Jo. si h eet de statuto ul' cosuetu dine ecclesie. ex de rescrip. ea te. ibi erat ide ar chidiacon et canonic. et ex. e. qz sepe. et c. cum in ecclesia. Sed cu in supradictis facta sit metio de sufficietia et insufficietia siue tenui/tate ecclesie vel beneficij: querit ad maiorem euidetia: quod bnficiu dicit sufficies. R. Se/cudu q sufficietia cosiderat fm cosuetudinem terre: et habita roe psonar coiunctaru: quib tenetur puidere. di. 50. studeant in fi. et ex de cohabi. cle. et mu. c. i. et vt hospitalitate possit seruare. Et quo ad hoc minus sufficit mane/tib ex vias coes q manetib in vijs. Et epo in epalib rndere. 16. q. i. qm quicqd. et extra de supplen. ne. p. c. 2. Et fm dignitate et scie/tia et mores bonos. ex. e. de multa. Si aute querat de ordinato agente c epm p titulo as/signando et statuta sit certa suma. vt librl. 5. vel. io. sicut e in quibusdam statutis legatoru sedis apostolice: seruanda e in puincia. extra de fideius. quod quibusdam. Si aute non sit statuta: habens victum et vestitum: his coten/tus sit fm aplm. Et si recepit min sufficien tem titulum imputet sibi: et querat pprijs ma/nibus victum. di. 91. §. i. et c. clericus victum. Hec hosti. ti. de rescrip. Utrum maius be/neficiu sit assignandu vni clerico q alteri: R. q sic: cosideratis iuribus sup in pcedeti. q. no tatis. Et hoc comitto arbitrio epi cui est comis sa reru distributio et aiar gubernatio. 12. q. 2 epus ec. rr. et c. pcipimus. Qui diligenter ad/uertat quid cui conferat: et magis i hoc attedat mor honestatem q sanguinis nobilitatem. Hec hosti. ibidem. Utrum impetrans litte/ras super aliquo beneficio obtinedo teneat mentionem facere de patrimonio: R. ndet ho sti. q si sit ordinat ad patrimonium: et de ipo no faciat mentione: ordinator c eum habet exceptionem fm goff. Idem videt si ordina/tus non sit ad aliud: dumo sit sufficies. Hoc videtur expssum. 2. q. 2. pastor. et extra. e. eps et c. tuis Non eni dicit ibi: q ad titulu sui pa/trimonij ordinet: sed q habentes tale patri/moniu ordinari possut: nullo alio titulo assi/gnato. Uel dic: nullo alio. ergo isto assignato et sic facit p goff. qz sine isto titulo vel alio no debet ordinari. ex. e. cu fm. et de eta. accepim

Utru clerici qui sufficies hnt patrimoniu ad victum et vestitum licite possint vti titulo seu beneficio sibi gratis cocesso: R. q sic dum modo honeste viuant: nec mala intetione di/tandi parentes habeant cum ope sbsecuto: et ecclesie seruiant: qz qui altari seruit de altari debet viuere. extra de pben. cu fm. Nemo eni tenetur pprijs stipendijs militare. extra de p/scrip. cum officij. Sic intellige q non peccat si vtatur suo iure. extra de elec. cu ecclesia vul terana. Si vero seruitium non faciant et in/malos vsus expedant: pena suos teneat acto res. Tales enim fm hiero[m] sacrilegium in/currunt p abusionem talium. q. d. De his q abutuntur loquor: iudicium sibi manducat et bibunt. 16. q. i. qm quicquid. Et fm amb. in iniusticia et auaritia alios excedunt. di. 46. si/cut hi. Et per plura alia. c. condemnatur. vt i. q. 2. pastor. et c. clericos. Quidam tn scripse runt q hec iura et similia loquuntur de cosilio sed ad hec iura no habent: ideo intelligedu e vt dictum e Sed ad hec est ar. ext de rscrip. po stulasti. §. i. Ad hoc enim vt littera impetrata ab ordinato valeat duo requiruntur. s. vt nul lum habeat beneficium ecclesiasticum. et q sit pauper vt innuit ibi. ergo si non est paup succumbet: ar. ext de cosue. c. vlti. in fi. Qui at patrimoniu sufficies habet non est pauper. Sed et beneficiu ecclesie cesetur hre ex quo e ordinat ad illud. Unde et questioi pposite d

patrimonio.z.c.postulasti.rūdēt in fine.ibi.z p habenti bñficij subsidiū zc.q2 p verba q̄ pce dūt sufficient rñdet prime.q. Hec Hosti.ti.d rescrip. Scdm vo Jo.iz.q.3. aurū. habentes sufficiēs pkimoniū haber pnt bona ecclesiasti ca:nō vt ea sibi reseruēt:s ut paupib9 dent.al' mortaliter peccarēt. Quid si canonici scien ter elegerint ppositū alteri9 ecclesie in decanū z patiunt q teneat vtrūq psonatū: z sciebāt vel scire poterāt q nullatenus dimitteret pri/ mū: Nunqd agere pnt ↄ eū vt dimittat deca natū: R°. q nō in modū accusatōis.ex de cō/ cess.pben.cū sup.sed bñ audiet in modū denū ciationis:ar.de iureiur.queādmodū.in fi.dū modo trina monitio precesserit: aliter repel/ lent.ex de accu.qliter. §.ad corrigēdos. Nec obstat illud ex.e.cū nō ignores.z similia.quia nō fuerūt passi canonici q administraret:ni/ si primo renūciasset.z q2 primū vili9 erat: vñ psumi poterat q renūciasset. Vel illud intel/ ligitur qñ in modū denunciationis agit. Hec Hosti. Sz nūqd peccat cleric9 recipiēdo di uersa beneficia precipue i diuersis dioc: Rn det gof.q sic. Licet eni sciat primū bñficium vacatur recepto z°.tñ peccat i cupiditate dū illud qd est sortitus deserit:z pinguius eligit: vt pater.7.q.i.siquis sue.z.c.siquis de ordine Peccat eni cōtēnendo suū epm:dū eo cōtem pto recipit ab alio bñficiū. Sz mirū videtur q se quis liberare possit p secundi bñficij rece ptionem a suo epo:cui forte iurauit:z a quo ordines recepit. R°:q hoc est verū qñ de licē tia sui epi recipit bñficiū zm.alioquin etsi pri mū vacet:titulus tñ prioris ecclesie durat: et pōt ab episcopo vel ecclesia sua reuocari: vt patet.7.q.i.nō oportet.z.c.siquis vo. Et erit in expectatione beneficij vacaturi. Et sic licz primū bñficiū vacet ipso iure:prior tñ locus non vacat ipso iure:nisi dicat q z prior locus z primū bñficiū vacat quoad recipientē.zm tamen nō vacat quoad ecclesiā vel epm prio rem:qui infra sex menses eum reuocare pōt si velit. Hec Gof. Nunquid secundus epus peccat conferendo ei scienter beneficiū: Rn dit Gof. Patet ex supradictis eum peccare: nisi fiat de primi episcopi cōmissione. Cr eni vacet primū bñficiū statutū est in penam reci pientis zm. Fuit autem cōe viciū recipientis z dantis. Si enim ille non daret iste non acci peret. Scdm vero Hosti. peccat primus pre/ latus:qui cum eum repetere possit negligit:z etiam secundus qui scienter contra iura veit extra de cle.non resi.fraternitati.

De residētia clericoz in ecclijs.ti.34°.

Einde quia dic/ tū est circa pnm pcedētis tituli q prebenda ē cōferēda tali psone q̄ possit residere.iō ad plenīorē declaratōnē h9 materie:de qua habet extra li.3.ti.de cle.non resi.in ec.vel prebē.querēda sūt aliqua de resi dentia.s.quis cleric9 tenet residere. R°. Qui cūq bñficiū prebēdale siue tanq titulū obti/ net.ex.e.c.vlti.siue bñficiū illud sit maximū vt epatus.7.q.i.peruenit.siue sit modicū:etiā si esset.zo.solidoz.ex.e.cōquerente. Nec po/ test titulū suū deserer sine licētia sui plati. ex de renū.āmonet. Js vo cui tanq bñ merito assignant pēsiones alique siue stipendia non tenet residere.ex de pbē.nisi essent. z tamē ta lis ad antidotū obligat.ex de testa.cum in of ficio. Et si talis ecclesiam cuius beneficiū te/ net offendat:tanq ingratus illo priuatur ex de postu.c.fi. Quō debet clericus residere: R°. Jn ppria psona faciendo seruitium eccle sie.ex.e.nōnulli.z i suo ordine.ex de fi.pres.p posuit. Ad hoc enim beneficia sunt instituta vt seruitium in ecclesia inde fiat. Unde qui non seruit:ea recipere non debet.ex.e.cuz ad hec. Parum est enim suam presentiam exhi/ bere:z curam siue seruitium negligere. ex.e. quia nonnulli. Unde in cathedralibus eccle sijs z collegiatis distributiones quotidiane tñ presentibus qui diuinis intersunt iuxta cuiuslibet ecclesie rōnabilē ordinatiouem tri bui debent. Qui vero aliter de distributōnib9 illis aliqd pcipit:illius dominiū nō acquirit: immo illud totaliter restituere tenet:nisi eū infirmitas vel iusta z rationabilis necessitas corporalis:aut euidens ecclesie vtilitas excu saret. Et idem intellige de distributionibus que fiunt pro anniuersarijs defunctorum. Probantur hec omnia.li.6.e.consuetudinem

Sed obijcitur quia li.6.de elec.cum nō de ceat.dicitur prosequentes vtilitatez ecclesie non percipiunt distributiones. Ad hoc dicen dum:q canonici non tenentur eas talib9 ↄce dere:vt dicitur ibi.si tamen concesserint:illi ñ tenentur restituere:vt patet in.c. consuetu/ dinem. Alij dicunt q.c.cum non deceat. loq tur de absentibus.sed.c.cōsuetudinē.de pre/ sentib9. Primū credit Jo.an. Sed qd si il/ li quoz lucro predicta cedebant:remittant. Nunquid is qui ea recepit a restitutione libe ratus erit: R° sm Jo.an. Satis videtur q sic:cū ibi nō dicat q remissio nō profit: vt pz li.6.de censi.in fi. Quid de ecclesijs que ñ habent prebendas aliquo mō distinctas: sed tantum omni die datur cuilz certa quātitas

panis & vini: & sic de alijs? R ndet Jo. an. q dictū. c. cōsuetudinē. nō loquit de talibus distributionibus: cū ille potius sint pbēde q distributōes. Et ad hoc facit qd Ber. notat ex de pben. licet. Dicit etiā Jo. an. q vbi sūt pbēde distincte: & postea ē mēsa cōis crassa & postea distributōes: locū hz. c. cōsuetudinē. tm̄ in distributōibus illis: & nō in illa mēsa crassa. Si qs tn̄ ex iusta cā sit absens pōt seruire p vicarium: ar. ex. e. cū ad hec. vel etiā si sit effect⁹ inutilis ad seruiēdū ex aliqua cā: in quā nō incidit ex culpa sua. Nā & excōicato sbtrahūtur merito bñficia ecclesie: cū seruire nō possit. ex de appel. pastoralis. in fi. & suspenso. ex de eta. cū bone. Alias nullū bñficiū recipit in absentia: nisi fm q notat in. q. se. vel nisi cōsuetudo repugnet. ex de cōsti. cū oēs. Que tn̄ 9rio statuto pōt tolli: si eccl'a sit seruitorib⁹ destituta: dūmō absenti pbēda assignet alicui subrogato. ex. e. cū dilect⁹. & c. ad audiētiā. & c. cum ad hec. Sz si statutū 9riū facerēt canonici propter 9modū pp̄riū. s. qr inter se diuidūt illud qd absens pcipe cōsueuit: nō valeret. ex ō cōsti. cū oēs. & c. ex pte. Quō nō residentes debent puniri: & quō dz 9 eos pcedi? R°. Nō residēs aut hz ecclesiā p derelicta p 9riū factuz. aut nō. Si sic. puta qr nauigauit: qr vxorē duxit. factus est ioculator vel miles: vel al'r vitam psone cōtrariā assumit. tūc si factū eius sit notoriū: pōt statim cōferri eius beneficiū. di. 87. quisquis. & extra. e. ex gestis. Si vo sit dubiuz tunc citabitur: vt. ī. dicetur. Si aūt non habz ecclesiam pro derelicta: citari & moneri debet anteq beneficio priuetur: prout. ī. determinabitur: ar. extra de consti. eccle. in fi. Et hoc si citatio posset peruenire ad eum. alias citatio mittetur ad ecclesiam in qua debet residere: vel ad domū absentis. s. tertia die & ibi publicabitur: vt patet extra. e. ex tue. Nō tn̄ cogit quis ad citationē extra prouinciā mittere. ex de dolo & cōtu. cū olim. §. volentes. Si aūt citatus nullā cām rationabilem pretendat & sit absens de licentia prelati: expectat p annū quo elapso ecclesia siue beneficiū confert. Et hoc fm Gof. qñ nō fuit licentiat⁹ vsq ad certum tēpus. Tunc eni si vltra illud tēpus abesset statim illo tēpore elapso priuari ecclesia siue beneficio posset: nisi post tēpus illud ex iusta causa impediretur. 7. q. i. presentiū. & ex ō loca. potuit fm Gof. Si vero non habuit licētiam expectabitur per sex menses tantū: vt pz extra. e. ex tue. In casu tamen arbitrarium erit: vt. ī. dicetur. Nec obstat aliqua appellatio quin beneficium conferatur. ex. e. relatuz in fi. Si vero causam rōnabilem pretendat. ē audiendus. Et si iudex eam non admiserit appellare potest: sed interim assignabitur beneficium alicui psone que deseruiat pro absēte ecclesie. ex de appel. peruenit. z. Sz quaz causam dicis rōnabilem? R° fm Hosti. Talis se absentat aut causa cupiditatis sine licētia: vt recipiendo scdam ecclesiam: & tunc debet carere ecclesia habita & etiam ecclesia ambita. 7. q. i. siquis eps. & ex de transla. quanto etiam si clericus sit habens ecclesiam ex de renun. admonet. Et sic intellige illud ex. e. c. i. nisi prima ecclesia eum reuocare velit. 7. q. i. non oportet. Aut absentat se causa lucri sine licentia: vt causa negociatōis. & sic etiaz vt in casu precedenti est citandus arbitrarie: si scilicet placet eum reuocare. Et sic intellige q clericus per vnam solam horam expectatur: vt patet di. 91. cleric⁹. vel per tres septimanas 7. q. i. siquis in clero. vel per duos menses. 7. q. i. presentium. vel per tres mēses. di. 75. quoniam quidem. vel per quinq menses: vt. e. di. quoniam. vel per quatuor annos vel quinq vel sex: vt patet ex. e. c. z. & c. ex parte. & c. qualiter. Et hoc quantum ad priuationem beneficij. Nam clericale priuilegium perdit: si post trinam monitionem incorrigibilis apparuerit: vt patet extra de vi. & ho. cleri. c. fi. Aut cā vtilitatis cum licentia: vt quia transijt ad aliam ecclesiam in qua vtilior erit. extra de rer permu. queritur. Et tunc non citatur: sed primum beneficium est conferendum infra sex menses computandos a tempore illo quo est adeptus corporalem possessionem secundi sine querela. extra de preben. de multa. Aut cā studij: & tunc si non habet licentiam prelati p cede vt supra in. q. precedenti. v. si vero non habuit. quia nec causa studij debet abesse sine licentia. extra. e. relatum. licet studens dicatur absens ex causa rationabili: vt patet ibidē. nisi forte causa studij theologie: ar. extra de magistris. super specula. §. docentes. In q etiā peti dz licentia: licet nō obtineat. Vel ēt recurrendū est ad pximū superiorē: si inferior licentiā neget: ne bonū obediētie cōtēptuz videat: ar. ex de regula. licet. Si vero licentiā habet vsq ad certuz tēpus: ipso elapso pcedi pōt cōtra eū eo modo quo dictū est supra in p cedenti. q. v. si aūt citatus. Sed citra tēpus illud reuocari nō dz: ar. extra de 9mo. c. i. Et h est verū nisi superuenerit noua causa: extra ō offi. dele. insinuante. Est autem iusta causa quandocunq expedit ecclesie: ar. extra de postu. pre. bone. i. vel pter sciētiā siue potentiaz ar. extra de elec. officij. vel quia ecclesia est nimis seruitoribus destituta. ex e. cum ad hec

In his enim casibus vrgens ecclesie necessitas preferet et licentijs et priuilegijs impetratis: vt patet ibidē. Nō tamē habebit priuilegium studēs in castris fraudulent. ex. e. tue. Aut cā deuotionis. vt peregrinatōis quā nō dz facere sine licētia prelati. de con. di. 5. non oz. Et iō si licētiā habeat dz expectari quousque sit finitū tps: ita q potuit reuerti: ar. ff. de ver. ob. continuus. Quo elapso citabit: et fiet vt supradictū ē in illo §. si aūt citat⁹. Si vero licētiā nō habuit: incōtinēti citari pōt: et expectabit p sex mēses: et pcedet vt supradictū est in illo. §. si vō nō habuit. Aut cā reipublice: vt qz ē in seruitō pape vel epi. et sic excusatur. Possūt. n. duo canonici esse ī seruitio epi. Et intelligunt eē pñtes. ex. e. de cetero. et c. cū dilectus. et c. ad audientiā. Nullus tamē istorum victualia pcipere debet siue quotidianas distributōes: que debētur tm̄ residētibus: vt patet in. c. de cetero. et ex̄ de prebē. licet. et c. dilectus. Idem dicendū est de morante cū legato sedis aplice: ar. in. c. cū dilectus. et ex̄ de offi. le. c. i. Idē ē etiā de eo qui fideliter psequitur iura ecclesie: licet iurauerit residere. ex̄. e. ex parte. Secus aūt est ō subdito suffraganei si moretur cū archiepiscopo. Nō eni videt residēs ar. ex̄. de offi. or. pastoralis. et de exces. prela. sicut vnire. Aut causa gratie specialis: vt priuilegij sibi concessi: et tūc excusat nisi priuilegiū illud ex causa reuocetur. Reuocandū est enim vbi multitudo est in causa: vt quia ecclesia est p maiori parte suis seruitoribus destituta: etiā si sit indultum a papa ex̄. e. cū ad hec: vt etiā dictū est supra. §. est aūt iusta causa. Operantur tamē indulgētie q nō priuat beneficio: si aliquis qui loco absentis seruiat surrogetur. sm Gof. vt patet in. c. ad hoc.

Aut cā cōsuetudinis vel cōstitutionis ecclie. vbi idem est dicendum quod in causa immediate precedēti: ar. ex̄. e. cū dilect⁹. et de cōsti. cum omnes. Aut cā artioris vite vt religionis. et tūc distingue vtrum sit religiosus vel secularis: pfessus vel nō: infra annū vel nō. per. c. ex̄ de regu. licet. et c. statuim⁹. De quo dic vt ī. vbi agitur de religiosis. In quo cāu si sit episcopus: et requisit⁹ renuerit nō pōt ad episcopatum reassumi. 7. q. i. hec nequaq̄. et ex̄ ō renun. post trāslatione. Aut cā necessitatis: vt quia impedimēto iusto detinetur: puta quia est infirmus extra. e. ad audientiam. nec pōt secure in ecclesia morari pter inimicos. 7. q. i. pastoralis: ar. extra de renun. ad supplicatōnem. Et sic videtur excusari. licet impedimēto cessante teneat redire: ar. ex̄ de custo. eu. c. z. §. quia vero zelus. Aut causa nude voluntatis: et tūc procedetur contra eum vt dictū est supra in. q. precedenti. §. si vero non habuit. et sequēti. Sed h intellige sm quod dicitur extra. e. c. fi. vbi cadit distinctio ista. et c. inter quatuor. Hec autem habent locum quo ad inferiores episcopis. Episcopi enim per archiepiscopum coguntur per excommunicationē et suspensionem. et si nec illud prodest: papa vel alius de mandato eius speciali eos ab administratione remouebit: et eligendi licentiam dabit. Sic intellige illud extra. e. ex tue. ibi 5 eos. et c. ex gestis. et c. qualiter. Sed nunqd aliquis prelatus potest hanc licentiam. s. se absentandi dare? R°. Papa et etiam inferiores prelati. Et hoc videtur Ber. de episcopis intelligere. ex̄ ō cle. nō resi. int quatuor. Inno. vero et Hosti. intelligunt hoc etiā de inferioribus prelatis. per. c. e. ti. relatū. ibi. prelatorum suorum. Ad hoc nota ad pleniorē instructionē de absētia cā studij. Et rō quare nō dz aliquis cleric⁹ ire ad studiū sine licētia prelati pprij ē qz licētia nō dz dari in theologia nisi homini docibili: ar. ff. de inoffi. testa. l. i. Docibiles vero etiā sunt mittendi et ad studiū theologie inuitandi. et tunc. s. quando inuitatur et mittūtur mittentes debent eis ī necessarijs puidere. extra de magistris. super specula. alias aūt ppria voluntate docentibus siue studentibus in theologia nō subuenit a sua ecclesia in omnib⁹ necessarijs. Possunt tamē tales p quinque annos integros fructus pcipe suarū prebēdarū auctoritate sedis apostolice: vt pz in. c. super specula. non obstante contraria consuetudine vel statuto: cum denario defraudari nō debent in vinea domini laborantes: vt dicit ibidem. §. i. In alijs vero scientijs nihil percipient ex debito a sensu cōtrario: nisi gr̄a fiet eis vel nisi hoc habeat illa ecclesia de consuetudine speciali. Sed nec studēs in theologia quotidianas distributiones recipiet. extra de preben. licet. nisi speciali priuilegio impetret. ex̄ de ver. sig. olim. Vel dicendum: q in ecclesijs in quibus sunt diuerse prebende percipiet totas distributiones: vt dicitur in. c. licet. Sed vbi habent omnia in cōi extimabitur q̄tum expendere posset: si presens esset. vel saltē dabit quolibet die suo pcuratori illud quod percipet si pñs esset. et etiam quotidiane distributōes que pñtib⁹ danī: licet nō intersint canonicis horis. Et sic intellige illud. c. oli. Alias in ecclesijs illis in quibus habent omnia in communi priuilegiū frustratorium eēt. In nullo autem casu quotidianas distributōes que danī tm̄ his qui itersūt horis canonicis percipiet: nisi forte sit talis ecclia ī qua aliqs

nihil pcipiet nisi canonicis horis interfit: vel nisi h impetret priuilegio speciali. Sz et cũ fuerit indultũ vt in studio fructus percipiet p͂bendarũ suarũ dz intelligi de studio generali nõ spali alicuius ville vl' castri cũ fiat in fraudẽ. ex. e. tue. hec Hosti. Insup nõ: q oẽs scholares ad quecũq locũ eũtes cã discẽdi gaudẽt priuilegio imperiali. s. q nullus iudex eis iniuriã inferre p͂sumat: nec dãnũ inferri sustineat ꝓpter delictũ alterius hõis eiusdẽ ꝓuincie. temeratoribus aũt eoꝝ hõ legib9 et iudicibus siue rectorib9 illi9 tpis qui h iudicare neglexerit ipo iure infamia irrogata: res ablate in quadruplũ exigũt: et dignitate sua si qua potiebanť imppetuũ carent. Et siquis litem ɔtra scholarẽ mouere voluerit: datur electõ scholari vtꝝ malit coram dño suo siue magistro vel loci epo cõueniri. Siquis aũt eũ attẽtauerit ad iudicẽ alium trahere: a causa sua cadet pro tali conamine: etiam si moueretur iustissime: vt patet in consti. Fede. de scholaribus et eoꝝ priuil'. l. habita.

De decimis et primicijs. ti. 35.

Einde ɔsiderandũ ẽ de decimis et primicijs. Et p͂ de institutõe decimarũ. 2° de spẽb9 siue differentijs decimaꝝ. 3° qb9 debẽt dari et a qb9 pñt recipi: et iter quos debẽt diuidi: et vtꝝ possint prescribi: et q actõe possũt peti. 4° de q bus decime debẽt dari. 5° quales qualiter qñ et vbi debent dari. 6° a quibus debent dari. 7° vtrum possint aliquo modo alienari. 8° de primicijs. 9° de vtilitate solutionis decimaꝝ et primiciarũ. Circa primum querun tur plura. p͂ vtꝝ institutio decimarũ emanauerit a iure naturali: R°. Institutio decimaꝝ põt intelligi dupliciter. Uno mõ fm determinationẽ ptis exhibẽde. puta qz est ps aliqua exhibenda deo vel ministris ei9: et sic sumitur rõne cõi. Et h mõ est simpliciter a iure naturali. Dictat eñi ius naturale: q de9 dz de substãtia ꝓpria honorari. fm illud ꝓuer. 3. Honora dñm de tua substãtia. Et q minister eius dz sustentari. fm illud Mal'. 3. Inferte omnẽ decimã in horreũ meum: vt sit cibus in domo mea. Et q mistrãte spũalia debẽt tẽporalia ministrari: vt dicit. i. Cor. 9. et Luce. 10. Dign9 est opari9 mercede sua. Alio mõ põt intelligi fm determinationẽ certe ptis exhibẽde. puta ptis decime nõ minoris. et sic accipitur i rõne ꝓpria. Et hoc mõ nõ ẽ a iure naturali simpliciter ꝫ fm quid. Q enim tanta ps non minoꝝ detur: non dictat ius naturale simpliciť. Et hoc vult Hu. li. de sacramentis. parte. 12. c. 4. Et probat per hoc q Jacob vouit decimas dare: si rediret prospere. Uotum autem non fit de his ad que homo tenetur. Dictat tamen illud fm quid. s. fm q iuuatur ad hoc ar tis cognitione vel reuelatione. Juuatur. n. ad hoc ex cognitione artis numeroꝝ per quã nouit q denarius est numerus perfectus quia ab vnitate numerus coordinat9 est: numeroꝝ limes et terminus primus. et per replicationem vnitatis et ceteroꝝ numeroꝝ ad ipsum formatur quilibet alius cõsequẽs numer9. Et ideo cũ homo sciret p dictamen iuris naturalis deũ esse honorandũ vt pñm et auctorẽ et vt cõsũmatorẽ et finem bonoꝝ omnium: in solutione primiciarum ꝓtestať ipm esse bonoꝝ oĩm pñm et auctorẽ. Ex arte vero: numeroꝝ habuit instinctũ vt per exhibitionẽ decime ꝓtestaretur eum esse finem et cõsũmatorem. Et hec ratio eliciť ex verbis Isi. super illud exo. 22. Decimas et primicias nõ tardabis offerre. Juuatur etiam ad hoc ex reuelatione facta Ade fm aliquos cum fuit raptus in extasi ad curiã angeloꝝ. ex quo notum fuit homini: angelicam naturam nouem ordinibus esse distinctã: et humanã creaturã in decimo ordine creature rõnalis esse conditã fm parabolã xpi de decima dragma. Luce. 15. Et ex hoc indistinctũ habuit: vt per exhibitionẽ decime ꝓtestaretur ordinẽ sue cõditõis ad laudẽ et gloriã cõditoris. Hec alex. de an. 3. ti. 2. c. de decimis. q. i. ar. i. q. i. o. Qñ institute fuerunt siue inceperunt decime: R°. q tpe Abrae. quia sine fide saluatoris explicita vel implicita nulli homini post peccatũ potuit esse salus: vt dicit aug. et beatus petrus act. 4. Et fm Hu. li. de sacramentis. oportuit vt fm ꝓcessũ tpꝝ formarenť magis euidentia signa spũalium grãꝝ: vt cũ effectu salutis cresceret cognitio veritatis. Uñ fm q magis ac magis saluatoris aduentus appropinquauit fm hoc magis ac magis eius p͂sona innotuit et p alia signa magis euidentia demõstrata fuit. Fuit aũt persona saluatoris reuelata. pri͂m quantũ ad personam et naturam diuinaz. Et hoc a principio ipsi Abel. ꝓpter quod honorauit eũ Abel primicijs et primogenitis gregis in signũ q ille qui erat principiũ nr̃e cõditionis et primogenit9 filius dei: esset etiã pñm saluationis 2° reuelata fuit persona saluatoꝝ. quantũ ad rationalẽ naturam creatã in qua mediator esset: et oblationẽ et sacrificium placationis p hominibus deo offerret. Et hec reuelatio facta fuit Noe: ꝓpť quod honorauit

euz in oblatione τ sacrificijs: vt pz Geñ. 8. 3° q̃tũ ad naturã humanã in qua expleret offi/ cium redẽptionis. Et hec reuelatõ facta fuit Abrae. geñ. 26. In semine inq̃t tuo benedicẽ tur omnes gentes. Et ideo ipse honorauit eũ in exhibitõe decime: per quã significat huma na natura. Luce. 15. Et sic pz q̃ primicie ince/ perũt tpe abel. oblatões tpe noe. decime tpe abrae. Hec alex. de an. 3. t. 2. c. de deci. q. i. ar. i q. 2. o. Utrũ preceptũ de decimis erat mora le in veteri lege? R°. In hac. q. videt esse disse sio inter iurisperitos τ theologos. Quidã. n. iurisperiti sentire vident: q̃ preceptũ de deci/ mis dandis in veteri lege erat morale: τ nõ tã tũ quo ad exhibitionẽ alicuius partis in su/ stentationẽ ministrorum dei: s etiã quo ad ta xationẽ partis certe. s. decime. Uñ fm eos ñ est in noua lege euacuatũ: sed poti⁹ remanet τ est etiã confirmatũ. Luce. 2. vbi dicit. Ue vobis phariseis qui decimatis mẽtã τ anetũ τ omne olus: τ preteritis iudiciũ dei τ chari/ tatẽ. Hec oia oportuit facere: τ illa nõ omit/ tere. Hoc etiã vident sensisse Hosti. τ Inno. qui inter canonistas fuerunt precipui. Nam Hosti. in sum. sua ti. de deci. q. vtrũ consuetu/ do excuset a solutione decimarũ: vbi volens ostendere q̃ decime dari debent ex precepto. ad hoc pbandũ adducit auctoritates veteris testamenti. Quas quidem frustra adducerz nisi supponendo q̃ preceptũ de decimis mora le esset. Consimili modo videt Inno. idẽ se/ sisse in glo. sup R̃icam de decimis. Theologi vero dicunt: q̃ preceptũ de decimis quo ad d terminationẽ partis certe. s. decime nõ ẽ mo rale: quia nõ est scriptũ simpliciter in corde hominis. Morale vero preceptũ est in corde hominis scriptũ: vt dicit Aug. Nec etiã erat cerimoniale preceptũ. qz non erat datũ ad si gnificandũ aliquid in futurũ principaliter: lz significaret in futurũ aliquid consequent: sic τ oia iudeorũ facta. fm illud. i. Cor. 10. Om/ nia in figura contingebant illis. Qui enim decimã dabat que perfectionẽ significabat: eo q̃ denarius est quodammodo numerus p fectus: vt dictum est. s. ptibus nouem sibi re/ tentis: protestabatur quasi in quodam signo se imperfectũ esse: τ a deo perfectionẽ futuraz per xpm expectare. τ etiaz q̃ saluator erat cõ pleturus officiũ humane redẽptionis in hũa na natura per decimã dragmã significata: vt dictum est supra. Et in hoc cõueniebat cũ ce/ rimonialib⁹ preceptis que principaliter erãt instituta ad significandũ aliquid in futurum Unde quantũ ad hoc potest dici q̃ preceptũ de decimis erat cerimoniale fm quid: non ta men simpliciter. Erat autem preceptum iu/ diciale. quia erat datum principaliter ad ser nandam equitatem mutue distributionis: vt esset equalitas dati τ accepti. fm q̃ est possi/ bile τ conueniẽs inter seminantẽ spũalia et dãtẽ tpalia. Dñs aũt taxauit. decimã ptẽ: τ h cõgrue pter cãs supradictas: τ pter cõditio nem illius populi cui lex dabat. Ille enĩ pp̃ls in. 12. tribus diuisus erat inter quas. 12ᵃ. s. le uitica que tota diuino cultui mancipata fue rat: possessiones non habebat. Et ideo cõgrue dominus precepit q̃ reliquie tribus vndeciz ptem decimã suorũ puentiuũ darent: vt hono/ rabilius viuere possent. τ etiã qz aliqui erant futuri transgressores precepti. Et in hac sen tentia fuerunt Alex. de an. 3. t. 2. c. de deci. q. i ar. 3. o. τ tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 87. ar. i. o. sicut patet i eo rũ sũmis. τ ricar. vt patet. 4. di. 17. q. 2. ar. 7. c. 4ᵐ. qui fuerũt magni doc. τ scriptores que stionũ sacre scripture: τ specialiter de decimis

Utrũ exhibitio decimarũ mõ sit sub prece/ pto? R°. Scdm determinationẽ ptis exhibẽ de semp fuit sub precepto τ de iure nature: vt dictũ est supra. Uñ etiã habet geñ. 47. Sacer dotibus egypti cibaria ex horreis publicis p bebant. Scdm vero determinationẽ decime ptis ante legẽ erant sub cõsilio: vt pz ex voto Jacob geñ. 28. vbi dicit. q̃ Jacob votũ vouit dicens. si fuerit deus mecũ: τ custodierit me ĩ via qua ambulo τc. τ postea cunctorũ que de derit mihi decimas offeram in lege fuit sub p̃ cepto simpliciter. Unde exodi. 22. Decimas τ primicias non tardabis offerre. Et nume/ ri. 18. Filijs Leui dedi omnes decimas israhel in possessionẽ pro ministro: quo mihi seruiũt in tabernaculo federis. Et sicut supra visum est fm aliquos iurispitos p̃ceptũ de decimis erat morale. Uñ fm eos decime dari debent ex precepto tam diuine legis q̃ ecclesiastice institutionis. Scdm vero theologos hoc mõ non erat morale nec cerimoniale: s iudiciale Differunt aũt hec tria vt habitũ fuit. s. in. i. li. qz precepta moralia seruari debẽt omni tẽ/ pore: cerimonialia non licet obseruare tpe le gis noue. iudicialia aũt etsi tpe gratie nõ obli gent: seruari tñ pñt τ debent si statuant ab il/ lis quorũ est condere legẽ: sicut preceptũ iudi ciale veteris legis est. exodi. 22. q̃ q̃ furatus fuerit ouẽ reddet quatuor oues. qd si qs rex statuat ei⁹ subditi seruare tenent. Ita ẽt dẽt miatio decime ptis ẽ tpe grẽ p ecclesiã institu ta: vt. s. nõ min⁹ pp̃ls noue legis ministris eius dẽ exhibeat q̃ pp̃ls veteris legis ministris illi us tẽporis exhibebat. cũ tñ populus noue le/ gis obligetur ad maiora. fm illud. Math. 5.

Nisi abundauerit iusticia vestra plusq̃ scribarum ꝛ phariseorum non intra. in regnum celo. Et etiam ministri noue legis sint maioris dignitatis ministris veteris legis: vt ꝓbat aplus. 2. Cor. 3. Patet ergo ex supradictis: ꝙ homines tenentur decimas soluere ſm theologos: partim ex iure naturali. s. q̃tū ad exhibitionem alicuius partis. partim ex institutione ecclesie. s. q̃tū ad exhibitioneȝ partis decime: qua tamen pensatis opportunitatibꝰ temporum ꝛ personarum aliam partem posset determinare. Et hec rñsio habetur ab Alex. de an. 3. t. 2. c. d decimis. q. i. ar. 2. o. ꝛ ex Tho. 2ª 2ᵉ. q. 87. c. Tenentur inquã homines soluer̃ decimas ſm Alex. de an. vbi. s̃. c. cum petunt̃ ab illis quibus debentur: ꝛ etiam si non petũtur vbi est consuetudo. ex̃. e. peruenit. ꝛ. c. i ali quibus. Et ſm Tho. vbi. s̃. c. 5ᵐ. illi qui non soluunt decimas in locis illis in quibꝰ ecclesia non petit eas: non sunt ꝓpter hoc in statu damnationis: nisi forte ꝓpter obstinationem vt habentes voluntatem non soluendi: etiaȝ si peterentur ab eis. Nec etiam ecclesie ministri quibus debet esse maior cura promouendi in populo bona spiritualia q̃ colligẽdi bona temporalia: peccant si decimas non requirunt: vbi sine scandalo propter dissuetudinẽ vel aliam causam requiri non possunt. Sed obijcitur: quod beatus Jacobus actu. i5. dic. Visum est spiritui sancto ꝛ nobis nihil imponere vobis vltra oneris q̃ vt abstineatis ab immolatione simulacrorūȝ: ꝛ sanguine ꝛ suffocato ꝛ fornicatione. Sed dare decimas est onerosum. ergo non est preceptum credentibus de gentibus. Rº: ꝙ licet hoc sit onerosuȝ peruersis ꝛ incredulis: leue tamen est fidelibꝰ credentibus dominum esse veracem qui dic̃ Mal. 3. Inferte omnem decimam in horreuȝ meum vt sit cibus in domo mea: ꝛ ꝓbate me super hoc si non aperuero vobis catharactas celi ꝛ effundam benedictionem vsq; ad abũdantiam ꝛc̃.

Circa 2ᵐ articulum qui est de speciebus siue differentijs decimarum queritur: que ꝛ quot sint species siue differentie decimarum: Rndeo: ꝙ sunt tres ſm Hosti. s. Personales: vt ille que debentur ex his que proueniunt ex opere personali. Prediales: vt ille que debentur ex his que sic proueniunt ex predijs. ex̃. e. ad apostolice. ꝛ. c. pastoralis. Et mixte: vt ille que debentur ex his que proueniũt ex animalibus que gregatim pascuntur in pascuis. He enim partim a predijs proueniunt: cum ex eis viuant animalia a quibus procedunt: ar. ex̃. e. cõmissum. ꝛ partim a personis que ea custodiunt. ex̃ de re. iu. c. penul. ſm Hosti. Ber. vero ex̃. e. ad apostolice. ponit tantũ decimas prediales ꝛ personales. ꝛ decimas animalium computat inter prediales. Et cũ eo conueniunt Ray. ꝛ Gof. Sed dictum Hosti. mihi magis placet. Item decimarum quedam dicuntur maiores: quedam minores siue minute: vt patet extra. eo. ex mnltiplici. ꝛ. c. cum in tua. Minute auteȝ dicuntur ſm glo. ibidem. partus animalium ꝛ de pullis: ꝛ ouis ꝛ ortis. Item in veteri testamento erant quatuor decime: de quibus Hiero. super Ezech. loquit̃. ꝛ. ex̃. e. decimam Et de tribus earum tangetur. ĩ. statiȝ post solutionem. q. sequentis. De quarto vero genere ipsarum tangetur etiam. ĩ. in sequenti ar. q. vtrum domino pape ꝛc̃.

Circa tertium articulum qui est de illis quibus dari debent: ꝛ a quibus recipi possunt decime: ꝛ de earum diuisione prescriptione ꝛ petitione querũtur plura. Primo quibus decime dari debẽt: Rº Circa decimas duo sunt consideranda. s. ipsum ius accipiẽdi decimas: ꝛ hoc est spirituale. cõsequitur enim illud debitum quo ministris altaris seminantibus spiritualia debent̃ temporalia: quod ad solos clericos pertinet curã animarum habentes. Et ideo tantũ ad eos competit hoc ius habere. Aliud est illud qd ꝑ decimam datur. ꝛ hoc est corporale. ꝛ ideo potest in vsum quorumlibet cedere. Unde põt ad laicos peruenire: vt dicetur. ĩ. Sed contra predicta videtur ꝙ decime non debeant dari clericis: sed potius pauperibus. quia ĩ veteri lege tenebant̃ homines ad tres decimas. Primas leuitis soluebant: de quibꝰ habet̃ numeri. i8. Secundas quando in hierusalẽ ad templum ibant: comedebant: de quibꝰ deutro. i4. Tertias pauperibus anno tertio recondebant: de quibus patet etiam ibidem. Si ergo tempore gratie precepta pietatis sũt seruanda: ꝛ preceptum de decima pauperibꝰ tribuenda pertineat ad pietatem: videtur ꝙ sit seruandum. Preterea dicit Aug. ꝙ decime sunt tributa egentiũ animarum: ergo sũt debite pauperibus. Preterea: leuitis dabant̃ in veteri lege decime. quia partem aliam in possessionibus non habebant: vt patet nume i8. vbi etiam dicitur. Nihil aliud habebuntꝰ decimarum oblatione contenti. Sed clerici in nouo testamento possessiones habent patrimoniales quandoq; ꝛ ecclesiasticas: insuper etiam recipiunt primiciales ꝛ oblationes ꝑ viuis ꝛ mortuis. ergo superfluit eis decias dare. Rº. Ad primum argumentum dicendum

q̄ ille decime 2ᵉ reseruabant̄ ad sacrificia offerēda. Cū igit̄ cessauerint huiusmodi sacrificia: locū nō habēt in lege noua. Tertie autē decime quas cū paupibus debebant cōmedere remāserūt ampliate per hoc q̄ dn̄s non tm̄ decimā partē sed etiā oīa superflua iubet dari pauperibus. Fm illud Luce. 2. Quod superest date paupibus. Ipse etiā decime q̄ ministris ecclesie dant̄: per eos debēt paupibus dispensari. Hec ex Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 87. ar. 3. o. et alex. de an. 3. ti. 2. c. de decimis. q. 4. ar. 3. Ad 2ᵐ argumētū dicendū: q̄ sicut patet ex dict] quedā decime spāles dabātur leuitis nō tātū ꝓpter eoꝝ sustentatōem: ꝫ etiā ut ex eis paupibus subueniret. Ad ħ aūt nō sūt supflueꝫ necessarie possessiones oblationes ꝛ primicie cū decimis. Hec tho. vbi. s̄. c. 2ᵐ. Utꝝ clerici habētes patrimoniū sufficiēs vel aliquos redditus licite recipiāt decimas: Rⁿ fm ray. ꝛ gof. q̄ sic: si seruitiū ecclesie ꝓ quo decimas pcipiunt faciant. 12. q. 2. charitatē. al' sacrilegium cōmittūt. Et idē ē si in malos vsus cōuertāt 1. q. 2. clericos. ꝛ. c. pastor. Scḋm etiā Hosti. i sū. e. ti. clerici quibus debent̄ decime: q̄tūcūq; deliquāt: nisi sint notorij licite decimas exigunt. nec sine volūtate eoꝝ debēt alijs etiam paupib⁹ dari. ex̄. e. tua nobis. §. preterea. Debent̄ enim deo ꝛ presbris curā habētibus. ḡ debent eis reddi. 16. q. 5. decimas. ꝛ in pluribus alijs. c. Caueāt tm̄ ipsi clerici: ne licite recept] illicite abutant̄. Dicit etiā ibidē postea. §. ḡ. ꝛ quasi in fi. q̄ si clericus nō faciat seruitiū ecclesie: nō debet eas recipe: vel si sit notori⁹ fornicator: laicus nō tenet̄ sibi dare decimā: sed ꝓmo supiori: qui debet eā in vtilitatē illius ecclesie cōuertere. Nec obstat. c. tua nobis. q2 intelligit̄ ꝺ occultis. ꝛ hoc etiā dicit sup. c. tua nobis. Scḋm vero Inno. in glo. e. ti. circa p̄n. clericis dari debent decime q̄tūcūq; sint diuites vel mali: vt dicit̄ in. c. tua nobis. Scḋm vero alex. de an. 3. ti. 2. c. de decimis. q. 4. ar. 3. c. clerici. qui sufficient̄ habēt vnde possint viuere fm statū psone: pn̄t decimas recipe vt ꝓcuratores ī necessitatē paupeꝝ ꝛ vtilitatē ecclesie: nō aūt in vsus ꝓprios vel malos cōuertendas. immo si in vsus ꝓprios cōuertāt sacrilegiū cōmittūt. si vero in malos: iudiciū incurrunt. De talibus enī intelligit̄ illud aug]. ad bonifaciū. Si inq̄t priuatim que nobis sufficiant possidemus non illa nostra sed paupeꝝ sūt quoꝝ ꝓcuratōem quodāmodo gerimus: nō ꝓprietatē nobis vsurpatione dānabili vendicamus. 22. q. 2. Et illud hiero. ad papem damasū. Clericos illos cōuenit ecclesie stipēdijs sustentari quibus parentū ꝛ ꝓpinquoꝝ nulla subsidia suffragant̄. Qui aūt bonis parētū sustētari pn̄t si qḋ pauperū ē accipiūt sacrilegiū cōmittūt: ꝛ ꝑ abusionē taliū iudiciū sibi maducāt ꝛ bibūt. Ad hoc etiā facit illud aug]. Decime sunt tributa egentiū animaꝝ

Cui ecclesie: siue cuius ecclesie clericis debent decime dari: Rⁿ fm Hosti. ꝛ Ber. ex̄. e. cū sint homines in glo. 2. ꝛ Inno. ex̄. e. ad apostolice. Decime psonales dari debent ecclesie prochiali siue baptismali: ꝛ de iure cōmuni. i. illi ecclesie in qua dantes audiūt diuina ꝛ ꝑcipiūt sacramenta. 16. q. 1. questi. ꝛ. 13 q. 1. §. 1. Prediales vero dari debent illi ecclesie infra cuius prochiam predia sunt sita. ex̄. eo. quoniam. nisi aliud obtineat̄ vel de prescripta ꝯsuetudine. ex̄. e. cū sint homines. ꝛ ad apostolice. vel de cōuentōe. ex̄. e. ex multiplici. suggestuꝫ. vel nisi sint prescripte: vt. ī. dicet̄. De mixtis vero fm Hosti. si apparet cōsuetudo est seruāda. si nō apparet ꝛ animalia cōtinue pascunt̄ in predijs ꝓprie parochie: ipsi sunt dāde. ꝛ alias videt̄ q̄ diuidi debent inter ecclesiā vbi pascunt̄ ꝛ ꝓpriam. ar. ex̄ de testa. relatum. §. vlt. Et hoc rationabile videt̄. q2 ꝓpria dat pastoribus sacramēta: ꝓpter que dat̄ precipue decima. ex̄. e. c. 2. Scḋm vero ber. ex̄. e. ad apostolice. vbi animalia pascunt̄ continue ibi debēt solui decime. ex̄. e. cōmissum. Si vero ꝑ medietatē in vna ecclesia ꝛ per medietatē in alia: equū est vt inter eas diuidant̄: ar. ex̄ de testa. relatū. in fi. ꝛ. 1. q. 2. c. fi. Et idē ē si iaceant ħ cōtinue ꝛ pascant̄ ibi cōtinue: ar. ff. ad municipales. assūptio. Et similiter si quis hic iaceret ꝛ ibi larē haberet: psonales decimas ꝛ oblationes diuidere deberet. Alij distinguūt: q̄ aliquis animalia sua pascit in aliena prochia aut tanq̄ aduena ꝛ exneus. ꝛ tunc soluet decimā ꝓprie prochie. Aut tanq̄ icola: q2 nihil soluit ꝓ pascuis ꝛ ibi ea cōtinue habet: ꝛ tunc extranee soluet: q2 quo ad hoc eius prochianus cēset̄. Sic notat Hu. 16. q. 1. decimas. Et facit ꝓ hoc q̄ qn̄ pascuariū soluit̄: ecclesia exnea de eo decimā habere debet. Scḋm Hosti. aūt videt̄ tutius dicere q̄ in vtroq; casu pascuariū extimari debet. Ray. vero dicit: q̄ si pastor habet domiciliū in vna prochia ꝛ ouile i alia: de lacte fetu ꝛ lana illi ecclesie dabit decimam infra cuius limites sūt predia sita. q2 inde suscipiūt alimentū animalia: ꝛ sunt tales decime prediales. Idē dicit alex. de an. 3. ti. 2. c. ꝺ decimis. q. 4. ar. 4. ar. ex̄. e. ꝯmissū. ħ aūt Hosti. cōcedit quo ad fetum: sed quo ad alia dicit: vt habitum est supra. Tho. vero 2ᵃ 2ᵉ. q. 87. ar. 3. c. 2ᵐ. dicit q̄ q2 gregis fruct⁹ ex pascuis ꝓueniunt magis debet̄ decima greg]

illi ecclesie in cuius territorio grex pascit̃ q̃ ei in cuius territorio ouile locat̃. Ex predictis pʒ q̄ decima dari dʒ ecclesie prochiali. 16. q. i. statuim⁹ ꝛ. c. de decimis. Nec obstat illud ex̃ e. qm̃. ꝛ de prescrip. de quarta. ꝑ que. c. videt̃ q̄ decima ep̃o dʒ dari. qꝛ loquũtur de ꝯsuetudine. Nõ obstat etiã illud ex̃. e. dudũ. qꝛ ibi ꝑtebat ep̃s ecclesias ꝛ decimas ꝑtinentes ad eas. Vñ agit nomine ecclesie prochialis sibi subiecte: cũ nõ sit alius q̃ agat. ex̃ d̃ succes. ab intes. c. vlti. in fi. vbi loquit̃ de decimis in prochia ep̃i positis. Uel loquit̃ de decimis q̃ ad suã canonicã portionẽ: qd̃ est verius s̄m Hosti. De hac materia satis habet̃ ex̃. e. cũ cõtingat. in glo. z. ꝛ. c. dudũ. in glo. z. vbi Ber. vl't q̄ decime nõ ꝑtinẽt ad ep̃m. ꝛ q̄ in decimis ecclesiaꝝ prochialiũ nõ habẽt ep̃i aliquã portionẽ. Capitula vero que dicũt quartã decime dandũ esse ep̃o: loquũtur de decimis ecclesie cathedralis. vel loquũtur de cõsuetudine: nõ de iure. Scd̃m enim q̄ habet̃ ex̃. e. cũ sint homines. in tex. ꝛ glo. in decimis soluendis cõsuetudo spectat̃. ꝛ hoc si sit scripta ꝑ quã iuri cõmuni preiudicat̃: alias secus est. ex̃ de cõsue. cũ dilectus. Sed quõ debent decime diuidi R℞. Diuidi debẽt s̄m cõsuetudinẽ loci: vt ep̃s habeat dimidiã tertiã vel quartã. clerici vero seruiẽtes ecclesie habeãt aliã. 10. q. i. antiquos ꝛ ex̃. e. qm̃. ꝛ de prescrip. de quarta. Si aũt nõ apparet cõsuetudo diuidant̃ in quatuor ꝑtes quaꝝ vna ep̃o. alia presbro. tertia fabrice. q̃rta pauperibus assignẽt. 12. q. z. q̃tuor. s̄m Hosti. Quid si ep̃i vel religiosi de cõsuetudine ꝑcipiant oẽs decimas alicuius prochie? Nũ q̃d nõ obstãte tali cõsuetudine poterit presbytero qui nõ habet vñ viuat portio cõpetẽs assignari? R℞ q̄ sic. Hoc enĩ est expressũ. ex̃ de ꝑbẽ. extirpãde. §. cũ igit̃. Quid si ꝯsuetuit vna eccl'ia ꝑcipere decimã de blado ꝛ altera de vino. ꝛ illa terra que prius erat predialis sit facta vinatoria vel ecõuerso? R℞ s̄m Hosti. Illa ecclesia que primit⁹ ꝑcipiebat de blado dʒ nũc ꝑcipe de vino. qꝛ licet mutet̃ q̃litas terre: nõ tñ substãtia. Et h̄ ẽ satis expressũ ex̃. e. cõmissũ. §. ꝛ sicut etiã de pascuis. Et licet consuetudo in vno ꝑdio sit prescripta ab alia ecclesia: non tamẽ extẽdet̃ h̄ cõsuetudo ad aliud prediũ: qd̃ de nouo colit̃. ex̃. e. cũ cõtingat Et idẽ dicit Hosti. ex̃. e. cũ i tua. Et addit ibi q̄ si due ecclesie cõsueuissent ab antiq̃ simul ꝑcipere in eodẽ predio diuersas decimas ãnuatim: nõ videt quare h̄ stare possit. puta: si in eodẽ agro nõ sit decima vini ꝛ arboꝝ: lʒ h̄ nõ placet Inno. vt patet ꝑ eius glo. i. c. cũ i tua. Quid de noualibus? R℞. Si sint infra limites alic⁹ prochie: ꝛ d̃ hoc nõ dubitet̃: ꝑtinẽt ad illã: salua canonica ep̃i. In dubio vero potest ep̃s cui voluerit gratificare vel sibi retinere. ex̃. e. qm̃. Pleriqꝫ tñ ep̃i indistincte oĩa noualia totius diocesis a q̃cũqꝫ recuperare possunt: qui vsurpare sibi nitunt̃. ꝯ tex. ex̃. e. cuʒ in tua. abutentes iuribus dicẽtib⁹: q̄ decime ꝛ oblatões in potestate ꝯsistũt ep̃oꝝ. 16. q. 5. §. cũ ergo ecclesia. ꝛ. c. sequẽtib⁹. qꝛ illa ꝛ similia sũt vera: nõ ut sibi ea appropriẽt: sed vt cõit̃ dispẽsent. 12. q. i. §. si ergo res ecclesie. ꝛ. c. ꝑcedenti. Est igit hec veritas: q̄ nec de noualib⁹ nec de recuperatis: etiã a laicis dʒ ep̃s retinet̃ nisi canonicã suã. Hoc est quatenus percipiebat de antiquis ꝑcipiat ꝛ de his. ex̃ de cẽs. ecclesijs. Hec Hosti. Ad h̄ nõ q̄ cui cõcedit̃ ꝑcipere decimas de terre laboribus: qd̃ ẽ maius: põt etiã recipe decimas de noualibus: qd̃ est minus. ex̃. e. ex ꝑte. 3. nisi acquisierit eas ꝑ prescriptionẽ que ẽ odiosa. extra. e. cũ contingat. vel nisi laicus habeat eas ꝑ priuilegiũ. ex̃ e. tua. i. cũ. tale priuilegiũ sit odiosũ. ex̃. e. ad hec. s̄m Hosti. Et Ber. ex̃. e. cũ cõtigat. ꝛ Inno. sup. c. tua. Et religiosis etiã q̃ veteres decimas a laicis in aliquib⁹ prochijs habuerũt in eisdẽ decime noualiũ nõ accrescũt. li. 6. e. statuto. §. nec ꝑ eo. nisi alia cã rõnabilis subsit: vt dicit ibidẽ. Scd̃m Inno. aũt sup. c. cuʒ cõtingat. cã rõnabilis ẽ priuilegiũ vel trãsactio vel alia similis vel sp̃ũalis prescriptio in singulis agris noualiũ. Barto. aũt in questionibus dicit: q̄ si cleric⁹ prescripsit ius decimãdi vniuersalit̃: tũc habebit decimas noualiuʒ Secus est si prescripsit ꝑ ꝑtes. Quid de ꝑdijs que nõ sunt sita infra terminos alicui⁹ ecclesie prochialis: sũt tñ sita infra terminos ciuitatis? R℞ndet Ber. ex̃ de prochi. c. vlti. q̄ ep̃s põt si vult inde decimas accipe. ex̃. e. q̃niã. qꝛ saltẽ sũt in prochia eius. Nõ est tamẽ extraneũ a rõne: vt tũc ecclesie sue parochiali decimas soluat: si ita cõsuetudo habeat: ar. extra. e. ad apostolice. ꝛ. c. in aliquibus. in fi. Quid de insulis? R℞ndet Ber. extra. e. qm̃. q̄ de illa ꝑuincia sunt cui adherent: ꝛ ibi decias dare: ꝛ iudicari debẽt. ff. d̃ iudi. insule. Utrum religiosi possint decimas accipere? R℞: q̄ sic. scilicet illas que sibi concesse sunt auctoritate ecclesie. alias nõ. Unde hiero. ad dama. papam. Quicq̃d habẽt clerici: pauperuʒ est. Et subdit. Ideo maxime curandũ est: vt de decimis ꝛ oblationibus qualẽ voluerint ꝛ potuerint cenobijs sustentatõem impẽdãt. Si dicatur: q̄ leuitis debebantur decime in veteri lege. ergo similiter in noua lege debentur clericis qui successerunt leuitis. nõ g̃ religiosis.

℞ndetur ꝙ religiosi in ordine leuitico cōpu/
tant̄. Uere enim est leuita cui conuenit illud
qd̄ dicit̄ de leuitis Deut. 33. Qui dixit patri
τ matri nescio vos: τ fratribus suis ignoro il
los τc. Seminauit etiā spūalia τ per se orādo
τ per alios. s. ministros τ presbyteros idone/
os in capellis quoꝝ patroni sunt instituendo
τ eis bn̄ficiū cōpetēs assignādo. Qd̄ si nō faci
ant possidēt decimas iiuste. Hec ex alex. an.
3. ti. 2. c. de decimis. q. 4. ar. 2. c. τ. c. p^m τ 2^m.
Ad hoc nota: ꝙ priuilegiū cōcessū aliquib^9 vt
possint pcipe tantūdē de decimis noualiū q̄
tū antea percipiebāt forte priuilegio vel cōpo
sitione vel infeudatione vel prescriptione: vl'
quocūq alio modo de decimis veteꝝ predioꝝ
non extendit̄ ad illas decimas quas tpe date
illius priuilegij alij possidebāt. s. iure suo tan
q̄ debita sibi. li. 6. ex̄. e. statuto. Et idē pōt di
ci fm Jo. an. si bonafide possidebant: sed ꝓpri
etatē iuris nō habebāt: nisi sola bonafidei pos
sessio vires priuilegij impediat. Si autē violē
ta τ malefidei possessio esset: priuilegiū impe
diret fm Inno. τ Hosti. qui notāt hoc ex̄ de
priui. dudū. ad hoc. τ ex̄ de resti. spo. grauis. et
de prescrip. c. vlti. Itē priuilegiū predictū ex/
tendit̄ ad decimas noualiū habendas tm̄ i il/
lis locis in quib^9 habebāt prius decimas ve/
terū. Et hoc in illa quātitate τ nō vltra i qua
pcipiebāt decimas veteꝝ: qn̄ priuilegiū illud
fuit impetratū: ita tamē ꝙ si tpe date pcipie/
bāt decimas veteꝝ totaliter nō pcipient deci/
mas noualiū vltra medietatē: preter cisterci/
enses τ carthusienses qui nō astringūtur qn
possit pcipere vltra medietatē. li. 6. e. statuto.
§. nec ad alios. τ. §. se. Insup nota ꝙ vbi p
huiusmodi cōcessionē decimaꝝ adeo grauāt̄
ecclie prochiales ꝙ eaꝝ rectores cōgrue sustē
tari τ ꝯmode iura episcopalia exhibere non
possunt: ꝓuideri debet p ordinarios locoꝝ ꝙ
eisdē rectoribus tm̄ relinquat̄ de ꝓuētib^9 eaꝝ
ꝙ exinde ꝯpetentē sustētationē habere: τ epa
lia iura possint soluere: atq onera supportare
li. 6. e. statuto. §. vt aūt onera. s. legatoꝝ. nun/
cioꝝ sedis apostolice collectoꝝ τ similium.
Utꝝ dño pape debeāt a presbris exhiberi deci
me decimaꝝ: Uidet̄ ꝙ sic. quia numeri. 18. sic̄
leuitis precipit̄ dari decimas a populo: ita ēt
eis precipit̄ ꝙ sūmo sacerdoti. s. pōtifici deci/
mā decimaꝝ tribuāt. Ergo sicut ps prima p̄/
cepti est seruāda: ita τ secūda. ℞o. Dicūt qui
dā ꝙ nō: q2 difficile esset cōgregare decimam
decimaꝝ p totā xp̄ianitatē. Unde ecclesia or/
dinauit ꝙ ipse dñs papa habeat ꝓpriā diocesi3
cui presit imediate: in qua si vult decimas h3
Habet etiā multa regalia que sibi cōtulerit
impatores. vnde sufficient̄ cibus habet̄ in do
mo ei^9. Oia ēt bona ecclie sūt sua. τ ex eis ac
cipit qd̄ placet. Un̄ nō oportuit decimā ptē si
bi dare vel taxare. Alijs videt̄ ꝙ ipsi debēt de
cime decimaꝝ si petat: τ ecclesie necessitas h̄
reqrat. al' inferiores ei soluere nō tenēt̄. Hec
ex alex. de an. 3. t. 2. c. de deci q. 4. ar. 6. 2^am
sententiā tenet tho. 2^a 2^e q. 87. ar. 4. c. 3^m.
Utꝝ laicus decimā licite possit recipe: ℞n^o.
Aut laicus sup h̄ habet priuilegiū romane se
dis ad tp̄s vel ipꝑetuū: aut nō. Si nō habet di
cūt quidā vt hoō. ꝙ si pcepit a tāto tpe ꝙ non
extat memoria qete τ pacifice presumēdū est
p eo ꝙ est in feudū ab antiquo cōcessa: ar. ext̄
de ver. sig sup quibusdā. §. P. Et sic posset in/
telligi illud ex̄. e. tua. Scdm̄ vero Hosti. nō ē
veꝝ. q2 in talibus null^9 numer^9 annoꝝ laicū
defendit. ex̄ de consue. c. fi. Nec obstat predi/
ctus. §. preterea. quia loquit̄ de temporalibus
Nec obstat quod dicunt aliqua iura de deci/
mis ab antiquo cōcessis: quia intelligunt̄ de
decimis iuste concessis. fm gof. τ fm hosti. in/
telligunt̄ de concessis ante decretalē Urba/
ni pape. Citra enim non poterant ab epo/vel
abbate cōcedi. Et idem intelligit de quolib3
inferiore papa: vt in cōstitutione feudi cōcessi
p episcopū vel abbatē. itē si episcopus vel ab
bas. Quā cōstitutionē forte ray. non viderat
cum scripsit hoc esse ꝓhibitum a tēpore conci
lij alex. ex̄. e. prohibemus. Si autē priuilegiu3
habet licite exigit τ licite ei soluit̄: sicut in pri
uilegio continet̄. quia hoc potest dicta sedes
concedere. Sic intellige illud ex̄. e. a nobis. τ
similia. c. Hoc tamen facere non debet: nisi ex
iusta causa: vt fauore fidei: puta si concedat̄
alicui principi ꝙ percipiat decimas omnium
locorum paganoꝝ hereticoꝝ vel scismaticoꝝ
quos poterit subiugare τ ad vnitatem eccle/
sie reducere. di. 63. adrianus in synodo. Tam̄
ratione talis priuilegij nō debet sibi noualia
vendicare extra. e. tua. in fi. Utꝝ autem in
hoc casu percipere possit decimas illarū rerū
que non consueuerūt decimari: ray. dubita/
uit. sed hosti. determinauit ꝙ non. quia tale
priuilegiū est odiosum: τ iō restringendū: ar.
extra de spon. iuuenis. Secus esset si clerici p
ciperent. ex̄. e. cum in tua. quia tunc est fauo/
rabile: τ ideo ampliat̄. Sed obijcit̄ contra
predicta. quia decime debent̄ ex lege diuina:
vt dictū est supra. Papa aūt non est supra le/
gem diuinā. Ergo videt̄ ꝙ non possit in prece
pto d decimis dispensare. ℞ndet ad h̄ hosti.
ꝙ sunt aliqua precepta in quibus non versa
tur aliqua vtilitas priuata vel tēporalis nisi
quis cōmittat i piudiciū alterius: vt i furto

⁊ ideo talia sine peccato nõ possunt omitti q̄ ad precepta affirmatiua: vel cõmitti quo ad negatiua. Et in his nullam potestatē habet papa. Et sic debet intelligi iura predicta. Aliqua vero sunt in quib⁹ versat̄ aliqua vtilitas priuata siue tēporalis: in quibus nemini preiudiciū parat̄: immo peccatū est nisi reddant̄ vt in decimis. Et cū tēporalitas spectet ad ecclesiam ⁊ ad deum: eius vicarius vniuersalis papa potest de his dispēsare: disponere: ⁊ statuere sicut sibi placꝫ. ex̄ d trāsla. c. i. z. ⁊. 3. ⁊. 9. q. 3. cuncta. p mundū. Et sic sine iniuria alic⁹ concedere pōt laico ꝙ decimas alic⁹ loci percipiat: vel non soluat. Ricar. vero. 4. di. 17. q. z. ar. 7. c. 4^m^. respōdet ad predictū argumentū distinguendo hoc modo. s. ꝙ inq̄tū p decimā intelligit̄ aliqua portio necessaria ad sustentationē ministroꝝ dei: dare decimā est de iure nature. Et sic papa dispēsare nō poterit quin homines teneant̄ decimas dare. q: non pōt dispensare sup ius nature. Inq̄tū aūt accipitur p pte determinata. s. decima: fuit de iure diuino q̄tū ad populū israhel: sed q̄tū ad alios habentes possessiones tēporales est d iure positiuo. Et sic papa dispēsare pōt. Quia ēt decime sūt bona ecclesie quoꝝ papa est dispēsator principalis: pōt illis de quibus ratio exigit: vt religiosis ⁊ paupibus decimā dare: quā alias teneret̄ soluere. Ber. vero extra. e. a nobis. dicit: ꝙ papa nō dat alicui priuilegiū d decimis non dandis vel accipiēdis: sed cōcedit decimaꝝ administrationē: vt inde sustentationē sumat: ⁊ residuū paupērib⁹ tribuat. Et sic concedit monachis. Sic etiā posset concedere laicis. Uel licet papa dispēsare possit cōtra ius naturale: remittendo alicui decimas specialiter: nō tamē pōt facere constitutionē per quā tollat̄ preceptū totaliter. quia ius naturale pmanet imutabile. di. 5. in pn. Et hoc est verū q̄tū ad sui totalitatē. Hec Ber. vbi supra. Obijcitur insup contra hoc qd dēm est in primo mēbro solutionis premisse. quia super illud Mat. 18. si peccauerit in te frater tuus ⁊c̄. dicit glo. Peccat qui fratrē suū peccantē videt ⁊ tacet. sicut qui peccanti non indulget. Si ergo laici pcipiendo decimas peccant mortaliter: peccat generalis ecclesia tacendo: ⁊ non repetendo: nec arcendo. Sed h̄ dicere est inconueniens. ergo laici decimas retinendo ex cōsuetudine nō peccant. Si dicat̄ ꝙ ecclesia ppter scandalū tacet. timet. n. ne si decimas a militibus exigeret: scandalū ecclesie pueniret. contra. Sicut dicit auctoritas. Ueritas iusticie non ē ppter scandalū dimittenda: sicut nec veritas vite vel doctrine. Si ergo de veritate iusticie est: ꝙ detentores reꝝ ecclesiasticaꝝ p censurā ecclesiasticā res illas reddere cogant̄: videt̄ ꝙ ecclesia nō obstāte aliq̄ tenet̄ cogere laicos ad restitutōem decimaꝝ: ⁊ si non facit peccat. Cū ergo h̄ nō faciat: nō est cōtra veritatē iusticie: ꝙ laici possideāt decimas. R^o^. q: veritas iusticie non debet dimitti vel differri ppter scādalū pticulare: sed ppt̄ scādalū generale: quo. s. generaret̄ scisma vel piculū generale. In talibus enim dicit augl. Hoc solū bene agit̄: vnde ⁊ vita hominū vniuersalis corrigatur. In generali vero scādalo non sequit̄ correctio delinquentiū vel aliorū. Ideo decimarū repetitio suspendenda est ppter scandalū generale: quod sequeret̄ si decimas a militibus ecclesia p censurā ecclesiasticā exigeret. Unde augl. ad bonifaciū. Ubi per graues dissensionū scissuras non hui⁹ aut illius hominis est periculū: sed latet strages plurimoꝝ: detrahendū est aliquid seueritati: vt maioribus malis sincera charitas subueniat. di. 50. vt constitueret̄. ad finē. Et idō ecclesia salubriter ⁊ meritorie decimas que detinent̄ a laicis repetere cessat. Hec de alex. de an. 3. ti. z. c. de decimis. q. 4. ar. i. o. Ad hoc nō ꝙ priuilegiū laico cōcessum de decimis pcipiendis: in casibus pluribus expirat. Prio si talis princeps abutatur priuilegio. s. ecclesiam impugnādo. z. q. 3. priuilegiū. ⁊ ar. extra de dona. c. fi. Secundo si non faciat pro posse illud ppter quod priuilegiū est concessū. ex̄ de dona. cū dilectus. Tertio si scienter venerit contra priuilegiū. s. sustinendo ꝙ ecclesia ad quā spectat pcipiat per. 30. annos decimā laico concessam. ex̄ de priuilegi. si de terra. Quarto si per illud priuilegiū ledat̄ enormit̄ ius psonale. ex̄. e. suggestū. Quinto si priuilegio expresse renūciauerit. ex̄. de regula. statuimus. ⁊. 7. q. i. q̄ꝫ periculosuꝫ. Sexto si auctoritate epi ius suū alicui ecclesie vel loco religioso dedit. ex̄ de his que fi. a prela. cū apostolica. Septimo si aliquod enorme cōmisit cōtra ecclesiā a qua feudū tenebat vel occidendo vel mutilādo p se vel p aliū rectorē vl̄ clericum suum. extra de penis. in quibusdam De hoc etiam potes quosdam alios casus colligere infra hoc. eo. ti. in. fi. 6. articuli. Quid si laicus detineat decimā alicui⁹ ecclesie ab antiquo in feudum: ⁊ eam alij ecclesie velit conferre: R̄ndet hosti. ꝙ primo monendus est vt restituat pprie ecclesie: ꝙ si nolit: tolerari pōt ꝙ det alij ecclesie cum cōsensu epi. Nec ad hoc requirit̄ consensus capituli. ex̄ d his que fi. a prela. sine consensu capi. cū apostolica. §. quia vero. ⁊. §. vlti. Sed si detinet eā

iniuste monendus est ⁊ cogendus: vt eā resti tuat ecclesie ꝓprie. ex̄ de re. eccle. non alie. c. i. Ubi tñ timetur de scandalo tolerari pōt ꝙ det alij ecclesie: ar. in. d. c. cū apostolica. De hoc habet̄ ex̄. e. interdicimus. in glo. Quid si p̄ termittat̄ predicta monitio: Nunquid tene bit alienatio: Credit Rod. ꝙ sic: licet male faciat eps qui pretermittit eā. Quid si laic⁹ decimā dare vellet epo consentiente capitulo suo: R°. Recurri debet ad archiepm. ex̄ de iu repa. nullus. q2 auctoritas epi requirit̄: ⁊ ipe non pōt esse auctor in ꝓpria causa. ex̄ de censi. ꝓhibemus. Et archieps inducat militē vt ec clesie parochiali decimā reddat: salua canoni ca epi. Qḋ si nō possit ad hoc induci: sed omni nowult totū epo dare: pōt hoc auctoritate ar chiepiscopi facere. ex̄ de his que fi. a prela. cū apostolica. Si aūt forma hec non seruet̄: non videt̄ valere qḋ agit̄. ex̄ de rescrip. cū dilecta. in fi. hec hosti. Sed cui soluēt decimas p̄so nales reges ⁊ principes: R° fm Innoc. ex̄ de maio. omnes. Soluēt epo in cuius diocesi ha bent domiciliū p̄ncipale. Et si in duab⁹ dioce sibus p̄ncipaliter habitēt: illi duo inter se di uident. Quid est de decima venationis et piscationis: R° fm Inno. ex̄. e. Non est in po testate. Talis. n. decima est personalis: q2 ꝓ uenit ex opere hominis. Unde dari d3 eccl̄ie vbi per annū ꝑcipiunt̄ sacramēta. Et hoc est verū si quis libere piscat̄ ⁊ venat̄. quia si daret̄ preciū inde vel pars: videt̄ ꝙ de illo precio vel parte dari deberēt decime ecclesie baptisma li. q2 tūc nō ex ministerio hominis: sed ex aq̄ ⁊ terra ꝓueniūt. Item videtur ꝙ si quis ca piat pisces in mari: ⁊ portet in stagnu3: ⁊ ibi viuant aliquot dieb⁹: decimas debeat inde ha bere ecclesia in cuius parochia est stagnū. Idē videt̄ de bestijs reclusis: ar. ex̄. e. cū nō sit i ho mine. Alij aūt dicunt ꝙ sūt decime p̄sonales ⁊ debēt dari ecclesie vbi ꝑcipiūtur sacramen ta. Itē si arborē excisam de silua portet q̄s ad aliquē portū: vt ibi vēdat eā nō debet soluere nisi decima3 eius quod valebat in silua. Uel melius deductis expēsis factis in deducendo decima soluet̄. Hec omnia Inno. Dicit etiā ex̄. e. cōmissum. ꝙ si pascua vendūt: decima p̄ cij debet solui ecclesie parochiali. Si aūt dn̄s fū di patiat̄ gratis ibi bestias pasci: cū herba trā seat cū onere suo. s. decime: dn̄s bestiarū deci mā valoris totius herbe dare d3. ff. de vsufru.

Utꝝ decime prescribi possint: R°. ꝙ sic ab aliquibus: ab aliquibus aūt nō. Laici. n. non possunt eas prescribere. ex̄ de prescrip. cām. Qui nec se quominus satisfaciāt aliqua con suetudine possunt defendere: vt videbitur in fra. Clericus autem si parochiam habeat po test eam prescribere: ⁊ sic parochia ɔ̄ ꝓchi am. ex̄ de prescrip. de quarta. Nō tñ fm In noc. ꝙ qui petit decimas in alia parochia ra tione prescriptionis debet prescriptionē de singulis fundis per se probare: q2 ꝓbatio ḋ de cimis non ꝓbaret de alijs. Religiosi vero non habentes parochias non possunt eas prescri bere. quia nec possidere. 16. q. i. placuit. immo tenentur soluere: nisi sint priuilegiati: vt dicet̄ infra. ex̄. e. nuper. in glo. 3. vbi satis de hoc. Re ctores tamē parochiarū eas prescribunt. ex̄ e. cum contingat. Quia tamen timet̄ ne cām a laicis habuerint: ꝓbare titulu3 debent. Sic intelligi pōt illud ex̄. e. dilecti: ar. ex̄. e. interdi cimus. ⁊. c. nuper. in glo. vbi satis de hoc. Idē est si laicus teneat rem ecclesie. ex̄ de proba. li cet. Sed parochia secularis contra parochi am secularē non habet necesse titulum osten dere. Sic intelligi pōt illud ex̄ de prescrip. vi gilanti. Sed nunq̄d ecclesia vnius epatus pōt prescribere decimas alterius epatus: R° Ut habetur ex̄. e. cum sint homines. hoc diffi cile nimis videtur. sed fm glo. non est impos sibile. quia quod vix fit tamen fit. ff. de iudi. vix certis. Nam decime que sunt infra limi tes alterius episcopatus: nec adherent limiti bus bene possunt prescribi: dummodo habue rint titulum ex quo habeant cām prescribēdi ex̄. e. dudum. ⁊ de prescrip. ad aures. que sic in telligitur. Sed decime in limite posite ⁊ adhe rentes limiti non possunt prescribi. quia per consequens ⁊ limes prescribi posset: quod non pōt fieri ne fines epatuū confundantur: vt dicitur in. c. cum sint homines. Et sic pre scribere i epatu alio decimas est difficile q̄ ad aliquas: ⁊ impossibile quo ad aliq̄s. Et idem Inno. super. c. cū sint homines. notat etiā ex̄ de parochi. sup eo. ꝙ sicut epatuū limites nō p̄nt prescribi: ita nec parochiarū ꝑticulariu3. licet quidam aliter intellexerint. Et idē vlt Ber. ibidem. Quid si archieps aliq̄3 deci mā semper retinuit: R° fm Hosti. Ipse pre scribit ɔ̄ subditum: licet non habeat titulum cum suam intentionē fundet de iure cōmuni vt probatur ex̄ de excep. cu3 venerabilis. §. fi. Nam ⁊ subditus prescriberet contra eu3 ha bita confirmatione a sede apostolica. ex̄ ḋ de cimis. qm̄. in fi. Qua actione cleric⁹ petat decimas a laico: R° fm Hosti. Si petat ius percipiendi decimam petat actione confesso ria: vt pat3. ff. de vsufru. quē. pe. l. vti frui. §. vl ti. Si vero petat fructū sepatū: petat actione iuris fm quosdā: ar. ex̄ de consue. ex litteris. sed ⁊ petere pōt condictōne ex lege diuina. ex̄

e.tua.i. Et ille qui tenetur ad decimā cogi potest per censurā ecclesiasticā soluere ipas. ext e.cū nō sit in homine.z.c.tua nobis. vbi etiaz in prima glo.ponitur questio illa. vtz in decimis possit interuenire cōpositio siue conuētō Require infra in sexto articulo.

Circa quartuz articulū qui est de quibus rebus decime dari debent. sciendum: q debent dari de blado z leguminibus tam magnis q̄ paruis: z de pascuis de pensionibus domoz: de prouentibus molēdinoz etiā ad ventū: de piscationibus: venatōnibus: fictis: siue censibus: vel seruiciis: feno: lana: apibus: furnis: balneis: fullonicis: argētifodinis: lapidicinis: metallinis: fructibus arboz: pecoribus: ouis: oztis: negociatione: artificio: militia: z generaliter de omni lucro licito. ex̄. e. ex multiplici. z quatuoz. c. se. z. c. canonicoz. cū duobus se. 16. q. i. decime. z ea. q. quicunq;. z etiā de tpe ozdi. de conse. di. 5. q̄dragesima. Quid si in eodem agro z eodē anno spargant̄ semina diuersa: Nunquid de omnibus fructibus danda est decima: R° q sic: vt patet ex̄. e. ex parte. z. Nunquid heres de hereditate: legatarius de legato: donatarius de donato decimas soluere debet: Rndet Ber. ex̄. e. pastoralis. in glo. dicens: q legitimus heres de hereditate nō debet decimā dare. q: est sibi debita iure nature. vnde ē dominus etiā viuente patre. insti. de here. quali. z dif. §. sed sui quidē. z sola ꝑadministratio deficit sibi. ff. de libe. z posthu. l. suis. De herede vero extraneo dicūt quidā q debet decimā dare: q: totū est ei lucrū. Et idē dicūt de legatario z donatario. Alij vero dicūt z melius: q ō immobilibus nullus de predictis tenet̄ decimā dare. q: res ad quēlibet possessorē transit cum suo onere: vt p; extra. e. cū nō sit. Hec in glo. predicta. De alijs vero tenet̄. Nunquid doctor de collecta: aduocatus de aduocatōe: mercenarius de mercede tenet̄ decimas dare Rndet Ber. ibidē. q sic. 16. q. 5. decime. imo ō omni artificio. Et hoc idē sentit ibidē Bar. brix. Nunquid tenet̄ quis dare decimā de illicite acquisitis: R°. Decime prediales indistincte debent solui a quocunq; possidēte p̄dia nō tm̄ iusto sed violento vl' clādestino: nō tm̄ catholico sed etiā iudeo heretico vel pagano: vt. i. dicet̄. sicut z in tributo contingit. C. sine censu. vel reliquijs. l. i. Nec in huiusmodi delictū indulget. extra de iudi. intelleximꝰ In personalibus aūt si tenetur quis ad restitutionē: decima nō debet dari nec recipi. Vn̄ non datur de his que ꝓueniūt ex iniusto bello: de quo loquitur. 23. q. i. militare. z extra ō iureiur. sicut. Secus est si iustū esset. 23. q. 5. miles dicat. Non dat̄ etiā de his que ꝓueniūt ex venatione prohibita: furto: rapina: vsura: simonia: iniusto etiā pedagio: vel salmario: vel ludo: iniusta tallia: vel alia exactione: iniusta sententia: falso testimonio: nec de his que iudex extorquet per cōfessionē. Hec Hosti. Si vero nō tenet̄ quis ad restitutionē: vt in meretricio vel histrionatu. fm Ber. ext. e. ex trāsmissa. debet decimā dare. 18. q. 5. nō sane. Propter tamen nō debet a meretrice recipe: ne videatur impunitatē ei prestare: ar. di. 90. oblationes. z 17. q. 4. miroz. Hosti. vero distinguit: q etsi non tenet̄ ad restitutionē: prouenit tamē questꝰ ex peccato notozio: vt ex meretricio publico: non debet ecclesia accipe: ne peccatum videat̄ approbare. Secꝰ est si occultum esset: licet prelatus hoc sciret: ar. 33. q. 5. xpiana. z extra de simo. sicut nobis. Consulit tm̄ illi tali q inde elimosynā faciat: vt deus eam cōuertat. Ray. aūt dicit: q ecclesia nō debet recipere q̄diu ille est in scelere. postq̄ vero penitentiā accepit ecclesia pōt decimas recipere: ar. di. 50. ferrū. Et idē dicit alex. de an. 3. t. z. c. ō deci. q. z. ar. i. o. z tho. zᵃ zᵉ. q 87. ar. z. c. zᵐ. z Inno. ex̄. e. ex transmissa zc.

Vtz decime ꝑsonales sint sub precepto: R° Cū preceptū de decimis sit affirmatiuū obligat semp sed nō ad semp. Vn̄ fm decretalem Inno. tertij. extra. e. in aliquibus homines tenentur soluere decimas tā ꝑsonales q̄ prediales: vbi consuetudo esset. Et etiā vbi consuetudo non esset: si minister. s. presbyter a quo recipiūt sacramēta indigeret: z ꝓpter hoc peteret. Sunt enim alique ciuitates in insulis maris que carent predijs: in quibus si nō darent ꝑsonales decime: ministri dei cogerent̄ mendicare: z minus diuinis vacare. Sed obijcit̄ q: in lege dn̄i non vident̄ precipi decime nisi de predijs z arboribus z armentis: vt p; Leui. vlti. Ad hoc dicendū: q etsi ibi nō p̄cipiant̄ decime ꝑsonales: alibi tamē precipiūtur. s. exo. zz. vbi vltimo dicit̄. Decimas z p̄mitias non tardabis offerre. Et eccle. 35. Sācṫifica decimas tuas: z postea da altissimo fm donatū eius. Si ergo dono dei possident̄ oīa que iusto negocio vel arte conquirunt̄: de ill' decime debent dari. Hec ex alex. de an. 3. t. z. c. de decimis. q. z. ar. z. c. z. c. p̄ᵐ. Vel etiā pōt dici: q rō spālis fuit fm cōditionē illiꝰ populi: quare nō fuit datū in lege veteri preceptuz de decimis ꝑsonalibus. s. quia oēs alie tribus possessiones certas habebant: de quibus sufficienter leuitis ꝓuidere poterāt. Nec etiam interdicebat̄ ipsis leuitis: quin de operibus ho-

nestis lucrarentur: sicut et alij iudei. Sed populus noue legis est vbiqz per mundum diffusus: cuius plurimi nō habent possessiones: sed de negocijs aliquibus viuūt qui nihil ad subsidium ministrorum dei conferent: si de suis negocijs decimas nō soluerent. Ministris aūt noue legis artius interdicitur ne se ingerant negocijs lucratiuis. sm illud .2. tymo. 2. Nemo militās deo implicat se negocijs secularibus. Unde in noua lege tenentur omnes soluere decimas psonales sm cōsuetudinē patrie: et indigentiam ministrorum ecclesie. Vñ dicit aug. vt habetur .16.q.i.c.io. de milicia. de negocio. de artificio decimas reddere. Hec de tho. 2ª 2e.q. 87. ar. 2. c. pᵐ. Utrum minute decime sint sub precepto: Rº. Decime tpe gratie sunt sub precepto cū exiguntur ab ecclesia sm approbatā consuetudinē vel sm ecclesie constitutionē. ex. e. puenit. et c. in aliquibus. In consilio vero sūt cū nō petuntur: nec ex cōsuetudine habetur: nec ab vlla ecclesia precipitur qp dentur. Et hoc ē tenendū generaliter quātū ad decimas minutas sz alex. de an. 3. t. 2. c. de decimis. q. 2. ar. 3. in fi. Tho. etiā dic. 2ª 2e.q. 87. ar. 2. c. 3ᵐ. qp homines non tenentur de huiusmodi minutis decimas dare: nisi forte sm cōsuetudinē patrie. Et conuenit cū eo gof. Nam et honestati ministrorum dei non congruit: vt sint diligentes in requirendo etiā minima. Hoc enim viciū cōputatur: vt patet p phm .4. eth. Et ideo lex vetus nō determinauit qp decime dentur de huiusmodi minutis: sed hoc relinquit arbitrio dare volentiū: qz minima quasi nō cōputantur Unde pharisei quasi ascribētes sibi perfectā legis iusticiā soluebāt decimas etiā de minutis: nec de hoc a dño reprehendūtur: sed de hoc qp precepta maiora. i. spūalia cotēnebāt. Magis aūt eos de hoc esse cōmendabiles ostendit dicens. Mat. 23. Decimatis mentā et anetū etc. Et postea. Hec oportuit facere: et illa non omittere. Quod tñ referri debet ad tpa legis in quo xps loquebatur: vt dicit Chryso. Vel potest dici: qp illud qp dicit oportuit: sonat in conuenientia: nō in debitū. Vñ oportuit. i. conueniens fuit. Hec de tho. vbi. s.

Circa 5ᵐ articulū qui est. quales. qualiter. qñ. et vbi decime debent dari. querunt plura. s. quales decime debēt dari de animalibus. Rº. Nec coguntur solui meliora: nec solui debent deteriora: sed sicut transeunt sub virga pastoris: qd decimū fuerit sanctificabitur dño: vt dicit Leui. vlti. qz absurdum est offerre deo qd dedignatur hō: vt dicit de cōse. di. i. c. fi. Sufficit ergo qp dentur mediocria: ar. io. q. 2. §. h ius. Hec tho. gof. et Inno. extra. e. pasto. Qualiter decime sunt dāde: Rº. Sine aliqua diminutione: et anq; sūptus tributū: cēsus: vel partiarij portō deducantur ō predialibus: et etiā de mixtis nō cā mercimonij cōpati. et ex. e. cū homines. et c. tua nobis. De psonalibus vero cuiusmodi sunt illa que prouenunt ex negociatione vel artificio distinguendū est. qz aut puenunt ex pecunia determinata: aut indeterminata. Si pᵒ: vt cū qs habēs centū lib. dedit pro decima. io. lib. et de remanentibus sibi emit molendinū vel aliqd aliud: et tūc aut erit illud causa lucri et negociationis. s. vt illud vendat: et sic deducuntur expēse facte ab eo in molendino reficiendo et conseruando: non aūt expēse facte p fructibus molēdini pcurādis et habēdis: puta in asinis portantibus ad molendinū bladū. Aut emit cā retinendi. qz. s. vult pcipe fructus eius: et tūc etiam non deducet expēsas quas fecit p fructibus querendis. Si vo puenuūt ex pecunia nō determinata: sic non deducūtur expēse. ex. e. pastoralis. in tex. et glo. i. Et sm Hosti. et ēt glo. ibidē. i5. h est spāle in decima: cū alias iste fructus intelligatur q supest: deductis expensis ff. de peti. here. si a domino. Rō aūt hꝰ spālitatis ē tributū. i6. q. i. decime sunt tributa. et tributū soluitur non deductis expensis. ex. eo. tua nos. §. verū. et §. et cū de cunctis. sm gof. et ray. Alia ratio est sm hosti. et sm glo. illius. c. pastoralis. 7. qz si prestas etiā expēsas: deus vel terra deo operante tibi cū vsura maxima reddunt eas. ex. e. non est in potestate. Cū ergo operatio dei sit preciosior tua pecunia: dimidiam posset exigere: Non ergo conqueri debes de decimis. In artificio aūt sūptus deduci debēt: qz ibi manꝰ hominis continue laborat. et similiter in negociatione: ne pecunia decimetur iterū. Sed expēse etiā facte in refectione siue tuitione rei nō deducūtur: qz ille expēse remanent in patrimonio. Vñ tūc intelliguntur esse decime prediales: vt patet in. c. pastoralis. ad fi. in tex. et glo. Si tamē aliquid emeret vt vēderetur: et fierent aliqui sūptus vt illud conseruaretur: illi sūptus bñ deducerentur: vt i glo. i6. c. eiusdē habetur. Sed nunquid deduci debēt expēse de lucro aduocatōnis: Rº. Quidā dicūt qp sic: maxime cū talia lucra vix aliquādo sufficiant ad expēsas. Rob. vero credit qp nō: sicut nec locans suas opas deducit expensas. Utrum semē debeat pus deduci q̄ decima solui: Rº: qp nō: sicut nec in tributo deducitur semen. extra. e. tua nobis. Qñ dz decima dari. s. vtrum priusq; soluatur colligenti et trituranti: Rº. Satis dici pōt sm Hosti. qp in h debet consuetudo seruari: ar. extra de sepul.

certificari. Si tamen colligentes ꝛ trituráteſ ſibi p̄us velint ſatiſſieri: eis prius ſatiſſieri debet. Debent tñ ꝛ ipſi decias dare ꝺ ſalario ſuo: ar. ex̄. e. tua nobis. ꝛ. c. cū de cūctis. De rigore aūt iuris ſtatim fructibus collectis decime debēt ſolui anteq̄ aliquid inde deť alicui ex̄. e. cū homines. ibi: ſtatim fructibus collectis. Et ſm glo. q̄citius ꝛ cōpetēti⁹ ſolui poſſunt: q: peccatū eſt tardius dare. 16. q. i. decie q: qui nō facit ſtatim intelligiť eſſe in mora: vn̄ periculū decime ſpectat ad eū. ex̄ de cōmodato. c. vno. Sed quid ſi tūc presbyter recipere nolit. Tūc nō eſt periculū ei⁹. ff. de ſolu. qui decē. Sed cū poſtea presbr voluerit eā recipere: tūc ruſticus in mora incipit eſſe. ff. q̄ legatoꝝ. l. z. §. vlti. Hec in glo. predicta. Perſonales autē decime dari debent in fine anni q: vtilius eſt eccleſie totū ſimul recipe: ar. de pig. ex litteris. Et ſm bar. brix. 16. q. i. reuertimini. idē dicendū ē de caſeo ꝛ lacte. Si quis tamen velit ante annū dare: nō videť ꝙ poſſit renuere. q: h̄ nō eſt expreſſū in iure ſm hoſti. ꝛ Inno. ex̄. e. paſtoralis. circa fi. Dicit⁹ aūt pe. de ſam. ꝙ veneti ſoluūt in morte decimas omniū mobiliū. ꝛ hoc ideo q: alʼ decimas nō ſoluūt. Ubi debet decima dari: R⁰ ſm Hoſti. Conſuetudo debet in hoc ſeruari: tñ de rigore iuris debet ad eccleſiā deferri. ꝛ hoc innuiť Mal. 3. Inferte oēꝫ decimā in horreū me. Idē diciť. z. paral. 23. ꝛ. 16. q. 7. decimas. Hoc eniꝫ ſeruať de tributo ꝛ annona ſi non diſtet multū ille qui dꝫ. C. de annonis ꝛ tributo. oīs omnino. Et hoc multo magis ſeruari dꝫ de decimis que ſunt ſp̄ualia tributa. ex̄. e. tua nobis

Irca 6ᵐ articulū qui eſt. ſ. a quibus decime debent ſolui: queruntʼ plura. primo vtꝝ oēs laici teneanť decimas dare: R⁰ ꝙ ſic: ꝛ hoc ſiue ſint diuites ſiue pauperes: ꝛ hoc in ſignū vľis dn̄ij: ſicut oēs debent dare cenſū ceſari. Unde greg. papa. 16. q. 5. decimas. Oportuit decimas ab omni populo accipere. Teneňť inquā oēs niſi ſint exēpti ſpeciali priuilegio pape: qui pōt tale priuilegium dare: vt habitū eſt ſupra. Sed ꝺ. Decime ſunt tributa egētiū animaꝝ: vt dicit aug. ergo ſiquis ſit ita pauper ꝙ illud qꝺ habet non ſufficiat ſibi ꝛ filijs ſuis: presbr vero ſuus ſupabūdet: videť ꝙ huiuſmodi pauperis potius debeat eſſe decima q̄ presbri. R⁰: ꝙ in predicto cāu paup teneť decimā presbytero dare et presbyter debet eā vt redonandā recipere. q: ipſe teneť pauperes de ſua ſupabundātia ſuſtentare. Hec alex. de an. 3. t. z. c. de. deci. q. 5. q. i. o. Utrū clerici teneanť decimas dare: R⁰ ꝙ nō. ſ. de dote eccleſiaꝝ. 16. q. i. queſti. ſed de predijs patrimonialibus ꝛ alijs ex euentu licito acquiſitis tenenť illi eccleſie decimā dare cui debebať anq̄ ad eos poſſeſſio perueniret vt pꝫ ex̄. e. c. i. ꝛ hoc ſiue ſint clerici cōiter viuētes: ſiue alij: vt diciť ex̄. e. nouum. Nec obſtat qꝺ dicitur. 16. q. i. decimas. ſ. ꝙ clerici cōiter viuentes nō tenenť decimas dare. Et h̄ eſt veꝝ de dote eccleſie: vt dictū ē: de qua illud. c. nouum ſm glo. intelligiť q̄tū ad eius principiū ꝛ de patrimonialibus q̄tū ad finē. Et intellige etiā ſm glo. ibidē. ꝙ debent ſoluere de predijs ꝓprijs: ſiue illa ſint in ꝓpria parochia ipoꝝ clericoꝝ: ſiue in alia. Poteſt etiā intelligi finis. d. c. ſm glo. ibidē. de cle. cōīu. qui ſp̄ualia recipiūt ab alijs clericis. ex̄. de cleri. cōīu. diuſis. Et ſic etiā intelligūt quidā illud. 16. q. i. ſiquis laicus. Hoſti. vero intelligit illud. c. nouū. ꝙ clerici de ꝓprijs bonis tenenť dare decimas ſuperioribus quibus ſubſunt: nō autem equalibus: cū ab eis non recipiāt eccleſiaſtica ſacramēta: nec eis ſubſint: ar. ex̄. e. c. i. i p̄ncipio. Uel ſm ray. ſi deſeruiūt illi eccleſie cui debentur ille decime: non tenenť. alʼ tenerenť. Sic pōt intelligi illud. c. nouū. Utꝝ religioſi teneanť decimas ſoluere: R⁰. Ciſtercienſeſ hoſpitalarij. hieroſolymitani ꝛ tēplarij non tenenť dare decimas p laboribus quos excolunt manibus ſiue ſūptibus ꝓprijs: ꝛ de poſſeſſionibus ante conciliū generale lateranenſe acquiſitis. De his vero que poſt conciliū eis gratis collata ſunt. vel p monaſterijs ꝺ nouo fundādis emerūt tenenť decimas dare: etiāꝫ ſi eas ꝓprijs manibus vel ſūptibus excolāt: illis eccleſijs quibus rōne predictoꝝ ſoluebantur priuſq̄ puenirent ad eos: niſi cū eiſdē eccleſijs aliter duxerint cōponendū: vel niſi ſup hoc ſpāli iure vel priuilegio ſint muniti. Aliť eni q̄ pro monaſterijs nouiter fundandis ſi liceret eis emere poſſeſſiones tales. ſ. de quibus decime eccleſijs debenť. Poſſent tñ eas recipe ſi gratis eis darenť. ex̄. e. nup abbates ꝛ li. 6. e. ſtatuto. §. ceteꝝ. Alij vero religioſi ſūt exēpti ne teneantur decimas dare de noualibus que ꝓprijs manibus excolūt: nec de ortis ꝛ nutrimentis animaliū. i. de fetibus quos animalia nutriūt. Omnibus vero alijs poſſeſſionibus ſuis tenenť: niſi ſup hoc ſint ſpāli priuilegio pape vel preſcriptiōe muniti. ex̄. e. ex parte tua. Et ſic hodie tenendū eſt de monachis nigris ꝛ canonicis regularibus ꝛ alijs religioſis viuentibus in cōi: quicquid dicať. 16. q. i. decimas. ꝛ in alijs iuribus antiquis. Ray. tñ nōt: ꝙ tūc monachi nigri decimas ſolueř debent qn̄ ꝓpľm nō habēt. Si. n. habent decimaſ recipiant. ex̄. e. dilecti. ꝛ. c. ſuggeſtū. Et idem

fecit Inno. ibidē. Sed gof. ꝛ hosti. hoc repro bāt: ꝓ eo ꝙ nihilominus teneant dare decimas clericis secularibus: vel etiā alijs religiosis: si infra limites parochie sue predia possidēt: nisi priuilegio vel prescriptiōe legitima sint muniti. ex. e. ex pte. i. a nobis. ꝛ de prescrip. veniens. Sed que sunt noualia a quib⁹ oēs religiosi sunt exēpti: R° ſm her. ex. e. cōmissū. Illa sūt de quib⁹ nō ē memoria ꝙ fuerūt culta ex de ver. sig. qd per nouale. ꝛ que prius erāt q̄si inutilia: vt mōtana paludes ꝛ similia. vnde parochial' ecclia nihil inde ꝑcipiebat: vel ita modicū ꝙ sine lesione illud amittebat. Hec her. Et ſm ꝙ dicit' ex de priuile. c. si. terra que semel fuit nouale semꝑ erit nouale: q̄tū ad h ꝙ de ea decime non dent'. ſm tñ. guil. si nouale a ꝑsonis religiosis ad alios trāsierit: qui ēt simili ꝑuilegio gaudēt: nouale esse desinit. ex de priuil. c. si. Et idē est si ad primos redierit Itē priuilegiū de noualib⁹ intelligit' de noualibus terre ꝓprie: nō aliene que cōducit'. Secus ē si in emphiteosim vel i vsufructū habere tur. Itē si nō est qui viderit locū aliquē fuisse cultū: appareāt tñ aliqua signa: vt antiqua edificia: vel locus ē vicin⁹ alicui castro destructo: ꝺꝫ quo ad prestationē decimarū haberi ꝓ culto. ff. de ver. sig. ager. Hec guil. Utꝛ lepsi teneant' decimas dare: R° ꝙ sic. preterq̄ dortis ꝛ nutrimētis aialiū. ex de eccle. edifi. cū dicat. Quod Rod. intelligit tñ de religiosis leprosis viuentibus in cōi. Unde ſm eū si lepsus viuat solitari⁹ i domo sua: maxime diues non gaudebit priuilegio. Utꝛ infideles int' xpianos degentes teneant' decimā dare: R° ꝙ sic. s. prediales. Has. n. tenet' soluere quilibet ad quē prediū ꝑuenit. qꝛ res cū onere suo transit. ex. e. de terris. cū nō sit. ad fi. nō aūt ꝑsonales. qꝛ non sunt de ecclesia: vt dicit' ibidē in glo. Hoc etiā dicit Inno. sup. c. de terris. et hosti. ti. de ꝓchi. Sed pone ꝙ iudei ꝓchiā aliq̄ occupēt: emēdo predia ꝛ domos q̄ solebāt a ꝓchianis inhabitari. nūquid ecclesia petere poterit a iudeis quicq̄d soluere cōsueuerāt christiani: R°. Ut dictū est petere poterit oēs decimas prediales ꝛ quicquid ꝑcipere solebat ratiōe prediop. Et hoc ſm oēs oblationes etiā ꝛ decimas ꝑsonales petē potest ſm ray. ti. de iude. ar. ad hoc ex de iude. et si iudeos. ꝛ de vsu. q̄to. Hoc etiā ꝯcedit bar. brix. de deci. ꝑsona. 16. q. i. decime. Hoc tñ pleriq; doc. concedere nolūt. Utꝛ recipiētes possessiones ad fiscū teneant' decimas dare: R°: ꝙ sic. ꝛ etiā dantes ad fiscum tenentur ex e. a nobis. ꝛ tua nobis. §. ꝛ cū de cunctis. Et si recipiens priusq̄ det decimā soluat ꝑsionē

dominus tenet': quia res cū onere suo transit extra. e. cū non sit. Nec etiā pactū tueret' possessorem vel conductorē. extra de pactis. pleriq;. Si vero post decime solutionē soluat ꝑsionem: dominus non tenet': quia in decimatione diminuit' ei pro rata. Et hoc est verꝫ cuꝫ dominus partē aliquotā ꝛ incertā fructuum vel tertiā vel quartā vel medietatē perceperit Si vero certā parteꝫ: vel tm̄ duos vel tres corbes colonus domino reddat q̄tūcūq; colon⁹ ipse percipiat: tunc dominus tenetur de illis decimā dare. quia pars illa nō ē deciata nec diminuta: licet ab aceruo decimato descēdat ex. e. tua nobis. in glo. 4. Sed cui debet dari decima de corbibus illis: R°. Satis dici potest: vt dicit' ibidē: ꝙ cū sit predialis dari debet illi ecclesie in cuius territorio predia sunt sita: licet descenderit ab aceruo decimato. sicē siquis donet alicui corbem vnū decimatū: ille tamen tenetur ibidem decimam soluere q̄ ex lucro habet. Colonus autēꝫ qui corbes alios soluit tanto min⁹ potest soluere parochiali ecclesie de toto aceruo: vt videtur ar. ex. e. cum sint homines. ꝛ. c. cū non sit. Et hoc videtur equius. Hoc her. Quid si ille qui tenetur ad decimam aceruuꝫ indecimatū alienet Nunquid ecclesia decimā ab emptore poterit vendicare: R° ꝙ sic. quia transit ad eum aceruus cum onere decime. ex. e. cum non sit. Et si ab eo habuit nō petat a venditore. Hoc enim non patitur bona fides vt idē bis exigatur. ff. de re. iur. bona fides. Qd si petierit et non habuerit ab emptore: quia scienter est i non soluendo: redibit contra venditorem: vt patet. C. si tutor vel curator. in auē. Nec tenetur ei suam actionē soluenti contra emptorem. Qua enim fronte petet hic quem nequitia sua damnat. ff. de admi. tu. l. si plures. Et idem est dꝫ ēptore malefidei. Secus est si bonafide emat. Hec gof. Sed quid si procurator mentiens dedit intelligere venditori ꝙ aceruus erat decimatus: R°. Adhuc non cedetur ei actio: quia recepit precium rei. ff. de vsufruc. quia qui precio. Hec hosti. Quid si emptor soluit: Nunquid venditor ei tenetur R°. Si emptor bonefidei fuit ꝛ decimā soluit venditor ei tenetur. Si aūt malefidei: non tenetur: nisi h expresse dictū vel cautum fuerit. Uterq; tamē ꝺꝫ agere pñiam de dolo ꝛ quasi furto: qꝛ cōtrectauerūt decimā inuito dño. In foro tñ penitentiali tutū est: ꝙ si emptor dcimā soluat: venditor sibi reddat: nisi forte in casu. s. si emptor nō inueniat' deceptus in re. qꝛ ad hoc bñ valet preciū. Hec alex. de. an. 3. t. z. c. de deci. q. z. q. 6. o. ꝛ ray. Quid siquis

violenter occupet decimam? Nunquid ille cui occupat tenetur? R°. Talis aut tradit decimã ppter metum: et tunc non excusat a restitutione: licet metus attenuet penitẽtiã iniungendã. ex. e. qd me. causa. sacris. Aut violent fuit deportata: et tunc si erat in mora. puta qr si requisitus p ecclesiam cõgruo tẽpore dare noluit: tenetur ad totã decimã acerui soluendã ecclesie. Ecclesia tamẽ dabit suã actionem cõtra violentũ. extra de deposito. bona fides. Est aũt tẽpus cõgruum ex quo ventilatũ est granũ. Nam et ante separationẽ residet penes ecclesiã dominiũ. 16. q. i. moderamine. et c. decime. fm ray. Quod non approbat hosti. qr hoc nõ bene pbant illa. c. Verũ est tamen: q statim collectis fructibus decime debent solui: vt patet in. d. c. decime. et extra. e. cum homies Si vero non erat in mora: qr nec audebat tãgere fructus donec venisset decimarius: non tenet de violentia: ar. ff. commodati. ad eos. Agat ergo ecclesia contra predonẽ. et. ff. loca. et cõduc. l. fi. quinimmo fm ray. Et si ppt moram ecclesie damnũ euenit: qr tũc quicquid portatur cedit in damnũ ecclesie adminus vsq ad supplementum decime. Super quo dicit rod. q si plus vel tm̃ apportatum est quãtum valet decima: totam decimam perdit. Si vero minus illud cedet in damnũ ecclesie. et si ecclesia nolebat rustico dare licentiam reponẽdi fructus: tenet restituere totum dãnũ. Aliq vero distinguũt: q si ecclesia erat in mora: aut ppter moram illam amisit rusticus suũ: aut n. Si nõ: sed qr sic euenit ecclesia tm̃ de residuo decimã percipiet. Si sic decima totaliter cedit in periculũ ecclesie: qr ecclesia nõ debet lucra cum damnis aliorum petere. Hec alex. de an. vbi s. questiũcula. 5. Similiter distinguendũ est si ppter tẽpestatẽ vel pluuiã. vel alium casum fortuitũ aceruus fit corruptus vel amissus: vt patet. ff. de loca. et cõduc. ex conducto. Sed forte rusticus in mora censetur esse: qr non intulit cũ potuit in orreũ ecclesie. De quo dic vt s. q. vbi debet decima dari. Et hoc est tenẽdũ pro regula. s. q mora vltima semper nocet ei per quẽ fit. ff. de vsur. debitor. Hec Hosti.

Vtrum consuetudo excuset homines a prestatõne decime predialis: ita q vel nihil vel minus decima soluant si hoc habeat consuetudo? R° fm rod. Sola cõsuetudo non excusat: sed cõpositio facta auctoritate episcopi ab ecclesia cum illis qui debẽt decimam. vel etiam remissio vel qtatio facta ab ecclesia expresse vel tacite siue presumpte ex hoc q per tantum tempus cuius non extat memoria quiete et pacifice sustinuit. Quod autem nihil pro decima aut minus decima solueretur excusat ita scilicet q nec isti tenentur dare nec ecclesia potest petere contra predictam compositionem vel remissiomem: nisi ecclesia ad inopiam redigatur: vel nisi hoc fiat auctoritate pape: ex certa scientia reuocãtis compositionem vel remissionem vel consuetudinem talem. Sed notat Ber. extra. e. in aliquibus. Videtur q consuetudo excusaret si per papam approbata et prescripta esset: alias non obesset. extra de cõsuetu. c. vlti. quia non valet consuetudo que sine peccato quantũcunq longa non potest seruari. extra de prescript. quoniam omne. Et ita non potest hoc bona fide haberi: quia debentur de iure diuino. Et sic nec potest ibi prescribi. Hoc dico de laicis. Hosti. etiam satis conuenit cum predictis in summa. et extra. eo. in aliquibus. dicens: q in hoc consuetudo nihil valere potest nisi forte per papam esset approbata: vel per compositõnem amicabilem siue conuentionem auctoritate superioris subsequentis factam. Rodul. vero dicit: q dici potest q quando nulla decima vel minus decima soluitur tũc fingitur a iure q domini prediorum breui manu soluerint decimas ecclesie: et eis ecclesia redonauerit vel in totum. quando scilicet ecclesia nihil constituit pro decima recipere: vel in parte quando consueuit minus decima recipere. Inno. autem dicit extra eo. in aliquibus. q in hoc scilicet q decima non soluatur: vel minus plene soluatur nulla consuetudo valet. 16. q. 7. quicunq. et q non licet pactum vel compositionem circa hoc facere: vt dicitur extra de cõfir. vti. vel inuti. venerabiles. Vtrum cõsuetudo excuset a prestatione decimarum personalium? Respondeo. Ray. videtur sensisse q decime prediales tantum non personales fuerint precepte in veteri lege. Unde fm eũ decime personales sunt tantum de iure positiuo ecclesie. Jus vero positiuum per consuetudinem contrariam abrogatur. vel in totum si sit generalis. dist. 4. §. leges. vel in parte si sit particularis. dist. 12. consuetudo. Si ergo decime personales precepto non dei sed hominum debentur: videtur q ab eis per consuetudinem contrariam liberentur. Et ad hoc dicendum etiam multum mouetur per illud c. in aliquibus. Tamẽ vltimo dicit. q hoc diffinire timet et super hoc magis audire vellet q audiri. Rodulfus autem dicit: q homines vere in hoc per contrariam consuetudinem excusantur. Hosti. etiam hoc idẽ sentit: vt

patet in sua summa titu. de decimis. q. vtruz consuetudo excuset a prestatiōe decimaruz. Et sic intelligit finem huius. c. in aliquibus Ber. etiam hoc idem sentire videtur de con suetudine per papaz approbata et prescripta. Innocen. autem super titu. de decimis. hoc execratur et dicit: q decime indistincte deben tur tam prediales q̄ personales. Et hoc pro bat per testamentum vetus: et nouum: et p ius canonicum. 16. q. i. reuertimini. et c. decime. et. 2. q. 7. quicūq. et c. omnes. et per plura alia capitula. Quid de illis q̄ soluunt decimas militibus eas accipientibus iniuste ecclesia tamen dissimulante? Nunquid tenenī eas ecclesie de residuo dare? Respondeo q non. Excusantur enim per dissimulationem eccle sie dummodo sint in hac voluntate q si eccle sia peteret libentius ei q̄ militibus darent. Hec Alexan. de an. 3. t. 2. capitulo de decimis q. 4. ar. i. q. 2. Et conuenit cum eo Rodol. Ray. vero dicit: q si sciant q milites illicite recipiant decimas non liberantur. Si tamen propter metum soluant excusantur a pecca to nō a toto sed a tanto. 32. q. 5. ita ne. et extra qd me. causa. sacris. Utrum in decimis inter uenire possit compositio siue conuentio? Re spondeo. q sic saltem inter personas ecclesia sticas. extra. e. suggestuz. et c. nuper abbates. Et si auctoritas episcopi interuenerit meli9 erit et perpetuo tenebit. extra de transac. de cetero. Alias personalis erit. i. tandiu dura bit q̄diu ille cum quo fiet cōpositio vixerit: vt fuit illa de qua dicitur extra. e. ex multipli ci vt dicit ibi glo. Et etiam quod ibidem no tatur si monachi compōnāt cum plebanis su per decimis simpliciter et pure: tunc intelligi tur de omnibus presentibus et futuri] siue im posterum acquirendis: extra de priuile quia. Potest etiam interuenire inter laicos et cle ricos amicabilis compositio super decimis et alijs spiritualibus interueniente pape aucto ritate. extra de confirmati. vti, venerabiles. Propter tamen vtilitatem ecclesie videtur auctoritas episcopi sufficere: quia sic consuli tur ecclesie: ar. extra de his que fi. a p̄la. cum apostolica. Hec her. extra de transac. c. i. et idē Hosti. e. ti. c. statuimus. Et addit ibi Hosti. q est verum quādo questio vertitur inter re ctorem et parochianos eiusdem dioces. Qñ vero inter episcopuz et parochianos eius: tūc requiritur auctoritas archiepiscopi. Quo modo consuletur illis qui longo tempore ste terūt q decimas non soluerunt: nunc autem corde compuncti ad penitentiam veniunt: ta men forte non sufficerent ad satisfaciendu; Respondet Goffre. q debet ei imponi: q red dat illud quod minus dedit: vt dicitur. 16. q. 7. quicunq. prouiso q ei remaneat vnde vi uere possit: quia quicquid habent clerici pauperum est. 16. qōne. i. quoniam quicquid. Imponetur etiam ei q totum reddat si ad pinguiorem fortunam venerit: vt dicitur ex tra de solut]. Odoardus. Secundum etiam Hostien. de bonitate canonica potest ei fieri remissio maxime si sit pauper: ar. 16. q. i. c. fi. in principio: et. 12. q. 2. aurum. Et in hoc sola auctoritas episcopi sufficere videtur cuz per hoc conditio ecclesie melioretur et ius suum recuperet: ar. extra de his que fiūt a maiori parte capituli. cuz apostolica. §. auctoritates. Secundum vero Rod. etiam si diues sit pōt ei dimittere gratis vel in totum vel in partez quod male accepit: ex quo vult cessare reci pere et ecclesiam suo iuri restituere. Et hoc potest episcopus propter vtilitatem ecclesie parochialis. Secundum etiam Lauren. et Bernar. extra de rebus ecclesie non alie. vt super. possessiones et certi redditus assigna ri possunt ecclesie pro decimis subtractis si ue retentis. Tamen commutatio talis non videtur admittenda pro futuris: extra de re ruz permutatione. c. vltimo in tex. et glo. in fi. Et quod dictum est de eo qui decimas re tinuit. dicit etiam Ray. de eo qui iniuste re cepit. Quid si q̄s laicus q̄ decimas actenus non soluit nunc ad cor rediēs eas de cetero soluere velit? Nunquid ecclesie parochiali vel illi que per prescriptionem eas actenus percipit reddere debebit? Credit Rodol. q ecclesie parochiali et non illi alij: quia prescri ptio est odiosa: extra eodem cum contingat. Ad hoc sciendum est: q priuilegium conces sum de non dandis decimis cessat in pluri bus casibus. Primo si lesionem enormem inducat iuri parochiali: extra eodem sugge stum. et de verbo. significa. quid per nouale.

Secundo propter pactionem siue amica bilem compositionem: extra eodem ex mul tiplici: vbi monachi composuerint cuz quo dam clerico: q sibi decimam darent qui postea impetrauerunt9 priuilegium de deci mis non dandis: sed illud priuilegium non soluit illud pactum cum de eo non faceret mentionem. Tertio propter contrarium actum prescriptum: puta quia priuilegiatus soluit per 30. annos: extra de priuile. si de ter ra. multo fortius si per 40. vt dicitur ibidem. c. accedentibus. Quarto si priuilegiatus

predium alienum conducat:extra eo.dilecti 5° si priuilegiatus predium alij locet: extra eo.licet. 6° si sententia lata sit contra eum a qua non appellauit siue priuilegiū ondērit siue nō:extra de sen.ꝛ reiudi.inter monasterium.ꝛ.c.se.

Circa septimū articulū qui est de alienatione:redēptione:impugnatione: ꝛ infeudatione decimarum querunt plura.s.vtrum decime possint vendi vel emi: Rn̄deo. Decima pōt dici ius percipiendi decimam. Et hoc non pōt emi quia est annexuꝫ spirituali officio.s.seminandi spiritualia ordinatione naturali ꝛ diuina que est vt qui seminat spiritualia metat carnalia. Unde sicut corpus hominis est impreciabile: quia est adiunctum anime:ita ꝛ ius percipiendi decimā Unde si venderetur vel emeret̄: simonia cōmitteretur. Si dicatur:ꝙ pari ratione videt̄ ꝙ non licet emere villam ecclesie:qꝛ similiter ius percipiendi redditus in hac villa est annexum spirituali:dicendū ꝙ nō est simile qꝛ illi redditus sunt annexi spirituali ex accn̄ti Potest etiā dici decima fructus qui datur ꝑ decima. Et hoc modo potest decima vendi ꝉ emi. Hec Alexan.de an.3.t.2.c.de decimis.q 5.ar.i.o. Et idem dicendum est de locatione extra de loca.nostra.i tex.ꝛ glo. Utrū a laico male tenente decimas posset iste ad queꝫ spectāt decime redimere eas sine vicio simonie cū aliter eas non possit recuperare: Rn° fm Goff.ꝛ Hosti. ꝙ sic:ꝛ hoc interueniēte auctoritate episcopi:extra.de prebē. nisi essent.ꝛ de rerū permu.c.i. Et hoc non intelligit̄ causa mali exempli:quia diceretur illi ꝙ adeo detinꝫ eas iniuste cum sint spirituales ꝙ ēt non pn̄t redimi nisi superior interponēdo auctoritatem suā:suā purget simoniā que alias sibi cōmitteretur. Item induci debet ille per superiorem ꝙ restituat ꝑprie parochie gratis:alias cōmitteret simoniam adeo ꝙ ꝛ superior eaꝫ ex parte ei° purgare nō poterit. Hec Hosti. ti.de simo. Rob.tamen credit ꝙ non ē necessaria auctoritas epī qꝛ cuilibet licet ius suuꝫ redimere: nec est ibi simonia qꝛ non dat̄ ibi tēporale pro spūali sed ꝑ tēporali.s.ꝑ fructu decime qui ꝑcipiebat̄ iniuste. Ius vero spirituale semper penes ecclesiā remansit. Unde etiā ꝑcipiens inde pecuniā licet alias peccet tamen non cōmittit in re ipsa simoniam nisi forte voluntate ꝛ intentione.s.si intēdat vendere aliquid spūale. Si autē alia ecclesia q̄ꝫ parochialis redimē velit decimas huiusmōi tunc necessaria est auctoritas epī. Et sufficit hoc sine consensu capituli qn̄ando redimuntur a laicis decime eis in feudum perpetuo concesse:sicut sufficit in gratuita concessiōe: vt ex̄ de his que fiūt a prela.sine ꝯsensu capituli cum apostolica. Utrum episcopo liceat predictas decimas in pignore recipere: Rn° ꝙ non:extra eo.interdicimus.per quod.c.vt ibi dicit glosa. Sola persona vel ecclesia ad quaꝫ pertinent de iure cōmuni vel priuilegio speciali vel canonica donatione potest decimas a laico iuste vel iniuste detentas i pign° recipere: quia citius rehabebit eas cuꝫ nō teneatur fructus in sortem computare extra de vsur.c.i. Et hec fuit causa ꝑdicti capituli vt prouideretur ecclesijs. Alexan.aūt de an. vbi supra ar.3.in fine distinguit:ꝙ si clericus faciat illuꝫ contractum hac intentione:vt qcquid contingat de redditibus illis deceꝫ modios habeat:ille contractus erit vsurarius. Si vero hac intentione vt de decima modios decem habeat si sint ibi: vsurarius non erit. Rob.etiaꝫ credit ꝙ prohibitio predicta fuit facta qꝛ vsura vel ad min° species vsure erat pro eo ꝙ creditor aliquid vltra sortē recipe itēdebat nec alias mutuasset. Quid si laic° detineat decimam alicuius ecclesie in feudū ab antiquo sibi concessam ꝛ eam alteri ecclesie velit conferre. Quid etiaꝫ si laicus decimā vellet dare episcopo consentientie capitulo suo:require supra in tertio articulo. Quid si decimas a laico detentas iniuste aliqua persona ecclesiastica alia ab illa ad quam pertinent recepit i pignus sine auctoritate episcopi ante prohibitionem predictam: Respondet Rob. ꝙ tenetur omnes fructus quos iā recepit restituere non illi laico: sed illi eccl'ie ad quam pertinent: vel cum ea componere bona fide:ita ꝙ nihil retineat nisi de illi° spōtanea voluntate. Si vero laicus decimas teneret:iuste ipsi laico restituere debet. Quid si miles dedit de consensu episcopi proprietateꝫ decime aliene ecclesie:retēto sibi vsufructu: Nunquid ecclesia illa recipere poterit ī pignus illum vsufructum non computatis in sortem ipsis fructibus: Respondet Rob. ꝙ ex quo hec donatio est facta inter viuos ita ꝙ proprietas est iam ecclesie acquisita:cū vsufructus debeat proprietatem regulariter seq̄:si ille miles auctoritate propria retinuit vsufructuꝫ ecclesia potest illum in pignus recipere fructibus non computatis in sortem: quia ecclesia non recipit nisi quod est suum. Si aūt auctoritate epī ꝛ eclesie illi° est militi concessus vsufructus cum eo ipso possideat illum iuste:tenetur ecclesia fructus in sorteꝫ

computare'si recepit illũ in pignus. Quid de possessionibus emptis de fructibus decime perceptis iniuste: Nunquid ecclesia ad quã ptinet illa decima põt illas in pignus recipẽ fructibus non computatis in sortem: Rñdz Ray. q̄ sic. Et addit Rod. q̄ hoc ẽ priuilegiũ ecclesie.s. q̄ res empte de pecunia ecclesie acquirunt ecclesie: sicut cõuenit in milite et minore: vt notatuz est supra de emunitate ecclesiarũ. Utrũ decime dari possint laicis in feudũ: Rñ. Antiquitus decime et alia bona ecclesie dabant laicis in feudũ vt ea defẽderẽt et adhuc eorũ successores possident eas. Ista vero causa cessante: prohibitum fuit expresse ne decime laicis in feudum dari possẽt sicut nec alia ecclesie bona: extra. e. phibemus. et de his que fi. a prela. cũ apostolica. et ex̃ de feudis .c.i. Fructus tamen decimarũ laico concedi posset ex causa: ad vitam eius: sicut etiã vẽdi posset ad tempus: extra ne prelati vices suas .c. vltio. Nõ tñ cõcedi posset i feudũ q̄z feudũ trãsit ad heredes: sed decime ñ: ex̃. e. Ad hec. Jus vero pcipiendi decimas' fm Ber. nõ põt cõcedi laicis nec in feudum nec ad tempus: sed nec vnq̄ʒ potuit: q̄z ẽ mere spũale qḋ i laicuz nõ cadit: sed cõpetit tñ ei qui spiritualia tribuit. i3. q. i. §. is ita. Hec Ber. extra. e. quãuis et plura alia de hac materia. Alij distinguũt sicut Jo. Can. Ray. et Hosti. q̄ decime debentur ecclesie duplici rõne. Uel iure primo intuitu diuini obsequij in eis pstiti: extra eo. nouũ. Et hoc ius cum sit mere spũale non cadit in laicum: extra de insti. c. z. et de prescrip. causam que. z° vt in signum vniuersalis dñij extra. e. tua nobis. Et hoc ius cũ sit ciuile possunt decime laico cõcedi: non quo ad proprietatem sed quo ad fructuũ pceptionẽ et ad tẽpus non imppetuũ: et ita q̄ nõ transeant ad heredes: vt patet extra. e. ad hec. Et hoc fieri põt cã pietatis et sustentatiõis psone. di. 3z. si qui vero. Alij vero dicũt: q̄ nunq̄ʒ decime dari potuerũt laicis in feudũ etiã quo ad ius tpale siue ciuile: ita q̄ trãsirẽt ad heredes. Tũc. n. intelligitur ius spũale penes ecclesiã residere. Sicut aũt corpus sine anima non põt viuere ita nec spiritualia sine tẽporalibus possunt cõsistere. i. q. i. si quis prebẽdas. et extra. e. ad hec. Et si aliquod ius videt ꝯtradicere intelligit de ꝯcessiõe que ẽ de facto nõ de iure. Jta dicũt Ray. et Alexan. an. 3°. t. z. c. de decimis q. 3. ar. i. c. i. ad oppositũ. Et hoc videt sentire Ber. extra. e. quãuis. et videtur expressum in d. c. ad hec. Sed his fm alios rñderi potest q̄ ius spirituale nõ inutiliter remanet penes ecclesiã ex quo ei vasallus debitũ fuitiũ reddit

Innocen. autem extra. e. ad hec. dicit: q̄ non licet concedere decimas in feudum nec i emphiteosim nec in locationem ad longum tẽpus: ar. de rebus eccle. non alie. ad firmã. Ad certum autez tempus concedi possunt: extra de loca. et condu. c. z. Quid si laicus detinẽs decimas in feudum velit eas in alium laicuz transferre: Nunquid poterit hoc de cõsensu epi facere: Rñdet Ber. ex̃. e. prohibemus. q̄ satis videt q̄ possit ei in feudũ de cõsensu epi dare sicut ipse habet. Nec dicit epus tũc eas in feudũ dare. Sic intelligit illud. ex̃ de feu. c .z. Si vero aliquis possidet eas de facto: nec in laicum nec in clericũ potest eas ẽt de ꝯsensu epi transferre: vt patet extra de his que fi. a prela. cũ apostolica. in fi. et extra. e. phibem°. Aliqui tamẽ ꝯtradicunt: vt patet ibi: quorũ opinio est tutior fm Hostien. in glo. ibidem. Pone q̄ aliquis laicus habeat decimas quas vult dare religiosis siue exemptis siue alijs: et ideo se habere eas ab illis in feudum per instrumentũ fingit: vt sic quasi restituat ipsas eisdem sine consensu episcopi: nunquid talis fictio pderit: Rñdeo: q̄ ñ q̄z nõ poterunt eas acquirere vel recipere sine consensu episcopi Possunt aũt taliter a religiosis ḋ manu laici recipi vel acquiri decime ille: que illi laico in feudum ppetuo concesse fuerint ante ꝯciliuz lateranẽse. li. 6. eo. statuto. §. sane. De illo cõcilio habet extra de priuile. cũ et plantare. Et dicit perpetuo: quia secus est si ad tempus: vt patet extra de his q̄ fi. a prela. cuz aplica. i fi.

Quid si nescit ḋ decima hi° quã tenet laic° vtr̄ sit de decimis datl añ ꝯciliũ l' de decimis ḋ nouo datl p° ꝯc. liũ: Rñdet Rod. q̄ si ex tpe ex quo non extat memoria laicus hi° et antecessores eius quiete et pacifice tenuerũt eam: recognoscentes eam habere ab ecclesia mediate vel immediate: et reddentes debituz obsequium eidem ecclesie vel alij nomine eius: presumendum est benigna interpretatiõe q̄ sit de antiquis: ar. di. iz. illa autẽ. Ubi presumendum est q̄ eam teneat iuste. Hosti. vero dicit q̄ in tali casu presumitur ꝯtra laicum: nisi habeat romãe sedis priuilegium. Quid si ipse feudatarius laicus decesserit. Potestne episcopus decimas quas ille in feudum tenebat alteri infeudare: Rñdeo: q̄ sic. s. vel heredi eius vel extraneo si non habeat heredẽ l'ẽt si hi° feudũ alienatũ sit a feudatario: ita q̄ p epm facile recuperari nõ possit: eps forte põt illud alteri laico cõcedere qui illud recuperet et ab ecclesia recognoscat: arg. extra de feudis ex parte. Et fm Rod. idem potest pbabiliter dici de illis decimis que tenẽtur a

laicis: et tpe ex quo nō extat memoria nec eas habere se recognoscant ab ecclesia.s. q epus pōt eas laicis in feudū ꝯcedere: ar. i predicto .c. ex parte. cū sic per eū ꝓcuretur vtilitas ecclesie: quia possessio directi dñij p hmōi infeudationē restituet ecclesie.

Circa 8m articulū qui est de primicijs querunt plura. s. vtrū exhibitio primiciarū sit sub precepto. Rñdeo. Sicut supra dictū est de precepto de decimis: ita et hic distinguendū est de precepto de primicijs. s. q sm indeterminationē est simpliciter de dictamine iuris naturalis: et est morale et semp seruandū. Scdm vero determinatione ordinis puta q detur de primis fructibus et p sonis talibus. est enī primicia pars pma frugū dño ꝯferenda: sic nō est de iure naturali: et p ꝯñs nec est preceptum morale. Pōt. n. deus honorari vt principium et actor honoꝝ dādo ad honorē eius aliquid de fructibus medijs vel vltimis et psonis alijs. Non erat etiam p ceptum ceremoniale: quia nō erat datū principaliter ad significandū aliquid futuꝝ licet significaret aliqd ꝯñter: puta qꝛ pmicie erāt in signū rei iam facte. s. liberatiōis ab egypto p interfectionē pmogenitoꝝ saluatis pmogenitis israel. Erant etiā in signū rei faciēde vt. s. initium opeꝝ nostroꝝ attribuamꝰ deo auctori oīum honoꝝ. Erāt etiā in signū recuperande celestis hereditatis amisse q ē ꝓpria primogenitoꝝ. Et quo ad has significatiōes dici pōt preceptum de primicijs figurale fuisse ante aduentum xpi: nec vt sic nō esse seruandū. Erat aūt simpliciter preceptū iudiciale: quia datū ad vtilitatē reipu. Judicialia vero precepta aucti ecclesie simpliciter sūt relicta: vt sm eius arbitriū seruent vel determinent vl imutent sm q expedit vtilitati cōi. Sic g dictū ē supra de decimis q̄tū ad taxationem partis: sic et hic dicendū ē de primicijs q̄tum ad taxationē ordinis. Erat aūt ante legem sub consilio: in lege sub pcepto. Exo. 22. Decimas et primicias nō tardabis offerre. Et Exo. 23. Primicias frugum terre tue deferes in domū dñi dei tui. Tēpore vero grē sunt sub precepto sm determinationē ecclesie. Determinat aūt vt dentur sm ꝯsuetudiē approbataꝫ. Tenent ergo hoies pmicias soluē vbi ē ꝯsuetudo: vel etiā vbi indigēt ministri ecclesie quibꝰ debent si ab eis petunt. Vñ. 16. q. 5 decimas. dicit Gregꝰ. papa. Opꝫ decimas et primicias q̄s iure sacerdotū esse sācimꝰ ab oī populo accipe. et di. 32. pter hoc. et. 16. q. i. reuertimini. Hec alex. de an. 3o. t. 2. c. de primicijs. ar. i. cū q ēt ꝯuenit Tho. 2. 2e. q. 86. ar. 4 c. dicēs q tribꝰ psonis aut d fructibꝰ pmisbō d rebꝰa deo sibi datis ad eiꝰ honorē exhibeat. Hō qdē iure dino fuit determinatū in veteri lege: in noua aūt lege diffinit ad determinationē ecclesie ex q hoies obligant ad soluēdū pmicias sm ꝯsuetudinē patrie et indigentiaꝫ ministroꝝ ecclesie. Sciendum aūt q aliqui dixerunt vt refert ideꝫ Alexan. vbi supra: q preceptum de primicijs etiā sm determinationē ordis ē de iure naturali et morale: quia de iure naturali simpliciter ē: q deus sit honorandus de substātia ꝓpria et añ oīa alia. Hoc aūt ondītur in oblatione primiciarū sm se. ergo etc. Unde dixerūt q nō cessauit sed potius ampliatū remāsit. s. in oblatiōibꝰ quotidianis que fiūt ecclesie: et maxime in tribus precipuis festis. s. natalis dñi pasce et pentecostes. Sed ꝯtra: qꝛ tūc pari rōne dici posset q preceptū de decimis remāsit ampliatū in possessionibus et redditibus ecclesie qui sūt maiores q̄ erant decime veteris legis: et sic in redditibus illis seruaretur preceptum de decimis illis: cū preceptū de primicijs dicit seruari in oblationibus qd est falsum. Ideo dicendum est ad rōnem predicte positionis: q non sequitur: quia sicut de iure naturali deꝰ est honorandus ante omnia in ordine distributionis substātie ita et in medio et in fi. sicut in pñ. Quādo aūt primicie inceperint habitū ē supra: vbi queritur quādo decime inceperint. Cui debet primicia dari: Rñdeo sm Ray. et Hosti. Presbytero parochiali. 16. q. i. doctos ac probos monachos. Quota ps dꝫ p primicia dari: Rñdeo. Hoc in libris moysi nō inuenitur expressum. Et hoc rōnabiliter sm Tho. 2. 2. q. 86. ar. 4. c. 3. quia pmicie dant p modum oblationis: de cuius rōne est q det sponte. Dicit tñ Hiero. traditione maioꝝ introductuꝫ: q qui plurimū dabāt: ptē. 40. dabant: q vero minimū. 60. et sic inter. 40. et. 60. offerri licebat ꝓ voluntate offerētis. Et hoc in aridis et liquidis: extra. e. c. i. Jn fetibꝰ vero dabat primogenitum. Sed hugo putās hoc esse durum dixit: q de. 40. dandū ē vnuꝫ Et si quis tot capita non habet ꝓportionabiliter extimatio fieri debet. Lau. aūt et Jo dixerunt q centesimum. Hosti. aūt dixit esse potius standū dicto Hiero. nō tm in aridis et liquidis sed etiā in alijs: qꝛ de similibꝰ ad siłia est ꝓcedendū. Scdm vero Ray. et Goff. est ꝯsuetudini standum: vt. s. quelibet eccłia suam ꝯsuetudinē seruet si hꝫ: et si nō hꝫ ad ꝯsuetudinem eccłiarum vicinarum recurrat. Que si diuersas ꝯsuetudines hēant illaꝫ sequat que magis ad mediocritatē tendit: vel q a pluri-

bus obseruat: ar. extra de sepul. certificari. et extra de psue. cũ olim i fi. Uel etiã sm Goff. illa que est de summa minori: qr in illa oms pueniunt: vt habet extra de censi. ex parte. et de sepul. certificari in glo. Scdm tamẽ Ray. si ecclesia tenuis eẽt nec presbr hret vñ susten tari posset: illa psuetudo eligi deberet q̃ aplius vel saltẽ mediũ inter illas solueret argumẽtũ io. q. z. epus. Inno. vo dicit extra. e. c. i. qp ex quo nõ inuenit expressum de q̃titate: relinqt in dantis optione vt det quãtũ velit: nisi psue tudo regiõis aliud inducat. Rob. aũt credit qp vbi est consuetudo qp nihil soluat vel exiga tur p primicia: nõ soluentes excusant a pctõ si tñ hius psuetudo sine pdictione fuit obtenta a tẽpore ex quo nõ extat memoria.

Jrca 9m articulũ qui est de vtilitate solutionis decimarũ & primiciap sci endũ: qp dans bñ & fidelit decimã re munerat a deo quadrupliciter. p in fructuũ vbertate. z° in corporis sanitate. Uñ Aug°. 16. q. i. decime. dicit. Si decimã dederis nõ tñ abũdantiã fructuũ accipies sed etiã sanitatẽ corporis psequeris. 3° in peccatop remissiõe. 4° in celestis glorie beatitudine. Unde Aug. ibidẽ. Qui pmiũ cõparare aut peccatorũ in dulgentiã hre desiderat decimã reddat: et de nouẽ partibus elemosynã paupibus dare stu deat. Qui aũt non dat decimã: a deo punitur multiplicit. Uñ dñs Malach. 3. Quia mihi nõ reddidistis decimas & primicias: idcirco i fame & penuria vos maledicti estis. Et Aug. 16. q. i. decime. dicit. Cũ dando decimas & tre na & celestia possis mereri: p auaritia duplicẽ bñdictionẽ fraudas. i. subtrahis tibi. Hec. n. ẽ certissima dñi vicissitudo: vt si ei decimã nõ dederis ad decimã reuoceris. s. amittendo. 9. partes. Talis. n. ẽ raptor. Uñ idẽ postea sub dit. Decime ex debito reqrunt: & q̃ eas dare nolũt: aliena inuadũt. Est ẽt sacrilegiũ. Uñ hiero. iz. q. z. gloria. dicit. Amico rape aliqd furtũ est: ecclesiã fraudare sacrilegiũ ẽ: exide aliqd subtrahere oiũ predonũ crudelitatẽ superat. Est ẽt homicida. Uñ Aug. pus supra dicta verba imediate subdit. Quanti & quot pauperes in loco vbi habitat ille decimas nõ dans fame mortui fuerint tot homicidiop reus erit: quia rẽ paupibus delegatã a dño suis vsi bus reseruauit. Hec & plura alia de hac mã ponunt in. d. c. decime. & 16. q. i. reuertimini. & .q. 7. maiores. Ad hoc nota: qp oẽs religiosi qñ & quotiẽs populo pdicabũt in pma dñica quarta & vltima q̃dragesime: & in festis ascẽ. pente. nati. dñi. Jo. bap. assumptionis & nati. beate marie audientibus expresse debent si requisiti fuerint ab ecclia p rectorib9 vel vica rijs aut loca tenẽtibus eorũdẽ: nec non & his quorũ audiũt pfessiones psciam facere qp de cimas soluãt. Et si in predicãdo hoc suadere sciẽt omiserit supiores eop ipos p obediẽtiã grauit punire tenẽt. Qui vo scient ptermise rint facere psciam pfitẽtib9 de soluendis de cimis ab officio predicationis tãdiu stent su spensi donec ipis pfitentibus si hoc sibi dicẽdi facultatẽ habuerit psciam fecerit. Et exinde sũt excõicati: si pdicauerit: predicta negligen tia nõ purgata. Et hec nõ extẽdunt ad religi osos monasteriorũ vel ecclesiarũ decimas re cipientiũ. Hec omnia habẽtur in 7° de pui legijs cupientes.

De peculio cleri corum. ti. 36.

Ostea cõsiderã dũ ẽ de reb9 cl'icop siue de peculio eorũ. Et circa hoc querũtur plura .s. qd hic dicit peculiũ: Rn°. Peculiũ dr vno mõ paruũ pr̃imoniũ siue parua pecunia suo a dño vel filiofa. a patre pcessa: & seorsum a re dñi vel patris posita. ff. de peculio. deposti. §. peculiũ. sed sine pecunia dicit fragile. ff. de le. 3. si thorus. §. i. Dicit etiã z° res parafrenalis vxoris. ff. de iure do. si ego. §. dotis. 3° dicitur hereditas vel pr̃imoniũ. C. de epi. & cle. si quis presbyter. Et sic sumit hic. Uñ dicit peculiũ Rñdeo. A pecunia: & pecuia a pecorib9 qr an tiquorũ pecunia siue bona erãt in pecoribus: vt dicit. i. q. 3. totũ. Et tũc nihil poterat emi l' vendi sed tm pmutari. ff. de ptrahen. empt. et vendi. l. i. Quot sunt ei9 spẽs: Rñdeo. Scdm leges q̃ttuor. pma est pfecticiũ. s. qd pficiscit de rebus patris: & acqrit patri q̃ ad pprieta tem & vsufructũ. za aduenticiũ. s. qd acquirit de donatione alicuius vel alit aliũde ex euen tu vel psperitate fortune puenit. Excipi res ab impatore vel augusta donatas que quasi castrẽses iudicantur. C. de bonis que lib. cũ multa priuilegia. 3a ẽ castrense qd. s. milites i castris acquirunt. ff. de castrẽ. pecu. p totum. Sed hodie tales milites nõ inueniunt: quia nõ seruãt cõditiones quas illi seruabãt. 4a ẽ q̃si castrẽse: qd. s. filiusfamilias d scia sua acq rit occasione aduocatiõis vel munep publi corũ. Probant hec. C. de inoffi. testa. l. vlt. Sz hic peculiũ dicit tñ dupliciť. Uno mõ illud qd puenit ex rebus ecclie: & hoc dici põt q̃dã mõ pfecticiũ: qr de eo cleric9 regularit testa ri non põt: extra. e. c. i. z. & 3. Hoc est verum de imobilibus sm Goff. Nã de mobilibus ho

nis ecclesie potest cleric⁹ cognatis amicis familiaribus ꝛ pauperibus dare.di.86.nō satis siue sit sanus vt dicitur ibidē siue infirm⁹ cōpos mentis:extra de testa.ad hec. siue in morte.extra.e.relatū.ꝛ.§.licet. Alio mō dicit̄ hic peculiū illud quod ꝓuenit ex artificio: vel ēt alio mō intuitu ꝑsone. Et hoc s̄m alañ.dicit̄ aduēticiū. Sed dici pōt s̄m Hosti.ꝙ ē quasi castrēse:p eo ꝙ de ipo clericus testari pōt ēt si sit in ptāte patris: extra de testis quia nos. In hoc etiā peculio clerico succedūt ab intestato parentes eius.12.q.1.sint manifeste.sed ꝛ viuens pōt suā facere voluntatē: ex̄ de succes.ab intest.c.1. Regulari t̄ aūt tene: ꝙ illud peculiū censet̄ hic ꝓfecticiū qđ clericus nō acq̄siuisset si ecclesiā non habuisset: ar.extra de testa.req̄siuisti.§.illō.ꝛ.c.1. Quid g̃ de oblationibus: Rn̄⁹. Tan.dixit eas eē peculiuꝫ ꝓfecticiū:ar.ibidē. Sꝫ ꝯ:q: rōne ordinis nō ecclesie offerunt̄: vñ presbi̇o offert̄ etiā si nō habeat ecclesiā: Rn̄⁹. Nō obstat s̄m Hostiē.q: nullus debet admittere parochianū alterius ex̄ de paroch.vt dñicis. Quid g̃ de oblatione viatoris: Idē credit Host. ar.p ꝛ ꝯtra.ff.de iudi.heres abs̄. Qui clerici possint habere peculiū: Rn̄⁹. Quicunq; clerici nō renūciauerūt ꝓprijs h̄re pn̄t peculiū quasi castrense.q̄ vo renūciauerūt nō pn̄t:extra de testa.c.2.et de sta.mo.cū ad monasterium.in fi.q. Qui tñ ꝓprijs nō r̄nunciāt h̄re pn̄t ꝓfecticiū occasione administratiōis:vt patꝫ ibidē.c.monachi §.qui vero. Qđ peculiū donari pōt: Rn̄⁹. Donari pōt ꝛ inter viuos ꝛ cā mortis q̄si castrense nō aūt ꝓfecticium:vt patet ex supradictis. Quid si dubitet̄ an sit ꝓfecticiū vel quasi castrēse: Rn̄⁹ si nō hꝫ ecclesiam presumit̄ q̄si castrense:ar.C.de vsufru.l.fi. Ex quo aūt habꝫ ecclā p̄sumit̄ eē ꝓfecticiū ex̄.e.c.1. Scđꝫ tñ gl. ibidē ꝯ p̄sūptionē istā admittit̄ ꝓbatio.12.q.4.c.1. Ad hoc nō ꝙ presbi emēs predia de peculio ꝓfecticio dꝫ emere ꝛ inde scripturā facē noīe ecclesie nō noīe ꝓprio vel alieno i fraudē ex̄.e.presbi. Et res sic acquisite relinq̄ debēt ecclesie:ex̄.e. vt vnusq̄sq;. Si.n.emat alieno noīe sacrilegiū fac:ex̄.c.inq̄rēdū.vbi s̄m glo. sacrilegiū large sumit̄. Et talis punied⁹ erit: ꝛ ecclesia sic empta vendicare poterit: lꝫ non sint sua. Et hoc est speciale in ecclesia: vt dicit̄ in glo.predicta. Si tamen cōiter de reb⁹ suis ꝛ de rebus ecclesie emisset ꝓ rata precij diuiderent̄ inter ecclesiā ꝛ heredes si đ hoc ꝯstarꝫ 12.q.4.c.1. Unde tūc ꝓ parte sua debet pro se facere instrumētū: ꝛ tuti⁹ ē ꝙ nō faciat instrumētū cōe sed separatū. Hoc in glo.illi⁹.c.p̄sbi. Itē si clerico possessiōeꝫ vel administrationē nō h̄nti fuerit aliq̄d a cognato vel extraneo datū vel relictū ē eius peculiū. Intelligit̄.n.intuitu ꝑsone relictū nisi ꝓbatio i ꝯ̄riū apparet:ex̄ de testa. r̄q̄siuisti.§.illō. Insup si cleric⁹ i terra ecclesie vineā fecerit vel agꝛ illū hēbit q̄ꝺiu vixerit:post mortē vo ei⁹ ecclesie erit. Eps tamē forte si vellet illā possessioneꝫ alicui clerico ꝓ bñficio assignare in vita eius ꝓ seruitijs p̄stit] ecclie posset.16.q.1. possessiōes. Et itelligit̄ h̄ de terra q̄ p̄us erat sterilis quā equū ē relinq̄ illis q̄ꝝ labore facta ē fertilis:ex̄ de re.ecc.nō alie.ad aures.vel de terra p̄us culta clerico ꝓ bñficio assignata:extra.e.si q̄s i tex.ꝛ glo.

De alienatiōe ꝛ p̄cario reꝝ ecclie.ti.37.

Einde quia res

tpales eccliaꝝ de q̄bus habitū est supra nō debēt nisi i certis casibus ꝛ sub certa forma distrahi. ꝯsiderandū est de cāis ꝛ đ forma eas alienādi. Et ad maiorē h⁹ māe instructionē ꝯsiderādū ē nō tm̄ de alienatiōe in cōi sed ēt in spāli q̄ ē in ꝑmutatione ꝛ obligatione: ꝛ potissime de illa q̄ est in ꝯ̄ctu p̄carie. Primo igit̄ videndū ē hic q̄d ē aliena° ꝛ vñ dicit̄. 2° que pn̄t alienari ꝛ que nō. 3° de forma alienandi res ecclie. 4° de pena male alienātū res ecclie. 5° de pena recipiēt] res ecclie ꝯ debitaꝫ formā. 6° ꝑ quē ꝛ qualit̄ res ecclesie alienata p̄ter formā iuris repeti pōt. 7° de ꝯtractu precarij q̄ cōcedit̄ i reb⁹ ecclesiastic]. Circa primū sciendū: ꝙ alienatio stricte sumpto vocabulo ē ois actus ꝑ queꝫ transfert̄ dñiuꝫ:vt patet.C.de fun.do.l.1. Hic tñ cōius sumit̄:vt.s. cōprehēdat quosdā ꝯ̄ct⁹ in quibus nō trāsfert̄ dñium vt sūt cōductio hypotheca ēphitheoꝭ qui ēt ꝓhibent̄:extra.e. nulli.§.alienationis. Hoc intellige de ꝯductione ꝑpetua:vt extra.e.ad audiētiā. Nā ad tēpus nō ꝓhibet̄: vt patet extra ne prela.vi.§.q̄relam. Sed quā vocas ꝑpetuā: Rn̄⁹. Qñ conceditur alicui ꝛ heredibus eius. Naꝫ vsq; ad .30.annos potest locari nō vltra. in auc̄. de ñ alie.emphi.§.si vero aliq̄s.coll.9.ꝛ.§.se. Uel forte ille.§.loquitur q̄ꝺtum ad precariā de q̄ dicetur infra. Dicitur etiā alienare qui vsu capi permittit: ꝛ qui si vtendo seruitutē amittit.ff.de.verb.signi.alienationis.

Sequit̄ videre de scđo.s. que res pn̄t alienari: ꝛ que nō. Circa quod sciendum ꝙ generaliter res ecclesie prohibent̄ alienari in detrimentū ecclesie:extra.e. c.1.ꝛ.c.si q̄s presbyteroꝝ. siue sint de mēsa epi siue de mensa capituli siue dubitet̄ an sint s̄m

Hosti. sine presumat q sint sm Ber. extra. e. ñ semp. z. c. possessiones. Sacre vero res z religiose alienari nõ pñt. titu. venditiõis. ff. de otrahen emp. liberi hõis. z. l. in modicis. licet trãseat cũ vniuersitate: vt extra de iurepa. ex litteris. Si tamẽ res sacra emat ab ignorãte agit õ otractu ad interesse. ff. de õhen. empti. l. 4. Hec Ber. Vasa vero sacrata vt patena nõ cõflata z calix vendi pñt in sua forma alteri ecclesie. conflata aũt cuilibet. iz. q. z. aurũ. Et idẽ dicendũ ẽ de sitib' puta de pall. altari benedicti z alijs ornamẽtis sm Ray. z Goff. Item si presbyter duos seruos ecclesie donet vel ex industria sua eidem acqrat: põt vnum seruũ ecclesie ẽt nõ meritũ manumittere: vt patet extra. c. osensus. Sed q res suas nõ attulit dãnum nõ inferat: extra. e. epi. Itẽ bene meritos: qui. s. aliqd insigne seruitiũ fecerũt ecclesie manumittere põt de consensu epi. iz q. z. si quos. Et hoc qd manumissor eis cum libertate cõfirmat firmũ erit: ita tñ q nõ excedat valorem. zo. sol. vt. e. q. eps qui. Si tñ aliquis ordinet ad titulũ pzimonij sui potest sine cõsensu epi illud alienare sm Inno. Sz Hosti. dicit otrariũ q: hi' pzimoniũ est factũ quasi dotale: ar. extra de doñ. inter vi. z vx. p nostras. Res aũt mobiles ecclesie q suando seruari nõ pñt sine aliqua solẽnitate alienantur: z ea que magis expedit distrahi q̃ suari vt aĩalia supuacua: vestes astricte: fructus arborũ: vt patet. C. quando decreto opus nõ est. l. vlt. Sũt tñ plures casus in qbus licet res ecclesie alienare. primo cã necessitatis vt cũ debitũ vrget. io. q. z. §. h ius. 2° cã pietati vt p captiuis redimẽdis ul p alimonia pauperũ tẽpore famis vel cladis pter ecclesiã edificãdam: vel pter cimiteriũ ãpliãdũ. iz. q. z. aur z. c. gloria. z. i6. q. i. quoniã qcquid. z sm Jo. iz. q. z. sacrop. Ecclesia vero ñ poterit repetẽ pecuniã quã dedit p redẽptione captiuop: vt patet ibidẽ. Redẽptus tñ prestabit operã ecclesie p. 5. annos. C. de captiuis postli. reuer. l. z. Si vero priuatus det pecuniã p redẽptiõe alicuius eam repetere potest: vt dicit ibidem. l. vlt. 3° causa vtilitatis. iz. q. z. sine exceptione: z extra. e. vt super. §. vlt. 4° causa eqtatis qua de causa cõcedi pñt in pptuã emphiteosim terre ille: que facte sunt arabiles eis vel heredibus eorũ quorum labore factũ hoc esse dignoscitur: vt tunc. i. tempore otractus. Scdm alios autez z verius possunt ad alios transferri cũ maiori vtilitate ecclesie: vt ex. e. ad aures. ergo si laborans vel eius heres vult dare tñ q̃tum alter prefert oibus: si nõ vult dare tñ repellit: s tñ p labore ei satisfaciẽdũ vt ne defleat se laborẽ z diligẽtiã adhibuisse ar. extra de resti. in integ. c. i. 5° cã incõmoditatis vel minoris vtilitatis. iz. q. z. terrulas. Admittit eiã otractus precariap de q infra dicet. Possunt etiã alie cause assignari: vt pz iz. q. z. aurũ. sed oẽs pñt ad predictas reduci. Hec Hosti. Sed nunquid si quid ecclesie sub hac oditione donet. s. ne alienetur: alias reuocetur: poterit alienari si casus necessitatis imineat alienãdi: vt debitũ vel redemptio captiuorũ. Videt q sic: quia casus isti excipiuntur a iure. io. q. z. §. hoc ius. Et arg. est expresse in otrariũ q nõ ex quo phibet hec donator in auc. de alie. z emphi. õ. §. sanctissimos Ad hoc dicit Goff. Can. z quidã alij q in tali casu res ecclesie sic donata põt alienari si ecclesia ista nõ habeat possessiones alias. Si vo habeat alias nõ põt. In quo casu intelligunt auc. §. sanctissimos. quia vt dicit canon: res ecclesie alienant p captiuorũ redẽptione. iz. q. z. aurũ. Alij dicunt verius sm Ber. q res sic donata nõ põt alienari etiã p redẽptione captiuorũ: vt dicit auc. §. sanctissimos. Nec otrariũ inuenitur expsse. Illud vero. c. aurũ. nõ loqtur de talibus rebus sed tñ de vasis loqui videt. Hec Ber. ex õ odi. app. verum. Siliter quidã dicũt: q res imobiles ecclesijs ab imperio date nõ pñt alienari aliquo mõ. Scdm aũt Jo. io. q. z. §. hoc ius. in fi. hec non sũt vera: q: tale pactũ est otra legẽ dei. iz. q. z. aurũ. Et sm etiã Goff. ti. de condi. ap. si in doñ. apponit expresse q nõ alienetur etiaz in casibus illis: talis oditio tanq̃ turpis p non adiecta haberi debet: z nihilominus donatio tenet: extra de odi. app. c. fi.

Equit videre de 3°. s. q sit forma alienandi res ecclie. Circa qd sciendum q res q seruãdo suari nõ pñt alienãt sine aliqua solennitate: vt dictũ ẽ. iz. q. z. terrulas. sed alie cũ solennitate. Et olim quidẽ duo de vicinis epis intererant: z de causa alienationis cognoscebãt z subscribebãt. io. q. z. casellas. Hodie aũt sufficit osensus epi et capituli: vt dicit. iz. q. z. sine exceptiõe. Et si res sit modica z necessitas magna nõ reqrit osensus capituli: alias otra: vt. e. q. terrulas. In rebus aũt monasteriop alienãdis reqrit cõsensus abbatis z capituli z epi. iz. q. z. abbatib'. Sz h nõ suat vbiq. Et iõ dicit Goff. q credit sufficẽ solẽnitates sm apphatas locop osuetudies. Qd hosti. nõ placz: q: posset eccl'ijs eẽ onerose: ar. ex de osue. c. i. Si vo sit res ecclie pochialis reqrit ẽt osensus pſbri. iz. q. z. placuit. Alienatio alit facta nll'a ẽ. li. 6. e. dudũ. §. q: vo. Qd itellige i ecclie õtriñtũ

Unde si sit ecclesia lesa restituitur: extra eo. ad audientiam nostrã. presbytero tamẽ mortuo põt eps alienare alij. 16. q. i. statuim⁹. ⁊. c. se. ex ne se. va. c. i. in glo. Et fm Inno. si epus alienet pp̃etuo bona vacãtis eccl̃ie non tenet nisi ecclesia habeat legitimũ defensorez: ⁊ nisi faciat hec pmisso tractatu diligẽti puta ꝯuenient oẽs ⁊ dicet q̃libet qđ sibi v̄r: ⁊ cũ cognitiõe cause ⁊ habito expsso ꝯsensu capituli. In alienatione vero ad tpus nõ requirit̃ solẽnitas talis ⁊ sufficit tacitus ꝯsensus capituli. 12. q. 2. sine exceptione. Et hoc intelligit̃ de imobilibus ⁊ mobilib⁹ preciosis: ex̃ de his q̃ fi. a prela. c. 2. ⁊. c. tua. in glo. Solẽnitas aũt illa q̃ hr̃ 10. q. 2. §. hoc ius. hodie non seruat̃ fm Goff. Sz ⁊ in multis alijs hoies delinquũt ⁊ omittunt. Uñ fm Hostiẽ. ĩ alienationib⁹ pp̃etuis solẽnitas ẽ seruãda: vt pz in. d. c. qz vero. Et nõ tm̃ solẽnitas predicta sed ⁊ vlteri⁹ req̃rit̃: q totus clerus ꝯsentiat ⁊ aliq̃ de q̃nq3 causis supradictis vere hoc exigat: ⁊ subscriptio clericoꝝ interueniat ⁊ nullũ inde dãnũ domus dei fiat. 12. q. 2. sine exceptione. Et q ex mobilibus non põt debitũ solui: ⁊ q ẽ debitũ vrgens ꝯiconomus iurare corã epo. 10. q. 2. §. hoc ius. Sed fm Io. hec solẽnitas in eccl̃ijs tm̃ maiorib⁹ ⁊ m̃ricibus obsuari oz: ar. 12. q. i. nõ dicatis. ibi possidere ⁊c̃. ⁊. c. videtes. ibi m̃ricib⁹. Cũ eni eccl̃ie eẽnt olĩ tennes maior erat adhibenda inq̃sitio ĩ alienatione. sed cũ possessiones hodie sint augmẽtate sufficit capituli cõsensus: vt pz in. c. sine exceptiõe. In hoc tñ. c. loquitur de subscriptiõe. ⁊ quod ibi dicit̃ de clericis intelligit̃ de canonicis. Non enĩ debet cõicari inter clericos ecclesie eiusdẽ nisi sint intitulati: nec vocem habet quilibet in electione cũ alijs licet pcipiat fruct⁹ eiusdem ecclesie: quia bñ põt epus vł ecclesia ꝯcedere bñficium alicui nec tñ erit canonicus. 16. q. i. possessiones. Scdm vero Ber. li. 6. e. dudum. solẽnitas huius legis: hoc ius: nõ est necessaria dũmodo seruetur forma. 12. q. 2. sine exceptione. ⁊. 10. q. i. c. i. in fi. ⁊ ex̃ de his q̃ fi. a prela. c. i. Nec obstat q lex illa canonib⁹ est inserta. Hoc enĩ factũ fuit vt sciret qualem affectum pncipes ad ecclesiã habuerunt. Ecclesia aũt eã nõ approbauit nec seruari precepit: nec de ea aliquis canon mentionẽ facit Io. vero an. dicit super illud. c. dudum. q illa solẽnitas in dissuetudinẽ p ꝯtrariũ vsũ abijt dis. 4. §. leges. Distinxerunt aũt hic Inno. et Hosti. inter decretum: auctem ⁊ cõsensum: siue collaudationem. Et decretũ ẽ sententia q̃ iudex ꝯtractum futurum esse fore decreuit auctoritatẽ suã interponendo vel aliquem in possessionẽ mittendo vel mittendũ declarando. ff. de dam. infec. l. si finita. Et interponi oz ante cõtractũ. ff. de rebus ecc. l. magis. §. non passim. ⁊. §. seq. Auctas ẽ auctorizabilis consensus cõpetens alicui ex officio publico uel administratione legitima vt sunt tutores et pcuratores. ff. de auc. tu. Cõsensus autẽ siue collaudatio ẽ volũtas multorũ ad quos ptinet res simul iũcta. Dicũt ergo quidã q ĩ alienatione rei ecclesiastice nõ requirit̃ decretuz predictũ: sed cause cognitio: auctas episcopi: ⁊ cõsensus cleri. Sz nũq̃d valent ꝯsensus clericorũ canonicorũ nõ habiti in cõi: Rn̄⁹ Hosti. extra de his que fi. a prela. tua. tenz q nõ. Et hoc etiã Inno. ⁊ cõpos. vident̃ approbare extra đ ꝯsue. cũ ꝯsuetudinẽ. Sed Goff. extra đ his que fi a prela. cũ aplica. ⁊ in summa ipius tituli dicit ꝯtrariũ: qz licet ĩueniat̃ in electionibus q requirat̃ consensus cõis: ex̃ de electiõibus in generali: sec⁹ tñ ẽ in alienationibus. e. ti. cũ nos. Et cũ eo cõuenit Ber. li. 6. e. dudũ. in fi. 4. glo. Io. vero an. ibidẽ dic̃ q prima opi. est vera qñ nõ precessit ꝯtractus: vt patet ibidẽ: sed si precessit ⁊ deliberauerũt alienare si singulariter consentiãt valet consensus: ⁊ tunc habet locũ opinio scda. Ad hoc nota: q in ecclesijs collegiatis ⁊ cathedralib⁹ si bona episcopi sint distincta a bonis canonicorũ: ⁊ epus aliqua de rebus sue mense velit alienare: ipse tanq̃ cuius principalit̃ interest debet alienationez facere: ⁊ canonici debent postea suũ asscẽsũ prestare ⁊ premisso diligẽti tractatu alienatiõi principaliter subscribere. Et similiter si canonici aliqua sue mense velint alienare ipsi principaliter alienationẽ faciant ⁊ epus presens auctoritatẽ siue ꝯsensũ prestet. Et sufficit si ꝯsensus huiusmõi pstet̃ in ipso ꝯtractu: vel post ꝯtractũ: ex̃ de his que fi. a prela. nos. vbi de hoc in glo. ⁊ infra alienatio. Hec Ber. li. 6. de rebus ecc. non alie. dudum. Scdm etiã Hostiẽ. qñ epus rem sue mense alienat archiepus auctoritatẽ suã int̃ponet: ar. ad hoc. 9. q. 3. c. 2. ⁊ di. 96. bñ quidẽ

Sequit̃ videre de 4°. s. que ẽ pena male alienantis rẽ ecclesie. Circa quod sciẽdũ: q pena eius ẽ depositio si sup hoc accusatur. 12. q. 2. monemus. ⁊. c. apostolicos. nisi celeri restitutione ⁊ repetitiõe prospexeris sibi. Et eandẽ penã patit̃ clericus iniuste subscribẽs: vt dicit̃ extra eo. si quis. Et restitui debet res non deteriorata. ff. cõmo. l. 3. §. i. Celerẽ autem restitutionẽ intellige fm Ber. ibidem anteq̃ ecclesia ledatur ex tali alienatione: vel fm Hosti. p⁹ ĩterpellationez ecclesie sine mora. Debet enim alienator int̃

pellante ecclesia componere cum possessore ita quod rem recipet et restituat ecclesie vel saltē agat contra possessorē quod ei licet: extra. e. si quis presbyterorum: adminus cessa sibi actione ab ecclesia: et nisi totū iteresse prestet ecclesie videtur esse in mora. Si aūt sic sibi prouiderit moraz et penam depositionis de qua dictū ē supra et excōicationis: de qua ex. e. si quis p̄sbyterorū. vitabit sm Goff. et Hosti. Nā et si quis rē alienauerit et deinde eā recuperauerit penam edicti vitabit. ff. de ali. iu. mu. cā facta. l. ex hoc. §. si quis alienauerit. Ad hoc nota sm Ber. extra de rebus ec. nō alie. si quis. quod subscribens vbi ad auctētem contract⁹ subscrip° desiderat consentire videtur. Et hoc intelligas cū distīctiōe ista. s. quia aut subscribit noīe alieno et tunc nō obligatur: nec consentire intelligitur. ff. de insti. act. l. vlt. Aut noīe suo et hoc vel sciens: et tūc obligatur et cōsentire videtur: vt patet in. d. c. si quis. Vel ignorāter: et tūc nō videtur consentire nec ei nocet. C. de doli. nec ignorās.

Sequitur videre de 5°. s. que ē pena recipientis rē ecclesie contra formā p̄dictā. Circa quod sciendū: quod pena eius est vt rē cū suis fructibus restituat et preciū ab ecclesia repetere non valeat. 10. q. 2. hoc ius. Et habebit regressū contra alienātē si sit possessor bone fidei. 12. q. 2. vulterane. et si sit male fidei possessor. extra. e. ad audientiam. Et hi⁹ opi. sunt Hug. Jo. theu. et Goff. Et ē rō vt p̄lati metu pene caueant ab hi⁹ venditiōibus. Aliqui tñ dixerūt contrariū. s. quod si quis accepit mala fide rē ecclesie: tunc nō habet actionez ēt contra alienantē nisi p cautionē de euictiōe p̄sprexerit sibi: vt patet. C. de euic. si fundū. Tñ hui⁹ opi. videtur ēē Ber. in. c. ad audientiā in glo. 3ª: sed primū est verius sm Hosti. Itē si quis petat vel recipiat ecclesie bona a rege irritum habeatur: et iubetur talis excludi a cōione ecclesie cuius res conatur auferre: extra. e. quod res. Idē est si venditio sit facta occasione p̄tātis laice: extra. e. cū laicis. Hec Hosti. Itē null⁹ religiosus monasterio prioratuz ecclesie siue administrationē eiusdem presidentis in alia redditus aut possessiōes eiusdē ad certū tp̄s vel ad vitā recipientis p aliqua pecunie q̄titate quouis mō concedere pōt citra locorum predictorū euidētē necessitatē et vtilitatē et sine consensu spāli conuentus sui. Aut si nō habeat conuentum p̄lati proprij si fiant alie concessiones: ille nō tenēt: nullūque ius receptorib⁹ acquiritur: et concedentes ab officio sūt suspensi. Hec tñ prohibitio nō extēdit ad locationes vel fructuum aut reddituū vēditiōes ad tp̄us modicū faciendas. lib. 7. de rebus eccle. non alie. monasteriorum.

Sequitur videre de 6°. s. p quē et qualiter res ecclesie alienata p̄ter formā iuris repeti pōt: Rn°. Per quālibet p̄sonaz ecclesie illi⁹ vt dicit glo. nō alterius. Et ēt p parochianū proprium in subsidiū et cū fructib⁹: ex eo. si quis in fi. Vñ pōt peti per clericos illius eiusdem ecclesie et conuersos et patronos: et filios et nepotes: vt dicitur ibidē. et. 16. q. 7. filijs. Et ēt p alienātē vt dictū ē supra licz iurauerit nō venire cōtra: ex de his que fi. a ma. par. ca. c. i. §. pst. et vlt. quia nō sunt iuramenta sz piuria que fiūt in detrimētū ecclesie vt dicitur ibidē: vel de proprio soluunt: ex de p̄ben. de multa. Pōt etiā peti p successorē: extra. e. epi. in fi. non obstante aliqua pena extra de p̄carl. c. 2. Ecclia vero cuius ē res agere pōt contra alienātē vel successorem. C. de sacrosanc. eccle. iubem⁹. §. vlt. et. 12. q. 2. apl̄icos. et extra de pigno. c. 3. in tex. et glo. et cōtra recipientē ut dictū ē supra. Sz vno soluēte alter liberatur. ff. de eo p quē factū est. l. i. §. si plures. Et cū propriū d̄lictū cuiuslibz puniatur tūc pōt petere vt actiones sibi cedant. ff. de admini. tu. si plures. i fi. Quid si cepit conuenire vnum: nunquid conuenire poterit et alterum: Respondeo quod sic. Non eniz p conuentionē solam sed p exactionē actio tollitur. ff. de posi. l. i. §. si apud. Quid si partē sui iter esse consequatur ab vno: Rn°. Tñ minus consequetur ab altero. ff. de exerci. ac. l. i. Quid si componat cum vno: et eum redimi faciat vt cum eo in pace remaneat: Rn°. Tñ minus cōsequetur ab alio. Sed nunquid ep̄us pōt repetere rem quā alienauit iniuste: Videtur quod non: quia ipse de euictione tenetur: et quē tenz de euictione actio eundē agentem repellit exceptio. C. de euict. exceptione. sed replicabit rez ecclesie sicut et mulier replicat se mulierē esse: et ideo sibi velleianū cōpetere. ff. ad vell. si mulier. Hec Hostiē. Et cōuenit cū eo Ber. extra eo. si quis. Vtrū abbas ecclesiā quā de manu laici accepit retinere possit: Rñdeo quod non. 16. q. 7. c. i. et. c. nullus. et. c. se. Et idem videtur de decimis et alijs rebus ecclesiarum. Si tñ sequatur cōsensus ep̄i valebit. e. q. §. sic ergo. et. c. decimas. et extra de iurepa. quod autē. §. de cetero. et. c. illud. Vtrū in reb⁹ ecclesie a laicis male detētis ad ius ecclesie reducendis sufficiat auctās ep̄i sine consensu capituli. Puta laic⁹ detinz decimā ad parochialē eccliaz ptinētē et vult eā trāsferre ad aliā eccliaz: nūquid pōt hoc de consensu ep̄i tm̄: Rn° quod sic: ex quod his que fi. a pla. cū apl̄ica. et. 16. q. i. c. fi. Sz opponitur: quia vr̄ res ecclie ibi alienari: quia trāsfert ab vna ecclesia in dominium alteri⁹ ecclesie:

Rñdeo. Licet sit ibi quedã spẽs alienatiõis q̃ ad primã ecclesiã cui⁹ fuit: ẽ tñ ↄcessa. Jlla. n. spẽs pħibet̃ qua res ab ecclia alienat̃. Et sic intelligitur qđ dicit̃ extra. e. ꝑ totum. vbi hec alienatio tolerat̃ vt incõueniens mai⁹ vitet̃: quia ꝛ si nõ ab illa ecclesia cuius fuit ab alia tñ recuperat̃: ꝛ sic eã habet ecclesia q̃ est vnica ꝛ sic vtilitati vl'is ecclesie consulitur. Ad hoc nota: ꝙ si aliqua ecclesia vult impetrare ĩ curia ꝙ sibi liceat talem rem acquirere: solet addi hec clausula. s. priori ecclesie prestita cautione: ꝙ si ad pinguiorem fortunã venerit rez eidẽ restituat: prius sibi de ꝑcio satisfacto.

Equitur videre de 7°. s. de cõtractu precarij qui cõcedit̃ in reb⁹ eccl'iasticis. Primo ergo videndũ ẽ quõ differunt precarie ꝛ precarium. Ubi sciendum ꝙ differẽtia horũ in quattuor v̄sibus cõprehẽdit̃ Primus versus ẽ iste. Ria. rie. riũ. tria q̃bus ẽ caput vnũ. i. vnũ ꝑncipiũ. s. preca. 2⁹ versus est iste. Ria cũ moritur citra nec vult renouari. i. ↄtractus qui dicitur ꝑcaria ẽ quidã vsufructus ꝑsonalis siue tẽporalis prestatio: que cõceditur ab ecclesia homini cũ morit̃. i. vsq₃ ad mortem eius. Jđ aũt dixi personalis quia non transit ad heredẽ. citra. i. vel citra mortẽ. s. vsq₃ ad certũ tẽpus: puta ad triginta ãnos in auc̃. de al'. emphi. §. si vero aliq̃s. ꝛ se. coll'. 9 hoc patet. Conceditur aũt precaria ẜm leges hoc mõ. Si laicus habet vnã vineã valentem .9. libras: ꝛ dare velit ecclesie ad ꝑcariã dabit sibi ecclesia duas vineas equalentes: ꝛ hoc si transferat statim dñium ꝛ possessionẽ ꝛ vsufructum in ecclesiã. Si enim ĩ vita sua retinẽ velit vsufructũ dabit sibi ecclesia tñ vnam vineam equiualentẽ: ꝛ sic laicus dicitur habere duas vineas ad precariam. C. de sacrosanc. eccle. iubem⁹. §. vlti. Scđ₃ vero canones agit̃ benignius respectu ↄtrahẽtium ꝛ asperius respectu ecclesie: q₂ ĩ casu quo leges vnã vineã dandã ↄcedũt: canones duas ↄcedunt: ꝛ in q̃ leges duas: canon ↄcedit tres. io. q. z. ꝑcarie. Et nõ est facienda precaria vacante ecclesia .iz. q. z. precarie. Põt autẽ quilibet accipere precariã nisi sit iconomus vel eius ↄsanguineus: quia is prohibetur. io. q. z. hoc ius. v̄. hec vsus prestatio. ꝛ res que recipitur a laico nõ debet tributis grauari magis q̃₃ illa quã laic⁹ recepit ab ecclesia. C. de sacrosanc. eccle. auc̃. hec vsus prestatio. Si aũt precaria fiat irrõnabiliter: reuocari põt ꝑ successorẽ nõ obstante pena approbata ꝑ priuilegium vt cõtractus ratus esset: extra. eo. c. z. Est aũt irrõnabilit̃ facta si dentur tres vinee equiualentes vbi transfert vineam suam. Hoc ẜm leges licet canones hoc ↄcedant vt dictum est. Uel forte canon loquitur vbi persona est senex vel debilis vel pauper: quia tali debet ecclesia etia₃ de ꝓprio subuenire. i6. q. i. qñ. Et nota ꝙ ꝑcaria inuenitur ĩ plurali ꝛ singulari. io. q. z. ꝑcaria sed precarie tantũ in plurali. 3⁹ versus ẽ iste. Rie magis viuit post lustrũ nempe renascẽs .i. ↄtractus qui dicitur precarie in' plurali tñ magis durat q̃₃ homo viuat. Transit enĩ ad heredem. Debet tamen de q̃nquẽnio in quinquẽnium reuocari: extra. e. c. i. Et puto: ꝙ ꝑstatur sub certo censu quia est forte terra minus vtilis ꝛ dabitur alicui rustico vsq₃ ad. 5. annos: cuius labore meliorabitur ista terra: extra de rebus eccle. nõ alie. ad aures. Si v̄o ille contractus in fine quinquẽnij ꝑ ecclesiã non reuocetur nihilominus reuocatus intelligitur. Et ẽ ratio: ne perdat ecclesia ius suũ quia cum transeat in heredem ꝛ prelati sepe mutentur: ecclesia de facili ius suum perdere posset. i6. q. 3. clerici. Jsti aũt ↄtractus. s. contractus qui dicitur precaria: ꝛ contract⁹ qui dicitur precarie non pñt reuocari pro concedentium voluntate: extra. e. precariu₃. §. vlt. Jn hoc similes cõmodato: extra. eo. cõmodato. c. vno. 4⁹ versus est iste. Rium sicut ego moritur cum vult suus actor. i. cõtract⁹ qui dicitur precarium cõceditur: sicut ego. s. qui concedo volo. moritur ꝛc. quia concedẽs qñcunq₃ vult eum reuocare põt. Est igit̃ ꝑcariũ quod precibus petenti conceditur vtendum q̃₃diu patitur qui concessit: extra. eo. c. fi. Et nota ꝙ pro precario q̃nq₃ ponitur precaria: vt. ff. cõi diuidundo. l. cõi. diuidundo. §. inter predones. Dicit aũt Ber. ꝙ cũ ponantur de precarijs: extra. e. tria capitula siq̃s ↄsideret. primum. c. loquitur de precarijs. 2ᵐ de ꝑcaria. 3ᵐ de precario. Ad hoc ad maiore₃ declaratione₃ nature contractus precarij: videndũ est quõ differt ab alijs cõtractibus. Ubi sciendum ꝙ differat a donatione: quia q̃ donat sic dat vt nõ recupet qđ dat: sed qui precario concedit sic cõcedit vt recuperet quãdocũq₃ placebit: extra. e. c. i. Jtem cũ cõmodato conuenit: quia nec cõmodans nec precario ↄcedens facit rem accipientis. ff. e. l. i. Sed dñt quia cõmodans ad certum vsum ↄcedit nec reuocare põt nisi vsu illo expleto: extra de cõmo. c. i. Retinet etiã possessionẽ rei cõmodate. ff. de cõmo. rei. Jn precario vero concedẽs non presumit certum vsum: ꝛ ideo reuocat q̃ncunq₃ placet: extra. e. c. i. ꝛ possessione₃ non retinet: sed potius recipiens possidet naturaliter. ff. e. §. plt. duo enim insolidum precario possidere non possunt. ff. e. duo. Concedẽs tñ

possidet ciuiliter vt dicit ibidē. Item differt a locato: quia locatum non est gratuitū: extra de loca. per totū. precariū vero ē gratuitū: vt patet ex predictis. Item differt ab ēphiteosi quia ibi cōcessum pōt trāsferri in aliū dño reqsito ex de loca. potuit. qd nō cōtingit in precario nec in alijs ɔtractibus predictis. Soluit autem precarium quinqꝫ modis. Primo ɔ̃ria volun tate eius qui cōcessit. ff. e. l. i. 2°. morte ei⁹ cui est cōcessū. ex. e. c. fi. 3° alienatione rei p̄cario ɔcesse: si is cui est alienata velit reuocare vt di citur ibidē. 4°. finito tpe vsqꝫ ad qd res erat ɔcessa. ff. e. cū p̄cario. 5° debitore soluēte pecu niā creditori soluitur p̄carium pignoris. ff. e. si debitor. Hec Goff. et hosti. et Ber. ex. e. c. fi. Consistit aūt p̄caria in reb⁹ mobilib⁹ et imo bilibus et icorporabilib⁹ vt suitutib⁹. ff. e. l. 2. §. vl. et l. 3. et 4. Hec Ber. ex. e. c. fi. in glo. i.

De dignitatib⁹ ecclesiasticis i cōi. ti. 38.

Onsequēter ɔsi derandū ē de platōib⁹ et dignitati b⁹ ecclesiasticis. Et p̄ in cōi. 2° in speciali. Circa p̄mū p̄ q̃ritur qd est dignitas. 2° vtꝝ i bñficijs sit attēdenda dignitas. 3° de ptāte dñandi. Circa p̄mū sciendū quod platio siue dignitas s'm hosti. est quedā preeminētia in gradu. Et h' aliqñ vocat psonat⁹ vel custo dia. ex de insti. §. fi. seu officiū vel minister: ū mi sterius. ex de cōsti. cū accessisset. et ex de prebē. nisi essent. vbi priorat⁹ dignitas appellat. Vñ archidiaconat⁹ decanat⁹ primiciat⁹ his nōi bus ostendūtur. Et pñt ēt hi oēs p̄positi vo cari: eo quod quidā priorat⁹ curā p̄ alijs hñt. ex ó ver. sig. q̃uis. Et quilꝫ hñs administratōem di ci pōt pcurator. i. q. 3. saluator. etiā epi. ex de dona. fratnitatē. Et sūt hi ecclie mēbra diū sa diuersos articl'os bñtia sic corp⁹ hꝫ plura mēbra: nec ad eūdē locū ptinēt oīa. di. 89. sin gula. Itaqꝫ in eadē ecclīa vel etiā in diuers ec clesijs nō pōt aliqs hr̄e h' officia. ex ó pben. quia in tm̄. et c. ad h'. et c. cū iā dudū. Nec ēt pl'es ec clesias prochiales: vt dicit ibidē. De q̃ tñ dic vt dictū ē. s. Preeminētia aūt vni⁹ ad alterū pōt esse multiplr. Vno⁹ rōne ptātis siue iuris dictōis q̃ preest archidiacon⁹ archipresbyte ro. ex de offi. archipresbyteri. c. i. 2° rōe ordi nis qua preest presbyter diacono. di. 95ᵃ. olim 3° rōe cōsecratōis qua preest eps presbytero di. 95. nonō. et c. eps. 4° rōe antiq̃tatis: vt p̄ or habet q̃ pri⁹ fuit ordinat⁹. ex de ma. et obe. c. i. 5° rōe ordināti: vt. s. maior habeat q̃ a ma iori fuerit ordinat⁹. ex de ma. et obe. p tuas.

Irca 2ᵐ querit: vtrū in perceptione bñficiorū debeat attendi ratio digni tatū. s. quod plus pcipiāt q̃ sunt in potio ribus ordinibus ɔstituti: et s'm gradus digni tatū meliora stipendia ɔferant: Videt quod sic. 12. q. 2. nobis. et 23. q. i. ius militare. et ex de ma. et obe. statuimus. vbi dicitur: quod qui maior ē in ordine ēt si posteri⁹ sit receptus debet in pcipiēdo portionē potior eē. Sed ɔ̃: quia oēs q̃ in vna ecclesia famulant eq̃ pcipere debēt: ex de ɔsti. oēs. et c. cū multa. Rñdet Ber. super. c. statuimus. quod ab initio debet ɔsiderari nobi litas siue scia. s. vt q̃ magis sūt p̄diti nobilita te siue scia ɔferant ab eis q̃ pmouent eos plu ra bñficia et maiora. Circa eos ēt q̃ simul sūt i ecclesia honestū esset vt plus pciperent digni ores q̃ minores: s'm quod dicūt iura pora. Sed i hoc magis ɔsidrat cōsuetudo cuiuscūqꝫ eccle sie s'm quod volūt iura ɔ̃ria. Et si de nouo detur ecclesia videt recurrēdū ad ɔsuetudinē vici narū ecclesiaꝝ sue puincie: extra de cen super eo. De iure tñ cōi non est plus maioribus q̃ minoribus dādū nisi ɔsuetudo sit in ɔtrariū. Et s'm hoc illud qd dicit in. c. statuim⁹. s. quod q̃ maior ē in ordine sit potior in pcipiēda porti one: debet exponi potior. i. prior. s. vt percipiat prius. Et hoc seruari pōt vbi p̄bende nō sunt distincte: vbi vero sūt distincte q̃libet p se pci pit fructus suos et reddit⁹. Qd vero dr̄ in per cipienda portione exponit Hostien. id est in pceptione p̄bende: quia prebenda diuidi nō dꝫ: ex ó pbē. maiorib⁹. et ex de eta. et q̃li. queris. §. i. Dicit simplicit quod miores volētes ordinari maiorib⁹ nolētib⁹ ordinari p̄ferant: g̃ et i pre bendaꝝ pceptione: ar. ex de priuile. quia circa. Et ē hec ɔstitutio generalis: vt declarat ex ó ɔsti. c. fi. g̃ in oi eccl'ia siue sint ibi quotidiane distributiōes siue nō hꝫ locū. Et credit hosti. hoc inductū vt clerici redderent ad pcipien dū ordines priores. di. 74. c. fi. in fine. Et sic p̄rogatiua ordinis p̄fert etiā p̄rogatiue antiq̃ tatis in pceptiōe prebendarū. Itē p̄fert quis s'm Hosti. rōne ordinantis in pceptione bñfi cij: quia si quis receptus sit aucte pape prefertur receptis auctoritate legati vel epi vel capituli quia hꝫ cām a maiori ar. di. ii. q̃s nesciat.

Irca 3ᵐ sciendū: quod intendim⁹ ad pñs potissime de preeminētia q̃ attendit ratione iurisdictionis. Vnde s'm quod iurisdictio ascēdit et descendit: sic et dignitas siue preeminētia ē maior vel minor: Papa. n. superior ē oibus. 9ᵃ. q. 3. per principalē. et ca pitulo seque. Deide legat⁹ quo ad puinciam sibi cōmissam quia gerit vicem pape. Deide primas siue patriarcha q̃ ē iudex archiepōrū

⁊ ep̄orum suffraganeorum suorū. Deinde ar chiepus qui ē iudex suor̄ suffraganeor̄ ⁊ cleri corum sue dioces. Deinde est ep̄us iudex ab/ batuȝ archidiaconor̄ priorum ⁊ clericor̄ sue diocesis. Postremo est archidiaconus qui est iudex archipresbyterorū. Archipresbyter āt presbiter̄ pochialium. Et hec oīa graduum ptinet ad oseruationē ⁊ decorē ecclesie q̄ cō/ sistit in quodā ordine. Sicut enim membro rum varietas per diuersa officia ⁊ robur cor/ poris seruat ⁊ pulchritudinem rep̄sentat: ita p̄sonar̄ varietas p diuersa officia distributa fortitudinē ⁊ venustatem ecclesie manifestat Et q̄a iurisdictio sup̄ alios dn̄ium importat. ideo ratione huius possunt hic aliqua de do minio siue p̄sidentia queri. s. vtr̄ potestas p̄si dendi sit a deo: Rn̄o: q̄ sic Ro.13. Nō ē ptās nisi a deo Distinguēdū tñ ē fm Boñ. ⁊ Ric. q̄ i hac potestate ē cōsiderare tria. Primū est essentia eius que ē q̄dam ordo superioris ad in feriorem: ⁊ hec est simpleciter bona ⁊ ē a deo Hunc eni ordinem instituit deus ad laudem bonorum ⁊ vindictam malorū: vt dicit. i. Pe. 2. 2^m ē modus acquirendi: ⁊ iste si sit iustus simplicit̄ loquendo ē a deo respectu p̄sidētis ⁊ subiacētis. Si uero sit iniust^o vt p īdustriā vel violētiā: tunc p cōpationē ad meritū sub iacētiū talis p̄sidentia ē iusta: q: aut ē ad bo nor̄ pbationē aut ad malor̄ punitōem. Per cōpatiōnē vero ad meritū presidētis ē iniusta. Et primo mō ē a deo faciente ⁊ ordināte fm illud Job.34. Qui regnare facit hypochritaȝ pter peccata populi. Et Osee.13. Dabo tibi regeȝ in furore meo. 2° mō ē a deo pmittēte nō āt approbāte. Jō dicit̄ Osee.8. Ipsi regna uerunt ⁊ non ex me. p̄ric pes extiterūt ⁊ non cognoui. 3^m est modus vtendi: ⁊ hoc si sit bo/ nus est simpliciter a deo: si malus nō est a deo nisi pmissiue. Vel pōt distingui sicut fuit dis tinctū de iusto modo acquirendi. Utrum potestas presidēdi sit bona: Rn̄o. Huiᵒ q̄onis nisio patet ex n̄sione q̄onis īmediate prece/ dentis. Ad maiorē tñ euidentiā sciendum: q̄ fm Aug. 2° de li. arbi. tria sunt bona. s. mari/ ma vt virtutes animi quibus recte viuitur ⁊ nemo male vtit̄. Minima vt hec tpalia bona sine quibus plurimis recte viuitur: ⁊ quibus plures male vtuntur. Et media vt poten/ tie anime sine quibus non recte viuitur qui bus tamē frequēter quis male vtit̄. Ptās āt dn̄andi vt vult Boetius. 2 de cōso. c. 3. est sup bona fortune q̄ sūt ibi bona infima: vt videt̄ maius bonū inter ea. Ut enim dicit̄ p̄ polit. principari nō tm̄ ē necessarior̄ sed etiam ex/ pedientiū. Sine hoc eni res publica nō regit̄

Unde patet q̄ ptās talis: est bonū expediens ⁊ necessariū ad salutē reipublice vel ecclesie: ⁊ per cōsequens est maius bonum q̄ quod est necessarium alicui persone priuate: q: bonuȝ cōmune est diuinius q̄ bonum particulare: ex primo ethi. Non tñ sequitur q̄ sit absolute maius bonū huic vel illi q̄ subijci: sed sub cō ditione. s. si sit ad hoc idoneus. Utrum po testas dominandi sit appetenda: Respondet Gual. distinguendo sic. Triplex est potestas dominādi. Una tēporalis que habetur p he/ reditariam successioneȝ. Alia etiā tēporalis que acquiritur per electionē vel pricipis sub/ stitutionem. Tertia spiritualis que habet aīarum curam ⁊ rerū tēporaliū administrati onem. Prima licite pōt appeti: quia ⁊ si quis eam per se distinguit non pōt per alios exeq̄. Secunda etiā pōt licite appeti tribus cōcur/ rentibus: de quibus dicitur. primo polit. c. 6. Oportet inquit futuros principari principa les principatus: tria quidem habere. primo amorem ad cōsistētem poli ciam. 2° poten tiam maximorum operum princ patus. 3° virtutem ⁊ iusticiam in vnaquaq̄ policia eā que ad policiam pertinet. Licet aūt aliquis sciens se habere hec possit pter vtilitatē rei/ publice licite principatum appetere: nō tñ deȝ illum petere. Unde 2° politicorū. c. 6. Nō bñ statutum est ipsum petere qui principatu di/ gnificabitur. 3ª vero. s. spiritualis nec debet peti nec licite pōt appeti. Unde Aug. 9. de ci/ uitate dei. c. 19. Locus superior sine quo popu lus regi non potest: ⁊ si vt debet administrat: indecenter tamen appetitur. In hac eni po testate attendo tria. s. celsitudinem honoris: abūdantiā ⁊ administrationē rei tpalis: ⁊ ex/ ercitiuȝ operationis spiritualis. Propt̄ p̄mū appetere prelationē spūalem est p̄suptuosuȝ ⁊ā deo reprobatū. Math. 23. Amāt primos accubitus in cenis ⁊ primas cathedras in sy/ nagl. ⁊ vocari ab ho. rabbi. Propt̄ 2^m appe/ tere est cupiditatis signū: quia tunc ponit mi nus bonū finem rei melioris. Prelatio enim spiritualis est melior re tēporali. Unde dn̄s Math. 6. Primum querite regnū dei ⁊ iustici am eius: ⁊ hec omnia adi. vobis. Hunc appe/ titum reprobat dn̄s Jo. vltimo dicēs Petro Pasce oues meas: non te. Propter tertium appetere est fatuum: q: fatuum est appetere aliquid habere cuȝ periculo quod haberi pōt sine periculo. Bene āt operari pōt homo sine periculo prelationis: ⁊ ideo fatue prelationē appetit vt bene operari possit. Opus ergo fm se pōt desiderari licite: non aūt primatus ho/ noris. Unde Chryso. sup Math. Opus desi

derare bonū est. primatum aūt concupiscere honoris: vanum est. Unde arguit sic. Qui sic appetit prelationem ꝛ curam. s. ꝓpter bonū opus annexū: aut credit se ad hoc dignum ꝛ tunc est presumptuosus ꝛ ideo indign⁹. Aut credit se indignum ꝛ tūc est fatu⁹ ꝛ ꝑuersus. Ergo qualitercūq; appetit illicite ꝯcupiscit. Sed ꝯtra hoc. Prouer. xi. dicit. Qui animas suscipit sapiens est: ꝛc. Rn⁹. Non dicit ꝙ curā animarum appetit: sed qui suscipit. i. qui curam per obedientiam sibi īpositā sup se q̄si pondus ꝛ onus non vt honorem capit est sapiens q: est obediens. Vel dic ſm glo. ꝙ loquitur i casu quando scilicet oues ipso vt curatore ꝛ pastore indigent: tunc qui suscipit bene facit q: anime sue per hoc prouidet. Unde cum dominio sublimius regnat. Nota etiā ſm Gregori. in pastorali. ꝙ tunc erat laudabile episcopatum querere quando per eum nō erat dubium quenq; ad grauiora supplicia peruenire: presertim cum aliquis ad hoc incitabat̄ zelo charitatis diuine. Et pro illo tempore dicit apostolus. i. Timo. 3. Qui episcopatū desiderat: bonum opus desiderat. Utrum prelatio ecclesiastica sit dominiū in subditos? Respondeo ꝙ sic. Potestas enī ecclesie fluit in eam a xp̄o: ſm illud Jo. i. De plenitudine eius accepimus oēs gratiam ꝑ gratia. Ptās aūt xp̄i fuit ptās dn̄ij: ſm illud Jo. 13. Uos vocatis me magister ꝛ dn̄e ꝛ bene dicitis. Sum eteni. Ergo ptās prelatorū ecclesie est dn̄iū. Dicit̄ aūt dominiū tripliciter. Uno modo ptās subijciendi sibi aliquem ex necessitate ꝛ sic dominium dicit̄ ad seruitutē conditione ꝙ coartat libertatē coactione. Et sic dr̄ colloċenses. 3. Serui obedite ꝑ omnia dn̄is carnalibus. 2⁰ dicit̄ dn̄ium ptās imperandi alicui ꝓueniens ex mera voluntate. Talis est ptās ꝑlati in religione. 3⁰ dicitur dn̄ium potestas coercendi ex publica vtilitate. Et sic dr̄ dn̄ium ptās regendi in ecclesia. Primū ergo dn̄ium debet incutere subditis timorē: q: vt dicit sapiens: genus seruorū non nisi cum supplicijs emendatur. Et ideo dn̄i debent se habere ad eos vt dn̄i: quia necessitas fecit eos seruos. Scdm dominiū ondere debet subditꝭ amorē quia charitas fecit eos seruos: ꝛ ideo dn̄s dꝫ esse humilis vt sit sicut vnus ex subditis: ſm illud Eccle. Rectorē te posuerūt noli extolli sed esto in illis sicut vnus ex ipsis. Tertium dn̄ium: quia multitudinē continet: ꝑ diuersitate subditorū aliquādo timorē incutere aliquādo amorē ondere debet: ſm illud. i. Pe. 2. Siue ducibus ab eo missis ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum.

De papatu ti. 39.

Einde cōsiderā/dum est de dignitatibus ecclīasticis in speciali. Et primo de dignitate papali. 2⁰ de dignitate legationis. 3⁰ de dignitate patriarchali. 4⁰ de archiepiscopali 5⁰ de episcopali. 6⁰. de vsu pallij. 7⁰ de alijs dignitatibus iferioribus. Circa primū ꝓ dicendum est de dignitatꝭ papalis excellentia. Secundo de his que sibi soli reseruantur. Circa primum queritur: vtrum aliquis sit vnus primus ꝛ summus ꝛ esse debeat in xp̄iana religione cui ceteri teneantur obedire? Rn̄deo. Licet diuersi diuersis ligaminibus ꝛ varijs ad subiectionē obedientie sint astricti ſm illud Apl̄i ad Ro. 13. Omnis anima ptātibus subdita sit: ꝛ hoc ſm diuersitatē graduum officiorū ꝛ ptātū: oīs tamē hec varietas reduci habet ad vnum primum ꝛ summum in quo principaliter residet vniuersalis principatus omnium: non tantū ad ipsum deū ꝛ christum mediatorem dei ꝛ hominū: verū etiā ad eius vicarium. Et ꝙ ita sit ostendit per vetus testamentū: ꝛ per nouū: ꝛ per ius canonicum: ꝛ per euidens rōnis documentum Ondit ur ergo hoc primo per vetus testamentum. Scribit̄ enī deut. 17. Si difficile ꝛ ambiguum apud te iudicium esse ꝑspexeris ꝛ iudicium verba variari videris: surge ꝛ ascende in locum quē elegerit dn̄s deus tuus. Qui āt superbierit nolens obedire sacerdotis imperio morie̅t homo ille. Ibi glo. Hic appellādi tribuit facultatem. Ex his colligit̄: ꝙ i veteri testamēto erat vnus summ⁹ pōtifex ad quē recurrendū erat in iudicijs ꝛ cui erat obediendū ab vniuersis. Si ergo hoc erat in lege figure multomagis hoc eē debet i lege veritatꝭ ꝛ gratie. tum quia maior est vnitas nunc q̄ȝ tunc. tum quia pōtificatus iste est minor illo Scdo ostenditur hoc per testamētū nouū Dicitur enim Math. 16. Tu es pe. ꝛ sup hāc petrā edifica. ꝛc. vsq; ibi erit solutū ꝛ in celis. Sed cōueniens est ꝙ ei qui pōt oēs ligare et soluere oēs debent obedire. Ergo deus sic ecclesiam instituit. s. ꝙ omnes obedirent vni. Sed ecclesia sic est regēda sicut a dn̄o fuerat īstituta. Ergo ꝛc. Preterea. Jo. vltimo. dixit dominus Petro. Pasce oues meas. Sꝫ oues christi sunt omnes qui per viam salutis incedunt. Ergo omnibus talibus prelatus est petrus. Unus ergo fuit omnium ouium christi pastor ſm ecclesie fundationem. Ergo ſm ꝓgressum ꝛ cōsumationem omnes debent vni

obedire. Tertio ostēditur per ius canonicū quod tamen fūdatur sup ius diuinū vt patet di.xi.in nouo.quanuis.z di.xx. omnes.z.c. sacrosancta. Quarto per rationis euidens documentum. In omni enim re que constat ex rebus diuersis oportet esse aliquid preemi nens: quo diuerse partes teneanť in vno: si cut in corpore humano est anima: z in machi na mundi est corpus super cōtrarietatem ele uatum.s.celum: per cuius virtutem reconci liantur elementa que sunt contraria. Unde cum ecclesia sit vnum corpus christi mysticū ex diuersis mēbris officijs z statib⁹ ɔstitutū: oportet ad cōseruatiōem huiusmodi vnitat] esse caput vnum: horum omnium regitiuum sub quo cōueniant fm debitam proportionē in vnum vt sic conformetur ecclesia militās ecclesie triūphanti. Unde Ber.li.3.de cōside ratione ad Eugenium.c.13º. Non vilem re putes hanc formam que in terris ē: formam habet in celo. Uiderat hec qui dicebat. Uidi hierusalem ciuitatem sanctam descendentez de celo a deo paratam. Sicut enim ibi Sera phin z Cherubin z ceteri ordinātur sub vno capite deo: ita z hic patriarche archiepiscopi z reliqui sub vno pontifice summo. Non est paruipendendū qđ z deū habet auctorez qđ de celo habet originez. Sic ergo patet: ꝙ oēs sunt subiecti z tenentur obedire pape.s. cleri ci in spiritualib⁹ z tēporalibus: de conse.di.i. corporalia. z laici in spiritualibus: extra de maioritate.z obedi.si qs.z de iudi.nouit. Sic ecōuerso omnes debent obedire impatori: laici in temporalibus: z clerici qui recipiunt ab eo temporalia: extra de maiori.solite. Hec Inno.e.ti.si quis venerit.in glo.z. Sed ɔtra illud idem quod diciť Petro Math.16. Tibi dabo cla.z quodcūqz liga. zč. Dicitur etiaz alijs apostolis. Math.23. Amen dico vobis quecunqz ligaueritis super terraz erūt ligata z in celis. Ergo par fuit potestas Petri z ali orū apostolorū. Quare zč. Preterea. Regnū ecclesiastice hierarchie: diuiditur in ptātem regalem z sacerdotalez. Sed non est necessa rium ad salutem ꝙ omnes reges obediūt vni regi. Ergo nec ꝙ omnes episcopi vno episco po. Rñdeo. Ad primā ratonem dicenduz: ꝙ auctoritas apostolatus cōparatur ad eum a quo trahitur: z ad eos super quos trahitur. In primo fuerūt omnes apostoli pares: quia omnes acceperūt immediate auctoritatez a xp̄o. Et sic dicit glo.ad gala.z.ꝙ Paulus par erat Petro. In scđo vero non fuerunt pares quia licet omnes acceperint ptātem cōsilem non tamen equalem. Unde illud: tibi dabo claues regni zč. longe aliter dictum fuit Pe tro z alijs apostolis. Naz petro diuisim z sin gulariter fuit dictum: qz i eo pr̄icipaliť z sin gulariter plenitudo potestatis erat collocan da. Alijs vero dictum simul.quecūqz ligaue ritis zč qz vocati erant in partē solitudinis Et fm ꝙ notat Ricar.in.4º.suo licet oēs apostoli ptātem clauiū immediate receperit a christo: potestatē tamen iurisdictionis acce perunt mediante Petro. Et quia iurisdictio ministrat materiā.s.subditos que requiriť ad hoc ꝙ potestas clauium in actuz exeat: iō vsus illius potestatis indirecte dependebat a Petro. Et idem dicendum de potestate epi scoporum per cōparationem ad papam. Ad scđam rationem dicendum: ꝙ non est simile qz non sic ex statuto euangelij pcedit sceptrū regis sicut clauis pontificis. Lex enim euan gelica est spiritualis. Unde christ⁹ eius lator ad spirituale pontificium nō ad carnale im perium intentionem habuit. Potest etiā dici fm Boñ.ꝙ fm veritatem vtraqz potestas in papa concurrit. Cum enim christus sit sum mus sacerdos fm ordinem melchi. qui fuit rex salem z sacerdos dei summi: z xp̄s vtrūqz habuit: vicarius eius in terris vtrāqz ptātez ab eo accepit. Uñ vterqz gladius sibi ɔuenit Unde Ber. ad Eugenium quartū. Uterqz gladius est ecclesie.s. spiritualis z materialis sed iste pro ecclesia: ille vero extendendus est ab ecclesia. iste sacerdotis ille manu militis: sed ad intuituz sacerdotis z iussum impato ris. Sed contra. Si in solo beato Petro fuit plenitudo potestatis: quare papa scribit se agere quod agit: auctoritate apostolorum pe tri z pauli? Rñdeo. Paulus propter magni tudinem sue sapientie videbatur ceteris apo stolis excellentior esse. Et ideo ne contentio inter successores surgeret factuz est dictante spiritu sancto: vt vterqz.s. Petrus z Paulus in vnam ciuitatem deuenissent: in qua etiam simul morientes pontificatum ecclesie roma ne fundauerunt: vt ex hoc omnis controuer sia cessaret. Unde Paulus nihil adijcit sūmo pontifici quantū ad plenitudinem potestat] que fuit in Petro: sed quantum ad euidētiā vt obstruatur os loquentiū iniqua. Et maxi me grecorum qui de pari currere volebant cum romana ecclesia. Quia ergo papa in ter ris suis potestatis plenitudinem exprimere debet non tantum veracitr esed etiam euidē ter: non tantum sufficienter sed etiam abun danter: ideo auctoritatem exprimit vtriusqz Nūquid papa est prelatus omniuz xp̄ianoꝝ mediatus vel immediatus Respondeo. Pre

latus imediatus dicit dupliciter .s. vel sm gradum vel sm virtutem. Dicendum ergo q licet papa distet sm gradum maxime ab infimis: e tamen immediatissimus omnium sm influentiam virtutis. Unde auctoritas eius e sicut causa proxima et immediata que mouere debet omes et singulos ad obedietia suis prepositis exhibendam. Cui' auctoritas est minor: pape vel iperatoris? Rnsio hui' questiois habetur extra de maio. et obedi. solite. vbi dicit q sicut virtus solis est maior virtute lunari sic potestas pape est excellentior potestate imperatoris. Sicut etia anima preeminet corpori: sic potestas pape que est spiritualis potestate temporali. Sz contra. Impator habet ius et potestatem eligendi papam et sedem apostolicam: vt dicitur di. 36. Adrianus papa romani. et c. in synodo. Ergo est superior papa. Respodeo: q illi ptati date impatori resignauit Ludouicus imperator: vt habetur di. 63. ego Ludouicus. Otto et pm' rex theutonicorum illi potestati sibi cfirmate resignauit vt in eadem di. et se. c. §. ex his. Et merito resignare debuerunt. tum quia talis potestas eis non conueniebat: sicut nec conuenit corpori animaz ordinare sed econuerso. tum quia ecclesia necessitate persecutionis copulsa talem eis concesserat potestate vt ecclesie subuenirent: qd alias facere tenebantur. Fecit autez impator rome duo iuramenta. Unum tempore approbatiois: de cui' forma habetur di. 63. Et alterum tempore coronationis. Quoruz vtruq esse iuramentum fidelitatis declaratur li. 7. de iureiuran. romani. vbi etiam ponit forma secundi iuramenti.

Irca zm notada sunt illa que sedes aplica sibi specialit reseruauit: de qb' nullus se debet itromittere sine mandato eius speciali: etiam si sit legatus a latere eius manans. Hec aute sunt multa vltra illa que ponit hosti. di. 60. et his versibus continetur qui postea exponuntur.

Si sit catholicus papa no iudicat vllus.
Erigit et subijcit cathedras: et diuidit vnit.
Mutat vota crucis: restituit: eximit: ad se
Maiores cause referuntur: legitimatq.
Promouet: appellare vetat: phibet pfiteri.
Deponit transfert suppletq: renunciat illi.
Presul et exemptus simon iuras anathema.
Uel pprium vel legati vel lex vtriusq.
Neq participas: et si que sponte salutat.
Que canon damnat sibi soli quado refuat.
Soluitur a papa nec no que regula danat.
Addas suspensum causam cu fert ad ipsum.
Rescriptuz fidei dubiu confert bona plura.
Irritat infectum legem condit generalem.
Approbat imperium firmat depuit et vngit.
Conciliu generale facit sactit quoq sactos.
Ens non esse facit no ens forc: pallia semper.
Portat: concedit legi non subiacet vlli.
Appellatur ad hunc medio sine iudiciumq.
Tunc pro lege suu moachu reuocat renuete.
Maius adulterio soluit generaliter artat.
Et laxat quicquid spos nocet ordinat extra
Tepora dado sacrum pmotu promouet ide.
Ordinat atq die qua consecratur et ipse.
Uiuentisque locum ccedit iureq priuat.
Insignit laico sacra donat chrisma ministro.
Summa sede sedet plen' q vicarius extat.

Si sit catholicus papam non iudicat vllus. No enim iudicari vel accusari potest ab alio nisi de heresi di. 40. si papa. Et hoc est verum nisi se submittat iurisdictioni alterius. z. q 7 nos. Ipsemet etiam se deponit. di. zi. nunc aute. Erigit cathedras. 16. q. i. felix. Et subijcit cathedras. s. epales: ex d offi. le. q traslatione. et alios iferiores: qd facere n pot et legat' sedis aplice lz in forma coi cotigerit h° sede apostolicam confirmari. ex de confir. vti. c. si. Et diuidit. s. cathedras episcopales: et vnit easdem extra de exces/pla. sicut vnire. Mutat. s. cathedras ex de transf. epi. c. i. vota crucis. s. mutat Nullus enim permutare potest votum terre sancte vel redemptionem illius recipere nisi ipse solus vel cui ipse mandauerit. ex d voto magne. Restituit. s. degradatos. ex de cleri. non re. ex tue. Eximit. s. episcopos et alios. 16. q. i. frat noster. Ad se maiores cae referuntur. ex de transf. epi. c. i. Licet enim hoc generale videatur: cum maioribus tamen causis citatus coram iudice ordinario pot appellare sine grauamine aliquo. z. q. 5. c. nullam. Et est spalius vt probatur: ex de appella. vt debitus. in fine. Legitimatq. ex q. fi. sint le. p venerabile. Promouet insufficientes siue etiam defectum pacientes vt bigamos illegitimos. minores. s. 30. anorum ad episcopatus. Qr etiam nullus possit dispensare i defectu etatis: intelligunt aliqui etiam quo ad minores dignitates. Sz de his omnibus vide qd notatu est supra. Promouet etiam ad episcopatos illos qui no sut in sacris: qd alius facere non posset: ar. ex de elec. dudum. §. i. d etate. et qua. a mltis. Et ide potest dici de alijs defectibus. Appellare vetat. Dicit primo: quia nullus alius potest comittere causam appellatioe remota excepto pncipe vt dicitur. ff. quibus appella. non. li. l. i. in fi. Etiam delegatus suus hoc no potest extra de offi. dele. super qonum argumentum. §. z. quia ab eo non appellatur cum no habeat su/

perio2em.ex̄ de elec.licet de uitanda.§. fi. Et hoc est speciale in papa licet primū vtriqꝫ prin/cipi sit commune. Prohibet profiteri. Licet enim regulariter quilibet etatis legitime pos/sit in qualibet religione confiteri: tamē i isul' citra.18.an.constitutum prohibet recipi.ex̄ de regularibus.quia in insulis. Intrans etiā re/ligionem exire potest libere infra annum. Et si fiat ante professio: non valet.ex̄ de regu. nō solum. Deponit. scilꝫ episcopos.3.q.6.q̄uis Transfert episcopos: extra de transla.iter. §. z. Et idem intelligas de electo ꝛ confirmato vt dicitur ibidem. Supplet scilicet defectuꝫ. ex̄ de trāsla.c.i. Ideoqꝫ tota die in confirmati onibus beneficio2um apponitur hec clausula scilicet supplentes defectuꝫ si quis est de ple/nitudine potestatis.extra de elec. illa quoti/diana. quia secundum illam potest de iure sup2a ius dispensare: vt dicitur extra de ꝯcess. preben. vel ecclesia non vaca.pposuit. §. vlti. Supplet etiam defectum regi vacāte regno. ex̄ de elec. ꝛ inter vniuersos in fi. ꝛ defectum impera to2is vacāte imperio. ex̄ de fo. compe. licet.§.i. Renūciat illi scilicet pape presul.ex̄ de trāsla.inter. Et exemptus. Repete renūciat illi: ex̄ de renunci.dilectus. Secus ē de trāsla/tione que fieri potest aucto2itate legati: vt pꝫ extra de consue.cum venerabilis fm gof. Sꝫ qd ibi dicitur vices nostras in illis partibus tunc gerebant. intelligit hosti. quo ad illud de quo queritur ibi specialiter. alias contra ex̄ de offi.leg. ꝙ translationē.ꝛ in.d.c.dilect᷒. Quis enim redderet rationem? Quare est aliud in translatione q̄ in renunciatione. Item quia regulare est ꝙ nullus renunciare potest nisi i manibus p2op2ij prelati: vt dicit extra de re/nun.admonet. Simon soluitur a papa. Hoc est dicere: ꝙ ipse et solus dispensat cum simoni aci. Subaudi in o2dine ꝛ maio2ibus benefici is indistincte.extra de simo.nobis fuit.§.adul terium. Secus videtur de mino2ibus benefi/cijs: extra de elec.si alicuius. Iurās: iunge sol uitur a papa. Quod tripliciter exponi potest Primo quia quando dubitatur vtrū iuramē tum sit licitum: vel suadendum discussio per tinet ad papam: extra de elec. venerabileꝫ.2° quia cum in iuramento intelligatur aucto2i/tas pape excepta. argumentum extra de iure iurā.venientes.§.i. videtur ꝙ possit absolue/re illum qui iurauit. Qd est verum inter cleri cos ꝛ indistincte: vt patet extra de ap.dilecto. 3° quia inter laicos etiam in tempo2alibus ꝛ si non absoluat omnino relaxando: suspēdit tamen ad tps: vt patet.15.q.6.iuratos. ꝛ extra de penis.c.vlt. Aliqui tamen hunc vltimum casuꝫ non reputant spālē. Anathema: vel p2o p2ium. iunge soluitur a papa.q.d. Nullus po test absoluere excōicatū a papa nisi ipse sol᷒ vel cui ipse spāliter demandauerit. Unde i h° casu petit absolutio excōmunicationis a suc cesso2e.extra de elec.venerabilem.§ rationib᷒ nisi fuerit quoqꝫ. Uel legati. Repete anathe/ma: ꝛ iunge soluitur a papa: ꝛ subaudi vel de/legati: cuius scilicet legati vel delegati iurisdi/ctio expirauit: ꝛ cui nullus successit. Nam excōicatum a tali nullus absoluere potest ni/si papa: vt patet extra de offi.dele.q̄reti. Unde nec legatus potest sententiam delegati domi/ni pape reuocare vel relaxare vel impedire. licet eam possit confirmare. Sic exponitur il lud extra de treuga ꝛ pace.c.i.§.i.ꝛ exequi.ex̄ de offi.le.studuisti. Et est ratio: quia par nō ha/bet imperium in parem.extra de elec.innotuit Uel lex vtriusqꝫ scilicet taꝫ legati q̄ pape: sup ple soluitur a papa.q.d. Si lex huius vel illi᷒ esset obscura ꝛ legatio sit finita: nec aliquis le gatus missus est in eandem p2ouinciam. vel si queratur de dispensatione saltem in casibus illis qui sunt sedi apostolice reseruati pertinꝫ ad solum papam declaratio ꝛ dispensatio. Neqꝫ participans silicet excomunicato a pa pa: ex certa scientia ꝛ i diuinis officijs supple soluit nisi a papa.extra de sen.ex. significauit Aliqui tamen hanc decretalē aliter itelligūt ꝛ illud.c.non recipiunt. Et si quem sponte sa lutat: iunge soluitur a papa. Si enim ex certa scientia aliquem excommunicatum saluta/uerit: vel aliquis eidem participauerit: p2esu mendum est ꝙ eo ipso illum absoluere velit: extra de sen.ex.si aliquādo. Nec obstat ꝙ fo2/mam absolutionis nō seruat. Et ita videtur contradicere illud.extra de sen.ex.cum desi/deres.§.fi.quia dici potest ꝙ p2inceps sola vo luntate absoluit sicut ꝛ sola voce remittit.ff. de manu.apud eum. Quem canon dānat. i. suspendit vel excōmunicat sibi soli quādo re/seruat soluitur a papa. Et idem est de consti/tutionibus suo2um legato2um: ex quo lega/tio finita fuit nec legato aliquis successit: cū in talibus non sit superio2 nisi papa. Et iste ca sus sub se continet memb2a: quia in multis casibus absolutionem ꝛ dispensationem reti/net sibi papa. Nec non queꝫ regula dānat supple soluitur a papa.q.d. Si quis irregula ritatem incurrit non potest cum eo dispensa/ri nisi per papam: extra de sen.ex.cum illo2uꝫ. Et ille casus continet memb2a multa cum in multis casibus irregularitas contrahatur. Addas suspensum.q.d. A papa soluitur sus/pensus p2o eo ꝙ hereticis sacramenta eccle/

siastica ministrabat. Talis enim citra sedez apostolicam absolui non potest: vt dicitur extra de hereticis excommunicamus itaque. §. sane de. Causam scilicet addas cum fertur ad ipsum scilicet papam: supple soluitur a papa .i. ad ipsum pertinet examinatio et determinatio et hoc siue per appellationem deferatur ad ipsum. z.q.6.idcirco .vel alio quolibet modo. Potest tamen causam talis appellationis legatus examinare non vt preiudicet sed vt magis instructam remittat: extra de appella. constitutus Rescriptum addas. q.d. Si de rescripto apostolico dubitetur soluitur a papa scilicet quando ab alio solui non potest vt in casu que habes extra de offi. dele.c.z. Et hoc intellige de rescripto contentioso: vt dicitur ibidem. et de gratioso scilicet priuilegio: extra de iudi. cum venisset. siue diffinitiuo. extra corpus iuris canonici vagante: extra de fide instru. pastoralis. siue inclusio. Et sic potest hoc exponi de rescripto quadruplici. Fidei dubium. q .d. Si de fide dubitetur soluitur a papa. di.iz. precepti. Confert bona plura. i. plura beneficia cum cura: vel plures personatus cum cura. extra de electi. dudum. z. §. nos igitur. et extra de pbe. de multa. in fi. quod episcopus non potest secundum quosdam di.70. sanctorum. Irritat infectum: pronuncians electionem siue prouisionem, que nondum est facta si fieri contigat irritam et inanem: vt patet extra de elec. innotuit. §. fi. et de preben. inter cetera. quod non puto alium facere posse: quia contractus futuri temporis non pertinet ad inferiorem iudicem in hoc casu. ff de vsur]. l.i.§.i. delegati ergo i quorum iurisdictionis littera non apponitur hec clau. s. si ipsa vti presumpserint abutuntur. Nec valet quod allegant scilicet quod omnia videntur commissa etc. de offi. dele. persona. quia bene potest aliter expediri. Legem condit generalem: extra de consti.c.i. Approbat imperium idest electum imperatorem firmat. i. confirmat electionem: vel infirmat depositum. scilicet imperatorem. Et vngit. i. consecrat imperatorem. Et hi quattuor casus probantur extra de elec. venerabilem. Concilium generale facit di.17. per totum. Sacrat quoque sanctos. i. confirmat approbat et canonizat, et eorum nomina sanctorum cathalago ascribi facit. extra de reliquijs.c.i. Ens non esse facit. i. de aliquo facit: nihil mutando vt extra de excess. prela. tanta est clauis. Non ens: fore. i. de nihilo aliquid facit. extra de transac.c.i. Pallia semper portat: z.s. vbique extra de vsupal. ad honorez Concedit. s. pallium: tamen instanter petenti. extra de elec. significasti. Legi nec subiacet

vlli: quia princeps legibus est solutus. ff. de leg. princeps. Appellatur ad hunc medio sine. i. immediate sine medio obmisso: extra de appella. dilecti. Alias autem est appellatio gradatim facienda. ii. q. i. peruenit. Legatus tamen idem priuilegium videtur habere. extra de offi. dele. c.i. Quod secundum hostien. obtinet de consuetudine quicquid alij scribant. Licet autem quidam dicant hoc esse speciale in papa: locum tamen habet etiam in alijs. Quid si a sententia epi vna pars appellat ad legatum: alia ad archiepiscopum: Respondeo. Tenet appellatio facta ad legatum sicut dicitur de papa: extra de appel. si duobus. Et hoc intellige si indeterminato legato committatur: quia tunc est plenissime interpretatio facienda: ar. extra de don. cum dilectus. Alias autem non debet prohibere subiecto episcopi ne respondeat coram ipso. Et sic non contradicit. 10. q. i. peruenit. Et hoc intelligas nisi specialiter prohibitum esset ad ipsum posse appellari. Nam et quibusdam delegatis conceditur plus: quibusdam minus z5. q z. grauati. Iudicium est pro lege suum Nam eius sententia facit ius: extra de sente. et re iudi. in cau. Monachum reuocat renuentem. Nam abbate et monacho contradicentibus papa potest monachum de monasterio trahere et episcopo vel principi in socium assignare vel secum tenere. ii. q. 3. qui resistit. Nec mirum Nam secundum quosdam de monacho non monachum facere posset: sicut notari consueuit extra de sta. mo. cum ad monasterium. Maius adulterio soluit generaliter. Hoc. n. est ius regulare quod episcopi in adulterijs et minoribus valent dispensare: vt patet extra de iudici. at si clerici. Vtrunque tamen fallit in casibus quibusdam notatis infra de dispen. Artat et laxat quicquid sponsis nocet. i. impedimenta matrimonij canonica: quandoque restringit et annihilat. quandoque dilatat: vt patet extra de consang]. non debet. Ordinat extra tempora dando sacrum. s. ordinem. i. ipse solus potest subdiaconum facere extra quatuor tempora in festiuis dieb9 puta dominicis. extra de tempore ordi.c. fi. Promotum scilicet subdiaconum per papam promonet idem papa et non alius scilicet nisi de mandato suo. extra de tempo. or. in distribuendis. Ordinat atque die qua consecratur et ipse: vt patet extra de elec. quod sicut. §. preterea. Viuentisque locum concedit. Nullus enim alius potest conferre beneficium nondum vacans. extra de conces. preben. c.i. et ipse potest. Iureque priuat scilicet auferendo vni et conferendo alteri. Vnde potest venire etiam contra concilia: extra de elec. significasti. quod

non potest legatus.extra de preben.dilectus. i.§.tunc ergo.Insignit.i.insignia episcopalia concedit aliquotiens abbatibus et inferioribus:vt mitram.anulum.baculum pastoralē sandalia et similia alia.quod aliquis prelatus faciat coram se crucem portari:quod tamen fieri non debet in sui presentia:vel sui legati vtēti insignijs.Laico sacra donat.i. spiritualia concedit iam eligendi extra de iurepatro. nobis.siue ecclesiasticas decimas eximēdo eū ex de decimis a nobis.quod alius facere non pōt:extra de decimis .tua .Chrisma ministro i.presbytero concedit:quod possit infantes vngere chrismate in fronte.di.95.pueūt.quod a nullo alio fieri potest:extra de cōsue.q̄to. Sūma sede sedet. scilicet in illa quam dominus sibi in persona Petri specialiter elegit:vt patet extra qui fi.sint le.per venerabilem.§.ratiōibus.ver.sane.ideoqз summus pontifex dicit̄ Plenusqз vicarius extat.Quilibet enim episcopus est christi vicarius particularis: sed papa est vicarius generalis. Si bene computes in predictis versibus inuenies.61.casus specificatos et explicitos preter inclusos et iplicitos Hos casus non potest sibi vsurpare etiam legatus nisi velit confundi.extra de vsu pallij.nisi.Et intelligas hoc ipsuз vsurpare nisi habeat priuilegium super his speciale.ar.extra de priuile.sane.

De legatis.ti.40.

Ostea cōsiderā-

dum est de dignitate siue officio legationis.Et circa hoc primum videndum est quid sit legatus. Secundo de officio legati. 3° q̄to tempore durat et q̄liter fiat. 4° de precellentia legati a latere pape missi. Circa primū sciendum:quod legatus est cui certa patria vel prouincia comittitur gubernanda.ex de appel.nouit.Per litteras autem de sua legatione si requirat̄ faciat fideз. C. de man.prin.l.vna. Est autem eius iurisdictio ordinaria.li.6.de offi.le. legatos. Sed quid si quis gerat se pro legato cum non sit? Rndet hosti.quod valent eius sententie si recurratur ad euз vt ad legatum bona fide ar.ff.de offi.le.pretoris barbarius.

Circa 2m sciendum:quod legati officium aliud est ante ingressum ad prouintiam sibi decretam.aliud post ingressū Officium eius ante ingressum consistit in voluntaria iurisdictione scilicet in predicando absoluendo excommunicatos propter iniectionem manuum in clericos monachos vel conuersos:extra de offi.le. quod translationem. et extra de sen.ex.ad euidentiaз. Circa hoc tamen triplex genus legatorum distingue:et dic de hoc vt infra.li.7.ti.13°.ar.4.q.3.s.quis absoluere potest.Potest etiam legatus ante ingressum sue prouintie demandare iurisdictioneз in ipsa:i auč.de collationibus.§.anteq̄з vero coll.9.Excipiuntur vltimum suppliciuз et abscissio membri.Et similiter dici potest:quod legatus non potest cōmittere causam depositiōis vel perpetue amotionis. Amotus eniз dicitur abscidi:vt extra de exces.prela.§.q̄uem. Cetera vero potest.Ingressus autem prouinciam debet saluti et edificatiōi populi et cleri verbo et exemplo vacare. Nec debet in procuratiōibus subditos grauare.ex de cen.cum apostolus.Et agit omnia que agit ille qui eum trāsmisit preter ea que pape reseruantur:de quibus dictum est in titulo precedenti.Non pōt etiam se intromittere de his que sunt a papa specialiter alijs commissa:nisi super ipsis mādatum acceperit speciale.Sententias tamen illorum rationabiliter latas si vult potest cōfirmare et executioni mandare.ex.e.c.2. Ut enim dicit ibi Ber.de legatus debet ei supplicare non eū cogere:vt suam sententiam exeq̄tur.quia forte non ita bene potest per aliū executioni mandari.Unde qd dicitur:quod potest sententiam confirmare:non ad ius sed ad factum refertur vt vult Ber.ibideз.Item legati officium est audire causas sue prouincie q̄ deferuntur ad ipsum per appellationem extra e.c.1.et.2.q.6.decreto. Sз nunquid ad eum possint deferri negocia per querelam? Et quidem certum est quod sic. si quis conqueratur de aliquo imediate sedi romāe subiecto.ii.q.i. peruenit.Secus est si de alijs:vt patet in.c.peruenit.Quidam tamen hoc.c.intelligūt de defēsore non de legato cogente subditos coraз se conqueri ordinarijs pretermissis et comtemptis.Dicunt autem:quod ad legatum cause deferri valent per appellationem et querelam omissis medijs tribus. Et huius opi.est ber.ex.e. c.i.Et cum eo cōcordat consuetudo. Iuuat eam etiam ratio:quia legatus fungit̄ vice pape:ad quem recurritur omissis medijs per querelam .ex de fo.cōpe.c.vlti.et similiter per appellationeз.ex de appella.si duobus.Sed impugnat eam illud.c.peruenit. Et ad illud qd dicitur pro ea quod legatus fūgitur vice pape potest sm gof. responderi. Quod hoc non est veruз in his in quibus propter excellentiam dignitatis frangitur ius cōmune:vt ē in appellatione et querela vbi cause deferuntur ad papā

pretermissis medijs. Non potest aūt legatus se intromittere de causis que deferuntur ad papam nisi forte causam examinet: vt eā magis instructam ad superiorem transmittat: et hoc siue deferantur per appellationem: extra de appel. constitutus. siue per relationem. ex. e. licet. siue per querelam. z. q. 6. quotiēs. Et idem in postulatione recta ponitur: extra de postu. bone. Potest autem legatus abbates i mediate ecclesie romane subiectos transferre. ex de consue. cum venerabilem. Sed nunquid legatus potest facere cōcilium? Rndeo. Potest consilium particulare siue prouinciale cum episcopis sue prouintie facere: et in eo constōnes et statuta que perpetua erunt edere: extra. e. c. vlt. Nec obstat illud. z. q. 6. iō quod videtur contrarium dicere: quia intelligitur de concilio generali: qd fieri habet diuersarum prouītiarum episcopis conuocat.

Nūquid legati possunt in exemptos suū officium exercere? Rndeo: q sic ꝭ3 hosti. legati primi scilicet qui mittuntur d latere pape nisi papa eos sibi retineret. alij vero legati hoc non possunt: nisi cōtineatur hoc in priuilegijs suis. Secundum vero Ber. extra. eo. qd trāslationem. primi legati possunt cognoscere de causis qua mouentur contra exemptos non obstantibus priuilegijs suis: quia per illa excipiuntur a iurisdictione tantum episcopoꝝ non pape: vel eius legatorum. Possunt etiam eos absoluere ab excommunicatione: q3 iudicia eorum sibi specialiter non seruauit.

Irca 3^m sciendum: q durat legati iurisdictio vsq3 ad tempus sibi prefixū vel vsq3 ad suam reuocationem. Finitur autem quatuor modis scilicet tempore sibi prefixo. reuocatiōe. morte ipsius missi: et p egressum eius de prouintia sua. reuersuri. de pen. di. i. diuortium. In omnibus tamen modis predictis durat iurisdictio de mandato i cauꝭ iam cept. Causas iam ceptas intelligo per solam citationem: vel per alium actum iudicialem: extra. e. c. vlt. et. c. nouit. de offi°. dle. gratum. Sed nunquid finitur per morte3 pape? Rndeo: q non. li. 6. e. legatos. Vt enim dicitur ibidem. iurisdictio legati est ordinaria. Vel loquitur hec decretalis indistincte d omnibus legatis. vt dicit Ioh. an. licet mittatur legatus cardinalis. Nec distiguit an ille legatus fuerit ingressus prouinciam tempore mōtis predecessoris vel non. Unde sicut in alijs ordinarijs non inspicitur mors instituentis: ita nec in isto. Nec mirum: quia legatus pape dicitur legatus sedis apostolice: que nō moritur. iz. q. z. liberti. li. 6. de rescri. si gratiose.

Gof. tamen notat contrarium in sū. huius tituli. Sed nunquid vacante sede cardinales possunt reuocare legatū forte a papa et cardinalibus communiter deputatum? Hostiē. notat extra de resti. in integrum. cum ex litteris et Guil. i spe. e. ti. et Io. an. consentit super. c. legatos. q hoc ex magna et euidenti causa facere possent: alias non debent.

Itca 4^m nota: q legatus missus a latere pape excedit legatum qui fungitur legatione ex puilegio ecclesie sue in pluribus. primo quia presente ipso aliusn exercet legationem ob reuerentiā eius: extra e. volentes. 2° in absolutiōe excommunicatorum. extra. e. c. plt. Et de hoc ifra. li. 7. ti. 13° ar. 4. q. 3. 3° in collatione beneficiorum. li. 6. eo. c. i. 4° in confirmatione exemptorum li. 6. de elec. si abbate. 5° in cognoscendo ī cauꝭ exemptorum: et in punitione eorum. li. 6° d v. sig. c. i. 6° excedit in procuratione. Non eni3 ita procuratur ille ordinarius qui consistit ī domo sua sicut missus. De hoc autem dicet infra cum de censibus aget. Item legatus qui d latere pape trasmittitur excedit legatu3 qui transmittitur: sed non de latere in absolutione excommunicatorum: vt etiam infra dicet li. 7. vbi. s. Excedit etiam forte in ꝭ fm Gof. quia non inuenitur q legatus ex puilegio ecclesie exercere non debeat legationem nisi presente legato a latere pape transmisso. De hoc enim loquitur. extra. c. volentes.

De patriarchis. ti. 4i.

Einde cōsiderā

dum est de dignitate patriarchali. Circa quod sciendum: q hec dignitas post dignitatem papalem ē maior. Sunt enim patriarche papa minores et archiepiscopis maiores. Sunt autem idem fm re3 patriarcha et primas. di. 99. prouintie. Vel patriarche dicuntur proprie quatuor principales. scilicet constantinopolitanus. alexandrinus. anthyocenus. et hierosolymitanus. Et est fm ordinem premissum inter hos quattuor maioritas dignitatis: extra de priuile. antiqua. et di. zz. renouantes. Olim tamen Alex. erat primas: vt dicitur ibide3. Alij vero proprie dicūtur primates: vt aquilegiensis graden. bituricenꝭ. et consimiles: licet et isti se quādoq3 nominent patriarchas. Habent autem. 4. predicti principales tria priuilegia specialia. Unum est: q post pallij receptionem a sede apostolica conferunt suffraganeis suis pallium et

recipiunt iuramentum fidelitatis ⁊ obedientie a metropolitanis sibi subiectis pro se ⁊ ecclesia romana. 2m est: quod vbique faciunt ante se deferri crucis vexillum: nisi vbi papa esset vel eius legatus insignijs papalibus vtens: ⁊ nisi in vrbe romana. 3m est: quod in omnibus prouintijs sibi subiectis ad eos appellari potest medijs etiam pretermissis. Alias priuilegium non prodesset: vt patet in. c. antiqua. renouantes. Item etiam constantinopolitanus deponit episcopos sibi subiectos: vt quidam dicunt. argumentum. 3. q. 5. quia suspecti. Idem videtur de alex. di. 65. mos est antiquus. Est autem primas iudex sue prouintie sicut archiepiscopus est iudex sue. Nihil tamen iuris habet pre ceteris archiepiscopis nisi quantum ei conceditur a iure: vel ex antiqua consuetudine: vel ex priuilegio sedis apostolice. extra de offi. or. duo. ⁊ 9. q. 3. conquestus. Unde non habet iurisdictionem in suffraganeos episcoporum: nisi in casibus quibusdam. Unus est cum causa defertur ad primatem per appellationem. di. 99. prouintie. ⁊ in. c. duo. 2s cum vacat ecclesia metropolitana ⁊ petit primatem: vt ipse disponat de rebus pertinentibus ad metropolitanum. 3us cum obtinet aliquid de consuetudine: vel priuilegio. 9. q. 3. conquestus. ⁊ in. d. c. duo. 4us cum dubitatur super arduo negocio nec potest diffiniri in prouintiali concilio: ipse primas est consulendus per metropolitanum. di. 18. de concilijs. ⁊. di. 17. multis. 5us cum metropolitanus est negligens vel remissus ipse supplere potest eius defectum 9. q. 3. cum simus. 6us si quis conquereretur de archiepiscopo primas esset eius iudex. ii. q. i. si quis clericus. 7us quando subditus conqueritur de iniusta archiepiscopi excommunicatione: ⁊ absolutus per primatem non vult archiepiscopo parere: tunc ipse primas reducet eum in excommunicationem: extra de officio ordi. ad reprimendam in fi. Ibi tamen non loquitur de primate: sed de archiepiscopis ⁊ subditis suffraganeorum. Sed idem iuris est in vtroque secundum Ray. 8us cum est notorium: mandatum archiepiscopi esse illicitum: vel iniustum potest declarari e subditum a tali mandato legitime appellasse: extra de appella. solicitudinem. Ibi tamen non dicitur de primate: sed de archiepiscopo. Sed idem est iuris in vtroque secundum Ray. 9us cum aliqua iniuria notoria contra eum: vel eius nuncios committitur per quam eius iurisdictio impeditur committentes punire potest. extra de pe. romana. Ibi tamen non fit mentio de primate: sed de archiepiscopo. Sed idem iuris credo esse in vtroque. Decimus cum visitat prouintiam: extra de prescriptionibus. cum ex officij. iius cum indulgentiam facit: extra de pe. ⁊ re. c. pe. In dictis tamen iuribus non fit mentio de primate: sed archiepiscopo. Sed idem ius credo esse in vtroque. i2us cum quis delinquit in dioc. primatis. 6. q. 3. c. i. i3us cum habet predium in dioc. eius. extra de fo. compe. c. fi. Et isti duo casus omnibus sunt communes. i4us cum episcopus iusta causa recusatus causam ad superiorem remittit: extra de appella. cum speciali. §. cum. i5us cum archiepiscopus permutat cum capitulo suo. Non enim fieri debet permutatio sine auctoritate prelati extra de rebus eccl. non alie. c. i. nec in propria re potest archiepiscopus auctor esse. Secus est si archiepiscopus cum alio permutaret: quia tunc consensus capituli sufficeret: vt dicitur ibidem. c. non sunt. Vel secundum hosti. illud fuit de indulgentia speciali: vt innuitur ibi. alias contra. qui vult nihil alienari sine licentia superioris: vt patet ibidem. Rnso. i. Sunt forte alii casus preter predictos quos diligens lector inuenire poterit in capitulo sequenti inter casus episcopi.

De archiepiscopis. ti. 42.

Postea dicendum est de dignitate archiepiscopali. Est autem archiepiscopus idem qui et metropolitanus. Iste potest celebrare concilium prouinciale irrequisito ⁊ absente primate di. 22. si quis episcopus vacans in fi. 9. q. 3. c. 2. Possent tamen illa. c. intelligi de prouintijs que non habent primatem. Primum tamen credit Ray. esse verius. ar. di. 18. de concilijs. Sicut autem primas potest iudicare: ⁊ punire archiepiscopum non tamen suffraganeos eius nisi in casibus: ita archiepiscopus iudicare potest: ⁊ punire suffraganeos suos non tamen eorum subditos nisi in casibus. Primus est cum subditi deuiant in diuinis officijs a consuetudine ecclesie metropolitane. di. i2. de his. Et intelligitur secundum hostien. quando non habent consuetudinem certam: vel habent turbatam. Tunc enim recurrendum est ad consuetudinem ecclesie metropolitane: extra de cele. super eo. Dicit etiam hostien. extra de offi. or. pastoralis: quod iste casus habet locum: nisi contraria ⁊ rationabilis consuetudo obtineat ex aduerso. di. i2. illud breuiter. Tenetur etiam ecclesia suffraganea seruare sententiam interdicti quam ecclesia metropolitana seruat. 2us si clericus vel laicus conqueritur archiepiscopo de iniusta episcopi excommunicatione: extra de offi. or. ad reprimendam.

3° est cū causa criminalis inter epm & suum clericum agitat. Tunc.n.illa causa debet deduci in synod in qua preest archiepus.6.q.2.c.i. 4° cū clericus habet cām ciuilē cōtra suum episcopum.ii.q.i.siquis clericus. Si vero epus cōtra clericū debent eligi arbitri per q̄s terminetur: vt dicitur ibidē. & coget eū epus ad arbitros eligendos: ar.ex̄ de fo. cō.si quis clericus. 5° cū epus est negligēs potestas ei° deuoluit ad archiepm. 9.q.3. cū simus. ex̄ de offi.or.ad reprimēdā. Et si epus sit negligēs circa executōem vltime voluntatis in auc. de eccl.ti.§.si aūt p redēptione.& se.col.9. Et iste casus cōtinet multa. Sed qd si episcopus sit excōicatus: Nunquid eius potestas deuoluitur ad archiepiscopū: R°: q nō.li.6.de supp.ne.romana. Et hoc est verū vt dicit ibidē. Jo.an. q̄tū ad causas quas habent inter se subditi episcopi sed deuoluit ad ca.ar.ex̄ de maio.& obe.his qui. Cause vero que sunt inter subditos episcopoꝝ & epos pertinent ad archiepiscopū.ii.q.i.peruenit.&.c.siquis cū clerico Supplet enim archiepus vices episcopi i ei° negligentia: non aūt in culpa: vt patet in.c.romana. 6° est cū canonici in contēptū epi sui interdicunt ecclesiam cathedralē sine causa rationabili: nisi hoc de consuetudine possint ex̄ de appel.dilectus. Et cognoscit in hoc cāu archiepiscopus tanq̄ delegatus a papa. ex̄ de offi.or.irrefragabili.§.excessus.&.§.ceterū 7° cū ecclesia suffraganea vacat & nō supersunt canonici qui custodiunt bona mēse episcopalis: vel supersunt: sed sunt min° idonei: vel sunt suspecti.i2.q.i. non liceat. 8° p contentiosam electionem.di.63.c.i.& vlti. Pertinent etiam ad archiepiscopū alij casus pertinentes ad primatem positi .in.c. precedenti. Predictos autem & supradictos casus quasi omnes ponit hosti.in sum.& in glo. extra de offi.or.pastoralis. Plures etiam ex eis ponit Ber.ibidem. Ad hoc nota: q archiepiscop° non pōt sibi constituere officiales in diocl.suorum suffraganeorum: etiā pro futuris cāis per appellationem ad eum deuoluendis: nisi habeat hoc de consuetudine & tunc etiam tales officiales citare vel inhibere non possūt. Item archiepiscop° vel eius officialis nō debet suffraganeū excōicare suspendere vel interdicere pter reuerentiam ordinis epalis.li.6.de offi.or.c.i. Quid si excōicent: Nūquid sñia tenebit: Respōdet. Ber.et Jo.an.ibidem: q sic.qr speciale est in his sententijs q iniuste late ligāt.ii.q.3.c.i.& ex̄ d sen.ex.sacro. Puniet tamē qui hoc fecerit vt dicāt ibidē. Et idē ē dicēdū de delegatis archiepiscoporū.fm.Jo.an. Sed nunquid archiepūs vel eius officialis pōt excommunicare officiales episcopi: R°. Quando officiales episcopi peccāt in his q̄ sunt iurisdictionis: tunc archiepus potest punire eum sicut epm: quia idem est consistoriū vtriusq.extra de appella.romana. Respōso i. Si vero aliquid possideret vel faceret vt priuatus: tunc eum punire non posset: nisi sicut alios subditos episcopi in casibus supra notatis. Et hoc probatur extra de fo.compe. romana.§.3.& vltimo. Item archiepiscopo causas que per appellationem vel alias iure metropolitico deferuntur ad eum non debet audire vel etiam audiendas committere alibi q̄ in sua ciuitate vel diocesi: vel in eis in quibus fuerit appellatum: aut cause iste consistere dignoscuntur: nisi sibi aliud de consuetudine competat in hac parte.li.6.de offi.or. vt litigantes. Sed pone q archiepiscopus de consensu partium causam audiat vel audiendaz committat alibi q̄ in locis predictis.nūquid illud quod agitur valebit: Videtur q sic quia cum hoc sit in fauorem litigantium introductum: illi renunciare possunt. extra de regula.ad apostolicam. Cui consentit Jo.an.dummodo ipse archiepiscopus vel ei° delegatus habeant licentiam episcopi illius diocl.vt ibi pro tribunali sedere possit.alias nō vt patet.9 q.2.c.i.nisi in casibus a iure sibi cōcessis. Item archiepiscopus per queuis sue prouincie loca exempta transiens aut ad ea diuertens facere potest ante se crucem deferri: populo benedicere: diuina officia priuatim & publice ibidem audire: & ea in pontificalibus celebrare: & in sua presentia facere sine pontificalibus celebrari: quouis priuilegio contrario non obstante. Similiter episcopus in locis eiusdem sue diocl.potest populo benedicere: diuina officia audire: populo ea etiam celebrare: & celebrari in sui presentia facere: ita tamen q ex hoc ipsis exemptis vel circa hoc priuilegiatis nullum alias preiudicium generetur.li.7.de libertate prelatoꝝ. archiepiscopus.

De episcopis.ti.43.

Eīnde ↄsideran

dū ē de dignitate epali. Et p̄ d qbus dā dubitabilib° circa istā māz. 2° de offi° epi. 3° de duab° legib° qb° subsūt ecclesie epo. 4° d canonica portōe q̄ debet epo Circa p^m querūtur plura.s. Utrum sup presbyteratum sit in ecclesia potestas aliqua. R°

vt.s.e.li.ti.4. Utrum episcopatus sit ordo: Responsio patet ibidem. Utrum omnium episcoporum sit aliquis superior in ecclesia: Respondeo vt.s.ti.de dignitate papali. q. i. Utrum liceat episcopatum appetere: Respondeo vt.s.ti.de dignitatibus ecclesiasticis in com.q.s.vtrum potestas dominandi sit appetenda. De consecratione vero episcopi etiam dictum est.s.h.eo.li.ti.3.ad fi. Utrum liceat episcopatum iniunctum omnino recusare: Respondeo: quod non. In assumptione.n. episcopatus duo sunt consideranda.s.quid decet hominem appetere secundum propriam voluntatem: et quid decet facere ad alterius voluntatem. Quantum igitur ad propriam voluntatem: homini conuenit principaliter insistere proprie saluti. Sed quod saluti aliorum intendat hoc conuenit ei ex dispositione alicuius potestatem habentis. Unde sicut ad ordinationem voluntatis pertinet quod aliquis proprio motu ferat in hoc quod aliorum gubernationi preficiatur: ita etiam quod aliquis omnino contra superioris preceptum finaliter hoc recuset. Hoc enim est et contra humilitatem et contra charitatem.s. proximorum. Unde aug. ad eudoxium. Si qua opera vestra mater ecclesia desiderauit: nec elatione auida suscipiatis nec blandiente desidia respuatis: nec vestrum ocium vtilitatibus ecclesie preponatis. Potest autem contingere quod ille cui iniungitur prelationis officium aliquid in se sentiat per quod non licet ei accipere. Hoc autem impedimentum quandoque potest remoueri per ipsummet: vt si habeat peccandi propositum quod potest deserere. Et ideo non excusatur: quin finaliter teneatur obedire prelato iniungenti. Quandoque potest remoueri per prelatum iniungentem: vt si sit irregularis vel excommunicatus. Et tunc debet hoc iniungenti ostendere: qui si remouerit illud tenetur obedire. Quandoque per neutrum remoueri potest vt si archiepiscopus non potest super irregularitatem dispensare: et tunc non tenetur ei obedire ad suscipiendum episcopatum vel etiam ordines sacros. Sed contra: quia beatus marcus pollicem sibi incidit ne presbyter fieret. Sed eiusdem rationis est ad aliquid impedimentum ponere et omnino recusare. ergo etc. Respondeo. Accipere episcopatum non est de se necessarium ad salutem: sed fit necessarium ad salutem ex precepto superioris: vt patet ex dictis. His autem que sic sunt necessaria ad salutem potest quis licite impedimentum apponere antequam fiat preceptum: alioquin non liceret ad secundas nuptias transire: ne per hoc impediretur a susceptione episcopatus vel sacri ordinis. Non liceret autem in eis que per se sunt de necessitate salutis. Unde beatus marcus non egit contra preceptum: sibi digitum amputando: licet sit credibile ex instinctu spiritus.s. hoc fecisse: sine quo non licet alicui sibi manus iniicere. Hec tho.2a 2e.q.185.ar.2.o. Quid si quis iuret vel voueat se numquam futurum episcopum: Respondet hosti. distinguendo secundum Hu. quod talis aut intendebat quod in nullo casu fieret episcopus etiam instante necessitate: et tunc non est seruandum. 8.q.i.in scripturis. Aut intendebat quod non fieret episcopus nisi instante necessitate magna. et tunc seruare debet nisi necessitate vrgente. extra de iureiur. et si xps.22.q.4.illicitum. non tamen repellitur quia tale iuramentum non irrogat infamiam: sed tamen solenne 6.q.i.infames. immo vnius anni penitentia omnino abolet.22.q.4.qui sacramentum. Si vero dubitetur quomodo intendebat debet intelligi quod hoc vltimo modo intenderit: quia benigna interpretatio fieri debet: extra de regu.iur.l.esto te. et extra de iureiuran.ad nostram.3. secundum Hugo. Quid ergo si nulla necessitate instante: quia eo melior et magis idoneus in ecclesia non inuenitur: ei papa precipiat quod episcopatum recipiat. Respondeo. Super hoc diuersi diuersa dixerunt. Hug. enim dixit: quod non obediet ei sed potius domino supremo. ii.q.3. si dominus. quia redditio iuramenti est de lege naturali et diuina. 22.q.i. si peccatum. Papa tamen talem absoluere potest a periurii pena et ab infamia quo ad ecclesiam. et sic per consequens non repelleretur ab aliquo actu publico. ff. ad municipales. imperatores. Alii dicunt quod obediendum est pape: ar.15.q.6. auctoritatem Secundum vero Hosti. semper obediendum est pape: nisi constet contrarium de diuina voluntate. Cuius ratio est: quia auctoritas eius excepta videtur. Unde non est voti transgressor qui auctoritate sedis apostolice illud distulerit implere. extra de vo. non est. argu. extra de iureiuran. venientes. Item quia non intelligitur hoc fieri auctoritate hominis puri sed dei cuius papa est vicarius in terra. extra de translatio. inter corporalia. et duobus.c. sequentibus. Item quantumcunque expresse iurauerit vel vouerit: videtur esse sensus scilicet quod numquam fieret episcopus eo procurante: nec se negabit deo vocante. 8.q. i. in scripturis. et extra de electione. qualiter. Ergo si sequatur electio inspirata: quicquid intenderit non debet se denegare: quia nec est resistendum spiritui sancto: vt dicitur act.7. et ii.q.3. qui resistit. Electioni igitur facte per hominem nullatenus consentiat: reuelationi contrarie non resistat. Et si specialiter resistere reuelationi vouisset: votum nullum esset cum sine peccato seruari non posset. Hec Hosti. Utrum oportet eum qui in episcopum assumitur esse ceteris meliorem: Respondeo quod non. Unde

dicit decretalis: q sufficit eligere bonum: nec oz eligere meliorē. Nā circa assūptionez alic⁹ ad epatū aliqd ē cōsiderādū in assumente τ aliquid in assūpto. Assumēs oz fideliter diuina mysteria dispēsare ad vtilitatē ecclie: sm illud .i. Cor.4. Ad edificationē ecclie q̄rite vt abūdet. Et iō ille q̄ debet aliquē in epm assumere siue eligēdo siue puidēdo nō tenet assumere meliorē simplr qd ē sm charitatez sed meliorē quo ad regimē ecclesie: qui .s. possit eccliaz instruere τ defendere τ pacifice gubernare. Assūpt⁹ etiā nō requirit q se reputet alijs meliorē. Hoc eni esset supbū τ presūptuosū. Sz sufficit q nihil in se inueniat p qd sit ei illicitū assumere prelationis officiū. Unde petrus requisit⁹ an deū plus ceteris diligeret nō pretulit se ceteris sed simpliciter q amarz rńdit. Examinauit aūt eū dńs d dilectōe amplīori: ad ostēdēdū q vbi inueniret aliqs bō idoneus ad regimē ecclesie: precipue debet in eo attendi eminētia dilectionis diuine. Non aūt obstat predictl illud Simaci pape. Uilissim⁹ inquit cōputādus ē: nisi scia τ sāctitate pcellat qui ē prestātior dignitate: qz h intelligitur q̄tū ad studiū iā constituti in dignitate. Debet .n. ad h intēdere vt ceteros scia τ sanctitate pcellat. Hec tho. 2ª 2ᵉ q.185. ar.3.o.

Utrū electus in epm ignar⁹ in sacra scriptura τ requisit⁹ vtrū sciat vetus τ nouū testm̄: τ rńdēs se scire mortaliter peccet: Rndz Ricar. quolibet.3.q.24. distinguendo h mō: q talis aut est ignarus ex toto i sacra scriptura: aut in pte qz lz nō sciat sacrā scripturā sic illi qui sūt puecti in scia sacre scripture. scit tn̄ aliq̄ mō in gńali mādata τ articlos fidei τ vtutes τ vicia τ sacra. Si sit ignarus pmo mō tūc talis rńdēdo se scire ex deliberatōe mortaliter peccat: qz sciēter τ ex deliberatione mētit mēdatio pnitioso: qz tale mēdatiū ē in preiudicium vtilitatis animaz que suo regimini ɔmittunt. si tam̄ talis rńsio sit necessaria ad hoc vt sua pmotio ñ ipediat. Si vo sit ignar⁹ .2ºº: ñ audet dicē q sic rńdēdo mortaliter peccaret qz cōsuetudo que sm iura ē optia legū interpres. ex. de cōsue. cū dilect⁹. sic obtinuit vt ista qō sic intelligat. s. vtrū sciat vet⁹ testm̄ τ nouuz q̄tū ad ea que necessariū ē scire plato. τ hec sūt illa sine quorū scia nō pōt exequi cōpetenter offici^m suū. Uñ si sciat ista talia de testamto veteri τ nouo tūc sic rńdēs verū rńdet sm intentionē quā oz habere querēs in querendo qōem illā: τ iō nō mētit. Si aūt nesciat de veteri testō τ nouo ea q̄ sūt necessaria ad executionē officij sui. tūc taliter rńdēdo mētit mēdacio pnitioso in preiudiciū aiarū τ mortaliter peccat si talis rńsio sit necessaria ad pmotionē suā. Sed obijcit: qz si talis mortalr peccaret resignare teneret: vt videt epatū p illud peccatū mortale obtētū. Sed non dicit q tales resignare teneant. ergo τc. Rº. Talis aut postq̄ recepit episcopatū didicit de veteri testamēto τ nouo ea que sunt necessaria ad executionem sui officij. aut non. Si non: credo q resignare tenetur: qz quilibet habens officium regiminis animarum si non habeat ea q̄ ad executionem sui officij sunt necessaria: tenet illud officiū in preiudicium animaz suo regimini cōmissarum τ in salutis ppꝛie detrimentum. Si autem postea didicit ea que sūt necessaria ad executionez sui officij: credo q non tenetur resignare licet mortaliter peccauerit cum rńdit se scire. Aliquid enim cū peccato mortali acquiritur quod tamen resignari non tenetur. sicut mulier illud quod d meretricio lucratur resignare non tenetur. Aliqui vero dicunt: q talis resignare tenetur cū obtinuerit non tm̄ tacita veritate sed etiā expressa falsitate si talis responsio sit necessaria ad hoc vt non impediat pmotio sua. Hec Ricar. vbi supra. Utrū peccet qui tali electo munus confirmationis impendit: Rº sm ricar. quolz.3.q.25. Si scienter confirmauerit illum qui non scit de sacra scriptura ea que sunt necessaria ad executionez sui officij peccat. Si vero ignoret eum esse talem nec habuit diligentiam debitam ad sciendum insufficientiam eius etiam peccat. quia debet eum diligenter examinare per se vel per alios bonos viros: ar. extrā de elec. congregata. τ ext de eta. τ quali. c. vltimo. vbi dicitur: q promotus talis debet deponi. τ extra de elec. nihil ē vbi prohibetur confirmari clericus insufficientis litterature. Et confirmans talem si fecit h ex negligentia suspendi debet a perceptione proprij beneficij. Si vero hoc fecerit ex malicia debet pene subijci grauiori. Utrum episcopo liceat ad religionem transire: Rndz tho. 2ª 2ᵉ q.185. ar.4. q nō nisi ex causa. Perfectus enim status episcopalis in hoc consistit: q aliquis ex dilectione dei se obligat ad hoc q saluti proximorum insistat. Et ideo tādiu obligatur ad retinendam curam episcopalem q̄diu potest sibi commissis proficere ad salutem. Quam quidem negligere non debet nec pter diuine contēplationis q̄etē: cuz aplus pter necessitatē subditoꝝ ɔtēplatōne vite future se differri patienter toleraret. sm illud ad phil.i. Coartor enim ex duobus desiderium habens dissolui τ esse cum christo permanere autem in carne est necessarium

ꝑpter vos. Nec ē ꝑpter quecūq; aduersa vitāda vel lucra acqrēda: q2 vt dicit. Jo.10. bonus pastoꝛ ponit animā suā ꝑ ouib9 suis. Nō tñ ꝙ eps impedit ꝓcurare subditoꝝ suoꝝ salutē multipliciter. Qñq; ꝑpter ꝓpriū defectum ꝯscie vt si sit homicida vel simoniac9. vel corporis: vt sit senex vel infirmus: vel scie insufficientia ad curam regiminis: vel irregularitatis vt si sit bigam9. Qñq; ꝑpter defectū subditoꝝ in quibus non pōt ꝓficere. Vñ. Gre. li. 4. dia. Sepe agit in aīo ꝑfectoꝝ ꝙ cū suū laborem ee sīn fructu considerant: in loco alio ad laborē ꝛ fructū migrāt. Qñq; ex pte alioꝝ vt cum ꝑlatio alicui9 ꝯgñat graue scādalum 1. cor. 8. Si esca scandalizat fratrē meū non mā. car. ineternū. Propter tñ scandalū ortū ex malicia aliquoꝝ volentiū fidē vel iusticiā ecclesie cōculcare nō ē cura pastoralis omittenda sed illud. Mat. 19. Sinite illos q. s. scādalizabant de doctrina xpi: ceci sunt ꝛ duces cecoꝝ. Oportet tñ ꝙ sicut aliqs assumit eā ꝑ ꝓuidētiā supioris ita p ei9 auctē ex cāis predictis deserat susceptā: vt dicit Inno. 3.9 ex. de renū. si penas. Potest tñ cessāte ipedimēto i epū resumi: nisi ꝑpter culpā sit depositꝰ ꝛ in monasteriū detrusus ad pniam agendā: vt habet 7. q. 2. in litteris. Vñ etiā si sit simoniace promotus eo sciēte si se ad religionē trāstulit pōt iterū ad epatū aliū ꝓmoueri. Hec tho. vbi. s.

Utrū liceat epo ꝑpter ꝑsecutionē aliquā corporalē deserē gregē sibi cōmissū? R° sm tho. 2a 2e q. 185. ar. 5. In qualibet obligatōe debet attēdi precipue finis obligationis. Obligant aūt se epi ad executionē officij pastoralis ꝓpter salutē subditoꝝ. Et ideo vbi subditoꝝ salus exigit presentiā ꝑsone pastoris non debet pastor ꝑsonaliter deserere gregē suū: nec ꝑpt aliqd tpale ꝯmodū: nec ꝑpter aliqd ꝑsone periculū iminens: cū bonus pastor ponere teneatur animā suā pro ouib9 suis. Si vero subditoꝝ saluti sufficienter possit in absentia pastoris ꝑ aliū ꝓuideri: tūc licz pastori gregē corpaliter ꝑpter aliqd ecclesie ꝯmodū vel ꝑsone periculū deserere. Vñ aug9. in epl'a ad honoratū. Fugiāt de ciuitate serui xpi: qñ eoꝝ quisq; spāliter a ꝑsecutorib9 q̄ nō ab alijs q̄ ita non queruntꝰ eccl'ia nō deserat. Cū aūt omni ē cōmune ꝑiculū hi qui alijs indigēt nō deserant ab illis quib9 indigēt. Si. n. ꝑnitiosū ē naturā in trāquillitate nauē deserere: q̄to magis in fluctibus: vt dicit Nicolaus papa. 7. q. 2.

Utrū epo liceat aliqd ꝓpriū possidē? R° ꝙ sic. Nō. n. in ordinatione sua ad h se obligat: vt absq; ꝓprio viuat. Nec ex necessitate requirit h ad officiū pastorale. Vñ. 12. q. 1. epi. De rebus ꝓprijs vel acquisitis. vel quicquid de proprio habent heredib9 suis derelinquāt. Utrū episcopi peccent mortaliter si non largiantur pauperibus bona ecclesie que procurant? R° Bonorum proprioꝝ sunt domini: ideo possunt ea vel sibi retinere vl' alijs pro libito elargiri: in quo tñ possunt peccare. s. si plura conferant q̄ oportet vel alijs nō subueniant sm ꝙ exigit charitas. Non tamen tenentur restituere. Bonoꝝ ergo ecclesie sūt dispensatores vel procuratores. Unde aug. ad Bonifaciū. Si priuatim possidemus qd nobis sufficiat: ñ illa nostra sunt: sed illoꝝ quorum procuratōnem gerimus. Ad dispēsationē autem requiritur bona fides. sm illud. 1. Cor. 4. Hic iam queritur inter dispensa. vt fide. quis inue. Sūt aūt bona ecclesie non tm̄ in vsus pauperum sed etiam in cultū dei ꝛ necessitatē ministrorum ecclesie expendenda: vt dicit. 12. q. 2. De redditibus ecclesie vel oblatiōe fideli ū episcopo vna portō emittat: duę ecclesiasticis fabricis ꝛ erogationi pauperꝝ a presbytero sub periculo sui ordinis ministrēt. vltima clericis pro singuloꝝ meritis diuidatur. Si ergo sint distincta que debent in vsū episcopi cedere: ꝛ aliquid sibi retinuerit de alijs: cōtra fidē dispensationis agit ꝛ mortaliter peccat: ꝛ ad restitutionē tenet. De deputat vero specialiter vsui suo idē dicendū est qd de proprijs bonis d. ctum est: vt. s. ꝑpter imoderatū affectum vel vsum peccet quidem si imoderatas expensas sibi retineat ꝛ alijs non subueniat scdm ꝙ requirit debitum charitatis. Si etiā de his velit sibi aliquid subtrahere ꝛ consanguineis alijs dare non peccat si fiat moderate scilicet ne indigeant: non vt ditiores fiant. Unde ambrosius li. de offi. Est approbanda libertas vt proximos seminis tui ne despicias si egere cognoscas: non tamen vt illi ditiores fiant ex eo quod potes conferre inopibus Si vero non sint distincta distributio eorum eius fidei committitur. Etsi in modico deficiat vel superabundet potest fieri hoc absq; bone fidei detrimento: quia non potest hoc fieri Si vero sit multus excessus non potest hoc latere. Unde dicitur bone fidei repugnare. ideo mortaliter peccat. Sed obijcitur contra predicta. illud Hieronymi ad Damassum papam. qui inquit Bonis parentum sustentari possunt. Si quod pauperum est accipiunt sacrilegium incurrunt. Videretur ergo ꝙ multomagis mortaliter peccent: si ea que de bonis ecclesie eis superfluunt egenis non exhibent. Respondeo: ꝙ sicut patet ex dictis omnia bona ecclesiarum non sunt paupibus

largienda nisi in articulo necessitatis: in quo etiã pro redẽptione captiuoꝝ ⁊ alijs necessitatibus pauperꝝ vasa cultui diuino necessaria ⁊ dicata distrahuntur. Tunc enim peccaret clericus si vellet de rebus ecclesie viuere: dũmõ haberet patrimoniũ d quo viuere posset. Nõ etiã: ꝙ q₃ bona ecclesiarũ vsibꝰ pauperꝝ deseruire debent: siquis necessitate non imminẽte prouidendi pauperibus de his que supersunt ex prouentibus ecclesie possessiones emat: vl' in thesauro reponat in futuꝝ: ecclesie vtilitati ⁊ pauperꝝ necessitatibus prouidendũ laudabiliter facit. Si vero necessitas immineat pauperibus erogandi: superflua cura est ⁊ inordinata vt quis in futuꝝ conseruet. Qđ dñs ꝓhibet. Mar.6. dicens. Nolite solliciti esse ĩ crastinũ. Hec tho. 2ª 2ᵉ. q.185. ar.7. Utꝝ religiosi qui in epõs promouent̃ teneant̃ ad obseruationes regulares: R̃. ꝙ sic. s. ad illas que nõ impediuut officiũ epale sed valent ad ꝑfectionis custodiã: vt continẽtia paupertas ⁊ hꝰ. Et per cõsequens tenent̃ ad habitũ portandum sue religionis qui est huiusmodi obligationis signum. Et de hoc habet̃. 16. q. i. Ad alias autẽ non est sollicitudo: vt silentiũ ⁊ aliq̃ vigilie vel abstinentie graues ex quibus impotens corpore redderet ad exequendũ officiũ suũ. In his enim põt dispensatione vti ꝺm ꝙ requirit necessitas ꝑsone vel officij: cõditõ hominũ cũ quibꝰ viuit: ꝑ modũ quo etiã prelati religionẽ in hꝰ secũ dispensant. Sic intelligitur illud. 20. q. i. monachũ. Qđ autẽ dicitur 18. q. i. quẽ sacra ordinatio: de monacho epm facit velut legitimus heres paternã sibi hereditatẽ vendicandi ꝑtãtẽ habeat: intelligendũ ẽ ꝙ hereditatẽ nõ vendicat quasi ꝓpriã sed quasi debitã ecclesie: vt p₃ etiã ibidẽ paꝝ pᵒ. Hec tho. 2ª 2ᵉ. q.185. ar.8. Testamẽtũ aũt nulloᵒ facere põt eps de rebus ecclesie: q₃ ei dispensatio eaꝝ tm̃ cõmittitur: que in morte finit̃ ex q̃ incipit valere testamentũ: vt dicit̃ ad hebre.9. Si tamen ex concessione pape testet̃ intelligitur non ex ꝓprio facere testamẽtũ sed apostolica auctoritate intelligit̃ esse ampliata potestas sue dispensationis: vt eius dispẽsatio possit post mortem valere.

Equit̃ videre de 2ᵒ. s. quod est officiũ episcopoꝝ. Circa qđ sciẽdũ: ꝙ episcopi subsunt archiepiscopis: ⁊ nihil possunt statuere vel disponere de his que spectãt ad cõem statũ prouincie absq₃ archiepo. sicut nec ecõuerso archieps absq₃ cõcilio episcoporum. Sed specialia que pertinent ad suos episcopatus sicut archieps in sua diocl. sine con cõcilio episcopoꝝ: ita ⁊ ipsi licite possunt facẽ singuli in suis epatibus sine cõsensu archiepi di.18. ꝓpter ecclesiasticas. ⁊. c. 2. in fi. ⁊. 9. q. 3. c 2. archieps. si aũt nullus. Sunt aũt ista. s. cõsecrare ecclesiam: ⁊ virgines velare: clericos ordinare: altaria in ecclesia consecrata erigere. Anteq₃ etiam cõsecret̃ põt presbr̃ quot voluerit altaria facere. baptizatos ĩ fronte chrismare: chrisma cõficere: solẽniter penitentes reconciliare: litteras dimissorias dare. di.68. quãuis. de cõse. di. i. nullus presbyter. ⁊ de cõse. di.5. nõ o₃. di.71. extraneo. iter subditos iudicare. 9. q.3. per singulas. ⁊. ii. q. 2. de ꝑsona. cũ solẽnitate que habet̃. ii. q.3. debẽt anathematizare: vnã ecclesiam in duas diuidere: duas vnire: vnam alteri subijcere: nouas ecclesias erigere. Ex causa tñ ⁊ non aliter põt hoc facere. Super hoc tamen debet consensum illorum quoꝝ interest requirere. ex̃ de conces. preben. sicut. ⁊ extra de eccle. edi. ad audiẽtiã ⁊. 10. q. 2. c. vlti. ⁊. ii. q. 2. placuit. epalẽ synodum celebrare. 38. di. qñ. reuertentes ab here si reconciliare extra de here. ad abolendam. canonem late sententie quo ad subditos suos condere. 3. q. 4. nullꝰ. multa etiã alia que difficile esset enarrare: cum ipse sit preordinator in cunctis. di. 25. perlectis. Hec nõ debet presumi ab inferioribus episcopo. Et ita in aperto est differentia inter episcopũ ⁊ alios ꝑlatos ĩferiores. Utꝝ episcopus posset vices suas delegare: R̃ᵒ ꝺm ray. ꝙ põt ea que spectant ad episcopalem ordinem si forte sit causa legitima impeditus alij episcopo delegare vt consecrationem ecclesiaꝝ vel reconciliatõnẽ. virginũ velationẽ. ordinationẽ clericoru₃ ⁊ similia. Causas etiam criminales clericoꝝ in quibus agitur ad depositionẽ non põt alij delegare: nisi iusta causa impeditus: ⁊ tũc nõ cõmittet cause diffinitionem. C. de pedaneis iu. l. 2. Scđm alios tamen potest alij episcopo cõmittere cũ hoc non sit ꝓhibitũ sibi. Sũt aũt quedã alie cause quas ꝓpter excellentia₃ sui licet non sint criminales nõ o₃ delegare nisi iusta causa impeditꝰ: ⁊ tũc nõ nisi litteratis ⁊ grauibꝰ ꝑsonis: vt est causa matrimonialis ⁊ siles ex̃ de consan. ex litteris. Non o₃ etiam cõmittere ꝑtãtem dispẽsandi cũ irregularibꝰ ꝺm Ray. Hob. vero dicit: ꝙ hoc potest quia hꝰ non est sibi prohibitum. Absolutionem aũt excõmunicatorum pro iniectione manuum violenta in clericum potest alij committere in casibus sibi concessis a iure cum viderit expedire. extra de offi. ordi. eis. Alias vero causas minores etiam spirituales: vt de decimis ⁊ de iurepatronatus et similes potest delegare clericl. ex̃ de iudi. decernimꝰ. q̃to.

Pecuniarias vero cãs põt imo forte debet indistincte delegare etiã3 laicis: ar. 10. q. i. sic q̃dã 7.96. di. c. bñ quidẽ. 7 in. d. c. decernimus. ex̃ de iudi. Sed q̃d de iudice delegato: Nũquid potest cã3 sibi delegatã alij delegare: R̃ndet ray. ti. de penis. q̃ h̃ nõ põt regulariter nisi in duobus casib⁹. Vn⁹ ẽ si lis ẽ ↄtestata corã eo. Sic intelligit̃ illud ex̃ de sen. 7 re iudi. cũ bartholdus. Ali⁹ ẽ qñ vniuersitas cã3 alic⁹ vel ecclie est alicui delegata. Tũc. n. põt vnã cãm vel duas alij delegare. ff. de iudi. cũ pretor. Inno. autẽ dic: q̃ põt etiã oẽs cãs ↄmittere. Fallit hec regula in delegato a pricipe q̃ põt alij delegare: ex̃ de offi. dele. q̃uis. Ille tñ cui papa ↄmittit inquisitõem vl' puisionẽ ecclesijs de plãtis aut ministris alijs faciẽdã: h̃ alij ↄmittere ñ põt: q2 in talibus idustria 7 fides psone videtur eligi. Itẽ cui ↄmittit crucẽ predicare: excõicare aliq̃s vel absoluere: cũ irregularibus dispẽsare vl' pñias iniũgere nõ põt hoc alij cõmittere nisi esset legat⁹: q2 nõ sibi iurisdictio sed certum ministerium est cõmissum. ex̃ de offi. dele. qm̃. 2.

Sequit̃ videre de 3°. s. de duab⁹ legib⁹ quib⁹ ecclesie subsũt epis. Circa qd̃ sciendũ: q̃ he due leges sũt lex diocesana 7 lex iurisdictionis. prima cõsistit in cathedratico exigẽdo: 7 in 3ᵃ vel quarta pte oblationũ. Et hac lege subsũt epis oẽs ecclesie preter monasteria. 16. q. i. cũ p vtilitate. Huic tñ legi subsunt capelle monasteriorũ. ex̃. e. conquerẽte. nisi monasteria essent cũ capellis exempta. ex̃ de priuile. qm̃. Et sic ẽm Hosti. monachi 7 alij religiosi nõ cogẽtur ad synodum venire nisi habeãt populũ: vel rõe capellarũ nõ exẽptarũ. Sic intelligũt illud ex̃ de priuile. ecclesie. Vel nisi sit ↄsuetudo. nec ad missã publicã vel ordines faciẽdo recipiũt. 18. q. 2. dudũ. Hec hosti. Prestabũt tñ monasteria etia3 exẽpta seruitia que cõsueuerũt ab antiquo p̃stare. 18. q. 2. seruitiũ. et censũ statutũ. 18. q. 2. eleutheri⁹. 2ᵃ lex. s. iurisdictõnis est quodda3 ius ex quo habet eps oĩa sacramẽta cõferre. de cãis cognoscere. delicta cohibere. Huic legi subsũt oẽs ecclesie site in diocẽ. tã seculares ecclesie q̃3 monasteria. di. 50. accedẽs 7 eoru3 capelle. ex̃. e. conquerẽte. Sed nota: q̃ l3 due predicte leges distinguant̃: sepe tamẽ vna ponitur pro altera: extra de prescrip. auditis. et de regularibus ex parte. 7 de in inte. resti. auditis. 7c. Oẽs etiam principes subsunt epis extra de offi. ordi. omnes. 7. c. solite. Et suis archiepiscopis 7 episcopis assurgere debent: 7 eis iuxta se locũ venerabilẽ assignare: vt dicitur ibidem.

Sequitur videre de 4. s. de canonica portione. Et de hac queruntur plura scz vtrum canonica portio debeatur episcopo: R̃° q̃ sic. Et hoc patet primo p iura decretorũ ẽm que episcopi percipere debẽt partem aliquotam omnium oblationum et reddituum vndecunq̃3 proueniant. Et ẽm aliqua decreta videtur: q̃ tertiam partem: vt patet. 10. q. i. de his. 7. c. decernimus. Scd̃m vero alia decreta videtur: q̃ medietatem. 10. q. i. antiquos. Et ẽm alia quedam decreta videt̃ q̃ quartam. 12. q. 2. vobis. 7. c. concesso. De iure vero cõmuni ẽm hosti. debet recipere q̃rtam: vt. 12. q. 2. vobis. 7. c. se. Cuius ratio est primo quia ista iura sunt posteriora: extra de cogna. spi. c. i. 2° quia in illa summa omnia iura conueniunt. ff. de arbi. diem proferre. §. si plures. 3° quia quod est minimum est tenendum. extra de censi. ex parte. 4° quia h̃ est glosula decretalis quota sit hec pars exponentium. extra de offi. ordi. conquerente. 7 d̃ prescrip. de quarta. 7 de censi. cum olim. nisi ratione prescriptionis vel consuetudinis dicatur. 3ᵃ vel media. extra de ver. sig. ex parte 2. 7 in. c. preallegatis. Sed nunquid ratione prescriptionis vel cõsuetudinis dari poterit portio minor quarta: R̃° ẽm hosti. Forte talis consuetudo esset irrationabilis. tum quia hoc nullo modo expresse cauetur. s. q̃ min⁹ quarta detur etiam de consuetudine. tum q2 quarta multis rationibus vt dictum est comprobatur. Puta tamen: q̃ esset rationabilis dũmodo esset prescripta: ar. ex̃ de sen. 7 re iudi. q̃ ad consultationẽ. §. vlti. 7 de cen. oli3 cã3 7 de testamentis officij. Sed nunquid eadem ratione nulla dabitur: R̃° q̃ non ẽm hosti. q2 talis cõsuetudo esset omnino irrationabilis 7 leonina: ar. ex̃ de cõsue. c. vlti. Inno. vero dicit: q̃ si cõsuetudo sit prescripta q̃ nihil habeat: nihil habebit: ar. ex̃ de prescrip. de quarta Sed nũquid prescribi põt: R̃° ẽm hosti. q̃ sic dum tñ titulus allege 7 pbetur. extra de decimis dudũ. Et sic potest intelligi illud extra d̃ prescrip. de quarta. Vbicunq̃3 enim est presũptio contra possidentẽ: oportet q̃ titulũ pbet p quẽ talis presumptio tollat̃: alias sufficit titulũ allegare. A quibus hec canonica portio petatur: Respondeo. Aliqui dixerunt q̃ capitula supradicta intelliguntur tantum d̃ cathedrali ecclesia. Scd̃m vero Hosti. peti põt ab omnibus ecclesijs infra propriam diocẽ. constitutis: vt patet. 16. q. i. constitutum. siue sint capelle monachorum vel aliorũ religiosorum. vel monasteriorum vel alia pia loca siue sint conuentualia vel queuis alia infra

ciuitatem vel extra: vt colligi potest ex superio ribus. c. specialiter. extra de offi. ordi. conque rēte. & de testamentis. officij. &. c. requisisti. n̄ obstantibꝰ quibuscunqꝫ priuilegijs apostoli cis exemptionis vel alijs: nisi in ea de diocesa no & eius preiudicio fiat expresse mētio: vt ex tra de decimis. duduꝫ. c. vlti. Si enim ecclesia in qua corpus assumit̄ ratione iuris sui paro chialis: de omnibus relictis canonicā suā ha bet: vt extra. e. in nostra. quare nō & episcopꝰ rōne sui diocesani: vt extra. e. de testamētis. c vlti. Nam diocl. tota prochia sua cēset: vt ex̄ de offi. ordi. significauit. Nō tn̄: ꝙ si aliqua relinquant̄ intuitu persone nihil ex eis dedu citur: qꝛ relictum est potius carnale q̄ꝫ spūale Alias sequeret̄ ꝙ de relictis laicis deduci pos set. qđ absurdum esset. Si vero obtentu loci vel ob salutē anime cuicunqꝫ pio loco relin quant̄: relictū est xp̄o cuius vicarius est ep̄us 33. q. 5. mulierē. Hoc est ergo patrimoniū cru cifixi qđ nemini magis cōuenit q̄ꝫ vicario: et his qui altario seruiunt: a quo corpus vel reli ctū assumitur. De quibus deduci debet hec portio canonica: R̄ndeo. De oblationibus: & breuiter de omnibus redditibus ratione al taris puenientibus licet latius videant̄ loqui capitula superius allegata in questione. i. de canonica portōe. Uñ de donatis inter viuos nihil exiget: ar. extra de sepul. de his. multo minus de exemptis vel aliter onerose acquisi tis temporaliter. Sed & de onerose acquisitis spūaliter indistincte debet̄ siue ea mortuaria appelles: vt extra de offi. ordi. cōquerente. vel oblationes: nomine quarum etiam mortua ria continent̄: vt extra de ver. sig. cum inter. si ue iudicia anime: vt extra de sepul. c. i. vel le gata siue relicta pro anima in infirmitate: de qua obijt: vel causa mortis pro anima vel quacunqꝫ vltima voluntate: dum tamen ob tentu siue ob deuotionē ecclesie vel pij loci re licta fuerint. Secus est si obtentu psone licet ecclesiastice: dum tamen non fiat in fraudeꝫ Probantur hec extra de sepul. c. i. &. z. & extra de testa. officij. &. c. reqͥsisti. Et h̄ siue sint mo bilia siue imobilia: vel queuis alia. Nam & de realibus debetur hec portio. Hoc est expressū extra de sepul. in nostra. §. talem. exceptis re lictis pro vigesimo vel trigesimo. equis vel ar mis relictis sine fraude & ꝓprio motu: & ꝓpria deuotione defuncti sine alicuius instigatōne ī subsidium terre sancte: vt dicitur in eisdem c. & extra de testa. c. vlti. Ergo breuiter: nisi ex presse per ius vel priuilegium eximatur: q̄ꝫtū cunqꝫ alias sit exemptus de omnibus & ab oī bus exigi potest hec portio canonica que debe tur episcopo. Utrum portio canonica epi scopi impediat canonicam presbyteri paro chialis: vel econuerso: R̄. ꝙ non. qꝛ sunt di uerse: & diuerso iure: & diuersis debentur. Epi scopo enim debetur sua canonica ꝓpter onus episcopale: qđ sibi incumbit. presb̄ro vero de betur sua ꝓpter onus parochiale quod subijt Et quidē episcopus debet habere quartā om nium alioꝝ intra suam diocesim relictoꝝ: vt patet ex supradictis. Parochia vero quartaꝫ non exiget s̄m aliquos nisi ab ecclesia in qua suus parochianus elegit sepulturam. quia de illis tantū debet eius portio exigi que occa sione sepulture obuenerunt: vt innuitur ex̄ de sepul. cum liberū. & in. c. in nostra. §. penul. v̄. eisdem preterea. Scd̄m vero Hosti. vtraqꝫ canonica tam episcopalis q̄ꝫ parochialis de omnibus & ab omnibus exiget̄. qꝛ hec. s. paro chialis de relictis in testamento debet̄: vt in nuitur extra de sepul. c. i. &. c. cum super. &. c. ī nostra. §. talem. Et primo quidem ep̄alis de ducetur de vniuerso. qꝛ digniori debetur: & po stea parochialis. Si vero casu fortuito paro chialis primo fuerit deducta: tunc ep̄s perci piet quartā quarte parochial' & quartā omni um alioꝝ: quod in ideꝫ redit. Nec hoc tibi vi deatur absurdum: ꝙ ille due quarte de vni uerso detrahantur. qꝛ si parochianus in pro pria ecclesia sepeliretur: & anime iudicium ei relinqueretur insolidum: episcopus & presby ter prochialis haberent totum. Et hoc de ri gore iuris cōis fieri debet: vt ex superioribus pbatur. &. i3. q. z. §. sed aliud añ. c. si quis iras citur. Et ideo si de benignitate pmissum est a iure ꝙ iste aliter possit facere: extraneꝰ nō po test cōqueri iuste. qꝛ si episcopꝰ accipiat de oī bus medietatē de consuetudine: prochialis ecclesia aliā medietatē de remanentibus: sal tem ei quarta remanebit. Quid si prochi anus eligat sepeliri extra diocesim suam: R̄º Iste casus forte non est in iure determinatus Dicendū tamen: ꝙ si consuetudo appet ē te nenda: vt patet ex̄ de deci. cū sint hoīes. &. c. ad apl'ice. Alioquin ep̄o infra cuius diocesiꝫ res est sita: restituenda est portio canonica: sicut & ecclesie infra cuius parochie limites est sita qꝛ si in vita ei alienando preiudicare nō pōt multo minus in morte. extra đ sepul. de his. Sicut ergo decima ratione culture terre dat̄ illi ecclesie vbi terra ē & vbi cultura exercet̄: sic & hec portio. ergo ī realibus nō ē querēdū de psona: sed de re. ar. Ad hoc ex̄ de deci. tua nobis. §. i. v̄. & cū de cunctis.

De dignitatibus pallij. ti. 44ꝰ.

Postea dicendū est de dignitate pallij q̄ ɔuenit aliquib⁹ epis ⁊ supra. Circa qd̄ sciendum q̄d sit palliū. ⁊ q̄d in eo cōferat̄ ⁊ significet. q̄s ip̄m cōcedat. ⁊ in quib⁹ verbis. cui sit cōcedendū. quib⁹ locis ⁊ tēporibus eo est vtēdū. ⁊ quo pallio pōt quis vti. Quantū igit̄ ad primū est sciendū: q̄ palliū ē insigne ornamentū archiepi vel epi sūptū de corpore beati petri: vt dicit̄ extra de elec. significasti. In pallio aūt plenitudo pōtificalis officij ⁊ archiepiscopalis noīs appellatio cōfert̄: vt p₃ ex̄. e. nisi. Unde l₃ sit in epm̄ ɔsecrat⁹: añ tñ pallij receptionē nō ē archieps̄ appellād⁹: vt dicit̄ ibidē in glo. ꝓpter qđ añ pallij receptionē ecclesia dicit̄ viduata: vt p₃. ioo. di. qm̄. q₂ sine pallio quedā expediri nō pn̄t: vt p₃ ex̄ de elec. q̄ sicut. §. preterea. Nō. n. licet archiepo sine pallio ɔciliū ɔuocare. chrisma cōficē. basilicas dicare. clericos ordiare. epos ɔsecrare: vt ibidē dicit̄. nec virgines ɔsecrare. ex̄ de elec. suffraganeis. in glo. ⁊. c. transmissā. Uñ elect⁹ in archiep̄₃ ɔfirmat⁹ pōt oīa q̄ sūt iurisdictōis ⁊ ñ q̄ sūt ordis. q₂ ī ɔfirmatōe ɔseq̄t̄ oīa q̄ sūt iurisdictōnis. Uñ eo cōfirmato pōt oīa bñficia conferre. ex̄ de elec. nosti. electos ɔfirmare. ex̄ de transla. cū ex illo. Nec obstat illud extra de elec. suffraganeis. vbi dicit̄: q̄ elect⁹ in archiepm̄ ɔfirmat⁹ pōt mādare suffraganes suis: vt electū sue iurisdictōis debeāt ɔsecrare: lic₃ ħ nō possit facere. Nō. n. sequit̄. pōt alijs mandare: ergo pōt hoc facere: Pōt enim alicui epo mādare q̄ subditos suos ordinet: ipse tñ eos ordinare. nō pōt. Rō h⁹ est q₂ p hāc demādationē nihil cōmittit: cū ipi epi ex ordine ⁊ consecratione quā habēt hoc facē possunt. nec eis deest nisi q̄ illi nō sūt de sua iurisdictōe. Hec Ber. extra de trāsla. cū ex illo. in glo. fi. Ipse tñ refert sup ħ plures opi. ibidē. In papa aūt palliū designat plenitudinē ptātis: vt p₃ ex̄. e ad honorē. Cōcedit aūt palliū papa alicui plato in curia exñti: vel eius nūcio. vel mittet illud p apocrisarios romane curie: vt ex̄ de elec. significasti. ⁊. ioo. di. palliū. Est aūt palliū ptim bñficiū psonale: vñ cū psona sepelit̄. Et ideo nō d₃ alicui prestari. ex̄. e. ad ħ. c. ⁊. Partim ē locale. q₂ si trāsferat̄ ad aliā sedē epalē vel archiepalē cū eo nō trāsfert̄: sed remanet ibi. ex̄ de postu. bone. ⁊. in fine. Et ħ in sū. bn̄ notat̄. ex̄. e. ex tuaꝝ. Cōcedit̄ aūt palliū bis ꝟbis. Ad honorē dei oīpotentis: ⁊ beate marie ꝟginis: ⁊ beatoꝝ petri ⁊ pauli: ⁊ dñi papę gregorij ⁊ romane ecclesie: necnō ecclesie tibi ɔmisse tradimus tibi palliū de corpore beati petri sumptū: plenitudinē videlicet pōtificalis officij: vt vtaris eo intra ecclesiā tuā certis dieb⁹ qui exprimūtur in priuilegijs a sede apostolica eis cōcessis. Est aūt dandū palliū cum concessione priuilegij noui: vel renouatione antiqui: vt patet. ioo. di. c. fi. Cōcedit̄ autem palliū archiepiscopis omnibus ⁊ aliquib⁹ ep̄is ex gratia speciali: vt p₃ extra de presūp. cū i iuuentute. Et cui cōpetit palliū debet instanter petere ip̄m: vt p₃. ioo. di. prisca. Et debet ip̄m petere infra tres mēses a tpe consecrationis cōputādos: vel a tpe cōfirmatōis: si forte iam erat cōsecrat⁹. Et nisi petierit ip̄m: impedimēto legitimo cessante: pōt de hoc accusari: ⁊ a dignitate remoueri. di. ioo. qm̄. ⁊ extra. e. nisi Et quādo recipit ip̄m iurare debet fidelitatē ⁊ obedientiā romane ecclesie. di. ioo. prisca. Utit̄ aūt papa pallio semp ⁊ vbiq₃. alij aute₃ prelati nec semp nec vbiq₃: q₂ ille in plenitudine potestatis: isti in ptē sollicitudinis sunt assūpti. extra. e. ad honorē. Uñ isti in sua ecclesia. i. in qualibet ecclesia sue ꝓuincie: si sit archiepiscop⁹. vel sue diocesis si sit ep̄us vtentur pallio ⁊ certis dieb⁹ qui in priuilegio sue ecclesie cōtinent̄. extra. e. c. i. Aliquādo tamē ex speciali cōcessione licet alicui extra ꝓuinciam suā vel diocesim vti pallio ꝓ missis celebrādis: pro suffraganeis cōsecrandis: ⁊ clericis ordinandis dūmō fiat de pmissione illi⁹ in c⁹ diocesi celebrat: extra. e. ex tuarū. Non debet etiā vti nisi suo pallio: ⁊ nō eius ad cuius ꝓuinciam vadit: cū sit psonale: vt dictū est: vt pat₃ in. c. ex tuaꝝ. in glo. S. Intelligēdū aūt: q̄ pōt vti pallio tm̄ in missaꝝ solēnijs. di. ioo. contra morē. ⁊ tm̄ itra ecclesiā. Unde si cōtingat eu₃ indutū vestibus sacris ecclesiā ꝓcessionaliter vel aliter exire: tūc pallio nō vtetur. extra. e. c i. Notat ēt Ber. extra. e. ad honorē. qui sunt dies illi in quibus pallio ē vtendū: ⁊ dicit: q̄ sūt isti. s. natiuitas dñi. festiuitates sancti Johannis euāgeliste. ⁊ sancti stephani. circūcisio epiphania. dñica de ramis palmarū. cena domini. sabbatum sanctū. tres dies resurrectionis. penthecostes. festum sancti Jo. bap. ⁊ omnium apostolorum. festa beate marie. ⁊ omnium sanctorum. dedicatio ecclesiarum. principalia festa ecclesie sue. ordinatio clericorum. consecratio epoꝝ. anniuersarium sue cōsecrationis: ar. ad hoc extra de ferijs. c. vlti. ⁊ d cō. di. 3. pronūciandū. Et nisi sint isti priuilegiati nescimus precise qui sint dies illi: vt idē dicit extra. e. ex tuaꝝ. Mitram autem ⁊ annulum pastoralem defert quilibet archieps̄ vbiq₃ in missa priuata. di. 3i. cleros. In eis enim non significatur plenitudo officij sicut in pallio.

Sed nūqd successor eius q̄ transfert eoipso ꝙ confirmat: pallio quod inuenit ibi vtetur? Bo ꝙ nō sine licētia speciali papæ: vt dicit ber. sup illud .c. bone. in fi. Et papa iniuriā ei face ret si denegaret priuilegiū quod habuit eius predecessor. ff. de aqua quoti. esti. l. i. §. penul. De dignitatibus et eaꝝ officijs inferioribus non prosequor: qꝛ fere quot sunt ecclesie tot circa ea sunt consuetudines varie. ex̄ de con sue cum olim in fi. et ex̄. de exces. prela. ad hoc Si qs tn̄ velit scire qd iura de talib⁹ dicāt le gat. di. 21. cleros. et di. 25. perlectis. et ex̄ in ti. spe cialib⁹ p totū. s. de offi. ordi. et offi. presbyteri primicerij et sacriste. De coepis et ptermit to: qꝛ sūt hodie ab ecclīa remoti ꝓpter insolē tiā suā. di. 68. §. i. hi vero. et. c. se. in prin. eiusdē di. ponit inter eos et epōs differētia triplex.

De officio iudicis ordinarij. ti. 45.

Einde quia dic tū est de prelatis qui sūt iudices or dinarij: consequēter cōsiderandū est de officio iudicis ordinarij. Et primo qs ē iudex ordinari⁹: et qs eū constituere pōt. 2° qd est officiū eius: et que potestas. 3° quibus modis ordinaria iurisdictio ipedit vl' finit.

Circa pᵐ sciendū: ꝙ ordinariū ɔstituere pōt pnceps: vt papa in spūalib⁹ instituit pma tes. archiepos. epos. et impator in secularib⁹ duces marchiones comites: et hi⁹. Uniuersi tas etiā facit iudicē ordinariū. ex̄ de iudi. de cernimus. Cōsuetudo etiā et lex dāt iurisdic tionē ordinariā: vt patet. C. de eman. l. i. et. ff. de iurisdi. om. iudi. l. et qꝛ. Potest ergo dici: ꝙ oēs ministri ecclesie q̄ per electōem creantur iurisdictōez ordinariā hn̄t: ex quo administra tionē consequit: nisi cōsuetudo ɔtrium opet. Qd credit deꝝ Hosti. sm Jo. Sed tales: iudi ces ordinarios facere nō pn̄t. in auc°. de mā. prin. §. eos aūt. col. 3. Notandū vero sm Gof. ꝙ electus in epm: p cōfirmationē sortit iuris dictionē in omnib⁹ preter ea que discussionē maiorē exigūt et munus cōsecrationis reqrūt vt patet ex̄ de elec. transmissā. Hoc tamē fal lit in duob⁹ casibus in quib⁹ electus admini strat añ confirmatōem: et exercet iurisdictōez pmo in electo i papā qui statim administrat di. 23. in noie. et ex̄ de elec. licet. 2° i electo cō corditer vltra italiā cōstituto: et ecclesie roma ne imediate subiecto: preter actū alienandi. ex̄ de elec. nihil. in fi. Et sm hoc intelligit illd̄ ex̄ de iudi. decernimus. et. 25. q. 2. c. 2. et. 3. Hec Gof. Attendunt aūt in qualitate iudicis or dinarij hec. s. conditio. sexus. etas. discretio. fama. Conditō. ne scilicet sit seruus. 3. q. 7. § tria Sexus. ne. s. sit femina. 33. q. vlti. mulie rem. Etas. vt sit maior. 20. an. ff. de arbi. l. cū lege. vel ad minus. 18. ff. de re iudi. quidā. Di scretio. vt. s. sciat discrete iudicare. 3. q. 7. tria Fama ne. s. sit infamis. 3. q. 7. infamis. §. tria Tamen licet infamia faciat ne ordinari⁹ iu dicare possit: q̄tū est de merito vite: sentētia tamē iudicis infamis vl' criminosi tenet. Nec pōt repelli ordinarius ꝓpter talia a iudicādo q̄diu tolerat in officio suo. 8. q. 4. nōne. sm Gof. Utrū episcopi sint ordinarij iudices monachoꝝ? Rndet Gof. ꝙ sic. licet habeant medios adiutores. vt abbates vl' priores. Ad hos enim ptinet prima monachoꝝ correctio: sed eis non corrigentibus vel forte corriger non valentibus succedūt epi. ex̄. e. quanta.

Utrum archiepus sit iudex ordinari⁹ i to ta prouincia sua? Rndet Gof. ꝙ archieps est iudex ordinarius et cōpetens epoꝝ suffraga neoꝝ. 2. q. 7. metropolitanū. et. 10. q. 3. qꝛ cog nouimus. Eoꝝ autem qui suffraganeis sub sunt est iudex ordinarius: sed non cōpetens: nisi in certis casibus: de quibus dictū est. s̄. ti. de digni. archiepi. s. ex̄. e. pastoralis. Sed nū quid epicopus habet semp se circa subditos prelatorum quos habet sub se in sua diocesi: vt cause subditoꝝ p illos prelatos medios: q̄ si per gradū transferant ad euz. sicut supra di ctum est de archiepo respectu suffraganeoꝝ? Rndet Gof. ꝙ nō. Omnes enim cāe clericoꝝ tractari debent apud epm: quasi apud mai⁹ tribunal. ex̄ de offi. archidi. cum satis. Et h etiā sentit Hu. Tan. et Inno. Excipiūt tamē exēptos vt dicit hosti. ex̄ d priui. ex parte. Cō tra alios aūt pcedet eps: nisi impediat eū lon ga cōsuetudo vel indulgentia spālis. Tūc. n. nō cognoscet: nisi p appellationez deferat ad eū: vel aliqs de alijs casibus interueniat. Sic intelligūt illud. ex̄ d exces. prela. c. 2. et similia Cōsuetudo autē prescripta nō obest epo. ex̄ de offi. archidi. cū satis. Hec de Hosti. Alij ve ro vt Jo. et Lau. dicūt: ꝙ si prelati inferiores episcopis p electionem et confirmationē seu per consuetudinē habeant ordinariā iurisdi ctionem: episcop⁹ cognoscete non pōt d cau sis subditoꝝ ipoꝝ: nisi p appellationē vel alio modo legitimo transferant ad eū: vt de archi episcopo dictū est supra. Scdm autē Gof. cir ca hoc debet attendi antiqua et approbata cō suetudo: sicut plerūq3 in consimilibus: saluo tamen eo quod dictum est supra de abbatib⁹ circa monachos. Si vero non appareat d cō suetudine: standū est opi. prime sm Hosti.

Sequitur videre de 2°.s. de officio et potestate iudicis ordinarij. Circa qd considrandum est: q officium eius e curam subditorum habere.8. q.i.qui episcopatum.singulos p posse iuuare.8.q.i.clemēs. cum misericordia inquirere: et ea si fuerint legitime conuicta fm statuta canonum punire extra.e.c.i.que non debet in questum pecunie conuertere.vel in grauamen aliud commutare.ex.e.irrefragabilis.§.fi. Distingue tamen fm Hosti.q si quis sit accusatus et conuictus et certa pena reperitur in iure:illa debet infligi:non maior. Alioquin iudex fit infamis.C. ne sac.bap.reiteretur. l.3.in fi. Quod intelligo nisi causa subsit:aliter contra.ff.de penis. respiciendum. Ubi vero non est statuta pena certa:vel ex officio mero inquiritur:iudex p cedere debet equitate seruata:semper in partē humaniorem declinando fm q personas loca et tēpora viderit postulare.extra de trās.ac.ex parte. Non tamen debet leuare pecuniam ex auaricia. Quod intelligit Hosti.fieri quando retinet sibi. Et sic loquitur extra de penis.licet.et.16.q.i.predicator.et similia:nisi forte vbi statutum est:si quis tale quid commiserit soluat tantum. Tunc enim potest leuare et sibi retinere. Sic loquitur fm quosdā extra.e.dilectus. Tamen statutum tale non v.detur rationabile fm Hosti. Regulariter autem quantum pertinet ad correctionē credit hosti.q ista pena est infligenda que magis est timenda.extra vt li.non cont.quoniam frequenter. Peccatores occultos celare debet:siue hoc sciat vt presbr:extra.e.c.2.siue vt homo.ex quo non potest probari. 6.q.2.si tātum.et.c.placuit. Compatietur eis quos puniet.di.45.vera iusticia. Uersatur autē potestas ordinarij precipue circa tria.s. correctionem.iudicium.et punitionem. Et ad hoc satis conueniunt verba canonū. Coerce.corripe:excommunica:degrada. Coerce monendo.corripe impendendo. Et hic ordo locum habet fm Gof. cum aliquis puniri debet pro contumacia. Secus est si pro crimine. Tunc enim pena incipit a degradatione:et finitur in excommunicatione.di.81. dictum.et extra de iudi.cum non ab homine. Contumacia vero incipit in excommunicatione et finitur in depositione.di.33.quorundam. Ad hoc nota q ordinarius potestatem que sibi competit ex officio absoluēdi excommunicatos propter percussionem clericorum in aliquibus casib9 potest alteri delegare.extra.e.c.vlti. Sed qui talem potestatem habet ex cōmissione: eā nō potest alteri committere.extra de offi dele.c. vlti. Item que pertineant ad ordinariam iurisdictionem legitur ex.e.con querente.

Sequitur videre de 3°.s. quibus modis ordinaria iurisdictio impeditur: vel etiam finit. Circa quod sciendū q sicut tradit Gof. vniuersaliter impeditur dupliciter.s.per ipsius ordinarij ab officio suspensionem:et per excōicationē:vt patet .24 q.i.audiuimus. In spiritualibus vero negocijs vel causis impeditur alijs modis.s. p appellationem recusationem.relationem ad superiorem.negocij reuocationē: perfectam alij commissionem.et per alios modos quos pōt per se notare quilibet studiosus. Finitur aūt ordinaria iurisdictio quadrupliciter.s. morte.depositione. translatione et dignitatis renunciatione.et hoc quo ad personam:remanet tamen penes capitulum:vacante ecclesia:nō tamen in omnibus:quia non in concessionibus prebendarum.ex ne sede va.illa. Remanet inquā de consuetudine fm gof.quod hosti.corrigit dicens: q capitulum de communi iure et lege habet hanc iurisdictionem. Unde et facere potest constitutionem: sicut vniuersitas.sicut collegium licitum:non tamen habet exercitium nisi sede vacante. Ad h nota q etsi superior mandet ordinario vt faciat illud quod alias facere posset ex officio suo:non tamen ipse ordinarius semper exeqtur:vt delegatus ratione mādati:sed plerūq vt ordinarius iure ordinarie potestatis:vt ex.e.licet.et.c.graue. Sepe enim ordinarij p curant sibi ea mandari que ipso iure suo facere possent ad suam executionem.di.2.quis ne sciat. Nota tamen fm Hosti. q datr propter hoc tali potestas super exemptos:vt dicitur i c.grauem.nec communi iuri derogatur:vt in c.licet. Preterea sepe superior non intendit committere sed remittere:vnde si vult potest cognoscere:potest etiam alteri delegare.ff.de offi.presi.sepe.

De vicarijs ti.46.

Habito de his

b que seruiunt ecclesijs nomine proprio: videndum est de illis qui seruiunt nomine alieno.s.de vicarijs. Et primo quid sit vicarius. 2° quod est officium eius. 3° quando licet per vicarium deseruire. 4° quod ius habet vicari9 in ecclesia in qua seruit.et an possit plures vicarias habere. 5° de officiali episcopi siue vicario:vtrum sit iudex

ordinarius vel delegatus. et an ab eo sit appel/
landū ad epm vel archiepm. Circa primū
sciendum: q vicarius est qui vices alteri⁹ ge/
rit siue in officio non contentioso: vt ex̄.e.per
totū. siue contentioso: vt. C. de offi. eius q̇ vi.
alte.ge.per totum. Non licet autem alicui in/
stituere vicarium qui ius habet in re sine au/
ctoritate episcopi. Potest tamē sociū tenere:
cuius auxilio fulciatur. Vicarius vero episco
pi constituitur per episcopū sine capitulo: cū
ipse eadē persona cum epo cēseat: vt infra di
cetur. Et hoc approbat consuetudo: que in ta
libus est seruāda: ex̄ de his que fi.a pre. ea no
scitur. Hec hosti. Vicarius aūt vicarium cō/
stituere nō potest. ex̄.e. clericos. sicut nec dele
gatus delegatū: nisi datus esset a principe. C.
de iu.a iudice. et ex̄ de offi. dele. sup questionū
Hoc tamē fallit in archipresbytero: qui cum
sit vicarius episcopi in quibusdā spūalibus
ex̄ de offi. archipres. ministeriū. in fi. alium tn̄
vicarium dare potest: vt dicitur ibidem.

Circa scdm est videndū quod est offi/
cium vicarij. Rō. Seruire ecclesie et
persone. ex̄.e. prouideas. Et cum eos
cura respiciat animarum. ex̄.e. c. vlti. presby
teri fient: et ad hoc cogentur. ex̄ de elec. cum in
cunctis.

Circa tertiū sciendū: q non videt̄ lice
re per vicarium deseruire nisi in cer/
tis causis. Primo si ex indulgentia
speciali competat alicui nō residere. 2° si cō
suetudo excuset non residentē. 3° qn̄ eccl̄ia
dependet a prebenda: vt ex̄ de preben. ex po sui
sti. et c. extirpande. 4° si persona sine culpa
sua incidit debilitatem vel deformitatē siue
morbum: ita vt per se deseruire non possit.
5° quādo imminet pfectio necessaria: vt ex̄
de appel. peruenit. vel voluntaria: tamē vtilis
et honesta: vt studij vel peregrinationis causa
cum licentia tamē prelati: vt patet de con. di.
5. non oportet. z. Et idē est de ɔsilib⁹ casib⁹.
6° cum est occupatus in vtilitate ecclesie vl̄
in seruitio episcopi vel pape. In his tn̄ trib⁹
casibus absens dicitur residere: quia seruit ec
clesie vel in se: vel in his in quibus consistit bo
num pluriū vel omnium ecclesiarum sicut bo
num exercitus in duce.

Circa 4m sciendū: q vicarius habet b
ius in ecclesia. s. q si de consensu pre/
lati sit institutus remoueri non pōt a
persona que instituit eum vel successore eius
ex̄.e. ad hoc. et de arbi. non sine. Curam habet
animarum. extra.e.c. vlti. Ius habet in re. Et
ideo habens vnam vicariam non potest ha/
bere aliam. ex̄.e. prouideas. Et vicarius i vna
non pōt intitulari in alia vicaria retenta. ex̄
de rescrip. postulasti. Et intitulatus in vna n̄
pōt fieri vicarius in alia. ex̄.e.c.i. Agere etiā
pōt et conuenire nomine ecclesie. ex̄ de fide in
stru. perpetuus. que omnia in vicario pptuo
locum habent. Talis enim suo nomine possi
det sicut is qui conducit ad tēpus non modi
cum: vt. ff. si ager. vecti. vel emphi. pe. l. vlti. in
fi. Et nihilominus possidet per cū psona: qr
is possidet cuius nomine possidet. ex̄ de resti.
spo. cū venissent. Hec gof. Ad hoc nota: q
vicarius ius habet petēdi assignari sibi d red/
ditibus ecclesie: cui seruit: congruā portionē
si minus habeat cōpetentē. Debet enim haber
talem q inde valeat cōmode sustentari. ex̄.e
ad hoc fm hosti. Nota etiam: q vicari⁹ pa
pe non pōt ex̄ vrbem litteras concedere: nisi
eidem spāliter concedat̄. ex̄.e. tua. fm hosti.
Item vicarius habet omnia que pertinēt ad
iurisdictionē eius cuius vicē gerit. ff. de offi.
eius cui man. est iurisdictio. l.i. preter ea que
non transeunt sine mandato spāli. ex̄ de offi.
lega. q translationem. Hec Ber. di. 86. et ex̄
e. tua nobis.

Circa 5m sciendū: q fm gof. vt patet i
sum. eiusdē ti. officiales episcopi sūt
delegati: et a sententia eorū ē appellan
dū ad epm. Hosti. vero tenet contrariū q̄tū
ad vtrūq. eiusdē sn̄ie est Inno. Guil. Dur. et
Io. an. Unde fm eos officialis epi est ordia/
rius. Nā consistoriū eius et episcopi idem cen
setur. vnde habet iurisdictionē ordinariam.
Qd probat p ex̄ uag. Inno. ex̄ de appella. ro/
mana. et C.e.l.i. et z. Et cum eadem psona cē
seat̄ cū ipso: ab eo sicut ab episcopo est ad ar/
chiepm appellandū: licet ab archidiacono et
inferioribus eorūq officialibus sit non ad ar
chiepm sed ad epm appellandū: nisi sit cōsue
tudo in ɔtrariū: qd p3 vt. s. ex̄ de appel. romana.
Et hi. s. officiales epi videt̄ esse ordinarij sui
administratione. de quib⁹ loquit̄ ex̄ de in ite.
resti. causa. §. delegati. licet illud aliter intelli
gi posset. A delegato vero officialis episcopi
pōt appellari ad ipsū officialē vel epm: cū idē
sit cōsistoriū vtriusq: vt dictū est. Ad hoc ar.
ff. quis et a quo appel. l.i. §. ab eo. Qr aūt idem
sit consistoriū epi et officialis sui nunc est de/
claratum. li. vj. de consue. non putamus.

De regularibus siue religiosis ti. 47.

Onsequēter ha
bito de psonis ecclesiasticis secula
ribus: dicendū est de psonis eccle/

siasticis religiosis. Et quia religiosi sunt i sta tu perfectionis: vt. i. dicet: ideo primo cõside randũ ẽ de statu pfectionis in cõi. 2° de his cõiter in quibus principaliter ↄsistit stat⁹ re ligionis. 3° spãliter de obedientia religiosoꝝ 4° spãliter de pauptate religiosoꝝ. 5° de p latioib⁹ eoꝝ. 6° de quibusdã vtꝝ competãt eis. 7° de cõparatione religionũ ad inuicẽ. 8° de religionis ingressu. 9° de apostasia religio nis. 10° ĩ domib⁹ religiosis. vtꝝ epis sint sub iecte. 11° de capitulis monachoꝝ. De mo do aũt faciẽdi pfessionẽ in religione habituꝫ ẽ satis. s̃. li. i. ti. de voto. precipue. ar. 6. ⁊. 7. De mõ aũt viuẽdi: ⁊ habitu: ⁊ capitulis: ⁊ vi sitationib⁹ religiosoꝝ pꝫ in regulis ⁊ cõstitu tionib⁹ ⁊ ordinationib⁹ eorundẽ. necnõ ⁊ ex de sta. mo. ꝙ dei. ⁊. c. cũ ad monasteriũ. ⁊. c. in singulis. ea q. Itẽ li. 7. c. ti. ne in agro. vbi sta tuunt̃ quedã de monachis nigris. ⁊. c. accedẽ tes. vbi precipit̃ ꝙ moniales ãnis singulis vi sitẽtur. Circa primũ qḋ ẽ de statu pfectõis in cõi querunt̃ plura. s. vtꝝ pfectio vie consi stat in preceptis. R°. Aliqui dixerũt: vt tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 184. ar. 3. c. ꝙ humana pfectio in via p se ⁊ essẽtialiter ↄsistit in duob⁹ precept] cha ritatis que est finis diuine legis. Secũdario aũt ⁊ instrumẽtaliter ↄsistit in alijs preceptis ⁊ cõsilijs que ordinãtur ad charitatẽ. Prece pta. n. ordinant̃ ad remouendũ cõtraria cha ritati cũ quibus charitas esse nõ pȯt. Cõsilia vero ad remouẽdũ impedimẽta act⁹ charita tis que tñ nõ cõtrariant̃ charitati. Scḋm aũt Guil. de mara. pfectio h⁹ vie ↄsistit p se ⁊ essen tialiter nõ tm̃ in preceptis charitatis: sed etiã in alijs preceptis moralibus ⁊ consilijs. quia moralia precepta nõ precipiũt nisi virtutes ⁊ opa v̄tutũ que sunt essentialiter pfectiones. Virtutes quidẽ sũt pfectiones prime: actus v̄o eaꝝ sũt pfectões secũde: ⁊ phibẽt ↄ̃ria. Si militer cõsilia nihil aliud cõsulũt. Et sic patꝫ ꝙ in istis cõsistit essentialiter pfectio hoĩs in via. Cõsistit etiã istrumẽtaliter in eisdẽ. Vir tutes eni alie a charitate: ⁊ opera eaꝝ sunt p fectões: ⁊ nihilomin⁹ sũt instrumẽta coopã tia ⁊ ordinata ad vlteriorẽ pfectionẽ. Chari tas etiã vie ẽ pfectio: ⁊ nihilomin⁹ instrumẽ tũ ad beatitudinẽ ordinatũ. Verꝫ ẽ tamẽ: ꝙ p fectio attendit̃ p̄ncipalit̃ ſm charitatẽ. Vnũ quodqꝫ eni dicit̃ pfectũ esse inq̃tũ attingit fi nẽ ꝓpriũ qui est vltima pfectio rei. Charitas aũt est que nos vnit deo: qui est vltim⁹ finis hominis: q: qui manet in charitate: i deo ma net: ⁊ deus in eo. Io. 9. Vñ ad col. 3. Sup oia charitatẽ habete que est vinculũ pfectõnis. Sciendũ aũt ꝙ duplex ẽ pfectio. Vna suffici

entie ⁊ necessitatis que cõsistit p̄ncipaliter in obseruantia preceptoꝝ. Alia supabũdantie ⁊ superogationis: que cõsistit in obseruantia preceptoꝝ ⁊ cõsilioꝝ: principaliter tñ cõsilioꝝ Cuius signũ est: ꝙ ingredientes religionẽ p̄n cipaliter vt in plurib⁹ intentionẽ suã dirigũt ad obseruãtiã cõsilioꝝ. Est aũt pfectior ⁊ ma ioris meriti obseruatio cõsilioꝝ q̃ alioꝝ pre ceptoꝝ a charitate. Qḋ patet ex h̃ ꝙ opa con silioꝝ sũt magis ardua. qḋ per se patet. sũt ẽt magis volũtaria. Opera. n. cõsilioꝝ obseruã tur q: sũt cõsulta. opa vero preceptoꝝ: q: sũt precepta. Dico p se loquẽdo. Hec. d. Guil. ḋ mara. Utꝝ quicũqꝫ est pfectus sit in statu pfectõis: R° ſm tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 184. ar. 4. Spãl' status in hoc pȯt attẽdi dupliciter. s. ſm illud qḋ agit̃ interius: ⁊ ſm illud qḋ agit̃ exterius. Primo mõ attẽdit̃ quo ad deũ. 2° mõ q̃ ad ecclesiã. Et sic nũc loquimur de statu. Hoc aũt mõ dicit̃ aliquis esse in statu pfectionis p prie nõ ex hoc ꝙ habet actũ dilectionis pfecte sed q: obligat se ꝑpetuo cũ aliqua solẽnitate ad ea que sũt pfectionis. Cõtingit aũt: ꝙ ali qui se obligant ⁊ non obseruãt: ⁊ aliqui im plent ad qḋ se nõ obligauerũt. Et iõ nihil ꝓhi bet aliquos esse pfectos q̃ nõ sũt in statu pfe ctionis: ⁊ aliquos esse in statu pfectionis q̃ nõ sũt pfecti. Utꝝ epi ⁊ religiosi sint in statu p fectionis: R° ꝙ sic. Ut eni dictũ est: ad statũ pfectionis requirit̃ obligatio ꝑpetua ad ea q̃ sũt pfectõnis cũ aliqua solẽnitate: q: vtrũqꝫ cõuenit vtrisqꝫ. Religiosi eni votis se astrin gũt ad abstinendũ a secularib⁹ rebus: quib⁹ licet vti: vt liberius deo vacent: in q̃ cõsistit p fectio huius vite. Obligant etiã se cũ quadã solẽnitate pfectionis ⁊ bñdictionis. Epi etiã obligãt se ad ea que sũt pfectionis assumẽtes officiũ pastorale: ad qḋ ptinet vt animã suaꝫ ponãt pro ouibus suis: vt dicit̃ Io. 10. Adhi betur etiã solẽnitas quedã consecrationis sil' cũ predicta professione. Vñ Dionisyus. c. 5. ec. hier. pfectionẽ attribuit epis tãq̃ pfectio ribus. ⁊ in. 6. c. attribuit pfectionẽ religiosis tanq̃ pfectis. Sed obijcit̃. q: stat⁹ exteri or debet rñdere statui interiori. alias incurrit mẽdaciũ: ꝙ nõ tm̃ ẽ in verbis: sed etiã in opi bus simulat]: vt ambro. dicit in quodã sermo ne: ⁊ multi prelati ⁊ religiosi nõ habent interi orẽ pfectionẽ charitatis. ergo ⁊c̃. R°: ꝙ ho mines statũ pfectionis assumũt: nõ quasi ꝓ fitentes se esse pfectos: sed quasi ꝓfitentes se ad pfectionẽ tendere. Vñ nõ est mẽdax quis vel simulator: qui statũ pfectionis assumit: ex hoc ꝙ non est perfectus: sed ex eo ꝙ ab inten tione perfectionis animum reuocat.

Utrum omnes prelati ecclesiastici sint in statu pfectionis: R° q nō. Un̄ Dio. solis episcopis ꝛ religiosis pfectionē attribuit. c. 5. ec. hierar. Presbri enī ꝛ decani curā animaꝝ habentes nec ex pte ordinis obligant̄ ad ea que sunt pfectionis: nisi quaten⁹ in occidētali ecclesia in susceptione sacri ordinis emittit̄ votū cōtinētie: quod ē vnū de ptinentib⁹ ad pfectionē: vt. i. dicet̄. Nec etiā ad curā susceptā obligant̄ ex vinculo ppetui voti: sed pūt eam deserere in trāseūdo ad religionē: etiā sine licentia episcopi: vt habet̄. 19. q. z. Et etiā cum eius licentia pōt quis archidiaconatū vel parochiā dimittere: ꝛ simplicē sine cura prebendā accipe. qd̄ nullo mō liceret si in statu perfectionis esset. q2 nemo mittēs manū ad aratꝝ ꝛ aspi. re. ap. ꝛc̄. Epi aūt q2 sūt in statu pfectionis nō nisi cū auctoritate pape possūt curā epalē deserere ꝛ ex certis causis: vt dictū ē supra. Quis stat⁹ ē pfectior: prelatoꝝ vel religiosoꝝ: R° fm guil. de mara. q aliquo mō pfectior est stat⁹ prelatoꝝ: ꝛ aliquo mō religiosoꝝ. Dicit. n. augl. li. i. de bap. paruuloꝝ. Cuz dicit̄ cuiuscūqꝫ pfectio: qua in re dicat̄ vidづ dū est. Scdm hoc ergo dicendū: q stat⁹ prelatoꝝ auctoritate: dignitate: ꝛ officio pfectior ē q̄ꝫ stat⁹ religiosoꝝ. Et hoc cōstat. Sed an etiā merito: Nō sic apparet. Videt̄ enī sine preiudicio q etiā merito: dū tamē sit bonus prelatus: fm exigentiā sui status nihil omittēs de essentialib⁹ cōtingentibus statū suū. Cōpatōnes enim statuū ꝛ aliaꝝ reꝝ cuiuscūqꝫ generl faciende sūt fm essentialia: no n fm accidētalia: et fm bona in illo genere: non fm mala. Un̄ si prelat⁹ salutē animaꝝ sibi cōmissaꝝ pcuret vt decet: docēdo publice: ꝛ priuate: orādo: ꝛ offerendo dona ꝛ sacrificia pro peccatis pprijs ꝛ alienis: conuersando sine querela. vite prebeat nō mortis exēplū: cū religiosus pficiat essentialia sui status viuēdo in obedientia sine pprio ꝛ in castitate: videt̄ sicut dictuz est maius esse premiū prelati q̄ꝫ religiosi: Preterea: status prelationis maiorē requirit perfectionē in pfessionibus suis: vt dicit glo. sup illud Ja. Qui non obfuit in verbo ꝛc̄. Eum inquit qui cōcupiscit preesse oportet alijs pfectiorem esse. Ex hoc sic arguit̄. Status qui de congruo requirit meliores ꝛ pfectiores psonas: de congruo requirit meliora ꝛ pfectiora opa. Sed status prelationis est hui⁹. ergo oz q opera prelatoꝝ sint meliora ꝛ pfectiora q̄ꝫ tū ad meritū q̄ꝫ in religione. Hoc dico q̄ꝫtū est de exigentia vtriusqꝫ status. Salua tn̄ pace ꝛ gratia platoꝝ videt̄: q stat⁹ religionis dici possit perfectior quodāmō q̄ꝫ prelatōnis. s. inq̄ꝫtū professores suos magis habet promouere de imperfectione ad pfectionē q̄ꝫ status prelationis suos pter maiorem ꝛ districtiorem disciplinam cui subdunt̄ religiosi: ꝛ maiorem elōgationē a mūdo ꝛ occasionib⁹ peccatoꝝ. Huius signū est: q illi qui de religione assumūtur ad prelationē: si in prelatione laudabiliter se habeant: statū religionis statui plationis preferūt: ꝛ statū in quo sunt plangūt respectu dimissi. Hoc legit̄ fecisse beatus gre. Unde de se in pri° dialo. dicit. Infelix anim⁹ meus: occupationis sue pulsat⁹ vulnere meminit qualis aliqn̄ in monasterio fuit. Et de hoc plura dicit ibi de seipso. Preterea: illi pauci qui de statu prelatōnis transeūt ad statum religionis: ꝛ in eo sicut decet proficiūt statum religionis statui prelationis preferunt. Deniqꝫ in morte vbi sola cōsideratio ꝛ cōscientia meritoꝝ animā cōsolatur: nulli vl̄ paucissimi inuenirent̄ tam de prelatis q̄ꝫ de religiosis: qui si daret̄ optio: non mallent tota vita sua in religione q̄ꝫ in prelatione vixisse. Et h̄ valde facit ad cōmēdationē religionis. Ait enim phs. i. eth. c. de cōfer. Que in maiori necessitate sunt opportuna maiora: non que in senectute ꝛ egritudinibus.

Equitur videre de secundo. s. de his que cōiter pertinēt ad statū religionis. Et circa hoc queruntur plura. primo vtꝝ status religiosoꝝ sit perfectus. R° q sic. Nam religio est quedā virtus: ut habituz est supra i. z. li. s. p quā aliquis exhibet aliqd ad dei seruitiū ꝛ cultū. Et ideo antonomatice religiosi dicunt̄ illi qui mancipant se totaliter dei seruitio: quasi holocaustū offerentes deo. De quibus dicit gre. sup Ezec. Sūt qdā qui nihil sibi seruant: sed sensum. linguā vitā atqꝫ substātiā quā pceperāt deo imolant. In hoc aūt consistit hominis perfectio: q totalit̄ adhereat deo. Et sic pz q status religiosoꝝ ē pfectus. Utꝝ religiosi teneant̄ ad oīa consilia euāgelica obseruāda: R° q nō tenētur nisi ad ea que in regula quā sūt pfessi pceptorie vel inhibitorie: vel etiā verbis equipollentibus exprimunt̄. q2 obligāt se tm̄ ad ista. Ad ea enim que sūt superogationis: qualia sunt cōsilia euāgelica: nō tenet̄ aliqs nisi ex obligatione ppria. Ad nōnulla vero alia cōsilia euāgelij eo magl tenēt religiosi pl⁹ q̄ꝫ ceteri christiani quo se magis mancipauerūt totaliter seruitio dei. Et hec nisio cōfirmat̄ p papā Nicolaū 4ᵐ in declaratōe regle fratꝝ minoꝝ.

Utꝝ dicat̄ cōuenienter ꝛ sufficienter q pfectio religionis consistit in his tribus votis: scꝫ voto pauptatis. continētie. ꝛ obedientie:

sc. quod sic. Et hoc sic patet. Status enim religionis potest tripliciter considerari. Uno modo secundum quod est quoddam exercitium tendendi ad perfectionem charitatis. Ad hoc vero requiritur: quod aliquis a se removeat illa per que impediri potest ne eius affectus totaliter in deum tendat: in quo consistit perfectio charitatis. Hec autem sunt tria: Primum est cupiditas exteriorum bonorum Unde aug. io. confes. ad deum loquens sic dicit. Minus te amat qui tecum aliquid amat quod non propter te amat. Hanc autem non minuit sed auget possessio rerum temporalium. Unde Chrys. sup Mat. dicit: quod appositio divitiarum flammam maiorem accendit: et vehementior fit cupido. 2m est concupiscentia delectationum vilium inter quas precipue sunt veneree. Unde aug. i. sol. Nihil esse censeo quod magis deijciat animum virilem ex arce quam blandimenta femine: corporumque contactus ille. 3m est inordinatio voluntatis humane. De qua dicitur gen. 8. Sensus et cogitatio cordis humani in malum prona sunt ab adolescentia sua.
Alio modo potest considerari status religionis secundum quod ab interiori sollicitudine quietatur animus hominis. Sollicitudo autem ingeritur homini precipue circa tria: quorum primum est dispensatio rerum exteriorum. 2m est gubernatio vxoris et filiorum. Propter quod dicit. i. Cor. 7. Qui sine vxore est: sollicitus est que sunt dei quomodo placeat deo. qui autem cum vxore est sollicitus est que sunt mundi: quomodo placeat vxori. 3m est dispositio actuum propriorum. Tertio potest considerari status religionis secundum quod est quoddam holocaustum: per quod homo se totum offert deo: vt dicit gre. sup Ezec. Secundum autem philosophum. i. eth. homo habet triplex bonum. s. rerum exteriorum. corporis proprij: et animi siue voluntatis proprie: per quam vtitur omnibus potentijs et habitibus anime. Et ideo status religionis integratur ex voto paupertatis castitatis et obedientie. Nam per hec tria sicut patet intuenti: et illa que impediunt charitatis perfectionem et illa que ingerunt sollicitudinem removentur: et etiam omnia bona hominis deo offeruntur Unde de perfectione paupertatis dicitur Mat. 19. Si vis esse perfectus vade et vende omnia Item de perfectione castitatis dicitur ibidem. Sunt eunuchi qui se castra. propter regnum celorum. Et postea subdit. Qui potest capere capiat. Unde sicut damnatus est Vigilantius qui divitias adequavit paupertati: ita et Jovinianus qui matrimonium adequavit castitati virginali. Item de perfectione obedientie dicitur Mat 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum etc. Omnes autem alie religionum observantie ordinantur ad hec tria predicta principalia. Si qua enim sunt instituta ibidem ad procurandum victum: vt labor mendicitatis: et alia huiusmodi referuntur ad observantiam paupertatis Alia vero quibus corpus maceratur: vt vigilie ieiunia: et si qua alia sunt huiusmodi: ordinantur ad conservationem castitatis. Illa vero que ordinantur ad dilectionem dei et proximi: vt lectio oratio: infirmorum visitatio: vel si quid aliud est huiusmodi: comprehenduntur sub voto obedientie. quod ptinet ad voluntatem que secundum dispositionem alterius ordinat suos actus. Determinatus autem habitus pertinet ad omnia tria vota tanquam signum obligationis. Sed obijcitur contra votum paupertatis illud quod dicit glo. sup illud i. Thi. 6. Habentes autem alimentum et quibus tegimur his contenti simus. Et si inquit nihil intulerimus vel allaturi simus: non tamen abijcienda sunt omnino hec temporalia. Dicendum: quod intelligitur quod non sunt abijcienda ex necessitate. Unde ambro. i. de offi. Dominus non vult ex necessitate precepti simul opes effundi sed dispensari: nisi forte vt Heliseus boues occidit et pauperes pauit ex eo quod habuit: vt nulla cura domestica teneretur. Si vero obijciatur illud actuum. 20. Beatius est dare quam accipere. dicendum: quod abdicatio divitiarum comparatur ad largitionem elemosynarum sicut vniversale ad particulare: et holocaustum ad sacrificium. Unde gre. super Ezec. dicit. Qui de rebus possessis egenis subveniunt sacrificium offerunt: quia aliquid deo immolant: et aliquid sibi reservant. Qui autem seipsos offerunt et nihil sibi reservant: holocaustum offerunt: quod est melius sacrificio. Et ideo ad excludendum errorem vigilantij dicitur li. de eccle. dog. Bonum est cum dispensatione facultates pauperibus erogare: sed melius est pro intentione se insimul domino donare: et absolutum sollicitudine cum christo egere. Sed obijcitur contra votum castitatis quia aliqui religiosi vtuntur vxoribus. Dicendum quod illi non sunt simpliciter religiosi sed secundum quid. s. inquantum participant in aliquo cum religiosis. Sed obijcitur contra votum obedientie. quia illa servitia maxime placent que fiunt liberaliter: et non ex necessitate. secundum illud. 2. Cor. 9. Non ex tristicia aut ex necessitate. Dicendum: quod necessitas coactionis facit involuntarium: ideo excludit rationem laudis et meriti. Sed necessitas consequens obedientiam non est necessitas coactionis sed libere voluntatis: inquantum homo vult obedire. vel forte non vellet illud quod mandatur secundum se consideratum implere. Et ideo quia necessitati faciendi aliqua que secundum se non placent: homo se subijcit propter deum per votum obedientie: ex hoc ea que facit sunt

accepta: etiā si sunt minora. q2 nihil mai⁹ pōt deo dari: q̄3 ꝙ suā volūtatē subijciat alterius volūtati. Uñ aug. ad Armētariū ⁊ Paulinū. Non te vouisse peniteat: imo gaude iam tibi nō licere qđ cū detrimēto tuo licuisset. Felix necessitas que in meliora cōpellit. Si dicat: ꝙ heremite ⁊ aliqui prelati religionū nō habēt supiorem: dicēdū: ꝙ tales tenēt obedire suis epis vel saltē domino pape non tm̄ in his que sūt cōmunia alijs: ſ etiā in his que spāliter ptinēt ad disciplinā religionis. Utrum requirat ad pfectionē religionis ꝙ hec tria. s. paupertas. cōtinētia: ⁊ obediētia cadāt sub voto: R⁹ ꝙ sic. Nam ad religiosos ptinet ꝙ sint in statu pfectionis: vt dictū est. Ad statū aūt pfectionis requirit obligatio ad ea que sūt ꝑfectōis que quidē fit deo p votū. Uñ cū tria p̄dicta ptineant ad pfectionē vite xp̄iane: vt habitū est: status religiosi reqrit ꝙ ad p̄dicta tria obliget ex voto. Qđ votū est potius inter tria p̄dicta: R⁹ fm tho. 2ª 2ᵉ. q. 186. ar. 8. c. ꝙ votū obediētie. Primo quia p ip̄m aliquid maius deo offert. s. volūtas. q̄3 p alia vota: vt patet intuenti. 2⁹ quia in voto obedientie cōtinent etiā alia vota: sed nō cōuertit. Nam etsi religiosus teneat ex voto seruare castitatē ⁊ paupertatē: tamē hec ⁊ plura alia cadūt sub obediētia. Tertio q2 votū obediētie ꝓprie extēdit se ad actus ꝓpinquos fini religionis. Quanto aūt aliquid est fini ꝓpinquius tāto est melius Et inde est ꝙ votū obediētie ē religioni eēntiali⁹ Si. n. aliquis sine voto obediētie volūtariam castitatē vel pauptatē ex voto seruet non ideo ptinet ad statū religionis qui p̄fertur ipi virginitati etiā ex voto seruate. Unde aug. de virginitate. Nemo quantū puto aus⁹ fuerit virginitatē p̄ferre mōasterio. Utrū religiosus sp peccet mortalit transgrediēdo qđcūq3 eorum que in regula cōtinēt: Rñō. ꝙ nō. Non. n. equalit obligat ad obseruandum omnia que ibi cōtinēt: ſ fm magis et minus fm ꝙ ibi diuersimode traduntur. Nam in regulis sāctorū patrū cōtinēt aliqua p modum p̄cepti: et inhibitionis. aliqua p modū statuti rōnabilis. aliqua per modū monitionis et exhortatiōis: et huiusmodi. Et hoc patet in regula beati. Francisci. Religosus ergo trāsgrediēdo illa q̄ cōtinēt in regula sue ꝓfessiōis per modū p̄cepti et inhibitionis peccat mortalit. Trāsgrediēdo vo illa que cōtinēt ibi p aliū modū nō peccat quantū ē de virtute regule mortalit: nisi forte ratione excessus libidinis vel cōtemptus. Al's si sancti patres religiones instituētes aliquā regulā equalit obligare ad oīa cōtēta in ipsa voluisset: frustra

difformiter fm diuersitatē dictoꝝ modorum tradidissent ea. Hec respōsio confirmat etia3 per gregi. nonū. Inno. quartū. Alex. quartu3 ⁊. Nicolaū quartum. qui declarando regulā beati Frācisci dicūt non obligari fratres minores per regulā nisi ad ea que in ipsa p̄cepto rie vel inhibitorie sunt expressa. S3 obijcit quia facere cōt votū ē mortale peccatū. Sed religiosi voto ꝓfessionis astringūt ad regulā et per cōsequens ad omnia cōtenta in ea. Ergo peccāt mortalit transgrediēdo quodcūq3 cōtentoꝝ in regula sua: R⁹. Cōcedo ꝙ religiosi voto ꝓfessionis astringūt ad obseruādum regulā et oīa cōtenta in ea: nō tamē astrīgunt ad obseruādū omnia illa equaliter: vt dictū ē sed differenter fm ꝙ ibi tradūtur different. s. p cepta ut precepta. statuta vt statuta. et monita vt monita. Hoc intēdit qui regulā cōcedit Hoc etiā intēdit vel intendere debet qui regulam aliquam vel contenta in ea vouet. Et ideo nō sequitur ꝙ religiosus semper peccet mortaliter transgrediendo quodcumq3 contentorum in regula sua nisi tantum quando transgreditur illud quod expresse precipitur vel prohibetur in ipsa. Si dicatur. facē contra votum est mortale peccatum. R⁹. ꝙ hoc ē verum quando aliquis vouet aliquid intendens se ad illud faciendū obligare simplicit. hoc est obligatione necessitatis: ita ꝙ contra ueniendo peccet mortaliter. Hoc autem modo vouens aliquam regulam non intēdit se obligare ad obseruandum que continentur ibi per alium modum q̄3 per modum precepti vel inhibitionis. Preterea in regula beati benedicti. c. de disciplina fratrum suscipientium. dicitur: ꝙ si nouitius habita secum deliberatione promiserit se omnia in regula custodire contenta: tunc recipiatur in congregatione. Ecce ꝙ nouitij fm regula3 beati Benedicti promittunt custodire omnia que continentur in ea. Quod tamen non esset si peccarent mortaliter transgrediendo quodcunq3 ipsorum. Ex dictis patet: ꝙ non bene dixerūt quidam dicentes ꝙ si religiosus in professione se regulam seruaturum vouerit: agendo contra quodcunq3 eorum que continentur i ea mortaliter peccaret. Ex hoc autem moti sunt vlterius ad dicendum ꝙ ingrediētes religionem non debent regulam profiteri alias faciunt minus caute: sed potius debent profiteri vitam fm regulam vel obedientiam fm regulam. Sed hoc est plane contra decretalem. extra de regu. ⁊ trans. ad religi. ex parte tua. vbi dicitur. Mandamus vt qui predicto modo terram duabus vijs ingredi nō ve

rentur: postq̃ per annum gestauerint habitũ monachalem: regulam s(ecundu)m formam ordinis profiteantur & seruent: ecclesiastica censura compellas. Ecce q(uod) hoc est expressum q(uod) ingredientes aliquem ordinem debent illius ordinis regulam profiteri. quia dicit. regulam s(ecundu)m formam ordinis profiteantur. Ex h(oc) etiã q(uod) dicit postq̃ per annum gestauerint habitũ monachalem habemus: q(uod) forma profitendi in ordine monachorum est profiteri regulam Ex quo sequitur q(uod) idem est interpretatiue p(ro)fiteri regulam beati Benedicti: & profiteri cõuersationẽ morum s(ecundu)m illam: quã quidẽ formam profitendi instituit beatus Benedict(us)

Utrum religiosus eodẽ genere peccati grauius peccet q̃ secularis? R(espondeo). Peccatu(m) quod a religiosis cõmittitur põt esse grauius pecca to secularium eiusdem speciei tripliciter. Uno modo si sit contra votum religionis: vt si religiosus fornicetur. 2(o) modo si ex contemptu peccet: quia ex hoc videtur esse ingratus diuinis beneficijs in quibus est sublimat(us) ad statum perfectionis. 3(o) propter scandalũ quia ad vitam eius respiciunt plures. Si vero religiosus non ex contẽptu sed ex infirmitate vel ignorantia peccatum aliquod quod non est contra votum sue professionis cõmittat absq(ue) scandalo: puta in occulto: dicit tho. 2(a) 2(e) q.186. ar.10. c. q(uod) leuius peccat eodẽ genere peccati q̃ secularis. quia peccatũ eius si sit leue quasi absorbetur ex multis bonis operibus que facit. & si sit mortale facilius ab eo resurgit. primo quidem p(ro)pter intentionem quã habet ad deum erectã: que etsi ad horam intercipiatur: faciliter tamen ad pristina reparatur. Unde super illud ps. Cu(m) ceciderit non collidetur. dicit Orige. Iniustus si peccauerit non penitet: & peccatum suum emendare nescit. Iustus aũt scit se emendare: scit corrigere: vt ille qui dixerat nescio hominẽ. paulopost cum respect(us) fuisset a domino flere cepit amarissime. 2(o) quia iuuatur a socijs ad resurgendum: s(ecundu)m illud eccle. 4. Si vnus ceciderit ab altero fulcietur. ve homini soli: q(uia) cum ceciderit non habet subleuantẽ se. Sed certe licet predicte rationes ostendãt: q(uod) religiosus in casu illo resurgit & corrigit se facili(us) & citius ratione intentionis & adiutorij maioris quod bene est verisimile: tamen vt videt(ur) alijs non ostendunt q(uod) peccẽt leuius: quin potius ex hoc ipso q(uod) religiosus est magis instructus: sequitur q(uod) grauius peccat. quia sciẽtia est circũstantia aggrauãs: non alleuians peccatum. Ex hoc ipso etiam q(uod) est religiosus et ad ea que sunt perfectionis obligatus tenet(ur) magis vitare saltem de bono & equo etiã peccatum tale q̃ secularis. Unde videtur q(uod) religiosus peccet grauius ceteris paribus rõne status. q(uia) status est circũstantia aggrauãs nõ alleuians peccatũ. Si obijcitur q(uod) si peccata religiosorum essent grauiora peccatis seculariu(m) religiosi essent peioris conditionis secularibus: dicendum q(uod) religiosi non de facili peccant ex contemptu: sed quãdoq(ue) labunt(ur) i peccatum aliquod ex ignorantia vel infirmitate a quo de facili releuant(ur). Si autẽ ad hoc perueniant vt ex contemptu peccent: efficiũtur pessimi & maxime incorrigibiles: s(ecundu)m illud hiere. 2. Confregisti iugũ. dirupisti vincula. dixisti non seruiam ei. In omni enim colle sublimi: & sub omni ligno frondoso tu p(ro)sternebaris meretrix. Unde augu. in epistola ad plebẽ hyponensem. Ex quo deo seruire cepi: quõ difficile sum expertus meliores q̃ qui in monasterijs profecerunt: ita nec sum expertus peiores q̃ qui in monasterijs defecerunt.

Sequitur considerare de tertio. scilicet de obedientia religiosorum. Et circa hoc queruntur plura. s. Utru(m) religiosi teneant(ur) obedire prelatis suis in omnib(us) que non sunt contra deum. R(espondeo). Si loquam(ur) de obedientia s(ecundu)m perfectionem: sic extẽdit se ad omnia que non sunt contra deum & regulam suam: vt dicit Ber. q(uod) perfecta obedientia finem nescit. Si autem loquamur de obedientia s(ecundu)m necessariam obligationem: sic habet modum & mensuram s(ecundu)m. voti emissi magnitudinẽ. Et sic dicit libro de dispensa. & prece p. q(uod) subditus nec citra promissum est inhibendus: nec vltra cogendus per legem obediẽtie. Et ideo distinguendum est. Aut enim prelatus precipit aliquid quod est s(ecundu)m regulam Aut contra regulam. Aut supra. Aut infra. Si s(ecundu)m regulam tenẽtur obedire. Sed s(ecundu)m regulam aliqua dicunt(ur) esse explicite. aliqua implicite: vt obsequia cõmunitatis: & negocia ordinis p(ro)mouenda: sine quibus obseruari non posset regularis obseruantia. Et tam in his q̃ in illis tenent(ur) obedire. Dicunt(ur) etiam esse aliqua s(ecundu)m regulam. quia faciunt ad regule pleniorẽ obseruantiã. Et in his etiam tenentur obedire. Uerum est tamen: q(uod) si prelatus talia precipiat in longum tempus debet hoc facere de consensu subditorum: vel eoru(m) qui cõueniunt ad capitulum. Si etiam sunt infra regulam tenentur: vt si precipiat aliqua leuia reficere: puta corpus suum. Si autem sit contra regulam. s. q(uia) eorum opposita in regula precipiuntur vel prohibentur: aut in eis potest dispensare prelatus. aut nõ eo q(uod) regula vel cõ

stitutio prohibet. Si sit certum quod non potest subditus ei in talibus obedire non debet. Si vero sit certū quod potest: vel dubium an possit obedire tenetur. ar. de dubio. 23. q. i. quid cul patur. Si aūt sint supra regulā: aut precipiū tur in cautelam peccati cōmittendi. puta quod subditus ieiunet in pane et aqua: quia prelatus videt naturam eius pronam ad luxuriā. Et sic non tenetur obedire nisi in casu scilicet qñ non posset aliter vitare peccatum. Aut preci piuntur in penā peccati cōmissi. Sic tenetur. Aut in augmentum meriti: vt recipere mar/ tyrium et huiusmodi. Sic nō tenet. Circa ea vero que sunt preter regulā: vt sunt illa que nec ibi continent: nec ad illa que ibi continē tur expediunt vel ordinantur: vt leuare festu cā: vel aliquid huiusmodi: est duplex opinio vt dicit pe. in quadam. q. de quolibet. Quidā enim dicunt: quod non tenetur obedire in maio ribus quam sint ea que in regula continentur. Alij dicunt cōmunius et verius: quod nec in gra uioribus nec in leuioribus que sunt omnino preter regulam tenet obedire: quia non tenetur nisi quatenus obligauit se professione. Utrum ois inobedientia religiosorum sit mortale pecca tū: Rx° fm Gual. quod non in his que sunt regu/ laris discipline quādo fit surreptione: sed tamen quādo fit scienter et cū sufficienti deliberatio ne. Unde Ber. de dispen. et precep. li. ii. Non qualiscūque mādati preteritio criminalem in obedientiā facit: sed repugnare et nolle obedi re. Et li 8. dicit. Si verbum loco vel tempore silentij per obliuionē surreptū fuerit contra preceptū: veniam facillime impetrabit. quia etiam vix peccatū reputabitur. Idem dicit. i2 li. Si iubente seniore me: simile verbū elabit reum me esse fateor: sed venialiter. Si vero ex contemptu sciens et deliberans sponte in ver/ ba prorumpo: preuaricatorē me constituo et criminaliter. Quod aūt idē dicit. ii. li. 8. c. Om/ nis inobedientia inexcusabilit est culpabilis intelligendum est de religioso mortaliter et nō venialiter delinquente. Quis plus peccat subditus vel prelatus non soluendo quod de bet: Dicit enim Ber. de dis. et precep. li. 5. Si regularis professio qua se minor subdit maio ri: eque obligat priorem: cōis equidem pacti vtrūque necessitate reor teneri: et fieri duos per alterius sponsionē alterutrius debitores. vnū fidelis cure: alterum humilis obedientie. Rx° fm Gual. Hic oportet videre in quibus cōsistit cura prelati et obedientia ipsius subditi. Fide lis autem cura prelati respectu cuiuslibet sub diti est in tribus. Quia enim subditus religi/ osus supposuit prelato proprium iudiciū: propriam voluntatem: et reliquit propriam possessionem: tenetur sibi prelatus in verbo doctrine pro p mo. in exemplo conuersationis honeste: quia voluntatem eius alliciat ad bonum pro secūdo et fm statum et posse suum ei de tēporalibus pro uidere pro tertio. Unde ber. prelato dicit. Pa sce verbo: exemplo: et temporali subsidio. Re/ spectu etiam totius collegij debet tria. s. erra/ ta corrigere. bonas consuetudines et ordinati ones conseruare. delectare in onere nō in ho nore. De primo et secundo dicit Hu. in ex/ positione regule beati augus. Prelati constitu ti sunt vt errata corrigant. bene ordinata cu/ stodiant. vitam et mores subditorum verbo et ex emplo cōponant. De tertio dicit Hu. ibidē Prelatus quem delectat onus nō honor. cha ritas non potestas. seruitus alijs impensa, nō ab alijs suscepta. Officium aūt siue debitum subditi est fm Hu. et ber. humiliter obedire in his que sunt fm regulam suam vt supra. Di cendum ergo quod cōparando aliquā inobediē/ tiam particularem subditi ad omissionē ali/ quam prelati in his que debet subdito non ē certum iudiciū vniuersale quis eorum magis pec cet: sed habere se possunt vt excedētia et exces sa fm varias conditiones et vias. Loquēdo tamen in cōi ad statū huius et illius plus pec/ cat prelatus non intendēs fidelē curā: quam sub ditus non soluens humilē obedientiam. Ag/ grauatur enim peccatū prelati primo rōne offi cij: qui debet verbo et exemplo lucere subdito sicut sol in mundo. Unde sicut casus solis de celo esset maior defectus in mundo quam vnius stelle: ita maior est casus prelati quam subditi. 2° ratione adiutorij quia prelatus habet adiutori um maioris scientie gratie et obedientie sub/ ditorum sibi obsequentiū et in omnibus ipm iu uantium. De primo dicit gre. Tm debet pre latus subditū in scientia excedere: quantum pastor gregem. De 2° dicit glo. Lu. 2. quod am plior datur gratia prelatōi Tertiū per se patet Tertio rōe maioris damni. quia sicut maius damnū est corpori infirmitas capitis quam pedis sic defectus prelati nocet plus collegio: quam vnius subditi. Utrum religiosus tenetur abne/ gare in obediendo propriam voluntatem: Rx°. Propria voluntas pōt dici tripliciter. Uno° fm quod proprium excludit conformitatem cum diuina voluntate. Et sic dicit Ansel. Sola p pria voluntas est causa demeriti. Sic etiā dic Ber. quod sola propria voluntas ardet in inferno 2° dicit propria voluntas aliquid indifferens cui se non immiscet voluntas dei vel superio ris in iubendo vel prohibendo. vt cū hō vult a liquid indifferens. Tunc enim non excludit

nec includit voluntatem dei vel sui superioris. et ideo talis propria voluntas non est principium meriti vel demeriti. 3° dicitur propria voluntas secundum quod proprium dicitur quod in aliquo precepto voluntatem superioris non sequitur. Et hoc potest esse dupliciter. scilicet aut sensualitatis non condelectantis sed contristantis si sit aduersum. vel condelectantis si prosperum. Et sic non repugnat obedientie habere propriam voluntatem. Aut rationis non approbantis vel sequi nolentis quod precipitur: quia est aduersum. vel approbantis et sequi volentis quod precipitur non quia precipitur: sed quia prosperum vt eminentia prelationis. Et sic propria voluntas repugnat obedientie. Et hoc dupliciter. Aut enim repugnat ei inquantum est superiori debita: vt cum voluntas rationalis renuit. Aut inquantum est meritoria: vt cum voluntas rationalis appetit: non quia preceptum: sed quia honorificum. Ex dictis patet quod propria voluntas repugnat obedientie: et quod non. et per consequens quod religiosus tenetur in obediendo abnegare propriam voluntatem. Utrum profitens obedientiam sicut abnegat voluntatem propriam et supponit eam voluntati prelati: ita etiam debeat iudicium suum supponere iudicio prelati: ita quod sicut dici potest quod talis non habet propriam voluntatem: etiam dici possit. iste non habet proprium iudicium? Et videtur quod sic. quia liberum arbitrium est facultas voluntatis et rationis. et ideo ipsa electiua rationalis adeo est coniuncta voluntati motiue: vt quicquid eligit ipsa electiua: statim et solum in illud moueat ipsa motiua. Ergo si remaneret libertas siue proprietas electiue: non abnegasset ille perfecte propriam voluntatem: aut si eam perfecte abnegauerit: videtur quod sicut voluntatem suam non retinuit: sed voluntati prelati supposuit: ita etiam suum iudicium iudicio prelati supponere debuit. Contra. Regula beati Benedicti prohibet omnio esum carnium omnibus: exceptis debilibus: et infirmis: et egris. Et hec sunt verba regule. Carnium quadrupedum omnino ab omnibus abstineatur comestio: preter omnino debiles: et egros. Esto ergo quod abbas credat istum esse debilem: et ideo pie motus precipiat ei quod comedat carnes. iste autem scit vel firmiter credit se non esse debilem vel egrum Si ergo secundum iudicium prelati concedit isti esus carnium et comedit: contra conscientiam facit. et sic peccat. Omne enim quod non est ex fide peccatum est. ad ro. 14. Glo. Omne quod est contra conscientiam. Huic ergo non licet comedere. Liceret autem si supposuisset iudicium suum iudicio prelati. ergo etc. Respondet Alex. de an. ad questionem. 4. t. vl. de mendicitate. quod humanum iudicium est multiplex. Est enim quoddam iudicium circa cognoscibilia tantum: vt iudicamus quid verum quid falsum. De tali iudicio non oportet quod obediens supponat ipsum iudicio sui prelati Aliud est iudicium non tantum circa cognoscibilia sed etiam circa facienda. Et illud est duplex. quia quoddam est tantum deliberatiuum: et illud etiam non oportet supponere iudicio prelati: non tamen ita coniunctum est voluntati quod voluntas moueat ad omne illud quod illud iudicium deliberat. Sepe enim aliquis subditus deliberat vtrum hoc vel illud sit faciendum: et tamen postquam deliberauit non mouetur ad faciendum illud: sed magis facit illud quod ei suus prelatus precipit. Aliud iudicium quod est circa facienda non est tantum deliberatiuum sed etiam diffinitiuum. et illud ita coniunctum est voluntati: vt postquam preeligendo alterum diffiniuit esse faciendum: statim voluntas moueat ad illud faciendum. Unde obediens illud iudicium abrenunciare debet sicut et voluntatem. et hoc quantum ad ea ad que reliquit propriam voluntatem. Et de hoc procedit obiectio prima. Si autem queratur quid monachus facere debeat in casu predicto: dicendum quod si sit presumptio probabilis de eius debilitate vel infirmitate: quia contingit aliquando quod illi qui vident extrinsecum hominem magis percipiunt eius attenuationem vel debilitatem quam ipse vel etiam ipse propter nimium feruorem vel etiam inexperientiam sui laboris non eque bene cognoscit debilitatem suam sicut alij magis experti ideo potest et debet in tali casu obedire prelato. Si autem cognoscat se debilem non esse: nec abbatem hoc ex aliqua probabili presumptione credere: non tenetur nec debet ei in tali casu obedire. Unde nec suum iudicium diffinitiuum debet quantum ad hoc iudicio eius supposuisse sicut nec voluntatem voluntati. Quantum ad illa dico que sunt contra formam regule. Sicut enim vult Ber. licet prelatus presit subditis: semper tamen regula preest prelato: ita vt ipse nunquam possit aut debeat precipere contrarium regule. et si precipiat non est obediendum

Utrum in potestate abbatis sit mutare obseruantias spirituales. et vtrum sit obediendum ei precipienti contrarium ipsarum? videtur quod sic. quia dicitur in regula. Omnia in dispositione abbatis sint vel fiant. Quare sic dicendo omnia: nihil excipit: maxime cum statuta ab homine: vt vult ber. possint mutari: mutare poterit obseruantias non tantum carnales sed etiam spirituales. et erit obediendum in mutatione istarum sic et illarum. Respondeo secundum Alex. de an. vbi supra. quod sicut vult Ber. sunt quedam spiritualia que abbas omnino mutare non potest: vt illa que

nihil habent admixtum de corporali obseruātia: vt humilitas charitas & cetere virtutes. Sunt autē quedam alia que etsi sint spūalia q̄tū est de vltimo cōplemento: habent tamen aliquid annexū de corporali obseruantia: vt cātare vel psallere. Hoc aūt etsi spūale sit tamen ꝙ altius vel dimissius: vel ꝙ canticū hoc vel illud cantetur: in quibusdā est in abbatis dispositiōe: vt etiā vult ipsa regula. Nō tamē est in eius dispositione mutare quādo voluerit: sed sm ꝙ viderit expedirē sm bonū & equū. Unde Ber. Quicquid de spūalibus in regula ipsa traditum est: nequaq̄ in manu abbatis relinquitur. Reliqua vero pars que est in corporalibus obseruantijs nō est ita in eius voluntate posita: vt eius volūtati seruiat: sed potius charitati. Et de huiusmodi solū: nō de pure spūalibus intelligendū est: cū dicit. Omnia de dispositione abbatis fiant. Utrū obediendū sit abbati precipienti 𝔠trium obseruātijs carnalibus? verbi gratia. Iste monachus multum laborat. Ponatē mō ꝙ abbas ex quadam discretione, ꝑut sibi videtur precipiat ei vt comedat carnes? Nunquid abbas pōt hoc precipere: & ille teneatē obedire? Uidetur ꝙ sic. q2 omnia sunt in dispositione abbatis: vt habetur in regula. & hoc maxime loquitur d̄ carnalibus siue corpalibus obseruantijs. R° sm Alex. de an. vbi supra. ꝙ licet hec obseruātia sit carnalis: prohibetē tū omnibus expresse es⁹ carniū: exceptis debilibus & infirmis. Unde & ita dicitur ibi. Carnium esus infirmis oīo debilibusq̄ ꝓ reparatione concedatē. At vbi meliorati fuerint: a carnibus more solito abstineant omnes. Quia ergo quantūcūq̄ abbas subditis presit: regula tamē preest abbati dicendū ꝙ in his in quibus regula expresse ꝑcipit vel prohibet nō pōt mutare: nec ipsi mutanti est obediendū: nisi q̄tū regula ꝑmittit. Unde cū dicitur ibi. omnia in dispositiōne abbatis fiant. intelligitē de illis de quibus regula expresse non prohibet vel precipit. Si ergo queratē si abbas isti qui multū laborat precipe possit vt carnes comedat: dicendū: ꝙ seruata lege charitatis & institutione regule: & cognita necessitate ꝑsone hoc sibi precipere pōt & aliter non. q2 vt dicit ber. q̄diu militant: charitati immobiliter fixa sunt ipsa regule precepta: ita. s. ꝙ mutari oīo nec ab ipsis prepositis possunt sine offensa. Pone ꝙ aliquis modo intret claustrū: & videat monachos comederē carnes: cogitetq̄: certe tu bene poteris illud sustinere: & sic profiteatē sm consuetudinē quā inuenit. vel forte non profiteretē si crederet illicitum esse sibi comedere carnes. Nunquid ergo iste peccabit comedēdo carnes. R° sm Alex. an. vbi supra. ꝙ quicunq̄ profitetē: regulam ꝓfitetur: & non consuetudinē. Unde q̄lēcunq̄ consuetudinē inuenit monachus: post q̄ professus est teneatē a carnibus abstinere: vt patet in verbis regule predictis. Non enim q̄ prohibuit esum carnium quadrupedū cōcessit esum volatilium. Immo cū iste sunt delicatiores ꝓhibendo illas: multomagis intendit ꝓhibere istas. Quia ergo regula expresse prohibet: ideo dicendum sine preiudicio: ꝙ nisi d̄ bilibus & infirmis nō licet comedere carnes immo qui aliter faciunt: transgressores sunt maxime cū dominus papa regulā sm suā intentionē exposuerit. Si obijciatē ꝙ ille nū q̄ intendit se obligare ad non comedendum carnes: dicendū: ꝙ etsi hoc non intendit explicite: tamen implicite obligauit se profitendo & vouendo regulam in qua hoc continetē. Et si dicatē ꝙ ipse nesciebat hoc in ea contineri: ĩputet sibi: q2 prenosse debuerat ad que se obligaret. Utrū sequaces primorū abutentiū esum carnium peccauerint comedendo carnes? R° sm alex. de an. vbi. s̄. ꝙ primi abutentes qui sciebant hoc non esse faciendum: & ex sua pronitate siue concupiscentia illud fecerunt: grauissime peccauerūt: Nec trahi potest argumentū pro eis: ꝙ aliquis sanctus abbas permiserat illis edere carnes. Ab illo. n. fuit hoc permissū non q2 non esset malū: sed ne cōmitteretur maius malum. Et ex hoc nō sequitur: ꝙ illud non fuit peccatū. Nā & ipse deus multa mala permittit fieri. Posteri aūt sequaces qui ex pronitate sua scienter secuti sunt abusū priorū: grauiter peccauerūt. Qui aūt ex ignorantia tm̄: & nō ex ꝓnitate etsi minus: tū peccauerūt: cū deberent scire quid tenerentur obseruare. Utrū liceat subdito iudicare de precepto prelati? R°. Iudicium de precepto prelati pōt tripliciter fieri. Uel ĩcōparatione ad precipientē. Uel ad obedientē Uel ad illud quod precipitē. Primo mō non pōt subditus iudicare de precepto prelati sui Sic aūt iudicat qui dicit preceptū esse iniustum ex animo vel cā: nō tamē subditus dicit preceptū esse sibi factū ex odio: quod prelat⁹ gerit contra eū in animo. aut ꝙ in precipiendo intēndit malā cām. hoc enim est detrahere Unde dicit Euaristus papa. Sūt nonnulli q̄ prepositos suos peruerse reprehendunt: si vl' parum extiterunt ipsis molesti. Scdo modo iudicare est imperfectionis. Hoc enim modo precipere & iudicare est velle discutere vtrum prelatus potuerit hoc ei precipere: vel sciat vtrū in hoc teneatur ei obedire. Et sic dicit Ber.

li.ō precep.⁊ dis.ꝙ vituperabile est monacho ad singula precepta vel ō singulis velle iudicare. Ideo cōmēdant serui centurionis. Mat. 8. Dico huic vade:⁊ vadit ⁊c. Tertio modo licet cuilibet iudicare. Obediencia.n.sicut debet esse prompta per voluntatem:sic debet eē discreta per iudicium ratōnis. Ideo dicit Seneca. Non te moueat dicētis auctoritas:nec quis dicat:sed quid dicatur attende. Et hoc modo iudicat qui discernit vtrum homo precipiat contra legem vel non:vt si contra legē dei non obediat.si aūt non cōtra:obediat:ſm illud.2.mach.7. Nō obedio precepto regis ſ; precepto legis. Item aliter est iudicanduȝ cum aliquid precipit̄ contra regulā: quod p̄latus facere non pōt qui est infra regulā. Aliter cū precipit̄ aliquid cōtra obseruantias regulares que sunt infra prelatum.⁊ in quibus pōt ex causa necessaria vel vtili dispensare.

Utꝝ obedientia que habet aliquid de suo sit meritoria: R° ſm tho.2ª 2ᵉ.q.104.ar.2.c.3ᵐ ꝙ obedientia sicut ⁊ quelibet alia virtus debꝫ habere prōptā volūtatē ad suū ꝓprium obiectum:non autem ad illud quod est ei ꝯtrium Propriū autē obiectum obedientie est preceptum quod ex alterius voluntate ꝓcedit. Unde obedientia reddit promptam voluntateȝ hominis ad implendū volūtatē alterius.s.p̄cipiētis. Si aūt illud quod ei precipit̄ sit ab eo ꝓpter se volitum sine ratione precepti:vt accidit in prosperis:iam ex ꝓpria voluntate tēdit in illud ⁊ non videtur illud implere ꝓpter preceptū sed ꝓpter ꝓpriā voluntatē. Qñ aūt illud qd̄ precipit̄ nullo mō est ſm se volitū:sed ſm se consideratū:est ꝓprie voluntati ꝯtrium vt accidit in asperis.tunc oīno est manifestū ꝙ nō impletur nisi ꝓpter preceptū. Et ideo dicit grego.vlti.mor.ꝙ obedientia que habet aliquid de suo i prosperis vl' est nulla vel minor q2 volūtas ꝓpria nō videt̄ tendere principaliter ad implendū preceptū:sed ad sequenduȝ ꝓpriū volitū. Unde dicit ibidem:ꝙ cum locꝰ superior impetratur:qui ad percipiendū obedit:obedientie sibi virtutem euacuat:si ad h̄ ex proprio anhelat. In aduersis autem vel difficilibus est maior.quia scilicet propria volūtas in nihil aliud ibi tendit q̄ȝ in preceptum. Unde dicit ibidem.ꝙ obedientia est tāto magis meritoria ⁊ laudabilis: quanto minus habet ō suo scilicet in prosperis. Quod est intelligendum ſm illud quod exterius apparet. Scdm̄ tamen dei iudicium qui corda nouit contingere potest ꝙ etiam in prosperis obedientia aliquid habens de suo non propter hoc sit minus laudabilis.⁊ hoc si propria voluntas obedientis non minus deuote tendat ad implendum voluntatem precipientis. In aduersis autem quanto plus obedientia habet de suo tanto magis est laudabilis:⁊ quanto minus habet de suo:tanto minus est laudabilis. Unde dicitur ibidē.ꝙ obedientie sibi meritum minuit qui ad ea que despecta sunt inuitus nolensqꝫ descendit. Utrum propter obedientiam pretermitti possit aliquod bonū R° ſm tho.2ª 2ᵉ.q.104.ar.3 c.3ᵐ. Duplex est bonum. Quoddam est bonum ad quod faciēdum homo necessario tenetur:vt amare deū ⁊ huiusmodi. Aliud est bonum ad quod non tenetur homo ex necessitate. Primum bonū nullo modo debet pretermitti. Scdm̄ vero bonum debet homo quandoqꝫ pretermittere.ꝓpter obedientiam ad quam necessario tenetur:quia non debet homo facere bonum aliquod incurrendo culpam. Et de tali bono loquitur Grego.vlti.mor.cum dicit:ꝙ nunq̄ȝ ꝑ obedientiam debet malum fieri. Aliquando autem debet per obedientiam bonum quod agitur pretermitti. Et tamen vt dicit Grego. ibidem.bonum quod pretermittitur per obedientiam ad alia bona potest recompensari.

Utrum religiosi teneantur magis obedire suo patri spirituali scilicet prelato q̄ȝ patri carnali: Respondeo ſm Ric. Aliqua sunt in quibus filij parentibus carnalibus obligantur de iure nature ⁊ de iure diuino:vt sunt illa que intelliguntur vel continentur in illo p̄cepto. Honora patrem tuum ⁊ matrem tuam. Et respectu horum magis tenentur professi in religione obedire pro loco ⁊ tempore patri carnali q̄ȝ suo prelato. Professio enim in religione nullum absoluit a dinini preceptiobligatione. Ad hoc enim obseruantur cōsilia:vt perfectius obseruentur diuina precepta. Unde per hoc ꝙ religiosi profitentur obseruationem aliquorum consiliorum:nō minus tenentur ad obseruationem diuinorum preceptorum. Et his concordat decre.di.30. Si qui filij parentes:maxime fideles deseruerint occasione diuini cultus:⁊ nō potiꝰ debitum honorem parentibus reddiderint: anathema sint. Aliqua vero sunt in quibus non obligantur filij parentibus carnalibus nec de iure nature nec ō iure diuino. Et respectu illorum planum est ꝙ religiosi non magis tenentur obedire patri carnali q̄ȝ suo prelato

Sed contra predicta videtur esse illud Mat.19. Omnis qui reliquerit patrem aut matrem propter nomen meum: centuplum accipiet ⁊ vi.eter.possi. Respōdeo. Illud intelligitur vbi ⁊ quando parentes non indigēt

a filijs honorari: et maxime quando filius in/dinat ad illud quod est contrariu saluti ipsorum. Unde dici pot quod intelligitur respectu eorum in quibus filij non obligantur parentibus: nec de iure nature nec de iure diuino. Cui est magis obediendum .s. inferiori: vel superiori potestati siue prelato? R. Dupliciter contingit loqui de potestate superiori et inferiori. Uno modo secundum quod comparantur ad summam potestatem a qua fluunt secundum gradum et ordinem: vt potestas consulis immediate a potestate principis siue imperatoris: et potestas curatoris a potestate proconsulis: et potestas prioris a potestate abbatis: et potestas inferioris a potestate superioris. Et secundum hoc potestas superior est simpliciter efficacior et ei magis est obediendum: quia potest mutare et relaxare preceptum inferioris. Alio modo put comparantur ad summam potestatem vt a qua fluunt immediate ad regimen alicuius populi: sed differenter: quia superior fluit ad aliquos effectus certos et speciales: sed inferior ab eadem fluit ad communes et generales effectus super eundem populum. Et talis est potestas archiepiscopi et episcopi super subditos episcopi: quia vtraque immediate fluit a summa potestate .s. pape: sed differenter: quia episcopus cum est in suo episcopatu subditorum suorum cause deferant ad episcopum: extra de offi. archidia. cum satis. Archiepiscopus vero licet sit ordinarius iudex et competens respectu suorum suffraganeorum. 18. q. 2. cognouimus. non tamen est iudex competens subditorum suffraganeorum suorum: licet sit ordinarius eorum. et ideo non intromittit se de causis eorum: nisi in certis casibus in quibus est iudex competens ipsorum: vt extra de offi. or. pastoralis.

Sequitur videre de quarto .s. de paupertate religiosorum. Et circa hoc quaerunt plura .s. Utrum christiane perfectionis sit vilificare seipsum? R. quod sic: quia hoc valet ad humilitatem acquirendam: et exercendam et perficiendam. Unde super illud Jo. 13. Uos debetis alter alterius lauare pedes: dicit glosa. Qui ad pedes inclinantur: ei humilitas in corde excitatur: et si iam est ei in corde consumatur humilitatis effectus. Item ber. in quadam epistola ad rogeriu dicit. Humilitas ad quam ducit humiliatio est totius spiritualis fabrice fundamentu. Sed ipsa humiliatio est via ad humilitatem: sicut patientia et lectio ad sciam. Et hanc humiliationem vocat ber. vilificationem. Et sic patet quod humiliatio et vilificatio pro christo est opus perfecte virtutis. Utrum christiane perfectionis sit abrenunciare propter deum omnibus tam in communi quam in priuato siue speciali? R. secundum Bon. in questionibus disputatis. Hoc est christiane perfectionis non tantum sufficientis: sed etiam superabundantis. Cum enim duplex sit vita ad quam disponit gratia .s. actiua et contemplatiua: actiua deorsum ordinat: et contemplatiua sursum in celum eleuat: nullus autem magis est ad hoc idoneus quam ille qui penitus est ab onere temporalium exoneratus. talis autem est qui perfecte abrenunciauit propter christu omnibus terrenis: et ideo talis iam fundamentum sui edificij collocatum habet in celis. Et hinc est quod spiritu sancto dictante talem modum viuendi papa approbauit: extra de exces. prela. nimis praua. Unde huic contrariu nulli omnino licet sentire: quasi profitentes talem modum viuendi videantur stulte agere: se periculis exponere: et deum tentare. Nam contra tales dicitur in fine regule beati Francisci vbi paupertas huiusmodi confirmatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere: vel ei ausu temerario contraire. Contra tales etiam multa dicit aug. li. de elimosyna: que dimitto breuitatis gratia. Ex hoc apparet euidenter: quod omnino omnibus humiliter pro christo abrenunciare non est culpandum: sed potius tanquam culmen euangelice perfectionis commendandum. Ad hoc autem sufficientissime astruendu vna sola auctoritas est expressa ex ore christi consulentis dimittere omnia. Mat. 19. Si inquit vis perfectus esse: vade et vende omnia que habes et da pauperibus. Est sufficientissima etiam si multa glosaru expositorum et sanctoru dicta viderentur esse contraria. Ait enim aug. ad paulinum de videndo deum. An inquit scripta nostra scripturis canonicis coequabis? Quasi dicat: nullo modo: ergo quoniam diuina auctoritas sic expresse dicit omnia dimittenda ei qui conscendere vult ad perfectionem euangelicam: patet quod verbum illud ita certitudinaliter debet teneri: quod ei non possit sine fidei periculo obuiari. Sed contra. Dicitur eccle. 27. Propter inopiam multi deliquerunt. Sed nihil quod est via ducens in culpam spectat ad perfectionem euangelicam. Ergo etc. R. Duplex est inopia .s. inuoluntaria que habet mentis defectum et pronitatem et occasionem ad peccandum. Et voluntaria que habet sufficientiam adiunctam secundum illud. 2. Cor. 6. Tanquam nihil habentes et omnia possidentes. Et hec disponit ad iusticiam perfectam: quia mentem eleuat et facit ad omne opus bonum idoneam sicut econtra radix omnium malorum est cupiditas. Utrum mendicare propter christum sit christiane perfectionis? Rndeo secundum Bon. in questionibus disputatis. Triplex est modus mendicandi. Primus prouenit ex necessitate nature: vt cum quis mendicat non tantum quia pauper: sed etiam quia debilis vel infirmus. Et hic modus est tollerabilis et mi/

ferabilis:sed per patientiam fit meritorius et laudabil'. Exẽplũ d Lazaro mẽdico. Luc.16. Secũdus prouenit ex vitiositate culpe: vt cũ quis mẽdicat pro ocio fouẽdo:vel pro lucro captando. Et hic modus est vituperabilis in omnibus: et precipue in illis qui sãctitatis spe ciem habent. De quibus dicit aug.li.de opere mo. Nullatenus decet: vt in ea vita vbi sena/ tores fiunt laboriosi: fiant opifices ociosi. Un de contra hunc modum mendicandi editus est ille liber. Tertius modus prouenit ex su pererogatione iusticie: vt cum quis mẽdicat pro christo imitando: vel euangelizando: vel pro vtroqȝ. Et iste modus est valde laudabi/ lis. Et talis mendicans seipsum vilificat pro christo: ad bonum prouocat: liberius deo va/ cat et efficacius: quia non tantũ verbo: sed eti am facto mundi contemptum predicat. Hũc ergo modum approbat vniuersalis ecclesia. Approbant etiaȝ sancti viri vt Francisc^9 Do minicus Benedictus. Alexius: et alij: vt pa/ tet in eorum legendis. Apostoli etiã et pphe: necnon ipse christus: i cuius persõa dic pro/ pheta in ps. Ego autem mendicus suȝ et pau per. Glo. Pauper est qui sibi non sufficit: mẽ/ dicus qui ab alio petit. Nec obstat predictis illud deutero.15. Omnino indigens et men/ dicus non erit inter vos: quia per hoc non p/ hibetur alicui mendicare: sed prohibetur diui tibus ne sint ita tenaces: vt propter hoc aliq̃ ex egestate mendicare cogantur. Nec obstat etiam q lex. C. de vali. mendi. imponit penam validis mendicantibus: quia imponit illis q̃ non propter necessitatem: vel vtilitatem mẽ/ dicant. Hanc questionem tractauit plenissi/ me. Boñ. in questionibus disputatis de paup tate. Quid est maioris perfectionis in reli/ giõe scilicet: vel nihil habere nec in pprio nec in comuni: vel nihil habere in proprio: et ali/ quid habere in cõmuni? R°. Indubitanter p̃/ mum est maioris perfectionis. Si enim agit̃ de paupertate: constat q illa est maior paup tas. Si vero agitur de penitentia constat q p fectior est penitentia: vbi omnia relinquunt̃ in proprio et in cõmuni q̃ vbi sufficienter ha/ bentur necessaria in cõi. Hoc concludit gre/ go^9 omel'.12. super Ezech. dicens. Qui to/ tum dimisit: culpas suas iam liberius in fleti/ bus conspicit. Si ergo paupertas et penitẽtia sunt quedam perfectiones: sequitur q habe/ re sufficientiam in cõi quãtũ diminuit d pau pertate et penitentia tantum diminuit de per/ fectione. Si autem agitur de charitate occur rit illud aug. de doc. xpi. li.3.c.3. Quanto ma gis regnum cupiditatis destruitur tanto cha ritas augetur. Hec aug. Sed constat: q' cupi/ ditas magis destruitur in religione in qua ẽ omnimoda expropriatio q̃ in ea in qua saltẽ cõitas non expropriatur: ergo quantũ ẽ de cõ ditione status charitas erit perfectior vbi' est religio pauperior. Ad hoc etiam probandum potissime facit illud qd dominus dicit aposto lis Mat.10. Nolite possidere aurum' neqȝ ar/ gentum neqȝ pecu. etc. quia videtur dominus prohibere apostolis quos voluit eẽ maioris p fectionis: ne aliquo modo possideant in cõi: vel in speciali hec temporalia. Et q christus p̃ dicta verba dixerit precipiendo habetur exp̃s se ex textu euangelij. Dicitur enim Mat.10. Sic hos.12. misit ihs precipiens eis dicens. In via gentium ne abi. Et post pauca. Noli/ te possidere etc. Et Mat.10. precipit eis ne q̃d tollant in via etc. Hoc etiam vult Amb°. sup Luc.6. et gre. in omel'. quadam. Qui peraȝ inquit et sacculum portare prohibuit: sũptus et alimenta ex eadem predicatione concessit. Nam sequitur. In eadem autem domo ma/ nete edentes et bibentes que apud illos sunt Hec grego. Sed obr̃ contra predicta: quia habere aliquid in cõi est conforme pauperta/ ti christi: quia christus hoc exemplo suo docu it. Legitur enim Jo.12. q iudas habuit locu los in quibus ea portabat que mittebautur. ergo etc. Dicendum q tribus de causis inue/ nitur xp̃s loculos habuisse et necessaria emisse primo ad subuentionem pauperum. Jo.13. Aut vt vere egenis aliquid daret. Secũdo ad vsus suos et suorum propter necessitatem. Unde legitur Jo.4. q discipuli eius ĩtrabãt ciuitatem samarie: vt emerent necessaria. Samaritani enim erant inhospitales iudeis 3° condescensiue et dispensatiue propter infir mos qui postea erant talia in ecclesia quesitu ri: sicut dicit glo. super illud p̃s. Producens fe num iu. Ex nullo predictorum trium modo rum potest argui: q habere aliquid in cõmu/ ni sit perfectionis in viris religiosis. Non ex primo modo: quia habere aliquid in cõmuni hoc modo non est habere in cõmuni: sicut ha/ bent religiosi: sed sicut habent prelati qui bo/ norum ecclesie sunt dispensatores et procura tores et non domini. Nec ex secundo modo. Illud enim quod fit quandoqȝ proter necessi tatem tantũ simpliciter est magis imperfecti onis q̃ perfectiõis: vt Dauid et pueri eius ne/ cessitate famis compulsi comederunt panes propositionis quos non licebat edere nisi sa/ cerdotibus.1. Reg.21. Simpliciter autem hi^9 pães edẽ illicitũ erat laicis nihil pfectiõis Nec ex ẽtio mõ. Illud. n. qd totũ fit propter

infirmos: vt plurimu͂ ꝫ se ꝛ simpliciter ē magis imperfectionis q̃ꝫ perfectionis: puta cum prelatus dispensat cum infirmo corporaliter vel spiritualiter in aliquo qđ est ꝯ obseruantias communes in religione intus: vel extra: vt edere carnes: vel edere bis in die ieiunij. Prouidere tamen contra necessitatem instantem ꝛ habere q̄n͂qꝫ propter infirmoꝝ supportationem fuit perfectionis in christo. Hoc tn͂ facere simpliciter ꝛ absolute est ip̄fectiõis. Hec ad p̄ns sufficient de hac materia gratia breuitatis. Tractat autem eam diffuse ꝛ plene frater. Guiel. de mara i q̄dā opusculo suo.

Equitur videre de quinto scilicet de prelationibus monachorum ꝛ regularium. Et circa hoc queruntur plura. primo vtrum priores remoueri possint? R°. Si priores aliquid sunt per electionē canonicā instituti: n͂ possūt sine causa: ꝛ sine iuris ordine remoueri: extra de sta. mo. c. z. nisi p̄uilegium: vel consuetudo iurisdictionē hāc p̄stet: extra de elec. sacrosāc. Illi autem priores qui non sic eliguntur sed per abbates sic volunt instituunt̄ de facili remouentur: extra de simo. per tuas. in fi. Utrum abbas in collatione alicuius prioratus aliquod onus imponere possit? R° ꝙ non. Unde li. 6. de regularibus. cum persone. Abbates debent prioratus pure conferre sine omni p̄cio: ꝛ sine omni pacto. Nec abbas potest aliquod onus i ponere prioratui: cum vacat: nec perpetuo nec ad tempus. Nec potest aliquid tale imponere p̄oribus institutis. Utrum monachi p̄fici possint ecclesijs parochialibus? R° ꝫm Gof. ꝛ Hostien. ti. de sta. mo. Ab episcopis possūt cū abbatum consensu. i6. q. z. c. z. Et hoc est verum de ecclesijs que nō spectāt ad mōachos pleno iure: extra de sup. ne. sicut. ꝛ extra de p̄bē. de monachis. De illis autem que spectāt ad eos pleno iure sufficit abbatis consensus. i6. q. z. visis. Et si sic sint instituti possunt predicare: baptizare: ꝛ alia officia presbyteri facere. i6. q. i. §. ecce ꝛ hoc. c. vsqꝫ ad. §. his oibus Aliter non habent huiusmodi officia presbyteri facere. i6. q. i. p totū a p̄n° vsqꝫ ad. §. ecce. i hoc. c. Nō ꝫm Hosti. ꝙ ep̄s nō dꝫ monachum p̄ficere abbate i eo retinēte iugū obediētie: qꝛ si deliqueret statim ad abbatē fugeret: nec corrigi posset vt deceret. Et h̄ cōsiderauerūt iura q̄ dicūt: ꝙ monachi p̄fici n͂ p̄nt i seculari ecclesia. Hoc. n. ē verū si remāeāt sub abbatis obdiētia: vel nō p̄nt prefici ep̄o inuito. Ad hoc nota ꝫm Gof. ꝙ cū monachi ad p̄latiões trāseūt seculares: absoluūt̄ a q̄busdā obseruantijs: vt a ieiunio silentio ꝛ vigilijs: qꝛ vt d̄r. i6. q. i. nemo p̄t ecclesiasticis deseruire: ꝛ monastica regula ordinate p̄sistere: vt districtionem monasterij teneat: qui q̄tidie i ministerio ecclesiastico cogit̄ p manere. Ab alijs aūt n͂ absoluit̄ vt ab habitu ꝯtinētia: ꝛ p̄prio nō habēdo. Sꝫ nunquid absoluit̄ ab obediētia abbatis? R° ꝫm Gof. ꝙ sic si trāseat ad ecclesiā ep̄alē. i8. q. i. c. hoc tm̄. Si vero ad aliā minorē aut illa subiecta ē suo abbati: aut nō. Si sic: ꝛ hoc quātū ad tp̄alia: tūc eximit̄ ab ei° obediētia q̄ ad sp̄ūalia. i6. q. z. sane: ꝛ ex̄ đ capl. mo. c. i. Si vero sit ei sbiecta i sp̄ūalib°: tūc trāslatus remanebit in oīb° abbati subiect°: ꝛ ꝫuabit oīa sic p̄us: p̄ter ieiuniū silētiū ꝛ vigilias q̄ i ecclesia seculari ꝫuari nō possūt: vt supradictū ē. Si aūt i nullo sit ei subiecta: tuc ipi i nl'lo tenet̄. i6. q. i. i parochia. Nec suā ecclesiam reget ꝫm officiū monachale: qꝛ ad quācunqꝫ ecclesiā veneris: ei° ꝯsuetudinē ꝫuabis. di. iz. illa. Sed nūq̄d talis ab esu carniū eximit̄ ꝛ a regula monachali? R̄ndet. Gof. ꝙ sic ne ex hoc illi cū q̄b° viuit scādalizēt̄. di. 4i. q̄squis. Sed si habet monachum cum quo viuit: regulā quo ad esū carniū obseruabit: extra đ sta. mo. ꝙ dei. nisi infirmus sit de conse. di. 5. carnem autem. Uel etiam ꝫm Hosti. episcopo q̄ factus est abas eius imperante. Nota etiā ꝫm Hosti. ti. de sta. mo. ꝙ officium predicatoris in hoc est priuilegiatum scilicet ne ponat̄ i ecclesia parochiali solus monachus sine socio eiusdem ordinis. Et sic loquit̄ de sta. mo. ꝙ dei timorem. licet hoc facilius concedatur canonico regulari: qui est regule laxioris. In no. v° super dictum. c. simpliciter dicit: ꝙ monachus nullo modo sine socio potest esse: sed canonicus regularis potest: vt dicitur ibidem: Ber. vero ex̄. de capl. mo. super vltimū. c. magis sentit: ꝙ nec monachi nec regulares canonici possunt in ecclesiis esse soli. Utrum monachus possit fieri canonicus in ecclesia: seculari? R° ꝫm Hosti. ꝛ Jo. ꝙ hoc fieri non debet quia non debet arari in boue ꝛ asino nec đbēt homines professionis diuerse sic simul esse: ex̄ de elec. cum causam que inter. ꝛ. i6. q. 7. i noua. Non debet ergo monachus poni cu secularibus: nisi propter curam animarum in qua hoc est speciale: sic nec secularis debet cum regularibus poni. Unde clericus secularis non potest habere prebendam in ecclesia regulari nec locum: nec vocem in capitulo vel refectorio: licet possit in ea simpliciter b̄n͂ficiari. Hec Hosti. Quid faciēt monachi de ecclesiis p̄tinentibus ad eos q̄ ad temporalia i q̄bus nō p̄nt duo: vel tres monachi habitare cum presbytero parrochiali: quia nō sufficit ecclesie:

R° fm Hostien. Presbyter de ecclesia debet habere sustentationem congruã: nõ obstante aliqua pscriptiõe: vel psuetudine pria: ex̃ h pbẽ. extirpãde. Et si quid superest hoc monachi potuerunt habere z secum portare. Et in hoc casu debet eis de temporalibus responderi: extra de priui. cum z plantare. §. in ecclesijs. z extra de preben. in lateranensi. Si vero nihil superfit nihil possunt hẽre. ff. de furt. itaq3 fullo. Si autem desit aliquid diocesanus tenetur prouidere: ut notatum ẽ sup. Quid si in tali ecclesia siue capella possint eẽ plures monachi retenta presbytero congrua portione: R° fm Hosti. q2 tunc abbas potest monachos suos illuc mittere: z hi sub imperio abbatis oĩo remanent: z tenentur regula3 monachalem seruare fm q2 dictum est. s. S3 quid erit de diuino officio i huiusmodi ecclesia: Presbyter enim tenetur sequi officium episcopatus: monachus officium monasterij sui R°. fm Hostien. Si monachi habeant suum oratorium ita remotum: q2 uoces ñ possit confundi: separatim faciant officium suum. Et tales dũmodo ab offensa iuris parochialis caueãt in pace viuãt: magis p̃uilegijs gaudent: ut patet ex̃ de exces. prela. nimis iiqua z. c. nimis praua. Et licet habere possint campanam ex priuilegio speciali: ut dicitur in. c. nimis iniqua. non tamen campanas sine licentia episcopi. Qđ si habuerint: episcop9 potest hoc corrigere per seipsum: extra de priui. patentibus. Si vero non habeant oratoriũ: cedant presbytero: z de licẽtia eius antea: vel postea faciant officium suum. Alias sine metu excomunicationis eos expellere potest ex̃. de sen. ex. ueniens. Hoc autem male seruant monachi nolentes presbytero cedere: contra illud di. 93. a subdiacono. qđ potest i hi9 exaudiri. Expedit autem eis oratorium facere: si uelint ibi commode habitare. ii. q. i. necessaria. quia se debent a populo segregare. ii. q. i. si cupis. z. c. precedenti z sequenti. Utrum monachus possit prefici regularibus: R° f3 Hosti. q2 sic dum tamen habeat abbatis z episcopi consensum. 16. q. i. cum pro vtilitate. z. c. doctos. Potest enim prefici in ecclesia seculari: vt dictum est s̃. ergo multo magis in regulari. Nunc autem est expressum in. 7. de elec. cum romani. q2 nullus religiosus decetero ĩ prelatum alterius religionis: vel habitus eligatur: z si secus presumat̃ sit irritum z iane Eligi tamen potest religiosus in episcopum secularis ecclesie: vel cuiuslibet etiam regularis: vt dicitur ibidem. Utru3 heremita possit fieri abbas monachorum: R° fm Hostiẽ. q2 sic: extra de elec. cum monasterium. Ille tamen non fuit electus: sed postulatus: vt patet ibidem. Ad hoc nota: q2 religiosi mendicãtes qui ad ordines non mendicantium etia3 auctoritate apostolica decetero transibũt: vel etiam vsq3 nunc transierunt: licet nunc prioratus administrationes: vel officia aut cura3 animarum vel regimen quodcunq3 obtineãt sibi: vocem vel locum in capitulo non habent etiam si hoc alij eis concedant. Nec decetero ad prioratus administrationes: vel quecunq3 officia possunt assumi: etia3 tanq3 vicarij seu ministri: vel locum aliorũ tenentes. Nec animar curã z regimẽ possũt pro se: vel pro alijs exercere. Quicquid autem in contrarium fuerit attentatum est irritum ipso iure: quouis preiudicio non obstante. in. 7. de regularibus. vel. professores. Et hec constitutio nõ extenditur ad ordines abolitos mendicantes: vt dicitur ibidem.

Sequitur videre de sexto scilicet de q̃busdam actibus siue officijs: z accusationibus vtrum competant religiosis. Et circa hoc querunt̃ plura. Primo vtr religiosi teneantur aliquid operari manibus R° Ad maiorem euidentiam primo videdu3 est vtrum operari manibus sit sub precepto. Circa quod sciendum fm Boñ. i questionibus disputatis: q2 iudicium de quolibet sumẽdum est fm finem ad quem ordiatur. Labor autem manualis videtur ad tria esse vtilis. s. ad ocium tollendum: corpus domandum: z victum querendũ. Quorum probationem omitto causa breuitatis: z ẽt q2 satis per se patent. Si ergo consideretur labor manualis p ut ordinat̃ ad duo prima: nõ ẽ sub precepto sicut nec alia exercitia ad illa duo ordiata. Licet eni ociũ sit tollẽdũ: z corpus domandũ p aliquod exercitiũ bonũ: nõ tñ p̃cipit̃ i spãli de h exercitio vel illo. Si aũt psideret̃ fm q2 ordinat̃ ad victũ q̃rẽdũ: sic videt̃ eẽ sub p̃cepto Uñ. i. ad thessa. 4. Operamini manib9: sic. n. p̃cipimus vobis zc. Nec tm̃ sub p̃cepto iuris positiui: s ẽt iuris naturalis: ad quod hõ icliat̃ ex suis naturalib9. Sic aũt p3 ex ipsa dispositione corporis hõ naturalẽ habet ordine3 ad op9 manuale. Uñ Job q̃nto. Homo nascitur ad laborem: z cetera. Notandũ aũt: q2 duplex est preceptum legis nature: quia aliqđ ordinatur ad tollendum defectu3 singularis persone vt illud geñ. z. De omni ligno para. comede. Qđdã ordinatur ad tollendu3 defectum totius speciei: vt geñ. i. Crescite z multiplicamini zc. Q2 g̃ labore manuũ põt aliq̃s s̃buenire ðfectui p̃prio z alieno: p3 q2 quodã

mō ē ſ℥ vtroq₃ genere predictorū preceptoꝝ. Preceptū aūt quod ordinat̄ ad tollēdū defe/ ctū corporalē nō obligat niſi defectu exñte. Vñ ſi eēt aliqs q̄ poſſit viuē ſine cibo nō obli/ garet̄ pcepto de comedēdo. Sic ḡ pceptū ð la boꝛe manuali nō obligat aliquē ſimplr̄ ſm ꝙ ordinat̄ ad tollēdū defectū ꝓpriū: vel cōe₃ ali quo mō: niſi defectu exñte. Et ideo qui hñt al' vñ iuſte viuere poſſint ñ tenēt̄ manib⁹ labora re. Qui vō nō hñt vñ iuſte viuāt: tenēt̄ mani b⁹ laborare. Nō ēt ꝙ qðcūq₃ negociū hō agit de q̄ licite victū q̄rere pōt: ſub labore manuū ɔtinet̄. His viſiſ p₃ rñſio ad .q. ꝓpoſitā. Dictū ē.n. ꝙ illi tm̄ obligāt̄ ad laborē manualē q̄ nō hñt al' vñ viuere poſſit. Et iō q̄ exercent opa ſpūalia: ⁊ pñt al' licite viuere q̄₃ de manuali la bore: nō tenēt̄ manib⁹ laborare. Diſtiguēdu₃ tñ videt̄ de opib⁹ ſpiritualib⁹. Sūt.n. queda₃ opa ſpūalia q̄ ad ſingularē ꝓfectū ptinēt faci entis. Quedā vō ſūt q̄ i bonū cōe cedūt. Illis aūt q̄ i opib⁹ ſpūalib⁹ occupāt̄: ad vtilitatem cōe₃ ptinētib⁹ d₃ ab illis ꝓuideri quoꝝ vtilita/ ti deſeruiūt. i. Cor. 9. Si nos vobis ſpūalia ſemi nam⁹ ⁊c̄. Sūt aūt q̄tuor opa ſpūalia qb⁹ cōis vtilitas ꝓmouet̄: ⁊ ex ℏ eiſ ſtipēdia debēt̄. pᵐ ē occupatio i cauſis: ſiue iudicijs eccleſiaſticis exequēdis. Dr̄.n. ad ro. 13. de ptāte ſeculari. Qui ſeculare iudiciū exercet iō ⁊ tributa pre ſtatis. ſ. iudicib⁹. Miniſtri.n. dei ſūt i ℏ ip₃ ſer uiētes. ſ. nobis. Vñ ⁊ aug. i li. de ope mo. ſe ex cuſat a labore manuū: qr i iudicijs eccl'iaſtici occupabat̄. 2ᵐ ē pdicatio p quā ſal⁹ aīaꝝ pro curat̄. Vñ dr̄. i. Cor. 9. Dñs ordinauit his qui euāgeliū āñūciāt de euāgelio viuere. Nō ſolū aūt viuere pñt de euāgelio illi q̄ pdicāt: ſ ēt q̄ eis miniſtrāt ad ℏ officium eis coopantes: qð p₃ ad ro. 15. Spūi eoru₃ pticipes facti ſūt gēti/ les. Debēt ēt i carnalib⁹ miniſtrare eis. Glo. eoꝝ. ſ. iudeoꝝ q̄ miſerūt predicatores ab hie/ roſolymis. Et ſic ēt q̄ pdicatores mittunt de fructu euāgelij viuē pñt. 3ᵐ ē orōnes q̄ fiūt i hoib⁹ catholicis ad ſalutē fideliū. Et iō dr̄. i. Cor. 9. Qui altario deſeruiunt cū altario pti/ cipāt. Vñ de his duob⁹ opib⁹ dicit aug. i dc̄o li. ꝙ euangeliſte ⁊ miniſtri altaris hñt hāc po/ teſtatē. ſ. viuēdi de ſūptib⁹ fideliū. 4ᵐ ē elu/ cidatō ſacre ſcripture Iō ēt vacātes ſacre ſcripture ad iſtructiōe₃ alioꝝ ð ℏ labore ſpūali viuē pñt Vñ. i. Thi. 5. Qui bñ pſūt pſbri duplici hono/ re digni hēant̄: maxie alijs q̄ labo. vbo: ⁊ doc. glo. In exhortatiōe ſciētiū ⁊ doctria neſciētiū Duplici honore ſm glo. vt ſimplr̄ eis obediāt ⁊ exteriora pbeāt. Patet ḡ ꝙ illi q̄ pdictis opi/ b⁹ ſpūalib⁹ vacāt nō tenēt̄ manib⁹ laborare. De illis aūt q̄ vacāt opib⁹ ſpūalib⁹ que ñ ce/ dūt directe i bonū cōe ſ i bonū faciētis: vt orō nes priuate ieiunia: ⁊ hi⁹. diſtinguendum vi/ detur: ꝙ ſcilicet tales aut habuerunt in ſecu/ lo vnde viuerent ſine labore manuū: aut nō. Si ſic non tenentur manibus laborare: vt ēt dicit. aug. in predicto li. tum quia non con/ ſueuerunt laborare manibus/tum etia₃ ſi bo na temporalia que habebant pauperibus ero gauerunt: poſſunt de elimoſynis factis mona ſterio in qð intrauerunt uiuere. Vnde aug. ð talibus dicit: ꝙ laudabiliter agitur ſi mani/ bus operent̄. Quod' ⁊ ſi nolint quis eos au/ deat cogere:' Nec refert quibus pauperibus ſua dederint. Omnium enim chriſtianorum vna reſpu. eſt. Si vero in ſeculo fuerunt opi/ fices: de labore manuum ex pigricia operandi viuere nolentes: volentes i ocio viuere tales peccant. Vnde dicit aug. in li. predicto: ꝙ ſi ta les minus operentur de infirmitate corporis ſe excuſare non poſſunt.' Preterite quidem ui te conſuetudine conuincūtur. Aut intermit tunt ex intentione diuini amoris quo ad op⁹ contemplationis quaſi continue eleuantur. Et tales cum ſpiritu dei agantur non peccāt quia ubi ſpiritus domini ibi libertas. Vnde ſuper illud Mat. 6. Conſiderate lilia agri ⁊c̄ dicit glo. Sancti viri merito auibus compa/ rantur: quia celum petunt. Et quidem ita a mundo remoti ſunt: ut iā in terris nihil agāt ſed ſola contemplatione in celo degant. Hāc qōnē in ſuis qōnibus diſputatis pertractat. Bon. ualde prolixe ⁊ plene: ſed eam abbreuia ui quantum commodius potui. Et conuēit cum predictis tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 187. o. Ad ℏ no ta: ꝙ religioſi ⁊ clerici quorum monaſterijs: vel eccleſiis a quibuſcūq₃ fidelibus collate ſūt facultates ex quibus ſuſtententur: poſſunt de eis licite uiuere ſine hoc ꝙ manibus laborent ⁊ tamen certū eſt eos de elimoſynis uiuere. Facta enim ſunt illa bona ipſorum ex libera/ litate donantis. Vnde ſimiliter ⁊ ſi aliqua mobilia religioſis a fidelibus ɔferāt̄: de eis li/ cite uiuere poſſunt. Stultū eſt enim dicere: ꝙ aliqs poſſit in elyñā accipere magnas poſſeſſi ones non autem panem vel pecuniam. S₃ qr hi⁹ bñficia videt̄ religioſiſ eē collata: ut liberi⁹ religioſiſ actib⁹ īſiſtere poſſit: quoꝝ pticipeſ eē ðſiderāt q̄ eis tpalia ſubmiſtrāt: redderet̄ eis vſ⁹ pdictoꝝ donoꝝ illicit⁹: ſi ðſiſterēt a religio ſis actib⁹: qr ſic q̄tū eēt ð ſe ðfraudarēt eoꝝ itētionē: q̄ talia bñficia cōtulerūt ſm tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 187. ar. 4. c. Inſup nō ꝙ iucit: aplos qñ ꝙ māib⁹ laboraſſe. Et ℏ qñ₃ fuit neceſſitatis ut qñ victū ab alijs ñ poterāt iuēire. Vñ ſup il lud. i. Cor. 4. laboram⁹ opātes māib⁹ noſtris

dic glo. Quia nemo dat nobis. Quādoq3 fu/it superogatiōis: vt p3 p illud quod dic aplus i.Cor.9.q nō ē vsus ptāte quā habebat viuē di de euāgelio. Qō cū nō faciebat apl's nō po/terat qtidie pdicare: vt dic aug. i li.pdicto. Nō tn̄ religiosi tenēt i hoc apl'm imitari: cū n̄ teneantur ad oēs superogatiōes. Vn̄ nec alij apl'i manib⁹ opabātur. Utrum liceat religiosis vilioribus vestib⁹ vti: R°: q sic. Vn̄ ad heb. ii. Circuierūt i melotis z i pellib⁹ caprinis. Glo. Ut Helias z alij. Pōt aūt vilis habitus ɔsiderari dupl'r. Uno° put ē signū qddā dis/positiōis vel stat⁹ hūani fm illud Eccle. 20. Amict⁹ hois ānūciat de eo. Et fm hoc vilitas habit⁹ ē qnq3 signū tristicie: qnq3 ē signū ɔtē/ptus diuiciarum z status mūdani. Et fm vtrūq3 horū ɔuenit religiosis vilitas habit⁹: q2 ē stat⁹ pn̄ie: z p ɔn̄s tristicie de pctis: z ɔtēpt⁹ glie se cularis. Q2 aūt hoc aliqs significare velit alijs ɔtigit ppt tria. s. ad sui humiliatiōnē. ad exē/plū aliorum: z ppt ianē gloriā. Vn̄ aug. li. de ser/mōe dn̄i i mōte: sup illud Mat.6. Cū aūt ie/iunas vnge caput tuū. dic: q ēt i sordib⁹ luto/sis pōt eē iactātia: z eo picl'osior q sb noie ser/uitutis dei dcipit. Primis duob⁹ mōis vti vesti b⁹ vilib⁹ ē laudabile. tertio modo nō ē vitio/sū. Propter quod dicit hiero. ad nepotianum Uestes nigras eq vita vt cādidas. Ornat⁹ z sordes pari mō fugiēdi sūt. Unū delicias: al/terum gl'iā redolet. Maxime aūt hoc religiosi ex āmbitiōe facere nō videt: q vilē deferūt habitū qsi pfessiōis sue signū q pfitēt mūdi ɔtēptum. Alio mō cōsiderari pōt habit⁹ vilis s3 q pce/dit ex auaricia: vl' negligētia z sic ēt ptinet ad vitiū. Hec tho. vbi supra. ar. 6. Utrum liceat religiosis docere pdicare: z alia huiusmōi fa cere: R° Hoc facē: pōt licere dupliciť. Uno mō rōne ordinarie iurisdictionis. Sic l3 plati z pbr'is curā aiarū habētib⁹. Alio mō rōne cōmissiōis. Sic licere pōt religiosis. s. qn̄ ɔmit tūť eis ea q sūt iurisdictiōis ab ordinarijs. Et s3 has duas vias loquūť diūsimode diuer sa iura q habēť. 16. q. i. p totū. De hoc ēt habi tū ē supra i ar. pcedēti. q. 3. Hodie aūt ɔcedit expsse fratrib⁹ minorib⁹: z pdicatorib⁹ pdica re: ɔfessiōes audire: z ad sepl'turā eos q elege/rit sepeliri i loco eorum recipe. Debent tn̄ suare ea q circa pmissa sūt statuta i. 7. d sepul. dudū

Utrū liceat religiosis negocia secl'aria tra ctare: R°. q nō: nec mōachis nec clericis. Et hoc causa cupiditatis fm illud. Nemo mili/tās deo iplicat se negocio secl'ari. Causa vero charitatis se talib⁹ possūt igerere cū dbita mo/deratiōe: fm lic̄ntiā supioris: z ministrando z di rigēdo. ar^m. ad hoc. di. 88. decreuit sācta. De hac tn̄ maťia dicet lati⁹ infra. ti. ne cle. vl' mo. nego. secu. se imisce. Ad hoc nota: q freque tare pallacia regum propter delicias: vnā glo riam: vel cupiditatem nō conuenit religiosis sed ea adire propť pias causas conuenit eis. Unde. 4. Re. 4. dixit Heliseus ad sunamitem. Dic mihi quid habes negocium: z vis vt loqr regi pro te: vel principi militie: Et etiam ad re/ges arguendos z dirigendos: sicut iohes bap/tista arguebat herodem. Mat. 14. Utrum religiosi possint: z debeant dtractoribus suis resistere: R° fm ricar. qlibet. 2. q. 27. c. Hoc potest fieri tripliciter. Primo propter conser uationem fame. Et sic licet religiosis: dum tn̄ fiat licito mō. Eccle. 41. Curam habe de bono nomine. Secundo propter zelum iusticie. Sic etiam eis licet: dum tamen etiam fiat lici to mō: quanuis ipsi debeant in hoc humilius procedere q alij. Tertio propter zelum vindi/cte. Sic non licet alijs z multo minus religio sis. Utrum liceat religiosis vim vi repelle/re: R° fm ricar. quolibet. 2. q. 28. Patiēs vim aut patitur vim in executione bonorum spiri tualium: cuiusmodi sunt diuinum officium fa cere: predicare: confessiones audire: quando est legitime commissum. Aut in possessione tē poralium. Aut in proprio corpore. Si primo modo non tantū licet eis: sed etiā debēt vim vi repellere: si vim illam non possint per viam hu militatis: z supplicationis amouere. Non tn̄ credo: q debeant vim illam manibus propri/is repellere: maxime cum habent facultatem adeundi eos qui habent potestatem super ali os qui vim inferunt. Tunc enim vim illam re/pellere debent. Si autem patiantur vim i pos sessionibus temporalibus. Tunc etiam licet vim vi repellere: cum moderamine inculpate tutele. non zelo vltionis: sed iuste defensiōis Et licet eis vim illam vi repellere: non tantū quando infertur: sed etiam postea: ar. extra d resti. spo. olim. i. non tamen debent illam pro/prijs māibus repellere: si sine periculo sui pui dicij habent oportunitatem adeundi princi/pem: vel prelatum qui potestatem habeat sup inferentes eam: z eos repellere velit. Si tamē non velit tenerentur iura sue ecclesie tueri. Maioris tn̄ perfectiōis eēt: si amore christi vi illam non repelleret: nisi supplicando z se hu/miliando. Et si etiā sic eā repellere nō possent eam amore dei sustinerent: quia christus viam perfectionis docens. Mat. 5. dicit. Ego autem dico vobis non resistere malo zc. Si vero pa/tiantur iniuriam in corpore proprio: sic etiam licet eis vim vi repellere in presenti: z semper cum moderamine: iculpate tutele: z maxime

si talem vim patiantur in qua sit periculum mortis/vel mutilationis. Sed postq̄ iniuria transiuit: illud esset querere vltionem qd' nō licet. deuter. 32. Mea est vltio rc. Perfectius tamen ageret: si vim in corpore proprio pro amore dei patienter: et humiliter sustinerent secūdū illud primo cor. 4. Persecutionem patimur et sustinemus Qd autem vim vi repellere liceat: et hoc cum moderamine inculpate tutele: habet extra de homi significasti. 2. Et licet esset maioris perfectionis vim vi nō repellere: maxime in. 2°. et. 3° casu: non tamē credo religiosos ad illam perfectionem esse obligatos: nisi se ad hoc aliqui implicite: vel explicite specialiter obligassent. Hec Ricar. vbi supra. o.

Sequitur videre de. 7. scilicet de comparatione religionum ad inuicem.

Et circa hoc queruntur plura scilꝫ.

Utrum religio vacans vite actiue: sit potior ea q̄ vacat vite cōtemplatiue. R° sm Tho. 2a 2e. q. 188. ar. 6. Opus vite actiue ē duplex Unū qd ex cōtemplatiōis plenitudie deriuat: vt doctrina et predicatio. Unde Grego°. omel. 5. sup. Eze. dicit de viris sanctis p° suam cōtēplatiōeꝫ redeuntib° dicitur. Memoriā abundātie suauitatꝭ tue eructabūt. Et hec pfert simplici cōtēplatiōi: sicut etiā maius ē illumiare q̄ tm̄ lucere. Unde extra de regula. ita licet. sic mai° bonū preponit minori bono: ita cōis vtilitas spāli vtilitati. Et in h casu recte preponitur doctrina silentio: solicitudo cōtēplationi. labor quieti. Aliō op° vite actiue ē quod totaliter consistit in occupatiōe exteriori: vt elyas dare: hospites recipere et huiusmōi: que sunt minora operibus contemplationis q̄to spiritualia sunt corporalibus potiora: nisi forte in casu necessitatis. Uñ christus dicit Luce. 10. optimaꝫ esse partem Marie: per quam significatur vita contemplatiua. Sic igitur i religionibus tenent sūmū gradū qui ordināntur ad docendū et predicandū. 2m illi qui ordinantur ad contēplandū 3m qui occupant circa occupationes exteriores. Que est pfectior religio. an viuentium in societate: vel viuentium in solitudine? R° sm Tho. vbi. s. ar. 8. Solitudo conuenit religionibus ad cōtemplandum ordinatis. Sciendum autē q̄ illud quod est solitarium debet esse sibi per se sufficiens ad rationem perfecti. Et ista solitudo conuenit cōtēplanti: qui iā ad pfectionem peruenit. Qd contingit dupliciter. Uno° ex solo dei munere: vt patet de Jo. bap. qui fuit repletus spiritu sancto ex vtero matris. Unde cum adhuc esset puer erat in deserto. Luc. i. Alio modo per exercitium actus v'tuosi: sm illud heb. 5. Perfectorum est solidus cibus eorum qui pro consuetudie exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali. Ad exercitiuꝫ autē huiusmōi iuuatur homo ex societate aliorꝫ dupliciter. Uno° quo ad intellectum: vt scilicet instruatur in contemplandis. Unde Hiero. ad rusticum mōachū Placet vt habeas sacrum cōtuberniū: vt ipse te doceas. 2° quo ad affectum scilicet: vt noxie affectiōes reprimantur exemplo et correctione aliorum: quia vt dicit Greg. 30. mora. super illud: cui dedit donum in solitudine. Quid prodest solitudo corporis: vbi non est solitudo cordis? Et ideo vita socialis est necessaria ad exercitium perfectionis: solitudo autem cōuenit iam pfectis. Sic igitur qd est perfectum preeminet ei qd exercetur ad perfectionem: ita uita solitarioꝝ si debite assumatur preeminet vite sociali. Unde Aug. li. i. de opere monachorum dicit illos esse sanctiores qui ab hominibus separati vix ad se prebent accessum: viuentes in magna intentione orationum. Si autem sine precedenti exercitio uita talis assumatur est periculosissima: nisi p gratiaꝫ dei suppleatur: qd in alijs per exercitium acquiritur: ut patet de beatꝭ Antōio Benedicto: et alijs. Et ne credas talem solitariā vitam agentes nō esse alijs utiles. dic Augꝭ. li. de moribus ecclesie sententialiter: q̄ taliuꝫ orōnes mltū nob et alijs pſūt: et vita ad exēplū. Que ē religio potior. s. hñtiū ppriū in cōi nō i spāli habitū est supra. ar. 4.

Sequit vidē de. 8. s. de īgressu religiōis.

Et circa h q̄rūt plura. s. vtꝝ ad religionē possit cōueniēt recipi in pceptis nō exercitati. R° Ut pꝫ ex supdictis stat° religiōis ē quoddā exercitiū spūale ad ɔsequendum pfectionē charitatis: qd qdē fit iq̄tū p obseruātias religiōis auferūt ipedimēta perfecte charitatis. Hec aūt sūt q̄ iplicāt terrēis aiūꝫ hōis: Per hi° v'o iplicationē nō tm̄ charitatꝭ pfectio ipedit s ēt ipa charitas qñꝫ pdit. s. cū p iordiatā ɔv'sionē ad bōa tpralia a v'tit a deo mortalit peccādo. Uñ pꝫ: q̄ sic obs'uātie religiōis tollūt ipededimēta perfecte charitatis: ita etiam tollunt occasiones peccandi. Et ideo ingredi religionem expedit: non tantum exercitatis in preceptis ut perueniāt ad perfectionem: sed etiam nondum exercitatis ui facilius peccata vitent: et assequāt pfectionē. Uñ dñs nō tm̄ vocauit adolescētē inocētem: qui dixit se precepta s'uasse a iuuētute: s etiā matheuꝫ peccatorem: et tñ iste est secutus vocantē: non ille: q2 facilius conuertūt pctō/

res ad religionem q̄z de sua innocentia presu mentes. Quibus christus dicit Mat.xxi. Pu blicani: et meretrices precedent vos in regno dei. Utrum pueri sint in religionem recipi endi: et an voto religionis se possint obligare? R° sm. Tho. 2ª. 2ᵉ. q.189.ar.5. Duplex est reli gionis votum. Unum est simplex qd̄ cōsistit in sola promissione deo facta: que ex interiori mentis deliberatione procedit. Et hoc votū habet efficaciam ex iure diuino que tamē du pliciter tolli potest. Uno° per defectum delibe rationis: vt patet in his qui non habent debi tum vsum rationis. Aliomodo per defectum potestatis: vt patet in seruis. Si igitur puer anteq̄z habeat plenum vsum rationis votum simplex emittet: non obligatur. Si autez ha beat vsum rationis ante annos pubtatꝭ: obli gatur q̄tum ē ex suo voto: sed obligatio reuo cari potest per patrem in cuius potestate ad huc consistit. Aliud autem est votum solen ne: qd̄ facit monachum: vel religiosum: qd̄ sb ditur ordinationi romane ecc̄ rōne' solēnita tis annexe: et etiaz q2 ecclesia respicit illud qd̄ est vt i pluribus. Professio aūt an̄ tēpus pu bertatis facta: non facit pfitentē eē religiosū q̄tūcunq̄z habeat plenum vsū rōis ipediente ordinatione ecc̄: quia pueri: vt i plurib⁹ āte tempus illud non sunt doli capaces.' Utrum vouens intrare religionē teneatur i ordine perpetuo manere? Rn̄deo: q̄ nō. Obligatio .n. voti ex volūtate pcedit. Uouere.n.ē volū tatis. In tātū g̃ fertur obligatio voti inq̄tuz extendit se intentio: et voluntas vouentis. Si igiť vouens intendit se obligare: non tm̄ ad religionis ingressum: s etiam ad perpetuo remanendum: tenetur perpetuo temanere. Si autez intendit 'se obligare ad ingressum religionis causa experiendi cum libtate exe undi: vel remanendi manifestum est: q̄ nō te netur remanere. Si vero in vouendo simplr de ingressu tm̄ cogitauit: videtur obligari ad ingressum religionis sm formam iuris ↄmu nis: que est vt ingrediētibus detur ānus pro bationis. Unde non tenetur perpetuo in re ligione manere. Hec Tho. 2ª 2ᵉ. q. 189.ar.4. .c. Hostien. autem dicit: q̄ in p̄ casu exire pōt libere infra annum aucte iurꝭ: extra de regu larib⁹ statuimus. Cōsulendum ē tm̄ sibi in iu dicio aīe: q̄ reddat votum suū si animā vult saluare: nisi ante annū et professionem emissā secū p epm ex causa: vel p papā etiā professiōe facta ex magna causa fuerit dispēsatū: licet h cadant opi. Hec hosti. Quid si q̄s eger cor pore: et sanus mēte voueat religiōez itrare? Nunquid ad hoc tenetur? R° q̄ sic: extra de regu. porrectum. et .c. sicut nobis. Sed contra rium dicitur extra de renū. ex trāsmissa. et .c. pṫ. Ideo dicunt quidam: q̄ si timore mortis hoc faciat et q̄cito conualescentiam sētit cō tradicat: non tenetur: vt in .c. vlt. Si autem n̄ contradicat: ratificare videtur: vt in primis et consimilibus .c. Alij dicunt: q̄ quando quis vouet timore mortis: aut h facit timore mor tis anime: et sic timet egritudinem quam for te d̄us ita d̄dit: vt conuerteretur: et tunc votū tenet. Aut timore mortꝭ corporis scilicet ne cum ense interficiatur: et tūc nō tenet: q2 tūc non est per diuinam inspirationē: extra qd̄ me. ca. c. i. Et hoc videtur verius sm hosti. Utrum propter obsequium parentum aliq̄ debeant retrahi a religiōis ingressu? Rn̄deo vt supra li. primo. ti. de. 4. precepto. de paren tibus honorandis. Utrum debens pecuni az alicui possit religionē ingredi? Rn̄deo sz Tho. vbi supra: ar.6.c.3. Obligatus ad aliq̄d certum non potest illud licite pretermittere facultate exn̄te. Et ideo si quis est obligatus vt alicui rationem ponat: vel certum debituz reddat non potest hoc licite pretermittere: vt religionē intret. di.53. si hi. Si tamen pecuni am aliquam debeat: et non hēat vnde reddat: tenetur facere qd̄ potest scilicet: vt bōis suis creditori cedat. Propter pecuniam eniz non obligať sm leges psōa liberi hōis: s tm̄ res ad recōpēsā. Un̄ licet ei reb⁹ suis exhibitꝭ religi onē igredi: nec teneť i seclo remanere: vt pcu ret vn̄ soluat debitū. Utrum obligat⁹ iuramēto ad igressū religiōis minorꝭ: licite possit iduci ad igressū religiōis maioris? Rn̄deo. sz Tho 2.2.q.189.ar.9.c.3ᵐ. Et sic: nisi sit aliq̄d spāle qd̄ ipediat vt ifirmitas: vel spes magis pfici edi i religiōe minori: q2 i maiori icludiť min⁹ Obligat⁹ vo voto: vel iuramēto ad igressum maioris: licite nō pōt iduci ad igressū religio nis minoris: nisi ex aliq̄ cā spāli euidēti: et hoc cū dispēsatiōe supioris. Utrum iā pfessus in minore religiōe teneť iplere votū siplex de in trādo maiorē? Rn̄det tho. vbi. s̄. ar.8. c.3. q̄ n̄ q2 votū solēne q̄ obligať minori ē fortı⁹: q̄z vo tū siplex q̄ astrigitur maiori. Si q̄s. n. ↄheret m̄rimoniū p⁹ solēne votū dirimereť: nō aūt si post simplex. Pro voto tamen non completo erit penitentia imponenda. li.6. de regu. qui post votum. Ad hoc nota: q̄ hosti. dicit. q̄ tota regula legi debet volenti intrare. Et si di cat se posse sustinere recipiatur: aliter non: vt in auc. quomodo opor. e pis. et ali. cleri. §. igiť ordinandus eps. Hoc tamen de consuetudi ne non seruatur. Insup nota: q̄ si ad soluz abbatem pertineat creatio mōachorū eo de

functo non poterit nouus monachus creari alias poterit si creatio eorum simul spectet ad vtrunque li.6.de regularibus: si ad solum. Multa alia de hac materia vide supra.li.i.t.de voto.precipue.ar.6.7.7.

Sequitur videre de.9.scilicet de apostasia religionis. Cum enim sit triplex apostasia: vt dictum est supra li.z. ti.de apostatis .scilicet perfidie inobedientie: et irregularitatis: dicendum est hic tantum de apostasia irregularitatis. Nam de apostasia perfidie habitum est supra li.z.ti.de apostatis. De apostasia vero inobedientie dicetur infra in hoc li.ti.de obedientia: que debetur prelatis a subditis in fi. De apostasia igitur irregularitatis videndum est quid est: quibus modis fit: quomodo punitur: et de quibusdam dubitationibus circa apostasiam. Est igitur apostasia irregularitatis: vt habitum est supra ibidem secundum Ray. et Gof. qua quis a statu religionis assumpte recedit: vt cum apostat clericus vel religiosus monachus: vel conuersus. di.50.c.fi. Fit autem huiusmodi apostasia multipliciter secundum Ray. et Gof. primo tonsuram et coronam abijciendo. extra.e.c.i. 2° se ad negocia secularia conuertendo: extra de vi. et ho. cle. ex literis. 3° vxorem ducendo scilicet si in sacris sit qui contrahit: extra de cle.coniu.ex parte. 4° religionis habitum abijciendo: extra e. per totum. Punitur autem apostasia irregularitatis secundum hostien. quia dum quis in ea persistit ab accusatione et testimonio repellitur: et est infamis ipso iure. z.q.7.alieni. Nec ad dignitatem potest promoueri: vel eligi. Et clericus admonitus si se non correxerit: est deponendus zi.q.4.sine ornatu. Et caret priuilegio clericali: extra.e.c.i. Et hoc habet locum si constet de apostasia. Sed et si quis de hac fuerit grauiter accusatus: deficiente probatione ad purgationem canonicam prestandam est ecclesiastica censura cogendus: extra.e.tue. Ex quo autem de apostasia constiterit et ad habitum male dimissum resumendum: si minis vel blandicijs non potest induci potest sub graui custodia incarcerari: ita quod reseruetur vita misera sibi: et sic teneatur donec resipiscat: extra.e. a nobis. Hec hosti. Item clericus qui apostauit a clericatu est excommunicandus: non est tamen ipso facto excommunicatus: extra. e.tue. Sed religiosus habitum derelinquens est ipso iure excommunicatus: extra ne cle.vel mo.grauis. Et ad dignitatem: vt dictum est vel etiam ordinem promoueri non potest. di.50. c.vlt. Et si sacrum ordinem in apostasia receperit. et si abbati suo reconciliatus fuerit: et penitentiam receperit: sine tamen dispensatione pape ministrare non poterit in ordine sic recepto: extra.e.c.vlt. Secus est si transiens ad religionem aliam ibidem in presbyterum ordinetur: extra de tem.or.ex parte. Utrum vero clericus qui primam tantum tonsuram accepit: et eam dimisit ipsam portare cogi possit: et plura alia de hac materia vide supra in hoc.6.li.ti.i. et infra.li.8.c.de impedimento ordinis. Deinde queruntur aliqua de monachis. Pone quod aliquis videat monasterium aliquod dissolutum: splendide comedere: bona indumenta portare et similia: et cogitet apud se hanc regulam bene possum sustinere: et sic intrat ipsum. Demum facta inquisitione monasterium reformatur: et omnes ad seruandam regulam coguntur. Cogitat ipse. Non eodem cursu respondent vltima primis. Hanc austeritatem non possum seruare: et vult exire. Nunquid potest? Respondeo secundum hosti. Aut fecit professionem: aut non. Si sic nullatenus redire poterit ad seculum. An autem ibi remanere cogatur: distinguendum est: quia talis aut est iurisperitus: et tunc tenetur regulam tenere: quia videtur se obligasse ad illud quod sciebat debere fieri de iure: nec debebat certiorari ex quo hoc sciebat: extra de elec. cum inter vniuersas Aut est simplex et idiota: et tunc si fuit ei lecta et explanata regula ante professionem: vel post et dixit se eam seruaturum tenetur seruare. Si vero dixit: quod se obligare nolebat ad artiorem vitam ducendam quam ibi duceretur tempore sui ingressus: transire poterit ad laxiorem vitam. Si vero nihil dixit: cogi potest ad remanendum ibi. Et imputet sibi ipsi quod non plene examinauit. Nec prodest ei etiam si dicat se dolo ad hoc inductum fuisse. Ratio est: quia intelligit melior fieri conditio eius: extra de conuer.coniu.dudum. secundum Ray. Si vero professionem non fecit: ex quo per annum in religione stetit tenetur ad faciendum eam: extra de regu.statuimus. Quam si prestare nolit: nihilominus est cogendus: non tamen precise sed etiam causatiue scilicet quod vel professionem ibidem ab initio institutam faciat et religionem seruet: vel locum exeat. In quo nec defendit eum abusus contrarius nec annorum numerus. Et sic intelligi potest illud: extra de elec. cum causam que est inter. et de testament.c.i. Si vero in loco quem intrauit religio seruabatur: cogendus est precise ad professionem faciendam per districtionem regularis discipline. Et sic intellige illud .c. statuimus. in quo nec fuga proderit: extra de regula.ca. fi. Hec hostien. Vel dic secundum Ray. titulo de voto indistincte: quod debet remanere quia dolus aliorum: vel simplicitas vouentis in

talib⁹ non excusat vt dictum ē. Quid si omnes qui sunt in illo monasterio deficiant ab obseruantia religionis: Rn̄deo. ſm hosti. ti. ne cle. vel mo. Monendi sunt vt seruent eam Et si sunt incorrigibiles d monasterio possūt eijci: ⁊ alij alterius ordinis sunt introducendi per quos religio seruetur: extra ne cle. vel mo. relatum. Et si illi similiter deficiant: tunc locus mutata institutione auctoritate ordinarij potest per clericos seculares retineri. Et sic potest intelligi illud: extra de reli. do. i ter quattuor. Quid si quis velit esse monach⁹ sub conditione scilicet: q sibi liceat retinere propria: vel vsufructum aliquarum rerum: Rn̄det Rodo. ti. de voto: q talis contractus vel monachatus n̄ valet. sicut notat Hugo. 19. q. 3. Nunc autem. De consensu tamen abbatis potest aliquid sibi ad vsu retinere. In quo casu totum erit monasterij. Ad h nota ſm Inno. extra de conuer. coniu. super. c. dudum. in fi. q si ingresso diceretur: vos debetis profiteri regulam beati Augu. sed bene potestis comedere carnes: cu h nec regula nec vniuersalis cōstitutio phibeat. nec ex hoc aliquid sibi imputari posset: nisi scandalum esset ⁊ tunc mutari in alium locum posset. Et ſm hosti. ibidem licet ei i hoc casu comedere carnes: nisi constaret ei de constitutione: vel consuetudine illius monasterij: vel hoc omnibus notorium esset. Postea addit idem Inno. Alij dicunt. q ex quo se submittit obedientie alicuius: non obstantibus huiusmodi promissionibus: tenetur seruare regulam ⁊ constitutiones eius. 12. q. 1. non dicatis. Secus est si diceretur sibi: vos debetis profiteri regulā beati benedicti. Cum enim ſm eā omnes communiter debeant a carnibus abstinere imputande ē eius fatuitati si crediderit ei qui sibi promittebat q ei liceret comedere carnes. Et idem dicit hosti. ibidem. Nunquid is qui reliquit consortium spirituale ad quod transierat recuperare debet sua bona que secum ibide attulerat: R° Dicit hosti. ti. d cle. diu. q super hoc diuersi diuersa dixerūt. Ipse vero circa hoc distiguit scilicet q talis aut est secularis aut regularis. Si secularis: idistincte dici potest q recuperat ea: vt innuitur aperte ex de cle. coniu. q a te in fi. Uel pōt dici ad saluandum opi. q si bona tacite secuta sunt tūc si extant: ⁊ eum tacite sequuntur: quia ſzala. hec donatio videtur conditionem tacita habuisse scilicet: vt duret eo ibi perseuerante instar dotis: extra de dote post diuorcium. resti. nuper. ⁊. c. dona⁹ in fi. Et in hoc etia casu potest intelligi illud: extra de renū. ex transmissa. Si autem expresse contulit se ⁊ sua ⁊ est pauper qui non habet vnde viuat: tunc etiam de benignitate canonica sine contradictione cuiuscunq recuperat: ar. di. 86. non satis. ⁊. 12 q. 2. gloria episcopi. Et sic potest intelligi illd c. qd a te. Si vero habet alias vnde sustentari possit non recuperat sicut si dedisset sine se. 12 q. 2. quicunq. ⁊. c. predia. nisi gratia fiat sibi. Et in his tribus casibus intelligi potest illud c. qd a te. ⁊. c. ex trāsmissa. Et hec sunt vera nisi fuisset aliqua cōditio apposita: extra d di. app. per tuas litteras. Nec sufficeret nisi expssa esset: vt. C. de condi. ob. ca. si repetēdi. quia perfecta donatio non reuocatur. C. d dona. q sb mō. perfectam. Et h itelligi possunt cū qs intrat ecclesiam secularem tanq conuersus Nam si tanq canonicus non sequerētur eū tacite bona sicut etiam tenet consuetudo. Si autem sit regularis: ⁊ exit ante professionem recupat bōa: ex d regula. Nec audit si velit iterum monasterium idem itrare: ar. i. c. ex trāsmissa. Si autem exit post professionem ⁊ sine licentia licet itret aliud monasterium: res ei⁹ remanent monasterio p̄. ⁊ imputet sibi qui sine licentia recepit eum. 2° Sic intellige auc. de monachis. §. si vero relinquens. coll. i. Si autem exit cum licentia: vel inuitus ex causa tunc vsufructus rerum quas contulit monasterio primo: debet. 2° monasterio ad qd transijt assignari qdiu vixerit ne sit ei onerosus. Sic intellige illud. 17. q. 1. Qui rapuerit. hec hosti. Quid d mōacho fugitiuo: Cui acquirit in fuga constitutus: Rn̄det Gof. ⁊ hosti. ti. d apostat. q acquirit monasterio suo sicut ⁊ seruus domio. 18. q. 2ª. abbates. Quid si abbas nolit recipere monachum fugitiuum: qd tamen tenetur salua ordinis disciplina: vt habetur extra de reg. c. fi. Rn̄det hostien. ti. de infantibus. q dicunt doctores q si sic decesserit ⁊ aliqd lucrum reliquerit: monasterio repetitio denegatur: ar. extra de infantibus. c. vlt. Qd admitti potest si tot⁹ conuentus in hoc deliquit. Alias delictum persone redundare nō debet in damnum ecclesie. 16. q. 6. si episcopum. Aliter tamen soluitur secundum alios de apostatis. Quid de his que lucratur mōachus d monasterio expulsus: R° ſm Inno. extra de priuile. super. c. cum olim. q nlli acqrit nec valet contractus cum sit de monasterio absolut⁹: Posset tam dici: q acquirit episcopo a cuius iurisdict. non est absolutus. Hec Inno. Quid si mōach⁹ ingrediat mōasterium 2m: Cui monasterio cedent primo: vel 2° bona que ille vagationis tempore acquisiuit: R° ſm Gof. de apostat. Si sit ingressus

monasterium z^m de licētia abbatis sui: vel auctoritate iuris: tunc cedent monasterio z°. 16.q 6. de lapsis. Si vero sine licentia abbatis z sine auctoritate iuris: z monasterium primū eū vagabundum vidit z neglexit: bona eius cedent monasterio z°. sicut z seruus habit⁹ pro derelicto non acquirit domino primo: sed apprehēdēti eū. ff. de stip. suo. ꝙ seruus. Si vero monasterium primum non neglexit eum vagabundum sed repetijt: tūc eius bona cedēt monasterio primo in auc. de san. epi. §. si mōachus. Sed nunquid monasterium cogetur recipere monachum fugitiuū? R°. fm Gof. ꝙ sic. 27. q. i. peruenit. nisi primum votum sit de dissolutione suspectum. Tunc eni͂ȝ detrudetur in monasterio cautiori: vel altiori cum bonis que attulerat primo. 27. q. i. siqua monacharum. Non tamen illa bona sunt danda mōasterio z°. nisi quo ad vsufructum in vita trāslati. 16^a q. 6. ꝺ lapsis. Quo mortuo redibunt ad monasterium primū fm Gof. z fm Hosti. vt dictū est supra. Quid si monachus fugitiuus in monasterium reductus habitum resumere nolit? R° fm Gof. Sub graui custodia incarceretur: extra de apo. a nobis. Ad hoc nota fm Gof. ꝙ si monach⁹ vł monacha pluries deliquerit abbas ei⁹ cogitur recipere eum. 27. q. i. puenit. Qꝺ ꝺ seculari clerico non contingit. di. 48. quoniam mł'ta. Immo fugitiui i quolibet capitł'o: qꝺ fit de triennio in triennium: extra de sta. mo. i singulis sunt inuestigandi. Et abbates eorū sunt cogendi eos recipere: salua ordinis disciplina: de quo habetur extra de regula. c. vlti. Greg. i. fm glo. i. penitētia eis imposita fm ꝙ requirit z precipit ordinis disciplina illius regule. Et post subditur in. o. c. ꝙ si receptioneȝ talium ordo regularis non patitur prouideant vt apud idem monasterium in locis competentib⁹ si sine graui scādalo fieri potest maneant: alioquin in alijs domibus eiusdem ordinis ad agendam ibi penitentiam neccia vite talib⁹ ministrentur. Hoc i pdicto. c. Et fm glo. abbas primi mōasterij necessaria ministrabit. Et dicit ibi Inno. i glo. ꝙ tales ēt recipi pñt: vt ñ sit eq̄les alijs mōachis ß in fuitijs. Hosti. ēt expōit qꝺ dr̄ ibi i locis ꝯpetētib⁹. i. ergastulis siue camerulis: fortib⁹ tñ ne ide possint exire. Addit ēt i fi. o. c. ꝙ si hi⁹ fugitiui: vel eiecti ñ obedierit: eos excōicēt z tādiu faciāt a platis excōicatos publice nunciari: donec ad eorum mandatum humiliter reuertantur.

Equitur videre de. io. scilicet ꝺ religiosis domibus. Uidendum est igitur que sint domus religiose: cuius auctoritate sūt ꝯstituēde: cui z i qb⁹ sīt subiecte: an ad vsus seculares possint ꝯuerti z q̄ religio domo constructa dr̄ assumi. Quis loc⁹ dr̄ religiosus dictū ē. s. i ß li. ti. de sepłturis. Sed hic fm hosti. dr̄ dom⁹ religiosa dom⁹ sacra. Uel pōt ß dici dom⁹ religiosa cōiter: vt includat loca religiosa consecrata z non consecrata: vt hospitalia fm Hosti. Secundū autem Gof. dom⁹ religiose dicuntur omnia loca ad pios z religiosos vsus deputata quocunq̄ nomine censeantur: extra. e. de senodochijs. Sunt aūt domus religiose constituēde auctoritate episcopi sui. 16. q. i. Quicūq̄ voluerit. etiam habet ꝺ conse. di. i. nemo. Hospitalia tamen quilibet facere potest auctoritate propria: ar. insti. ꝺ rerum diui. §. religiosis. Uidetur tamen: extra. e. ad hoc dicere: ꝙ nemo sine auctoritate episcopi talem locum construere possit. Et est verum fm Hosti. ꝙ talis locus non reputatur religiosus quo ad hoc vt intelligatur eē ꝺ corpore ecclesie: nisi auctoritas episcopi interuenerit: vł ab īitio: vł ex post facto. Quid ꝺ his qui faciunt hospitalia z mutant habituȝ z accipiunt signum certum z aliquā hospitalitatem exercent: vxoreȝ tamen habent z proprium tenent? Nunquid tł'es z domus ille cēsentur religiosi z religiose. z nunquid ecclesia debet tales tanq̄ personas ecclesiasticas defēdere? R° fm hostien. ti. de regula. Tales aūt faciunt cum auctoritate episcopi: z sic debent defendi tam persone q̄ domus ille: quia intelligūtur religiose. extra. e. c. 3. z. 4. Nec obstat: ꝙ talis habet vxorem quia intelligitur caste viuere. di. 31. nicena. Sed ea mortua nō debet aliam ducere. Nec etiam obstat illud extra. e. c. fi. quia hec religio est approbata: vt dicitur ī c. de senodochijs. Uel illud intelligitur quando fit sine auctoritate episcopi. Nō obstat ēt ꝙ propriū habet quia illud potest habere rector ratione administrationis: ex̄ de sta. mo. monachi. §. qui non. ergo si quis in manu episcopi promiserit caste cum vxore viuere: z ea mortua aliam non ducere: z proprio renūtiauerit: z obedientiam promiserit: vel in manibus rectoris qui hoc habet forte ex consuetudine: vbi sunt plures fratres in hospitali: talis censetur religiosus: non tamen potest spiritualium administrationem habere. Ad hoc nota ꝙ hospitalium gubernatio nō debet committi laicis habentibus filios vel vxores: de q̄bus verisimiliter possūt filios procreare. li. 7. de religio. do. quia conuenit. vbi etiā plura alia ad hospitalia pertinentia statuuntur. Subiecte sunt autem tam domus q̄ ecclesie religiose illi episcopo in cuius diocesi consur/

gunt: vt dicit i.c. de senodochijs. nisi sint munite priuilegio extra. e. constitutus. vel pscriptione. extra de prescrip. auditis. Sunt autem eis subiecte sm legem diocesana: et sm legem iurisdictionis: vt dictum est supra ti. de ordinario. Utranque tamen legem episcopus remittere potest. extra. e. constitutus. dummodo hoc faciat cum consensu capituli sui: extra de dona. pastoralis. Hec Gof. Quilibet ergo locus religiosus subest episcopo in cuius diocesi e situs. Et hoc est verum sm Gof. quando est certum de terminis episcopatuum. Si vero sit incertum ad nouos est terminos recurrendu vel etiam ad terminos iurisdictionis secularis ciuitatum. Sed et episcopus ille tuendus erit qui quolibet anno incolas confirmauit Et sic intelligitur illud extra. e. c. i. Probant autem termini per libros: testes: et famam: ex de proba. cum causam. Si vero nulla tenus possit de limitibus apparere forte lis sortibus dirimet. Immo si ambo sint episcopi et eiusdem prouincie: archiepiscopus de hoc cognoscere debet: extra de fo. compe. sane. Et potest cui voluerit gratificare: vel sibi retinere. ar. extra de deci. quoniam. Si vero sint diuersarum prouinciarum idem facere poterit primas: vel papa. Hec hosti. e. t. Ad hoc nota: quod si abbas vel prior alicuius monasterij preter consensu fratrum suorum promittat obedientiam episcopo loci si monasterium sit exemptum: vel legitima prescriptione munitum non preiudicatur eidem: extra. e. cum dilect⁹ filius. Hec Gof. Non possunt autem religiose domus ad seculares vsus conuerti: extra. e. inter quatuor. Locus tamen deputatus secularibus deputari potest religiosis de consesu episcopi et secularium clericorum quibus prouidebitur in vita sua. Sic loquit extra de eccle. edi. ad audientiam sm hosti. Constructa autem domo debet assumi vna religio de approbatis. ex e. Insuper nota quod tam monachus quam abbas debet esse cotentus vno habitaculo. Non enim debent in diuersis locis vocem: vel locum querere: vel habere. Nec debet vnus abbas diuersis monasterijs preesse: extra. e. c. vlti.

Equitur videre de. ii. s. de capellis monachorum: vel aliarum religionum. s. quid iuris monachi et alij religiosi habeant in eis. Circa quod sic distingue sm hosti. e. ti. et ti. de offi. or. s. quod capelle fiunt religiosorum dupliciter scilicet edificatione et donatione. Si edificatione monachi habent temporalia: episcopus spiritualia: extra. e. c. i. Si vero donatione: aut donatio facta est ab episcopo aut a patrono. Si ab episcopo: aut sub certa forma: aut cum omni iure: aut simpliciter. Si ab episcopo sub certa forma tunc non habent plus iuris in capella quam contineat forma. ff. de pac. in traditionibus. Si cum omni iure tunc habent ibi temporalium et spiritualium administrationem presbyterorum institutionem inuestituram: fidelitatem: obedientiam: correctionem: et quedam alia extra de maio. et obe. is q. Sic intelligitur quod capelle pertinet ad religiosos pleno iure. 16. q. 2. §. fi. Unde non coguntur in hoc casu presbyteros episcopo presentare: vt patet a sensu: extra de preben. in lateranen. §. i. in pleno iure. Et nihilominus episcopus est desuper nisi priuilegium: vel prescriptio: vel contraria consuetudo obstet. Unde ius ei remanet in ordinatione: correctione: visitatione: iurisdictione: procuratione: altarium consecratione: cathedratico: et hi⁹. 9. q. 3. per singulas. Si autem episcopus contulit eam simpliciter nullo adiecto: et ipse in ea percipiebat certam fructuum portionem: videtur tantum illam cocessisse: extra de don. pastoralis. Si vero nihil percipiebat: videtur omnes fructus concessisse: vt dicitur ibidem. Si aute a patrono conferatur de cosensu episcopi: vel ab episcopo de consensu patroni: videtur vterque quod suum est dedisse: vt patet ibidem. Donatio autem ecclesie facta a patrono sine cosensu episcopi non valet. Si autem ius patronat⁹ conferret: donatio teneret. Sic intellige illud extra de iure patrona. illud. et c. nullus. licet etiam donatio per episcopum facta iustum titulum prescribendi transferat: extra de iure patro. cura. Non tamen plenum ius nisi cosensus sui capituli intercedat: extra de his que fi. a prela. tua. Et in his casibus in quibus non pleno iure pertinet ecclesia ad monasterium habet monasterium temporalia et representationem presbyteri vicarij tantu: qui non debet ab episcopo recipi nisi per monachos ei portio sufficiens assignetur pro se et hospitibus recipiendis et iuribus episcopalibus persoluendis: extra de preben. de monachis. Quod si neglexerit facere episcopus: hoc faciet suo iure: extra: de sup. ne. sicut.

De priuilegijs et conseruatoribus priuilegiorum. ti. 48.

Onsequeter post titulum de religiosis considerandum est de priuilegijs que solent concedi religiosis. Et primo quid est priuilegium: et vnde dicitur. 2° quot sunt species priuilegiorum.

3° qs pōt ɔcedere ṗuilegiū. 4° cui oʒ ɔcedi. 5° q̄to tpe ourabit. 6° qd ṗuilegiū opatur. 7° q̄liter amittit̄. 8° ꝺe punitiōe hn̄tiū ṗuilegiū exceptiōis. 9° ꝺe ɔseruatorib⁹ ṗuilegioꝝ.

Circa primū sciēdū: ꝙ ṗuilegiū ſm Gof. ē bn̄ficiū: vl' ius ṗuatū ſʒ hoſti. ɔ̄ ius cōe idultū. Nō ē.n. ṗuilegiū nisi aliqd idulgeat spāle: ex̄. eo.i bis. Pleruqꜫ tn̄ vt dicit hoſti. illud qd ꝺe iure cōi ɔpetit idulget̄: vt patet ex̄ ꝺe ꝑatr.qꝛ in causis: ꝛ ꝺe iureiur]. ꝛ si christus. §.fi. Sed tūc ꝺebet expōi indulgem⁹.i. idultuʒ eē ostēdi m⁹. Vel opat̄ qꝛ magis solet timeri qd spālit̄ cauet̄ q̄ꝫ qd generaliter idulget̄: ex̄ ꝺe here. si aduersus. Dicit̄ aūt ṗuilegiū q̄si ṗuatū legiū qꝛ legē tribuit ṗuat]. Vel dicunt ṗuilegia leges ṗuatoꝝ q̄si ṗuatoꝝ legia.i.a iure cōi exceptorum: vt patet di.3. priuilegia.

Jrca 2ᵐ sciendum: ꝙ priuilegiorum aliud est generale: aliud speciale. Generale ſm hoſti. est quando continet i se plures articulos. vel quando plurib⁹ personis: vel ratione plurium personarum: vel rerum conceditur: vel quando per ipsum generalis potestas concedit̄. Speciale qn̄ vni personē: vel vni loco vnus articulus conceditur. Potest etiaʒ dici idem priuilegium generale ꝛ speciale diuerso respectu: vt dicatur generale respectu specialioris ꝛ speciale respectu generalioris. Et hec per se patent. Jtem ſm hoſti. priuilegiorum qdam est reale: vt illud qd ecclesie dignitati ciuitati: vel alicui loco: vel aliquib⁹ personis ratione loci: vel cuiuscūqꜫ rei conceditur: extra.e. cum olim. ꝛ. c. se. Et tale priuilegium est perpetuum ꝛ adheret rei nisi forte res ꝑimat̄ vel ꝺestruat̄. Sic itellige illd. 25.q.2.c.i. ꝛ ꝑ totū. Vel nisi in parte ꝺetrahatur ꝑ aliud sequēs ṗuilegiū: ex̄ ꝺe offi. or. duo sil'. Vel in totum ex causa reuocetur. 25.q.2 ita nos. Vel admittat̄: extra ꝺe sta. mo. recolentes.§.i. Quoddam est singulariter persōarum: vt illud qd alicui: vel aliquibus personis certis ꝛ propijs nominibus expressis personaliter conceditur: extra ꝺe offi. le. volentes. Et tale personam eius cui conceditur non egreditur etiam si obtentu dignitatis concedat̄: extra ꝺe vsu. pal. ad hoc. Jn quo etiam casu si dignitatem aliam adipiscatur priuilegio concesso non vtitur: extra ꝺe postul. prela. bone.2. §.fi. Tale etiam ad successorem non transfertur: nisi hoc exprimatur sicut fit extra.e.li. pe.c.i. quia cum persona extinguitur: nec ad alios extenditur extra ꝺe conces. preben. constitutus. nisi in casu spāli fauore legati sedis apostolice aliud dicatur: extra ꝺe offi. ꝺele. qm̄.§. plt. ꝛ fi. Quoddam est cōiter personale: vt illud qd certis personis cōiter ex certis causis: ꝛ in articulis certis conceditur nominibus proprijs non expressis. Unde potest poni exēplum in minoribus. 25. an. qui gaudent priuilegio restitut]. in integrum. ff. ꝺe mino. l.i. ꝑ totum. Sunt etiam ꝺe hoc plura alia exēpla i corpore vtriusqꜫ iuris. Quoddam est singulariter ꝛ cōiter corporale: vt illud qd alicui vniuersitati corpori: vel collegio sic conceditur: ꝙ quilibet singularis ꝺ vniuersitate potest cum tali priuilegio singulariter se iuuare: sicut patet extra ꝺe sen. ex. contingit. Quoddam est tantum cōiter coporale: vt illud qd sic conuenit vniuersitati: ꝙ potest etiam nomine eius allegari ꝛ quo ipsa vniuersitas potest ꝛ nō ei⁹ singuli se iuuare. Sic dicitur. i2.q.2. qui manumittitur. ergo priuilegia corporalia dicuntur hic ea que sunt concessa vniuersitatibus corporalibus collegijs puta cleric] fratribus mīoribus predicatoribus ꝛ similibus. Et tale priuilegium cum collegio perit. Nec concedi potest quousqꜫ collegium fit: extra ꝺ eccle. edi. ad audientiām. 2. Jtem priuilegium aliud est perpetuuʒ: aliud temporale: vt patet ex predictis. Et qd est perpetuuʒ ad successores trāsit: extra ꝺe re. iur]. priuilegia. Jtem aliud est limitatum quod.s. terminos suos nō trāsgreditur extra ꝺe sepul. c.i. ad fi. Aliud indeterminatum: qd scilicet semꝑ ꝛ vbiqꜫ locū hʒ nisi aliquid ꝺetrahatur. Consideratur auteʒ limes ex quatuor scilicet ex persona: ex loco siue re: ex causa: ꝛ ex tempore sicut patet ex̄.e dilecti. Quot autem ꝛ quales sint species priuilegij non aliter q̄ꝫ ex lectione apparebit. ex̄ .e. porro. ꝛ ꝺe fide instru. c.i. ꝛ. c. tribus sequentibus: vbi ꝛ tenor probetur per testes: ex̄.e. cum olim: vel per aliud instrumentum ibideʒ sumptum: vt extra.e. ꝺe fide instru. c.2.

Jrca 3ᵐ sciendum ſm hoſti. ꝙ concedere potest priuilegiuʒ papa: vel imperator qui sunt supra ius ꝛ iuribus nō ligāt̄: vt ex̄ ꝺe ɔces. ṗbē. ꝑposuit. ꝛ. C. ꝺe legi. ꝛ ɔsti. digna. Et h̄ pōt dn̄s papa i spūalib⁹ imꝑator i tpalib⁹ regularit̄: licʒ ꝛ casualr̄ papa q̄ ad tpalia iꝑator v̄o nūqꜫ ad spūalia: vt pʒ ex̄ q̄ fi. sit legi. Pōt tn̄ imꝑator ṗuilegiare eccl'as ꝛ eccl'iasticas ꝑsōas: vt pʒ ex̄ ꝺe emunitate. Pōt ēt ɔcedē ṗuilegiū eṗs ꝛ supiores eo: vt ex̄ ꝺe cēsib⁹ cuʒ venerabilis: dū tn̄ h̄ faciat ꝺe sui capitl'i volūtate ſm Gof. vt ex̄.e. cū oli ꝑpter. Et breuit̄ qcūqꜫ. ꝛ i qb⁹ ꝛ q̄ten⁹ pōt ɔstitutionē facē pōt ṗuilegiū ꝛ idulgētiam dare. Sʒ ꝛ maioritas: dignitas: ꝛ prioritas temporis dāt priuilegium. imo consuetudo inducit priuilegium siue legem priuatam. Hec hoſti.

Circa 4^m sciẽdũ: q̃ p̃uilegiũ põt ɔce/ di regularit̃ s̃biecto nõ alij. Et breui ter illi quẽ ɔstitutio ɔcedẽtis artare põt s̃ꝫ aliq̃ñ ei quẽ ɔstitutio ɔcedẽtis nõ artat s̃ s̃ est causale: vt ex̃ de diuor. gaudemus. ꝫ de iudicijs. per totum.

Circa 5^m scilicet durationem priuile/ gior sciẽdũ: q̃ super s̃ diuisi doctores diuisimode dixerũt ꝫ distixerũt. Inter quos hosti. in sũ. ti. de consti. sufficientius di/ stinguere videtur scilicet hoc modo. Priuile/ gium vel ius aliud puta rescriptum impetra/ tum ab aliquo cõpetit ei aut circa iudiciũ: aut circa factum. Si circa iudicium: aut ad a gendum: aut ad excipiendum. Si p̃ modo: pu ta ad petendum decimas quas nunq̃ exege/ ras: tanto tempore durat q̃to durat actio su per qua priuilegium indulgetur: quia non est verisimile principem velle naturam actiõis p̃ priuilegium immutare. C. de ioffi. teste. si qñ. ꝫ extra de elec. ecc^a. ꝫ. §. deniq̃. Si autem ad excipiendum: aut est limitatum: aut non. Si sic puta impetraui ne tenear meis creditori/ bus vsq̃ ad quinq̃ annos respondere nõ ex/ cedit limitem assignatum. C. de preci. imp. offe. l. quotiens. ꝫ. l. rescripta. Si vero non sit limitatum: aut aliquid imputari potest exci/ pienti puta negligẽtia vel dolus: aut nihil. Si sic puta perpetuare potuit exceptionem: sed s̃ ex neglĩa: vel dolo nõ fecit: exceptionem amit/ tit: ex̃ de rescript. l. si autem ꝫ. c. ex parte. Si ni hil. ꝫ nullus agat contra eum perpetuo durat. quia que sunt temporalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum. C. de excep. si pac/ tum. Si vero aliquis agat ꝫ non excipiat sibi quo ad actum illum de quo queritur tñ pre/ iudicat. ff. de procura. pomp̃. §. rati. ꝫ ex̃ de of/ fi. or. dilectus fili^9. §. plt. ꝫ vlt. saluo eo q̃d seq̃ tur infra. vbi dicit̃. Si autem ad non facien/ dũ. Si ṽo aliq̃s agat ɔ̃ eũ d̃ iure illi^9 rei sup̃. quã p̃uile^m ẽ ɔcessũ ꝫ ip̃e p̃ p̃uilegiũ excipiat ac illõ i iudi^o exhibeat ꝫ iudex p̃nũciet ɔ̃ ip̃ꝫ p̃ uilegiũ: reprobasse vr̃ ip̃ꝫ Si ṽo ñ exhibeat illud p̃textu p̃uilegij d̃ nouo reperti ñ dꝫ s̃nia retra ctari: ex̃ de sentẽ. ꝫ re iu. s̃borta. §. fi. Et sit p̃pe tuũ p̃iudiciũ nisi fuerit appellatũ: vt innuit ibi/ dẽ. Si ṽo p̃uilegiũ sit circa factũ: aut ẽ ipetra tũ ad faciẽdũ: aut ad nõ faciẽdũ. Si ad faciẽ dũ tollit̃ decennio. ff. de nũdis. l. i. Si aũt ad ñ faciẽdũ: aut papa sibi: vel alteri retinuit aliq̃d vel nihil. Si aliq̃d: vĩeẽs ɔ̃ p̃uilegiũ nõ p̃iudi/ cat: lꝫ q̃ten^9 ip̃i quẽ familiarit̃ tãgit renũciare valeat. ar. ex̃ de arbitr. l. cũ tpe. Sꝫ ꝫ ɔ̃ ius pa/ pe spacio cẽtũ ãnor p̃scribit̃. ex̃ de p̃scrip. ad audiẽtiã. Si ãt nihil: aut ẽ cõcessũ i fauorẽ ec clesiar: vel psõar. Si ecclesiar tũc delictũ pso/ ne redũdare nõ debet i dãnũ ecc^e. ex̃ de isti. cũ venisset. ad fi. Sꝫ tñ negligẽtia obest: ꝫ iõ ecc^a amittit p̃uile^m si plac^9, tãto tpe ɔ̃uenerit q̃ cõ pleta sit p̃scriptio. 30. ãnor. li. 6. e. si de terra. ꝫ c. accedẽtib^9. Sꝫ obijcit̃: q̃ p̃scriptio ɔ̃ eccle/ siã dꝫ eẽ. 40. ãnor: ex̃. e. illud. Ad quod dicen dũ: q̃ p̃uilegiũ q̃d ɔ̃ ius cõe ɔceditur: citi^9 ami tit̃: q̃ de facili ad suã naturã ꝫ ius sibi ɔcessuꝫ reuertit̃: ex̃ de cen. cũ venerabilis. ibi nec itel/ ligat̃ ꝫc. Et i p̃uilegio põt itelligi. ex̃ d̃ p̃scrip. sanctor. Si aũt fauore psõar: tũc ɔtrario ac/ tu ꝫ vnico tollit̃. ex̃ de ɔsti. cũ accessisset. i fine ꝫ de p̃bẽ. pro illorum. non obstante protesta/ tione. extra de consti. cũ. M. §. vex. Hec hosti.

Circa 6^m scilicet priuilegij operatiõeꝫ sciendum s̃m hosti. q̃ priuilegiuꝫ opa tur illud q̃d sonat: q̃d non potest sciri nisi per inspectiõem ꝫ fidem occultam: vt ex̃ c. porro. Q̃d est uerum nisi contineat iniqui/ tatem apertam: ꝫ nisi sit obscurum ꝫ fieri nõ possit interpretatio circa illum qui concessit: quia eius est interpretari cuius ꝫ condere. ꝫ quousq̃ is q̃ cõcessit responderit: negociuꝫ su spendetur: extra de sen. ex. , inter alia. Debet autem diligenter attendi tenor priuilegij: ex̃. e. porro. Tamen magis est insistendum inten tioni q̃ verbis: extra. e. marchion. Verũtamẽ si fieri põt est latissime interpretandum. ex̃ de doñ. cum dilectus ad finẽ. nisi preiudicet alie no iuri: q̃d tũc reducitur ad ius commune si potest fieri. extra de consuetu. cum dilectus. § penl̃. ꝫ fi. dum tamẽ aliquid operetur. Alias enim non esset priuilegium: vt extra. e. in his Sed cuius est interpretari priuilegium: s̃^o Regulariter eius qui concessit ipsum: extra d̃ sen. ex. inter alia. Regulariter aũt tene q̃ per priuilegium siue indulgentiam iuri diocesão nullum preiudicium fieri intelligitur nisi de ip̃o spãlit̃ caueat̃: ar ex̃. d̃ deci. dudũ. §. fi. ex̃. e. pastoral̃. vbi cũ p̃uilegio licẽtia episcopi req̃/ ritur. Sed contra: extra. e. in his. vbi licet vti priuilegio sine licentia episcopi. Sed huius/ modi diuersitatis ratio est: quia per priuile/ gium illud pastoralis: temporaliter alicui: per istud vero in his nulli preiudicatur: vt patet i tuenti. Hec hosti. Item nota: q̃ priuilegiuꝫ cẽ suale aliquando operatur exemptionem: vt cum dicitur in priuilegio: q̃ prestetur census ad iudicium percepte libertatis. Aliquando vero tantum protestationem: vt cum ibi dici/ tur: q̃ prestetur census ad indicium percepte protectionis: vt extra eo. reperimus. Et per hoc vltimum diocesano nullum fit preiudici/ um: vt ibidem patet. Hec Hosti.

Circa 7m. f. de amissiõe priuilegij sciendum q priuilegium amittitur multipliciter. Primo vnico actu cõtrario 2° decennio elapso. 3° spacio. 30. vel. 40. ãnorum. 4° tempore limitationis elapso. 5° p sententiam. Omnes isti modi et eorũ probationes patent ex dictis supra i ar. scilicet quãto tempore durat priuilegium. 6° tolliť primum per 2m faciens mentionem expressaȝ d primo: extra de prescrip. veniẽs. fm Gof. Ad cuius euidentiam maiorem sciendum: q fm quosdam nunquam priori preiudicatur: nisi posterius de eo fecerit mentionem: ar. in. d. c. veniens. et. 25. q. 2. institutiones. et per totum. Tamen fm hostien. ti. de prescriptl. speciale d rogat generali siue scriptura priuilegij specialis sit posterior. ar. extra de fo. compe. dilecti. siue prior. ar. extra d decimis. ex multiplici. In toto enim iure derogatur per speciem generi. ff. de re. iurl. in toto. et. 25. q. i. §. vltl. v. oportet. Unde dicendum fm hosti. q aliquantuluȝ p speciale detrahitur generali licet de ipso non faciat mentionem: non tamẽ totaliter absorbetur: ar. extra. e. in his. et de cen. quanto. Quid enim si alicui abbati detur priuilegiuȝ generale: vt vniuersas decimas alicuius parochie percipiat: et ab omnibus exigat et in vsus proprios conuertat. deinde aliquis de eadem parochia immunitatem impetret non facta mentione d illo priuilegio? Ar. q valet extra de deci. a nobis. Quid ergo si per speciale ius ledi contingeret generale? R°. q non valet et non tantum illa ratione quia mentionem nõ facit de generali q̃ cõsiderata intentione principis. C. de emãci. nec auus. Sed si vtrũq̧ sit generale: vel speciale nõ valebit posterius nisi de primo faciat mentionem nec detrahet p mo in toto: vel in parte. Sic itellige iura que alij inducunt indistincte: extra de prescriptl. veniens. et. 25 q. 2. institutionis. et per totum. Sed et hoc subdistinguo: q2 refert vtrũ vtrunq̧ sit in corpore iuris clausum: et tunc posterius corrigit: vel determinat primum: extra de decimis. ex parte. et. c. nuper. vel vnum sit in corpore iuris et alteruȝ ñ sit et tũc semper ei quod non est ita preiudicabitur et ipsum non preiudicabit: quia posterius potest ius primum reuocare. C. de testis. omnium. Ideo cum impetratur contra priuilegium cisterciẽn. ordinis de non dandis decimis in corpore iuris clausum: extra de deci. ex parte. non requiritur: q de ipso priuilegio fiat ibi. mentio: sed sufficit q ibi exprimatur ordo. extra de rescriptl. cuȝ ordinem. Sed alij intelligunt illud. c. contra ter. Sunt tamen casus in quibus non valet nisi fiat mentio de iure contra quod impetratur extra de rescrip. non nulli. Quod specialiter intelligi potest cum impetratur contra cõcilium vt i. c. nonnulli: vel lateranense. extra de sta. mo. c. pen. et vltl. Idem dico de quolibet iure in quo specialiter hoc cauetur Idem quando iuris ordo peruertiť: extra de rescrip causam. que. et quando iniquitatem continet manifestam: vt extra. e. ti. c. 2. Sed secunda iussio expectabiť et ei parebitur sine alia mentione: in auc. de man. prin. §. deinde. colľ. ȝ. Ubi vero primum priuilegium est generale ñ clausum in corpore iuris: et 2m est rescriptum et speciale nunq̃ derogatur primo: nisi de ipso fiat mẽtio: vt extra de rescrip. constitutus. nisi ratione alicuius clausule instar priuilegij obtinentis: maxime si priuilegiuȝ ex natura sua fuerit odiosum. Sic intelligi põt extra de rescrip. c. i. Item preiudicat vbi priuilegium est abhominabile: ar. extra de fi. presbyte. ex. tua. et de deci. tua. Multominus derogabit generale rescriptum. priuilegio generali: vel speciali nisi de ipso faciat mentionem. Ubi vero p uilegium est posterius et rescriptum prius in impetratione et citatiõe nunq̃ derogat rescripto nisi de ipso. et actis occasione eiusdem habitis fecerit mentionem. extra. e. c. penul. Qd si citatio rescripti non precesserit priuilegium impetratum sufficit q in prima citatione allegetur. extra de rescrip. olim. et infra competentem terminum ostendatur: extra. e. cũ olim essemus. Et hoc nisi misisset puilegiatus in fraudem ad sedem apostolicã ex quo sciuit rescriptum contra se impetratũ: ar. extra de rescri constitutus. Si vero utrunq̧ sit rescriptum & vm speciale et alterum generale semper derogabitur generali. licet priori p speciale posterius. Nec requiritur q d illo faciat mẽtiõeȝ aliq̃. extra de rescrip. pastoralis. §. quoniaȝ. 7° priuilegium amittitur per concedentis reuocationem. ff. de iudi. iudicium soluiť. Qd tñ facere non decet: ne inconstantie: vel leuitati ascribatur: quia nemo debet venire contra factum suum. extra de cleri. coniu. diuersis. Ex causa tamen decet: et potest: et debet fieri reuocatio: vt quando lesionem enormem incipit inferre alij. Unde si religiosis cõcedatur puilem de non dandis decimis propter nimiam paupertatem: demum antium ditentur possessionibus q parochie enormiter ledantur: et et ipsi si dent decimas de suis redditibus possũt cõmode sustentari cessabit priuilegium. tum propter scandalum: tum propter enormem lesionem iuris parochialis. tum quia causa priuilegij cessat. Sic intellige illud ex̃ de deci.

suggestum.τ.c.nuper. Item si quis nō seruat priuilegia superioris cōcessa subditis eius.s. non seruantis priuilegiū merito decurtat̄.i. reuocatur.extra.e.dilecti.Item si concedat̄ priuilegium alicui canonico:ꝙ fructus prebēde sue in absētia percipere possit valet.Si tamen conceditur.2° 3° τ 4°.τ sic q̄si de singulis ita ꝙ eccl̄a iam incipiat destitui seruitoribus siue ab vno siue a diuersis etiam.si a sede apostolica sint talia priuilegia impetrata:debent omnes non obstantibus priuilegijs ad seruitiuꝫ eccl̄e reuocari.extra de cle.non resi.cum ad h̄ Qđ tñ dixi de apostolice sedis indulgentijs intellige quando hoc fit de mandato speciali. Alias contra.extra de iudi.cum venissent. Nam si superior confirmauerit indulgentiā inferioris non puto ꝙ inferior eā postea reuocare possit sine cōsensu superioris:ar.extra đ re.do.constitutus. Hec hosti. 8° tollitur per renunciationem propriam τ expressam.extra de censi.nuper.Qđ intelligas sꝫ hosti.quo ad ius tangens renunciantem tantum. Secus est si tangat papam vel alium.Item nec clericus potest renunciare cuilibet priuilegio suo: vt patet extra de fo.compe.si dilecti. 9° amittitur per abusum.i.per non vsum:vel per contrarium vsum:puta aliquis est priuilegiatus ne det decimas in quolibet anno:petuntur ab eo τ quolibet anno dat:talis meretur priuilegium amittere:quia permissa sibi abutitur potestate.ii.q.3.priuilegium .Necesse est tamen ad hoc ꝙ completa sit contra priuilegium p̄scriptio.30.an.extra.e.si de terra Immo videtur 40.annoꝝ.extra.e.accedētibus.Hec hosti.Ad hoc nota:ꝙ illi de quorum exemptiōe non constat:vel qui non fuerunt diu in possessione exemptionis tenentur episcopis ostendere illa priuilegia quibus dicunt se esse exēptos in loco secreto:vel aliquibus prudentibus non suspectis ad hoc deputatis ab episcopo.Qđ si non fecerint:τ episcopi contra tales vsi fuerint sua iurisdictione.conseruatores eoꝝ non possunt propter hoc ipsos episcopos grauare.Et si processus contra eos de facto fieret non valeret. Debet autem priuilegium exhiberi ad legendum integraliter.li.6. e.cum per sōe.In quo approbatur opi.Inno τ reprobatur opi.hosti. Dicit enim hosti.ꝙ si totus tenor legeretur posset esse occasio litigandi.Inno.vero dicit:ꝙ totus debet legi ne precedentia:vel sequentia artarent articulum:de quo contēditur.nec ex simplici lectura oriebatur mā litigandi sicut ex transcripto. Hec Io.an i.c.cum persone.Sed quid si priuilegium allegetur vt ostendatur:sed is cui ostenditur non acquiescit:forte quia est potentior:R̄ndet hosti. Certe non est ei imputandum.ff.commodati.ad eos. Non obstante si dicatur:ꝙ non fuit vsus τ ꝙ factum est contrarium. Qđ̄ nō vtetur priuilegio nisi allegato : τ de ipso fidem faciē°.Certe si ita fecerit sibi imputari nō poterit:nisi forte sententia contra eū ferretur τ nō appellaret:extra de sen.τ re iu.suborta Sꝫ qui contrauenit propria temeritate est grauiter puniēdus:extra.e.dilecti.Quid si ille idem qui concessit contrauenerit:R°. s̄m hosti. Si priuilegium semel tenuit:amplius reuocari nō potest a concedente sine pena si faciat hoc sine causa.ff.de re.iur.l.concilij. Utrum autem papa:τ q̄no papa sit puniendus ipse videat.9 q.3.aliorum.τ.c.se.De quo vide supra vbi ponit̄ 7us modus amittēdi priuilegiū. Quid si priuilegium pape coram aliquo iudice allegatur τ ostenditur:Obijcitur aūt:ꝙ non habet vires:Nunquid de hac qōne iudicare poterit iudex ordinarius:vel etiam delegatus:Uidetur ꝙ non:extra de iudi.cum venissent .Hoc autem sic intelligi debet s̄m gof.τ hosti. scilicet ꝙ quando diocesanus agit contra aliquam ecclesiā iure cōmuni:τ eccl̄a dicit se exemptam τ domino pape immediate subesse:τ producit priuilegium:de tali priuilegio non poterit iudicari nisi per papam. Et si per alium fuerit iudicatum nullum fiet preiudicium domino pape:vt patet extra de in inte.resti.cum venisset:τ extra de sen.τ re iudi.suborta. τ extra de elec.constitutus. Tamen τ si sponte voluerit non potest priuilegiatus sine licentia pape renunciare priuilegijs:vel indulgentijs libertatis que monasterium:vel ecclesiam indicāt ad ius τ proprietatem romane ecclesie pertinere:vt extra de arbi.cum tempore.Uel dici pōt ēt s̄m eosdē.gof.τ hosti.ꝙ vbi verba p̄uilegij sunt ambigua ordinarius:vel delegat⁹ de ip̄o iudicare nō potest.Ille enim interpretari:vel delegare debet priuilegium qui cōcessit :vt ex̄ e.ti.vt priuilegia.τ ar.extra de seques. ad hec τ extra de sen.ex.inter alia.q̄uis τ legatus interpretetur rescriptuꝫ pape:vt extra đ postu. pre.ad hoc Ceterum si verba fuerint clara et indubitata que iudicant manifeste ecclesiam fore exemptam iudex poterit iudicare absoluendo.Uel si verba priuilegij sint protectiōis τ non exemptiōis:poterit cōdēnare:vt extra de p̄uilegijs recepimus .Fateor tamē ꝙ papa poterit postea ius suum prosequi si velit:vt dicit illa decretalis.suborta in fi .Et nota:ꝙ ni si de priuilegio verba illius sunt inspicienda: vt.e.ti.porro.τ.c.recepimus.sicut τ .c.que de his qui ex testamento proficiscuntur:vt.ff.de

transfac. de his. Plus tñ mentē attēdere debe/ mꝰ q̄ v̄ba: vt p3.i.q.i.i artiori. 7 di.38. sedulo. S3 ēt dici pōt f̄m hosti. q̄ p̄uilegiatꝰ abutiē p̄/ uilegio qñ male vtiē eo. s. q2 vel facit ɔ itētio/ nē ɔcedētl. extra de postu. p̄. gratū. Vel q2 vi/ uit vita cōi nō p̄uata ppt cuiꝰ obseruātiā erit p̄uilegiatꝰ: 7 tūc nō pōt p̄uilegiū allegare. ex̄ d̄ sta. mōa. recolētes. §. i. 7 de ver. signi. abbe. ad finē. Vel q2 nō sūt ɔtēti t̄minis suis: īmo ɔ p̄/ uilegij sui tenorē excedūt: puta q2 eccl'ias: vel decimas de manu laici sine ɔsēsu episcopi re/ cipiunt: vel alia similia faciunt.

Irca. 8m. s. punitionē exēptoꝝ q̄rit. s. vtꝝ exēptꝰ si deliquat ifra diocl alicu/ ius epi puniri possit ab illo epo? Rꝰ. Dixit Can. q̄ aut exēptꝰ notorie deliq̄t: 7 tūc puniri potest per ordinarium: vt extra. eo. pa/ tentibus. 7. c. tuarum. Aut occulte: 7 tunc nō potest puniri nisi a papa. 16. q. i. frater noster. Et etiam expressum videtur. extra de sup. ne. sicut nob. §. fi. 7 de sta. mo. in singulis. §. ordi/ nentur. Sed certe per eadem iura que loquū tur nedum in occl'tis: sed etiam in notorijs: hec responsio reprobatur. Johannes autē di/ stinguit: quia aut exemptus deliquit circa re3 in qua est priuilegiatus: 7 tunc puniri non po test nisi per papam. puta si male gerit se in offi cio suo: religionem male seruat: bona mona/ sterij dilapidat. Et hoc idem satis innuitur. extra de sta. mo. ea que. §. hec eadem Aut cir/ ca rem non exemptam: vt exemptis preiudi/ cando: 7 tunc puniri potest per ordinariu3: ex tra. e. tuaru3. Et videtur hec distictio appro/ bari per gof. 7 per iura extra. e. cum cappella. 7. c. q̄tum. per confessionem. Reprobatur au tem extra e. patentibus. vbi delinquitur in ip sa re: 7 tamē p̄uitur ecclesiastice. extra. eo. tua rum. §. verum. vbi delinquitur circa rem pri/ uilegiatam scilicet: vt nūcios mittere possint pro elemosynis colligendis: 7 tamen puniun tur. Sed forte dices: q̄ hoc ideo est quia preiu dicatur alijs. Sed hec responsio non prodest Nā 7 vbi episcopo: vel iuri parochiali 7 etia3 reipu. paratur preiudicium: hoc non licet ēt si sit notorium: vt patet extra de sup. ne. p̄. c. 2. Nam istitutio 7 destitutio p̄sbri de q̄ ibi dr̄ nō pōt eē nō notoria: ar. extra de elec. bone. 2. §. i 7. 2. S3 dici pōt f̄m hosti. id stricte: q̄ exēpti nō possūt puniri p iferiore3 nisi a papa ar. 16. q. i. frater nr̄: 7 extra de sup. ne. p̄. sicut nob Et ne vi deat cassare snias tātoꝝ doctoꝝ sic distiguit. s. q̄ aut ɔtinet i p̄uilegio exēpti exp̄sse: q̄ quā/ tūcūq3 deliquat: a nll'o citra sedē ap̄licā iudi/ ce puniaē: vel alia quecūq3 v̄ba similia idē ex/ p̄sse innuētia: 7 tūc ē stādū p̄uilegio sic sonat: ex̄ e. porro. Sic intellige illud extra de sup. ne. p̄. c. 2. Et eodem modo possunt intelligi iura si milia. Aut hoc ibi non continetur expresse et tunc videtur q̄ indistincte possit p̄uiri: nisi ta/ lis specialis dignitas tueatur. ar. C. vbi quis d̄ curiali. l. 2. Sed 7 hoc potest subdistingui: q2 7 si hoc in priuilegio specialiter nō ɔtinetur: s3 simpliciter eximitur scilicet quia dicitur in p̄ uilegio q̄ prestet censum ad percepte libertatl iudicium: vt extra. e. recepimus. tunc aut de/ linquit in re: vel circa rem p̄uilegiatam non preiudicando alij: aut preiudicando. Itē aut notorie aut occulte. Si circa rem priuilegia/ tam sine preiudicio priuato alterius: referen/ dum est pape. Et sic loquitur extra d̄ sta. mo. ea que. §. hec eadem. Et sic priuilegiatꝰ rema net in libertate percepta: vt innuunt verba priuilegij. Et f̄m hoc etiam potest itelligi. ex̄ de sup. ne. pre. c. 2. quia si ecclesie ille sint exē/ pte ergo delinquitur in re priuata: nec episco po cui non subsunt ecclesie potest aliquod p̄/ iudicium generari. Si aute3 alteri preiudicat 7 notorie delinquat corrigi potest per cēsurā ecclesiasticam qd̄ male fecit: vt extra. e. paten tibus. 7. c. tuarum. §. verum. 7. §. vltl. versus fi nem. ergo per excommunicationem 7 suspen sionem officij 7 bn̄ficij: vt ibi dicit 7 patet ex̄. de ver. signi. querenti quid: per censuram. Nō tamen per depositionem: vel priuationem bn̄/ ficij: vt in. c. ea. que. §. hec eadem. Et hoc p̄pter scandalum aliorum ex notorio delicto: vt ibi/ dem. §. i. Videtur enim percepisse per priuile/ gium libertatem non peccati impunitate3: ar. extra de consue. c. fi. 7 d̄ prescrip. c. fi. Si vero delinquat occulte: vel etiam manifeste nō ta/ men notorie citra sede3 apostolicam nec exa/ minari poterit nec puniri. Et sic intellige illd̄ 16. q. i. frater noster. Nisi forte teneat capellas exemptas ratione quaru3 ire teneatur ad sy/ nodum: quia puniri posset quo ad eas si nō fa ceret qd̄ deberet extra. e. ex ore. § fi. Secundū hanc distinctionem iura saluantur: opiniōes ad concordiā reducuntur: 7 approbantur. Hec Jo. an. li. 6. e. volentes. Item f̄m Gof. sūt quidam qui tale priuilegium obtinent scilic3 vt non possint suspendi interdici: vel excōmu/ nicari ab aliquo episcopo: vel archiepiscopo. Quod priuilegium si ratione loci concessum fuerit: clerici delinquentes in loco priuilegia/ to: vel circa rem priuilegiatā puniri ab ordia rio non possunt nisi notorium esset delictu3 i quo omne priuilegiu3 cessat: extra. e. tua. Ces sat autem auxilium iuris communis scilicet appellatio: vt extra de appella. cum sit roma/ na. 7. c. peruenit. 7. C. quorum appel. nō reci.

l.2.Ceterum si alia beneficia habeāt: vel alia loca in quibus:vel circa q̄ delinquāt:priuilegium non habet locum:vt extra.e. c.cū capella. 2.c.quoniam per confes. Hec f3 Gof. Tamē de hoc vide 2 dic:vt distictū ē supra fm hosti: 2 Jo.an. Item fm Gof.2 hosti.non omnis cēsualis romane ecclesie est exemptus. Nā aliquando soluitur census ad iudicium libertatis:aliquando ad indiciu3 percepte protectionis:vt extra.e.ti.percepimus Item per innouationem priuilegij nihil noui iuris acquiritur:licet tantū vetus conseruatur: vt extra.e. ti.ex parte.i. Et licet hoc p implorationem officij petatur 2 fiat:si tamen pars contradicat aduersa:innouatio fieri non debet :nisi causa contradictionis audita:extra de cōfir. vti.vel inuti.cum dilecti.2 extra.e.cum clerici.Item prohibetur per obedientiam religiosis:ne i sermonibus suis prelatis ecclesiarum detrahāt: aut laicos ab ecclesiarum suarum frequentia vel accessu retrahant:seu indulgētias pronūcient indiscretas. Ne cum testis intererunt a testationibus debitis aut legatis: matricib⁹ ecclesijs faciendis detrahāt:nec restitutiones vel legata:vel debita aut male ablata incerta sibi aut alijs sui ordis frib⁹: vel dnētib⁹ i aliorum preiudicium fieri siue erogari procurēt: nec etiam in casibus sedi apostolice aut locorum ordinarijs reseruatis quēq̄ absoluere: aut personas ecclesiasticas presertim coram iudicibus delegatis a sede apostolica suam cōtra eos iusticiam prosequentes vexare indebite:ac ad loca plura 2 presertim multu3 remota conuenire presumant. Siquid vero cōtra premissa:vel aliqḋ premissorum attentauerit iaceant per duos mēses i illis penis que.f3 eorum statuta pro grauibus culpis solent imponi:super quibus sine manifesta necessitate cū eis dispensari non potest.Ceterū :prelati eoꝝ nisi de his q̄ occasiōe p̄missoꝝ excessuū ad eos q̄quo mō puenerit :eccl'iis vl' psōis eccl'iasticī dāificatī plene satisfecerit ifra mēsē p⁹q̄ fuerit req̄siti:eo ip̄o vsq; ad satisfactiōe3 ḋbitā sit suspēsi:ñ obstātib⁹ p̄missꝭ statutī:aut q̄buscūq; p̄uilegijs cui⁹cūq; tenorī existāt.li.7 .ḋ p̄ui.religiosi. Et ibidē ēt excōicāt religiosi i q̄busdā alijs excedētes:vt habēt ifra.li.7.n.2.casu.95.

Irca 9ᵐ qḋ est de conseruatoribus p̄uilegiorum sciendum q̄ conseruatores p̄uilegiorum possunt defendere a manifestis violentijs 2 iiurijs.li .6.de offi.dele.statuimns.i.2.c.hac constōe .Que quidem decretalis est expositio illins precedentis decretalis.s.statuimus.i.Unde tantū habēt cognoscere de manifestis. Et intellige fm glo. Jo.and.manifesta illa que sunt notoria 2 ita patētia:q̄ nulla probabili tergiuersatiōe possūt celari:vt extra de coha.cle.c.vltī. S3 q̄d si negetur offensa notoria: Respondet Jo.an. q̄ conseruator bene recipiet probationes an factum sit notorium:vt sic videat an iurisdictio sit sua:extra de rescriptis super litteris. Alias eius officium esset inutile . Et si factu3 notorium inueniat procedat:alias desistat. Et quod dictum est q̄ possunt defendere ab iniuria siue offensa:hoc potest intelligi f3 Jo. an.de commissa 2 etiam de committenda.In prima per districtionem ecclesiasticā cogendo iniuriatores vt satisfaciant leso:in 2ᵒ prohibendo per excommunicationem 2 punitionē li.6.de sen.ex.romana .§.caueant.Et si nō possent iniuriam repellere per sententiam ecclesie:debent fm Ber.super.c.statuimus. implorare brachium seculare:sicut 2 iudices alij:ex̄ de offi.or.c.i.2.c.quoniam in plerisq; in fi. Ad qḋ potestas secularis tenetur. Alias pōt eam excommunicare cum hoc sit accessoriu3 ad officium conseruatoris.23.q.5 .administratores. Quid si ille q̄ fecit maleficium bene confitetur illud:sed dicit illud non esse notorium: R̄ndet Inno.super.c.statuimus . quia tunc conseruator bene potest procedere cōtra eum:quia 2 si non sit notorium euidentia facti:est tamen notorium per confessionem ei⁹: vt extra de coha.cle.2 mu.vr̄a. Quid si dicat se illud iure fecisse: R̄ndet Inno.ibidem q̄ conseruator recipiet probationes vtriusq; partis:q2 non posset aliter exequi iurisdictionem sibi commissam. Quid si probetur p testes de aliquo q̄ fecit maleficium : sed non probetur q̄ sit notorium: Respondet Inno. ibidem scilicet super.c.audiuimus:q̄ non nocebit ei probatio talis. Et hoc ideo quia conseruator procedere non potest nisi contra notorios : qualis non est iste. Item conseruatores non possunt exercere iudiciale3 indaginem.i.cognitionem 2 examinationem cause que est dubia fm Jo.an. vt in.c.statuimus Secundum tamen Inno.in glo. ibidem vocare possunt eos qui dicuntur molestatores 2 iniuriatores. Et si vocati venerint interrogabuntur an propositas molestias 2 iiurias irrogauerint. Et si confessi fuerint q̄ sic:procedent cōtra eos quasi contra malefactores Si vero negauerint:2 ex h̄ facta sit res dubia non procedent . Et si processerint nō valebit processus tanquā excedens fines mādati:ar. extra de rap.cum dilecta.nisi forte adeo de facto:vel de iure maleficium esset notorium :q̄ inficiacioni non esset locus:quia tunc contra

tales valere processus. ex ꝺ coba. tua. ⁊ c. vestra. Si autem vocati fuerint cōtumaces: tunc ꝑ contumacia possunt procedere contra eos. Sed si ferrent sententiam excommunicationis: vel aliam contra eos pro violētia: vel alio delicto non teneret nisi esset manifesta vt hic vel nisi prius sententiaretur: ꝙ ibi esset iiuria manifesta: quia tunc etiam si non esset manifesta teneret sententia: nisi appellaretur ab ea Item semper eos vocare debent qui videtur deliquisse: alias nō tenet' qꝺ fit contra eos. z. q. i. c. i. Nisi esset sentētia excommunicatiōis q̄ forte teneret etiam non seruato ordine: sed tanq̄ incerta sine difficultate esset relaxanda immo prolator est puniēdus: extra de sen. ex. sacro. Sed nec contra hos valet sententia nisi sint manifesti vt hic. Hec omnia Inn. Et multa etiam alia de hac materia ibidē. Item si se scienter intromiserint de alijs q̄ de manifestis iniurijs ⁊ violentijs: aut etiam de his que iudicialem exigunt indaginē: ipso facto per annum ab officio sūt suspensi. li. 6. de offi. dele. hac constōe. Et illud qꝺ agunt non valet: ⁊ pars q̄ hoc procurauit est excommunicata: nec potest absolui nisi ei quem sic fatigauit indebite ꝑ de expensis satisfaciat integre: vt i c. statuimus. Item conseruatores huiusmodi extra ciuitates siue diocl. in quibus fuerint ꝺputati: vel alibi q̄ in ciuitatibus siue locis insignibus vbi possit copia peritorum haberi: ꝯ quoscūq; procedere aut aliquos vltra dietā vnam a fine diocl. eorundem trahere non possunt. Uices quoq; suas exceptis citationib⁹: ⁊ sententiarum denunciationibus quas per alium valent exercere nulli possunt comittere: nisi h̄ ꝯpetat eis ex bn̄ficio lrap: ſ nec tūc nisi ifra ciuitates siue dioceses in q̄b⁹ reputati fuerit: ⁊ psōis tm̄ de q̄b⁹ stati subiūget. Itē cōseruatores eē nō pn̄t nisi epi ⁊ sup: aut abbates seu dignitates: vel psōat⁹ i cathedralibus vł collegiatl ecclijs habētes: q2 nll'us pōt ꝯseruatoris sui eē ꝯseruator nec ēt ei⁹ cui ē subiect⁹ iurisdictiōe eccliastica: vel tpali except] regib⁹ ⁊ reginis. Expirat aūt officiū q̄rūcūq; cōseruatoꝝ q̄ ad negocia nōdū cepta ꝑ obitū cōcedētis. Et h̄ oia patent i. c. hac ꝯstitutiōe.

De interꝑtatione dubioꝝ. ti. 49.

Einde post titulū de priuilegijs in quibus aliquādo ponuntur aliqua dubia que indigent aliqua interpretatione considerādū

est de interꝑtatione dubiorum. Et primo q̄liter sit interpretandum. 2° quis possit interpretari. 3° ꝙ interpretatio possit artari vel extendi. Circa primum sic distigue ꝭm hosti. Si queratur de interpretatione rescriptoꝝ: vel priuilegiorum: tunc magis est standum intentioni scribentis: si de ea appareat q̄ verbis scriptis: extra de rescriptis super litteris. i. fi. ⁊ de priui. q̄to. Et similiter in testis mens testatoris est prior ⁊ potentior voce. ff. de sepul. l. labeo in fine. Si vero queratur de verbis in iudi° habitis quo ad citationem libellum: et princi^m iudicij fit interpretatio pro actore et contra reum. ff. de iudi. solemus. ⁊ extra ꝺ ca. pos. cum ecclesia sutrina. §. verum quoniam i q. In medio autē iudicij cogendus est taꝫ actor q̄ reus vt certum ponat ⁊ respōdeat: ꝙ si incertum sit: ⁊ ad instantiam partis aduerse: ⁊ ad preceptū iudicis hoc declarare noluerit fit interpretatio contra eum. ff. de. confes. certum: R° ꝑ Alioquin si interrogatus non fuit nec ei iniunctum: vt declaret dubiū: debet fieri interpretatio pro eo qui posuit: vel respondit siue sit actor siue reus. ff. de iudi. si quis intentione ambigua. In fine vero est pro reo ⁊ contra actorem interpretatio facienda: extra de proba. ex litteris. nisi causa sit fauorabilis ex parte actoris: quia tunc fieret iterpretatio ꝑ eo: extra ꝺ sen. ⁊ re iudi. c. fi. Si aūt queratur de verbis in contractibus habitis: aut ē certum ꝙ non consenserūt: ⁊ tunc n̄ valet quod agitur: extra de contrahen. emp. ⁊ ven. in venditionibus. Aut dubitatur vtrum consenserint: ⁊ tunc aut valet intellectus ſ3 partē vnā tantum: ⁊ tunc fit interpretatio ꝭm illam: vt res magis valeat q̄ vt pereat. ff. de rebus dubijs. quotiens in actionibus. ⁊ extra de v̄. sigl. abbe. §. quod contra fuerat. Aut valet ꝭm intellectum vtriusq; ⁊ tunc est accipiendū illud qꝺ est verisimili⁹. ff. de v̄. ob. eum qui. ⁊ qꝺ qūꝫ consueuit accidere. z8^a di. de siracusane: ⁊ qꝺ magis conuenit iuri: extra de consue. cum dilectus. §. fi. vbi fit iterpretatio contra eum q̄ apertius potuit dicere legem. ff. de pactis. veteribus. Quid refert vtrum quis sit exempt⁹ vel priuilegiatus ꝙ non possit excommunicari: vel interdici: vel suspēdi: R° ꝭm hosti. ꝙ exēptus non potest regulariter coram ordinario conueniri. priuilegiatus vero potest: qui ⁊ si n̄ potest excommunicari potest tamen mlctari: ⁊ amissionem possessionis bonorum suorū pati: ar. extra. vt li. non contesta tue. quoniā frequenter. §. fi. ⁊ omnes alias penas preter censuram ecclesiasticam contra contumaces inductas poterit formidare.

Irca 2m sciendu: q verba rescripto rum domini pape interpretatur papa: vt extra de sequest.c.i. Aliquando interpretatur etiam legat: vt extra de postul. c.i. Quis autem interpretari possit priuilegia romane ecclesie dictum est in titulo precedenti.§.quid sit priuilegium. De interpretatione vero iuris est distinctio talis antiqua. s. q est interpretatio generalis necessaria in scriptis redigenda: vt interpretatio pricipis: vt.C.de le. et se.9.l.si de interpretatione: et extra de cosue. cum dilectus. Non generalis sed necessaria et in scriptis redigenda: vt iterpretatio iudicis: vt.ff.de le.et se.9.l.non possunt.et.l.non vt ait. Nec generalis nec necessaria sed in scriptis redigenda: vt in terpretatio mgri.vt. C.de profes.l.i.li.iz. Fiunt etiam interpretationes a iure: quibus per omnia standu est: vt extra de ver.fig.per totum. Hec gof.ti.de v.fig.et hosti.ti.de rescriptis.

Irca 3m sciendu: q interpretatio iuris prorogatur siue extenditur quandoq ratione fauoris: vt si indultum sit retinere beneficia vacantia in sua ecclesia et fructus eoru percipere: ac in solone debitorum eiusdem ecclesie conuertere: per interpretationem extenditur nomen beneficij ad prebendas et beneficia maiora: vt extra de ver.fig. talia nobis. Item verbum illud labores extenditur ad omnia que quida religiosi proprijs manibus et sumptibus excolut: vt extra de deci.ex parte. Item priuilegium indultu de decimis non soluendis extenditur per interpretationem ad decimas possessiom que postmodum acquiruntur: vt extra de priuil. quia circa. Item priuilegium concessum de decimis percipiendis extenditur per interpretatione ad noualia: vt extra de deci.ex parte. Sic etia per interpretationem extendimus donatioes: vt extra de dona. cu dilecti. Unde si imperator donat donu iterptamur cu oib iurib et ptinetis suis ee datu: vt.C.de do.va.l.si qn li.io. Idem facim de testis simplr roe fauoris. Un si qs leget vina iterpretamur et vasa viaria fore legata: vt.ff.de vi.tritico.et oleo.le.si tibi.§. si vinu. ff.de penu.legato.l.q penu.§.vlt.et.l. uaq. et qb legerit et q maxia debet.ff.de.le.3.l.qb. No eni i cam testoru ad diffinitione vtiq e desce dedu cu plurimu abusiue loquat hoies: nec proprijs noib nec vocabulis vtat: vt. ff. de le.3.l. ar.§. citius. Ideoq cartaru appell libros itelligim ee legatos cu nos testatoris volutas vrgeat: vt cu qs sic dixerit. Cartas meas vniuersas: q nihil aliud q libros habebat. studiosus studioso reliques: vt.ff.de le.3.l.librorum.§.q tn. Ite progat iuris iterptatio rone gnalitatis: vt cu qs obligat bona sua: et futura bona itelligit obligare: vt.C.q res.pig.oblig.pos.l.vlt. Ite cu qs fudu obligat nihil excipiens: ius patroatus qd ecca in fundo sita obtinet obligare videtur: extra de iurepatro: ex litteris. et extra de sent.et re.iu.cum bertoldus. Aliquado artatur interpretatio iuris: vt in procuratioe exigeda ne subiecti grauetur: vt extra de cen. quto. Ite artat vt exactiois et auaritie nota vitetur: extra de censi.ex parte. Item artatur interpretatio ratione odij: vt cu decime laico coceduntur in feudum qd male fit: vt extra de his que fi.a prela.sine con. ca.cum in apostolica. In hoc igitur casu occasione determinationis antique no sunt decime noualiu vsurpande: cum in talibus non sit extendenda licentia: sed potius restringenda: vt extra de de ci.tua. Odia enim per interpretatione restringenda sunt: vt patet .ff.de liber.et posthu.l.cu quidam.et extra de consan.et affi. cum dilecto Item artatur venditio per interpretationem vt non videatur emptum: vel venditum: vel i venditione exceptum qd venditionis tempore non extabat: vt.ff.de contrahe.emp.et ven.l. i lege. Et h ideo quia in venditioe respicitur tps contractus. Item in fauore rei fit restrictio per interpretationem. Nam si quis legauit nummos et nescimus de quibus senserit: tunc sumitur coiectura ex pluribus. Spectatur enim consuetudo patrisfamilias in pmis. Deinde regionis in qua testator conuersat e: sed et mens patrisfamilias et legatarij: dignitas: vel charitas et necessitudo. Item summarum que precedunt et sequut scripta scrutanda: vt.ff.de le.i.l.si seruus plurium.§. vlt. Et si sic nec ex his coniectura capi possit tunc locum habet quod dicitur nummis indistincte legatis ex ignoratia debentur. si neq ex consuetudine patrisfamil. neq ex regione in qua fuit nec ex otextu testi possit appbare: vt ff.de le.3.l.numinis. Quod ideo contingit: q cum heres damnatus sit nummos dare et aliud non apparet: in potestate eius e quos velit dare et se liberare: vt.ff.de le.3.l.q ocubina.§.i.

Ne clerici vel monachi no immisceant se secularibus negocijs.ti.50.

Ostea cu dictu sit sup de his q opetut cleric et monachis: nuc dicedu e coit de his q phibet eis. Hec at st nego seclaria. Ido titul h po

nit ne clerici: vel monachi secularibus negocijs se immisceant. Videndū ē ergo p̄ que dicunt secularia negocia. 2° que ē pena se imiscētiū negocijs secularib⁹ inhonestis ⁊ phibitis. 3° dicendū ē in spāli de venatōe. Circa primū sciendū q̄ fm Gof. negocia secularia dicunt triplicit. Uno° officia ⁊ cōmercia: que fiūt p̄ secularibus reb⁹ acquirēdis emēdis vel distrahēdis. Et hec sūt phibita clericis ⁊ monachis: vt ex̄ e.c.i. q₃ inter emētis ⁊ vendētis cōmerciū difficile est nō iteruenire pctm̄: vt dicit de pe. di. 5. q̄litas. Dicit aūt negociū quasi negās ociū Proprie vo in causis negociū i ɔmercijs negociatio locū h₃: vt ex̄ de v̄.sig. forus. §. ɔstat. De his igit officijs ⁊ ɔmercijs secularib⁹ dr̄: clerici officia vel ɔmercia secularia nō exerceāt maxime inhonesta: ex̄ de vi. ⁊ ho. cle. c. i. Nā honesto artificio sibi querere possunt victū: dūmō nō desint obsequijs diuinis: vt patet di. 9i. clericus victū. Monachis etiā iustū negociū nō est interdictū pp̄ter necessitates diuersas. Uñ in regula beati benedicti precipit pu̇ideri per quoꝝ manus negocia monasterij procurent vt extra. e.c.i. Intellige etiā fm Hosti. q̄ tam clerici seculares q̄ religiosi possunt vili⁹ emere ⁊ carius vendere: dūmō non faciant hoc ex pposito: vt si cellararius emit bladū vel aliq̄d aliud pro toto anno ⁊ supersit aliquid pōt illud carius vendere q̄ emerit: ⁊ de his que magis expediūt monasterio prouidere. Secus ē si facit hoc ex pposito: ⁊ his deditus sit: q₃ tūc si monitus legitime non corrigat perdit priuilegium clericale: ex̄ de vi. ⁊ ho. cle. c. fi. 2° dicuntur negocia secularia questiones que mouentur in iudicio seculari. Et hec similiter interdicunt clericis in maioribus ordinib⁹ cōstitutis etiā si bn̄ficia ecclesiastica non habeāt q₃ ep̄s tenetur eis prouidere. extra de prebē. ep̄s. i. cū fm apl̄m. Item ⁊ in minoribus ordinibus constitutis si stipendijs ecclesiastici sustentent: nisi pro se ⁊ miserabilibus psonis: vt extra de postu. c. i. vel nisi suā vel suoꝝ iniuriā₃ prosequantur: vt. 4. q. 6. omnibus. Possūt ēt ⁊ debent clerici ⁊ monachi suscipere tutelas miserabiliū psonarū. s. ad mandatum prelatorū suoꝝ. di. 86. puenit. Possunt etiam clerici iurisdict. habētes in subditis ventilare causas ⁊ iudicare inter eos: ex̄ de fo. cōpe. q̄ clericis. Potest etiam iudex ecclesiasticus qñ iudex secularis negligit iusticiā facere: per sententiā excōicationis eum ad tenendā iusticiā cogere: vel eius defectū supplere: cognoscēdo scilicet de cā nō tn̄ sanguinis. ex̄ de fo. cōpe. licet. 3° dicunt negocia secularia procurationes predioꝝ seculariū psonaꝝ a quibus est de ricis penitus abstinendū: vt ex̄. e. c. i. ⁊. 2. Possunt tamen clerici vel monachi non suo noīe sed vel ecclesie vel monasterij predia laicoru₃ ad firmas conducere: vt ex̄. e. fm. ⁊ hoc si ecclesia vel monasteriū sufficientia predia non habet: aliter secus est. extra de decimis. dilecti Nota igitur fm decret. extra. e. c. 2. q̄ ep̄s denunciare debet presbyteris ⁊ clericis suis ne fiant ministri laicorum nec procuratores rerum ipsorum. Et si postea ɔfecerint ⁊ occasione illius administrationis pp̄ter causam pecuniariam deprehendantur in fraude: indignum est eis ab ecclesia subueniri. Per h̄ aūt quidam intelligunt: q̄ tales ipso facto priuati sunt priuilegio clericali. Sed hunc intellectum reprobat Ber. ibi ⁊ gof. ⁊ intelligunt dictam decre. quādo taliter cōmonitus non desistit: ⁊ ideo excōicatur extra. e. Sed nec procuratores extra de vi. ⁊ ho. cle. ex litteris. vbi dicitur: q̄ si clerici ab episcopo suo 3° moniti a secularibus negocijs non resipuerint: sed p̄termissis diuinis officijs talibus negociationibus insisterint dum se his implicant de suis facultatibus statutis ⁊ consuetudinib⁹ patrie subiaceant. Et nō ibidē glo. q̄ dicit suis quia pp̄ter hoc facultatibus ecclesie non fit p̄iudicium. quia delictum persone redūdare n̄ debet in damnum ecclesie. 16. q. 6. si episcopū. Dicit etiam dum his se implicant quasi dicat: si in his non se implicant priuilegio ecclesie gaudebunt in rebus suis sicut in rebus ecclesie. Res enim clericorum ⁊ ecclesiaru₃ eodem priuilegio gaudent. 12. q. 3. ecclesiarum. Si vero his se implicant: cessat priuilegium. ⁊ ita priuilegium alicuius suspenditur ad tēpus propter delictum. 15. q. 6. iuratus. Similiter dicitur: extra de senten. ex. sacro. h̄ no. in p̄dicta glo. e. Scdm Hosti. autem predicta decretal. extra. e. c. 2. intelligitur quando episcopus publice denunciat in synodo: ne quis se intromittat de talibus sub pena priuilegij clericalis. Et q̄ certus sit: q̄ quicunq₃ contra eius prohibitionem venerit non defendetur per ipsum. Huiusmodi enim edicta loco trine monitionis succedunt: extra de senten. ex com a nobis. Si igitur quis clericus contrauenerit: ipse facto suo tanq̄ incorrigibiliter nudat se priuilegio clericali: quia incidit in factum damnatum. ff. de verborum obligati. continuus. et extra de electione. cum inter vniuersas. Item clericis in sacris ordinibus constitutis debet tabellionatus officium interdici: extra eodem sicut te. Quod intelligas in negocijs secularibus: vt docet hec rubrica sub qua ponitur. Quid si

nihilominꝰ cōficiat clericꝰ huiuſmōi inſtru/mentū:ʼR°ſm hoſti. Si publice ꝛ ſolenniter ſit interdictū:credo ꝙ nō valeat. Et talis cō ficiendo ꝓpter inobiam mortalit̄ peccat :ar. di.io.iudex.ꝛ ex̄ de dolo ꝛ cōtu.vitatis. ad fi. Si aūt in occulto neqꝫ venientes ad eū deci/piant̄ q̄ cāre poſſūt alias ignorātiā.ex̄ ð ſimo. qm̄ ſimoniaca.ad finē. Sꝫ nūqd in ſpūalibuſ pōt facere inſtrm̄:ʼR° ſm hoſti.ꝙ ſic:niſi a lai co ſit conſtitutꝰ tabellio:ar. ex̄ de iudicijs de/cernimꝰ.Cū.n.ꝓhibet̄ pncipale:ꝛ acceſſoriuꝫ ex̄ de iudicijs.q̄to. Quid ergo fiet in eccle/ſiaſticis:ʼR° ſm hoſti.ꝙ eps pōt cōſtituere ta/bellionem p totam ſuā dioc̄.cui cura oim̄ eſt cōmiſſa.io.q.i.regēda.Nō tn̄ h̄ poterit demā dare:ar.ff.de tuto.ꝛ cur.datꝭ ab his.nec man dāte.Et tn̄ auc̄te mgr̄i curie tabellio pōt ex cā v̄a ꝛ nec̄ia aliū ſibi cōſtituere q̄ ꝯpleat qđ ipe nō pōt ꝯplere:in auc̄.de tabellionibꝰ.§.pe.ꝛ fi. Et ſi ſic fecerit vocabit̄ talis ad ſcribendū ac ta fori eccleſiaſtici.alʼdue honeſte pſone ſur/rogabunt̄ vbi tabellio nō habet̄.ex̄ de proba. qm̄ cōtra falſā.Et ſic intelligo ꝙ clericus pōt eſſe notarius epi.ꝛ.ō.in.c.contra falſam. Ta lis tamē non habet poteſtatē extra dioc̄ con/ſtituentis eū.ff.de iuriſdic.om.iudi.l.fi.Jn tā tū ergo extēdi pōt notarij executio:q̄tū inſti tuentis iuriſdic̄.Unde cōſtitutus a papa ge neraliter cōficiet inſtrm̄.9.q.3.cūcta p mun/dū ꝛ.c.per pncipalē.Pōt etiā dici ꝙ ex q̄ qs ē ſimplicit̄ tabellio cōſtitutus ab eo qui habet hāc poteſtatē:vbiqꝫ pōt cōficere inſtrm̄.quod cōprobat̄ in lōbardia de ſcabinis ꝛ cācellari is.li.fi.l.z.Si aūt dicat ei do tibi poteſtatē fa ciendi inſtrumēta intra talē dioc̄.vel puinci am:nō poteſt exercere poſitus extra illā.Hec hoſti. Nō etiā ꝙ pnceps ſecularis dare nō pōt auctoritatē conficiēdi inſtrumētū in ſpi/ritualibꝰ:licet ſecꝰ a contrario quo ad princi pē eccleſiaſticū cenſeatur. Ad hoc accedit quod notat̄.i.li.8°.ti de filijs:ar.4. Un̄ licet concedi poſſit ꝙ notarius eccleſiaſticus con ficere poſſit inſtrumēta in tēporalibꝰ non tn̄ notarius laicus pōt facere inſtrumēta in ſpi/ritualibꝰ.Aliqui tn̄ dicūt:ꝙ conſtitutus i ſpi ritualibꝰ tm̄ nullā habet poteſtatē in tēporali bus.Nō dꝫ ergo notarius eccleſiaſticꝰ inſtrm̄ facere in ſecularibꝰ:nec ſecularis in eccleſia/ſticis:qꝛ conuerſatio iſtoꝝ dꝫ eſſe ſecreta ꝛ di/ſcreta.z.q.7.laicoſ.Un̄ ſi laicus ſcribat noia ſinguloꝝ in electionibus:hoc ipo electio rep/batur.ex̄ de elec.maſſana.Hec hoſti.Quāuis aūt clerici poſſint eſſe in foro eccleſiaſtico no tarij:in curijs tn̄ pncipū ꝓhibetur eis ne etiā ſint ſcriptores.ex̄.e.ſententiā.§.nec quicq̄.ꝙ

ſi in criminalibus ſniam ſanguinis ſcripſerit vel dictauerint irregularitatē incurrūt:vt pꝫ ibidē:ꝛ per totū.Jn ſūma nō:ꝙ ſūt plura alia negocia ſecularia preter predicta que ſūt cle ricis ꝓhibita:vt ex̄.e.c.i. Et breuit̄ ſm hoſti. oīa negocia ſecularia ſunt clericis prohibita. Nec prohibentur conceſſa:cuꝫ in rubrica.ex̄ e.prohibendo tradatur generaliſ regula.Sic ꝛ multo magis laicis ſunt omnia ſpiritualia interdicta.

Equit̄ videre de z°.ſ.de pena immi/ſcentiū ſe ſecularibus negocijs inho/neſtis ꝛ prohibitis.Circa quod ſciē/dū ꝙ tales puniunt̄ vt indigni fiant delatōne tonſure.ex̄ de cleri.cōiu.Johannes.vt fiant a miniſterio eccleſiaſtico alieni ſi fuerint ꝓcu/ratores laicoꝝ.ex̄.e. ſed nec ꝓcuratores. Et excōicēt̄ extra.e.ſꝫ ſtatuta .ꝛ.c. cleric̄. Nec ſubueniat̄ eis ab eccleſia ex̄.e. ſacerdotibus. vt irregularitatē incurrant:ſiʼſniam ſangui/nis dictent:vel in loco in quo exerceat̄ inter/ſint.extra.e. ſententiā. Unde ſi mercimonia exerceant ſicut laici ꝛ 3° moniti non deſtiterit priuilegium clericale de immunitate patri/monij amittant.extra de vi.ꝛ ho.cle .c.fi. Et ſm Ray.debet talibus iniungi in foro pn̄iali ꝙ quicquid contra formam predictaꝫ fuerūt lucrati pauperibus largiantur.14.q.5.q̄ ha/betis.Hoc tamē credit Roð.eſſe verū de con ſilio non de neceſſitate maxime ſi hiꝰ pſone i/digeant vel hiꝰ erogatione grauentur.Et ſi tā q̄ laici incedāt exuentur omni priuilegio.ex tra de ſen.ex.contingit.in audientia.vt tabel/lionatus officiū exercentibus contra interdi ctuꝫ.ex quo ſunt in ſacris ordinibꝰ beneficia eccleſiaſtica ſubtrahantur. ex̄.e.ſic te. Et ſm Jnno.ibidem in glo.ſecus eſt de his qui non ſunt in ſacris.Si tamē ꝛ illi qui ſunt in ſacriſ inſtrumenta conficerent anteq̄ eis interdi/ceretur tenerent:aliter non.ʼRay.tamen dic̄ ꝙ etiam hi qui ſunt in non ſacris ſi habent be neficia ſufficientia cogi debent ho c officiuꝫ di mittere per ſubtractionem beneficij.vt religi oſi diſſoluti remoueantur ꝛ alij introducant̄ vt habitum eſt ſupra.vt religioſi audientes le ges vel phyſicam niſi infra duorum menſium ſpacium ad clauſtrum redierint ſicut excom municati ab omnibus euitentur. Et in nulla cauſa ſi patrocinium preſtare voluerint audi antur.Et in choro mēſa:ꝛ caplo vltimi fratꝝ exiſtāt:Et niſi forte ex mia ſedis aplice ſpem totius motionis amittant extra.e.nō magne Sed hodie in hoc cāu ipſo iure religioſi ſunt excommunicati:extra.e.c.fi.§.i. Et hec ꝓhibi tioʼextēdit̄ ad pſbros ꝛ clericoſ pſōatꝰ hn̄tes

De qua vide.i.in.7.li.ti.x.z casu.§.

Equiti videre de.3°.s.de venatione.

Circa qd sciendum q triplex e vena tio.s.oppressiua hoiu: z h est sp illicita. De q dicit gene.io. Cepit nembroth esse robust⁹ venator corã dño.i.hoiu extinctor z oppressor:vt p3 di.6.§.is ita.Arenaria.s.q fit i arena. vt cum qs locat opas suas vt pugn3 i arena cũ bestia dẽtata.Secus est de mãsueta. hãc q exerc3 grauit pccat nisi eã gra viriũ ex piẽdap exerceat. De hac loqt di.86.q venatoribus cũ duob⁹.c.se.Saltuosa q fit in siluis z saltibus. Et hec ẽ oib⁹ iterdicta:si fiat eo tpe q debẽt hoies eẽ in ecclesia z orare:siue sint cli ci siue laici.di.86.an putatis. z d cose.di.3.irreligiosa.z di.5.ieiunia. Et sic est illicita nõ tm in ieiunijs s ẽt in diebus festiuis qb⁹ hoies ad ecclesia3 debẽt venire:nisi forte necessitate famis ĩgruẽte:ar.ex̄ de ferijs.lic3.Idẽ si apri vl' vrsi vl' alie fere vl' bestie segetes:vel etiã vineas clericop:vel etiã monachop venirent vastare ar.C.de ferijs.l.z.z ex̄ de re.iur|. quod non est licitum.Alijs autez diebus est licita laicl p carnibus z pellibus habendis:aliter nõ fm Ray.z Goff. Qui etiam d ipa venatione decimas iubent dare.i6^a.q.i.quicunq3.i.z extra d decimis. non est in potestate.§.i. Sed nonne serui dominis obedire tenentur: Respondet Rob.q tenentur in licitis: non i illicit|:puta contra illud:pmum qrite regnum dei.i.ecclesiam:quod semper fieri debet in mane:vt notat.Hugo.di.86.Si autem ad venationem licitam cogantur a dominis non peccant mortaliter:nisi incipiat placere eis z verti in voluptatem.s.tantam:q dimittere nollent: etia3 si contra dei preceptum esset.Clericis vero z monachis est licita:necessitate ecclesie vrgẽte vt dictum est supra de laicis.Possunt etiam i terdũ clerici venari causa vtilitatis: vel recreationis ed incitãdum forte appetitum vel calorem naturalem:cum retibus:laqueis:z canibus:cum silẽtio tamẽ z modestia:etiã si epi scopi sint vel alij plati.Ita tamen q non pficiscantur cum canibus z auibus: quãdo debẽt visitare vel predicare:vt extra de censi.cum apostolus.§.archidiaconi. Sic intellige illud extra ne cle.vl' mo.c.i.v canes vel aues. Nec obstat fm hosti.sed cõcordat illud. di.34.c.i. per quod capitulum dicunt aliqui venatõnẽ episcopis omnino prohiberi:quia non dicit ibi:q ille episcopus esset tãtum venator: sed incontinens:z q circa episcopalia desidiosus erat z negligẽs: nec de spiritualib⁹ in aliquo curabat:vt apparet ibi in illa grauitate morũ zc̃.z sic ecclesia sub eius regimine periclitabatur: vt aperte colligitur extra.e.lectione. Sz nec obstat illud extra.e.c.i.z.z.quia nõ magis ibi venatio prohibetur episcopis: q alijs dei fuis salua pena:d qua dicetur infra.Illicita tamen est venatio clericis: si mente3 nimis apponant in venatione:ita q ecclesia inde detrimentum patiatur in temporalibus vel spiritualibus:vel habeat aliquod onus:vt probatur extra.e.c.i.z.z. z extra ne cle. vel mo.c.i. Religiosus vero fm aliquos est venatio illicita omni tempore.Sed dicẽdum vt dictum ẽ supra q est licita eis necessitate vrgente:dum tamen hoc faciant competenti tempore:puta si redditus eorum sunt in venatione cuniculorum:vel aliarum ferarum inclusarum:vt i partibus gallie:et familia eorum non sufficiat hoc facere.Hec hostien. Sed quare prohibetur venatio non autem piscatio: R°q venatio fit cum clamore piscatio autem non. Et iterum in venatione est maior delectatio: q in piscatione fm Ray.z Goff. Pena clerici venatoris est:si sit episcopus tribus mẽsibus a comunione:si psbyter duobus:si diaconus ab omni officio suspendatur.Et attẽde q ibi nõ punitur diacon⁹ magis q eps vl' presbyter sicut forsã alicui videt:s potius minus punitur:q cum tempus non pfigatur iudex poterit eũ restituere ifra duos vel tres dies vel quãdo placuerit:sed episcopo et psbytero certum tempus statuitur.Et qd dictu3 est de diacono intelligendum est etiam de subdiacono:q eodem priuilegio gaudet. extra de eta.et.qua.a multis. Alij autem inferiores sunt arbitrarie puniẽdi:cu3 nulla certa pena eis imponatur:vt extra de officio dele.de causis.Omnibus tamẽ prius est terna monitio facienda:vt.iz.q.z.indigne.Dec.Hosti.

De dispensatione.ti.5i.

Isto de his que clericis et monachis prohibentur quia frequẽter in vetitum homo labitur:ac per hoc indiget dispensatione.ideo dicendu3 ẽ de ipsa dispensatione.Et primo quid est dispẽsatio.Secũdo quot sunt species ei⁹. Tertio quis potest dispensare. Quarto quomõ debet fieri dispensatio.Quinto quis est effectus eius.Circa primum sciendum:q aliud est rigor:aliud dispensatio:et aliud ẽ ius.Rigor est excessus iuris z austeritas facta ad terrorẽ.Secũdũ hunc rigorem dicit canõ:q nõ est danda cõio etiã in fine vite his qui defecerunt in accusatõe clericop.z.q.3.siqs epm.et

q̄ non oretur p eo q̄ noiauit p̄sbyter tutorē in testō filio suo. di. 88. Nec iste rigor ē fuan/dus: nisi vbi timeret ex^m mali. di. 45. s illud Q̄ñq̧ tamen rigor idē est qd̄ subtilitas iuris sicut ponitur ex^m d resti. spo. sup illā. z. c. i lr̄is Dispēsatio āt idē ē qd̄ iuris relaxatio. Unde canō vocat eā vuln^9. 23. q. 4. ipa pietas. circa fi. Sed nūqd dispēsatio ē ius: Rn̄. Quidā di/cūt q̄ nō: q̄dā q̄ sic. Scdʒ Ray. vero dispē/satio actō. i. fm q̄ ē i dispēsante nō est ius sed ptās a iure data. Dispēsatio vero passio. i. fm q̄ est in eo cū q̄ dispēsatū est: est ius priuatum .i. lnīa vel pmissio q̄dam alicui specialiter fa/cta ɔ̄ rigorem iuris. ar. ad hoc. 33. q. z. iterfecto res. Ius aūt incedit via regia. i. media inter rigorem z dispēsationem. Est em̄ ius: eq̄tas ius suum vnicuiq̧ tribuens. bonis p̄mia: ma/lis supplicia. Et h̄ debet iudex semper fuare vt. C. de iudi. placuit. z di. 45. disciplina. nisi ex cā iusta seruet rigorem vel faciat dispēsa/tionem.

Jrca z^m sciēdum q̄ dispēsatio alia ē debita: alia phibita: alia pmissa. De/bita est vbi multorum scādalū time tur. di. 50 vt ɔstitueretur. Item est debita ra/tione tpis: vt qñq̧ pter raritatem clericorū ɔcessum ē de laicis vel monachis clericos fi/eri. i. q. 7. necessaria. Q̄ñq̧ ratione pietatis: vt de corpe viciatis z illitteratis: vt eadē. q. siq̄. Q̄ñq̧ rōe psone: vt p senectute. eadē. q. c. tan ta. Q̄ñq̧ rōe necessitatis: vt pter scādalū ead q. qm̄ q̄cq̄d. z. c. quotiēs. Q̄ñq̧ rōe vtilitatis: vt de filijs monialiū raptor: pp̄ vtilitatē vel necessitatē ordinādor: vt. e. q. c. tali. Q̄ñq̧ rōe euēt^9: vt de laicis pmotis i epos de facto: vt. e. q. exigūt. Et breuit̄ vbicūq̧ subest iusta cā: ē debita dispēsatio. di. i. dn̄o scō. z. c. ɔsiderādū. Licet aūt sit debita ex causis p̄dictis z non pec cet prelatus in dispēsando. ar. z. q. 4. q̄to. in fi. tn̄ subditi nō possunt petere nisi forte suppli cando: sicut epat^9 debet meliori de eccl'a. 8. q i. licet. ille tn̄ nō pōt eū petere: vt. ī. e. q. in scri/pturis. Prohibita est dispensatio vbicūq̧ nō pōt fieri sine manifesta decoloratione ecclesie sicut in naso trūcato z similibus. Item vbicū q̧ non subest iusta causa dispensandi. i. q. 7. tali. etsi illa. extra d elect. innotuit. Permissa etiā videt̄ aliquādo dispēsatio. di. 50. siq̄s pre sbyter. Qd̄ forte pōt intelligi qñ aliq̄s ad accu sationē alteri^9 cōuict^9 ē surripuisse vasa eccle sie: vel aliam rē ecclesiasticā: tūc si subest aliq̄ cā dispēsandi pmittitur epō dispēsare etiaʒ si forte ɔ̄diceret accusator. Hoc aūt notabilit̄ teneas: q̄ eps qui sine iusta causa dispēsat pu niendus est: pter indiscretā dispensationē pc

na depositionis: si de hoc fuerit accusat^9. di. si. c. i. in fi. z. c. qui in aliquo in fi.

Jrca 3^m sciendū: q̄ papa semp potest dispēsare ex plenitudine potestatis in omni cāu z ip̄dimēto a iure hūano: siue positiuo iducto. Sic intellige illud extra de exces. prela. posuit. z. 25. q. i. sunt quidaʒ dicentes. Aliqui tamē dicūt: q̄ nō pōt dispen sare cōtra quatuor ɔcilia. di. iz. illud. Quod falsū est: vt pbat̄ extra de elec. innotuit. §. quā uis. Nec obstat illud Gre. di. 15. Sicut sancti euāgelij quatuor libros: sic quatuor ɔcilia su scipere z venerari me fateor: qr illud ē intelli/gendū quo ad transgressionē: z articulos fi/dei: qui ibi continent: ɔ̄ quos papa dispensar̄ non pōt. Quo ad alia vero debet intelligi. q̄ loquitur gre. nō in psona sua: z successor suo rum: quibus non poterat imponere legē: sed in psona generalis ecclesie: siue alior prelato rum z subditor qui ad hanc susceptionē z ve nerationē tenentur. nec possunt contra h̄ re/gulariter dispēsare. Sunt tn̄ casus in quibus etiam papa non dispensat: vt i homicidio vo/luntario. di. 50. miror. Item in quatuor casi/bus. Unus est quando idem ordo bis ab eo/dem recipitur. De quo require supra li. 4. ti. i. ar. 6. z^9 est quando idē rebaptizatur. De quo ibidē. 3^9 est cū quis in odiū ecclesie se fa cit ab heretico ordiari. De quo require. s̄. li. 5. ti. 3. ar. 3° 4^9 ē cū quis ordinatur simonia ce: tam ex parte ordinantis: q̄ ordinati. De quo require. ī. ti. de simo. ar. 6. Unde versus. Si bis ordo datur: seu baptismus repetatur. Ut reuertat̄ fidei status ordo petatur. Vel si prestetur: vt vtrinq̧ simonia operetur. Ut di spensetur spes irrita prorsus habet̄. Hoc aūt dictū intellige: nō quia papa dispensare non possit in istis: sed quia difficilius z rarius di/spensat in his q̄ in alijs. Eps autē vtr dispē sare possit z in q̄bus est duplex opi. solēnis. Una ē q̄ pōt dispensare i adulterio: z i mino/ribus criminibus adulterio: i maioribus aūt adulterio nequaq̄: nisi in casibus i iure exp̄s/sis. s. q̄ in eis dispensare possit extra de iudi. at si. Nam hoc ipso q̄ de quibusdam concedi tur: de alijs tacite prohibetur. di. 25. qualis. z extra de transla. inter. v̄. q̄ de concessione. Exprimitur autem in iure de quibusdam cri minibus maioribus adulterio: in quibus per mittitur episcopis dispensare: vt in heresi z sa crilegio. di. 50. siquis presbyter. Potest etiam dispensare in capitalibus criminibus occul/tis. di. 50. de his vero. Itē cum simoniaco: qñ/q̧ in beneficio: qñq̧ in ordine. i. q. 5. c. i. z vl/timo. z extra de elect. si alicuius. Item cum

scismatico.di.50.vt cstitueret circa fi. Alia opinio est: q eps pot dispensare de omni crimine nisi expresse prohibeat sibi a iure. Hec pbant di.82.presbyter.z de pnia.di.6.c.i. i fi. v.itaq pontifex.z ex de sen.ex.nup.circa fine. v.qr tn conditor. Uidendu est ergo fm hanc opinione: in quib casib est epis dispesatio p hibita. No igitur: q no pot dispesare cu homicida.di.50.miror. Hoc quidam intelligunt i distincte scilicet de homicida tam voluntario q casuali: quod etiam roboratur generali ecclesie consuetudine: vt dicit Ray. Alij hoc intelligut tm de homicida voluntario. 2° nec cum simoniaco: de quo require.i.e.li.ti.de simonia.ar.6. 3° nec cum eo qui excomunicatus maiori excomunicatione.vel per iudicem suspensus ab officio celebrat.vel aliter ecclesiam officiat.7.q.i.siquis presbyter.z ex d sen. ex.cum illor absolutio. Quidam tamen dicunt contrariu i hoc casu.s. q potest episcop dispensare: ar.2.q.4.super causa. Sed non e tutum nec consuetum: vt dicit Rod. nisi in casu.s.si eos redderet ignorantia probabilis facti excusatos.extra de clerico excomunicato mi.apostolice. 4° nec cum clerico: qui accedit ad iudicium principis in casu non cocesso.cotempto iudice ecclesiastico.zi. q.5. siqs episcopus. 5° nec cum bigamo.extra de bigamis nup. 6° nec cum clerico non ordinato ministrante. 7° nec cum clerico p saltum promoto. 8° nec cum eo qui ordines furtiue suscepit. 9°.10.11°.z.12°.in quatuor casibus supra notatis in hoc c.e.ar.contentis in versibus De predictis omnibus dic vt in locis suis.

13° nec cum ordinato extra tempora vel alias illicite: z ante dispensationem obtenta ministrante fm quosdam: ar. extra de sacra.n ite.c.i.z di.52.solicitudo. Sed certe non probant q ex hoc irregularitas contrahatur. licet talis grauiter peccet. Nec est tali ipso iure executio interdicta: sed potius interdicenda extra de tempore ordi.quod translationi. Dic ergo q episcopus cum tali potest dispensare: vt patet ibidem.c.consultationi.nisi executo ab homine sibi interdicta esset: z postea celebraret: sicut de suspenso dictum est in casu 3° Uel nisi papa vel alius de speciali mandato eius tales suspenderet: vt patet ibidem.c.cu quidam.z.c.litteras.§.2. 14. Nec cum suspenso per canones a diuinis officijs: vt extra de senten.excom.cum medicinalis. Ideo q notorius fornicator celebrans fit irregularis fm Hosti. Nam z talis est suspensus a diuinis officijs: vt extra de coha.cleri.z mulie. vestra. Sic potest intelligi illud extra de vita z honestate clericorum.§.siquis igitur. Item simoniacus celebrans extra de simo. tanta. §.i. Quid siquis episcopus a pontificalib est suspensus? Dicunt: q episcopus talis celebrans in pontificalibus non fit irregularis: quia illa non sunt de substantia: cum sine eis possit quodlibet officiu expediri. Nec est iudicandus aliquis irregularis: nisi inueniatur expressum: ar.de pe.di.i.pena. Quid si suspendatur ab ingressu ecclesie tantum? Respondeo. Non est irregularis.quia etiam extra ecclesia celebratur. 15° nec cum eo q excommunicatus ordines recepit. extra de sen.excom.cum illoru. 16° nec cum eo: qui sententiam sanguinis dictat vel scribit: vel artem chirurgicam exercet: vel purgationi vulgari z vindicte sanguinis auctoritate vel benedictionem prebet: z sui presentiam exhibet vt extra ne cle.vel mo.sententiam.z de homicidio.tua.z de conces.preben.ex litteris .§.fi. In his tamen casibus qui sub.16. continentur dummodo homicidium: z membri diminutio non sequatur videtur q episcopus possit dispensare: ar.extra de cle.pu.c.i 17 nec cu illo: qui habens impedimentum sine dispensatione fuit ordinatus.di.81.siquis sine examinatione.z extra de clandes.despon.cum inhibitio.§.siquis vero. 18 nec cum religioso leges vel phycam audiete: vt innuitur extra ne cle.vel mo.super specula.respon.i. 19° nec cu religioso in apostasia promoto: vt extra de apostatis.c.i. Et breuiter fm Hosti.non consulo: q iudices aliquem esse irregularem: nisi inueneris expressum in iure. Irregularitas enim est restringenda non dilatanda: cum sit odiosa z penalis.de pe.di.i.pena.z.ff.de penis preses. Sed z preter irregularitates predictas sunt alij casus in quibus episcopi non dispensant.scilicet vt duo presbyteri equaliter presint vni ecclesie.zi.q.2.c.penulti. Nec in habedis pluribus beneficijs curam animaru habentibus vt habitum fuit supra .nec cum filijs presbyterorum. Nec in defectu etatis. De hoc require supra titu.de etate ordinandorum. Nec de suspenso in concilio: propter iniustam collationem beneficiorum: in quo casu nullus dispensat nisi papa.z quatuor patriarche principales. extra de preben. graue in fine. Nec in alijs casibus reseruatis specialiter pape: qui sunt multi: vt dictum est supra titulo de dignitate papali. Hanc scdam opinionem tenent Hugo.Lauren.Innocen.Can Johan.Ray.z Hostien. Ber.etiam extra de iudi.at si cle.dicit q hec opi.est cóior. Inno. aute extra de tem.ordi.dilectus. dicit. q vbi

ius cocedit dispesationē simplr eps dispesare pot. Et sic loquit extra de sen. ex. nuper. & de cle. erco. mi. postulasti. Ubi vero ius non cocedit nunq̄ pot epus dispesare: vt in hoc. c. dilectus. Cum enim episcopi debeant seruare canones: no debet 9 facere: nisi expresse 9cedatur. 25. q. 2. c. i. & se. Ite capitulu quq̄ dispensat. ex de simo. ex insinuatione. & ex de preben. cum non ignores. Capitulu enim senatui coparatur. 16. q. i. ecclesia. sed ille restituit famā ff. de postula. . l. i. ergo etiam capitulum non tantum ecclesie cathedralis: sed etiam aliaru sm Rod.

Irca 4m quod e quo dispesatio fieri debet. sciedu: q fieri debet iusta & certa causa hoc exigente considerata: vt patet ex supradictis. Aliter sm Ber. non est dispensato: sed dici pot dissipatio. Nam & indignu promouens scienter: grauiss. me peccat: di. 49. sacerdotes. Et qui sine iusta causa dispensat est deponendus si super hoc fuerit accusat⁹. di. 51. c. i. in fi. Quod forte locu habet. si 2° vel 3° monitus sit incorrigibilis: & pter h suspensus adhuc in ptinacia perseuerat. Ite3 violans sententiā suspensionis: ar. extra de p/ben. graue. §. volentes. vt cum scias depositiones episcopoꝝ tantum sedi apostolice reseruatas. 3. q. 6. q̄uis.

Irca 5m quod est qs sit effectus dispesatiouis: sciendu: q est multiplex. primus vt quis digne recipiat ecclesiastica sacramenta & beneficia. Nullus enim i peccato mortali constitutus regulariter promoueri debet: nisi penitentia peracta. di. 40. nulli 2° vt iam promotus suum officium debite exequatur: quod non potest ex quo mortalit deliquit: nisi etiam post penitentiam dispensationem obtinuerit: quia suspensus est quo ad se. 2. q. 7. §. quia ergo. Que duo quomodo intelligi debeant vide. s. eo. li. ti. de innocentia ordinis. 3° vt bnficiu qd alias non potest retineri licite retineatur: licite obtenta dispensatione. extra de cle. coniu. diuersis. 4° vt super illo crimine sup quo noscitur esse dispensatu no possit quis decetero accusari: vt ex de accu. de his.

De obediencia que debetur prelatis ti. 52.

Abito supra de

platis & subditis: dicendu e d obediētia q̄ prelatis debet a subditis Et p qd est obediētia. 2° qs cui eā prestare tenet 3° sub qua forma debet obediētia prestari. 4° ad qd obediēs tenet. 5° qua pena feriendi sunt inobedientes. 6° qualiter redeuntes recipiantur. Circa primu sciedu q obediētia sm q hic e intētio: est sm hosti. a minori maiori manualis vel iuratoria canonice facta subiectio.

Irca 2m sciedu: q minor prestare tenetur eam maiori ex prerogatiua dispensationis. Nullus aut excusare se potest ab obedientia alicuius epi saltē pape. Alioquin acephalus censetur. di. 93. nulla ratione. Et etia3 si sit exemptus: debet ad diocesanu in sacramētis & alijs necessarijs recurrere: ex de prescrip. veniēs. §. chrisma. Alias nullus epoꝝ extraneorum tali presumat hi⁹ ministrare. 18. q. 2. abbatibus. Sed Hugo h aliter intellexit. Sed dicendu sm hosti. q forme priuilegij standu erit. ex de priuile. porro. Omnes igitur sunt subiecti & tenentur obedire: clerici quidem in temporalibus & spiritualibus. extra eo. de consecra. di. i. corporalia. & laici in spiritualibus. extra eo. si quis. & de iudi. nouit. Sic etiam ecōuerso imperatori omnes laici debent obedire in temporalibus: & etiam clerici: qui recipiunt ab eo temporalia extra eo. solite. Hec nota extra. e. si quis venerit. in 2° glo.

Irca 3m sciendu: q religiosi si habent certam formam teneant ipsam. For autem: quam episcopi suis archiepiscopis prestant hec habetur extra de iureiuran. ego. A quibus vltra formā illā non e aliquid exigendu. extra de maio. & obe. dilecti filij. De forma abbatis legitur extra de simonia. ne dei ecclesiam. Item canonici fidelitatem episcopo iurant. extra de verbo. signi. cu3 clerici placere. Et archiepiscopi. ex de sen. et re iudi. cum inter vos. Et multofortius archidiaconus. extra de exces. prela. graue.

Sed nunquid de hoc scriptura fieri debet? Videt q no. extra eo. legebat. Sed cōtra: ex de iureiur. nullus eps. Rndet Ber. in. c. legebatur. q illud. c. & similia intelliguntur de clericis inferioribus. Sufficit enim q tales tm̄ promittant obedientiam prelato. Illud vero c. nullus. & similia. intelligūtur de illis: qbus cura cōmittitur animaꝝ.

Irca quartum sciendum ad maiore3 euidentiam: q obedientia consistit in tribus scilicet in reuerentia: iudicio: & in precepto. Reuerentia debetur ei: qui precedit ordine vel antiquitate: vt patet di. 93 a subdiacono. scilicet vt minor assurgat maiori: nec sedeat stante maiore: vt di. 93. non oportet vt maior precedat: & minor sequat in-

sedendo: subscribendo: vt di.93.§.vlti.ꝛ di.96. bene quidē.ꝛ.ff.de albo scri.l.i. In incedēdo licet in hoc consuetudo romane curie seruet contrariū. Nā maior sequitur: ꝛ minor prece dit. Itē in consuetis ꝛ honestis seruitijs faciē dis: vt ex̄ eo.statuim⁹.ꝛ de consue.qm̄. Et ſm glo.in.c.statuim⁹ hoc intelligit̄ de seruitijs ex hibendis in officio diuino: vt.s.quilibꝫ faciat ea: que cōpetunt ordini suo ꝓut tradit̄.di.23. subdiaconus.c.se. Et hoc fallit in duobus ca sibus.s. qn̄ minor ordine: ꝛ posterior tēpore maior est potestate vel iurisdictione: vt archi diaconus: qui etsi sit superior archipresbyte/ro tpe ꝛ ordine: tn̄ ille maior censet̄: ꝛ ei ab il/lo est obediendū: vt dicit̄ di.25.perlectis. Itē fallit cū minor gerit vicem ꝛ locū maioris.di. 93.c.fi. Item obedientia iudicij ꝛ precepti debetur ei: qui preest consecratione vel iuris/dictione. Nam aliter sententia non a suo iu/dice lata nullius est momenti: vt extra de iu/di.at si clerici.ꝛ.C.si a non competē. iudi. per totum. Et idem de precepto: vt.7.q.i.q̄ sunt Uirtus autem siue efficacia precepti est: q̄ subditus tenetur obedire precepto prelati sui ex necessitate. Alias peccat mortaliter: immo ariolus ꝛ idolatra iudicatur. Obedientia ve ro victimis iure preponitur: q̄ per victimas aliena caro: per obedientiam vero propria vo luntas mactatur: vt dicitur.8.q.i.sciendum. Quod intelligo cum superior precipit licitū ꝛ honestum. Obediendum est autem superio ri a clericis de omnibus: que ad diuini cultus obsequium pertinent: vel que ecclesiastice vti litatis cura peragere suaserit: vt in preallega to.c.7.q.i.quia supra. Unde si precipiat supe rior aliquid contra deum: non est ei obedien dum: quia tunc deo magis q̄ homini est obe/diendum. Unde non semper est malum non obedire. Et obedientia non est seruanda i re/bus illicitis: vt.ii.q.3.si dominus non semper ꝛ.c.si quis episcopus. Nunq̄ enim propter obedientiam malum committendum est: sed aliquando debet bonum: quod agitur preter mitti: vt.2.q.3.quid ergo. Si etiam precipiat aliquid: quod non pertinet ad eius officium non est ei obediendum.7. q.i. quia coepisco/pus.ſm Hosti. Sed quid si subditus dubi tet an sit licitū vel non: quod a superiori mā/datur? Respondeo. In dubio obediet. Nam ꝛ si fortasse reum faciat superiorem iniquitas imperandi: innocentem inferiorem ostendit ordo seruiendi: vt dicitur.23.q.i.quid culpa tur.in fine. Et ꝙ dixi in dubio obediēdum in telligit̄. Goff. nisi dubitatio esset crassa ꝛ supi na: que nō excusaret: vt si superior mādet ali/quid: quod sit cōtra articulos fidei: cōtra pre cepta et prohibitiones: vel cōtra generale sta tutum ecclesie: in talibus non excusaret dubi tatio: q̄ nec ignorātia.vt.i6.q.i.si cupis. Qui enim dominū nesciūt: a domino nesciūt. Un̄ si quis ignorat ignorabit̄: vt.di.38.qui ea. Itē et si onerosum sit: quod mandatur: est paren dum: vt.di.i9.in memoriā. Et patientissime toleranda etiā iniusta correctio.di.e. contra morem. Quid si episcopus alicui presbytero mandet vt excōmunicet aliquem: quem scit esse innocentē? Respōdet. Tho.in.q.quadā de quolibet: ꝙ si mandet sibi ꝙ eum excōmu nicatū denūciet: tenetur denunciare ex parte episcopi: Si autē mādet ꝙ eum excōmunicet aut est dubiū vel etiam certū sibi: occultum tamen illum esse inocentem: et tunc excōicet 23.q.i.quid culpatur. Aut est certum manife stū: ita ꝙ illud legitime probare potest: ꝛ tunc non excōmunicet: sed hoc coram episcopo ꝓ/bet: et si oportet ad superiorem recurrat.

Quid si episcopus velit monachum insti tuere prelatum i ecclesia seculari: abbas aūt nolit. Cui magis est obediendum? Respon/deo ſm Goff.ꝛ Hostien. ꝙ abbati: vt.i6.q.i. cum pro vtilitate.ꝛ.c.monachi.ꝛ di.58.c.i.ꝛ. 2. Nec obstat illud.i6.q.i.qui vere. Quod enim ibi dicit: nisi iubeantur ab episcopo: sup pleo: cum licentia abbatis. Sed fateor ꝙ si episcopus hoc velit causa necessitatis ſm vete ra iura: ꝛ statutum antiquum ecclesie: vt di. 5i.priscis.siue hodie causa necessitatis: vt in c.cum pro vtilitate.cogendus est abbas con sentire ꝛ monachum licentiare: vel per supe/riorem agendum: ar.extra de iurepatrona. nullus.ꝛ.7.q.i.omnis. Quid si episcopus vocet monachum ad se ad ministerium cubi cularia tus? Nunquid potest inuitum vel in/uito abbate abstrahere? Uidetur ꝙ sic: vt.2. q.7.cum pastoris. Sed puto ſm Gof.ꝛ Ho/sti.contrarium: quia hoc est priuilegium soli us pape quemlibet ad se vocare clericum vel monachum.9.q.3.per principalem. Sed si pa pa vocet ad se monachum: ꝛ abbas contradi cat: monachus debet obedire pape: vt di.8. que contra mores. Quid si episcopus pre cipiat alicui religioso prelato vel subdito: ꝙ pro se vadat ad papam vel ad regem: vel com mittat sibi aliquam causam ꝛ similia? Nun quid obedire sibi tenetur? Respondet Ro dul.super titulo de sententijs ꝙ nō: licet sub diti clerici siue seculares tenerentur ei in ta libus obedire. Non enim religiosi tenen/tur episcopis obedire: nisi saluis priuilegijs indulgentijs ꝛ constitutionibus eorundem.

Quid si prelatus vocet aliquē religiosum ad suū cōuictū: vbi religiosus generalia statuta sui ordinis obseruare nō pōt: puta qꝛ plās frequenter eqtat: ꝛ fratrē pdicatorē equitē secū ducit: cū sit de generali statuto ordinis: ꝙ nullus eqtet nisi sit infirmus? R° gof. ꝛ Hosti. cōsulunt: vt ad claustrū propriū reuertat: nec periculum suum exponat commodis alienis: vt di. 46. sicut non suo. Sed dici pōt: ꝙ cum illud statutum non sit de substantia regule: pōt super eo prelatus dispensare. Et idē dicit de fratri minori constituto camerario alicuius prelati: cum sit de ipsorū generali statuto: vt denarios non contingāt. Satis enim absurdum reputo: talium manus ex contactu pecunie rubiginosas fieri: ꝛ frequēter insistere calculo rationum. Quem enim senseris aut semper aut crebro de nūmis loquentem: institorem potius habeto: q̄ monachum vt. 2. q. i. si cupis. Si tamen de precepto pape vel sui superioris ad hoc sit deputat⁹: ꝛ neque at misericordiam inuenire: necesse est obedir: ar. de offi. dele. si quando. sm Hosti. Nota ēt ꝙ monachi ꝛ regulares magis sunt astricti obedire suo abbati vel priori tanq̄ q̄ renūciauerunt proprie voluntati: q̄ clerici seculares suo episcopo: vt. 12. q. i. non dicatis. ꝛ extra de offi. ordi. q̄to. Item clerici sunt magis astricti q̄ laici: ar. di. 71. primat⁹. Quid si sint duo domini equales: puta cum aliquis fecit obedientiam duobus episcopis? Cui obediet. R° Vtriq; tenetur obedire si pōt. ff. de operis lib. duorum libertus. Alias obediat ei: cui primo iurauit: quia primum iuramentum licitum ē seruandū: extra de iureiur. intellecto. Nec potest habere titulū nisi vnum. extra de preben. referente. Nisi forte ratōne maioris beneficij translatus intelligat. ex̄ de cōces. prebē. Tūc enim debet ei obedire: cui principaliter subest Hec Hosti. Quid si auctoritate pape: ꝛ ex certa scientia sua sit aliquis intitulatus ī duobus locis: ꝛ sub diuersis prelatis? R°. Tunc obediat ei: a quo beneficium habet maius ꝛ q̄ precipit vtilius: ar. extra de testa. cum in officijs. ꝛ. c. relatum. 2. ad si. ꝛ extra de postula. c. fi. Si vero vtrobiq; sunt omnia equalia: loc⁹ est gratificationi. Hec Hosti. Quid si quis est canonicus archiepiscopi ꝛ suffraganei ei⁹? R°. Idem quod de alijs duobus episcopis: nisi ꝙ archiepiscopus in suffraganeū aīaduertere potest: ar. ex̄ de offi. ordi. pastoralis. Hec Hosti. Predicta omnia locum habent de iudicibus ordinarijs. Ceterum: si duo delegati contraria alicui mandent: locum habet decretalis extra de rescrip. cum contingat. vbi dicitur: ꝙ si is cui mandatur aliquid a talibus iudicibus nescit inter eos esse aliquam controuersiam: tunc exequatur mandatum primo mandantis: nisi primo innotescat ei d̄ dissentione eorum. Receptis autem ab eis contrarijs mandatis: petat copiam litterarum ab vtroq; directarum: ꝛ videat an scđe littere reuocent primas vel non. Si sic: obediat scđis Si non: obediat primis. Si vero super hoc dubitet: non debet exequi mandatum huius vel illius: donec inter deos dissensio hi⁹ sopiatur. Quid si episcop⁹ precipiat clerico suo ꝙ vadat romam vel alibi pro negocijs ecclesie? Nunquid excusatur propter curā rei familiaris? Respondeo: ꝙ nō: quia communis vtilitas est preferenda priuate. extra de postula. prela. bone. ꝛ. 7. q. i. scias. Sed contra: quia nemo tenetur relinquere propria negocia pro alienis. C. de testibus. si quando. §. 2. Ad hoc dicendum: ꝙ ius istud ꝛ similia probant: ꝙ nemo tenetur relinquere vtilitatem propriam pro aliena priuata: ꝛ hoc est verum Clericus ergo tenetur obedire: nisi remanendi posset gratiam obtinere: ar. extra de offi. dele. si quando. Equissimum tamen erit: ꝙ episcopus releuet clerici detrimentum. Hec hosti. Quid si cleric⁹ ille dicat: ꝙ alij sunt magis idonei vel priores eo? Nunquid hec excusatio iusta est? Rñdeo: ꝙ non: qꝛ ordo in legationibus non seruatur. ff. de le. sciendū. §. penul. Hec Hosti. Esto ꝙ eps precipiat alicui clerico: ꝙ det libros proprios nepoti ipsi⁹ episcopi: vel ꝙ renunciet beneficio: vel aliud simile: nunquid obedire tenetur? Rñdet Ray. titulo de sententia precepti ꝙ non. quia hoc nō ptinet ad officiū ei⁹: ar. 7. q. i. quia frater. Et idem dicit Hosti. ti. de sen. ex. Tamen dič ibi ꝙ si clericus ille habens libros sit durus: ꝛ episcopus ei precipiat: ꝙ prestet eos alicui apto ad studium theologie: ad quod eū mittit: videtur ꝙ ei sit obediendum: quia non mouet eum caro: sed vtilitas communis. argumētū in. c. quia frater. ꝛ ex̄ de magistris. super specula. Et hoc intellige de libris acquisit] de bonis ecclesie: vel occasione ecclesie. Alias contra. extra de tes. requisiti. Ad hec nota sm Inno. extra de appella. super. c. ad hoc. vbi dicit: ꝙ in spiritualibus in dubio semper ē obediendum. extra de tempo. ordi. ad aures. Secus esset si quis interdiceretur ab ingressu alicuius possessionis: vel suspenderetur a beneficio ecclesiastico tantum quasi a tēporalib⁹: qꝛ in huiusmodi si appellet etiā post suspēsionem non abstinebit ab eis. Et idem dicit hosti. in glo. Alij tamen dicunt contrariū. s. ꝙ i.

omni ecclesiastico interdicto: & suspensione non suspenditur interdictū per appellationē sequentē: qr hec decre. non distinguit. Nū quid prelatus cogere pōt ad ordines recipiē dos clericos inuitos? R° fm Bar. & Jo.an. & consentiunt Ray. Gof. Hosti. & Ber. extra de eta. & qua. queris. Cum quis cogitur a pre lato ad ordines: aut habet beneficiū vel digni tatem: cui est certus ordo annexus: aut non. Si habet: aut iusta causa excusat eū vt irregu laritas aliqua in quā post adeptū beneficium incidit sine sua culpa: vt quia perdidit oculū vel nasum vel manum: & tunc non est cogend⁹ nec priuandus. ex̄ de elec. cum in cūctis. §. hoc sane. Si autē culpa sua incidit in talem irre gularitatem amittere debet beneficiu3. Et sic intelligitur illud ex̄ de eta. c. i. Idem intelli gas si ante adeptū beneficiū incidat in illam irregularitatē qualitercūq3 sine culpa sua si ue non: qr in promotione sua nō debuit illa3 tacere. extra de corpore viciatis ex psuisti. di. 34. quando. & c. vltimo. Si aūt iusta causa eū non excusat: aut est hoc parochiale perso nal: & tunc anno elapso est priuatus ipso iur̄ etiam si nō moneat: vt li. 6. de elec. licet. Aut est aliud beneficiū: & tunc si monitus nō vult promoueri est priuandus. ex̄ de elec. cum in cunctis. §. inferiora. In episcopatu aute3 nō requiritur monitio: sed sufficit negligentia electi per tempus a canone taxatum: vt extra de eta. c. i. di. 100. c. i. circa fi. Si vero beneficio non sit ordo certus annexus: & ecclesie vtili tas vel necessitas hoc non exigat: inuitus co gi non debet: & punitur qui eum cogit. Suspē sus est enim per annum a celebratione misse & insuper debet deponi. di. 74. c. i. & 2. & c. ibi ista. Si autem necessitas exigat: puta quia ec clesia indiget ministris nec est ibi alius idone us nisi iste: requiritur q clericus promoueat̄ si clericus excuset se pretextu criminis occul ti: quod se commisisse dicit: aut aliud impedi mentum proponit: in quod incidit ex culpa sua: tunc episcopus debet promouere inferio res idoneos: & illum clericum penitus amoue re ab illo beneficio: nisi sit ecclesie illi valde ne cessarius & vtilis: vt extra de eta. queris. Si autem pretendit impedimentum temporale vt infirmitatem vel perpetuu3 ex delicto suo non proueniens non solum non coget eum episcopus: sed etiam si excusationem suam non admittat: poterit ab eius grauamine ap pellare: sicut & tutor appellat ob excusatione3 rationabilem non admissam. ff. quando ap pel. l. i. §. siquis tutor. Si autem sola volunta te renuit ordinari: nullam causam pretendēs nisi quia non vult: debet cogi per subtractōe3 officij & beneficij. di. 74. c. 3. & 4. Quid si e piscopus dicat: proba excusationē? quia non sufficit dicere nisi probetur. ex̄ de conces. pre ben. cum super questione. R° fm Hosti. Ni hil habet necesse probare extra. e. querl. rñso i. ibi secreto omisisse dicentes. i. in iudicio ani me. Nam si in iudiciali fieret: remoueretur di. 24. c. vlti. Et erit notorium iuris. extra d coha. cle. & mulie. c. vlti. fm Gof. Hoc autem non admittit Hosti. quia. s. per talem confes sionem in penitentia factam nulla infligētur pena: ar. extra de offi. ordi. si sacerdos. Unde fm eum dicet ei: non tanq̄ sacerdoti: nec tan q̄ iudici: sed tanq̄ socio: vel se excusando de eo: quod precipitur non tamen iudice seden te pro tribunali vel sedente cum alijs: sed so lo. Uel dic bonam esse glosam. Gof. ad exclu dendū fraudes & malitias. Intelligas tamē: q non probet se peccatorē: sed procedet ac si nihil dixisset. Potest etiam dici q hoc non cō fitetur tanq̄ sacerdoti: nec tanq̄ iudici: sed tanq̄ episcopo ordinatori quasi hoc foru3 sit mixtum inter penitentiale & iudiciale. Hec Hosti. ti. de eta. Pone q episcopus velit ali quem compellere ad recipiendum ordines: & hoc faciat propter odium: & nihilominus vti litas ecclesie exigit istum ordinari: nunquid ille tenetur recipere ordinem? Dicitur q nō: quia episcopus non pōt sibi taliter precipere pter odium vel aliam causam inhonestā. Et si compelleret eum videtur q deberet deponi licet vtile esset illum ordinari: ar. di. 45. c. i. & c. episcopū. & ex̄ de testa. tuam. Credo tamen fm Gof. Hosti. & Ray. contrariū quia l3 eps peccet sic precipiendo: iste tamen debet pare re: ex quo non est malum quod precipitur im mo iustum & vtile ecclesie: ar. ii. q. 3. quid ergo & 23. q. i. q̄d culpat̄. i fi. & 33. q. 5. maifestū. Ex supdictis breuit̄ colligi pōt: in qb⁹ tenet̄ obe dire p̄lato. s. vt distiguat̄ fm q hosti. distiguit ti. de ma. & obe. s. q prelat⁹ precipit illud: aut qd non pertinet ad officiū eius. 7. q. i. coepi scopus. aut qd ptinet. Et tunc aut est certum qd est bonum: aut quod malum vel iniustum aut dubium. p̄ est obediendū: alias punietur & 3°°. 23. q. i. q̄d culpat̄. Sed forte hoc mō nō punietur si non obediat: dum tñ causam pro babilem dubitationis ostendat: ar. extra de sen. ex. sacro. in 2° casu non est obediendum extra de offi. dele. si quando. Ad hoc nota fm Hostien. q vacante sede capitulum prelatu3 in omnibus representat. extra de ma. & obe. bis que. & extra de hereticis. ad abolendā. nisi in collationib⁹ prebēdarū. extra ne se. va. illa

Cuius ratio est ne prelatus clericum habeat quem nollet. ex. de insti. c. fi. Non potest etiã dare presbro licentiam transeũdi. di 24. presbyteri. et ar. di. fraternitatem. Cum enim res non possint alienare. 12. q. 2. si qua de re. mul tominus personas. ar. 12. q. 1. precipim⁹. Hec Hosti. Insuper nota q in absentia nullus est subijciendus ignorans vel non citatus. ex. de maio. et obe. inter. 2. c. vlti. Hec Hosti.

Circa 5^m quod est de pena inobedientium sciendum: q ipsi sunt excõmunicandi. ex. de maio. et obe. cum in ecclesijs. Et si proteruitas exigat: sunt omnino procul pellendi. extra de maio. et obe. cum i ecclesijs in fine. Sed transgressores apostolice sedis quodammodo videntur infames: ibidem. c. illud. et extra de electio. dudum. Hec Hostien.

Circa 6^m quod est de modo recipiendi redeuntes ab apostasia inobedientie distinguit Ray. q tales aut sunt pp ter hoc excommunicati: et tunc sunt recipiẽdi cum canonica satisfactione: de qua vide. i. li. 7. Aut non sunt excommunicati: et tunc recipientur ad penitentiam quotiens reuertentur ita tamen q in qualibet iteratione penitẽtia aggrauabitur: quia vt dicit Aug. vulnus iteratum tardius sanatur. de pe. di. 3. inanis.

De censibus exactionibus procurationibus et visitationibus ti. 53.

Ecto de obediẽ

tia: quam subditi tenentur prelat⁊ consequenter dicendum est de quibusdam alijs que competunt etiam prelatis scilicet de censibus: exactionibus: procurationibus: et visitationibus: ratione quarum procurationes debentur. Et primo de censib⁹ de quibus plura consideranda occurrunt. s. quid est census. Respondeo. Census est quedam pensio que de prouentibus ecclesie soluitur. 1. q. 3. quesitum. in fi. 2°. Potest dici cens⁹ quicquid annuatim soluitur in quãtitate vel summa. ff. de censibus. etatem. Quod argumentum prestat census? Respondeo. Aliqñ est argumentum subiectionis. extra de censi. omnis anima. Aliquando est indicium prestite libertatis. Aliquando percepte protectõnis: vt extra de priuilegijs. percepim⁹. Si. n. cẽsus imponatur ab episcopo signum est subiectionis: licet alias ecclesia: que prestet ipm priuilegio sit munita. ar. dis. c. contra morem et de censi. omni. Si vero a papa: ex hoc appa ret q ecclesia illa que censum soluit: specialis beati petri existit: et ad indiciuz percepte libertatis impositus est census: vt in. c. recepimus et sic pbatur exempta fm. Goff. Secundũ ãt Hosti. attẽdi debent verba puilegij. De quo vide supra. ti. de puilegijs ar. 6. Quis põt imponẽ cẽsũ. Rñdeo. Quicũqz ius habet in re: tale: qđ ħ possit facere: vt pprietari⁹. i. dñs vt isti. de vsufruct⁊. §. siue testamẽto. Itẽ vsufructuarius. Sed is non potest imponere cẽsum: qui vltra vitã extẽdatur: cũ ius. quod habet morte finiatur: vt patet ibidẽ. §. finit. Sed citra mortẽ põt pceptionẽ fructuũ trãsferre in alium: non tamen ius. ff. de iure dotiũ §. si vsufructus. Cum ergo clericus vsufructuario equiparetur non põt ecclesiam suã facere censualẽ vltra suaz vitam. ar. extra. de arbitris. peruenit. Quod est vbiqz sine auctoritate episcopi. extra. de censi. preterea. 2. c cum clerici. Potest ergo de nouo perpetuus census imponi vl antiquus augeri cum auctoritate episcopi: vt patet in dictis. c. Quod est verum si ex iusta fiat causa aliter nõ. Sic intellige illud extra de censi. significauit. Et hoc est verum inter subditos. i. vt subiectus accipiat a subiecto. Sed episcopus sibi non posset acquirere a subiecto auctoritate propria: vltra q̃ ab initio impositũ fuerit. extra de censi. prohibemus. Poterit tamen hoc facere auctoritate metropolitani: et ex cã: ar. ad hoc. ff. de administratione tuto. non estimo. Et potest esse iusta causa quando est pauper et fructus creuerunt: ar. extra. e. q̃to. Quod ergo dicimus prelatum esse procuratorem ẽ verum: sed tamen cum bene administrat itel ligitur: generalem et liberam habere administrationem. Secus etiam si conditionem faceret deteriorem. extra de resti. in inte. c. i. Sz et illud scire debes: q episcopus sine consensu capituli propriam ecclesiam non potest cõstituere censualem. extra de his que fiunt a prela. pastoralis. 2. c. tua. Item quando de consilio capituli sui confert ecclesias aliquib⁹ pijs locis. fm illud. c. extra de his que fiunt a pre. tua. potest sibi retinere certum cẽsum. vel qñ ecclesiam eximit vel immunem facit. Et ẽ expressum extra. eo. cum venerabilis. Item i dedicatione. 18. q. 2. eleutherius. Item in hospitalis vel loci approbatione: vt extra de regula. Item imponitur a fũdatore ecclesie auctoritate episcopi: vt extra de iurepatro. preterea. Item imponitur ab alijs quibus ecclesie subsũt: vt extra. e. preterea forte. ab archidiaconis quibus ecclesie sunt subiecte: vt ex de offi. ordi. dilecto. vel ab abbatibus vel alijs

religiosis:quibus ecclesie seculares aliquan
do subsunt in temporalib⁹ vt dictu3 est.s.ti.
de religiosis. Aliquādo etiā archipsbyteris
sunt ecclesie subiecte in iure instituendi:vt ex̄
de.offi.dele.super.eo. Sed hoc intelligas in
omnibus casibus auctoritate episcopi interue
niente:alias nō esset census perpetuus.ex̄.e
preterea. Nec episcopus debet cōsentire nisi
ex iusta causa. Unde census aliter impositus
vitam eius qui soluerit non excedit:vt extra
de transac. decetero. Rectores etiam ecclesia
rum non possunt ecclesias:quib⁹ presunt sua
auctoritate post decessum suum facere censu
ales:vt extra eo.preterea. Quis census est
soluendus. R° sm Hosti.q̄tum ad ecclesia3
pertinet is est soluendus:qui auctoritate epi
est constitutus:vel ab initio receptus. Alias
ecclesia censum augmentatum: vel de nouo
constitutum soluere non tenetur. Et potest
dici nouus is qui post illud consilium:extra
eo.grauis:est constitutus. Et si quis a tempo
re illius decretalis astrinxit se sacramento ad
soluendum talem censum voluntarie est pu/
niendus:sicut patet in fine illius.c. grauis. H
est de ecclesia remouēdus.extra.e.clerici. Ul'
nouus census est ille: qui non fuit impositus
tempore fundationis dotationis consecrató
nis exemptōnis:seu emunitatis indulte:s3 po
stea ex causa. His enim temporibus vel im/
ponitur vel offertur. Sed q̄uis tunc cum of/
fertur sit voluntarius:tamen postmodū tran
sit in necessitatem et debitum:sicut alias hoc
contingit:vt extra de commo.c.i. Cens⁹ autē
ignorantie.i.cuius causa ignoratur non ē sol
uendus extra.e.peruenit.et.C.de pactis.si cer
tis annis. Caue tamen tibi:nam si agis iure
possessorio obtinebis:si census subtractus fu
erit:licet nullam causam probes.extra de ele/
cti.querelam. Si vero petitorio:et agis ex tē/
pore subtrahes:vt in proximis concor. Nam
tempus non est modus inducende obligatio
nis.C.de vsur.creditor. S3 si proponas cau/
sam:ad quā pbandā inducas longi tpis patiē
tiam obtinebis:si tempus pbes.18.q.z.Fuiti
tum.et.ff.de aqua plu.arcen.l.i.in fine.Sed s3
iura canonica necessaria est pbatio longissi
mi temporis. Caueas tamen de conscientia
q2 si pponas cōtra consciētiā edificas ad ge
hennam.ex̄.de prescrip.c.fi. Quid ergo si
aliquis census tanto temmpore sit prestitus
q̄ non extat memoria qn̄ vel ex qua causa fu
erit impositus. Nūquid est soluēdus etiā si
nō apparet de causa: Rñō:q̄ sic.vt.18.q.z.ser
uitiū.et.ex̄.de.ver.sig.sup quibusdā.§.pterea
Quid si de nouo subtrahat: Dic q̄ possesso
rio agatur vel petitorio:tamē caute:vt dictū
est.s. Quid si quatuor ānis solutus fuerit
nec liquere posset de causa institutionis: Re
spōdeo idē qd in questionib⁹ primis precedē
tibus. Quid si non sit completū tps pscrip
tionis: Rñō nō est subtrahēda solutio ppria
auctoritate: alioquin spoliatus restituetur:
vt ex̄.de.elec.querelā.s in petitorio obtinebit
si pponat cōtra ipm q̄ nō tenet.et ideo petit
ei interdici ne decetero petat:vel exigat ipm
et pnunciari q̄ non teneat decetero ad tale3
censū prestandū. Sic intellige illud.ex̄.e.per/
uenit. Quid si eps illum qui de nouo sub
traxit excommunicauerit:hac causa scilicet
q̄ propria temeritate hoc fecit: Respondeo.
Tenet sententia non obstante etiam appella
tione:si quam fecit per quam defendere vell3
hanc subtractione3. Quid faciet iudex ad
quem est appellatum: Respōdeo. Si proba/
tio episcopi sit in promptu de sua possessione
vel quasi:condemnabitur excommunicatus
ad pensionem subtractam soluendam:extra
de elec.querelam.§.fi.et ad expensas hac occa
sione factas si petantur: et ad satisfaciendum
compellatur anteq̄ absoluatur:quia offensa
est notoria:extra de iudicijs.c.i. quo facto in
petitorio procedere poterit is:qui excōicatus
fuit:ergo melius est:q̄ ipsum non subtrahat
sed ad iudicium trahat:vt supra dictum est.
Si vero episcopus habeat exceptionem et ho/
die infra.15.dies non probauerit in expensis
legitimis condemnabitur:et in principali ni/
hilominus procedetur:vt extra de resti.spoli.
frequens. Quid si episcopus timens hanc
penam dicat:non habeo probationes paratas
placet q̄ absoluatis eum recepta cautione:et
ego contra eum possessorio agam: Nunquid
est audiendus: Respondeo. Puto q̄ sic excōi
cato consentiente:et etia3 inuito:dum tamē
expensas non fecerit:vel alias sua non inter/
sit:et etiam si intersit:dummodo eps satisfacti
onem offerat. Ar.vt extra de senten.ex.sacro
§.verum. Et oportet q̄ excōicatus hoc ratifi/
cet cum conditio sua ex hoc melior fiat:ar.ff.
de vectig. soluendo. Quid si excōicatus ti/
mens litigij laborem:et expensarum cōdemna
tionē:vltro offerat pensionis solutionem: et
velit petitorio agere: Respondeo. Hunc audi
endum puto etia3 inuito episcopo:quia et me
lior sit episcopi conditio:cui satisfit sine liti/
gio. Quod intelligas si de expensis satisfacer
velit. Quid si pendēte iudicio super petito
rio veniat dies solutionis: Nunquid est solu
tio facienda: Respōdeo:q̄ sic:quia pendente
iudicio nihil d3 innouari:nec alicui possessio

sua turbari. Quid si rusticus: qui domino facit annuum seruitium dicat: quod de consuetudine debeat habere prandium: cum forte prandium tantum valeat quantum valeat seruitium? R°. Si consuetudo completa sit in pace: pro rustico iudicabo: licet dominus dicat: quod de gratia siue curialitate hoc ei fuerit factum. Sic enim pro rustico presumi potest contra dominum sicut econuerso. Ad hec. C. de agricol. et cen. libris. li. ii. Quid si sub tali protestatione admissus fuerit ad prandendum. s. quod de gratia hoc ei fiebat? R°. Fatuus esset si talem protestationem admitteret: nisi etiam ipse replicaret: quod ipse intendit ibi comedere de suo iure. In quo casu potest census remitti? R°. Episcopus remittit eum quando placet sibi: extra. e. venerabilis. Quod intelligas ex causa et de consilio capituli sui: extra de his que fiunt a pla. tua. et. c. pastoralis. Remitti autem potest et debet quando ecclesia ad tantam paupertatem deuenit: quod non sufficit: ar. extra. e. quanto. Sed quando ecclesia illa ad pinguiorem fortunam peruenerit tenetur extra de sol. odoardus. Item propter nimiam sterilitatem remittitur: nisi cum vbertate sequentis anni vel preteriti valeat compensari. ff. locati. et cum propter sterilitatem. sed propter damnum modicum non releuatur vt dicitur ibidem. si merces. §. vis maior. Item propter temporis lapsum tacite tenetur. Alias non tenetur: extra eo. olim. hec omnia hosti.

Equitur videre de exactionibus. Circa quod sciendum: quod episcopus nihil debet exigere ab ecclesiis: nisi canonica et consueta: vt cathedraticum. Sic dictum est: quia ad honorem cathedre soluitur. Idem dicitur etiam synodoticum: quia frequenter in synodo datur. Item exigit tertiam vel quartam partem decimarum et oblationum: vt. io. q. 3. vnio. Et ab his duobus libera erunt monasteria: vt dictum est supra. Item censum impositum ad soluendum: de quo dictum fuit supra. Item aliquid impositum soluendum in die dedicationis: vt. io. q. 3. nec numerus. Item canonicam portionem de his que offeruntur gratia sepulture: de qua etiam dictum fuit supra. Item procurationem: de qua statim. i. dicetur. Sustinetur etiam pro multis necessitatibus que aliquando superueniunt: vt si manifesta et rationabilis causa extiterit cum charitate moderatum ab eis auxilium valeat postulare: vt extra. e ti. cum apostolus. Sed si in dubium reuocetur an sit rationabilis causa vel non: propter quam exigitur: superioris arbitrio decidatur: vt. io. q. 3. quia cognouimus. Scias tamen: quod episcopus nihil potest exigere: nisi per canones ostedat sibi licere. io. q. 2. c. penul. et. c. fi. secundum hosti. Item potest fieri etiam exactio moderata propter emptionem quam episcopus facit: vel si alias cathedralis ecclesia nimis fuerit debitis onerata: extra e. cum apostolus. et de offi. archi. conquerente. in fi. Item si episcopus sit reus recurratur ad metropolitanum. Si vero subditus sit reus eligantur arbitri: vt in dicto. c. si clericus. Et si sit appellatum: recurratur ad iudicem ad quem est appellatum: extra de appel. cum debitus. Hec Hosti. Tallias vero et exactiones prelati ecclesiis imponere non debent: vt patet i. c. cum apostolus. §. prohibemus. Ab aliis autem indictionibus et necessitatibus: ecclesie et clerici sunt immunes: vt. 16. q. 2. §. nonarum. De qua materia dictum est supra ti. de emunitate ecclesiarum. Sed queritur cuius quantitatis debet esse cathedraticum. Respondet Gof. in fi. ti. de censibus. quod erit duorum solidorum vt extra de offi. ordi. conquerente. Minoris. n. quantitatis esse non potest: vt ex. e. olim. Forte hic solidus appellatur aureus: vt. C. de sportul. et. l. 2 Vel erunt solidi vsualis et communis monete regionis: vt. ff. de le. 3. l. nummis. Et si sint plures monete in regione: dabuntur meliores: ar. extra de iureiur. quanta. in fine. vel mediocres. io. q. 2 hoc ius porrectum. vel minores: vt extra. e. ex parte. Secundum Hosti. vero consuetudo est seruanda: si appareat de ipsa: extra de sepul. certificari. Si autem non apparet quelibet ecclesia soluere debet pecuniam: que occurrit in parochia sua: et si diuerse monete currant ibi simul: soluetur illa que magis est vsualis et vulgaris: ar. di. 4. erit. Hec Hosti. Secundum etiam Goff. ti. de offi. ordi. debet inspici consuetudo tam in quantitate quam in qualitate. Quid si ecclesia de nouo fundatur? Respondeo. Soluat sicut conuicine: extra. e. ecclesia. secundum hosti. Quid si moneta mutetur? Respondet Hosti. quod est ipsum cathedraticum mutandum: vt de eadem pecunia soluatur: quia debet sequi consuetudinem regionis. Et hoc intellige quando moneta sepius mutatur: ita quod vnum genus non sit prescriptum. Porro si aliqua moneta currit per annos. 40. et singulis annis fuit solutum ad illam monetam: et elapsis. 40. annis mutetur moneta: ad extimationem persone reddenda est: nisi prescriptio solutionis monete sedi generis sit completa. Sic intellige illud extra. e. cum olim. et. c. cum canonicis. Ille tamen qui mutauit pro lucro temporali in grauamen populi tenetur ad satisfactionem: etiam si rex sit maxime si mutauerit. Sic loquitur extra de iureiur. quanto. Caueant sibi principes monetam mutantes Nam apud deum et in foro penitentiali astrin

gantur sicut etiam in pedagijs nouis. Et hoc intellige nisi forte hec innouatio fiat populo: cuius interest approbante: ar. ext. de maiori. et obe. c. fi. Excipe imperatorem siue romanorum regem: vt. ff. de ori. iuris. l. z. §. nouissime. Ad antiquam ergo monetam vel eius extimationem solui debet. Et idem intellige si census bladi vini vel olei debetur ad certam mensuram siue mensura augeatur: siue minuatur. Hec Tho. in quadam epistola. Qualiter exactio fiet? Respondeo secundum Hosti. Secundum quod requirit summa: et non vltra: et vires facultatum ecclesiarum. Quod etiam in procurationibus habet locum: extra. e. ea que. z. c. sopite. etc.

Quando potest fieri exactio? Respondeo secundum hosti. quod fieri potest quando communis vtilitas terre hoc exposcit. Papa tamen prius consulto si laici hoc petant: et cum licentia eius: extra de emu. eccle. non minus. z. c. aduersus. Et breuiter quandocunque videbitur domino pape cum sit omnium dominus. zo. q. 3. nunc vero. z. c. cuncta. Ad hec nota: quod si beneficiorum aliquorum decima simpliciter ad tempus aliter concedatur: decima potest et debet leuari secundum taxationem decime: in illis partibus vbi conceditur consuetam: et ad monetam currentem. Nec per collectores. leuatores. siue exactores ipsius decime possunt ecclesiarum calices libri et alia ornamenta diuinis vsibus siue officijs deputata: ex causa pignoris vel distractionis capi distrahi vel quomodolibet occupari. li. 7°. de decimis. si benefici orum.

Sequitur videre de procurationibus. Et de his querutur plura. Primo ex qua causa procuratio debeatur? Respondeo secundum Hosti. quod ratione visitationis. Et hec non potest prescribi extra. e. cum venerabilis. z. c. cum nuper. Sed tamen non subiectus ipsam prescribere potest: ext. de prescrip. cum ex officij. Item ratione consuetudinis. i8. q. z. seruitium. Item ratione pacti. extra eo. quanto. Item ratione priuilegij. Et iste tres species possunt prescribi. A quibus est danda? Respondeo secundum Hosti. Ab omnibus subiectis: nisi se ostendant exemptos esse: adeo quod nec per episcopum potest remitti: extra. e. cum venerabilis. nisi forte per papam confirmet: extra de reli. domi. constitutus. Et hoc intelligitur de prima procuratione: que debetur ratione visitationis: que adeo debita est: quod licet episcopus nullas expensas faciat propter visitationem nihilominus recipit eam: et ideo etiam ab ecclesijs ciuitatibus: extra. e. venerabili. Et est ratio: quia qui seminat spiritualia debet metere carnalia: ar. extra de sepul. c. i. Aliud est in delegato: extra de vi. et ho. cleri. cum ab omni. Sed domus que visitatur non dat eam. ext. e. c. vlti. Quibus danda est? Respondeo secundum hosti. Legatis apostolice sedis et nuncijs: ext. e. cum instantia. Item archiepiscopis: diaconis et decanis. Item abbatibus. Nam et hi visitant vt habetur extra de sta. mo. ea que. Et si non sufficit vna ecclesia plures iungantur in vnam. extra. e. procurationes. Et si vna ecclesia sit grauata: per vicinas est releuanda: extra eo. cum instantia. §. penulti. Debetur autem regulariter solum semel in anno: vt extra. e. de of. archi. mandamus. Sed si necessitas exigat pluries debetur. i8. q. z. non semel visitandi. Vel si de consuetudine sit bis: extra. e. cum venerabilis. Qualiter est procuratio facienda? Respondeo secundum Hosti. Moderate et secundum facultates ecclesiarum: extra. e. ea que. z. c. sopite. Et vtentur prelati in visitando illo moderamine: quod habetur extra. e. cum apostolus. vbi dicitur quod archiepiscopi non debent ducere vltra. 4o. vel. 5o. equitaturas. Episcopi. zo. vel. 3o. Cardinales. z5. Archidiaconi. 5. vel. 7. decanus duos. Sed nec tot in ecclesijs in quibus pauciores ducere consueuit. Non autem debent procurationem accipere: nisi personaliter accedant ad locum: et visitent ipsum. Excipitur tamen legatus: extra. e. procurationes. Potest autem episcopus per alium visitare. Etsi non habeat de quo prouideat ei: tenentur sibi prouidere subditi. Sic potest intelligi dictum. c. procurationes. ibi absque manifesta et rationabili causa et necessaria. Alias episcopus ei prouidere tenetur. Sic potest intelligi illud extra de offi. ordi. inter cetera. Hec Hosti. Hodie autem cum episcopus visitat per alium suam diocesim: debet illi in necessarijs alijs prouidere. s. in equis. vestibus. familia. et alijs oportunis. Visitati autem eidem visitanti in victualibus prouidebunt. li. 6. de offi. ordi. si episcopus. Et secundum Jo. an. predicto modo intelligebat Hosti. et Inno. illud extra. e. iter cetera. Intelligebant etiam quod debebant etiam de victualibus ei prouidere quando sine scandalo non possunt a subditis haberi: quod etiam Jo. an. non reprobat. Sed contra: quia visitans debet predicare li. 6. de censi. c. i. Sed officium predicandi non delegatur: extra de offi. dele. c. fi. Ergo nec visitatio. Respondet Jo. an. quod predicatio bene delegatur ab eo: qui per alium visitat iure ordinario: vt in. c. si episcopus. sed non ab eo: qui visitat iure delegato: vt in contrario: nisi speciale mandatum ad illud haberet: vt li. 6. de offi. dele. is enim. z. c. fi. §. vices. Qui vero ecclesiam in procurationibus grauauerit: et quod accepit reddat ecclesie grauate: et tantundem

de suo: vt in fine. c. procurationes. Si vero in collectionibus grauetur ecclesia: puta qr de/bet colligi procuratio legati .70. sol. a sex ec/clesijs: qr quelibet non sufficit: et ipse recipit a qualibet. ii. sol. sex sol. quos recipit vltra q̃ de/debet cogetur reddere ecclesie: et aliosi sex pau/peribus: extra de emuni. eccle. qr plerique. Si aũt in encenijs grauet: in quadruplũ condẽ/natur. di. 18. quoniam quidẽ. Hodie vero pro/hibetur archiepo visitanti: ne ipse vel quisque suorum aliquod mun⁹ quodcunque sit: et qua/litercunque offeratur: presumat recipere: exce/ptis victualibus moderatis. Quod qui fece/rit maledictionẽ incurrit: a qua nisi duplum restituat non liberatur. Et idẽ est de quolibet visitante: vt li. 6. e. romana. §. procurationes autem. Sed nũquid recipere presumet si ege/at vel si modicũ sit quod offertur? Vide de hoc quod. i. notat ti. de simonia. Quid si non visitet? Respondeo. Non ligatur tunc illa cõ/stitutione sicut ex verbis eiusdem decre. colli/gi põt apte. Quid si recipiat et celebret an/teque peniteuerit? Respõdeo. Judiciũ sibi man/ducat et bibit. Hec Hosti. Et pene etiam ma/ledictionis supaddit̃ pena suspẽsionis. li. 6. de censi. exigit. De qua plenius habet̃. i. li. 7. ti. de interdicto: ar. 7. casu. 7.

Equitur videre de visitationibus: ra/tione quarũ debentur pcurationes. Sciendũ igitur: q tñ semel in anno regulariter visitatio fiet sm Hosti. et Gof. vt patet extra. e. romana. et di. 18. quoniã. et tm p vnum diem pcurabitur. 10. q. 3. inter cetera. ante fi. Sed contra: qr bis pcurari põt in anno: extra. e. cum venerabilis. Respõdeo sm Gof. Jlla decre. intelligitur cum a fundatore onus bine pcurationis impositũ erat: vel for/te monasterium illud consueuit visitari a fa/uertinis episcopis bis in anno. Vel dicendum sm Hosti. q prima die qua venit procurabit̃ in sero: et tunc visitet presbyterum: et crastina die in mane conuocat populum: et reddit qd debet: et sic sumpto prandio recedit: et ad aliam vadit: et sic procuratur bis in anno in qualibet ecclesia. Vel dicendum q pcurabitur bis et ter et quater: et quotiens opus fuerit. i. quoti/ens circa ecclesiam causam prebuerit: et cor/rectione indiguerit. 18. q. 2. visitandi. et c. non semel. Forma autem visitãdi habetur. 10. q. i. placuit. et li. 6. e. romana. §. sane. Sed et q̃ ordi/ne et quõ et quando et quotiens loca sue pro/uincie possit archieps visitare habet̃ in. c. ro/mana in principio. Sed et hodie indicitur ar/chiepiscopo. s. vt p ciuitatẽ suã. 2° diocesim de/inde prouinciã vel partem eius ciuitates et di/oceses circueat. suffraganeos et eorum subdi/tos cathedralium et aliarũ ecclesiarum capitula monasteria. ecclesias religiosas: et alia pia lo/ca cleros et populos visitando: receptis procu/rationibus a locis tm̃ libere visitatis. Etsi ar/chiepiscopus non põt cõmode ad quãlibet ec/clesiam accedere: potest de pluribus locis ad vnum locum cõgruũ clericos et laicos conuo/care. Ex quo tamen exiuit vnam diocesim nũ/que põt ad eam causa visitandi redire: donec alie dioceses sue prouincie vel in totum vel in partem: si secure põt accedere: et sua denuo fu/erint visitate. Potest tamen ad ipsam dioce/sim: quam exiuit si magis alijs indigeat visi/tari: ad requisitionẽ diocesani reuerti. vel de consilio et consensu maioris ptis oim suorum suffraganeorum. Quod si maliciose renuant licentia a sede apostolica cum fiducia requi/ratur. Semel aũt sic visitatione cõpleta põt 2° similis fieri: suffraganeorum pri⁹ consilio re/quisito et in rescriptis redacta: diffinitione su/per hoc habita coram eis: et nisi alij magis in/digeant in hac 2° visitatione visitet illos: qui in prima non fuerint visitati. Primo autem verbo dei proposito querat de vita de conuer/satione ministrantiũ: de cultu diuino: et alijs que spectant ad hoc officium de plano: nullo sacramento exacto. intendens emendationẽ per salubria monita proponendo nunc aspe/ra: nunc lenia. Si quos infamatos inuenerit denũciet si videtur sibi suffragari: q inquirat crimina notoria: cum ex hoc de negligentia prelatorum liqueat: canonice puniat. Preci/pitur autem vniuersis episcopis alijsque pre/latis ordinario iure: exceptis religiosis visitã/tibus vt illam formam studeant obseruare: vt patet ibidẽ. §. Hanc aũt debent sm Ho/sti. in summa obseruare alij in his in quibus possunt: et que ipsos tangunt: ar. extra de sta. mo. c. vlti. in fine. Constat enim q illud qd di/ctum est de consensu vel consilio suorum suf/fraganeorum non põt in epis: cũ nõ habeant suf/fraganeos obseruari. Sed etsi eps suã dio/cesim exierit: põt eã nihilominus quãdo sibi placuerit ingredi: et non obseruato locorum or/dine visitare. Sed nũquid legat⁹ sedis apo/stolice ordinẽ hũc in visitando seruabit? Respõ/det Hosti. q non includit̃ in illa decretali. tũ quia vices pape gerit. tum qr ecclesia romana priuilegium contra se concedere non consue/uit: extra. e. cum instantia. Debet aũt eps cũ visitat monasteria et hospitalia secularia et re/ligiosa cauere ab omni grauamine: et sic pro/cedere: ne forte quando religiosi postea visita/bunt: inueniant aliquid dignum correctione

Non quod factum episcopi possint corrigere: sed debent hoc apostolice sedi referre: vt extra de sta.mo.in singulis.§.porro.vel etiam metropolitano cui subest episcopus:vt extra de offi. ordi.pastoralis.vel prouinciali capitulo :vt ex de preben.graue.secundum Hosti.Et cum visitat monasteria non debet secum introducere clericos seculares:nisi duos vel tres:extra de offi. ordi.vt iusta. Sed nunquid potest episcopus visitando capitulum suum et ecclesias ciuitatis procurationem exigere:Respondeo:quod sic.quia procuratio procurationi est annexa:extra.e. cum venerabilis.Nec obstat illud.iz.q.z.charitatem.quia ibi loquitur de visitatione subsidiaria.s.quando mortuo episcopo vocatur ad custodiam alter episcopus vicinus:cui sufficere debet:quod expensas suas omnes quas facit extra domum habet. Quinimmo secundum Hosti. videtur:quod etiam ibi computare deberet ea que domi expenderet:sicut videmus de illo qui de mandato principis proficiscitur in prouinciam aliam:vt in auct°.de manda.prin.§.illud.col la.3.Non autem loquimur hic de visitatione ordinaria. Quid si episcopus equitaturas ducit vltra consuetum numerum:Respondeo. Dicunt quidam:quod si non procuretur:et ideo excommunicat subditum:sententia est tenenda ii.q.3.c.i.et.z.Sed contrarium secundum Hosti.est dicendum:vt extra de exces.prela.cum ad quorundam.Nam prouidendum est vt tenu s vite homines iniurijs non grauentur.Certum est tamen:quod si procuratio denegetur denegans potest excommunicari:extra.e.cum instantia.in fine.

Dubitatur autem de hoc:quod secundum supradicta: legatus archiepiscopus:episcopus archidiaconus archipresbyter omnes isti visitant:et cum quot equitaturis dictum est supra.Sed certe si omnes isti ad eandem ecclesiam semel in anno declinauerint: longi temporis victum breuis hora consumet:quod est contra iura.io. q.3. inter cetera.ante medium.Respondeo secundum Goff. Metropolitanus habet suam visitationem in prouincia:vt singulis annis prouinciale concilium faciat secundum formam traditam:extra de accusa.sicut olim. Dioceses autem suffraganeorum non visitabit:nisi suffraganeis mortuis vel negligentibus visitare:ar.9.q.3. conquestus.Alij dicunt contrarium:quia archiepiscopus visitat generaliter totam prouinciam 9.q.3.archiepiscopus.Et hoc potest non obstante aliqua prescriptione:vt expressum est extra de prescrip.cum ex officij.Secundum vero Hosti.de mente iuris est:quod plures visitatores admittantur:vt ecclesia dei sincerius regatur vicia purgentur:et virtutes inserantur.Archipresbyter go visitabit:si hoc habeat de consuetudine: postea episcopus de iure communi:postremo archiepiscopus de iure communi:et legatus sedis apostolice cum papa non possit venire.Et contra hoc prescriptio non currit.extra de prescrip.cum non liceat.et.c.cum ex officij.nisi subditus nomine subditi:vel non subditus nomine suo prescripserit:vt in.c.cum ex officij.In quo casu secundum Hosti.requirendus est titulus.Et sic intelligit illud extra de prescrip.de quarta.et similia Subditus autem ex titulo concessionis proprij prelati.hoc ius prescribere non potest:nisi per papam concessio confirmetur et a tempore confirmationis prescriptio compleatur: extra de prescrip.si diligenti. Sic intelligit illud extra de reli.do.constitutus.et similia. Omnes igitur supradicti ad visitandum admittentur:vbi ecclesia non grauatur.Sufficiat ergo episcopo:quod ecclesie que ipsum procurare non possunt: per inferiores visitentur alioquin ipsemet prouidebit sibi.io.q.3.cauendum.Et sic intelligi potest illud extra de offi.ordi.inter cetera. Vel dic:quod loquitur ibidem de expensis: que fiunt circa equitaturas emendas:vestes: et similia ad que presbyteri non tenentur.Nam et a iure conceditur ei cum impeditur quod per alium visitet.Ipse autem episcopus si casus qui non potest per alium expediri accidat personaliter expensis proprijs vadat.Item dicendum est de archiepiscopo.s.quod ad locum non declinet: quin non possit ipsum recipere:nisi ex causa puta si malam famam audiat.etsi episcopus negligens existat.Et tunc proprijs expensis vadat:vel de suo det quatenus ecclesia non grauetur.Hoc enim de mente iuris est:quod in nullo casu ecclesia grauetur:extra de censib°.cum apostolus. Hec Hosti.

De excessibus prelatorum contra subditos et econuerso.ti.54°.

Isto in precedentibus de his que competunt prelatis. et cum interdum prelati excedant contra subditos:et econuerso: consequenter videndum est de excessibus eorum.Et primo continet de pluribus excessibus simul.z° specialiter de excessu simonie:qui est grauissimus inter alios excessus.Circa primum primo de excessibus prelatorum in subditos.z° de excessibus subditorum in prelatos. Circa primum sciendum: quod excedunt aliquando prelati dum nolunt absolutionis beneficium sine certa quantitate pecunie impartiri:extra de simo.ad aures. Quod itelligas

sm Hosti. quãdo petunt pro beneficio abso/
lutionis: quod est simoniacum. Secus est si
pro pena siue mulcta imposita petant. Etsi cõ
suetudo sit: q pro absolutione pecunia petat:
non valet consuetudo talis: qz est irrationa/
bilis: extra de simo. non satis. Si aũt sit con/
suetudo q petatur pro contumacia puniẽda
valet ar. extra de penis dilectus. Et idem di/
cendũ est de statuto. In his ergo casib9 absol/
ui debet libere excõicatus: et eo absoluto cogi
põt ad satisfaciendũ de pena. Si autem nõ sit
consuetudo vt petatur: non põt exigi: cũ nec
fuerit excõicatus pro illa. Sic intellige sm
Hosti. illud extra de simo. ad apostolicã. et c.
ad aures. Excedũt etiã subtrahẽdo et diminu
endo redditus subditorum: quos potius de/
fendere deberent et tueri: vt extra de resti. spo.
conquerente. Coguntur aũt resartire dãna:
vt patet ibidem. c. grauis. Et puniri possunt
pena extraordinaria: et sunt omnia reintegrã
da: vt extra. e. c. z. Nec debent eos irrationa/
biliter grauare: vel inhoneste tractare: sed tã/
q filios et fratres fraterna charitate tueri: et
honorare. extra. e. c. i. Excedunt etiã q seipos
instituunt in ecclesijs sibi subditis: Vñ cogũ/
tur eas dimittere: vt extra. e. ad aures. Exce/
dunt etiã denegando sacramenta malitiose:
et sine causa. In quo casu videtur q alibi pos
sunt accipi: ar. extra de prescrip. c. cũ olim. Qđ
est verum de priuilegiatis: vt patet ibidem. et
in casibus concessis extra de regularibus licz
et de sepul. c. i. Alias contra: extra de tẽpo. or.
ad aures. et c. q translationẽ. et de pe. et re. om
nis. Sed est ad superiores recurrendũ: vt ex̃
de iurepatro. nullus. Sed et aliqua sunt: que
in necessitate a quolibet accipi possunt. de cõ/
se. di. 4. sanctum est. et extra de offi. ordi. pa/
storalis. §. preterea. Hec Hosti. Excedũt etiã
in exigendo: dum imponunt tallias et collec/
tas indebitas. extra. e. c. i. Excedunt etiã qz
dum ecclesie romane vel eius legatis subue/
niunt: querunt predam potius q subsidium
in subiectis: vt habitum est. s. ti. precedenti.
ar. 3. Excedunt etiam quia de facili sine cã et
sine ordine iuris excõicant et suspendunt: cuz
excõicatio: que est eterne mortis damnatio si
ne certa et manifesta causa fieri nõ debeat: nec
pro paruis et leuibus causis: vt dicitur. ii. q. 3.
nemo. et c. nullus. Excedunt etiam dum ma
los clericos ordinant. di. 59. si officia. Exce/
dunt etiam dum exquisita et singularia ciba/
ria querunt. iz. q. z. gloria. Excedunt etiam
quia circa diuitias et ornatũ ecclesiarũ omne
studiũ suũ apponũt: et de ministerio nõ curãt.
Cõtra quos inuehit Hiero9. in preallegato
c. dicens. Marmora nitent auro: splendent
laquearia gemmis: altare distinguit: et mini/
steriorum christi nulla est dilectio. Excedunt
etiam episcopi dũ ab abbatibus et monachis
aliqua exigunt cõtra ordinis instituta: vt ex̃
e. sane. et de simo. ne dei ecclesiam. cum ea ad q̃
tenentur abbates episcopis scripta sint. i8. q.
z. hoc tm̃. et c. abbates. et extra de offi. ordi. cõ
querente. Unde si episcopi indebita et insoli/
ta exigant: possunt abbates iure proprio de/
negare: vt extra. e. sane. nisi prelatus esset in
possessione: vel quasi eius quod exigit. Tunc
enim illud subtrahere subdito non licez: vt
extra vt li. pen. a memoria. Excedũt etiã duz
religiosos contra indulgentias et priuilegia
sua molestant. extra. e. c. nimis. et c. tanta. Ex
cedunt etiam contra eosdez multis alijs mo
dis a quib9 cessare iubentur. li. 7. e. ti. frequẽs
Quidã etiã prelati nimis grauant monaste/
ria ordinis cistercieñ. li. 7. de censi. ad nostruz
Excedunt etiam in multis alijs: que dimitto
gratia breuitatis.

Equitur videre de z°. s. de excessibus
subditorũ in prelatos. Circa qđ scien
dum: q subditi qñcunq delinquunt
in superiores subtrahendo se ab obedientia
eorum: quod facere non possunt etiam aucto
ritate archiepiscopi: cum non habeant pote/
statem in subditos suffraganeorum suorum:
vt extra de exces. prela. sicut nisi in casibus.
Offendunt etiam prelatos subditi erigendo
contra eos ceruicem et calcaneum. In quo ca
su si vicarius insurgat contra personã eccle/
sie: falso sibi assumendo psonam: non tm̃ pri/
uatur beneficio propter fidẽ non seruatam:
vt extra de iureiur. querelam. sed etiã in toto
episcopatu ad executionẽ sui officij nullate/
nus admittetur: vt extra. e. illud. Astricti enĩ
sunt vicarij ad seruiendum ecclesijs et perso/
nis: vt extra de offi. vica. ad hec. Archidiaco/
nus etiam: qui contra fidem homagij prestiti
et debitam reuerentiam: epm dominũ suum
fore negauerit: vel super rebus spiritualibus
eum ad forum seculare traxerit: vel inuasori
ipsius episcopi vel sociorum eius: et fratrũ ei9
cum suis complicibus causam vel consilium
dederit: tanq membrum putridum debet ab
archidiaconatu et ecclesia perpetuo remoue/
ri: ita q ei9 beneficia per illos ad quos dona/
tio pertinet personis idoneis cõferanĩ. Hec
Hosti. Item offendunt superiores quando
sunt tanq singulares in aliqua ecclesia: et de
nouo fabricant sigillum: quod nunq consue
uerunt habere: quod nõ debent facere: etsi fe/
cerint: vti eo non debent: vt extra. e. dilecta.

Ergo a contrario: si tanq̃ collegium congregati sunt: licet eis sigillum habere extra de appel. significauit. Licet tamē cuilibet habere sigillum tanq̃ singulari et priuato: quia hoc etiam laico licet: vt. ff. de procu. si procurator. Sed et si quis proprium sigillum non habet: alieno sigillare pōt. Debet autem exprimere hoc mō Et quia proprio sigillo carebam: tali sigillo presentes litteras sigillaui: ar. C. de testamentis. si vnus. Sed quomodo sciam vtrū aliqui sunt in ecclesia tanq̃ singulares vel tanq̃ collegium? Respondeo. Per speciale priuilegium eis concessum si appareat: ar. ex̄ de elec. sacrosancta. Quod si non apparet considerandus est vsus ecclesie. Si enim nunq̃ cōsequētes actus habuerunt: nec elegerunt: nec per syndicum responderunt: nec archam cōmunem vel sigillum cōmune hacten⁹ habuerūt singulares iudicātur: vt extra. e. dilecta. Al's si hec proxime dicta consueuerunt habere et exercere: collegium iudicantur: extra de elec c. i. et de syndico. c. i. Licet autem singulares persone in preiudiciū priuati non possint per seipsos collegiare: pōt tamen hoc fieri auctoritate pape vel de consensu diocesani etiam inuito patrono in fauorem ecclesie. Si autem archidiacono vel alteri clerico fieret enorme preiudicium: est eidem in alijs restaurandum Sic intellige illud. c. sacrosanc. et extra de vi. et ho. cle. qm̄. Hec Hosti.

De simonia. ti. 55.

Onsequēter visco de excessibus prelatorum in subditos et econuerso considerandū est de simonie excessu specialit̄. Et primo q̄d sit: et vnde dicatur. 2° vtrum sit peccatum. 3° quot et quibus modis committatur: 4° qua pena simoniaci feriantur. 5° de restitutione simoniace receptorum. 6° que dispensatio circa eos: et per quos adhibeatur. 7° specialiter de simonia: quam cōmittunt prelati: vices suas vel ecclesias pro censu annuo concedēdo. 8° vtrum committatur simonia: si exigat̄ pecunia pro doctrina et docendi licentia. 9° de quibusdam casibus dubijs circa simoniam. 10. qui admittuntur ad accusandum simoniacum: et testificandum contra eum. Circa primum queruntur plura. primo quid est simonia. Respondeo sm̄ Dam̄. et alios plures doc. iuris canonici: q̄ simonia est studiositas siue studiosa cupiditas emendi vel vendendi spiritualia vel spūalibus annexa. Et redit in idem cum descriptione magistrali quā ponūt doctores sacre scripture. s. q̄ simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel annexum spūali. Et elicitur ex verbis Greg. i. q. i. Qui inquit studet donum dei mercari precio permanere non pōt in ordine sacro. Obijcit̄ aūt contra dictam descriptionē: quia ipsa innuit q̄ simonia committitur sola intentione: cuius cōtrariū videtur per plura iura: vt extra. e. tua nos in fi. et c vlti. et extra vt eccle. benefi. vt nostrū. Propter quod dixit Ian. q̄ sola pactio facit aliquem simoniacum. Hoc idem videtur sentire Ber. extra. e. c. vlti. et c. cōsulere. vbi dicit: q̄ nō credit q̄ sola voluntas faciat hominem simoniacum: licet alias peccet. Sed Hosti. dicit concordando: q̄ sola voluntate committitur simonia: quo ad deum: non tamē quo ad ecclesiam: vt extra. e. tua nos. in fi. Unde talis simonia sine resignatione et restitutione eius quod taliter sine pactione aliqua est receptū per penitentiā deletur: vt extra. e. c. vlti. Et si obijcitur q̄ sola intentōne cōmittit̄ vsura: ex̄ de vsuris. consuluit. Respōdet q̄ hoc non est verum in foro iudiciali: vt patet extra de vsuris. in ciuitate. sed in penitentia inducit̄ vsurarius ad restituēdū sic accepta: vt dicit. c. cōsului t. Si queratur quare etiam hic in penitentia non inducitur abbas ad restituēdū et monachus ad renunciandum: sicut vsurarius ad restituendum. Rn̄deo. Distinguēdū est: q̄ quedam sunt prohibita q̄r simoniaca vt emere vel vendere sacramenta. Et breuiter omnia que erant in veteri nouoq̃ testamento simoniaca. Et in his sufficit sola voluntas scilicet ad introducendum peccatum siue stet in finibus suis: siue progrediatur vlterius ad actum emendi vel vendendi vel etiam paciscendi. Sed non sufficit ad introducendam irregularitatem: si non progrediat̄ ad actum paciscendi. Quedam vero sunt simoniaca q̄r prohibita per ecclesiam: vt cum quis renūciat sue ecclesie: hac conditione vel pactōne: vt detur cui placuerit sibi. Et illis non obest sola voluntas: sed requiritur actus paciscendi ad introducendū peccatū: extra de offi. dele. ex pte. et de renū. de mlťa. Nō. n. peccat q̄ vlt renūciare vl'ēt actu renūciat bn̄f cio ad op⁹ alterius si dignus sit: dum tamen pactio non intercedat. Hosti. vero de his: que sunt simoniaca pter prohibitionem ecclesie ponit exēplū de venditione beneficij dicens: q̄ non erat prohibita in veteri testamento. Hodie ergo est simoniaca: quia prohibita. Unde hodie est simoniacum vendere vel mercari gastaldiam.

Iconoimatum .aduocatiam .7 hi⁹.extra.e.ad nostram.7.i.q.i.siquis .7.q.3.saluator. Et in his non obest sola voluntas:sed requiritur actus quo ad ecclesiam. Hec hosti. Predicta tamen distinctio circa ea:que sunt simoniaca ponitur cōiter a doctoribus modernis et antiquis:7 ponitur a Ber.extra de offi.dele. ex pte.i. Hosti.ergo respondens ad questionem premissam dicit: q illud quod seruatur de vsura:que vtroq3 testamento condemnat̄ seruabitur etiam de simoniacis primo modo dictis. Et sic intelligi potest illud. i.q.i. q̄ studet.7.c.reperiuntur.7 similia. De simoniacis vo 2⁹ modo dictis loquit̄ extra.e.c .vlti. Uñ videtur ſm ipm:q si episcopus tali spe duct⁹. scilicet pecuniam habendi clericum secularē ordinauit:7 postea pecuniam:quam sperauit receperit:induci debet in iudicio anime:vt pecuniam reddat:7 clericus qui eandem intentionem habuit:induci debet:ne suum exequatur officium:quousq3 secum fuerit dispēsatū: tamen quo ad ecclesiam celebrabit. Reddit etiam aliam rationem ipse hosti.s. q monachus nihil propriū habet. Unde q̄tūcunq3 sibi precium restitueretur:precium semper eēt monasterij:sed ei qui dederit vsuram restitutio fiet:quia ꝓprium habet. Obijcit iterum Hosti.cōtra eandem descriptionem:q2 innuit:q sine studiosa cupiditate emendi vel vendendi spūalia:vel spūalibus annexa non cōmittitur simonia:quod est falsum:vt patebit ī. Propter predicta igitur Hosti.describit simoniam sic. Simonia est spūalium vel spūalibus annexorum precedente pacto promissionis.conditionis.modi.seruitij.precum. vel cuiusuis tempalitatis receptio.siue donatio. Hec autem descriptio ex his que dicentur.ī. patebit. Potest tamen descriptio primo posita sustineri dicendo:q studiosa voluntas dicitur ibi voluntas ad actum exteriorem progressiua.ſm glo.i.q.i.qui studet. Potest etiā dici:q q2 peccati pfectio est in electione:licet quandoq3 homo iclinetur ad hoc ex infirmitate vel ignorantia. Ideo simonia dicitur voluntas studiosa:vt intelligatur esse voluntas eligens :non surrepticia. Nomine vero emptionis 7 venditionis intelligitur ibi omnis cōtractus non gratuitus. Unde etiā dignitates vel prebende vel alia ecclesiastica beneficia pmutari non possunt auctoritate partiū sine simonie periculo:sic nec transigi:extra de trāsf. super eo. Episcopus tamen hoc facere potest pro causa necessaria vel vtili: extra de rerum permu.quesitum. Est autem transactio de re dubia lite incepta:7 nondum finita:non gratuita pactio. Unde dicit Rob. q simoniaci sunt qui inter se paciscuntur hoc modo.tu facies pro posse tuo:q ego habeam beneficiū tuum:7 ego q tu meum. Possunt tamen sibi voluntates suas inuicem intimare: dicendo sic. Libentius essem in ecclesia tua 7 econuerso:7 episcopo significare. Ulterius ad euidentiam predicte descriptionis videndum ē quid ibi dicatur spirituale :7 quid annexum spirituali. Circa quod sciendum:q spirituale potest dici dupliciter scilicet per comparationem ad spiritum sanctum:7 per comparationem ad spiritum humanum. Spirituale dictum primo modo potest dici tripliciter .s. per essentiam:vt gratia 7 virtutes gratuite p casualitatem 7 dispositionem:vt sacramenta que sunt quodammodo causa gratie 7 virtutum 7 per effectum:vt ea que conueniunt alicui ex aliquo dono vel officio spirituali:vt pphetare:miracula facere:diuinum officiū celebrare. Annexum autem spirituali scilicet p comparationem ad spiritum sanctum dicit̄ multipliciter. Uno modo:quia in eo spirituale ministratur:vt vasa sacra:ecclesia cimiterium. Alio modo quia ex spirituali dependet siue cōsequitur:vt habere ecclesiam vel dignitatem ecclesiasticam :canoniam vel prebendam:siue aliud beneficium ecclesiasticum:vel ius percipiendi fructus prouenientes ex predictis vel ius percipiendi decimas :primitias vel oblationes. Hec enim omnia ordini clericali annexa sunt:quia solis clericis conueniunt. Tertio modo:quia antecedenter ad spiritualia ordinatur:vt ius personatus :quod est potestas presentandi ad officium ecclesiasticum. Posset tamen etiam annexum spirituali dici largo modo spirituale. Spirituale pmo modo dictum nec de iure nec de facto potest vendi. Spirituale vero 2⁹ modo 7 3⁹ 7 etiam annexum quocunq3 modo dictum vendi non potest de iure:sed de facto tantum. Que patebunt.ī.plenius. Et sicut spirituale predictis modis dictum non potest vēdi 7 emi :ita nec redimi vel resignari pro pecunia:vt extra eo.querelam.i.q.i.nullus episcopus.7. Non potest inquam redimi ab illo scilicet qui ius habet percipiendi:alias potest redimi sicut redimuntur decime de manu militum eas iniuste detinentium. In omnibus enim predictis omnis promissio:omnis conditio:omnis pactio commodi temporalis simoniam inducit vt extra de pac.c.vltimo.7.i.q.2.q̄ pio. Conditio tamen licita:7 que de iure est potest apponi:extra de elec. significasti. Spirituale autem per comparationem ad spiritum hu-

manum dicitur duplicitur. Uno modo per essentiam: vt scientie phice: que per inuestigationem et doctrinam humanam acquiruntur. Alio modo per causam: vt doctrina predictarum scientiarum. Scientie nec de iure nec de facto possunt vendi. Un prouer.17. Quid prodest homini stulto habere diuitias: cum non possit emere sapientiam? Doctrina vero de iure et de facto potest vendi. De quo dic vt i. Annexa vero huic spirituali: vt schole et libri vendi possunt de facto et de iure communi nisi ecclesia locum scholarum assignaret doctori. Unde dicitur simonia? Respondeo A Simone mago: qui voluit emere gratiam a beato Petro Act. 8. Giezita vero dicitur a giezi seruo Helisei: qui vendidit gratiam sanitatis Naaman syro. 4. Regum. 5. i.q.i. qui studet. Ex quo patet: quod venditor spiritualium proprie dicitur giezeticus. emptor vero proprie simoniacus. Usus tamen obtinuit: vt vterque simoniacus dicatur. Et hoc conuenienter. Ad hoc enim Simon voluit emere pecunia donum spiritus sancti: vt alii postea venderet: vnde in eo fuit quantum ad voluntatem vicium emptoris et venditoris.

Sequitur videre de 2° scilicet vtrum simonia sit peccatum. Respondeo: quod sic: etiam mortale valde graue. Unde i.q.i. qui studet. dicitur crimen capitale. Sicut enim dictum est. 2. li. aliquis actus est malus ex genere: ex hoc quod transit super materiam indebitam. Emptionis autem et venditionis indebita materia est res spiritualis. Cuius ratio est triplex. Prima est: quia res spiritualis non potest aliquo terreno precio compensari: sicut dicitur de sapientia prouer. 3. Preciosior est cunctis opibus: et omnia que desiderantur huic non valent comparari. Et ideo Petrus dixit Simoni Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. 2ª ratio est quia illud solum est materia debita venditionis: cuius venditor est dominus. Prelatus autem ecclesie non est dominus rerum spiritualium: sed dispensator. secundum illud. i. Cor. 4. Sic nos existimet homo: vt ministros christi et dispensatores ministeriorum dei. 3ª ratio est: quia venditio repugnat origini spiritualium que proueniunt ex gratuita dei voluntate. Unde Mathei. 10. dicitur. Gratis accepistis gratis date. Et ideo aliquis in vendendo et emendo spiritualia exhibet irreuerentiam deo et tribus personis diuinis: ideo peccat peccato irreligiositatis. Comparatur autem peccato heresis i.q.i. qui studet. et i.q. vltima. c. finali. non quia sit heresis proprie: sed similitudinarie: quia simoniacus ita operatur: ac si contra fidem sentiret: dum scilicet emere et vendere precio spiritualia nititur. Utrum in his que simoniam inducunt auctoritas pape excusaret a simonia? Respondet Ber. extra de pactis. cum pridem. quod in his que sunt ex sui natura simoniaca in veteri testamento vt vendere sacramenta et huiusmodi spiritualia non excusat auctoritas pape. In his vero que sunt simoniaca per constitutionem ecclesie excusat: quia potest in talibus dispensare. Hec Ber. Unde pape non liceret accipere pecuniam pro aliqua re spirituali: sicut nec alteri homini: Immo tanto peccaret grauius: quanto locum maiorem obtinet. Licet enim res ecclesie sint ipsius vt dispensatoris principalis: non tamen sunt ipsius vt domini et possessoris. Et ideo dicit Tho. quod si reciperet pecuniam pro aliqua re spirituali: siue de bonis ecclesie. siue de bonis aliis: non careret vicio simonie.

Sequitur videre de 3° scilicet quot et quibus modis committitur simonia. Circa quod sciendum: quod simonia committitur triplici munere: vt dicit Gregorius: Propter quod dicitur Isa. 33. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Est enim munus a manu scilicet pecunia: et a lingua scilicet fauor: et ab obsequio: vt seruitus indebite impensa. i.q.i. sunt nonnulli. Et contrahitur quandoque ex altera parte tantum. scilicet dantis et accipientis. Quandoque ex vtraque. Quandoque ex neutra: vt cum vtroque ignorante amicus ordinandi dat aliquid consiliario episcopi vel promittit. i.q.i. statuimus et c. si qui a simoniacis. Preter triplex autem munus predictum cantor parisien. posuit. 4m scilicet munus sanguinis. Unde dixit quod conferre ecclesiam vel prebendam alicui intuitu consanguinitatis est simoniacum. Sed aliis vt Alexan°. de anglia. et Tho. videtur quod hoc sit bene graue peccatum: non tamen simoniacum quia nihil ibi in precium datur vel recipitur: quod ad simoniam requiritur. Si tamen aliquis prelatus beneficium aliquod ecclesiasti cum alicui daret hoc pacto vel intentione vt ipse suis consanguineis prouideret: simoniacus esset. De tribus ergo muneribus supradictis per ordinem est dicendum. Et primo de munere a manu. Notandum ergo: quod hoc munus dare vel accipere pro spiritualibus: vel etiam annexis spiritualibus semper inducit simoniam: nisi adeo sit paruum: quod non debeat inducere promouentis animum: inspectis causa

tempore et qualitate personarum: vt extra eo. etsi questiones. Quod est verum si pactum non precessisset. Alias contra: vt extra eo. tue. et. i. q. i. placuit. et nullus. Et iudices precipue debent intendere: quia quicquid agant homines intentio iudicat omnes scilicet quo ad deum. extra de elec. cum ex officij. Ideo dicit Laurentius. Muneribus dandis attende quatuor ista. Quis dans: quisue petens: que res: que causa petendi. Quis scilicet pauper vel diues. Que res precij magni vel parui: et potest addi quintum scilicet an instante necessitate vel alio tempore conferant. Vetus enim prouerbium est. Nec omnes nec omnia nec ab omnibus. Valde enim inhumanum est a nemine velle recipere: sed et omnia et ab omnibus vilissimum est. ff. de offi. procon. solent. §. vltimo. Ergo esculentum et poculentum: quod consumi possit infra triduum recipere licet. ff. de offi. presi. plebiscito. Si tamen corrupta intentione et sine pacto dentur vel recipiantur munera quantumcunque parua committitur simonia scilicet quo ad deum: que tamen sine resignatione executionis ordinis vel beneficij collati purgatur sola penitentia. Et secundum hoc potest intelligi illud extra. e. nemo secundum Gof. Sciendum igitur: quod nihil debet conferri nec recipi pro sepulturis aut exequijs mortuorum: vel benedictionibus nubentium: nec pro chrismate: nec pro oleo sancto: extra eo. cum ecclesie. ea que ad nostram sententiam in tantum. Nec pro ecclesia conferenda vel consecranda. Vel abbate vel abbatissa in sede ponenda. Nec pro ecclesie inuestitura: nec pro consecrationibus episcoporum: intronizationibus eorum: benedictionibus abbatum: ordinationibus clericorum: licet de corruptela sit taxatum quantum sit isti vel illi tribuendum: vt extra. e. in tantum. sicut nec pro aliquo sacramento ecclesie: nec etiam pro pastu vel pastillo: vel pro voce: vel pro calamo: sine scriptura: et similibus est aliquid petendum vel dandum: extra. e. veniens et. c. i. et. i. q. 3. siquis obiecerit. Nec aliqua consuetudo prodest vt pro talibus aliquid exigatur. extra. e. non satis. et. c. sequenti. Si obijcitur: quod consuetudines laudabiles obseruari debent. i. q. 3. quesitum. et di. 18. de eulogijs dicendum secundum Hosti. quod ex pacto nihil recipi debet obtentu alicuius consuetudinis: sed recipi potest si offeratur gratis: sicut curia tenet et probatur extra. e. dilectus filius. et dicetur iam statim. Vel etiam secundum eundem Hosti. melius sic. Aut clerici exigunt a laicis obtentu consuetudinis. Et tunc non debent clerici retinere pignus spirituale: sed gratis debent sepelire: vel benedictionem dare: et postea veritate cognita per episcopum loci cogentur laici laudabilem consuetudinem obseruare. extra eo. ad apostolicam. Aut clerici a clericis. Et isti si petant aliquid in quo propria et priuata vtilitas versatur non valet: vt patet in dictis c. quesitum. de eulogijs. Excipiuntur autem quidam casus a iure: in quibus munus a manu recipitur: vel recipi potest. Unus est si offeratur gratis: extra eo. dilectus filius. in fine glo. a. Si autem dubitetur vtrum gratis vel ex pactione vel ex corrupta voluntate sit datum: debent attendi prenotata supra proxime. et secundum ea presumi potest pro et contra scilicet in foro causarum. Sed in foro conscientie attenditur intentio. Quidam tamen quibus consentit Ray. distinguunt: quia aut datur aliquod temporale pro spirituali: siue propter spirituale principaliter. Et sic est simonia. i. q. i. eos. in fine. et. q. 3. siquis prebendas. Aut non principaliter: ita quod alias daretur. Et sic non est simonia. extra eo. etsi questiones. dilectus filius a. in fine. De qua opi. dicit Rod. quod videtur dura: quia raro vel nunquam contingeret hoc. Quando enim episcopus Parisiensis intronizatur per archidiaconum Senon. consueuit ei dare dimidiam marcam auri. Quomodo autem vel quando sibi eam daret: nisi eum intronizaret. Unde credit quod si hoc sponte et sine pacto fiat non est simonia. Credit etiam quod si aliquod temporale detur: non vt debitum: sed vt dari consuetum: non est simonia. hec Rod. Sciendum autem quod non omnis pactio inducit simoniam. Nam possessio dari potest: vt in ea construatur oratorium: vt extra de resti. spo. olim. Et sub certo pacto dari potest licentia construendi ipsum: extra de censi. quanto. et extra eo. ex insinuatione. talia enim pacta reputantur spiritualia: sicut et illud extra de preben. significatum. Et in traditione sue rei quilibet potest quod sibi placet apponere pactum extra de con. ap. nullum. 2us casus est cum aliquid pro operibus spiritualibus alicui presbytero datur: qui ad ea alias non tenetur. iz q. z. charitatem. Et hoc est verum si non habeat alias vnde viuat. vt. i. q. i. iudices. Et ar. optimum. iz. q. i. illi qui. Unde suas operas locare potest ad tempus: vt faciunt presbyteri conducticij: vel quia hoc male sonat vicarij dicantur vel subsidiarij: vt extra ne prelati vices. c. finali. dummodo vt dicunt Goff. et Hostiensis principalem intentionem suam inferat non ad pecuniam: sed ad obtinendum

veniam. Si vero ad eas ex officio suo teneatur: puta quia est desponsatus et intitulatus ecclesie: nihil etiam obtentu sumptuum accipere debet. de consecratio. dis. z. sufficit. alias simoniam committeret: vt. i. q. 3. vendentes. Parochiani tamen cogendi sunt per superiorem soluere illud quod consuetudo laudabilis introduxit: extra eo. ad apostolicam. i fine. Et sic ad dandum oblationes. 16. q. i. statuimus. Si autem non tenetur et habet alias sumptus aut debet gratis cantare aut cessare. Alias si hoc faciat pro pecunia: aut erit ibi simonia: aut auaritia: vt dicit Gof. et Ray. Licet enim vt dicit Ray. forte non esset simonia eo quod nullus tenetur suis stipendijs militare: extra. e. cum sit. tamen esset ibi turpe lucrum: vel ad minus habet speciem mali. Predicto modo distinguunt Ray. Gof. et Hostien Rod. autem dicit: quod presbytero siue indigeat siue non pecunia dari potest in sumptus eius: non in munera sacerdotij. i. sacerdotalis officij quod impedit sicut dicit Hieronymus: quod decem panis crustula et vas mellis si prophete data fuerunt: magis in sumptus eius: quam in munera prophetie reputanda sunt. i. q. i. indices. Cum ergo dicitur: presbyter recipit pecuniam pro officiando ad tempus ecclesiam: loquitur prout ly pro notat causam sine qua non: vel causam adminiculatiuam: et non appreciationem officij vel etiam laboris: quem habet in officio sicut aliqui dicere voluerunt: quia labor ille adeo est annexus illi officio: quod non debet vendi vel locari: sicut nec officium ipsum: quia quisquis alterum illorum vendit: et reliquum. Unde in omni casu presbyter debet officium impendere gratis. Et quod ei datur debet dari gratis: sicut dicit Aug. quod apostoli gratis ab illis accipiebant panem: quibus gratis predicabant. Hec Rod. Est ergo notandum: quod cum dicitur aliquod temporale dari pro spirituali: hec prepositio pro potest denotare appreciationem siue commutationem: et sic non debet concedi: Potest etiam denotare causam finalem: vel efficientem: et sic vtroque modo potest concedi: vt sit sensus. Ille dat pecuniam pro missa. i. propter venerationem misse: tunc deuotat finem. Vel pro missa. i. pro deuotione misse: que mouet eum ad dandum: et tunc denotat causam efficientem. Potest etiam denotare adminiculationem: que etiam reducitur ad causam efficientem: vt cum dicitur: ille ministrat librum et calicem presbytero pro missa celebranda: vel ille dat pecuniam presbytero pro ecclesia officianda. Et sic etiam potest concedi. Notandum etiam quod temporalia ministrantibus spiritualia dantur et ab eis accipiuntur tanquam stipendium necessitatis: et secundum ecclesie ordinationem et approbatam consuetudinem: et non vt precium mercedis spiritualium: quia tunc dantes et accipientes committerent simoniam: non obstante aliqua consuetudine: quia consuetudo non preiudicat iuri naturali: vel diuino: quod prohibet simoniam. Unde. i. Thi. 5. super illud qui bene presunt presbyteri etc. dicit glo. Augustinus Accipiant sustentationem a populo: et mercedem dispensationis a domino. 3ᵘˢ casus est cum datur pro vita eterna in remissionem peccatorum. illud. Dan. 4. Peccata tua elemosynis redime: extra de testis. c. fi. et. iz. q. z. anime. Sed quare non est hic simonia: cum hec sint spiritualia: Rndeo Quia elemosyne ita dantur pauperibus quasi deo qui est dominus spiritualium ideo simonia non committitur cum eo: sicut cum prelatis: qui non sunt domini: sed dispensatores eorum. Item predicta cadunt sub merito: et proponuntur nobis venialia a deo pro moneta dilectionis et operibus charitatis: non sicut spiritualibus: que per ministros ecclesie conferuntur. Unde corporalis elemosyna non est precium vite eterne: nisi inquantum imperat a charitate. 4ᵘˢ casus est cum datur pro redimenda vexatione extra. e. dilectus filius. i. Unde si episcopus excommunicet me iniuste: vel minetur auferre mihi beneficium quod iuste possideo licite redimo ius meum dando sibi pecuniam: vt sententiam iniustam reuocet: vel ab hac iniuria cesset: ar. extra de mgris. prohibemus. Nec obstat illud extra. e. querelam. vbi videtur prohiberi: et emi et redimi: quia ibi exponitur secundum Gof. redimi. i. pro pecunia resignari. Nec obstat etiam illud: extra eo. nemo. quia secundum Gof. ibi non redimitur vexatio: sed emitur absolutio. Vel potest dici etiam secundum Gof. et Hostien. extra. e. dilectus. i. quod si quis excommunicatus iuste beneficium acquisiuit iniuste: tunc in vtroque casu committitur: extra. e. nemo. et. i. q. i. nullus episcopus. z. Redemptio ergo rei spiritualis permittitur vexato iniuste et redimenti: sed prohibetur vexanti: et pro vexationis cessatione recipienti. Si tamen excommunicauit me iuste: non licet mihi pecuniam pro beneficio absolutionis ei dare nec licet sibi accipere: licet tamen pro peccati punitione. Caueat autem absoluens ne in hoc magis intendat cupiditati: quam correctioni seruire. Rod. autem sentire videtur quod etiam simonia est si aliquid pro reuocatione iniuste sententie detur. Unde secundum eum iniuste excommunicatus coram superiore con-

qneratur. Sed qd dictum est prius commu/nius tenetur. Nihil ergo dandum est iudici p absolutione directe. Sumptus tamen quos fecit propter rei contumaciam aduersarius: vel etiam iudex cum procedit ex officio suo: debet ipse reus anteq̃ absoluatur reficere: extra vt lite non conte. quoniam. §. in alijs. ꝛ de sen. ex. sacro. ꝛ de appella. cum speciali. Si tñ sit excommunicatus iniuste absolui debet si ne omni grauamine: vt in. c. sacro. Hec Ber. extra. eo. ad aures. Quid si quis electus in episcopum det pecuniam aduersario: vt non impediat eius electionem? Respondeo: q̧ h̄ non licet sibi necante electionem nec post: si per electionem non sit ius acquisitum ei: extra. eo. de hoc. Si autem sit ei ius acquisitum licet sibi ñ quidē pro electione: sed pro vexati onis sue iniuste redemptione: extra. eo. dilec tus filius. i. Quid si aliquis de quo consta ret q̧ in electione nullum ius haberet ante electionem impediret ne electio fieret? Nun quid capitulum vexationem eius redimere posset? Respondet Rod. q̧ sic scilicet si ille impediret ne simpliciter electio fieret. Sed si impediret ne de isto: vel de illo electio fieret: forte tunc capitulum impedienti nihil dare posset: sicut nec ille cuius electionem impedi/ret. 5ᵘˢ casus est de consecratione ꝛ visitati/one. Si enim episcopus ecclesiam consecrat: vel episcopatum visitat. potest procurationē moderatam recipere: extra de censi. cum apo stolus: ꝛ extra. eo. cum sit romana. ꝛ de pre scrip. cum ex officij. ꝛ. 10. q. 3. relatum. Et ni/lominus tñ vr̄ h̄ facē gratis: ar. extra de vi. ꝛ ho. cleri. cum ab omni. Non tamen intelli/gas q̧ exigatur aliquid pro ipsa consecratio/ne. Alias contra. i. q. i. statuimus. sed pro la/bore vie. 12. q. 2. charitatem. etiam si ecclesia sit in ciuitate: extra de censi. venerabilis. ꝑm Gof. Secundum vero Hostien. in sum. cum talis labor sit spiritualis: quem prelatus ne/cessario ꝛ ex officio sibi iniuncto tenetur sub/ire: melius est dicere q̧ hoc prouenit ex cōsue tudine: extra. e. ad apostolicam. ꝛ ex equitate: vt qui seminat spiritualia metat ꝛ tempora/lia: vt patet p multa exempla. 12. q. 2. §. quia ergo. Quinimmo hoc est ex cōnexitate: vt ex/tra de cens. cum venerabilis. Secundum au/tem Ber. ꝛ Hosti. in glosa extra. e. cum sit. ꝑ/dicta procuratio premissa est a iure quasi lici/ta: quia non peccatur legis auctoritate. 23. q. 4. qui peccat. Et debet fieri secūdū facultates ecclesie sicut ꝛ alie: ex̄ de censi. sopite. Immo etiā si ecclesia non possit ex penuria: episcopᵘˢ suis sumptibus ecclesiam consecrabit. i. q. i. placuit. Sed quare datur episcopo procu/ratio pro ecclesie consecratione: ꝛ non pro cle ricorum ordinatione: cum etiā ibi sit labor? Respondeo. Qꝛ episcopus potest ordiare in sua ecclesia: ꝛ facile potest habere expensas in domo sua: non sic autem cum aliam cōsecrat aut visitat ecclesiam. Circa vero munus ab obsequio sciendum: q̧ tale munus semper in ducit simoniam quando pactuū interuenit. Unde si promitto tibi ecclesiam: vt negociū meum promoueas simonia est: vt extra. e. cuū essent. Si autem non interueniat pactū: tūc sic distinguitur ꝑm Gof. Hostien. ꝛ Ber. sup c. cū essent. quia aut seruio tibi hac spe secun/dario ductus scilicet q̧ conferas mihi bene/ficium: ꝛ principaliter seruio gratis. Et tunc non pecco: ar. di. 61. quid proderit. Aut seruio principaliter: vt conferas mihi beneficium: ꝛ secundario gratis. Et tunc delinquo. In q̄ tamen casu sufficit mihi: per penitentiam sa/tisfacere deo: vt dictum est supra. Et ꝑm hanc distictiōem itelligitur illud: extra. e. tua nos. ꝑm Gof. Et concordant iura: que videntur sibi inuicem contraria. Aliter potest distīgui ꝑm Ray. Gof. ꝛ Hostien. sic. Obsequiū aut est corporale aut spirituale. Si sit corporale: ꝛ honestum non inducit vicium: dummodo ñ interueniat pactum: vt si quis seruiat episco/po romam eundo: pro eo aduocando: eiᵘˢ ne/gocia procurando. Et hoc innuitur a contra rio sensu. i. q. i. sunt nōnulli. ibi munus ab ob/sequio: cum sit seruitus indebite impensa. Et hoc intellige vbi dignus dignum prestat obse quium: vt dictum est. Si vero dignus indi/gnum: vel indignus dignum obsequium pre/stet: simonie vicio non caret. Unde si seruiat ei ad vtilitatem consanguineorum eius: vel faciat aliquid huiusmodi: est munᵘˢ ab osequo: ꝛ est simonia cum ꝑm Tho. Si autem sit spi/rituale ꝛ interueniat pactum inducit vicium nisi beneficio: vel personatui sit annexum: vt cum est impositum hoc onus alicui pbēde: vt qui eam hebuerit dicat missam de beata vir/gine: vt extra de preben. significatum. Et itel/lige ꝑm Rod. q̧ propter obsequium corpora/le ꝛ honestum dari non debet beneficium: sed datur obsequenti meritis suis cognitis per huiusmodi obsequium: quia vt dixit cantor parisiensis curie prelatorum sunt probatoria clericorum. Sed pone q̧ vnᵘˢ debeat dicere missā maiorē: alius minorē: ꝛ conueniunt adin uicem q̧ vnus dicat missā pro alio ꝛ econuso? Nunqd eis licebit? Rndeo: q̧ sic: qꝛ cū dr̄ iste

impedit obsequium spirituale pro alio spiri/tuali. pro non denotat tibi appretiationem: sed adminiculationem: cum ille nō possit cā/tare pro alio: nisi ēt ille cātet pro eo. Esto q duo sint baptizandi: z vnus dicat alteri ba ptizabo te tali pacto: q postea baptizes me: Nunquid est ibi simonia? Rndet Rich. q sic quia in talibus nlla pactio: vel conuentio de bet interuenire: extra .e. tua nobis. Licet eniz dare aliquid spirituale pro sacramento ex pa cto: non sit licitum ex tot causis ex quot illi/citum est dare aliquid temporale: tamen est il licitum propter duo scilicet quia res a nō do/mino emitur: z quia est contra rationem gra tie q vendatur. Dicere tamen posset: ego ba/ptizo te: z rogo te q postea baptizes me. Qd intelligo in casu necessitatis. Circa autem munus a lingua sciendum q hoc munus dici tur: vel ipsa laus pertinens ad fauorez huma/num: que sub precio cadit: vel preces ex qui/bus fauor humanus acquiritur: vel contrari um vitatur. Et ideo si quis principaliter ad hoc intendit simoniam committit. Videtur autem principaliter ad hoc intendere quan/do preces pro indigno scilicet ex aliquo cri/mine quem ex huiusmodi simōia exaudit vn/de ipsum factum est simoniacum. Si vero p digno non est simoniacum quia subest debita causa: q ei aliquid spirituale detur. Potest tamen esse simonia in intentione: si non ad p sone dignitatem: sed ad humanum fauorem attendatur. Fm enim Laur. episcopus simo/niam committit si beneficium alicui propter consanguinitatem concedit: alias nō conces/surus: quia si quis iniusto cordis amore: vel sor didis pcibus zc. i. q. i. si quis. Nec obstat ar. eo. nemo. z. c. tua. Ex quo enim fauor tertij munus fauoris inducit: multomagis fauor eius: qui ordinatur. i. q. i. sunt nonnulli. Hoc notatur extra: vt eccle. bene. vt nostrum. Secundum autem Tho. talis collatio ē car/nalis z illicita: non tamen simoniaca: quia ni hil recipit. Sed quare minus simonia com/mittitur rogando pro indigno q̄ pecuniam dando? Rndet Ber. i. q. i. quibusdam. quia i rogando, nihil datur z nihil accipitur: z ideo ibi esse nullum commercium intelligitur. Sed z pro indigno magis munera q̄ preces ecclesia detestatur. Vel fm Alex. de an. preces ordinantur ad notificandum dignitatem ta/lis: sed pecunia ad mouendum inordinate ar bitrium conferentis. Potest autem circa hoc distingui fm Gof. z Hostien. sic: scilicet q pro mouetur quis aut precibus suis: aut alienis. Si suis aut ad prelaturam maxime que con fertur per electionem: z tunc simōia commit/titur: quia talis videtur ambiciosus: z eo ipo indignus: extra de elec. qualiter. z. i. q. i. sicut is. Aut ad simplex benef.cium: z tunc non cō/mittitur: dum tamen sit dignus: vt extra .eo. tua nos. in principio. Si autem promouetur precibus alienis: aut precibus spiritualibus: aut carnalibus. Si spiritualibus simonia nō committatur. i. q. i. latorem nisi prelatus con sanguinitate trahatur. i. q. i. ordinationes z. c. sunt nōnulli. vbi dicitur: q preces uccedūt loco precij. Tancr. autem z Greg. naso. dixe runt: q nullo dato simonia non committit. i. q. z. q̄ pio. Sed hoc intelligit Hosti. quando consanguineus est dignus. Tali enim magis q̄ extraneo tenetur prouidere prelatus: ar ex de cohabi. cle. c. i. Si vero sit indignus: locū habet vt prius dictum est. Si vero precibus alienis z carnalibus: aut promouetur ad pre lationem: aut ad simplex beneficium. Si ad prelationem: iniuste fiūt preces maxime quā/do rogans est laicus: cuius vultus timeri po/test: vt extra de elec. Ofius. Qu sqms: nisi for te prelatus non habito respectū ad preces: eū instituat ex officio suo necessitate: vel vtilitate ecclesie exigente vt extra de eta. z quali. curā. Si autem ad beneficium simplex: aut ille pro quo rogatur est indignus: z tunc simonia cō/mittitur: vt in. c. de ordinationibus. i4. q. i. z. c. nonnulli. Aut est dignus: z tunc non com/mittitur: si prelatus principaliter preces non sequatur. i. q. i. quibusdam. z ar. in. c. tuam. Hec Hostien. Ray. vero z Ber. extra de eta. tuam. conueniunt in premissa di. cum Hosti. z Gof. nisi q in primo membro scilicet quā do quis promouetur precibus suis sic distin/guunt scilicet q quis pro se petere non potest ecclesiam: vel dignitatem: vel beneficium ali/qd habens annexam curam animarum. Ad hoc. ar. 8. q. i. in scripturis. z. i. q. i. ordinatiōes z extra de iurepatro. per nostras Beneficiū vero simplex si indigeat z dignum se sentiat: petere potest sine metu simonie z pacto: extra .e. ad aures. Si vero sit indignus. vel etiam nō indigens peccat: vt dicitur ibidem. z. i. q. z. clericos. Et dicitur hic beneficiū simplex il/lud: qd est sine cura animarum: vel dignitate. Rod. vero dicit: q hec opi. videtur dura. Vn/de credit q aliquis pro se petere posset nisi sit indignus beneficium habens curā animarū annexam. exemplo. Isa. qui dicit. Ecce ego mitte me. Credit etiā q ex quo qs ē promo/tus ad ordines sacros: cum huiusmodi ordia tio requirat ecclesiasticū titulum: petere pos/sit ecclīasticū bñficium: lz abundet in tpalib⁹.

Et iura: que Ray. inducit loquuntur contra statum ecclesie primitiue: quando redditus erant exiles et distruebantur de facultatibus ecclesie: prout opus erat cuique.

Sequitur de 4° scilicet qua pena simoniaci feriantur. Circa quod sic nota secundum Hosti. quod simoniaci puniuntur et a iure et a iudice. A iure enim puniuntur ipso facto Qui enim fuerit ordinatus simoniace ipso facto est suspensus: etiam quantumcumque sit occultus. secundum Ray. Hosti. Gof. et Ber. extra. eo. accusant. et Innoc. super. c. extra. e. tanta. et quo ad se vt scilicet de sui ordinis executione se non intromittat. et quo ad alios vt scilicet nullus ei in executione ordinis communicet: siue peccatum eius sit publicum: vel occultum: ex eo. tanta. Ubi etiam dicit in aggrauationem criminis simonie: quod omnis peccator potest missam celebrare preter simoniacum. Omnis inquam peccator: subaudi non precisus toleratus penitens potest etc. Sic subaudiri debet secundum Gof. Hosti. et Ber. ibidem. Per hoc quod dicitur non precisus scilicet ab ecclesia per sententiam excommunicationis iudicis: vel canonis tollitur obiectio de excommunicatis et suspensis que excludunt a participatione sacramentorum Per hoc vero. quod dicitur penitens: tollitur obiectio de eo: qui est in mortali: qui suspensus est quo ad se. i. q. i. sacerdotes. Hoc tamen locum non habet vt dicit Gof. in enormibus etiam occultis. nec in mediocribus notorijs de iure: vel de facto. Huiusmodi enim crimina post peractam penitentiam impediunt executionem ordinis et quo ad se et quo ad alios: vt extra de temp. ordi. c. fi. et de renunc. nisi cum pridem. Unde Gof. sic supplet. Omnis peccator non precisus toleratus et penitens potest celebrare missam preter simoniacum: et preter alios delinquentes enormiter etiam occulte: vel mediocriter notorie. Alias etiam expositiones illius verbi ponit glosa Ber. Nec obstat predictis illud extra. e. ex tue. fraternitatis. vbi dicitur: quod non est tutum simoniacum coherceре in ordine ab offi°: quia illud itelligitur quando crimen est occultum: ita quod prelatus non scit illud nisi per confessionem: et ideo non potest eum prohibere: quando de facto officium exequatur: vt extra de offi. ordi. si sacerdotes.

Dam. vero dixit quod simoniacus in ordine occultus est suspensus quo ad se tantum: notorius vero quo ad se et quo ad alios. et quod. c. ex tue. loquitur de occulto. et. c. tanta loquitur de notorio. Sed secundum Hostien. melius est dicere cum doctoribus alijs illud quod dictum est prius scilicet quod etiam occultus est suspensus quo ad alios: quia talis habet characterem furtiuum scilicet large: quia non intrauit per hostium. secundum quod dicitur Jo. io. Qui non intrat etc. et i q. i. ordinationes. et ordo inde ortus cecidit: vt i. q. i. quibusdam narrantibus. et extra. e. accusatum. quotiens. Hoc intellige quo ad executionem de iure. Et secundum Innoc. super. c. per tuas. z. talis intelligitur esse suspensus ab actibus omnium ordinum: non tantum ordinis simoniace recepti: et per consequens administrationem in temporalibus perdit. dist. Si eos etiam qui. Et idem dicit de simoniaco in beneficio notorio. Si vero aliquis sit simoniacus: quia ordinem: vel beneficium contulit simoniace. Uel quia beneficium recipit simoniace. Uel quia fuit mediator simonie: si sit occultum suspensus est ipso iure: quo ad se: sicut et quilibet criminosus alius: non autem quo ad alios: ar. extra. e. et si questiones. veniens. ex tue. Si vero sit publicum siue notorium est ipso iure suspensus: quo ad se et ad alios: extra. e. accusatum. quotiens. et dist. 32. §. verum Hec secundum Ray. Gof. vero distinguit de eo qui receperit beneficium simoniace: et hoc est occultum si sit simplex beneficium suspensus est quo ad se tantum. Si vero sit dignitas que requirat ordinem certum: suspensus est quo ad se et ad alios. Unde quicquid gerendo dignitatis officium facit: suspensus agit: et animas subditorum decipit. Et idem dicit de beneficio curam animarum habente: quia de his duobus idem debet haberi iudicium: vt extra de elec. dudum. retho. et de eta. c. i. et extra. de fi. p. c. fi. Hec Gof. et ei consentit Hosti. Innoc. autem extra. e. super. c. per tuas. z. de simoniaco occulto in beneficio notat: quod talis licet non sit suspensus ipso iure: tamen ratione beneficij simoniace quesiti non ministrabit sine peccato: nec temporaliter nec spiritualiter: puta conferendo ordines si emit episcopatum: vel dignitatem episcopalem. Ab alijs tamen beneficijs: que non simoniace quesiuit suspensus non erit. Sed que est simonia occulta? Rndet Rob. quod hec est illa de qua non constat per sententiam: vel confessionem in iure factam: nec per rei euidentiam: que nulla possit tergiuersatione celari. Sed nunquid clericus publicus simoniacus est ipso facto excommunicatus? Uidetur quod sic. i. q. i. reperiuntur. vbi dicitur: quod quicumque pro spirituali dignitate munus aliquod detectus fuerit obtulisse ex eodem tempore se nouerit anathematis opprobrio condemnatum: atque a participatione corporis et sanguinis xpi alienum: ex quo constat illum hoc perpetrasse. Et ad idem dicitur ibidem. c. quicumque sacros. et. c. placuit.

Sed dic q̄ talis non est proprie excommunicatus: quia in.c. reperiuntur ſm glo. anathema non significat excōmunicationem: ſ; separationē a corpore ꝛ sanguine xp̄i. Unde subdit ibi. Atq; pro ꝛc. Q̄d enim generalit̄ p q̄libet mortali intelligitur: hic spāliter in detestationem huius dicit̄. Postea tñ excōmunicandus est: si eius contumacia hoc requirat. Et nota q̄ hec determinatio: ex quo si determinet hoc verbum constat: tunc talis demum suspensus erit: ex quo eum simoniacum esse cōstabit. Et hoc dixit Martinus hyspanus. Si vero determinet hoc verbum perpetrasse ſm hoc etiā occultus simoniacus est suspensus. Hoc notat̄ i glo. predicta. In glo. vero illius. c. qui studet. eiusdem q̄ōnis dicitur: q̄ qui est simoniacus ī accepto ordine non debet ante penitentiā ecclesiam intrare. Sed Jo. theutonicus dic̄: q̄ quilibet peccator etiam excommunicatus intrare potest ecclesiā; vt oret: dūmodo diuinis officijs non intersit: quia hoc non inuenit̄ phibitum. Puniuntur etiam simoniaci a iudice. Nam ſm Ray. ꝛ Gof. simoniacus in ordine qualitercunq; hoc iudici constiterit: siue per modum accusationis siue inquisitionis siue denunciationis deponitur ꝛ fit infamis. De primo extra de accu. super his. De 2° ibidem. inquisitionis. De 3°. i. q. i. si quis neq;. ꝛ ea. q. 7. requiritis. Hec Ray. ꝛ Gof. Simoniaci enim sunt infames. i. q. 3. c. vlt. Et hec ē talis infamia: q̄ talis admitti nō debet ad aliquod beneficium ecclesiasticum: nisi cū; eo p principem dispensetur. Tamen quo ad deū; peracta penitētia tollitur: ar. 2. q. 3. §. hic colligitur. Hoc Ber. extra. e. ex diligenti. in glo. penul. Rod. autem dicit: q̄ nō credit q̄ sequi debeat depositio: vel infamia quando simonia in modum denunciatiōis probatur: quia tūc ad solam penitentiam agitur. Simoniac⁹ aūt in beneficio ꝛ dignitate ſm Gof. conuict⁹ per accusationem deponitur ab ordine ꝛ a beneficio. Per inquisitionem vero amouetur ab administratione: extra de elec. per inquisitione; Idem fit quando per denunciatione;. Et ratio est: quia non posset agi penitentia: illud vl̄ illa retinendo. di. i;. nerui. Hostien. autem distinguit sic scilicet q̄ si queratur de crimine p modum accusationis: ꝛ is qui accusatur est īfamatus debet eum iudex ad tempus suspendere ab ordinis executione: quousq; didicerit an verum sit illud de quo accusatur: vt extra. e. accusatum. ꝛ c. quotiens. Et idem sētit ibidem Ber. Dicit enim q̄ hec duo capitula debent intelligi d̄ publice infamato. Alias non debet suspendi ſm eum. 2. q. 5. presul. ꝛ. §. si

Talis enim cū; sit suspēsus ipso iure: vt dictū est. s. suspendetur de facto a iudice. Et idē fit ſm Hosti. si sit occultus ex quo habentur indicia certa. Et sic intelligi potest illud: extra. e. sicut simoniaca. Et si accusator suam intentionem probauerit: siue per confessionem: siue per testes: quia non refert dūmodo sufficient̄ clareat. i. probetur: debet deponi. Et sic intelligi potest. c. sicut simoniaca. ꝛ. i. q. i. presbyter. ꝛ. i. q. 3. c. fi. Si autem per modum inquisitionis aut is contra quem inquiritur est secularis: aut regularis. Si secularis est qui beneficium simoniace acquisiuit: vel ordinem: aut acq̄siuit illud ignoranter: ꝛ tunc renunciare cogitur: sed non deponitur: vt extra. e. ex insinuatione. Aut scienter: ꝛ tunc depōitur: extra d̄ accusa. inquisitionis. Et idem sētit Ber. extra eo. de hoc. Et idem erit si regularis sit simōiacus in ordine: ar. extra. e. per tuas. 3. Si vero ī beneficio ꝛ ignoranter: renunciare tenetur: ꝛ de nouo recipietur loco priori mutato: ꝛ inferiori sibi assignato: vel ipso in alio loco eiusdē ordinis collocato: vt extra de regularibus ī fine. Tamen dantes ꝛ recipientes sunt pena canonica feriendi: extra. e. sicut tuis. §. penul. ꝛ finali. Sed quid si resignent q: restitui sperant: alias non resignarent: ꝛ sic iterum recipiuntur? R̄ndet Rod. q̄ sic recepti possūt remanere si conditio: vel pactio non interuenit ita tamen q̄ peniteat eos de corrupta intentione. Si vero regulares scienter promoti sunt simoniace ad consortium regulare: pena d̄positionis puniuntur. Recepti tamen ꝯ cōciliu; generale de mōasterio quod taliter adepti sūt remouēt̄: ꝛ alijs monasterijs strictioris regule intruduntur. In his vero qui recepti sunt ante concilium generale: misericorditer dispensatur: vt in alijs locis eiusdem ordis collocent̄. Uel si pre nimia multitudine nō posset hoc fieri: permittitur vt in eodem mōasterio post liberam resignationem remaneant: primis sedibus mutatis: ꝛ inferioribus assiḡtis. Secundum hoc intellige illud extra. eo. de regularibus. responso. i. ꝛ concilium generale quoniam simoniaca. Hec ſm Hostien. Secundum autem Ber. super hoc. c. quoniā;. standum est hodie isti constitutioni: quoniam est contra regulares simoniacos: qualit̄cunq; de crimine constet: vt scilicet sine executione ordinis ad penitentiam agendam retrudantur in monasterio artiori: cū; alias penitentiam agere non possint: ar. i. q. 7. req̄rit; ꝛ ex̄ de accu. inq̄sitionis. Et tūc sat; ītelligūt̄ depositi. Nā extra claustrū morari nō debēt: ne dānabiliter euagētur: vt d̄r in. d. c. qm̄. ar^m

extra de regularibus. c. finali. Sed quid fieret in casu precedenti si non inueniretur arctior ordo? Credit Ray. cum Jo. et Ber. sup illud. c. quoniam. quod post renunciationem mutari debeat in aliud monasterium: vel locum eiusdem ordinis. Quod si fieri non potest commode fiat saltem ad tempus: ar. dis. 81. valet. et postea eligatur de nouo vt. s. Et idem fiat secundum Ber. si nec potest ad tempus commode mutari: et hoc maxime vbi agitur de penitentia. Nota quod Ray. intelligit rigorem supradictum esse seruandum de simoniacis occultis: et in foro penitentiali: licet non constet de crimine in foro iudiciali. Quod etiam credit Rod. per illam decretalem: quoniam simoniaca: que non loquitur de inquisitione: licet quidam dicant: quod ille rigor seruari non debet: nisi de crimine in foro iudiciali constet: ar. extra. e. dilectus filius vbi loquitur de inquisitione. Sic etiam cum receptis citra: aliquando per papam dispensatur. Et quod dictum est de monachis etiam ad abbates extenditur. Non coguntur tamen renunciare monachi spiritualibus: nec abbates temporalibus hincinde acquisitis: nullo pacto precedente: sed sola intentione: vt dictum est supra. Sed quare secularis conuictus per modum inquisitionis degradatur: et non regularis? Rndet Hostien. quod ratio huius est: quia in inquisitione secularis subtilitas iuris requiritur: et ideo in huiusmodi criminibus exceptis de stricto iure pronunciantur: sed in inquisitione regularis de plano proceditur: et ideo de plano punitur. Quid si monasterium non abundat: sed est tenue et depressum paupertate nimia: Nunquid pecunia dari potest et recipi sine vicio simonie? Rx° secundum Gof. Hostien. Ray. et Ber. extra. e. non satis. et. c. quoniam simoniaca. In tali casu concedi pot: quod possint hec verba dicere illi qui sunt de conuentu volenti intrare. Nos libenter et gratis recipimus te ad nostrum consortium spuale: sed cum bona nostra non sufficiant nobis et tibi: porta tecum vnde possis viuere. Vel sic. Prouideas tibi vnde viuas. Dum tamen hec non dicant in fraudem: et dicant sine pacto. Tunc enim si intrans confert aliqua bona temporalia non committitur simonia: ar. est secundum Ber. i. q. 2. quam pio. si quis propter hoc. Tho. autem dixit in sum. quod pro ingressu monasterij non licet aliquid recipere: vel exigere quasi precium hoc pro victu persone recipiende licet recipere aliquid si non sufficiant ad hoc opes monasterij. Similiter etiam licitum est quod aliquis propter deuotionem: quam ostendit monasterio largas elemosynas faciendo facilius in monasterio recipiatur: sicut etiam licitum est econuerso prouocare aliquem ad deuotionem monasterij per temporalia beneficia: vt per hoc inclinetur ad ingressum monasterij. licet non sit licitum ex pacto aliquid dare: vel accipere pro ingressu monasterij. i. q. 2. quam pio. Rod. vero dicit quod etiam pacisci in talibus quando monasterium est indigens non est simoniacum: dum tamen non fiat pro spiritualibus conferendis: vel recipiendis: sed pro expensis faciendis: vel recompensandis. Unde credit quod licet exprimere nomina et quantitatem numeri oblatorum. Sententia prior est tutior: quam hec vltima: quia magis conuenit cum verbis tam iurium quam doctorum vt patet si quis ea consideret. Non obstat autem predictis: extra. e. quoniam simoniaca. vbi dicitur. Paupertatis pretextu volentes huiusmodi vicium palliare. Hoc enim intelligitur secundum Gof. et Hostien. quando non sic caute proceditur: immo recipientes faciunt pactum et forum certum: et cum sic commiserint: nituntur pretextu paupertatis se excusare: sed ex hoc pretextu non parcitur delinquenti: extra de diuor. ex litteris. Secundum autem Ray. et Ber. hoc intelligitur: cum hoc dicebant in fraudem.

Unde consulendum est ingredientibus quod intendant dare principaliter propter deum: et ne sint domui onerosi: ar. optimum. 16. q. 6. de lapsis. Nec obstat quod etiam a furto necessitas nimie famis excusat. de conse. di. 5. discipulos. quia tunc sunt omnia communia. Sed si non sit tanta necessitas non excusat in totum: extra de furtis. si quis per necessitatem. Quid de monasterio vbi nullum pactum imponitur: est tamen taxatum quantum puella intrans debet dare? Rndeo secundum Hostien. Talis taxatio reprobatur: extra. e. sic pro certo. et. c. intantum. in fine. Ideo si pactum interponatur in tali consuetudine seruanda est simoniaca: extra. e. veniens. et. c. intantum. §. cum vero expressius. Idem est si gratis recipiatur: et postea consuetudinem seruare cogatur: extra. e. audiuimus. et. c. iacobus. Si autem omni contentione et omni coactione cessante: illud quod est consuetum gratis detur: simonia non committitur quoad ecclesiam: licet committatur quoad deum. Et hoc est expressum: extra. e. c. fi. et habitum est. s. Sed nunquid posset super hoc aliquod remedium adhiberi? Respondeo: quod sic secundum Hostien. s. vt moniales puellam gratis et spiritualiter recipiant. Et si ita pauperes sunt: quod ei non possint in necessarijs prouidere: agant contra patrem ad dandum alimenta: ad que tenetur: vt dicet. i. tractatu de matrimonio. Vel si est mortuus agat ad partem hereditatis sue: vt in auc. de sanctis. epis. §. nullam. penult. col. 9. Pone quod aliquis timens pati repulsam dixerit abbati: si velletis

recipere me darem vobis terram meam. Abbas vero habito consilio cum fratribus recipit eum ignarum iuris et eorum que dixit abbas in capitulo. Ille autem postea antequam induatur dat res suas totas: vel partem monasterio. Nunquid est simonia: et potest talis ibi remanere? Respondet Rob. quod sive intuitu illius promissionis fuerit receptus: sive non: simonia est ex parte saltem offerentis: cum interposuerit conditionem dandi temporalia pro sua receptione: sicut innuit cano. extra. e. nobis. Nec potest iste remanere in huiusmodi monasterio: nec data repetere: cum sit in turpi causa. Tenetur tamen ad aliud monasterium transire: si ex illa sua receptione obligatus fuit ad religionem: vt puta si dedit se: et receptus fuit in monachum et fratrem: quia hec est quedam professio: ar. extra de regu. et trans. ad reli. porrectum. Quid si expressa fuit conditio de temporalibus habendis ex parte recipientium: et recipiendus omnino tacuit proponens quod non daret: sed tantum propter deum ingrederetur? Nunquid potest ibi remanere? Respondet Rob. quod non. sicut nec in precedenti casu: quia taciturnitas eius cum non contradixerit illicite pactioni: pro consensu habenda est: etiam in foro penitentiali: si propter hoc tacuit: quia timebat repulsam si contradiceret. Quid si interponatur conditio ex parte recipiendi: vel ex parte abbatis: sed antequam recipiatur: et antequam ingrediatur penitent vtrunque de conditione apposita: et eam revocant: et iste petit recipi propter deum tantum: et illi consentiunt? Nunquid licet? Respondet Rob. quod sic: dum tamen intentio non sit corrupta. Si autem iam receptus fuisset: et ingressus illud monasterium: ante revocationem huiusmodi conditionis: eo ipso indignum illo monasterio se fecisset. Quid de regularibus qui concedunt alicui quod completo biennio recipient eum: si tamen didicerit artem sutoriam: vel pistoriam: vel aliam mechanicam quando est laicus: vel quando est clericus si interim studuerit in scholis theologie: vel alterius facultatis? Quid erit si recipiant talem sub predicta conditione. Nec tamen volunt recipere eum ad habitum: nisi elapso termino et impleta conditione. Item quid de serviente regularibus: qui non vult servire eis: nisi promittant ei quod recipiant eum saltem post triennium: vel alium certum terminum et illi promittunt ei? Nunquid simonia est in talibus? Respondet Rob. quod in casu vltimo est simoniaca talis promissio. In reliquis autem casibus supra positis non credit committi simoniam. Nec est illicita huiusmodi pactio: vel

conventio: quia pium est: ac si dicatur: te recipiemus tali tempore: vel tali: si tamen: vel dum tamen interim reddas te idoneum: ad hoc vt recipiaris: et vtilem monasterio addiscendo tale artificium vel tale: vel scientiam talem vel talem. Quid de eo cui facta est promissio de recipiendo ipsum ad certum terminum sub predicta conditione? Nunquid adveniente termino et impleta conditione tenetur intrare: cum illi parati sunt eum recipere? Rob. dicit quod si nullum fecit votum: nec se obligavit illis ad intrandum: sed promissionem termini sibi factam acceptavit volens sibi providere in futurum: non tenetur intrare secundum iudicium fori penitentialis. In foro autem causarum de hoc iudicabitur secundum presumptiones et allegata et probata. Sed et episcopus qui recipit promissionem: vel iuramentum ab ordinando: quod eum non inquietabit super petendo titulo: et presentandus qui simile pactum recipit puniuntur. Vterque enim scilicet episcopus in ordinatione: et presentans in presentatione tenetur ordinato titulum assignare: extra de preben. episcopi. Ideo vterque punitur. Nam presentator ipso iure suspensus est per triennium ab executione ordinum: ordinator vero: et ordinatus suspensi sunt sine prefinitione temporis a collatione et executione ordinis: sic suscepti: donec gratiam sedis apostolice mereantur: extra. e. si quis ordinaverit. Greg. Et debet intelligi secundum Hosti. hec decretal. in foro penitentiali: non iudiciali. q. d. Caveant sibi ordinator et ordinatus et presentator tale pactum interponentes et recipientes: quia licet occultum sit et probari non possit: penam tamen istam ipso facto a canone patiuntur: et sic ipso iure suspenduntur. Sed contra. Idem est remittere: quod dare: extra de testis veniens. Sed iste. s. presentatus: vel ordinatus remisit ius quod sibi competebat contra presentatorem vel ordinatorem de promissione facienda sibi. ergo videtur quod deberent non tamen suspendi: sed etiam deponi: vt extra. e. de hoc: Respondet Ber. extra. e. si quis quod talis nihil remittit: quia nihil adhuc sibi debetur: sed renunciat iuri: quod acquireret si presentaretur debito modo. Sed in. c. veniens remittitur quod in presenti debetur. Et si iste sic remitteret: tam ipse quam recipiens deponerentur si convincerentur: ar. extra de hoc. et in. c. insinuatum. Et ideo minor pena imponitur. Et hoc intellige si crimen sit occultum. Si vero crimen esset manifestum semper esset suspensi Et si accusaretur de tali promissione: vel iuramento deponeretur. Hoc Ber. Si autem crimen probari non possit indicitur purgatio infamato: in qua si deficiat punitur tanquam convictus extra. e. de hoc. et. e. c. insinuatum. Pone quod aliquis non habeat titulum et vult ordinari: episcopus vero non vult eum ordinare: quia caret titulo: rogat autem aliquem presbyterum

vt pñtet eum ad ecclesie sue titulum: qd ille facere renuit: ⁊ iste promittit sibi q̄ si eum pñtet nūquam portionem aliquam de ecclesia sua petet: ⁊ sic illo pñtante ordinatur ille. Nunquid ibi committitur simōia? Rñdet Ray. q̄ talis nisi fuerit cum eo misericorditer dispensatum: nec ad ordines superiores ascendere: nec in suscepto taliter ordine debet fm rigorem canonis ministrare: extra. e. per tuas. ⁊. Nec etiam excusatur per ignorantiam iuris scilicet si non credebat hoc licitum esse: vt dicitur ibidem. Sed quis cum eo dispensabit? Credit Ray. cum Jo. q̄ solus papa. Et est simoniacus in ordine. Ordinator autē a collatione ordinum: ⁊ pñtator ab executione per triennium se nouerint suspensos. extra. e. si quis ordinauerit. Secundum Rob. autē potest cum eo episcopus dispensare: vt ministret i ordibus ante rite susceptis. Sed nūquid licet simoniaco beneficium dimittere sine licentia superioris? Rndet Ber. extra. e. d regularibus: q̄ de regularibus tenendum est qd dicitur extra. e. quoniam. ⁊ habitum est. s̄ Episcopi vero renunciare non possunt sine licentia pape. Inferiores vero renuncient i manibus suorum prelatorum: ar. extra de renunciationibus. nisi. §. i. ⁊. c. admōet. Et si nollēt recipere: nihilominus debent cedere: quia nō dimittitur peccatum nisi restituatur ablatū. 14. q. 6. si res. Pone q̄ papa sit per simoniā electus: ⁊ probata sit simonia: nunquid ipse d ponetur? Rndeo q̄ non: ar. 2. q. 4. interrogatum. Nec obstat illud di. 79. si quis pecunia. vbi dicitur: q̄ ille qui est in papam simoniace electus non hētur apostolicus: quia loquit̄ de illo qui non a cardialibus: sed ab alijs eligendi potestatem non habentibus est electus Hoc notatur in glo. c. si quis pecunia. Nihilominus tamen cardinales possent accusari de simonia: vt di. 79. si trāsitus: vt etiā notatur i glo. predicta. Sed nunquid papa potest cōmittere simoniam? Rndet Tho. q̄ sic: ⁊ tanto gui⁹ q̄̄to i altiori gradu consistit. Res enim ecclesie non sunt eius: vt domini: sed vt dispē satoris. Unde si pro aliqua re spirituali reciperet aliquā pecuniam d redditibus ecclesie simoniacus esset. Et idem est si reciperet pecuniam ab aliquo laico: vt de rebus ecclesie.

Equitur videre de 5ᵒ. s. d restitutiōe simoniace acceptorum. Circa qd sciendum: q̄ recipiens beneficium simoniace tenetur renunciare ⁊ restituere omnes fructus perceptos: ⁊ qui recipi potuissent. s. a possessore sufficienter diligenti. 14. q. 6. si res aliena. ⁊ extra de restitu. spo. grauis. Hoc verū est eo sciente ⁊ consentiente simonia cōmissa fuit: vel si statim cum sciuit non renūciauit: ex̄ e. sicut tuis. circa finem. Nam si esset bone fidei possessor: quia eo nesciente simonia commissa fuit: ⁊ cum sciuit statim renunciauit: nō de consūptis: sed tantū de restantibus teneretur. C. de rei. vendi. certum. Generaliter eniā possidēs sine titulo tenetur ad omia damna ⁊ lucra percepta ⁊ percipienda. ff. d rei vendi. si nauis. §. generaliter. Et dicitur hic titulus iustum initium: vel iusta causa possidendi: vt emptio. venditio: donatio ⁊ similia. Idem ē si titulum habeat talem: q̄ pro non titulo sit habendus: vt si contra legū interdicta sit mercatus. C. de agri. ⁊ censi. l. quēadmodū. Hoc autem intellige de fructibus: qui supersunt d ductis expensis: que fiūt gratia querēdi: fuādi: ⁊ congregandi. fructus. Hec enim deducūtur tam a bone fidei possessore: q̄ā a male fidei possessore. ff. de peti. hē. si a patre. §. vlt. Hoc etiam intellige de fructibus: quos non expendit in seruitium: ⁊ vtilitatem ecclesie: sed i alios vsus: ar. ff. d ne. ge. si. pupilli. §. sed ⁊ si quis

Sed cui restituet pecūia: vel possessio simōiace acepta? Rndeo fm Guil. nasoñ. Ubi totum capitulum reliquit restitui debet ei q̄ d dit. Sic intelligitur illud: extra. e. veniens. Si autem vnus: vel duo: vel aliquis extrane⁹ reliquit debet dari ecclesie in cuius iniuriam data fuit. Sic intelligit illud extra. e. de hoc. Sed fm Tanc. si ille qui pecuniam dedit in seculo remanere velit non restituetur sibi: q2 idignū se ea fecit: q2 turpiter dedit. 14. q. 5. ñ sane: sed ecclesie vt. s̄. Si vero religionem intrare velit: vel iam intrauit debet ei restitui: ne sit onerosus mōasterio ad qd trāsit. Et huius sententie est etiā Hosti. ⁊ Ray. Dicit ēt Hosti. in glo. super. c. de hoc q̄ idem iuris videtur si adeo sit pauper: q̄ non habeat vnde viuat. Secus est si sibi sufficiat. Dicit etiā ibidem: q̄ si dans errauit in iure subuenietur ei ⁊ restituetur: extra. e. veniens. Addit autem. Ray. ⁊ conuenit cum eo Ber. extra. e. de hoc. in fi. vlt. glo. q̄ quando transit de illo monasterio qd simoniace intrauerat ad aliud monasterium: debet ei reddi pecunia simpliciter ⁊ possessiones saltem quo ad vsufructum illi monasterio ad qd transit: vt sic habet onus ita habeat emolumentum. Et sic loquitur i contrarium. simile. 16. q. 6. de lapsis. ⁊. 27. q. i. si quis rapuerit. Et ille vsufructus statim eo mortuo erit finitus: ⁊ redibit ad primum monasterium. Sed quid fiet si abbas ⁊ totum collegium sunt in culpa? Respondet Rob. ⁊ Thomas. quod si fuerit data pecunia: non

debet remanere penes monasteriū: q2 se fecit indignum illa: sed sm dispōnē superioris est pauperibus: vel alteri monasterio danda. Si vero possessio fuit data: debet similiter auctoritate superioris alteri mōasterio dari: vel ei⁹ precium pauperibus erogari. Si autem non fuit in culpa totum collegium: sed solus abbas: vel aliquis de collegio delictum persone non debet redundare in dannum ecclesie: vel monasterij. Unde potest illud qd fuit datum remanere penes monasterium illud: preserti cum in eius iniuriam fuerit acceptum. Ita tñ q quantum potest fieri commode illi qui fuerūt in culpa inde non habeant commodum.
Quid si aliquis clericus secularis dedit pecuniam episcopo pro se beneficiando: vel ordinādo. Cui restituetur pecunia sic recepta? Rndet Rob. q si dedit eam pro habendo beneficio: refundi debet in vtilitatem ecclesie: vel prebende: quam sic habuit: ipso amoto a beneficio illo: nisi forte pro ipso habendo pecuniam dedisset alicui seculari collegio. Tunc enim debēt fieri de illa: sicut dictum est. s. de pecunia abbati et monachis data. Si autem dedit eaz pro ordine habendo: et ipse non habebat beneficium ecclesiasticū illa pecunia debet dari illi ecclesie catedrali in cuius ignominiā fuit accepta. Si autem habebat beneficium: ad cui⁹ titulum gratis ordinari debebat: aut si dedit pecuniam pro aliquo beneficio obtinendo ab episcopo: vel alio prelato ecclesiastico cum facta sit iniuria: et ecclesie illius prelati: et ecclesie: vel prebende sic acquisite: pecunia debet cedere partim in vsum huius ecclesie: et partim in vsum illius. Quid si quis ecclesie: vel monasterio bona sua simpliciter offerat sine pacto: hac tamen intentione scilicet vt per bōa temporalia adipisci possit spiritualia non daturus aliter illa: nec etiā aliter clerici: vel monachi reciperent eum? Nunquid receptio talis erit simoniaca: et nūquid taliter accepta erunt restituenda? Rndeo. Tam ille q illi simoniaci: quia sola voluntate committitur simonia: vt dictum est. s. circa principium hui⁹ tituli: et sz Ray. Nec ille sic receptus tenet renunciare: nec sic recipiētes taliter accepta tenentur cuiq restituere: quia huiusmodi simonia mentalis: alias per condignam penitentiam expiatur: extra. e. mandato. Nota sm aliquos quando recipitur pecunia cum iniuria plurium restitui debet ei: qui potior erat i re data post dantem. Et sic si aliqui alliciant aliquem per auariciaz et fraudem: vt itret monasterium: vt habeant inde magnam pecuniam: licet in iniuriam mōasterij sit recepta: tñ quia heredes in hoc defraudantur: qui potiores erāt p⁹ illū oz eis reddi. Sic itelligūt illud 20. q. 3. constituit. Ad h nota: q pla t⁹ extorquēs aliqd ab ecclia p simoiā: reddē oz dupli catū: ex. e. audiuim⁹. Extorquēs vo p ocussionē reddē oz qdruplicatū. i. q. i. ocussionis. Cōcutē āt dr q ptextu officij sibi omissi extorquet aliqd ab iuito oniādo. 23. q. i. militāc. Hec supͣ dicta sēt de pena clericoꝝ. Laici aūt dbēt excōicari. i. q. i. reperiūt. si quis epo.

Sequitur videre de 6⁰ scilicet que dispensatio et per quos circa simōiā adhibeatur. Circa qd distinguendu3 est: vtrum quis sit simoniace promot⁹ et simoniacus: vel simoniace promotus: et non simoniacus: et vtrum committatur simōia in ordine: vel beneficio. Simoniace promotus: et nō simoniacus est quis: quādo aliquo pro eo pecuniam dante: vel promittente: ipso tamen ignorante: nec postea cum ad eius noticiaz puenerit ratum habente est ordinatus: vel beneficiatus. Simōiace vero promotus et simoniacus est quis quando ipse: vel alius pro eo sciente: vel postea ratum habente est ordinatus: vel beneficiatus. Cum promoto igitur simoniace et simoniaco in ordine: episcopus dispensare non potest: extra. e. nobis in fi. sed solus papa: extra. e. si quis. in tex. et glo. et de renunc. post transactionem. in. glo. 6. Sz nunquid papa potest dispensare cum tali: nisi renunciet ordini male recepto? Et vdetur q nō quia simoniacus furi comparatur. i. q. i. ordinationes. et vicium furti non purgatur: nisi in potestatem domini reuertatur. i4. q. 6. si res aliena. Sed dicendum: q bene potest dispensare: quia vicium furti potest purgari: re etiaz apud furē rēanēte. ff. d. vsur et vsuc. si fur. Ho⁹ notatur in glo. illius. c. ordiatiōes. Quid si de pecunia simoniaca fundata sit ecclesia? Rndetur. i. q. i. non est putanda. in glo. q nō demolietur. 24. q. 3. comperimus. et. iz. q. z. aux. Quid si d pecūia simōiaca emat qs vineam? Nunquid de fructu eius facere poterit elimosynam? Rndet ibi glo. predicta q non: quia eodem iure censetur cum pecunia: cum fructus loco pecunie succedant: ar^m ex de vsur]. cum tu. in fi. Cum simōiace vero ordinato non simōiaco potest episcopus dispensare. i. q. i latorem pñtium. et. i. q. i. pñtiu3: et ex e. de simoniaco. i tex. et glosa. Et hoc sm Ray. Gof. et Ber. ibidem. si postq sciuerit se simoniace ordinatum: renunciet prius simpliciter et pure executioni ordinis sic suscepti. Ad hoc enim tenetur extra de elec. si alicuius. i. q. 5. quicunq3. in prin⁰. et extra. e. ex isinuatiōe.

Quod enim dicunt hec iura & similia in beneficio & dignitate putant habere locum & in ordine. Si dicatur q talis nō habet executionē & nullus renunciare potest ei qđ non habet: respōdet Gof. q potest renunciare quātum est in eo offerendo se perpetuo depōni: vt di. zi. nūc autem. Secundum autem Hosti. cum tali simoniace ordinato non simoniaco potest forte si crimen sit occultum episcopus dispensare: ar. extra. e. de simonia. Cum promoto vo simoniace ad aliquam religionem non simoniaco: fm aliquos potest episcopus dispensare: ar. extra eo. de regularibus. Secūdū alios vero indistincte standum est illi: extra. e. qm̄. Prime opiniōis videtur esse Ray. Immo fm eum cum tali potest dispensare: non tm̄ eps: sed etiam alius prelatus eius: vel caplm: dum tamen ipsi non fuerint participes simonie. Tunc enim cum propter hoc debeant puniri: extra. e. dilectus. non debent ex eodem facto puilegio gaudere: sed potius videntur potestatem eligendi amisisse: & alij q nō peccauerunt acquisiuisse: extra đ elec. bone me. Sed nūquid cum eo qui per alienam simoniam religionem intrauit: vel beneficium: vel ordinem obtinuit: nec statim cum sciuit renunciauit: sed in ordine suscepto ministrauit: & ordinez alium recepit episcopus dispensabit? Credit Rođ. q hoc episcopus possit: q2 talis non est simoniacus licet in hoc grauiter deliquerit. Non tamen de abbate: vel caplo credit: q circa ordinem dispensare possit: quia hoc eis concessum esse nō recolit. De simoniace vero promoto non simoniaco ab beneficium distinguunt sic Hostien. in summa. & Ray. & Ber. ex̄ de renūc. post trāslationem in glo. z. s. q si beneficium illud erat simplex: tunc post liberaz eius resignatiōem: potest illud recuperare ex dispensatione episcopi: vel capli cum consēsu episcopi: extra. e. ex isinuatione. & de elec. si alicuius. in fine. Vel potest dici fm glo. illius. c. ex insinuatione. q captiulum non dispensat: sed eligit talem per dispensationem episcopi quia episcopus cum eo dispensat de consilio capituli. i. q. 5. pn̄tium. Et dicit Rođ. q h̄ dicitur simplex beneficium: qđ est sine prelatione dignitatis. Aliquando eni dicitur simplex beneficium: qđ non habet curam animarum annexam: vt supra in ar. 3. §. circa autem munus a lingua. Unde dicit: q de ecclesia habente huiusmodi curam animarum annexam: sine prelatione dignitatis: potest episcopus i h̄ casu dispensare. Sed quid si ei dignitas sit annexa? Dicit q non potest: ar. extra de prebē. c. vlt. Si autem erat prelatio: vel dignitas: h̄ distingue scilicet q si ad episcopum sine aliq̄ accusatione venerit: & proprio motu renūciauerit: humiliter postulans. vt eius renunciaᵒ admittatur: facta renunciatiōe recupare poterit eam ex dispensatione episcopi sui: si tam̄ vtilitas: vel necessitas ecclesie hoc reqrat. ar. i. q. 5. pn̄tium. & c. quicunq3. circa principium. & ar. extra de elec. si alicuius, a contrario sēsu. Si vero in iudicio contenderit: vel vocatᵒ fuerit: & timore probationum in iudicio cōfessus fuerit: non potest episcopus illa vice: vel in illa vocatione cū eo dispensare: sed pōt alia vice: vt ar. extra. e. nob. §. i. & extra de elec. si alicuius. in prin. Et fm hoc intellige illud. i. q. i. erga. &. i. q. 5. pn̄tium. & alia similia. Hoc autē dicit Rođ. esse verum: quando aliquis est electus ad prelationem vel dignitatem per collegium: sed si eligeretur per regem: vel p aliquez iuspatronatus habentem: credit q episcopus dispensare posset q post resignationem iteruz eligeretur. Et idem dicit si non constaret de simonia: nisi per confessionem occultam: in foro penitentiali factam ante confirmationem electionis. Vel dic breuius etiam fm hosti. q in simplici beneficio dispensat episcopus cum capitulo cum causa & sine causa: dum tamē h̄ exposcuut merita. Sic intelliguntur illa. c. ex insinuatione: & si alicuius. in fine. In duplici autem potest dispensare episcopus etiam illa vice: si hoc requirat ecclesie necessitas: vt in. c. pn̄tium. alias non potest illa vice: vt in. c. si alicuius. in princi. Et sic illud decretum antiquū. scilicet pn̄tium. determinat Gregl. in. c. si alicuius. & hoc determinat celestinus. in. c. nobis fuit. Cum simoniace vero ad beneficiū promoto & simōiaco fm Ray. Gof. & Ber. solus papa dispensare potest: & non alius: nec in illo beneficio: nec in alio scilicet si remanet in seculo. Est ar. s3 Ray. extra. e. de regularibus. fm vero Gof. & Ber. in. c. nobis. Finis eni huius. c. referri non debet fm Gof. ad eius principium: siue ad casum in eius prinᵒ positu3. s. de simoniace prōmoto non simoniaco: đ quo certum est q episcopus dispēsare potest: vt dictum est s̄. sed referri debet ad casum de simoniaco qui ponebatur in parte decisa illius đ cretalis: quem etiam intellectum ponit Ber. ibidem. Secundum vero Hosti. cum tali episcopus in duplici modo potest dispēsare: sed in simplici forte potest instante necessitate ecclesie: alias autem non. Innocē. autem đ hac materia sic notat: extra. e. super. c. de simoniace. scilicet q ignoranter simoniace promotus remanet in ordine sic recepto per dispensationem episcopi. i. q. 5. pn̄tium. In alijs aūt

ordinibus:vel beneficijs non simoniace habitis:etiam sine dispẽsatione manebit:et noua beneficia acquirit. Nouos autem ordines habere non potest:nisi primo dispensetur cum eo: in ordine simoniace habito: cum per saltum esse promotus.di.52.c.i. De ordinato vero simoniace scienter idem dicit cum alijs. De beneficijs autem distiguit sic scilicet quod si quis ignoranter obtinuit simoniace prelationem non potest episcopus dispensare vt habeat illam sed in simplici beneficio potest: sed dispensare non potest vt ad maiores ordines ascendat. i.q.5. §.i. Hec Innoc. Et idem dicit Hostie. ibidem in glo. Item episcopus potest dispensare secundum Ray. cum eo:qui sola voluntate siue intentione commisit occulte simoniam:quia non inuenit sibi prohibitum:ar. extra de sen. exco. nuper. immo etiam ex toto per condignam penitentiam liberatur:extra .e. mandato. Item secundum Ray. episcopus dispensare potest cum his: que sequuntur post legitimam penitentiam scilicet cum eo:qui ordinem vel beneficium contulit simoniace:vel fuit mediator simonie:dummodo sit occultum. Item cum eo:qui carnales preces interposuit pro indigno:nulla interueniente conditione:vel pactione. Item cum eo qui recepit ordinem simoniace in ordinibus antea rite susceptis. Item cum eo qui recipit beneficium simoniace postquam resignauerit in ordinum executione. Qui vero scit:vel credit conferentem eidem ordinem et beneficium contulisse principaliter propter obsequia vel carnales preces interpositas a se:vel ab alio: si indignus erat ex alio crimine quam ex illa simonia resignare debet:quia tunc huiusmodi succederent loco precij. Alias si dignus erat non tenetur:sed penitere debet de intentione corrupta. i.q.i. sunt nonnulli:et extra .e. mandato. Hec Ray. Sed nunquid episcopus cum eo qui recepit beneficium simoniace postquam resignauit:sicut in ordinum executione:ita etiam in ordinum receptione dispensare poterit? Respondet Rob. quod non. Cum enim non possit dispensare in beneficio recipiendo:quod est minus probabile:quod nec in ordine recipiendo:nisi intraret religionem: tunc enim fauore religionis episcopus dispensare posset si simonia occulta esset. Si autem manifesta:vel diffamatus in illa esset:non posset:quia si infamatus esset:tunc ad inquisitionem procedere:vel purgationem infamato indicere debet. Sed nunquid episcopus dispẽsare potest in simonia commissa circa officia mortuorum: benedictiones nubentium:sepulturas:chrismatis venditiões:sacrorum vasorum siue vestium benedictiones:et consimiles species minores? Respondet Hostie. quod sic secundum magistros post peractam penitentiam:quia non prohibetur:ar. extra de sen. ex. nuper. Nec obstat illud. i.q.i. erga. quia loquitur de simoniaco in dignitate. sicut et extra .e. nobis in fi. secundum Gof. Quod autem dictum est .s. scilicet episcopum dispensare posse debet intelligi quando non sibi:sed alicui sociorum eius ipso ignorante fuit pecunia data. Alias si ipse deliquisset:potestate dispensandi indignus esset:ar. extra de cle. coniu. diuersis. in fi. et .i.q.5. presentium. Et tunc vt dicit Rob. dispensaret papa:vel successor illius episcopi:aut alius iudex ordinarius illius clerici:puta si domicilium habet:vel beneficium in diocesi alterius episcopi. Vel etiam archiepiscopus secundum Ray. adhibita discretione in foro penitentiali. Et hoc debet intelligi secundum Rob. quando archiepiscopus habet hoc ex consuetudine:quod possit confessiones subditorum suffraganeorum audire. Alias non quia non est ordinarius iudex eorum:nisi in casibus expressis in iure inter quos non est iste. Ad hoc nota:quod secundum Ray. cum simoniaco fit quadruplex dispẽsatio scilicet parua:vt habeat laicam communionem. i. que datur laicis in pasca: vel alijs solentibus excommunicare. Magna vt post penitentiam in ecclesia alia remaneat in ordine suo. Maior vt etiam in eadem ecclesia remaneat:sed in minoribus ordinibus. Maxima vt etiam maiores in eadem exequatur:non tamen habeat prelationem. i.q.5.c.i Item secundum Gof. dispensatur aliquando semiplene scilicet:vt possit in minoribus ordinibus ministrare:extra qui cleri. vel mo. c.2. et .i.q.i. si quis habet. Plene scilicet vt ad sacerdotium: et non vltra ascendat:extra que cleri. c.i. et .i.q.7. conuenientibus. Plenius scilicet vt episcopus fieri possit:et non vltra. di.12. nos consuetudinem. Plenissime scilicet vt ad omnia dispensetur. 23.q.4. ipsa pietas.

Sequitur videre de .7°. s. specialiter de simonia prelatorum:quam committunt:vices suas:vel ecclesias pro censu annuo concedendo. Circa quod sciendum: quod aliquis prelatus suam prelationem:iurisdictionem:officium:vices suas circa ea: que sunt spiritualia .i. iurisdictiones:non debet pro precio concedere nec locare. Huius autem ratio est triplex: Prima est:quia hoc in grauamen subditorum et subuersionem iudiciorum cedit:extra .e.c.2.2a quia qui vicarium constituit:ei curam animarum tradit:extra de offi. vica. c. vlt. Et ideo qui pro vicaria pecuniam dat:vel accipit simoniam committit:extra de simo. ad nostram. Spiritualia enim vendi non

possunt:vt habitum est. s. z iurisdictio est spiritualis.i.q.3.ex multis. Unde z vendere gastaldionatum:vel iconomatum est simoiacū. i.q.i.si quis episcopus.z.i.q.3.saluator.Omnis enim potestas z omnis iurisdictio a deo ē z spiritualis esse videtur. Et est hoc.ar. fm Hosti.qꝫ si quis det pecuniam: vt promoueat̄ in imperatorem:vel potestatem :vel rectorem alicuius ciuitatis simonia committitur. 3ª ratio est. Cum prelatus gratis debeat iudicare i4.q.5.non sane.iudicium venale constituit:si quo deum z legem offendit. ii.q .3. qui recte.

Sed contra . Hec duo sunt paria quātū ad simoniam committendam scilicet spiritualia pro pecunia remittere :vel conferre :extra de simo.querelam.z de resti.veniens.z tamē episcopus cum consensu capituli potest sub annuo censu iurisdictionem remittere:extra de reli.do. constitutus. Rº Prelatus priuilegiū libertatis indulgens pro temporalibus : que remittit censum sibi retinet:extra de censi.cū venerabilem.Immo in traditiōe sue rei retinere potest qḋ sibi placet:extra de censi.quāto. Preterea :cēsus impositio non inducit viciū simonie:quia non imponitur vt iurisdictio remittatur:quia hoc esset simonia:extra ḋ trā sac.preterea.sed vt antiqua subiectio cōprobetur:extra de censi.omnis anima.z libertas prestita ostendatur:extra de priuile.recepimꝰ Ex predictis patet:qꝫ is qui iurisdictionem recipit pecuniam pro ea dare non debet.Ecōtrario vero is qui iurisdictionem alicui committit:potest z debet ei dare salarium in quāta parte non in quota:ar.expressum extra de offi.ordina. inter cetera . de appella. peruenit. Et talis habebit curam animarum z iurisdictionem delegatam:sed nō ordinariam : z ad tempus non imperpetuum quando vicarius constituitur:vel imperpetuum:quando adiutor perpetuus datur:vt patet in dictis prorie c. Sed nunquid licet alicui prelato suam ecclesiam sub annuo censu concedere: Et videtur qꝫ non per rubricam quartam quinti libri decretalium hoc prohibentem: z per eiusdeꝫ capitulum tertium. Sed qꝫ sic videtur p eiusdem.c.vlt. Ad hoc respondet Ber. ibidem qꝫ nomen eccclesie dicitur multipliciter Dicitur enim collectio malignātiū.ps. Odiui ecclesiam malignantium. Dicitur etiam ecclesia collectio fidelium.de conse.di.i.ecclesia. Dicitur etiam ambitus murorum.de cōsecra.di.i.de fabrica. Dicitur etiaꝫ corpꝰ christi.i.q.i.in ecclesia. Dicitur etiam prelatura ipsius ecclesie:extra.e.c.3.z in predicta rubrica.Et hoc mo do ecclesia prohibetur sub annuo censu concedi:vt patet ibidem.z extra ḋ simonia non satis .quia nec cōducticijs pṡbyteris debet ecclesia sic accepta cōmitti.dis. zi. q.z.precipimus. Dicitur etiam ecclesia ipse obuentiones prouenientes ratione ecclesie Et sic sumitur extra.e.c.finali. Et iste vendi possunt ab eo:qui habet ecclesiam intitulatā: vel commendatam sub censu certo .Intuenda est tamen pactio:vt patet ibidem.non obstante cōtrario diocesis statuto : vt extra ḋ loco.nostra.Et ḃ vsqꝫ ad tempus certū z modicum:non imperpetuum:nec ad tempus nō modicum dummodo ecclesiam nō tradat ad firmam laico.extra:ar.de eta.c.z.nec monacho.Ergo a contrario sensu potest eam tradere seculari clerico:extra ne cle. fm instituta. Sed z monasterij nomine potest modico tēpore:vt dicitur ibideꝫ. Nūquid pōt vēdi ecclesia hoc modo laico religioso: ar.qꝫ sic eꝫ ḋ.dci.quāuis sit gue.dūmō ñ habeat spūalē administratiōeꝫ:q: illā habere nō pōt:extra ḋ cōstitu.ecclesia sācte marie. z de rebus eccle. nō alie . cū laicuꝫ .Nec ecclesias regere:nec oblationes recipere debet.io.q.i.quia sacerdotes. z duobus.c.se.Et videtur ibi dici:qꝫ tales sūt excommunicati.Generaliter etiam prohibitum est omnibus laicis:qꝫ de spiritualibus se nullatenus intromittant:extra de arbi. cum contingit.Sic intellige illud extra de decimis quāuis.z.c.prohibemus.Nec excusare videtur auctoritas episcopi in hac parte:vt patet ibideꝫ.Potest ergo dici:qꝫ fructus ecclesie vendi possunt laico:nō tamen qꝫ admistret:sed potius alius ponetur qui sibi reddet :ar.extra de loca.nostra.Licet eni fructus ex spiritualibꝰ proueniant nō tamen sunt spirituales. Unḋ z possunt vendi ita tamen qꝫ in venditione siue in ista locatione nihil admisceatur spirituale:extra de rerum permu .ad questiones. Quid si quis prelatus fructus ecclesie sue vsqꝫ ad septimuꝫ annū vendat: z statiꝫ pecuniā totius septennij recipiat :z mox postea decedat: Nunquid successor stare tenetur venditioni: Respondet Gof.qꝫ non:quia cū beneficia sunt personalia:contractus de ipsis personas condecentiū excedunt:ar.extra de preben.nisi. Clericus eni vsufructuario cōparatur:qui vsufructū rei quē habet vltra suā vitā locare non potest. Unde si cōductor tales expensas circa rē ipsā fecerit sibi imputabit quia illū mori posse prospicere ḋbuit.ff.loca. z conduc.si quis doᵐ. Forte tamen ab heredibus vsufructuarij possunt expense repeti :ar. extra de rebus eccle.nō ali.ad audiētiā. Hec fm Gof. Secundum autem Hostiē. z Ber.

extra .eo.querelā.si pecūia in vtilitatē eccle/
sie sit conuersa:necesse ē: vt vel reddat pecūia
vel locatio sit rata.ar^m extra de sol' c.i.Alias
contra:extra de preca.c.i. Et imputet sibi is qui
pecuniā tradit:nisi forte impetratū esset a princi
pe speciali priuilegio:causa forte theologie:vel
peregrinationis terre sancte: vel alia causa ex/
tra de magistris.sup specula.Innocē.autē su
per.c.querelā.dicit.q si locatio fiat nomine
ecclesie:et vtiliter successor tenetur :extra de so
lu.c.i.secus est si inutiliter. Si autē nomine
suo locauerit:non intendens ecclesiam obli/
gare:non tenetur successor: sed nec heres ei⁹.
Et hoc est verum de ministro siue prelato ei⁹.
scilicet q successor tenetur habere totū ratū:
quod est a predecessore factum. Canonicus
tamen prebēdarius nunq̄ locare potest pre/
bendam suam vltra tēpus vite sue. Quid
si quis obliget fructus ecclesie :obuentiones
et omnia ad suam ecclesiā pertinentia: Nū/
quid transit commodum iurisdictionis:si iu
risdictionē habeat ecclesia: Rndet Hostien.
q sic.nisi sit excepta:licet non debeat speciali
ter vendi:vt dictum est supra:sicut et cum vni
uersitate transeunt tacite pl'a alia:vt patet de
iure. Nunquid prelatus potest fructus ec
clesie vacantis vendere: R° q non. Sz cō/
tra:quia vt dictuz est:hoc potest intitulatus q̄
est minor.g̃ et prelatus. Rndeo. Nō sequitur:
quia et in hoc prelatus est minor. Nam prela/
tus non habet ius in re.i.in fructibus:vt pa/
tet.ii.q.z.si quis episcopus.et habent necessa
rio gratis conferre:extra de preben. relatuz
Sed vbi pecunia datur gratificatio remoue
tur:vt insti.de mandato.§.fi.Nec eternuz pre
mium consideratur:extra.e.c.penul.Intitu/
latus autem ius habet in re.Ideoq̄ q̄diu vi/
uit potest vendere :et sic vsufructuario cōpa/
ratur:extra de pecu.cleri.c. fi. Quid si pre/
latus beneficium aliquod spirituale conferat
alicui:prouentibus sibi retentis: Rndeo. Si
prelatus non recepit ante donationez prouē
tus:sed alius:et ex donatione consequitur q
eos percipiat:simoniacum est. Si vero an̄ do
nationem perceperit:tunc aut ipse antedictū
constituit:q prouentus illius beneficij retie/
rentur ad tempus pro iusta causa : et necessa/
ria:et hoc est licitum.Aut conuenit cum bene/
ficiato:vel cum mediatore quocunq̄ : q reti
neret prouentus:et hoc est illicitum : extra vt
eccle be.sine di.cōfe.vt nostrū in fi. Nunq̄d
rector ecclesie p̄sbytero conducticio:vel condu
centi fructus ecclesie ad tempus curam pōt
committere: Rndeo. q sic:gratis tamen et si/
ne aliqua pactione:et episcopi auctoritate in/
teruenien te:extra de offi. vica.ad hoc. Sed ca
uendum est:ne hec duo admisceantur : ex̄ de
rerū permu.ad q̄ones . Hoc enim prohibet.
Et sic intellige illud.iz.q.z.precipimus . Vi
detur etiam: q cura committi possit ad tem/
pus permodicum episcopi auctoritate: profi
ciscendi necessitate imminēte:ar.extra de ma/
gr̄is.querelaz. Qd forte potest admitti p vnū
diem:vel per paucos dies.Alias contra.io.q.
i.per totum:quia nec rector ecclesie potest pe/
regrinari sine auctoritate episcopi . de conse.
di.5.Nec in totum suam iurisdictionem com
mittere.ff.de offi.pref.legatus.licet i quibus/
dam possit.ff.de iudi.pretor.§.i.et extra de pe.
et re.omnis.Ex supradictis colligitur: q ven
di vel emi non debet:nec potest ius percipien/
di fructus ecclesie:quia illud est spirituale: ex̄
de simo.non satis.et de rebus eccle .non alie.
ad audientiam. Sed ipsi fructus cum sint cor
porales possunt vendi:non quidem a prelato
qui ius habet conferendi:sed a beneficiato q̄z
diu ipse viuit: ar .ex̄ vt bn̄.eccle.sine dimi.cō
fe.c.i.§.fi. Ad hoc nota: q is qui iurisdi/
ctionem aliquam per pecuniam acquirit : ab
officio sic adepto et a clero est remouendus.
Concedēs āt cōferendi potestate priuatur:
vt quilibet in eo in quo deliquit puniatur: vt
extra de mgr̄is.c.i.et.5. Et quandoq̄ depōit.
di.8i.dictum.Quandoq̄ ad tempus suspen/
ditur.i.q.i.quisquis.

Sequitur videre de.8.s.de doctrina et
docēdi licentia.vtrum committatur
simonia si pro eis exigatur pecunia.

Et circa hoc queruntur plura.Primo vtrū
religiosus et maxime monachus possit et debe/
at in magistrum assumi. Respondeo s̄m Ho
sti. Talis aut ingerit se:et sic est repellendus
Aut mittitur a suo superiore:et licētiatur ab
eo ad quem pertinet:et sic est admittēdus.i6.
q.i.moderamine.et. c.sunt nonnulli. dū tñ a
prohibitis abstineat scientijs.Cum enim spe/
cialiter prohibeatur religiosis de aliquibus sci
entijs:extra ne cleri.non magno.videtur hoc
concessum de alijs:extra de presump. nonne.
maxime de theologia ad quam omnes indistī
cte debent admitti :quia omnes inducit ad
bonum extra .e.super specula .Hoc etiaz exi/
git animarum salus et vtilitas communis :vt
dicitur ibidem que preferri debet priuate. Vn
de in hoc potissime debet monachus abbati
obedire:cum hoc exposcat non tantum vtili/
tas proprij monasterij:sed generalis ecclesie:
ar.i6.q.i.monachi.P̄ .Si monachus pre cete
ris ratione vite et scientie est idoneus quare
nō poneretur melius in cathedra q̄ seculari

clericus: qui eo minus idoneus sit? secundum Chryso.ar. di.40. multi sacerdotes. et Ambrosiu.16.q.i. doctos. et c. sequenti. maxie cum gratis doceant: et sic in hoc casu ecclesie cathedrales relevari valeat. Unde non sut prohibedi sz ociliu Lateranese et geneale ociliu ex de magi. c.i. et penltio. Nec obstat: qp sz Hieronymu monach⁹ n docetis: sed plangent| habet officium: nec debet pascere sed pasci. 16.q. i. monachus. et in mltis. c. sequentibus. quia illud verum est: nisi eligatur ad illud officiuz.

Utrum magister a scholarib⁹ possit levare collectam? Rndeo. Dicunt doctores indistincte qp sic. si non percipiat salarium de publico quia non tenetur proprijs stipendis militare ar. iz.q.z. quicunqz. et c. ecclesiasticis. Ideo statutum est: qp in omnibus locis in quib⁹ suppetunt ecclesie facultates: sive sit cathedralis ecclesia sive alia: ponatur magister i gramatica: cui competens beneficium assignetur: vel fructus vnius prebende percipiat: non tame qp propter hoc canonicus fiat: extra de magistris: quia nonnullis. §.i. Qd antiquitus de omnibus ecclesijs: et per Alexandrum tantu de cathedralibus ecclesijs statutum fuit: ex de magistris. c.i. Intelligendum autem qp magister pro labore suo in quacunqz scietia potest accipere pecuniam. Unde Proverbio. z3. Veritatem eme. Gratis tamen debet dare scientiam: aliter committeret simoniam. Nam scientia est donum dei. Unde Exodi. 3i. Posuit deus in corde suo. Dicit ibi glo. qp scientia est donum dei. Et Math. io. dicitur. Gratis accepistis gratis date. Et Proverbio. z3. dicit. Noli vendere sapientiam et doctrinam et itelligentiam. Sic distinguit Alexader de anglia

Quid si magister festum de iure colenduz: vel de consuetudine non velit cocedere scholaribus colendum: nisi pecunia sibi data: vel econverso diem non colendum concedat colendum pro pecunia? Rndet Ray. qp comittit simoniam. Et addit Rod. qp si magister p pecunia scholaribus cosetiret cessare aliquo die a lectionibus: propter recreationem: sicut fieri solet ab auctoristis: non esset simonia: sz turpe lucru. Quid si eo pacto recipiatur aliquis magister in canonicum: vt teneat scholas? Rndeo. Dicut quidam hoc esse simoniacum: quia omnis pactio cessare debet. Vacante tamen prebenda illud onus posset ei annecti: extra de preben. significatum. Hoc notat etiam Ber. extra. e. quia nonnullis. Sed et sz Hostien. videtur qp posset tali pacto recipi: q si permutatio fieret de spirituali ad spiritualem: vt extra de rerum permu. ad questiones.

Nunquid currit tempus sex mensium canonicis qui prebendam assignaverunt magistro si non eligant? Respondeo: qp non: vt dicit Ber. auctoritate concilij: qp nec beneficiu vacare dicitur: dum magister est ibi: extra. e. quia nonnullis. licet currerent si fructus ad tempus retinuisset: ar. extra vt benefi^a eccle. vt nostru. Quid si nlla prebeda vacet? Rndeo fm Ber. Expectetur donec vacet: ex de preben. dilectus. z. Vel fm Hostien. quilibet de ecclesia det tantum de suo qp faciat vnaz prebendam: ar. extra de his que fi. a ma. parte ca. c. finali. Nec obstat illud extra de preben. ca. antepenultimo. quia intelligitur quando qs privatus volebat recipi: petens sibi prebenda assignari: que defalcaretur de prebendis aliorum. Ergo in illa donatione versaretur vtilitas privata. hic autez publica que est private preferenda. Insuper autem statutum est qp i ecclesia metropolitana theologus et grammaticus ponatur: nisi de ambobus nimis gravet Et tunc per metropolim theologo provideri debet: et per aliam ecclesiam civitatis: vel diocesis gramatico. Et tales magistri clericos eiusdem ecclesie et etiam pauperes extraneos debent gratis docere: sed ab alijs extraneis divitibus possunt collectaz levare. Sic intelligut illud: extra eodem. c. primo. et c. q2 nonnullis Unde fm Ber. ibidem. magister cui et beneficium competens est constitutum: collectaz a divitibus petere potest scilicet ab extraneis. Secundum autem Hostiensem. si magister sit pauper: vel obligatus: sive percipiat salarium: sive non: licite recipit collectam. Cum enim scholares teneantur cuilibet in necessitatibus subvenire: multo fortius magistro. Est ergo docentis necessitas relevanda: vt extra de magistris: quia nonnullis. Et est ei dandum inspecta scientia: facundia: et labore: extra de prebendis. de multa. et ispecta dignitate et facultatibus scholarium. ff. de administra. tu. cuz plures. §. procurator. Si vero nulla necessitas immineat magistro et habeat salarium: vel etiam beneficium sufficiens ad victum et vestitum: nihil exigere debet. Potest tamen accipere gratis oblatum: vt extra de simonia. dilectus filius. in fine. et i.q.i. placuit. Si vero non habeat salarium nec beneficium vel si habet non tamen sufficiens: vel non percipit i scholis quateus deberet exigere potest vt dictum est supra. Et videtur Hostien. innuere: qp tunc non tantum ab extraneis: sed etiam a clericis illius ecclesie exigere potest p exemplum episcopi: qui subsidium requirit a subditis. Sed si non indiget: et tamen requi-

rit a clericis ecclesie: vel a pauperib' simoia est. Sed in nullo casu a paupere aliquid debet exigere: cum potius sibi debeat subuenire vt extra de censibus. licet Hec omnia intelligē sm Hostien. de idoneo ad regendum. Alias non est ei ex debito prouidendum. Nunquid aliquid potest exigi pro licentia docendi: Rndeo q non. Non tamen est ibi simoia sm Gof. et Hostien. Non enim emitur: vel vēditur aliquid spirituale: vel spirituali ānexū: sed est ibi crimen concussionis. Est autē crimen concussionis: cum quis pretextu officij sui ab inuito extorquet: qd non debet. 23ª. q. i militare. Unde qui exegerit: dignitate officio ac beneficio spolietur: extra. e. c. primo. et c. quāto. in fine. Debet enim cuilibet idoneo gratis concedi licentia docendi ab eo: qui potestatē habet de iure: vel de priuilegio: vel de consuetudie: vel si consuetudo ñ apparet: ad episcopū simul et capitulum videtur pertinere: extra. e. quia. §. nullum. Secus est si non est idoneus: quia tunc iuste negare potest: ar. ibidem. et c. i Sed et si quis in locis congruis ponere magistros distulerit: superior negligentiam inferioris supplebit: extra. e. probibeas. Et licet ex parte dantis et exigentis turpitudo versari videatur: et sic potior sit conditio possidentis: et deterior ēditio recipientis. 14. q. 5. non sane. ī hoc tamen casu promittenti succurritur: vt promissum remittatur: et soluenti vt solutū reddatur: extra. e. probibeas. Et hoc in odiū exigentis. Uel potest dici sm Gof. q non versatur turpitudo ex parte promittētis: vel soluentis. Cum enim sit idoneus: qd quidem requiritur: extra. e. c. i. et impediat: vel ñ permittatur a iure: licet ei suam vexationem redimere: extra de simonia. dilectus. Et hec eadem notat Ber. super. c. probibeas. Quid si quis obtenta licentia legendi fecit expensas in cōuiuijs: vel alijs: Nunquid alium substituere poterit expēsis ab eo receptis: Rndet Rod. q si sit ēsuetudo loci: q alium possit substituere recipere poterit expensas factas pro interesse dum tamen doceat eius vice: sicut qui habet ecclesiam potest eam alii committere. Si autem totum ius suum in eum transferat nō deberet ab eo aliquid recipere: etiā pro interesse: sicut nec cancellarius qui scholas cōcedit. Quando etiam subditus docet loco eius: nō debet pacisci cum canonicis de certa parte lucri sine suo labore: cum non inueniatur cōcessum. Nec est simile de tradente ecclesiam ad firmam: quia huiusmodi beneficia pro titulo et pro vite sustentatione clericis dantur. Quid si is qui potestatem habet concedendi licentiam docendi velit in propria persona legere: Nunquid potest licentiam alij denegare: Respondet Hostien. q non. etiā si sit valde idoneus: ar. extra de offi. archipresbyteri. c. vltimo. Nā adhuc impedit docentem et discentem. Talis enim forte audiret alium qui non audiret eum. Amor enim magistri et modus docendi et eloquentia multum in huiusmodi operantur. Et idem etiā sentit Ber. super. c. probibeas. Ad hoc mādatur vt statutum de magistris theologie in singulis metropolitanis statuendis inuiolabiliter obseruetur. Et ne propter raritatem magistrorū se possint aliq excusare: statuitur q ab ecclesiarum prelatis: ad theologie studium aliqui docibiles. i. sm Ber. ad docendum habiles destinentur: ex quibus doctores postea habeātur. Quibus si propria beneficia non sufficiāt per predictos scilicet presbyteros: et capitula necessaria ministrentur. Hec omnia extra. e. super specula. Et sm Ber. ibidem dicti docibiles debent a capitulis eligi. Et ex vi constitutionis huiusmodi vt videtur: prelati: et capitula ad supplendum: quod deest eis possūt cogi. Sed tamen nihil horum videm' hodie obseruari. Mandatur etiam hodie q ī curia romana Paris' Bononie. Oxonie. Salmātice. teneri debeant duo viri catholici in hebrea greca arabica. et caldea līgua periti: qui doceant alios illas linguas. libro. 7° de magistris Item ibi etiam ponitur per quos predictis debet prouideri. Insuper docentes in theologia: dum ī scholis docent etiam vltra. 5. annos: et studentes in ea scilicet non per capitulū missi: sed proprio motu integre per annos quinq. scilicet tantum: percipiant de licentia sedis apostolice prouentus prebendarum et beneficiorum suorum omnium: non obstāte aliq contraria consuetudine vel statuto: vt in. c. super specula. §. docentes. Sic ergo percipiunt de licentia generali concessa auctoritate huiusmodi constitutiōis. Unđ vt dicit ibi Ber. non oportet: vt impetretur super hoc alia indulgētia: sed executio sola si nō faciant h capitula. Sed nunquid hec determinatio scilicet per annos quinq refertur etiā ad studētes a capitulis electos: Et videtur q non: qr maius tempus ī illis requiritur ad hoc: vt doceant. Non fit etiam de eis mentio in. §. illo. Sed contra extra de ap. inquisitioni: ar. in fine. quia illa determinatio ponitur ī fine. Hec Ber. Quid ergo de episcopo qui clerico suo licentiam dare noluit ad scholas eundi: nisi data pecūia sibi: Rndet Ray. cum Laur. q non est simonia: loquendo stricte de simoia:

sed turpe lucrum:ar.i.q.3. vendentes Rob. vero credit: quod si det licentiam talem pro pecunia: de quinquennio a iure concesso est simonia: ex.eo.t.de magistris super specula. Si vo det pro alio tempore: et habeat respectum principaliorem ad soluendum eum ad tempus: vel imperpetuum a spirituali officio: quod ecclesie debet: est simonia. Si autem ad moram in studio faciendam turpe lucrum est: non simonia Et credit quod in primo casu ille qui dedit: illud quod dedit repetere potest: quia non est in turpitudine cum ius suum redemerit.

Sequitur videre de. 9° de quibusdam scilicet dubitabilibus circa simoniam vt aliqua: que alicubi superius omittuntur hic aliqualiter suppleantur. Et primo proponentur aliqua dubia circa sacramenta et sacramentalia aliqua. 2° circa dignitates et beneficia. 3° circa quedam opera spiritualia. 4° circa quedam spiritualibus annexa.

Circa primum igitur queruntur plura. Primo vtrum sit simonia si pro matrimonio detur pecunia: Rndeo Matrimonium est sacramentum consistens in dispensatione ministrorum ecclesie: et sic non cadit sub venditione. Unde qui pro benedictione nubentium pecuniam exactam accipit: simoniam committit. Et est etiam officium nature: et sic licet pro eo pactum interponere: et precium dare et accipere: sicut et pro alijs officijs ciuilibus et corporalibus. Sed quid si presbyter nolit benedicere sine precio: Rndeo secundum Alex. de an. Benedictio non est substantia matrimonij: sed de solennitate Tamen quia debetur eis ex constitutione ecclesie: debet ad superiorem recurrere: qui si noluerit cogere presbyterum tutius est abstinere: quam ei occasionem peccandi prebere. Quid de presbytero: qui quando duo de diuersis parochijs matrimonialiter coniunguntur dare non vult licentiam alteri presbytero: de benedictione facienda: nisi data: vel promissa sibi pecunia: Rndet Rob. quod si presbyter ille non intendat licentiam benedictionis faciende vendere: sed sibi super obuentionibus et oblationibus: que eum contingerent prouidere: non est simonia licet forte plus ei detur: vel promittatur: quam inde haberet si ipse benediceret. Si tamen scienter plus exigeret: quam presumeretur valere portio contingens eum: merito presumi posset quod etiam licentiam illam vendere voluisset. Quid de presbytero qui non vult parochiano suo dare nisi pro pecunia licentiam alteri confitendi: Rndet Rob. quod talis committit simoniam. Quid si presbyter nolit paruulum in periculo mortis nisi data sibi pecunia baptizare: Nunquid potest ei dari sine vicio simonie: Rn. vt. s. tractatu de baptismo.ti.17.ad fi. Nunquid notarius aliquid potest sine simonia recipere pro scriptura facta de alicuius ordinatione: Rndeo quod non. extra.e.c.i.et.i.q.2.sicut episcopum. Sed contra: quia nemo cogitur de suo beneficium facere.10.q.2.precarie. Ad hoc notat Ber.ex. e.c.i. quod hoc.c. secundum aliquos tenet: vbi notarius percipit salarium de publico. Laur. vero dixit quod etiam si nihil percipiat de publico: nihil debet pro tali scriptura recipere: quia committeret simoniam Et est speciale in odium simonie ne fraus procurari possit. Bernardus vero ibidem dicit: quod ex pacto nihil licet accipere: sed si gratis et sponte offeratur aliquid: et accessit ad hoc ab initio sine omni intentione: non credit quod notarius laicus peccaret si acciperet: ar. extra.e.cum sit romana.et est expressum in.c. sicut episcopum. Hec Ber. Bartholomeus vero super.c. sicut episcopum. tenet cum Laur. dicens quod notarius nec pro labore nec pro carta debet aliquid accipere: sed episcopus procuret: vt scribat sine omnis muneris acceptione.

Quid si detur aliquid pro calicibus vestibus: vel lintheaminibus benedicendis: Dicunt quidam quod in huiusmodi non est simonia: nisi hoc inueniatur expressum: vt habet videri de chrismate: baptismo: communione: eucharistia balsamo sepultura: et basilicis dedicandis i.q.i. diuina placuit vt vnusquisque. et extra.e.c. cum in ecclesie. Et hoc idem scripsit Ray. Sed Gof. dicit quod in quolibet ministerio potest committi simonia. Quod verius reputat Hosti. vt ex e. ad nostram. Utrum sit simoniacum vendere aquam benedictam: vel panem benedictum: Rndet Alex.an.et Rob. quod sic: quia in receptione talium confertur remissio venialium peccatorum. Utrum seruus se emendo vt ordinetur: vel vt ordinatus in ordine seruiat simoniam committat: Rndet Ber. di.54 quod non: quia ibi non fit transactio super ordine sed super libertate: vel super ipso seruitio. Et super seruitio potest fieri transactio.36.q.i. de raptoribus. Nec est ibi magis simonia: quam si quis emeret terram pro edificanda ecclesia. Utrum simonia committatur si detur aliquid vt quis non ordinetur: vel non eligatur: vel electio non consentiatur: Rndeo quod sic.i.q.i.§. quod autem et.c. quando.ad fi. quoniam. ar^m extra.e.nemo. Et idem si quis pro pecunia: vel cuiuscunque persone consanguinitatis: vel familiaritatis gratia peccatum publicum alicuius prelati celet. Et idem si gratia: vel fauore minus digne penitentem reconcilicet: vel etiam digne penitentem

litiore non reconciliet: vt in .c. nemo. in textu et glo. Et sm Innoc. ibidem in glo. qui celat per gratiam alterius similitudinarie dicit simoniacus: quia puniendus est vt simoniacus. Quid de illis qui violentia: vel fauore non permittunt ecclesias ordinari? R° Hos decernimus vt sacrilegos iudicandos. i. q. i. sunt autem quidam. Et subaudi sm Gof. et communiter sm omnes. et nihilominus vt simoniacos: qd subaudiendum intelligit: quando violentia infertur ex pacto: aliter non. Circa vero dignitates et beneficia proponuntur etiam aliqua dubia scilicet. Utrum ante promotionem aliqua cautio possit exigi. nuda promissio sine vicio simonie? R° q nō. Et multo minus exigi potest cau° idonea. i. iuratoria: pignoratoria: vel fideiussoria: sed postea potest. i. q. z. q̃ pio. dummodo non precesserit pactum. Alias contra. 8. q. 3. artaldus. Postea vero prestabitur cau° que ex antiqua consuetudine approbatur. di. 63. quia sancta. Superior tamen et ante confirmationem et post potest exigere debitam cautionem: extra ō elec. significasti. Auctoritas enim superioris plerunque vicium tollit: extra ō pac. cum pridem

Sed nunquid superior exigere potest cautionem ante electionem siue promotionem? Ray. videtur sentire q sic. sed Rob. credit q non. Et dicit q iura: que Ray. adducit ad probandum: q sic loquuntur de iam electis et nō eligendis. Hostien. etiam dicit cum Rob. q non: ar. extra de elec. officij Quid si de consuetudine sit q canonicus de nouo receptus debet cappam facere: vel certam q̃titatem pecunie dare fabrice eccl'ie: vl' lūinaria eccl'ie: vel alijs hi° ptinētib° ad cultū dei? Rndet Hostien. q seruari debet consuetudo tāq̃ laudabilis: extra. e. ad apostolicā. et extra ō prebē. significatum. Non tamen retineatur preben da loco pignoris: ar. eiusdem. c. Uel etiam bene retineri potest: si consuetudo sit q non assignetur prebenda quousq̄ cappam fecerit. In hoc enim casu potest deus de clerico facto canonico spiri tuale exigere vt sic fiat: quasi q̄dam permutatio spiritualis ad spirituale: vt extra de rerum permutatione ad questiones. Et sic in hac exactione reprobatur canonicorum vtilitas priuata: non publica: ar. extra ō consti. cum omnes. z. c. ex parte. Quid de quadam consuetudine que in plerisq̄ ecclesiis inoleuit scilicet: q cum debent fieri canonici multi dicunt adinuicem precipue maiores: cāonizemus nepotulos nostros: forte addunt in curijs placeat tibi de meo: et mihi placebit de tuo: et sic paciscuntur per hec verba: vl' similia? Respondet Ray. q est ibi simonia: quia nulla debet ibi esse pactio: nulla conuentio. i. q. z. q̃ pio. Quid si dicat aliquis eorum: nunq̃ me viuente fiet aliquis canonic° in ecclesia ista: nisi ille pro quo rogaui fiat canonicus prius: vel cū alijs? Respōdet Ray. q ibi est simonia: sicut in casu precedenti. Quid si dicat aliquis eorum: consuetudo est: q si tu fuisti exauditus in petitione tua vna: q ego exaudiri debeam in alia? Respondet Ray. q si preces sint spirituales non est ibi simonia: ar. di. 63. Quis igitur. Omnes eni qui vno domino famulantur pari debent libertate gaudere: cum pondus et pondus: mensura et mensura et c. extra de cōsti. cum omnes. et ar ad hoc. 16. q. 7. c. i. et. 25. q. i. §. his itaq̄ respondetur. Si autem sint carnales: vel ex pacto q̄dam facto: vel faciendo: ibi est simonia. Quid si inimicus meus daret pecuniam pro mea electione: vt postea cassaretur: et remanerem infamis? Rndeo. Nihil mihi nocet: ne talis commodum ex dolo reportet: extra. e. ni. ō fuit. z. c. sicut. Rob. tamen credit: q si inimicus meus in meum preiudicium munus episcopo daret: et hoc scire ante q̃ episcopus me ad beneficium vocaret: et constaret mihi: q ñ vocaret me: nisi propter munus illud: recipere non deberem. Quid si aliquis me inuito vel contradicente expresse latenter pecuniā dedit: vel promisit episcopo nolenti confirmare electionem meam: vel collateralibus suis? R°. Mihi nihil nocet: vt in. c. nobis z. c sicut. Secus est si me sciente et patiente. Tunc enim dicor voluntatem meā interponere. Et ideo licet occultum: teneor renunciare si meā animam volo saluare: extra. e. math's. Et qd dictum est in p̄ casu: q nihil mihi nocet: intelligitur esse verum nisi postea consenserim pecuniam soluendo promissam: vel reddēdo solutā: vt in. c. sicut. Sed pone q tantū ratū habeā q aliquis pro me dederit pecuniam non tamen soluo eam: nunquid committo simoniam? Ad hoc notat Ber. ibidem q quidā dicunt sicut Tanc. q simoniā non committo: tamen grauiter pecco: ar. extra. e. tua. et in. c. dicto. vbi dicitur: soluendo pecūiam. Sed esto q pecuniam soluerim: vel reddiderī: qs mecū poterit dispensare? Rndet Rob. q episcopus: quia non fui simoniacus in beneficij receptione: sicut notat Tanc. Notat etiam Ber. in c. dicto. sicut. q illud: qd dictum est. s. de p̄ casu scilicet q mihi nihil nocet: sine imputari non debet: intelligitur sm Innoc. cū ego iā sum electus: et me ignorāte: et reclamāte: confirmatori pecunia datur. Si autem nō

dum essem electus: licet me reclamante pecunia electoribus daretur: mihi obesset: quia p pecuniam eligeret: nisi dñs hoc faceret in odium meum: vt in. c. nobis fuit. Notat etiã Innoc. super illud. c. tanta. q̃ si quis obtinuerit ordinem: vel beneficium alio pecuniam dante non tamen ordinatori: non est simonia: si etiam sine pecunia obtinuisset: ar. i. q. 6. §. fi. Si vero ipse ordinatus pecuniam daret: simonia esset etiam si sine pecunia ordinatus fuiss3: ar. i. q. 2. q̃ pio. 2. q. 6. c. i. Quid si quis habẽs litteras a sede apostolica super prouisiõe sibi facienda in aliqua ecclesia recipiat pensione3 annuam ab ea: vel aliud beneficium vt renunciet litteris impetratis? Respõdeo Casus ille ponitur extra de rescriptis. ad audientiam Et fm Innoc. ibidem in glo. z Ber. z Hostien. non est ibi simonia. Et dicit ibi Hostiẽ. q̃ si ex pactione partium fiat renunciatio p aliquo temporali: est ibi simonia. Si vero fiat ex officio iudicis: vel mediantibus bonis viris: z ex altera parte detur ei aliquid temporale: ibi non est simonia: vt colligitur: extra ð renunc. sane. z. c. veniens. z extra de pac. cum pridem. Ubi vero assignatur beneficium spirituale: ita etiam q̃ ex pacto renunciet: non est simonia: vt fuit dictum in hoc. c. ad audientiã. tum quia fuit ibi quasi permutatio spiritualis ad spirituale: extra de permu. ad qõnes. tum quia ad hoc tenetur: z tacite inest hec cõditio, scilicet q̃ si recipit vnum beneficium: renunciet alteri: cum vtrunq3 simul de iure ñ possit habere: extra de preben. cum non ignores. Et fm hoc expone qð dicitur in hoc. c. ad audientiam. venditas. i. tali pacto renũciatas

Quid si episcopus in fundatione ecclesie prebendalis statuat: q̃ quisquis illi ecclesie tãtum dederit in redditibus annuatim in perpetuum recipiatur in canonicum: z illud qð dederit habeat pro prebenda? Respondet Roð q̃ si talis constitutio fiat ad tempus z h̃ p̃ncipaliter intentione augendi dei cultũ z q̃ dãs propter eius deuotionem principaliter: non propter deuotione3 recipiatur ad spiritualia: tolerari potest dummodo sit dignus qui recipitur: alias non. Et idem potest dici de monasterijs de nouo fũdatis z egenis scilicet q̃, q̃squis daret tantum reciperetur ad illud mõasterium: vsq3 ad certum numerum: ar. extra tua nos. Pone q̃ aliquis dignus beneficiari: vel ordinari ianitori det exactus: vt eu3 ad episcopum intrare permittat ad petendum beneficium: vel ordinem: vel electionis cõfirmationem: nunquid talis est simõiacus? Respondet Roð. q̃ non. si non det intentiõe cõrupta scilicet vt p intercessionem ei⁹ cui dat consequatur intentum. Similiter si abbas: vel alius det aliquid familie episcopi: ne auarus videatur: z vt magis placeat: z facilius accessum ad episcopum habeat: aut de largitate laudetur: non est simonia: si intentio non sit corrupta: vt dictum est: licet talia possint fieri cum peccato: vt si causa iactantie: vel inanis glorie fiant. Quid si quis clericus hac conditione: vel pacto det aut offerat sua bona: vt in canonicum postea admittatur: z illa retineat pro prebenda? Respõdetur ad hoc extra e. tua. q̃ huiusmodi obla° siue receptio non potest fieri sine simonia: quia in talibus omnis pactio z omnis conuẽtio cessare debet.

Si vero pure ac sine pacto z conditione qualibet offerat: rogans humiliter: vt in canonicum admittatur: z bona sua sibi liceat retinere pro prebenda: z clerici eiusdem ecclesie consentiant pure: receptio huiusmodi poterit fieri sine vicio simonie. Si tamen is qui talem donationem facit intendat: vt per bona temporalia q̃ offerat adipisci spiritualia valeat: z clerici eum in fratrem nõ reciperent: nisi cõmoda temporalia perciperent: apud deu3 culpabiles iudicantur. Quid de eo qui de bonis suis in aliqua ecclesia constituit prebendam: potestatem conferendi eam sibi retinẽs alicui alteri? Rndeo Si instituit eam de consensu episcopi in constitutione eius potest de consensu episcopi z fratrum eius si sint aliqui ibi retinere sibi iuspatronatus: vel imperpetuum: vel ad tempus. Quid de monachis: qui dant aliquid abbatibus suis pro prioratibus habendis? Nũquid ẽ ibi simõia? Respõdeo fm Roð. Si sit ibi aliquid spirituale qð detur pro temporali: tunc est ibi simonia: si ille prouocet appreciationem: siue causam pricipalem. Quid si prior det aliquid episcopo ne sustineat q̃ remoueatur a prioratu? Nunquid licet z nũquid est ibi simonia? Credit Roð. q̃ ibi committitur simonia: maxĩe si necessitas: vel vtilitas sit q̃ talis amoueatur. Si autem sine muneribus obsequijs: vel precibus carnalib⁹ procuraret per episcopu3 ne remoueretur: cum nec vtilitas amotionem exigeret: nec intentio corrupta esset: non peccaret. Quid de eo qui dat pecuniam alicui: vt recipiatur ad seruiendum hospitali: vl' in leprosaria: vel in elemosynaria? Respõdet Roð. q̃ si talis ex hoc aliqð ius consequatur spirituale: simoniam committit. Si aute3 recipiatur tantum ad hoc: vt seruiat ad temp⁹: vel in vita sua in coquina: vel in alio loco non est simõia: licet alias turpe sit aliqđ pro talib⁹

accipere:vel dare. Utrum per pecuniaз aliquis induci possit:vt intret religioneз? Et uidetur ꝙ sic:extra .e.dilectus filius.a.ꝛ de pac .c.vlt.ꝛ.i.q.2.ꝙ pio. Pecunia enim dari pōt ad hoc vt aliqui conuertantur ad fidem. 23. q.4.c.plt.ꝛ.q.7.ꝙ autem. Sub tali etiam cōditione possumus ducere aliquam in vxorē. 28.q.i.caue. Duriori etiā pensione possum⁹ aliquem:vt conuertatur onerare. 23.q.6.iaз non. Est enim talis conditio bona fm Jo. Hoc nō. extra .e.dilectus filius.a. Nunquid est simonia renunciare beneficio:vt alij detur? Rndeo ꝙ nō: nisi in pactum ducatur: extra de preben.dilectio. Debere tamen spē de hoc non est simonia extra de pac. cum pdē Hoc notatur.i q.i.ordinationes. Pone ꝙ episcopus det quandam ecclesiam cum omni iure suo cuidam loco religioso:ꝛ ecce mortuis personis constitutis per abbatem in illa ecclesia:episcopus nolebat ibi clericos īstituere pro voluntate sua:nisi daretur ei pecunia? Rndetur.i.q.3.quesitum.in tex.ꝛ glo.ꝙ talis datio est simoniaca:ar.i6.q.2.c.i. Sз esto ꝙ episcopus ille vltra.30.annos redemptionem huiusmodi a monasterio receperit:nunquid per hoc ius aliquid ei acquisitum erit? Rndeo ꝙ non. Simoniace enim ꝛ furtiue recepit:ꝛ ideo non prescripsit. Et licet fuerit simonia ex parte episcopi:non tamen ex parte monasterij:qđ ius suum redimebat:qđ facere poterat.i.q.i.nullus. Quid de fraternitatibus ita constitutis: ꝙ nullus ad eas recipiatur:nisi promittat:vel etiam iuret ꝙ annuatum det.io.denarios? Rndet Ray.ꝙ si fiant propter causam honestaз:vt pro pauperibus alendis:captiuis redimendis:ꝛ huiusmodi:non est ibi simonia immo licite sunt. ꝛ laudande:ꝛ qui despicit eas est anathematizandus.di.42.si quis despicit.ꝛ ar.i6.q. 7. sane. Non approbo tamen iuramentum propter ꝑiurij periculum. Secundum Rob.vero:statutum tale sub tali forma scilicet negatiua non est licituз:quia excludit pietatem: ſ ſb forma affirmatiua esset licitum:vt quisquis recept⁹ fuerit det tantum. Quid de presbytero qui vendit officium portandi aquam benedictaз per suam parochiam? Rndet Rob.ꝙ si sit cōsuetudo ꝙ huiusmodi presbyter officium tale possit retinere:ꝛ per se ꝛ per aliqueз de sua familia:ꝛ prouentus eius recipere: non est simonia nisi committat illud ad firmam:sicut ecclesie quandoqȝ dātur ad firmam. Alias esset simonia:large accipiendo simoniam:ꝛ ad minus turpe lucrum. Quid si aliquis sub pretextu religionis a presbytero petat:ꝙ possit pecuniam procurare in parochia sua:ita ꝙ iste presbyter habeat certam partem? Nunquid in hoc committetur simonia? Respōdet Tho.in quadam.q.de quolibet:ꝙ cuз persuasio presbyteri fit:ꝙ sit spirituale:ꝛ ei credatur quia est presbyter:in tali casu est simōia respectu presbyteri:ꝛ sacrilegium respectu dantiū sibi:quia ibi est defraudatio elemosynarum contra intentionem dantium:ꝛ tenetur vsqȝ ad restitutionem. Quid si quis vendat officium claudendi hostia:vel pulsandi campanas ꝛ huiusmodi? Rndet Rob.ꝙ ibi est simonia:sumpto nomine simonie large:sicut etiaз talia officia sunt spiritualia large. Si tamen datum sit alicui gratis illud offici^m:ꝛ consuetudo sit loci:ꝙ ponere possit alium loco sui: ꝛ locare ꝛ vendere.vel ad firmam dare:vel etiaз dare in dotem filie ad vitam ipsius dantis ꝓuentus illius officij non est simōia. Hec Roden. Unde de offi⁹ claudendi hostia ecclesie dicitur.i.q.3.c.i.ꝙ non est sacri muneris offi^m sed tantum sibi adiunctum. Et dicit glo.ibi. ꝙ tunc est simonia emere aliquam admīstrationem ecclesie:quando est annexa alicui spirituali vel consueuit per clericum exerceri.

Quid de episcopo qui promisit se daturuз ecclesiam alicui pro pecunia:ꝛ postea reuocat efficaciter ꝛ fideliter pactionem ꝛ re integra? Rndet Rich.ꝙ tales faciendo pactum illicitum peccauerunt. Qr tamen ad effectum pacti non procedunt penam depositionis ꝛ irregularitatis non incurrunt. Item dicendum est si episcopus postea obliuiscens pactuз det eidem tantum pietatis intuitu beneficium: nisi ex post facto scienter recipiat id qđ fuerit sibi promissum:quia talis interpretatiue recessit a pacto re integra fm dei iudicium.

Quid si episcopus alicui qui est in aliquo turpi peccato promittat ꝙ beneficiabit eius filium:si de cetero nō commiserit illud peccatū? Rndet Rich.ꝙ tale pactum est licitum. Unde clericus non tenetur resignare beneficiuз taliter acquisitum. Et idem est si diceret episcopus alicui:promitto tibi ꝙ ꝓuidebo tibi đ competenti beneficio si bonus fueris ꝛ honestus. Talis enim conditio est ad dei reuerentiam ꝛ honorem. Ad ħ nota ꝙ synodus Calcedoñ.que ponitur.i.q.i.si quis episcopus.iudicat esse simoniacos procuratores rerum ecclesie:ꝛ dēfēsores ꝛ regule subiectos:si per pecuniam constituantur. Et intelligitur ibi nomine procuratoris quilibet administrator rerum ecclesie:vt prepositus:iconomus:ꝛ vicedominus. Nomine vero defensoris intelligit aduocatus:vel gastaldus:ꝛ iudex. Noīe vero

subiecti regule archipresbyter: archidiaconus canonicus: monachus: et quilibet officio ecclesiastico mancipatus. i.q.3. saluator. Sed quo differunt hec tria scilicet prepositus. Iconomus: et vicedominus? Rndet ibi glo. quod nomen prepositi est generale: et continet alia sub se: ar. extra de ver. signi. quis. Vel prepositus et iconomus significant idem: vel bene in eadem ecclesia possunt esse. Vicedominus est ille: qui preest rebus episcopi. di. 89. volumus. Iconomus autem rebus canonicorum. Sepe tamen vnum ponitur pro alio. Aduocatus est: qui preest causis ecclesie tractandis: qui etiam dicitur aliter syndicus. Syndicus enim est aduocatus vniuersitatis. Gastaldus est qui curam habet exteriorum rerum episcopi: qui etiam aliter maior domus dicitur iudex scilicet episcopi: sicut in ecclesia Bonon. Sed nonne laicus habere potest plura officia ex premissis? Rndeo. Sine dubio quod sic: quia potest esse aduocatus gastaldus: et iudex: et tunc nihil spiritualitatis habet annexum. Quando ergo in illis officijs committitur simonia? Ad hoc dixit Hug. quod in omni administratione rei ecclesie simonia committitur si ematur: et hoc est simoniacum: quia prohibitum. Alij vero simoniam sumentes strictius: et generali consuetudini inherentes dicunt: et probabilius secundum Ray. quod tunc tantum est simonia in administratione empta: quando est talis que habet aliquid spirituale sibi annexum: alias non. Hoc notatur in glo. illius. c. saluator. et ibi Ray. in fine ti. de simonia. Et dicit Rob. ibidem: quod episcopus potest redditus suos: vel terram dare ad firmam sub annuo censu: dum tamen non sit ibi iurisdictio spiritualis annexa. Sed nihil potest recipere ab aliquo: vt eum constituat prepositum: vel iconomum vel vicedominum. Preposituram tamen: vel baliuam temporalem cum iurisdictione temporali: dare solent ad firmam episcopi: sicut et principes seculares. 3° queruntur aliqua opera circa quedam spiritualia scilicet vtrum liceat dare: vel accipere pecuniam pro spiritualibus actibus: vt pro oratione predicatione: dei laude: et processione? Rndeo quod non. Hec enim et similia dicuntur spiritualia in quantum ex gratia procedunt: et ad gratiam disponunt: que tamen per hominum ministerium exhibentur: quos oportet a populo sustentari secundum illud. i. Cor. 9. Quis militat suis stipendijs vnquam? Et ideo vendere quod est in his spirituale est simoniacum. Dare autem: vel accipere aliquid pro sustentatione ministrantium secundum ordinationem ecclesie: et consuetudinem approbatam est licitum. Ita tamen quod desit intentio emendi: et vendendi: et quod ab inuitis non exigatur per subtractionem spiritualium: que sunt exhibenda. Hoc enim haberet quandam speciem vendendi gratiam. Sed spiritualibus prius gratis exhibitis licite possunt statute et consuete oblationes: et quecunque alij prouentus exigi a volentibus et valentibus soluere interueniente superioris auctoritate. De oratione igitur dico: quod dantes elemosynas pauperibus: vt impetrent ab eis orationum suffragia: non dant quasi intendentes orationes emere: sed quasi per gratuitam beneficentiam eos prouocare ad orandum pro se gratis et ex charitate. De predicatione vero dico: quod predicatoribus temporalia debentur ad eorum sustentationem: non autem ad emendum predicationis verbum. Vnde super illud. i. Thi. 5. qui bene presunt presbyteri etc. dicit glo. Necessitatis est accipere vnde viuitur: charitatis est prebere. Non tamen est euangelium venale: vt pro eis predicetur. De laude autem dei dico: quod aliqui temporalia dant laudantibus deum in celebratione officij ecclesiastici: siue pro viuis: siue pro defunctis: non quasi precium officiationis: sed quasi stipendium sustentationis. Eodem etiam tenore pro faciendis processionibus in aliquibus funeribus dantur alique elemosyne. Si autem hoc fiant pacto interueniente: vel etiam causa emendi: vel vendendi intentione: esset ibi vicium simonie. Quid si statueretur in aliqua ecclesia quod in funere alicuius processio non fieret: nisi certam pecunie summam legasset? Rndet Ray. et Tho. quod tale statutum illicitum esset quia pietatis officium excluderet. s. quasi processio gratis: vel pro summa minori pro aliquo non fieret: ar. extra de iureiur. sicut. i. et. 2. Si autem statueretur quod ab omnibus certam summam legantibus talis honor fieret: si alias ad hoc non tenebantur: non esset simonia nec illicitum: dummodo intendant hoc habere ratione laboris tantum: ar. extra. e. cum sit. Prima ordinatio speciem habet exactionis: sed 2a habet speciem gratuite recompensationis. Vtrum liceat dare pecuniam pro anniuersario celebrando? Rndet Rich. quod non licet pro hoc pactum facere de danda pecunia. Si tamen ex deuotione detur ecclesia tenetur celebrare pro illis: pro quibus datur secundum quod est magis pro beneficio obligata. Innoc. tamen dicit extra ne prela. vi. suas. super. c. quoniam enormis. quod meritorium est constituere aliquos redditus in aliqua ecclesia: vt ibi fiat anniuersarium alicuius. Et hoc constitui potest per illos qui debent anniuersarium facere: extra de preben. significatum. Non autem per donatorem: quia non licet ei conditiones apponere spirituales: sed temporales: vt redemptionem captiuorum: et. 12. q. 2. aurum. Sed Hostien. super idem. c. quoniam enormis. dicit. quod hoc sibi non placet: et quod bonus imponi redditibus pot. Tutius tamen esset dicere: reliquo tali ecclesie annuatim io. lib. super tali domo inter illos tantum: qui meo

anniuersario intererũt diuidendas: et rogo platũ siue capitulum vel conuentũ predicte ecclesie: vt faciãt anniuersariũ meũ vt pdictũ ẽ

Quid si canonicus ad horas principaliter pro denarijs horarijs vadit: Nunquid ex hoc simoniã cõmittit: Rndet Jo. an. ex li. 6. de cle. non resi. fm hosti. q notat hoc ex de ver. sig. cum olim. q talis simoniã nõ cõmittit: qr nulla expressa pactio intercedit. Tñ grauiter peccat et p penitẽtiã satisfacit. ex. e. tua nos. et c. vlti.

Quid si cleric9 p precio vigilet ad defũctũ et dicat psalteriũ: Rndet hosti. q si fecit pactũ: q pro 10. denarijs legeret psalteriũ ẽ simonia. Si autẽ q vigilaret ad defunctũ nõ est simonia: licz ita sit tacite: q debeat legere: ar. ex de prebẽ. significatũ. Et sic nõ spũalitatẽ: sed laborẽ: quẽ nõ tenet ex necessitate siue ex officio subire põt vendere. Quid de his qui habẽt cimiteria diuersa. s. vnũ in quo non ponit aliquis nisi sit canonicus vel frater: aliud cõmune: est aũt taxatũ p quãto põt aliquis extraneus in fratr vel canonicor cimiterio sepeliri Rndeo. Simonia est: ex. e. audiuim9. et c. sicut qr nec p terra nec p officio aliquid recipi debet. Quid si maior crux nõ portet nisi pro precio certo: Rñdet hosti. q hoc est signũ auaricie: et inducit viciũ simonie. ex. e. audiuimus

Quid si fiat pactũ de lecto redimẽdo precio certo: añq corp9 ad ecclesiã deferat: Rñdeo. Lectus ẽ quid tpale: et ideo põt vendi. redimi. donari. et pmutari ab inicio: et ex postfacto. Quid si clerici nolũt corpus sepelire: nisi primo imposito precio de lecto redimendo Rndet hosti. q hoc est species mali: cũ fiat pactũ de tpali ad spũale. ex de rerum pmu. c. vlti.

Quid si portato corpe ad ecclesiã amici velint recuperare lectũ: et eũ violenter reportẽt ad domũ suam: Rñdet hosti. q nihilominus corpus debet gratis et honorifice sepeliri. Si tñ sit consuetudo generalis ecclesie: vel quasi generalis: q lectus retineat a clericis: possũt amici cogi p censurã ecclesiasticã restituere lectum: qr cõsuetudo talis est laudabilis. Et i hoc casu et similibus põt intelligi illud ex. e. ad apostolicã. Utr facere iusticiaz p pecunia vel equipollenti sit simoniacũ: Rndeo q sic fm Rich. et Ray. loquẽdo de iusticia ecclesiastica: vt quãdo datur epo vel alijs: pro reddẽdo iure super spũalib9. Idẽ etiã credit Rob. qñ sup tpalibus si sit persona ecclesiastica: q debet hi9 reddere rõe iurisdictõis ecclesiastice. Secus est si sit iudex laicus: licet alias grauiter peccat. De hoc. i. q. 3. vendẽtes. in tex. et glosa. Quibusdam tamen vt dixit Alexã. an. videt q etiã in iudice seculari vendere iudiciũ iustum sit simonia: qr hoc est act9 virtutis. et ita quo ad aliquid est spũale. Utr aliquẽ occultare p pecunia peccatũ alicui9 sit simoniacũ: cũ tñ ad ei9 officiũ ptineat illud reuelare: R9 q sic. ex. e. nemo. vbi dicitur: q nõ tm interuẽtu pecunie siue lucri tẽporalis: sed etiã p respectu persone et consanguinitatis et affinitatis occultare peccatũ publicũ subditi prelato est simonia. Unde si presbr non notificet epo publice peccantẽ incorrigibilẽ pter predicta: simoniã cõmittit. Et est hoc spirituale: q sub precio ponitur peccati reuelatõ: ad quã ex officio tenebatur. Utr testificari p pecunia sit simoniacũ: Rndeo fz Rich. q sic in causa spũali. Aliter non: licet sit ibi graue peccatũ. Uel fm Alex. an in causis ecclesiasticis: et a psonis ecclesiasticis simonia committitur: si testimoniũ vendat. In alijs vero grauiter peccat. Utr aduocatus committat simoniã: Rndeo q nõ est simile de iudice et de aduocato: quia iudex habet redditus sibi pro suo officio assignatos: et tenetur reddere iustũ iudiciũ: sed aduocatus nihil habet assignatũ et ideo pro labore suo cũ sit corporalis: nec ad hoc teneat ex officio accipere põt salariũ moderatũ. Et idẽ dicendũ est de iurisperito: qui dat consiliũ. Sed quare nõ idẽ est de teste: Rñdet Alex. an. q hoc est ideo. qr verũ testimoniũ est de substãtia cãe terminande: consiliũ aũt sicut et patrociniũ adminiculat exterius cãe. Uñ testes cogunt testificari: nõ aũt iurisperiti consiliare. Quidã tamẽ adhuc distinguũt. s. q si aduocati et consiliarij vendãt sciẽtiam cõmittunt simoniã: et hec maiorẽ vel minorem: fm scientiar diam: nõ aũt si vendant laborẽ suũ: cũ ad hoc non teneant. Judex autem et testes nihil possũt accipere p labore iudicandi et testificãdi: quia ad hoc tenent. Hec Alex. an. 4° querunt aliqua circa quedam spũalibus annexa. s. vtr ius percipiendi decimas posset vendi vel emi. R9: vt. s. de decimis ar. 7. Utrum liceat emere ius primogeniture: R9 q sic. quia non est modo sicut erat antiquitus annexum spũalibus: qr vt dicit i glo. Geñ. 14. aiunt hebrei oẽs primogenitos a Noe vsq ad Aaron põtifices fuisse. Emit tamẽ Jacob Geñ. 25. ab esau ius illud: nec de hoc reprehendit: quia illud ius debebatur ipi Jacob diuina ordinatione: et ideo magis dicitur suam iniustam vexationem redemisse: q ius illud emisse. Uel põt dici: q non sic erat de annexis spiritualibus in lege nature et veteri: sicut in noua: quia sicut sacerdotium illius tẽporis debz dici magis fuisse figura sacerdotij: q sacerdotium: ita debet dici magis fuisse

signum spirituale officij: q3 spirituale officiū.

Utrū liceat vendere iuspatronatus. Rñº q non. s. i spirituali. Hoc enim esset simonia extra de iurepatro. de iure Bene tamen trā sit cum vniuersitate siue villa vendita in vniuersali nisi excipiatur: vt. e. ti. ex litteris. et. c. cum fm. sicut etiam trāsit eclesia vt dicitur ibidem. Et sicut iuspatronatus nō potest vēdi: ita etiam nec i feudū dari. Et si villa maiori precio vēderetur ꝓpter iuspatronatus: esset simonia: q2 talis venditio attingeret aliquo modo ipsū iuspatro. fm. Alex. an. Sed cui applicabitur pecunia data pro emptione iurispa? Rñdetur. i. q. i. nō est putanda in glo. et extra de iurepa. q2 clerici. in. glo. q applicabitur ecclesie: cui per huiusmodi emptionem est iniuria facta. ar. extra de hoc. et sic ecclesia erit sui ipsius patrona. Sed quid si ipsa eadem ecclesia iuspatro. emisset a patrono suo Penes quā remanebit ius illud? Et videtur q nō penes ecclesiam que emit. extra de iure patro. illud. q2 venditio nō tenuit: q2 spirituale vel anexum spirituali vendi non potest extra. e. querelā. et sic remanebit apud patronum pecunia restituta. Sed cōtrarium colligi potest ex supradicto. c. vbi dicit̄ q emptor spolietur: et nō venditor. Si autem voluisset vēditorem spoliare: hoc dixisset de ipso sicut de alio. Uel dic q priuari debet vterq3. Hoc notatur in glo. illius. c. clerici. Et vltima sententia per Inno. approbatur. Utꝝ liceat vēdere vasa consecrata: puta calices. patenas et hꝰ. &c. Talia ɔsecrātur ratiōe forme: nō ratiōe materie: et ideo licet ea vendere rōne materie: non habito respectu ad consecrationem: ita tamē q persone seculari non vendātur nisi prius iu massam redigantur. Alij vero ecclesie vēdi possunt etiā in eadem forma. io. q. z. hoc ius porrectū. Nō sic autem de oleo & chrismate consecratis ratione materie. quia hec cōsecrantur ratione materie. S3 quid potest vel debet fieri de lignis ecclesie cōsecrate si destruat̄. Rño. Ut dicit̄ de. cōse. di. i. ligna debent vl' igni comburi: vel in vsū alterius cōuerti ecclesie. vel ad profectū fratrū in monasterio poni. Et hoc non indifferēter fm. glo sed in locis religiosis: vt in dormitorio. capitulo & hꝰ. non autem in coquina vel in vineis pastinādis. Nec debēt in vsum laicoꝝ conuerti: vt dicit̄ in. d. c. ligna. et 19. q. 3. que semel

Utrū liceat vēdere terram in vsum sepulture. Et videtur q nō: q2 effron vituperatur de hoc q vendidit agrum in quo erat spelunca duplex: in qua mortui sepeliebātur. Gen. 23. Rñsio patet ex p̄dictis. s̄. in principio. ti. de sepultur]. Ad ar. vero dicēdū s̄3. Alex. an. q quidam dicūt: q cum agro illo vendito trāsiuit illa spelunca: & hoc potuit fieri sine peccato. Aliqui vero dicunt vt Prepositinus q etiam illa spelunca vendi & emi potuit sine peccato: quia non erat ad sepeliendum benedicta vel consecrata. Et fm vtranq3 harum solutionum fuit propter eandem ratōnem mutuatum nomen ipsi effron: vt scilicet postea diceretur effram. Prius eni3 voluit dare gratis: quod est perfectorum: & postea vendidit legitime. Et ideo cum primo diceretur effron. idest confirmatus & perfectus dictus est postea effram idest infirmus & imperfectus. Dicebatur autem illa spelunca duplex: quia in ea duplex erat mansio: superior: in qua sepeliebantur viri: & inferior in qua femine.

Estat videre de io. & vltimo qui admittantur ad accusandum simoniacum & testificādum contra eum. Sciendum igitur: q ad accusandum simoniacu3 admittuntur omnes etiam criminosi & infames: dummodo non sunt inimici & conspiratores. Et hoc si accusatus sit clericus male fame. Secus est si sit clericus bone fame: vt extra co. tanta. &. z. q. i. in proprijs. Cum tamē accusator non probet: sed testes multi ad accusandum admittuntur: qui a testimonio repellūtur. Et ideo refert int̄ hoc: & illud extra eo. licet. §. pcnul. in fi. Qui autem admittantur ad testificandum docemur per illam decretalem extra eo. per tuas. idest quam quidā ad maiorem euidentiam multipliciter distinguunt. Et primo circa modum agendi: vtrū agatur de crimine simonie criminaliter: vel ciuiliter. etsi ciuiliter: vtrum de rigore vel de equitate. zº distinguunt circa personas contra quas proceditur: vtrum si sint regulares vel seculares: & si sint regulares vtrum sint inferioris gradus an excellentioris dignitatis & an ille idem sint bone opinionis vel male fame. & vtrum possint puniri de facili an sine scādalo non possint condemnari. 3º distinguunt circa personas testium vtrum sint honesti: vel emendati de crimine: an perseuerint in ipso & an ipsi testificentur ex charitate vel ex odio 4º etiam que crimina obijciantur testibus: vtrum eadem vel maiora: an paria vel minora. 5º an sint etiam alia adminicula que adiuuent testes. Recollige illos. 5. modos q̄tū ad alteram partem dicendo: q testes criminosi & maxime emendati de crimine: qui alijs adminiculis fulciunt̄. Et credit necessarium esse Hosti. q. s. alijs adminiculis fulciant̄. qñ sūt criminosi nō emēdati: alias nō. maxime

non participes in scelere et munere: zelo iusticie testificantes: quibus minora crimina opponuntur: vt furti: et adulterij: que sunt minora simonia: admittuntur contra regularem inferioris gradus grauiter infamatum: qui sine scādalo potest facile remoueri. Et hoc qñ agitur ciuiliter et sm temperantiam equitatis non vt deponatur ab ordine: sed vt amoueatur ab administratione. Et ideo tales contra talem taliter admittuntur: quia ex leuioribus causis remouentur: sicut quorūdam religiosorum approbata consuetudo deposcit. Et hec omnia probantur ex. e. per tuas. Predictam autem distinctionem dicit Hosti. ita stricte seruandam: quod si membrum vnum deficiat: testem repellit. Et hoc videtur etiam Ber. sentire in prima glo. Et sic non admittit Hosti. criminosos sine adminiculis etiam in crimine simonie: et cōtra regularem inferioris gradus. Nec etiam illos qui non zelo iusticie: sed malignitatis fomite testificantur: vt inimicos capitales et cōspiratores: vt in. c. per tuas i. §. nos vero. Nec etiam admittit predictos si agitur ad depositionem gradus. aut etiam si testificetur crimen per aliquem ad hoc: vt quis remoueatur ab administratione: quia tunc sm rigorem iuris procedi debet. Itē nec ipsos admittit si secularis accusatur: vel regularis superioris gradus vt episcopus: vel inferioris grad⁹ bone opinionis: vel qui nō pōt sine scandalo remoueri. Alij dicunt quod ista decretalis per tuas. corrigit̄ per Grego. extra de testibus. testimonium. Sed Hosti. reputat absurdum: cum ipsa sit valde rationabilis. Ideo dicit: decretalem Grego. intelligendam sm predictam distinctionem. Quid de socio siue mediatore in simonia? Nunquid admittetur contra auctorem simonie. Rñdeo. Si talis sit socius tantum criminis et nō muneris admittetur contra eum: etiam si agat̄ tm̄ ciuiliter. Non autem si agatur criminaliter. Socius vero criminis et muneris: non admittetur etiam si agatur tantum ciuiliter. li. 6. de testibus. mediatores. Et sm Io. an. hoc c. intelligitur de mediatore non emendato de crimine: alias esset quoddam speciale in hoc. c. ex e. ti. iestimonium. Vel potest dici quod de emendato intelligitur. Et bene est speciale: quod mediator admittatur. Sed quomodo repelletur socius siue particeps criminis? Si enim accusatus dicat non potes contra me testificari: quia socius meus in eodem crimine fuisti: condemnabitur vt confessus: vt extra de confessi. c. i. Si vero dicat nō feci quod imponitur mihi: et si fecissem nō potes esse testis tāquam eodem vicio laborans: sic mentitur: et lex nō docet mentiri. 23. q. 4. qui peccat. Sm autem Guil. nasoñ. cui etiam consentit Hosti. dicere potest: excipio contra te: quia dico te crimen illud commisisse super quo me vis accusare: vel testificari: et per consequens non forte audiendum: et quod ita offero me probaturum Si enim iudex exceptionem talem nō admittat appellabitur iuste: vt extra de appel. interposita.

Explicit liber sextus hui⁹ summe.

Incipiunt tituli septimi libri: qui est de censura ecclesie.

Incipit liber septimus tractans de excom municatione et speciebus eius. Titulus primus.

Um in libro immediate precedenti habitum sit de prelatis ecclesiasticis ad quos ptinz i subditos cu eoz exigit culpa: censura ecclesiastica exercere: consequenter in hac parte que est liber septimus huius summe considerandu est de ipa censura ecclesiastica: noie cuius intelligit snia excomunicatois: interdicti: et suspensionis. ext de ver. sig. quereti. Et hec differut fm Ray. et Ber. li. 6. ex. e. cu medi. in glo. 9. qr proprie psona excoicatur. ii. q. 3. certu. et ex de ver. sig. ex p te. persona suspedit. z. q. 5. presbyter. et ex de pur. cano. inter nras sollicitudines. Loc' aut interdicitur: vt ciuitas villa castz ecclesia regnu. ex de ver. sig cu in ptibus. Interdu tn ponitur vnuz p alio. qr et psona dicit interdicta et ciuitas excoicata. ex. e. Rnso. et extra de priuile. cu et plantare. Depositio aut et degradatio non coprehendunt noie cesure ecclesiastice: vt dicit Hosti. in. c. querenti. De tribus g predictis dicendu est. Et primo de excoicatone. Circa qua considerandu est primo quid est excoicatio: et de speciebus eius: et congruitate Sed primo videndu est quid sit excoicatio. et cu hoc simul apparebit quot et que sunt species eius. z° de cogruitate ei'. Quantu ad primu sciendu: q excoicatio sic describit a qbusda. Excoicatio est sepatio a coione eccl'e quo ad fructu et suffragia gnalia. Ad cui' descriptionis euidetia considerandu est: q ille q p baptismu in ecclesia ponit ad duo ascribit sc3 ad cetu fideliu et ad pticipatione sacramentoz. et scdm istoz presupponit primu. qr in sacramentis pticipandis no coicant nisi fideles. Et ideo aliquis potest ex ecclesia fieri per excoicatione duplr. Uno mo ita q separetur tm a pticipatoe sacroz. Et hec est excoicatio minor. Alio mo ita q excludat no tm a participatione sacroz: s etiam a cetu fideliu. Et h est excoicatio maior que hic diffinit. Non eniz pot esse 3m mebz. s. q excludat a pticipatione fideliu et no a pticipatone sacroz: rone ia dca quia. s. fideles i sacris coicant. De vtraqz habetur ex. e. sique. Nec obstat illud. 3. q. 4. engeltruda. vbi videt cotrariu dici. Ibi. n. dicit q fuit excoicata non tm excoicatione minori que a fraterna societate diuidit sed etia maiori que a corpore xpi rescindit. Debet eniz ibi intelligi fraterna societas que contrahit in pticipatione sacroz. Corpus vo xpi ecclesia siue collegiu fideliu dicit. d con. di. i. ecclesia. i. catholicoz. Sed vlterius ad euidentia dicte diffinitionis sciendu q coicatio fideliu e duplex. Queda in spualib': vt sut mutue orationes et conuentus ad sacra pticipada. Queda in corpalib' actib' legitimis: qui quidem act' legitimi in his vsib' cotinent. Si pro delictis anathema quis afficiat. Os orare vale comunio mesa negat. Os. s. ne osculu detur. Orare. ne cu excoicatis orem'. Uale ne salutent. Comunio. ne in sacris cu ipsis aliqs comunicet. Uel fm Hosti. comunio. i. coe colloquiu. Mensa negat. ne aliquis cum eis comedat. Premissa ergo diffinitio importat sepatione a sacramentis in hoc q dicit qtu ad fructu. et a coione fideliu quantum ad spiritualia, per hoc q dicit. et suffragia ecclesie comunia Alia aut diffinitio queda data inuenitur fm separationem ab vtrisqz actibus: que talis e Excoicatio est a qualibet licita comunione fideliu vel legitimo actu sepatio. Un adam dicitur fuisse excoicatus ab esu ligni vite: dicente dno. Uidete ne forte sumat de ligno etc. ii. q. 3. §. euidenter. Ex supradictis pz: q due sut spes excois. s. maior et minor. Sed minoris excommunicationis sunt etiam due spes. de qbus habetur. i. ti. 9. huius libri: ar. 4. q. vltia.

Equitur videre de z° scilicet de congruitate excommunicationis. Circa quod sciendum fm Bon. q sicut in medicina corporali duplex est modus sanandi quo vtitur sapiens medicus scilicet quandoqz per medicamenta suauia: aliquado per mordicatiua. ita in medicina spirituali modus quidam suauis est per exhortationem et sacramentoz ministratione: mod' vero mordax est per increpatione et subtractone sacramentoz. Et vtroqz dz vti medicus spualis p infirmoz conditoe: et morboz varietate. Et de primo quidem modo certu est. de z° vo pz p illud Math 18. Si peccauerit i te frater tuus etc. vsqz ibi. q si ecclesiam no audierit sit tibi sicut ethnicus et pub. Et post. Amen dico vobis: quodcuqz ligaueris sup terra etc. Cuz ergo ethnici et publicani extra comunionem ecclesie reputentur: talis debet fm ecclesiam ex coione reputari. Et ita patet q talis merito dz excoicari. Et sic liquet non esse cotra ecclesia interdu aliqs excoicari. Sed obijcit qr cu quis excoicat sathane traditur: vt patz i. Cor. 5. vbi apostolus fornicatore manifestu tradit sathane. Hoc autem impium videret. R°. Sathanas est tortor non tantu animaru

verum etiam corporis. Tradere autē tortori ē dupliciter. s. aut cessādo a protectione torquentis. siue exponēdo aut iubendo tortori vt affligat. Excōicare igit̄ s̄m prīis ecclesie statū est sathane tradere: protectionē subtrahēdo ⁊ eū exponēdo. Subtrahit .n. suffragia ⁊ sacra p que munit̄ ꝯ hostis insidias. In tpe aūt ecclesie primitiue qr demones ipis apostolis subijciebant̄: ⁊ manifestāda erat fides per miracula: nō tm̄ exponebāt̄ur: sed etiā corpaliter ad mādatū apostoli vexabant̄: sicut dicit̄ .i. Cor. 5. in tex. ⁊ glo. Et istud decuit in principio ecclesie fieri ad terrorē: vel pter excellētiā apostolorum. Nūc aūt licet nō ita vexent̄ in corpore ⁊ spū: vexādi tm̄ exponūtur. Et p tāto dicūt̄ sathane tradi ⁊ vere excōicari. Hec Bon.

De excōicatione maiori a iure. ti. 2ᵘˢ.

Postea cōsiderādū est qs possit excōicare. Et pmo videndū est a quo pōt infligi excōicatio maior. 2° a quo minor. Maior vero excōicatio quādoq̄ infligit̄ a iure. qñq̄ a iudice. Primo aūt dicēdū est de illa que infligitur a iure. Et primo ponēdi sunt casus huiꝰ excōmunicationis. 2° ponēdi sunt caꝰ in quibꝰ septimꝰ casus q̄ est de pcussione clericorum fallit. Circa primū igit̄ sciendū: q excōicatio maior infligitur a iure in canonibꝰ late sniē q̄ sunt plures. Primus ē cū quis incidit heresiȝ iā dānatā vt arrij. nestorij. manichei ⁊ similiū 24. q. i. c. i. ⁊. 2. ⁊. 3. Vel etiā siquis nouā heresim cōfingat. Et generaliter quicūq̄ p romanā ecclesiā vel singulos epos i suis ciuitatibꝰ ⁊ diocꝫ. tanq̄ heretici sunt damnati: excōicati sunt: quocūq̄ noie censeant̄: ex̄ de hereti. ad abolendā. ⁊. c. excōicamus. 2ᵘˢ est cum aliquis ē credēs. defensor. receptor. fautor hereticorum. i. q̄ eis fauet: quocūq̄ mō in errore eos iuuādo: ex̄ d̄ hereti. excōicamꝰ. §. credētes. Similiter cū aliquis est aduocatus p hereticis: vel notarius instrumēta cōscribēs p eis infames fiūt: ⁊ excōicati sunt: ex̄ de hereti. si aduersus. 3ᵘˢ casus est: cū potestates dñi tēporales rectores eorumq̄ officiales dānatos de heresi sine licētia vl' mādato eporum siue iquisitorum aut saltē alteriꝰ eorum a captōne vel carcē liberauerit: aut executionē iusticie sibi pro eodē crimine a predictis vel altero ipsorum iniunctam prompte prout ad suum spectat officiuȝ facere retractant. vel alias ipsorum sententiā vel processum impediunt quoquo mō. s. directe vel indirecte. Siquis. n. predictorum aliquid ꝯ premissa fecerit: aut negocio pdicto fidei q̄d incūbit epo vel inquisitoribus se opposuerit vel ipm aliquatenꝰ impediuerit. necnō ⁊ qui scieter in predictꝭ dederint auxiliū cōsiliū vl fauorē: ipo iure sunt excōicati. Qui si excōicationē p annū sustinuerint aio pertinaci: extunc velut heretici condēnent̄. li. 6. de here. vt inquisitionis. Sed quid si ordinarius ⁊ inquisitor discordant de mādato. qr vnus mandat puniri: ⁊ alter dimitti? Ad hec respondet Jo. an. q satis videtur tūc supersedendū: donec super hoc papa consulat̄. 6. e. p h̄. Alia litera habet ex hoc. 4ᵘˢ casus est ꝯ quēlibet q̄ hereticos credentes receptores defēsores vel fautores eorum scieter tradit ecclesiastice sepulture vsq̄ ad satisfactōnē idoneā. Talis .n. ē excōicatus: nec absolui meretur nisi priꝰ publice manibus suis extumulet eū: ⁊ proiciat hiꝰ corpora dānatorum. Sed hoc verū est vt dicit Jo. an si discerni pñt ab ossibꝰ aliorum. alias secus: vt ex̄ de sepul. sacris. Et locꝰ ille ppetuo careat sepultura. li. 6. de hoc quicūq̄. i. R°

5ᵘˢ casus ē cū quis dicat romanā ecclesiā caput non esse nec ei obediendū esse. di. 19. nulli fas. Et hoc intelligit̄ cū quis hoc dicit asserendo. Talis. n. est hereticus. Secus est si hoc disputando diceret. Et nota: q predictus canō s̄m Rob. vel non est canon late sniē: vel intelligitur d̄ illis qui pter hoc romane ecclesie nō obediunt. quia eam nō esse caput aliarū ecclesiarum credunt. 6ᵘˢ casus est: cum aliquis quātecūq̄ preeminētie conditionis: aut status legatos: aut nūcios sedis apostolice pretextu consuetudinis alicuius impedit quominus exerceant libere officium legationis sibi cōmisse. Talis. n. est ipso facto excōicatꝰ: nō obstāte quocunq̄ priuilegio. Et regna: terre ⁊ loca quelibet illi. s. sic prohibenti subdita eo ipso sunt tamdiu ecclesiastico interdicto supposita: q̄diu ille steterit in tali contumacia. li. 6. de offi. lega. sup hunc. c. nō habeīꝰ. 7ᵘˢ casus est: siquis in clericū. monachū. monialem. conuersum vel cōuersam: vel etiam aliaȝ religiosam personam iniecerit manus violētas temerarias. 17. q. 4. siquis suadente. ⁊ ex̄ e. non dubiam. ⁊ quasi per totū. Et aggrauat̄ sententia contra insecutores ⁊ pcussores cardinalium ecclesie romane: ceterosq̄ tanti criminis participes. 6. de penis. felicis. §. presēti. Nec possūt isti absolui nisi a papa preterq̄ in articulo mortis: vt patet ibidem. Domini etiam siue rectores ⁊ officiales eorum si infra mensem postq̄ res ad noticiam eorum peruenerit: dictam constitutionem seruari non fecerint: eoipso sunt excōicati: vt dicit̄ ibidē. §.

porro. Ciuitas vero queuis alia preter vrbē que sceleratis predictis cōsilium auxiliū vel fauorē dederit: vł infra mēsē eos nō punierit put criminis enormitas exegerit et facultas affuerit: epali dignitate ē puata et remanet interdicta: vt pz ibidē in fi. Itē qui epm cōprehēdit vel pcutit: vel a sua sede expellit ē excōicatus: et ei⁹ bona debēt dari ecclesie cathedrali. 17. q. 4. siqs deinceps. 8⁹ ca⁹ ē: cū quis defēdere pōt clericū a violētia manuū iniectōe: et nō defēdit. ex. e. quāte. Ibi. n. dicit. Ne autē solos violētie hu⁹ actores aliquoꝝ presūptio existimet esse punicdos: faciētes et cōsētiētes pari pena plectēdos catholica ɔdēnat auctoritas. Eos etiā delinquētib⁹ fauere interpretās: qui cū possint manifesto facinori desinūt obuiare. Hec vba Jo. et quidā alij intelligūt simpliciter sicut iacēt: dicētes h introductū in fauorē clericoꝝ quoꝝ defēsio ptinet ad ius publicū. qd. s. cōsistit in sacramētis et sacerdotib⁹. di. i. ius pu. et in odiū laicoꝝ: ex. e. cōtingit Et fm istos qualitercūqꝫ vbis vel factis hoc possū phibere sniam incurro: si nō phibeo. Sz fm Ber. ita generalit dicere ē graue: et qñqꝫ posset aliqs periculū incurrere. Vñ dicūt alij ꝙ soli prelati siue iudices vel alij potestatē habētes aliquā in aliquos ad h rōe potestatis tenent: et incidūt in canonē: et nō alij. 23. q. 7. c. quicūqꝫ. et c. q. 3. forte et ista duo noīa: licet forte aliqui aliter peccēt: nō defēdēdo cū possint Vñ qd dicit in dicta decretali qui cū possint. intelligit de his qui rōe potestatis quā in alios habēt ad hec tenent. Socij vo et alij defēdere debēt tñ admonēdo vbis: et non factis: vt dicit Hu. di. 83. error. Sed ɔ. 23. q. 3. nō inferenda. vbi dicit: ꝙ tenet quis iniuriā a socio ppulsare si pōt. Dicendū ꝙ ibi exponit si pōt. i. si est cōstitut⁹ in ptāte: et si etiā tenet. Non tñ ppter hoc ē excōicatus: vt dictū ē. Nullus. n. excōicat ex facto alterius nisi pticipādo in crimie vel locutōne: oratione et cōsimilib⁹. ex. e. nup. Sz hic nō pticipat aliq tali mō. Capitula autē que Jo. p se inducit loquūtur de prelatis. Expone cōsentiētes. s. p coopationē auctoritatē prestādo. Et sic intelligūt hec verba. vbi inueniunt: ex. e. mulieres. et c. nuper. et et. q. i. notū. Hec Ber. sup illud. c. quāte. Predictas duas opi. ponit Ray. et Gof. et Inno. sup. e. quāte. nec aliquā eaꝝ preelegit. Rob. vero expositor Ray. magis adheret opi. zᵉ. Hosti. vero dicit hoc esse intelligendū etiam de illo qui etsi non rōne potestatis vel officii hoc phibere pōt tñ pōt aliter. s. quia scit hoc fieri debere per illum cui si diceret. caueas ne facias illud stati ille abstineret. Unde verba illius decretalis. scilicet quante. sic exponit. Eos etiam delinquentibus fauere interpretans: qui subaudi licet expresse ñ cōsenserint: tamē hoc fieri debere scientes: cum possint scilicet modo predicto manifesto sibi scilicet facinori desinūt obuiare. li. 6. eo. dilecto. §. et quidem. Ubi innuitur ꝙ hoc non tantum prohibendum est verbo: sed etiam facto. di. 83. §. i. et c. sequēti. Hec Hosti. in sum. Dicit autem idem in glo. c. quāte. ꝙ quicquid dicant aliqui sentiendum est per hoc. c. ꝙ quilibet non prohibens dolose incidit. sine dolo vero non incidit. 9⁹ casus ē cum quis licet nec manum iniiciat nec aliq modo consentiat ꝙ hoc fiat tamen ipsum clericum inuitum retinet: ponendo ei fortes custodes: vel intra domum aliquā includendo: extra. e. nuper. §. i. 10⁹ casus est inductus ɔ potestates. consules. rectores. et alios officiales laicos ciuitatum et locorum alioꝝ angarias et exactiones indebitas ecclesijs sacerdotibus: alijsqꝫ clericis et eorum possessionibus: et alia sua fere vniuersa onera imponētes: siue fossata: siue expeditiones: siue alia quelibet q agenda arbitrantur de bonis ecclesiarum clericorum et pauperum christi vsibus deputatis Compleri vero cuncta volentes. Subaudi cum effectu: vel iurisdictionem prelatoꝝ et auctoritatem quā habent in suis subditis hominibus euacuantes. Si. n. tales que in his cōmiserūt cōpetenter admoniti non desistūt: tā ipsi q fautores eorum excōicationi se nouerint subiacere: nec debent reddi cōioni donec satisfecerint competenter. Et quod dictum est de exactionibus generaliter intelligitur fm Hosti. et Ber. verum esse: nisi prius papa consenserit. vt extra de emu. eccle. aduersus. §. i. Et dicit Hosti. in glo. super. c. non minus ꝙ sufficit vna monitio die competenti sibi ad satisfaciendum vel desistendum assignata. puta infra mensem: vt in. c. aduersus. §. fi. 11⁹ casus est inuentus contra illos qui supradictis proximis successerunt: nisi infra mensem errorem siue excessum predecessorum purgauerint siue emendauerint: predecessoribus nihilominus excommunicatis remanentibus: donec vterqꝫ satisfecerit competenter: extra de emu. eccle. aduersus. §. vltimo. Et fm Hosti. ibidem. si successor operam dederit quantam potuit: sed vniuersitate resistente obtinere nō valuit: nihilomin⁹ tñ ligat nisi regimē dimittat. Nota fm Hosti. et Inno. etiā ibidē. ꝙ lz successor ei⁹ qui libertatem ecclesie violauit infra mensem liget. secus tamē est de successorib⁹ alioꝝ excōicatoꝝ. Sz obijcit. q fm pdicta delictū pdecessoris pjudicat successori

Sed hoc nõ est verum imo est iã proprium delictũ. quia exquo ipm nõ purgat infra tps sibi prefixum a iure presumit cõsentire. i. q. i. cõstat. quia ex quo successit in honore debet similiter succedere in onere. Unde si nõ purgauit elapso illo tpe recte punit eadẽ pena cũ predecessore. Si tñ ille successor cõicauit in crimine: stati fuit excõicatus ex. e. nup. Hec. Ber. sup illud. c. aduersus. Sed nunquid vterqz insolidũ satisfacere tenet añ q̃ absoluat? Rñ. fm hosti. q nõ. imo altero soluẽte alter liberat a dãno dato: ar. ff. de eo p quẽ factũ ẽ. l. i. §. si plures. Sed q̃tũ ad cõtumaciã puniendã intelligo q vterqz satisfacere tenet. Neuter. n. absolui dz quin iuret stare mãdatis ecclie: excepta satisfactõe dãni dati. Ideoqz intelligo q tũc iudex iniũget rõne cõtumacie qd sibi videbit iniungendũ. 12us casus est contra illos qui decetero facient seruari statuta edita z consuetudines introductas contra ecclesie libertatẽ: nisi eadẽ de capitularibus. i. libris in quibus sua statuta scribunt siue cartularijs vel alijs libris infra duos menses post huius publicationẽ sententie fecerint amoueri. ii. q. i. §. hec siquis antiquata. Hoc aũt fm hosti. intelligit quo ad statuta in scriptis redacta. Igit in duobus casibus sunt tales excõicati quo ad statuta fm hosti. Primus est si ipsa de libris suis infra duos mẽses non deleuerint. 2us si ipsa seruari fecerit q̃uis deleuerint. Uerum quo ad consuetudines: in vno tm̃. s. si ipsas decetero seruari fecerint. Sic intellige illud extra. e. nouerit fraternitas tua. Nota hic fm Rob. q cũ dicit in hoc casu contra libertatem ecclesie: nomine ecclesie non cõprehenduntur laici heremite z reclusi: nisi se subiecerint alicui religioni approbate. Item dicit ti. de rap. §. qui condẽ. zc. vbi Ray. agit de condentibus leges iniquas: q hic intelligitur libertas ecclesie a principibus indulta: z a iure canonico approbata. Nec credit hanc penã siue constitutionẽ extendi ad eos qui contra particulares consuetudines aliquarum ecclesiarũ aliquid attentare conant sicut est consuetudo aliquarũ ecclesiarũ fm quã volũt persone ecclesiastice cognoscere de omnibus cõtractibus iuramẽto vallatis. Et cõcordãt cũ his Inno. z Hosti. sup. c. nouerit Dicit aũt hosti. ibidem. q illa constitutõ mõ ligat omnes tales. quia iam dudum transierũt illi duo menses. Et subdit: q quidã ponũt illos duos menses post publicationẽ snie post q̃ in singulis locis fuerit publicata. Et dicit q hec cõstitutio est sepe publicanda: ne quis possit ignorantiã allegare. Dicunt etiam q q̃ ignorat iniquũ statutum hic non incidit i excõicationem: que non cadit nisi in contumacem. ii. q. 3. nemo episcoporum. Et hoc est benigniũs. Addit etiã idem: q statutarij z statutorum scriptores statim ligantur: nec excusari possunt saltẽ in toto. Potestas aũt. cõsules et rectores qñqz possunt excusari quantũ ad obseruationem siue deletionem statutorum q̃ huiusmodi ignorare possunt. Ex quo vo certificati sunt: z obedire negligunt: ligantur. Quod referri debet ad arbitriũ boni viri. s. quãdo potuerũt scire: z qñ impedire ne seruarent. Cõsiliarij aũt tunc demũ ligant quando cõsentiunt in delicto fm hosti. z Inno. in glo. 13us casus est de illis qui talia statuta fecerunt. 14us casus est de illis qui ipsa statuta scripserunt.

15us casus est cõ potestates consules: rectores: z consiliarios locorum vbi statuta z consuetudines decetero edite fuerit vel seruate. Resume fm glo. nisi infra duos menses zc. Subaudi q̃uis non statuerint nec seruari fecerit vt differat a precedentibus casibus. Et ẽ ratio notata supra in alio casu. Sed nunquid imperator vel rex ligantur per huius sententiam: si tale quid fecerint: cum ibi de eis mentio nõ fiat? Rñdet Rob. ti. de rap. §. qui condem. q sic. Et similiter oẽs alij in quacũqz dignitate cõstituti. 16us casus ẽ cõ illos q̃ fm ea: vl' fm eas p̃sũpserit iudicare 17us casus ẽ cõ illos qui scribe presũpserint sic iudicata. Et isti qñqz casus colligunt ex. e. nouerit fraternitas tua. ab illo v. itẽ excõicamus: vsqz in fi. Sed cõtra: quia non videtur q consiliarij z officiales sint excõicati sed excõicandi. ex. e. grauẽ. vbi dicitur. Excõicationis sententiã promulgare procures. Ad qd rñdet ibi Ber. q quãdo illa decretalis nouerit. dicit: q cõsiliarij sunt excõicati: debet resumi nisi infra duos mẽses ea delere fecerint Et sic tales vident ipso iure excõicati nisi ea deleuerit infra duos menses: z postea per sententiam. Sed statutarij z scriptores ipso iure statim sunt excõmunicati: vt videtur per illã decretalem nouerit. nisi reseruans infra duos menses zc. Uel. c. grauẽ. loquit de consiliarijs z officialibus q̃ successerũt: z nõ de illis quorum consilio z auctoritate statuta ista fuerũt facta. Et tales nisi ea deleri fecerint: excommunicentur: vt dicitur in. c. grauem. Et si fecerint ea seruari: nisi infra duos menses ea fecerint deleri: ipso iure sũt excõicati: vt in. d. c. nouerit. Et subdit: q ad remouendã cõdictionem predictã exponas illud. promulgata procures. i. promulgatã esse odas. Uel iã excõicatos a iure cõi iterum p sniam excõices. Et hoc 2o modo exponit etiã hosti. §. aliter. etiam rethorum. lrãm dicte decretalis. s. grauem. sic exponens

Ideoq3 fraternitati tue mãdamus quaten⁹ i cõsiliarios τ officiales ciuitatꝭ ipi⁹: nisi statim ipa deleri fecerint: τ idonee sicut res exigit ca uerint: q̃ cõsimilia deccetero nõ debeãt attẽta/ re pcũres. Subaudi rõe cõtumacie. q: nolũt idonee cauerẽ τc. τ insup excõicatos denũcies q: hoc attẽtauerunt: vt ex̃.e. nouerit. Vel ibi subaudiri põt. Hodie tñ tales excõicati sunt ipo iure: vt ex̃.e. nouerit. que ẽ honorij tertij. Et sic ẽ posterior cõstitutio illa cũ laicis que facta fuit in cõcilio generali tpe Inno. tertij predecessoris eiusdẽ honorij. Et eodẽ mõ po test intelligi illa decretalis grauẽ. que lic3 sit posterior in scriptura fuit tñ forte prior in iu/ dicatura. Hec Hosti. in sũ. sua. S3 qualiẽ intelligiẽ: q̃ tales debeãt idonee cauere: q̃ de/ cetero talia nõ omittãt. R⁹ fm hosti. Debẽt i telligi: q̃ debẽt cauere sub certa pena τ hypo/ theca: vel datꝭ sufficiẽtib⁹ fideiussorib⁹: ar. ex̃ de presũ. lr̃as. §. quo circa. Et h̃ notat mens istoꝝ v̾boꝝ. s. idonee sicut res exigit. IS⁹ cas⁹ est ɔ̃ incẽdiarios τ fractores ecclesiaꝝ: ex̃.e. cõ questi. sũt. τ .ii. q. 3. canonica. τ ex̃ de rapto. in lr̃is. Diciẽ aũt incẽdiari⁹ fm Ray. qui incen/ dit auctoritate ꝓpria ciuitatẽ vel villã vel mã/ sum vel segetẽ: vel similẽ rẽ malo studio siue ꝑ odio: siue ꝑ vindicta. 23. q. vlti. pess̃ mã. Nõ solũ aũt qui incẽdit incẽdiari⁹ diciẽ: sed etia3 vt dicit Rod. qui facit incẽdi: vel ad h̃ sciẽñ auxiliũ vel cõsiliũ impẽdit. Auctoritate ꝓpria dictũ ẽ quo ad eũ qui nõ habet ius mouendi: vel indicẽdi bellũ. Si aũt ille qui habet ius vl̃ ali⁹ iussu ei⁹ hoc faceret: incẽdiari⁹ fm Ray. iudicãdus nõ esset: dũmõ iustũ bellũ haberet. Itẽ expone mãsum. i. maneriũ. s. alienum fm Rod. τ Gof. Si. n. aliquis ꝓpriam domũ vel segetẽ incenderet: licet peccaret abutendo re sua nõ tñ teneretẽ pena icẽdiarij: nisi dolo ma lo h̃ faceret. s. vt simul bona aliena incẽderet

Dubitatẽ aũt hic vtꝝ incendiarij nõ tñ ec clesiaꝝ sed etiã aliaꝝ reꝝ sint ipo facto excõica ti. R⁹ fm ingros. Incẽdiarij ecclesiaꝝ qui. s. ecclesiã vel locũ religiosum vel cimiteriu3 vel ea que infra spaciũ priuilegiatũ continẽẽ sic legiẽ. 17. q. 4. sicut antiquit⁹. incenderint vel effregerint: ipo iure sũt excõicati. extra. e. tua Incendiarij aũt aliaꝝ rerũ fm Ala. non sunt excõicati: sed excõmunicandi. Nec obstat il/ lud. 17. q. 4. omnes. Ibi. n. Lucius papa excõ municauit incendiarios tpis sui fm Gof. q. d. Eo. s. lucio mortuo canon cessauit. nec vlẽ suũ tẽpus extendebaẽ: ar. ad hoc. ff. de penis. l fi. τ 23. q. vlti. ꝑ ssimã. τ. 12. q. 2. indigne. τ 17 q. 4. quisquis. fm vero Io. omnes sũt excõi/ cati ex quo sunt publicati. Cõsuetudo autẽ

approbata reddit eos excõicatos ipso iure: l3 non sint excõicati denũciati: siue in ecclesijs siue in villis incendiũ cõmiserint dolo malo quã dicas seruandã cũ sit. le. interpres optia. Si tñ consuetudo nõ apparet: de iure stricto sentias cum ala. Hec Hosti. in sum. ti. de in/ cendiarijs. Cum ala. sentiũt etiã Ber. extra eo. cum tua. τ Gar. 6. e. quicũq3 pro eo. i glo. vlti. Ray. vero dicit: q̃ oẽs incẽdiarij sunt ex/ cõicati in theothonia rõe cõsuetudinis quam papa scit τ tolerat. Sed nũquid consuetudo sine sñia vel cõstitutione põt facere q̃ aliquis sit vere excõicat⁹? Rñdet Rod. q̃ nõ sine sñia vel cõstitutione tacita vel expressa. Sed intel ligendũ est ex quo papa τ prelati tales repu/ tant excõicatos: cõstitutionẽ super hoc editã esse. τ ita lata est cõstitutio siue sñia v̾a vel pre sũpta. Hec Rod. Sed ego non credo: q̃ sola cõsuetudo sine sentẽtia vel constitutõne exp̃s sa possit aliquẽ sñia excõicationis inodare: cũ potius ex ignorãtia iuris q̃3 ex rõe ꝓcedat: ar. de pe. di. 1. §. pene. Nõ solũ aũt incẽdiarij. i. q̃ ignem apponũt: sed etiã qui mandant τ dant consiliũ auxiliũ τ cõsensum excõicari debent vsq3 ad satisfactionem. 23. q. vlti. si quis mem brorum. τ. c. pessimã. Hec Ray. Nec excusat metus aut coactio quecunq3 conditionalis: quin incidat in canonem qui incendit sacra tum locum: τ quin sit excõicandus: qui incen dit priuatum. Tamen quo ad peccatũ morta le excusat a tanto: sed non a toto. Hec Rod. Item dubitaẽ de violatoribus: vtꝝ violato/ res nõ tñ ecclesie: sed etiã emunitatis eccle si astice sint ipo iure excõicati. R⁹. Non ẽ idem violare ecclesiam τ emunitate3 ecclesie: quia ecclesiam violare est ipsam frangere vel incẽ/ dere. Violare vero immunitatem ecclesie est facere contra libertatẽ ecclesie. Violãs eccle siam non tñ voluntate sed ope: vt dictũ ẽ: ex cõicationẽ incurrit ipo iure cõi. Violãs aũt imunitatẽ ecc̃lie nõ ẽ excõicat⁹ ipo iure cõi: s3 p⁹ monitõnẽ sufficiẽtẽ si emẽdare cõtẽpserit est excommunicandus. 17. q. 4. nullus. τ. c. si quis deinceps. Unde extrahentes hominem violenter de ecclesia ad quam pro refugio cõ fugerat: non sunt excommunicati a iure cõ/ muni. Credo tamen q̃ in regno francie sunt excõicati per concilium bituricense. Hec In no. S3 quis ẽ effractor ecclesie iudicãd⁹? R⁹. Ille qui dolo malo aut ꝑ iniuriã violẽter pa/ rietẽ foderit: aut suffoderit: aut vitream: aut ferraturam: aut hostia firmata: aut cardines aut vectes dum tenent hostia firmata: aut te/ ctũ ecclesie. Hec Rod. S3 nũq̃d effractor occultus ecclesie erit excõicatus ipso iure?

Videt quod nō. quia decretalis ex. e. cōquesti. non videt loqui nisi de illis qui publice frāgūt ecclesias. Probabilit tñ dici pōt in fauore eccle sie: quod talis incidit in canonē sic public⁹ effractor sm Rob. Ex predictis pz: quod si predones aio frāgēdi ecclesiā veniāt: nō tñ frāgāt: quia eā aptā et nullū resistētē inueniūt: quia propter timore eorum inde effugerūt: in canonē nō incidunt licet intrēt et aliquid inde asportēt vim inferre parati: siqui resisterēt. Hec Rob. Dubitat postea de sacrilegis vtrum sint excōicati. Rº. Ut dicit. 7. q. 4. siquis. sacrilegiū cōmittit auferēdo sacrum de sacro: vel sacrū de nō sacro: vel nō sacrum de sacro. Et quocūque istorum modorum quis cōmittat sacrilegiū nō incurrit excōicatōnem maiorē ipo iure: nisi faciat h cū violatione ecclesie siue incēdio. ex. e. cōquesti. in glo. Excōicādi tñ sūt tales si moniti satisfacē cōtēpserint 17. q. 4. siqs domū dei. et. 12. q. 2. indigne. Uidetur tñ aliquib⁹ probabiliter quod ipo iure excōicationē minorē incurrāt. Dicit. n. in. c. palle. siqs domū dei. quod donec in cōuētu admonitus satisfaciat legitime: sciat se priuatū esse. Unde illud. c. 11. q. 3. canonica. in quo violatores ecclesiarum excōicant: loquit de his qui ecclesias violāt cū effractione. Similit illud. c. 17. q. 4. oēs ecclesie. vbi excōicāt oēs raptores ecclie et alienatores facultatū ei⁹: loquit de raptoribus rerum ecclesie violentiā ecclesie inferēdo. s. ecclesiā frāgēdo. Hec Ricar. Ex predictis pz: quod illi qui ecclesias offendūt vel bona ipaꝝ diripiūt aliter quam incēdēdo vel violādo etiā ope nō sūt excōicati ipo iure: sed sūt excōicādi: lz indicent sacrilegi sm Ric. ex. de fo. cō. coquestus. Patet etiā ex predictis quod deflorās moniale bñdictā licet auferat rē sacrā. s. virginitatē de muliere sacra: nō incurrit excōicatōnē ipo iure: nisi eā opprimat violēter. Si tñ eps in cōsecrādo ferat sniam excōicatōis in oēs q cum talib⁹ carnalit se miscebūt: p⁹ hoc carnaliter eā cognoscēs excōicationē incurrit. Hec Ri. Sciēdū vō quod Ray. poit casū de incēdiarijs per se: et postea ponit casū talē per se sepatū a dicto casu. s. quod excōicat⁹ est cū qs frāgit ecclesiā vel intus cōmittit aliquod multū enorme peccatū: accipiendo forte corp⁹ xpi de altari: vel cōicādo retinēdo in ore propter sortiarias: vel chrisma: vl altare: vel cruce frāgēdo: vel simile. ex. e. cōquesti. et. 17. q. 4. oēs ecclesie. et. c. sicut. Ex predictis sup in prima. q. precedēti videt quod q accipit talia sine fractōe ecclesie siue violatione nō fit ipso facto excōicat⁹ sm Ric. hosti. et et Gof. dicūt tñ de incēdiarijs et violatoribus ecclesiarum: nec faciūt mētionē de his que committunt ibi. In. c. etiā illo cōquesti. non dicit aliqd de illis. 19⁹ casus est cū quis a paucioribus quam duabus partibus cardinaliū in papam electus electioni de se facte consentit et pro papa se gerit: si humiliter abstinere noluerit. extra de elec. licet. §. preterea. Quidam tamen non admittunt hunc casum: vt dicit Ray. Ber. etiam dicit super. d. c. quod hec aliquādo cardinales seruant: aliquando non. Possunt enim sm Guil. quando volunt renunciare huic constitutioni et statuere quod valeat electio a pluribus facta. Scdm vero Hosti. non possunt. quia hec constitutio pro bono publico est facta. Item sm hosti. ibidem. si cardinales dent vnanimiter potestatem nominandi papam duobus vel tribus: et ipsi nominatum ab illis recipiant: electio valet. Et idem dicit si omnes conueniant in hoc scilicet quod ille in quem plures consenserint habeatur pro papa: quia talis consensum omnium habet. Itē si postea consentiant in illum qui gessit se pro papa: cum non esset a duabus partibus electus non valet: quia non possunt consentire in excōmunicatum: immo omnes ei consentientes et adherentes incidunt in canonē: nisi forte penituisset et absolutus per illos cardinales qui ei non adheserant esset. Item nō oportet papam eligi a duabus partibus cardinalium omnium sed tantum presentium: nisi aliqui cardinales absentes essent in loco vicino vnde commode vocari possent. Hec omnia Hosti. super. c. licet. 20⁹ casus est contra illum qui de tertia parte cardinalium confisus nomen pape sibi vsurpauerit: necnon et contra eos qui eum receperint. extra de elec. licet §. siquis autem. 21⁹ casus est: quod si illi quos astrigit statutū editum ad cogendum cardinales cito prouidere de papa: non seruent illud: sunt excōmunicati ipso iure. li. 6. de elec. vbi. §. quod si premissa. 22⁹ casus est quod siquis cardinalibus inclusis pro electione pape vel alicui eorum scripturam vel nuncium mittit aut loquitur secrete cum aliquo eorum: est excommunicatus ipso iure: vt patet ibidem. §. nulli. 23⁹. casus est cum quis per se vel per alium falsificat litteras pape cum fautorib⁹ et defensoribus suis. 24⁹ casus est cum qs scienter vtitur litteris apostolicis etiam ab alio falsatis. Et hi duo casus probantur extra de crimine falsi. ad falsariorum. Dicitur etiam eo. c. dura. quod siquis litteras falsas se habere cognoscat eas infra viginti dies destruat: aut resignet si penam excommunicatōnis euadere velit. Et hoc sm Hosti. ibidem in gl. intelligit. qñ lre false aliq cāu ad aliquē puenerūt. Resignet. s. tali q possit prodesse non

obesse: vt dicit ibi glo. Qd autem dicit si pe/ nam excommunicationis euadere velit: intelligitur de sententia diocesani: si super hoc sit lata: vt dicit ibidem glo. quia etiam ibi precipitur vt feratur: aliam tamen sententiam canonis incurrit: vt dicitur in. c. ad falsariorum Quid si aliquis simplex vtatur talibus litteris ignoranter? Respondet glo. Ber. et hosti. super. c. dura. q non excusatur. quia per alios hec inquirere debet: ar. 37. di. §. fi. Quid si falsitas ita lateat q videri non possit: etiam a perito? Respondet ibidem glo. q si diligentiam quam potuit per se et per alios habuit non tenetur. Alias non excusatur: extra de homici. iohannes. et. c. fi. Notat etiam Hosti. in sum. ti. de crimine falsi. q hodie preceptum est q i litteris domini pape nec in paruo nec in magno audeat quis apponere manum: etiam litteram vnicam vel punctum vnicum corrigendo preter officiales quibus hoc est commissũ Aliter manum apponens ex canone lato in curia est ipso facto excõmunicatus. Nec potest per aliquem citra sedem apostolicam absolui. Et idem vult Gof. Queritur autem hic vtrum impetrans litteras domini pape tacita veritate vel suggesta falsitate sit excõmunicatus ipso iure. Respondeo q non siue hoc faciat impetrans scienter: siue ignoranter: etiam si talis veritas taceatur: vel talis falsitas suggeratur. Qua veritate manifestata: vel qua falsitate nõ suggesta papa litteras illas nõ concederet. Unde extra de rescrip. super litteris habetur: q littere sic impetrate per maliciam vel fraudem indistincte non valent. Non tamen dicitur ibi q sic impetrans excommunicationem incurrat. Non est etiã excõmunicatus ille qui vtitur litteris apostolicis sub alio nomine impetratis. et licet tã illi q̃ isti sint digni magna pena et confusione nõ oportuit tamẽ ius condere quo tales ipso facto excommunicationem incurrerent: quia talis fraus a parte aduersa vel iudice contra vtẽtes faciliter et certitudinaliter probari potest Puta si talis littera sit impetrata sub nomie petri clerici vel orphani vel crucesignati: et nõ sit ita: faciliter et certitudinaliter excipi potest contra vtentem talibus litteris: ostendendo q non est clericus vel orphanus: vel crucesignatus. Nec obstat: q extra de crimine falsi. ad falsarior. excõicatio fertur in falsarios qr fert sup falsarios q̃ lr̃as pape falsificant aliq̃ modorum expressor. e. c. licet. ad regimen. vel aliquo modo simili: vel equiualenti alicui illorum modorum. Nota etiã q. 25. q. 2. dicenti. dicitur falsarius qui litteras impetrat

falsa suggestione vel falsis precibus. Quia licet sit falsarius extendendo nomen falsarij: non tamen est falsarius litterarum domini pape. quia veras litteras impetrat: licet falsa suggestione. Hec Ricar. Queritur postea vtrum si inueniens litteram pape cuius efficacia iam expirauit. puta quia fuit data ad tẽpus quod iam transiuit: ludo: non intentione vtendi: litteram aliquam in ea male formatam reformet vel punctum faciat: vel quolibet alio modo aliquid in ea immutet sit excõmunicatus ipso iure. Respondeo. Dicunt aliqui q non. quia illa excõmunicatio nõ intelligitur nisi de litteris que possunt esse vtiles alicui. Predicta autem littera quo ad omnem hominem inutilis esset. Sed contra. qr licet illa littera non immutata facta sit inutilis: tamen per rasuram sic immutari posset vt vtilis appareret. vt si ibi scriptũ esset post triẽnium: iam videretur vtilis: quãdo ante erat inutilis. Cum ergo quecunq immutatio siue parua siue magna circa litteram pape que per mutationẽ potest apparere vtilior q̃ erat vel vtilis cum ante nõ esset: sit prohibita sub pena excõmunicationis iam late sententie: videtur q immutans aliquid circa litteram et de qua est questio sit excõmunicatus ipso iure. Quod concedendum videtur: vt patet ex de crimine falsi. licet in glo. Quicũq etiam rapit vel immutat rescriptum pape est excõmunicatus et falsari⁹ indistincte. Nec obstat illud de fide instru. ex litteris. vbi dicitur de quibusdam litteris quas pars aduersa falsitatis arguebat: eo q in narratione facti abrase erant: quia propter illam rasuram false iudicari non possunt: sicut habetur in. c. illo. licet in glo. illa rasura facta fuit per eum qui litteras scripsit: et non per eum qui vtebatur illis litteris. De litteris tamen que per nullam rasuram possent apparere vtiles. puta de littera citatoria data a ducentis annis aliter indicãdum esset. quia si tota raderetur et de nouo scriberetur: nõ posset apparere vtilis ppt̃ bullã quia in creatione cuiuslibet pape noui aliq̃d circa bullam mutatur. Nomen enim eius in bulla ponitur. Hec Ricar. 25. casus ẽ cõtra eos qui vendunt vel deferunt arma ferrũ galeas vel lignamina galearum: naues vel alias merces prohibitas saracenis. Et hoc omni tempore indistincte vt notat Hosti. Goff. et Ray. Et qui regimen nauium piraticarum vel galearum suarum exercent. vel aliquod aliud subsidium eis impendunt per se vel per alios quocunq modo vel ingenio. et maxime tempore guerre: in dispendium terre sancte vel

xpianoꝝ. Et nomine armoꝝ intelligitur fm Ber. etiam fustes ꝛ lapides. ff. de. v̄. sig. armorum appellatiōe. Et tales absolui non debēt: nisi totū qđ ex tali cōmertio perceperit ꝛ tantundem de suo miserint in subsidiū terre sācte. ꝛ si nō sūt soluēdo: alia pena puniāt. Et oēs res talium possunt licite occupari a pricipib⁹ catbolicis et cōsulibus ciuitatū. et ipsi si capti fuerint in hoc serui capientiū fieri: vt extra de iudeis. ita quorūdam. ꝛ. c. ad deliberādaꝫ c. significauit. Et dicit. Host. ī sum. de iudeis et sara. ꝙ videtur ꝙ tēpore treuge xpiani cuꝫ ꝯmercio adire possint alexādriam: dūmodo caueant a mercibus ꝓhibitis: vt patet in. c. significauit. qꝛ licet in alexādriam ire vt ꝓ recuperandis conciuibus suis: dumō illi qui ꝓpter hoc illuc vadūt nichil in suis mercibus vel alio modo secū illuc deferant: vñ possit saracenis preter redēptionē aliquod ꝯmoduꝫ vel subsidium ꝓuenire: quod etiam primo debēt coram epō iurare. Hec omnia probātur in. c. significauit. Sed quid si nō possint captiuos redimere nisi portent eis arma vel ferrum: Nunquid hoc facere possūt sine excōicatione: Rñdet Ber. sup dicto. c. ꝙ nō credit ꝙ hoc possint nisi primo requirat̄ auctoritas pape: ne fraudis aliquid fiat. 26⁹ casus contra illos magistros vel scholares qui tractant cū aliquo bononiensi ciue de ipsi⁹ hospitio conducendo ī inquilini scholaris preiudiciū seu eo irrequisito. vel nisi tēpus conductionis sit elapsum: ex̄ de loca. ꝛ cōduc. c. i. Hec pena vt dicit ibidem in glo. fm Lau. extendit̄ ad oēs qui sunt ibi gratia scholariū: meretricibus exceptis. Scdm vero hosti. in sum. ti. de loca. extenditur ad oēs qui sunt de iurisdictione domini pape. s. clericos. Secus est de alijs. Et i glo. sup. d. c. dicit idem hosti. ꝙ hec constitutō est generalis. Scdm vero Inno. ibideꝫ hec cōstitutio est localis: nec cōprehendit nisi scholares vel qui priuilegio scholarium gaudent: vt scriptores et consimiles. Scdm aūt Ber. non extenditur ad scriptores vxoratos: licet sint ibi ꝓpter scholares. quia eadem rōe extenderetur ad cartarios ꝛ cartaꝝ rasores. Vnd fm eū soli magistri ꝛ scholares ꝓhibentur ibi cōducere hospitia alioꝝ scholariū: sed alij nō prohibent̄ conducere hospitia scholariū. Secundū etiam hosti. extra de loca. c. i. hac constitutione ligantur etiam ciues locantes: qꝛ cōmunicant in crimine conductoribus. ex̄. e. si concubine. 27⁹ casus est contra quoscūqꝫ religiosos professos leges vel physicam audiētes. extra ne cle. vel. mona. non magnopere. ꝛ c. super specula. 28⁹ casus est. ꝙ nullus quā

cunqꝫ religionē: dūm tamē approbatā: vt dicit Jo. an. tacite vel expresse professus fuerit ad queuis studia litterarū: nisi concessa sibi pri⁹ licentia eundi ad studiū a suo prelato cuꝫ cōsilio conuentus sui vel partis maioris: ire presumat. Si aliter vadit est excōicatus. li. 6. ne cle. vel mona. vt periculosa. 29. casus est cōtra archidiaconos. decanos. plebanos. prepositos. cantores ꝛ alios clericos personat⁹ habentes: necnon ꝛ presbyteros leges vel physicam audientes. Et iste casus ꝛ supradictus. 27. ītelligitur: nisi infra duorum mensiū spaciū a studio huiusmodi duxerint desistenduꝫ. vt in dicto. c. sup specula. §. vlti. Clerici autē personatus habentes sunt primicerius ꝛ thesaurarius. extra de conces. preben. c. nostris. Cancellari⁹. extra vt eccle. bene. c. vnico. Precentor ꝛ succentor: ex̄ de exces. pre. inter dilectos. Magister scholarū. extra ne prela. quanto. Custos. extra de offi. custo. c. i. ꝛ. 3. Sacrista. extra de offi. sacri. c. i. Archipresbyter. ex̄ de offi. archipresbyteri. c. i. 2. ꝛ. 3. Et idem intellige de alijs personatibus qui fm diuersas consuetudines habētur diuersi in ecclesijs diuersis. Sed quid de his qui habent beneficia quibus est cura animarū annexa. puta habēt ecclesias parochiales: Rñdeo. Nunc est exꝓssum ꝙ statutū predictū ad eos qui parochiales ecclesias habent non extendit̄ rōe huiusmodi ecclesiarū: nisi ille sint plebanie sub se capellas habentes: in quibus clerici instituti nō possunt inde sine causa rōnabili remoueri. li. 6. ne cle. vel mona. statutū. Si vero tales sunt presbyteri extenditur ad eos rōne presbyteratus: quia dicit̄ ibi. Necnō ꝛ presbyteros. Idē etiā esset dicendū si haberent dispensationem vel alio modo personatum cum illis ecclesijs Tunc enim tenerent̄ ratione personat⁹. Sꝫ quid si plebania haberet vnicam capellā: Rñdet Jo. an. ꝙ plebanus eius tenetur: quia cū dicitur in decretali predicta: plebanie habentes capellas: pluralitas capellaꝝ refert̄ ad pluralitatē plebaniarū: ar. ex̄ de priuile. vt priuilegia. Quod aūt dicit̄ ibi. nisi infra duoꝝ mēsium spaciū ꝛc. intellige numerando a tēpore publicationis huiusmodi constitutionis: vt exponit glo. Hosti. aūt dicit super. c. super specula. ꝙ regulares ipō facto. s. quādo incipiūt audire leges vel physicam sunt excōicati post duos mēses: si nō desistant. Et possunt absolui a suo epō dioc. vel sub quo student. Inno. vero ibidē. ꝛ Gof. dicunt idem de secularib⁹ ꝛ religiosis quo ad duos menses. Item cū religiosis qui veniunt contra predictū statutū solus papa dispēsat: vt ad honores ꝓmoueāt

vt in.c.nō magnopere.⁊.c.super specula. Itē fm̄ Inno.⁊ hosti.monachus qui audit vel legit hec in claustro non incidit in canones. Si aūt extra claustrū incidit. 30ᵘˢ casus est cō/tra illos qui artē illā mortiferā ⁊ odibilē bali stariorū ⁊ sagittariorꝫ aduersus xpianos ⁊ ca tholicos exercent.ex̄ de sagit.c.i. Et hoc intel ligunt quidā vt Ber.⁊ gof.quādo bellū est in iustum. Hosti.vero hoc intelligit vbi est bellū volūtariū ⁊ vbi est bellū iudiciale. Secus est vbi est bellum romanū:quod est inter fideles ⁊ infideles. Sed nūquid tales sunt ipso iure excōicati:ʀᷤ°. Quia multitudini parcendum est ab inicio di 50.vt constitueret.⁊ q: non di cit hoc dictū.c.sed tm̄ prohibet dictam artēꝫ vt dictū est sub anathemate exerceri: non est canon late sententie:sed ferēde. Et in hoc cō ueniunt Hosti.Ber.Gof.Ray.⁊ Inno.extra de sen.ex.c.i. 31ᵘˢ casus est cū quis participat excōicato in crimine pro quo est excōicatus: impendendo ei consiliū auxiliū vel fauorē:ex̄ eo.nuper.in tex.⁊ glo.⁊.c.si concubine. Et di cit glo.ibidē qꝫ hoc ē verū quādo ille nō erat alias facturus:ex̄ de homici.sicut.§. qui vero Quidā tamē hoc intelligūt tm̄ de excōicatis nominatim ⁊ nomine ꝓprio expresso :nō de il lis qui sunt excōicati i generali a iudice vel a iure. Credit tamen Rod.qꝫ idem iuris sit in vtroqꝫ casu. Similiter cōicans excōicato cuꝫ fautoribus suis est excōicatus:extra.e.qꝫ i diu bijs ⁊ di.93.numeratus. Et iste casus coniun ctus cuꝫ precedēti facit vnū fm̄ Io.Sꝫ guil. duran.facit eos duos. 32ᵘˢ casus est contra il los principes prelatos seu quasuis alias per/sonas ecclesiasticas seu seculares:qui quem/piam xpianorꝫ p assisinos interfici fecerūt vel etiam mādauerunt:q̄uis mors ex hoc forsitan non sequeretur. Necnon ⁊ cōtra illos qui di ctos assisinos receperūt vel defenderūt seu oc cultauerūt. Tales.n.homines non solū excōi cationis ⁊ depositionis ipō facto incurrūt sē tētias:sed sunt etiā cū omnibus bonis suis oi bus xpianis expositi ⁊ ppetuo diffidati: ita qꝫ ex quo de predictis vel aliquo ipoꝫ probabili bus cōstiterit documentis.s.qꝫ aliquod scelᵘˢ tam execrabile cōmiserūt:nullatenus alia ex cōicationis vel depositionis seu diffidationis aduersus tales sentētia requiratur: sed ⁊ bn̄/ficia taliū per illos ad quos pertinet collatio libere conferant li.6.de homici.pro humani. ad fi. 33ᵘˢ casus est contra illos qui scienter ⁊ sponte participant excōicato a papa in diui/nis officijs.ex̄.c.significauit. Et hunc rigorēꝫ inducit magnitudo vocis sententie iudicis: scilicet pape:⁊ excellencia illorum in quibus cōmunicant.s.diuinorum officiorꝫ. Et hoc intelligendū est tam de his que intra ecclesiā dicunt q̄ꝫ extra.s.de horis canonicis fm̄ Ho/sti.⁊ Gof. Et qꝫ dicit sponte nō intelligas ex/cludi vim conditionalē:sed absolutā tantum extra de his que vi.me.ve causa fiunt.c.sacris fm̄ Hosti.⁊ Gof. Et cum hec constitutio pe/nalis sit non est extendēda fm̄ Gof.de pe.di. i.§.pene. Immo dic fm̄ hosti.qꝫ cū hec consti/tutio nō sit penalis sed medicinalis:sed tamē specialis:non est ad alios extendenda. insti.d iure naturali gen.⁊ ciui.§.plane.⁊ extra d ele cti.licet.⁊.c.vlti. Quid ergo siquis partici pat in diuinis officijs cum excōmunicatis a canonibus supradictis: Nunquid eandē sē/tentiam incurrit: Rn̄deo. Non puto:q: miti us agitur cum lege q̄ꝫ cum ministro legis .ff. de arbi.celsus.fm̄ Hosti. Quidaꝫ tamē dicūt contrariū.s.qꝫ talis qui participat cū excōica tis a papa in diuinis officijs excōmunicatio nem maiorem non incurrit. Et cū his sentit Ber.⁊ Inno.sup.d.c.significauit.dicētes ibi qꝫ hoc debet intelligi quantū ad priuationem sacramentorꝫ. Vel forte quia illi de quibᵘˢ di/citur ibi in.c. illo erant excōicati cū omnibᵘˢ participantibus cū eis. Vel forte q: illi parti cipauerunt illis excōicatis in eodē crimine: ideo eadem sententia cum illis fuerunt liga/ti:⁊ remitti debuerunt ad excōicatorē suum absoluendi. Opi.prima est hosti. ⁊ probabili or videtur fm̄ Ricar.quia cōuenit magis cū tex. 34.casus est contra illos qui romanos aut alios xpianos,p negociatione vel pro alijs honestis causis nauigantes capere:aut rebus suis spoliare presumunt:aut naufragiuꝫ pas/sos spoliant rebus suis:nisi moniti satisfaci/ant:vt extra de rap. excōicationi. Unde ipso iure sunt excōicati si post cōpetentem admo/nitionē vel postq̄ꝫ fuerint in mora non restitu ant:cum restituere possint:vt dicit glo. Ber.⁊ Hosti. Sed glo. Inno.dicit:qꝫ est canon sen/tentie ferende. Et addit Hosti. in glo.qꝫ qui mercatores siue peregrinos non nauigantes sed alias itinerantes depredatur :non est ex/cōicatus ipso iure:sed excōicandus. 24.q.3. siquis romipetas.⁊.c.paternarū. Dicit etiā ibidē in fi.qꝫ pirate excōicantur solenniť ab ore pape ter in anno. Dicit etiam ibidem qꝫ spoliantes naufragantes incidūt in canonē: si non restituant infra tempus a iudice prefi/xum. 35ᵘˢ casus est contra illos qui innituť ordinationibus vel alienationibus a scismati cis factis:extra de scisma.c.i.⁊.vlt. 36ᵘˢ.casᵘˢ est contra religiosos professos tacite vel exp̄s se non deferentes habitum extra monasteriū.

qualem essent intra monasteriũ gestaturi: si morarentur ibidem. siue etiam sue religionis habitũ temere dimittentes in scholis vel alibi: extra ne cleri. vel mona. Inno. 4. grauis. et li. 6. e. vt periculosa. in qua cõtinent plura q̃ contineant in illa grauis. et ideo illa grauis. nõ ponitur in. 6. Et dicit temere. quia ex iusta causa timoris licet habitũ transformare. extra de vi. et ho. cle. clerici. Sed nunquid per. c. vt periculosa. omnes apostate habitũ relinquẽtes sunt excõicati? Rñ. quod non. quia loquit tñ de religiosis manentibus in religione mutantibus habitũ suũ. 37ᵘˢ casus est cõtra doctores et magistros qui predictos relicto suo habitu leges vel physicam audientes docent: vel in scholis suis retinent: vt patet in dicto. c. vt periculosa. Idem credo fm Jo. an. si habitũ non dimittunt. quia participant in crimine.

Quid si monachus habẽs domũ iuxta scholas existens ibi audiat? Rñ. quod propter hoc non erit doctor excõicatus. Non. n. põt eũ prohibere quin stet ibi. Quid si monachus non vult scholas exire? Videtur quod licite possit inde expelli: ar. ex. e. veniens. Et si non põt expelli: exeat doctor: ar. extra. e. nup. Hec Jo. an.

38ᵘˢ casus est. quod excõicati sunt ipso iure noua thelonia peregrinis et mercatoribus imponentes. 24. q. 3. si quis romipetas. Littera ibi sic iacet. Siquis peregrinos sanctorum limina visitantes capere: vel etiam res quas ipsi ferunt spoliare: et negociatores nouis thelonio rum et pedagiorum exactionibus molestare tentauerit: donec satisfecerit cõione careat xpiana. Noua thelonia vocat vel de nouo iposita: vel de nouo augmentata. Videtur autem potius quod ille canõ nõ sit late sententie: sed ferende: si quis attentat ad verba duorum sequẽtiũ. c. in quibus dicit Anathematis vinculo vel gladio feriatur. 39ᵘˢ casus est. contra intendentes sortilegijs et diuinationibus cũ effectu. 26. q. 5. si quis ariolos. et. c. non oportet. Cũ fm quosdam isti canones non sunt late sententie: sed ferende. Quod videtur probari posse per illõ quod dicitur. e. q. sortes. et. c. siquis clericus. et maxime augurijs: in quo dicitur. Talem precipimus a conuentu ecclesie sepanduz. 40ᵘˢ casus est. Ratum habens quod aliquis noie suo in clericũ vel personam religiosam religionis approbate manus iniecerit violẽtas: q̃uis factum fuerit ipso nesciente: nec tunc volente: quia in malefactis ratihabitio retrotrahit et mandato cõparat. extra de resti. spo. cum ad sedem. et de simo. sicut tuis. in tex. et gl. Et nũc iste casus est expressus li. 6. eo. cum quis. Et fm Jo. an. ibidem. erit tunc excõicatus ex quo ratũ habuit: nõ ex quo percussit: quia ratihabitio satis trahitur ad tempus anterius cum ex facto interiori ligat. De hoc infra ti. 3. ar. 2 circa mediũ. 41ᵘˢ casus est. quod illi qui pedagia ab ecclesijs aut psonis ecclesiasticis pro ipsis psonis aut rebus suis proprijs q̃s nõ cã negociatõis deferũt vel deferri faciũt vel trãsmittunt: exigunt vel extorquent per se vel per alium suo nomine vel alieno: vel eas ad huiusmodi soluenda cogunt: si sit psona singularis talia faciẽs: cuiuscunque sit conditionis dignitatis aut status: etiã eps excõicationis sentẽtiam incurrit. Si aũt collegiũ vel vniuersitas ciuitatis castri vel loci alterius cuiuscũque: intẽdicti sententiã ipso facto incurrũt. Et intelligit hic Jo. an. etiam de vniuersitate vel collegio ecclesiastico. Nec ab excõicatione huiusmodi absolutionem: vel interdicti relaxationem obtinere pñt: donec exacta restituerint plene et cõpetenter satisfecerint de trãsgressione. li. 6. de censi. q̃nis. alias q̃q̃. §. qui vero.,

42ᵘˢ casus est. Quicunque prelati ecclesie vel persone religiose vel seculares: cuiuscũque ordinis conditionis vel statᵘ collectas vel tallias: decimam vel vndecimam vel aliã q̃ãtitatẽ quãtũlibet paruã suorum ecclesiasticorum puẽtuũ vel bonorum laicis soluerint vel promiserit: vel se soluturos cõcesserint: sub quocunque ẽt nomine modo vel colore quesito sine licentia sedis apostolice. necnõ et dñi tẽporales rectores et officiales quocunque noie censeant: quorũcunque locorum: et quilibet alius cuiuscunque p̃eminentie conditionis vel status qui talia imposuerint exegerint vel receperint: aut apud sacras edes deposita ecclesiarũ vel ecclesiasticarum psonarum arrestauerint saisiuerint occupauerint: vel sic fieri mandauerint: aut occupata saisita vel arrestata acceperint: necnõ omnes qui predictis vel similibus dederit cõsiliũ auxiliũ vel fauorẽ publice vel occulte: sũt excõmunicati. Uniuersitates vero in predictis culpabiles sunt interdicte. li. 6. de emu. eccle. clerici. §. nos igitur. Item supradicti prelati ec. etsi supradicta soluerint pretextu alicuius obligationis promissionis cõcessionis facte ante dictam constitutionẽ vel eius noticiam: et supradicti seculares si ea receperint q̃quo modo sunt excõicati ipso facto: vt dicit ibidem. Nec aliquis absolui potest sine auctoritate et licentia pape: nisi in articulo mortis vt ibidẽ. Iste casus est hodie penitus reuocatus p. c. nouũ Clementis quinti de immu. eccle. quoniam. Sed statur antiquis iuribᵘ super hoc editis que ponunt. e. casibᵘ. io. et. ii. vsque ad casuz. iz. 43ᵘˢ casus est. Dñi tẽporales

suis subditis interdicētes ne p̄latis aut cle ricis seu p̄sonis ecclesiasticis aliquid vendāt aut ab eis emāt: nec ipis molāt: panē coquāt: aut alia obsequia exhibeāt sūt excōicati: cum talia derogēt ecclesiastice libertati. li. 6. de emu. ec. eos qui. 44ᵘˢ casus ē. Ille qui impetrato res litterar̄ sedis apostolice vel alios ad forū ecclesie recurrētes sup causis de iure vel anti qua consuetudine ad illud ptinentibus p se vel per aliū ad desistendū: vel in foro seculari de questionibus hui⁹ litigandū per ipor̄ iudici um ecclesiasticor̄: vel impetrantiū aut litigan tium siue litigare volētiū: aut ꝓpinquor̄ ipo rum siue rer̄ illor̄: aut etiā ecclesiar̄ suar̄ ca ptionē: modisue alijs quibuscūq̄ cogit: vel co gi procurat: vel per se vel p alios impedit quo minus corā iudicib⁹ ecclesiasticis delegatis vel ordinarijs querulantes de causis supradictis possint iusticiā obtinere. necnō ꝛ qui ad faciē dū predicta dat cōsiliū auxiliū vel fauorē est excōicatus. Nec absolui potest nisi tam iudi ci cuius cognitio fuerit impedita vel iurisdi ctio vsurpata: q̄ꝫ parti que in iuris sui ꝓsecu tione fuerit turbata: de iniurijs dānis ꝛ inter esse pri⁹ p eū fuerit integre satisfactū. li. 6. de i mu. eccle. qm̄. Poterit tñ āb ordinario post predictā satisfactionē absolui: quia papa non reseruat sibi. ex̄. e. nuper. Hic nota casum in quo capiens aut percutiens laicū est excōicat⁹ Alius etiā casus ponit̄ infra eo. in casu. 48.

45ᵘˢ casus est. q̄ quecūq̄ p̄sona laica dispu tans de fide catholica publice vel priuate ex cōicationis vinculo innodetur. li. 6. de here. quecūq̄. nisi so. z. Tamen est canō sentētie nō late sed ferēde: vt etiaꝫ dicit Jo. an. quia si vo luisset q̄ fuisset late sententie dixisset sit inno datus eoipso: vel similia. 46ᵘˢ casus est q̄ non possunt mulieres auctoritate litterarū sedis apostolice vel legatoruꝫ eius: vel alia q̄cumq̄ ad iudiciū p̄sonaliter euocari: vel trahi inuite causa ferendi testimonij vel qualibet alia q̄ i iure non exprimitur: sed cū necessariū fuerit testimoniū ear̄: q2. s. nō sunt alij q̄ veritatē sci ant: vel ita bñ sciāt. 14. q. z. quāq̄. iudex ad expensas partis producentis ipsas notariuꝫ aut personam aliam idoneam mittat ad eas coram qua iurent. Et ibi erit etiam votū et citabitur pars aduersa: vt eat videre eas iu rare: vt ex̄. de testi. c. z. Uel si forte talis cas⁹ occurreret in quo iure prohibēte: vt in crimi nali causa crimialiter intētata: vt in auc⁰. de testi. §. et qm̄. z. §. hec omnia. recepto testium alteri omitti nō posset. iudex personaliter ac cedat ad illas: aut ēt mittat ad eas: si sit talis p̄sone iudicātis cōditio per quam illud fieri nō debeat vel non possit: puiso q̄ ca⁹ p̄dict⁹. s. vt iudex personaliter vadat non fingatur vt si dominam aliquam in testeꝫ nominari fece rit: vt eā videret. Alioquin hi⁹ fictor vel frau dator excōmunicationem ipso facto incurre ret. Femine autem religiose que sub clausu ra degunt trahi non debent ad iudicium ex tra suam clausuram: etiam ipsis volentibus. Si secus fiat est irritum ipso iure. li. 6. de iu di. mulieres. in tex. ꝛ glo. Jo. an. In qua etiaꝫ notat q̄ predicta decretalis intelligitur de lit teris generalib⁹ quib⁹ causa cōmittitur. Se cus tamē est si in litteris specialiter expressuꝫ esset: q̄ mulier trahi posset ad hoc. 6. de iudici is. iur. 47ᵘˢ casus est q̄ extorquentes per vim vel per metum reuocationes vel absolu tiones excommunicationis suspensionis in terdicti: que tamen reuocationes vel absolu tiones irrite sunt ipso iure. li. 6. de his que vi metus ve causa fiunt absolutionis. Nota fm Gar. ibidem. quia ibi fit differentia inter re uocationem ꝛ absolutionem. quia reuocatio refertur ad interdicta. absolutio autem refer ri potest ad omnia illa tria. Nota etiam fm Jo. an. cum loquatur de suspensione indistin cte: intelligitur hec suspensio siue ab officio si ue a beneficio siue ab ingressu ecclesie. li. 6. de senten. excom. is cui. Sed quid siquis me tum intulit: tamen metum passus absoluere noluit? Respondeo. Tunc non habet locum pena hui⁹. c. quia dixit extorserit. ꝛ verba sūt intelligenda cum effectu. de peni. di. i. hec au tem verba. Alias tamen pro qualitate delicti puniendus est inferens metum. Nota etiam q̄ qui per metum extorquet absolutōnem cū esset primo excommunicatus incidit in aliaꝫ excommunicationem. Si etiam extorquet p metum amissionis rerum incidit in aliam ex communicationem dicte decretalis. extra de his qui vi. abbas. Si tamē extorquet per me tum vanum: de quo scilicet aliquis non debe ret timere non incidit: quia talis metus non appellatur proprie metus. ff. e. l. met⁹. qui au tem extorquet per metum iustum incidit.

Item qui sic extorquet pro se vel pro alio est excommunicatus. Et ille etiam pro quo sic absolutio impetratur excommunicatus est si hoc fieri mandauit vel ratum habuit: ar. ex̄. de elec. sciant. ꝛ extra eo. mulieres. Nec credo istos euadere penam decretalis huius: licet absolutionem postea sponte ratam habeat. q2 statim ab inicio fuerunt ligati. Absolui tamē per suum ordinarium poterunt: cum hoc pa pa sibi non seruet. Hec Gar. in glo. dicte de cretalis. 48ᵘˢ casus est: q̄ quicunq̄ per se

vel p alios grauāt clericos vel quaslibet alias personas ecclesiasticas ad quas in aliquibus ecclesijs vel monasterijs: aut alijs pijs locis electio spectat: vel consanguineos eorum etiam laicos. Et sic nota: q in hoc casu grauans laicum excōmunicatus est. Simile supra cāu 44. z infra casu. 50. aut ipsas ecclesias: monasteria: seu loca cetera: vt hospitalia: quocūqꝫ nomine censeantur: beneficijs siue alijs bonis suis spoliando: vel alias iniuste persequēdo: pro eo q eum pro quo erant rogati vel inducti eligere noluerunt. li. 6. de elec. sciant. Sed nunquid pena huius decretalis locum habebit in patrono presentante: Respondet Gar. ibidem. q sic: si patronus sit clericus vel ecclesiastica persona: quia hoc est fauorabile fauore ecclesiarum: quibus propter hoc melius prouidebitur. Ideo merito extenditur nō tantum ad electores sed etiam ad presentatores. Si autem patronus esset laicus: non haberet locū: cū papa dicat clericos vel quasqꝫ alias personas ecclesiasticas. per quod datˀ intelligi a cōtrario q non loquitur de laicis Et sic extenditur ad defensionem clericorū Et sic intelligitur lex. ff. de li. z po. cum quidā

49. casus est. q persone concedentes: z etiam persone quibus concesse sunt extendētes represalias contra personas ecclesiasticas vel bona eorum: nisi infra mensem. s. a tēpore cōcessionis vel extensionis extensiones vel concessiones reuocauerint: si persone singulares fuerint: sententiā excōicationis. vniuersitates vero incurrunt sententiaꝫ interdicti: quacunqꝫ contraria consuetudine non obstante li. 6. de iniurijs. etsi pignorationes. Quid si ille cui represalie sunt concesse clericum illius ciuitatis contra quem sunt concesse pignorauit: erat clericus ille debitor eius ratione cuius concedebantur represalie: Nunqđ habet locum pena huius decretalis: Rīdet Gar. ibidem: q non. quia hec decretalis dicit represalias in quibus alius pro alio pignoratur. sed in questione posita ibidem: pro seipo non pro alio pignoratˀ. Sed nunquid epus concedere potest vt vnus clericus pro alio pignoretur: Credit Gar. ibidem q non p istaꝫ decretalem vti generaliter prohibentem. Quid si infra mensem est processum ad actū scilicet quia persona ecclesiastica fuit pro alio pignorata: Rīdet Gar. q totuꝫ est infra mēsem in statum pristinum reuocandum: ar. li. 6 e. quecūqꝫ. §. vel si ad honorum. Sed qui intelliguntur persone ecclesiastice: Rꝫ. Clerici templarij. hospitalarij: z conuersi q̄ omnes intelliguntur ecclesiastice persone. 17. q. 4. quis quis. z solenniter penitētes. ii. q. i. aliud. z. i2 q. i. duo sunt. Hec Gar. 50ˀ casus est. Quicunqꝫ pro eo q in reges pricipes barones nobiles balliuos vel quoslibet eorum ministros aut quoscunqꝫ alios excōicationis suspensionis seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam dederit alicui occidendi capiendi: siue alias in personis aut bonis suis vel suorum grauandi eos qui tales sententias protulerūt: siue quorꝫ occasione sunt prolate: vel easdem sententias scilicet interdicti z suspēsionis obseruantes: vel taliter excōmunicatis cōmunicare nolentes: irreuocauerit ipsam licentiā re integra. i. iniuria non illata: vel si occasione ipsius licentie processum sit ad captōnem bonorum: nisi ipa bona fuerint infra octo dierum spaciū restituta: aut satisfactō pro ipsis impensa. li. 6. e. quicūqꝫ pro eo. Quid si epūs faciat cōtra canonē istum: Rꝫ q est excōicatus. quia dicit quicunqꝫ. Nec obstat illud li. 6. e. q2 periculosum. q2 illud. c. non eximit episcopos quoad excōicationē: sed quoad interdictū z suspēsionem. Et ita intelligit ipsum Hosti. Hec Gar. super. d. c. scilicet quicunqꝫ. Quos intelligit noīe suorꝫ: Rꝫ s3 gar. ibidem. Intelligit familiares suos: in quos nō cogitur quis testificari. quia pro talibus pōt iniuriam prosequi: etiam si alias sit inhabilis extra de testi. decetero. Qui vero sunt illi qui non coguntur testificari habetur. 4. q. 3. lege iulia. 51ˀ casus est quicunqꝫ alias. i. licētia nulla habita suo motu committit aliquod pmissorꝫ. e. c. §. eadē quoqꝫ. Et si permanserint in eadem sententia per duos menses: extunc absolui nō possunt nisi per sedē apostolicaꝫ: vt dicitur ibidem. in fi. 52ˀ casus est: q vniuersi z singuli qui regalia custodiam siue guardiam aduocationis vel defensionis titulo in ecclesijs monasterijs vel quibuslibet alijs pijs locis de nouo conantes vsurpare bona ecclesiarum monasteriorꝫ aut locorꝫ ipōrꝫ vacantium occupare presumūt: quantecūqꝫ dignitatis honore prefulgeāt. li. 6. de elec. generali. et intellige per vniuersos z singulos cōprehēdi etiam mulieres. q2 s̄m canones masculinuꝫ prolatum a canone crimina puniente feminas comprehendit. quia ita peccant femine sicut masculi: licet quandoqꝫ minus puniantˀ Hec probantur aperte. 17. q. 4. si quis suadē. te. Per vniuersos autem z singulos comphēdit clericos z laicos: siue tanqꝫ persone singulares hoc faciant: siue qualitercūqꝫ: ita tamen q si nomine vniuersitatis fiat: facientes z consentientes tm̄ sunt excōicati. Innocentes autem non. q2 excōicationis pena non d3

quis teneri nisi in culpa sua: licet secus sit de i terdicto. li. 6. e. romana. Per regalia vero itel ligit collectā que fit occasione regis vel impe ratoris vel tributū quod regi debetur: q̄ se forte dicebat patronū. ii. q. z. ⁊ si tributū. Et sic exponitur per hosti. ex̄ de iurepa. psona. Uel dic regalia. i. iura que ad imperatorē vel regē cō sueuerūt ptinē: vtpote vectigalia si erāt eccle sie ɔcessa. Custodiā ⁊ cetera que sequūt expo ne. i. iuspatronatus quod fm diuersas regio nes vocabula sortiū diuersa. ex̄ de iurepatro. q: clerici. ⁊. c. psona. ⁊. ex̄ de sta. mo. singulis. § fi. ⁊. 16. q. 7. pie mētl. ⁊. c. frigēti⁹. i qbus habēt nōia que sequūt hic. Alia pia loca expone vt sūt hospitalia: quocūq̧ nōie cēseant. Sed a q̄ tpe dicemus vsurpatū de nouo. Rño. A. 40. annis et citra. q: minus tps piudicare nō dz ex̄ de pscrip. ō quarta. 16. q. 3. §. quas actiones Hoc dico etiā maxime pter illud qd̄ dr̄ in. d. c. generali. ibi. Uel ex ātiqua ɔsuetudīe. q: an tiqua ɔsuetudo cōsueuit dici maxīa: cū nō ex tat memoria. vel que ē pscripta. ex̄. de pscrip. vigilanti. ⁊ de ɔsuetudine. c. vlt. Hec oīa gar. sup. d. c. generali. 53⁹ casus est. q̧ clerici ec clesiaꝝ. monachi monasterioꝝ: ⁊ psone cetere locoꝝ eorūdē qui hec fieri procurant. e. c. vbi prius. Clerici vero qui non opponūt se talib⁹ sicut debēt nichil recipe debent de puentibus ipaꝝ ecclesiaꝝ siue locorū p tpe quo premissa pmiserint sine debita ɔtradictiōe: vt patet ibi dem. 54⁹ casus ē. q̧ religiosi religionū mē dicantium abolitaꝝ deinceps aliquē ad suū ordinē recipiētes: vel locū siue domū de nouo acqrētes. vel loca ceteraq̧ bona aqsita absq̧ licētia pape alienantes. 6. de. religi. do. religio num diuersitates. Sed quid si dom⁹ eis le getur. Rñdet. Jo. an. q̧ eam poterūt recipere et vendere vt inde possint necessaria habere

Sed quid itelligitur p cetera bona: Rño. Satis videt q̧ imobilia sola: q: talia debent esse subiecta q̄lia pmittūt pdicata. ex̄. de. fi. nstru. ad fi. Et exquo eis pmittitur in ordine remanere pmittūt eis illa sine quibus illi nō possūt vendere: vt inde possint viuere. Jn ɔtri um videtur q̧ p cetera: oīa ɔphendātur. ff. de v̄. sig. ceteroꝝ. Preteria p loca intelligūt imo bilia: vt patet ibidem si locus. Ad quid ergo sequeret ceteraq̧ bona: si p cetera ɔphēdūtur immobilia sola. Hāc questionez dimittit iso lutam. Jo. an. et dicit q̧ fm. ꝟ. declaratio ne cessaria fuisset. 55⁹ casus est. Collegiū vni uersitas vel singularis psona: cuiuscūq̧ sit di gnitatis cōditionis aut status alienigenas ⁊ alios nō oriūdos de terris ipoꝝ publice pecu niam fenebrē exercētes aut exercere volētes ad hoc domos in terris suis cōducere vel con ductas habere: vel inhabitare alias pmitten tes: nisi hi⁹ vsurarios oēs māifestos īfra tres menses expellāt: nunq̧ taliter admissuri de cetero. 56⁹ ca⁹ ē. Jllis. s. vsurarijs manife stis inde non oriundis ad fenus exercendum domos locantes: vel sub alio quocunq̧ titu lo ɔcedētes: ita q̧ si delinquētes in vtroq̧ ca su pdicto fuerit psone ecclesiastice maiores vt epi vel supiores eoꝝ suspēsionis. Minores vero si fuerint psone singulares: excōicatōis Si aūt fuerit collegium siue alia vniuersitas interdicti sniaz ipo facto se nouerint incursu ros: Quā sniam si p mēsē aīo sustinuerit idu rato: terre eorum q̄diu in eis ibidez morant ex tunc. i. elapso mēse sūt interdicte. Si vero laici fuerint p suos ordinarios ab huiusmo di excessu: omni priuilegio cessante: per censu ram ecclesiasticam compescantur. Et hi duo casus habentur li. 6. de vsurl. vsurarū voragi nē. Nota ad expositionem dicte decretalis q̧ collegiū dicitur cū simul habitāt: sic dictuz quia simul colligunt. sic exponit. ff. qd̄ cuiusq̧ vniuersitatis. l. i. Uniuersitas vero est nomen magis generale: et plura comprehēdit: vt vni uersitas mgroꝝ et scholariū. Alienigenas Et sic hec constitutio non extenditur ad oriū dos de terris. Et dic alienigenas qui non sunt ciues nec incole. Alios non oriundos idest si etiam sunt incole: ad hoc vt fiat diffe rentia inter alienigenas et alios nō oriūdos Non tamen oriūdis hoc licet. Sed q: de eis non est tantum scandalum: ideo hec constitu tio non extendit ad eos: et alie pene habent locum contra eos. ex̄ de vsurl. quia in omni bus. Fenebrem. i. vsurariam. Ad hoc domos . i. ad exercēdum pecuniam fenebrem. Usu rarios manifestos. i. notorios: vel euidētia fa cti. vt cum vsurarius tenet mensam parataz ad pecuniam mutuandaz cuilibet sub vsuris sicut mulier in prostibulo cuilibz patet: ar. ex̄ de. cohabi. cleri. ⁊ mu. tua. Et i hoc casu penā ipso iure patitur illius. c. q: in omnibus. Uel notorios iuris: vt cum sunt per episcopum in ecclesia publicati. Sec⁹ est si adhuc i ecclesia tolerentur: ar. vbi supra. c. destra. Nam si sūt manifesti tantum per famam non tamen no torij: non patiuntur hanc penam ipso iure an̄ publicationem: Sic intelligitur illud ex̄. de vsu. cum tu. Ad hanc autem publicationem faciendam sufficit: q̧ vocati confiteantur: vel per testes conuincātur. Sufficiunt etiam cer ta argumēta cū fama: vt in. c. cum tu. Et ita vsurarij manifesti dicuntur vel euidentia fa cti vel si sunt ɔfessi: vel ɔuicti ⁊ publicati. Et

Nota de alienatione

ita notat hosti.in sum.ti.de vsur]. Hec Gar. super illud.c. vsurarij. 57ᵘˢ casus est. Laici qui hactenus per vim vel per metū psonas ecclesiasticas coegerunt ad supponēdū vel submittendū ecclesias vel ecclesiastica bona immobilia: siue iura ipaꝝ ecclesiarū ipsis laicis: nisi post admonitionē cōpetentē remissa submissione premissa: quā per vim vel p metū exegerant: ecclesias et bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant. Et intelligitur hic de illa submissione que fit recognoscēdo siue profitendo bona illa tenere ab alijs tanq̄ a supiorib⁹. siue tanq̄ a patronis vel aduocatis: ipsos patronos vel aduocatos perpetuo vel ad tēpus non modicū statuēdo Prelati autē hoc faciētes sine sui capituli cōsensu et apostolice sedis speciali licentia sunt p triennium suspensi ab officio et administratōne: et per consequens a beneficio fm Gar. ex de preben.cū fm. Clerici vero qui scientes h esse presūptū neglexerint illud nūciare superiori: similiter per triennium a pceptione beneficioꝝ illi⁹ ecclesie sunt suspensi.li.6.de re.ec. non alie.hoc cōsultissimo. Et expone fm Jo. an.ab officio.i.officij executōe: et administratione tēporaliū. Nota etiā q̄ p h q̄d dic̄ ad tps non modicū.possent ad tēpus modicum in patronos siue defensores vocari. q2 non ē ita periculū. Potest aūt tps modicū dici ifra io.ānos fm Jo.an. Vel fm Guil.naso.et gar. hoc discretioni iudicis relinquat: vt extra de offi.dele.de causis. Expone etiā hoc q̄d dicit̄ i principio hactenus fm eosdē.i.post istam cōstitutionē infra duos menses a tēpore publicationis. Quod verū esse credit Jo.an.nisi h sciuerint prius: ar.ad hoc li.6.de preben.cum singula. 58ᵘˢ casus est. Qui decetero psonas ecclesiasticas ad talia faciēda cōpulerint.

59ᵘˢ casus est. Laici qui ex cōtractibus iā dudum initis vel posterius ineundis licite.i.cuꝫ consensu capituli et licentia sedis apostolice speciali: vt dicit decretalis sup premissis submissionibus. vel occasione ipoꝝ contractuū vltra illō q̄d ipsis laicis de natura cōtractuū vel lege.i.pactōe apposita cōtractibus illis pmittitur: vsurpauerint: nisi moniti legitime ab huiusmodi vsurpatione destiterint: restituendo etiā ea que taliter vsurpauerūt: vt in c.h consul. 60ᵘˢ casus est. Laici recipientes in romana curia litteras ab alio q̄ a papa vl vicecācellario.extra de crimine falsi.dura.in glo.c. 61ᵘˢ casus est. Hi quos ad dirigendas moniales in electionibus abbatisse vel priorisse contingit euocari: si non caueant ab his per que inter eas super ipsis electionibus discordia possit oriri vel orta nutriri.li.6.d elec. indēnitatib⁹.§.postremo. 62ᵘˢ casus ē. Quicunq3 prohibitus a canone infra allegato ingerens se quocunq3 modo regimini vrbis sine licentia pape: necnō et quilibet tali alicui fauens in hoc quocunq3 modo nec absolui pōt nisi a papa.li.6.de elec.fundamenta.§. q̄ si secus. 63ᵘˢ casus est. Pars que procurauit q̄ priuilegij conseruator se de alijs q̄ de manifestis iniurijs et violentijs intromittat.li.6. de offi.dele.c.vlti.§.pars vero. Et nō pōt absolui: nisi ei quē sic fatigauerint indebite primo de expensis satisfaciat integre: vt dicitur ibidē. 64ᵘˢ casus. Grecus baptizans baptizatū a latino vel lauans altare tanq̄ maculatum: sup quo celebrauit latin⁹.extra de bap. c.vlti. 65ᵘˢ casus. Grecus eps non obediens epo latino per quē fuerit deputatus.extra de offi.ordi.qm̄. 66ᵘˢ casus. Episcopus qui nō cōicat subdito cuius crimē sibi notū asserit: s non probat.6.q.2.placuit. 67ᵘˢ casus. Judex vel princeps nolens iusticiā facere clericis vel miserabilib⁹.personis.23.q.5.administratores. 68ᵘˢ casus. Deserens ecclesiaꝫ romanam.di.22.qui cathedrā. 69ᵘˢ casus. Excōicans papam.di.21.c.vlti. 70ᵘˢ casus. Scismaticus insurgens cōtra papā.7.q.i.nouacianus. 71ᵘˢ casus. Quicunq3 declarationem regule fratꝝ minoꝝ editā a papa Nicolao q̄rto in scriptis aliter q̄ ibi dicit̄ glosat: vel dum de hoc docet in publico eius intellectū scienter et deliberate deprauat et scribit: ac scienter et deliberate determinat in scholis siue predicat cōtra aliqua vel aliquod contentoꝝ in ea: est excōicatus: nec absolui pōt nisi a papa.li.6.de ver.sig.exijt.in fi. 72ᵘˢ casus. Cleric⁹ habēs officium vicecomitis vel prepositi secularis si monitus legitime non destiterit: extra ne clerici.clericis. 73ᵘˢ casus. Quicunq3 religiosi cū cathedralē vel matricē ecclesiam loci interdicta auctoritate sedis apostolice: vel a locorū ordinarijs posita viderint aut sciuerit obseruare: non obstantibus quibuscūq3 appellatōnibus antea etiā ad eandē sedē vel alium seu alios interiectis: et alijs obiectionibus quib⁹cunq3: cū moderamine illius decretalis alma inuiolabiliter obseruare tenent̄. non seruantes vero ipso facto sunt excōicati. Et idem intellige de interdictis et cessationibus a diuinis indictis per statuta prouincialia vel auctoritate epoꝝ. Idē etiā intellige de cessationibus gn̄alibus a diuinis ciuitatū ecclesiaꝝ vel locorū quas aliquādo ex cōsuetudine vel alias capitula collegia vel conuentus scholarium aut regulariū eccl̄iarū vendicāt sibi. Et progatur

vide de nō facientibus iustitiam clericis

hec cōstitutio ad precedētia. Nec obstāt privilegia cōuentiōes statuta z ɔsuetudines que libet:que cōtra premissa religiosos nō iuuāt aliqualiter.li.7.e.ex frequētibus. Attēde ꝙ in hoc cāu z in alijs sequetib⁹ qui sūt in septimo supaddūt aliqua de apparatu Jo.an. Ad euidentiā igit̄ hui⁹ casus nota:ꝙ per hoc ꝙ dicit religiosi pȝ ꝙ clericos nō seruātes supradictū interdictū hec cōstitutō nō ligat. Per hoc ꝙ dicit sedis apostolice videt̄ cōprehēdere ēt interdictū iuris. Matrix ecclesia dicit̄ esse maior z baptismalis que dicit̄ matrix:qꝛ sic mater generat:sic illa p baptismū regenerat. Et dico hoc habere locū etiā cū illa matrix ecclesia religiosis nō seruātib⁹ subest quo ad pñtationē z collationē:vel qꝛ est vicaria eoꝝ: cum generaliter loquat̄. Et puto hic ecclesiā sumi p ipa ecclesia materiali:z parietibus eius: vt sit mens littere: ꝙ exquo in ecclesia matrice seruat̄:etiā in alijs obseruet̄. Sed quid si int̄dicta ē villa vel castꝝ nō habens inclusā cathedralē ecclesiā vel matricē.puta qꝛ matrix ecclesia est in alia terra nō interdicta:vel ecclesie plures sūt in villa vel castro:z nulla principalior:qꝛ quelibet baptizat suos pꝛochianos z forte ex illis ecclesijs alique seruāt interdictū:alique nō: R⁹. Puto ꝙ nō est locus huic constitutioni. Deficiūt.n. mēs z verba ei⁹.sic nec locū haberet qñ in loco singulariter interdicto nulla esset ecclesia :nisi illa religiosoꝝ nō obseruātiū.habebūt ergo tūc locū iura antiqua. Itē p hoc ꝙ dicit sciuerint.patet ꝙ ignorantes hec pena nō ligat. Obseruat̄: Non dicit ꝙ in nō obseruādo se cōformēt:sed i seruādo. Addere.n.intendit hec cōstitutio: non diminuere ad obseruātiā interdictoꝝ. Excessus ergo clericoꝝ ecclesie matricis non dabit religiosis materiā delinquēdi. Obiectionib⁹ quibuscūqꝫ.s.si allegarēt snie nullitatē. Vñ licet interdictū sit nullū pꝑter aliquā cām exquo tñ matrix ecclesia seruat illud:religiosi violantes sūt excōicati. 74⁹ casus. Dñi tēporales qui in locis interdictis quecunqꝫ diuina officia celebrare quomodolibet cogūt.aut qui nō tñ per cāpanaꝝ pulsationē: sed etiā p precones ad officia eadē audiēda aliquos excōicatos vel interdictos euocari faciūt: seu q̄ ne excōicati publice aut interdicti de ecclesijs dū in ipsis misse celebrant̄:a celebrantibus moniti sup hoc vt exeant prohibent:necnō et excōicati publice z interdicti qui in ipis ecclesijs nominatim a celebrātibus vt exeant moniti remanere presumūt:sūt excōicati.nec nisi p sedē apostolicā pñt absolui.li. 7.e. grauis Tēporales. Supple si sunt etiā episcopi vel ecclesiaꝝ prelati. Quomodolibet. Per hoc comprehēdit oēm modū expulsionis realē z psonalē:directū z indirectū.vt si res eoꝝ occupēt cōsanguineos in reb⁹ vel psonis grauēt. Moniti. Nō dicit nōiatim:vt infra pximo versu:p qđ pȝ ꝙ quo ad phibentes sufficit monitio generalis.puta ꝙ monuit:ꝙ oēs excōicati z int̄dicti exeant.ille precepit ꝙ nō exeāt. Nominatim.s.vt exeāt moniti:ergo ex generali monitione nullus ligatur ex eo ꝙ remanet. Soli ḡ nominatim moniti remanētes ligant̄. Misse. Per hoc patet ꝙ in alijs diuinis officijs nō est locus hi⁹ pene. Remanere presumūt. Intellige etiā si ipsi tpales hoc nō mādēt. Et in hoc vltimo casu excōicatus iteꝝ excōicat̄.

75⁹ casus. Fratres minores recipientes ī suis ecclesijs ad audienda diuina officia tpe interdicti fratres vel sorores tertij ordinis sunt excōicati. Nec prosunt eis aliqua priuilegia cōcessa illis vel istis. Nec possunt absolui nisi a papa:vel satisfactione premissa a locoꝝ epis apostolica auctoritate.li.7.eo.cū ex eo. In suis ecclesijs. Per hoc patet:ꝙ si in alijs ecclesijs hoc faceret hec pena cessaret.alia tñ pena cōis locū haberet. Et intelligit̄ hec constitutio cuȝ moderamine illius decretalis.alma. Auctoritate apostolica:dicit pꝑter exemptionē.z qꝛ deliquerāt i locis exēptis. 76⁹ casus. Eos qui defūctoꝝ corpa in cimiterijs tpe interdicti in casibus nō concessis a iure: vel excōicatos publice aut nominatim interdictos vel vsurarios manifestos sciēter sepeliūt: ipo facto sentētia excōicationis ligat. Nec absolui debēt:nisi prius ad arbitriū epi satisfecerit cōpetenter eis quibus per hoc iniuriatū est:q̄cunqꝫ priuilegio nō obstāte.li.7.de sepul.eos qui. Eos qui. Per hoc etiā includit mulieres Cimiterijs. Si igitur in cāpis vel locis priuatis sepeliant eos:non est locus huic pene. Qđ intelligo etiā si locus ille esset vnitus vel contiguus ecclesie vel cimiterio:qꝛ exquo ad vsū cimiterij non est per epm benedictus.de conse.di.i.nemo.non est huic pene locus. A iure Hoc dicit:qꝛ clericis qui seruauerūt interdictū concedit̄ sepultura cū silentio z sine campanaꝝ pulsatōne.extra de pe.z re.ꝙ in te. Aliqui etiā religiosi sunt priuilegiati:vt cōfratribus eoꝝ qui non sunt excōicati nec nominatim interdicti prebeat̄ tpe interdicti ecclesiastica sepultura.extra de priui.vt priuilegia. In quatuor aūt festiuitatibus in quibus tpe interdicti celebrari pōt alta voce nō puto posse mortuos sepeliri:licet sepe ɔ̄riuum fuerit obseruatum. Et hoc Ber.probat decretalis de priuile.cū z plātare.§.ꝙ si. Et ille.§.quī dieb⁹

illis permittit participationē diuinorum lo/quitur de audiēdis officijs: nō de sacramentis. Excōicatos. s. ab homine vel a iure. Et intel/ligendū ē de excoicatione maiori. Licet. n. ex cōicati minori excōicatione sic decedētes nō sint sepeliēdi: vt no. Inno. e. ti. sacris. huic ta mē pene loc⁹ nō est. Publice. Jo. an. Uelle vi/detur q qui ad hūc casū nō iudicabit publi/ce excōicatus: si iudex sedēs in bāco pferat sē tentiā corā duob⁹ vel trib⁹: sed requirit q co/rā multis. alias posset esse occultū. Per h etiā q dicit publice dicit: q si esset occultus: dato q sepeliēs sciret: locus huic pene nō esset. No minati. Per hoc videt q possit in cimiterio se peliri interdict⁹ nō nominati: dūmō nō sit int dictus loc⁹. Manifestos. Intellige nisi cautū sit de restitutōe vsur. c. i. z. z. li. 6. Et puto suf/ficere quo ad sepulturā: nō dico quo ad corro/borandū ei⁹ testm̄: q caueat p⁹ morte. Quod vero intelligo de eo qui iussit satisfacere de vsu ris: aliter nō sufficeret cautio hredū cū dece/sisset in peccato. Sciēter. Requirit g̃ sciam hec excōicatio. Sepelierint. Hic occurrūt du bia que magis requirūt principis declaratio nē q̄ glosatoris opinionē. s. an portātes ad se pulturam: qui tn̄ non sepeliunt sint excōicati. Idē querit d cōcomitātib⁹ fun⁹. de fodiētib⁹ de fabricātib⁹. de apientib⁹ sepulchr. Idē de prelatis z clericis ministris ecclesiar in q̄ru3 cimiterijs sepeliūtur: qui nō phibēt vel patiū/tur. Idē de clericis z laicis q̄ portāt cruces et similia. Et quidē cū hec pena puniat sepelien/tē. Sepelire aūt sit mortuū humo vel tumulo claudere: videt solos humo vl tumulo corp⁹ imponētes ligatos esse. Et pro facit h eqtas: ne ex vno funē multitudo liget. Preterea cō/stat: q portātes cōcomitantes vel fabri: si non sequeret sepelitio excōicati nō essent. In con trariū ē: q hec cōstitutio ludibrio esset si vn⁹ solus ribald⁹ vel seruiēs p quē illud expediri poterit: ligari dicat: reliquis vsitatis pōpose z solēniter expedit). Satisfecerit eis quib⁹. Hi sunt forte quor fauore fuerūt late snie excōi cationis vel interdicti: quib⁹ restitutio debet fieri. Siqua etiā violētia fuisset illata clericis vel ministris satisfieri debet. Si etiā illor cor/pora vel ossa discerni possūt exhumādi sūt. de sepulturis sacris. Et hoc in trib⁹ vltimis casi bus. Sed qd de primo? Dico: q si ille fuit penitēs licet nō debuerit sepeliri: nō tn̄ exhu/mabit saltē p⁹ relaxatōnē īterdicti. De mor/tuarijs interdicti penitentis nota: q illa licite pnt recipi ab eo qui relinquit in morte cu3 p ipso sit orādū. Similiter illa que postea dare/tur cū funere sepulto in cimiterio p⁹ relaxa/tum interdictū de funeralibus que darentur cū funere sepulto tpe interdicti: nō puto cleri cos licite recipere posse: q2 viderent cū sepeliē tib⁹ participare. 77⁹ casus. Excōicate sūt mulieres quoquo mō de cetero sectātes vel d nouo assumētes statū illū pniciosū: de quo ha betur li. 7. de reli. do. cū de quibusdā. 78⁹ ca sus. Excōicati sunt quicūq religiosi easdem mulieres in illo statu fouentes: vel ad ipsum suscipiendū inducētes: nullo eius priuilegio valituro: vt dicit ibidē. 79⁹ casus. Excōi/cati sunt cōtrahētes matrimoniū scienter in gradibus ab ecclesia phibitis. 80⁹ ca⁹. Ex cōicati sunt cōtrahētes matrimoniū cū moni alibus. 81⁹ casus. Excōicati sunt quicūq religiosi z moniales ac clerici in sacris cōsti/tuti cōtrahētes matrimoniū. Et in his trib⁹ casib⁹ ecclesiar prelati tenent tales quos pu blicū fuerit taliter cōtraxisse: vel de quib⁹ hoc legitimis constiterit documētis excōicatos publice tādiu denūciare: donec separētur ab inuicē. Hec omnia patēt li. 7. de consangui/nitate. eos qui. Circa primū. c. nō: q dicit sci/enter. per quod patet q hec cōstitutō nō ligat ignorātes. Qd intelligo ignorantia facti pro babili: nō affectata. s. quia ignorabāt se esse consanguineos vel affines. Si vero ignorabāt ius nescientes gradū in quo esset phibitū: ex/quo sciebāt gradū eos ligat cōstitutio li. 6. de re. iuris. ignorantia. Si vero alter solus scie/bat ille solus ligatur. 34. q. z. non satis. Sed quid si contraxerit ignorās: z postea sciuit et cohabitauit cōsanguinee? R⁰. Credo q nō li getur: cū ista constitutio nō puniat cohabita/tionē sed cōtractū. quia dicit cōtraxerit. Et probatur hec solutio ex eo q sine iudicio ec/clesie nō posset ab ea diuertere. Peccat tamē eā cognoscēdo. Quid si cōtraxi cū illa quā credebā esse cōsanguineā vel affinē vel monia lem: sed non erat? R⁰. Non sū ligatus. Quod probat p ea que notant extra d sen. ex. si vero z. Matrimoniū. Per hoc videt q coact⁹ ad cōtrahēdū non incurrat hāc penam. Et si lo/quamur de coactione absoluta certū est. ext qd me. causa. sacris. Si aūt de conditionali: licet tali que caderet in constantē virū ligari videt per eandē decretalem: sed cū nō sit ma trimoniū deficiente consensu: ita q nō indu/cit etiā publicā honestatē. li. 6. de spon. c. vno. de equitate talis nō videt ligari. extra de sen. ex. significauit. Quid si non cōtraxit mri/moniū sed spōsalia tn̄? R⁰. Non puto eū li/gari: cū constitutio hec sit penalis: z verba h non importēt. Qd vero credo nisi cōsūmauerit per copulā carnalē. quia tunc ligantur: quasi

tunc cõtraxisse videant̃. extra de spon. veniẽs z.c.is qui. Circa tertiũ casuz nota: q dicit re/ligiosi.s.professi tacite vel expresse religionem approbatã.li.6. de voto.c.i. Quod intelligo etiam si professio illa tacita vel expressa nõ obliget illi religioni: sed religioni i genere. Moniales. Supra punit cõtrahentem cũ monia/li. hic vero punit monialẽ cõtrahentẽ: etiam i isto casu quo contrahens non ligatur. Et nõ repetit scienter. quia licet ignoranter posset quis contrahere cum cõsanguinea affine vel moniali: non tamen in monachuz: monachã vel constitutum in sacris contrahentẽ igno/rantia cadit. Puto tamen q vbi esset proba/bilis ignorãtia in ordinato in sacris.s.in amẽtia: vel dormitione non esset locus huic pene.

82[9] casus. Excõicati sunt quicunq cõitatum potestates. capitanei. rectores. consules iudices. consiliarij. z alij quiuis officiales statuta per que aliqui vsuras soluere cogantur: aut etiam easdem solutas repetere quoquo modo impediantur: decetero presũpserint facere scribere vel dictare. 83[9] casus Excõicati sunt quicũq supradictoz presũpserint sciẽter iudicare q vsure soluantur: vel q solute non repetant̃: vel cum fuerint repetite non restituantur plene ac libere. 84[9] casus. Quicunq supradictoz statuta huiusmodi hactenus edita de libris cõitatum ipsarum: si sup h potestatẽ. s. siue iuris siue facti habuerint: in/fra tres menses non deleuerint excõicationẽ incurrent ipso facto. 85[9] casus. Excõicati sunt quicunq huiusmodi statuta siue consuetudines effectum habentes: quoquo modo p sumpserint obseruare. Hec omnia patent in 7. de vsuris. ex graui. 86[9] casus. Quicunq religiosi pretermiserint conscientiã facere cõ/fitentibus de soluẽdis decimis: ab officio pre/dicationis maneant tamdiu ipso facto suspẽsi: donec confitentibus ipsis: si hoc ipsum sibi dicendi facultatem habuerint: cõscientiã fe/cerint. Et exinde.i. postq̃ omiserint cum po/tuerint conscientiã cõfitentibus facere: excõicationem incurrunt ipso facto: si predicare p sumpserint: negligentia vt premittitur predicta non purgata. li. 7. de penis. cupientes.

87[9] casus. Excõicati sunt transgressores cõstitutionis illius que religiosis z clericis secularibus prohibet ne quis ad vouendũ. iurãdũ vel fide interposita seu alias promittendũ aliquos inducat: vt sepulturam apud ecclesiaz ipsoz eligant: vel iam electã vlterius nõ immu/tent: vt dicit̃ in.c. cupiẽtes. in fine. Nec absolui possunt ab alio q̃ a papa preterq̃ in mortis articulo: nullis priuilegijs aut statutis cuius/cũq cõditionis i cõtrariũ sup his valituris: vt pz ibidẽ. 88[9] ca[9]. Religiosi quicũq decias ec/clesijs debitas ad ipsos ex aliqua legitima cã non spectãtes sibi appropriãt vel vsurpãt vel dari ab alijs non permittunt vel prohibent: nisi postq̃ super hoc requisiti fuerint ab illis q̃z interest: a premissis destiterĩt infra mensem aut si de vsurpatis vel retentis infra duos mẽses ecclesijs damnificatis emendam non fecerint competentem: ab officijs administrationibus z beneficijs sunt suspensi: donec destiterint z satisfecerint dicto modo. Et si huius/modi religiosi administrationem vel benefi/cia non habẽt: eo casu quo alij supradicti sũt suspensi: ipsi sunt excommunicati: anteq̃ plene satisfecerint nullatenus absoluendi: non obstantibus priuilegijs quibuscũq. Premis/sa tamen non extenduntur ad alia que per religiosorum ipsorum donatos seu oblatos tenentur: dum tamen illi religiosis eisdem cũ effectu donauerint vel obtulerint se z sua. li. 7. de decimis. religiosi. Religiosi. Per hoc pa/ret q non est locus his penis in secularibus clericis vel laicis qui deliquerĩt in istis. Quicunq. Per hoc comprehendit etiam feminas z etiam religiosum ad secularem ecclesiam translatum. Ecclesijs. Per hoc credo q hec constitutio non haberet locum quando de/cime ille deberentur priuatis: vt per antiquũ feudum: Nõ permittũt. scilicet facto: vel prohibent verbo. Duos menses. Videtur q illi duo menses currant ab vsurpatione vel retẽtione: licet vnius mensis de quo premittitur currat a requisitione. Credo tamen q requisitio respiciat vtrunq casuz. Officijs. Declarari debuisset an intelligeret de diuinis. Et pro hoc facit q infra non repetitur de officijs an de alijs officijs. vt quia sacrista: cellari/us: vel similes. Et pro hoc facit illud. li. 6. de re. iuris in penis. Se z sua. Non sufficit ergo q dona sua donassent manentes in seculo: ipsorum vsufructu retento. Non obstat de p uilegijs vt priuilegia. Tales enim confratres sunt: z in aliquibus priuilegiati vt illi: sed nõ sunt plene oblati. 89[9] casus. Sunt excõicati religiosi tpale dominiũ habentes subditos suos derantes mõ qui ponit̃. li. 7. de sta. mo. si qui. Religiosi vero militantes horribili mõ qui etiam in dicto. c. ponitur an clericos excedentes priuati sunt administrationib[9] habi/tis: z inhabiles ad habendas. Quos etiam z alios eis in excessu tali similes ordinarij de/bent facere: omni cessante priuilegio: excõicatos publice nunciari: donec fuerint absoluti vt patet ibidem. 90[9] casus. Excõicati sunt

illi qui visitatores monialiū in officio suo ipe diuerint: nisi moniti resipiscāt: priuilegijs sta/tutis ꝯsuetudinibusq; ī ꝯtrariū minime valitu/ris. li. 7. de sta. mo. attendētes. 91ˀ casus. Inquisitores qui obtentu odij gratie vel amoris lucri: vel cōmodi tpalis ꝯ iusticiā ꝛ ꝯsciā suā omiserint ꝯ quēq; pcedē vt fuerit procedēdū super heretica prauitate: vel etiā quēq; iponē/do ei prauitatē ipaꝫ: vl' ipedimētū sui officij p sūpserint quoq̃ modo vexare. Si sit eps vel superior: suspensiōis ab officio p trieniū: alij vo sniaꝫ excōicationis incurūt: a qua nisi p papā preterq̃ in mortis articulo: ꝛ tūc satisfactiōe premissa: nō pnt absolui: nullo eis in h priuilegio suffragante. li. 7. de hereti. multorū. Pre/missa. Hoc itelligo si facultas assit ei faciēdi: ꝛ tps h patiatur. Alias absolueret cū cautiōe p epm vel presbyterū. 92ˀ casus. Qui ptex/tu officij iqsitiōis hereticoꝝ: q̄uis illicito mō pecuniā ab aliq̄ extorserit: vel ēt sciēter eccle/siarū bona ob delictū clericorū fisco ēt ecclesie applicauerit: ipso facto ē excōicatˀ: nec absol/ui pōt nisi ī articulo morti: donec ei a q̄ extor/sit de pecūia sic extorta satisfecerit: nullis pri/uilegijs valituris. li. 7. de hereti. nolētes. Pre/textu. Si g nō eo ptextu illicite exigat: lꝫ male faciat: nō ē locus huic pene. Illicito. Penas g pecuniarias applicādas officio n̄ prohibet i/poni ꝛ exigi: s illicitas exactiōes fieri. Pecuniaꝫ. Intelligo large. i. q. 3. p totū. Sciēter. Ignorātē g nō tenet hec pena. Eccl'aꝝ. De bonis g clericorū ꝓprijs nō prohibet. Et p h dico: q si mōachus preesset eccl'e: q eoꝝ q̄ acq̄siuit in/tuitu psone: fieri nō possꝫ applicatio ista: cū si/bi n̄ possit acq̄rere: s potiˀ acq̄rat eccl'e. Fisco eccl'e. Multo minˀ sibi ipsi: vel officialibˀ: vel fisco seculari cui al' applicata sunt ipo iure bōa laicoꝝ de heresi dānatoꝝ. Donec ei a q̄. Hoc refert ad duos pdcōs casus. s. de pecūie extorsione ꝛ de bonoꝝ eccl'e cōfiscatione. Et qd dr absolui nō pōt intellige nisi per ordinariū: cū absolutionem papa sibi non reseruet. Satis/fecerit: si habet vnde: alias paupertas excusat de vsuris cum tu. 93ˀ casus. Mōachi nigri ꝛ regulares canonici admistrationē aliquaꝫ n̄ habētes ad curias pricipū sine spāli licentia suorū prelatorū ire nō debēt. Et si: vt suis prelatis aut monasterijs damnū aliqd inferant: ad dictas curias se cōferant sūt excōicati.

94ˀ casus. Predicti monachi tenentes infra septa monasterioꝝ arma sine licētia suoꝝ ab/batū sūt excōicati. Et hi duo casus probāt. li. 7. de sta. mo. ne i agro. Non habētes dicit i pmo casu. q2 hn̄tes admistrationē qnq; illuc opꝫ ire cā admistratiōis. Excōicati vero. Nō q ad hanc excōicationem contrahēdam duo sūt necessaria. s. q intrauerit curiā: ꝛ q causa dānificandi monasterium vel prelatum. Licētiam vero habere: vel non habere non puto pōderandum: cum hoc non repetatur. Hinc est q etiam intrans curiam de licentia prelati: si propter hoc scilicet ad damnificandum mōa/sterium: vel prelatum intrat ē ligatus. Ex solo igitur exitu claustri ob hanc causam nō li/gatur. Ex quo vero intrauit ob hanc causam licet non dānificauerit: siue quia non potuit: siue quia penituit: est ligatus. Monachi. Nō repetit canonicos regulares. Infra. i. intra. p qd pena non includit tenentem extra. Arma Per hoc large compreheduntur tela. sed di/cuntur arma stricte quibus defenduntur: te/la quibus impugnantur. Tenentes. Per hoc dico q veniens deforis ad claustrum cum ar/mis non animo tenendi nec tenens: nō videt ligari. 95ˀ casus. Excommunicati sunt religiosi qui prius non habita parochialis pres/byteri licentia speciali clericis aut laicis administrēt sacramentum vnctionis extreme: vel eucharestiā: vel matrimonium solennizāt idest solennit benedicunt. De qua benedicti/one habetur extra de secundis nup. c. i. ꝛ. 3.

Per hoc tamē non preiudicatur illis qbˀ apostolica sedes cōcessit vt familiaribus suis domesticis aut pauperibus in suis hospitalibus degētibˀ sacra possint eccl'e mīstrare. Nō ha/bita licentia. Nūquid credet religiosus parochiano dicēti talē licētiā se hr̄e? Ro q sic. qa nō dꝫ psumi imemor sue salutis. i. q. 7. sanci/mˀ. Parochialis. Per h quo ad seclares mer/cenarios ꝛ his similes itelligo psbyterū i cuiˀ parochia habitāt ar. de pe. di. i placuit. Pres/byteri. Credo sufficere licētiā parochialis q̄ nōdū ē psbyter. q2. s. infra annū ē: vel ē cū ipo dispensatū: vel ē parochialis collegiata. Videtur etiam sufficere licentia vicarij gerētis cu/ram per modum illius decretalis. cum ex eo. de elec. li. 6. Sufficit etiam si hoc fiat auctoritate dioc. epi cuius est parochia: ex de dona. apostolice. i pn. ꝛ eps presbyter. di. 25. olim.

Dubitatur autem hic an sufficiat q presby/ter licentiet religiosum vt parochianos suos possit inungere ꝛ eis eucharistiā dare: an req̄/ratur parochianorum expressio quibus hec st prebenda. Item an sufficiat generalis licētia data parochiano: q possit illa recipere.

An requiratur licentia specialis. scilicet q a tali religioso vt huic litte bn̄ satisfiat. Ro Jo. an. consulit q fiat specificatio de conferente: ꝛ recipiēte ꝛ d sacramētis: tn̄ credit q ex q̄ de sacramento specificatur: lꝫ nō expmat nomē

parochianoꝝ cũ religioſo licentia datur: vel nomen religioſi cũ datur licentia parochião: pena vitatur. 96ᵘˢ caſus. Excõicati ſunt qui excõicatos a canone preterq̃ in caſibus a iure expreſſis: vl' p p̃uilegia a ſede apoſtolica eiſdẽ cõceſſis: vel a ſententijs per ſtatuta prouincialia: aut ſynodalia promulgatis abſoluũt. 97ᵘˢ caſus. Excõicati ſũt religioſi q̃ a pena ⁊ a culpa abſoluere quẽq̃ preſumũt. Et i his tribus caſibᵘ premiſſis nõ niſi p ſedẽ aplicã pñt abſolui. Quos locoꝝ ordinarij poſtq̃ ẽ hoc cõſtiterit eis: excõicatos faciãt publice nũciari: nullo priuilegio ꝯ hoc valituro. Hec oĩa patent. li. 7. de priuil. religioſi. Nota per hoc q̃ dicit a canone. intelligit canonẽ quecũq̃: etiã a quo eps: vel preſbyter poſſet abſoluere: extra de ſen. ex nuper. Expreſſis ẽ ſen. ex. monachi. ⁊. c. cũ illoꝝ. Cõceſſiſ. Pñt. n. multi religioſi priuilegiũ a ſede aplica ſuper abſolutione diuerſoꝝ caſuũ. A ſẽtẽtijs. Unde credo q̃ omnẽ ſẽtẽtiã includit. ſ. excõicationis ſuſpenſionis ⁊ interdicti: cuius neceſſaria ſit abſolutio. Per hoc q̃ dicit q̃ nõ pñt abſolui: intelligitur niſi in caſu mortis. Jtẽ valituro. ſ. quin penã icurrãt ⁊ denunciẽtur ſm q̃ dictũ ẽ ⁊c̃.

98ᵘˢ caſus. Excõicati ſũt trãſgreſſores cõſtitutionis que religioſis mẽdicãtibᵘ domos ad inhabitandũ loca quecũq̃ de nouo recipere: recepta nũc vſq̃ mutare: vel ea trãſferre i alios cuiuſuis alienationis titulo interdicit. li. 7. de priui. cupientes. in pricipio. 99ᵘˢ caſus. Excõicati ſũt religioſi q̃ aliqua in ſermonibᵘ ſuis: vel aliquibus proferũt: vt a decimarũ eccleſiis debitarũ ſolutiõe retrahãt audiẽtes. li. 7. de penis. ⁊ in dicto. c. cupientes. 100ᵘˢ caſus. Si quis quẽuis epm i iurioſe: vel temere percuſſerit: vel ceperit ſeu banniuerit: vel hec fieri mãdauẽit: aut ab alijs facta rata habuerit: vl' ſocius faciẽtis i his fuerit: aut conſiliũ vel fauorẽ in his dederit: ſeu ſciẽter eũ defẽſauerit ẽ excõicatᵘ: nec põt abſolui niſi per papã preẽ in articulo mortꝭ. Jnferũẽ ẽt eis alie pene. Et patẽt h̃ oĩa li. 7. de penis. ſi quis. Terra q̃q̃ ipſius: dũ tñ vltra vnã dioceſiꝫ ñ ꝯtineat: vſq̃ ad ꝯdignã ſatiſfactionẽ eiuſdẽ: nec nõ locus aut loca alia in q̃bᵘ captus detinebiẽ q̃diu detentio ipa i eiſdeꝫ durauerit eſt interdicta. Et ſi terra eiuſdẽ duas dioc̃. vl' vltra ꝯtineat: dioceſis domicilij principalis ipſiᵘ: ⁊ illa in q̃ ẽt fuerit delictũ ꝯmiſſũ ſi ſua ſit: ⁊ due alie q̃ ſub ipo ſũt eidẽ loco viciniores ſũt iterdic̃e. Ciuitas aũt q̃ p̃miſſa aut aliq̃d eoꝝ i epꝫ ſuũ ꝯmiſerit: donec ei ſatiſfecerit ẽ interdicta. Poteſtas ãt ꝯſiliarij: baliui: ſcabini: aduocati: rectores: cõſules: ⁊ officiales q̃cũq̃ noĩe ceſeãt: exñtes cl' pabiles in premiſſis ſimpliciter ſunt excõicati: nec niſi vt premittitur poſſunt abſolui. Et ſi i aliquo caſuũ predictorum fuerit aliq̃s abſolutus ab excõicatiõe in mortis articulo niſi poſtq̃ priſtine fuerit reſtitutus ſanitati q̃cito commode poterit pape ſe preſentare curauerit: in excommunicationem reincidit ipſo facto: vt patet in. d. c. ſi quis. Quenuis epm. Jllos qui renunciauerunt loco non ordini ĩcludit. Electos. Nondum conſecratos qui ñ ſunt epiſcopi includere non videtur. Temere. Jn illo g̃ q̃ ſe defendẽdo percuteret hec pene locũ nõ habent. Mandauerit. Nota caſum in quo punitur ſolum mandatum. Quia tamẽ durum videtur q̃ ex ſolo mandato ſi maleſactum non ſequatur: tot penis quis iuoluaẽ. Et quia regulariter v̓ba cum effectu accipiũẽ ex̃ de cle. non reſi. relatũ. ideo poteſt exponi: vl' hec ſcilicet percuſſiones captiones vel banna iam facta. Rata. Opꝫ g̃ q̃ hec facta fuerint eiᵘ cõtemplatione: extra de re. iuris. ratuꝫ quis. li. 6. Socius. Hic ſumitur pro eo qui cooperatur ad percuſſionem captionem: vel bannitionem: vel fauorem in his. Per quod patet q̃ fauens taliter delinquenti poſt delictum non incurrit hanc penam. Defenſauerit. etiam pᵘ delictum ſcilicet impediendo ne d̃linquẽs ad manus iudicis veniat excuſandus: vel puniẽdus: vel ne executio fiat. Credo tamẽ q̃ q̃ talem defenderet ne lederetur a priuato penam hanc non incurreret: cum illa ſit iniuria quaꝫ a ſocio quis propulſare tenetur. de ſen. ex. ex. dilecto. li. 6. Baliui. Uulgare prouincialium ſed in francia dicũtur prepoſiti. Scabini gallicorum. vt premittitur ſcilicet per ſedem apoſtolicam niſi in articulo mortis. Quãcito cõmode ideſt impedimẽto ceſſãte ⁊ indulto aliquo modico tempore vt ſibi valeat de neceſſitate prouidere.

De canone illo. ſi quis. titulus 3ᵘˢ.

Einde cõſiderãdũ eſt de canone ſententie late cõtra percuſſorem clerici. Et primo ponendi ſunt caſus in quibus iſte canon fallit. 2ᵒ notanda ſunt ⁊ querenda quedam circa canonẽ. Quantũ g̃ ad primum ſciendum ẽ q̃ iſte canõ. Quicũq̃ v̓berat clericum vel aliã eccleſiaſticã p̃ſonã ẽ ipo iure excõicatᵘ. Fallit i mltis caſibᵘ. Primo i apoſtata pcuſſo: q̃ ſi a pcuſſore clericus eẽ ignoraẽ. Et hoc certũ ẽ. ſ. q̃ pcuſſor hũc q̃ comã nutrebat clicũ eẽ ignorabat: pcuſſor non ligaẽ. Et hoc verũ ẽ

si ignorabat nõ ignorãtia crassa vel affectata sed probabili: aliter nõ excusaretur. Quid si dubitetur? R. Potest se purgare proprio iuramẽto. Quod si iurare renuerit quod ipsũ eẽ clericũ ignorabat: quia tũc presumitur contra eũ ex quo nõ vult iurare: tanquam excõicatus vitãdus est: donec p sedẽ apostolicã absoluatur: extra.e. si vero aliquis in tex. et glo. Et ex hoc habetur quod licet clericus nõ seruet habitũ suũ: tamẽ adhuc retinet priuilegiũ. Et hoc verũ ẽ ante trinã ammonitionẽ. Secus est post trinã monitionem: quia tũc perdit priuilegiũ clericale. Et sic itelligitur illud extra.e. in audientia. Et hoc habetur in glo.c. predicti. si vero. 2° fallit ĩ clerico arma portãte militaria: ex quo tertio ammõitus per diocesanũ se noluẽit corrigere: ex. e. ĩ audiẽtia. 3° fallit in clerico q nec ĩ mõ tõsure: nec in forma vestimẽtorum: nec ĩ qualitatẽ negociorũ de clerico quicquam ostendit: si tertio mõitus per diocesanũ se non corrigit: extra.e. cõtingit.z. Quid ergo de goliardis? R. Si publicus et notorius sit: et nõ ẽ spes de correctione: nõ videtur quod hoc priuilegio gaudeat: ar. ex. de apostatis.c.i. et de cle. diu. iohãnes. quia vilitas vite nõ permittit tales hoc priuilegio dignos eẽ. C. de adulterijs. q. adulteriũ. in fi. Alioqui si de nouo incipiat talia: et spes sit de correctione: est dioc. epi monitio requirenda: extra.e. in audientia. et.c. contingit.z. Et breuiter quousque habeat rei euidẽtiam hoc videt retinẽ priuilegiũ quamdiu ab ecclia tolerat: ex. de cohi. cle. et mu. nra. Hec Hosti. in sũ. De hoc.s.li.6.s. de sacro ordinis. titu.10. in prin. 4° fallit ĩ clerico exercẽte negocia secularia si tertio monitus p dioces. se nõ corrigit: ex. de vi. et hone. cle. c. vlti. Et iste casus est spãlis secundum Hosti. Capl'z tñ quod ipe allegat nõ exprimit nisi quod tales de factatib' suis statui . et cõsuetudinib' patrie sbiaceãt. Quod secundum glo. ibidẽ nõ ẽ itelligẽdum de reb' eccle: quia dlictũ psone nõ debet ĩ ecclĩã redũdare.16.q.6. si epm. 5° fallit in nõ reliquentibus tõsurã publice contra hẽtib' ĩ fraudẽ iuriũ dñi secularis. Quod ẽt itelligas si tõsurã hac itẽtiõe sola deferãt: puta quia nõ hñt spẽ redeũdi ad clericatũ nec eps tales retinuit sub foro suo: nec bñficiũ concessit dispẽsatiue: vt ex. de cleri. cõiu. ex parte tua. et.c. iohãnes. Eodẽ mõ itelligas illud ex. de priul. ex parte.3. Sed hoc ẽt aliter itelligi põt secundum Hosti. vt stati seq. 6° fallit ĩ illis q habitu clericali contẽpto tyrãnidi et crudelitati ĩuerecũde se imiscẽt: sed seditõem et guerrã mouẽt: vel publice atrocit dliquũt: ex.e. cũ nõ ab hoie. §.i ar. et ex. de apostat. c.i. Et sic põt itelligi illud ex. de priul. ex pte.3. secundum Hostien. Hec.n. capitula itelligũtur de his q nõ sũt cõtẽti portare arma sed seuis enormitatibus se imiscent. In his eni non preexigitur ammonitio: sed illud.c. extra.e. in audientia. et.c. contigit.z. intelliguntur de his qui taliter non excedunt licet portent arma. Unde illi vsque ad trinam monitionem suo priuilegio gaudent: vt ibidem dicitur. Hec in glo.c. cũ non ab hoie. 7° fallit ĩ his clericis qui procurationes seu administrationes secularium personarum recipiunt post inhibitionem diocesani publice ĩ synodo factam sub pena priuilegij clericalis: exprimendo quod quicunque contra inhibitionem suam venerit per eum non defendetur. Talis enim inhibitio in proposito loco admonitionis trine succedit secundum Hostien. Unde si tales occasiõe ipsius administratiõis propter fraudulentum computum capiantur: indignum est eis ab ecclesia subueniri per quos constat in ecclesia dei scandalũ generari: extra ne cle. vel mo.c.z. Bernardus autẽ intelligit: quod tali clerico non subuenitur ab ecclesia si legitime tertio admonitus ab administratione non desistat. Et hoc innuitur in pri. littere predicti.c Sacerdotibus inquit et clericis tuis denũcies publice ne ministri laicorum fiant. Et est ar. ad hoc extra.eo. in audientia. Unde in auctoritate huius.c. laicus capere licite non posset clericum occasione administratiõis: quia laici prohibentur aduocare clericos a diuinis officijs.zi.q.3. cyprianus. Unde si contrafecerint non debent ex hoc commodum reportare: ar.16.q.i. legi. Vel etiam secundum eundem. scilicet Ber. et verius non debet tali fraude commissa in administratiõe ab ecclesia subueniri pecunia nec alio auxilio: cum ecclesia alias teneatur defendere clericos ab oppressiõe laicorum.

Quid si abbas vel alius presbyter inferior episcopo super predictis monuerit clericũ sibi immediate subiectum et clericus incorrigibilis est? Nunquid amittit hoc priuilegium? Dicũt quidam quod nõ: quia hoc nõ videtur expresse cautum nisi de episcopo. Et sic videtur episcoporum priuilegium speciale: et non debet hoc alius sibi vsurpare: ex. de priul. sane. et ar. extra de elec. transmissam. Est tamẽ contra arg^m. extra.e. ex tenore. et.e. vt fame. §.i. Et dico hoc expressum de prelatis in genere: extra.e. in audientia. Hec Hostien. 8° fallit in illis qui non ex odio: vel inuidia: vel indignatione: sed iocosa leuitate se percutiunt: extra.e.c.i. v. tali. Hoc intelligit Inno. quando cleric' iocose verberat clericum. Secus est si laicus: quia non est licitus ludus clericorum cũ laicis.z. q.7. laicos. Sed quid de illo q a clerico ludẽte secum grauiter percussus et propter hoc

motus sine deliberatione repercutit eum grauiter incontinenti iratus animo vindicandi se. hoc non facturus si plene deliberasset: Nunquid incidit ī canonē? R°. Ex quo libidine vindicte et per iram repercutit eum: et non iocosa leuitate non potest dici quod sine deliberatiōe percutiat: vnde incidit in canonen. Si autem tāta est surreptio: quod nec vindicare nec iniuriari intenderet tunc non incideret. Hec Rod.

Quid etiam de illo qui iocose percussus a clerico grauiter repercutit eum grauiter et cum ira sed tamē leuitate iocosa: Nunquid incidit in canonē? R°. Licet in hoc casu interueniat ira: ex quo tamē secundum conditionē ludi repercutit sine dolo malo non incidit in canonen. Hec enim conditio videtur ludentium: quod grauiter percussus percussorem suum grauiter percutere potest ne videatur inferior in illo ludo aut minus strennuus. Hec Rod. Quid de sacerdote qui puerum clericum importune cū eo ludentem percussit iratus? R°. Si non aīo iniuriandi: vel libidine vindicte: sed tātū propter repellendam violentiam pueri qui monitus cessare nolebat cum moderamine percussit: non credo quod incidat in canonē licet iratus hoc fecerit. Hec Rod. 9° fallit i magro qui leuiter hoc facit: extra. e. cum voluntate. §. vlti. et hoc causa correctionis: vel intuitu disciplinae: extra. e. c. in. §. nisi magister. Nec distinguitur ibi inter scholares constitutos ī minoribus ordinibus et constitutos in maioribus.

Quid si cum ira percutiat et ex ira? R°. quod ex hoc non incidit in canonē: ex quo causa correctionis hoc facit si moueatur ira per zelū. Si tamē percutiat ex odio incidit: extra. e. c. i. §. vlti.

Quid si principalis magister prohibeat submagistro: vel alij cui cōmittit aliquos pueros docēdos et taliter prohibitus eos percutiat? Nunquid incidit in canonē? R°. Credo quod non. quia potest magr per prohibitiōem ei auferre beneficiū iuris per quod conceditur doctoribus corrigere quos docent. Hec Rod. 10. fallit in illo qui vim incontinēti tēperate repellit: ext. e. si vero alicuius. §. si vero clericis. Et hoc intelligere siue repellat a se siue a socio: ar. 23. q. 3. non inferenda. et c. vlti. Hoc aūt quod dicitur ibi incontinēti expone. i. anteq̄ diuertat ad contrarium actū. Et ē contrarius actus quo ad hoc per quem merito videri potest quod de violētia illata velit ad presens dissimulare aut a repellendo cessare. Hec Rod. Notandum autē hic quod Alanus Jo. et Ber. distinguunt: quod cum fit violentia rebus licet illam repellere et incontinenti si potest etiam ex interuallo temporis collectis amicis suis: extra de resti. spo. olim. Quando autem fit persone licet incontinenti et non ex interuallo se defendere et cum moderamine inculpate tutele: ar. extra. e. c. 2. Hec Ber. extra e. dilecto filio. et de homici. significasti. 2. Sed quid si non ob defensionem sui sed patris: vel matris: vel vxoris: vel filie: vel familie: vel etiā extraneorum clericum ledat siue verberet? R°. Dicit Inno. super. c. si vero alicuius. quod quidam dicunt quibus etiam ipse magis assentit: quod talis non incidit ī canonem: ar. ff. quod me. ca. iste quidem. §. fi. Nam et socij iniuria est propulsanda. 23. q. 3. non inferenda. Alij dicunt: quod hoc est verum de defensione personarum illarum tantum per quas intelligitur fieri nobis iniuria: vt sunt vxor. filij. serui: vt insti. de iiur. §. patitur. 11° fallit in illo qui inuenit clericum cum vxore matre sorore et filia propria turpiter agentem: extra. e. si vero alicuius. §. nec iste compellendus est. Et sub nomine vxoris comprehenditur sponsa de presenti secundum Ber. et Hostien. Nota etiam secundum Inno. super. c. si vero alicuius. nomine matris intelligantur omnes ascendētes. nomine filie omnes descendentes. In collateralibus autem vel affinibus manum extendere non audet. Alij dicunt simpliciter quod personas ibi nominatas hoc priuilegium nō excedit. Et hoc dicit Hostien. ibidem tutius esse. Item secundum Hostien. ibidem intelligitur de sorore: vel filia tam legitima q̄ naturali: non tamen de adoptiua. Item secundum Hostien. ti. de diuor. si vir vxorem deprehenderit: vel frater sororem: vel filius matrem: vel pater filiam in adulterio cum presbytero: vel clerico tenere potest vtrunque inuitum sine excōmunicatione per. 20. horas vt vocet testes per quos probet adulterium. ff. de adul. capite. Et secundum Jo. di. 81. presbyter. non creditur testibus nisi viderint clericum in adulterio.

Hoc tamen secundum quosdam nō restringitur tm̄ ad coitum sed etiam ad amplexus et osculationes. et quod quis preparat se ad opus carnis. Si tamen non in loco suspecto sed publico talia faciant: sicut fit quandoque ludēdo aliud esset: quia verberans incideret in canonem.

Cum autem cōstat per signa aperta: quod clericus iam expleuit opus credo quod si talia sunt signa et tam propinqua negocio quod constat turpitudinem coitus ibidē expletā si percutiat statim nō est excōicatus verberās talē si fit de predictis personis. Si autem nō sūt probabilia signa nec īcontinēti post factū verberat sed postq̄ clericus ad alia diuertit et de loco discessit verberās īcidit i canonem. Hec Rod. Sed quid si mutilet vel iterficiat clericū sic turpiter agentem? R°. Et si posset dici quod talis patitur quo ad

excommunicationem: quia tã iustũ do loꝛe꜒ cõpescere nõ põt. C. ad. l. iuli. de adul. al'. Gratianus. tamen non distinguit in hoc casu decretal'iter atrocẽ ꝛ nõ atrocẽ iiuriã: ꝛ pene sũt restrĩgende. Quia tñ decretalis extra. e. si vo alicuius. nõ videt excõicare nisi illos qui simpliciẽ iniiciunt manus violentas i tales. ꝛ distinguit iter hostiarios qui clericos vulnerãt: ꝛ eos qui sine vulneribus ledũt eos: ideo videtur tutius dicendũ: ꝙ taliter mutilãtes: vel occidentes iciderũt i canonẽ. Hec Rod. Hosti. etiã super. c. si vero alicuius. dicit: ꝙ fm canonẽ nõ lꝫ eũ perimere si fieri potest: ex͂ de pe. c. z. Quid de illo q̃ procurat ꝙ cleric⁹ vocetur ab vxoꝛe sua ad turpẽ actionẽ ꝛ talit vocatũ vberat:? R⁹ ꝙ tã talis ꝗ̃ mulier incidit i canonẽ: q꜒ nõ potest alq̃d iputare clerico cuꝫ procurauerit ꝙ vocaret ad turpitudinẽ. Hec Rod. Quid de muliere que cũ ticiõe ardẽti: vel aliquo alio percutit sacerdotem i caput ĩpetẽtẽ eã ad coitũ:? Nunquid incidit in cãonẽ:? R⁹. Si solũ eã verbis ipetat credo ꝙ incidit in cãonẽ. Si aũt tãgat eã iuitã turpit aut vi inferat coꝛpoꝛalẽ: si illa cũ moderamine in culpate tutele se defẽdẽdo eũ pcutiat: zelo castitatis ꝛ iusta idignatiõe mota: nõ credo ꝙ icidat i canonẽ. sic nec ille qui i clericũ quẽ cũ vxoꝛe matre soꝛoꝛe: vel filia sua turpiter agentẽ inuenit manus iniicit violẽtas. Securius tñ ẽ: ꝙ huiusmodi mulier super hꝭ se faciat ad cautelã absolui ab epo. Hec Rod. 12⁹ fallit i illo qui hec facit ad mandatũ pꝛopꝛij pꝛelati: ex͂. e. ex tenoꝛe. Licet eni clerici nõ debeãt verberari etiã cã coꝛrectiõis p laicũ: alioquin ꝛ preceptoꝛ ꝛ vberatoꝛ incidunt: ex͂. e. vniuersitatis. ƀ qñ sũt icoꝛrigibiles fm Ber. tunc de mãdato platoꝝ. s. illoꝝ quoꝝ iurisdictiõi illi sũt subiecti: ꝛ a qb⁹ dẽbẽt coꝛrigi põt capi pꝛopter ꝯmissos excessus ꝛ ad iudiciũ trahi ꝛ incarcerari etiã violẽter: dũ tñ nõ ãplius capiẽtiuꝫ ꝛ laicoꝝ violẽtia se extẽdat ꝗ̃ defensio vel rebellio exigit clericoꝝ: ꝛ ita cũ moderamine inculpate tutele. Alias si modũ excederẽt tenerẽt. ex͂. e. vt fame tue. §. vlti. in tex. ꝛ glo. Illud aũt c. vniuersitatis. loquitur in casu i quo monachus nõ sbterfugit regularẽ disciplinã nec abbatis sui obiam: ꝛ sufficiẽter põt p'abbatẽ et alios monachos coꝛrigi. Hec Hosti. Nũc ãt ꝺclaratũ ẽ li. 6. e. si clericos. ꝙ clerici pꝛopter excessus cõmissos lꝫ nõdũ appareãt incoꝛrigibiles de mãdato plati cuiuscũq; iurisdictionẽ hñtis. s. q crimia possit punire sine de iure cõi siue puilegio siue cõsuetudine: põt licite etiã p laicos capi ꝛ incarcerari pena debita castigãdi: dũmõ nõ ex ꝑposito excedatur i eos vt dr̃ ibi. Nã fm Jo. an. ibidẽ si cleric⁹ captus q̃ete duci se pmittit: ꝛ ducẽtes eũ nõ resistẽtẽ calce pugno: vel alio mõ pcusserit excõicati sũt. Et hoc lr̃a ibi sonat. Et fm pdictũ modũ loq̃t illud. c. vt fame. Sꝫ illꝺ. c. vniũsitat) loq̃t ibidẽ ꝺ vberib⁹ q̃ plat⁹ clico: vel mõachọ p laicũ ñ dꝫ inferre ob cãm ẽt iustiae: ƀ p clericos: vel mõachos: vel p seipsũ si sit minoꝛ epo. Et iõ mandãs ꝛ mandatarij sũt excõicati vt pꝫ ibi. Hec Jo. an. Epi quoq; clericos suos si ꝺ parendo iuri fideiussoꝛiã dederit cautiõnẽ detinere nõ debẽt: nisi excessus enoꝛmitas vel alia cã rõnabilis eos suaserit detineri: vt pꝫ in. d. c. si clericos. §. eosdẽ. Rõabil'ãt cã eẽt si fuissẽt plures malefactoꝛes ꝛ vellet ex eis vnum detinere vt per euꝫ alios scire possꝫ ꝛ cape: vt dr̃ ibi i glo. Jo. an. Sed nonne sufficit generale mandatum qꝺ continetur. z3. q. 5. pꝛincipes:? R⁹ Speciale mandatũ hic expectari debet. Quãdiu enim non est notuꝫ eos esse incoꝛrigibiles ꝛ traditos curie seculari non licet hoc sine platoꝛum mandato: quia adhuc sub clericali regula tenentur etiam depositi. di. 8i. dictum. vel nisi se immisceant enoꝛmibus extra. e. cũ non ab homine. ꝛ. c perpendimus. Hec in. d. c vt fame in glo. Ad hoc nota: ꝙ pꝛelatus clericum de furto suspectum potest questionib⁹ subiicere ꝛ in vinculis retinere donec furtuꝫ reddat: extra de pe. c. i. Dicit etiam Inno. ꝙ quilibet clericus capere potest seruitoꝛem vel socium suum clericum: ꝛ eum: si habet eum suspectum: modico tempoꝛe tenere ꝛ iudici pꝛesentare. i auc⁹ vt iudices sine quoquo suffragio. §. necessitatem. Laicis auteꝫ nullo modo hoc licet etiam si sint iudices. Hosti. vero dic: qꝺ iudex laicus: vel dominus: vel etiaꝫ socius capere potest clericum delinquentem ne fugiat: vt eum episcopo repꝛesentet. Hec hostien. extra. eo. vt fame. 13⁹ fallit in turbante diuinum officiũ: quẽm pꝛesbyter: vel alius ad queꝫ spectat potest eiicere de ecclesia. Quid si clericus ad pꝛeceptum pꝛesbyteri non vult egredi ecclesiam cum alias pꝛelatus non sit celebraturus:? R⁹: ꝙ potest sine metu excommunicationis eiici. extra. eo. conueniens. fm hostiẽ. ti. de emu eccle. 14⁹ fallit in eo q̃ ratione officij qꝺ in ecclesia obtinet clericum percutit: vt cãtoꝛ sacrista. hostiarius ꝛ similes: quia cui commissum est officium ꝛ per cõsequens alia sine quibus illud non potest commode expediri.

15⁹ fallit in senioꝛe ecclesie qui causa deuotionis hoc facit. Sed quid de sacerdote qui goliardũ turpit iurãtẽ pcutit zelo dei:? R⁹. Si tal'sit goliard⁹ q̃ gaudꝫ adhuc puilegio clicali icidit i cañ. nisi ille goliard⁹ sit i mioꝛb⁹ oꝛdib⁹

ɔstitutᵒ ⁊ pertineat ad eius correctionem: vel turbet diuinū officiū: vel in aliquo casu concesso percutiat eū. Hec rod. 16° fallit in eo q̇ est prelatus ⁊ leniter corrigit 17° fallit in domino siue clerico siue laico famulū corrigēte. 18 fallit in propinquo seu parēte siue clerico siue laico. Ubi sex casus probantur ex̄.e. cū voluntate. Intelliguntur aūt isti sex casus ď leui percussione. Quid ḡ si persone noīate ibidē modū in percutiēdo excedant: Nunquid incidūt ỉn canō: R° q̄ nō: nisi hoc fiat aīo irato ⁊ ex proposito: quia canon tm̄ persequitur dolū: qd̄ patet ex verbis eius. 17.q.4. si quis suadente. ibi manus violentas iniecerit. ⁊ extra. e.c.i. Uiolentia vero nō cōmittitur sine dolo. Sed manus dictarū personarū nō sūt dolose sed charitatiue licet fortuito casu modū excedāt discipline. Hec hosti. ⁊ ber. in glo. supdci c. cū voluntate Quid si aliquis de supradictis personis verberando sanguinē excussit: R° Deliquit si grauiter ⁊ ex proposito percussit. Secus est si leuiter percutiendo sanguinis guttas forte excussit: ar. extra de cleri. percus. c.z. Absit enī vt cū facimus aliq̄ propter bonū ⁊ licitū siquid preter nostrā voluntatē cuiq̄ male acciderit nobis debeat ỉputari. z3.q 5.ď occidēdis. Ideo h̄ arbitrariū dico cū nec certa regula tradi possit: extra de offi. dele. de causis. Hec hosti.ti. de cleri. percus. Intelligūtur etiā predicti sex casus de leui percussione que fit causa correctionis: sicut etiā patet ex̄. e.c. cū volūtate. Quid si pcutiēs clericū dū pcutit n̄ aduertat actu nec cogitet correctiōez ſ3 solū culpā attēdat delinquētis: Nūquid incidit ỉ canō: R° Et si ď correctiōe actu nō cogitet vł habitu: ex quo tñ ē talis psōa que habet auctoritatē a iure pcutiēdi: ⁊ culpa subest ꝓpter quā meruit pcuti: nō ỉcidit pcutiēs ỉ canō. Unde fm eos pcutere cā correctiōis ē pcutere pro culpa digna correctiōe. L3 aūt h̄ snīa videat benigna: nō tñ videt secura fm Rod. Quid si fratrē meū eiusdē religiōis: vel alterius: aut clericū aliquē paratū facē aliquod flagitiū: puta aliquē illicite pcutere: vel de religione exire aut fornicari: vel aliquod simile: teneo violēter zelo dei ne faciat illud q̇ tñ nullo mō ptinet ad correctionē meā: R° Si talē tenuero modico tpe initū ⁊ renitētē ỉ eū māibᵒ ỉiectis cū vbor bladitijs ⁊ citra ỉiuriā pcussionis n̄ credo ỉcidē ỉ canō. Cū quāto tpe possū eū taliter detinere inuitū: ē arbitrio boni viri limitādū: ⁊ fm q̄ charitas ỉspirabit. Hec rod. Predictis satꝫ ɔcordāt Inno. ⁊ Hosti. sup. c. nup. dicētes: q̄ si forte inimici clerici supueniret ⁊ ipē ab aliqbᵒ ēt violēter itruderet: illi itrudētes excōicati nō eēnt: ar. di.45. cū beatᵒ cū ei nō ỉiuriēt: ſ3 potiᵒ saluēt. Cōsiliū aūt bonū ē vt oēs ab hiᵒ ỉiectiōibᵒ ɔtineāt manᵒ suas: ne ꝓpt nimiā ꝓnitatē occasiōe excessus. s. notabił: vel corrupte itētiōis ỉcidāt ỉ culpā: vel sniaꝫ: ⁊ qd̄ ꝓuisū ē ad ɔcordiā: tēdat ad noxā. sic dič Leo papa di.45. licet. z. Et itellige q̄ corrupta ỉtētio dr̄: qñ pcussio fit libidine vindicte oīno: vel parti zelo correctiōis parti libidine vīdicte: vel alteriᵒ iniuste cāe: q: tūc modicū fermēti totaꝫ massā corrūpit. Hec ray. ⁊ rod. Intelligūtur etiam predicti sex casus de cōstitutis in minoribus ordinibus: vt patet ỉ d.c. cū voluntate. in tex. ⁊ glo. ber. ⁊ hosti. Unde secus ē si sunt ỉ sacris: quia ex hoc qd̄ permittitur spāliter ď illis prohibeẗ de istis: sicut quod de vno negaẗ de alio cōceditur: extra de presūp. nōne. Quid ḡ si ɔstituti in sacris ɔturbēt diuinū officiū: R° Nō pcutiētur: sed puniētur alijs admonitiōibus. Et si se n̄ correxerīt pñtꝫ suspendi extra ď cele. mis. dolētes Hec in glo. d.c. cū voluntate. Quid si nō ex proposito prelatus vel magr̄ percutiat constitutum in maioribus non in contemptum canonis. 17.q.4. si quis suadente: sed quia non seruit ad beneplacitū prelati qui nec retinere potest impetum: Nunquid talis percussor est excommunicatus: Rñdet hosti. q̄ non si faciat hoc causa correctionis: ex̄. eo. cū voluntate. §. si qui vero. v̄. ⁊ hi qui obtentu. Nā ibidem indistincte ⁊ indeterminate loqtur. In v̄. vo precedēti ⁊ se. loquitur determinate de constitutis in minoribus. Ad idem ar. ex̄ de regularibus. c. vłt. Si autem hoc faciat ex impetuosa malitia sententiam non euadit. Ber. vero videtur referre totum. §. illum tantū ad clericos in minoribus constitutos. Sed nunquid distinguendum est inter cōstitutos in ordinibus sacris ⁊ constitutos in nō sacris respectu patris ⁊ matris: R° q̄ non fm rod. Credit enim q̄ licet eis verberare filios etiaꝫ in sacris constitutos causa correctionis. Et idem dicit Can. Inno. tamen notat extra. e. q̄ licet eis verberare causa correctionis inferiores diaconibus: non autem diaconos: vel p̄sbyteros. Io. vero. z3.q.5. §. i. ⁊ ber. super. c. cū voluntate dicūt: q̄ nec subdiaconos: q: sacer ordo liberat a patria potestate. 19. fallit ỉ clerico ďposito ⁊ tradito curie seculari: extra diu di. cum non ab hoie. ⁊. 17.q.4. si quis ď ỉceps. Secus est si non traditus licet degradatus. Nā talis q̄diu vult viuere ſ3 regula clericali priuilegium retinet. di. 81. dictum in memoriam dicti officij. ar. C. de qōnibus seruos non solū. zo fallit in clerico ad actum prorsus

contrarium clericatui transeuntem ẞm Jo. z Inno. super. c.non dubium. puta quia factus est miles nec tonsuram defert: quia ad hoc ē cogendus extra de cle coniu. Jo. z.c. consulta tioni. g a contrario si tōsuraȝ velit deferre pōt z retinebit priuilegium illud licet aliqui ɔriū notent. Dicunt etiā quidā q bigamus nō re/ tinet. Qđ verū est de bigamis casu p̄ vl'6° hoc priuilegium portantibus .di.85. quisquis. Sȝ de hoc videbitur infra in tractatu de ordine.

zi. fallit ẞm Inn. i clerico heretico queȝ qui ṽberat ñ incidit. Casus predicti omnes ab hosti. in sū. sua ponuntur: Plura tamen ad eui dentiam maiorem sūt ibi de alijs infra. Tres vero casus sequētes a ricar. 4. di. 18. q. ii. ar. 5. in pn° superadduntur: qui tamē satis bñ pos sent reduci ad aliquos predictorū. Unus est cū dominus domus clericū vituperantem eū in domo sua nec exire volentem licet cōueniē ter monitū expellit de domo. Si eni prelatus illius clerici non sit pñs qui ipsū exire cogat: z dominus domus in expellendo nō excedat non inijcit in clericū manus iniuriosas: quia vtitur iure suo. Et sicut dicitur. ff. de re. iur. nemo dānū facit nisi qui facit illud qđ facere ius non habet. z° casus est cū clerico volen te percutere aliquē cum baculo: aliquis mo/ uet baculū violēter: quia ñ iniuriatur ei mo/ derate ipediēdo eū ne faciat iniuriam alteri talem. 3° casus est: quādo aliquis non ex deli beratiōe: ẞ tm̄ ex surreptiōe sociū suū leuiť im/ pellit licet sit turbatus. Peccatū. n. mortale ñ cōmittitur nisi ex deliberatiōe: vel post tps suf/ ficiēs fragilitati hūane ad deliberādū qñ fcm̄ nō est tale: qđ hō nō obstāte hūana ifirmitate teneť de ncčitate deliberare: vt p deliberatiōeȝ ab illo ope illicito pp̄etrādo retrahať. Nullus aūt excōicať a iure nisi ppť peccatū mortale. Cū. n. iura pcipiāt vt a iudice nō ifligať nisi p pter peccatū mōtale: vr̄ q ɔditor iuris ñ volue rit vt excōicatio a iure icurrereť nisi ppť pec catū mortale. Hec Rich. vbi. s̄.

Eqť vidē de z° arti. s. de q̄busdā notā dis z q̄rēdis circa canonē late sñie ɔ pcussorē clici. Ad cui° maiorē eui dētiā text° ipsi° h̄ pōať q pōiť. 17. q. 4. Si qs in quit suadēte diabolo h° sacrilegij crimē icur rit: q i clicū vel mōachū man° violentas iiece rit: anathemati vīculo subiaceat: z nullus epi scopo p̄ illū psūat absoluē nisi vrgēte periculo mortis: donec aplico ɔspectui pñteť z ei° māda tū suscipiat. Ubi p̄ nota: q licet dict° canō vi deať req̄rere tria. s. in iectionē cū dicit iniece/ rit: violētiā cū dicit violētas. iiuriā cū diť sua dēte diabolo. h tñ fallit casualr. Nā aliqñ inci dit qs i illū cañ. sine iiectiōe pp̄ter solā violen/ tiā dū clicus teneť iclusus: vel inuitus sic q nō hȝ liberā ptātē abeūdi: ex̄. e. nup. q: nō refert vtrū qs cōpedib°: vel parietib° detieať. ff. ex q̄ cau. maio. sibi succurriť. Aliqñ pp̄ter solā iiu riā sine violentia: vt cū qs clericum volētem verberat in recompensationem delicti qđ cle/ ricus commiserat ɔtra ipsū: sicut laici alicubi facere consueuerunt pro pace habenda extra e. contingit. i. Aliquando vero sine violentia: z sine iniuria propter solam iniectionem: ex̄ e. vniuersitatis. ẞm gof. Sed certe illud nō fu it sine iniuria qđ apparet ibi cum dicitur: te/ merarias manus: sicut vbi volentem percutio ibi dicitur iniuriosa manus: vt in illa decre/ tali vniuersitatis. Sed contra z^{m} dictorū membrorum obiˀ: quia volenti non fit iiuria z3. q. 5. voluit z. ff. de re iur. nemo videtur. et ita non videtur fieri iniuria: Rˀ°. Iniuria dici tur fieri ecclesie: quia ea que i nos delinquun/ tur remittere possumus q̄ztum ad nos pertiet sed non q̄ztum ad ecclesiam. z3. q. 4. si is qui z q̄ztum tangit commodum aliorum di. 63. sa loitane. Sed quare excusatur qui in ioco percutit clericum licet inuitum: extra. e. c. i. z non ille qui percutit clericum volentem: Rˀ° Q: ille temerarias manus inijcit: ar. extra. e vniuersitatis. sed ille non. z cā vlciscendi iniu riam hoc facere videtur: extra. c. contingit. i. in glo. 7. Nunquid potest clericus renuncia re priuilegio cañ. supradicti: Rˀ° q non potest renunciare verbo: extra de foro compe. si dili/ genti. etiam si sit coniugatus: ar. extra de vi. z ho. cle. si autem. dummodo secūdas nuptias non contrahat di. 84. quisquis. z etiam si sit depositus q̄ẓdiu vult viuere sub regula clerica li: vt supradictum est: z habetur di. 81. dictum. Potest vero renūciare facto: vt si post trinam monitionem habitum clericalem z tonsuraȝ deferat: vel enormitatibus se immisceat: ex̄. e. perpendimus. in tex. z glo. z. c. cuȝ nō ab hoīe. z. c. in audientia. Talia g̃ faciendo priuat se hoc priuilegio: extra de vi. z ho. cle. ex litteris in tex. z glo. d. extra. e. contingit. i. i tex. z glo. b. Aduertendum est autem: q dictus canon dicit in clericum. per qđ patet q non sufficit q sit litteratus nisi habeat ordinem clericalē sibi collatum ab episcopo: vel alio qui possit đ iure vel de consuetudine primam tonsuram: vel aliquos de minoribus ordinibus cōferre. Qđ autem dicit dictus canon monachum: pro q̄lȝ religioso suppōit siue sit masculus siue fe/ mina: clericus vel conuersus. virgo sacrata vel conuersa: extra. eo. parochianos. z. c. de/ monialibus. dum tñ sit religionis approbate

fm Ho.ex de reli.domi.c.vlt. Qd vero dictu3 e de 9uerso vl' 9ūsa restrīgēdū ē, ad reglares q proprijs renūciauerūt: vel religionē īgressi sūt: habitu monachorū suscepto: nō ad condonatos templi: vel hospitalis: vel aliarū religionū qui adhuc propria retinent l3 tonsurā: vel aliud signū condonationis ferant. Vñ qui dicit in istrumēto donatiōis: q facit se conuersū: et tñ adhuc detinet propriū si ē cōuersus sic nōt Can.extra.e.parochiāos. Hec Rod. Quid de eo qui percutit nouitiū alicuius religiōis? R° In nouo iure est excōicatus l3 nondū tacite: vel expresse sit professus.li.6.e.religioso. Nec obstat: q cras pōt laicari: qr idē ē ī clerico seculari ī minoribus cōstituto: et preterea tūc ē ecclesiastica psona.17.q.4.quisquis. Et fm ho.et Jo.an.excōicatus eēt nō tm qui in nouiciū inijceret violentas: sed ēt q sine violentia inijceret manus īiuriosas: vt extra.e. cōtingit.i. Quid de heremitis laicis? Nunquid in dicto cañ.īcludūtur? R° q nō: nisi se subiecerit alicui approbate religiōi fm rod. Quid de 9uersis seculariū ecclesiarum? Rñdeo Sub dicto cañ.īcludūtur: vt doctores īterptātur.s.ho.in sum.et ber.extra.e.non dubium. Nā ex quo se et sua diuino iuri et obsequio tradiderunt et ex toto translati sunt de foro ecclesiastico siue sit ecclesia regularis siue secular]. Unde tales debent gaudere ecclesiastica libertate.17.q.4.quisquis.et.12.q.2.ecclesiarū seruos. Et videtur hec.q.determinari ex de pui. vt puilegia.§.i. Nō enī sūt nisi duo genera hominū.s.clerici et cōuersi ex parte vna: et laici ex parte altera.12.q.i.duo sūt. Qr aūt tales cēseantur religiosi cōsuetūdo generalis approbat cui stādū ē.di.11.ecclesiasticarum. Secus ē f3 ho. sup.c.nō dubiū.si eēt cōuersus remanēs ī domo propria: et sicut laicus viuēs. Quid ī excōicato deposito? Nūquid dicto puilegio gaudet? Rūdeo Videt q nō: qr nihil ad nos ī his qui foris sūt.2.q.i.multi.et talis ex ecclesia3 ē eiectus.11.q.3.c.oīs xpianus.et.c.se. Et eade3 ratio ē de clerico excōicato nō deposito f3 aliquos. Jnno.tamē distinxit: q si excōicatio depositionem precedat adhuc priuilegium retinet. Si vo sequatur et incorrigibilis fuerit eo tradito curie seculari priuilegiū perdit: extra de iudi.cū non ab hoie. Qui aūt aliū clericu3 excōicatū verberat videtur fm hoc multo fortius excōicatus fm q distinguit Jnno hec notātur ex.e.cōtingit.i.in glo. Jo.aūt an.li.6.de pe.degradatio.notat sup illud qd ponitur ibi in fi.exuimus te priuilegio clericali, q per hec approbata ē opi.alani.et bar.brix. et reprobata opi.hu.Jo.et Ger.qui dixerūt: q percutiēs degradatū incidit in cañ. Notat aūt hoc.50. di.accedens.et di.54.c.2. Qr forte adhuc est vera in deposito verbaliter: ī quo loqtur pn^{m} illius.c.degradatio.et in actualiter dposito habeat locum finis eius sicut et de restitutione ē distinctio inter eos vt notatur.2.q.6.ideo.2.

Quid si super caput clerici vibret quis gladium: vel baculum volens percutere eum nō tamen percutit? Quid etia3 de illo qui sequitur clericum causa capiendi: sed non capit? Nunquid tales sunt excommunicati? R° q nō: quia canon et iniectionem: et iniuriam: et violentiam exigit nisi in casibus prius expresse determinatis et interpretatis: de quibus dictum est.s.in prin.huius ti. Uerba eni3 intelligenda sunt cum effectu extra de cle. nō resi. relatum. Nec obest cōatus sine effectu extra de spon adolescens. Hec Hostien. Et ide3 dicit ray.et gof. Quid de eo qui fugiēs inimicos clerico equitanti obuiauit: a quo vt fugere posset equum petijt: quod cum iste negasset sibi per vim abstulit et postea remisit? Nunquid talis est excōmunicatus? R° Bar.brix. sup h pōit tres opi. Una ē q tal'nō est excōicatus: quia illud diabolo suadente non fecerat: ad cautela3 tamē ab episcopo absolui poterit. Alia fuit: q erat excomunicatus: f3 mitius puniendus di.50.presbyteros. Tertia fuit quam ipse sequitur q ē excommunicatus sed propter hoc nulla pena puniendus. Hec Jo.an.super.c.6.e.si clericos. Quid si quis expellat aliquem clericum: vel religiosum de domo: vel possessione sua: vel eius cuius est procurator? R° Non ē excōmunicatus extra de resti.spo.olim causam, dummodo faciat hoc cum moderamine inculpate tutele. Alias si scienter et ex proposito modum excedat excōmunicationem incidet: ar.extra.e.vt fame.in fi. Si tamen aliter se defendere non posset nisi modum excederet: nec tunc sententiam incidēt vt credit Ber.ar.ad.l.acql.f et si.i. R° Si vo ignorāter: vel casu excederet: excommunicatus non esset: ar.extra de homi.sicut dignū. §.illis.et.c.persona. Hoc notat glo.super.d.c. olim causam. Est autem casus ille multum similis p trium causam qui positi sunt in fi.ti. precedentis. Quid si quis nō iniecerit manus proprias precepit tamē hoc fieri p aliu3? R° Uterq ligatur extra.e.mulieres.§.vlt.

Quid si hoc fieri mandauit et postea penituit nihilominus tamen mandatarius mandatum perfecit? R° fm ray.et gof. Excommunicationem incidit: nisi re integra reuocauerit et mādatariū sup h certificauerit: ar.ex ī p cur.ex isinnatiōe Hoc ēt notāt ber. et ho.ex.e.

m'lieres. Vel s3 ho. distingue sicut distinctū ē īfra de simili mā i sponsalibus.ti.de mō ɔtra/hendi spōsalia. Quidā vero dicūt idistīcte ip3 mādatariū i cañ.nō icidere. Et huius opi.fuit Inno.super.c.mulieres.quia canō dolū req/rit. Tenetur tamē de culpa de qua al' penite/re potest. Et i hoc etiā cōsētit Rod. si manda tor sufficienter penitet et est i charitate. Nullū eni existētē i charitate ligare ius icipit vinculo excōicatiōis: quia hoc iiustū esset: licet ta/mē talis ab hoie ligari possit qui aliquādo li/gat iiuste. Idem dicūt de eo qui cōsuluit clericum verberari sed anteq̄ verberaretur de cōsilio penitet: sed reuocare nō potest. Bar. vero bri. dixit: q̄ talis est excōmunicatus quo ad ecclesiā n̄ quo ad deū. Quod fm Jo.an. verū videtur. Quid si post mādatū et āte manus iiectionē dcessit: sed postea iiectio secuta fuit? Nūquid talis mandator est excōmunicatus? Dicūt quidā q̄ nō: vt ber. extra.e. vt m'lieres quia morte mādatoris soluit mandatū. Gof. vero dicit: q̄ talis icidit nisi mādatū ante mortē reuocauerit. Intelligitur eni al'i eadē decedere volūtate: extra de baptismo maiores. §. vlt. Hosti. vero dicit: q̄ quo ad sētētiā ecclesie militātis nullo modo ligatur sub terra: s tā/tū dū ē supstes. 24. q.i.q̄cūq̄. Tamē si no/toriū hoc sit et absolutus i fine nō fuerit: vel pe nitētie signū nullū apparuerit pro excōicato debet haberi nō ex vi sētētie ecclesie militātis: sed ratiōe peccati notorij. Unde nec ecclesia orabit pro ipso neq̄ sepelietur i terra sacra. Et sic itelligit illud c.maiores. §. vlt. Si autē absolutus fuerit: vel penitētie signū apparuit cū cōicamus viuo cōicamus et mortuo. Nā et si ligatus esset: et ei nō cōicaremus i vita tamē i hoc casu eū absolueremus post mortē: extra eo. a nobis. Que tamē absolutio quātū ad effectū nihil operatur: sed quo ad hoc tm̄ vt absolutus fuisse p cōtritionē mōstret. Quid de illo qui dicit amicis suis: vel familie sue q̄ velit vidicari de clerico tali et sic illi verberant illū? R° Credo q̄ icidit i cañ. quāuis nō ver/berauerit eu3: dū tamē verba dixerit aīo pro/uocādi eos ad vberādū eū. Hec rod. Quid si quis nō mādauit tamē iiectionē factā licet nō fuerit facta noie suo ratā habuit. puta cu3 quis clericū sibi inimicū percussit: et ille alius gaudet et forte eū receptat et ei cōicat? R° Nō ē excōicatus. Et hoc vult Ala. et Jo. gualēs Et nūc hoc est expressū li. 6. e. cū quis. Dicit eni lex q̄ factū alterius nō possū facere meu3 p ratihabitionem: nisi meo nomine gestu3 sit ff. de ne. ges. si pupilli. §. sed si ego. Et sic intelligitur ista regula ratihabitio retro trahitur et

mādato cōparatur. extra de resti. spo. cū ad sedē. et de simo. sicut tuis. Quid si q̄s iiectionē nomine suo factā ratā habuit: puta cū i eius contemplatione seruitor: et amicus suus clericū eius inimicū percussit quē ipse postea ratū habēdo acceptauit et magis amicū habuit? Rñdeo vt supra ti. de casibus excōicationis maioris a iure. casu. 40. Sed quid si ille amicū: vel seruitorē talē nō receptauit et expulit: nec per alia signa exteriora apparet q̄ ratu3 habuit? Respōdet ho. extrá. e. mulieres. tale3 quencūq̄ quo ad deū esse ligatū: non tamē q̄ ad ecclesiā militantē que nō iudicat de occultis: extra. e. a. nobis. z. Quid si quis verbe/raretur nomine meo: et ex negligentia nō prohiberē sine dolo tamē? Rñdet Inno. super. c quāte. q̄ nō inciderē in excōicationē: cū ne/cessarius sit dolus ad hoc vt quis incidat. Secus est ḡ si ex proposito nō prohibeo illum

Quid si aliquis spuit in faciē clerici nec tm̄ manus inijcit? Nūquid ē excōicat⁹? Rñdeo q̄ sic: ar. extra. e. nuper. Idē itelligas si i caput vel in corpus vinū aqua oleū: vel alius liquor effūdat. Multo forti⁹ si lapide baculo: vel gladio: vel aliquo alio: pcutiat. Nā i oib⁹ his fit i iuria corporalis. Idem etiam est si quis scin/dat vel rūpat vestem clerici du3 eam super se tenet: et hoc faciat animo iniuriandi. Secus est' si vestis ab eo separata esset in pertica: vel alibi: vel si capiat equu3 cui clericus insidet p habenas: ita q̄ in vno loco ipsum inuitum teneat: vel d equo ad terram descendere faciat: vel cingulum frangat equi vt cadat: vel minis vel terroribus sine aliqua iniectione corporali ipsum inuitum in itinere stare: vel secum ire faciat: vel etiā includat eū in domo: hostiū sibi claudendo: vel armatos ad capiēdū eum ibi ponendo si exiuerit de domo. Et hec maxime de laicis iiuriantibus locum habēt. Hos omnes quasi communiter doctores sentiunt eē excommunicatos. Non enim datur alicui laico supra clericum hec potestas: extra. e. si ve/ro. i. §. officialis. Nec refert vtrum tangat per sonam: vel rem ei adherentem ex quo hoc violenter: vel iniuriose: vel temerarie facit. Ar. ē de Dauid qui oram clamidis saul precidit: et postea penituit. i. R°. z. adherentes ecclesiis eodem priuilegio gaudent. 17. q. 4. si quis contumax. et. z. q. 7. §. item obijcitur. Unde i supra/dictis et infrascriptis et in omnibus alijs pro/babiliter dubijs aut purgabit se ad episcopi arbitrium: aut consequetur absolutionis be/neficiū ad cautelam. Alias nec episcopus nec alius eidē cōicare debet: ex. e. cū desideres. §. sedē. Hec Ray. et Hosti. De hac mā p̄la dicit

Inno.in.c.nuper.ð q̄bus etiã plura dicẽt.i.⁊
dicta sũt.ð. Quid si q̄s circa iniectionẽ ma
nuũ:vel detẽtionẽ corporalẽ p metũ clericu3
cogat ꝙ se redimat:vel aliq̄d ei tribuat:vel ꝙ
suã domũ exeat ⁊ eã postea occupet: R° sm
Inno.⁊ Hosti.super.c.nup. Nõ ẽ excõicatus
q2 nõ iniecit man⁹ violentas i eũ siue i psonã
ei⁹:vel in res sibi cohrẽtẽs. Quid si q̄s au/
ferat furto clico cõrigiã q̄ ẽ accit⁹:vl veste q̄ ẽ
idut⁹: R° sm Inno.ibidẽ nõ vr̄ excõicatus
q2 mĩma vel nulla ẽ violẽtia psone q̄ non sẽ/
tit. Quid si q̄s sine minis ⁊ terrorib⁹ dep̄hẽsũ
clericũ in aliq̄ forifacto facit secũ ire iuitum
ad iudicẽ: R° Nõ credo ꝙ icidat i canonem
nisi credat ꝙ inuitus ducat ille:ꝓpt̄ h̄ ꝙ timet
p̄sbr̄ eũ a q̄ ducit̄ .al̄.cũ eo totalit̄ nõ iterus.
Hec rod. Quid de illo q̄ arrestat clericu3
asportãtẽ res suas:vel alienas apud se deposi/
tas:⁊ p violẽtiã aufert ei iuito: R° Nõ credo
ꝙ icidat i canonẽ si res illas ei auferat dũ est
asportãdo anteq̄ asportans se recipiat ad locũ
destiatũ. Si aũt hoc fecerit ex intuallo p⁹q̄ il
le venerit ad locũ ðstiatũ ⁊ adept⁹ fuerit illarũ
rerũ possessiõem plene ⁊ pfecte icidit i cañ. q2
nõ licet ei dicẽ sibi ius in re sua ex interuallo.
Hec rod. Quid de eo q̄ psequit̄ clericũ fugiẽ
tẽ:vt pcutiat in casu illicito si cleric⁹ fugiẽdo
corruat ⁊ ledatur:nec tñ ab illo pcutiat̄.
Quid etiã si ꝓpter metũ psequẽtis de ꝓprio pci
pitet se i aquã:vel i aliqð piculum se igerat vt
euadat: R̄ndet rod. ⁊ credit ꝙ psequẽs inci/
cidit i cañ.i 2° casu:nõ i p̄. Quid de illo q̄
accipit clericũ p capuciũ supt⁹ barbam ⁊ mo
nẽs illud dic̄ si non eẽs clericus te pcuterem:
R° Si aĩo iiuriãdi ⁊ p ɔtẽptũ h̄ faciat irat⁹ cre
do ꝙ icidit in cãonẽ.al̄.nõ. Hec rod. Quid
si dicat:ꝙ nesciebat eũ esse clericũ quẽ v̄bera
uit puta q2 cleric⁹ ad modũ laici icedebãt:
R° Si certum ẽ ꝙ ignorauit excusat̄. Idẽ ẽ i
dubio si velit iurare ꝙ ignorabat:extra.e.si v̄o
.z. Qð itelligas q̄ ad ecclesiã militantem sm
quã probatione deficiẽte:sue ɔscie relinq̄tur
dis.33.habuisse:⁊ extra de iureiurã.mlieri. Si
tñ v̄itas se h3 in ɔtrariũ:⁊ hoc postea denudet
in pnĩa:d3 induci:vt ad aplicã sedẽ accedat ⁊
leso satisfaciat ɔpetent̄. Et sic loquit̄:ex̄.e.por
ro. S3 ⁊ de piurio ẽ ei penitentia idicenda. 6.
q.i.q̄cũq3. De hoc etiã habes i pcedẽti ti. casu
p̄. Hoc Hosti. Quid si pcutiens vidit tõsu/
rã nõ tñ credebat ꝙ eẽt clericus: R° In sen/
tẽtiã incidit nõ obstãte sua falsa opiniõe:du3
tñ pcussus v̄e clericus sit .ff. de iniurijs. eũ. q̄
§.si iniuria. Et hoc voluit Hostien. ⁊ Ber.
Quid si laicus dicat dñe probes te clericũ.nã
ei q̄ dicit probatio incũbit.ff. de proba. ei. qui
dicit. Nũquid ẽ necesse probare se clericũ ⁊ ri
te ordinatũ: R° ꝙ nõ. Durũ eni esset hoc:q2
forte sunt anni.70.ꝙ fuit tonsuratus nec sũt
testes:s3 sufficit ꝓbare ꝙ pro clico se gerebat
sic agebat:sic contrahebat:sic publicis mune
ribus fungebatur.ff.ad mace.se consul.si fili/
us. Hec Hostiẽ. Rod. v̄o circa predictũ .c. sic
distinguit.s. ꝙ talis istũ qui ẽ clericus putãs
esse laicũ aut h̄ putat ex ignorãtia crassa:quia
scilicet videt eũ i habitu clericali:⁊ ceteri ha/
bẽt eũ pro clerico:⁊ sic icidit i cãonẽ: quia dis
soluta negligẽtia prope dolu3 ẽ. Aut non ex
ignorãtia crassa.s. q2 videt eũ i habitu laicali
nõ gerẽtẽ se pro clerico. Aut si habet clericalẽ
habitũ:ludo reputat eũ esse ipositũ:vel assum/
ptũ:⁊ habet probabilẽ causã hoc credẽdi:⁊ sic
nõ icidit:ex̄.e.si vero.z. Si aũt dubitet vtru3
sit clericus:vel laicus icidit:cũ i dubio iurare
periculosũ sit. Si vero non aduertit vtru3 sit
clericus:vel laicus:sed ita sit affectus ⁊ com/
motus:ꝙ etiã si sciret esse clericum nihilomi/
nus percuteret ipsũ icidit. Si aũt nõ percute/
ret nõ icidit. Esto ꝙ iudex laicus malefacto/
rẽ detineat ⁊ iste se clericũ dicẽs ad curiã ec/
clesie remitti petat iudice negãte eũ clericũ eẽ
quid tunc fiet: R° Cognitio dubitatiõis hu/
ius.s.an ille sit clericus quia ẽ de re spirituali
⁊ ecclesiastica ad iudicẽ ecclesiasticu3: vocato
tñ iudice seculari:vel alio cui⁹ iterest puta ad/
uersario pertinebit.li.6.e.si iudex. Si vero no
toriũ fuerit ꝙ sit clericus stati sine alia cogni
tiõe reddi debet curie ecclesiastice. Si ẽt sit fa
ma publica ꝙ sit clericus aut si pro clerico cõ
muniter habeatur stati ante cognitionẽ cau/
se ðclaratã reddi d3 curie eccl̄iastice. Idẽ ẽ ẽt
si reus ãte deprehẽnsionẽ gerebat se publice ꝓ
laico ⁊ postea deprehẽnsus fuerit i habitu cle/
ricali tõsurã.s.⁊ vestẽ deferẽs clericalẽ. Talẽ
eni debemus clericũ reputare donec de cõtra
rio ɔstet. Et h̄ p̄dicta itelligũt̄ ð clico illo q̄ d3
gaudẽ clicali p̄uilegio. Si v̄o ãte ðphẽsionẽ ꝓ
laico publice se gerebat:⁊ ꝓ tali cõiter habeba
tur ðprehẽsiõis tñ tẽpore fuerit i habitu cleri/
cali:non restituet̄ curie ecclesiastice:donec ꝓ/
bet se clericũ esse scilicet corã iudice ecclesiasti
co. Hoc eni incũbit sibi ꝓbare propt̄ suspitio
nẽ q̄ hr̄ contra eũ ex hoc ꝙ deferebat ãte ha/
bitũ clericalẽ. Interi tamẽ.i. p̄dẽte probatio
ne de clericatu iudex nõ pcedet cõtra eũ. Hec
omnia probãtur i.d.c.si iudex. Sed ðtentus
in curia seculari quõ litigabit cora3 iudice ec/
clesie: R° ꝙ forte relaxabitur datis fideiusso
ribus:sed nõ propter hoc remittetur.li.6.e.si
clericos.in fi. Uel litigabit per procuratore3.
Nã eni facti quãdoq3 hoc habet:ꝙ q̄s causa3

per aliū prosequat̄: extra ꝺ iudicijs .mulieres ꝓdictā aūt probationē faciet per publicū īstrumētū ordinatiōis sue. z. q. i. legū. vel etiā per testes: extra de cle. pe. tue. Et quid si in veritate nō erat clericus lꝫ tōsurā deferret ⁊ il lū percussisti credēs eū clericū cū i veritate ñ ect: R° In veritate nō es excōicat⁹. ff. de fur. inter oēs. §. pe. in fi. Sed q̄diu cōsciaꝫ habes lesā debes te excōicatū reputare ⁊ abstiere do nec scieris veritatē: ar. ex. e. Et hoc vult Ho stien. in sū. ⁊ Ber. extra. e. si vero. z. Quid si credas percutere. C. laicū: ⁊ i persona errās pcutis. M. clericū: R° Ala. scripsit: ꝙ i sniam incidis. Nec obstat error persone ex quo iniu riare voluisti. ff. de iiu. eū q. §. si iniuria. ⁊ ex̄ ꝺ iniu. c. vlt. Tan. vero dixit: ꝙ nō es excōicatus si percutis clericū quē credis laicū: ex̄. e. si vo z. ⁊ ar. ff. de iniu. l. eū. q. §. vlt. ⁊. l. se. Scđm vo Hosti. snia ala. ē tutior. q̄ cōstat ꝙ i clericuꝫ manus violētas iniecisti ⁊ diabolo suadēte q̄ te ad iiuriādū laico icitauit: iō verba canonis supradicti ligāt te. Et certū ē ꝙ si credo patrē eū q̄ ē filius patri non cōpetit actio iuriaꝝ. ff de iniu. eū q. §. vlt. Huius etiā snīe ē ber. super illud. c. si vero. z. Rob. aūt dicit: ꝙ tancre. dic̄ probabilius. nisi adeo ignorātia crassa esset ꝙ colorē excusatiōis nō hēret. Eiusdē ēt snīe ē Inno. in. c. si vero. q̄ ncc̄e ē ꝙ volus iterueni at: ⁊ percutere clericū intēdas. Quid ꝺ ca su ↄuerso: vt si credēs percutere clericū percu tis laicū: R° ꝙ nō es excōicatus lꝫ de iniuria tenearis vt pꝫ p p̄missa. Et hoc voluit Hosti. i sū. ⁊ ber. ex̄. e. in audientiā. ⁊ ray. Quid si q̄s sciat aliquē eē clericū ⁊ percutiet eū ñ gerēteꝫ habitū clericalē aut tōsurā ⁊ forte cōiugatuꝫ vel negociatorē: Nunquid incidit i canonē: R° fꝫ rob. ꝙ sic nisi in q̄busdā casibus excepti s. notatis de apostatis.

De excōicatiōe maiori iudicis. ti. 4°.

Ostea cōsiderā/

dum est de excōicatiōe maiori que infligit̄ a iuris mīstro siue a iudice. Et circa hec multa querūt̄. s. q̄s iudex hēat īfligē: R° Quidā dicūt ꝙ soli epi. Alij dicunt ꝙ ñ tm̄ epi ſ ēt i feriores p̄lati q̄ collegijs p̄sūt Tertij dicūt ꝙ ēt q̄libꝫ p̄sbyter curā aiaꝝ hn̄s excōicare pōt. Hosti. vo ⁊ ber. ↄcordādo dicūt ꝙ nullus excōicare pōt excōicatione solēni q̄ dr̄ anathema nisi solus eps. de q̄ hr̄. xi. q. 3. c. de bēt. vbi dꝛ Debēt. xij. sacerdotes ep̄m circūsta re: ⁊ lucernas ardētes i manibus tenē: q̄s icō clusiōe anathematis seu excōicatiōis proijcē ꝺ bent in terrā ⁊ cōculcare eas pedibus. Et fm̄ glo. ibidē nō sumuntur postea ad aliquē vsuꝫ sed proijcientur foras sicut sal infatuatū. z. q 7. nō omnis. deinde epistole. i. littere per paro chias mittantur continentes excōicatorum nomina ⁊ cām excōicatiōis. Et i hoc cāu veꝝ dicunt primi. Et idē dicit Gof. Alij āt prelati oēs q̄ spālē iurisdictionē habēt de cōsuetudie vel de iure cōi vt q̄ñ per electionē creātur nec ↄ̄ria cōsuetudo repugnat: excōicare pn̄t etiaꝫ excōicatiōe maiori ēt si nō sūt p̄sbyteri: nō tn̄ cū solēnitate p̄dicta. Et idē dicit Gof. ar. dis. z5. perlectis. ⁊ ex̄ de offi. archi. c. z. ⁊ de offi. ordi. q̄to. ⁊ li. 6. e. romana. i p̄n. ēt si curā aiaꝝ nō habēt ex quo iurisdictionē i subditos ha bēt iter quos cognoscere ⁊ diffinire circa spi ritualia pn̄t. Iurisdictio eni sine modica coer tiōe nulla esset. ff. de offi. eius cui mā. ē iuris dictio. l. vlt. qđ de snīa excōicatiōis exponitur ex̄ de offi. ꝺle. ex lr̄is. Et dꝛ modica q̄a ab hoīe paꝝ appreciatur: ⁊ modica ē inter mūdanos de spūalibus nō curātes: tn̄ q̄ ad pīculū sine li gamē aīe nulla maior repitur. z4. q. 3. corripi a tur. Hec hostien. Unde fm̄ glo. extra ꝺ offi. or. cū ab ecclesiaꝝ. generaliter tradit̄: ꝙ q̄libet p̄lat⁹ ecclesie collegiate lꝫ epo subsit ē ordina rius iudex ⁊ hꝫ iurisdictionē cognoscēdi ⁊ ex cōicādi. i5. q. 4. c. i. Et hoc dico siue prelatus il le sit electus a collegio siue vniuersitate: extra de elec. c. i. Idē siue sit prefectus collegio siue vniūsitati ab habēte admīstrationē cū iuris dictiōe puta epo. Hec notātur i glo. p̄dicta. Itē vacāte ēt ecclesia capl̄m pōt iudicare ex cōicare ⁊ absoluē: extra de ma. ⁊ obe. cum oli. ⁊. c. his q̄. in glo. Et idē forte pōt vt dicit In no. extra de here. ad abolendā. epo absēte. Secus ē ꝺ negligentia. Inferiores vero sacer dotes parochialiū ecclesiarū q̄ ñ habēt iuris dictionē. s. ↄtētiosā i subditos: cū nō possint i ter eos ↄgnoscere: vel iudicare ordiaria iuris dictiōe nō pn̄t fm̄ ray. excōicare maiori excōi catiōe: nisi forte de ↄsuetudine, hoc haberēt q̄ dat i talib⁹ iurisdictionē. 9. q. 3. cōquestus. et extra de elec. dudū. z. §. tandē. Cōuenit ēt cū hoc Gof. dicēs de alijs prelatis q̄ nō assumū tur per electionē: ⁊ ꝺ p̄sbyteris parochialibus ↄsuetudinē seruādā. Scđm vero Hosti. q̄libet sacerdos habet potestatē excōicādi ⁊ absoluē di quo ad potestatē clauiū siue clauis fori pēi tētialis: ñ tn̄ hꝫ exercitiū nisi curā hēat anima rū sicut pꝫ ex p̄dictis s. c. cū sit cōficiēdū. Ex q̄ vero curā hꝫ: ptātē hꝫ in notorijs excōicādi et exercitiū p̄missa admonitiōe ⁊ in oībus his q̄ sine libelli oblatiōe expediri pn̄t: extra de clā. despon. cū inbibitio. Et sic intellige qđ dicunt

tertij.ii q.3.audi.τ.c.qñ.τ.16.q.i.alia.τ.ex̄ de eo q̄ fur.ordi.susce.c.i.nisi forte h̄ ipediat contraria ɔ̄suetudo:vel supioris epi ihibitio. Hec Hosti. Unde excōicatiōes q̄s dn̄icis dieb⁹ aliqui p̄sbyteri proferūt dicētes:excōicam⁹ vsurarios:fortiarios:turbātes aratra:τ sil'a.si scientib⁹ epis τ nō ɔ̄dicētibus proferūt:τ epi tales reputāt excōicatos:τ tāq̄ excōicatos absoluūt:p hi⁹mōi epoꝝ approbatiōe3 tales s̄ n̄ tētie ligāt. Silr̄ τ snīe q̄s ferūt p dānis quorū ignorātur auctores de consuetudie tenēt τ ligāt p tacicā epoꝝ approbationē. Hec rob. In occultis vero τ q̄ requirūt iudicialē indagnē nō possūt excōicare nisi ɔtraria ɔ̄suetudo:vel spālis delegatio siue ɔcessio eis plus indulgeat. Nā τ capl'3 ð ɔ̄suetudie vel idulgētia excōicat τ interdicit:ex̄ de rescrip.ex parte decani. τ ex̄ de ɔ̄sue.cū inter vos.i.τ.c.ex parte. Et sic itellige snīam ray.po sitā.s̄. Si aūt aliquis curā habet alicuius parochie τ nō sit sacerdos: nō potest excōicare nec absoluere:quia nō h3 clauiū potestatē. Hec Hosti. Dic vt infra circa fi.h⁹ ti. Si vero aliquis prelatus iurisdictionē habeat tēporalē i hoies suos aliquos:nec alius al'preesit iurisdictiōi spūali de iure:vel ð cōsuetudine:vel p̄uilegio spāli excōicare n̄ pōt s̄ al'procedet sicut iudex faceret tpalis:ar. ex̄ de offi.ordi. dilect⁹.τ ē ð iure patro.cū dilect⁹ §.nos igitur. Si tñ prelat⁹ i aliquo loco vtrāq̄ iurisdictione3 obtineat:vtroq̄ gladio pōt vti:ar.ex̄ de appel.si duobus.§.vlt.τ ex̄.e.li.6. dilecto.dū tñ ab effusione sanguis abstineat. Pōt aūt excōicare iudex ordiarius. pōt τ delegatus:ex̄ de offi.dele.preter ea τ. c.ex litteris. τ.c.q̄renti. Hec omnia hosti. Utrū excōicatio lata ab epo alieō rata posset haberi ab epo proprio? R⁹ scdm bar.9.q.2.super.c.i.sniam. Que nulla ē ratihabitio ɔfirmare nō pōt:q̄a snia plus habet iuris q̄ facti. Et videt ber.concordare ex̄ de appel.pastoralis circa fi. v̄. trahat. Utrū illi q̄bus cōmittit a papa cruce3 p̄dicare:aliquos excōicare:vl'absoluere: cū irregularibus dispēsare pnias iiungere possint hoc alijs demādare? R⁹ q̄ nō.q̄r n̄ sibi iurisdictio s̄ potius certū misteriū cōmittit i hac pte ex̄ ð offi.dele.q̄m aplica. Utrū tales possint coercere ipedictes eos suū officiū exercere ita vt possint eos excōicare? R⁹. Credo q̄ sic:ar. ex̄ de offi.dele.ex l'ris. Alias ðlusoria:τ sine exitu eēt talis cōmissio vt dicit ibidē. Et qð dicit illud.c.q̄m aplica nō sibi iurisdictio τc.verū ē quo ad h̄ q̄ cōmittere possint:vel q̄r nullam habēt iurisdictionē inter aliq̄s partes s̄ officium tm̄. Hec nō.in glo.d.c.q̄m apostolica.
Utrū iudex ðlegatus excōicare possit cōicātes loquendo:comedēdo:vel contrahēdo cum ex cōicatis ab ipso? R⁹ Dicunt quidā q̄ nō. q̄a l3 q̄n aliqua cā delegat alicui intelligātur oīa eē cōmissa sine quibus illa causa nō potest expediri:n̄ tamē sūt hec oīa sibi ɔcessa vl'ɔmissa que valere possunt ad expeditionē illius cause:nisi hoc esset expressum in cōmissiōe. Et h̄ sentiebat τ preseruabat prenestinus legat⁹ in francia. Alij dicūt ɔ̄riū. Un̄ s̄m eos excōicati a iudicibus delegatis propter talē pticipationem debēt ab eis:vel a papa petere absolutionē. Has duas opi.rob.ponit:τ 2ᵃ ē cōior:vt ipse dicit:tñ p̄me magis assētit. Pro opiniōe 2ᵃ facit illud ex̄ de offi.dele.pterea.τ.c. prudētiā Et sic de facto tenet. Utrū iudex delegat⁹ post reuocationē ɔmissiōis sibi facte poss.t an̄ q̄ reuocatio ad eū puenēit aliquē excōicare? R⁹ q̄ sic.q̄a adhuc remanet apud eū ptās sibi ɔmissa:ex̄ de procu.auditis.in glo.τ ar.extra de appel.vt debitus honor. Et vt glo.q̄dā ibidē dicit:p hoc.c.correcta sūt illa.c.e.ti. meminimus.τ.c.ad hoc.sicut extra de offi dele .c. cām.q̄ videtur ɔ̄riū dicere. Alij aūt distinguunt sic. Ille q̄ reuocat cōmissionē aut intēdit τ exp̄mit q̄ sit irritū τ iane q̄cq̄d ex tūc fuerit p legatū attētatū:τ sic n̄ tenet snia lata postea a delegato. Aut nō.τ sic tenet vt dictū ē.s̄.in p̄ma m̄sione. Hec ricar.4.di.18.q.4.ar.5.o. Utrū laic⁹ possit excōicare? Videt q̄ sic ex superioris ɔcessiōe.di.79.si quis pecunia. R⁹ Illud q̄ dr̄ ibi i.d.c.de laico.intelligēdū ē i spāli casu.s.ɔ̄ iuasorē aplice sedis. S3 q̄r di.96.c.i.dicit:q̄ de rebus ecclesiasticis nō legit laicis aliq̄n dispōnēdi attributa facultas: iō pōt talit dici s̄m glo.ibidē:q̄ illa v̄ba dicti.c.liceat cardialib⁹ τ alijs clericis timētibus deū τ laicis iuasorē sedis aplice anathematizare:τ hūano auxilio ab apl'ica sede pellere:reddēda sūt singula singulis.s.sic. Clericis anathematizare τ laico hūano auxilio ab apl'ica sede repellere. Hec ricar.4.di.18.q.4.ar.4.c.2. ad opposi tū. Dicit aūt alibi bar.brix.τ.10.di.32.super.§ verū.q̄ papa q̄ h3 plenitudinē ptātis cōmittere possit laico q̄ excōicaret.eps aūt cōmittē nō posset:vt dicit.90.di.ber.in glo. Utrū p̄latus irregularis excōicare possit? R⁹ Prelatus irregularis aut ē fact⁹ irregularis sine culpa sua. Aut p culpā suā. Si p̄ mō talis irregularitas nō dz eū deijcere a statu prelatiōis sue ex̄ de eta.τ q̄li or.c.i.i glo.τ ar.ex̄ de cle.egro.c .i. Afflicto eni n̄ dz addi afflictio. Et iō prelatus si sit factus irregularis sine culpa sua exeq̄ pōt ea q̄ sūt iurisdictiōis. Un̄ excōicare pōt. S3 non debet exequi ea que sūt ordis. Un̄ nec celebrare nec absoluere debet i foro penitētie

nec alia sacramenta ministrare preter baptismū quē licet cuilibet in necessitate ministrare non tamē solēniter: quia sic baptizare non ptinet nisi ad presbyteros potētes libere exequi sacramentorū administrationē. Si autem factus sit irregularis per suā culpā pro tali irregularitate debet a prelationis statu deijci. Qr tamē ab illo statu non est deiectus ipso iure anteq̄ deijciatur per sententiam: excommunicare potest. Cum eni suspensio sit pena magna non est extendenda nisi ad casus expssos in iure: vel ad similes. Non inuenitur autē in iure positū tales esse suspensos ab his que sūt iurisdictionis. Irregularitas enī suspendere non videtur irregularē nisi ab executione eorū que sunt ordinis: nisi sit contracta per talē casū quo priuatur irregularis priuilegio clericali: vt quo factus est infamis. Clericus eniz non ordinatus si sit officialis excommunicare potest. Prelatus tamē irregularis postq̄ a suo statu est deiectus nec excommunicare nec absoluere potest. Hec ricar. 4. di. 18. q. 4. ar. 4. c. Utrū aliquis excommunicatus: vel suspensus possit excommunicare? R° Usus iurisdictionis est in comparatione ad aliū hominez. Et ideo cū omnis excommunicatus a cōmunione fidelium separetur: quilibet excōmunicatus vsu iurisdictionis priuatur. Et quia excommunicatio ē iurisdictionis ideo excommunicatus excōmunicare non potest 24. q. i. audiuimus. Secūdū hoc itellige illō ex. e. si quē. vbi innuitur: q̄ q̄cunq̄ est iudex excommunicare potest. Et eadem ratio est de suspenso a iurisdictione. Aut enim est suspensus ab officio sed non ab executione iurisdictionis: et sic non potest celebrare diuina potest tamen excommunicare. Aut econuerso et sic potest celebrare non tamē excōmunicare Aut ab vtroq̄: et sic neutrum potest de iure. De p̄ habetur extra de elec. transmissa. Et de 2° et 3° extra de excess. prela. q̄ sit. Tota vero distinctio habetur in glo. 24. q. i. audiuimus. Scdm tamē Hosti. Inno. et Ber. ex̄ d̄ excess. prela. tanta. suspensus ab officio non potest excommunicare. Unde vide de hoc infra. ti. de interdicto. ar. 4. Utrū sententia lata ab eo qui est excōmunicatus tn̄ occultus teneat? R° Dicunt aliqui q̄ non: quia ferre sentētiā est de legitimis actibus quibus priuatus est excommunicatus. Sed hec sententia dura videtur. Si enim omnes actus legitimi quos exercent aliqui dum eorū excommunicatio latet essent irriti et inanes iudicandi: tūc p° q̄ excommunicatio esset d̄tecta: multi de suo statu essent incerti: quia aliqui prelati sūt habētes multa beneficia ecclesiastica: qui a latenter excōicato fuerunt absoluti. Ideo est aliorum sentētia mitior et rationabilior qui dicūt q̄ in tali casu eorum absolutiones et etiam beneficiorum collationes tenent licet postea fuerit eorum excōicatio detecta. ex̄ de excepti. exceptionem. in glo. Ar. ad hoc d̄ iure patro. consulationibus. Nec obstat illud de sen. et re iudi. ad probandum. vbi dicitur: q̄ quicquid facit excōicatus non valet: quia loquitur de publico excōicato tēpore quo sententiam tulit. Huius secunde sententie videtur esse ray. in sū. li. 3. ti. 19. dicens: q̄ si crimen talium scilicet excōicatorum scismaticorum: apostatarū: scilicet a fide: omnes enim isti sunt excōmunicati: et intrusorum et suspensorum a iurisdictione esset occultum: toleranda esset eorum sētentia licet nulla q̄diu crimen esset occultū: et ipsi tolerarentur ab ecclesia: ar. 8. q. 4. nōne et 3. q. 7. tria. Et concordāt cū predictis Hosti. et Inno. Ecce habes ex predictis determinatum per canonē quis potest excōicare: sed nondum dictuz est propter qd̄ aliquis potest excōmunicare: sed tantum quia. ideo recurrenduz est ad sacram scripturam cuius est dicere in hac qeustiōe propter quid tanq̄ scientie superioris et altioris. Qr enim in ecclesia aliquis habeat potestatez hoc est ab ipso xp̄o qui potestatem dedit duodecim apostolis: et p̄cipue ipsi petro. Dn̄s autē ipsi petro vtrāq̄ cōtulit ptātē ligādi. s. et soluēdi. et i forma penitētiali et ī forma iudiciali. Scdm p̄mā par pōt parē absoluere. Secūdū secūdā nō pōt par ligare parē nec superiorē. Et hoc ē iō: q: illa ē ordinis. alia prelationis. s. ptās excōicādi. Prima aditū celi apit: et iō recte dr̄ clauis. 2ª per cēsurā iudicij subditos coercet: et iō dr̄ gladius Prima ptās ē ptās arbitrādi inter deū et hoīez 2ª vero inter hoiem et hoiem. Et iō p̄ma respicit ordinē. 2ª vero p̄lationē. Pria ptās q: collata est petro: vt sacerdoti iō d̄scēdit in oēs sacerdotes: q̄uis non oēs habeāt executionez. 2ª q: collata est petro: vt p̄lato. iō descēdit in oēs psonas ecclesiasticas q̄ hn̄t iurisdictionē vel p̄lationē. Un̄ q̄ hn̄t iurisdictionē ordinariā in iudicādo aliquos: ptātē hn̄t coercendi eos p cēsurā ecclesiasticā vt iudiciū eorz īuiolabilit̄ obseruetur. Et q̄m iurisdictionē hn̄t n̄ solū hn̄tes claues: s̄ ēt n̄ hn̄tes. hn̄t iquā vl' ex iure vl' ex ɔsuetudie: vt archidiacōi et aliq̄ capl'a. iō p̄nt excōicāe. Un̄ ēt Ho. i sū. ti. d̄ offi. archidiacōi q̄rēs d̄ archidiacono an possit excōicare dic: q̄ i h̄ oz attēdi ɔsuetudo: vel p̄uilegiū spāle. Rursus q: aliq̄ hn̄t claues q̄ nō hn̄t iurisdictionē i foro iudiciali: vt simplices sacer

dotes.iō nō pñt excōicare nisi p ɔfessionē: vl' nisi i casib⁹ determiatis: vt in furto ꝛ rapinis Hec boñ.i 4° di.18.p.z.ar.3.c. Et ɔuenit cuȝ co tho.ꝛ pe.ibidē. Sed ɔ̃ h qd dictū ē: ꝙ ēt ñ hñtes claues hñtes tñ iurisdictionē excōica re pñt: obijcit: qꝛ petro nō fuit data ptās ligan di ꝛ soluēdi i foro pñiali ꝛ iudiciali nisi qñ ei fuerūt date claues.g̃ vr̃ ꝙ nō hñs claues non hēat ptātē excōicādi. R̸° ꝙ petro data fuit sl' vtraqȝ ptās: qꝛ data fuit ei ptās clauis in sua plenitudie. Vel pōt dici ꝙ nō simul: ſ ptās cla uis promissa fuit. Math. 16. tibi dabo claues regni celorū: ꝛ data fuit. Joh.zo. accipite spm̃ scm̃: q̃ꝝ remiseritis pctā remittūt eis ꝛc. ptās vero excōicādi inuit fuisse data Math.18. vbi p⁹ꝙ̃ dictū ē si ecclesiā nō audierit ꝛc. additū ē. Amē dico vobis qdcūqȝ ligaueris sup terrā ꝛc. Hec. boñ.4.di.18.p.z.ar.3.c.3.

De excōicatione minori.ti.5°

Einde cōsiderā-dū ē a q̄ hēat excōicatio minor ifli-gi. Circa qd sciēdū ꝙ sic excōi-catio maior ita minor infligitur a iure ꝛ a iudi ce. Primo aūt dicendū est de illa que infligitur a iure. z° de illa q̄ infligitur a iudice. Sciē dum igitur: ꝙ excommunicatio minor dicit i fligi ipso iure ipso actu scilicet: vel quo ad deū tantum: vel quoad deum ꝛ ecclesiā. Quo ad deū statim cū quis mortaliter peccat. Sap.i. Peruerse cogitationes separant a deo.ii.q.3. audi. Talis enim eucharistiā ꝛ alia sacramē ta recipit ad dānationē: ex̃ de coha. cle. ꝛ mu. c.vlt. Et intellige: ꝙ talis dicitur large excōi-catus: quia nō arcetur a sacramentis per mo dum sententie: sed per modum simplicis pro-hibitionis ꝛ dissuasionis. Infligitur vero excō municatio minor quo ad deum ꝛ quoad ec-clesiā ipso iure in casibus multis. Primus est cū quis cōicat excōicato in locutione: i ci-bo: ꝛ potu: ꝛ similibus. z⁹ ē cū quis sacrilegi um cōmittit.17.q.4.miror. Qui enim violat immunitatē ecclesie puta verberando aliquē etiā laicū in claustro: vel etiā in cōi dormitorio ecclesie incidit in excōicationē minorē: quia priuatus est cōione ecclesie.17.q.4.§. si quis domū. Et si non satisfecerit post trinā admo nitionē notabitur maiori excōicatione: vt di-citur ibidē. Hec notantur ex̃.e.cū pro causa. in glo. 3⁹ est: cū quis est notorius fornicator: ex̃ de coha.cle.ꝛ mu.vestra.fm Hosti. 4⁹ ē cū quis cōmittit simoniā: ex̃ de simonia. tāta. fm Hosti. Et itelligit hic rod. cū quis ē simo-niacus notorius in beneficio: vel etiā simonia cus occultus in ordine. 5⁹ est cum quis re-cipit ecclesiam: vel aliquid aliud spirituale de manu laici. sine consensu episcopi: ꝛ per taleȝ receptionem solam in prelatura esse intendit 16.q.7.si quis deinceps.ꝛ extra de elec.quisqs Nec obstat illud extra de iure patro.c.pterea vbi dicitur: ꝙ talis sit excommunicandus: qa illud intelligi debet de maiori excommunica-tione. Nota tamē: ꝙ huic iuri derogatur i mł tis locis per contrariam consuetudinem. Re ges enim ꝛ pricipes in aliquibus ecclesijs dāt decanatus ꝛ alios personatus ꝛ prebendas: et illi quibus dantur non instituūtur per episco pum. Hec rod. 6⁹ ē cū quis exercet artem balistariorum: vel sagittariorum contra chri-stianos in bello iniusto. Quidam tamen intel ligunt hunc casum de maiori excommunicati one: vt dictum est s̃. 7⁹ est de dissidentibus. Et intelligas dissidentes.i.discordantes ab i uicem ꝛ se odientes notorie qui nō possūt ad concordiam reuocari fm hostien. 8⁹ est de pauperū oppressoribus. De his duobus casi-bus habet di.xc.oblatiōes p totū. 9⁹ est de raptorib⁹ manifestis si sūt obstiati ꝛ inobediē tes: ex̃ de rapto. sup eo. fm host.ꝛ rai. 10⁹ est de publicis vsurarijs: ex̃ de vsu. qꝛ in oib⁹. 11⁹ est de meretricibus plublicis. Oēs.n.isti.s. dissidētes: pauperꝝ oppressores: manifesti ra-ptores: publici vsurarij: et publice meretrices dicūt excōicati large: qꝛ ñ recipiūt oblatiōes eoꝝ. Hec ray. 12⁹ ē de illis in qb⁹ denegatur ecclesiastica sepultura. Et hi sūt multi casus q̄s reqre.i.ti.de sepultura. 13⁹ ē de q̄libet no torio peccatore. Nā viuus ꝛ mortuus a sacris ecclesiasticis repellitur nisi penituerit. dis. 95. illud de ɔsuetudie.ꝛ di.z.p dilectiōe. Omnes hos casus ponit. Ray. Hosti.ꝛ Inno. ex̃.e.c.i.

Infligitur ēt minor excōicatio quan-doqȝ a iudice. Potest autē infligi ab episcopis ꝛ alijs iferioribus ecclesiaꝝ prelatis fm oēs: extra de offi.or.cū ab ecctiaꝝ Vñ ꝛ quādoqȝ infligit a presbytero: quādoqȝ a seipso saltē q̄ ad speciē facti. s. qꝛ ita abstiet a pticipatiōe sacramētoꝝ sic si vere eēt excōi-cat⁹. Hoc fit quādoqȝ male: quādoqȝ bñ. Ma le cū credit h sufficere ad penitētiā. de pe.dis. i.sūt q̄ arbitrāt. Bñ cū h facit cā reuerētie. de ɔse.dis.z.quotidie.ꝛ de pe.dis.i.faciliꝰ. Hec Ray.ꝛ Hosti. Meli⁹ tñ ē ꝙ faciat auctorita-te p̄sbyteri. de pe.di.i.in actiōe. Nā ꝛ hodie ad minus semel in āno necē habet quilibet adul-tus siue discretus eucharistiā sumē: nisi absti-neat de licentia proprij sacerdotis: extra d pe. ꝛ re.omnis. Hec Hostien.

Quis potest excommunicari ti .6.

Postea cōsiderā/

dū ē cui excōicatio valeat ifligi.

Circa qđ sciēdū: ꝙ excōicatio siue minor: siue maior pōt ifligi illi q̄ ē subditus et īferior respcū proferētis: vel canonis ab eo lati: ex̄.e.a nobis.i.ꝛ.c.ſi quē. Et dr̄ h ſm Hosti. subditus ratiōe delicti: vel ꝯtractus: vel rei de q̄ agit̄: vel domicilij. Priceps vero q̄ domicilium h̄z ī plib⁹ ep̄atibus a q̄libet epoꝝ illoꝝ excōicari pōt.ii.q .3.in glo.c.ſi āt. Et h itelligas đ subdito xp̄iano. Judeus.n. vel pagan⁹ excōicari ñ pōt. Quid.n.ad nos de his q̄ foris sūt: ex̄ de diuoꝝ. gaudem⁹.ꝛ.z.q .i.mlti. Et h ē verꝝ niſi pͥuilegiū obſtet.16 q.i.frat nr̄. Superior ḡ ñ pōt excōicari a minori: vel ab īferiori: ex̄ đ ma.ꝛ obe.cū inferior.ꝛ di.zi.īferior Hec autē regula fallit ī casu ſm q̄sdā.s.qñ ſupior impio īferioris ſe ſubijcit.ii.q.i.puenit. Sz certe ex̄ q̄ ſuppoſuit ſe ꝛ ſuppō tenuit iā nō ē ſupior: ſʒ inferior ī eo i q̄ ſe ſuppoſuit. Nō subditus ēt excōicari ñ pōt: qꝛ ſnīa a ſuo iudice lata ñ tʒ.ex̄ đ iudicijs.at ſi clerici.ꝛ.9.q.z.p totū. Jō ſi ſuperior q̄s ita dixerit: q̄ſq̄s furtū fecerit excōicatus ſit subditos tm̄ proferētis ñ āt ex̄neos ꝯſtrigit: ex̄.e.a nobis.i. Qđ itelligi dʒ de ex̄neis q̄ deliquūt ex̄ iuriſdictionē proferētis. ff.đ iuriſ.om.iudi.l.vl. Quid de illis ex̄neis q̄ ifra territoriū eiuſdem faciūt furtū: R̄⁹. tales aut ignorāt ſnīam latā. aut ſciūt. Si ignorant eā nec ibi tantā traxerit morā ꝙ ſcire p̄ſumatur nō ſunt excōicati ſm Hoſt.i ſū.ꝛ in gl.ex̄ c.a nobis.i.ꝛ Ray.ar.ex̄ q̄ matrimo.ac.pñt.c vl. Non eni ligat aliq̄s ſnīam neſciēs.ex̄. e.ſignificauit.ꝛ.c.cū desideres. Sed nō.extra.e.a nobis.i.ꝙ talis lʒ ignoret bñ ē excōicat⁹. q̄a incidit in factū dānatū. Nunc vero opio prima q̄ ē Hoſti.ē approbata expreſſe.li.6.đ conſti. c.z.vbi dicit̄.ꝙ ſnīa plata p ſtatutū epi nō ligat ignorātes: dūmō ignorātia iſta nō ſit craſſa vel ſupina. Si vero hec ſciant vel nimiam ibi traxerint morā iā incipiūt eē ſubditi rōne delicti ꝛ ſnīe late. Nā ꝛ de furto tenet̄ q̄s ibi rñdere vbi cōmiſit: ex̄ de rap.c.i.ꝛ.6. q.3. placuit. Sed nunquid ſnīa talis epi ligabit ſubditos eius cōmittentes furtū extra dioceſim ipi⁹: R̄⁹ ꝙ ñ qꝛ nō punit̄ q̄s ex hoc ꝙ nō paret ex̄ ſuū territoriū ius dicēti.li.6. de conſti.c.z.

Quid ſi archiep̄s talē ferat ſniam: Nūq̄d ligabit ſubditos ſuffraganeoꝝ ꝯtra facientes etiā extra territoriū ſue dioceſis: R̄⁹ ꝙ nō: qꝛ nō ſunt de iuriſdictione ei⁹ ordinaria. ex̄ de iudicijs.at ſi clerici.ꝛ ex̄.e.romana. §. porro. in tex.ꝛ glo. Canō tñ quē facit archiep̄s ī cōcilio prouinciali ligat ſubditos toti⁹ prouincie extra de preben.graue.ꝛ diſ.io.c.vlt. Nūq̄d abſens ignorans pōt excōicari: R̄⁹ ꝙ ſic. ex̄ de cle.exco.apoſtolice.ꝛ.z.q .i.de manifeſta. Credo tñ: ꝙ q̄cq̄d facit anteq̄ȝ ſciat ſe eſſe excōmunicatū nō imputatur ei: vnde nō peccat tunc celebrando: ſed poſtq̄ȝ ſe ſciuerit eſſe excōmunicatū debʒ abſtinere a diuinis. Si etiam tunc.ſ.cū ignorat ſe eſſe excōmunicatum litteras impetrauerit. vel pro beneficio vel p alio negocio valent. Sed nō audietur per litteras tales: niſi poſt abſolutionē: electio etiāʒ de eo facta nō tenet licet ſe excōmunicatum ignoret. De hoc vide infra ti.16 q.quid ergo. Vel dic ꝙ electio facta ab ignorantibus euʒ excōmunicatum tenet ſm glo. que dicit illđ in.đ.c.apoſtolice.de clerico excōicato mi.ꝛ đ ap.paſtoralis. Quod etiā videtur tenere ifra in caſu.15.excōmunicationis nulle. Vñ vicio ſcriptoris videt̄ poſitū ꝙ nō teneat: ꝛ iō tenet lʒ ſe excōmunicatū ignoret. De hoc videndū ifra.ti.16.q.quid ḡ. Quid ſi talis moriatur añq̄ȝ ſciat. R̄⁹ ꝙ liber erit q̄ ad deū.ꝛ excōicator dʒ eū abſoluere poſt mortē. Nūq̄d iſte qui ſcit cū eē excōicatū ſi pticipet ei erit excōicatus: R̄⁹. Credo ꝙ ſic. Quid ſi abñs excōicetur p ep̄laʒ: Qñ erit excōicat⁹: R̄⁹. Si excōicator voluit ꝙ ſtatim eēt excōicat⁹.ſ.qñ lr̄a ſcribebatur tūc ſtati ē excōicat⁹ ſʒ nō obeſt donec ſciat vt dictū ē.ar.4.q.5.c.i. Et nō p ber.i.c. ap̄l̄ice.de cle.excō.mi.ꝙ talis tñ ē excōicat⁹ cū lr̄as recepit. Hec vera ſunt qñ ē pbabilis ignorātia. Sec⁹ ē ſi craſſa eēt ꝛ ſupina: ar. ex̄ de cle.excō.illud. Jbi enī craſſa videbatur eē ignorātia cū p famā ſciret ſe eē excōicatum. Oēs iſte rñſiones dictaꝝ q̄tuor.q.hñtur ex̄ đ cle.ex.đ.c.ap̄l̄ice.ī gl. Jo.āt dicit.z.q.4.q̄nto ꝙ ſi aliq̄s abñs excōicetur ſtati ē excōicat⁹ ſi excōicatio ſit pura nō ꝯditional̄. Nō punitur tñ ſi ſe diuinis igerat añq̄ȝ ſciat. Quid ſi alicui ſit ꝯceſſū a papa ꝙ excōicari nō poſſit: ꝛ h ignorās ep̄s ei⁹ excōicet eū: R̄⁹. Nō ligabit eū ſnīa illa.li.6.de ꝯceſ.pre.qꝛ. Quid ſi metropolitan⁹ veiat ꝯ canonē a ſuffraganeo latū in dioceſi ſuffraganei: R̄⁹. dixit Laur. ꝙ nō ligat cū ſit ordinari⁹ toti⁹ ſue puīcie.9.q.3.c.z. Et idē ꝯſētit Jo. Et ber. puīcialis dixit: ꝙ caſus ē p hac via extra de p̄bē .gue.ꝛ.ex̄.e.a nobis. i. Et idē ē ſi ep̄us in parochia plebani ſui delinquat. Hugo. vero dicit contrarium. qꝛ talis non ligatur ſententia iudicis. Tunc enim verum diceret Laur. ſed l gatur ſententia canonis.ꝛ quia ſcienter incidit in factum dam natum.z4.q.i,c.j,z,ꝛ.3. Vnde tum ratione

canonis. tum rõne delicti per canonē iā dam nati incipit esse inferior Secūdū vero hō.su periores vel pares dignitate vt archiepi ꝛ epi etiā exempti extranei quibus.s.nō subest eps qui dictū canonē ꝑmulgauit ligātur snia tali Jlle aūt cui subest vt metropolitanꝰ propriuſ ꝛ exempti nō ligātur.ex̄ de maio.ꝛ obe. cū inferior. Quid si epus excōmunicet oēs qui interpellabūt de turpitudine moniales quas consecrat in dioc.sua: Nunquid qũcunqꝫ vel vbicūqꝫ venerint aliqui ꝯtra hiꝰ sniam erunt excōmunicati: R°. ꝙ parochiani illiꝰ epi vbicunqꝫ fecerint ꝯtra sentētiā hiꝰ siue in diocesi excōmunicātis siue alibi erūt excōmunicati. Alieni aūt parochiani nō:nisi talia fecerit in diocesi excōmunicātur.qꝛ cū hoc i diocesi alteriꝰ epi faciūt nō sunt subditi excōicantis ratione diocesis vel loci in quo delinquunt. Et sic exponitur illud extra.e.a nobis. Nūqd aliquis de nouo veniēs ad studiū portās arma anteq̄ꝫ sciat sniam cōtra portantes arma ꝑ epm loci latā icurrit excōicationē: R° Credo ꝙ nō si nihil penitꝰ de illa snia audiuit nec ꝑ famā nec aliť.qꝛ taľ hꝫ ꝓbabilē igñātiā ꝛ taľ ignorātia excusat vt habet ex̄ ð cle.ex.mi.aplice in tex.ꝛ glo. Si tamē clericus postq̄ꝫ in loco diu stetisset sniam ignoraret cōtra eū presumeretur ꝙ ex ignorantia affectata vel crassa vel supina esset. Quid si is qui taleꝫ canonem promulgauit dicendo excōico omnes illos qui furtum fecerint moriatur deponatur vel transferatur: Nūqd ē excōicatus qui postea furtū facit: R° ꝙ interdictū siue snia excōicatiōis simpliciť lata nō durat vltra tēpꝰ proferentis:nisi successor ꝯfirmet eā ꝛ habeat ratā. Sed cū diffiniendo statutū aliqð siue decretū facit:ligat etiā post eius decessum.quia statuta talia sunt ꝑpetua:ex̄ de offi.le.c.vlti.ꝛ ff.de offi.prefec.vrbis.l.i.§.vlt.nisi per successorē reuocetur expsse.extra de loca.vīa. Hec notātur extra eo.a nobis.in gl.Et idem dicit host. Utrū aliquis a seipso possit excōmunicari: R° Cū per iurisdictionē constituatur aliquis in gradu supioritatis respectu eius ī quē hꝫ iurisdictionē quia ē iudex eius:iō nullus habet iurisdictionē in seipm vel superiorē vel parē:ꝛ ꝑ ꝯsequēs nullus pōt excōicare seipm.4.q.4.c.i.nec superiorē.extra de mai. ꝛ obe.cū inferior.nec parē.extra de elec.innotuit.§.quāuis. Utrū vniuersitas aliq̄ possit excōicari: R° Excōicari nō debet aliqs nisi pro peccato mortali.Peccatū aūt i actu cōsistit.Actus aūt nō ē cōitatis sed singularium ꝑsonaꝝ ut frequēter dꝛ. Et iō singuli possūt excōicari nō aūt cōitas ipa.Et si aliqñ fit actꝰ alicuius totius multitudinis:vt quādo multi nauē trahūt:qꝛ nullus per se trahere posset nō est tñ probabile ꝙ aliqua cōitas i toto malo consentiat:quin aliquis dissentiat. Et qꝛ non est dei qui iudicat omnem terrā vt condēnet iustū cū impio vt dꝛ Gen̄.18.iō ecclesia que iudiciū dei imitari debet ꝓuide statuit vt cōmunitas non excōicetur.Sic ergo vniuersitas non est excōmunicanda nec etiam collegium.qꝛ sic cōtingeret ligari inoxium.extra e.romana.§.vlt. Quid si sententia feratur in cōitate: Nūquid tenet: R°. Quidam dicūt ꝙ sic.quia multa ꝯtra prohibitionē fiūt que tamē facta tenēt lꝫ faciēs cōtra ꝓhibitionem grauiter peccet. Huius snie ē Ber. sup illo.c. romana in fi.ꝛ Jo.an.ibidē. Alij autē respicientes principaliter ad intentionē constituentis q̄ ē principaliꝰ ꝯsiderāda.C.de le.l.z. ꝛ ad hoc qð dicitur q̄si in fi.illius.c.romana. ibi penitꝰ prohibemꝰ.dicūt ꝙ nō tenet Al.per illā decre.romana.nō caueretur picūlo aiaꝝ qð tamē cauere eadē decretalis intendit. Et huius snie ē Ric.ꝛ Ho.in gl.ibidē. Jo.vero. iz.q.z.si eps.dicit ꝙ vniuersitas in qua sunt infantes vel alie ꝑsone discretione carētes nō pōt excōicari ꝛ si snia fuerit lata non tenebit. Si autē nō sunt ibi alique tales ꝑsone excōicari pōt. Utrū hñs priuilegiū ꝙ excōicari nō possit ab ordinario:excōicari possit ab eo: R°. Talis aut allegat priuilegiū in sui defensionē añq̄ꝫ snia feratur ꝯ eū.aut nō. Si sic non valet snīa ꝯ eū ab ordinario lata.Si non aut illud priuilegiū ē publicatū:aut nō. Si sic nō tenet snia.Si nō.aut ē notū iudici.aut non. Si sic nō valet snia extra de ap.si duobꝰ i tex. ꝛ expressius in gl.Si nō ē notū iudici nec priuilegiatus fuit in longo tenore libertatis illiꝰ tenet snia:ar.in.d.c.Qð credo intelligenduꝫ si iudex i ferēdo sniam seruauit iuris formā ꝛ si ferat sniam nō sub cōditione:sed absolute:ꝛ si nō ꝯtinetur i priuilegio ꝙ papa omnes snias si quas i posteꝝ cōtra ipm priuilegium ꝓmulgare ꝯtigerit:exnūc decernit irritas ꝛ inanes ꝛ eas penitus non tenere.Si etiā priuilegiatꝰ alleget priuilegiū nō publicatū nec iudici notū:nec fuit in longo tenore illius libertatis:ꝛ iudici petenti priuilegium sibi ostēdi nō vult priuilegium ostendere nec clausulā continentem libertatē suaꝫ tenet snia si feratur contra eum.extra de priui.cum persone.§. decernimus.Hoc habetur etiam de priuil.cum persone ecclesiastice.li.6.nec propter ostensionem priuilegij sequentem iudicabitur sentētie nulla fuisse nec etiā reuocāda:ar. extra de sen.ꝛ re iudi.suborta.vbi dꝛ:ꝙ si priuilegium

ante sniam nō fuit exhibitū ptextu priuilegij de nouo repti nō debet snia reuocari. Qd itel ligi debet nisi papa aliter ex grā faceret. Ad h nota: q exempti sm formā exemptōis sue nō pnt excōicari vel interdici ex̄ de priui. cū capel la. z. c. quanto l. Si tn̄ exemptus rōne vni⁹ ti tuli haberet bnficiū aliud rōne cui⁹ nō eēt ex emptus: rōne illius bnficij diocesani sentētijs subiacēt: vt p3 i. c. cū capella. Cauet aūt in d. c. quāto. q cū plati religiosos exēptos non pnt excōicare vel interdicere in odiū eo℞ vel fraudē priuilegio℞ ipo℞ nō interdicāt vel ex cōicent alios eisdē cōicātes. al' puniēdi sunt. Et dicit ibidē Ho. sup illud in fraudē. q eti am bona fide z cā iusticie faciende sicut nō li cet tales excōicare vel interdicere ita nec ali quid equipollēs facere. q2 ex quo denegatur vna via denegat̄ etiā oīs alia p quā ad idē per ueniri pōt. Nec ē aliquid in fraudē priuilegij attentandū: vt p3 ibidē. h neci fraudē cano nis. ex̄ de cōces. pben. ɔstitutus. Insup no ta: q oīa priuilegia cōcessa singularib⁹ psonis ecclesiasticis vel secularibus quibuscūq. q a quoq supple sm Jo. an. nisi a papa vel ei⁹ le gato de latere: ar. li. 6. de priui. si papa. z de. v. sig. veniēs. interdici vel excōmunicari nō pnt nec terre nec ecclesie eo℞ sub quacūq forma verbo℞ū cōcessa nō extendūt ad ordinario℞ū snias z processus: exceptis tm̄ priuilegijs: regi bus z reginis ac eo℞ filijs: necnō z religiosis. rōne ordinū vel loco℞ nec rōne persona℞ cō cessis. Hec li. 6. de priui. ne aliqui. Utrū ex cōicatus possit excōicari: R° q sic sm doc. fe re omnes. Et hoc ideo vt vel per eiusdem ex cōicationis iterationē ad maiorē sui confusi onē vt sic resiliat a peccato. vel propter alias cās. Et tunc tot sunt principales excōicatio nes quot sunt cāe pro quibus excōmunicat̄. Duplex ē enī effectus excōicationis. s. eiectio z ligatio. Quo ad primū semel excōicat⁹ non pōt amplius excōmunicari. Qui enī semel fo ras eijcit̄ amplius eijci nō pōt nisi reuertat̄. Quid enī ad nos de his qui foris sunt sm apo^{m}. z ex̄ de diuor. gaudemus. Quo ad 2^{m} vero potest ite℞ excōicari. Potest enī ligatus ampli⁹ ligari z foris posit⁹ diuti⁹ ex̄ teneri Et sm hoc excōicatus pōt quotiēs opus ē excōi cari siue pter eandē cām siue p diuersis. Et sic intellige illud ex̄. e. cū pro cā. z. c. officij. z si milia iura. Utrū mortu⁹ excōicari possit: R°. Excōicari pnt hoīes post mortē. s. heretici z scismatici: z qui hereticū istituūt heredē. 2o q. z. sane profert. z illi qui se occidūt volun tarie. 23. q. 5. placuit. Et isti excōmunicāt̄ nō q2 ista excōicatio sit eis pena vl' medicina: sed in detestationē criminis z ad terrorē alio℞u3 vnde quo ad hoc ē alijs medicia. Nec obstat illud. 24. q. z. dānationis. vbi dicitur viuen tes non mortuos soluere possumus vel liga re. Nā ibidem sequitur. Uerū h non est de oi crimine intelligendum. Sunt. n. quedā cria de quibus post mortē etiā accusari potest qui libet vel dānari. vt heresis. Hec Ricar. 4. di. 18. q. 5. ar. 4.

De causis excommunicationis ti. 7°.

Einde ɔsiderandū est quibus ex causis ferenda est snia excōicationis. Et circa h que rūtur plura. s. Utrū aliquis p tpali dāno debe at excōicari: R°. Per excommunicationē iu dex ecclesiasticus excommunicatos excludit a regno dei quodāmodo. Uñ cū non debeat excludere a regno nisi idignos ut patuit ē ex diffinitione clauis. nec aliquis reddatur īdi gnus nisi charitatē amiserit p peccatū morta le que ē via ducēs ad regnū: ideo nullus deb3 excommunicari nisi p peccato mortali. ii. q. 3 nemo. Et q2 ī dānificādo aliquē corpalit̄: vel in rebus corporalib⁹ aliqs mortalit̄ peccat z ɔ charitatē facit. ideo p dāno tpali illato ec clesia pōt aliquē excommunicare. Sed q2 ex communicatio ē grauissima pena℞ qs ecclia inferre pōt. 24. q. 3. corripiantur. pene āt me dicine sunt sm phm. z. ethi. sapiētis aūt me dici ē a leuiorib⁹ incipe medicinis z min⁹ pi culosis. ideo excommunicatio infligi non d3 alicui etiā p peccato mortali nisi ɔtumax fue rit. ii. q. 3. absit. Sed ɔtumax multipliciť dici tur. Est enī ɔtumax aliqs si citat⁹ nō ɔparuit vel si veniēs ñ rñdit. vel si veniēs z rñdēs illi cētiat⁹ recedit. Patēt hec oīa. ii. q. 3. certum ē. z. c. epi. z. c. nemo. Item ɔmittitur ɔtumacia aliqñ ī latēdo: vel ī absentādo: vel ne citatio p ueniat ad eū pcurādo. ex̄ ut li. nō ɔte. qñ fre quēter. vel ñ restituēdo. ff. de rei ven. q̄ resti tuere. vel nō satisfaciēdo de offensa siue deli cto. ex̄ de v. sig. ex pte. vel nō exhibēdo. ff. ō āp. credito℞. §. iussus. vel pniam ñ agēdo. 32. q. 5. pceptū. z ex̄ de spon. ad audiētiā. vel al' non obediēdo: ut ex̄ ō maio. z obe. si qs. Qd ḡ di citur. ii. q. 3. certū ē p his trib⁹ criīb⁹ aliquē excōicari debere. expone. i. pro trib⁹ speciebus ɔtumacie. h z pro alijs de quibus dictū ē. Hec Host. Qñ ḡ fuerit aliqs vocat⁹ vel admonit⁹ trib⁹ edictis vel vno pēptorio p oibus: pōt si ɔtumax fuerit excommunicari: non distincto vtru3 pro magna cā vel pua fiat vocatio sm

Ray. Citat⁹ gñ d₃ excõicari nec ei⁹ aduersarius i possessionẽ mitti nisi p⁹ citationẽ trinã vel vnã pemptoriã. 24. q. 3. de illicita. ꝛ ex. e. sacro. Si tñ ad solã citationẽ nõ venerit ꝯdẽnabit i expensis alteri pti in 2ᵃ citatiõe cũ venerit: ex de pcur. q̃relã. vbi de h. ꝛ de pba. qm̃. 5. i glo. Sed ꝛ i diuersis casib⁹ ifligit a iure vt dictũ ẽ s. qd nec sine ꝯtumacia ẽ. Nã ꝛ q̃ venerit ꝯ ius ꝯtumax dici põt. ꝛ etiã furiosus ex de tẽp. ordi. vel nõ ẽ cõpos. Hec Host. Mior etiã excõicatio p ꝯtumacia iponi põt. 5. q. 2. p̃senti. Põt etiã iponi p alijs culpis. Et h duobus modis. s. p aliquibus culpis ꝯmissis noie pene ad tẽpus a iudice ifligende. di. 86. tãta. ꝛ noie pene a sacerdote iponẽde p pe. di. i. i actione. Qñq₃ etiã sine culpa l₃ nõ sine cã. Intellige sine culpa ppria h nõ sine culpa dñi vł patrisfami. vel principis. Hec Host. Qr autẽ dixi supra quel:bet subditũ posse excõicari p ꝯtumacia intelligendũ ẽ generalit̃ vbicunq₃ s. subditus iustis preceptis iudicis renuit obedire. Hec Host. Quid si ep̃s excõicet cleri cũ suũp eo q ñ obedit ei pcipiẽti q det libros suos nepoti eius: vel q resignet ecclesie sue ut alij ꝯferat:⁹ Rñdet Host. ꝛ Inn. sup. c. inquisitioni. q si tale mandatũ grauamẽ contineat snia tamẽ ligat. Participans tñ in hoc s. ei cõsulendo vel ał assistendo non incidit propter hoc in maiorem excõmunicationẽ: q2 nõ participat ei in aliquo crimine: sed incidit in minorem fm Inno. Sed fm Host. forte nec in minorem: dũmodo ał non excedat. Et idẽ est vbicũq₃ de iniusto mandato notorio liquet.

Utrum vxor sit excõmunicãda pro peccato viri:⁹ R⁹ Ex quo vt dictũ ẽ nõ nisi p mortali debet imponi excõicatio: ꝛ illis qui non pñt aliter corrigi. ii. q. 3. nemo episcoporũ. peccatũ vero viri nõ est peccatũ vxoris: ꝛ ideo vxor ñ debet excõicari pro peccato viri nisi eẽt particeps criminis. sed tunc excõicaretur pro peccato suo. Similiter filius nõ debet excõicari pro peccato patris: nec seruus p peccato dñi. 24. q. 3. si habes. §. ut ergo. vbi dicitur q illicite excõmunicatur quis pro peccato alterius. nẽc aliqua ratione nituntur qui pro peccato vnius in totam familiam excõmunicationis sententiam ferunt. Sed nõne fuit excõicata familia bonifacij pro eo quia oblatiões familie eius nõ recipiebãtur. 17. q. 4. miror. R⁹ Hoc factum fuit tantum ad cõfusionẽ domini. sicut etia₃ non recipiuntur oblationes raptorũ: licet nõ sint excõmunicati: ut p₃. di. 90. oblationes. ꝛ. ii. q. 3. quoniã multos. i glo

Utrum dominus iuste possit excõmunicari pro peccato populi sui:⁹ R⁹ q non nisi cõmittendo vel omittendo particeps esset peccati populi. Si enim princeps notabiliter negligens vel remissus fuerit in regimine populi: ita q propter hoc populus labatur in publica crimina maxime contra ecclesiã: si sufficiẽter admonitus suã negligentiã emendare non curauerit excõmunicari iuste poterit. h tũc non excommunicabitur pro peccato subditorum sed pro peccato suo. Hec Ric. 4. di. 18. q. 3. ar. 4. c. Ad hoc nota: q omnes qui prohibiti vel non permissi preter auctoritatem pape vł episcopi catholici publice vel priuate predicationis officium vsurpare presumunt: debent excommunicari. ꝛ nisi q̃cito resipuerint punientur alia pena competenti. extra de hereti. excommunicamus. §. quia vero.

De forma excommunicandi. ti. 8⁹.

Ostea cõsiderãdum ẽ de forma excõmunicãdi. s. qualiter snia excõicationis ẽ ferẽda. Ad hoc aũt q ŏbite ferat̃ oportet eã ita ferri q teneat: ꝛ q ñ sit nulla. Oportet etiã q sit iusta ał eã ferẽs esset dignus magna pena. Et ideo circa hoc primo cõsiderandũ ẽ quãdo: siue que snia ẽ nulla. 2° q̃ snia est iusta: ꝛ que ĩiusta. 3° qua pena debeat puniri qui ĩiuste excõmunicat. 4° qñ: siue que snia ferri dicitur a iudice ꝛ qualiter ẽ ferẽda. 5° quõ ꝛ quando dicitur snia ferri a iure.

Circa primũ sciendũ: q snia excommunicationis dicitur esse nulla: siue inualida siue non tenere in multis casibus. Unus ẽ quãdo snia excõmunicationis lata fuit post appellationem legitime factã. ex de ap. dilectis. Tamen aliquando lata post appellationẽ legitiẽ factã tenet. Puta si duo adiuicẽ litigẽt: ꝛ vn⁹ appellet ad iudicẽ imediatũ: ꝛ alt̃ ad papã. ꝛ ille q̃ appellauit ad iudicẽ prosequatur a ppellationem ꝛ citari faciat alterũ tacito q appellauit ad papã: si ille legitime citatus nõ venerit vel responsionẽ nõ miserit si excõmunicetur a iudice tenebit excõmunicatio nisi iudex sciuerit eũ ad papã appellasse. ex de ap. si duobus. 2⁹ ẽ qñ error intolerabilis in snia fuit expressus. ex de offi. dele. cũ contingat. ꝛ ex. e. p tuas. §. nos igit̃. ꝛ li. 6. e. venerabilib⁹. §. pe. ꝛ vł. Põt aũt dici ĩtolerabilis error fm Host. gof. ꝛ ber. quodlib₃ pctm̃ mortale: ut si ep̃us dicat. excõico te nisi p tali hẽtico celebraueris ii. q. 3. si q̃s ep̃s. vel q2 credis i deũ. vł q2 pnia₃ agis. vel q2 nõ furaris. vel silẽ qd notoriũ est. pctm̃ eẽ. ii. q. 3. si is q̃ pest. ꝛ duob⁹. c. seq̃ntib⁹

vel si precipiat aliqd ipossibile vel turpe ex. d pactis.c.vl.ar.5.ex d codi.appo.c.vl.i fi. Potest etiā dici itolerabilis error cū expsse ɔtra ius pnūciat:ut si eps excōicauit subditū suū q nō soluerat.io. in quib' fuerat die feriato snialiter ɔdēnatus.z.q.6 §.diffinitiua.v.itez si snia.τ ex de ferijs.c.vlt. Nota sm ber. ex.e. sup.c.p tuas.si excōicās pnūciat ɔ ius τ errorē exprimit i snia nō tenet snia. Si vero ɔ ius pnūciat:nō tn̄ errorē i snia exprimat: tz snia nisi fuerit appellatū ab ea. 3' casus si ille qui tulit sniam nō sit iudex ei' ɔ quē tulit sniam. ex de ɔsue.c.3. 4' si sit iudex sed tn̄ excōicat' z4.q.i.audiuimus. 5' qn̄ delegatus excommunicat aliquē ɔ intentionē delegantis. ex. de pben.c.vlt. Vn̄ si delegatus aliqd fieri pcipiat s iniuste τ idō excōicet:nulla ē snia:vt patet in.c.predicto. Aliud tn̄ ē de ordinario:q eius iurisdictio ē latior τ firmior. Hec Host.
6' ē cū ab itruso vel a iurisdictione suspēso snia fertur:ex de elec.nosti. 7' cū fert a violante interdictū hois:ex de exces.pla.tanta.
8' qn̄ fertur i pticipātes nulla pmissa monitione.li.6.c.statuim'. 9' cū platus excōicat subditū suū ɔ tenorē priuilegij sui:ex. de puil. cū capella.τ hoc siue directe vel idirecte:vt cū excōicat cōicantes sibi volēs eneruare vi priuilegij sui.ex de priuil.quāto i tex.τ gl. io' cū eps excedit in exactione pcurationis: τ quia sibi nō paretur excōicat ex. de exces.pla.cum ad quorundā. Nota q hoc.c.cū ad quorūdaz sm Ber.cōtinet ius speciale.s.priuilegiatorū super hoc a papa. Vn̄ sm eū sententia contra alios lata teneret licet iniusta eēt. Secunduz vero alios ɔtinet ius cōe. Et hoc videtur velle gof. Inno.vero τ Host.dicūt ibidē:q si eps excōmunicet dicēdo sic.excommunico te q denegas debitam procurationē:snia tenet:nisi ille super hoc sit specialiter priuilegiatus. Si vero excōmunicet sic dicendo.excommunico te q nō vis me procurare cum centū equitaturis:nō tenet.q errorē intolerabilē cōtinet
ii' ē:cū quis supponit se ptectioni romane ecclesie:nō tn̄ appellat ex simplicitate: ex d appel.ad audiētiā. iz' cū excōicatio fertur contra aliquē postq̄ iter arripuit ad papā: ex de ap.dilecti.z.i tex.τ glo. Et hoc itelligitur sm ber.qn̄ post litē motā iuit ad curiā. Secus ē si añ. Nō ē tn̄ ita de archiepo:q papa vocat' ē in plenitudinē ptātis.alij i ptē sollicitudinis
i3' si snia feratur a delegato ipetrato ab excōicato i cāu nō pmisso.li.6.d rescrip.c.i. i4' si feratur cōtra aliquē p eo q statum sue ecclesie vel monasterij siue loci siue psonar τ rerū ipius exposuit supiori vel sedis aplice legato vel iquisitori a sede aplica deputato:vl' alij cuicūq psone p quā ad pdictor noticiā valet puenire li.6.de of.or.q plerique. i5' qn̄ fertur snia ɔ pticipātes:τ nō fuerūt moniti noiatim li.6.e.ɔstitutionē. De hoc infra ti.ii. Hos casus oēs ponit.Jo.an.li.6.eo.pn̄ti.exceptis.ii. iz.τ.i3.in fi. In oibus his snia nō ē timenda. Et primi duo casus ponūtur cōiter ab oibus Quinq vero sequētes ponūtur ab Hosti.in sum ti.de cle.excō.τ a Gar.li.6.sup decretalē Greg.io.pn̄ti.8' vero τ 9' ponūtur a Gar.ibidē.io' vero τ ii' ponūtur in sum. Gof.iz.i gl. ber.i3' τ i4' τ i5' habētur.li.6.vt pallegatum ē. In oibus tn̄ his si petatur absolutio ad cautelā nō ē denegāda.li.6.c.solet. Quid d excōicatione p vi vel p metū extorta? Nūqd tz? Videtur q nō.q absolo ab ecclesia sic extorta nō valet:ut patet li.6.de his que vi absolutionis τ dn̄s ius ligandi τ absoluēdi par esse voluit:vt di d pe.di.i.verbū. Sed sm Guil. ɔtrariū ē vez.ii.q.3.q̄tuor. Pōt tn̄ p exceptionē elidi:vt ibi nō.ar.ff.d fur.iterdū. Hec Jo. an. Quid si in snia expmatur manifeste error facti.ut si dicat epus.excōico te q fecisti furtū: Nūquid tenet hi' excōicatio? R° Licet quidā dixerit q nō tenet:tuti' ē tn̄ dicere q tenet.q nō ē ibi expressus intolerabilis error. Talis eni cā possibilis ē lz falsa τ snia siue iusta siue iniusta ē timēda.ii.q .3.c.i. Vn̄ tutius ē q absoluatur q̊ ad ecclesiā vel saltē ad cautelā.lz q̊ ad deū nō sit ligat' nisi ɔtēnat: vt ex e.p tuas.§.nos igitur.in tex.τ glo.τ. z4.q.3. notādū i fi. Et idē dicit Host.in.c. per tuas τ Inn.ex de of.ord.in.c.ex pte τ Gof. Quid si eps i subditū sniam excōicatiōis ferat sub ɔditōe s añq ɔditio existat subdit' ei' eē desinat? R° Hosti. ex de ap.pterea.z.dic q tenet snia nisi pēdēte ɔditōe appellet.extra d of.le. c.fi. Et idem dicit Inno.τ ber.in.d.c. pterea. Archidi.aūt tenet ɔriū li.6.de ɔsti.c.z. Quid si snia excōicationis sub ɔditōe vel' i diē certū ferat: Nūqd talis snia ligat añq ɔditio vl' dies extet? R° q nō extra de ap. pterea. z.τ extra.e.a nobis.idq si pēdēte ɔditiōe vel añ diē illū appelletur appellatio tz τ ipedit effectum snie:ɔditione etiā vel die postea adueniente τ exn̄te:ut dictū ē.c. pterea. Sz si pure feratur snia nō releuaretur pter appellationē:extra de ap.pastoralis.transferret tn̄ cāe cognitōez in superiorem. Sic intellige illud extra.e. per tuas.τ de offi.ordi.ad reprimendam. §. tu vero. Hec Hostien. Esto q aliquis excōmunicetur post appellationem non tamen prosequitur eam.nunquid rata manebit sentētia? R° q nō Aut enim appellatio tenuit aut non

Si sic. excommunicatio postea nulla fuit ipo iure: extra. e. p tuas. et ita siue prosequatur appellationem siue nõ nõ efficitur prima aliqua. 16. q. 3. c. placuit. §. pöt. et li. 6. e. licet. i prin. Si nõ tenuit. g excommunicatio prima facta statim tenuit. Et ita est aliud de sententia excõmunicationis q̃ de alijs sententijs. qz effect⁹ aliarum sententiaruz suspendit si appellatur ff. ad turpil. l. i. in fi. nõ aũt effectus excommunicationis ex. de ap. pastoralis. Hec eo. ti. sepe contingit in glo. Nũc aũt expressum ẽ i nouo iure li. 6. e. licet. q excõmunicatus nominati vel specialiter et expresse post appellationẽ legitimã. i. ex vera et legitima cã interpositam si illam appellationẽ infra tempus ad eã prosequendam ab homine vel a iure statutum non fuerit vt debuit prosecutus lz propter talẽ negligentiã illa sententia non conualescat: tamen lapso termino illo debebit publice nunciari excõmunicatus et vitari tã in iudicialibus q̃ in extraiudicialibus et remoueri a legitimis actibus: donec de ipius sentẽtie nullitate docuerit. Expone fm Jo. an. i. docere inceperit. qz pendente probationis articulo non repellitur ab extraiudicialibus legitimis actibus. Et sic cessabit contrariũ de decretali li. 6. e. solet. in fine. Vel dic illud. c. solet habere locum in eo qui debito tempore prosequitur appellationem. et hoc. c. licet. in eo qui neglexit prosequi. et ita in penam vitabitur i extra iudicialibus donec docuerit et c. Et hoc modo hoc verbum proprie stabit Ex predictis patet q non sequitur: iste ẽ denũciatus excõmunicatus. ergo est excõmunicatus in. d. eni c. licet. denũciatur excommunicatus qui forte nõ est excomunicatus. Hec Jo. an. Quid si quis excommunicetur post appellationem probabilem? R̷. Determinatio an teneat talis excommunicatio vel non pendet ex euẽtu futuro. sicut et ex euentu futuro pẽdet an matrimonium teneat vel non: extra de fri. et male. fraternitatis. Unde hec non valet. Jste est excommunicatus post appellationez probabilem: que si probata esset excommunicatio nulla esset. ergo excommunicatio nulla ẽ. Jmmo debet inferri. ergo pro excõmunicato non est habendus. tamen vere est excommunicat⁹ quia sententia excommunicationis statim ligat: vel statim nulla est. Si tamen medio tempore ecclesiam esset adeptus: non videtur q esset ea priuandus. quia probabilis error euz excusat: extra. eo. sacro. cum interim licite cõmunicetur ei in omnibus sacris: extra de appella. dilectis. et quicquid tunc facit valet. 3. q. 7. tria. §. nullum. Item quia medio tẽpore integer est status. ff. nihil inno. ap. pen. l. vna. §. integer. nec damnatus dicitur qui appellauit. ff. de pe. l. z. §. etiam. Hec Jo. an. et habentur. extra de ap. pastoralis i gl. penl. Quid si excõmunico te si habes res furtiuas? Nunquid per appellationẽ suspendetur effect⁹ sententie huius? R̷. q non. quia conditio de presenti non moratur obligationem. ff. de. §. ob. conditio. Unde cum certum sit in rerum natura vtrum habeas vel non: certum est excõmunicationem tenere si habes. insti. de §. ob. §. conditiones. et ideo non impeditur per appellationem. extra de ap. pastoralis. Tamen donec specialiter denũciat⁹ fueris si sit occultum ecclesia non poterit te vitare: quia nõ iudicat d occultis. sed de⁹ apud quẽ quãtũcũqz fueris occultus es ligat⁹. ex. c. a nobis. z. et de simo. sicut nobis. in fi. Hec. Hosti. Quid si excõico te si appellas? R̷. Ocito te paras ad appellandũ excommunicatus es. Sec' ẽ si dicero excõmunico te si appellaueris. Hec eni appellatio impediret effectum: ar. ff. de. §. ob. si quis stipulatus. fm Gof. Sed certe idez videtur hic et in primo mẽbro. quia verba cum effectu sunt intelligẽda. ex. de §. sig. i his Igitur si se paret ad appellandũ et nõ appellauit nõ ẽ excõmunicatus: qz nõ appellat s vult appellare. ex de spon. c. fi. g effectus appellatiõis et snie ɔcurrũt simul et i vno et eodẽ momento pficiũtur. Et sic videt: q in vtroqz cãu vnum impediat alterum ita q fm hoc non valet sẽtentia impediente appellatione. nec appellatio ipediente snia. Quid g dicemus? R̷. Si appellatio ẽ iusta non tenet snia. si vero ẽ friuola tenet snia. Et hoc debz p supiorẽ iudicẽ determinari: ar. ex. de ap. pastoralis. et. c. cum specialis. Hec Hosti. Quid g si dico. excõmunico te si paraueris te ad appellandum? R̷. Secũdũ opi. Gof. pmissam Hec qõ est expedita. Ut eni patet ibi q̃cito te paras excõicatus es. Jn omnibus tñ his questionibus et similibus videtur q snia non teneat. Cũ eni quilibet oppressus possit appellare. z. q. 6. oĩs oppressus. nec ferri debeat sententia nisi monitione premissa et ex rõnabili cã. extra de ap. cũ spãli. et ex. e. sacro. et etiam hodie in scriptis cuius scripture exemplũ excõmunicator iubetur infra mensem tradere requirenti. alr p mẽsem vnũ ab ingressu ecclesie et a diuinis officijs nouerit se suspensum: et snia p supiorez sine difficultate qualibet relaxata: grauato in expensis et interesse canonice condemnetur. alr etiã puniendus aĩaduersione condigna: extra. e. cũ medicinalis. li. 6. Unde nihil aliđ ẽ dicere ut videt: excõmunico te si appellas vel

si te ad appellandũ paras: nisi excõmunico te si iure cõi tibi cõpetenti vtaris. Et sic hec snĩa videt patenter errorẽ intolerabilẽ continere ita etiã q nõ eget alia probatõe nisi visione vl' pbatõne platõnis snĩe. Nã ipa manifeste ostẽdit se erroneã. g nulla ẽ. ex̃ de exces. prela. cuz quorũdã. 7 ex̃. e. p tuas. §. nos igit. Hodie etiam si excõicat' h asseuerãs petẽs absolutõem ad cautelã nõ obstãte cõtradictõne plati nisi forte infra octo dies pbet ipm p notoria cã fuisse ligatũ: absolutionẽ interim ex iudiciũ cõsequet. ex̃ li. 6. e. solet a nõnullis. vbi dicit: q episcopi eorũq superiores suspensionẽ iuris nõ incurrunt nec interdicti: vbi de ipsis non cauetur expresse. qd tamẽ ad snĩas iferiorum epis restringitur: extra. e. quia periculosum. Sed per ius antiquũ poterat facere hoc metropolitanus ex quo nõ esset notoriũ: nisi forte a correctione vel alio casu non concesso fieret appellatio. extra de appel. peruenit. i. In talibus enim casibus sententia teneret 7 appellatio ñ valeret. eo. ti. cum speciali. §. porro. Hec Hosti. Quid si dico suffraganeo meo. excõico te si talem excõicas: R°. Quamcito suffraganeus incipit proferre verba apta ad excõicandum ipse ligatur. ideo non ligat. 24. q. i. audiuimus. Secus est si dico. excommunico te si talem excommunicaueris. quia tunc sententia episcopi tenebit si excõmunicauerit: s ipse post excommunicationem excõmunicatus erit. Vel dic q si ego cogitaui in mea sententia de effectu sententie episcopi suffraganei mei: tunc episcopus ligat 7 ligatur. Si autem de verbis tñ tunc ligatur 7 non ligat. C. si mancipium. ita al'. fu. ne. psti. l. vlti. 7 pe. fm Gof. Sed quomodo cõstabit de mea intẽtione: non nisi per deuz 7 me. extra de iudi. nouit. sic ex postfacto erit in potestate mea huic vel illi gratificare. qd non est dicenduz. Ideo in hac. q. dicendũ sicut dictum est in. q. proxima premissa. qr ei omnino similis inuenitur Hec supradicta Hosti. in sum. ti. de sen. 7 re. iudi. Pone: aliquem epm esse depositum: 7 ille statim post sententiam appellat. appellatõne pendente subditum suũ excõicat. nunqd talis excõicatio tenet: R° fm Tan. Ex quo appellauit: in officio suo remansit. quia q̃ appellat non dicitur damnatus. ff. de pe. l. z. §. vlti. Et interim est integer eius status: vt interim fungatur honoribus. ff. appella. interpo. nihil. inno. l. vna. §. integer. Et ideo siue prosequat appellationẽ siue non: excõicatio tenuit. Si vero non appellauit snĩe acquieuit: 7 sic per sententiam omnem iurisdictionem amisit: 7 ita si sententiam postea tulit nulla fuit Inno. tamen aliter dixit. sed sentẽtia Tan est melior fm Ber. extra de appella. sepe contingit. Quid si quis excommunicetur nisi in termino sibi prefixo venerit nulla exceptõne facta: Nunquid excommunicatus eris si venire non potueris: R° q non: saltem quo ad deum. quia impossibile preceptum non ligat ff. que sen. sine ap. rescin. l. paulus. Sed quia ecclesia illud ignorat de impedimento doceat 7 absoluetur sine difficultate 7 grauamie ar. extra. e. sacro. Hec extra de testi. co. cum super in glo. Quid si aliquis in iudicio debitum aliquod sit confessus vel ad ipsum condemnatus 7 iudex precipiat ei q satisfaciat ĩfra certum terminum alias sit excõicatus: Nunquid si is qui tenetur terminum prorogauerit excõicatus erit si in termino non soluerit quem iudex statuit: Rñdet Inno. extra de appel. preterea. z. q nõ est cõtumax. ii. q. 3. certum. Sed si adueniẽte termino progatẽ is non soluerit: excõicat' erit: ar. ff. de precario. sed si manẽte. qr termin' videtur progat' cũ suis accessorijs. Et vident partes posse prorogare terminũ in sui fauorẽ a iudice assignatum. ff. si quis cautõibus. l. z. Alij dicunt contrarium nisi iudex consentiat prorogatõi. Et hoc dicit hosti. in. c. preterea. esse tut' quo ad sententiã excommunicationis: 7 sic esse tenendum. Dicit etiam Inno. ibidez. q si primas reputet sibi in termino satisfactũ: nõ est excõcatus. ff. de pig. si esse 7c̃.

Equitur videre de z° arti. s. que snĩa dicit esse iniusta. Circa qd sciendum q snĩa excõicationis dicitur esse iniusta tripliciter. s. ex cã. aĩo. 7 ordine. Ex cã: qr vel in snĩa nulla cã pretendit. vel si pretẽdit ẽ tñ nõ est vã. vel qr si etiã sit vera tñ nõ ẽ sufficiens: 7 manifeste corã eo probata. ex̃. e. sacro. §. i. in tex. 7 glo. Ex aĩo aũt dicit iniusta qñ si cã exprimat vã 7 rõnabilis: excõicat tñ non ad correctõez nec ex zelo iusticie s indignatõis ĩuidie vl' odij fomite: vl' pcio vl' fauore aduersariorum eã pmulgat. ii. q. 3. illa ira. 7 li. 6. e. Inno. 4°. c. cũ medicial'. Jõ tũc cõsiliũ ẽ: q si qs offẽdat nõ p se s p aliũ q̃ charitate moueat snĩaz pmulget. vel si p se velit h facere ñ faciat h admin' dũ mouet: s pmittat motũ forte coleri cũ aliquãtulũ reside. Ex ordine võ dr snĩa iniusta: qñ etsi cã vã ptẽdat 7 pferens charitate moueat nõ tñ pcessit monitio competens seu canonica. vel non fuit facta coram personis idoneis per quas probari possit si oportuerit ex̃. e. sacro. 7. c. statutum. Inno. 4. que habet in. 6. Alias nõ crederet ei in piudiciũ alterius vt dr ibidẽ in glo. ex̃ de pba. qñ. 3. Et dicitur

cōpetens fm ber. monitio trina per c. iz. q. z. i digne. fm vero hosti. dicit cōpetēs ad arbitriū iudicis siue trina siue vna p oibus maxie i notorijs. z4. q. 3. d illicita. Et hec opinio fuit cōfirmata postea p Grego. io. in li. 6. e. cōstitutōnē. Itē dr eē monitio cōpetēs siue canonica si alijs rite seruatis q̄ seruari debet in ferēdo sniam excōicationis. z illi q̄ mouent noiatim exprimant. Et h ē ver q̄ñ iudex vult ferre sniā in pticipātes cū excōicatis ab eo in locutōe z alijs quib⁹ ligat hō pticipās excōicato excōicatōe minori a iure. Aliter. n. nō tenet snia lata ꝯ tales li. 6. e. Grego. io. cōstitutōem. Et expone fm Gar. noiatiz. i. pprio noie vl' alijs circūstātijs indubitabilib⁹. ex̄ de testi. lz. z. §. vl. v. preterea. Hec Gar. Itē iudices siue vtant trib⁹ monitionib⁹ siue vna p oib⁹: hodie dare debēt cōpetētia interualla aliquoꝝ dieꝝ inter monitōes. i. inter monitōem z monitōem q̄s statuūt iura pmitti nisi facti necessitas ea. s. i teruualla aliter suaserit moderāda. li. 6. e. gre. io. cōstitutionē. aliter. i. fm glo. q̄ dēt minora interualla. Facti necessitas diceret si dilatio periculosa esset: z aliquod malū fieret si cōpetentia interualla cōcederet: vt q: forte ad arma iretur: z aliqua res forte destrueret. z iudex debet talib⁹ obuiare. ff. de vsufruc. equissimū. Sed si tñ fuerit vna monitio quō erūt cōpetentia interualla inter monitionē z monitionē? R°. Erit inter monitionē z sentētiā Que vero sint cōpetentia interualla extimabitur arbitrio iudicis. ex̄ de ap. cū sit romana Hec Gar. Hodie etiā talis ordo tradit: vt licentia in scriptis feratur: z causa ibi exprimatur z excōicans exemplū huius scripture infra mensem excōicato tradere teneatur si super hoc fuerit requisitus. Currit autem mensis fm Hosti. a tēpore requisitionis facte ab excōicato. Et fm Jo. an. per hoc q̄ dicit excōicato in singulari videtur loqui in casu cū excōicatur certa persona. Et hoc est ver quo ad traditionē exempli. Scdm tñ Inno. z Hosti. locū habet siue certa z spālis detur snia siue generalis z incerta: dūmodo petat exemplū is qui sub generali z incerta clausula poterat cōprehendi. Sup requisitōne vero facta si forte negaretur vt conuinci forte possit facilius requisitus fiat publicū instrumētum vel littere testimoniales: tñ cū sigillo auctentico. Illud habetur. li. 6. e. Inno. c. cū medicinalis. §. i. Siquis aūt defect⁹ sup predictis notari valeat: sententia dicet iniusta. sicut de his trib⁹ modis plene probatur. ii. q. 3. c. si eps forte iracundus. Quantumcūq3 aūt est iniusta sentētia: dū3 tamen non sit nulla tenenda est z timenda. ii. q. 3. §. i. c. i. z. c. si quid ergo iniuste d ijcit. quod est speciale in hac sententia. Nam alias snia nulla esset: nisi ordo iudiciarius seruaret. C. de sen. pla. Tenet aūt quo ad ecclesiam militantem que frequenter fallitur. z4. q. 3. siquis non recto. sed non ligat q̄tū ad deum qui nunq̄ fallit neq3 fallit. ex̄. e. a nobis. Quod intelligit nisi cōtēnat: vt dicet infra cū aget de dānis z incōmodis que quis incurrit ex excōicatōe. Sed qd consiliū dabit iniuste excōicato? R°. Consulendū ē sibi p q̄ sustineat excōicationē patienter z humiliter et deuote: z se pñtet excōicatori offerens canonicam satisfactionē si offendit in aliquo z sic instanter petat absolui. Si ita fecerit ei ad meritum erit. Alias si contēneret mortalit peccaret. extra. e. per tuas. Nec tamen ex eo q̄ nō appellat infra. io. dies. nec ex eo q̄ absolui petit sui e acquiescit: q̄ iusta sit: quin eā postea i pugnare possit. In excōicationis enim sententia appellatio non prodest. quia effectus ei⁹ suspēdi non potest. extra de appel. pastoralis Nec est necessitas. quia per lapsum. x. dierū nec in rem iudicatā transit q: absolui potest etiam p⁹. x. dies. Nec aliquā infirmitatem sumit. Et ideo de iniusta excōicatione potest q̄s cōqueri qñcūq3 voluerit. extra. e. sacro. §. ver sed contra in glo. Et idē dicit Ray. z Hosti. Nota etiā: q̄ timor excōicationis equipatur metui qui cadit in constantē viꝝ: vñ non preiudicat. Itē excōicatio non dat iurisdictionē nec excōicator ex excōicatione acquirit possessionem. extra de resti. spo. olim inter. i tex. z glo. sed nonne in fi. Item pōt proponere q̄rimoniā contra excōicatorem corā superiore de iniusta excōicatōe. Siquis aūt excōicet aliquem sine causa manifesta. i. corā eo probata z rationabiliter z humiliter requisitus huiusmodi sniam non curauerit reuocare sine grauamine supple excōicati. quia expensas nullas debet propter hoc facere nec iurare si constet q̄ sit iniusta. nec excōmunicator sibi deb3 aliquid precipere. tunc excōmunicatus grauatus: superiori cōquerat de iniusta excōicatione qui si potest sine periculo more ad excōicatorem cū mandato suo remittat infra cōpetentē terminū absoluēdum. Alioquin ipe p se vel p aliū put viderit expedire sufficienti cautione recepta eum absoluat. extra. eo. sacro. §. caueat. in tex. z glo. vocata tamen pri⁹ parte aduersa si sit. alias excōmunicatore. li. 6. e. venerabilibus. Punitur etiam taliter excōicans multiplici pena: vt patet in. c. sequēti. S3 quare ecclesia statuit q̄ snia iniusta ligaret cū ipa alios in sua iusticia confouere

deberet.ex.e.de sup.neg.pla.l3.R°. Hoc fecit vt magis claues eccl'ie timerentur.ex.e.p tuas §.nos igit.v.ver.z in maiori reuerētia haberē tur:z vt bō per obedictie meritū cresceret: dū iniuste sentētie pareret.ii.q.3.qd ergo.

equit videre de 3°.s. qua pena punit excōicās iniuste siue ferēs sniam ex/cōicatōis iniustā. Circa qd sciēdū:q talis punit multiplicit. Primo punit q2 tene tur excōicato actōe iniuriar.ii.q.3.illud.z.c. temerari°.2° q2 ē puniēd° tāq̄ sacrileg°.2.q. 3.nō i ppetuū. Et he due pene forte spāliter lo cū hñt qñ snia ex aio ē iniusta.3° q2 carere d3 dominū cōione z arceri ab ingressu ecclesie q̄diu supiori fuerit visum equū.24.q.3. de il licita. Et hoc forte specialiter locū h3 qñ snia est illicita ex causa. 4° si ferat snia nō serua to ordine illius decretalis sacro. Qui ordo in hoc attendit.s.q admonitio canonica z corā testibus idoneis premittatur. Alias interdi/citur ei per mēsem vnū ingressus ecclesie ipo iure. Et hoc etiā si snia sit alias iusta ex.e. sa/cro.rñso.i. Quo.s.mense elapso restitutus ē ipso iure. Alia nihilominus pena mulctand° est si visum fuerit expedire:ar.di.81.si qui sūt. Sed fm hoc videtur:q per eandē sententiā simul priuetur ingressu ecclesie excōicans et excōicatus. Non tamen est ita:sed excōicat° priuatur per sententiā iudicis:iudex vero per sniam predicti.c.sacro. Idē est etiā si nō ferat in scriptis:vel si non conscribat cā excōicatio nis.vel si requisitus nō tradat exemplū snie infra mensem.ex.e.cū medicinalis. in tex.et glo. Et idem est quo ad tria proxime dicta d sententia interdicti z suspensionis:vt patet ibidē. Et intellige de interdicto vel suspensio ne a spūalibus. Secus si interdiceret ingres/sus ciuitatis vel pomerij fm Jo. an. Nota etiā fm Inno.z hosti sup.c.sacro.q sic suspen sus ab ingressu ecclesie non debet audire diui na in ecclesia:nec orare ibi:nec si moritur est in ecclesia vel cimiterio sepeliendus. Sed nūquid si iniuste excōicatus petat absolui sta tim ab excōicatore suspēso poterit absolui ab eo:' R°. Quidā dicunt q non.q2 cum ipe sit suspensus alium reconciliare nō pōt:ar.de cō se.di.4.sanctum est. Unde a superioribus tpe suspensionis excōicatoris debet absolui. Uel dic:q licet sit priuatus ingressu ecclesie p mē sem:nihilominus tamē retinet suā iurisdictō nem. Unde eū absoluere pōt. Hec Ber. sup d.c.sacro. 5° quādo cōtra excōicatorē cōsti/terit q snia sit iniusta ex cā:cōdēnat excōica tor ad interesse excōicato.alias nihilominus si culpe qualitas exigat vel postulauerit supio ris arbitrio puniendus:vt dicit in.d.c.sacro. §.cum aduersus. Et intellige si constiterit ex cōicatore pñte.q2 merita causar partiū asser tione pandunt.e x de re.in inte.cū ex litteris. vel etiā eo absente p contumaciam z lite non cōtestata.extra de ap.interposita.§.vlti. Si ta men pure ageretur ad snie reuocationē z nō ad iudicis punitionē:tunc non est necesse eū vocare.2.q.6.hoc z placuit. Expone etiā ad interesse.i.ad dāna que substinuit siue in sūp tibus siue in alijs. Et illa iuramēto declara/bit.2.q.i.in premijs.taxatōe iudicis premis/sa.extra de procu. constitutus. Sed nūqd extimabitur illud interesse.s.q eo electo cas/sata est electio,pter talē excōicationē:z q be/neficia adeptus fuisset:' R°. Dicit Jo.q sic. quia illud interesse est circa rem.i2.q.2.siqs de cle. Secus est quādo interesse est extra re3 ff.de act.emp.z vendi.si sterilis.§.cū per ven/ditorem. Sed Ber.non credit:q tale inter/esse debeat extimari nec in cōdēnationē veni/re.q2 ecclesia,pter hoc puniri non debet: sed forte puniretur si,pprium haberet. Hec Ber. in glo.io.super.d.c.sacro. Similiter quando sententia est iniusta,pter defectū ordinis iu ris.puta quia non est in scriptis lata vel excōi cationis cā non expresse conscripta:tunc supe rior ad quem recurritur sniam sine difficulta te relaxans:excōicatorē condēnare ad expen sas debet:z ad omne interesse sine difficultate idest sine grauamie excōicati z sine cāe cogni tione:cū cōtra cōstitutionē z ordinē iuris sit plata.extra.e.li.6.c.cū medicinalis.in tex.et glo. Quid si contra excōicationis sniam ni hil rōnabile fuerit ab excōicato cōquerente pbatū:' R°. Tunc excōicatus z sup iniusta ex cōicationis molestia per penam ad interesse: vel alias fm arbitriū superioris nisi forsan et ipsum.s.excōicatū,pbabilis error excuset.z su per eo pro quo iuste fuerat excōicat° per cau/tionem receptam satisfacere cogat:vel in pri stinam reducat sniam vsq ad satisfactione3 condignā inuiolabiliter obseruādā. extra.e. sacro.§.verū si contra. Sed quō probabilis error appellantē excusare potest:' R°. Forte cum credit non sufficienter probatū illud p quo excōicatur :qd tñ erat tale de quo aliqs bene dubitare poterat. Et hoc est argumētū bonum:q siquis habet,pbabilem cām litigan di non punitur in sūptibus litis. Hec in glo. d.§.ver si. Hodie autem non tantum ab i/gressu ecclesie sed etiam a diuinis officijs per mensem vnum ē suspensus.s.ille qui fert sen tentiam excōicationis vel interdicti vel suspē sionis:non seruato ordine supradicto scilicet

q̄ ferat sniam in scriptis et scribat cām snie: et tradat exēplū scripture infra mēsē si de hoc fuerit requisit⁹. Si aūt requisit⁹ nō fuerit pe na p̄dicta locū nō habebit fm Jo.an.li.6.d ap pel.ab eo. Et fm eūdē requisitio fiat et loco et tpe ɔgruis vt p3 ibidē et infra mēsem a die sē tētie sic.2.q.6.§.diffinitiua.v.iudicib⁹. Si au tē requirat p⁹ mēsē:nō h3 locū predicta pena sed nihilomin⁹ tenet dare sic cetera cāe acta ex̄ de pba.qm̄ 3. Si ēt excōicator nō sit i cul pa quin predicta tradat in scriptis:puta q2 ñ erant necessaria ad scribendū et in mora erat: nō.h3 pena h̄ locū.li.6.de elec.indēnitatibus fm Jo.an. Vñ si cōtingat talē sic suspēsū exe qui diuinū offiñ sicut p̄us irregularitatē icur rit:sup qua ñ nisi p papā poterit dispēsari. Et h̄ id:q2 suspēs⁹ a diuinis officijs celebrat. Se cus ē si suspēderet tm̄ ab ingressu eccle.ex̄.e. c.cū medicinalis.li.6. Nota sicut prius in glo.q̄ in officio suo agens vt dicit.ii.q.3. siq̄s eps in concilio. Qd est verum de quocūq2 di uino officio et horis diuinis cantādis offician do ecclesiā:et sacramentis conferēdis et sacri ficijs cōficiēdis:vt dicitur ibidē expresse.aut etiā se diuinis ingerēs.ex̄ de re indi. cū eterni li.6.et de cle.exco.mi.illud.in fine. Sed q̄d de benedictōe mense? R°. Nō videt q̄ ista pe na debeat ad hoc extendi. Item super illud ir regularitatē dicit glo. Excōicati et suspensi q̄ in contemptū clauium scienter se diuinis im miscent irregularitatē incurrunt. Secus est si ignoranter:ar.ii.q.3.siquis episcopus in cō cilio. Qd.n.ibi dicit de excōicatis hoc extēdit ad suspēsos. Unde eos excusat p̄babilis igno rantia non aūt crassa et supina. Unde indiget dispēsatione pape:vt ibi dicitur.et de cle.exco. mi.apostolice.et de re iudi.cū eterni. Epi tñ et superiores hodie suspensionis vel interdicti non incurrunt sententiā ipso iure:nisi de istis specialiter caueatur.li.6.e.quia periculosum Secus est de excōicatione: quia in illis non sunt priuilegiati.nihilominus tñ licet nō sūt suspēsi si veniant cōtra constitutiones snias si ue mādata pape vel eius legati generalis:pec catum tamē et penas alias in constitutioni bus positas nō euadūt:vt in.c.sacro. Hoc nō in glo.sup.d.c.q2 piculosum. Nota fm Inn. et Hosti.q̄ eps non incurrit suspēsionis penā: nisi dicat siq̄s eps vel quilibet alius hoc fece rit. Sed tunc non intelligitur archieps vel p̄ mas nisi specialiter exprimatur. Sed si dicat eps et quilibet superior tūc archieps qui est su perior imediatus intelligit inclusus sed non pmas q2 ē odiosū.ff.de libe.et po.l.cū aūt. Ab ipsis aūt oibus excusat ferens sniam iniustā si forsan errauerit ex cā probabili maxime si laudabilis opinionis existat:vt ex̄.eo.in.c.sa cro.§.cūq3 aduersus. Nota probabili. Ibi gl. Puta q̄ forte credidit venisse citationem ad ipsum et per consequens credidit eum contu macem cū ñ esset:vel credit excōicationis cā3 sufficienter probatā errans in probationib⁹ dubijs:ar.de re iudi.cū bertoldus. Nota etiā cū ibi loquitur maxime:tenetur cōparatiue fm glo. Unde nisi esset:et si nō esset ita lauda bilis opinionis magis presumit p errore.

Utrz iniuste excōicantes sint digni pena et na: R°. Excōicatio pōt esse iniusta tripliciter: vt dictū est.s. Et quocunq3 illorum modorum iniuste excōicans scienter et ex deliberatione mortaliter peccat.quia proximū iniuste et gra uiter ledit in fama et contra p̄hibitionē eccle sie facit.2.q.i.nemo eps.et li.6.e.cum medici nalis. Si autē hoc facit ex ignorantia crassa et supina adhuc mortaliter peccat licet non ita grauiter:sicut si faceret hoc scienter. Si vero hoc facit ex ignorantia probabili non peccat mortaliter. Cum ergo peccatum mortale ob liget ad penam eternam:patet q̄ cum iniuste excommunicans scienter vel ex ignorantia crassa mortaliter peccet vt dictum est obliga tur ad penam eternam:a qua tamen obliga tione liberari potest per penitētiā verā. Hec ri car.4.di.18.q.8.ar.4.c.

Equit videre de 4° ar.s.que snia di citur ferri a iudice.et qualiter sit ferē da. Circa quod sciendum:q̄ illa sen tentia dicit esse iudicis vel hominis que fert p cōtumacia vel offensa preterita vel futura nō tñ intentione constitutionis generalis faciē de aut perpetue:sed vt alicui particulari per sone vel personis ad vitam earum vel alicui negocio consulatur ad tempus. Hec Rod. Adhuc nota:q̄ cauetur per Inno. q̄rtū.li.6. e.romana.§.caueant.q̄ nullus proferat sen tentiam ex culpis futuris nec p iam cōmissis cōtra aliquos nec in generali nec in speciali Pro futuris in spāli dicēdo sic. Excōico ber. si tale quid fecerit. Pro futuris i generali sic: Excōico oēs qui tale q̄d fecerit. Pro p̄ntibus culpis in spāli dicēdo sic. Excōico. C. nisi p ta li facto infra tale tēpus satisfecerit. In gene rali sic. Excōico oēs qui tale quid fecerint ni si infra tale tempus satisfecerit. Ex predictis habes fm glo. Ber.ibidem:q̄ tractus tempo ris futuri non pertinet ad iudicem q̄tum ad sniam excōicationis. Sed contrarium vi det ex̄.e.a nobis.i. vbi snia fertur in futurū. Sed illud intelligitur cum prelatus statuen do aliq̄d statutum promulgat adijciēdo qui

contrafecerit. Hec in glo. Ber. Aliud ē.n. ferre in aliquē vel in aliquos sniam excōicationis pro futuris delictis si dicat excōico te vel vos si tale quid feceris vel feceritis. Et aliud est facere statutū generale in quo snia excōicationis ferat. Primuʒ prohibetur ex̄.e. li.6. c.romana. Secundū pmittit in.c.a nobis.ex̄ e.ʒ li.6. de ↄsti.vt animaꝝ.ibi cōmiserit. Hec Jo.an. Sic ergo non debet sentētia excōicationis ferri pro culpis futuris sed nec pro preteritis: nisi vt dicit in.d.§.caueant. precesserit mora in exhibēda satisfactione. puta quia ad diem prefixum nec soluit vel non satisfecit. Tunc.n.sic pōt excōicari. Excōico. N. nisi vsqʒ ad talem diem satisfecerit. Cum satisfacere neglexerit: in tali termino iam elapso excōmunicatus est. Et sic pōt intelligi illud extra de appel. preterea. z. Vel nisi precesserit culpa sua seu offensa. s. notoria cōtra ecclesiā vel hominem cōmissa. Tunc.n.sic potest excōicari in speciali dicēdo. Quia sic fecisti nisi vsqʒ ad tale tēpus satisfeceris excōicatus sis. In generali autem sic. Quicunqʒ hoc fecit nisi vsqʒ ad tale tempus hoc reuelauerit vel satisfecerit excōicatus sit. ex̄ de offi.or. si sacerdos. Quilibet merito ad iniūgendum satisfactionem huiusmodi. s. in certum diem sequenteʒ vt. s̄. ʒ taliter prohibēdi similia: vt si dicat. Et si hoc de cetero feceris licet pro delicto cōmisso satisfeceris excōico te. Vel qñ plures q̄ de cetero sic fecerint inducant aut alia cā rōnabilis subsit que in sententijs exprimat. De h̄ aūt recurrendum est ad arbitriū boni viri. ex̄ de appel. vt debitus. Est aūt ratōnabilis multis crassantibus. ff. de penis. aut facta. §. vlti. Hec Hosti. Si tamen iudex contra formam predictā fecerit: nihilominus sententia tenebit. quia non dicitur ibi ꝙ non teneat: vt dic̄ in glo. Ber. ibideʒ. Sed ad quid valet ista cōstitutio? R°. Ad tria. p̄ ꝙ hodie in ciuilib⁹ nō est aliquis excōicand⁹ nisi mora precedat z° ꝙ non est aliquis excōicandus ꝑ cōmissis vel cōmittendis nisi dicat in sentētia rōnabilis causa quare hoc fiat. Vel si causa minus rōnabilis pretendat snia relaxabitur: ʒ ꝑferens ad arbitrium iudicis punietur ʒ alias penas patietur: vt dictuʒ est supra. Hec Hosti.

Ad hoc nota ꝙ ex̄.e.a nobis.i.dicit in glo. ꝙ hac forma v̄borum. s. quisqs furtū fecerit excōicatus sit: oēs nominatim intelliguntur excōicati qui cōmittūt furtū tanq̄ expressis noībus ꝓprijs. ff. de condi. ʒ demon. si noiatiʒ

Sed nūquid hec verba sufficiūt scias te eē excōicatū. geras te pro excōicato. vel reputes te excōicatum? R° Goff. dixit ꝙ non. Sed hosti. in hoc eum reprobans sentit ꝙ sic. sic apte probatur fm eum extra de testi. cogen. c. z. ʒ d̄ appel. preterea. ʒ per alia similia iura. Unde dicit: ꝙ nō est vis facienda vtꝝ iudex dicat excōmunico te: vel scias te esse excōicatum. vel q̄cunqʒ alia verba similia: dum tamē voluntatem ʒ consensum iudicis exprimant de presēti. quia voluntas iudicis spiritualis est omnino pro lege seruanda. ii. q. 3. audi. lʒ etiā sit iniusta vt patuit. s̄. ʒ patebit etiā infra. Ideoqʒ cōsulo tibi: ꝙ qñcūqʒ dubitas probabilit vtꝝ sis excōicatus vel etiam vtꝝ sis ab excōicatione absolutus semper reputes te ligatum licʒ in sententijs alijs cōtrariū sit dicendū: vt ex̄ de proba. ex litteris. Nō est. qz qd̄ est tutius: anime est consulendū. Est aūt tutius ꝙ absoluaris: q̄ si decederes excōicatus absolutione non petita: ar. ij. q. z. non estimemus. Hec hosti. Quid si dicatur: denūciamus talem excōicatū? R°. Re vera non sunt huiusmodi verba apta ad excōicandū qñ proferūtur de tertia ꝑsona. Et licet talis vitandus sit ab illis quibus denunciatio fit: qz non est eoꝝ iudicare vtꝝ sit excōicat⁹ vel nō. tñ si de hoc agatur in forma iudicij non reputabit excōicat⁹ per hec verba: nisi alias probet excōmunicat⁹ Idem est dicendū si dicat iudex: habeo te pro excōicato. vel denuncio te excōicatū. vel precipio sub pena excōicatōnis. quia si in forma iudicij agatur: ꝓpter huiusmodi verba excōmunicatus quis non reputabitur: nisi alias constiterit de intentione ʒ animo excōmunicantis. vel quia ita consueuit semper dicere quando excōicat: vel alio modo simili. In foro aūt pniali eligenda ē tutior via in dubio: vt. s. talis reputet se excōicatum: ʒ sic absolutionem impetret. Hec Rob. Quid si dicat iudex interdico vel excōico vnum ex his duobus. R°. Credo sine preiudicio ꝙ ille est excōicatus de quo iudex intellexit. Si tamē non pōt sciri d̄ quo itellexit neutꝝ oportet vitari. Si aūt vaga fuerit intentio iudicis non magis referēs se ad vnū q̄ ad alteꝝ: cum non intendat ligare vtrūqʒ: neuter est ligatus nec huiusmodi sētentia valet. Hec Rob. Quid si dico excōico te vel absoluo? R° fm Jo. Si ante nō erat excōicatus: modo est. Si vero ante fuit excōmunicat⁹: modo est absolutus. Sed glo. suꝑ illud. ii. q. 3. si is qui preest. dicit: ꝙ talis prelatus presumit fatuus ʒ ꝑ eodē habet ac si sententiā non tulisset. ex̄ de sne. ab intesta. cuʒ dilectus. Quid si dicat iudex excōico te ʒ absoluo te? R°. Si simul excommunicare ʒ absoluere voluit non potuit ʒ nihil egit. Si aūt primo voluit excōmunicare ʒ postea absoluē

vtrūq; valet ⁊ primo excōmunicatio ⁊ postea absolutio. Hec Rob. Quid de duob⁹ iudicibus quibus mandatū est vt alter ipoꝝ excōmunicet aliquē: ⁊ vterq; eodē momēto dicat excōico te: Quis illoꝝ excōicat: R° Hu. nō. ii. q. 3. §. cū ergo. ꝙ vterq; illoꝝ iudicū excōmunicat: quia intētō illoꝝ iudicū est ꝙ ille excōicetur. Et est sensus. Excōico te ⁊c. Quia nescio vtꝝ ille excōicet te ideo excōico te vt sic non euadas penā excōicationis. Quasi dicat Quāuis iste nō excōicet te: ego tñ excō co te. Hec Rob. Quid de excōicationibus que pro furtis vel dānis occultis proferuntur sic. excōicamus oēs illos qui tale furtū vel dānū fecerint: ⁊ omnes qui de hoc aliquid sciuerit nec reuelauerint illud: Nūquid ille qui scit hoc quocūq; modo reuelare tenetur damnū passo vel alij: R° ꝙ non tenetur reuelare dānum passo. quia hec sententia intelligi debet de reuelatione facienda prelato ecclesie non damnum passo. Sed nec prelato tenetur iste qui solus scit reuelare: immo tenetur non reuelare publice sicut notat Hu. de testi synodalibus. 35. q. 6. eps in synodo. In hoc tamen casu credo ꝙ teneatur reuelare prelato occulte vt corrigat occulte nō publice. Hec Rob.

Quid si probare possit: Nunquid tenetur expensis suis testes producere: ⁊ reum ad iudiciū trahere: R°. Credo ꝙ non: sed sufficit ꝙ publice reuelet prelato qd̄ scit de facto illo ⁊ personas exprimat per quas illud factū ꝓbari pōt: ⁊ tūc prelatus malefactorē moneat ꝙ satisfaciat si potest. ꝙ si noluerit satisfacere ⁊ qui passus est damnum velit eidē prelato cauere: ꝙ propter illud damnum nō trahet malefactorē coram seculari iudice nec ei machinabit̄ ꝑpter hoc aliquod malū q̄diu ille malefactor super hoc iuri stare voluerit corā ecclesiastico iudice: poterit prelatus damnum passo veritatem reuelare: vt ⁊ ipse si voluerit monitione premissa per modū denunciatōis agat contra illum. Si autem cauere noluerit ⁊ maxime si timeatur ꝙ damnū passus agat: contra malefactorē ad mortem ⁊ sanguinē coram iudice seculari: aut etiam auctoritate ꝓpria se velit vlcisci: non credo ꝙ prelatus teneatur publicare quod audiuit de facto nec compellere euꝫ qui reuelauit ei ꝙ publice reuelet. Si etiam probabiliter timeretur. ꝙ malefactor reuelationem huiusmodi enormiter damnaret: non credo ꝙ teneretur publice reuelare sed sufficeret ꝙ in secreto reuelaret ꝓlato personam malefactoris ⁊ personas testium ꝑ quas pōt constare de facto. Hec Rob.

Quid si episcopus dicat excōico vnum de illis qui tale furtum fecerint: Nūquid aliqs eoꝝ est excōicatus: R° ꝙ non: vt habetur ex̄ d̄ offi. iu. or. si sacerdos. in glo. quia sententia incerta est. ⁊ ideo rei iudicate auctoritatem nō continet. ideo nulla est. C. de sententia que sine certa quātitate. l. pe. ⁊ vlti. Esto ꝙ presbyter prochialis secrete sciat aliquē fecisse aliqd̄ furtū. ille vero cui factū ē instat apud eū ꝙ excōicet eum qui fecit: ⁊ iō presbr̄ sic eū excōicat in genere dicens: quicūq; fecit tale furtum sit excōicat⁹: nunquid ille erit excōicat⁹ R° vt habetur in predicta glo. ꝙ sic q̄tū ad deum: non aūt q̄tū ad ecclesiam q: non vitabitur ab ecclesia. Et est simile. ii. q. 3. excellentissimus Quid si iudex excōicet subditum suum sub tali forma vel simili. excōico talem: De qua excōicatōne intelligitur. s. maiori vl minori: R° sm Ray. dimissis opinionib⁹ alijs ꝙ intelligitur de maiori. extra. e. si quem sub hac forma. Et idem dicendū credo: quando iudex aggrauando sententiam excōmunicat aliquem cum participantibus sibi. Et licet q̄dam dixerunt hoc esse restringenduꝫ ad illos solos qui participant in crimine: credo tamē ꝙ extendendum est ad participantes in cibo. locutōe ⁊ similib⁹: ar. ex̄. e. qd̄ in dubijs in fi. Alis nō esset aggrauatio snīe cum sine hac aggrauatione ꝑticipantes in crimine maiorem incurrāt excōicationē extra. e. nup. Per hanc aūt aggrauationē nō credo ꝑsonas exceptas ii q. 3. qm̄ multos. ligari nisi hoc a proferente sententiā exprimatur. sed illos solos qui ante huiusmodi aggrauationem excōicationeꝫ minorem incurrebant ex huiusmodi participatione: ar. ex̄. e. qd̄ in dubijs. ⁊ li. 6. e. constitutionem. ⁊. c. statuimus. Hec Gar. super. d. c. constitutōnem. ⁊ Rob. Quid si iudex dicat excōico participantes cum tali excōicato in locutione ⁊ huiusmodi: Nunquid talis excōicatio sic in genere lata contra tales tenet: R°. Dicunt multi ꝙ non: cum Grego. x⁹ dicat li. 6. e. constitutionē. ꝙ tales sunt pri⁹ nominatim monendi. Et sm hoc est reuocatuꝫ illud. c. ex̄. e. qd̄ in dubijs. §. vlti. Alij auteꝫ distinguunt ꝙ illud. c. constitutionē loquit̄ tm̄ quādo iudex singularem ꝑsonam vel singulares ꝑsonas vult singulariter excōicare. Tūc enim tales sunt monendi nominatim personaliter si inueniri possint alias publice in domo sua vel i ecclesia: vt. 24. q. 3. illicita. Si autem vult in omnes ꝑticipantes sententiā ferre generalem: tunc sufficit monitio generalis. Et ita intelligit Hosti. illud. c. Inno. 4. li. 6. e. statuimus. ad eius declarationē factuꝫ siue illud. c. quod in dubijs. cū suis similibus

Prima opinio est securior. 2ª magis cõsonat iuri ne tot iura reuocet̃. Cũ etiã ƀm opinionẽ s'cdam nõ valet snia excõicationis contra tales generaliter lata: nisi precedat monitio generalis. vt i.c. statuim⁹. Et sic intelligit Inn. illud.c. Hec Gar. sup illud.c. constitutionẽ.

Esto q hodie generalis sententia ferri possit in participantes. quid si feratur ab inicio sententia generalis talis: excõico talem cum pticipantibus sibi? R°: q intelligitur de pticipantibus sibi in crimine nõ de alijs. quia alij non sunt excõicandi ante monitionẽ generalem vel specialem prout sententia generaliter vel specialiter fertur: vt in.c. quod in dubijs Et ita intelligit Jo. vt habetur in glo. ordi. et similiter hosti. illud.c. statuimus. Hec Gar.

Equitur videre de 3° articulo. s. quãdo ꝛ quõ sententia dicat̃ ferri a iure.

Circa quod sciendum: q ƀm Rod. sẽtentia ferri dicit̃ a iure cum ab eo qui põt facere constitutionẽ seu canonem generalẽ vt papa. vel particularẽ vt legatus in prouincia legationis sue. vel archiepus vel epus in diocesi sua: vel conciliũ prouinciale in prouincia sua: animo ius statuendi statuit̃ aliquod imperpetuũ ꝛ generaliter in oẽs subditos suos. ꝛ statutũ illud roborat p sententiã excõicatõnis in futuros transgressores illius statuti ꝑ latam: sic. Excõicamus oẽs illos qui decetero tale quid cõmiserint. Scdm vero Hosti. sententia iuris eoipso ꝑfertur quo aliquis incidit in factũ per canones damnatum. Ideo de eo qui deliquit ꝛ non de canone qui delictuz fieri prohibet queri debet. ff. de re.iur. qd quis dãnũ. Et talis nõ a seipo ligat̃ sed occasione delicti siue auctoritate canonis. Sed hoc contingit aliquando auctoritate canonis a iudice ꝑmulgati. De q̃ dic vt. s. dictũ ẽ ti. cui excõmunicatio valeat infligi. Aliqñ auctoritate canonis scripti ꝛ in iure redacti. De q̃ dictũ est. s. ti. qs possit excõicare. Hec hosti. Notandũ etiã est: vbicũqꝫ in iure ponitur h̃ clausula. anathema sit. nõ est canon snie late sed ferende. Et exponit̃: sic. i. fiat: vt di.30. q̃si per totũ. ꝛ ex̃ de vi. ꝛ ho. cle. siqs. q2 presens ꝯsuetudo: pñtis non tenet vsum. Sic intelligit Guil. duran. illud ex̃ de magistris. c.3. licet alij aliter itelligant illud idẽ. ꝛ vbi ponitur verbũ de futuro: vt tale quid faciens excõicetur. ex̃ de vi. ꝛ ho. cle. ꝛ in multis alijs. c. ratio est. q2 pene sunt molliende. de pe. di.i. §. pene. Sciendũ est etiam q cum dicitur compellas per censuram vel districtionem ecclesiasticam: vel compellas: simplex excõicatio ꝛ suspensio pñt itelligi. ex̃ de ver. signi. querenti. Sed nunquid faciens aliquid qd prohibet̃ fieri a iure vel a iudice sub pena anathematis est excõicatus ipso facto? Et videtur q sic: ar. di.63. salomitane. ꝛ extra de eo qui fur. ordi. suf. c.i. R°. Secundũ aliquos est excõicatus ipso facto quãdo fit prohibitio ab homine. Unde tũc dicta c. hñt locũ. Sec⁹ est si fiat a lege. di.25. ꝑ totũ ꝛ ar. ff. de arbitris. celsus. Scdm vero Hosti. etiam si ab hoĩe fiat nõ ẽ excõicatus qui venit cõtra. sed excõicand⁹: nisi dicat̃: quicunqꝫ furtum fecerit excõicatus sit. ꝛ iõ prohibem⁹ sub pena anathematis ne furtum fiat. Uel nisi appareat q proferens h̃ ṽba aio ferendi sententiã proferat: ar. extra de ver. sig. in his. Tũc. n. veniens cõtra est excõicatus. Sic intellige et solue illud ꝯ̃riũ ex̃ de loca. ꝛ condu. c.i. ꝛ de iurepatro. relatũ. ꝑ decretalẽ de simonia sic nobis. Et sic quãdo canon late snie non p̃cedit vel proferens sniam ferre non intẽdit. cõminatio est. C. cõmina. epl'as. ꝛ ex̃ de appel. cũ cessante. Sed qñ canon late snie precedit vel proferens h̃ intẽdit: tũc sniam facit. Sed quomodo constabit de intentione proferentis? R°. Quia h̃ corã circũstantib⁹ expressit. Al's a ṽbis nõ recedã. ff. de le.3. non aliter. Sed nõne in dubio se dꝫ excõicatũ quilibet reputare: vt dicetur. ĩ. ꝛ habetur extra de cle. excom. mi. illud. §. licet? R°. q sic qñ factũ est dubiuz Sed hec ṽba certa sunt ꝛ clara ex quib⁹ elici non põt snia lata nisi appareant alie circũstãtie. Quid igit̃ si index ter monuit malefactorem q emẽdaret se. ꝛ quarto precipit sub pena excõicationis? R°. Tunc forte reputar̃ se debet excõicatũ: ar. 12. q.2. indigne. ꝛ extra de sen. exco. sacro. Tũc ergo bonũ est q abstineat ꝛ se excõicatũ reputet: donec consulat ꝑferentem: ar. extra de spon. iuuenis. et de re. iuris. estote. Sunt autem quidam qui dicũt referre vtꝝ dicat in pena excõmunicationis et tunc est canon late snie q2 infert. Uel sub pena: ꝛ tũc ẽ cõminatio. sed hoc ex seipsis hñt ꝛ ꝯ̃tex. di.63. salomitane. ꝛ ex̃ de loca. c.i. Alij dicunt referre vtꝝ iudex precipiat diffiniendo ꝛ tunc veniẽs ꝯ̃ est excõicatus. Uel constituendo fieri sub interminatione anathematis: et tunc non est canon late sententię. extra de iurepatro. relatum. Uel sub districtõne siue pena qd ꝑ eodẽ hñt: ꝛ tũc est canõ late snie. ex̃ de emu. eccle. nõ eo min⁹. in fi. Tũc dic vt. s. dictum ẽ ƀm Hosti. Hec omnia de ho. in sum. ti. de sang. Alij dicunt indistincte q siue dicatur sub interminatione: siue sub districtione: siue sub pena non habet vim snie sed cõminationis. C. cõmina. epistolas. per totũ. Et in hoc vt dicit Gof. conueniunt plures.

De dānis excōicationis.ti.9ᵒ.

Einde ɔsideran

dū est de effectibus ⁊ dānis seu icō
modis excōicationis. Et p̄ excōi/
cationis maioris. 2ᵒ excōicatōis minoris.
Circa p̄mū sciēdū: q̄ hō ex excōicatōe ma
iori multiplex incurrit dānū ⁊ incōmodū. p̄
q̄ excōicatus tali excōicatione excludit̄ a pti
cipatione sacroꝝ f̄m q̄ dictū ē.s̄.ti.p̄.de excō
municatione. Itē nullus xp̄ian⁹ cū ipo pti
cipare pōt vt dictū ē ibidē ⁊ dicet̄ infra de pti
cipantiū pena: ⁊ habet̄ ex̄ de priui. cū ⁊ plātare
§.z. vbi dr̄ sic. Excōicatos ⁊ noiatim interdi
ctos ab hominib⁹ statuim⁹ euitādos. Dicun
tur aūt noiatim interdicti vl' excōicati f̄ꝫ glo.
ibidē Ber. hosti. ⁊ Inno. q̄ pprio noie vel alijs
circūstātijs indubitabilib⁹ aut circūlocutōe
designant̄. insti. de exhereda. li. §. noiatim. Itē
f̄m Inno. ⁊ hosti. ex̄ de prebē. in lateran̄. Noia
tim interdicti dicūtur ibi oēs de quib⁹ cōstat
q̄ sūt interdicti. Vñ dicūtur interdicti noia/
tim etiā si castꝝ vel ciuitas interdicat̄. ex̄ de v̄.
sig. cū in ptib⁹. §. fi. Noiatim ḡ interdicti vl' ex
cōicati dicūtur q̄ in sn̄ia specificātur vel expri
munt̄. Verbi grā: cū iudex dicit excōico vel in
terdico. N. ⁊ N. cū fautorib⁹ ⁊ pticipātib⁹ si/
bi. hic. N. ⁊ N. sūt noiatim excōicati vel inter
dicti: ⁊ iō sūt vitādi. Fautores v̄o sine pticipā
tes nō sūt noiatim excōicati vel interdicti ni/
si tm̄ in gn̄e: ⁊ iō nō tenet̄ q̄s eos vitare quo/
usq̄ p iudicē noiatim specificent̄, ⁊ denūcient̄
facta sibi p̄us fide de pticipatōne siue fauore
eoꝝ. Sic intellige illud ex̄ de cle. ex. pposuit. ⁊
li.6. de sen. ex. statuim⁹. Nisi forte specificatio
eoꝝ adeo esset notoria: q̄ infitiationi loc⁹ nō
eēt. ex̄ de coha. cle. ⁊ mulie. tua. Idē etiā dicit
hosti. ex̄ de sen. excō. cū nō ab hoīe. ⁊ de priui.
cū ⁊ plātare. Itē ecclīam intrare nō pōt. i. f̄m
q̄ exponit Rob. ad orādū. Sec⁹ ē si intrat ad
trāseūdū p eā ad vlteriorē locū: dū tm̄ nō cele/
brent̄ ibi diuina. hosti. v̄o in sum. ti. de cle. ex.
dicit q̄ nullo tpe dꝫ intrare. q̄ nec interdict⁹
qđ ē min⁹ hoc facere dꝫ. De consuetudine tm̄
praua intrāt ecclesiā excōicati: dūmō nō cele
bret̄ ibi. sed hoc nūq̄ fit sine peccato. Et qđ ō
terius ē intelligit̄ de excōicato tā occulto q̄
manifesto. Sed nūquid talis ad ostiū eccle
sie stare posset vt ibi missā vel aliud offm̄ eccle
sie audiret? R⁹ q̄ nō: qđ ex mēte v̄boꝝ decre.
pꝫ ex̄ de pe. quod in te. Ibi. Voce ita dimissa
celebrent q̄ exteri⁹ audiri nō possint. Presby/
ter etiam qui sciēter celebrat mortaliter pec
cat. extra de cle. excō. mi. si celebrat. ⁊ extra. e
nuper. Et si ppter hoc excōicetur ⁊ postea ce/
lebraret notaꝫ irregularitatis non euaderet
sicut nec ille qui est excōicat⁹: ideo q̄ celebrat
in ecclesia interdicta f̄m quosdā extra de cle.
ex. mi. postulastis. §. vlti. Hec hosti. in sum. ti.
de priuile. Scdm̄ etiā hosti. ⁊ Inn. extra. e. nu
per. si clerici sciunt excōicatū foris stare ⁊ di/
uina audire: puniri debent si celebrent ac si il/
le intus audiret. Unde si excōicatus audit fo
ris diuina: illi qui sunt in ecclesia recedere de
bent. Item ecclesie suffragijs priuatur ⁊ in
currit ex hoc incommoda tria que etiam tā/
git magister sententiarum. li. 4. di. 18. que eti
am tria patēt per hoc q̄ aliquis ex ecclesie suf
fragijs consequitur tria. Valent enim ad au
gmentum gratie eis qui gratiam habent: vel
ad merendum gratiam eis qui non habent.
Et quo ad hec dicit magister: q̄ per excōicati
onem gratia dei subtrahitur. Valēt etiaꝫ ad
custodiā virtutis. Et quo ad hoc dicit q̄ pro
tectio subtrahitur: non q̄ omnino a dei pro/
uidentia excludatur: sed ab illa protectione
qua ecclesie filios specialiori modo custodit.
Valent etiam ad defendēdū ab hoste. Et sic
dicit q̄ maior potestas in ipsum seuiendi dia/
bolo datur spiritualiter ⁊ corporaliter. Unde
in primitiua ecclesia quādo oportebat homi/
nes per signa ad fidem inuitari sicut donum
spiritus sancti visibili signo manifestabatur
ita ⁊ excōmunicatio corporali vexatione a di
abolo innotescebat. Nec est inconueniens si
iste qui non est desperatus hosti datur. quia
non datur ei quasi damnandus sed quasi cor
rigendus. cum in ecclesie potestate sit ex eius
manu cum voluerit eum eripere. Hec Tho.
Sed nunquid excommunicati priuantur
totaliter ecclesie suffragijs: ita q̄ nullo modo
oratōnes ecclesie prosint eis? R⁹. Aut fuerūt
excōmunicati pro iniusta causa: aut pro iusta
Si pro iniusta non excluduntur propter hoc
a suffragijs orationum ecclesie. quia taliter
non est excōicatus quo ad ecclesiā triumphā
tēꝫ. nec ecclesia etiā militās intendit tales ex
cludere a suffragijs orationū. Si autem p iu/
sta causa aut penitet ⁊ diligenter absolutio/
nem procurat parat⁹ quicquid est in se facere
Et pro isto casu valent orationes ecclesie q̄
scꝫ ex tūc est sibi remissum peccatum cuius re/
missio absolutio est quo ad iudicium ecclesie
triūphantis. Aut non penitet sed obstinatus
manet. Et q̄diu est in tali statu lꝫ possint sibi
pdesse aliquo modo orationes ecclesie: cum p
orationes beatorum dei misericordia volun/
tatē penitēdi multis inspirauit sceleratis. lō/
ge tamen minus talibus prosint q̄ alijs. q̄
quantū est in ipsis indigni sunt vt prosint eis

Ecclesia etiam ad tales suffragia orationum non sic intendit dirigere sicut ad alios.ii.q.3. quicunq3 intra. Oratio autem ceteris parib⁹ plus prodest illis ad quos specialius ꝛ direc/tius dirigitur q̄ alijs. Et ideo dicit Ber.ꝙ ex cōicatio est pena damni.ꝛ ceteris paribus pl⁹ pōt diabolus sup eū q̄ sup non excōicatū. Et hec est ratio quare per excōicationē dicit̄ ꝗs tradi sathane. Hec Inno. Nūquid presby ter pōt orare i missa pro excōicatis: R°.ꝙ ec clesia pōt orare pro talibus in genere. Unde expresse orat pro eis in parasceue quando di/cit oremus pro hereticis ꝛ scismaticis:vt deus ꝛ dn̄s noster eruat eos de vniuersis erroribus ꝛ ad sanctam matrē ecclesiā3 reuocare digne tur. Hoc enim in ipsa sententia innuitur:qn̄ proferens eam dicit in fi.ita tamē ꝙ spūs sal uus sit in die iudicij. Si etiā in momento re// cogites de aliquo amico tuo excōicato:vt de⁹ infundat sibi gratiā:ita ꝙ conuertatur nō re/probo.nec ꝓpter hoc dicā te excōicato ꝑtici/pare:sed opus charitatis potius exercere et voluntatē dei facere qui neminē vult perire. Alias aūt specialiter pro ipso orare non de/bes.s.publice.de con.di.i. c.visum. nec cū ipō vllo mō hoc est in oratione ꝑticipare qđ pro/hibent iura. Hec Hosti. Persona etiā singula ris orare pōt secrete ꝓ excōicato:vt deus eum reducat ad statū bonum. Hec Ricar.4.di.18. q.7.ar.2.c.3. Sciendū tamē:ꝙ non licet ꝓ eis orare publice inter orationes que fiunt ꝓ mēbris ecclesie. Sicut autē pro infidelibus oratur sed ipsi fructū orationis non percipi/unt nisi conuertant̄ ad f.dē:sic etiā si pro excōi catis oretur fructū orationis non percipiunt q̄diu obstinati in excōicatione manēt. Hec Tho. Nunquid excōicatus tenetur dicer̄ horas suas: R° sm Gof. Hosti.ꝛ Ray.ꝙ sic per se non officiando ecclesiam. quia ali⁹ nō debet ei cōicare in oratione sed priuatim. Nō in ecclesia.non sicut prius.non in ordine suo nec dicat domin⁹ vobiscum vel similia verba ad eius dignitatem ꝑtinentia sed in mō ora/tionis.ii.q.3.siquis ep̄s damnatus.ꝛ. c.siquis ep̄s in ꝯcilio. Nā ad hoc est obligatus. ex̄ de cele.mis.c.i.a quo ꝓpter suū peccatū non fit i munis.16.q.i.legi.ꝛ extra de iudicijs .intelle/ximus. Idē dicendū est sm Gof.de suspensis Pūt tamen duo vel tres excōicati vel suspensi dicere horas suas bini:sed excōicati extra ec clesiam suspensi ꝛ interdicti in ecclesia ianuis clausis ꝛ voce ita dimissa ꝙ exterius audiri n̄ possint:vt patet de pe.ꝛ re.qđ in te. Hec Goff.

Item talis ecclesiastica sepultura priuari debet si excōicatus decedat.si etiā erat excōi/catus iniuste:quia dicit̄.ii.q.3.quicunq3 intra Quibuscunq3 viuis nō cōicamus:nec mortu is cōmunicare debemus.extra de resti.spo. lit teras.in glo.ꝛ extra de priui.ad hoc. Dicit̄ in glo.ꝙ cōicantes excōicatis in morte.s.eos se peliendo in cimiterio inciderunt in excōica/tionem.s.minorē3. Et si tales in cimiterio fu erunt sepulti inde debent eijci:vt habetur.e.c. Quod debet intelligi si ossa eoꝝ ab ossibus fi/delium possint discerni.extra de sepul. sacris aliter non:quia minus malū est ꝙ in cimite/rio remaneant ossa excōmunicatorum :q̄ ꝙ inde eijciātur ossa alioꝝ. Quid si presbyter sepeliat aliquem in cimiterio in quo aliq̄ ex/cōicati sunt sepulti,ꝛ hoc sit certum: R̄ndet Guil.durā.ꝙ licet male faciat:non tamen ē irregularis cum non sit expresse cautum i iu/re. Et idem dico de eo.qui scienter ꝛ solennit̄ sepelit publice excōmunicatum. Item nec eligere nec eligi potest. extra de cleri. excom. mi.postulastis.ꝛ de eta. ꝛ qua.cū bone. Hoc tamen fallit in electione pape a qua null⁹ ex cardinalibus repellitur pretextu cuiuscunq3 excōicationis aut interdicti.ꝛ de elec.vbi ma ius.li.6.in cle.ne romani. Sed quid si ex/cōicatus occultus intersit alicui electōni: R°

Si primo ante confirmationem electi de tegeretur eius excōicatio licet propter hoc non irritaretur electio si electus habet suffici entem numeꝝ vocū:vox tn̄ sua reputaret̄ nul la. Unde si necessaria fuit vox eius ad sufficiē tem numeꝝ vocū non reputabit̄ legitie elec/tus. Hec Richar. Itē nō pōt cōferre bene/ficia:extra de exces.prela.tāta. Dicunt tamē aliqui vt dicit Inno.ꝛ forte non male:ꝙ si ꝓ/latus excōicatus alicui prouideret de prela/tura ecclesie vel canonicatu vel confirmaret alicuius electionē:bene teneret q̄diu tolera tur ab ecclesia:ar.8.q.4.nonne.nisi forte no/torium esset vel alias ꝓbari posset ꝙ publice excōicatus esset:quia tūc nec spūalia nec alia ab eo deberent recipi:sed vel per appellatōnē vel alio modo deberet ad superiorem recurri ar.de iurepa.nullus. Hec Inno.extra de do/lo ꝛ contu.veritatis. Item nullū beneficiū ecclesiasticum acquirere pōt:vt patet per pre dicta.c.s.postulastis.ꝛ cū bone. Quid đ cō ferentibus beneficia ecclesiastica talib⁹: R°. Cōferentes talibus bn̄ficia scienter:a colla/tione bn̄ficioꝝ suspēdunt̄:donec sup hoc veni am mereant̄:vt puniant̄ in quo non est dubi um deliquisse:vt in.d c.postulastis.§.i. Quin imo etiā a pceptōe bn̄ficioꝝ ꝓpriorum suspē/dunt̄.quia scienter indigno bn̄ficiū ꝯtulerūt extra de elec.nihil est.ꝛ in glo.d.c. postulastis

Sed per quem merentur veniam? R°: Per superiorem: nisi forte hac de causa in concilio suspēsus esset: ar. extra de preben. graue. Sufficit autem probare clericum fuisse semel excōmunicatum: nisi probet se fuisse absolutum anteq̄ sibi conferretur beneficium: maxime si is qui excōmunicauit eum participauit secum. extra de cleri. excō. mi. proposuit. Item taliter excōmunicatus beneficium quodacq̄ fuit in sententia dormiens retinere non pōt nisi fuerit cum eo misericorditer dispensatum. Ratio est: quia beneficium ratione officij cōfertur: vt patet di. 51. si quis ammodo. c. eos. et sepe. d. c. postulastis. Unde dicitur di. 32. preter. in glo. Excōmunicatus et suspensus a canone statim beneficium amittere debet: sed nō si ab homine. Unde si excōmunicati longo tēpore vt triennio vel biennio vel etiam cōtumaces fuerint possunt omnibus suis beneficijs perpetuo spoliari: ar. in. d. c. postulastis. responso i. et de cleri. coniu. diuersis. Hec Hosti. Quinimmo ex quo stetit quis excōmunicatus per annum et vltra priuari debet beneficio suo. ii. q. 3. rursus. Idem videtur dicendum de suspēso ab officio. extra de eta. et qua. cum bone. in glo. Item nec fructus suorum beneficiorum antiquorum percipere debent q̄diu in sententia dormiunt. hoc est q̄diu sunt in mora petēdi gratiā absolutionis: quia non debet percipere beneficium qui non facit seruiciū: extra de appel. pastoralis. §. fi. Secus est si non esset in mora extra de concess. preben. quia diuersitatem. Hec Hosti. Si tamen post absolutionem constiterit eum iniuste excōmunicatum fuisse: debet omnes fruct⁹ medij temporis recuperare fm Hosti. Gof. Ray. et Ber. extra de appel. pastoralis. et. 2. q. 5. super causa. Si autem iuste excōmunicatus fuerit: nihil recuperabit nisi fieret ei gratia. C. de re. mi. stipendia. Nec de facili debet gratia fieri: ne propt spem recuperationis disciplina ecclesiastica cōtēnatur: vt dr in. d. c. quia diuersitatem. et di. 50. c. i. Hec Ray. et Hosti. Debent autem fructus ecclesie illius dari q̄diu est excōmunicatus alicui qui celebret pro eo: extra de appel. peruenit fm Bar. di. 91. cleric⁹. i. Quid si non habet vnde viuat clericus excōmunicatus? R°. fm Jo. Prouidendum est ei interim de bonis ecclesie. quia etiam depositis puidetur. di. 50. studeat. ne cogatur in opprobrium cleri mendicare. di. 93. diaconi. Unde dictum. c. pastoralis intelligi potest in eo casu quando hoc in sententia exprimitur. s. q̄ ei bona ecclesie subtrahātur. Scdm vero Ber. excōmunicato nō est in aliquo prouidendum quia claues ecclesie contemnit: cui non est participandum nisi forte fame piret. Tunc enim sibi subueniri debet: quia adhuc ad ecclesiam redire valebit. Hoc in glo. d. c. pastoralis.

Item si excōmunicat⁹ spiritualia tractet deponi debet: extra de do. et contu. veritatis. et extra de eta. et qua. cum bone. in glo. Item non potest esse iudex. Unde constitutiones et etiam sententie que fiūt ab huiusmodi excommunicatis vel de ipsorum mandato irrite sunt ipso iure: extra de here excōmunicamus. Et si detegatur excōmunicatio alicuius post lationem sententie: sententia reuocatur extra de senten. et re. iudi. ad probandum. Dicit enim Hoō. q̄ huic iuri derogatur per cōtrariam consuetudinem q̄tū ad principes et magistratus et baliuos eorum excōmunicatos q̄ faciunt obseruare sententias latas ab eis tēpore excōmunicationis: quod tamen non debet fieri. Quid de sententia lata a plurib⁹ iudicibus quorum vnus est excōmunicatus? R° Non tenet si sit excōmunicatus publice: in. c. ad probandum. Secus est si occulte vt dicitur in glo. ibidem. Quid si iudex pendente lite in iudicio excōmunicetur? Nūqd potest repelli? R° q̄ sic: sed eo absoluto resumit iurisdictionem: extra ō offi. dele. insinuante. et. c. prudentiam. et extra de rescrip. sciscitatus. in glo. Quid si iudex tempore rescripti impetrati sit excōmunicatus et tempore receptionis absolutus? Nunquid litte valent? R°. Ualent fm Jo. Sed Ber. credit q̄ non valent cum ab initio nulle fuissent: Unde postea per absolutionem conualescere nō possunt. Hec extra de preben. dilectus. super in glo. Utrum sententia lata ab excōmunicato occulto teneat? R°. De hoc habitum ē supra ti. de maiori excōmunicatōne que infligitur a iudice. Ad hec nota: q̄ iudex excōmunicatus dum est excōicatus iurisdictionē nō habet. Cum autem non habeat iurisdictionē vel causam alij committere non potest. li. 6. ō offi. iudi. or. romana. Sed quid si anteq̄ esset excōicatus causam commisit et postea excōmunicatus fuit? Nunquid mādatum per excōicationem expirauit? Responsio huius questionis habetur ex his que dicūtur infra eō. ti. in responsione illius questionis vtrum officium episcopi excōicati et c. Si vero episcopus sit excōicatus: nec ipse nec eius officialis cum eorum sit idem consistorium de causis cognoscet. Quid ergo tunc fiet. Rndit Jo. an. super dictum. c. romana. q̄ tunc adeatur papa vt prouideat. li. 6. de supplen. negli. c. i.

Nota etiam: q̄ licet iudex sit excōicatus:

gerentes tñ eius vices siue negocia non sunt excõicati nisi cõicauerint sibi in crie.p q̃ fuit excõicatus:cũ ex officio suo eius negocia gerere teneant̃:ex̃ de sen.exco.inter alia.⁊.ii.q.3.qñ multos.Sed tñ ea q̃ agunt̃ iurisdictiõe tñ ab eo recepta dũ ẽ excõicatus nõ tenẽt: vt patet li.6.de of.iudi.romana.in fi.in tex.⁊ gl. Secus ẽ si recepit iurisdictionẽ ab alio. Vñ si officialis epi excõicato epo ꝯmittat alij cõmissio tenet:ut dicit ibidẽ Jo.an. Itẽ non põt eẽ testis i negocio nisi forte ad cautelã sẽtẽtia relaxetur:ne cõis ordinatio impediat̃:⁊ ut rex̃ veritas saluetur :ex̃ de testi.veniens. secũda i fi. Põt etiã eẽ testis i negocio inquisitionis heretice prauitatis.li.6.de here. in fidei.

Itẽ taliter excõicat⁹ nõ põt institui.pcuratoꝛ:ex̃ de proba.possessionẽ. Itẽ nec põt constituere.pcuratorẽ. Quinimo si inter cõstituentes ipm interfuerit institutio nõ tenebit:ex̃ de proca.c.vlt. Dicit tñ Gar.li.6.de vsu.q̃cq̃. ꝙ põt istituere.pcuratorẽ ad defendendũ nõ aũt ad agẽdũ:ar.ex̃ de iudi. intellexim⁹. Nec etiã ad negocia:ita ꝙ habeat actionẽ mãdati ꝯ ipm.q2 generaliter excõicato nõ ẽ pticipandũ.ii.q.3.sicut apl's. Nisi sint a iure casus permissi.ii.q.3.l3. Huiusmõi etiã snĩe ẽ Host.ex̃. de dolo ⁊ ꝯtu.veritatis. Quid si pcurator sit institutus ad ipetrandũ ab aliq̃ cõitate cuius maior ⁊ iurati.i .illi qui iurãt p causis vniuersitatis p quos eadẽ cõitas regebatur erãt excõicati tpe q̃ iste fuit ꝯstitut⁹ pcurator. Nũquid talis pcurator repellit̃ ad ipetrãdũ: R⁹: ꝙ talis nõ ẽ repellendus p eo ꝙ illi sunt excõmunicati nisi in trib⁹ casib⁹. Vn⁹ ẽ qñ illi tales excõicati exp̃ssi sunt in lr̃is pcuratiõis:q2 p hoc patet ꝙ eox̃ tanq̃ maiox̃ mãdato fuit pcurator cõstitutus. Vñ nõ valet. q2 si maiores de vniuersitate vt administrator. ꝯsules p̃latus sunt excõicati :vniuersitas agere non põt q2 q̃si mortu⁹ tũc habet̃.ii.q.3.nemo epox̃ ⁊ ita quasi vacare itelligitur: ex̃ ne se.va.c.i. 2.⁊.3.2⁹ casus ẽ si al's taliũ auctoritate pcurationis institutio facta fit:⁊ de hoc ꝯstet. puta cũ dicitur i procuratorio:talis cõitas fecit N.suũ pcuratorẽ ad ipetrandũ:⁊ maior ⁊ iurati suã interposuerũt auctoritatẽ.3⁹ casus ẽ: qñ cõitas sciẽs illos eẽ excõicatos vna cum eis cõstituit eũ pcuratorẽ. Tũc eni iputatur sibi:q2 non debuit illos ad hoc associare. Hoc notatur ex̃ de procu.ꝯsulti i tex.⁊ gl. Quid si pcurator q̃ ẽ excõicatus ipetrauit lr̃as p nõ excõicatis credẽtib⁹ eũ nõ eẽ excõicatũ: Nunquid littere valẽt vt p eas pcedatur: R⁹ ꝙ sic eo absoluto:licet procurator qui eas ipetrauit ab impetrãdo repulsus fuisset si iste q̃ litteras cõcedit eum excõmunicatũ eẽ sciuisset cum etiã si principalis dominus excõicatus esset ⁊ eas impetraret ipso absoluto valerent ex̃ de excep.li.6.pia cõsideratione. Hec in gl. sup.d.c.consulti. De hoc etiam videtur extra de excep.li.6.pia.in glo. Sed dato:ꝙ valeat procurationis institutio facta a cõitate cuius maior ⁊ iurati sunt excõmunicati :⁊ lr̃ax̃ ipetratio:q2 nõ sunt exp̃ssi in cõstitutione:vel quia alij ignorãt eos tales esse.vel hoc est factum ꝯmuni omnium voluntate. nunquid agere poterit vniuersitas vel collegiu3 auctoritate illax̃ litterax̃ p syndicu3 ab illis vel ab alijs cõiter institutum si obijcitur ꝙ maior ⁊ aliquis de maioribus sunt excommunicati ⁊ probetur. R⁹ In syndicatu debẽt exprimi primo maiores ⁊ postea alij p̃cipue prelatus administrator:ut ita appareat an sunt due ptes vl' pars maior vniuersitatis.ff.qd cuiusq3 vni. plane. Et collegiũ sine prelato nõ conuenit nec conuenitur:ex̃ de iudi.cãm. Hoc autẽ nõ potest cõstare nisi exprimant̃ noĩa in ipa constitutione. Unde satis dici põt:ꝙ licet littere valeãt p̃dicto mõ :istitutio tamen nõ valet syndici nisi illi absoluãtur. Nec hoc ẽ incõueniẽs:quia vnus solus vel pauci de centum possunt litteras pro ecclesia impetrare. vl' ad hoc procuratorẽ constituere cum sint coniũcte persone:ar.extra de rescrip.nõnulli.⁊.i2. q.2.non liceat. Hec notantur in glo. super.c supradictum consulti. Item excommunicatus non potest heres institui cũ cõmunicationem ecclesie non habeat in auc.ut cum de appe.cog.§.generale.⁊ se.colla.8. Ad maiorem autẽ euidentiã cõsiderãda sunt tria tẽpora.s.temp⁹ institutionis vt.s. sciatur vtru3 institutio tenuerit:tempus mortis testatoris vt sciatur vtrum effectum habuerit.⁊ temp⁹ aditionis siue acquisitionis hereditatis. ff.de fur.a ticio. Et hec tria tpa i heredibus extraneis qui.s.nõ sunt in potestate ei⁹ qui eos heredes instituit.ff.de here.insti.si alieni.§. in extraneis. Si g̃ q̃ratur de excõicato herede instituto ab extraneo dicẽdũ ꝙ illa institutio pro nihilo habet̃ si sit excõicatus tpe istitutionis vel mortis vel aditionis. Sed nõ oberit excõmunicatio medij tpis. Vñ si post istitutionẽ fuit excõicatus ⁊ añ morte3 absolutus:heres erit:extra de elec.dudũ.i.§.pe.⁊ fi.⁊ extra d cõsue.cũ dictus.§.q2 nobis. nisi forte cũ eo misericordit̃ fuit dispensatũ:extra de cle.ex.mi. postulastis. Vel dic ꝙ aliud ẽ de beneficio ecclesiastico qd nemini acquiritur.idcq3 sine cuiusq̃ preiudicio dispensari in eo poterit vt ibi dicitur. Aliud de hereditate tpali que ex quo

deficit heres his qui veniūt ab intestato acqrit 7 iō in p̄iudiciū eoꝝ nō poterit dispensari Tñ ſm ius antiquū ſi añ mortē recōciliet frater i ſtitut⁹ cū alijs fratrib⁹ ptē ſuā recupat amiſ- ſis fructibus medio tpe pceptis. Sed ſi excō municatus decedat proprietas ſua ad fratreſ catholicos pleno iure incipit ptinere. in auc. vt cū de appel. cog. §. generalē. §. qđ ſi forte. et ſe. coll. 8. Hec Hoſt. ti. de teſta. §. qs ſit effect⁹ vltime voluntatis. Nota tñ: ꝙ excōicatus pōt inſtitui heres in diē certū: puta cū fuerit capax hoc ē cū fuerit abſolutus. Hec Hoſti. ibidē ifra. Itē excōicat⁹ recōuenire nō pōt licet poſſit vti defenſione recuſationis 7 ap- pellationis: ex̄ de excep. cū inter priorē. Cōue niri tñ pōt: ex̄ de iudi. intelleximus. Hec Ho ſti. ti. de mutuis pti. Sed nñquid re⁹ cōue nire pōt corā delegato actorē quē ꝓpter excō municationē corā eodē repulit excipiendo ↄ̄ reſcriptū 7 pſonā: &⁹ ꝙ nō. Si enī nullū ē re- ſcriptū: 7 cōuētio ē pncipale 7 recōuentio ac- ceſſoriū ſublato pncipali tolleẗ 7 acceſſorium ex̄ de re. iur. acceſſoriū cū ſuis cōcor. Hec Jo. an. Itē donatio facta cā mortis ei qui ē ex cōicatus tpe mortis donatoris euaneſcit. ii. q 3. cū excōicato. 7 ex̄ ð ap. paſtoralis. §. vl. Hec Hoſt. ti. de dona. Itē ↄtra excōicatum ac- cuſantē vel agentē pōt excipi: qꝛ nullū crimē obſtat excipe volēti: ex̄ de excep. cū inter. 7 c. dilecti filij. Sed ſecus ē vbi denūciaẗ excōica tio alicuius. ibi enī repelliẗ denūciās vel agēs rōne cōicationis: ex̄. e. ti. in pñtia. Qui enī ali um denunciat debuit eū prio pmonuiſſe: al̕ re pelliẗ: ex̄ de accu. cū dilecti. 2. Eps tñ nō pōt excipe cōtra clericū excōicatū eū accuſantem cui prius cōicauit 7 hoc i odiū eius: extra. de accu. nulli. Et ex predictis videẗ ꝙ ſi ſum paſ ſus excōicatum litē cōteſtari āmō nō poſſum excipe ↄtra eū. Sed hoc nō ē veꝝ: qꝛ excōicati- onis exceptio fieri pōt in qualibet pte litis eti am ſi fuerit omiſſa a reo malicioſe: ſ; ipē tunc in expenſis puniẗ 7 iudex ex officio ſuo etiā ſi reus nihil dicat debet eū repellere: ex̄ de exce. exceptionē. 7 c. pia. Hoc notaẗ in gl. d. c. i pre ſentia. De hoc etiā habeẗ i glo. illi⁹. c. cū inter Et nūc ē expreſſum ꝙ exceptio excōicationiſ dilatoria pōt opponi i qualibet pte litis: ex̄. de excep. c. exceptionem. 7 li. 6. de except. c. pia.

Nota tñ ꝙ ea q̄ fiūt i iudicio cū actore ex- cōicato 7 pceſſus habitus cū eo añ exceptio- nē excōicationis ↄ̄ eū valent 7 tenent licet ei poſtea excōicatio obijciaẗ 7 pbeẗ. Extūc vero illa q̄ ageñ nō valēt. Uñ nō audieẗ i ſequēti bus donec fuerit abſolutus. Huiuſmōi enim exceptio ē dilatoria: ex̄ de excep. exceptionem

Hoc ex̄ de excep. li. 6. pia i tex. 7 glo. ſed mirū.

Sed nūqd lr̄e ab excōicato tpe excōicatio nis ipetrare ad agendū valēt: &⁹ ꝙ ſic p⁹ eius abſolutionē. Impetrare. n. lr̄as nō diciẗ act⁹ legitimus: qꝛ etiā mulier 7 ſeruus p ſe vel pro alio poſſet litteras ipetrare: niſi ſuperueniret de nouo excōicatio. vel ð antiqua excōcatiōe euidens 7 ꝓmpta ꝓbatio ut ibidem. Nec lit- tere ipetrate ſumūt auctoritatē ab ipetrante ſed a delegāte. Hoc notaẗ i glo. ṗdicta. Ad uertendū ē aūt diligēter hic: ꝙ illud. c. ipo iu- re qđ poniẗ. li. 6. de reſcrip. qđ videẗ cōtrariū . d. c. pia. dicit eni ſic. Ipſo iure reſcriptū vel ꝓ ceſſus habit⁹ p ipm nō valeat ſi ab excōicato ſup alio q̄ ſup excōicationis vel appellatiōis articulo fuerit ipetratū. Et forte diceret ali- quis ꝙ p hoc. c. ipo iure corrigeẗ illud. c. pia. ſ; Jo. an. dicit ꝙ nō ē ita. qꝛ illud. c. pia poſteri⁹ fuit editū. Fuit eni i Inno. quarti. ſ; hoc. c. ipſo iure Greg. ix. Uñ potius corrigeẗ hoc per illđ c. ſed neutꝝ corrigiẗ p alteꝝ: ſed poti⁹ de diuer ſis caſibus loquūẗ. Nota ergo ſm ṗdictū Jo. opinionē modernā Ber. eē falſam quā ipē po nit in glo. ſupradicta ſ; mirꝝ 7 in plurib⁹ alijs locis. ſ. ꝙ reſcriptū ab excōicato ipetratū va- leat poſt eius abſolutionē. Et opīo eius anti- qua ē vera vt patet ibidē. Reputat etiā idem Jo. eē falſam opinionem Tan. 7 Inno. ex̄ de offi. de le. prudentiā. §. ſexta. 7 Ber. compo. 7 Guil. durā. dicentiū ꝙ proceſſus habit⁹ p lit- teras ipetratas ab excōicato valet ſi nō oppo natur exceptio cū hic dicatur ipo iure. Si eni ipſo iure nō valet. ergo ſine exceptionis ope.

Ad videndū aūt qūo dicta duo. c. loquūẗ de diuerſis ſic diſtiguit. Aut enim excōicatus maiori excōmunicatione agit corā delegato. aut corā ordinario. In primo cāu aut erat ex communicat⁹ tpe reſcripti impetrati. aut po- ſtea fuit excōicatus. In quo cāu locū habet ſ; c. ipſo iure. in 2⁹ aūt. c. pia. 7 de offi. dele. pru- dentiam. §. ſexta. Si aūt agit corā ordinario tunc diſtingue tria tpa. Nā ſm vetera iura nō tenebat proceſſus cū excōmunicato habit⁹ ex̄ ð excep. exceptionē. Al̕ nō apparet rō quare ibi fiet ↄdēnatio in expenſis ſi tenuiſſet pceſ- ſus. Poſtea ſtatuit. Gre. in deciſa. hoc. c. ipſo iure ꝙ tenet proceſſus habitus cum excōmu nicato ſi reus ſcienter eum admiſit. al̕ nō. Se cūdū vero iura moderna tenet pceſſus 7 locū habet. c. pia. Et rō huius diuerſitatis eſſe pōt: qꝛ iuriſdictio delegati ſumit initium ex perſo na agentis 7 ipetrantis. 7 iō cū pncipiū fuerit vitioſum nec reſcriptū valet neqꝫ proceſſus. Ordinaria vero iuriſdictio ab actione non i cipit: 7 iō ibi ſec⁹ ē. Prima illa ē odioſa. ut ex̄

de rescrip.ad hoc.h̃ē fauorabilis. Quid si excõicatus ĩpetret lr̃as inquisitionis: R̃° nõt Gof.ex̃ de offi.dele.prudentiã.q̄ iste lr̃e valẽt q2 fama habet in loco accusationis. ex̃ de acus.qualiter.2.Et licet ꝑmouēs appareat ineptus:nihilominus valet rescriptũ. 7 ꝓcedet ꝑ illud.e.ti.cũ oportear.vbi idē tenet Inno.7 Host. Sed Jo.an.credit 9rium cũ in odium excõmunicati sit inductum q̄ nulle lr̃e impetrate ab excõicato valeant nisi cõtente ĩ.c.su p2adicto ipso iure.Nec ē tutũ a littera recedere.Ad qd optime facit q̄ lr̃e ab excõicato ĩpetrate ꝑ alio nõ valẽt.ex̃ de proba.c.post cessionẽ. In sup nota q̄ si quis obijciat alicui excõmunicationẽ exprimere d3 excõmunicationis speciẽ.q2 cum sint due spẽs excõicationis maior 7 minor.2ª nõ repellit excõicatum ab agẽdo.Vñ per talẽ expressionẽ apparebit an exceptio admittenda sit.Et similiter deb3 exprimere excõmunicatoris nomẽ: 7 vtrũ sit ordinarius vel delegatus.q2 si sit delegatus 7 excõicatio illius exhibeat sine delegatione iurisdictionis.nõ staret tali excõicationi: ex̃ de offi.dele.cũ in iure.Sed hoc nõ requirit si sit ordinarius.Hoc notat ibidẽ in glo. ibi dixit. Exceptionẽ autẽ quã reus obijciet ꝓbabit infra spaciũ octo dierũ:die in quo p2oponit minime 9putato:vt dicit ibidẽ in glo. Qđ si nõ fecerit iudex ex tũc 9 eũ p2ocedet 7 ipm in expensis cõdẽnabit quas actor ob hoc dieb9 illis se fecisse ꝑmisso iuramẽto se docuerit vt dicitur ibide3.Si vero durante cã postea succedente ꝓbationis copia de eadẽ vel alia excõicatione iterũ excipiatur 7 ꝓbet:actor postea excludet donec absoluat.Nõ recipiet aũt exceptio excõmunicationis vltra duas vices :nisi supueniret vel noua excõicatio vel de ãtiqua excommunicatione euidens 7 p2õpta ꝓbatio vt patet ibidem. Sed nũquid exceptio tollitur per replicationẽ eiusdẽ si ꝺ maiori excõmunicatione excipiat 7 replicet: R̃° ſm Gof. q̄ non ꝑ illud.c.ex̃ de excep.dilecti.Itẽ breuiter excõmunicato excõmunicatione maiori ẽ interdictus quilibet actus legitimus. i.qui sortitur effectũ a lege siue iure.ex̃.e.solet a nõnullis.§.vl.li.6.7 quelibet ꝑticipatio:non obstante aliq̃ priuilegio.ex̃.e.nulli.7 omne legis priuilegiũ 7 beneficiũ:ut in auc. de priuil.do. here.muli.non pr̃a.§.vl.col.8. Cogendi etia3 sunt censura ecclesiastica iudices seculares ꝑ iudices ecclesiasticos vt ab agendo patrocinãdo 7 testificando in suis curijs 7 iudicijs excommunicatos repellãt.li.6.e.c.decernimus. Vñ etiã si nõ obijciat tali excõmunicato tpe illo quo de facto suũ actũ exercet:est suspensus ab omni actu legitimo.Cum enim posse exercere quẽcũq3 actum legitimũ ĩcludat aliquã communionẽ cum ecclesie mẽbris a qua per excommunicationẽ maiorẽ homo separatur ipsa excommunicatio predictã suspensionem includit.Vñ ut supra dictum est non potest esse iudex nec actor seu denunciator .3.q.4.9spiratores.7 duobus.c. se.Non põt etia3 testari ut etiã voluit Ho.extra de excep.pia 7 Bar.li.6.de vsuris.q̃q̃. Abbas tamen dicit q̄ excommunicatus põt testamentum 9dere 7 ex testamento capere ante vnũ annũ.ar .ꝑ simile de heretico.extra de here. excommunicamus. Sed nũquid instrumẽtũ factũ ab excõmunicato valet: Videt q̄ sic.q2 extra ꝺ hereti.excommunicamus. §. credentes.dicitur de excõmunicato:q̄ si satissfacere 9tẽpserit infra annũ instrumẽta per eũ facta non valent Ergo a 9trario sensu facta ante annũ valent Alij dicunt 9trariũ.Pro q̃bus optime ẽ illud 3.q.4.nullis.Ibi.Nec a quocũq3 credantur que ab eis.s.excõicatis dicunt vel scribuntur ex̃.e.nouerit.Alij ut Host.7 Guil.dicũt q̄ instrumentũ ab eo factũ valet q̃diu eius excõicatio est occulta.vel etiã si sit manifesta 7 non possit probari:ar.3.q.7.§.tria.C.de testa.l.i.7 extra de excep.c.si vero. Sec9 est si sit notoria extra de excep.exceptionẽ.7 de coha.cle. vr̃a. Sicut etiã ibi notorius 9cubinarius est quo ad se 7 alios suspensus:ita notorie excommunicatus tabellio 7 ꝓtor publice nũciatus repellit.7 ab extraiudicialibus.li.6.e.l3. Sed nunquid ad repellendũ actorẽ sufficit eũ esse denunciatũ excõicatũ: Videt q̄ nõ per dictũ c.licet.vbi denunciat excõicatus qui forte ñ est excõmunicat9.7 ꝑ.c.li.6.de excep. pia .vbi dicit:q̄ illud debet probari apertissimis documentis.Host.tñ notauit 9trariũ. Et pro eo facit etiã dictum.c.licet.vbi ꝑ denũciatione3 talẽ vitatur ĩ iudicialibus 7 extraiudicialib9 legitimis actib9:l3 forte nõ sit excõicat9. Sic etiã dicam:q̄ vbi denũciatio probat: ab agendo repellitur donec se ostendat absolutũ vel sententiã esse nullam.Si quis tamen vult tenere primũ dictũ respondet:q̄ ibi constabat non tantum ꝺ denũciatione sed etiam de excommunicatione.Hec Jo.an. Admittitur tamen excommunicatus ad accusandum crimen heresis:cuius labes est tanta q̄ ad ei9 accusationem quilibet criminosus 7 infamis admittitur contra quẽlibet.2.q.7.ꝑsumunt Hoc Richar.Potest etiã excipere 7 defendẽ in iudicio se 7 ecclesiam suam: extra .de excep.cum inter.ibi legitima defensio. 7.c. dilecti.7 q̃ potest appellare 7 appellationẽ ꝓseq.

extra de excep.c.vl. Et eadē defensio cōpetit excōmunicato que ɔpetit non excōmunicato

Sed qualiter prestabit iuramentū calumnie: Cum eni sibi nō liceat igredi sacra: multominus tangere.di.5.ad eius vero.R° in cāu isto ɔceditur potius in odiū excōicati: q oia que pertinēt ad ecclesiā facere possit: & sic iurabit:ar.ex.e.a nobis. Et oēs participantes sibi occasione litis non incidūt canonē: cū talis cōmunio fit potius ad eius dannum q̄ ad eius cōmodum. Hec in glo.illius.c.cum iter.

Sed quid si excōmunicatus ɔuenitur super eo ex quo est excōmunicatus iniuste: Nūquid pōt excipe q nō teneat respondere nisi cōio hominū ei restituatur qua fuerat puat⁹ iniuste: R° fm Jo.q sic: nec tenet ante respōdere dūmodo ostendat q fuit excōmunicat⁹ iniuste.3.q.2.c.2.q2 omnia iura sunt ei restituenda corporalia & incorporalia.2.q.2.nullus potest. Et sic nota q qui remotus ē ab oī actu legitimo tn̄ excipere potest. Hec ī gl.ibidem. Item effectus sententie excōicatiōis est: vt non relaxetur nisi certo modo: de quo infra dicetur. Itē ut secū trahat executionez nec appellari possit ab ea: ex̄ de appella.pastoralis. Cuius rō diuersimode assignatur a diuersis. Rnsio tamē verior videt̄ illa Jo.ut dicitur in glo.s.q hoc facit constitutio ecclesie ut magis timeat̄ ecclesie disciplina. Fallit tamen q a sententia appellari nō potest fine q appellatio sententiam excommunicationis non impedit: quādo nō fertur simpliciter sed sub cōditione vt dictū est supra ti. quādo & q̄ sententia excōicationis dicitur esse nulla. Licet autem infra.x.dies sentētie late sit appellandū: fm tamē abbatem si eps quādocunq requisitus absoluere nollet grauaret: & ex illo nouo grauamine appellari posset qn̄cunq vellet. Item duplex est effectus sentētie excommunicationis.s.eiectio & ligatio vt dictū est supra.q.vtrū excōicatus possit excōicari: Hec autē omnia intelligas etiā si sit sentētia iniusta.ii.q.3.sententia. Cuius etiā effectus ē quo ad excommunicatum ut eam seruās mereatur apud deū propter obedientie bonum. Oīs eni excōicatio dūmodo nō contēnatur: medicinalis est & non mortalis.2.q.i.multi. & ex̄.e.cum medicinalis. Habet etiam effectus suos sententia excōmunicationis q̄ ad excōicatorē.q2 si iuste excōmunicat meretur apud deū cū faciat iusticiā quā colere ē summum bonum.i2.q.2.cum deuotissimam. Si vero iiuste grauiter est puniendus: vt dictum est supra.licet sententia sit tenenda dūmodo non sit nulla vt etiā habitum est supra.

Equit̄ videre de 2° articulo.s.de effectib⁹ & dānis seu icōmodis q̄ qs icurrit ex excōicatione minori. Circa qd sciendū: q excōicatus excōicatione minori excludit̄ a pticipatione sacrorum vt dictū ē supra. Sed nūquid pōt sacra ɔferre: R° q n̄. & si ɔferat peccat leuiter fm Gof. & si celebrat peccat grauiter.nulli⁹ tn̄ notā irregularitatis incurrit. Qd iō dicit fm Ber.ibidē: q2 p hoc eo absoluto a promotione nō ipedit̄. Scdm vero Hosti.subaudi sup cuius dispēsatōe necesse sit ad papā recurrere: ex̄ de cle.exco.mi. si celebrat. Ad qd dubiū remouēdū illud.c.si celebrat factū fuit. Pōt ergo i h eps dispēsare ex̄ de cle.diu.sane. & etiā is qui ab excōicatiōe minori pōt absoluere: sicut dicit.d.c. & consuetudo tenet. Hec Host. Licet autem talis ecclesiastica sacramenta conferre non debeat: ab eo tamē collata nō carēt virtutis effectu. Unde bene ɔfert ordinis executionē: q2 non dicitur ɔferēs sed solū pcipiens .pticipare. i. ptem capere. quia ad eius vtilitatez conferuntur. Unde talis nō videtur remotus a sacramentorum collatione sed a perceptione in q̄ ɔsistit participatio sacramentorum. Si tamē talis pertinaciter.s.ɔtra supioris prohibitionē igerat se cōioni debet excōmunicari. Quo facto nec cōferre sacramēta debet: nec ɔferens executionem ɔfert. Et hec omnia colligūtur ex.d.c.si celebrat. Hec Hosti.in sum. & Ber. ibidē in si glo.vl. In qua etiā ipse ponit super hoc duas alias expositiones. Sed nūquid talis pōt ecclesiā intrare: R° fm Host. & Gof. q sic. Potest etiā fm eū audire diuina preter missam: ex eo q a sacramētis tn̄ ē exclusus: vt dictū ē supra. Securi⁹ tamen putat si ex deuotione abstineat: ar.di.5.ad eius vero. Rod. vero dicit: q potest etiam missam audire dum tamen ibi non cōmunicet. Non debet etiam fm eum talis recipe pacē cū alijs post agnus dei: quia illud osculū succedit loco cōionis eucharistie. Ray.vero dicit q tutius facit si ecclesiā non intrauerit anteq̄ sit absolutus. Si tn̄ intrauerit cā orādi qn̄ nihil dicit ibi preser tim ecclesiam nō ɔsecratam nō videt̄ peccare q2 nō est remotus nisi a sacramentis.imo forte potest intrare ad horas: dū tamē nō ad missam. Sed primū securi⁹ ē. Hec Ray. Nunquid talis dicere potest horas suas i choro cū alijs: & alij debent eum admittere: R° q sic: quando ligatus est ex eo q excommunicato communicauit casualiter: vel ex negligentia: vel ex verecundia non tamen poterit celebrare vel sacramenta recipere vel conferre: ut in c.si celebrat. Laudabile tamē ē: ut p̾us faciat

se absolui q̄ suum officiū cū alijs prosequatur. Hec Gof. Et cōuenit cū eo Hosti. Ceterum si ex cōtēptu: ꝛ si hoc occultū est: ipse mortaliter peccat hoc faciendo qꝛ in mortali constitutus propter contēptum suspensus ē quātum ad se. Si autē hoc accideret ex cōtēptu ꝛ notoriū sit. puta qꝛ hoc fecit post īhibitionē sibi publice factam per iudicem: ꝛ hoc nō pōt aliqua tergiuersatione celari: tunc vitare debet alios ꝛ vitari. Et hec distinctio probatur ex̄ de coha. de. ꝛ mu. vr̄a. c. vlti. Hec Hosti. ꝛ Gof. Nūquid orationes ecclesie psunt tali: R° q̄ sic: nisi aliud obsistet. qꝛ talis excōicatio a cōione fideliū nō sepat: ꝛ pōt eē in non habente peccatū mortale. Itē talis nō pōt eligi: qꝛ eligeret ad suscipiendū sacra a quib⁹ est exclusus: ex̄ de cler. exco. si celebrat. Secūdū hoc intellige illud: ex̄ de elec. p inquisitōeꝫ ꝛ. c. i. Vn̄ nō valet electio qn̄ ē scienter elect⁹. vt pꝫ in. d. c. si celebrat. Quid ergo si ignorāter: Dicūt quidā ut Ber. ibidē q̄ non valet. qꝛ ignorantia illoꝝ nō facit eūꝫ abilē: ex̄. de elec. innotuit. ꝛ cā phibitionis ibi signata manet. Unde subauditur sup isto verbo sciēter. maxime Host. vero dicit q̄ valet si vterq̄ ignorat etiā si elect⁹ sit ligatus excōicatione maiori: ar. de ꝯse. di. 4. c. i. ꝛ ex̄ de appel. dilectis. ꝛ insti. de excep. §. preterea. puta qꝛ absens ē excōmunicatus: nec littera venit ad eū. nec per aliquē audiuit sniam latā: nec ipse nec eligentes: ar. 4. q. 5. c. i. Et hoc innuitur a cōtrario sensu: ex̄ de sen. exco. significauit. Et hoc intelligas qn̄ nō sunt in culpa aliqua: qꝛ. s. diligenter exquisierūt nec aliquid inde audire potuerūt: ꝛ nō fuit snia publice lata. Al's cōtra: ex̄ de elec. cū terra. ꝛ. c. inotuit. §. vlti. Quid si alter sciat: alter aūt ignoret: R° si sit ignorantia ex pte eligentiū: q̄ valeat electio erit ī potestate eoꝝ. ar. 7. q. i. si quis eps. Et sic pbabilis ignorātia excusat non crassa ꝛ supina aut erronea: ex̄. e. apostolice. Hec Host. Nūqd priuati sunt iure eligendi qui eligūt talē sciēter: ar. q̄ sic. ex̄ de elec. cū ī cūctis. ꝛ. c. scriptū. in fi. Hec Ber. ex̄ de cle. exco. si celebrat. in gl. 4. Licet autē talis non possit eligi tamen potest eligere ꝛ alia que sunt iurisdictionis exercere: ex̄ de elec. trāsmissa. ꝛ de cle. exco. si celebrat. Unde cum excōicare ꝛ absoluere sint ꝺ iurisdictione prelatus ligatus minori excommunicatione pōt excōicare maiori etiā excōicatiōe: ꝛ ab ea absoluere. ꝛ multo magis a minori excōmunicatione. Et sic h̄ potestas duobus collata non expirat vtroq̄ vinculo excōmunicationis minoris ligato: licet quidā aliter intellexerint illud: ex̄. eo. duobus. Vn̄ excommunicati minori excommunicatione nō sunt priuati omnibus actibus legitimis. quia talis excōmunicatio non sepat a cōmunione fidelium sed tm̄ a perceptione sacramētoꝝ.

Sed nunquid excōmunicatus excōmunicatione minori propter pticipationē cum excōicato admittetur ad denunciandū ipm eē excōmunicatum: R° q̄ non cum vitare debuerit eum. extra. eo. in presentia. Nūquid talis priuandus ē ecclesiastica sepultura: R° q̄ sic ſm Jo. Gof. ꝛ Ray. Et hoc si sit manifeste excommunicatus excōicatione minori cōtracta p pticipatiōnē cū notorie excōicato excōicatione minori. Et hoc cōfirmāt p illud. c. 34. q. i. si autē. Nūquid excōmunicatis minori excōicatione tm̄ conferri de iure possint ecclesiastica beneficia. ꝛ nūquid possūt retinere licite bn̄ficia eis in tali statu collata: R° Due sunt species excommunicationis minoris. Una excludit tantū a sacramētis: que ut frequētius ꝯtrahitur a iure. s. p participationeꝫ cum excommunicato maiori excommunicatione: ex̄. e. nuper. Quādoq̄ tamē infligit̄ ab homine per sniam. 5. q. i. c. z. Alia ē. que tantum infligitur ab hoīe ꝛ sepat a cōmunione fidelium aliquoꝝ ꝛ non sacramentoꝝ. 5. q. z. presenti. ꝛ. q. 4. in loco. Sed ī his iuribus ꝛ ī alijs consimilibus extenditur multū nomen excōicationis. Quacūq̄ istaꝝ minoꝝ excōicationū cleric⁹ sit excōicatus nisi in eo aliqd obsistat pōt sibi ſm aliquoꝝ opinionē ecclesiasticū beneficiū conferri qꝺ non habetur p electionē: ꝛ illud pōt licite retinere qꝛ hoc nō inuenitur prohibitū in iure. Et prima iura que phibent̄ excōicatis ecclesiastica bn̄ficia ꝯferri loquunt̄ expsse ꝺ excōicato maiori excōicatione: ꝛ nullā omnino faciūt mentionē de excōicatis minori excōmunicatione: ut patꝫ ex̄ de cleri. exco. mi. postulastis. in text. ꝛ glo. ꝛ de eta. ꝛ quali. ordi. cū bone. Alijs autē videtur dicēdū: q̄ sicut electio excōicati minori excōicatōe q̄ excludit a sacris nō ē irrita ipo iure ſ irritāda: ex̄ de cle. ex. mi. si celebrat. sic lꝫ collatio bn̄ficij ecclesiastici facta tali nō sit irrita ipso iure. irritāda tn̄ ē si pbari pōt in iure q̄ tpe collatiōīs sibi facte excōicat⁹ erat excōicatione minori. Talis enī collatio ē aliquo mō electio. Cum enī eps dat alicui clerico aliqꝺ beneficiū ecclesiasticuꝫ: ex multis eligit eū ad illud. Et videt̄ q̄ scienter tali ꝯferēs sit p̄uatus ipo iure hac vice illius bn̄ficij collatione qꝛ scient̄ talē eligentes p̄uati sunt iure eligendi hac vice: vt pꝫ in. c. si celebrat. in glo. ꝛ ex̄ de elec. cū in cūctis. ꝛ. c. scriptū ē. in fi. Et h̄ opinio melior videt̄ ſm Richar. 4. di. 18. q. 7. ar. 40.

De penis excōicati sniam ɔtēnētis.li.io.

Postea de pena ɔsiderādū ē excōicatoꝝ nō seruātiū siue ɔtēnētiū sniam excōicatiōis. Circa qđ sciendū: ꝙ dicit̄ qs sniam excōicatiōis nō seruare ⁊ eā ɔtēnē multiplr̄ fꝫ Host.ex̄.e.li.6.c.dilecto.q̄ ē Jnn. Primo q se cōioni hominū igerit ɔ̄ illud qđ nō dꝫ:⁊ hoc siue snia sit iusta siue iniusta: dū tm̄ n̄ sit nulla cū ī ptāte eius sit eā vitare.ex̄ de cle. ex.illud.§.illud. 2° q intrat ecclesiā qn̄ non dicūtur ibi diuina quā nō dꝫ intrare nisi forte ad audiendū ṗdicationē:ex̄.c. rn̄so. 3° q ⁊ si ecclesiā nō ītrat tamē ad eius ianuā foris stat vt diuina audiat.qđ est ɔtra illud:ex̄ de pe. et re.qđ in te.§.i.⁊ de priui.qđ nōnullis. Et si h̄ sciant clerici intus celebrantes ⁊ nō abstineant puniri debent:ar.ex̄.e.significauit. 4° q̄ peccatū peccato accumulat:ut in.d.c.dilecto 5° qui in snia nimis dormit:per qđ presumitur ꝙ in eo nihil opata sit: super quo tamē ē vsqꝫ ad annū regulariter expectandū .ii. q.3. q̄squis.⁊ ex̄ de here.excōmunicam⁹.§. si vero dominus.licet aliquādo hoc tempus proget̄ vel ex negligentia:ex̄ de eta. cū bone. vel ex cā vt ex̄ de pe.c.fi.sed ex cā poterit artari. Et q̄si eadē ponit idē Host.ex̄ de exces.pla. tanta. Et idem intellige de cōtēptu sentētie interdicti. Pena autē taliū est:ꝙ sententia q̄ forte prius erat iniusta fit iusta quo ad ɔtēnētem ppter ɔtēptum.ii.q.z.§.cū ergo.⁊ ex̄.e.p tuas. §.non igit̄.v̄.in alijs verū. Jtē quicūqꝫ sit q̄ nō seruat:tardi⁹ absoluet̄.ii.q.3.qui iubēte. Jteꝫ qn̄qꝫ morte citius ṗuenit̄.e.q.epi. Jtē excommunicatus q̄ se facit ordinari manēte excommunicatōe ē grauit̄ puniēd⁹ de q̄ require s. li.precedēti.ti.4.de collatōe ordinū:ar. 3. Jtē excōicat⁹ maiori excōmunicatione vel interdictus vel suspensus ab officio per hominem officia diuina celebrās in ordine suo degradādus ē:extra de cle.ex.latores.etiā si matutinū vel vesperas in officio suo dicat.ii. q.3. si quis eps.⁊. Nec obstat illud extra de cle. exco. clerici.vbi dicit:nisi moniti sine dilatione redierunt,qꝛ etiā si redierint pn̄t de iuris rigore deponi lꝫ possint dispēsatiue suscipi. Hec Gof.⁊ Host. Sed tamē in ḋgradatiōe pſbri requirūtur sex epi.in degradatione diaconi tres.15.q. 7.felix.⁊.c.sui autem. Jn degradatione auteꝫ subdiaconi silr̄ tres.qꝛ eodē priuilegio gaudet:extra de ser.non ordi.miramur. Et si nō habeantur epi possunt clerici per episcopū pprium omnibus beneficijs ecclesiasticis spoliari. Sic intelligi pōt illud:extra de cle. exco. s.⁊.c.postulastis.§.vl. Et qđ ibi dicitur beneficijs.subaudi ⁊ officijs. Vel ibi nō agitur de clerico interdicto ministrante: sed de clerico non interdicto ecclesiā interdictā officiāte fꝫ Gof. Et hec intelligas de excōmunicato celebrante solēniter ut prius:extra de cle.exco.illud. Hec Host. Quid d̄ illis qui ministrāt solēniter ī minorib⁹ ordinibus dū sunt excōicati:? R° dicit Rod.cū pene sint restringēde nec fiat de illis mentio in illo.c.si quis eps.ꝙ non incurrūt irregularitatē.aut si incurrant pōt episcopus cū eis dispensare cū hoc non sit ꝓhibitū sibi.nec est contra illud ex̄ de cle. exco.fraternitati.qꝛ illud intelligi potest de ministrante in sacro ordīe. De subdiacono idē est iudicium qđ de diacono.qꝛ diacon⁹ ⁊ subdiaconus parificant̄ in multis. Pro hac opinione allegat Host.illud.extra.e.ti.super.c.si quis presbyter. tn̄ postea magis ɔsentit ꝙ talis sit irregularis p.c.cum medicinalis. in fi.

Jtē fm Guil.durā.⁊ rod.si ɔstitutus in ordinib⁹ minoribus excōicat⁹ epistolam legat ī missa priuata nō ē irregularis ex quo h̄ sine solēnitate facit:cū etiā laici hoc faciant qn̄qꝫ. Et idē ē si pſbro seruiāt ī missa parādo lumē vinū ⁊ huiusmōi. Et idē ē de pſbytero diacono ⁊ subdiacono. Et idē ē fm Hosti.extra de exces.pla.tanta.de clerico simplici fm eos q̄ dicūt ꝙ prima tōsura nō ē ordo:qđ theologi cōiter tenent. Scđm dicētes vero ꝙ ē ordo: qđ ipe Host.tenet ibidē.talis si excōicatus in suo officio cātet est irregularis. Nunqđ excōicatus peccat igerendo se cōioni aliorum:? R°: ꝙ sic.6.q.z.si tn̄.⁊ extra de cle.exco.illđ circa fi.v̄. Excōicatos nō vitare multo magis q̄ꝫ vitare piculosum existit. Nō vitare siquidem cū ī eo sit excōicatus sine delicto nō pōt:s cuꝫ ex eis dependeat sine suo piculo poterit nō vitari. Et dic rod.sup hoc qđ dicit̄ nō vitare:ꝙ excōicatus nō tm̄ nō excōicatos sed etiā excōmunicatos vitare tenet̄.qꝛ lꝫ sit excōicat⁹ nō tn̄ ē a canonib⁹ exemptus. Et idē dicit Host. Ex ṗdictis pꝫ:ꝙ excommunicatus lꝫ occulte peccat si intrat ecclesiā vel alioꝝ cōioni se igerat:q̄uis quidā dicāt ɔ̄riū:⁊ melius ut credo: excusantes talē p hoc ꝙ dicūt ꝙ nō tenet̄ reddere se notabilē de excōicatione occulta: qđ faceret si vitaret ɔmunionē alioꝝ.qꝛ cū alius nō debeat eū ṗdere vitādo cū ī publico. mlto forti⁹ nec ipe tenet̄ se ṗdere vt dicūt. Sed non ē silr̄ qꝛ non ē ī ptāte alteri⁹ eū corrigē taliter eū vitādo:s ī ptāte ipius ē ꝙ se corrigat ⁊ absolutionē ipetret. Hec rod. Jtē ex q̄ qs stetit excōmunicat⁹ p annū itegrū p hoc claues

contēnens non est sine suspicione heresis .ut dicit Host.ti.de voto & ti.de here. Si qs autē de heresi suspectus ab episcopo vel inquisitore vocatus vt veniat d fide responsurus excōmunicationis vinculo ligatus fuerit p eo q pere subterfugit:aut contumaciter se absentat.si excommunicationem animo ptinaci p annū sustinuerit:extunc velut hereticus ē condēnandus.li.6.de here.ut iquisitionis.&.c.cū contumacia. Itē excommunicatus minori excommunicatione a canone celebrās grauiter delinquit:non tamē irregularitatē icidit:extra.e.nuper. Item excommunicat⁹ minori excommunicatione scienter ordinem recipiens non fit propter hoc irregularis cum hoc non sit expressum.aut si fit irregularis potest dispensari cū eo p epm cū hoc non sit ei p hibitū.Hec rod. Sed nunqd excommunicatus maiori excommunicatione solēnit baptizans ē irregularis:℟⁹.Aliqui dicūt tales irregulares non eē:& penā illā nō extendi nisi ad excommunicatos celebrātes & ecclesiaz officiātes ut prius in faciēdo officiuz diurnū & vespertinū. Ricar.autē.4.di.18.q.7.ar.5.c. dic.excommunicatuz excōmunicatiōe maiori soléniter baptizantē incurrere irregularitatē.qz cum omnis excommunicatus excommunicatione maiori suspensus sit ab oi actu legitimo vt visum ē:ɔuenit eū etiā esse suspensum ab executione sacerdotalis officij.Ad sacerdotale autē officiū pertinet baptizare solēniter.Cū ergo transgredi seu violare saltē solēniter suspēsionē a sacerdotali officio & ab executione cuiuscūq ordinis:saltē loquendo de ordine sacro:irregularitatez inducat ut habet.li.6.de sen.& re.iudi.cū eterni.videt̄ cōcedendū:q excommunicat⁹ solēniter baptizās sit irregularis.Ad quod facere videtur illud di.28.p̄sbyterum.& extra de cle.exco.mi.siqs presbyter.& ex̄.e.cū medicinalis.in glo.super illud irregularitatē non effugient.vbi dicitur q hoc ē verum in quocūq diuino officio & horis diuinis cantandis officiando ecclesiam & sacramentis ɔferendis. Si tamē baptizaret excommunicatus nō solēniter:vt faciūt vetule in necessitate:vel diceret epistolā vel euangelium nō solēniter nō esset propter hoc irregularis Et voco solēnit̄ epistolā legē eā legē i ecclesia:& in vestimentis subdiaconi ac si subdiaconus eēt. Videt̄ etiā aliquibus & probabiliter q si excōicat⁹ ex̄ ecclesiā dicat horas suas officiādo populo in exercitu vel in naui ɔtrabit irregularitatē. Si tamē dicat horas suas cū vno socio vel pluribus non tn̄ officiādo ecclesiā vel populū nō ɔtrahit irregularitatem.

Videt̄ tamē quibusdā q debet supprimē dominus vobiscū:& loco huius dicere dñe exaudi orationē meā.Si tamē mensam benedicat nō propt̄ hoc ē irregularis.qz ut dicit̄ ex̄.e.cū medicinalis.in glo.nō videt̄ q ad hoc extēdi debeat pena.Hec Ricar. vbi s̄. Et cōueniūt cū eo Host.& Inno.ex̄.de exces.prela.super.c tanta.cū illa benedictio nulli ordini deputet̄. ar.di.44.c.fi.Et idem dicit rod.& Guil.durā.in spe. Secus ē de benedictione aq̄.qz illa fit cū solēnitate & est ānexa ordini sacerdotali:ar.de cōse.di.3.aquā. Nūquid excōmunicatus scienter absoluēs in foro penitētie icurrit irregularitatē:℟⁹ Videt̄ aliquibus q sic qz sic absoluere ptinet ad sacerdotale officiū Et etiā excōicatus maiori excōicatione ministrās scienter sacramētū extreme vnctionis cōtrahit irregularitatē.Et sic videt̄ idem dicendū de alijs sacramētis.Alij dicūt cōtrarium:qz nō inuenit̄ in iure expressum .& ut dicitur de pe.di.i.§.pene. pene legū interp̄tatiōe molliende sunt potius q nimis exasperande. Et preterea talis absolutio non fit cum solēnitate.Et videtur eis q trāsgredi nō solēnit̄ suspensionē ab ordinis executione nō iducit irregularitatē.Et iō dicūt q non est simile de administratione sacramenti extreme vnctionis que fit semp cum aliqua solēnitate. Hec Ricar.4.di.18 q.7.ar.5.iux̄ fi. Quid si excōmunicatus vel suspensus ab officio excōmunicat vel absoluit ab excōicatiōe:℟n̄dz Inn. & Host.in.c.tanta.q propter hoc non fit irregularis.qz hoc non ɔuenit sibi ex ordine s; ex iurisdictione:extra de elec.transmissa. Sz absolutionis solennia facere:ut cū stola oṫones & psalmos dicere. excommunicatum i ecclesiam ītroducere est ordinis & officij:ar. extra e.nuper.& ita hoc faciens est irregularis. Et idem sentit Guil.du.in spe.Itē clericus depositus vel laicus excommunicatus sententiam contemnēs excommunicatur cum participātibus suis:& si nec adhuc cessauerit recurrendum est ad brachium seculare.extra.de cle.ex com.si quis presbyter.& de here. ad abolendā Hec Hosti.in sum.

De penis cōicantium cū excōicatis.ti.ii.

Einde ɔsiderandū ē de pticipantib⁹ cū excōicatis Et prio de pticipātib⁹ illicite. 2° d pticipātibus licite. Circa p̄muz ɔsiderandū ē de pena ipoz.Et prio q̊ ad oēs pticipātes illicite generalit̄.2° spēalit̄ quo ad

excōicatorē q̇ cōicat cū eo quē excōicauit.3°.
q̊ ad aliq̊s q̇ cōicant cū excōicatis rōne debi
ti vel alicuius ɔ̄ctus. Circa primū q̄runt
plura. primo vtrū pticipās cū excōicato morta
liter peccet. R° q sic si hoc fecerit ptinacit in
ɔtēptū ɔ̄ phibitionē supioris specialiter vl' ge
neraliter factā. Nā in hoc cāu ē excōicandus
pticipās nō alit̄: ut p3 ex̄. de cle. exco. mi. si ce/
lebrat. circa fi. z li. 6. e. statuimus. vbi dicitur i
fi. Aliter aūt i pticipantes excōicatio prolata
nō teneat z pferētes penā legimā poterūt for
midare. Igit̄ ex quo añ monitionē factā ptici
pans excōicari nō pōt: restat q peccat veniali
ter. Ex q̊ aūt post monitionē factā z scriptam
excōicari pōt. planū ē q peccat mortaliter q2
excōicationis snia nō ē pferenda nisi p mor/
tali. ii. q. 3. nemo. z. c. nullus. Sic igitur cōtu
macia ptinax p qua sola fert̄ hec snia: ut p3 ex
supradictis ē mortalis. Et sm hoc itellige il/
lud ex̄ qđ me. cā. sacris. z. ii. q. 3. sic̄. Ergo si q̇s
cōicat excōicato ɔ̄ phibitionē canonis venia/
liter peccat: nisi forte nimis frequenter hoc fa
ciat in cōtēptū canonis: q2 tūc etiā eēt morta
le. Et sic etiā pōt intelligi illud. ii. q. 3. excellen
tissimus. z. c. vlt. Si vero ɔtra phibitionē ho/
minis: mortaliter peccat. Et sic accidit qđ di
ci cōsueuit. s. q mitius agit̄ cū lege q̄3 cū mini/
stro legis. ff. de arbi. l. celsus. Hec Hosti. Ali/
qui vero dicunt: q dur eēt q homo p vno ver/
bo leui q̊ loquit̄ excōicato mortaliter peccar3
S3 tūc tm̄ mortaliter peccat qñ sibi pticipat
in crie: vel in diuinis: vel in cōtēptū ecclesie vel
iudicis. Hui9 snie sunt Tho. 4. di. 18. q. 2. ar.
4. q. i. c. z pe. 4. di. 18. q. 3. ar. 3. q. 5. c. Et ɔuenit
cū eis boñ. 4. di. 18. p. 2. ar. 5. c. i. Et distinguit
plenius. s. q cū aliq̇s excōicat excōicato i cāu
nō ɔcesso a iure. aut cōicat i ɔtēptū snie z tūc
mortaliter peccat. Aut nō cōicat i ɔtēptū snie
sed tm̄ pbabiliter videre pōt q ex eius cōione
snia veniat i ɔtēptū: z tunc etiā credendū ē q
mortaliter peccet. Aut probabiliter credit q
ex hoc nunq̄3 magis snie ɔtēnat̄: z facit hoc cū
timore z ex quadā affabilitate dicit aliq̄ vba
preter necessitatē vel alio mō: z tūc credēdū ē
ɔ̄ talē sniam ipari. Et q2 vix pōt frequentari
sine ɔtēptu: iō est sanū ɔsiliū vt homo se elon
get a talibus pp̄ter piculum euitandum Hec
boñ. vbi supra. Ad hui9 aūt ɔfirmationē f3
tho. 4. di. 18. q. 2. ar. 4. q. 3. c. i. z. 2. ad opposi
tū facit: q a peccato mortali nullus absolue/
re pōt aliquē nisi sup eū habeat iurisdictionē
Sed a pticipatione cū excōicatis q̇libet psby/
ter absoluē pōt. Pro ipa etiā sm ɔsuetudine3
cōem nō iponit̄ pena debita mortali s3 magis
debita veniali. Hec Tho. vbi s̄. Sed obij/
cit̄: q2 ex̄ de his q̇ vi me. cā fi. sacris canonib9
dicit̄. q pp̄ter metū mortis nō d3 aliquis excō
municato cōicare. q2 pri9 d3 mortē subire q̄3
mortaliter peccet. Sed hec rō nulla eēt nisi p/
ticipare excōicato eēt peccatū mortale. q̊. dc̄.
R° Illa decre. loquit̄ đ pticipatione i crie sm
tācre. vel in diuinis. vel de pticipantib9 cū isto
q̇ cū suis pticipib9 ē excōicat9: pmissa moniti/
one sm formā iuris. Vel dicēdū sm Tho. 4.
di. 18. q. 2. ar. 4. q. 3. c. i. q sil'is rō eēt de morta/
li z veniali q̊ ad hoc q peccatū mortale nō po
test bñ fieri ita nec veniale. Et iō sicut homo
prius d3 mortē sustinere q̄3 mortaliter pecca/
re: ita etiā q̄3 venialiter peccare illo mō debiti
quo d3 veniale vitare. Itē obijcit̄: q2 facere ɔ̄
pceptū ecclesie ē mortale peccatū. Sed eccle/
sia pcepit q nullus excōicato cōicet. q̊. dc̄. R°
sm Tho. vbi. s̄. c. 2. Preceptū ecclesie directe
respicit spūalia z ex ɔñti legitimos actus. Et
iō qui cōicat ei in diuinis facit ɔ̄ pceptū eccle/
sie: z mortaliter peccat. Qui vero pticipat ei i
alio facit ex ɔñti ɔ̄ pceptū z venialiter peccat.

Quid si ligat9 excōicatiōe maiori ecclesia3
itret: Nūq̇d clerici forsā ibi deo canētes inde
tenēt̄ exire: R° q sic: officio etiā dimisso. Vel
pcurare q exeat iste. ii. q. 3. sic̄ apl'i. z. c. se. z ex̄
e. nup. §. i scđa. Et hoc si sit notori9. Occult9
n. nō ē vitand9 publice s3 tm̄ occulte. s. q̄3tū ad
locutionē z omnē modū quātū vitari pōt: ita
q nō pdat̄ aliq̇s vl' ex illa vitatione reddatur
notabilis. Ammonēd9 ē etiā secrete z caute
ne pcipiat̄ q exeat: q2 igerēdo se cōioni mor/
taliter peccat: ar. 6. q. 2. si tm̄. z. c. placuit. Et h
vbi oēs h̊ ignorāt paucis exceptis. s. vno vel
duobus. Si eni oēs hoc scirēt z multi essent
iā nō diceret̄ occultū q2 z multitudo facile se
quitur vnius dictū: ex̄ de pur. ca. cū i iuuentu
te. §. i. Si etiā is q̇ hoc scit exiret caute vt ex/
cōicatus ɔfusus rubore: qui nō vult exire per
h̊ ad satisfaciēdū z absolutionē petendā mo/
neret̄ vel iduceret̄. nō reprobaret̄. ex̄. e. cū nō
ab hoie. z ar. de coha. cle. z mu. vr̄a. §. itē aliđ
ē. Hec Host. Et cū eo ɔueniūt Inn. sup. c. nu
per. z Gof. z Ray. z Rođ. Dicit aūt Inn ibi
dē: q si excōicatus sit i ecclesia nō cā orādi s3
p alio negocio: nō video quare nō possim ora
re ibidē cū i oratione sibi nō ɔiunce: q2 ñ orat
Alij dicūt ɔ̄riū: quib9 magis ɔsentire videtur
Host. in gl. ibidē. Quid si publice excōica/
tus ecclesiā intret: z psb2 dicēs missam eū vi
deat veniētē: R° Debet eū āmonere vt exeat
Qđ si nō velit pōt eū eijcere etiā si excōicatus
sit clericus dūmodo psbyter hoc possit facere
sine sanguinis effusiōe: ar. ex̄. e. veniēs. Al's re/
currere pōt ad brachiū seculare: l3 ibi videat

effusionē sanguis iminere:ar.ex̄ de homi. po/ stulasti. Et si nullo mō eijci pōt ꝛ pr̄sbyter non dū canonē icepit:missam dimittat: vestes ex/ uat ꝛ recedat:vt p3 in iuribus allegatis:ex̄.e. in presenti. Si vero canonē incepit cōsulo: ꝙ ad eū non multū respiciat:sed ad sacrificium qd̄ pre manibus tenet diligenter attēdat. sed ꝛ si ip̄m excōmunicatū sentiat nihilominus ꝑficiat. Sancta eni ministeria nō sunt interrūpenda icōpleta.7.q.i. nihil. Perfecto autem canone ꝛ sumptis xp̄i corpore ꝛ sanguine anteꝙ̄ postcōmunio dicatur:eum moneat ꝙ exeat.de conse.dis.z.relatum. Et si nolit exire ut supra notat̄ procedat:vt .s.eum eijciat vel recedat. Hec Host. Et cum eo conueniūt alij Et addit Inn.in.c.nup.ꝙ si presbyter icepit canonē scholaris iuuās eū pōt cū eo remane/ re. Addit etiā Ray.ꝙ si ille sit excōmunicatꝰ p̄sbyter officiū dimittere nō debet. Quid si tyrānus aliquis te celebrare faciat ip̄o vl̄ alio excōmunicato presente:ʀ̷ꝰ ꝙ ꝛ si coactio ex/ cus͂ta tanto:nō tamē a toto.q2 potius debes omnia mala sustinere ꝙ̄ peccato ɔsentire .3z q.5.ita ne. Secus est si vis absoluta eēt:q2 ibi potius patereris ꝙ̄ ageres.ꝛ iō te totaliter excusaret. Hoc ē qd̄ dist͂nguitur ex̄.qd̄ me.cau. sacris. Hec Hosti. Sed nūquid celebrans missam sciēt p̄n̄tibus excōicatis ex hoc fit irregularis:ʀ̷ꝰ ꝙ nō:cū hoc nō sit expressum i iure licet al's sit inde puniendꝰ.li.6.e.is q̇. Et tamen qui excōicatos publice vel interdictos ad diuina officia siue ecclesiastica sacramēta vel ecclesiasticā sepulturā receperit.vel etiā in locis interdictis scienter celebrat vel celebra/ re facit:interdictus ē igressus ecclesie :donec de huiusmodi transgressione ad arbitriū ex/ communicatoris satisfaciat ɔpetenter.li.6.d̄ priuile.episcopoꝝ.in fi. Qui si hoc interdicto durāte diuinis se ingerat i ecclesia i suo agēs officio sicut priꝰ:irregularis erit.li.6.e.is cui.i p̄n. Qui aūt sepelit publice ꝛ solēniter i cimi/ terio sniam hoīs interdicto fit irregularis.ex̄ de purga.ca.c.i. Quid si aliquis clericꝰ ex/ communicatus sit in choro vel in claustro cū alijs eiusdē collegij:Nūquid alij inde tenēt exire ꝛ eū vitare:ʀ̷ꝰ. fm̄ Ray.ꝙ sic si sit noto/ rium. Si autē occultū nō est vitādus nisi oc/ culte ut dictū ē s̄.in casu cōsimili. Et idē dic de socijs qui sunt in eodē hospitio. Scd̄m ve/ ro Host.in p̄rio cāu p̄mo moneri debet ꝙ faciat se absolui. Et si parere nolit pōt ɔtra eum tanꝙ̄ inobedientē ꝛ incorrigibilē ꝓcedi :ex̄ de iudi.cū nō ab hoīe. Nō.tn̄ alij tenent propter hoc exire choꝝ sed tanꝙ̄ inobedientē potiꝰ tei neant eū in aliqua camera. Cui si nō h3 pro/ p̄riū ꝓuideāt de cōmuni. De cāu vero.zꝰ.s.de socijs dic ut ifra ti.prox.ar.3.s.de humilitate. q.quid de mercēnario excōicato. Quid si verberās clericū amicabiliter ɔponit cū eo et recōciliet̄ ei:ʀ̷ꝰ.nihilominus ē tanꝙ̄ excommunicatus vitandus. Hec Ray. Quid si accipiat iter ad eūdu3 ad curiā:ʀ̷ꝰ. Adhuc ē vitandus. Potest tamē in isto cāu ei vendi et communicari in his que pertinent ad viam ꝛ recipi ad hospitiū. Hec Ray .ꝛ rod. Quid si quis sit excommunicatus nō tamē sit denūciatus excommunicatꝰ:ʀ̷ꝰ Vitandus ē .q2 denūciatio nec auget nec facit vinculū excommunicationis. Et probant̄ hec tria:ex̄.e.cum desideres.ꝛ.c.a nobis.z. Quid si iudex mādet presb̄ro ꝙ denūciet aliquē excōicatū:Nūquid tenet̄ eum vitare litteris visis anteꝙ̄ denūciet eū:ʀ̷ꝰ ꝙ sic tā publice ꝙ̄ priuate. Et h̄ si ille sit ordinarius iudex qui mandat hoc si/ bi. Debet eni presumere illum esse excōicatū a iudice ex quo mādat eū denūciari excōica/ tum licet nō aliter ɔstet sibi de excommunicatione. Idē credo de iudice delegato: nisi pro/ babiliter dubitet̄ de eius auctoritate. Huius/ modi tamē litteras non credo sufficere ad ꝓbandū illū esse excommunicatū si postea de/ ducatur res in iudicium ꝛ ille se neget esse ex/ communicatum:nisi aliter ɔstiterit de excommunicatione. Si autem iudex mandat p̄sb̄ro ꝙ aliquē excōmunicet non tenetur eū vitare publice vel priuate donec excōicauerit eum. Hec Rod. Utrū ꝑticipās scienter cū excōmunicatis a papa sit excōicatꝰ maiori excōicatione:ʀ̷ꝰ. Aliquis pōt dici excōicatus a papa tripliciter.s.q2 vel est excōicatus a iure qd̄ cōdidit papa. Uel cuius absolutionē sibi sp̄cialiter reseruauit. Uel q2 ē excommunicatꝰ noīatim a papa ꝑticipās cū excōicatis a papa.primo ꝛ zꝰ modo excōicationē nō incurrit. Si/ militer nec ꝑticipans i loquela ꝛ comestione cū excōmunicatis a papa noīatim. S3 vtꝝ ꝑticipās cū eo scienter i diuinis maiorē excōicationē incurrat dubitat̄: Dicūt eni quida3 ꝙ sic ut Host.ꝛ Gof. Ber.vero ꝙ nō:ut habitū ē s̄.c.de casibꝰ excōicatiōis q̇ infligit̄ a iure cāu.33. Utrū ꝑticipās cū excōicato ab alio ꝙ̄ a papa:fit excōicatꝰ:ʀ̷ꝰ ꝙ nō si ꝑticipet cu3 excōicato minori excōicatione.ii.q.3. excellentissimus.ꝛ.c.se. Si aūt ꝑticipat cū eo q̇ ē excōmunicatus maiori excōicatione cū ꝑticipāti/ bus cū ip̄o:obseruata i ista aggrauatione for/ ma iuris incurrit excōicationem maiorē .ii.q 3.excōicatos.ꝛ.c.cū excōicatis. Si vero nō sit excōicatus cū ꝑticipātibus sibi:tūc ꝑticipans aut ꝑticipat cū eo i crie ꝓpter qd̄ ē excōicatus

ꝛ tūc eadē s̄nia ligat̄ cū eo. Et intellige si ꝑtici pat ei ī crīe īpendendo ei ꝯsiliū auxiliū vel fauorē: ex̄.e.nup.§.secūda vero. Et hoc ē verum ſm glo. Host.ꝛ Ber.ibidē: qñ ille al's nō erat facturus.ff.de his qui no.in fa.l.si.in fi.ꝛ ex̄ d homi.sicut.§.qui vero. Aut ꝑticipat cū eo in alijs: ꝛ tūc īcurrit excōmunicationē minorē. ii.q.3.sicut apostoli.ꝛ.4.c.se.ꝛ ex̄.e. nup. §.in secūda Quid ē eē fautorē: R° ſm Rob. Fauere alicui quātū ad hoc: ē ipm defendere: vel fauere in crīe qñ ei quis impendit ꝯsiliū auxiliū vel fauorē. vt ꝫ in .c.nup. Utrū fauēs excōicato ꝑticipet ī crīe ꝓ quo ē excommunicatus: R° Fauens excōmunicato aut fauet persone ita ꝙ nō crimini: ꝛ sic nō participat ei in crimine ea ꝑticipatione qua incurrit eandē excōmunicationē cū eo. Aut fauet crimini: ꝛ hoc vel per accidēs vel per se. Si per accidēs nō omnis sic fauēs incurrit eandē excōmunicationē cū illo. Uerbi gratia. Si quis excommunicatus ē q: possessionē alicuius iniuste īuadit guerrādo: si alius ꝯ eū guerret ut recuperet aliqd qd suū est qd detinet iniuste non incurrit eandē excōicationē cū illo guerratore licet ꝑ accidēs faueat sibi inquātū pōt illum plus ledere quē īuadit q̄ꝫ si ille nō guerraret ꝯtra eū. Si aūt fauet crimini ꝑ se. aut ille fauor est aliquid cooꝑatus ad perpetrationem criminis aut non. Si non. adhuc nō incurrit eandē excōicationē cū excommunicato. Uñ ex̄.e.nup.in glo.super illud ei consilium impendendo dicitur: ꝙ al's nō tenetur q̇s de cōsilio nisi iste non fuisset alias facturus. Et similiter idem videtur dici posse de fauore. Si autem fauor cooperetur ad perpetrationem criminis simpliciter: dicendum est ꝙ omnis sic fauens eandem excommunicationem incurrit cum criminoso. Nec est idem fauere ꝑpetrationi criminis ꝛ fauere impunitati criminis iam perpetrati. quia fauentes 2° modo ipso iure non incurrunt eandem excōmunicationem cuꝫ criminoso: si non fauent illi impunitati nisi amore persone cuius confusionem volunt vitare. Excommunicandi tamen sunt si canonice admoniti non desistant Quandoqꝫ tamen ratione horribilitatis criminis eius cuius impunitati fauent īcurrūt ipso iure maiorem excommunicationem: extra. de here. excommunicamus.§.credentes. Hec Ricardus.4.di.18.q.9.ar.2.o. Utrū excommunicato qui iurauit stare mandatis ecclesie communicari possit: R° ꝙ nō: donec per ecclesiam absolutus fuerit. Alioquin p⁹ iuramentum non esset absolutio necessaria. extra.e.ꝙ in dubijs. Quid si non subditus

participet in crimine cum excommunicatis a proprio episcopo: R°. hanc.q. mouet Gof. ꝑpter opi in qua erat.s.ꝙ ī hoc cāu participās ligatur sententia iudicis. Et soluit: ꝙ ligatur talis. quia ratione criminis siue delicti ī quo participat iam factus ē de foro suo. Sed hec q. ſm Hostien. non habet locum. Dicit.n. ꝙ talis ligatur a canone ſm hoc cui cuilibꝫ vñcūqꝫ sit: dum tamen sit baptizatus est subdit⁹ extra d consti.c.i.ꝛ vlt. Utrum qui nuncium vel litteras excōicato mittit incidat ī minorē excōicationē: R° ꝙ sicut habetur li.6. de elec. vbi periculū.§.nulli. q: ibi pro eodē reputat̄ nūciū vel litteras mittere ꝛ loq̇. q: q̇ ꝑ nūciū vel litteras loquit̄: ipe videt̄ loq̇.ff. de cōsti.pr. licet h ger.li.6.e.grego.io.ꝯstitutionē. Utrꝫ possit quis accipere litteras excōicati aut nūcios vel encenia: R° ꝙ nullū horum lꝫ quia sicut notat hugo.ii.q.3.qm̄ multos. per lr̄as et nuncios ꝛ encenia cōicamus alijs. Nō tamē ꝙ in hoc cāu in quo licet excōmunicato loq̇ lꝫ etiā scribere sibi. Cum tamē scribit̄ ei non debet in litteris salutari: sed loco huius accusatiui salutē ponitur hec oratio. s.spiritū cōsilij sanioris. sic cū quis salutatur ab excōmunicato nō debet resalutare eū: ne sic cōicet ei in loquendo in cāu non ꝯcesso: sed potest dicere de⁹ emendet vos. qd dicere nō ē ipm salutare. sed poti⁹ ipm de sua culpa arguere ꝛ ad īpetrādā suā absolutionē āmonere qd licitū ē Hec Rob. Quid de illo q̇ recipit mun⁹ ab illo q̇ erat excōicatus cū ꝑticipātib⁹ sibi sed h nesciebat cum recepit illud sed postea sciuit: Nunq̇d tenet̄ reddere munus illud: ꝛ nūquid ē excōicatus: R°. Si probabilis ignorātia eū excusat non est excōmunicatus. Si aūt sciens eū excōicatum recepit munus ab eo ī cāu nō ꝯcesso excōicatus ē ꝓpter receptionē nō propter retentionē. Nec tenet̄ illud restituere illi qui dedit: sed inducendus esset ī pnīa illud erogare in pios vsus si ad hoc induci posset. Si tñ remitteret ad illū qui dedit in detestationē excōicatiōis ꝛ ruborē excōmunicati credo ꝙ bene faceret in eo casu cū accepit illud munus nihil sciēs de excōicatione. Hec rob.

Quid si aliquis assurgat vel reuerentiam exhibeat excōicato: aut inclinet caput ipsi salutanti. aut labia moueat quasi resalutās eū nihil tamē dicat: Nūquid incidit eo ipo ī canonē excōmunicatiōis maioris aut minoris si sit excōicatus cum ꝑticipātibus sibi: R° Cū pene non sint extendende si assurgatur excōmunicato vel reuerentia exterior exhibeat̄ sine ministerij corpalis obsequio ex hoc solo ñ incurrit excōicationē maiorem vel minorem

q2 h facere nõ ē ei cõicare. Hec rod. Nūqd excusat a maiori excõicatione ille qui ppter familiaritatē aut metū cõicat excõicato cū pticipātib⁹ sibi: R⁰ q si ppter familiaritatē expressā.ii.q.3.qniā multos.cõicet q̄s excõicato nō incurrit excõicationē minorē vel maiorez De metu v̄o videt̄ sentire ray.q nullꝰ metus excuset quin cõicās excõicato in locutõe ora tõne ꝛ similibꝰ incidat in excõicationē. Alij v̄o dicūt si sit talis metꝰ q̄ cadere possit i cõstā tem virum excusat ne sic cõicans excõicatis incidat in excõicationē minorē. Et ita videt̄ sentire Hu.in.c.qm̄ multos. Et h opio v̄r hu manior ꝛ verior.cū cāus necessitatis excuset in talibꝰ ꝛ etiā caꝰ vtilitatis qd minꝰ ē. Et q̄cūq3 cā excusat cõicātē cū excõicato sine aggrauatõe snīe:excusat inquā ab excõicatione minori:excusat a maiori cõicantē cū excõicato cum participantibus:nisi a proferente sententiam aliud sit expressū. Pudor aūt ꝛ familiaritas que non ē expressa in. d.c.non excusat cõicantē cū excõicato ab excõicatõne maiori vel minori. Hec Rod. Quid si sim hospitatus in domo aliqua ꝛ superueniat publice excõicatus: Nunquid teneor inde exire aut de mēsa surgere si se ingesserit ad illam: R⁰. q teneor exire de mensa nō obstante scandalo eius ꝛ aliorū si forte inde scādalizentur: q2 scandala non vitant doctor iudex bn̄ viuens Sin aūt esset excõicatus occulte tenerer nō surgere si non possū surgere sine nota eiꝰ. In p̄ etiā cāu cum est publice excõicatꝰ non teneor de domo exire in qua receptus sum ip̄o superueniente:duz tamē possim habere locū sepatum ita q non oporteat me in aliquo cõicare cum eo.si tamē nō timeo ex hoc scandalū infirmorū. Item credo licet sciam aliquē publice excõicatū in aliqua domo receptum esse:q ibi possim hospitiū recipere si locus sit tante capacitatis q omnino possim cõionē eius vitare aliter non. Si aūt publice excõicatus recipiat̄ tanq̄ excõicatus ad mensam seorsum ꝛ vitetur in omnibꝰ preter in necessarijs. aut si recipiat̄ etiam tanq̄ quilibet alius nō excõmunicatus:non teneor surgere vel domū relīquere:si recipiatur in tali loco vel ad tale mēsā ꝛ tā remotā q merito iudicari possit q ego vel illi qui sunt mecū ad eandē mēsam nō cõicamus nec comedimꝰ cū illo excõicato. Non teneor inquaz nisi timeā scandalū infirmorū non intelligentiū conscientiā meā. Hec rod.

De hac materia dicit sic dicit Inno.super c.nuper. Non dicor excõicato cõicare l3 ego ꝛ ip̄e simus in aliqua domo:ego pro meis negocijs ip̄e pro suis. Sed si ego ꝛ ip̄e simul iremus ad papam vt pro eodē rogaremus bene inciderē excõicationē. Si vero ego ꝛ ipse haberemus vnā solā camerā cõmunem bn̄ liceret mibi esse cum excõicato in eadē camera ꝛ iacere ꝛ comedere sed nō in eadē mēsa nec in eodē lecto. q2 nō p̄ot hoc esse sine voluntaria cõione. Sed in alio casu vtitur suo iure. Quid si excõicatus intret claustrū vel domū alienā: Nunquid ppter hoc inde tenentur exire clerici vel laici qui sunt ibi: R⁰ q non: qd etiā notauit Du.ii.q.3.excõicatos. q scholaris qui habet sociū excõicatū in domo non tenet̄ inde exire sed potest remanere in eadē domo dum tamen non cõicet ei in cibo.potu.locutione vel huiusmodi. Credo etiam q hic scholaris agere p̄ot contra eum vel q exeat de domo vel absolui se faciat. Hec rod. Quid si sit excõicatus socius meus: R⁰ sm̄ her.ex.e.si vero. Non statim teneor diuidere societatem si hoc sine magno dāno meo fieri non posset.

Quid si veniā inuitatus vel citatus ad aliqd festū vel conuiuium ꝛ inuenero ibi aliquē excõicatum publice quem scio publice excõicatum: Nunquid teneor recedere: R⁰ q sic ex quo non debeo ibi epulari q̄diu est ibi lic3 sedeat ad aliam mensam q̄ ego:vel comedat in alia camera q̄ ego:quia omnes taliter inuitati aut etiam sine inuitatione conuenientes ad hoc festū vel epulum sibi inuicem cõicare dicendi sunt:siue comedant ad eandem mensā siue ad diuersas. Nec est simile de isto casu ꝛ de proximo precedenti. Hec Rod. Sed qn̄ dicit̄ q̄s scire aliquē esse excõicatu3: R̄n̄deo. Qn̄ vidit ip̄m aliquē clericū verberare. Uel litteras pape falsificare:vel aliud tale facere. Uel quādo ferri vel denūciari snīam audiuit. Uel qn̄ ip̄e excõicatus vel eius prelatus maxime eps:vel alius fidedignus dixit ei Uel qn̄ est publica fama eum esse excõicatu3 Alias ppter leuē famā:vel si hoc audiat ab aduersario eius non debet cõscientiā sibi formare.zz.q.5.hoc videtur.ꝛ extra.e.cum desideres.ꝛ.z.q.i.primo.ꝛ.ii.q.3.non solum.ꝛ.c.cure. ꝛ di.86.siqd vero. Hec Ray.ꝛ Hosti. Sed de his oritur dubitatio multiplex:sicut in sequentibus apparebit. Quid si excõmunicatus mihi dicat in confessione se esse excõicatum: Nunquid teneor eum vitare in occulto saltē: R⁰. Quidā dicūt q non. q2 nō scio hoc sicut homo sed sicut deus: vt patet ex̄ de offi.ordi. si sacerdos. q2 dicūt q nō tenet̄ q̄s vitare excõicatum nisi sciat vt homo eu3 esse talem. Et ne odiosa reddat̄ confessio tali cõfitens nō debet vitari etiam in occulto siue i cibo siue in potu siue in alijs. Alij dicunt: q in

hoc casu vitādus ē:ar.6.q.3.si tñ.vbi nōt Hu. q̄ seruādū ē qđ ibi dr̄.siue eps sciat p cōfessio/ nē siue alio mō crimē subditi sui. Hec rod. Prime snie est Hosti.ar.ex̄ de pe.ꝛ re. oīs.
Quid si mihi dicat ex̄ cōfessionis sigillū se eē excōicatū? R°. Scđm oēs teneor eū vitare in occulto nō ī publico nisi sit publice excōicat⁹ Hec rod. Quid si epī vl' archieps vl' presbyt' ꝓpri⁹ dicat aliquē esse excōicatū denūciādo il/ lā sn̄iam.vel si dicat aliquē eē excōicatū q: ex excōicauit eū? Nūquid teneor ei credē ꝛ illū vitare? R°. Si sit casus ī q̄ ɔsueuit presbr̄ pro pri⁹ excōicare:credēdū ē ei de h̄ si dicat q̄ euꝫ excōicauit auctate ꝓpria vel supioris. Si aūt dicat:q̄ excōicauit aliquē aliū pꝛochianū au ctoritate supioris:nō teneor ei credere si ꝓba biliter dubitē de mādato:presertī si nō dicat h̄ mihi denūciādo excōicationē sed loquēdo in cōi locutōne. Tāta etiā posset eē inimicitia inter epm ꝛ presbyteꝝ ꝛ pꝛochianū suū quem excōicasse se dicit:q̄ n̄ tenerer ei credere nec illū vitare nisi aliter q̄ꝫ p verba eius constarꝫ mihi de illa excōicatione. Si aūt dicat eps vel presbyter q̄ vidit pꝛochianū suū occulte ali/ quid facientē siue credā siue non:non teneor eum vitare:nec in publico nec in priuato q̄ꝫ/ tū ad vitandā excōicationē minorem:ꝛ mul/ to fortius si alius mihi dicat. Quia tamen q̄ est excōicatus peccat cōicādo cū alijs in cāu non cōcesso:si credā ꝓbabiliter aliquē esse ex cōicatum ꝓpter factū occultū in quē snīa nō est publicata:nō debeo me ingerere eius cōio ni'si hoc possum vitare sine scādalo ꝛ peccato ꝛ hoc non ꝓpter metum minoris excōicatio/ nis sed ne dem ei occasionem peccandi cōicā do mihi. Hec Rod. Sed quđ bonuꝫ debeo dimittere ꝓpter vitandum scandalum vel pec catum huiusmodi in hoc casu? R°. Hoc poti⁹ discerni potest per vnctionem que docet nos de omnibus q̄ꝫ per doctrinam. Et in huius/ modi apicibus regulariter vbi dubitant etiā sapientes excusabilis est ignorantia. Unde si aliquis bona fide partem istā vel illam elige/ ret nō debet super hoc cōscientiā habere nimis scrupulosam. Si autē talis ingerat se cōioni mee:non teneor vitare euꝫ in hoc casu ne for te denegeꝫ ei cōionem debitam. Hec Rod.
Utrꝫ sint vitandi illi de quoꝝ excōicatione pe riti cōtrarie opinantur? Rn̄det Tho.in qua dam.q.de quolibet:q̄ dubitatio de excōicatō ne aliquoꝝ aut precedit sniam iudicis aut se/ quitur. Si precedit non sunt vitandi quous/ q̄ꝫ certo iudicio terminetur. In hoc.n.casu ē q̄ in mitiorē partem interpretari debemus. Si vero sequitur standū est magis snie iudici. Aliter interminabiles essent lites. Postea de publica fama nota q̄ si publica fama sit đ ali quo q̄ est publice excōicatus:vel q̄ notorie fe cit aliquid pro quo maiorem excōicationem incidit teneor hoc credere ꝛ eum vitare. Sed et si audio a fidedigno vel a fidedignis q̄ au/ diuerint eum denunciari excōicatum in eccle sia:vel viderint eum notorie fecisse aliquid ex quo incidit maiorem excōmunicationē tene or eum vitare tam in publico q̄ꝫ in occulto do nec inquisierim super hoc plenius veritatem. Si tamen per aliquos certificari possum sup hoc q: ex hoc agitur de publica vel notoria ex cōicatione:possum timere ne in hac parte la/ borem crassa ignorantia que non excusat. et quia hi qui non intersunt denunciationi que fit in ecclesia:ꝛ hoc facto notorio hoc mō de/ ueniunt ad noticiam excōicationis huiusmo di inquirendo ꝛ audiendo ab alijs qui inter fuerunt. Hec Rod. Quid si nō possum cer/ tificari per alios quia forte sum parisius ꝛ ex cōicatio fuit publicata rome? R°. Non vita/ bo euꝫ in hoc casu. Hec Rod. Sed nūquid teneor ab eo inquirere? R° q̄ sic si probabili ter credo q̄ dicat mihi veritatē. ꝛ maxime si credam q̄ laboret ignorantia iuris. Alias nō teneor presertim si credam:q̄ ex huiusmodi interrogatione scandalizetur. Hec Rod.
Quid si presbr̄ videat pꝛochianum suum qn̄ missa ꝛ hore in ecclesia dicuntur ecclesiā non intrare sed extra ecclesiā diuina audire? Nū/ quid debet ab eo perquirere quare hoc faciat R° sm Rod. q̄ sic. cū vultū sui pecoris cogno scere teneatur. Presbyter autem extrane⁹ ad hoc non tenet̄. Istud tamen non est cā suffici ens ꝓpter quā talis credi debeat esse excōica/ tus vel interdictus:cū hoc fiat aliquando ex humilitate. Quid si audiui ab aliquib⁹ fi/ dedignis aliquē esse excōicatum ex occulto facto absq̄ꝫ publicatione sententie? Nunqđ teneor inquirere? R°. Teneor ab alijs inqui rere sed non ab ipso nisi sit talis:q̄ credat̄ la/ borāe ex ignorātia.s. quia nescit esse peccatū q̄ se ingerit cōioni hominum. Et tunc q̄ꝫuis non tenear inquirere de facto eius vel excōi/ catione:teneor tamen instruere eum ne se in gerat cōioni hominum si sit excōmunicatus. Hec Rod. Quid si publica fama est aliquē esse excōicatum ꝓ facto occulto contra queꝫ non est snīa publicata sup hoc? Nunquid te/ neor talē vitare? R° q̄ non nisi tunc demum cū sup hoc se purgare recusauerit:vel in pur/ gatōne defecerit. Et in hoc casu loquit̄ extra e.cū desideres.§.secunde questioni. Ar.ad h̄ extra eo.si vero aliquis.z.ꝛ extra de here.ad

abolēdā.v.q vo. Hec rob. Quid de eo quē audiui publicari excōicatū: vel vidi incidere i canonē: si postea video eū vsq ad annū vel biennīū: Nunqd teneor eū vitare donec mihi cō stet de ei⁹ absolutōe: R⁹. Si ē hō qui creditur esse timorate ↄscie nec immemor sue salutis: et maxime si eo tpe quo ↄstitit mihi de ei⁹ excōicatōne seruauit sniam mō aūt nō seruat: pos sū pbabiliter credē q̄ sit absolut⁹ ⁊ ei cōicare ar. ex̄ de offi. or. ex pte. vbi lz eps nō sit certus q̄ subdit⁹ su⁹ iptrauerit verā absolutōnem a curia: nō cōpellit eū vitare lz posset ei purgationē indicere. Si aūt prauus ⁊ discol⁹ erat hic excōicat⁹ nec seruauit sniam: credo ipm esse vitādū donec pbabiliter psumit de ei⁹ absolutione. Uitādū dico sicut ab inicio. s. si in publico in publico: si in occulto i occulto. Hec ro.

Quid si audiui aliquē publicari parisius. postea inuenio eum in loco vbi nihil scitur de eius excōicatione. Teneor ne eum vitare publice: ⁊ sic reddere notabilē de excōicatione illa forte cū magno ei⁹ preiudicio ⁊ dāno: R⁹. Hu. notat. 5. q. i. quidā. q̄ qñ scio sol⁹ aliquez esse excōicatum non teneor eū vitare in publico. In casu autem proposito teneor eum vitare publice etiam vbi nihil scitur de eius excōicatione. Nec est occultum crimen eius cū alibi sit publicatum: ⁊ si non ibi vbi nūc inuenio eum. Potest tamen benignius dici: q̄ si possuz facile probare eius excōicationē quā audiui publicari. q2 forte habeo testes vel instrumenta ad hoc probandū. teneor eum vitare publice nisi inueniā eum in eadez diocesi in qua audiui sententiā publicari: ar. ad hoc extra qui ma. accu. possunt. cū in tua. Hec Rob. Ad hoc nota: q̄ si excōicatio sit probata cōtra aliquem in modum exceptionis: vt repellat a testimonio vel electione: non oportet eum propter hoc vitari: nisi ex tali facto pauca contra eum laboret infamia: extra. e. cū desideres. §. secūde. ⁊ extra de ordi. cog. c. z.

Sequit videre de z⁹ articulo. s. de epo vel excōicatore alio qui cōicat cū excōicato a seipso. Et circa hoc querun tur plura. P̄ vtz papa cōicando cū excōicato incidat in canonē: R⁹ q̄ non: licet alias male faciat. q2 princeps legibus est solutus. ff. de legibus. princeps. ⁊ extra. e. nulli. in glo. Unde nullus canon pōt eū ligare: cum sit sup omnes canones preter illos qui sunt editi cōtra hereticos: q2 nō est supior q̄tū ad illos. Hec Rob. Utz eps cōicando cū excōicato a seipso incidat in canonē excōicationis: R⁹ q̄ sic sicut ⁊ quilibet alius: vt probat extra. e. cū desideres. Nec obstat q̄ nemo propria snia ligari pōt vel solui. 4. q. 4. c. i. q2 talis non ligatur sua sententia sed occasione sue sententie tm̄ canonis auctoritate: vt probat extra. e. nuper. §. in secunda. Ideoq non posset epus alicui dare priuilegium: q̄ cōicando cum excōicato etiam ab eo non incurreret sententiā: vt p2 in. d. c. nup. ⁊ ii. q. 3. excōicatos. Hec hosti. Et cōueniūt cū eo alij. Quid si eps cōicat in damnato crimine cum illo quem propter crimē excōicauit: Nunquid eandē sniam incurrit sicut ⁊ vnus ali⁹: R⁹ fm Ray. q̄ sic: ⁊ h̄ auctoritate canonis: vt etiā dictū est in priori questione. Gof. vo reprehendit eū dicēs: q̄ is qui cōicat in dānato crimine ligat nō auctoritate iuris s̄ snia iudicis. Et hoc maxime notauit p hoc qd̄ dicit extra. e. nup. §. in prima. ibi. ac propter hoc ratione dānati criminis videat in eū delinquere qui dānauit. Et ita fm eū nō incurrit eandem sententiā: quia nemo ppria sentētia ligat: vt dictuz est supra. Hui⁹ etiā opinionis videt esse Ber. sup. d. c. in glo. sup illud absolutio: ⁊ extra. e. statuim⁹. Uult enim ber. ibi. q̄ eps non incurrit maiorē excōmunicationē sed minorē tm̄: ⁊ hoc a iure. ii. q z. cū excōicato. Hosti. vero videtur dicere q̄ Ray. dicat probabilius. Unde fm eum talis ligatur a canone occasione snie sue. Et cōuenit cū eo Inno. Et sic intelligit illud qd̄ dicitur. ii. q. 3. sicut apostoli. cū trib⁹. c. se. ⁊ extra. e si ↄcubine. Qd̄ aūt dicit in. d. c. §. in prima. ibi ac rōe crimis ⁊c. nō dicit fm eū p eo q̄ talis ligetur snia iudicis: sed ad denotandā differētiam casus sequentis. Quasi dicat. Quicūq cōicat excōicato excōmunicatōem incurrit. Est tamen ibi differentia notanda si querat quis absoluere pōt: quia quādo cōicat non i crimine dānato sed in alijs talis incurrit excōicationez minorē: ⁊ pōt absolui ab epo vel presbytero ppio: vt in. c. nuper. §. in secundo. Quādo aūt pticipat in damnato crimine tūc incurrit excōicationē maiorem: ⁊ tunc absolui non pōt a ppio presbytero: sed necesse ē q̄ absoluatur ab eo qui sniam tulit. Et ē ratio quia ratione damnati criminis videtur in eū deliquere qui dānauit. Uel si ipe nō possit eo q̄ ipemet eandem sniam incurrit. tunc ipsemet scilicet excōmunicator petat absolutionē a supiori suo: vt dicit ibidē. Sed quō is q̄ tulit sententiam pticipabit in crimine cū criminoso: R⁹. Hoc pōt quādoq accidere: vt si fratrez excōicauit pro rapina mihi facta quē forte odit. sed hoc fecit coactus per superiorē ⁊ nihilomin⁹ latenter fauet raptori ⁊ cum eo pticipat ⁊ eum receptat. Uel pone: q̄ cognouit mulierem quā excōmunicauerat propter

fornicatōem:ex.e.si concubine.Hec hosti.
Quid si eps excōicet aliquē cū pticipib⁹ suis siue fautorib⁹ i crimine dānato:⁊ postea ptici pet cū tali in crimine dānato:Nūqd incurrit eandē sniam:R° fm Ray.q sic.Vñ a supiori suo dȝ petere absolutōem vt dictū ē.Scdm vo gof.nō incurrit.q2 vt ipe dicit pticipes ligant snia iudicis i h cāu.ii.q.3.excellētissim⁹.
Nemo aūt ppria snia ligat vt dictū ē. Scdm vo hosti.ille q pticipat cū sic excōicato si sit alius q pferēs duplici iure sniam eadē incurrit ⁊ duplici vinculo ligat. Vno auctē canonis. Et sic vm dic Ray.Alio auctoritate sniaȝ ferētis.Et sic verꝫ dicit Gof.Siquis igit cū tali pticipante pticipauerit:quo ad sniam canonis non ligat nisi minori excōicatione :s quo ad sniam iudicis ligat maiori excōicatōne si quis cū eodem in crimine pticipet. Quid de illo iudice qui dat alicui licentiam cōicandi cū eo quem excōicauit cū cōicantibus sibi:
Quid etiam de illo qui dat licētiā celebrādi in ecclesia interdicta a seipso:Nūquid valent huiusmodi licentie.⁊ nūquid dari debēt sine consensu eoꝝ p quibus sūt hi⁹ snie late:
R°.Huiusmodi licentie pnt cōtinere erroreȝ expresse:vt si concedat iudex alicui celebrare in loco a se interdicto nō suspēsa aliquo modo sententia interdicti.aut si concedat alicui cōmunicare cū excōmunicatis cum suis participantibus non reuocata sententia:nec i pte nec in toto.Et tunc non valent huiusmodi licentie. Si aūt iudex intendit suspendere interdictū quo ad tēpus ⁊ locū quo ille celebrabit.vel si iudex reuocat sniam latam in pticipantes qtū ad personam quā licētiat valent licenciationes.Sed non debent fieri i occulto pter scandalū illoꝝ qui de hoc non scirent ⁊ viderent huiusmodi licenciatos venire contra snias tales in manifesto.Nec sunt faciende sine causa legitima ⁊ sine consensu illorum pro quibus late sunt sententie.Tenēt tamen huiusmodi licentie ⁊ suspensiones int dictoꝝ ⁊ reuocationes excōicationū q̄uis iniuste sint facte:nisi iudex ex toto functus esset officio suo quo ad causaȝ illam.A minori vero excōicatione que incurritur participādo cum excōicato nō posset iudex huiusmodi aliquā personā excipere.quia huiusmodi sentētia iuris est non hominis.Hec Rob. Ad h vero nota:q nulli possunt aliquo priuilegio papali se tueri quin debeāt excōicatos vitare ⁊ ipsi si sint excōicati vitari.ex.eo.nulli .Hoc aūt intelligit fm Hosti.quando priuilegium non est ex certa sciētia impetratū.quia semp presumitur impetratū ex surreptione nisi probetur otrium:extra de confir .ad nostrā. Si tn papa priuilegiū alicui ex certa sciētia daret: q ipse sine pena excōicationis clericū percutere posset.vel q non teneretur excōicatos vitare bene valeret sicut quidam habent nobiles.Hec abbas.

Sequit videre de 3° articulo.s. de his qui cōicant cū excōicatis rōne alicuius debiti vel contractus.Et circa h querunt plura.s.vtꝝ ei cui iuraui dare certaȝ pecuniam certa die:si ille interim excōicetur illa die adueniēti tenear sibi soluere:R°.Jo. dixit.15.q.6.nos sanctoꝝ.q veri⁹ credit:q licȝ excōicatus nō habeat ius petendi tn teneor ei soluere.Vnde licet excōicatio tollat obligationem quo ad fidelitatē:nō tamen quo ad alios contractus vt videt. Sed cōtra:q2 non debeo ei cōicare nisi in certis casib⁹:inter quos non est iste. Videtur etiā habuisse iuramētū tacitam conditionē in se.s.hanc si res in eodem permanserit statu :siue si ille permanserit talis cui liceat communicare : argu. 22. q.2.ne quis.Ray.autem sup hoc consulit: q ego cū testib⁹ veniā ad domū creditoris et dicam:sitis mihi testes q pecuniā quā debeo isti hic pono:vel vxori sue numero :vel eius filio: vel baliuo nomine suo. Et ipse presente non contradicente sic ero liberatus.Sed hoc consiliū non placet fm Hosti.q2 sic fit iuri fraus pticipationē prohibenti.Sicut enim non debeo ei soluere:ita nec alij nomine suo nec alicubi ponere:ita q ad eum possit puenire .di. 46.sicut nō suo.⁊ extra de pecu.cle.inquirendū.Ideo dicit hosti.aliter.s.q die adueniēte debeo talē pecuniā deponere in ede sacra nomine creditoris:ita q ei soluā cū fuerit absolutus.nō ante.Et pter hoc nullā incurro excōicationē:quia concessum est mihi q possuȝ cōicare cū eo etiam ad vtilitatē suā spūalem Et hec est eius vtilitas spūalis:q2 nō excōicati videntes q non recuparent debita sua si excōicarentur magis cauebūt sibi ne cōmittant cām pter quā excōicent:⁊ excōicati incitabūtur ad absolutionē suā citius impetrandam Sed hoc est intelligendū nisi forte superior exigente contumacia relaxauerit me ab obseruatione iuramenti q̄diu fuerit sic ligatus.
Quod facere potest ecclesia.15.q.6.c.iuratos ⁊ extra de pe.c. vltio.⁊ extra de iureiuran.venientes.Et ideo ecclesie plus q̄ homini obediendū est in hoc casu.ii.q.3.qui resistit.⁊. 23. q.i.quid culpatur.Et hoc est verum:nisi in casu vbi pagani vel heretici vel alij hostes iniusti venirent in brachio forti ad deuastandaȝ ⁊ delendam patriam.⁊ excōmunicatus vellet

ex aduerso pugnare p patria. tali eēt soluenda pecunia. et etiā vasalli et iurati sui tenerent sequi talē. ii. q. 5. iulian' fm ray. Hoc tñ intelligas esse ver: si esset dñs terre. vel si esset alius q̃ patriā posset defēdere. Alias nō eēt ei soluēda nec obediēdū. Hec hosti. Nō tñ fm rob. q si ex auaricia nō ex zelo iusticie differret soluere peccaret quo ad deū licet ecclia nō puniret eū. sicut q̃ ex cupiditate bona egiptioꝝ asportauerūt peccauerūt. qui aūt ꝓpter obedientiā fecerūt: meruerūt. Quid de his q̃ excōicati tpe excōicationis acq̃siuerūt negociādo vel ex dono accipiēdo? R° fm hosti. Tenētur totū restituere si aias suas velint saluare: vt pbaf ex ò eta. et qua. cū bone. et de cle. excō. mi. postulastis. Sed nūqd excōicat' aliquē obligat sibi ꝯhēdo? R°. Videt q nō ad minus ciuiliter: qꝛ oēs act' legitimi sūt sibi interdicti: vt dictū ē. s. de effectu snie excōicationis: s et oēs ꝯctus. Unde alienatio ab eo facta ē irrita: ex de dolo et cōtu. vitatis. ad fi. qꝛ ē ei oīs pticipatio interdicta: vt dictū ē. s. Pōt tamen se alij obligare. Potest igit suā cōditionē facere deteriorē: meliorē nūq̃: ar. extra de iudi. intellexim'. nisi forte se in iudicio defēdēdo: ex de excep. cū inter priorē. Hec hosti. ti. de penitentijs. §. de resti. Nunquid contractus initus cum excōicato tenet ipso iure? R°. Distinguendū est: qꝛ si sit talis cōtractus q ex illo trāsit alter in potestatē alterius tenet contractus: vt cū aliquis dat se in arrogationem alic' excōicati: vel quādo quis se vendit in seruum. vel qñ cōtrahit matrimoniū cū psona excōicata. Et in his casibus pñt taliter cōtrahentes sibi inuicē cōicare tpe excōicationis. sicut cū quis excoicat' recipit in monasterio ad pfessionem: aut recipit ab excōicatis credo q pñt sibi inuicē cōicare fm q excōicatis regularibus solet ab alijs fratribus cōicari. In alijs contractibus distingue. qꝛ si contrahens ñ obligat se ad cōicandum cū excōicato tpe excōicationis: licet peccet taliter contrahendo tamen tenet contractus. vt si quis vendat vel vendendo tradat aliquid excōicato pro precio statim vendito. Si aūt obligat se ad cōicandum cū excōicato tpe excōicationis in casu non concesso non tenet contractus: vt si qs iuret excōicato q vendet ei aliquid: aut locabit: aut seruiat ei: aut aliquod opus ei faciet quia illicitū est quod ei promittitur. Tempore excōicationis dico qꝛ si iurasset q post absolutionem aliquas operas ei faceret obligaretur: licet peccaret sic iurando. Hec Rob.

Quid si dum aliquis est excōicatus alius cum eo contrahat et denarios reddere iuret? R° fm Hu. Ut refert Rob. licitum ē soluere debitum excōicato p se vel aliū. Et fm hoc licita esset hec pactio vel obligatio quia nō obligat se paciscens nisi ad licitum. Nisi forte dicatur q Hu. intelligit de debito contracto vt pactione facta ante excōicationē non tpe excōicationis. Credit tamē Rob. q idē intelligit de vtroq; casu. Scdm Hosti. vo paciscens cum tali non obligat quo ad ciuilem actōnē Secus est quo ad naturalem: ar. ff. de condi. indebi. naturaliter. Et si in cōtemptū aliquis cū tali cōtraxit mortaliter peccauit: vt patet ex predictis. In quo casu nec iuramentū prestitū obligaret: ex de iureiurā. quanto. Videt tñ q ex quo excōicat' absolut' erit preciū cuꝫ effectu petere poterit fm canones fm quos ex naturali obligatōe actio datur. Vel si velit dicere in odium excōicati: q non possit agere ad minus non debet precium penes illū qui cū eo cōtraxit remanere sed est paupib' erogādū: vt sic excōicat' puniat in eo in q̃ deliqt et tūc nō reportet lucrū iste qui secū contraxit Soluens tñ ꝓpter obligationē naturalē non repetit. Hec hosti. Scdm vo Inno. indistincte cōtract' quē excōicat' facit tenet. Unū etiā p' absolutionē agere pōt ex cōtractu inito in excōicatione. Uñ cōsulit q si qs iurauerit vel pmisit soluere excōicato soluat qꝛ nō inuenitur aliquis p canonē absolui nisi a iuramento fidelitatis. Utrum vendendū sit aliquid seruitori excōicati? R°. Si emat vel vendat vel aliquid tale faciat nomine excōicati non est cōtrahendum cū eo: sicut nec cū excōicato. Si autem nomine suo aliquid tale faciat pōt cōtrahi cū eo dummodo fraus non fiat iuri vt aliud agatur et aliud simuletur. Hec Rob.

Quid de illis qui afferūt venalia ò mercatis excōicati publice? Nunquid vitandi sunt ab eis qui vidēt eos afferre inde venalia? Et nūquid si simplices sunt excusat eos ignorantia qui aliqd ibi vendiderunt vel emerūt? Et nūquid licet comedere de rebus ita emptis? R° Si possit mihi constare per illos vel per alios q ipsi aliquid emerunt vel vendiderunt in tali mercato vitare tales publice debeo. Alias non teneor nisi eos in tali mercato inuenero vbi dicit cōpasse: et vbi notorium est q ibi cōparuerunt. quia: bene pōt aliquid esse notoriū in vno loco qd non ē notorium in alio. Non tñ ꝓpter hoc solū teneor eos publice vitare qꝛ video eos afferentes venalia que ibi fuerunt empta nisi constet mihi q ibidem cōparuerit ea. Hec Rob. Ad secundū dō. q ex quo lata est snia publice in ptibus illis: adeo q non possūt probabiliter ignorare non excusat eos

ignorantia crassa quin sint excõicati. Ad tertiũ dic: de cibis talit ẽptis quilibꝫ edere potest: marie q nõ fuit i culpa emẽdi. Hec rod.

De psonis licite cõicantibus cum excommunicatis. ti. iz.

Ostea cõsiderãdũ est de psonis que pñt licite cõicare cũ excõicatis. Ab illa. n. generali regula. s. quicũqꝫ cõicat cũ excõicato incidit i excõicationẽ: excipiũtur a Grego. iz. genera psonaꝝ. ii. q. 3. Qm̃ inquit multos peccatis nostris exigentibus pena excõicationis perire quotidie cernimus: ptim ignorantia, partim nimia simplicitate. ptim timore. partim etiã necessitate deuicti: mĩa anathematis sententiã ad tẽpus. s. futuꝝ prout possumus tpamus. Nota hoc. c. quoniã multos. est declaratio iuris sm glo. ibidẽ. Et sm hoc sic ponit casus h. c. Tẽpore Gre. oẽs psone que i hoc c. continent ipo iure erant exẽpte ab ecclesia licet cõicarẽt excõicat]. Quidã tñ simplices credebãt se excõicatos esse si cõicarent. s. serui dñis suis excõicatis. vel vxores viris: nõ tñ absolutionem petebant: ꝛ sic mortaliter peccabant pter consciẽtiam lesam. Statuit igit Gre. non sunt tales habendi excõicati. Et expone: perire propter consciẽtiã. ignorantia scꝫ facti. qr. s. eos fuisse excõicatos ignorabãt ꝛ tamẽ eis ignoranter cõicabant: ꝛ se teneri credebant: simplicitate iuris. necessitate. s. q vitari poterat: vel etiã necessitate ineuitabili Tẽporamus. i. tpa tum esse ostendimus. Hec glo. Scdm vero Ber. extra. e. inter alia. §. vt igitur. Unde hoc. c. qm̃ multos. quo ad aliqs psonas ipsius. c. est declaratio. s. quo ad filios seruos ãcillas ꝛ vxores. quo ad aliquos vero est iuris noui constitutio. s. quo ad rusticos ꝛ mercẽnarios. Quod patet ex hoc: per priora iura tenebantur eos vitare. i5. q. 6. nos sanctoꝝ. ꝛ. c. iuratos. ꝛ. ii. q. 3. excõicatos quosqꝫ Sequitur in predicto. c. Apostolica igitur auctoritate anathematis. i. minoris excõicationis que contrahit cõicando excõicatis vinculo subtrahimus: hos videlicet filios seruos ancillas seu mãcipia. Hoc addit vt cõprehendat omne genus: necnon rusticos ꝛ seruiẽtes necnon ꝛ omnes alios qui non adeo curiales sunt vt eorum consilio scelera perpetrentur. scilicet pter que sunt excõicati. ꝛ eos qui ignoranter excõicatis cõicant. quia excõicatio ñ transit ad tertiã personã. Quicũqꝫ aũt orator. s. qui locum aliquem visitat: orationis cã siue peregrinus siue viator in terrã excõicatorum deuenerit vbi non possit emere vel nõ habeat vnde emat: ab excõicatis accipiendi licẽtiam damus. Et siquis excõicatis nõ ad ostẽtationem superbie sed humilitatis causa dare aliquid voluerit nõ prohibemus: dummodo vt dicit glo. non sit ecclesiasticũ stipendiũ: extra de cle. excõ. mi. postulastis. Uñ v. Utile lex humile res ignorantia necesse. Hec anathema quideꝫ faciũt ne possit obesse. De vno quoqꝫ hoꝝ quinqꝫ dicendum est p ordinẽ. Et primo de vtilitate. Sciendum igitur vtilitas participantium facit participans cum excõicato nullo vinculo ligetur. Puta si petat ab eo quod ei debet: extra. e. si vere. Alias excõicat ex delicto suo cõmodũ reportaret. Uñ si noluerit soluere: põt in iudicio cõueniri: ex õ iudi. intelleximus. Itẽ vtilitas aĩe excõicati excusat: vt si qs eũ corrigat ꝛ ad petẽdũ absolutionẽ ei cõsulat ꝛ euꝫ inducat. ii. q. 3. cũ excõicato. Ideoqꝫ ad predicatõeꝫ admitti põt sine cõscientie scrupulo: extra. e. rñso nr̃o rñso. i. Unde excusantur illi qui causa predicatõis ꝛ confessionis habitant inter eos: a quib etiam licite postulant ꝛ recipiunt elemosynas si aliter habitare nequiunt inter eos. Unde ex e. cũ voluntate dicitur. Predicatores q penes excõicatos vel alios alienaꝝ rerum detentores in predicationibus ꝛ confessionibus qua si gerunt cãm eoꝝ ad quos ipse res pertinet licet possunt ab illis elemosynas recipere sicut supple ꝛ illi quoꝝ sunt: ab illis sua recipe possunt. Et licet sicut dicit glo. res nõ habeat effectũ. sufficit ab inicio sit negociũ vtiliter ceptũ. Sequit ibi in tex: Presertim si alias ñ pñt in illo loco sustentationẽ habere. Presertim põt exponi sm glo. i. marie. qr tẽpore necessitatis ab excõicatis necessaria recipi pñt ꝛ emi. ii. q. 3. qm̃ multos. Alias vero predicatores elemosynas recipere non debent ab excõicatis vel vsurarijs vel similibus. di. 90. oblationes. ꝛ. c. eoꝝ. ꝛ. 17. q. 4. miror. Hoc notat in glo. sup illud presertim. Inno. vero ibidem exponit presertim. i. tñ. Et hoc Hosti. in glo. ibidẽ reputat tutius esse. primã tamẽ sñiaꝫ tã probabilẽ etiã ponit. Excusant etiã si alia a predicatõe vel a confessione remota incidẽter vt apud ipos magis pficiãt interponant. ex. e. cũ volũtate. rñso. i. ergo si alia intentõne hoc faciant excõicationis minoris vinculo astringuntur. Caueant igitur sibi. Unde dsulit Ray. in hoc non laxent habenas: sed discrete ꝛ cũ dolore ꝛ quasi necessitate compulsi hoc faciant: ita aliorum corda qui forsan eoꝝ intentionem ignorant qũtũ in eis est non

ledant. Sed nūqd de salute aīe mee possū loqui cum excōicato sicut de salute aie eius? Et nūqd possum ab eo qrere ɔsiliū p vtilitate mea vl necessitate tempali? R°. Credo q esse posset tāta necessitas et tam arta q vbi nō possem habere copiam iurispitoꝝ nec res capet dilationem: possū ɔsiliū qrere ab huiusmodi excōicato tā in tpalib⁹ q̄ʒ in spūalibus. Cas⁹ enim necessitatis excusat in talib⁹. ii. q. 3. qm̄ multos. et ex̄ eo. si vere. Pro quāta tamē necessitate vl vtilitate liceat ab excōmunicato querere ɔsiliū: est boni viri arbitrio limitandum. Hec Rod. Nūqd pdcatores et confessores possūt ad eādem mensam comedere cum eis? R° q non si alias possint sibi puidere: elemosynas tamen ab eis possunt recipe. s. tpe pdicationis vel ɔfessionis etiam si aliunde sibi possint puidere. Hec Rod. Quid si nihil pficiunt. quia induratum est coꝛ raptoꝛis vel tyrāni? R°. Nihilominus dum sperat pbabiliter de pfcū pnt ab eis elemosynas recipe: aliter nō. Hec Rod. Nota insup q oꝛdinarij vel eoꝝ delegati aut iqsitoꝛes hereticoꝝ si i exercēdo suum officium contra eos requirant aliquorum excōicatoꝛum psidentium de iure vel de facto regimi alicuius regni siue puintie vel officialium eoꝛum ɔsilium auxilium vel fauoꝛē nō pter hoc incurrunt excōicationem. li. 6. d here. pꝛesidentes. Sequitur de 2°. s. de lege Circa qd sciēdū q pter legē. s. mrimonij q̄ ē inter virū et vxoꝛē excusat vxoꝛ a cōione viri excōicati. ii. q. 3. qniam multos. Lex eni vult: q vxoꝛ sit obediēs viro. De q̄ dr: q vxoꝛ mortuo viro soluta ē a lege viri. ex̄ de secū. nup. c. pe. et vl. et ex q̄ tenet ei debitū reddere nulla exceptōe obstāte. ex̄ d ɔiu. lep. c. 2. Et hoc itelligendū est ex quo de matrimnio ɔstat. nec est p ecclesiā inter ipos carnale cōmertiū iterdictū. Naʒ si h eēt: et iō eēt excōicat⁹ vir qꝛ nihilomin⁹ ɔgnoscebat mulierē: tūc mulier carnali ɔmercio consētiens eadē snia iuolueret: ar. ex̄. e. si cōcubine. Hec Hosti. Vn̄ vxoꝛ tenet obedire viro excōicato. Nō eni cōicādo sibi aliquā excōicationē icurrit. Vn̄ nō subest ratio q̄re ab obediētia qnā debet vxoꝛ viro pt excōicationē viri absoluatur. Sed nunqd est idem i casu ɔuerso: q si sit vxoꝛ excōicata vir sibi cōicans excusetur? R°. Dicunt quidā q sic. quia non ad ipafor iudicantur. ex̄ de diuoꝛ. gaudemus. §. sane veridica. et eadem fide ē supioꝛ inferioꝛi astrict⁹ q̄ iferioꝛ supioꝛi: vt 22. q. 5. d foꝛma. Alij aūt iter quos est Gof. et Ray. dicūt ɔtriū: qꝛ viris feias subditas eē et pene famulas lex eē voluit. 33. q. 5. hec imago. iō q iputat marito cōmunicanti cū possit cogere vxoꝛem ad satisfactionem faciendam et absolutōnem ptendā. 7. q. i. sicut et extra. e. quāte. Scōm vero Hosti. refert vtrum mulier excommunicata sit pꝛopter matrimonium qd dicitur contractum illicite. Et tunc idem est quod dixi de viro. Vel alia de causa: vt foꝛte pter delictum commissum. Et tunc vterqꝫ excusatur quo ad reddendum debitum carnale exactus. Et sic intellige opinionē pma: et iura pꝛo ea inducta. Si aūt querat de pꝛouisione et seruitio humano ibi non excusat vir pticipās vxoꝛi excōicate. Et sic intellige opinionē scdam licet vxoꝛ excusetur: vt dictū est supꝛa. Nec in hoc distinguo si sit mulier virago et vir vecoꝛs et pusillanimis cum agat hic d periculo anime: ar. extra quod metus causa. sacris. Secus est quādo agit de periculo coꝛpoꝛali vel tpali. Hec Hosti. Quid si vir vocet excōicatū ad mensā? Nunqd vxoꝛ ibi comedere poterit ad eandē? R°. Credo q nō siue ille sit excōicatus simplicit: siue cum suis pticipibus. Poterit tamē comedere ad aliam mensā in eadē domo que ita remota sit a mēsa excōicati: q merito possit dici q comedentes ad illas duas menses non comedant simul. Hec Rod. Sequit videre de tertio. s. de humilitate. Circa quod sciendū: q h similiter excusat quasdā psonas vt filios in ptāte patris cōstitutos nondum emancipatos. Si enim essent emancipati tanq̄ʒ extranei tenerent vitare patrē excōicatū. Et hoc dico nisi ipsi cōmensales eius essent: et ab eo necessaria haberent. Idem dicit Hu. de patre respectu filij q tenetur vitare filiuʒ excōicatum: nisi ab eo recipiat alimentum. Et idem dicit Inno. super. c. inter alia. Quod tamen Hu. intelligere videtur: cum vel iste vel ille facile nō pōt aliunde habere necessaria. Quidā tamē hoc extendūt etiam ad diuites qui añ excōicationē erāt de familia. In ptibus tñ gallicanis vbi nō habet locū de cōsuetudine patria potestas vel emācipationis solēnitas: eoipso q filius vxoꝛe ducta sepatim viuit disponens d rebus suis pꝛo sua voluntate sicut paterfamilias tenetur patrem excōicatum vitare. Hec Rod. Item humilitas excusat seruos ancillas rusticos seruientes et omnes alios subditos. s. qui non adeo curiales sunt vt eoꝛuʒ cōsilio scelera perpetrētur. Tales. n. personae añ sniam latam astricte erāt ad familiare obsequiū exhibēdū: nec p⁹ sniam latā tenētur ad eius cōtrarium immo beneficio canonis. ii. q. 3. quoniā multos. id agente sicut ad familiare tenentur obsequium. sic ad cōionem sine qua illud nequeunt exhibere. extra. e. int alia

§.vt igit vñ ius pdijt.Ideoq̃ sic exponi debet v.posit⁹.ii.q.3.qm̃ multos.ibi.necnō ⁊ oēs ali os q̇ nō adeo curiales sunt ⁊c̄.q.d.q̇ de curia sunt nō de cōsilio.Et idē intelligas de nutri/ cijs ⁊ cōsanguineis et similib⁹ q̇ si a dño rece/ derēt nō haberēt vnde viuerēt:ar. extra .e.si vere.cū añ excōicatōez facti essent de familia Idē etiā ē si p⁹:cū necessitas cogat q̄ fiāt d ei⁹ familia p⁹ excōicationē.Hec hosti. Ei cōue/ nit cū eo Ray.Qd aūt dictū ē q̄ humilitas ex cusat rusticos itelligit̄ de rusticis q̇ colūt ter/ ras dñoꝝ.q: nō credo h̄ esse extēdēdū ad ali/ os q̇ dicūt̄ medietarij ⁊ q̇ ꝓpt̄ terraꝝ culturā certā fructuū pcipiūt portionē vt ipi possint cū dñis pdioꝝ cōicare nisi q̄tū spectat ad cul turā reddēdā ⁊ recipiēdā rōem illi⁹.Quidaꝫ tñ restringūt hoc nisi ad originarios vel ascri pticios.Seruiētes vero intelliguntur seruiē/ tes qui sūt de familia excōicatoꝝ.q: non ē h̄ extendendū ad vasallos ne sit cōtra illud. 15 q.6.nos sanctoꝝ.⁊.c.iuratos.Nec etiā ad cle. ricos respectu epōꝝ vel alioꝝ p̄latoꝝ suoꝝ.q: clericus tenetur vitare prelatū suū excōicatū nisi sit talis q̄ sit seruiens ei ⁊ de familia eius Monachi tamē cū sint quasi de familia suoꝝ abbatū excusantur si cum abbatibus cōicent Hec Rob. Itē quod dictū est de seruienti bus ⁊ alijs qui non sunt ita astricti certa vel perpetua obnoxeitate sicut sunt vxores filij ⁊ serui intellige verū esse quādo ante excōicatio nem latā in dñm obligauerāt se ad seruiendū ei.Sed si ante excōicationē seruitiū nō intra uerant credo q̄ non sunt obligati ad intrādū post excōicationē:q: non cogitauerāt de hoc casu.vel si cogitauerant promissio fuit illicita nec fuit obligatoria.Hec Rob. Quid si p⁹ excōicationē se obligauerant tamē excōica/ tionē ignorabant:˜ R̄o.Credo q̄ siue ignoran ter siue etiam scienter ab eo recedere possēt. sicut qui scienter ab initio litis omittit exce/ ptionē excōicationis nihilominus eā obijcer̄ potest postea in quacunq̄ parte litis:extra de excep.exceptionem.Multo magis est verum de eo qui ignorauit talem esse excōicatū: licet in hoc sit differentia q̄ ignorans non tenetur discedere cum damno suo:sed sciens tenetur etiam si super hoc per iniquitatem lata fuerit excōicatio contra eum a iudice ad querimo/ niam ipsius excōicati trahentis eum in causā super huiusmodi obligationem. Et nō est cō tra hoc q̄ fact⁹ est de familia excōicati intrā/ do seruitium tpe excōicationis.q: tm̄ illa fa/ milia excusatur que erat ante excōicationeꝫ familia vel post excōicationem facta est sine culpa sua.Hec Rob. Vtꝫ milites teneant̄

obedire principibus suis publice maiori excō municatione excōicatis pro graui ⁊ enormi casu postq̄ denunciati sunt solēniter excōica ti:˜ R̄o q̄ non.15.q.6.nos sanctoꝝ.⁊.c. sequē/ ti.⁊ extra de pe.grauē.in tex.⁊ glo.Excōicatō enim publica q̄diu est illa aliquis innodat⁹ absoluit milites suos a iuramento fidelitat̄ quo tenebantur ei.i.effectum illius obligatō nis suspēdit.Et hoc statutū est in detestatio/ nem criminis.⁊ vt principes magis timeant contēnere ecclesiastica precepta.Non tñ f̄m Io.ii.q.3.Iulianus.obligationem tollit.Vñ dño absoluto tenentur sibi obedire.Si tamē dubiū sit vtꝫ princeps excōicatus sit vel non obedire tenent̄.q: in dubijs superioribus est obediendū.23.q.i.quid culpatur.in tex.⁊ ex/ pressi⁹ in glo.Nec obstat q̄ ecclesia absoluit a iuramento fidelitatis milites quo tenebant̄ p̄ncipibus excōicatis.q: hoc fit ad maiorem confusionem principis excōicati.⁊ q: ante sē tentiā aliqui de facto fidelitatis debitū seruāt Vel pōt dici:q̄ aliqui absoluūtur tā per sñiaꝫ q̄ ipso iure.Qui tamē per sñiam absoluūtur simpliciter ⁊ absolute remanent absoluti ēt postq̄ princeps ab excōicatione fuerit abso/ lutus.Sed licet ipso iure suspendat̄ effectus obligatōnis supradicte durante principis ex cōicatione.illa tñ obligatio non tollitur abso lute nisi forte quo ad subditos istoꝝ qui excō municati sunt.ideo quia lapsi sunt in heresiꝫ manifeste.Hec Ricar.4.di.18. q.ii.ar.i.c. 4.

Nota igitur de hi⁹ vasallis id quod nota/ uit Hu.super illud.c.nos sanctoꝝ.s.q̄ sūt ab soluti ab obligatione fidelitatis q̄diu ē eorū dñs excōicatus.⁊ q̄ debent abstinere ab eo sic ab alijs excōicatis.⁊ q̄ non debent eum visi/ tare:nec curiam ei facere vel ire vel equitare comedere bibere vel conuersari cum eo :nec exercitum ei facere:nec ad bellū cū eo ire aut eū defendere aut ei auxiliū dare. Tenent̄ tñ ei reddere debita ⁊ hi⁹. sicut tenetur debitor reddere excōicato qd ei debet.Nec peccat sic ei cōmunicādo quia causa ē necessitatis.Ita dicit Hu.Sed quia tota die videmus fieri cō trariū dici pōt q̄ illud.c.nos sanctoꝝ.in eo ca su loquit̄ quādo aggrauat̄ sentētia cōtra no bilē excōicatum ⁊ precipitur in penam ei⁹ q̄ ei non obediāt:⁊ tūc primo tenent̄ eū vitare Sñia tñ Hu.est securior. Hec Rob. Inn. vero ⁊ hosti.ex̄ de dolo ⁊ cōtu.vitatis.de h̄ am bigue loquūtur:⁊ referunt vtrāq̄ dictarū opi nionū. Sed quid de magistratibus excōi/ catis ⁊ balinis eoꝝ:˜ Nunquid homines eorū qui nō sūt vasalli h̄ alias sūt de foro eoꝝ quia manēt in districtu eoꝝ. vel tenēt fūdū pdium

vel domũ sub eis licet nõ maneãt ibi? Nũqd vocati ab eis iure tenebũtur venire. aut poterũt deducere rẽ in iudiciũ corã eis tpe excõicatõis sine pctõ? R. Sine piudicio credo qꝫ sic. qꝛ si vocati stãt iuri corã eis videt ee causa necessitatis. Si etiã cõueniãt iniuriatores suos corã eis: excusant similit pp cãm necessitatis sic si qs trãsiẽs p terrã excõicatoꝝ spoliat a pdone recupet rẽ suã p iudicẽ excõicatum. Et idẽ ẽ iudiciũ de filib: nisi forte sit ɔsuetudo qꝫ ecclesia defẽdat hi reos: ne sub hi excõicatl iudicib respõdere teneant vel cõpellant. Si aũt in alijs casib cõicẽt hi subditi iudicibus vel dñis excõicatis: puta comedẽdo bibẽdo ꝛ similibus non excusant. quia non sunt de personis exceptis. ii. q. 3. qm̃ multos. Hec Rob.

Nũquid armiger vel seruiẽs militi sequẽs dominũ suũ tenet vitare publice excõicatos quibus tamen cõmunicat dominus suus? R. Credo qꝫ sic. Licet. n. excusetur in hoc qꝫ cõicat dño suo excõicato: nõ tñ excusat cõicãdo excõicatis quib cõicat dñs suus. Idem intellige de similibus. Hec Rob. Sed nunquid in cõuerso casu superiores licite possunt cõicare inferioribus excõicatis? R. Dixerunt quidam qꝫ sic. Nã eadẽ lege astricti sunt superiores ꝛ inferiores vt dictũ ẽ supra. Hosti. vero ꝛ Ray. dicunt qꝫ nõ. Nõ. n. excusari debẽt maiores ꝛ non excõicati si pticipent minoribus siue subditis excõicatis: cum eos corrigere possint ꝛ debeant. Et hoc intelligas de superioribus rõe officij vel potestatis vel dominij quibus necesse est obedire. ff. de iusti. ꝛ iure. l. 2. Tho. tamen dicit. 4. di. 18. q. 2. ar. 4. q. i. c. qꝫ superiores cõicare debent inferiorib ad minus in his in quibus obligati sunt eis. qꝛ sic i feriores obligãt ad obsequiũ supioꝝ: ita superiores ad puisionẽ inferioꝝ. Quid de mercẽnario excõicato? Nũquid dñs eius eum vitare tenetur? R. qꝫ sic: si sine magno damno suo vitare possit. Alias licite ei cõmunicabit: vt probatur extra. e. relatum. ꝛ c. si vere. Et fm hec iura diuersa diuersimode loquuntur. Et idẽ intelligas d socijs. Hec hosti. in sũ. et in glo. sup. c. si vere. ꝛ Ber. ibidem. Vñ si me socius incidat in excõicationẽ non teneor eũ statim deserere: nec ipse tenetur societatẽ statim diuidere. Et hoc intellige si sine magno damno hoc fieri nõ potest: ar. in. c. si vere. ppe fi. ibi. si i excõicatoꝝ ꝛc. ꝛ. ii. q. 3. antecessor. tñ ar. 5. ex̃ de ma. ꝛ obe. illud. ꝛ. 24. q. i. omnis. Hec habent in glo. super illud. c. excõicatorũ

Vtꝝ clerici teneant obedire episcopo suo manifeste excõicato excõicatõne maiori? R. qꝫ non. di. 19. nulli. ꝛ. 16. q. vlti. sane. Cuius ratio est. quia obedientia est quoddam cõmunicare: ꝛ ipsi tenẽtur sibi non cõmunicare. Qđ intelligas nisi sint eius seruitio cõducticio deputati. De huiusmodi enim est idem qđ de laicis mercẽnarijs. Hec Hosti. Vtꝝ monachi teneantur obedire suo abbati excõmunicato maiori excõicatione postq̃ est solẽniter denunciatus excõicatus? R. qꝫ nõ. 2. q. 7. sacerdotes. ꝛ reliqui in glo. tum quia talis abbas precipere nõ potest cum sit ab omnibus actibus legitimis suspensus. tum etiam quia monachi non tenent ei cõicare. Talis etiam non põt alteri vices suas cõmittere. Si tamẽ commiserit añq̃ sit excõicatus ipso postea excommunicationẽ incurrente potestas quam ante cõmiserat non expirat: ar. a simili extra de offi. vica. romana. Hec Ricar. Vtrum presbyter recipiens oblationes suoꝝ parochianoꝝ excõmunicatoꝝ sit excõicatus? R. Presbyterum recipere taliũ oblationes dupliciter intelligi potest. Vno modo ita qꝫ cum alijs fidelibus eas cõferat presbytero ad altare. Et hoc omnino non licet: quia tunc excõmunicatis pticiparet ꝛ excõmunicationem incurreret que contrahitur ex tali pticipatione. Alio mõ ita qꝫ oblationes sibi debitas ab eis repetat vel recipiat. Et hoc licet. Ab excõicatis enim põt peti quod ab eis debetur. extra. e. si vere. Hec Ric. Quid si qs presbyter operas suas locauit alicui principi vel alij excõicato? R. Si tẽpore excõicationis conuentio facta fuit non valuit. Si vero postea excõicatus fuit. caueat ne in diuinis officijs sibi seruiat etiam si epus sit: extra. e. significauit. Hec Hosti. Sequitur videre de quarto. s. de ignorantia. Circa qđ sciendũ: qꝫ semper probabilis ignorantia excusat siue sit ignorantia facti siue etiam iuris quo ad eos qui non tenentur ius ignorare vt sunt pueri donec sũt capaces doli. Secus est si sit crassa ꝛ supina: extra de or. ab epo q̃ resi. c. 2. Quid si sciat habitu ꝛ nõ aduertat actu? Nunquid peccat aut incidit in excõicationẽ? R. Si per surreptionem faciat ꝛ subito dum non aduertit credo qꝫ excusabilis sit quo ad peccatũ ꝛ quo ad excõicationem. Hec Rob. Pro quãto aũt quis dicit scire aliquẽ esse excõicatũ dictũ ẽ supra ti. de pena pticipantiũ cum excommunicatis quo ad omnes participãtes generaliter. Et adde his que ibi dicuntur qꝫ non est probabilis ignorantia si ignoretur quod a vicinis publice scitur. Aut cum est in parochia in qua aliquis eo tpe est publice denunciatus excõicatus. Aut si dicat qꝫ epi proprij sententiam ignoret: vel qđ publice factum est in prouicia

iz.q.z. qui z humanis. z di.16.quod dicitis. Adeo tamen quis posset esse remotus a suo episcopo vel a loco publicationis sententie:et tam posset esse recens publicatio q probab.l' posset esse ignorantia.Non est autem probabile fm leges q ignoretur quod publice promulgatum est:ex quo elapsi sunt duo menses a tpe promulgationis in auc.vt facte no. consti.circa prin.Credo etiam q iudex qui iudicat ex presumptionibus iudicaret quandoq3 aliquam crassam ignorantiam esse.z per consequens aliquem esse excõmunicatum vbi deus qui videt veritatem iudicaret probabile3 ignorantiam.z per consequens illum non eẽ excõmunicatum.Hec Rod. Quid si scio te esse excõmunicatum:z tamen nihil sciã de aggrauatione sententie nullo modo cõmunicaturus si scirem aggrauationem:Nunquid incurro excõmunicatõnẽ maiorẽ: R° q non Sicut enim non incurrit minorem excõmunicationem qui cõmunicat excõicato simpliciter nisi sciens de excõmunicatione eius.ita excõmunicationem maiorem non incurrit ille qui cõmunicat cum excõmunicato vel cu3 cõmunicantibus sibi:nisi sciens de illa aggrauatione.In vtroq3 temen casu distinguendũ est inter probabilem ignorantiam z crassam z supinam vt probabilis excuset excõmunicationem tam maiorem q̃ minore3.Crassa autem z supina nõ excusat.Hec Rod. Quid si credam aut timeam cõmunicasse cum excõmunicatis aut cum participantibus secum aut alias incurrisse excõmunicationem maiorem de qua non sum certus vtr̄ fuerit lata vel vtrum inciderim eam: R°.Si de hoc habeam conscientiam nimis scrupulosam z opinionem leuem z temerariam.ad consiliu3 alicuius boni viri debeo deponere eam:quã si deponere non possum vel nolim.Vel si de hoc p babilem opinionem habeam ad cautela3 me absolui faciam ab eo qui de hoc me absolue re potest:ar.extra.e.inquisitioni.Hec Rod.

Quid si episcopus excõicat omnes vsurarios sue dioces z sortilegos:aut abbas omnes monachos suos qui proprium habent:aut vitium sodomiticum aut aliquid tale commiserint:Nunquid si aliquis huiusmodi subditorum inciderit in factum taliter damnatu3 statim incidet in excõicationem: R°.Si feratur huiusmodi sententia excõmunicationis in illos qui commiserunt tale crimen vel tale non credo q qui commiserint incidant in illam excõmunicationem donec sciant illa3 sẽtentiam latam esse vel super hoc laborent ignorantia crassa z supina.de consti.vt animar̄ li.6.Si autem lata sit huiusmodi sententia in illos qui ante latam sententia3 talia commiserant ligantur per huiusmodi sententiam z indigent absolutione:licet prelatus peccauerit taliter sententiando si fecerit ammonitione non premissa.Huiusmodi tamen excõmunicati non peccant si non gerunt se pro excõmunicatis.aut si celebrant vel ministrant in suis officijs q̃diu probabiliter ignorant huiusmodi sententiam latam esse.extra de cle. excom.mi.Hec Rod. Sequitur videre de quinto.s.de necessitate.Circa quod sciendũ: q instans necessitas excusat.vt si quis p terrã excõmunicatorum transiens emat sibi necessaria victualia sine quibus sustentari non potest:vt probari põt.ii.q.3.qm̃ multos.z extra eo.si vere. Sed nũquid licet passim z indifferenter accipere elemosynã ab excõmunicatis: R°.Credo q non nisi in casibus exceptis scilicet in casu necessitatis z in similibus.Qd tamen non credo esse restringendum ad extremam necessitatem:sed sufficit ad excusationem q indigeat z non possit cõmode z de facili habere necessaria aliunde.Hec Rod.Vñ extra.e.si vere.in fi.dicit:q excõmunicatis cõmunicari potest cũ dolore cordis in quib⁹ eorum communicatio vitari non potest. Supple fm glo.commode:quia id dicimur posse quod sine incommodo possumus.ff.de v.sig. nepos.in fi.Et idem vult Hosti.extra.e.cu3 voluntate.Inno.vero dicit ibidem indistincte:q elemosyna recipi põt ab excõmunicatis Immo etiam suadendum est eis q faciãt elemosynã vt veniãt ad penitentiam.Item dicit q licet mortuaria que dantur pro anima nõ sint recipienda ab excõicato:cum nec sit orãdum p eo.di.88.c.fi.tamen si non pro anima sed sicut alteri priuato excõmunicatus aliq̃d ecclesie leget illud recipere põt:quia nec testari prohibetur excõmunicatus.z idẽ di. De.de samp.de exce.li.6.pia.que est.Inno.Sed Hosti.ibidem sentit contrarium. Quid de illo qui semper solitus erat dare fratribus certam summam singulis septimanis:cum scir3 q in breui excõmunicaretur rogauit vnum d amicis suis q dictã summam predictis fratribus daret:do nec reuocaret mandatum:promittens se super hoc ei satisfacturum:Nunquid fratres hoc scientes deberẽt accipere sũmam illam ab illo: R°.Si fratres hoc non p curauerunt non peccauerunt recipientes ß ab illo dante nomine suo.nec iste peccauit q ita prouidit sibi in futurum proprio motu z pia intentione:sciens q fratres nihil reciperent ab eo tempore excommunicationis.Si

autem procurãtibus fratribus hoc factũ eẽt esset illicitũ:licet alius nomine proprio daret Fratres.n.in hoc casu fraudem facerẽt canoni qui prohibet cõicare cũ excõicatis. Fit aũt fraus canoni vel legi cũ salua supficie littere per aliquã adinuẽtionẽ dolo malo cõtra mẽtem eius venitur. Hec Rob. Nunquid ab vxore vel familia excõicati possumus aliquid recipere:' R°. De rebus pafernalibus vxoris si dederit eas nomine suo licet accipere. De bonis autem cõibus si dederit aliquid nomine viri ꝛ suo nõ licet accipere:sicut nec ab ipso excõicato. Si autem nomine ꝓprio tñ :ꝛ concessum sit ei a viro tacite vel expresse dare de rebus cõibus cũ voluerit poterit accipi quod ita dederit. Aliter non licebit nõ ꝓpter periculum excõicationis:sed q2 vir habet administrationẽ reꝝ hi⁹:nisi q̃tũ concedit vxori. Si autem dubitet vtꝝ nomie suo vel viri vel vtriusqꝫ sine licentia vel cum licẽtia det:tenendũ est certum ꝛ dimittendũ incertũ: ne recipiẽs discrimini se cõmittat. Eodẽ modo distigue circa familiam:vt si recipiatur quod dederit ex parte domini. Si autem nomine ꝓprio dederit aliquis de familia de portione ipsũ contingente:sicut fit in curijs potẽtiũ vbi coci habent quasi de feudo certas portiones eoꝝ que parantur in coquina licet tũc accipere. Ideꝫ credo si concessum est seruienti a dño vel consuetũ est sciẽte dño ꝛ non cõtradicente ꝙ seruientes nomine ꝓprio dent de huiusmodi victualibus dominoꝝ suoꝝ :ita tñ ꝙ huiusmõi concessiones non fiant in fraudẽ canonis:vt quando excõicatus sciens ꝙ nihil reciperem ex parte eius dat licentiã seruiẽti suo dãdi mihi aliquid de suo. Si aũt sine licentia dñi dat seruiẽs.dic sicut dictum est de vxore. Hec ro.

Nunquid licebit mihi hospitari in domo excõicati ipso absente ꝛ sumere inde panem vel vinum ad celebrãdã missã:' R°. Credo ꝙ non:nisi recipiã ab vxore vel dispensatore ei⁹ fm ꝙ distinctũ ẽ supra circa donationẽ. Hec Rob. Nũquid licebit mihi hospitari vel recipere necessaria in domo excõicati quã inuenio sine custodia:' R°. Si confidẽtia amicitie hoc facto non licet:q2 sic quodãmodo contraho cũ eo:ꝛ obligo me ad antidota ꝛ ei cõico. Si aũt facio hoc credens ei displicere cũ sciuerit:furtũ aut aliud peccatum, cõmitto sed minorẽ excõicationẽ non incurro. Hec Ro.

Nunquid frater predicator debet instruere vxorem excõicati vel familiã vt in predict] casibus nomine ꝓprio dent de rebus hi⁹:' R°. ꝙ non debet frater aliquid facere vel docere ꝓpter quod habeatur notabilis de cupiditate rei aliene vel de duplicitate aliqua :aut ꝙ preter voluntatẽ viri aliquid claꝫ recipiat ab vxore:presertim cuꝫ vxores ꝛ mariti talia ne sciant discernere:ꝛ ab omni specie mala abstinendum sit:ꝛ pensandũ non solũ quid liceat sed etiã quid deceat ꝛ quid expediat. Hec ro. Excusat aũt necessitas non tantũ eos qui recipiunt ab excõicatis in casu necessitatis:sed etiam eos qui subueniunt excommunicatis in casu necessitatis. Unde in illo. c.quoniaꝫ multos.dicitur.ꝙ siqs excõicatis in sustẽtationẽ:non supbie sed humanitatis cã aliqd dare voluerit non prohibemus. Humanitatẽ intelligo quãdo indigent vel presumitur aut creditur eos indigere. Nec expectãdã puto vltimã necessitatem:sed sufficit ꝙ credantur indigere. Et si sit hi⁹ excõicatus vel indigena vel alienigena ꝛ petat hospitiũ non tenetur is a quo primo petit expectare donec ab omnib⁹ alijs sit repulsus. Hoc tñ nõ extendo: nisi ad alimenta vestimẽta ꝛ hospitiũ ꝛ cetera sine q̇bus homo viuere non potest. Secus est si petat securim fossoriũ vel aliquod tale vtensile quo indiget:quia in talibus non esset tam facile cõicandum. Tanta tñ posset esse necessitas:ꝙ etiaꝫ in his ei subueniri posset:qđ arbitrio boni viri limitandũ est. Hec Rob. Dicaũt Tho.4.di.18.q.2.ar.4.q.i.c.2. ꝙ in illo casu quo ex precepto charitatis homo cõmunicare tenetur:cõmunicatio non prohibetur

Quid de illo qui amico suo excõicato volenti comedere i domo sua vel accipere de rebus suis vel ei⁹ aliquid sicut solet dimittit ei domũ vel claues ex certa scia.vel permittit eũ comedere in vna pte domus ꝛ ipse comedit i alia:' Nũquid sic pticipat excõicato:' Rñdeo Si hoc faciat in fraudem ne offendat eũ. aut vt sic acquirat fauorem eius:intelligendũ est participare cũ eo ꝛ incurrit minorem excõicationẽ. Si aũt dimittat domũ ꝛ claues aut permittat eum comedere vt dictum est.quia probabiliter timet ne ille excõicatus vim inferat ei aut rebus suis si eum repellat a domo aut non recipiat:non credo ꝙ teneatur cum violentia eum repellere aut se defendere vel res suas:ꝛ in hoc casu non incurrit minorem excõmunicationem. Si autem credit eũ indigere hospitio vel alimentis:põt eũ cã humanitatis recipere ꝛ reficere ad mensam sepatã facta protestatione ꝙ eum propter causã necessitatis recipit. Et hoc ne vel ipse receptus credat hoc fieri propt̃ aliud .vel alij qui hoc viderunt ꝛ sic scandalizentur. Hec Rob. Necessitas igitur ita demũ excusat si vera sit non simulata. Ideo decretũ Grego. inductũ

recipit determinationē et interpretationē ab Inno. Nā omnes persone ibi enumerate vsqꝫ ad v̄. quicunqꝫ aūt orator aut peregrinus. tenentur cōicare ipsis excōmunicatis propt̄ obnoxietatem qua eis tenētur astricte. ex̄. e. inter alia. §. vt igitur. Alie aūt persone sequē tes inter quas numerantur persone transeū tes per terram excōicatoꝝ debent abstinere a cōmunione nisi articulus necessitatis immi neat. Sed etiam persone caueant ne in crimi nibus cōmunicent: alias eodem vinculo alli gantur: vt extra. e. inter alia. §. vltimo. Sed nūquid oportet ꝙ necessitas magna sit vel ne cessitas quelibet sufficit? R°. In transeuntibꝰ res ista non capit dilationem: sed quilibet suo iudicio relinquitur de cōsuetudine. ii. q. 3. ꝙ predecessor. De peregrinis autem qui aliq̄ diu vltra mare: et per quadragesimam rome morari solent iudiciū superioris requiratur. quia nemo sibi iudex regulariter esse pōt. ff. d iudi. si alter. argu. extra de elec. venerabilem et extra. eo. inter alia. § . illud autem . in glo. Et breuiter nota: ꝙ licet in casibus supra de terminatis cōmunicari possit cum excōicatis sunt tamen in illis etiam inq̄tum bono mō fieri potest euitandi: vt patet ex mente dictoꝝ iuriū. ii. q. 3. quoniā multos. et extra. eo. inter alia. et. c. cum volūtate. et specialiter extra. e. si vere. in fi. Hec Hosti. Sed et quod dicit̄ orator aut peregrinus pro eodem supponūt. Ut peregrinꝰ est qui vadit vltra mare. orator vero q̄ visitat limina beati Petri vel Jacobi vel aliorum sanctorum. Hec Ray. Inter hec nota ꝙ predicti excusantur nisi eis specialiter cōmunio interdicatur ex causa. Et sic potest intelligi illud. 15. q. 6. nos sanctorum. extra d exces. prela. c. vl. Hec Hosti.

Quis absoluere potest ab ex communicatione. ti. 13.

Onsequēter cō siderandum est de absolutione ab excōmunicatione. Et primo quis ab ea pōt absoluere. 2° quis pōt absolui. 3° q̄liter absolutio debet fieri. Circa primum pri mo considerandū est in generali quis absol uere pōt a snia canonis. 2° de casibus in qui bus solus papa pōt absoluere. 3° de casibꝰ in quibus fallit illa regula. s. qui inijcit manus violentas in clericum vel laicū absolui nō po test nisi a papa. 4° ad maiorem euidētiā imo randum est circa canonē de leui iniuria irro gata. 5° quis absoluere potest clericos vel re gulares incidentes canonem ꝑ iniectione ma nuum violenta in personā ecclesiasticā. 6° qs absoluere potest a sententia iudicis. 7° de qui busdam regulis que dantur de potestate ligā di et absoluendi. Circa primuꝫ queruntur plura. s. quis absoluere possit ab excōicatōne tam maiori q̄ minori. R° Proprius episcopꝰ apostolice sedis legatus: et etiam s̄m aliquos presbyter proprius absoluere potest ab excōi catione iuris taꝫ maiori q̄ minori nisi vbi cō ditor canonis absolutionem retinet sibi. Nā ex hoc ꝙ conditor spāliter non retinuit vide tur hoc alijs concessisse. s. ꝙ a tali sententia possint absoluere. extra. e. nuper. §. in secūdo. Hec Ray. et Hosti. Et vt dicit Rod. idem est intelligēdū de canone late snie a legato sedis apostolice. s. ꝙ quādo non retinet sibi vel sedi apostolice absolutionē videt̄ alijs concessisse Hoc etiā pōt extendi ad canonem late senten tie ab episcopo vel archiepo in sua diocesi vel a concilio prouinciali in prouincia: cum fauo res sint extendendi et pene restringende. Epā li autem sede vacante pōt capituluꝫ vel is ad quem epālis iurisdictio tunc tēporis pertinet illos quos posset eps̄ si viueret ab excōicatio ne siue iuris siue hominis absoluere: nisi ei fu erit a sede apostolica interdicta potestas. li. 6. de maiori. episcopali. Nec obstat illud . ii. q. 3. si ep̄us ante dāna. vbi dicitur: ꝙ mortuo ep̄o successor dꝫ excōicatū ab eo absoluē. Propt̄ qd̄ Gof. dicit: ꝙ. caplm̄ hoc nō pōt. Sed hoc est falsum vt dictum est. Nec dicitur in illo. c si episcopus ꝙ solus successor hoc possit. Po test etiam dici capitulum vel visitator siue ad ministrator successor episcopi mortui cum in iurisdictōne succedat. Hec Jo. an. Hic tamē nota: ꝙ minor excōicatio vt dictum est supra aliquādo infligitur ipso facto siue ipo iure q̄ ad deū tm̄. Aliquādo quo ad deum et ecclesiā Quādo infligitur primo mō p̱ solā penitētiā tollitur: extra de simo. ne dei ecclesiaꝫ. et extra de tēpo. or. questiū. Quādo vero infligitur 2° modo vt in casibus supra notatis. s: vbi ostē ditur a quo habeat infligi excōicatio minor pōt tolli a sacerdote ꝓprio. Hec hosti. Quidā autem vt dicit Rod. non recipiunt ꝙ simplex presbyter proprius absoluere possit ab excōi catione iuris maiori. Ric. etiam hoc nō reci pit. 4. di. 18. q. 9. ar. i. iuxta fi. vt i se. q. patebit: vbi ipse vult ꝙ propriꝰ presbr̄ non pōt absol uere ꝑticipantem in crimine cū excōmunica to excōicatione maiori a iure nisi in casu. Et si hoc vult de participāte per consequēs vult hoc etiam de principali. Ber. etiam hoc reci pere non videtur. q2 dicit extra. e. de cetero ꝙ

presbyter absoluere pōt ab excōicatione ma/ iori in sūma necessitate: ar. 17. q. 4. siquis sua dente. et extra. e. dubiū. Aliter nō licet ei nisi de mādato epi. 16. q. 6. c. vl. Eiusdē opinionis videt esse Inno. extra. e. c. i. dicens: qd ad hoc semp est requirēdus epus: qui si haberi nō po test presbyter simplex sufficit. et etiā Jo. an. li. 6. ti. de pe. et re. si epus. Utrum presbyter pro/ chialis suū subditum absoluere possit ab ex/ cōicatione quā incurrit pticipādo in crimine/ cū excōicato maiori excōicatione: R°. Parti/ cipans cū excōicato in crimine incurrit ean/ dem sententiā cum illo vt dictū est supra: et iō non pōt absolui nisi ab eo a quo principalis pōt absolui: extra. e. nup. §. in secunda. Unde hec questio dependet ex precedenti questione et iō sicut sunt opiniones ibi ita et hic. Dicūt enim aliqui qd presbyter proprius absoluere potest sic pticipantē cū possit absoluere prin/ cipalem in omni casu quem conditor cano/ nis non reseruauit sibi. Alij dicūt: qd non pōt absoluere eū nisi in casu necessitatis prestita iuratoria cautōne. qd quādo poterit supioris mandato parebit: q eū extra casum necessita tis absoluere posset. Et sic pōt intelligi qd di/ citur extra. e. nuper. Uel nisi sit principalis ex cōicatus tali excōicatione maiori quā cōsue/ tū est per presbrm prochialem posse infligi et relaxari. Qd ideo dico quia ɔsuetudo dat iu risdictionem: vt habetur. 2. q. i. nemo. in glo. Et hui⁹ opinionis est Richar. vbi. s. Utrum illi soli qui sūt subditi hi⁹ ɔditor] canonis absol uere possint in hoc casu: aut etiam illi qui sub diti non sunt ei tamē sunt prelati excōicato R°. Cum decretalis nup. vbi dicit qd videtur absoluēdi facultatē alijs cōcessisse: nō distin/ guat inter subditos et non subditos: benigna interpretatione pōt intelligi: qd omnes tā sub diti q̄ non subditi possunt hoc: dum tamē ha beant curā illius qui est absoluēdus. Hec ro. Et conueniūt cū eo Hosti. super. c. nuper. Utrum eps existens extra diocesim suam su spendere possit vel excōicare et absoluere sub/ ditos suos: R° qd non in foro contentioso: qz tunc non debet exercere ea que sunt episcopa lis iurisdictionis in foro contentioso. Posset tamē cōmittere alicui in sua diocesi qd absol/ ueret: extra de offi. le. nouit. ptim in tex. et par tim in glo. Potest tamē absoluere subditum suū in foro pnie non tm̄ a peccatis sed etiā ab excōicatione quā tulit in eum. Predictis etiā videtur cōcordare Hosti. in sum. ti. de penitē tijs. et in glo. sup. c. nouit. Licet enim absoluē do in foro contentioso preiudicaret alij epo non tamen absoluendo in foro pnie. Unū nō apparet rō quare nō possit ouē suam libera/ re. Hec Ric. 4. di. 18. q. 9. ar. 3. c. i. Nota ad euidentiā predicto sm hosti. sup. c. nouit. qd eps extra diocesim suā exercere nō pōt ea que sunt iurisdictionis cōtentiose. Cui⁹ rō est: qz talia requirūt cāe cognitionē: et p cōsequens locū in quo possit pro tribunali sedere. 9. q. 3. epo. et se. Unde qz nō est aliquis excōicādus sine cāe cognitione. ii. q. 3. nemo. ideo eps ex diocesim suā nō pōt excōicare nisi de consen/ su diocesani. Et hoc est verum preterq̄ in noto/ rijs que nō requirūt cāe examinationē. Ab/ soluere vero pōt qn̄ absolutio nō eget cāe co/ gnitione. Alias cōtra: qz si posset generaliter absoluere posset et excōicare. di. xi. denique. Et his cōcordat Inno. sup. c. nouit. Unde dicit ibi. qd si iudex suū errorē recognoscit sine cāe cognitōe absoluit, pter periculū excōicatōis extra de sen. ex. sacro. §. si vero iudex. Utrū legatus extra prouinciā suā exn̄s absoluere possit: R° qd non nec etiā excōicare: ar. extra de offi. le. nouit. Rō est vt habet ibidē in glo. qz excōicare et absoluere sunt iurisdictionis. iurisdictionē aūt habet iudex tm̄ in sua dio/ cesi siue prouincia: ar. 2. q. i. si quisq̄. et ex̄ de rescrip. pastoralis. Si tamē cognosceret se in sententia errasse posset eā reuocare sm Inno. Quidā tm̄ dicūt vt dr̄. i glo. predicta qd possit extra suā prouinciā excōicare: ar. ii. q. 3. si eps sicut Paulus excōicauit corinthium absentē 9. q. 3. §. vlti. Hoc aūt posset locū habere in no torijs vbi non requirit ordo iuris sm hosti. et idē videt dicendū de epo. Quid si excōica/ uit aliquē dū erat in prouincia sua: Nunqd eū absoluere poterit qn̄ erit ex̄ puīciā: R° qd n̄ qz exeūdo puinciā suā. s. aio nō redeūdi stati priuat⁹ est dignitate. ff. de offi. de le. l. 3. et iuris/ dictio statim expirat: extra de offi. le. c. vl. Hec extra de offi. le. nouit. in glo. Utrum officialis epi excōicati excōicatione maiori vere possit absoluere subditos illius epi: R°. Aut epus instituit illū officialē suū postq̄ iam erat ex/ cōicat⁹. aut ante. Si pmō absolut⁹ ab illo of ficiali non ē vere absolutus. quia talis eps ē ab omni actu legitimo suspensus. et ideo non potuit instituere officialē. Si aūt instituit eū anteq̄ excōicatus esset: aut ceperat vti officio anq̄ eps excōicaret: aut post. Si ante: sic ab/ solutus ab illo est vere absolut⁹ nisi aliud ob sistat. Si post: tunc sicut dicūt aliqui ab solu/ tus ab illo non est vere absolut⁹. quia ex quo non cepit vti officio ante epi excōicationē: su perueniente epi excōicatione expirauit iurisdi ctio ei ab epo commissa. Quod declarant p hoc. qz si eps corporaliter moreretur: aut de/

poneret̃ anteq̃ officialis inciperet vti officio
suo: iurisdictio sibi cõmissa ab epo expiraret:
extra de offi. dele. licet. in glo. A simili volunt
aliqui dicere de excõicatione supueniẽte. Sz
hec opinio mihi non placuit. Et qđ in sua ra/
tione adducũt p simili nõ est simile: q2 mors
aufert in perpetuũ executõem ptãtis. excõica
tio aũt non: sed suspendit eã ad tps. Unde vi
detur dicendũ q nõ obstãte illius qui cõmi/
sit excõicatione supueniẽte post cõmissionez
licet supueniat añ inceptionẽ executionis of
ficij absolutus ab eo debet vere absolut9 repu
tari. Ea que dicta sunt aliquo mõ pñt pbari
p ea que dicunt̃. li. 6. de offi. vicarij. romana. i
tex. z glo. Ber. z de offi. le. licet. in glo. Hec de
Ric. 4. di. 18. q. 10. ar. 4. o. Prime opinionis
vident̃ esse Inno. z hosti. Utrũ presbyt̃ sub/
ditũ suũ excõicatũ: maiori excõicatione possit
absoluere a peccatis stãte excõicatione: R°.
Siue iste sit excõicat9 iuste siue iniuste dũmõ
teneat excõicatio: siue p eũ stet q nõ est abso/
lutus ab excõicatione siue nõ: nõ põt absolui
a sacerdote a peccatis suis excõicatõe manẽ/
te. licet rođ. 5riũ dicat. Et hoc manifestũ ẽ de
eo qui est iuste excõicat9. z stat p eũ q ab excõ
municatõe nõ absoluit̃ q2 talis actu est in pec
cato mortali de q̃ nõ penitet q2 cõtẽnit sñiaz
ecclie. De illo aũt qui ẽ iuste siue iniuste excõ
municat9 sed p eũ nõ stat q nõ absoluit̃ nõ ẽ
ita clarũ. q2 decretuz. 24. q. 1. loquit̃ de illis q̃
se ab vnitate fidei vel societate petri quomõ
cũq3 segregauerũt. Qui aũt ẽ excõicat9 iniu/
ste: z ille qui facit suũ posse q absoluat̃ seipos
non segregan. Tamen credo q talis a pec/
catis absolui non possit ab hoie: licet absolua
tur si vere penitet in iudicio dei. Decretũ eniz
ex cõsuetudine que est bona z optima legum
interpres sic obseruat̃ vt tales nõ absoluant̃
q2 presumẽdũ ẽ vt in plurib9: q iuste excõica/
ti fuerint: z q nisi p eos staret ab excõicatõe
absoluerent̃: nisi interdũ q̃s teneat̃ diu i excõ
municatione ad graui9 puniendũ aliqđ gran
de scãdalũ pro quo fuerit excõicat9. Cũ ergo
presb̃r aliquẽ absoluit i foro pnie: p̃ dz p̃pone
re absolutõez ab excõicatõe q̃3 a peccatis. Ex
cõicat9 ẽt miori excõicatõe nõ posset absolui a
peccatis illa excõicatione manẽte. q2 vt habe
tur extra de cle. excõ. mi. si celebrat. talis est sa
cramentoz pceptione priuatus. Hec Ricar.
4. di. 18. q. 9. ar. 4. o. Utrũ si iudex delegatus
ante litis cõtestat. excõicet aliquẽ p contumacia
possit illũ absoluere post annũ: R°. Excõica
tus a iudice delegato aut est excõicat9 ab eo
p9 sñiam diffinitiuã cui nõ parebat z iđ fuit
excõicatus. Et iste talis p9 annũ nõ põt ab eo
absolui. q2 ei9 iurisdictio expirauit in totũ ẽt
quo ad executõem. Et de tali intelligit̃ illud
ex̃ de offi. iudi. dele. querẽti. Aut ẽ excõicatus
añ litis cõtestat. vel p9 litẽ tñ añ sñiam diffinitiuã
Et talis absolui potest ab ipo p9 annũ z quã/
docũq3: z pcedere poterit iudex in cã q̃3tũcun
q3 absoluerit illũ. q2 iurisdictõ durat vsq3 ad
sñiaz latã z executõi mãdatã ĩfra ãnũ p9 sñiaz
vt patet ibidẽ in. c. significasti. Hec in. d. c. q̃/
renti. in glo. Utrũ qlibet presbyter absoluer̃
possit ab excõicatõe miori a canone lata: R°
Quidã dicũt: quẽlibet presb̃rm nisi sit hereti
cus vel scismatic9 vel maiori excõicatõe excõ
municat9 absoluere posse ab excõicatõne mi
nori z etiã a peccatis venialib9. q2 talis abso/
lutio nõ requirit iurisdictionẽ. Sz 5. Nul/
lus põt aliũ iudicare nisi habeat sup eũ iuris/
dictionẽ ordinariã vel delegatã expressa con/
cessione vel pmissione vel cõsuetudine. Absol
uere aũt aliquo mõ ẽ iudicare. Jđ dicunt alij
q quilibet presbyter nõ heretic9 nec scismati/
cus nec maiori excõicatione excõicat9 iurisdi
ctionẽ h3 sup quẽlibet xpianũ q̃3tũ ad predi/
cta. q2 cuilibet presb̃ro liceret absoluere nisi p
ecclesiã essent iurisdictões limitate. Nõ inue
nitur aũt in iure ptãtẽ absoluẽdi a venialib9
z a minori excõicatõne a iure alicui presbyte
ro ab actib9 legitimis nõ suspẽso esse subtrac
tã. Uñ ex̃ de pe. z re. oĩs vtriusq3. sup illud oĩa
sua solus peccata. dicit glo. Nõ tñ venialia. g̃
q̃3tũ ad cõfessionẽ venialiũ nõ plus obligatur
penitẽs ad cõfitendũ pprio presbytero q̃3 al/
teri. A simili dici põt de excõicatione minori
cũ contrahi possit: vt supra dictũ est sine pecca
to mortali. Alij dicũt cõtrariũ: q2 vt ipi dicũt
licet xps absoluẽdi ptãtẽ cõtulit aplis z alijs
discipulis p seipm imediate: ptãtẽ tñ iurisdic/
tionis cõtulit eis accipiendã mediante petro
quẽ vicariũ suũ in ecclesia militãte cõstituit.
Ideo nullus presbyter habet iurisdictõnẽ ali
quã sup aliquẽ in foro interiori vel exteriori:
nisi sit sibi cõmissa a successore petri imediate
vel mediate. Multi aũt sũt presbyteri quibus
nulla penitus iurisdictio ẽ cõmissa. ergo tales
nec a venialibus nec ab excõicatione minori
possũt absoluere. Et ad hoc facere videtur ex̃
e. nup. §. in secundo. vbi dicit̃ de illo qui cõtra
bit excõicationẽ minorez a iure: q a suo epo
vel pprio presbytero poterit absolutionis bñ/
ficiũ obtinere. Videt̃. n. q dicens a pprio intẽ
dat q nõ ab alio. Et hec opinio magis placet
Ric. 4. di. 18. q. 9. ar. 2. o. z hosti. in sum. vt vi/
detur. z in glo. sup. c. nup. z Pe. 4. di. 18. q. 3.
ar. 2. q. 2. c. z Rođ. q̃ dic: q đ iure cõi illi soli q̃
curã habẽt animaz taliter excõicatoz. illos

absoluere pñt ab excõicatione minori. Curã dico ordinariã vel delegatã. Utr presbyter excõicat⁹ minori excõicatione lata a iure ab/soluere possit subditũ suũ ligatũ minori excõicatione lata a iure? R⁹ q sic. q excõicatio minor non aufert ea que sunt iurisdictõis: ex̃ de cle. ex. mi. si celebrat. Cõstat aũt: q absoluere est iurisdictionis. Unde et duob⁹ collata ptãs vt a minori excõicatõne se inuicẽ absoluãt si eã incidãt: vtroq; ligato vinculo excõicatiõis hi⁹: nõ expirat: ex̃. e. duob⁹. Ubi quidã male notauerũt: nõ expirat sed dormitat: donec al/ter eoꝝ fuerit absolut⁹ a tali qui nõ sic sit ligatus. Sed ſm hoc nihil spãle diceret de excõi/catione minori cũ idẽ sit etiã de maiori. Hec rod. Utrum excõicat⁹ minori excõicatõe pos/sit absolui a peccatis illa excõicatione manẽ/te? R⁹ q non. q vt habetur extra de cle. exco. si celebrat. talis est sacramẽtoꝝ pceptõne pri/uatus. Utr cleric⁹ nõ tñ presbr absoluere possit ab excõicatione? R⁹. Jo. an. dicit q sic. q clericus cõfirmat qḋ põt fieri de subdiacono tñ: vt patet extra de eta. et qua. a multis excõicat. ex̃ ḋ elec. trãsmissa. Et ſm Jo. ad quẽ ptinet excõicatio: et absolutio: ar. ex̃ de simo. ad aures. Hosti. vo sentit ꝯriũ. Qḋ probat p illud. 24. q. 3. notandũ. Sup hoc tñ ſm ipʒ dici põt q excõicatus triplici vinculo est ligat⁹ Uno quo ad deũ rõe peccati, ꝓpter qḋ excõicatur quo ligat⁹ fuit quo ad deũ q̃cito cõmisit qḋ etiã p contritõem abolet. 2⁰ quo ad sponsam dei ecclesiã quã offẽdit: et a tali nõ põt q̃s absolui nisi p sacerdotẽ cui ꝯfitẽdũ ẽ. 3⁰ quo ad sniam ecclesie in ipm latã in qua et deus ligat et quã etiaʒ tenet̃ seruare quousq; relaxa/ta sit et solẽnis recõciliatio subsecuta. Igit̃ q̃ ad relaxatõem faciẽdã intelligi põt q ab hac quicũq; absoluere põt regulariter põt et ligar̃ et ecõuerso: ar. ex̃ de re. iur. ois res. Quãuis ħ in casib⁹ fallat: vt dicet̃ infra. Uer tñ nõ est ei cõicãdũ q̃usq; solẽnitas absolutõis secuta sit q̃ cũ psalmo et cruce fit: de q̃ habet̃ ifra. quã ñ põt facere nisi sacerdos sicut innuit̃ ex̃. e. ca/nonica. Cũ. n. minoris excõicationis absolutio requirat ꝓpriũ epm vel ꝓpriũ sacerdotem vt dicit̃ ex̃. e. nup. multo forti⁹ requirẽdũ ẽ ħ in maiori. Igit̃ qñ subdiaconus absoluit ab hac snia dʒ dicere absoluto: vt ostendat se sa/cerdoti: qui etsi nõ possit absoluere ipm a sententia iudiciali regulariter: tñ põt ipm absol/uere et excõicare rõne correctõnis peccati et q̃ ad ptãtẽ clauis fori pnialis et quo ad reconciliationẽ solẽnẽ et ecclesie satisfactõnẽ. Hec. n. in absolutione excõicati requirũtur: vt patet ex̃ de vita et ho. cle. qñ. in fi. que ad presbrm ñ ad minorẽ in ordine ptinet: ar. 26. q. c. vlti. et ex̃. e. nup. Minor ergo sacerdote ñ poterit absoluere: vt pꝫ ex predictis. Et rõ patebit ifra. Et sic etiã põt itelligi illḋ ex̃ de simonia ad aures. ibi faciãt absolui. Subaudi p aliquẽ presbyteꝝ si excõicatores id ñ fecerint. i. si ñ absoluũt licet presbyteri erãt. Uel. i. si ipm absolui non fecerint p presbyteꝝ vel recõciliari: si presbyteri nõ erãt. Hec hosti. Rod. vero dicit ad questionẽ istã q duplex est absolutio. Una ptinens ad foꝝ iudiciale. Hec põt cõmitti clericis qui nõ sunt presbyteri. et etiã ſm Hu. pos/set a papa delegari laicis et etiã excõicato. q est potius iurisdictionis q̃ʒ ordinis. Alia est ptinens ad foꝝ pniale que fit cũ psalmis et oratione: ex̃. e. a nobis. in fi. Et hec ptinet ad or/dinẽ sacerdotalẽ. Et ideo nõ debet nec potest cõmitti nisi presbytero nisi forte a papa. Qñ ergo excõicans non est presbyter absoluẽ po/test excõicatuʒ a se et restituere cõioni ecclesie p seipm. Illã aũt absolutionẽ que fit cũ psal/mis et oratione non dʒ p se dare: sed debet presbytero cõmittere.

Equit̃ videre de 2⁰. articulo. s. quoꝝ casuũ absolutionẽ papa sibi spãliter reseruauit. Circa qḋ sciendũ q hi sũt plures. Prim⁹ ẽ de incẽdiario ecclesie. ex̃. e tua. Et hoc intelligit̃ qñ est p ecclesiã denũciatus etiã a simplici presbytero: dum mõ ex consuetudine habeat excõicare et denũciare. Sic enim habet̃ in glo. Ber. sup. d. c. tua. et in glo. Gar. li. 6. e. quicunq; pro eo. incendiarij ecclesiaꝝ sunt ipso iure excõicati: vt in. c. tua. Incẽdiarij vero aliaꝝ rerũ sunt excõicandi: vt dicitur. 23. q. vlti. pessimam. Sed primi postq̃ʒ sũt publicati non possunt absolui: nisi per sedem apostolicã: vt dicit̃ in. c. tua. et in. c. cõquesti. Secũdi vero possũt absolui ab epis etiã post/q̃ʒ sũt publicati ſm Rod. Sed ſm Gof. et ber. in. c. tua. et Gar. in. c. quicũq;. a solo papa pñt absolui. Et hoc innuit illud. c. tua. loquens i distincte de incendiarijs publicatis siue denũciatis. 2⁹ ẽ ḋ effractore et expoliatore ecclesie. Et hoc etiã intelligitur postq̃ʒ est p ecclesi/am denũciatus etiã a simplici presbytero similiter. Nam ante denũciationẽ taʒ iste q̃ʒ incẽdiarius citra sedẽ apostolicaʒ possũt absolui extra. e. conquesti. 3⁹ de illo qui scienter et sponte pticipat cuʒ excõmunicatis a papa: et eos in diuinis officijs recipit: extra. eo. significauit. ſm Hosti. Alij aũt vt Ber. et Inno. in/telligũt hic quãdo papa excõmunicauit ali/quos et participantes cũ eis: vel qui participabant in crimine. vel quando erant excõicati ꝓpter hoc q prohibiti diuina celebrabant.

Unde recipiētes eos ad diuina eis in crimie ꝑticipabant: propter qḋ dicit tales sniās iuol uit: ar. extra. e. nuper. §. i. ⁊ c. quod in dubijs. et c. inter alia ⁊c. 4ᵘˢ est de falsario qui falsifi/cauit litteras pape vel scienter vtit̄ eis ⁊ defē/dit vel fauet falsarijs Et hoc ē vex etiā de mu liere vt credit Roḋ. extra de crimine falsi. du ra. ⁊ c. ad falsarioꝝ. 5ᵘˢ est de illo qui in cri/mine ꝓpter quod est excōicatus a papa parti cipat criminoso. Talis eni ratione criminis damnati videt̄ in eū delinquere qui damna/uit illud crimen. ⁊ ideo nō pōt absolui nisi ab eo qui sniam tulit: aut a suo superiore etiaꝫ si ille superior non habeat curā ordinariā talit̄ excōicati. Et videtur esse casus specialis in q̄ archieps iurisdictionē habet in subdito suf/fraganei sui: extra. e. nuper. §. i. ⁊ duobꝰ. c. se. ⁊ c. si concubine. Unde si papa sententiā tulerit participans cū tali ⁊ taliter ab alio absolui n̄ poterit q̄ꝫ a papa. Et diuersificatur casus iste a tertio casu predicto: qꝛ hic loquitur de par/ticipatione criminis non diuinoꝝ officioꝝ. ibi vero loquitur in casu cōuerso. 6ᵘˢ ƒm ho sti. est de capellano secundo nubentē benedi/cente: qui etsi excōicatus non sit mittēdꝰ tñ̄ ē ad sedem apostolicā ab officio beneficioq̄ꝫ su spensus: vt patet extra de secū. nup. c. i. 7ᵘˢ ē de illo qui manus violentas inijcit in clericū vel religiosum. i7. q. 4. si quis suadente. qḋ in/distincte verū est: nisi aliquis a sede apostoli/ca habeat priuilegium absoluendi: puta quia aliqbꝰ cōcedit hoc per litteras speciales: vbi quidē q̄ꝫtūcunq̄ꝫ sit excessus si spāliter ⁊ cer/ta sētētia ɔmittatur: is pōt absoluere cui cō mittitur. Et sic intelligas illud extra. e. muli eres. §. de his qui. Nec pōt alij delegare. extra de offi. dele. qm̄ apostolica se. Specialiter aūt officialis. i. iudex vel apparitor alicuius ꝑlāti: vel principis pro iniectione manuū in clericū absolui non potest nisi a papa: qꝛ nulli laico auctoritas tāta sup clericū dat̄: nisi forte tur/bam arcendo nō ex deliberatione sed cāu cle/ricum ledat: extra. e. si vero alicuius. 8ᵘˢ est de eo qui dat licentiā alicui grauādi eos qui sniam cōtra aliquem vel aliquos promulga/uerunt. Talis enim est excōicatus. ⁊ si permā serit in hac snia per duos menses absolui nō poterit nisi a papa: ex. e. quicūq̄ꝫ pro eo Gre. x. li. 6. Item illi qui sunt excōicati a iure in ca su. 42. 62. 72. 73. 87. 91. 95. 96. ⁊. 97. ⁊. 100. ab/solui non possunt nisi per papam: preterq̄ꝫ in articulo necessitatis vt habitū est supra.

Sequitur videre de 3ᵒ articulo. In q̄/bus casibꝰ hec regula fallit. scilicꝫ qui inijcit manus violentas in clericū vel religiosum non potest absolui a quocūq̄ꝫ nisi a papa. Circa quod sciēdū: q̄ꝫ sunt plures ta/les caᵘˢ. Primus est quādo excōicatus est i mortis articulo constitutꝰ: vt qꝛ letaliter in/firmatur vel iustum bellū ingreditur vel nau/fragatur. Hec enim quecunq̄ꝫ fieret lesio pōt absolui. i7. q. 4. si quis suadente. et extra. e. si dubium. ⁊ pluribus alijs. c. Et in hoc casu po test penitens absolui a quocunq̄ꝫ peccato: ⁊ a quacunq̄ꝫ excōicatione per quēlibet presbyte rum non hereticū nec scismaticū nec excōica/tum. Nota hic q̄ꝫ Inno. extra de pe. ⁊ re. qḋ in te. dicit q̄ꝫ ille casus non intelligit̄ tm̄ ꝓpter infirmitatem: sed etiam si sit in quocunq̄ꝫ pe/riculo morti vicino: vt si timeat hostem vel p̄/donem vel crudelē hominem potentē: vel spe/ciale odium alicuiꝰ: vel si sit periculose nauiga turus. ff. de dona. cā mor. l. 3. ⁊. 4. Et idem po nit glo. ibidem Et addit q̄ꝫ ideꝫ est si sit obses sus vel obsidens: vbi crebro machine iaciunt̄ ⁊ baliste. Cum his satis concordare videtur Ber. in. c. quod in te. Et subdit postea ibideꝫ hosti. Caueat tamen absoluens: q̄ꝫ nō nimis laxet habenas in hoc casu. Alias sub hoc pre textu possent quasi omnes absolui: ⁊ sic illu/deretur ecclesia ⁊ daretur via figmentis. Est tamē tali iniungendū: q̄ꝫ si euaserit debeat se sedi apostolice. s. si lesio sit enormis vel si super hoc. s. enormi legatus spāle mandatū habeat presentare mādatū super hoc receptur⁹. Sic intelligas illud extra. e. ea noscitur. §. vltimo Hec Hosti. Et vt ibidem dicit super. c. decete ro. similiter in alijs excōicationibus iniunge tur ei: q̄ꝫ recepta sanitate excōicatori se p̄ntet eius mandatū recepturus. extra. e. a nobis. ⁊ §. vt aūt. nisi rationabiliter fuerit appellatuꝫ qꝛ tunc stabit mandatis eius qui de appella tione cognoscit. Qḋ si nō fecerit q̄ꝫcito com/mode poterit in eandē sniam cadit ipo iure. li. 6. e. eos qui. Et sic absoluto non debet cimi teriuꝫ ⁊ alia suffragia ecclesie denegari: extra de sepul. parochiano. Cōsuetudo tñ̄ est i mul tis diocẽ. q̄ꝫ tales in cimiterio nō sepeliantur. nisi prius habita licentia diocesani vel officia lis sui. Cuius cōsuetudinis rō ē. qꝛ ꝑ hoc ad satisfactionem facilius cōpelli pn̄t heredes. Volunt etiam vt dicit Ray. pleriq̄ꝫ dicere: q̄ꝫ talis a laico pōt absolui: ar. de conse. di. 4. cō/stat. Hoc enim videt̄ velle Lauren. ⁊ Ber. ex̄ c. a nobis. ⁊. Si tamen preuentus non fuerit absolutus ⁊ ita moriatur si appareant in eo signa contritōnis: nec per eū steterit quomi/nus absolueretur poterit absolui pꝰ mortem sed non nisi ab eo qui poterat absoluere eum viuū: extra. e. a nobis. ⁊. in tex. ⁊ glo. Sed ad

quid valet hi⁹ absolutio? R°. Ut i loco sacro sepeliat: z pro eo spāliter oretur: z missa celebretur z fiant suffragia pro eodē. 2⁹ casus est quādo quis inimicitias habet capitales vł alias iustas excusationes ꝓpter quas nō pōt se sedi apostolice presentare: extra. e. de cetero. z. c. qō de his. In quibus etiā. c. postq̄ expssa sunt quedā impedimēta in spāli dicitur in generali: z ꝓpter alias iustas excusationes q̄bus pōt quis rationabiliter ab itinere excusari: vt patet in. c. de cetero. z ab hoc impedimēto canonico retrahi: vt in. c. quod de his. z. c. quāuis. Que aūt sit excusatio vel canonicuз impedimētū: aliud est ab his que sūt ibidē expressa: limitandū est arbitrio boni viri: ar. ff. de ver. obli. cōtinu⁹. §. cū ita. z extra de vo. q̄ sup his. 3⁹ casus est de hostiario qui si pretextu officij sui malignatus aīo iniuriādi clericum leserit a suo epō pōt absolui: dum tñ nō grauiter vulnerauerit. Si tñ nō casu fortuito sed ex deliberatione grauiter vulnerauerit: a papa non debet absolui: ex̄. e. si vero alicui⁹. rñ so. i. Hec Ray. Si aūt non fecisset hoc aīo iniuriandi non esset excōicat⁹: vt dicit ibideз in glo. quia canon tm̄ ligat dolosos z violentos extra eo. c. i. 4⁹ casus ē de officiali puta iudice vel apparitore alicuius ptātis vel principis: qui turbā arcēdo nō ex ꝓposito sed casu fortuito. Quia tñ aliquo mō potuit prouidere: ita ꝙ aliqua negligentia ibi deprehēdat̄. clericū percussit. si alias in nulla culpa esset non crederē eū astrictū ex quo ei casus aliquatenus ita puniri nō posset. Sic intelligitur illō extra eo. si vero. §. officialis. z ar. extra de homi. io. z. c. vlti. Quid si cleric⁹ venit loricatus in bello vel facit insultū: z is cōtra quem venit capit vel ledit eū? Nunquid est excōicatus? Rndet Inno. in. c. si vero alicuius. ꝙ sic si scienter hoc facit: non tñ mittit̄ ad papam Hosti. vero ibidē dicit: ꝙ si hoc faciat ad defēsionē nō est excōicatus: dū tñ cessante cā defēsionis eū liberꝫ abire permittit. Quid si officialis auctoritate ꝓpria talē capiat z liget z periculū instet nec aliter ab iniuria alterius possit cōpesci? Rndet Hosti. z Inno. ꝙ nō est excōicat⁹ imo meret̄. 33. q. 3. fortitudo. z. c. se. Et hoc si prelatus ei⁹ nō sit ibi q̄ hoc faciat et eū ꝗcito potest suo prelato restituat. Alias ꝯ extra. e. vt fame. §. laici. 5⁹ est de mulierib⁹ non disticto vtrꝫ sint fortes vel debiles. Quid si mulier mutilauit vel occidit clericū? R°. In potestate est epi mittere vel nō mittere ad curiā hi⁹ mulierē absoluēdā. qꝛ nō distinguitur circa eas inter atrocē z non atrocē iniuriā sicut distinguitur de hostiario. extra eo. si vero aliquis. i. Credo tñ ꝙ expedit in hoc casu mulierē hi⁹ mittere ad curiā qñ fortis est z magna atrocitas facti nec fit alij preiudiciuз ex hi⁹ missione. Hec rod. Quid de muliere incendiaria sacri loci vel que falsificat litteras pape? Nūquid pōt absolui ab epo sicut de iniectione? R°. Credo ꝙ est mittenda ad curiā quia non inueniunt̄ iura pcere mulierib⁹ i h̄ casu. Et hoc forte ideo. qꝛ hi⁹ crimina nō cōmittuntur nisi per excogitatā maliciā z doluз sed iniectio manuū sepe fit ex leuitate z impetu. Hec Rod. 6⁹ casus ē de senib⁹ z valitudinarijs etiā si senes sunt fortes ad ambulandū. z dicit̄ senex maior. 70. annis. C. qui etate. l. i. vbi dicitur. ꝙ talis gaudet priuilegijs veteranis cōcessis. 7⁹ casus est de destitut[is] suis mēbris vt sūt mutilati in pede. cōtracti. ceci. claudi. manci. qui sunt miserabiles ꝑsone. Et f̄m hosti. intelligitur hoc de his qui ita destituti sunt ꝙ accedere nō pñt. Et iste casus z duo precedentes. s. quint⁹ z sextus ꝓbantur extra. e. mulieres. z. c. ea noscitur rñso. i. §. i.

8⁹ casus est de infirmo qui. s. perpetuū habꝫ impedimentū ex infirmitate vel etiā tēporale in quo timetur probabiliter de morte festinata vt in febribus acutis. sq̄nantia. apoplexia z hi⁹. Pro quāta etiam debilitate quis excusetur ꝙ ad curiam non mittatur limitanduз est arbitrio boni viri f̄m rod. Scdꝫ Inno. autem infirmi pñt absolui etiam si non immineat ꝑiculū mortis: vt si habet podagram vel q̄rtanā. 9⁹ cas⁹ est de paupe. Credit aūt rod. circa paupes esse distinguēdū. s. ꝙ. illi q̄ non possunt habere expensas nec de bonis mobilibus nec immobilibus que habeant z distrahere possint non sunt mittendi ad curiam. alias mittendi sunt. Quāte tñ expense debeant ad iter sufficere ex varijs circūstantijs z persone z loci limitandum est. Nec credat̄ ꝙ debeat mēdicare vt vadat ad curiam nisi forte talis sit qui semꝑ consueuit mendicare z robustus sit corpe ad eunduз. Et hoc idē videt̄ Can. notasse. extra. e. qō de his. z hosti. etiam ibidem z in sum. Licet aūt quilibet regularis sit pauper: tamē f̄m rod. hoc pretextu nō excusatur quin ad curiā mittatur si ꝑcutiat clericum secularē. qꝛ etsi pauper sit eius tñ monasterium abundat. Idē credit de filiofa. qꝛ etsi nihil habeat: tamen pater eius abūdat.

10⁹ casus est de monachis z canonicis regularibus. extra. e. monachi. z. c. cum illoꝝ. De hoc infra quinto articulo. 11⁹ ca⁹ est de his qui non sunt sui iuris vt sunt serui. Serui. n. non sunt ad papam mittendi. Et hoc verū ē si verberant clericum in fraudem domini vt

interim se subtrahant ab obsequio domini sui. vel si domini qui ñ sūt i culpa graue detrimentum patiūt ex seruo℞ absentia. Debet tñ eis in recōpēsationem laboris itineris alia satisfactio iniūgi. Si tamen esset grauis ℸ enormis excessus ꝓpter vitandū scandalū ℸ tollēdum exemplū esset ad papā mittēdū: ex. e. relatū. ℸ. c. mlieres. Satisfactō eni illa fm. Ho. sup. c. relatū. intelligitur nō de elya cū ꝓprio careat: sed de orōne ul' ieiunio vel disciplinis. Hec autē fz. Ber. sup. c. mlieres nō extēdūt ad filiosfamilias puberes q̄ dū sunt in patria potestate nō dicūt sui iuris. q: tales ad curiā nō sūt mittēdi infra pubertatē extra. e. q̄uis et. c. pueris. fz aūt Lau. ℸ Hosti. in glo. illud. c mulieres intelligit̄ de illis ꝑsonis que nō sunt sui iuris quo ad volūtatē vt sūt serui seruilis cōditōis. ℸ nō intelligit̄ de seruiētibus siue famulis. Vñ q: filiusfamilias est sui iuris quo ad volūtatē. s. eūdi quo vult licet nō sit sui iuris q̄ ad ptātē. iō fm eos. s. Lau. Inno. ℸ Ber. sup. c. mulieres ℸ etiā fm Rod. est mittendus ad papā nisi aliud sit in cā. Nō extēdit̄ etiam fm Ber. in. d. c. relatū. hoc ad maritos ℸ libertos. Nā si vir in fraudem vxoris clericum verberet vel libertus qui prestare debet operas in fraudē domini: nihilominꝰ vterq; ibit ad papam. quia hoc edictum. s. ꝙ omnes mittant̄ ad curiam: qui expresse non excipiunt̄ prohibitoriū est. Hosti. tamen dicit in sum. ℸ super illud. c. mulieres. ꝙ idē est de filiofa. pubere ℸ inpubere: ℸ de seruo seruilis cōditionis: ℸ de seruo liberto: ℸ etiā de viro qui verberat clericum in fraudē vxoris. 12ꝰ casus est de his q̄ sunt nobiles ℸ magne potētie ℸ ita delicati ꝙ laborē eūdi ad curiā nequeūt sustinere: extra eo. mulieres. Et fm Ber. ibidem ad arbitrium episcopi spectat discernere: quis sit ita delicatus ꝙ non possit ad curiam ire. Et si videtur episcopo ꝙ nō possit laborē sustinere propter periculū more: potest eū absoluere recepta sufficienti cautione ꝙ parebit consilio siue rñso pape: ar. extra de pe. ℸ re. ne pro dilatione. ℸ extra. e. decetero. Hosti. vero dicit sup. d. c. mulieres. ꝙ delicati possūt ℸ absolui ab episcopo tm̄ in articulo mortis: alias non debēt absolui nisi per eum cui delegauerit papa. fm aūt Rod. si nō pñt omnino laborem sustinere possunt absolui etiā irrequisito papa sicut notat etiā Ala. sup. c. mulieres. 13ꝰ casus ē d pupillo: extra. e. c. i. siue ante pubertatem siue pꝰ postulet se absolui: extra. e. pueris. q: etas excusat eos a labore itineris: vt patet i. c. predictis. Nota tamē ꝙ si nō sunt doli capaces nō incidunt in canonē de iniectione. Si aūt sūt doli capaces incidūt si aio iniuriādi aut libidine vindicte clericos ꝑcutiūt. Si etiā peruenerint ad xv. annū vel. xvj. annū aut vltra si adhuc tales sunt ꝙ sine periculo ad curiā ire non pñt ꝓpter imbecillitatē corpis aut defectū discretōnis: credo ꝙ ab epo suo possint absolui: recepto tñ iuramento ꝙ sublato huiꝰ modi impedimēto curie se presētēt. Hec ro.

14ꝰ casus est de his qui cōiter viuūt ℸ sub eodē tecto dormiunt ℸ in eadē domo comedunt. Et hoc nisi fuerit grauis ℸ enormis excessus: extra de vi. ℸ ho. cle. q̄m vt ait. Nā cōio parit discordiā. ff. de le. z. cū pater. §. dulcissimis. ideo excipitur casus iste. Intelligūt aūt istū casū Ber. ℸ Rod. tm̄ de regularibꝰ nō de secularibus. Gof. vero ℸ Hosti. in sum. ℸ i gl. sup. c. q̄m. intelligit ipm de omnibus cōiter viuentibus. q: illa decretalis scribit̄ oibꝰ epis. Et videt̄ cū hoc cōcordare Inno. 15ꝰ casus est de monialibꝰ. extra. e. de monialibꝰ. 16ꝰ casus est de hospitalarijs sancti Johānis hierosolymitani: extra. e. canonica. 17ꝰ casus est in his qui clerico nō enormē sed modicā ℸ grauē iniuriā irrogant extra. e. peruenit.

Nota ꝙ Inno. extra. e. sup. c. i. in fi. dicit: ꝙ q̄cunq; aliquo canonico impedimento detinet̄ absolui pōt citra sedem apostolicā: ℸ pōt absolui primo requisito episcopo. Qui si nō pōt haberi a quolibz presbytero pōt absolui: extra. e nup. in fi. Vel tūc tm̄ presbr absoluet quādo aliquid difficile emergit ꝓpter qđ ad episcopū vel ad excōicatorē mitti nō possit: ar. ex. e. q̄uis. Hec Inno. Idē etiā sup. c. decetero dicit ꝙ quidā dicunt ℸ forte non male: ꝙ in hiꝰ casibus pōt etiā presbyter absoluē sed ad mādatū episcopi. Sed plus placet ꝙ in necessitate possit absoluē sua ꝓpria auctoritate: extra de rapto. in litteris. Idē dicit Hosti. in gl. ibidem. Nota ꝙ de monachis ℸ canonicis regularibus monialibus ℸ hospitalarijs sācti Johānis hierosolymitani diuersi casus sunt hic positi: sed tamen sub vno pñt cōprehendi. quia hodie idē ius est de omnibus religiosis.

Ad hec nota fm Inno. ꝙ in supradictis casibus omnibus absolui pōt excōicatus pro iniectione manuum. Sed si sit alias excōicatus a iudice non pōt absolui nisi in articulo mortis: sed est ad excōicatorē mittendus.

Equitur videre d quarto articulo. s. spāliter de canone leuis iniurie irrogate. Et circa hoc querūtur plura. s. Utrum predicta decretalis peruenit. contineat ius cōmune. Rꝰ Ala. indistincte dicit ꝙ cōtinet indulgentiam specialem. Pro quo facit id quod in ipsa decretali ponitur duximus cō

mittendum non respondendū τ qđ dicit fra/ternitatis tue. Non ergo alterius: nisi τ speci/aliter alij sicut τ ibi cōmitteremus: ar. extra đ priuile. Alij dixerūt q̄ cōtinet ius cōmune. Et in hoc conueniunt Rod. Gof. τ Hosti. in glo. ibidē q̄tū ad iniuriā illam que est leuissi/ma ḿ eum: ar. extra eo. in prohemio. §. sane. Alioquin frustra membranas occuparet. Et sic in leui iniuria de qua dicta decretalis loq̄/tur quilibet episcop⁹ absoluere potest. Et hu ius opinionis esse videtur Ber. ibidē in glo. quia eam ponit secundo loco: τ cōmunior est vt sentit ipse ibidē. Hec Rod. Hosti. vero in/telligentiā h⁹ decretalis distinguit inter pso/narum cōditiones. Aut. n. agendū est cum li beris: aut cū seruis: aut cum masculis: aut cū feminis aut cū priuilegiatis: aut cū non priui legiatis. Sūt enim aliqui priuilegiati q̄ pñt absolui p diocesanū: sicut patet in. c. precedē/ti. Distinguit etiā inter iniuriā grauē: τ leuē: τ leuissimā. sicut alias distinguitur inter casū fortuitum leuē: τ latā culpam atq̄ leuissima extra de cōmodato. c. i. de deposito. c. z. Nam τ pro casu fortuito nullus est excōicatus: vt patet extra. e. si vero alic⁹. §. officialis. in fi. Et si dubitetur vtrū ex aio processerit videt̄ eē cre dendū iuramento accusati. Sed in dubio p/babili pōt facere se absolui is qui probabilit̄ dubitat p diocesanū ad cautelam: extra. e. cū desideres. §. secunde. Caueat tamen talis de conscientia. q: si in casu non concesso de quo non dubitat se faciat absolui p ep̄ȝ: seducit se ipsum: ar. extra de rescrip. cū contingat. in fi. τ de appel. cōsuluit. i. Hec Hosti. Sed que est grauis τ enormis: τ que leuis: τ que leuissi ma iniuria? R° ḿ Hosti. Grauis τ enormis est si oculus pcutiat̄: siue quodcūq̄ membro ruȝ magnū vel paruū auferat̄: vel inutile red/datur. si quis vulneretur. si fustibus cedatur. si in theatro vel foro vel in conspectu iudicis quis pcutiat̄. institu. de iniurijs. §. atrox. mul to fortius si in ecclesia vel cimiterio verberet̄ vel dormitorio: extra. e. cuȝ pro causa. τ. 17. q. 4. quisquis. τ. §. aūt. Decretalis etiaȝ graueȝ reputat τ enormē si inferior manus in supio/rem iniiciat. puta subditus in dominum vel iudicem vel prelatum. vel si perueniatur ad ef fusionem sāguinis illius membri de quo faci/le exire non consueuit. Nihil est enim si pter leuem tactum exiret de naso maxime in esta te. Sic intellige illud extra eo. cum illoꝝ. §. i. ꝟ. nos tñ. Unde licet aliquis dum clericū per/cutit in nares eius offendat. aut cū vngue ali quantulū cutē excoriat: ita q̄ aliquātulū san/guis exeat non credo enormē esse excessū: sed tunc demum cū vulnus est illatum qđ deside rat remedium chirurgie: vel alioꝝ medicinali um. Hec Hosti. Ber. aūt dicit ibidem: q̄ hoc satis crederet esse cōmittendū arbitrio iudi/cis. s. episcopi τ abbatis: licet littera ibi loqua tur simpliciter de effusione sanguinis. Effu/sio enim abundātiā significat. Hec Ber. Sȝ τ enormē iniuriā reputat vbi scandalū esset si percutiens absolueretur. Ideoq̄ nō absol/uitur monachus si pcutiat clericū secularem extra. e. cū illoꝝ. §. i. ꝟ. quid si clericus. τ etiam quia clericus secularis maior τ superior mo/nacho reputat̄. di. 93. a subdiacono. Leuis au tem pōt dici iniuria si par parem siue non sub ditus non subditum in loco priuato non co/ram iudice pleno ictu percutit malo animo et ex deliberatione circa tamen sanguinis ef/fusionem. Leuissima vo pōt reputari si quis leuiter ponat man⁹ sup clericū malo animo. vel accipiat eū p vestes vel p habenas vel etiaȝ per bufetū vel manum vel brachium τ ipm le/uiter trahat dicendo q̄ nisi dimitteret ob re/uerentiam clericalem τ metum canonis. 17. q. 4. si quis suadente. vsq̄ ad feces teuthoni/ce verberaret eum vel faceret verberari. Et hͦ intelligi potest vbi superior vel par est is q̄ ver ba ptulit. τ sic traxit vel etiam inuitum deti/nuit. Hec Hosti. Nota etiam ḿ Rod. q̄ leuis iniuria est iudicanda arbitrio boni viri ex varijs circūstantijs personaꝝ locoꝝ τ tem porum. Si enim clerico ministrāte solēniter in altari publice manus quis iniecerit leuit̄ non iudicaretur leuis iniuria que alias leuis esset. Et quedā est leuis contra pueꝝ vel i dor so: vel cum manu: vel cum baculo: vel in occul to que grauis esset contra senem. vel in capi/te vel cum pugno vel cum ense vel cum gladio vel in manifesto. Quedaȝ etiam iniurie sunt quasi medie inter leues τ enormes que dici possunt graues quaꝝ grauitas ex circūstātijs varijs est pensanda. Quid ergo si laic⁹ erat is qui hoc fecit? R° ḿ Hosti. Non est iudicā da leuissima sed leuis q̄tūcūq̄ modica fuerit in hoc casu etiam si citra iniectionē manuum clericū inuitum detineat: q̄tūcūq̄ potens q̄ tūcunq̄ nobilis fuerit vel etiam delicatus: vt patet extra eo. mulieres. §. de his. τ. c. nuper. Ideo autem non debet extendi priuilegium absolutionis quo ad laicos: quia nulli laico super clericum datur tanta auctoritas: extra eo. si vero laicos. §. officialis. τ quia in ipsoruȝ odium τ fauorem clericorum hec immunitas est concessa: extra eo contingit. z. in fi. Hec Hosti. in sum. Sed in gl. super. c. peruenit. di/cit sententiam predictam esse periculosam et

ipsis clericis. quia si laici pro modicis etiam iniurijs ad papam mitterentur grauius quã doc clericos verberarent ne sine causa sufficienti papã adire viderentur. Nota etiã fm rod. quod dubiũ esse potest vtrum leuis iniuria debeat reputari que infertur sacerdoti maxime a laico: cum in illo. c. peruenit non fiat mentio expressa de presbyteris sed tantũ de clericis h modo. De his absoluendis qui clericis non enormem sed leuem et modicam iniuriam irrogarunt tue fraternitatis arbitrio duximus committendũ. Quis absoluere potest de graui et leui vel leuissima iniuria: R° fm hosti. Si iniuria grauis sit et enormis nullus potest absolui citra sedẽ apostolicam vel alium mãdatum habentem sup hoc speciale. Nam quãdo quis super hoc priuilegiat in genere vel in specie semper iniuria talis excipi cõsueuit: vt patet extra. e. si vero alicui. rñso. i. in fi. et c. peruenit. et pluribus alijs. c. ergo nec legato apostolice sedis hoc licet in hoc casu: nisi potestatem super hoc receperit spãlem non obstantibus iuribus que contrariũ dicere vident que de leui iniuria sunt intelligenda. Item de leui iniuria nullus absolui potest nisi per sedem apostolicam vel legatũ ipsius: cui in hoc casu ex officio legationis iam licet. Sic intellige illud extra de offi. dele. qđ translationem. et iura sequentia. Sed et inter legatos est subtilit distinguendũ fm Hosti. Nam si sit legatus qui emanat de latere pape sicut cardinales siue sicut episcopi siue presbyteri siue diaconi qui assistunt lateri pape in consilijs et iudicijs: talis in prouincia sua existens potest absoluere ibidem delinquentes subditos et etiã nõ subditos aliunde venientes et sibi occurrentes. Sed etiam extra prouinciam suam absoluere poterit vndecunq veniant occurrẽtes. Et hoc facere possunt tales etiaʒ sine speciali mãdato pape. Ray. vero non distinguit inter iniuriam leuem et grauem dicens: quod legati a latere pape missi absoluere possunt eos qui verberauerunt clericos. Legatus vero qui non emanat de latere pape sed alias cõmittitur sibi legationis officiũ infra suam prouinciam existens põt absoluere subditos suos ratõe domicilij et peccati: vel ratione peccati tñ. nõ dico ratione domicilij tantũ. Extra prouinciã vero existens absoluere non poterit hos vel illos. Ille autem legatus qui nec emanat de latere pape nec ei cõmittitur legationis officiũ sed ei ratione dignitatis sue tantum cõpetit sicut remensi et cantuarieñ. nec extra prouinciam suã nec intra aliquem absoluere potest. Hec autem premissa vera sunt nisi primis secundis vel tertijs legatis amplius per speciale priuilegiũ concedat. Et totum determinat Grego. distinguendo hoc modo tacite vel expresse: extra de offi. lega. excõicat. Et fm hãc distinctionem intellige iura extra. e. c. i. in fi. et c. si vero aliquis. in fi. et extra de offi. le. c. i. et c. volẽtes et similia. Quod aũt dictũ est quod legati tertij neminem absoluere possunt in hoc casu: verum est regulariter. Hoc tamen fallit in casibus illis qui et omnibus alijs episcopis sunt concessi. de quibus dictum est supra. Si autem iniuria sit leuissima in hoc casu quilibʒ episcopus absoluere potest. Et sic intellige supradictam decretalem peruenit. que non fuit contenta dicere modicam per se tantum. et leuem per se tantum: sed vtrũq coniunxit dicens leuem et modicam. quasi dicat leuissimã Sed supradicta decretalis peruenit. sic est fm Hosti. exponenda de his qui clericis. subaudi vel alijs religiosis personis: non enormem quia tunc omnes ad sedem apostolicam sunt mittendi: vt dictum est supra. sed modicam et leuem id est leuissimam iniuriam irrogarunt absoluendis id est vt talis absoluere possis: committendum duximus id est delegandum Hec autem delegatio in successorem transit et ratione ordinarie potestatis competit. Et sic est indulgentia respectu inferiorum episcopis: sed ius commune respectu episcoporum: et potestas hec omnibus episcopis est communis tue fraternitatis arbitrio. Quod dico tibi: omnibus episcopis dico. Quod tamen arbitrium cum debeat esse boni viri non est nimis extendendum ne vsurpetur pape priuilegium: ar. extra. e. cum illorum. §. vlti. Sed nunquid illi qui possunt absoluere ab excommunicatione pro violenta manuum iniectione possunt huiusmodi absolutiones alijs cõmittere: R° quod illis quibus ex officio. s. ordinario competit in certis casibus illos absoluere qui pro violenta manuum iniectione sunt excõicati: licet alijs huiusmodi absolutionẽ cõmittere cum viderint expedire: extra de offi. iudi. ordi. eis quibus. alias his quibus. Sʒ quibus conuenit hoc ex officio: R° fm Gof. ibidem. Hoc conuenit legatis ex officio legationis: extra de offi. le. quod translationem. Conuenit etiam illis quibus hoc committit ex priuilegio perpetuo rõne dignitatis: vt archidiacono boñ. cui rõne dignitatis concessũ est priuilegium absoluẽdi excõicatos in studio boñ. cõmorantes: delinquẽtes ibidẽ. Itẽ epis in certis casibus: vt dictum ẽ supra. Iteʒ abbatibus. extra. e. cũ illorum. Oẽs iste psone predicte cum viderint expedire pñt super his

auctoritate dicti canonis.s.eis qb⁹ ordinario iure cõpetit vices suas alijs committere. Et idẽ dicẽdũ ẽ de alijs excõicationib⁹.s.q illi q ordinario iure vel delegato a pncipe possunt ab eis absoluere: pñt alijs vices suas cõmittere cum viderint expedire: dũmodo legatus habeat iurisdictionẽ. Si vero alicui sit concessũ ex priuilegio speciali: q absoluere possit: talis cõmittere non potest. quia certũ ministeriuz sibi committitur in hac parte nõ autẽ iudicium: extra de offi. dele. quoniã apostolica. Hec in glo. predicta. Et idem dicit Hosti. sup idẽ c. ei .qui. rc.

Sequitur videre de .5. arti .s. quis absoluere potest clericos vel regulares seu religiosos ab iniectione violenta manuum in clericum vel religiosum. Et circa hoc querũtur plura. Primo quis absoluere potest religiosum qui manus violentas iniecit in alium religiosum eiusdem religionis r monasterij. R° Si iniectio facta fuit in claustro: absolui potest per abbatem propriũ: dũmodo excessus non fuerit difficilis r enormis. Qui si discernere nesciat vel i aliquo dubitet ad diocesanum recurrat. Et idem ẽ sm Hostien. in glo. si infra septa vbi comederũt r biberunt vel dormierunt simul r cohabitãt vbi etiam claustrum non habent. Et sic sumitur claustrũ pro clausura. Si vero extra claustrum fuerit siue extra septa domus: põt absolui per diocesanum. quia nec hic abbatis priuilegium locum habet: ar. extra. e. monachi. r.c. cum illoruz. Et caueat diocesanus: q nõ absoluat eum nisi in casu i quo absoluerẽ clericum secularem. quia cũ hoc priuilegiũ concedat fauore claustri vt ibidem libentius cõmorentur r euagandi materia subtrahat. restat q priuilegium meretur amittere. rc. ut i c. cum illorum. Hec Host. videtur tñ multis q si illa pcussio nõ sit facta cum scandalo: puta quia facta est nullo alio hoc vidente: q a plato proprio possit absolui: ar. extra. e. canonica. Ibi. n. dicit: quocũq modo se pcusserit r non additur in claustro. quia talis iniectio nõ videt grauior q̃ si ex dom⁹ septa facta nõ fuisset. Sed 9 hoc ẽ domin⁹ Hosti. i expõne illius. c. cũ illoz. allegãs pro se qd in. e. c. dicit: se in claustro percusserint. in quo videtur dari intelligi q si extra septa domus se percutiunt: per prelatũ absolui nõ possunt. Hoc idẽ etiã Ho. i gl. ibidẽ magis approbat. Quis absoluere põt religiosuz alterius claustri: R° Abbas proprius vel alius prelatus suus r ei⁹ qui iniuriã est passus. Qd sm Hosti. super. c. illud cũ illorũ. sic debet intelligi. s. q prelatus eius qui percussit iuramentũ recipiet r absoluet. r saltem semel percutiet: r consueta forma seruetur. Prelat⁹ vero percussi pcussorem verberabit. qr plato pcussi satisfieri debet de iniuria suo subdito irrogata. Et monasteriuz pcussoris nõ tenet satisfacere. quia delictum psone nõ debet redũdare in monasterij detrimentum. extra de excep. cum venerabilis. §. intelleximus. Si tamen vn⁹ illoz prelatoruz vicẽ suã alteri cõmittere vellet hoc facere posset r esset cõuenientius. Quis potest absoluẽ religiosum qui manus violentas iniecit i clericum secularem: R° Puto q diocesanus. Et hoc si factum sit occultuz r iniuria leuissima. ita q scandalum non imineat. Alioquin cõtra: vt ex. e. cum illorum. §. q si cleric⁹ secularem. Hec Hosti. Nunc vero i nouo iure ẽ expressum q eps religiosum q percussit secularem clericũ potest in eo casu absoluere i quo posset absoluere clericum secularem qui clericus aliuz percussisset. li. 6. e. religioso. Et putat Jo. an. q si monachus nõ habet vnde vadat r monasterium ẽt pauperrimuz sibi prouidere non potest. episcopus eo iure quo potest inops absoluere: potest etiam absoluere eum Quid si clericus secularis man⁹ iniecit violentas i clericũ vel religiosum: R° Talis semp mittendus est ad sedem apostolicaz nisi percusserit socium eiusdez mense leuiter non enormiter: vel aliũ leuissime de quo ẽ ad arbitrium episcopi recurrendum: extra d vi. r ho. cle. quoniam. §. vlt. r extra. e. ex tenore. i fi. Et episcopus caueat q eque arbitretur. et non nisi in illis casibus in quibus etiam laici possunt ab episcopis absolui: vt habitũ est supra. Hec Ho. Quis absoluet religiosos q nõ habẽt platum psbrm: R° Diocesan⁹. Et hoc siue religiosi illi sint homines siue mulieres. Et idem intellige si prelatus sit psbyter: tñ excõicatus. vel si sit mortuus vł aliter qualitercũq defecerit: ar. extra. e. de monialibus. r.c. canonica. Alius. n. absoluere eos nõ posset: maxime si rector eorum laicus esset nisi p pape priuilegium speciale: ar. extra de iure patro. nobis fuit. § i. Hec Hostien in sum. r in. c. monachi. r Innocen. ibidem. Non. n. concederetur ita de facili alicui potestas absoluẽdi nisi esset presbyter vel saltẽ cleric⁹: ar. in. c. canonica. ibi qui presbyter esse debet quia laicis s. q̃uis religiosis nõ cõmitteret hoc officiũ sic nec officiũ predicãdi: ex de here. cũ excõicato hec in. c. canonica. in glo. Quod autem dictũ est de abbate scz q monachos suos absoluere potest intelligendum ẽ etiam de priore aut de plato designato alio noie dũmõ sit presbr.

Nã hoc beneficiũ extẽdit̃ ad oẽs monachos etiã regulares canonicos: vt ex̃.e.monachi. ⁊ ad hospitalarios hierosolymitanos: qui per suũ priorẽ qui.s.p̃sbr esse d3 absolui p̃nt: ex̃.e. canonica. Et idẽ credẽdũ ẽ de tẽplarijs: dum modo priorẽ habeãt ↄsilem.s.p̃sbyterũ. Ad oẽs n. claustrales extendit̃ hoc beneficiũ cũ eadẽ rõ subsit in omnib᷒ Hoc nõ.ex̃.e.cum illorũ in glo. Et conueniũt cũ predictis. Jn. ⁊ Ho. Et ibidem dicit Hostiẽ.super.c.canonica.ꝙ superior prelatus hospitalariorũ semper ẽ laicus. Unde prior sub eo cõstitutus nõ habet3 p̃tãtem absoluendi nisi hoc statutum esset: vt in.c.canonica. Hospitalarij ergo debent absolui a priore.s.hierosolymitano. Nõ.n.dicit̃ ibi ꝑ priores s̃ ꝑ priorẽ.⁊ iõ qui delinquũt ĩ locis remotis ab eo possunt absolui. Hec Ho. Unde idem credendum est.s.ꝙ possint absoluere in casu simili de guardianis fratrũ minorum: ⁊ de prioribus conuentualibus predicatorum: ⁊ omnib᷒ prioribus conuentualib᷒ cuiuscũqꝫ ordinis qui super se maiorem non habẽt in eodẽ cõuentu Sec᷒ esse credit Rod. de prioribus triũ vel quatuor regulariũ qui ꝑ voluntate superioris sui preficiũtur ⁊ amouent̃. Quid si tẽplari᷒ vel monachus vnius dioc̃.ꝑcutiat tẽplarium vel monachum alterius dioc̃. vl̃ etiã clericũ? Quis ep̃s absoluet tales? R᷒. Ep̃i illarũ diocesũ debent cõicare ad ĩpetrandam huiusmodi absolutionẽ. Uel alter deleget alteri vices suas: ar. extra.e cum illorum. ⁊ Jnno.in.c. de monialibus. tñ modũ dicit Host. esse magis cõgruum. Nunquid regulares possunt a prelatis suis absolui non tm̃ a canone late sñie de iniectione manuum s̃ etiã ab alijs canonibus late sñie in quib᷒ papa retinet sibi absolutionem? R°. Credo ꝙ ñ Licet eni illa decretalis faciat mentionem generaliter de illis qui ip̃o actu sententiam excõicationis incurrũt. in respõsione tamẽ nõ fit mentio nisi de illis qui inciderunt in canone3 de iniectione. Hec Rod. Quid si hi᷒ regulares siue eiusdẽ claustri siue non eiusdẽ qui se inuicem percutiunt sunt scholares? R° Credo ꝙ gaudere debẽt priuilegio scholariũ quãtum ad huiusmõi absolutionẽ obtinendã ab ep̃o loci: etiam si in scholares clericos iniecerit manus: dum tamen inde scandalu3 non sit ortum. Hec Rod. Utrũ excõmunicatus de seculo fugiens ad religionem recipi possit anteqꝫ absoluatur? R° ꝙ non quia nõ est cõicandũ ei.ii.q.3.cũ excõmunicato. Hec Hosti. Scđm Ray. vo talis ñ debet recipi q2 nõ est cõicandum ei᷒. Jnn.aute3 in.c.cũ illorũ dicit: ꝙ receptio excõmunicati tenet: sed melius facit qui scit ⁊ non recipit. Utrum prelatus religionis quam vult intrare possit eũ absoluere? Respondeo. Ray. dicit ꝙ non: nisi ita astrictus esset ꝙ ad seculum redire nõ posset. Alij vero dicunt ꝙ potest eum absolue re sed sub hac conditione si remanserit ibi. Alias recedente eo rediret excommunicatõ eade3. Secũdũ vero Hostien. talis prelatus telem absoluere potest siue iniecerit manus in religiosum siue in clericum: pure ⁊ sine aliqua conditione: licet dici possit ꝙ conditio insit ip̃o iure.s.huiusmõi si perseuerauerit in religione. Et hoc verum est.s.ꝙ potest absoluere nisi excessus sit grauis ⁊ enormis: vt colligitur satis extra.e.cum illoru3.§.ꝙ si claustralis ⁊ se. Jnno. vero ibide3 dicit ꝙ prelatus existentem in probatione non potest absoluere sed Hosti. in glo. ibidẽ reprobat hoc ex mente ipsius decretalis. Quid si taliter absolutus ad seculum redeat? Respõdeo s̃m Hosti. ĩfra annum est in eande3 sententiam reducẽdus. Nã propter fauorẽ religionis: ⁊ sic ꝑpter tp̃ale impedimentum absolutus fuit vt modo apparet: licet ab initio ꝑpetuum q̃ ad h̃ de quo queritur hoc esse posset: ut patet extra đ voto scripture. Debet g̃ iniungi ei vt ꝑ absolutione sua ad sedẽ apostolicam accedat. Potest.n. dicere prelatus religionis qui eum absoluit hoc i metũ. Carissime: tu vis omnibus modis exire: nõ possum te prohibere ex q̃ es infra annum: sed quia venisti ligatus sñia excõicationis: ecce in ip̃am te reduco. ⁊ sic potes ire quo volueris. Cõsulo tamẽ tibi ꝙ facias te absolui. Jn hoc tamen casu ⁊ similib᷒ videt̃ ꝙ is qui in eãdem sñiam reducere debet eum: posset ei assignare terminũ vl̃.xl. dierum vel alias ad arbitrium dicens sic. Nisi ifra tale tempus te rep̃sentes pape vel eius legato vel saltem iter arripueris: iter tuum postea continuando: in eandem sententiã te reduco: a qua sentẽtia nullaten᷒ poterit appellari: ar. ex̃ de appel.p̃sonas.⁊.c.rep̃hẽsibilis.§ si autem.⁊.c.ad hoc. Hec Hosti. Et s̃m Rod absoluens: a tali iuramentũ recipere debet ꝙ si ad seculũ redierit pape vel eius legato se p̃sentabit mandatũ eius recepturus. Quid si talis postqꝫ reductus est in eandem sententiam iterũ vult intrare religionem hanc vel aliam? Nũquid potest ⁊ debet absolui ꝑ p̃latũ religionis? Uidet̃ ꝙ nõ: ar. extra de p̃sump. mandata.⁊ de procur.c.i. Talem.n. incõstantiam iudex merito recusabit. ff. de procura. Sed ↄtra. ff. de minorib᷒. ait pretor.§.restitutus: R° Primis concordãtijs puto standum ne tali fiãt leges ludibrio. C. de bonis q̃ liber.

cū nō solū.§.vbi aūt puerilis etas Hec Host. Ad hoc nō q i oībus casib⁹ supradictis i qb⁹ religiosus p platū suū absolui pōt siue diocesanū de iniectione manuū siue illa iniectio fuerit añ ingressum ordinis siue post intelligi dz hoc eē vez nisi ille excessus fuerit difficilis et enormis. Tunc eni absolui nō pōt citra sedē apostolicā:vt si ad mutilationē mēbri cuiuscūq vel effusionē sanguinis pcesserit: aut in epm vel abbatem vel alium prelatum suū :ut supplet Hosti.manus violentas iiecerit. cuz excessus tales z similes nequeāt sine scādalo preteriri.ex.e cū illoz.§.i.v̄.nos tñ. Alias excessus difficilis z enormis relinquit arbitrio iudicis. Cū tñ excessus est notorius prelat⁹ nō potest eū absoluere propter scandalum:ut dicitur ibidē in glo. Quid si valde parū lesit sanguinē tamē effudit.qz de leui qñq sāguis effundit: Nunqd idē erit ac si enormiter lesorit: Rñdet Ber.ibidē q satis crederet omittendū arbitrio iudicis.s.epi z abbatis: lz lra decretalis simpliciter loquat. Effusio.n abūdantiā significat.16.q.i.reuertimini. Cui consentit Host.in sum.z in glo.super.c. cū illorū extra ne cle.vel mo.sniam.Scdm etiā Rod.si quis dū pcutit clericum in nares eius effundat sanguinē aut cū vngue aliquantulū excoriet cutē:ita q aliquantulū sanguinis exeat. non erit excessus enormis. Sed tunc qñ vulnus ē illatū qd requirit medicū chirurgie vel emplastrorum z huiusmodi. Cuz predictis cōuenit etiā Inno.in.c.cum illorum.

Sequit videre de.6.arti.s.quis pōt absoluere a snia iudicis. Et circa h que runt plura. Primo quis pōt absoluere a snia tali. R°. Ille qui tulit eā vel superior eius non ali⁹ excepto articulo mortis nisi de mandato excōicatoris vel superioris.s.excōicatoris. Naz regulariter qui pōt ligare pōt et absoluere.di.21. inferior.hoc tñ fallit in quibusdā casibus:vt videbit infra. Unde ille qui ligat absoluere dz.24.q.i. si petrus. Et ē hoc indistincte verū qñ snia lata ē in aliquē specialiter nominatū. Si aūt in genere auctoritate canonis vel hominis vel statuti:tunc si proferens velit alijs absolutionē subtrahere debz dicere. Absolutionē aūt taliū in nobis specialiter reseruamus:ar.extra.e.nup. Hec Ho. Si aūt excōicatus ad superiorē illius.s.excōicatoris epi vadat p absolutione:licet si ab eo absoluat sit absolutus:superior tñ remittere debet ad excōicatorem ab oluendum:nisi sit aliqua cā legitima propter quā nō sit remittēdus:extra de offi.dele.prudentiam.§.vl. Hec Ric.4.di.18.q.9.ar.i.in prin. Successor autē absoluere potest excommunicatum a predecessore. Si etiā presbyter firmarius alicuius ecclesie excōicauit aliquē pro furto vel simili: alius presbyter firmarius loco eius institut⁹ poterit illum excommunicatū satisfacere volentem absoluere:nisi sibi retinuerit absolutionē psona ecclesie. Hec Rod. Quid si papa mandet alicui q excommunicet aliquem: Nunqd talez absoluere poterit: R°. q sic:ar. di.21.inferior.z.ff.de re.iur.nemo. Naz excōmunicatio z absolutio pari iure censentur.d pe.di.i.verbū. Qd verū est quādo papa mandat alicui q excommunicet cōmittendo cāe cognitionem. Tunc enim si ille propter contumaciam aliquem excommunicet eū absoluere poterit:nisi cum causa commissa est ifra certum tempus decidenda: z lle terminus ē elapsus. Porro si papa iam diffiniuit negociū z mandet alicui excommunicare rebellem vel notorium peccatorem talis non potest absoluere sed tantum excommunicare sicut ei cōmittitur.quia non iurisdictio sed purum ministerium tantum delegatur:extra de offi.dele.quoniam. Hec Host.z ibidem Ber.extra de maio.cum inferior Quid si sententia excommunicatiōis lata fuerit ab ordinario vl' delegato:z a papa confirmata: Nunquid ille qui eam tulit ab ea absoluere poterit. Rñdet Gof.ti.de confir.vti.c.vlt.q sic ar.extra d cōsti.ex frequentib⁹. Hosti.vero.e.ti.circa fi.di. q sicut sententiam latam a papa nullus sine mandato speciali potest retrahere:sic nec ab eo ex certa scia confirmata nisi de spēali mādato suo:ut in.c.ex frequentibus i fi. Et hoc nisi liquido constet confirmationē illam esse per surreptionem obtentam.extra de confir. c.2. Idē dicit Rod. Secus ē si simpliciter cōfirmauit sine cause cognitione.quia tunc principaliter excommunicans absoluet: vt idem dicit. Utrū episcopus relaxare possit sentētiam latam a suo archidiacono.decano.vl' plebano.seu alio iurisdictionem habente sub eo sine conscientia illius qui tulit z sine cōgrua satisfactione: R° Non debet hoc facere.Quimo si subditus episcopo conqueratur eū ad excommunicatorem absoluendum debet remittere:ut extra de offi.or.cum ab ecclesiarū z.c.ad reprimendam.nisi periculum esset in mora:extra.e.sacro. Et tunc recepto prio iuramento fm formā ecclesie ut dicitur ibidem in tex.z glo. Si tamen fecerit tenet relaxatio siue absolutio sua:ar.ii.q.i.de persona. qz est iudex ordinarius tam clericorum q̄z laicorū sue dioc. Et idem dicit Hosti.Goff.z Inno. super.c.ab excommunicatorū.z Ray. Scdm

tū Rob. sec⁹ ē de pſbytero parochiali q̄ nō hꝫ
ꝯtentiosam iurisdictionē: ⁊ q̄ non ꝯsueuit ex
cōicare nisi p dānis quoꝝ ignorātur auctores
Uñ ſm eū eps vel ille q̄ sup hoc gerit vicē ei⁹
ipo irrequisito facta pri⁹ satisfactione si cōmo
de fieri pōt: vel pmissa cū fieri pōt. talit̄ excōi/
catū absoluere pōt. Utꝝ metropolitanus
absoluere possit a sentētijs suffraganeoꝝ suo/
rū vel officialiū eoꝝ: R̸⁹. q̄ nō nisi cā excōicati
onis ad eū p appellationē vel saltē querelam
simplicē sit delata: ex̄. e. p tuas. ⁊ de offi. or. ad
repmēdā. Et ē rō quare aliud ē de metropo/
litano. q: nō ē ordinarius subditoꝝ suffraga
nei nisi i cāibus expressis a iure. Uñ nō posset
eos excōicare: q̄re nec pōt eoꝝ snias relaxare
ipis omissis nisi ꝯsuetudo ꝯria sup hoc eēt. ex̄
e. de offi. or. romana. in tex. ⁊ glo. Qd̄ si fece/
rit nō tenet relaxatio cū nō sit iudex eoꝝ. li. 6.
e. venerabilib⁹. §. excōicatos aūt. v. neuter vo.
Utrū archieps absoluere possit illos qui i
ciderūt canones in prouinciali ꝯcilio factos
Rñdet Hosti. ex̄. de pben. graue. q̄ statutum
aut ē formatū i psona ꝯcilij aut i psona archi
epi. Si in persona ꝯcilij: vt si dicat̄ nos cōcili/
um vel nos archieps de ꝯsensu suffraganeorū
nostroꝝ statuim⁹ tūc sine ꝯsensu illoꝝ nō pōt
absoluere nec relaxare nisi epi hoc sibi cōces/
serint: vel nisi habeat hoc ex priuilegio vel con
suetudine: ar. ex̄ de tēp. or. si archieps. ⁊. c. se.
Si aūt i psona archiepi. vt si dicat̄: nos archi/
eps de cōcilio fratꝝ nr̄oꝝ. sic archieps p se po
test absoluere. q: ꝯsiliū nō iportat necessitatē
Utrū metropolitan⁹ querela ad eū delata
sup snia excōicationis a suffraganeo lata: ha
beat necesse remittere excōicatū ad suffraga/
neū absoluendū: R̸⁹ Quidam distinguūt q̄ si
cā excōicationis deferat̄ ad archiepm p appel
lationē: tūc si vult potest remittē: sed n̄ cogit̄
ex̄. e. p tuas. Si aūt p q̄relā tūc hꝫ necē remit
tē: ex̄ ð off. or. ad repmdā ex̄. e. sacro. §. caueat
nisi piculū sit i mora. ut dr̄ ibidē. Et si iferior
nolit eū absoluē archieps absoluat eū: ac deiñ
cām audiat: ut in. c. per tuas. in tex. ⁊ glo. Et
potest hec eē rō: q: fortius eximit̄ subiect⁹ a iu
risdictōe suffraganei p appellationē q̄ꝫ p que
relā. Nā q̄cito appellat: q̄ ad illā cām i q̄ ap/
pellat ē exempt⁹ a sua iurisdictione: ex̄ de ap/
pel. directe. ⁊. c. pastoralis. Nō sic ē de illo qui
ꝯquerit̄. q: q̄usq̄ litē fuerit ꝯtestatus nō dici
tur agere sed velle agere. ff. rē ra. ha. amplius
⁊. l. qui. n. timore. Huic tñ snie sic obijcit̄. Nō
ne ⁊ is qui nō appellat verbo sed vadit ad q̄re
lā ꝓponedā itinere accepto videt̄ ipo facto ap
pellare: Sic ex̄ de appel. dilecti. Sed illud lo
cū habet quātū ad appellationē extra iudiciū

factā. ⁊ añ ordinationē cāe. postmodum. n. ne
cessaria esset appellatio vocis. Gof. tñ scripsit
q̄ siue p appellationē siue p querelā trāsferat̄
cā ad metropolitanū pōt ðferre suffraganeo
suo si voluerit: alioquin non tenet̄. Et sic ſm
ipm iura que vident̄ hec innuere de honesta
te intelligenda sunt: nō de necessitate. Hoc ð
Host. De hoc etiā Host. ⁊ Ber. ex̄. e. p tuas. ⁊
li. 6. e. solꝫ. ⁊ ð appel. romana. Quid si absol
uo aliquē ab excōicatione a qua nō possū eū
absoluere q̄d faciā si postea id aduertam: R̸⁹
Si possum debeo eū certificare de errore meo
⁊ ꝯsulere q̄ ipetret absolutionē ab eo q̄ ptā/
tem habet absoluendi: ⁊ debeo me habere ad
illū q̄si nō absoluissem eū. Hec Rob. Quid
de excōicationib⁹ que fiūt p furtis ⁊ reb⁹ per
ditis: Nunq̄d fratres minores ⁊ p̄dicatores
⁊ generales penitentiarij epoꝝ absoluere pñt
taliter excōicatos sine licentia pſbyteroꝝ qui
eos excōicauerunt: R̸⁹. Si taliū absolutio cō
missa sit eis expresse: eos ab huiusmōi excōi/
catiōib⁹ pñt absoluē. Cū nec ipi nec epi nec p
sbyter qui sniam tulit sine certa rōne ꝯ volū/
tatē dānū passi: ad cui⁹ instantiā snia lata fu/
it debēt taliter excōicatos i preiudiciū alteri
us absoluere. Huiusmōi. n. excōicatio ⁊ abso
lutio habet aliq̄d ptinēs ad foꝝ cōtentiosū
ex quo ē lata ad instantiā passi dānum. Sine
certa rōne dixi. q: si is qui dānum intulit nul
lo modo ē insoluendo ⁊ patus satisfacere q̄/
cito poterit. eps vel pſbr qui eū excōicauit ab
soluere potest ipm eo inuito qui dānū passus
est. Hec Rob. Quid si talis qui vere penitet
de ꝯmisso: ⁊ nullo mō ē i soluēdo non audet
ꝯfiteri in publico: sed in occulto petit absolui
⁊ a denūciatione excōicationis cessari: ⁊ pas/
sus dannum petit publice sniam innouari.:
Quid faciet presbr qui scit hanc veritatē: R̸⁹
Debet ipm absoluere: ar. 14. q. 6. si res. ⁊ instā
tiā dānificati put pōt prudēter repellere. Hec
Rob Quid si eps vel sacerdos dat mihi li/
centiā absoluendi de oībus excōicationibus
quas tulit in sua dioc. vel procbia in generali
Nūquid potero absoluere excōicatum ab eo
cuius absolutionē nō ꝯmisisset mihi i speciali
q: excōicatus erat ꝑpter dānū illatū eidē epo
vel sacerdoti: R̸⁹ Si itellexit eps vel sacerdos
dare mihi licētiā de oībus ⁊ de hoc cōstat: cre/
do q̄ talē possum absoluere. In dubio ēt q:
q̄ omnia dixit nihil excepit p̄sumā ipm dixisse
de omnibus. Tamen si posset satisfacere de
dāno non deberem eū absoluere: nisi satisfa/
ctione premissa per se vel p intermediā pso/
nā: si probabiliter eū suspectū haberē q̄ post
absolutionē non satisfaceret. Hec Rob.

Sequit videre de .7. arti. s. de quibusdã regulis que dant de ptãte ligationis et absolutionis. Hee autem sunt tres.

Prima e q regularit qui pot ligare potest absoluere. di. zi. inferior. Hoc tñ fallit i pluribus casibus. pmo i delegato dñi pape q post diffinitiuã sniam ab eo latã pot nõ parentem snie excõicare: sz elapso ãno nõ pot ipm absoluere. ex. de offi. dele. qrenti. 2° fallit in excõicato q qdiu excõicatus e nec aliũ excommunicare pot. nec illuz quẽ excommunicauerat absoluere. Qd vez est de maioris excommunicationis snia ligato. 24. q. i. audiuimus. Secus e de minori excõicatione. ex. e. duobus. Idẽ e de suspenso a iurisdictione. 3° fallit i incẽdiario quẽ ordinarius pot excõicare. sz post denũciationẽ nõ pot ipm absoluere. ex. e. tua Scdm aũt Hosti. eũ a snia sua absoluere posset etiã p⁹ denũciationẽ: nõ tñ a snia canonis sicut dictũ e s. ar. 2° vbi ponit primus casus de incẽdiario. 4° fallit in clericis exhibẽtibus hereticis ecclesiastica sacra et eos sepelientibus qs ordinarius suo pot priuare officio: sed restituere nõ pot absq indulto sedis aplice spẽali. ex. de here. excõicamus. i. §. sane clerici. 5° fallit i suspensis p cõciliũ a bñficijs cõferendis. p eo q indignis scienter p⁹ scdam admonitionẽ non correctis cõtulerũt ecclesiastica bñficia Hanc. n. sniam nullus excepto sũmo pontifice vel vno ex quatuor patriarchis pncipalibus poterit relaxare. ex. de pben. graue. 6° fallit in degradato qui et si degradet ab ordinarijs ipm tñ restituere nõ pñt. sed papa pot h tñ ex de cle. non resi. ex tue. 7° fallit in excõicato maiori vel minori excõicatione in cãu. Nam et si sine presbytero pfecte potuit ligari. nõ tamẽ absolui pot nisi a pñbro: ut patet i his que notant supra: ar. i. q. vtrũ clericus. 8° fallit fm Host. in pñbytero bñdicẽte nuptias scdas qui ab epo dz suspẽdi ab officio et bñficio nec pot restitui nisi p papã: ex de scdis nuptijs. c. i. 9° fallit in legato qui pot excõicare: sed post egressuz de termino legationis sue nõ pot absoluere ut dictũ e. s. 2ª regula e: q qui pot absoluere pot ligare. di. zi. inferior. Fallit tñ i epo accusato quẽ metropolitanus cũ suffraganeis suis potest absoluere: sed non cõdẽnare. 3. q. 8. quis. fm Host. Jo. tñ di. ibidẽ. q nõ pñt absoluere nec cõdẽnare. 2° fallit i senatore vel clarissimo quẽ accusatũ pses potest absoluere nõ tñ cõdẽnare. C. vbi sena. vel claris. l. quoti. §. hoc solũ. 3° fallit i visitatore monachorum qui potest abbatem accusatum de negligentia et remissione et crimine absoluere sed non potest euz cõdẽnare sed debet denũciare episcopo qui propter negligentiam dabit sibi coadiutorem: et propter crimen eum deponet. extra de sta. mo. c. vlti in tex. et glo. 3ª regula est q inferior non potest superiorẽ ligare vel absoluere. Unde dioscorus propter hoc potissime depositus fuit: q leonem papã excommunicare psumpserit. di. 21. c. vlt. Hoc fallit primo in iudicio penitentie. qz simplex presbyter papam absoluit. 2° cũ superior submittit se iudicio inferioris. 2. q. 7. nos si competenter. 3° cum superior delinquit in prouincia minoris: vt dictum est. s. Predicte aũt tres regle ex illo. c. di. zi. iferior. colligũt vt dz ibidẽ i gl. i q et ponũt expsse exceptiões eaz.

Quis absolui potest ab excõicatiõe. ti. 14.

Postea cõsiderãdum est quis potest absolui. Et circa hoc querũtur plura. Primo vtrum excommunicatus absolui possit inuitus: R°. Duplex est excommunicatio: a iudice et a iure. Primam si iniusta est tenetur iudex relaxare etiã inuito excommunicato. Si vero sit iusta non decet inuitum ab illa excommunicatione absoluere. Si tamen absoluit est vere absolutus ut quidam dicũt Sicut eni cõtra voluntatẽ suam potuit eũ excommunicare: ita et cõtra voluntatẽ suam potest excõicationẽ retractare: lz peccet hoc faciendo. Nisi forte in cãu i quo videret q absolutio illa eet magis medicinalis aie cõtumacis q ipa excõicatio. Excõicatus aũt excõicatiõe a iure nõ potest iuitus absolui. Et h e rõabile qz cũ volũtate fecerit illud cui est excõicatio ãnexa ipo iure e aliq modo excõicatus ex volũtate sua. iõ sine volũtate sua et reqsitione non pot absolui. 24. q. 2. nec qsq. 2. c. se. Si tñ negat se fecisse id p q dz excõicari. vl negat se eẽ excõicatũ p tali facto: dũ tñ petat absolui ad cautelã: si absoluit ñ dz dici absolui inuitus et tz absolutio. Hec Ric. 4. di. 18. q. io. ar. i. c. et li. 6. e. solet. Quid de excõicatiõibus dubijs: R° fm Ray. In dubio sp in iudicio aie dz eligi tutior via. vt. s. hõ se excõicatũ psumat. et sic absolutiõez petat ad cautelã: ar. 13. q. 2. ñ existimemus. Post mortẽ tñ psumere cõtrariũ. et ita p tali orarẽ: ar. ex. de pñbro ñ bap. c. 2. Dic etiã rod. q illi q timẽt se excõicatos eẽ: et nõ sunt de h certi si super hoc habeãt cõscientiã scrupulosam nimis et leuem ac temerariam opinionem eam deponãt ad cõsiliũ alicuius boni viri et discreti. quã si deponere nolunt vel nõ pñt ad cautelã faciãt se absolui ab eo q eos absoluere possit.

Utrū excōicatus absens per lras possit absolui: R° q sic. sicut expsse. dicta glo. z.q.i. de manifesta. ⁊ eadē cā.q.5. q̄to. habet q quidā fuit p eplam absolutus. Et hoc ē rōnabile. ex quo absēs pōt excōicari. etiā si littera ad excōmunicatū nō pueniat vsq post mortē absoluentis tn̄ absolutus ē: sicut extūc qn̄ sigillat lra excōicationis alicuius ē excōicat⁹ lz nō teneat se gerere p excōicato anq̄ ad eius noticiā possit puenire. Talis.n.error facti nō nocet: ex̄ de cle.ex.mi.si celebrat. Taliter aūt absolut⁹ se debet gerere p excōicato donec cert⁹ sit de absolutione. Peccat tn̄ p̄sbyter q̄ furem quē excōicauit siue in generali siue in speciali absoluit absentē ⁊ ignorātē sine satisfactiōe: cū excōmunicato nō petenti ⁊ penitenti sine satisfactione facta vel promissa non sit absolutio impendēda. Hec Rob. Quid de eo qui decedit excōicat⁹: R° Quantūcūq quis iurauerit ecclesie mandato parere: q̄tūcunq precesserit signa penitentie. si tamē p̄uentus morte nō potuerit beneficiū absolutionis obtinere. qz non habuit copiā alicui⁹ presbyteri. nā in extremis positus a quocūq presbytero ab omni peccato ⁊ ab omni excōmunicatiōe absolui pōt. licet absolutus apud deū credat: nō tn̄ ē habendus apud ecclesiā absolutus: nec p eo debent oblatiōes vel elemosyne recipi nec preces porrigi. Potest tn̄ ⁊ debet ei ecclesie bn̄ficio subueniri. vt si de ipsius viuentis pnia per euidentia signa ↄstiterit: defuncto etiā beneficiū absolutionis impēdat. s. ab eo a quo potuisset viuus ⁊ sanus absolui. Absolutionis autē forma seruet. vt fiat cum pniali psalmo: ⁊ oratione dn̄ica ⁊ alia cōsueta. ex̄.e. a nobis. z ⁊.c.sacris. Et s'm gl. super.c.a nobis. ⁊ s'm ho. ibidem corpus tale si de facto sepultū fuerit i cimiterio n̄ exhumabit. si aūt erat sepultū alibi debet exhumari ⁊ postea absolui. ⁊ deinde i cimiterio sepeliri. Et addit Host. ibidē. Poterūt etiā ossa vel corpora si sunt super terraz vel etiā sepulchꝝ si sint in sepulchro verberari sicut fit circa viuos. Nā ⁊ aspgūt aqua sacra de consuetudine quorūdā. ⁊ absoluūt cū orationibus sicut fit de viuente: ar. in.c.a nobis. in fi. Utrū ille qui incurrit excōicationē in vno epatu postea absolui possit ab alio epo i cuius dioc. morat: R° De illa excōicatione q̄ ē ab hoie non pōt absolui nisi ab excōicatore vel eius successore. vel supiori eius siue fuerit spēaliter ↄ p̄sonā determinatā siue generalit lata. Ab excōicatione vero minori q̄ ē a iure ↄtracta in vno epatu pōt absolui excōicat⁹ in alio epatu. De maiori vero excōicatiōe dubiū ē. Credo tn̄ q sit veꝝ. Cū eni eps alicuius euz absoluere possit a peccatis q̄ ↄmisit ex̄ suū episcopatū. pbabile videt q etiā eū absoluē possit ab excōicatione quā ex̄ suū epatū cōtraxit. Nō.n.tn̄ defert excōicationi q̄ ē a iure. q̄tuz illi q̄ ē ab hoie. Hec Ricar. 4. di. 18. q. 9. ar. 5. o. Et idē Rob. Utrū excōicat⁹ plurib⁹ excōicationib⁹ possit absolui vna absolutōe: R° Tal' aut ē excōicat⁹ pluries ab eodē aut a diuersis. Si ab eodē. siue p vna cā siue p diuersis fuerit excōmunicat⁹. si ab illo eodē vel successore eius fuerit absolutus vna absolutiōe tollūt oēs excōicationes p̄cedētes: nisi spēaliter sit dictū ↄriū. vel nisi de vna cā excōicationis tn̄ agat. in eo cāu: cū plurib⁹ cāis erat excōicatus pluries ab eodē. ii. q. 3. si eps. ⁊ ff. de acceptil. plurib⁹. Si aūt a diuersis absolutio vni⁹ non tollit alioꝝ excōicationes. qz non hz ipiū par i parē. di. 12. i ferior. ⁊ ex̄ de elec. innotuit. Fallit aūt in duob⁹ casib⁹. Un⁹ ē qn̄ aliquis excōicat ⁊ alij ad petitionē ei⁹ ↄfirmant Tūc.n. sufficit absolutio ei⁹ qui p̄ncipalr excōicauit ex̄ ō treu. ⁊ pa. c. i. Et hoc ē veꝝ qn̄ cōfirmātes nō hn̄t iurisdictionē i excōicato Et tunc exponitur. confirmant. i. denunciant p suas dioceses hunc esse excommunicatum. ⁊ tunc pares sunt excommunicās ⁊ confirmās Si vero ↄfirmans sit superior excommunicāte ⁊ confirmet simpliciter sine cognitiōe cause: idem est qd̄ supra: Si autem cuz cāe cognitione: non potest inferior qui excommunicauit absoluere. Alius casus est cum omnes excommunicatores vni delegāt vices suas. Si vero absoluatur a superiori qui ius habet absoluendi. dic ut in. q. se. Hec Ray. ⁊ Rob. Pone: q aliquis ex pluribus casibus siue excessibus vna sentētia sit ligatus: ⁊ facit se absolui vno excessu tacito: Nunquid prodest ei absolutio: R° q non. extra de offi. or. ex parte. Et hoc intelligas quando maliciose ⁊ ex certa scientia hec tacuit Et sic istud tanq̄ qd̄ ponitur extra. e. cum pro causa. ad fi. ē expressiuum veritatis. Si autem ex negligentia hoc accideret teneret absolutio sed ad satisfaciēdum de causa quā tacuit monitione premissa est per censuram ecclesiasticam compellend⁹ Et sic illud tanq̄ de quo dixi non est expressiuum veritatis: sed similitudinarium sicut intellexit Tan. Et pbatur hoc. ex̄. de rescrip. ex litteris. Et s'm hoc itellige illud. ex̄. ō rescrip. dilectus filius. ⁊ de coha. cleri. ⁊ mulie. super eo. ⁊ omnia alia iura que ad hoc induci solēt Tamen in facto proprio vbi quis adultus ⁊ discretus est cōtra obliuionem vel ignorātiā allegatam p̄sumit violenter. extra de rescrip. ab excōicato. ⁊ ex̄. e. cū illoꝝ ad fi. Hec Host.

Et conuenit cũ eo Gof. Dictã tamẽ distinctio/ nõ recipit Ber. Plures etiã alias solutiones ad hoc ponit: quas nõ multũ approbat: ex.e. cũ p cã. Eius vero solutio ẽ: q qualitercunq fit aliquis excõicatus: siue vna snĩa siue pluribus sentẽtijs ex plurib⁹ ꝛ diuersis cãis: q vere vult absolui omnẽ cãm p qua vel pro quibus fuit excõicatus debet exprimere in sua absolutione. q p vnaqq sola fuit excõicat⁹. Et sic vna snĩa absolutionis sufficit ad plures excõmunicationes tollendas nisi dictũ sit in contrariũ: dũ tñ exprimant oẽs cãe excõicatiõis. Alias nõ tenet absolutio p surreptionẽ obtẽta: vt colligit ex.e. officij. licet quidã dicãt q Inn. ad hoc nõ rñderit. in.c. officij. Hec ber. cũ quo cõuenit Ray. Inn. aũt dixit ibidẽ. q si aliquis tñ vna snĩa sit ligatus ex pluribus tñ cãis: ita q ex nulla sola excõicans itẽdat ligare: absolutio tenet: nisi sit talis cã quã tacuit qua expressa absolutionẽ nõ obtinuisset: ex ꝺ offi. or. ex parte. Si vero plurib⁹ excõicationibus sit ligatus necesse ẽ absolui ab omnibus: ut p3 in.c. officij. Et idẽ ẽ si sit vna sententia ligatus: sed ex pluribus cãis: ita q proferens intendat p pluribus ligare. q tũc necesse erit ab omnibus absolui. Scdm aũt Ray. si superior oẽs cãs ꝛ excõmunicationes sciret: ei⁹ absolutio omnes excõicationes tolleret. licet excõicatus oẽs illas nõ exprimeret: q eũ scienter ab omnibus absoluere videret: ar. di. 92. si inimicus. ꝛ ex.e. si aliquãdo. Idẽ videtur si ita dicat. absoluo te ab omnibus istis excommunicationibus quas cõfessus es. ꝛ ab omnibus alijs si q sunt quas in memoria nõ habes Hec Ray. Unde qui impetrat absolutionẽ a papa vel ei⁹ legato: caute facit si se faciat absolui ab omnibus excõmunicationibus ꝛ peccatis de quibus nõ recolit. q tunc si postea ꝺ aliquibus recolat nõ teneẽ absolutionẽ iterũ impetrare licet de peccato si sit mortale teneatur cõfiteri. Hec Rob. Quid si pro diuersis cãis ꝛ a pluribus p̃latis i aliquẽ ius habẽtibus. vel a prelatis ꝛ scriptis canonib⁹ diuersis sentẽtijs idẽ sit ligatus: Dicas breuiter q a qualibet snĩa ẽ absoluend⁹ anq cõmunicet eidẽ: ar. 2. q. 3. §. notãdũ. Hec Host. Quid ẽ si de vno excessu tñ satisfacere vult: Nũqd est absoluend⁹: R° q nõ vere penitet. sed dandũ ẽ ei cõsilium ꝛ inducend⁹: vt ab omnibus se faciat absolui: ex. de penis. qd quidã. Hec Host. Quid si sit ab vno vinculo absolut⁹ q nesciebat prelatus q aliquo alio vinculo esset ligatus: R° Nõ est ei talis absolutio fructuosa. s. quo ad cõionẽ recuperãdã: ut dictũ est. s. tenet tamẽ absolutio mero iure quo ad illud vinculũ: sed nõ est denũciandus absolutus si prelatus postea veritatẽ itelligat quousq ab omnibus fuerit absolutus. Nã excõicat⁹ non suscipit prẽ in ecclesia. di. 32 preter. h Et ideo excõmunicatus in vna ecclesia: excõmunicatus ẽ quo ad omnes. ii. q. 3. c. 2. ꝛ. 4. q. 5. c i. Scdm hoc expone ꝛ intellige illud. ex.e. officij. ad fi. R°. i. q suppmenti veritatẽ absolutio recepta non põt prodesse. Subaudi q ad vitã eternã si iniste sit ligatus. vel quo ad cõionẽ ecclesie recupandã. etiam si iniuste. Remanet. n. obligatus p alijs si veritatem intelligẽs p̃latus a quo petitur absolutio. absolutionẽ ꝛc. Uel intelligens veritatem post absolutionem de facto obtentã. absolutionẽ huiusmodi. i. absolutionis denũciationẽ exhibere. i. facere non debet licet ponãtur ab alijs alij varij intellectus. Sed nũquid sic absolutus partim est ligatus ꝛ partim absolutus: R° q non quo ad cõionem recuperandã: sed qñtuz ad ecclesie snĩam siue solẽnem recõciliatiõez ecclesie ẽ ab vno vinculo solutus ꝛ alio remanet ligatus. Itẽ si satisfecit ꝺ vno ꝛ ab alio sit absolutus hoc sibi prodest ad min⁹ supplicium tolerandũ. de pe. di. 3. si quis aũt. ad fi. ꝛ. c. vl. se. Sed esto q veniat ad vnũ p̃latũ ꝛ dicat q patus ẽ de omnib⁹ satisfacere: Nunquid ille mittet eũ ad alium p̃latum: ꝛ alius remittet ipm ad primum: ꝛ sic nũq absolueret: R°. in hoc cãu puto: q is ad quẽ prio venit recepta cautione sufficienti q de alijs ad mandatuz alterius siue alioꝝ si forte plures sunt satisfaciat ipm absoluere possit ꝛ debeat: ar. ex.e. cuz illoꝝ. §. nos tamen. vel cõmittat vnus alteri. vel oẽs vni vices suas. qd fieri põt ex quo ex officio cõpetit: ex. de offi. ord. c. vlt. Et ille cui cõmissum ẽ absoluat p se ꝛ p altero vel alijs oĩbus. Et i hoc cãu vna absolutiõe tollenẽ oĩa vincula: sicut ꝛ qñ plures obligatões accepti latione vna tollunt. ff. de accep. pluribus. Et hoc modo cõpetentius ꝛ cõmodius absoluet. Hec Host. in sũm. ꝛ Ber. extra. e. officij.

Quomodo absolutio fieri debet ti. 15.

Einde cõsiderandũ est qualiter absolutio fieri debet ab excommunicatione. Circa qd sciendũ: q de minori excommunicatiõe nõ traditur alia forma nisi q cõfiteatur ꝛ exprimat specialiter causam quare ipam snĩam icurrit: ꝛ sic faciat se absolui: ut satis colligit ex.e. nup. §. i z°. ꝛ. v. qui vo. ꝛ. c. duob⁹. Dz tñ sacerdos h vba vl eqpollẽ dicẽ

Absoluimus te a vinculo excōicationis hui⁹ quā ɔfessus es: ꝛ ab alia si teneris inquātum possumus ꝛ debemus ꝛ restituim⁹ te ecclesiasticis sacris. Nā snia que absolutionē vel condēnationē nō cōtinet nulli⁹ ē momēti. z.q.6 §.diffinitiua. Hec Host. Et cū hoc quis est ligatus snia canonis. De eo vero q̄ ligatus est a iudice: dicit.s̄.ti.13.ar.6. Circa absolutionē vero a maiori excōicatōe sciendū: ꝙ in absolutione ab excōicatione maiori a quocūq₃ sit lata siue a iure siue a iudice quatuor sūt pēsanda ꝭm Host. nō tñ hec oīa sunt de substantia ꝫ de bene eē. Primū ē: ꝙ excōicat⁹ in omni cāu stare mandatis ecclīe iuret añꝗ absoluatur: 2^m ē: ꝙ añ absolutionē sufficiēs emenda pstet. 3^m ē: ꝙ postꝗ is qui iurauit ꝛ satisfecit sicut debuit p eū q̄ pōt absoluat. ꝛ mod⁹ certus siue certa forma in absolutione teneatur. 4^m ē: ꝙ per illū qui absoluit ipm mandata iusta ꝛ rōnabilia iniūgant. De his quatuor circa ordinē pmissum ɔsiderādū ē. Circa primū querunt plura. p̄io vtꝝ iuramentū sit de absolutiōis substātia siue necessitate. R° Circa hoc ē duplex opinio. Una ē ꝙ sic. Cui⁹ opinionis ē Hosti.i sum. Ad qd pbandū allegat illud.ex̄.e. cū desideres. vbi dicit in fi. Et nisi forma ecclesie q̄ p absolutione taliū introducta ē. s. de cōsuetudine q̄ ad iuramētū: ꝛ de iure q̄ ad aliā formā q̄ sequi d₃ obseruet: nō est cōicandū eidē. Et illud ex̄.e.nup.§.penult. ꝛ vlt. ꝛ.c.ꝗuis. hoc adducit pro se ꝛ alia multa Et rñdet his q̄ vident sibi ɔ̄ria quibus nō imoror cā breuitatis. vñ ꝭm eū si quis absolutus fuerit iuramēto nō prestito: iteꝝ est iuramento prestito absoluend⁹: q̄ p̄ria absolutio nō tenuit ex quo forma seruata nō fuit. Dicit tñ in apparatu sup illud.c.cū desideres. ꝙ qñ aliqui generali snia sunt ligati: vel alias sunt excōicati occulti: tūc sufficit absolutio sine aliquo iuramēto. Alia ē opio ꝛ ē Ber. ꝛ Gof. ꝙ iuramentū nō ē de substātia absolutionis: q̄ aliqui absoluunt sine iuramento: qd nō valeret si iuramentū eēt de substātia absolutiōis. Qd aūt hoc fiat innuit: ex̄.e.a nobis.z. §. absolutionis. Nā ibi absoluit qui mortu⁹ ē de q̄ certū est ꝙ āmodo iurare nō pōt. ꝛ ē expressū ex̄.e. super eo. Nā iuramentū poti⁹ ē introductū de cōsuetudine ꝛ ad cautelā ꝗ de iuris rigore. ex̄.e. cū desideres. rñso.i. vt post absolutionē timore iuramenti ptimescāt similia facere. z3 q. vl. pꝯſ. mā. Et sic si iuramentū omittatur nihilomin⁹ absolutio tenet. Omitti tñ non debet. Et qd dicit in fi. illius.c. cū desideres. nisi forma ecclesie q̄ pro absolutōe taliū₃ ē introducta obseruet nō est cōicandū eidē₃ est intelligendum principaliter de absolutōe cum iuramento que tamen eadem est ꝭm veritatem sine iuramento. Sed forma ecclesie debet generaliter obseruari. nec debet omitti nisi ex cā. ex̄.e. sup eo. Hec Ber. sup illō.c. cū₃ desideres. Utrum ante absolutionē excōmunicationis pro leui iniectione iuramentū sit exigendum: R°. Videt multis ꝙ saltē non passim propter periurij periculū: q̄ homines faciliter maxime in leuē iniectionem recidiuant. Alij dicunt: ꝙ etia₃ ante absolutionē a leui iniectione debet iuramētum regulariter exigi. q̄ decretales non excipiūt iniectionem leue₃. Gl. etiā super illud.c. super eo di. ꝙ forma que habetur in.c. ex tenore. seruari debet in absolutione cuiuslibet qui incidit in canonem. Hec Ricar. 4. di.18.q.10.arti.z in fi. Utrum iuramentum a pueris sit exigendum cum absoluunt: R° Arbitrio epi est dimittendum vtrum sint tales ꝙ iurare debeant vl' nō q̄ etiam iuramentum huiusmodi non est de substantia absolutionis vt dictum est ꝭm aliquos sed de solēnitate ꝛ rigore iuris: vt extra e. cum desideres. rñso.i. ꝭm Rob. ꝛ Tanc. Utrum sit exigendu₃ a mulieribus: R° Certum est ꝙ sic ꝭm Rob. Utru₃ hēdes illius mortui qui absoluitur iurare cogēt: R°. Credo ꝙ cogi possunt. sed si nolunt: propter h̄ absolutio non differtur sed postea indistincte coguntur satisfacere iniuriā passo. vl' alias facere qd ille viuus debuit ꝛ voluit sed nō potuit Hec Ber. extra.e.a nobis.z. Sed nūquid exhumabitur corpus si sepultum fuerit in cimiterio ecclesie: Credo ꝙ non. sed si sepultū fuerit alibi debet exhumari ꝛ ab ecclesia absolui cum iam sit quo ad deu₃ absolut⁹: ar. ii. q.3. tūc vera. ꝛ postea i cimiterio sepeliri. Hec Ber. extra.e.a nobis.z. Utrū excōicatus cū absoluitur iurare debeat stare mandatis iudicis absoluentis vel ecclesie: R°. Dicunt quidam ꝙ mandatis iudicis. ex̄. qd me. cā. c i. ꝛ. ex̄.e. ex tenore Alij dicūt: ꝙ mandatis ecclesie. extra de appel. adhuc. ꝛ extra.e. ad hoc §. inter parochianos. Et huius sententie fuit Lau. extra.e. ex tenore. ꝛ etiam Ray. Scd₃ autem Goff. vbi quis excommunicatus est ab homine qui contempsit debet expresse iurare de stando mandatis excommunicatoris si apparuerit ipsum iuste ligatum fuisse: extra e. nuper. in fi. ꝛ.c. sacro. §. verum si contra. i fi. Et si alicubi iuenias: ꝙ iuret stare mandatis ecclesie. exponi debet .i. excommunicatoris vel iudicis. Hic tamen posset notari differentia. s. ꝙ quādo iurat stare mandatis iudicis non includitur successor. quando vero

mandatis ecclesie tunc icludit: ar. ex de offi. dele. qm abbas. Scdm vero Hostien. in sum. et cocor. cu eo Ber. extra. e. ex tenore. et etiam Alia. ex. e. cu cosideres. no e vis facienda vtrum excoicatus iuret stare mandatis iudicis vel ecclesie. Na in vtroqz cau e ide sensus: ar. 7. q. i. scire debes. et io aliqua iura ponut vnu modu al qua aliu. Ideoqz et si iuraui stare madatis epi vel iudicis vt iudicis no astringor psone s dignitati vel iudicature. quare ipo remoto vel deposito no maneo ei obligatus: ar. ex de elec. p inquisitione. 15. q. 6. alius. et. ff. de solutionibus cum quis. successori aut tali astrictus remaneo: extra de iureiur. veritatis. Secus e si iure stare mandatis episcopi vel iudicis: non vt epi vel iudicis: s ut psone. qr tuc psonale intelligitur iuramentu: et io psona eius cui factu est no egredit: ar. ex de vsu pallij. ad hoc. et extra de iureiur. venies. 2. et. c. quintavallis.

Equit videre de 2° arti. s. de satisfactione vel emeda pstanda an absolutionem. Circa qd sciendu qz aliqn absolutione precedere debet satisfactio siue emenda sufficiens. Distinguedu e igit: qr aut excomunicauit qs p otumacia vel offensa seu culpa dubia. Et tuc sufficit cautio iuratoria fm Hosti. in sum. Sed fm eu i glo. ex de v. sig. ex pte. pro cotumacia e cautio sufficies iuratoria vbi nulle expense petut. Pro offensa vero dubia requirit copetes satisfactio. s. pignora vel fideiussores: vt si veritas pbet satisface facili9 cogat: vt ex. e. sacro. §. penul. Scdm aute Ber. in. c. ex pte. cautio sufficies e si det pignora vel fideiussores. Aut excoicat p offensa seu culpa notoria. Et tunc non e relaxanda snia nisi prius sufficies pstet emenda si reus sit soluendo. qr alias pot corpaliter puniri fm qtitate excessus. Et dicit illa offesa notoria que euides e et manifesta per confessione vel probatione legitime factam. s. in iudicio et an latione snie excomunicationis. Na et si mo posset probari ca vera: non tame propter hoc dicet euides sed dubia: nisi forte probari possit infra octo dies. Nam et notoria diceret ut probatur. ex. e. solet a nonnullis. §. in persona igit Sed et manifeste euides reputat illa q nota e euidentia facti: q nulla potest tergiuersatioe celari. Probant hec omnia: ex. de v. sig. ex pte. et. c. cum olim Breuiter tame illam intelligas manifestam siue notoria que notoria e via iuris vel facti: vel presumptionis. Hec Hostien.

Nota tame qz aliquoties excomunicat qs p cotumacia et tame non sufficit prestare iuratoria cautionez ad hoc ut absoluat: immo necessaria e emeda queda siue satisfactio. videlicet quando otumacia pregnas e: puta qr iniunctu e aliquid sub certa pena a iudice. ff si quis ius dice. no obtemp. l. i. vel in contemptum iudicis est commissa Unde et pena arbitraria lui debet. Et sic potest intelligi illud extra de penis. dilectus. Nam et talis contumacia offensa est notoria contra iudicem comissa. Idem est quando aliquis excommunicatus fuit propter contumaciam et postea absolutus: sed noluit expectare mandatum. vel expectauit et noluit obedire. immo apparuit cotumax sicut prius: et ideo fuit 2° excomunicatus. Hic enim non absoluetur quousqz madatum susceperit: et pro posse adimpleuerit: vel adimplere inceperit. Et est ratio: quia prima contumacia iam facta est offensa notoria Sic intellige illud extra d offi. or. significauit et ar. extra de procur. c. i. et expressius extra de appel. questioni. Sed et vbi aliquis excomunicatur pro contumacia non debet absolui: nisi de expensis primitus satisfaciat: vt patet. Sed et si offensa notoria sit: et contra deum tatum commissa absolui potest et debet anteqz satisfactio penitentie adimpleta fuerit. Alioquin plerumqz nimis diu staret excommunicatus. Pro quolibet enim peccato mortali datur penitentia septem annorum regulariter. Et hec satisfactio debet fieri de peccato. Nunquid ergo interim stabit excommunicatus? Non. immo recepto iuramento qz stabit mandatis ecclesie. statim absoluetur: vt patet de adulterio etiam notorio. extra qd me. ca. c. i. §. vlti. et extra de eo qui duxit in matrimoniu qua polluit per adulterium significasti. in fi. Si vero est ipenitens et in peccato perseueras non absoluitur. et absolutus in eade sententiam reducitur quousqz mandatum ecclesie facere icipiat: et pro posse fideliter exequatur. Et hoc est firmiter obseruandum: extra d appell. questioni. et extra de offi. or. significauit. Si vero contra hominem priuatum vel ecclesiam vel prelatum: tunc debet precedere satisfactio. Et fm hoc intellige illud. extra. e. per tuas. §. penul. et vlt. et extra de appel qua fronte. §. i. alioquin iudex qui hoc omisit de suo tenetur satisfacere: ar. C. de iudicijs sancimus. Papa tamen qui absolutus est legibus no seruat hoc semper. cum iniectores manuum et incendiarios notorios tota die remittat ad subditos absolutos: nulla premissa satisfactione. Mandat tame qz nisi satisfecerint i eande sniam reducat. Hoc aut io forte facit: qr cum papa multum distet: periculum est i mora: arg. extra. e. sacro. §. caueat. Alias autem requiritur qz satisfactio precedat: vt dictu e s

Satisfactum autẽ cõpetenter itelligas q̃liter cũq3 ɔtent⁹ fit is qui offensus fuit. Hec Host. Quid si excõmunicatus dicat cãm dubiã immo falsam ꝛ nullã. excõicatoꝛ aũt asserat eã notoꝛiã:? R. Si excõicatus absolui petat ad cautelã absoluet̃ cũ cautione iuratoꝛia: nisi excõmunicatoꝛ vel is ꝓ quo ẽ excõicatio lata ꝓbet infra octo dies ꝙ cã sit manifesta. Quod si fecerit absolui nõ debet nisi ꝓ'us sufficientẽ emẽdã pstet. ex̃. e. solet a nõnullis in prin. ꝛ. §. in pria. ꝛ Inn. quarti. Scdm tñ Ber. ibidẽ si maioꝛẽ dilationẽ3 ex cã iusta peteret: exaudiri deberet. Quid si dicat ipsam sñiam nullã fm aliquẽ modoꝝ positoꝝ. s̃. ti. S. art. i. vbi nihil agit̃ qñ sñia nulla ẽ. R. Tunc an̄q3 absoluat̃ semp vtriusq3 ptis ꝓbatiões admittentur: ꝑ quas apparebit vtꝝ ɔquerens absolutione indigeat vel denũciandus sit poti⁹ nõ ligatus. ex̃. de offi. dele. cũ ɔtingat. §. i. ꝛ. z.
Sed nũquid pendente probationũ illaꝝ arbitrio vitãdus ẽ talis tan̄q3 excõicatus:? R. ꝙ sic. s. in his que ptinẽt ad iudiciũ pter articulũ de quo agit̃ in quo admittit̃. Ex̃ vero iudiciũ. s. in diuinis officiis. postulatione. electiõe ꝛ quolibet alio actu legitimo ẽ admittendus vt p3 in. d. c. solet. r̃so. i. ꝛ. §. in scda. q. Qđ est verũ i sentẽtiis platoꝝ inferioꝝ epis ꝛ iudicu3 delegatoꝝ: ex̃. e. qꝛ piculosum in gl. In sententiis. n. epoꝝ ꝛ supioꝝ vitari debet in iudicio et extra iudiciũ: vt in. c. qꝛ piculosum. s. Hoc ẽt fm dictã distinctionẽ intellige. ex̃. e. ꝑ tuas. et filia fm Hosti. Sed hec distinctio non habet hodie locũ: qꝛ sublatus est ille §. huic ꝑ papã Bonifaciũ. Quid si testes epi dicũt excommunicationẽ pcessisse appellationẽ: ꝛ testes partis alterius ɔ̃riũ! R. Probationes epi debent audiri si probare velit. vł ꝙ appellatio sit iniusta. qꝛ illa excõicationẽ sequentẽ non impediret: vel ꝙ pri⁹ eũ excõicauit q̃3 appellationis vocẽ emitteret. ex̃. de appel. vt debit⁹. Et si iniusta ꝓbata fuerit appellatio: ad epm remittet̃ ut dicitur ibidẽ. Si obiiciat̃ ꝙ semper iudicare debet ꝓ appellante: ar. ex̃. de testibus cũ tu. dicẽdũ ꝙ nõ est verũ. qꝛ põt eẽ ꝙ eps melius probet ꝛ ꝑ plures ꝛ meliores testes q̃bus stabitur. Et põt dici ꝙ illḋ. c. cũ tu. loquit̃ qñ testes vtriusq3 ptis sunt equales vt sic fiat interp̃tatio pro vtrisq3 ne piurii reatu notet̃: ex̃ e. ɔtingit in glo. Quid si excõmunicatoꝛ erroꝛẽ suũ cognoscẽs vult ipm recognoscere: ꝛ sic suã sñiam reuocare. is aũt pro quo ẽ sñia lata ɔtradicit ꝛ appellat ne hoc fiat. R. Si certus sit ꝙ errauerit põt se coꝛrigere nõ obstãte appellatione. Et idẽ ẽ vbicũq3 aliq̃s offert se paratũ stare iuri ꝛ petit absolui. ꝛc̃. nec est offensa notoꝛia: ex̃ de appel. qua fronte. §. i. ꝛ de offi. dele. cũ cõtingat. §. fi. Sed ꝛ si iudex q̃ excõmunicauit dubitat vtꝝ errauerit: põt eũ absoluere recepta ab eo cautione sufficiente ꝙ appareat coꝛã illo ad quẽ appellat. vel delegato suo. Et si sic suũ erroꝛẽ coꝛrexerit omnẽ penã vitabit. Sed caueat ne volũtate peruersa erroꝛẽ in preiudiciũ alteri⁹ mentiat̃: si canonicã vult effugere vltionẽ: ex̃. e. sacro. §. vlti.

Sed cui applicabit̃ satisfactio pecuniaria que debet fieri propter violentã manuũ iniectionẽ.? R. Dicit Gof. ꝛ etiã Ber. ꝙ si man⁹ iniecte fuerint in monachũ vel conuersum q̃ propriũ nõ habẽt satisfactio prestita monasterio applicat̃: ar. iz. q. i. nõ dicatis. ꝛ meli⁹. ex̃. de sta. mo. cũ ad monasterium. r̃so. i. ad fi. sicut ꝛ satisfactio iniurie serui applicatur dño. insti. de iniuriis. §. seruus aũt. Sed ɔ̃riũ videtur propter hoc qđ dicitur. ex̃. e. parochianos ibi donec lesis ɔgrue satisfaciãt. R. Si satisdatur leso satisdat̃ monasterio. qꝛ q̃cq̃d monacho dat̃: monasterio acquirit̃. ut p3 in. c. cũ ad monasteriũ. Hec in. c. parochianos in gl.

Nunquid monachus agere poterit iniuriatus ɔtra eũ qui iniuriatus est sibi:? R. ꝙ non sed actio ɔpetit monasterio: ꝛ aget syndicus monasterii. sicut actio iiuriaꝝ ɔpetit dño si fit iniuria facta seruo ꝛ ageret domin⁹ ꝛ nõ seruus. insti. de iniuriis. §. seruus aũt. Hec i predicta glo. Quid si monachus iniuriam remittat. R. Nihil agit quin monasteriũ agere possit. sicut si filius remittat iniuriã factã sibi pater nihilomin⁹ agere põt ꝑ iiuria fcã filio. ff. de pac. in ꝑsona. imo ꝛ si iniuria filio volenti fieret: pater agere possit. ff. de iniuriis. l i. §. vsq3. Monasteriũ vero põt remittere iniuriã monacho factã. Secus ẽ de ecclesia seculari que nõ posset remittere iniuriã factã clerico: ar. i7. q. 4. quisquis vincit. Hec i predcã glo. Cui applicabit̃ satisfactio pecuniaria q̃ debet fieri ꝑ violenta manuũ iniectione in clericũ secularẽ. R. ꝙ clerico pcusso nisi in ɔtumeliã ecclesie sit pulsatu3. Nã tunc potest ecclesia agere actione iniuriarũ: ar. insti. de iiuriis. §. si vsufructus. Nam ꝛ ei debetur satisfactio in cuius ɔtumeliã facta est iniuria: ex̃. de simo. De hoc aũt in. c. audiuimus. Potest etiã dici ꝙ in clerico seculari semp duplex iniuria intelligit̃ facta fuisse. Una ecclesie ꝛ altera clerico. ꝛ quilibet põt suã remittere sine alterius preiudicio: vt patet ex̃. e. cũ desideres. §. vlt. ꝛ. c. ɔtingit. i. Et ꝙ ecclesie cuius ẽ clericus dignoscat̃ fieri iniuria expressu3 est extra de foro compe. c. z. ꝛ ar. extra de iudeis. postulasti. Unde ꝛ de ɔpositione p̃sbyteri iterfecti

pertinet medietas ad diocesanū & medietas debet paupibus elargiri.ex̄.ō pe.c.z.sic & al's in psonā vnius multiplex iniuria tollit̄. ff.ō iniurijs.l.z.§.vsq3.Licet aūt ita sit de rigore iuris:q tñ hodie ex tali iniuria agat eps vel ecclesia:vix videm⁹. Sed & ecclesie generali sp intelligit̄ fieri iniuria:cui etiā satisfaciendum ē p reconciliationē solēnem. Et de illa videt̄ loqui.ex̄.e.cū desideres.ī fi. Et hanc necnō et pnie iniunctionē nō pōt aliquis facere nisi sacerdos sit ad minus:vt dictum est supra Hec Hosti.& Gof. Sed nūquid eps solus sine capitulo pōt remittere iiuriā ecclesie factā: Videt̄ q sic:q2 eps ē pater.di.95.esto subiectus. Et pater pōt remittere iniuriā filio factā. ff. de iniurijs sed si vnus.§.filio factā.ḡ.&c. Sed 5riū videt̄ q2 eps pcurator est & nō dn̄s:ex̄.de dona.fraternitatē.q2 cōditionē nō pōt facere deteriorē:vt ibidē dicit̄. Hec ex̄.e.contigit. i.in glo.8. Quid si qs sit canonicus diuersarū ecclesiaꝝ:vel diuersas ecclesias seu psonatus habeat. Que ecclesia aget pro iniuria corporali eidē facta: R°. Dici potest:q diuidet̄ actio int̄ ecclesias:ār.ex̄ de testis.relatū.§.vl. Vel distingue in cāu isto. Aut certū ē q in cōtumeliā vni⁹ sibi sit facta iniuria:vt q2 pro administratione negocioꝝ ipius accidit. vł al's certū ē. Et tunc illa tñ aget. Vel dubitat̄:vt quia pro administratione vtriusq3 ecclesie accidit:nec alias pōt certificari. Et tunc vtraq3 aget:vel eps infra cuius dioc̄. forsitā sunt oia beneficia sua.vel archieps infra cuius puinciam.si in diuersis epatibus sita sunt:vel al's recurrendū erit ad primatē vel papā:ar.ff.de iniurijs.itē apud labeonē.§.vsufructum.& vlt. & ex̄.de fo.cōpe.sane. Hec Host. Sed corā quo iudice extimabit̄ iniuria: Respōdēt quidam q corā iudice pcussoris.insti.de iniuriis §.sed pena. Et sic qūq3 in foro seculari. Inno. autē dicit q rōne accessionis extimabit̄ coraꝫ iudice ecclesiastico.sicut dicit̄ ō dote .extra ō cōiug.ser.pposuit in fi. Sed hoc intelligas cū excōicationis querela defert̄ ad ipm. Tūc.n. iniuria corā eo extimabit̄.quia aliter non absoluet̄. Si vero clericus velit cōqueri simpliciter de iniuria illata sibi satis videt̄ q debeat sequi foꝝ rei. Papa tñ quotidie dat lr̄as clericis 5tra laicos.etiā noie suo. Hec i.c.prochianos.in glo.e. Scdm vero hosti.si cleric⁹ trahat laicū corā iudice seculari:ad eius arbitrium recurretur:vt patet in.d.§.sed pena.ex̄ ō fo.cōpe.cū sit generale.z.c.si clericus.tūc extimabit̄ corā eo.ff.de iudi.de qua re:ar.extra ō coniug.ser.proposuit. Vix tamē hodie recurritur ad iudicem secularez. Sed quid si laico absoluto:clerico hoc vidente & sciēte nec contradicente nec aliquid petente clericus postea deponat querelā coraꝫ iudice seculari vel ecclesiastico: R°. Non videt̄ q sic facē possit.quia si cōtradixisset nō absolueret̄ sine satisfactione.& eoipo q tacuit videt̄ iniuriaꝫ remisisse:ar.extra de sen.& re iu.q̄uis regularit̄ Hec Hosti. Ex supradictis patet q ßz[m] s.satisfactio siue emenda prestanda ante absolutionē:nō est de substantia absolutionis: q2 etiā absolutio aliter facta tenet. que tamē fieri nō deberet:ex̄ de iureiur.quēadmodum Hec Hosti. Quid si is qui ē excōicatus p offensa notoria bene eā recognoscit:tamen se non soluendo dicit & offert cautionē quā prestare pōt.s.iuratoriā: Nunquid talis debꝫ absolui: Respōdeo q sic. q2 satisfacere videtur qui facit qd potest:extra ō solutionibus odoardus.& extra de vsur.cum tu. §.illi. dū tamē cedat bonis ßm Hosti.vel si non pōt satisfacē pōt in aliā penā cōmutari:ex̄.de maledic.c.z Vel expectabitur donec posset recepta cautione quā prestare poterit:vt in.c.odoardus. Hec ex̄.e.ea noscitur in gl. Et idē dicit Ray. & Rod.

Sequit̄ videre ō 3° arti.s.de forma absolutionis. Et circa hoc querunt̄ plura.s.que sit forma absolutionis ab excōicatione maiori nō solēni: R°. Honestuꝫ & quasi 5suetū ē:q absolutio fiat hoc mō. Prio spoliabit̄ excōicatus:& ponat se ante ianuam ecclesie prostratus vel flexis genibus corā illo q̄ ipm absoluere debet q̄ tenebit virgas vł corrigias in manib⁹.& dicendo psal. Miserē mei de⁹.verberabit eū pcutiendo semel ī quolibet versu.vel magis vel minus leui⁹ vel.acrius ßm q cā 5tumacie maior vel minor requirit. Et post psal.dicet. glia p̄ri & sicut erat.dein kyrie leison.xp̄eleis.kyrieson.pr̄ nr̄.& ne nos in. Sꝫ li.nos. Saluū fac seruū tuū vel ancillā tuam. vel seruos vel ācillas si plures sunt. Nibil pficiat iimic⁹ in eo:vel in ea vel in eis. Esto ei vł eis dn̄e turris fortitudinis. Dn̄e exaudi orō. me. Dn̄s vobiscū. Orem⁹. De⁹ cui ppriū ē misereri semp & pcere suscipe depcatione nostrā & hūc famulū tuū quē vel hos famulos q̄s excōicatiōis cathena 5strigit miseratio tue pietatis absoluat:ex̄.e.a.nobis. z. Postea dicat hec verba vel eq̄pollentia. Aucte dei & beatoꝝ apl'oruꝫ Pe.& Pau.& ecclesie sancte sue:& nr̄a absoluimus te a tali sn̄ia.& restituimus te cōmunioni ecclesie & omniū fideliū & ecclesiasticis sacris. Et hoc facto dꝫ p̄sbȳr apprehēdere manū ei⁹ dextraꝫ & introducere in ecclesiam reddendo ei cōionē xp̄ianam:ut patet ibidē.

Hec Host. Reddit aūt absolutio ea que tulit excōicatio: et remouet impedimētū qd itulit ligatio. 15. q. 6. sanctoꝝ. et c. iuratos. et ar. ex̄ de elec. q: tua. Nō tñ oīa reddit. q: fruct⁹ quos amisit excōicatus iuste q̄diu fuit excōicatus nō recupat postea: ut dictū ē. s. Hec. Hosti.

Ad hec nō: qꝫ qui fuit excōicat⁹ presumit̄ qꝫ sit excōicatus nisi se probauerit absolutū: ar. ex̄ de cle. ex. ꝓposuit in fi. ibidē de absolutione. Et ita s̄m glo ibidē quicūqꝫ absoluitur saltē ad cautelā obtineat semꝑ l̄ras absolutionis. Nō insuꝑ qꝫ ꝑticipatio excōicatoris cū excōicato nō ē rō sufficiens ad probādum absolutionē: ex̄. e. cū desideres. sed ꝑsumptio quedā ē. ii. q. 3. quibus epi. et ex̄ de cleri. ex. ꝓposuit. i glo. Utꝝ excōicatus cui dicit excōmunicator reuoco siue relaxo excōicationez quā in te tuli. et non dicit absoluo siue absoluimus vere sit absolutus: R̄ꝫ qꝫ sic. nisi aliud obsistat. Secus aūt ē de absolutione q̄ fit ex vi clauiū in foro pn̄ie. q: illa ē pars sacri pn̄ie et iō magis in ea sunt seruanda verba precise. q̄ in illa que fit ex vi iurisdictionis in foro exteriori. Unde i absolutione pn̄ie dicere debet absoluo: in illa vero alia absolutione ꝯgruuz est hoc seruare. Nō credo tamen qꝫ hoc sit necessariū: immo sufficerent verba alia significātia remotionē excōicationis. Hec Ric. 4. di. 18. q. 10. ar. 5. o. Utrū absoluēs ab excōicatione nō inscripto pen̄ā suspensionis icurrat quā incurrit excōicans nō inscripto: ex̄. e. cū medicinalis. li. 6. R̄ꝫ qꝫ non. q: illud. c. nō infligit penā illā nisi ferentibus sn̄iam cōdēnatoriā. q: periculosior ē ꝑcipitatio in cōdēnando q̄ in absoluendo. Utrū absolutio teneat si sine scripto fiat: R̄ꝫ. qꝫ sic. ar. 24. q. 3. cōperimus. in tex. et habet̄ ibi expresse. nō tamē sine scripto debet fieri. Utrū sn̄ia excōmunicationis relaxari possit verbo nudo: R̄ꝫ videtur qꝫ sic. ar. ex̄ de reg. iuris. oīs res. ff. de re. iur. nihil tam naturale. Et hoc cōcessit Joh. Hoc etiā credit glosator. 24. q. 3. reperimus ar. eiusdē. c. Hosti. vero sentit qꝫ non. Distinguit tamē: qꝫ vbi cōstat qꝫ sn̄ia est iniuste lata potest nudo verbo relaxari et reuocari: vt inuitur. ex̄. e. sacro. §. caueat. ibi absqꝫ grauamine reuocare. et c. vlti. ibi reuocare. et ibi reuocet. dum tamē sn̄ia sit seruata. Secus ē si fuit cōtempta. Et s̄m hoc intelligit illa iura que innuunt: qꝫ nudo verbo tolli possit excōicatiōis sententia. Ubi vero certū est: qꝫ sententia teneat vel etiā dubitat̄ vtrū teneat. ibi solennis absolutio ē necessaria. ex̄. e. sacro. §. vl. ibi excōicatum absoluat. Et sic etiā itelligit iura similia. Ideoqꝫ nedū vir⁹ absoluit̄ nisi seruata fuerit forma. qn̄immo et mortuus. Pro q̄ etiā orandū non ē quousqꝫ seruata fuerit forma. vt patet extra. e. a nobis. z. responso. i. et. §. ꝑncipalis. et per totum. Auctoritate tamen pape nudo verbo fieri posset vtrobiqꝫ. q: non astrīgitur alicui forme. Nec obstat illa regula. nihil tam naturale est. et c̄. quia hoc fallit. Cui⁹ rō est. quia spiritualia facilius cōstruūtur q̄ destruuntur: extra de translatiōe epi. iter corporalia: et ut magis timeatur et reuereat̄ censura ecclesiastica que spiritualiter animā ligat: extra de rebus eccle. nō alie. si q̄s ꝑ̄sbroꝝ. Secus aūt ē de interdicto vel suspēsione que sn̄ie respiciunt loca vel corpora vel officia vel alia corꝑalia seu incorꝑalia nō aīas. Naz ille sn̄ie solo verbo ꝯtrario dissoluunt̄. Hec Ho.

Quid si dicat absoluēs sicut dicūt quidaz simplices. absolutionē et remissionē excōicationū et omniū peccatoꝝ vestroꝝ tribuat vobis oīpotēs et misericors dn̄s: vel filia et nō dicat absoluimus vel aliqd equipollēs: Nūq̄d talis erit absolutus: R̄ꝫ. Talis absolutio non videt̄ valere s̄m Ray. q: diffinitiua sn̄ia que absolutionē vel cōdēnationē nō ꝯtinet ꝓ nulla haberi debet: ar. z. q. 6. §. diffinitiua. et extra de v̄. sig. in his q̄. Predicta autē v̄ba s̄z Ray. nō ꝯtinēt absolutionē sed potius orationem vt dn̄s absoluat eū ab excōicatione q̄ erat ligatus a iudice vel a iure quo ad ecclesiā militantem. Scd̄m Rod. tñ talis sententia valeret: si per hec verba absoluere intenderet. q: verba deseruiunt intentioni: ar. extra de ver. sig. intelligentia. et c. se. et c. de his. Scd̄m Ho. vero nō tenet. quia et si voluntas iudicis est sequenda quo ad cōdēnationem nō tñ quo ad absolutionem. Talis autē absolutio non est s̄m formā ecclesie: et excōicato nisi s̄m formaz ecclesie sit absolutus nō est cōicandum: extra e. cum desideres. rñso. i. et c. qd in dubijs. rñso i. Quid si dicat habeo te pro absoluto. R̄ꝫ. s̄m Rod. Si intendat per hec verba absoluere absolutio tenet. quia licet in talib⁹ sint verba necessaria: non tamen est certa forma verborum scripta. sicut i sacro baptismi et eucharistie. Nec ē cōtra illud extra. e. cuz desideres §. 3. vbi dicitur: qꝫ non ē cōmunicanduz excōicato donec sit absolutus in forma ecclesie. q: nō loquitur de hac forma vel illa verborum. sed de iuramento qd tamen non est de substātia absolutionis. Quid si quis suspect⁹ sit qꝫ non satisfaciat post absolutionem: Nūq̄d absoluetur sub conditiōe. s. si satisfecerit: R̄ꝫ. Credo qꝫ sine conditione est absoluendus. et qꝫ nunq̄ facienda est absolutio sub conditione futuri euentus. quia taliter absolut⁹ nō

esset simpliciter absolutus: nec deberet se ingerere cõmunioni fideliũ: cum huiusmodi absolutõ dependeat de futuro. Hec Rob. Que est forma absoluendi solẽniter anathematizatũ sm formã suppositã? R° q tũc m'tofortius forma absolutiõis suprapposita est seruãda. Sz tũc eps qui eũ excõicauit in propria psona vl' per aliũ epm: ar. ex d conse. ec. aq. venire debet an fores ecclesie. z. xii. psbyteri cũ eo qui eũ hinc inde debent circũstare. z si ille terre prostratus veniam petat z de futuris cautelam pmittat eũ absoluat: vt supra dicendo septẽ psalmos penitentiales cũ precib' supradictis. Et hoc satis colligit: extra. e. cum desideres. §. vl. z. c. a nobis. z. §. penul. z. ii. q. z cũ aliqui. Hec Host. Ad hoc nõ. q multi minus bñ formã istam hactenus seruauerunt: nõ tamen defecisse putamus absolutionis effectũ quo ad deum. z si forte absolutio deficeret q ad ecclesiam militantẽ: ar. extra de bap. debitum. z de psbytero nõ bap. c. z. z. 3. Hec Hosti. Utrum si papa salutet aliquẽ excõicatũ p hoc sit absolut'? R° Papa nulli forme canonice seruãde astringit: extra de concess. preben. proposuit. z. c. cõstitutus. Et ideo si ex certa scia excommunicatũ aliquẽ salutet dici potest: q p absoluto habet licet presumi nõ debeat q hoc ex certa scia faciat nisi hoc exprimat: ar. extra d priuil. cũ olim. §. vl. z extra. e. si aliqñ. Nam p salutationẽ fit indignationis recõciliatio. di. 63. Adrianus. Et hoc est verum nisi de contraria intentione appareat sm quosdã. Alij dicunt ut ber. super illud. c. si aliqñ. q hoc dictũ est verum. si appareat q p hoc ipm absoluere intendat. Hec Hosti. Quid si excõicatis a papa lre pape salutationis alloquio destinet R°. Nõ propter hoc credunt absoluti eẽ: cũ p ignorãtiã z negligentiã aut occupationem nimiã vel etiã per surreptionẽ cõtingat hi' lras impetrari: extra. e. si aliqñ. g sm glo. ibidem a contrario sensu aliud erit p sciam. Nũc autẽ est expressum in. 7. e. si sũmus. q si papa etiaz scienter cũ excõmunicato pticipet quocunq modo etiã osculo: nõ est propter hoc absolutus nisi exprimat se velle illũ ex hoc p absolutu haberi. Ad hec nõ: q qñ superior recipit inferiorẽ ad osculũ eoipo recognoscit eũ non esse excommunicatum: ex de priuile. cũ olim

Sequitur videre de. 4. arti. s. de mandatis post absolutionẽ iniungendis.

Et circa hoc queruntur plura. s. qualia debeant esse mandata que facit iudex absoluens ei quẽ absoluit? R°. Debent eẽ iusta z rõnabilia. Posset. n. ab iniustis z iniquis et irrõnabilibus appellare: extra de pac. c. vlt. et de appella. vt debitus. Non enim est astrictus nisi ad mandata: ar. extra de elec. causam q. z extra. e. ex tenore. in glo. Qd vt melius faciat debet cõsiderare vtrum sit ligatus a canone. vel a iudice. Si a canone iniungendũ est ei inter cetera in virtute prestiti sacramenti: vt cõtra canonẽ illũ de cetero nũquã veniat: nisi forte in casibus exceptis a iure. Unde incẽdiario iniungendũ est ne vnq̃ de cetero ignẽ apponat. 23. q. 5. pessimã. Qd itelligi debet nisi forte ratione iusti belli. Nec. n. est alicui iuris beneficium auferendũ. di. 27. de his. Et pcussori clerici iniungit ut habet in. c. ex tenore. q de cetero in clericũ monachũ: hospitalis vel alicuius religionis cõuersum manus non iniiciat violentas: nisi se defendendo vel de mandato platoꝝ suoꝝ. Supple dũmodo mandatuz sit iustum: vel saltẽ si dubitet: vt dicit glo. Uel nisi rõne plationis vel magisterij vel societatis Qd põt intelligi cã ioci. sm Hosti. Uel etiaz põt intelligi sm eundẽ: vt. s. ri. iz. ar. 3. s. in quibus casibus hec regula fallit. s. q man' iniicit 14° cãu. Et sm eũdẽ etiã subaudi. vel nisi in alijs casibus a iure cõcessis in quibus non incurrit quis excõicationẽ. Et qd dictũ est rõne societatis intelligitur si cũ eo socius fuerit in eadẽ ecclesia. Et ita per hoc dat intelligi sm Ray. q hoc nõ debet iniungi alicui sub debito iuramento si presumatur q ipm non seruet. Sed z aliquotiẽs sup hoc sufficienter cauere debet: vt. s. dictum est. Sed z qñ eps absoluit de iniectione manuũ impedimentũ habentẽ tẽpale. propter qd nõ posset ad sedẽ aplicam accedere puta eũ qui est in articulo mortis. infirmũ pauperem. capitales inimicitias habẽtes: iniungere debet absoluto: vt q̃cito impedimentũ cessauerit debeat se pñtare pape vel eius legato mandatũ eius suscepturus z adimpleturus: extra. e. de cetero in fi. z. c. q̃uis. excipe puer: vt dicit ibidẽ. qui licet habeat ipedimentũ tpale: tñ propt fragilitatẽ etatis plenius excusat: extra. e. pueris. Si aũt perpetuũ sit ipedimẽtũ ppetuo excusat: ut eisdẽ iurib' ꝯprobat. Hec Host. Sed quid si nõ seruet mandatũ? Nũquid ipo iure recidit in excommunicationẽ eadẽ? R° sm Host. Ber. z Ray. q nõ incidit. Nã z libertas semel licet iniuste obtenta nõ retractat. C. si aduersus liber. Jo. Et obligatio semel extincta nõ reuiuiscit. ff. de solutionibus qui res. §. areã. ad idẽ. z3 q. 4. si illic. Sed de hoc vide. i. in. q. 3. ab ista.

Quid g fiet? Nũquid ita deludet ecclesiã? R° q non. sed ab eo qui talem absoluit vel ab alio iudice suo erit pro piurio z contumacia puniend': ar. extra de iudi. nouit. rñso. i. z. §. i.

et vl. Cogi etiã posset q iuramentũ seruaret. Sed et ab eo qui ipm absoluit ẽ in eandẽ sententiã reducend⁹: a qua decetero nõ absoluetur sine satisfactione cõgrua: vt.s.ar. extra.e. sacro.§.verũ si ɔtra. in fi. Hec Hosti. Hodie aũt reicidit in eandẽ sniaʒ ipo iure.li.6.e.eos qui. Quid si talis sit a iudice ligat⁹? R° Si ɔstat q offensa sit notoria: nõ debet absolui nisi satisfactiõe premissa: vt patet ex dictis. Si vero fuerit dubia absoluendus ẽ talis: nõ obstante ɔtradictione cuiuscũq3.s. excõicatoris vel aduersarij. et post absolutionẽ cãe merita sunt a ptibus audienda. Et si apparuerit iniuste fuisse ligatus remittet ad excõicatorẽ absolutus: ut eius sententie seu mandato pareat. qd si facere renuat reducet in eandem sniam vsq3 ad satisfactionẽ condignã inuiolabiliter obseruandã. Si vero apparuerit snia iniusta nullũ mandatũ fiet absoluto. Sic intellige illud ex.e.sacro.§.caueat.et.§.se.et.c.venerabili Hec Hosti. Hec aũt sunt obseruãda: siue excõicatus absolutionẽ petat a supiore cui de iniusta excõicatione cõquerit siue etiã ab excõmunicatore nisi q nõ habet eũ ad aliũ mittere. Et tũc an excõicatio fuerit iusta vel iniusta debet inquiri corã arbitris ab excõicatore et excõicato electis. vel etiã apud synoduʒ.ii. q.i.si cleric⁹. vel corã supiore p querelã: ut in.d.c.sacro.§.verũ.si in glo. Quid si quis excõicat⁹ absoluatur a quauis snia p sedẽ aplicã vel legatũ: cui iniungat q se suo epo vel cuiuis alij representet ab eo penitentiã receptur⁹. et passis iniuriã seu illis quibus propter hoc obligatus extitit ɔpetenter satisfacturus. et ipe mandatum hoc nõ seruet? R° Expressum ẽ in nouo iure q si hoc qd sibi iniungit q̃cito cõmode potest nõ perficit in eandẽ sniam reicidit. li.6.e.eos qui.§.idẽ. Et est hoc argumentũ q qñ quis absoluitur ab epo: et iniungit sibi ab eo q q̃cito ipedimentuʒ cessabit se repsentet pape vel eius legato mãdatũ eius recepturus vel impleturus. si ipe h n obseruet i eandẽ sententiã reincidit: cuius ɔtrariũ dictũ est supra Sed dictũ ius nouũ nõdũ erat cõditũ. Item quando quis propter mortis imminẽs periculum vel aliud impedimentũ legitimũ ab excõmunicatione absoluitur ab eo a quo alias nõ poterat absolui: si huiusmodi impedimẽto cessante se illi a quo erat absoluẽdus quãcito cõmode poterit nõ presentauerit: mãdatum eius sup his pro quib⁹ erat excõicat⁹ humiliter recepturus: et fm exigentiã iusticie satisfacturus: in eandẽ sniaʒ reincideret ipo iure: vt in.d.c.eos qui in pn. Esto q aliquis excõmunicatus prestito iuramento absoluat et antequã aliquid ei mandet vel mandatum receptũ exequatur appellet: nũquid appellationi tali est deferendũ? R° q nõ. sed stati ẽ in eandẽ sniam reducendus firmiter obseruandam: donec mandatũ susceperit et susceptũ p posse exequatur: extra de appella. questioni. Sed ɔtra: q2.e.ti.. ad hoc. pstito iuramento d stando ecclesie iudicio appellauit et eius appellationi defert. R° Ibi iusta d cã appellauit hic vero.s.in.c. qõni. cã subterfugij: ut lr̃a dic vt ibi iurauit stare iudicio ecclesie. q2 ppt contumaciã fuerat excõicatus. Et licet ex cã probabili appellet: iudicio tñ ecclesie stare intelligitur. q2 facit qd ius sibi pmittit: vt.e.ti.c.ut debitus.ff.rem ra.ha.l.3.§. aliquis. Hic vero erat excõicatus pro aliquo delicto i quo iacebat. q2 forsan vxorẽ alterius detinebat: et sup hoc iurauit stare mãdatis ecclesie. sed stati añ mandatũ vel mandato facto q cã mox dimitteret appellauit. Sed tali appellationi ẽ nullatenus deferendũ: q2 suo piudicat iuramento. Et hoc satis colligi põt ex lr̃a ipa: vbi dicit Appellationi q̃ eius iuramento derogare debeat nõ ẽ aliquatenus deferendum: p quã remaneat in sua iniquitate: vt.e.ti.c.pterea.et.c ɔsuluit. Hec Ber.in.c.qõni. Sed nũquid iterum recipiet iuramentũ ab eo standi mandato ecclesie si iterũ petat absolui cũ iã semel denegauerit? R° fm Tan. Preter iuramentũ d3 recipi ab eo cautio fideiussoria. vel pignoraticia: ar.ex de psum.lr̃as.et.2.q.7.non põt. Sed hoc.c.intelligit añq3 peniteat. Illud vo c.lr̃as intelligit cũ ẽ suspectus d heresi. Unde ecclesia recipit fideiussoriã cautionẽ ad dãnũ illius. Et alanus hoc ideʒ sentit. Sed Lau. et Ber. dixerũt q iterũ isti iurabũt in cõfusionẽ ip'op: ar.op.de maio.et obe.cũ in ecclesia. Et q2 forma talis ẽ.s. q cũ iuramento absoluat: extra.e.ex tenore. Hic in glo. illius.c.qõni.

De interdicto et suspensione.ti.16.

Onsequẽter dicto de excõicatione dicẽdũ ẽ de interdicto et suspẽsione. Hec.n. tria noie censure ecclesiastice ɔtinẽtur vt dictũ est in pncipio huius septimi libri. vbi etiã visum ẽ quõ differãt. Loc⁹ aũt interdict⁹ hõ suspensus dici ɔtingit: cũ sepe p eodẽ accipiat: ut habet.6.e.cũ medicinalis in glo. Hec Ber. Unde et qñq3 locus dicit suspẽsus et hõ interdictus. Consueuit tñ frequẽtius cõiter sumi nomen interdicti q̃ nomẽ suspensionis ita q interdictum cõiter sub se ɔprehendit su

spensionē. De interdicto igiť sic cōiter dcō dicēdū ē pꝛio qd sit interdictuȝ: ⁊ quot ⁊ que sunt species ei⁹ siue ꝺꝛie. 2° ꝑpter quā causā snia īterdicti ferať. 3° qd interdicto ꝓhibeať ⁊ quid cōcedať. 4° qd dānū ⁊ icōmodū ex i terdicto incurrať. 5° qñ quis generale inter dictū seruare teneať. 6° que pena violantib⁹ interdictū inferatur. 7° a quo ⁊ ꝯtra quem pōt interdicti snia ferri. 8° qualiter debet ferri. ⁊ qñ tenet. ⁊ qñ nō tenet snia interdicti. 9° a quo ⁊ qualiter pōt ⁊ dꝫ relaxari. Circa primū dicēdū est quid sit interdictū ꝭm ꝙ hic intendiť. ⁊ quot ⁊ que sunt species siue ꝺꝛie eius. Est aūt interdictū ꝭm ꝙ ad pñs intenditur de eo: priuatio q̄ ad ecclesiastica p̄ sniam iuris vel iudicis facta. Sub ecclesiasticis puto cōpꝛehendi posse oia quecūqꝫ sunt illa quibus aliqui per interdictū priuanť. Et huius descriptionis intellectus patebit ex sequētib⁹ Spēs aūt siue ꝺꝛie interdicti sunt plures. qꝛ est interdictū loci. ⁊ ē interdictū ꝑsone vnius vel pluriū. Et interdictū loci. aut ē generale aut speciale siue ꝑticulare. Et simili mō diuiditur interdictū ꝑsone siue hominis. De q̄libet istoꝝ ē p̄ ordinē dicēdū. Interdictuȝ loci generale diciť nō tm̄ qñ regnū vel prouincia i terdiciť: sed etiā si ciuitas vel villa vel castruȝ vnū ⁊ solū interdicať: ex̄ de v̄. sig. cū in ꝑtibus qꝛ diciť generale quātū ad locū illū cū nullus excipiať: vt ibi dicit glo. Et intelligendū ē ꝙ si iudex dicat interdico regnū francie interdictū extendiť ad totā terrā q̄ adheret ei tēpoꝛe late sententie. siue rōne dominij. siue rōe feudi: ar. ex̄. de postula. c. i. in tex. ⁊ glo. 8. Si vero dicat iterdico terrā regis talis. cū pene sint restringende nō extenditur ad feuda ꝭm Rod. Scḋꝫ vero alios extēdiť. Et hoc videť Ber. dicere ibidē. ⁊ Inno. ⁊ Hosti. qꝛ licet nō sint ꝓpria regis sunt tamē de iurisdictione eius.

Sciendū ē. ꝙ qñ ciuitas castrū vel villa interdicitur eoipso eius suburbia ⁊ ꝯtinētia edificia dicunť esse interdicta: li. 6. d̄ sen. excom. si ciuitas. Que aūt sint cōtinētia edificia ꝭm Io. an. videť arbitrationi iudicis relinquendū: Io. vero de deo in simili cāu ferť respōdisse ꝙ suburbia intelligunť illa que sunt infra vltimā poꝛtā ciuitatis ⁊ faciūt cū ciuitate publicas functiones: ⁊ vocanť ad cōditiones ⁊ cōsilia. Quid si interdicať terra militis alicuius in qua nulla ē ecclesia que nō habeat i dulgentiā celebrandi diuina: Nunquid illud interdictū diceť generale: R°. Dicūt quidaꝫ ꝙ sic. siue miles ille habeat terrā in diuersis parochijs: siue tm̄ in vna licet tota terra illi⁹ parochie nō sit sua. Et idē ē si nō habeat villam vel castrū dūmodo habeat multitudineꝫ hominū. Hec Rod. Quid si iťdicať terra alicui⁹: ⁊ post latā sniam emat terrā aliā ñ interdictā. vl' vendat terram interdictā: R° Si terrā emat: illa nō erit interdicta nisi latoꝛ sētentie intendere voluerit: tā de habita q̄ͣ d̄ habenda. Sed si vendat terrā iterdictā lꝫ transeat dominiū inheret tñ onus sententie loco vl' loci populo donec relaxeť: ar. ex̄ de postu. p̄. ad hoc. Nunquid ciuitate interdicta sunt ciues eius interdicti: R°. Quādo propter delictū domini vel rectoꝛis ē ciuitas interdicta ciues eiusdē qui culpabiles nō existūt nō sūt interdicti: dūmodo ⁊ ipi propter dominū vel rectoꝛē in eis puniendū nō fuerit interdicti. Unde poterūt in alijs locis nō interdictis iteresse diuinis. li. 6. de sen. ex cō. si sententia. Et idē videť quādo est iterdicta propter delictū clericoꝝ vel etiā alioꝝ qui nō sunt dñi ei⁹: nec sunt de populo eius vel propter violationeꝫ ecclesie. Quādo aūt ē interdicta ꝑpter delictū ciuiū: tunc ciues sunt interdicti. Unde nō poterūt audire diuina ibi nec alibi nisi in casib⁹ expꝛessis a iure. li. 6. de sen. ex. alma. ar. in. c. si snia. §. de ꝑ. Qui. n. ē interdictus in vna ecclesia est interdictus in alia: ut patet. 4. q. 5. q̄sq̄ nisi specialiter eximať a iure. ut di. 18. placuit

Quid de hoib⁹ nō interdictis venientibus aliunde ad terrā iterdictā: Nunquid ibi pñt audire diuina: R°: ꝙ nō. ex̄ de priuil. qḋ non nulł. diciť: ꝙ tales apud priuilegiatos ꝙ celebrent in locis interdictis pñt diuina audire nō tñ celebrare nec aliquid in suo officio agere licet cū alijs possint canere vel legere. Et idē dicit Rod. Hosti. vero sup idē. c. dicit ꝙ verius ⁊ tutius ē. ꝙ nec pñt audire diuina. Cui assentio. qꝛ loco interdicto intelligiť omnib⁹ interdictū ibi audire diuina: nisi sup hoc priuilegiati. puta si accipiētes signū crucis p̄ subsidio terre sancte in hoc essent priuilegiati: vl' quiuis alij. Et hoc ē nūc expꝛessum. li. 6. de p̄uile. licet. rñso. i. Interdictū aūt loci spēale siue ꝑticulare diciť qñ vna certa ecclesia vl' etiā plures certe ecclesie nō oēs alicuius ciuitatis supponunť ecclesiastico iterdicto: vt pꝫ li. 6. de sen. ex. si ciuitas. §. rōne. Et intellige ꝙ nec in capella nec in cimiterio ecclesie interdicte pōt celebrari nisi pꝛout a iure ꝑmittitur vel sepeliri. Sec⁹ ē si nō sint ei cōtigua. Unde ibidē. cōtigua sunt quoꝝ vltima se cōtingunt Sciendū etiā ꝙ interdicta ecclesia non propť hoc intelligitur clerus illius ecclesie interdictus. Uñ licite clerici illius ecclesie celebrare possent in alia ecclesia: ar. li. 6. de priuile. per exceptionem in fi. Et siliter interdicto clero

alicuius ecclesie nō ꝑpter hoc intelligit̄ eccle sia eē interdicta:ar.ibidē.Unde alij clerici li cite celebrarēt in ea.Hec Jo.sup.c.si snīa.
Interdictū aūt ꝑsone siue hominis.aliud ē ge nerale aliud speciale siue ꝑticulare. Genera le ē qñ interdicunt̄ homines regni vel ꝑuīcie vel ciuitatis vel ville vel castri:etiā vnius tm̄: ar.ex̄.de v̄.sig.cū i partib⁹.Aliud ē.n.interdi cere locū tm̄.aliud locū ⁊ homines loci.Si.n locus ē tm̄ interdictus.homines loci qui nō dederūt cām interdicto alibi pñt audire diui na ⁊ ecclesiastica recipe sacrā. Si vero loc⁹ et hoies loci sunt interdicti nō pñt alibi nisi i ca sibus expressis a iure: vt colligit̄. li.6. de sen. ex.si snīa.§.si vero.in tex.⁊ glo.Jo.an. Nū quid interdicto populo alicuius loci intelli gitur clerus illi⁹ loci eē interdict⁹:R⁹ ꝙ nō ni si aliud in snīa exprimat̄.nec ecōuerso.Unde vno eoꝝ interdicto alter recipit̄ ad diuina:ut patet in .c.si snīa. Esto ꝙ hoies alicui⁹ loci sint īterdicti.nūqd si qs ex eis trāsferat se ad aliū locū domiciliū remanebit interdict⁹:R⁹ ꝙ sic.donec snīa saltē circa eū relaxet̄. Et fa cile fieri debet.maxime si fecit hoc in detestati onē criminis dñi vel ciuiū:vel propter interdi cti periculū ⁊ nihil eius sub dño remaneat ꝑ pter qđ pertineat ad eius districtū. Si autē iudex nō intendebat ligare subditos illi⁹ do mini nisi q̄diu eēnt sub dñio ei⁹ tūc q̄cito dñ nūt esse sub dñio eius:desinūt etiā eē interdi cti:nec egent alia relaxatione speciali ſm q̄s dam:ar.ex̄ de spon.nō ē nobis. Quid si ci uitate interdicta aliq satisfacere vellent:Nū quid in eis interdictū relaxatū eēt:R⁹ Can. dicit ꝙ sic.Sed Hosti.dixit ꝙ nō. q̄ sic rigor ecclesie dissolueret̄:ar.ex̄ de priuile.ut priuile gia.Quandoqꝫ eni aliqui sine culpa sua iter dicūtur.Hoc idē tenēt Ber.Jo.⁊ Inn.ex̄ de peni.⁊ remis.qđ in te.pro eo qđ ibidē in fine. hoc concedit̄ specialiter sumētibus signū cru cis ⁊ peregrinis.Ergo hoc intelligit̄ prohibe re alijs.sicut qđ de vno negat̄ de alio cōcedit̄ di.25.qualia. Quid de mulieribus illis q̄ viris cōtradicūt in quātū possunt:R⁹ nihilo minus sunt interdicte:nec relaxabit̄ in eis i terdictū:propter rōnes tactas in precedenti qōne.licet feratur Jo.de deo dixisse cōtrariū.
Quid de impuberibus: Ad hoc fert̄ Jo.đ deo respondisse ꝙ si sint doli capaces idem di cēdū est de eis qđ de alijs:q̄ etas illa plena ē malicijs ⁊ mendacijs:ex̄ de delic.pue. pueris. Si vero non sunt doli capaces audire possūt diuina in locis alijs non interdictis:in terra vero interdicta non:quia non est eis a iure cō cessum. Quid de ciuibus ciuitatis interdi cte propter delictum ciuium:existentibus i re motis qñ snīa fuit lata: Nūquid quādo vene rint recipi poterunt ad diuina: Ad hoc fert̄ Jo.đ deo respondisse:ꝙ si statim postq̄ sciue runt venerunt ⁊ ꝯtradixerunt:⁊ coram recto re protestati fuerint:nō sunt interdicti. Plus eni valet expresse ꝯtradicere q̄ nō cōsentire. ex̄ de homi.petr⁹.⁊ de simonia intelleximus. Alijs autē videtur contrariū ꝑpter rōnes po sitas supra in qōne illa.s.quid si in ciuitate
Quid de cruce signatis ꝯtra hereticos qui ha bent ex priuilegio ꝙ tempore interdicti i ter ra interdicta possunt admitti ad diuina: Nū quid si non ꝯtradicūt ptāti ⁊ ꝯsiliarijs sup fa cto statutoꝝ habebūt illi⁹ beneficiū ꝑuilegij: R⁹.Ad hoc fert̄ Jo.de deo dixisse ꝙ tales qui ꝯtradicere possunt ⁊ nō ꝯtradicūt ꝯsentire vi dent̄.q̄ error cui nō resistit̄ approbat̄.di.83⁹. error.Et iō nec ad diuina nec ad sepulturam ecclesiasticā debēt admitti.q̄ priuilegium me ret̄ amittere qui ꝑmissa sibi abutit̄ ptāte.ii.q 3.priuilegiū.Si tamē de taciturnitate postea doleāt ⁊ ꝯtradicāt:reuiuiscit eoꝝ priuilegium per decretalē.ex̄.de sen.ex.duobus.a sano ei⁹ itellectu. Ad hoc nō ꝙ qñ ꝯcedit̄ alicui sin gulari ꝑsone vt comiti epo.⁊ hi⁹.vt tpe iter dicti possit celebrare vel audire diuina:famili ares eius domestici ad audiendū cū eo ⁊ cele brandū sibi diuinū officiū licite admittuntur dūmodo nō sint ob istam cām in fraudem as sumpti:ut patet li.6.de.v̄.sig.c.vl. Sec⁹ aūt ē de familiaribus alicui⁹ cōuent⁹ siue collegij il li⁹ ex̄.li.6.đ priuil.licet.Illi.n.nō debēt admit ti nisi sint priuilegiati. Rō hui⁹ diuersitatis ē q̄ in primo cāu priuile.aliqđ esse inutile possꝫ qđ esse nō debet:ex̄ de priuile.in his.In 2⁹ au tē cāu ꝯueniēti⁹ pōt per se sine familiarib⁹ ce lebrare diuina.⁊ iō priuilegiū ē restringenduꝫ ex̄.e.vt priuilegijs.ad fi. Sed quid si in cō uentu sunt tm̄ tres ⁊ duo infirmi: Nunqd 3⁹ celebrare posset cū familiari:R⁹ Hosti.nōt.e ti.c.ꝙ nōnullis.ꝙ sic.ne priuilegiū inutile eēt ad instar eius qđ de ꝑsona dicit̄ singulari i.c. licet.Hec Jo.an.Intellige tm̄.ꝙ hoc nō cōce dit̄ illis familiaribus qui dederūt aliquo mō cām īterdicto:vt in.c.licet.§.vl. Interdictū aūt persone speciale siue particulare qđ pro prie dicitur suspensio:est quādo interdicit̄ si ue suspenditur aliqua determinata persona vna vel plures. Quid si interdicatur fami lia alicuius magni: Nunquid clerici de fami lia eius erunt īterdicti: Rñdet Rob:ꝙ sic nisi specialiter excipiant̄. Sciendū aūt ꝙ sicut dicitur:ex̄ de cle.ex.si celebrat.in gl.c.duplex est suspensio. Una quā hō incurrit a canone

ex pticipatione cũ excõicato. Et hec excludit a sacris ecclesie: & dicit excõicatio minor de q̃ habitũ ẽ supra ti.i.ar.z.& ti.9.ar.z.q.vl. Alia est quã incurrit homo aliter q̃ per pticipatione. Et hec qñq; ẽ a canone. qñq; a iudice .vt dicet infra. Scdm aũt istũ z^m modũ suspensionis est aliquis qñq; suspensus quo ad se tm̃ & non quo ad alios: ut quilibet in mortali cõstitutus. Talis.n.tenet abstinere a celebratione misse non per sniam canonis vel iudicis s; p simplicẽ prohibitionẽ iuris sine snia. Si tamen celebraret nõ teneret eũ vitare subditus eius: vel quis alius etiã si peccatũ eius sciret ex quo occultũ esset: vt p; di.6. testamẽtũ. & ex̃ de coha.cle. quesitũ. Quãdoq; est suspensus quo ad se & quo ad alios. ut qñ est suspensus ab officio per sniam canonis vel hominis Talis.n.tenet ab officio abstinere. Et q̃ scit hoc tenetur eum quo ad executionẽ officij sibi interdicti vitare. Si tamẽ occulte sit suspẽsus p sniam canonis: si nõ posset sine scandalo vitare nõ tenet: vt di.3z. nullus. & extra de coha.cle. vr̃a. &.c. quesitũ.in fi. Qñq; ẽ suspensus quo ad alios & nõ quo ad se: ut presbyter pegrinus cui pmittit celebrare secrete nõ corã populo manifeste. quia nõ est certũ de eius ordinatione: vt ex̃ de cle.pe.c.vl. Et hec distinctio habet in.c.quesitũ.in glo. Itẽ per sniam canonis vel hominis suspenditur quis qñq; ab officio Qñq; a beneficio. Qñq; ab vtroq; ex̃ de pur.ca.inter. & de offi.or.qñ in fi. Qñq; ab executione ordinis. Qñq; a collatione ordinis. Qñq; ab ingressu ecclesie: vt patebit infra vbi dicet quis suspendere põt. Qñ aũt interdicunt aliqua specialia nihilominus exercere põt alia nõ interdicta: extra de cor. vici. significauit. Itẽ quicunq; ẽ suspensus ab ordine subdiacon: j intelligit esse suspẽsus a diaconio & a presbyterio. sed nõ ecõuerso: ar .in. c.significauit. & de cle. debili presentiu;. Et suspensus a sacerdotalib^9: est suspensus ab episcopalibus. & non econuerso. Ergo & suspensus a collatione simpliciter intelligitur suspẽsus a collatione cuiuslibet ordinis. Suspẽsus tñ a collatione ordinis diaconij vl' pſbyterij ñ videtur suspensus a collatione alioꝝ ordinũ inferiorũ: vt innuitur ex̃ de tẽp.or. dilect^9 filius.in fi.&.c. lr̃as. ad fi. Unde & suspensus ab officio suspensus est ab epalibus. Unde non potest ordinare nec cõsecrare. Qd si facit ẽ irregularis. fm Hosti q; ut dictum est. qui ẽ suspensus ab officio iferiori suspensus videtur a superiori. Itẽ cui interdicit ingressus ecclesie: interdicitur officium intra ecclesiam: & nõ econuerso. g̃ suspensus ab officio põt intrare ecclesiam suam & iteresse diuinis. dũmodo non officiet. Secus est si sit simpliciter suspẽsus a diuinis. q; tunc non posset officiare nec cum alijs audire: ar. in capitulis supradictis. Hec Hosti. Et conueniunt cũ eo Gof. Ray. & Rob. Itẽ cui interdicitur ecclesia: interdcã intelliguntur ei ecclesiastica sacra. 33.q.z. latorẽ fin Jo. Sed nũquid suspensus ab officio suspensus ẽ eoipo a beneficio? Respõdet Ber. extra de cle.ex. latores. in glo. & dicit q; sic. q; beneficiũ confert propter officiũ: & vbi vnum propter alterũ vtrobiq; tm̃ vnũ. di.8i. eos. Hosti. autẽ sic distinguit. s. q; suspẽsus ab officio aut est suspensus ex graui cã. Et tunc nihil recipit de prouentibus: ex̃ de pur.ca .inter. &.z.q.4. super cã. Aut ex leui cã. Et tunc aut diu pstitit ɔtumax: & tunc etiã ẽ priuand^9 beneficiis. extra d eta .bone. Aut nõ diu. & tũc non videt q; ei beneficia sint subtrahenda: q; hoc fieri non debet nisi ex magna cã. i6.q.vl, iuentũ. Sit autẽ hec suspensio aliqñ ex leui cã: vt propter scandalũ pape vel infamiã solam. z.q.5.§. presbyter. Et hoc intellige de beneficijs que quis sepata & certa percipit. Quotidiana.n. nõ pcipit: nisi q̃ seruiciũ facit. Sic intellige illud. ex̃ de preben. licet.&.c. cũ fm apostolũ. & extra de cle. ɔiug. qd a te. &.c. diuersis. Uel illud intelligit quãdo beneficiat^9 perpetuũ habet impedimẽtũ. alias snia interdicti vel suspensionis lata quo ad officiu; extendi non debet ad beneficium nec ecõuerso de pe. di.i. pene. nisi aliud in snia exprimat. extra de solu.c.z.in fi. Hec Host. Inno. vero extra de eta. cũ bone. distinguit sic. s. q; qñ quis simpliciter suspendit. aut hoc fit cũ cãe cognitione aut sine. Si cũ cãe cognitione sententiando diffinitiue: quãdo est actum de crimine: tunc statim eius bñficia ɔferri pñt alij. q; p sniam ẽ dãnatus. Si aũt sine cãe cognitione. q; forte nõ ẽ adhuc actũ. vel etiã p sniam interlocutoriã ẽ suspensus. s. propter ɔtumaciã. tũc nõ intelligitur suspensus esse perpetuo nec pdit beneficia nisi sit negligens absolutionẽ petere. qd ex hoc presumitur: q; diu stetit in suspẽsione. Utrũ suspensus a beneficio suo per eũm suũ posset acquirere beneficiu;? Rñdet Ber. extra de cle. ex. latores. in glo. dicens. q; sic. q; non intelligit illum suspẽdisse nisi quo ad se nisi feratur snia specialiter vt remoueatur ab officio. Tunc.n. beneficium est sequela. & tũc remouetur ab illo: ar. di.8i. eos .& extra de cle.ex. derici autem. nisi specialiter ei cõseruaretur. di.5o. studeat.&.c. Accedens. Quid si dicat suspendo te ab officio & bñficio s;^9 Ber. extra d cleri. ex. illud credit. q; debet

abstinere ab vtroqꝫ saltem propter dubium. Nunquid suspensus ab vno epo suspẽsus habet̃ quātū ad alios epos? Rñ. ꝙ sic si suspensus sit ab officio. quia snīa illiꝰ ius facit quātum ad oēs. 19. q. 2. due sunt. 2. 7. q. i. si qs presbyter. Talis eni nihil debet tractare de officio ecclesie. alias dꝫ deponi. Et in hoc equipatur excōicato. ex̃ de cleri. ex. c. 2. 2. 3. Sed si sit suspensus a būficio beneficiū alibi pōt habere vt patet. 18. di. placuit. Nunquid suspẽsus ꝑ annum si sit annus bisextilis celebrare pōt die vltima? Rūdet Ber. ex̃ d v. sig. quesiuit. ꝙ sic. qꝛ cū sit pena nō debet ampliari. sed potiꝰ restringi. de pe. di. i. ꝑne.

Equitur videre de 2° arti. s. propter quā cām interdicti snīa ferat. Circa qd sciendū: ꝙ interdictū generale fert̃ qñqꝫ propter delictū dñi vel rectoris: ex̃ d offi. dele. sane. 2. in tex. 2 glo. fi. Quādoqꝫ ꝓpt̃ delictum ciuium. li. 6. de sen. ex. si sentētia. Interdictū aūt speciale siue ꝑticulare alicuiꝰ determinate ecclesie in aliqua ciuitate fert̃ propter delictū clericoꝝ vel parochianoꝝ eiꝰ. Et hoc interdictū nihil aliud ē q̃ prohibitio ne in ea celebrentur diuina in penā eoꝝ. Interdictū vero speciale persone fert̃ quandoqꝫ ꝓpter delictū domini vel patrisfamilias in familiā. Aliquādo propter delictū alicuius i eiꝰ ꝑsonā. De quo patebunt infra exempla multa qñ dicet̃ de suspensis a iure. Pōt etiā quis interdici vel suspendi ab officio 2 beneficio ꝓpter cōtumaciā: extra de dolo 2 ɔtu. veritatis in glo Ber. Sed 2 dici pōt: ꝙ sicut nullus debet excōicari nisi cōtumax fuerit: vt habitū ē s. ita etiā nullus debet interdici vel suspendi. nisi ɔtumacia precedente i eo qui iterdicitur vel in eo occasione cuius interdicit̃. Unde extra de appella. reprehensibilis dicit̃: ꝙ snīa suspensionis ferri nō debet nisi canonica admonitione premissa: nisi forte sit talis culpa que suspensionē inducat ex suo genere. Sed nec sententia interdicti vel suspensionis que infligit̃ a iure ē sine cōtumacia. Qui eni venit cōtra ius ɔtumax dici pōt. 2 etiā furiosus extra de tēp. or. vel nō ē compos. Est aūt multiplex cōtumacia. De quo require supra ti. 7. Hoc autē qd dictū ē. s. ꝙ nullus debet interdici vel suspendi nisi cōtumax. nō credit Inno. qꝛ inuenit̃ ferri snīa suspensionis cōtra delinquentem etiā nō cōtumacē. 5. q. 4. in loco. Datur etiā hiꝰ snīa quādoqꝫ ut pena. Unde posset imponi etiā penitenti 2 correcto. Secus vero est de snīa excōicationis que nō ē pure pena. sed etiā medicina. 2. q. i. multi. Hec Inno. extra de exces. prela. c. i. Utrū aūt monitio precedere debeat vide. i. ar. 8. s. qūo snīa interdicti vl' suspensionis debet ferri.

Equit̃ videre de 3° ar. s. qd negatur 2 quid cōcedit̃ i generali interdicto.

Sciendū igit̃: ꝙ denegat̃ eucharistia preter q̃ decedentibus vere penitentibus. Et vnctio extrema: extra de pe. 2 re. qd in te. 2 de sen. ex. permittimꝰ. Et ꝓmotio laicoꝝ ad ordines. ut dicit Inno. extra de spon. nō est nobis Et sepultura ecclesiastica ꝑter q̃ clericis qui seruauerūt interdictū: quibus cōcedit̃ vt possint in cimiterio ecclesie sine pulsatione campanaꝝ cessante omni solēnitate cū silentio sepeliri: ut in. c. qd in te. Habēt etiā aliqui religiosi priuilegiū ut fratribus suis nō excōicatis vel interdictis nominatim prebeatur ecclesiastica sepultura. Qd intelligi debet de illis cōfratribus qui licet in seculo remanētes eoꝝ ordini sunt oblati mutato habitu seculari. vel etiā qui inter viuos bona sua dederunt eis retento tm̄ vsufructu i vita sua: qui tamē nō debēt sepeliri in ecclesijs interdictis: licet in alijs libere possint eligere sepeliri: extra de priui. vt priuilegia. §. i. Alias aūt licet dent annuatim denarios duos vel tres vel plures nō maius priuilegiū in hoc q̃ ceteri homines cōsequent̃: vt dicit̃ ibidē. 2. c. cū 2 plantare. §. de fratribus. Nota ꝙ super hoc qd dictū est. s. mutato habitu seculari. dicunt Hosti. Inno. 2 Ber. ꝙ sufficit: ꝙ hiꝰ habitus distinguat illos ab habitu seculari: nec oportet ꝙ assumāt habitū illoꝝ religiosoꝝ. Uel ꝺm Inn. 2 Ho. possunt habitū assumere sine professione. Et si ɔtrahāt matrimoniū tenet: ar. ex̃. eo. q̄ clerici cōsuluit. 2. c. veniēs. Et tñ qui mutant habitū censent̃ ꝑsone ecclesiastice large. 2 intelligunt̃ priuilegiate. Et hoc etiā dicit Ber. super hoc ꝙ dicit: vel etiā qui bona sua 2c. Dic etiā Inn. ꝙ oportet ꝙ oīa bona sua dent. alij dicūt ꝙ sufficit si dent maiorē partem. Host. vero recitat vtranqꝫ opinionem Item dicūt Inno. 2 Hosti. extra de exces. prela. tanta. ꝙ quidā dicunt ꝙ licet in terra interdicta clerici possunt sepeliri: tamē in ecclesia interdicta nulli possunt sepeliri nec clerici nec priuilegiati. Itē homines interdicti q̃diu sunt interdicti nō debēt sepeliri nec in loco interdicto nec in nō interdicto cimiterio: extra de pe. et re. qd in te. tamē post interdicti solutionem erunt in cimiterio sepeliendi: extra d sen. ex. cum illoꝝ. Itē ꝺꝫ Guil. durā. si quis iterdictū solēniter 2 in cimiterio sepelierit irregularis erit. Sed nūquid clerici dare possūt crucē 2 aquam benedictam 2 incensum laicis qui de facto sepeliūt mortuos i cimiterijs. Rūdꝫ

Jo. de deo vt dicit q nõ. imo peccãt nõ tm̃ in hoc cõsentiendo sed etiã laicos ĩ errore ponẽdo. q latũ pandit aditũ iniquitatis qui consentit puersis. di. 16. c. 2. 7. 3. Nunquid clerici possunt cãpanas p mortuis vel pro horis pulsare: 7 pulsari facere vel pmittere: Rñdet Jo. de deo vt dicitur q nõ. Si tamẽ laici hoc faciãt nõ tenent: dũmodo eis nõ cõsentiant. Nunquid tpe interdicti aliquis ĩ piculo mortis penitentiã accipiens 7 iurans stare mandatis ecclesie: debet admitti ad ecclesiasticaz sepulturã: R° q nõ q hoc ẽ expresse otra ius extra de pe. 7 re. qd in te. §. licet. Ab hi° tamẽ interdictis post pnĩam licet mortuaria recipere: q 7 pro eis est orandũ. .i. q. 3. quicunq. Sed si penitentiã nõ accepint non debet p eis orari. nec debent mortuaria recipi. di. 88. c. fi. Hec Jnno. in. c. vt priuilegia. Et intellige qñ nec signa cõtritionis in eis apparuerit. Al's secus est. Unde idem Jnno. dicit ibidem q cum locus est interdictus si in morientib° signa cõtritionis apparuerint. post interdictũ solutũ erunt in cimiterio sepeliendi: ex̃ de se. ex. cũ illorum. Denegatur etiã tpe interdicti diuinum officium: vt in. c. qd in te. Sed quid de benedictione pere 7 baculi pegrinorum: Hec videt cõcessa cũ nõ inueniat phibita f3 rod. Concedit tamen epis 7 plerisq religiosis dũ ipi non sint specialiter interdicti: nec causaz dederint interdicto: vt excõicatis 7 iterdictis exclusis nõ pulsatis cãpanis possint quãdoq diuina celebrare: 7 hoc voce ita demissa q videant potius legere q̃ cãtare. i. legere. 7 non cantare. fm Hosti. 7 voce ita demissa q non possint exterius audiri: extra de priuile. q nõnull. Per qd patet fm gl Ber. 7 Hosti. ibidẽ q nõ licet iterdictis 7 multomagis nec excõicatis audire extra ecclesiam diuina officia q̃ dicunt in ecclesia. Qui vero dicunt in domo vel in via non prohibentur audire fm q̃sdaz vt dicit Rod. Dicit etiam idem. s. Rod. q talib° nõ ẽ pax portanda vel hostiũ aperiendu3 vel fenestra ad videndũ eucharistiã qñ eleuatur. vel ad offerendũ post euangeliũ. Nõ etiã fm eundẽ q interdicti possunt ĩ ecclesia oratione priuata orare etiã si ecclesia sit interdicta: q hoc nõ inuenit alicui prohibitũ ĩ iure nisi sit excõicatus maiori excõicatione: vel interdictus ab ingressu ecclesie. Nota etiam fm Ber. in. c. nõnullis. q canonici poterunt ĩteresse misse cũ epo nõ ut celebrẽt principaliter cũ eo more solito ne rigor vilescat: sed vt audiãt missam: ex̃ de priuil. vt priuilegia. Cõ simili modo cõcedit clericis in ecclesijs conuentualibus tam secularib° q̃ regularib° q possint bini 7 bini 7 tres simul dicere canonicas horas: vt in. c. qd ĩ te. Et ecclesie ministri semel ĩ hebdomoda possunt dicere missaz cã ɔficiendi corpus xpi: qd vere penitentib° decedentibus nõ negat: ex̃ de sen. ex. permittimus Nota etiã fm Jnno. 7 Hosti. ex̃ de priuile. qd nõnullis. q noĩati3 interdicti proprie loquẽdo. s. qui noĩe proprio vel circũlocutione sufficienti exprimunt: 7 qui cãm interdicto dederunt: vel circa hoc dolũ aliquẽ ɔmiserũt semp sunt a diuinis excludendi: Nec ad eos extenduntur cõia priuilegia de diuinis audiendis vel celebrandis. Unde fm Hosti. ibidẽ si aliqui ponũt vel poni pcurãt interdictum: vt postea ipi soli celebrent 7 oblationes recipiant 7 alie ecclesie defraudent: tales occasione priuilegij sui nõ poterũt celebrare. Nota etiã q illud qd dictũ ẽ supra. s. q epi possunt qñq 7c. exponit fm Ber. 7 Hosti. ibidem qñq. i. qñcũq. s. semel in die. Et dicit ibidẽ Hosti. q tunc epi nõ pñt tm̃ celebrare: sed etiam celebrari facere. q eps nõ semp est paratus. 7 indecens est valde q eps diẽ transeat sine missa: ar. ex̃ de cele. mis volentes. Et hec nũc sũt expressa. li. 6. de priuile. qm̃. Et addit ibidem q hoc eis permittitur vbicũq sine transgressione interdicti. Et hoc dicit fm Jo. an. q licet celebrare possint in loco interdicto: nõ tamen alta voce 7 interdictis admissis. Conceditur etia3 hospitalarijs 7 tẽplarijs iure antiquo: q ecclesie interdicte in aduentu eoru3 7 alior similium priuilegium habentiũ aperiantur semel ĩ anno: ut exclusis excõicatis ibi celebrent diuina: ex̃ de priuile. cũ 7 plantare. §. q si templa. Qd fm Hosti. sic intelligi deb3 s. q si plures ecclesie sunt ĩ eadem terra apiat tm̃ vna: vt. e. li. ut priuilegia. § illud. Et possũt ibi die illa dici plures misse p clericos illi° ecclesie vel p alios. Debet etiã sic intelligi: q tm̃ vni hospitalario vel tẽplario semel in anno aperiat. 7 non pluribus venientib° fm Gof. Qd intellige fm Hosti. quo ad priuilegiũ cõmune. Porro si aliqua domus ipor eẽt priuilegiata specialiter in aliqua puincia vel dioc. idẽ eẽt. s. q vno veniẽte admisso priuilegiũ anno illo locũ ampli° nõ haberet. Sed 7 si plures dom° in eadẽ puincia indulgentiã speciaĺe haberent: licent eiusdem ordinis essent: videtur quelibet admittenda quo ad vnaz personam. Et sic intelligi potest illud extra de sepul. in nostra. §. i. in principio. Admittet autem de domo priuilegiata qui primo venerit Q si duo de eadem domo simul concurrant 7 idem procuratorium habeant ambo simul admittentur. Alias vnus sin. altero nõ deb3

admitti:extra de offi.le.causam .nisi aliud in procuratorio diceretur :vt patet ibidem.c.i. Si vero habeant diuersa procuratoria videt posterior admittendus:extra de procur.c.pe nulti.§ φ si frater.Hec Hostiē. Sed quid si per centum annos nullus hospitalarius ad istam ecclesiam venisset que sepe fuit interdicta? Nunquid ɔtra eos preceptū erit? Rñdet Ber.extra de priuile.vt priuilegia in glo.5.in fi.φ non:quia non nocet alijs. Sed nunquid episcopus possit dare priuilegiū celebrādi i ecclesia ab eo iterdicta? Respōdet Ber. extra de appella.ad hec qm̄.in fi.prime glo.φ non.quia hoc pertinet tātum ad papā.Inn. vero dicit φ licet locus sit interdictus: potest tamen celebrari:⁊ de licentia iuris:extra de p̄uile.vt priuilegia.⁊ de licentia hominis extra de appella.dilectis.quia nihil aliud est interdicere ecclesiam q̄ interdicere celebrantes in ea :a qua sententia potest episcopus quos vult excipere. Sed si persona sit iterdicta vl̄ suspensa non potest celebrare de alicuius licētia nec potest interdictum suspendi i persona suspensa:nisi p delicto alterius sit suspensa.

Nunc autem in nouo iure precipitur.li.6. de sen.excom.alma.φ misse ⁊ alia diuina officia sub pena quotidianarum distributionū celebrentur sicut prius in ecclesijs ⁊ monasterijs plane:ianuis clausis:nō pulsatis cāpanis: exclusis excommunicatis ⁊ interdictis Tamen in natali domini.i pascate.penthecostes ⁊ assumptione virginis gloriose.pulsatis campanis.ianuis apertis.alta voce diuina officia celebrentur:exclusis excōmunicatis.admissis qui voluerint interdictis.Ita φ hi propter quoꝝ excessum ē latū interdictum: altari nō appropinquēt.Et fm Jo.an.celebrari pōt in vigilia festi ad vespas.q: tūc quo ad officium incipit dies:ex̄ de ferijs.c.2.Et pōt cōtinuari vsq ad scdas vespas festi inclusiue.⁊ nō vltra fm formā istā.Cetera vero q̄ circa iterdictū quo ad officiū antea statuta fuerūt remanēt in robore suo:reuocatis oibus p̄uilegijs ɔtrarijs:vt dicit ibidē.Vñ fm Joh.an.priuilegia ɔcessa aliquib⁹ religiosis vt celebrare possint in festis aliquibus certis.⁊ silia.⁊ etiā puilegium tēplarioꝝ.⁊ hospitalarioꝝ de quo extra d̄ priuile.vt priuilegia.sunt reuocata :⁊ respicit dicta cōstō priuilegia preterita non futura.

Quid si aliqui sunt priuilegiati φ tpe interdicti celebrare possint in suis festis: Nūqd alij celebrare p̄nt in eoꝝ ecclesijs.Rñdet Inno.⁊ Hosti.ex̄ de priuile.vt priuilegia.φ non. si sit eis priuilegiū personalit̄ datū.puta cōcedim⁹ vobis φ possitis celebrare. Possunt autē si nō sit psonaliter datū.puta ɔcedimus:vt in vris ecclesijs celebretur. Cōcedit̄ etiā tpe interdicti generalis iure antiquo baptismus paruuloꝝ:penitētia moriētiū:⁊ pegrinoꝝ qui cāꝫ nō dederūt interdicto chrismatio ī fronte:et p̄dicatio etiā in ecclesia:ex̄ de spō.nō ē vobis Et de pe.⁊ re.qd̄ i te.⁊ de sen.ex.rn̄so. ɔfectio chrismatis li.6.de sen.ex.qm̄.Et fm Rod.cōcedit̄ chrismatio tm̄ puuloꝝ.Sꝫ Hosti.videt̄ dicere.s̄.in.c.rn̄so.φ etiā adultoꝝ.Tenet etiam mr̄imoniū tpe interdicti ɔtractū:cū teneat mr̄imoniū etiā ab excōicato cōtractū excōmunicatione maiori:ex̄ de eo qui duxit.significasti.Credit aūt Hosti.ex̄ de spon.nō ē vobis.φ solēnitas suspendat̄:ex̄ de ferijs.capellanus.Et in sum.ti.de clā.despon.§.i.dicit:φ nō debet fieri benedictio nuptialis.Jure autē nouo cōcedit̄ expresse etiā baptismus adultorum:ut in.c.qm̄.pnia sanoꝝ:exceptis excōicatis quibus nō dabit̄ pnia nisi in articulo mortis:⁊ exceptis illis q̄ dederunt cām interdicto nisi satisfaciāt vel put possunt caueant.li.6.de sen.ex.alma.§.q: vero.⁊.§.i.illis etiā.Interdicto autē speciali qñ interdicunt̄ plures certe persone vel familia alicuius: ip̄is interdictis eadē negant̄ ⁊ cōcedunt̄ que negant̄ ⁊ ɔcedūtur in interdicto generali cōibus personis.nisi aliud in snia exprimat̄. Qñ vero interdicit̄ vna certa ecclesia:durāte illo interdicto: nō debent in ea celebrari diuina officia: nisi prout permittitur a iure vel nisi hoc fiat ex priuilegio speciali pape. Quādo vero alicui aliqd specialiter interdicitur qd̄ proprie est suspendi:prohibitus ab alijs non intelligitur: vt dictum est supra.

Equit̄ videre de 4° arti.s. de icōmodis alijs a predictis que proueniunt ex interdicto ⁊ suspēsione. Sciendū autē φ ciuitas interdicta honore priuat̄.vt.s ibi papa nō eligat̄:ex̄ de elec.vbi periculum.§. porro.Itē suspensus ab officio simpliciter nō pōt celebrare diuina:nec ministrare ecclesiastica sacra:ex̄ de cleri.ex.c.2. ⁊.c. postulastis. di.28.presbr̄m.Alia tñ officia p̄ter missaꝫ pōt nō officiando sed quasi priuata psona secrete dicere.ii.q.3.si q̄s episcopus.⁊.ex̄ d̄ pe.⁊ re.qd̄ i te.⁊ de cle.ex.illud dñs.i glo.e.Itē suspēsus vel iterdictus nō pōt eligere vel eligi. extra de consue.cū dilectus.nec postulari.ex̄ de postu.c.i.i tex.⁊ glo.penul.Et hoc ē veꝝ fm Hosti.d̄ suspenso ab hoīe vel canone ab officio ⁊ beneficio.vel ab officio tm̄.Idē ē de suspenso a p̄ticipatione tm̄. Vñ ligat⁹ excōicatione minori potest eligere licet nō debeat eligi: ex̄ de cleri. ex.si celebrat.Non et̄ pōt suspensus excōicare

nec interdicere: nec suspendere: extra de ex cess. pla. tanta. in glo. b. Nec dignitates aut bñficia cõferre: vt patet ibidē. & extra de exces. prela. q2 diuersitatem. Quidam tamen dicũt q episcopus suspensus cõferre põt beneficia Et dicũt q i. c. quia. suspensus erat ab officio & iurisdictione. & talis nõ põt cõferre. Sed cõ tra ē illud. 24. q. i. audiuimus. iõ dicunt alij q suspensus bñficia cõferre nõ potest: q2 sicut excõicatus intelligit a pticipatione sacrorũ & cõmunione fideliũ semotus: ex de sen. ex. si quē. sic & simpliciter suspensus itelligit ab officio & a iurisdictione remotus: ar. in. c. tanta Beneficium etiã cõferre & recipere posse cõpetit rõne ordinis. & est eius accessoriũ. i. q. 2. siquid obiecerit. & cui interdicit vnum & reliquum. di. Si. eos qui. Huius sñie fuit Inn. ex de consue. cum dilectus. & Hosti. & Ber. ibidē Et intellige hoc fm eos de suspenso ab hoie Secus est si est suspensus a canone ppter participationem cum excõmunicato. quia tal' põt eligere & alia que sunt iurisdictionis facere licet nõ possit eligi: vt extra de cle. ex. si celebrat Si vero suspensus sit a canone aliter q̃ ppter pticipationem fm glo. ibidem. c. eadem pena punitur. q2 suspensus ab homine. q2 i vtroq casu ē priuatus sacramentis & diuinis officijs extra de sen. & re. iu. cũ eterni. & de sen. ex. cum medicinalis. Item suspensus nõ potest beneficia nec lr̃as pro beneficijs ipetrare. ex de eta. cũ bone. in glo. b. Et interim sunt ei ecclesie beneficia deneganda: extra de appel. pastoral. Unde et postq̃ fuerit absolutus nõ licet ei retinere beneficiũ qd interim acquisiuit: vt in. c. cũ bone. in gl. c. Et si stet per annum & vltra suspensus suo beneficio est priuandus: ut dicitur in glo. d. Plura alia possent hic poni q̃ posita sunt supra vbi agit de interdicto persone specialiter.

Sequitur videre de .5. arti. s. qñ aliqs tenet interdictum generale seruare.

Circa qd sciendũ: q tunc tenet quãdo nouit sñiam interdicti solẽniter editã aut publice promulgatã aut publice obseruatã. extra de postu. ad hoc in btõ. §. q nec sufficit. & §. sed inde. qnimmo fm glo. ibidē. d. sufficere videtur: q per solã famã peruenerit ad eũ. extra de sen. ex. cum desideres. §. scde q̃stioni. Et si dubitet de eo q tm̃ per famã intellexit debet potius iterdictũ seruare q̃ postea ecclesiastica sacramenta tractare: extra de cle. ex. illud. Quid si sciam aliquē interdictũ per iudicē: sed sñiam nõdũ eē publicatã: Nunqd ego presbyter in diuinis officijs euz vitare tenebor: Credit Rod. q sic. Si autem tm̃ probabiliter: credo q2 audiui a fide dignis qui dicunt se audiuisse sñiam pferri sed nõ publicari. si teneor ecclesiam officiare non dimittã eã officiare: postq̃ eum monuero. q si sit interdictus exeat: dũ tamē nolit cõfiteri veritatē requisitus. quia non teneor sententias scire latas a iudice nisi illas que ita sunt solẽniter publicate q nõ licet eas ignorare. Quid si presbyter publice interdictum scienter recipiat ad diuina: Nunquid ceteri tenebunt exire de ecclesia: ne cum hu' interdicto cõmunicēt in diuinis. Credit Rod. q non tenētur exire: nec peccat audiendo secum diuina nisi pbyter solus qui recipit eũ nisi in hoc presbytero consentiant. aut eis placeat factũ ei'. Quid si in ecclesia alicuius parochie in qua sunt aliqui interdicti aliqui nõ: presbyter aliquis vellet celebrare: Nunquid tenetur dicere q exeant interdicti. aut si nulli exeãt moniti ab eo cum tamen sint ibi aliqui licet nõ cognoscat eos: Nunquid poterit ibi celebrare: R° fm Rod. Si talis presbyter non tenetur illam ecclesiam officiare: q̃diu scit vel probabilit credit esse ibi aliquos iterdictos: siue cognoscat eos siue non. non debet ibi celebrare ne veniat contra interdictum & sit eis occasio peccãdi dum se diuinis officijs ingerunt. Et si probabiliter credat: q laborent ex ignorantia: et q moniti exeant: debet eos monere in generali q exeant: & tunc ibi potest celebrare alias non. Si autem tenetur officiare ecclesiã illaz & sciat inter interdictos & non interdictos discernere. idem faciat in hoc casu quantuz ad vitandum interdictos in diuinis officijs qd dictum est supra de vitandis excõmunicatis Si autem nesciat discernere: melius ē cõmunicare eis quibus non debet cõmunio q̃ eis non cõicare quibus debetur cõmunio. s. i officio: ar. extra de sepul. sacris. Quid si iterdictũ sit latum occasione priuilegiatoz. Ipis nõ seruantibus interdictum: Nunquid licet alijs inde sumere exemplum: R° q nõ. q̃diu tamē interdictum sic latum violauerint: ne fletu rideant alioz: cõcedit alijs celebrare: ex de priuil. petistis. Nota fm Hosti. ibidē: q si ciuitas sit interdicta propter hospitalarios i. propter eorum excessum: tunc si ipi violēt interdictũ nihilomin' alij celebrare nõ pñt. Si autē sit interdicta p hospitalarijs. i. pro eorũ querela tunc si ipi non seruent interdictum non tenentur alij seruare.

Sequitur videre de. 6. arti. s. de pena violãtiũ interdictũ. Circa qd sciedũ q fm Inn extra de exces. pla. tanta. interdictum violat quis cum suũ officiũ exeqt

in missa.s.offerendo calicē.vt decos et hi⁹.vl' celebrando aliud officiū vel vesperas vel matutinas et hi⁹.ii.q.3.si quis eps.in fi.Nō autem quis fit irregularis vel suspensus ex hoc q intereſt officio et canit cū alijs ſi tamē celebrat vel aliquid facit tanq̄ in officio suo agens.cū hoc nusq̄ expressum inueniat. Et hoc satis i nuit.c.preallegatū. Dicit autē aliquis agere in suo officio.i.ordine.siue fit in ordine maiori siue minor si agat hoc qđ ei competit. Hec Inno. Scđm aūt Hosti.ibidē nō fit irregularis quis ex hoc q officio tm̄ intereſt. Hoc est verum de eo qui audit officiū diuinuz ex quadā simplici deuotione. Secus ē si ex cōteptu. vt q2 fac diuina celebrari:et auctoritatē p̄stat Et tunc fit irregularis:vt in.c.tanta. et extra de cle.ex.illud.§.fi.Et idē dicit Guil.durā.in spe.ti.de dispen. Item sciendum:q episcopus violans interdictum hominis ipso iure suspensus videtur in tantum q non potest excommunicare nec beneficia conferre.et qui ei obedierit omnibus beneficijs ecclesiasticis ē priuandus et ab officio et beneficio suspendendus:et ad sedem apostolicam mittendus pro meritis recepturus. Ad hec si necesse fuerit inuocabitur brachium seculare:ut extra de exces.prela.c.fi.Secus videtur si quis violet interdictum canonis:vt ex̄ de cle.ex.si celebrat

Item qui scienter celebrat in loco interdicto:nō prout a iure permittitur vel nisi al's sibi ex priuilegio ɔcedat.fit ex hoc irregularis. nec cum eo nisi p papā dispensat. Fit etiā ex h̄ ineligibilis ita q nō pōt eligere nec eligi. li.6. de sen.ex.is qui.Fit etiam impostulabilis. q2 violans interdictum nō pōt etiā postulari: ex̄ de postu.c.i.Secus ē si ignoranter:nisi eēt talis ignorantia q̄ non deberet excusare:vt dicit ibidē in glo.c.d.p.Itē talis ē etiā bñficijs ecclesiasticis spoliand⁹.Et si monach⁹ fit vl' monialis ē in artiori monasterio ad agendā penitentiam retrudend⁹:extra đ cle.ex.postulasti Celebrās tm̄ in loco nō interdicto p̄sonis interdictis nō ꝓpter hoc eēt irregularis. q2 hoc nō inuenit cautum in iure:et pene nō sūt ampliande. Celebrans vero in ecclesia sanguinis vel seminis effusione polluta q̄ ē a iure interdicta:vt ex̄ de cōse.ec.c.vl.non ē ꝓpter hoc suspensus vel irregularis licet alias grauit' peccet:vt patet li.6.de sen.ex.is qui.et ex̄ de p̄uil. tuar.in glo.in prin. Secus est si tal s ecclesia ab epo īterdiceret ne ibi celebraret̄:vt patet ibidē.Itē sepeliens publice et solēniter i cimiterio per hominē interdicto fit irregularis. fm Guil.durā.ar.extra de postu.pla.c.i. Itez oēs qui in locis interdictis qn̄q̄ diuina celebrare qūolibet cogunt seu ad eadem audienda excōicatos vel interdictos euocant:oēs etiam excōmunicati publice et interdicti qui in ip̄is ecclesijs noiatim a celebrantibus moniti vt exeant remanere presumunt incidūt excōicationem:a qua nō nisi per sedē apostolicaz possunt absolui:li.7.e.grauis.Itē fratres minores in suis ecclesijs tēpore interdicti recipientes ad diuina fratres đ penitētia eoipo sunt excōicati:nō obstante aliq̄ p̄uilegio nec nisi a papa vel locorū ep̄is possunt absolui:ut ibidē cū eo.Itē religiosi quicūq̄ interdictum generale qđ ab ecclesia cathedrali vel mr̄ice loci seruari sciūt seruare tenēt:cum moderamine tm̄ illius.c.alma. Et idē ē in cessatione a diuinis.Nō seruātes vero ip̄o facto sunt excōmunicati nō obstātib⁹ aliquibus priuilegijs eis ɔcessis ɔuētionib⁹ statutis et ɔsuetudinib⁹ quibuscūq̄ li.7.e.ex frequentib⁹.Itē qui defunctor corpa ī cimiterio tp̄e interdicti aut noiatim interdictos sepelierit ip̄o facto sunt excōicati.nec pñt absolui nisi prius ad arbitriū diocesani epi his quibus p p̄missa iniuria fuit irrogata satisfecerit ɔpetenter: nullo lo eis cōtra premissa cōcesso priuilegio suffragante.li.7.de sepul.eos.Itē si quis cleric⁹ degradatus vel ab officio suspēsus pro certo crimine attētauerit aliquid de officio sibi interdicto:et ab episcopo correctus nō destiterit oībus modis excōmunicetur.et si nec sic destiterit ad requisitionē ecclesie p p̄tātem secularē exilio dānet̄:ex̄ de cle.ex.si quis p̄sbyter. Itē quicūq̄ excōicatus vl' ab homie suspensus celebrat de iure debet officio et bñficio priuari. et etiā deponi:extra de cle.ex.clerici aūt.i tex.et glo.et.c.latores.et solus papa cum eo dispēsat li.6.de sen.et re iu.cum eterni.et de sen.ex.cum medicinalis. Nunquid idē ē de deposito.s q solus papa restituat eū:R̄° Hugo.di.q sic. qđ pbat̄.7.q.i.si quis presbr.Ber. vero i.c.clerici aūt in glo.c.distinguit.q si episcopus cuz alijs episcopis deponit eū tantū a sacerdotio potest eū in ordinibus inferioribus recipere et sic in alijs ordinibus:ar.i 5.q.8. qui admiserit.et.c.si quis presbyter. Si autē deponit euz ab omnib⁹ tūc solus papa restituit eū :nisi postea inueniret̄ q iniuste depositus fuisset . Sic intelligitur illud.ii.q.3.epi.Item cleric⁹ qui nō seruat interdictū loci ē suspensus ab officio et beneficio:extra de exces.p̄la. tāta. i tex.et glo. Itē suspensi a cōfessoribus suis ab officio ad tempus certū:si celebrant.ex hoc irregulares nō fiunt.cū hoc non fit expressum in iure:ar.li.6.de sen.ex.is qui respōso.i.fm Io. andre.Item suspensus ab ingressu ecclesie

si se ingerat:in ea diuinis:in suo agēs officio si cut prius fit irregularis. Et si ꝰ īterdicto du rāte decedat nō pōt in eccl'ia vel cimiterio nisi penituerit sepeliri.li.6.e.ti.is cui. Quid si se diuinis ex eccl'iaꝫ ingerat:ꝛ Rn̄det ibi Jo.an. ꝙ ex ꝰ nō erit irregular] vt si ab aere vel tecto rio vl' priuata domo vl' altari viatico celebꝛet vel forte celebꝛātibꝰ ꝯcelebꝛet. Jtē eps a pō tificalibꝰ suspēsus ꝭm hosti.nō fit irregularis si celebꝛet in pōtificalibꝰ:qꝛ nō sūt de sb̄a nec ꝰ inuenit expressū in iure:ar. de pe.di.i .pene. Et idē dicit Jnno.ex̄ de sen.ex.cū medicinal'. Fit aūt irregularis si cōsecret vel oꝛdinet. Jtē suspensus a sacramentoꝝ participatione ꝭm Hosti.ꝛ Jnno.super.c.cum medicinalis.non fit irregularis si celebꝛet.quia talia non sunt oꝛdinis. Nam ꝛ laici participant sacrament] Et idem dicūt de suspenso a collatione sacra mentoꝛum.quia etiam laici quandoqꝫ confe runt sacramētum:vt patet de baptismo. Se cus autem est de suspenso a diuinis vel officio vl' executōe officij vel celebꝛatione misse vel q̄ libet alio hiꝰ quod fit ꝓpꝛie actus oꝛdinis. qꝛ tunc est irregularis si hoc faciat contra iter dictum:ar. in.c.cum medicinalis .ꝛ extra de sen.ꝛ re iu.cum eterni . Hosti.etiam super.c. cum medicinalis.di.ꝙ suspensus a diuinis de quo fit ibi mentio qualitercunqꝫ officiet eccle siam:vel conferat sacramenta vt pꝛius:offici ando est irregularis. Quid si diaconus vel acolitus dicat epistolam sine apparatu: sicut ē alicubi consuetum:ꝛ Rꝰ ꝭm Jnno.super.c.tā ta. Si cōsuetudo sit in aliqua ecclesia ꝙ sine distinctione oꝛdinis quis legat epistolam vl' poꝛtet cereos vel aliquid aliud pertinens ad officium aliquod faciat:non erit irregularis qui illud officium facit. Ubi vero tantum per subdiaconum epistola solet legi:ibi fit irregu laris.quia.ii.q .3.siquis episcopus . Dam. ge neraliter dicitur .si quid de sacro ministerio cōtigerit. Sed hoc videtur intelligēdū de his que sunt certo oꝛdini deputata. Secus est de alijs:vt est responsoꝛia.antiphonas.lectōnes ꝛ hiꝰ canere. Et cōueniunt hosti.ibidem ꝛ Jo. duran.

Equit̄ videre de 7° arti°.s.a quo pōt interdicti ꝛ suspensionis sn̄ia ferri.

Circa qd̄ sciendū:ꝙ sicut supꝛadictū est de sn̄ia excōicationis:ita dd̄ est de sn̄ia int̄ dicti ꝛ suspēsionis :ꝙ quādoqꝫ fert̄ a iure qn̄ qꝫ a iudice. Et quidē qꝫ sn̄ia dicat̄ esse sn̄ia iu risꝛ que iudicis habitū est supꝛa ti.8.ar.4.ꝛ 5. Pꝛimo aūt dicendum est de illa que fert̄ a iure. Circa qd̄ pꝛimo sciēdū:ꝙ sunt plures canones in q̄bꝰ fert̄ interdicti sn̄ia gn̄alis :et plures sūt positi.s̄.ti.2°. Ponit̄.n.pꝛimꝰ i cāu 6°.2ꝰ in cāu.7.3ꝰ i cāu 4°.4ꝰ i cāu.42.5ꝰ i ca su 49.6ꝰ in cāu 55°.7ꝰ est ꝙ ciuitas in qua ce lebꝛatur electio papę:si ea q̄ pꝛecipiūtur serua ri in ip̄a electōe non seruētur diligēter:ꝛ sine fraude erit interdicta:extra de elec.vbi pericu lū.§.de his aūt.ꝛ ep̄atu ꝑuata:vt pꝫ ibidē. 8ꝰ nō est canon late sn̄ie sed ferēde.s.ꝙ terre eo rum q̄ nolūt eccl'iam iuuare ꝯ hereticos bona fide ꝭm posse suū debent interdici: ex̄ de here. ad abolendā.§.statuimus insuper. Sunt etiā plures canones in quibꝰ fert̄ sn̄ia suspēsionis Pꝛimus est de quo supꝛa ti.2° casu.53. 2ꝰ est ꝙ suspensus est ab ingressu ecclesie per men sem ꝓferens sn̄iam excōicatiōis:nisi pꝛemissa monitione canonica corā testibꝰ idoneis:ex̄ de sen.excō.sacro. 3ꝰ est:ꝙ suspensus est per mensem ab ingressu ecclesie ꝛ a diuinis offici is ferens sn̄iam excōicationis vel interdicti vel suspensionis non in scriptis. Jdem est si n̄ cōscribat cām sententie. Jdem est etiam si re quisitus non tradat infra mensem exemplū scripture. Et de his tribus li.6.e.cum medici nalis.in tex.ꝛ glo. 4ꝰ est ꝙ suspensus est ab ī gressu ecclesie is de quo.s̄.ti.xi.ar.i.q. Sꝫ nū quid cele. 5ꝰ quando episcopus:vt supꝛa su spēsus est ab ingressu ecclesie.ꝛ inferioꝛes ab officio ꝛ beneficio:qui ob pꝛocurationem rōe visitationis sibi debitam exigunt pecuniam vel munera ab ipso inuito . Uel etiam reci piunt a volente. vel etiam recipiunt pꝛocu rationem in victualibus occasione visitatio nis cum non visitauerunt. Tales inqꝫ suspen si sunt si infra mensem duplum eius quod re ceperant ecclesie a qua habuerant non resti tuerint. Suspensi sunt inqꝫ donec restituerīt vt.s̄. Nec pōt eis a dantibus remitti.li.6.de cē si.exigit. Possunt tamen diebus quibus per sonaliter visitāt pecuniam recipere pꝛo sūpti bus moderatis.e.ti.felicis. Nota ꝙ in pꝛo curationibus alijs q̄ ob visitationem debit] non habet locū hec pena qd̄ innuitur ibi rōne visitationis. Et ꝭm Jnn.hosti.ꝛ Guil.ꝛ Gar. ꝓ vectur] ꝛ ferraturis equoꝛum si indigeant visitatoꝛes pecuniam exigere possunt. Scd̄m etiam Gar.si tam modicū esculentum ꝛ pocu lentum recipiant ꝙ non est verisimile ꝙ ali quem moueat:vel donatoꝛ ex hoc paupérioꝛ fiat non habet locum hec pena. Nota etiaꝫ ꝙ familia visitatoꝛis tenetur de eo quod re cipit. Uisitatoꝛ etiam tenetur de facto eoꝛum ar.li.6.de elec.§.fi. Nota etiam:ꝙ suspensi pꝛedicti si interdicto durante moꝛiantur :in cimiterio non sepeliuntur . Et si interim

in ecclesia celebret in suo officio: vt pri⁹ irregulares fiūt: vt li.6.de sen.ex.is cui. Nec pōt ab alio q̄ a papa absolui: vt dr ibidē.z.c.cum medicinalis. Facta ēt restōne statim absoluti sūt a suspēsione: ar.ex̄ de spon.nō ē vobis. Et h innuit in lr̄a p̄dicti.c.exigit.ibi quo⁹. Hec de Jo.an. Nō insup: q cū dr in.d.c. exigit.i victualib⁹ zc̄.noīe victualiū fm Bar.cōtinet esus.pot⁹.vestis.stramēta .z alia q̄ necessaria sūt ad viuēdū .ff.d v̄.sig.v̄bo vict⁹ z hospitiū ff.de ali.le.l.legat. 6⁹ ē q suspēsi sūt ab igressu ecclie si sūt epi: vt.s.ceteri v̄o ab officio z beneficio. Quicūq₃ prelati aut ecclesiastice quecūq₃ psone seculares vel regulares: vacātib⁹ sibi subiectis aliquomodo dignitatibus personatibus.priorātib⁹ vel ecclesijs: morientib⁹ eo₄ rectoribus vel ministris bona in ipsis iuēta vel in tempore eorum vacationis obueniētia que i vtilitatē eorūdem debent expendi vl' futuris successoribus fideliter reseruari.s.per iconomū si est in ecclesia vel per eū qui custodiā habet fm Jo.an.quoquomō occupantes z manent suspensi.s.a quibuscunq₃ beneficijs fm Jo.an.z officio donec restituerint predicta nisi sibi cōpeterent spāli priuilegio vel consuetudine iam legitime prescripta vel alia rōnabili causa.li.6.de offi.ordi.presenti. Unde nō sufficit cautio fm Jo.an. Nota etiā q facta restitutione non erit necessaria alia absolutio. Quod innuit per hoc qd ibi dicit donec restōem fecerint d predict. Et h nōt ber. ex̄ de mr̄i.3c.3.inter.ec.de muliere.z in.c.presenti. Notat etiā Jo.an.hoc idē. Nōt etiā q si sic suspēsi in ecclesia celebrent irregulares essent.li.6.de sen.ex.is cui .Secus est si extra ecclesiā. Sciendū etiā: q cū dicit in.c.pn̄ti. si autem alicui de iure spāli cōpetant bona sua predicta: hoc intelligitur tantū de illis bonis que ex ipsis reperta fuerint supresse: solutis debitis siqua sunt.z reseruatis his que fuerit necessaria pro seruitorib⁹ z ministris ac oneribus incumbentib⁹ vsq₃ ad redditos nouos congrue supportandis: vt in.d.c. presenti.

Omnibus dicit.s.fabrice hospitalitatis receptionis legatorum z nunciorum sedis apostolice z reliquis. Simile extra de preben. de monachis. Hec Jo.an. 7⁹ est q suspensus ē ab officio z quibuscunq₃ beneficijs quicunq₃ decedente prelato alicuius ecclesie cathedralis vel regularis ac collegiate bona ab eo dimissa vel vacationis tempore obuenientia occupat que in vtilitatem eiusdem ecclesie debent expendi vel eius successori fideliter reseruari. Suspensus est inquam donec plene restituerit quicquid habuit de predictis nō obstantibus priuilegijs.cōsuetudinibus. statutis.quacunq₃ firmitate vallat.li.6.de elec.q₂ sepe. Et videbitur q de fructibus eius ecclesie officietur.li.6.de elec.cum ex eo.§.porro. Restituente autē ipso erit ipso iure sine alia sententia restitutus: vt dicit Jo.di.Si.siqui. Quod etiā innuitur cū dicit in.c.q₂ sepe. donec zc̄.z fm Jo.an.hec non habet locum i his que obueniunt rōe iurisdictionis: in quo capitulū succedit puta ex cōdēnatione vel sigillo z hi⁹. Nunc aūt est expressum in. 7.de elec. statutum hoc habere locum in omni emolumento quod prouenit ex iurisdictōne z sigillo curie ecclesiastice: vel secularis aut al's vndecūq₃.qd ad prelatos ecclesijs non vacantibus pertineret: consuetudine qualibet cōtraria non obstāte: ita tn̄ q in his z similibus rōnabiles deducantur expense. Hoc tamē non extenditur ad singulares personas ad quas rōe dignitatū quas obtinent iurisdictio cum eius emolumento deuoluitur sede vacante d consuetudine priuilegio vel iure alio spāli: vt patet ibidē. Nota etiā fm Jo.an.quod illud c.q₂ sepe.intelligitur de vacatione ecclesie q̄tum ad principalē prelatum.per cuius mortē ecclesie viduate dicuntur: extra de elec.ne.p defectu. Et habet locū iste casus. 7⁹ tn̄ de ecclesijs collegiatis: precedens vero de ecclesijs alijs. Nec extenditur ad extraneos z qui nō sūt de collegio: vt patet in.c.q₂ sepe. 8⁹ est q suspensus est ab officio per vnum annum conseruator qui se scienter intromiserit de alijs q̄ de manifestis iniurijs z violentijs seu ad alia que iudicialem indaginē exigunt suā extendit potestatem.li.6.de offi.dele.hac constitutione.§.vt autem. 9⁹ est q sunt suspensi ab officio prelati.de quibus.s.ti.z.casu.57. 10⁹ est q suspensi sunt a participatione beneficiorum clerici de quibus ibidem. 11⁹ est q suspēsus est per annum ab officio iudex ecclesie ordinari⁹ vel delegatus cōtra iusticiā z cōscientiā in grauamen partis alterius in iudicio q̄c q̄ faciens p gratiā vel per sordes. Et si sic suspensus se diuinis ingerit irregularitatem incurrit: a qua papa tantum absoluit.li.6.de sēten.z re iudi.cum eterni.§.siquis autem. Et dicit ber.q hec pena non habet locum in arbitro. Quod est ve₄ fm Jo.an.si sit arbiter cōpromissarius. Sec⁹ ē si succedat in locū ordinarij vel dele.extra de offi.dele.c.vno delegato₄. Et eadē rōe nec in auditore.e.ti.questionum.§.i.z.§.nullum. Sed nunquid talis erit suspēsus etiam a beneficio? Dic hosti.q nō: q₂ ē pena: s₃ Jo.dicit 3riū.di.32.preter hoc Et nota q iudicium dr fieri p sordes quando

iudex corrupt⁹ ē pce vel pcio amore vel odio.
12⁹ est: ꝙ suspēsus ē ab officio cleric⁹ ꝯcubinari⁹ notori⁹: de quo. s̄. li. 6. ti. 10. q. sed quā penā. 13⁹ ē ꝙ suspēsus ē ab administratōe spūaliū q̄ grauat ecclesiā sibi ꝯmissā pro debitis alienis: aut lr̄as siue sigillū ꝯcedit quib⁹ possint ecclesie obligari. Insup ecclesiā reddere dꝫ indēnē si in aliquo ē grauata nec etiā vnq̄ꝫ restituetur. sed nec eccl̄ia talis: debita soluē tenet: ex̄ de reb⁹ ec. nō ali. siq̄s presbyteroꝝ. ⁊ de solu. si quorūdā. in tex. ⁊ glo. c. Ligat aūt hec pena suspēsionis s̄m Jo. ī glo. ibidē tm̄ inferiores episcopis: vt li. 6. de sen. ex. q2 periculosū. Pōt tn̄ hec snīa p epm̄ ꝓpriū relaxari. q2 papa hoc nō retinet sibi: ex̄ de sen. ex. nup. Sꝫ nō dꝫ hoc facere nisi pus indēnitati ꝯsulat̄ ecclesie: ex̄ de ver. sig. cū olim. Et si talis suspēsus ingerat se diuinis erit irregularis: vt dicit Hosti. ibideꝫ in glo. Et cū eo p solū papā poterit dispensari extra de sen. ex. cum medicinalis. 14⁹ est ꝙ suspensus est triennio a beneficijs qui defecerit in probatione eius quod obiecerit cōtra personam electi ad aliquā dignitatem: vel psonatum. Ad que si infra tempus illud se ingesserit: eis ipso iure ppetuo priuatus erit: nisi manifestissime cōstiterit ꝙ calūniose non egerit. li. 6. de elec. statuimus. Et intelligitur hoc de beneficijs illius ecclesie de cui⁹ electōe agit̄ vt pꝫ ibidē. c. si cōpromissari⁹. 15⁹ est ꝙ ē ideꝫ de eligētib⁹: si electōem infra debitum temp⁹ electo non presentent. illis duntaxat qui ī hꝫ culpabiles fuerint. li. 6. de elec. cupientes. §. cetex. 16⁹. est: ꝙ idē est de cōpromissario qui scienter eligit indignū nisi cōpromittentes illō habuerint ratū. li. 6. de elec. si ꝯpromissarius.

17⁹ est ꝙ suspensi sunt a collatione ordinum sunt etiā priuati ptāte cōferendi ordines isti. scꝫ excōicati. suspensi. heretici. degradati. depositi. scismatici. simoniaci. fornicarij notorij. ⁊ illi qui renūciauerunt loco ⁊ dignitati. Et ordinati ab omnibus predictis ab executione ordinum sunt suspensi. De his omnibus habitum est supra. li. 6. ti. 3. Et sic sub isto. §. continentur. xi. casus qui cum alijs premissis faciunt. 28. 29⁹ casus est ꝙ suspensus ē p annū a ptāte cōferendi ordines q̄ ordinat eos qui nō sūt sui subditi. De quo. s̄. ti. 3. ar. 8. 30. est ꝙ conferens tonsuram illitterato suspensus est p annū a collatōe eiusdē. De quo sup ibidē ti. 4. ar. 3. q. sed etiam pena conferentis.

31⁹ ꝙ suspēsi sunt ab excōicatione ordinum ordinati extra tpa statuta: de quo ibidē: ar. 1. 0. 32⁹ ꝙ suspensi sunt ab execution ordinū enormiter criminosi de quo ibidem ti. 6. 33⁹. idem est de bigamis scientib⁹ se bigamos. eē ti. 7. 34⁹ suspensus est prelatus a iurisdictōe causa cepta inter ipsum ⁊ subditos eius: ac si fuisset appellatum ab eo: extra de accu. cū dilectus. Credit tamē Ber. ꝙ si iusta cā subesset: eos punire posset. p argu^m a cōtrario. e. ti. olim ibi cōtra iusticiā spoliauit. Hec in glo. dicti. c. olim. 35⁹ clericus qui eligit indignum quantū ad etatē scientiam ⁊ mores electōne actiua pro illa vice est priuatus ⁊ a bn̄ficijs ecclesie per triennium est suspensus. Eps̄ vero qui hoc facit vel pmittit fieri illa vice priuat⁹ est potestate cōferendi bn̄ficiū illud si ad euꝫ ptinet ipsius collatio: ⁊ insuper a pticipatōne ꝓprij beneficij debet suspendi: ex̄ de elec. nihil est. ⁊. c. cū in cūctis. in fi. in tex. ⁊ glo. 36⁹ suspēsus est ab omni actu legitimo ligatus maiori excōicatione: extra de sen. ex. solet. §. fi. 37⁹ q̄cunq̄ꝫ minor vel predicator aliquem receperit ad professionem ordinis sui ante annum probationis elapsum suspensus est a receptōne quorūlibet ad professionē eiusdem. li. 6. de regularibus non solum in fi. Et s̄m Hosti. et Jo. an. superior qui non peccauit: eum absoluere poterit: extra de sen. ex. nuper. Et extenditur hec constitutio ad omnes mendicantes li. 6. de regularibus constitutionem. 38⁹ ecc^e ⁊ cimiteria supposite sunt ecclesiastico interdicto ī casu posito. supra ti. de sepul. li. 6. q. q̄d siquis. in fi. 39⁹ quando cōsilium prouintiale celebratur quilibet eps̄ cōuocare debet omnes abbates ⁊ clericos ⁊ presbyteros ifra sex menses ⁊ debet eis acta consilij referre. quod si non fecerit est suspensus ab officio duobus mensibus. di. 18. c. vlti. 40⁹ episcop⁹ ordinās scienter penitentem solenniter est suspensus per annum a celebratione misse. di. 55. nullus

41⁹ eps̄ ordinans aliquem inuitum est per annum suspensus a celebratione misse. di. 74 c. i. ⁊. 2. De quo dic vt. s̄. li. 6. ti. 51. ar. 4. q. nunquid prelatus cogere ⁊c̄. 42. qui sepelit vsurarium manifestum in cimiterio: vel eius oblationem recipit cogi debet ad reddendum quod accipit. Insuper debet manere suspensus ab officio donec ad arbitrium episcopi satisfecerit: extra de vsuris quia. Sunt etiaꝫ multi canones non late sententie sed ferende sententie suspensionis. Debet enim suspendi ab oī officio clericus infamatus de adulterio si indicta sibi purgatione canonica defecerit in ea: extra de adulteri. significasti. Venator episcopus tribus mensibus: presbyter duob⁹ communione priuetur. diaconus ab officio suspendatur: ex̄ de de. vena. c. epm̄. Presbr̄ q̄ ī cōflictu erat ex pte patientiū violentiam: ⁊ lapides proiecit neminem tamen percussit a

celebratõe misse p̱ bienniũ suspẽdat̃:ex̃ de cle.
pcus.c.3.Presbr q̃ phibẽ clãdestina ꝯiugia ꝯtẽ
nit.aut ẽt q̃libet regular q̃ ipis interit p̱ triẽ/
niũ ab officio dꝫ suspẽdi:ex̃ d clãdes.desp̃o.cũ
inhibitõ.§.sane. Cleric⁹ q̃ iurauit scisma te/
nere suspẽdit̃ a sacris ordinib⁹ ꝛ dignitatib⁹
ex̃ de scisma.qd a pdecessorib⁹. Infamat⁹ de
aliq̃ enormi crimine deficiẽte accusatõe pmis
sa monitõe si se ñ correxeẽit dꝫ suspẽdi vsqꝫ ad
ꝯdignã satisfactõeꝫ siue ad canonicã purgatõ
nẽ:in q̃ si defecerit susp̃s⁹ ab officio ꝛ bñficio
retrudi dꝫ in monasterio arto.2.q.5.presbyt̃.
v̓.ꝛ ex̃ de pur.ca.c.2.ꝛ.c.inter.Põt ẽt qs stati
suspẽdi ab officio ꝛ bñficio ꝓpter enormitateꝫ
delicti ꝛ scãdalũ ꝛ infamiã inde ortã:vt in.c.i
ter.in ter.ꝛ glo.Presbyter q̃ bñdixerit scdas
nup.ab officio ꝛ bñficio suspẽsus cũ litteris p
prij epĩ ad sedẽ aplicã ẽ mittẽdus: ex̃ de scdis
nup.capellanũ.§.qui pri⁹.Cleric⁹ lr̃as pape re
cipiẽs d manu alteri⁹ q̃ꝫ de manu pape vl̓ bul
latoris:ab officio ꝛ bñficio dꝫ suspẽdi:ex̃ d fal
sa.dura.Cleric⁹ q̃ pcipit ecclesiã p laicos sine
auctẽ ꝓprij epĩ debet a cõione suspendi. extra
de iurepatro.preterea qꝫ. Si electione facta i
discordia:eligentes non miserint ad curiam
personas instructas vt oportet:nisi causa iu/
sta eos excuset:a perceptõne bñficioꝝ illi⁹ ec/
clesie de cuius electione agitur per trienniuꝫ
sunt priuandi:vt li.6.de elec.cupientes.§.ce/
terũ. Si religiosi cõtra canonicas epõꝝ sẽ/
tentias ꝛ tenores priuilegioꝝ a papa sibi con
cessoꝝ venire presũpserint.Supple fm Inno.
recipiẽdo excõicatos vel interdictos ad offi/
cium:ꝛ celebrando in ecclesijs aliter q̃ꝫ eis ex
priuilegio licet:ecclesie in quib⁹ hoc presũpse/
rint subiaceant interdicto.Et fm Inno.ibi/
dem non est canon late sñie.Et consentit ẽt
ibidẽ Hosti.dicens:ꝙ sñia ẽ p epm ferenda.
Et conuenit Ber.ibidem.Hoc extra de pri/
uile.cũ ꝛ plantare.in fi.ꝛ ar.e.ti.tuaꝝ. Si re
ligiosi post latam ab epõ sñiam interdicti cõ/
tra ecclesiam celebrauerint ibidem possũt ab
eodem suspendi:vt in.c.tuarum. Clerici
ad electionem admittentes sponte laicos ab
officio ꝛ beneficio debent suspendi:ex̃ de elec.
quisquis. Clerici qui se ad equales potus
inuitant.ꝛ qui a crapula ꝛ ebrietate nisi a su/
periori moniti non destiterint suspendi debẽt
ab officio ꝛ beneficio:extra de vita ꝛ ho.cleri.
a crapula. Clericus quãdoqꝫ suspenditur
ab officio ꝛ beneficio propter scandalum qd
oritur ex verbis eius:extra de exces. prela. q̃ꝫ
sit graue. Episcopus qui facit crudeliter
subditum suum cedi debet ad tempus suspẽ
di in casu de quo supra li.6.ti.14.ar.8.ad fi.in
notabili quod incipit.Item nota ꝙ non tan
tum. Confirmans indignum quoad eta/
tem scientiam ꝛ mores suspendi debet ab offi
cio ꝛ beneficio:ꝛ carere debet potestate confir
mandi primũ successorem:extra de elec.nihil
est. Eps qui post primam ꝛ secundam cor/
rectionem sibi factam in concilio fuerit inuẽ
tus culpabilis in conferendo beneficia indi/
gnis:per ipsum concilium suspẽdi debet a be/
neficijs conferendis.Et idem seruetur in ca
pitulis.Que sñia p solã papã relaxari potest:
extra de preben.graue. Eps cõferẽs scient̃
bñficiũ excõicato suspendi debet a collatõne
beneficioꝝ:ex̃ de cle.ex.postulastis.ꝛ a pcepti
one ꝓprioꝝ bñficioꝝ:extra de elec.nihil est.

Conferens ordines sacros scienter biga/
mo suspendi debet a collatione similium ordi
num.Dispensari tñ potest cũ eo.extra de biga
mis super eo. Conferens extra tpa statuta
ordines:suspendi debet a potestate ordinãdi.
De quo supra li.6.ti.4.ar.i. Et idẽ est de or/
dinante solenniter penitentem:vt patet ibi/
dem ti.17.in fi. Ordinati p saltũ vel furtiue
ministrantes etiam in officio ordinis quem
non habent:illi in quorum ordinatõne aliq̃d
de substantialibus vel solennibus est omissuꝫ
suspendi debent ab executione ordinum:vt.s̃
ibidem ti.4.ar.3.ꝛ ar.5. Archiepi q̃ singul̃
annis cũ suis suffraganeis ꝓuintiale concili/
um non celebrant debent suspendi:extra de
accu.sicut olim. Qui violat fidem ꝛ iura/
mẽtum debet suspendi ab officio ꝛ beneficio
extra de fideius.c.2. Ad hoc nota ꝙ senten
tia interdicti ꝛ suspensionis lata a iure nõ ex
tenditur ad episcopos ꝛ supra:nisi de ipsis ex
presse fiat mentio:vt patet li.6.de sen.ex.q2 pe
riculosum.nisi de hoc sint specialiter priuile/
giati.li.6.de priuile.auctoritatem. Sequit̃
videre de sententia interdicti suspensionis q̃
fertur a iudice.s.quis iudex:ꝛ contra quẽ põt
eam ferre. Circa quod sciendũ:ꝙ quicunqꝫ
potest excõicare potest iterdicere ꝛ suspender̃
ꝛ econuerso.Et similiter quicunqꝫ potest ex/
cõicari potest interdici ꝛ suspendi.ꝛ econuer
so.Hec enim tria sub cẽsura ecclesiastica cõ/
tinentur.Unde qui põt per censuram ecclesi
asticam cogere potest hec tria facere:extra de
ver.sig.querenti.Unde cum habitum sit sup̃
quis põt excõicare ꝛ quis excõicari .per ꝯñs
pꝫ.qs põt interdicere ꝛ qs suspẽdere .ꝛ qs in
terdici ꝛ qs suspẽdi.Et fm Inno.ꝛ Hosti.ex
tra de his que fi.a ma.p.ca.quesiuit. habet̃ ẽt
ex.e.c.ꝙ eps ex officio suo tenetur cogere sub
ditos suos vt non seruent interdictũ a non
suo iudice latum. Potest tamẽ hic dubitari

de aliquib⁹.s.vtrū ordinari⁹ interdicer̄ possit eccl'as exemptorum: Rñ. Inn. dicit q̄ non. Cui cōsentit Ber. ex̄ de priuil. tuaꝝ in glo.b. in medio. Quia de iure cōi huare tenet̄ interdictum generale qñ ipe gnāliter iterdicit totā terrā tenentur illud seruare. Ad hoc ex̄ de ɔsuetudie cū iter vos: ⁊ ð.v̄.sig̃.cū i ptib⁹.nisi de hoc sint spālit̄ ꝑuilegiati.s̄. de ꝑuil. auctez Alr possef eos punire cum deliquūt publice ex̄.ð ꝑuil. patētib⁹.⁊.c.cū ⁊ plātare.in fi. Et ð h'i arti° ꝑcedēti.v̄.si religiosi. Nō pōt ēt ordinari⁹ interdicē ⁊ suspēdere ꝑuilegiū habētes i quo ɔtinent̄ hec v̄ba.s.in spāles ⁊ ꝓprios eccᵉ romane filios vos recepim⁹: lz p hec v̄ba non sint exēpti a iurisdictōe epoꝝ quo ad alia.li.6 de v̄.sig.veniēs. Utꝝ eps exūs ex̄ diocl.suaz possit suspēdē ⁊ absoluere subditos suos: R° vt.s̄.ti.13.ar.1.q.8. Utꝝ capl'm intdicē possit suā eccl'iam: Videt̄ q̄ nō. q̄z tūc illi de capitulo seipos interdicerēt qð eē n̄ posset: q̄z nullus pōt eē iudex suiipi⁹.di.21.nūc aūt. Qð Jo. ɔcedit. Sz Ber. dicit ɔ̄riū si capitulū h' hz ð cōsuetudie. Nec interdicerēt seipos s̄ ēt vt ibi n̄ fiat officiū ꝓpt̄ delictū alic⁹ vel aliquoꝝ. Unð ipi possēt in alia eccl'ia celebrare. Et silr cum eps intdicit suā eccl'iam cathedralē ipe ibi nō in alijs ecclesijs cessat administrare: extra de offi.ordi.irrefragabili.in glo.e. Utꝝ vicarius vel archipresbr̄ quod idē est interdicē possit ecclesiam maiorem vel ciuitatē: R° q̄ non de iure cōmuni: extra ð his que fi.a ma.p.ca. quesiuit. Secus posset esse de cōsuetudine speciali: extra de appel. dilectis.in tex.⁊ glo.b. Utꝝ suspēsus possit amplius suspendi: R° q̄ sic. q̄z excōicatus posset amplius excōicari: ex̄ de rescrip. capl'm.in.glo.d. Utꝝ ꝓpter delictū totius capituli vel maioris ptis: cū tn̄ eps non deliquerit possit in preiudiciū epi ecclesia cathedralis ab aliquo legato interdici: R° q̄ sic: vt patet extra de his que fi.a ma.p.ca.quesiuit. Secus est si minor: saluo priuilegio pontificali: quo tamen nō possit vti si ꝓpter eius delictū esset lata snīa interdicti: extra de priuile. qð nōnullis.⁊.c.qð in te. extra de peni.⁊ re. Hec hosti. Quid si dñs aliqs tpalis supponat ꝑsonā ⁊ terram ⁊ familiā suam iurisdictioni alic⁹ epi ⁊ extranei: Nunquid eps terraz illius dñi poterit interdicere: R° q̄ sic: ar. ex̄ ð iureiur. ex rescripto. Sed nunquid clerici tenent̄ a diuinis cessare: R° q̄ sic: ar.d.c. ex rescripto. Licet.n. laicus per cōuentōem specialem nō possit ecclesias ⁊ ꝑsonas ecclesiasticas sue terre alteri supponere: transeūt tn̄ tacite cū vniuersitate. sic dicit̄ de iurepatronat⁹: vt ex̄ de iurepa. ex litteris. Hec Hosti.

Sequit̄ videre de.8° ar.s. qualiter sententia interdicti vel suspēsionis debet ferri. ⁊ qñ tenet: ⁊ qñ nō tenet. Circa qð sciendū: q̄ non est ferenda snīa suspēsionis nisi premissa monitione canonica: vt dictū est supra vbi agitur ꝓpter quā cām pōt ferri alit̄ lata snīa excōicationis vel interdicti vel suspēsionis contra ꝑticipantes cum excōicatis ea participatione que minorem excōicationem inducit non tenet. li.6. de sen excō. statutum. Hoc autem.s. q̄ monitio precedere debet intelligitur h̓m Inno. extra de appel. ad hec qm̄ quādo suspensio vel interdictū fert̄ in aliquē ꝓ contumacia. Secus aūt est si imponat̄ ꝓ pena. Sed h̓m hosti. ibidē hoc intelligit̄ de pena quā quis ipso facto incidit a canone statuta. Tunc.n. nō oportet precedere monitionem. Secus est si imponatur ab homine ꝓ pena: q̄z tunc monitio precedere debet: ar. extra de coha. cle. ⁊ mulie. sicut ad extirpandas.⁊.c. si autem clerici.⁊.li.6. de offi. ordi. si canonici. Debet etiā in scriptis ferri: snīe causa cōscribi exemplū scripture infra mensem a iudice si req̄sit⁹ fuerit tradi. Et si faciat iudex ɔ̄ aliqð isto rūm est suspensus ab ingressu ecclesie p mensem ⁊ a diuinis officijs. In his tribus equiparatur snīa interdicti ⁊ suspensionis snīe excōicationis. li.6. de sen. ex. cum medicinalis. in tex. ⁊ glo. Quod intelligit Inno. ⁊ Hosti. i gl. ibidem de interdictis ꝑsonarum non locorū. Habent.n. locū in suspensionibus ⁊ interdictis ab officio ⁊ beneficio ⁊ sacramentis. non ī alijs interdictis. Non debet aūt eps ferre sententiā excōicationis vel interdicti vel suspensionis sine cōsensu capituli sui: extra de exces. prela. ꝑuenit. in tex. ⁊ glo.d. Hoc aūt h̓m Inno. ⁊ hosti. ibidē intelligitur solū in casu.s. in suspensione perpetua vel interdicto ꝑpetuo vl' ad tēpus multū longū. Tunc.n. non dz fieri sine cōsensu capituli: extra de his que fi.a ma. p.ca. quesiuit. Alias aūt regulariter de generali mandato: consuetudine: ⁊ de iure cōi nō requiritur cōsensus capituli: extra de offi. or. cū ab ecclesiaꝝ. cū etiā subdelegatus solus ꝑ se valeat excōicare: extra de offi. dele. ex litteris. Vel h̓m Inno. qñ eps procedit ex officio suo: tūc marie locū hz q̄ de ɔsensu capli debet ferre interdictū. q̄z tūc maturi⁹ ꝓcedit in figura iudicij cōtra cōtumacem: tunc eps ⁊ quilibet alius ꝑ se ferre pōt. Nota ad hoc q̄ fiat cessatio diuinoꝝ: necesse est hoc interuenire. primo q̄ qui cessant hoc habeant ex consuetudine vel alio iure vt cessare possint. 2° vt vocentur absentes ad cōtractādū de cessatione 3° q̄ tractent. 4° q̄ deliberent. 5° q̄ sint

manifesta offēsa ꝛ iniuria: ꝓpt̄ quā cessāt. 6° q̄ cā cessatōem i instr̄o publico vl' patētib⁹ lit teris auc° sigillo munitis cām cessatō s expri/ māt. 7° q̄ illud instr̄m vel lr̄as tradāt ei con tra quē cessāt. 8° q̄ requirāt illū q̄ ꝯpetēter emēdet iniuriā vel offēsā: ꝓpt̄ quā cessare vo/ lūt. Qđ si nō fecerit tūc hꝫ locū cessatio. Hec Jo.an.ex̄ ꝺe offi.iudi.or.q̄tuis.li.6. Canonici vō siue capl'm cuiuslibet eccl'e secularis vel re gularis q̄ cessare pn̄t a diuinis ꝯsuetudie vl' alio iure: si cessare volūt exprimāt sue cessationis cām in instr̄o publico vel in litteris patētib⁹ suo vel alio auctētico sigillo munitis ꝛ exhi/ beant illud vel illas ei contra quē cessāt. Hoc vero pretermisso.i.cā non expressa in instru/ mento publico ꝛ in litteris patētibus ꝛ assig/ natione non facta: vel causa expressa non in/ uenta legitima. quicquid medio tpe percepe/ rint ab ecclesia restituent. que pcipere ꝺebent non percipient: ꝛ ꝺe dānis ꝛ iniuriis ei ꝓpter quē cessant arbitrio supioris.s.pape satisfaci ent. Causa aūt legitima inuenta tenetur iste ad interesse canonicis ꝛ ecclesie ad q̄titatem certam arbitrio superioris taxandam.li.6.ꝺe offi.ordi.si canonici. Nota q̄ causa cessatio nis ꝺebet esse rationabilis ꝛ manifesta: ex̄.e.ti tulo irrefragabili.§.ceterꝫ. Non.n.pro pensio ne subtracta vel alia minima offensa cessatio fiet sed propter iniuriam grauē: vt quia fiunt statuta contra libertatē ecclesie. imponunt̄ clericis tallie. ꝺetinet̄ canonic⁹ vel electus p potestatem secularē ꝛ hꝰ. Ex hoc aūt qđ dici tur in.d.c.si canonici.q̄ ille.s.qui cessationis cām ꝺederat tenetur ad omne interesse cano nicis ꝛc̄.est argu^m: q̄ dans occasionē interdi cto restituere tenetur dāna que ecclesie religi osi ꝛ hospitalia loci interdicti in elemosynis ꝛ oblationibus ꝓpter interdictū sunt perpessi. Hec Jo.an.in.c.si canonici. Nota etiaꝫ q̄ talis ecclesia non dicetur medio tpe interdic/ ta sed canonicoꝝ illoꝝ organa erunt suspēsa. Unde tali cessatione durante pōt ibi epi̅s ꝛ ali bi celebrare sine irregularitate: vt in.d.§. cete rum. Qđ non esset si esset interdicta: ex̄ ꝺe ex ces.prela.tanta.s'm Guil.ꝛ Gar.q̄r nec ipi ca nonici possent ecclesiam interdicere: extra ꝺe his que fi.a ma.p.ca.quesiuit. Et hoc ꝺe iure cōi. Secus est ꝺe iure spāli. Et sic potest intel/ ligi illud: extra ꝺe appel.dilectis. Uacante tn̄ sede possent hoc ꝺe iure cōi.li.6.ne se.si ad epi scopū. Hec Jo.an.in.d.c.si canonici. Ad h̄ si in predicta cessatione non seruet̄ diligenter ea que seruari precipiunt̄.li.6.ꝺe offi.or.q̄uis ipsa cessatio non seruetur: sed vt prius in illa ecclesia celebretur: vt ibidē. Insuper in dicta

cessatione supponentes imagines sanctorum spinis ꝛ vrticis sicut faciebant aliqui sūt gra/ uiter puniendi: vt in.c.si canonici.§.fi. Itē sic habitū est supra ti.8.ar.2.ꝺe sn̄ia excōicatio/ nis. ita etiā intelligendū est ꝺe sentētia inter/ dicti ꝛ suspensionis s.q̄ ꝺebet ferri iuste. Et hoc tripliciter.s.ex cā.ex animo. ꝛ ex ordine. Et fere oīa que dicta sunt ibi habent etiā lo/ cū in sn̄ia interdicti ꝛ suspēsionis. Illa etiam que dicuntur ibidē: ar.3.ꝺe punitione iniuste excōicantiū pro magna pte habent etiā locūꝫ in punitione iniuste interdicentis ꝛ suspēden tis. Multa etiā que dicuntur ibidē: ar.4.ꝛ.5. ꝺe modo ferendi sn̄iam interdicti ꝛ suspēsio/ nis sicut ꝛ dictū est ibidem: ar.1.q̄ sn̄ia excōi/ cationis in multis casibus non tenet: ita etiā intelligendū est ꝺe sententia interdicti ꝛ susp̄e sionis. ꝛ quasi omnia que ibi dicunt̄ ꝛ querū tur circa excōicationem: dici ꝛ queri possunt circa interdictum ꝛ suspensionem in p̄dicto titulo.s.8. Et ea que cōpetunt sn̄ie interdicti ꝛ suspensionis: discernenda prudenti lectori gratia breuitatis relinquo. Sed nunquid appellatio ꝺefendit ab interdicto ꝛ suspensio ne: R°. Si precedat ꝺefendit: extra ꝺe appel. ad hec qm̄.a ꝯ̄rio sensu.ꝛ.c.dilectus. Si vero sequat̄ non ꝺefendit li.6.ꝺe sen.ex.is cui.§.2. Un̄ in his duob⁹ equipant̄ excōi.ꝛ in tribus aliis supradictis.§.ꝺebet etiā in scriptis. Sic ergo sicut sn̄ia excōicationis trahit secum ex ecutōem nec appellari potest ab ea: vt habitū est supra ti.9.ar.1.circa finem. ita ꝛ sententia interdicti ꝛ suspensionis. Et hoc intellige s'm Jo.an.ꝓprie ꝺe suspensione ab ingressu eccle sie vel diuinis vt etiā littera sonat dicti.c is.cui. q̄r in suspēsione a tpalibus vt ab ingressu pos sessionis vel pomerii vel in interdicto ignis vl' aque non hr̄et hoc locū.ff.ꝺe appel.l.nō tātū. Taliū.n.suspēsionū vel interdictoꝝ effect⁹ hn̄ suspendit̄ p appellatōem sequentē nisi casus esset in quo dānatū publice interesset statim puniri.ff.ꝺe appel.constitutiones. Quid ꝺ suspēsione a beneficio: R° s'm Inno ex̄ ꝺe ap pel.ad hec qm̄. Appellatio non suspēdit in ali qua suspensione ecclesiastica. Hosti.vō ibi di/ stinguit q̄ aut qđ suspendit̄ a bn̄ficio: ꝛ tunc cū istud sit spūale opinio Inno.est vera. Aut a perceptione beneficii que ē tēporalis. ꝛ tūc appellatio bene suspendet. Itē s'm eum si di/ cat suspendo te a prebenda. secus est si dicat suspendo te a canonia. quia illa est spiritualis Scōm autem Jo.an.satis videtur per.c.is cui q̄ suspensio a beneficio releuetur per ap pellationem sequentem. Cum ibi dicatur ab officio ꝛ ab ingressu ecclesie. Et si idem

de suspensione bñficij eēt ħ exp̃ssisset. Vñ fm eū in his mere sp̃ualib⁹ p̃ que ligat aīa. dictū c.is cui.h3 locū. Pone φ iudex p⁹ appellati onē tulerit sñiam iterdicti. Nūq̄d celebrans in loco iterdicto fit irregular] si iudex appel/ latōis p̄nūciauerit appellatōem nō tenē: R̄° fm Ber.ex̄ de appel.pastoral.⁊ fm hosti.ibi/ dē. Aut fuit appellatu3 ex cā p̄babili:licet ap pellās nō p̄bet eā eē verā. Et tūc celebrās non fit irregularis. Aut ex cā friuola siue nō p̄ba/ bili. Sic fit irregularis. Esto φ aliq̄s susp̄da tur vel interdicat̄ p⁹ appellatōem nō tñ p̄seq̄ tur eā. Nūquid sñia rata manebit: R̄° vt.s̄. ti.S.ar.i.q.esto φ aliquis. Scđm.n.Jo.an.qđ ibi dicit̄ de sñia excōicationis. intelligendū ē ētiā de sñia interdicti ⁊ suspensionis. Et hoc dicit li.6.de sen.ex.licet.cū eadē sit ratio.ad ħ e.li.e.ti.statutū. Quid si sñia interdicti vel susp̄ēsionis ferat̄ sub cōditione: Nūquid sen tentia talis ligabit añq3 cōditio extet: R̄° vt supra pa₂ ante questionem precedentem.s.q₂ quādo q̄s susp̄dit̄ donec satisfaciat est neces se absolutō sp̄alis.q₂ tūc pōt dubitari de abso lutōe ex eo φ vn⁹ forte dicēt plene satisfactu3 alter negaret. Hec Inno.sed Jo.dicit cōtra/ rium.16.q.7.sis.

Equit̄ videre de 9° ar.a quo ⁊ q̄liter pōt ⁊ d3 iterdicti ⁊ susp̄ēsionis sñia re laxari. Circa qđ sciendū: φ sñie inter dicti ⁊ susp̄ēsionis que infliguntur a iure ip̄o facto infligunt̄: vt in pluribus cū diffinitōne vel certi tp̄is vel certe restitutōis vel cōpetētis satisfactōis vel depositōis ɔtūacie. Et in tali/ bus elapso illo tp̄e vel facta restōne vel satisfa ctōe illa: vel deposita ɔtumacia susp̄ēsus est re stitut⁹ sine absolutōe alia: ar.ex̄ de spon. non est in tex.⁊ glo. Exēpla predicto₂ require.s̄. vbi p̄ canones interdicti ⁊ susp̄ēsionis sñie la/ te ponūtur. Et idē dđ.ē de illis sñijs que mō supradicto a iudice ferunt̄. Jn sentētijs aūt illis que a iure ip̄o facto infligunt̄ simpliciter id est sine aliqua tali diffinitōe req̄rit̄ absolō Hāc aūt facere pōt ordinari⁹: vel etiā ap̄lice se dis legatus vbi eā sibi nō reseruauit cōditor iuris.q₂ qđ de vno negat de alio cōcedere vi/ detur: ex̄ de sen.ex.nuper.§.in 2°. Jn sentētijs vō illis que ferūtur a iudice simpliciter: req̄/ ritur etiā absolutō. Hāc aūt face pōt iudex q̄ tulit eā.vel supior eius, nō alius excepto arti. mortis nisi de mādato ei⁹ qui tulit eā vel supi oris ei⁹.24.q.i.si petrus. Sciendū etiā fm Ber.extra de sen.ex.a nobis. φ sñia interdi/ cti vel excōicationis simpliciter ab aliquo la/ ta nō durat vltra tp̄s p̄ferētis eā; nisi succes/ sor eā ɔfirmet vel habeat ratā. Si tñ faciat sta tutum aliquod vel decretum ligat post reces/ sum nisi per successorem reuocet̄ expresse. q₂ talia statuta sunt perpetua: extra de offi.le.c. fi. Et quidem de hac materia dici possunt et queri multa que dicta sunt ti.i3.ar.i.⁊.6.⁊ ti. 14.in quibus habetur de eo qui potest absol/ uere ab excōicatione. Fit autem absolutio a sententia interdicti vel susp̄ēsionis solo verbo sicut dicit Hosti.ti.de sen.ex.dicendo.reuoco vel remoueo vel absoluo vel similia. De emen da autem prestanda ante ipsam absolutio/ nem: ⁊ de modo absoluendi: et de iniungē dis post absolutionem ab interdicto ⁊ su/ spensione satis potest haberi sufficiēs instru ctio per ea que dicta sunt supra circa absolu tionem ab excōicatione.ti.3. Ad hoc nota: φ de sententijs interdicti generaliter promul gatis non habet locum relaxatio ad cautela3 li.6.de sen.ex.presenti. Sed quare excōica tio tolli potest ad cautelā: vt patet li.6.e.ti.so/ let.nō autē interdictū: R̄°. Quia maiori ma/ lo debet citius subueniri.di.50. vt constitue/ retur. Jn excōicatione aūt est maius pericu/ lum q̄3 in interdicto.⁊ ideo ibi magis festinā/ dum. Preterea: excōicatio suspendi non pōt: nisi relaxetur in totum.interdictum vero su/ spendi pōt: ⁊ ideo in interdicto non est neces/ saria relaxatio ad cautelam sicut in excōica/ tione: extra de appel.ad hec qm̄. Sed quid si sententia interdicti feratur sp̄aliter in p̄so/ nam: R̄°. Tunc bene poterit relaxari ad cau/ telā: ar.a cōtrario.in.c.presenti.quia specialit̄ interdicto omnia sacramenta negātur ante absolutionē: ⁊.sic est idē qđ de excōicato. Hec Jo.an.⁊ Gar. Quid si papa indulgeat ali/ cui φ celebret in ecclesia interdicta: Nunq̄d per hoc interdictum erit sublatum sine rela/ xatum! R̄ndet Jnno.⁊ Ber.φ non.sed manē te interdicto celebratur: ar.a simili extra de p̄ uile.petistis.in fi.⁊.c.vt priuilegia.in glo.e.

Sed nunquid episcopus suum potest su/ spendere interdictū: R̄°. Lau.⁊ Tan.⁊ Vin. dicunt φ sic. Non tamen proderit appella/ tio tunc facta: quia interdictum manet: licet eius effect⁹ ad tp̄s relaxetur vt celebret̄. Vñ nō oportet φ remoueat̄.26.q.6.qui recedūt. Et idem sentit Jnno. Guil.aūt naso.dixit φ ep̄s nunq̄3 pōt suspendere suū interdictū q̄n ex toto tollat ipsum. Unde per appellationē iustam tunc factam defendetur. Nec obstat il lud extra de priuile.cum ⁊ plantare.§.φ si.q₂ illud fuit factum aucte pape. Unde alij non possunt hoc ad ɔñam trahere. De facto tamē seruat̄ prima opinio. Tan.vō distinguit: φ in terdictum ecclesie potest suspendi.non aute3

interdictū hōis.quin tollaꝛ ex toto.q2 nō pōt intra ecclesiā vel extra ecclesiā simul esse.17.q 4.miror.Hec ꝛ plura alia de hac mā requirꝛ exꝛ de appel.ad hꝰ.qm̄.i glo.a.ꝛ.c.dilectis.i gl. b.Et ɔueniūt cū p̄dicta distinctōe.Can.In/ no.ꝛ hosti.Scđm aūt hosti.eps pōt sniam su/ spēdere vel effectū snie sic in toto tollere qđ ē maius.Sic intellige qđ primi dicūt: ꝛ interiꝫ pōt appellari:vt dicūt scđi.Nā pinde ē qñ sen tētia suspēdiꝛ.ꝛ qñ sub cōditōe ferꝛ. q2 i vtro qꝫ casu snie effectꝰ suspēdiꝛ ꝛ adueniente tpe vtraqꝫ seruaꝛ.ergo pōt appellari a snia suspē/ sa sicut a cōditōnali:vt pꝫ exꝛ de appel.preꝛea. Qđ ergo dꝛ: q a snia interdicti appellari non possit:verū est:nisi eiꝰ effectꝰ sit suspēsus ad tē pus.Et idē ē de snia suspēsionis. Secꝰ est de snia excōicationis:cuiꝰ effectꝰ nūqꝫ pōt relax/ ari ad tps nisi oīo tollaꝛ.q2 nūqꝫ pticipādum ē cū excōicato nisi sit absolutꝰ:extra de sen.ex. cū desideres.Hec Hosti.extra de appel.ad hꝰ qm̄. Ad hoc nota:q legatꝰ de latere ɔcede/ re pōt priuilegium q interdicti tpe liceat intꝛ/ dictis ꝛ excōicatis exclusis celebrare.Et tale priuilegiū valet q̄tū ad snias suas ꝛ suoꝝ suc cessoꝝ ꝛ ordinarioꝝ.nisi successor spāliter re/ uocet.Aliqui tamen dicūt illud nō valere q̄ tū ad snias pape.Argumētū tñ q valeat etiā quo ad illas.q2 papa cōcedit priuilegia saluis cōstitutōibus legatoꝝ apostolice sedis:extra de prescrip.veniens.Pari rōe non videtur in snia priuilegia eoꝝ tollere.sed saluare: q2 vlt eoꝝ statuta ꝛ priuilegia perpetuo durare Hec Guilhel.

De depositione.ti.17.

Einde quia pe/ ne spūales que psonis inferunꝛ p canonica iura sūt tres.s.excōicatio suspēsio.ꝛ depositio.de quibus tribus.23.q.4 forte.cū in precedētibus dictū sit de prima et 2ª:dđ est de 3ª. Dicēdū aūt ē de ea. p̄ qđ est. 2º a quo infligiꝛ 3º qualiter infligitur 4º de statu sine cōditōe depositi. 5º vtꝝ ꝛ p queꝫ depositus restitui possit. 6º quibꝰ de cāis infli giꝛ hec pena. Circa primū sciendū:q in iu re canonico depositio ꝛ degradatio pro eodē accipiunꝛ.Est aūt depositio siue degradatio amotio a gradu.Sed hoc pōt esse dupliciter. Vnoꝰ ab omni gradu clericali.ꝛ tūc ē deposi tio simpliciter.Alio modo a gradu determīa to puta sacerdotij seruato sibi gradu inferio/ ri.ꝛ tūc est depositio fm quid siue ptialis. In neutra tñ depositione tollitur character: ꝛ p cōsequēs nec ordo susceptꝰ:sed tolliꝛ ptās ex equēdi de iure actū illius ordinis a quo amo uetur.Et si sit depositio totalis tolliꝛ sibi po/ testas exequendi actum cuiuslibet ordinis et omne priuilegium quod cōpetit clericis.li.6. de penis.degradatio in fi.Talis tamen de fa/ cto vere conficeret.quia character sibi rema/ neret:vt dictum est:de quo habitum est supra li.4.ti.13.ar.3.Sic intelligo finem dicti.c.cuꝫ dicitur eximimus te omni ordine:ꝛ priuamus te potestate exequendi de iure actum cuiusli/ bet ordinis.Et huiꝰ opinionis videntur esse Lau.Ala.Can.ꝛ Ber. vt habeꝛ extra de cle. ex.mi.c.2.in glo.Sed Bar.brix.sentit ɔ̄riū scilicet q degradatus non conficeret.6.q.i.in summa.Ad hiꝰ opinionem declinare videtur Jo.an.allegās p eo illā clausulā.s.eximiꝰ te. Prime tamen opinionis sunt theologi.vnde firmiter est tenenda.Scđm vero abbatem de ponere est suspendere simplici verbo. Degra/ dare vero est suspendere cum solennitate: vt scilicet insignia cuiuslibet ordinis auferantur ei prout in ordinatione fuerunt tradita.Itē depositio fit non tantum ab ordine sed etiaꝫ a dignitate.Degradatio vero tantum ab or/ dine.Sepe tamen vnum poniꝛ pro alio.Hec abb.Depositio igiꝛ instar mortis habet.Re/ putatur enim in ecclesia suppliciū vltimū.ff. de penis.l.vltima.Propter quod nomē depo siti deletū est de matricula clericoꝝ.2.q.i.no/ men.Est aūt modo expressū de degradatōne verbali:ꝛ de degradatione solenni:vt patet in d.c.degradatio.

Equiꝛ videre de 2º.s.a quo infligiꝛ pena depositionis.Circa quod scien dum:q hec pena nunqꝫ infligitur a iure ipso facto:sed infligitur a iudice de iure ꝛ fm iura.Nā a papa deponi pōt eps: exꝛ de trāsla.inꝛ.non ab alio etiā legato nisi con/ tineaꝛ hoc spāliter in suo priuilegio:vt.e.ti.c. i.ꝛ.2.Presbyter vero deponi potest tam a le/ gato:dūmodo sit eps q̄ etiam ab epo:ita tñ q presbr non deponaꝛ nisi in synodo ex iusta causa per concordeꝫ sententiā sex epoꝝ preter proprium.ꝛ diaconus p sniam trium preter pro prium .15.q.7.felix.ꝛ extra de sen.ꝛ re iu. non potest.Et eodem iure censebiꝛ subdiaconus exꝛ de seruis non ordi.miramur.ar.li.6.de pe/ nis.degradatio ibi in sacris. Nota fm.ab. ibidem q in sentētia depositionis presbyteri vel diaconi debēt oēs epi concordare. Alias nō tenet snia.6.q.4.per totū:licet in alijs ob/ tineat snia pluriū.Ber.vo dicit q i snia pre/ sbyteri vel diaconi sufficit.q maior pars con cordet.Eps vero est deponendus p sniam.12

epoꝝ:ita ꝙ oēs cōcordēt. Alias snīa n̄ tenet. Alij aūt clerici ab vno epō deponi pn̄t. 15. q. 7 siquis. ꝛ duob⁹. c. se. Reqrit̄ tn̄ pn̄tia sui capituli: ex̄ de accu. qualiter. 2. nisi de ↄsuetudīe posset ꝯ facere sine ipis. li. 6. de ↄsue. c. 3. Sciēdū aūt: ꝙ ſm Jo. 6. q. i. in sūma. qn̄ agit̄ de crimine ad depositōem. aut agit̄ ad depositōem ordis: ꝛ tūc nō sol⁹ epūs h₃ ↄgnoscere: sed cōuocatis alijs epīs vt dictū ē. Aut ad depositōem dignitatis vel officij: ꝛ tūc pōt cognoscere solus epūs cū capitulo suo. Spāle tn̄ ē de heretico: ꝙ sol⁹ epūs ↄuocatis abbatib⁹ ꝛ alijs plat᷑ ꝛ religiosis psonis ꝛ lr̄atis presb̄rm deponere pōt p aliū dericū in sacris ↄstitutū. li. 6. de hereti. qm̄. Nūqd epūs depōnē pōt abbatē: R̄ Epūs sine numero epoꝝ eū deponere pōt a dignitate abbatie. 18. q. 2. siqs abbas. Si. n. fit negligēs i regimie vel indiscret⁹ vel crimios⁹ epūs cū vicinis eū deponere d₃ a dignitate abbatie: ēt si oīs ↄgregatio vellet eū abbatē hr̄e: vt dicit̄ ibidē. Hoc ē v₃ qn̄ ē negligētia magna ſm Ber. ex̄ de sta. mo. cū ad monasteriū

Nūquid epūs deponere pōt electū in epm̄ q renūciauit epatui ꝛ retinuit bn̄ficiū primu₃: R̄ ꝙ non ſm Jo. an. in memoriā dignitatis pristine. ff. de decur. l. vl. licet possit eū iudicare cū sit subdit⁹ eius: extra de renū. ad supplicatōem. Nūquid epūs deponere pōt ordinatū in subdiaconū a papa: R̄ ſm Ber. extra de maio. per tuas. Licet talis non sit ꝓpter hoc absolut⁹ ab obediētia epi: vt ibidē p₃. nō tamē pōt eū deponere sed cā₃ instructā debet ad papam mittere. Talis etiam nō cōuincit̄ nisi decem testibus. 2. q. 4. presul.

Equit̄ de 3° ar. s. qualiter pena depositōnis siue degradatōis infligit̄. Hoc aūt tradit̄. li. 6. de penis. degradatō. ꝙ epīs quoꝝ est eā infligere relinquatur. Sciendū aūt: ꝙ quādo procedit̄ cōtra clericū aut p ceditur ↄ eū p crimine: aut pro contumacia. Si pro crimine aut illud crimen inducit depositionem aut suspensionē. Si depositōe₃ d₃ deponi ꝛ si fuerit corrigibilis non ꝓcedetur ampli⁹ cōtra eū. Si aūt incorrigibilis tūc p⁹ depositōem ligari d₃ excōicatōe maiori. deinde crescēte ↄtumacia anathematizari: ꝛ p⁹ea si ↄtumax pmāserit tradi curie seculari: extra de iudi. cū nō ab homine. Debet aūt degradari corā ptāte seculari: ꝛ debe. sibi nūciari: vt cū degradat⁹ fuerit eū recipiat in forum suū: et sic intelligitur tradi sibi. Ecclesia tamen debet p eo intercedere: vt citra mortis periculū puniat̄: ex̄ de ver. sig. nouim⁹. In tribus autē casibus d₃ statim p⁹ depositōem curie seculari tradi. p̄ in here. extra de here. ad abolendā

2° de crimine falsi: extra de fal. ad falsarioꝝ 3° quādo quis est depositus ꝓpter cōtumeliam illatā epō. ii. q. i. siquis sacerdotum. Hec Inno. ꝛ hosti. Quidā tn̄ hūc tertiū casum intelligunt quādo fuerit incorrigibilis. Sed ſm Bar. brix. benigni⁹ est iste intellectus. Alias autē licet sit deposit⁹ nō d₃ statim tradi: imo tenet̄ adhuc clericalit̄ viuē: ꝛ ecclesia tuebit̄ eū ꝛ gaudebit priuilegio clericali. Unde qd supra dictū ē. s. ꝙ debeat degradari corā ptāt ꝛc̄. debet intelligi de degradatōe ꝓpter crimē heresis vel falsarij. Si aūt illud crimē īducat suspēsionē tūc p̄ suspendit̄: ꝛ si non corrigitur deponit̄: postea ligat̄ excōicatione minori: p⁹ ea maiori: deinde si fuerit incorrigibilis: curie traditur seculari. Si vero pcedat̄ ↄ eū p cōtumacia sic primo debet excōicari excōicatione minori siue. suspendi. postea crescēte cōtumacia debet anathematizari. deinde deponi ꝛ vltimo tradi curie seculari: vt in. c. cum non ab homine. in tex. ꝛ glo. Si vero procedatur contra eum pro infamia: tunc si defuerit siue defecerit accusator in probatione moneat̄ p̄ se orsum corā epō. deinde coram duobus vel tribus testibus. Et si se tunc non correxerit epūs eum publica moneat increpatione. Si vero nec sic se correxē. t suspēdat eū ab officio vsq₃ ad condignam satisfactionem. Nō. n. statim debet suspēdi sed debet dictus ordo seruari. Qn̄q₃ tamē ꝓpter delicti enormitatē ꝛ scandalum ꝛ infamiam pōt statim ab officio ꝛ beneficio suspēdi. Hec Ber. extra d here. ad abolendā. ꝛ de ver. sig. nouim⁹. Et nota ꝙ licet in snīa excōicationis suspensionis ꝛ interdicti premitti debet admonitio: qn̄ tamē agit̄ ad depositionē nō debet precedere monitio. Ad quid enim moneretur cum sufficiat ad depositionē ꝙ semel deliquerit. di. 25. c. i. Hec Jo. 12. q. 2. indigne. Nota etiā ſm Ber. ꝙ habentes prioratum perpetuum: vt illi qui per electionem in ecclesijs conuentualibus preficiuntur remoueri non possunt nisi pro manifesta ꝛ rationabili causa: vt si fuerit dilapidator vel incontinens vel nisi ad maius officiu₃ assumatur: extra de sta. mo. monachi. Habentes vero temporalem vt illi qui instituuntur p abbates facile amouētur: extra de simonia. p tuas. Sec⁹ est de prelatis secularibus. Unde si solus epūs instituit archidiaconū: nō pōt eū facile remouere: vt patet ibidē.

Equit̄ videre de 4°. s. de statu siue cōditione depositi. Et circa hoc querūtur plura. s. quid si prelatus deposit⁹ vel suspensus p snīam appellet. nunquid clerici tenentur sibi obedire. Rn̄det Jo. 6. q. i.

in sum.q sic.q q appellat nō dr dānat⁹.q est integer ei⁹ stat⁹ vt interi fugat honorib⁹.ff.ap pellatōe interposita nihil inno.l.vna. Nun quid depositus ē infamis? R°. Aut ē depositus ab ordine: et tūc ē infamis.q talis depositio fi eri nō dz nisi pp crimē. Aut ē deposit⁹ ab ad ministratōe. et hoc pp viciū aliqd electōis vel electorū et sic nō ē infamis: ex de elec. sup eo. Vel pp viciū ei⁹.s.q criminosus fuit vl' do lose administrauit. et tūc si hoc i snia exprimit infamat: si vero non exprimitur non infamat Vel quia negligenter: et tunc non est infa/ mis.insti. de suspec.tuto.in prin. Hec Ber.ex de simonia.sicut. Sed de q viuet depositus R°. Si sit remotus a prelatōe pp crimē nō ministrabuntur sibi sūptus de ecclesia: q ma le meriti debent egestate publica laborare. ff. depositi.l.bona fides. Si autem propter cor/ poris impotentiā ipo hoc petente vel propter negligentiā: tunc debent sibi sumptus de eccle sia ministrari. 7.q.1.q̄uis.in tex. et glo. Nū quid depositus etiam ab omni ordine potest matrimoniū contrahere? R° q non.q si etiā exuatur omni priuilegio clericali retinet ta/ mē characterem: vt supra dictū est: rōe cui⁹ te netur adhuc clericaliter viuere.di.81 dictum Hec Gar. Utrum aūt degradatus possit ɔferre dictū ē supra. e.ti.ar.1. Utrum vō possit ordi/ nes ɔferre habitū ē supra.li.6.ti.3.ar.4.in pn cipio. Utrum aūt gaudeat priuilegio clericali illi⁹.c.siqs.habitū ē.s.li.6.ti.3.ar.1.i casu.19.et ar.2.q.quid de excōicato deposito etc.

Sequit de 5°.ar.s.vtrum et per quē depo/ situs restitui possit. R°. Aut eps depo/ suit aliquē ab administratōne. et sic pōt eū restituere. Aut ab ordine. Aut ergo pro cō tumacia: sic etiam potest eū restituere.di. 50. cōtumaces. Quod intelligo si deposuit eū tm̄ verbo. Aut pro crimine. Aut ergo deposuit eū tm̄ vbo: sic etiā pōt eū restituere. Aut solenni ter.pnta cōuocatis alijs: et tunc aut deposuit ab vno ordine: et sic potest eum recipere in or/ dinibus inferioribus. Aut ab omni ordine. et sic solus papa restituit. Hec Ber.extra de cle ri.ex.clerici. et Jo.2.q.5.siquis presbyter. Ho sti.vero dicit sup dictū.c. clerici.q degradat⁹ ab omni ordine sacro restituitur tm̄ per papā degradatus autem a non sacro potest restitui per epm. Quid si episcopo deposito per pa pam tamē restituto canonici nondum rece/ ptis litteris pape de eius restitutōe eligāt aliū R° sm Ber.q electio non tenet: extra d elec. innotuit. Hosti.vero distinguit ibidē in fi.q aut appellauit et sic recipi debet alio remoto. Aut non: et tunc aut est apposita hec clausula scilicet decernimus irritū quicquid postea fu erit factum. et tunc electus debet remoueri de rigore iuris. Si tamē cōsecratus esset papa consulerem qui forte mandabit epatum diui di inter eos. Aut nō ē apposita. et tunc non re mouetur electus: ar. extra de parro.c.i.

Sequitur de 6°.s.quibus causis infli/ gitur pena depositionis. Circa qd sci endū q depositio ab administratōe quā fit pp defectū scie.sicut eps deponit: extra de eta. q̄uis. Qñq pp defectū negligentie sicut dictū ē.s.e.ti.ar.2.q.nūquid eps deponē pōt abbatē. Qñq pp infamiā. Sic prelati rectores pñt pro sola infamia a suis admini/ stratōibus remoueri sm Inno. Quod maxi/ me locum habet in ordine minorum predica torum et cistercienſiū: vt dicit Hosti.extra de appel.q nos. Depositō vero ab ordine nūq fieri debet nisi pro crimine. Pro crimine autē quolibet de quo quis apparet incorrigibilis pōt de iure deponi: vt patet. 23.q.4. forte. et p quolibet crimie notorio. furto. periurio. adul terio. et similibus. di. 50. de his vero. Alias au tem valde magnum et pena dignum debet eē crimen depositione puniēdum: vt dicitur. di. 81.c.i. Deponitur autem quis in iure a digni tate vel beneficio vel administratōne. Et hoc quandoq propter delictum. Quandoq q contumaciter in eo permanens monitus se non corrigit. Quandoq propter vtrunq si/ mul prout in casibus sequētibus intuēti ipa iura patere pōt. Sunt autem sm q notat. Gv. duran.in repertorio isti qui promoti ipso iure deijciuntur siue deponuntur. s. vi rapiens pa patum et non canonice electus. di. 23.c.i. et di. 79. per totum. et extra de elec.licz. Obligās se sub periculo prebēde vel ordinis si deficiat in probatione: extra de elec.cum dilec.in fi. Promouens monachum ad dignitatem. di.58.c.1.2.2. Clericus post promissam ca/ stitatem accedens ad vxorem. di.81.ministri. Recipiens precium vel ordinem vt desistat ab accusatione. 2.q.3. euphemium. et 5.q.7. quia. Ordinatus preter formam canoni/ cam. di.23. quorundam. Consecrans in episcopum eum qui non est idoneus vel legi/ time etatis in auctentica de sanctis.episcopis §. hoc quoq. Committens crimen capita le: vel crimen falsi. di. 50. si episcopus. et extra de cri.falsi.ad audientiam. et de ver.sig. noui/ mus. Nolens promoueri ad ordinem quē dignitas sua requirit de eta. et qualita .c.i. Epus negligēs in pace tenēda. di. 90.c.fi. Appellationi legitime non deferens in cō temptū sedis aplice. 2.q.6. decetero. et extra d

appel. de priore. i tex. et i glo. Ordiatus ab epo alieno i ɔteptũ sui: q̄ ẽ irregl'aris. Secus est si ex simplicitate. 7. q. i. eps in dioc]. et ex̄ de or. ab epo. c. i. et. z. Eps i alteri⁹ dioc]. ordinãs vel iudicãs: vel al' disponẽs i piudiciũ illi⁹ epi. 9. q. z. c. i. et. 3. Cõtẽnẽs decretales i cõteptũ eccl'ie romane. di. 16. p totũ. Sine ex amiatõe pmot⁹ si iueniat̃ crimiosus. di. z4. c fi. Trãslat⁹ sine lnia pape: ex̄ de trãsla. q̃to.

Eps ɔ̃ canones pmot⁹. di. 63. c. fi. Epus nolẽs diuidẽ bona eccl'ie in q̃tuor ptes vel ea p iconomũ dispẽsare. z. q. 7. q̃. pter. Resignãs bñficiũ i manu laici et itez illud recipiẽs ab eodẽ: ex̄ de renũ. qd i dubijs. Suã ecclesiã supbe dimittẽs et alienã ãbiens depõit̃ ab vtraqz: ex̄ de trãsla. q̃to. in fi. Dicẽs romanã eccl'iam nõ ee caput. 9. q. 3. p3. Celebrãs singulare ɔciliũ: vt ibi cognoscat de gñali. di. 17. hinc. Cleric⁹ grec⁹ vxorat⁹ debitũ vxori reddẽ nolẽs. di. 31. qm̃. Faciẽs p assassinos quẽpiã xpianoz interfici aut eos receptãs vel defẽdẽs vel abscõdẽs: licet ẽt mors nõ sequat̃ ẽ deposit⁹ ipo facto ab oi dignitate et honore ordine bñficio et officio. li. 6. de homici. p hũani. Bigam⁹. di. 50. siqs viduã. Ordinat⁹ sine titulo. di. 50. c. z. S3 h corrigit̃: ex̄ de preben. cũ fm. Cleric⁹ indisciplinat⁹. discors discurrẽs p mũdũ saltẽ pter ɔtumaciã. di. 91. c. clericos. et di. 9z. c. fi. Excõicat⁹ celebrãs cum sit irregularis. de cleri. ex. postulastis. Acquirens ecclesiã p pecuniã et mediator dãs et recipiens. i. q. i. si eps. Suspensus ab homine celebrans: extra d cle. ex. apostolice. S3 excõicatus minori excõicatione nõ fit irregularis celebrãdo: vt patet ibidẽ. c. fi. Eps ecclesiã vacantẽ prochialem possessionibus spolians. 10. q. z. c. fi. Clericus cõuiciũ dicens epo. i. eum false accusans. ii. q. i. siquis sacerdotum. Excõicatus recipiẽs beneficium extra de eta. cum bone. Actor heresis: extra de hereti. ad abolendam. Imitator heresis z4. q. i. c. i. z. et. 3. Clericus inseruiens alee et ebrietati siue publicus aleator. di. z5. c. i. et d exces. prela. inter dilectos. Episcopus vel presbyter homicida. di. 50. siquis presbyter.

Clericus frequentans tabernam. di. 44. nulli. Clericus nolens in ordine suo celebrare diuina. di. 9z. c. fi. Suspectus de dilapidatione. 3. q. z. q2 ea. Sed hodie non fit sic. sed aliter proceditur: vt patet extra de simo. licet. de offi. dele. venerabili. Laicus cogẽs episcopum litigare coram se deponitur cingulo dignitatis. ii. q. i. nullus. Cõtemptor cõsuetudinis approbate. di. ii. in his. Episcopus monitus ab arrhiepo et alijs epis nolens a nimia familiaritate proprie filie recedere. di. 34. quorundam. ad fi. et de presũp. cum in iuuentute. Scienter se castrans: extra de cor. vici. c. fi. in glo. vbi super hoc distinguitur et di. 55. siquis a medicis. Consecrans et cõsecratus pendente criminali accusatione. di. 81. tantis. Remittens rapinam alicui vt cõsentiat electioni sue. i. q. 5. eos. de testibus veniens. Episcopus petens publicum iudicium. ii. q. i. placuit conspirationum. Laps⁹ restitutus iterum relabens. di. 50. §. his alterutrum. Nesciens canonibus obedire. di. 4 §. fi. Clericus vacans adulationibus et proditionibus. di. 46. clericus qui. et. c. clericus male. Presbyter eruens oculum alicuius. di. 55. c. fi. Presbyter cõtrahens et filios procreans. 15. q. fi. cum multe. Contumax monitus nolens redire ad ecclesiam suã. zi. q. z. per totũ. Litteras sine mãdato impetrans extra de rescrip. nonnulli. et. c. ex parte decani. Episcopus ignorans grãmaticam: ex̄ de eta. c. fi. Episcopus grecus a latino deputatus si nolit ei obedire: extra de offi. ordi. qm̃

Intrusus: extra de concess. preben. quia.

Recipiens pecuniam pro licentia docendi extra de magistris quanto. Clericus puellas rapiẽs: vel rapi cõsentiens. z6. q. z. eos. et c. sequen. Irregularitatem incurrens propter maliciam suam: extra de eta. queris.

Seruus ecclesie factus liber: ecclesiam patronam id est prelatum eius accusans: extra de seruis non ordinan. qui ex familia. Prelatus absentium nomina i priuilegijs vel alijs inscribi faciens: extra d his que fi. a prela. quanto. Clericus conspirans in necem domini sui: extra de homici. sicut dignum. Altare ex inuidia discooperiens vel lumen extinguens vel altare veste lugubri cingens. vel fallaci voto defunctorum missam celebrans vt aliquis citius moriatur. 16. q. 5. quicunqz.

Presbyter auctoritate propria altare in ecclesia consecrata erigens. de consecra. dist. i. nullus presbyter. Clericus trahens clericum coram iudice seculari: et reus sponte subiens iudicium tale grauiter punietur: extra de foro compe. si diligenti. Prodens dominum papam. z3 q. 4. guilizarius. Qui contra iuramentum machinatur in mortem domini vel in regnuz eius siue sit episcopus siue presbyter vel diaconus. zz. q. fi. §. siqs laicus

Manumissus sub cõditione q dño seruiat in diuinis si in hoc cõtumax repit̃: ex̄ de seruis non or. nullus. Propria aucte pmutãs vel vendens bñficium: ex̄ de re. permu. cum vniuersorum. Recipiens ecclesiam de manu

laici:extra de iu.pa.relatum. Cleric⁹: quo ludente cū laico laic⁹ peremptus est irregularis est:extra de homi. continebat. Magicis z incantationibus intendēs.26.q.7.ammoneant. Presbr nolens infirmū baptizare si sine baptismo decedat.de con.di.4.§. quicūq3. Preter necessitatē cum chrismate veteri baptizans.de con.di.4.siquis. Per potētiam laicalē dignitatē aliquā habēs z cōsentiens:extra de elec.quisquis. Vtens in seditionib⁹ spōte armis.23.q.8.clerici zc. Manu mutilatus abbas factus epo ignorāte:ex̄ d cor.vi.exposuisti. Emens nomine alteri⁹ possessiones d reb⁹ ecclesie sue:extra de pecu.cle. c.inquirendū. Sodomita:extra de exces.p la.clerici. Falsari⁹ p se vel p aliū: ex̄ de cri. fal ad falsarioꝝ. Eps vel cleric⁹ corruptor monialiū.27.q.i.siquis. Cleric⁹ vtēs vna cū iudeis balneis medicinis z hi⁹.28.q.i. nullus. Ex cōtēptu cōicans excōicato si sit cōtumax:ex̄ de cle.ex.c.vlti. Periurus fur et homicida:extra de maio.cū in ecclesijs.z ex̄ d fideius.c.z.z ex̄ de iudicijs.cū non.z.c.atsi. Abbas circa correctōnem monachoꝝ negligens:ex̄ de sta.mo.c.z. Eps vel alius clericus iudici fauens in cā sanguinis:ex̄ de exces. prela.ex litteris.z extra ne clerici. sniam. Eps vel alius clericus iudex in cā sanguinis ex delegatione principis vel alio°:vt in .c.sententiā. Mēbꝝ alicui trūcans vel truncari mandās vel consulens.qꝛ sunt irregulares:lȝ quidā dicāt cōtrariū z male:vt patet in.c.dictis,primo.z extra d cle.pcusso.c.i..z. 23.q.8 his a quibus.z.c.sepe. Excōicatus ex crimine z cōtumacia infra annū nō parēs.3.q.9.decernimus infra proximo. Citatus in causa criminali volens expiri si contumax reperit: extra de iudi.c.i.z.c.decernim⁹. Cleric⁹ faciens ecclesiā cēsualē monachis:extra de censi.cū cleri. Archidiacon⁹ accusās suū epm in foro seculari:ex̄ de exces.prela.grauem. Presbyter cognoscēs filiā suā spūalem.30.q.i oēs.siquis.z.c.nō debet. Prelat⁹ alienans in casu non cōcesso res ecclesie. Tū euadet si rem restituat.iz.q.z.apostolicos monemus quisq3 eps.z alijs.c.z de elec.q3 sicut in fi. Institut⁹ p epm ɔtēptis pronis.i6.q.7.decernimus. Testis asserens se pticipē in crimie simonie:extra de confes.c.z. Sine aqua vl lumine vel cum fermētato vel cū calice indebito celebrans ex̄ de cele.mis.c.vlti. Dixit tñ Scot⁹.4.di.i3.q.z.ar.z.in fi.q3 dubiū est vtꝝ ꝑpter qōcūq3 illoꝝ sit deponendus:qꝛ ibi concurrerunt oia illa. Pugnātes vel illos incitantes iu bello iniusto:extra de penis.qō i dubijs. Reuelās peccata in cōfessione sibi dicta.de pe.di.6.sacerdos. Abbas nō caut⁹. nō humilis.nō cast⁹.nō misericors zc.licet in eū cōsentiāt monachi.i8.q.z.siquis abbas.

Eps ad imperatorē vel ad eius curiā vadens pro aliqua causa ꝓpria:z cōprouincialib⁹ icōsultis.23.q.8.siquis eps. Cleric⁹ iurās monachis pensionē augere z postea iurans epo: extra de iuriur. tua. Monialis simoniaca siue credita siue prelata:extra de simonia.qm̄ simoniaca. Recipiens alienū parochianuȝ iniuriose ad pniam.de pe.di.6.placuit.z de parochi.p totū. Beneficiatus vel in sacris cōstitutus indifferenter aduocās.i5.q.z.c.vno §.fi. Epm ꝓpriū dimittēs monitus z expectatus.zi.q.z.c.i.z.3. Latronē ligatum perimens. Secus ē si se defendēdo occidat:ex̄ de homi.c.z.z.c.suscepimus. Presbyter icaute verberans intuitu discipline si mors sequatur inde:extra de homi.presbyterum. Princeps dissolutus z negligēs in defensione prouincie vel regni.i5.q.6.alius. Et hoc si est incorrigibilis:vt extra de re in.apostolice. Alias si sit simplex dabit ei coadiutor:extra de sup. negli.grādi. Translatus volens presūptuose aliquid in prima ecclesia vendicare.zi.q. z.siquis iam. Suspensus ex eo q3 nō ꝓbat quod obijcit in personā electi si se ingerat bñficijs perpetuo deponitur ab eis:extra de elec. statuimus. Et idē est in similibus obseruandum.

Explicit liber.7⁹.

Isti sunt tituli octaui libri qui tractat de matrimonio.

Incipit titulus primus octaui libri.s. quid sunt sponsalia z vnde dicunt.

Finitis auxiliante deo fm q̃ potuit exiguitas mee virtutis septẽ ptibus huius opis.s.pma de.io. pceptis.2ª de virtutibus z vicijs.3ª de ɔtractibus z volũtatibus vltimis.4ª de sacramẽtis in cõi:z de trib⁹ p̃mis sacramentis in spãli.s.baptismo. confirmatione z eucharistia. 5ª de pñia z vnctione extrema.6ª de sacramẽto ordinis. Et 7ª d cẽsura ecclesiastica:restat modo eiusdẽ li.octaua ps z vltima q̃ ẽ de matrionio:in cuius etiã fine subiungetur ad euidentiã totius operis. ti.de verborum significatiõe.z ti.de ordinatione librorum decretaliũ:z librorũ legalium per ordinem alphabeti. Circa matrimonium aũt cõsiderandũ est.pmo de spõsalibus que ad mr̃imonium disponũt.2° de ipso mr̃ionio Circa sponsalia vero cõsiderandũ est primo. quid sunt sponsalia z vnde dicantur:z de arris sponsalicijs.2° p quos z quib⁹ verbis spõsalia cõtrahunt.3° de modo cõtrahendi spõsalia.4° qua etate possunt cõtrahi. 5° quo modo habent dissolui. 6° de effectu sponsaliũ z coactione eorũ q cõtraxerũt spõsalia ad matrioniũ ɔhendũ. Circa pmũ igit plura q̃runt.pmo qd sũt spõsalia? Rñ. Desponsatõ vt dicit.4° sententiarũ.di.27.est duplx. Quedam p verba de pñti.z h ꝓprie dicitur mr̃imoniũ iniciatũ. Quedã p verba de futuro: et hec nõ facit mr̃ioniũ sed mr̃ionij ꝓmissionẽ z hec ꝓprie appellat sponsalia:que sũt ꝓprie futurarũ nuptiarum ꝓmissio.30.q.5.nr̃ates. Large tñ sponsalia aliqñ accipiunt p mr̃ionio iniciato:extra de spon.int viris. Et sic patet q̃ due sunt species sponsaliorũ. Vñ dicuntur sponsalia? Rño. A spondendo. Nam mos fuit a veteribus stipulari z sibi sponder vxores vt patet.ff.de spon.l.2.z.3. Sed nũc nõ est necessaria stipulatio:quia cõtrahunt etiã int absentes:vt.ff.de spon.l.4.z.5.z vltia. Als si stipulatio in cõtractu sponsaliorum exigeret:intra abñtes contrahi nõ possent:vt insti. de inuti.stipu.§.itẽ verborum. Vel oporteret dici spãle esse in hac stipulatione sponsaliorum si non inter absentes cõtrahi posset. Sz esto q̃ in contractu sponsaliorũ interueniat stipulatio. Nunquid ex hac stipulatiõe põt agi ad interesse vel aliquam penam pecuniariã? Rñ deo q̃ nõ ar.C.e.l.i. Nam sicut dicitur ibi:alicui desponsata potest renunciare sponsalibus z alij nubere.ergo potest hoc sine pena criminali vel ciuili.ar.ff.de redibi .act.cum autem

.§.excipitur.Et est rō:qꝛ mrīonia debēt eē libera in cōtrahendo distrahēdo ꝛ retinendo. Unde nec pene hac occasione pmissa peti potest:vt.C.de inuti.sti.l.z.Et hec est cōis ꝛ solēnis opinio:vt dicit hosti. Quō ergo pui debitur burgensi diuiti volenti maritare filiam suam alicui nobili ꝛ potenti sed pecunia indigenti? Rño.Det magnā pecuniā p arris ꝛ stipuletur ipsas in quadruplū.Qn enim arre dantur si p donantem stet:quominus seqt mrimonium arras pdit.Si vero per recipiētem eas restituet:ꝛ de suo tm̄ ꝛ non plus nisi speciale pactum arre stipulatum fuerit in qua druplum.in tm̄ ꝛ nō vltra stipulatio pōt extēdi.C.e.l.fi.§.que omnia.Fideiussores etiā aliquando dantur:extra de eo qui co. cōsangui. veniens.Sed non potest peti pena:vt.s.dcm est:nisi legibus constituta.s.quia arra aliquā do petit in duplum aliqn in quadruplū: vt p dictum ē.Scdm hoc intellige illud.C.de nupti.ꝛ rescripto.pe.l.i.in fi.Hec hosti. Sed quare lex pmittit quadruplū arre repeti ꝛ nō penā:cum matrīonialis cōsensus dbeat esse liber.extra.e.cū locū.ꝛ liber ↄsensus ita videat impediri per metum pditionis arrarum sicut per metum perditionis pene:ꝛ sic in vtroqꝫ eadem phibitiōis rō videat? Rñdeo qꝫ ē diuersa rō:quia pena est odibilis arra fauorabilis.Pena enim est signū matrionij distrahēdi:ꝛ dissentientez puniendi.ꝛ fit per verba negatiua.s.sic.Si non cōtraxeris debebis mihi penam.c.librarū.Sed arra est signū matrimonij cōtrahendi:ꝛ cōsentientem remunerandi. Ad hoc insti.de cōtrahē.emp.circa principiū Et sic fit per verba affirmatiua sic.Dabo tibi istas arras:vt cum filia mea cōtrahas:Quas lucraf ille qui recipit matrīonio secuto ex speciali pacto. Alias enim videretur reddenda cōtractu perfecto.ff.de act.emp.ꝛ ven.exempto.§.is qui vina.Scdm hoc ītellige illud.C. e.l.3.q̄ videtur innuere a cōtrario sensu: qꝫ recipiēs semper arras lucraf:nisi aliud dictum fuerit a tradente.Tradens eni in traditōe rei sue.s.arre:pactum potest apponere sicut placꝫ .ff.de pactis in traditionibus.ꝛ potest si mrīonium seqnatur lucrum siue retentio sperari: sꝫ p appositionem pene nihil potest sperari siue retineri:sed potius mine pponi videant.Cōsiderauit ergo lex:qꝫ si recipiens arras contrahat potius induciᷓ ad hoc causa lucri dilectōnis qꝫ metu quadruplicatiōis.Et sic pꝫ diuersa rō in arra ꝛ pena. Sciendū aūt:qꝫ hec pena arrarum cessat fm leges qnqꝫ rōne temporis.Si enim sponsa sponsū in eadem puīcia degentem p biennium expectauerit: ꝛ cum p sponsum stetisset alij nupserit.nihil pene icurrit.C.e.l.z.Si vero sponsus se transferat ad aliam puīciā dꝫ per triennium expectari.C.de diuor.ꝛ repu.dubium.Sed si necessitas aliq̄ sponsuꝫ impediat:vt infirmitas aut mors parentum:vel crimina capitalia:seu longe pegrinationes que fiūt ex necessitate:ꝛ causa appellatiōis:tenetur sponsa expectare donec cesset necessitas illa.ff.e.l.sepe.Unde iudex īspecta qualitate psonarum legale tempus potest abreuiare vel plongare:quo elapso renuentē excōicabit:vt dicet.j.ti.6.Et qꝫ hoc sit arbitrarium īuiꝛ.ff.de spon.l.pupillus.Et hoc ēt habef.j.ti.de spon.cāu.z. Cessat etiaꝫ arrarum petitio si sponsus vel sponsa obierit: nisi forte defunctus cām impedimenti pbuerit ne nuptie celebrarent.C.e.arris. Nec distinguo vtrum osculum interuenerit:licet in donatione sponsalicia distinguantur.Cessat etiam p pter cognitionem vel causam legibus interdictam:puta si non potest de iure matrimonium sequi.C.e.l.vlt.§.patrem.Cessat etiam p pter minorez etatem:licet pater ꝛ mater auus ꝛ auia teneantur in duplum:si receperint arras si steterit per ipsos siue per filiam siue per neptem:quominus cōsumaretur matrimonium.Si steterit inquam sine iusta causa.C.e.l. fi.R°i.§.i.ꝛ.z. Quid si matrimonium recusetur propter impudicam conuersationez:vł propter austeritatem vite:vt quia non comedit nisi herbas crudas:vel propter cultus disparitatem:vt quia vnus iudeus alter paganus:vel non potest concipere vł generare vł coire.vel quia alterius regionis? Rño. Si h erant nō tpe cōtractus sponsalium ꝛ repudiet matrimonium:arras sponsalicias reddet in duplum ꝛ imputet sibi qui contraxit cum tali Si autem erant occulta arra reddaᷓ:sed pēa simpli remittitur.C.e.l.fi.§.his quoqꝫ hoc adycimus.Hec host. Quid si loco arraruꝫ pignora sūt data? Rño fm Azo.qꝫ retinebūtur quia arris equiparantur.vt.C.si rector puin. .l.i.Quod etiam fm hos.potest admitti:si matrimonium de iure poterat valere:ꝛ hoc pacto pignora sunt data.Alioquin contra:ar.extra de dona.inter vi.ꝛ vxo.si necesse.ꝛ d arbi. exposuisti. Utrum sponsus dicatur qs tantum a sponsalibus? Rño. In matrionio possunt duo considerari.s.contractus matrimōialis ꝛ actus eius.Et a sponsione primi in futurum dicitur sponsus a sponsalibus contractis per verba de futuro.A sponsione secundi dicitur quis sponsus post contractionem p verba de presenti:quia hoc ipso spoponderunt actum matrimonij.A prima sponsione dicunf sponsalia proprie que sunt quedam sacramētalia rspectu matrimonij:sicut exorcismus re

spectu baptismi.

A quibus: per quos: et quibus verbis spõsalia contrahuntur. ti. z.

Ostea cõsiderã/dum est a quibus: per quos: et qui bus verbis sponsalia cõtrahuntur Circa quod sciendu3: q̃ 9here põt sponsalia pprie dicta ille qui mrioniũ 9here põt. Quis aũt mrimoniũ 9here possit infra dicet. Cuicũ q̃ etiam matrimoniũ phibet et sponsalia pbi bentur. ff. de spon. orõ. Hoc tamen fallit fm leges in p̃side vel rectore puintie: et in his q̃ p tinent ad eũ. s. filijs nepotibus ppĩquis ac cõ siliarijs et domesticis: p quibus opam dederit ipse p̃ses. Hi enim omnes durante rectoria ñ põt fm leges cõtrahere mrionium: cũ mulier oriunda de puincia vel habente domicilu3 in ea. Põt tñ sponsalia cõtrahere. Si vero spõ sa velit finito officio sponsalibus renunciare poterit sine pena. ff. de ritu nup. si qs. Non tñ tunc lucrabit quod datum est ei: si 9xerit spõ te. Si vero coacte. i. exhibito sibi minanti fer nore: lucratur arras vel pignora data. C. si re/ctor puitie. l. i. Nota tñ: q̃ si p̃ses aliquã sibi desponsauerit ante p̃sidatum: eam iuste ducit tempore p̃sidatus: vt dicitur ibidem. Si etiã iniuste duxerit aliqua3 tpe p̃sidatus: et postea velit p̃sidatu finito vxor esse: extunc icipit ma trionium esse. C. de nup. l. et si tunc. Itẽ mu lier que virum amisit nõ sine pena. j. annum a morte viri nubit. Iuste tñ sponsalia contrahit .ff. de his qui no. infa. solent. Hec dicta fm le ges Et notat ea Azo in ti. si rector in puincia

Item etas tam minor attendit in sponsali bus q̃ in matrimonio: de quo etiam. j. dicet Cõtrahuntur aũt sponsalia: qñq̃ inter p̃sen tes p hec verba accipiam te in meam et accipi am te in meũ: vel alia silia expmẽtia cõsensum de futuro: extra. e. is qui fidem. Qñq̃ per lraf vel nuncium inter abñtes. Constat eni abñte3 abñti desponderi posse si abñs hoc sciat: pu/ta quia nunciũ misit vel de cõscia sua fit vel p⁹ea ratũ h3 l3 de hoc a pñcipio nihil scir3 nec refert vtrum scriptura interueniat vel non. ff. e. sufficit. et extra qui cle. vel mo. veniens. et 30. q. 5. nec illud. Nota tñ fm leges: q̃ l3 vir pos sit p nũciũ ducere vxorem: mulier tñ p pprĩũ nuncium nõ põt nubere Sed et si vir per nun cium vel litteras cõtrahat non videtur eius vxor esse: nisi prius eam in domum suam du cat. ff. de ritu. nup. mulierem. et. l. se. Sed f3 ca nones sicut vir põt per nuncium vł lras vxo rem ducere: ita et mulier virum: quia nõ ad i/paria iudicant circa matrimonium et sponsa/lia. extra de diuor. gaudemus. §. q2 vero. v. nec illi vnq̃. in fi. Et solus cõsensus sine 9dictiõe matrimoniũ facit vbi aliud nõ impedit: vt di cetur. j. Ubi vero p nuncium sponsalia cõtra hunt: hec verba satis 9grua videñt. Promit to tibi de mandato talis dñi mei: et noĩe eiusd q̃ ipse ducet te in vxorem: et hoc in aĩam meã iuro. Et ecõuerso puella rñdeat: pmitto tibi in noĩe dñi tui recipiẽti: et sibi per te: q̃ ego du cam eum in virum nisi steterit p ipsum: et hoc iuro. Si aũt fit mrionium de pñti põt sic nun cius dicere puelle. Talis dñs meus te salutat et tibi mandat: q̃ ipse per me siue mediãte me et tibi nunciãte accipit te et consentit in te tãq̃ in vxorẽ suam. Et econuerso sic põt respon/dere puella. Et ego te mediante dñm tuu3 re cipio in meum virum: cũ ipse te mediante me in suam recipiat: et in eum consentio tãq̃ i do minum et maritum. Uel breuius. Consentio in his que mihi nunciasti. Sunt autem hic plura specialia. Primum est: q̃ nuncius ad h̃ specialiter missus vel quod plus est etia3 ne/gocij gestor alienum factu3 promittere potest alij stipulando. 9 illud insti. de inuti. stipu. § si quis alienum. et. §. se. Scdm est q̃ vbi littere mittuntur sine nuncio põt inter absentes fieri stipulatũ vt supra dictum est ibidem. §. item verborum. Non tamen in sponsalibus neces saria est stipulatio: vt dictum est. s. 3[m] est: q̃ de alieno facto iurant: extra. e. ex lrĩs. 9 illud .ff. de in litẽ iuran. videamus. sed non tenetur ad illud quod notabitur infra. Hec hos. Alia de hac materia vide infra. e. li. ti. ar. 7. Cõtra hunt etiã qñq̃ sponsalia p filiosfamilias: si pa rentes in quorum sunt potestate cõsentiant qui cõsentire videñt si scientes ñ 9dicũt. ff. e. in sponsalibus. i. §. in sponsalibus. Et sic vide tur requirẽdus cõsensus parentum: alioquin sponsalia nulla videntur esse fm canones: vt patet. 30. q. 5. nrãtes. et. c. se. et extra de dspõ. im pu. cõtinebatur. Idem videtur de tutori/bus: vt. 20. q. 2[a]. c. i. et. z. Sed hec sunt vera fm leges. Secus est fm canones: ar. expressũ: ex tra qui matri. ac. pos. videtur. ibi f3 leges. q. d. Aliud est fm canones q tñ in hoc casu sũt se quendi: quia matrimonia nõ iure fori sed iur poli regunt: vt dicit. z. q. 3. §. hinc colligit. Ut sũt vera de honestate. De necessitate eni3 fm canones nõ requiritur nisi cõsensus eoru3 d quorũ cõtractione querit. 27. q. 2[a]. sufficiat. et extra. e. cum locum. Aliqñ vero cõtrahuntur p filijs p parentes in quorum sunt potestate Unde et pater filiam absentem desponsat: ex de matrimonio cõtracto cõtra inter. ec. ex lit/teris. in pñcipio. Sed illud intelligit qñ filia

postea consentit: vt notat ibi per magistros. Potest aut filia dissentire si pater turpe sibi eligat sponsum: vel moribus suis indignu. ff. de spon. l. sed patris. Unde sicut solus cosensus parentum non faceret matrimoniu: sic nec sponsalia nisi forte filij voluntati parentu se subijciant: et tunc no dicitur liber consensus: extra de codi. ap. super eo. et c. p tuas. Unde necesse est: q is cuius noie sponsalia cotrahunt hoc sciat vel cosentiat: vel postea ratu habeat: vt supra dictum est etia si sit in cunabulis: vt. 30. q. 2a. c. no est. et li. 6. de despon. impu. si infantes. §. porro. Et de hoc etia notabitur infra cu aget de sponsalibus impuberu. Et ide est de tutoribus. Aliqn enim per vtrosq simul non p se pater potest. Hec hosti. i sum. sua. Inno. vero notauit extra de matri. cotra. 3 inter. cc. c. i. q hoc est spale de patre. s. q noie filij pntis et no cotradicentis possit sponsalia cotrahere. Et hoc videt ber. ibidem tenere. Secus est de tutore. ff. de spon. si puelle. Nec obstat illud ex e. ad id. quia ibi interuenit copula carnal. Hosti. vero tenet cotrarium: vt patet ex supradictis. Notauit etiam illud hosti. supradictum. c. q sicut pot pater ita et quilibet alius ad hoc idoneus. Et hoc magis approbat Jo. an. li. 6. de despon. impu. si infantes. § porro. dices: q dicta decre. ad id non loquit de cosensu expresso. Qd pbat ex hoc: q verba pape sapiunt ibi tacitum cosensum. Utrum si patres iurent se facturos q matrimonio copulabut filios suos valeat tale iuramentum? Rno vt infra ti. de effectu sponsaliu. q. quid g si pater.

De mo cotrahedi sponsalia. ti. 3°.

Einde osideran

dum est de mo contrahendi sposalia. Circa quod sciendu: q sponsalia cotrahuntur dupliciter. Uno° simplicit et absolute. Alio modo sub conditione. primo igitur dicendu e de pmo modo. 2° de 2°. Circa pmum modu nota: q sponsalia cotrahuntur simpliciter et absolute quattuor modis. Primo modo datis arris sponsalicijs. s. aliqua pecunia vel aliis rebus: vt. C. de spon. l. arris. 2° iuramento seu fide: que aliqui in duos mos diuidunt. aliqui coiungunt. extra de spon. de illis. et c. pterea. 3° annuli immissione: que vulgo dicitur desponsatio: sed pprie subarratio nuncupatur: vt. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Fit aut annuli immissio ob signu amoris mutui. vel etiam ppter coiunctionem cordium. Unde et in. 4° digito annulus inseritur: quia in eo quedam vena sanguinis vsq ad cor peruenit: vt fertur. 30. q. 5. femie. Subarratio aut fit non tm per immissionem annuli sed etia p donationem aliarum rerum et aliorum insignium. Et qnq fit subarratio interueniete cosensu: ut extra. e. de despon. impu. tue. Qnq si interueniente cosensu: sed siue interueniat cosensus siue no: dumo costet de subarratione psumit p sponsalibus si fiat a patre eius subarratio: ar. 30. q. 5. nrates. et c. feie. Si aut fiat a sponso distingue sm gof. et hos. q aut etas deficit: et tuc p subarrationem no fit mrimoniu psumptum. Aut etas sufficit: et tuc subarrato Aut fit secrete et sic inducit tm sponsalia: sicut arre datio signu est venditiois future non fce insti. de emp. et ven. in pncipio. nisi fiat cum platione horum verborum: accipio te in mea. Tunc enim iudicat matrioniu no tam anuli datione q verborum platione. Aut fit publice ante valuas ecclesie psbytero arras bndicente et viro tradente et feia recipiete: et tuc etiam si nihil dicat matrionium est psumptu. 27. q. 2. siquis vxorem. Hec hosti. extra de despon. impu. tue. et gof. ibidem. Et hoc e veru nisi pbet cotrarium: puta quia puella fuit violenter ad bndictionem adducta: que statim aufugit bndictione recepta: vel aliud tale: extra de spon. cosultationi. Si vero tpe sponsalium de futuro detur annulus no pot aliud significare q expmit cotractus. s. sponsalia. Solent enim inter sponsos talia iocalia dari: ex de matri. cotra. cotra inter. ec. c. i. Et sic annuli datio est signum matrimonij futuri. Hec hos. in sum. et gof. 4° cotrahunt nuda pmissione vt cum vir dicit. Accipia te in meam vxorem et vxor rndet. accipiam te in meu maritu. Ul alia verba equipollentia: vt si dicat ducam te in vxorem: vel pmitto q accipia te vel duca in vxorem. Et iste vltimus modus etiam in aliis modis psupponitur. Propter qd etia p illum quasi coiter sponsalia describunt: vt. s. est habitum. Quid si quis iurauit vel promisit alicui ducere in vxorem vnam de filiabus eius. Nuquid sponsalia sic erut otracta? Rno sm gof. q non: quia duo requirunt sic matrimonium: et hoc etiam fuit postea expressum. li. 6. de spon. ex sponsalibus. Si tn aliqua ex eis factu illud quasi suo noie gestu approbabit: et in illum cosentiet qui patri promisit. hoc sponsa illius erit sm gof. Sed cuius erit electio? Rno. Promittetis. Hoc enim est generale in pmissionibus generalibus: vt insti. de ac. §. preterea. Quid si omnes moriatur pret vnam? Rno. Pater illam dare tenet. ff. de 3ben. emp. l. si emptione. Quid si pat obtulit ei vna ex eis: s ipse no acceptauit? Rno. Pr est absolutus a pmissione. ff. de v. ob. l. sti/

pulatus. Hec gof. Quid si dicat vir: iuro tibi vel pmitto: q ab isto tpe habebo te vel tenebo te pro vxore: et tibi sicut vxori fidem tenebo: et illa econuerso similiter dicat: iuro etc. Respondeo. Ray. dicit q est matrimonium verum: ita q neuter eorum alteri nubere licet Et si alter eorum nupserit alicui etiã p9 carnalem copulam separandus est: et cõpelled9 ad primã vel ad primum redire: extra de spõ. ex pte. e. de muliere. Sed 5 hoc esse vid: q i verbis predictis. s. ab isto tpe etc. est pmissio d futuro tm: et nõ cõsensus de pñti: sicut si diceret a crastina die in posterũ tenebo et habebo te i vxorem: vel a festo sancti Johis in posterũ. Ideo dicit rod. q lz illa forma verborũ expssa sit in dicta decre. per hec tñ verba nõ cõtrabitur mrionium: nisi hoc intendant cõtrabentes: de qua intentiõe cõstare poterit p sequentem cohabitationẽ que subsecuta fuit in casu illius decretal. sicut patet ex illo verbo ibi posito: quo facto prefatus. a. reliquit eam. Innocen. aũt notat sup eandẽ decre. q lz forma verborum ibi expressa sonat in tempus futurum non fuerunt tñ spõsalia de futuro: sed potius matrimonium: sed pmissio de fide seruanda respexit ad futurum. Et idem dicit de similibus. Verbi grã: pmitto q tenebo te in vxorem. Sensus est eni habeo tecum matrimonium vel accipio te in meam: et pmitto q de facto tenebo te i vxorẽ: que tñ es vxor mea d iure. ad quod etiam sine pmissione tenet. Sec9 aũt esset si diceret: pmitto q 5bam tecum vl q accipiã te in meã vxorẽ: quia hec pmissio non tantum ad factũ sed etiam ad ius refert vt sit sensus. Promitto q fiaz tibi legitimus vir. Aly dicũt: q in ista decreta. ideo p verba de futuro fit matrimoniũ: qr ibi pmittuntur verba que futurum trahunt ad pñs. s. isto ab isto tpe. Unde sensus ẽ: mõ habeo te p vxor. Et sic ly ab tenetur inclusiue: et ly eadem rpetita itelligitur ex parte vxoris. Et ñ habet locum nisi vbi tractatus pcessit de mrionio cõtrahẽdo. Et hanc opinionẽ refert etiã Inno. et tangit etiã Rod. et magis placet mihi. Hos. etiã super. c. ex pte dicit: q simpliciter ẽ mrioniũ: qr nõ est vis i vbis dũmõ cõstet de 9sẽsu

Quid si quis dicat. pmitto q ducã te i vxorez et de cetero tenebo te p vxore: et postea cum scda vxore cõtrahat? Rñõ. Matrimonium 2m tenebit: quia cũ verba precedentia sũt tpis futuri: sequens clausula restringit ad futurum. Secus est si simpliciẽ dicat: ab isto tẽpore in antea tenebo te etc. Si aũt dicat: pmitto tibi q nõ dimittam te p meliori vel peiori credo tenere matrionium si sunt ad hoc apti Hec hosti. extra. e. sponsam. Quid si dicat volo te de cetero in vxorẽ: vel volo q tu sis vxor mea: vel volo te esse vxorem meaz: vl nolo te accipere in vxorem: vel volo in te cõsentire tanq in meam? Respondeo. In talibus et similibus recurrendũ est ad intentiões cõtrahentiũ: et fm eam ẽ iudicandũ si de ipsa cõstare possit vere vel psumptiue. Si aũt cõstar nõ possit: credo q p h verba. s. volo te accipere in vxorẽ: vel volo in te cõsentire nõ cõtrahunt nec sponsalia nec mrionium. Nõ spõsalia: quia ly volo nullam pmissionẽ significat. Nec mrioniũ: quia qñ volo cõiungit cũ infinitiuo significante actõnẽ: frequentius solet expmere voluntatẽ ipsũ actũ precedentez q voluntatem cõcomitantẽ: vt cũ dicit volo bibere. Cum autem iungit cũ infinitiuo verbi substantiui: vel cum hoc infinitiuo habere q nõ videt pure significare actuz sz relationem tunc solet potius exprimere volũtatẽ cõcomitantem q voluntatẽ pcedentẽ ipsũ actũ. Uñ p hec verba volo te de cetero hre in vxore m vel volo te esse vxorẽ meam: vel volo q tu sis vxor mea: vel volo q ego sim maritus tuus cum pponunt ex parte viri et similia pponũtur ex pte mulieris: psumedũ est mrioniũ esse cõtractum: psertim cũ hi9 interrogatio pcedit. scz visne habere istam in vxorem: vel visne illã eẽ vxorẽ tuã: vel q sit vxor tua: et ipe rñdit volo: et siliter illa interrogata rñdet volo. Hec Rod. Et cum eo cõueniũt etiam Ber. et hos.

Nunquid idem iudicium erit si apponat ibi decetero: et si nõ apponat? Rñõ. Credit rodol. q sic. Quid de illis qui postq dederit sibi fidem ad inuicem de cõtrahẽdo statiz dicunt: osculemur nos iuicem noie matrimonij vel bibamus noie matrionij: et sic se osculant et bibunt. Nunqd sic cõplet matrioniũ? Rñõ Credit Rod. q nõ: nisi p certa indicia cõstiterit: q per hi9 osculũ vel potũ taliter cõtrahẽtes velint recedere a spõsalibus de futuro: et matrionium 5here de pñti. Et q dicũt osculemur nos et bibamus noie matrionij: intelligit noie matrionij cõtrahẽdi potius q iã 5cti cũ statim añ sit actũ de spõsalibus tm int eos ñ de matrionio. Quid si nihil actuz est añ de sponsalibus: sed simpliciter vir dixerit mulieri: et ecõuerso: et sic sequit osculũ de cõi 9sensu. Nũquid ẽ matrimõiũ sic 5ctũ? Rñõ. Rodol. dicit q sic si hoc intendãt cõtrahẽtes: alr nõ. Ad iudicandũ aũt de intentiõe recurrendũ est ad circũstantias verborũ precedẽtiũ et subsequentiũ et cetera certa indicia que si non apparent credit q nõ sit matrionium iudicandum presertim si vterq vel alter negat se habuisse intentione contrahẽdi matrioniu tali modo: vel si alter illorum vel vterq ad secun

da vota transierit. Hec rod. Et cóuenit cũ eo
hosti. extra de spon. du. c. i. circa si. Quid si
dicat alter illoꝝ accipio te in meam vl̄ i meũ
nõ addendo vxorem vel virum. Nunqd suf
ficit ad cõtrahendũ sponsalia vel matrimoni
um? Rño. Rod. dicit ꝙ sic. Ego autẽ credo
hoc esse verũ si hoc agat̃ vt matrioniũ cõtra
hatur: sicut de simili casu dicit̃ in glo. illius. c.
solet. 32. q. 2. de quo casu vide. j. ti. S. de cõsen
su. ar. i. q. quid si quis iurauerit ⁊c. Quid si
mulier nihil respondet? Rñ. Verba in matri
monio vel sponsalibus nõ sũt de subã sacri si
cut sũt de subã sacri i baptismo ⁊ eucharistia
Verba tñ l' nutus vel alia indicia sũt necessa
ria ad hoc vt cõstet de cõsensu eoꝝ. Vñ si pu
ella verecundet̃ loqui: ⁊ tñ patiat̃ se per imis
sionem annuli subarrari vel dotari: cõsensus
exprimit̃ ipsa taciturnitate ⁊ patientia: vt no.
hug. 27. q. 2. c. vl. Si vero non sũt alia verba
vel indicia de cõsensu eius nisi ꝙ ille ꝓtulit v̄
ba illa nõ videt̃ esse p̄sumẽdũ ꝓ matrionio
vel sponsalibus ꝓpter illa verba tantuꝫ. Hec
Rod. Et conuenit cum eo hos. ⁊ Tho. 4. di.
27. q. i. ar. 2. q. 2. c. 3m. Ric. vero 4. di. 27. q. i. ar.
3. c. 2. videt̃ velle cõtrariũ. vt dicet̃. j. ti. 2. vbi
agit̃ de cã efficiente matrimonij. q. 2. q: in p̄so
sona que põt loqui requirunt̃ in matrimõio
verba de necessitate matrionij. Quid si qs
manu iniecta uel innexa manu mulieris dicat
do tibi fidẽ d̄ te accipiẽdo i vxorẽ ⁊ illa nihil
r̄spõdeat? Rño. Spõsalia claudicare nõ pos
sunt. Dans tñ fidem tenet̃ eam ducere si ipsa
voluerit. Si aũt nolit nõ dꝫ cogi: nisi illud qd
agebat̃ ostenderet̃ aliquo indicio illi mulieri
placere: ⁊ ꝯtrui sponsaliũ acquiescere. Quod
p̄sumit̃ si cõtinue añ fidem sibi datã d̄ matri
monio vel sponsalibus int̃ eos contrahendis
tractabat̃: ipsa non ꝯdicente: maxime si ipa re
quisita sponte manum dederit ad fidem reci
piendam. Si aũt nõ tractabat̃ añ de sponsali
bus vel matrimonio: vel si tractabat̃ contra
dixerat: lꝫ ille subito iniecta manu dederit ei fi
dem: non ẽ p̄sumendũ ꝓ matrimonio vl' spõ
salibus: licet illa tacuerit ex simplicitate vl' ex
verecũdia. Hec Rod. Quid si inter aliqs
sponsalia ꝯhunt̃: ⁊ vnus illorum non intelli
gat quod alter ꝓponit? Rño s̄m decre. ex̄ de
spon. ex lr̄e. i. Inspiciendũ est iudici si matri
moniũ ꝯtrahi sũt ad faciendũ illud idonei. sci
entia. discretione. ⁊ etate. Et cognito qd sit. si
alter nõ intellexerit. i. dicat se nõ itellexisse qd
alter ꝓponit: cum tamen cõtrarium p̄sumat̃:
ad intelligentiaꝫ cõmunẽ verbi recurrat̃. In
telligentiaꝫ. s. nõ tñ quã importat ex verbi ꝓ
prietate: sꝫ ẽt sibi appropriatã a iure. Et coga
tur vterqꝫ verba ꝓlata in sensu retinere quẽ
solent recte intelligentibus generare. Ad h̄
rñsio habet̃ ex tex. dicte decre. ⁊ glo. Inno. su
per eam. Notat etiam Inno. ibidem: ꝙ p̄dc̄a
decre. loquit̃ qñ aliqui sponsalia cõtrahere i
tendebant: sꝫ vires vel effectus sponsalium
nõ intelligebant: vel quia se ligatos per sponsa
lia nõ credebãt: quin matrimonium cũ alijs
cõtrahere possint: vel alia hu'. Et talis ignorã
tia nõ impedit: q: nemini licet ius ignorare: ⁊
maxime nõ lꝫ ius sponsaliũ ignorare. Quidã
etiam intelligũt dictam decretalẽ: qñ ꝯhentes
ꝓpter diuersitatem vulgariũ se nõ intellige
bant. Et si dicat̃ ꝙ non põt esse cõsensus quã
do se non intelligunt. dñ: ꝙ dicta decre. loqt̃
qñ cõtractus de matrimonio cõtrahendo pre
cessit ⁊ in hocipsũ cõsentiebant ⁊ hoc agebat̃
⁊ tunc ex eo ꝙ vterqꝫ dicit in vulgari sua ver
ba que consensum sonant p̄ñteꝫ sufficit. Hec
Inno. Si vero ante de matrimonio vel spon
salibus nihil agebatur nõ sufficit: sed oꝫ ꝙ ta
les mutuo i se inuicẽ cõsentiãt ⁊ cõsensus su
os mutuos intelligant vel p interp̄tes vel per
nutus vel p indicia verbis equipollentia. Et h̄
sufficit extra de spon. ex lr̄is. i. i glo. ⁊. c. cũ apd
in tex. ⁊ glo. Unde si vn' loquat̃ latine: ⁊ alter
grece: ita ꝙ se nõ intelligant nõ ẽ matrimoni
um. Nam verbis exp̄mere debẽt consensum
⁊ se intelligere. Alias nec loqui vident̃. ff. d̄ v.
ob. l. i. in p̄n°. Alias enim verba ꝓ nihilo inter
uenirent: si nõ intelligerent̃. Hec gof. extra de
spon. du. c. ⁊. De hac mat̃ia reqnire. j. ti. de ef
fcũ spõsaliũ i fine. ⁊. j. d̄ matrio°. ti. d̄ cõsensu. ar.
. i. quia forte ibi aliq̃ inuenies q̃ hic quereres.

Sequitur de 2° §. de modo cõtrahendi
sponsalia sub cõditiõe. Circa qd scien
dũ: ꝙ conditio multipliciter accipitur
Conditio eni aliqñ dicit̃ status p̄sone. Vñ di
iste est seruilis conditiõis: ille liber. 32. q. 4a. li
beri. Aliqñ conditio rei: vt in seruitutibus ru
sticorum vel vrbanoꝝ p̄dioꝝ. Et sic sumit̃
extra de re. ec. nõ alie. nulli. Sed h̄ dicit̃ cõdi
tio quedã sponsalium vel contractuũ suspẽsi
ua ꝓmissio cuius effect' confirmatio pendet
ex futuro. Nam donatiões ⁊ ꝓmissiones re
cipiũt conditionẽ modũ cãm ⁊ demõstratõeꝫ
Ad cui' euidẽtiã sciendũ: ꝙ ꝯditio importat̃
siue significat̃ p hãc dictionẽ si. vl' cũ. hoc mõ
dono: uel uẽdo: uel te accipio in uxorẽ si fece
ris hoc uel illud. uel cũ hoc feceris uel illd: ut
. ff. de ꝯdi. inde. l. qd ꝓmisit. ⁊ d̄ uer. ob. l. si hi'
in fi. Qñqꝫ tñ l' si uel cũ significat potius a
motionẽ q̄ꝫ ꝯditionẽ. ut ex̄ d̄ spõ. du. c. i. Mo
dus uero designat̃ p ut hoc mõ. Dono vl' uẽ
do uel accipio te in uxorẽ ut singulis ãnis hoc
uel illud facias: alias reuocet̃ donatio uel uẽ
ditio uel matrimoniũ. Cã autẽ designatur p qa

vt faciam tibi istud: quia tu fecisti mihi illud: vt.C.de falsa cā adiecta.per totū.ₔ de donatione que sub mō.ꝑ totū.Demōstratio vero designat ꝑ quē: vt cum dico: ꝓmitto tibi seruū quē emi a ticio.Uel etiā fit demōstratio ꝑ adiectiua: vt cum dicit seruū meū sticū tibi cōcedo.ar.ff.de cōdi.ₔ demō.l.dmōstratio.Unde versus.Scito ꝙ ut modus est: si cōditio: quia cā.Demōstratio ꝙ: ₔ adiectiua subacta.i.substantiuis adiuncta.Jtē ut aliqn̄ notat cāz: vt .ff.de cōtrahen.emp.ₔ uen.cum ab eo.Sunt aūt spēs cōditionum que apponunt in sponsalib⁹ vel matrionijs.due.s.generalis ₔ specialis Generalis conditio semper debet subintelligi actu vel habitu ex natura ipsius rei: vt conditio quā ponit sanctus Jacobus.s.si de⁹ voluerit: ₔ si vixerimus.Et ideo hoc nullū suspēdit 𝔠ctū.Specialis cōditio ē que nō de natura rei intelligit sed ex voluntate 𝔠hētiū apponitur.Et sub hac 𝔠bi pn̄t sponsalia vel sine ipsa.Hec aūt 𝔠ditio aut est necīa: aut īpossibilis aut possibilis.Cōditio necessaria est de his q̄ necessario eueniunt: vt si dicat 𝔠ham vel 𝔠bo tecū si sol fuerit in cancro in estate ista.Sz nunquid cōtrahit matrionium sub tali 𝔠ditōne? Et videt ꝙ statim sit ibi matrimoniū: ar. .ff.de cōdi.inde.l.ꝙ si.Sed fz aliqs.s.fz Ber. ₔ Goff.extra de cōdi.appo.ꝑ tuas.ₔ Rod. nō est matrimoniū anq̄ extet cōditio. Et si me⁹ tpe cū alia 𝔠hxeret matrionium teneret. Hoc idem etiam notauit Jo.extra de fri.ₔ malc.frnitatis.Scōm aūt hosti.statim est matrioniū Un̄ nō pōt contrahere cū alia fm euz: ar.in.l. supradicta.ꝙ si.Et idem dicit Tho.4.di.27. q.2.ar.1.c 3.ₔ Bon̄.4.di.28.ar.3.0.quia talia futura iam sūt pn̄tia in suis cāis.Pro pma opione videtur esse: qd petrus ₔ Jnno.extra.e.de illis.ₔ hosti.extra.c.super eo.dicūt: ꝙ idem iudiciū est de consensu expresso ꝑ verba de pn̄ti sub conditione futura: ₔ de cōsensu exp̄sso ꝑ verba de futuro.ḡ qn̄ sic dicit 𝔠ho tecū si sol cras orietur.Jdem est ac si diceret 𝔠ham tecū cras.Sed ad hoc posset dici: ꝙ illud hēt locum de conditione futura possibili: ₔ nō d necessaria. Conditio vero īpossibilis est d his que impossibile est euenire: vt cū dicit accipiā te in vxorē si celū ceciderit.Et talis cōditio ꝓ nō adiecta habet in sponsalibus ₔ matrimonio.Un̄ tenet cōtractus in fauorē sponsaliū ₔ matrionij.Jn alijs vero cōtractib⁹ talis cōditio apposita viciaret cōtractū: extra d cōdic.c.fi.Cōditio aūt possibilis ē de his que possunt euenire ₔ nō euenire. Et hec cōditio aut est honesta: aut inhōesta.Si honesta: aut necessaria: aut voluntaria. Conditio honesta ₔ necessaria est illa que si nō apponat nihil agit: vt cum dicit xp̄ianus iudee: 𝔠ham tecum si fueris facta xp̄iana.ₔ.28.q.1.caue xp̄iāe .ꝟ.si xp̄iana.Et de hoc require.ī.ti.de dispari.cultu.in pn̄°.Conditio aūt honesta ₔ volūtaria est que honeste potest apponi ₔ nō apponi: vt dicendo: 𝔠ham tecū si patri meo placuerit: vt si dederis mihi.c.libras.Possunt enim sponsalia 𝔠bi sub cōditione ꝓmisse pecunie nō tn̄ in modū pene vt habitū est supra.Et talis cōditio si apponat suspēdit sponsalia vsq ad cōditionis euentum.Et si interim 𝔠hatur cuz alia persona sponsalia illa scōa tenebūt: qz nec pma sunt vere sponsalia exq̄ deficit cōsensus nec ex eis surgit publice honestatis iusticia. li.6.de spon.ex sponsalibus.Sciendū tn̄: ꝙ p̄dicta cōditio sponsalia suspendit si statim apponat: al's ex interuallo nō dz admitti.C.de dona.que sub hoc modo.pfecta. Notādū etiaz ꝙ p̄dicta cōditio suspēdit: nisi interim cōsensus de presenti supuenerit vel copula carnal' subsecuta fuerit: qz tūc inter eos dicit eē verū matrioniū: eo ꝙ videtur a cōditione recessuz extra de cōdi.de illis.in tex.ₔ glo.ₔ.c.super eo ₔ.c.per tuas.Et hec est presumptio ꝙ a cōditione recesserit vir: ₔ de iure ₔ cōtra quod nō admittitur ꝓbatio.Unde si ꝓtestetur an̄ coitum se nolle a conditione recedere: ꝓpter h̄ n̄ ꝓderit: ar.extra de spon.his qui fidem.ₔ.c.per tuas.in glo.b.Unde si quis cōtrahat cū aliq̄ sponsalia de futuro sub conditione hoc mō: accipiam te in vxorē si placuerit patri meo: et postea cognoscat eam anq̄ pater contradicat matrionium p̄sumptū est: quia videtur a conditione recessum vt dictū est. Si vero cognoscat eam postq̄ pater cōtradixit nō est matrioniū presumptū: extra de cōdi.ꝑ tuas. Quid si dicam: accipiam te in vxorez, si placuerit petro? Rn̄o.Quidam dixerunt: ꝙ cōditio i matrimonio translata in arbitrium alienum tūc valet qn̄ fert in arbitriū eorum in quorū ptāte sunt persone cōtrahentes.ff.de ritu nup .§. nuptie.Et sic loquit illud.c.extra de cōdi.super eo.Secus est si in arbitrium extraneorū Sed fm hosti.idem est dicendū de extraneis i.de his qui non habent in ptāte eos de quib⁹ agitur per.c.illud per tuas. Quid si quis significauit patri suo absēti: ꝙ cōtraheret matrimonium cum aliqua si ipse voluerit: sed ante q̄ pater cōsentiat voluntatem mutat: ₔ dicit ꝙ nullo modo vult eam etiam si pater cōsentiat: pater tn̄ hec ignorans cōsentit: Nunquid est matrionium inter illos? Rn̄o ꝙ non. Unde si cōtrahat cum alia tenebit 2ᵐ matrioniū quia non dicitur cōsensus nisi duret tempore quo pater consentit. Anteq̄ tn̄ ad scōa vota transeat cōpelli debet vt eam recipiat exq̄ set'

in eã sub cõditiõe ɔsensit: ꝛ cõditio extat: ex
tra de cõdi. super eo in tex. ꝛ glo. b. Cõditõ
aūt inhonesta quedam est contra substãm sine
naturã matrionij: vt cum dicitur: cõtrahã te/
cum si generationem plis euites. vel donec a
liam inueniã digniorem: aut si ꝓ questu adul
terandam te tradas. Hec si apponaᷣ nihil agi
tur extra de cõdi. c. vlt. Rõ huius est: q: cõdi
tiones sūt cõtra tria bona matrionij. pma ẽ cõ
tra plem. 2ª contra sacrm. 3ª cõtra fidẽ. Dicit
aūt hosti. e. ti. e. c. vlt. ꝙ si vir postea talem con
ditionem coram testibus remittat ꝛ si eã co/
gnoscat: iudicabiᷣ ꝓ matrionio ac si per ver/
ba de pñti cõsensissꝫ a pncipio. Dicūt etiã Jn
no. ꝛ hosti. ibidem: ꝙ si vnus cõiugum ponat
cõditionem contra substãm matrionij ꝛ alr cõ
tradicat vel taceat: iudicabiᷣ ꝓ matrionio: q:
nõ impediᷣ matrionium nisi ambo in illã cõ
ditionẽ cõsentiant. 32. q. 2. aliqñ. Quedã vero
non est contra naturam mrionij: vt cum dici
tur: cõtraham tecum si furtum feceris: vel ho
minẽ interfeceris. Hec si apponaᷣ infringen/
da est: ꝛ ꝓ non adiecta habenda: et tenent spõ
salia vel matrimoniū: extra de cõdi. appo. c. i.
Et exponit glo. ibidem. ꝛ c. vlt. in cuius glo.
habeᷣ quasi de oībus pdictis cõditioībus.

Sciendū aūt: ꝙ qñ dictū est. s. ꝙ sponsalia
ꝛ matrimonium contrahi possunt sub cõditi
one: ꝛ qñ cõtracta sub cõditione tenẽt: hoc ẽ
verum qñ persone sunt legitime ad ɔtrahen/
dū simul. Sed quid si persone alique illegi
time ɔtraherent sub cõditione. s. si papa dispensa
uerit? Rñ. Nulla essent sponsalia: q: cū spõ
salia que indigent dispẽsatione sunt ꝓhibita
cõtrahi non possunt sub cõditione. ff. de ver.
ob. inter stipulantem. §. sacrã. Quid õ eo q
cõtrahit sponsalia cū aliqua sub hac cõditiõe
. s. si se cognosci pmittat ab eo. Nunquid se/
quente carnali copula psumendū est ꝓ matri
monio? Rñ. Jnno. notat. extra de cõdi. app.
p tuas. ꝙ lꝫ hꝰ cõditio sit inhonesta nõ tñ hri
debet ꝓ non adiecta: sed suspẽdit spõsalia q̃ i
coitu pmo erunt pura: ꝛ absoluta iam stante
conditione. Jn 2° vero coitu: erit matrionũ
psumptum. Alii vero dicunt ꝙ si intelligatur
de coitu fornicario: conditõ illa ꝓ nõ adiecta
est habenda cum sit inhonesta: ꝛ erit matrio
nium psumptum in coitu pmo. Si vero intel
ligatur de coitu lꝫio: multofortius est psumẽ
dū ꝓ matrionio: ꝛ pmo coitu sequente cõdi/
tionem illam. Potius enim videᷣ hortatõ ꝙ
pmittat secum coire eum: aut modus aut cau
sa q̃ veri noĩs cõditio. Huius sñie sūt Goff.
Jo. Rõ. ꝛ Ber. extra de spõ. duo. duobus. i
glo. e. Quid si quis dicat pmitto tibi: ꝙ si
vnq̄ cõtraxero cū aliqua cõtraham tecum: ꝛ
pmittas me coire tecum. Nunquid est ꝓ ma
trionio psumẽdum si coitus sequaᷣ? Rñ
sm Rõ. Si ly si pmittas ꝛc. sonet in cõditio
nem sub hoc sensu. i. si pmittas: idem est dicen
dū q̃d in precedenti casu. Nã idem est: ac si
dicam cõtraham tecum si vnq̄ cõtraxero: a
qua cõditione receditur p copulam carnalẽ
sequentẽ. Si aūt nõ sonet in cõditiõe sꝫ po
tius sit quedã hortatio ꝛ puocatio ad coitũ
vel expssio modi aut cause. multofortius est
ꝓ matrionio psumendum vt dictū est in pri
mo casu. Nūquid idem est iudicium quan
do sponsalia vel matrionium cõtrahunᷣ sub
conditione ꝛ qñ sub modo? Rñ ꝙ nõ. Sic
nõ est idem iudicium in donatione vel vendi
tione que fit sub cõditione: ꝛ de ea que fit sõ
modo. Nam facta sub cõditione nõ tenet ni
si conditione extante: facta vero sub mõ sta/
tim tenet: sed nõ existente modo aut pacto il
lo reuocari potest: vt. C. de dona. que sub mõ
. l. i. ꝛ. 2. Unde lꝫ sponsalia ꝛ matrionium ɔhi
possint sub cõditione: non tñ contrahunᷣ sub
mõ: ita ꝙ illo modo vel pacto non existẽte ᷣ
soluãᷣ siue reuocenᷣ sicut fit in donatiõe vel
venditione facta sub modo. Ex q̃ eni sel ɔcta
sūt mrionia vel sponsalia ita ꝙ teneãᷣ: ipo iu
re resolui vel reuocari non possunt ppẽ mo/
dum nõ existentem vel pactū. Hec Rõ. ꝛ ex
tra de condi. ap. verum. in glo. Quid si qs
dicat accipiam te in vxorẽ. vel dabo tibi. c. li/
bras ꝛ permittas: vel si pmiseris me coire te/
cum? Rñ. Non credo: ꝙ p carnalem copu/
lam subsecutam psumẽdum sit ꝓ matrionio
quia ille qui sic dicit liberare se potest vtrūli
bet faciendo. Nec recolo psumptionẽ hꝰ in/
ductam esse a iure: ꝙ intelligaᷣ quis recedeᷣ
ab hꝰ optione p carnalem copulam subsecu/
tam. Hec Rõ. Quid si dicat quis: pmitto
tibi ꝙ non deficiam tibi ad vitam meã: ꝛ per
mittas vel si permiseris me coire tecū? Rñõ
Nisi taliter contrahentes intẽdant p hꝰ ver/
ba contrahere sponsalia: ꝛ nisi de hoc constet
iudici: non dꝫ psumere ꝓ matrionio ex his ṽ
bis per carnalem copulam subsecutã: cū per
illa verba vt ɔsilia nõ soleãt contrahi matrio
nium vel sponsalia. Hec Rõ. Quid si di/
caᷣ ducam te in vxorem anno elapso: ꝛ pmit/
tas vel si permittas me coire tecum? Rñdeo.
Credit Rõ. psumendū esse ꝓ matrimonio ꝓ
pter carnalẽ copulã subsecutam: q: pter illã
videᷣ renunciasse dilationi tpis. Nota ꝙ
in his casibus qui non sunt omnino expressi
a iure non est precipitanda sententia: nec alte
rum est pertinaciter asserendū. Et si post hꝰ
ɔctus conditionales ad alia vota solenniᷣ trã
seaᷣ: forte tutius est dissimulare: aut papã cõ

sulere q̃ mrioniũ cũ scda solẽniter cõtractuz dirimere. Hec Rod. Quid si dicat: accipiã te vel accipio te in vxorẽ si te inuenero virginem? Rño. Talis conditio non impedit mrionium: quia est inhonesta: et haberi dz p non adiecta: vt dicit Bern. extra de condi. c. pent. et Gof. ibidem. et Inno. e. de illis. et Hug. et Hosti. in sum. Sed in apparatu dicit contrariuz super idem. c. s. q licet actus sit inhonestꝰ: cõditio tamen q̃tum est de se est honesta et vtil' apponenti: quia forte vult pmoueri. Vñ fm eum si cõditio deficit: matrimoniũ nõ erit. s. in foro cõscientie lz aliter iudicetur si fit oĩo occultum in foro ecclesie pter defectum pbationum et pter scandalum. Quid si vir dicat mulieri cõtraham tecum si pater tuus est mortuus: vel si es virgo? Rño. In vtroq; cãu stante conditione stant sponsalia. non stante: non stant. De modo cõtrahendi matrionium sub conditione habetur infra titulo de consẽsu. ar. 5.

In qua etate possunt cõtrahi sponsalia et matrimonium. ti. 4ꝰ.

Eínde ɔsideran

dum est de etate apta ad cõtrahendũ sponsalia et matrimoniũ: ne tractando. j. per se de etate apta ad matrimoniũ plura que hic dicenẽ oporteat ibi replicare. Et quia iura loquendo de etate hiꝰ vtuntur vocabulo pubertatis vel impubertatis: ideo h̃ considerandũ est p̃mo de pubertate et ipubertate. 2° de illa etate. Circa p̃mũ querunẽ pl'a p̃ quis dicit pubes et quis impubes? Rñdeo Impubes est ille qui nõdũ impleuit. 14. ãnuz patre destitutus. Talis tñ pprie magis dicit pupillus. Et hoc est verum de mare. Femina vero est impubes que non compleuit. 12. ãnuz. ff. de ver. ob. pupillus. Pubes vero est q cõplenit 14. annum. Et hoc est de mare: sed femina est pubes cõpleto anno. 12. 20. q. 2ª. si puella. et 2. q. 6. §. diffinitiua. Sunt eni tres etates quas iura attendunt. Vna est infantia que in mare et femina eadẽ die incipit. s. p̃ma die ortus et desinit ĩ 7° anno cõpleto: extra de spon. impu. lras. et. c. se. Secũda est impubertas siũ pupillaris etas que in mare et femina eadem die. s. in septimo anno incipit: sed diuersis diebus desinit: quia in 12° anno in muliere: et ĩ 14. in mare: vt p̃dictum est. 3ª est pubertas q̃ diuersis tpibus incipit: quia in muliere. 12. ãno. in mare. 14. sed eadem die desinit. s. in. 25. ãno vt insti. de curato. R°i. Et hec potest dici pubertas semiplena. plena vero in mare. 18. ãno et in feia in. 17. ar. insti. de adop. §. minorẽ. Infans vero et pupillus sub tutela consistunt pubes sub cura: vt patet in dictis concordantijs Vnde tales sine tutoribus vel curatoribꝰ eẽ nõ possunt in iudicio. Et nota: q pupillus et impubes idẽ significãt vt dictũ est. Pubes ãt et adolescens et adultus similiter sunt idem: vt patet extra de spon. c. i. et. c. pubes. Vnõ dr pubes? Rño. A pube. i. a pudentia. i. pudore siue verecũdia qua afficiatur q inspiciebatur in inferiori parte secreta: an lanuginem ducẽt vt patet. d. c. pubes. Vel dicitur pubes a pbitate ai. quia tunc fit ita pbus: q põt coire seu virum pati. Vnde pprie mares dicuntur puberes: et mulieres viri potentes: insti. de nup. rñ so. i. Qualiter pbatur pubertas? Rño. Tripliciter. Primo per aspectum corporis. Antiquitus eni inspiciebatur secreta pars inferior an lanuginem duceret. Quod si sic: pubes iudicabatur et non aliter. Que probatio Justiniano imperatori pudibunda apparuit: et ido eam reprobauit. C. qñ tu. vel cu. esse desinit. ĩ decorum. et insti. quibus modis tu. fi. rñso. i. Nihilominus hunc modum Ber. Gof. et plures alij dicunt obseruandum esse: etiaz hodie quo ad matrimonium contrahendum. Vnõ Ber. extra de despon. ipu. puberes. in glo. dic: q pbuertas ex vigore naturali nõ ex annoruz numero consideratur quo ad matrimonium cõtrahendum: extra. e. de illis. 2. et. c. vl. nisi malitia suppleat etatem: ex quibus patet q ipse vult q matrionium ex pubertate non ex ãnorum numero cõsideratur: quia inspicitur vir et mulier an sint ad matrimonium apti: sz quo ad tutelam et curam etas annorum tantuz attenditur: vt patet in. d. l. indecorũ. Hec Ber. Hosti. vero hoc reprobat in sum. quia leges p̃dicte contradicũt: nec ipsum vidit suis tẽporibus obseruari: et ideo saltem est propẽ dissuetudinem obumbratus. Jura etiam canonica que pro his facere videntur cõtra eos ipẽ hosti. exponit. Quod tñ hic omitto gratia breuitatis. 2° pbatur p numerum annorũ. s. 12. i femina. et 14. in mare. vt supra dictũ est. Et hoc hr expresse extra qui matrimoniũ ac. pos. istiper. et. ff. de spon. in sponsalibus. 2. et in pluribꝰ alijs decretalibus et legibus. Intellige tamẽ q lz per numerum annorum pbetur quis pubes quo ad hoc vt in alium possit matrimõialiter cõsentire: quia talis consensus firmaẽ canonica constitutione: non tñ talis est semper potens ĩ opere: vt dicetur. j. de frigiditate. 3°. probatur ad euidentiam operis. s. q malitia seu viri potentia aliquando supplet quod in etate deficit. Puta cum puella minor. 12. annorum cognoscif: pubes iudicatur. vt extra de

despon.impu.continebatur.rñso.i.z.§.i.z.c.a nobis.Et hec puentio vocat aliqñ malitia:ex tra.e.de illis.z.Aliqñ prudentia suũ industria extra.e.tue.Aliqñ viri potentia.ff qñ dies.le/ga.cedit.l.pet.Et in hoc casu si vir dicat q co gnouit vxorẽ:z vxor neget stat verbo viri: iuramento firmato:vt in.d.c.cõtinebatur.z.c. duo pueri.ad fi.nisi mulier per aspectũ corpo ris se virginẽ pbet.Sed quare exigitur iura/mentũ viri.in.c.cõtinebatur cum ageret con tra eũ cõtra illud.6.q.5.actor.Dicunt quidaʒ qz de tanta re diligenter est ppter aie pericu lum inquirendũ:extra de spon. cõsultationi. Uel etiam qz mulier de qua agitur ibi nõdũ cõpleuerat.iz.annum:z ideo de iure cõi fũda bat suam intentionem.Nam presumptõ iu/ris est:q talis non sit pubes:z ideo exigitur a viro iuramentum:quod sic obtinet de iure.

Datur etiam hic alia regula.Si enim com plesset annum.iz.mulier nullatenus audiret extra g matrio^m ac.pos.insuper.z.c.de illis. Nec etiam crederet verbo viri z mulieris sit si dicerent se adinuicem non posse cõmisceri. Et p hoc fm hosti.cõfundunt g dicunt pub/tatem annorum numero non pbari.Ergo fʒ hosti.pmus modus tanq̃ verecũdus repro/bat:licet ad pbandam virginitatem vel arta tionem vel frigiditatem siue membri defectũ admittat:vt.j.dicetur.Per aspectum tñ bar/be superioris:presumptio non dico pbatio i ducit.ff.d mio.minor.25.an. z^9 mod^9 admit titur pter psumptionem iuris z de iure.Un de ex quo pbatus est numerus annorũ pre sumit q possint adinuicẽ cõmisceri:nisi cau/sa frigiditatis aliud cõtingat:vt extra de frigi. q sedem.In minore autem hoc non psumit nisi pbetur hoc:vt in.d.c.q sedem.Et intelli/ge q est hic psumptio iuris z de iure:quãdo nec virginitas allegat nec frigiditas vel male ficium pbatur. 3^9 modus admittitur oio:qa certus est:z nunq̃ fallit quo ad matrimoniũ: licet dñs Azo contradixerit in hoc casu. Di/xit enim in sum.sua.ti.d nup.q sicut cognatõ impedit matrimonium ita z etas.Sed ipe ma/le dixit:vt patet ex supradictis in hoc 3° mõ. Hec oia hosti.

Sequitur videre de scdo.s.de etate ad sponsalia z matrimonium.Et circa h q̃ runtur plura.s.que etas est apta ad cõ hendũ sponsalia?Rñó q etas.7.annorũ:qnia pueri z puelle dicuntur tũc discretionem ha bere:z extunc ɔsueuerũt eis sponsalia placere extra de despõ.ipu.lras.Cum enim spõsalia sint quedam pmissio futurorũ:vt dictũ ẽ:oʒ q illorum sint qui aliquo mõ pmittere pos/sunt. Quod nõ est nisi eorũ qui habent pru/dentiã aliquam de futuris que vsuʒ requirit rõnis.Cuius triplex gradus notatur in pmo ethi.Primus est:cum quis nec intelligit p se nec ab alio capere potest z^9 est cum ab alijs capere põt:licet imperfecte sed ipse per se nõ sufficit ad intelligendum. 3^9 est cũ homo ab alio potest capere z per se ipsum considerare. Et quia rõ paulatim in homine cõualescit fʒ q quietant motus z flexibilitates humorũ ideo statum pmum rõnis obtinet homo ante pmũ septẽniũ:Et idõ homo illo tempore nul li cõtractui est aptus z ita nec sponsaliũ:Sed ad statũ scdm incipit puenire in fi.pmi.septẽ/nij.Uñ etiã tũc tpis pueri ponunt ad scholas Et ideo tũc incipit esse apt^9 ad pmittẽdũ ali/q̃ in futurũ:pcipue de his ad que rõ magis na turalit inclinat:ñ aũt ad obligandũ se ppetuo vinculo:quia nõdũ hʒ firmã volũtatem. Jõ extũc pñt cõtrahi sponsalia z nõ matrimoniũ. Sed ad tertiũ statum incipit peruenire i fine scdi septẽnij:quantũ ad pertinentia ad eius p sonam in quibus rõ naturalis citius conuale scit.Unde extunc obligare se potest ad religi onẽ vel ad matrimonium:sed quantũ ad ea q̃ extra ipsũ sũt in fine tertij septẽnij.Unde extẽ potest se de alijs obligare:z fm leges consti/tuitur eis ptãs disponendi de rebus suis post 25.annum. Sed contra.Uidet eni lex ob/stare que dicit q in sponsalibus cõtrahendis etas diffinita non est:vt in mrionijs.ff.de spõ sa.l.in sponsalibus.Rño.Hoc dicit q nõ est diffinita varie de sponsalibus i mare z femĩa sicut in matrionijs:vel quia non est tanta z ta lis in sponsalibus sicut in matrimonijs.Hec Hoff. Que etas est apta ad cõtrahẽdũ mri moniũ?Rño.In puella.iz.ann^9.in puero.14^9 extra de despõ.ipu.puberes.z.c. cõtinebatur. Matrioniũ eni cum fiat p modũ cuiusdã cõ tractus:ordinatiõi legis positiue subiacet sic z alij cõtractus.Uñ fm iura determiatũ est:q ante illud tps discretiõis mrionia nõ ɔhuntur quousq̃ vterq̃ possit de mrionio deliberare sufficient:z etiã reddere debitum sibi adinui/cem:ad quod vn^9 alteri in ɔctu matrimonij obligat.Hoc aũt tps vt in plib^9 ẽ in masculis in.14.anno:in feis aũt in.iz.Quia tñ pcepta iu ris positiui sequunt illud qd ẽ vt i plib^9:sia/liquis ad pfectiõem añ tps pdictũ pueniat:ita q vigor rõnis z etatis defectũ suppleat mrio nium non dirimitur.Et ideo si contrahentes ante annos pubertatis añ tps pdictũ fuerint carnaliter copulati:nihilomin^9 mrioniũ i dis/solubile erit.Unde est q vnũ tps nõ assigna tur puero z puelle in matrimonio:in sponsa/libus autem sic?Rñdeo tps spõsaliũ determi natur q̃tũ ad discretiõeʒ.Tps vero discretõis

in mare ⁊ femina idē determinatꝰ:quare ⁊ idē tps sponsaliū:sed tps pubertatis ⁊ matrimonij determinatur quātū ad potentiā coeundi Hoc āt citius cōpletur ī femina q̄ in mare:tū qꝛ ꝑus in ea resoluitur viscositas pp meatus largiores.tum qꝛ difficilius est agere q̄ pati: tum qꝛ natura imperfecta in muliere appetit virum sicut materia formam. Unde pp maiorem appetitum nature fit acceleratio maior

Quid si cōtrahūtur sponsalia de futuro īfra 7.ānos? R° ꝙ nulla sunt ratione defectus cōsensus li..6.de spon.si infantes.Unde nec accusari possunt ꝫ denunciatio admittatur. ex̄ de despō.impu.ad dissoluēduꝫ. Prohibētur enim sponsalia cōtrahi ante septēniuꝫ gnimo ēt ante pubertatem:nisi forte ꝓ aliqua vrgentissiᵃ necessitate:vtpote ꝓ bono pacis:vt ibid c.vbi non est cōsensus:in tex.⁊ in glo.Uñ versus Ut pax seruetur moderamē iuris habet. Rō huius ꝓhibitionis est:qꝛ sponsalia ñ possunt ratificari vsq₃ ad pubertatem:vt patebit. infra.Unde si matrimonium sponsalia non sequatur:adolescens forte cum pluribus puellis contrahere impediretur:et puella cū multis pueris:cū hinc inde tota cōsanguinitas deneget:vt dicet.j.de effectu sponsaliū.Si tamē sponsa minor.7.ānoruꝫ traducatur in domū sponsi ⁊ ibi adimpleat 7ᵐ ānum :ratificantur sponsalia. Unde ꝫ anq̄ 7ᵐ annū impleuerit sponsa in domo sponsi cognouerit carnaliter mr̄em sponse:nihilominus ratificātur sponsalia.Quare si post 7 ānū cōpletū cū mr̄e sponse contraxerit sponsus:dꝫ inter eos diuortiuꝫ celebrari:⁊ sic affinitas ꝑcedens non impedit sponsalia subsequētia qn inducant iusticiam publice honestatis .Impedit tñ matrimoniū adimpleri cū filia.Uñ nō dēbit filiam pp īpedimentū affinitatis ꝑcedentis:nec dēbit mr̄eꝫ pp īpediᵐ iusticie sequentis publice hōestatis Et sic vnum īpedit aliud.ex̄ de despō.ipu.lr̄as Et quo ad hoc intelligūtur sponsalia solui:vt dicet infra de dissolutiōe sponsaliū.Hec hos. Si autem sponsus cū matre sponse contrahat anq̄ sponsa 7 annum in domo sponsi cōpleat matrimoniū tenet ⁊ sponsalia soluūtur.Et sic non pñt ratificari subsequenter tacite vl' expsse:vt pꝫ in.d.c.lr̄as.Idem etiam intelligendū est ſm Io.s.ꝙ sponsalia ratificantur cōpleto 7.anno.etiam si traducatur sponsa in domum sponsi dum tamen maneant simul sine cōtradictione.Et hoc intellige si sciebant sponsalia cōtracta:⁊ aliquoꝰ videbātur cōsentire.Puta qꝛ coniuges se vocabant:vel alioꝰ:ꝫ pueruli Et hoc idem intellige qñ sponsa traducitur in domū sponsi.Et rō potest esse: qꝛ circa illam etatē aliqñ tentant infantes:qđ adiplere forte nō pñt ex̄ de spon.iuuenis.⁊ de eo qui cognō: cōsang.veniens.ibi ex̄ conuersione diuturna: Idē intelligendū est qñ sponsus traducitur ī domū sponse:qꝛ q̄tū ad matrimoniū ꝑtinet ñ iudicantur ad ipia.ex̄ de diuor gaudemus.§. qꝛ vero.Hec host. Ex ꝑdictis pꝫ:ꝙ si sponsa minor.7.ānorum in domo pr̄is vel matris manens sine sponso.7.ānos cōpleuerit:nunq̄ ſm Io.ratificātur sponsalia nisi sponsa interī exꝑsse cōsenserit 7 āno adimpleto.Sic intellige ⁊ diuersifica.ex̄ de despon.ipu.lr̄as.Quō quidem.c.loquitur in casu ꝑ ⁊.c.accessit. loqtur ī casu 2°.Hec host.Scđm āt Ray.si spōsi vel pentes eoꝝ noīe ꝯbant añ septēniū sponsaᵃ nihil agūt:sꝫ si cū uenerit ad septēniuꝫ incipiant eis placere:extūc valent:vt pꝫ ibidem:vbi nō est cōsensus. Item si sponsus sponsā ante 7 āum a se eiecerit cū ꝓpo facto dissentiat:aut etiam si sponsa a sponso aufugiat soluentur sponsalia:nisi post consensus expressus interueniat.ar.extra de dispon.impu. attestatiōes.

Supradictis cōcordat Ber.ex̄ de đspō.ipu.lr̄as dicens:ꝙ sponsalia añ septēᵐ cōtracta cōpleto āno.7.ratificantur nisi ꝯtradixerit exꝑsse:vt ex.d.c.colligitur.Et hoc ē verū qñ cohabitāt sil'.Tūc.n.ītelligūt ꝯsētire ex qᵒ ñ ꝯdicūt.ff.de ritu nup.minorē.Secꝰ est qñ habitēt seorsū.Tūc.n.ñ intelligūt ꝯsentire nisi verbo vel fcō:puta qꝛ ad domū eius vti' ꝯsilia q̄ solēt facere spōsi.ar.ad hoc ex̄ de de:pon.ipu. accessit.vbi dicit:⁊ postea in eū nō cōsenserit. Ray.tñ indistincte scripsit:ꝙ spōsalia ꝯtracta añ septēnium siue p filios siue p pētes ratificā tur tacite completo.7.āno.⁊ matrimoniū post coactam pubertatem ꝑsertim si sil' morentur. Host.vero reputat hoc falsuꝫ esse nisi ītelligat ꝑsertim.i.tñ.Decretalis aūt vr̄ distiguere int̄ filios puberes ⁊ īpuberes.Dicit enī ꝙ pater filium adultū ñ potest alicui mulieri cōiūgere: si filius aliquoꝰ ñ cōsētiat.q.d.tacite vel exꝑsse.Impuberem autem potest cui vult matrīoniał'r tradere.Et postq̄ filiꝰ ad etatem legitimam perueneriṫ hoc oīo debet adimplere.ex̄ de despō.impu.c.i.⁊ expone ibi cui vult matrimōio tradere.q.d.ꝫ cōsueuerit filia tradi ⁊ traduci in domum sponsi:vt supra dictum est de mō cōtrahendi sponsalia:tamē ⁊ filius potest tradi:vt supradictū est:⁊ postq̄ filius ꝑuenerit ad etatē ltīmam:subaudi:sic traditꝰ:⁊ morando cum sponsa nō cōtradicens oīo dꝫ adimplere.Q.d.Cū sponsalia firmata intelligāt' tacite eoipso ꝙ sil' morabantur:⁊ non cōtradicit ad etatem ltīmam perueniens:p censuram ecclesiasticam cogetur cōtrahere matrimoᵐ ⁊ cōsumare ſm ea q̄ nō.j.ti.de effectu sponsaliū Hec hostien. Predictis adyciendum est ꝙ

papa Bonifa.8.cōtrouersiā doctorū circa p/
dictā mām de medio amputans:pōnem host.
Jo.z Ber.approbans sicut potest patere intu
enti supradicta.6.de dspō.ipu.si infantes.dicit
q sponsalia que nulla sunt pp etatis defectum
in vtroqz sponso :vel in altero:siue sint contra
cta per ipsos siue per ipsorū pentes: per lap/
sum temporis vsqz ad completum septenniū
minime conualescunt:nisi post completum se
ptennium manifeste appareat eos in eadem
voluntate perdurare.Appareat inqz p cōtinu
am cohabitatiōem seu per alia verba:vel fcā
ipsorū Itē qñ sponsalia p pentes ɔhuntur
p filiys puberibus vel impuberibus:filij non
obligantur ad illa. Nec ex illis surgit publice
honestatis iusticia:nisi filij si sint presentes cō/
senserint expresse vel tacite: vt in.d.c. si infan/
tes. Quid si infra septennium tñ prope septē
niū contrahant sponsalia? Rñdeo Dicunt ali
qui q tenent fm illud dictū phi.z.phycorū.
qd parū deest quasi nihil deesse videtur.Hec
aūt ppinquitas a quibusdā determinatur ips
sex mensium:sed melius est q determinet fz
cōditionē cōtrahentiū:qz in quibusdā magis
acceleratur vsus rōnis q̄ in alijs.Et huis snie
sūt Gof.z Tho.4.di.27.q.z.ar.z.c.7.Ber.ve/
ro dicit extra de spon.iuuenis.q si aliqua in/
fra.7.annos tentauit quod complere nō potuit
malitia psumitur etatem supplere z sponsalia
psumuntur:z vir ducere non potest eius con/
sāguineā.Alij dicere videntur:q in contractu
sponsalium non potest pueniri septēnium:z si
pueniatur nihil fit:qz si aliqua complacentia ē
in sponsalibus ante tempus illud:illa potius
est ex instinctu nature q̄ ex iudicio rationis.
Nec est simile de matrimonio in quo potest
pueniri tēpus ei determinatuz a iure:quia eui
dentius potest habere quis supplementuz eta
tis p malitiam ppe adolescentiam q̄ circa in/
fātiam.Et huius snie est Pe.4.di.27.q.4.ar.
z. Esto q puer z puella contrahant matrio
nium per verba de pñti? Nunquid agitur? R°
Aut intendunt contrahere matrimonium tm̄
ita q non sponsalia:z tunc nec est matrimoni
um qz illud contrahere non possunt etate im/
pediente.nec sponsalia:qz nolūt. Et etiā talis
forᵃ verborū nō conuenit sponsalibus:sz mri
monio.Aut intendunt cōtrahere simplr illud
quod pñt fz illd:si qd ago nō valet vt ago: va/
leat put valere pōt:z sic sūt sponsalia d futuro
nō matrimoniū si etatē nō suppleat prudentia
siue malitia. Et sic intelligi potest illud extra
de despon. impu.tue.z.c.a nobis. Hec Ray.
Aliqui vero dicunt cōtrariū de p casu.s.q sūt
sponsalia z inducunt iusticiaz publice honesta
tis.z cū hoc interptationē iurl.extra de despō.
ipu.attestationes.z.c.a nobis. Et huius snie sᵗ
Canc.Jo.Hosti. Goff.z Ber.super illud.c.a
nobis.Et hec snia fuit postea approbata li.6.
de despon.impu.si infantes.§.z.Et hoc est ve
rum si cōtrahentes non erant proximi puber/
tati nec in eis etatem malitia supplebat:vt ibi/
dem.Secundum tamen Ber.super illud. c.a
nobis.z Gof.z Hosti.si vterqz maneat in eadē
voluntate vsqz ad etatem nubilem:matrimo/
nium prius inutile p ratihabitionē expssā vel
tacitam confirmatur:vt ex de despon. impub.
de illis.i.z.ff.de ritu nup.l.minorem.Tacitum
cōsensum intelligo cum sibi cohabitant fz.ber.
vel si sit in domum traducta fm host.z ibidez
adimpleuerit etatem ltimam.vel cum carnali
ter cōmiscentur.ex de spon.ad illud.z c.is q si
dem.Alias fm host.consensus expssus neces/
sarius esset vt vxor fieret.Et hec etiam postea
videntur approbata fuisse li.6.de spon.si infā
tes.§.z. Nō etiam p eundem.§.q si malitia
suppleat etatem:matrimoniū cōtrahere potue
runt.Ad hoc ex de despon.ipu.c.vl.z.c.d illis
i.Qd est ɔ illud qd notauerunt Canc.z host.
super.c.de illis.s. q ad hoc qd teneat matrio
nium cōtractū inter minores in quibus mali/
tia supplet: requiritur q se inuicem cognoue
rint:cum de hoc alr constare non possit:ex q̄
sunt minores.Sed ibi cōtrariū dicit Gof. Et
conueniunt cum eo Ber.z Inno.quorum ēt
snia in.d.§.approbatur.Si enim duo nonduz
puberes iam tamen experti copulam carnis:
nō quidem adinuicem sed cum alijs contra/
hāt matrimonium.nunquid non tenet? Certe
sic.Hec Jo.an.super dictum.§.Esto q adul/
tus contrahat per verba de pñti cū puella mi
nore:tamē etati nubili pxima vel econuerso:
vel ambo impuberes pubertati tamen vicini
contrahāt.Nunquid matrimoniū erit? R° Si
prudentia.i.carnalis concupiā suppleat etatez
z mutuo consensu carnaliter sint cōiuncti:aut
ex habitu corporis quē pretendunt appareat
z verū sit eos posse carnaliter cōmisceri: ma/
trimoniū tenet.extra de despon.ipu.puberes:
z.c.continebatur.§.i.z.c.a nobis.Si tamen pu
ella inuita per violentiam cognosceretur: per
hoc non videtur sibi fieri piudiciū quin cum
alio contrahere possit:vt in.c.continebatur. z
3z.q.5.proposito.Hec Ray. Rod.vero dicit:
q si tēpore contractus poterant carnaliter cō/
misceri:z postea cognoscatur inuite nō obstā
te etate ipubere verum fuit matrimoniū per
carnis copulam consumatū.Quod ergo dicit
Ray.Rod.dicit esse intelligendum in eo ca/
su quo tēpore contractus nondum poterant
cōmisceri:z puella priusq̄ viripotens dissen/
sit:z durante illo dissensu violenter ē a spōso

cognita:licet adhuc in etate ipubere cōstituta

Per quantum tempus impuberes qui con trahunt matrimoniū debent esse proximi pubertati ad hoc ꝙ teneat matrimoniū? Rn̄deo Diversi diversimode dicunt. Aliqui enim dicunt hoc esse in arbitrio iudicis: vt ipse persone qualitatem ꝛ prudentiam sive malitiaꝫ metiatur: ar. ff. de iure deli. l. i. ꝛ extra de donatio. aplice. Et hoc notat Tanc. ꝛ Gof. extra de eo qui du. iordane. ꝙ etas nubilis preuenitur ex eo tempore ꝙ habet potestatem coeundi. Alij vero dicunt vt Guil. naso. illam iudicari debere proximam pubertati que est circa. iz. annuꝫ per octo. vel. i5. dies: qꝛ in illo tempore perpendi non posset aliqua mutatio persone. ar. pro eo bonum. ff. de vsuca. reruꝫ mixtura. §. labeo Alij dicunt: ꝙ tūc videtur quis proximus pubertati: quando est in. xi. anno. extra ō despō. impu. continebatur. sed ibi certe cognita fuit. Alij dicunt ꝙ tunc videtur quis proximꝰ pubertati quādo non distat a pubertate vltra. 6. menses. extra de despon. impu. continebatur. ꝛ. c. tue. Si tamen essent de omni cōsensu carnaliter copulati: tunc tutius essꝫ pro matrimonio iudicare: etiam si vltra sex menses a legitima distarent etate. extra de despon. impu. a nobis. ꝛ. c. de illis. Huius snie sūt Ray. ꝛ Ber vt patet in eius glo. super illud. c. tue. ꝛ Inno. super. c. ꝯtinebatur. ꝛ plerique doctores. Vult tamen ipse Ber. ꝙ malitia suppleat etateꝫ in eo: qui. s. distat a pubertate per septem menses ad hoc ꝙ matrimonium contrahere possit: aliter non esset matrimonium: secundum eum: etiam post i4. annum. Hosti. vero dicit in sū. ꝙ ille solus videtur pubertati proximus in quo malitia seu viri potentia suppleat etatem ꝛ hoc nescitur nisi per evidentiam facti. Et hꝰ patet extra de despon. impu. c. vlt. Et ita quantum ad hoc ō quo queritur nulla nisi cognita proxima pubertati videtur. Vult etiam ꝙ q est prope. i4. annum per tres dies cōcedi possitꝰ esse pubes. ar. extra de regularibus ad nr̄aꝫ Sic ēt potest intelligi illud extra ō despon. im pu. puberes. ꝙ si puella desponsata cognoscatur est matrimonium: etiam si sit minor. 7. annis: dummodo discernat ꝛ sit doli capax: quia aliter consentire non posset cum comparetur furioso. Ex predictis colligitur ꝙ secundum Ber. ꝛ Ray. tunc malitia intelligitur etatem supplere: quando videtur posse carnaliter cōmisceri. Scōm vero host. nunq̄ intelligitur i matrionio malicia etatem supplere nisi probetur per evidentiam facti. s. ꝙ se carnaliter cognouerunt. Esto ꝙ iste qui. i4. annum cōplevit talis appareat: ꝙ nullo modo gnāre possit Nūquid si contrahat matrimoniū erit? Rꝰ ꝭꝫ Ber. ꝙ nō: qꝛ non est pubes vt ipse notat. ex̄ de despon. ipu. pubē̄s in glo. Ber. ꝭm host. vero sic: qꝛ ipse est pubes ꝭm eū. vt pꝫ ex supradictis de pubertate. q. qualiter ꝓbatur pubertas. Quid si interim adolescens transeat ad scōa vota? Rn̄deo. Quidā magistri dixerunt: ꝙ si naturaliter erat impotens qn̄ recessit a p̄ma ꝛ scōam cognouerit: tenet matrimonium. zꝰ contractum. ar. ex̄ de fri. ꝙ sedē. Hosti. vero contrarium credit: extra de despon. impu. attestationes. nisi aliud acciderit ex defectu membri: vt habetur infra. Ad hoc nota ꝙ tutor ducere non debet pupillam ante reddita ratiocinia ne malignari possit: ꝛ similiter nec curator adultam nec liberi eorum. Quod si cōtra faciunt contrahendo matrimonium vel etiaꝫ sponsalia grauiter puniuntur ꝭm leges: aliquibus casibus exceptis. C. de interdicto mat. si tutor. De hoc Azo in ti. predicto.

Quō habent dissolui sponsalia. ti. 5.

Einde cōsiderā-

duꝫ est qualiter habent vel possūt dissolui sponsalia. Circa quod sciendum: ꝙ sponsalia semel contracta sp̄ tenent ꝛ ligant: ita ꝙ si sponsus contrahat postea cuꝫ alia sponsa cogendus est ad primam redire ꝛ econuerso. extra de spon. sicut ex. litteris. Fallit autem hoc in pluribus cāibus in quibꝰ spōsalia dirimuntur. Primus est cum alter intrat religionem: quod facere potest ante carnalem copulam: altero etiam inuito. Tenetur tamen infra duos menses aut assumere religionem aut redire ad coniugem. Tunc enim remanens in seculo absoluitur a sponsalium vinculo: etiam si fuissēt sponsalia de presenti. ex̄ de conuer. coniu. verū. ꝛ. c. ex publico. Sꝫ nūquid pp simplex votuꝫ castitatis emissū post sponsalia: soluuntur sponsalia? Rꝰ ꝭm aliquos ꝙ non soluuntur: imo cogi debet qui vouit vt matrimonium contrahere vel votum solēnizare: qꝛ sp̄ prima fides seruari debet: extra ō despon. ex litteris. z. ꝛ. c. sicut. nisi fortius vinculum superueniat: vt patet ibidē. c. si inter. Huꝰ sententie sunt Ber. extra qui cle. vel vo. veniēs ꝛ host. ibidem. c. rursus. ꝛ Gof. e. ti. Aliqui vero dicunt hoc esse falsum: quia votuꝫ simplex impedit matrimonium contrahendum. Cuꝫ ergo post sponsalia contracta matri. sit contrahendum: ꝛ nundum contractum: sequitur ꝙ votum simplex sponsalia dissoluat. Preterea: qui emittit simplex votum cum deo cō trahit matrimonium: ergo simplex votū ē fortius vinculū qō cōtrahit sp̄uale matrimoniuꝫ

q̄ sponsalia vbi adhuc nullum est matrimo^m

Quid de eo q iurauit aliquā ducere i vxorem. Nūquid talis intrare poterit religionem mr̄imonio prius non ɔcto? R° Ut hētur ex̄ de spon. cōmissū. tutius ē ei religione iuramenti seruata prius cōtrahere ꝛ postea si elegerit ad religionē migrare. Hoc autez fm quosdā nō est sic intelligendū. s. ꝙ hoc sit tutius fz veritatē sed quo ad opinionē ne de facto dicatur ille contra iuramentum venire: q: non vr̄ iuramētum infringere qui cōmutat illud in meli⁹. extra de iureiur̄. peruenit. z. Ūn si vult potest religionem intrare mr̄imonio nō cōtracto. Alij dicunt cōtrarium: q: pōt vtrūqꝫ facere. Nam ante cōsumationē matrimonij lz vni cōiugū altero inuito religionē intrare. Nō tenetur tn̄ cōtrahere matrimoniū nisi in loco tali in quo nō possit ad carnis copulā cogi. Prime opinioni magis adheret Ric. 4. di. 26. q. z. ar. 4. o. maxime si cōtrahens matrimoniū non cōtraheret illa intentione qua se contracturū iurauit: nec sub illa qua mulier iuramentum recepit. Unde si cum ea contraheret intendens intrare religionem ante debiti redditionem eaz deluderet. Hec Ric. ibidem. z⁹ casus est qn̄ alter se transfert ad aliam regionem ꝛ longo tempore expectatus non redit. Potest eniz secundum leges post tres annos contrahere cū alia persōa. C. de repu. l. z. recepta tamē ab episcopo pnia de periurio: vel de promissione nō seruata si stet per eum quominus consumaretur matrimonium. Et hoc siue sit certum: ꝙ steterit per eum siue dubium saltem ad cautelā. extra de spon. de illis autem. in tex. ꝛ i glo. Et intellige ꝙ tenetur eum expectare per tres annos ꝛ nō vltra nisi subsit rationabilis cā: vt dictum est supra. ti. i. hui⁹ li. de sponsalibus.

Sed si per eū stetit quominus cōsumaret matrimoniū: quare dat ei ecclesia licentiaz cōtrahendi sponsalia? Rn̄deo Propter piculum fornicationis: vt dr̄ in predicta glo. 3⁹ casus est ꝙ qn̄ certus terminus tpis appositus ē elapsus: postea enim per quem non stetit si ad certum terminum eā ducere iurauit: impune nubit nec periurium incurrit: sed alteri datur penitentia de fide mentita: extra de spon. ex lr̄is ꝛ. c. sicut in tex. ꝛ glo. Alias ibi tempus frustra poneretur. 4⁹ casus est cum alter leprā vel palisim incurrit: aut visum vel nasum amisit: aut ei aliquid turpius euenit. Nō sanus eni nō tenetur seruare iuramentum: q: honestas in hoc iuramento intelligitur. s. si res in eodez statu permanet. Illud enim tacite agitur. Secus esset si mulier facultatibus laberetur. ex̄ de cōiu. lepro. lr̄as. ꝛ de iureiur̄. quēadmoduz in tex. ꝛ glo. 5⁹ casus est si superueniat affinitas vel etiam cognatio spūalis: vt si sponsus cognouit consanguineam sponse vel econuerso. 27. q. z. si quis sponsam. ꝛ extra de eo qui cogno. consan. vxo. ex lr̄is. ꝛ pluribus alijs. c. In quo casu si sponsalia erāt firmata admin⁹ duo testes idonei requiruntur: alias si non erant firmata ad dictum vnius soluuntur. extra de testi. super eo. §. i. Et intelligunt quidam firmata per iuramentum. extra de spon. preterea. z. Qd intelligunt dictum propter reuerentiam iuramenti. ar. extra de iureiur̄. si vero. ꝛ. c. vez Hosti. vero dicit firmata per verba de presenti. Nam ꝛ si iuramentum interuenerit posset deterius illud contingere. s. ꝙ in veritate vxor non erit. Et sic eadem ratio manet ꝛ idem ius ar. ex̄ de consti. translato. ꝛ de cōsan. ꝛ affi. tua. Et sic subaudiendum est maxime. extra d̄ spō. p̄terea. z. nisi iuramentuz interuenisset. Hoc tn̄ intelligas qn̄ vnus testis non est suspectus: aliter cōtrariū esset dicendū. Jō bonus iudex arbitrabitur inspecta qualitate personarum: vtrum. s. bona fide vel malitiose: suspectus vel non suspectus hoc proponat: ꝛ sic non admittet vel admittet. ar. extra de iureiur̄. iuramentum. §. vl. Et consulo ꝙ iudex secreto mulieri loquatur que peccatum commisisse dr̄: ꝛ si sibi videtur ipsam astringat iuramento dicere veritatem. Idem faciet de personis alijs si que sint que possint eum instruere in hac pte.

Sed si quis malitiose obiecerit impedimētum: canonicam non effugiet vltionem. Probatur hoc extra de spon. cū in tua. ꝛ de clādes. de spon. cum inhibitio. rn̄so. i. §. vlt. Hec hosti. Ray. tamen dixit: ꝙ in ꝓposito casu sufficit ꝓbatio per solam famam propter scandaluz vitandum. ex̄ de consan. super eo. Sz quid si supuēiat iusticia publice hōestatis? Nūqd dissoluat spōsalia? Rn̄deo ꝙ non. Et merito. Secunda enim sponsalia tolluntur per iusticiam publice honestatis ex sponsalibus primis ductam. Non ergo ex sponsalibus secundis potest esse honestas que tollat prima. Et est simile. di. 57. si quis. 6⁹ casus est quando mutuo se absoluunt. extra de spon. preterea. i. qa in tali fide prestita sine iuramento intelligēda est cōditio. s. si in eadē permanserit voluntate ar. extra de iureiur̄. quemadmodū. Et hec fuit opinio Tanc. dicentis: ꝙ hec decre. continet ius cōmune. Hui⁹ ēt snīe est Gof. Hosti. Ray. pe. 4. di. 27. q. 4. ar. i. in fi. ꝛ Tho. 4. di. 27. q. z. ar. 3. c. 5. Quidam tamen non recipiunt istuz casum: vt Hug. ꝛ Ber. super dictam decre. Sz contra eos est decre. s. c. preterea. el. i. de sponsalibus: expsse. Ad instar inquit eorū qui societatem fidei contrahūt ꝛ postea eandē sibi remittūt potest in patient a tolerari si mutuo se

absoluunt qui sponsalia cōtraxerunt. Sed ad hoc dicūt: q dicta decre. loquitur de cōpatiua pmissione et dispēsatiōe: et cōtinet ius cōe Qd volunt probare per verba ibi posita. s. potest in patientia tolerari. s. ne deterius inde cōtingat: alias de iure dcret merito cogi fidez sive iuramentū seruare. Sed sm pmos hoc nō vr exēplo ouenire qd dicta decre. adducit. Et iō est dicendū: q nō sp est leue que pus firmata sūt retractare: qr incerte sūt puidentie nre: vt dr in li. sap. 7 casus est: altero fornicāte. ex de iureiur. queadmodū. Et ad hoc pbādū sufficit sola fama. ex de cōsan. sup eo. Licet. n. sibi dederint mutuo ptātem sui corpis spōsalia ƺbentes: tn ex hoc reddūt sibi inuicē suspecti de nō seruanda sibi fide in futurp: et iō pōt sibi vnus ƺ alterū cauere: sponsa dirimē. Quid si sponsa de futuro inuita corrūpat ab aliq? R. Hug. notauit. 27. q. z. raptorp. q nō dz spōsus cogi talē ducere si post mortē eis velit ordinari: qr n posset si corruptā duceret. Vn inuit q eam ducere dz cōpelli si nō velit pmoueri: cū ia nō fuerit in culpa. Sed Ber. dicit: q cū ea matrimoniū cōtrahē n tenet. ex de iureiur. queadmodū: in glo. Soluūtur ēt sponsalia si alter eorū fiat hereticus: qr heresis ē fornicatio spūalis. zz. q. 9. nō solum. 8 casus est: qn alter cōtrahit cū alia psona p verba d pnti vl etiam de futuro si sit carnalis copula subsecuta. Tunc. n. soluūtur prima sponsalia pp maius vinculū supueniens. Sed dz agere pniam de fide vel pmissione mētita. ex de spon. si inter virū. z. c. is qui. et de spon. du. c. i. Sed quid si cōtraxerit cū pma sponsalia d futuro simplr s. sine iuramēto vel fidei interpositōe. cuz scda vero p verba de futuro tn cū iuramto? R Debet ad pmā redire: et de piurio pniaz agere: qd quidem cōmisit iurando illicite. Iuramentū n. nō pōt esse iniquitatis vinculū. extra d iureiur. qnto. et d spon. sicut ex lris. et. zz. q. 4. in malis pmissis. Quid si sponsus sponsam de futuro attentauerit nō tamen cognouerit: et postea cum alia d pnti contraxerit? Rndeo ad h: q pma sponsalia soluūtur: qr nihil obfuit conatus siue effectu. extra de spon. adolescens.

Quid si p cognosceret scdaz et postea ƺheret sponsalia cū ea? R Nihil opatur illa copula pcedens ad soluendū sponsalia prima. ex de spon. veniens. z. 9 casus est sm host. si fama hēat q sit inter ipos canonicū impedimētum: et de fama vel scandalo doceatur extra de spon. cum in tua. et de consang. c. z. et de testi. super eo. 10 casus est quādo venit ad etatē adultā et petit a vinculo sponsalium absolui et dari sibi licentiam aliy nubendi. extra de despon. impu. de illis. i. et. c. a nobis. Licet enim nō fuerint vera sponsalia: fuit tamē ibi mod sponsaliū quidā. Et iō ne videatur approbare veniens ad ānos ltos petere dz solonez spōsaliū iudicio ecclesie faciendam pp bonum exēplū. Et si nō tenuerint eo q essent isra. 7. annos: petere pnt absolutionē ante tempus pubertatis: sm Ray. et Tho. 4. di. 27. q. z. ar. i. c. 8. et ar. z. c. i. Ber. vero dicit extra de resti. spo. ex pte. q vbi sponsalia non tenuerunt etate phibente nec postea cursu temporis placuerunt: vt pz in pxime dicto. c. qr anteq puer. 7. ānos compleuerit vel puella ab eo recesserit: vel p vim cōtracta fuerit: vt ex de despon. impu. ex lris. alter potest recedere auctoritate ppa: quia nulla obligatio fuit hincinde ƺcta vt pz ibidez c. lras. et. c. accessit. Si vero tenuerūt non debz recedere sine iudicio ecclesie: tribus casibus exceptis: vt. j. dicet. Sciendū tamē q oēs casus pdicti pter pm debēt intelligi tn de sponsalib de futuro que ppe sponsalia dnr. Insuper nō q in sponsalibus soluendis quicqd dicāt leges sm tn canones reqrit: q is qui spōsa desiderat solui sit sane mētis: qr sicut furiosus n pōt cōsentire ita nec dissentire. ex de spon. dilectus. et q sit ēt etatis ltime: et q aliqua iusta cā ex supradictis pbetur corā cōpetenti iudice. Nō dz enim ppa auctoritate sponsū relinqre. ex de diuor. porro. Qd si fecerit gruiter peccat. Et iō est iniūgenda pnia. ex de despō. pu. duo pueri. Excipe. 3. casus. s. pm et 8m casū pdictorū: et fornicationē ēt notoriam: vt videbit d diuor. In his enim trib casibus sponsalia soluūtur ipso iure. In ceteris vero casibus soluenda sūt iudicio ecce. 33. q. z. scholares. et. 5. q. 6. multorp. Hoc āt sm Ric. 4. di. 27. q. 3. ar. 4 iuxta fi. verp ē si sūt ƺcta publice. Si vero secrete nō video rōnem quare dissolui nō possint sine iudicio ecclesie: cū secreta non subsint iudicio ecclesie: nisi quo ad forū pnie.

De effectu sponsalium. ti. 6.

Postea cōsiderādum est de effectu sponsalium p. z° vtrum illi qui contraxerunt sponsalia de futuro debeant cogi contrahere matrimonium. Circa primum considerandum ē q effectus sponsalium est duplex. Unus est obligatio ad matrimonium contrahendum p promissionem in ipsis sponsalibus factaz nisi interueniat aliquis casuum superius positorp Et peccat mortaliter promissum non soluens nisi interueniat impedimentum ltimum sm Tho. 4. di. 27. q. z. ar. i. c. z. Magis vero peccat pubes q impubes: vt etiaz notat Hug. 3. q:

z.vbi.Scdm vero rod. ipubes dissentiendo siue iuramentu interuenerit siue no:non peccat mortaliter:qz psumitur iutasse d cotrahede sub coditione.s.nisi dissentiat cu puenerit ad etate ltiam:cu boc cocedat ei a iure. Alter est iusticia publice honestatis q e q nullus co sanguineus sponsi cu sponsa 9bere pot:vel econuerso:d quo bebit.j.ti.24. Circa zm sciedu q sponsa de futuro aut pubes cum pubere aut pubes cum impubere :aut impubes cum pubere 9bit.Si pubes cu pubere 9xerit:z alt in mrimoniu cosentiat z alter dissetiat:dicunt quida q in sposalibus 9bendis si iuramentu interuenerit aut fides interposita fuit:is q dissentit p cesura eccliastica cogetur al non.C.d spon.l.i.z expssu vr ex.c.ptereca.z.z.c.cu in tua z.c.ex lris.z.Et hus snie videntur ee ray.z ber. et sup illud.c.ex lris.z de despon.impu.de illis l.qui n faciut mentione de coactione nisi qn interuenerit iurametum.Alij vero dnt q et vbi sponsa sut nuda:coactio locu hz. Na et pacta nuda fz cano.fuai dbet.Un ex pacto cautione dam.extra de pactis.c.i.z.3.Et veniens cotra simplex verbu mortalir peccat.zz.q.i.p dicandu.Et boc si sit licitu z possibile. Alias secus e.ex d pac.c.vlt.Igr si.j.tepus a iudice pfixu non peat is qui vocatus e ad iudiciu ex coicabr ratione cotumacie.ex de spon.no e vobis.Et hus snie e bost.z vr esse gof.in su.qui dicit indistincte q pubes dissentiens cogi debz Et fm Gof.Ber.z Ray.talis excoicatus non absoluitur nisi pareat.Qd veru est eode statu durante.Secus at est si status mutetur: puta qz contraxit cu alia p verba de pnti.Tuc.n. iniugetur pnia de fide mentita z contumacia: z absoluetur:lz no satisfaciat de eo p quo fuerat excoicatus:qz no pot.Soluta sunt.n.sposalia pp fortius vinculu superueniens.Et idez fiat si alter dcedat.Qd at dictum est.s.q talis excoicatus no absoluitur nisi peat zc.est fm eos ius coe.Casus tn ee pot in quo finalr no cogetur ex ca puta si verisimlr timeatur vxoricidiu vel aliud sile piculum si coactus 9xerit. Qnz eni ex ca detrahit seueritati.di.50.vt co stituetur.Sic intelligut illud ex de sposo reg fuit:vbi dr:q talis pa moneda e potius q cogenda:cu coactiones exitus difficiles soleant frequeter hre. Ad maiore at euidetia notadu:q iste due pdce decre.ex de spo.s.ex lris.z. z regsfuit.videtur sibi 9rie.In pa dr:q pa que sub iurameto contraxit eccliastica censura cogi dz ad cotrabendu matrimom.In z.vero dr q talis pa e moneda. Hec at 9rietas soluitur vt pz ex pdictis fm ber.z gof.p boc q pa loquitur de iure coi.za vero d casu spuali.Uel etia fm eosde exponi pot quod dr in za.s.potius e monenda q cogenda:potius.i.pus est monenda:z postea cogenda.s.nisi acquiescat.Et sic his expo hr z3.q.i.non inuenitur.Et tunc concordant pdicte decre.Alias solutiones aliquoruz Ber.ponit quas ipse destruit sup decre.ex lris. in glo.z. Si at pubes cu impubere sposalia 9xit.tenetur pubes expectare donec impubes veniat ad etate ltiam.Ligatur enim pubes in tn q illud qd sel approbauit reprobare non potest.Unde per eccliasticam censura expectare cogetur:z et mrimoniu 9bere:qn minor venerit ad etate debita si ipse minor voluerit.

Sz qre tenet expectare cu sine colensu eius n possit iter eos matrimoniu ee? Rx. Quia potest volutate mutare interim z cosentire.Minor tn veniens ad etate ltiam z si non cosenserit resilere poterit interueniente auctoritate ecclie vt dictum est.s.in pcedenti.ti.casu.i..ex de despon.ipu.de illis.i. §.z.z.c.a nobis.Nec mireris si ipubes no cogatur.Licet enim post infantia z an pubertate sponsalia 9tracta teneant:no tn sut tm efficacia vt coactione inducat nisi forte is de cuius coactioe agitur sit pximus pubertati:vt notatum est.s.Uel nisi is qui co sentit maxime iuramento interueniente quando ad etatem ltiam peruenerit no contradicit Sic intellige ne contradicat.extra de spon.ex lris.z.z sic vnus cogitur.s.puber.alter non.s.ipu.Et in boc conueniunt etiaz Tanc.Jo.gof. z Hosti.Pubes.enim fortius oblratur q ipubes:qz maioris est cosilij:vt dictu est.s. Sepe eni impubes ignorat qd videat.C.d falsa. mo.l.i.ad fi.Un z fm leges sine consensu pris vel tutoris cotrahere non potest.Naz sine tutoris auctoritate contrahere non obligatur:lz alium obliget sibi:insti.de inuti.sti §.pupillus.

Quid ergo si pater nomine filij impuberis: consentientis z ratificantis sponsalia cotraxerit?Respondeo Filius alij nubere no dz. Si tame nupsit matrimoniu tenet.extra d dspo. impu.duo pueri.Sz si filius boc iurauerat :ei no parentibus e danda pnia de fide mentita. Na z si parentes boc iurauerant:ad aliud no tenentur nisi q bona fide laborent vt matrio nium sequatur.Cum enim alienum factu promittant:dicendum est eos ad boc tatuz z non plus obligari:vt insti.de inuti.sti.§.si quis alium.z ex de spon.ex lris.z.z.3z.q.z.c.i. Si vero ipubes cu impubere cotrabat sponsalia tenent dumodo sint septenes vel maiores. Jus tn reclamandi manet eis saluum.Sed si ambo vel etiam alter citra ltiam etatem reclamauerint:cum maturitas consilij siue discretionis in eis deficiat minime audiuntur.extra de despon.impu.de illis.i.responso.i. Sed z si alter cum ad pubertatez primo peruenerit no

reclamauerit: decetero nō audit' ſʒ hoſti. Sic intellige illud extra de ſpon.ex lris.z. Sʒ ſi ille tūc reclamauerit vel ali⁹ qui eſt minor cum ad pubertatē primo venerit nec in alterum cōſentire voluerit: eccleſie iudicio poterit ſeparari. extra de deſpon. impu. de illis.i.§.i. Et hoc ſiue cōtraxerit ꝑ verba de pn̄ti ſiue ꝑ verba de futuro: vt pʒ ibidem.c.a nobis. Dicit tamē decre.de illis.z.ꝙ ſi ita fuerint etati ꝓximi ꝙ potuerint copula carnis coniungi ideſt ita ꝙ fuerint carnalit' coniuncti: cuʒ nec de hac poſſit aliter apparere. Vel hoc dicit q2 nō deerat niſi triduum de etate. Et ſm hoc expone: potuerunt ideſt poſſe preſumantur minoris etatis intuitu: non poterunt ſeparari: ſi vnus in alium niſus fuerit. Subaudi preſumptiōe iuris ⁊ de iure conſentire ſcilicet per copulam carnis. extra de ſponſis qui fidem. vel per verba de preſenti quando erant proximi pubertati vt ſupra notatur. Sed cuiuſcūq3 etatis ſint potuerunt ſe per violentiam illataʒ excuſare niſi poſt violentiam accedat cōſenſus. Subaudi: expreſſus vel tacitus ſiue preſūptus: vt ſi cohabitent patienter. extra de deſpon. ipu. ex lris. Hec hoſ. Rod. vero exponendo dcm̄ c.de illis.z.vr̄ intelligere ꝙ potuerint cōiungi i.poſſe cōiungi preſumātur. Vn̄ dicit ibi. H° tm̄ cōſideratur an poſſint cōiugali vinculo ſociari nō numerus ānorū: ex̄ de deſpon. ipube. puberes. Ray. vero dicit: ꝙ illeq prio vēit ad pubertatē tenetur expectare minorē donec ꝑueniat ad etatē legitimā ad matrimoniū contrahendū. Et tūc ſi alter eorū vel etiā ābo relaxauerint nec cōſentire voluerint poterūt eccleſie iudicio ſepari. Et hoc vt dicit rod. ſiue ſponſalia fuerint firmata fide ſiue iuramento. Sic intelligit illam decrl. de illis .i. ⁊ a nobis

Sed quare nō datur īpuberi lnīa cōtrahēdi cum alio ex quo reclamat citra ānos diſcretionis cū tamē tunc nō ligetur? R°. Propt̄ infirmitatē cōſilij vt ſupra dictū eſt. Quid ſi pubes cōtraxit cuʒ ipubere ſponſalia vel mrimoniū: ⁊ ipubes nō cōtradicit adueniente legitiā etate? R°. Dicunt quidā vt Ray. ꝙ mrimoniū ꝯfirmatur: ita ꝙ cū alia decetero n̄ pōt cōtrahere. Sic intelligūt dcā. c.a nobis: ⁊ d̄ illis i.§.fi. Sed hoſtiē. cōtradicit: ⁊ illud. c. de illis.i. exponit quod ibi dicit: nō poterit diſſentire. i. diſſentiendo ⁊ cōtradicendo tm̄ verbis ne cōtrahere cogatur efficere: imo nihilominus per cenſurā eccleſiaſticam cogere. Et illud. c.a nobis. exponit ꝙ ibi dicit: confirmetur matrimoniū. i. per verba de pn̄ti contrahendo cōi cōſēſu firmetur. Nūc̄q3.n. ſponſalia vel mrimoniū inter ipuberes hitum qd̄ idē eſt vt ſupra dcm̄ eſt: poterunt ſecūdū hoſti. ſolo tractu tēporis cōfirmari niſi iteruen iat traductio vel copula carnis vt notat.ſ.e.§. Pōt ēt itelligi: ſʒ hoſt. matrimoniū cōfirmari qn̄ ſimul morātes etatem explēt hi qui mrimoniū nō ſponſalia cōtraxerāt. Et ſic pn̄t intelligi dicta iura. Secus eſt ſi ſepatim morabātur: vel ſi nō mrimoniū: ſʒ ſponſalia ꝯxerunt: ſicut notat.ſ.ḡ quo ad iudiciū eccleſie: vt ꝑ mrimo° iudicet requiritur ꝙ pſone ſint nubiles: idonee ⁊ legitīe: ⁊ ꝙ int' eaſ interueniat cōſenſus tacitus vel expſſus vt ſupra notat. Hec hoſ. Ad h° nota ꝙ ſʒ Ber. extra de deſpon. ipu. de illis.i. illi qui ſub iuramēto ſponſalia ꝯxerunt mrimoniū cōtrahere cogendi ſūt n̄ tm̄ ſi ſint maioreſ: ſed ⁊ ſi ſit vn⁹ maior ⁊ alter minor: vel ēt ſi ſint ābo minoreſ dū tamen fuerint doli capaces: q2 etas illa plena eſt periurys. extra de delic. pu. pueris. Si vero ſine ſacro: cogendi nō ſūt. His etiam cōcordat hoſti. in ſum. ti. de ſponſalibus dicens ꝙ ⁊ ſi ſponſalia in etate pupillari ſint contracta nihilominus tpe ſuo exercetur cēſura eccl'iaſtica maxime ſi interuenerit iuramentuʒ. Et hoc intelligitur qn̄ inter pſonas de quarū cōiunctione agitur interuenerit cōſenſus. Secuſ eſt ſi inter pentes: niſi forte fili⁹ tacite ratificaſſet. Sic intelligi pōt lex quaʒ dicunt correctā. C.e.l.i.⁊.27.q.z. deſponſatas. Hec hoſti. Sed coram quo contradictio hec ſiue reclamatio fieri debet? R°. Coram epo. extra de deſpon. ipu. duo pueri.§.i. vel corā miſſo dn̄ico.i. officiali. extra d̄ frigi.c.i.§.i. vl' alio iudice ſuo idoneo ſpāliter ad hoc ab eo delegato: vel coram alio iudice ad quē pertineat d̄ matrimonio cognoſcere. Hoc ideo dico q2 i diuerſis eccleſijſ diuerſa obtinet cōſuetudo: vt dicetur infra cū agetur de matrimonialibus cauſis. Quid ſi n̄ pōt haberi epi copia vel officialis? Rn̄deo Sufficit tunc: ꝙ faciat coram ꝓprio pſb̄ro: ⁊ in defectū eius corā vicinis: ar. extra de appel. ſi iuſtus. ⁊ de offi. dele. paſtoralis.§.fi. Jta tm̄ ꝙ q̄cito poterit veniat corā epo: ⁊ cōditiōem ſuam ꝓponere nō omittat: ar. extra de ſen. ex. decetero in fi. Hec hoſt. Quid ſi non reclamat verbo ſed fcō: q2.ſ. cum ſimul morentur vnus ab altero recedit ante legitimam etatem nec poſtea cōſentit? R°. Talis reclamatio ſufficere videtur: niſi inter tales non ſponſalia: ſed matrimonium cōtractum fuerit ſicut loquit'. ex̄ de deſpō. ipu. atteſtatōes. Hec hoſt. Quid ſi pubes qui contraxit cū impubere non expectat: ſed mutata voluntate contrahit cum alio pubere ꝑ verba de pn̄ti? Rn̄deo: ꝙ z^{m} matrioniū tʒ. q2 p^{m} non tenuit impediente etate. Fortius tm̄ obligatur pubes q̄ ipubes: ⁊ h° ſi nūc ipu. fact⁹ pubes cōſentiat: alter cogatur cōſētire ⁊ mrimo^{m} conſumare. Hec Hoſ. ⁊ Hoſti.

Quid si ipubes factus pubes expresse ratificauit: sed alius dissentit: et vocatus per eum in iudiciū contrahit cū alia per verba de presenti. Rn̄deo. Adhuc puto q secundum matrimoniū teneat vt patet in his q̄ notant supra de spōsalib⁹. Et hoc intelligas nisi spōsa fuerit traducta: vel alr̄ simul morarētur: vt s. notatur. Traductio eni et carnis copula equiparantur. ex. de coiu. lepro. c. fi. Hec hosti. Quid si quis coactus cōtrahat cum aliqua sponsalia. Nunquid cogetur ad matrimonium contrahēdum? Rn̄deo. Spōsalia debent esse libera ab omni coactiōe. extra de spō. cum locū. Pater tamē potest cogere filiū vel filiam in sua potestate cōstitutos ad spōsalia vel matrimoniū cōtrahēdum: modica tamē coactiōe. s. interpretatiōe pn̄a. ff. de ritu nup. l. si patre. et l. nec cogitur. Precise autē cogere n̄ pōt C. de nup. l. nec filium. et i. o. l. nō cogitur. Hec Gof. Siquis igitur per vim vel metum q pōt cadere in ɔstātem virū spōsalia cōtrahat nisi postea ei cōsētiat excusatur a cōtrahendo matrimoniū: nec cogetur ex. de dispon. ipu. de illis vbi de hoc. Secus tn̄ si met⁹ sit leuis. ex. de spō. de muliere. vbi de hoc in glo. Hec Jo. dicit et c. veniens. Et ēt de hoc hr̄. j. ti. de cōsensu. ar. 8. q. vlt. Quid si quis iurauerit vnā de filiabus ticij ducere in vxorē: et postea cum altera illarū dormiuit? Rn̄deo Cogi debet illā ducē cū qua dormiuit: cū alterā hr̄e non possit. Et hoc intelligo eē verū: si ipsa contēplatiōe tractatus p̄cedentis ei in copulā carnalem consensit: ar. ex. de spon. ex lr̄is. 2. et c. is qui. Et huius sn̄ie sunt Gof. et Ber. sup idem. c. ex lr̄is. et host. ibidem dicens: q incertitudo ab initio declarata est per carnis copulam ex post facto. Vn̄ sicut alia sponsalia ab initio conditionalia et incerta per carnis copulam fiunt pura ita et ista. Inno. vero super idem. c. vlt. cōtrarium dicit: q si nō interuenerint sponsalia nec mr̄imoniū inter eos nec ēt interuenire possint nisi inter certas personas: cōtrahere cū alia sibi lz. Et est ar. p eo. li. 6. de spon. ex sponsalibus. Quid siquis cōtrahat sponsalia de futuro cū duab⁹ dicens sic: iuro vel pmitto vobis q contrahā matrimōiū cū altera ex vobis? Rn̄deo. Casus iste siīis ē p̄cedenti: vt dicit Gof. Quid siqs cōtrahat sponsalia sil̄ cū duabus dicens: iuro vel pmitto vobis q cōtraham cū vtraq vr̄m? Rn̄deo. Hoc eēt ɔ substantiā mr̄imonij. ex. de diuor. gaudem⁹. § qr vero. et iō nihil agi. 32. q. 2. aliqn̄ Vbicūq autem pbatur mr̄imoniū et sponsalia. ff. de spō. oro. Hec Gof. Quid si vna illar sit apta ad mr̄imoniū et altera n̄? Rn̄° sc3 Gof. q q sic ɔhit sicut dictū ē nō intēdit ɔhere cū vna: sed cum vtraq qd non pōt: et iō nihil agit. s. nec illud qd vult quia non potest: nec illud quod potest: quia non vult. ex. de offi. del. cū sup abbatia. Hec Gof. Sz hoc ē ɔ illud gnāle: si n̄ valet sicut ago: valeat sicut valere pōt. Sz n̄ est multū curādu3: qr rar⁹ ē iste casus. Cn̄ p gof. est ar. ex. de ɔdi. ap. c. vlt. Hec hosti. Quid si cū vna ear ɔxit: et ea mortua supstes instet q ipleat iuramētū? Rn̄deo. fm hosti. Pōt dici: q n̄ tenet: qr qn̄ h⁹ iurauit aut intellexit q vtrāq sil̄ ducēt: sicut gof. intelr̄it et sic n̄ tenuit: Aut diuersis tpib⁹ et sic si qn̄ cu3 p⁹ ɔxit intendebat iuramentū seruare: p̄m matrimoniū nullū fuit: bono sacri. i. indiuisibilitatis deficiēte. Quid si qs iurauit aliquā ducere i vxorē. s. bertā ea abs̄nte. Nūqd cōtrahē cū ea coget? Rn̄deo fm hosti. q sic: si qn̄ ad eā puenit ratū hūit. Et si p⁹ talē ratificationē eā cognouerit mr̄imoniū p̄sūptū ē. ex. de cōuer. ɔiu. ex pte: et de iureiur. si vero. Quid si qs iuret q cū aliqua muliere ɔhet: sed nō expmit cū q̄: et postea carnalir̄ vnā cognosceret: Nūquid cū ea ɔhere coget? Rn̄deo fm host. q n̄ qr pōt aliā eligere: nec deierat cū alia contrahendo.

Quid si iurasti mihi dare filiā certam et nominatam cū plr̄es haberes: et si non posses eā habere aliquo casu impediente: nunquid debuisti mihi aliā dāe: et si nec illa3 an tertiā: et sic de alijs? Rn̄deo fm hosti. Patet per decretalem. extra de spon. ad audientiam: q ad p̄ma3 dādā mihi teneris iuxta posse qr nec ad aliud te obligat iuramentum nisi q eam mihi dare labores. Sed nunquid teneris ad scdam? Rn̄deo fm eundē. Aut prima cōsensit expsse vel tacite: puta qr ea pn̄te et sciente et non contradicente sponsalia fuerūt cōtracta: vel ignorante postea tn̄ ratificante cū eēt etatis legitie et sic tenuerūt sponsalia inter me et p̄mā. ex. de spon. ex lr̄is. et c. sponsū. Vn̄ scdam hr̄e nō possū. ex. de spon. ad audientiā. Aut nullaten⁹ in me cōsensit: et sic teneris ad scdam. Et silr̄ de alijs ē dicēdū: vt pz extra de despō. ipu. ex lr̄is.

De ipso matrimonio. ti. 7.

Onsequēter cō

siderandum est de matrimonio. Et primo de ipso matrimonio. 2° de ei⁹ causa efficiente. s. de consensu. 3° de bonis. 4° de drijs. 5° quis cōtrahere possit matrimonium et quis non. de quibus manifestabitur: agendo de ipedimentis matriony. 6° de nuptys scdis. 7° de mr̄imonialibus cāis in quib⁹ agitur ad matrimoniū cōiungēdū vel disiūgēdū. 8° de filijs q̄rū cā mr̄io ɔhit. 9° de dotibus et dōationib⁹ scīs propter nuptias Circa p̄m videndū est de matrimonij essentia

significatione ꝛ noiatiõe.2°. de instõe.3°.de ob ligatiõe. Circa pᵐ querũt plra.s.quid sit matrimoniũ diffinitiue. Rꝫ°. Ut hr̃ a magistro sẽ. li.4.di.27.hr̃ ẽt 27.q.2.§.i.ꝛ ex̃ de presũp. illð quoqꝫ nobis.mr̃imoniũ ẽ cõiunctio maritalis viri ꝛ mulieris:inter ltias psonas idiuiduã vite cõsuetudinẽ retinẽs.Ad cui⁹ euidentiã sciẽdũ est:ꝙ ibi tãgitur gen⁹.s.cõiunctio.i. coadunatio diuersoꝝ qð est rl'o. Hec ãt rl'o est multiplex ex pte sbi:ꝛ sic figtur hiſ noib⁹.s.vxor ꝛ maritus. Et est vna ex pte cãe.s.finalis:qꝛ ad eadã numero gnãtionem ordinatur ꝛ sic figtur h°noie mr̃ioᵐ. Cõiũctõ ãt illa que ẽ i actu carnali nõ ptinꝫ ad eẽntiã mr̃imonij:sꝫ ad vsũ Tãgr̃ ẽt ibi dr̃a trahẽs in spẽꝫ.s.mãitalis:qꝛ cũ mr̃imoniũ sit coniunctio in ordine ad aliqð vnũ:talis coniunctio in spẽm contrahitur ꝑ illud ad qð ordinatur. Et hoc est illð qð ad maritum pertinet.q.d.mr̃imoniũ est coniunctio ad ea que officiũ mariti requirit. Quia enĩ vt dicit aptus:vir nõ est ꝑꝑ mulierem:sed mulier ꝑꝑ viruꝫ:ideo hec dr̃a potius sumitur a viro q̃ꝫ a muliere. Quia vero coniunctio mr̃imonialis ipl'cat in se duo.s.ligitimitatem personarũ: ꝛ indiuisionem personarum: ideo ad maiorẽ euidẽtiaꝫ additur inter ꝑsõas legitimas indiuiduam vite consuetudinẽ retinens. Unde non est de essentia diffinitionis:sed explicatio primi mẽbri. Et notandũ ꝙ ibi describitur matrimoniũ ſm statum perfectũ. Ad cõplemẽtũ aũt mr̃imonij tria concurrunt. Optꝫ eniꝫ ꝙ sit initiatũ per consensũ aĩoꝛum verbis exp̃ssum:ꝛ ꝙ sit consumatũ per cõmixtionem sexuũ:ꝛ ꝙ sit ratũ per fidem contrahentiũ.i.ꝑ fidei sacr̃m. Unde sub illa diffinitione non cõꝑhẽdit̃ mr̃imoniũ initiatũ:nec mr̃imoniũ infideliũ:qꝛ neutrũ eoꝝ indiuiduã cõsuetudinẽ vite retinet:sed in casu separi põt:vt hẽtur. j. Si tñ indiuiduitas intelligatur ſm aptitudinẽ nõ ſm actum:sicut risibile positũ in diffinitiõe hõis:illa diffinitio complectitur vtrũqꝫ eoꝛuꝫ.

Utrum matrimoniũ sit sacramentũ noue legis? Rꝫ°ꝙ sic:quod patet per hoc qð apl's ad eph.5.de matriminio dicit. Sacramentũ hoc magnũ est. Dico ãt in xp̄o ꝛ in ecclesia. Quod non posset dici de aliquo sacramento qð essꝫ in noua lege institutum. Et sic matrimonium potest accipi dupliciter. Uno modo quantum ad ipsius instõem:ꝛ sic non est sacramentum noue legis:qꝛ fuit ante nouam legem institutum. Alio modo quo ad eius effectuꝫ:ꝛ sic lꝫ fuerit ante nouam legem institutuꝫ non tamẽ habuit tunc vim conferendi gratiã:sicut habꝫ modo. In noua ergo lege matrimonium non est euacuatum sed confirmatum ꝛ factũ gratie causatiũ:ꝛ sic matrimoniuꝫ est noue legis sacr̃m. Hec Ric.4.di.26.q.4.ar.2.c. Quid est in sacro matrimonij mã:ꝛ quid foꝛ^a? Rꝫ°essentia huius sacri consistit in sensibili actiõe suscipientiũ ipsum. Unde verbum primo ꝓlatũ ab altero eoꝝ hꝫ rõnem mãe:ꝛ verbũ.2.ꝓlatũ ab alio habet quasi rationẽ forme eo mõ quo verba sunt forma in sacramento. Sicut enim cum verbũ accedit ad elementũ fit sacramentũ vt superius est habitum:sic cũ ad verbum illius qui primo dicit accipio te in vxorem accedit verbũ alterius dicentis:ꝛ ego accipio te in virũ:vel econuerso fit sacramentũ. Et ita pꝫ ꝙ non est idẽ materia ꝛ forma:nec de necessitate sacramenti ꝙ verbum viri precedat verbum mulieris:quia quodcunqꝫ istorum precedat nihil obest sacramento. Nec dicenduꝫ est:ꝙ benedictio sacerdotis sit forma huius sacramenti. Illa enim est quid sacramentale ꝛ non est quid pertinens ad essentiam sacramẽti. Hec Ric.4.di.26.q.4.ar.2.c.i. Alij dicũt ꝙ verba quibus consensus matrimonialis exp̃mitur sunt forma huius sacramenti:materia autem est consensus. Et hec dicit Ber. extra de spon.tua nos.vbi tex.clare. Obijcitur auteꝫ contra predicta quia secundum Hug.de sancto Victo.sacramentum est ex benedictiõe sãctificans: ergo omne sacramentuꝫ habet benedictionem sibi essentialeꝫ. Respõdeo Hoc verum est de sacramentis in noua lege institutis. Tale autem non est matrimonium ſm pet.4.di.26.q.3.ar.i.c.i. Quid ẽ in matrimonio sacramentum:ꝛ quod res? Respondeo ſꝫ Ric.4..di.26.q.4.ar.2.c. Ibi est sacramentũ tñ expressio consensuum ꝛ obl'o mutua: que per mutuũ consensum per verba de p̄nti exp̃ssum est causata. Hec enim est res respectu significatiõis exterioris:que est per sensibilia signa. Et est sacramẽtũ siue signũ duplicis rei.s. charitatis quã significat ꝛ dispositiue causat.ꝛ vniõis xp̄i ꝛ ecclesie quaꝫ sigt̃ sed non causat Ipsa autem charitas est res tantum. Secũdũ alios autem est duplex sacramentũ siue signũ. Unũ ꝑncipale quod est verbũ vel nutus exprimens consensum. Alterum annexũ.s.copula carnalis. Cõiunctio ẽt xp̄i ꝛ ecclesie est duplex.s.ꝑ charitatẽ:ꝛ ꝑ nature cõformitatẽ:p^a significatur ꝑ cõsensũ aĩoꝝ.2^a.ꝑ coniunctionẽ sexuũ. Et hui⁹ sñie sũt bon.4.di.26.q.2.ar. i.c. ꝛ.c.i.ꝛ.2.Tho.ꝛ pe. Hec possunt hr̃i ab eis in hac materia. Utrũ in susceptione mr̃imonij gr̃a cõferatur? Rñdeo ꝙ cõtrahẽtib⁹ mr̃imonium digne ꝯfert̃ gr̃a gratũ faciẽs. Sicut eniꝫ nã nulli cõfert potentiã:qn etiã conferat disponitionem necessariã ad idoneam executionem actus illius potentie:sic ipse deus conferendo alicui potestatem aliquam per sacramenti

susceptionē: simul cōfert dispositionē necessariam ad ideoneā executionē actus ptātis illi⁹ Per sacramētū āt mrimonij datur ex dīna institutione ɔ̄bentib⁹ mrimoniū ptās: vt vnus vtatur alio ad ꝓcreationē ꝓlis ⁊ ad remedium cōcupīe: cuius ptātis actum exequi non possunt idonee ⁊ digne sine grā gratum faciente: g̃ ⁊c. Hec Ric. 4ᵒ. di. 26. q. 2ᵃ ar. 3ᵒ. c. Utrū copula carnis sit de itegritate mrimony? R° Duplex est rei integritas siue pfectio. pᵃ in esse simplr 2ᵃ. in esse completo consistit. Primo mō puer est cōpletus: non 2° q⁊ non potest pficere que sūt hōis. Primo° copula carnalis nō ē de integritate mrimonij. sed 2°: q⁊ l⁊ sine ipsa hēat ēt mrimoniū: tñ nō h⁊ pfectā significatione⁊. Et sic dicit Aug⁹. Nō ē dubitandū illā mulierez ad cōiugiū nō ptinere cū qua docet cōmixtio sexuū n̄ fuisse. Quib⁹ mōis noīatur mrioᵐ? R°. Sicut elicit̄ ex verbis Isidori. 9. ety. tripl'r noīat. s. cōiugiū: nuptie: ⁊ mrioᵐ. In mrionio. n. ē cōsiderare tria. p° cēntiam ei⁹ que est cōiunctio: ⁊ sic dr̄ cōiugiū. 2° eius cām que ē solēnis desponsatio. ⁊ sic dr̄ nuptie a nube: q⁊ in soleni bñdictione velātur capita nubentium. 3°. effectū siue fructū qui ē ꝓles: ⁊ sic dr̄ mrimoniū: vt Aug⁹. ɔ. ɔ̄ Faustū: q⁊ non d⁊ mulier ad aliud nubere: nisi vt fit mr̄. Uel f⁊ Isido. mrimoniu⁊ dr̄ q̄si mris muniū idest officium: q⁊ maxie feis incūbit educāde ꝓl' officium. Uñ sicut possessio dr̄ p⁊ionium q⁊ p̄rna solicitudine acquiritur: sic ꝓlis acquisitio matrimoniū. Et hec est potissima inter oēs etymologias: l⁊ etiam alie inueniantur.

Irca 2ᵐ arti. qui ē de instōe mrimonij q̄runtur p'tra. s. vtrū mrimoniū sit de iure nature. R°: q⁊ sic aliq°°. Uñ. ff. de iusticia ⁊ iure. l. i. ⁊ insti. rubrica pᵃ dr̄ Jus naturale ē qd oīa aīalia natura docuit. Et paru⁊ p⁹. Hinc descēdit maris ⁊ feie cōiūc⁹: quā nos mrimoniū appellam⁹. Ad c⁹ euidentiā sciēdū q⁊ aliquid eē de iure nāe dr̄ dupl'r. Uno° illud qd cātur ex naturali necessitate n̄ coopāte voluntate nisi illi⁹ q nām instituit. Et sic dicim⁹ q⁊ de iure nāe ignis ē ascēdere fsu⁊. Et sic mrimoniū n̄ ē de iure nature. Alo° dr̄ esse de iure nature illud ad qd natura inclinat q̄uis per liberū arbitriū pficiatur. Scd⁊ quē modū act⁹ virtutū dnr esse de iure nature. Et sic mrimonuū ē de iure nature: q⁊ ad ipsū inclinatur nā generis: ⁊ speciei: ⁊ per cōpatione ad principalem eius finē qui est bonū ꝓl': ⁊ p cōpationem ad secūdariū qui est mutuū obsequiū in reb⁹ dōesticis. Qd āt natura generis ad hoc aliq° iclinet declaro sic. Procreatio filiorū cōis ē oībus aīalibus: q̄uis ad hoc n̄ inclinet nā. Uno modo in omnib⁹. q⁊ q̄dam sūt aīalia quoru⁊ filij nati statim pñt sibi victum sufficiēter acqre: vel ad quor⁊ sustentationē sufficit vir p se. Et iō q̄uis in istis natura inclinet ad coitū n̄ tñ est in istis dterminatio masculi ad feia⁊. In illis aūt in quibus filij indigent sustentatione vtriusq⁊ pētis vsq⁊ ad paucū tps est determinata per naturā cōiunctio masculi ad feia⁊: vt p⁊ in quibusdā auib⁹. Filij āt hoīum indigēt cura vtriusq⁊ pētis vsq⁊ ad magnū tps: ⁊ ideo in hoībus natura inclinat ad determinatā cōiunctiōem maris ⁊ feie vsq⁊ ad magnū tps: q⁊ ex hoc n̄ pōt cōcludi q⁊ natura generis inclin⁊ ad insepabilē vnionem p totā vitam. Iō natura generis nō inclinat ita perfecte ad matrimoniū sicut natura spēi que ēt cōuenit hōi: f⁊ illud qd est homo. Qd āt ad hoc inclinet nā spēi pfecti⁹ q̄ natura generis declaro sic. Jus nature dictum a natura humane spēi est qd naturalis rō hominis dictat. Nālis aūt ratio hōis non tñ dictat filiorū ꝓcreationē: sed etiā educationem ⁊ instructiōem. Uñ fm phm. 8. eth. c. ij. Filij hñt a pentibus esse: nutrimētu⁊ ⁊ disciplinā. Disciplina āt pentū indigent filij: vt in pluribus p totā pentū vitam. Nō possūt āt cōmode filij sic instrui nisi hērent certos parētes: ⁊ nisi esset indissolubilis obliga° viri ad mulierē. Si enim eēnt parentes certi nō tamē obligati: nō eēt eorū tam pfecta ⁊ diligens solicitudo circa ꝓlis educatiōe⁊. Uñ videmus q⁊ nati de fornicatione l⁊ certos hēant pentes ab his tñ vt plurimū negligūt. Et iō naturalis rō dictat debere eē obligatiōem determinati viri ad determinatā mulierē indissolubiliter p totam vitā: que obligatio est mrimoniū. Qd ēt ad matrimoniū inclinet natura p compationem ad eius finē scdarium qui est mutuū obsequiū sic pōt ostendi. Hoīes in defectib⁹ ⁊ pfectibus hñt se inter se: sicut excedentes ⁊ excessi: Iō dictat naturale iudicium rōnis hoīes debere simul cohabitare vt mutuo sibi inuicē suppleant defectus. Propter qd dicit phs. i. po c. 2° q⁊ homo natura ciuile aīal est. Qd cōcordat dicto apl'i dicentis gal'. 6. Alter alteri⁹ onera por. Simili mō dici pōt: q⁊ cū in reb⁹ domesticis quedā magis cōueniāt viro q̄ mulieri: ⁊ econuerso: naturalis rō dictat nō tñ cohabitationē viri ⁊ mulieris in vna domo vt suos defect⁹ muttuo suppleāt: sed ēt cohabitatiōe⁊ p totam vitā indissolubilē: vt libēti⁹ ⁊ fidelius sibi inuicē subueniāt. Uñ phs. 8. eth. c. 12°. Uiro ⁊ vxori aīcitia vr̄ fm naturā inexistere. Hō enī natura cōiugale aīal. Utrū mrimoniū institutū fuerit añ pctm̄? R°. Duplex est vsus matrimonij: ⁊ fm hoc duplex est instō. Una in officium nature multiplicāde: altera in remediū culpe vitāde. Q° ad primā pōt dici sacramētū

large in rõne signi non cause. Quo ad scḋam vero ꝓpͤe in ratione signi ⁊ cause in quãtũ erat medicamentũ cõcupie. Prima institutio fuit facta in paradiso ante pctm̃. 2ᵃ vero extra paradisum post peccatum. Unde institutio ipsius in q̃tum est sacr̃m ꝓprie post pctm̃ fuit nõ añ. Utrũ fuerit institutũ a deo imediate? Rñdeo Deus mr̃imoniũ instituendũ p̄dixit: cũ vt habetur geñ.z. dixit. Non est bonũ hoĩem eẽ solũ: faciam⁹ ei adiutoriũ sil'e sibi. Matrimonium ãt facto instituit implicite cũ de costa Ade dormientis formauit mulierem ⁊ adduxit eã ad Adam: vt habetur. e.c. Et ipsũ matrimonium v̄bo p̄dixit cũ dixit geñ.i. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrã ⁊ subijcite eaꝫ. Uñ Aug.14. de ciui.c.zz. Nos nullo⁹ dubitamus s̄m benedictionẽ dei cre.⁊ mul.⁊ re.ter. donuꝫ esse nuptiarum: quas deus ante pctm̃ hõis ab initio constituit creando masculũ ⁊ feminam. Adam vero deo inspirante instõem matrimonij specificauit cum dixit geñ..z. Hoc nunc os ex ossi.m.⁊ caro de car.m. Et parũ post Quã obrem relinquet homo p̄rem ⁊ mr̃em ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erũt inquit duo in car. vna. In quib⁹ verbis tria bona matrimonij explicauit. s. bonũ insepabilitatis: cũ dicit pp hec relin. hõ pa. ⁊ ma.i. cohabitationeꝫ p̄ris ⁊ m̄ris. Et bonũ fidei cuꝫ dicit. Adherebit vxori sue nõ aliene. Et bonuꝫ ꝓlis cum dicit. Et erunt duo in carne vna. s. prolis vnius procreande. Fuit autẽ conueniens matrimoniuꝫ institui p deum ⁊ hoĩem diuinitus inspiratum vt causa effectui rñderet. In matrimonio enim ẽ virt⁹ sp̄ũalis in significando ⁊ efficiendo: ⁊ aliquid carnale: ⁊ humanum. s. obligatio ad carnalem actum. Et hec dicta sunt de matrimonij institutione: inquantum fuit in officium. In quantum etiam fuit in remedium fuit institutum a deo post peccatum implicite cum dixit mulieri. In dolore paries filios: ⁊ sub viri eris ptãte et ip̄e dñabitur tui. Et Ade dixit. Quia audisti vocem vxoris tue ⁊c̃. Ex quibus ⁊ sequentibus simul in vnum collectis videri potest deum insinuasse: copulam eorum iam non eẽ tantum in officiũ ſꝫ etiam in remediuꝫ. Exp̄ssius autem instituit hoc deus cum post diluuium dixit Noe ⁊ filijs eius Crescite ⁊ multiplicamini. ⁊c̃. Multiplicatio enim hominum cõiunctione ma.⁊ fe.ꝑficitur. Cum autem xp̄s dixit Mat.19. quos deus coniunxit homo nõ separet per illa verba matrimonium non instituit sed matrimonium dudum institutuꝫ separi ñ posse oñdit. Et hoc dixit ad instruenduꝫ eos qui de sepabilitate matrimonij nõ bñ sentiebant: vt pꝫ per lr̃am ibidem. Hec Ric.4. di.z6 q.i.ar.3.c. Scõm autem Sco.4. di.z6. q. vnica cõclõne.4. dubio primo. cum matrimoniũ sit sacramentũ noue legis s̄m q̄ tenet. ecclesia: immediate fuit a xp̄o ĩstitutũ sicut ⁊ alia noue legis sacra. Ubi autem illud instituerit nõ habetur plenius q̄ȝ Mat.19. Ibi enim contractum matrimonij institutum prius geñ.z. approbauit: non instituit: ⁊ vlterius ↄ̄ctui matrimonij sacr̃m ꝓprie dictum ãnexuit. Qd̄ accipi põt ex hoc q̄ addit. Quos deus coniunxit homo non sepet: vt non intelligatur coniunxisse pro instituisse p̄cise contractũ matrimonij: sed cõiunxisse extunc gratiose per institutionẽ sacramenti cõcomitantis matrimonij contractuꝫ.

Obijcitur aũt: q̄ circa ea q̄ deus imediate instituit nulla potest fieri imutatio per homineꝫ sed per ecclesiam mutatio fit circa matrimonium tota die ergo ⁊c̃. R̷° q̄ mutatio per hominem non potest fieri circa matrimonium q̄ȝtũ ad ea que diña institutione determinauit: sed quo ad ea que indeterminata per ecclesiaꝫ determinãda reliquit. Hec Boñ.4. di.z6. q.i.ar. z.c.z. ad oppoᵐ.

Circa 3ᵐ qd̄ est d̄ oblõne matrimonij queruntur plura. s. Utrum fuerit in p̄cepto ante peccatuꝫ? R̷°: q̄ sic: vt vult magister sen.li.4.di.z6. Naꝫ causa instõis matrimonij in officium duplex est. Una pro statu innocencie s. multiplicatio sp̄ẽi humane pp cõplendũ numerũ electorum. Altera ꝑ statu culpe. s. conseruatio sp̄ẽi humane p successiõeꝫ ĩdiuiduorũ. Propter hoc datum est bis p̄ceptuꝫ: illud. s. cresci.⁊ mul. semel añ pctm̃ in padiso geñ.i. ⁊ sel' p⁹ pctm̃ terminato diluuio geñ.9 Dico ergo q̄ ante pctm̃ matrĩoniũ ⁊ vsus ei⁹ fuit in p̄cepto. Quia tn̄ fuit p̄ceptũ affirmatiũ non obligabat nisi ꝑ loco ⁊ tẽpore. Et iõ primi pentes non fuerũt transgressores istius p̄cepti lꝫ nũq̄ȝ fuerint in padiso carnaliter copulati. Rõ cuius põt sic assignari p̄ q2 satis cito post formationem Eue facta est illa transgressio: pp quã s̄t eiecti de padiso. 2° q2 determinationem tẽporis quo incipent coire expectabant diña auctoritate. Et has duas tãgit Aug⁹ 9. sup geñ. 3ᵃ ẽ: q2 supfluitas cibi tertia digestõe digesti: que ẽ mãa seĩs nõdum erat in eis. Si obijciaꝰ q̄ dam̃. li.z.c.vl. ⁊ similiter li.4.c. 16. sentire vr̃ q̄ si homo stetisset deus gen⁹ humanũ aliter q̄ȝ p coitũ multiplicassꝫ: dd̄: q̄ illd̄ dicit opinando. Uñ addit: fortassis nõ asserẽdo. Nec ei⁹ opio eẽt ĩ hoc tenẽda. Uñ ⁊ Aug. 14. de ci.c.23. reprobat eã. Utrũ copula cõiugalis fuerit sub p̄cepto post pctm̃? R̷° Mr̃imonium p⁹ pctm̃ fuit ⁊ in offiᵐ: ⁊ in remediuꝫ. Q° ad p̄mũ fuit sub p̄cepto p⁹ pctm̃: donec fc̃a fuit multiplicatio sufficiens hominum ad cultum diuinũ. Et tot vacantes erant illi opi q̄ meli⁹

erat manere aliquos in virginitate vel vidui/tate ꝙ oẽs:copule cõiugali intẽdere. Quo ad 2m autem nunꝙ fuit in p̄cepto:q2 morbum carnalis cõcupie homines efficacius possunt tpare per exercitiuȝ meditationũ ꝛ affectionẽ spũalium ꝛ degustationem celestium ꝛ mace/rationem corporum ꝙ per matrimonialẽ cõ/cubitũ. Sicut enim dicit Ber.in ep̃la ad pp̃/os gentes.gustato spũ necesse est desipere car nem. Affectanti celestia terrena non sapiunt. Eternis inhiãti fastidio sunt trãsitoria. Non igitur obstat de beata virgine:q2 tpe eius iam erat sufficiens multiplicatio hominum ad cul tum diuinuȝ:ꝛ ideo copula coniugalis iaȝ nõ erat sub precepto. Unde nec Jo.bap.matrio/nium cõtraxit. Uel potest dici:ꝙ psone p̃uile/giate sicut beata virgo ꝛ Jo.bap.erant ab illo precepto p diuinam dispẽsationẽ secrete exẽpte

Utrũ mõ obligẽt hoies ad illd p̄ceptũ? R°. ꝙ nõ. Qd pȝ per hoc ꝙ ap̃lus.i.cor.7.virgini tatẽ cõsulit q̃ cõtrariatur copule cõiugali. Nã p̄ceptũ illud fuit affirmatiuũ ideo non obligat ad semp:sed p loco ꝛ tp̃e conuenientib⁹. Et iõ ꝙdiu fuit modicus numerus hoium deũ co/lentium illud p̄ceptum obligauit. Que cã mõ cessat:q2 magna est multiplicatio hoium deũ colentium:ꝛ tot vacant copule cõiugali:ꝙ ex pedit vt multi maneant in continentia virgina li ꝛ viduali. Fuit ẽt illud p̄ceptum satis reuoca tũ p hoc ꝙ ap̃ls cõtinentiã virginalẽ p̄fert co/pule coniugali:vt pȝ.i.cor.7.ꝛ per hoc etiam ꝙ casus in quo obligat non manet. Si tamen redigeretur mũdus ad tam puũ numerũ ho/minũ:ꝙ quibusdã castitatẽ seruantibus alij ñ sufficerent ad sufficientẽ multiplicationẽ ho/minũ ad cultũ diuinũ:tunc matrimonialis co pula oibus illi actui vacare potentibus esset p̄ ceptum. Cũ iam tot creduntur saluati:ꝛ tñ sẽ homines p mundũ multiplicati:ꝙ sicut dicit Aug.de bono coniu.si oẽs vellẽt cõtinere ab oĩ cõcubitu de corde puro ꝛ consc̃ia bona nõ ficta:multocitius dei ciuitas cõpleretur. Hec Ric.4.di.26.q.3.o.

De cã efficiente m̃rionij.s.de cõsensu.ti.8.

Postea cõsiderã/

dum est de cã efficiẽte matrimonij s.de consensu per quem hȝ matrio nium cõtrahi. Et primo de consensu simp̃r. 2°.de cõsensu confirmato iuramento. Ter/tio de consensu cui superuenit copula carnalis. 4°.de consensu coacto. 5°.de cõsẽsu con/ditionato. 6°.de consensu ad tempus. 7°. de consensu per procuratores inter abñtes ex presso. 8°.de consensus matrimonialis obõ i.in quid sit ille cõsensus. Circa p̄mum que runtur plura.s.vtruȝ consensus sit cã efficiẽs matrimonij R°.ꝙ sic. Uñ Chry. Matrimoni um nõ facit coitus sed voluntas.extra de spõ. duo.tuas dudũ. Cũ enim oẽ sacr̃m habeat ali quid sensibile ꝛ aliquid spũale. Est eniȝ inuisi bilis gr̃a visibilis forma:oportet ꝙ hẽat aliqd humanũ ꝛ aliquid diuinũ. In matrimonio g̃ est aliquid humanũ:ꝛ h° est consensus hõis:ꝛ aliquid diuinum:ꝛ h° est instõ dei. Quantum ergo est ex p̃te hominis:solus cõsẽsus exp̃ssus facit matrimoniũ verũ cõcurrente tñ instõne diua. Cũ eni tam vir ꝙ mulier imediate sub/sint eidem dño:sola voluntas eoruȝ nõ potest transferre ptãtem eoꝝ ab vno in alterũ:nisi vo luntate ꝛ auctoritate cõis dñi ꝯcurrente. Hec Pe.4.di.27.q.2.ar.i.c. Utrũ consensus taci tus sufficiat ad esse matrimoniũ? R°. Ad cõtra hendum matrimoniũ requiritur cõsensus mu tuus p verba de pñti:vel per alia signa in non valentibus loqui exp̃ssus. Per verba inquaȝ de pñti:vt cũ dicit vir :accipio te in meã vxo rem:ꝛ mulier dicit accipio te in meuȝ.extra de spon.si inter.vbi ponitur dicta forma verboꝝ Uel etiam cũ dicit alia verba fiẽa consensũ ex primentia de pñti. Et additur:vel per alia sig. q2 multi pñt cõtrahere matrimoniũ p nutus. extra de spon.tue fraternitati.vbi glo.nõ. Jnẽ etiam abñtes ꝛ qui nũꝙ se viderũt põt cõtra/hi matrimoniũ p procuratores ꝛ lr̃as: consen sus mutuos exprimentes:vt ẽt hr̃.j.ar.7. hui⁹ ti.dũ tñ fama vel auditu vel aliquo alio mõ se nouerint.30.q.5.nec illud.in glo..ꝛ.32.q.2.non oĩs.§.cũ dr̃ in glo. Rõ autem quare requi/ritur exp̃ssio mutui cõsensus p aliquod sensi/bile signũ est:q2 sic est institutũ. Cuius instõis rõ cõgrua fuit:q2 matrimo^{m}ẽ sacr̃m:ꝛ de rõe sacri est:vt supradictũ est:ꝙ in eo sit aliquod sensibile signũ. Hui⁹ snie sũt Ric.4. di.27.q.i. ar.3.c.ꝛ cõiter oẽs theologi. ꝛ etiam her.extra de spon.tue fraternitati.in glo.5.ꝛ.c.tua.in glo 5.vbi dic:ꝙ ad eẽ matrĩonij duo sunt necessa ria.s.substantia siue materia:ꝛ forma. Pro sub stantia est ibi consensus. Et pro forma verba ad exprimendum cõsensũ deputata. Hoc idẽ sentit etiam Jnno.ibidem. Sed obijcitur ꝯ hoc:q2 extra d spõ.tue fraternitati dr̃ sic. Ma trimonium contrahitur in veritate p legitimũ viri ꝛ mulieris consensum. Sed necessaria sẽ ꝙtum ad ecclesiã verba consensum exp̃men/tia de pñti:g̃ verba nõ requirunt̃ ad hoc vt in foro dei matrimoniũ cõtrahitur:sed tñ ad hoc vt ab ecc̃a matrimoniũ ꝯctũ iudicet̃. R°. Jn va lentib⁹ loq̃ sm Ric.4.di.27.q.i.ar.3.c.i.lȝ ver/ba sint necessaria ꝙtũ ad ecc̃iam:nihilõin⁹ ẽt

sunt necessaria ad hoc vt i iudicio dei mrio^m contrahatur. Unde verba illius decre. intelligi debēt p approbatiōem: qz in iudicio dei pncipalior ē cōsensus interior q̄ exprssio eius exterior. In iudicio āt ecclesie ē ecōuerso Scdz vero Gof. verba requiruntur tm̄ quo ad ecclesiam nō quo ad deum: nec quo ad matrimōij eēntiam: vt vr̄ dicere dicta decre. Requirit. n. ecclesia verba: vt consensus probetur. Nec sz eūdē sufficit si loquat̄ tm̄ alter: sed oz vtrunqz exprimere verbis: si loq possz vterqz. Scdz vo host. n̄ requirūt̄ verba nec ad matrimonij eēntiā nec quo ad ecclesiā: sz sufficit ɔsensus. Un̄ sufficit q̄ dicat: cōsentim⁹. ff. d re. iur. l. nuptias ꝛ ex̄ de clādes. desp on. q̄ nobis. Sufficiunt ēt sine aliquibus verbis signa in loquēte. Nā si is qui loqui n̄ pōt cōtrahit p nutum: multo magis qui loqui pōt. ff. de le. 3. l. nutu. Itez vr̄ q̄ sufficeret: volūtatē suā scribere sin̄ vbis: ar. C. de tes. l. iubemus. Plus est ēt consentire fcō q̄ verbo. ex̄ de ap. dilecti. el. p̄. Unde nō r̄fert vtrum fcō vel verbo quis consentiat. ex̄ de cō iu. ser. c. fi. Un̄ si post nutum vel signū sponsa sequatur virū ꝛ ipso facto sine verbis consentiat in eum: erit matrimoniū. Silr̄ si dicat volo te habere in vxorem si vis me habere in viruz ꝛ si in hoc ɔsentis q̄ sit verū matrimoniū: osculeris me: ꝛ statim mulier osculetur eū erit matrimoniū sine aliquibus verbis. ex̄ d mrio⁹ 5. 5. inter. ecc. c. i. Nec obstat illud. s. q̄ verba sūt necessaria q̄tum ad ecclesiā: qz ibi debet subaudiri vel signa. Qd p3 per hoc qd sequit̄ Nam ꝛ muti ꝛc̄. Uel loquitur illud. c. tue. de matrimonio vero ꝛ expresso. Hec Host. i sū. ꝛ extra de spon. dudum. c. i. Obijcit̄ iteruz qz in illo. c. non ois. §. cum dr̄. in tex. ꝛ glo. ꝛ in illo. c. tue fraternitati. in glo. habetur: q̄ si contrahant pentes filijs presentibus ꝛ scientibus sufficit eoruz taciturnitas. R̄ndeo. Dicūt aliq vt Hos. ꝛ tho. 4. di. 27. q. i. ar. 2. q. 2. c. 3. q̄ i casu predicto sufficit consensus sine verbis eoruz qui contrahunt: qz verba parentum ꝛ taciturnitas filiorum presentium ꝛ verba equiualēt sensibili signo exprimenti interiorez consensū maxime quando aliquo gestu annūt: ꝛ ex verecundia loqui omittunt. Si autem verba dicerentur per alios q̄ per parentes non sufficeret predicta taciturnitas. Plus enim in hoc valent verba parentum eo q̄ filij sunt aliqd substantie eorum. Alij autem predictas glo. negant. Nec enim in tex. ex quo accipiuntur secundum rei veritatem possunt haberi. Hec Ric. 4. di. 27. q. i. ar. 3. c. 2. Aliqui vero distingunt etiam: q̄ refert an agatur de coniunctiōe eorum qui sunt sui iur. an alieni. In primo casu requiritur consensus expressus contrahentium matrimonium. In 2° sufficit taciturnitas consensus ipsorum cum expressiōe eoꝝ in quorum potestate sunt constituti. Et sic distiguit Pe. ꝛc̄. ar^m ad hoc. 32. q. 2. §. cū g̊ dicit̄. Non est inquit virginalis pudoris eligere sibi virum. expetita magis debet videri q̄ virū expetisse. Uerecundiam premittat anteq̄ nubat. qz coniugium verecundia plus cōmēdat. De hoc vide. ff. e. ti. l. huius legis. §. contrahuntur quoqz. Utrum in matrimonio sit opus scriptura? R̄ndeo q̄ sic. ff. de spon. sufficit. Lex tamen scripturam de matrimonio desiderat: qn̄ liberta cum senatore cōtrahit: vel vbi illustres contrahunt matrimonia pp barbaros in auc̄. vt liceat matri vel auie. §. qz. §. duduz. coll̄ 8. si quis contrahat cum cōcubina. insti. d nup. §. vlt. Hoc autem vltimum intelligas quantū ad legitimationem filiorum: qz secundū leges non intelliguntur aliter legitimi. Hec Host. ꝛ Azo. in ti de nup. Quid si dicatur viro vis talem: vel placet tibi talis: ꝛ ille respondz placet. ꝛ postea similiter mulieri: ꝛ illa respondeat placet? Respondeo matrimonium contrahitur: quia talis interrogatio ꝛ responsio fit q̄do quis est in episcopum cōsecrandus vbi cōtrahitur matrimonium spūale. Hec Host. extra d spon. sponsa. Quid si vir dicat promitto tibi q̄ prouidebo tibi tāq̄ vxori: ꝛ illa idē respondeat? R̄ndeo secundum host. in sum. ꝛ ex̄. e. ex parte. e. Pro matrimonio est iudicandum: nisi de intentione contraria protestent̄: dummodo ad hoc venerint: ꝛ ad hoc contrahenduz apti sint. ar. extra. e. ex litteris. Quid si dicat promitto tibi q̄ non dimittam te pro meliori vel peiori? Respondeo secundū host. super. c. ex parte eodem. Idem est dicendum quod de casu premisso. In talibus enim ꝛ similibus dubijs sēper est pro matrimonio iudicandum: ar. extra de sēt. ꝛ re iu. c. fi. Quid si dicatur a viro promitto tibi q̄ habebo te ꝓ legitima vxore: ꝛ mulier similiter econuerso dicat? Respondeo. Per huiusmodi verba cōtrahit̄ matrimonium. extra de spon. ex parte in tex. ꝛ glo. ꝛ. 30. q. 5. nec illud. §. sed obijcitur. quia hoc verbum habeo ad presens tempus referri potest. extra d matrimonio cōtrac. cōtra inter. ec. ex litteris. Secunduz Host. ꝛ gof. subaudiendū est decetero: vel ab hoc tēpore quod tm̄ si fuerit expressū nō erit dubiū: vt p3 ex̄ de iureiur̄. quēadmodum. Secus est si dicatur ducam in vxorem. Et idem dicit Ioā. in illo. c. nec illud. De hoc vide. s̄. in casu sili. t. 2. huius li. Quid si quis iurauit q̄ velit aliquam retinere perpetuo secuz? R̄° Matrimonium non est nisi dicat: q̄ velit eam retinere in vxorem legitimā in auc̄. quibus mōis nāles

effi.le.§.pe. Secus ē fm cañ.32.q.2.solet. Hec fz Jo.30.q.5.c.i.itellige q in predicto casu erit matrimonium secūdum cañ.si agatur vt matrimoniū contrahatur: vt etiam dicitur i glo. illius.c.solet. Utrū cōsensus expressus per verba d futuro faciat matrimoniū. Rñdeo q nō: q2 ñ est cōsensus de ɔhendo tūc matrimoniū: sz facit sponsalia: q2 est pmissio de cōsentiendo. Utruz cōsensus expssus per verba de pñti si desit consensus interior faciat matrimoniū? Rñdeo Duplex est forū.s.pniale z iudiciale. Jn primo iudicatur fm veritatem. Jn 2° fz allegata.ex de spon.tua nos.in fi. Dicendum ergo q in foro pniali nec est matrimoniū nec matrimoniū iudicandū. Cuius rō est: q2 i oībus sacris requirit intentio voluntaria faciendi illud qd eccª faciat. Quia g° talis nō itendebat cōtrahere matrimoniū: ideo nō ē matrimonium. Jn foro vero iudiciali aut dolus probari pōt euidentib' signis: z sic eccª nō iudicabit matrimoᵐ. Aut nō. z sic iudicabit. Stabit eni ṽbis. Hec Boñ.4.di.27.q.2.ar.2.c. z Tho.4 di.27.q.i.ar.2.q.4.c.i. Et conueniunt cum eis cōiter theologi z ray. z host. Sed obijcitur q2 si consensus interior requiritur in vtroq cōiugū: tunc neuter de altero scire poterit an sit verus cōiunx: z sic quilz matriᵐ ɔhens piculo se exponit. R° q de quolz ē psumendū bonuz nisi manifeste appeat ɔriū. Et iō de oī psumēdum ē qd corde cōsentiat si ore expmat nisi p signa euidentia fictio appeat. Unde ille ex parte cui' nō est dolus excusat per ignorantiā a pctō. Obijcitur iterū: q2 si quis pbetur consensisse i aliquā p verba d pñti: cogit p excōisniam vt eam hēat vxorē: lz dicat defuisse cōsensū interiorē ēt si postea cum alia contraxerit interiori cōsensu verbis expsso. Et h° ñ eēt si requireret cōsensus mētalis ad mrioᵐ: g ñ requirit. R° Jn tali casu eccª cogit eū ad stādū cū pª vxore: q2 iudicat eum fm ea q foris appent. Nec in iusticia decipit: lz in fcō decipiatur. Jlle tñ potius dz excōicatiōem sustinē q ad pmā vxorē redire: vel dz ad aliā regiōez remotā fugere. Hec Tho.4.di.27.ar.2.q.4.c. 2.z.3. Obijcitur ad hoc: q2 in foro iudiciali creditur cuilz ɔ se testificanti: ergo si qs neget se corde cōsensisse dz credi sibi. Rñdeo. Quia eccª hz testioᵐ in ɔrium. z q2 ēt tale testimoniū turpitudinis ē in piudiciū cāe matrimonialis q est fauorabilis: ideo talis viri testimoniū nō auditur. Jn foro tñ conscie creditur sibi in quo hō suaz turpitudinē cōfitetur. Hec Boñ. 4.di.27.q.2.ar.2.c.3. Obijcitur etiam q dolus z fraus nemini debēt patrocinari: ergo zc R° q ibi sūt duo.s.effect' cōsensus qui sibi patrocinatur in foro cōscie vt nō astringatur vinculo matrimonij lz nō in foro ecclesie in quo iudicatur fm allegata: z dolus verborum. Et hoc i neutro foro sibi patrocinat q2 in vtroq p eo punitur. Quid siquis dicat ita: petre accipis agnetem in vxorem z ipse rñdeat dñe: petrus accipit agnetem in vxorem: postea interrogat mulierem. Agnes accipis petrū in viruz z rñdet sic? Nunquid p hec verba inter tales est matrimoniū iudicandū lz petrus dicat q nūq cōsenserit? Rñdeo Nō absurde dici pōt q si psbro interrogāte publice añ fores eccªsie fuerit ɔctū z postea secuta solēnitas consueta: erit p matrimonio iudicandū vt etiaz pz ex supradictl. Si āt alio interrogāte: z p' talia verba secuta fuerit copula carnalis adhuc p matrimonio iudicabit ecclesia. Nam carnalis copula etiam verba de futuro trahit ad presens tēpus psumptiue.ex de spon.is qui. z. c.fi.z.c. veniens. Jnimo dicit tex.in.c.plt.de condi.appo. q carnalis copula subsequēs spōsalia ɔcta sub conditione si pr ñ cōtradicat si ante dictaz copulam carnalem non fuerit contradictū validat matrimoniū. Et idem etiā sentit tex.i.c. sup eo.e.ti. Jdez vr si in domo spōsi fuerit traducta dum tamen inuenitur corrupta. Arᵐ in his que dicētur.j.de frigidis. Als matrimoᵐ nō faceret traductio sola.ff.de spon.quesitam Et hoc si volūtaria fuerit traducta. Sec' est si traducatur in vita: z fugiat q cito hūit libertatē.ex de spō.veniens ad nos. z de dspō.ipu. ex lris. Unde versus Effuge cū poteris ne cōsensisse puteris. Et sic carnalis copula in virgine z traductio in corrupta equipātur: vt ex de spon.veniens. z de cōiu.le.c.fi. Et hoc mēbrū distinctionis apte pbat lra.ex de spō.tua ibi z inter eos zc. z ibi q qualr zc. D.o. Tu dicis q nūq cōsenseris in mulierē: nos tñ nō videm' qualiter h° tibi cōstare possit: z ex q° eaz cognouit: tū ex verbis pcedētib' : lz indirectl. tū ex carnali copula subsecuta pculdubio est mrioᵐ psumēdū.ar.expssū de cōdi.app.p'tuas Si āt eā nō cognouit nec traduxit ñ iudicatur mrioᵐ. Et hoc est qd dicit illud.c.tua in fi.ibi cū in eo nec sba zc.nec fōma verboꝝ zc. Subaudi: nec alia indicia p q hr ɔctus. Hec Hosti. Quid si dicat alter se aīo ludendi verba ptulisse? Rñdeo fm hosti. Papa super hoc eēt cōsulendus: q2 est casus nouus de maioribus causis: ar.ex de transla.epi.c.i. Et hoc in casu sili pbare vr Aug' de cōse.di.4.solet queri. Secundū tñ iura que mō currunt dici pōt: q si vterq iuret q ludēdi aīo verba protulerūt nō intendentes contrahere: z testes qui pñtes fuerunt idonei iurent: q credunt verū iurasse: maxime q2 erāt potati nec erat hora sobria: contra matrimoniū iudicabitur. Nam ebrius

dr̄ ignorans.15.q.i.ſane dicimus.Et ſic non cō ſentit.ar.C.de dona.l.nec ignorans. Quid etiaʒ ſi quis pro ludo repreſentando cum ali/qua famula veſtib⁹ alienis induta contraxit? R̄ndeo.Si ambo confitentur:ꝙ contrahere intendebant matrimonium ſtandum eſt con/feſſioni eorūʒ.ex̄ de clādeſ.deſpon.c.i.ꝛ.z.Si āt alter confiteatur ꝛ alter neget:papa bene faceret ſi ius ſtatueret ꝙ matrimoniū teneret in penam eius:qui clam cōtraxit:ꝛ qui modo penitet.Vn̄ ad inſtantiā eius nō vr̄ matrimoniū ſepandū:ar.ex̄ de eo qui duxit in matrimoniū c.i.ꝛ.i.q.i.ſi qs p ignorātiaʒ.Et ſic in dubio iudicat.Hec hoſti. Quid ſi dicatur de aliqua ꝙ nō fuit vel nō eſt vxor? R̄ndeo Sufficit ꝓbare ꝙ eā publice deſponſauerit ꝛ ſubarrauerit:vel ꝙ cā matrimonij benedicti fuerit:ꝛ poſtea eā in domum ſuam duxerit ꝛ vxorem habuit ꝛ tenuerit:lʒ non ꝓbentur verba:qꝛ ſepe pre nimio tumultu verba nō poſſūt audiri.ꝛ frequēter puella verecūdia ducta ſuam nō exprimit voluntatē.Probantur hec ex̄ de ſpon.ex lr̄is.i.Qd̄ verū eſt:niſi violentia allegeť de qua dicetur.j.Videť ēt ſufficere:ꝙ poſt contractū matrimoniū eam in vxorē tenuit ac traduxit:vel ꝙ dixit ꝙ nunꝗ̄ eaʒ dimitteret:ſʒ ei ſp adhereret.Talis enim vxor dici pōt di.34.xpiano.Itē lʒ inſtrumenta nuptialia ſola ad ꝓbatiōem matrimonij nō ſufficiant.C.ď nup.neq̄ ſine nuptijs:vt etiā diceť.j.ꝓbatur tamē matrimoniū p inſtrm̄:in quo ſe coniuges vocant:ꝛ donationem pp nuptias mulieri factā tanꝗ̄ vxori:cuʒ fama ꝛ alijs indicijs extra de preſumpti.illud.Et ſic pōt intelligi illud.ff.de ritu nup.in libe.ꝛ.ff de concubinis in concubinatu.Alias autem matrimonium non p̄ſumiť ſed ſtuprum:niſi voluntas ꝓpa ſuffragauerit ꝛ alia vota ſuccurrerit.Subaudi tacita vel expreſſa.Unde patet ex premiſſis.Sic non contradicit:ſed ꝯcordat illud.30.q.5.aliter.ꝛ accedit optime illud.ff.de ſponſa.queſitum. Hec hoſti.Et breuiter ēt in ſum.vtrum verba regrantur vel non:ꝛ vtrum ſufficienter ꝓbatum ſit vel nō:relinquendū eſt ſʒ hoſti.arbitrio iudicis:qui inſpecta qualitate p̄ſonarum ꝛ antiquitate tp̄is:ꝛ copula carnis:ꝛ alijs circūſtantijs:hec determinat:lʒ in magna pte p p̄cedentia ꝛ ſequentia quō arbitrari debeat iſtruať.

Quid ſi mulier veniet benedicenda ante fores eccleſie:ꝛ poſtea neget ſe cōſenſiſſe? R̄. Viro cōtrariū ltime ꝓbante nō auditur talis mulier ſine teſte:nec teſtis recipiť ſi carnaliter cognita fuerit.ex̄ qui matrimoniū accu.ſpoſ.īſuper.§.ſicut.ibi.ſi poſtꝗ̄ legitimo tempore accedente ſemel copule carnali conſenſit ꝛc̄.Et intelligo niſi cognita fuerit inuita:ꝛ ante ꝛ p⁹ copulam carnis reclamaſſet.Tunc enim non crederem ei audientiam denegandā:extra de ſpō ꝛ mr̄i.cōſulationi.aū ſi.ꝛ ex̄ de eo qui cog.cōſang.diſcretionem.rn̄ſo.i.Ubi vero non appa ret ď reclamatiōe in fauorem p̄ſumitur ī virū conſenſiſſe ſi carnaliter cognita fuerit.Sic intellige illud.c.īſuper.Preſumitur ēt cōſenſiſſe ſi cum viro longam morā cōtraxerit.ex̄ ď ſpō.ꝛ mr̄i.ad id qď.Sed ſi ſtatim fugit ꝛ vult probare coactionem:non eſt ſibi audientia deneganda:vt dcm̄ eſt.s̄.Hec hoſti. Pone ꝙ aliquis ꝓteſtetur corā pluribus:ꝛ dicat ꝙ oīa q̄ dicet ꝛ faciet:non faciet aīo cōtrahendi matrimoniū:ꝛ poſtea dicat publice conſentio in te:ꝛ mulier ſiťr dicat? Nunquid erit matrimoniū? R̄ndet Ber.ꝙ eccleſia debet ꝓ matrimonio iudicare:qꝛ recurrendū eſt ad cōem intelligētiam verborū.extra de ſpon.ex lr̄is.i.Hi⁹ enim verba non poſſūt ſue intentioni deſeruire.H.ꝛ ſi ꝓbet ꝓteſtationem quā fecit:poſtea potuit ab illa voluntate recedere:ꝛ in eam cōſentire:ꝛ videtur per illud qď poſtea fecit publice.Et ſi dicat ꝙ adhuc tp̄e cōtractus in eadem volūtate erat:non creditur ei:qꝛ ꝯ eum interp̄tatio fieri debet:qui dolum adhibet:vt dr̄ in dicta decre.Hec Ber.extra ď ſpō.tua nos.ꝛ hoſti. Sed p̄dicta forte ſunt vera in iudicio eccleſie. Secus āt eſt in foro conſcientie:vt pʒ ex predictis. Quid ſi dicat tenebo te in vxorē donec moriar:cauſa decipiendi eam? R̄. Dicunt quidaʒ ꝙ eſt matrimoniū indiſtincte:ꝛ ſic ponunt caſū extra de ſpō.ex lr̄is.Sed certe ſi apparet de diſſenſu ꝛ dolo:non eſt matrimoniuʒ etiam in iudicio eccleſie:niſi forte carnalis copula ſubſequatur:vt patet ibidem:tua nos. Hec hoſti.In iudicio vero conſcientie nunꝗ̄ eſt matrimoniū:niſi cōſentiet in corde.Nota tamē:ꝙ ſi quis dicat ſe dixiſſe hi⁹ verba:cā decipiendi nō auditur.ſ.in iudicio eccleſie.Si vero dicat ſe dixiſſe cā iuſti timoris:bene audiť. extra de ſpō.veniēs.z.Hec Hoſtiēſis Quid ſi quis vt poſſit cognoſcere mulierē fingat ſe cum ea ſponſalia cōtrahere dicens:ego Io.cōſentio in te cum tamē vocetur petrus.R̄ndeo Si talis nō conſentiat non eſt matrimoniū.ex̄ de ſpon.tua nos. Quid conſulendū eſt alteri cōiugū cū alter affirmat:ꝙ nunꝗ̄ in eum cōſenſerit nec cōſentit? R̄ndeo conſulendū eſt ei ꝙ hoc nō credat:qꝛ nec alteri cōiugum in hoc credere tenetur.extra de ꝓbationibus.p tuas. Si āt temerarie credat:ꝙ alter cōiunx veraʒ dicat durante illa credulitate non lʒ ei cū illo carnaliter commiſceri:nec ad petitionē propriam:qꝛ credit ꝙ non ſit eius cōiunx:nec ad petitioneʒ alterius:qꝛ in hoc ſibi p̄iudicat ꝗ̄diu ſe nō eſſe cōiugem affirmat.Si autem poſtea

se eē mentitū affirmat:debitū petat:si alter cōiunx in pstina credulitate remaneat pplexus ē q̄diu illa credulitas durat:qꝛ illa credulitate permanente:non credit alterum suū coniugē esse. Unde si debitum redderet:cōtra cōsciaz faceret:qꝛ nec credit esse debitū imo indebitū Si āt non reddat etiam peccat:qꝛ lꝫ alter coniunx in dicendo se non esse coniugē piudicaret sibi quo ad ptātem petendi debituꝫ q̄diu hoc nō reuocabať:tamen postq̄ reuocat credo ꝙ preiudicium illud expirat:qꝛ reuocatio concordat verbis:quibus in cōtractu expssit suū consensuꝫ de pnti. Hec Ric.4.di.27.q.i.ar.4.o. Utrum cōsensus clādestinus faciat matrimoniū? Rᵒ Ad eē matrimonij sufficiunt hec duo.s. legitimitas psonaꝝ:ꝛ vnitas cōsensuum. Ad solennitatem vero ꝛ decorem siue honestatē requiritur gentuꝫ traductio:ꝛ psbri benedictio. Et nihilominus hec duo sꝭ in pcepto pp piculum vitandum:qꝛ sepe q cōtrahunt occulte:penitēt:ꝛ cū alijs cōtrahūt de fcō:ꝛ cum non possit cōtractus pbari:ecclesia necessario decipitur:ꝛ sniat cōtra veritatē. Et ideo oportuit talia pbiberi. Hinc ē ꝙ si quis ꝯbit cū aliqua occulte:lꝫ sit mrioᵐ peccat tamē sicut fornicarius:nō tm̄ tm̄:qꝛ facit ꝯ pbibitionem. ex̄ de clādes. despon.c.z. in glo. Ad maiorem āt euidentiā nō ꝙ sicut matrimonium clādestinū dr̄ triplr̄:ita ēt potest dici clādestinus consensus triplr̄. Unoᵒ dr̄ matrimonium clādestinū:qꝺ cōtrahitur sine pntia testiuꝫ. ex̄ de clādes. despon. qꝺ nobis. zᵒᵒ qꝺ contrahitꝰ ñ habitis solēnitatibꝰ cōsuetis:lꝫ cōtractū fuerit in pntia testiū.30.q.5.aū.3ᵒᵒ:quando fit pmissa denunciatiōe. ex̄ de clādes. despon. cū ibibitio vbi ēt in glo. pdicta ponitur pdcā distinctio. Et quolꝫ pdictorū mōꝝum si affuit cōsensus mutuus p verba de pnti expssus:verū est matrimoᵐ fm dei ꝛ conscīe iudiciū. extra de clādes. despon.c.i.ꝛ.30.q.5. nostrates. Illud tamē qꝺ ita est clādestinum qꝺ nō fit in pntia testiū non iudicatur verum matrimonium ab ecclesia:q̄ iudicat fm allegata. Unde si aliquis istorum in facie ecclesie cū alia psona cōtraheret pcipetur ei p ecclesiam ꝙ cū ea staret:ꝛ ad pmā nō accederet:cui tm̄ pcepto obedire nō deberet:q̄tū ad redditionem carnalis debiti:qꝛ magis est obediendū iudicio dei ꝛ conscīe:q̄ iudicio ecclesiastico que fm psūptiones iudicat. In quibus tm̄ sine pctō posset obedire ecclesie:tenetur obedire:sicut in subuenienᵒ illi mulieri i necessarijs sindigeret:ꝛ ipse illi ꝛ alteri sufficere posset. Hec Ric.4.di.28.q.z.ar.3.c. Sed obijcitur:ꝙ.30.q.5. aliter dr̄ de clādestinis matrimonijs:ꝙ non sunt coniugia:sed adulteria:vel contubernia:vel stupra:aut fornicationes. Rn̄deo illud non est ita intelligendum:ꝙ sint legitima coniugia:sed qꝛ nō hn̄t decorem ꝛ debitam honestatem:ꝛ fiunt ꝯ pbibitionē:ꝛ sic hn̄t culpam. Uel potest dici:ꝙ illud intelligendū est de clādestino consensu non expsso in pntia testium:qui cōsensus ñ efficit matrimoᵐ sed psūptionē:ꝛ ideo talis cōcubitus ab ecclesia iudicatur illicitus. Licet.n. cōcubitus i matrimoᵒ fit licitᵒ regulariter:per accńs tm̄ aliquo loco ꝛ tpe pōt illicitus esse:vt pp scādalū ppl̄i:vel pp pbibitionē ecclesie:q̄ pbibet alicubi cōiuges carnaliter copulari:anteq̄ adhibeant matrimonio solēnitates cōsuetas. Quā tm̄ pbibitionē quidam eē non dicūt respectu actus debitū reddendi:lꝫ respectu actus petendi. Unde peccaret exigēs sed nō peccaret reddens. Hec Ric. vbi. s.c.zᵐ.

Equitur videre de zᵒ arti.s. de cōsēsu iuramēto firmato. Et circa hoc queriť: vtrū iuramentū adiunctū cōsensui expsso p verba de futuro faciat matrimoniū. Rᵒ ꝙ nō:qꝛ p verba de futuro nō contrahiť matrimoniū:sed pmittitur futuꝝ:ꝛ p iuramentū tm̄ confirmatur:qꝺ in verbis significatur.

Equitur videre de 3ᵒ.s. de cōsensu cui superuenit copula carnalis. Et circa hᵒ querūtur plura. pmo vtruꝫ consensus expssus ꝺ futuro cū carnali copula sequēti accedente consensu de pnti:per verba tm̄ ꝺ pnti ñ expsso matrimoᵐ efficiat. Rn̄deo ꝙ sic. Sic̄ n. ex institutione sufficit ad ꝯhendū mrioᵐ cōsensus de pnti p verba de pnti:vl̄ alia signa expssus p carnis copulā:ita in relatiōe sufficit ad cōtrahendū matrimoᵐ inter legitimas psonas consensus in matrimonium pn̄s expressus p carnis copulā in relatione ad verba:que ꝯsensū de futuro pus expsserant:lꝫ neutrū pdcoꝝū sufficeret p se ad expssionem pdicti consensus eo modo quo requiritur ad cān̄dum mrioᵐ. Hec Ric.4.di.28.q.i.ar.z.c. Utrū sufficiat ad matrimoniū solus cōsensus de futuro cuꝫ carnali copula sequēte? Rn̄deo:ꝙ in can̄. esset matrimoniū psūptū fm ecclesie iudiciū:eo ꝙ ecclesia p verba que pcesserunt de futuro:ꝛ p copulam carnis sequentem psumit cōsensum de pnti affuisse:ꝛ ipsos se mutuo matrimonia li affectu cognouisse. Tn̄ non eēt ibi matrioᵐ verū nec fm dei iudiciū:qꝛ matrimoniuꝫ fm rei veritatē sine consensu reali de pnti nō pōt ꝯhi. ex̄ de spon. tua nos. Hec Ric.4.di.28.q.i.ar.3.c. Alij distinguūt ꝛ bene vt mihi vr̄:ꝙ tales sibi copulantur aut affectu cōiugali:ita ꝙ vir credit copulari cum sua:ꝛ eoᵒ:ꝛ tunc copula sequens facit matrimonium verum:nō tm̄ pp consensum precedentem de futuro:sed etiam pp cōsēsū tacitū pcedētē qꝛ.s. nunc soluit

qȯ promiserat.s.se eam ducturū. Aut affectu fornicario:ꝛ tunc fit matrimonium presumptum non verum. Et hec in iudicio forensi qȯ iudicat de manifestis tm̄:nō āt in pn̄iali iudicabitur eē matrimonium. In hoc enim iudicat̄ ẜm rei veram cōfessionē. In illo vero ẜm signoꝝ exterioꝝ p̄ſūptionē. Et ē talis hec p̄ſūptio ꝯ quā nō admittit̄ ꝓbatio:qꝛ est p̄ſumptio iuris:ꝛ de iure.ex̄ de spon.is qui fidem.ꝛ.c.veniens. Huius sententie est Pe.4.di.28.q.i.ar.2.c.ꝛ vr̄ etiam esse Boñ.4.di.28.q.i.ar.i.c.3m.

Quid siquis ante carnis copulam protestetur ꝙ non cognoscet vxorem suam de futuro aīo consentiendi:ꝛ postea cognoscat? Rn̄deo ẜm hosti. Pro matrimo°est iudicādū.ar.ex̄ de appel.solicitudinē.ꝛ de offi.dele. q̄tum. Sed hoc forte est verū in iudicio ecclesie:secus āt in foro conscie. Quid si in pn̄tia pluriū filiarum Titij dicat Petrus:ꝓmitto ꝙ vnam de vobis oībus ducā in vxorem:ꝛ rn̄deant oēs placet:vel quelꝫ per se dicat:ꝛ ego ꝓmitto tibi ꝙ si elegeris cōtrahere mecum:ꝛ ego ducam te in virum:ꝛ ipse postea cognoscit vnam earū Nūquid ē matrimoniū? R° ẜm hosti.ꝙ sic:qꝛ cōsentiunt ipso fcō.ar.ff.de legibus:de quib' ꝛ ex̄ de appel.dilecti.ꝛ.c.vt nr̄m. Sed iste casus silis est casui posito .s̄.ti.6.huius tractat':questi.qd siquis iurauerit. Et ideo dic vt ibidem. Utrum quis post copulam carnis solum consensū de futuro sequentē aliud matrimoniū cōtrahere possit? R°. Aliq dixerūt ꝙ q̄ꝫuis p̄mū matrimoniū non fuerit verū sed presumptū:tñ ex constōe ecclesie in sic cōtrahentibus gnāt̄ impedimentū:ne cū alijs cōtrahē possint. Et si vir cōtraxerit cū alia:p̄ma viuēte ꝛ mulier cū alio viro p̄ viuēte:talia matrimoᵃ tāq̄ꝫ nulla sūt dirimenda. Unde extra de spō. is qui fidē.dr̄ de matrimo°cōtracto p'mr̄iom p̄ſumptum:ꝙ neq̄ꝫ verū nec aliqȯ cēsetur matrimoniū. Et huic opi.vr̄ consentire ibidē glo. in si. Sed q̄ꝫuis hec opi.sit ꝓbabilis:tñ non est vera:nec cōiter tenet̄ a doctorib':qꝛ p̄m matrimoniū cū non fuerit verū sed p̄ſumptuꝫ:non gnāt in sic cōtrahentibus verū impedimentū cōtrahendi cū alijs p̄ſonis:sed p̄ſumptuꝫ. Et qꝛ ecclesia iudicat de interiorib' p exteriores p̄ſumptiones:zm matrimoniū:q̄ꝫuis eēt veruꝫ ẜm dei iudicium:dirimeretur tñ ẜm iudicium ecclesie:ꝛ ad p̄orem copulā cōpelleretur reuerti p ecclesiasticā censurā. Et sic intelligi dꝫ illȯ c.is qui fidem:ꝛ silr̄ia. Tamen qꝛ ẜm rei veritatem coniuges non fuerunt:ꝛ vera sunt matrimonia:que cū alijs cōtraxerūt p̄ſonis:debet p mittere potius quilꝫ se excōicari:ꝛ quācunq̄ꝫ penam aliā sbire:q̄ꝫ carnaliter copuletur p̄ori. Silr̄ dico de muliere respectu viri. Nec ꝓp h°

talis ꝯplexus est:qꝛ in hoc casu non obedien°. ecclesie nō peccat:sed sustinentia excōicatiōis hac de cā est sibi meritoria. Huius 2e opi.sunt cōiter theologi ẜm hosti.in sum.ꝛ ex̄.c.is qui fidem. Quidam vero qui sūt 2e opi.vt Pe.4.di.28.q.i.ar.3.sic distinguūt.ꝛ bene vt mihi vr̄ ꝙ si illa copula aut interuenit affectu coniugali:ꝛ tunc fuit verum matrimonium primuꝫ:ꝛ 2m nulluꝫ. Aut affectu fornicario:ꝛ tunc p̄mū matrimonium fuit p̄ſūptum:ꝛ 2m fuit verum. Et sic secūdū cōeꝫ opi.ex primo matrimonio non impeditur vere:sed tantuꝫ p̄ſumptiue 2m matrimoniū. Unde in iudicio ecclesie que iudicat ẜm p̄ſumptiones 2m matrimoniū iudicabitur nullū. In iudicio vero pnie:verū. Unde dꝫ ꝑmittere se potius excōicari:q̄ꝫ ad matrimoniū p̄m reuerti. Sed quid si talis ad terram ignotā fugiat:ꝛ ȯ cōmisso peniteat? R° Si lnīa iudicis trāseat nō excōicatus vr̄ tutus. Si aūt excōicatus vel sine lnīa:pōt excōcari:ꝛ q̊cūq̄ꝫ vadat dꝫ snīam seruare. Et enim est piculosuꝫ si se cōioni ingerat. Cōicantes autem sibi probabilis ignorantia excusat.extra de cleri.ex. illud.§.illud.ꝛ.c.apl'ice. Hec Hosti. Sꝫ obijcitur ꝯ hanc scdam opi.qꝛ ecclesia potest facere aliquas p̄ſonas illegitimas ad cōtrahendū inter se:vt pꝫ in machinatione mortis viri vel vxoris.ex̄ de eo qui duxit i matrimoniū.c.i.ꝛ 3. Cū igitur ecclesia p̄ſonas que post cōsēsuꝫ de futuro sūt carnaliter copulate iudicet scdꝫ matrimoniū nō posse cōtrahere:extra de spō. is qui fidem.vr̄ ꝙ 2m matrimoniū nulluꝫ sit. Rn̄deo ecclesia aliquādo prohibet aliqd fieri decernēdo īplicite:vel explicite irritum ꝛ inane factū ꝯ hanc ꝓhibitionē. Et sic ꝓhibet contrahi matrimoniū p̄ſūptum:qȯ ẜm veritatem nullū ē. Alio° ꝓhibet aliquid fieri nō decernē° explicite nec īplicite irritū si fiat cōtrariū. Et lꝫ faciens ꝯ talem ꝓhibitionē peccet:factum tñ tꝫ nisi aliȯ obstet. Et sic eccᵃ ꝓhibet ꝯbi matrimonium durante alio matrimo° p̄ſumpto:qȯ ẜm rei veritatē nullū est. Uel pōt dici ꝙ eccᵃ non ꝓhibet scdm matrimonium nisi supponendo ex presūptione ꝙ p̄mum sit veruꝫ. Et ideo lꝫ 2m matrimonium realiter sit verū ẜm iudiciū dei:tñ ẜm iudiciū ecclesie ē nullū:ꝛ ita eo mō ē nullū quo ab eccᵃ fuit ꝓhibituꝫ. Hec Rcħ. 4.di.28.q.i.ar.4.c.2m. Unde in tali casu an̄q̄ꝫ sponsus ducat aliaꝫ tenetur eam ducere i vxorem. si sint equalis conditionis:sed si aliaꝫ duxerit factus ē īpotens ad soluendum illud ad qȯ tenebatur:ꝛ ideo sufficit si ȯ nuptys ei ꝓuideat:vel aliter sibi satisfaciat. Et ad hoc etiam non tenetur vt quidā dicūt si sponsus sit multo melioris cōditionis:aut aliquod signū euidens studij fuerit:quia ꝓbabilr̄ pōt p̄sumi:ꝙ

spōsa decepta ñ fuerit sȝ decipi finxerit. Hec Tho. Et conuenit cū eo hosti. in sum. ⁊ in glo. ex. e. ex parte. e. Alber. āt vr̄ velle: ꝙ etiaȝ si vir sit melioris cōditionis eā ducere tenet̄. Utrꝫ illi qui post verba exprimentia consensum de futuro carnaliter copulātur: mortaliter peccēt Rn̄deo. Si copula aut fit affectu fornicario: ⁊ tunc est petm̄ mortale: nec facit matrimoniū verum sed p̄sūptum. Aut fit affectu matrimoniali. Et tunc psone aut sūt ignare iuris: ⁊ ecclesiastice cōsuetudinis: ⁊ tūc nō est mortale. Aut nō sunt ignare: ⁊ tunc puto ꝙ qñ fit clandestina copula: ꝯ ꝓhibitioneȝ ecclesie fit petm̄ mortale: maxime vbi ecclesie ꝓhibitio cōiter obseruatur. Hec Pe. 4. di. 28. q. i. ar. z. c. z. Unde si sponsa sponsum admittens credat eum velle matrimoniū consumare: excusatur a peccato nisi aliqua signa exp̄ssa fraudis appareant: sicut si sūt multū distantis cōditionis: vel quo ad nobilitatē: vel quo ad fortunam: vel aliud euidens signū appareat. Sed tñ sponsus peccat in fornicando: ⁊ qđ plus est fraudem faciendo. Hec Tho. 4. di. 28. ar. z. c. 3m.

Equitur videre de .4. s. de consensu coacto. Et circa hoc querunt̄ plura. s. vtrum cōsensus coactus faciat matrimonium. R̄. ꝙ non: qꝛ matrimoniū solo cōsēsu ꝯhitur. ex. de spon. cū locum. Coactio vero cōcludit cōsensum: vt dr̄ ibidē. Sciendū tamen ꝙ est duplex coactio. Quedaȝ absoluta. s. per vim. Est āt vis rei maioris impetus: q repelli nō pōt. ff. qđ me cau. l. z. §. vlt. puta cuȝ quis capitur: ducitur: trahitur inuitus vel ligatus ipso reclamante ⁊ renitente. Et hec coactio non cadit in cōsensu aī: sed cadere pōt in copulā carnis. Uñ in q̄ casu copula sequens faceret m̄rionium: si sic fit copula coacta ñ facit matrimoniū ar. di. 50. p̄sbros. ⁊ ex. de spon. veniens. z. ⁊ 3i. q z. c. i. ⁊ z. Quedā vero coactio est cōditionata: s. coactio per metū. Est aūt metꝰ instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio: vt dr̄ in supradicta. l. Et hiꝰ coactō ē duplex. Quedā insufficiens: vt ea q̄ est p metū leuem: puta cū quis puulū malū minatur: vt cū dicit: nisi B feceris te nō diligā: vel nō hēbis grām meam vel cū talis minatur de q̄ p̄sumitur: ꝙ iplere ñ possit. Et hec coactio nō cadit in virū cōstāteȝ sed leuē. Cōstans āt vir indicatur virtuosus: qui ē mensura in oībus humanis opibus: vt phus. 3. ethi. Quedā est sufficiens: vt illa que ē p metū iustū: vtpote q̄ cadē posset in cōstāteȝ virū: vt cū quis potens ⁊ volens inferre minatur: vel intentat morteȝ aut grauē corpis cruciatum. ex. de his que vi. cum dilectus. Aut seruitutem vel stuprū. ff. e. ti. nec timore. insti. e. §. i. z. ⁊ 3. Et intellige predcā quattuor siue in ꝑsona ꝓpa: siue in psona liberorum vel vxoris. Aliqñ enim affectus patris magis in filijs q̄ī seipso terretur. Hec āt zª coactio excludit ⁊ excusat consensū matrimonij. ex. de his que vi. relatum. ⁊ c. ad audientiam. ⁊ de spon. veniens. z. Et hoc pp defectum pfecti ⁊ liberi cōsensus qui dȝ esse in matrimonio. Et in tali coactiōe restitutio peti pōt ī itegrū: ⁊ illud repugnat in diuisibilitati matrimonij. Alia vero coactō. s. īsufficiens nō facit consensū adeo dfectiuū: ꝙ impediat matrimoniuȝ cōtrahendū: vel ꝙ dirimat iā cōtractum. Non impetrat ēt restitutionem in integrū. Unde nō opponitur indiuisibilitati matrimonij. Hec Boñ. 4. di. 29. ar. i. c Quidā tñ dicunt: ꝙ si assit cōsensus lȝ coactꝰ incertus ē matrimoniū quo ad deum: sed non quo ad ecclesiā: qꝛ p̄sumit ibi nō fuisse ꝯsensū interiorē ꝑꝰ metum. Huius snīe vr̄ eē Roð. ⁊ Hu. qui videtur hꝰ velle. 3i. q. i. in pn°. Sed ꝯ hoc est ꝙ ecclesia nō dȝ p̄sumē de aliquo pctō quousqꝫ ꝓbetur. Peccauit āt si dixit hoc consensisse: sed iudicabat illū consensū extortum insufficientē eē ad faciendū m̄rionium. Hec Tho. 4. di. 29. ar. 3. c. Potest ēt dici fm aliquos ꝙ ecclesia aliquo modo implicite cōstituit vt psona p̄dicto modo coacta sit illegitima ad cōtrahendū matrimonium durante coactiōe p̄dicta cum illa ad quam ducendā cogitur. Sicut enī ecclesia reddere pōt psonas aliq̄s illigitīas ad ꝯhēdū matrimoniū inter se ꝑ quocūqꝫ tpe ita pōt reddere aliquā psonā illegitimā ad ꝯhēdam m̄rionium cū aliqua psona dterminata ꝓ aliquo tpe: ⁊ sub aliqua cōditiōe: quā ꝓ alio tpe ⁊ sub alia cōditione: cessante illa cōditiōe reputat legitimā ad cōtrahendum ēt cum illa eadē persona. Hec de Ric. 4. di. 29. q. i. ar. i. c. ī fi. Quid ergo est dicendū si pcessit coactio ⁊ metus qui caderet in cōstanteȝ virum: sȝ tñ sic cōpulsus factus est volens? Nunquid tūc erit matrimoniū? Rn̄dȝ Roð. ꝙ sic Ex quo tñ cōstat de coactione: p̄sumetur nō consensisse nisi ꝓbetur ꝯriū. Nūquid talis hēbit exceptionem ꝙ me. cā fecit? Rn̄det Roð. cū hu. ꝙ nō qꝛ hec exceptio locū ñ hȝ in matrimonio: nec ēt in alijs ꝯctibus quo ad deum. Sed tamē in his duabus qōnibꝰ ꝯriū est tenenduȝ: vt pȝ ex dictis in solutiōe. q. p̄cedentis. Ad hoc nō: ꝙ metus aliqs cadit in vnū qui nō diceretur cadere in aliū: qꝛ nō est verisīle hoiem clare dignitatis in vrbe timuisse: vel ꝙ rex metu pui militis timeat. ff. qđ me. cā non est verisīle. ⁊ 3i q. z. lothariꝰ. Si tamē apertissimas ꝓbatiōes habeat repellitur p̄sumptio: que est cōtra taleȝ virum vel regem: vt dr̄ ibidem. Et sic iudex fm diuersitatem psonarū ⁊ locorum iudicabit qualis est metus; ⁊ iudicabit matrimoniū

aliquod vel nullum eē.Hec Ray. Quid si quis prēm alicuiꝰ puelle velit occidere: ⁊ illa metu pris sui ꝯtrahat cū eo mriom? R̄n̄o.Fm Hosti.ex̄ de spō.cū locuꝫ.Nō est mriom.ff.q̄ me.cā.illi quidē.⁊ ex̄ de spon. veniens.z.Aly dicūt ꝯriū. Nunquid pt aliqs existēs captus ꝯhere mriom.R̄n̄o fm Ho.ex̄ de spon. cū locū.Si sit captus ꝑ pecunia extorquēda tꝫ mriom in vinculis ꝯtractū:q: etiā tūc ꝓcuratorē ꝯstituere pōt:nisi sit captꝰ ab hostibus: ⁊ sit factus seruus:vel nisi sit captꝰ ad tale matrimoniū ꝯtrahendū. Utꝝ coactio ꝯsensus ꝑ metuꝫ impediat spōsalia iuramēto firmata? R̄n̄o.Dicūt quidā:q̄ sponsalia ꝑ metū cadētes in ꝯstantē viꝝ ꝯtracta ⁊ iuramēto firmata tenent ⁊ obligant ꝯhentē in foro ꝯscie.In foro tn̄ ecclesie nō reputaret obligatus:q: presumeret q̄ nō fuissꝫ ibi interior ꝯsensus. Sꝫ hꝰ r̄n̄sionis reproba°pꝫ ex p̄dictis in soꝛone qōis vtꝝ ꝯsensus coactus ⁊c.in reprobatōe 2e opi. Ideo dicūt aliqui q̄ spōsalia p̄dicto mō ꝯcta non tenēt ip̄o iure:nec in foro ecclesie: nec in foro ꝯscīe:q: nec deus nec ecclesia iuramētuꝫ tale voluit esse obligatoriū respectu coꝝum in quibus maxime requirit̄ libertas:de quoꝝuꝫ nūero est ꝯctus sponsaliū ⁊ ꝓfessio in religiōe que quidē facta ꝓpter metū mortis non obligat ꝓfitentē.ex̄ de his q̄ vi.c.i.⁊.15.q.i.non est dr̄ q̄ voluntarium militem eligit sibi xp̄s.

Utrum ꝑsona ꝯsentiens in aliā sibi nō ꝯsentientem ꝯtrahere possit matrimoniū illa viuēte? R̄n̄o.Persona ꝯsentiens in corde aut exterius figt se ꝯsentire aut nō.Si nō:non ē mrioniū:q: nō vr̄ posse ꝯtrahi mrioniale vinculū: nisi cū mutua obligatōne cāta ꝑ mutuū ꝯsensum:vn̄ mrimonium nō pōt claudicare.ex̄ de spon.tua nos.⁊ sic licebit cuilibet illoꝝ cū alio ꝯtrahere.Si aūt non consentiēs in corde significet ꝑ verba de p̄nti se ꝯsentire:matrimoniū ē p̄sumptum.Vn̄ ꝑsona que ꝯsentit debet reputare verū mrionium esse ꝯctū etiaꝫ si illa ꝑsona post tp̄is interualluꝫ nōbile iuret se nunq̄ꝫ ꝯsensisse in corde:q: sicꝰ dr̄ ex̄ de ꝓba.ꝑ tuas. nimis indignum est iuxta legitimas sanctōes: vt qđ quis ꝓpria voce dilucide ꝓtestatus ē: in eum casum ꝓprie valeat testimonio īfirmare.Unde non credo q̄ in hoc casu sit licitum ꝑsone que consensit cum alia ꝯtrahere illa viuente:quia si ꝯtraheret se probabili periculo adulterii exponeret Si tn̄ non cōsentiens que verbis significat consentire:incōtinenti reuocet:p̄sumi potest q̄ ex errore primū dictum ꝓtulit:⁊ tunc ꝑsona que consensit stare poterit verbis 2° ꝓlatis.ar.extra de testi.cogēdis. p̄terea.Et in hoc casu credo:q̄ persone q̄ consensit licet cum alia ꝯtrahere:p̄ori viuente.Si aūt ꝑsona que in corde nō ꝯsensit:⁊ ꝯsensum verbis significauit:postea in corde consentiat durante ꝯsensu alterius efficitur verū mriom: q: tunc ex vtraq̄ꝫ p̄te assunt omnia q̄ requirūtur ad verū matrioniuꝫ. Hec Rich.4.di.29. q.i.ar.3.c. Utrum matrimoniū cōtractū per ꝯsensuꝫ metu coactū ratificetur per sequenteꝫ consensum tacitū? R̄n̄o.Matrimonium ꝯtractū ꝑ ꝯsensum coactū metu cadēte in ꝯstanteꝫ viruꝫ.aut est ꝯtractū ꝑ coactionem cōsensus viri vel mulieris tm̄:aut vtriusq̄ꝫ simul.Si p̄mo mō ille qui libere ꝯsensit ligatus est: alter non.Si tn̄ postea tacite ꝯsētiat ⁊ libere:ꝑsona ligata in consensu pristino ꝑsistente veꝝ efficit̄ matrimoniū.Et tunc uterq̄ꝫ ligatus ē:quia lꝫ tacitus ꝯsensus per se non sufficiat: sufficit tn̄ cū expressione exteriori que precessit.Si aūt ꝑsōa ligata resiliuit a ꝯsensu an̄ sequentē ꝯsensum alterius:tunc distinguo:q: aut contraxit mrimonium aliud:⁊ tunc illud 2m mrioniuꝫ tenet:licet peccauerit ꝯhendo:si cōgruo tēpore nō expectauit consensum alterius tacitum vel expressū.Aut non ꝯxit aliud mrimoniuꝫ: ⁊ tunc fm iudiciū ecclesie p̄sumet̄ in eodē cōsensu manere:q: qui in aliquā semel cōsenserit:amplius non poterit dissentire:vbi alius n̄ negauerit suū consensum p̄stare.ex̄ de despō. impu.de illis.Secundū tn̄ dei iudiciū:non est verum mrionium:q: tale non pōt esse sine cōcursu mutui ꝯsensus interioris.Si aūt vtraq̄ꝫ ꝑsona fuit coacta:tūc ad hoc q̄ sit verū requirit̄ nouus ꝯsensus ex vtraq̄ꝫ p̄te:sed ꝓnō exterior exp̄ssio noua:Hec Ric.4.di.29.q.z.ar.i. .c. Utrū tale mriom ratificet̄ per copulam sequentē? R̄n̄o.Post consensū:aut habita potestate reclamādi ꝑmittit se cognosci:⁊ tunc p̄sumitur tacite in mrimoniū cōsentire.Aut cogitur ad carnalē copulā.Aut ḡ ꝑ vim absolutam:sic non ē mrimoniū.Aut per metū.Aut ḡ ꝑ sufficientē.⁊ nec sic ē matrimoniū.Aut insufficientē ⁊ tunc p̄sumit̄ in iudicio fori. Si tam̄ vere nō ꝯsentiat:nō est mriom in iudicio poli. Hec Pe.4.di.29.ar.3.q.z.c.De hoc.ī.ti.de differētys mrimony in fi. Utrū mriomꝰ ꝯtractū per consensum metu coactū ratificetur si iuramento firmetur? R̄n̄o.Dicūt quidā q̄ sic:saltem in foro conscientie.Quandoq̄ꝫ.n.ꝯtractꝰ qui non tenet nisi firmet̄ per iuramentuꝫ: vel interpositionē fidei validus efficitur:si ꝑ alterum illoꝝ firmetur.ex̄ de his que vi.ad aures vbi dicitur:q̄ renunciatio electionis facta ad terrorem laicoꝝ non tenet nisi iuramento vl̄ fide interposita firmetur.Aly dicunt ⁊ ꝓbabiliter q̄ matrimoniū contractuꝫ coactōne per metū cadentem in ꝯstantem virum per iuramentū firmatū non tenet:nec in foro ecclesie:

nec conscie.q2 aut illo iuramento iurauit aliquid pteritum aut aliquid pñs:aut aliquid futurū. Si primo mō:non pōt ratificare mrio^m quod alias esset nullū.q2 si coact⁹ iurat ꝙ uere cōsensit:tale iuramentū non pōt facere consensū iam preteritū esse ualidū:si antea nō valuit. Si 2° etiam ratificare non pōt:q2 si ꝯtrahendo iuret ꝙ in rei veritate cōsenserit interi⁹ in corde:ꝛ non consentiat ē piurus. Periuriū aūt mrimoniū ratificare non pōt. Si aūt vere consentit:licet verum iuret: illud tñ iuramentū non ratificat mrionium:q2 tale iuramentū est assertoriū.vñ per illud nō fit nisi testificatio de pñtia ꝯsensus interioris. Vñ si interior consensus de se ē inualidus ad ꝯ̄hendū mrionium testificatio pñtie talis cōsensus nihil facit ad mrimoniū. Si aūt iuret aliquid de futuro sic:iuro tibi ꝙ ꝯsentiā in te:tale iuramentum non pōt ratificare mrioniū ꝯ̄ctum p verba de pñti:qui pcessit:q2 tali iuramēto nō firmatur nisi pmissio de ꝯ̄ctu hñdo. Utrū aūt talis pmissio iuramento firmata teneat dictum est s. Tenentes aūt hanc scdam opi.ad illud.c.ad aures.dicūt:ꝙ nō est sile:q2 maior libertas requiritur in ꝯtrahendo matrimoniū:ꝙ̄ in renunciādo electioni.ex.e.ti.abbas in glo. Hec de Rich.4.di.29.q.z.ar.z.o. Ad hec nō.ꝙ qualitercūq3 sit metus vel violētia in ꝯ̄hendo mrimoniū:si mulier que allegat metū steterit p annū ꝛ dimidiū cū marito vl' etiā minori tpe si tñ iuxta arbitriū boni viri sit tñ tps:qd psumi debeat p ꝯsensu:vel etiā si cōsenserit semel in carnalē copulā:non debeat postea audiri si metū uel violentiā allegat.ex de spon.ad illud ꝛ ex qui mrio^m accu.pos.insuper adiecisti.ꝛ ex de eo qui duxit in matrimoniū quam pol.p adul.significauit. Hec Ray. Utrum aliqs precepto pris ꝯpelli posset ad mrionium? R°. Cum in mrimonio sit quasi quedā fuit⁹ ppetua pr non pōt cogere filiū:cū sit in hoc libē ꝯditionis ad mrimoniū ꝯ̄hendum: vel gnālit cū quacūq3 muliere vel spāliter cum aliqua determinata.ex.de despon.impu.c.i. S3 pōt eū inducere ex rōnabili causa:ꝛ tūc sicut se h3 filius ad cām illam:ita se habet filius ad pceptū patris:vt si causa illa cogat de nccitate vel de honestate:ꝛ pceptum simili cogat. S3 obycitur ꝯ̄ predicta.q2 ad Col.z.dr. Fily obedite parētibus vris p omnia. R°.ꝙ non intelligit simplr ꝛ vlr:sed de omnib⁹ ptinentib⁹ ad ptātem paternā. Obycit iterū:q2 si parētes non pñt cogere filios ad mrioniū ꝯbendū.vr ꝙ temē iurēt mrionia liberoꝝ. R°ꝙ nō iurāt temere:q2 subintelligit ex natura ꝯ̄ctus:si placuerit liberis. Et ibi obligantur ad inducēdū eos bona fide. Obijcitur etiam:q2 pater spiritualis.s.papa pōt cogere aliquē ad mrioniū spirituale.s.ad accipiendum epatum.ğ similit pater carnalis filiū carnalem ad mrioniū carnale. Rño.ꝙ non est simile:q2 dñs papa maiorem habet ptātem sup mēbra eccle:ꝙ̄ patres carnales sup filios suos. Et etiā ꝯtrahēs mrionium spūale melioris ꝯditionis efficitur ꝙ̄ ꝯ̄heus mrionium carnale. Nec est dicendū ꝙ papa non possit cogere psonam idoneā ad recipiendū epatum:s3 ꝙ hoc possit potius est asserendū fm. Rich.4.di.29.q.i.ar.4.c.3^m. Tho.4.dis.29.ar.4.c.4^m.et Pe.4°.dis.29.ar.4.q.i.c.z. Quidam tñ vt Bon.4°.di.29.ar.3.c.3^m.dicunt:ꝙ si subditus sciret se insufficiētem ꝛ indignum:ꝛ sibi uideretur iminere periculum:nō teneretur obedire. Hec enim obedientia modicum aut nihil d3 habere de suo precipue moderno tpe. Quid si filius coactione pris inductus consentiret in aliquam: quam alias non duceret? Nunquid matrimonium esset? Rñdeo ꝙ sic.ff.de ritu nupt.si patre.q2 eam voluisse videtur. Cogi tamen nō potest a patre:vt dicitur ibidem.l.non est. Unde imputet sibi si consensit:quia ꝯtradicere potuit. Secus tamen est de filia fm leges. Nam illa contradicere non pōt:nisi pater dederit ei turpē vel moribus suis indignū.ff.de spon.s3 que patris. Secūdum canones tamē idem dicendū est de filia:quod dictum est de filio:ex ꝺ despō.impu.c.i.ꝛ in glo.a. Sed obijcitur q2.z3.q.z.honoranſ.dr:ꝙ pater debet filie spōsum querere. Et ibidem.c.hoc sanctū.dicit:ꝙ filia nō debet extra patris voluntatē nubē. Et idem Aug.3z.q.3.prem. Rñdeo. Hec iura loquūtur de honestate non de necessitate. Lex aūt.s.illa que pater.q̄ dicit:ꝙ patri dāti sibi virū filia ꝯ̄dicere non pōt:intelligit subaudiendo sine vitio ingratitudinis. Incurrit.n.ingratitudinem:ꝛ poterit exheredari.in auc.⁹ vt cū de ap.cognoscitur.§.alicui.col.8. Sed nec matrimonia nec sponsalia tenebūt:nisi consensus filij ꝛ filie accedat extra de despon.impu.c.i. Hec Goff.in sum. Sed quid si de coactōe facti supradicta iura nō loquūtur:s3 de coactōne iuris. Nam ita bene vel melius ꝛ familiarius possunt parentes ꝯminari ꝛ verberare sicut extranei.ğ matrimoniū sic contractū non t3.ex de despō.impu.ex lris. Nā ꝛ mine exheredationis pñt timeri de quibus forte loquitur d.c. Ubi aūt consensus liber alicuius reqritur d3 oīs violentia ꝛ coactōis mā remoueri extra de spon.cū locum. Minor tñ metus cōsensum mulieris ipediret ꝙ̄ viri.ar.3z.q.6^a.indignātur.q2 est fragilior ꝛ citius terret: ut ibidem dicitur.§.illud. Rño. Non est verisile ꝙ pr filiā interficēt si ēt nunꝙ̄ ꝯsentiret. Breuit

ergo bonus iudex examinabit et determinabit inspecta qualitate psonarum vim inferentium et patientium: et violentie siue coactionis: loci et tempis assiduitas minarum ratificationis tacite vel expresse: vel continuationis dissensus: vtrum debeat iudicari vel nõ. Hec Hosti. De hoc vide etiã.s.ti.de effectu sponsaliũ.quid si qs coactus etc. Ad hoc nota qd ad iustum metum nõ sufficit regis vel parentũ imperiũ: ar. extra qui cle.insinuatione.in tex.et glo. Insup vxor nõ dz a pncipe peti: sed pnceps cõtriũ faciens meretur deponi: vt dicitur ibidem in glo. qr mrimonia debent esse libera.

Equitur videre de.5.f.de consensu cõditionato. Et circa hoc querunt pl'a. pᵒ vtrũ per talẽ consensũ fiat matrimoniũ? Rñõ. Cõditio apposita in mrionij cõtractu aut est cõ subam matrionij: et tunc mrioniũ nullũ est. sic etiã.p.de sponsalibus dictum est extra de cõdi.appo.c.vlt. Aut nõ est cõ subam mrionij. Et tũc aut est turpis aut impossibil' et tũc tenet matrimonium: quia vtraqz p adiecta habet: vt pz in.c.pdicto. Aut est honesta et possibilis. Et tũc aut ẽ de preterito: vt si dicatur cõtraho tecũ si vir tuus est mortuus. Aut de pñti: vt si dicat cõho tecũ si es virgo: et tũc ẽ mrioniũ exñtibus rebus i cõditione appositi aliť nõ. Et sic intelligiť extra de cõdi.super eo lz videať de sponsalibus loqui. Aut est de futuro: vt si dicat cõho tecũ si placuerit pri tuo: et tũc iudicandũ est sicut de spõsalibus sub cõditione cõtractis: qr vt diciť in.d.c.sup eo.hiᵉ cõsensus nõ est de pñti hñdus lz p verba de pñti exprimať euidẽtius: qr in alieno arbitrio nõdum hito: sed hñdo cõsistit. Cum eni sub stantia cõtractus in arbitrio alicuius ponitur cõctus ille nullus redditur: nisi ille arbitreť. C. de cõtrahẽ.emp.l.vlt. Hec Ber.sup illud.c.sr eo. Vnde si post mrioniũ sub tali cõditiõe cõctum cõhať añ cõditionis euentum aliud matrimonium pure.s.sine cõditione: illud mrionium 2ᵐ tenebit: nec postea exñte cõditiõe reuocabiť: extra de cõdi.p tuas.in glo.z. De hac materia vide.s̃.vbi agiť de mõ cõhendi sponsalia sub cõditione. Quid si aliq̃ mulier detur in vxorẽ alicui hoc pacto sine cõditiõe vľ mõ: qd semp debeant simul morari et in certo loco forte in domo amicorũ ipsius mulieris Nũquid vir teneť seruare pactum? Respondet Hosti.qd sic. In traditione eni rei sue quilibet põt pactũ quod vult apponere.ff.de pac. in traditiõibus. Et cõctus ex cõuentiõe legem accipiũt.et.ff.de re.iur.cõctus. Et hoc nõ ẽ contra sed potius scdm legem: quia simul morari dbent q̃ est seruandum: vt dicitur.ff.de pac.iur. gentiũ.§.pretor ait. Et hoc videť expressum. 34.q.z.si quis necessitate. Dico aũt pactũ seruandum: nisi aliqua necessitas supueniat: q̃ ipediẽte vir nõ possit ibi cõmode stare: puta ppter inimicitias capitales.infirmitatem aeris. vel aliud simile quod iudicis arbitrio cõmitto. Tunc eni vxor sequetur virũ ne cõmittatur adulteriũ: et tũc pactũ cõ legem incipet esse ar.i3.q.z.vnaqueqz.

Equitur videre de.6ᵒ.f.de cõsensu ad tps vtrũ faciat mrioniũ: vt cũ dicitur accipio te in meam vxorẽ vsqz ad.10. annos? Rñõ qd nõ.extra de cõdi.ap.c.vlt. Nã consensus non facit mrioniũ nisi eatenus q̃tenus psupponit diuinam institutionem. Diuina aũt institutio respicit congruam significationem: qr matrimonium scdm diuinã instõnem significat indissolubilem cõiunctõnem. Ideo deus instituit ipsũ esse indissolubile. Et hoc etiam dictat ius naturale. Et ideo vt cõsensus consonet institutioni necesse est qd sit ad omne tempus. Alioquin causa pticularis non cõcordaret vli. Ideo nihil fit nec cõsentit in talem vt in vxorem: sed potius in cõcubinam.

Sed obijciť: qr.C.de cõcubinis.l.i.dicitur Nemini lñia cõcedať cõstante mrionio penes se cõcubinã habere. In quo vr innui qd nõ obstante mrionio talis lñia põt cõcedi.g̃ vr qd cõcubinatus sit mrioniũ. Sed cõstat qd nõ ẽ nisi ad tps. Rñᵒ qd lex dicta cõcubinatũ nõ cõcedit: sed hoi non vxorato pmittit tanq̃ hũana lege nõ puniẽdũ. Nec ex hoc sequiť qd pũiri nõ debeãt lege diuina: qr vt dicit Aug.i.de libero arbi.lex hũana multa relinqt ipunita: q̃ recte p dei puidentiam iudicantur.

Equiť videre de.7.f.de cõsensu expsso p verba de pñti p pcuratores vtrz faciat mrioniũ inť abñtes. Rñõ qd sic 3z.q.z.honorant.§.cũ ergo.et extra de cõuer. cõiu.ex pte.z.in tex et glo.b. Ad hoc aũt: qd qs sit pcurator idoneus pro alio cõhere mrioniũ dz sup hoc spãle mandatũ habere. Et licet alias is q cõstituitur pcurator ad negocia possit pcuratorẽ aliũ dare: in hoc tñ casu ppter magnũ quod imminet periculum: nec potest dare alium: nisi hoc ei spãliter sit cõmissum.li. 6ᵒ.de pcu.pcurator. Scdm Jo.an.ibidem r̃quiriť spãle mãdatũ de psona certa et expssa. p.l.ff.de ritu.nup.generali.ad hoc extra de arbi.innotuit. Quid si aliquis cõsentit in absentẽ p verba de pñti: deinde mittit pcuratorẽ ad eam: et añq̃ illa sĩliter cõsentiat ipse dissentit: et postea illa consentit credens eum in pmo durare cõsensu? Rñõ. Si ille q reuocauit mãdatum: et reuocatio pũenit ad pcuratorem añq̃ illa cõsentiat nihil actũ ẽ.ar.ex de pcu.in nřa. Si vero pũenit postq̃ illa iam con

senserat ꝛ de hoc pōt fieri eccľie fides:non tꝫ similiter matrimoniū:quia nec vere nec interpꝛetatiue cōcurrunt cōsensus. Si tñ constet eccľie de pmo cōsensu viri:ꝛ de mandato pcuratoris:ꝛ de cōsensu mulieris subsecuto:ꝛ ñ ↄstet de dissensu puato:cogeť vir pꝓter pbationis defectum cōsumare matrimoniū:qꝛ ecclesia ñ iudicat de occultis:extra de simōia.sicut tuiſ Et sic ſꝫ hoc diuersimode diuersa iura loquūtur de hoc:ꝛ aliqua loquunť in p̄ casu: aliq̄ i 2°. Si aūt postq̄ misit pcuratorē nō cōsensit nec dissensit tradēs forte factum hiꝰ obliuioni pꝓter occupationem vel aliam cām:videť simpliciť standū p matrimonio:tū pꝓter eius fauorem.tū quia nō hꝫ ↄrie volūtatis obicē. extra de sentē.ꝛ re.indi.duobus.ꝛ eꝛ de bapᵒ maiores in fi. Hec Ray. Quid si eū q contraxit peniteat anteq̄ absens cōsentiat: reuocatio tñ ad pcuratorē vel absentē nō veniat cū quo ↄxit. Nūquid tenebit factū pcuratoris? Rñō ꝙ nō:qꝛ ibi deficit consensus ī ideꝫ tp̄s cōcurrēs sine quo matrimoniū nō tꝫ.27.q. 2.sufficiat.Ar.aūt in ↄriū extra ð pcu.ī pñtia. Sed hoc eē credimus in mr̄ionio spāle .s. ꝙ matrimoniū nō tꝫ ēt si reuocatio no perueniat ad pcuratorem:dūmō de dissensu ↄtrahentis cōstet. Hec Inno.extra de spon.iuuenis.ꝛ li.6°. de pcura.vbi diciť:ꝙ si pcurator anteq̄ ↄxerit matrimoniū a dño fuerit reuocatus:mr̄ionium postea ↄtractū ab illo.s.pcuratore non tenet:lꝫ reuocationē hiꝰ tam pcurator q̄ illa cū qua ↄxit prius ignoret. Sed cū non sufficiat consentire nisi cōsensus exprimať ꝛ notificetur inter ↄhentes:quō pōt eē matrimoniū inter absentes p ep̄lam vel nunciū donec ille ad quem mittitur ep̄la:vel nūcius renotificauerit consensum suum absenti? Rñō. Qñ ille cui mittitur nuncius pcuratorius renotificat ipsi nuncio suum cōsensū:idem est ac si renotificaret mittenti. Qñ aūt lr̄a mittiť p nunciū qui nihil scit de facto:sed nudū ministerium portandi lr̄am est ei cōmissum:tūc si ille vľ illa cui mittitur hiꝰ lr̄a nulli notificat cōsensuꝫ suum.credit Rod.ꝙ q̄tūcunq̄ cōsentiat nō est mr̄ionium cōtractū sed tūc demū cū nuncio notificauit cōsensū vel abñti q lr̄am misit:vel etiam aliȷ.ar.32.q.2.honoranť.et extra qui cle.vel vo.veniens.ꝛ de cōuer.cōiu.ex publico. Forma aūt verborꝫ q̄ nūciꝰ dꝫ vti habetur supra ti.2°.hꝰ li.quasi iuxta medium .§. vbi vero per nuncium.

Sequitur videre de.8.s.de obiecto cōsensus mr̄ionij.s.quid sit cōsensus q facit matrimonium. Circa hoc sciēduꝫ ꝙ circa hoc fuerūt plures modi dicēdi:qbus omissis grā breuitatis dicēdum ē ſꝫ Boñ.4. di.28.ar.6.c.ꝙ cōsensus q facit mr̄ioniū ē consensus in mutuā corporū ptātem. Et hoc sonāt verba cū diciť accipio te in meaꝫ vel ī meum. Et sic cōsensit beata virgo ꝛ Joseph.

Sed nota:ꝙ aliter dať ptās corpis in ↄctōne mr̄ionij:aliter in cōsūmatiōe. In ↄtractione eniꝫ illa dať vni vt non possit illo viuēte dari aliȷ:ꝛ vt ius habeat petēdi ꝛ necesse sit reddere petenti:nisi moriať ipsi mūdo p solēne votū castitatis ꝛ ingressum religionis. Qm̄ igiť beata virgo nouerat diuina inspiratione vel angelica reuelatōne:vel fortassis ipsiꝰ Joseph relatiōe edocta ꝙ nunq̄ vellet vti corporis eius potestate:sed eiꝰ virginitateꝫ custodire:ideo potuit ꝛ debuit ei committere siue dare. Sciebat enim ꝙ si vellet exigere:ꝙ posset publicando votum contra ire. Si ergo velimus istam mutuam corporum potestatem vocare copulam coniugalem:sic beata virgo consensit in copulam:vt omnes nubētes. In matrimonij autem consumatione transfertur omnino potestas:ita ꝙ nec voto priuato nec solenni possit petenti debitum aduersari. Unde beata virgo consensit contrahere:tamē certa fuit ꝙ nunq̄ matrimonium consummaret. Et hoc sciuit vel dei reuelatione vel Joseph relatione:quia considerabat de voti publicatione:quod in lege preceptum erat seruare:ſꝫ nullus fuerat ausus hoc vouere. Et hoc tangitur in libello quem transtulit beatus Hieronymus de natiuitate beate Marie.qui licet sit apocrifus continet tamen multa verisimilia. Hic igitur est modus dicendi Boñ.vbi supra.cui similis esse videtur modus Scoti.4°.di.30.q.2.c. Et secundum hunc moduꝫ beata virgo nunq̄ consensit in copulam carnaleꝫ:nec explicite nec implicite:vt aliqui voluerunt. Sicut enim dicit Ansel.decebat vt mater filij dei ea puritate niteret: qua maior sub deo nequit intelligi. P.ipsa angelo loquēti sibi de prole ex ea nascitura dixit. Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco ꝛc. Si autem aliquo modo scilicet explicite vel implicite in copulam carnalem cōsensissꝫ questio illa nulla fuisset. Unde Augustinus. Non quesisset si concubitura nupsisset.

Sed obycitur contra:quia Augustinꝰ.dicit ꝛ habetur.4°.sententiarum.di.28. ꝙ committens virginitatem suam deo consensit in copulam carnalem:non illam appetendo:sed diuine inspirationi in vtroq̄ consentiendo. Ad quod dicendum: ꝙ illud verbum non est Augustini: sed magistri positum minus caute. Non enim consensit in copulam carnalem aliquo modo:quia de contrario erat certa :et ad ipsum instructa. Et cum vouisset

virginitatem instinctu spūs sancti: nullatenus suspicari debebat q.s.s.ōrium inspiraret: ꝛ iō nullo modo debebat in suo ꝓposito vacillare. Et h̄ etiā ē opi. Jo. fratris minoris quōdaȝ archiepi cātuarienſ. in postilla super Math.

De bonis m̄rionij in cōi. ti. 9.

Einde ōsiderandum

est de bonis m̄rionij. Et p̄io de ipis bonis matrīonij in cōi. 2° in spāli de bono fidei. 3° in spāli de bono sacramēti. Circa p̄mū p̄ videndū est de bonis m̄rimonij in se. 2° inq̄tū habēt excusare actum cōiugalē a pctō. Circa p̄mū querunſ plura. s. vtrū debeāt esse aliqua bona m̄rioniū excusantia. R̄ñō. Recta rō docet nō esse faciēduȝ aliquid ab hoīe in quo iacturam sustineat: nisi ꝓ recōpēsatiōe boni equalis vel maioris: ſȝ in ōhendo matrioniū obligat se hō salteȝ īplicite ad copulā carnis sub cōditione. s. si alt̄ cōiunx exegerit: ꝛ nisi cōiunx exactus religionē infra debitum tēpus intrauerit. In carnali āt copula rō patiſ iacturaȝ q̄tū ad sui vsum: qa in nullo actu impeditur vsus ratōnis. Unde phus. 7. ethi. c. 8. dicit de venere: q furatur intellectū spisse sapientis. Et. 32. q. 2. cōnubia. dicitur: q in illo tp̄e in quo cōiugalis actus geritur p̄ntia spūs sancti nō daſ: ēt si ꝓpha hō esse videaſ: qui generatōis officio obsequiſ: ergo homo in ōhendo matrioniū: obligat se salteȝ implicite ꝛ sub cōditiōibus p̄dictis ad patiendum iacturam q̄tū ad vsū rōnis. Existentes etiam in m̄rionio iacturā patiunſ ꝓpter solicitudinem ꝛ carnis tribulationē. Unde apl's. i. Coꝛ. 7. dicit: q tribulatōnē carnis habebunt hi⁹. Et iō debuerūt esse aliqua bona p̄dictas iacturas recōpēsantia: ꝛ sūt illa que coitū coniugalem excusant. Quot ꝛ que sūt bōa matrimonij: R̄ñō. Scōm Aug. li de bono coniugali tria sūt. s. fides. ꝓles ꝛ sacramētum. ꝛ. 27. q. 2. om̄e itaq;. Quoꝛum sufficientia sumi pōt ex parte cause instituentis siue efficientis. Et sic sumiſ a triplici beneficio. s. A dictamine nature: vt vir coeat cū muliere ad cōseruatōem humane spēi: ꝛ sic est bonū ꝓlis. A dictamīe rōnis recte: vt coeat cum sua ꝛ nō cū alia: ꝛ sic est bonū fidei. A dictamine gratie: vt significetur vnio diuine nature ꝛ humane: ꝛ sic ē bonū sacr̄i. Notādū aūt q in ꝓle hoc itelligiſ nō tm̄ ꝓcreatio ꝓlis: sed etiā educatio: ad quā sicut ad finē oꝛdinaſ tota cōicatio operum inter virū ꝛ vxoꝛē: inquantum sunt matrionio cōiuncti: qꝛ p̄reſ naturaliſ thesaurizāt filijs: vt pȝ. 2. Coꝛ. 13. Et sic ī ꝓle q̄si a p̄ncipali fine: ali⁹ finis q̄si scōarius includiſ. Potest aūt ꝓles q̄ri triplici intentiōe. p̄ vt educeſ ad cultuȝ dei 2° vt succedat in hereditate. 3° vt gs appareat glorioſus in ꝓlis magnitudine ꝛ pulchritudine. p̄mū est bonū sub rōne boni. 2ᵐ sub rōne indifferentis. 3ᵐ est bonum defoꝛme siue ad malum contractum. Bonum igiſ matrionij quod est bonum simpliciter ē ꝓles cū tali intentione ꝛ tali oꝛdinatione. Si autē alijs duobus modis habeaſ: habeſ quidē aliqđ bonū sed nō sicut ē institutū. s. ad ꝓcurandū p̄ro lē ad cultū dei. Fides aūt vt iā pȝ ex dictis nō sumiſ h̄ ꝓut est virtus theologica: sed ꝓut est ps iusticie: ſm q fides diciſ ex hoc q fuerit dicta ī cōseruatione ꝓmissoꝛum: qꝛ ī m̄rioīo cū sit quidam ōctus: est ꝓmissio quedaȝ per quā talis vir tali mulieri determiaſ. Ad fideȝ etiā ptinet vt neuſ ad alterū thoꝛū accedat: ꝛ q sibinuicē debitū reddant. In sacramento vero intelligitur indiuisibilitas. ꝛ ēt oīa illa q̄ cōsequunſ matrioniū ex hoc q est cōiunctōnis xp̄i ꝛ eccl'e signū. Utrū ad ōhendū matrioniū necessariū sit illa tria bona esse ī ōhētiū intētōe: R̄ñō. P̄dcā bona eē ī ōhentiū ītentiōe pōt dupl'r intelligi. s. aut in hītu et īplicite: aut in actu ꝛ explicite. Dico ergo: q n̄ pōt ōhi matrioᵐ nisi bonū sacr̄i sit in intentiōe ōhentiū altero doꝛū modoꝛū: quia oȝ q ōhentes cōsentiant in insepabilitate vinculi: rōne cui⁹ ē in matrīonio bonū sacramenti. Quid ergo de illo q ōhit matrioniū cū vna ītēdens ēt matrioniū ōhere cū alia: R̄ñō. Cal' intētio pōt eē aut dimissa ista: sic n̄ ē matrioniū. Aut ista retēta cū alia: sic ē matrioniū: sic fuit ð patribus antiqs. Un̄ talis intētio p̄ mō siue exp̄maſ verbo siue nō matrioniū tollit: ſȝ ꝓbari nō possit: qm̄ a ōhentibus nō ē exp̄ssū: vt nōt Hug. 32. q. 2. solet queri. sic ēt nō ē matriōium vbi nō est ōsensus aīoꝛū. Ber. aūt notat ex̄ de r̄gularib⁹. vt clerici. q si quis copulᵉt mulieri eo ꝓposito vt nolit cū ea stare: ꝛ h̄ sit paratus ꝓbare nō sit audiendus: qꝛ in sponsalib⁹ ꝛ matrionijs recurriſ ad cōem intelligentiā verboꝛū: extra de spō. ex l'ris. 2. Necessariuȝ est etiā bonum fidei eē in intētiōe ōhentiū aliquo⁹ ꝛ aliquo modo non. In bono eni fidei duo considerant. Unū essentiale: quod est nō negare vsuȝ coꝛpoꝛis sui si alter cōiunx petat. Alterū accidētale siue accessoꝛiū. s. nō exhibere alteri q̄ suo coniugi vsum coꝛpoꝛis sui. Rōe p̄mi necessarium est bonū fidei eē ī intētōne ōhentiū ad minus habitualiter ꝛ īplicite. Unde intētio ōria excluderet matrioniū. Rōe āt alterius n̄ ē necessariū ad ōhendū matrioniū. Bonū ēt ꝓlis tripl'r sumi pōt. s. aut ꝓ p̄rolis susceptiōe ꝛ educatiōe absolute. Aut sub cōditōne

si deus eam dederit. Aut p nō pcurando impedimētum aliqd plis. pmo nō ē necūm bonum plis eē i intētiōe 3bētiū: nec actualr nec bitualiter: nec iplicite nec explicite: s3 2° r 3°. est necessariū ad minus bitualiter r implicite. Unde si 3bentes intēdāt nō suscipe plē nec educare si deus eam daret: vel sterilitatem pcurare: mrioniū sic 3ctū nullū esset. Loquendo aūt de eē in 3bentiū intentione actualit et explicite: sic ad 3bendū mrioniū nō ē necessarium aliquod pdictorū bonorū eē in intentione cōtrahentium. Sufficit.n. q in 3bēdo intēdat illud qd int 3bētes regrit ad mrioniu3 Hec Rich.4.di.32.q.2.ar.i.c. Utrū ad esse mrionij necessariū sit bōa illa esse i obligatione? Rño q sic. In oi enī matrionio ē obligatio ad isepabilitatē: ita q ab illa 3iuges se mutuo absoluere nō pnt vita corpali durāte: si tamē mrioniū sit 3sumatū: l3 hoc possint añ matrimonij 3sumationē p religionis ingressum Est ēt in oi matrionio necessaria obligatō ad plis susceptionē r religiosam educatione3: si ples affuerit: r obligatio ad fidei obseruationem q̃tū ad illud quod ē bonū fidei essentiale: r q̃tū ad illud quod ē accñtale: que duo 3siderant in bono fidei: vt pdictū ē in solutōe q. pcedētis. Quñq3 enī 3ctus obligat 3bentem ad aliquid ad qd actualr dissentit: dū 3trabit sine hoc q 3ctus sit irritus. Et ideo licet sine plis successione r fidei obseruatiōe posset remanere mrioniū: tñ obligatio ad plis susceptionē si venerit: r obligatio ad fidei obseruationē: ita sūt essentialia mrionio q ab illis separari nō possūt: nisi ab obligatōne reddendi debitū mutuo se absoluāt p cōtinentie votu3 ex vtriusq3 cōsensu: vel nisi interuenerit separatio q̃tū ad thorū ob cām fornicatiōis. Hec Rich.4.di.31.q 2.ar.2.o. Utrū ad cōseruationem mrionij necessarium sit illa eē i mrionij executiōe? Rño q nō. Insepabilitas enim p se r p nō respicit mrionialesactus: sed mrionij essentiā. Bonum aūt plis r fidei respiciūt mrioniales actus in quibus consistit mrionij executio. Non est aūt necessariū q p act9 matrimoniales pueniat bonum plis: q2 in mrionio cū muliere sterili puenire nō pōt: r tamē cum illa pōt manere matrioniū. Nec ēt ē necessarium ad cōseruationē vinculi mrimonij alterum cōiugū cōcedere alteri cōiugi hoc exigenti vsū corpis sui: vel negare alteri q̃3 suo coniugi. Unde magister sen.li.4.di.31a.c.1°. Manet vinculum coiugale inter coniuges: etiam si alijs a se discedentes adbeserint. Hec Rich.4.di.31.q.2.ar.3.o. Utrum intentō libidinis excludat mrioniū: puta cum quis cōsentit in aliquam ppter diuitias vel ppt pulchritudinē? Rño. Libido pōt intelligi dupl'r Aut per modum finis r obiecti: vt cū quis nihil querit nisi copulā carnalem extorquere ñ vxorē ducere. Aut solum p modū finis: vt cū quis cōsentit in aliquam: vt eam ducat i vxorem. Hoc tñ non facit ad seruandū castitate3 sed ppter explendam voluptatem. Intentio libidinis pmo: est cōtra sacri veritatem. 2°° 3 vtilitatē nō 3 veritatē: iō pmo excludit mrimoniū nō 2° mō. Hec Boñ. 4°.di.30.ar.3°. c.

De pulchritudine aūt viri r mulieris nota q dupliciter mouere pōt ad mrionium 3bēdū. Aut sicut causa inducēs: r sic esse pōt siñ pctō adminus graui: q2 pulchritudo naturaliter attrahit animū ad amore3. Et si amor talis sit cōplacētie nō multū intensus nō est culpabilis. Aut sicut causa pncipalis: r tūc ē cā minus honesta: q2 boc nō d3 intendi in mrionio: sed filiorum pcreatio: vel aliquid sit'e. r b ēt put ad diuinū obsequiū ordinat. Hec Bona.4°.di.30.in expōne lre.q.6. Nota etiam q multe cause possūt esse inductiue: q̄ sine pctō inducūt: dū tñ nō sistat in eis. s. gr̃a. pulchritudo. diuitie. mores. sapia. r virt9. Sed virt9 r sapia r mores sup oēs debēt attēdi. Hec Boñ. ibidem in fine.

Equit videre de 2°. s. de bonis mrionij inq̃tū bñt excusare cōiugalem copulam a pctō. Circa qnod distinguēdum est: q ad cōiugalem actum aut inducit virtus: r boc vel iusticie. s. ut debitū reddatur Uel religionis. s. vt ples ad dei cultum pcreetur: r sic nō est pctm̃: sed potius meritorium in eo qui grām b3. Licet enī motus in carne pcedat actū cōiugale3: ille tñ actus fm Boñ. 4.di.31.q.2.ar.3.non est semp pctm̃: vt qñ surgit ex cognitōne ordinata: puta cū qs cogitat accedere ad vxorē: vt ex ea babeat plē. Aut ad ipsum mouet libido sistēs infra bona mrimonij siue fines. s. nullo mō ad aliā velle accedere. Et sic est pctm̃ veniale fm opi. cōiorem l3 qdam dicūt q ibi nullum sit pctm̃. Aut libido efferens extra bona mrionij: siue fines. s. vt ēt cum alia muliere ide3 vellet facere. Et sic est pctm̃ mortale. Natura enī ad boc mouere nō pōt: quin vel ordinetur rōne: r sic est motus virtutis. vel non ordinet: r sic ē mot9 libidinis. Et sic sūt quattuor mōi vxorem cognoscendi: quos ponūt cōiter doc. quor duo pmi sunt liciti r meritorij in babēte grām. 3° est venialis. r 4° est mortalis. Aliqui vero pter duos pmos modos licitos ponunt 3m modum licitum. s. qñ pietas mouet ad cognoscēdū: puta cū aliqs scit vxorē suā verecundam esse r nunq̃ debitū petituram: r timēs de casu eius dbitū petit. Sed alij comphēdūt būc

modum sub modo quo vxor cognoscitur ut debitũ reddatur: pro eo quod cogſcens vxorẽ vt caueat ei potest dici reddere debitum vxori tacite petenti: vt dicetur in ti.se. Alij dicunt: quod differt cognoscere vxorem cã fornicatiõis vitando in seipso: et causa continentie: quia primo mõ cognoscit vir vxorem: non vt querat voluptatem in ea sed ne cadat cum alia. Et tũc forte fm eos nullum est peccatum. Et huius opi. videt̃ fuisse Alex. de an. 3. ti. 2°. c. de. 6°. precepto. ar. 8. q. 2. 2°. modo cognoscit eam: quia non potest continere propter nimium feruorẽ fomitis: et tunc est peccatum veniale. Magri tñ cõiter duo pdicta sumunt pro eodẽ. Quidam etiam dicunt quod differt cognoscere vxorem causa incontinentie: et causa libidinis satiande: quia in primo casu puenitur hoc agens a voluptate. in 2° vero puenit voluptatẽ et prouocat eam. In p horum duorum peccat veñ aliter. in 2° vt dicit Hug. peccat mortalit̃. et h notat Hug. 35. q. 5. §. is ita. Sed ego credo: quod etiam possit esse sine mortali: dũmõ sistat ifra finem mrionij. In oibus tñ his est fm opi. cõmunem peccatũ veniale: licet in vltimo grauius: quia in õibus videtur iacturam ratõ pati sine recõpensatõne alicuius boni. Et possũt omnes isti modi reduci ad tertiũ et 4m mõr: quos ponunt cõiter magistri. Si dicat: quod licet homini bibere ne sitiat. g° et similiter coire ne fornicari appetat. Rñdet̃ quod non est simile quia ibi est motus nature et necessitatis: in coitu vero non nisi motus nature. Sed qd de viro q cognoscit vxorẽ modo incõsueto: tñ i vase debito? Rñdet̃ quod si propter voluptatem amplius querendam hoc faciat: mortalit̃ peccat: vt dicit Rod. et communiter sentiunt doctores. Si autem faciat hoc propter aliquam causam: puta vt quia non potest: vel quia nõ audet anterius accedere propter nimiam imp gnationem timens de aborsu: vel propter nimiam pinguedinem: vel aliquam infirmitatẽ et ideo accedat ex parte altera: tunc est duplex modus dicendi. Vnus est: quod aut vult cognoscere vxorem causa prolem generandi vel d bitum reddendi: et tunc non peccat. Aut causa delectandi: sistendo tamen infra terminos matrimonij: et tunc venialiter peccat. Permittitur enim minus malum vt vitetur maius. s. adulterium. Et huius sententie fuit Rod. Et Tho. in. 4. suo. di. 31a. circa litteram. Alius est modus dicendi: quod nullo modo et nulla d causa potest hoc fieri sine peccato mortali: nec aliqua causa excusat a toto: sed a tanto soluz: qa talis coitus est contra naturam: quia non fit modo humano: sed brutali. Unde licet nõ sit contra naturam generalem: est tamen contra naturam ratõnalẽ. Unde super illud ad Ro. i. in eum qui est contra naturam dicit glo. Cõtra naturam est coitus quando vir cum muliere dormit aliter q̃ decet. Sed sic est in illo coitu. ergo est contra naturam. Sed coitus ꝯ naturam est maius peccatum adulterio: ergo non pmittitur vt adulterium vitetur. It. Coitus contra naturam fit execrabilit̃ in meretrice. 32. q. 7. §. adulterij. Sed minus malum est cognoscere meretricem vsu naturali: q̃ vsu ꝯ naturam. ergo minus peccatum ẽ fornicatio q̃ coitus talis. Non ergo dz permitti causa vitande fornicationis. Huius sñie fuit Alex. an. ut patet in 2° sum. sue. t. 2. c. de adulterio. q. 2. ar. 2. c. im. et ẽt Ray. vt videt̃ in. 3° li. sum. t. 34. §. 25. vbi dicit: quod quocunqз modo tale factuз exerceat̃ pterq̃ inter hominem et feminam ordinate in vase debito vicium contra naturam et sodomiticum iudicatur. Tenentes hãc opi. ad illud quod tangit̃ pro pma opi. s. quod minus malum permittit̃. s. talis coitus vt maius vitetur. s. fornicatio vel adulterium. rñdent: quod licet sit ibi maius peccatuз quo ad hoc quod est cognoscere non suam: tñ in tali coitu ẽ maius peccatum quo ad modum. Unde vitatõ fornicationis vel adulterij non est causa sufficiẽs sic coeundi. Et sic volunt quod manente ĩpedimento vterqз tenetur continere. Tenentes autem primam opinionem ad ea que tanguntur pro opinione scda respondent: quod solus ille coitus est contra naturam: qui non ẽ in debito vase: quia ibi totaliter frustratur ĩtentio nature. Et hoc videtur haberi per glo. super illud ad Ro. i. relicto vsu naturali: q̃ dicit. Quid est inquit vsum naturalem mutare in eum qui est contra naturam: nisi sublato vsu concesso aliter vti q̃ est concessum: cũ ps illa corporis non habeat huiusmodi vsum a natura sibi datum. Opi. tamen secunda tutõr esse videtur: et intelligo eam de modo brutali. Totum tamen saniori iudicio relinquatur. In coitu autem predicto est minor ratio essendi contra naturaз q̃ fm alios modos. Quid si mulier supergressa abutatur viro? Respondeo. Mortaliter peccat: quia modus ille est contra naturam: cum non conueniat feminis infusioni quo ad virum: nec receptioni quo ad feminam: et ita frustratur totaliter intentõ nature. Unde et peccatum illud metodius inter cãs diluuij numerat: vt habetur etiam in historys scholasticis dicẽs. Mulieres in vesaneam verse supergresse viris abutebantur. De alijs pertinentibus ad peccatuз contra natrã dictũ ẽ in secundo libro huius summe.

De bono fidei. ti. io.

Einde ɔsideran

dum est de bono fidei in spāli. Ad hoc aūt ptinēt duo: vt dictū est supra. Unū est ꝙ cōiuges tenenť non accedē ad alium thorū. 2m est ꝙ tenenť sibi reddere debitum. Contra pmū posset fieri dupliciť .s. vť plures vxores habendo. Uel cōcubinā tenē do: de quibus duobus q2 nulla iam est inter xpi fideles difficultas omitto. Unde restat cōsiderare de 2°. s. de mutua obligatione cōiugū ad reddendū debitum. Et p de hac obligatione absolute. 2° p cōpatione ad votū ɔtinentie. 3° p cōpationem ad accidens supueniens. 4° p respectū ad locū ꝛ tps in quo debitum peti pōt. Circa pmum qrunť pła. s. Utrū reddere debitū sit necessitatis: Rño ꝙ sic. Unō. i. Cor. 7. pcipit apłs: ꝙ vxori vir debitū reddat silr aūt ꝛ vxor viro. In casu tn̄ in quo vir non posset vxori debitū reddere: salua incolumitate corporis pprij: nō teneť reddere: q2 noluit deus virū obligari mulieri in his que sť ɔ rectā inclinationem nature. Recta aūt inclinatio nature huius hoīs p pus est ad actū nutritiue quo cōseruať pprium indiuiduum ꝙ̄ ad actū generatiue: q ordinať ad cōseruatōez spēi. Unde natura pus puidet de nutrimēto quod ē necessariū indiuiduo: ꝛ supfluum reseruat actui generatiue. Et ideo homo non teneť ad actū generatiue ī notabile piudiciū incolumitatis corpis pprij. Obycif aūt: quia fm Hiero. ꝛ habeť. 33. q. 4. sciatis. qui vxori debitū reddit nō pōt agni carnes comedere. Sz ab hoc nullus excludiť ppť impletōem pceptí g̃ ꝛc. Rño. Hiero. loqť tm̄ de ministris ecclesie: non de alys q sūt suo iudicio relinquē di: q possunt ex reuerētia dimittere ꝛ sumere corpus xpi sine peccato. Uel pōt dici ꝙ a cōione cōuenit excludi nō tm̄ pter pctm̄ pprīū sed ēt ppter reuerētiam sacri: sicut ꝛ iustus iudex irregularis excludiť ab ordine sacro non pter pctm̄: sed pter reuerētiam sacri. Hec Tho. 4. di. 32. ar. i. c. 1m. Utrū vir ꝛ mulier in actu mrionii sint equales: Rño ꝙ duplex est equalitas. s. q̃ntitatis que attendiť inter duas q̃ntitates eiusdem mēsure: sicut bicubiti ad bicubitū. Et equalitas pportiōis que attendiť inter duas q̃ntitates pportionatas fm pportionem eiusdem spēi: lz vna sit maior altera: sicť dupli ad subduplum: et ecōuerso sicut quattuor ad duo: ꝛ duorū ad quattuor. Loquēdo ergo de pma equalitate vir ꝛ vxor nō sūt eq̄les in mrionio: nec quo ad actum coniugalez in quo illud quod notabilius est viro debeť nec quo ad dispēsationē domus in qua vxor regitur ꝛ vir regit. nec etiam quo ad moꝛz in formationē: q2 vt diciť. ff. de adul. si vxor. vir dz esse mulieri actor colendi bonos mores. ꝛ vt diciť. 32. q. 5. nō mechaberis. Si vir est caput mulieris: melius ꝙ̄ mulier dz viuere: et ī omnibus bonis factis eā pcedere. Alias ubi mulier meliuś viuit ꝙ̄ vir: caput domus deorsū pendet. Sed q̄ ad scdam equalitatē sūt eq̄les in vtroq3: q2 sicut teneť vxor viro in actu cōiugali: ꝛ dispēsatiōe domus ad illud qđ est vxoris: ita vir vxori ad illud qđ est viri. Uñ nō ad impia iudicanť. 32. q. i. si q̄s vxo. in fine.

Utrū cōiunx peccet si se reddet impotētez ad debiti redditionē: Rño. Si qs reddiť impotēs reddere debitū ex cā ex mrionio secuta q2 pus reddidit debitū: ꝛ ex hoc est impotēs vlterius soluere ipsū: nō hz mulier ius petēdi: ꝛ i petendo vlterius magis exhibet se meretricem ꝙ̄ cōiugem. Si aūt reddať impotēs ex alia cā: si illa est licita: sic iterū nō teneť nec potest mulier exigere. Si nō est licita tūc peccat ꝛ pctm̄ vxoris si pter hoc forniceť aliq̄ modo sibi imputať. Et iō dz q̄tum pōt operā dare ꝙ vxor cōtineat. Hec Tho. 4. di. 32a. ar. i. c. 3m. Utrum vir teneať vxori debitū reddere nisi petat: Rño ꝙ nō: nisi petat expsse vbis vť interptatiue: vt expressis signis. Tūc eni lz p verecundia taceat: tn̄ vir teneť sibi reddere debitum. Exigere vero nō oportet nisi petať altero istorū modorū. Hec Tho. 4. di. 32a. ar. 2. ꝛ Pe. 4. di. 32. ar. i. q. 2. c. Quid si non petat vxor. s. nec verbis nec signis: tn̄ vir videt piculū iminere: Rño ꝙ dz ei etiā tūc non petenti vir debitum reddere: q2 tacite exactus intelligitur: lz nō expresse exigatur. Hec Pe. vbi supra. c. im. Utrū vxor nō teneať reddere debitū viro nisi petat: Rño ꝙ n̄ ē i h̄ d̄ viro ꝛ de muliere silr: q2 vir n̄ erubescit nāliť d̄bitū petere sic vxor: q2 hz i actu cōiugali nobiliorez ptē. Utrū vir possit vxorē petētē auertere pcib' ne petat: Rño ꝙ n̄ dz nisi pp rōnabilem cāz: ꝛ tūc ēt n̄ dz cū magna ı̄stātia eā auertere pp picula ı̄minētia. Hec Tho. 4. di. 32. ar. 1°. c. 4m. Utrū debitū exigere sit aliq̄n nc̄citatis? Rño. Lz sit nc̄citatis reddere d̄bitū: n̄ tm̄ petēti expsse: lz ēt petēti p aliq̄ signa: tn̄ exigere pprie loquēdo nūq̄ ē nc̄citatis. Nullus. n. tenet vti iure tm̄ p se introducto: ex̄ de reglarib'. ad apłicā. Nec aliqs d̄ suo d̄bitoř d̄bitū suū cogi ī rpete: nec d̄bitū offerre: si ē tale debitū qđ n̄ debeť si nō petať expsse vel tacite: cuiusmōi est debitum carnale.

Egť videre d̄ 2°. s. d̄ obligatōe mutua ɔiugū ad redditōez d̄biti p rspctz ad votū ɔtinētie. Et circa h̄ q̄ruť pła. s. Utrū ɔiuges p' copulā cārnis fiā mutuo ɔsensu possit votū emitte ꝙ n̄ rddāt d̄bitū? Rc ꝙ n̄.

Vouere enī volūtatis est:et etiā ipsuȝ nomē ondit. Vnde pōt tm̄ eē de bonis illis:que no stre subiacent voluntati:cuiusmōi nō sunt ea quibus vnꝰ alteri teneṫ. Et ideo in talibꝰ nō pōt aliquis votū emittere sine cōsensu eiꝰ cui tenetur. Vñ Aug. in ep̄la ad armentarium. ⁊ ē 33.q.5. vna sola causa. Nō exigit deus si quis ex alieno vouerit aliquid sed potius alienum vsurpare vetet. Vnde cū cōiuges teneantur inuicem sibi reddere:nō pōt vnus sine cōsēsu alterius vouere ꝙ debitum nō reddat alteri. Etsi vouerit peccat:nec debet votum tenere sed de voto male facto pñiam agere. 33ª.q.5ª. vna sola causa. Vtrū post carnis copulam possit vnus cōiugū sine consensu alterius vouere ꝙ debitum non petat? Rñō ẜm aliquos ꝙ sic. Non potest aūt voueṙ ꝙ nō reddat: qa in p̄mo vterqȝ est sui iuris:sed nō i 2°. Alij vero dicūt:ꝙ neutrū pōt vnus sine cōsensu alterius vouere:qꝛ si alter debitum nunꝙ peterȝ ex hoc mr̄ioniū onerosum alteri redderet:dū oporteret eum semper cōfusionē debitū petē di subire. Et hec est opi. Tho. 4. di. 32. ar. 4. c. 3m. prima vero est Boñ. 4. di. 32. q. circa lr̄am q. 2. Pe. 4. di. 32. ar. 2. q. 1. ⁊ Ray. Et ẜm Rich. 4. di. 32. q. 2. ar. 1. c. est securior ⁊ cōior. Nō eni ex hoc ꝙ alter vouet nō petere reddiṫ mr̄iom alteri magis onerosum sed magis leue:qꝛ reddere debitū sepe est penale:⁊ quo ad reddendū debitum qui vouet manet in seruitute alterius:⁊ alius efficitur liber. Vtrum vouē cōtinentiam sine cōsensu cōiugis sit peccatuȝ mortale? Rñō. Aut ferṫ inten° determiate ad non reddendū debitū nec exigendū:⁊ tūc sci enti iura mr̄ionij est pctm̄ mortale si fiat ex ḋ liberatione. Aut in cōi:⁊ tūc nō est pctm̄:quia saluari pōt in eo qḋ licitū est. i. in nō exigendo

Vtrū post copulā carnis liceat viro vxore p̄hibente acciperṫ crucē in subsidiū terre scē? Rñō. Satis est p̄babile:ꝙ vxor debeat ad tp̄s velle cōtinere p̄ subueniēdo necessitati ecclesie generalis. Et ideo in fauorē negocij p̄ quo sibi crux daṫ institutū ē ꝙ vir sine cōsensu vxoris possit accipere crucem:ex̄ de voto ex multa. §. 2. in fi. sicut ēt posset dn̄o suo ṫrēo sine ꝯsensu eius militare. Nec tm̄ subtrahitur ius suū vxori:qꝛ vxor pōt eū seq. ex̄ de vo. ꝙ sup his. §. fi. Nec est simile de vxore ad viruȝ qꝛ cū vir debeat regere vxorē:magis tenetur vxor sequi virū ꝙ ecōuerso. 3ª. q. 2. vnaqueqȝ. Et p̄terea vxor cum maiori p̄iculo castitatis discurreret p terras ꝙ vir:⁊ cū minori vtilitate ecclesie. Et ideo vxor nō pōt hiꝰ votū facē sine cōsensu viri sui. Hosti. tñ vult:ꝙ vxor si sit nobilis habēs tantū p̄ter dotē ꝙ pōt p̄staṙ subsidiū terre scē:pōt ēt iuito marito votū illud emittere. Vtrū aūt possit votū illud personaliṫ exeq distiguit:qꝛ aut ē suspecta ⁊ īfamata vel nimis iuuēcula:⁊ tūc nō exeqṫ p̄sōaliṫ. Absit enī vt ab ecclesia talṫ recōpēsatio admittaṫ:ex̄ de vsuris. sup eo. Sȝ redimet votū cū sit inhabilis ad eūdū. ex̄ de voto ꝙ sup his §. rursus. Aut est antiqua ⁊ matrona bōe fame:⁊ tūc ibit si multos bellatores secū duceṙ possit:qꝛ tūc eadem rō ē de vxore q̄ ē ḋ viro ḡ idē ius. C. ad. l. falci. l. fi. in fi. Ar. ad hāc distictionē. ex̄ ḋ ꝯuer. ꝯiu. cū sis p̄ditꝰ. ⁊. c. vxoratꝰ Et ẜm has duas vias varie sūt accipiēda diuersa iura p̄dicta. Tho. āt dicit i. q. ḋ qlibet. ꝙ si vxor sit talis q̄ sequi nō possit virū p̄pṫ aliqḋ impedimētū ltimū:⁊ ḋ eius icōtinētia timeatur nō ē viro ꝯsulēdū ꝙ crucē accipiat:⁊ vxorē dimittat. Secꝰ ē si volūtarie ꝯtiere p̄ponat vel velit ⁊ possit seq virum suū. Alber. ēt dicṫ sup. 4. sen. di. 37. ꝙ q timet p̄babiliṫ piculū futurū vxoris:melius facit n̄ pegrinādo etiā p̄ pegrinatiōe ṫre scē. Rō huiꝰ ē ẜm Tho. ibidē qꝛ necessaria nō debēt p̄termitti pp ea q̄ sunt p̄prie volūtatis. Necessario āt iminet viro gereṙ curā vxoris:qꝛ vir ē caput mulieris. i. Corin. x̄. Sȝ crucē accipe ē volūtatis ḡ ⁊c. Vtrū cōiuges post carnis copulā debeāt simṫ morari ⁊ seīuicē seq? Rñō ꝙ cū coniuges sint vna caro nō dȝ alṫ sine altero diutiꝰ cōmorari: ex̄ de cōiu. le. c. i. Sȝ q̄tū extendaṫ ly diutius ibi nō determiaṫ:⁊ ideo in arbitrio boni viri cōsistit. Et etiaȝ sicut diciṫ i glo. in. d. c. e. vir tenetur vxorē sequi:sic ecōuerso. cū nō ad impia iudiceṫ. 32. q. i. si qs vxo. in fi. Et hoc si ex iusta causa recedit:alioqn eaȝ ī p̄tāte retīeat maritali. 33ª. q. 5. cū caput. Et vxor similiṫ tenetur virū seq. 13. q. 2. vnaqueqȝ. nisi eam trahere uellet ad infidelitatem. extra de diuor. q̄siuit. vel nisi fiat vagabūdus. Vnde extra q matri. acc. pos. relatum. hṙ in glo. 7. ꝙ vxor tenebaṫ virū seq q de ciuitate fugit metu mortis:nisi forte vagabundus discurreret:quia tunc eum seq non posset. Forte ideo dicit:quia opus est distinctione ẜm aliquos. Aut eni ē vagabūdus necessitate ineuitabili:⁊ sic teneṫ euȝ seq. Aut p̄terꝰ necessitatem. Et tūc aut tp̄e ꝯtctus sciuit eum esse talem:⁊ tunc etiam tenetur eum sequi. Aut nesciuit:⁊ sic non tenetur. 34ª. q. 2ª. si quis necessitate ineuitabili. ⁊. c. vnaqueqȝ. i glo. Hug. tamen dicit:ꝙ semper tenetur eum sequi:⁊ ꝙ illud. c. si quis. est abrogatum. Glo. vero super. c. si quis. dicit:ꝙ secundum aliqs illud. c. vnaqueqȝ. vbi dicitur ꝙ vnaqueqȝ mulier sequatur virum suum siue in vita siue in morte est consilium. Vnde si vir vult vagari vxor nō teneṫ eū seq:alṙs vxor n̄ posset aliaȝ eligere sepulturā qḋ tñ falsū ē extra de sepul.

de vxore. Utrũ cõiunx dans alteri cõiugi licentiã vouendi possit illam postea reuocare? Respondeo. Aut dat eam in facie ecclesie: ꝛ coram suo ordinario: ꝛ sic datam reuocare nõ potest. Aut in ꝑuato: ꝛ tũc anteq̃ voueat r̃uocare põt. Jus eñi hoc cõcedit: q꞉ tales lñie clã facte sunt piculose. Et q꞉ lñiatus añ votũ nõ est nouo vinculo obligatus: ideo melius est ꝙ reuertat̃ ad cõiugẽ q̃ cõiunx in fornicatiõis periculo remaneat. Sꝫ vt multi dicũt post voti emissionẽ non põt ipletionẽ voti ĩpedire vel ꝓhibere. Nec in hoc tenet̃ mulier sibi obedire. q꞉ iam alio vinculo ligata ẽ: ꝛ ꝺ lñia viri: qui hoc põt concedere. Et huic s̃nie ꝯsentit Boñ. 4. di. 32. q. circa lr̃am. q. 3. ꝛ Pe. 4. di. 32. expõne lr̃e. q. 2. ꝛ mgr̃ sen. li. 4. di. 32ª c. 2. ꝛ decretũ. 33. q. 5. manifestũ. ꝺ. ex premissis. vbi dicit̃ de cõiugibus. Cum quilibet eorum alterum a suo iure absoluerit: ad pteritam seruitutem ipsũ reuocare nõ poterit. Et ea. q. c. q vxorẽ. dicit̃: ꝙ qui suã vxorẽ velare pmiserit aliam nõ accipiat: sed similit̃ cõuertat̃. Alij dicũt ꝙ nisi licentiet̃ ab altero cõiuge auctoritate diocef. epi: ꝛ nisi lñians monasteriũ intrauerit: vel votum castitatis emittat in seculo r̃manẽs: ꝛ talis etatis ꝙ de ipso nõ possit ꝓbabiliter oriri suspitio: iura decernũt talẽ lñiam ad petitionem eiusdem cõiugis: si dedit eaꝫ q̃tum in se fuit irritandã. Et lꝫ peccet hoc petẽdo: tñ ad eius petitionem ille qui intrauerat religionem põt ꝛ debet reuocari. Et pro hac opi. expresse videt̃ esse illud extra de cõuer. cõiu. c. i. vbi dicitur: ꝙ si laicus de lñia ꝛ permissione vxoris ꝓfessionem fecerit in religione: nisi vxor ad religionem transierit aut perpetuam castitatem obseruare pmiserit: vir potest ꝛ debet de monasterio reuocari. Hꝰ opi. videt̃ esse Ray. q dicit: ꝙ cõiunx q in seculo relinquit̃ ꝓmittat ĩ manu vel p̃ñtia episcopi cõtinentiam. Ut eñi addit Roꝺ. talia maiora nõ debẽt expediri: nisi per epm̃ vel aliuꝫ ꝺ mandato eius. Et sic ibi tria sũt necessaria. s. auctoritas epi: expressa lñia coniugis sui: ꝛ votum perpetue cõtinẽtie: cũ transitu ad religionem si sit suspecta: al's põt in seculo remanere Et hoc etiam sentire videt̃ Ber. extra de conuer. cõiu. c. i. ꝛ Jnno. ibidem in glo. ꝙ dans licentiam vouendi: non impedit̃ ꝑpter hoc debitum exigere: nisi ꝛ ipse voueat. Et idem dicit̃ hosti. ibidem in glo. Si tñ p aliam personam fieret inferiorẽ: si al's rite factuꝫ esset propter hoc eps reuocare nõ deberet: ꝛ peccaret si de facto reuocaret: maxime si loci cõsuetudo esset fieri talia p minorẽ epo. Hec. Roꝺ. Jꝺ viꝺtur dicendũ in casu cõuerso. s. ꝙ vxor intrare põt religionem: remanente in seculo viro sene ꝛ non suspecto de incõtinẽtia: q꞉ in hiꝰ nõ ad impia iudicant̃: extra ꝺ cõuer. cõiu. ad aplicã Si quis vult tenere opi. ꝑmam põt dicere: ꝙ dictum. c. loquit̃ de illo qui de licentia vxoris ignorante epo in religione ꝓfitet̃. Et talis reuocari põt s̃m forum iudiciale: q꞉ talis licentia nõ fuit debito modo data nec accepta: vł q꞉ dicta licentia sufficienter ꝓbari nõ potuit. quia vt volunt aliqui si potuisset ꝓbari: mulier debuisset religionem intrare compelli: si iuuenis erat: ar. 33. q. 5. si qs vxorẽ. vel tm̃ castitatem vouere si senex erat. Qui vero volũt tenere scd̃am opi. p̃nt dicere ad ꝺcretũ allegatũ ꝯ eam ꝙ illud verbũ sił'r cõuertat̃: intłłigẽdum est sic. s. nisi malit suum cõiugẽ reuocare Et sic soluunt quidã. ꝛ glo. soluit ibidem. Uł põt dici ꝛ melius ꝙ ideo dicit similiter cõuertatur: q꞉ reuocãdo peccat: lꝫ ad petitioneꝫ eiꝰ alius debeat per iudicẽ reuocari: q꞉ iura ex cã rõnabili decernũt talẽ lñiam p petitioneꝫ alterius cõiugis irritandam: q꞉ nisi hoc fieret multa picula imminere possent cõiugi ĩ seculo remanẽti. Hec Ric. 4. di. 32. q. 2. ar. 2. c. 2ᵐ ĩ fi.

Utrũ cõiuges in seculo remanẽtes possint se licite abiurare: ꝛ ppetuam cõtinẽtiã ꝓmittẽ? Rñ. Quidam dicunt: ꝙ nõ. ar. extra ꝺ ꝯuer. cõiu. ex pte tua. in fi. Jo. vero dicit: ꝙ imo: ẽt si sine aliquo iuramento se possent ad cõtinẽtiam ppetuam obligare. ar. 33. q. 5. qꝺ deo. Et Ber. extra de regularibus. veniens. in glo. b. Hosti. etiam vult ꝙ possent vouere cõtinentiam ad tp̃s: ꝛ imppetuũ pari consensu. Et tñ s̃m Ray. etiam si vir alias peniteret ꝛ votuꝫ frangeret: tũc vxor in voto pseuerare deberꝫ constant̃: vt pꝫ in illo. c. qꝺ deo. ꝛ. c. vna sola. Nec obstat illud extra de iureiu. tua. 2. quia ibi nõ fuit factũ votum cõtinẽtie. Cõsentiunt ẽt pdictis Jnno. ꝛ hosti. de cõuer. cõiu. in gl. c. i. Tamẽ vt dicit ibi Jnno. ꝑpter hiꝰ votuꝫ vtriusq̃ nõ põt vnus sine lñia alterius religionem intrare. Utrum añ copulã carnalem possit vnus cõiugũ altero nolente continere? Rñ. Talis aut ꝓponit deliberare de religionis ingressu: aut nõ. Si sic: statuẽdũ ẽ sibi tp̃s duorũ mẽsium s̃m Gof. ex̃ de cõuer. cõiu. ex publico. Uel s̃m host. ꝛ Ber. ibidẽ tp̃s statuiꝺꝫ arbitrio iudicis: ita ꝙ intret: vel vxori adhereat. Et si trãseat quilibet recupat q̃tũ de suo penes alterũ residebat: extra ꝺꝯuer. cõiuga. ex publico. ꝛ. c. ex pte. Qꝺ intelligit̃ facta ꝓfessione. Hec hosti. Si vero illo termĩo elapso nõ transierit cogat̃ p executionẽ satisfacẽ cõiugi. Si tñ elapso t̃mĩo illo intrarꝫ: dñmodo ante carnis copulam ingressus teneret. ex̃ de conuer. coniuga. ex publico. Hec Ray. et Ber. Si autem ñ ꝓponit deliberare: puto ꝙ

exactus ab alt'o stati p⁹ ɔtū debito⁹ solenni/
satū mrio^m debitū sibi reddere tenet:cū non
hēat exceptōēz legitimā ad repellendū. De h
tñ vide.j.ti.de drijs mrionij.questiōe nunqd
peccat mortalr q zc. Esto q ifra tps idul/
tum a iure iuita cognoscat a viro:nūquid in
gredi pōt monasteriū? R° Cum p consensum
mutuū sit iam translata ptās corpozū:lz non
oīno efficacit:copula sequens nō ē oīno vio
lēta siue iniuriosa:s3 in pte tñ. Vñ quodam/
modo est vsus iure suo:ar.extra de elec.cum
ecclesia vulterana.z ideo cōsumat mrioniu3
Et ideo non l3 postea altero inuito monaste/
rium intrare. Si vero eam cognosceret post
tps pfessionis:cum vinculum iam sit solutū
pateret penā.27.q.i.si quis rapuerit. Hec. Ho
sti. Bar.vero in qōnibus rñdet:q talis muli/
er sic violenter oppressa:pōt ingredi monaste
rium viro inuito:q2 vir delinquēs nō d3 esse
melioris cōditionis q̄ non delinquēs.ff.d re.
iuris.non fraudat.§.nemo. Sed quare dan
tur ei inducie? Rño. Propter tria.p vt possit
interim deliberare de religionis ingressu.z°vt
pparent necessaria ad solēnitatem nuptiaru3
3° ne vilem habeat vir datam hāc qua3 diu su
spirauit dilatam. Quid si quis cōtrahat cū
corrupta z demum alter vult ingredi religio
nem:z ambo iurare volunt:q se minime cog
nerunt. Nūquid credendū est eis? Hosti. dic
q sic:ante traductionem:vt extra de conuer.
cōiu.ex parte tua.z. Post traductionem aute3
non credet eis in piudiciū mrionij:extra d eo
qui cog.cōsan.super eo.z extra de diuoz.q̄to
Ad hec nota q qcquid dictū ē de vxor q̄tū
ad votum cōtinentie intelligendū est de viro:
quia in talibus fm oēs vir z vxor ad paria iu
dicant.zz.q.i.si quis vxorē.z.q.5.pcepit.

Equit videre de.3°.s.de obligatione ad redditionem debiti p respectu3 ad accidens:puta lepram vel furiam. Et circa hoc querunt plura.s. Vtrū cōiunx san⁹ teneatur reddere debitū cōiugi leproso. Rñ deo q nō est idem querere vtrū teneat debi tum reddere:z vtru3 teneat ei cohabitare. Co habitare enī est magis cōsiliū q̄ preceptū p/ pter piculū infectiōis. Vñ qd dicit extra d cō iu.lepro.c.i.s.z vxores viros z viri vxores se quant:qui lepre morbū incurrūt:z eis cōiuga li affectione mistrent:exhortatio est non pce ptum vt p3 per lram imediate sequente3. Ni hil enī est hūanius q̄ sponsū z sponsā i fortu itis casibus esse pticipes.ff.soluto matrimōio si cū doté.§.si marit⁹. S3 reddē debitū ē pce/ ptū. Vñ dr.e.t.qm.q si vir siū vxorē leprosū fieri cōtigerit:z infirmus a sano carnale debi tū exigat:generali pcepto apli:qd exigit ē sol

uendum:cui pcepto nulla in hoc casu exceptō inuenitur. Et ideo vt dicit glo.ibidem.nos ex sensu nostro excipere nō debemus. Unde f3 Hosti.cōiuges quoꝝ vnus est sanus alter le prosus sūt monēdi q debitū sibi reddāt: et si nolint monitis acquiescere:nō cogant si cōti/ nentiam volunt seruare.extra de cōiu. lepro. Si aūt nolūt vel non possunt cōtinentia3 ser uare:cogant sibi debitū reddere.extra. e.c.z. .§.vlti. Unde debet ista ppe locū eius stat:vt ei possit mistrare:z debitū cōiugale reddere vt ibidē dicit hosti.extra.e.c.i.q sufficiat le p so:q suo debito nō fraudet:nec o3 q in eodē loco vel lecto morent. Jtem reddendo debi tum nō ē sic periculū de infectiōe sicut de cō manendo assidue:q2 actus ille cito transit :et q̄uis ex tali cōcubitu ples genita :vt i pluri/ bus ifectiōem lepre nō euadat :maxime viro existente leproso tpe coitus:magis tñ pōderā dū est cōtinuū piculū fornicatiōis q̄ infectio plis:maxie cū sit meli⁹ leprosā eē q̄ si nunq̄ exiuisset in eē. Unde magis esset ɔ boniī pl si leprosi nunq̄ gñarent q̄ si ples nascerētur ex eis. Hec sūie sūt Boñ.4.di.3z.q.z.ar.i.c. Pe. 4.di.3z.ar.3.q.4. Ric.4.di.3z.q.4.ar.z. Tho. 4.di.3z°.ar.i°.c.4^m. Ber.z Alanus. Gof.vero dicit:q cōiugi leproso sepatī manēti tenetur cōiunx sanus cohabitare:sed manēti cū alijs leprosis nō tenetur. Et dicit:q decretalis ex de cōiu.le.c.i.loquit mōitorie nō pceptorie.s. vt leprosi inducant ad cōtinēdū:z nō fiāt im pbi ad debitū exigendū. Vel decretalis illa corrigit per sequentē. Prima opi.tolerabilior videt. Quid de filijs leprosorum? Rño f3 Goff.z Hostien. Cum sano remanere debent ne inficiantur:cum ille morbus sit contagio/ sus. Propter quod etiam de consuetudine ge nerali approbata iure canonico:z iure veteris testamenti leprosi separantur a communione hominum:extra de coniu. lepro.c.i.in textu z glo. Vtrum coniunx teneatur reddere de/ bitum coniugi furioso? Respondeo. Habenti lucidum interuallum reddendum est debitū in illo interuallo:quia tunc reddi potest sine proprie persone periculo. Furioso aute3 actu existenti in furia non tenetur alter coniunx d bitum reddere:quia nec debitum est pro illo tempore coniugi. Tamen.ideo te se habenti q̄ ad discretionem ad modum pueri reddēdu3 est debitum:quia tali etiam sine periculo per sone potest reddi. Vtrum error lepre im/ pediat matrimonium? Rño q non :quia licet lepra obuiet cohabitatiōi:nō tñ obligationi. Unde nota:q l3 lepra superueniēs soluat spō salia pcedētia:vt ɔ dictum ē.et hoc intelligit hosti.nisi forte spōsus iā traduxisset sponsam

in domum suam:extra de cõiu.le.lras.⁊ ꝺ iu reiurã.quemadmodũ.non tñ matrioniuꝫ sol uit.e.c.i.⁊.z.Videt tñ illud.c.lras dicere:ꝙ ã teqꝫ illud matrioniũ sit cõsũmatum solui pos sit.Sed qꝺ dicit cõsumatũ expone.i.ↄctum. Vel ideo dicit hoc:quia si esset cõsumatũ:iu dicaret ꝑsumptum matrimoniũ.Vnꝺ quod dicit cõsumatũ subaudi nec ↄctũ:⁊ sic spõsa/lia tñ soluit.extra de ureiu. quemadmoduꝫ ergo ꝯm hostiẽ.si traducta erat vel si ꝑ verba de pñti cõtraxerant non poterũt separari:nisi ante copulam carnis alter cõiugum voluerit ad religionem transire:⁊ tunc is qui remanet potest in domino nubere:extra de spon. ↄmis sum.Et hoc intellige qñ sponsa est virgo. Si enim corrupta esset post traductõnem separi non posset nisi ꝑ morte:vt patet per supradcã de modo ↄbendi matrimoniũ.Hec Hos.Aly vero volunt:ꝙ etiã si sponsa essꝫ traducta ni hilominus lepra superueniẽs solueret sponsa lia:nisi post traductionẽ fuisset corrupta.

Equit videre de.4°.s.ꝺ obligatione ad redditionem debiti ꝑ respectuꝫ ad tempus ⁊ locũ.Et circa hoc queruntᷣ plura.s.vtrũ tpe sacro liceat debitum exigere vel reddere.Rñõ.Dies festiui ⁊ ieiuniorum ⁊ ꝓcessionum sunt instituti ꝓpter mentis ele uationem a carnalibus ad spũalia.In vsu ve ro coniugali mens deꝑmitur a spũalibus ad carnalia.Et ideo cõgrue est institutuꝫ:ꝙ con iuges tũc abstineant ab illo actu. Sed etiam non põt iuri diuino ⁊ naturali ꝑiudicare:nec intendit filijs laqueum ponere.Vnde cuꝫ red ditio debiti sit de iure naturali ⁊ etiam diuĩo debiti vero petitio sit licita.i.Cor.7°. Nolite fraudare inuicem nisi ex cõsensu ad tꝑs vt ua cetis orationi ecclesia non intendit redditiõeꝫ aut ꝓhibere aut dissuadere:petitionem vero intendit tũc dissuadere non ꝓhibere. Vnde dicit Aug.⁊ habetᷣ.33.q.4ᵃ.xꝑiano.ꝙ a licitis est abstinendũ:vt licita facilius impetrentur. Quod aũt dicit ibidem: ꝙ ñ lꝫ tũc xꝑiano cũ cõiuge cõuenire:hoc dicit nõ qꝛ sit ꝓhibituꝫ sed dissuasum.Qui ꝰ debitum reddit nõ pec cat:qui aũt petit aliqua infirmitate ductus si/ne cõtemptu vel irreuerentia tꝑis:vel eccl'ia/stice exhortationis:non peccat mortalr.Hec Pe.4.di.32.ar.3.q.i.c.Boñ.vero.4.di.32.q.3. ar.z.c.dicit:ꝙ tũc põt reddi debitũ sine õi cul pa:dum tamen reddat cum displicentia ⁊ do lore:peti aũt nõ potest sine culpa.Etsi aspectꝰ sit ad delectationem est culpa grauis ⁊ mortã lis ꝯm Alex.an.z.t.z.c.de adulterio.q.z.ar.z°. c.5ᵐ.Si aũt lubricum carnis:⁊ suam infirmi tatem cuius ẽ ↄscius vel ↄscia vehementer ti meat ⁊ ideo petat:potest esse culpa venialis.

Vix tamen contingit ꝙ in diebus ꝑcipuis ñ sit culpa grauis. Si obycitᷣ illud Grego.ꝑ. dia.ꝙ mulier que fuerat a viro cognita nocte veniens ad ꝓcessionem arrepta est a diabolo Hoc aũt non fuisset nisi mortaliter peccasset ergo ⁊c.Rñõ.Hoc nõ fuit ex eo quia debi/tum reddidit:sed qꝛ se temere postmodũ ad diuina contra cõscientiã ingessit. Hec Hosti.

Sed esto ꝙ sit pasca in quo vterqꝫ tenetur cõicare.Nunquid tenetur reddere debitum? Videtᷣ ꝙ nõ:quia ecclesia statuit ꝙ non acce/dat quis ad cõioneꝫ qñ cognoscit vxorẽ?Rꝰ ꝙ si reddat inuite:⁊ cum dolore nõ arcetᷣ ab ĩ gressu ecclesie:nec a cõione.Posset tñ cõio ꝺ ferri de cõsilio sacerdotis.Hec Boñ.4.di.32. q.3.ar.z°.c.zᵐ. Notandũ aũt ꝙ cum dicitᷣ 33.q.4.apl's.ꝙ vir nec ad tꝑs vxore ĩuita põt orare:intelligitur ꝯm ꝙ dicũt aliqui de spãli ⁊ ꝑuata orõne:vt si tota die vel nocte vel ma gna diei ꝑte vellet in eccl'a eẽ.Cñ in orõne ge nerali potest interesse vxore ẽt inuita:vt in ve/speris ⁊ missis ꝯm Hug.Nec ꝓpter orõnem generalem vel spãlem dꝫ quis petẽti debituꝫ denegare ẽt in pasca:sed ꝑ reddat ⁊ postea ad eccl'iam vadat.⁊ ea que sũt facienda ꝯm exigẽ tiam diei faciat.Hec Roꝺ.⁊ glo.sup.c.apl's. Et cõuenit cum his Alex.an.z.t. z.c.de adul/terio.q.z.ar.3.c.3. Vtrum in loco sacro lice at debitum reddere vel exigere?Rñõ ꝙ non. Non enim est sil'e de loco ⁊ tꝑe:qꝛ facilꝰ mu tari põt locus qꝫ tꝑs.Et ꝑterea locus ita pollui potest:ꝙ indiget recõsiliatiõe.Vnde in loco sacro nõ lꝫ carnale debitum reddere nec exi/gere.Si tñ per longũ tꝑs essent violenter reclu si in loco sacro:videtᷣ ꝙ tunc licitũ essꝫ eis in loco sacro exigere ⁊ reddere.In tali eñi casu nõ videtᷣ illa ꝓhibitio debere intelligi:qꝛ nõ est ponẽdus laqueus aĩabus ꝓpter mũdiciaꝫ loci.Hec.Rich.4.di.32.q.z.ar.i.c. Vtrum liceat debitum petere vel exigere tꝑe imꝑgna tiõis?Rñõ.Si sine periculo abortus vir põt carnaliter copulari sue vxori ꝑgnãti tenetur sibi debitum reddere:⁊ ab ea põt exigere sine peccato mortali:qꝛ cõcubitus matrĩonialᷣ nõ tm̃ ẽ in officiũ:sed etiam in remediũ:⁊ mulier pregnãs frequẽter plus appetit cõcubituꝫ:qꝫ qñ nõ est pregnãs.Si aũt nõ põt cũ ea carna liter copulari sine periculo abortus:tũc nõ dꝫ sibi reddi debitum nec exigi ab ea:qꝛ mrĩoni um ꝑncipalius est ordinatum ad ꝓlem pro/creandam qꝫ in remedium.Vñ ꝯm Alex.an. z.t.z.c.de adulterio.q.z.ar.3.c.6ᵐ.si ꝑsumatur vehementᷣ de ꝑiculo ꝑtus petẽs mortalitᷣ pec cat ⁊ alter reddere non tenetur. Si vero mu lier ꝓbabiliter non presumat de periculo ꝑtꝰ reddere tenetur:lꝫ sciat euꝫ peccare:cũ dolorᷣ

tamen. Nec dr ↄsentire ei quo ad peccatum: sȝ quo ad hoc ꝙ petit qđ suū est: ⁊ ne fiat pei⁹ Dec Alex.an.ibidē. Nec obstat qđ dicit Ambro.⁊ hr̄ 33.q.4.si cā. Ipa inquit rō ↄceptus ⁊ ptus iuxta legem cessare debere tpibus his vsū carnis demōstrat: qꝛ intelligit̄ de debito honestatis nō necessitatis: ⁊ de exigendo non de reddendo. Hec Pe.4.dis.32.ar.3.q.2. Qđ āt dicit Auicē.9.de aīalibus .c.de formatiōe embrionis in spāli: ꝙ mulier pregnans adhuc alium fetū ↄcipere posset raro accidit: ⁊ quādo accidit vt in pluribus abortit: vt dicit ibidē. Utꝛ tpe menstruoꝝ liceat debitū petere vel reddere: R̄o. Quidā dicūt: ꝙ tpe mēstruorū nō est licitū debitū exigere: sȝ licitū est reddere. Primū.n.qđ est in volūtate ↄiugꝫ lex phibꝫ: ñ 2m qđ est de lege nāe. Uñ etiaȝ dñs ñ pcipit mulieri nō reddere: sȝ hoi nō accedē. Leui.18. Ad mulierē que patit̄ mēstrua nō accedas. Et Ezech.18. Uir qui iusticiaȝ fecerit: Et infra. Ad menstruatā nō accesserit ⁊c. Ac p hoc nō exemit mulierē a tētione: sȝ vir obligat̄ vt scient̄ petere ñ possit sine trāsgressione Et hoc vr̄ dicē mgr̄ sen.li.4.di.32. Licet ingt debitū sit petenti soluendū oñi tpe: nō tñ licȝ oñi tpe petē. Et ꝭm hoc intelligi debēt auctoritates de hoc loquētes. Tñ aliq mō dȝ se difficilē reddere aliquā occasionē petēdo vel infirmitatē allegando si petat ignorant̄: vel precibus ⁊ monitis auertēdo si petat scient̄. Finaliter tñ si vir nō desistat debet debitū reddere cum dolore si credat al's scandalū viro prestare: vel ei piculū alicuius corruptiōis dānabilis iminere. Non est aūt tutū ꝙ suā passionē viro sp indicet: ne forte ex hoc eā abhorreat: nisi de eius discretiōe psumat. Alij dicūt ꝙ si illa paᵒ accidat nāliter.s.in sanitate semel in mense determiato tpe: tūc nō licet nec exigere nec reddere. Et hoc expmi vr̄ Leuit.20. Qui coierit cū muliere i fluxu mēstruo: ⁊ reuelauerit turpitudinē eius: ipa qq̄ apuerit fōtem sanguinis sui: interficient̄ ambo. Cui⁹ rō est: qꝛ tūc mulier pōt cōcipe ⁊ pꝑter maximā corruptionē: q̄ est in corpe mulieris: vt oñdit fetor eaꝝ illo tpe ⁊ infectio speculi p aspectuȝ earū: vt dicit phs de sōno ⁊ vigilia. semen viri qđ tunc in ea recipit̄ aliquā incurrit infectionem: ⁊ illud qđ mistrat mulier ē īmundum Et ideo ex tali cōcubitu geniti vt in pluribus efficiunt̄ leprosi: vel alijs corruptionib⁹ grauibus inficiunt̄. Uñ glo. Hiero. sup illđ Isa. 64. Oēs iusticie nr̄e q̄i pannus mēstruate dicit: ꝙ tpe menstruoꝝ viri debent ab vxoribus abstinere. Tunc.n. cōcipiūtur mēbris dānati. ceci. claudi. leprosi. ⁊ hi⁹. vt qꝛ nō erubuerunt sic in ↄclaui ↄmisceri: eoꝝ peccata pateāt cūctis apte ⁊ rdarguant̄ in pruulis. Hec glo. Talis.n. ↄcubitus est in piudiciū ꝓlis. Non lȝ aūt boni vti concubitu cōiugali ad remediū: qñ est in ꝓlis nōbile piudicium ⁊ pbabile: qꝛ principalius ordinat̄ ad ꝓlem ꝓcreandā: q̄ȝ ad remediū. Preterea talis fluxus parum durat: ⁊ iō si scienter petat: nō excusatur: si vero ignoranter petat vel violenter reddat excusat̄. Si aūt mulier nāliter patiat̄: vt sūt aliq̄ q̄ quasi ex infirmitate patiunt̄ sanguis fluxum: tūc lȝ exigere ⁊ reddere. Tū qꝛ al's cuȝ talis fluxus sit ppetuus vel diuturnus oporteret ꝙ vir ppetuo abstineret. Tū qꝛ mulier tūc concipe ñ pōt vt dicūt quidā. qꝛ vt dicit Auic.9.de aialibus.c.de formatiōe embrionis in spāli. sanguis menstruus diuidit se in pgnata: ꝭm tres partes.s.in cibū pueri: ⁊ alia pars ascendit ad mamillas: ⁊ 3ᵃ pars est supfluitas que quiescit intus vsq̄ȝ ad tps ptus: ⁊ tūc eijcit̄. Uñ auctoritates de hoc loquētes sunt intelligende de fluxu nāli. Sed esto: ꝙ vir nesciat ꝙ sit tps mēstruorū: ⁊ mulier timeat de lapsu eius qd faciet mulier? Rñō. Si credat eū desistere dȝ ei infirmitatē dicere vel saltē infirmitatē sitare. Et si nec sic desistat: q̄ȝtum pōt ei resistere dȝ: q si eā violent̄ cognoscat ipa est īmunis a culpa. Aliter aūt ꝓpter vitandā viri culpaȝ: ñ dȝ ipa facere culpā. Quid si sit mulier sterilis. Ur̄.n. ꝙ tunc debitū peti possȝ ⁊ reddi: qꝛ tūc non timet̄ deformitas ꝓlis: Rñō. ꝙ quia nescit̄ quādiu mulier hȝ muliebria sine menstrua vtrū concipiat: iō mulier talis obligatur dīno pcepto: sicut alie mulieres: que cōcipere cōsueuerūt. Ecce hēs duos modos dicendi: quoꝝ 2ᵒ Rich.4.di.32.q.4.ar.1.c. magis adheret. p̄ vero magis adheret Boñ.4.di.32.q.5.ar.1.c. Uñ Boñ. vbi s̄.c.5m. ad oppoᵐ. dicit ꝙ lȝ 2⁹ modus videat̄ esse pbabilior: p̄mus tñ est securior ⁊ sanior: qꝛ est standū p matrimonio. Et videt̄ valde durū ꝙ viro instāter petenti mulier nō reddat debitū: qñ nō apparet infirmitas grauis: ⁊ timet̄ viro fornicationis vel odij piculum. Hunc etiā primū modū vr̄. sentire mgr̄ sen. vt hitum est s̄. et Hu. dis. 5. ad eius. Ad hoc nō q̄đ Leuit.15.18.⁊ 20. agit̄ de eo: qui cognoscit mēstruatā: diuersimode tñ ꝭm Alex.an.2.t.2.c.de adulterio.q.2.ar.2.c. ii. ad oppoᵐ. qꝛ in.15. agitur de eo q cognoscit ignoranter. Poterat.n. talis expiari p sacrificium vel p lotionē vestium. In 18. agitur de accidente scienter: vbi ꝓhibetur ꝓpter piculum ptus. In 20. vbi loquit̄ de pena mortis: loq̄tur de cognoscente ⁊ peccatū suuȝ publicāte. Uñ dr̄ ibi. Et reuelauerit turpitudinē ei⁹. Et sir dr̄ de muliere ibi. Ipsa qq̄ apuerit fonteȝ sanguinis sui. Sed qd de muliere q̄ pepit?

Rño. Si est purgata ab illis corruptionibus ꝛ cõmotionibus que sũt in mulieribus aliqñ post partum: reddendũ est debitum si petat: sꝫ nondũ aduenerit purificatiõis sue ab ecclesia tps determinatũ: sꝫ ante illud tps abstinere dꝫ ab exigendo: saltẽ ꝺbito ꝯgruitatis. Quod ãt dr̃ di. 5. ad eius. ꝙ vir non accedat ad mulierẽ anteꝙ̃ puer ablactet̃: abrogatum ẽ. uel magis est monitio ꝙ̃ preceptum. Rõ autẽ dicte monitionis est vt subditur ibidem: qꝛ matres pueros nutrire debent: quod facere non possent si a viris cognoscerẽtur ꝛ impregnarentur: ga tunc lacte carerent. Si autẽ praua ꝯsuetudĩe filios suos ad nutriẽdum tradiderint alys ad misceri nõ debent vxoribus suis: nisi post tẽpus purificationis. De materia huius articuli plenius tractat Alex. an. in 2°. libro vbi supra.

De bono sacramenti. ti. ii.

Ostea ꝯsiderandũ est de bono sacri in speciali. Et ad hoc ptinet insolubilitas mrĩmony: que est signũ perpetue ꝯiũctionis xp̃i et ecclesie. Vñ ꝯsiderandũ ẽ de insolubilitate matrimonij. Et p̃mo de ip̃a in se. 2° p respectũ ad ingressũ religionis. 3° p respectũ ad peccatum fornicationis. Circa p̃mum querit̃ vtrum mr̃io^m sit indissolubile? Rº. ꝙ sic. ex̃ de cõuer. ꝯiu. vex. Sicut. n. dictũ est. s̃. mr̃io^m ꝯiũctio ẽ maris ꝛ femine: indiuiduã vite retinens ꝯsuetudinẽ. Non põt g̃ solui nisi p mortem. Sciẽdum tñ: ꝙ duplex ẽ ꝯiũctio mr̃ionij: ꝛ duplex mors corrñdens illi. Est. n. ꝯiũctio spiritualis p ꝯsensum aiorum: q̃ initiat mr̃io^m. Et ẽ ꝯiunctio carnalis p ꝯiũctionẽ sexuũ: q̃ ꝯsumat matrimoniũ. Qualis aũt est ꝯiunctio p talẽ mortem soluit̃. Vñ ꝙ̃diu ꝯiunctio est spũalis: soluit̃ p mortem spũalem: q̃ morit̃ homo mũdo p ingressũ religionis. Et hoc ꝓbat̃ ex̃ de conuer. ꝯiu. ex pte tua. ꝛ. c. vex. Postꝙ̃ vero fcã ẽ ꝯiunctio carnalis: soluit̃ p mortẽ carnalem. De quo plenius. ĩ. dicet̃. Rõ aũt effectiua hꝰ indissolubilitatis ẽ p̃ncipaliter institutio diuina. Ordinauit. n. deus vt post mutuũ ꝯsensuꝫ maneat illud vinculũ indissolubile p totã vitam ip̃oꝝ sibi mutuo ꝯsentientiũ. Vñ Math. 19. Quos deus ꝯiunxit hõ nõ sepet. Scḋaria vero rõ est dictamen legis nãe. Mr̃io^m. n. ex intẽtione legis nãe ordinat̃ ad educationẽ ꝓlis: non tm̃ p aliqꝺ tps sed p totam vitã ꝓlis. Vñ ꝺ lege nãe est ꝙ pentes filys thesaurizẽt ꝛ filij sunt pentuꝫ heredes. Et iõ cum ꝓles sit cõe bonum viri ꝛ vxoris: oꝫ eoꝝ societatẽ indiuisã ꝑpetuo ꝑmanere: ꝭm dictamẽ legis nature. Rõ vero dispositiua ẽ significatio eius: qꝛ significat vnionẽ indissolubilẽ xp̃i ꝛ ecclẽe ꝭm ꝯformitatẽ nature. Sed obycitur: qꝛ n̄ videtur solui mr̃io^m ꝯsumatũ p carnalẽ mortem. qꝛ dr̃ ad Heb. ii. Acceperũt mulieres de resurrectõne mortuos suos. Rño. i. filios ꝭm glo. Vel si de viris intelligat̃: tunc eos receperũt de nouo ꝯsensu. Licet. n. homo resuscitatꝰ sit idem homo: non tñ p naturã: sed p miraculum.

Equitur videre de 2°. s. de dissolubilitate mr̃imonij p respectũ ad ingressũ religionis. Et circa hoc querũtur plura. s. Utꝝ mr̃io^m initiatũ: qꝺ. s. est tm̃ in ꝯiũctõne aiorum soluat̃ p religionis ingressũ. Rño. Duplex ẽ religionis ingressus. Unus ad ꝓbãdũ: qui fit p vestiũ assumptionẽ. Alter ad permanendũ: q fit in ꝓfessione tacita vel expꝛ̃ssa. 2° non p̃mus soluit mr̃io^m: qꝛ in 2° moritur p̃ hõ mundo. ex̃ de ꝯuer. ꝯiu. nullũ. Vñ relictus in seculo tenet̃ eum expectare vsqꝫ ad tps ꝓfessionis sue: ꝛ si vsqꝫ ad annũ expectare nolit eps ad requisitionẽ eius alteri ꝭm canones tps duorũ mensiũ ꝑfigere posset ĩfra qꝺ aut ꝓfiteret̃: aut mr̃imoniũ ꝯsũmaret. ex̃ de ꝯuer. ꝯiu. ex publico. Alioqn enim excõicet: vt dicit glo. ibidem. in casu tñ ꝯmittitur arbitrio iudicis: vt tpis plus uel minus indulgeat ad ꝓfitẽdũ: vt etiã habet̃ ibidẽ in glo. ꝭm Ber. Inno. ꝛ Hosti. Secundũ tñ aliquos si ꝓfessio fiat añ tps ꝺterminatũ a iure. s. ante annũ: ꝓ nulla reputat̃ ꝭm nouã decretalem. ex̃ ꝺ regularibꝰ non solũ. Et ideo tũc est idẽ iudiciũ quod de voto simplici. Unde sicut post votuꝫ simplex vir tenet̃ mulieri debitum reddere: cũ alia tñ non põt ꝯ̃here: ita ꝛ h̃. Et hec ẽ opio Tho. et etiã Hosti. q dicit: ꝙ ante ꝓfessionẽ nõ soluitur vinculũ: ꝛ ingressus habet a canone ãnũ. Vñ si iudex minus tps ꝯcedat suppletur a lege. ff. de reg. iur. l. 4. Expectet g̃ mulier nõ obstante ꝙ de lapsu carnis timeat̃: vt extra vt lite nõ ꝯtesta. qm̃ frequenter. §. si aũt de carnali. Si. n. tenetur expectare virũ crucesignatũ gnꝙ̃ annis. ex̃ de spon. in p̃ñtia. et extra de voto ex multa. multofortius tenet̃ expectare p annum ingredientẽ religionem cũ hoc votũ vincat primum: vt patet extra de voto scripture. Hec Hosti. in sum. ti. de ꝯuer. ꝯiu. Ex p̃dictis patet: ꝙ si remanens in seculo añ ꝓfessionem alterius ꝯ̃hat cum alio non tenet matrimoniũ ꝛ altero ante ꝓfessionẽ redeunte tenet̃ ad eũ redire: nisi ip̃sa velit similit̃ religionẽ intrare. Hec Pe. 4. di. 27. q. 3. ar. i. q. i. c. 5^m. Sciẽdũ etiam: ꝙ qñ vterꝙ̃ ꝯtinentiã pari voto vouet: tunc neuter renunciat vinculo ꝯiugali: ꝛ ideo

adhuc manet. Sed qn̄ alter tm̄ vouet: tūc qn̄tū est in se renunciat: ideo reliquus soluit a vinculo illo. Hec Tho. 4. di. 27. q. i. ar. 3. q. 3. c. i^m. et ideo potest cū alia contrahere: siue alter intrauerit eo consentiente: siue eo contradicente. Hu. tm̄ dicit: q si consenserit hoc ipso videtur continētiā vouisse: quod tm̄ non credo. Sed obycitur contra predicta illud Math. 19. quos deus coniū xit hō non sepet. R°. Dn̄s loquit de mrīmonio cōsūmato. Un̄ pmittit. Et erūt duo in carne vna. Uel dicendū: q illud matrimoniū est insolubile suo modo: cū sit sacramentū: nec separatur ab homine sed a deo pmittitur solēne continentie votū: cuius sepationis exemplū dedit Johānē vocando d nuptys: vt dicit Hiero. de quibus legitur Jo. 2. Hec Boñ. 4°. di. 27. q. 2. ar. 2. c. et Pe. Quid si transeat ad heremū vel reclusoriū. Hugo notat 27. q. 2. desponsatam. q etiā hoc potest inuito viro: dū tamē votum emittat continentie: quia ibi est vt ipse dicit artior religio q̄ in ecclesia regulari: sed Rodolfus nō credit q hoc possit: nisi solēniter renūciet seculo: ita q teneatur ad continentiam obedientiā et pprioꝝ renūciationē. Ber. vero notat ex̄ de cōuer. cōiu. ex pte tua. in glo. vlt. q vita heremitica fm aliquos soluit matrimoniū. ar. 27. q. 2. §. ecce. Secundum vero alios nō soluit: q2 heremita pōt habere ppriū 19. q. 3. §. econtra. Quid si non vult religionē intrare: sed quasi puatura ppositū castitatis in seculo remanere vult in ppria domo suscepto aliquo religionis velo? R°. Hoc sufficit: sed nihilominus ē matrimoniū contractū cōsumādum ante hi? ppositū: nisi voto se astrinxerit ad obseruantiā regularē: in quo casu cogi pōt vt relicto seculo religionis ppositum exequatur. extra de cōuer. cōiu. ex parte tua in fi. Si tm̄ votum castitatis deuoueret alicui religioni in ppria domo remanēdo: bene solēnizaret votū. 20. q. i. viduas. et extra qui cle. vel vo. i. sinuāte. et in. d. c. ex parte. et glo. vlt. Quid si antequā cogatur vel exequat hi? ppositum siue votum voluntarie cognoscatur a viro? Nūquid matrimoniū erit cōsumatū? R°. Credit Rod. q sic: nisi prius astrinxerit se ita ad regularē obseruantiā q fecerit pfessionem tacitaꝫ vel expressam fm alicuius religionis formā. Nō enim votū quodcunq castitatis quocūq mō solēnizatum dirimit matrimoniū iam contractum: nisi sit solēnizatum p ordinis susceptionem vel regularem pfessionē tacitam vel expressam. Hec Rod. Utrum post initiatuꝫ matrimoniū statim teneat coniunx exactus reddere debitū: siue vtrū vnus coniugum ante copulam carnis altero nolente continere possit: et vtrum si inuita cognoscatur a viro infra tps indultum a iure. s. duorum mēsiū nihilomin? intrare possit monasterium. hēs. d. ti. de bono fidei. ar. 2. Utrum matrimoniū initiatū soluatur etiam per ordinis sacri receptionē: esto q recipiatur epō ignorante et vxore nesciēte: Et videtur q sic: q2 idem est ac si intrasset religionem; q2 hec duo equiparantur. ex̄ de vi. et ho cle. clericus si tonsurā. et. 30. q. 2. c. 2. Nec videtur matrimony violatō qui cōmutat illud im melius. extra de voto. scripture. Sed contra: Non inuenitur expressū in iure q in hoc casu matrimoniū soluatur: g̃ nō debet dici. ar. extra de cōuer. cōiu. ex pte. 2. Rñō. Ber. dicit q nullo modo soluit ibi vinculū: imo si hoc fieret: nec al's religionē intraret: tenetur mrīmoniū consūmare. Et idem videtur sentire Hu. 27. q. 2. desponsatam. Nec videtur cogendus intrare cū adhuc nunq̄ intenderit se obligare cum hoc etiā sit fortius et artius q̄ votum cōtinentie. Et ad hoc plura adducit. Sed opinionem istā tenendo difficile esset iuribus contrarijs respōdere. Ideo Hosti. dicit. q talem cogeret religionem intrare: q2 ipse tenetur eligere viam illā per quam possit licite votum cōtinētie seruare: quod est annexū ordini sacro Quilibet. n. vouens tenet facere illud qd potest ad hoc q seruet votuꝫ. Preterea intrare religionē cogitur aliqs pter suū delictū. dis. 34. fraternitatis. Sed esto q iurauerit nō intrare: tale iuramentū nō tenet: vt legitur. 22. q. 4. §. fi. Et adhuc credit ipm cogendū esse: q2 vr̄ auctoritas supioris esse excepta: maxime ne tali ptextu penam euitet. Et hoc mō vinculū est solutū fm omnes. Aliqui tm̄ dicunt vinculum mrīmony solui indistincte: et sine dubio. Pro his sunt potiora iura. Nec obstat illud qd obiicitur in criium. s. q nō inuenit etc. quia de similibus ad siḿia pcedere debemus. extra de rescrip. inter ceteras. multofortius de his de quibus minus vr̄ ad ea de qbus magis videtur. Consulas aūt papam si te cōtigerit dubitare fm Hosti. Sed esto q cōiugatus vxore cōsentiente et continentiam ppetuam pfitēte pmoueatur ad ordines sacros. Nūquid hoc sufficiet: vel requirit q vxor etiam religionē intret? Et videtur q hoc sufficiet. ar. extra de cōuer. coniu. coniugatus. et de cleri. cōiu. sanē Quod verum est fm glo. ibidē: qn̄ est senex et sterilis: ita q nulla suspitio habet de incontinentia eius. ar. extra de conuer. cōiu. cum sis Al's secus est. Uel fm glo. ibideꝫ dic cū Alano: q in casu pposito sufficiet q cōi cōsensu vterq continentiā pmittat: vt dicunt prima iura: quia etiam hoc posset facere sine receptiōe ordinum in seculo remanēdo. 33. q. 5. q deo. Quando vero coniugatus intrat religionem

locum habet.c.illud cum sis.z.c.illud ad apo stolicam.extra de côuer.diu.hec glo. Primuz dictum magis placet mihi. Utrum matrio nium consũmatum solui possit per religionis ingressum? Rñdeo. Duplex est diuisio coniũ ctionis matrimonialis.s.quo ad vinculum:et quo ad thoz. Similiter duplex est indiuisibi/ litas.prima dependet ex significatione. Quã/ diu enim significat côiunctionẽ diuisibilẽ xp̃i ad fidelẽ animã.s.dum est tantũ in coniũctio ne animoz:tãdiu est diuisibile etiam quo ad vinculum per religionis ingressum:tanq̃ per mortem spũalem. Postq̃ vero significat con iunctionẽ indiuisibilem xp̃i ad naturam hu/ manam siue etiam ecclesiaz iam inter fideles non est diuisibile quo ad vinculũ per religio nis ingressuz tanq̃ per mortem spũalem. Est tñ diuisibile quo ad thorum dupliciter. Aut culpa alterius ɔiugis.s.ꝓpter fornicationem: aut ex mutuo consensu ꝑ ordinis susceptio/ nem:siue per religionis ingressum. Sine vero ɔsensu coniugis non:qz per ɔsũmationem fa cta est completa z efficax potestatis corporis translatio. Nec fieri potest obligatio siue do num de aliena re nisi cõsentiente dño. Si aũt intrauerit ad ɔiugẽ redire tenetur:nisi in duo bus casibus ꝰm Ray. Unus est si illa fuerit publice fornicata:z ingrediens vixit caste. Si enim fornicatus fuisset ante ingressũ vel post scz ante ꝓfessionem eam repellẽ non possz. Si etiam illa fornicata fuisset occulte: nihilomi/ nus sibi restitui deberet:si illa cõfiteref se in/ uite fornicatã fuisse ante ingressum vel post.

Sed quid si vir nolit excipere. Rº. Ber. z Inno.extra de conuer.côiu. veniens. dicũt: ꝙ monasteriũ eo inuito potest excipe z eum defendere:ne trahaẽ in malum statũ.ff.de li/ berali causa.l.i.z.z. Licet.n.primo non tenue/ rit votum:tenuit tñ quo ad vouẽtem: et illa q̃cito fornicata fuit:ius petendi ꝑdidit:z mo nasteriũ in eo ius plenũ habuit:z exceptio cõ petens viro mõ est acquisita monasterio.

Quid si exiret z excipe nollet? Credit ber. ibidem:ꝙ pôt eam recipe:quia pôt ei remitte re non obstãte monasterij contradictione:qz votum ex toto non tenuit:nisi vxor religionẽ intrare voluisset:vel nisi vir ꝓfessionẽ fecissz postq̃ vxor fornicata fuisset. Alter casus ẽ si fuit inter eos lata sñia diuortij ad sepationẽ thori.27.q.z.multorum. Post sñiam enim in hac cã latam non pôt de monasterio reuoca/ ri.ar.extra e.c.fi. Añ aũt sñiam non pôt irreuo cabiliter ingredi:quia si alter peteret restituti onẽ non obstaret sibi exceptio adulterij ɔmis si ante spoliationẽ:ar.extra de resti.spo. Item cum quis.licz obstaret sibi adulteriũ cõmissũ post spoliationez. Sic intelligit illud extra dẽ côuer.côiu.constitutus.z extra ð diuor. signi ficasti. Qð Ray.intelligit primo casu.i.adul/ terio notorio Et sic quo ad casuz p̃mũ. Goff. ñ ɔuẽit cũ Ray.qz ꝰm goff.ħ ñ hz vitatẽ in ꝑ casu.s.ꝙ ñ teneaẽ redire ad côiugẽ:sz tñ in ca su zº. Host.vero videẽ idem sentire qð Ray. ti.de diuor.ar.3z.q.i.dicit dñs in euangelio.z ꝑ totum.z extra de diuor.ex lr̃is.z de adulte rio.c.fi. De hoc vide infra ti.36.ar.i.q. esto ꝙ sententia zc. Sed obijcitur ɔ predicta:qa ꝰm legem humanã ꝑ religionis ingressũ sol/ uiẽ matrimoniũ consũmatuz:vt dicit Gregº. z habetur.4.sen.di.27.ḡ multomagis ꝰm le/ gem diuinam que spũalibus bonis magis fa uet. Rñõ. Lex diuina magis fauet spũalibus bonis q̃ humana:iñ fine p̃iudicio alieno:pu/ ta lex humana cõsiderat mr̃io tũ inq̃tum ẽ in officiũ z carnale:sz lex diuina inq̃tum ẽ spi rituale z sacramentũ in quo habet indiuisibi/ litatẽ omnimodã:z ideo nõ est simile. Sed nunqd vir qñ vxor ẽ publice adulterata:sicut licite pôt ingredi ordinem:ita etiam in seculo remanens possit ad sacros ordines ꝓmoueri? Rñõ.ꝙ sic ꝰm Ber.extra de côuer.côiu. con stitutus.qz vxor ius amisit quod habebat in eo.extra de diuor.significasti. Inno.vero diẽ ibidem ꝙ non:nisi monasteriũ intret. Uñ ꝰm Inno.z Host.extra de côuer.coniu.veniens. in tali casu remanens in seculo ɔhere pôt post mortem intrantis:qz nihil vouit. Sed secus ẽ de ordinibꝰ:qz non pôt vir remaneẽ in seculo ordinari vxore inuita. Et rõ est:qz vxor cuius libet in sacris constituti tenetur côtinere post eius mortẽ.di.30.z di.28.quia sunt.z di.3z.se/ riatim. Sed ad hoc inuita cogi ñ pôt. Esto ꝙ aliquis post consũmationẽ matrimonij in trauerit religionem inuito coniuge: z postea redditus sit illi: Nunquid post eius mortem ad monasteriũ redire tenetur? Rñdeo. Cum vir vult ingredi religionem aut vxor cõsẽtit aut non. Si non:non debet:nec ingressus tz. Et tunc ab eo reuocatus ip̃a mortua non te/ netur ad monasteriũ redire:sed pôt cõtrahe/ re quia nõ potuit votum solẽnizare. Nam si solennizatio teneret tunc ius reddendi z exi gendi debitum tolleretẽ.extra de sp̃o.mo. cum ad monasteriũ.in fine. Unde extra de côuer. coniu.placet.dicitur:ꝙ talis non est cogẽdus ad monasteriũ redire:sed potius ẽ monẽdus. Hec Hostiẽ. Inno.vero ibidem dicit in glo. ꝙ ad sacros ordines ꝓmotus sine vxoris cõ sensu:z ei restitutus:si post mortẽ vxoris cõ/ traxerit matrimoniũ non tenebit. Si autem consentit:aut non est suspecta de incõtinẽtia: et tunc potest in seculo remanere cum voto

continentie perpetue:ꝛ postea vir suus potest votum solénizare religionis.extra de cõuer. coniu.cum sis.quo facto non potest ad secundum redire. Nec etiã vxor eius in seculo remanens eo mortuo potest matrimoniũ cõtrahere:ꝛ si ɔtraxerit nõ tenebit.ar.32.di.seriatim ꝛ di.28.q2 sunt culpe. Hec Ho. Rod.vero dicit ti.de vo.ꝙ vxor in tali casu non põt ɔtrahere:ꝛ si ɔtraxerit:matrimonium non tenet:si votum solén zet.s.emittendo illud votum in manu epi:vel alterius de mandato eius.Al's secus est. Uotum.n.simplex emissum solénizaẽ in ꝓfessione vel ordinatione absoluti: qa ɔiuges sibiinuicem ɔmunicant actiones.30.q 4.si quis vnus.ẜm Goff.Et hoc est veruꝫ ẜm Jo.qñ mulier certificata fuit:ꝙ sibi ꝑpetuo ꝓiudicabat:al's si simplex ꝛ ignara iuris nõ intendebat sic se ꝑpetuo obligare: mr̃imonium ab ea ɔtractum teneret viro mortuo. ar.ex̃ ð conuer.coniu.veniẽs.Sic intellige illud.c.27 q.z.si qui.ꝛ similia.Si vero inuita licentiet nõ nocet.33.q.5.notificasti.nisi tractu tp̃is ratificet ex̃ qui cleri.rursus Non tamen sufficit qð libet ius.extra qui cleri.insinuante.Hec Hos. Aut est suspecta quia iuuencula:ꝛ tunc etiam de consensu eius vir non debet intrare:nisi et ipsa intret.extra de conuer.coniu.cum sis.Et si intrauerit non solénizat efficaciter omnino votum.Unde adhuc cogi põt ad vxorẽ redire vel ipsa cogaẽ ingredi vel ꝓfiteri.extra de ɔuer.coniu.significauit.Qua tñ mortua quia de consensu eius intrauerat:sublato omĩ impedimento tenetur redire ad monasteriũ nec potest matrimoniũ cõtrahere.Et in tali casu scꝫ quando quis intrauit de consensu ɔiugis dicitur extra de conuer.coniu.ex pte.ꝙ talis debet cogi per excõicationem: vt z^a vxore dimissa ad monasteriũ reuertaẽ. Hec Goff.pe. ꝛ Hosti.Jnno.autem extra de cõuer.coniu. super.c.p^m dicit:ꝙ licet mulier iuuenis et suspecta cogatur monasteriũ intrare:non tñ cogetur monacha fieri:sꝫ ibi custodietur ne possit vagari ꝛ luxuriari.Et.eo.ti.super.c.ex parte tua.dicit:ꝙ talis mulier debet cogi facere ꝓfessionem alicui de regulis approbatis:vt ex̃ e.ti.cum sis.Jtem dicit Jnno.sup.c.quidam ꝙ quidam dicunt ꝛ bene: ꝙ votum quod fit vxore inuita:vel etiam quod plus ẽ volente: sed non vouente nec ordinem intrãte :est votum simplex:ꝛ ideo impedit matrimoniũ cõtrahendũ:sed nõ dirimit ɔtractum:vt in.c.placet.Si tñ post ingressum ratũ habuerit votũ ad petitionem viri:tenet ingressus:ꝛ ipa cogetur intrare. Jdem est cũ ipe vir post morteꝫ vxoris priorẽ ingressum:qui non tenuit ratificat tacite vel expresse.ar.extra ð his que vi. c.primo.Ratificat etiam si ꝑ mom̃etum in religione stete it post mortem vxoris: q2 votũ eius fit solẽne:etiam si ignorauit mortẽ vxoris.Jdem dicitur sup.c.consuluit.Et intelligitur hec ratificatio qñ est premissa ꝓfessio tacita vel expressa:licet illa ꝓfessio viuẽte vxore non teneret:vt ibidem dicit Jnno.sup idem c.Quidã tñ dicunt:ꝙ etiam qñ quis intrat sine consensu ɔiugis:illa mortua non põt contrahere cum alia:q2 q̃tum est in se potuit cõtinere. Nõ tñ tenetur intrare:q2 potuit nõ exigere:sꝫ tenebaẽ reddere.Et h^o opi. sũt Boñ. 4°di.27.q.circa lr̃am.q.4.ꝛ Rich .4.di. 27. q.z.ar.4.c.Ber.etiam de ɔuer.coniu. quidaꝫ in glo.3.dicit:ꝙ hec opi.verior videtur: quia tñ ad continentiã seruãdam votum ꝑ ꝓfessionem solénizauit. Unde si contraxit dꝫ separi ar.extra de conuer.coniu.ex parte.ꝛ.c. consuluit.Secundum vero Aug.talis etiam teneẽ ad monasterium redire quia qñ ꝓfessionem fecit:q̃tum in eo fuit:ad viuendũ perpetuo in religione se obligauit.Cum g̃ sublatum sit illud quod impediebat votum:exequi dꝫ ipm Et qñ dicitur in.c.placet.ꝙ nõ est cogendus ridire:hoc est verum ẜm eum ad petitionem eoꝝ ad quos intrauit:quibus se subycere nõ potuit:eps tamen de officio suo eum ad hoc cogere poterit Quid si vir cui mulier dedit licentiã fornicetur in monasterio? Nunquid eum repetere põt? Rñdet Bernar.ꝛ Jnno.ex̃ ð ɔuer.coniu.veniens.ꝙ non.q2 ꝑdidit om̃e ius in eo.Et per sequens delictum seruitus amissa non recupatur.de ɔse.di.4.queris.Sꝫ secus esset si essẽt ambo in seculo:ꝛ ꝓpter fornicationẽ essent diuisi.extra de diuor.ex lr̃is. Et hoc ideo:quia ius qð monasterium hꝫ in eo ꝓpter delictum eius ꝑdere non potest.

Quid si quis de licentia vxoris solẽniter ꝓfiteatur in religione:vxor aũt nec ad religionẽ transeat:nec ɔtinentiã ꝓmittat? Nunqd tenet monachatus: cum forma suprapositã ñ fit seruata que habetur ex̃ de conuer. coniu. ex parte.puta vxoratus cũ sis. ad apostolicã? Rñdet Ber.sup.c.vxoratus.ꝛ sup.c.ex pte. ꝙ credit:ꝙ talis sit monachus:ꝛ votũ omnimode solẽnizauit quo ad se:ita ꝙ nõ posset monasterium exire:nec vxor eum repetẽ:qa licẽtiam sibi dedit.Eps tamen ex officio suo potest eum de monasterio reuocare ꝛ vxori reddere:ne ipsa fornicetur:ꝛ sit suspecta:et ea mortua teneẽ ad monasterium redire.Et licꝫ in predictis.c.dicatur:ꝙ alter coniugũ non recipiatur:nisi alter ad religionem transeat:vel continentiam ꝓmittat.non tamen dicitur ibi ꝙ monachatus non teneat si non seruẽ modus ibi prefixus:quia multa fieri non debẽt:

que tamen facta tenent. Quid si vxor que relinquitur ɔtinentiam ꝓmittat tm̄ ad tēpus vite viri? R°. Si post hu' votum factū vir ei' fuit recept' de facto: qꝛ de iure nō debet: mortuo viro poterit mr̄ioniuꝫ ɔtrahere: si sic stetit vsqꝫ ad mortē viri. Quod ideo dico: qꝛ sicut notat Hu.33.q.5. qui vxorē. viuente viro debet cogi monasterium intrare: vel saltem cōtinētiam ꝑpetuam vouere. Quod satis credit Rod. si ipsa fuerit iuri ignara: aliter non esset cogenda: sed postea vir reuocari dꝫ: si ipsa nō possit induci ad intrandū qn̄ est suspecta: vel ad vouendū ꝑpetuam ɔtinentiā: qn̄ non ē suspecta. Utrū iuito eo qui intrauit: dimissus itrare poterit? Rn̄dō. Aut reuocatus ille a cōiuge redyt iam ad seculū: ꝛ tunc nō pōt. ar.33. q.5. qd deo. Aut nō: ꝛ tunc pōt. 27.q.2. agathosa. ꝛ.33.q.5. q vxorē. Hec Inno. ꝛ Ray. Ber. Pe. ꝛ Host. Sed videtur: ꝙ non obstante ꝙ recōciliatus ē: ipsa religionē possit intrare eo inuito: qꝛ ipsa iam non pōt ab eo debitū exigere. Et sicut ille ea inuita renūciauit exactiōi debiti cōiugalis: ita ꝛ ipa eo inuito renūciare potest seruituti quaꝫ habet in ipm. Et hoc est verum q̄tum ad eius seruitutē: quia ipe debꝫ ad monasteriū redire vbi fuit ꝓfessus. ex. de ɔuer. cōiu. placet. Cū quo ad alia q̄ debet vir vxori ꝛ ecōuerso: nō videt ꝙ eo inuito ad religionē transire possit: postq̄ eum de monasterio eduxit: ꝛ est ei recōciliatus: qꝛ cōiuges non tm̄ ad reddendū sibi debitū carnale tenētur: sed etiā ad mutuū auxilium ꝛ obsequiū: qꝛ in quibusdam mr̄io^m est legū auxiliuꝫ.27. q.1. nuptiaꝝ. Hoc nōtur extra de ɔuer. coniu. quidā intrauit. in glo. c. Secundū autē Hosti. si ipsa educat eū de monasterio: ꝛ statim peniteat: ꝛ velit intrare: videt ꝙ hoc facere possit ante copulam carnalem. ar. extra. de cōiu. ser. ꝓposuit. Inno. aūt dicit sup. c. intrauit. ꝙ aliqui dicūt: ꝛ vt videtur melius: ꝙ mulier que non vouit qn̄ vir est in monasteriū ingressus: nō pōt ingredi viro inuito religionē: ꝛ ingressam potest educere. ar.33.q.5. quod deo. quia non tenuit ingressus eius vt hic. Secus autē esset si in ingressu viri vouisset: quia tūc eius ingressus teneret. Et sic loquitur. c. agathosa. De restituto aūt dicit idem cum predictis. Quid si vterqꝫ n̄ petita licentia ab altero monasteriū intret? Nunquid possūt se repetere? Rn̄det Rod. ꝙ non: qꝛ neuter pōt dicere se ab alio spoliatum: ꝛ vterqꝫ renūciauit iuri: qd habebat in alterum. Vn̄ votum vtriusqꝫ tenuit qū ad debiti redditionē ꝛ petitionem.

Quid si vterqꝫ credens alteꝝ esse mortuū intret monasterium? Nunquid cōperta veritate possunt ambo vel alter exigere: ꝛ seinuicem repetere? Rn̄deo. Hu. notat. 27.q.2. agathosa. ꝙ sic. quia neuter intrando voluit monachari: nisi alter mortuus esset: sicut mulier credens suū virum esse mortuū: nubit alij: et cōperta veritate licite redit ad primū. Sꝫ Inno. extra de cōuer. coniu. sup. c. quidam. dicit: ꝙ si ambo ɔiuges siue ignorantes siue sciētes alterum viuere: monasteriū sunt ingressi: votum amboꝝ videtur ratificatū ꝛ solēnizatum ꝑ ꝓfessionem volūtarie ingredient. Utruꝫ restitutus cōiugi debitum petere possit? R°. ꝙ non. Reddere tm̄ potest ꝛ tenetur: qꝛ pōt renūciare iuri suo. Ea tm̄ mortua cōtinere tenetur. Non tm̄ cogitur ab ecclesia ad monasteriū redire. Ipe tamen peccat si non ꝑficiat qd vouit: ex quo impedimentū cessauit. extra de cōuer. cōiu. quidam intrauit. in glo. a. b. Si etiam ea mortua cū alia mr̄io^m ɔtraxerit: tenebit: vt dictum est supra. Non tm̄ poterit ſm Hu. debitum petere: sicut nec poterat a prima. Et hec opi. ē sanior: vt dicit Ray. lꝫ Jo. ꝛ plures aly ɔrium dixerint: vt patuit s. in fi. solonis illius q. Esto ꝙ aliquis ꝛc̄. Utrum iam tonsuratus vxori redditus teneat insignia religionis vel ordinis deferre? R°. Tonsurā vel habituꝫ religionis deferre nō debet ꝑpter vitādum religionis contemptū: ꝛ vxoris scandalū. Tonsuram vero ꝛ habitū ordinis clericalis suscepti: aut potest deferre sine ludibrio ꝛ scādalo vxoris: ꝛ tunc debet. Aut non: ꝛ tunc dꝫ dimittere. Hec Pe.4. di.27.q.3. ar.2.q.2.

Equitur videre de 3°. s. de indissolubilitate mr̄iony ꝑ respectum ad peccatū fornicationis seu adulterij. Et circa h̄ contingit duo considerare. Primum est vtꝝ licitum sit vel debitū dimittere ɔiugem ꝑpter adulteriū. 2^m qualiter debet separi mr̄ionium siue fieri mr̄ionij diuortium ꝑpter illud peccatū. Primū respicit diuisionis substantiā. 2^m q̄litatem siue matrimoniū. De primo aūt considerabimus h̄. de 2° inferius vbi tractabit q̄uo sit ꝓcedendū in causis mr̄ionialibus. Circa primum igitur querūtur plura. Primo vtꝝ liceat viro dimittere vxorē causa fornicatōis? Rn̄deo. ꝙ sic. Hanc enim causam excipit xp̄s Math.19. Non licet inquit viro dimittē vxorem: nisi ex causa fornicationis. Hoc autē cōcessit in penam fidem frangentis: ꝛ in fauorē fidem seruantis. Et ideo in casibus in quibus vel non est culpa adulterantis: vl' adiungitur culpa alterius cōiugis non licet dimittere. Hi autem casus sunt.7. de quibus habetur. j. vbi agitur q̄uo habet fieri diuortium ꝑpter fornicationem. Utrum vxor possit dimittere virum fornicātem? R°. ꝙ sic. quia in causa diuorty ad equalia iudicantur vir et vxor.33.q.1. si

quis vxorem in coniugio.r.q.5.precepit dñs. Non tamen iudicantur ex equali causa: quia plus peccat vxor contra iura mrimonij vno mõ.s.quo ad bonum ,plis.altero modo equaliter.s.quo ad bonum fidei. Et quia hec est cã per se sufficiens diuisionis :ideo iuste licz vterqꝫ dimittere. Quis grauius peccat adulterando.s.vir vel mulier? R°. In adulterãdo inuenitur de rõne peccati illud quod õ fornicatione simplici:r vlterius quod magis grauat lesio matrimonij. Si ğ consideretur illud qd est comune: vtrunqꝫ peccatũ.s.viri et mulieris habent se sicut excedentia r excessa. Quia.n. in muliere plus est de humore:ideo mulieres sũt plus ductibiles a ɔcupiscentijs. Vñ Chrysos.dicit ꝙ ,ppria passio mulieꝝ est luxuria. Et phus.7.ethi.dicit:ꝙ mulieres dicuntur incõtinentes ,pprie loquendo ,ppter facilem inclinationem in concupiscẽtias:qr nec bruta animalia possunt ɔtinere. quia nõ habent aliqd quod possint ɔcupiscentijs obuiare. Sz in viro est plus de calore:qui ɔcupiscentiã excitat

Item sexus muliebris est minus stabilis p naturam. Virilis vero minorẽ hz p naturam verecundiã r maiorem hz ɔcupiscentiã. Simpliciter tñ loquendo in simplici fornicatione vir peccat plus ceteris paribus : quia plus hz de rõnis bono:quod p̃ualet quibuslibet motibus corpalium passionũ. Sed quo ad z^m^.s. lesionem mrionij:quã addit adulteriũ fornicationi ex qua diuortiũ causatur:mulier plus peccat q̃ vir:r etiam qr maior oritur ex pctõ mulieris infamia tam viro q̃ mulieri. Vtꝝ vir teneatur vxorẽ dimittere ,ppter adulterium? Rñõ. Vxorem dimittere ,ppter adulteriũ ordinatur ad correctionẽ adultere. Aut ğ mulier que est adultera ẽ correcta:r tunc nõ tenetur eam dimittere:qr non ẽ necessaria pena corrigens vbi correctio iam p̃cessit. Similiter si parata ẽ corrigere se vt iustũ est:nõ tenetur eã dimittere:qr non est necessariũ penaz apponere grauiorem ad corrigendũ õlictum: quod mitiori põt expiari modo. Aut ,pbabiliter p̃sumitur incorrigibilis:r tunc credo ꝙ teneatur eaz dimittere:ne suo crimini videatur consentire:dũ correptionem debitam non apponit. Tunc aũt p̃sumitur incorrigibilis quãdo ptinaci animo se corrigere recusat: aut qñ correctionẽ ,pmittens ex consuetudine relabitur. Vñ dicit mgr̃ sen.li.4.di.35.c.5. Vir debz peccatricem recipe:que pñiam egit:sed ñ sepe .i.non nimis freque͂ter.s.vltra illud quod sapiens determinaret eam esse recipiendaz. In hoc etiam casu qñ vxor ,pbabiliter presumit̃ incorrigibilis dicit Chryso.sup Math.r habetur.32.q.i. Sicut inquit crudelis r iniquus est:qui castam dimittit:ita stultus r iniustus: qui retinet meretricez. Sed obijcitur: quia.i. Corĩ.7.dicit glo.ꝙ dñs permisit causa fornicationis vxorẽ dimittere:ğ non p̃cepit. Rñõ. Permissio illa intelligit̃ p priuationẽ ,phibitionis:r sic nõ diuiditur ɔtra preceptum: quia etiã quod cadit sub precepto nõ est ,phibitũ.

Obijcitur iterũ ꝙ non debet reddi malum ,p malo.ğ vir non debet dimittere vxorẽ fornicantem. Rñõ. Si hoc liuore vindicte faciat peccat. Si aũt ad cauendam ,ppriã infamiam ne videatur particeps criminis:vel ad corrigendũ vitium vxoris: vel ad vitandã incertitudinem ,plis non peccat. Vtꝝ ,ppter p̃sũptiõnem fornicationis liceat vxorẽ dimittere? Rñõ. Triplex est p̃sumptio:vel suspitio. Quedam leuis:vt cũ quis videt mulierẽ loquentem cũ viro suspecto. Quedã ,pbabilis:vt cũ videt loco vel tp̃e suspectis loquentẽ cũ viro suspecto. Quedam violenta:vt qñ quis inuenit nudũ cum nuda:solũ cum sola in eodem lecto iacentem:loco r hora secretis:r ad hoc cõmodis. Que suspitio talis ẽ:ꝙ ea ,pbata fornicatio ,pbata videtur:qr semper solet adherere fornicationi. Pro hac sola suspitione licz ɔiugem dimittere:lz non ,p alijs duabus.35.q i.c.i.fm Hosti. Nam etiam vt dr̃ ex̃ de spon. inter opa.in vxorem ducere meretricẽ publicam:vt a meretricio desistat ad remissionẽ p̃ficit. Vtrum vxor possit dimittere viꝝ:r ecõuerso ,ppter peccatuz ɔ̃ naturam? Rñõ.ꝙ sic. 32.q.7.omnes cãtiones.r.c.adulterij mrionij. Sed non tñ ita fit mentio de ipo:tuz quia est passio innoĩabilis.tũ quia rarius accidit.tum qr nõ ita causat incertitudinẽ ,plis Quid si vir cum ,ppria vxore faciat tale opus? Rñõ. Hu.nõt.32.q.2.meretrices.ꝙ ,ppter quãlibet pollutionẽ extraordinariam põt vir vxorem dimittere r ecõuerso si alter agat cum altero in mẽbro naturali vel posteriori.32.q.7.c.omes cãtiones.r.c.adulterij. Quid si polluat aliã q̃ vxorẽ extra claustrũ pudoris:vel si aliquis vel aliqua polluat se manibus ,pprijs? Nunquid ,ppter hoc poterit vir dimittere vxorem vel ecõuerso? Arguit̃ ꝙ sic.32.q.4.meretrices. vbi dr̃. Nomine mechie omnis illicitus ɔcubitus:atqꝫ aliorum membroꝝ illegitim^9^ vsus intelligi debet. Cñ dicit Hu.ꝙ non credit ꝙ ,ppter hoc dimittere possit. Jo.etiam nõt sup c.omnes accusatões. Et idem dicit Inno.ꝙ ,ppter sodomiam non põt vxor virum dimittere:siue polluat eã extra vasa:siue polluat se manibus ,pprijs.ar.35.q.3.extraordinaria pollutio. Vtrum ,ppter voluntatẽ fornicandi sine actu possit ɔiunx dimitti:cum hi^9^ voluntas fornicatio dicatur.32.q.5.nec solo? Rñõ.

Cum dicitur q͏̄ ppter fornicatōem vxor vel vir potest dimitti: verbum fornicationis d̄bet accipi cum effectu.ar.de pe.di.3.§.hec autem verba. Utrum ppter fornicationē spūalez sc3 ppter infidelitatem cōiunx possit dimitti? R̄n̄o.q͏̄ sic.28.q.i.idolatria.⁊ extra de diuor. quesiuit. Et hoc ideo: q2 est ꝯ m̄rionij bonu3: eo q͏̄ ples nō posset bene educari ad dei cultum. Sed tñ aliter q̄3 ppter fornicationē carnalem: q2 ppter vnum actū fornicationis carnaliter pcedi d3 ad diuortium: non aūt ppter vnum actū infidelitatis: sed ppter ꝯsuetudinem que pertinaciam ōn̄dit in qua infidelitas p̄ficitur. De hoc require.j̄.ti.2i°. de disparitate cul.ar.z. Utrum etiam ppter alia peccata mortalia saltem q̄ fornicatione sunt grauiora ꝯiunx dimitti possit? R̄n̄o. Fornicatio est directe ꝯ bona m̄rionij: q2 p eam certitudo plis tollitur: fides frangitur: ⁊ significatio nō salua tur: du3 alter diuidit carnem suam pluribus. Et ideo alia crimina licet sint fornicatōe maiora: non: tñ causant diuortium.ex̄ de diuor. quesiuit. De hoc.j̄.ti.2i.ar.z. Utrum vxor adulterans de viri licentia: non tñ ab eo coacta dimitti possit q̄tū ad thoru3 ⁊ cohabitationē? R̄n̄o. Si a viro nō compellitur: nec p metum nec alio mō: ppter tale adulteriū pōt ab eo dimitti q̄tum ad thoꝝ: ⁊ cohabitatione3 p ecclesie iudiciū.ar.extra de eo qui cogno.consang.vbi dicitur: q͏̄ vir vxori non pōt adulterium obijcere: q2 eam adulterādam tradidit p̄sertim inuitam. Per hoc.n.q͏̄ dicit p̄sertim inuitam videtur dare intelligi q͏̄ si ad hoc non fuisset tradita inuita vir illud adulteriu3 sibi posset obijcere: q2 vt d̄r ibidem in glo.mādatum nō obligat in his que sine peccato mortali non pn̄t cōmitti. Unde dicit eadem glosa. q͏̄ p hoc q͏̄ dicit presertim inuitā. videtur rn̄dere tacite questioni. Et f̄m eandem sumitur ibi p̄serti p tm̄. Hec Rich.4.di.35.q.z.ar.i.o.

Utrum vir vxorem suā quam nondū cognouit tradens adulterandā inuitam ꝯsāguineo pprio possit postea ꝯ illius voluntatē ingredi religionem? R̄n̄o. Talis f̄m aliquos religionem posset ꝯ vxoris volūtatem ingredi: q2 nondu3 vna caro sunt effecti. Alij aūt magis aspicientes ad iuris naturalis equitatē: et ad viri iniquitatem: ⁊ ad vxoris cōfusionem: quā est passa inuita: ⁊ ꝯsiderantes q͏̄ corruptionis vxoris vir est causa principalis: qui coegit ad patiendū illam corruptionē. dicunt: q͏̄ p illam corruptionē acquisiuit vxor in corpus viri tantam ptātem: vt ꝯ voluntatem eius ingredi non possit religionē. Unde extra de eo qui cog.consang.discretionē.d̄r de quadam muliere: q͏̄ nondum a viro cognita ab eo cōsāguineo viri fuit inuita tradita: q ꝯcubuit cū ea inuita: ⁊ q̄cito fuit tradita libertati ab eo fugit: ⁊ se priori viro restitui postulauit. Q̄ si monita vt continentiā seruet ad hec induci n̄ potuerit: vir prior cogatur ad ip̄am redire: et eam affectione maritali ptractare. Hec Rich. 4.di.35.q.z.ar.z.o. Utrum vir possit a tali vxore debitum petere? R̄n̄o.q͏̄ non. ppter cōtractam affinitatē inter ip̄m virum ⁊ vxore3 suam de voluntate sua ⁊ precepto: ⁊ ip̄o ad id eam cogente. Unde nō minus sibi p̄iudicare videtur affinitas illa: q̄3 si iacuisset cu3 vxoris sue consanguinea: q2 nec hoc faciendo tantu3 p̄iudicium fecisset vxori: q̄tum fecit sibi ip̄a3 inuitam adulterādam tradendo pprio ꝯsanguineo. Hec Rich.4.di.35.q.z.ar.3.o. Utꝝ possit vxor a viro debitu3 petere si fuit ab eo tradita adulteranda ꝯsanguineo viri sui? R̄n̄. Illa mulier aut fuit a consanguineo cognita per coactionē absolutam. Aut p coactionem que est p metum cadentem in ꝯstantem viꝝ: Aut per illam que est p leuem metū: que nec coactio debet dici. Si primo mō nullū p̄iudicium factum est mulieri etiam si sic fuisset oppressa: non de voluntate viri: q2 vt d̄r extra d̄ eo qui cog.consang. discretionem. affinitas q̄ post ꝯtractū matrimo^{m} inique ꝯtrahitur ei nō debet obesse: que hi^{9} iniquitatis pticeps non existit. Si 2° modo: mulier mortaliter peccauit pmittendo se a consanguineo viri sui cognosci: ⁊ incestum ꝯmisit. Credo tamen: q͏̄ in detestationem iniquitatis viri: qui eam ad tale crimen sic coegit: non sit interdictū mulieri debitum a viro petere: et vir petenti tenetur reddere. Si 3° mō credo q͏̄ sibi non l3 debitu3 petere: ⁊ si petat vir nō tenetur reddere: quia potest ei adulteriū illud obijcere.ar.i glo.sup predictum.c.discretionē.vbi d̄r: q͏̄ si vir occasionem adulterandi dedisset vxori: nihilominus ip̄utaretur ei.s.vxori. Hec Rich.4.di.35. q.z.ar.4.o. Utrum concubitus soluti cum ꝯiugata a viro nondū cognita sit adulterium? R̄n̄o.q͏̄ sic.q2 l3 nōdum vna caro sint effecti: sunt tamen coniuges veri: ⁊ inter ipsos ē matrimo^{m} ratum. Unde i glo. sup.c.dictum discretōnem. dicit: q͏̄ adulterium cōmittitur cū sponsa a viro nōdum cognita. Utrum vir pprio iudicio possit dimittere vxorem adulterantē? R̄n̄o. Uirum dimittere vxorem ppt̄ adulteriū potest intelligi dupliciter. Aut q̄tū ad thoꝝ tantum. Aut q̄tum ad thorum ⁊ cohabitatōnem simul. Primo° potest vir vxorē pprio arbitrio dimittere statim cū scit adulterium eam ꝯmisisse: nec debitū tenetur exigenti reddere: nisi per ecclesiam cōpulsus: sed sic reddendo non preiudicaret sibi quādo agere

possit ad diuortium: maxime si ptestationem pmisit: qd ad illam copulā accedat: nō vt velit iuri suo cedere: sed tm̄ ne sit inobediens ecc^e. Vr tamen aliquibus: qd ex quo pponit cōtra vxoris crimen ad diuortiuз agere: qd ecclesia sibi nō debet precipe: vt carnaliter cū ea copulet donec cognouerit τ diffinierit de cā. 2° vo mō loquendo de sepatione: aut inter viruз et mulierem est mrionium clādestinum tm̄: aut ɔtractū in facie ecclesie: vel saltē coram testibus. Primo mō pōt vxorē pprio arbitrio dimittere: qꝛ latenᵃ deduci nō oꝫ ad iudiciū ecclesie: nisi in foro pnīe. 2° mō nō licet sibi eam dimittere sine iudicio ecclesie: τ si alit̄ dimittat: ɔpelli debet p ecclesiam ad cohabitanduз cū ea: nisi vir incōtinenti posset ɔ vxorē adulteriū pbare. Cum.n. dn̄s concessit vxorē ppt̄ fornicationē posse dimittere: ius pmulgauit fm̄ qd snīa debet in iudicio ferri Et quia snīa est applicatio iuris ad pticulare factū: ideo n̄ bene dicunt dicentes: qd sine iudicio ecclesie posset vxor dimitti: eo qd dn̄s eā posse dimittere snīauit. Hꝰ snīe est Rich. 4. di. 35. q. i. ar. 3. c. Et cum eo conuenit Bon. 4°. di. 35. ar. 3. c. Tho. 4. di. 35. ar. 3. c. Pe. 4. di. 35. ar 3. c. Goff. τ Hu. Hosti. vero τ Jo. τ plures alij sunt ɔrie opi. dicentes: qd potest dimitti auctoritate ppria quando fornicatio est notoria. Sꝫ de h̄ vide. ṡ. ti. 33. ar. 2. in prinᵒ. Si obyciatur qd Math. i. Joseph occulte voluit dimittē Mariam: qꝛ vidit eam grauidam? R: qd Joseph nolebat eam dimittere tanq̄ suspectā de fornicatione: sꝫ quia reputabat se indignum ipa. Nec tn̄ est simile: qꝛ in iudicio synagoge agebatur ad lapidationē adultere: i iudicio vero ecclesie ad correctionem vel thori sepationē.

Utrum post diuortium vir alij nubere possit? R°. Duplex est sepatio matrimonij: vt dictū est. s. aut quo ad vinculū: aut quo ad thorum τ cohabitationem. Primā pōt facere impedimentum antecedens: τ tunc licet vterq̄ alteri nubere. 2ᵃᵐ vero non primā pōt facere impedimentū superueniēs. Fornicatio ḡ superueniens sepat quo ad thorū: non quo ad vinculū Unde non licet nubere alteri. Ut enim dicit Augᵘ. li. de bono ɔiugali. manet inter viuētes ɔiugale vinculum: quod nec sepatio nec cum alio cōiunctio pōt auferre. Et Apl'us. i. Cor. 7. Precipio inquit non ego sꝫ dn̄s vxorem a viro non discedere: qd si discesserit maneat innupta. Sed obycitur ɔ predicta: qꝛ nullus ppetuo ɔtinere tenetur. Cum ḡ vir vxoreз in adulterio pseurātem teneatur dimittere ppetuo: videtur qd possit alij nubere? Rn̄o. Per se nullus tenetur ad ɔtinentiam nisi velit: per accidens tm̄ τ idirecte teneri potest vt si vxor talem egritudinem incurabilē incurrat: q̄ copulam carnis nō sustineat: τ similiter etiam ē si incorrigibiliter spūali infirmitate τ fornicatione laboret. Utruз adulter intrare possit religionē inuito inocente? Rn̄deo: qd non: ne ppter suum delictū a seruitutis ɔiugalis vinculo liberetur. ar. extra de cōsue. ex pte. τ si diuortij sententia fuerit lata: qꝛ adhuc pōt velit nolit reconciliari. 32. q. i. non erit. τ. c. qd autem Hec Do. in sum. Et idem dicit Goff. ti. de voto. Si tamen tunc inocens sepius admonitus adulterū reconciliare noluerit: non auditur si ipm post pfessionem recōciliare velit. Añ vero snīam latam potest' infra bienniū euз recōciliare. Hec Host. in glo. extra de pcur. tue. et de conuer. coniug. gaudemus. Et idem dicit Ray.

De differentijs mrionij. ti. iz.

Einde ɔsideran

dum est de diuisione mrimonij in suas spēs siue differētias. Circa qd sciendū: qd mrioᵐ aliud est legitimū aliud clādestinum. Matrimoniū legitimū est qn̄ puella a parentibus seu vicē parentuз gerentibus in vxorem ab aliquo petitur. desponsatur. dotatur. a presbytero vt moris ē bn̄dicitur. ac solēniter accipitur: si aliter p̄sumitur nō est cōiugium: sed adulteriū vel fornicatio dicitur: vt 30. q. 5. aliter. Et tūc dr̄ clandestinū fm̄ Ray. Clandestinū vero dr̄ tripliciter: vt dictum est supra. c. de ɔsensu considerato in se. q. vtꝝ cōsensus clandestinus faciat mrioᵐ. vbi etiā dr̄ quō. c. illud aliter intelligi debet. Unde ɔsulēdum est illis. s. qui ɔtraxerunt clādestine matrimoniū in foro pnīe qd de nouo ɔsentiāt vel recognoscant: τ approbent publice in facie ecclesie quod fecerūt occulte: τ faciant pnīam: qꝛ scandalizauerunt ecclesiam dū. s. simul mā serūt: vt fornicarij: quia non reputabātur cōiugati: τ exposuerūt se magno piculo τ discrimini Posset. n. alter alterum de facto dimittere: τ cum alio ɔtrahere: τ sic in adulterio ppt̄ pbationis defectum impune remanere. Hec Ray. Debet autē matrimoᵐ talium qui clādestine cōtraxerunt: τ postea in facie ecclesie volunt publicare: nisi causa rationabilis obsistat: vt consanguinitas vel aliud simile: ab ecclesia approbari tanq̄ a principio fuisset contractum in ɔspectu ecclesie. extra de clandes. despon. c. 2. Et sic intelligitur illud. 30. q. 5. §. bis ita. τ illud. c. adulter. in fi. Et hoc verum ē quo ad matrimonij firmitatem. qꝛ etiam ante approbationem firmū erat: τ quo ad ecc^e

approbationem:non tñ omnino quo ad fili rum legitimationem ẜm Ho.licet aliqui ꝯtrariũ sentiant.extra de clandes.despon.cum inhibitio.§.si quis vero hi⁹.De hoc.j.eo.ti.in notabili quod incipit.Item pena ꝛc.ꝛ.j.ti.30.vbi tractatur de filijs.Qd si alter eorum neget incumbit ꝓbatio viro:vt extra de clan.despõ.c.i.q.d.Si matrimoniũ per testes ꝓbari ñ põt ꝛ tñ ꝯiuges sponsalia ꝯfitentur:si vir dicat matrimoniũ firmatum ꝑ copulam carnis:ꝛ mulier neget vel ecõuerso.standum ẽ verbo viri:qꝛ est caput mulieris:vt dr̃.33.q.5.cũ caput ꝛ.z.q.i.si quis accepit vxorẽ.Nam si iuret se cognouisse eam creditur sibi:vt extra de despon.impu.ꝯtinebatur rñso.i.Qd est verum:nisi mulier ꝓbet se virgineꝫ per aspectum. Et idem est si vir iuret se non cognouisse:vt ibidem.c.duo pueri.Qd intelligas qñ vir ꝓbat eam virginẽ ꝑ aspectũ.Als crederetur mulieri ꝓ mr̃ionio statim:vt etiam dicet̃.j.ti.de diuor.ꝓpter impotentiã coeundi.Et sic clandestina mr̃ionia p̃cedentia preiudicant mr̃imonijs publicis ꝯtrahẽdis.Et hoc vbi ambo hꝯ ꝯfitentur etiã si zª sint firmata iuramento:vel fide data:lꝫ secundis fiat elusio occulta:qꝛ in dubijs via tutior est eligenda. Alij ꝯdicunt.ar.extra de ꝯsang.sup eo.Sꝫ hoc.c.potius facit ꝓ via prima:q̃ꝫ ꝯ eam:qꝛ etiam ꝯprobatur.extra de spon.iuuenis.ꝛ est tutior:qꝛ minus malum est deierare q̃ꝫ adulterari imppetuũ. Nec presumo ꝙ deieret.ar.i.q.7.sancimus. Uni tñ ꝯtrahentium nõ creditur in p̃iudiciuꝫ secũdoꝝ sponsaliũ:dũmodo essent iurata ẜm quosdam:vt extra de spon.p̃terea.z.Matrimonia aũt z° ꝯtracta publice in facie ecclesie p̃iudicãt in foro iudiciali mr̃ionijs p̃cedentibus clandestinis.s.que per testes legitimos ꝓbari non possunt:qꝛ ecclesia diuinare nõ põt extra vt ec.bene.vt vestrum.Secus est autẽ in foro penitentiali. Nec etiam vnq̃ est credendum sponsis: si etiam ambo ꝯfitẽtur pro primo clandestine:exquo anq̃ zᵐ ꝯtraheret̃ non fuit facta fides ecclesie ꝑ testes vel ꝯfessionem:ꝛ hoc ꝓpter piculum collusionis.extra de testi.sup eo.z.Hec Host. Sed nunquid est consiliũ vel preceptuꝫ ꝙ.s.hi⁹ solennizatio fiat in ꝯtrahendo matrimoniuꝫ?Rñdet Rod.ꝙ banna ꝛ solennitates p̃dicte consuete dimitti non debent sine causa.Et qui hoc facit peccat mortaliter.Hoc ẜm Pe.est verum qñ illi nõ sunt ignari iuris:maxime vbi ecclesie ꝓhibitio ꝯmuniter seruat̃.Secus aũt est si sũt iuris ignari.Hec Pe.Sequitur etiã Rod. Ex hac causa autẽ põt dimitti sicut nõt Hu.30.q.5.in prin.puta quia forte vir senex est ꝛ erubescit ꝯtrahere cũ tanta solẽnitate.aut accipit ignobilem:cum ipse sit nobilis.aut nobilem cũ ipe sit ignobilis ꝛ timet eius parẽtes:vł forte diu manserunt:sicut vir ꝛ vxor:ꝛ erubescunt mõ adhibere solẽnitatem bannoꝝ:ꝛ benedictiõis nuptialis.Creditur autem ꝙ in talibus possit ex causa ꝑ epm dispensari.Nec sufficit dispensatio minoris prelati. Sed nũquid sufficit sola dissimulatio epi?Rñdet Rod.ꝙ sic.si fiat animo dispensandi:aliter non. Nunquid mortaliter peccat qui ante benedictionẽ nuptialem post consensum de presenti cognoscit vxorem?Rñdet Rod.ꝙ sic.si sine dispensatione ecclesie:et sine causa iusta faciat hoc:vbi ꝯsueuit hi⁹ benedictio adhiberi.Dicit.n.Hosti.ꝙ vterq̃ꝫ peccat:quia venit ꝯtra generaleꝫ consuetudinem ecclesie:ꝛ ꝯtemptor ecclesiastice consuetudinis punitur sicut p̃uaricator legis diuine:vt dr̃ di.ii.in his rebus. Licet.n. vxor matrimonio ꝯtracto de presenti statim teneatur reddere debitum viro ꝛ econuerso: non tamen tenet̃ reddere statim:ita ꝙ ly statĩ determinat infinituꝫ.Unde.30.q.5.nostrates.in fi.dr̃:ꝙ ꝯtrahentes prius debent in ecclesia benedici:q̃ꝫ carnaliter coniungi.In hoc tamẽ ẜm glo.ibidem.seruatur cõsuetudo regionis Et de hoc supra ti.de cõsensu.ar.i.in fi.et ar.3.in fi.Idem dicit si omittantur bãnitiones:ꝛ alie consuete solennitates. Tamen Hu.notauit.27.q.z.cum iniciat̃.ꝙ si quis sponsam cognoscat anteq̃ꝫ eam traducat:vni⁹ anni est ei penitentia indicenda:secundum quosdam canones penitentiales:qui tamẽ in canonis corpore non habentur:habentur tamen in brocardo.li.ii.c.virgines. Nunquid peccant reges principes ꝛ milites:qui contrahunt hodie sine bannis?Respondeo. Credit Rod.ꝙ nõ peccent mortaliter:vbi non est consuetum eorum matrimonia banniri.Et quod extra dicitur de clan.cum inhibitio.non extenditur ad matrimonia nobilium:que in ecclesia non cõsueuerunt banniri. Secundum etiam Hosti. non est necesse banna proponi:quando quis vxorem vocat a remotis ꝛ publice mittit nũcios.Sic enim in facie ecclesie contrahi poterit matrimonium inter eos:nec erit cõtra mẽtem ipsius constitutionis. Tutius tamen est: vt in ecclesia proponatur publice hodie in hoc casu:et assignetur terminus vsq̃ in diem crastinam in qua desponsetur: vt sic mens et verba ei seruentur. Et ideo etiam ibi dicitur: competenti termino. De quo vide infra titu. de interdicto eccle. Quid de eo qui postq̃ꝫ contraxit cum vna per verba de pñti occulte postea cõtrahit cum alia in facie ecclesie?Nunquid ad petitionem prime tenetur ipsam cognoscere saltem occulte?Respondet Rod.ꝙ

non tenet si sit in loco vbi consueuit ante car nis copulam τ traductionem adbiberi bene dictio nuptialis. Quid faciet iste talis si nō possit ab ecclesia benedictionē obtinere cum pma? Rñō fm Hod. Cum eo ipso q̄ ɔ̄xit cū pma: teneat ei cohabitare τ necessaria exhibe re: τ debitum reddere: vel religionem intrare nō potuit se obligare z^e. Unde tenet scdam dimittere: τ cum pma esse seu ad primā redit iudicio tñ ecclesie τ habita benedictōe si fieri possit. Si autem non possit: quia forte veritas pbari non pōt dicendum ē sine piudicio: q̄ h̄ aucte ppa facere posset: τ etiā tenet: etiā si ec clesia phibeat: presertim si pma nō fuit i cul pa: vel si ignorauit ius qd̄ phibet clandestina mrīonia: ar. ex̄ de sen. ex. inquisitiōi. Notat ēt Aug. 30. q. 5. aliter. q̄ qñ aliquis clandestīe cō traxit cūm prima: τ postea manifeste cū scda si excōicet ab ecclia p eo q̄ vult ad primam redire dimissa scda: potius debet obedire cō scie q̄ excōicatiōi ecclesie. De hoc etiam ē p habitū. q. vtrū cōsensus clandestinus τc. Nec obuiat p̄dictis illud quod solet notari. 33. q. z. in p̄n. τ. c. seculares. cum suis concordantijs. q̄ vir nō debet vxorez dimittere sine iudicio ecclesie. Hoc enim intelligitur qñ est inter eos aliud impedimētum: q̄ sit p̄cedens matrimo nium vel solenne votū pp̄ter quod vterq̄ ɔ misceri non potest sine pctō mortali cum secū da. Item pena clandestine. i. non premissis bā nis: vel contra interdictum ecclesie contrahē tium est: q̄ si contraxerūt matrionium: quod de iure stare non potest: quia noluerunt forte seruare formam statutam: extra de clande. cū inhibitio. videntur ignorantiā affectasse: et iō eos ignorantia non excusat: sed filij qui nascū tur impedimento detecto: quo ad ecclesiaz il legitimi censentur de ignorantia parentū sub sidium nullum habituri: vt in predicta decre tali cum inhibitio. §. si quis. vbi de hoc in glo sa. clandestinum. Concepti tamen de clande stino matrimonio post tamen conceptionem approbato per ecclesiam: sed demum propter impedimentum canonicum sepato: licet post separationez nati debent legitimi reputari. fz Host. extra qui filij sint le. q̄ nobis. Aliqui ve ro intelligunt dictam decretalem sicut littera iacet τ male: vt vult Hosti. ibidem. dicentes: q̄ nō debent legitimi reputari: nisi generati p^9 approbationem. Item de hac materia vide. j. ti. 38. ar. z. q. vtrū filij succedant τc. Alteri^9 sciendum: q̄ fm Ho. matrimonium initiatur per verba de futuro: vl̄ per sponsalia. ff. d̄ spō sa. l. i. τ. 30. q. z. nostrates. contrahitur per ver ba de presenti: extra de spon. cum locum. rati ficatur in fide. i. in fidei sacramento. s. baptis mo: qui est fundamentum omnium sacramē torum: vt probatur extra de p̄sbytero nō ba pti. veniens. responso. i. τ d̄ diuor. q̄to. §. si ve ro alter fidem. consūmatur per carnis copulā extra de cōuer. coniu. ex publico. ad fi. τ. c. ex pte. z. ad fi. Sed τ consūmatum sumitur quā doq̄ p cōtracto tm̄. extra de diu. le. lr̄as. Se cūdū tamen Ray. matrimoniū initiatur p spō salia de futuro: ratificatur p consensū de p̄nti cōsumatur p carnis copulā. τ fm hoc ratum τ ɔ̄ctum ē idem. Sed hec distinctio non pla cet Hos. q2 matrīoniū p cōsensū de p̄nti ɔ̄bit τ nō ratificat pp̄rie: q2 p̄us habet contractus fieri q̄ ratificari. Sciendū tñ q̄ tria vltima eorum q̄ ponit Ho. in dicta distinctione sua ɔ currunt ad completuz esse matrimonij. Quā diu enim matrimonio deficit aliquod illoruz trium: est solubile etiam sine morte: quia imp fectum. Nam si τ contractum τ ratum nō tñ cōsūmatum soluitur p religionis ingressum. Si est contractum τ cōsummatum nō tñ ra tum est solubile τ per conuersionem ad fidē. Matrimonium vero habens hec omnia nō est solubile nisi per mortem: quia perfectum.

Item matrimonium aliud est legitimum τ non ratum. s. quod legali institutione vel p uincie moribus: non contra p̄ceptum domini contrahitur. Et hoc est etiam inter infideles i ter quos non est matrimonium ratuz: quia fit sine fide. s. articulorum. Et sic intelligit quod dicit Aug. z8. q. i. §. non est ratum coniugium quod sine deo est. Aliud est matrimoniuz ra tum τ nō legitimum. s. quod inter fideles τ le gitimas p̄sonas: sed sine legitima solēnitate ɔ̄ bitur. De quo dictum est in p̄n. huius ti. Hi^9 eni mrīo^m ē ratū τ indissolubile. Aliud ē legi mum τ ratū: qd̄. s. int̄ personas legitimas τ fi deles cū debita solēnitate ē ɔ̄ctū. Hec distin ctio pbat. z8. q. i. §. item alius. τ extra de diuō. q̄to. τ. c. gaudemus. Item matrimonium aliud verum: aliud presumptum. Verum est quādo inter personas legitimas ad contrahē dum matrimonium interuenit consensus legitimus de p̄nti. Presūptū vero aliud est p carnis copulā verbis conditionalibus vel in directis vel coactis precedentibus. Aliud p traductionem voluntariam. Aliud p subarra tionē: vel alias presumptōes. Aliud fm q̄sdaz τ s. Ray. vt diuturnitate seu cursu tpis: vt i eo qui non reclamat qñ puenit ad legitimem etatē: vt extra de d̄spō. impu. d̄ illis. Qd̄ qui dem indistincte dictū nō placet alijs vt Hosti. vt dictum est. s̄. ti. 4. ar. z. s. d̄ etate apta spon salibus. τ. e. ti. de effectu spōsalium. q. quid si pubes. Qd̄ autem dictum est p carnis copu lam cāri matrimonium p̄sumptū intelligitur

qñ cõsẽtit i copulã carnis. Secus est si puella inuita & renitẽs defloraretur. Uerũ si ꝺ recla matione nõ appareat matrimonij: p̃sumit cõ sensisse. ex̃ de. ꝯdi. ap. de illis. &. ff. ꝺ cõcubinis in cõcubinatu. De hoc etiã habitũ ẽ. supra. ti 8. ar. 4. s. de cõsensu coacto. q. vtrum tale &c. Secũdũ aũt. Hoff. qñ interuenit tractatus de matrimonio ꝯtrabendo: & fidei datio: vel sub arratio: vł iuramentũ: vel promissio: si postea copula sequatur matrimoniũ est presũptum. Predictis autẽ differẽtijs matrimonij expla nandis non insisto: quia patent ex supradictis de modis contrahendi matrimoniũ & spõsalia

Quis põt ꝯhere mrio^m: & de impedimẽtis eius in cõmuni. ti. ij.

Consequẽter con siderandũ est qs põt ꝯhere mrioni um: & qs ñ. Circa quod sciendũ: ꝙ ꝯhere matrioniũ põt quilibet qui nõ ꝓhibet Edictũ enim de matrimonio ẽ ꝓhibitorium: extra de spon. & ma. cũ apud. Qui aũt ꝓhibeã tur videbitur agendo de impedimentis mrio nij. Et ideo agendũ est de ipsis. Et p̃ in cõi. 2° in spãli. Circa p̃mum sciendũ: ꝙ mrioniũ hꝫ plura impedimẽta: sed quedã impediũt ex cõgruitate: & hec dicunt impedire matrimo^m contrahendum: sed nõ dirimũt cõtractuꝫ. Et ista sunt duo. s. ecclesie interdictũ: & tẽpus feri arũ. qꝛ talia respiciũt solẽnitates matrimonij Quedam vero inpediũt de necessitate: qꝛ nõ constat cũ eis matrimoniũ. Uñ impediunt cõ trahendũ: et dirimunt iam contractũ: qꝛ licet eẽt ꝺ fcõ ꝯtractũ ñ tñ erat in ueritate mrioniũ Et hec sunt. 12. que his versibus continentur
Error. conditio. votum. cognatio. crimen.
Cultus. dispitas. ius. ordo. ligamen. honestas
Si sis affinis: si forte coire nequibis.
Hec faciẽda vetant: cõnubia iũcta retractãt
Ho. tñ addit vnum impedimẽtũ. s. defectum sensus: vt in furioso. Unde vbi dicitur in. 3° versu. si sis. ipe dicit sensus et affinis. & exponit sensus. s. deficiens.

De impedimento erroris. ti. 14.

Postea cõsiderã dũ est de inpedimentis matrimonij in spãli. Et primo ꝺ illis que ĩpedi unt matrimoniũ ꝯhendũ: & dirimũt iam ꝯctũ & hoc in eo ordine quo in supradictis versib⁹ ordinant. Unde p̃mo cõsiderandũ est ꝺ ipe dimẽto erroris. Et cum h̃ de furia que sub ip so cõtinet: qꝛ deest vtrobiꝗ vsus rõnis ad cõ sentiendũ. Defectus etiã etatis ad ipsũ redu cit: quia tũc plenus vsus rõnis nõ habet. Sꝫ de hoc habitũ est. s̃. vbi determinat de etate apta ad ꝯtrahendũ sponsalia. Circa autẽ hoc impedimẽtũ. p̃mo de ipso errore. 2° de furia.

Circa errorem vero queruntur plura. s. Utrum error impediat matrioniũ? Rñdo ꝙ sic. Et hoc triplici iure. Primo iure nãli: quia gcquid impedit cãm de sui nã impedit effe ctũ. Cõsensus aũt est cã mrionij vt supra dcꝫ est. Et ideo quod euacuat cõsensum: euacuat matrimoniũ. Cõsensus aũt est actus volũta tis: q̃ p̃supponit actum intellectus. Omnis enĩ consensus & omnis voluntas sequit aliquaꝫ cognitionem. Inuisa enim vt dicit Aug. dili gere possumus: incognita autem neq̃ꝗ. Defi ciente aũt primo: necesse est defectum conti gere in 2°. Quia ergo error cognitionem ipe dit: sequit etiam in ipso consensu defectus: et per ꝯñs in matrionio. Et sic de iure naturali habet ꝙ euacuet. 2° impedit error de iure ci uili: s̃m qꝺ ius g errat non consentit. ff. ꝺ iuri. om. iudi. l. si p errorẽ. Et errantis nulla volũ tas. C. de iuri. & fac. igno. cũ testamentũ. &. l. nõ idcirco. Ex quo sequitur: ꝙ qui errat ĩ matri monio contrahendo mrioniũ nõ cõtrahit. 3° iure canonico: s̃m q̃d ius error persone vł cõ ditiõis non admittit consensum: & p cõsequẽt nec matrimoniũ. 29. q. 2. is ita. Sed nonne int̃ liam & Jacob fuit matrimoniũ verum cũ ta men error fuerit ibi? Rño. Matrionium illꝺ non fuit ibi perfectum ex coitu qui contingit ex errore: sed ex consensu qui postea accessit Uterꝗ tñ excusatur a peccato: vt patet. 4. sẽ. di. 30. Utrum omnis error impediat matri monium? Rño. In contractibus & sacramen tis quedam sunt substantialia. Quedam ve ro accidentalia. Defectus autem in substanti alibus facit deficere contractum & sacramen tum. defectus vero in accidentalibus nõ. Un de oꝫ ꝙ error qui impedit matrionium sit ali cuius eorum que sunt de esse matrionij. Duo autem includit matrimonium. s. duas p̃sonas que coniunguntur: & mutuam corporis pote statem ĩ inuicem in qua matrimonium ꝯsistit Primũ tollitur per errorem p̃sone. 2^m p erro reꝫ cõditiõis: quia seruus nõ potest libere po testatem sui corporis tradere alteri sine cõsẽ su dñi sui. Et iõ hi duo errores matrionium ĩpediunt: & nõ alij errores. Unde error fortu ne. s. qñ qs credit esse diues & est pauper & er ror qualitatis. s. qñ qs creditur nobilis: ṽgo: et similia & non est: cuꝫ sint circa accidẽtalia ma trimonij non impediunt ipsum. 29. q. 2^a. is ita. Error nanꝗ nobilitatis duplicit̃ cõtingẽ põt

Aut quia erraṫ circa subiectū nobilitatis: et hoc est error persone: et impedit mrioniū: vt si cui ꝓmittaṫ filia regis: quā nō cognoscit et sup ponatur filia rustici. Aut circa nobilitatem sub iecti: et hoc est error qualitatis: nec impedit ma trimoniū: vt si quis cōsentiat in psonā notā sibi: quā credit esse nobilem cum sit ignobil'. Hec Pe.4.di.3.q.i.ar.z.q.i.et.z. Ad horum aūt maiorē euidentiā notādū: ꝙ ad hoc ꝙ a liquis vel aliqua erret ꝯsentiendo in vnū quē putat esse aliū: necesse ē ꝙ per visum vel au ditum vel famā habeat noticiā aliquam illius absentis: quē credit istū esse pñtem: quia ī pe nitus ignotū vel affectū nec cōsensum dirigeṙ possumus: vt dictum est.s.ar.ff.de cōtrahen. emp.l.cū ab eo.§.mēsam.ẜm aliā lrām. Unde cum cōsentiat in psonam absentē: aliqualiṫ vt dictū est sibi notā: quā putat esse pñtem: ꝯstat ꝙ nō consentit in pñtem: sꝫ in eam quā pñtem esse credit. Et sic nō est matrioniū: qꝛ in psōa erraṫ. Si vero nullā noticiam habeat mulier de psona absente non errat in ea: sed decipiṫ ī pñte. Uerbi gratia ẜm Ray. Si aliquis rusti cus veniat de anglia ad aliquā nobilē mulie rem dicens se esse filiū regis: cuius regis vel cuius filij vel ipsius loquentis noticiā nō ha bet illa mulier: et illa cōtrahat cū eo credēs eū filiū regis: nō impediṫ matrioniū: quia nō fuit error persone: sed potius qualitatis ẜm Ray. Sciendū aūt ẜm Ray. ꝙ cū dicit aliquis ī hꝰ casu. ego sum filius regis: distinguēdū est: qa si filius teneaṫ substantiue: sub hoc sensu ego sum talis et talis filius regis: vel sum ille qui ē filius regis: distinguēdū est: vt.s.s. vtrum sit notus aliquo° mulieri vl' non. Si autem tene atur adiectiue sub hoc sensu ego sum genera tus a rege.i.rex genuit me: et ꝑpter hoc illa cū eo cōtraxit non ē error persone: sꝫ filiatiōis tā tū. Unde nō impedit mrionium siue rex filiū habeat: siue non. Predictū tñ exemplū de ru stico anglico qui dicit se esse filiū regis āglie. Hos.reprobat: qꝛ cū vbiqꝫ terrarū habeatur noticia regis anglie saltē per famā: videṫ ꝙ il le sit error persone. Non enī in pñtem psonā sed in psonam filij regis anglie videṫ cōsentiṙ Nec enī refert vtrū petatur seruus ꝑprio no mine expresso: vel qui natus est ꝺ illa ancilla .ff.de rei ven.si in rem.ar.ff.extra de cōsā. tua. ibi nōibus ꝑprijs vel eqpollentibus indicijs etc. Dicēdū ergo ꝙ hoc qꝺ dicit Ray.sꝫ Ho sti.locū habet qñ nō expmit aliquā circūlocu tionem p quam habeaṫ noticia pris: et p cōse quēs filij: puta qꝛ dicit se filiū regis vel comi tis in genere: non autem dicit cuius. Ul' si spe cificat: vt nulla habetur noticia patris vl' filij. Quid si Ioh.dicat se esse petrum: qui pe trus est mortuus: et illa contrahat cum illo? Rñdeo. Non est matrimonium quia error ē in persona. Hec Rod. Quid si aliqua muli er sciat aliquem multos filios habere: quorū tñ nullus est notus sibi: et vnus eorꝫ mentiatur se primogenitum esse: et illa consentiat in eum propter spem successionis paternorum bonorꝫ Rñdeo. Non est error person: sed fortune si ue religionis.s.primogeniture: et ideo matrio nium non impeditur: sicut notat Hug.29.q.i. in prin. Hec Rod. Quid si frater viri ī quē se consentire credit offeratur mulieri: et cum eo carnaliter cōmisceatur. Nunquid poterit ꝺi re ad illum in quem consentire se credit vl' cū eius fratre stare debuerit? Rñdeo. Si ante ñ consenserat in fratrem eius potest eum quem per errorem accepit retinere: precipue si cogni ta sit carnaliter ab eo quē accepit. Si autē cō senserat in ṗmam per verba ꝺ pñti non potest habere z^m sed potest vel z^m relinquere: vl' ad ṗmum redire. Et ignorantia facti peccatū ex cusat: sicut excusaretur si post consūmatū ma trimonium a consanguineo viri sui fraudulē ter cognosceretur: quia fraus alterius sibi pre iudicare nō debet. Hec Tho.4.di.30.q.i.ar.z. $c.9^m$. Quid si quis desponsat p verba ꝺ fu turo corruptā quā credit esse virginē. Nūqd postea cōpto añ carnalem copulam: ꝙ sit cor rupta cōpellendus est cum ea mrionium con sūmare? Rño ꝙ nō: sicut notat Hug.27.q.z^a: raptor.qa p hoc impeditur eiꝰ ꝑmotio ad or dines sacros. Quare error poniṫ magis īpe dimentū matrimonij ꝙ̄ ignorantia? Rño. Qꝛ ignorantia de sui rōne nō pōt habere aliquem cognitionis actū: sed error pōt hr̄e iudiciū rō nis peruersū de aliq̄. Tñ ꝗtū ad impedimētū volūtariū nō differūt: qa nulla ignorātia pōt mrioniū impedire: nisi que habet errorem ad iunctum: eo ꝙ actus volūtatis presupponit extimationem: siue iudiciū de aliq̄ quod ferṫ Unde si ē ibi ignorantia oꝫ esse errorem: et iō error ponitur impedimētū ꝗ̄si cā ꝑxima: non autem ignorantia. Hec Tho.4.di.30.q.i^a.ar. i^o.$c.i^m$.

Equiṫ videre de z^o.s.de furia. Et cir ca hoc queruntur plura.ṗ vtꝝ furia ma trimoniū impediat. R°. Aut furia seq tur mrionium: siue ratū siue cōsumatum et sic nō dirimit ipsū.3z.q.7.illi qui matrimonium. Aut ṗcedit. Et tunc aut furiosus habꝫ lucida interualla: et tūc lꝫ dū est in illo interuallo nō sit ratū ꝙ ꝯtrahat mrionium: qꝛ ꝑlē nescit e ducare: tñ si ꝯ̄hit ē $mrio^m$. Pōt enī tūc oīa fa cere que illi possunt.7.q.i.ꝗ̄uis triste.et.C.de codicill'.nec codicillos. Aut nō hꝫ lucida int' ualla: et tūc si cōtrahat: vel etiam qñ nō habet

ñ erit veꝝ mrio^m: qꝛ nõ põt eẽ ꝯſẽſus vbi deẽ rõis vſ⁹.32.q.7.neqꝫ furioſus.z.32.q.9.iudicaſ
Quid ſi mlier cũ furioſo ſcienſ ꝯbat? R° In nullo ſibi p̄iudicat: niſi in amiſſione arrarum niſi forte habuiſſet lucida interualla. C.d ſpõ ſa.l.vlt. Quid ſi furioſ⁹ ꝯbat tpe furie: z p⁹ ea in lucido internallo ratificat. Nũquid ẽ matrimoniũ? Rño ꝙ nõ: qꝛ tpe ꝯctus nõ fuit mrionium: z qd nihil eſt ratificari nõ põt ſm Joã. Quod verũ eſt niſi mulier in p̄ cõſenſu pſeueret. ſm Hoſti.extra de ſpon.dilect⁹. Quid de ebrio? Rño. Ebrius qui rõnis vſũ pdidit qꝛ nõ põt cõſentire non põt cõtrabere. Qd ſi cum aliqua ꝯerit: z eam carnaliter cognouerit: nõ eſt mrioniũ: niſi poſtea ratũ babuerit. Si vero rationis vſum non perdidit tunc matrimonium tenet.

De impedimẽto conditionis. ti. i5.

Einde ꝯſideran

dum eſt de impedimẽto cõditionis .i.ſeruitutis. Et p̄mo reſpectu ipoꝝ cõiugũ adinuicẽ. 2° reſpectu dñorum. 3° vtrũ ſeruitus poſſit ſuperuenire matrionio. 4° de ꝓle ſeruorum. Circa p̄mum querunſ plura.ſ. Utrum erroꝛ conditionis impediat matrimonium? Rño. Erroꝛ cõditionis eſt triplex. Aut melioꝛis: vt cum qs cõtrabit cũ libera quam credit ancillam. Aut pis vt cũ ſeruuſ cõtrabit cum ancilla quam credit liberã. Aut deterioꝛ vt cum liber cõtrabit cũ ancilla quã credit liberã. Primus erroꝛ nõ impedit matrimoniũ quia non leditur in aliquo ſic contrabẽs. Similiter nec ſcđus: qꝛ eque lediſ vterqꝫ: vnde in neutro erroꝛe decipitur. nec babet qd decipiat alteri: ar.29.q.3.ꝑ totũ.z extra de diuoꝛ.ſignificaſti. ꝟ. Edictũ de mrionio ẽ ꝓbibitoꝛiũ vnde ad ipſum ꝯbendũ admittiſ qcũqꝫ non ꝓbibeſ.extra de ſpõ.cum apud. 3⁹ vero erroꝛ impedit mrioniũ.29.q.2.ſi quis igenuus. Rõ buius eſt: qꝛ alter tñ lediſ ſine ſua culpa: z ħ grauiſ: qꝛ lediſ in bono ꝓlis quã ñ babebit in ptãte. Et in bono fidei: qꝛ nõ poteĩt ei debitũ reddere libere: z ĩ bono ſacri.ſ.ĩ cohabitatõis inſepabilitate: z ideo ex equitate naturali prouiſum eſt: vt erroꝛ cõditiõis deterioꝛis impediat matrimoniũ cõtrabẽdũ: z dirimat iam cõtractũ. Et bec eſt opi.cõis ẽt ſm Hoſ.ſ. ꝙ primus nec 2⁹ erroꝛ ĩpedit mrionium: quã tenẽt Boñ.4.di.36.q.i.ar.2.c. Tho.4.di.36.ar.i. Pe. 4.di.36.q.i.ar.i.c. Hug. Goff. z. Inno.extra.e. ꝓponit.licet quidam aliter dixerint vt referũt in ſũ.ſua. Goſ. z Hoſti. Si tñ poſtqꝫ eius cõditionẽ agnouit in eaꝫ tacite vel expꝛeſſe v̄bo uſ

facto.ſ.per copulã carnis cõſenſerit: non poterit ſeparari: extra de coniu.ſer.ꝓpoſuit.z.c.ad noſtram.in glo.b. vbi notat Ber. ꝙ matrimonium cotrabitur aliqñ ipo facto ſine verbis.ſ. tunc quando aliqua verba pꝛeceſſerunt ad ꝯtrabendum matrimonium vel ſponſalia: licet tunc non baberent effectum. Si tamen a principio conditionem eius ſciuit extunc matrionium verum fuit.29.q.2.ſi quis liber. Secundum tamen aliquos etiam erroꝛ conditionis deterioꝛis non impedit matrimonium ex ſui natura: ſed ex conſtitione eccleſie: que niſi ħ conſtituiſſet: matrimonium non impediret ſicut nõ impedit erroꝛ qualitatis aut foꝛtune. Et bec eſt opi. Rod. Uidetur etiam eſſe Bona. Sed nunquid poſſet eccleſia boc idẽ conſtituere de erroꝛe qualitatis.z foꝛtune? Rño ꝙ ſic.ſicut notat Hu.29.q.2.in pꝛin. Erroꝛ autem pſone de ſui natura ſine conſtitutione eccleſie impedit matrimonium: adeo ꝙ eccleſia non poſſet ſtatuere: ꝙ talis erroꝛ non impediret matrimonium. Sciendum autem: ꝙ ſi propter cõditionem ſeruitutis matrimoniũ non impedieſ vir vxoꝛi reddet quicquid accipit noĩe dotis: extra de cõiu.ſer.propoſuit. Utꝛ erroꝛ libertie conditionis vel aſcripticie vel oꝛiginarie impediat matrimonium? Rño ꝙ ſicut notat Hug.29.q.2.in p̄n. qꝛ omnes tales ſũt liberi: licet ad quaſdam operas plus ceteris teneanſ. Hec Hoſti. Sciẽdũ ẽt: ꝙ ſi quis cõtrabat cũ filia liberte nõ ſoluiſ mrioniũ ꝓpter p̄teritã ſeruitutẽ mřis: ſi poſſit oſtenderẽ ꝙ ante mrioniuꝫ mater fuerit manumiſſa: ar. extra de natis ex libero ventre.indecẽs. Nõ n̄ dũ eaiã ꝙ rõne ſeruitutis matrimoniũ ſolui nõ dꝫ ad petitionẽ mulieris: ſi vir poſſit oſtenderẽ ꝙ pater ſuus cuius cõditionẽ ſequebaſ ſꝫ leges ꝓuincie ſeu cõditionẽ patrie: licet olim fuerit ſeruus: tpe tñ ſue moꝛtis ꝓ libero ſe gerebat: z tanqꝫ liber cõdidit teſtamentũ: z fili⁹ ipſe poſtea p decem annos nec noĩe ſuo: nec nomine patris eſt paſſus cõtrouerſiã ſtatus. Unde rõne tpis z in fauoꝛẽ libertatiſ vir ẽ liber z matrimoniũ ſtabit: extra de cõiu.ſer.licet. vbi de hoc in glo.decennio. Sufficeret tñ qnquẽniũ: vt diciſ ibidẽ. Uñ ſm Hoſti.cũ dicit decem annos.ſubaudi maxime. Uel dic ſꝫ Hoſtiẽ.etiã ꝙ ſufficit qnquẽniũ quo ad hoc.ſ.ne noĩe patris ſui queſtionẽ patiaſ: ſꝫ decẽniũ requiriſ ſi ſuo nomine queſtionẽ motã voluẽit vitare: ar.C.de p̄ſcrip.lon.tem.q̃ ꝓ libertate.l.i.dũmodo bonam fidem babuerit. Et hoc inter pꝛeſentes. Nam inter abſentes.20.anni deſideranſ: vt dicitur ibidem.l.fi. Inſup nota ꝙ puella babens liberũ auũ z pꝛẽm ſeruũ dꝫ ſequi ĩ nuptijs ꝯbendis poti⁹ voluntatem aui

q̃ pſis.23.q.2.c.i.Et h itelligit de honeſtate.
Quid de illo q ɔ̃xit ignorãter cum ãcilla quam dñs manumiſit:nũquid ibi eſt mrio^m cũ iam ãbo ſũt liberi? R° Aut manumiſſionẽ ignorat credẽs tñ eã eẽ libam ſicͭ tpe ɔ̃cti mri mony credebat. Aut ſit eã manumiſſam poſt ɔ̃ctũ mrio^m ꝛ eam fuiſſe ſeruã tpe ɔ̃cti mrio/ny. Si p° copula carnalis ſequẽs manumiſſionem p̃dictũ mrimonium non ratificat ꝫ ali q̃s:quia adhuc liber ɔmiſcetur ei ex p cõſen/ſu q̃ nullꝰ fuit:ꝛ ſibi non p̃iudicat. Et hꝰ ſnie ſunt Tanc. Goff. Ho. in ſum. ſua. Innoc. ꝛ Ber. extra de cõiu.ſer.ad nr̃am. Aliꝗ dicũt ꝙ ipſa manumiſſa ſtati ẽ mrioniũ uerũ:qꝛ ſub/latũ eſt impedimẽtũ. Et hãc ſñiam credit eſſe veriorẽ ipſe Rob. Si ſcdo° aut cõmiſcet af/fectu mrioniali aut fõnicario. ſi p° efficit mrio niũ ratũ nõ ꝑpter cõſenſũ q̃ pceſſit:qꝛ nlꝰus fuit:ſed ꝑpter nouũ cõſenſũ tacitũ qui cũ vb de p̃nti q̃ pceſſerant mrioniuꝫ facit. Si ſcdo° tũc licet nõ ſit mrioniũ in cõſpectu dei:eſſꝫ tñ ꝫm iudiciũ eccleſie:eo ꝙ p̃ſumeret interiorem cõſenſum affuiſſe. Quid ſi qs liber contra/hat ignorãt cũ filia ſerui ꝛ libere:vbi ꝫm cõ ſuetudinẽ terre ꝑles ꝓſequit p̃rẽm: extra de cõiu.ſer.licet. Nunquid matrionium dirime tur? Rñ. Videtur ꝙ ſic:ſi ɔſuetudo terre ſit p̃ſcripta:ar.extra de cogna.ſpũali.ſuper eo.ꝫm Hoſt. Quid ſi liber cũ ancilla ɔ̃hat ignorã ter ꝛ illa durante ignorantia eius ɔ̃hat cũ alio ſciente conditionem eius. Nunquid valet illd matrioniũ ſcdm? Rñ ꝙ ſic:cuꝫ matrio niũ p̃mũ nullũ fuerit. Utrũ lib volẽs cũ an cilla manere quã credebat eſſe liberã tpe con tractus poſſit ab ancilla dimitti? Rñ. Inter liberum ꝛ ancillãquã tpe ɔ̃ctus credebat eſſe liberam nullũ fuit matrioniũ in rei veritate: qꝛ lꝫ valuerit cõſenſuſ ex pte ancille:nõ valu it tñ ex pte liberi. Ad hoc enĩ vt valeat matri monij ɔ̃ctus requirit cõſenſus mutuus:ꝛ ido cognita cõditione ſeruitutis in ea:ipſa nõ co/git ſtare cũ libero q̃tũ eſt ex vi matrionij.29. q.2.ſi quis ingenuus.in glo. Unde ſi ɔ̃heret matrimoniũ cũ alio teneret matrimoniũ. Rõ ne tñ fidei ꝓmiſſe hñ tenet ei:quia quilibet te net ſeruare qd ꝓmittit libere:maxime ſi fidẽ firmet iuramẽto:ꝛ ſi ſeruari põt ſine ſalutis d trimẽto. Unde cõpellenda eſt talis de nouo i eũ cõſentire:ꝛ cũ eo remanere:ar.d eo qui du xit in matrimoniũ.c.i.ꝛ de cõiu.ſer.ad nr̃ã.i glo. Si tñ pendente compulſione cũ alio ɔ̃he ret:matrioniũ teneret:vt ẽt dicit Hoſti.i ſũ. ꝛ Goff. Utꝝ matrioniũ liberi cũ ãcilla quã credebat liberam ratificet p ſequẽtẽ copulaꝫ carnalẽ? Rñ. Aut copula carnis ſequit cer/tam cognitionem ſeruilis cõditionis alterius coniugis. Aut ꝓbabilẽ p̃ſumptionẽ. Aut leuẽ ſuſpitionẽ. Aut ancedit. Si oſa illa ancedit:ñ ratificat matrioniũ p̃dictũ:qꝛ adhuc liber cõ miſcet ei ex p̃ori conſenſu:qui fuit nullus. Si aũt ſeqtur leuẽ ſuſpitionẽ tm̃:etiam nõ ratifi/cat matrioniũ p̃dictũ. Titubãs enĩ ꝓ ignoran te habendus eſt:extra de cõiu.ſer.ꝑpoſuit.in glo. Si aũt ſequit ꝓbabilẽ p̃ſumptioneꝫ ꝛ di ſcretam:tũc diſtinguo:qꝛ aut illa carnalis cõ/mixtio facta eſt ad p̃ceptũ eccleſie:aut nõ. Si non:tunc aut facta eſt affectu matrioniali:aut fornicario. Si primo modo tunc dico:ꝙ rati ficat matrimonium propter preſentem cõſen ſum de nouo:quia etiã ſine carnali copula cũ verbis de preſenti que preceſſerunt matrimo nium ratificaſſꝫ:niſi alter cõiunx qui eſt ſerui lis cõditionis prius a ſuo cõſenſu p̃ſtino receſ ſiſſet. Si aũt facta eſt affectu fornicario matri monium nõ ratificat i cõſpectu dei:q̃uis ra tũ p̃ſumeret iudicio eccleſie:eo ꝙ p̃ſumeret i teriorẽ cõſenſum de nouo affuiſſe. Si aũt lib cum ancilla carnaliter copulatus eſt p cõpulſi onem eccleſie:dicunt aliqui ꝙ illa copula ſi/bi non preiudicaret. Sed non videtur ꝙ ve/rum dicant:quia ſi carnaliter commiſceretur cum ea affectu matrimoniali ratificaretur ꝓ/pter nouum conſenſum:extra de coniu. ſer. ꝓ poſuit. Si autem affectu fornicario mortalit peccaret. Si autem copula illa ſequitur certã cognitionẽ in libero de ſeruitute alterius:tũc ꝫm omnes ſiue commiſceatur cum ea p com pulſionem eccleſie:ſiue non ſemper matrimo nium ratificat i cõſpectu dei ſi illa commixtõ fiat affectu matrimoniali. Si autẽ affectu for nicario q̃uis nõ ratificaret in cõſpectu dei: ra tificaret tamen ꝫm iudicium eccleſie propter cauſam ſuperius dictam. Hec Rich.4.di.36. q.2.ar.i.o. Utrum liber qui contraxit cum ancilla quam credebat liberam poſſit ab ea ſe parari licite aliter q̃ per iudicium eccleſie. R° Aut contraxerunt in facie eccleſie:aut non:ta men contraxerunt coram teſtibꝰ per quos cõ tractus poteſt probari:aut ita ſecrete ꝙ nllo modo poteſt probari. Si modo primo cõtra xerunt:per iudicium eccleſie ſeparandi ſũt:qꝛ q̃uis in rei veritate matrimonium fuerit nul/lum:tamen eccleſie debet conſtare de impedi mento:quo in forma iudicij cognito ſententi abit matrimonium nulluꝫ fuiſſe. Unde nemo ꝓ quacũqꝫ cã publica poteſt ab vxore ſua ſe/parari ſine iudicio eccleſie:extra de diuor.por ro.ꝫm Rich 4.di.36.q.3.ar.2. Sed ꝫm Ho ſtien.hoc non eſt verum. De quo vide ſupra ti.ii.ar.3°.q.vtrum vir ꝑprio iudicio ꝛc.ꝛ.ꝫ.ti. 33°.ar.2.in p̃n. Si aũt cõtraxerũt 2° mõ :etiam per iudicium eccleſie ſepandi ſunt:qꝛ cãe con

tractuum mrionialiū:q̄ pbari possunt in iudicio ecc'ie ad iudiciū ecc'ie debent referri:al's multi possent fraudes cōmittē i dimittendo vxores suas:falso eis objiciendo notam suil' cōditionis. Si aūt ɔ̄xerūt 3° mō:tūc distiguo qꝛ aut fama est eos ɔ̄xisse:aut non. Si fama est adhuc vr̄ pbabile posse dici:ꝙ nō nisi p indiciū ecclesie debēt separi ad vitādū scādalū. Si aūt de hoc nulla est penit⁹ fama:n̄ vido q̄re nō possit eā ppria aucte dimittere:si certus ē d̄ ei⁹ seruili cōditōe. Hec Rich.4.di.36.q.3.ar.z.o. Quid si quis occasione diuortij se faciat seruum:vt p hoc dirimat mrio^m? Rn̄o. Scd̄m legem secularem que dicit ꝙ seruitus supueniēs mrio° dirimit ipsum mrionium dirimeret. Sed fm canones talis vxorem dimittere nō pōt:nec vxoꝛ fit serua:si sin̄ cōsensu suo seruum se fecit.29.q.z.platum.

Quid de eo qui mouet cōditiōis q̄stiōem ɔ̄ vxorem:ꝛ illa pendente lite petit sibi debitū ab eo reddi? Rn̄o. Nō debet cōmisceri spōte ei ne p̄iudicet sibi. Scd̄m aliquos tn̄ tenet reddere debitū exactus ab vxoꝛe:ꝛ ad hoc ē p ecclesiam cōpellendus:nec iō p̄iudicat sibi Exigere autem non dꝫ. Can.vero notauit ex̄ de cōiu.ser.pposuit.ꝛ ēt Hos.in sū.sua.ꝙ nec exigere dꝫ:nec reddere etiā ad mandatū ecc^e lꝫ ppter hoc excōicet:qꝛ si eam affectu mrioniali cognosceret iam vxoꝛ esset ꝛ ei p̄iudiciū fieret. Si aūt affectu foꝛnicario tūc mōtaliter peccaret:ꝛ ideo obedire nō dꝫ. Scd̄m vero aliquos vt Jo.29.q.z.cuius rei.ad mādatū ecclesie reddere pōt sine p̄iudicio suo qn̄ nō est certus de seruili cōditiōe eius::lꝫ habeat inde aliquas p̄sumptōes:ꝛ cognoscat eā in hoc casu ex p̄mo cōsensu quo cōsēserit in eā ab īitio nō ex nouo. Secus est si cōstet de seruitute vxoꝛis:qꝛ tūc reddere nō debet. Huius s̄nie est Ber.extra de cōiu.ser.pposuit in glo.audiuit Eiusdē ēt s̄nie vr̄ eē Tho.4.di.36.in expōne lr̄e. Hosti.vero dicit in sū.ꝙ liber reddere et exigere pōt:q̄tūcūq̄ sit certus de seruili cōditiōe alterius cōiugis ppter dubiū euentū iudicij:ar.ff.de adul.denūciasse.qꝛ nūq̄ inuenitur ꝙ debeat potius excōicatōem sustinē q̄ debitū reddere:nisi vbi si redderet moꝛtaliter peccaret. Si queraf q̄ affectu cogsceret eam: dicendū:ꝙ cōiugali:nō tanq̄ liberā nec tāq̄ seruā:sed tanq̄ illā cui seruitus obycif: ꝛ sic euentus iudicij declarabit vtrū cogat eā retinere vel nō:ar.C.de iudi.rē nō nouā. An̄.n. non debet eam relinquere ppria temeritate. Hec opi.est multum pbabilis. Nō etiā plurimum pbabilis ad casum ppositum habetur ex dictis Rich.in illa.q.vtrū liber ꝛc.q̄ ponitur aliq̄tulū supꝛa:vt pꝫ intuenti. Idem tam̄ Hosti.sup.c.pposuit.dicit cautius.s.ꝙ si conscia sibi dictat:ꝙ n̄ sit eius vxoꝛ nullo mō eā cognoscere dꝫ. Et sic videt corrigere p̄us dc̄ꝫ

Queritur videre de 2°.s.de impedimento mrionij seruoꝛū respectu dn̄oꝛum.

Et circa hoc queruntur p̄ra.s. vtrū serui ꝛ ancille possint mrioniū ɔ̄trahere sine cōsensu dn̄oꝛum suoꝛum? Rn̄o. Scd̄m leges seruus nō pōt cōtrahere mrioniū. Unde lex copulas seruoꝛum cōcubinatus vel cōtubernia vocat nō nuptias. C.de inces.ꝛ inuti.nup.cū ancillis Scd̄m vero canones:vt patet extra de cōiu.ser.c.i.seruus cōtrahere pōt mrioniū etiaꝫ inuito ꝛ ɔ̄dicente dn̄o:dando fm Sco. cōiugi tantam ptātem ī coꝛpe suo q̄tū pōt.s.saluo iure dn̄i sui. Unde nō minus dꝫ debita ꝛ cōsueta seruitia dn̄o p̄stare. Quid si qs ducat ancillaꝫ suā in vxorē? Rn̄o. Ancilla fit libera. C.d̄ latia libertate tollenda.in auct.ad hoc. Nō tamen:ꝙ qui cōtrahit cū ancilla fit irregularis.fm Jo.29.q.z.ꝛ.c.z.di.34.c.si quis viduā Et hoc ideo quia talis pꝛesumitur esse vilis: vt dicitur in glo. Quid si eodem tempe dominus seruitium aliquod imponit:ꝛ vxoꝛ debitum petit. Cui potius satisfaciet? Rn̄o. Si seruus domino sciente ꝛ volente: vel saltem pmittente mrionium ɔ̄xit:debet potius vxoꝛi satisfacere:quia qui cōcedit pꝛincipale: cōced̄re intelligitur ꝛ accessoꝛium:ar.di.8.quo iure ꝛ.16.q.i.si monachus. Si aūt dn̄o ignoꝛāte vel ɔ̄dicente.dicūt quidā:ꝙ dꝫ dn̄o magis obedire:nisi pbabilit' vxoꝛi foꝛnicatiōis piculū imineat:vel magnum pꝛeiudicium fiat: quia vircum onere suo ad vxoꝛem trāsiuit. Decretal' etiam supꝛadicta dicit:ꝙ debita ꝛ consueta s̄uitia non minus debēt ppꝛijs dominis p̄star̄ Alij vero dicunt:ꝙ vxoꝛi p̄us debitum redd̄re debet:cum per hoc nullum p̄iudicium vel saltem modicū dn̄o fiat ppter hoꝛaꝫ modicā nisi foꝛte dn̄s in p̄sone auxilium seruiꝫ petat. vel pateret graue p̄iudiciuꝫ:ꝛ in moꝛa esset periculū. Huius opi.ē Ber.in glo. pꝛedicte decretalis.ꝛ etiā Ho. Aliter dici pōt:ꝙ i his multa pericula cōsiderari debent:sicut ꝛ in omnibus actibus humanis.s.periculum castitatis imminēs vxoꝛi:impedimentum quod ex debiti redditione generaret seruitio dn̄i: ꝛ alia hi⁹:quibus rite ꝛ discrete pēsatis iudicari poterit cui magis debeat obedire.s.domio vel vxoꝛi. Huius sententie sunt Bon.4°.di.36^a.q.i.ar.i.c.5^m.ꝛ Tho.4.di.36^a.ar.z.c.3^m. Mihi etiam videtur rationabilis. Nota etiam:ꝙ si dominus ancillam tāq̄ liberā tradat alicui libero in vxoꝛem ei dedisse intelligitur libertatem. Un̄ stabit mrionium inter eos etiā si vir ignoꝛasset eam fuisse ancillaꝫ.in auc°.da nup.

§.si vero ab inicio.coll.4.z fm Ber.z Goff. extra de coiu.ser.ad nostram.Idem et est fz Hos.si dñs ancillam tradat viro in vxorē cō scribēdo dotē:quod in liberis feminis tm̄ fie ri solet Sciendū etiam:q̄ si dñs videat fuuz cū libera vel ancillam suā cū libero ɔ̄hentez z dissimulet seruus eripit in libertatem sicut z ancilla:vt patet i.l.p̄dicta fm Goff.z Ho.in sum. Quid si vir sit seru⁹ dñi vnius:z vxor sua alterius dñi? Rñō. Nihilomin⁹ ñ debent dñi illi debitis ipoꝝ seruitijs defraudari: ex̄ de coiu.ser.c.i.z.29.q.z.dictū. Nec tamen ta/ les ɔiuges sunt ita distrahēdi q̄ sepenē.C.cō munia vtriusq̄ iudi.l.possessionuz. Hec gof.

Quid si sint dñi diuersarum regionum:ita q̄ coniuges illi mutuo cognoscere carnalit̄ se nō possint? Rñdeo. Ut euitet materia forni/ cationis cogat alter dñoꝝ p ecclesiam vēde re alteri volenti emere.C.ð coiu.ser.l.i.§.z ge neraliter. Hec Goff. Quid si neuter dñoꝝ emere velit? Rñō. Cogat alicui vendere in p uintia cōserui vel venalez exponat:z si nullus emptor appareat::ecc^a emat.dis.54.fraterni/ tatem. Cōiuges eni nō sūt sepandi.33.q.2^a.qs deus.z.29.q.z.c.vlt. Hec Gof. Quid si dñs vendere velit seruū suum alicui eū ducturo i ptes extraneas z remotas? Rñō. Notat Ala. extra de coiu.ser.p̄posuit.q̄ hoc facere possz z vxor eum sequi tenet etiam si libera sit. Et fm Hostiē.hoc in glo.ibidē.hec opi.est uera qñ seruus ɔ̄bit cum libera sciente. Alij dicunt q̄ venditio talis est p̄hibenda.ar.C.cōia vtri usq̄ iudi.possessionum.z ar.di.54.fraternita tem.z extra de iudeis.c.vlt. Interest eni sue expedit reipublice ne qs re sua male vtat. in/ sti.de his qui alieni vel sui iuris sūt.§.pe. D⁹ sñie est Ber.extra de coiu.ser.c.i.z Tho.4°. di.36.ar.z.c.4^m.z Pe.z Inn.ibidē z Hosti.et in sum. Unde iudex ecclasticus ad denuncia tionem serui dñi ex officio suo cogere pōt: ar.ff.de offi.p̄fec.vr.l.i.§.q̄ aūt. Scdm autem Hosti.in glo.locū habēt quando ambo sīt ser ui: Aliqui vero distinguunt: q̄ si seruus z an cilla contrahant dñis cōtradicentibus :sibi p̄ iudicant nō dñis:z ideo si dñs indigeat potest eos vendere:z si nō pōt eos vendere in terra sua:siū si ñ inueniat iustum emptorem in ter ra sua pōt vēdere in aliena. Si tñ pōt eos vē dere in terra sua tenet. Alioquin manifeste in iuriatur coiungi eius:z abutitur re sua in p̄iu dicium alienum. Si vero ɔ̄bant dñis cōsenti entibus:nō pōt vendi aliquis eorum a domi no in p̄iudiciū coiugis:z si alter vendat:alr̄ dz cōpelli q̄ redimat:vl nō eū emere vel ancille lr̄iam dare q̄ virum sequat. Et huius sentē tie est Boñ.4.di.36.q.circa lraz.q.z.z et Sco. 4.di.36.q.i.c.iuxta fi. Nisi q̄ Sco.dicit ibiđ. q̄ si dñis inuitis cōtraxerunt:licet eos mitter̄ vel vendere vbi volunt sicut prius eis licebat quia illi sic contrahendo non potuerunt ī aliq̄ diminuere seruitutem. Sed nunqd vxor debet sequi virum si gentilibus venundetur? Rñō dñs suus non debet eum vendere gen tilibus:quia est ibi p̄iculum fidei. Si tamē ð facto vendat si vxor non timeat periculū pec cati:quod sit in cōtumeliam dei vel alicu⁹ al terius fornicationis potest z debet sequi viꝝ Sed nō video quō posset eum sequi sine fi/ dei periculo:aut aliquo alio modo sine pctō. Hec Boñ.4.di.36.circa litteram.q.z.c.z^m.

Quid si nō sequatur eum. Nunquid diui ditur mr̄ionium? Rñō Licet cohabitatio ð fa cto diuidatur:non tamen diuiditur mr̄ioniū quo ad vinculū. Sibi aūt imputet qui cuz ta li scienter contraxit. Potest tamen dominus cogi vt vendat emptori bōas cōditōes afferē ti nō graues z onerosas mr̄ionio. Hec Pe.4. di.36.ar.z.c.z^m.

Equit videre ð 3°.s.vtrū seruit⁹ mr̄io nio supueīre possit. Et circa hoc q̄rūt p̄la s. Utrū vir in seruū se vēdē possit alij vxore nolēte? Rñō. Uir in vxoris ē ptā/ te:in his q̄ ptinēt ad redditionē debiti carnal̄ In omnib⁹ alijs ē sui iuris. Hinc est q̄ saluo iure vxoris etiaz si dissentiat:dare se pōt ī ser uitutem alterius. Nec p̄pter hoc mr̄ionium dz solui:nec q̄ntum ad vinculum qz erat legi/ time ɔ̄ctum:nec quo ad thorū quia seruitus sequēs ē acquisita saluo iure mr̄ionij. Uñ do mino aliquid p̄cipiēte:z vxore debitū petēte eadē hora magis dz obedire vxori q̄ domio Si vero vxor cōsentiat tūc pleno iure trāsit in dñium alterius:z sibi p̄iudicat. Hec Boñ. 4.di.36.q.circa lr̄am.q.5. Sed nunqd quā do vēditōi viri vxor cōsētit:sit eoipso ācilla? Rñō q̄ nō:sz vir eius diminuit ī iure:vt iam dñs eius possit eū occupare:qñ vxor vellet ð bitū sibi reddi:nisi fornicatiōis p̄babile picu lū imineret. Aut et in t̄ra aliena possit vendē Hec Pe.4.di.36.circa lr̄am.q.4^a. Utrum vxor possit se vēdē viro nolēte? Rñō q̄ ñ:qz lz vir z vxor q̄ ad carnale debitū ad pia iudi/ cēt:tñ q̄ ad regimē dom⁹ z familie z alia hi⁹ su padditā vir ē caput vxoris ñ ecōuerso.z iō eā corrigē dz ñ eo°. Hec Tho.4.di.36.ar.3.c.3^m.

Equit vidē de 4°.ð p̄le seruoꝝ. Et circa hoc querunt p̄la.s.cui⁹ ꝑentj cō ditionē dz ptus seq? R°q̄ dz seq ɔditi onē mr̄is ð iure cōi q̄tū ad libertatē z s̄uitutē Et huic ɔcōdat lex diuīa:vt pz Exo.zi.z ex̄ ð natis ð libero vētre.c.vlt. Rō h⁹ ē vt dic ph̄s 9.ethi.c.8.qz mr̄es sūt magl amatrices filioꝝ

z plus laborauerunt in generatione eorum: z certiores sunt q sūt filij earum q̄ prēs. Et vt habet.15.de aialibus.in generatione āmīstrāt totius sube corporis materiam. Seruitus āt z libertas sunt cōditiones que maxime respiciunt corpus. Magis etiam innitēdū est certo q̄ incerto. Cōuenientius etiam est vt iura attribuant pli cōditiōes parentis ipsā magis diligentis: z qui in eius generatōne plus laborauit. De cōsuetudine tñ spāli aliquarum terrarum ptus sequit pentem deterioris cōditōis siue pater siue mater. Non aūt si post pactuz matrimoniū pater se vendidit in seruū vxore nolente.32.q.4.liberi. Ibi dicit: q ptus semp sequitur deteriorē cōditionē. Sed hoc intelligitur fm cōsuetudinē lōbardā: sed lex rōana aliud tenet. C.de rei ven.parui.vel glo. deteriorem.s.femineam.extra de ser.nō ord.dilect⁹ in glo. Et hoc adeo verum est: q si fuerit aliq̄ momēto in ventre libero liber nascet.ff.d sta. ho.l.seruorum. Si aūt vterq̄ parens est seruilis cōditiōis: z sunt diuersorū dñorū: fit diuisio liberoꝝ fm numerum: si plures sunt. Et si vnus est tñ: dñs ille penes quē ples remāebit: recōpēsabit alteri dño pcium iustuz. Hec Rich.4.di.36.q.5.ar.2. Et cōueniūt cum eo alij. In honoribus aūt z municipijs ptus sequtur prēm. C.de decu.l.cos. Et hoc in tm̄ ē verum: q de decurione cōceptus: licet nō natus cōditionē sequit pris ibidem.l.2. Utrū pr̄ vendere possit plem vxore inuita? Rñō. Filij nō pñt nec debent vendi sine culpa: nisi sit pauptatis vel famis necessitas i quo casu vxor dz cōsentire. Qd si in alio casu uendē velit: non potest qñ vxor dissentit. Sicut enim vir non pōt vendere: nec alienare dotem vxoris q̄uis sit dñs domus: sic z in pposito. Qd aūt tpe necessitatis z famis vendi possint probatur p illud quod scribit. Nee.5°. Hec Bona. Potest aūt pater vendere filiū in necessitate: vt cum pcio a filio vendito vel quocunq̄ alio emptori reddito: sit ingenuus. C.de patribus.qui fi.di.l.2.z multofortius pignori obligare.ff.de re.iur.nō dz.quod plus ē zc. Sz nunquid fit seruus? Rñō q sic fm Azo. Alij 3.tñ seruire dz: ar.C.cōia de manu.l.i. Nec in alio casu pr̄ filiuz vendere pōt: qz lex phibet hoc generalit: nisi in casu pdicto. Mater aūt hoc nō pōt: qz nec lex ei cōcedit: nec hz filiuz in ptāte sicut pater. Hec hosti. Utrū aliqs possit selpsum vendere? Rñō q est emptō vl venditio ad obsequium humanum z ad seruitium diuinum. Diuino aūt officio ñ repugnat obsequium hominis: siue seruitus corporal. sed seruitus spiritualis: que est seruitus peccati. Dicēdum ergo q quia fideles redempti sē z templum dei facti sunt: nō possunt se vendere vt faciāt mala: possunt se tamen vēdere ad obsequia. Hec Boñ.4°.di.36ᵃ.q.circa litterā q.3ᵃ.

De impedimento voti ɔtinentie .ti.16.

Deinde ɔsiderandum est de impedimēto voti cōtinētie. Et circa hoc querunt plura. .s.vtrū matrimonium impediat p cōtinētie votum: Rñō. Duplex est votum.s simplex z solenne. Et p vtrunq̄ impedit mrionium ɔtrahendū: nō aūt dirimitur iam cōtractū p votū simplex: sed p solenne: vt extra qui cle.vl vo. cōsuluit.z.c.rursus.z.c.insinuante.z disputat hec questio.27.q.i.in pn.vbi p ostendit q matrioᵐ ɔctū p⁹votū ñ tz.vsq̄ ad.§.his auctatib⁹ Ibi vo allegat ɔriū vsq̄ ad.§.vlt. z dimittit q.isoluta: tñ soluit.27.§.vlt. Ita.s.q pᵃ.c. itelligunt d voto solēni: alia d siplici. Et ē cpi.p ɔcā q̄si cōis theologorū z canōistaꝝ. Uñ i ea fuerūt Io.z Gfan⁹.di.27.§.vlt.z.c.vlt. Tenuerūt ēt eā. Boñ.4.di.38.q.2.ar.i.c. Ric.4.d.38 q.7.ar.i.c. Tho.4.di.38.q.i.ar.3.q.2.z.3.z Pe. 4.di.38.q.i.ar.5.c. Du.vo ɔriū sensit. Uñ fm eū i nllo casu ē mrioᵐ p⁹ ppetue ɔtinētie votū: q̄d ad deū: vt recitat Ber.ex q̄ cle.rursus. Et fm Ber.dcm Hu.tu i⁹ vr̄. Cui tñ Ber.ñ ē assentiēdū i hac pte. Rō āt q̄re votū solēne nō simplx dirimit mrioᵐ ɔctū ē fm Sco.4.di. 38.q.vnica.c.iux fi.gcqd dicāt alij: qz ecclia illegitiauit vouētē solēnit: ñ āt vouētē simplr Et h rōabilit fm Sco.ibidē: qz iste se posuit i ptātē eccle q̄tū ad cōtinēdū: ille vo ñ. Qz g̃ se posuit i māu dei ecclia ɔsulit sibi q ñ ɔhat ne ɔ votū vēiat: q si ɔuēiat religt eū iudicio dei. Nō.n.eccᵃ oīa mala pūit. Nec ēt phibendo sp pēas iiūgit: eo q fōte mai⁹ malū seqretur ex illegitiatōe taliū: q̄ seqt ex ɔrio. P.sz Do.vr̄ excepta auctas pape i voto sic in iuramēto: ex d iuriu.veniēs.§.fi. Uñ papa reddit aliqs psonas ihabiles p ɔstōnē ad vouēduz puta pupill⁹ maior isāte ñ pōt vouē phibēte ɔstōne eccle: q tñ pōt mortalit peccare: ex de delic.pu.g̃ multofortiꝰ pōt int vouētes distinguē z diffinire: q si solēnit vouēs ɔhat mrioᵐ nō teneat: z q si simpliciter vouens cōtrahat teneat. Nam statuta circa hanc materiā i multis sunt mere positiua: z depēdēt ex voluntate sola. Si.n.verā z nālē rōnē eccᵃ cōsiderare vellet: potius statuēt q votū simplr dirimēt mrioᵐ q̄ cognatō legal vel spūal. Hec z plra alia de hac materia ponit Hosti.ti.g cleri.vel vo. Sed obycitur: qz dicit Clemens papa

extra q cle.rursus.Apud deū nō minus obligat votum simplex q̄ solenne. Si ergo illō ñ dirimit matrionīū iam cōtractū:nec solēne dirimet. Rñō.Verbum illud verū est in his q̄ spectant ad deum:vt est separatio a deo p peccatum mortale:q2 mortaliter peccat frangēs votū simplex sicut solenne:lz iste grauius: vt sic fiat cōpatio in genere:nō in determinata reatus qualitate.Sed quo ad matrimoniū quo homo hoī obligatur:nō oportet q̄ sit equalis obligationis etiam in genere:quia ad quedaz obligat votū solenne:ad que non obligat votum simplex.Hec Tho.4.di.38.q.i.ar.3.q.3ª.c.i^m. Vel intelligas q̄ nō minus obligat rc. quia ab initio equalī sūt seruanda. Vñ glo. exponit illud nec minus.i.minori tpe:q2 vtrū q̄ in ppetuum obligat. Quid si simplx votum vouit:r postea de ɔ̄hendo iurauit? Rño Votum seruabit penitentia īposita de temerario iuramento:extra qui cleri.vel vo.rursus. Hec Hos.r Hosti. Quid si quis iurauit aliquam ducere in vxorem:r postea vouit continere:Rñō fm Hoff.r Hosti. Preualet iuramentum quod p̄cessit votum. Accedit ad hoc illud extra de spon.cōmissum.sicut cōtigit de duobus iuramentis ɔ̄rijs. Valet eniz pmū qñ vtrunq̄ est licitum.Vnde si post fid datam de cōtrahendo votuz emittatur a muliere:quia votuz eius non est omnimode obligatorium:viro cui fidem dederat:matrimoniū cōtrahente daf mulieri licentia cōtrahendi:extra qui cleri.vel vo.veniens. Potest tñ r aliter hoc.c.veniēs.intelligi.s.de cōpatiua pmissione: q̄.s.si cōtinere non pōt mulier illa ne deterius inde cōtingat:daf ei lña nubēdi in dño ab eccl'ia.i.ostendif nō negata:r q̄ si ɔtraxerit mrionium tenebit:r imponif ei pñia de fide mētita.Vel pōt dici :q̄ ibi dispēsat papa ex certa scia:tū pper aī turbationem:quia q̄dāmō pterrita mulier illa votū emisit.tū q2 hoc non fecit ex inspiratione:sed ī fraudē spōsi:vt.s.ab eo diuertere posset.tū pter maius periculum vitandū:quia forte apte dicebat q̄ potius se iterimeret:ar.ad h̄ ex̄ ō spō.iuuenis.Potest etiam intelligi q̄ mulier illa iaz cōtraxerat cum innuitur ibidem fide mētita.Et expone illud:mrioniū ɔ̄bat.i.mrioniū cōtractum teneat:cui vult.i.voluit.lñiam.subaudi in eccl'ia solennizandi:r publice desponsandi extra de clandes.despō.c.z.Et sic plana est decretalis:quia cum votum simplex fuerit:mrimonium cōtractū tenuit:lz ɔtrahere nō d̄buerit:r intellectus iste magis placet Hos. Hec omnia Hos.De hoc vide .s̄.ti.qualit̄ sponsalia possint dissolui in p̄mo casu. Vtrum cōtrahens post simplex cōtinentie votuz peccet mortaliter semper qñ reddit debitum?Rñō. Non obligatur quis efficaciter per matrimonium ad reddendum carnale debitum prima vice ante matrimonium cōsūmatum q2 pōt eligere monasterium.Et ideo prima vice mortaliter peccat reddendo:qui contrahit p⁹ simplex cōtinentie votum.Sed alijs vicibus:q2 est matrimoniū iam cōsūmatum teneť reddē nec peccat:quia quod erat in voluntate fēm est sub iuris necessitate.Hoc tñ debet facere cum dolore:quia per culpā suā venit in necessitatem istam.Debet autem reddere siue vxor expresse petat:siue interptatiue:siue tacite:r precipue si timet ei de periculo castitatis. Hec Pe. Vtr sic ɔ̄hens d̄bitū petere possit sine pctō?Rño q̄ nō:q2 ex vinculo mrionij nō obligaf ad debitum petendū.fm Ric. 4.di.38.q.7.ar.i.c.z^m.r Tho.4.di.38.q.iª.ar. 3.q.z.c.3^m.Quidam tñ dicunt q̄ pōt petē:ne nimis onerosum reddatur matrimoniū vxori semper petenti.Sed si recte inspiciaf hoc est reddere vxori debitum petenti interpretatiue.Hec de Ho. Vtrum sic cōtrahēs vxore mortua ɔtrahere poterit cū alia? R°.Quo ad ea in quibus nō ē factus impotēs seruare votum continētie ordinaf adhuc post matrimoniū cōtractū ad seruandū:pter qō mortua vxore tenetur totaliter cōtinē.Hec Tho. vbi.s̄.c.4^m. Quid si duo qui p̄ vouerunt simplicit̄ cōtinētiā postea sit ɔ̄bant mrioniuz? Rñō.Jo.27.q.i.de viduis dicit:q̄ mrioniuz nō tenet:quia neuter debitū petē pōt.Aliq vero dicunt q̄ tenet:ita q̄ si vn⁹ eorū altero viuente z° cōtrahēt:mrioniū z^m nō tenēt. Manebūt igif cōiuges tñ cum cubiculo seq̄strato Item si vir cōtinentiam voueat:r mulier h̄ nesciat nubit ei sine culpa.i7.q.z.nos nouim⁹ Et ex hoc arguif a ɔ̄rio sensu:q̄ si mulier votum eius sciret:cōtrahendo secū mortalit̄ peccaret. Quid si is qui simplex votum emisit me cōsulit vtrū ɔ̄here possit:Rñdebo secure q̄ nō. Quid si dicat si contraxero nūquid tenebit? Non rñdebo:quia si rñdebo nō mētiar:si rñdebo sic:occasionem do ei cōtrahendi:r p ɔ̄ñs mortaliter peccandi.ḡ ē tacēdum zz.q.z.ne quis arbitreť.fm quosdam.Sz certe fm hoc videť q̄ papa statuēdo q̄ si tal' cōtrahat mrioniū teneat mortalr peccauērit:qm̄ nō tm̄ asserit:sz auctem r firmitatez prebuit Sz dicūt q̄ papa ī talib⁹ pōt dispēsare:ñ tñ intēdit ī h̄ casu ab īīcio dispēsare:r iō ē tacēdū

Vtrū si videā q̄ ñ pōt ɔtinē pp mai⁹piculū vitādū possim sic rñdere:tenebit? Rño q̄ nō Si sic:de consilio meo cōtinebis:quia si ɔ̄xeris mortaliter peccabis:ex̄ q cle.veniēs.prius tñ dictū ē tutius.Hec ho. Quid si īgressus

cui de iure licet ingredi assumptā religionem sed habet necesse ingredi laxiorē post egressum pme: ꝛ añ ingressū 2e ɔ̄hat matrionium. Nūquid tenebit? Rño. Gof. dicit ꝙ nō: qꝛ et si habitus solus nō solēnizat votū q̄tū ad religionem assūptam: solennizat tñ in genre q̄tum ad religionē in quā cōsensit intendēs absolute mutare vitā: ꝛ ideo habitum assūpsit.

Si queras cuius monasterij sit monachus Rño Nullius. Naꝫ ꝛ in ppria domo potest quis esse ꝓfessus: ꝛ erit religiosus. 27.q.i. de viduis. sicut ille qui renunciat epatui nullius ecclesie ē eps: ē tñ eps. Secūdū hoc pōt itelligi illud extra de regularibus. nō solū. vt s. q̄uis ꝓfessio facta infra ānū nō astringat ꝓfessum rligiōi alicui spāli cōstōne ꝓhibente in penam recipientiū ɔ̄ pceptum pape: astringit tamen religioni in genere: dum qs expresse seculo ꝛ beneficio renunciat ipsius. c. extra de regularibus statuimus. ꝛ. c. nō solū. ꝛ habituꝫ induit religionis. Hec Hosti.

De consanguinitate. ti. i7.

Postea cōsiderādum est de cognatione. Est aūt triplex cognatio. s. carnalis. spūalis. et legalis. Est aūt p cōsiderandū de cognatione carnali: que reliquas duas naturaliter pcedit. Hec aūt dicit cōsanguinitas. Et circa hāc pla sūt narranda ꝛ querenda. Sciendū igit: ꝙ cōsanguinitas est vinculū psonarū ab eodem stipite descendentiū carnali ꝓpagatiōe ɔ̄ctū. Stipes aūt vocat psona a qua plures descendūt. Distinguitur aūt cōsanguinitas p lineas. Linea aūt est ordinata collectio personarum consanguinitate cōiunctarū ab eodem stipite descendētium diuersos grados habens. Est aūt quedam linea ascendentium. Quedā descendentiū. Quedā transuersalium. 35. q. 5. pmo gradu. Quelibet vero harū linearū distiguitur p gradus. In qualibet eni earū sūt plures ꝛ diuerse psone a seinuicē distantes diuersimode: quarum vnius ab altera distantia determinata gradus dicit: qui sic describi solet. Gradus est habitudo distantiū personarum qua cognoscit quota generatōis distātia due persone distant inter se. Et colligit hec diffinitio: extra de cōsanguinitate. ex lris. ꝛ. c. ꝙ dilectio. Secundū pmā lineam ita cōputat gradus. s. pater ꝛ mater. auus ꝛ auia. ꝓauus ꝛ ꝓauia. attauus ꝛ attauia. Scdm scdam sic filius ꝛ filia. nepos ꝛ neptis: ꝓnepos ꝛ ꝓneptis: abnepos ꝛ abneptis. Scdm tertiam sic. duo fratres. filij duorū fratrum: qui dicunt patrueles aut filij duarū sororum: qui dicunt cōsobrini. quasi cōsorini nepotes duorum fratrum. Et sic due linee descendentium vnā faciunt trāsuersaliū: ꝛ filij duorū fratrū attinēt sibi linea transuersali: ꝛ quilibet eorū dscendit ab auo cōi. Et sitr intelligenduꝫ est de alijs. Et nota ꝙ triplex est dria fratrū. s. germani: qui ex eodem patre ꝛ eadem matre sūt nati. Cōsanguinei qui tm ex eodem patre. Et vterini: qui tm de eadeꝫ matre. Hec Ber. extra de cōsangui. tua nos. §. Qō aūt ita sint grad⁹ cōputādi et distinguendi colligit in. d. c. tua nos. Recte āt collectio psonarum ordinata sm eandeꝫ differentiam habitudinis linea dicit: qꝛ a patre filius: ꝛ ab illo alius filius: ꝛ sic deinceps. Sciendū aūt ꝙ pdicta diffinitio gradus: est secūdū ius canonicū non ciuile. Sicut eni sm canones frater ꝛ soror faciūt vnuꝫ gradū: sic sꝫ leges faciūt duos: quia illa habitudo q̄ ē fris ad sororeꝫ: non est illa eadem que est sororis ad fratrem. Unde sm Auic. 3°. metha. c. io. fraternitas: que est in vno fratre respectu alteri⁹ nō est fraternitas que est in alio respectu huius. Canones aūt istas duas habitudines accipiūt sub vno gradu. Et ideo nō est realis cōtradictio inter canones ꝛ leges. Sūt etiam hic quedam regule notande vtiles ad sciēdū quoto gradu quis attinet alicui. Prima ē: ꝙ persona addita persone p carnis ꝓpagationem addit gradū. 2a est: ꝙ quot sūt persone de qbus queritur computatis intermedijs vna minus: tot gradus sūt. Unde si sūt quinq̄ psone quattuor sūt gradus: vt psona vna subducat. Et ille due regule locum habent in linea dscendenti. 3a regula est: ꝙ toto gradu persone descēdētes a stipite distant int se: q̄to distant a stipite. Unde nepos ex vno filio: ꝓnepos ex altero filio distant a se in 2° gradu ex vna pte. ꝛ in 3° ex altera. Gradus tñ idem virtuosior est in lineą descendente: q̄ in transuersali: vt filius a patre distat in pmo gradu. duo fratres inter se attinent sibi in pmo gradu. et tñ plus attinet filius patri q̄ frater fri. Similiter filius filij attinet auo in gradu 2°. filij autē duorum fratrum attinent sibi etiam in 2° gradu: tñ filius filij magis attinet auo: q̄ filij duorum fratrum inter se. Uides g° ꝙ idem gradus consanguinitatis in linea descendente est fortius vinculum q̄ in transuersali. 4a regula est: ꝙ qñ persone distant inequalit a stipite. Uerbi gratia. Una in 4° gradu: ꝛ altera in 2° gradu cōsanguinitatis: debet computari sm gradum magis remotum a stipite: extra de cōsang. c. vlt. Huius aūt rō est: quia rō cōsanguinitatis inter aliquos in linea trāsuersali oritur habet ab illa que est ad stipitem. Unde

phs.8.ethi.c.iz.dicit.Omnino cognata aïcitia dependere vr̃ ex pr̃na.Et ideo in linea transuersali vnus nõ põt esse ꝓpinquior alij q̃ sti piti.Et hec regula ꝛ p̃cedens locũ habent in linea collaterali.Dr̃ tñ extra de ꝯsang.ꝙ dilectio.ꝙ lȝ gradus ꝯsanguinitatis ꝯputari debeat a remotiori:tñ si ꝯsuetudo est alicubi cõputari a ꝓpinquiori standũ ẽ ꝯsuetudini ꝓpt̃ scandalum euitandũ. 5ª regula est:ꝙ quoto gradu distat aliqua psona a ꝯmuni stipite: toto gradu distat a quolibet descendnete ab eo.Et hoc est verũ solũ vsq; ad equalẽ gradũ. Vñ ꝓnepos alicuius:sicut 3° gradu distat ab eo:ita ab oïbus descendẽtibus ab eodẽ vsq; ad 3m gradum:sed plus distat ab illis:qui trãscendũt 3m gradũ.ex de cõsang.c.vlt.Et has regulas ponit Goff.in sũma. Nota etiaȝ ꝙ ꝯuenientius dicunt q pr̃em ꝛ mr̃em assignãt truncũ q̃ Isidorus qui fr̃em ꝛ sororẽ ponit truncũ:vt hr̃.li.9.ethi.7.c.Unde q ẜm assignationẽ Isidori sunt in gradu.3°.ẜm aliã sunt in 4°. Utrum ꝯsanguinitas prestet impedimẽtum mr̃ionio? Rñ. Consanguinitas mr̃iom impedit in aliquo gradu,ꝓpter dictamẽ legis nature. In aliquo gradu ex dictamine legis diuine.In aliquo vero ꝓpter statutũ ecclesie Propter dictamẽ legis nature impedit mr̃ionium filie cum pr̃e:ꝛ filij cum matre.Unde ꝛ in lege nature dictũ est Gen.2°.Relinquet hõ pr̃em ꝛ mr̃em:ꝛ adherebit vxori sue.Vñ apd omnes ꝛ omni tpe obseruatũ est:vt filius mr̃i vel filia pr̃i non iungatur. Ius.n.naturale dictat maiorem reuerentiã deberi pentibus q̃ ꝯiugibus.Et dictat nõ sic debere tractari turpiter parentes:sicut se ꝯtractant ꝯiuges.Magis tñ est ꝯtra ius naturale mr̃iom filij cũ matre:q̃ filie cum patre:qr vxor debet esse viro subiecta. Contra autẽ ius naturale est vt filius matrem teneat subiectã. Unde ꝛ quedã animalia bruta abhorrẽt coitũ cũ matre sua q̃diu cognoscũt eam esse matrẽ suaȝ.Quod patet per illud qd narrat phus.8.de aïalibus de camelo qui cũ saltasset sup matrem suam cooptam:postq̃ recognouit esse matrẽ suam interfecit ingeniatorẽ.Narrat etiã de quodã equo: qui cũ saltasset sup matrẽ suam ꝛ eam recognouisset:postq̃ discooperiebat̃ fugit:et ꝓiecit se de atlo ꝛ mortuus est.Ex dictamine legis diuine ꝓhibentur mr̃ionialiter copulari ꝯsanguinei in p̃mo gradu ꝛ 2°.vt pȝ Leui.18°. Cuius rõ est:qr si possent mr̃ionialiter copulari daretur incentiuũ luxurie:eo ꝙ tales per sone solent frequẽter in eadem domo habitare.Per statutũ ecclesie ꝓhibẽtur mr̃ionialiter copulari etiam in 3° ꝛ 4° gradu ꝯsanguinei:qr vsq; tunc ꝯsueuit inter hoïes satis durare amicitia ꝓpter ꝯsanguinitatis naturale vinculuȝ. Sed post illũ gradum ꝯcedit eos posse copulari ad amicitiã quasi fugientẽ reuocandã:vt sic charitas inter hoïes dilatet̃:eo ꝙ ꝯiunx ad ꝯsanguineos sui ꝯiugis multũ afficiatur.Hec Rich.4.di.40.ar.3.c. Si qui vero sine dispensatione ꝯtraxerint in gradu ꝓhibito:nulla longinquitate defendunt̃ annoꝝ:qr diuturnitas tpis nõ minuit pctm̃ sed auget.extra de ꝯsan.nõ debet. Utꝝ aliquis tm̃ distare posset a stipite ꝙ licite posset cũ eo ꝯtrahere? R°. ꝙ non.qr rõ naturalis dictat ꝙ ordo naturalis generatõnis dȝ p̃cedere ñ retrocedẽ: ꝙ aliquo modo fieret si aliquis vel aliq̃ ꝯiungeretur suo stipiti in carnali ope generatiõis. Naturaliter etiã maiorẽ reuerentiã dȝ homo illi: a quo essẽdi sumpsit initiũ generatiõe nãli lȝ mediate q̃ debeat ꝯiugi.ar.insti. de nup.§.inter eas.ꝛ.35.q.5.ꝓgeniem.Et hec ẽ opi.Rich. vbi s̃.ar.4.Pe.Du.Hos.ꝛ Azo.ẜm legẽ q̃ hr̃ C.de nup.nemini. Goff.tñ dicit:ꝙ neq; in linea descendenti impedit mr̃iom ꝯsanguinitas nisi vsq; ad illũ gradum:vsq; ad quotũ impedit in linea transuersali.Sciendũ etiam ꝙ lȝ ꝯsanguinitas quoad ius impediendi mr̃iom non ꝓtendatur nunc vltra 4m gradũ:nec olĩ ꝓtendebatur vltra 7m.q̃tum tñ ad ius succedendi in hereditate ꝓtenditur vsq; ad 4m gradum legalem.35.q.5.ad sedem.Hec Goff.

Quid si ꝯtrahant duo quoꝝ vnus distat a stipite in.5° gradu:alter in 4°? Rñ. Mr̃imonium tȝ eo ꝙ tales attinent sibi in 5° gradu:vt patet p 3am regulã suprapositam.Et idẽ dicẽdum est in 5°.ꝛ 3°.vel 2°. Sed nũqd idẽ erit de 5°.ꝛ p̃ R°. Host.dicit ꝙ ñ.Et sic ille qui distat a stipite in.5°.gradu ꝯtrahere non põt cuȝ filia stipitis:sicut nec posset cũ stipite vt dictũ est supra. Idem dicit de 6°.ꝛ.7°.gradu.et sic de aliis in infinitũ.Et sic cũ quibꝰ non põt cõtrahere stipes:nec filius eius.Et rõ ẜm euȝ:qr filia ꝛ stipes vna caro esse ꝓbant̃:adeo ꝙ ẜm aliquos inter eos nullus est gradus.Ego aũt credo ꝯriũ:qr nullus alius doctor inueniẽ excipe primũ gradũ:nec hoc p tex.haberi põt Ad hoc nota ꝙ Ber.dicit extra de cognatione spũali sup eo.ꝙ forte dici posset:ꝙ si in aliquo loco ꝓpter consuetudineȝ ecclesie illius esset magnum scandalum ꝛ horror ꝙ aliqui ꝯtraherẽt in 5°.gradu. illud non toleraretur: nõ obstante ꝯstitutiõe illa.extra de consang. nõ debet.qr ꝓpter scandalũ multa ꝯ ius admittũtur.g multoFortius vbi aliq̃ alia rõ sub esse vr̃.ar.in d.c.sup eo.Host.vero dicit super idem.c.sup eo.ꝙ consuetudo nõ p̃iudicat matrimonio nisi sit approbata p papam:ꝛ in corpus iuris redacta. Item dicit in sum.ꝙ con-

suetudo p papam approbata pôt impedimē/tum inducere τ remouere in his que papa posset: vt in gradibus institutione canonica phibitis τ similibus.ar.extra de consang.q2 circa Secus est de phibitis de lege diuina: in quibus loquūtur iura 3ria. Cōsuetudo vero ex quo per papā reprobat non excusat: extra de ɔsang. φ super his. De hoc etiā vide in sequē ti ti.in fi.illius.q.s.inter quas psonas τc.τ dic vt ibi. Utrꝫ papa dispensare posset in gradibus phibitis? R°. φ non pôt in gdibus phibitis lege diuina. In gradibus vero phibitis lege hūana pôt.ex̄ de resti.spo.lr̄as.in glo.i. Et solus papa hoc pôt.extra de consang.q2 circa Sꝫ nūquid posset ecclesia dispēsare in 2° gradu? Et videtur φ nō: q2 Leuit].18.dr̄. Turpitudinē sororis tue τ filie eius nō reuelabis: filiam filij eius τ filiā filie non sumes. Et sic 2° gdus in consanguinitate τ affinitate phibitus esse videt. Sed 3: ex̄ de diuor.gaudemus. dr̄: φ si pagani ɔtraxerint in 2° gradu post fidem receptā debent insimul remanere? Rño. In leuitico phibet 2° gradus in descendentibus nō in collateralibus. Ūn in 2° gradu collaterali posset ecclesia dispensare: vt hr̄ in glo. pdicta. Nota φ sicut dr̄ in glo.sup d.c.gaudemus.in lege phibitus erat 2° gradus nō tn̄ om̄is. Erant.n.phibite iste psone vt hr̄ Leui. 18.s.mater.nouerca.soror.neptis.amita.i.matertera.vxor patrui.vxor fratris.nurus.soror vxoris.filia puigna.τ filia puigni.τ filia puigne. Utrꝫ ɔmittatur incestus in 5° gradu? R°. φ non: q2 φ incestus ɔmittat hoc nō pcedit ex natura coitus: sed ex ɔstitutione ecclesie: q̄ statuit incestuosū fore coitū eoꝝ: qui attinent sibi vsqꝫ ad 4m gradū. Hec Goff. Utrū infideles qui ɔtrahunt in gradu phibito sint sepandi postqꝫ sunt ad fidē ɔuersi? Rño. Si cōtraxerūt in gradu phibito a iure nature vel diuino: mrionium nullū est nec fuit inter eos. Omnes.n.subsunt diuine legi et legi nature. Et ideo postqꝫ ɔuertūtur ad fidē sunt sepandi. Si aūt contraxerunt in gradu phibito ab ecclesia tm̄ cum statuta ecclesie non extendāt se ad infideles: qui nunqꝫ baptizati fuerūt: legitimū fuit matrimoniū inter eos ɔtractum: τ ideo post conuersionē eoꝝ ad fidem non sunt sepandi extra de ɔsang.de infidelibus.

De cognatione spirituali ti.18.

Einde ɔsiderandum ē de cognatione spūali. Et circa hanc querūtur plura.s.vtrū cognatio spiritualis sit: τ quid sit. Rño. Sicut p carnalē cognationē accipit homo esse nature vñ ɔtrahit quoddā vinculū ad dantes illō eē ita in regeneratione sacri accipit esse gr̄e.vnde ɔtrahit quoddā vinculū ad ipos dantes. Sicut aūt quo ad esse nature dātes sunt pater τ mater: sic quo ad esse gr̄e deus: cuius psonaꝫ gerit qui sacr̄m regeneratōis tribuit: τ ecclesia cuius psonā gerit: q̄ pueꝝ tenet ad recipiendū sacr̄m. Unde sicut in generatione carnali contrahitur cognatio carnalis ex parte patris et matris: ita in regeneratione spūali cognatio spūalis ex pte dātis sacramentū τ tenētis puerum.30.q.i.omnes.τ extra e.c.vltimo. Unde spūalis cognatio est quedā pximitas psonaꝝ pueniens ex sacri datione: vel ad illud tētione. Utrꝫ cognatio spūalis impediat mr̄iom? Rño. Aut pcedit mr̄iom: τ tunc impedit ipm quo ad essentiā: vñ impedit mr̄ionium ɔbendū: τ dirimit iaꝫ ɔtractū.30.q.i.c.i.in fi.τ extra e.veniens. Aut sequitur τ sic nō impedit quo ad essentiā: impedit tn̄ qñqꝫ quo ad exactōnē debiti carnalis. Aut.n.cōtrahitur ex necessitate: vt qñ vir suscipit vel baptizat in arti.necessitatis filiū pprium vel filium nō suum: sꝫ sui cōiugis: τ tunc nō impedit exigere τ reddere debitū.30.q.i.ad limina. Aut sine necessitate. Aut ergo p errorem siue p ignorantiam: et tunc etiam nō impedit si adhibuit diligentiā. extra.e.si vir. Aut p fraudē siue maliciā: quia scꝫ mr̄ionio insidiat: τ tunc q2 fraus nemini patrocinari debet: vt patet in d.c.si vir fraudulētus impeditur exigere n̄ reddere. Hec Hoff. 4.di.42.q.i.ar.i.c. Pe.4.di.42.q.i.ar.i.c.tho. 4.dis.42.q.i.ar.i.c. Rich.4.dis.42.q.i.ar.i.et Jo.an.30.q.i nosse. Ber.vero extra e.si vir.τ Rod.dicunt: φ cum nō inueniatur phibituꝫ φ talis fraudulentus nō exigat debitum non est phibendus petere debitū ab vxore: si nō pôt induci φ contineat a debiti petitōne. Ho. aūt dicit extra de eo qui cogno.consang.ransmisse. φ si non pôt continere de licentia ecclesie potest petere: cum etiam posset cōtrahere. Dicit etiam idem Hostiē. extra eo.si vir. φ si vterqꝫ fraudulētus fuit: τ malā fidem habuit s̄m eū neuter debet debitū exigere: vl' neuter subtrahere: lꝫ vterqꝫ melius faceret si cōtinētiam foueret τ seruaret. Et hoc lr̄a d.c.sonare videt. Alex.etiam an.z.t.z.c.de sacrilegio.ar. 3.q.6.dicit. φ si vterqꝫ scienter suscepit cōem filiū de sacro fonte: vterqꝫ iure suo priuat: vñ neuter petere pôt: τ si petat alter: alter reddere non tenet. Ex quibus causis ɔtrahitur cognatio spūalis? Rño. φ contrahitur ex tribus tm̄: vt vult mgr̄ sniarnm.li.4.di.42.s.bap°.cōfirmatione.τ cathe°. vt habetur li.6.eo. q̄uis. Nam in carnali generatione p quam ɔtrahit

cognatio carnalis sunt tria.s. Ad generationē dispositō: que est in seminū ɔmixtōne. Et ipa generatio: q̄ ē in fetus aiatione. Et hꝰ generationis manifestatio: que ē p natiuitatē ex vtero. Sic in regeneratione spūali tria sunt consideranda.s. Dispositio ad regenerationē: que ē p cathecismū. Et ipa regeneratio spūalis: q̄ est p baptismū. Et eius manifestatio: q̄ est per ɔfirmationis sacrm: p quod homo fidelis ad publicā fidei ɔfessionem exponit. In baptismo aūt ꝛ ɔfirmatione ɔtrahitur ita forte vinculū cognationis spūalis: ꝙ impedit mrimoniū ɔhendum: ꝛ dirimit iam ɔtractū. Sꝫ quia in catheᵒ non ē nisi quedaꝫ dispositio ad regenerationē: ꝛ vr ad eam se hr̄e: sicut sponsalia ad mrioᵐ: ideo ibi ɔtrahitur cognatio spūal' ita debilis ꝙ vix impedit mr̄imoniū ɔtrahendū ꝛ si post ɔtrahatur: nullo mō est ꝓpter hoc dirimēdū. extra e. ɔtracto. ꝛ 30.q.i. si quis filia strū. ꝛ.c. de his q. ꝛ.q.e. si quis. Cuius p̄dicte snīe sunt Laurl. Canc. Goff. Ray. ꝛ doctores theologi. Rō aūt forte principalis huius est qꝛ cognatio spūalis nō ɔtrahitur vere in cathecismo: sꝫ eius aliqua debilis silitudo. Sic enim an̄ baptismū nullum aliud sacrm suscipi pōt: ita nec vera cognatio spūalis. Hu. autē ꝛ Ber. in d.c. contracto. dicūt: ꝙ cathecismꝰ impedit ꝛ dirimit mr̄ioniū: si quis teneat in toto cathecismo. Host. vo dic̄ ꝙ p̄ᵃ opi. videt̄ sibi rōnabilior. Predictā aūt dissensionē postea papa Bonifacius remouit dū primam opi. approbauit. extra. li. 6. e. p cathecismum. Inter quas psonas cognatio spūalis ɔtrahitur? Rᵒ. Cognationis spūalis tres sunt spēs.s. paternitas. cōpaternitas. ꝛ fraternitas. Paternitas cōtrahitur inter regeneratum ꝛ regenerantem. Regenerantē dico siue in ministrādo sacrm: siue in tenendo sacrm: si tn̄ ministrans vel tenens sunt baptizati: aliter nō. qꝛ omniū sacramentoꝝ ꝛ cognationū spūaliū: que p sacramētum ɔhuntur baptismus ē fundamentū. extra de presbytero nō bap.c.i. Cōpaternitas aūt ɔhitur inter regenerātē ꝛ generantē. Tam.n. sacrm ministrans: q̄ tenētes illū qui regeneratur efficiuntur cōpatres vel cōmatres parētum carnaliū illius qui regenerat̄. Et quādo q̄ transit spēs cognationis ad vnū cōiugum mediante alio: aliqn̄ non. Si enim alter cōiugum inter quos ē ɔsūmatum mrioᵐ suscipit filium de sacro fonte: vel tenet in cōfirmatione: alter ɔiunx efficitur cōpater pntum carnaliū illius qui regenerat̄. extra eo. Martinus. ꝛ li. 6. e. ne dū. ꝛ. 30.q.4. si quis vnus. Cuius rō est: qꝛ vt ibi dr̄: vir ꝛ mulier effecti sunt vna caro p matrimoniū ɔsūmatum. Si tamē alter cōiunx non esset baptizatus non transiret ad eum cognatio spūalis: quia nō esset capax eiꝰ: vt patet ex supradictis. Si aūt aliqui efficiuntur vna caro p fornicariam copulā: non ꝓpter hoc transit cōpaternitas ab vno in aliū. quia p rem pure carnalē non cōtrahitur spūalis cognatio scdm Rich. 4. di. 42. q.i. ar. 3. ꝛ Rod. Quidā vero dicunt vt Tho. 4. di. 42. q.i. ar. 3 q. 2. c. ꝙ cognatio spūalis transit etiam a viro in vxorem p modum cuiusdam affinitatis ꝛ ecōuerso. Unde etiam pari rōne videt̄ transire ad mulierē carnaliter cognitam: licet nō sit vxor. Innocl. vero vtrāq; opi. refert: sed neutram p̄fert sup.c. Martinus. Prima opi. magis placet mihi. Si tn̄ aliquis suscipit d̄ sacro fonte filium alterius cōiugum: inter quos cō sūmatum est matrimoᵐ: siue fuerit natus an̄ ɔsūmationē matrimonij: siue post: de alia persona q̄ de cōiuge nō efficitur cōpater: nisi illiꝰ cōiugis cuius est filius. 30.q.4. qui spūalē. in glo. Cuius ratio est: qꝛ ꝛ si q̄tum ad contrahendū cōpaternitatem cōiuges inter quos cō sūmatum est mrionium cōicent sibi suas actiones: non tn̄ suas passiones: qꝛ hoc induceret nimium onus ꝛ piculosum matrimonio. Et dic vt dicit glo. ibidem. ꝙ ille cōiunx qui non est pater pueri carnalis: nec spūalis: per se nec p actum vxoris pōt per regenerationē illius fieri ɔpater regenerāt is. Si autē vir vel vxor an̄ contractū mrioᵐ vel ante cōsūmationem mrionij ɔtracti leuauit filiū alicuius de sacro fonte vel tenuit in cōfirmatione non ꝓpter h̄ ad alteꝝ cōiugem transit cōpaternitas. Un̄ in hoc casu possit vnus vir duas cōmr̄es hr̄e in vxores: vnā post mortē alterius. 30.q.4. post vxoris. Et hoc siue inter p̄dictos cōiuges seq̄tur carnalis copula siue nō: qꝛ p vnionem carnis ad vnionē spūs p̄cedentē non transit̄: vt hr̄ eo. ti. Et hoc his versibus continet̄. Que mihi vel cuius mea natum fonte leuauit. Hec mea ɔmater fieri mea nō valet vxor. Si qua mee natū non ex me fonte leuauit. Et sic patꝫ distinctō Grani. quā ponit. e.c. §. i. notandū ē. quā etiā ponit mgr̄ sen. li. 4. di. 42. nullā esse. vt etiam glo. dicit ibidem. Dicit.n. sic.s. ꝙ ille ꝓhibetur cōmatri vxoris copulari: qui reddidit debitum sue vxori post q̄ eius vxor extitit. Ille vero pmittitur mr̄imonio copulari.s. cōmatri vxoris sue: cuius vxor alicuius ɔmater efficitur. post hoc a viro suo nō cognoscat̄ quod est falsum. Non.n. refert an post cōpaternitatem cognouerit vxorē vel non cognouerit: dūmodo antea non cognouerit. Fraternitas vero contrahitur inter regeneratū ꝛ filios carnales regenerantis. 30.q.3. pitaciū. ꝛ.c. se. et extra e. ex lr̄is. Et hoc siue carnales filij nati sunt ante contractā cōpaternitatem inter

suos parentes carnales regenerantes ⁊ parentes carnales regenerati: siue post:ex̄ e.c.tua nos.Filij aūt quoꝝ neutro ad ꝯpaternitatē ē puentū:pn̄t inter se libere copulari mr̄ioniali ter.Ber.tn̄ dicit extra eo.vtꝝ:ꝙ cognatio spiritualis impedit mr̄ioᵐ ꝯtrahendū etiam int̄ duoꝝ ꝯpatrum filios illos p quos nō est spiritualis cognatio ꝯtracta:si hoc habeat illius ecclesie consuetudo.Et hoc si sit talis ꝯsuetudo ꝙ si fiat ꝯ̄rium eius generet̄ ex hoc scādalum:nō tn̄ dirimetur ꝑpter boc matrimoniū iam ꝯtractum.Unde non dicit dictū.c.separantur coniuncti:sꝫ ꝙ non debent ꝑpter scandalū ꝯiungi.Multa.n.non fieri ꝓhibentur que tn̄ facta sustinētur:extra d iureiur̄.quēadmodū. Et huic snīe cōsentit Hu.⁊ Goff.in sū.Idēꝫ tn̄ Ber.e.ti.c.super eo.dicit:ꝙ si sit scandaluꝫ magnum alicubi ꝙ tales ꝯiungātur vel remaneant ꝯiuncti non solū impediet̄ inter eos cōtrahi mr̄ionium:sed etiam dirimet̄ iam ꝯtractum ſm ius antiquū:quod hr̄.30.q.3.post susceptū.non obstante constitutōne que postea manauit in ꝯ̄rium:que ibidem habet̄. Et sic Ber.ibidem apte ꝯtradicit sibiipi:vt patet intuenti duas p̄dictas glo.Tn̄ magis ꝯsentiendum est prime glo.Nam ſm Host.tolerabilius est aliquos ꝯtra statuta hominū copulatos dimittere simul:q̄ꝫ sic ꝯiunctos contra statuta dei separe:extra d testibus.lites.Un̄ vbicunq̄ mgr̄i p suas glo.matrimoniuꝫ soluunt nec ius exp̄ssum adducūt. Si inuener[is] aliquem doctorem scribentē ꝯtrarium sequaris eum.ar.extra de regularibus.licet ex quadā. Hec Host.extra eo.si vir.Dicit etiam ibideꝫ e.ti.c.i.ꝙ sola ꝯsuetudo approbata p papā inducit impedimentū:ne matrimoniū ꝯtrahat̄: ⁊ vt matrimoniū ꝯtractuꝫ sepetur.Et hoc in quibuscunq̄ casibus hec canonica cōstitutio facere posset:vt patet.c.sup eo.Approbatō.n. pape vim constitutionis hꝫ. Concordat etiaꝫ Innoc[entius].ibidem.Pater etiam spūalis licite potest ducere in vxorem carnaleꝫ sororem filij sui spūalis:⁊ etiam filiā eius:⁊ etiam filiā spiritualem filij sui carnalis:qꝛ lꝫ cognatio spūalis a pr̄e in filiū transeat:non tn̄ ecōuerso. Nō.n. egreditur ꝑsonas cū quibus ē ꝯtracta.Un̄ nō hꝫ ramos cū hoc nō inueniat̄ cautū:⁊ edictuꝫ de mr̄imonio sit ꝓhibitoriū. extra de spon.cū apud.⁊.30.q.3.post susceptuꝫ.§.si quis.⁊.c.se. Ex p̄dictis pꝫ abrogatū esse illud quod dicit̄ in d.c.post susceptū.vsq̄ ibi.qꝛ leges. Dicitur enim ibi ꝙ qui ex ꝯpr̄e ⁊ cōmatre fuerint nati:mr̄ionio non pn̄t cōiungi.Quod patet ex dictis esse falsum.Canon.n.ille corrigit̄ ꝑ alios canones posterius editos. Utrum vxor et vir simul leuare possint pueꝝ de sacro fonte? R°.Inter pr̄em ⁊ matrē spūaleꝫ nulla cognatio spūalis contrahit̄.Secus est d carnali generatione:qꝛ ad eam vterq̄ vnitur:qꝛ vtriusq̄ ꝯmixtio necessario requirit̄.Ad generationē vero spūalem alter sufficeret:vn̄ non vniūtur.Inde est ꝙ vterq̄ ꝯiunx pueꝝ simul tenē nō impedit̄ de necessitate:sꝫ ex quadā honestate:vt dicit mgr̄.sen.li.4.di.42.c.solet etiaꝫ. Qn̄ vero vterq̄ ꝯiunx simul tenet duplex cognatio spūalis ꝯtrahitur i vtroq̄. vna directa p factū suum:altera indirecta p factum alienū Nec est hoc incōueniens:sicut nec ꝙ vna mulier alicui ꝯsanguinea simul ⁊ affinis inueniat̄

Utrum iudeus licite possit cōtrahere cum sua cōmatre vel filia spūali?Rn̄o.Hug.nōuit 30.q.i.puenit.ꝙ iudeus cū iudea ꝯmatre sua licite ꝯtrahit:⁊ etiam cū filia spūali:quā in cathecismo suscepit:si nondū est baptizata:qꝛ n̄ astringitur ꝯstitutioni ecclesie.Dicit etiam:ꝙ hi⁹ cognatio spūalis cōtrahitur inter iudeos: qn̄ vnus tenet vel suscipit filiū alterius in baptismo vel confirmatione.Sꝫ ip̄e errauit in h̄ qd̄ dixit:ꝙ cognatio spūalis cōtrahitur inter iudeos:qꝛ non baptizatus nō potest ꝯtrahere aliquam cognationē spūalem. Non.n.est capax eius dū caret baptismo:qui sicut dictuꝫ ē s̄.est fundamentū oīm sacroꝝ ⁊ cognationuꝫ spūalium:que p sacra cōtrahūtur. Quid si quis puellā baptizauit in tp̄e necessitatis.[ut] laicus vel in minoribus ordinibus cōstitutus. Nunquid postea poterit cōtrahere cū ea?R°. Hic errauit ſm Host.Tan.⁊ Ray.sequēs cū dicens impediri mr̄ionium ꝯ̄here cū ea.Sꝫ si queras vtꝝ mr̄ioᵐ ꝯ̄ctum inter eos sit dirimēdū ꝯsulas papaꝫ:cū sit nouus casus. Dicēdū ḡ sine dubio:ꝙ dirimi dꝫ:qꝛ si suscipiens sine dubio separetur:multomagis baptizans ꝗ est principalis.Hoc satis ꝓbatur ex̄.30.q.i.oēs.

Quid si filius p̄sbyteri qui puellam baptizauit cum illa cōtrahat. Nunqd tenebit matrimonium?Rn̄o.Tan.dicit ꝙ sic.Sed ip̄e in hac.q.ſm Ho.sicut in precedenti errauit.Un̄ ꝯ̄rium est veꝝ. Utrū filius carnalis ep̄i possit in vxorē ducere eam quā ep̄s cōfirmauit? Rn̄o.Cū edictum de mr̄ionio sit ꝓhibitoriū ⁊ iste casus sit nouus:si ꝯtraheret̄ mr̄ionium inter tales esset papa consulendus ſm Rod. Mihi aūt videtur dicendū indubitant̄:ꝙ eā habere non possꝫ:sicut nec illam quam ep̄us baptizasset.quia eadem est rō de baptismo ⁊ confirmatione. Quid si quis nō tangat sed tangere se simulet baptizatū respondēs simul cum alijs patrinis ad interrogationes:⁊ cum alijs nominās eum?Rn̄det Rod.ꝙ non efficitur patrinus:nisi tangat eum vel tenēdo dū baptizatur:vel leuando de sacro fonte:vel te-

nendo ad confirmationem: licet omnia respõdeat vt dictũ est. Quid si teneat & ñ respõdeat cũ alijs patrinis intendens p hoc facere: ne ɔpater efficiatur: & sic possit cũ minori peccato postea cognoscere puer infem: vel eam ducere in vxorẽ? Rñdet Rod. q sine ṗiudicio credit q efficitur ɔpater: ex quo ipse tenet puer vel tangit: & eũ tenere vel tãgere intẽdit Hoc.n. est agere: qđ agunt veri patrini. Nec credit q rñsio patrinor sit de substantia quo ad ɔpaternitatem ɔtrahendam.

De cognatione legali. ti. 19.

Postea ɔsideran/

dũ est de cognatione legali. Et qa legalis cognatio ẽ ppinquitas psonar ex adoptione pueniens. ideo dicendũ est prius de adoptione. 2° de legali cognatione.

Circa adoptionẽ querunt plura. s. quid est adoptio? R°. fm Placẽ. Jo. & Ho. Adoptio ẽ legalis actio ad solatium eor facta. i. inuenta. Subaudi principaliter: q liberos nõ hñt. i. habere nõ poterant pene naturã imitans. Jdeo enim natu minor nõ põt adoptare maiorem: qr mõstruosũ esset q pater esset filio minor.

Quot sunt spẽs adoptionis? R°. Due. s. adoptio. & arrogatio. Utrũq. n. hor est spẽs adoptionis generalis: sicut pprium & p accidens sunt spẽs accidẽtis generalit dicti. Differũt ãt in quatuor. Primo qr arrogat q est sui iuris id ẽ qui nõ hz prẽm nec mrẽm: vel si hz ẽ emãcipatus. adoptat autẽ qui ẽ alieni iuris. i. qui ẽ in ptãte patris. 2° qr arrogatus & eius filius & nepos si quos hz in ptãte: transeunt cũ bonis suis in ptãtem arrogãtis. Et dr h nepos pprie filius frĩs. Unde adoptato prẽ adoptant etiã illi alij predicti. Adoptatus vero nõ transit in potestatẽ adoptantis. Uñ adoptat filiusfamilias & manet in ptãte prĩs nisi ab auo prño vel mrño adoptatur. Et idẽ intellige fm Hosti. đ pauo vel alio supiori: a quo recte descendit. Tunc. n. fm ius ciuile & canonicũ transit in potestatez adoptãtis. ff. e. l. i. & z. Uñ v. Arrogo q suus ẽ: & hz meus esse necesse. Patris adopto suũ nec prĩs desinit esse. 3° qr arrogatio tm̃ fit principis auctoritate: in cuius ptãte sũt etiã qui sũt sui iuris. Adoptio vero fit aucte cuiuslibet mgratus cõpetent: dũmõ actio fit apud eũ. s. qui hz merũ impium & mixtũ & iurisditõnem. ff. e. l. z. Et ideo apud delegatũ nõ videt posse fieri. 4° arrogatus hz necessario ltiam ptem in bonis arrogant. Uñ siue eũ emancipet siue decedat dz ei quartã ptem bonorum suor relinquere. i. ltiam suã. Adoptatus vero non hz in bonis adoptãtis ltiam. Uñ aliquid ei relinquere nõ tenet. Si tñ ab intestato decedat: adoptatus ei succedit. Hec pbant. ff. e. l. z. & l. si pater. C. e. ti. l. i. & pe. Ex predictis pz: q sicut generatio naturalis quedã est impfcã que nõ dat filio ius in prña hereditate: nec prĩ ius patrie ptãtis in filiũ: vt generatio illegitĩa. quedam ẽ pfecta: que dat vtrũq: vt generatõ ltĩma ex mrionio: ita duplex ẽ generatio legalis. Quedã impfecta ex qua nõ transfert adoptatus in ptãtem adoptãtis: nec acquirit necessario ius in hereditate adoptãtis: et hec generali noĩe dr adoptatio. Quedaz pfecta que pdicta ɔcedit. Et hec spãli noĩe dr arrogatio. Qñq tñ arrogatio dr adoptio: vt insti. de adoptionibus. vbi dr in prin°. q non tm̃ naturales liberi fm ea que diximus in ptãte nr̃a sũt: sed etiã hi quos adoptamus. Dr aũt arroga° qr adoptans rogat. i. interrogat an velit eum quẽ ẽ adoptaturus suũ esse filiũ: & is q adoptatur interrogat an id fieri patiat. ff. e. l. i. Uñ infans nõ põt arrogari: sed tm̃ adoptari: quia requirit ibi verbũ expressũ. ff. e. l. z. Quis ẽ effectus adoptionis? Rño. q multiplex. Primo vt acquirat filio° & prĩa ptãs intm̃ q pater necessitate famis instante filiũ vendere possit C. de prĩbus qui fi. distra. l. vlt. lz videat ɔ̃dicere verbũ ibi positũ. s. sanguinolentos. sed exponitur. i. sanguine puniẽdos. z° vt impediat mrio™: vt dicet. j. 3° vt talis filius prĩ succedat Sed hec oĩa intelligi debẽt sane intelligendo fm ea: que dicta sunt & dicent. j. Quis põt adoptare? Rño. Nõ quilibet põt adoptare: sz tm̃ ille cui pmittit a lege: sicut nõ quilibet põt generare. Uñ nota q vir põt adoptare nõ mulier: nisi ei in solatiũ liberor in acie amissorũ a principe ɔcedatur. ff e. nã & femine. in fi. & C. e. mulierẽ. Jtem prfamilias qui sui iuris ẽ: non filiusfamilias. Jtem qui põt generare naturaliter: nõ qui nõ põt generare ppter defectum nature. Secus eẽt: si non posset generare ppẽ aliqđ accñs supueniens. Uñ castratus. i. castenatus. i. naturaliter frigidus: nõ põt adoptare. Sed spado qui cũ gladio vel spata testiculos amisit põt: vt dicit Ho. e. l. z. §. illud. Jtẽ arrogare põt maior. 60. annis non minor: nisi ex aliqua causa necessaria: vt est morbus: aut valitudo: aut alia iusta causa: vt si psonã sibi cõiunctã velit arrogare: qr ante tps illud debet intendere generatõni naturali. Minor tñ. 60. annis põt adoptare: vt dicit Hostiẽ. Dz autẽ vt adoptans adoptatũ plena pubertate precedat. i. annis. 18. ita q posset eũ naturaliter genuisse. ff. e. si pater. §. vlt. & c. arrogato. Quis põt adoptari? Rño. Quilibet tã masculus q̃ femina: siue sit sui iuris; siue alieni: dũmodo

sit etatis minoris adoptante patre:ita q9 posset naturalis filius eius eẽ.ff.e.adoptatus.z. Nec aliquis põt adoptari:nisi pñs et volũtarius.ff.e.nec absens. Sunt etiã quedã alia preter p̃dicta spãliter ɔsiderãda in arrogatione.s.an arrogans velit arrogare plures qd nõ ꝑmittit an libertũ alienũ vel maiorẽ se:vel diuitẽ:cũ ipe arrogans sit pauper:vel inhoneste vite:vl cũ cuius tutelã vel curã gessit:si sit minor.25.annis:ne forte ideo arroget:vt rõnem nõ reddat.ff.e.l.z.ꝛ extra de cogna.le.c.i. In his.n.omnibus denegatur.

Equitur de 2° arti.s.de cognatione legali. Circa quã queruntur plura.s.qd est cognatio legalis. Sed hoc dictũ ẽ s.in pn.ar.p̃cedentis. Quot ꝛ que sũt spẽs eius? R°. Tres. Una est quasi descendentiuȝ:q̃ est inter adoptantẽ ꝛ adoptatũ.2ª quasi collateraliũ:q̃ est inter liberos adoptiuos nãles. Hoc etiã oñditur ad nepotes adoptantis.i.ad filios filioꝝ.3ª quasi affinitas legalis:que ẽ int adoptantẽ ꝛ vxorẽ filij adoptiui:vel econuerso inter adoptiuũ ꝛ vxorem adoptãtis. Sȝ quare nõ est etiã vna spẽs ascendentiũ? Rñ. Quia humor venit ad ramos a radice:et nõ ecõuerso. Quia igitur filij sũt rami pñs:ideo cognatio legalis ɔmunicat a pre filijs:ꝛ non ecõuerso. Nõndum aũt:q9 ille qui adoptat efficit cognatus illis solis:qui sũt in ptãte patris adoptantis.ff.de adop.q in adoptione.

Utr̃ cognatio legalis dicat ſm veritatem aliquod vinculũ? Rñ q9 sic. Unde Nicola9 papa dicit. Inter eos non ɔtrahitur ɔiugium quos adoptatio iungit. Hoc autẽ vinculum ẽ transũptiuũ:ꝛ hȝ originem a cognatione carnali:sicut ꝛ cognatio spũalis. Patris.n.carnalis est filiũ educare:possessorẽ dimittere. Hic est q9 est ibi pñs affectus ꝛ officium ac ꝑ hoc aliquod vinculũ. Hoc aũt a legibus statutũ ẽ in solatiũ filioꝝ:quod ẽ inter cetera ipis cõiugatis maximũ. Et sic patet quõ cognatio legalis est vinculũ. Utrum adoptio siue legalis cognatio impediat mrĩom? Rñ. Sicut cõsanguinei ꝛ affines:ita ꝛ adoptiui simul in eadem familia solent cohitare. Lex aũt p̃cipue psonas illas excludit a coniugio rõne honestatis:quas necesse ẽ cohitare. Et ita sicut cõsanguineos ꝛ affines:ita ꝛ adoptiuos excludit a ɔiugio pari. Sed vt iam dicetur quosdã sp:quosdam ad tp̃s.s.durante adoptione. Licet aũt mrĩom ñ subiaceat legi adoptionis inq̃tũ ẽ lex seculi:subiacet tñ ei inq̃tum ẽ ab ecclesia suscepta ꝛ approbata.ex̃ e.c.vno. Qñ ꝛ qualiter impedit? Rñ. q9 cum sit triplex spẽs cognationis legalis:vt dictũ est s.pª ꝛ 3ª matrimoniũ impedit.2ª vo ad tp̃s.s.q̃diu durat adoptio.i.q̃diu sũt in eiusdem pñs ptãte. Ea quoq3 soluta morte vel emãcipatione filij adoptiui vel naturalis :vel alio mõ quo adoptõ habet solui:postea nõ impedit:quia hec ꝓhibitio tantũ introducta ẽ rõne cohabitationis. Sed ꝓhibitio respectu adoptantis ꝛ vxoris eius introducta ẽ ratione reuerẽtie:quã eis ſp debent: Hoc ɔfirmatur insti.de nup.§.i.z.ꝛ.3.ꝛ ex̃ e.si qua.in tex.ꝛ glo.ꝛ.30.q.3.ita diligere.ꝛ.c.post susceptum. Utrum cognatio legalis transeat ad nepotem.i.filiuȝ filij adoptiui? Rñ q9 sic.s.ꝓpter cohabitationẽ. Nec tamẽ ꝓpter hoc hi9 cognatio hȝ gdus:qr in eodem gradu attinet pr̃ filio ꝛ nepoti. Utrũ adoptiuus qui nõ transit in ptãtem adoptantis cõtrahere possit cũ filia naturali ltima pñs adoptiui? Rñderi põt ſm Hu.qui notat hoc.30 q.3.in pn.q9 adoptio que nõ est arrogatio:nõ impedit mrĩom int filios. Hoc etiã vult Hos. In hoc etiã Inno.magis videtur consentire. Arrogatio vero impedit dũ durat: sȝ ea soluta nõ impedit. Secũdum alios vero non põt adoptõne durante:qr ꝛ si non transeat talis in ptãtem adoptantis:acquirũtur tñ ei iura quedam ex adoptione:que dissoluũtur ꝑ emãcipationem.C.de adoptione.l.pe.§.sup autem. Iura etiam canonica indistincte loquũtur de adoptione nõ distinguendo.s.inter arrogatũ ꝛ adoptatũ. Unõ idem ius inuit quo ad hoc esse in vtroq3 casu:extra e.c.vnico.in glo.ꝛ.30 q.3.c.i. Hoc etiã verius reputat Host. Utr̃ filius alicuius naturalis ꝛ legitimus cõtrahere possit cum filia mulieris arrogate a suo patre? Rñdeo q9 sic. Cum.n.mulier neminẽ habeat in ptãte sua:filia filie arrogate transire ñ põt in ptãtem arrogantis:ꝛ ideo nulla cognatio orta est int ipm ꝛ illam ex arrogatione matris sue.ff.de adoptione si pr̃. Nõ posset tñ talis ɔtrahere cũ filia viri arrogati a suo pre:si habebat eaȝ in ptãte sua quãdo fuit arrogatus. Hec Ho. Utrum filij adoptiui possint cõtrahere inter se? Rñdeo q9 sic.sicut notat Hu.30.q.3.ita sicut. Et spũales filij alicuius int se ɔtrahere pñt:ꝛ etiam spũales cũ adoptiuis:ex̃ e.c.si qua:in glo.qr hoc nõ inuenitur ꝓhibitũ Secundũ vero Ho.distinguenduȝ est int arrogatos ꝛ adoptatos ꝓprie dictos Nam int omnes illos:qui sunt in ptãte adoptantis ꝓhibentur nuptie celebrari:vsq3 ad gradũ per legem ꝓhibitũ:ꝛ ideo inter duos arrogatos ab eodem non põt ɔtrahi mrĩom: sed inter duos adoptiuos filios eiusdem pñs adoptantis potest ɔtrahi Quid si adoptiuus durãte adoptione ɔtrahat matrimoniuȝ cum filia ltima adoptantis? Nũquid matrimoniũ soluetur? Rñdeo. Quidaȝ dixerũt q9 non:eo q9 impe

dimentū est tēporale:vt refert glo.e.c.vnico. ꝛ si qua.Sed hoc nō est verum.q2 licet illud impedimentū sit tp̄ale ſm se:inducit tñ perpetuū effectum.Et ponit̄ exemplū in glo.illa.s. ꝙ iste non pōt matrimoniū ꝯtrahere cum hac ꝯiugata:cuius viro mortuo poterit ꝯtrahere cū ea.Et huiꝰ s̄nie fuit Hu.Rich.4.di.42.q.2.ar.2.c.2m.ꝛ Rod. Utrum filius adoptiuꝰ ꝯtrahere possit cū filia illegitima p̄ris adoptiui? Rº.Credo sine p̄iudicio ꝙ sic.q2 sicut notat Hu.3.q.3.in prin.cū dr̄ ꝙ filius adoptiuus ꝯtrahere nō pōt cū filia naturali.naturalis filiꝰ ꝛ filia quo ad hoc dicūtur ltimus filius vel legitima filia.s.de ltimo matrimoº nati.Et cum eo ꝯueniūt Ho.Inn.Ber.e.c.vno.Nā filius illegitimus non est in ptāte p̄ris:vt patz insti. de nup.§.vlt.ꝛ ideo pōt copulari filie adoptiue patris:nō tñ copulari posset filie sp̄uali.30. q.3.c.i.in glo.a.

De impedimento criminis.ti.20.

Postea ꝯsideran

dum est de impedimento criminis. Ubi videndū est primo ꝑpter que c̄ria impedit̄ m̄rioᵐ ꝯhēdū.2º.ꝑpter q̄ crimīa dirimit̄ m̄rioᵐ iā ꝯctū.3º de impedimēto incestus in sp̄ali.4º de impedimēto vxoricidy.

Circa primū notandū ꝙ quedā crimīa impediūt m̄rioᵐ ꝯtrahendū.ꝑpter ip̄oꝝ enormitatem:sꝫ nō dirimūt iam ꝯtractum.Quorum primū est incestus:vt cū quis scienter cognoscit suam ꝯsanguineā vel affinem vsq; ad 4m gradū inclusiue.32.q.7.si quis viduaꝫ.ꝛ.c.qui dormierit.ꝛ extra de eo q cog.cōsang.c.i.ꝛ.2. 2m est īterfectio ꝓprie vxoris.33.q.2.admonere.ꝛ.c.interfectores. 3m est raptus sponse alterius.27.q.2.statutū. 4m est leuatio ꝓpry fily de fonte sacro malitiose.s.vt possit vxorē suam debito carnali priuari.30.q.i.eo autem. qd̄ interrogastis. 5m est interfectio p̄sbyteri: extra d̄ pe.ꝛ re.qui p̄sbyteꝝ. 6m monialis scienter in vxorē acceptio.27.q.i.Hu.qui.Et isti sex casus ponūt̄ in illa glo.illiꝰ.c.qui p̄sbyteꝝ 7m est solēnis penitētia ſm aliquos.Et est rō ſm eos:q2 solēniter penitētes intelligūtur vouere.Unde sub hac regula ecclesie debēt viuere.de pe.di.5.ꝯrium.ꝛ censentur p̄sone ecclesiastice.ii.q.i.alid̄.Hugo vero dicit:ꝙ quilibet penitens pōt m̄rionium ꝯtrahere:nisi sit alicui iniūctum noīe penitentie ne ꝯhat.Hoc tñ fallit vt dicit in tribus casibus.s.in vxoricidio.in raptu sponse alterius.ꝛ in incestu.in q bus ꝯtrahere ꝓhibentur.Et ratio est:quia in his m̄rionium ꝯtaminatur.Ab his tamē casibus iuuenes excipit.Ambas has opi.ponit Ho.Et isti septem casus p̄dicti his versibus ꝯtinentur.Presbyteꝝ vxorem necans:naticꝗ patrinus.Incestus raptor solēnis non sociatur.Addunt etiam quidaꝫ de illo qui occidit ꝓprium filium.extra de his qui ꝓprios filios c.i.Goff.etiam addit de eo qui violat iusticiā publice honestatis.27.q.2.si quis sponsā. Licet aūt crimina p̄dicta . forte quedā alia matrimoniū impediant ꝯhendum.Adolescentibus tñ de quibus timetur de incōtinentia potest ep̄s licentiam dare ꝯtrahendi.33.q.2.antiq ꝛ.c.in adolescentia.ꝛ extra de eo qui cog.consang.ex l̄ris.Uel forte sufficit dispēsatio quo ad hoc p̄sbyteri ꝓprij.imo de ꝯsuetudine hodie nō seruat̄ rigor iste.s.vt petat̄ dispensatio in hoc casu.Hec Ray.ꝛ Ro.

Sequitur videre de 2º.Circa qd̄ sciendum ꝙ crimina que etiā matrimoniū dirimunt iam cōtractum sunt tria.

Primum est cū quis adulterat̄ cuꝫ aliqua ꝯiugata:ꝛ ipse vel ip̄a machinatus fuit ī mortem vxoris adulteri vel viri adultere cū effectu:ita.s.ꝙ mors subsecuta fuerit.Machinatus inquā eo animo vt ꝯtrahāt postea simul. Tunc.n.tales nō possunt ꝯtrahere simul:ꝛ si ꝯtraxerint sunt separandi.31.q.i.si quis.ꝛ extra de eo qui dux.in matrimoᵐ quā pol.ꝑ adult. sup eo.Secus est si alia de causa interfecisset Tunc enim nō essent separandi:vt notat Hug. in d.c.si quis.ꝛ Ber.ꝛ Host.in dicto.c.sup eo. Et idem dicēdum est si mādauit vel precepit vel cōsuluit interfici:ꝛ factuꝫ est ita.Idem.n. est ac si interfecisset:sicut notat idem Hug.in dicto.c.si quis.Si aūt in eius morte non opatus fit:sed tm̄ cum interficeret̄ ratum habuit non ꝑpter hoc m̄rionium dirimet̄:quia edictum de matrimonio est ꝓhibitorium.Et ille casus nō inuenitur ꝓhibitus Et sic nōt Lau. ꝛ Ber.extra de ꝯuer.infide.laudabilem in gl. vlt.Quādo vero quis interficit virum alicuius mulieris:vt cum ea postea cōtrahat :non tñ eā polluit viro viuente:tunc si tales postea ꝯtrahant simul.ſm aliquos.s.Hu.Ho.ꝛ Inno.extra.e.sup eo.matrimoniū dirimetur.extra d̄ conuer.infide.laudabilem.vbi nulla mētio fit de adulterio.Et tamē dr̄ ibi ꝙ nec etiā fit ꝑpter fidei fauorē sustineat̄ matrimoniuꝫ ꝯtractum inter sarracenū ꝯuersum ꝛ xp̄ianuꝫ: que virū suum fecit interfici per illum adhuc in captiuitate viri ꝯstitutum .Cuꝫ p̄dictis etiā ꝯuenire videtur Ber.in prima glo.sup d.c.q2 nō dicitur ibi nec etiam alibi:ꝙ requiratur cū machinatione adulteriū.Secundū vero aliof scꝫ Goff.matrimoniū non dirimetur.31.q.i.relatum.ꝛ.c.se.vbi fit expresse mentio de adul

terio:extra de eo qui dux.c.vlt. Vñ fm Goff. tria sunt necessaria ad hoc ꝙ matrimoniũ dirimatur ꝑtextu machinationis.s.adulterium. occisio actualis. ꝛ ꝙ eo animo fiat vt ꝯhabitent simul. Sed dicendũ:ꝙ iura que Goff.adducit non ꝓbant intẽtum eius:quia nullum ius inueniť dicens ad hoc requiri machinationeꝫ ꝛ adulteriũ. Intelligendũ etiam ꝙ si ante baptismum machinatus esset in mortem cũ effectu:nibilominus post baptismũ eam ducere non posset.ar.extra de ꝯuer.infide.c.i §.ad fi. Ad hoc nota ꝙ si qua mulier in mortem viri sui cum alijs fuerit machinata ꝛ ipe aliquẽ eorum se defendendo occiderit:post mortẽ vxoris aliam ducere posset si voluerit. Ipa vero insidiatrix:penitentie sine spe ꝯiugij debet eẽ subiecta.si tamen ipa ꝯtraxerit:matrimonium tenebit.ex̃ de diuor.si qua.in tex.ꝛ glo. 2m crimen est cum quis ꝑstat fidem adultere: ꝙ eam ducet post morteꝫ viri eius legitimi:vel post mortem vxoris ipius adulteri.3i.q.i.relatum.ꝛ extra de eo qui dux.sup hoc.ꝛ.c.significasti.ꝛ.c.veniens. Et idem intellige si ꝓmissio firmata fuerit iuramento:siue fidei datione: quia quo ad hoc equiualent interpositio fidei ꝛ ꝑstatio iuramenti:extra de his que ui. ad aures. Si queratur quare hꝰ fides data adultere dirimit matrimoniũ:dicendum ꝙ ď re non vacante ꝓmissio fidei fieri non debet: vt ď prebenda vel hereditate viuentis:ne q̃s desideret ꝓximi mortem. Et hoc est rõ statuti ecclesie in hoc casu. Sed pone ꝙ adulter ꝓmissionem nudã faciat adultẽ de ꝯtrahẽdo post mortẽ viri eius. Nunquid eo mortuo si ꝯtrahant tenebit matrimoniũ inter eos ꝯtractum? Rñ. Quidam dicunt ꝙ sic:qꝛ vt dicitur extra de spon.cum apud.cũ ꝓhibitorium sit edictũ de mr̃imonio ꝯtrahendo:quicunq₃ nõ ꝓhibetur admittitur. Non inueniť aũt in iure ꝓhibitũ virum ꝯtrahere cũ adultera post mortẽ viri eius:nisi viuente viro eius fidẽ dederit:vel iurauerit:vel nisi alter eorũ in mariti mortem ꝓpter hoc fuerit machinatus. Alij dicunt ꝯrium:qꝛ sponsalia nuda ꝓmissione ꝯhi possunt:nec soluũtur p sponsalia fide vel iuramento firmata. Vnde cũ adultero nuda promissio de ꝯhendo cãre videť illud idẽ piculũ ꝓ quo fuit facta ꝓhibitio. Vnde volunt ꝙ in ꝑdicto casu 2o noĩe fidei intelligať quelibet ꝓmissio nuda vel nõ nuda:que ꝓmissio ẽ quasi quedã desponsatio de futuro. Et huius sñie fuit Hu.sicut apparet.3i.q.i.relatũ. Cõsentiũt etiam ei Ray.ꝛ Rod. Esto ꝙ petrus solicitet bertham:vt illa ꝯsentiat sibi tali pacto ꝙ ipẽ per fidem ꝓmittat martine ipsius berthe ꝯsanguinee:ꝙ post mortem viri eius accipiet in vxorem illam de qua ꝯsulit ei martina:intendens ꝛ ꝓbabiliter credẽs ꝙ martina ei cõsulat de ipamet.s.bertha:cui petrus ꝯsentit:ꝛ postea ꝑficiẽs illud quod ꝓmisit berthã de cõsilio martine post mortẽ viri berthe in vxorẽ accipit. Nõ queritur vtrum illud matrimoniũ teneat? Rñ ꝙ non:quia bertha sciens ꝙ ille si daret sibi fidem postea nõ posset eã habere in vxorem fraudulenter fecit illam ꝑsuasionẽ:ꝛ fraus nemini dꝫ patrocinari. Si tamẽ bertha ꝑdictam ꝓmissionem ꝓcurasset nõ intendens supradictam fraudem:sed potius ꝙ petrus vtiliorem ꝛ honorabiliorẽ vxorẽ haberet:si de consilio martiue vxorem accipet: ꝛ ꝙ accipiendo vxorẽ de ꝯsilio martine post mortẽ viri sui sibi solatiosior esset: matrimoniuꝫ inter eam ꝛ pe.ꝯtractum tenẽt. 3m crimen est cum quis adulteram ꝑñtialiter ducit ꝛ cum ea ꝯtrahit:qđ est plus q̃ fidem de ducendo dare:extra de eo qui duxit.cũ haberet ꝛ.c.exultare. Facit.n.primum matrimonium ꝙ non valet 2m:quãdo primũ matrimoniuꝫ fuit legitimũ ꝛ verũ. Nam si non fuit verum sed tm̃ putatiuũ non impedit matrimoniũ 2m extra de spon.veniens.ꝛ de mr̃onio ꝯtra inť dictum.ex lr̃is in fi. Si tamen ꝑmum mr̃imonium fuit ĩ facie ecclesie ꝯtractum:ꝛ alter ante diuortium p ecclesiam celebratũ:ꝛ ꝯtra ecclesie interdictum cum alia ꝯtrahat:peccat et pñiam agere debet. Sed nihilominus mr̃ionium tenet:vt dicitur in decretali ꝓxima allegata. Quid si quis cõtrahat cum aliqua de ꝑñti:ꝛ eam non cognoscat:qꝛ preueniť morte vel religione:sꝫ anteq̃ illa moriatur vel religionem intret cum alia cõtrahat vel alij fidem det eamq₃ cognoscat? Nungđ illam poterit ducere in vxorem? Rñ fm Inno.ꝙ sic. Secundum aũt Host.ꝙ non.extra de eo qui duxit in matrimom.si qs. Si vero nullus supradictorũ trium casuum interuenerit:ꝛ adulter mortua vxore sua vel viro adultere ꝯtraxerit cum ea quã per adulterium polluit: tenet matrimom.extra de eo qui duxit.super hoc. significasti.veniens. Quod aũt dictum est.s. ꝙ quãdo adulter fidem dederit adultere:vel ꝯtraxit cum ea viuente viro adultere vel vxore adulteri debet separi:intelligendum est de vtroq₃ sciente impedimentum qñ sic ꝯtraxerunt. Si.n.alter ignoraret credens eũ cuꝫ quo ꝯtraxit esse solutum:posset cũ eo esse ltime si vellet:ꝛ hoc in odium alterius ꝛ fauorẽ inscij qui adulteriũ non ꝯmittit ꝓpter bonam fidẽ quam habuit:extra de eo q duxit ꝓpositum. ꝛ.c.veniens.ꝛ de spon.cum in aplica. Nũgđ mortua vxore legitima ꝯfirmatur eoipo matrimonium inter insciam ꝛ adulteꝝ? Rñ.

ꝙ non:sed primus consensus scdm iura fuit adulterinus:ꝛ ideo nouus consensus requiri tur ad hoc vt mrionium ꝯfirmetur: ꝛ valebit non a tpe primi:sed noui cōsensus. Est igit̄ in potestate mulieris inscie a viro putatiuo sepa ri:vel implorare ꝯpelli ipm publice ꝯsentire: si vouit sponte:vt in d.c.veniens.ꝛ ex̄ de ꝯiu. ser.ꝑposuit. Si tamē illa que prius īscia fuit post mortez vxoris certificata de morte eius semel copule carnali ꝯsentit:postea reclama re nō poterit fm Host.ar.in dictis.c. Quid si quis vxore prima viuente cū pluribus con trahat eis insciis: Rꝰ. fm Ho. Locus erit gra tificationi:quia quācunq̧ certificatā de mor te prime vxoris p̊ cognouerit vxor eius erit. ar.in dictis.c. De hoc etiam.j.vide ti.de impe dimento ligaminis in qōnibus vlt. Quid si quis bisꝰ adulter nouū ꝯsensum cum 2ᵃ pne niens contraxit cum alia de pñti? Rño. Illud 2ᵐ matrimoniū tenet.ar.in illo.c.veniens. fm Hoff. Quid si quis mulieri coniugate cum qua nonduz adulterium cōmisit dedit fidem de ducendo eam post mortem viri sui legiti mi:ꝛ vxoris sue si ipse est cōiugatus:vel con trahit cum ea de facto. Nunquid si contraxe rit post mortem vxoris sue vel viri adultere sunt sepandi? Rño. Determinatū est in nouo iure:ꝙ siue ante siue post fidem datā vel ma trimoniū de facto ꝯtractum supstite tñ ltima cognouerit eam:omnino separi debēt. Si vo nec ante nec post interuenerit carnalis copu la:licet vtriq̧ eoꝝ qꝛ in hoc grauiter delique runt pnīa sit iniungenda:mrionium tñ quod cum ea ꝯtraxit:post vxoris obitum non ē di rimendum. Cuius tñ ꝯtrarium Hugo nōuit 31.q.i.relatum. Sed ius est expresse ꝯtra euz. extra de eo qui duxit.si quis vxorem. Et hiꝰ sñie sunt Ray. Ho.ꝛ Goff.qui dicūt: ꝙ forte opi. Hu.saluari pōt de mrionio inter tales cō trahendo:non aūt de mrionio dirimēdo.

Equitur videre de 3ºs.de crimine in cestus quo quis cognouit ꝯsanguineā vxoris vtruz impediat mrioᵐ. Rño. Talem incestū dupliciter intelligi pōt qs cō mittere.s.aut ante mrtony ꝯtractōnem:ꝛ etiā post spōsalia de futuro:ꝛ tunc nullū est mrio nium ꝯctum ꝑpter affinitatem. Unde sūt iu dicio ecclesie sepandi:ꝛ mlier nubere pōt:vir aūt q̄tum est de iuris rigore non pōt nubere Aut post cōtractionem mriony. Et hoc etiaz dupliciter pōt intelligi.s.aut d̄ matrimonio iā cōtracto:aut de ꝯhendo post mortē vxoris.p̊ mo mō non soluit vinculū mrimonij:tñ ince stuosus amittit ius petendi debitū ab vxore attinente illi cum qua cōmisit incestum.extra de eo qui cogno.ꝯsang.c.i. Et etiaz ab vxore non attinente ei cum qua cōmisit incestum.e. ti.transmisisse Tenetur tñ reddere debitū vxo ri petenti:vt hr̄ eo.c.qꝛ peccatū eius ꝑiudicare vxori non potuit nisi sceleris cōscia fuerit. Si tñ ignoranter sororē vxoris cognouerit: pu tās eā esse vxorē suam:iurabit ꝙ hoc inscius fecerit:ꝛ reddet ꝛ exiget:illa aūt sine coniugio manere debet.34.q.i.in lectum. Si 2º: sic nō licet sibi post mortem vxoris mrionium con trahere:vt hr̄ extra de eo qui cogno.cōsang. c.i.ꝛ.c.transmisse. Quod est intelligendū nisi cum eo fuerit dispensatuz. Dispensaret enim cum iuuene e.ti.c.i.in glo.ar.ad hoc.33.q.2.in adolescentia.quia tali timetur de incontinen tia. Si tñ sine dispensatione ꝯxerit mrionium tenebit:quia nō ē ꝑhibitio cū statuto irritante si ꝯrium factum fuerit. Tñ ab illa vxore sibi debitū petē ñ licebit:tenebitur tñ reddere:vt in.c.transmisse. Secūdum tñ Host.secum di spensari potest si sit iuuenis de d̄biti petitione cum etiā de lnīa ecclesie possit cōtrahere. Et sic fm eum si cōtinere nō possit pōt petere de bitum de lnīa ecclesie. Uolunt etiā quidā ꝙ tales ad ip̄s separi debeant ad pñiam faciēdā Peccant.n.sine lnīa ecclesie ꝯhendo. Joh.tñ nōt.33.q.2.in adolescentia. ꝙ iuuenis sine di spensatione pōt contrahere:sed senex indiget dispensatione.

Equit̄ videre de 4º.s.de crimine vxo ricidij. Et circa hoc querūtur plura.s. Utrum in aliquo casu liceat vxorem occidere? Rño. Uirum interficere vxorē con tingit dupliciter. Uno mō per iudiciū ciuile:ꝛ sic non est dubiū ꝙ sine peccato pōt vir zelo iusticie:ñ liuore vindicte vel odij motus vxo rem adulteraz in iudicio seculari de adulterio criminaliter accusare:ꝛ penam mortis a lege statutam petere:non aūt in iudicio ecclesiasti co:quia ecclesia nō habet gladium materialez s.q̄tum ad executionē.33.q.2.inter hec. Alioº potest ipsam per seipm in iudicio conuictam: ꝛ sic extra actum adulterij q̄tumcūq̧ sciat eā adulteram:nec fm legem ciuilē:nec fm legez conscie licet:sed lex ciuilis quasi licituz repu tat:ꝙ in ip̄o actu inueniens eam interficiat.33. q.2.inrer hec.in glo.ar.etiam ad hoc.C.ad le gē iuliam d̄ adulterio.l.gracchus. Sz illa lex loquitur q̄tum ad pene interficiētis mitigati onem:non quasi nō ꝑhibens:sed quasi huius modi homicidij penam non infligens ꝑpter maximum icitamentū Sed ecclesia ad hoc ñ est stricta legibus humanis:vt iudicet eū sine reatu pene eterne:vel pene ecclesiastico iudi cio infligende. Et ideo in nullo casu licet vxo rem occidere viro ꝑpria aucte. Sed con tra hoc obijcitur.quod.7.q.i.sicut.dicitur ꝙ

vxor a viro iudicari debet eo viuēte. Sz hoc sm Jo. est verum eam in domo corrigendo. 23. q. 4. duo ista. sed non verberando: qz illa sunt ab ingenuis aliena. C. de repu. consensu. Unde pōt eam ptate castigare cum sit de familia eius: sicut dñs seruum: sed nō potest eā in foro iudicare: quia nullus pōt sibi vel suis ius dicere. ff. de iurisdic. om. iu. qui iurisditōi. Quinimo si vir flagellis vel fustibus verberauerit vxorem nisi p cāis in iure expssis: dabit ei 3^{am} partem donationis: quam dederat ei ppter nuptias. in auc. vt li. mři vel auie. §. si quis aūt. Si aūt non dedit donatū ppter nuptias punitur in 4^{a} pte totius substantie sue: si substantia eius non excedit 400. aureos. Si autem excedat. 100. aureos dabit ei. C. de repu. l. z. Clerici tñ possūt vxores suas si peccauerint custodire z ligrae in domo sua pter necem: z eas cogere possunt ad ieiunia salutaria: ita tñ q cum eis nō comedant donec peniteant. 33. q. z. placuit. Hoc autem sm Jo. laici non possunt facere vxoribus suis. Ad hoc nota q scđm leges patri datur ius occidendi quemlibet adulterātem cum filia quam habet in potestate: z nulli aly parenti datur hoc ius. Non tñ vbicunq dephenderit pater ei pmittitur occidere: sed solum si in domo sua vł sui generi deprehendat: ita tamen q vtrunq simul occidat: z hoc incontinenti faciat. ff. de actionibus. l. patri. Maritus aūt tantum pōt occidere humilem psonam: cui non debet reuerētiam: sed si inuenerit in domo sua non in domo soceri. ff. e. marito. Hec Host. Utrū vxoricidium impediat mřionium? Rñō. Tripliciter ɔtingit vxorem occidere. s. Aut persequendo culpam: vt qñ ppter adulteriū occiditur. Aut psequēdo naturā. qñ. s. ppter odiū psone. Aut psequendo mřimo^{m}: qñ. s. vir occidit vxorem vt contrahat cum adultera. pmo mō est peccatum magnū. z^{m} maius. 3^{m} maximum. pmo mō z z° impedit matrimoniū contrahēdum: sed non dirimit iam cōtractum. 33. q. z. interfectores. 3° mō respectu aliarum psonarum similiter impedit matrimoniuz ɔhendum: sed non dirimit cōtractum. respectu vo adultere impedit z dirimit. extra đ eo q dux. super eo. z. c. significasti.

De disparitate cultus. ti. zi.

Einde ɔsideran

dum est de disparitate cultus. Et primo đ infidelium coniugio. z° de ipsoz diuortio. 3° de eoz ple. Circa primuz queruntur plura. s. Utrum fidelis possit ɔtrahere cum infideli. Rº. Circa istam materiam dicendū: q aliud ius fuit ante legem Moysi Aliud tpe legis. Aliud tpe euangely. Ante legem. n. poterat ɔtrahere fidelis cū infideli: qa nulla lege phibebatur: sicut fecit Joseph cū Egyptiaca. Geñ. 41. z Moyses cū Madianitide. Exo. 3. Tpe aūt legis fuit eis phibitum contrahere cum chananeis spāliter ppter eaz puersitatē et obstinationē in infidelitate: ppt quam etiam dñs mandauerat eas occidi. Uñ Deutro. 7. Non inibis cum eis fedus nec sociabis cum eis coniugia. Non fuit autem phibitū cum omnibus infidelibus generalr. Uñ ñ licebat ɔtrahere cum chananeis: nisi relicto cultu idolatrie conuerterētur ad fidem: sicut contraxit Naason cum Naabad. de qua genuit Booz. Math. i. Cum alijs vero licebat: maxime quādo nō timebat piculum subuersionis. Tpe vero euāgelij non licet cōtrahere cū vllo infideli matrimoniū nec simplicit nec sub ɔditione ɔuertendi ad fidē. Sponsalia tñ licet ɔtrahere nō quidē simpliciter: sz sub ɔditione. s. si ɔuertat ad fidem. 28. q. i. §. his. z. c. caue. z. c. nō oportet. Jn quo etiā. c. nōt Hug. q mřio^{m} ɔtractum cū infideli etiam sub ɔditione ɔuertendi ad fidem non valet. Sponsalia vero sine ɔditione ɔuertendi nō tenent. Contracta vero sub tali ɔditione valent: sz post cōuersionem opus est nouo consensu ad mřio^{m} qz primus fuit ad sponsalia tm̄. Sz attendendum q infidelis pt quis dupliciter dici. Uno mō quia caret fide. Et talis disparitas vbi est bene impedit matrimoniū ɔtrahendū: sed nō dirimit iam ɔtractū: vt si catholicus cōtrahat cū heretica baptizata. Et hoc nōt Hug. 28. q. i. Caue inquit Ambro. xpiane ne iudeam aut gentilem aut alienigenā. i. hereticaz vel a fide tua alienam accersias tibi vxorem. Sed hoc dicit Ambro. non qz matrimoniuz ɔtractum cū eis non sit verum: sed quia piculosū. Alio mō dicitur quis infidelis: quia caret fidei sacramēto. s. baptismo: qui sacroz est ianua z fūdamentum. Et cum tali licet etiam fidē hēat non pōt fidelis contrahere sm sacramenta ecclesie: z si contrahat nihil facit. vnde dirimit mřimo^{m} iam ɔtractum. Et hoc nōt Hu. di. 3z §. vex. Ad hoc etiam facit illud. c. caue. ver. si xpiana sis nō est satis: nisi sitis ambo initiati sacramento baptismatis. Rō aūt quare non tz mřionium ɔtractum inter fidelē z infidelem qui baptismū non suscepit quicqđ dicant alij est: qz iura reddūt fidelem illegitimā personā ad contrahendū cum tali infideli. Unde. z8. q. i. sic dicit. Non nisi eiusdez religionis et fidei maneant copulata coniugia. Et simile dicit. § predictus si xpiana. Huius autē institutionis

fuit rō cōgrua qꝛ nō decet cōtrahē matrimoniū in q̄ nō esset rō sacri. Sed in mrīonio tali nō ē rō sacri: qꝛ nō posset habere rōnem sacri ex pte cōiugis vnius: ꝛ nō habere ex parte alterius. Jlle autem qui non est baptisatus nullum aliud sacrm̄ suscipere potest: vt supra visum est. Et ideo non tenet matrimonium cōtractum inṫ baptizatū ꝛ non baptizatū: etiaꝫ si credat omnes fidei articulos: vt ondit dictus ver. si xp̄iana. Quod exponendū est s̄m glo. i. cathetizata. Utrū mrīonium possit esse inṫ infideles? R̄ñ ꝙ sic extra ꝺ diuoꝛ. gaudemꝰ. Considerandum autē est ꝙ mrīonium est institutum in officium. Jn remedium. Jn sacrꝫ Et in fedus humanum: vt ēt dictuꝫ est supra Et ista habet apud fideles plene: apud vero infideles semiplene. Est enim in officiū ꝑcreandi ꝓleꝫ. Sed apud fideles ad cultum dei apꝺ infideles nō. Est etiam in remediū qꝺ excusat actū cōiugalem a culpa. Sed apud fideles cū hoc etiam daṫ gr̄a remittēs cōcupiam rōe benedictiōis adiuncte. apud infideles aūt nō datur gratia. Est etiaꝫ in sacrm̄: qꝛ significat vnionem dei ꝛ aīe siue diuine nature ꝛ humane. Sꝫ apꝺ fideles significat actu: apud infideles aūt tm̄ aptitudine. Prima rō sacri mrīonii cōsistit maxime in ratificatione vinculi. Apud infideles autem non habet ratificationem perfectam: ꝛ hoc ꝓpter defectum sacri fidei: ꝛ ꝓpter statutum: qꝛ in tali statu iunctꝰ ē vxoꝛi: in quo pōt vniri vinculo foꝛtioꝛi. s. suscipiēdo sacrm̄ baptismi: ꝛ xp̄o alligari: a quo statu nō potest ꝓhiberi. Et ideo in casu potest illud infirmari. Propter quod dicit Aug. Non est ratum cōiugium: qꝺ sine deo est: ꝛ habeṫ. 28. q. i. Habet tamen ratificationem: vt solui nō possit vtroqꝫ in illo statu manente. Est etiam in q̄ddam fedus humane societatis. Sed apud fideles est quoddam fedus societatis indissolubilis. apud vero infideles est fedus societatis dissolubilis. s. in casu: vt dictum ē. Utꝝ matrimonium esse possit inter infideles diuersoꝛum rituum: puta iudei cum pagana? R̄ñ Hu. notat. 28. q. i. §. vep. ꝙ sic. ꝛ ꝙ diꝰpitas cultus nō impedit matrimonium nisi inter fidelē ꝛ infidelem. ꝛ ꝙ ꝓhibitō iurisgentium ꝺ qua dicitur di. i. iusgentiū non est adeo efficax q̄n cōtrahi possit matrimoniū inṫ tales. Alij dicūt ꝙ lꝫ matrimonium sit de iure naturali ꝑfectuꝫ recipit tñ determinationem a iure scripto vel diuino vel humano. Uñ lꝫ tales nō impediantur cōtrahere ꝑ ius naturale: nec ꝑ ius diuinum nec ꝑ ius canonicum: qꝛ ecclesia non iudicat de his que foꝛis sunt. i. Coꝛ. 5º. p̄nt tamē impediri ꝑ ꝓpꝛia et specialia statuta ipoꝝ: qꝛ ꝛ sibi statuere p̄nt circa matrimoniū in quantū est sacrm̄: p̄nt tñ inq̄tū est ibi fedus hūanū Et hec est positio Pe. 4. di. 39. q. i. ar. 2. Esto ꝙ in mrīonio infideliū interueniret pactum h̄ .s. ꝙ q̄n vellent dato libello repudij abinuiceꝫ separenṫ. Nūquid mrīoniū esset inṫ eos? Respōdeo ꝙ nō: qꝛ talis cōditio est ꝯ substantiā mrīonij. Si vero nō interuenit: lꝫ hoc postea cōtingat de facto: ē mrīonium inter eos: extra de diuoꝛ. q̄to. Hec in glo. extra de ꝯsan. ꝺ infidelibus. Utrū mrīonium infideliū excuset actum cōiugalem a peccato? R̄ñ. Tria bōa mrīonij s̄m ꝙ sūt in mrīonio excusāt actū cōiugalem a pctō. Quia igiṫ i ꝯiugio fideliuꝫ sūt cōplete excusāt cōplete: qꝛ vero i cōiugio infideliū sūt icōplete: excusant icōplete. Jn mrioº enī fidelium ē bonū ꝓlis in gn̄atiōe ꝛ educatione ad cultū dei. Bonū fidei nō tm̄ hūane: sꝫ etiā diuine: qꝛ cōiuges seruāt adinuicē sibi fidem: ꝛ ad deū. Bonū sacri q̄ ad significationē verā: ꝛ nō tm̄ verā sed ēt ꝑfectā qꝛ ꝑpetuā: q̄a illud mrīoniū ē indissolubile. Est ēt ibi significatio actu nō aptitudine tm̄. Jn infidelibus aūt ꝺest educaº ꝓlis ad cultū dei: ꝛ fides diuina. si sit etiam fides ad homineꝫ: non refertur oꝛdinate quo ad deū. Deē etiā ibi ꝑpetuitas et actualitas significatōis: ideo tale matrimonium est imperfectuꝫ: et imperfecte excusat ꝯiugalē actū. Unde nota: ꝙ fideles i illo actu vitare possunt penam: et aquirere gloꝛam: qꝛ ipis. tuꝫ ꝓpter meritum fidei. tum ꝓpter benedctioneꝫ ecclesie non tantū datur remediū qꝺ ꝑseruat a culpa: sꝫ ēt daṫ gr̄a q̄ remittit ꝯcupiam. Jnfideles vero quidē qꝛ ꝯiūguntur s̄m institutionē diuiam vitant culpā: ꝛ ꝑ ꝯñs penā nisi affectio libidinosa infueniat: q̄ etiaꝫ apud xp̄ianos actū cōiugalē fedat. Nō tñ acquirūt palmā: qꝛ nulla daṫ eis gr̄a ꝑꝑ defectū fidei: siñ q̄ impossibile ē placē deo. Hec Boñ. 4. di. 39. ar. 3. c.

Equiṫ videre de. 2º. s. de diuoꝛtō matrimonij infidelium. Et circa hoc q̄rūtur plura. s. Utrum fidelis ꝯuersus teneatur discedere ab infideli? R̄ñ. De discessu fidelis cōiugis ab infideli aliṫ est iudicādū ꝑ tpe p̄mitiue ecclesie: aliṫ ꝑ tpe Constantini imꝑatoꝛis ꝛ tpibus illi ꝓpinqs: aliṫ ꝑ moderno tempoꝛe. Primo enī tpe passim conuertebanṫ ad fidē iudei ꝛ gentiles: ꝛ ideo coniūx fidelis poterat habere spem ꝓbabilem de cōuersione coniugis infidelis: etiam si conuersionem non pꝛomitteret. Et ideo tūc erat cōsiliū nō p̄ceptū cōmanere ifideli cohitare volēti siue iudeo siue gentili. Pꝛo q̄ tpe dicit apl's i. Coꝛ. 7. Sanctificatꝰ ē vir infidelis ꝑ mulierem fidelem: ꝛ sanctificata ē mulier infidelis ꝑ virū fidelem. 2º vero tempe erant obstinati

iudei gentiles vero satis de facili cóuertebantur ad fidem: et ideo tūc non erat tutū fideli cū infideli iudeo cohabitare: nec spes erat de cōuersione gentilis: et ideo tūc cōsilium erat cōmanere infideli gentili: nō tñ iudeo nisi pmitteret cōuerti. Unde p his duobus dz intelligi cōsulere aplus. i. Cor. 7. Si quis frater hz vxorem infidelem: et hec cōsentit habitare cū illo non dimittat eam. Nūc vero vterq3 pro maiori parte obstinate videntur. Et ideo vbi infidelis diligenter et sufficienter monitus conuerti noluerit: non permittetur fidelis cohabitare ei siue sit gentilis: siue iudeus: ppter corruptōis periculum euitandum: quia semper psumitur vbi nolūt conuerti: q nolint cohabitare sine cōtumelia creatoris. Et p isto tpe intelligitur illud. 28. q. i. iudei. Non potest inquit infidelis in eius coniunctione manere: que iam in xpianam translata est fidem. Si autem voluerit cōuerti: aut hoc vult et pmittit vel offert anteq3 post cōuersionem sui coiugis exercuerit aliquem actum fidei cōtrarium: aut post. Primo modo cōiūx cōuersus nō tenet ab eodē discedere: sed tenet suum cōiugem maritali affectione tractare. Nō eni sibi pōt obijcere spūalem fornicationem: quam ambo pariter exercuerunt 2° modo ē in ptāte fidelis ab infideli discedere q̄tū ad cohabitationē et thorū: nō tñ q̄tū ad vinculi mrionialis solutionem. Hec Rich. 4. di. 39. q. 2. ar. i. c. Quid si infidelis cōuersus hēat plures vxores? Rñō. Cum habere plres vxores sit cō legem nature: cui etiam infideles sūt astricti nō est verum mrioniū infidelis: nisi cū illa cū q̄ p° otraxit. Uñ si ipse cū oībus vxoribus suis ouersat: dz manere cū pma et abijcē alias. Si aūt pma cōuerti noluerit: et aliq̄ earū cōuertatur: idē ius hz cōtrahendi de nouo cū illa quod haberet cū alia. De q̄ post dicet. Hec Tho. 4. di. 39. ar. 3. c. 4. Idē dicit Hosti. de diuor. gaudemus. in casu quo pma est mortua.

Quid si eodem momento infidelis contraxit cum duabus dicēs: accipio vos ambas in vxores. Que erit vxor ex istis? Rñdet Rod. q neutra nisi forte altera illarum sit talis: q cū illa cōtrahere nō posset: in quo casu mrioniū cū reliqua teneret: sicut Hu. notauit. Utrū mrionium infideliū in gradu phibito cōtractum quando cōuertuntur sit sepandum? Rño vt supra. e. ti. de osang. Utrū ouersus ad fidem possit otrahere cū alia psona coniuge infideli viuente? Rño. Cōiunx infidelis aut vult habitare cū cōuerso ad fidē sine cōtumelia creatoris et scandalo ipsius cōuersi: aut nō. p° mō ñ licet cōuerso cōtrahere cū alia psona viuente cōiuge infideli: lz nō sit cōgēdus cohitare sibi 28. q. 2. si infidelis. §. hī distinguēdū. Cui° rō ē quia in hoc casu nō ē solutū inf eos vinculum mrioniale: q2 q̄ ad hoc infidelis oiunx nō iniuriatur matrimonio: nec matrimonij conditioni nec marito. Si vero ñ vult cohabitare soluit vinculum matrimoniale inter eos: q2 iniuriat matrimonio: et tunc conuersus aliam ducere potest. Et sic pōt intelligi illud. i. Cor. 7. Si infidelis discedit discedat. Non. n. seruituti subiectus est frater aut soror in hm°. Dicitur etiā i d. §. q discedētem nō oportet sequi. et ea viuēte aliam ducere licet. Hoc non est intelligēdū nisi de his qui in īfidelitate sibi copulati sunt Si autem vult cohabitare: nō tamē sine blasfemia xpiane fidei: adhuc ī hoc casu soluit vinculū matrimoniale inter eos: q2 directe iniuriatur matrimonij cōditioni. In quo casu intelligit illud quod dicitur in. c. supra dicto. s. q contumelia creatoris soluit ius matrimonij Et tunc fidelis pōt aliud matrimoniū otrahere Si autē vult cohabitare sine blasfemia xpiane fidei: non tamen sine scandalo cōiugis fidelis: q2 conatur ipm puertere: adhuc ī hoc casu conuersus pōt aliud matrimoniū otrahere: q2 solutum est vinculū primi matrimonij p hoc q infidelis iniuriatur enormiter fideli cōiugi Et sic patet: q vinculū matrīonij fidelis cū infideli soluitur in tribus casibus. vñ. v. Delere spernētem vel blasfemare volētē. Uel te credentē scelus ad mortale trahentē. Nam sunt absq3 mora tūc vincula rupta priora. Propt tamen causas predictas ñ solueretur matrioniale vinculū quod eēt ratum sed inter infideles non est matrimonium ratū: vt dictū est. s. et habet. 28. q. i. circa principiū. Hec. Rich. 4. di. 39. q. 2. ar. 2. c. Ex pdictis patet q eo ipso q alter infideliū cōiugū cōuertit ad fidē: altero in īfidelitate remanente: nō soluitur īter eos vinculū coniugale: sed q2 non est ratū ē dissolubile: et p pdictā ouersionē disponit ad dissoluendū. Sz īfidelem nolle cohabitare cū fideli: aut non sine blasfemia fidei xpiāe: aut non sine scandalo coniugis fidelis vinculum predictum dissoluit. Hec. Rich. vbi. s. Nec oz illā solutionem fieri p iudiciū ecclesie: cū ecclesia non iudicet de infideli. 28. q. 2. si infidelis. i gl. Alij autem dicunt q debet fieri p iudicium ecclesie: q si īfidelis ñ vult compere: ecclesia pōt et debet sentētiare. Alij aūt dicunt q non soluitur vinculū matrīonij inter eos donec ouersus contrahat aliud matrīoniū. q2 si infidelis p° illas blasfēias ouertēt ad fidē: anq3 cōuers° aliud mrio^m otrixisset: p ouersus aliud mrimoniū cōtrahere nō posset. Et hi° sñie videt esse Ray. et ho. Et sz Ric. vbi. s. difficile ē vidē si pmi mrionij vīculū ñ ē p solutū: quō sequēs mrio^m sit ltimū. Uñ sz ipm anq3 cōtrahat mrio

nium 2^m soluit pmũ: vt dicit in glo. illius .c. si infidelis. Et tñ si añ 3ctum scdi mrionii alius coniunx 3uerteret: nõ liceret p 3uerso 2^m mrio niũ 3bere viuẽte alio: nõ quia p 3uersionẽ al terius restitueretur vinculum primi matrio/ nij: qnasi iure postlimini:: vt quidam dicũt: qr ad causandum vinculum matrimonij reqrit consensus mutuus: sed quia impedimentum causaretur quo alius alio viuente cũ alia per sona mrionium cõtrahere phibet. 28. q. 2. si in fidelis. in glo. Ibi tñ dicit: q restituit vincu/ lum matrimonij: sed exponẽdum est vt dictũ est. Hec Rich. vbi. s. in fi. Rod. aũt nõt: q si aliquis pdictorum trium casuum sit notorius poterit fidelis contrahere cum alia: non expe ctato iudicio ecclesie: nisi ad habendum solen nitates institutas ab ecclesia. Si autẽ dubitet de illo casu: dicendum ẽ sicut Hu. nõt. 28. q. 2. si infidelis. s. q eps siue ecclesia debet ad eam mittere aliquos qui volũtatem eius requirãt sup illo casu: vel recipere pbationem sup hoc si possit haberi: z illa voluerit rñdẽ. Aut si for te nõ inueniatur alius aliam ducere nõ debet si tamen ducat matrimonium erit verum: dũ tñ ibi sit aliquis illorum trium casuum. Lau/ dat autem Hoff. q fidelis testes adhibeat cuz infidelis reqsitus cohabitare recusat: vt coha bitans blasfemat: vel cum eum trahere nitit ad mortale pctm. Als si dubitaret de 2° mrio nio: nõ ius sed pbatio deficeret: z eccla sz al legata iudicaret. Quid si fidelis pus .s. duz esset infidelis sm ritum suum repudiauit legi timam vxorem? Rñõ. Cum tale repudium 3 legem nature sit: z dñs reprobauerit. Mathe. 19. nunq ea viuente accipere aliam poterit: ni si in tribus casib9 supradictis: extra de diuor. gaudemus. §. qui aũt. Hec Ray. Sed nun quid vir iam cõuersus ad fidẽ vxori restitui debet iniuste per hu9 repudium spoliate: si h petat? Rñõ q nõ: si adhuc remaneat infidelis quia sm aplm. i. Corin. 7°. Frater aut soror ñ est in hu9 seruitute subiectus. Sed si viruz cõ uersum z ipsa conuersa sequatur: anteq ppt aliquem trium casuum supradictoruz ille ali am legitimam ducat vxorem: eam recipere cõ pelletur: vt patet in. d. §. z ibidem. §. q si cõuer sus. Ponatur q primo credat vnus z alter discredat: z nolit cohabitare z fõnicetur: z po stea conuertatur. Nunquid postea reddend9 est ei vir suus: an ille potest excipere iniuri/ am dimissionis vel fornicationis? Respõdeo Si coniuges veniant successiue ad fidẽ si neu ter alterum dimisit: nec fornicatõnem commi sit: cogendi sunt insimul cohabitare: z se affe/ ctione matrimoniali adinuicem tractare. Si autem alter ab altero discesserit: aut fidel di scessit ab infideli: z hoc libere potuit z sine cul pa: vnde in nullo sibi preiudicatur. Aut infide lis discessit a fideli: z tunc potest fidelis etiam postq venit ad fidez excipere: z si vult potest eam accipere. Tamen cogi non dbet: quia sta tim est ab ea absolutus. s. quo ad cohabitatio nem. Non potest tamen ea viuente cum alia contrahere. Sed de fornicatione intelligẽdũ est: quia primo conuersus aut dedit ei occasi onem fornicandi: vt quia repudiauit eam: vt noluit cohabitare ei volenti cohabitare sine contumelia creatoris: aut non. Si dedit: non potest propter fornicationem excipere. Si nõ dedit potest excipere. Hec Rich. Utrum vir prius conuersus ad fidem vxoris a se re/ pudiate: postea ad fidem conuerse fornicatio nem obijcere poterit pro eo q alij post repu/ dium nupserit? Rñõ q nõ extra de diuor. gau demus. in fi. quia ibi dicitur in glo. Intelligit contraxisse legitime: quia legis sue 3traxit au ctoritate. z. 23. q. 4. qui peccat. ar. extra de fri. fraternitatis. Nunquid ei fornicationem obijcere poterit quam als ante baptismum cõ misit? Rñõ. Baptismus omne crimẽ antea cõ missum abluit quo ad deuz: non tñ tollit for nicationem illam quatinus respicit virum: qr crimen illud commaculat tam vxorem q ma ritum. 32. q. i. coniugio. Et sic ius quod ex illo peccato competit viro remanet ei saluuz: z sic potest excipere contra illam. Hoc notatur ex tra de diuor. gaudemus. in glo. vlti. Hug. ve/ ro dicit: q potest. 28. q. 2. si infidelis. sed male zc. Quid si talis talem recipiat: z eaz cogno scat. Nunquid postea potest ad sacros ordi/ nes promoueri? Respondet Rod. q sic secũ dum Hug. 28. q. 2. si infidelis. Sed certe dicẽ dum est q non: quia vt habitum est supra ba ptismus irregularitatem non tollit. Uide de hoc supra. li. 4. t. 4. ar. i. q. 3. Utrum conuer sus ad fidem possit ingredi religionem vt sb diaconus fieri: inuita vxore remanente in in/ fidelitate volente tamen cohabitare? Respõ deo Opinio Hug. est. 28. q. 2. si infidelis. q in/ fidelis moneri dbet vt conuertatur: z si dicat se velle conuerti tunc est expectanda. Si ve/ ro dicat se nolle conuerti non expectabitur si contradicat. Alij autem dicunt: q ea inuita po test monachus vel subdiaconus fieri: z impu tet sibi q non conuertitur. Huius opinionis esse uidetur Hostien. arg. extra de conuersa. coniuga. c. vltimo. Tho. vero notat. 4 di. 39^a. ar. 5°. c. 4. q si post conuersionem viri sit aliq spes probabilis de vxoris conuersione nõ de bet vir emittere votum continentie: vel ad a liud matrimonium transire: qr difficili9 vxor conuerteret sciẽs se viro suo puatã eẽ. Si ãt

nō sit spes pōt ad sacros ordines vel ad religionē accedere: prius reqsita vxore ꝙ cōuertat. Et si postꝗ aliqđ pdictorum fecerit: cōuertatur vxor: non est vir eius sibi reddendus: sed imputare sibi debet in penā tarde cōuersiōis ꝙ viro suo puatur. Utrū ɔiunx infidel' dimissus possit illo viuentte cum alia persona cōtrahere? Rñō. Hic fuerunt opi. diuerse: vt accipi pōt ex dictis. 28. q. 2. si ifidelis i gl. Qui daʒ eni opinati sūt infidelē posse ɔbē aliđ matrimoniū: ñ tñ anꝗ fidelis aliud mrio[m] ɔbat: vel solēne votū ɔtinētie faciat sʒ p[9]: qꝛ p[9]ꝗ fidelis ɔxit vel solēniter vouit: sibi ñ remanet ius aliqđ in ɔiuge ifideli. Uñ vir infidel' nllo iure obligatur ad nō ɔbēdū: qꝛ exq̄ mrioniale vinculū ē inter ipm ꝛ fidelē solutū: ius nāe ñ ꝓhibet infidelē ɔbere: nec ius diuinū: qđ ego sciā: nec statutū ecclesie: qꝛ statuta ecc[e] non ligant infideles nō baptizatos. Alij dicūt: ꝙ infidelis manēs infidelis i vita alterius nō pōt ɔbere: nisi post vitam: qꝛ lʒ inter ipm ꝛ fideleʒ sit solutum ɔiugale vinculum ꝗtū ad essētiā: remanet tñ ꝗtū ad obligatiōis efficaciā i infideli ꝓpter culpā suaʒ. Nec ex hoc sequit̃: ꝙ oblige̕ ad ꝑpetuā ɔtinētiā: qꝛ si cōuertat̃ ad fidē ɔhere pōt postꝗ alt̃ ɔxit: vel solēnit̃ vouit. Et hec vide̕ eē opi. Tho. 4. di. 39. ar. 5[o]. c. 3[m]. ꝛ Pe. 4. di. 39. q. 2. ar. 3. Hec Rich. dic̃. 4[o]. di. 39[a]. q. 2. ar. 3. c. Goff. vero. circa hoc notat ꝙ matrimonium solui dicit̃ inter fidelē: qꝛ ipse i tribus casibus supradictis sine peccato ɔxit. Infidelis vero q in mrionialibus peccat odio noīs xp̄iani sine peccato nō ɔtraxit. Uel ecclesia non curauit dicere de fidelibus. Quid eni ad nos de his qui foris sūt: ꝛ ideo dicit tm̄ đ fideli. Utrū soluat̃ mrionium si fiat infidel' alter ɔiugum spūliter quo ad fidelem? Rño ꝙ nō ex̃ de diuor quesiuit. Et hoc duplici rōne. Una ē vt pcludat̃ malis via fiḱatiōis ꝛ deceptiōis: q qñꝗ heresim fingerent: ꝛ ab ea p[9]ꝗ relictus nupsisset resilirent ꝛ nuberent cui vellent. 2[a] rō est: quia mrionium fideliū oīno ē indissolubile. tū qꝛ pfectam hʒ significationē ꝛ significat vnionem diuīe nāe ꝛ hūane: vt indissolubilem. tū qꝛ ē fundamētū supra baptismum: q inprimit caracterē indelibilē. Uñ Inno. extra de diuor. ꝗto. dicit: ꝙ sacrm fidi .i. baptismus quod semel admissum nunꝗ amititur ratum efficit coniugij sacramentum.

Utrum cōiunx fidelis teneat̃ discede̕ ab alio ɔiuge in heresim lapso? Rño ꝙ sic: si obstinate pseueret in heresim: ꝛ hoc ꝓpt̄ subuersionis piculum: ne prōnus turpitudinis ei[9] eē videatur. Si aūt redeat ad fidem tunc distingue ut ɔtinet mrio sequentis qōnis. De h ēt vide supra. e. li. ti. ii. ar. 3. q. vtrū ꝓpt̄ fornicationem spūalem ꝛc. Esto ꝙ coniugum fidelium alt̃ labat̃ in infidelitatem: ꝛ ꝓpter hoc fidelis sepet̃ ab infideli: nunqd infideli ad fidem reuertenti dʒ alter cōiunx fidelis restitui: ꝛ nūquid religionem intrare poterit inuito fideli ad fidem redeunti? Rño. Aut sepati sunt iudicio ecclesie: aut nō. Si sic tūc fidelis religionē intrare poterit altero inuito: lʒ redeat ad fidē. Si non: sed fidelis ab infideli ꝓpria auctoritate recessit sine consensu alterius religionem intrare non poterit: extra de diuo: ti. de illa. In vtroꝗ tñ casu fm̄ Ber. ꝛ Ho. in sum. t. đ diuō. siue fuerint separati iudicio ecclesie: siue siñ iudicio ecclesie: si nolit fidelis religionem intrar̃ cogi debet ad alterum redire: extra de diuor. ꝗto. non obstante spūali fornicatione eius: cū iam sit emendatus: ꝛ incipiat esse quod nō fuit. di. 50. ferrum. Laur. tamen dixit: ꝙ quando sepati fuerunt iudicio ecclesie fidelis non est cogendus recipere infidelem. Secus autem ē de fornicatione carnali propter quam siue sepati fuerit iudicio ecclesie: siue sine iudicio ecclesie: dummodo illa fornicatio sit publica ñ tenetur innocens nocentem recipere nisi velit lʒ se correxerit. extra de conuer. coniu. gaudemus. Et hec sepatio fit tantum quo ad mutuam seruitutem: quia vinculum mrimonij non dissoluitur: cum alter fidelium infidelis efficitur: vt pʒ in. d. c. ꝗto. Hec Ber. extra de ɔuer. cōiu. mulier. ꝛ in. c. pallegato ex̃ de diuor. ꝗto.

Sed quare tenetur siue cogitur vxoreʒ recipe emendatam de fornicatione spūali non tñ de carnali? Rño. Quia si vir vxorem p[9] eius fornicationem carnalem cognosceret: ea mortua ꝓpter defectum sacri ꝓmoueri nō posset ꝛ sic ei ꝑiudiciū fieret. 33. di. laici. Quod ñ cōtingit i fornicatōne spūali: quia per penitentiam est purgata. Item i fornicatōne carnali polluitur corpus ꝛ aīa: sed i spūali solum aīa. Et i carnali fornicatōne non tantum fit in anima: qđ displiceat viro: sed ēt i corpore: quod non fit i spūali. Et vir magis scandalizatur ꝛ offēdit̃ ex eo quod fit i corpore ꝗ ex eo quod fit i aīa ꝛ ita est ei maioris scandali causa. Hec Ber. in d. c. mulier. Quid si quis nō excōicat[9] ɔbat cū excōicata? Rño. Quidam dicunt: ꝙ nō tʒ mrio[m]. Pro qb[9] facit ꝙ tal' ē a sacris ecc[e] sepata: ex̃ de cle. ex. mi. ñ celebrat. Talib[9] ēt si sī oēs act[9] ltimi incdicti: vt hītū ē. s. đ effcū excōicatiōis. Hu. tñ scripsit ꝙ lʒ ñ dēat ɔbi cū tali mrionium: tñ contractum tʒ. ar. 28. q. i. caue ꝛ extra de diuor. quanto. Quod est verius secundū iura que nūc currunt: vt dicit etiā Hosti. Utrum ꝓpter qđcūꝗ pctm̄ possit vxor dimitti? R[o]. Dñs vxorem dimittere ꝓhibuit p̄ter cām fornicationis. Sed triplex est forni

catio et per oñs triplex dimissio. Est enim forni catio proprie dicta.s.pctm̄ carnis. Et dicta cõi ter.s.pctm̄ infidelitatis: per queȝ modū pphe idolatras meretricibus fornicantibus ɔpant Hiere.z°. Et dicta cõissime.s.qõcunq̧ pctm̄ q̄ deus relinquitur. Dimissio vero est triplx.s. Ut quo ad vinculū mr̄ionij. Ut q̄ ad cobita tiõeȝ ppetuā. Uel q̄ ad cohabitationem tpalē Propter fornicationem pprie dictam potest vxor dimitti: nõ quo ad vinculū: sed quo ad cohabitationem ppetuam. Propter infidelita tem vero si infidelitas p̄cedat dimitti põt quo ad vinculū. Si sequitur dimitti põt quo ad co habitationem tpaleȝ.s.quousq̧ corrigat. Un de ipso reuerso ad fideȝ compellit cohabitar is qui in fide remansit: nisi añ cõuersioné fu issent p sñiam eccl'ie sepati: extra de diuorti. gaudemus.in fi. Sed pter aliud pctm̄ si est pctm̄ tm̄ vxoris dimitti nõ potest: extra de di uor.quesiuit. Si vero est scādalum viri: vt qa non vult cum eo quiete viuere nisi cõsentiat malefacē: et sic ē sibi occasio ruine: et vehemē ter timetur de lapsu: vt si ptrahere ad mortale nitatur: vel in mortem viri cuȝ effectu machi netur: vt extra.eo.c.i°.et in glo.potest dimitti q̄ ad cohabitationem tpalem.s.quousq̧ cõriga tur: vt hr̄.z8.q.i.idolatria. Math.5°. Si ocul' tuus scandal't.te.etc̄. Per oculum dextrum fȝ glo.intelliguntur spūales amici et ppinqui. pa ter et mater.filius et soror.et hi'. Et tunc dimit titur vt scandalū: nõ vt scortū: et cessante scā dalo dȝ reconciliari.

Sequitur videre de.3°.s.de ple infideli um. Et circa hoc queritur quē pentē debeat sequi ples infideliū? R°. Pro les aut puenit ad etatem adultam: aut nõ. Si sic cum in eius voluntate pria dependeat sua salus: eius est requirendus consensus: et quem vult libere sequi est permittendus pen tem.s.fidelem vel infidelem. Si āt est minor cum salus eius dependeat a parētibus pcu randa: seq dȝ fidelē in fauorē fidei: et salutis p uuli: et boni mr̄ionij: nõ obstāte q̄ īdigeat ad educationē obsequio mr̄is. Et hoc totū pba tur extra de ɔuer.infide.ex l'ris.

De impedimento ordinis.ti.zz°.

Postea cõsiderā

dum est de impedimēto violētie si ue metus. Sed de hoc vide.s̄.ti.8. huius li.ar.4.de cõsensu coacto. Et iõ restat cõsiderare de impedimento ordinis. Et circa hoc p̄ ɔsiderandū est vtrū ordo impediat ma trimonium.z° vtrum mr̄ionium impediat ordinē. Circa p̄mū sciendū q̄ ptās sacri ordi nis pncipal'r ordiat ad misteriū altaris. Ad il lud vero duo pncipales actus requirunt.scȝ ɔficere sacrm: et dispon̄e pplm ad cõicādum. Et p̄ deseruiūt tres ordines supiores. Unde in ipo sacro deseruiūt imediate: q̄ subdiaco nus patenā et caliceȝ q̄si a pp'lo acceptā offert diacono: diaconus p̄sbytero: p̄sbyter deo. Et hi tāgūt sacra: iõ sacri dicunt. Propter hoc ē ēt eis spāli't ɔtinētia annexa: q̄ maxia mūdi cia requirit ad tractandū digne sacrā. Et iõo impediūt mr̄ioniū ɔhendum: et dirimūt iaȝ ɔ ctū: di.3z.si qs eorū.et.c.lectores.et.c.placuit.et extra q cle.uel vo.ɔhē pñt.c.i.et.z. In z° vero actu deseruiūt quattuor minores ordines: vt dictum est supra.iõ nõ dicunt sacri. Hic ē ēt q̄ nõ est eis insepabili't annexa ɔtinētia. Uñ nõ impediunt mr̄ioniū ɔhere.di.3z°.si q vero et.c.seriatim.et di.z8.de his.et ex̄ de cle.ɔiu.c.i. z.et.3. In hoc tñ est dr̄ia inter clericos orienta les et occidentales: q̄ clerici orientales in mi noribus ordinibus ɔstituti ɔhunt: et in offici is suorum ordinuȝ ministrant. Unde et bene ficia ecclesiastica obsequunt. Occidētales ve ro ɔhunt quidē: sed in officijs ordinum suoꝝ nõ ministrāt. Uñ bñficia ecclesiastica: q̄ pter officia sunt data retinent nec assequunt. Hec Pe.4.di.37.q.i.ar.i.c.q v'ꝫ ɔhere possint.di. 3z.si quis eorum.et.c.lectores.et.c.placuit.

Quid si clericus in sacris cõstitutus ɔhat de facto matrioniū? R nõ. Aut cõtrahit cū vi dua vel corrupta: et tūc cū eo tanq̄ cū vidue marito nõ licet dispēsare: non pter sacri de fectum: sed pter intentionis affectuȝ cū ope subsecuto.extra ď biga.a nobis. Aut ɔhit cū virgine: et tunc illa dimissa: et ɔpleta iniūcta pe nitētia si vita laudabilis appareat: et correcta poterit cum eo ep̄s dispensare iure suo: vt in susceptis ordinibus ministret: extra de cle.cõ iu.sane.et etiam vt ad ordines superiores ascē dat: extra q cleri.c.i. Et hoc videt velle tex.ibi deȝ expresse. Hosti.vero dicit q̄ ad hoc vt ad supiores ordines ascendat necessaria ē auctas pape si in seculo remaneat. Si vero religionē intret ep̄s suo iure dispensare posset: extra q cleri.vel vo.c.i.et.z°. Si tñ appareat incorrigi bilis: ep̄s cum eo non dispensabit: nisi in mino ribus ordinibus si in seculo r̄manebit. Si ve ro ad religionem transeat: post laudabilem conuersationem etiam in maioribus poterit dispensare: extra qui cleri.c.z.et extra de apo sta.c.z°. Et scd̄m aliquos extra qui cleri.c.z°. papa loquitur consulēdo si iure suo dispensa re posset cū ipo: vt videt.e.ti.c.i.hoc de occi dentalibus clericis. Orientales aūt clerici etiā in sacris vtunt mr̄io° ɔcto in mīoribus ordi

nibus:vt extra de vi.τ ho.cle.vt clericoꝝ mores.in fi.τ de cle.cõiu.cõ olim.Orientalis enĩ ecclesia votum ↄtinẽtie nõ admisit:qꝛ ꝓ oĩbꝰ Phanuncius ↄfessoꝛ cõtradixit.Cui merito credendum fuit:cum nunq̃ copulam nuptiarum exptus fuerit:vt pꝫ di.3i.aliter.τ.c.nicena Dec Ho. Potest aũt hic queri vtrũ cleric' cõiugatus gaudeat priuilegio clericali?Rñ. Omnis clericus viuẽs in statu τ mõ clericali dꝫ gaudere ꝑuilegio clericali:aliť nõ.Uñ dicitur.li.6.de cleri.cõiu.clerici.ꝙ clericus q cum vnica ↄxit virgine:si tonsuram τ vestes deferat clericales ꝑuilegiũ retinet illius.c.si qs.i7.q.4.quod est contra ꝑcussoꝛes clericoꝝ.Dicit etiã ibidem.ꝙ hiꝰ clericus cõiugatꝰ ꝓ cõmissis ab eo excessibus vel delictis nõ põt criminaliter aut ciuiliter ad seculare iudiciũ trahi nec vllatenus psonaliter aut pecunialiter a secularibus iudicibus cõdemnari:τ sic etiã retinet priuilegium illius.c.nullus:extra de fo.compe.In ceteris aũt non gaudet priuilegio clericali.Sed nec etiam in premissis gaudet priuilegio clericali:nisi vt ꝑdictũ est tonsurã τ vestes deferat clericales.In ceteris inquã nõ gaudet:vt in priuilegio quod habẽt clerici ne vexentur exactiõibus τ collectis:extra de vi.τ ho.cle.c.vlt.Nec obstat illõ.c.Io.ex̃ de cleri.coniu.quod videtur esse ↄrium.d.c.clerici.quia vt dicit Io.an.ex delatõne tõsure siue habitus non retinet clericus priuilegium illud:vt pꝫ ibidem.Uel loquitur de alio ꝑuilegio.s.de priuilegio emunitatis ab exactionibus τ collectis.Utrum vero bigamus gaudeat aliquo priuilegio clericali quesitum ẽ.s.eo.li.6.ti.7.Sed vnde hꝫ sacer oꝛdo ꝙ mrĩoniũ impediat?Rñ.Oꝛdo sacer nõ impedit mrĩoniũ inq̃tum oꝛdo:sed inq̃tũ sacer.Hiꝰ autẽ rõeʒ aliq dicũt ẽe ꝑpter statutum ecclesie.Sꝫ auctas Greg.di.28.c.nullũ.dicit expsse ĩ oꝛdinis susceptione ꝑmissionem fieri debeř.Alij dicunt hoc esse ꝑpter votũ:sed p hoc ñ differret impedimentum oꝛdinis ab impedimento voti.Ideo dicendũ:ꝙ oꝛdo sacer impedit et dirimit mrĩoniũ apud nos τ apud grecos:sꝫ apud grecos ꝑpter statutum ĩ cõcilio niceno editum:de quo hř di.3i.c.nicena.Apud nos vero ꝑpter statutũ τ ꝑpter votũ tacitũ annexum:ar.ex̃ de cle.coniu.cum olim.Et hoc ẽt vult in glo.Ideo greci in sacris cõstituti non cõtrahunt de nouo mrĩoniũ:quia obuiat statutum:tñ prius cõtracto matrimonio vtunť extra de vi.τ ho.cle.vt clericoꝝ.quia votum continentie non repugnat.Non enĩ consenserunt in obligationem continentie mistroꝝum sacroꝝum:vt dicitur in.d.c.olim.τ di.3i.aliter.Latini vero non contrahunt:quia statutũ obuiat:nec vtunť mrĩonio ↄcto:qꝛ votũ obstat.Scdm aũt Sco.4.di.37.q.vnica.c.cõstitutuſ in sacris ↄhere nõ põt:qꝛ ecclesia fecit taleʒ ꝑsonam simpľr illegitimam ꝑpter rõnẽ.s.assignatam. Sed nunquid clericus ad sacros oꝛdines ꝑmotus τ postea depositus mrĩoᵐ ↄhere põt?Rñdet Hosti.ꝙ nõ:qꝛ talis retinet caracterem:cui est annexũ cõtinentie votum di.84.cum in ꝑterito.Caracter enim per dpositionem tolli nõ põt:quia anime indelebiliť ĩprimiť.Talis enim clericaliter viuere dꝫ.dis.8i.dictum. Quid si quis clericus fuit per simoniam oꝛdinatus:cum caracterem habeat violatum.i.q.iᵃ.quibus narrantibus?Rñdet Hosti.ꝙ delictum commissũ non dabit ei cõtrahendi priuilegium.ff.ad.l.fal.ꝑcida.τ.i6.q.i.legi.

Eqniť videre de 2ᵒ.s.vtrum matrĩoniũ impediat oꝛdinem:siue vtrum sacer oꝛdo mrĩoᵒ cõsumato supuenire possit?Rñ.In oꝛdinis susceptione sũt duo.scꝫ ptãs oꝛdinis:τ executio ptãtis.Aut ergo oꝛdinatur cõiugatus ↄsẽtiẽte vxoꝛe:τ tũc recipit vtrunq̃:τ vxoꝛ cum eo intelligitur cõtinentiam ꝓfiteri.di.77.ep̃s.Aut vxoꝛe nesciente vel non cõsẽtiente:τ tunc recipit ptãtem oꝛdinis.i.caracterem:sed nõ executionem:vt pꝫ in.c.predicto.Et hoc dico de ecclesia occidẽtali.Secus est de oꝛientali:in qua per oꝛdinẽ non ꝑiudicatur cõiugio.di.27.diaconus.τ di.3i.nicena.Nota tñ ꝙ sicut ꝓbabilius videť licet quidã ↄrium dixerint vt Hu.greci etiã nõ debent ad sacros oꝛdines accedere sine cõsensu vxoꝝ:quia ad minus tpe sui ministerij fraudarentur redditõne debiti.di.3i.qm̃.quo fraudari non possent ſm oꝛdinem iuris si viri susciperẽt oꝛdinẽ ↄdicentibus aut ignoꝛantibꝰ ipsis.Hꝰ sñie sũt Ho.Lau.Io.τ Ray.Sciendum ẽt ꝙ eoipso ſm ꝑdictos ꝙ mulier consentit apud grecos:ꝙ vir suus oꝛdinẽ recipiat:ad hoc se obligat:ꝙ ĩpetuũ alteri non nubat:vt in.d.c.qm̃.Alřs significatio matrimonij nõ seruareť:qđ maxime in mrĩonio ꝑsbři requiritur.Si vero sine cõsensu eius oꝛdinetur ad hoc teneri ñ vř.Nõ ẽ ẽt ꝑtermittendũ ꝙ apud latinos oꝛdo sacer mrĩonio supueniens soluit vinculum eius ex parte viri:quo ad petitionem debiti:qꝛ non potest debitum peteř nec vxoꝛ tenetur ei reddere:sed non soluit ex parte alterius si non consensit vel nesciuit:qa tunc teneť vxoꝛi reddere debitum:si non possit eam inducere ad cõtinẽdũ:di.28.diaconi.τ 27.q.2.multoꝝum.etiam si sit factus ep̃us vel papa:vt notat Hu.27.q.2ᵃ.agathosa.Et repetet eum vxoꝛ coꝛam concilio vel cardinalibꝰ vel etiam coꝛam ipso papa:qꝛ ius debet faceř

de ipso. Hec Rod. Sed esto q aliquis i inferioribus ordinibus ostitutus vxore tacēte z sciente pmoueat ad sacros ordines. nunqd qn reclamabit debitū sibi reddet? R°. Ex q̄ habuit tps z locum reclamādi psumitur osensisse: z amplius nō pōt reclamare: z ex consensu suo indicitur sibi lex cōtinentie: nec potest virum requirere. Hec Boñ. 4. di. 37. circa lraz q. z. In hoc casu taciturnitas hr p consensu: z hoc pter dignitatem ordinis sacri. Secus āt est de monachatu vbi non est dignitas tanta. Scdm tñ Du. idē est ius in vtroq casu. Hec Rod. Sed nunquid talis mulier mortuo viro tenetur ppetuo continere vel potest ōhere? Rñ. Sicut dicit di. 3i. c. seriatim. post viri mortē tenet ppetuo cōtinere. Sed quō hoc sit intelligendum diuersi diuersimode sētiūt. Quidam enim dicunt q si vxor viro cōsentiat q ordinem sacrum suscipiat: vel q religionem intret in conspectu persone: p quam fm ecclesie formam diuortiuz fieri possit: ipsa obligatur ad ppetuam cōtinentiam cum viro: q est eadē caro cū ipsa. Nec excusat p ignorantiā iuris fm Boñ. vbi. s. Non tñ religionem intrare tenet: nisi timeat de piculo castitatis. Secus aūt esset si vir simplex votum emisissz fm Tho. 4. di. 37. q. i. ar. z. c. z^m. z Ho. Nec est diuersimode iudicandū d clericis z religiosis q̄tum ad hoc: eo q vtrobiq corpus viri ppetuo dño dedicetur. Et hoc expresse dicit i. c. seriatiz. Et ideo pbabiliter dicitur: q viro vouente: z votum solēnizante ipsa intelligit vouisse: ar. z. q. 4. c. i. z vlt. z extra de cogna. spūali. Martinus. Et hec opi. est sanior fz Boñ. z Tho. Alij dicūt q nō pōt contraher voto simplici impediente: z si contraxerit: non valet vi cōstōnis dirimente. Et inter hos est Ray. di. z8. quia sunt culpe. Utranq istarum opi. pōit Ho. Sed nunquid cogitur intrare religionem? Ray. dicit q non nisi sit vxor in epm pmouendi: extra de conuer. coniu. coniugatus z. c. sane. Et Inno. idem dicit e. ti. super. c. ex parte tua. Sed dicendum vt supra. ti. d bono sacri. ar. de indissolubilitate matrimonij p respectum ad ingressum religionis. q. esto q aliquis zc. quia illud est melius dictum: vt dicit Hosti.

De impedimento ligaminis. ti. z3°.

Deinde osideran

duz ē de impedimēto ligamis. s. cū qs alteri cōiugi ē obligatus: qd ipedimētū sp validū fuit ēt añq aliqd sup hoc ab eccª statueret. Nūq eni obligat° vxori aliā ducere pōt vel potuit: nec vnq licuit: et q h fecit adulteriū omisit: nisi cū eo a deo dispēsatū fuerit: vt cū priarchis: extra d diuor. gaudem°. §. i. Circa hoc āt ipedimētū q̄rūt pria. s. vtruz alligat° alicui p spōsalia de futuro ōhere possit mrio^m cū alia psona. Rñ. vt. s. ti. quō hēant sponsalia solui. cāu. 8. Utrū alligatus mrionialit alicui ōhē possit mrio^m cū alia psona? Rñ. Tales si nō sūt p carnis copulam vna caro effecti pōt alt altō inito ad religionē trāsire. Et q remanet pōt cū alio ōher ex de ouer. ou. vex. z. c. ex publico. z de spon. du. lz post solutū. Si āt sit secuta copula carnalis int eos: nūq nisi pter fornicatiōem potest alt alter dimittere: z si pter fornicatōez dimiserit: nō pōt cum alio contrahere: z si contrahat mechat. Uñ aut recōciliet ōiugi: aut remaneat sine ōiuge. 3z. q. 7. c. i. z. z. 3. Qui āt nomie suo nō iussu eius in cui° ē ptāte: vl ei° nomie quē vel quā hz in ptāte bina spōsalia vel binas nuptias ōxerit: fit infamis ipso iure. ff. d his q no. infa. l. i. in fi. Excusant āt ab hac ifamia filij: si iussu pris in cuius sūt ptāte ōhant: z patres infamia denotant: vt patet ibidem. l. hiō. Sed hodie forte est ōtrarium: cum filij ñ teneantur sequi voluntatem parentum in matrimonijs ōhendis: vt dictuz est supra. Incurrit ēt talis aliqñ bigamiā: de q̄ dictū est. s. tractatu de ordine: z p oñs irregularitatem. Itē qui scient ducit alteri desponsatā agē dz. 7. annorum pñiam: ieiunādo carenā: sic dictā quia caret cibis. s. p quadragesimā quolibet anno i pane z aq: ex de spō. du. accepisti. Hec Hosti.

Utrum mulier credens virum mortuum licite contrahere possit? Rñdeo. Ut habetur extra vt lite non contes. quoniam frequēter. §. si autem de carnali. quando alter coniugū est absens tamdiu a relicto expectetur: donec de eius obitu verisimiliter presumatur. glo. presumatur. s. per famam: vel quia senex erat: vel quia i acie fuit nec redijt: quia presumitur ex his casibus q sit mortuus. Et si cōtrahat credens ita esse: etiam si viuat pter ignorantiā ab adulterio excusatur. 34. q. z. cū per bellicā quia adulterium sine dolo nō committit. ff. d adult. l. pe. Uel si lras eorum recepit cum quibus militauit. C. de repudijs. auc. hodie. Hec Ber. Quidam autem vt etiam dicit eadē gl. dicūt: q nō dz ōhere mrio^m donec certa sit d morte viri q̄tūcunq de incontinentia timeat z etiam q̄tūcunq manserit sine eo. Nam oli secundum legem. C. de diuor. vxor per quadriennium fm vero legem. ff. veter] e. ti. vxores p qnquennium: sed mō fm legē pdictam hodie tenetur vxor expectare virum q̄tiscun q annis manserit sine eo. Uñ non sufficit cre/

dulitas :sed requiritur certitudo:extra d spō. in pñtia.z de scđis nup.dñs. Et hi⁹ sñie sunt Ray.Ho.z Pe.4.di.34.q.4.ar.i.c.Ber.vero rñdet ad dicta.c.q satis certū est ei:si post hi⁹ violentas psumptiones aliqāto tpe duxerit expectandum. Sed esto q prius certificari de morte viri debeat anteq cum alio cōtrahat. Quomodo certificabitur de morte viri sui qui iuit in exercitū ꝯ sarracenos:vel i regionem longinquam? Rñ. Per iuramentu3 sociorum eius:qui mortem eius sciuerit: vl' per iuramentū eius sub quo militauit. Et p⁹ hi⁹ iuramentum statim fm canones etiā īfra tps eius luctus sine nota infamie pōt nubere: extra de scđis nup.sup illa. Hec Ray. Quid si nō sit nisi vnus testis? Rñ. Hu.notat.24ᵃ q.i.in pn.q sufficit si coadiuuat publica fama quam ēt solū sufficere dicit sine teste:si ex presumptionibus mortuum esse verisimile sit: vt si multū diu stetit:vel si senex sit:vel egrotus recessit: z similibus. Scđm vero Hosti.regritur z sufficit vnus testis. Dicit eni in singulari in.c.in pñtia.q talis ꝯhere non poterit donec de morte viri nūcium certum receperit. Dicetur āt certus nuncius is sub quo militauit:vl' socius eius bonus z honestus qui morte eius bene nouit. Si enim talis viru3 esse mortuū corā epo iurauerit:stati3 nubere poterit. Qui si deierauerit:ei quē mortuum esse mentitur in.io.lib.a iure tenebitur obnoxi⁹.C. de diuō. z repu.vxo.z in auc.hodie. Non ergo regrit̄ pbatio:sed verisimilis psumptio:quia vn⁹ testis nō facit pbationem sed psumptionē. Sic intelligit Hosti.illud.c.qm frequenter.ibi presumatur. Sed esto q aliquis n sit reuersus nec certificari possit p magrm militū nec p alium? Rñ. Tunc mittat ad locū illum si pōt: vel ad loca vicina:z requirat si pōt. Alias expectet donec certificet̄ de morte:ex̄ de spon. in pñtia in glo. Quid si nō sit certa sed tātū eū mortuum credat:z tñ cum alio contrahat? Rñ. Ut dictum est.s.q.vtrum vxor zc. q̄diu ita pbabiliter credit nec ille redit excusatur ab adulterio pter ignorantiā facti:z filij ex z° viro suscepti cēsentur legitimi f3 Ray. Quidam tñ vt Pe.4.di.38.q.i.ar.i.dicunt:q debitum pōt z debet reddere:nō tñ pōt petē: ex̄ d scđis nup.dñs. In dubio eni statur pro matrimonio:sicut etiā vouēti simplr continētiam nō l3 mrionium cōtrahē:tñ si contraxeit tenet̄ debitū reddere:nō pōt tamē petē. Et q̄ si idem dicit Ho.extra de spon.in presentia.

Quid facere debet qñ redit vir pm⁹? Rñ Statim relicto z° redire debet ad pmū. Qđ si nō facit adultera iudicat̄.34.q.z.cū p bellica3

Sed cuius aucte relinquet zᵐ z redibit ad pmum. Rñ. Hu.notat sup dictum.c.cū per bellicam.q aucte ecclesie. Quid si pmus redeat de nocte:nec est tps adeundi ad iudiciū ecclesie? Rñdet Hu.ibidem.q illa nocte sine peccato debitum negare pōt vterq3. Scđum tñ Rođ.aucte ppria redire pōt ad primū. Et si ecclesia eam separare nollet a z°:debere3 potius pati excōicationem:q̄ cum z° manere saltem quo ad cōmixtionem. Quid si p reuerso permittat se scienter a z° cognosci. Nungd pmus eam recipere cogetur? Rñ. Hu. dic̄ q nō:siue hoc faciat ex iuris ignorantia:credens hoc sibi licere:siue scienter z in cōtemptum pmi viri. Hec enim est ignorantia iuris naturalis:z iō nō excusat eam. Quid si nō reuertitur:credo tñ eum viuere:quid faciat? Rñđo. Si hoc pbabiliter credit:a z° viro debitū nō exigat:sed ei petenti reddat:extra de scđis nupti.dñs. Hec Ray. Secus autē ē si credat ex leui z temeraria psumptione. Si autē postq̄ intellexit de vita pmi viri p certo stet cū scđo statim est adultera:z nō an.34.q.z.cū p bellicam. Hec Ber.sup dictum.c.dñs. Hanc etia3 distinctionem ponit decretalis:extra de sentē. ex.inquisitioni.z ponit̄ etia3 in.q. se. Quid de eo qui vxorem suam relinquit: z abiens in regionem longinquam vxorem aliam accipit. Nunquid talis mortua vxore prima pōt cōtrahere cū zᵃ? Rñ. Si adultero vl' vtrecq3 impedimentum ignorāte sit cōtractū secūdu3 mrionium cedit in fauorē ignorantis q nō d3 puniri:quia nō peccauit. Unde si soluatur pmi mrionij vinculum:poterit stare zᵐ. Si vero vtroq3 sciēte sit ꝯctū:mortuo ltimo ꝯiuge nō pñt inuicē ꝯhere. Si vero q pus ignorauit postea certificet̄:stati d3 discedere:nec pōt postea debitū petē:nec reddē:ēt si ab eccᵃ per excōicationē cogat̄:l3 mgr sen.li.4.di.29 ꝯriū dicat. S3 eius opi.in hoc hodie nō tenet̄:qr excōicatō eccl'astica ad fornicādū non obligat nec excusat. Uñ talis nō d3 i hoc eccᵉ obedir̄ Si vero n sit cert⁹:s3 tm credat:aut credit leui credulitate z temeraria:q̄ expulsa sibi debitum reddē z petē pōt. Aut pbabili z discreta z tunc d3 reddē:sed nō petē. Sic distinguit decretalis:extra d sen.ex.inqsitiōi. Quid si qs hñs vxorē z ea viuēte z lite ēt pēdente de diuor.ꝯhat cū alia? Rñ. Soluto p matrimōio tenet zᵐ:z h3 locum cum nullū fuit pmū mrimoniū:etiam si zᵃ sciebat de pma. Si vero pmū fuit verū:aut zᵃ vxor ignorabat de pma: aut nō. Si ignorabat tūc pma mortua pōt cū zᵃ remanere si ipsa voluerit:z vir coget̄ recipere eam pter dolum suum:z si post mortem pme ꝯsentiat scient̄ i eū:tūc p inducit̄ mrioᵐ. Si vero zᵃ sciebat de pᵃ:tūc nullū ē mrioniū

ſ3 nec eſſe pôt etiā poſt mortē ꝑine. ex̄ ꝺ ſpō. cū in apl'ca.i glo.vl. Quid ſi petā fieri diuō tiū inter me ⁊ vxorē meā hac rōe:q2 dico me aliā hr̄e vxorē viuā ñ tñ ꝓbo. Nūqd illa mō tua ꝯ quā ago ꝯhere potero. Quid etiam ſi iurē de aliq quā peto ꝙ ē vxor mea:ipa vero ꝓpter defcm ꝓbatōis nihilominus abſoluit. Nunqd ea viuēte poſſū cū alia ꝯhē? Rñō ſm Ho. In talib⁹ ſū mee ꝯſcīe relinquēdus: ex̄ ꝺ iureiurā.mulieri. Sed pōe ꝙ veniā ad epm dicēs: dñe ego volo 2° ꝯhē cū tali ex̄ q̄ ꝑmam abſoluiſtis:nō tñ debeo ꝯhere cū tali niſi pre/ miſſis bānis:extra de clandeſ.deſpō.cū ihibi/ tio.iō peto ꝙ mādetis ꝑſbytero meo ꝙ h̄ pu blicet in eccl'ia ſicut d3. Quid epo cōſules i h̄ caſu? Rñō ſ3 Ho. Eps ei dicet:chariſſime tu iuraſti ꝙ cū tali quā iā abſoluimus ꝯxeras ꝑ verba de pñti:licentia3 publicādi negare tibi non poſſumus:cū te tue cōſcīe relinquē tene amur.ar.di.28.de his. Placet ergo nobis ⁊ ſu ſtinemus ꝙ ꝑſbyter hec bāna ꝓponat:nō tñ i tendimus tibi dare lr̄iam ꝯhendi:imo obte/ ſtamur te ꝑ aſperſionē ſanguinis ihu xp̄i:ꝙ ſi ſcis te uerum iuraſſe nullatenus 2° contrahas nec ꝯ iuramētū tuum veies. Qꝺ ſi fecer] mū dus ſum a ſanguine tuo.di.44. Epheſijs.

Quid ſi aliqua mulier putās virū ſuū viue re:q tñ mortuus ē:vere ꝯxit cū alio. Nūquid eſt verū mr̄io^m illud? Rñō Hug.ſup illud.c. ꝑ bellicā diſtixit:ꝙ ſi illa credebat ſibi licē vi uēte ꝑ cū alio ꝯhere:mr̄ioniū ē:ſi nō mr̄ioniū nō eſt:q2 nō maritali affectu ſed adulterio cū 2° ꝯxit. Jꝺ ēt nō de eo q ꝯxit cū aliq̄ quā pu/ tabat eſſe cōſāguineā ſuā:⁊ non erat. Alij cre dunt ꝙ in hoc caſu ſine ꝑiudicio ē mr̄ioniu3 non diſtincto vtrū ꝯhentes hoc ſibi licere cre dant vel non. Hec. Roꝺ.

De iuſticia publice honeſtatis.ti.24.

Poſtea cōſiderā/dum eſt de publice honeſtat] iuſti cia. Et circa hanc querunt plura.ſ. Quid ſit:⁊ vnde cauſet:⁊ quare ſic noietur. Rñō. Sicut ſpōſalia nō habēt ꝑfectā ratōne3 mr̄ionij:ſed ſunt quedā ꝑparatio ad matrio^m ita ex ſpōſalibus nō cātur affinitas ex mr̄io° ſed qd affinitati ſimile:qꝺ dr̄ publice honeſta tis iuſticia:q̄ ſic deſcribitur. Publice honeſta tis iuſticia ē ꝓpinquitas ex ſpōſalib⁹ ꝓueniēs robur ex inſtitutione eccleſie trahēs:ꝓpt eiuſ .ſ.eccleſie honeſtatē. Et ſic patet rō nōis ⁊ cā: quia.ſ.talis affinitas eſt iſtituta propter eccle ſie honeſtatem. Utrum publice honeſtat] iuſticia mr̄ioniū impediat:⁊ ſm quos gradus impediat? Rñō ꝙ ipſa impediat ⁊ etiā dirimit tā matrimonia q̄3 ēt ſponſalia ſequētia:nō au tem ꝑcedentia. Impedit inquā ex ſtatuto ec cleſie.li.6.de ſpō.ex ſpōſalibus. Et eccleſia ſta tuit hoc ꝓpter honeſtatem vt ꝑdictum ē. Et cū ſit qddā ſimile affinitati impedit ſm illos ḡ dus ſm q̄s impedit affinitas.ſ.vſq3 ad 4^m ḡ/ dum incluſiue. Sciendū tñ:ꝙ antiquitus fuerunt eius ſpēs due. Una que cōtrahebat ex ſcꝺis nuptijs. Uerbi gr̄a. Petrus vxorem habebat:quo mortuo eius relicta cum alio cō traxit:ꝓles nata de 2° viro olim nulli cōſan guineo primi viri poterat cōiungi. Et hec ſpe cies eſt hodie ſublata de medio:extra de ꝯſā. ⁊ affi.non d3. Alia eſt que ꝯhitur ex ſpōſalib⁹. de futuro:vt ſi quis aliquā deſponſauit l3 ea3 non cognouerit:nullus tñ eius conſanguine⁹ vxorem illam:⁊ nulla eius conſanguinea vir eum habere poterit:extra de ſpō.iuuenis.⁊.c. ad audientiam. Et hoc ſi tēpe deſponſationis ſeptem vel plures annos habebat: ex̄ ꝺ ſpon. ſponſa3.in tex.⁊ in glo.a. Quid ſi non tenu erunt ſponſalia:puta quia non de iure ſed ꝺ fa cto tantum contracta fuerunt:puta: aliquis ꝺ ſponſat conſanguineam ſuam:vel aliquiſ mo nachus:vel clericus in ſacriſ ordinibus:vl' fri gidus:vel perpetuo maleficiatus:vel ſectus.ſ. vtroq3 teſticulo deſponſat aliquam de facto. Nunquid ex huiuſmodi ſponſalibus impe/ ditur matrimonium contrahendum:⁊ dirimi tur iam contractum inter ſponſam ⁊ conſan/ guineum ſponſi. Rñō. Dicit Hu.⁊ plures alij cum eo ſentiunt:ꝙ ſic. De primo caſu habetur extra de ſpon.ad audientiam. Et videtur ex/ preſſum de omnibus.27.q.2.ſi quis vxorem. ⁊.c.quidam deſponſauit. Et nunc habet exꝑſ ſius.li.6.de ſpon.ex ſponſalibus. Excipitur ta men caſus in q̄ ſponſalia nō tenēt ꝓpter etat] defectum:quia ꝺficit ibi conſenſus.li.6.ꝺ ſpō. ſi infantes.quia ſi añ ſeptēnium ſponſalia ſunt ꝯcta non impediunt niſi poſt ſeptenniu3: q qd ante contraxerunt approbauerit:ex̄ ꝺ deſpō. impu.litteras.⁊.c.acceſſit. Uel niſi poſt ſepten nium eos in eadem voluntate perdurare ma nifeſte appareat per mutuam cohabitatione3 vel alias verbo vel facto eoru3:puta quia vo cant ſe ſponſos:vel ſimul iacent:ſe inicem oſ culantur tanq̄ ſponſus et ſponſa:et ſimilia li.6.de ſponſalibus.ſi infantes. quia forte eſt ſpeciale in illo caſu: quia in pueris ante ſeptē nium tam corporis q̄ animi eſt defectus:qa nondū conſueuerunt diſcretionem hr̄e. Jdē videtur ſi ille qui cōtraxit ſit proxim⁹ ſeptēnio ⁊ capax doli.extra ꝺ ſpon.iuueniſ:quia tē ma litia ſupplet etatem. Quid ſi ſponſalia fue/ rūt cōtracta ſub cōditiōe:vt ſi dicat accipiā te

in vxorē si dederis mihi cētū libras:vel si pos sū de iure te habere in vxorez. Nunquid hu⁹ sponsalia publice honestatis iusticiam itrodu cunt? Rñō qꝫ nō anͭ cōditiōis euentū. Vnō q cōtrahit cū aliqua sponsalia sub cōditione et postea cū alia eius cōsanguinea ꝯbit anͭ cōdi tiōis euentū p verba de pñti:cū 2ᵃ remanē ꝺ bet. Secus esset si ꝯberet post cōditiōis euen tū:qꝛ tunc nō deesset cōsensus. Vnͫ idem essꝫ ac si a pn° ꝯxisset pure li.6.de spon.ex spōsali bus. Et idē ē iudicādū de spōsalibus i ceteris vt patet ibidem.vt qñ ꝓmisit ducere vnā de filiabus petri. Quid si qs ꝯbat sic spōsalia cum aliqua:ꝓmitto tibi qꝫ te ducam in vxo rem si placuerit deo:ꝛ postea inueniatur cōsan guinitas inter eos. Nūqd pōt postea cōtrahe re cū sorore sue spōse nata ex matre nihil sibi attinente? Rñō qꝫ sic:qꝛ spōsalia fuerūt cōdi tionalia. Sed nōne dicta cōditio intelligit etiā si nō apponat? Rñō qꝫ sic:tñ qñ cōditio ñ exprimit manet purus cōsensus. Ideo ex hu⁹ spōsalibus:honestatis publice iusticia genera tur. Hec Ho.extra de spon.ad audiētiā. Idē etiā dicit Jo.an.li.6.de spon.ex sponsalibus.

Ad hoc tñ nota qꝫ si apponeret cōditio tal que habetur ꝓ nō adiecta:idē esset ac si essēt pure ꝯcta.ꝛ ex eis surgeret honestas publica: vt patet extra de cōdi.ap.c.vlt. Quid si spō salia nulla fuerūt:cōsensu deficiēte Rñō. Nō generāt hoc impedimētū.li.6.de spon.ex spō salibus. Et s̄m hoc ꝯsanguine⁹ furiosi ꝯtinue: sponsā eius ducere pōt:cū ꝯsēsus defecēit:ex̄ de spō.dilect⁹.ꝛ.32.q.7.neqꝫ furiosus.

De affinitate.ti.25.

Einde ꝯsideran

dum est de affinitate de qua plura querunt.s.quid sit affinitas? Rñdo Vt dicunt iurispiti.affinitas ē ꝓximitas psōa rum ex copula carnali ꝓueniēs:oī carēs pen tela. Ad cuius euidētiā sciendū ē:qꝫ nālis ami citia sup naturali cōicatiōe fundat. Hec āt cōi catio dupl'r fit.s̄m phm.8.ethi. Vno° p carnis ꝓpagatōez siue ꝓcreationē:ꝛ hec dr̄ cōsāgui nitas. Alio° p ꝯiūctionem ordinatā ad carnis ꝓpagatiōem:ꝛ hec dr̄ affinitas. Vnͫ affinitas mediāte cōsāguinitate ꝛ carnali cōmixtiōe ꝓ pagat:iō ꝯsanguinitatem imitat. Sed in hoc differt:qꝛ psona ꝯiuncta siue addita alicui ꝑ sone:ꝑ ꝓpagationem fit pticeps eiusdem nāe lꝫ in differenti gradu. Vnͫ nō mutat gen⁹ atti nētie:sed tñ gradū. Sed psona addita siue ꝯ iūcta alicui psone p copulā carnalē:nō fit par ticeps eiusdē nature:sꝫ q̄si cōiūgit ab extrin seco. Vnͫ ꝯiūgit alio genere ꝯiunctōis:sꝫ i eoꝺ gradu. Mutat enī genus attinētie:sed nō gra dum. Vnͫ v̄. Mutat nupta genus:sed genera ta gradum. Hoc āt melius pꝫ p exēpluz. Ecce Petrus ꝛ soror eius Bertha attinent sibi atti nētia ꝯsanguinitatis in p̄ gradu. Si qs autem Bertham cognouerit carnaliter:erit psōa ad dita cōsāguinitati Petri p copulam carnis: et attenebit petro ꝛ petrus ecōuerso sibi:nō qdē eodē genere attinentie quo attinet bertha ipsi petro:sed alio genere:tamen in eodez g̃du:qꝛ sicut bertha est consanguinea petri in primo gradu:ita ꝛ ille erit affinis petro:ꝛ ecōuerso in p̄ gradu. Et idem intelligendum est de alijs ꝯ sanguineis petri. Dicti sunt aūt affines q̄si ad fines alterius accedentes. Vel affines quasi ꝓpinqui:extra.e.super eo. Immo dicti sūt af fines ex eo qꝫ vnā cognatio ad fines alteri⁹ co gnationis accedat.ff.de gradibus. non facile .§.affines. Hec Ho. Notādum etiam qꝫ an tiquitus solebant esse tria genera affinitatis. Sed sublatis 2° ꝛ 3° de medio:ꝓpter qꝺ etiā ea notificare nō curo:remāsit solū p̄mum ge nus.s.qꝺ ꝯsurgit ex ꝯsanguinitate :ꝛ p̄ma car nis cōmixtiōe. Vtrū affinitas remaneat p⁹ mortem viri vel vxoris inter supstitem ꝛ con sanguineos defuncti? Rñō qꝫ sic. Est eni vin culum perpetuum q̄diu persone viuunt inter quas est contracta:sicut ꝛ cōsanguinitas ex q̄ causatur. Vtrum coitus illicitus causet af finitatem? Rñdo. Affinitas mediante consā guinitate ꝯbi t:ꝛ eam imitat:vt dictum est.s̄. Et hinc est qꝫ p oēm actum sufficienter ad cā nis ꝓpagatōem ordinatum ꝑ quam consan guinitas ꝯbi possit affinitas ꝯbit:ꝛ non p aliū Vnde ꝯbit per omnē actum in quo est cōmi xtio seminum:nō aūt ꝯbit per pollutionez ex̄ ordinariam.i.que fit extra ordinem nature.i. extra vel circa vas debitum.35.q.3ᵃ. extraor dinaria.ꝛ extra de eo qui cogno.consang. fra ternitatis. Talis eni pollutio non facit sangui nis commixtionem:nec carnis vnitatem per quam affinitas ꝯbitur.35.q.10.fraternitatis.

Quid si videatur dici ꝯrium.extra ꝺ eo q cog.consang.fraternitatis. Dicendum qꝫ illa sepatio non fuit ꝓpter affinitatem:sed ꝓpter publice honestatis iusticiam:que ꝯbit ex spō salibus puris. Illa etiā decretalis extra ꝺ spō sa.iuuenis.non obstat p̄dictis qꝛ loquit de il lo qui attentauit i naturalibus:ꝛ mrionialí af fectu:vt dicit glo.ibidē.ꝛ Inno.ꝛ Hosti. sup .c.fraternitatis. Et etiā qꝛ vsquequaqꝫ nō ple ne fuit certum vtrū extra vas naturale semi nasset vel intus:vt ēt lrā sonare vr̄. Nō tñ qꝫ ex affinitate q̄ ꝯbit ex coitu fornicario de ferri nō pōt hereditas vel tutela.ff.de gradib⁹

non facile.§.sciendū.nec pōt excipi contra te stē sed ex illa sola:que ex nuptijs surgit.Hec Ho.in sū.ꝛ extra de eo qui cog.discretionem Quidā tñ vt dicit Goff.reputāt absurdū: ꝙ affinitas que est vinculū legitimum ex dam nato coitu oriaẽ.Et ideo dicit:ꝙ ꝓbabiliẽ di ci pōt ꝙ affinitas ex tali coitu nō oriẽ:quia af finitas est quedā ꝓximitas,pueniēs ex nupti is:vt pꝫ in.d.§.sciendū.Oritur tamen inde pu blice honestatis iusticia.Contrariū tñ cōiẽ te netur:qꝛ affinitas naturalis ꝛ illegitima bene cōtrahiẽ ex coitu tali:sed nō ꝯhiẽ ciuilis et na turalis legitima:nisi nuptijs interuenientibus vt dicit Ho. Quid si claustrū pudoris īna sit:nō tñ semen emisit? Rñdit Roḋ.ꝙ nō ꝯhi tur affinitas:sicut nec ꝑ pollutōnem extraor/dinariam:ꝛ ꝑpter eandē cām. Quid si vas nō intret:in eo tñ seminet. Nunqd ꝑ hoc affi/nitas ꝯhereẽ? Rño ꝙ sic:qꝛ ꝑ hoc fit ꝯmixtio carnis:sicut cuidā in francia ꝯtigit:qui cuꝫ nō posset vxorem suā ꝑpter nimiā artitudinem corrumpe:eam in vase debito polluit ꝛ imp/gnauit:quā incidi tpe ꝑtus optuit.Hec abbas

Quid si mulier nō tñ vir semē emittat? Re spōdeo. Per hoc nō cātur affinitas. Qḋ patꝫ qꝛ frigidus ꝑuocare pōt mulierē palpitando ad semīs effusionē.Tñ ꝑ hu⁹ copulā spōsalia ꝑ̄ facta ratificanẽ:etiam si neuẽ emittat dūmō sint apti vel ꝓximi matrimonio:ex̄ de despō. impu.continebatur. Quid si in vase debito vir semen emittat:non tñ mulier emittat. Nū quid ex hoc affinitas ꝯtrahereẽ? Rño ꝙ non ꝑm Inno.sup.c.fraternitatis.ꝛ Tho.4.di.41. ar.1.q.4.c.2^{m}.ꝛ Hosti.in sum.ꝛ etiā Hu.g no tat super illud.c.extraordinaria.ꝙ non est ibi seminum commixtio:nec fuit vna caro.Vnō cōsanguineus huius illam posset habē vxorē si de facto posset cōstare. Non enī esset credē dum iuramētis eorū vt dicit. Nec vir secure iurare posset illam non emisisse:ꝛ qꝛ ī dubijs via certior est tenenda:copula ipsius mulieris est cōsanguineis illius viri ex toto ꝓhibenda Roḋ.vero credit:ꝙ sine preiudicio siue mu lier emittat siue nō affinitas ex tali coitu ꝯsur git:ex quo vir emittit.Huius etiam sentētie sunt Inno.ꝛ Ho.in apparatu.extra de eo qui cog.fraternitatis. Vtrum affinitas ꝯtrahaẽ ꝑ mr̄ionium nō cōsūmatum? Rño. Affinitas pōt accipi ꝓprie ꝛ cōiter.ꝑ̄ mō nō cōtrahiẽ:ni si mediante carnali cōmixtiōe.2° mō ꝯhiẽ etiā ꝑ mr̄ionium nō ꝯsūmatuꝫ:ꝛ ēt ꝑ sponsalia vt hītum est.s̄. Per mr̄io^{m} enī nō ꝯsūmatum ꝯ hiẽ aliqua ꝓpinquitas cū ꝯsanguineis ꝯiugis impediēs mr̄io^{m}. Vnde ī effectu īpediēdi ma trimoniū ꝯuēit cū affinitate ꝓprie dicta.Et q̄ dem de affinitate ꝓprie dicta diciẽ.35.q.10.fra ternitatis. De cōiter vero dicta hr̄ ꝛ.e.q.3.de ꝓpinquis.ꝛ extra de cōsang.c.1. Hec Richar.

Vtrum affinitas ꝑ seipsam hēat grad⁹? R° Carnis ꝓpagatio ꝑ se cōpaẽ ad cōsanguinita tem:qꝛ ex ea immediate vinculum ꝯsanguini tatis contrahiẽ:ꝛ ad affinitatem non compara tur:nisi mediante cōsanguinitate:que est cau sa eius. Vnde cum gradus attinentie ꝑ carnis ꝓpagationem distinguatur:distinctio gradu um per se ꝛ immediate competit consanguini tati:ꝛ mediante consanguinitate affinitati.

Vtruꝫ gradus affinitatis extendanẽ sicut gradus cōsanguinitatis? Rño ꝙ sic:quia ex q̄ gradus affinitatis sumiẽ ꝑm gradus consan/guinitatis:oꝫ ꝙ tot sint gradus eius quot sūt gradus illius. Tamē quia affinitas est vincu lū min⁹ q̄ꝫ ꝯsanguitas:facilius olī ꝛ nūc dispē saẽ ī rēotis ḡdib⁹ affinitatꝭ q̄ꝫ ī rēotꝭ ḡdib⁹ ꝯsā guitatꝭ Vtꝝ affinitas īpediat matrimoniū? Rño ꝙ affinitas impedit matrimonium in a liquo gradu de iure diuino. Prohibetur enī Leuitꝭ.18.filius contrahere cum vxore patrꝭ ꝛ nepos cum vxore patrui:ꝛ pater cum vxoẽ filij.in aliquo vero gradu de iuẽ positiuo. Vñ extra de cōsang.ꝛ affini.non debet.ꝓhibeẽ ne q̄s cōtrahat cum affine infra 5^{m} gradum. Ad hanc etiam q̄ōnem plenius dissoluendaꝫ va lent aliqua que dicta sunt.s̄.ti.de impedimen to criminis in solutione questionis de īcestu.

Vtrum linea recta descendēs intelligaẽ ꝓ hibita ī infinitum:sicut dictum est supra ḋ cō sanguinitate? Rño ꝙ sic.ar.in his que dc̄a sūt supra de consanguinitate.ff.de nup.§.affinita tis.ꝑm Hosti.

De frigiditate.ti.26.

Ostea cōsiderā dum est de impotētia coeūdi que obtinet maximum locum inter im pedimenta mr̄ionij:quia mr̄ionium impedit potius ex natura sua q̄ꝫ ex ꝯstōne ecclesie. Cū enim omne mr̄ionium fiat causa ꝓlis suscipi ende:vel incontinentie:īpotētia coeūdi vtrū q̄ꝫ tollit:ꝛ ideo merito matrīonium impedit. Est autem impotentia coeundi vicium ani/mi vel corporis vel vtriusq̄ꝫ:quo quis impe/ditur alij carnaliter comisceri ꝑm Ray. Spe/cies autem eius sunt due. Vna impotentia na turalis:vt frigiditas ī viro:artatio ī muliere ꝛ defectus etatis in vtroq̄ꝫ. De hoc auteꝫ 3° di ctum est.s̄.s.de etate apta ad ꝯtrahenduꝫ ma trimonium ꝛ sponsalia. Altera tñ est impoten tia accn̄talis:que ꝑuenit ex causa extrinseca ꝛ accn̄tali:vi castratio ꝛ maleficium. Dicenduꝫ

est igitur primo defrigiditate .2° de artatione 3° de castratione .4° demaleficio. Circa aũt frigiditatẽ querunt plura.s.vtrum frigiditas ex pte viri impediat mrioniũ? Rño. Frigiditas viri aut supuenit matrionio iam legitie 9tracto siue 9sũmato:7 sic nõ impedit mriom ƀm cõem opi.lʒ aliqui dicãt: ꝙ si sit ppetua et añcedat mrionij 9sumationẽ poterit ppt̃ eam si poterit pbari:mrioniũ dirimi. Aut precedit mrionij 9ctionẽ:7 tunc si est tpalis cui põt adhiberi remediũ p naturam vel p artẽ non dirimit mrioniũ si 9baf. Tamen male facit hõ 9bendo:dũ est in statu illo:nisi magna necessitas vł vtilitas ƀ requirat. Si aũt sit ppetua.s. cui nõ põt subueniri per medicine beneficiuʒ nec p etatis pcessum:quia est a pma cõplexione naturali:vt est in his que sunt insensibiles p naturam:tunc impedit 7 dirimit.33.q.i.c.i.et z.7 extra de frigidis.c.i.7.z.7.c.laudabilẽ. Cuius rõ est:q2 in 9ctu mrionij 9bentes obligãt se implicite ad reddenduʒ debitũ sibi mutuo si petaf. Nullus aũt se põt ad ipossibile obligare. Et intellige ꝙ nõ põt esse ppetuum ipedimentum nãle frigiditatis respectu vni9 psone:7 nõ respectu alterius. Sed si ñ possit actũ carnis exercere cum virgine:7 possit cum corrupta tũc medicinaliter posset aliquo istrumẽto frangere claustrũ pudoris:7 ei cõiugi. Hec Rich.4.di.34.q.z.ar.i.c.7 Tho.4.di.34a.ar. 3°. Sed obijcit:q2 si frigiditas ipedit mrionium:tũc videt ꝙ senes nõ possint 9trahere cum sint naturaliter frigidi? Rño ꝙ possũt 9bere.17.q.i.nuptiarum.7 extra de frigidis.ꝙ se dem.in glo.q2 senes hñt caliditatem sufficientem ad copulam carnis. P. frigiditas senum iuuari põt aliquo beneficio: sed nõ quelibet frigiditas naturalis. Põt etiam in eis defect9 iuuari. Unde cõtrahẽs cum eis nõ decipitur sicut cum alijs. Dicũt tñ aliq: ꝙ si esset frigiditas talis rõe senectutis: ꝙ nullo° iuuari posset:dicendum esset sicut de naturali frigiditate:quia talis 9trahendo se obligaret ad impossibile. Hec Rich.4.di.34.q.z.ar.i.c.zm. Utrum caliditas impediat sicut frigiditas? Rño. Caliditas supflua vix põt esse impedimentũ perpetuum. Si tñ inueniret ꝙ p trienniũ copulã carnis impediret iudicaret ppetuũ. Q2 tamẽ frigiditas magis 7 sepius impedit:tollit eni ñ tm̃ cõmixtionem seminum: sed etiã rigorem membrorum:quo fit cõmixtio corpo2:iõ frigiditas magis ponit impedimẽtum ꝙ͂ caliditas. Omnis tñ defectus reducitur ad frigiditatem. Hec Tho.4.di.34.ar.i.c.zm. Quid si mulier dicat ꝙ vir eam cognoscere nõ potest super hoc allegãs membri defectũ? Rñdʒ hosti.virũ esse inspiciendũ p viros exptos et honestos:sic etiam dicet de muliere arta:q2 vbi eadẽ est rõ ibi idem ius:ex̃ de 9sang.tua nos.

Quid si mulier alleget magnitudinẽ membri viri dicens:ꝙ nõ põt eum sustinere: Dicũt aliq eam audiendam. Dicit eni Auic.ꝙ mulier qñq3 nõ est arta:sed vir eius nõ cõueit ei Unde vterq3 indiget pmutatione. Dicit autẽ Do.se audiuisse a femia expta:ꝙ hoc vix aut nunꝙ͂ accidere põt. Quidã aũt dicũt talia eẽ relinquenda iudicio exptorũ. Ho.vero dicit: quia ipse 9suleret papam in hoc casu. Quid si vir habeat mẽbrum multũ carnosum? Rñdet Ho.se audiuisse ab exptis:ꝙ ƀ põt eẽ cã iusta dirimẽdi mrionium. Naʒ infirmitas elephantie occasio posset esse que reddit etiã nasum grossum. Et hoc ipse Host. de facto fuit exptus vt ipse dicit. Ad hanc questionem:et etiam ad.q.precedenteʒ facit illud extra ꝺ frigidis frat̃nitati.ibi cuius sił7c.7.c.ꝙ sedem.

De artatione.ti.27.

Einde 9sideran

dum est de artatione. Et de hac q̃runt pła.s.vtrũ artatõ ex parte mulieris impediat mrionium? Rño. Artatio aut nõ est tanta qn ei subueniri possit sine piclo per naturam siue partem chirurgie:vel p consortium viri cõuenientis nature 7 stature ipius mulieris. Et sic non impedit:lʒ malefaciat mulier 9trahendo dum est in tali statu. Aut ẽ tanta:ꝙ non potest ei aliquo modo subueniri sine piculo corporis. Et tũc aut talis artatõ supuenit mrionio liĩe 9tracto siue cõsũmato vel nõ cõsũmato. Et sic mrionium nõ dirimit ƀm opi.cõem:lʒ aliqui dicant:ꝙ si sit ppetua 7 añcedat matrimonij cõsũmationem:posit pp illam matrimonium dirimi si potuerit legitĩe pbari. Aut antecedit matrimonij contractionem:7 sic impedit matrimoniuʒ contrahẽdũ. Et si de facto contrahatur poterit impedimẽto legitime pbato dirimi p ecclesie iudicium Unde illud quod habet extra de frigidis cõsulatio.vbi dicit ꝙ ecclesia romana cõsueuit in cõsimilibus iudicare:vt que tanꝙ͂ vxores haberi nõ possunt:vt sorores habeanf :consilium est non pceptuʒ ƀm glo.ibidem. Matrimonium tñ ñ est inter tales. Separatione aũt facta dabit licentiam contrahendi cum alia. Mulier vero d3 sine cõiugio remanere: ex̃.e. ti.ex litteris.7.c.fraternitatis. Hec Rich.4.di. 34.q.z.ar.z. Ad hoc nota ƀn.Do. ꝙ sic ipeditur matrimonium per hoc ꝙ mulier est ita arta ꝙ non potest a viro cognosci:ita etiã impeditur si sit ita lata:ꝙ nõ posset cogñsci sicut

accidit de facto in prouincia apud grassam. Et breuiter qualitercunque sit impotens reddere debitum impedit matrimonium quia non distingui tur: extra de frigi. quod sedem. Secus est si sit co gnoscibilis quoquomodo licet concipere non possit: vel in lecto mingat: vel mortuum pariat: vel alias viciosa existat quia hoc edictum est prohibitorium: extra de spon. cum apud. nisi forte papa contrarium responderet. Quid si mulier propter artitudinem seperetur et postea ab alio cognoscatur? Rňo. Aut cognoscitur fornicarie et tunc primo viro non reddetur: si non eam excepit de fornicatione. Aut legitime quia cum eo contraxit. Et tunc secundum Gof. et plures alios distingue: quia aut secundus vir est in statura similis primo viro: et tunc reddatur primo viro: quia apparet ecclesiam fuisse deceptam in iudicando impedimentum perpetuum: quia sicut fuit cognoscibilis a secundo ita et a primo. Aut est dissimilis: et tunc aut per vsum secundi non est facta apta primo quod accidere potest propter inequalitatem membrorum vel propter aliquid aliud et sic stabit cum secundo Aut facta est apta: et sic secundum quosdam est reddenda primo. Sed Ber. Ray. Goff. Tan. Innocen. Hug. et Jo. distinguunt. Aut enim a primo nullomodo cognosci potuisset sine periculo. Debet enim violentiam sustinere modicam: sed grauem cum periculo mortis non tenetur. Et tunc non redibit ad primum: licet sibi facta sit apta: quia non fuit matrimonium inter ipsam et primum. Aut potuisset sine periculo cognosci: et tunc reddetur primo. Et hoc innuitur extra de frig. fraternitatis. in fi. secundum Ber. et Goff. ibidem. Hosti. vero dicit in sum. papam esse consulendum. sed in apparatu super dictum .c. fraternitatis. notat cum Inno. quod quando cognoscitur a secundo viro debet reddi primo: quia que est cognoscibilis vni est cognoscibilis alii. Precedens opi. s. Ber. magis placet mihi. Sed cum dictum sit quod si per vnum vsum secundi viri facta sit idonea primo: debet ei reddi saltem in aliquo casu quomodo constabit quod sit idonea. i. cognoscibilis primo? Rňo. Forte constabit per iuramentum matronarum a quibus inspicientur tam vir quam mulier: vel admi nus ipsa. Hec Rod. Quid si primo reddita fuerit et eam aptam non inuenerit? Rx°. Restituetur secundo. Si tamen eam primus repetierit restituetur ei et 2° et 3°: et sic vsque ad infinitum secundum Jo. Tan. autem dicit: quod restituenda est primo viro bis non 3°. quia nec licet 3° appellare. extra de appella. sua. Secundum uero Hosti. si secundus cognoscit eam est restituenda primo: cum quo per trienniũ remanebit quasi presumatur maleficiatus fuisse. Et si interim eam cognoscere potuerit cum eo remanebit: alias elapso triennio restituetur 2° sine spe restitutionis faciende primo. Et hic est casus in quo priuatur quis iure suo sine culpa sua: sed non sine causa. Et hec opi. magis placet mihi. Utrum matrimonium contrahi possit ante incisionem cum arta quando per incisionem potest fieri apta? Rñdeo. Hug. dicit quod non credit: sed post incisionem credit quod possit Ego autem credo sine preiudicio: quod cum tali possit etiam ante incisionem contrahi si sine periculo potest apta fieri. Quid si ante incisionem de facto eam duxerit. Nunquid facta incisione ab ea recedere poterit? Rñdeo. Hug. dicit quod est opus nouo consensu ad hoc vt sit matrimonium quem tamen consensum intelligit interuenire si postea carnaliter copulentur Unde innuit quod nisi interueniat nouus consensus post incisionem potest ab ea recedere et aliam ducere. Alij dicunt vt Rod. sine preiudicio: quod si duret adhuc primus consensus facta incisione non est opus nouo consensu: sed sublato impedimento propter quod consensus primus inefficax erat ad efficiendum matrimonium: iam efficax est ad illud efficiendũ. Pone quod sit arta vni et apta alteri. Nunquid est persona legitima ad contrahendum matrimonium? Rñdeo. Hug. dicit quod sic respectu eius cui potest sine periculo commisceri. Hec Rod.

Quid si quis de facto contraxit cum arta que per incisionem potest fieri apta. Nunquid cogi potest ad sustinendam incisionem? Respondet Hug. quod non cum timetur de periculo mortis. Et hec omnia notat Hug. 32. q. 7ª. quod proposuisti.

De castratione. ti. 28.

Postea considerandum est de castratione. Et circa hanc queruntur plura. s. vtrum castratio impediat matrimonium? Rñdeo. Castratus secundum aliquos dicitur qui habet virilia secta: ita quod vterque testiculus est abscisus. Secundum vero Goff. et Hosti. castratus dicitur quasi caste natus. i. naturaliter frigidus. Unde de tali castrato idem est dicendum quod supra dictum est de naturali frigido. Spado vero dicitur is qui spata vel aliquo gladio virilia amisit. Eunuchus autem se habet communiter ad vtrunque. Et accipitur extra vt lite non contes. quoniam frequenter. §. si vero aliter. Utimur tamen vt dicit idem Ho. predictis tribus nominibus promiscue. Sed vera significatio eorum se habet predicto modo. Si ergo loquimur de eo qui amisit virilia comprehendendo testiculos et virgam: talis cum non possit reddere debitum non potest contrahere matrimonium sicut nec puer: extra de frigi. quod sedem. et ff. de iur. do. si serua. §.

si spadoni. Et si contraxerit est separandus cũ nullum sit matrimonium. Si tamen matrimonium precesserit sectionem non separatur: licet vir sit factus impotens ad reddendum debitum. 32. q. 7. illi qui. Hoc intelligunt Gratianus et Jo. de matrimonio consũmato. Et pro eis est ar. 33. q. i. §. coniugium. inquit confirmatur officio. s. carnis secundum glo. Sed vt dicitur ibidẽ paruz post: anteq̃ confirmetur impossibilitas officij soluit vinculum coniugij. Goff. vero et Hosti. hoc intelligere videntur de matrimonio contracto: non tantum de matrimonio cõsũmato: sed etiam de non consũmato. Unde dicunt in summis suis: q' exquo matrimoniũ semel tenuit: nullo impedimento superueniẽte tollitur. Sic intelligitur illud. c. q' sedem. et illud qui nulli. et similia. nisi religione preueniente copulam carnalem: extra de conuer. coniuga. ex publico. Et hec opinio est tutior secundum Rich. 4. di. 27. q. 2. ar. 3. c. in fi. Si tamen saltez vnum testiculum haberet contrahere posset. Sic potest intelligi illud. ff. de lib. et po. sed est quesitum. Si vero loquamur de eo qui testiculos ambos amisit: virga tamen ei remansit talis secundum aliquos contrahere potest dummodo virgam erigere possit. Unde. 32. q. 7. his vero qui dicitur in glo. de spadone: q' si virgam habet erectam siue sperma resoluat siue non: fit ibi matrimonium: quia talis satisfacit mulieri: sicut mulier viro siue sperma resoluat siũ non. Nec requiritur semper ĩ matrimonio q' sit spes filiorum: sed sufficit q' ples ñ enitef. Unde et secundum legistas spado potest contrahere et adoptare: licet non possit generare sicut notat hug. Sed cum spadonis erigatur virga: et semen emittat vt vult Auicẽ. licet sit inualidus ad generandum querit Du. vtrum per talem coitum affinitas contrahatur. Et respondet: q' tutius est dicere q' sic. licet forte ibi non sit commixtio seminum sine qua cõtrahitur affinitas aliquando vt dicit: licet videatur notasse contrarium. 35ª. q. 3ª. extraordinaria: vt dictum est supra de affinitate.

Ad hec nota: q' omnia supradicta de impedimento impotentie coeundi debent intelligi quando matrimonium inter potentem et impotentem est ignoranter contractum. Si enim ambo impotentiam sciunt et simul contrahere vel post contractum simul remanere volunt: possunt. non tamen inter eos est matrimonium: extra de frigi. laudabilẽ. Quid si solus potens sciuit? Rñdeo. Idez est quod in premisso casu. ar. extra de coniu. lepro. proposuit. Tho. vero dicit in 4° suo q' si persõa cum qua contrahitur impotentiam reddẽdi debitum de facto sciat esse in altero et contrahat: matrimonium erit nec separari poterit. Secus est si non posset reddere de iure vt si solennizasset votum continentie. Tunc. n. siũ hoc sciret siue non: nullum esset matrimonium. Quid si vterq; ignorat? Rñdeo. Locum habet diuortium. Quid si solus potens ignorat? Rñdeo. In potestate eius ẽ vt diuortium celebret: ar. extra de eo q duxit. c. i. Potens tamẽ semper presumit ignorãs. ff. de pbat]. verius. Nec est enim credibile q' potens scienter contrahat cum impotente: extra de frigi. consultationi. Si tamen scientia probetur: cogetur eam vt sororez retinere: vt dicitur in. d. c. laudabilez. quia ecclesia romana sic consueuit iudicare. Sic illa decr]. consultationi: potest intelligi precipiens: que secundum alios communiter est consulens: ar. extra de sen. et re iudi. in causis. Nec obstat illud. 32. q. i. integritas. vbi dicitur: q' castitas nec suaderi nec imperari potest: quia illud est verum ab initõ sed secus est ex postfacto: extra qui cleri. vel vo. c. vlti. Potest etiam dici q' ista decre. debet intelligi quando tale matrimonium cõtrahitur publice in facie ecclesie. Nec illud p̃sbyter debet omittere nisi potens voueat publice q' alij non adherebit ea viuente. Et idõ postea cogetur precise: ar. extra de frigi. fraternitatis. Potest etiam dici: q' licet matrimoniuz non rescindatur ad petitionem scientis q vel votum emisit expressum: vel saltem presumitur emisisse tacitum: tñ si talis cũ secunda muliere contraxit matrimonium tenebit: quia licet votum simplex impediat matrimonium contrahendum non tamen dirimit iam cõtractum. vt dictuz est supra. Nullum tamen ius dicit: q' aliquis cogatur talem retinere: sed q' si consentiunt simul morari: hoc possunt facere. Mulier tamẽ non potest vxor esse: sed potest retineri tanq̃ soror. Sic eniz expresse loquitur extra de frigi. consultationi. et c. laudabilem. R°. i. ad fi. q. d. Simul morantes caste possunt viuere sed non cogentur votum emittere. 32. q. i. integritas. Intellige igitur: q' q̃diu eis placebit sic morabunt. Et ecclesia virum licet peccantem cum alia corrigere poterit de occultis. 32ª. q. 5. christiana. Sed nec vir nisi primo ex causa prouocet ad diuortium cum effectu impetrabit ab ecclesia licentiam cuz alia contrahendi. Et hoc est secundum Hosti. tenenduz. Et tota hec solutio accepta est ab hosti. Nota etiam secundum Bern. q' ad hoc q' possint simul esse oportet ambos consentire. 6. q. 3ª. scriptum est. quia cum nullum sit matrimoniuz alter alteri non tenetur: extra de frigi. laudabilem.

De maleficio.ti.29.

Deinde considerandum

est de maleficio. Et circa hoc queritur. vtrum maleficium ipediat matrimonium? Rño. Quidam dixerunt q maleficiu3 nihil erat in mundo nisi in opione hominum: quia naturales effectus quoz cause sũt occulte maleficijs imputabãt. Sed hoc est contra sanctos qui dicunt q dmones habent potestatem supra corpora z supra imaginationes hominũ qñ deus permittit. Unde p eos malefici aliqua signa facere possunt. Uñ illi qui ipsos inducunt ad talia facienda malefici dicunt. Et ideo alij dicunt: q per maleficia copule carnali pstari potest impedimẽtu3 Sed nullum tale est perpetuum. vnde nõ dirimunt mrionium iam otractum. Sed hoc ẽ otra experimẽtum z otra iura antiqua z noua Et ideo fm cõem opi. doctorum distinguendum est: q impotentia coeundi ex maleficio aut est tpalis: aut ppetua. Si tpalis non impedit. Tuncaũt psumit esse temporalis: qñ infra spacium trium annorum cohabitãtes: z qñtũ pñt operam dantes siue p ecclesiastica sacra siue per alia remedia sanari possunt. Si vero nõ sanentur aliquo remedio: extunc psumit esse ppetua. Aut pcedit matrimonij cõtractõnem z cõsũmationem: z sic impedit matrimonium cõtrahendum z dirimit iam contractu3 Aut sequitur matrimonij cõtractionẽ sed nõ cõsũmationem: z sic etiam vt dicunt alig dirimit matrimoniũ iam otractum. Dicit eni. 33ª. q.i.c.i. q coniugium confirmatur officio. s. carnis: vt dicit glo. Et parum post dicitur: q ante q ofirmet impossibilitas officij soluit vinculũ oiugij. Aut sequit matrimoniũ osũmatum: et tunc vinculum matrimoniale nõ dirimit. Cõmunis etiam opio tenet: q si certum esset q esset secutum matrimonium otractum: nõ tñ osũmatum nõ pp̃ter hoc dirimeretur vinculum matrimonij. Et huius sñie videtur esse Ber. extra de frigi. fraternitatis. in glo. Sed q modo potest sciri q pcedat vel sequat? Rño Licet vix possit sciri vtrum pcedat osũmationem mrionij vel sequatur: facile tam põt sciri vtrũ pcedat osũmatõnem matrimonij. Et h sufficit fm aliquos: quia tunc dirimit ipsũ f3 eos. Uel potest dici: q in fauore alterius matrionij vtilioris psumitur. Et si pcedit matrimonij osũmationem pcessit z otractionem. Hec de Rich. 4. di. 34. q. 3. ar. i. Scdm etia3 Goff. z Hosti. si dubitat vtrum impedimentũ pcessit mrioniũ vel econuerso: psumetur q impedimentũ precessit: ar. C. de edil. edic. l. 3ª. Ad hoc nota: q maleficium ppetuum vel ẽ respectu omnis mulieris: z sic reddit inhabile3 ad oẽs. Uel respectu vxoris: z sic reddit inhabilem ad illã: sed non ad alias. Unde tales separati f3 iura possunt alijs copulari. Hec Bona. 4. di. 34. q. 2. ar. 2. Sciendum etia3: q si maleficium fuerit generaliter respectu omnium tunc si nupserit alteri ostendetur maleficium non fuisse ppetuum. Unde redire debet ad primũ mrioniũ. Si vero fuerit rspectu spãlis persone cum detur vtriq3 licentia nubendi alteri: non potest reddita potentia coeũdi redire ad primũ matrimoniũ: q2 2m matrimom nullum fuit. Insuper nota: q f3 Hostiẽ. qñdo virga nullatenus mouetur: hoc est signum frigiditatis: sed quando mouetur z erigitur: perficere autẽ non potest est signũ maleficij. Dicunt autẽ aliqui q non solum fit maleficium ne quis coire valeat: sed etiã aliquando fit ne mulier concipiat vel vt abortum faciat. Quicunq3 autẽ propter vindicte libidinem explẽdã vel ppter odiu3 aliquid fecerit viro vel mulieri: propter quod non poss3 generare vl concipere reputatur homicida: extra de homicidio si aliquis. Item super illud. c. si per sortiarias. 33ª. q. iª. dicit glo. q si mulier pcurauit maleficiũ non potest petere diuortium: quia ad hoc sua culpa duenit: vt patet. di. 50. si euãgelica. Sed videtur contra predicta q nullũ maleficiũ sit perpetuũ: quia omne maleficiu3 videt posse remoueri: vel per aliud maleficiũ vel per exorcismos ecclesie qui sunt ordinati ad reprimendũ vim demonũ: vel per veram pñiam: cũ diabolus nõ habeat potestate3 nisi super peccatores? Rño. Maleficiũ ẽ ita ppetuũ q non potest habere hũanũ remediũ: q2 si habet remediũ nõ est hoĩ notũ vel licitũ: l3 deus prestare possit remediũ demonẽ cogẽdo: z demon desistendo. Nõ enĩ semper oportet vt id quod est p maleficiũ factũ dstrui possit per aliud maleficiũ vt ipsi malefici confitent Et tñ si posset p maleficiũ adhiberi remediũ nihilominus reputaret ppetuũ: q2 nullo° põt hõ p maleficiũ inuocare demonis auxiliũ. Similit exorcismi ecclesie nõ valent ad repmendũ demões semp q ad oẽs molestias corporales h dei iudicio exigẽte. Sẽp tñ valẽt o illas demonũ infestatiões o qs sunt pncipalit instituti. Similit nõ o3 q si pp̃ter pctm diabolo fit ptãs in aliquẽ data: cessãte pctõ cesset ptãs q2 inťdũ transeunte culpa remanet pena. Hec Boñ. vbi. s. z Tho. 4. di. 34. ar. 3. Preterea maleficiũ fm Gof. nõ põt solui semp p illum q fecit: vel qa est mortuº: vel qa nescit delere ipm: vel q2 maleficium est pditũ. Si eni sciret dicit Scotus. 4. di. 34. q. vnica. ar. 2. q liceret

illud destruere: immo etiã est meritorium opa diaboli delere. Nec in hoc est infidelitas aliq̃ qr destruẽs nõ assentit opibus diaboli: sz credit eum posse r velle fatigare dum durat tale signum: quia ex pacto non assistit ad hoc nisi dum illud durat. Et sic destructio illius signi imponet finem tali vexationi. Hec Sco. vbi. s. Verũtñ sũmum remedium ɔtra maleficium ẽ pñie sacrm. Unde extra de frigi. debet. Cõiuges qui non possunt cõiungi ꝑpter impedimentum maleficij de ɔmissis pñiam agãt. Et sic forte deo placebit q̃ mrĩonium instituit: vt opus matrimonij ꝑficiant: quia vt ibi dicit in glo. infirmitas corpalis aliqñ ꝑuenit ex pctõ Et sic causa cessante forte cessabit effect9: ex de pe. cum infirmitas. Sed quare magis habet diabolus posse actum generatiue q̃ alti9 virtutis? Rñõ ꝙ sicut diabolo magis ẽ ꝑmissa potestas sup serpẽtes q̃ sup omnia aĩalia ĩ ꝑoris facti memoriam. vnde serpẽtes magis q̃ aues p incantatiões capiunt: sic etiam quia actus ille est viciosus r quodãmodo fetidus r hoĩes in actu illo libidinose iungunt vt in pl'ibus: ideo actum illum magis impedire permittitur diabolus. Et hoc ꝑbat ex° quod hr de thobia. s. ꝙ demon noĩe asinodeus dr inf fecisse viros in lecto non in cõuiuio. Hec Bona. 4. di. 34. q. z. ar. z. c. 3. Sed quare actus ille aliqñ impedit respectu vni9 mulieris n respectu alterius? Rñõ sm Boñ. vbi. s. c. 4°. Hoc est vel qr sortilegus ad hoc respectu ꝑsone determĩate diabolum inuitauit: vel qr deus respcũ ꝑsone cuiuslibet impedire nõ permittit. Occultum enĩ iudiciũ dei hoc latet: vt patz in vxore Thobie. Sed quomõ diabolus hoc facit? Dicẽdũ ꝙ impedit generatiuã: nõ impedimẽto intrinseco ledendo organũ: sed extrinseco impediendo vsum. Et est impedimẽtuz artificiale nõ nãle. Jõ põt impedire ad vnam ita ꝙ nõ ad alias. Uel tollendo excitationem concupie ad illã vel aliam. Et hoc p virtutẽ ꝑpriam: vel p herbam: vel p lapidẽ: vel per aliquã naturã occultam. Et ɔuenit cum ꝑdictis Pe. 4. di. z4. ar. 4. Utrũ sepati ꝑpter maleficium si postq̃ alia mrĩonia ɔxerint carnalit se cognoscant sũt ad mrĩo^m ꝑmũ reuocandi? Rñõ ꝙ sic. ar. extra de frigi. fraternitatis. ĩ tex. r glo. s. r. 33. q. i. ꝙ aũt. vbi dr de sepatis ꝑpter frigiditatẽ ꝙ si frigido reddatur potentia coeundi coget reuerti ad ꝑmum cõiugiũ. Quare sitr dicẽdũ est de sepatis ꝑpter maleficium. Nam sñia diuortij lata fuit inter eos p errorẽ qr impedimentũ quod fuit iudicatum ꝑpetuum non dirimit mrĩonium nisi sm rei veritatẽ sit perpetuũ. Unde tales anteq̃ sciãt maleficiũ cessasse: cognoscendo scdam excusant a pctõ ꝑpter inuincibilem ignorantiã. Sz postq̃ sciunt illud cessasse si cognoscãt secundam mortaliter peccãt. Nec obstat ꝙ dicitur de talibus. 33. q. i^a. si p sortiarias. s. ꝙ si possibilitas coeundi fuerit ei reddita recõciliari nequibũt quia illud decretũ fuit. Gnari remẽsis archiepi: quod non tenetur in casu ꝑdicto. Uñ dic ibi glo. Hic potius dicendus est ignar9 q̃ gnarus. Esto ꝙ post ꝑdictam sepatõnem vir recipiat aliquẽ sacrum ordinẽ r postea mulierez a qua fuerit sepatus carnaliter cognoscat. Nũquid est restituendus mulieri ad petitionẽ ei9 Rñõ ꝙ sic: qr sepatio facta fuit p errorẽ inq̃ntum fuit estimatũ maleficiuz ꝑpetuum quod non erat perpetuum. Unde post ɔtractuz matrimoniũ semp remanserũt ɔiuges veri sz dei iudicium. Unde vir suscipiendo sacrum ordinem: vxori ꝑiudicare non potuit. Suscipiẽdo tñ non peccauit: qr per ignorantiã inuincibilẽ siue ꝑbabilẽ excusatus fuit. Sed nunqd sibi preiudicauit recipiẽdo ordinẽ sacrum q̃tum ad hoc ꝙ sibi non liceat petere debitũ ab vxore? Rñõ. Uidet aliquib9 ꝙ sic: qr votũ quod est annexum sacro ordini tenuit q̃tũ ad illud quod erat in ꝑtãte viri: quod est debitum exigere: lz nõ quo ad illud quod erat in potestate mulieris: quod est debitũ reddere. Alij dicunt ꝙ ille suscipiendo sacrũ ordinẽ nõ preiudicauit mulieri nec sibi q̃tum ad hoc q̃n liceat sibi debitũ reddere r petere: quia ignorãtia inuincibilis seu ꝑbabilis eũ ab vtroq̃ excusauit ꝑiudicio. Nisi enĩ solutum esse mrĩonij vĩculum existimasset: sacrum ordinẽ non recepisset. Nec se ad votũ ɔtinẽtie obligare itẽdebat: nisi cum hac ɔditione implicita. s. si eẽt totaliter r sm veritatem ab illo ɔiugio liberat9. Hec Rich. 4. di. 34. q. 3. ar. z. Si vero queratur de abbominatione vtrum impediat matrimonium. rñdet Tho. ꝙ idem est iudicium de ea quod de maleficio: cum sit causa accñtalis extrinseca sicut r maleficium. Hec Tho. Bonũ aũt esset in tali casu: ꝙ vxor inq̃tum posset viro modis tñ licitis r ɔgruis se grõsaz r amabilem exhiberet.

De ferijs. ti. 50.

Ostea cõsiderã dum est de his q̃ impediũt matrimonium ɔtrahendũ sed nõ dirimũt iã cõtractum: que sunt tp̃s feriarũ r interdictum ecclesie. Et ꝑ de ꝑ: de q̃ q̃rũt plura. s. vtruz liceat nuptias celebrare trib9 tp̃ibus. s. a. lxx. vsq̃ ad octauam pasce. r trib9 hebdomadis añ festũ beati Jo. bap. que quidem sm glo. ibiđ

incipiunt 3° die añ ascensionez ₇ durant vsq₃ ad octauam pent]. exclusiue: vt volunt aliq: quia illud festum nō habet octauam. Unde ꝯm hoc in dñica post pent]. possent nuptie celebrari. Hosti. aūt sup. c. capellanus. extra de ferijs. exponit inclusiue. Ita ꝙ nō in illa dñica qñ agiť festū trinitatis: sed in crastino liceat nuptias celebrare. Item ab aduentu vsq₃ p⁹ ephiam. Quod intelligunt. i. p⁹ octauā ephie Reputant enī tps q̄d est ephia ₇ octauā eius totum ad ephie festū ptinere: quia illud festū habet octauam. Scdm aūt romane ecclie cōsuetudinē a. lxx. vsq₃ ad. 7. dies pent]. nuptie nō celebranť: extra de ferijs capellanus. Rō aūt dicte ꝓhibitionis est: quia in trib⁹ tpibus p̄dictis debent fideles plusq₃ alio tpe spūalib⁹ occupari: maxime quia in tribus festis maximis q̄ tpibus illis occurrunt cōsueuerunt fideles cōicare. In solēni aūt nuptiarū celebratione ꝑpter maiora gaudia carnalia que fiūt ibi ꝑpter nouitatem rei multum retrahunť a spūalibus animi. Intelligendu₃ aūt ꝙ tpib⁹ p̄dictis ꝓhibenť tria. s. solennitas nuptiarum extra de ferijs. capellanus. ₇. 33. q. 4. nō optet. Traductio solennis vt. e. q. nec vxor. Et copula carnalis. ꝯm Ray. ₇ Inno. ₇ Ber. sup illud. c. capellanus. vbi dicit: ꝙ solennitates nuptiarum illis diebus ꝓhibenť ne carnaliť copulentur. Goff. vero de carnali copula non oīo admittit. Illis tamē tpibus vt quidā dicunt l₃: nisi cōtradicat cōsuetudo p̄rie: matrimonium manifeste contrahere ꝑ simplicem aīoru₃ ꝯsensum sine solenni bñdictōne ₇ traductiōe ad cohabitandum: vt in. c. capellanus. sed expressius in glo. Cui ꝯcordant Goff. Ray. et Pe quia sic matrimonium ꝯtrahere nō ita ꝓhibet aīmū spūalibus intendere: sicut celebratio nuptiarum que solennē benedictionē cōp̄hendit ₇ traductionē ad cohabitandū. Hos. aūt dicit in summa: ꝙ ipē credit ꝙ hodie cōsensus ₇ solennitas interdicanť. Nam illꝰ diebus non interponit ecclesia auctatē suam: sic inquit de facto seruari videmus: nec sine auctoritate ecclesie matrīoniū est ꝯtrahendum. Alias penam h₃: ₇ clādestinū iudicať: extra d̄ clādes. desp. cum inhibitio. Et si ꝑ ꝯñs omnia sequētia ꝓhibenť: l₃ mrīo^m teneat si ꝯtrahať Hoc tñ in glo. sup. c. capellanus. nō asserit sed tanq₃ opionem recitat aliquorū. Utrū matrimonium ꝯtractum tpe ꝓhibito ab ecclia sit sepandū? Rñō ꝙ mrīonium sic ꝯtractu₃ ꝑpter hoc separi non debet quo ad vinculum nec quo ad thorum simplr: sed ad tps ī penā sic ꝯtrahentium eo ꝙ contempserunt ecclesie p̄cepta: extra de mrīonio ꝯtracto cōtra inťdi. c. i. ₇ de tali separatione intelligitur illud. 33ª. q. 4ª. non oportet. 2.

De interdicto. ti. 31.

Einde ꝯsiderandum

est de interdicto ecclesie: qd̄ ē qñ quis ꝑ ecclesiam ꝓhibetur ꝯhērē cum aliqua: quia forte dꝛ eē eius ꝯsanguinea vel affinis: vel alterius spōsa: vel ꝑpter aliqd aliud. Et circa hoc queriť. Utrum matrīonium ꝯtractum ꝯtra ecclesie interdictū sit omnino dirimendum? Rñō. Cum matrimoniu₃ interdiciť ab ecclesia: aut cā ꝓhibitionis est ꝑpetua: aut tpalis. Si sit perpetua: debet stati₃ sc₃ pendente lite separi a cohabitatione. Et h̄ est verum ꝯm ho. nisi ꝯsuetudo que generat scandalum ₇ multitudo ꝯtrahentium vel defectus ꝓbatiōis vel indulgentia pape in īpedimētis ꝑpetuis canonica institutione inductis dispensationem ꝯcedat: ar. de cogna. spūali. c. i. in fi. Hec Hosti. Et si vellent abinuice₃ recedere sunt excōmunicandi: donec legitime cognitum sit de impedimēto. Quo ꝓbato separantur ex toto lata sñia diuortij inter eos. Eo vero non ꝓbato simul remanebunt: extra de ma. cōtrac. cōtra inter. de muliere. vbi dicitur in glo. ꝙ p̄dicta sententia excōmunicatōis est ad tps. Unde ex tēpe tollitur sine alia absolutione. Sed tutius est vt absoluanť ēt p⁹ separationem ad cautelam: l₃ videantur excōmunicati dum simul manent. Si aūt sit tpalis puta tempus in quo matrimoniū ꝯtrahi ꝓhibeť ob reuerentiam dierum cum consensu de futuro cum aliquo: tunc non debent separi. Penitentia tamen semper debet imponi siue cā sit perpetua siue tpalis. Et si sit causa perpetua siue probetur esse vera siue non ꝑpter cōtemptum ecclesie: extra. e. c. 2. Et ꝯm dictam distinctionem debent intelligi diuersimode diuersa iura. Hoc notať extra de spon. du. tua nos. in glo. b. Ne ēt p̄ceptum ecclesie delusoriū videatur possunt ad tps abinuice₃ separi: ₇ vtriq₃ pōt copula carnalis interdici: si tamen vterq₃ malā habuit fidem. Alias illi soli cui inťdictū erat factum ₇ sciens ꝯtraxit: videtur interdicēdū ne debitū exigat ₇ p̄cipiendū vt soluat. Et sic intellige illud extra. e. c. i. 2. ₇. 3. ₇ siśia. Quo tpe elapso pñt siť libere ꝯmisceri. Et ē tps arbitrarium l₃ decretalis ponat mēsem vnū: ex̄ e. c. i. in fi. Hoc aūt. s. ad tps separi: pōt fieri qñcūq₃ ꝯhiť ꝯ interdictū ecclesie ex cā factū siue sit ꝑpetua siue tpalis: vera vel falsa. Et ꝯm h̄ pōt exponi: sepenť. s. ad tps. extra de spon. du. tua nos in fi. ₇. 33. q. 4. nō oportet. Quod antē dictū est p̄cedente lite cōiuges abinuicē sepa

randos τ postea ad tps.intellige verũ esse:q᷑ do ab initio ꝯ interdictum ecclesie expsse factum ne ꝯtrahant ꝯtraxerunt.Secus esset si sine ꝓhibitione aliqua ꝯtraxissent inter se vł in facie ecclesie:quia exquo ius semel est acq̃situm non est turbanda ipsa possessio vel quasi:nisi ꝓhibitione facta.Et sic soluit illud ex̄ vt lite penden.laudabilem.τ extra q si.sint legi.cum inter veterem.Uel illa laudabilem:locũ habet qñ ꝯtraxerunt ab initio in facie eccᵉ alias si clam τ opponatur impedimentũ ꝑpetuum:etiam pendente lite separi poterũt τ debebunt:q: tunc ab initio ꝯtra ecclesie interdictum generale ꝯtrahit quod ꝓhibet cõtrahi matrimonia clandestina.Quod verius credit Ho.extra de clandes.desp̃o.cum inhibitio. rñ so.i.τ.§.si quis aũt.τ.35.q.4.non oportet. τ ex̄ e.c.vlt.Et hec locum habent qñ mrioᵐ ꝯ int̄dictũ ꝯstõnis ecclesie scripte vel ꝯtra interdictũ iudicis papa inferioris.Hec Ho. Quid si ꝯtra interdictũ pape interdicentis τ ꝓnunciantis irritũ si ꝯtrahat?Rñ̃o ꝭm ho.In hoc casu recurrendũ est ad intentionẽ pape q ex cã personas reddit inhabiles ad ꝯtrahendũ.Nã sicut generalẽ super hoc cõdit ꝯstõnem:sic et spẽalem τ localem vł personalem. Ad hoc di.29.sciendũ.Si ergo intendat ꝙ tale matrimonium non valeat:nullum erit.Hic vero dicit ꝙ illi qui sic cõtraxerint sepabunt ad tempus donec cognoscatur de impedimẽto :ar.ex̄ de matrimonio ꝯtra.ex lr̃is.τ.c.de muliere. Fortius enim vinculum est matrimonij q̃ȝ pape interdictum.Hoc notatur extra de despon.impu.ad dissoluendum.in glo.fi. Sciendũ ãt ꝙ hiᵒ interdictum aliquando fit ex canõe pape:τ hoc inducit aliquando tpa:le impedimẽtum.Aliquando ꝑpetuum.Primo modo impedit mrioᵐ:sed non dirimit.2ᵒmõ ipedit τ dirimit:de quo loquit.35.q.3.ꝯtradicimus.τ ex̄ de ꝯsang.nõ d3.Aliqñ aũt a iudice illo.s.tãtu3 qui de causa matrimoniali potest cognoscere Et hoc ꝭm Dam.Sed ꝭm Ho.potest etia3 fieri a p̃sbytero parochiali.extra de clãdes.despon.cum inhibitio.Quis tñ de causa matrimoniali cognoscere non possit:quis vero de hac cognoscere possit dicet.ꝭ.ti.33.in pnᵒ.Sane vt diuersa circa matrimonium picula euitentur statuit cõcilium generale:vt cum fuerint matrimonia ꝯtrahenda anteq̃ȝ contrahant: ꝑ presbyteros in ecclesia publice ꝓponat ꝯpetẽti termino p̃finito:vt infra t̃minũ illũ q voluerit τ valuerit legitimum impedimẽtũ opponat:τ ipsi p̃sbyteri nihilominus perquirãt vtru3 aliquod impedimentum obsistat.Cum aũt apparuerit ꝓbabilis ꝯiectura cõtra copula3 cõtrahendam interdicatur ꝯtractus expsse:do/nec quid fieri debeat fuerit manifestum.s.per testes vel ꝑ iusticiam:extra de clãdes.despon.cum inhibitio.circa p̃ncipiũ.vbi agit de bannitionibus faciendis vel p̃mittendis ante mrionium ꝯtrahendum. Nota ad euidentiã dicte cõstõnis:quod dicitur subaudi ꝭm mentẽ cõstõnis ipsius:l3 nõ ꝭm verba.Aliter non ꝓuideret piculis aiarum ꝭm Hosti.Et sic nullus debet ꝯtrahere etiam sponsalia sine licẽtia ecclesie.i.p̃sbyteri parochialis.Si tñ hoc nõ seruetur sicut nec consuetudo seruat:taliter contrahens nullam penam ordinariam patietur ar.ff.de penis.si preses.In pl̃ibus tñ vel licẽtia epi requirit ꝑ p̃sbyteros parochiales: vł ꝑ aliquos de mandato ipo2um in ecclesia :vel aliquo loco parochialibus simul vocatis et coadunatis vt in p̃dicationibus. Quid si petentes publicari sint excõicati excõicatiõe maiori?Rñ̃o.Presbyter eos non audiet cum nõ debeat cu3 eis ꝑticipare:extra qd̃ me.cã sacr].

Quid si ꝯtrahant tales τ postea legitimu3 impedimentum appareat.Nũquid ꝓles cẽsebit legitima?Rñ̃o:ꝙ non si excõicatio fuerit iusta:ar.extra de ꝯces.ꝑben.q: diuersitatem. Competenti termino.s.maiori vel mi̇̃ori vno vel bino vel trino ad arbitrium p̃sbyteri parochialis:nisi forsan inhibitio supior] obstet vł statutum aliquod synodale. Contract⁹ sponsalium.s.non firmato2um iureiurando vel fide data:multomagis nullo mõ ꝯtracto2um. Hec Hosti. Sequit in p̃dicto.c.s.cum inhibitio.Si aũt p̃sbyter parochialis tales ꝯiũctiones.s.que fiunt nõ p̃missa denunciatiõe vel ꝯtra quas apparet ꝓbabilis ꝯiectura maxime in gradu ꝓhibito ꝯtempserit ꝓhibere aut quomodolibet ẽt eis p̃sumpserit interesse.s. in bñdictione nuptiali clandestine celebrata ꝑ triẽnium ab officio suspendat:si ẽt culpe qualitas exigat grauius puniendus.ibidem.§.sane. Et ẽ ille canon ñ late sñie sed ferende. Sed nũquid penam minorem ista imponere põt?Rᵒ ꝙ non videtur ab initio:ar.extra de offi.dele. de causis.Sed ea inflicta potest dispensare et diminuere ꝭm ꝙ exigit qualitas ꝑsone:ar. extra de iudi.at si clerici.Hec Ho. Notãdu3 aũt ꝙ p̃sbyter parochialis punitur hac pena: nõ tñ si intersit :sed etiam si ꝯtractum fieri debere sciat τ non ꝓhibeat.Alij vero p̃sbyteri ñ tenentur hoc ꝓhibere.Omnes tñ p̃sbyteri seculares τ ẽt regulares qui intersunt puniunt. Et hoc videtur notare cum dicit.Aut q̃libet etiam regularis.q.d.Aut quilibet.s. p̃sbyt nõ solum secularis:sed etiam regularis.Et i hoc etiam innuit ꝙ etiam exemptus põt ab ordiario puniri si ꝯtra hoc delinquat.Hec Hostiẽ.

Sed nunquid eadem pena puniendus eẽt

si ɔtractui matrimoniali iterfuerit? Rñ. Uo lũt aliqui ꝙ sic: si sciat edicta siue banna in ecclesia non fuisse ꝓposita. quia matrimoniũ non tantũ contrahitur cũ benedictio nuptialis exhibetur: sed etiã quando consensus per verba de pñti exprimitur. Hec Ros. Se qᵗ ibidẽ. His vero q talit̃ copl'ari p̄sũpserit etiaȝ in gradu concesso ɔdigna penitentia imponatur. Et etiã supple omnib⁹ suam presentiam exhibẽtibus: cũ oĩes peccent. Quid si presbyter filiũ vel filiam sic ɔtrahere coegit? Rñ. inter coactiõem et coactioẽȝ arbitratur bonus iudex: ar. extra. de. spon. de. muliere. vt etiã dictũ est supra de consensu coacto. Hec Hos. Qui autem contrahit nuptias cũ ea cũ qua ð iure non põt ɔtrahere fit infamis lȝ nuptie nõ hẽant effectum. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. z. Ad hoc nota ꝙ p̃dicta ꝓhibitio. s. ne quis clandestinus int̃sit cõiugijs ꝺȝ Host. in sũma. ⁊ in glo. super. c. cum inhibitio extendit̃ ẽt ad laicos. Pena tñ ordinaria non videt̃ imponi nisi p̄sbytero parochiali ⁊ regulari. Si quis aũt ad impediendũ legitimaȝ copulam maliciose impedimentũ obiecerit: preter pñiam quam debet agere de pctõ canonicã non debet effugere vltionem: vt in. d. c. cũ inhibitio. §. si quis autẽ. Hec autem vltio ꝺm glo. ibidem arbitrio iudicis cõmittit̃ exq̊ certa pena nõ statuit̃: ex̃ de of. dele. de cãis. Clicus tñ q calũniose denunciat ab officio ⁊ bñficio suspẽdit̃: ex̃ de calũ. c. z. hec glo.

De secundis nuptijs. ti. 3z.

Postea cõsiderãdum est de matrimonio siue de secundis nuptijs. Et circa hoc q̃runtur plura. s. vtrum scðe nuptie sint licite? Rñ ꝙ sic: quia ꝑ mortẽ alterius cõiugis tollit̃ alterius p̄mi mr̃ionij impedimẽtum. Unde. i. Corin. 7. apl'us ɔcedit mortuo viro vxorẽ ei⁹ nubere cui vult in dñõ. Et Hiero⁹ in epl'a ad pãmatiũ: ⁊ hr̃. 3i. q. i. aperiant. eijcit. Ego nũc libera voce ꝓclamo nõ dãnari in ecclesia bigamiam: immo nec trigamiã: ⁊ ita licere. 5. ⁊. 6. ⁊ vltra: quõ ⁊ z° marito nubere. Sci tñ vituperãt eas duplici rõne. s. ꝓpter sacr̃i defectũ: q: prestant ordini sacro impedimẽtum. Et ꝓpter incõtinentie signum: q: plurium mr̃ioniorũ experientia est signum incõtinentie: vt dicit ph̃us 4. eth. Nec obstat quod dicit Chry. sup Mathe. ⁊ est. 3i. q. i. hac rõne. ꝙ zᵐ virũ accipe ꝺm apl'm lȝ: ꝺm aũt veritatis rõnem: vere fornicatio est: quia sic ðbet exponi: vere fornica⁹ est i. signum incontinentie. Uel ðbet intelligi qñ non ɔstat sufficienter de morte ɔiugis p̄mi. Illud aũt quod dicit mgr̃ sen. li. 4°. di. 4z^a. ꝙ bigamus indiget pñia dȝ exponi. i. videt̃ indigere ꝓpter signum incontinentie. Utruȝ secunde nuptie sint honeste? Rñ. Honestum põt aliquod dici dupliciter. Uel ꝺȝ se vl' absolute. Sic omne rõnabile factum quod nõ est pctm̃ est honestum. Uel in cõpatione ad aliõ Et sic non omne factũ licitum est honestũ: sȝ illud quod est laudabile ⁊ honore dignũ. Primo mõ scðe nuptie sũt honeste. z° mõ nõ sunt ita honeste sicut p̄me ceteris paribus ꝓpter signũ aliquod ꝓnitatis ad incõtinentiam. Propter quod dicit Amb⁹. ꝙ carent gloria ĩ pñti Nec obstat quod mgr̃ sen. 4. li. di. 4z. dicit ꝙ presb̃rm in nuptijs bigami prãdere non ɔucit q: illud intelligi põt de bigamo q putat̃ insidiatus vxori p̄me desiderio scðe. Utrũ scðe nuptie rõem habeant sacr̃i? Rñ ꝙ sic: quantũ ad omnia que sunt de essentia ⁊ de necessitate sacr̃i. Aliqua tñ accñtia desunt. s. ꝑfectõ significatiõis. Significatio nanq̧ ɔiunctõis xp̄i cum ecclesia est de necessitate sacr̃i matrionij Sed significatio cõiunctionis vnius cuȝ vna est de eius ꝑfectione que deest scðis nuptijs. Unde nõ reddunt ineptum ad receptionem ordinis: quia non sint sacr̃m: sed ꝓpter ꝑfecte significatiõis defectum: que tñ nõ ꝑtinet ad essentiam sacr̃i: sed ad decorem ⁊ accñtalem ꝑfectionem. Utrum vno cõiugum mortuo liceat alteri statim nubere? Rñ ꝙ vir non solum ꝺm canones: sed etiam ꝺm leges statiȝ p⁹ mortem vxoris cõtrahere põt. Mulier vero que post obitum viri nubit infra annũ. s. cõputandum a morte viri incurrit infamiã ꝺȝ leges extra. e. cũ ꝺm. Hoc enĩ testatur lex. tum ne cõsanguinei turbent̃. tum ne de ꝓle dubitet̃. s. cuius sit. tum etiam ne maligne suspitionis cã viro z° p̄stetur: eo ꝙ tam cito cõtrahere festinauit. C. de repudijs. consensu. §. si vero. Et h̃ intelligitur ꝺm Hosti. qñ matrimonium sine culpa mulieris soluitur. Si enĩ eius culpa soluatur ꝑ q̃nquennium abstinere iubetur. C. ð diuor. cõsensu. Sic ergo vxor lugere cogit̃ virum: non econuerso qualitercũq̧ soluat̃ mr̃imonium siue per diuor. siue ꝑ obitum. In casu tñ sp̄ali indulgẽt leges vt mulier post tres mẽses elapsos a morte viri nubere possit. Si enim mulier pregnans remanserit ⁊ peperit: ⁊ vir talis fuerat qui lugendus non erat: vt hostis perduellionis: statim nubere potest. ff. de his qui no. infa. liberorum. Si vero sit pregnans vxor talis viri: tunc elapsis tribus mẽsibus a morte eius nubere potest. Cum enim necesse sit vt concepto partu ex primo viro pariat infra nouem menses ⁊ dies octo si nubit

post tres menses: nunq̃ ex secundo viro parere potest infra nouem menses a morte primi: cum partum ex secundo viro conceptum oporteat habere in vtero mensibus.7.vt patz .ff.de sta.ho.7°. Sed talem mulierem scilicet qui statim nubit post mortez viri liberat apostolus.i.Cor.7.dicens. Mulier mortuo viro so.est a lege.viri sui: cui vult nubat tantum in domino. Et canones extra.e.cum ꝟm.ꝛ.c.super illa.liberant inquam non tantum ab infamia: sed etiam a pena in rebus quas lex exprimit.C.ď secundis nuptijs.l.i.vbi dicitur: ꝙ talis mulier priuatur omnibus a viro sibi relictis. Et de rebus proprijs non potest vltra tertiam partem secundo viro in dotem dare: nec in vltima voluntate relinquere. Et ab alijs penis quas lex exprimit alibi: vt in auc. ibidem positis.scz isdem penis. Item ea.ꝛ in auc.ď resti.ꝛ ea que parit.§.vnum. Unde nec dici debet infamis in foro ciuili ex quo per ecclesiam ꝛ Apostolum licentia est remissa. Quidaz tamen dicunt: ꝙ non euadet penam illaz qua punatur donatiõe antenuptiali in.§. proxime dicto: que virum suum ita cito dehonestauit vt appareat etiam eo viuente non caste vixisse: vt dicitur ibi. Et ideo ďbet perdere quicquid ad eã ex libertate viri potuit peruenire. Nec etiam in hoc illam penam potuit tollere: quia videt̃ quandam ingratitudinem commisisse. Hec Ber.extra.e.cum ꝟm. Aliqua tamen sũt ibi de sum. Hosti. Prima opinio fuit damasi quam etiam sequitur Goff.ꝛ eam de veritate ꝛ rigore iuris indistincte credit esse veram. Hosti.autem dicit: ꝙ nihil ad leges de matrimonijs vel sequentibus ex eis. Preterea: q̃re mulier puniretur si licẽtia Apostoli ꝛ ecclesie vtitur? Ad hoc nota: ꝙ vxor dignitatem a viro sortitur. Unde vxor regis dz appellare regĩa: etiam post mortem regis donec nupserit viro dignitatis inferioris.ff.de senatu.feie. Utrum 2^{m} matrimonium debeat benedici? Rñdeo 2^{m} matrimonium lz in se cõsideratũ sit pfectũ sacramẽtuz: respectu tñ primi matrimonij habet aliquid de defectu sacri: qꝛ ďest sibi perfectio significatiõis: vt dictũ est supra. Et rõne huius defectus bñdictõ subtrahatur a scdis nuptijs.3i.q.i.de his.ꝛ extra.e.vir aũt. vbi etiam alia ratio assignatur.scilicet ꝙ cum alia voce benedicti sunt.s.secundo contrahẽtes eoꝝ benedictio iterari non debet. Utrũ secunde nuptie tam ex parte viri q̃ ex parte mulieris debeant benedici: puta si mulier aliqua que nunq̃ alias contraxit contrahat cuz eo qui vxorem aliam habuit? Respondo. Dicunt aliqui: ꝙ quando secunde nuptie sũt secunde ex parte vtriusq̃: vel ex parte mulier[is] tantum nullo modo debent benedici. Sz q̃do sunt secunde ex parte viri tantum tũc possunt benedici: quia aliquo modo seruat̃ ibi significatio etiam in ordine ad primas nuptias quia christus ꝛ si habeat vnam ecclesiam: habet tamen in vna ecclesia plures personas desponsatas. Sed anima non potest esse alteri⁹ sponsa q̃ christi: quia cum demone fornicat̃ nec ibi est matrimonium spirituale. Et ideo quando nuptie sunt secunde tantum ex parte viri benedicuntur: non autem quando sũt secunde ex parte mulieris ꝓpter defectum sacramenti. Et hec est opinio Tho.ꝛ credo ꝙ communiter seruatur. Cui opinioni consẽtit Ber.in glo.supradicti.c. vir autem dicens: ꝙ tales secunde nuptie benedici possunt: si hoc habeat consuetudo loci. Et hoc si papa talem cõsuetudinem sciat ꝛ non ꝯtradicat: alias nõ licet. Consentit etiam Goff.dicens ꝙ iterari põt talis bñdictio sicut extrema vnctio: qꝛ benedictio q̃ fit sup hoies nõ ꝓhibet̃ iterari.i.q. i.manus. Ho.aũt in sum.sentit: ꝙ secunde nuptie in nullo casu debeãt benedici: dummodo alias contrahentes vel ambo vel alter eorum fuerint benedicti: quia nuptie non dicuntur benedici ꝓprie sed ꝑsone: quia cuz alia vice sũt benedicti nõ dz eorum bñdictio iterari vt in.c.vir aũt. Cõis est eñi illa bñdictio vtriusq̃: nec vnus sine alero eam põt recipe: ꝛ iõ si alter eoꝝ ꝯhat 2° nõ dabit̃ bñdictio. Et ad illud quod allegat Gof.ꝙ bñdictio que fit sup hoies nõ ꝓhibet̃ iterari.rñdet hoc verũ eẽ nisi vir ꝓhibeat̃ in iure. Ad aliud vero qđ dicit Ber.de cõsuetudine.dicit: ꝙ in sacris et sacramentalibus nõ excusat consuetudo nisi ꝑ papam: vel per ius approbet̃. Si vero duo contrahant matrimonium ꝛ ambo benedicantur deinde ante copulam carnis ꝓpter impedimẽtum aliquod ꝑpetuum separentur ꝛ ambo ꝯtrahant 2°: non benedicentur in nupcijs secũdis. Si vero duo transeunt ad bigamiam: qui tamen nũq̃ fuerunt benedicti poterũt bñdici in scdis nuptijs. Et sic nõ est vis de bigamia: sed potius in benedictione q̃ iterari non ďbet vt dictũ ẽ. Hec ꝟm Ho. Capellanus igit̃ q benedictionem ꝯ ꝓmissa dabit: ab offitio ꝛ bñficio suspẽsus cum lr̃is epi ꝓprij ad sedẽ aplicã ẽ mittendus: ex̃.e.c.i. Et videt̃ ꝟm ho.ex hoc ꝙ alius q̃ papa dispẽsare nõ possit. Pro bñdictiõe aũt ṗdicta nihil exigi dz a clericis sicut nec ꝑ alijs sacris. Laudabilis tñ ꝛ pia cõsuetudo dz seruari: ad quã seruãdã pñt laici ꝑ epz cogi ex̃ ď simo.ad aplicã. Debẽt ãt spõsus et spõsa cũ bñdicũt̃ illa nocte ꝯtinẽ.33.di.c.vlt.ꝛ 38.q.5.dr̃ ꝙ debẽt biduo vel triduo cõtinere. Utrunq̃ tamen est consilium ꝟm Jo.

Quõo agitur ad mr̃io^m ɔiungendũ. ti.33.

Onsequẽter cõ

siderandũ est de causis mr̃ioniali bus in quibus agitur ad mr̃imo/nium ɔiungendũ. Est.n.mr̃ionium magnum sacramẽtu.n in ecclesia dei. Et ido de eo ⁊ de causis eius cognoscere nõ põt de iure ɔmuni nisi iudex ecclrasticus vt eps vel officialis ei⁹ qui dr̃ missus: vel aliquis ab eo spãliter dele gatus: vt ex̃ de frig.c.i. Sed ⁊ ca^m archidiaco nus: archipsbyter: abbas: vel aliuſ minister ec clesie ex spãli priuilegio vel spãli mãdato epi vel ɔsuetudine p̃scripta: hoc põt: aliter nõ. Sic intellige illud ex̃ de testi. albericus. ⁊ de testi. cogen.p̃terea. Et ꝙ ille due decre. dicũt ca^m posse cognoscere: põt intelligi generalit̃ sede vacante. tum q: succedit in iurisditione. tum ꝓpter piculum anime. Sed ius alijs seruatur ɔsuetudo vel priuilegiũ spãle: vt ex̃ de frig]. fraternitatis.rñso.i. Hec Ho. Et cum eo ɔue/nit Ber.extra de resti.spo.in glo.a.⁊ de exces. p̃la.accedentibus.in glo.vl. Sed quid de p̃sbytero prochiali: R̃°. Hñ põt matrimoniũ interdicere: vt p3 extra de clãdes.despon.cum inhibitio.non tñ põt de eo cognoscere: vt pa/tet ex predictis. Vñ male dixit Ƀam. dicens: ꝙ non põt interdictum fieri nisi ab eo qui po test cognoscere de hac materia fm ho. No ta etiam: ꝙ iudex cause matrimonialis debet habere iurisditionẽ ordinariã vel delegatam Debet etiã canonum hr̃e sciam: de pe.di.6.c. i.⁊ extra de ɔsan.c.i.§.ceterũ.in tex.⁊ glo. Ita ꝙ fm ho.ptãtem habere d3 de necessitate alit̃ snĩa non valeret: ⁊ sciam de congruitate. Sic intellige illud extra de ɔsan.c.i.in fi. Est autẽ3 hic primo ɔsiderãdum qualiter agatur ad cõ iungendum matrimoniũ. Circa quod vi/dendu3 est primo de duplici modo agendi ⁊ formatione libelli. 2° de casibus in quibus vir nõ est restituendus mulieri petẽti ipm sibi re stitui. 3° de casibus in quibus nõ obstat ex ceptio adulterij qñ vir sit restituendus mulie ri. 4° de p̃statione iuramenti calumnie. 5° de ptium interrogatione ⁊ snĩe latione. 6° de cautione p̃standa a viro quãdo mu/lier timet sibi. Circa primum sciendum ꝙ si mulier petat aliquem in vir̃ vel ecõuerso. videndũ est vtrum ille qui agit intentare ve/lit petitoriũ vel possessorium iudi^m.i.an mu/lier dicat aliquẽ esse suum viru3: quia cum ea ɔtraxit ⁊ petat eum adiudicari sibi in virum quod est agere petitorio quasi agat de ꝓprie/tate. An petat eum sibi restitui tanꝗ̃ ab eo in iuste sit dimissa: quem dicit secũ ɔtraxisse: qd̃ est agere possessorio: quia petit sui viri posses sionem adiudicari sibi: de qua dicit se iniuste expulsam. Licet aũt fm ɔsuetudinem aliqua rum ecclesiar̃ non porrigatur libellus: tamẽ melius est ⁊ tutius fm Hos. ꝙ dec̃. ita ꝙ is q̃ impetit̃ sciat a quo ⁊ sup quo ⁊ qualit̃ sic de liberet. q: libellus est de sb̃a iudicij: ar. ad hoc ex̃ de libel.ob.c.i.⁊.2.q.4.libellor̃. Aliter aũt debet formari libellus si agat̃ petitorio: ⁊ alit̃ si possessorio. Si.n.agatur petitorio debet sic formari. Agit bertha ɔtra petru3 dicens: cum ip̃e eam p verba de p̃nti desponsauerit: ⁊ in eã tanꝗ̃ in vxorem ɔsenserit ⁊ ip̃a in eum: dict⁹ petrus ip̃am in vxorem tenere rẽnuit. Quare dicta bertha petit petrum in maritũ sibi adiu/dicari: ⁊ cogi ꝙ cohabitet sibi tanꝗ̃ vxori et eam tractet in lecto: ⁊ extra lectũ affectõe ma ritali. Et hec forma ꝓbatur extra de spon.c.i. ⁊.c.ex parte. Sed ⁊ in hoc casu iudex aliquã do ꝓcedit ex officio suo: vt extra de spon.ad illud. Quod põt etiã sic formari. Agit bertha ɔtra petrum dicens: ꝙ cu3 sp̃õsalibus int̃ eos ɔtractis eam carnaliter cognouerit: eã vt vxo rem tenere rẽnuit. Quare dicta bertha petit ⁊c̃. vt prius. Si vero agatur possessorio sic d3 formari. Agit Bertha ɔtra petrum dicens ꝙ cum dictus petrus cum ea legitime mr̃imo^m ɔtraxit: ⁊ eam in domũ suam traduxerit: ide3 petrus ip̃am bertham propria temeritate a se abiecit: ⁊ quasi possessione mr̃ionialis vincu li siue sacri spoliauit. Unde petit ip̃m sibi resti tui: ⁊ se in eandẽ possessione3 reduci in q̃ erat priusꝗ̃ eam abiecisset. Ad hoc extra d̃ diuor. porro. ⁊ de resti.spo.ex ɔquestione. Hec hos. Differunt aũt duo p̃dicti modi agendi quia si mulier agat petitorio.i.petat aliquem dicẽs eum esse virum suum: ⁊ ille neget: ⁊ excipiat ɔtra eam dicens non potest esse vxor mea: q: est consanguinea mea vel affinis vel aliud si/mile impedimentum legitimum obijciat. p̃us tractabitur exceptio viri quam mulieris peti tio. quia probata exceptione viri questio prin cipalis vxoris perimitur. ⁊ absoluendus est vir ab eius petitione: extra de conuer.coniu.c i. Si vero agat possessorio scilicet petens sibi restitui virum: licet vir dicat non potes esse vxor mea: quia es mea cognata vel aliud im/pedimentum: vel etiam aliquod crimẽ obij/ciat: prius fieri debet restitutio mulieri ꝗ̃ co/gnoscatur de exceptione viri: extra de diuor. porro. Et ponitur hec distinctio extra de re/sti.spo.lr̃as.

Irca 2^m sciendum: ꝙ hoc.s.ꝙ vir de bet restitui mulieri non obstante ali/qua exceptione fallit in quibusdã ca sibus. primus est si mulieri obijciat̃ adulteriũ

vt extra de diuor.gaudemus.§.sane. Quod Tan.Ray.ꝛ Bern.extra de appel.tua.vbi in glo.plura de hoc:dicūt esse verū si sit notoriū vel si mulier ɔfiteatur:vt extra de diuor.signi ficasti.ꝛ.c.ex lr̄is.Alias si fuerit occultū n̄ ob/ staret talis exceptio petenti restitutionem:vt extra de resti.spo.item cum quis ₛm Ray.et c.ex lr̄is.ꝛ extra de diuor.porro.r̄nso.i.l3 ob/ staret in petitorio.27.q.2ª.agathosa.ₛm Ala. ꝛ Ber.extra de diuor.significasti.in glo.Ber. Alij dicunt:ꝙ in vtroq₃ obstat exceptio adul terij etiam occulti:dum tñ ꝓbari possit in bre ui:ar.C.de ɔpen.l.fi.Secundum aūt Hostiē. exceptio adulterij ꝛ eius ꝓbationes offerun/ tur parti petenti restitutionē quo ad thorum ar.extra de resti.spo.lr̄as.§ p̄terea. Si.n.infra 8.dies ꝓbari possit dicitur notorium.li.6.de sen.ex.solēt.§.in prima.quibus elapsis fiet re stitutio plena si fides nō fuerit facta.Et sic in telligi potest illud.33.q.2.ecclesiastica historia Et hoc intellexit Goff.ꝛ Rod.etiam de adul terio ɔmisso post eiectionem.Cōmissu₃ enim ante non obesset petenti restitutionē cū quis aucte ꝓpria dimisisset vxorem:vt cōuincitur extra ð diuor.significasti.ꝛ de adulterio intel leximus.Et sic ₛm eū viro non l3 vxorem di/ mittere ꝓpria aucte etiam ob cām fornicatio/ nis.Sed ɔ̄dicit ei quod dicit̄.32.q.i.dixit dn̄s ꝛ p totum ₛm Ho.Unde Host.distinguit sic s.ꝙ quo ad debitum carnale vxori redden/ dū non recōciliate:sed impenitenti iubet dn̄s vxorē dimitti.Sic intelligūtur illa capitula p interp̄tationē sanctoꝝ q̇ fecerūt ip̄a.32.q.i.di/ xit dn̄s.Ad idē ex̄ de eo q cog.ɔsang.discre/ tionē.§.nā ꝛsi.Al's si scienter ea₃ cognosceret puniri debēt:vt dr̄.32.q.i.si quis vxorem.ꝛ.c. se.Permittit autem dn̄s:ꝛ non iubet quo ad aliam mutuā seruitutem.Sic intelligit.33.q.7 apostolus.Et quo ad hoc intellige ꝙ l3 viro ꝛ nulli alij:subaudi eo inuito in vxore vidica ri:vt.7.q.i.sicut alterius.Non iubet autē nec permittit:quia nec de hoc loquitur quo ad lu crādam dotem vel aliā penam que non ē in/ fligenda sine iudice.33.q.2.§.in hoc.c.ₛm In/ no.Si tñ dimittatur sine auctoritate ecclesie obstat ipsi agenti fornicationis exceptio tan/ tum.Nec tamen paratur aliquod p̄iudicium sibi quo ad hoc vt ecclesia non audiat ip̄am: immo semper audiet eam: donec de crimine fides facta fuerit sibi. Quid ergo si vir sit certus de adulterio vxoris:ꝛ eam conuince/ re non possit:et ideo ab ecclesia que de occul tis non iudicat excōmunicetur? R̄ndeo.Su/ stineat excōmunicatōnem si sentiat eam in/ corrigibilem vel recōciliet corrigibilem:vt ex tra de sen.ex.inquisitioni.ꝛ de resti.spo.litte/ ras.§.penul.Si enim sciat eam incorrigibilē. puta quia eam cum adultero dep̄hendit:et ei effrons dixit ꝙ ꝓpter eum non dimitteret qñ cum illo et alijs suam voluntatem faceret:li/ la sententia non ligabit eum quo ad deu₃.Ad hoc ar.extra de adulterio:si vir sciens.et.32.q. i.si quis vxorem. Igitur si contra auctorita/ tem ecclesie licet eam dimittere: vt patet ex predictis:multo fortius licet hoc sine auctori tate eius:quando scilicet non contradicit.Li/ centia enim a domino data non potest aufer/ ri.di.28ª.de his.ad fi.Potest ergo vir ob cau sam fornicationis ab vxore commisse eam di mittere iudicio ecclesie vel ꝓpria auctoritate Nec mirum: quia ipsa adultera hoc facit:vt extra de dona. inter vi.ꝛ vxo.plurium.Et in vtroq₃ casu obstat mulieri exceptio etia₃ quo ad dotem nisi ꝛ viro obsistat replicatio:vt ibi dem dicitur:ꝛ extra de adulterio intelleximꝰ. que decretalis hanc satis determinat questio nem.Hec Host.in sum.Et ɔcordant ibidem Host.ꝛ Inno.extra ð sen.ex.inquisitioni.De hac questiōe vide etiam.s̄.e.li.ti.ii.ar.3.q.vtꝝ vir ꝓprio iudicio ꝛc̄.Sed videtur ꝙ etiam si adulterium vxoris ɔmissum ab ea post dimis sionem sit notorium vir debeat restitui sibi: quia dedit ei materiam adulterādi:quare im putet sibi:ar.37.q.2.si tu abstines. S₃ ɔ̄rium ē verum:qꝛ mulier ad hoc nulla ɔditione deb₃ adduci.32.q.5.ita ne.Nec ei debet ignosci qui p̄textu paup̄tatis vitam turpissimā ducit.ff.ð ritu nup.palam.§.non est.Hec Bern.extra de diuor.significasti.in glo.a. 2ꝰ casus ē si vxor recesserit ꝓpria voluntate:extra de adul.intel leximus.quia tunc non ip̄a:sed vir dicit̄ potiꝰ spoliatus.32.q.i.de benedicto. ₛm Ray.ꝛ In no.Inno.tamen ꝛ etiā Bern.notant extra de diuor.significasti.ꝙ etiam in hoc casu debet vir restitui mulieri:quia eoipso ꝙ rediens nō admittitur de possessione expellitur.ff.de ac/ qui.pos.clam possidere.§.vult. Hoc ide₃ vult Inno.Et similiter scd̄m Bern.extra de resti. spo.litteras.ꝛ etiam ₛm Host.si vir vxorem a se repulerit:nihilominus eam repetere pote/ rit.quia eoip̄o ꝙ eam repetit ꝛ ipsa non vult ad eum redire:eu₃ intelligitur spoliasse: extra de adulterio.intelleximus. Sed nunquid a viro petere potest expensas quas facit post ꝙ̄ ab eo recessit? R̄ndet Bern.extra ð diuor. significasti.ꝙ non cum vir non repulerit eam Sed si eam reuertentem nō admittat: postea tenet̄.s.ad expensas quas fecit:ex quo eam ve niētem non admisit. Idē dicit ho. 3ꝰ casus ē qñ vir p̄sequit̄ mulierē odio capitali ꝛ tanta ē seuitia viri ꝙ mulieri non pōt securitas suffi ciēs ꝓuideri.Tūc.n.ñ d₃ mulier viro restitui:

sed potius in domo alicuius boneste matrõe vsq ad finẽ cause sequestrari: vt extra d resti. spo. lr̃as. §. vl. ⁊ c. ex transmissa. 4ᵘˢ casus ẽ si mulier dicat se virginẽ esse ⁊ religionẽ velle intrare. Tunc. n. debet restitutio differri: ita tñ q infra tempus certũ intret. Petens enim restitutionẽ necessario habet duo pbare. s. q cum ea ↄtraxerit: vt extra de resti. spo. ex pte. ⁊ q eam cognouerit: vt ibidem. c. ex trãsmissa. ⁊ de spon. cum locum. 5ᵘˢ casus est quando obijcitur exceptio rei iudicate a qua non ẽ appellatum. Tunc. n. non debet restitui: nisi p de illa sententia cognoscatur: ar. extra de offi. dele. causam mrionij. Sed quid si ecclesia decepta diuortium celebrauerit deinde bomo sacros ordines recepit: ⁊ postea inuenitur q ecclesia decepta fuit. Nunquid restituetur vxori eius repetenti? R°. q sic: nisi potuerit ad ↄtinentiam induci: q2 etiam monachus restituetur ei: extra de fri. fraternitatis. ⁊ de sen. et re iu. lator. Et tenebitur iste vxori debitũ petenti reddere: sed nõ debet petere: quia qñtuꝫ in se est solẽnizauit votum. De hoc vide. s. ti. io. ar. z. ⁊ ti. xi. ar. z°. Quid si non repetat illuꝫ? Nũquid ille repetere poterit eã? Rñdꝫ Rod. q non: quia piudicauit sibi per susceptionem ordinis sacri. Quid si ⁊ ipa sit ingressa religionem vel monasteriuꝫ aliter non ingressura: nisi quia credebat diuortiũ iuste celebratuꝫ? Nunquid ↄgta veritate poterit repetere virũ factũ subdiaconum vel monachum? Rñdet Rod. q non: quia falsa causa nõ impedit monachatus votũ: ar. extra de votis. magne. ⁊ de cõuer. ↄiu. ex parte. Hug. tñ notat. 37. q. z. agathosa. q si vterq ↄiugũ p eo q credit alterũ esse mortuum intrat monasteriũ: ↄgta postea veritate repetere potest vterq reliquũ: quia neuter eo animo intrauit vt monachus fieret si alter viueret. Et ponit exempluꝫ de vxore q̃ credens viꝝ suum eẽ mortuũ nupsit alteri: a quo tenet recedẽ cognita veritate postea de vita primi viri. 6ᵘˢ casus est si obijciat consanguinitatis gradus in dña lege pbibitus. s. leuit]. 18. ⁊ patus sit incõtinenti pbare. In hoc enim casu licet restituatur quo ad cobabitatõnem non tñ quo ad copulã carnalẽ. Recipi tñ dꝫ ad cautelã iuramentũ ab excipiẽte: q ipse boc nõ obijciat malitiose. Si aũt nõ sit patus pbare incõtinenti: tũc dꝫ plene restitui: ⁊ ad h dꝫ p excõicationẽ cogi: quã tñ vxor dꝫ bumiliter tolerare: negando viro thoꝝ si sciat eum esse cognatũ suum: donec pbationes offerat: ⁊ tunc absolui dꝫ pstito iuramẽto q pebit mãdatis. Sꝫ anteq mandet illi aliquid sub debito iuramenti debet pbationes recipi ⁊ snĩa ferri. Et idẽ est de quocũq gradu ↄsanguinitatis sm Ber. ar. extra de resti spo lr̃as. ad fi. Hoc etiã Ber. extra de diuor. porro. in glo.

7ᵘˢ casus est qñ excipitur de alia spoliatõe. Tunc. n. p cognoscet de exceptione. Et si illa pbata fuerit nõ fiet restitutio nisi p ille restituat: ex de or. co. c. vl. Hodie tñ cautũ ẽ de iure nouo p Inno. q si vxor excipiat ↄ virũ petẽtẽ restitutionẽ vxoris de spoliatõe reꝝ oim ab eo fcã: nibilominus tñ ẽ restituẽda: sicut et petẽti restõꝫ rerum ecclesiasticaꝝ ablatarũ nõ põt obijci spoliatio reꝝ priuataꝝ: extra d resti. spo. frequens. Unde oꝫ q spoliatio pposita in modũ exceptionis sit eiusdẽ generis cũ spoliatione pposita in modũ. actionis. 8ᵘˢ casus ẽ qñ pponit spoliatio in modum exceptõnis Tunc. n. nõ fiet restitutio: q2 in boc ñ agit sed tm̃ actor ab agẽdo repellit: ex de or. co. cum dilectus. 9ᵘˢ casus ẽ qñ mulier cuiᵘˢ restõ petit est minor. iz. ãno. ex de resti. spo. ex parte.

io ᵘˢ casus ẽ si cobabitare nolit sine ↄtumelia creatoris. vel si ptrabat eã ad peccatũ mortale. Tũc. n. negat ei restõ. vel si sit spoliatᵘˢ ↄ ordinẽ iuris: ex de diuor. qñto. ⁊ c. gaudemus. § qui aũt. Et idem ẽ sm Host. si vebemẽter de beresi sit suspectus. Predictoꝝ casuum aliquos ponit Ber. extra vt lite non ↄtestata. ad boc in glo. d. Ponit. n. ibi casũ pᵐ. 3. 4. 6. ⁊. io. In omnibus alijs casibus vir ẽ restituendus mulieri petenti ipm restitui sibi: ⁊ ecõuerso. sine aliqua exceptione: dũmodo fuisse se pbet in possessione ⁊ a viro spoliatam sine iuris ordine. Et q bec duo probare debeat probatur extra de offi. dele. ↄsultationibus. ⁊ qui fi. sint le. cãm. z

Irca 3ᵐ sciendum q boc quod dictũ est in primo casu. s. qᵘᵒᵈ coniugi petenti sibi ↄiugem suum restitui obstat exceptio adulterij fallit in pluribᵘˢ casibus. Primus ẽ cum is qui agit obijciẽs. s. adulterium ipemet etiam ↄuincitur de fornicatione: extra de diuor. significasti. zᵘˢ cũᵘ vir pstituit vxorem: vt extra de eo qui cog. ↄsang. discretiõeꝫ 3ᵘˢ est cum mulier credens viꝝ mortuũ alteri nubit: quam vir rediens recipe tenetur sine fornicationis exceptione: nisi scienter cum z° viro stetit postq de primo sciuit: vt. 34. q. z. cum per bellicam. ⁊ c. si virgo. Et in boc casu scdm Hostien. creditur sacro vxoris babito respectu ad bonestatem ⁊ alias probabiles coniecturas: vt ea. q. in lectum: ar. 35. q. 3. extraordinaria. Quartus cũ quis falso simulans se virum alicuius mulieris: lectum eius intrauit ⁊ eam cognouit: vt in dicto. c. in lectũ Quitus cum vi fuit oppressa. 32. q. 5. pposito. Quod intelligitur secundũ Ray. ⁊ Goff. de vi absoluta non de ↄditionali: vt. 32. q. 7.

oēs accusationes. 6ᵘˢ est quando vir vxorē post adulteriū cōmissum sibi recōciliauit: vel eam publice adulterātem scienter in cōsortio matrimoniali retinuit: vt.32.q.i.c.i.2.7.3. Nemo enī mores reprobabit quos semel approbauit: vt.ff.de adulterio.si vxor.in fi. In quo casu vir est reus lenocinij.s.quando sine recōciliatione scienter retinet talē. Et quādo recōciliat eam sibi ipa debet duobus vel tribus annis penitere: 7 q̄diu penit3 vir abstineat ab ea: vt.32.q.i.si quis.7.c.cum apud. Et si nō perseuerat in adulterio sed penitet: potest vir ea3 post penitētiam retinere: vt.e.q.non erit. Nec eo inuito potest mulier religionem intrare: q2 potest eam inuitam etiā si sententia sit lata reconciliare: 7 eam infra duos annos a religione quam intrauit reuocare: vt extra de ɔuer. coniu.gaudemus. Nec tñ debet eam sepe reconciliare: vt extra de adul.si vir sciens.scdm Host. Ioh.etiam notat.32.q.6.c.i.q̄ si vir sibi recōciliauit vxorem adulteram: 7 ipse vir postea adulteret: vxor eum pōt de adulterio accusare: 7 vir contra eam non potest excipere: quia l3 sit adulterata tñ p recōciliationem exceptio est remissa.ff.de edili.edict.queritur.§. venditor. 7ᵘˢ est: qñ aliquis infidelis coniugem infidelē dimittit: que recepto libello repudij fm suū ritum alteri nubit. Utroq3.n.postea ad fidem ɔuerso vir tenet eam recipe nō obstante q̄ ab alio cui nupserat cognita fuit. Secus est si cum alio fornicata fuerit: vt ex̄ d diuor.gaudemus.§.penl't.7 vl. Omnes autē p̄dicti casus p̄ter 7ᵐ nōntur extra de adulterio.intelleximus.in glo.fi.

Irca 4ᵐ.s.p̄stationem iuramenti calumnie nota q̄ omnis agens h3 pbare necessario sua3 intentionem: extra vt bñ.ecc.vt nr̄m. Et ideo porrecto libello dari debent inducie deliberatorie: vt.3.q.3.offeratur. Die aūt adueniente aut etiā anteq̄3 dies assignetur iurabit quilibet mandatis ecclesie stare 7 veritatem dicere sicut ɔsuetudo generalis obseruat: vt extra de appel.questionē.l3 sacr̄m calūnie in his sp̄ualibus nō p̄stetur: vt extra d iuramen.calū.lr̄is. Nam hoc iuramētum.s.de veritate dicenda putat Ho.esse verum in omni cā: vt.i.q.2.si verū est.7 extra de iureiur.ex lr̄is. Et tñ quilibet d3 rñdere fm q̄ credit esse ve℞: nec deierat: licet res aliter se habeat. De hoc tñ.s.vtrū in cā mr̄ionij sit deferendū iuramentū est ɔtrouersia inter iurisperitos. Dicunt.n.quidā q̄ non: quia inuite nuptie tristes exitus ɔsueuerunt hr̄e: extra de spon.cum locū. Et optime facit ad hoc ex̄ de testi.sup eo.cū ibi nō p̄sit testimoᵐ mulieris i assertione filie alterius ex̄ nec feie: ex̄ de iure iurā.mulieri. Host.aūt dicit: q̄ nō est deferendū iuramentū statim ɔ mr̄ioᵐ: q2 non est credendū etiam si ambo ɔfiteanī ɔ mr̄ioᵐ. Secᵒ est si stent p mr̄ioᵒ nisi peī alij mr̄ionio p̄iudiciū vel pbari possit legitimū impedimentum. Tunc.n.est eis credendū: extra de eo q cogl. sup eo.7 extra de clādes.despō.c.i.7.2.7 de cō sang.c.i. Uñ dic̄: q̄ melius ē 7 tutius q̄ deferatur iuramentū ei qui asserit mr̄ioniū esse cōtractū hñti testem vnū bonū. Nā 7si vir valde diues eēt 7 potens 7 nobilis 7 mulier paup s3 pulchra petens eū haberet vnū bonū testem 7 omni exceptione maiorē: deferendū eēt sacramentū.fm ho.mulieri honeste l3 pauperi. maxime alijs adminiculis interueniētibus: vt si sepius eā de stupro sollicitasset: vt ex̄ de sepul.ex pte pntum. Uel si testē vnū hr̄et testificantē q̄ iurasset eā ducere vxorē certo tp̄e: 7 ex ɔfessione vtriusq3 ɔstaret q̄ post illud tēpus copula carnalis secuta fuisset: nisi cū alia añ copulam illam ɔtraxisset. Ad hoc extra de spon.is qui fidē.7 de ɔdi.ap.p tuas. Hāc opi. fulcit ho.iuribus: extra de spō. iuuenis.7 qui matri.ac.pos.vr̄.7 de sen.7 re.iu.c.fi.7 de reg. iur.estote. Et rñdet ad cōtraria. Ad illud.n.s. q̄ inuite nuptie 7c̄.dicit: q̄ potius erunt voluntarie: q2 cōgetur vir nolens charitatie per excōicationē vt de nolente fiat volens: vt extra de spon.ex lr̄is.2. Et quod dr̄ in.c.mulieri.pbationes alias nō habenti subaudit..s.preter p̄prium sacr̄m: vel nulla pbatōne facta vel semiplena: quia minus honesta vel suspecta. Per hanc opi.in dubio p mr̄ionio staī: tutior via eligitur: 7 piculu3 anime vitaī. Hec 7 plura alia adducit Host.p ista opi.in sum.sua rubrica de iuramento assertorio.

Irca.5ᵐ.s.ptium interrogationē 7 sententie lationē nō q̄ primo debet intrrogari agens. 2ᵒ reus vt℞ sint vera q̄ ɔtinentur in libello. Et si vterq3 asserat: planū est q̄ eis iniungetur q̄ simul reuertantur: nisi obsistat aliquod impedimētum legitimu3: vt extra de consang.c.i. Et interrogabitur alteruter adultero p̄sente: ar.extra d iudi.at si. Aliter ɔfessio non p̄desset. Sed quidā singillati3 secreto siue seorsum interrogāt eos: 7 male si interrogātur in forma iudicij: nisi forte iudex cautus hoc faciat ad extorquēdum meliᵘˢ veritatem. Nec aduocatus respōdere debet ad factum: vt extra de iudi pastoralis. Et si quidem pbabiliter dubitauerit inducias impetrabit. Hec Host. Si ergo reus confessus in iudicio fuerit quod actor pponit: standū ē eius ɔfessioni: nisi p ɔfessionem illā fieret p̄iudiciū matrimonio. Timetur enim tūc colludiū: vt ex̄ de clādes.despon.q̄ nob.7 de eo q cog.sup

eo. Vñ ꝛ ſi ibi agitur ad diſſolutionē mrimony: tunc credit ↄfeſſioni partiū. 35. q. 6. ſi duo. Si vero agat ad ſepationē thori ꝑtextu fornicationis ſtatur ↄfeſſioni eius q̄ de ſua fornicatione cōfitetur: extra de diuor. ex lr̄is. Sed quare in hoc caſu ſtatur ↄfeſſioni ↄiugū et ñ in p̄dicto? Rñdet Goff. ꝙ in hoc caſu ñ timet de colluſione cū ↄiuges maneant ſepati occaſione adultery ita ꝙ neuter altero viuente cōtrahere pōt. 32. q. 1. dixit. ſed in p̄cedenti caſu timetur vt ſupra dictum eſt. Sed nunquid idem eſt ſi fiat preiudiciū matrimonio ſpūali. vt ſi mulier facta monialis confiteatur ſe eſſe vxorem alicuius eam repetētis: R°. Inno. notat extra de rap. cum cauſam. ꝛ etiam Bern. ꝛ Goff. ꝙ in hoc caſu ſtandū eſt ↄfeſſioni mulieris. ꝛ debet reſtitui viro repetenti. Per hoc enim nulli fit p̄iudicium niſi ſibimetipſi. Nec credendum eſt eos imemores eſſe ſue ſalutis 12. q. 1. ſcimus. Aliud tamen debet eſſe de rebus quas hi⁹ mulier monaſterio dedit Sȝ contra hoc obijcit hoſ. ꝙ ſi crederet ↄfeſſioni cōiugum in p̄iudiciū matrimonij ſpūalis ꝑ carnali: multi ꝛ multe religionem exirent. Et ideo dicit ꝙ in. c. cum cām. eſt alia rō. ſ. q2 cōſtabat de mr̄imonio cōtracto anteꝙ̄ intraſſet monaſteriū. Subaudi ꝛ de traductōne in domum. Subaudi etiam: ꝛ fuit inſpecta ꝛ inuenta corrupta: ꝛ p̄ſumenduȝ eſt ab eo ſic corrupta. Ideo in hoc dubio tutius eſt ſolnē matrimoniū ſpūale ꝙ̄ carnale. Breuiter tñ illud putat Ber. arbitrariū eſſe: vt. ſ. bon⁹ iudex attendat ꝛc. vt in. c. ſe. in. q. illa. eſto ꝙ coniuges ꝛc. ꝛ in. §. illo. eps etiam ex officio ꝛc. Quidaȝ vero exponūt in p̄dicto. c. cum cām. vel ꝑcedentes: ꝙ ſicut ñ credit ↄiugibus ↄfitentib⁹ contra mr̄ionium carnale: ſic nec religioſo cōtra mr̄io^m^ ſpūale quo ligatus ē religiōi: extra de regularibus. vidua. ꝛ. 27. q. 2. ꝙ interrogaſti. Cur. n. inferior erit lex diuina. 12. q. 2. cum deuotiſſimā. Si ꝟo reus interrogatus in iure neget quod ꝑponit: ꝑbare debet qui ꝑponit ꝛ ſi non ꝑbet ſuccūbit: extra de iureiur. c. vlt. ꝛ reus oīno abſoluit. Non tñ cōtrahere cum alio ꝓhibetur nec etiā licentiat: ſed ſue ↄſcie relinquit. ſ. a iudice qui dubitat de facto: vtꝝ ↄtrabat vel nō: vt extra ð iureiur. mulieri. Et hoc eſt verum in foro iudiciali. In foro ꝟo penitētiali dicetur ei ꝙ nullatenus cōtrabat ↄ̄ ↄſciam. Hoc dico qñ eſt queſtio de ↄtractu. Si ꝟo ꝓbet ↄtractum ꝛ agat petitorio dȝ cogi copulari ſibi reus: niſi habeat aliquā legitimā exceptionē. Si vero agat poſſeſſorio: ꝛ nō excipiatur ↄtra eū: reſtitui dȝ ad omnia quibus ſe ſpoliatū ꝓbauerit: ꝛ ita vt. ſ. gaudeat pacifica poſſeſſione: ꝛ plena ſecuritate. vt. 3. q. 1. reintegranda.

Irca 6^m^. ſ. cautionem p̄ſtandā a viro Qñ mulier timet ſibi: vt ſi mulier dicat ſe habere verū reſpectum ꝙ eam in pſona vel rebus ledat: dūmō veriſilēm cauſam oñdat quare ſuſpectū euȝ habeat: ſpectat ad iudicis officiū: iubere cauē ſibi cautiōe ſufficienti ꝙ vir eam tractabit in lecto ꝛ in mēſa ꝛ in alijs ſicut vir tractare dȝ mulierē: ꝛ ꝙ nō ledat eā in pſona vel rebus vel aliquo° debo neſtabit eā: ſalua tñ correctione hōeſta ꝛ maritali. Et hanc cautionē dȝ vir preſtare ꝑ iuramentū 32. q. 1. de hñdicto. Forma aūt iuramēti ē hec. Dicet. n. iudex viro. Ab hac die in antea iſtam ↄingem tuā quaȝ iniuſte dimiſeras ita tenebis ſicut vir dȝ vxorē ſuam tenere in dilectione debita ꝛ diſciplina: nec eaȝ a te per aliquod malū ingeniū ſepabis: nec ea viuēte aliaȝ accipies. Sic te deus adiuuet: ꝛ hec ſcā dei euangelia. 35. q. 6. ab iſta die. Si ꝟo mulier non ↄfidat de iuramento viri: q2 forte partum timet iuramentū: cautionē illam vir preſtare debet: quaȝ magis timet. ſ. pignoraticiam vel fideiuſſoriā ſub ꝑmiſſa pena. ar. extra vt li. nō ↄteſt. qm̄ frequēter. §. vl. ꝛ. 23. q. 4. ea vindicta Et in his iudex ex pſonis dicta ꝛ facta penſabit. vt. C. ſi quis impa. maledi. l. vna. Quid ſi mulier egit poſſeſſorio ꝛ ſuccubuit in cauſa. Nunquid poteſt agere petitorio? Rñō ꝙ ſic. Sed ſi egit petitorio: ꝛ ſuccubuit non poteſt poſtea agere poſſeſſorio. Si vero incepit agere petitorio: nō tamen peregit ꝛ nondum ē renunciatū teſtibus nec plene liquet de cauſa pōt dimittere iudiciū petitoriū ꝛ incipe poſſeſſoriū: extra de cā poſ. paſtoralis.

De accuſatione matrimonij ꝑpter conſanguinitatem vel affinitatem. ti. 34.

Einde ↄſideran

eſt qualiter agitur ad dirimendum matrimoniū. Et quia accuſatio p̄cedere debet diuortium: ideo primo conſiderandū eſt de accuſatione. Et p̄ de accuſatione que fit ad dirimendū totaliter mr̄ioniū ꝑpter aliquod ꝑpetuum impedimētum. 2° de illa que fit ad ſepandum thoꝝ ꝑpter adulterium Impedimētum aūt matrimonij ꝑpetuuȝ aut eſt ſine peccato ↄiugū: vt frigiditas. arta°. maleficium. ꝛ error. Et in tali impedimento ſoli ↄiuges admittūtur: ar. de errore. extra de con. in. ſer. ꝑpoſuit. ar. de alijs. extra de frig. cōſultationi. Et de diuor. ꝑpter tale impedimentū vltimo agetur. ꝟ. Aut impedimētum illud inducit peccatum vt cōſanguinitas ꝛ affinitas.

Et de hoc prius dicetur. Circa hoc aūt p̄ videndū est qui mr̄io^m ac.pos. ꝑpter tale impedimētū. 2° qui testificari pn̄t ꝯ ip̄m. 3° quō hꝰ accusatio fieri dꝫ. Circa primum sciendū: ꝙ accusare pōt mr̄ionium ꝑpter impedimētum ꝑpetuū qđ inducit peccatū ꝯiugū ad plenum diuortiū quisq̄s non ꝓhibef. Prohibētur aūt generalit̄ oēs ex̄nei quousq̄ sūt aliqui de ꝯsanguinitate ꝯiugū: q velint ⁊ possint accusare ip̄m. Deficiētibus aūt ꝯsanguineis admittūtur antiquiores ⁊ veneratiores vicini q bus eadē ꝑpinquitas sit nō. Et ē illud sp̄ale: ꝙ ad accusationē mr̄ionij admittunf ꝯsāguinei: vt pr̄ ⁊ mr̄ soror ⁊ frater: patruus ⁊ auūculus. amita ⁊ matertera. Rō hꝰ est: q꞉ quilibet genealogiam suā testibus. instrīs. ⁊ recitatiōe maior scire laborat: extra q matri. accu. poss. videf nobis. Secus ē in causis crimīalibus ⁊ in alijs ꝯctibus. In his. n. pr̄ non recipif in testimoniū ꝓ filio nec ecōuerso. Predictū tn̄. c. vr̄ fm̄ Ber. ibidem n̄ loquif de testificādo ꝓ ipso ꝯctu. q꞉ si ex̄neus interesset ita bn̄ sciret sicut pr̄ ⁊ mr̄ an tūc adinuicē ꝯxissent: sꝫ loquitur de testificādo vtꝝ assit ꝯsanguinitas. Cōsueuit tn̄ a pluribus induci ꝙ pr̄ ⁊ mr̄ admittunf ad ꝓbandū ip̄m ꝯtractū mr̄imonij. Hec Ber. Hodie tn̄ vt dicit Ray. ex̄nei admittūtur ad accusationē mr̄ionij in multis locis: ⁊ in ꝑpinq̄s ex̄ntibus q̄ hoc pn̄t. Qđ tn̄ male fit fm̄ Host. dū tn̄ supsint ꝑping honesti ⁊ antiq ⁊ bone fame: q꞉ tūc ex̄nei sūt suspecti. Sed si tales deficerēt: tūc etiam vicini bone fame deberēt admitti. Sic itellige illud ex̄ de cog. spi. tua nos. Qđ intelligit Host. nisi fama crebresceret. Tunc. n. etiaꝫ ex̄nei essent admittendi. Uir etiā ⁊ vxor accusare pn̄t mr̄io^m: extra de ꝯsan. nō dꝫ. §. ꝓhibitio. Pone ꝙ aliq̄s tp̄e cōtractus mr̄ionij. s. qn̄ banna fm̄ ꝯsuetudinem in ecclesijs debenf tacuit: ⁊ postea vult accusare: nunqd pt̄. Rꝰ. Sup hoc ex̄ qui mr̄i. ac. pos. cū in tua. distinguif: ꝙ si tp̄e denūciatōis premisse is qui iā cōiunctos ip̄edit ex̄ diocꝭ. erat vel al's denūciatio ad eius noticiā ꝑuenire nō potuit: q꞉ sana mēte nō existebat: vel tā puer erat ꝙ talia non ꝯp̄hendebat vel alia cā legitima eū impediebat: eius accusatio dꝫ audiri. Alioquin si rationabilit̄ ꝓsumaf ꝙ denūciationē publice factā ideꝫ ex̄ns in ipsa diocꝭ. nō ignorauerit: tanq̄ suspectus dꝫ repelli: nisi iurauerit ꝙ postea didicerit ea q̄ obijcit. ⁊ ad h̄ ex malitia nō ꝓcedat: q꞉ tunc etiā si didicisset ab illis qui denūciatiōis tp̄e siluerūt nō dꝫ ei claudi aditus accusandi. qm̄ et si illos silentij culpa repelleret: ille tn̄ remoueri nō posset cū culpabilis nō esset. Sicut tn̄ illi repellerenf a testificando: sic ⁊ iste: ar. ex̄ de testi. lꝫ. z. Rō hꝰ diuersitatis est q꞉ accusator nō ꝓbat: sꝫ testis. ⁊ ita testis p̄iudicium mr̄ionio pat. Hec Host. ⁊ Ber. sup. d. c. cū in tua. ⁊ glo. fi. Sed nunquid taciturnitas talis īpediret statim elapso termīo ab accusando vel denūciando? Rn̄o. Io. dicit ꝙ hec taciturnitas cū quodā tp̄amēto dꝫ intelligi: ar. ad hoc ex̄ de loca. c. vl. ⁊ pl't. Bon̄. vo credit ꝙ q̄diu res est integra pōt et dꝫ admitti. Contracto vo mr̄ionio de pn̄ti nō vr̄ audiēdus tanq̄ suspectus si prius potuit īpedimētū denūciare: ex̄ qui ma. ac. pos. cū in tua. in glo. Hoc idē vult ho. Taciturnitas vo ip̄oꝝ ꝯtrahentiū nō p̄iudicat eis: extra đ resti. spo. ex ꝯquestione. Quid si iō tacuit q꞉ ꝓbatōnes p̄atas nō habuit? Uidef ꝙ nō sit repellendus: ar. ex̄ de ꝯsan. c. i. Sed ꝯ: q꞉ nudo verbo potuit impedire: vt extra đ spon. p̄terea. z. fm̄ Ho. ⁊ Ber. sup illud. c. cū in tua. Esto ꝙ āboꝯiuges ꝯfiteātur: ⁊ erāt inter se affines anteq̄ ꝯberēt mr̄io^m. ⁊ de hoc etiā sit rumor siue clamor vicinie: nūquid ex h̄ mr̄io^m dirimetur? Rꝰ. ꝙ non nisi assint ꝓbationes fidedigne: ex̄ de eo q cog. ꝯsan. sup eo. Et rō reddif ibidem vt colludij p̄iculum euitef. Et intelligif hoc fm̄ Ho. in foro iudiciali. Nā in pn̄iali stabif ꝯfessioni ꝯiugū vel ꝯiugis: ⁊ iniūgef eis ne inuicem misceanf: vt extra de eo q cog. veniēs. Un̄ vr̄ fm̄ Ho. ꝙ bonus iudex attēdere dꝫ. vtꝝ bona fide fiat ꝯfessio ꝯ mr̄io^m. s. ab eo q stat ꝓ mr̄ionio. Et tūc ei staf: vt in. c. veniens al's ꝯ. vt in. c. super eo. ⁊ de eo q cog. veniens. ⁊ de diuor. ex lr̄is. Et intellige fm̄ ꝙ inuif in c. sup eo. in tex. ⁊ dr̄ in glo. a. ⁊ dictū est. s. li. 4. ti. 16. q. vlti. Aliud est rumor: ⁊ aliud est fama. Un̄ si fama publice ꝯfessioni ꝯiugum ꝯsentiret bene dirimeref: vt dr̄ in ea. glo. ar. 35 q. 6. si duo. Quid si inter ꝯiuges sit pn̄tela publica ⁊ notoria. Nunquid pn̄t abinuicem separi auc̄te ꝓpria? Rn̄o. ꝙ nō: extra de diuor. porro q꞉ diuortiū est pena: ⁊ pena nō est nisi p iudicem inferēda. 33. q. z. §. in hoc. Quid si inter eos sit parētela maīfesta vel publica ⁊ non sit q accuset? Rn̄o. Ep̄s de officio suo tale mr̄ioniꝫ dissoluere dꝫ: adhibita grauitate: vt in. c. porro. §. z. Quid si pn̄tela non sit manifesta vel publica: ⁊ tn̄ cum fama? Rn̄o. Scđm glo. ibidē ep̄s ex officio suo inquirē ⁊ ꝯpellē posset vt quicūq̄ veritatem sciret testimonium perhiberet. 35. q. 6. ep̄s in synodo. ⁊ extra de testi. preterea. Immo quilibet denūciare tenef extra de cog. spi. tua. Sed nunquid is qui ab accusando repellitur ad denūciationē admitte tur? Rn̄o. fm̄ Hos. Ubicunq̄ q̄s in matrimonio ꝑpter suspitionē repellif ab accusādo: repellif ⁊ a denūciāđ: extra đ accu. cū oporteat. ⁊. c. se. Hoc idē vult goff. Quid si mr̄i^m

sit contractum nulla premissa denunciatione aliquibus pñtibus qñ ꝯtrahitur ⁊ scientibus impedimentū ⁊ nihil obijciētibus? Nunquid isti postea debent admitti ad accusandum et testificādum ꝯ ipm post mortem vel etiā in vita? Rñdet Ber. extra de clāde. desþō. cum inhibitio. in glo. e. ꝙ non. qꝛ nō videtur suspitione carere. Denūciatio. n. non fit nisi ꝑpter ignorantes. Eps etiam ex officio suo pōt inquirere qñ aliqs accusat: ⁊ nullus defēsoꝛ apparet: ar. ex̄ de offi. oꝛ. c. i. Judex aūt qñ ex offi° suo ꝓcedit: actoꝛe appnte ⁊ defensoꝛe nl'lo cōparente dꝫ esse cautus. Dꝫ. n. attendē vtꝝ ꝯiuges se diligāt adinuicē vere: ⁊ tūc ꝯfessio amboꝝ cū alijs admiculis ꝑiudiciū pstat. Vel ficte. ⁊ tūc etiam nullā ꝑsumptionē inducit ꝼm Host. Attendere etiā debet vtꝝ accusatoꝛ vl' testis sit notoꝛius excōicatus. sacrilegus. foꝛnicatoꝛ. vsurarius. ⁊ sic eum ex officio suo repellet: ar. extra de testibus. testimoniū. Repellet etiam si accuset ꝑpter turpem questū: ex̄ qui mrī. ac. poſ. significante. Attendat etiam si sit fama ꝙ sint ꝯsanguinei. quia ad hoc adminiculum ꝓbet: ex̄ de spon. cum in tua. Et semper ī dubio ꝓ mrīonio iam ꝯcracto iudicꝫ: ex̄ de testi. lꝫ. z. Testis aūt repellitur si iurare noluit: extra qui matri. ac. poſ. a nobiſ. quantecūqꝫ sit religionis: extra de testi. nuper. Nec hoc ꝑtes renunciare valent: extra de eo qui cog. super eo. Debet aūt testis iurare ꝙ veritatem dͦ vtraqꝫ parte nec gratia vel pecunia vel amore vel odio motus dicet: vt extra de testi. quotiens. Alia etiam que ꝑtinent ad testium receptionem ⁊ examinationem diligenter ibi seruari debent.

Equitur videre de z°. ſ. qui pñt testificari: ⁊ qui non cōtra matrimo^m ꝑpter hi⁹ impedimētum. Circa quod sciendum: ꝙ omnes qui admittūtur ad accusādū admittūtur etiam ad testificandū: dummodo sint al's ꝑsone legitime ad testificandū. Et etiā qui ꝓhibētur ab accusādo. ſ. qui erant in dioce. qñ banna fiebant ꝼm foꝛmam illius. c. cū in tua. ꝓhibentur ⁊ a testificando. Notandū vͦo: ꝙ si fiat accusatio sup federe mrīmonij. ſ. ꝓ ꝯiungendo vel dirimendo: vt qñ nullū matrimonium esse dicitur ꝑpter ꝯsanguinitatem vel aliud ꝑpetuum impedimentū: potest contra ꝯtumacem lite non ꝯteſ. ꝓcedi ad testium receptionē: ⁊ etiam ad sñiam diffinitiuā pꝛopter ꝑiculum foꝛnicationis. Secus autē est si fiat accusatō de adulterio ad thoꝛi sepationē: qꝛ tunc nō ad testium receptionē nec ad diffinitiuam sñiam pꝛocedi pōt ante litem cōtest. extra vt lite nō ꝯteſ. c. i. et. c. qm̄ frequenter. §. poꝛꝛo. Item licet pater ⁊ mater sint idonei testes ꝓ filio ⁊ filia: vbi agitur de federe mrīonij. i. vtrum sit talis ꝯsanguinitas inter eos de quibus agitur q̄ mrīonium impediat: vel dirimat: vel non: vt etiam dictū est. ſ. in pn. hui⁹ ti. tñ si de ipo ꝯtractu. i. vtrum mrīo^m sit inter eos contractum questio ventilet̄: tanqꝫ suspecti debent repelli: vbi alter est supioꝛ diuitijs. nobilitate. potentia. vel honoꝛe. Et hoc ideo qꝛ pntes videntur incremētum ⁊ honoꝛē diligere filioꝛum. Alias vbi est equalitas vel ēt modica excellentia in altero sunt admittēdi: extra de testibus sup eo. in tex. ⁊ glo. Et licet ibi fiat mentio de matre tantum: idem tamen credendum est de ꝯsanguineis: vt dicit Host. ar. C. de transact. de tutela. ⁊ extra qui matri. ac. poſ. videtur in gl. Item in causa matrimonij idem potest esse accusatoꝛ ⁊ testis: ar extra de testi. co. pꝛeterea.

Equitur videre de 3°. ſ. quomō debꝫ fieri accusatio matrimonij ꝑpter impedimētum consanguinitatis vel affinitatis. Circa quod sciendum: ꝙ talis accusatio matrimonij impꝛopꝛie dicitur accusatio: quia hi⁹ accusatio ⁊ si sit de crimine nō tñ est criminalis: sꝫ mixta inter criminalem ⁊ ciuilem. ⁊ etiam quia ibi non fit inscriptio in q̄ accusatoꝛ obligat se ad talionē. Sed dicitur canonica denunciatio ꝼm illud Math. 18. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. que quidē fit pꝛopter peccatū in quo homo permanet. Fit autem denunciatio qñqꝫ in scriptis: quādoqꝫ sine scriptis. sed tutius fit in scriptis: ar. extra de testi. spo. litteras. ⁊ extra qui matrimoniū accu. poſ. a nobis. ꝼm Ray. Denūciationis autem hi⁹ libellus sic fieri potest. Ego petrus denuncio vobis domine epē matrimoniū quod tractatur inter ticium ⁊ bertham contrahi nō debere: quia sunt consanguinei vel affines in 4° gradu: ⁊ hoc scit talis ⁊ talis. Si autem sit contractum dicet: matrimonium quod ē contractum inter ticium ⁊ bertham de facto non debere tolerari de iure: pꝛopter talem causā quam scit talis ⁊ talis. Nec est h̄ scdm Host. necessaria trina monitio que requiritur quādo alia crimina denūciantur. Cuius ratio est: quia q̄tumcunqꝫ cōmoueretur non possꝫ eā pꝛopꝛia auctoꝛitate dimittere: vt extra de diuoꝛ. poꝛꝛo. ⁊. c. sequen. Quidam autem distinguunt gradum in libellis. Sed ꝼm Host. hoc non est necessarium in libello sed tm̄ in testio nio. Et possunt in his libellis indistincte poni plures cause: quia cū de periculo anime queratur: non refert ex qua causa periculum pꝛobetur. Accusationis autem libellus sic potest foꝛmari. Ego petrus consanguineus ticij in tali gradu accuso matrimonium ⁊ pꝛouoco ad

diuortium: quatenus de facto consistit inter Ticium et bertham. Et peto pronunciari matrimonium inter eos nullum: et vtrisque licentiam dari cum alio contrahendi. pro eo quod predicti ticius et bertha attinent sibi in 4° gradu consanguinitatis. Et hoc offero me legitime probaturum. Et probatur hec forma extra qui matrimonium accu. pos. c. i. et c. insuper. Nam vbicunque agitur de perpetuo impedimento: siue a coniugibus siue ab extraneis petendum est: vt pronuncietur matrimonium nullum et vt coniuncti nepharie separentur. Hec Hosti. Sciendum autem: quod per scripturam non pot absens absentem accusare: extra qui mri. ac. pos. a nobis nec denunciare: extra de accu. inquisitionis. secundum Goff. Alij contradicunt vbi de federe matrimonij agitur. quia tunc contumacia exigente reciperentur restes contra absentem: extra vt lite non contest. c. i. et c. quoniam. §. i. et z. Uel dic: quod tunc locum habet denunciatio: ar. extra de despon. impu. ad dissoluendum. Hec Host. Oblato autem libello quilibet coniugum iurabit stare mandatis ecclesie. Citari enim debet cum factum eos principaliter tangat: extra de resti. spo. ex lris. Aliter sententia non valeret si in his ordo iudiciarius non seruaretur. Sic intellige illud extra qui fi. sint le. per venerabilem §. i. Sed si contumaces appareant: tunc non vsquequaque seruatur iudiciarius ordo. Ad hui⁹ autem maiorem euidentiam distinguit sic Host. quod quando vir est absens ex contumacia et agitur de crimine adulterij testes non recipiuntur sed contumax excommunicatur: vt extra vt lite non contes. c. i. Quando autem agitur de federe matrimonij. s. vtrum de iure stare possit vel non: testes recipiuntur: vt ibidem. c. quoniam. §. porro. Quando vero est absens non ex contumacia sed ex necessitate: vt quia est captus vel infirmus vel alio iusto impedimento detentus: tunc subdistingue. quia aut speratur de eius proximo reditu: et tunc non proceditur contra eum: vt dicitur ibidem. §. si vero. v. si autem. in principio. Aut desperatur: vt quia venire non audet propter homicidium quod commisit et ideo exulat: et tunc possunt recipi testes. Et sic loquitur extra qui mrimo^m ac. pos. c. i. Si aut sit absens ex sola voluntate: et voluntas sit malitiosa procedi potest contra eum: ar. a contrario sensu predicti v. si autem. et §. porro. Si vero non sit malitiosa et citari non potest de facili et in breui: non procedetur contra eum: vt in. d. v. sint autem. Si autem citari pot de facili et in breui: legitime citari debet et requiri antequam procedatur contra eum: extra vt lite non contes. accedens. z. in fi. Et si legitime citatus et requisitus non venerit nec aliquis eum defendat: procedetur contra eum. Sic intellige illud: extra qui fi. sint le platum. Sed esto quod appareat legitimum impedimentum inter virum et vxorem dirimens mrio^m contractum: et assint legitime accusationes et testes: nescit autem de viro vbi sit et quo iuerit: et diu vel per plures annos expectatus non venit. Nunquid eo absente non autem citato et ita non absente per contumaciam possunt testes recipi et sententia ferri? Rño. quod sic: extra qui matrimonium accu. pos. relatum. In hoc enim casu iuris ordo non est vsquequaque seruandus: vt extra vt lit. non contes. c. i. Sed contrarium videtur ibidem c. quoniam. §. z. cum ille ex contumacia non sit absens vt dicitur ibidem. Ad quod potest dici: quod cum iste propter sua culpa absens fuerit et inueniri non potuerit: culpa illa loco contumacie habetur: vt contra eum procedatur. nec mulieri debet obesse que in culpa non fuit. Unde contra eum procedi poterit. Nec contradicit illud. c. quoniam. quia ibi dicitur cum sine culpa sit absens etc. quia hic est absens ex sua culpa et malitia.

Quidam tamen dicunt: quod illud. c. relatum. corrigitur per illud. c. quoniam. et standum est ei. Hoc notatur in glo. vltima illius. c. relatum. Si vero queratur de matrimonio contrahendo dicendum est sicut dictum est supra eo. li. ti. i. scilicet quid sunt sponsalia. q. quare lex. v. cessat tamen hec pena. et ti. qualiter habent dissolui sponsalia casu z°. Citationes autem debent scribi et taliter fieri quod possint probari: ar. extra de sen. ex sacro. Et si hi quos tangit principaliter negocium defendere nolint: accusatio est in ecclesia publicanda. Et si quis affinis vel cognatus velit defendere matrimo^m audietur. Et demum his deficientibus quilibet extraneus admittetur: ar. ff. de dam. infec. l. 4. Quinimmo coniugibus inuitis defensor audiri debet: ar. ff. de app. non tantum. Et hec comprobantur extra qui fi. sint legi. perlatum. Si ergo appareat aliquis defensor audietur et poterit repellere accusatorem ante litem contest. extra de despon impu. ad dissoluendum. Sed lite contestata minime: cum hec exceptio sit dilatoria: ar. extra de sen. et re iudi. inter monasterium. Si autem nullus defensor appareat iudex de plano inquiret: et si coram eo probetur impedimentum inter coniuges: diuortij sententiam feret. Potest enim hoc etiam facere nullo accusatore apparente nimia infamia orta: semper tamen sunt citandi quos res tangit et publicandum est si aliquis velit accusare vel defendere. Sic intellige illud extra de diuor. porro. in fine. et de accu. qualiter. z. § debet. Hec Host. Pone quod duo consanguinei vel duo fratres habeant duas consanguineas vel duas sorores in vxores: et sic inter-

alterum eorũ et eius vxorem feratur sententiã diuortij ab ecclesia pter cõsãguinitatẽ. Modo queritur vtrum alter propter hoc separari possit ab vxore sua vel quõ se debet habere cũ ea: Rño qꝫ propter hoc nõ potest separari ab ea. qr res inter aliquos acta nõ preiudicat alijs. extra. de fide instru. inter dilectos. Quãtum aũt ad copulam carnis distinguit: qr aut scit certitudinalit̃ consanguinitatem vel aliud impedimẽtum ppetuum esse inter se et vxorem suam: et tunc debitũ non petat nec reddat: sed humiliter excõicationem sustineat si pter hoc excõicetur. Aut credit: et tunc aut credit ex cã pbabili et discreta licet nõ manifesta: puta qa vidit virũ suum loco et hora suspectis cum consanguinea ante matrimoniũ. vel quia hoc publice dicitur a bonis psonis: et tunc reddat: sꝫ non petat ne in alterutro vel contra legem coniugij vel contra iudicium conscientie offensam committat. Aut credit ex causa leui et temeraria: vt qr audiuit impedimentũ a leuibus psonis forte a paucis: et tunc reddat. Et sic postea consciam erroneã ad consilium prelati sui deponat quod facere debet: ar. 23. q. i. quid culpatur. Idẽ credo de consilio aliorũ bonorũ virorum: et postea petat: extra de sen. ex. inquisitioni. vbi habet distinctio predicta. Nunquid cũ aliquis audit impedimentũ esse ppetuum inter se et vxorem suã tenet inquirere veritatem: maxime si credat qꝫ illud in iudicio pbari nõ possit? Rñdet Roð. qꝫ si audiuit illud a fidedignis et nõ suspectis cũ non debeat salutem suã negligẽ tenetur veritatẽ inquirere nec debet dissimulare quasi minus peccet p hoc qꝫ nescit veritatem: qr hec esset ignorantia affectata que non excusat. Et si ad testimoniũ alicui9 fidedigni iurati vel non iurati pbabilẽ opinionẽ concipiat debitũ petere nõ debet: licet reddere debeat.

Sed nũquid credere tenet viro fidedigno maxime iurato dicenti se scire veritatẽ? Nunquid etiam tenet credere compatri suo hoc dicẽti: vel presbytero suo vel etiaꝫ publice fame? Rñdet Roð. qꝫ non tenet ita qꝫ mortalit̃ peccet si non credat: sꝫ peccet venialiter ex humana tentatione: si non credat vbi pbabiliter credendũ sit: et potest peccare venialiter credendo nimis defacili vbi non ẽ credendũ. Nũquid peccat psbyter vel alter coniugũ: vel etiaꝫ quicũqꝫ alius insinuãdo hi9 impedimentũ alteri cõiugũ vel vtriqꝫ? Rñdet Roð. qꝫ si credat qꝫ pbare nõ possit: indiscrete agit nisi credat qꝫ assentire pitorũ consilio velit. Quid si pbare possit impedimentũ: et hoc credat vel sciat psbyter prochialis vel etiã alter coniugũ? Rñdet Roð. qꝫ tunc tenet tam iste qꝫ ille agere solẽniter ad diuortiuꝫ nisi possit impetrari de cõmuni consensu coniugum qꝫ cohabitẽt simul tanqꝫ frater et soror. Nũquid pter quamcunqꝫ pbabilem opinionẽ ppetuo: sine tamen certa scia tenetur alter vel vterqꝫ coniugũ alteri negare debitũ? Rñdet Roð. qꝫ non: nisi illa pbabilis opinio surgat ex tali facto super quo canõ inducat psumptionẽ: vt cum constat vxori qꝫ vir eius ante mrimo^m^ cum ea contractum iacuit nudus cuꝫ nuda sorore vel consanguinea ipius sororis. Ad hoc nõ: qꝫ accusatio locum hꝫ in mrionio iã contracto: non aũt in contrahendo: cum nõ sit qð accusare legitime possit: sed denũciari põt impedimentũ p quo pbibetur mrioniũ: extra de despon. impu. ad dissoluẽdum. Item anteqꝫ cõtrahatur mrioniũ vel sponsalia sufficit denũciatio sola sine pbatiõe si non interuenerit iuramentũ. Et hoc si denũcians nõ sit suspectus. Si vo sit suspectus dꝫ iurare de calumnia. s. qꝫ denunciat bona fide Alias. s. si interuenerit iuramentũ necesse ẽ pbari saltem famam expresse: ex de spõ. preterea. de muliere. et de cõsangl. super eo quod. Hec Ray. Goff. aũt dicit qꝫ ad ipediẽdũ spõsalia de futuro contrahenda sufficit denũciatio. Statur. n. simplici assertioni denũciantis impedimentũ. Ad impediendũ aũt post sponsalia contracta matrimoniũ contrahenduꝫ non sufficit sola denunciatio: nisi pbibetur saltem p famã loci: vt extra de consang. super eo quod. Hoc idem dicit Bern. extra de spon. cum in tua. in glo. d. Ad hoc tamen bene sufficit fama quãdo constat de ea. extra de consang. super eo. qð in glo. e. Et hoc siue interuenerit iuramẽtum siue non: vt dicitur ibidem. Quando vo non constat de fama non impedit nisi alia pbatio assit: extra de spon. cum in tua. in glo. b. Unus etiam testis sufficit: vt extra de testib9 sup eo. §. i. de consangui. sup eo quod. in glo. c. et de spon. pterea. ð muliere. in tex. et glo. Quid aũt Hosti. sup hoc dicat: vide. s. ti. de mõ dissoluendi sponsalia casu quinto.

De accusatione matrimonij pter fornicationem. ti. 35.

Einde considerandũ est de accusatione que fit pter fornicationẽ quãdo agitur de separatione thori et relaxatiõe mutue seruitutis. Et talis accusatio magis pprie dicitur accusatio qꝫ illa de qua dictum est. s. qr hoc fit ppt̃ crimen adulterij: et fit cũ inscriptione. i. cum scriptura. Non tamen vir vel mulier accusans obligat se ad taliõẽ vt. j. dicet. Circa vo hi9 accusationẽ considerãda sunt tria. Primo qꝫ ad

mittūtur ad ipam. 2° qūo fieri debz. 3° q̄n vir pōt vxorē accusare de adulterio ⁊ quādo non vel ecōuerso. Sed alia ptinentia ad accusationem adulterij require supra in 2°.li.ti.de adulterio. Circa primum ↄsiderādum q̄ lz tam fm cañ. q̄ fm leges quilibet bone fame admittatur ad accusationē adulterij cum agitur ad penam legalem vel canonicam infligēdam: tamen cum agitur ad sepationem thori: nullus admittitur nisi vir vel vxor in moduz s. accusantis. In modum autem denunciātis quilibet admittitur. quia denunciatio criminum ad omnes spectat: ar. extra de cōiugl. spi. tua nos. in fi. vt dicitur ibidem in gl. De qua accusatione ad presens intendimus. Uxor autem virum potest accusare sicut ecōuerso: vt extra de diuor. gaudemus. §. sane. Sed cōtra 32. q. 7. quid in omnibus. ⁊ c. se. Sed ibi est litera falsa vt dicit Host. Uir tñ facilius audit Habet enim vir priuilegiū: q̄ iure mariti sine inscriptione metu calumnie. j. 40. dies vtiles s. ↄputandos a tēpore diuortij: vt. ff. de adulteriјs. is cuius. accusare potest vxorem. quod tamen negatur vxori: vt. 32 q. i. §. hoc in mulieribus. ⁊. l. se. Q̄d autem vxor accuset in hac causa quo ad penam canonicam habetur extra vt lite non ↄtes. §. i. Secus autem ē quo ad penam legalem. Sic intellige fm Hostiē. dictum. §. hoc in mulieribus. Sciendū aūt q̄ ius mariti siue priuilegiū īfra 40. dies consistit in quattuor. Primo q̄ ex sola suspitione adulterij ream facit vxorem: extra de adulteri. mariti. Quod intelligit Goff. de suspitione violenta: extra de p̄sump. lr̄is. 2° q̄ preferī alijs volentibus accusare. vt. C. de adul. q̄uis 3° q̄ non inscribit: saluo eo quod dicitur ex̄ de pcura. tue. Nouo tñ iure cum vir agit ad penam legalem in foro seculari contra vxorē inscribere tenetur: vt in auc. vt li. mr̄i ⁊ auie. §. causas. Scōm tamen cañ. non videtur: q̄ pena talionis locum habeat siue agatur crimīaliter. 33. q. 5. hec imago. siue ciuiliter: vt extra ď pcurl. tue. fm Goff. 4° q̄ de calumnia non punitur nisi sit euidens: vt. C. de adul. iurl. mariti. Sed esto q̄ vir vxori iuret q̄ eam sup nullo crimine accusabit. R̄ñō. Tale pactum vel etiam iuramētum est temerarium: quia si vxor fieret infidelis et nollet cohabitare viro sine contumelia xp̄i. vel nisi eum ptraheret ad infidelitatem eam apud iudicem impetere deberet: vt nisi resipisceret eam dimitteret: vt extra de iureiurl. quēadmodum. Quid si ei iurasset: q̄ eam super adulterium nō impeteret? R̄ñō. Ut habetur in. d. c. tale iuramentū seruandum non esset: q2 patronus est turpitudinis qui crimē celat vxoris. Et fm euangeliū si p̄ ⁊ 2° correcta desistere nollet ecclesie dicēdum esset: vt tanq̄ ethnica vitaretur: vt in. c. quēadmodum. Non enim valet pactum quo aliquis paciscit̄ cum aliquo q̄ euz accusabit de crimine nōdum cōmisso. ff. de pac. si vnus §. pacta. ⁊. §. illud. Et hoc ideo ne dolus prestetur. ff. de re. iurl. contractus. Potest tamen quis pacisci de crimine iam cōmisso: vt in. §. pacta. ⁊ in. d. c. quēadmodum. ad fi. versi. non tm̄ septies. Hec Bern. ibidem. Dicitur tamen in fi. eiusdem. c. q̄ tutius videt̄ in casu de quo queritur vt pp̄ter sacramenti reuerētiam nō accuset vxorem ad diuortium licz eam denūciare possit ad penitentiam. Quid si ipa corrigi nollet nec de excōicatione curet? R̄ñdeo. Ad hoc dicit Jo. q̄ licet eam deserere. quia iam creatori contumeliosa esset. 28. q. i. si infidelis. Tancre. vero dicit: q̄ non debet eā deserere etiam si insidietur eius vite. 32ᵃ. q. 5. quid mulier. sed eam debet in vinculis tenere: et castigare cum permittatur a iure. 23. q 2. placuit. Hec Bern. super illud. c. quemadmodum.

Circa 2ᵐ. s. quomodo accusatio debz fieri. Sciendum q̄ vir volens accusare vxorem de adulterio coram iudice seculari ad penam legalem debet inscribere. i. libellum accusationis facere: ⁊ ad penam talionis se obligare: nec per pcuratorem agere: sed debet eam per seipsum presentem accusare. Sed si coram iudice ecclesiastico velit eā ad thori sepationem accusare: tenetur ei libellum accusationis dare. Tenetur inquam de iure scripto licet alter fiat alicubi de consuetudine. Et in hoc casu sustineri potest q̄ agat per pcuratorem si sit necesse. quia ⁊ si de crimine sit accusatio: non tamen est criminalis: sed quasi media inter criminalem ⁊ ciuilem. licet in presentia psonarum principalium securius pcedatur. Non autem debet obligare se ad penam talionis: quia siue pbaret q̄d obijceret: siue non haberet quod vellet. i. priuaretur vxoris amplexu: extra de pcur. tue frater nitatis. Hec Ray. ⁊ Hostien. Libellus autem cōtinere debet nomen viri accusantis: ⁊ vxoris accusate: ⁊ eius cum quo dicit̄ adulteriuz perpetratum: ⁊ locum: ⁊ annum: ⁊ mensem in quo est cōmissum: ⁊ sub quo consule: sed nō est necesse ponere diem vel horam. Sed ⁊ nomen iudicis sub quo accusatur debet apponi saltem appellatiuuz: licet nō propriū. Unde v. Consule mense die coram pretore confessus Te deferre reum crimen loca pone sodalem. Et licet dies hora mēsis non pretereatur. Q. d. Non tenetur diem ⁊ horam cōmissi criminis ponere in libello sed mensem. Diem tamē

institute accusationis exprimere debet. Forma igitur libelli accusatonis dz esse talis. Anno dñi. M.cccxiiij. residente dño papa Greg. ix. in aplica sede. z dño hug. epo astensi. idib' septebris indictiõe. 5. ego petrus accuso vxorem meam bertham de adulterio apud te domine hu. epe ast]. quia dico eaz 2misisse adulterium cum. C. in villa tali: z in domo tali: mese tali pñtis anni nuper transacto: quod paratus sum legitime pbare. Vñ peto ab eius obligatione z seruitute qua sum ei obligatus absolui z dotem. cc. lib. quã ab ea 2secutus sum cum centũ lib. que faciũt tertiam ptem qntitatis dotis cũ ipa mulier liberos nõ habeat mihi adiudicari: z in his eam mihi 2denari. Si aũt mulier liberos habeat non petet nisi dotem quã rcepit sibi adiudicari. Et hec forma pbatur: ex de pcur. tue frnitatis. z. z. q. 7. libellorum. z extra de dona. inter vi. z vx. plerũqz Hec Host. Et nota: q si petat dotẽ debet se inscribere quoad ipam: vt in auc. vt li. mri et auie. §. quia vo plurimas. coll. 8. Res aũt eius substãtia applicabit fisco vel monasterio in q retrudetur vt ibidem. §. adultera. coll. 9. Hec Host.

Circa 3m sciendum: q generaliter vir potest accusare mulierez et dimittere pter fornicationez z econuerso sm illud. Omnis qui dimiserit vxorẽ excepta cã fornicationis facit eam mechari. Sunt tñ plures casus in quibus vxor adultera nõ põt accusari a viro: de quibus habitũ est. s. e. ti. li. 33 ar. 3. Sed nũquid vxor adultera post penitentiã virum repellere põt ab accusatione vel ecõuerso? Rº. sm oes doctores cõit q nõ: qr pñia non tollit ius accusãdi vel excipiẽdi vel replicãdi in foro iudiciali. di. 25. pm. z extra d testi testimoniũ. Pñia. n. tollit adulteriũ quo ad deuz: non aũt quatinus respicit virũ: ex d diuor. gaudemus. in glo. vl. Quid si vnus fornicet carnalit: z alter spũaliter: z añ sniam: nunquid recõpensatio fiet? Videt q sic: quia ille fornicationes sũt similes: z idem opantur quo ad diuortium: vt. 28. q. i. idolatria. c. iam nunc. Et multo magis idem opari debẽt quo ad reconciliandũ. quia leges debent esse proniorers ad 2iungendũ q ad sepandum: ar. ex vt lite non 2test. c. i. in fi. Sed 3: quia ille fornicationes sunt diuersaz spẽrum: z res diuersarum spẽrum non veniũt in recõpensationẽ. quia spẽs cum qtitate non recõpensatur: vt ff. de pigno. ac. l. si venerit. Rño. sm Goff. Recompensatio fiet: sed sm Hosti. sic distingue. Aut accusatur quis de spũali z excipit de carnali: z tunc nihilominus pceditur in accusatione. z si 2uicatur accusatus z reuerti noluerit recompensatio nõ admittitur: sed post cõuersionem locum habet. Si autem accusetur quis de fornicatione carnali: z excipiatur de spirituali: exceptio admittet z super eam primo pcedetur. z si de ea primo appareat z lapsus nõ peniteat vlterius minime audietur. Et sm hoc intellige iura pdicta pro et cõtra. Ad hoc fauor fidei z animarũ periculum inducunt que etiam 2probantur: extra de 2uer. infi. ex lris. Nunquid lite pendente tenetur vir vxori adultere debitum petenti reddere? Rño. dicunt Goff. z Ber. extra de adulterio. tua. q non. s. qñ crimen eius est notorium: vt extra de diuor. significasti. nisi vir fuerit fornicatus: vt patet ibidem: z habitum est supra Si vero non sit notorium non exiget: sz exactus reddet: quia ante sniam suam vxorẽ iure suo priuare non debet: vt extra de diuor. porro. z extra vt lite penden. laudabilem.

Nunquid sibi preiudicat si debitum ei reddat? Rño. Si sponte reddat: sibi piudicat vt eam accusare nõ valeat: di 3i. c. i. 3. z. 4. Si aũt ad mãdatum ecclesie non piudicat sibi quin accusare possit. Irregularis tamẽ fit: ar. extra de resti. spo. litteras. z di. 34. si cuius vxorem. Hec Goffr. z Ber. extra de adulterio cum in tua.

De diuortio pter fornicationem vel pter consanguinitatẽ z affinitatẽ. ti. 36.

Ostea 2sideran

dum est de diuortio. Et primo qd sit z vnde dicatur. 2º quibus modis z ex quibus causis fiat. 3º quomodo testes debent examinari anteqz feratur snia diuortij. 4º vtrum attestationibus publicatis produci possint testes alij. 5º qualiter ferri debet snia diuortij. Effectus aũt sententie patebit ex his que dicentur ex causa diuortij pter fornicationẽ. Sciendũ est ergo qtum ad pmum: q diuortium est viri ab vxore vel ecõuerso: legitima sepatio. Legitima iõ dico: qr quos deus 2iunxit homo non sepet. s. violenter sine lege absqz rõne: vt. 3i. q. z. qd deus. Dicitur aũt diuortium a diuersitate mentiũ. vel qr hi qui mrionium distrahunt in diuersas partes eunt. ff. de diuor. l. i.

Circa 2m sciendum: q diuortiũ fit dupliciter. Vno mõ quo ad thorũ z cohabitationem tñ: vt quãdo alter cõiugum fornicatur. 32. q. i. dixit dñs. Alio mõ quo ad fedus 2iugale: vt quãdo adest aliqd impedimentũ dirimens mrimom oĩmode. s. quo ad fedus. Sunt autẽ plures cause pter

quas fit diuortium secundo modo dictum.s. quo ad fedus que patēt ex supradictis de impedimentis matrimonij. Sūt etiā plures cause alie diuortij fm leges: vt in auten. de nup. per occasionem. ⁊ in auten. vt liceat matri et auie. §. quia vero. Sed leges ille ⁊ similes nō tenentur pter causas canonicas: quia mrimonia iure poli nō fori regūtur: vt. z. q. 3. hinc colligitur. Sunt autem due cause diuortij canonice quo ad thorum ⁊ mutuam seruitutem. s. religio ⁊ fornicatio. De primo dictum est supra. e. li. ti. ii. ar. z. Secunda vo. s. fornicatio est duplex. s. spūalis: de qua etiam dictum est. s. ti. zi. ⁊ carnalis de qua ad presens. Sciēdū igitur ꝙ ppter fornicationem corpalem licite dimittitur vxor ⁊ vir: vt. 3z. q. i. dixit dominus. z. q. 7. licite. Hoc tamen fallit in septem casib⁹ supradictis ti. 33. ar. 5. Unde si vir pbet qd intendit licet vxor hoc ꝯfiteatur cuius. s. ꝯfessioni contra se creditur in hoc casu: nisi ipsa replicet contra virum aliquem de illis septem casibus: absoluitur ab eius cohabitatione ⁊ seruitute qua sibi tenebatur: ⁊ ei dos adiudicat̄ si hoc in libello petatur: quia fm petitōnis formam snia formari debet: vt extra de simo. licet heli. ⁊ habitum religionis ea inuita potest sumere: vt. z7. q. z. agathosa. vel in seculo sine ea potest viuere. Tenet̄ tñ q̄diu illa viuit cōtinere al' cogitur eam recupare etiam si iurasset non recupare: vt extra d iureiurā. tua. Est aūt sciendum: ꝙ exceptiones pdictorum casuum septem cum sint pemptorie pñt obijci q̄n̄q3 añ sniam: vt. C. sniam rescin. non pos. per emptorias. q̄n̄q3 etia3 post sniam fm aliquos puta si de nouo emergant: ar. extra de offi. dele. insinuante. Quod Host. non credit esse verum saluo eo quod dicitur in casu qui sequitur. Esto ꝙ snia sit lata ad sepationem thori ppter adulteriū vxoris postea vir adulteratur. queritur vtz vxor possit eu3 repetere snia non obstante? Rñō. Jo. ⁊ Ray. dixerūt ꝙ nō Hoc idem etiam Goff. sentire videt̄: quia snia ppter delictum supueniens non retractat̄. ⁊ actio semel extincta non renascitur: de ꝯse. di. 4. queris. ⁊. 6. q. 4. Quod semel bene diffinitum est retractari non debet. Si aūt snia non sit lata tunc renascitur seruitus illa. Bern. vo credit ꝙ etiam si snia sit lata recupatur seruitus illa: quia alter illi sententie renūciauit q̄n post sniam adulterium ꝯmisit: extra de diuor. ex lrīs. ⁊ de adulterio. tua. vbi hoc Bern. notat. Et h⁹ sententie est etiā Hos. Et sic delictū supueniens rei iudicate piudicat ei p quo est sententia lata. Quod est verū si iurassent se vlterius non recepturos: vt notat Ber. sup. d. c. ex lrīs: ar de iureiurā. tua nos. Ray. tamen dicit: ꝙ iudex ex officio suo cogere debet talem ad vxorē redire: ar. extra de iureiurā. tua nos. z. ⁊ de diuor. c. ex lrīs. Hoc idem sentit Hosti. in sū. Goff. credit ꝯtrarium: ar. extra de diuor. de illa. ⁊ de cōuer. coniu. c. vl. Nec obstat fm eos illud. c. ex litteris. quia ibi non fuit facta sepatio p sententiam sed per puidentiam ad tempus vt interim ep̄s inquireret an ex colludio mulier adulterium confiteretur. Uñ postea detecto colludio sepatio reuocat̄. Pone ꝙ vir velit eam sibi reconciliari post sentētiam: illa vero non velit. Nunquid debet cogi: aut illa peccat si ñ redeat? R° fm Ray. hos. ⁊ Ber. extra de diuor. ex lrīs. in glo. d. Si vir sit innocens quia non fuit adulteratus petere potest eam inuitam sibi reconciliari: snia non obstāte: qꝛ quod fauore meo introductū ē in damnū meum retorqueri non debet. C. de legi. quod fauore. Esto ꝙ aliqui ꝯiuges iurauerint nunq̄ se mutuo petituros: ⁊ postea alter eorum repetat: quid fieri debet? R°. Uterq3 debet ad continentiam induci: quā si seruare pmiserint debent habitare diuisim. Si aūt alter noluerit continere: tunc alter debet per excōicationem cogi cohabitare sibi: quia iuramentum illicitū fuit: ⁊ vterq3 piurium ꝯmisit: extra de iureiuran. tua. z. Unde fm Ber. ibidem non obstante iuramento debet ppria auctoritate redire: nec oportet anctoritatem superioris expectare. Utru3 alter intrare possit religionem inuito innocente? Rñō. ut supra e. li. ti. xi. ar. 3. in fi. Quid si illa sit iam ingressa monasteriū ipso non ꝯtradicente? Nūquid eam poterit recupare? Rñdet Rod. ꝙ non.

Pone ꝙ vir sit adulterat⁹ occulte: vxor vo manifeste. nunquid vir sine peccato potest eā accusare: ⁊ per sniam dimittere? Rñdet Ray. ⁊ Goff. ꝙ non. quia non deficit vxori ius excipiendi sed pbatio: ar. 3z. q. 6. per to. Si tamē vir pniam egisset ⁊ vxor monita pniam agere nollet sed in adulterio pseueraret: sine peccato eam accusare ⁊ per sniam dimittere posset: 3z. q. i. c. i. z. 3. ⁊. 4.

Ostea dicendū est de 3°. s. de examiatione testium. Et primo de causa diuortij ppter fornicationē. z° ppter cōsanguinitatem vel affinitatē. Quantum ad primum sciendū: ꝙ si nulla supradictaꝝ exceptionum habetur nec vir pōt repelli: lis contestabitur ⁊ pbationes fient. ⁊ si mulier ꝯfiteat̄ adhibebitur ei fides contra se vt extra. e. ex litteris. et de adulterio. c. pe. quia nec coniugali vinculo paratur piudicium. Et sic non obstat illud extra de eo qui cog. consang. vx. sup eo.

Quid si de consilio alicuius confessa esset? Nunquid confessionē huiusmodi reuocare

possetꝛ Videtur ꝙ sic: cum hec causa sit quasi criminalis vel mixta. Confessio enim criminis non ꝑiudicat nisi ꝑseueret. ff. de questionibus l. i. sed lex illa loquitur de ꝯfessione que ꝑ tormentum extorquet̃. Lau. dicit: ꝙ potest reuocari. Sed ſm Ber. si fiat ex deliberatione ꝛ ñ ex calore iracundie non videt̃ ꝙ reuocari possit: quia non posset errorem ꝓbare: extra. e. ex lris. in glo. Ber. Si vero neget: testes recipiẽtur quos iudex diligenter examinabit querẽs a quolibet eorũ vbi ꝛ quando viderit. si vidit nudum cum nuda in eodem lecto. si se agitãtes si vterq3 erat apte etatis ad actum illum. ꝛ si qua secretiora putet inquirenda. si de nocte vidit eos intrare cameram ꝛ mane exire. si pluries hoc contigit. si fama loci hoc hab3. si strepitũ carnalem audiuit distans tenui pariete cum eos vidit intrare. si solus erat ꝛ tunc ñ ꝓbatur. vel si aliquis cum eo erat ꝛ tunc ꝓbatur dummodo ꝛ ille alius in hoc ipo iuratus concordet. si per obscura loca ꝛ suspecta vidit eos simul sepe ꝯuersari: vel vagari solum cu3 sola si fama loci hoc habet. Hec enim adminicula sunt licet non faciant plenam ꝓbatione3. Hec omnia ꝓbantur extra de ꝑsump. illud. ꝛ c. lris. ꝛ. c. 3. de testi. ꝑterea. vbi notatur in glo. c. ad fi. ꝙ fornicatio non videtur satis ꝓbari ꝑ testimonium de tali auditu. s. quia audierunt eos cõmisceri distantes tenui ꝑiete. Sed si fama publica cõsentiat ꝛ alia adminicula suffragentur ꝓut dicitur in. c. preterea. tunc omnia insimul collecta sufficienter ꝓbant: quia que non ꝓsũt singula iuuãt insimul ꝯsiderata. Ex his aute3 omnibus iudex discretus firmabit motũ animi sui: vt patet in. c. predictis. ꝛ extra de ꝓba. cum cãm. vbi de hoc. Nota etiam qđ dicitur sup illud. c. lris. in glo. ꝙ cũ actus carnis non plene pateat visui sufficit ferre testionium de hoc qđ ꝑsumptionem violentam inducit que in hoc casu sufficit vt patet ibidem in lra. Caueat aũt iudex ne lenonẽ vel sociu3 siue participem criminis eiusdẽ putet idoneũ testem. quod qñq3 ex ꝯfessione eiusde3 testis ꝑpenditur. Participes. n. repelluntur: vt extra de testi. veniens. i. ꝛ quod dicitur extra. e. ti. c. preterea. Conscios Host. exponit. i. certos: qꝛ distabant tenui ꝑiete. Ber. vero dicit: ꝙ ꝯscij erãnt quia forte a fornicatore audierant. zz. q. 5. hoc videtur. vel quia viderãt solum cũ sola in lecto vel nudũ cum nuda: non tñ viderant eos carnaliter ꝯmisceri: extra de ꝑsump. tertio Unde in. c. preterea sequitur in lra. S3 de visu non affirmant. Si aũt accusans in ꝓbatiõe deficiat absoluet̃ accusatus. Et erit iudex cautus ꝙ si testis dicat de adulterio cõmisso alio mense vel alio loco quam cũ eo de quo continetur in libello non faciat scribi: quia nec đ illo agitur: sed potius dicat: talis testis iuratus super tali facto nihil scit de eo sup quo ꝓducitur. Si aũt clare ꝓbetur quia tales ꝓbationes requirũtur: vt. C. de ꝓba. l. vl. sententiã diuortij feret. Hec Hosti. Deinde dicendum est de examinatione testiũ in causa diuortij ꝓpter consanguinitatem ꝛ affinitatem. Circa quod sciendum: ꝙ iudex debet primo facere teste3 in presentia partium iurare: ꝛ postea eum interrogabit seorsum quõ scit parentelam. Et si testis incipiat a stipite vel germanis considerabit quomodo distinguet gradus. Debet. n. incipere a stipite ꝛ germanis singulos gradus ex vtroq3 latere ꝓprijs nominibus vel circũlocutionibus equipollentibus sufficientibus exprimendo. Ideoq3 ſm Hostien. in sum. et Ber. si decem testes ꝓbant vnum latus ꝛ decem alij aliud latus non videtur sufficere: licet quilibet de germanis faciat mentionem: q̃uis Jo. contradixerit ꝛ etiam Hosti. in apparatu: extra de testi. licet. Et debent concludere ꝙ ita acceperunt a maioribus suis: et ꝙ ita credunt esse. Hodie tamen non sufficit testimoniu3 de auditu nisi ab hominibus bone fame seniores: ꝛ antiqui hoc audierint post litem motam ꝛ plures a pluribus ita ꝙ quilib3 de pluribus loquatur. Nam si singuli de singulorum auditu loquerent̃ essent in suo testimonio singulares: ꝛ ideo non admitterentur: vt extra de testi. §. quotus numerus. S3 nec illud sufficit nisi dicant se vidisse germanos vel consanguineos secũdos vel tertios ꝓ cõsãguineis se habere. Unde q̃ret abeo si vidit omnes gradus. Si dicat ꝙ sic. q̃ret si tenebãt se ꝓ consanguineis: ꝛ sufficit ꝙ dicat ꝙ vidit personas gradus primi vel secundi vel tertij pro consanguineis se tenere. Aliter non valet Si dicat: ꝙ vidit ꝑsonas earum s3 de alijs audiuit: queret a quo vel a quibus ꝛ quãdo. Et si ab accusatore vel testibus didicit non val3. ꝛ decem testes didicerunt ab vno: non valet Si duo bone fame a duobus vel decem male fame non valet. quia non debent illi recipi q̃rum repellerent̃ actiones. Si decem male fame ꝛ leuis opinionis a duobus male fame nõ valet. Necesse ẽ ergo: ꝙ saltem duo bone fame ꝛ graues ꝑsone didicerint hoc a duobũs bone fame. Queret etiam an ante litem motã didicerit testificata vel post. Si dicat ꝙ post: repellitur. Si ꝙ ante: queret an presens fuerit tp̃e sponsaliũ. si sic an tacuerit. Si sic an si contradicere potuerit. Si sic tunc repelletur: al's admittetur. Item si sciuerit sponsalia contrahi ꝛ ñ cõtradixerit qualiter hoc sciuerit. Qđ tamen testis reprobetur ex hoc ꝙ ꝑsens fuit

⁊ tacuit non est expressum ſm Hosti.quia ex qui ma.ac.possunt.cum in tua.loquiť in teste suspecto:ar.extra de frigi.c.i.et suspectus re/pellitur:extra de testi.multi. Queret etiam si scit vel credit vera eē testificata:si odio timo/re vel precio inductus testificať.Et hec om/nia ꝓbantur in.d.c.cū in tua.⁊ extra de diuoꝛ. tua.⁊ de clā.despon.cum inhibitio.et de testi. quotiens.⁊.c.cum in tua.⁊.c.licet.si sit de pa/rentela viri vel mulieris vel extraneus:vt.35 q.6.ↄſanguineos.de quo plenius habitum est supra.Et sic restringitur facultas probandi ⁊ tolerabilius est aliquos contra statuta homi num dimittere copulatos ꝙ coniugatos legi time contra statutum domini separare. Sic intellige illud extra de testi.licet ex quadam. Hec Host.

Equitur videre de 4°.ſ.vtrum atte/stationibus publicatis ꝓduci possunt alii testes in causa matrimonij.Circa quod sciendum:ꝙ dicūt quidam ꝙ sic.Et ē spāle hoc in causa mr̄ioniali vt dicunt:⁊ hoc in fauorem mr̄imonij:extra de test.series.⁊.c ex tenoꝛe.⁊.c.cum in tua.⁊.c.sicut. Et hꝰ sen/tentie.videtur esse Ber.extra de ꝓba.causā. in glo.c.Scđm vero Goffr.hoc non ē fauere sed viam falsitatibus apire:ar. extra de testi. §.quia vero multi. Scđm aūt Host.dicēdū: ꝙ in causa mr̄imonij nō pn̄t testes ꝓduci sup eisdem articulis ex quo testificata didicerint: extra de testi. constitutis.2. Nec obstat illud c.series.quia ibi testes ꝓducūtur ad aliū gra dum approbandū.Nec istud ex tenoꝛe: quia ibi ꝓbatur negatiua:⁊ p ↄsequens reprobanť testes indirecte.Nec illud cum in tua:qꝛ ibi pꝛima ꝓductio facta fuit cum pdicereť in ec/clesia de matrimonio ↄtrahēdo extra iudiciū. secunda in iudicio.Et ideo caute subdit in fi. Cum hec exceptio locum non habeat in hoc casu.Quidā tn̄ ibi hn̄t i hac causa:sed lr̄a poꝛ est verioꝛ.Nec illud ex̄ de cōsang.ex.lr̄is.qa pꝛima ꝓductio fuit facta ibi ex̄ iudicium.se/cunda in iudicio.tertia ad nouū articulum ꝓ bandū.Super hac aūt questione cū inť Goff. ⁊ doc.dissensio esset:ↄsulta curia romana sen tentiam ſm Goff.appꝛobauit vt dicit Host.

Ad saluandū vero opi.istas ⁊ iura ↄcordā dum distinguit Host.hoc modo.ſ.ꝙ articulꝰ ille de quo queritur aut tangit piculū anime. aut est de apicibus iuris.Si pꝛimo modo ⁊ ē tale quid in quo ecclesia dispensare non pōt: vt quia est in pꝛimo gradu ↄſāguinitatis siue sit ↄclusum siue sententiatū siue non.siue pꝛo mr̄ionio siue contra:indistince admittūtur te stes:vt extra de re iudi.tenoꝛ.⁊ ar.extra đ fri. fraternitatis.c.vl.⁊ de diuoꝛ.poꝛꝛo.Si autem sit tale quid in quo ecclesia dispensare non so let vt secūdus gradus in linea transuersali vel cognatio spūalis:ꝙtunicunqꝫ ante sententiā: ꝓbatio admittitur etiā attestationibus publi catis:extra de testi.cum in tua.⁊ de cog.spi.c. vl.idem est si cōtra mr̄imonium sn̄ia feratur. qꝛ tunc nunꝙ transit in rē iudicataꝫ:extra de sen.⁊ re iudi.latoꝛ.Sed solis verbis mulieris creditur nisi aliter fiat:extra de sen.⁊ re iudi. ↄſanguinei.Si aūt sententia feratur ꝓ mr̄imo nio bene transit in rem iudicatā.Et sic deceťo nullus audieť cum ecclesia videatur tacite di spensare.Et hoc totum pōt dici in fauoꝛē ma trimonij:⁊ vt aliquis sit finis litis:ar.extra de testi.licet.2.in fi.⁊ extra qui ma.ac.pn̄t.videť. ⁊ de sen.ex.c.vl.Et sic vbiqꝫ exceptio pōt op/poni post sn̄iam:vt extra de ꝓba.licet.§.i.Ars autem vbicūqꝫ impedimentū ꝑpetuum oppo nitur videť ꝙ volens ꝓbare semper sit audiē dus:ar.extra.de ↄſang.non debet.in fi.Si au tem illud de quo querīť sit de apicibus iuris: vt quia mulier dicit sn̄iam ↄtra matrimoniuꝫ latam nō valere ex eo ꝙ oꝛdo iuris non ē ser uatus:puta quia licet ↄfiteať se citatam:dicit tamen ꝙ per vix fuit impedita quo minus ci to potuerit venire cū de apicibus iuris ↄten/dat merito:⁊ apices iuris contra se debet ap/pꝛobare.Ideoqꝫ obest renūciatio ⁊ publica/tio etiam in eadem instantia:extra de testi.cō stitutis.2.Nec obstat illud extra de ꝓba.iura uit.quia loquitur de ↄtrahendo non de ↄtra/cto.Uel dic melius ꝙ.ſ.ibi ideo nō auditur: qꝛ directe astruebat probare negatiuā dicēs ꝙ nullo gradu consāguinitatis attinebat sibi: ⁊ non distinguebant gradus.⁊ ideo non audi tur extra de spon.ↄſultationi.rn̄so.i. Si enim distingueret:⁊ sic ostenderet ꝙ indirecte pꝛo bare vellet:bene audireť:extra de testi.series ⁊.c.cū in tua:etiam in ↄtrahendo. extra đ spō. cū in tua.Hec in eadem instantia.

Ostea dicendū est de 5°.ſ.quomō de/bet ferri sn̄ia diuoꝛtij.Et quidem solꝫ esse ↄtrouersia inter doctoꝛes vtrum valeat si non sit lata in scriptis.Dicunt enim aliqui ꝙ sic:vt extra de testi.Albericus. Sed ↄtra quia sententia retractať propter oꝛdineꝫ iudiciariū non seruatum:extra qui fi.sint le.ꝑ venerabileꝫ.§.videbatur.§.pꝛeterea.Nec ob stat:c.Albericus.qꝛ ibi non diciť ꝙ in scriptis non fuerit recitata sn̄ia sed ꝙ non fuit in pu/blicam scripturam redacta.Et ideo videť sic distinguendū ſm Host.ſ.ꝙ aut altera pars ē ↄtumax:⁊ tunc valet.Aut est pn̄s:⁊ tunc non valet:vt.3.q.i.in pꝛimis.in fi.Uel dicenduꝫ ꝙ non refert dūmodo đ veritate ↄstet:quia nec ista sn̄ia trāsit in rem iudicatam.Aliter potest

dici: quod aut procedituur. s. in ipsa figura iudicij. s. sublato libello. Et tunc si ordo iudiciarius non seruetur: sententia cassatur: non cassa denūciatur: vt in. c. per venerabilem. et ar. extra de testi. constitut]. z. Aut ex officio: et tunc valz. Et sic intelligi potest illud. c. Albericus. et ar. extra de clā. despon. cum inhibitio. Et huic solutioni ē standum ſm Hostiē. Quantūcunque tñ iudex ex officio procedat semper seruare debz ordinē notatū supra vt dicit Host. Debet autem iudex partibus tradere sniam in publicam scripturam redactam: ne filiis susceptis ex secundo matrimonio deficiente probatione piudiciū generetur. Et si hoc non fecerit testes qui int fuerint snie poterunt publicari. Et ne aliqua dubitatio vel intricatio oriatur debet ibi iudex totum processum ponere. s. quō libellus oblatus fuerit: eos ad quos ptinebat citauerit: litem ipis presentibus ɔtestari fecerit: quod viderit iurare testes: eis denunciauerit diligenter auditis hincinde ppositis et allegationibus et deliberatione habita atque ɔsilio cum peritis et studio librorum sententiam tulerit: vel quomō libello oblato accusationē in ecclesia publicauerit: et his ad quos ptinebat contumacibus et nullo defensore apparente ex officio suo processerit: et testes receperit: et diligenter examinauerit: et sic cōsilio habito sententiam tulerit De quibus omnibus erit a testibus qui inter fuerunt sententie requirēdum: et si non probant processum sententia non valebit. Probanť hec ex de testi. significauit. et c. Albericus. Si autē processus in nullo impugnetur nec aliud fuerit cautum: omnia presumūtur solēniter acta: vt extra de testi. sicut. Ad hec nō. quod quādo celebratur diuortium ppter ɔsanguinitatem vel aliud ppetuū impedimentū tunc vir sub hac forma mulierem abiurare debet. s. quod decetero non accedat ad eaz nec cū ea ad vnam mēsam comedet nec bibet: nec stabit sub vno tecto nisi in ecclesia vel alio loco publico vbi nulla mali possit esse suspitio. Nec etiaz ibi cū ea nisi corā testibus idoneis loquať: et nisi pro necessitate certa. 3. q. 6. ab ista die.

De diuortio propter impotentiam coeundi. ti. 37.

Einde ɔsiderandum

est quō et qñ debz fieri diuortium cum allegať impotentia coeundi. Et primo qñ allegatur frigiditas vel maleficium. 2° qñ sectio vel artatio. Circa pmuz sciendū: quod quidam dixerūt quod cū allegať frigiditas vel sectio vel artatio statim pōt diuortium celebrari: quia hec sunt manifesta: vt ex de fri. c. i. Cum aūt maleficiū allegať trienniū expectatur: vt in auten. de nup. §. p occasionē. Cancre. vo dicit: quod indistincte triennium ē expectandum nisi manifestissimis signis et probationibus constaret de frigiditate et artatione. Sic intellexit illud ex de fri. c. i. in glo. S. Hos. vo vtrosque reprobans sic distinguit. s. quod si diuortium ppter impotentiā coeundi celebrari petatur et frigiditas allegatur: aut vir hoc petit: aut mulier. Item aut vir expleuit. 18. annuz aut non. Si vir maior. 18. annis hoc petat et femina ɔfiteatur hoc idem quod vir asserit: tempus debet esse arbitrariū. s. vnius mensis vel trium mensium vel anni quo simul debēt morari. Et prestabunt sacrm de quo diceť infra cum agetur de diuortio propter maleficium. Quo tempore elapso si p rectum ecclesie iudicium probari poterit quod vir sit impotens statim diuortium celebrabiť et mulier nubet in dño: sed viro interdiceť quod non ducat aliquaz quod si duxerit subaudi et cognouerit habebitur reus piury: et primum mrionium reparandū erit etiam muliere contradicente si fuerit conscia fraudis: ar. ff. ad. l. iul. de adulterio. si vxor §. iudex. et. §. vl. Si vo non fuit conscia pōt euz repellere obiectu adulterij: ar. 32. q. i. de bene dicto. et. q. 6. nihil. ſm Ga. et Ala. Ber. vero ex de frigi. c. i. in glo. c. dicit: quod non credit quod hoc obstet quin mrimo'' primum debeat restaurari. Est autem hoc rectum iudicium. s. istud. Vir iurabit se esse naturaliter frigidū. i. se nō posse cognoscere aliquam mulierem: nec moueri ad volūtatem coeundi. Si. n. aliquotiens moueretur sed pficere non posset: naturaliter frigidus non esset. Mulier vero iurabit quod nūquam vidit ipm moueri: nec eius virgam erigi: licet omnem diligentiā adhibuerit vt op' carnale sequereť infra tempus elapsum a iudice statutum. Et quilibet habebit septem propīquos: vel si non supsunt vicinos bone fame qui iurabūt se credere verum esse quod cōiuges iurauerūt. Et sic celebrabitur diuortiuz. Sic intelligitur illud extra de frig. c. i. rñso. i. et c. laudabilem. §. si aūt. Et isti cōpurgatores cognoscere debent ɔuersationem ɔiugum: ar. extra de pur. ca. quotiens. Sed et membrū viri debet inspici sicut dicūt experti. Jo. aūt. 33. q. i. c. i dicit quod illud quod diciť quod debet iurare cum septima manu propīquorum intelligitur qñ mulier non est virgo. Si aūt sit virgo debet probari p aspectum corporis: et p iuramentū vtriusque coniugis. Sed Goff. et Host. dicūt contrariū. Et hoc iō: quia sepe falliť oculus et man': extra de proba. cām. Sed nūquid necessario requiritur quod iurent septem? Rñdz Hosti.

ꝙ non putat in tam solẽni causa periculosa a statuto iure recedendũ: cũ hoc fit ius exp̃ssũ: ar. extra qui ma. ac. pñt. videtur. ⁊ de sen. ex. c. fi. Idem dicendũ est si mulier petat fieri diuortium ⁊ vir idem cõfiteatur. Si tñ vir cum alia ɔtraxit: iurantes nõ cõpurgatores si bona fide iurauerũt vt dicit Ber. sꝫ ɔiuges rei piurij habebũtur ⁊ pñiam agent ⁊ insimul reuertentur. Apparet. n. mõ ꝙ causa odij ⁊ suggerẽte diabolo illud fuit factum: extra de frig. c. i. §. si aũt statim. ⁊ c. laudabilem. in fi. Nec hoc videtur ſm Hosti. distinguendũ vtrum femina sit virgo vel corrupta exquo vterqꝫ impotentiã ɔfitetur: vt etiam pꝫ extra de fri. c. i. rñso i. ⁊ c. laudabilẽ. §. si aũt. Secus ẽ si alter neget vt dicetur statim ifra. Quid si mulier dicat viꝝ impotentem non ꝑponẽdo cãm impotẽtie: ⁊ hoc ꝓbet ⁊ sententia lata sit diuortij et vir postea cum alia contraxerit? Nunquid restituetur primũ mr̃ionium? Dicit Io. 33. q. i. c. i. ꝙ non. quia totum ius suũ deduxisse videt̃ in iudiciũ. Vñ idem est ac si ꝓpter frigiditatẽ vel maleficiũ sepati essent: ar. extra de cã pos. cum sup electione. Sciendũ aũt ꝙ in casibus p̃dictis. s. qñ vterqꝫ ɔiugũ ɔfitetur impedimentum videtur. p. c. illud. extra de fri. lr̃e. ꝙ regrantur iuramẽta ɔiugum: ⁊ matronarũ: ⁊ etiã ꝓpinquorũ. Et quare hoc? Quia vt dicit ibi glo. ibi est cautius agendũ vbi est anime periculũ. Si tñ omitteret̃ alterum istoꝝ. s. vel iuramentũ matronaꝝ vel iuramentũ ꝓpinquoꝝ nihilominus valeret ſm glo. ibidẽ: vt extra ꝺ ꝓba. ꝓposuisti. ⁊ c. cãm mr̃ionij. Si aũt viro petenti diuortiũ ex hac cã femina se asserat eẽ cognitam ab eo: standum est in casu isto eius verbo. s. femine. tum quia si crederetur verbo viri multi piurarent vt possent ab vxoribus separi. Immo si ambo ɔiuges ɔfiterẽtur contra matrimoniũ non esset ꝓpter hoc sepandũ ꝓpter colludij piculum. Et ideo eis solis non creditur sed septima manus ꝓpinquoꝝ adijcitur. Quare multominus creditur soli viro cõtradicente vxore. tum ꝓpter fauorem mr̃imonij: extra de sen. ⁊ re iudi. c. vl. tum quia vir est actor. Et si non ꝓbat vt dicit mulier cũ sit rea dꝫ absolui ab eius petitõne etiam si nihil ꝓbauerit: extra de iureiurã. c. vl. tum etiam q̃a vix aliqua inueniret̃ que hoc assereret nisi verũ esset cũ sibi generari p̃iudiciũ sciret: vt extra de eo qui cog. consang. iordane. Sic exponit Ala. illud ex̃ de clã. despon. c. z. Hoc intelligo nisi vir eam ɔvinceret ꝑ aspectũ. Nec obstat ſm Hos. extra de ꝺspon. impu. duo pueri. ꝟ. fi. vbi dicitur: ꝙ standũ est verbo viri qꝛ ibi siue eam cognouisset siue nõ: non poterit matrimoniũ cõfirmari impediente publice bone statis iusticia. Si aũt vir se asserat cognouisse vxorem ea ɔtradicente ⁊ diuortium petente standum est verbo viri: quia est caput mulieris: vt extra de ꝺspõ. impu. ɔtinebatur. nisi cõuincat eum mulier ꝑ aspectum corpis: puta si ipsa hoc iuret ⁊ septem mulieres que eã aspexerunt: vt extra de ꝓba. ꝓposuisti. ⁊. c. penult. Hoc autem intelligit̃ ſm Inno. quando vir simpliciter negat. Sed si vir cũ septima manu ꝓpinquoꝝ ꝓbare possit ꝙ eaꝫ cognouerit: audiri debet. Ergo si mulier sit corrupta caueat cui nubat quia statur verbo viri nec se virginem ostendere põt. Scdm hoc intellige illud ex̃ de fri. c. i. §. illa aũt. Et cum dicit cur tã diu tacui. subaudi maxime: quia ideꝫ fuisset si ab initio contractus matrimonij reclamassꝫ. Sꝫ ⁊ quia tãdiu tacuit magis p̃sumitur contra eã Alij dicunt ꝙ ille. §. illa autem. corrigitur per sequentem. Quod non approbat Hosti. Nã et possꝫ aliter seruari vt. s. mulier corrupta cõtrahens audiatur si in nouitate. s. infra duos menses ꝓclamauerit etiam si vir asserat se eã cognouisse: vt extra de frig. c. i. §. fi. Si autem ꝑ annum ⁊ dimidiũ taceat postea non audit̃: ar. extra de spon. ad illud. Et sic expresse loq̃ videtur ille. §. illa aũt. Potest etiaꝫ dici: ꝙ ille §. illa aũt. intelligitur de corrupta: sequens vero de virgine. licet in vtroqꝫ vir asserat se cognouisse vxorem. Sed virgo eũ ꝑ aspectum cõuincit: qđ non potest corrupta facere. Hec Host. Scdm autem Ber. ⁊ Inno. tacens de impotentia ɔiugis reclamare põt vsqꝫ ad terminũ ⁊ non vltra: vt in auten. de nup. §. occasionẽ. coll. 4. ⁊ extra de frig. laudabilẽ. Vñ nõ tenet ſm eũ illud ꝺ frig. c. i. vbi dicitur: ꝙ post annũ ⁊ dimidium reclamare non põt. Nec tꝫ etiã illud. C. de repudijs. in causis. ꝙ pꝰ duos annos reclamare non põt. Hec Ber. extra de frigi. c. i. in glo. 8. Abbas vero dicit: ꝙ mulier que corrupta erat eo tp̃e quo ɔtraxit mr̃imonium aut gerebat se ꝓ virgine: aut ꝓ corrupta Si pro virgine tunc si dicat modo se p̃us ab alio fuisse corruptam: nõ audiet̃: quia allegat turpitudinẽ suã: extra de ɔces. p̃ben. cum sup. Si aũt pro corrũpta: quia erat vidua vl' aliter corrupta: ⁊ de hoc constat: vir debet inspici: quia forte poterit constare statim: vt quia nõ hꝫ lanceã vel accessoria lancee: ⁊ tunc põt statim matrimoniũ separi. Si autem vir dicat se moueri ad coitũ vt quia mulieres alias cognoscit: patet ꝙ maleficium allegat̃: ⁊ ideo ꝑ trienniũ ɔtinuũ dñt simul morari ad p̃ceptũ iudicis. Goff. tñ dicit: ꝙ non est vis de p̃cepto iudicis: quia hoc nõ inuenitur cautum in iure Scdm vero Host. quo ad mentẽ videtur ꝭ satis cautum: extra de frig. laudabilem. in pn.

ibi.indulgendum sit. subaudi a iudice. Nec obstat sed concordat illud extra de frigi.lre. quia lz post septimũ annũ videat petitõ facta tñ intelligendum est: qꝫ causa fuerat ante diu ventilata: ⁊ qꝫ ad pceptum iudicis penitentiã egerunt ⁊ simul cohabitauerũt: sicut manifeste inuitur in p nũso.ad fi.ibi.qui post plures annos subaudi a iudicibus datos. Ad pceptũ g iudicis debent simul morari hoc mõ. Uter qꝫ ꝯfitebit̃ peccata sua: quia aliqñ infirmitas puenit ex pctõ: vt extra de pe.⁊ re.cũ infirmi tas. Et iniũgef eis sacro recepto: qꝫ simul habitent: ⁊ bona fide dent opam cũ omni diligẽtia ad debitũ reddendũ. Et si sic p ꝯtinuum trienniũ simul cohabitauerint ⁊ in fine triẽnij iterũ ad epm venerint dicẽtes ⁊ iurantes qꝫ sicut pmiserunt fecerũt nec ꝯiungi potuerunt: tunc recepto iuramẽto eoꝝ ⁊ ppinquoꝝ: matrimoniũ dirimetur: ⁊ vtriqꝫ licentia contrahẽdi dabitur: vt extra de frig.c.vl.⁊.33.q.i.si per sortiarias. Uerum põt dici: qꝫ ⁊ si simul cohabitauerint per septem annos vel circa ⁊ sine pcepto iudicis: ⁊ non repiatur qꝫ vir aliquã cognouerit: tempus arbitrariũ erit: quia psumit̃ vir esse frigidus: vt extra de frigi.c.vl.sic goff. intellexit. Scdm tñ Host.tutius est semp qꝫ a tpe pcepti iudicis triẽnium ꝯputetur vt pꝫ ex pdictis. Sed quõ intelligitur qd dictum est de ꝯtinuo triennio? Rñdet Host.in sum.⁊ super.c.lre.qꝫ sufficit qꝫ p maiorẽ ptem anni maxime p continuum: quo solent homines ad luxuriam fortius incitari simul cohabitauerint ⁊ bona fide opam dederit: ar.ff.de aqua quoti.⁊ esti.l.i.§.duo aũt genera. Qd si infirmitate vel alio casu impediãtur: tempus restituẽdum videtur: ar.ff.de itinere actuqꝫ pña.l.i.§. z.3.⁊.4.ar.ꝯ.ff.de sta.li.cum heres.§.sticbus.

Quid si vir vel mlier nolit cohabitare? Respondet Host.qꝫ debꝫ excõicari ⁊ idonea cautio exigi qꝫ cohabitent: ar.extra.vt lite ñ ꝯtes. qñ.§.vl. Et ad hit idem Host.in glo.super.c. lre.vel astringatur p curiam secularẽ: extra d diuor.per venerabilem. Et idem fiat si cohabitent ⁊ non attentent. Quid si vir ñ sit maleficiatus nec naturaliter frigidus sꝫ quasi naturaliter frigidus: puta quia virgam mouet ⁊ erigit sed non pficit.vel duas habet virgas et vna alteram impedit: vl q̃cito virgã apponit semen spgit vel imittit sed non pficit. Multa talia in iudicijs ⁊ ꝯfessiõibus repiuntur? Respondet Host.qꝫ si potest medicinis aliquib⁹ iuuari non debent diuidi. Si aũt nõ potest in aliquibus ex his quatuor esset ꝯsulendus papa. Tamen si femina sit virgo ⁊ vterqꝫ ꝯfiteat̃ in omnibus expectãdum erit trienniũ.quo elapso quasi naturaliter frigidus forte poterit diuidi fm supradicta de naturaliter frigido. Tutius tñ est qꝫ papa ꝯsulatur sup his que merito dubitabilia videbũtur. Si aũt mas sit maior.14.an.vel.15.sed minor.18.licet sit pubes ñ tamen habet plenam pubertatẽ: ar.extra d re gularibus.quia in insulis. Plena.n.pubertas est.18.annoꝝ in mare.⁊.17.in femina: ar.insti.d adop.§.minorẽ.⁊ ideo tunc semp est trienniũ expectandũ vel quousqꝫ.18.anni sint cõpleti vel vltra. Et debet dari tempus ad arbitrium boni iudicis: fm quod videbit qualitatẽ psonarum ⁊ tempus qui simul steterunt. vt ex de fri.c.fi.quicquid allegef quicqd ꝯfiteatur. Et ideo correcta est.l.que dicit tñ bienniũ expectandum. C.de diuor.l.in causis. Hec Hosti. Et ꝯuenit cũ eo Inno. Si tñ biennio elapso iurauerint se non posse carnaliter ꝯiungi ⁊ dixerint: qꝫ vir nullatenus mouebatur nec infra hoc tempus fuit motus: apparet qꝫ frigiditas allegatur. Ideo si hac de causa mrimo^m dirimatur ⁊ postea vir contrahat: sepabuntur secundo ꝯtrahentes. Scdm hoc intelligi potest quod dicit lra de fri.laudabilem nũso.i. Und dr̃ ibi. Si frigiditas prius pbari non possit. Subaudi qa vir erat.14.vel.15.an. fm Host. Sed Tancre.aliter glosauit dicens. puta quia manifesta signa et pbationes extant pate. Et fm Host.non videtur lram intellexisse sed errasse. Que enim alie pbatões extare possẽt nisi qꝫ efficacem operam darent? Doct.tamen sentiunt cũm Tancre.qꝫ ñ ignorauit Hostiẽ. Sed Hostiẽ. exponit quod dr̃ in lege illa in causis ibecillitate nature.s.qꝫ tandeꝫ pubescit vt extra de despon.impu.puberes. Et sic imbecillitas nature.i.simplicitas siue mollicies q̃ puenit ex dfectu etatis non est impedimẽtuꝫ ppetuum. Sed ⁊ si in hoc casu bene virgã mouebat ⁊ erigebat sed perficere nõ poterat: tũc apparet qꝫ est maleficiatus. De quo dictum ẽ supra. Ad hec nota: qꝫ fm Inno. extra de frig.c.i.ad pbatõnem frigiditatis tria sunt inuenta.s.aspectus corporis. iuramenta septem ppinquoꝝ.⁊ triennium cohabitationis. Sed discretus iudex puidebit vtruꝫ vnum solum vel duo vel omnia tria faciant prestari. Et cũ in sententia diuortij vertatur periculum anime melius est ibi pbatões supabundare q̃ deficere.

Equitur videre d 2°.s.quõ ⁊ quando debꝫ fieri diuortiũ qñ allegatur sectio vel artatio. Sciendũ igit̃: qꝫ si sectio allegetur potest statim diuortium celebrari ⁊ mulier in dño nubere: quia pbabitur p aspectum. Si vero artatio allegef: tunc etiaꝫ stati potest diuortium fieri hoc mõ. Uocabuntur matrone fidedigne: ⁊ in nuptiali ope experte:

ar.ff.de ven.inspi.l.i.§.igitur.et ꝑ testabuntur sub periculo animarū suarum ꝛ sub fide sua: ꝙ eam.s.artam manu ꝛ oculo diligenter ꝑqui rent an sit corrupta:ꝛ an possit fieri mater. Et si dicant eam corruptam:ↄuincitur accusans matrimoniū. Et fm ꝙ dicit Ber.extra de fri gi.fraternitatis.non est eis remittendū iuramē tum ne quid in fraudem matrimonij dicāt:ar. extra de eo qui cog.ↄsang.super eo. Sed quia sepe fallitur manus vel oculus poterunt iteꝝ ꝛ alie magis expte vocari que diligentius hec ↄsiderent: vt extra de ꝓba.c.pe. Si autem di cāt eā virginē ꝛ posse fieri matrē:tunc est im pedimentum ex pte viri. Et ideo iudex diligē ter perquiret an vir moueatur ꝑ coitum vel nō ꝛ sic ꝑsumet frigiditatem vel maleficiū:ꝛ ꝓce det modo supradicto. Si vō mulieres asserāt eam non posse fieri naturaliter mrēm tūc sta tim pōt diuortium fieri:ꝛ dabitur viro licen tia cum alia ↄtrahendi. Sed indicetur ↄtinen tia mulieri:quia que est arta vni ꝑsumit arta omnibus:donec ꝓbet ↄtrariū vt dicit Ray. vt extra de frigi.fraternitatis.rñso.i. Nec ob stat quod dicitur in pn.ibi.cum ꝑ multos an nos. Narrat enim factū. Nam nec anni ꝓsunt fm Hosti.nisi sint ꝑ iudicem assignati:vt dcm est supra. Et epūs nullum tempus assignauit sed statim sniam tulit:ꝛ tamē papa dicit: ꝙ iu ste ꝓcessit licet deceptus fuerit vt ibidem.§.i. ꝟ.nos tamen. Ad hec notat Hosti.in appa ratu:extra de frig.fraternitatis. ꝙ anteq̄ mu lier inspiciatur faciat eam iudex ꝑ medicinas mulierū in aqua calida diu balneari:vt si glu tinū aliquod apposuit liquefiat:et interim sit sub fida custodia ne possit iteꝝ apponere me dicinas:ar.ff.de ven.inspi.l.i. Nam quedam mulier vas suum adeo constrinxit:ꝙ et viro ꝛ omnibꝰ alijs inbabilis facta fuit:nec postea ꝑ aliquem medicum iuuari potuit. Quid si mulier arta post diuortiū cognoscat ab alio viro? Nunquid primus vir potest ei fornica tionem obijcere ꝛ repellere? Rº. ꝙ non si co gnita fuerit legitime:quia contraxit cū illo se cundo viro legitime fm suam credulitatem: extra de diuor.gaudemus. Si aūt fornicarie quia.s.non ↄtraxit cum eo:primus vir si volu erit ꝑtextu illius fornicationis eam pōt repel lere:extra ꝺ frig.fraternitatis.quia sicut ibi di cit glo.super illud fornicario : sicut ex futuro euentu apparet retro fuisse matrimonium:sic etiam apparet fuisse factam iniuriā primo vi ro. Alia ptinentia ad questionem ꝛ materiam istā regre.s̄.e.li.t..27.f.de artatione. Quid si mulier arta post diuortium ꝛ ↄtractū ma trimonium cū viro secundo anteq̄ redeat ad primum ingrediatur religionē? Rñdet Ber. super.ꝺ.c.fraternitatis.ꝙ si sit ingressa ꝛ ꝓfes sa statim fuit matrimonium solutum si quod fuit inter eos:extra de ↄuer.coniu.ex publico Secus est si sit ingressa causa ꝓbationis:quia tunc si rediret ad seculum:redire cogeret ad primum virum. Ex his que supra dicta sūt in diuersis locis de matrimonio pōt in vnum breuiter recolligi: ꝙ valde fauorabilis est cā de matrimonij federe.ꝑ quia in dubio pro eo iudicabitur:extra de sen.ꝛ re iudi.c.fi.2º. ꝙ li te non cōtestata recipiūtur testes:extra vt lite non ↄte.c.i.3º quia minor est in iudicio ꝑ ꝓcu ratorem:extra de resti.spo.ex pte mulieris.4º quia non transit in rem iudicatā:extra de sen. ꝛ re iudi.lator.5º quia pater ꝛ mater ibi testifi cātur:extra qui ma.ac.possunt. videtur.6º.qꝛ non pōt super eo transigi nec ↄpromitti:extra de transac.c.fi.ꝛ de resti.in inte.causa.§.fi.7º.qꝛ non apponitur in eo pena:extra de spon.gem ma.8º quia filius agit contra patrem:extra de spon.non est nobis.9º.quia confessio non ꝑiu dicat:extra de eo qui cogno. ↄsang.super eo. Quod est verum in ꝑiudicium matrimonij: vt dicitur ibidem:als contra:extra de clā. de spon.c.z.io.quia sub conditōne impossibili cō tractū tenet vt habitum est supra.ii°. ꝙ testes testificantes de auditu admittuntur:extra de consang.tua.iz° ꝙ aliquando vnus ꝛ idem est accusator ꝛ testis:extra de testi.cogen.ꝑterea i3°quia in fauorem eius ꝑfert opinio ꝟitati ꝛ aliqñ econuerso :extra qui fi.sint le.ex tenore. ꝛ.c.ꝑ tuas . Plura ex his ponit Ber. extra vt lite non ↄte.c.i.in glo.5.

De filijs. ti.38.

Onsequēter cō

siderandum est de filijs quorum cā ↄtrabuntur matrimonia. Et primo quot sunt genera filioꝝ.2º de successione eoꝝ in hereditate pntum.3º.de eoꝝ educatione.4º de illegitimoꝝ legitimatione.5º de filiationis ꝓbatione. Circa primū nota: ꝙ genera fili orū sunt.7. Nam aliqui sunt legitimi ꝛ natura les vt suscepti ex legitimo matrimoº siue ve ro siue putatiuo. Alij legitimi ꝛ ciuiles vt ad optiui. Alij legitimi ꝛ spūales de quibus.s̄.ti. de cognatione spūali. Alij naturales ꝛ non le gitimi:vt nati ex concubina vnica in domo et indubitato affectu retenta et tali que posset vxor esse:vt.ff.de ↄcu.l.i.z.ꝛ.3.ꝛ.C.e.l.i. Lar ge tñ oēs filij ꝑter adoptiuos ꝛ spūales appel lantur naturales:vt.30.q.3.c.i.ꝛ extra.e.ꝑ ve nerabilez.in glo.c. Alij naturales ꝛ illegitimi: sed ex postfacto facti legitimi:ꝛ hi possūt dici

legitimati:extra.e.tāta. Alij spūales tm̄. Et sic oēs sumus filij pape vel quasi:ex̄ de cri.fal.c̄ꝫ grani. Alij nec naturales nec legitimi vt spurij manseres ⁊ nothi.quoꝝ differentiā require su pra.li.6.ti.de filijs presbyteroꝝ.

Circa 2m sciendum:ꝙ pn̄tibus legitimi filij ⁊ naturales succedūt et oībus pferuntur:vt.C.de suis.⁊ le.ꝑ totum. Et dicitur legitimi exquo pn̄tes publice cō traxerunt in facie ecclesie lʒ inter eos n̄ possit matrimonium esse:dum tn̄ alter ꝯiugum habeat bonā fidem:ex̄.e.cum inter.⁊.c.ex tenore. Secus ē si sciant ambo impedimētū:vt ex̄ e.inferente. Secus ē etiam si clam ꝯxerūt etiā impedimentū ignorātes:q2 tūc non excusantur filij nati ex tali mr̄ionio anteq̄ꝫ esset ꝑ ecclesiam approbatū. Putat tn̄ Host.ꝙ si nascantur post approbationē mr̄ionij licʒ antea sint ꝯcepti erunt legitimi. Sic intellexit illud extra e.ꝙ nobis.sicut ecōuerso ꝯceptus ex matrimonio putatiuo sed publice cōtracto ante sn̄iam:sed post sn̄iam diuortij natus reputaꝛ legitimus:vt ex̄ e.cum inter. Alij tn̄ hoc largi9 intelligūt dicentes:ꝙ etiaʒ nati ante approbationem censenꝛ legitimi:post approbationeʒ s.si postea aliquid contra mr̄ionium nō approbetur:sed si nati sint post approbationē tūc legitimi manebunt etiā si ex iusta causa sepenꝛ Et hui9 opinionis fuit Ber.vt patet extra qui fi.sint le.ꝙ nobis. Et facit ꝑ eis fauoꝝ ꝑlis.et extra e.tanta. ⁊ de clā.despon.c.z. Sed scd̄m Host.contra eos est odiū pn̄tum ⁊ ꝯtemptus statutoꝝ ecclesie:ar.extra e.de fi.p̄sby.lr̄as. et mens ⁊ verba concilij generalis extra de clā. despon.cum inhibitio.§.si quis.⁊ se. Nec obstat.c.tanta.quia loquitur de filijs natis ex cō cubina. Sed nunquid filij nati ex mr̄imonio tali.s.cuius impedimentū ambo parentes sciebant hereditatē restituere tenētur heredibus veris? R̄n̄det Rob.ꝙ si p̄scripserūt cum bona fide:restituere nō tenētur. Si aūt p̄scriptio legitima non sit ꝯpleta tenētur totā hereditatem cū fructibus ꝯsumptis restituere q̄ꝫtumcunq̄ꝫ eos oporteat indigere vel mēdicare nisi q̄ꝫtum heredes veri remiserint eis sponte. Sciendū autem:ꝙ si alter ꝯiugum impedimētum ꝯditōnis seruilis sciat ⁊ alter nesciat vel clādes.ꝯtrahant ⁊ postea sepetur mr̄imonium ꝑpter errorem ꝯditionis seruilis:ꝑles inde genita erit legitima s̄m Gof.ar.ff.so.ma. sicut dotem.§.fi. Nec obstat illud extra e.de clā.despon.cū inhibitio.quia loquiꝛ de impedimento cognationis vt pʒ in gradu ꝓhibito. Sed Hosti.ꝯdicit:extra e.qui fi.sint le.ex tenore. Nota tn̄:ꝙ filij seruoꝝ nati ex legitimo mr̄ionio non sunt legitimi nec quo ad ordines nec quo ad hereditatē. Cōmissio etiā criminis lese maiestatis mr̄io m nō soluit:⁊ tamē filij n̄ succedunt.6.q.i.§.verū.v̄.si quis. Idem est de crimine heresis:extra de here.vergētis Legitimi vero ⁊ ciuiles quando ⁊ qūo succedant dictū est.s̄.ti.de cognatione legali. Spirituales auteʒ ⁊ legitimi quo ad successionē sunt extranei. Naturales vero ⁊ illegitimi ex testamēto non succedunt ex necessitate iuris sicut legitimi ⁊ naturales:quia nullū ius cogit aliquem suos filios huiusmōi heredes instituere vel exheredare vel eis aliquid inter viuos dare:vel in vltima voluntate relinquere: vt.C.de nāli.li.l.vl.sed succedere pn̄t ex volūtate p̄ris. Et si quidē p̄r legitimā ꝑlem habuerit licet eis et eoꝝ matri vnciā.i.duodecimam ꝑtem hereditatis sue relinquere vel soli ꝯcubine semiunciā non vltra. Nam quod vltra relinquiꝛ descendentibus si supsunt applicaꝛ ⁊ si descēdentes desūt ⁊ ascendētes supsunt: relicta legitima ꝑte.s.tertia bonoꝝ suoꝝ ascendētibus:qd̄ reliquū fuerit lʒ distribuere naturalibus. Sed si vtriq̄ꝫ desūt.s.ascendētes ⁊ descendentes lʒ eos insolidū instituere. Ab intestato auteʒ non supstite ꝑ legitima nec ꝯiuge succedunt naturales vna cū sua matre in duabus vncijs. Si vero ꝑles legitima vel ꝯiunx supsit non succedunt ab aliquo:tamen debēt saltē ali a succedētibus:arbitrio boni viri. Sicut aūt ⁊ inq̄ꝫtum ⁊ qn̄ succedunt filij naturales pn̄tibus:ita ⁊ in tm̄ ⁊ tunc succedūt parentes eis. Et idem ē d̄ nepotibus nālibus:vt.C. de nāli.li.l.vl.⁊ auctē.ibi posita.lʒ. Naturales aūt ⁊ illegitimi sʒ expost facto legitimi equiparātur in oībus naturalib9 ⁊ legitimis. Spurij aūt manseres ⁊ nothi non succedunt patri nec alicui de linea paterna. Sed ⁊ si quid talibus obuenerit restitui dʒ ꝑli legitime aut fratri aut sorori aut patri aut matri. Et si p̄dicti non extant vel si extant vel si dissimulent vel taceant infra duos menses inuadit fiscus res tales:⁊ torquet amasiam vt veritatem dicat de rebus:sibi vel alijs relictis:vt.C.de naturali.li.l.i. Heres etiam institutus si talibus legatū relictum tacitū ꝯferat suā quartā ꝑdit. ff.de vsu.cum qdam.§.tacito. Secus aūt est d̄ matre ⁊ ascendētibus ꝑ eam:q2 ip̄is tam intestatis q̄ꝫ testatis p̄dicti filij succedunt ominimo de piter cum filijs legitimis. Immo.tamen dixit:ꝙ spurius ex incestu natus non succedit etiam matri:vt.C.ad orfi.si qua illustris. Sec9 est de vulgo quesito:q2 talis succedit matri. ⁊ multo fortius naturalis. Idem intellige de ꝓximioribus linee materne. Sic intelligebat illd̄ insti.de sena.ꝯsul.orphi.§.nouissime. Alij dicunt:ꝙ illa.l.siqua.spālis ē de femīa illustri

que precipue castitatem seruare debet vt dici tur ibi. Vñ dicunt: ꝙ natus ex incestu succe/ dit matri nisi sit illustris. Et huius sentētie vr̄ esse Host. ar. extra e. p venerabilem. §. vl. in fi. vbi dicit tales priuandos fm leges hereditate paterna. non dicit materna. Et similiter intelligendum est: ꝙ mater ꝛ ascendētes p eam succedunt filijs illegitimis ꝛ eoꝝ liberis testatis ꝛ intestatis sicut succedūt legitimis preter illustrem: vt insti. ð sena. ꝯsul. terculiano. §. vl

Sed nunquid pater spurius succedet ipsi? Rñ. Dicit Pla. ꝙ sic. Sed Azo. dicit ꝯriuꝫ: quia nec talis pater nec filius est nominādus. insti. de nup. §. si aduersus. Ex predictis patꝫ: ꝙ ples censetur illegitima si parentes clādestine vel contra interdictū ecclesie ꝯtrahunt: lꝫ ambo impedimētum ignorent. Et idem ē si ambo scientes impedimētum ꝯtrahāt etiaꝫ in facie ecclesie. Et hoc est verum fm Host. si matrimoniū viuētibus parentibus accuset ꝛ dirimatur. Nunquid ergo post mortē parentum vel alterius eoꝝ queret de hoc mr̄imonio? Videtur ꝙ sic: ex̄ qui fi. sint le. lator. ꝛ c. cām. Sed ꝯ: q2 post mortē nemo pōt accusari. 33. q. 2. admonere. ꝛ di. 33. quorundā. ꝛ C. si accensa. vel reus mor. fu. l. i. 2. ꝛ. 4. Ad hec distinguit Host. ꝙ aut mr̄imonium fuit impetitum ipis viuentibus: ꝛ tunc nihilominus q̄/ retur de eo post morteꝫ rōne hereditatis. Et sic intelligi potest illud. c. lator. ꝛ similia: ar. C. in. d. ti. l. vl. lꝫ non quo ad detegendū delictū parentum vel puniēdum eos: quia mortui nō possunt puniri nec cōueniri? extra de rescript. significauit. Aut fuit impetitum altero viuente: ꝛ tunc etiā potest queri de eo infra qnquēnium rōne hereditatis. Et sic etiam pōt intelligi illud. c. lator. quo elapso non pōt queri. C. ne delic. defū. post qnquēniuꝫ. Et sic intellige casum expssum p hac via: extra e. peruenit. Qð aūt dicit de decē annis: extra de ꝯiu. ser. licꝫ in facto ꝯsistit. Sic enim de facto contigerat: sed idem esset de quinqꝫ annis vt pdictum ē. Secus aūt putat esse Host. de his qui clā. vl ꝯ interdictū ecclesie cōtraxerunt. Ibi enim in ppetuum queri potest lꝫ parentes mortui sint in quo casu manifeste loquit extra e. causam Quod est verū nisi ꝛ ipm mr̄imoniū clādestinum fuisset postea ante questionē motā in facie ecclesie publicatuꝫ ꝛ solēnizatum: quia tūc secus eēt vt habitū est. s. Nota etiā hic: ꝙ si eps diuortij sniam lꝫ erroneā inter duos tulerit ꝛ alter eoꝝ secundo ꝯtraxerit auctoritate eiusdem epi: ples ex hoc secundo mr̄imonio suscepta iudicari debet legitima: extra e. p latum. §. fi. Quod intelligas etiam si postea inueniatur ecclesiam deceptam fuisse: ar. ex̄ de frig. fraternitatem. §. fi. ad fi. Quod intelligas nisi ꝛ ꝯiuges secundi pbentur fraudis ꝯscij: vt quia corruperūt testes vel iudices vel alr̄s sciunt sniam inique latā: extra de clā. despon. cūm inhibitio. §. pari. Et sic intelligi pōt illud extra e. p venerabilem. §. i. Vel ibi nō fuit ordo iudiciarius seruatus. Sic obest pli parentum ꝯscientia mala. Sed hic non presumitur nisi pbetur: ar. extra de presūp. c. fi. Hec Hos.

Sed quis cognoscet de successione? Rñ. Dicit Inno. ꝙ iudex secularis non iudex ecclesiasticus: extra qui fi. sint le. tanta. Hostiē. vo dicit ꝯtrarium: quia sicut dos accedit matrimonio ita hereditatis petitio: que quidem non ꝯpetit alicui nisi sit de legitimo mr̄ionio: de quo cognoscit ecclesia. Qñ tñ agitur de hereditate ꝛ nihil obijcitur de illegitimatiōe tūc obtinet quod dicit. Inno. Hec Host. extra ð dona. de prudentia.

Irca 3^m sciendum ꝙ non sunt alendi a parentibus filij nati ex incestu de rigore iuris ciuilis: quod inductum videtur ppter detestationē criminis: vt extra e. p venerabilē. §. vl. Secus est fm canones: vt ex̄ de eo qui du. cū haberet. in fi. ꝛ multo magis alij filij. Et hoc ꝯsonat iure naturali quo etiā aīalia bruta fetus suos pascūt. di. i. ius nā le. Vñ ius canonicū merito pfertur ciuili.

Sed apud quem dꝫ ples ali facto diuortio? Rñdo. Si sit infra tres annos: regulariter debet ali apud matrem. si vltra apud patrem: ar. ff. de libe agno. si quis a liberis. §. non tm̄. Sed ꝛ iudex determinare debet apud quem cōmodius moretur: ita tñ ꝙ post triennium apud mr̄em expensis pr̄is alat: vt. C. sc. ma. l. i. Et ideo minor triēnio apud ꝯuersū fidelem nutritur in fidei fauorē vt habitū est. s. de diuor. in fide. Potest tñ pater recusare filiuꝫ alē iusta de cā. puta si eū accusauit: vt patꝫ in. d. l. si quis. a. §. si quis ex his. in fi. Vbi autē pr̄ et filius egent: mater cogit eos alere: vt in eadē l. §. vtr. Sed ꝛ filij parentes si egeant alere debent: vt in e. l. in princi. Hodie tñ distinguitur ꝙ aut pater prestitit cām diuortij: aut mater. aut vterqꝫ. Si pater tunc ipe prestabit expensas matri que non perueenit ad secundas nuptias apud quam filius alitur. Et si pater hoc non possit: filij pauperes a matre diuite debēt ali. Et quod dictum est ð filijs ꝛ patribus intellige de ascendentibus ꝛ descendentibꝰ in īfinitū. Si aūt mater causam dedit: apud matrem debent ali expensis matris etiam si sint triennio maiores. Hec omnia pbant in autē. vt li. ma. ꝛ auie. §. illud queqꝫ. coll. 8. Si autē vterqꝫ dederit causam: tunc vterqꝫ sibi fm ꝙ facultas suppetit necessaria ministrabit: extra

de eo qui duxit .cum haberet. Distinguit tñ sm leges: q pater z linea eius descendes aler tenetur filiũ vt sit legitimus. Mater aũt z ei linea cogitur etiam si vulgo cõcepit. Jtẽ mater nõ cogitur alere filium legitimũ: nisi patre eius.s.filij z supioribus deficientibus: vt.ff.de li.ag.si quis a liberis.§.vtrum. Sed z mat ex pensas repetere põt a patre pter ea que affectu erogasset materno: etiam si apud patrẽ nutriretur: vt in.d.l.si quis.§.si mater. Scdm autẽ canones pater tenet omnes filios siue sint legitimi siue illegitimi: educare: vt ẽt dictũ ẽ.s.

Quid iuris est de illis qui nolũt alere s3 exponũt ante ecclesias filios suos vt aliqui mia moti colligant eos? Rñdeo. Circa hoc sic distinguit Gof.s.q si aliquis exponit.i.ex ponitur: aut a patre: vel dño: vl prõno: aut ab extraneo. Si a patre vel dño vel prõno: aut spõte z tunc non potest amplius eum recolligere vt.C.de infan.l.i.z.z. Aut necessitate z tũc qñ cunq3 repetit eum dabitur sibi vt ibidem. Et tunc h3 locũ cõtestatio de qua di.87.si expositus. Et habet locũ hoc secundum membrũ de filio non de seruo: quem vt videt deberet potius vendere q̃ exponere si emptorẽ inueniret: z qñ expones eum mittere non potest in aliquod hospitale. Qñ aũt infans exponit ab extraneo aut exponitur: dño patre vel patrono sciente: vel postea ratũ habente: aut ignorante. Jn pmo casu in tribus casibus liberat filius a patria ptãte: libertus eripitur i ingenuitatem: z seruus in libertatem. Jmmo etia3 in hoc casu pater sm leges decapitat.C.e.ti.l.vl. Primus casus est cum infans exponitur. 2 cum exponitur languidus cuiuscunq3 etatis 3 est cum alicui illorum infanti vel maiori alimenta negantur. Hos tres casus numerat z equipat decretalis: extra de infan. sm Goff. Unde Goff.reprehendit Jnno.qui secut azo nẽ dixit: q vbi infans vel maior exponitur: s3 ei alimenta negantur in libertatẽ nõ eripit s3 p derelicto haberi videtur: z ideo occupanti conceditur.ff.pro derelicto.l.vl. Hoc enim vt dicit Goff.est ctra pdictam decretalem. Alan aũt dicit: q si alimenta negantur sano occupãti conceditur vt in legibus antiquis. Si vero languido in libertatem eripitur sicut z qñ exponitur. Et sic manifeste loquitur autẽ.de nuptl.§.si vero ab initio. Et hec opinio magl placet Hosti. Jn 2 aũt casu.s.qñ exponitur ignorante patre dño vel patrono ñ preiudicat ei i iure suo sed repetit infantem redditis expensis: nisi repetat a fure: vt.C.e.ti.l.i.vel nisi expẽse causa pietatis sint facte: vt.ff.de reli.z sũp. fu.l.si quis §.interdum. Jlli autem qui expositos colligunt nihil iuris.s.patrie vel dñice potestatis in eos acquirũt: extra.e.de infan.z lã..c.vno in fi. Si quid autem expendit is q colligit in puero erudiendo in aliqua pte repetit a recolligente.C.e.ti.l.i.non tñ repetat alimenta nisi fuerit ptestatus q.s.expensas habẽ velit: vt.ff.de ne.ge.ne.se gen. Uel nisi collectus nolit filiã colligentis ducere in vxorem scdm Goff. Uel si pater recollecti tali matrimonio contradicat. Si quis enim non requirens expensas filiam expositam a patre aluerit: z eam filio suo copulare velit: pater aũt de facto cdicat: quia non potest de iure: tenet pater expẽsas reddere z nihilominus mrĩoniũ fiet si filia csenserit.C.de nup.patrem. Sciendu3 autẽ q vbi quis exponit ignorante habẽte ius i eo is qui recolligit eum cõtestatiõis eplam põet in loco publico: q patus est reddere puer cui libet qui pbauerit esse suũ. Et si infra.x.dies a tpe scie nõ fuerit quesit postea repeti nõ potest sm Hu.z Jo.di.87.c.vl. Et nota ad euidentiã pdictor q sm decre.exponi dicunt filij a patre: serui a dño: z liberti a patrono. Et dicit libert q ex seruo fact ẽ liber p manumissionẽ. Manumissor aũt eius patron dr. Dicitur aũt in casu supradicto libertus eripi i ingenuitatem: q2 iam extũc nõ tenet in aliquo obligat suo patrono. Jngenuus.n. dr q nat ex libero vẽtre nullas alicui opas ex cõditõe sua tenetur prestare.

Circa quartũ sciendũ: q filij illegiti legitimant multiplicit.p si pater int vivos offerat filiũ seruitio curie ciuitatl ex qua est oriundus. Jdem est si sit oriundus de veteri vel de noua roma.i.cõstantinopoli. z offerat eos curie ciuitatis cuiuscunq3 metropo.vt insti.de nup.§.vl.2 si pater filiam suam naturalem copulauerit officiali curie ciuitatl de qua est oriundus: vel etiam officiali ciuitatis metropolis si sit oriundus de altera predictarum ciuitatum: vt.C.de nã.li.l.3. Et intellige q pater filios z filias pdicto modo legitiatos põt instituere heredes insolidum vel p pte si nõ supersint alij filij naturales z legitimi. Tũc eni.s.qñ sũpsunt istituet equalr legitios z legitiatos: vt i auten. qbus mo.na.ef.sui.§. z qñ. Hoc autem est verũ qñ nãles ex libera sunt suscepti. Si eni ex ancilla l3 manumittantur: nõ tñ offerunt si legiti supersũt: vt p3 ibid .§.si qs igit fuerit.z.§.z iste modus. 3 si ipse naturat seipsum offerat curie qñ non superest legitia ples. Als.n.ñ liceret ei q̃uis licẽt patri vt i auten qbus mo.na.ef.sui.§.z iste modus col.7. Et itellige q filij per oblatõnem legitiati succedunt patri ab itestato. Non tamẽ alijs cognatl ex parte patris nec ipsi eis: vt i.d.auten.§.filium vero. 4 si deficiẽte ple legitia

pater offerat pncipi pces p filijs naturalibus vt sint sibi legitimi successores etiam sine matrimonio: et mulier cõcubina sit defuncta: vel occultetur vel aliter venire phibeat: vel matrimoniũ quoquo mõ impediat vt ordine sacro: dum tamen pnceps pces admittat: vt in d. autẽ. §. illud tñ. 5° si pater in testõ dixit se velle eum sibi succedere: si tamẽ filius p⁹ mortem eius pncipi supplicauerit et testm̃ ondẽrit Tunc eni dono pncipis et legis heres erit dũmodo voluntatem patris sequat: vt ibidẽ. §. si vero is qui. 6° si pater in instrõ publico. i. p manũ publicam ɔfecto: vel etiam manu ppa tunc trium testiũ successione ɔscripto dixerit eũ esse filiũ suũ nec adiecit naturalez: et si sint plures filij ex eadem matre nati et testimoniũ dederit tm̃ vni eorũ sufficit alijs ad legitiatõnem. Et hoc intellige qñ ples legitima nõ superest: et mater est talis que põt vxor esse et q̃ in ppria domo tenet: vt in auten. vt licet ma. et auie. §. ad hec coll. 8. et. §. si vero nõ hẽs. 7° p sequẽs matrimoniũ: qr sigs hz filios naturales de muliere aliqua et postea ɔhat cũ ea: filij iam nati legitimant. s. quo ad oĩa. s. ordĩes honores et alia. Et si spurios habet ex ea non legitimant: vt extra. e. conquestus. et. c. gaudem⁹ et. c. tanta ẽ vis. 8° p indulgentiã dñi pape: ex e. p venerabilẽ. Et iste modus et pcedens habent fm canones. Alij vero fm leges. Predictos modos legitimãdi: et pdicto modo ponit Ho. in sum. et Ber. extra qui filij sint le. p tuas ponit quattuor ex eis. s. tertiũ quartũ et quintũ et sextũ. Sed nunquid papa põt legitimar quo ad hereditariã successionẽ: Rñõ. Ad h dixerunt quidam. s. Lau. Tan. Inno. et Ber. ꝙ nõ nisi in pr̃imonio sancti Petri: vt ex̃. eo. p venerabilẽ. in fi. rñso. i. ibi hti Petri. Jo. vero dixit ꝙ nõ põt directe nisi in pr̃imonio sancti Petri. scdario vero et indirecte sine per ɔñiaz hoc põt: qr eoipso ꝙ legitimatus est aligs q̃ ad actus spũales: p ɔñs legitimat⁹ videt q̃ ad tpales. Si enim maiora cõcedunt: ergo et minora: vt in. c. p venerabilem. rñso. i. Sic et alias indirecte p cõsequentiã ɔcedit quod directe negat. ff. de penis. moris. circa pncipium. Ho. vero dicit: ꝙ papa et solus papa legitimar põt quo ad spũalia et tpalia: vt innuit in. c. p venerabilem. rñso. i. ibi presertim etc. Nam cui negatur cognitio multo fortius dispensatio: ar. 3. q. 6. q̃uis. et extra de sen. excom. cum illoruz Cognitio autem cause matrimonialis specialiter pertinet ad ecclesiam: adeo ꝙ iudex de ea secularis cognoscere non potest etiam si incidet: nec etiam de legitima filiatione: vt extra e. lator. c. causam. Ergo de legitimatione non potest se intromittere. Dicitur tamen imperator aliquis legitimare non quia vere legitimet sed quia per eum tanq̃ legitimi ad actus legitimos admittuntur. Unde et in hoc potest cum filio proprio non tanq̃ cum filio sed tanq̃ cum subdito dispensare. s. vt succedat alijs non vt succedat sibi: ar. extra. c. per venerabilez. §. i. i fi. i tex. et glo. et. ff. de adop. si ɔsul. Papa autem vere legitimat et illegitimat. Cum enim secundum leges filij duorum fratrum rite contrahant: vt insti. de nup. §. item duorũ. et etiam fm legem diuinam veteris testamẽti vt extra de consang. de infidelibus. papa huiusmodi matrimonium illegitimum fecit. Et sic filij nati ex tali matrimonio hodie et fm leges et fm canones illegitimi cẽsentur: et ab hereditate repelluntur: vt extra de consang. nõ debet. Plures etiam alie persone contrahere prohibentur lege canonica que ñ phibentur lege diuina: vt extra de resti. spo. litteras. §. opinioni. Si ergo illegitima uit: quanto magis legitimare poterit. Hoc intellige de filijs natis i matrimonio in quo dispensare potest. s. quando impedimentum a iure canonico ẽ inductũ vt pz extra. e. c. vl. vbi papa censet filios infidelium ad fidem cõuersorũ legitimos fore licet contraxerint in 2° et 3° gradu. et extra de ɔsan. nõ dz. ibi restrigit inhibitõnem. Unde mõ sũt legiti qui olim censebantur illegitimi. Ubi ergo papa dispensare potest in matrimonio vt sit legitimum ibi etiam potest filios legitimar vt in tertio et quarto gradu. Nunq̃ ergo cũ filio adulterino vel etiam nato ex matrimõio contracto in primo gradu vel secundo i linea descendente potest dispensare cuz non possit in pncipali. s. in matrimonio in tali gradu: vt extra de transac. c. vlt. Sed bene posset cuz filio presbyteri: quia talis matrimonium cõtrahere constitutõne canonica prohibetur. Et sic intellige illud extra. e. per venerabilem. rñso. i. Et expone adulterinis. i. sacerdotalib⁹: vt. 56 di. cenonieñ. et ex̃ de fi. pſ. c. pe. et vl. Sec⁹ ẽ de spurijs et manseribus: qr hi⁹ legitimare nõ potest: vt extra. e. p venerabilem. §. vl. Tñ cuz talibus dispensare potest et sic legitimare. i. eos ac si legitimi essent ad honores suos spũales admittere sicut dcm̃ est supra de ipatore. Lz aũt hoc facere possint pncipes vt papa et ipator nõ tñ cõuenit eis vt cõcedant pulegium i piudicium eorum ad quos hereditas deueniret dz si dispensatõ non fieret: ar. extra de of. de le. supeo. et. C. de manci. nec Aug. Quãuis ergo impator sit dñs oium tpalium. C. de q̃drië. pscrip. hñ a zenone. non tñ i piudiciũ alterius ɔcedere dz pulegium vt patet i. d. l. nec aug. Potest tñ si vult dispensare sine legitiare. Jo dico de papa quo ad ecclesiastica et secularia

vbi tpalē habet iurisditionē ⁊ in quibusdā certis casibus:ar.9.q.3.cuncta.⁊.c.p pncipalem. ⁊ extra de appel.si duobus.Hoc intelligo ita ꝙ nō p̄iudicet ei..s.ad quē est iā hereditas deuoluta.Eo tñ qui ius habet cōsentiente prodeēit legitimatio quo ad oīa:ar.C.de pac.l.fi.Aliť ñ pderit nisi q̄ ad spūalia ⁊ honores seculares ⁊ actus legitimos in quibus nō vertiť p̄uatum interesse.Secus aūt est si hereditas nō ē deuoluta sed est deuoluenda:vt extra de cōsan.ga circa.⁊.5.q.8.de gradibus.Per spālē ergo legitimationem neuter pnceps p̄iudicare dʒ vt acq̄situ̅ auferat sed vtꝙ impedire pōt ne acq̄rať:ar.C.de codicil.l.vl.ad fi.Pōt ēt impatō auferre ius acquisitū sʒ nō siñ pctō:nisi hoc ex magna cā faceret: vel nisi aīum donandi haberet.Hoc eni facere posset sicut ad p̄ns suppōimus cum oīum sit dñs.Sed hoc nō pōt papa nisi casualiter:licet p generalē ꝯstōnē solus papa legitimet ⁊ illegitimet.Et sic ptās generaľ est solius pape.Spālis aūt quo ad secularia ī quibus vertiť p̄uatū interesse est solius īpatorl nisi in hoc casu: sed quo ad ecclesiasticam est solius pape.Cōis vero ē vtriusꝙ quo ad secularia in quibus ñ p̄iudicatur alicui.Hoc saluo ꝙ p papā aliq̄s vere legitiāť:p īpatorēʒ nū q̄:lʒ aliquis p eū tanꝙ legitimus admittatur Vñ qđ dictū ē supra de modis legitimādi p̄t, q̄ de vltio dictū ē iproprie.Vñ semp dʒ exponi vť saltē intelligi legitimanť.i.tanꝙ legitimi admittunť.Hec so.sumpta ē de Ho. Ad h̄ nota:ꝙ Inno.p.c.venerabilem de hac matia inť alia dicit.s.ꝙ legitiāt⁹ ⁊ restitutus fame et cū q̄ dispēsatū est in q̄cunꝙ foro siue ecclesiastico siue ciuili oīa facere poterit sup q̄bus hʒ ptātem ille qui legitimauit vel fame restituit vel dispēsauit nisi sint talia que p̄iudicāt alteri Preterea nō obtinebit ab intestato bona hereditaria in terra legitimāti nō subdita. Et legitimatus a iudice seculari nō erit legitimatuſ ad ordines:legitimat⁹ tñ ab vno epo pōt ī alia diocesi pmoueri:quia dispensare in ordinib⁹ cū illegitimo est de iurisditōne cuiuslibet epi: ⁊ ēt hoc nulli p̄iudicat. Quid si impator legem faceret vel rescriptū ꝯcederet:ꝙ spurius succederet nō obstantibus legibus ꝯrijs?Rñdet Ho.ꝙ lʒ īpator illegitimos possit ad hereditatē admittere tanꝙ legitiōs vt dc̄m ē: tñ ñ pōt sup hoc legē generalē cōdere:q̄ multi ñ curarēt vñ filios hr̄ent:dūmodo sibi succederēt:⁊ sic lex talis esset cā multoꝝ mortaliū peccatorū:ergo abolenda esset:ex̄ de p̄scri.c.fi.et de pe.cum infirmitas.Gratiā tñ pōt facere per rescriptū vt dictū ē supra. Nūquid is queʒ papa legitimat ad dignitates pōt in epm pmoueri? Rñdit Goff.⁊ consentit Hosti.ꝙ nō:q̄ cum hec indulgentia sit odiosa ē restrīgēda extra de cōsan.cum dilectio.⁊ ideo ad p̄poat⁹ ⁊ alias dignitates mīores epatu tm̄ est extēdēda:ex̄ de ꝯces.p̄ben.cum dilectus. Nūquid is quē papa legitimat simpliciť ⁊ in forma cōi intelligiť legitimat⁹ quo ad dignitates?Rñdʒ Goff.ꝙ nō.Sed ho.dicit ꝙ sic:quia talis ē p inde ac si ab initō fuisset ex legitimo matrimonio natus.Hoc eni facit lex mortua:extra eo. tanto.multo fortius lex viua.ff.de ꝯsti.p̄n.bñficia.Sicut eni simplr restitutus ad oīa restituiť.C.de sen.pas.l.i.sic simpliciter legitimat⁹ intelligi debet ad omnia legitimatus:ex̄ de p uiľ.quia circa.

Irca quītum sciendum:ꝙ matnitas legitima ⁊ naturalis pbari pōt per testes.s.per obstetrices que intfuerunt: vt.ff.de ven.inspi.§.de inspiciendo.⁊.§.se. Paternitas aūt pbať p nuptias:q̄ legitimus fili⁹ est quē nuptie demōstrāt:vt.ff.đ in ius vo.ga semp.Stať aūt in hoc casu verbo viri vel mulieris.s.patris ⁊ matris si eum filium nominēt ⁊ appellent::⁊ affectum paternum gerāt erga eum.Talibus enim p̄sumptionibus violētis prima facie stabitur nisi ꝯtrarium pbetur:vt extra đ p̄sūp.afferte.⁊.c.illud.maxime si ī possessionē filiatiōis inueniať.Pōt tñ probari cōtrariū.Et sic soluiť illud.C.de pba.nudis.⁊ si miles.ll.Grandē ḡ p̄sumptionem facit p filio patris ꝯfessio:vt.ff.de libe.agno.l.i.§.Iulli anus.Et lʒ ab initio negauerit:si tñ postea deuictus p̄cibus aliq̄rū cū tanꝙ filiū tenuerit denegaſ p⁹ea ñ poīt:vt ex̄ đ pba.p tuas.Sʒ ꝯ ex̄ eo.p tuas. Sʒ certe poti⁹ ē fiťe:q̄ ibi staſ v̄bo viri.⁊ non tantū.ei sed testibus ideo vt proles legitima reputetur.Nam ⁊ si quis aliquem filium nominauerit statur verbo eorū ꝯrio:nec crediť filius in casu quem habes ex̄.e. trāsmisse.Hec dicta sūt f̄m ho.Scđm aūt Gof.lʒ parētū pfessio ⁊ affectio p filio inducāt p̄sūptōnē nō tñ pbatōnem faciūt q̄ ad successionem Sic intelligit illā.l.nō nudis.⁊ sitťes.Sic et si pater filiū neget p̄sumptio est ꝯ filiū sʒ ñ ꝯuincitur.vnde nec negatiōi staſ.ff.de li.ag.l.3.Patnitas aūt naturaľ pbaſ p testes ⁊ famā ⁊ recognitionē ⁊ affectionem:ex̄ de pba.p tuas. .C.de nup.si vicinis. Sʒ q̄d de spuria patnitate?Certe vulgo cōceptus ondere ñ pōt preʒ vt.ff.de sta.ho.vulgo.Natus vero de adulterio ondit sʒ nō lʒ noiare vt dr̄ ibidē.Sed h̄ pbaſ p famā affectionē ⁊ noiatōnem siue ꝯfessionem filij.ar.extra de fi.p̄s.michael.⁊ p totū Potest tñ filius p̄sbyteri se purgare si laboret infamia sola:vt ex̄ de pur.accedēs .Et đ hoc require supra.li.6.de sacro ordinis.ti.22.vbi agitur de filijs presbyterorum.

De donatione ꝑpter nuptias.ti.39.

Onsequenter co

siderandum est de donatiõibus ꝑ pter nuptias siue etiam de donationibus inter virum et vxorem ⁊ de dotibus de quibus dotatur.ex.e.li.4.ti.pe.Sunt enim accessorie mr̄imonio nam sine matrimoĩo nõ sunt.Unde et dos promissa per vim vel per metum non tenet sicut nec matrimonium.ff. quod me.cã.si mulier.§.dos.Qui autem cognoscit de principali:cognoscere debet de accessorio.⁊ ideo ex quo iudex ecclesiastcus cognoscit de mr̄imonio debet etiã cognoscere de p̄dictis.Et hoc est verũ qñ principaliter agit de mr̄imonio.Si vero mulier constante mr̄inio agat de dote:quia vir forte facultatib᷒ labitur:vel sua bona dissipat vl' decessit:tũc cã illa debet agi corã iudice seculari: ⁊ tũc causa dotis est principalis:extra.e.de prudentia.ĩ textu.⁊ glo.Ber.In plerisq; tñ regionibus eccᵃ indistincte istas causas audit etiam si pricipaliter moueant̄:quod põt de cõsuetudine fm Ber.in glo.p̄dicta:ar.extra de pig.ex lr̄is.⁊ ex̄ de iudi.nouit.⁊ etiam de iure vt dicit Host.⁊ Inno. q: ad ecclesiam ptinet defensio dotiuȝ Primo aũt considerandũ est de p̄dictis dõationibus.Et p̄mo que est donatio ꝑpter nuptias.2° qualiter ⁊ ad quid fiat.3° que dõatio est licita inter coniuges.Circa p̄mum sciẽduȝ ꝙ donatio ꝑpter nup.ẽ illa quam sponsus vl' alius nomĩe eius facit sponse vel eius nomĩe alij:vt.ff.de iure do.ꝓfecticia.Sicut ergo dos datur viro sic ⁊ donatio ꝑpter nup.vxori.Uñ ⁊ hec donatio vocatur antiferna ab anti qδ ẽ cõtra ⁊ ferna:qδ est donatio siue dos:q̃si donatio ꝯ donationem:vt.C.e.l.fi.⁊ extra.e. nup in fi.Uocatur etiã donatio ꝑpt̄ nuptias spõsalicia largitas.Improprie tñ vt in auc̄.vt sponsa.lar.rñso.i.colla.9.vocat̄ etiã ⁊ dos ĩprop̄e extra.e.nuper.⁊ ẽt dotaliciũ.extra.e.plerũq;. Fiebat aũt olim hec donatio ante nuptias :sȝ hodie cõceditur etiã fieri post nuptias.Et idõ vt nomẽ cõueniat rei mutatum est nomẽ vt dicat̄ donatio pp nup.vt insti.de dona.§.est et aliud.Et sic hodie ⁊ ante ⁊ post nup.fieri põt Si aũt fiat ante põt supra ⁊ infra dotis quantitatẽ subsistere:vt.C.de pac conuen. ex morte.Quãdo aũt fit post matrĩonium cõtractũȝ nõ dȝ dotis q̃titatẽ excedere iaȝ p̄stita ĩpa dote:vt.C.e.l.vl.§.si ergo.Et est rõ:ne qd in fraudem donatiõis prohibite inter viꝝ ⁊ vxorem attentet̄.Sed hodie alit̄ se habẽt.Nã ⁊ ĩ q̃titate.⁊ in pacto eq̃litas dȝ esse:vt ĩ auc̄.δ eql'. do.§.hoc igit̄ coll'.7.Uñ si nõ sit pactũ equale semper maius pactũ δ lucro redũcit̄ ad minus.vt.C.de pac.conuen.super dotẽ ex mõte si etiam apponat̄ in dote pactũ δ lucrando eã In donatione vero ꝑpter nuptias minĩe pactum super dote factũ ad donationẽ extẽdet̄ Unde si vir paciscatur de parte dotis lucranda vxore p̄mortua tm̄ debet vxor lucrari de donatione ꝑpter nuptias p̄mortuo viro:vt.C. e.l.vl.§.si aũt donatio.⁊ ex̄.e.donatio.§.sane. in tex.⁊ glo.

Irca 2ᵐ sciendum: ꝙ donatio ꝑpter nuptias fit viro dicente dono tibi tale quid propter nuptias vel in dotaliciũ Et sufficit ꝙ mulier in possessionem inducat̄ Non tñ fructus percipiet:sed vir ad sustentationem sui ⁊ vxoris.Alias cum equalitas hic inde requirat̄ vir nullũ commodũ cõsequeretur ex dote recepta:cum tantũdem mulier ꝑcipiet de suo:⁊ sic dos non ferret onera matrimonij:quod eẽ δbet:vt.ff.de iure do.his.§.i. ⁊ extra de vsuris.salubriter.Quinimmo etiã sufficit:ꝙ nudo solenni tamen verbo fiat dõatio:quia requiritur sola stipulatio:vt in auc̄.δ equali.do.§.hoc igitur.col'.7.In hac autẽ donatione si excedat summam quingentorũ aureorum non requiritur insinuatio quo ad vxorem sed quo ad virum.Aliter vir nõ lucrabitur dotem etiam pacto locum habente vltra quingentos solidos.Unde si pactum sit scm̄ inter viꝝ ⁊ vxorẽ δ donatiõe ⁊ dote lũcrãdis vxor lucrabit̄ in donatõne vltra quingentos aureos sine insinuatiõe:vir aũt in dote non lucrabitur vltra quingentos nisi cum insinuatõne in autẽ.vt spon.lar.rñso.i.col.9. Ad quid ergo fit hec donatio mulieri ex q̃ ipsa nõ percipiet fructus?Rñõ vt dos ei saluet̄ per ipsam: quia soluto matrimonio de rebus donatis satisfiet mulieri ꝑ dote si vir non habeat aliũde Unde si sit immobilis:vir non potest eam alienare nec obligare vtpote alienam:vt in.d.auten.§.hoc igitur.Et licet mulier renunciat̄ possit tacite hypothece etiam matrimonio cõstãte nõ tñ p̄sumit̄ qδ hȝ in donatione pp nuptias vt.C.ad vel'.etiam cõstante.l.iubemus.Si tñ consentiat nõ tm̄ semel sed bis aliẽationi donationis ꝑpter nuptias parat preiudiciũ sibi maxime si pecunia cõuertatur in vsus cõmunes:vt extra de emp.peruenit.Ad hoc melius habet̄ in.ti.se.ar.4.q.vtrum vir alienare posset rem dotalem immobilem p̄cipue in cãu.5° ⁊ 6.Qδ enĩ ibi dicit̄ δ dote ẽ etiã veꝝ δ donatione ꝑpter nuptias:vt pȝ ꝑ glo.d.c.ꝑueñt. et ꝑ .c.6.δ iureiuran.licet.

Equitur videre de 3°.s.que donationes inter virum et vxorem sunt licite ⁊ que illicite.Circa quod sciendum:

ꝙ donatio inter virū ⁊ vxores aut fuit fcā qñ matrimonium fuit ɔtrahendū:puta inter spōsum ⁊ sponsam:aut quando fuit cōtractum. Si pͥmo modo aut nuptie sequebanť aut nō. Si sic donatio tenet etiam si alter inde sit pauperior alter ditior:etiam si sponsa deducta fuerit in domum sponsi que ꝑpter etatem non poterat vxor esse. Quod est verum nisi sit ꝓxima pubertati ẛm hosti.ff.de dona.inť virū ⁊ vxorem inter eos. Si aūt nuptie nō sequebanť aut hoc est a parte donatoris aut nō. Si sic aut donauit sponsus sponse aut econuerso Si primo modo aut osculum non interuenit ⁊ sic reuocatur donatio tota. Licet enim dōatio illa simpliciter fiat:inest tamē cōditio tacite.s.si matrimonium sequať aut interuenit: et tūc medietas reuocatur. Si vero donauit spōsa sponso reuocať tota siue interuenerit osculum siue non.C.e.si a sponso. Si autē non remansit a parte donatoris quin matrimonium sequeretur :tunc donator totum recuperat ꝑ conditionem sine causa:vel totum retinet si n̄ dūm dedit.C.de dona.ꝑpter nup.cū veterus Si vero donatio sit facta post matrimonium cōtractum:aut dans sit pauperior:recipiēs tamen non sit ditior.puta si emat inde vnguēta ⁊ sic tenet.ff.e.§.i. Et similiter si vir det vxori ornamenta.ff.de auro ⁊ ar.le.argenti.§.ornamenti.extra.e.donatio.in glo.Ber. Aut dās n̄ sit pauperior ⁊ recipiens non sit ditior:⁊ tunc etiam donatio tenet:vt qñ quis virum heredem suum instituit. Tunc enim vir potest hereditatem illam donationis causa repudiare nisi deferatur vxori substitute. Non eni pauperior sit qui non acquirit sed qui de suo paťmonio deponit. Idem est de legato viro relicto ⁊ postea vxori restituendo. Tunc enim si vir illud statim restituat animo donandi:teņ Idem est si vir legatum repudiet quod vxor que heres instituta fuit soluere debuit. Idē est etiam si vir fuit rogatus hereditatem vxoris restituere certa quantitate deducta:⁊ restituat nulla deductione facta donationis causa vt.ff.e.si sponsus. Idem etiam est si vir donē vxori rem alienam.ff.e.sꝫ et si ɔstante. Hec p̄dicta exempla habentur:extra.eo.donatio in glo.Ber. Aut dans sit paupior ⁊ recipiens ditior:⁊ tunc non valet:extra.e.donatio.in tex. ⁊ ī glo.7.nisi in trib⁹ casibus.pͥmo si dans sit ī eadem voluntate vsꝙ ad mortem. Etsi dōatio legitimum modū excedat nō tñ fuerit insinuata vsꝙ ad legitimū modum valebit si permanserit in ea vsꝙ ad mortem.C.e.donationes.vt pꝫ in.d.glo. Vnd̄ confirmať morte dātis. Morte inquā naturali non ciuili.ff.e.cum hic status.§.si donator.vbi diciť:ꝙ lꝫ seruitus morti cōpetur tñ si donator ꝑuati sit seru⁹ vt etiam si persona cui donatum est sit serua:donatio est extincta.2° si donatio sit facta cā mōtis. Tunc enim res donata non fit donatarij lꝫ vsꝙ ad mortem differť.ff.e.si euꝫ.§.vl.⁊ ex̄.e. donatio in tex.⁊ glo.Ber.3° si dans dedit pecuniam ad refectionem edium succensarū.ff. e.ꝙ si vir. Quid si dubitetur vtrū donatio facta fuerit ante matrimonium vel post:Rñ det Hosti.⁊ Azo.ꝙ aut spōsus donauit ī domo sponse:aut in domo sua.s.cum iam eā traduxisset.pͥmo modo facta videtur ante matrimonium ⁊ etiam donatio tenet.2°modo facta videť cōstante matrimonio:quare non tenet. Et addunt ꝙ lꝫ matrimonium solo ɔsensu ɔ̄batur:tñ forte q̄ntum ad hanc ꝓhibitionē nō videtur constare donec sit traducta quare in itinē poterit ei dare:vt.C.e.l.pe.§.i. Quid si matrimonium de iure nō teneat. Nunquid tenebit donatio:Rñō ꝙ sic de iure scripto:sꝫ non est fas eam ratam habere ne sit melior ɔditio delīquentis:vt.C.e.si voluntate. Sic g̊ dabitur repetitio donanti: si putabat vterꝙ matrimonium tenere. Si aūt vterꝙ sciebat n̄ tenere vel solus donator:fiscus repetet: quia indignus est donatarius rehabere:vt.ff.e. cuꝫ hic stať⁹.§.vlt.ar.ɔ̄.extra.e.⁊si necesse. Hec hosti. Sed papa disponit ibi aliter pro bono pacis vt dicit Ber.in glo.vl.vltra mediū. Ad hec nota:ꝙ lꝫ heres accipientis non teneať si accipiens in vita sua rem donatam consūpserit in rem vtilem vel necessariam sibi:tenetur tamen ipse heres si ipsemet cōsumpserit :vt.ff. ad.l.fal.quod de bonis.§.donationibus. Hec Hosti. Nota etiam:ꝙ omnia p̄dicta d̄ dōationibus inter virum ⁊ vxorem sunt vera si vnus coniugum donauit per se vel inťpositā personā:vt.ff.e.l.3.§.nō tñ. Hec Ho. Nota iterū ꝙ si matrimoniū morte eius q̇ est factus ditior soluatur:donatio facta non reuocatur. Si aūt soluať mōte eius qui est factus ditior donatio sibi facta reuocatur:vt.ff.e.ꝙ autem. .§.si vir ⁊ vxor. Hec Hosti. Nota etiam ꝙ fructus rei donate restituentur vbi donatarius sciuit donationem non tenere. Si autē credidit eam valere lucrifaciet eos:ut.ff.de vsufructu. Hec Hostien. Insuper nota scd̓ꝫ Ber.extra.e.donatio.in glo.c.ꝙ donatio facta inter virum ⁊ vxorem dupliciter euanescit. Vno modo si donatarius p̄moriatur. Si enī simul moriantur ut naufragio vel ruina donatio tenet.ff.e.cum hic status.§.si ambo. Idem est si simul capiuntur ⁊ neuter reuertať. Si āt vn⁹ redierit alť nō:nō videtur superuixisse is q̇

rediit fm Hostie. Alio modo si a dante reuocetur. Reuocatur aût dupľr. s. tacite vt p diuortium nisi voluerit in diuortio donationez valere. ff. e. a marito. Et expresse. Et hoc dupliciť pmo modo verbo vt cum reuocat eaz nisi peniteat eum reuocasse vt expectemus ei⁹ supremam voluntatem. ff. e. cum hic status. §. pñia. Alio modo facto vt si ea que ƌdit postea alij donet vel pignori det: vel etiam aliter alienet. C. e. si maritus. reuocať aût donatio vt diciť extra. e. donatio. in gl. Ber. in fi. quatenus dãs est factus paupior ⁊ recipiens ditior. ff. e. si spõsus. §. vlt. Sed quare est ꝓhibita donatio inť virum ⁊ vxorẽ ex qua fit alter paupior ⁊ alter ditior? Rñõ. p ne mutuo se inuicem spoliẽt ñ tpando donationes. 2° vt inter coniuges esset amor honestus qui pendet ex aĩo non ex lucro. 3° ne melior in paupertatem incideret ⁊ ƌterior ditior fieret. 4° ne mutuo amore se spolient donationibus nõ obtpando: extra. e. dõatio. in glo. a. ⁊. ff. e. l. i. ⁊. 3.

De dotibus. ti. 40.

Deinde ɔsideran

dũ est de dote. Et pmo quid ẽ dos 2° quot ⁊ que sũt spẽs ei⁹. 3° ad quẽ pertinẽt dominium ⁊ piculum rerum dotalium ⁊ pafernalium. 4° de alienatione ipsarum 5° de dotis repetitione ⁊ redditione. 6° de puilegio dotis. Circa pmum sciendum: ꝙ dos est donatõ a pte mulieris facta parti viri ꝓ sustinendo onere matrimonij. Et est dotis natura vt durante matrimonio duret apud viruz: nisi in casu vt dicitur. j. eo vero soluto soluať Et est quasi patrimonium mulieris. ff. de mĩorib⁹. deniꝙ. §. proinde. Et ad hoc ꝙ sit dos: optet ꝙ matrimonium sit contractum non tãtũ de facto sed etiam de iure: vt. ff. de iure dotiũ. l. 3. Nec potest dos nec etiam donatio ꝓpter nuptias constitui nisi in liberis personis ⁊ a liberis: extra de p̃sump. illud. in glo. d. Paraferna aũt est illud quod mulier habet post vľ p̃ter dotem vndecunꝙ. Et dicitur a para qƌ ẽ iuxta: ⁊ ferna quod est dos. Unde paraferna. i. iuxta dotem.

Circa scđm sciendũ: ꝙ species dotl sũt due: quia vna est profecticia: alia aduẽticia. Profecticia est que a patre vel a supiore aliquo de linea patris tanꝙ a patre ẽ profecta. s. de bonis eius. Nec refert an filia ƌinceps sit in potestate vel emãcipata: quia nec ius potestatis sed nomen parentis dotẽ facit profecticiam. Profecticia ergo est si ipse dederit vel alius eius mandato vel nomine: eo ratum habente vel curatore eius si sit prodigus vel furiosus. ff. de iure do. profecticia. Si vero pater non tanꝙ pať sed tanꝙ extraneus dederit illud quod dederit extraneus sibi vt daret in dotem filie nõ erit ꝓfecticia sed aduẽticia. Hec eñi. i. aduẽticia est quã mulier dat per se vel alius a patre ⁊ alijs ascendentibus ei⁹ siue sit frater siue auunculus vel quilibet ali⁹. ff. e. ꝓfecticia. Ad hec nota: ꝙ si filia qñ nuptui traditur cum patre paciscatur: quia dote ɔtenta nullum hẽbit regressum ad patrl bona tale pactum non tenet fm leges ciuiles. C. de pac. pactum dotalium. ⁊. l. vl. Si tñ eadem pactum illud iuramento non vi sed dolo p̃stito firmauerit omnino seruari debebit. li. 6. de pactl. Quis. cum nõ vergat in eterne salutis dispendium nec in alterius detrimentum vt patet ibidem. Quod est verũ pncipaľr. Scđario eñi ibi posset detrimentũ esse filijs vel viro vľ vẽientibus ab intestato vel similib⁹. Hec Joan. in. d. c. Quis.

Circa tertium queruñť plura. s. ad quẽ spectat dñium rerum dotalium ⁊ parafernalium vxoris? Rñõ fm Jo. ꝙ dommium dotalium spectat ad mulierem de iure nãli. Hoc ꝓ tanto diciť: qr ex eis aliť vt dicit Hosti. in sum. Ad virũ vero pertinent ƌ iure ciuili. C. e. de iure do. in rebus. Unde quãtum ad eas vir agere potest iure suo tanꝙ dominus: ⁊ inuita vxore. C. de rei ven. dote. nisi vir ad inopiam vergat vt dicitur ibidẽ. In pafernalibus aũt vir nullũ ius hʒ: nec ɔ volũtatem vxoris de eis intromittere se põt. C. de ꝓcu. maritus. Unde qͣ̃tũ ad ea non potest agẽ sine mãdato vxoris. C. de pac. cõuẽ. sup dote. l. vl. Si tñ vir p̃stiterit cautionẽ de rato põt agere in rebus vxoris etiam sine mãdato eius Et cum mandato eius agere nõ põt nisi fʒ ꝙ cõtineť in. d. l. maritus. Hec Ber. extra de ꝓcu. cõstitutl. Ad quẽ ptinet piculum rei dotalis. s. ad virũ vel vxorẽ? Rñõ. Res date in dotez aut sunt extimate aut nõ. Si sic piculũ spectat ad virũ: nisi res ex toto pierit añ nuptias. Nam extimatio venditionem facit in hoc casu: tã lucrũ qͣ̃ dãnũ spectat ad virũ sicut ad rei emptorẽ. ff. de iure do. plerũꝙ. ⁊. l. res in dotẽ. Si vero nõ sũt extimate: tũc ad viꝝ nõ spectat piculũ rei dotalis vel euictiõis vel deteriorationis sed ad vxorem. ff. e. plerũꝙ. Et poniť ibi exẽplũ: ꝙ si vestis sit extimata ⁊ mulier eã attriuerit vir extimationẽ reddit: non autez si extimata aĩalia vel vestes accepit. Fructus tñ dotis ptinẽt ad virũ ꝓpter onus mr̃onij sustinendum: si tamẽ sustinuerit onus matrimonij. Aľs secus ẽ. ff. e. dotis fruct⁹. ⁊. l. plerũꝙ. §. si serui. vbi diciť: ꝙ fet⁹ pecorũ dotaliũ ptinẽt

ad virũ qꝛ computãtur in fetibus:sic tamen vt suppleat prius capita pmortua ex fetibus iam natis. Unde ibi fallit hec regula. Cuius ẽ emolumentũ eius debet esse piculũ. Et hoc est verum nisi res dotalis cõsistat in numero pondere et mensura.qꝛ piculũ taliũ spectat ad virum. Fetus tamen ancillarũ dotaliũ non cedit viro.ff.e.plerũqꝫ.§.serui. Idem est de la picidinis vbi lapis non renascitur. Nisi enim sint tales ꝙ lapides ibi renascãtur:cui⁹modi sunt in gallia et asia fructus eorum ptinẽt ad virũ. Idem est de fundis argentifodinis ꝛ similibus:et de arboribus non cedẽdis.ff.solu ma.diuoꝛ.§.si fũdus. Hec. Ber.extra de vsuris.salubꝛiter. Si vero dos sit estimata electio tamẽ ẽ reseruata viro expꝛesse vel tacite nisi vel rem vel estimationem pꝛestaret.idem est ac si non estimata esset nisi actum sit in cõtrarium.vt.ff.e.plerũqꝫ.§.vl. Idẽ ẽ si dos sit estimata non vt estimatio pstetur sed vt appareat quantum sit deteriorata matrimonio soluto vt.C.de iure do.si inter virũ. Hec. Hosti. Ad hec nota.ꝙ si in estimatione decipiatur alter etiã maioꝛ.25.annis: etiam sine alterius dolo etiam nõ vltra dimidium iusti pꝛecij succurritur ei:qꝛ non conuenit aliquem lucrari cũ alterius damno.vt.ff.e.l.i.§.vl.

Irca quartũ queruntur plura.s.vtrũ vir alienare possit rem dotalem ĩmobilem puta domum vel agrum. Rñ Talis res aut est estimata aut nõ.si sic vir eã alienare potest:qꝛ ẽ empticia nisi estimatio fieret vt sciref quantũ res valeret.C.ð.iure.do. si inter. Si autem non sit estimata tunc non põt alienare:nisi in his casibus.pꝛimo si puocetur ad diuisionem fundi dotalis a socio q cõem habet illum fundum cum ipso:ipse tñ ad diuisionem puocare non potest socium.C de fundo dotali.l.fi.2° si alienet cum vniuersitate vt ibidem.l.i.3° si alienet ex necessitate:vt in.e.l.4° si conuertaf in vtilitatem vxoꝛis.vt ibidem.l.vl.5° si vxoꝛ alienationi consentiat secundo post biẽnium.ex.de iureiuran.cum ꝯtingat in glo.a.b.dumõ sint alie res viro ex quibus ei cõsulere possit.C.ad.vellẽ.auc.siue a uie.6° si tantum semel consentiat et cum hoc iuret. Licet enim non valeret talis cõtractus ₣ꝫ leges:valeret tamen ₣m canones:vt patet in d.c.cum cõtingat in tex.et glo.qꝛ iuramẽtũ quasi pꝛo secundo consensu esset.et contra illud venire non liceret. Et ad hoc ius canonicum seruandũ iudex ecclesie oꝛdinarius cogere debet per censurã ecclesiasticam iudices seculares.li.6.de iureiuran.l3. Et ₣m. Joan.an. ibidem hoc intelligitur siue mulier iuret per se siue p pcuratoꝛeꝫ cui dederit ad hoc spãle mandatum:extra de pcu.c.vl ꝛ di.63.tibi.vbi de hoc. Esto ꝙ mulier pmo iurauerit dotẽ vel donationem ppter nuptias non alienare nec alienationi consentire:nisi ex causa rõabili ꝛ auctãte iudicis:quid si postea consenserit non auctoꝛitate iudicis ꝛ iurauerit non ꝯueni re? RñO ₣m hosti.sup.d.c.cum cõtigat. Pri^m iuramentum seruabit:ar.extra de iureiuran. ea te.ꝛ.c.intellecto. Sꝫ cõtra.e.ti.tua nos. Rñ det Jo.an.in.c.licet.ꝙ ibi pmum iuramentuꝫ fuit illicitũ:ꝛ ideo nulli pindicauit secundum.

Quid si mulier iuret rem dotalẽ alienataꝫ non repetere. Nunquid tale iuramentuꝫ erit seruandum? Uidef ꝙ sic:quia seruari potest sine interitu vite eterne ꝛ mulieri tñ obest illud iuramentum:nec habebit auctoꝛẽ piurij papam:vt extra.e.cum contingat. Et idem est de adulto rem suã alienante ꝛ iuramẽto cõfirmante:vt.C.si aduersus vend.l.i.in consti.feu. hac edictali.§.sacra. Ho.aũt intelligit illud.c. cũ contingat hoc modo.s.cũ ibi dicitur seruare debent subaudi mulieres:quia pꝛopꝛia temeritate non debent venire contra:sed papa restituet eas pꝛio motu si interuenerit iuramentum vi vel dolo pꝛestitum. Et ideo seqꝰ siue vi siue dolo ꝛc̃. Et similiter loquif auc.sacramẽta puberum: sed quomodo constabit ð metu vel dolo? Rñ. Constabit ₣m Hostiẽ. ex pspicuis insidijs:considerata personarum qualitate. Aut enim mulier est quedam virago:ꝛ sic non pꝛesumif coacta. Aut est nature debilis:ꝛ vir dure ceruicis ꝛ faciei ferocis. Et tunc iudex attendat an exigẽte necessitate vera res dotalis sit alienata:ꝛ tũc bene est:ar.ex tra ð emp.ꝛ ven.peruenit. Aut vicio pꝛodigalitatis viri:ꝛ tunc alienatio est suspecta. Itẽ an ex parte creditoꝛis fuerit adhibita cautela iuramenti:quia vix in h⁹modi pꝛesumitur spõte pꝛestari:vt extra de renunciatione super h Item mulier pbabit minas viri ꝛ forte verbera.extra de spon.veniens.ꝛ ð despon.impũ. ex lr̃is. His õib⁹ ꝯcurrẽtib⁹ mlier absoloẽꝫ po t̃it ĩpetrare. Quid si vir suaui elogo mlierẽ ĩ ducat ad ꝯsentiẽdũ? R° ₣m ho. Cõsẽsus valꝫ ar.C.siqs aliquẽ testa.phi.l.vlt. Sꝫ ar.ꝯ.ff. de dona.int̃ vir ꝛ vxo.l.3. Sꝫ illud ĩtellige qñ nõ inũeit iuramẽtũ. Quid si mulier inducat ad iuramẽtũ coꝛã iudice ꝛ vẽiat ad aurẽ iudicis:ꝛ dicat sibi ꝙ iuita ꝯsẽtit ꝛ iurat? R° ₣ꝫ hc. Judex ñ dꝫ h sustinere:sꝫ ꝛ si sustinuerit psũitur p muliere.ar.ex̃ de his q̃ vi.c.i. Quid in dubio? R°. Uidef tenẽdũ iuramẽtũ:qꝛ in dubijs via tutioꝛ est tenenda ꝛ eligẽda:extra de spon iuuenis. Uel relinquif arbitrio pape:qꝛ quod ipe voluerit tutius erit.nec aliter agere potuerit nisi p eũm absoluta fuerit vt dictuꝫ ẽ

supra. Consilium autem generale gratia mulierum et parentum earum videtur hoc esse. s. quod quando mulier nubat faciant eam iurare quod nunquam consentiat alienationi rei dotali: nisi coram iudice causa cognita et probata. s. necessitatis vere instantis. Tunc enim si aliter cōsentiat etiam si iuramentum faciat cum sit cōtrarium primo licito et honesto non tenebitur: vt extra de iureiuran. ea te. Et potest addere: quod si vnquam contrauenerit non valebit: vt extra de preben. cum dilecto. §. i. v. quamquam. Sub pretextu tamen talis iuramenti videtur quod quilibet rem alienatam expetere possit. Hec Hosti. ti. de iureiuran. Quid si vir alienet rem dotalem immobilem? Rñdeo. Aut alienat eam matrimonio constante aut matrimonio soluto. Si primo modo vir vendicare potest ipsam veniēs contra proprium factum quia non processit de iure. C. de agri. et censi. quemadmodum. Si secundo modo aut paciscitur mulier quod non veniet contra aut non. Si non: mulier alienationem reuocabit. Si sic: non reuocabit. Et idem est si heres viri extiterit: et deductis legatis quātitatem dotis habuerit de hereditate viri. Nā a possessore vendicare poterit quod ex hereditate sibi defecerit. ff. de fundo. dota. dotales Hec Hosti. Quid si vir alienet res mobiles? Rñdeo. Hoc facere potest: quia nō est prohibitum. Hec Hostiē. Utrum vir alienare possit parafernalia. Respondeo quod sic secūdū Innocen. si dominium eorum sit translatum in virum. alias nō. ff. de iure dotiū. si ego.

Circa quintum articulum qui est de repetitione et redditione dotis querunt plura. s. vtrum mulier constante matrimonio dotē petere possit? Respondeo. Aut vir est suspectus de dilapidatione aut nō. Si sic. s. quia male vtitur sua substantia: puta quia est lusor vel tabernarius: tunc dos est sequestranda. s. quando vir presumitur eam dissipaturus. ff. solu. ma. sicut dotem. §. si vero dotem Et in hoc casu potest mulier dotem petē: matrimonio constante. C. si cōstan. ma. l. vna. Nō potest tamen eam alienare: sed debet vti fructibus ad sustentationem sui et viri et filiorum. C. de iure do. ver. Sed quando mulier petit dotem soluto matrimonio quod vult facere potest de dote. Si vero vir non sit suspectus aut labitur facultatibus aut non. Si sic prestare debet cautionem quam potest pro dote seruanda. Unde si non potest prestare idoneam cautionem fideiussoriam prestabit iuratoriam. Et in hoc casu non potest mulier petere dotem: nisi dos fuerit extimata: vt in. d. l. ver. si vero nō labitur. sic non debet cautionem prestare. Et hec solutio elicitur ex dictis Ber. extra. e. per vestras. Si autem mulier esset suspecta vel etiam vir esset ignotus et suspectus de fuga: cōmendari debet pecunia dotis alicui mercatori: vt de parte honesti lucri supportentur onera matrimonij: extra. e. per vestras. Hec Hosti. Notat etiam hic Hosti. quod cautionem fideiussoriam pro dote seruanda vel restituenda non debet mulier petere: nec vir dare: et si det eam siue ante matrimonium siue constante matrimonio: datio non tenet: quia est contra ius vt innuit expresse rubrica. C. ne fideiuss. do. dentur. l. i. et. z. ar. extra. e. per vestras. Quod autem sit contra iura non valet. C. de legi. non dubium. Aliqui vero distinguunt: quod si vir renunciet legi ex certa scientia: datio valet. Si autē ex ignorantia: non valet. ff. si quis cau. §. si quis. Ad hoc respondet hosti. quod illud non est verum in prohibitis ex causa matrimonij quod esse debet liberum: extra de sponsa. gemina. Dictum tamen. c. per. vestras. velle videtur: quod dos sub ea cautione tradatur quā vir prestare potest ergo sub fideiussoria si eam prestare potest. Sic videtur Ber. intelligere. Hosti. vero exponit sub ea cautiōe. s. nuda quā potest. Subaudi de facili prestare. Vel quā potest. i. debet quia aliam de iure prestare non potest. Et sic facit pro eo quod loquitur de potentia iuris non facti. Est enim duplex potentia. extra de rescripti. sciscitatus. Si autem vir dedit fideiussoriam soluto matrimonio: datio tenet. ff. so. ma. si constante. §. quotiens. Quando diuortio facto dos sit petenda et reddēda? Rñdeo. Coniuges aut separantur abinuicem propter causā licitam vt propter consanguinitatem vel affinitatem vel aliud huiusmodi: aut propter causam illicitam Si primo modo aut contraxerunt ignorantes: et tunc debet reddi quicquid habuerit alter ab altero si etiam sciuerunt consanguinitatem sed ignorauerunt gradum fore prohibitum repeti potest dos et donatio propter nuptias secundum Jo. Aut contraxerunt scienter: et tunc perdere debent quicqid alter alteri dedit: et debet fisco applicari: nisi excusent errore vel minori etate: vel etiam nisi papa aliter disponat pro bono pacis: extra. e. mulieres. in tex. et glo. a. et. c. si necesse. in glo. e. Si vero alter sciuit et alter ignorauit: quantum ad scientem locū habet predicta pena. vt dicit Hosti. Si aūt separantur propter causam illegitimam vt propter adulterium ab altero cōmissum. aut separantur propter adulterium vxoris et tunc mulier perdit dotem et vir eam lucratur. Perdit etiam dotaliciū. i. donationem propter nup. si supple eam ex pacto debēt habē extra. e. c. vlt. vel dotaliciū. i. parafernalia ad quorum restitutionem non tenetur vir in tali casu. C. de pac. conuen. l. vlt. et extra. e. plurium. in tex. et glo. si.

Si tñ vir occidat vxorem ꝓpter adulteriũ nõ lucrifacit dotem etiam si pactum de lucrãdo eam prius fuit factum.ff.so.ma.si ab hostibus .§.i. Unde tunc dos redit ad filios vxoris oc cise.in aucten.vt liceat mari ⁊ auie.§.si de adulterio.Hec Jo.33.q.2.admonere. Aut sepantur propter adulterium viri:⁊ tunc vxor lucrabitur donationem propter nuptias :quia vir ⁊ mulier nõ ad imparia iudicantur. Si tamẽ extant filij ex eorum matrimonio:ad eos spectat dos siue donatio:extra.e.vt lite non conte.ad hoc in glo.7.Si vero contractis sponsalibus matrimonium non sequatur:si quid nomine dotis traditum fuerat repeti potest ⁊ fructus eius.Semper enim intelligitur si matrionium subsequatur.ff.de iu.do.stipulatus.Jdẽ est de ancilla ⁊ partu eius.ff.de condi.cã da.⁊ cã nõ se.l.qui se debere.§.fundus.Qua actõe aget mulier ꝓ dote recipienda soluto matrionio iusta de causa non propter consanguinitatem vel aliud hu͡ꝰ.Rñõ.Non aget actione de dote quia nullum fuit matrimonium:ergo nulla dos:sꝫ aget cõdictione sine cã .ff.de cõdi.sine causa.l.vi.qꝛ causa non fuit secuta propter quã dos dabatur:extra.e.ꝺ prudentia.in gl.a.

Sed nunquid fructus debẽt restitui? Rñõ ꝙ nõ:nisi illi qui ante matrimonium obuenerunt : quia illi ipso iure dotem augent : sed qui post matrimonium obueniunt propter onꝰ matrimonij sustinendum viri fiũt:extra.e.mulieres.in glo.b.ff.eo.dotis fructus.Quid si vir onus matrimonij sustinuit ante nuptias:puta quia puellam nondum nubilem duxit ⁊ aluit? Rñdet Ho.⁊ Azo.ꝙ de equitate potest dici: ꝙ retiere põt fructus perceptos tempore q̃ eã sustentauit. Ad hec nota:ꝙ vir dotẽ lucratur tripliciter. Uno modo ex pacto:vt si paciscatur de dote tota vel parte lucranda:⁊ vxor de donatione ꝓpter nuptias. Pactum enĩ hic inde debet esse equale:vt extra.e.donatio.ĩ textu.⁊ glo.⁊.C.de pac.cõuen.l.ex morte.Secũdo ex lege.Et hoc dupliciter.Uno modo propter adulterium vxoris vt supra dictum est. Alio modo si vxor instituta decesserit vel religionem intrauerit deficientibus liberis ⁊ propinquis.Tunc enĩ vir succedit vxori ⁊ econuerso:vt.C.vnde vir ⁊ vxor.l.i. Jn omnibus alijs ⁊ dos ad mulierem ⁊ donatio ꝓpter nuptias ad virum redit soluto matrimonio :nisi contrarium obtineat consuetudo approbata: extra.e.mulieres.⁊.c.donatio.§.sane. in tex.et glo.e.Oĩa etiam empta de cõibus bonis viri ⁊ vxoris diuidi debent inter eos facto diuortio ꝓpter cãm licitam si hoc cõstet:al's omnia p̃sumunt esse de bonis viri.extra.eo.c.iº.⁊.2º.

Pone ꝙ vxor cõuicta de adulterio sit filiafamilias.nunquid vir lucrabitur dotem ꝓfecticiam? Rñdet ho.ꝙ sic:si dos nõ sit recasura ad patrem.Al's secus est.ff.solu.ma.l.2.Ui detur tñ:ꝙ viuente filia pater nequeat recuperare dotem.Et habes optimum exemplũ ĩ p̃lato vasallo alicuius p̃ncipis:quia si p̃latus cõmittit felloniã cõtra dñm:ecclesia feudũ ꝑdit q̃diu ille p̃latus viuit:sed post mortem eiꝰ recupat illud:vt in li.feudorũ de capitul' regl cõradi.§.si clericus velut epš.Hec hos. Quid si mulier amisit dotẽ suã pp fornicationẽ sñia diuortij lata q̃ ad sepationẽ thori:⁊ postea ꝓbata cõsanguinitate inter eaꝫ ⁊ virũ sepentur oĩo ꝑ ecclesiam data vtriqꜫ licẽtia ɔ̄hẽdi. Nũquid mulier dotem repetere poterit tãqꜫ adulterium nõ fecerit? Rñõ.Tan.dicit ꝙ sic: qꝛ ex quo nullũ fuit matrimonium nõ fuit adulterium nec vlla dos:⁊ qꝛ ecclesia in illa sententia decepta fuit reuocare debet veritate probata ar.extra de fri.fraternitatis.Lau.vero dixit ꝙ non est de cetero audienda licet modo appareat:ꝙ non fuit matrimonium nec adulteriũ: quia est punienda propter intentionem cum opere subsecuto:extra de biga.nuper.⁊.c.fi.et vt per hoc auferatur ceteris materia delinquẽdi:⁊ ne excogitetur probatio falsa contra matrimonium propter dotem recuperandaꝫ. Et huius sententie est Hosti.Goff.Jo.⁊ Ber.extra.e.plerunqꜫ.in glo.e. Cui debet dos reddi matrimonio soluto? Rñdeo.Si sit dos ꝓfecticia:patri debet reddi mortua filia:vt.C.solu.ma.dos a patre.Et hoc est verum si decedat sine liberis:alioquin penes liberos remanet:licet quidam contrarium dicant vt ibideꝫ .l.post mortem.Si vero fiat diuortium viuẽte patre ⁊ filia:dos patri ⁊ filie est reddenda: vt ibidem.l.2ª.⁊.l.pe.vel saltem filie.extra.e.c.i.Si autem sit aduenticia debet reddi mulieri vt.ff.solu.ma.l.2.nisi ille qui dedit pro mulier' dotem stipulatus sit eam sibi reddi:vt ibideꝫ .l.quotiens.§.i. Sed nunquid soluto matrimonio debet dos statim reddi? Respõdeo ꝙ sic si dos constet ĩ rebus inmobilibus inextimatis.Si autem in rebus mobilibus vel se mouentibus vel etiam in corporalibus vt pecunia vestimentis animalibus. infra annum vt.C.de rei vxorie actione.l.vna.§.cum autẽ Quod tamen est ad funus necessarium statĩ exigitur:vt .ff.so.ma.si filia.Si ergo immobilia statiꝫ soluto matrimonio non restituũtur tenetur vir ⁊ eius heres ad fructus ⁊ eius pẽsiones.Jn mobilibus aũt ⁊ se mouentibꝰ tenetur ad vsuras post annum ⁊ vecturas nauium siue iumentorum ⁊ operas seruorũ vel q̃stus ciuilium annonarum:vt.C.ꝺ rei vxo.ac.§.exactio.Hec hos. Ad hec nõ:ꝙ vir totam

dotem reddere debet si pōt: al's in quantum facere potest. i. habita ratione eius ne egeat vt dicit in dicta. l. nisi dolo diminuerit suam substantiam. Si tamen venerit ad pinguiorē fortunam restituet totam. Sed si vir paciscat vt reddat totam non valet tale pactum cū sit cōtra bonos mores. Si tamen soluerit repetere non potest. ff. d condi. inde. nā ꝛ si. Hec Ber. extra. e. mulieres. in glo. Ber. Et transit dictuꝫ priuilegium etiam ad filios eiusdem matrionij: non autem ad heredes extraneos: vt. ff. solu. ma. maritum. Nota etiam ꝙ expense facte in rebus dotalibus a viro aut fuerunt necessarie: ꝛ he minuunt dotem ipso iure. Aut vtiles ꝛ ille repetuntur actione mandati vl' negocioꝝ gesti. Aut negligenter ꝛ volūtarie vt picture ꝛ huiusmodi. Et in his nulla dat actio etiam si fuerunt facte voluntate mulieris sed permittuntur abradi siue deduci sine lesione prioris status. C. de impensis i rebus dota. factis. l. i. ꝛ. l. quod dicitur. Et hoc est verum cuꝫ sit separatio quo ad fedus matrimonij. Secus est si quo ad thorum ꝑpter adulterium: ex. e. plerūq;. vbi de hoc. hec Ber. extra. e. mulieres in glo. b. ad fi.

Circa. 6. articulum qui est d priuilegio dotis. nota: ꝙ dos est multum priuilegiata. Nam ꝑ ea omnia bona viri tacite sunt vxori obligata. Unde siquis hereditatem viri possidet: mulieri de dote responde re debet: extra de pigno. ex litteris. Habet ēt vxor ꝑ pafrenalibus tacitaꝫ hypothecā nisi sibi ꝓuiderit per specialem ꝛ expressam: q꞉ tūc aliis renunciare videtur. C. de pac. cōuen. sup dotem. l. fi. Et hoc priuilegium extenditur ad heredes vxoris ꝓprios. i. ad filium nepoteꝫ: nō aūt ad heredes eius extraneos. C. d priuil. do. vna. l. Hoc tamen ꝓuilegium non habent mulieres heretice. C. de here. l. i. Unde vxor quo ad dotem prefertur oībus creditoribus etiaꝫ tpe prioribus: actiones personales vel etiā tacitas hypothecas habētibus. Nō aūt ꝑfertur ꝑoribꝰ creditoribus hypothecas expssas habentibus sicut nec fiscus q simile ꝓuilegiū habet cuꝫ muliere: extra de pigno. ex lrīs. in glosa. c. e. In donatione aūt ꝑpter nuptias ꝑfert mulier posterioribus tm̄. C. e. l. fi. Item bona vxoris non sunt distrahenda nec etiam ꝑpt delictum viri. Distrahunt tn̄ ꝑ viro qn̄q; i casu. Nam in causa primipilarij sunt ꝑ eo obnoxia si oīa bona eius sunt exhausta. C. ne vxo. ꝑ mari. l. i. ꝛ. 3. ꝛ. C. in quibus causis pig. ta. cōtra. l. satis. Hec extra de ꝯsue. ex pte. in glo. d.

Sed nunquid dos primi matrimonij ꝯuerti debet in matrimonium sequēs? Rñō ꝙ sic nisi ꝓbet aliud cōuenisse. ff. e. dotem. Et hoc est verum si mulieris erat actio pura. Nam si erat extranei nō cōuertitur nisi ꝯsentiēte stipulatore dotis. ff. e. stipulatio dotis. Hoc etiā intelligit si pater eius non viuit. Nam si patre viuente non nupserit cōstituta heres cum extraneo dotem ꝑcipiet: cōstituta vero cum fratribus dotem conferet. C. vt omnia vtriusq;. l. fi. Si vero pater viuit: tunc aut mulier contraxit volente patre. aut nolente. Si volente nō licet patri aliquid diminuere de dote ꝑmi matrimonij: nisi forte eius substantia sit aliq̄ clade fortuita diminuta: quia tunc dare nō cogit vltra virtutem substantie sue. Si aūt pr̄e nolēte: tunc secus est. Unde imputet sibi qui cuꝫ ea sine dote contraxit: maxime si pater iusta d causa contraxit: vt quia vir erat vilis persōa i auc. de equali. do. quia vero. colla. 7. Hec bo. Aliter dicitur. ff. d ritu nup. ꝙ si filia inuito patre nupserit pater eam dotare tenetur: nisi virum indignum elegerit.

Finis ad dei laudem ꝛ virginis Marie.

De significatiōibus verborū.ti.41.

Onsequenter qa in aliquibus premissis capitulis sive titulis nonnulla repiunt quāq iuri tam ciuilis q̄ canonici vocabula: que lectoribus eorum ignaris tedium in legendo et etiā difficultatem in intelligendo prebere possēt. ideo hec est aliqualis doctrina breuis et vtilis de significationibus huiusmodi vocabulorū s̄m ordinem alphabeti supponenda. Illorum tamen vocabulorum quorum noticia in titulis huius sūmme traditur: in eisdem titulis significatio requiratur. Super quibus etiā vocabulis et aliis contentis in ipsis titulis: tabulam composui s̄m ordinem alphabeti. Exordium ergo istius tituli sumemus a vocabulis incipientibus ab.a.

Bigeus dicitur ꝓprie q pecora a pascuis et armentis sbducit ab abigēdo.ff.de abigeis. Un̄ dicit ibi q pecudē vnā aberrantē vl equos de solitudine abduxerit: non est abigeus sed fur.

b intestato.i.sine testamento. Et est aduerbiū: et intestatus.ta.tū.nomē.i.sine testō. Hec ꝓbant i Rica insti.de hēditatib⁹ q̄ ab intesto. deferunt.iuncto pncipio.nota tñ q ista dictō hic non proprie ponitur sed proprie d̄bet poni sub dictione in. Unde intestatus.i.sine testamento.

bolitio est accusationis institute p s̄niam pemptio: s̄m glo.in Rica est de abolitionibus.

brogare est destruere sed derogare est in pte tollere. Unde lex dicitur qñq abrogata: vt .ff.de ver sig.

cceptilatio est quidam actus iuris ciuilis inuentus regulariter ad tollendū tantum obligationem verborum.i.stipulationem: que etiam est in iure ciuili. Et sicut in contracta obligatione per stipulationem quedam verba sūt certa a iure ciuili introducta: puta per interrogatōnem et responsionem vtriusq partis a q̄bus procedit obligatio: sic etiam eodem iure in acceptilatōe introducta sunt certa verba interrogatōnis et responsionis mutue: partī vtriusq.a quibus ꝓcedit eiusdem obligationis dissolutio. Puta debitor stipulatōne obligatus interrogat creditorem suum sic. Quod ego tibi p stipulatōnem promisi habes ne acceptum? Et creditor respondet. Habeo acceptum. Quasi.d. Perinde habeo ac si accepissem a te per veram solutionem: et sicut vera solutōne liberatus esses ita hac acceptilatōne liberaris. Unde acceptilatio est imagiaria solutō: in hoc similis vere solutiōi: q sicut per veram solutiōem oio tollitur ipo iure obligatio naturalis et ciuilis: ita etiam per acceptilationem que est solutio imaginaria pro eo q lex imaginatur debitorem absolutum per eam. per solutiōem veram: vt institut.quibus modis tollitur obligatō.§.est autem acceptilatio. Sic ergo acceptilatio regulariter non tollit nisi obligatōnes verbis.s.per stipulatōnem contractas: obligatōnes vero contractas re vel consensu vel litteris: de quibus vide supra li. 3.ti.4.ar.2.non tollit.nisi deducantur in stipulatōnem acquilianam. De qua vide supra.li. 3.ti.19.ar.2.b.

ccipere differt a cape.j.in capere.

cor et mucor sunt vicia vini: quia quādoq acescit: et qñq mucescit. Un̄ dicit acidū vel mucidum. Est etiā mucor vicium panis cum panis mucescit.

cta dicuntur publice scripture negociorū que gerunt ordinem otinentes.

ctio vt dicitur insti.de actionibus in pncipio est ius ꝓsequendi in iudicio quod sibi debet. Est autem actio alia personalis: hoc est in personam. Alia realis.i.in certā rem: vt quando petitur res certa. Unde actio in rem dicit vēdicatio: quando.s.aliqs dicit rem de qua agit suam: et aduersarius dicit eam etiam eē suam Actō autem in personā dicitur condictō q ñ aliquis contendit aliquid dari vel fieri sibi. Quando vero agit vt res sua restauretur sibi et negociū certū et spāle nomē icidit: vt i ōposito: tunc non dicitur cōdictio sed personalis actio simpliciter. Hoc autē nomen condictō d̄scendit inde q olim erant iudicia ordinaria et certa. et quedam solennia verba oportebat cō dici.i.simul dici: vt si quis deficeret in vna syllaba cadebat a causa. Non debet autem actō in rem moueri contra venditorem: sed contra presidentem in loco in quo res est. C.vbi i rē actō exerceri debeat.l.i. Hec institu.de actōnibus. Item actōnum alie dicuntur bone fidei: alie actōnes stricti iurī. Actōnes bone fidei sunt iste.scā ex empto.ex vendito.ex locato.ex conducto.depositi commodati pignoraticia.et ex permutatōne. Et de his actōnibus omnibus habitum est supra in titulī suis. Sūt etiam plures alie actōnes bone fidei quas sb silentō transeo gratia breuitatis. Actōnes autem stricti iurī sunt actō ex mutuo.ex arbitrio et ex stipulatōne. Actō redibitoria est quāto mīorī que datur emptori contra venditorem si seruum viciosum sibi vendat: sed differenter: quia si fuerit vicium corporis: vt si seruus vel animal sit morbosū dat redibitoria emptori infra sex mēses vtiles: vt vēditor aut

seruum vel animal morbosum recipiat ꝛ pci um restituat. Si vero sit vicium ai dat actio extimatoria q̃to minoris infra annũ vtilẽ q̃ti est emptoris seruum nõ esse ebriosum vel luxoriosum. ff. de edil. edi. l. i. Actõ prescript) verbis que competit si ita cõduxi equum tuum vt post eadem q̃tũ nos cõueniet vel q̃tuz ẽ iustũ vel q̃tũ videt bono viro vel sit ta: isti. de le. §. qua de causa. Actio de inofficioso testamẽto q̃ competit liberis circa testm̃ parentuz ꝛ parentibus circa testm̃ liberorũ: ꝛ circa testm̃ frĩs si turpẽ psonã instituat heredẽ. Actõ legis acglie q̃ cõtinet duo capitula. pmũ est d occisis suis vel q̃drupedibus q̃ numero pecuduz cõtinentur: quo casu fit cõdemnatio q̃ti pcij ea res fuerit eo anno retro. 2m capitulũ d eisdem vulneratis ꝛ feris ꝛ bestijs occisis ceterisq̧ rebus ruptis. veluti veste. vase. ꝛ similibus. quo casu tanti cõdemnat qui damnũ dedit q̃ti res fuit. 30. diebus retro. Nec actõ dat contra cõfitentem in simplũ ꝛ negantem in duplum.

Actio de dolo q̃ competit qñ damnũ mihi dolo datũ ẽ: vel qñ aliquis cõ me dolo versat nec superest aliqua alia actio qua possim experiri. Actio in factum q̃ dat cõ iudicẽ qui per ignorãtiã male iudicauit ad restituendũ damnum quod p eius sñiam ẽ illatũ. Actõ certi que cõpetit qñ res certa in stipulatõnem ẽ deducta. Actio indebiti que cõpetit ei q p errorem indebitam pecuniam alii psoluit. Sũt ẽt pter pdictas multe alie actiões stricti iuris quas relinquo gratia breuitatis. Sciendũ autem q̧ pme actiones dicuntur bone fidei: nõ quia tm̃ in eis debeat bona fides seruari: quia ẽt in actionibus stricti iuris ꝛ in quolibet contractu bona fides debet seruari: sed qꝛ in ipsis bona fides exuberans ẽ seruanda: ꝛ iudex pleniorem hꝫ potestatem ad oĩa exequenda que suadet equitas vel fides bona. Actões vero alie dicunt stricti iuris: qꝛ nõ venit i eis nisi quod stricte exigit natura actiõis vel qd principaliter ẽ in oblĩone. vñd i cõctibus stricti iuris nõ veniũt vsure nisi sint spãlr pmisse. Illud. n. tm̃ venit in iudiciũ de quo est actũ expsse p pacta inter partes habita: vt venirẽt: sed i cõtractibus bone fidei veniunt vsure ex mora si. s. aliquis sit in mora soluẽdi: que tñ pprie ñ sunt vsure sed interesse. Nõ veniũt ẽt in cõtractibus stricti iuris fructus: vt si petã q̃d aliqñ nõ fuit meũ nisi a tpe litis cõtestate. Sed si petã q̃d aliqñ fuit meũ veniunt fructus ex mora vel ẽt ante morã qñq̧ ne qs locupletet cum alterius iactura. ff. de vsur) l. 2. Nõ venit etiã in eisdem interesse si rẽ dari mihi fit i oblĩone Secus est si rem tradi vel prestari vel fieri certo die sit in oblĩone. In his. n. tribus casib9 si p me steterit quo minus impleã pmissũ teneor ad interesse ex mora: si ille incurrat damnum. ff. de ver. ob. vbi aũt. §. vlt. ꝛ. l. si fundũ. Item in cõtractibus bone fidei veniũt ea de quibus nõ est cogitatũ. vt rupta. cesa. qꝛ ibi nõ tm̃ venit pncipale: sed etiam accessoria. s. fruct9. In ipsis eni oĩa veniũt in iudiciũ pter illa de qb9 actũ est vt si venirent. Oĩa inq̃ veniunt q̃ sub natura actiõis q̃ pponit icludunt. Quimmo ꝛ i actiõibus stricti iuris post litẽ cõtestatã vẽiunt fructus ꝛ alia accessoria. Sed hoc fit officio iudicis potius q̃ iure actiõis: extra d exce ptl. cum venerabilis. in glo. Actões q̃ infamãt sũt q̃ttuor. Actiões descendẽtes ex cõctibus q̃ttuor. s. mãdati. dpositi. tutele. pro socio Qd intelligit de actiõe directa. Et q̃ttuor descendentes ex q̃ttuor delictis. s. iniuriaruz. bonorũ raptorũ. furti ꝛ doli. ff. de his q no. infa. furti. Predicta ẽt de actiõib9 patẽt institu. de act). ꝛ tribus rubricis sequẽtib9. Actiões q̃dam sũt ptorie: vt q̃ sũt annuales: qꝛ ꝛ ipsius ptoris infra ãnũ expirat ipiuꝫ: vt actões iniuriarũ: ꝛ alie ptorie actiões ꝛ penales: insti. d perpe. ꝛ tpa. ac. circa pnm. Elapso ãt anno a tpe in quo inceperũt cõpetẽ nõ põt intentari nisi fuerit antea mote. Quedã ciuiles: vt que ex ciuili pficiscuntur.

ctor est q agit ꝛ pulsat aliũ: rem aliquã ab eo petens cõcedi vel restitui. De actore etiaꝫ infra in curator.

ccusator est qui aliquẽ accusat ꝛ crimialeꝫ mouet q̃nem. Et dicitur accusator q̃si ad cãtor: qꝛ ad cãm vocat eũ q appellat: extra d v. sig. forus.

ccusatio ẽ alicuius de crimine delatio fm gof. De hoc infra in deferre.

dempta dicũt illa legata q̃ testator adimit legatario voluntate mutata.

duersio est cuiuscũq̧ opis certa determinatio fm quã qs p certa mercede certũ opus et determinatis suis impẽsis suscipit dirimẽdũ vel faciendum.

ffirmatiua qñq̧ exponit p negatiuã: extra de testib9 et. at. veniẽs. melius i. c. lꝫ vniuersis vbi dicitur: q̧ in ore duorũ vel triũ. i. ñ pauciorũ. Qñq̧ eõ: vt di. i. ius nãle. vbi dr. trãsire p agrũ alienũ. i. nõ tuũ fas ẽ. Iure eni nãe nihil est alienũ: qꝛ oĩa sunt cõia.

gaso dr custos equoꝝ: sꝫ pprie asinorũ. Inde dr eq̃ti9. Eq̃tiũ vero dr grex equoꝝ: d quo in. l. si. ff. si q̃dru. pau. fecisse dica.

la fꝫ accursiũ dicit. 30. equites sic dci: qꝛ vice alaruꝫ tegunt. Cohors hꝫ. 10. alas. legio. 10. cohortes.

lbũ ptoris dicebatur tabula quedã dealbata sita in rostris in q̃ ppõebant edicta ptoris

vt facile ex eminenti ɔspicerent ⁊ legerentur. Rostrū aūt dicitur forus cāp.i.vbi cāe tractātur. Sic dictū q̄ augustus fecit de rostris nauiū fieri sedes causarum.

llegare. Allegandi modus in iure tā canonico q̄ ciuili tradit infra in iuris corpus.

lienatio: cā mutandi iudicij facta: de q̄ tractatur extra.i.li.ti.4i.locū hr̄ cū qs credēs se cōueniendū sup re aliqua: alienat eā dolo malo cā iudicij mutādi a se ⁊ suscipiēdi ab eo in quē transfert possessionē illius rei fm Goff.

limēta Alimētorū noīe intelligunt cibaria vestitus ⁊ habitatio: q̄r sine his corp⁹ ali n̄ potest. Vn̄ alimētis legatis p̄dc̄a debent.ff.ꝺ ali. ⁊ ciba.leg.l.legatis.

nnotatio ē bonoꝝ p̄scriptio: vt cū qs in ius vocat⁹ absentat se: vt re⁹ crimis patiat ānotatōnē bonorū: vt si infra ānū venerit ⁊ crimie se purgauerit bona suscipiat. ⁊ si nō venerit in fiscum cōgregentur.

ppitores sunt illi qui partes citant ⁊ eas in iudicio faciant apparere: in̄ sic dicti.

ppellatio est a minori iudice p̄ inuocatiōez maioris iudicis p̄textu inīqtatis p̄me sn̄ie late decisio fm hosti.

pices iuris: de his sunt que ad merū ptinēt ipium ⁊ q̄ nō: vt dicit Roꝺ.sup ti.ꝺ pēis. De his ēt ē q̄ ordo iuri est huandus vt vult host. ti.de diuor. ppter fortitudinē.

potheca est scriptura quā debitor accipiēs pecuniā loco cautiōis dat creditori: ⁊ recipit eam debito persoluto. Et dicit ab apo qꝺ est re ⁊ captio quasi receptio. Et cōponit ēt cum anti qꝺ est ɔtra. Et dr̄ antipotheca.ce.q̄ ē scriptura in q̄ debitor ɔfitet se recepisse pecuniā quā credidit ⁊ tradidit eā debitori. Vnꝺ ver. Apoca soluēti datur antipoca recipienti.

pocrisarius.i. nunci⁹ secret⁹: extra.ꝺ elec.significasti cū glo.i.

polides dn̄r q̄ sunt sine ciuitate: ab a qꝺ est sine ⁊ pol' quod est ciuitas.

pplūbarij sūt nuncij pape fm Jo.i.q.7.conuenientibus cū glo.in verbo apocrisarijs.

pl'i dicunt in iure lr̄e dimissorie appellātibus date ab illis a quibus appellat. fit mētio in cle.i.⁊ z.de appel.

potheca dr̄ loc⁹ vel archa in q̄ reponit aliquid custodie cā.

rbitriū est ꝭ hos.ptās alicui voluntarie data ⁊ recepta ad pnunciādū in lite put fuerit ei visū aliqn̄ certa pena vallata ⁊ certis t̄mīs limitata. Scꝺm vero abbatē cōpromissū ē potestas arbitris data. arbitriū aūt ē ei⁹ sn̄ia. Sūt āt arbitrorū duo genera.s.cōpromissarij q̄ p̄prie dn̄r arbitri: ⁊ arbitratores. Primi eligūtur vt iudices: vt.s. pcedāt seruato ordine iudiciario in subalibus: scꝺi nō. Itē p̄mi dāt ꝭ abbatē ad cogscendū ⁊ diffiniēdū: vt si petas a me domū ⁊ ego dnegē ⁊ fiat cō pmissio in aliquē: ille est ver⁹ arbiter q̄r eligit vt cogscat ⁊ diffiniat cui⁹ sit dom⁹. Sed scꝺi eligūt a ptib⁹: nō sup re litigiosa: sed vt cōponendo vel diuidēdo int̄ ptes diffiniāt tm̄: vt si duo socij res societatis diuidē velint ad arbi^m Pe. perrus erit arbitrator: ar.ff.p socio.l.si societatem.§.arbitrorum.

rchimādrita est p̄nceps ouiū ab archos q̄d est p̄nceps ⁊ mādros qꝺ est ouis.

rchip̄sbyterorū duo sūt gnā.s.ciuitatēsis: ⁊ ruralis.ex.e.ti.offi^m. Et hi vocāt decāi.h bo.

rgumētū quasi argute inuētū: ex̄ de ver.si. for⁹. Vtrū ab exēplis gentiliū sit argumentandū: de ɔse.di.i.§.i.in glo.i ver.si eniz iudei.

rma hostis antiq ad miseras aīas captiuandas sūt ociositas ⁊ voluptas: extra de renun. nisi cū p̄dem.§.verum.

ssisteriū est dom⁹monialiū sicut mōasteriū monachorum.

ut.qn̄qꝫ ponit distictiue: vt qn̄ alt̄o posito necesse ē alterū tolli. vt cum dr̄ dies aut nox. Qn̄qꝫ subdisiunctiue. Subdisiunctiuaꝝ duo sūt gnā. Vnū ꝭ q̄d nō pn̄t ābo eē sil': ita tn̄ q̄ vtrūqꝫ pōt eē. vt cū dr̄: aut sedet aut ambulat Alterū ꝭ q̄ ābo pn̄t sil' esse. vt cuz dr̄: oē aīal aut facit aut patit.ff.de ver.si.hec verba.

B

Annire dr̄ sub pena ad causaz vocare

iarcha ē p̄nceps militū.4o.ab his viginti ⁊ archos qꝺ ē p̄nceps.

ona ecclesiaꝝ īfra ī eccl'iarum.

ona vacare est ea dn̄m non hr̄e.

oues nō ɔtinent sub appellatiōe iumētorū ꝭ pecoꝝ.ff.de edil.edi.l.ediles.§. iumētorum

C

Alūmnia est falsi crimis ipositio.

ancellarius dr̄: cui⁹ offi^m ē rescripta et rn̄sa ipatorū respicere ⁊ male scripta dānare ⁊ bn̄ scripta sigillar. Et dr̄ a cācellādo .i.dānādo lr̄as linea p mediū ducta. Subpūctate vero non litteram punctis suppositis dānare.

anon.i.decretalis.

ape ē aliud q̄ accipe. Cape enī ē cape ita q̄ cū capis fiat tuū. Accipe aūt potes qꝺ accipiē do nō fiat tuum.

apl'm fac maior ps capl'i: ex̄ de elec.q̄r ppt̄ in glo. Et qn̄qꝫ ps sanior lz sit numero minor est iudicāda maior: ⁊ p̄ponēda: puta qn̄ ps altera nō ē sana.s.q̄r indignū eligit vel ɔ eccl'iaz aliqd facit. Secus ē qn̄ vtraqꝫ ē sana: ex̄ ꝺ his q̄ fi.a p̄.ea noscit ī glo.d. Item q̄d facit maior ps capl'i to^m capl'm intelligit facē. Hoc est

verũ in his q̃ cópetunt eis:vt collegiat] nõ vt singulis:ꝛ in his q̃ sũt de necessitate facienda vt in electióibus.alienatióib⁹ ꝛ similib⁹.Hec ꝛ plura alia de hac maťia:extra de ꝯsti.cũ oẽs in glo.

aptó est decep⁹.Vñ captiosũ est ðceptuosũ

ardinales dicti sũt a cardie:qꝛ sicut hostiũ regiť cardine:sic p eos regiť ecclesia vl'is. dis. zz.sacrosan.in fi.Dicunť etiã cardinales pre/sbyteri.i.pncipales:qꝛ per eos dꝫ offiᵐ i eccᵃ regi:vt extra de offi.archipꝭbyteri.misteriũ in glo.ꝛ.7.q.i.pastoralis.Jtẽ cardo oĩum eccle/siaꝝ dř papa.25.q.i.§.his ita.ꝛ cardinales dicũ tur.extra de ꝯsue.cũ venerabilis. Nota ꝙ pꝭbyteri cardinales hñt titulũ. diaconi vero nõ hře dñr:extra de arbitris.cũ a nobis.q̃d ibi male pba.Et lꝫ in decretalib⁹ sepe ponanť p sbyteri sine titulo:tñ in lr̃is pape nũq̃ poniť p sbyter sine titulo:nec diacon⁹ nec eps̃ cũ titu lo.Vnde si lr̃am bullatam in qua hoc nõ fue tur inueneris ipaꝫ iudices eẽ falsam:ar.ex̃ ð cri mĩe falsi q̃ gñi.Hec ho.i sũ.ti.ð of.archipꝭbri.

asitare ẽ minutatim stillare.

alculus est rõ.numer⁹.sñia.carbo.

ausa dř a casu q̃ venit:qꝛ sepe casualiter oc currit hoĩ ꝯ volũtatem ei⁹.Est enim cã mã ꝛ origo negocij necdũ discussionis examie pa/tefacta:q̃ dũ pponiť cã est:dũ discutiť:iudici/um.dũ diffinitur iusticia:ex̃ de ver. sig. forus.
Est aũt cã quedã spũalis vel annexa spũali vt si sit de iurepatronatus.Quedaꝫ ciuilis:vt cũ agiť de rei vendicatione vel cã pecuniaria extra de libel.obl.c.pe.ꝛ vl.Quedã crimialis vt cum agiť directe de crimie:ꝛ actõem ðbet inscribere:extra de accu.veniẽs. Quedã mi/xta vt cum agiť de crimine ciuiliť:vt de adul terio ad sepationẽ thori.Jn his tribus caib⁹ vltĩs iurať de calũnia.Jn pma vero cã nõ iu/rať de calũnia:sed tñ ð veritate dicẽda.Hec Ber.ex̃ de iu.calũ.c.i.ꝛ.z.Si tñ agať possesso rio p re simplici iurať de calũnia.ꝛ siľiter i ex põnibus ppositis in re spũali:vt ibidẽ. Cau sa minima dř duorum aureorũ.vel.io.aureoꝝ vel.50.solidorũ:vel illa que nõ sufficit ad sũ/ptus iudiciales:vt extra de appel.de appel. in glo. Cãe fauorabiles sũt q̃ttuor.s. de libta/te.mřio⁹.dote.ꝛ testõ.ex̃ de re iud.duob⁹. Cã aũt argumẽto.s.naturalis rõis.aut pbatiõe te stiũ vel tabularũ.i.instrorũ cõstat.ex̃ ð ver.si. for⁹.Facǐ ẽt pbationẽ ꝯfessio.vt ibidẽ in glo.

autio ẽ generale nomẽ oĩum securitatum. Cautionũ ãt alia ẽ fideiussoria.s.qñ inuenit fi deiussor.Alia ẽ pignoratoria siue hypotheca ria:vt cũ pignus dať aut hypotheca supponiť Alia iuratoria:vt cũ pmissio iuramẽto firma tur.Alia apothecaria siũ chirographaria.Alia pmissio nuda.ꝛ dř policitia ꝯuentio. No/mie ãt cautiõis nuda pmissio intelligiť.Cum vero addiť idonea vel sufficiẽs intelligiť pig raticia vel fideiussoria.Hec Ber.extra vt lit]. nõ ꝯtestata qñ.Scđm ãt canones qñq̃ cautõ sufficiens dř cautio iuratoria:ex̃ de sen. ex.ex sacro.meli⁹ glo.in.c.qm̃.§.in aliis.vt lit].ñ.ꝯ].

autio ex euictiõe est securitas emptori pre/stita a vẽditore: ꝙ si res empta euincatur ab alio:venditor ei restituat extimationẽ rei i du plũ vel i simplũ ẜm qð inť eos cõuenerint.

edit bonis qui oneratus debitis cũ ñ hẽat vñ soluat oĩbus creditoribus omnia q̃ hꝫ ill' concedit.

edere diem debiti est pecuniam incipe ðbẽ

elicole dicunť q colũt planetas.C.ð iudeis ꝛ celicolis.per totum.maxime in glo. Hice q̃ hoc notat.

ensere est iudicare.pcipe ꝛ ꝯsentire.

ensor ẽ iudex.ꝛ cẽsura iudiciũ. Jtẽ censeri dicunť pdia q̃ pbent cẽsum.ff.de ver.si.

ensitor est q̃ censum exigit.

ensiti q censenť.i.censũ pbẽt.Et dñr tribu/tarij a tributo.Tributũ vero dř a tributione.

essio est iuris ꝛ actiõis trãslatio. Notãduꝫ ãt ꝙ in instr̃is cessiõis dř:ꝙ cedens eũ cui ce dit ꝯstituit pcuratorẽ:vt in rẽ suã. Ad c⁹ eui/dentiã sciᵐ:ꝙ si cũ Petro ex mutuo vľ aliter ꝯxisti tibi ꝯpetit ꝯ eum actio directa ꝛ psonal' qꝛ cum eo in tua psona ꝯxisti.tibi ẽt competit actio vtilis q̃ vtiliter ꝛ cum effectu debitum ipm tanq̃ rem suam psequeris.Si aũt mihi iura ꝛ actiões ꝯ ipm debitorẽ tuum ex cã vẽ ditiõis vel alia certa cã censeris: transfertur i me vtilis actio qua possum vti ad ipm meuꝫ debitum tanq̃ reꝫ meã exigendã.Directa ve ro ꝛ psonalis remanet apud te:cũ a te p cessio nem nõ potuerit separi ẽt si velis:adeo inbẽt tibi:vt.ff.p socio.l.ꝫ.Nõ video qũo ibi pbeť sed bñ est glo.in.l.frater.a fratre.ff.de condi.i/deb.in glo.super verbo peruenisset.Vnde ad eam intẽtãdã debes me ꝯstituere pcuratorẽ tuũ:lꝫ in rẽ meã.i.ad exigendum ipm ðbituꝫ factum meũ.Ad qð facit.ff.de pcu.si qs in rẽ suã.Et sic pꝫ ꝙ in actõe directa ꝛ psonali suꝫ pcurator tu⁹:q̃ aliť nõ poterã vti.Lꝫ enim di/recta nõ possit cedi:põt tamen mãdari ꝛ eius exercitium cõmitti.

ibariorum nõie nõ intelligũť vestes sed alimẽtorum.ff.ð alimẽtis.l.vlt.

iminilia dñr pelues.inð ciminiliarc⁹.i.thau rarius siue sacrista q custodit thesaurũ q i pel uibus colligi solet.Et iñ ciminiliarchũ.i.locus vbi thesauri custodiunť.

inicus ribaldus rephẽsor.a cinos qð ẽ cais ircũducẽ lr̃aꝫ ẽ eã circũducta linea dãnare

ircũmūiatores dñr q circūdāt priam.a nū dinis ad nūdinas venalia deferētes.
istellū dr locus in q̃ collecta vsui reseruanť
itatio ē in ius vocatio. Si vero in edcō pco vel iudex addat.h.s.si die pscripto nō veneris odēnaberis:tūc dr edictū pemptoriū. Fit āt citatio a iudicibus ecclesiasticis p lřas:a secla ribus p nūcios cōitatis.
iuitatis noīe nō ophendiť diocesis nec eo extra de eta.accepim.in glo. Ciuitas: muroꝝ ābitu terminať:extra de sen.ex.si ciuitas.ꝛ vi de tex.in.l.z.ff.de ver.sig.
lausula. Quidā alij.p hāc pñt tm̃ q̃ttuor cō/ ueniri.li.6.ď rescrip.cū in multis. De hac clau sula in.c.sedes.e.ti.in decretalibus.
lericorum nomen sumitur aliquando cōi/ ter:vt ophendat oēs nō canonicos ꝛ canoni/ cos extra de ver.sig.cum tibi. Aliqñ stricte p clero cathedraľ ecc vt ibidē cū clerici.
obors qui est supra in aula.
liens diciť cui cām aduocat tueť.
ognati dñr oēs osanguinei p sexum siū vi/ rilem siue femineum. Agnati vero tantuz per virilem sexum.
ollegium faciunt tres.
ongregationē faciunt duo.populū.io.tur/ bā.z5.gregē.5.porci.vel.io.oues.extra ď elec. .c.i.in glo.
olimiarche.i.limiarche.
ollusio est inť actorē ꝛ reuz latēs ꝛ fraudu lenta ouentio:p quā alter in iudi se supari per mittit:ex̃.e.audiuimus in glo.
omēdare ē deponere.ff.depositi luci tici.
omitatenes milites.dñr milites stipēdiarij a comitatu dicti:eo ꝙ sp militāt in comitatu. Comeat ꝛ comeata dr remūeratio eorum. Aliter tm̃ videtur cape tex.in.l.qui comeatus .ff.de re militari.
ommētū.i.deceptio:vel occultus ꝛ malitio sus tractatus fm Jo.an.extra de resti.in inte/ grum.si ecclesia.
omes sacrarū largitionū est p quē impator suā munificentiā exercebat. Comes reruz p̃uatarum erat q p̃uati cōmodi ꝛ rerū fiscaliū hēbat admĩstrationē vt eas oseruaret ꝛ in eis negociaretur. Comes sacri patrimonij erat qui procurabat patrimonium imperatoris.
omp̃romissū qd ē:supra in arbitriū.
ōpendium:infra in dispendium.
oncessio simplr ꝛ indiffinite fcā intelligitur generaliť:ꝛ respicit futuꝝ tp̃s.ex̃ de p̃ui.qr. cū glo.fi. Qui nihil excipit ꝛ excipe potuit:totuz ius suū ocessisse videť:ibidē. Cui cōcediť maius ꝛ minus ex̃ de deci.ex pte.z. Et h ē ve rum generaliť:nisi p̃hibeať min ex cā: extra de torne.c.i.in tex.ꝛ glo. Ubi cōcediť occisis in torneamēto pnia ꝛ viaticū:ꝛ p̃hibeť eccle siastica sepultura. Cōcesso p̃ncipali: ocediť accessoriū extra de of.dele.pterea. Qď vni cōceditur nulli est denegandū di.5.ad ei. Sz otra.i6.q.i.hinc est.Rñō. Primū est veruz de eo quod ocediť de iure cōi.z^m aūt verum ē ď eo qď ocediť ex p̃uilegio spāli:extra de iur].ca lū.c.i.in glo.g. Cōcesso vel p̃hibito aliquo oīa q̃ ex illo sequunť cōceduntur p̃hibenť:ar. extra de osti.nam ocupiam. Jn ocessiōe ge nerali veniūt q̃ qs spāliter concederet:ꝛ nō ea que nō est verisiľe in spāli cōcedi.ff. de pecu/ lio.qui peculij.ꝛ de pigno.l.obligatiōe. Si ali cui ocedať via p fundum alienū sine certi loci diffinitione:lz illi p quālibet eius ptem iť agē ciuili modo. Nam quedam in sermone tacite excipiunť. Non.n.p ipam villam aut p mediā vineam viā facere sinendus est sed qua p̄mu3 viam direxit ea demum ire debebit.ff.de fui tuti.si cui.
ōcilia q̃ttuor p̃ncipalia fuerūt: que ita vene ratur ecclesia sicut q̃ttuor euangelia.s.nicenū ostantinopolitanū.ephesinū.s.p̄mum.ꝛ calce/ donense. Dispēsat tm̃ papa in illis ꝛ otra illa dū tm̃ nihil statuat ꝯ fidem:extra de renūc].p translatōnē.§.verū.ꝛ in glo.5.ꝛ vlt.
oncussiōis crimē.j.in crimē ocussionis.
onditiōes generales sp in pactōib subīntel ligunť.s.si de voluerit:si res ī eodē statu pmā serit ꝛ siřia:extra de rescrip.c.z.in glo.d. Cōdi ctio quid ē:supra in actio.
onfessio fit in iure triplr.s.ore.facti eviden tia.ꝛ inťpretatiue.s.otumacia.ex̃ ď p̃sump. nul lus dubitat in glo.d. Preiudicat aūt cōfes/ sio si fiat a iure. Hoc est si fiat in iudicio coraz iudice cōpetente ꝛ aduersario pñte. Requun tur aūt quedā alia ad hoc ꝙ ofessio p̃iudicet .s.ꝙ fiat sponte.scienter ꝯ se.post litē otestatā ꝛ ꝙ ofiteatur se debere ex certa cā:ꝛ ꝙ nō sit otra naturā:vt si dicat se occidisse eū q viuit: nec otra ius:vt si iudeus dicat se cū xp̃iana ꝯ/ xisse matrimo^m:nec de re litigiosa:nec in cau sa fauorabili:ꝛ ꝙ ofitens sit maior.z5.annis. Hec Ber.extra de cōfes.ex parte.ꝛ Gof.in sū.
Confessio aūt.s.iudicialis ē certa ꝛ clara as seueratio.i.rñsio eius de quo queriť ī iure co rā legitīo iudice facta.
onfinia dñr q̃ adeo sūt sibi p̃xime vt nullus pies sit medi inter ea. Unde p̄dia vrbana q̃ o sueuerūt pietibus distingui p̃prie nō dicūtur ofinia sed potius vicina. Predia vero rustica pñt confinia dici:quia sola partis finalis deter minatione sunt distincta.ff.de leg.i.l.ꝙ in rerū natura.§.si quis post.q tex.nō p̃bat.
onfirmatio vnc est sacřm ecclesie.s.pnt ē in fronte chrismat] osignatio. Alio modo est

iuris prius habiti corroboratio. Confirmatio est in his verbis.s.cōfirmamus te sicut rite possides: vel sicut sine prauitate facta est. vel sicut ꝑ iudice facta ē: que clausula ponit in ɔfirmatōne cōpōnis vel bñficij: ⁊ sumit sicut ꝓ si. Secus aūt in ꝑuilegijs: qꝛ ꝑuilegiū est lex priuata: ideo semꝑ aliquid ponerē dꝫ. Qñqꝫ tamē ponit in ɔfirmatiōe cā: vt cū papa sñiam aliquā ex certa scīa cōfirmat: vt extra de of. del. qm abbas. vel cū glo. fi. cū vidit aliquā ɔpōnē ⁊ in lrīs ɔfirmationis inserit tenorē ɔpōnis: ex̄ de ɔfir. c. fi. in tex. ⁊ glo. ⁊ sitr cum iudex q̄ tūlit sñiam mandat eam alicui exequēdā dicēs sicut rite lata est: tunc tenet loqui cālit. Sec⁹ est si alius. Hec host.

onfiscari ē in fiscū induci. Fiscus eni est saccus regius in quē inducunt bona damnatoꝝ ⁊ proscriptorum. Unde dicit: bonorum oīuꝫ facta ē ɔfiscatio.

ōgregationē faciūt duo supra ī collegium.

ōniuere ē ꝓprie oculos claudē ⁊ caret supino. ⁊ ɔniuentia qñqꝫ ponit ꝓ consensu.

ōiunctio qñqꝫ ꝓ disiunctiōe ponit: vt cum dicit: mihi herediqꝫ meo. ff. de ver. sig. ɔiunctionē. Et disiunctio qñqꝫ ponit pro coniunctōne. ff. z. sepe.

onsequētia lrāruꝫ dr̄ ɔñs ordo scripture. s. qñ scribit sine titulis.

onsensus ē q̄druplex. s. neglīe. ɔsilij coopationis. ⁊ auctatis siue defensiōis: extra de offi. de le. c. i. in glo. b.

onsiliū. Si quis sit obligatus regrē ɔsiliuꝫ alteri⁹ nō valet qd agit nisi regrat ɔsiliū: ex̄ de arbi. cum olim. nō tñ tenetur seq ɔsiliū. Et dꝫ petere ɔsiliū tpe cōpetenti. ⁊ expectare rñsum extra de elec. cū in veteri. Cōsilium reuerētie obligat sicut p̄ceptū. di. 6. c. i. Cōsiliuꝫ vero pfectionis nō obligat: extra de etate ad aures in gl. que de nouo emergunt: de nouo indigēt ɔsilio ⁊ remedio. ff. de vē. inspi. l. i. Ubi maius p̄iculum vertitur ibi magis est consulēdū. ff. de carbo edi. l. i. §. z. Nō est p̄cipitandū cōsiliū qñ indigemus vt aliquid maturius agamus. di. 50. ponderet. Consilium a grauib⁹ ⁊ expertis est requirendum. i. q. i[a]. estote. Qui fraudulenter dat consilium tenet actiōe d̄ dolo: ⁊ ɔ̄ eum agi pōt q̄ti eius interfuerit illud factum non esse. ff. d̄ dolo. l. arbitrio. §. dolo. Qd verū est si sit soluendo. Si aūt sit non soluendo ad ius pristinū restitui nō debet. ff. d̄ dolo. l. elegant. §. fi. Hec Ber. ex̄ de renū. c. pe.

onsistoriū est tribunal vel p̄torium. s. locus in quo ius dr̄.

onstitutio. ⁊. in decretales epl̄e

onsularis feīa ē vxor ɔsulis. l. i. ff. d̄ sena.

onsules sic dicti sūt: qꝛ vt p̄mū reipublice consulebant cū oportebat

ontignatō. tignorū ɔiunctō: ⁊ qñqꝫ dicitur tectū. Uñ dr̄: due edes sūt sub vna ɔtignatione. i. sub vno tecto

ontractus in limīe dr̄ esse: qñ res est tradita ⁊ p̄ciū nō est solutū: qꝛ ɔ̄ctus ē initiat⁹ sic limē est initiū itroit⁹ domus

ontumacia ē ꝫm gof. iobedīa ⁊ ɔtemptus: cum qs t̄bus edictis vel vno ꝑemptorio ꝓ omnibus citat⁹ p̄ntiaꝫ sui facē ɔtēnit: vel veniēs mādato nō obedit. Cōtūax est q vocē iudicis exaudire contemnit

onueīre mihi: est ɔgruere mihi. Conuenire mē ē alloqui me. Conueīre inter aliquos ē placere iter eos

orā ticio dr̄ fieri illud qd fit eo p̄nte ⁊ sciente. ff. de ver. sig. coram

ornicularios dicim⁹ illos q i libello cornua alarū regēda habuerunt

orpus qñqꝫ dr̄ tota eccl̄ia. i. oēs fideles p fidē ⁊ charitatem ɔiuncti. Sunt eni vnum corp⁹ mysticum: cuius caput est xp̄us: extra d̄ sum. tri. c. z. Qñqꝫ ēt dr̄ corpus .i. collegium siū vniuersitas cuius caput est p̄latus: extra de his q̄ fi. a p̄la. nouerit. Et tale corpus pōt hrē vnuꝫ sigillū extra de exces. p̄la. dilc̄a. Dicit ēt cōgregatio cuiuscūqꝫ ciuitatis vel ville vel castri habere corpus. Itē q̄libet ɔgregatō ꝓ iusticia facienda: vt cōgregatio scholarium vel totius vniuersitatis. Item societas causa religiōis

Quibus autem permissum est vnum corpus habere debent instar reipublice habē res communes: aream communem: actorem siue sindicū cōeꝫ p quē agere possint. ff. qd cuiusqꝫ vniuersi no. l. i. Item episcopus cuꝫ suo capitulo facit vnum corpus cuius ipse ē caput sed cum clero ciuitatis vel diocesis non dicit facere vnum corpus. Similiter nec abbatissa cum clericis suis lꝫ ipsa sit caput facit vnum corpus. Dicitur etiam vnum corpus qd vno clauditur spiritu vt animal lignum. Dicit etiā vnū corpus illud quod habet partes integrales siue sibi coherentes vt domus: ⁊ etiaꝫ qd habet ptes distantes: vt grex. populus. collegiūm. Hec Ber. extra de exces. prela. dilecta.

orporati siue alligati dicunt qui sūt de aliq̄ corpe siue collegio.

rimen est peccatum: querela. i. accusatiōe et damnatōne dignissimum. di. 25. §. nunc autē. Criminum capitales erant carceris custodes qui etiam stratores dicebantur a sternendo: quia condemnatos puniebant. Crimina excepta. scilicet ad quorum accusationem ⁊ testificationem admittuntur cōtra clericos etiam laici si bono zelo ꝓcedant sunt hec. s. simonie. heresis. lese maiestatis fraudati census.

fraudate annone. dilapidatõis ꝛ sacrilegij ẜʒ aliquos.17.q.4.qui rapit. De tribus ꝑmis ber. extra de accu.cuʒ.p. Crimen lese maiestat] est:qñ quis ↄtra vrbẽ aliquid molitur: vel q ꝓfugit ad hostes: vł qui hostes qualitcũqꝫ iu uat.s.armis vel pecunia: vel ↄsilio: vł qui sub iectas ꝓuincias nititur facere rebelles: vel q seditionem mouet in ciuitate: vel qui magra tum occidunt vel principem: vł eos qui circa latus eius militant: vel qui arma ferunt vł oc cupant loca contra rempublicam. Et ideʒ di/ citur crimen perduellionis.i.hostile. Perduel les eni dicuntur hostes.ff.ad.l.iul. maiestatis. iuncta.l.quos nos.ff.de ver.si.l.i.z.3.ꝛ.4. Hec Azo. Crimen fraudati census ẽ cũ quis fu/ ratur publicam pecuniam sibi cõmendatam.

Crimĩa alia sunt ꝑuata vt illa quorum exe cutio.i.accusatio vel denunciatio pertinet ad illos tantum quibus inferuntur: vt furta ꝛ dã na illata ꝛ iniurie. Alia autem sunt publica: vt illa quoꝝ executio datur cuilibet ꝺ populo vt homicidia. adulteria. crimẽ lese maiestatis ꝛ huiusmodi. Item crimina alia sunt capi/ talia.s.pro quibus pena sãguinis infertur: alia non.s.que pena pecuniaria puniũtur. Cri men fraudate annone est cuʒ portitores furã tur victualia a republica ad exercitum missa. Crimen sacrilegij ẜm pe.ꝛ abbatem dicit ex/ ceptum in casu.s.quando quis hominem ex traxit de ecclesia in casu non concesso.C.ꝺ his qui ad ecclesiam confug.l.z. Crimen piacu lare dicitur quod morte expiatur. Crimen concussionis cõmittit qui pretextu officij sibi cõmissi extorquet comminando aliquid ab i uito.z3.q.i.militaris ꝛc. Crimina siue culpe quedam sunt in quibus ẽ culpa relaxare vin dictam: ex̃ ꝺ postu.p̃.c.i.§.nos igit.,

ucculli infra in flocci noĩe.

urator datur adulto minori.z5.an.tutor ve ro datur pupillo infra.14.annũ.ꝛ pupille infra iz annum. Datur etiam pupillis curator ad li tes. Iconomus est cui res ecclesiastica gu/ bernanda mandatur: vt quia administrat res canonicorum: qui etiam in quibusdam eccle siis prepositus dicitur. Unde constituitur tã tum in rebus ecclesiasticis ꝛ etiam aliquando defendit in causa: ꝛ etiam ponitur qñqꝫ in aliq̃ ecclesia vacante ad percipiendum ꝛ conseruã dum prouentus ad opus futuri prelati scd̃m Gof. Uicedñs est qui gubernat res episco/ pi. Sindicus constituitur a qualibet vniuersi tate ꝛ a pluribus tantum. Unde dicitur sindi cus quasi causam singulorum dicens: ꝛ con/ stituitur ad vnam causam ꝛ ad plures vel ad omnes: ꝛ ad presentes lites ꝛ futuras ꝛ sine ꝺ creto: ꝛ non videtur lex facere differentiaʒ vt dicit gof. inter sindicum ꝛ defensorẽ. Actor vero constituitur ab episcopo. Constituit eti am a corpore vel vniuersitate ꝛ constituit ab vno ꝛ a pluribus.ff.quod cuiusqꝫ vniuersita/ tis.l.i. Et ibi vide glo. in quo hec differant ꝛ ꝺ bet constitui cum decreto iudicis: ꝛ datur ad vnam causam ꝛ plures: sed datur ad lites pre sentes non futuras. Procurator autem cõ/ stituitur ab vno ꝛ a pluribus ẜm Host.ꝛ sem per a vero domino ab initio ꝛ ad vnam litem ꝛ ad plures: ꝛ ad lites presentes ꝛ futuras: ꝛ ↄ stitui potest sine iudice ꝛ constituitur in rebus ecclesiasticis ꝛ priuatis. Et dicit Hosti.ti. de sindico ꝙ differentia predicta inter hec noĩa attenditur ẜm leges sed ẜm cañ. non est faciẽ/ da vis de nomine: dummodo constet de con/ stituentis mente. Hec Goff.ꝛ Hosti. Et consti tui potest procurator presens ꝛ absens nõ ta men inuitus: extra de procura. non iniuste. in glo.b.

irographum est cum duo paciscẽtes faciũt duas scripturas sub eaꝺ forma verboꝝ: ꝛ mu tuo sibi tradunt.

D

Amnum. Qui dat occasioneʒ damni damnum dedisse videt: ꝛ ideo tenet. scʒ si det opam rei illicite: vel etiam si det operam rei licite ꝛ non adhibet diligentiã quam potest: extra de testi.ꝛ attes. sicut in glo. c.. Item damna differunt ab expensis .j. in expense. Damnum dicitur a demendo. Unde damnum pateris quando ꝺ rebus tuis aliq̃d decrescit: non quando non accrescit eis. Qua re qñ lucrum amittis non ideo damnum pa/ teris. Damnum siue interesse est circa rem Puta: subtraxisti instrumenta quibus posses/ sio mea firmatur: teneris mihi ad damnũ qꝺ contingit mihi ꝑpter absentiã instrumentoꝝ Quoddam est extra rem ꝛc. vt. j. in vocabulo interesse. De hoc extra de iniurijs. in nostra. in glo.

ardanarij dñr q falsas mẽsuras tenẽt: a quo dã dadardanario dicti.

are intelligit qui remittit: extra de testi.ꝛ at tes. veniens.i. in glo. Item dare solet dupl'r sumi in instrũs. Uno modo ꝓprie: vt cum res data trãsit in dominium accipientis. Alio mo do improprie: vt quando conceditur sol' vsus vel sola possessio rei. Itẽ dare in solutum quod solet poni in instrumentis est dare in so lutionem.

ebet ꝛ oꝫ aliqñ dicũt necessitatẽ aliqñ hõe statem m.zi.q.i.c.i.

ebitum intelligitur remitti in chirographi redditiõe vł instrumenti: non sic in redditiõe pignoris: extra ut li.pend. ecclesia scẽ Marie

in glo. vlt].
ebiti dié venire: est debitum posse peti.
eclinare est aliquā ré paulatim infirmare & eam declinanté facere. Vñ dr̃ sñiam iudicis declinare.
ecretales epl'e. Nota s̃m Jo. q̄ ɔstitutō ecclesiastica dr̃ canon: decretalis epl'a: & decretum. Dicit̃ etiā canon qd statuit̃ in cōcilio generali. Decretū dr̃ qd papa ad nullius ɔsultationem statuit de consilio cardinalium. Decretalis epl'a dicitur qd papa statuit vel solus vel cū cardinalibus.
onstitutionū alia ciuilis que dr̃ ius forense vel ciuile: alia ecclesiastica q̄ dr̃ canon di. 3. in-
Jtē ɔstitutio dr̃ dupliciť. Uno mō cōiter & sic ɔprehendit oēs decretales & leges & decreta. Alio mō stricte: & sic ɔstōnes dnr̃ principū leges populi romani edicta p̃torum vel iudicū. Unde dicit̃ iudex citare trib⁹ edict]. Hec Jo. di. 3. plebiscita.
ecretū diuidit̃ infra in iuris corpus.
eductio. i. sepatio. Vñ deducē. i. separe. Et idem est deductio.
efendere est vicē dñi subire: vel illud facer̃ qd dñs faceret in lite.
eferre est aliquē accusare. Differt tñ q̄ accusare fit reo pñte. deferre vero reo absente.
efunctio ē liberatio. Vñ defūgit̃. i. liberat̃.
elegare ē assignare creditori debitorē p se soluturum ipsi.
elegatus est is cui vel a papa: vel ab ordīario: vel a delegato p̄ncipis cā cōmittitur. Nā & subdelegat⁹ ē delegat⁹. Dr̃ aūt subdelegat⁹ respectu delegati. Hec gof.
eponere est simplici verbo aliquē suspēdē
egradare vero ē cū solēnitate. s. insignia cuiuslibet ordinis put ī ordīatiōe sūt tradita auferēdo. Sepe tñ vnū ponit̃ p alio.
eportare ē aliquē ī ppetuū exiliū dānare.
erogare qd ē. s. in vocabulo abrogare.
eterminat q̄ñq3 p̄cedentia sequentia: q̄ñq3 econuerso: q̄ñq3 medium vtraq3. de appel. 2° requiris.
etestatio ē cū test:b⁹ fc̄a denūcia° vt. ff. d̄ v̄. sig. S3 & detestari & execrare. Talē. l. ñ reperio
icere. Utrū q dicit vnū dicat pl'a q̄ sequuntur ex illo. di. 8. quo iure.
ictatores erāt q in causis maioribus sñias dictabant.
ies pfesti dicunt̃ illi dies in quibus fiūt cōmemoratiōes sanctorū loco festi: vt in sabbatis beate marie virginis. s̃m Ho.
ieta est cenaculū in quo quis magis die q̄3 nocte solet residere. Est etiā dici spaciū. Est etiam vnius diei operatio. Est etiam vni⁹ diei ceeta comestio. Continet autem dieta legalis. 20. miliaria. ff. si quis cautionibus. l. i. Dieta vulgaris dicitur illa que habet̃ s̃m consuetudinem regionis. extra de rescript]. nonnulli in glo. d.
ietarij sunt illi q se ad aliena cenacula dirigūt animo furandi a dieta dicti. Jte3 sūt grassatores.
ignitas dr̃ q̄ñq3 q̄da3 p̄rogatiua in ecclesia que ēt dr̃ psonatus: q̄ñq3 secularis p̄rogatiua. q̄ñdoq3 ptās: q̄ñq3 ɔdito: ex̃ de cle. nō resi. ga nonnulli in glo.
iminutio capitis: ē prioris status mutatio insti. e. in p̄ncipio. Et ponit̃ hic s̃m Azo. status p ciuitate & libertate vel ciuitate tm̄: vel paterna potestate: vel ppria potestate siue media. Tria enim p̄cipua sūt que habet homo. s. ciuitas. libertas. & familia. Et s̃m hec tria ē triplex capit] diminutio. s. maxia. media. & minia. Maxima est cū quis amittit ciuitatē & libertatem vt si qs dānet̃ in metallū vel opus metalli. vl' si maior. 20. an. patitur se venundari ad p̄ciu3 pticipandum: vel si manumissus in seruitute3 ex ingratiudine reuocetur. Media est cum libertas retinetur: sed ciuitas amittitur: vt si qs in insulam deportet̃. Minima est cū vtrunq3 retinetur sed status hominis circa familiam mutatur: vt quia p̄mo erat in aliena potentia & mancipatur: vel erat p̄mo sui iuris: & postea adoptatur vel arrogatur. Seruus ūn māumissus nō dicit̃ capite diminui: q̄ anteq̄3 manumittatur p nullo vel p mortuo reputat̃. Ho die enim incepit statum habere. Hec omnia probantur insti. e. Ad hoc nota q̄ predicta descriptio intelligi debet cum permutatur status hominis facto eius interueniente: vel ī cōdemnando: vel in emancipando vel arrogando vel adoptando: vel etiam reuocando ex ī gratitudine: vel indignitatis collatione: & si qs statū mutet dignitate. Unde l3 mortuo patre alicuius mutetur status eius q̄ sui iuris ē factus: non ideo capite est diminut⁹.
iptice sunt colūne ecclesie in quibus imagines patrū ī suo cathalogo ponunt̃. 24. q. 2. sāe pfert̃. ver. & ī sacris dipticis &c̄.
ispendiū dr̃ longum & inutile: compēdium breue: & vtile. li. 6. de rescrip. dispendia. in glo. Jo. an.
istrahere. i. vendere.
iutius vbi non determinat̃ q̄ñtu3 extēdat̃ arbitrio boni viri relinquet̃: ex̃ de off. dele. de cāis. & de diu. lepro. in glo.
oli pximus dicitur q est pximus pubertati. ff. de re. iur]. l. pupillus. Unde pueri dicuntur doli capaces q̄ñ sūt pxini pubertati. ff. de re. iur]. pupillum. vt q̄ñ mas habet. 10. annos et dimidium. Tunc enim pōt delinquere preter

q̄ i adulterio. Hec accur. Augl. vero in epistola ad renatum dicit: q̄ puer dr̄ doli capax cuz est. 7. an. quia tunc potest mentiri: ⁊ verum loqui. Dolus malus est caliditas ad decipiēdum aliū adbibita. Dolus bonus est idem quod solertia: maxime. s. aduersus hostes ⁊ latrones ne quis machinetur. Vnd dr̄ quis bone indolis quasi bonū dolum intus habens. i. solertiam vel ingenium. ff. de dolo. l. i. Itez bonus dolus est qui fraudez excludit. ff. d le. z. l. cum pater. §. ticio. Hosti. tamen fidem seruanti fides est seruanda. z3. q. i. noli existimar̄ Nemo autem videtur eos fraudare qui sciūt ⁊ consentiunt. ff. de reg. iuris nemo. Si dolum adhibeat reus intelligenda sunt verba secūdum q̄ actio intelligit. Si autem vterq̄ debet intelligi in proprio sensu. extra de spon. ex litteris. in tex. ⁊ glo. Item qui dolum obijcit dolum probabit. ff. de proba. quotiēs. Hec fallit in pastore qui negat suo dolo vel negligentia ouem perisse ⁊ in custode carceris: ar. ff. de eden. l. si quis. ex. §. vlt. Quod ibi non p̄batur. Hec Inno. Item omnis dolus est fraus: nec econuerso. ff. de pac. iuregentium. §. dolo. Sed contra. ff. de reg. iurl. l. fraudē. vbi dicitur: q̄ fraus nō fit sine dolo. R̄ño. Fraus fit dupliciter. Vno modo de re cum consilio. Alio modo de re sine consilio: vt cum quis d cipit aliquem re ipa ignorata. Primo modo nunq̄ fit fraus sine dolo. z° modo fit sine dolo. Vnde vide glo. in. d. §. dolo. qui plene soluitur in ver. si quis fraudandi.

onum infra in vocabulo munus.

romones dn̄r qui p̄erant nauibus.

ubium siue obscurum verbum interpretandum est pro reo nisi in quattuor casibus. s. q̄do agitur d causa liberali. de inofficioso testamento. de matrimonio. ⁊ de dote. extra d fide instrumen. inter dilectos. in glo. vlt. ⁊ de sen. ⁊ re iudi. c. vlt. in glo. Dubia sunt in meliorez partem interpretanda: extra de reg. iur. estote Dubius in fide. j. in vocabulo. infideles.

ucentarij dn̄r magistri militū ducētorum.

uplomate vtit̄ q duplicata vtit̄.

E

Eclesia multipl'r dicitur. s. primo malignantium. ps. Odiui ecclesiam malignantium. z° collectio fidelium: de cōse. di. i. ecclesia. 3° murorum ambitus. de conse. di. i. de fabrica. 4° corpus xp̄i. de conse. di. i. in ecclesia. 5° p̄latura ecclesie. extra ne p̄lati vices suas. Vel ecclesias. i. p̄lationes. vt exponit Ber. ibidem. 6° ep̄alis ecclesia. Et hāt de sponsat ep̄s qn̄ consecratur. 7. q. i. scire. 7° obuentiones ecclesiastice p̄uenientes romāe ecclesie. extra ne prela. querelam. Hec Ber. ibid ergo viri ecclesiastici. di. 63ª. c. i. Nono canonici matricis ecclesie. di. 63. §. fi. io. maior parſ capituli. di. 56. ap̄lica. ii°. quelibet ecclesia p̄uincie. extra de vsupallij. cum super. Hec ber. extra de ver. sig. cū clerici. Ecclesie matricis nomine intelligitur ecclesia cathedralis. extra de ver. sig. venerabili. Ecclesie cathedral' nomine intelligitur episcopus ⁊ capitulum illius ecclesie ⁊ non alij clerici: vt in. c. cum clerici. in glo. Ecclesiarum bona sunt dei. Unde licet omnia sunt eius: hic tamen specialius. ex̄ de ṽ. sig. cā. glo. b.

dilis dicitur qui edibus preest q etiā dicitur edituus: quia edes tuetur. ne. s. domus ciuitatis essent ruinose vel inordinate posite. Dicūtur ēt ediles currules: q: in currib' ire solebāt. ff. de edil. edi. l. i. in p̄n. cum glo. in ver. ediliuz edilis cerealis dr̄ a cerere: q: p̄fuit ānone. Idē ēt dr̄ p̄fectus annone.

dictū p̄ēptoriū qd ē. s̄. in vocabulo citatio.

dicta supra ī vocabulo decretales.

lectio f̄m q̄ de ea tractat̄ ex̄: ē alicui' p̄sōe ad dignitatē vocatio.

mblema est eminēs scriptura vel ornat' vasorū vel varietas colorum in pauimēto.

mergere ē subito accidere.

mptor bone fidei videt̄ esse qui aut ignorauit rem esse alienā. aut putauit eū q vendidit hr̄e vendēdi p̄tātem. puta tutorē esse vel curatorē. ff. de ver. si. bone.

quus emissari' ē q salit sup eq̄s. Eqti' ē custus equorū. Equitiū grex equorum

rgasteriū dicitur ab ergas grece qd latine ē opus. ⁊ sterō grece qd latine ē statio. Inde ergasteriū quasi statio operosa. C. de ep̄is ⁊ cle. l. z. in glo.

rro est qui oberrare solet: ⁊ frequent' sin̄ cā vagatur.

st signat presens ⁊ p̄teritū: vt cū dr̄ titius ē solutus ab obligatione. Et simili' erit sigt futurum ⁊ p̄teritū: vt cū dr̄ q̄ in codicill' scriptū erit do vel lego. li erit p̄teritū ⁊ futurū demonstrat. Nō fuisse videt̄ q nō durauit ex̄ d ver. signi. nā ⁊ ego. in tex. ⁊ in glo. c. Sic ēt nō esse q̄ minus est idone'. ex̄ de transf. inter.

mittere aliquā rē ē eā p s̄niam iudicl ꝯseq.

xcādescere ē subito irasci: hita sistitudie int̄ furorē ⁊ ferri estuātis candorem.

xceptio est rei defensio: p quā quis tuet̄ se ab actore. Et pōt exceptio sumi dupl'r. s. proprie ⁊ improprie. Proprie cūactio cōpetit actori: vt quia mutuaui tibi. io. lib̄. Sed hec actio excluditur exceptione: vt q: feci tibi pactum de non petēdo: ⁊ tūc dr̄ exceptio actōis exclusio ⁊ tunc ē exceptō iuris. Improprie vero dicit̄ exceptio cū actori nō dat̄ actio sz calum

niose petit: ⁊ talis nō pōt de iure experiri sine actione: q2 nemo pōt expiri sine actiōe. Unde cum tunc nulla fit actio dici non pōt actōis exclusio: sed dr̄ ɔtra intentōem actoris defensio ⁊ tūc pōt dici exceptio facti. Unde qñ quis in aliquo instrō se obligat ad aliquid siñ exceptione aliqua iuris vl' facti: sensus ē ꝙ ɔtra hoc nullam faciet defensionem de iure vel de fcō Est añt exceptō alia pemptoria q̄.s. actionem oīo perimit. Puta petebā a te.c.lib. ⁊ tu excepisti dicēs ꝙ pepigi tecū de nō petendo ī ppetuū. Alia dcliatoria. Puta ɔuēio te corā iudice nō tuo: ⁊ tu dicis te nō esse d foro ei⁹. Alia est dilatoria solutiōis. Puta peto a te.c. libras ⁊ tu dicis ꝙ ñ debes eas vsq̧ ad ānū: ex̄ de excep. exceptiōem in glo.

xcōsul infra in vocabulo exquestor.

xecutores sūt illi p quos iudex sñiam suā mādat executioni. Dicunt̄ etiā executores illi q̄ instituunt̄ in testis ad pficiendū ordinata in ipsis.

xēia dñr pueres cōmestibiles q̄ a vulgo p sentatiōes dñr ⁊ maxīe diuitibus afferuntur.

xhibere ē rē in publicū oñdere: vt aduersarius copiā habeat rē suā eē cōtendēdi: vt cum qs dicit hec res est mea

xpense. Impēse sūt vtiles ⁊ necessarie: expēse vero sūt volūtarie nō necessarie q̄si ex̄ pēsū .i. debitū. Expense differūt a damnis. vnde iuramentū factū sup vnum nō extendit̄ ad alterū. Expense enim sūt que cā litis fiūt: dāna vero que ex discordia ꝓueniūt vt destructio domus ⁊ filia: ex̄ de iniuriis. in nr̄a. ī ter. ⁊ ī gl.

xpiri qñq̧ ponit̄ ꝓ rñdere siue defendē ex̄ de iudi.c.i. qñq̧ ꝓ agere. extra de causa pos. pastoralis.

xpilatores sunt q de rebus vacātis hereditatis aliquid expilant ⁊ surripiant. de pe. di.i^a. aut facta.

xplicatio. Nota ꝙ exceptio adiuuat reum Replicatio vero est illa allegatio q̄ exceptiōes infirmat ⁊ actorē adiuuat. Supplicatio ē illa q̄ replicatiōes infirmat ⁊ reū adiuuat. Explicatio vero ē illa q̄ supplicatōnes infirmat.

xquestor est q offi^m ⁊ admistratiōes pecūie querēde ⁊ ɔseruāde deposuit: sicut excōsul q ɔsulere desijt.

xtūc tps extremū sigt. ff. de ɔdi. ⁊ de. l. si is. §. si ita.

xulabit sine spe prie reditusq̧ reiq̧. Inscriptus manet in pria: s3 re spoliat̄. Amittit ꝓscriptus opes: nō posse reuerti. Quicq̧ relegat⁹ sua cū remeabit habebit.

F

Acere dr̄ ille cuius aucte fit. ex̄ d sen. ex. mulieres. Facere quis dr̄ statim in continenti. mox ilico quod facit sine interuallo nullo actu contrario vel imptinentem inter medio: extra d elec. quia ꝓpter. vt. i. dr̄ ꝙ post collationem mox d3 electio celebrari. Similiter cū vis infert̄ ꝑsone incontinenti repelli debet. i. sine interuallo q̄si bello cōtinuato. Itē illud quod facit in triduo. C. de erro. aduo. l. vlti. vbi dr̄: ꝙ aduocatus pōt reuocare errorem suum statim. i. infra triduū. Et hoc ītelligit placē. sicut sonat. Sed accur. intelligit hoc: qñ cā durat post errorem tm̄ p tres dies. Itē quod facit in. io. diebus. ff. de ɔstitu. pecu. l. ꝓmissor vbi dr̄ ꝙ si quis sine die ɔstituerit se soluturū pecuniam alicui: ɔtra eum agi potest si statim non soluat. i. infra. io. dies. Itē quod facit in vno anno. 30. q. i. puelle. vbi dr̄ ꝙ si inscijs parētibus infra. iz. annū assumpserit velū parētes ⁊ tutores possunt hoc irritare statī. i. infra annum. Item quod facit cum quodam tpamento tpis ita ꝙ nec minimum nec maximū tps assumit quod magis potest intellectu percipi q̄3 dici. ff. de solu. l. ratum. Item quod facit cum p pōt. extra de resti. spoli. olim cām. vbi dr̄ ꝙ vim illatam rebus pōt quis repellere incontinenti. i. q̄cito poterit collectis amicis ita ꝙ illud incontinenti non extenditur vltra annum. Hec Ber. extra de elec. quia propter. Item quod facit in vno mense. i. q. i^a. constat. vbi dicitur: ꝙ si aliqui sint ordinati ab hereticis per vim si statim renunciauerint ɔciliabulo hereticorū: tūc excusant̄. i. infra mēsē. Itē q̄cito fcit. 3z. q. z. mulieri. Item quod facit quandoq̧. ff. si certum petatur. l. i. vbi dicitur: ꝙ cuicunq̧ assentimus alienam fidem secuti mox recepturi ex hoc contractu credimus

alsarij dñr qui crimīs falsi tenentur.

ama. opīo. ⁊ estimatio. idē sūt s3 Io. 3. q. 7. porro. De fama ēt infra vocabulo ꝓbatio

amilie nomine liberi ɔtinent̄ ⁊ etiā dñs familie. ff. de ver. sig. l. familie. Unicus vero fu⁹ noīe familie nō ɔtinet̄. Nec duo faciūt familiam: vt dr̄ ibidē nō dr̄.

ermentatio ē eiusdem generis metallorū ɔsolidatio siue ɔiunctio.

erri dicimus ꝑprie qd qs suo ꝑprie corpore baiulat. portari vero ea q̄ qs ī iumēto secū ducit: agi vero siue duci aīa^a. ff. de ver. si. ferri.

ideiussor ē q ꝓ alio se obligat vt. s. eo nō satisfaciēte satisfaciat. Et dicit̄ fideiussor quasi iussu alterius ponēs fidē suā. Fideiussor in rem suā dat⁹ ē q̄ fideiubet ꝓ re aliqua in causa illa in q̄ res est futura sua: vt si fideiubet ꝓ suo ꝓcuratore ī cā rei sue rē iudicatā solui.

ides. Quis est infidelis. extra d sum. tri. firmiter.

ieri. Hec verba fit ⁊ fiūt nō tātū respiciunt

pñs tp̃s sed etiam futuꝝ.25.q.i.generali.i tex. ꝛ.glo. Fieri incontinenti quid dr̃ hoc po/ test ↄmitti arbitrio iudicis:vt dixit Ala. extra d̃ ap.an sit in gl.Uel fieri incontinenti dr̃.i.in actu se tenenti.i.anteq̃ cõtrahentes ad alios actus et negocia diuertant.ff.de ver.ob.l.con tinuis.

iliussa.est:qui est in potestate patris.

ilius emãcipatus ẽ q̃ ẽ ex̃ maⁿ vel ptãtem patris.

ilij infra in vocabulo liberi.

iscus.Qd̃ est.s.in vocabulo ↄfiscarij.

iscaria sunt tributa.C.de ep̃is.l.3.in glo.

locci noĩe intelligit habitus hñs manicas longas ꝛ amplas.Cuculle vero noĩe habitus longus et amplus sine manicis.li.7.de statu mo.ne in agro.§.verum.

oresta est locus vbi fere includũtur quib᷒ habet aliquis vsum venandi:extra de dona. cum dilectus.in glo.

orum est locus rebus venalibus deputa/ tus.Est etiã tribunal fm̃ Goff.

orus est locus exercendis litibus in p̄se/ tia iudicis assignatus:a fando dictus vel a fo roneo rege qui primus grecis leges dedit:ex̃ de ver.sig.forus.Et dicitur competens.s.ali/ cui quem sortitur ratione delicti vel ↄtractus vel domicilij vel rei de qua agit.

oraneus est qui forum tenet:vt ibidez vel de foris venit.3.q.6.pegrina.

orsitan qñq; est dubitatiuũ:vt extra de vo to magne.

r̃m nomine ↄtinetur soror.ff.de pact.l.tres fratres.

raus.fraudare :supra in vocabulo doli p/ ximus.

ructus dicũtur qui supsunt deductis expẽ sis que fiunt gratia fructuũ. Fructus qui/ dam sunt industriales vt frumentum:vinum ꝛ ↄsimilia. Quidam naturales vt fructus ar/ borum:extra de resti.spo.grauis.in glo.

unctio est vsus consuetus.

undus est mansio alicuius cum accessioni bus.Fundum diuidi in ceteras regiones ẽ di uidi in determinatas ptes

ur ꝛ abigeus in quo differunt.s.in vocabu lo abigeus.

G

Enerali sermone psona loquẽs qñq; intelligitur excepta.qñq; nõ.nec etiaz familia eius:ex̃.de iureiur.peritio.

Generale verbũ non est sp generalit intelligẽ dũ.ibidem ad nr̃am.in glo.vlt.Qd̃ generali ter dr̃.immo etiã quod indefinite dr̃:genera/ liter est intelligendum:ex̃ de ↄiu.lepro.qm̃ in glo.De hoc infra in vocabulo indefinita.

nãlia v̄ba sunt ad ciuilẽ modũ referẽda.ff. de seruitut.l.si cui.d̃ hoc.s.in võbulo ↄcessio

landis noĩe omnes fructus ↄtinentur.ff.de glande.l.vna.

regẽ faciũt.5.porci.vel.io.oues.s.in voca/ bulo collegium.

H

Austus est ius hauriendi aquã de pu teo vicini.

Abere actionez est minus q̃ hr̃e rem Et hoc ẽ etiam quod dr̃.Melius ẽ pigri incũ bere q̃ in psonã agere.ff.de re.iur.l.minus.

Hr̃e tenẽ:ꝛ possidere:qñ hec tria ponũtur in aliquo instr̄o sic debẽt exponi.s.ꝙ recipiẽs habeat.s.de iure teneat nãliter ꝛ de facto: pos sideat ciuiliter ꝛ de iure.qꝛ ciuilis possessio ẽ causa acquirẽdi domini:l; aliqñ possessio sit tm̃ naturalis non ciuilis:vt illa quã habet vs sallus.

ercisco.i.diuido.Et inde iudicium familie hercíscende.i.diuidende

I

Erotoniũ est loc᷒ in quo paupes alũ tur fm̃ Accur.C.d̃ sacrosanctis eccle sijs.l.illud.

gnorantia.Licet supra habitũ sit in multis locis de multiplici ignorãtia: tñ ad pleniores euidentiã ponẽde sũt hic plenius diuisiones ignorãtie.ꝛ est hic dicendũ que ig̊rantia excu sat:ꝛ q̃ non.ꝛ que magis excusat:ꝛ q̃ minus.

Sciendu; igitur p̄:ꝙ ignorantia ẽ triplex. Prima ẽ ignorãtia negatõnis:q̃.s.scia negat: nec debitũ sciendi ponit.Et hec simpliciter ex cusat. 2ª est ignorãtia priuationis.s.qua scia negat:aptitudo tñ siue debitũ sciẽdi ponitur Et hec in eis que ptinent ad salutẽ excusat a tanto sed non a toto 3ª est ignorantia dispositionis.s.que ponit errorẽ siue ↄceptionẽ con/ trariam sciẽtie recte.Et hec in his que perti nent ad salutem accusat ꝛ nõ excusat. Ite; ignorantia diuiditur ex pte materie circa quã est:qꝛ alia est iuris:alia facti.Et ignorantia iu ris si aliquos excuset:mín᷒ tñ excusat q̃ igno rantia facti. Ignorantia vero iuris:alia est iuris naturalis:alia iuris diuini: alia iuris ca/ nonici.alia iuris ciuilis. Ignorãtia iuris na turalis nullum habẽtem vsum rõnis excusat quia hoc ius est in corde hominis scriptum.i. q.4.in.c.turbatur notandũ. Ignorãtia v̄o iuris diuini q̃tum ad aliqua simpliciter excu sat laicos:q̃tum vero ad aliqua excusat a tã/ to non a toto.Legem.n.ꝛ ꝓphetas ꝛ euange/ liũ:ꝛ doctrinam apostolicã scire tenẽtur ep̃i ꝛ plati maiores qui tenẽtur omi poscẽti reddẽ rationẽ de ea que est in eis fide ꝛ spe.Uñ ab eis requirit sciẽtia noui ꝛ veteris testamẽti.

Laici vero tenentur ad noticiam decalogi et fidei prout in apostolorum symbolo cōtinetur.

Ignorantia autem iuris canonici excusat aliquos et aliquos non. Cōtinet enim ius canonicum constitutiones per quas discernuntur peccata. Et has tenētur scire presbyteri curā animarū habentes: et confessores. Non autē ita tenētur alij clerici et multominus laici. Sed et ipsi presbyteri et alij clerici secundum quod sunt in maiori gradu constituti secundum hoc plura scire tenētur. Ignorantia autem eorum que publice promulgantur ad laicos pertinentium nō excusaret eorum peccatum quod per ignorantiam perpetrarent. di.16. quod dicit]. Ignorantia vero iuris ciuilis aliquibus prodest: vt militibus: rusticis: mulieribus: et minoribus: maxime in damno vitando. Non sic autē in maleficijs Ignorantia facti. alia est facti indifferentis ad salutem vel ad officium. Et hec excusat. i. cor]. io. Omne quod in macello vēditur manducate: nihil interrogantes propter conscientiam. Alia est facti necessarij ad officiū vt in presbytero quod sit facta manuum impositio. Et hec non excusat. Alia est facti necessarij ad salutem vt quod xps est passus. Et hec nō excusat in habentibus vsum rationis. Itē ignorantia facti: alia est facti proprij: alia facti alieni. Si proprij. aut ergo quis operam dedit rei illicite: et tunc non excusat. Aut rei licite: et tunc aut habuit diligentiam: et sic non excusat a toto sed a tāto. Si autem sit facti alieni: aut est ignorantia probabilis. s. ad quam nō requiritur quod sit nimis diligens et curiosus in inquirendo: nec etiam quod sit nimis negligens et hec excusat. Aut est crassa et supina: vt cum quis dicit se ignorare ea que sunt publice coram populo facta. Hec non excusat. Item ignorantia alia est simplex: vt cum quis tenetur scire quod nescit: et facit ad hoc quod sciat: sed nō quicquid potest. Vel secundum aliquos potest dici ignorantia simplex illa que priuat scientiam nec ponit debitum sciendi: et hec est in his qui non habēt vsum rationis. Alia est crassa: vt cū negligit scire illud quod tenetur scire: nec tamen vult se nescire. Alia est affectata: vt cum quis negligit se scire quod tenetur scire et placet ei nescire. Prima excusat a tanto et a toto. sed secunda adhuc excusat sed minus quam prima. Tertia vero accusat et non excusat. Item ignorātia alia vincibilis: alia inuincibilis. Inuincibilis autem: aut est introducta preter omnem culpam: aut propter culpam preambulam Si primo modo: aut simpliciter cognitionem priuat: vt in his qui carent vsu rationis omnino. Et hec excusat a toto. Aut non tollit omnino vsum rationis: sed plenum: et tunc nō excusat a toto vt in his qui non sunt plene furiosi: sed habent aliquo modo lucida interualla: et in pueris qui sūt capaces aliquo modo precepti licet non plene. Si autem per propriā culpam: vt in ebrioso et furioso quorum vterque se precipitauit in hoc per suam culpam: sic excusat saltem a tanto. Si autem sit vincibilis: aut est crassa et supina: aut affectata. De quibus ē. s. proxime dictum. s. §. Item ignorantia. alia est simplex etc.

[I]ncorporalia dicuntur iura actiones et seruitutes.

[I]ncola est qui in aliqua regione domicilium contrahit vel transtulit quasi ibi sedem habiturus. ff. de ver. sig. ita quod transactis. io. an. domicilium retinuit: licet etiam causa studij ibi steterit. C. de incolis.

[I]ndefinita equipollet vli. ex de priuile. quia circa. Hoc est verū de indefinita legis vel canonis ius tradere intēdentis. Talis enim indefinita equipollet vniuersali: si lege vel canone non diffinitur. 3i. q. i. quod si dormierit. Hec et plura alia de hac materia: ex de diu. lepro. quoniā in glo.

Ad hoc nota secundum Jo. an. quod quādo non est eadē ratio et conditio propter aliquod accidens omnium particularium in vniuerso comprehensorū: indefinita non equipollet vli. Verbi gratia. Si legetur lana indefinite non continetur in legato lana tincta. ff. de le. 3. l. si cui. et si legetur omnis lana tincta lana etiam cedit legato. ff. de au. et ar. lega. l. pediculis. §. tincta. Lana. n. non procedit ex eius origine: sed ex accidentali eius operatione Sed quando omnium particularium est eadē ratio et cōditio: quia non variatur per accidens licet forte sint imparia ex origine quia vna lana est melior alia ab origine: tunc indefinita equipollet vniuersali. ff. de leg. z. l. si pluribus. Hec Jo. an. 6. li. de elec. vt circa. in glo. g.

[I]nditio est numerus annorum consistens ex tribus lustris: est autem lūstrum quinquennium quod quomodo vere possit inueniri habetur extra de fide instrumen. inter dilectos. in glo.

[I]ndoles. s. in vocabulo. doli proximus.

[I]nfamia est aliud quam scandalū: et plus importat graue scandalum quam infamia: quia hoc per purgationem tollitur: sed in illo purgatio non indicitur. extra de homici. ex lris. i. in glo. finali.

[I]ngenuus est proprie is qui statim vt nascitur est liber. institut]. de ingenuis in principio. Tū aliquādo sumitur pro eo qui plenam habet libertatem. ex de seruis non or. c. i.

[I]nscribere est se obligare si non probauerit ad eam penā quā reus debet pati: si probauerit accusator. ex. sup his in glo. de accusatōibus.

n integrum restituere: est reducere in eum statum in quo erat añ lesionem: ex̃ de resti. in te. auditis. in glo. ff. p quem modũ subueniẽ minoribus qui nõ ꝯpleuerunt. 25. an. ꝛ eccl̃ie iure minoris: ꝛ qñq; etiam maiorib⁹ ex iusta ꝛ legitima causa. ff. ex quibus cãis maiores p totum ẽm Goff.

niuria dr̃ vno mõ generaliẽ omñe quod nõ iure fit. 2° spãliter iniquitas ꝛ iniustitia iudicantis quasi ius iniquum ex eo dicta ꝙ iure ꝛ iusticia caret. 3° de culpa: vt in. l. acqui. 4° dr̃ ꝯtumelia: vt insti. e. in prin. Fit aũt iniuria tripliciter. s. re: vt cũ manus inferũtur. Uerbis. qñ. s. ꝯuiciũ dr̃. Lr̃is vt cũ ad infamiã alicuius libellus vel carmen famosũ ꝯficiẽ con scribitur vel editur. ff. e. l. i. ꝛ. l. apud labionez: Hec Goff. ti. de iniurijs.

nofficiosũ testm̃ dr̃ quod est factũ ꝯ pietatis officiũ. s. in quo extraneus heres cõstituiẽ ꝛ filius. inique preteritur vel exheredita̅.

nseruire frequentiam notat: ex̃ de fide insf. c. i. in glo.

nsolidũ qñ ponitur in instr̃is est illud qð in totum.

nsolutũ. i. in solidũ. s. in vocabulo dare.

nstituere: infra in vocabulo inuestire.

nstr̃m publicũ dr̃ instr̃m manu publica factum. i. notarij qui ẽ p̃sona publica. Sũt autẽ illa que faciunt instr̃m publicũ ꝛ auctẽticum regulariẽ. 6. s. annus dñi. indictio. dies. locus. testis. ꝛ nomen notarij. licet alicubi adda̅. 7ᵐ s. nomẽ pape vel imp̃atoris regnãtis tp̃e quo ꝯditum est instr̃m.

ntentio siue capitulũ in iure dr̃ illud quod intendit p̃bare p testes qui p̃ducit eos.

ntelligentia dictoꝝ ex causis est assumẽda dicendi: ex̃ de ṽ. sig. intelligẽtia. Nõ ex opinionibus singuloꝝ sed ex cõi vsu sunt intelligẽda noĩa. ff. de sup. l. labeo.

nterdictũ est idem quod actio in iure ciuili Unde dr̃ interdictum quia inter duos dictũ non ab interdicendo vł prohibendo. Est autem multiplex interdictum quod hic dicere omitto gratia breuitatis. Et quidem de quibusdam interdictis habetur infra in vnde.

nteresse est damnum emergens ꝛ lucrum cessans ex eo ꝙ aliquid fieri cessat. C. de sent. que pro eo qð ꝯmuniter interest. l. vna in glo. in ṽ. put possibile.

Interesse ẽ quãdoq; circa rem. quandoq; extra rem. Item quandoq; loco rei. quandoq; loco pene succedit. Item aliud ẽ in bonefidei iudicijs sc licet aut in stricti iuris iudicijs seu arbitrarijs vel in maleficijs. Item aliquando in lucro, aliquando in damno,

Item aliquando ex ꝯuentione de eo habitã aliquando ex natura contractus seu conuentionis extimandum est Interesse quod est circa rem iuste põt peti ꝛ habitũ retineri. Puta: vendidisti mihi vinũ quod nunc valet. 20. precio. 20. precium solui: nec vinum vis tradere mihi: ꝛ postea vinum fit maioris precij: scilicet. 40. id prestandum est: quia saltem bo die dandum est. Si enim fuisset mihi traditum eram habiturus tantum. ff. de ac. emp. et ven. l. si sterilis. §. cum per venditorem. Extra rem est interesse: vt vendidisti mihi vinũ p̃cio. 10. solid. non est carius vinum factũ: sed si tradidisses potuissem ex eo lucrari. Uel vẽdidisti mihi granum nec tradis: et ideo serui mei fame interierunt. Hic quia lucrũ vel dãnum extra rẽ vẽditaz ꝯtingit nõ extima̅ nec petiẽ: sed petiẽ res vendita vel interesse cõe. s. p̃cium grani vel vini: vt ibidẽ. Qñq; tñ euẽit vt illud etiam inẽesse qð est ex̃ rem p̃stẽ taz ĩ ꝯctibus q̃ in maleficijs. In ꝯtractibus vt si sciens seruũ furem vel fugitiuũ mihi ignoranti vendidisti: teneris mihi de omnibus dãnis ꝛ iniurijs ab eo mihi illatis: vt ibidẽ. Iulian⁹. §. i. de actõnibus empti. In maleficijs: vt si p̃misisti mihi bouem ꝛ asinum: ꝛ asinum occidisti qui erat precij minoris: teneris ad dandũ bouem cum te potuisses liberare p̃stando ante asinum. ff. p soci. l. sticũ. Loco rei succedit interesse qñq;. Puta fui in macello ꝛ emi carnes. noluisti dare ea die qua debuisti: non ad carnes sed ad meum interesse teneris mihi. Item si p̃misisti facere domũ vsq; ad certũ diem: non ad ip̃am domũ die transacta: sz ad interesse mihi teneris. C. de ac. emp. et ven. l. cũ venditorem. Et tale interesse petiẽ vt ibidem. Succedit etiã interesse qñq; loco pene vt si p̃misisti mihi soluere quendã equũ certa die ꝛ loco quem ego alteri eodem die sub certa pena tradere p̃misi: ꝛ solutionẽ seu traditionem p̃rogasti: ꝛ ideo die qua p̃misi tradere non potui ꝛ. sic penam incidi: non tm̃ ad equum: sed etiam ad interesse pene teneri mihi. ff de eo quod certo loco. l. 3. ṽ. nũc de offi⁹. In bone fidei iudicijs cũ ꝯsideratur interesse ex natura ꝯtractus: ex natura actiõis: ꝛ ex officio iudicis. Ex natura ꝯtractus: vt vendidisti mihi fundum iuxta fundum Petri ꝛ dixisti ꝙ fundus Petri debebat seruitutem fundo quem mihi vendebas: cum in veritate nõ deberet. vel vendidisti mihi equum et dixisti ꝙ in stabulo erat mansuetus cum esset ferocissimus. Et generaliter si non prestetur quod conuenit: siue dixeris aliquid adesse quod abest: vel aliquod abesse quod adest. interesse meum petere possum: etiam si hoc

ignorans ita credēs esse dixisti: quia q̄d igno rabas asserere nō debuisti ff.de ac.emp.et vē. l.iulianus.§.quod autē.7.§.si vēditor. Ex na tura actionis ꝯsideratur interesse quandoq: vt vendidisti mihi domum 7 non tradis mi/hi eam:teneris mihi ad meum interesse etiã singulare:vt ibidem.l.i. Judicis officio ve nit interesse in iudicijs bone fidei:vt vsure et fructus. Usura vt deposui apud te pecuniã 7 eam cōuertisti in vsus tuos nec restituis eã mihi sed es in mora:mihi teneris ad vsuram C.depos.l.vsure. Et petitur hoc interesse non vsura.7 istud interesse peti potest cũ petitur causa damni vitandi non lucri captandi. Et ideo c ante dixit canon : incrementa suscepe/rint.14.q.4.si quis oblitus. Fructus: vt ven/didisti vineam:precium solui non tradis mi/hi:teneris ad fructus quos post contractum pcepisti:q veniūt iudic} officio:vt.C.de ac.ēp. 7 ven.l.fructus. Jn stricti iuris iudicijs quan do queritur d̄ extimatione rei petite:interesse circa rē vēit a tēpore more. Uerbigratia: dedi tibi vinum mutuo quod tempore contractus valebat.5.solidos:extra iudicium congruo lo co 7 tempore denunciaui tibi:vt mihi vinum redderes.7 tūc vinum valebat.20.solidos.po stea passus es me litem contestari 7 tunc va/lebat.9. Jn qua extimatōne debes ꝯdemnari? Certe in.20.solid.quia tm̄ fuit tempore denū ciationis a quo tempore incepisti esse in mo/ra:vt.ff.si certum petatur.l.vinum. Jn arbi trarijs actionibus consideratur interesse:7 in lucro:7 in dãno. Uerbigratia. Ex aliqua cer ta causa pmisisti mihi soluere aliquas merces loco certo:puta rome certa die vel pecuniam non solum damnum quod sustinui si nō fuit solutum quod fuit pmissum suo loco 7 die: sed etiam si negociator sum:illud qd ex mer/cibus lucrari mihi potui est restituendum:vt ff.de eo qd certo loco.l.arbitraria. Jn ma leficijs considerandum est interesse:7 circa rē 7 extra. Circa rem vt si meus seruus erat insti tutus heres:quem ante aditam hereditatē oc cidisti:teneris enim mihi ipius corporis per/empti 7 quanto plurimi fuit eo anno:vel.30. diebus retro. Extra rem quia nō solum p̄/cium serui heredis occisi : sed etiam precium hereditatis quam morte adueniēte nō habui facto tuo mihi dabis.ff.ad.l.acqui.l.si seruus.

Ex conuētione p̄statur interesse. Uerbigra tia. Uendidi tibi domum 7 tradidi:pactū fe/cisti mihi in contractu vt eam mihi locares in anno sequenti 7 pmisisti:ꝙ si non feceris mi hi dares.c.solid.nomine pene.non facis: tene ris mihi ad penam que pena est meū interesse ex eo ꝙ non locasti:vt.ff.de ac.emp. 7 ven.l. predia. Jnteresse consideratur regulariter in damno tm̄:casualiter aūt in lucro. Et sunt bi casus in quibus lucrum consideratur.pri/mus est quãdo agitur arbitraria actōne.s.cuz quid certo loco pmissum est:quia ibi conside ratur lucrum 7 dãnum:vt.s.dictuz est. 2⁹ ca sus cū agitur iure locati 7 ꝯducti. Uerbigr̄a. Locasti mihi vineam vel aliq̄ coloniam vsq ad.5.annos:non pateris me frui re locata for/te pannum. Hic q̄uis alijs annis me patiaris vti:tamē teneris mihi ad interesse meum in q̄ ꝯtinetur lucrum q̄tum inde facturus eram.ff locati.l.si fundus. 3⁹ est quãdo agitur in ma/leficō:vt supradictum est in exemplo d̄ seruo herede instituto occiso ante aditam heredita tem. 4⁹ casus est qñ agitur rem ratã haberi. Uerbigr̄a. Agebas ꝯ me noīe petri:cui⁹ te di/cebas esse pcuratorem:ego dixi ꝙ dubitabã de mandato:7 tu dixisti ꝙ promittere vole/bas ꝙ petrus ratum habuerit 7 pmisisti:po stea petrus noluit ratum habere:7 sic cōmissa est stipulatio in qua stipulatōne venit intereē meuz 7 in lucro 7 in dãno. Jn damno in eo ꝙ mihi abest pter litem a te mihi motã. Jn lu cro quod lucrari potuissē.ff.rē ra.ha.l.si cō/missa. 5⁹ casus ē cum agr̄ tutele. Uerbigr̄a. Petrus minor erat annis.14. Johannes eius tutor fuit 7 cepit administrare bona sua:fact⁹ est petrus maior an.14.7 sic finita est tutela: agit petrus contra Johãnem petens sibi red/di ratōnem tutele in qua actōne interesse con sideratur 7 ī lucro 7 in damno:quia pupillus ante erat heres institutus: Johãnes vero sua culpa hereditatem tenuit:vel cū aliqua posset querere nomine pupilli sua culpa nō quesiuit lucrū.n.quod dolo vel culpa tutoris pupill⁹ amisit tutor eius restituere tenef. Jn damno vero quia male administrauit. Et qd dixi de tutore locum videf habere etiã de curatore: vt.ff.locati.7 conduc.l.tutele. 6⁹ casus est cū agitur interdicto:ne quid in loco publico fiat. Puto phibitū est a iure ne aliquis debeat edi ficare in loco publico:7 si quis hoc faciat qui/libet de populo pōt agere contra eū:nisi.s.p̄n ceps ꝯcederet ꝙ edificaret. Sed pone ꝙ Jo hannes impetrauerit hoc a principe 7 edifica uit: martinus vero vult phibē nūquid pōt? R⁹. Si martin⁹ damnū patif:agere pōt n̄ ob/stante rescripto:q2 princeps illd ꝯcedendo vr̄ ꝯcedē sine dãno alteri⁹. Et in hoc casu dãnūz patiī q̄ cōmodū amisit:vt si martin⁹ domum habeat iuxta locū publicū ī q̄ ali⁹ edificat:7 p pter edificiū illud adit⁹ seu pspect⁹ dom⁹mar tini fiat deterior.ff.ne qd in loco publico fiat l.2.§.merito. Ad h̄ nō fm her.7 ho.ex de in iurijs.in nr̄a.ꝙ triplex est intesse sic 7 pciuz.s.

ꝯuentū:cōe:ꝛ singulare.ff.de ac.ēp.ꝛ ven.l.i. Interesse siue pciū est triplex:de quo ptes ꝯuenerūt inter se:ꝛ illud ē pstādū sicut ē ꝯuētū. Intereē cōe ē illud qđ res cōiter valz. Puta:debebas mihi dare.io.minas tritici tpe certo ꝛ nō dedisti:iō teneris mihi dare tm̄ q̄tum valebat cōiter illo tpe. Interesse singulare est illud qđ res plus valz vni q̄ alteri. Puta:amisisti libꝝ meū quē mihi corrrexerā:in q̄ multo tpe studuerā:ꝛ iō plus valebat mihi q̄ alij.

nterlocutoria ē qñ iudex residens ꝓ tribunali ꝓnunciat aliquid de plano.

nterpellare ē qñq3 interūpe. Vñ dr̄ p litis ꝯtest.interpellari.i.rūpi legis p̄scriptionem.

nterp̄tatio dubioꝝ.ꝫ.in v ocabulo dubiū.

ntrusi dn̄r qui non p electionē canonicā s3 p violentiam occupāt honores vel officia vel beneficia ecclesiastica.

nuentariū ē scriptura quā hēs incboare d3 ī.30.dies a morte testator]. vel postq̄ scit se institutū hēdē:ꝛ ibi scribere oēs res defuncti sub testibus ꝛ eū pficē d3.ī.40.dies vel.ī.annū si res sint remote?ꝛ tūc nō tenebit̄ creditorib⁹ vltra illud qđ inuentū fuerit in hēditate. Si aūt n̄ fecerit inuētariū:tenebit̄ insolidum.

nuestire ꝛ instituere idem sonāt. Est autez instituere ẜm ꝓprietatē vocabuli ponē in possessionē q̄i intus statuere. S3 in hoc dr̄nt:qa institui quis dr̄ p̄ncipalit̄:inuestiri aūt in absētia ẜm Ho. Scōm do Ber.ex̄ de insti.auctē. instituē ē sp̄ualis iur] bñficij vel dignitat] corpalem possessionē tradē.inuestire aūt est ius canōie vel dignitat] tribuē:qđ fieri pōt p anulū vel libꝝ. Indrn̄ter tn̄ vnū ꝓ alio sumitur.

renarche dn̄r qui discipline publice ꝛ corrigendis moribus p̄sūt:vt milites qui vadūt p quirere latrōes.ff.de mu.ꝛ ho.l.vlt].§.irenarche.

rrepe.i.latenter.inualescere .Jo.an. li.6.de excep.pia.

tinerarche dn̄r itinerum custodes.

nteremptor est mediator in emptionibus. di.4.c.i.ꝛ penul.

nterdiu.i.in die.

ubeo infra in vocabulo p̄caria.

udices domestici sūt ex quibus ꝓ magna pte ius pendet ꝛ ꝯsilium.

udicio maior] part] standū est generalit̄: nisi in certis casib⁹:ex̄ de rescri.pasto.in glo.b.

udiciū dr̄ q̄i iurisdictō:ex̄ de ṽ.si.forus.

udicium ꝯtradictum dr̄: si dicerē h̄ esse cōsuetudinē: tu aduersarius meus diceres nō esse ꝯsuetudinē:ꝛ iudicaret̄ esse ꝯsuetudinē: ex̄ de ṽ.sig.abbate.in glo.fi.

udex dr̄ quasi ius dicens populo siue q̄ iure disceptet. Est aūt iure disceptare iuste iudicare. Non est ergo iudex.s.bonus si nō sit in eo iusticia:vt in.c.forus.

udices assessores sūt qui assident iudici in cognitione cause:suum⁹p̄bentes ꝯsilium.

udices pedanei erāt qui de causis minimis cognoscebant.

urgium dr̄ q̄si iuris garriū:eo q̄ hi q̄ cām dicunt iure disceptant:vt in.c.forus.

us est genus: lex aūt spēs eius.di.i.ius generale nomen. Jus est ars boni et equi.ff.de iusticia ꝛ iure.l.i. Jus aliud ē naturale qđ s.est cōe omni nationi:eo q̄ instinctu nature nō aliqua ꝯstōne vbiq̄ hr̄:vt maris ꝛ femine ꝯiunctio:liberoꝝ successio.s.in bonis pntum: pueroꝝ educatio:cōis omniū possessio.quia iure naturali omnia sunt ꝯmunia:ꝛ omnium vna libertas:acquisitio eoꝝ que in celo ꝛ terra mariq̄ capiūtur :que in nullius bonis cedūt occupanti ꝯcedūtur rei deposite:vel commodate pecunie restitutio:violentie p vim repulsio. Aliud ē ciuile:qđ.s.quisq̄ populus vl̄ qñq̄ ciuitas sibi ꝓpriū ꝯstituit diuina hūanaq̄ causa. Aliud gentium vt sedium hostilium occupatio:edificatio:munitō:bella:captiuitates seruitutes ꝛc̄. Quod ideo dicitur gentium:quia eo omnes fere gentes vtuntur.

Aliud militare vt solennitas belli inferendi:nexus federis faciendi.signo dato cum hoste ꝯflictus ꝛc̄. Aliud publicum:ꝛ istud cōsistit in sacris ꝛ presbyteris:ꝛ magistratibus.

Aliud quiritum quod est ꝓprie romanoꝝ quia nulli tenent illud nisi q̄rites.i.romani:in quo agit̄ de legitimis hereditatibus:de curationibus:de tutelis:de vsucapionibus.q̄ iura apud romanos tm̄ repiunt̄.di.i. Et dicuntur hic romani oēs qui romano impio subsūt. Hoc Jo.di.i.ius.quiritū. Jus ciuile inenitur accipi diuersimode in iure. Dr̄.n.vno⁰ ius ciuile quod quisq̄ populus vel ciuitas ꝯstituit sibi:vt instit.de iure naturali.§.i.ꝛ dr̄ ciuile ad dr̄iam iuris nālis ꝛ iuris gentiuz.2⁰ dr̄ lex.iz. tabularum:vt.ff.de iusticia ꝛ iure.l.ius ciuile. §.hoc ergo. 3⁰ dicitur omne ius quod nō est pretorium:vt ibidem.l.ius ciuile in principio 4⁰ dicitur disputatō prudentium: que fuit facta super legem.iz.tabularum:vt.ff.de origine iuris.l.z.§.hec disputatio. 5⁰ quicquid habemus scriptum de iure : vt.ff.de var].cog]. l.i.§.proinde. 6⁰ quicquid iuri naturali vel etiam iuri gentium subtrahitur. Hec Accur. in glosa.et institut].de iure naturali.§.i

Jus pretorium est quod pretores introduxerunt adiuuandi vel supplendi vel corrigendi iuris ciuilis gratia.ff.de iusticia. l.ius autem. Jus quiritum constat ex legibus et plebiscitis:ꝛ senatusconsultis:ꝛ ꝯstitūtionib⁹

principium:z edictis senatoꝝ:z responsis pru dentum. Est aũt lex ↄstitutio populi q̃ ma iores natu cũ plebibus quid sanxerunt. Ple biscitum vero est quod plebs tm̄ ↄstituit:vel qđ ad preces populi ↄstituitur. Fuerũt autẽ plebiscita primo facta ꝓpter discordiã:q̃ fuit inter nobiles z plebeios.ff.de origi. iur].l.z.§. hisdem. Senatus ↄsultũ:quod senatus tantũ populis ↄsulendo docuerũt Constitutõ vł edictũ est quod tm̄ rex vel impatoꝛ constituit vel edicit Responsa prudentũ que iurisperi ti respondent ↄsulentibus.di.z.constat.c.i.

Ius publicum est quod spectat ad vtilita tem publicã. Ius ꝑuatum est quod princi paliter ꝑtinet ad vtilitatem priuatam. Iu ris corpus diuiditur in canonicũ ius:z ius ci uile. Ius aũt canonicum diuidit̃ in decre tales z decretum. Decretales:quarũ volumẽ dicitur etiã extrauagantes:diuidũt̃ in.5.libros q̃ rum materia his versibus habetur. Pars por officia creat ecclesieq; ministros. Alia dat te stes z cetera iudicioꝝ. Tertia de rebus z vi ta presbyteroꝝ Nubendi formam dat rite quarta decẽter. Ultima de vitijs z penis tra ctat eoꝝ. Quilibet aũt liber habet plu res rubricas siue titulos ĩ quibus premittitur materia de qua tractatur in capitulis sequen tibus. Sub qualibet autẽ rubrica sunt plura capitula que dicũtur decretales vel cõstõnes Et aliquãdo in capitulis sũt paragraphi. Un de quando allegabis aliquid de decretalibus non alleges librum s; titulum et capitulu; in eo. Et si sit capitulum lõgum dices.c.tali cir ca pricipiũ vel medium vel finem:vel versus finem. Uel si sint pagraphi in capitulo alleges capitulum z pagraphum. Post aũt compi lationem p̄dictoꝝ.5.libroꝝ elapsis mul tis annis: compilati sũt duo alij libri.s.sextus z septimus.in quibus quidem plurima de eis dem materijs z sub eisdem rubricis cum.5.li bris p̄cedentibus apponũtur. Decretũ ve ro diuiditur in tres partes. Prima vocatur di stinctiones:quia est distincta ꝑ particulas cen tum z vnam:quarũ quelibet vocatur distõ:et habet quelibet distinctio plura capitula:z plu res.§. Qñ igitur allegas aliquid de hac prima parte allega quotam distinctionis.z.c. vel.§. Et si sit capitulum lõgum:dicas tali capitulo circa principiũ vel medium vel finem.z quã do allegas capitulum nõ alleges.§.z quando allegas.§.ñ alleges ca^m^ z^a^ ps dr̃ cãuse:eo ꝙ est distincta in cãs.s.36.quarũ q̃lib; h; plures q̃ones z quelibet questio h; plura capitula:z plures.§. Habet aũt.33.cã questiones.7.quaꝝ 3.qõ.habet.7.distinctiones in quibus tractat̃ de penitentia. Unde illa qõ 3^a^ intitulatur đ pe nitentia. Habet aũt quelibet illaꝝ distinctio nũ plura capitula et plures ꝑagraphos. Qñ g̃ vis allegare aliqd de z^a^ parte decreti debes al legare q̃tam cãe z q̃tam q̃stionis:tacendo cau sam z noĩando qõnem:z allegare capitulũ vł §.sic.i.q.5.tali ca^o^.vel.§.et.subintelligit̃ causa. Qñ aũt allegat̃ aliquid de illa qõne que inti tulatur de pñia d; allegare sic.de pe.di.i.c.tali vel.§. Unde noĩari deb; distinctio cũ suo q̃ta.

3^a^ vero pars huius libri intitulat̃ de ↄsecra tione:z habet.5.distinctõnes:quarũ quelibet h; plura capitula. Uñ qñ aliquid allegatur đ hac ꝑte d; noĩari distinctio cũ sua q̃ta:dicẽdo sic.de ↄse.di.i.tali.c.vel.§.tali. Ius vero ciuile diuidit̃ in q̃tuor.s.codicẽ.digestũ.auctenticã. z istitutã. Codex h;.iz.libros:quoꝝ.9.p̄mos tm̄ mgr̄i legere solent. Et qñ allegat̃ aliquid de primis.9.libris nõ noĩatur liber nec ei^9^ q̃ta: sed tm̄ codex z titulus z p̄ncipiũ leg].vel lex cũ quota sua. Et si lex sit longa dicet̃ lege tali circa principiũ mediũ vel finem. Uel si lex sit distincta in plures.§.dicet̃ lege tali.§.tali. Qñ vero allegat̃ đ tribus vltimis libris noĩari d; liber cũ quota sua z noĩari etiam dñt alia vt ĩ primis.9.libris. Et nota ꝙ qñq; in codice alle gatur auctẽtica. Est aũt auctentica h̄ quod ẽ additũ iuri antiquo: z ponit̃ in margine inter glosas sed de lr̃a grossiori. Et qñ allegat̃ ali quid de hac auctẽtica debet noĩari.C.z titul^9^ in quo ẽ auc̃.vt.C.de epi.z cle.auc̃.generalit̃.

Digestũ aũt diuiditur in digestũ nouũ dige stũ inforciatũ:z digestũ vetus. Nouu; habet z4.libros. Inforciatũ.iz. Uet^9^.i4. z sic sũt li bri.50. Et quãdo allegatur aliquid đ digest]. quocunq;:noĩari debet digest].z titulus z lex sicut in.iz.libris primis codic]. Auctẽtica ve ro diuidit̃ in.io.collationes et q̃libet collatio habet plures titulos siue rubricas:z quilibet titulus vnũ.§. Unde qñ allegatur aliqd de hac auc̃.p̄.debet noĩari auc̃.postea titul^9^.dein de.§.z vlt].collatio.sic:vt in auc̃.de mandato principis.§.si tibi.coll.3. Instituta aũt habet 4.libros.z q̃libet liber h; plures titulos.z q̃ libet titulus habet plures.§. Uñ in allegando instituta:d; p̄ nominari instit].postea titu.3°.§. sic:insti.de fideicõ.§.in herede.

iuspr̄onatus ẽ auctas seu ptãs ꝓueniens ex beneficijs añ ↄsecrationẽ eccłe collat].puta ex fundatione:edificatõne:z dotatõne.vt.i6.q.7. filijs.z.c.quicunq;.z.i6.q.z. abbatẽ. Unde v̄. Pr̄onũ faciũt dos:edifica^9^.fundus. Hec gof. Dr̃ etia; iuspr̄onatus:qñq; aduoca^9^:qñq; vi cedominatus vel custodia: vel guardio. vel ius frequentationis vel ꝓcessionis.qñq; gra tia:ex de iurepatro.qui cleri.in glo.a.

ure ꝓprie dr̃ res aliq̃ vẽdi in instr̄is vẽdi

tiõis:qñ ꝓprietas eius transfert in ementem.
ussio:infra in vocabulo mandatum.
usticia dr̃ quasi iuris status.ex̃ de ver.sig.

L

ex gd ē:dc̄m ē.s.i vocablo ius qritū.
ex:alia publica q̄ a scis pr̃ibus scriptu ris est ↄfirmata:vt lex canonum.Alia priuata.s.que ex instinctu.s.s.in cordibus fidelium est scripta.s.charitatis que dignior ē q̄ p̄ma.19.q.2.due.
ex qñq dr̃ ↄsuetu°.i.di.ↄsue.Qñq regula.i.q.7.c.2.Qñq rō.di.i.ↄsuetudo.Qñq ius scriptū siue ↄstō quecūq.Qñq ↄstō ciuilis tm̃.
ex.12.tabularuz dr̃ lex in.12.tabulis scripta. Cum.n.leges ꝓpter discordiā plebeiorū cuz nobilibus fere.p.30.annos in dissuetudinem abijssent:creati fuerūt.10.viri:qui transtulert leges grecoꝝ in latinū ⁊ eas in.10.tabulis eburneis scripserūt.⁊ ijdem.10.viri postea vidētes in illis.10.tabulis multas leges deesse:acceptapt ptāte corrigendi ⁊ supplendi:duas alias tabulas addiderunt:⁊ inde dicta est lex.12.tabularuz.Hec Jo.di.7.c.2.Postea cum p̄dicti 10.viri sibi mg̃ratum vsurparēt sunt a populo incarcerati:⁊ sic consules sunt facti qui senatusconsulta ↄposuerunt:postea p̄tores cōstituti sunt qui edicta fecerūt.Hec Azo.
ex municipalis est lex quam aliqua ciuitas ↄstituit sibi:⁊ est ius ciuile.Insti.de iure natu §.i.in tex.⁊ glo.
eges ciuiles femina si nescit:⁊ miles.Clericus ⁊ cultor:pcit sibi iudex ⁊ vltor.
ex multiplex ē.s.falcidia sic dc̃a a falcidio tribuno qui legē fecit q̄ nullus tm̃ legaret in testō quin saltē adminus q̄rta ps supesset.heredibus.di.2.quedā. Satira.s.que de pluribus sil rebus loquit:dicta a copia reꝝ ⁊ saturitate.Vñ ⁊ satirā scribere est poemata varia ↄdere:vt Oratius ⁊ iuuenalis. Rhodia: q̄.s.nauiliū ↄmercioꝝ ē:ab insula rhodo dicta Hec iniqssima ē:q̄ patientibus naufragiū inhabitatores oīa auferunt.Hodie aūt excōicati sunt.di.2.quedaz.⁊.c.sequentibus.Ortensia facta.s.inter plebem ⁊ pplm:qua constituitur vt non valerent plus plebiscita q̄ leges popli Acquilia fm plebiscitū est:q̄ loquit in eo cāu in quo qs culpa sua dānuz alij dedit veluti si equū suū occidit vel vulnerauit vel vestem suā scidit.Et in hac lege vēit culpa leuissima vt si qs ex alto se p̄cipitauit:⁊ sup aliū venerit ⁊ ceciderit:tenet lege acql.vel si putator ramū deiecerit:⁊ non ꝓclamauerit:⁊ sic aliquē occidat tenetur lege acqlia:sed nō tenet lege cornelia:de sicc].in qua venit tm̃ dolus.ff.ad l.acq.in.le. Julia lese maiestatis.Hec punit eos qui in rempu.aut in principē aliquid machinari moliti sunt. Cornelia de sicariis. Hec loquit de homicidis qui cū telo ābulāt cā occidēdi hoīes.In hac lege venit tm̃ dol°
Sunt ⁊ plures alie leges quas omitto causa breuitatis.
egio.De hoc supra in vocabulo ala.
egare est mittere.Et etiam in vltima volūtate rem aliquam alicui relinquere.
ibellus ē puus liber.i.modica scriptura.Et ē duplex libellus.s.ↄuentōnis ⁊ accusatōnis. p̄mus in ciuilibus.2° in crimīalibus locū hz: In p° ↄtineri dz nomen actoris ⁊ rei ⁊ iudicis corā q̄ agitur:⁊ res que petit:⁊ dies in q̄ libellus dat In 2° vo ↄtineri dz nomen accusatoris ⁊ rei ⁊ iudicis:⁊ crimen de quo agitur:⁊ qñq psona cū qua crimē ↄmissū eē dr̃:⁊ loc° in quo:⁊ dies accusationis:ꝓfessio accusationis corā iudice:⁊ mensis in quo est ↄmissum Diē aūt ⁊ horā ibi ponē ñ ē necesse.Hec gof.
iberi vel filij dicūtur omnes descendentes vsq ad trineptes:⁊ vlterius dñr īferiores.Similiter pntes dñr omnes ascēdentes vsq ad ternariū:⁊ vlterius dñr supiores.ff.de v̄.sig.⁊ ff.de gra.l.i.
ibertas est nāl'is facultas eius quod cuiq facere libet.insti.d̄ iure psonaꝝ.Liberi sunt q nascūtur ex ingenuis.Liberti vo sunt q mānumittunt.insti.de ingenuis.
iceri est appreciari.
icitarij dñr qui rē aliquā emendo vl ↄducendo vel aliter negociādo appetūt:⁊ alter alteꝝ supare ↄtendit plus offerēdo.
imiarche dñr principes locoꝝ in quib° sūt diuersaꝝ ꝓuintiarū aut diuersorū regnorū limitū termini.Et idē colimiarche dñr:quia.s. ↄfinia custodiūt:vt homines terrā colant.
imitanei dñr q sunt inter ciuitates ⁊ castra ↄstituti vt limites defendant:vt homines terram colant.
is:a ↄtentōne limitis nomen prius sumpsit extra de verb.sig.forus.
item ↄtestari dr̃ ille qui corā iudice cū testimonio ⁊ publice litem inchoat cū aduersario Scdm Goff.lit] ↄtestatio ē hincinde negocij p̄ncipalis apud iudicē facta narratō. Item quasi lit] ↄtestatio ē:qñ aliqs ↄuētus in iudi° sup rebus imobilib° qs possidet noīe alieno noīat dñm in iudi°:etaccipit inducias ad denunciandū dño vt ad iudicē veniat vl mittat At si ipe dñs non ↄparet in termino sibi dato tūc.n.ē lis q̄si ↄtestata ↄ̄ ipm dñm:siue habet p°ↄtestata ad interrūpendā lōgi tp̄is p̄scriptionē:ex̃ vt lite non ↄte.qm̄ frequenter.
itē pendere:est litem in incerto esse dū eius euētus est dubius.
ittere de rato:dñr ꝓcuratoriū:quia consti-

tuens pcuratorem semp adijcit in fine: qp gc/quid ipe pcurator fecerit sup cā ad quā ē da tus ratū hēbit: ex de reli. do. cū dilect⁹. in glo.

M

Agones siue ventilarij sunt qui in ser uis emendis vel vendendis mercatō nem exercent.

agistri scrineoꝝ idez sunt qd scrineary siue scrineoꝝ custodes siue pragmatarij. Sic dicti qꝛ pragmaticas sanctiones scribebāt: ꝛ eoꝛuz exēpla in scrineis ad memoriā recondebant.

aleficiū est homicidiū: furtū: ꝛ hi⁹. Sz q̄i maleficiū est cū iudex p inexpientiam iudicat vel cū de domo alicuius est eiectum vel effu sum aliqd quod nocuit transeunti.

alleatores falsse monete adulterine sūt qui malleant falsam monetam.

andatarius est qui suscipit mandatum.

andator est qui aliquid alicui mādat: vt il/lud faciat.

andatum. Per mandatū generale posteri⁹ datū non derogaꝭ puilegio: nisi de illo faciat mentionē: ex de offi. oꝛ. graue. Item p mā datū generale nō phibenꝭ nisi illicita: ex d v. sig. sup quibusdā. Item tm̄ valet mandatū generale quo ad oīa q̄tum spāle quo ad q̄dā ex de voto magne. Itē rei turpis mādatuz nullū est. ff. mād. l. si remunerādi. §. rei. Itē qñ mādatū vel pactū vnum otinet in se duo: quoꝝ vnum est possibile alteꝝ impossibile: ñ obligat in otcibus: vt si ego exñs rome pmit/tam tibi hodie dare colonie. c. Sz bene obli/gat in iudicijs: vt si iudex mādet alicui qp cō pareat corā se die impossibili sibi teneꝭ com parere die possibili sibi fm Host. extra de do lo. cum dilecti. Item qui exequiꝭ manda/tum nō debet excedere fines mandati. insti. mandati. §. is. qui. Item mandatū spāle de rogat generali: etiam si de eo faciat mentionē extra de rescrip. c. i. Hoc autem scdm Bar. in qōnibus. p̄ fallit in mādatis generalibus que sūt effectu spūalia: ex de offi. dele. ex pte. i. 2° in puilegijs. ex de rescrip. cū oꝛdinē 3° quā/do res ñ est integra. 4° in legatis. ff. de sup/pellecti. legl. Mandatū ꝛ iussio dñt: qꝛ ius/sio importat necessitatē nec finiꝭ morte: quia successor teneꝭ illud facere. mādatū vero im portat liberā obsequēdi ptātem: ꝛ finiꝭ mor/te. Quidā tñ dicunt: qp tam pceptū q̄z man datuz finiꝭ morte si noībus expssis scribatur. Hec Jo. 14. q. 2. dudū. Non repio. sz hr̄ in. c. qm̄ abbas. de offi. dele. De mandato etiā ha/bes. j. in vocabulo pcaria.

appula ē ornamentū qd impator ostantin⁹ cardinalibus ocessit. di. 96. ostantinus.

appa ē ornamentū equi. Et sūt mappe lin/theamīa alba qbus coopiunꝭ equi cardialiū cū faciunt pcessionē. Alij dicūt mappam eē epalem mitram. Hec Jo. De hoc habeꝭ. di. 93 §. opagis. in. c. nonnulli.

aterfamilias ē q̄ honeste viuit: quam nulle nuptie nec natales faciunt mr̄emfa. sz tm̄ bo/ni mores. ff. de ver. sig. pnuncia⁹. §. paterfa.

axime aliqñ ponit cōpatiue. aliqñ p tm̄: vt extra de fi. psby. ad abolendā. Aliqui etiaz le gunt maxime p magis. Et sic teneꝭ ppꝛie fm Ber. ibidem. Aliqui p tm̄.

enia ppꝛie dicūtur edificia muroꝝ ciuitatis Sic dicta: quia muniūt ciuitatē. Et interduz dicuntur abusiue menia oīa edificia a munio nis. i. edifico.

ercis nomen ad mobilia ptinet. ff. de verb. signi. mercis.

erū impium: ē hr̄e gladij ptātem ad punien dū facinorosos. Uñ meruz impium ē quedā sūma ptās p quam ea q̄ sunt iurisdictōnis ma xime explicanꝭ. Et dr̄ merū q̄i sepatum a co/gnitione pecūiaria: eo qp nullū inde sequiꝭ cō modū pecuniaꝝ: ar. insti. de publi. iudi. in pn. tex. ē. in. l. impinm. ff. d iurl. o. iu. Hec aūt sunt meri impij facinorosos pūire: delinquētes vin culare: vel incarcerare: membra mutilare: pe/nā capitalē imponere. Hec aūt ē triplex vt di cit Host. ex de iureiurl. veniēs. s. mors. exiliū ꝛ relegatio. ff. de publi. iudi. l. 2.

etus dr̄ q̄si metē tenēs siue ipediens. Qui enim timet non sp gerit in corde qd hz in ore Et inde dr̄ meticulosus. i. metu plenus. qui. s timet timenda ꝛ non timenda.

inores quib⁹ succurriꝭ p restōem in integrū sūt qui si opleuerūt. 25. an. ff. de. in ite. resti. l. fi.

issalia vel missilia dñr quedā pstatōnes q̄s nouus pretor solebat mittere in vulgū: vt qd quisq̄ apprehēderet fieret suum.

itti in possessionē noīe ventris: est mitti in possessionē noīe eius: qui vel q̄ est in ventre.

ittere aliquē in possessionē est aut facē euz possessorē: vt qñ pbauit rē esse suā: aut eum ducere in possessionē vt custodiat eaz: ꝛ in ea maneat nō vt eam possideat: vt reus qui cita tūs noluit opere: tandem veniens litem susci piat donec pbauero eā esse meam.

ixtum impium ē ptās media p quā ea que sunt in iurisdictōne media explicanꝭ. Et diciꝭ mixtū q̄i ex iurisdictōne ꝛ mero impio: eo qp habet omodū pecūiarū: ꝛ ptinet ad ipm bono rū possessorē dare: in possessionē mittere: iu/bere: cauere: pupillis tutores dare: et oēs alie pene graues: pter penā capitalem ꝛ mutilatio nē: vt ē relegatō vel fustigatio: vel grauis cor rectio. ff. de iurl. o. iud. l. i. 2. 3. ꝛ. 4. in tex. ꝛ glo. Hec Guil. ꝛ Pe. de sam.

orbus sonticus ē qui ꝑpetuo nocet nisi sit curat⁹.l.z.§.si quis in iudicio.ꝛ ibi glo.ff.si qs cautionibus.
ortuariū dr̄ quod quis relinquit in morte: ex̄ de offi.iudi.or.ꝯquerente.in glo.supra.
ulio dr̄ custos mulorum.
ulctare est punire.Et dr̄t multa a pena:qa pena est certa ꝛ a iure inducta.Mulcta vero a iudice ꝑ sniam irrogat̄.Uñ appellat̄ a mulcta:non aūt a pena.ff.de v̄.sig.si qua pena.
unicipiū dr̄ a munere ꝛ capio.Est aūt municipiū opidū in quo pacis obseruande cā milites sunt ꝯstituti.Et mūicipes dicūtur q mūicipia custodiūt:ꝛ q p̄est eis dr̄ mūicipalis.Dicunt̄ etiā mūicipales q in mūicipio nati sunt.
unimēta dr̄r ꝓbatōes ꝛ instrā.qꝛ cām minuūt.li.6.de elec.q̄uis.in fi.ꝛ in glo.Jo.an.
unus dr̄ cū aliquid dat̄ cā p̄cedente.donū aūt est sine cā.ex̄ de v̄.sig.inter donum.
usio est idem quod fatuus.

N

Ancisci est aliquid consequi.
aufragiū est naue fracta submersio rerum siue corporum.
egatiua ꝓbari non potest.De hoc.j̄.in vocabulo ꝓbatio.
eglīa est eius qd̄ fieri pōt ꝛ dꝫ omissio.
egociū aliqñ sigt actū alicuius rei cui ꝯriuꝫ est ociū.Aliqñ actōeꝫ cē que est iurgiuꝫ litis ꝛ dr̄ negociū quasi negās ociū.Dr̄ aūt negociū in cāis ꝛ negocia⁹ in cōmertijs.Et requirit̄ in oī nego⁹.s.non notorio iudex. accusator.re⁹ ꝛ testis:ex̄ de verbo.sig.forus.
otio.i.noticia iudicialis:ꝛ ptinet ad eos qui habent iurisditioneꝫ.Potest etiā sumi notio ꝑ cognitione:extra de excep.pia.
otarius dicitur persona publica:quia eius officium est ad publicam vtilitatem inuentū.Et dr̄ notarius a notaria:que.s.ē negocia hominū publice ꝛ auctētice notare.i.in publicā ꝛ auctenticā formā redigere.Et ideꝫ dicitur scriba a scribendo.Dicitur etiam tabellio:qa in tabulis olim notabant.
ouale.i.terra de nouo ad culturā redacta:d̄ qua non est memoria ꝙ alias fuerit culta:ex̄ de ver.sig.quid si ꝑ nouale.
ouatio est obligatōnis ꝯditionalis in obligationem puram.s.sine ꝯditione trāslatio.
ouū opus facit qui aut edificando aut detrahendo aut foueā faciendo pristinā faciem immutat.Secus est si vetus deficiat.ff.e.l.i.§.nouū.ꝛ.§.si quis edificiū.
oui opis nunciatio est ſm Host.illi qui de nouo edificat in p̄iudiciū alterius facta legaliter ꝓbibitio.Et ptinet ad ea tm̄ que sunt solo ꝯiuncta:vt patet in.d.lege. Fit aūt triplicit̄ p̄ solo verbo.s.dicendo nuncio nouum opus ꝛ hoc in loco edificij vel etiam ip̄i dn̄o operis. z° per iactum lapilli. 3° per iudicis ꝓhibitionem.Primo modo nuncians ꝑdit possessionem ꝛ facit aduersarium possessorem.Nuncians vero z° ꝛ 3°ˢ retinet possessionem.Hec Ber.ex̄ de verb.sig.ex pte.lo z° in glo.
oxa est corpus nocens:non seruus est ip̄m maleficium.Noxia vero est delictū.Unde ꝟ Noxia delictū delinquens noxa vocatur.

O

Bducere est quasi de mēte subducē ſm Jo.an.li.6.de electi.fundamenta.
Mnia.Si ep̄s dicat:do tibi talem villam ꝛ omnia que habeo ibi:non intelligit̄ dare decimas vel alia iura mere sp̄ualia:quia ly omnia non extendit se ad ea que penitus sūt alterius nature ꝛ iuris q̄ ea que principaliter transferūtur.Sed qñ datur aliquid qd̄ habet tpalia ꝛ sp̄ualia iura cum omnibus ꝑtinentijs suis:vt p̄benda possessiones habens ꝛ decias tunc omnia transferūtur simul.Hec Hosti.ex̄ de iurepatro.lr̄as.
mologare idem est qd̄ ꝯfirmare.
ptimates sunt meliores ꝛ sunt ditiores de populo ab opibus sic dicti.
oportet aliqñ dicit necessitateꝫ.3.q.9.non oportet.aliqñ honestateꝫ.vt.z5.q.i.c.z.Item optebit tam futuꝝ q̄ p̄ns significat.ff.d̄ verb.sig.verbum.
raculum.i.rn̄sum:quia p̄cando impetratur C.de legibus.l.digna vox.
rdinaria onera sunt illa que de consuetudine debētur.extraordinaria vero que insolita necessitate emergunt.
rdinarij vero sunt non tm̄ ep̄i sed etiā ꝗcunq̄ inferiores qui hn̄t institutōnem ꝛ destitutionem:ex̄ de offi.or.cū ab eccl̄.ꝛ li.6.e.c 3.§.ī conferendis.
rphanatrophus est orphanoꝝ ꝛ pupilloruꝫ tutor ꝛ adolescentium curator:qui eos quasi parentibus destitutos suscipit alendos.Unde orphanatrophiū est loc⁹ h⁹ administratōis

P

Agani sūt homines priuati a pago.i.villa dicti.
aganus na.n̄u.i.villanus.Et quicūq̄ habitat in villa dicitur paganus.
alatinus comes dr̄ qui curā gerebat precipuā vt missis notarijs suis:iudicū negligētiā argueret.ꝛ a ꝓuītialib⁹ ꝯsueta tributa exigēt.
apa.Quod fit aucte pape dr̄ fieri auctoritate dei.Et hoc est veꝝ si faciat iusta de cā:ex̄ d̄ transla.inter corpalia.in glo.io.
arabolarij dicuntur medici.Sic dicti quia plura ꝓmittunt q̄ faciunt.

arentes: supra in vocabulo liberi.
artis indistincte plate nomine pars dimidia designatur. ff. de v. sig. l. nomen filiorum. §. ad operationis.
aterfamilias dicitur homo cuiuscunque etatis sit: dummodo sit sui iuris et proprie potestatis.
atricius dicitur que imperator eligit sibi in patrem
atricii etiam dicti sunt quidam nobiles in civitate.
aupies dicitur damnum sine iniuria vt cum equus percutit aliquem.
ecora nomine continentur boues: supra in vocabulo boues.
enam committi est penam deberi.
De pena supra in vocabulo mulctare.
ensatio est pensionis solo. C. de epis. l. 3. i gl.
erduelles. s. in vocabulo crimen lese maiestatis.
ersone quedam dicuntur priuate improprie vt ille que sunt exempte a communi iure: di. 3. priuilegia. vbi dicitur: quod priuilegia sunt leges priuatorum. Quedam vero proprie dicuntur priuate persone: vt illi qui non habent dignitatem. 24. q. i. g contra. Unde clerici non dicuntur priuate persone cum habeant dignitatem. i. ordinem ecclesiasticum. di. 3. priuilegia. et di. 4. denique. Hec Jo.
Item secundum abbatem persone quedam dicuntur publice. que. s. in officio publico sunt: vt tabellio. index et baliuus. Quedam dicuntur priuate. que. s. non sunt in officio publico.
ertinere ad nos dicuntur illa que spectant ad nos aliquo titulo: non causa pignoris: et que nostra non sunt: sed esse possunt. ff. eodem verbum pertinere.
ignus contracti est in eum statum venire nisi debitor pignus committat. i. amittat.
lagiarii sunt qui liberos homines surripiunt: et vendunt: a plaga maris sic dicti.
lebs differt a populo vt species a genere: quia populus continet maiores et minores nobiles et ignobiles: plebs tamen minores. Et inde plebiscitum i. per plebem statutum. insti. de iure naturali. §. plebs.
lurale quandoque ponitur pro singulari. di. i. Omnes leges aut sunt diuine aut humane. i. omnis lex aut est diuina aut humana: vt dicit Jo. ibidem. Quandoque ponitur ad exclusionem maioris vel minoris numeri: extra de diuor. gaudemus.
luralis locutio: duorum numero est contenta. 4. q. 3. §. Item vbi numerus: et concor. in. c. pluralis locutio. de reg. iur. li. 6.
opulum faciunt. io. s. in vocabulo collegium. Item de populo supra in vocabulo plebs.
ortari supra in vocabulo ferri.
ossessor: bonorum possessor est nomen iuris sicut bonorum possessio. ff. de v. sig. hereditatis. Et dicitur bonorum possessor ille qui tamen de iure pretorio succedit: vt filius emancipatus vel cognatus qui dicuntur bonorum possessores: ex bonorum possessione edictali et decretali. Nam statim vt habent edictam et decretam possessionem habent hoc interdictum decretum ad hoc vt consequantur hereditatis possessionem: quod dicitur quorum bonorum insti. de interdictis. §. restitutoria in glo. De hoc etiam habetur de ca. possessionis pastoralis in glo. Differunt. n. heres et possessor bonorum: quia heres succedit de iure ciuili. bonorum possessor de iure pretorio. Unde aditio hereditatis non desiderat auctem iudicis: sed bonorum possessor requirit auctem et presentiam iudicis insti. de bonorum possess. §. quos autem. Item bonorum possessio aliqua dicitur secundum tabulas testi. vt quando pretor permittit heredi scripto possessionem bonorum. Aliqua est contra tabulas testi: vt quando datur possessio liberis a patre in testamento preteritis.
ro herede possidere est aliquem ita possidere: quod se putat heredem esse.
ro possessore possidere est ita possidere: quod non putat se iuste possidere.
ossessio est corporalis rei detentio corporis et animi et iuris adminiculo concurrente. Corporalis rei dicit: quia sola corporalia possidentur. Incorporalia vero dicuntur quasi possideri et quasi tradi per patientiam ad vsum. Item dicit corporis: quia necesse est vt quis corpore vel saltem oculis adipiscatur. Item dicit animi: quia possessio eius solo animo perditur. Item dicit iuris: quia oportet quod fit secundum viam iuris. Possessio et quasi possessio differunt: quia corporalia possident. Unde dicta est possessio quasi pedum positio. Incorporalia vero vt iurisditio et virtutes non possidentur: sed quasi possidentur: quia non possunt corporaliter apprehendi: extra de fo. compe. conquestus. in glo. b. Possessor bone fidei in iure prediorum tamdiu dicitur quamdiu ignorat se alienum possidere. Qui vero hoc scierit nec ab aliena possessione recesserit malefidei possessor prohibetur. 34. q. i. si virgo. Possessor malefidei dicitur primo qui mercatur contra leges. C. de agricol. quemadmodum.
2° qui post denunciationem sibi factam quod res non est distrahend. C. de rei ven. si fundus.
3° si emit a procuratore meo per collusionem rem meam pro precio multum minori quam debuerit vendere: et hoc scienter. ff. pro empto. qui fundum. §. qui sciens. 4° si emit a furioso. 5° si a prodigo. 6° si a luxurioso cum sciret eum pecuniam consumpturum vel scorto daturum. Quod verum est cum propter hoc bonis est interdictum a iudice: vt ibidem. l. si quis. Hec Bern. ex. de prescrip. si diligenti.
ossessorium iudicium est triplex. s. pro possessione adipiscenda: vel recuperanda: vel retinenda

extra de cā pos.pastoralis.in glo.d:

ossidet hoc iure quod iuste:ꝫ iuste qđ bñ. Qđ aūt male possidet alienū est. Male autē possidet qui vel suis male vtit: vel aliena p̄su mit: ex̄ de v.sig.ius.

ossidere ꝑ indiuiso est ita possidere rem ali quā: vt in ea nullā ꝑtem habeat ab illis sepatā quā simul cum alijs non possideat.

ostliminiū est ius quo restituit res vsuca pta: vel p̄scripta ab alio alicui quā ꝑ captiuita tem amiserat.16.q.3.p̄terea. Recupat enim eā quasi post.i.iuxta limen domus sue semꝑ fuis set ꝛ possedisset.

osthumus ꝛ posthuma qui vel que nasci tur post humationē p̄ris.

ostulare est suū vel alterius desideriū in iu re corā iudice exponē: vel alterius desiderio ꝯdicere: ex̄ de postu.cū sacerdotis.in glo.d.et .l.i.ff.de postulādo. Est etiā postulatio petitō qua petitur ex gr̄a aliquem ineligibilem li cēter eligi. De prima postulatione tractat: ex̄ de postulando. De 2ª ex̄ de postu.pla.ꝑ totū.

ragma tis.i.cā. ꝛ inde pragmaticus.i.causi dicus. Vñ pragmatica sanctio est cā in ꝯsisto rio p̄ncipis ventilata corā ꝓceribus sacri pal lacij. Est etiam ꝯstō principis ex aggregatiōe cause facta. Qñq₃ tñ dicit ꝯfirmatio siue scri ptura ab impatore facta cū cause cognitione suꝑ ꝯtractu ꝑmutationis: ex̄ đ rer̄ ꝑmu.c.i.in glo. Et pragmaticum sacrum est principis re scriptum. Et pragmatarij sūt qui scribūt pra gmaticas sanctiones.

recaria verba sunt hec.s.rogo: volo: mādo fideicōmitto. Iubeo aūt est p̄ceptum.C.cōia đlegi.l.z.in principio.ar.z.q.4.mandasti. vbi ep̄s mandat pape. Qñq₃ tamen mando poni tur p̄ceptiue.C.de ac.ꝛ obl.si quidem. Simili ter rogo qñq₃ ponitur preceptiue.ii.q.3.rogo Qñq₃ mandatiue. Vnđ.ff.de neg.ges.si serui mei rogatu.i.mandato suscepisti ꝛc̄. Quādo q₃ depcatiue sic ponitur: vt frequenter hic.ii. q.3.rogo.

redia rusticana sūt illa que sine edib⁹ sunt siue sint in vrbibus siue in agro: etiā si sint ibi edes ad vsū rusticanū.s.ad fructus recolligē dos ꝛ oues ꝛ boues custodiēdos.

refectus vrbis dicebat qui ceteris mgr̄ati bus quacūq₃ ex cā ꝓficiscentibus ab vrbe re lictis ius dicebat ꝛ oībus in ciuitate dignita tibus p̄cellebat: qui cū egrederet vrbem nō habebat iurisdictionem.iubere tñ ꝛ iudicare poterat in ciuitate: vt.ff.de offi.p̄toris.l.i.ꝛ.z.

Prefectus p̄torius ad vicem mgr̄i equitū est creatus. Prefectus augustalis dr̄ p̄fectus egypti. Prefecti vigilū sunt p̄fecti nocturni q excubias agebāt: ꝛ malefactores nocturnos puniebant: nisi esset ꝑsona tā famosa vt ad p̄ fectū vrbis mitteret puniēda.ff.de offi.p̄fecti vigilum.l.3.

reiudicare ē aliquid alicui p̄ferre. Dr̄ etiā quis sibi p̄iudicare dū in iudicio ꝯfitetur ali quid rōne cuius ꝯfessionis dānificat. dr̄ etiā ꝙ res iudicata p̄iudicat veritati.

relati noīe intelligitur eccl̄a ꝛ ministerium populi: ꝛ ecclesia est in ep̄o ꝛ ecōuerso. Nō tñ noīe p̄lati semꝑ intelligit eccl̄a: ex̄ de rescript. edoceri.in glo.

repositus pōt dici qlibet q alijs p̄est. Vsus tñ retinuit vt p̄positus dicat qui quādā p̄ora tus curā suꝑ alios gerit: ex̄ de v.sig.q̄uis.

resentes dñr qui in eadem ꝓuintia sunt.C. de p̄scrip.lon.tem.l.fi.

reserti aliqñ ponit in iure ꝓ maxime: vt ex̄ de homi.ex l̄ris.z. Et aliqñ ꝓ tñ vt ibidem.c petrus.in glo.

reses ꝓuintie alicuius: post impatorē sum mam ꝑtātem olim gerebat.

resumptio f̄m gof.ē alic⁹ facti dubij qñq₃ semiplena qñq₃ plena inuestigatio. Sūt autē tres sp̄ēs p̄sumptionis.s.temeraria: ꝛ ꝫ repro bat: vt.z.q.i.p̄º. Probabilis: ꝛ hec admittitur ad semiplenā ꝓbationem: vt extra de p̄sump. in multis.c.vñ coadiuuat ad ꝓbationē si as sint alia āminicula: ex̄ qui matri.ac.pos.a no bis.in glo. Admittitur etiā ad purgationē in dicendā: vt extra de pur.ca.si quis de gradu. Et violenta: ꝛ hec ad ꝯdēnandū sufficiēs re putat: vt extra.e.afferte. hec Ber.ex̄ eo.q̄to. Presumptio violenta quedā ē iuris ꝛ de iure vt cum ius fingit ꝛ statuit aliquid super ficto Et ꝯ hanc non admittit ꝓbatio: extra de spō. is qui fidem.vbi dr̄: ꝙ si quis dederit fidem mulieri de ꝯhendo m̄rimoᵐ cum ea ꝛ postea copula sequit: m̄rimoᵐ esse p̄sumit: ꝛ proba tio in ꝯtrarium nō admittitur. Quedā est iu ris sed non de iure: vt cū ius p̄sumit sed non statuit aliquid: vt si vir diu mulieri cohabita uit: p̄sumitur ab eo cognita.3z.q.i.dixit. Et cō tra hanc p̄sumptionem admittitur ꝓbatio.

Quedam est hoīs: vt cū p̄sumitur ꝯ aliquē ꝓpter malā famā. Et ꝯ hanc etiā admittitur ꝓbatio: vt extra đ spon.cū in tua. Quedā est vera: vt cū exheredo filiū meū p̄sumit cō tra me ꝙ iniuste exheredē eū ꝛ hoc ꝓpter na turā. Vñ heredes mei tenētur ꝓbare ꝙ eum exhereditauerim iuste.C.de inoffi.testa.auc. vt nō liceat parenti. Quedā est facti: et hec est duplex: quia quedā ē facti p̄cedētis circa futurā: vt si semel sis calūniatus: et iterū me velis accusare p̄sumitur ꝙ iterum me velis calūniari: extra.e.mandata. Quedā est facti subsequētis circa preterita: vt si qui prius de

adulterio accusati quod ipsi repellebant pte/xtu pximitatis fuerint postea mrimonialiter ꝯiuncti: psumitur illud de quo pus fuerat accusati. C. de adul. si qui adulteri. Ber. extra de spon. is qui fidem Sed Jo. di. 50. ferrum. non multu curat de pdicta distinctione: sz dicit ꝙ ꝯ omne psumptione admittit pbatio nisi vbi ius de iure alicuius non tm psumit sed est certum qd statuit: quia p fictione iuris veritas n delet. C. de iure do. l. in rebus.

retor est q in vrbe ordinabat ad disceptados actus dubios ꝛ cas. Pretor vrbanus dr qui ius in ciuitate dicebat. Pretor fidei commissarius dr qui de fideicomissis iudicabat. Pretor peregrinus qui inter peregrinos ius reddebat.

retoriu est locus in quo iudex exercet iustitiam: est etiam locus habitationis presidis.

rimates officio℞ sunt qui officijs presunt.

rimicerius dicitur primus: vel in choro: vt in ca tu. Unde in aliquibus ecclesijs dicit cantor: vel etiam succentor.

rimipilarij dnr qui primi actione officij sui administrant: ꝛ qui primu pilu portant. C. de pmipil. l. i. no glo. in. c. penult. de ꝯsue.

rimogenituz vocat scriptura diuina no que fres sequutur sed qui primo fuit natus: extra de v. sig. Joseph.

riuata delicta sunt que ciuiliter tractantur Publica delicta qi populo publicata dicunt quo℞ psecutio e ꝯmissa cuilibet de populo: qle est crime lese maiestatis ꝛ accusatio de suspecto tutore vel curatore in quibus omnes accusare possunt.

rocessus de plano ꝛ sine strepitu iudicij qn bz fieri de v. sig. sepe ꝯtingit. in clementinis.

robatio fm Goffr. est rei dubie p testes vel instra ꝛ plerunq p iudicia ꝛ psumptiones ostesio. Plerunq ideo dr: quia ꝛ si in causis pecuniarijs ꝛ ciuilibus psumptiones ꝛ indicia probent ita vt si fuerint certe vel violente: ad sententia pcedat: ex de psump. lris. No tn in criminalibus sufficiut ad ꝯdenandu: quia in criminalibus no pcedit ad pena p psuptionib9 vt patet ibide. c. lras. nisi essent indicia indubitata ꝛ luce clariora. C. de pba. l. sciant. Dicitur aut pbatio a pbe aduerbio. quia pbe facit: qui pbat quod intendit: quia p hoc penas n pbantiu euadit. No etiam ad maiore euidentia ꝙ pbatio fit multiplicit. p per aspectuz vt in notorio: quod pbat p facti euidentia: ex de accu. euidetia. Jn atroci iniuria. ff. d iniur. l. i. Jn etate. ff. de mino. l. minor. 25. an. a certo pside ex habitu corpis. Jn termis ex de pba ex lris. Hec Goff. 2° p testes: ꝛ hoc p testes plures. vel etia p vnum cu alijs psumptonibus vehemetibus. 3° p instrm. 4° p confessione. Et hec quatuor ponutur ex de resti. spo. ad sede. 5° p scriptura antiquo℞ libro℞: extra. e. cu cam. 6° p violenta psuptione. 32. q i. dixit dns. ꝛ. c. afferte. de psuption: bus. 7° p fama cum alijs psumptionibus: extra d psup. tertio: ꝛ etia p famam cu vno teste: ar. extra de pba. sicut. Et si iudex dubitet de fama qrat a vicinis. ff. d magi. ꝯue. l. i. Potest tn fama pbari p duos testes: extra de testi. ꝛ attestati. ta in lris. Et magis pbat fama q vnus testis: extra de ꝯsan. sup eo. Hec Jo. 4. q. 3. §. sepe. Sed nuquid p fama ꝛ vnu teste pot quis de crimine ꝯdenari. Dicit Ber. extra de pba. veniens. ꝙ no. qz in crimine debet esse pbationes aptissime. Secus est in ca ciuili. C. de pba. l. vlt. 8° p iuramentu. Naz soli sacro credit qn de ꝯscia alicuius qrit sine dubitat: extra de sen. ex. si vo aliquis. de hac ma. s. in vobulo causa

Negatiua pbari no pot: extra de elec. bone

Nota ꝙ multiplex e negatiua. s. facti. dicti. iuris. ꝛ qualitatis Negatiua vo facti queda est pure negatia. queda e mixta. s. cu affirmatiua. Negatiua facti pure negatiua: aut habz determinatione loci vel tpis vel alterius rei. Et hec pbari pot indirecte: vt si instrm exhibeat ꝯtinens stipulatione facta tali die vel loco: ar. extra de testi. ex tenore. Aut no habet. ꝛ tunc pbari non pot: nec directe nec indirecte. Un onus pbandi trasfertur ad aduersarium Et hoc io qz negationu no sunt cae nec circustantie q sut necessarie in pbatione: vt si quis dicat se nuq ꝯtraxisse cu berta. Mixta vo s. cu affrmatiua e illa que hz affirmatione implicita. vt si dicat: ego no renuciaui sponte qsi diceret coactus renuciaui. ꝛ hoc dz pbari ab eo qui negat: extra de renu. sup hoc. Negatiua vo dicti pbari dz fm Guil. ar. extra de pba. tertio. tn dicit ibi Ber. ꝙ negatiua pbata fuit ibi idirecte. Et Jo. 6. q. 5. i fine dicit: ꝙ illa pbatio magis fuit psumptiua q vera. Negatiua aut iuris pot pbari: vt si dicat qs alicui non potes esse testis dz hoc probare. Negatiua vero qlitatis: aut e negatiua qlitatis intrinsece. i. eius cu qua nascit homo: vt cuz qs negat ee pacificus: sobrius: ꝛ hi9. ꝛ tuc psumit affrmatiua nisi probet negatia. Aut e negatiuo qualitatis extrinsece. i. eius cu qua ho non nascit: ꝛ tunc psumit negatiua nisi probet affirmatiua. Un si neget scia probandu e h p examinatione iudicis: extra de pben. cu fm aplz Si etas p aspectu corpis: extra de spo. impuberes. Si legitimitas. Aut ergo is cui illegitimas opponit e de hoc infamat9: ꝛ tuc cogit se purgare: extra de pur. ca. accedens. Aut no: et tunc qui sibi obijcit tenetur probare: ar. extra

de elec.si forte.Hec Abbas et Guil.et Bern. extra de elec.bone.et Goff.in sum.ti.de proba.

roconsul ordinatus:e iudex a populo constitutus non a principe nec ab alio delegatus:sz etiā ante dignitatē impialē creatus.Hoc officiū erat in puintijs:vt per eū puintiales sua negocia expedirēt. Procōsul legatus ē cui proconsul prouintiā ingressus mandat.

rocurator ē nomē generale ad quālibz administrationē:et p sequētia que ptinent in cōstitutōne restringit ad illud de q agit:ex de p curat.petitio.in glo.c.s.in vocabulo curator.

Procurator cāp est qui cām defēdit absēti sed aduocatus cārū est qui cām tuetur pñtis. Vtercz vo dr postulare.Oz aūt officiū pcuratoris esse gratuitū:et si quid recepit facit cō bonos mores.C.de pcurat.litē.Et hec intelligit qñ paciscit:vt hēat certā ptem eius de quo est qd qd ñ licet.Pōt tñ licite recipe salariū suū p labore.li.6.de fo.cpe.romana.Hec Jo.an.

roheres ē qui se putat heredē esse cū nō sit ff.de peti.here.l.p herede.

rohibita intelligunt esse omnia que ñ sunt pcessa:ar.ex de transla.inter corpalia.Ar.cō q omnia intelligunt pcessa que expsse non sunt phibita.Jō nota:q vbi aliqua cstō pmulgatur affirmatiue:sp intelligit cōcessum qd non inuenit phibitum.Exemplū.zi.q.i.c.vlt.vbi dr:q si dormierit vir eius:cui vult nubat in dño.Non dicit duobus vel tribus vel qtuor Vñ pōt ptrahere cū his oībus.Vbi vo pmulgat negatiue:sp intelligit phibitū nisi inueniatur pcessum maxime vbi fuerit eadē rō:vt cū dr:non occides.Hoc nulli licz nisi inueniatur pcessū vel expressūz:vt de iudice cui lex hoc pcedit.Hec Ber.in.c.inter corpalia.in glo.z6 Pōt etiam dici fm q notat ibidē:q hec regula.s.qd nō est pcessū intelligit esse phibitū:hz locū in iudicijs et ptractibus stricti iuris et in arbitrijs et puilegijs et in rscriptis litium.Hec aūt regula.s.pcessū esse intelligit qd nō ē phibitū:expsse locū hz in iudicijs et cōtctibus bone fidei et in bñficijs et absolutionib':et in edictis phibitorijs.Jn illis.n.quilibet admittit q nō phibet:vt in edicto de pcur.testi.de mrionio.

roiectū dr quoddā genus edificij qd nulla colūna suppo in edib' vel menijs appēdet.

romissio in genere mediocritatē respicit:ex de fi.psby.lras.in glo.c.

romissor ē qui pmittendo negociationem inchoat. Repromissor vero est qui repromittendo ratificat.

romissionē pmitti est in eū casum venire:vt ex ea possit aliquid haberi.

roprietarius est qui cuiuscūcz rei pprietatem habet:et est idem qd dñs.

rorogare est pducere et extendere.

roscriptio est cō absētem iudicialis pnūciatio vt in posterū pcul agat ab impio.

roseneta dr mediator in cōctibus cuius merces dr psenēticium.

rouintiales dicūtur nō illi qui sūt oriūdi de puintia sed qui in puincia domiciliū hñt.ff.de v.sig.puintiales.

ublicani sunt qui publica vectigalia exigūt vel tributa pducunt.ff.de pu.p totū.et in.l.eus qui vectigal.ff.de v.sig.

ublicari dñr qui ob aliqd delictū in publicum errariū deducūtur.

ueri dñr filij et nō filie.Dñr etiam pueri oēs serui et sexagenarij.Dñr etiam 3°.pueri cōiter oēs qui sūt in etate puerili:vt mares infra.14. an.et puelle infra.iz.ff.de v.sig.pueri.Qñ tñ legātur pueris alimēta:tūc puer dicitur puella vscz ad.14.an.ff.de ali.lega.mela.Jtem quādo pueri dicūtur doli capaces:quere supra in vocabulo doli pximus.

urgatio est de obiecto crimīe oñsio innocētie.Et hec ē duplex.s.canonica que fit p iuramentū:et hec approbat.Et vulgaris.s.quā sibi vulgus inueuit:et hec fit p duellū et cādens ferrū et p aquam frigidam vel bulientē:et hec reprobat ex.c.ex tuap.

Q

Vancitius.Hoc tps est ad arbitrium boni viri:cum lege vel canone nō terminetur.ff.de iure deli.l.i.

uasi.extra:est quasi expssiuuz veritatis:sic Jo.i.quasi vnigeniti a patre.

uestio dr oro interrogatiua.Dr etiam tormentū qz tormētis veritas inquiritur.Vnde tortores dicūtur questionarij.

uestores erarij dicebantur qui pecunie publice petende et cōseruande cā creati fuerunt. Questores vero sacri pallacij idem officium gerebant in domo impiali.Questores parricidij erant causis capitalibus pfecti.

uirites romani dicti sūt quirites a quirino qui fuit rex eop dictus a quiris quod ē hasta quia magis hasta vtebatur.

R

Atihabitio retro trahitur:et mandato cpatur.Hoc est verū si sit tale factuz qd ab initio mandari potuit et concedere qui ratū habuit:al's non:vt extra de regularibus significauit.et.c.cum virū.Vñ quasi regulare vr:vt ratihabitio retro trahatur et cfirmet pcedentia:extra de his que fi.a prela. cū nos.et.ff.de reg.iur.l.hec in initio.Et hoc locū hz in maleficijs:negocijs:cōctibus:sacris.et his que p exceptionez ānullari pñt:vt electio que facta est aliquo ptempto que ē ānullāda

nisi ille postea ɔsentiat:extra de elec.cū nobis.
Fallit h aūt primo in illis q̄ ꝑ alios expleri n̄ pn̄t vt ꝑ vicariū. 2° in his que ɔ̄ naturā sūt vel fiūt que sine peccato detineri vel fieri vel possideri non pn̄t q̄ nulla sūt ipo iure. 3° in filia que nubit tp̄e luctus q̄ si faciat h p̄re iubēte:pr̄ infamat̄.nō aūt si p̄re postea ratū habente. 4° in pupillo vbi nō valet ratihabitio tutoris nisi sit presens in negocio pupilli.insti.de auc.tutoꝝ.§.tutor. 5° in seruo qui iussu domini adiens hereditatē acquirit domino.domino vero post aditā hereditatē ratū hn̄te n̄ acquirit ei:vt ibidem. 6° in his que plus hn̄t iuris q̄ facti:vt sn̄ia.Talia.n.sūt que ɔfirmari non pn̄t ꝑ ratihabitionē.Vn̄ v̄.Nulla pupillare ius explet filia seruus.Solus tamen princeps pōt sn̄iā que nulla est ɔfirmare:quia ip̄e mutat substantiā rei.z.q.i.in primis.Si tamē aliquis alterius noīe sn̄iam tulit rata h̄ri pōt. Hec Ber.ex̄ de pac.c.z.Inno.v̄o dicit q̄ sententia noīe alterius lata non pōt rata haberi. Similiter si quis noīe alterius iudicis iudicē in illius terra:non pōt eius sn̄ia rata haberi.}
ationales cesaris.i.ꝓcuratores.
eda.de.est quoddā genus vehiculi ad eundū ⁊ reddendū habit̄.⁊ est quatuor rotaꝝ.
edibere est facere h̄re aliquē quod p̄us habebat. Vn̄ redibitio quasi reditio.ff.de edil. edic.l.redibere.
eferendarij sunt aduocati qui referūt hominum negocia.
efragari est necessitare ⁊ impedire.
elegare est aliquē in insulā mittere ꝓpt̄ aliqđ delictū ad standū ibi ꝑ quinquenniūm.
emunerare.Deus nō remunerat bonū qđ fit:sed qđ bene fit.Ideo dixit quidā:q̄ deus nō est remunerator noīm:s₃ aduerbioꝝ:extra de collu.scripta.in glo.
enūciatio ꝓut de ea tractat̄ extra.est ꝓprie rei vel iuris spontanea refutatio.
eplicatio.s̄.in vocabulo explicatio.
es iudicata d̄r cū elapsis.io.an.sn̄ia nullius iuris remedio pōt attenuari.
es sancte sunt que ab hoīm lesione munite sunt facte:vt porte ciuitatis vel muri:que res sc̄e d̄n̄r:quia delinquētes in eis pena sanguis puniunt̄:vt si qs aliqđ in lesionē ipoꝝ inferret
es sacre sunt que deo sūt ꝑ ep̄os ɔsecrate.
es d̄r in ɔ̄ctu vēditionis adhuc esse integra qn̄ res est in toto vel in parte tradita ⁊ p̄cium in toto vel in parte non est solutum licet contractus sit factus.
escripta pape vel principis sunt mandata q̄ ad instantiam alicuius vel aliquoꝝ seu ꝓprio motu vel ex relationibus abn̄tium vel suggestionibus pn̄tium vel ad ɔsultationē facit:vel cum aliquid alicui vel aliquibus corpi collegio vniuersitati:vel ciuitati mādat vel indulget.Talia.n.ius faciunt.non generale sed speciale in negocijs ⁊ inter ꝑsonas in quibus ⁊ inter quas ꝓmulgata sunt:vt.C.de leg.⁊ con.l. z.In rescriptis semꝑ debet intelligi si preces veritati īnitant̄:⁊ si ita est:extra de rescrip.c.z in glo.o.Et si ponat̄ ibi hec clausula si ita est: referri d₃ ad omnia p̄cedentia s̄m Ber.e.ol₃. ponit tn̄ ibi opiniones in glo.c. Item clausula hec.s.⁊ quidam alij talis dioc].non extēdit se ad illos de ciuitate:nisi dicat̄:⁊ quidam alij ciuitatis:vel dioc].Secus est si diceret̄:talis ep̄atus:ex̄.e.Rodulfus in gl. Item clausula hec.s.si ꝑ alio nō scripserimus:d₃ semper intelligi in rescripto qn̄ papa scribit q̄ ꝓuideatur alicui de beneficio in aliqua ecclesia ⁊ si n̄ apponatur.Si vero papa velit alicui facē gratiam plenam scribit sic.Non obstante q̄ pro alijs direxerim⁹ scripta nr̄a:ex̄.e. mandatum. in glo.b. Item ꝑ hanc clausulā non possūt plures q̄ quatuor citari:quoꝝ eiam nomina debent in p̄mo citatorio exprimi.li.6.de rescri. cum in multis.in tex.⁊ glo. Itē in rescriptis seruari debet ordo scripture:extra.e.cum dilecta.in glo.o.
estitutio que fit ecclesie iure minoris d̄r̄t a restitutione que fit iure maioris:q₂ prima datur sibi officio iudicis deficiente actione.z^a vero quia tūc h₃ actionem suo iure.s.vtilitatē officio iudicis accedente:extra de in integrū restitutione.cū venissent.in glo.n. Restitutio qn̄q₃ petitur vbi nulla possessio potest esse vt cū petitur restitutiō consanguinee:extra de in inte.resti.cum venissent.in glo.o.
euocare domū:ē dicere nō te debere litem pati in illo loco in quo ɔueneris:sed in illo vbi habes domum.
eus est defensor in cā:q₂ rem d̄r h̄re:a re dictus:que ab ip̄o petitur.ex̄ de ver.si.forus.
ostrum quid ē:supra in vocabulo album.
ogo:supra.in vocabulo p̄caria.
udera sūt sordes dom⁹ cū scopis mūdate.
ura cesa d̄n̄r que cedūtur ⁊ eruūtur.

S

Saccularij sunt qui vetitas artes exercent ⁊ ex sacculis ꝑtes subducunt et partem distrahunt:vt.ff.de extraor. criminibus.
acerdos.Hoc noīe intelligūtur inferiores: ⁊ noīe clericoꝝ supiores:extra de coha.cle.c.z in tex.⁊ glo.
acra ānotatio d̄r rescriptum qđ imꝑator indulget alicui ꝓprio etiam motu.
acrum oraculū dicitur imꝑatoris rescriptū quasi orando impetratum.

anctio est ꝓprie ↄstitutio cui additur pena: di.3.in summa.

atisdare siue cauere est securitatem ꝑ fide/iussorem ꝑbere.

crinearij.s.in vocabulo mgr̄i scrineorum.

enatores dn̄r ingr̄atus popul̄i quasi senio/res. Senatores.n.sunt qui a patricijs ⁊ ↄsu libus vsq; ad viros illustres descendūt: quia hi soli solebant dicere sn̄iam in senatu. Quoꝝ etiā ↄsul dr̄ senator ingr̄atuū: vt.ff.de senato/ribus.⁊ insti.de iure naturali. Senatores etiā dici debent senatoꝝ filij ⁊ nepotes ex filijs na ti:non aūt nati ex filiabus.ff.de senatoribus.l liberos. Senatusconsultum dr̄ illud quod senatores habito ↄsilio ↄstituerunt.

enodochus est qui senonē alicuius ciuita/tis ꝓcurat. Est autem senō domus in qua in firmi alūtur. Et idem dicitur senodochium.

ententia est diffinitio iudicialis: ↄtrouersie finem imponens.ff.e.l.i. Sn̄ie spēs sunt due.s. diffinitiua ꝑ quam.s.principalis questio diffi/nitur:⁊ interlocutoria:que.s.non semper prin cipali questione s; sup alijs questionibus fer tur:vel quia iudex inter partes loquēdo sine solēnitate ꝓnunciat scripture.

equela dr̄ omne quod naturaliter sequitur vt pupillus matrem.vitulus vaccam.

equester dicitur apud quē res de qua ē cō trouersia deponitur.⁊ inde sequestrū. Vn̄ dr̄ aliquis rem aliquaȝ ponere in sequestro sicut in deposito vel apud depositariū.

ensus sapientis. Nō ꝙ qn̄ alter ↄtrahentiū paciscit aliqd facere ad sensum sapientis alte rius ↄtrahentis tenet ea facere que de iure fie ri debent sup illo cōtractu:nec potest sapiens ille aliquid arbitrari ↄtra iura:quia tūc sapiēs non esset.

eruitus est ↄstitutio iurisgentiū ꝑ quam qs ↄtra ius naturale subditur dn̄o.

eruitus inducta est iure naturali.di.35.se/xto die. Jure gentiū.di.i.iusgentium. Et iure canonico.extra de iudeis.c.i.⁊ iure ciuili.§.ser ui aūt.insti.de iure ꝑsonaꝝ.

erui dicuntur a seruando non a seruiendo: q̄; impator iubebat eos seruari non occidi q erant ab hostibus capti. Idem dicuntur ⁊ mancipia:q̄; manu capiebātur.

eruus corruptus dr̄ seruus qui ꝑ alicuius inductionē factus est de bono malus vel de malo deterior.s.in animo vel in corpe. Seru⁹ publicus dicitur tabellio non quia sit seruus: sed quia publicū exercet officium.li.6.de vsu. quanq̄; sm̄ Jo.an.

eruitutes ꝑdioꝝ rusticoꝝ sūt iste.s.iter:act⁹: via:aqueductus:haustus aque:pecoꝝ appul/sus ad aquam. Item ē ius quo ex ede mea per agros tuos possim agros meos intrare et in vias publicas ire. Et dicitur hoc ius serui/tus:quia predium tuum in hoc mihi seruit.

Actus est vt non tm̄ possum ire sed etiam iumētum ducere. Via est vt etiam possim ve hiculum ducere ⁊ lignum vel lapidem trahē.

Aqueductus est vt per agrum tuum duce re possim aquā ad irrigādum agrum meum.

Haustus aque est vt haurire possim aquā de puteo tuo. Pecorum appulsus est vt pe cora ducere possim ad aquam ad aquandū.

Seruitutes vero prediorum vrbanorum sunt:vt possim habere tignum in pariete tuo ⁊ vt stillicidium tecti mei casitet in fundo tuo

epulchrum est locus in quo est corpus.mo numentum vero est sepulchrum sine corpo/re.

iccarij sunt homicide dicti a sicca quod si/gnificat ferrum siue cultrum vel telū.insti.de pu.iudic.§.siccarius. Siccarij etiam possunt dici qui vite alicuius armis insidiātur:de pe. di.i.si quis cuȝ telo. Unde tenetur.l.cornelia de sicca.l.i. Hec extra de homic.sicut dignuȝ in glo.

icut est iusta. Hec clausula quādo ponitur in ↄfirmationibus intelligitur cōdictionaliter. Secus est qn̄ ponitur in priuilegijs:quia pri/mū semꝑ ponere aliquid debet: extra de offi. deleg.qm̄.in glo.

igillum auctēticum sm̄ Ber. extra de fide instru.scriptura.dicitur sigillum epi:⁊ ei credi tur q̄diu cōtrariū non ostenditur:et sigillum capituli:et sigillum alicuius principis secula/ris cui de ↄsuetudine creditur. Ad hoc etiam ꝙ sigillum sit auctēticum debent characteres apparere:vt idē dicit ibidem.c.inter dilectos. in glo.ii.

ilua cedua est silua ad cedendū apta. Sil/ua pascua est que pascuis pecudū est assigna/ta. Silua palaris ex qua pali ⁊ pedamēta assu muntur.

ymbolum quadruplex.s.apostoloꝝ:sancto rum patrū:athanasij:⁊ primus titulus decre/talium. Hec in glo.super primum titulū decre talium.in fi.glo.

indicus:supra in vocabulo curator.

iquis. Hec dictio non tm̄ mares sed etiam feminas ↄprehendit.ff.de v̄.sig.l.i. Hoc veruȝ est quando agitur de fauore. Secus est si de pena. Unde si dicatur: si quis fecerit hoc det io.sol.⁊ non addatur siqua:tunc mulier con/trafaciens non ligatur ad penam. Vel si dica tur siquis tenuerit hircos det.io.sol.tunc te/nens capras nihil dabit. Hac autem dictio/ne si qua.non continentur mares:quia femini num non concipit masculinum. Jo.an.super

hoc plures alias sententias refert.li.6.de elec. generali.Et tandem dicit cum Bar.q masculinum a canone platum comprehendit feminas:quod pbatur.17.q.4.si quis suadēte. cō iuncto cum ca°.de sen.ex.mulieres. Quod ē verum nisi eadem constitutione vel alia femina excipiatur.li.6.de elec.indēnitatibus.§.sed cum eos.

olum.Quicquid plantatur seritur vel edificatur omne solo cedit radicem si tñ egit.

olidum.Hec dictio insolidum pprie habz locum in pmissionibus stipulatione vallatis que stipulatio concipitur per verba de futuro vt promiserūt insolidum se daturos vel acturos.

oluendo esse est habere vnde soluat insolidum vel per se vel per alium.ff.de ver.signi.l. soluendo.

pōse vecta est qui z paninpbus:z est qui curam gerit vt mrionium ɔsumet.

tationarij dicūtur milites cōstituti ad hoc vt alijs teneant stationem.

tatutum de psonis vel rebus aliquibus nō extenditur ad res alias:vel psonas: extra de postu.ex pte.in glo.

tellio ē qui varius est animo verbo z facto vt qui rem aliquam alicui pignori obligatam alteri pignorauit.Et dicitur a stellione serpente vario z maculoso quia est varius z inconstans in mente.Generaliter aūt qd in ciuilibus causis dicitur dolus:hoc in criminalibus dicitur stellionatus.

ramentum dr generaliter omne genus vestis.ff.de v̄.sig.sed magl.pprie vestes cubiculares.Stramentum.n.a sternēdo dicitur.Nā illud sternitur quod ī imuz diuertitur.Unde z via publica stratum dicitur:eo q lapidibus sternatur.

ubastari rē:ē eā venalē pponi:asta suppo°.

ubdisiunctaꝝ duo sunt genera.

ubscribere est subsignare.Uñ testes solent subscribē ī chirographo.i.notulas q̄sdā ponē

ubsignare est aliquod signū alicui rei imponere:vel etiā subsignare ē subscribere.

uffragiū qñq sumitur p auxilio: ɔsilio.siue seruitio.iz.q.z.cum suffragio.Qñq est cōsensus in scriptis redactio.cū.s.quis dicit ego b.nomino.p.in prelatū.sic sumitur.li.6.d elec. perpetue.

uggerenda est ps tecti eius domus que in cūbit extremis ptibus tignoꝝ capitalium.

uppellex est domesticum instrm prisfamilias:in quo ɔtinētur omnia vtensilia domus: z etiā que nō sūt ad aliqua spālia officia deputata.Et dr suppellex:qr hi qui mittebātur in legationē:sub pedibus secū portabant,

upficiales edes sūt que in solo ɔducto vel empto sunt posite:quarum pprietas z ciuili z naturali iure eius est:cuius est solū.ff.de superficiebus.l.fi.sup soli faciem factum:puta.quia dominus soli ex locatione ɔcessit super solo suo edificium fieri.

upplicatio supra in vocabulo explicatio.

ubpūctare lrām ē dānare supposit] pūctis

ubrogare est aliquē loco alteri' substituere

T

Aciturnitas qñq est habenda p confessione: extra de pba.qm ɔtra.in gl. l.melius.in.c.i.de confes.li.6.

ecta sacra.i.tecta integra.

elum dr non solū quod ab arcu mittit:sed etiam quod a manu:eo q in longinquū mittatur.ff.e.l.si calūnietur.

helon grece tributum latine.Uñ hoc thelonium dr tributum.Dr etiam locus in q̄ exigit.Et hinc thelonearius qui exigit tributa.

erminus pemptorius obtinere dz tm̄ ipis q̄tum tria edicta:nisi aliud exigeret alia iusta cā:extra de dila.dilecti.in glo.h.

erminos pximi transgredit aliquis quinq modis.s.cum prochianū alterius ad sepulturā admittit:cū alterius subditū excōicat vel interdicit:cū alterius prochianū ad pniam recipit:cum fidei ɔrium pdicat:z cum terminos possessionū euellit.ex de sepul.c.i.in glo.vlt.

erritoriū est vniuersitas agroꝝ alicuius ciuitatis:eo q mgr̄atus loci eius intra fines ei' terrendi vel admonēdi ius hz.ff.de v̄.fig.si pupill.§.territorium.

ignuz dr esse lignum.Uñ tignari dicuntur omnes qui edificant.

estes:antiquitus supstites dicebātur:eo q sup cause statu pstcbātur:nunc pte nominis ablata testes vocantur.

estes sunt cum iuramēto:testimonia sine iuramento:ex de cob.cle.z mu.tua nos in glo.

itulus qñq dr signum:qñq cā dñij acquirendi.qñq ipa ecclesia:vt titulus sācti Petri. qñq clericatus vel canonicatus in aliqua ecclesia.Uñ dicit quis intitulari.i.clericari vel canonicari.qñq quilibet ordo ecclesiasticus: quelibet dignitas vel platio.Uñ dr quis intitulari in aliqua ecclesia.i.ordinari vel prefici. Hec Ber.extra de elec.dudū. Titulus possidendi ē initiū possessionis:vt emptio:donatō pmutatio.Per hec.n.incipimus possidere.

radere dr dupliciter.Uno° dr rē suā in alterum transferre.Uñ tradē dr trāsferē:dare. Alio° tradere ponit p eo qd est īducere ī possessionem siue p corpalis rei pstatione.

raijcere est mare transire.Et inde dr tralectus.Et inde pecunia traiecticia vocatur.

ransfuga qui transit ad hostes.
ranslatio s̄m q̄ de ea tractatur extra est de sede ad sedem ꝯmutatio.
ribuni quiritū ꝛ militum p̄erant militibus.
ribunus plebis dr̄ ingratus plebeus.
riūuiri monetales: dicti sunt auri argenti: ꝛ eris conflatores.
urbā faciunt. is. s. in vocabulo collegium.
utor supra in vocabulo curator.

V

Alitudinary dicūtur infirmi: quia va litudo infirmitas ꝑ ꝯ̄rium dr̄.
endicare est coram iudice rem suā in tendere: vt cū quis dicit. hec res est mea.
enditio. In instr̄is venditionis solet poni q̄ venditor ꝓmittit emptori rē venditā legi time defēdere: auctorizare: ꝛ disbrigare. Que verba debent sic intelligi. s. q̄ si de re ipā lis fu erit mota emptori vēditor tenetur rem in ipa lite defendere legitime. i. s̄m leges. auctoriza re siue auctorizari. i. auctor litis fieri siue ꝑ se litem agere: ꝛ disbrigare. i. litem expeditaꝫ ab omni homine reddere. Nota q̄ qn̄ venditor est certus: q̄ rei vendite pars est ei ꝓpria ꝛ ps ꝯditicia. i. alicuius ꝯditioni vel alteri domino subiecta: ignorat tamen que ꝛ quanta tūc po nitur in instr̄o venditionis sic. Quod ꝓ ꝓpriū imppetuum: quod ꝯditicium vnde ꝑtinuerit. Qd̄ est dicere: qd̄ est ꝓpriū in hac re habeas vt ꝓpriuni imppetuū: qd̄ vero ꝯditicium ha beas cū ea ꝯditōne ad quam ꝑtinet.
entilarij sunt vt in vocabulo magones.
erba. A ꝓprietate verboꝝ non est recedēdū nisi constet loquētem aliud voluisse: vel etiā nisi res aliter esse salua non possit. Et impro prietates non sunt ad ꝯn̄a trahende sed excu sande. Hec Ber. extra de v̄. sig. p̄terea.
erboꝝ forma est ꝯsideranda: nec ab ea rece dendū sine certa causa ibidem: ad audientiaꝫ. ꝛ ex̄. de spon. ex lr̄is. i. in gl. e. Item quomo do verba sunt intelligenda qn̄ dolus. s. in vo cabulo doli ꝓximus.
ernaculus dicitur seruus ex ancilla mea mi hi natus.
estimentum interpellatum dicitur vestimē tum vetus iterum politum.
icedn̄s supra in vocabulo curator.
ie latitudo si non designetur ꝑ ꝯ̄hentes: le ge diffinitur octo pedibus vbi via est recta: et 16. vbi via est tortuosa.
ictus noīe intelligitur omne quod esui po tui cultuiq̄ corporis: ꝛ omne quod ē necessariū homini ad viuendum. Vestis. n. habet vicem victus. ff. de v̄. sig. victus.
idua est que etiam virum non habuit. ff. e. maritum.

is est rei maioris impetus qui repelli n̄ p̄ot s. ꝯmode. ff. quod me. ca. l. i. Est autem mul tiplex vis. Compulsiua ꝑ quam quis cogitur aliquid facere ꝯtra voluntatem suā: ꝛ hec vis includit in se metum ꝛ est supius ad ipsū. Ex pulsiua respectu rerum imobilium. Ablatiua respectu mobilium. Turbatiua. s. possessiōis: vt cum in dubium reuocatur quis possideat. Inquietatiua. s. quando quis non ꝑmittit aliū vti quiete re sua. De hac materia require ex tra de ꝓba. licet. circa finem capituli. ꝛ in glo. 17. ꝛ de his que vi. li. 6. ad audientiam in gl. b.
Item est quedam vis publica. s. que fit cuꝫ armis: quedam priuata sine armis: ex̄ de ord. cogl. cum dilectus in glo. b. vnde vi. vi bono rum raptorum vti possidetis: qd̄ vi aut clam Hec sunt quedam interdicta d̄ quibus require in predictis glo.
usuarius est qui vsum hꝫ alicuius rei. Vsū nemoris habere dicitur ille cui dn̄s nemoris ꝯstituit vsum nemoris ad necessitatē suā ꝛ fa milie sue: ꝛ accipiet ligna: poma: olera: ꝛ flores qui nascūtur in nemore ꝓ se ꝛ suis conuiuis: non tamen ad vendendum: quia hoc nō eiꝫ vti sed frui. ff. de vsu. ꝛ ha. plenum. ꝧ. i. Hec gl. extra de arbi. dilecti fily. Non potest etiam vsuarius vendere vsum nec locare nec grat dare irrequisito domino. Vsufructuarius v̄o hoc facere p̄ot. insti. de vsu. ꝛ ha. in p̄n. Vsua rij pn̄t dici clerici qui non pn̄t vendere: testari donare: sed victu tm̄ ꝛ vestitu ꝯtenti debēt eē 10. q. z. ep̄s habeat. Hec Bern. extra de pig. c. cum constet. in glo. c. Scd̄m alios aūt cleri ci seculares possunt vsufructuario ꝯparari ad quē ꝑtinet omniū fructuū ꝑceptoꝝ dn̄ium. ff. quemadmodū vsufru. amittit messem nomē Et in vita ꝛ in morte sunt reddituū suorū do mini: ꝛ ex eis debita sua ex quacunq̄ causa cō tracta soluere possunt. Fallit tn̄ in p̄latis secu laribus qui de redditibus suis ꝓuenientibus eis rōne p̄lationis soluere non pn̄t debita nisi essent ꝓ ecclesie vtilitate ꝯtracta
sufructus est ius vtendi ꝛ fruendi reb' alie nis salua reꝝ substantia. ff. e. l. i. ꝛ ē ius in corpo re: quo sublato ꝛ ipm̄ est tolli necesse. Destru cta. n. domo destruitur vsufructus: qui hr̄ in ea. ff. e. l. z. Dicitur aūt: in rebus alienis: q2 res sua nemini seruit. Vtendi s̄m Accur. dicitur ad dr̄am creditoris qui ius habet in pignore: non tn̄ potest eo vti: imo furtum ꝯmittit si eo vtatur. Vel s̄m Ber. dr̄ vtendi ad dr̄am vti lis dn̄ij quod habet̄ in rebus alienis: sicut hn̄t emphiteote ꝛ feudatarij. Fruēdi s̄m Accur. ꝛ Ber. dr̄ ad dr̄iam nudi vius in quo tantū per mittitur vti. Salua substantia rerū dicitur: ad differentiam superficiarij ꝛ emphiteote qui non

tenentur reficere edes. Usufructuarius aut e tenetur et tenetur ad tributum: q2 ad eu ptinet omnes fructus. Unde Ber. exponit. salua rerum substantia. i. ne pereat in totum substatia Accur. vero exponit salua rez substantia. q. d tadiu durat vsufructus quadiu substatia durat. Hec et plura alia de hac materia: ex d pig. cum cstet in glo. et insti. de vsufruc. in tex. et gl. et de ha. et vsu.

surpare est ctra vsum et ronem capere.

Y

conomus supra in vocabulo curator:

Explicit titulus tabule de verboz significationibus et de expositione seu declaratioe vocabulorum et terminorum cum suis notabilibus in corpore iuris ta canonici q ciuilis contentorum: que maximam difficultatem in iure studentibus conferunt: atq tedium pter eorum raritatem seu obscuritatem: quam edidit frater astesanus de ciuitate Astensi ordinis minorum fratrum: et posuit eam pro vltimo titulo summe sue vna cum rubricis toti9 voluminis decretalium. Et primo ponit eas sm ordinem secudum quem tractat de illis in suis libris. 2° ponit ipsas rubricas iuris sm q tractantur in iure: ob hanc causa vt homo qui nesciret cognoscere quotationes et allegationes haberet via qua cognoscere posset: et vbi tractaretur de illis in corpore iuris Et vt clarius percipi possent posuit et descripsit eas per alphabetum tam in iure canonico q ciuili.

In tabula imediate sequenti breuiter ostenditur de quibus titulis decretalium et vbi in precedenti summa tractatur: et primo primi libri.

De titulis secundi libri decretalium.

De titulis tertij libri decret.

impedimento ordinis.
De clericis nō residentibus li.6.ti.de residētia
De pbendis ⁊ dignitatibus li.6.ti.33.⁊.38.
De clerico egroto vel debili.li.4.ti.de mini/
stro eucha.ar.2.⁊.li.6.ti.de corpe viciatis.
De rebus ecclesie non alienandis li.6.ti.37.
De precarijs li.6.ti.37.ar.7.
De comodato li.3.ti.16.
De deposito li.3.ti.17.
De emptione li.3.ti.8.
De locato li.3.ti.14.
De permutatione li.3.ti.9.
De feudis li.3.ti.18.
De pignoribus li.3.ti.13.
De solutionibus li.3.ti.19.
De donationibus li.3.ti.20.⁊.21.
De testamento li.3.ti.28.
De successionibus abintestato li.3.ti.35.
De peculio clericorum li.6.ti.36.
De sepulturis li.6.ti.31.
De parrochianis li.6.ti.31.
De decimis li.6.ti.35.
De regularibus li.6.ti.47.
De conuersione coniugatorum li.8.ti.de bono fidei.
ar.2.⁊ ti.de bono sacramenti.ar.2.⁊.3.in fi.⁊ ti.
de impedimento voti continentie.⁊ ti. de impe/
dimento ordinis.
De conuersione infidelium.li.8.ti.de dispi cultu.
De voto li.1.ti.20.
De statu monachorum li.6.ti.de regularibus.
De domibus religiosorum ibidem.ar.10.
De capellis monachorum.ar.11.
De censibus li.6.ti.53.
De consecratione li.6.ti.29.
De ecclesiarum edificatione li.6.ti.28.
De ecclesie emunitate li.6.ti.30.
Ne clerici vel mōchi secularib⁹ ⁊c̄.li.6.ti.50.
De celebratione misse li.4.ti.14.
De baptismo li.4.ti.3.4.5.
De presbytero non baptizato mi.li.6.ti.de sa/
cramento ordinis.ar.4.
De custodia eucharistie li.4.ti.de defectibus
contingentibus in fine
De reliquijs li.6.ti.de conse.ar.5.
De obseruantia ieiuniorum li.5.ti.de ieiunio
De purificatione li.4.ti de impedimētis vsus
eucha.ar.2.ad fi.

De titulis omnibus quarti libri decretaliū habetur in hac summa li.8.vt p se patet considerantis preterꝙ de paucis de quibus significabo vbi habentur in ea

De desponsatione impu.ti.q̄a etate.⁊ ti.de ef
fectu spon.
De clādestinis despon.ti.d differentijs m̄rio/
nij ⁊ ti.de cā ef.mat̄.ar.1.q.vlt.
De sponsa duorum.ti.q̄uo habent sponsa.dissol/
ui cāu.8.⁊ ti.de mō contrahēdi sponsa.q.quid si
quis iurauit.⁊ ti. de effectu spōsaliū.q.qd si
quis contrahat spon.sit.⁊ ti.de impe.liga.in pn.
De conditionibus appositis in m̄rionio ti.d mō
contrahendi spon.ar.2.⁊ ti.de cā effi.mat̄.ar.5.de cō
ditionibus vero appositis in alijs contractibus
li.3.ti.de pact.ar.6.
Qui clerici vel vo.ti de impedimento ordi/
nis.ar.1.⁊ ti.de impedimento voti.
De eo qui duxit in m̄rioniū quam polluit per
adulterium ti.de impedimento criminis.
De natis ex libero ventre ti.de impedimento
conditionis
De eo qui cognouit consang.vxo.s.ti.de impedi
mento criminis.ar.3.

De titulis quinti libri.

De simonia li.6.ti.55.
De prelatis li.6.ti.38.
De magistris li.6.ti.fi.
De iudeis ⁊ sarracenis li.2.ti.57.
De hereticis li.2.ti.58.
De apostatis li.2.ti.59.
De iterantibus baptismum li.4.ti.1.ar.6.b.c.
De scismaticis li.2.ti.de pace.ar.6.
De his qui oc.fi.li.6.ti.de modestia.ar.7.⁊ li.5
ti.31.ca.17.
De infan.vel lā.expo.ibidēq .quid de illis.⁊
li.8.ti.de filijs.ar.3.
De homicidio li.1.ti.de quinto precepto ⁊ li.5
ti.de canonibus.canone.14.vsq ad.19.⁊ li.6.
ti.de modestia.
De torneamentis li.1.ti.28.
De clicis pugnātibus i duello li.1.ti.d duello
De sagittarijs ⁊ balistarijs li.7.ti.de excōi.ma
iori.a iure.ar.1.casu.30.
De adulterijs ⁊ stupro li.2.de stupro enim ti.
de luxuria.ar.3.de adulterio vero eodem li.ti.
47.de accusatione aūt adulterij li.8.ti.de ac/
cusatione m̄rionij ꝓpter fornicationem.
De raptoribus ⁊ incendiarijs ⁊ violatoribus
ecclesiarum.
De raptoribus rerum li.1.ti.de rapina.
De raptoribus mulierum li.2.ti.de luxuria
ar.4.
De incendiarijs li.7.ti.2.casu.18.
De violatoribus vero ecclesiarum ibidem.
De furtis li.1.ti.32.⁊ tribus sequentibus.
De vsuris li.3.ti.11.
De crimine falsi li.1.ti.de falsarijs.⁊ li.7.ti.2.ca
su 23.⁊.24.
De sortilegijs li.1.ti.14.
De clerico venatore li.6.ti.ne cle.vel mo.ar.3.

⁊ de restõne ⁊ pena venatoꝝ li.5.ti.de resti.ar
z.in fi.
De clerico ꝑcussore li.6.ti.de modestia
De clerico maledico li.z.ti.de maledictõne ⁊
ti.de detractione.⁊ ti.de ꝯtumelia.⁊ ti.de blas
femia.
Item de pena maledicoꝝ ⁊ blassemorum li.
5.ti.de canonibus.
De clerico excõicato vel interdicto vel depo
sito li.7.ti.de penis excõicati sñiam contemp.
⁊ li.4.ti.de ministro.eucha.ar.3.
De clerico non orõ.mis.li.6.ti.de colla.or.ar.3
q.quid si non ordinatus.⁊ sequenti ti.
De clerico per saltum ꝓmoto ibidem in pnci.
ar.3.
De eo qui ordines furtiue susce.li.6.de coll.
orõ.ar.3.g.b.i.
De excessibus ꝑlatoꝝ li.6.ti.54.
De priuilegijs ibidem ti.48.
De purgi.vul.li.8.ti.fi.⁊ li.i.ti.de sortil.ar.i.q.3
De iniurijs ⁊ damno dato li.5.ti. de restõne li.
i.ti.de iniurijs ⁊ ti.de bello.ar.z.⁊ li.8.ti.fi.
De penitentijs ⁊ remissio.li.5.fere ꝑ totum.
De sententia excõi.li.7.
De signi.verborum li.8.ti.fi.
Et de interpretatione dubioꝝ li.6.ti.49.

Quia aliquis posset dubitare ꝙ nõ tractet de omnibus materijs ſm ꝙ sunt in iure: non mirum qꝛ solũ recitauit in sua tabula mãs q̃s diffuse tractat ñ eas quas impertinẽter tractat ⁊ paꝝ: quãobrẽ dixit ipse mgr̃ Astesan⁹.hic po/ nũtur tituli de quibus parũ aut nihil habetur in hac summa: ⁊ primo primi libri.

De rescriptis plura li.8.ti.fi.
De postulatione quid est li.8.ti.fi.
De electione quid est li.8.ti.fi.
De translatione quid est ibidem.
De renunciatione quid est ibidem.⁊ li.3.ti.5.
De supplenda negligentia ꝑlatorum.li.z.
ti.io.ar.3.⁊.4.
De officio archidiaconi.
De officio archipresbyteri duplex est archip̃/
sbyter.li.8.ti.fi.
De officio p̃micerij qs dr̃ p̃micerius ibidem.
De officio sacriste.
De offi⁹ iudicis del.qs ẽ delegatus li.8.ti.fi
De ꝓcuratoribus qs dr̃ ꝓcurator ibidem.
De sindico quis dr̃ sindicus ibidem.
De in integrum restitutione quid est ibidem.
De aliena iudi.mu.cã facta qñ fit ibidem.
De arbitris plura ibidem.
De titulis secundi libri.
De iudicijs plura.li.i.ti.38.⁊.45.⁊ li.z.ti.ii.⁊.li.
5.ti.37.in fi.

De foro ꝯpetẽti qs dr̃ forus ꝯpetẽs.li.8.ti.fi.
De libelli oblatione quid est ⁊ plura alia de
ipo ibidem.vt lite non contestata.
De dilationibus
De ordine cognitionum.
De plus petitionibus.
De causa possessionis ⁊ ꝓprie.
De restitutione spol.
De eo q mittit̃ in possessionẽ cã rei seruande.
Quid est mittere in possessionẽ li.8.ti.fi.
Ut lite pendente qd est litẽ pendere.li.8.ti.fi.
De ꝓbationibus ibidem.li.4.ti.17.ar.4.eodẽ
De fide instrumentoꝝ.
De presumptionibus.li.8.ti.ii.ar.3.e.
De exceptionibus li.8.ti.fi.
De sententia.ibidem.
De appell.recu.⁊ rela.
De confirmatione vtili li.8.ti.fi.
De titulis tertij libri.
De institutionibus quid est instituere li.8.ti.fi.
De ꝯcessio.ꝑbendaꝝ vel ecclesiarũ non va.
Ne sede vacante.
De his que fiũt a ꝑla.sine ꝯsensu capituli.
De his que fiunt a ma.par.ca.
De capitulo li.8.ti.fi.
Ut ec.bñ.sine di.con.
De fideiussoribus qs dr̃ fideiussor li.8.ti.fi.
De iurepatronatus quid est ibidem
De titulis quinti libri
De accusationib⁹ inqsitionib⁹.⁊ denũciatiõib⁹
De accusationibus li.i.ti.de accusa.⁊ ti.de ac/
cusati.ar.3.ꝑuaricari.
De delicto pueroꝝ.li.8.ti.fi.in vocabulo doli
ꝓximus.
De noui opis nunciatione qd ẽ.li.8.ti.fi.
De purgatione quid est ibidem.
De penis li.i.ti.de iudicibus.ar.5.⁊.li.8.ti.fi.
De regulis iuris.

Sequitur ordinatio tituloꝝ decretalium ⁊ librorum legaliũ ſm ordinem alphabeti.

Postremo qꝛ in p̃cedentibus sepe ru/ brice que notantur in allegationibus iuriũ in tm̃ sunt abreuiate ꝙ multi ẽt bene lr̃ati nescirent eas legere.ideo hic in fine huius operis pro consolatione illorum quos ꝯtigerit ipsum habere subiunxi rubricas sine abreuiatione scriptas tam decretaliũ q̃ȝ libro rum legalium per ordinem alphabeti secũdu ordinem librorum eas continentium ordina tas: vt lector si indiguerit recurrat ad eas in/ choans a rubricis decret.

Rubrice libri decretalium.
De auctoritate ⁊ vsu pallij li.i.ti.8.
De alienatione iudicij mutandi causa

Trium librorū codicis

Codicis.

Triū librorū codicis

Codicis

Incipiūt rubrice auctenticorū

Hic finit lex. deinde ɔsuetudies legis icipiūt.
Impator lotharius.
De inuestitura de re aliena facta.
De inuestitura quā ticius cepit a sépronio.
De inuestitura in maritum facta.
De inuestitura apud pares curie ēmīanda.
In quibus cāis feudum amittat.
De lege conradi.
De milite vasallo qui cōtumax est.
De minimis valuasorib⁹.
Mutus vel ali⁹ ipfectus feudum retineat.
De natura feudi.
De noua fide formata.
De natura successionis feudi.
De notis feudorum.
De pace iuramēto firmanda.
Per qs fiat inuestitura ꝛ p qs restituatur.
De pace tenenda ꝛ eius violatoribus.
De ꝓhibita alienatōne p lothariū.
De ꝓhibita feudi alienatiōe p federicum.
De pugna.
Qui feudum dare possunt.
Qui successores feudum.
Quo tpe miles inuestiturā petē debeat.
Quibus modis feudum amittatur.
Qui successores teneant.
Queādmodū feudū ad filiā pertineat.
Quibus modis feudū ɔstitui potest.
Quid sit inuestitura.
Qō pcedere inuestiturā debeat fideli as.
Qualit vasallus iurare debeat fidelitatem.
Qualit olim feudū poterat alienari.
Quis dicat dux marchio.
Que fuit pma causa bñficij amittendi.
Qui testes sunt necessarij ad ꝓbandam nouā inuestituram.
Quid iuris sit si post alienationē feudi.
Qualit dñs de ꝓprietate puetur.
Que sint regalie.
Quot testes sunt necessarij ad probandam ingratitudinem.
De successione feudi.
Si ɔtrouersia fuerit in inuestitura.
Si eps vel abbas vel abbatissa.
Si de inuestitura inter dñm ꝛ vasallum lis oriatur.
Si de feudo ɔtrouersia fuerit.
Si de feudo vasallus ab aliquo interpellat⁹ fuerit ꝛ dñs eū defendere noluerit.
Si negatū fuerit bñficium a vasallo.
Si vasallus feudo puatur cui debeat deferri
Si vasallus feudi conditionem negauerit ex certa scia.
De vasallo decrepite etatis qui feudum refutauit.
De vasallo qui contra ɔstitōnem lotharij feudum alienauit.
De votis feudorum

Expliciunt rubrice diuersorum voluminum iuris ciuilis sm ordinē alphabeti a fratre Astesano posite siue compilate

Incipit tabulā totius huius operis seu summe.

Sapiens ego frater Astesanus compilator huius summe ad honorem dei vtilitati communi seruire tabulam istam super eandem summam sm ordinem alphabeti studui cōponere: vt facilius quod quisq requisierit in ea valeat inuenire. Ad designandum autem locum in quo quod queritur inueniatur: posui vt in pluribus tres numeros: per quorum primum ostenditur quoto libro summe cōtinetur quod queritur. p 2m numerū ostendit quoto titulo libri eiusdem. p 3m quoto articulo tituli. nā vt in plribus titulus in plres articlos diuidit. Interdū ēt sed raro subdiuidit articulus i alios articulos: qui dici pñt subarticuli. qr sub articulo positi: ꝛ tūc addit 4⁹ numer⁹ p quē designat qto subarticulo hr qō querit. Qñq ēt post vltimū numerū ponitur aliqua lra alphabeti ad designandū ꝙ illa ps articuli in qua ponitur quod queritur obtinet illū numerum inter ptes articuli vel subarticuli qtū numerum obtinet illa lra inter lras alphabeti.

Attendendū aūt ꝙ hec tabula ñ ē sup qōnibus ꝛ super alijs q pncipaliter ꝛ directe ptinēt ad materias ipōrum titulorum. qr prudēs lector inuento titulo cōsiderās distinctionē ꝛ ordinationem articulorū in pncipio tituli positam: illa statim poterit reperire: ꝛ iō reputaui supfluum h ea ponere. vnde turbari nō dz si non singla reperit in tabula que in sūma ista ptractantur.

Non est ēt hec tabula sup vocabulis quorum significatio ponitur in vltimo titulo sūme pdicte. s. q est de significationibus verborū: quia sine aliqua alia tabula ibi faciliter poterūt iuenire. Est aūt hec tabula super titulis ipsi⁹ summe: ꝛ sup alijs q in ꝓsequendo mãs titulorum tangunt de alijs materijs. Et super his de quibus posset dubitari in quo titulo vel articulo debeant requiri.

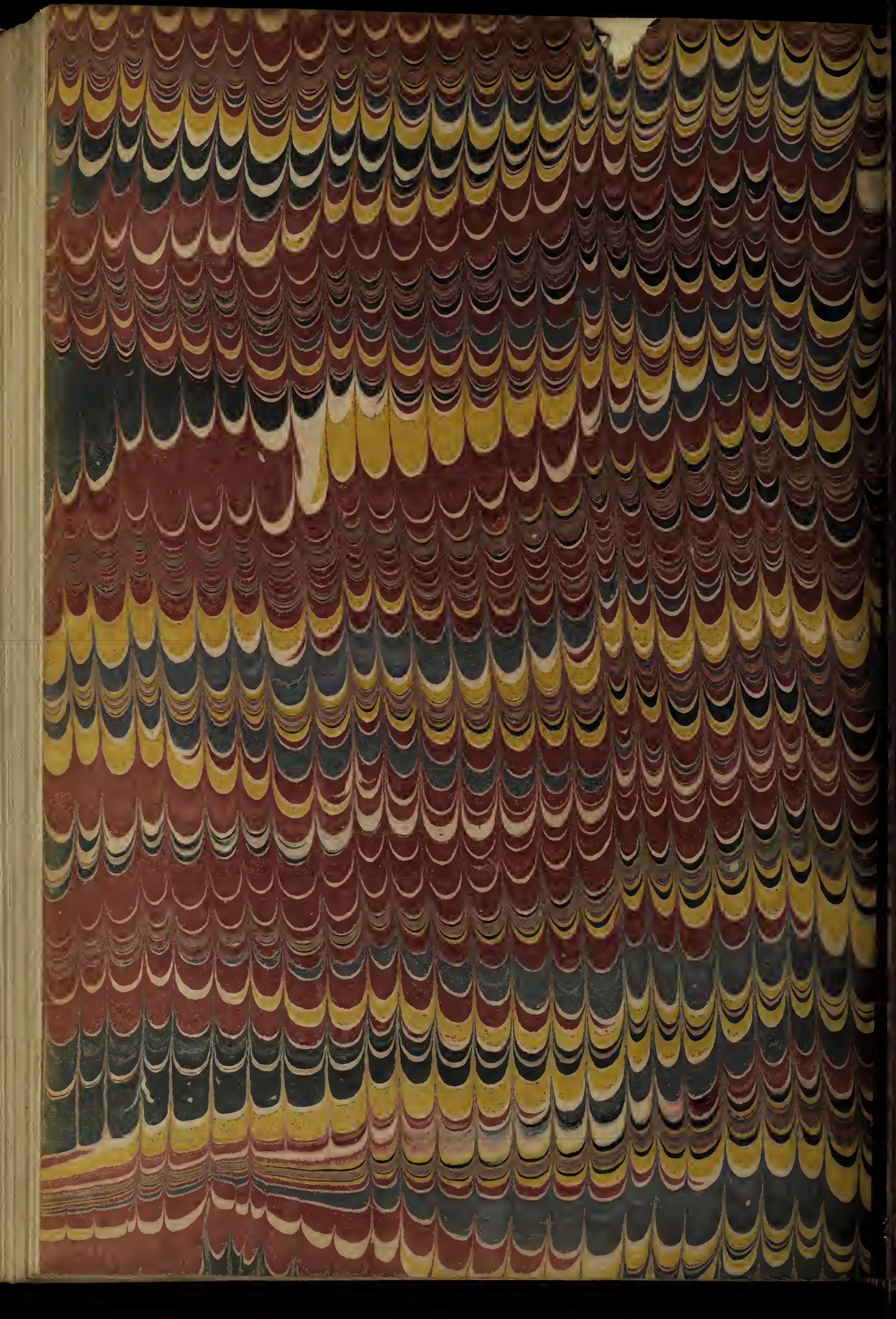
De dictiōibus incipientibus ab A

Abbas. an possit facere donationem. li. 3. ti. 20. ar. 5.
Abbas vnus nō pōt sil' plib⁹ monasterijs

B

Sũme ↄfeſſionis operi nobiliſſimo ꝛ huic facultati operam dãtibus pernecceſſario: quã frater Aſteſanus de Aſt ordinis minorũ doctor ſolẽnis edidit: maxima cura ꝛ ſollicitudine famoſiſſimi ſacre theologie magiſtri fratri Bartholomei de Bellati de feltro circa iuriſ cotationes: necnon fratri Gometij hiſpani de vlyxbona ꝑuintie portugalie ſacre theologie baccbalarij clariſſimi in ↄuentu Uenetiarum circa reſiduum totius voluminis ambo eiuſdem religionis minorum emendate. Rurſus ꝙ per viros alios ſolenniſſimos: ac in facultate iſta approbatiſſimos ꝗ diligentiſſime examinate: ſumptibus ꝛ iuſſu Nicolai de francfordia Uenetijs finis imprimendo impoſitus eſt per Leonardũ wild de Ratiſbona.i480. die z8. Aprilis.





LEONARDUS WILD

ASTESANUS DE ASTI. Summa de casibus conscientiae. [Edited by Bartholomaeus de Bellatis and Gometius de Ulispone.] 28 April, 1480.

Hain 1896; B.M.C., part V, p. 265.

Printed with gothic type, in two columns, in folio form. It has 554 leaves; from the Library's copy the first blank leaf is missing. The size of a leaf is 256 × 176 mm., and the text in a column measures 202 × 60 mm.

The "Summa Astesana," like the "Summa Pisanella," is a code of penitential laws, designed for the aid of confessors and containing the regulations of the civil law whenever these might be involved in theological decisions. The author of this "Summa" was a Franciscan, a native of Asti in Piedmont. The first "Summa Confessorum" was composed by Raymundus de Pennyaforte, a Dominican (see pp. 368–69 in the October issue of MORE BOOKS). Considering the rivalry between Franciscans and Dominicans, it was natural that members of the former order desired to have their own "Summa." Astesanus published his work in 1317, and as sources he prominently mentioned the writings of Alexander of Hales, Bonaventura, and Duns Scotus — "doctores mei ordinis." He also used, "from the other order," the writings of Thomas Aquinas, Pope Innocent V, Raymundus, and others.

Astesanus's "Summa" is more comprehensive than any other similar work. It consists of eight books, treating of the Ten Commandments, virtues and vices, contracts and wills, sacraments, penitence, ordination, ecclesiastical offences, and finally of marriage. The third book ("de contractibus et ultimis voluntatibus") deals in its entirety with civil law. The book on marriage is also chiefly juristic. At the end of the work there is a vocabulary of the legal terms used and an index of the Canon and Civil law.

This edition by Leonardus Wild is a revised reprint of the 1478 edition by Colonia and Manthen. Wild had also printed several editions of the "Supplementum" of Nicolaus de Auximo. In 1481 he moved to Bologna.

Bought in July, 1892.

